Bibliotheca Sloaniana. A.227.

10

ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ
ΤΑ ΕΥΡΙΣΚΟΜΕΝΑ.

FLAVII JOSEPHI
OPERA,
QUÆ REPERIRI POTUERUNT,
OMNIA.

A. ~~269~~. 227

Ad Codices fere omnes cum impreſſos tum Manuſcriptos diligenter recenſuit, nova Verſione donavit, & Notis illuſtravit JOANNES HUDSONUS, S. T. P. Aulæ B. Mariæ Virginis Principalis, & Protobibliothecarius Bodleianus.

DUOBUS VOLUMINIBUS.

---

delin. M Burghers sculp. Univ. Ox.

10

OXONII,
E THEATRO SHELDONIANO,
MDCCXX.

Imprimatur.

ROB. SHIPPEN,

VICE-CAN. OXON.

Apr. 7. 1720.

MVSEVM
BRITAN
NICVM

~~72k~~
7. W. h.

VIRO LONGE NOBILISSIMO

JACOBO BRUGES

DUCI de *CHANDOS*,

MARCHIONI & COMITI

De *CARNARVON*,

ET

BARONI *CHANDOS*

De *SUDELEY*.

CUM poſt multorum annorum laborem improbum, & magnos ſumptus Joſepho impenſos, pæne languerem, Tu ſolus, Vir illuſtriſſime, benignitate Tua me labantem excitaſti, & munificentia Tua effeciſti, ut Operi tam difficili & laborioſo par eſſem perficiundo. quapropter ſi quid fructus aut emolumenti ex meis Vigiliis capiat Reſpublica Literaria (capiet autem, uti ſpero, nonnihil) id omne Tibi acceptum referri debere palam aperteque profiteor. Joſephum igitur meum Patrocinio Tuo demiſſe & humiliter commendo, quem accipias rogo, ut grati animi & obſervantiæ in Te meæ Teſtem perpetuum & monumentum futurum. Quod ſupereſt, Deum Optimum Maximum enixe precor, ut Te, Vir Nobiliſſime, Literis & Literatis præſidium certiſſimum, diutiſſime ſervet incolumem.

Tui

&

Dignitatis

Tuæ

Studioſiſſimus

JOANNES HUDSON.

Lectori Benevolo

S. P. D.

ANTONIUS HALLIUS.

COGITANTI mihi ſæpenumero de Fatis Veterum Scriptorum, mirum omnino videri ſolet, neminem inter Eruditos extitiſſe, qui id Joſepho præſtaret, quod aliquammulti Auctoribus Joſepho multo vilioribus jamdudum præſtiterunt. Et neſcio ſane an rei difficultas quoſdam ab hoc opere aggrediundo abſterruerit;[1] *nonnullis certe mors ipſa impedimento fuerit, quo minus opus aggreſſum laudabiliter conficerent. Utcunque autem hæc ſe res habeat, id felicitatis uni demum contigit Hudſono, viro in Litteris peritiſſimo, ut rem diutiſſime deſideratam fortunate abſolveret. Et dolendum equidem eſt, virum doctiſſimum prius mortem obiiſſe, quam merita ſua in Joſephum Ipſe Lectoribus ſuis commonſtraſſet. Hoc tamen poſſum pro certo affirmare, Me ſæpius ex ipſo audiviſſe, illi non animum fuiſſe, ut Prolegomena longa ad Joſephum conderet, ſed Præfatiunculam duntaxat, quid ab eo in ſua Joſephi Editione præſtitum fuerat expoſituram. illud alterum pridem factum fuiſſe optime cognoverat a nobili Eruditorum Pari, Thoma Ittigio in Prolegomenis Joſepho Lipſienſi præmiſſis, & Joanne Alberto Fabricio in*[2] *Bibliotheca Græca, Opere in ſuo genere eximio.*

Ad quartum uſque Indicem, qui eſt Scriptorum a Joſepho laudatorum, Operæ proceſſerant Typographicæ, cum Hudſonus noſter, paulo poſt moriturus, me accerſens, Joſephum ſuum mihi in manus tradidit; rogavitque, ut ſi quæ reſtarent peragenda ipſe perficerem. annui libentiſſime, ne aut juſto ejus deſiderio, aut neceſſitudini, quæ per plures annos inter nos interceſſerat, deeſſe aliquatenus viderer.

Hudſono ad manus erant omnes Veterum Joſephi Interpretum & Textus Græci Editiones. Codices MSS. itidem fere omnes vel ipſe oculis luſtraverat, vel Lectiones ex iis ab aliis collectas poſſidebat. Criticorum etiam ſcrinia poſt Litteras inſtauratas præſtantiſſimorum diligenter excuſſerat, & ſi quid lucis inde ad Joſephum ſuum illuſtrandum hauriri potuerat id omne

---

[1] Inter quos eminent J. A. Boſius, Stephanus Monachius, Edvardus Bernardus, Jacobus Gronovius, Godefridus Olearius, & Hadrianus Relandus.

[2] Lib. IV. c. 6. quod quidem caput, in gratiam Lectorum, poſt *Teſtimonia* dedimus recuſum.

in Notas ſuas tranſtulerit. quas qui ſtudioſe perlegerit, facile judicabit quanti Joſephus Hudſono noſtro conſtitit: nihil eſſe litterarum deprehendet ſive veteris ſive recentioris ævi, nihil Librorum ſive ſacri ſive profani argumenti, ad quod ille animum oculoſque non converterat.

Ex Libris Scriptis, quorum Lectiones ob oculos habuit, Busbequianus videtur eſſe reliquis brevior, & non omnino abſimilis illi Epitome Antiquitatum, quam adhibuiſſe ſe teſtatur Arnoldus Peraxylus in procuranda Editione Baſileenſi; aut Epitome MS. Librorum de Bello, qua, a L. Capello mutuo accepta, in condendis Annalibus ſuis Jacobus [1] Uſſerius ſe uſum fuiſſe profitetur. Eſt autem Codex A. Busbequii, qui in Bibliotheca Cæſarea ſervatur, optimæ notæ; ut & alius etiam J. Sambuci, in eadem Bibliotheca repoſitus.

Inter Schedas J. A. * *Boſii cæteris præſtare videntur Lectiones è Codicibus Tho. Reineſii, viri ſummi, exſcriptæ; & Caſparis Barthii, celeberrimi Polyhiſtoris, ad [2] veterem Joſephi Interpretem [3] Notulæ. S. Petiti Conjecturæ, in Bibliotheca Bodleiana reconditæ, minus faciendæ; utpote nimium plus tribuentis Rabbinis, Magiſtellis iſtis, qui Antiquitates Judaicas primi omnium corruperunt. Sed Syllabum Codicum, per quos profecerit Hudſonus, ab ipſo profectum, infra excuſum exhibebimus.*

Textum Joſephi diligentiſſime recognovit, & ad Codices correxit; Errores Typographicos, qui in priores Editiones irrepſerant, ſtudioſe ſuſtulit; nonnullos tamen aut ipſe reliquit, aut fortaſſe etiam admiſit; quos nihilominus omnes, quanta fieri potuit cura, ad finem Operis emendatos reperies.

Joſephus Scaliger, recentiorum doctiſſimus, veterem Flavii Interpretem imperitiſſimum appellat; neque Sigiſmundus Gelenius, vir alioquin laude ſua minime fraudandus, qui emendare & ad Græca Joſephi refingere veterem illam Verſionem conatus eſt, hac in parte, Eruditis ſatisfecit. Hinc novus Hudſono labor ſurgebat; nova Verſione ab ipſo donandus erat Joſephus; quam tam pure tamque Latine elaboratam nobis dedit, ut cum Scriptis hujus generis præſtantiſſimis merito conferri poſſe videatur.

Neque dubium eſſe poteſt, quin multi amicorum multa illi ſubſidia ad Joſephum illuſtrandum ſubminiſtrarent. Copiam Editionis Baſileenſis, manu Iſ. Caſauboni paſſim notatæ, Principi debuit Criticorum Richardo Bentleio; Varietatem Lectionis è Codice quodam Regis Galliarum Michaeli Lequienio, Dominicanorum do-

---

[1] Vide ejus Epiſt. ad Arn. Boot. [2] Colon. 1524. Fol. [3] Ex manu Chriſtiani Daumii. * Quem limam Joſephi appellare ſolebat doctiſſ. Bernardus.

tiſſima; Obſervationes quaſdam egregias viro eruditiſſimo Richardo Ibbetſono, diſcipulo olim ſuo, cujus conjecturas ſemper exoſculatus eſt; Annotata illuſtris E. Spanhemii Cl. Jablonskio. neque prætereundus eſt Guilelmus Lowthius, Præbendarius Wintonienſis digniſſimus, cui tantum debiit quantum familiarium nemini. Alia fortaſſe aliis.

De Joſepho ſic fere cenſuit Hudſonus: Scriptorem fuiſſe eloquentiſſimum, & veri ſtudioſiſſimum; ſectatorem in nonnullis Dogmatum S. Joannis Baptiſtæ, ac proinde Teſtimonia de JESU CHRISTO *& Jacobo Juſto genuina eſſe; errores quos illi nonnulli eruditorum impingunt Librariorum potius eſſe quam ipſius Joſephi; non eſſe Auctorem Maccabaici, ut neque Tractatus de Univerſo, qui ſub ejus nomine etiamnum alicubi exſtat.*

Quid autem cenſendum ſit de ipſo Hudſono, Ego quam potero breviſſime expediam. Natus erat [1] Widopiæ prope Cockermutham in Agro Cumbrenſi paulo poſt inſtauratam apud Britannos Monarchiam. Grammaticen in vicinia didicit ab Hieronymo [2] Hechſtettero. Juvenis admodum Oxonium [3] miſſus, in Collegio Reginenſi ſub Tutela Thomæ Croſthwaitii, viri varia doctrina & humanitate in exteros ea tempeſtate celebris, Philoſophiæ operam dedit; quam ita coluit, ut Litteras interim Humaniores nunquam neglexerit. illas enim per totum vitæ ſpatium mirifice dilexit, & tantos in iis progreſſus fecit, quantos nemo fere ſuorum æqualium, etſi vixerat in Collegio Litteratorum ſemper feraciſſimo. Non multo poſt quam gradum in Artibus Magiſtralem [4] ſuſceperat, ad Collegium Univerſitatis commigravit. ubi electus in Socium, per multos annos officio Tutoris functus, Adoleſcentes ad Philoſophiam & bonas litteras inſtituebat. Dum hæc ſolita diligentia curaret, Thomæ Hydeo, Linguarum pæne omnium perito, in Præfectura Bibliothecæ Bodleianæ ab Academia [5] ſufficitur. quam quidem provinciam ad mortem uſque ſumma cum laude adminiſtravit. Principalitatem poſtea Aulæ Beatæ Mariæ Virginis ab honoratiſſimo Academiæ Cancellario [6] obtinuit, rogatu Viri maxime famigerati Joannis Radcliffii, Medicorum omnium ſui ſæculi facile Principis. Edidit [7] Velleium Paterculum, [8] Thucydidem, [9] Dionyſium Halicarnaſſeum, Geographiæ veteris [10] Scriptores Græcos minores, [11] Longinum, [12] Mœridem Atticiſtam, & [13] Æſopum. Lactantium prelo paratum habuit; ſed quid de eo factum ſit, juxta cum ignariſſimis ſcio.

---

[1] Vulgo Wedehop. [2] Coll. Regin. Oxon. quondam Socio. [3] Anno 1676. [4] 1684. [5] Anno 1701. menſe Julio. [6] Anno 1712. [7] Oxon 1693. 8°. & poſtea 1711. [8] Ibid. 1696. G. L. cum Scholiis, Fol. [9] G. L. cum Notis 2 Voll. Fol. [10] Quattuor Voll. in 8°. 1698, 1703, 1712. [11] Oxon. 1708. & 1718. 8°. [12] Ibid. 1711. [13] Oxon. 1718. 8°. cum nova Verſione, & magna Fabularum acceſſione.

Alia minutiora ſciens prætereo. Tandem anno MDCCXIX. *die* [1]*27. Novembris, poſt diutinum languorem, magno litterarum damno, hydrope extinctus eſt. Uxorem duxit Margaretam, filiam D. Roberti Harriſoni Equitis Aurati; ex qua progenuit filiolam unicam, nomine itidem Margaretam, puellulam novem annorum, forma atque indole eximiam.*

Viris eruditis ſuæ ætatis omnibus innotuit. hinc ipſi natæ doctorum amicitiæ, & cum multis litterarum etiam commercia. Tales erant in Italia Ludovicus Antonius Muratorius, Joannes Maria Salvinius, & vir illuſtris Franciſcus Blanchinius; In Gallia Joannes Boivinius, Ludolphus Kuſterus, & cujus amicitiam magni ſemper fecit Michael [2] *Lequienius; In Germania Godefridus Olearius, Joannes Burchardus Menckenius, Joannes Chriſtophorus Wolfius, Henricus Ludovicus Schurtzfleiſchius, Joannes Georgius Eccardus, & quem præ cæteris coluit Joannes Albertus Fabricius; In Suecia Ericus Benzelius, a quo Philonem Judæum propediem expectamus; In Dania vir nobiliſſimus Fridericus Roſtgardus; In Belgio Jacobus Perizonius, Hadrianus Relandus, &, paulo ante obitum, Joannes Clericus. Notiores ſunt Angli, quam ut mea egeant nomenclatione.*

Erat probitate antiqua, facie decora, ſtatura mediocri, valetudine firmiſſima, quam tamen ſtudiis & vigiliis nunquam intermiſſis penitus tandem labefactavit. Hæc habui inpræſentiarum dicenda de Joanne Hudſono, viro doctiſſimo, & mei, dum viveret, amantiſſimo.

---

[1] Hora 6. A.M. Ætatis circiter 57. [2] Damaſceni Editor.

Scribebam in Coll. *Regin.* OXON.
VI. Non. Maij MDCCXX.

VETERUM
TESTIMONIA
DE
JOSEPHO,
EJUSQUE SCRIPTIS.

SÆCULO II. à CHR. N.

I. *Suetonius Tranquillus in Veſpaſiano, c. 5.*

APUD Judæam Carmeli Dei oraculum conſulentem, ita confirmavere ſortes, ut quicquid cogitaret, volveretque animo quamlibet magnum, id eſſe proventurum, pollicerentur. Et unus ex nobilibus captivis *Joſephus*, cum conjiceretur in vincula, conſtantiſſime aſſeveravit fore, ut ab eodem brevi ſolveretur, verum jam Imperatore.

II. *Juſtinus Martyr in Orat. Cohort. ad Græcos, p. 10. Edit. Pariſ.*

Ἔτι δὲ καὶ οἱ σοφώτατοι, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος, οἱ τὰ κατὰ Ἰουδαίους ἱστορήσαντες, ὡς σφόδρα ἀρχαίου καὶ παλαιοῦ τῶν Ἰουδαίων ἄρχοντος Μωϋσέως μέμνηνται. ὁ γοῦν Ἰώσηπος, τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς τῶν βιβλίων σημῆναι βουλόμενος, ἀρχόμενος τῆς ἱστορίας οὕτω γέγραφε· ΦΛΑΒΙΟΥ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ· τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας Ἀρχαιολογίαν ὀνομάζων.

Quin & ſapientiſſimi illi Philo & *Joſephus*, qui res Judaicas ſcripſerunt, ut admodum vetuſti & antiqui Judæorum principis Moyſis faciunt mentionem. Ipſe certe *Joſephus*, vetuſtatem rerum per ipſorum librorum inſcriptionem ſignificare volens, hiſtoriam exorſus ita ſcripſit; FLAVII JOSEPHI ANTIQUITATUM JUDAICARUM LIBRI: vetuſtatem hiſtoriæ Antiquitatum nomine deſignans.

III. *Idem iterum, pag. 11.*

Ταῦτα, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οἱ ἔξωθεν τῆς ἡμετέρας θεοσεβείας περὶ τῆς ἀρχαιότητος Μωϋσέως ἱστοροῦντες γεγράφασι· καὶ ταῦτα πάντα παρ' Αἰγυπτίων ἱερέων μεμαθηκέναι φήσαντες, παρ' οἷς οὐκ ἐτέχθη Μωϋσῆς μόνον, ἀλλὰ καὶ πάσης τῆς Αἰγυπτίων παιδεύσεως μετασχεῖν ἠξιώθη, διὰ τὸ ὑπὸ θυγατρὸς βασιλέως εἰς παιδὸς ᾠκειῶσθαι χώραν· καὶ διὰ τὴν προειρημένην πρόφασιν πολλῆς ἠξιῶσθαι σπουδῆς, ὡς ἱστοροῦσιν οἱ σοφώτατοι τῶν ἱστοριογράφων, οἱ καὶ τὸν βίον αὐτοῦ καὶ τὰς πράξεις καὶ τὸ τοῦ γένους ἀξίωμα ἀναγράψασθαι προελόμενοι, Φίλων τε καὶ Ἰώσηπος. οὗτοι γὰρ τὰς Ἰουδαίων ἱστοροῦντες πράξεις, ἀπὸ μὲν τοῦ Χαλδαίων γένους τὸν Μωϋσέα γεγενῆσθαι φασί· τῶν δὲ προγόνων αὐτοῦ διὰ λιμοῦ πρόφασιν ἀπὸ τῆς Φοινίκης ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον μεταναστάντων, ἐκεῖ τὸν ἄνδρα τετέχθαι φασίν· ὃν δι' ὑπερβάλλουσαν ἀρετὴν ὁ Θεὸς τιμῆσαι προὔθετο, καὶ ἄρχοντα καὶ στρατηγὸν καὶ νομοθέτην γενέσθαι τοῦ ἑαυτοῦ γένους ἠξίωσεν, ὁπηνίκα ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος ἐπὶ τὴν οἰκείαν χώραν ἐπανελθεῖν ἐδικαίωσε.

Hæc ſunt, viri Græci, quæ de Moſis vetuſtate externi & à religione noſtra alieni homines, hiſtorias ſcribentes, tradiderunt: omnia iſta ſe ab Ægyptiis ſacerdotibus accepiſſe profeſſi; apud quos non natus ſolum, ſed etiam qui omni Ægyptiorum diſciplina imbueretur, dignus habitus eſt, propterea quod à Regis filia in filii locum fuerit adoptatus. Propter quam itidem cauſam magno eſt eductus ſtudio, quemadmodum in literas retulerunt ſapientiſſimi hiſtoriographi, qui de vita ejus & rebus geſtis generiſque ſplendore ſcribendi provinciam ſibi ſumpſere, Philon & *Joſephus*. Hi ſiquidem, Judæorum res geſtas memoriæ mandantes, à Chaldæis Moſen originem traxiſſe ſcribunt. Majores quippe ejus per famis cauſam è Phœnicia in Ægyptum tranſiiſſe, atque ibi virum eum genitum memorant: quem Deus ob præſtantem ipſius virtutem honore auctum, Principem, Imperatorem, & Legiſlatorem genti ſuæ præpoſuit, cum ex Ægypto Hebræorum multitudinem in regionem ſuam reverti, juſtum & æquum eſſe duxit.

IV. *Idem rurſus, p. 14.*

Ταῦτα οὐ μῦθος ὑμῖν, ὦ ἄνδρες Ἕλληνες, οὐδὲ πεπλασμένας ἱστορίας ἀπαγγέλλομεν· ἀλλ' αὐτοὶ, ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ γενόμενοι, καὶ τὰ ἴχνη τῶν οἰκίσκων ἐν τῇ Φάρῳ ἑωρακότες ἔτι σωζόμενα, καὶ παρὰ τῶν ἐκεῖ ὡς τὰ πάτρια παρειληφότων, ἀκηκοότες, ταῦτα

Hæc vobis, viri Græci, non ut fabulam, neque ut confictam hiſtoriam, renunciamus: ſed qui ipſi Alexandriæ fuerimus, & veſtigia domunculorum apud Pharum adhuc reliqua viderimus; & ab incolis, qui res patrias à majoribus per manus ſibi traditas acceperunt, audierimus, commemoramus:

memoramus: quæ ex aliis quoque (aliqua ex parte) intelligere poteſtis, & potiſſimum ex eis qui iſta ſcriptis ſuis inſeruerunt, ſapientibus & ſpectatis viris, Philone & *Joſepho*, & pluribus aliis.

ἐπαγγέλλομεν· ἃ δὲ παρ᾽ ἑτέρων ἔξεστιν ὑμῖν μανθάνειν, καὶ μάλιστα παρ᾽ αὐτῶν τῶν περὶ τούτων ἱστορησάντων, σοφῶν καὶ δοκίμων ἀνδρῶν, Φίλωνός τε καὶ Ἰωσήπου, καὶ ἑτέρων πλειόνων.

V. *Idem (vel Auctor incertus) in Quæſt. & Reſponſ. ad Orthodox. p.* 462.

Si ignorantia, quæ præter voluntatem provenit, veniam ſecum affert, ſicuti nos Scriptura docet, quomodo qui olim exſtitere Judæi, & Chriſtum per ignorantiam ſupplicio crucis affecere, plurimis & intolerandis affecti ſunt calamitatibus, ſicut in libris *de Excidio* eorum docet *Joſephus*?

Εἰ συγγνώμην ἡ ἀκούσιος ἐφέλκεται ἄγνοια, καθὼς ὑπὸ τῆς γραφῆς διδασκόμεθα, πῶς οἱ μὲν πάλαι Ἰουδαῖοι, τὸν Χριστὸν ἐξ ἀγνοίας σταυρώσαντες, πλείστων καὶ ἀνυποίστων δεινῶν ἐπειράθησαν, ὡς ἐν τοῖς περὶ τῆς Ἁλώσεως λόγοις μαρτυρεῖ ὁ Ἰώσηπος;

VI. *Irenæus, in Fragmento è Cod. Bibliothecæ Vindobonenſis, p.*472. *Edit. Oxon.*

Joſephus ait, quod, quando in regali aula educabatur Moſes, dux exercitus contra Æthiopes electus, & victor evadens, filiam Regis ejus uxorem duxerit: ſiquidem ex amore, quo ipſum proſequuta eſt, civitatem ei tradiderat.

Ἰώσηπός φησιν, ὅτι, ἡνίκα ἐν βασιλείοις ἐτρέφετο Μωϋσῆς, στρατηγὸς χειροτονηθεὶς κατὰ τῶν Αἰθιόπων, καὶ νικήσας, ἠγάγετο τὴν τοῦ βασιλέως ἐκείνου θυγατέρα· ἐπείπερ πόθῳ τῷ πρὸς αὐτὸν παρεδίδωσιν αὐτῷ τὴν πόλιν.

VII. *Theophilus ad Autolycum, lib.* 3. *p.* 257. *Edit. Oxon.*

Quod autem attinet ad Phœnicum & Ægyptiorum teſtimonium, ſicuti ſcripſere de temporibus quæ ad nos ſpectant, Manetho quidem Ægyptius, & Menander Epheſius, necnon *Joſippus*, qui contexuit *Hiſtoriam Belli Judaici* cum Romanis geſti, ita & iſta nobis ſufficere in præſentiarum reor.

Τῆς μὲν οὖν Φοινίκων καὶ Αἰγυπτίων μαρτυρίας, ὡς ἱστορήκασι περὶ τῶν καθ᾽ ἡμᾶς χρόνων οἱ συγγράψαντες [1] Μανεθὼν ὁ Αἰγύπτιος, καὶ ὁ Μένανδρος ὁ Ἐφέσιος, ἔτι δὲ καὶ Ἰώσιππος, ὁ ἀναγράψας τὸν Ἰουδαϊκὸν πόλεμον, τὸν γενόμενον αὐτοῖς ὑπὸ Ῥωμαίων, ἀρκετῶς ἤτω ἡμῖν τὰ εἰρημένα.

VIII. [2] *Clemens Alexandrinus in Stromatum lib.* 1. *p.* 341. *Edit. Pariſ.*

Flavius autem *Joſephus* Judæus, qui Judaïcas compoſuit hiſtorias, colligens tempora, ait, à Moſe uſque ad David eſſe annos DLXXXV. à David uſque ad ſecundum annum Veſpaſiani MCLXXIX. deinde ab eo uſque ad decimum annum Antonini annos LXXVII. ita ut à Moſe uſque ad decimum annum Antonini ſint omnes anni MDCCCCXXXIII.

Φλαύϊος δὲ Ἰώσηπος, ὁ Ἰουδαῖος, ὁ τὰς Ἰουδαϊκὰς συντάξας ἱστορίας, καταγαγὼν τοὺς χρόνους, φησὶν, ἀπὸ Μωσέως ἕως Δαβὶδ ἔτη γίγνεσθαι φπε´· ἀπὸ δὲ Δαβὶδ ἕως Οὐεσπασιανοῦ δευτέρου ἔτους, [ἔτη] ͵αροθ´. εἶτα ἀπὸ τούτου μέχρι Ἀντωνίνου δεκάτου ἔτους, ἔτη οζ´. ὡς εἶναι ἀπὸ Μωσέως ἐπὶ τὸ δέκατον ἔτος Ἀντωνίνου πάντα ἔτη ͵αωλγ´.

IX. *Tertullianus in Apologetico adverſus Gentes, p.*19. *Edit. Pariſ.*

Judæus *Joſephus* Antiquitatum Judaïcarum vernaculus vindex.

SÆCULO III.

X. *Dion Caſſius Hiſtor. Rom. lib.*66. *p.*745. *Edit. Hanov. Vide infra in Joannes Xiphilinus.*

XI. *Minucius Felix, p.* 36. *Edit. Oxon.*

Scripta eorum relege, vel ſi Romanis magis gaudeas, ut tranſeamus veteres, *Flavii Joſephi*, vel Antonii Juliani, de Judæis require.

XII. *Origenes in Commentariis ad Matthæum, p.* 223. *Edit. Rothom.*

Uſque adeo autem Jacobus hic juſtitia ſua apud populum celeber fuit, ut *Flavius Joſephus*, qui XX. libris *Judaïcam Antiquitatem* conſcripſit, rationem reddere volens, quare talia perpeſſus fuerit populus, ut Templum etiam dirutum fuerit, dicat hæc illis ira Dei contigiſſe, propter ea quæ adverſus Jacobum, fratrem Jeſu, qui Chriſtus dicitur, perpetraverunt. Ac mirabile quidem illud eſt, cum Jeſum verum eſſe Chriſtum non crediderit, eum tamen tantam Jacobo juſtitiam teſtimonio ſuo tribuiſſe; dicit autem exiſtimaſſe etiam populum, ſe hæc Jacobi cauſa ſuſtinuiſſe.

Ἐπὶ τοσοῦτον δὲ διέλαμψεν οὗτος ὁ Ἰάκωβος ἐν τῷ λαῷ ἐπὶ δικαιοσύνῃ, ὡς Φλάβιον Ἰώσηπον, ἀναγράψαντα ἐν εἴκοσι βιβλίοις τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν, τὴν αἰτίαν παραστῆσαι βουλόμενον τοῦ τὰ τοιαῦτα πεπονθέναι τὸν λαὸν, ὡς καὶ τὸν ναὸν κατασκαφῆναι, εἰρηκέναι, κατὰ μῆνιν Θεοῦ ταῦτα αὐτοῖς ἀπηντηκέναι, [3] διὰ τὰ εἰς Ἰάκωβον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ, τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὑπ᾽ αὐτῶν τετολμημένα. καὶ τὸ θαυμαστόν ἐστιν, ὅτι, τὸν Ἰησοῦν ἡμῶν [4] οὐ καταδεξάμενος εἶναι Χριστὸν, [5] οὐδὲν ἧττον Ἰακώβῳ δικαιοσύνην ἐμαρτύρησε τοσαύτην· λέγει δὲ ὅτι καὶ ὁ λαὸς ταῦτα [6] ἐνόμιζε διὰ τὸν Ἰάκωβον πεπονθέναι.

---

[1] In *Suida Codd.* Μάνηθως. al. Μανεθών. [2] Idem *Clemens* Strom. 5. meminit τῆς συντεταγμένης τὴν τῶν Μακκαβαϊκῶν ἐπιτομήν. Vide *Huet.* D. E. p. 464. Edit. 8°. [3] Vide *Euſeb.* Hiſt. Eccleſ. lib. 2. c. 23. p. 65. & *Syncellum* p. 339. [4] Vide *Martini* Diſſert. de Loco *Joſephi*, p. 249. [5] Vide doctiſſ. *Huet*, D. E. p. 32. [6] Hac de re plura mox infra.

XIII. *Idem contra Celsum, l. 1. p. 14. Edit. Cant.*

Δυνατὸν γὰρ τὸν βουλόμενον ἀναγνῶναι τὰ γεγραμμένα Φλαβίῳ Ἰωσήπῳ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος ἐν δυσίν· ὅπου πολλὴν συναγωγὴν συγγραφέων φέρει μαρτυρούντων τῇ Ἰουδαίων ἀρχαιότητι.

Licet enim volentibus legere duos libros *Flavii Joſephi* de *Judæorum Antiquitate*, ubi longam Scriptorum ſeriem citat in gentis ejus antiquitatis teſtimonium.

XIV. *Idem iterum, p. 35.*

Ἐν γὰρ τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας ὁ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ τῷ Ἰωάννῃ ὡς βαπτιστῇ γεγενημένῳ, καὶ καθάρσιον τοῖς βαπτισαμένοις ἐπαγγελλομένῳ. ὁ δ' αὐτὸς, [1] καίτοιγε ἀπιστῶν τῷ Ἰησοῦ ὡς Χριστῷ, ζητῶν τὴν αἰτίαν τῆς τῶν Ἱεροσολύμων πτώσεως, καὶ τῆς τοῦ ναοῦ καθαιρέσεως· δέον αὐτὸν εἰπεῖν, ὅτι ἡ κατὰ τοῦ Ἰησοῦ ἐπιβουλὴ τούτων αἰτία γέγονε τῷ λαῷ, ἐπεὶ ἐπέκτειναν τὸν προφητευόμενον Χριστόν· ὁ δὲ, καὶ ὥσπερ ἄκων οὐ μακρὰν τῆς ἀληθείας γενόμενος, φησὶ ταῦτα συμβεβηκέναι τοῖς Ἰουδαίοις [2] κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου· ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον [3] αὐτὸν ὄντα ἀπέκτειναν.

Nam *Joſephus* in XVIII. *Antiquitatum* teſtatur Joannem exſtitiſſe Baptiſtam, expiationemque baptizatis eſſe pollicitum. Idem, quamvis Jeſum parum cognoſcens pro Chriſto, dum quærit cauſam Hieroſolymorum excidii, Templique demolitionis (cum debuiſſet dicere id accidiſſe propter ejus populi contra Jeſum inſidias, quia Chriſtum à prophetis promiſſum interemiſſent) quaſi invitus haud procul à veritate diſcedens, ait hæc contigiſſe Judæis in ultionem Jacobi cognomento Juſti, fratris Jeſu qui dicitur Chriſtus, quia juſtiſſimum hominem occiderant.

XV. *Idem lib. 2. p. 69.*

Τοῦτο γὰρ ἤρξατο μὲν ἐπὶ Νέρωνος βασιλεύοντος, παρέτεινε δὲ ἕως τῆς Οὐεσπασιανοῦ ἡγεμονίας, οὗ ὁ υἱὸς Τίτος καθεῖλε τὴν Ἱερουσαλήμ· ὡς μὲν Ἰώσηπος γράφει διὰ Ἰάκωβον τὸν δίκαιον, τὸν ἀδελφὸν Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ὡς δὲ ἀλήθεια παρίστησι διὰ Ἰησοῦν τὸν Χριστὸν τοῦ Θεοῦ.

Hoc enim fieri cœptum eſt ſub Neronis imperio, duravitque uſque ad Veſpaſiani tempora, cujus filius Titus ſolo æquavit Hieruſalem; ut *Joſepho* videtur propter Jacobum juſtum, qui vocabatur frater Jeſu Chriſti, ut vero res ipſa clamat, propter Jeſum Chriſtum Dei filium.

XVI. *Idem rurſus, p. 167.*

Καὶ ὁ βουλόμενός γε [4] ἀναγνώτω τὰ τοῦ Φλαβίου Ἰωσήπου περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος δύο βιβλία, ἵνα γνῷ τίνα τρόπον ἀρχαιότερος ἦν Μωϋσῆς τῶν κατὰ χρόνων μακρὰς περιόδους κατακλυσμοὺς καὶ ἐκπυρώσεις φησάντων γίγνεσθαι ἐν τῷ κόσμῳ.

Si quis certiora cupit cognoſcere, legat *Flavii Joſephi* libros duos de *Judæorum Antiquitate*, ut ſciat Moſem longe ætate ſuperiorem fuiſſe iſtis, qui juxta temporum viciſſitudines diluvia in mundo fieri & exuſtiones tradiderunt.

XVII. *Porphyrius de Abſtinentia, lib. 4.*

Οἱ οὖν τρίτοι [Ἐσσαῖοι] τοιοῦτο ἐποιοῦντο τὸ πολίτευμα, ὡς πολλαχοῦ Ἰώσηπος τῶν πραγματειῶν ἀνέγραψεν. καὶ γὰρ ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἱστορίας, ἣν δι' ἑπτὰ βιβλίων συνεπλήρωσε, καὶ ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἀρχαιολογίας, ἣν διὰ εἴκοσι βιβλίων ἐπραγματεύσατο, καὶ ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν πρὸς τοὺς Ἕλληνας, εἰσὶ δὲ δύο τὰ βιβλία. „Εἰσὶ τοίνυν οἱ Ἐσσαῖοι, Ἰουδαῖοι „μὲν τὸ γένος.——

Tertius igitur iſte ordo hujuſmodi inſtitutis vivebat, ut ſæpius *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtatum reliquit: in ſecundo nempe libro *Judaicæ Hiſtoriæ*, quam ſeptem libris abſolvit, & in decimo octavo *Antiquitatum*, quas viginti libris compoſuit; & in ſecundo *ad Græcos*, quod quidem duos libellos complectitur opus. „Eſſæi, Ju„dæi quidem natione ſunt, *&c.*

SÆCULO IV.

XVIII. *Euſebius Cæſarienſis lib. 8. Præparat. Evangel. c. 10. Edit. Pariſ.*

Τῶν δ' οἰκείων οἱ περιφανέστατοι καὶ μνήμης ἀλήστου τούτους ἠξίωσαν, Ἰώσηπός τε καὶ Φίλων, καὶ ἕτεροι πλείους.

At Gentilium ſuorum clariſſimi, *Joſephus* & Philo, aliique complures, eoſdem memoriæ poſteritatis ſempiternæ, ſuis etiam operibus, commendare voluerunt.

XIX. *Euſeb. Demonſtr. Evangel. l. 3. p. 124. Edit. Pariſ.*

—— αὐτάρκης μὲν οὖν καὶ ἡ τῶνδε τυγχάνει περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν μαρτυρία. οὐδὲν δὲ οἷον ἐκ περιουσίας καὶ τῷ ἐξ Ἑβραίων Ἰωσήπῳ μάρτυρι χρήσασθαι, ὃς ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς ἀρχαιολογίας, τὰ κατὰ τοὺς Πιλάτου χρόνους ἱστορῶν, μέμνηται τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν ἐν τούτοις.

—— ergo licet talium hominum de Salvatore noſtro teſtimonium nobis abunde ſatisfacere debeat, tamen nihil me præter propoſitum facturum arbitror, ſi quaſi ex abundantia quadam, Hebræi quoque *Joſephi* teſtimonio utar: qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, Pilati tempora in hiſtoriam ſuam referens, de ſalvatore noſtro mentionem facit, his verbis:

---

[1] Vide Cl. *Spenceri* Annott. in *Orig.* p. 30. & *Huet.* ubi ſupra. [2] Eadem fere habet *Euſebius*, paulo infra; & *Cedrenus* vol. 1. p. 206. *Edit. Pariſ.* Vide Epiſt. Cl. *Picquii* in *Bibl. Crit.* R. P. *Simonii*, Vol. II. p. 34. [3] Legendum potius, ἄνθρωπον. [4] Al. ἀναγνῶναι.

"Exiſtit per idem tempus Jeſus ſapiens vir, "ſi modo virum eum dicere oportet, quippe "qui earum rerum auctor fuerit, quæ huma-"nam fidem ſuperant. Docebat porro hic ho-"mines, ſi quos veritatis ſtudioſos reperiebat: ergo "multos ſibi Judaicæ, multos etiam Græcæ factio-"nis adjunxit. Chriſtus plane hic fuit: ſiquidem "cum magiſtratibus noſtris accuſantibus, illum "crucis ſupplicio affeciſſet Pilatus, non deſtite-"runt, qui ab initio complexi fuerant: apparuit "enim illis tertio die iterum vivens, quemadmo-"dum divini prophetæ & hæc, & alia innumera-"bilia de illo prædixerant, ex quo ad hunc uſque "diem Chriſtianorum non defecit genus.

"Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σο-"φὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ "παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώ-"πων τἀληθῆ σεβομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τοῦ * Ἰουδαϊ-"κοῦ· πολλοὺς δὲ καὶ Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χρι-"στὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν παρ' ἡμῖν ἀρ-"χόντων σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ "ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ "αὐτοῖς τρίτην ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προ-"φητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρη-"κότων. ὅθεν εἰσέτι νῦν ἀπὸ τοῦδε τῶν Χριστιανῶν "οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.

XX. *Idem l. 6. c. 11. p. 291.*

At *Joſephus vice eorum*, quæ in ſacris libris ſcripta ſunt, *Judaicas traditiones* ſumma diligentia perſequutus eſt, utpote qui Hebræus ab Hebræis exiſteret.

Ὁ δέ γε Ἰώσηπος καὶ τὰς ἔξωθεν Ἰουδαϊκὰς [1] δευτερώσεις ἀπηκριβωκὼς, ἅτε Ἑβραῖος ἐξ Ἑβραίων τυγχάνων.

XXI. *Idem l. 8. p. 397.*

Atque optimus hujus rei teſtis eſt Hebraicus auctor *Joſephus*, qui in XVIII. Judaicæ Antiquitatis libro, quæ ad illa tempora pertinent, exponit: "Herodes, &c.

Μάρτυς δ' ἀξιόχρεως τούτων ὁ ἐξ αὐτῶν Ἑβραίων Ἰώσηπος, ὧδέ πως ἱστορῶν τὰ κατὰ τοὺς χρόνους ἐν [2] ὀκτωκαιδεκάτῳ Ἀρχαιολογίας. "τὴν δὲ βα-"σιλείαν, κ. ε.

XXII. *Idem in Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 4. p. 17. Edit. Valeſii.* 1659.

Hujus porro deſcriptionis ſub Quirinio celeberrimus apud Judæos Hiſtoriarum ſcriptor *Flavius Joſephus* mentionem facit: aliam quoque narrationem de Galilæorum ſecta, qui iiſdem temporibus emerſit, ſtatim ſubnectens.

Ταύτης δὲ τῆς κατὰ Κυρήνιον ἀπογραφῆς καὶ ὁ τῶν παρ' Ἑβραίοις ἐπισημότατος ἱστορικῶν Φλαύϊος Ἰώσηπος μνημονεύει, καὶ ἄλλην ἐπισυνάπτων ἱστορίαν περὶ τῆς τῶν Γαλιλαίων κατὰ τοὺς αὐτοὺς ἐπιφυείσης χρόνους αἱρέσεως.

XXIII. *Idem iterum, l. eod. c. 6. p. 20.*

Hujus rei locupletiſſimum teſtem habes *Joſephum.*

Ἔχεις καὶ τούτων ἀξιόχρεω τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα.

XXIV. *Idem rurſus, l. eod. c. 11. p. 29, 30.*

—— Joannem Baptiſtam ab Herode juniore capite truncatum fuiſſe ſacra Evangelii ſcriptura commemorat. Cui adſtipulatur etiam *Joſephus*, qui & Herodiadis ipſius nominatim meminit, & diſerte narrat, quomodo Herodes priore & legitima conjuge repudiata, quæ Arethæ regis Arabum filia erat, hanc fratris ſui uxorem à viro ſuo per vim adductam ſibi conjugem adſcivit: inque ejus gratiam necato Joanne Baptiſta, cum Aretha ob filiæ contumeliam infeſto bellum geſſit. Quo quidem in bello victum acie Herodem, & univerſum ejus exercitum deletum refert, hæcque omnia ob ſcelus adverſus Joannem Baptiſtam perpetratum ei contigiſſe. Idem *Joſephus* Joannem juſtiſſimum virum fuiſſe, & lavacri cujuſdam inſtitutorem affirmans, cum iis quæ in ſacris Evangeliorum voluminibus de eodem Joanne prodita ſunt, mirifice conſentit. Refert etiam Herodem Herodiadis culpâ principatu excidiſſe, & in urbem Galliæ Viennam ſimul cum ea eſſe relegatum. Et hæc quidem in octavo decimo Antiquitatum libro ab eo commemorantur, in quo etiam de Joanne ſcribit his verbis: "Arbitrabantur quidam Judæorum di-"vina ultione periiſſe Herodis exercitum, Deo "cædem Joannis qui Baptiſta cognominatus eſt, "vindicante. Quippe hunc Herodes obtrunca-

—— τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου ὑπὸ τοῦ νέου Ἡρώδου τὴν κεφαλὴν ἀποτμηθέντος, μνημονεύει μὲν ἡ θεία τῶν εὐαγγελίων γραφή. συνιστορεῖ γε μὴν καὶ ὁ Ἰώσηπος ὀνομαστὶ τῆς τε Ἡρωδιάδος μνήμην πεποιημένος, καὶ ὡς ἀδελφοῦ γυναῖκα οὖσαν αὐτὴν ἠγάγετο πρὸς γάμον Ἡρώδης, ἀθετήσας μὲν τὴν προτέραν αὐτῷ κατὰ νόμους γεγαμημένην γυναῖκα· Ἀρέτα δ' ἦν αὕτη τοῦ Πετραίων βασιλέως θυγάτηρ· τὴν δὲ Ἡρωδιάδα ζῶντος διαστήσας τοῦ ἀνδρός· δι' ἣν καὶ τὸν Ἰωάννην ἀνελὼν, πόλεμον ἀρεῖται πρὸς τὸν Ἀρέταν. ὡς ἂν ἠτιμασμένης αὐτοῦ τῆς θυγατρός. ἐν ᾧ πολέμῳ μάχης γενομένης, πάντα φησὶν τὸν Ἡρώδου στρατὸν διαφθαρῆναι· καὶ ταῦτα πεπονθέναι τῆς ἐπιβουλῆς ἕνεκεν τῆς κατὰ Ἰωάννου γεγενημένης. ὁ δ' αὐτὸς Ἰώσηπος ἐν τοῖς μάλιστα δικαιότατον καὶ βαπτιστὴν ὁμολογῶν γεγονέναι τὸν Ἰωάννην, τοῖς περὶ αὐτοῦ κατὰ τὴν τῶν εὐαγγελίων γραφὴν ἀναγεγραμμένοις συμμαρτυρεῖ. ἱστορεῖ δὲ καὶ τὸν Ἡρώδην τῆς βασιλείας ἀποπεπτωκέναι διὰ τὴν αὐτὴν Ἡρωδιάδα, μεθ' ἧς αὐτὸν καὶ εἰς τὴν ὑπερορίαν ἀπεληλάσθαι, Βίενναν τῆς Γαλλίας πόλιν οἰκεῖν καταδικασθέντα. καὶ ταῦτά γε αὐτῷ ἐν ὀκτωκαιδεκάτῳ τῆς ἀρχαιολογίας δεδήλωται, ἔνθα συλλαβαῖς αὐταῖς περὶ τοῦ Ἰωάννου ταῦτα γράφει. "τισὶ "δὲ τῶν Ἰουδαίων ἐδόκει ὀλωλέναι τὸν Ἡρώδου στρατὸν ὑπὸ "τοῦ Θεοῦ, καὶ μάλα δικαίως τιννυμένου κατὰ ποινὴν "Ἰωάννου τοῦ καλουμένου βαπτιστοῦ. κτείνει γὰρ τοῦτον

---

[1] Indicare voluit Euſebius, *Joſephum* non uti promiſerat, exacte ſemper ſequutum Textum Sacrum, ſed ejus loco attuliſſe majorum ſuorum δευτερώσεις, ſive traditiones. [2] Exſtat l. XX. c. 8. * Deeſſe videtur τρόπου, aut ſimile.

“Ἡρώδης, ἀγαθὸν ἄνδρα καὶ τοῖς Ιουδαίοις κελεύοντα ἀρετὴν ἐπασκοῦσι, καὶ τὰ πρὸς ἀλλήλους δικαιοσύνῃ καὶ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ χρωμένους, βαπτισμῷ συνιέναι. οὕτω γὰρ δὴ καὶ τὴν βάπτισιν ἀποδεκτὴν αὐτῷ φανεῖσθαι, μὴ ἐπί τινων ἁμαρτάδων παραιτήσει χρωμένων, ἀλλ᾽ ἐφ᾽ ἁγνείᾳ τοῦ σώματος, ἅτε δὴ καὶ τῆς ψυχῆς δικαιοσύνῃ προεκκεκαθαρμένης. καὶ τῶν ἄλλων συστρεφομένων, καὶ γὰρ ἥσθησαν ἐπὶ πλεῖστον τῇ ἀκροάσει τῶν λόγων, δείσας Ἡρώδης τὸ ἐπὶ τοσόνδε πιθανὸν αὐτοῦ τοῖς ἀνθρώποις, μὴ ἐπὶ ἀποστάσει φέροιτο· πάντα γὰρ ἐῴκεσαν συμβουλῇ τῇ ἐκείνου πράξοντες· πολὺ κρεῖττον ἡγεῖται πρίν τι νεώτερον ἀπ᾽ αὐτοῦ γενέσθαι, προλαβὼν ἀναιρεῖν, ἢ μεταβολῆς γενομένης εἰς πράγματα ἐμπεσὼν μετανοεῖν. καὶ ὁ μὲν ὑποψίᾳ τῇ τοῦ Ἡρώδου δέσμιος εἰς τὸν Μαχαιροῦντα πεμφθεὶς τὸ προειρημένον φρούριον, ταύτῃ κτίννυται.

“verat, cum eſſet vir bonus, Judæoſque ad virtutis ſtudium excitaret, præcipiens ut juſte quidem inter ſe, erga Deum autem pie agentes, ad lavacrum accederent. Tunc enim demum acceptum Deo fore lavacrum aiebat, cum eo non ad expiationem criminum uterentur, ſed ad corporis munditiem, ut mentibus jam ante per juſtitiam expurgatis, corporis quoque adderent puritatem. Cumque multi ad eum undique confluerent (hujuſmodi enim ſermonibus mirifice delectabantur) Herodes veritus ne tanta hominis auctoritas ſubditos ad defectionem impelleret, quippe qui nihil non acturi ex ejus conſilio viderentur; ſatius eſſe duxit priuſquam novi aliquid oriretur, illum è medio tollere, quam mutatione rerum facta, ipſe in maximum diſcrimen adductus, ſeram pœnitentiam agere. Vinctus igitur ob hanc Herodis ſuſpicionem, & ad caſtellum Machæruntem, cujus ſupra meminimus perductus, ibidem cæſus eſt.

XXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα περὶ τοῦ Ἰωάννου διελθὼν, καὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν κατὰ τὴν αὐτὴν τοῦ συγγράμματος ἱστορίαν ὧδέ πως μέμνηται· “γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς τις σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν σὺν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν Ιουδαίων, πολλοὺς δὲ καὶ ἀπὸ τοῦ [1] Ἑλληνικοῦ ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ᾽ ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐξεπαύσαντο, οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτά τε καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ θαυμάσια εἰρηκότων. εἰσέτι τε νῦν τῶν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων οὐκ ἐπέλιπε τὸ φῦλον.” ταῦτα τοῦ ἐξ αὐτῶν Εβραίων συγγραφέως ἀνέκαθεν τῇ ἑαυτοῦ γραφῇ, περί τε τοῦ Βαπτιστοῦ Ἰωάννου καὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν παραδεδωκότος, τίς ἂν ἔτι λείποιτο ἀποφυγὴ, τοῦ μὴ ἀναισχύντους ἀπελέγχεσθαι τοὺς κατ᾽ αὐτῶν πλασαμένους ὑπομνήματα; ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἐχέτω ταύτῃ.

Hæc *Joſephus* de Joanne. Qui etiam in eodem libro ſervatoris noſtri mentionem facit, his verbis: “Iiſdem temporibus Jeſus quidam fuit vir ſapiens, ſi tamen virum eum appellare fas eſt. Erat quippe admirabilium operum effector, doctorque eorum qui veritatem libenti animo complectebantur. Multos ille partim ex Judæis, partim ex Gentilibus ſectatores ſibi adjunxit. Hic erat Chriſtus. Quem à gentis noſtræ primoribus delatum, cùm Pilatus crucis ſupplicio addixiſſet, hi tamen qui illum dilexerant, eum deinceps colere non deſtiterunt. Tertio enim die vivus ac ſpirans eis apparuit; prout divini prophetæ hæc & alia quam plurima de illo mirifica prædixerant. Abhinc porro Chriſtianorum genus, qui ab eo nomen ſumpſere, ad noſtram uſque ætatem continuatum manet.” Hæc igitur cum ſcriptor ille ex Hebræis oriundus de Joanne Baptiſta & de ſervatore noſtro in libris ſuis commemoraverit, quod jam effugium relinquitur his qui adverſus eos acta illa confinxerunt, quò minùs impudentiſſimi eſſe convincantur? ſed de his ſatis.

XXVI. *Idem lib.* 2. *c.* 10. *p.* 47.

Θαυμάσαι δ᾽ ἄξιον τῆς περὶ τὴν θείαν γραφὴν καὶ ἐν τῷδε τῷ παραδόξῳ συμφωνίας, τὴν τοῦ Ἰωσήπου ἱστορίαν· καθ᾽ ἣν ἐπιμαρτυρῶν τῇ ἀληθείᾳ δῆλός ἐστιν ἐν τόμῳ τῆς Ἀρχαιολογίας ἐννεακαιδεκάτῳ, ἔνθα αὐτοῖς γράμμασιν ὧδέ πως τὸ θαῦμα διηγεῖται. “τρίτον δ᾽ ἔτος, κ. τ. λ.

Cæterum mirari ſubit *Joſephi* Hiſtoriam, quippe quæ in hujus miraculi narratione cum divina Scriptura plane conſentiat. in ea enim veritatem teſtimonio ſuo ac ſuffragio perſpicue comprobat, cum rem geſtam in XIX. *Antiquitatum* libro exponit his verbis, &c.

XXVII. *Idem paulo infra, p.* 49.

Ταῦτα τὸν Ἰώσηπον μετὰ τῶν ἄλλων ταῖς θείαις συναληθεύοντα γραφαῖς ἀποθαυμάζω.

In his *Joſephum*, perinde ac in cæteris, magnopere admiror, qui cum Sacris literis in veritate adeo conſentiat,

XXVIII. *Idem rurſus, c.* 23. *p.* 65.

Οὕτω δὲ ἄρα θαυμάσιός τις ἦν, καὶ παρὰ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἐπὶ δικαιοσύνῃ βεβόητο ὁ Ἰάκωβος, ὡς καὶ τοὺς Ιουδαίων ἔμφρονας δοξάζειν ταύτην εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς παραχρῆμα μετὰ τὸ μαρτύριον αὐτοῦ πολιορκίας τῆς Ἱερουσαλήμ· ἣν δι᾽ οὐδὲν ἕτερον αὐτοῖς συμβῆναι, ἢ διὰ τὸ κατ᾽ αὐτοῦ τολμηθὲν ἄγος. ὁ γοῦν

Porro Jacobus ob ſingularem juſtitiam adeo celebris apud omnes & admirabilis fuit, ut Judæorum prudentiſſimi hanc fuiſſe cauſam exiſtimaverint ſecutæ mox obſidionis Hieroſolymorum: quam quidem non ob aliud ſibi contigiſſe, quam propter ſcelus in Jacobum admiſſum, ipſe etiam

---

[1] Φῦλον ſc. niſi legendum Ἑλληνισμοῦ. Vide n. XIX.

Joſephus ſcripto teſtari minime dubitavit, cum ait: “Hæc omnia contigerunt Judæis propter Jacobum cognomento Juſtum, fratrem Jeſu qui dicitur Chriſtus; qui cum eſſet omnium conſenſu juſtiſſimus, nihilo-minus à Judæis necatus fuerat.

Ἰώσηππος οὐκ ἀπώκνησε καὶ τοῦτ' ἐγγράφως ἐπιμαρτύρασθαι, δι' ὧν φησι λέξεων· [1] “Ταῦτα δὲ συμβέβηκεν Ἰουδαίοις, κατ' ἐκδίκησιν Ἰακώβου τοῦ δικαίου, ὃς ἦν ἀδελφὸς Ἰησοῦ τοῦ λεγομένου Χριστοῦ, ἐπειδήπερ δικαιότατον αὐτὸν ὄντα οἱ Ἰουδαῖοι ἀπέκτειναν.

XXIX. *Idem lib. 3. c. 7. p. 82.*

Ac de iis quæ univerſæ Judæorum genti poſt paſſionem Domini contigerunt, & poſt voces illas quibus latronem & homicidam morte liberari, ipſum vero auctorem vitæ à medio tolli populus omnis ſucclamaverat, *Joſephi* narrationi quicquam addere minime neceſſe eſt.

[2] Περὶ μὲν οὖν τῶν μετὰ τὸ σωτήριον πάθος καὶ τὰς φωνὰς ἐκείνας, ἐν αἷς ἡ τῶν Ἰουδαίων πληθὺς τὸν μὲν λῃστὴν καὶ φονέα τοῦ θανάτου παρῄτηται, τὸν δὲ ἀρχηγὸν τῆς ζωῆς ἐξ αὐτῶν ἱκέτευσεν ἀρθῆναι, τῷ παντὶ συμβεβηκότων ἔθνει, οὐδὲν ἂν δέοι ταῖς ἱστορίαις ἐπιλέγειν.

XXX. *Idem iterum capp. 9. & 10. p. 84.*

Porro his rebus, tandem ad exitum perductis, rationi conſentaneum videtur de *Joſepho* ipſo, qui hiſtoriæ, quam præ manibus habemus, tantum adjumentum contulit, quis, & unde, quove genere prognatus fuerit, exponere. id vero etiam ipſe declarat de ſe loquens his verbis: “Joſephus Mattathiæ filius, natione Hebræus, domo Hieroſolymitanus, ex numero Sacerdotum; qui & initio adverſus Romanos pugnavi, & rebus poſtea geſtis neceſſitate coactus interfui”. Hic vir omnium tunc temporis Judæorum præſtantiſſimus fuit, non modo popularium ſuorum, ſed etiam Romanorum judicio; adeo ut ipſe quidem in urbe Roma ſtatua donatus ſit: libri vero ab eo conſcripti in Bibliotheca publica fuerint collocati. Scripſit *Antiquitates Judaicas* libris xx. *Hiſtoriam* vero *Belli Judaici*, quod à Romanis ſua ætate geſtum eſt, complexus eſt voluminibus VII. quam non ſolum Græco, ſed etiam Patrio ſermone, ab ſe editam eſſe teſtatur. dignus omnino cui & hîc & in cæteris fides habeatur. Exſtant autem duo ejuſdem libri de *Judæorum vetuſtate* lectu digniſſimi. In quibus & *Apioni Grammatico* reſpondet, qui ea ætate volumen adverſus Judæos compoſuerat, & aliis nonnullis qui Judæorum origines perinde calumniari tentaverunt. In priore horum autem librorum, numerum Sacrorum voluminum, quibus vetus Teſtamentum conſtat, quænam ſint apud Hebræos extra omnem controverſiam poſita, utpote à majoribus tradita, declarat. ——— Apud nos eſt & aliud non ignobile opuſculum ab eodem elaboratum *de Ratione ſummo imperio prædita*: quod quidem à nonnullis *Maccabaicum* inſcriptum eſt, eo quod certamina contineat Hebræorum quorundam, qui, ut in *Maccabæorum* libris proditum eſt, pro Divini numinis cultu fortiter propugnarunt. Sed & ſub finem *Antiquitatum Judaicarum* libri xx, propoſitum ſibi eſſe ſignificat, quatuor libros conſcribere *de Deo atque ejus natura*, ex opinione Judæorum, quam ipſi à majoribus acceperunt; item *de Legibus, cur earum præcepto quædam permiſſa ſunt, quædam vetita*. Alia præterea ab ſe elucubrata eſſe, ipſe in ſuis libris commemorat.

Ἐπὶ τούτοις πᾶσιν, ἄξιον μηδ' αὐτὸν Ἰώσηππον, τοσαῦτα τῇ μετὰ χεῖρας συμβεβλημένον ἱστορίᾳ, ὁπόθεν τε καὶ ἀφ' οἵου γένους ὡρμᾶτο, ἀγνοεῖν. δηλοῖ δὲ πάλιν αὐτὸς καὶ τοῦτο [3] λέγων ὧδε· “Ἰώσηππος Ματταθίου παῖς, ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεύς· αὐτός τε Ῥωμαίους πολεμήσας τὰ πρῶτα, καὶ τοῖς ὕστερον παρατυχὼν ἐξ ἀνάγκης.” μάλιστα δὲ τῶν κατ' ἐκεῖνο καιροῦ Ἰουδαίων, οὐ παρὰ μόνοις τοῖς ὁμοεθνέσιν, ἀλλὰ καὶ παρὰ Ῥωμαίοις γέγονεν ἀνὴρ ἐπιδοξότατος· ὡς αὐτὸν μὲν ἀναθέσει ἀνδριάντος ἐπὶ τῆς Ῥωμαίων τιμηθῆναι πόλεως. τοὺς δὲ σπουδασθέντας αὐτῷ λόγους βιβλιοθήκης ἀξιωθῆναι. οὗτος δὴ πᾶσαν τὴν Ἰουδαϊκὴν ἀρχαιολογίαν ἐν ὅλοις εἴκοσι καταβέβληται συγγράμμασι. τὴν δ' ἱστορίαν τοῦ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκοῦ πολέμου, ἐν ἑπτὰ λόγοις· ἃ καὶ οὐ μόνον τῇ Ἑλλήνων, ἀλλὰ καὶ τῇ πατρίῳ φωνῇ παραδοῦναι αὐτὸς ἑαυτῷ μαρτυρεῖ, ἄξιός γε ὢν διὰ τὰ λοιπὰ πιστεύεσθαι. καὶ ἕτερα δὲ αὐτοῦ φέρεται σπουδῆς ἄξια δύο, τὰ περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀρχαιότητος· ἐν οἷς καὶ ἀντιρρήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν γραμματικὸν κατὰ Ἰουδαίων τηνικάδε συντάξαντα λόγον πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ διαβάλλειν καὶ αὐτοὶ τὰ πάτρια τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἐπειράθησαν. τούτων ἐν τῷ προτέρῳ τὸν ἀριθμὸν τῆς λεγομένης παλαιᾶς τῶν ἐνδιαθήκων γραφῶν τίθησι, τίνα παρ' Ἑβραίοις ἀναντίρρητα, ὡς ἂν ἐξ ἀρχαίας παραδόσεως, διδάσκων. ——— Πεπόνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγεννὲς σπούδασμα τῷ ἀνδρὶ, περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ· ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν, τῷ τοὺς ἀγῶνας τῶν ἐν τοῖς οὕτω καλουμένοις Μακκαβαϊκοῖς συγγράμμασιν ὑπὲρ τῆς εἰς τὸ θεῖον εὐσεβείας ἀνδρισαμένων Ἑβραίων περιέχειν. καὶ πρὸς τῷ τέλει δὲ τῆς εἰκοστῆς Ἀρχαιολογίας ἐπισημαίνεται ὁ αὐτὸς, ὡς ἂν προῃρημένος ἐν τέτταρσι συγγράψαι βιβλίοις κατὰ τὰς πατρίους δόξας τῶν Ἰουδαίων, περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ· καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ σπουδασθῆναι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ μνημονεύει λόγοις.

XXXI. *Idem in Chronico Græco, p. 64. Edit. Amſt.*

Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα συμβάντα, ἢ πραχθέντα, ἕως τῆς θείας σαρκώσεως, τοῖς Ἰουδαίοις, Ἰώσηπος ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς ἱστορεῖ, καὶ Ἀφρικανὸς μετ' αὐτὸν ἐν Ἐπιτόμῳ.

---

[1] Vide Cl. *Spencerum* in *Annott.* ad *Origenem* contra *Celſum*, p. 30, 31. & Celebert. *Huetium* in *Demonſt. Evangel.* prop. III.

[2] Vide *Euſeb.* l. 3. c. 7.

[3] In *Prologo* ad *Bellum Judaicum.*

XXXII. *Idem*

XXXII. [1] *Idem ibid. p.79.*

Συμφωνεῖ ὁ Ἰώσηπος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων, ἔνθα τῷ θείῳ Παύλῳ ὑπὸ τοῦ Χιλιάρχου λέλεκται. "Οὐκ ἄρα σὺ εἶ ὁ Αἰγύπτιος ——.

XXXIII. *Idem in Commentariis in Pſalmos, p.137. Edit. Pariſ.*

Τίς γὰρ διελθὼν τὰς Φλαυΐου Ἰωσήπου ἱστορίας, μαθών τε ἐξ αὐτῶν ὅπως ἐν συγκλεισμῷ ἀποληφθέντες λιμῷ καὶ στάσει διεφθάρησαν, οὐ θαυμάσει τὴν ἐνταῦθα λέγουσαν φωνὴν, "καὶ σύγκλεισον ἐξ ἐναντίας "τῶν καταδιωκόντων μέ.

Quis porro Hiſtorias *Flavii Joſephi* percurrens, eorumque narratu comperiens, qua ratione obſidione concluſi fame & ſeditionibus interibant, non præſens dictum admiretur, "Et conclude adverſus "eos qui perſequuntur me."

XXXIV. *Euſtathius in Hexaëmeron, p. 1.*

Κλήμης μὲν οὖν καὶ Ἀφρικανὸς καὶ πρὸς τούτοις Τατιανὸς, τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηπος καὶ Ἰοῦστος κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσέα ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας ὑπέχων τὴν ἀπόδειξιν.

Clemens & Africanus, & præter hos Tatianus, & ex Judæis *Joſephus* & Juſtus, proprio quiſque modo, ab antiquis hiſtoriis ad id probandum præbitis, divinum Moyſem temporibus Inachi floruiſſe literis prodidere.

XXXV. [2] *Auctor Chronici Paſchalis, p. 127, 128. Ed. Par.*

Ἑορτὴν, ἣν Πάσχα προσηγόρευον οἱ υἱοὶ Ἰσραὴλ, Διαβατήρια καὶ Ὑπερβάσια ἐκάλουν ἄλλοι, ὡς ἔστι γνῶναι ἔκ τε τῶν παρ᾽ Ἑβραίοις σοφῶν, Φίλωνος λέγω καὶ Ἰωσήπου.

Feſtum quod Paſcha appellarunt filii Iſrael, Diabateria & Hyperbaſia alii nuncuparunt, quod colligere licet ex iis qui apud Hebræos doctrinæ laude claruerunt, Philone, inquam, & *Joſepho*.

XXXVI. *Idem ibid. p.247.*

Τεσσαρακοστῷ ἐννάτῳ ἔτει τῆς εἰς οὐρανοὺς ἀναλήψεως τοῦ Κυρίου, Τίτος υἱὸς Οὐεσπασιανοῦ τὴν Ἰουδαίαν παρέλαβεν, [3] καὶ τὴν Ἱερουσαλὴμ, προσθεὶς εἰς πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέστρεψεν. ἦν δὲ ἡμέρα τῆς ἑορτῆς τοῦ Πάσχα, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν Ἱερουσαλὴμ, καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρι΄. ξίφεσιν αὐτοὺς κατακόψας, καὶ ἄλλας γὰρ μυριάδας ιε΄. διαπέπρακεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων καὶ παιδίων ἀρρενικῶν καὶ παρθένων κορασίων, καθὼς Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος χρονογράφος συνέγραψεν.

Anno XXXIX. Chriſti in cœlos aſſumptionis, Titus Veſpaſiani filius Judæam urbemque Hieruſalem recepit, peragrata univerſa Palæſtina, ipſoque Judæorum everſo templo. Agebatur tum Paſchatis dies, cum urbem Hieroſolymitanam expugnavit, & undecies centena Judæorum millia, iis gladio interemptis, delevit, aliaque centum quinquaginta millia captivorum ex adoleſcentibus & pueris, & virginibus & puellis, ſub corona vendidit, ut tradit *Joſephus* doctiſſimus Chronographus.

XXXVII. *Baſilius Cæſarienſis in Homilia in Famem & Siccitatem, p. 358. Edit. Pariſ.*

Τὸ τοῦ λιμοῦ πάθος κατηνάγκασε πολλοὺς πολλάκις καὶ τοὺς ὅρους κινῆσαι τῆς φύσεως, ἅψασθαι μὲν ἀνθρώπων τῶν ὁμοφύλων σωμάτων· μητέρα γὰρ παῖδα, ὃν ἐκ τῆς γαστρὸς προήγαγε, πάλιν τῇ γαστρὶ κακῶς ὑποδέξασθαι. καὶ τοῦτο τὸ δρᾶμα Ἰουδαϊκὴ ἐτραγῴδησεν ἱστορία, ἣν Ἰώσηπος ἡμῖν ὁ σπουδαῖος συνεγράψατο, ὅτε τὰ δεινὰ τοὺς Ἱεροσολυμίτας κατέλαβε, τῇ εἰς τὸν Κύριον δυσσεβείᾳ ἐνδίκους τιμωρίας τιννύντας.

Quid fames non cogit? naturæ leges ſæpe pervertere ac tranſgredi multis ſuadet, & hominum corporibus vel propinquorum veſci: matrem etiam quem peperit natum impulit in ventrem male recondere. Quam tragœdiam Judaïca commemorat hiſtoria, à *Joſepho* gravi Auctore conſcripta, quando videlicet diræ calamitates Hieroſolymitanos, pœnas juſtas propter impietatem in Dominum dantes, apprehenderunt.

XXXVIII. *Gregorius Nazianzenus in Orat. XXII. p.398. Edit. Pariſ.*

Οὗτοι τίνες μὲν ὄντες, καὶ ὅθεν, καὶ ἐξ οἵας ὁρμώμενοι τῆς ἀπαρχῆς ἀγωγῆς καὶ παιδεύσεως, εἰς τοσοῦτον ἀρετῆς καὶ δόξης προεληλύθασιν, ὥστε καὶ ταῖς ἐτησίοις τιμᾶσθαι πομπαῖς τε καὶ πανηγύρεσι, καὶ μείζονα τῶν ὁρωμένων τὴν περὶ αὐτῶν δόξαν ἐναποκεῖσθαι τῶν ἁπάντων ψυχαῖς, ἡ περὶ αὐτῶν βίβλος δηλώσει τοῖς φιλομαθέσι καὶ φιλοπόνοις, ἡ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα εἶναι τῶν παθῶν τὸν λογισμὸν φιλοσοφοῦσα, καὶ κύριον τῆς ἐπ᾽ ἄμφω ῥοπῆς, ἀρετήν τε φημὶ καὶ κακίαν. ἄλλοις τε γὰρ οὐκ ὀλίγοις ἐχρήσατο μαρτυρίοις, καὶ δὴ καὶ τοῖς τούτων ἀθλήμασιν. ἐμοὶ δὲ τοσοῦτον εἰπεῖν ἐξαρκέσει.

Quinam hi fuerint, & unde, & ex qua primum inſtitutione atque doctrina in eam virtutis & gloriæ magnitudinem evaſerint, ut tum annuis his Feſtis ornentur, tum multo major, quam quæ oculis cernitur, eorum gloria in omnium animis condita ſit, ſtudioſis ac diligentibus viris perſpicue liber ille declarabit, qui *Rationem animi perturbationibus imperare* docet, in ejuſque arbitrio eſſe, ut in utramque partem, hoc eſt vel ad virtutem vel ad vitium, propendeamus. Nam cum pleraque alia teſtimonia, tum horum quoque dimicationes ad hujus argumenti confirmationem attulit. Mihi vere hæc tantum dicere ſufficiet.

---

[1] Vide etiam pp. 52, 53, 78. [2] De ætate ejus vide *Du-Freſne* in Præfat. [3] Vertendum, *Judæam recepit, & Hieruſalem, peragrata univerſa Palæſtina, Judæorumque templum evertit.*

XXXIX. *Hegesippus* (*seu potius Ambrosius*) *de Excidio Urbis Hierosol. lib.2. p.200. Edit. Cadom.*

De quo (ſc. *Jeſu*) ipſi Judæi quoque teſtantur, dicente *Joſepho* hiſtoriarum Scriptore, quod fuerit illo in tempore vir ſapiens, ſi tamen oportet (inquit) virum dici; mirabilium &c. ——— hoc dixit *Joſephus*, quem ipſi maximum putant: & tamen ita in eo quod verum loquutus eſt, [1] mente devius fuit, ut nec ſermonibus ſuis crederet, ſed loquutus eſt propter hiſtoriæ ſuæ fidem, quia fallere nefas putabat. non credidit propter duritiam cordis & perfidiæ intentionem: non tamen veritati præjudicabat, quod non credidit; ſed plus addidit teſtimonio, quod nec incredulus & invitus negavit.

XL. *Hieronymus in Epiſtola Paulæ & Eutocii ad Marcellam ab ipſo dictata, Tom.1. p.126. Edit. Froben. A. 1526.*

Denique etiam *Joſephum*, qui vernaculus Scriptor eſt Judæorum, [2] aſſerere, illo tempore quo crucifixus eſt Dominus, ex adytis Templi virtutum cœleſtium erupiſſe voces, dicentium, *Tranſmigremus ex his ſedibus.*

XLI. *Idem in Epiſtola ad Euſtochium, Tom.1. p.149.*

Tales Philo Platonici ſermonis imitator, tales *Joſephus* Græcus Livius in ſecunda *Judaïcæ Captivitatis* hiſtoria Eſſenos refert.

XLII. *Idem in Epiſtola ad Lucinium, Tom.1. p.197.*

Porro *Joſephi* libros, & Sanctorum Papiæ & Polycarpi volumina, falſus ad te rumor pertulit à me eſſe tranſlata: quia nec otii mei nec virium eſt, tantas res eadem in alteram linguam exprimere venuſtate,

XLIII. *Idem in Catalogo Scriptorum Eccleſiaſticorum, Tom. 1. p. 275.*

Joſephus, Mattathiæ filius, ex Hieroſolymis Sacerdos, à Veſpaſiano captus, cum Tito filio ejus relictus eſt. Hic, Romam veniens, ſeptem libros *Judaïcæ Captivitatis* Imperatoribus patri filioque obtulit, qui [3] Bibliothecæ publicæ traditi ſunt: & ob ingenii gloriam Statuam quoque meruit Romæ. Scripſit autem & alios viginti *Antiquitatum* libros, ab [4] exordio Mundi uſque ad decimum quartum annum Domitiani Cæſaris, & duos Ἀρχαιότητος adverſum Apionem Grammaticum Alexandrinum, qui, ſub Caligula legatus miſſus ex parte Gentilium, *contra Philonem* etiam librum, vituperationem gentis Judaïcæ continentem, ſcripſerat. Alius quoque liber ejus, qui inſcribitur [4] περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ, valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum ſunt digeſta Martyria. Hic in decimo octavo *Antiquitatum* libro manifeſtiſſime confitetur, propter magnitudinem ſignorum, Chriſtum à Phariſæis interfectum, & Joannem Baptiſtam vere Prophetam fuiſſe, & propter interfectionem Jacobi Apoſtoli, dirutam Hieroſolymam. Scripſit autem de Domino in hunc modum, “Eodem tempore fuit Jeſus vir ſapiens, ſi tamen virum oportet eum dicere. Erat enim mirabilium patrator operum, doctor eorum, qui libenter vera ſuſcipiunt: plurimos quoque tam de Judæis, quam de gentibus, ſui habuit ſectatores, & [5] credebatur eſſe Chriſtus. Cumque invidia noſtrorum principum, cruci eum Pilatus addixiſſet, nihilominus qui eum primum dilexerant perſeveraverunt: apparuit enim eis tertia die vivens: multa & hæc & alia mirabilia carminibus Prophetarum de eo vaticinantibus, & uſque hodie Chriſtianorum gens, ab hoc ſortita vocabulum, non defecit.

Ex Verſione Sophronii.

Ἰώσηππος Ματταθίου υἱὸς, Ἱεροσολύμων ἱερεὺς, παρὰ Οὐεσπασιανοῦ ἁλοὺς μετὰ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ κατελείφθη. ὃς, εἰς Ῥώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ἰουδαϊκῆς ἁλώσεως τοῖς δύο βασιλεῦσι, τῷ τε πατρὶ καὶ τῷ υἱῷ, προσήνεγκεν, οἵτινες καὶ τῇ δημοσίᾳ Βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν· καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς εὐφυΐας, ἀνδριάντος ἠξιώθη. ἔγραψε δὲ τῆς Ἀρχαιολογίας λόγους εἴκοσι, ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς ἕως τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους Δομιτιανοῦ Καίσαρος, καὶ δύο Ἀρχαιότητος κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβευτὴς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ μέρους τῶν ἐθνικῶν, καὶ κατὰ Φίλωνος λόγον, περιέχοντα κατάγνωσιν τῶν Ἰουδαίων, ἔγραψεν. ἔστι δὲ ἄλλος αὐτοῦ λόγος περὶ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ ἐξαίρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τοῦ πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. οὗτος ἐν τῷ ὀκτωκαιδεκάτῳ λόγῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν Χριστὸν ἐσφάχθαι παρὰ Φαρισαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγενῆσθαι προφήτην. καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου τοῦ ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ περὶ τοῦ Κυρίου οὕτως, “Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή. ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητὴς, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων, καὶ πολλοὺς μὲν Ἰουδαίους, πολλοὺς δὲ καὶ τοῦ ἑλληνισμοῦ ἐπηγάγετο, ὁ Χριστὸς οὗτος ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν, σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος Πιλάτου, οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον αὐτὸν ἀγαπήσαντες· ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα μυρία περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, εἰςτι νῦν Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένων, οὐκ ἔλιπε τὸ φύλον.

---

[1] Vide Edit. *Colon.* 8° p. 260. [2] Vide Cl. *Picquii* Epiſt. in *Bibl. Crit.* R.P. *Simonii.* vol. 2. p. 35. [3] *Joſephus* lib. de Vita ſua, dicit, δημοσιεῦσαι προσέταξεν. quæ verba haud ſatis commode reddidit, *Bibliothecæ publicæ traditi ſunt.* [4] Περιοχὴ τῆς Ἀρχαιολογίας, tantum ab exordio mundi uſque ad annum XII. Neronis, ut conſtat ex fine *Antiquitatum.* *Antiquitates* vero Joſephus abſolvit & edidit anno decimo vertente Domitiani, ut conſtat ex earundem *Antiquitatum* fine. [5] Vide *Petit.* Tom.3. p.342. [6] Vide *Voſſii* Chronol. Sac. p.183. & *Marin.* p.219.

TESTIMONIA.

XLIV. *Idem ibid. cap.* 14.

Justus Tiberienſis, de provincia Galilæa, conatus eſt & ipſe Judaicarum rerum Hiſtoriam texere, & quoſdam Commentariolos de Scripturis componere, ſed hunc *Joſephus* arguit mendacii. Conſtat autem illum eo tempore ſcripſiſſe, quo & *Joſephus*.

Ἰοῦστος Τιβεριάδος, ἐπαρχίας Γαλιλαίας, ἐπεχείρησε μὲν καὶ αὐτὸς Ἰουδαϊκὴν ἱστορίαν συντάξαι; καί τινα ὑπομνημάτια περὶ γραφῶν· ἀλλὰ τοῦτον Ἰώσηπος ἐλέγχει ψευδόμενον. καὶ γὰρ ἐν ἐκείνῳ τῷ καιρῷ συνέγραφεν, ὅτε καὶ Ἰώσηπος.

XLV. *Idem libro ſecundo adverſus Jovinianum, Tom. 2. p. 79.*

Joſephus in ſecunda *Judaicæ Captivitatis* hiſtoria, & in decimo octavo *Antiquitatum* libro, & [1] *contra Apionem* duobus voluminibus, tria deſcribit dogmata Judæorum, Sadducæos, Phariſæos, & Eſſenos; quorum noviſſimos miris effert laudibus: quod & uxoribus, vino, & carnibus ſemper abſtinuerint; & quotidianum jejunium verterint in naturam. Super quorum vita & Philo vir doctiſſimus proprium volumen edidit.

XLVI. *Idem libro ſecundo adverſus Pelagianos, Tom. 2. p. 287.*

Unde & *Joſephus*, Maccabæorum Scriptor hiſtoriæ, frangi & regi poſſe dixit perturbationes animi, non eradicari.

XLVII. *Idem in Epiſtola ad Magnum Oratorem Romanum, Tom. 2. p. 332.*

Joſephus, Antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros ſcribit *contra Apionem Alexandrinum Grammaticum*; & talia ſæcularium profert Teſtimonia, ut mihi miraculum ſubeat, quomodo *vir Hebræus*, & ab infantia Sacris literis eruditus, cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.

XLVIII. *Idem in Epiſtola ad Marcellam, Tom. 3. p. 44.*

Quam vellem nunc tibi omnem habitum ſacerdotalem exponere, & per ſingulas veſtium ſpecies divina oſtendere ſacramenta. Verum quia in hoc ipſo brevitatem epiſtolæ exceſſimus, & *Joſephus* & Philo, doctiſſimi Judæorum, multique de noſtris id latiſſime perſequuti ſunt, quorum, ut ajunt, voce audies me, quæ de cætero velis, præſens percontator præſentem.

XLIX. *Idem in Commentariis in Iſaiam, cap. 54. Tom. 5. p. 293.*

Ad tempus Romanæ victoriæ univerſa referimus, quæ *Joſephus* Judaicæ Scriptor hiſtoriæ [2] ſeptem explicat voluminibus, quibus impoſuit titulum *Captivitatis Judaicæ*, id eſt περὶ ἁλώσεως.

L. *Idem in Comment. in Ezechiel. c. 38. Tom. 5. p. 628.*

Et revera nec in Geneſi, nec in alio Scripturæ loco, nec in *Joſepho* quidem, qui omnia Hebraicarum gentium in primo *Antiquitatis* libro exponit nomina, hanc gentem potuimus invenire.

LI. *Idem in* [3] *Comment. in Danielem, c. 5. Tom. 5. p. 709.*

Sed juxta Beroſum, qui Chaldæam ſcripſit hiſtoriam, & *Joſephum*, qui Beroſum ſequitur, poſt Nebuchodonoſor, qui regnavit, *&c.*

LII. *Idem in* [4] *Chronico Euſebiano, lib. 2.*

[5] *Joſephus* etiam vernaculus Judæorum ſcriptor teſtatur [tempore Paſſionis Chriſti] auditam fuiſſe vocem dicentium, *Migremus ex his ſedibus.*

LIII. *Auguſtinus in* [6] *Epiſtola ad Heſychium, p. 750. Tom. 2. Edit. Benedict.*

Nam *Joſephus*, qui Judaicam ſcripſit hiſtoriam, talia mala dicit illi populo tunc accidiſſe, ut vix credibilia videantur.

LIV. *Chryſoſtomus in Homil. XXXVI. adv. Judæos III. Tom. 4. p. 481. Edit. Frontonis Ducæi.*

Φέρε καὶ ἕτερον τῶν εἰρημένων παραγάγωμεν μάρτυρα, ὃν μάλιστα ἀξιόπιστον εἶναι νομίζουσιν· Ἰώσηπον λέγω, τὸν καὶ τὰς συμφορὰς αὐτῶν τραγῳδήσαντα, καὶ τὴν παλαιὰν διαθήκην παραφράσαντα πᾶσαν. ὃς, μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν γενόμενος, καὶ τὴν αἰχμαλωσίαν τὴν ὑπ᾽ αὐτοῦ προῤῥηθεῖσαν εἰπὼν, καὶ περὶ ταύτης διελέχθη τῆς αἰχμαλωσίας τῆς γενομένης, τὴν τοῦ προφήτου ἑρμηνεύων ὅρασιν.—

Age proferamus & alium teſtem eorum quæ dicta ſunt, quem illi [Judæi] graviſſimum habent Auctorem: *Joſephum* loquor, qui calamitates illorum Tragicas deſcripſit, ac vetus Teſtamentum omne velut paraphraſi fuſius explicavit. qui fuit poſt Chriſti adventum, & captivitatem ab ipſo prædictam commemorans, de hac quoque diſſeruit, Danielis viſionem enarrans, *&c.*

---

[1] Nec diſputans adverſus Apionem *Joſephus* mentionem facit Sectarum Judaicarum, nec ullibi tradit Eſſenos vino & carnibus abſtinuiſſe, aut quotidie jejunaſſe; immo contrarium edocet lib. 2. *de Bello*. Sed qui *Eſſeni* perpetuo jejunabant, nec unquam carne & vino utebantur, ſunt illi à *Philone* Judæo literis commendati. *Coteler.* in Notis ad Conſtit. Apoſt. l. 6. c. 6. p. 270. [2] Ita etiam in *Comment.* in *Joëlem*, c. 1. *Tom.* 6. p. 66. [3] Vide eundem in Prooemio ad Daniel. [4] Vide etiam p. 78. [5] Iſta verba Euſebii Græce profert Syncellus. Idem habet Hieronymus in *Mat.* 27. & alibi. Verum in Commentariis in Iſaiam dicit, hanc vocem auditam fuiſſe ante excidium Hieroſolymitanum. Nonnulla etiam de Archelao manifeſte falſa affert Euſebius; adeo ut vel Euſebius incidit in vitioſos *Joſephi* Codices, vel verba iſta non legerit in *Joſepho*, ſed ex alio fortaſſe auctore addiderit. [6] Vide Epiſt. ad Lucinium, Tom. IV. part. 2. p. 578.

TESTIMONIA.

LV. *Idem mox infra, p.* 486.

Tu vero illud mihi conſidera, quod tametſi Judæus eſſet ille, qui hæc ſcripſit, *Joſephus*, tamen veritus eſt veſtram imitari pervicaciam.

Σὺ δέ μοι σκόπει, ὡς εἰ καὶ Ιουδαῖος ἦν ὁ ἀνὴρ ὁ ταῦτα γράψας, ἀλλ' οὐκ ἠνέσχετο τὴν ὑμετέραν ζηλῶσαι φιλονεικίαν.

LVI. *Idem in libro adverſus Vituperatores vitæ Monaſticæ, Tom.* 4. *p.* 414.

Verbis autem utor non meis, ſed *Judæi*, qui eam hiſtoriam conſcripſit diligenter.

Ερῶ δὲ οὐκ ἐμὸν λόγον, ἀλλ' ἀνδρὸς Ιουδαίου, τοῦ τὰ ἐκείνων ἱστορηκότος ἀκριβῶς.

LVII. *Idem in Homil. in Acta Apoſt. Tom.* 8. *p.* 488.

Si quidem Chriſtianus exſtitiſſet horum Scriptor, ſuſpecta forſan eſſet oratio. At cum Judæus ſit, idque æmulator, qui poſt Evangelium floruit, quomodo non omnibus manifeſta quæ geſta ſunt?

Εἰ μὲν Χριστιανὸς ὁ ταῦτα γράφων ἦν, κἂν ὕποπτος ὁ λόγος ἦν· εἰ δὲ Ιουδαῖος, καὶ Ιουδαῖος ζηλωτὴς, μετὰ τὸ εὐαγγέλιον ἐλθὼν, πῶς οὐ πᾶσι κατάδηλα τὰ γενόμενα.

LVIII. [1] *Ruffinus in Hiſtoria Eccleſ. Euſeb. l.* 3. *c.* 9. *p.* 55. *Edit. Baſ.*

Operæ pretium ſane eſt poſt iſta noſcere quis fuerit hic *Joſephus*, & unde, vel ex quo genere originem ducens, qui tantam nobis materiam rerum geſtarum cognitionemque præſtiterit. Exponit ergo etiam hæc ipſe de ſe, hoc modo ſcribens: “*Joſephus* Matathiæ filius, Hebræus genere, ex Hieroſolymis ſacerdos, qui & ipſe primo bello Romanos oppugnaverim, & poſterioribus nihilominus interfuerim præliis, neceſſitate conſtrictus.” Conſtat igitur hunc virum per idem tempus non ſolum apud Judæos proprios cives, verum etiam apud Romanos habitum eſſe nobiliſſimum, ita ut literarum merito in urbe Roma etiam ſtatua donaretur, & libri ejus Bibliothecæ traderentur. Conſcripſit namque *Antiquitatum* Hiſtoriam in viginti libris. Belli vero *Judaici*, cum Romanis habiti, Hiſtoriam ſeptem voluminibus comprehendit; quam non ſolum Græca facundia, verum & patrio, id eſt, Hebræo ſermone ſuis etiam civibus ſe ediḋiſſe confirmat. dignus cui præ cæteris omnibus debeat credi. Sed & alia ejuſdem viri exſtant de *Judæorum vetuſtate* duo Volumina, in quibus contradicere Apioni cuidam Grammatico videtur, qui illis temporibus adverſum Judæos ſcripſerat; & ad alios quoſdam, qui morem gentis Judæorum atque inſtituta laceraverunt.

SÆCULO V.

LIX. *Iſidorus Peluſiota, lib.* 3. *Epiſt.* 19.

Si Legiſlatorem nihil aliud præter literam dixiſſe Judæus is exiſtimat, qui tecum rixatus eſt, his ad eum verbis utere: Inſcitiam veſtram duo viri refutant, qui poſt Chriſti adventum apud vos literarum monumenta condiderunt; nimirum Philo contemplator egregius, & *Joſephus* inſignis hiſtoricus. Illé quidem dum univerſum pæne vetus Teſtamentum ad allegoriam trahit: hic dum ad hunc modum loquitur; “Legiſlatore alia commode ac ſcite innuente, alia cum gravitate allegorico ſenſu exponente, eademque omnia quæ recte ac plane dici utile erat ad literam indicante.

Εἰ μηδὲν πλέον τοῦ γράμματος νομίζει τὸν νομοθέτην εἰρηκέναι ὁ πρὸς σὲ, ὡς ἔφης, διενεχθεὶς Ιουδαῖος, εἰπὲ πρὸς αὐτὸν, ὅτι ἐλέγχουσιν ὑμῶν τὴν ἀπαιδευσίαν οἱ δύο ἄνδρες οἱ μετὰ τὴν τοῦ Χριστοῦ παρουσίαν συγγραφεῖς παρ' ὑμῖν γεγονότες, Φίλων ὁ θεωρητικώτατος καὶ Ιώσηπος ὁ ἱστορικώτατος. ὁ μὲν πᾶσαν σχεδὸν τὴν παλαιὰν [διαθήκην] εἰς ἀλληγορίαν τρέπων, ὁ δὲ διαῤῥήδην γράφων· “[2] τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ' ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος.

LX. *Idem lib.* 4. *Epiſt.* 75.

Si vis cognoſcere quibus pœnis ſcelerati Judæi, contra Chriſtum inſanientes, affecti ſint, ſume *Joſephi*, Judæi quidem, ſed veritatis ſtudioſi viri, hiſtoriam *de Excidio*, ut videas divinitus actam hiſtoriam, qualem nec tota ſeries temporum vidit, ex quo & quamdiu homines exſtiterunt. Nam ne quis denegaret fidem ipſorum calamitatibus, fidem omnem & exemplum ſuperantibus, non extraneum aliquem (forſan enim, vel potius neceſſario, non inveniſſet fidem) ſed hominem ex eadem gente & eorum obſervantiſſimum inſtruxit veritas, ut ſtupenda illa, quæ Judæis evenerunt, tragice deſcriberet.

Εἰ τὰ ἐπίχειρα τῶν ἀλιτηρίων Ιουδαίων, τῶν κατὰ τοῦ Χριστοῦ ἐπιλυττησάντων, γνῶναι βούλει, ἔντυχε τῇ Ιωσήπου, ἀνδρὸς Ιουδαίου μὲν, φιλαλήθους δὲ, περὶ τῆς ἁλώσεως ἱστορίᾳ, ἵνα ἴδῃς θεήλατον ἱστορίαν, οἵαν οὐδὲ ὁ σύμπας εἶδε χρόνος, ἀφ' οὗ δὴ καὶ ἐφ' ὅσον ἄνθρωποι, ἵνα γὰρ μηδεὶς ταῖς ἀπίστοις αὐτῶν καὶ παραλόγοις ἀπιστήσῃ συμφοραῖς, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα· ἢ γὰρ ἂν ἴσως, μᾶλλον δὲ ἀναγκαίως ἠπιστήθη· ἀλλ' ὁμόφυλον αὐτὸν καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ ἀλλόκοτα ἐκεῖνα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη.

LXI. *Idem lib.* 4. *Epiſt.* 225.

Quoniam & Græcis & Barbaris & omnibus omnino hominibus videtur, & jure quidem, ho-

Επειδὴ καὶ Ελλησι καὶ βαρβάροις καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις ἡ τῶν ἐχθρῶν μαρτυρία εἰκότως δο-

---

[1] Vide eundem, p. 48., & alibi paſſim. [2] In *Proœmio Antiquitatum.*

ſtium,

καὶ ἀξιόχρεως εἶναι. Ἰουδαῖοι δὲ, πᾶσαν ὑπερβαλλόμενοι κακίαν, οὐ μόνον τοῖς προφήταις οὐκ ἐπίστευσαν, ἀλλ' οὐδὲ αὐτῷ τῷ Θεῷ· ἐγένετο δέ τις Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος ἄκρος καὶ τοῦ νόμου ζηλωτὴς, ὃς τὴν παλαιὰν διαθήκην μετ' ἀληθείας παραφράσας, καὶ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἄριστα ἀνδρισάμενος, κατὰ πάντα τε τὰ ἐκείνων κρείττονα λόγου ἀποφαίνων, τῇ δὲ τῶν πραγμάτων ἀληθείᾳ παραχωρῆσαι ἀξιώσας· οὐ γὰρ ἐζήλωσε τὴν ἀσεβῶν τῶν γνώμην· ἀναγκαῖον οἶμαι τὰς ἐκείνου παραθέσθαι ῥήσεις. τί οὖν φησί; "Γίνεται δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον Ἰη-"σοῦς, σοφὸς ἀνὴρ, εἴγε αὐτὸν ἄνδρα λέγειν χρὴ —. Ἐγὼ δὲ λίαν θαυμάζω τἀνδρὸς ἐν πολλοῖς μὲν τὸ φιλάληθες· μάλιστα δὲ, ἐν οἷς εἶπε, "διδάσκαλος "ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ τἀληθῆ δεχομένων —.

stium testimonium fide dignum; Judæi vero, omnem excedentes improbitatem, non ſolum Prophetis fidem non habuerunt, ſed ne quidem ipſi Deo; exſtitit autem *Joſephus* quidam, Judæus ſummus, & acer Legis propugnator, quique vetus Teſtamentum ex fide veri paraphraſtice expoſuit, & pro Judæis ſtrenuiſſime ſe geſſit, ac per omnia ipſorum res meliores, quam dici poſſit, oſtendit, rerum autem veritati cedere dignatus eſt, (non enim impiorum ſententiam ſecutus eſt) neceſſarium eſſe arbitratus ſum, ipſius verba apponere. Quid igitur ait? "Eodem tempore fuit Jeſus, vir ſapiens, "ſi tamen virum &c. ——— Ego vero cum multis aliis in rebus valde miror hominis veracitatem, tum vero vel maxime in illis verbis, cum ait, "doctor "hominum, qui libenter veritatem ſuſcipiunt &c.

LXII. *Cyrillus*[1] *Alexandrinus, lib. 5. Comment. in Joann. Evang. p. 517. Edit. Pariſ.*

Εἰς τοῦτο γὰρ Ἰουδαίοις τὰ ἐκ τοῦ πολέμου περιέστη πάθη, ὡς τῆς ἐκείνων πείρας πᾶν εἶδος θανάτου γενέσθαι γλυκιόν τε καὶ αἱρετώτερον. τὴν δὲ τῆς χώρας αὐτῶν ἐξανάστασιν, καὶ τῶν ἐνοικούντων αὐτὴν τούς τε ἐξανδραποδισμοὺς, καὶ τὴν ὠμοτάτην σφαγὴν, καὶ τοὺς ἐν ἑκάστῃ πόλει λιμοὺς, τάς τε ἐν αὐταῖς τεκνοφαγίας ἱστορεῖ καὶ Ἰώσηπος ἐν οἰκείοις συγγράμμασι.

Tanta quippe mala Judæos ex bello manent, ut illorum experimento genus omne mortis jucundius ſit atque optabilius. Cæterum Judæorum everſionem, & incolarum captivitates, cædemque crudeliſſimam, civitatum famem, ac liberorum in iis comeſtionem in hiſtoriis ſuis *Joſephus* commemorat.

LXIII. *Theodoritus Epiſc. Cyrenſ. in Quæſtionibus in Exodum, p. 110. Edit. Pariſ.*

Πιστευτέον δὲ ἐν τούτοις Ἰωσήπῳ, ἀκριβῶς τοῦ ἔθνους τὰ μέτρα ἐπισταμένῳ.

Joſepho autem credendum eſt in his rebus, ut qui gentis *ſuæ* menſuras probe norat.

LXIV. *Idem in Comment. in Daniel. p. 616. Edit. Par.*

Οὐδὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήππου εἰρημένα συμβαίνει, οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν Κυαξάρην τὸν τοῦ Ἀστυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν οὗτος ἔφη σὺν τῷ Κύρῳ τὴν στρατείαν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος ποιησάμενον· ὥστε παντάπασιν ἀπίθανα εἶναι τὸν τοῦ Ἰωσήππου λόγον.

Neque enim quæ à *Joſepho* dicuntur cum Græcis Hiſtoricis conſentanea ſunt. Nec enim in illis facile licet invenire, Cyaxarem Aſtyagis filium, eundem *eſſe* Darium, quem iſte narrat una cum Cyro contra Babylonem cum exercitu profectum: ita ut omnino *Joſephi* oratio à fide abhorreat.

LXV. *Idem ibid.*

Ταῦτα σαφέστερον ἡμᾶς ἥ τε τῶν Μακκαβαίων βίβλος ἥτε πρώτη καὶ ἡ δευτέρα διδάσκει, καὶ Ἰώσηπος δὲ ὁ ἱστοριογράφος ἀκριβῶς ταῦτα συνέγραψε ——.

Hæc nos apertius edocent primus & ſecundus Maccabæorum libri; quæ & Joſephus hiſtoriographus accurate conſcripſit. ——

LXVI. *Idem ibid. p. 697.*

Ὅτι δὲ οἱ πάλαι Ἰουδαῖοι τὸν μακάριον Δανιὴλ μέγιστον ἀπεκάλουν Προφήτην, μάρτυς ἀξιόχρεως Ἰώσηππος ὁ Ἑβραῖος, τὸ μὲν Χριστιανὸν οὐ δεξάμενος κήρυγμα, τὴν δὲ ἀλήθειαν κρύπτειν οὐκ ἀνεχόμενος.

Antiquos vero Judæos beatum Danielem maximum Prophetam vocaſſe, teſtis locuples eſt *Joſephus* Hebræus, qui Chriſtianam quidem prædicationem non admiſit, veritatem tamen occultare non ſuſtinuit.

LXVII. *Philoſtorgius in Compend. Hiſt. Eccleſ. lib. 1. p. 468. Edit. Valeſ.*

Τὸ μέντοιγε τέταρτον [τῶν Μακκαβαϊκῶν] ὑπὸ Ἰωσήπου γεγράφθαι καὶ αὐτὸς συνομολογῶν, οὐχ ἱστορίαν μᾶλλον ἢ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ, τὸ περὶ τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοὺς Μακκαβαίους διηγούμενον.

Quartum denique librum à *Joſepho* ſcriptum & ipſe (aliis conſentiens) ait; atque non tam hiſtoriam quam encomium eſſe, occupatum circa Eleazarum & Maccabæos ejus ſeptem filios.

LXVIII. *Hermias*[2] *Sozomenus in Hiſt. Eccleſiaſt. lib. 1. c. 1. p. 8.*

Καὶ Ἰώσηπος δὲ ὁ Ματθίου ὁ ἱερεὺς, ἀνὴρ παρά τε Ἰουδαίοις καὶ Ῥωμαίοις ἐπιδοξότατος γενόμενος, ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τῆς περὶ Χριστοῦ ἀληθείας. ἄνδρα μὲν γὰρ αὐτὸν ἀποκαλεῖν ὀκνεῖ, ὡς παραδόξων ἔργων ποιητὴν, καὶ διδάσκαλον λόγων ἀληθῶν· Χριστὸν δὲ περιφανῶς ὀνομάζει, καὶ τῷ σταυρῷ καταδικασθῆναι, καὶ τριταῖον ζῶντα φανῆναι. καὶ ἄλλα μυρία θαυμάσια

Sed & *Joſephus* Matthiæ filius ſacerdos, vir cum apud Judæos, tum apud Romanos celeberrimus, veritatis de Chriſto teſtis eſt locupletiſſimus. Eum enim hominem quidem appellare detrectat, utpote mirabilium operum effectorem, veræque doctrinæ magiſtrum: Chriſtum vero diſerte nominat, & ſupplicio crucis addictum, tertia die vivum apparuiſſe, & alia plurima miracula à divinis vatibus de illo prædicta eſſe teſtatur. Multos præterea quos ille ad ſe pertraxerat, tam Judæos, quam Græcos, in illius amore perſeveraſſe affirmat; gentemque ejus nomine appellatam neutiquam defeciſſe. Ac mihi quidem videtur, dum iſta ſcribit, propemodum clamare Chriſtum Deum eſſe, operibus ipſius id evincentibus; verum rei novitate perterritus, media quadam via prætergreſſus eſt, eos qui in Chriſtum crediderant minime inſectatus, immo potius cum illis conſentiens. Hæc igitur mihi cogitanti non immerito mirari ſubit, cur Hebræi ante reliquos mortales ad fidem Chriſti non acceſſerint. Etſi enim à Sibylla & à quibuſdam oraculis, ea quæ Chriſto acciderunt, ante ſignificata ſint, non idcirco tamen Græci omnes incredulitatis accuſandi ſunt. Pauci quippe qui reliquos doctrina anteibant, hujuſmodi vaticinia noverant, utpote verſibus maxima ex parte conſcripta, & verbis gravioribus prodita quam quæ à vulgo capi poſſent. Fuit autem opus hoc divinæ providentiæ, meo quidem judicio, ut ad conſenſionem poſterorum, res futuras non propriorum tantummodo vatum, verum etiam externorum auribus aliqua ex parte inſinuaret. Perinde ac ſi quiſpiam muſicus ob peregrini cujuſdam cantici neceſſitatem, ſuperfluas chordas plectro percurrat, aut alias prioribus adjiciat.

---

[1] Idem *Cyrillus* meminit *Joſephi* Sanchoniathonis Interpretis. vide l. 6. *contra Julianum*, p. 205. ed. *Lipſ.* & *Dodwellum* de Sanchoniathone §. v, vi. [2] Vide etiam p. 399.

περὶ αὐτοῦ προειρῆσθαι τοῖς θείοις προφήταις οὐκ ἀγνοεῖ. πολλοὺς δὲ ὄντως οὓς ἐπηγάγετο Ἕλληνάς τε καὶ Ἰουδαίους ἐπιμεῖναι ἀγαπῶντας αὐτὸν μαρτυρεῖ, καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ ὠνομασμένον μὴ ἐπιλεῖψαι φῦλον. καί μοι δοκεῖ ταῦτα ἱστορῶν μονονουχὶ βοᾶν ἀναλόγως τοῖς ἔργοις Θεὸν εἶναι τὸν Χριστόν. ὑπὸ δὲ τοῦ παραδόξου πράγματος καταπλαγεὶς, ὡσδίπως μέσως παρέδραμε, μηδὲν τοῖς εἰς αὐτὸν πιστεύσασιν ἐπισκήψας, μᾶλλον δὲ καὶ συνθέμενος. ταῦτά μοι λογιζομένῳ θαυμαστὸν εἰκότως καταφαίνεται, μὴ τοὺς Ἑβραίους φθάσαι, καὶ πρὸ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων εἰς Χριστιανισμὸν μεταβαλεῖν. εἰ γὰρ καὶ Σίβυλλα καὶ χρησμοί τινες τῶν ἐπὶ τῷ Χριστῷ συμβεβηκότων, τὸ μέλλον προεμήνυσαν, οὐ παρὰ τοῦτο δήπου πᾶσιν Ἕλλησιν εἰς δυσπιστίαν ἐγκαλεῖν ἐστιν. ὀλίγοι γὰρ οἱ παιδείᾳ διαφέρειν ἐδόκουν, τὰς τοιαύτας ᾔδεσαν προφητείας, ἐμμέτρους τε ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ οὔσας, καὶ σεμνοτέραις πρὸς δῆμον λέξεσι πεφρασμένας. ἦν δὲ ἄρα, ὡς ἐμοὶ δοκεῖ, τῆς ἄνωθεν προμηθείας, ἐπὶ συμφωνίᾳ τῶν ἐσομένων, μὴ μόνον ἰδίοις προφήταις ἐνηχῆσαι τὸ μέλλον, ἀλλὰ καὶ ὀθνείοις ἐκ μέρους· ὥσπερ εἴ τις μελοποιὸς διὰ χρείαν παραξένου μέλους, τὰς περιττὰς τῶν χορδῶν ἐπιδράμοι τῷ πλήκτρῳ, ἢ ταῖς οὔσαις ἑτέρας προσθείη.

SÆCULO VI.

LXIX. *M. Aurel. Caſſiodorus in Hiſt. Eccleſ. Tripartita, lib.* 1. *c.* 2.

Joſephus Mattathiæ filius atque ſacerdos, vir apud Judæos nobiliſſimus, necnon & apud Romanos digniſſimus, teſtis erat de veritate Chriſti. Vocare namque eum virum non audet &c.

LXX. *Idem in lib. de Inſtitutione Divinarum Literarum.*

Joſephus, pæne ſecundus Livius, in libris *Antiquitatum Judaicarum* late diffuſus, quem Pater Hieronymus propter magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis nimis & multiplex, magno labore in libris [1] XXII. converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios VII. libros *Captivitatis Judaïcæ* mirabili nitore conſcripſit. quorum tranſlationem alii Hieronymo, alii Ambroſio, alii deputant Rufino. quæ dum talibus adſcribitur, omnino dictionis eximiæ merita declarantur.

LXXI. *Coſmas Indicopleuſtes, lib.* 3. *p.* 174. *Edit. Pariſ.*

Primus ſcriptor in orbe Moyſes, ut Euſebius Pamphili, & *Joſephus* in ſcriptis ſuis teſtificaverunt.

Πρῶτος συγγραφεὺς ἐν κόσμῳ Μωϋσῆς, καὶ Εὐσέβιος ὁ Παμφίλου ἀποδείκνυσιν, καὶ Ἰώσιππος ἐν τοῖς ἑαυτῶν συντάγμασιν.

LXXII. *Evagrius Hiſt. Eccleſiaſt. lib.* 5. *c.* 24.

Sed & *Joſephus* copioſam nobis reliquit hiſtoriam, eamque utilem prorſus ac fructuoſam.

Πολλὴν δὲ καὶ Ἰώσηπος ἔγραψεν ἱστορίαν, χρειώδη ἐς ἅπαντα τυγχάνουσαν.

SÆCULO VII.

LXXIII. *Joannes Philoponus lib.* 3. *de Mundi Creatione, cap.* 16.

Illud igitur, "Fiat firmamentum in medio aquæ", non arguit naturam Firmamenti exiſtere in medio aquæ hujus inferioris, ut *Joſephus* Hebræus vult in libro quem conſcripſit *de cauſa Univerſi*: dicens, "aquam tripartitam eſſe, & unam "quidem tertiam ejus in Firmamenti generatio"nem coaluiſſe; alteram vero tertiam inferius "remanſiſſe: denique reſiduam aliam tertiam per "rarefactionem in ſublime una cum firmamento "elevatam eſſe.

Τὸ δὲ, "γενηθέτω στερέωμα ἐν μέσῳ τοῦ ὕδατος", οὐ μεταξὺ λέγει τοῦ κάτω ὕδατος τὴν τοῦ στερεώματος γενέσθαι φύσιν, ὡς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραῖος ἐν τῷ περὶ τῆς τοῦ Παντὸς αἰτίας συγγράμματι βούλεται· [2] "εἰς "τρία, λέγων, διῃρῆσθαι τὸ ὕδωρ, καὶ τὸ μὲν τρί"τον αὐτοῦ εἰς γένεσιν συμπαγῆναι τοῦ στερεώματος· "τὸ δὲ τρίτον ἐναπομεῖναι κάτω, τὸ δὲ λοιπὸν "τρίτον ἐν τοῖς νώτοις εἰς ὕψος συνανακουφισθῆ"ναι τοῦ στερεώματος.

---

[1] Sc. *Antiqq.* XX. (nam vita *Joſephi* pro parte habetur libri vigeſimi) & *contra Apionem* II.

[2] Hæc verba non habentur in iſtius libri *Fragmento* quod hodie ſupereſt, & *Joſepho* adſcribitur.

LXXIV. *Joannes Malela in lib.* 10. *Chronographiæ, p.* 319. *Edit. Oxon.*

Καὶ ἐξ ἐκείνου ὄλεθρος ἤρξατο τοῖς Ἰουδαίοις, καθὼς Ἰώσηπος ὁ Ἑβραίων φιλόσοφος ταῦτα συνεγράψατο, εἰρηκὼς καὶ τοῦτο· ὅτι ἐξ ὅτε Ἰουδαῖοι ἐσταύρωσαν Ἰησοῦν, ὃς ἦν ἄνθρωπος ἀγαθὸς καὶ δίκαιος (εἴπερ ἄρα τὸν τοιοῦτον ἄνθρωπον δεῖ λέγειν καὶ μὴ Θεὸν) οὐκ ἐξέλειπεν ὀδύνη ἐκ τῆς Ἰουδαίας χώρας. ταῦτα ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς συγγράμμασιν αὐτοῦ ἐξέθετο ὁ αὐτὸς Ἰώσηπος Ἰουδαῖος.

Hinc fatalia Judæorum tempora initium habuerunt, uti ſcriptis ſuis teſtatus eſt *Joſephus*, Hebræorum philoſophus, qui & iſta inſuper tradidit: Judæos nunquam à calamitatibus ſuis reſpiraſſe quidem, ex quo cruci Jeſum fixerunt, hominem illum bonum ac juſtum, ſi modo hominem (inquit) illum fas ſit dicere, & non Deum potius, qui talis fuerit. Hæc *Joſephus* ille Judæus in libris ſuis de Judæorum Antiquitatibus ſcripta reliquit.

LXXV. *Idem ibid. p.* 337.

Ὁ δὲ Τίτος —— ἐπόρθησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, καὶ πᾶσαν τὴν Παλαιστίνην, καὶ τὸ ἱερὸν τῶν Ἰουδαίων κατέστρεψεν, ἐν τῇ αὐτῇ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ, ὅτε παρέλαβε τὴν πόλιν· καὶ ἀπώλεσε ψυχῶν μυριάδας ρι΄. ξίφεσιν αὐτοὺς κατακόψας. ἄλλας δὲ μυριάδας ιε΄. διαπέπρακεν αἰχμαλώτων, νεανίσκων, καὶ παίδων ἀῤῥενικῶν, καὶ παρθένων κορασίων. καθὼς καὶ Ἰώσηπος ὁ σοφώτατος συνεγράψατο· Ἑβραῖος γὰρ ὑπῆρχε, καὶ παρῆν ἐν τῷ πολέμῳ.

Titus —— Hieroſolymas totamque adeo Palæſtinam vaſtavit, urbeque ipſo Feſti die capta, Judæorum Templum evertit: undecies autem centena millia Judæorum gladio interfecit; centum vero & quinquaginta millia juniorum & puerorum & virginum haſtæ ſubjecit. Id quod *Joſephus* ſapientiſſimus ſcriptis conſignavit; qui & ipſe Hebræus erat, & bello interfuit.

SÆCULO VIII.

LXXVI. *Beda Presbyter in Epiſtola Apologetica, p.*245. *Edit. Lond.*

Audiat *Joſephum*, hiſtoriographum Judæorum; qui, in libro primo Ἀρχαιότητος adverſus Apionem Grammaticum ſcribens, aperte & lucide monſtravit, & minorem annorum numerum eſſe veracem, & nequaquam Scripturam ſanctam à Judæorum gente eſſe falſatam, &c.

LXXVII. *Idem iterum, p.* 250.

Agnoſcas etiam qua opinione vulgus in ſex vel ſeptem millium venerit annorum, & qua ipſe auctoritate aſſertionem meæ computationis aſtruam; Hebraïca videlicet veritate, per Origenem prodita, per Hieronymum edita, per Auguſtinum laudata, & per *Joſephum* confirmata: quibus ego nullos invenio doctiores, &c.

LXXVIII. *Idem de Tabernaculo, &c. lib.* 1. *c.* 4.

Nequaquam putandum eſt, *Joſephum*, hominem Judæum, genere Sacerdotalem, ingenio excellentiſſimum, & in Scripturis divinis ſimul & ſæcularibus doctiſſimum ullatenus hoc potuiſſe latere, &c.

LXXIX. *Anaſtaſius Abbas in libro contra Judæos, ex verſione Fr. Turriani, in Tomo tertio Antiquarum Lectionum Caniſii, p.*142.

Idem *Joſephus* auctor & ſcriptor veſter de Chriſto ait; fuiſſe virum juſtum & bonum, divina gratia oſtenſum ac declaratum, qui plurimos ſignis & miraculis juvaret.

LXXX. *Georgius Syncellus in Chronographia, p.*226. *Edit. Pariſ.*

Καὶ τοῦτο μαρτυροῦσιν οἱ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενοι, Ἀλέξανδρος καὶ Ἀβυδηνός· οἷς καὶ Ἰώσηππος, καὶ πάντες ἐν τούτῳ ἕπονται, συμφωνούσης καὶ τῆς θείας γραφῆς.

Hoc Chaldaïcarum rerum Scriptores Alexander & Abydenus teſtantur: quos etiam aſſentiente divina Scriptura cum aliis ſequitur *Joſephus*.

LXXXI. *Idem p.* 334.

Καὶ συμφωνεῖ Ἰώσηππος ἐν τούτῳ ταῖς πράξεσι τῶν Ἀποστόλων.

Et in hoc Apoſtolorum actibus concors eſt *Joſephus*.

SÆCULO IX.

LXXXII. *Georgius Hamartolus in Cod. Barocc. n.* 194. *fol.* 63. *b.*

Ἰώσηππος ἐν τῷ Ἰουδαϊσμῷ μείνας τυφλώττων, Κλήμης τε καὶ Ἀφρικανὸς καὶ Τατιανός. τῶν δὲ ἐκ περιτομῆς Ἰώσηππος καὶ Ἰοῦστος κατὰ Ἴναχον ἀκμάσαι τὸν θεσπέσιον Μωϋσῆν ἱστόρησαν, ἰδίως ἕκαστος ἐκ παλαιᾶς ἱστορίας παρέχων τὴν ἀπόδειξιν.

Joſephus, qui in Judaiſmo manſit cæcutiens, Clemenſque & Africanus & Tatianus. ex circumciſis vero *Joſephus* & Juſtus narrant, Moſem divinum Inachi tempore floruiſſe, utroque ex hiſtoria antiqua hujuſce rei teſtimonia exhibente.

LXXXIII. *Pho-*

LXXXIII. *Photius Patriarcha CP. in Bibliotheca, Cod. XLVII.*

Legi *Joſephum* Judæum de Judaicæ gentis calamitate atque interitu. ſunt autem hujus operis libri VII. Candidus illi ſermo, atque rationum pondus & momentum cum puritate ac jucunditate exprimit: in concionibus perſuadendi vi præditus eſt, ac gratioſus, tum etiam cum ſuadet opportunitas orationem in contrariam partem flectere: dextre quoque & copioſe enthymematis in utramque partem utitur: ſententiaſque, ſi quis alius, adhibet: orationi inſuper affectum imprimendi, & concitandi motus leniendique eſt peritiſſimus.

Ανεγνώσθη Ιωσήππου Ιουδαίου τὰ κατὰ Ιουδαίους πάθη. ἔστι δὲ αὐτὸ τὸ σύνταγμα ἐν λόγοις ἑπτά. καθαρὸν καὶ φράσιν, καὶ ἀξίωμα λόγου μετὰ εὐκρινείας καὶ ἡδονῆς δεινὸς ἐκφῆναι. πιθανός τε ταῖς δημηγορίαις, καὶ ἐπίχαρις, κἂν ἐπὶ τἀναντία ὁ καιρὸς καλῇ χρήσασθαι τῷ λόγῳ· δεξιός τε καὶ γόνιμος ἐνθυμημάτων ἐφ' ἑκάτερα. καὶ γνωμολογικὸς δὲ, ὡς εἴ τις ἄλλος· καὶ πάθη τῷ λόγῳ παραστῆσαι ἱκανώτατος, καὶ ἐγεῖραι πάθος καὶ πραῦναι δοκιμώτατος.

LXXXIV. *Idem Cod. XLVIII.*

Lectus eſt *Joſephi* liber *de Univerſo*: qui etiam inſcriptus legitur, *de Univerſi cauſa*; atque alibi *de Univerſi natura*. duos quidem ſermunculos complectitur. —— De mundi generatione per compendium diſſerit: de Chriſto autem vero Deo in noſtrum ferme modum loquitur, & ipſam Chriſti appellationem explicat, atque quidem inenarrabilem ex Patre generationem citra reprehenſionem deſcribit. Quæ res ambigendi fortaſſe cuipiam cauſam præbeat, ſitne hoc ipſius *Joſephi* opuſculum: etſi nihil dicendi genere à reliquis ejuſdem ſcriptis diſcedit. Comperi autem annotatum, non eſſe *Joſephi* opus, ſed Caji cujuſdam presbyteri, &c.

Ανεγνώσθη Ιωσήππου περὶ τοῦ Πάντος· ὃ ἐν ἄλλοις ἀνέγνων ἐπιγραφόμενον, περὶ τῆς τοῦ Πάντος αἰτίας· ἐν ἄλλοις δὲ, περὶ τῆς τοῦ Πάντος οὐσίας. ἔστι δὲ ἐν δυσὶ λογιδίοις. —— διέξεισι περὶ τῆς κοσμογονίας κεφαλαιωδῶς· περὶ μέντοι Χριστοῦ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὡς ἔγγιστα θεολογεῖ, κλῆσίν τε αὐτὴν ἀναφθεγγόμενος Χριστοῦ, καὶ τὴν ἐκ πατρὸς ἄφραστον γέννησιν ἀμέμπτως ἀναγράφων. ὃ τινὰς ἴσως καὶ ἀμφιδοξεῖν, ὡς [1] Ιωσήππου εἴη τὸ συνταγμάτιον, ἀναπείσειεν. οὐδὲν δὲ τὸ τῆς φράσεως αὐτῷ πρὸς τὰ ὑπόλοιπα τοῦ ἀνδρὸς ἀποδεῖ. εὗρον δὲ ἐν παραγραφαῖς, ὅτι οὐκ ἔστιν ὁ λόγος Ιωσήππου, ἀλλὰ Γαΐου τινὸς πρεσβυτέρου ——.

LXXXV. *Idem Cod. LXXVI.*

Legimus *Flavii Joſephi* libros XX. *Judaicæ Antiquitatis*. A mundi creatione juxta Moſem initium ducit, magna ex parte cum eo concinens. Eſt vero ubi & ab eo diverſus abit. Pergit autem ad bellum ultimum Judæorum cum Romanis ——. Eſt quidem *Joſephus* genere Judæus, ſacerdos ipſe, patriſque ſtirpem à ſacerdotibus ducens: mater enim ejus regii ſanguinis fuit ex Aſamonæorum illa ſobole, quæ diutiſſime inter contribules ſacerdotio potita ſummo & regno. Natus ergo *Joſephus* ex illa matre & Matthia, anno primo Caji Romanorum Imperatoris. Jam inde à teneris unguiculis Philoſophiæ ſtudiis ſeſe dedidit: annum deinde attingens ſextum decimum, animum quoque ad Judæorum ſectas appulit (tres autem numerantur) omneſque magno animi ſtudio perſecutus eſt; ut, omnium capto experimento, optimam tandem amplecteretur. Atque hæ fere ſectæ illæ; Phariſæi, Sadducæi, & Eſſeni. Quas cum percurriſſet, in ſolitudinem ſecedit, ibique viro tres annos utitur, qui ſolitariam erat vitam auſtere pridem complexus; cui veſtimentum arborum folia, alimentum vero herbæ ſponte natæ præbebant; & frigida inſuper ſæpius interdiu noctuque lavabat, puritatis continentiæque gratia. Hinc ad undeviceſimum ætatis annum urbem repetiit, Phariſæorum potiſſimum hæreſim ſecutus, quam ei fere ſimilem faciunt, quæ apud gentes Stoïca eſt appellata. Annum agens poſtea triceſimum, ab Hieroſolymitanis ad Galilæam procurandam mittitur. Jam enim turbari res cœperant Judæorum, multiſque ipſi agitari tumultibus. Dein, Galilæorum ductor creatus, Rempublicam bene geſſit, & multas variaſque æmulorum in Republica adminiſtranda inſidias

Ανεγνώσθη Φλαβίου Ιωσήππου Ιουδαϊκῆς Αρχαιολογίας ἐν λόγοις κ΄. ἄρχεται ἀπὸ τῆς Μωσέως κοσμογονίας, τὰ πολλὰ συνᾴδων. ἔστι δὲ ἔνθα ἀλλοιότερον συγγραφόμενος. κάτεισι δὲ μέχρι τῆς ἀρχῆς τοῦ [τελευταίου] πρὸς Ρωμαίους Ιουδαίων πολέμου ——. ἔστι δὲ Ιώσηππος, γένος μὲν Ιουδαῖος, ἱερεὺς, καὶ ἐξ ἱερέων τὰ πρὸς πατρὸς ἄνωθεν καταγόμενος, καὶ ἐκ βασιλείου φυλῆς ἀπὸ τῆς μητρὸς, τῶν γὰρ Ασαμωναίου παίδων, οἳ ἐπὶ μακρότατον τῶν ὁμοφύλων ἱεράτευσάν τε καὶ ἐβασίλευσαν, ἡ γεννησαμένη ἀπόγονος. γίνεται δὴ οὖν ἐξ αὐτῆς καὶ Ματθίου κατὰ τὸ πρῶτον ἔτος τῆς Γαΐου Ρωμαίων ἡγεμονίας Ιώσηππος. ἐκ νέας μὲν φιλολογῶν· περὶ δὲ τὸ ἑκκαιδέκατον ἔτος γεγονὼς ἐπέβαλε καὶ ταῖς παρὰ Ιουδαίοις αἱρέσεσι· τρεῖς δέ εἰσι· καὶ πάσαις εὐτόνως μετῄει, ὑπὲρ τοῦ πασῶν πεῖραν εἰληφότα ἑλέσθαι τὴν ἀμείνω. εἰσὶ δ' αἱ αἱρέσεις, Φαρισαῖοι, Σαδδουκαῖοι, καὶ Εσσηνοί. ἃς διελθὼν ἔξεισιν ἐπὶ τὴν ἔρημον, κἀκεῖ συνδιατρίβει ἀνθρώπῳ τινὶ, τὸν ἐρημικὸν ἀθλοῦντι βίον, ἐπὶ ἔτη τρία· ἦν δὲ τῷ ἀνθρώπῳ ἐσθὴς μὲν δένδρων, καὶ τροφὴ τῶν αὐτοφυῶν αἱ βοτάναι, καὶ ψυχροῦ ὕδατος λουτρὸν πολλάκις, καὶ τῆς ἡμέρας καὶ τῆς νυκτὸς, πρὸς ἁγνείαν. ἐκεῖθεν περὶ τὸ ἐννεακαιδέκατον ἔτος ἐπάνεισι πρὸς τὴν πόλιν, τὴν Φαρισαίων αἵρεσιν στέργων, ἣν καὶ τῇ παρ' Ελλησι φασὶν ἐοικέναι ἐπιλεγομένῃ Στωϊκῇ. εἶτα περὶ τὸ λ΄. ἔτος πέμπεται παρὰ τῶν Ιεροσολυμιτῶν, τῶν ἐν Γαλιλαίᾳ προνοησόμενος. ἀρχὴν γὰρ ταραχῆς ἐδέχετο τὰ Ιουδαίων, πολλαῖς ἀταξίαις ἤδη συναλλοιουμένων. εἶτα καὶ στρατηγὸς τῆς περὶ τὴν Γαλιλαίαν χειροτονηθεὶς, εὖ τε προέστη τοῦ ἔθνους, καὶ μυρίας καὶ ποικιλωτάτας ὑπὸ τῶν ἀντιπολιτευομένων ἐπιβουλὰς ὑποστὰς, πάσας ἐξέφυγε· καὶ μετρίως τοῖς ἐχθροῖς ἔχων, ὑπεξουσίοις πολλάκις ἐχρήσατο. καὶ τὸν πρὸς Ρωμαίοις πόλεμον ἄκων ἀναδεξάμενος, καὶ ἀνδρείως διενεγκὼν ἐν Ἰωταπάτοις, ὅμως ζωγρείας Οὐεσπασιανῷ, Ρωμαίων τότε στρατηγοῦντι, ἁλίσκεται· εἶτα τυγχάνει λίαν εὐμενοῦς, αὐτοῦ τε τότε καὶ ἐπιπλέον Ρωμαίων ἄρξαντος. οὐκ αὐτοῦ δὲ μόνου, ἀλλὰ καὶ τῶν παίδων, Τίτου καὶ Δομιτιανοῦ, κατὰ διαδοχὴν βεβασιλευκότων· ὡς καὶ τῆς Ρωμαϊκῆς τυχεῖν πολιτείας, καὶ πάντων ἐν ἀφθονίᾳ καταστῆναι. ἀπηρτίσθη δὲ ἡ ἱστορία νϛ΄. ἄγοντι ἐνιαυτὸν, Ρωμαίων Δομιτιανοῦ ἔτος τῆς ἀρχῆς ἔχοντος τρισκαιδέκατον.

---

[1] Vide Varia Sacra *Stephani Le Moine*, & Cl. *Cavei* Hiſtor. Literar. Vol. 1. p 69.

evitavit: cum inimicis etiam moderatius agendo, non raro eos in ſuam redegit poteſtatem. Bellum item, quod adverſus Romanos invitus ſuſcepit, fortiter Iotapatis ſuſtinuit; vivus tamen in Veſpaſiani, Romanorum copiis præfecti, poteſtatem venit: quem in ſe humanum ſenſit, ac perbenignum jam tum, & vero amplius poſtquam Romanum obtinuit imperium. Neque ſolum illum talem expertus eſt, ſed etiam liberos ejus Titum ac Domitianum, qui parentis imperium ordine exceperunt, ut & Romana ſit civitate donatus, multiſque opibus auctus. Abſoluta ab eo hiſtoria LVI. ætatis anno, imperii vero Domitiani XIII.

LXXXVI. *Idem in Epiſt.247. Edit.Lond.*

Ὁρᾷς ὅπως οἱ Φιλιππήσιοι τῇ Ρωμαίων ἑαυτοὺς ἐπισεμνύνουσι κλήσει· ὥσπερ δὲ πάλιν, τούτων ὕστερον, Ἰώσηππος Ἑβραίων τε γνησίας σπορᾶς ἐκβλαστήσας, καὶ αὐτὰ πατρίδα τὰ Ἱεροσόλυμα κεκληρωμένος, ἐξ ἱερέων τε καὶ ἱερεὺς, αὐτὸ τοῦτο χρηματίσας, πλὴν πρὸς τῇ Ρωμαίων κλήσει, καὶ τὴν Φλάβιος ἐπεγράφετο προσηγορίαν. ὃ γέρας ἡ τοῦ Οὐεσπασιανοῦ ἐπωνυμία τοῖς Ρωμαϊκὴν αὐχοῦσιν τὴν συγγένειαν ἐδίδου. καὶ οὐ μόνον Ρωμαῖον αὐτὸν καὶ Φλάβιον ἀναγράφων οὐδαμοῦ ξενίας ὁ Ἰώσηππος ἑάλω, καίτοι πολλῶν τῷ φθόνῳ κατ᾽ αὐτοῦ βαλλόντων, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ ἔνδειξιν εἰσήχθη.

Vides hîc Philippenſes titulo ſe Romanos venditantes. Et poſt ea tempora *Joſephus*, à Judaica propagine genuina genitus, & patriam ſortitus Hieruſalem, è ſacerdotum ſtirpe ſacerdos ipſe, tamen more Romano *Flavius* dicebatur. Quem illi honoris titulum Veſpaſiani prænomen dedit, cum illis communem, qui conſanguinitate cum Romanis efferebantur. Nec tamen *Joſepho*, qui Romanum & Flavium ſemet indigitabat, dicam aliqui ξενίας inſcripſere; quamvis ex invidia illi plures adverſarentur: nec quidem rapiebatur κατ᾽ ἔνδειξιν ad judicii tribunal.

SÆCULO X.

LXXXVII. *Simeon Metaphraſtes in Commentario rerum Sancti Jacobi, ex Auctario Noviſſ. Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, parte prima, p. 520. & p. 526.*

Καὶ ἐνίους μὴ μόνον δίκας ἐκτίσαι φάναι τοὺς ἀνελόντας τὸν δίκαιον, ἀλλὰ καὶ πολλῇ τὴν πόλιν χρήσασθαι συμφορᾷ, καθ᾽ ἣν τὸ μύσος ἐκεῖνο συμβέβηκε· μαρτυρεῖ τε τῷ λόγῳ Ἰώσηππος, ἔν γε τῷ εἰκοστῷ τῆς Ἀρχαιολογίας συγγράμματι τὰ κατὰ τὸν ἄνδρα διεξιὼν ——. τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὴν Ἰακώβου τελευτὴν Ἰουδαίους κατείληφε· καὶ μάρτυς τούτων Ἰώσηππος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

Quinam non eos ſolum luiſſe pœnas, qui Juſto necem intulerunt, ſed & civitatem, in qua ſcelus iſtud perpetratum eſt, magnam accepiſſe cladem affirmarunt: ejuſque rei teſtis locupletiſſimus *Joſephus*, libro XX. *Antiquitatum* viri geſta referens ——. Cæterum, poſt Jacobi necem, mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

LXXXVIII. *Suidas in Lexico voce* Ἰώσηππος.

Ἰώσηππος, Ἰουδαῖος, φιλαλήθης, λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου, καὶ περὶ τοῦ Κυρίου ἡμῶν καὶ Θεοῦ καὶ Σωτῆρος Ἰησοῦ Χριστοῦ. Ματθαίου παῖς ἱερέως ἐξ Ἱεροσολύμων· γράψας τὴν Ἰουδαϊκὴν Ἀρχαιολογίαν ἐν βιβλίοις κ΄. οὗτος ἁλοὺς παρὰ Οὐεσπασιανοῦ, καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ, ἐπὶ τῇ τῶν Ἱεροσολύμων ἁλώσει κατελείφθη, καὶ σὺν αὐτοῖς εἰς Ρώμην ἐλθὼν, ἑπτὰ λόγους τῆς Ἱεροσολύμων ἁλώσεως τοῖς βασιλεῦσι προσήνεγκεν, οἵτινες τῇ δημοσίᾳ βιβλιοθήκῃ παρεδόθησαν, καὶ διὰ τὴν δόξαν τῆς συγγραφῆς ἀνδριάντος ἠξιώθη, ἔγραφε δὲ καὶ τῆς Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας λόγους κ΄. ἀπὸ τῆς τοῦ κόσμου ἀρχῆς, ἕως τεσσαρεσκαιδεκάτου ἔτους Δομητιανοῦ Καίσαρος· καὶ β΄. βίβλους ἑτέρας ἀρχαιότητος, κατὰ Ἀπίωνος Γραμματικοῦ Ἀλεξανδρέως, ὃς ἐπὶ Καλιγόλα πρεσβευτὴς ἀπεστάλη παρὰ τοῦ μέρους τῶν Ἑλλήνων κατηγορήσων Φίλωνος διὰ λόγου τινὸς, κατάγνωσιν περιέχοντος τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους. ἔστι καὶ ἄλλος αὐτοῦ λόγος, περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ, ἐνάρετος πάνυ, ἐν ᾧ καὶ τοῦ πάθους τῶν Μακκαβαίων ἐμνήσθη. οὗτος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῆς Ἀρχαιολογίας βίβλῳ φανερῶς ὁμολογεῖ, διὰ τὸν ὄγκον τῶν σημείων τὸν

Joſephus, Judæus, veritatis amans, de Præcurſore, & de Domino noſtro & Deo & Servatore Jeſu Chriſto loquitur. Fuit autem Matthæi ſacerdotis Hieroſolymitani filius; & *Antiquitates Judaicas* libris XX. deſcripſit &c. Hic à Veſpaſiano & Tito ejus filio captus, uſque ad Hieroſolymorum expugnationem apud ipſos manſit; & cum ipſis Romam profectus Libros ſeptem de Excidio Hieroſolymitano Imperatoribus obtulit qui in Bibliotheca Publica ſunt repoſiti; & ob illius ſcripti celebritatem ſtatua donatus eſt. Scripſit etiam *Antiquitatum Judaicarum* libros XX, ab exordio mundi uſque ad XIV annum Domitiani Cæſaris. Item duos alios Antiquitatum libros contra Apionem, Grammaticum Alexandrinum, qui ſub Caligula à parte Gentilium legatus miſſus eſt, ut oratione quadam Philonem accuſaret, quæ Gentis Judaicæ criminationem continet. Eſt & alius ejus Liber, omnino præclarus, *de Principatu Rationis*, in quo martyrii Maccabæorum meminit. Hic Libro decimo octavo *Antiquitatum* aperte fatetur, propter multitudinem miraculorum Chriſtum à Judæis interſectum fuiſſe; & Joannem Baptiſtam vere fuiſſe Prophetam; & propter cædem Jacobi Apoſtoli Hieroſolyma vaſtata fuiſſe. Sic autem de Domino noſtro Jeſu Chriſto ſcribit: “Eodem tempore exſtitit Jeſus”, &c. Hæc *Joſephus* lib. XVIII. de Chriſto dicit.

Χριστὸν ἐσφάχθαι παρὰ Ἰουδαίων, καὶ Ἰωάννην τὸν Βαπτιστὴν ἀληθῶς γεγενῆσθαι προφήτην, καὶ διὰ τὴν σφαγὴν Ἰακώβου τοῦ Ἀποστόλου τὰ Ἱεροσόλυμα πεπορθῆσθαι. γράφει δὲ περὶ τοῦ κυρίου ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ οὕτως· [1] “Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον” ——. τοσαῦτα Ἰώσηπος περὶ Χριστοῦ ἐν τῷ ιη'. λόγῳ φησίν.

LXXXIX. *Idem iterum voce* Ἰώσηπος.

Joſephus, Judæus, hiſtoriographus. Hunc Veſpaſianus cuſtodiri juſſit, ut eum Neroni mitteret. *Joſephus*, hoc audito, dixit, ſe cum ipſo ſolo velle aliqua de re agere. Cum igitur ille omnes, præter filium Titum & duos amicos, ſummoviſſet, “Tu quidem, inquit, Veſpaſiane, putas &c. —— Veſpaſianus autem principio quidem nullam fidem his verbis adhibere videbatur, quod *Joſephum* aſtute hæc comminiſci putaret: ſed cum poſtea, quæ dixiſſet, vera eſſe cognoviſſet, veſtimentis & aliis pretioſis muneribus eum donavit.

Ἰώσηπος, Ἰουδαῖος, ἱστοριογράφος. τοῦτον φρουρεῖσθαι κελεύει Οὐεσπασιανὸς, ὡς ἀναπέμψων αὐτίκα Νέρωνι. τοῦτο ἀκούσας Ἰώσηπος, μόνῳ τι διαλεχθῆναι θέλειν ἔλεγεν αὐτῷ. μεταστησαμένου δὲ ἐκείνου πάντας, πλὴν τοῦ παιδὸς Τίτου καὶ δυεῖν φίλων, “Σὺ μὲν, ἔφη, Οὐεσπασιανὲ, νομίζεις [2] ——. ὁ δὲ Οὐεσπασιανὸς παραχρῆμα μὲν ἀπιστεῖν ἐδόκει, καὶ τὸν Ἰώσηπον ἐδόκει πανουργεῖν· ἀτρεκῆ δὲ τὸν Ἰώσηπον εὑρηκὼς, ἐδωρεῖτο ἐσθῆτι καὶ τοῖς ἄλλοις κειμηλίοις.

XC. *Idem voce* φλέγων.

Contra vero *Joſephum* videri & timere & cavere, ne Græcos offendat.

Τοὐναντίον μὲν οὖν ὁ Ἰώσηπος καὶ δεδοικότι ἔοικε καὶ εὐλαβουμένῳ, ὡς μὴ προσκρούσειεν Ἕλλησι.

SÆCULO XI.

XCI. *Georgius Cedrenus in Hiſtoriarum Compendio, p. 225. Edit. Pariſ.*

Joſephus Judæus, veritatis obſervantiſſimus, qui & bello & excidio urbis interfuit, hiſtoriam ejus rei deſcripſit.

Ἰώσηπος Ἰουδαῖος, φιλαλήθης ὢν, ἱστορεῖ περὶ τούτου, τῷ τε πολέμῳ καὶ τῇ ἁλώσει ἐκεῖσε ἐντυχών.

XCII. *Idem paulo infra, p. 231.*

Joſephum ipſum, hominem ab ipſorum partibus, citare licet. —— Ac mihi veritatis ſtudium in eo viro conſidera, qui, Judæus quamvis erat, Judaicam tamen contendendi & mentiendi libidinem imitari noluit.

Αὐτὸν παρέξομεν τὸν Ἰώσηπον μάρτυρα, τὸν τὰ ἐκείνων φρονοῦντα. —— [3] σὺ δέ μοι σκόπει τὸ φιλάληθες τοῦ ἀνδρὸς, ὃς, εἰ καὶ Ἰουδαῖος ἦν, οὐκ ἠνέσχετο ζηλῶσαι τὴν Ἰουδαϊκὴν φιλονεικίαν τε καὶ ψευδηγορίαν.

XCIII. *Joannes Xiphilinus in Epitome Dionis, in Veſpaſiano, p. 317. Edit. Francof.*

At *Joſephus* natione Judæus, ante ab eo captus conſtrictuſque vinculis, ridens ait; “Nunc quidem me vincies: poſt annum autem ſolves, cum fueris imperator factus.

Ἰώσηπος δὲ ἀνὴρ Ἰουδαῖος, ἀχθείς τε ὑπ' αὐτοῦ πρότερον καὶ δεθεὶς, ἐγέλασε καὶ ἔφη· “νῦν μέν με δήσεις, μετ' ἐνιαυτὸν δὲ λύσεις αὐτοκράτωρ γενόμενος.

XCIV. *Theophylactus Archiepiſc. Bulgariæ in Comment. in Matthæum, cap. 22. p. 219. Edit. Pariſ.*

Miſit autem rex exercitus ſuos, hoc eſt Romanos, qui inobedientes Judæos perdiderunt, & civitatem illorum Hieruſalem ſuccenderunt, ut teſtatur etiam *Joſephus* [4] veritatis ſtudioſus.

Ἀπέστειλε δὲ ὁ βασιλεὺς τὰ στρατεύματα αὐτοῦ, τουτέστι τὰ Ῥωμαϊκὰ, καὶ τοὺς ἀπειθεῖς Ἰουδαίους ἀπώλεσε, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐνέπρησε τὴν Ἱερουσαλὴμ, ὡς καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος λέγει.

XCV. *Idem in Comment. in Joannem, p. 762.*

Civitas ipſorum capta eſt, & ira divinitus immiſſa undique in eos venit, ſicut & *Joſephus* teſtatur, propter mortem Jeſu hæc eis eveniſſe.

Η πόλις αὐτῶν ἑάλω, καὶ ἡ θεήλατος ὀργὴ κατ' αὐτῶν ἐφέρετο· ὡς καὶ Ἰώσηπος μαρτυρεῖ, διὰ τὸν θάνατον τοῦ [5] Ἰησοῦ ταῦτα αὐτοῖς γενέσθαι.

XCVI. *Nicetas in Comment. in Gregor. Nazianz. Orat. de Macc.*

Hi igitur quinam ſint, & qua de cauſa tanto ſint in honore, *Joſephi* liber perſpicue docebit: qui

Τίνες οὖν οὗτοι, καὶ διὰ τί οὕτω τετίμηνται, δηλώσει σαφῶς ἡ βίβλος Ἰωσήπου· ἥτις φιλοσόφως ἀποδείκνυσιν, ὅτι αὐτοκράτωρ τῶν παθῶν ὁ λογισμὸς, καὶ κύριος τοῦ ῥέπειν εἰς ἀμφότερα, ποτὲ μὲν εἰς ἀρετὴν, ποτὲ δὲ εἰς κακίαν. αὕτη γὰρ ἡ βίβλος, τὸ αὐτεξούσιον κατασκευάζουσα, πολλαῖς μαρτυρίαις εἰς τοῦτο ἐχρήσατο, καὶ μετὰ τῶν ἄλλων καὶ τοῖς τῶν Μακκαβαίων ἀθλήμασιν.

---

[1] Hic locus, quo nullus eſt in toto *Joſepho* illuſtrior & celebrior, doctorum virorum ingenia non parum exercuit, aliis eum παρεμβεβλημένον & ſpurium, aliis vero ab ipſo *Joſepho* ſcriptum eſſe contendentibus. De hoc argumento plures diſſertationes in utramque partem editæ ſunt, & in omnium manibus verſantur; quæ ratio eſt, quare plura hic non addam. *Kuſterus.*

[2] Reliqua videſis in lib. 3. de *Bello Jud.*

[3] Certe hæc habuit ex *Chryſoſtomo*, cujus verba pagina abhinc ſexta attulimus.

[4] Ita verſionem ſupplevi: in qua deerat quod voci φιλαλήθης reſpondeat. Si è *Societate Jeſu* fuerit Interpres, non miror. Nam *Loiolæ* diſcipuli *Joſephi* noſtri auctoritatem plerumque elevant.

[5] Forſan legendum Ἰακώβου. Hæc enim mala eis accidiſſe propter mortem *Jacobi*, alii *Joſephi* teſtimonio nixi aſſerunt.

philoſophice demonſtrat rationem perturbationum eſſe magiſtram, dominamque propenſionis ad alterutram partem, modo ſcilicet ad virtutem, modo ad vitium. Nam liber iſte libertatem voluntatis aſtruens, multis eam ad rem confirmandam teſtimoniis adhibitis, Maccabæorum quoque inter alia profert in medium certamina.

SÆCULO XII.

XCVII. *Baldricus Archiepiſc. Dolenſis in Hiſtoria Hieroſolym. l. 1. p. 85. Edit. Hanov.*

Quod (ſc. excidium) quomodo acciderit, legenti geſta Titi & Veſpaſiani patebit; quam lectionem vir eloquentiſſimus *Joſephus* ſtilo celebri conſecravit.

XCVIII. *Joannes Zonaras in Præfatione ad Annales.*

Αλλὰ καὶ ἐνταῦθα συντέτμηνται ὅσα περὶ τοῦ σωτῆρος ἡμῶν Ιησοῦ Χριστοῦ ὁ Ιώσηπος συνεγράψατο, καὶ τοῦ Βαπτιστοῦ Ιωάννου.

Quia & hic perſtringantur quæ de Servatore noſtro Jeſu Chriſto, deque Joanne Baptiſta ſcripſerit *Joſephus*.

XCIX. *Idem in Annalibus, p. 267. Edit. Pariſ.*

Κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ ὁ Κύριος ἡμῶν καὶ Θεὸς Ιησοῦς Χριστὸς ἐν Ιουδαίᾳ ἐφάνη· περὶ οὗ ταῦτα κατὰ λέξιν φησὶν ὁ Ιώσηπος ἐν τῷ ιη΄. λόγῳ τῆς Αρχαιολογίας· "γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον Ιησοῦς, σοφὸς "ἀνὴρ ——. ἐν δὲ τῷ πρὸς Ελληνας αὐτοῦ λόγῳ ὃς κατὰ Πλάτωνος ἐπιγέγραπται περὶ τῆς τοῦ Πάντος αἰτίας, οὗ καὶ ὁ ἅγιος Ιωάννης Δαμασκηνὸς μνήμην πεποίηται ἐν τῇ πεπονηθείσῃ αὐτῷ βίβλῳ τῇ καλουμένῃ Παράλληλα, ταῦτα φησί· [1] "πάντες γὰρ δίκαιοί "τε καὶ ἄδικοι ἐνώπιον τοῦ θεοῦ λόγου ἀχθήσονται" ——.

Hoc tempore Dominus noſter & Deus Jeſus Chriſtus in Judæa viſus eſt: de quo hæc verba habemus in *Joſephi Antiquitatum* libro decimo octavo: "Fuit hoc tempore Jeſus vir ſa"piens &c. —— In oratione vero ſua *ad Græcos*, quæ & contra Platonem inſcribitur, *de cauſa Univerſitatis*, cujus etiam S. Joannes Damaſcenus in Parallelis ſuis meminit, hæc dicit: "Omnes juſti & injuſti ad Dei Verbum ad"ducentur; illi enim pater omne judicium de"dit, &c.

C. *Michael Glycas in Annalium parte ſecunda, p. 158. Edit. Pariſ.*

Καὶ ὁ μὲν Ιώσηπός ἐστιν, ὅ τε μυθολογῶν οὕτω φαίνεται.

Sic rem geſtam *Joſephus* recenſet, qui ſane nonnunquam fabulis conſentanea literis mandaſſe videtur.

CI. *Idem parte tertia, p. 234.*

Τότε δὲ ὅ,τε Φίλων ὁ σοφὸς καὶ Ιώσηπος ἤκμαζον. οὗτος δὴ φιλαλήθης ἐλέγετο· διά γε τὸ τὸν Βαπτιστὴν τοῦ Κυρίου ἐπαινεῖν, καὶ διὰ τὸ τὸν Χριστὸν ὁμοίως ἄνδρα σοφὸν μαρτυρεῖν, καὶ μεγάλων σημείων ἐργάτην, σταυρωθέντα δὲ ζῶντα φανῆναι μετὰ τὴν τρίτην ἡμέραν.

Hoc tempore ſapiens ille Philo & *Joſephus* claruerunt. *Joſephus* veritatis amans exſtitit. Nam & Baptiſtam Domini laudat, & Chriſtum conſimiliter virum ſapientem, & magnorum prodigiorum effectorem appellat; ac, poſteaquam crucifixus fuiſſet, die tertio vivum conſpectum eſſe tradit.

CII. *Idem ibid. p. 238.*

Πάντα γὰρ πεπλήρωται κατὰ τὴν ἱστορίαν τοῦ Ιωσήπου· ἵνα γὰρ μηδεὶς Ιουδαῖος ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ᾽ ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

Nam hæc omnia ſic prorſus evenerunt, id quod hiſtoria *Joſephi* teſtatur. Quippe ne Judæorum quiſpiam Hiſtoriæ fidem derogaret, non aliquem extraneum, ſed eadem natione prognatum & æmulatorem veritas excitavit, qui Judæorum calamitates inexplicabiles deſcriberet.

CIII. *Fulcherius Carnotenſis in Geſtis peregrinantium Francorum, p. 437. Edit. Hanov.*

Rex Aſſyriorum pugnans contra Syriam & Phœnicem expugnavit eam, cum in ea regnaret Elyſæus rex. Nolebant enim regi Aſſyriorum Tyrii eſſe ſubjecti. Hoc per quinquennium actum eſt. De hoc Menander ſcribit, *Joſephus* quoque latius.

CIV. *Joannes Tzetzes Hiſtoriarum Variarum Chil. V. p. 347.*

Ἐν βίβλῳ τῆς Ἁλώσεως τῶν ἱερῶν Σολύμων
Ὁ θαυμαστὸς Ιώσηπος ἱστορικὸς Ἑβραῖος
Τὴν εἱμαρμένην ἄδικον λέγει μεγαλοφώνως —.

In libro *Captivitatis* ſacrorum Solymorum
Admirandus *Joſephus* hiſtoricus Hebræus
Fatum injuſtum dicit magnifice, &c.

---

[1] Verba hæc reperiuntur in *Fragmento iſto*, quod edidit Cl. *Le Moine*, & *Joſephi* Editioni Lipſienſi ſubjungitur.

CV. *Joannes Sarisburienſis in Polycratico, lib. 2. c. 9.*

Unde *Joſephus*: "Fuit autem iiſdem temporibus Jeſus ſapiens vir, ſi tamen virum eum appellare "fas eſt, &c.

CVI. *Willermus Tyrenſis Archiepiſc. Hiſtoriæ lib. VIII. p. 746. Edit. Hanov.*

Hanc vero, ut referunt egregii Scriptores & illuſtres Hiſtoriographi, Hegeſippus & *Joſephus*, Judæorum id exigentibus meritis, XLII°. poſt paſſionem Domini anno, Titus Veſpaſiani filius, Romanorum princeps, obſedit, obſeſſam expugnavit, & expugnatam dejecit funditus, &c.

CVII. *Idem in Præfat. ad lib. XXIII.*

—— orant inſtantius ut regni Hieroſolymorum ſtatus omnis, tam proſper quam adverſus, poſteritati noſtrâ ſignificetur operâ, ſtimulos addunt, proponentes Hiſtoriographorum diſertiſſimos, Titum Livium videlicet, Romanorum non ſolum proſpera ſed etiam adverſa mandaſſe literis; *Joſephum* quoque non ſolum quæ à Judæis egregie geſta ſunt, verum & quæ eis ignominioſa ſunt illata, longis tractatibus publicaſſe.

CVIII. *Gotfridus Viterbienſis in Chronico, p. 359. & p. 366. Edit. Francof.*

Bellum maximum inter Aretam regem Arabum & Herodem accidiſſe [1] refert *Joſephus*, propter peccatum quod in Joannem Herodes perpetraverat. De Chriſto etiam idem *Joſephus* ſic ſcribit: "Fuit "his temporibus Jeſus, ſapiens vir, ſi tamen virum nominari fas eſt &c. *Joſephum* etiam, Judæorum prudentiſſimum & ſapientiſſimum Sacerdotem, in vinculis tenebat Veſpaſianus. Iſte autem *Joſephus*, non ſolum inter Judæos, ſed etiam apud Romanos, poſtmodum tantæ auctoritatis fuit, ut ſtatua ei in Urbe donata, libri quoque ejus Bibliothecæ traderentur. Ejus autem [2] opera ſunt in Hiſtoria viginti librorum *Antiquitatum*. Liber etiam [3] *Maccabæorum* ſecundus ab eo dicitur compoſitus.

SÆCULO XIV.

CIX. *Theodorus Metochita in Hiſt. Rom. p. 84. Edit. Lugd. Bat.*

Omnia enim hæc impleta abunde nobis *Joſephi* hiſtoria atteſtatur. Et nequis Judæus fidem non haberet, veritas non extraneum aliquem, ſed è gente eadem virum æmulatoremq; inſignem excitavit, qui, quæ illi nefanda paſſi, tragica gravitate exponeret.

[4] Πάντα γὰρ πεπλήρωται τὰ [ταῦτα] κατὰ τὴν ἱστορίαν Ἰωσήπου. [4] ἵνα γὰρ μηδεὶς Ἰουδαῖος ἀπιστήσειεν, οὐκ ἀλλόφυλόν τινα, ἀλλ' ὁμόφυλον καὶ ζηλωτὴν παρεσκεύασεν ἡ ἀλήθεια τὰ δυσεξήγητα ἐκτραγῳδῆσαι πάθη αὐτῶν.

CX. *Nicephorus [5] Calliſtus Hiſt. Eccleſiaſt. l. 1. c. 10. Edit. Pariſ.*

Cenſus & deſcriptionis hujus, quæ gravis admodum Judæorum genti fuit, & ipſe veritatis conſectator *Joſephus* in XVIII°. Hiſtoriarum ſuarum libro meminit, hiſce verbis: "Cyrenius, &c.

Τῆς δ' ἀπογραφῆς ταύτης, βαρείας τῷ Ἰουδαίων ἔθνει γεγενημένης, καὶ ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ ὀκτωκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν ἐμνημόνευσεν, οὕτω διεξιών· Κυρήνιος δὲ ——.

CXI. *Idem lib. 1. c. 15.*

Quas quidem calamitates luculenter veritatis amator *Joſephus* in Judaica temporum ſuorum hiſtoria commemoravit.

Ας μὲν δυσπραγίας λαμπρῶς ὁ φιλαλήθης Ἰώσηπος ἐν τῇ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκῇ διελήλυθεν ἱστορίᾳ.

CXII. *Idem lib. 1. c. 39.*

Reliquum nunc eſſe puto, *Joſephum* quoque veritatis amantem apud Hebræos hiſtoricum in medium producere, & quæ is in XVIII° *Antiquitatum* libro de Servatore noſtro Jeſu Chriſto ſcripta reliquerit, primo huic Hiſtoriarum libro tanquam coronidem apponere. Quum enim de præcurſore Joanne, ea quæ paulo ante recenſuimus, expoſuiſſet, deinde de Chriſto verbis hiſce ita ſcribit; "Exſtitit eo tempore Jeſus," &c.

Ακόλουθον δ' οἶμαι εἶναι τὸν φιλαλήθη παρ' Ἑβραίοις ἱστορικὸν Ἰώσηπον εἰς μέσον προθέμενον, οἷα περὶ τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν Ἰησοῦ Χριστοῦ διέξεισιν ἐν τῷ ιη'. τῆς Ἀρχαιολογίας, ὥσπερ τινὰ κορωνίδα τῇ πρώτῃ μοὶ τῶν ἱστορικῶν ἐπιθεῖναι· περὶ γὰρ τοῦ προδρόμου Ἰωάννου διεξελθὼν ὅσα μικρὸν ἄνωθεν διελάβομεν, εἶτα καὶ περὶ τοῦ Χριστοῦ αὐταῖς λέξεσιν οὕτω φησί· "γίνεται δὲ "κατὰ τοῦτον Ἰησοῦς ——.

CXIII. *Idem lib. 2. c. 13.*

Dignus certe quidem eſt *Joſephus* iſte admiratione, qui ſic divinis conſona literis ſcribit.

Θαύματος οὖν ἄξιος ἐστὶν Ἰώσηπος, οὕτω ταῖς θείαις συνᾴδων γραφαῖς.

---

[1] *Antiquitatum* lib. 18. c. 7. [2] Videtur duntaxat *Antiqq.* Verſionem inſpexiſſe ab *Epiphanio Scholaſtico* adornatam, & parum admodum de aliis *Joſephi* operibus reſciviſſe. [3] Certe *quartus* legendum. [4] Iiſdem verbis *Glycas* paulo ſupra. [5] Vide ejuſdem *Nicephori* l. 1. c. 20. & l. 3. c. 11.

CXIV. *Idem*

CXIV. *Idem paulo infra.*

Καὶ δὲ σὺν ἄλλοις καὶ τοῦτο θαυμάζειν μοι ἔπεισιν, ὅπως ὁ παρ' Ἑβραίοις Ἰώσηππος καθάπαν συνᾴδειν ἔοικε τῇ θείᾳ γραφῇ περὶ τῆς τελευτῆς Ἡρώδου.

Enimvero præter alia & illud quoque mihi in mentem venit, quod Hebræorum hiſtoricus *Joſephus* in univerſum divinæ Scripturæ conſona ſcribere videtur de morte Herodis.

CXV. *Idem lib. 2. c. 18.*

Κατὰ δὲ τοὺς αὐτοὺς χρόνους μικρὸν ὕστερον καὶ Ἰώσηπος ἐγνωρίζετο, ἀνὴρ καὶ οὗτος Ἑβραῖος μὲν γένος, καὶ ἐξ ἱερέων ὤν· τοσοῦτον δὲ διαπρέψας ἐν τοῖς μαθήμασιν, ὡς καὶ τὴν Ἑλλάδα γλῶσσαν καὶ πάτριον εἰς ἄκρον ἀσκῆσαι, καὶ πολλὰ μὲν καὶ οὗτος συγγράμματα καταλέλοιπεν· οὗ φασὶ καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ συγγράμματα εἶναι, καὶ μάλιστα τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορος λογισμοῦ. ἐν εἴκοσι μὲν οὖν λόγοις τὰ τῆς Ἀρχαιολογίας ἅπαντα διεξέρχεται· ἑπτὰ δὲ αὐτῷ εἰς τὴν Ἱεροσολύμων συντέτακται ἅλωσιν, οὓς λόγος ἔχει καὶ τὸν Καίσαρα Τῖτον, ἰδίαις [1] γεγραφότα χερσὶ, δημοσιεύεσθαι πανταχοῦ προστάξαι, καὶ τῇ ἐν Ῥώμῃ τῶν βιβλίων ἀναθέσει καταλογῆναι. συντέτακται δὲ αὐτῷ καὶ ἕτεροι δύο λόγοι περὶ Ἀρχαιότητος· ἐν οἷς Ἑβραίους πρώτους εἶναι πάντων φησὶ, καὶ τὰς παρ' αὐτοῖς ἀρχαιοτέρας γραφάς. ἔτι δὲ καὶ ἀντιῤῥήσεις πρὸς Ἀπίωνα τὸν Γραμματικὸν, κατὰ Ἰουδαίων τηνικάδε συντάξαντα λόγους, πεποίηται, καὶ πρὸς ἄλλους, οἳ διαβάλλειν τὰ πάτρια τοῦ Ἰουδαίων ἐπεχείρησαν ἔθνους ———. πρὸς δὲ τῷ τέλει τῆς κ'. Ἀρχαιολογίας, ἐμφαίνει ἐν τέσσαρσι συγγράψαι βιβλίοις περὶ Θεοῦ ὅσαι πάτριαι δόξαι, καὶ περὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων, διὰ τί κατ' αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστι πράττειν, τὰ δὲ κεκώλυται. καὶ ἄλλα δὲ αὐτῷ σπουδασθῆναι, ὁ αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ καταλέγει συγγράμμασιν ———. τοσοῦτον δὲ τῷ συγγραφικῷ χαρακτῆρι ἀνθεῖ, τὸν Θουκυδίδην μιμούμενος, ὡς μηδένα τὸ ἐξ ἐκείνου ἐᾶσαι τὸ πρωτεῖον κληρώσασθαι. ταῖς καιναῖς ἀεὶ χαίρων τῶν ὑποθέσεων, καὶ μετ' εὐκολίας πάσης, μηδὲ τοῦ τῆς τέχνης τόνου χαλῶν, ἠπίως μάλα καὶ ἱλαρῶς διέρχεται· ὑπερφυῶς ἐκφράζων, κἀν τῷ δημηγορεῖν ἀβρυνόμενος. ὁ μὲν οὖν Φίλων, τῇ φιλοσοφίᾳ φαίνεται τὸ πλέον ἐσχολακώς· Ἰώσηπος δὲ τῶν τῆς ῥητορείας ὀργίων ἔοικε πλεῖον μετεσχηκέναι· κἀκεῖνος μὲν, πρὸς τὸν Πλάτωνα ἀφορᾷν· οὗτος δὲ, πρὸς τὸν Θουκυδίδην.

Eodem porro ſæculo paulo poſt & *Joſephus* floruit, & ipſe vir Judæus genere, & ex Sacerdotibus ortus: tantum autem diſciplinarum doctrina excelluit, ut ſummam & patriæ & Græcæ linguæ peritiam ſit conſequutus. Multa is quoque volumina reliquit: Maccabæorum certe libros ejus eſſe ferunt: potiſſimumque eum qui inſcriptus eſt *de Imperio Rationis*. Viginti quidem libris *Antiquitates Judaïcas* eſt complexus: ſeptem autem de *Bello Judaico* Hieroſolymorumque everſione compoſuit; quos fama fert, Titum Cæſarem manus ſuæ ſubſcriptione publicari ubique, atque etiam in Romana bibliotheca reponi juſſiſſe. Edidit etiam alios duos *de Vetuſtate Judæorum* libros, in quibus Hebræos primos hominum omnium exſtitiſſe, ſcriptaque eorum cæteris vetuſtiora eſſe ait: præterea *contra Apionem Grammaticum*, qui tum orationes adverſus Judæos invectivas ſcripſerat, & contra alios itidem, qui patria Judæorum gentis inſtituta & mores calumniari auſi fuerunt, refutationes compoſuit ———. Ad finem autem *Antiquitatum* libri vigeſimi indicat, quatuor ſe ſcripſiſſe libros *de Deo* quæ Judæorum ſint patriæ opiniones, de natura ejus, & de legibus, quare apud eos quædam licet facere, quædam vero ſint prohibita. Alia inſuper à ſe edita eſſe idem ipſe in operibus ſuis aſſeverat ———. Tantopere autem hiſtorico, rebus geſtis ad imitationem Thucydidis ſcribendis, ſtylo enitet, ut neminem in ea laude primas ferre patiatur: ſiquidem novis ſubinde gaudens argumentis, cum facilitate multa, nihil de artis vigore remittens, ſuavis admodum & lætus incedit: & cum mirifica ejus eſt eloquutio, tum in concionibus gloriam & laudem meruit ſingularem. nam Philo certe philoſophiæ plurimum operæ navaſſe; at *Joſephus* oratorum ſacra magis coluiſſe videtur: & ille quidem, ad Platonem, hic vero, ad Thucydidem reſpexit.

CXVI. *Nicephorus Gregoras Hiſtoriæ Rom. lib. VII. p. 146. Edit. Pariſ.*

Οὐ μόνον δὲ ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλως ἐνδόξων καὶ ἐλλογίμων προΐασιν, ἵνα τῷ τῆς Ῥώμης δήμῳ αἰδοῦς ἕνεκα καὶ τιμῆς καὶ αὐτοὶ πολιτογραφῶνται, καὶ ὀνόματος ἀξιῶνται τῶν ἐπισήμων τῆς Ῥώμης· ὥσπερ καὶ ὁ ἐκ τῆς Παλαιστίνης Ἑβραῖος Ἰώσηπος, καὶ Πτολεμαῖος ὁ κράτιστα πάντων τὰς Ἀστρονομικὰς συγγραψάμενος ὑποθέσεις. ὁ μὲν γὰρ Φλαούϊος ἐκεῖθεν ἐπωνόμασται, ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Κλαύδιος, ὁ Πτολεμαῖος.

Accedebant & alii viri clari & ſpectati, ut reverentiæ & honoris cauſa in civitatem aſcriberentur, & illuſtri aliquo nomine Romano ornarentur: quemadmodum *Joſephus* Hebræus, ex Palæſtina oriundus; & Ptolemæus, qui de rebus Aſtronomicis omnium optime ſcripſit. Illinc quippe uterque cognomen accepit, Flavii quidem *Joſephus*, Claudii vero Ptolemæus.

CXVII. *Matthæus Monachus ſive Blaſtares in Syntagmate Canonum, p. 201. Edit. Bevereg.*

Οἱ μὲν οὖν λογιώτατοι τῶν Ἑβραίων, καὶ μάλιστα οἱ τὴν Ἰουδαίαν οἰκοῦντες, οἷος ἦν Ἰώσηπος καὶ Φίλων, ἄνδρε φιλοσοφίας ἁπάσης ἐπ' ἄκρον ἐληλακότε, οὐκ ᾤοντο δεῖν πρὸ τῆς ἰσημερίας τὸ νομικὸν ἄγειν πάσχα.

Hebræorum doctiſſimi, illique præſertim qui Judæam incoluere, ut *Joſephus* atque Philo, ſummi uterque philoſophi, legale Paſcha ante æquinoctium nequaquam celebrandum eſſe judicabant.

---

[1] *Joſephi* verba ſunt iſta, ὥστε χαράξας τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιεῦσαι προσέταξεν. Significant, Titum Imperatorem *Joſephi* libris adſcripſiſſe ſua ipſius manu verba aliquot, quibus conſtaret *Joſephum* vera de hoc bello in his prodidiſſe libris, indeque petendam eſſe rerum geſtarum cognitionem. Verba priora non exprimit Hieronymus, pagina abhinc undecima; ut nec illa δημοσιεῦσαι προσέταξεν, *ut invulgarentur, præcepit.*

SÆCULO XV.

CXVIII. *Wernerus Rolewink in Faſciculo temporum, p. 39. b. Edit. Francof.*

Joſephus, Hiſtoriographorum nominatiſſimus, clarus habetur, natione Judæus. Verum [1]libri ejus in multis locis vitio Scriptorum ac longitudine temporis corrupti ſunt.

CXIX. *Hartmannus Schedelius in Chronico, p. 110. Edit. Norimberg.*

Joſephus Judæus, dictus Flavius, Sacerdos, & Mattathiæ ejus gentis Sacerdotis filius, Hiſtoricus quidem celeberrimus, multarumque rerum peritiſſimus: vir ſane bonus & egregius, qui de Chriſto optime ſenſit. Is, cum ſingularis eruditionis eſſet, de *Judaica Captivitate* ſcripſit libros VII. de *Antiquitatibus Judæorum* XX. & duos *adverſus Apionem Grammaticum.* atque alia poſt ſe reliquit Scripta: quæ omnia à Rufino Aquilegienſi poſtea in Latinam linguam tranſlata fuêre.

SÆCULO INCERTO.

CXX. *Theodorus Meleteniota in proœmio in Aſtronomiam, Edit. Pariſ.*

A Sethi quidem, Adami liberorum unius, poſteris hæc eſt omni veneratione major inventa diſciplina; quod quidem veterum patrum monumenta veritati conſona docent: idque *Joſephus*, veritatis ſtudioſus profecto & amans, Antiquitatum Judaicarum libro primo ſcripſit.

Εὑρηταί γε μὴν τὸ τοιοῦτον ὑπέρσεμνον ὄντως μάθημα παρὰ τῶν τοῦ Σὴθ, ἑνὸς τῶν υἱῶν Ἀδὰμ ἀπογόνων· ὡς ὅ τε παλαιὸς ἐκ πατέρων λόγος ἔχει, καὶ μέντοι καὶ Ἰώσηππος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ τῶν ἰουδαϊκῶν Ἀρχαιολογίᾳ συγγράφεται.

CXXI. *Anonymus è Cod. Reg. 721. apud Cotelerium in notis ad PP. Apoſtol. p. 339.*

Quartus denique liber, illud *Rationem imperare affectibus*, & martyrium obitumque pro lege divina ſuſceptum à Sanctis ſeptem fratribus una cum matre & præceptore tradens diſerte, Judæum *Joſephum* habere conſcriptorem opinionem præbet.

Ἡ δὲ τετάρτη, τὸ περὶ τοῦ Αὐτοκράτορα τῶν παθῶν εἶναι τὸν λογισμὸν, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ θείου νόμου μαρτυρίαν καὶ τελευτὴν τῶν ἁγίων ἑπτὰ ἀδελφῶν σύν τε μητρὶ καὶ τῷ διδασκάλῳ τρανότερον διαγορεύουσα, Ἰώσηπον εἶναι συγγραφέα τὸν Ἰουδαῖον ὑπόνοιαν παρέχει.

CXXII. *Anonymi Commentarius Rerum Jacobi Dei fratris, in Auctario noviſſimo Bibl. Gr. Patrum per Combefiſium, p. 526.*

Cæterum poſt Jacobi necem mala extrema Judæis obvenerunt: eorumque teſtis *Joſephus* Judæus, qui nihil veritatis celavit.

Τὰ μέντοι κακῶν ἔσχατα μετὰ τὴν Ἰακώβου τελευτὴν Ἰουδαίους κατείληφε. καὶ μάρτυς αὐτῶν ὁ Ἰώσηπος, μηδὲν τῆς ἀληθείας ἀποκρυψάμενος.

CXXIII. *Eucherius Epiſcopus in Epiſtola ad Fauſtinum Presbyterum de Locis Sanctis, in Bibl. Nov. MSS. P. Labbei, Tom. 1. p. 666.*

Sed etiam *Joſephus*, nobilis Hiſtoricus Judæorum, ſitum totius regionis refert: cujus relationem huic epiſtolæ inſerendam putavi, ut veritatem ſtudioſe inquirentibus majorem Judæus relator de Judææ ſitu fidem faceret.

CXXIV. *Computiſta quidam inter MSS. Digbæana in Bibl. Bodl.*

Joſephus edidit *Antiquitatum* libros XX. Ab initio Mundi uſque ad Domitiani annum XIV. annos V̄. DCV. ſupputat.

Freculpho Lexovienſi, Vincentio Bellovacenſi, aliiſque nonnullis locum inter Teſtimonia non dedimus, quod fere ad verbum exſcribant Hieronymum.

---

[1] De *Græcis* an de *Latinis* noſtri *Joſephi* loquitur, non conſtat. Ea ætate *Verſiones* omnium fere in manibus erant.

J.

J. A. FABRICIUS
DE
JOSEPHO & EJUS SCRIPTIS.

1. Joſephi nomen, ætas, vita. 2. Libri de bello Judaico. Joſepus, Hegeſippus. Judæi barbari à Joſepho dicti. Joſephus Hebraicæ linguæ non ignarus. 3. Antiquitatum Judaicarum libri. Num ſcripti primum Hebraice. 4. Quanta fide dignus Joſephus. 5. Ejus de CHRISTO *teſtimonium. 6. Libri duo contra Apionem. 7. De Maccabæis. 8. Scripta deperdita. 9. Joſephi lectione Comes quidam ab irreligioſitate converſus. 10. Joſephi editiones Græcæ. 11. Latinæ. 12. Græco-Latinæ. 13. Verſiones in linguas vernaculas. 14 Editiones promiſſæ. 15. Alii Joſephi qui Græce ſcripſere. 16. Alii quidam ſcriptores de rebus Judæorum.*

JOSEPHUS prænomen [1] *Flavii* accepit à Flavio Veſpaſiano manumiſſore ac Patrono ſuo, à quo etiam civitate Romana donatus eſt, gente Judæus, filius Mattathiæ, ſive Matthiæ potius, è [2] genere ſacerdotali & regio Aſmonæorum, natus Hieroſolymis anno primo Caji Caligulæ Cæſaris, qui fuit poſt natum Chriſtum trigeſimus ſeptimus. In litteris una cum fratre germano Matthia inſtitutus ita profecit, ut quatuordecim annorum cum eſſet jam à ſacerdotibus & primoribus civitatis quærendo de [3] lege exerceretur, & anno ætatis ſexto decimo trium apud Judæos ſectarum placita cognoſcere inciperet. Hinc *Banuni* eremitæ ſe addixit, ejusque auſterum vivendi genus per triennium imitatus rediit Hieroſolymam & vitam civilem ac Phariſæorum hæreſin amplexus eſt, quam teſtatur [4] leges patrias diligentius reliquis coluiſſe, & vitæ inſtituto proxime ad Græcorum [5] Stoicos acceſſiſſe. Anno ætatis viceſimo ſexto Chriſti [6] LXIII. Romam acceſſit, & per mimum quendam Judæum Neroni carum inſinuans ſe in favorem Poppeæ libertatem impetravit amicis quibuſdam ſuis, quos Felix procurator captivos illuc miſerat. Reverſus domum omnia tumultu plena reperit, & fruſtra civibus ſuis graves injurias ulciſci cupientibus & qualicunque ſucceſſu elatis ſuaſit, ut pacem cum Romanis colerent. Miſſus deinde anno ætatis triceſimo, Chriſti LXVII. cum poteſtate in Galilæam, ut rebus turbidis proſpiceret, utriuſque Galilææ rector (II. 25. de bello Judaico pag. 822.) multa fortiter & prudenter geſſit, ducis functus munere, è multis periculis feliciter evaſit, adverſus æmulos, inimicos & perfidos magna moderatione uſus eſt. Inter alia Judæos nolentes ferre inter ſe, niſi qui circumcidi ſe paterentur, prohibuit,[7] profeſſus *oportere ſuo quemque conſilio Deum colere, non ab aliis coactum.* Tandem capta à Veſpaſiano Jotapata anno eodem LXVII. Neronis XIII. Kalendis Julii poſt aliquot dies, quibus delituerat, vivus venit in [8] Victoris poteſtatem, ab eoque cum mox ipſi & Tito filio præſagiſſet [9] imperium in vinculis habitus eſt, donec biennio interjecto eventus veritatem vaticinii comprobaſſet. Tum enim à Veſpaſiano ſolutus, [10] catenæque ejus ſecuri confractæ, ut mos erat facere in illis, qui præter fas vincti fuerant. Ex Alexandria profectus Tito adfuit in obſidione [11] Hieroſolymæ Anno Chriſti LXX. ætatis Joſephi XXXIII. ubi ſingula diligenter annotavit, & poſtea Romæ otium nactus Græcæ linguæ dedit [12] operam, & ad concinnandam hiſtoriam animum appulit. Veſpaſiani, Titi & Domitiani gratiam conſtanter expertus non obſtantibus invidorum [13] accuſationibus. Vixit ultra quartum decimum Domitiani annum, in quo Antiquitatum libri deſinunt: fuit autem ille ætatis Joſephi LVI. Chriſti XCIII. Et poſt hoc opus etiamnum compoſuit libros contra Apionem. Forte tamen haud diu ſuperfuit Patrono ſuo Epaphrodito, cujus caſum, (interfectus hic eſt Anno Chriſti XCV. à Domitiano) in ipſius etiam Joſephi perniciem ab inimicis verſum ſuſpicatur H. Dodwellus diſſ. 6. ad Irenæum p. 468.

II. Scripſit ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΙΣΤΟΡΙΑΣ [14] περὶ ἁλώσεως *De bello Judaico & everſa Hieroſolyma libros VII.* quod opus ante libros viginti Antiquitatum compoſitum eſt imperante adhuc Veſpaſiano, & in illis ſubinde allegatur. Compoſitum eſt à Joſepho Hebræo [15] patria lingua primum, in civium ſuorum uſus, deinde Græce oblatum Veſpaſiano, non

---

[1] Flavius vocatur non tantum in editionibus & codicibus MSS. ſed etiam apud Clementem 1. Strom. p. 341. Origenem, Minucium Felicem, Photium alioſque, conf. Tillemont. T. 1. Hiſt. des Empereurs p. 967. De Matthiæ nomine vide, ſi placet Valeſ. ad Euſeb. p. 47. [2] Genus ſuum ipſe recenſet Joſephus in vita, è publicis tabulis (δημοσίαις δέλτοις) p. 988. Conſ. de his Clariſſ. Perizonium in triade diſſ. 1. Tales fuere δημόσιαι κύρβεις, è quibus genus ſuum refert Syneſ. Epiſt. 57. [3] Ita accipio verba Joſephi: συνιόντων ἀεὶ τῶν ἀρχιερέων καὶ τῶν τῆς πόλεως πρώτων ὑπὲρ τοῦ παρ' ἐμοῦ περὶ τῶν νομίμων ἀκριβέστερόν τι γνῶναι. Confer quæ de Jeſu duodecenni Luc. II. 46. [4] Joſephus in vita, p. 1023. [5] Id. p. 999. [6] Male in Clariſſ. Cavei Hiſt. litteraria excuſum 93. [7] Pag. 1007. οὐκ ἐῶν βιάζεσθαι, φάσκων δεῖν ἕκαστον ἀνθρώπων κατὰ τὴν ἑαυτοῦ προαίρεσιν τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν, ἀλλὰ μὴ μετὰ βίας. [8] Joſephus III. de bello Judaico c. 14. (in Græco 24 ſeq.) [9] Ibid. p. 584. (in Græco c. 27.) Sueton. Veſpaſ. c. 5. Xiphilinus p. 203. Suid. in Ἰώσηπος. De hoc vaticinio Joſephi lectu digna & erudita exſtat Gotfridi Olearii diſſertatio edita Lipſiæ A. 1699. qua hoc totum callidæ prudentiæ tribuit. [10] In vita, l. 4. c. 10. [11] Lib. 1. contra Apion p. 1037. [12] XX. ult. Antiqq. [13] In vita p. 1031. 1032. [14] Euſebius III. 9. Hiſt. Eccleſ. ἱστορίαν τοῦ κατ' αὐτὸν Ἰουδαϊκοῦ πολέμου vocat, atque ita Joſephus ipſe, non uno in loco & Steph. in Φυσκηλίς. Iſidorus Peluſ. IV. Ep. 75. Ἰωσήπου (ἀνδρὸς Ἰουδαίου μὲν, φιλαλήθους δὲ) περὶ τῆς ἁλώσεως ἱστορία. In Codice Bodlejano: περὶ ἁλώσεως Ἰουδαίας καὶ τῆς μεγάλης πόλεως. [15] Joſephus proœmio: Προὐθέμην ἐγὼ τοῖς κατὰ τὴν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν Ἑλλάδι γλώσσῃ μεταβαλὼν, ἃ τοῖς ἄνω βαρβάροις τῇ πατρίῳ συντάξας ἀνέπεμψα πρότερον, ἀφηγήσασθαι. Quinam ſunt illi οἱ ἄνω βάρβαροι docet idem paucis interjectis, Πάρθους μὲν καὶ Βαβυλωνίους, Ἀράβων τε τοὺς πορρωτάτω καὶ τὸ ὑπὲρ Εὐφράτην ὁμόφυλον ἡμῖν, Ἀδιαβηνούς τε γνῶναι διὰ τῆς ἐμῆς ἐπιμελείας ἀκριβῶς &c. Nec mirum Judæos à Judæo homine barbaros appellari, cum Chriſtiani etiam hoc nomine appellent quandoque Chriſtianos diverſa lingua utentes. Vide Cotelerium ad homiliam IV. Clementin. T. 1. Patrum Apoſtol. p. 563. Quænam vero ſit lingua Joſephi patria, non æque perſpicuo teſtimonio ejus conſtat. Itaque alii Syro-Chaldaice Joſephum prius libros de bello Judaico ſcripſiſſe affirmant. Vide Sam. Baſnagii Exerc. ad Baronium p. 388. ubi Joſephum Hebraice calluiſſe negat, quod mihi de Judæo legis ſtudioſiſſimo, & qui ex Hebraicis libris Antiquitates Hebraicas condidit, nullo modo credibile videtur, licet puro Hebraiſmo uſum in ſcribenda hiſtoria nolim contendere. Argumentis pleriſque, quibus Hebraiſmi imperitum nonnulli audacter faciunt ob violentiores aliquas Hebraicorum nominum interpretationes (quas è Joſepho collegit Jo. Marcianæus T. 2. Hieronymi p. 170 — 171.) reſpondit Iſ. Voſſius libro de

LXX.

non certe ante annum ejus [1] ſeptimum, Chriſti LXXV. Magna fide verſatum ſe in hac Hiſtoria, cui ipſe interfuit, deſcribenda teſtatur Joſephus tum alibi tum in vita ſua, p. 1026. ubi *Juſti* commentariis de eodem argumento compoſitis fidem detrahit, ſuum autem opus demonſtrat & Tito Imp. probatum fuiſſe, qui [2] illud ſubſcripto manu ſua decreto juſſerit vulgari, & Regi Agrippæ, qui LXII. ſcriptis ad Joſephum epiſtolis ſuam illi benevolentiam teſtatam fecerit. In libro I. contra Apionem pag. 1037. non tantum Veſpaſiano ac Tito, Regique Agrippæ, ſed Julio Archelao quoque & Herodi & aliis à ſe monſtratam refert, fideique tuliſſe teſtimonium. Statua donatum in urbe Roma narrat Euſebius III. 9. Hiſt. Eccleſ. Hieronymus c. 13. Catalogi: *Joſephus Romam veniens ſeptem libros Judaicæ captivitatis Imperatoribus Patri filioque obtulit, qui & Bibliothecæ publicæ traditi ſunt, & ob ingenii gloriam ſtatuam quoque meruit Romæ.* Latine tranſtulit *Rufinus* Aquilejenſis, cujus verſio exſtat, quemadmodum & altera liberior audaciorque *Ambroſii* ſive alterius, neſcio cujus, quæ ambulat ſub nomine *Hegeſippi.* Nam Benedictini quidem in præclara ſua Ambroſii operum editione affirmant illam ſe prætermiſiſſe, quod in ea nihil Ambroſiani ſtyli atque ingenii eſſe cenſerent: quod viſum etiam Latino Latinio eſt in Epiſt. ad Maſium T. 2. lucubration. p. 119. Quanquam Johannes Frid. Gronovius in Monobiblo Obſervat. ſacrarum c. 1. & 21. variis argumentis probat vel Ambroſium vel Ambroſii æqualem auctorem eſſe, cui accedit, quod Jo. Mabillonius in Codice antiquiſſimo Bibl. Ambroſianæ reperit tributum Ambroſio Epiſcopo T. 1. Muſei Italici p. 14. *Hegeſippi* vero nomen ex Joſepi ſive Joſippi nomine corruptum notavit Iſ. Voſſius in appendice de LXX. Interpretibus p. 127. Frequens autem Latinis ſcriptoribus antiquis Joſepum potius dicere, quam Joſephum: vide Valeſium ad Euſeb. p. 19. perinde, ut Græcis Ἰώσηπον, licet in quibuſdam etiam occurrit Ἰώσηφος ut apud Pſeudo-Ariſteam inter LXX. Interpretum nomina, & 1. Maccab. V. 18. (ad quem locum, ſi placet, vide notas Johannis Druſii) & in Suida, atque alibi paſſim. Porro libros de bello Judaico cum laude memorat Photius codice XLVII. Hieronymus Epiſt. XXII. ad Euſtochium de cuſtodia Virginitatis: *tales Joſephus Græcus Livius in ſecunda Judaicæ captivitatis hiſtoria Eſſenos refert.*

III. ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ [3] ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ *Antiquitatum Judaicarum libri XX* inſcripti [4] *Epaphrodito* quem ſub extremum alloquitur & κράτιστον appellat, & in procemio ingenti mactat encomio. Clauſulæ autem loco Joſephus operi Antiquitatum *vitam ſuam* [5] ſubjunxit licet in editionibus vita Joſephi ab Antiquitatibus divulſa legatur, poſt libros de Bello Judaico. Titulum Ἀρχαιολογίας & librorum numerum videtur mutuatus à Dionyſio Halicarnaſſenſi, de cujus viginti libris ἀρχαιολογίας Ῥωμαϊκῆς dixi libri III. cap. XXXII. Perducit autem Joſephus hiſtoriam ab origine mundi, uſque ad duodecimum Neronis annum, quo rebellare Judæi adverſus Romanos cœperunt: & finem operi impoſuiſſe ſe teſtatur anno decimo tertio Domitiani, qui fuit Chriſti XCIII. ætatis Joſephi LVI. In MSS. Codicibus ſinguli libri præmiſſum habent numerum annorum, quorum hiſtoriam complectuntur.

Liber	I.	annos 3833	—— A. Mundi	3833
			Iſ. Voſſius p. 154. de LXX. Interpretibus 3733) Geſnerus in Bibl. p. 243. b. male 1833.	
Liber	II.	annos 220		4053
	III.	2	(Geſnerus perperam 52)	4055
	IV.	38		4093
	V.	476		4569
	VI.	32		4601
	VII.	40		4641
	VIII.	163		4804
	IX.	177	menſes 7 (Geſnerus 157)	4981
	X.	182	menſes 6. dies 10. (Geſn. 82.)	5164
	XI.	253	menſes 5. (Geſn. 243)	5417
	XII.	170		5587
	XIII.	82		5669
	XIV.	32		5701
	XV.	18		5719
	XVI.	12		5731
	XVII.	14		5745
	XVIII.	32		5777
	XIX.	3	menſes 6. dies 19	5781
	XX.	22	Summa annorum	5803

In libris ipſis Joſephi paſſim tempora ſupputantur, & numeri annorum traduntur; ſed ita fere, ut nec inter ſe ſatis, nec cum Græca LXX. Interpretum verſione, nec cum externis ſcriptoribus conveniant, ut pluribus exemplis nuper admodum oſtendit Petrus Brinch Danus in Chronologiæ Joſephi examine, edito Hafniæ A. 1701. 4. & Fredericus Spanhemius in Chronologia ſacra parte 2. c. 3. T. 1. Opp. p. 151. ſeq. Non dubium eſt in multis depravatos codices eſſe in culpa, ut Iſ. Voſſio, Bonjourio aliiſque obſervatum, in nonnullis forte Joſephi quoque negligentiam. Capitum diſtinctio in Græcis alia, alia eſt in Latinis: & in Latinis quoque ipſis editionibus varia ac diverſa, nulla à Joſepho: incertum itidem, num ipſe ſit indicis ante ſingulos libros præmiſſi auctor, an alius aliquis junior. Cæterum Manuſcriptorum Joſephi Codicum in Antiquitatum libris tanta eſt diſcrepantia, ut Emericus Bigotius non dubitaverit, Joſephum binas illius operis editiones adornaſſe. Ita enim ille in [6] litteris datis Rhotomago 21. Febr. 1669. *Libros decem priores Antiquitatum contuli cum MS. codice præſtantiſſimo Bibliothecæ Regiæ, cujus meminit in exercitationibus adverſus Baronium Caſaubonus. Poſteriorum decem librorum nullum potui reperire MS. codicem bonæ notæ, univerſi enim, quos inſpexi, ita differunt ab impreſſis, ut conferri plane non poſſint. Jampridem credidi, atque etiam nunc mihi perſuadeo Joſephum duplici vice antiquitates ſuas vulgaſſe. Prima editio continebat contextum primum decem librorum, qualis exſtat in impreſſis, poſteriorum autem qualis occurrit in Codicibus MSS. quos conſului. In ſecunda editione priores decem libri ita legebantur, ut occurrunt in MS. Regio, poſteriores vero quales ſunt in editis.*

Nec

LXX. Interpretibus. Confer Pauli Pezronii antiquitatem temporum reſtitutam p. 49. & Humfredum Hody de Bibliis Original. p. 223. ſeq.

[1] Tillemont. Hiſt. des Empereurs T. 1. p. 971. edit. Bruxell.

[2] Ita intelligenda verba, ὥστε χαράξας τῇ ἑαυτοῦ χειρὶ τὰ βιβλία δημοσιεῦσαι προσέταξεν. Neque aliud ſonant Latina Rufini interpretis, nec Nicephori II. 28. Hiſt. Ut fallantur, qui ſibi perſuaſerunt Titum manu ſua libros Joſephi deſcripſiſſe. Confer laudatam G. Olearii diatribam §. 1. & Tillemontium p. 972.

[3] Juſtinus Martyr cohortat. ad Græcos p. 19. ὁ γὰρ Ἰώσηπος τὸ ἀρχαῖον καὶ τὸ παλαιὸν τῆς ἱστορίας καὶ διὰ τῆς ἐπιγραφῆς βιβλίων σημαίνειν βουλόμενος, ἀρχὴν φησὶ τῆς ἱστορίας οὕτω γέγραφε. Φλαβίου Ἰωσήπου Ἰουδαϊκῆς Ἀρχαιολογίας.

[4] Videtur intelligi *Epaphroditus* libertus Neronis, quem memorat Arrianus libro primo Epictetearum diſſ. c. 1. & 26. Interfectum à Domitiano (anno Chriſti 95.) tradidit Dio lib. 67. p. 766. Conf. Jo. Pearſonii Opera poſthuma p. 172. Alius Epaphroditus Chæronenſis Grammaticus librorum helluo, quorum ultra 30000. collegerat, clarus circa eadem tempora & ſub Nerva Imp. hydrope exſtinctus, de quo Suidas.

[5] Clariſſime hoc teſtatur Joſephus XX. 2. p. 703. & p. 1032. Conf. Rev. Thomæ Ittigii prolegomena ad Joſephum b. 3. Valeſ. ad Euſebii III. 10. Hiſt. Eccleſ. & Tillemont. Hiſtoria Imperatorum T. 1. p. 978. Le Moyne ad Varia ſacra p. 339.

[6] Latina feci ex Gallicis, quæ leguntur ad calcem Epiſtolarum Reineſii ad Boſium, p. 381.

1 Lib.

Nec leviter hoc, quod conjicio de duabus editionibus; confirmatur à Joſepho ipſo affirmante, quod [1] *ſcripta ſua Græcis emendanda permiſerit*. Etiam Hebraice Antiquitatum libros primum ſcripſiſſe legas in Bibliotheca Sixti Senenſis lib. IV. p. 273. ſed hoc recte refellit Rev. Thomas Ittigius in eruditis ad Joſephum prolegomenis, confutata etiam alterius viri docti opinione, qui Antiquitates Hebraice primum ſtante adhuc templo ſcriptas colligebat è loco libri VII. c. 11. p. 249. quo affirmat Joſephus ſortitionem familiarum ſacerdotalium obtinere ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. Longe minus probanda audaciſſima Jo. [2] Harduini conjectura, qui Joſephi ſcripta, qualia hodie habemus non antiquo illi ſcriptori nobiliſſimo Judæo, ſed neſcio, quibus impoſtoribus tertii decimi à Chriſto nato ſæculi tribuit. De Hebraica Joſephi verſione, quæ dicitur ſervari in Bibl. Vaticana, dixi nonnihil infra §. V. nota b. uti de Judæo Gorionide §. XV. hujus capitis.

IV. Fidem Joſephi plerique veteres & recentes celebrant, quibus velut proprio nomine appellatur φιλαλήθης, Theodorus Meliteniota in procemio Aſtronomiæ: Καὶ μέντοι καὶ Ἰώσηππος φιλαλήθης ἀνὴρ ἐν τῇ πρώτῃ ἱστοριῶν ἀρχαιολογίᾳ συγγράφεται. Suidas: Ἰώσηππος Ἰουδαῖος φιλαλήθης λέγων περὶ τοῦ Προδρόμου &c. Iſidorus Peluſiota IV. Epiſt. 75. Ἰωσήππου ἀνδρὸς Ἰουδαίου μὲν, φιλαλήθους δέ. Sozomenus Hiſtoriæ libro & capite primo Ἰώσηππος -- ἀξιόχρεως ἂν εἴη μάρτυς τῆς περὶ Θεοῦ ἀληθείας. Jornandes de rebus Geticis c. 4. *Joſephus quoque Annalium relator veriſſimus, dum ubique veritatis conſervat regulam, & origines cauſarum à principio revolvit.* Joſepho Scaligero *diligentiſſimus &* φιλαληθέστατος *omnium ſcriptorum* præf. ad opus de emendatione temporum. Sane Joſephus ipſe optime intellexit nihil in Hiſtorico magis eſſe neceſſarium, quam ſtudium veritatis. Τῷ γὰρ ἱστορίαν ἀναγράφοντι τὸ μὲν ἀληθεύειν ἀναγκαῖον, pag. 1024. vitæ ſuæ. Teſtatus etiam eſt, ſe ea, quæ de gentis ſuæ antiquitatibus tradit, non aliunde quam ex ſacris libris Moyſis ac Prophetarum & ex Hebraicis literis diligenter tranſtuliſſe. Μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιολογίαν καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν μεθηρμηνευμένην γραμμάτων p. 1. procem. & p. 3. Τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος κατὰ τὴν ἰδίαν τάξιν σημανεῖ, τοῦτο γὰρ διὰ ταύτης ποιήσειν τῆς πραγματείας ἐπηγγειλάμην, οὐδὲν προσθεὶς οὐδ' αὖ παραλιπών. p. 4. Ταῦτα δ' ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον ἀναγεγραμμένα, ἔχει δὲ οὕτως. & lib. X. c. 11. pag. 349. clariſſime ait ſe tantum Metaphraſtem agere librorum ſacrorum, neque addere illis quippiam de ſuo, nec detrahere: καὶ γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας πρὸς τοὺς ἐπιζητήσοντάς τι τῶν πραγμάτων ἢ μεμψομένους ἠσφαλισάμην μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους εἶπον εἰς τὴν Ἑλληνίδα γλῶσσαν, καὶ ταῦτα δηλώσειν μήτε προστιθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ' ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος. At ſi quis Joſephi Antiquitates cum ſacris litteris non indiligenter conferat, magna paſſim & hinc inde vix ferenda libertate vel negligentia uſum deprehendet, nam non modo omittit complura & adjungit vel ſecus interpretatur, deteritque narrando, (miracula præcipue, quo fidem apud Ethnicos invenirent: Conf. Jo. Gregorii diſſ. Anglice editam de LXX. Interpretibus p. 33. ſeq.) ſed & aliter non pauca commemorat, ut adverſa fronte cum Moyſe ac Prophetis in narratione rerum quarundam concurrat. Hoc non Jacobo Saliano tantum in Annalibus V. T. qui Joſepho iniquiorem (fateor) aliquando ſe præbet, & Antonio Poſſevino in Apparatu ſacro, ſed innumeris præterea aliis viris doctis obſervatum, è quibus Jacobus Uſſerius in Epiſtola ad Lud. Cappellum, p. 42. *De ipſo quoque Joſepho*, inquit, *non eſt prætereundum, quod ex ſacris Hebræorum litteris Origines ſuas tranſlaturum ſe eſt pollicitus, neque ſubtrahendo quicquam neque addendo, id eum pari fide non præſtitiſſe. Eodem conſilio, quo Perſis nuper Hieronymus Xaverius Jeſuita interpolatam à ſe Evangelicam dedit Hiſtoriam, etiam Græcis ille rerum in Vet. Teſtamento geſtarum tranſmiſit memoriam: nonnulla, quæ erant in Canone, ſupprimens, alia (ut quum Salomoni verbi gratia pro XL. regni annis* [3] *LXXX. tribuit, & in numero talentorum argenti ad templi uſum à Davide relicto, 1 Chron. XXII. 14. Centum millia pro mille millibus ſubſtituit) immutans, atque ex ſcriptis Apocryphis non pauca adjiciens, uti in ejus de Moyſe trienni, de eodem juvene cum Æthiopibus bellum gerente, de Tharbi regis Æthiopum filia connubium ejus expetente & aliis ejuſdem farinæ narrationibus licet perſpicere.* Plura exempla Hiſtoriarum ſacrarum à Joſepho non optima fide relatarum collegit nuper Clariſſimus Vir Antonius Vandalen libro adverſus hiſtoriam Ariſteæ cap. X. & XI. & pag. 500. tum in libro de origine ac progreſſu idololatriæ c. VII. Petrus Baylius Tomo primo dictionarii, ubi de Abimelecho agit: *Il y a long temps que je ſuis indigné contre Joſephe & contre ceux qui l'épargment ſur ce ſujet. Un homme qui faiſoit profeſſion ouverte du Judaiſme dont la foi étoit fondée ſur la divinité de l'Ecriture, oſe raconter les choſes autrement qu'il ne les lit dans la Geneſe, il change, il ajoute, il ſuprime des circumſtances, en un mot il ſe met en oppoſition avec Moiſe de telle ſorte, qu'il fait que l'un de deux ſoit un faux Hiſtorien. Cela eſt-il ſuffrable, & n'en faut il pas conclure ou qu'il ne ſ'eſt gueres ſoucié de ſcandaliſer ſa nation, ou qu'il à cru que le ſentiment particulier qu'il avoit ſur la* [4] *fallibilité & par conſequent ſur la noninſpiration de Moiſe étoit commun parmi les Juifs? Je croy, que tous les anciens Hiſtoriens ont pris la méme licence à l'égard des vieux memoires qu'ils conſultoient. Ils y ont conſu des ſupplémens, & n'y trouvans par les faits developpez & embellis à leur fantaſie, ils les ont étendus & habillez comme il leur à plu, & aujourdhui nous prenons cela pour hiſtoire.* Cotelerius in Chryſoſt. ad Danielem p. 225. *Idem Joſephus in fine libri decimi refert hoc viſum (Dan. VIII.) ſed confuſe ac, uti ſolet, parum accurate.* Sunt & alia, quæ in Joſepho reprehendunt viri docti, nam in his etiam, quæ ex Ethnicis ſcriptoribus produxit teſtimoniis fidem ejus deſiderant, ut Antonius Vandalen lib. de Ariſtea pag. 211. præterea multorum parachroniſmorum reum & in narratione rerum ſuæ ætatis vel affectu vel errore abreptum arguunt. Vide Petri Poſſini diſſ. de genere Herodis p. 34 ſeq. Harduinum Chronolog. V. T. p. 259. Papebrochii apparatum ad propylæum Actis Sanctorum Maji præmiſſum p. 18. Jobo Ludolfo commentar. ad Hiſtoriam Æthiop. p. 230. Joſephus dicitur *Antiquitatum Judaicarum fabulator ſæpius quam hiſtoricus*. Etiam Richardus Simonius Tomo 3.

---

[1] Lib. 1. contra Apionem p. 1037. [2] Vignolius Marvillius T. 1. Miſcell. Hiſtor. & Litterar. p. 78. *Mr l'Abbé de la Chambre ſur ce que le Pere Hardouin pretendoit, que le Joſephe tel que nous l'avons aujourdhui eſt un ouvrage de quelques Moines du treizieme Siecle: nous le croirons, me diſoit il, quand il nous aura prouvé que les Jeſuites ſont les auteurs des lettres provinciales.* [3] Similia librariis forte rectius imputantur, quam Joſepho. [4] Hoc nullo pacto veriſimile eſt de Joſepho, & perſpicuis ejus teſtimoniis revincitur. Potius dixerim Joſephum Phariſæum non potuiſſe contradicere ſe ſacris ſcriptoribus, cum maxime eos interpolavit ſecundum traditiones gentis ſuæ, vel etiam pugnantia ſcripſit. Quot ſunt inter Chriſtianos, qui libros ſacros tractando ſecundum ſuas opiniones præconceptas idem fecerunt, faciuntque, nec tamen de Sacrorum ſcriptorum Θεοπνευστίᾳ dubitant. Neque Petrum Comeſtorem auctorem hiſtoriæ Scholaſticæ, nec Xaverium Evangeliorum interpolatorem crediderim de fide divinorum ſcriptorum dubitaſſe, aut ex ſuis hiſce ſcriptis de illa ſententia poſſe convinci, qui tamen neutiquam ſunt Joſepho in referenda Hiſtoria ſacra accuratiores.

Epiſt. ſelectarum Epiſtola octava notat Joſephum non dubitaſſe Judæorum ſubinde *Agadoth* ſive fabuloſas narrationes, v. g. de Moyſis victoria ab Æthiopibus reportata hiſtoriæ ſuæ aſpergere. Adde eundem Simonium T. 2. Epiſt. 1. p. 6. ſeq. Alii hallucinationes in Joſepho caſtigant Geographicas, ut Bochartus T. 1. Opp. pag. 1197. ſeq. Errores quoſdam morales & Theologicos notat Rev. Ittigius in laudatis prolegomenis e. 5. ſeq. Hiſtoricos alios errores Petrus Brinch in Hiſtoriæ Joſephi examine, Hafniæ 1701.4.

V. Utcunque autem iſta ſe habeant, nihilominus in rebus, quæ circa ipſius tempora atque jam inde geſta ſunt, ubi Hiſtoria Biblica deſinit, & univerſe de rebus gentis ſuæ, ne de aliis in præſenti dicam, plurima annotavit ſcitu digniſſima: & quis cordatus propter ætatem, eruditionem, judiciumque non libenter ei plus quam multorum Rabbinorum teſtimoniis tribueret? Errores autem, ut non admiſit nullos (homo enim fuit) attamen tot tantique illi non ſunt, ut velut inteſtabilis, propterea de ponte ſit dejiciendus. *Nullam occaſionem* (verba Caſauboni ſunt Exerc. XX. num. 2.) *prætermittit Baronius ſive juſtam ſive injuſtam detrahendi Joſepho, hiſtorico nobiliſſimo, quicquid ingrati Joſephomaſtiges muginentur.* —— *Si omnes Joſephi errores hallucinationes aut ablepſiæ (de iis non loquor, in quibus diſcedit à Bibliis, in quo excuſari non poteſt) in unam ſummam contrahantur, vix centeſima ea pars fuerit culparum ab uno Euſebio admiſſarum ſive in Chronico ſive in aliis ſcriptis. Cur igitur tanta cura & tanta cum iniquitate Joſepho inſultabimus? cujus libros niſi providentia Dei ſingularis ad noſtra ſervaſſet tempora, in quantis rerum Judaicarum tenebris hodie verſaremur? Quot fabulas, quot mendacia jubar Hiſtoriæ Joſephi diſcutit?* Evangelicam quoque & Apoſtolicam Hiſtoriam Joſephus confirmat in multis, etiamſi vel maxime ponamus dubitandum eſſe de γνησιότητι locorum de [1] Chriſto Servatore lib. XVIII. Antiq. c. 4. p. 621. [2] de Johanne Baptiſta lib. XVIII. c. 7. p. 626. De Jacobo lib. XX. c. 8. & quæ de dirutis propter Jacobi necem injuſtam Hieroſolymis, de Joanne Baptiſta Propheta, & de Chriſto cum ſacerdotibus adolente in templo ex iiſdem Joſephi libris laudant Origines I. contra Celſum p. 35. lib. 2. p. 69. & in Matthæi XIII. p. 223. Euſebius II. 23. Hiſt. Hieronymus Catalogo Script. Eccleſ. c. 2. & 13. Suidas Ἰώσηπος & Ἰησοῦς, hodie vero in Joſephi libris [3] non reperiuntur.

VI. ΠΕΡΙ ΑΡΧΑΙΟΤΗΤΟΣ ΙΟΥΔΑΙΩΝ *de Antiquitate gentis Judaicæ libri II.* adverſus [4] Manethonem, Apollonium Molonem, Lyſimachum, Poſidonium & alios, [5] Apionem præcipue, qui nationi Judæorum detraxerat libro tertio & quarto rerum Ægyptiacarum. Singulari præterea ſcripto Judæis Apionem inſultaſſe affirmant Juſtinus Martyr, Clemens, Julius Africanus, Euſebius & Hieronymus cujus hæc ſunt verba c. 13. de Scriptoribus Eccleſ. *Scripſit & Joſephus duos ἀρχαιότητος adverſum Apionem Grammaticum Alexandrinum. qui ſub Caligula legatus miſſus ex parte gentilium contra Philonem etiam librum vituperationem gentis Judaicæ continentem ſcripſerat.* At hujus non meminit Joſephus, qui hos quoque binos libros Epaphrodito ſuo κρατίστῳ & τιμιωτάτῳ inſcripſit, unde ante annum Chriſti XCV. editos fuiſſe oportet, quo Epaphroditum Domitianus interfecit. Sed & Apio ipſe, ut Manetho & reliqui jam mortuus erat, cum Joſephus eum confutaret, ut conſtat è lib. 2. pag. 1071. Laudat Hieronymus his verbis Epiſt. 84. ad Magnum Oratorem: *Joſephus antiquitatem approbans Judaici populi, duos libros ſcripſit contra Apionem Alexandrinum Grammaticum, & tanta ſæcularium profert teſtimonia, ut mihi miraculum ſubeat quomodo vir Hebræus & ab infantia ſacris litteris eruditus cunctam Græcorum Bibliothecam evolverit.* In libro ſecundo p. 1064. ſeq. eſt magna in Græcis lacuna, quam forte ſupplere aliquando dabitur alicui è MS. codice.

---

[1] Hoc Joſephi loco non utuntur Juſtinus, Tertullianus, Chryſoſtomus aliique complures, quando contra Judæos diſputant. Non produxit Origenes alia Joſephi laudans in libris contra Celſum. Ne Photius quidem tanto junior meminit, in cujus Bibl. Antiquitates Joſephi bis recenſentur cod. 76 & 238. Ante Euſebium tamen lib. 1. c. 11. Hiſt. Eccleſ. & lib. 3. demonſtrat. c. 5. allegaverit illum Macarius quidam cubiculi imperatorii præfectus, ſiquidem genuinus ſit hujus ad Diocletinum ſermo, qui refertur in Actis Sanctorum Maij T. 5. p. 149. Locum Macarii à Clariſſ. Viro W. E. Tenzelio primum in dialogis menſtruis Germanice editis A. 1697. pag. 556. obſervatum hic adſcribere integrum non dubitavi: Ἰώσηπος ὁ ἐξ Ἱεροσολύμων ἱερεὺς γενόμενος, καὶ ἱστορῶν μετ' ἀληθείας τὰ κατὰ Ἰουδαίους, μαρτυρεῖ τὸν Χριστὸν τὸν ἀληθινὸν Θεὸν γεγονότα ἐνανθρωπήσαντα τε καὶ σταυρωθέντα καὶ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ ἐγερθέντα, οὗ τὰ συγγράμματα ἐν τῇ δημοσίᾳ ἀπόκειται βιβλιοθήκῃ. λέγει δὲ οὕτως. "Γίνεται δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν "Ἰησοῦς σοφὸς ἀνὴρ εἴγε ἄνδρα αὐτὸν λέγειν χρή, ἦν γὰρ παραδόξων ἔργων ποιητής, διδάσκαλος ἀνθρώπων τῶν ἡδονῇ ἀληθῆ δεχομένων. καὶ πολ"λοὺς μὲν Ἰουδαίων, πολλοὺς δὲ τοῦ Ἑλληνικοῦ, ἐπηγάγετο. ὁ Χριστὸς ἦν. καὶ αὐτὸν ἐνδείξει τῶν πρώτων ἀνδρῶν παρ' ἡμῖν σταυρῷ ἐπιτετιμηκότος "Πιλάτου οὐκ ἐπαύσαντο οἱ τὸ πρῶτον ἀγαπήσαντες. ἐφάνη γὰρ αὐτοῖς τρίτην ἔχων ἡμέραν πάλιν ζῶν, τῶν θείων προφητῶν ταῦτα καὶ ἄλλα "μυρία θαυμάσια περὶ αὐτοῦ εἰρηκότων, καὶ οὐκέτι νῦν τὸ Χριστιανῶν ἀπὸ τοῦδε ὠνομασμένον οὐκ ἐπέλιπε φῦλον." Εἰ τοίνυν ὁ τῶν Ἑβραίων γραμματικὸς πάλαι ταῖς ἑαυτοῦ βίβλοις ἐγχαράξαντος περὶ τοῦ δεσπότου καὶ σωτῆρος ἡμῶν, ποία ἄρα ἀπολογία τοῖς ἀπίστοις ὑπολειφθήσεται; Sed merito exiſtimandum hæc Acta martyrii Macariani, ſi non longe poſt Diocletianum plane conficta, ſaltem interpolata atque locum Joſephi inſertum à recentiore manu eſſe. Poſt Euſebium laudatur Joſephi teſtimonium ab Iſidoro Peluſ. IV. Epiſt. 225. Sozomeno lib. 1. Hiſt. c. 1. Sophronio interprete Catalogi Hieronymiani, Georgio Hamartolo, Cedreno, Zonara & Glyca, quem ſub Theodori Metochitæ nomine Meurſius edidit, in Chronicis: Suida in Ἰώσηπος & Nicephoro lib. 1. Hiſt. Eccleſ. c. 39. è quibus varias lectiones notavit *Jo. Andreas Boſius* in Exercitatione ad Periocham Joſephi de Jeſu Chriſto c. 2. (Jenæ 1673.4.) Latine præter Joſephi interpretem Caſſiodori æqualem & Hegeſippum lib. 2. de excidio Hieroſol. c. 12. atque in anacephalæoſi p. 685. citat Hieronymus Catalogo ſcriptorum Eccleſ. c. 13. & Joh. Sariſberienſis lib. 2. Policratici c. 9. ac Chronographi & Hiſtorici recentiores bene multi, Haymo lib. 1. c. 13. Hiſt. Eccleſiaſt. Anonymus Bambergenſis MS. in Academia Jenenſi & Boſio inſpectus, Cuntadus Uſpergenſis, Freculſus, Albertus Stadenſis &c. His teſtimoniis accedit conſenſus, non modo editorum codicum, ſed etiam manu exaratorum Græcorum Latinorumque, quos evolverunt Boſius, Bigotius & *Lambecius*, quem vide in Epiſtola ad Auguſtum Lunebergenſium Ducem de VII MSS. codicibus Joſephi, qui exſtant in Bibl. Cæſarea (editam Vindobonæ A. 1666.4.) & libro VIII. Comment. de eadem Bibl. p. 3. ſeqq. Sed & in *Hebraica* Joſephi verſione fuiſſe iſtud teſtimonium in pervetuſto codice MS. Vaticanæ Bibl. ſed abraſum à Judæis teſtatur Baronius ad A. Chriſti XXXIV. num. 226. quod licet aliena fide narratum Caſaubono videtur p. 677. Exerc. tamen confirmatur ab Huetio demonſtrat. Evangel. propoſ. 3. §. 13. & Theophilo Comite de Windiſchgrætz, qui codicem illum Romæ ſibi demonſtratum Wagenſeilio affirmavit, ut legas in *Chriſtoph. Arnoldi* collectione Epiſtolarum de teſtimonio Joſephi p. 249. ſeq. (Norimb. 1661. 12.) Cui addendum, quod ex inedito Gyraldi Cambrenſis libro de inſtitutione principis affert præſtantiſſimus Caveus: *Robertus* (Canutus qui circa A. C. 1170. claruit) *Prior S. Fridiſwidæ apud Oxoniam Hebraice doctus in duobus exemplaribus Joſephi Hebraice ſcriptis invenit teſtimonium de Chriſto in aliis nuper eraſum, quod & Judæis Oxoniæ degentibus oſtenſum fuit.* Omitto quæ contra Tanaq. Fabrum (lib. 1. epiſt. 45.) pro fide hujus loci diſputant H. Valeſius p. 16 & 20. ad Euſeb. Huetius propoſit. 3. §. 11. ſeqq. Antonius Pagi ad A. C. XXXII. num. 15. Gvil. Bonjour dialogo tertio triduanæ de Canone ſacrorum librorum concertationis (Rom. 1704.4.) Caveus parte 2. Hiſt. literariæ ad A. C. LXVII. Franciſcus de Roye, & quem amicitiæ cauſa nomino Conr. Daniel Frick Ulmenſis ὁ μακαρίτης ſingulari diſſ. Lipſ. 1698.4. Natalis Alex. Tom. 6. Hiſt. Eccleſ. V. T. diſſ. 10. Eſtrangius in prolegom. ad Anglicam Joſephi verſionem, & noviſſime Cherubinus de S. Joſepho, Carmelita, T. 3. Bibliothecæ Crit. S. diſſ. 1. parte 3. & Carolus Daubuſius literis duobus de hoc teſtimonio editis Lond. 1706. 8. Nec Lambecii probo ſententiam, qui verba hujus teſtimonii ita explicat, ut in ignominiam Chriſti ſcripta ſint à Joſepho: nec illis aſſentior, qui plane intruſum eſſe ajunt à Chriſtianis, cum mihi non videatur Joſephus potuiſſe mentionem Chriſti Chriſtianorumque in hiſtoria illius ætatis prorſus prætermittere, ſed interpolatum ſuſpicor cum viris doctiſſimis Stephano Lemoyne notis ad varia ſacra p. 931. Clariſſ. Wagenſeilio IV. peræ libr. juvenil. p. 189. & Rev. Ittigio Prolegom. ad Joſephum. Paravit de hoc argumento peculiarem exercitationem quoque Fredericus Spanhemius fil. ſed quia imperfecta ab auctore relicta eſt, lucem non vidit, ſed in tomo ſecundo ejus operum deſideratur.

[2] Chryſoſtomus in Johannis c. 1. homil. 12. p. 82. Καὶ γὰρ καὶ Ἰώσηπος τῇ τούτου (Ἰωάννου) τελευτῇ τὸν πόλεμον λογίζεται, δι' αὐτόν τε δείκνυσι μηδὲ πόλιν εἶναι τὴν ποτὲ μητρόπολιν οὖσαν, καὶ μακροὺς συνείρει περὶ αὐτοῦ λόγους ἐγκωμίων. Herodis exercitum deletum, non Hieroſolymam ob Joannis cædem everſam ſcribit illo loco Joſephus.

[3] Huetius propoſ. 3. §. 10. contendit illa à Judæis fuiſſe eraſa, at Blondellus lib. 1. de Sibyllis c. 7. eadem à Chriſtianis in libros Joſephi inſerta. Neutrum crediderim. Sed videmus paſſim ab iis, qui ſcriptores laudant, ſententias illorum malo exemplo mutari & interpolari. etiam Oroſius VII. 6. ex Joſepho refert expulſos Roma à Claudio Imp. univerſos Chriſtianos, quod in editis fruſtra quæres. Sed & Iſ. Voſſius libro de LXX. interpretibus hinc inde quædam profert è Syncello vel è codicibus Joſephi MSS. quæ in editis haud exſtant.

[4] In editionibus quibuſdam ut Latina Pariſ. 1514. fol. minore per Albertum Goullet Prof. Theol. emendata, liber prior inſcribitur *de Antiquitate contra Manethonem Ægyptium*, liber poſterior *de Antiquitate contra Apionem & fautores.* Labbæus p. 275. Bibl. novæ MSS. teſtatur in codice MS. 349. Regis Chriſtianiſſimi exſtare *Joſephum contra Manethonem & alios Stoicos* (Chæremonem puta) *Latine.* Sane magna pars libri prioris occupatur in confutandis iis, quæ Manetho de Judæis tradiderat. Vide pag. 1039. ſeq. 1042. & 1052. ſeq. & ſub initium libri ſecundi ait ſe reſpondiſſe priore libro Manethoni, Chæremoni, & aliis quibuſdam. Auctor autem ipſe in titulo libri nullum nomen adverſarii poſuerat, ſed tantum inſcripſerat περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀρχαιότητος, ut ab Origine, Euſebio, & aliis veteribus allegatur.

[5] De Appione iſto Pliſtonice Poſidonii fil. Oaſitano, qui ob civitatis jus acceptum malebat audire Alexandrinus, conſuli poterunt Cotelerius ad Patres Apoſtolicos T. 1. pag. 592. Voſſius de Hiſt. Græcis, Meurſius in Bibl. Græca, Bælius T. 1. Dictionarii & Tillemontius Hiſt. Imperatorum T. 1. p. 775. ſeq.

VII. ΕΙΣ ΜΑΚΚΑΒΑΙΟΥΣ ΛΟΓΟΣ ἢ περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ ſermo diſertiſſimus *de Imperio rationis, in laudem ſeptem Maccabæorum* qui una cum patre [1] Eleazaro & matre ſub perſecutione Antiochi Epiphanis martyrium pro lege alacriter ſubierunt, Joſepho noſtro diſerte tribuitur ab Euſebio III. 10. Hiſt. Eccleſ. πεπόνηται δὲ καὶ ἄλλο οὐκ ἀγεννὲς σπούδασμα τῷ ἀνδρὶ περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ ὅ τινες Μακκαβαϊκὸν ἐπέγραψαν. Hieron. *Alius quoque liber ejus qui inſcribitur* περὶ αὐτοκράτορος λογισμοῦ (*de potentia rationis,* vertit Honorius Auguſtod. lib. 1. de luminaribus Eccleſiæ c. 13.) *valde elegans habetur, in quo & Maccabæorum digeſta ſunt martyria.* Idem lib. 2. adverſus Pelagianos: *Unde & Joſephus Maccabæorum ſcriptor Hiſtoriæ, frangi & regi dicit perturbationes animi, non eradicari.* Photius è Philoſtorgii lib. I. Hiſt. Eccleſ. poſt enumeratos tres Maccabæorum libros: τὸ μέντοιγε τέταρτον ὑπὸ Ἰωσήπου γεγράφθαι καὶ αὐτὸς συνομολογῶν οὐχ ἱστορίαν μᾶλλον ἢ ἐγκώμιον εἶναι φησὶ τὸ περὶ τὸν Ἐλεάζαρον καὶ τοὺς ἑπτὰ παῖδας τοὺς Μακκαβαίους διηγούμενον. Laudat hunc librum etiam Nazianzenus Orat. XXXII. ſed Joſephi nomen reticet. Ita & Syncellus pag. 293. & 279. ὡς ἐν τετάρτῃ βίβλῳ τῶν Μακκαβαϊκῶν. Idem pag. 24. laudat Joſephum ἐν τοῖς Μακκαβαϊκοῖς: confer Græcum Scholion in margine p. 273. Hugo Grotius vero ad Lucæ XVI. 19. præſentis libri auctorem vocat Joſephum, ſed ab eo, de quo in præſenti agimus, diverſum. *Joſephum virum ſane diſertum quiſquis ille fuit, Hiſtoriarum enim ſcriptorem hunc eſſe non puto.* MSS. codices hujus libri plurimum inter ſe differunt, ut patet, ſi conferantur Latina *Eraſmi* paraphraſis, in qua liber dedicatur neſcio cui *Polybio Megalopolitano*, & nomina matris martyrumque referuntur, multaque aliter ſe habent, quam in Græcis editis, tum MS. codex Bibliothecæ Paulinæ, ex quo novam editionem hujus libri moliebatur Boſius ὁ μακαρείτης ut ipſe affirmat in diſſ. de νυκτερινοῖς ἐνθυμίαις pag. 9. & ex quo varias lectiones à Nobiliſſ. cive meo Jo. Frid. Fellero excerptæ leguntur ad calcem editionis Joſephi Lipſienſis. Tum codex MS. Bibliothecæ Cæſareæ, de quo Lambecius lib. V. commentar. p. 104. & Rev. Ittigius in prolegom. ad Joſephum b. 3. b.

VIII. Scripta Joſephi deperdita præter libros de Bello Judaico patria lingua compoſitos nulla certo licet deſignare, quanquam Hieronymus præf. ad lib. XI. commentar. in Eſaiam refert Joſephum inter eos, qui de LXX. hebdomadibus diſputarunt, & [2] Joſephus ipſe promittit ſe dicturum de geſtis Monobazi Adiabenæ Regis, tum in procemio Antiquitatum & lib. XX. c. 9. pollicetur, ſe hoc opere abſoluto allegoricam theoriam legum Judaicarum & rationes [3] dogmatum ſingulari ſcripto in quatuor libros tributo perſecuturum. Nemo autem eſt è veteribus, qui hoc Joſephum feciſſe aut illa Joſephi ſcripta legiſſe ſe teſtetur. Liber vero adverſus Græcos & ſingillatim Platonem ſcriptus περὶ τοῦ παντὸς ſive περὶ τῆς τοῦ παντὸς αἰτίας, ſive ut in alio περὶ τοῦ παντὸς οὐσίας, quem in duo λογίδια diſtinctum legit Photius cod. XLVIII. Arnoldus Peraxylus præf. in Joſephum edere promiſit; tandem fragmentum ejus Græce à Max. Margunio acceptum edidit Dav. Hœſchelius notis ad Photium: Joſephum non agnoſcit auctorem, ſed vel *Cajum* presbyterum, circa annum Chriſti 210. clarum, qui è Joſepho, Juſtino, Irenæo illud ſcriptum collegit, ut ſuſpicatur Dodwellus diſſ. 6. in Irenæum p. 464. ſq. vel *Hippolytum* Portuenſem, ſub cujus nomine fragmentum illud Græce & Latine cum verſione ſua recudi curavit Steph. le Moyne T. 1. Var. Sacrorum pag. 53. & ad calcem Joſephi ſui repoſuerunt Lipſienſes. Confer Rev. Ittigii erudita prolegomena ſub extremum.

IX. In vita Comitis de Santena, qui poſtea religioſus Abbatiæ Trappenſis (de la Trappe) fuit & ſub nomine Palæmonis innotuit, memoratur, quod lectione Joſephi primum fuerit commotus ad Majeſtatem Dei conſiderandam & fidem habendam ſacris literis. Edita eſt illa vita Gallice Pariſ. 1695. 12. quam recenſent Ephemerides Pariſienſes illius anni Ephemeride 31. p. 547.

X. *Editio Joſephi Græca.*

Baſileæ A. 1544. fol. typis perquam nitidis ex officina Hieron. Frobenii & Nic. Epiſcopii curante *Arnoldo Peraxylo Arlenio*, qui hanc editionem Diego Hurtado Mendozæ dicavit, & præter MSS. codices è Mendozæ Bibl. & aliorum amicorum beneficio acceptos teſtatur ſe adhibuiſſe Epitomen Antiquitatum Joſephi neſcio quo ſcriptam auctore. *Poſterior pars,* inquit, ἀρχαιολογίας *ita multis mendis confuſa & incuria quadam librarii vel imperitia deformata erat, ut ad veram præſtruendam lectionem nullum laborem ſufficere experti fuiſſemus, niſi Epitomen, quam ante annos aliquot Roma mecum comportaveram adhibuiſſemus, è cujus collatione multa ſuæ dignitati reddita, nonnulla, quæ prætermiſſa fuerant, reſtituta,. beneficio imprimis*

---

[1] In Eraſmi verſione & in Menologiis 1. Auguſt. mater hæc vocatur Salomone, Genebrardo Salome, Gorionidi Anna. Confer Frontonem Ducæum ad Chryſoſt. T. 1. p. 95. Eoſdem martyres celebrant auctor libri ſecundi Maccabæorum ſive Epitomator Jaſonis Cyrenæi c. 6 & 7. & ex antiquis Eccleſiæ doctoribus Greg. Nazianzenus, Jo. Chryſoſtomus, Auguſtinus, Gaudentius Brixienſis, Leo Magnus, Maximus Taurinenſis, Euſebius Emiſenus, & Poëtæ Victorinus, Prudentius &c. Vide Baronium ad Martyrolog. Calendis Auguſti, & Bibliothecam Concionatorum Combefiſii. Cæterum ſimilem narrationem de ſeptem filiis & matre martyrium libenter paſſis ut idololatriam effugerent, referunt Judæi in libro Chorban Beth Hammikdaſch, qui Latine verſus prodiit Helmſtadii 1664. 4. [2] Lib. XX. c. 2. p. 689. ἀλλὰ Μονόβαζος μὲν ὁ βασιλεὺς ὅσα καὶ τὸν τοῦ ζῆν χρόνον ἔπραξεν, ὕστερον ἐπαγγελοῦμεν. Sed nihil de hoc in ſequentibus capitibus ultimi hujus libri de Monobazo legitur. [3] Joſephus procem. p. 4. Τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας ἑκάστου σκοπεῖν πολλὴ γένοιτ᾽ ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος, ἣν ἐγὼ νῦν ὑπερβαλοῦμαι. Θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μετὰ τοῦτον γράψαι τὴν πραγματείαν. Lib. XX. c. 9. p. 703. Προῄρημαι δὲ συγγράψαι καὶ τὰς ἡμετέρας δόξας τῶν Ἰουδαίων ἐν τέσσαρσι βιβλίοις περὶ Θεοῦ καὶ τῆς οὐσίας αὐτοῦ, καὶ περὶ τῶν νόμων διὰ τί κατ᾽ αὐτοὺς τὰ μὲν ἔξεστιν ἡμῖν ποιεῖν, τὰ δὲ κεκώλυται. Quanquam vero non adeo multum referre putabant doctiſſimus Cunæus III. 1. de Rep. Hebr. & J. H. Boeclerus exerc. ad lib. 1. cap. 1. Joſephi, quod hoc opus vel in herba perierit, vel ad nos non pervenerit, haud dubie tamen inter quaſdam vanas frigidaſque ingenii Judaici argutationes complura egregia nos docuiſſet, quæ forte nemo eſt hodie Judæorum Chriſtianorumque, qui docere nos poſſit.

primis ac opera Sigiſmundi Gelenii. In bello Judaico ac reliquis minus negotii habuimus, propterea quod & noſtra exemplaria accuratius erant deſcripta, & alia inſuper nobis ſuppeditata à præſtantiſſimis doctiſſimiſque viris Joanne Croto ac Petro Gillio. Pro prima editione Græca Joſephi *Aldina*, qui in Chriſtophori Arnoldi præfat. ad teſtimonium Flavianum memoratur, legendum eſt *Arnoldina*, ut optime obſervatum Rev. Ittigio in prolegom. ad Joſephum, cujus induſtriæ ſingulari in recenſendis Joſephi editionibus multum debere me fateor.

XI. *Editiones Latinæ*.

Antiquitates è veteri verſione (quæ [1] Rufino vulgo) tribuitur antiquiſſima editio ſine loci & temporis nota in fol.

Libri VII. Hiſtoriarum de Bello Judaico è Rufini verſione per Platinam caſtigati fol.

Antiquitates impreſſæ per Lud. Cendratam, Veronæ 1480. fol.

Antiquitatum & de Bello Judaico libri ac de Antiquitate Judæorum Venet. 1486. 1499. (quam Geſnerus perperam in Bibl. pro prima edit. venditat) & 1502. cum argumentis copioſis quæ (in libros de Bello Judaico quidem) compoſuit Magiſter Franciſcus Macærata Ord. minorum.

Mediolani 1513. fol.

Pariſ. 1514. fol. cum Roberti Goullet tetramono ſive Harmonia Joſephi, ſacræ Scripturæ, Hiſtoriæ ſcholaſticæ & Hegeſippi.

Ibid. 1519. ex Jo. Parvi officina.

Coloniæ 1524. ex emendatione Godofr. Hittorpii, addito libro de Maccabæis ex Eraſmi recognitione, qui in prioribus editionibus deſideratur. Eodem anno Joſephum poſt Colonienſem editionem ſed hinc inde emendatiorem edidit Frobenius Baſil. 1524. fol.

Lugduni 1527. 8. apud Gryphium.

Iterum Coloniæ 1534. cum Beroſo, Megaſthene &c. Annii Viterbienſis.

Ex emendatione Sigiſm. Gelenii Baſil. 1534. (in qua edit. Geſnerus argumenta libris ſingulis in Græco præmiſſa convertit, & libros de Bello Judaico cum duobus MSS. contulit) ib. 1540. fol. & Lugd. 1539. & 1546. 8. apud Seb. Gryphium. Ex verſione [2] *Sigiſmundi Gelenii*, qui Antiquitatum libros & vitam Joſephi (quæ in prioribus editionibus deeſt) tranſtulit, verſionem antiquam librorum de Bello Judaico & contra Apionem emendavit, ſervata in libro de Maccabæis paraphraſi Eraſmi.

Baſil. apud Froben. 1548. fol. & 1554. fol. 1559. & 1567. in qua editione diverſa ab ea, quam adornavit Eraſmus, occurrit interpretatio libri de Maccabæis quæ incipit: *Diſputaturus de re ad Philoſophiæ rationem maxime pertinente.*

Lugd. 1555. 12. Baſil. 1582. Colon. 1593. Genev. 1595. & minori forma 1611. duobus Volum.

Francof. 1580. 1587. 1617. 8. addita Chronologia per Sigiſmund. Feyerabend.

Joſephi vita Latine primum tranſlata *à Godfr. Tilemanno* Cartuſiæ Pariſienſis monacho Pariſ. 1548. 8. Licet enim Antiquitatibus ab Auctore ſubjuncta fuerit, tamen veterem illius interpretationem nuſquam reperire ſe potuiſſe teſtatur Bigotius. Præter Tilemannum tranſtulit etiam *Sigiſm. Gelenius*, & eodem anno 1548. edidit, ut jam dixi.

Solam antiquam verſionem libri de Maccabæis referre genium Rufini, opinatus eſt Emericus Bigotius in Epiſtola, quæ legitur inter Reineſianas ad Boſium datas p. 382. Illam antiquam verſionem interpolavit Eraſmus nullo Græco uſus codice.

Belli Judaici compendium è Joſepho collectum à Georgio Wicelio, Colon. 1552.

Nic. Aſclepii Barbati periochæ & argumenta Antiquitatum & librorum de Bello Judaico, tetraſticis comprehenſa Colon. 1564. 8. cum Barthol. Steni hiſtoria Ducum, Judicum, Regumque populi Iſraëlitici.

E Joſepho ſupplementum Hiſtoriæ Biblicæ ab Eſdra ad Maccabæos Latine vertit & Bibliis ſuis inſeruit *Seb. Caſtellio* Baſil. 1551. 1573.

Latini Latinii ad quædam Joſephi loca obſervationes leguntur in ejus Bibl. ſacroprofana 188. ſeq.

XII. *Græco-Latinæ*.

1. Genevæ 1611. fol. in qua Antiquitatum libri & vita Joſephi cum Gelenii verſione exhibentur, libri de Bello Judaico cum Rufini, & libri, qui contra Apionem vulgo inſcribuntur, cum verſione antiqua, quæ & ipſa Rufino vulgo tribuitur, per Gelenium emendata, tum liber de Maccabæis cum paraphraſi Eraſmi. Collati etiam ſunt in hujus editionis ornamentum MSS. Codices Palatini, ſed jam longius operæ proceſſerant cum Marquardo Frehero proxeneta Codices illi à Jano Grutero ad Petrum Riverium typographum tranſmitterentur, qui pollicitus quidem eſt ſe virorum quorundam notas doctorum & Varias lectiones ejus qui MSS. illa Palatina excuſſit ſtudio collectas peculiari volumine editurum, ſed id neutiquam præſtitit.

2. Genevæ 1635. fol. editio jam memorata ad verbum recuſa eſt nullo augmento, nec melius, ſi non deterius, quod chartam, litteras & emendationem ſpectat. Hanc omnium quotquot fuerunt inquinatiſſimam vocare non dubitat Tan. Faber ad Luciani Timonem T. 1. pag. 1053.

3. Lipſiæ 1691. fol. (quæ editio urbis Coloniæ nomen falſo habet prænotatum) ita repræſentat editionem Genevenſem, ut paginæ ejus ſervatæ ſint, ſed errores multi caſtigati præcipue in libris de Bello Judaico, deinde præter laudata Doctoris quondam mei Venerandi Thomæ Ittigii de Joſephi ſcriptis & editionibus prolegomena copioſa, acceſſit Appendix, in qua lectori exhibentur Ariſteæ liber de LXX. Interpretibus cum verſione Matthiæ Garbitii, & variis lect. meiſque ad Joſephi XII. cap. 2. quo ſummam libri Ariſteæ refert, brevibus notis. Librorum de Bello Judaico & libri de Maccabæis Variæ lectiones è codice Græco MS. non contemnendæ notæ, qui ſervatur Lipſiæ in Bibl. Paulina, à Nobiliſſ. amico & cive meo Jo. Friderico Fellero collectæ. Libelli de Maccabæis verſio Latina [3] auctore Franciſco Combefis cum ejuſdem animadverſionibus. Ac denique fragmentum ex libro περὶ παντὸς (ſub Joſephi nomine ab Hœſchelio in notis ad Photium vulgatum) cum verſione Latina Stephani le Moyne.

---

[1] Rufino etiam adſcribit Codex antiquiſſimus Mediolanenſis in Bibl. Ambroſiana, de quo Erycius Puteanus IV. 41. Epiſt. Jo. Mabillonius T. 1. Itiner. Italici p. 12. Gilb. Burnetus Epiſt. 2. Itineris Ital. pag. 229. edit. Germanicæ, J. H. Hottingerus Bibl. Quadripart. p. 33. & G. Hieron. Welſchius in Epiſtola ad Boſium, poſt Reineſianas pag. 470.

[2] Hæc Gelenii verſio paſſim adhuc indiget emendatione, ut multi viri docti jam animadverterunt. Nemo tamen fuit hactenus, qui illam à voto Guil. Henrici Vorſtii in notis ad R. Davidis Ganzii Chronologiam p. 290. ad limam revocaret.

[3] Combefiſius librum de Maccabæis cum verſione ſua & notis excudi fecit in Auctario noviſſimo Bibl. Patrum Pariſ. 1672. fol Ediderat etiam hunc librum MS. codicis ope auctiorem & emendatiorem cum verſione ſua & notis Joannes Lloydius Oxon. 1590. Adjunctus præterea eſt quibuſdam Græcorum Bibliorum editionibus, ut Argentinenſi 1526. Baſileenſi 1540. apud Hervag. & 1550. ap. Nicolaum Brylingerum, Francofortenſi 1582. apud Wechelum, & Græco-Latinæ Baſil. 1582. ex officina Brylingeriana, in qua edita eſt verſio, quæ incipit: *Studioſiſſimum ſapientiæ ſermonem declaraturus.*

4. Oxoniæ è Theatro Sheldoniano 1700. fol. editio nitida, caſtigatiſſima, eruditiſſimis ſtipata notis, ſed eheu mutila, & infelicibus cauſis in medio curſu intercepta. In libris Antiquitatum non proceſſum eſt ultra caput 1. libri quinti, ita ut poſtrema ſit pagina 352. Textum Græcum comitatur verſio Latina vetus, quæ exhibetur non ſub nomine Rufini, [1] ſed *Epiphanii Scholaſtici.* Græca & Latina collata ſunt cum Codicibus quamplurimis MSS. quæ exſtant in Bibliothecis Angliæ, Galliæ, Italiæ, Germaniæ. Variæ lectiones ſummo ſtudio adnotatæ adjunctis animadverſionibus reconditæ eruditionis è ſcriptoribus Talmudicis & aliis omne genus editis & ineditis: Patricii Junii, Caſauboni, Lightfooti, Sam. Petiti, Jo. Andreæ Boſii emendationibus & collectaneis, auctore *Edvardo Bernhardo* viro cum pauciſſimis comparando ob doctrinam incomparabilem & honeſtiſſimos mores. In libris de Bello Judaico, qui cum verſione veteri ſub nomine incerto Rufini Aquilejenſis exhibentur, perventum eſt uſque ad libri ſecundi caput quartum decimum, additis Variis lectionibus & notis ſuccinctis atque eruditis, cura *Henrici Aldrich* viri præſtantiſſimi.

XIII. *Joſephus in linguas vernaculas tranſlatus.*

Anglicè Tho. Lodge interprete Oxon.

Ex Gallica Arnaldi Andillii Oxon. 1676. & 1701. neſcio quo interprete.

Ex verſione præſtantiſſima Eſtrangii, à Jo. Hudſono collata cum Græco. Oxon. 1702. fol.

Belgicè Dordraci 1652. fol. Lugd. Bat. 1607. fol.

Lamberto van der Bos interprete. Amſt. 1687. fol. cum Hegeſippo tranſlato à Simone de Vries.

Gallicè Pariſ. 1492. fol. teſte Beughemio, & 1516. fol. tum Franciſco Burgundo interprete Lugduni & Pariſ. 1573. 8. duobus vol. atque ex Joannis Frerii la Valle emendatione Pariſ. 1570. cum Latina verſione ad latus juncta, & ſubjecto Gorionidis compendio, quod è Latino Dav. Kyberi adornavit Franciſcus Belleforeſtus.

Libri de Bello Judaico per Nic. de Herberay Dn. des Eſſars Pariſ. 1557.

Gilb. Genebrardo interprete. Pariſ. 1578. fol. 1588. 8. 1604. 8. Rothomagi 1556. fol.

Ex verſione [2] Arnoldi d' Andylli Pariſ. 1667. 1669. fol. 2. vol. Bruxellis 1676. 8. quinque vol. & Amſt. 1681. fol. atque inde ſæpius.

Antonium quoque Fayum Gallicum Joſephi interpretem memorat Boſius.

Germanicè per Caſp. Hedionem. Argent. 1535. fol.

Libri de Bello Judaico, ſeorſim Francof. 1552. fol.

Joſephus integer Conrado Lauterbachio interprete. Argentorat. 1574. 1595. 1611. & Francof. 1676. 4.

Cura Jo. Sprengenii & Zach. Munzeri. Francof. 1581. fol.

Sed & Michael Adam Judæus ad Chriſtum converſus civis Tigurinus ſex libros Joſephi de Bello Judaico capitibus 97. diſtinctos Germanice vertit & characteribus Hebraicis deſcriptos edidit Conſtantiæ A. 1545. teſte Geſnero in appendice Bibliothecæ Tiguri 1546. Bibl. Bodlej. p. 365. Sed hæc Gorionidem exprimit tranſlatio.

Hiſpanicè Antiquitates, vita Joſephi & liber de Maccabæis ex Latino incerto interprete Antw. 1554. fol.

Libri de Bello Judaico poſt veterem minus probatam verſionem, interprete Jo. Martino Cordero Valentino Antw. 1557. 8. Madrit. 1616.

Italicè Antiquitates Petro Lauro Mutinenſi interprete Venet. 1544. 8. 1549. 8.

Joſephi opera ex verſione Franciſci Baldelli Cortonenſis Venet. 1581. 4. duobus vol.

XIV. *Editiones Joſephi promiſſæ.*

Bonaventuræ Cornelii Bertrami c. 3. lucubrat. Franckenthalenſ.

Joſephi Scaligeri Epiſt. 355. Confer Caſaub. Epiſt. 469. edit. Grævii & Gvidonis Patini Epiſt. 67. edit. primæ. Joſephi Codex Græcus notatus paſſim manu Scaligeri, exſtat in Bibl. celeberrima C. S. Schurzfleiſchii Witebergæ.

Iſ. Caſauboni Epiſt. 717. *Ego ſi junior eſſem, & alibi viverem, auderem promittere non pænitendam editionem illius maximi ſcriptoris. Videbis in hoc opere* (contra Baron.) *multa loca emendata.*

Petri Cunæi præf. ad lib. 3. de rep. Hebr. Conf. Buchneri lib. 1. Epiſt. 176.

Sam. Petiti, qui non modo Gorionidem cum nova verſione notiſque ſuis edere conſtituerat, ſed & Græci Joſephi illuſtrationem interpretationemque in ſe receperat, quam in rem Peireſcius ipſi ab Holſtenio trium MSS. Vaticanorum perluſtrationem impetravit. (Vide Gaſſendum vita Peireſcii p. 195.) aliique docti viri, ut fit, ſymbolas ad eum miſerunt, Claudio Serravio Petavianum illi codicem conciliante: (Sarrav. Epiſt. p. 20. ſeq. edit. primæ) & Hugone Grotio omnes pollicente ſuppetias (Epiſt. 1564. Confer Riveti Epiſt. ad Voſſium inter Voſſianas 362.) At enim morte interveniente pro inchoatis haberi noluit, quæ non abſolviſſet, tametſi Sam. Sorbierius ſororis ejus filius in quadam præfat. animadverſiones illas, qualeſcunque etiam editurum ſe pollicitus eſt, quod ipſum non præſtitit. Notæ Petiti imperfectæ Oxoniam miſſæ ſunt ad Ed. Bernhardum. vide præfat. ad Sorberiana.

Alexandri Mori. Conſule Schefferi Epiſtolam (poſt Reineſianas ad Boſium ſcriptas) p. 461. & Wagenſeillii pag. 477. Neque enim dubito ibi pro Mornæo reponendum eſſe Morum.

Gerb. Jo. Voſſii. Noldius præf. hiſt. Idumææ.

Jo. Cocceji ibid.

Chriſtiani Schotani (qui in Bibliotheca hiſtoriæ ſacræ V. T. ſive commentario vægrandi ad Severum Sulpitium, Joſephi quædam illuſtravit) ibid.

Chriſtiani Noldii, cujus Hiſtoria Idumæa ſive liber de vita & geſtis Herodum Franequeræ 1660. 12. editus notas in quædam Joſephi loca continet, & in præfat. “Liceat enim & recte “hic ſperare, inquit, ut etiamſi nec Scaliger “nec Voſſius nec Petitus litterarum lumina edi-

---

[1] Ex conjectura hoc nomen eſt appoſitum, quia Caſſiodorus Epiphanio iſto uſus eſt ad Hiſtoriam Eccleſiaſticam Tripartitam concinnandam, ut teſtatur c. 17. divin. lect. & eodem capite refert, ſe Joſephi quoque Antiquitates curaſſe transferri. Quia vero hoc factum ait ab amicis ſuis, nec Epiphanio nominatim tribuit hanc verſionem, hinc colligere licet Epiphanium, ſi in illa elaboravit, certe non ſolum eam concinnaſſe. Verba Caſſiodori hæc ſunt: “Ut eſt Joſephus pæne ſecun“dus Livius in libris Antiquitatum Judaicarum late diffuſus, quem Pater Hieronymus ſcribens ad Lucium Bæticum propter “magnitudinem prolixi operis à ſe perhibet non potuiſſe transferri. Hunc tamen ab amicis noſtris, quoniam eſt ſubtilis ni“mis & multiplex magno labore in libris viginti duobus (libris duobus contra Apionem Antiquitatum operi adjunctis) “converti fecimus in Latinum. Qui etiam & alios ſeptem libros captivitatis Judaicæ mirabili nitore conſcripſit, quam “tranſlationem alii Hieronymo, alii deputant Rufino: quæ dum talibus viris adſcribitur, omnino dictionis eximia merita “declarantur.

[2] Gelenium ſæpius quam Græca conſuluiſſe & hujus non raro hallucinationes reddere, vel obſcura loca plane omittere interpretem hunc alioqui elegantiſſimum notat Jo. Andr. Boſius in diſſ. de teſtimonio Joſephi de Chriſto edit. 2. pag. 12. Confer librum Gallicum Sentimens de quelques Theol. de Hollande ſur l' Hiſtoire Critique de Richard Simon lettre 4. & p. 430.

“tionem Joſephi emendatam abſolverint, ſed morte præventi rem reliquerint infectam, ſuccedant aliunde Coccejus aut Schotanus, viri linguas apprime docti, & in Antiquitate ſacra profanaque verſatiſſimi, qui Remp. litterariam iſto ornent beneficio. Noſtri humeri debiliores ſunt, quanquam animus non deeſſet, ſi Deus & boni media ſuppeditarent, ut & fontes corrigerentur, & nova verſio librorum maxime ἀκριβῶς concinnaretur, quos Gelenius neglexit, & notæ vindiciæque neceſſariæ adſpergerentur.

Jo. Henrici Bœcleri, cujus exercitatio in prima capita libri primi Antiquitatum inter varias ejus diſſertationes plus ſimplici vice excuſas exſtat. Confer Wagenſeilii Epiſt. ad Chriſtophor. Arnoldum, in teſtimonio Flaviano, p. 252.

Emerici Bigotii. Patinus Epiſt. 67. edit. primæ.

Tan. Fabri, qui in notis ad Luciani Timonem T. 1. p. 1053. poſtquam locum Joſephi emendaſſet, *atque utinam*, inquit, *præſtantibus ingeniis luberet aliquando tanti ſcriptoris emendationem ſuſcipere, ſymbolam certe daremus quadragintos amplius locos ex ingenio emendatos conferre poſſemus. Plura facere eſſet ſane perfacile, ſed doctioribus & qui Lutetiæ vitam agerent, & codicibus Regiæ Bibl. frui poſſent. Nobis non licet eſſe tam beatis.*

Jo. Andreæ Boſii, qui apparatu inſigni inſtructus ad Joſephum edendum acceſſit, ut patet ex ejus exercitatione de teſtimonio Joſephi de Chriſto, & MSS. Codices ex Bibl. Lipſienſi, Portenſi, Schleuſingenſi, Norimbergenſi, Cæſarea præcipue, tum varias lectiones è Pariſienſi codice & duobus Florentinis à Bigotio excerptas impetravit. Vide Epiſtolas Reineſii Boſiique mutuas paſſim, Gudianas p. 43. Rev. Ittigii prolegomena a. 6. & Lambecii Epiſtolam ad Auguſtum glorioſæ memoriæ Ducem Luneburgenſem de ſeptem codicibus MSS. Bibl. Vindobonenſis ad Boſium mittendis. Vindob. 1666. 4. Jam tamen A. 1678. 14. Auguſt. Chriſtianus Daumius ſcripſit ad Joach. Fellerum in hæc verba: *Mitterem Boſii litteras olim ad me datas, unde clare editio Joſephi illa ejus videbatur, ut Auguſti Ajax, in ſpongiam incubuiſſe. Verba ejus ad Heinſium mittere memini. Volebat enim obſervata illa ſua in diſputationum formam redigere.* Collectanea Boſiana ab hæredibus Oxoniam miſſa ſunt, quibus Ed. Bernhardus in ſuis ad Joſephum notis uſum ſe ſubinde teſtatur.

Stephani le Moyne. Vide Wagenſeilii præfat. ad tela ignea Satanæ pag. 69. Vitam Lightfotii, operibus ejus præmiſſam **** 4. b. Lemonium ipſum prolegomenis ad varia ſacra & Epiſtolas ejus ad Boſium Reineſianis ſubjectas p. 433. ſeq.

Hodie nobiliſſimi ſcriptoris editionem moliri dicuntur Pariſiis eruditiſſimus vir *Jo. Boivinius*, Lugduni Batavorum celeberrimus *Jac. Gronovius*, & Oxoniæ vir egregius *Joannes Hudſonus.*

XV. *Alii Joſephi, qui Græce ſcripſerunt.*

Joſephus Alexandrinæ Eccleſiæ Archidiaconus, cujus Oratio brevis panegyrica ad Synodum CPol. in qua vicarium Michaelis Patriarchæ geſſit habita A. C. 869. exſtat T. VIII. Concil. p. 114.

Joſephus Arimathæus, ſub cujus nomine confictæ jam pridem Epiſtolæ, de quibus Rev. Tho. Ittigius in Exerc. de patribus Apoſtolicis pag. 24. ſeq.

Joſephus Bryennius circa A. 1420. clarus. De cujus ſcriptis adverſus Latinos, aliiſque multa Allatius, de libris Eccleſiaſticis Græcorum p. 136. 143. 237. ſeq. 311. 339. ſeqq. & in aliis ſuis operibus. Vide utramque partem ſive potius appendicem utramque Hiſt. litterariæ eruditiſſimi Cavei.

Joſephi Cretenſis florilegium ſive hortum ſententiarum MS. poſſidet Bibliotheca publica Auguſtæ Vindelicorum. Vide Reiſeri τοῦ μακαρίτου Catalogum p. 40.

Joſephus CPolitanus Patriarcha Latinis cedere coactus & in Florentino Concilio A. 1439. mortuus. Vide Whartoni appendicem ad præſtantiſſimi Cavei hiſt. litterariam A°. 1416. ubi ſcripta ejus recenſentur.

Joſephus Geneſius ad Conſtantinum Porphyrogenetum medio ſæculi decimi Græce ſcripſit vitas Imperatorum Byzantinorum, Leonis Armenii, Mich. Balbi, Theophili Michaelis filii, Michaelis Theophili filii & Baſilii Macedonis. Codex Græcus MS. ſervatur Lipſiæ in Bibl. Paulina, cujus editionem moliti præclari viri Jo. Andreas Boſius & Chriſtianus Wagnerus ambo Lipſienſes, eruditiſſimi ambo & vita longiore digniſſimi. Vide Caveum parte ſecunda Hiſt. litterariæ.

Joſephi Hymnographi qui ſæculo IX. floruit & ſub Ignatio Patriarcha CPolitano Scevophylax fuit, Mariale è Græcis MSS. collectum Latine redditum & notis illuſtratum ab Hippolyto Marraccio lucem vidit Romæ 1662. 8.

Joſephus Hypomneſtici auctor, Joſepho Tiberienſi, de quo infra, junior circa A. C. 420. claruit, ut parte ſecunda Hiſtoriæ litterariæ variis argumentis colligit Caveus, qui de hoc ſcriptore agit diligentiſſime, & parte 1. ad A. C. 668. refert Theodorum Cantuarienſem jam tum illo libro Bibliothecam ſuam inſtruxiſſe. Opus ipſum hactenus ineditum & in quinque libros diviſum varias res ſacras tractat & dubia circa ſacras litteras reſolvit. Plurima è Flavio Joſepho repetit, uſque adeo, ut Joſephi nomen inde ſcriptori hæſiſſe idem Caveus ſuſpicetur. Ex codice MS. Cantabrigienſi apographum hujus libri habuit Tho. Galeus, qui ex illo quædam affert in notis ad Jamblichum de Myſteriis Ægyptiorum p. 215. Allegatur enim à Patricio Junio in notis ad Epiſt. Clementis Romani, ab Iſ. Voſſio contra Rich. Simonem, à Cangio, Seldeno, Cotelerio, denique à Clariſſ. Godfrido Oleario in acutis ad Matthæum obſervationibus.

Joſephus Methonenſis Epiſcopus Latinis favens claruit circa A. C. 1440. & Apologiam ſcripſit pro Synodo Florentina adverſus Marcum Epheſinum. Exſtat ad calcem Synodi Florentinæ Rom. 1557. 4. & T. 13. Concil. p. 677. Græce & Lat.

Joſephi Metropolitæ Gani Epiſtola, qua Joannem Calecam Patriarcham accuſat apud Annam Imperatricem A. C. 1346. habetur MS. in Bibl. Vindobonenſi.

Joſephi Rhacondytæ Epitome Rhetorices MS. exſtat in eadem Bibl. Vindobonenſi.

Joſephus Studita Theodori frater Theſſalonicenſis Archi-Epiſc. & quod imaginum cauſa exilium ſubiiſſet Confeſſor dictus, circa A. C. 809. Ejus Oratio in exaltationem Crucis apud Gretſerum T. 2. de Cruce p. 1200. Epiſtola ad Simeonem Monachum apud Baron. ad A. C. 808. num. 22.

Joſephus Tiberienſis ex Judæo Chriſtianus, laudatus Epiphanio hæreſi XXX. num. 4. ſeq. qui ab eo hoſpitio exceptum ſe teſtatur. Hunc Iſ. Voſſius exiſtimavit eſſe auctorem Hypomneſtici, de quo antea dixi, ſed refragante, ut jam notatum à me eſt, doctiſſimo Caveo.

Denique in Johannis Nicæni Epiſtola de feſto die natali apud Cambefiſium in Hiſtoria Monothelitarum pag. 302. memoratur Julius Romanus Epiſcopus reperiſſe σύγγραμμά τι Ἰωσήπου τοῦ χρονογράφου συγγραφθὲν παρ' αὐτοῦ, in quo ſcriptum fuerit, quod menſe ſeptimo in ſolennitate Tabernaculorum ac die expiationis apparuerit Dei Angelus ſacerdoſque mutus manſerit, uſque dum Elizabet ejus uxor in ſenectute concepit.

XVI. *Scriptores quidam veteres deperditi de rebus Judæorum.*

Alexander Polyhiſtor ἐν τῇ περὶ Ἰουδαίων συντάξει. Euſeb. IX. 17. Præparat. Evangelicæ. Eadem eſt ἡ Ἀλεξάνδρου τοῦ Πολυΐστορος γραφὴ p. 426. ubi miror eruditum interpretem, qui vertit: *Atque hæc omnia ex Alexandri Polyhiſtoris Annalibus.* Vide & p. 454.

Antonius Julianus. Minucius Felix c. 36. *Scripta eorum relege, vel ſi Romanis magis gaudes, ut tranſeamus veteres, Flavii Joſephi vel Antonini Juliani de Judæis require.*

Apion Pliſtonices de quo ſupra hoc capite §. VI. p. 239.

Apollonius Molo. Infra in *Melo.*

Ariſtæus ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων. Euſeb. IX. 25. Præparat. Idem cujus βιβλίον περὶ τῆς ἑρμηνείας τοῦ τῶν Ἰουδαίων νόμου laudat c. 38. & quod etiamnum habemus, ut dixi lib. III. c. XI.

Artabanus, ἐν τοῖς Ἰουδαϊκοῖς. Euſeb. IX. 18. Præparat. & 23. & 27.

Cleodemus Malchus. Vide Joſephum p. 24.

Eupolemus ἐν τινι περὶ τῆς Ἡλίου προφητείας. id. IX. 30.

Ezechiel ὁ τῶν Ἰουδαϊκῶν τραγῳδιῶν ποιητὴς, de quo vide ſi juvat quæ dixi lib. II. cap. 19.

Hecatæus καὶ βιβλίον ἔγραψε περὶ ἡμῶν inquit Joſephus Judæus I. contra Apion. p. 1050.

Juſtus Tiberienſis, Piſti Nobilis filius, Flavii Joſephi æqualis ſcripſit περὶ Ἰουδαίων βασιλέων τῶν ἐν τοῖς στέμμασιν à Moyſe uſque ad Agrippam Regem ultimum. Laërt. II. 41. Vide Phot. Cod. XXXV. Etiam ſeparatim, ut videtur *de Bello Judaico.* Steph. in Τιβεριάς, Joſephus p. 1000. ubi ait hunc Juſtum fere cauſam everſæ Reip. Judaicæ cum fratre ſuo fuiſſe, neque ejus hiſtoriam mereri fidem. Confer Voſſium II. 8. de Hiſt. Græc.

Melo. ὁ τὴν συσκευὴν τὴν κατὰ Ἰουδαίων γράψας Μήλων. Apud Euſeb. IX. 19. Præparat. ſed legendum Μόλων, ut intelligatur Apollonius Molo de quo Joſephus. Idque miror Vigero erudito Euſebii interpreti non ſuboluiſſe.

Philo Poëta ἐν τῷ πρώτῳ περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. Euſeb. IX. 20. de Præparat. Liber decimus quartus ejuſdem operis allegatur c. 24. Ex eodem opere proferuntur nonnulla c. 37.

Theodotus Phœnicius Poëta ἐν τῷ περὶ Ἰουδαίων. Euſeb. IX. 22. Præparat. Dixi de hoc lib. II. c. 19.

Ne vacua eſſet hæc pagina virorum poſt Litteras renatas doctiſſimorum judicia de *Joſepho* ſubjiciemus.

Joſephus Scaliger in Prolegomenis ad Opus de Emendatione Temporum, p. 17.

DE *Joſepho* nos hoc audacter dicimus, non ſolum in rebus Judaicis, ſed etiam in externis tutius illi credi, quam omnibus Græcis & Latinis. *Quod judicium adeo verum eſt, ut ne ipſi quidem ſucceſſerit* Scaligero *reprehendiſſe aliquot in locis* Joſephum. *Iſ. Voſſius in Chronol. Sacra*, c. 10. p.137.

Idem ibid. p. 24.

Joſephum reprehendit [Baronius] omnium Scriptorum veraciſſimum & religioſiſſimum.

Idem in Notis ad Fragmenta Græc. p. 45.

Adeundus eſt *Joſephus*, fidiſſimus, diligentiſſimus & eruditiſſimus Scriptor.

Idem in Elencho Tribæreſium Nicolai Serarii, c. 25.

Certe Bellarminus ſatis oſtendit nullum guſtum ſe habere Scriptorum *Joſephi*, ut neque conditor Annalium, qui in rebus Herodis & Belli Judaici maluit credere —— Euſebio, quam *Joſepho*, ſcriptori vernaculo, ex fide oculata aut ex Actis Herodis omnia ſcribenti.

Iſaacus Caſaubonus in Exercitationibus ad Baronium, Exercit. I. n. 3.

Joſephi amor veri notiſſimus, fides conſtantiſſima, niſi quid illi fortaſſe humanitus contigerit. —— cui ad penitus cognoſcenda illa, de quibus ſcribebat, omnia præſidia abunde ſuppetebant.

Daniel Heinſius in Ariſtarcho Sacro, p. 768.

Quod à *Joſepho*, maximo ſcriptore, libro Antiquitatum ſecundo, de barbaris dicitur, —— de antiquis quoque Patriarchis verum eſt.

Hugo Grotius ad Daniel. V. 31.

Joſepho magna fides haberi debet in rebus Herodis Magni, & deinceps. Item ubi externos auctores, non ubi Judæos, multa in Hiſtoria contra verum ſomniantes, ſequitur.

Idem ad Matt. V. 21.

Joſephus, quem patrii moris nihil latuit, ——.

Idem ibid. XIV. 3.

Joſephi ſumma fides & diligentia, & quæ paſſim in eo apparet intima cognitio rerum familiæ iſtius [Herodis] meretur, ne quid temere contra eum pronuntiemus.

Idem ad Luc. II. 2.

Qui *Joſephum* tam diligentem rerum Judaicarum inquiſitorem, & cui Romana quoque Archiva patuerunt, deceptum putant, eos ipſos valde decipi arbitror.

Richardus Montacutius in Analect. Diſſertationum Eccleſiaſticarum, Diſſert. II. §. 2. p. 45,46.

Fatentur omnes, Cardinali [Baronio] excepto, poſtquam receſſerimus ab Hiſtoria Sacra, ἀξιοπιστότατον ſemper habitum [*Joſephum*] rerum ſuæ gentis enarratorem.

Claudius Salmaſius de Trapezetico Fœnore, p. 103.

Rabbini omnes in alia ſunt ſententia & *Joſephus* ipſe, cujus auctoritatem pluris facio quam omnium Rabbinorum.

Dionyſius Petavius de Doctrina Temporum, X. 65.

Nobis facem præfert *Joſephi* præſtantiſſimi Scriptoris hiſtoria, qui unus Herodis initia reſque geſtas fideliſſime perſcripſit.

Samuel Bochartus in Geographia Sacra, II. 26. *col.*137.

Fatendum eſt nos [*Joſepho*] plurimum eo nomine debere, quod * ſuæ gentis Hiſtoriam ſumma fide & ſedulitate ſcripſit.

*Iſaacus Voſſius ſub finem Reſponſionis ad Schotanum, p.*428.

Ad *Joſephum* dein calamum transfers, & ſcriptorum omnium accuratiſſimo & veritatis amantiſſimo —— dicam intendis.

Antonius Pagius in Apparatu Chron. ad Baronii Annales, p. 25.

Sed quis melius ſcire potuit quam *Joſephus*? Erat natione Judæus, Hiſtoriæ Judaicæ peritiſſimus, & ipſius Herodis tempori valde proximus, atque in geſtis ejus ſtudioſius perquirendis ac deſcribendis omnium diligentiſſimus.

Idem ibid. p. 32.

Joſephus rerum Judaicarum teſtis omnium optimus.

Idem ibid. p. 36.

Sed nunc inter eruditos fere convenit, *Joſephum* fuiſſe Hiſtoricum diligentiſſimum, magnamque fidem & eruditionem in iis quæ narrat elucere.

*Idem in Critica Hiſtorico-Chronologica in Annales Baronii, Vol.I. p.*13.

Joſephus accurate Herodis Hiſtoriam ex Romanis Auguſteæ ætatis ſcriptoribus, qui injuria temporis intercidere, exſcripſit.

Henricus Noriſius de Anno & Epocha Syro-Macedonum, p. 55.

Joſephus omnium accuratiſſime tempus imperii Galbæ, Othonis, ac denique Vitellii adnotavit.

---

* In exoticis tamen illi non temere eſſe credendum cenſuit.

Notæ Librorum ex quibus profecimus.

1. *Baſ.* Editio princeps Baſileenſis.
2. *Big.* Lectiones, quas vir Illuſtris Emericus Bigotius è Codicibus perantiquis deſcripſit.
3. *Bod.* Codex Pembrochianus in Bibliotheca Bodlejana.
4. *Busb.* Exemplar Busbequianum in Bibliotheca Cæſarea.
5. *Cæſ.* notat codicem in Bibliotheca Cæſarea, cujus Lectiones aliquot notavit Lambecius in Comm. l. 8. p. 37.
6. *Caji.* Codex D. Caji apud Cantabrigienſes, cujus lectiones mihi dono miſit *J. Dawſon* de Haſlingfield in agro Cantab.
7. *Car.* Joſephi Μακκαβαικὸν è MS. vetuſtiſſimo Caroli I. Regis Angliæ, quod Alexandrinum etiam vocatur.
8. *Caſ.* Lectiones veteris Codicis Regis Galliæ, quas manus carpſerat Iſ. Caſauboni.
9. *El.* Liber *MS.* è Bibliotheca Viri venerabilis J. Mori Elienſis Epiſcopi.
10. *G.* Genevenſis Editio, excuſa A. D. 1611.
11. *Gall.* Cod. al. in Bibliotheca Regis Galliæ.
12. *Hafn.* Varietates Codicis Hafnienſis, quas olim huc tranſmiſit D. Wandalinus.
13. *Hen.* Codex Hennebergenſis, aut Schleuſingenſis.
14. *Lipſ.* Membranæ Lipſienſes.
15. *Med.* Lectiones Mediceæ, à Bigotianis diverſæ.
16. *NC.* Bonæ notæ Exemplar in Collegio Novo apud nos.
17. *Pet.* Variantes Lectiones Schedarum Peireſcianarum, quas Sam. Petitus notaverat in Commentariis MSS. in Bibliotheca Bodlejana adſervatis.
18. *Rhed.* Liber Rhedigerianus apud Uratiſlaviam.
19. *Ruald.* Lectiones quædam Vaticanæ opera Rualdi Harlemenſis.
20. *Samb.* Sambuci Exemplar, quod nunc ſervat Bibliotheca Cæſarea.
21. *Vat.* Lectiones aliæ Vaticanæ ære noſtro comparatæ.
22. *Voſſ.* Lectiones Codicum Iſ. Voſſii.

Exemplaria Latina, Rufino & Epiphanio Interpretibus: ut & Notæ Boſii, Reineſii, Petiti, & aliorum, ita à nobis exprimentur, ut nulla egeant explicatione.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a]ΤΗ ΠΡΩΤΗ, ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO PRIMO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1.	PRoœmium, operis univerſi rationem reddens.	α'.	ΠΡοοίμιον [b]περὶ τῆς ὅλης πραγματείας.
2.	*Mundi conſtitutio, & Elementorum diſpoſitio.*	β'.	[c]Η τοῦ κόσμου σύστασις, [d]καὶ διάταξις τῶν στοιχείων.
3.	*De poſteritate Adami, & decem ab eo ætatibus uſque ad diluvium.*	γ'.	Περὶ [e]τοῦ γένους Αδάμου, καὶ [f]τῶν ἀπ' αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.
4.	*De diluvio; & quomodo Noë, in arca cum familia ſervatus, habitavit in campo Sennaar.*	δ'.	Ως ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον [g]Νώεος, σωθεὶς [h]ἐν λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ [i]Σινάρῳ πεδίῳ.
5.	*Quomodo turris, quam filii ejus in contumeliam Dei exſtruxerunt, corruit; ut linguas ſuas mutarunt; atque ut locus, ubi hoc evenit, Babylon appellatus eſt.*	ε'.	[k]Ως πύργος, ὃν καὶ παῖδες αὐτοῦ ἐφ' ὕβρει τοῦ Θεοῦ ᾠκοδόμουν, κατέπεσεν· καὶ ὡς τὰς φωνὰς αὐτῶν μετέβαλλον· καὶ ὡς ὁ τόπος, ἐν ᾧ τοῦτο γέγονε, Βαβυλὼν ἐκλήθη.
6.	*Quomodo Noë poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupaverunt.*	ς'.	Ως οἱ Νώεου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην [l]ἐπῴκησαν.
7.	*Quod gentes ſingulæ à ſuis auctoribus nomina traxerint.*	ζ'.	[m]Οτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.
8.	*Quomodo Abrahamus generis noſtri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa dicitur.*	η'.	[n]Πῶς [o]Αβραμος ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς κατέσχε τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ιουδαίαν λεγομένην.
9.	*Quod, fame Chananæam premente, Abrahamus in Ægyptum eſt profectus: & ibi aliquantiſper commoratus, retro unde venerat eſt reverſus.*	θ'.	Οτι, λιμοῦ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν [Αβραμος *] καὶ διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.
10.	*Sodomitarum clades ab Aſſyriis accepta.*	ι'.	[p]Ηττα Σοδομιτῶν, Ασσυρίων ἐπιστρατευσάντων αὐτοῖς.
11.	*Quomodo Abrahamus, Aſſyrios aggreſſus, tam captivos quam reliquam prædam victor reduxit.*	ια'.	Ως Αβραμος ἐπὶ τοὺς Ασσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.
12.	*Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit flagitiis eorum offenſus.*	ιβ'.	Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.
13.	*De Iſmaële Abrahami filio, ejuſque poſteris Arabibus:*	ιγ'.	Περὶ Ισμαήλου τοῦ Αβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Αράβων.
14.	*De Iſaco Abrahami filio legitimo.*	ιδ'.	Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβράμου παῖς.
15.	*De Sara Abrahami conjuge, ejuſque obitu.*	ιε'.	Περὶ Σάῤῥας τῆς τοῦ Αβράμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψεν.
16.	*Quomodo è Chetura, Abrahamo nupta, Troglodytarum gens nata eſt.*	ις'.	Ως ἐκ [q]Χετούρας, Αβράμῳ γαμηθείσης, [r]τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν Αβράμῳ ἔθνος ἐγεννήθη.
17.	*De obitu Abrami.*	ιζ'.	Περὶ τῆς Αβράμου τελευτῆς.
18.	*De Iſaci filiis, Eſavo & Jacobo; & nativitate eorum.*	ιη'.	Περὶ τῶν Ισάκου υἱῶν, Ησαύου καὶ Ιακώβου, καὶ γενέσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.
19.	*De Jacobo, metu fratris, in Meſopotamiam profugo: & ut uxorem illic duxit, &, duodecim procreatis filiis, rurſum in Chananæam revertitur.*	ιθ'.	Ιακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ [ſ]τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον· [t]καὶ ὡς γήμας ἐκεῖ, καὶ δώδεκα γεννήσας παῖδας, πάλιν εἰς τὴν Χαναναίαν ἐπανῆλθεν.
20.	*Mors Iſaci atq; ſepultura ejus in Hebrone.*	κ'.	Ως Ισακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

---

[a] Ita *Samb.* τῷ πρώτῳ λόγῳ *Vat. Baſ. G.* [b] Ita *Samb.* nulla hiſce litera numerali affixa, ſed ſequentibus ad hunc modum, α'. Η τοῦ κόσμου ——. β'. Περὶ γένους ——. & ſic deinceps, ut proœmio non numerato capita ſint duntaxat XIX. In *Edit. Baſ. & G.* τὴν αἰτίαν τῆς συγγραφῆς καὶ τὸν σκοπὸν αὐτῆς περιέχον. [c] Ita *Samb.* Τίς ἡ *Vat. Baſ. G.* [d] Sic in *Samb. & Vat.* in *aliis* ἡ διάτ. [e] Ita *Samb.* τοῦ non agnoſcunt *alii.* [f] Ita *Samb. & Vat.* τοῦ αὐτοῦ *alii.* [g] Νῶε *Samb. Vat.* & LXX. Νῶχος *Baſ. G.* [h] Ita *Samb. & Vat.* ἐν deeſt in *aliis.* [i] Ex *Samb. & Vat.* Σεννάαρ B. G. & LXX. [k] Ita *Samb. & Baſ.* περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων *Vat. G.* [l] Κατῴκησαν *Vat.* [m] Ως τῶν ἐθνῶν *Vat.* [n] Ita *Samb.* Πῶς Αβραμ *Vat.* Ως Αβραμος *alii.* [o] Aſpirate in *Cod. Samb.* & in LXX. *Interpretum* Editione *Grabiana.* [p] Ita *Samb. & Vat.* Η τῶν Σοδομιτῶν διαφθορά, Ασσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων *Baſ. G.* [q] Sic *Samb.* Χαιτούρας *alii.* Χεττούρας juxta LXX. *Interpr.* [r] Ex *Samb.* refinxi. τὸ Τρωγλοδυτῶν γένος ἐγεννήθη *alii.* [ſ] Ita *Samb.* τοῦ τἀδελφοῦ *Vat. Baſ. G.* [t] Sequentia adjeci ex *Samb. & Baſ.*

[a]ΦΛ. [b]ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
[c]ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΡΩΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [d]ἐτῶν ,γωλγ΄. A. 269.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER PRIMUS:

Qui continet tempus annorum MMM. DCCC. XXXIII.

ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

ΤΟΙΣ τὰς ἱστορίας συγγράφειν βουλομένοις οὐ μίαν, οὐδὲ τὴν αὐτὴν ὁρῶ τῆς σπουδῆς γινομένην αἰτίαν· ἀλλὰ πολλάς, καὶ πλεῖστον ἀλλήλων διαφερούσας. τινὲς μὲν γάρ, ἐπιδεικνύμενοι λόγων δεινότητα, καὶ τὴν ἀπ' αὐτῆς θηρώμενοι δόξαν, ἐπὶ τοῦτο τῆς παιδείας τὸ μέρος ὁρμῶσιν· ἄλλοι δέ, χάριν ἐκείνοις φέροντες περὶ ὧν τὴν ἀναγραφὴν εἶναι συμβέβηκε, τὸν εἰς αὐτὴν πόνον καὶ παρὰ δύναμιν ὑπέστησαν· εἰσὶ δὲ οἵτινες ἐβιάσθησαν ὑπ' [e]αὐτῆς τῶν πραγμάτων τῆς ἀνάγκης, οἷς πραττομένοις παρέτυχον, ταῦτα γραφῇ δηλούσῃ περιλαβεῖν· πολλοὺς δὲ καὶ χρησίμων μέγεθος πραγμάτων, ἐν ἀγνοίᾳ κειμένων, προὔτρεψε τὴν περὶ αὐτῶν ἱστορίαν εἰς κοινὴν ὠφέλειαν ἐξενεγκεῖν. τούτων δὴ τῶν προειρημένων αἰτιῶν αἱ τελευταῖαι δύο κἀμοὶ συμβεβήκασι. τὸν μὲν γὰρ πρὸς τοὺς Ρωμαίους πόλεμον ἡμῖν τοῖς Ιουδαίοις γενόμενον, καὶ τὰς ἐν αὐτῷ πράξεις, καὶ τὸ τέλος οἷον ἀπέβη, πείρᾳ μαθών, ἐβιάσθην ἐκδιηγήσασθαι, διὰ τοὺς ἐν τῷ γράφειν [f]λυμαινομένους τὴν ἀλήθειαν.

β΄. Ταύτην δὲ τὴν ἐνεστῶσαν [g]ἐγκεχείρισμαι πραγματείαν, νομίζων ἅπασι [h]φανεῖσθαι τοῖς [i]Ελλησιν ἀξίαν σπουδῆς. μέλλει γὰρ περιέξειν ἅπασαν τὴν παρ' ἡμῖν ἀρχαιο-

PROOEMIUM.

Hiſtoricorum ſcopus non unus.

AD ſcribendas hiſtorias qui ſe conferunt, eos non unam nec eandem ſtudii ſui cauſam rationemque habere video: ſed plures, eaſque plurimum inter ſe differentes. Quidam enim, ut eloquentiam oſtentent, gloriamque ex ea captent, ad hoc diſciplinæ genus feruntur: alii vero, ut illis gratificentur, de quibus ſcriptionem inſtitutam eſſe contigit, plus in ea laboris, quam vel ferre valuere, ſuſceperunt: ſunt quos ipſa rerum neceſſitas adduxit, ut quibus gerendis interfuerant, eas ſcripto complectentes memoriæ proderent: multos etiam magnitudo rerum utilium, in obſcuro latentium, perpulit, ut narrationem earum in communem utilitatem proferrent. Ex his jam dictis cauſis poſtremæ duæ mihi obtigerunt. Bellum enim, quod nos Judæi cum Romanis habuimus, ac res eo geſtas, ac quem eventum nactæ ſunt, experientia cognoſcens, ediſſetere coactus ſum, ut eos revincerem, qui ſcriptis ſuis veritatem depravarunt.

Antea Bellum, nunc Origines patrias ſcribit Joſephus.

2. Præſens vero opus aggreſſus ſum, ratus Græcis omnibus viſum iri induſtria dignum. Comprehendet enim univerſam noſtram Anti-

---

[a] Nonnullis Φλάβιος, aliis Φλαύϊος dicitur. prænomine hoc accepto, quod aliis quoque ſolenne fuit, à *Flavio Veſpaſiano*, qui civitatem ei conceſſerat. Vide *Teſtimonia*. p. 10. & 14. [b] Ἰώσηπος ſcribitur, ut & Ἰώσηππος & Ἰώσιππος &c. [c] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* λόγος πρῶτος *Baſ.* & *G.* [d] Sic *Big.* & *Gall.* 1. aliis ,ςωλγ΄. ωλγ & ,γμ. Reponit *Iſ. Voſſ.* ,γψλγ΄. *E. Bernardus* ,γχλγ΄. In *Codd. Latinis* verſionis *Epiphanii*, MMMCCXLVI. MMMCCLVI. MMDCCCCLXII. & MMXXXII. Tanta in *numeris*, ex ſcribarum incuria, reperitur diverſitas. [e] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὑπὸ τῶν πρ. ἀνάγκης *Baſ.* & *G.* αὐτῶν τῶν πρ. ἀνάγκης *Hen.* [f] Λυμ. τῇ ἀληθείᾳ *Big.* & *Hen.* phraſi proba atque Attica, ut conſtat ex *Suida*, v. λυμαινόμενος. [g] Ita *Big.* & *Hen.* ἐγκεχείρισμαι *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἐνεχειρίσθην *Baſ.* & *G.* [h] Φανεῖσθαι *Vat.* [i] Forſan voce Ἕλλησι Ethnici omnes, non Græci ſoli ſunt intelligendi.

quitatem, & reipublicæ conſtitutionem, ex Hebraicis literis tranſlatam. Cogitaveram equidem & ante, jam tum quum *Hiſtoriam Belli* ſcriberem, docere; qui à prima origine Judæi, quam varia fortuna uſi, & ſub quali Legiſlatore ad cultum Dei cæteraſque virtutes inſtituti, quibuſque bellis per tot ſæcula geſtis, inviti ad poſtremum contra Romanos bellum ſint pertracti. Sed quoniam prolixius erat hoc argumentum, ſeorſim illud in opere ei proprie dicato exorſus uſque ad finem ſuum perduxi. Procedente dein tempore, ſicut uſu venit iis qui res arduas aggrediuntur, cunctatio quædam ac ſegnities mihi inceſſit, tantam materiam in alienam & peregrinam linguam traducturo. ſed fuerunt qui hiſtoriæ deſiderio ad opus me adhortabantur, & præ cunctis Epaphroditus, vir cum omnis generis diſciplinarum, tum vero rerum geſtarum notitiæ in primis avidus; ut qui ipſe, in maximis negotiis & variis fortunæ caſibus verſatus, in omnibus eximiam naturæ indolem, ſtudiumque veritatis inconcuſſum præ ſe tuliſſet. Huic igitur morem gerens, aſſiduo cunctorum utile aliquid & honeſtum molientium fautori, pudefactuſque videri ignaviam ſpecioſiſſimo labori anteponere, vires animumque recepi. Accedit quod & illud mecum etiam atque etiam reputaveram, quod majores olim noſtri exteris ſua benigne communicare voluerint, & Græcorum nonnulli res noſtras cognoſcendi ſtudio flagrarint.

Epaphroditus Neronis libertus, & herus Epicteti.

3. Comperiebam utique quod Ptolemæorum ſecundus, rex maxime diſciplinis libriſque colligendis deditus, magnopere contenderit Legem noſtram reique publicæ ex ea conſtitutionem in Græcum ſermonem transferri; quodque Eleazarus, qui virtute non inferior erat quam quiſquam noſtrorum Pontificum, hanc Regi iſti non inviderit utilitatem; reclamaturus omnino, niſi mos patrius nobis exſtitiſſet, res bonas & honeſtas celare neminem. Proinde & mihimet convenire putavi, ut & Pontificis noſtri imitarer magnanimitatem, & hodie quoque permultos diſcendi cupiditate Regis illius ſimiles eſſe exiſtimarem. Neque enim totam Scripturam accipere illi contigit, ſed Legem ſolam ei tradiderunt, qui ad eam interpretandam miſſi fuerant Alexandriam. Sunt autem innumera Sacris literis prodita, ut quæ quinque millium annorum hiſtoriam in ſe complectantur; & diverſi quidem in his inopinati caſus, varia belli fortuna, multa imperatorum præclara facinora, multæque rerumpublicarum mutationes. In univerſum autem ex hac po-

Legis Moyſäicæ verſio Græca, Ptolemæo expoſcente.

Eleazarus P.M. & Juſti illius Simonis fil.

Ann. 5000. hiſtoriam amplectuntur Biblia Hebraïca.

λογίαν, καὶ τὴν διάταξιν τοῦ πολιτεύματος ἐκ τῶν Ἑβραϊκῶν [a] μεθηρμηνευμένην γραμμάτων. ἤδη μὲν οὖν καὶ πρότερον [b] διενοήθην, ὅτε τὸν πόλεμον συνέγραφον, δηλῶσαι· τίνες ὄντες ἐξ ἀρχῆς οἱ Ἰουδαῖοι, καὶ τίσι χρησάμενοι τύχαις, ὑφ᾽ οἵῳ τε παιδευθέντες νομοθέτῃ τὰ πρὸς εὐσέβειαν καὶ τὴν ἄλλην ἄσκησιν ἀρετῆς· πόσους τε πολέμους ἐν μακροῖς πολεμήσαντες χρόνοις, [d] εἰς τὸν τελευταῖον ἄκοντες πρὸς Ῥωμαίους κατέστησαν[c]. [e] ἀλλ᾽ ἐπεὶ μείζων ἦν ἡ τῆσδε τοῦ λόγου περιβολὴ, καθ᾽ αὑτὸν ἐκεῖνον [f] χωρίσας ταῖς ἰδίαις ἀρχαῖς αὐτοῦ καὶ τῷ τέλει τὴν γραφὴν συνεμέτρησα. χρόνου δὲ προϊόντος, ὅπερ φιλεῖ τοῖς μεγάλων ἅπτεσθαι διανοουμένοις, ὄκνος μοι καὶ μέλλησις [g] ἐγίνετο τηλικαύτην μετενεγκεῖν ὑπόθεσιν εἰς ἀλλοδαπὴν ἡμῖν καὶ [h] ξένης διαλέκτου συνήθειαν. ἦσαν δέ τινες οἱ πόθῳ τῆς ἱστορίας ἐπ᾽ αὐτήν με [i] προὔτρεπον· καὶ μάλιστα δὴ πάντων [k] Ἐπαφρόδιτος, ἀνὴρ ἅπασαν μὲν ἰδέαν παιδείας ἠγαπηκὼς, διαφερόντως δὲ χαίρων ἐμπειρίαις πραγμάτων· ἅτε δὴ μεγάλοις μὲν αὐτὸς ὁμιλήσας πράγμασι καὶ τύχαις πολυτρόποις, ἐν ἅπασι δὲ θαυμαστὴν [l] ἐπιδειξάμενος φύσεως ἀγαθῆς ἰσχὺν, καὶ προαίρεσιν ἀρετῆς ἀμετακίνητον. τούτῳ δὴ πειθόμενος, [m] ἀεὶ τοῖς χρήσιμον ἢ καλόν τι πράττειν δυναμένοις συμφιλοκαλοῦντι, καὶ ἐμαυτὸν αἰσχυνόμενος, εἰ δόξαιμι ῥᾳθυμίᾳ πλέον [n] ἢ τῷ περὶ τὰ κάλλιστα χαίρειν πόνῳ, προθυμότερον ἐπερρώσθην. ἔτι [o] κἀκεῖνο πρὸς τοῖς εἰρημένοις λογισάμενος [p] οὐ παρέργως, περί τε τῶν ἡμετέρων προγόνων, [q] οἱ μεταδιδόναι τῶν τοιούτων ἤθελον, καὶ περὶ τῶν Ἑλλήνων, εἴ τινες αὐτῶν γνῶναι τὰ παρ᾽ ἡμῖν ἐσπούδασαν.

γ΄. Εὗρον τοίνυν, [r] ὅτι Πτολεμαίων μὲν ὁ δεύτερος, μάλιστα δὴ βασιλεὺς περὶ παιδείαν καὶ [ſ] βιβλίων συναγωγὴν σπουδάσας, ἐξαιρέτως ἐφιλοτιμήθη τὸν ἡμέτερον νόμον, καὶ τὴν κατ᾽ αὐτὸν διάταξιν τῆς πολιτείας, [t] εἰς τὴν Ἑλλάδα φωνὴν μεταβαλεῖν· ὁ δὲ τῶν παρ᾽ ἡμῖν ἀρχιερέων οὐδενὸς [u] ἀρετῇ δεύτερος Ἐλεάζαρος, τῷ προειρημένῳ βασιλεῖ ταύτης ἀπολαῦσαι τῆς ὠφελείας οὐκ ἐφθόνησε· πάντως ἀντειπὼν ἂν εἰ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν, τὸ μηδὲν [x] ἔχειν τῶν καλῶν ἀπόρρητον. καὶ ἐμαυτῷ δὴ πρέπειν ἐνόμισα, τοῦ μὲν ἀρχιερέως μιμήσασθαι τὸ μεγαλόψυχον· τῷ βασιλεῖ δὲ πολλοὺς ὁμοίως ὑπολαβεῖν καὶ νῦν εἶναι φιλομαθεῖς· οὐδὲ γὰρ πᾶσαν ἐκεῖνος ἔφθη λαβεῖν τὴν ἀναγραφὴν, ἀλλ᾽ αὐτὰ μόνα [y] τὰ τοῦ νόμου παρέδοσαν οἱ πεμφθέντες ἐπὶ τὴν ἐξήγησιν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν. μυρία δέ ἐστι τὰ δηλούμενα διὰ τῶν ἱερῶν γραμμάτων, ἅτε δὴ πεντακισχιλίων ἐτῶν ἱστορίας ἐν αὐτοῖς [z] περιειλημμένης· καὶ παντοῖαι μέν εἰσι παράλογοι περιπέτειαι, πολλαὶ δὲ τύχαι πολέμων, καὶ στρατηγῶν ἀνδραγαθίαι, καὶ πολιτευμάτων μεταβολαί. τὸ σύνολον [*] δὲ μάλιστα

---

[a] *Al.* μεθηρμηνευθεισῶν. [b] Διενόουν *Hen.* [c] Ita *Big.* & *Hen.* ἐνέστησαν *alii.* Ibid. καὶ ἄλλην τῆς ἀρετῆς ἄσκησιν *Hen.* [d] Εἰς τὸ *Hen.* [e] *Al.* ἐπειδὴ μείζων ἦν ἡ τοῦ λόγου τῆσδε περιβολὴ, κατ᾽ αὐτὸν. [f] Ita *Big.* & *Samb.* χωρίσας τοῖς ἰδίαις αὐτοῦ ἀρχαῖς *Baſ.* & *G.* χωρίσας ταῖς ἰδίαις τῇ ἀρχῇ αὐτοῦ & τῷ *Vat.* [g] Ἐγίνετο *Baſ.* & *G.* [h] *Al.* ξένην. [i] Ita *MSS.* προὔτρεπον in *Editis.* [k] De eo videſis quæ congeſſit Cl. *Car. Daubuz* in parte tertia Lib. 1. *pro Teſtimonio Fl. Joſephi de J. Chr.* [l] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* θαυμαστὴν φύσεως ἐπιδεικνύμενος ἰσχὺν *Baſ.* & *G.* [m] Sic *MSS.* ὡς ἀεὶ τοῖς εἰς χρήσιμον ἢ καλόν τι ἄγειν in *Editis.* [n] Ἢ καὶ τῷ π. *Vat.* [o] Ita *Samb. Vat. Caſ.* καὶ κεῖνα cæteri. [p] Sic *Samb. Vat. B. G.* & *Caſ.* οὐκ ἀλόγως *Big.* & *Hen.* [q] Ita *Samb.* & mox εἴ τινες *Hen.* [r] Ita fere omnes *MSS.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος βασιλεὺς *Baſ.* & *G.* Πτολεμαῖος μὲν ὁ δεύτερος μάλιστα δὴ βασ. *Vat.* [ſ] Sic *Big. Samb. Hen. Vat.* βίβλων *Baſ.* & *G.* [t] Ita in pleriſque *MSS.* εἰς τὴν Ἑλλάδα μετ. *Vat. B.* & *G.* [u] Ἐπ᾽ ἀρετῇ *Hen.* [x] Ita *MSS.* ἔχειν in *Editis* ut & mox καὶ ἐμαυτῷ & μιμεῖσθαι. [y] Hac de re videſis Annott. *H. Valeſii* ad *Euſebii Hiſt. Eccleſiaſtic.* L.V. c.VIII. *Ejuſque* Epiſtolam ad *Jac. Uſſerium* de Verſione LXX. ut & *R. P. Simonii Hiſt. Crit.* in *V. Teſt.* l. 2. c. 2. [z] Ita plerique *MSS.* ἐμπεριειλημμένης *alii* cum *Baſ.* & *G.* [*] Sic *Samb. Vat. Caſ.* ἐν μαλ. & δ᾽ ἐν μαλ. *alii.*

a *Al.*

τις ἂν ἐκ ταύτης μάθοι τῆς ἱστορίας, ἐθελήσας αὐτὴν διελθεῖν, [a] ὅτι μὲν τοῖς Θεοῦ γνώμῃ κατακολουθοῦσι, καὶ [b] τὰ καλῶς νομοθετηθέντα μὴ τολμῶσι παραβαίνειν, πάντα κατορθοῦται [c] πέρα πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονία πρόκειται παρὰ Θεοῦ· καθ' ὅσον δ' ἂν ἀποστῶσι τῆς τούτων ἀκριβοῦς ἐπιμελείας, [d] ἄπορα μὲν γίνεται τὰ πόριμα, τρέπεται δ' εἰς συμφορὰς ἀνηκέστους, ὅ,τι ποτ' ἂν, ὡς ἀγαθὸν, δρᾷν σπουδάσωσιν. ἤδη τοίνυν τοὺς ἐντευξομένους τοῖς βιβλίοις παρακαλῶ τὴν γνώμην Θεῷ προσανέχειν, καὶ δοκιμάζειν τὸν ἡμέτερον νομοθέτην, [e] εἰ τήν τε φύσιν αὐτοῦ ἀξίως κατενόησε, καὶ τῇ δυνάμει πρεπούσας ἀεὶ τὰς πράξεις [f] ἀντέθηκε, πάσης καθαρὸν τὸν περὶ αὐτοῦ φυλάξας λόγον τῆς παρ' ἄλλοις ἀσχήμονος μυθολογίας· καίτοιγε, ὅσον ἐπὶ μήκει χρόνου καὶ παλαιότητι, πολλὴν ἔχων ἄδειαν ψευδῶν [g] πλασμάτων. γέγονε γὰρ πρὸ ἐτῶν δισχιλίων, ἐφ' ὅσον πλῆθος αἰῶνος οὐδ' αὐτῶν οἱ ποιηταὶ τὰς γενέσεις τῶν Θεῶν, μήτιγε τὰς τῶν ἀνθρώπων πράξεις, ἢ τοὺς νόμους ἀνενεγκεῖν ἐτόλμησαν. τὰ μὲν οὖν ἀκριβῆ τῶν ἐν ταῖς ἀναγραφαῖς προϊὼν ὁ λόγος κατὰ τὴν οἰκείαν τάξιν σημανεῖ· τοῦτο γὰρ διὰ ταύτης [h] ποιήσειν τῆς πραγματείας ἐπηγγειλάμην, οὐδὲν προσθεὶς, οὐδ' αὖ παραλιπών.

δ'. Ἐπειδὴ δὲ τὰ πάντα σχεδὸν ἐκ τῆς τοῦ νομοθέτου σοφίας ἡμῖν ἀνήρτηται Μωϋσέως, ἀνάγκη μοι βραχέα περὶ ἐκείνου προειπεῖν, [k] ὅπως ἂν μή τινες τῶν ἀναγνωσομένων διαπορῶσι, πόθεν ἡμῖν ὁ λόγος, περὶ [l] νόμων καὶ πράξεων ἔχων τὴν ἀναγραφὴν, ἐπὶ τοσοῦτον φυσιολογίας κεκοινώνηκεν. ἰστέον οὖν ὅτι πάντων ἐκεῖνος ἀναγκαιότατον ἡγήσατο, [m] τῷ καὶ τὸν ἑαυτοῦ μέλλοντι βίον οἰκονομήσειν καλῶς, καὶ τοῖς ἄλλοις νομοθετεῖν, πρῶτον Θεοῦ φύσιν κατανοῆσαι, καὶ τῶν ἔργων τῶν ἐκείνου θεατὴν τῷ νῷ γενόμενον, οὕτω παράδειγμα τὸ πάντων ἄριστον μιμεῖσθαι, καθ' ὅσον οἷόν τε, καὶ πειρᾶσθαι κατακολουθεῖν. οὔτε γὰρ αὐτῷ ποτ' ἂν γενέσθαι νοῦν ἀγαθὸν τῷ νομοθέτῃ ταύτης ἀπολειπομένῳ τῆς θέας, οὔτε τῶν γραφησομένων εἰς ἀρετῆς λόγον οὐδὲν ἀποβήσεσθαι τοῖς λαβοῦσιν, εἰ μὴ πρὸ παντὸς ἑτέρου διδαχθεῖεν, ὅτι πάντων πατήρ τε καὶ δεσπότης ὁ Θεὸς ὢν, καὶ πάντα ἐπιβλέπων, τοῖς μὲν ἑπομένοις αὐτῷ δίδωσιν εὐδαίμονα βίον, τοὺς [n] ἔξω δὲ βαίνοντας ἀρετῆς μεγάλαις περιβάλλει συμφοραῖς. τοῦτο δὴ παιδεῦσαι [o] Μωϋσῆς βουληθεὶς τὸ παίδευμα τοὺς ἑαυτοῦ πολίτας, τῆς τῶν νόμων θέσεως οὐκ ἀπὸ συμβολαίων καὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους δικαίων ἤρξατο τοῖς ἄλλοις παραπλησίως· ἀλλ' ἐπὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν τοῦ κόσμου κατασκευὴν τὰς γνώμας αὐτῶν ἀναγαγὼν, καὶ πείσας ὅτι τῶν ἐπὶ γῆς ἔργων τοῦ Θεοῦ τὸ κάλλιστόν ἐσμεν ἄνθρωποι, [p] ὅτε πρὸς τὴν εὐσέβειαν ἔσχεν ὑπακούοντας, ῥᾳδίως ἤδη περὶ πάντων ἔπειθεν. [q] οἱ μὲν γὰρ ἄλλοι νομοθέται τοῖς μύθοις [r] ἐξακολουθήσαντες, τῶν ἀνθρωπίνων ἁμαρτημάτων εἰς τοὺς Θεοὺς τῷ λό-

tiſſimum hiſtoria legentibus licet cognoſcere, quod his qui Dei voluntati obſequuntur, & leges bene latas tranſgredi verentur, omnia proſpere ſuccedunt ſupra quam credi poſſit, eoſque felicitatis manet à Deo præmium: in quantum vero ab illarum diligenti obſervatione diſcedant, inextricabilia evadunt quæ alias facilia; & quicquid unquam, juſtum licet, agere inſtituerunt, in inſanabiles deſinit calamitates. Jam itaque lecturos hæc volumina adhortor, ut Deo mentem adhibeant, & Legiſlatorem noſtrum probent, an naturam ejus, ut par eſt, conſideraverit, & virtuti ejus convenientes ſemper operationes aſſignarit, narrationem de eo puram ab omni, qualis apud alios eſt, fabularum vanitate conſervans: tametſi, quantum ad longitudinem temporis rerumque vetuſtatem attinet, impune poterat quælibet mendacia confingere. Natus enim eſt ante annos bis mille, cum ad tot retro ſæcula etiam poëtæ ne Deorum quidem ſuorum natales, nedum mortalium res geſtas, aut leges referre auſi fuerint. Sed hæc omnia procedens oratio accurate ſuo quæque ordine docebit: ita enim nos hac in re facturos eſſe polliciti ſumus, neque ſubtrahendo quicquam, neque adjiciendo.

Moyſes ſupra annos bis mille antiquior Joſepho hiſtorico.

4. Cæterum quoniam ferme omnia pendent à Moyſis Legiſlatoris ſapientia, neceſſe habeo paucis de illo præfari, ne quem forte legentium cogitatio ſubeat, quî factum ſit, ut, quum operis inſcriptio leges latas & res geſtas polliceatur, tam multa ad naturæ cognitionem ſpectantia ei inſeruerimus. Sciri igitur oportet, quod vir ille ante omnia neceſſarium duxerit, vel vitam ſuam recte inſtituturo, vel aliis leges poſituro, ut in primis Dei naturam conſideraret, atque ita, poſtquam opera ejus animo contemplatus eſt, exemplar omnium optimum pro ſua virili imitari & ſectari conaretur. Nam abſque hac ſpeculatione, nec Legiſlator ipſe erit bona unquam mente præditus, neque ſcripta ejus aliquid apud accipientium animos ad virtutem momenti habebunt; niſi ante omnia edocti ſint, quod Deus, cum ſit parens omnium ac dominus, & univerſa intueatur, ſibimet obedientes vita donat beata, à virtute autem digredientes maximis circundat calamitatibus. Moyſes itaque, hac doctrina cives ſuos volens inſtituere, non à pactis aut conventis & mutuo circa hæc jure leges auſpicatus eſt, ſimiliter atque alii; ſed mentes eorum ad Deum mundique fabricam *contemplandum* attollens, fidemque faciens quod in terris pulcherrimum Dei opus ſimus homines; cum jam ad pietatem haberet obſequentes, de cæteris omnibus eis facillime perſuaſit. Alii namque Legiſlatores, fabulas ſequuti, pudenda hominum peccata ad Deos verbis tranſtulerunt,

Methodus & ratio Pentateuchi Moyſaici.

---

[a] *Al.* ὅτι τοῖς μέν. [b] Τῶν καλῶς νομοθετηθέντων *Vat.* [c] Ita *Samb. Caſ. Big.* παρὰ πίστιν &c. *Vat.* In *Editis* πέρα καὶ πίστεως, καὶ γέρας εὐδαιμονίᾳ πρ. [d] Ex locutione Proverbiali, Θεοῦ παρόντος πᾶν ἄπορον πόριμον, cujus, præter alios, meminit *Syneſius* in *Epiſt.* CXXXVIII. [e] Ita *Big.* & *Samb.* εἰ [εἶτα *Vat.*] τὴν φύσιν ἀξίως αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* [f] Sic *Big.* & *Hen.* ἀνατέθεικε *cæteri.* [g] *Al.* πραγμάτων, minus recte. [h] Ita *MSS.* ποιήσων in *Impreſſis.* [i] An fidem liberaverit, aliorum eſto judicium. [k] Ὅπως μή τινες *Big.* & *Hen.* [l] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* περὶ λόγων καὶ πράξεων *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [m] Sic ex *Big. Samb. Vat. Hen.* in *Editis* τῷ τὸν & dein οἰκονομήσειν. [n] *Al.* ἔξωθεν δὲ β. [o] Ita in *MSS.* vox Μωϋσῆς deeſt in *Editis.* [p] *Al.* ὅτι. [q] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἱ μὲν οὖν *Baſ.* & *G.* [r] Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* παρακολουθήσαντες *Samb.* ἐπακολ. *Hen. Baſ.* & *G.*

lerunt, multamque dederunt improbis ſemet excuſandi materiam. at noſter Legiſlator, oſtenſo Deum virtutem habere puram & defæcatam, homines ſumma ope niti oportere cenſuit, ut de ea participent: in eoſque, qui neque ſapiunt hæc neque credunt, ſevere admodum animadvertit. Ad hoc igitur præſcriptum lectores obſecro ut hæc noſtra examinare velint. Sic enim conſiderantibus nihil vel abſurdum, vel Dei majeſtati, ejuſque erga homines amori parum congruum eſſe videbitur. Nam omnia ſumma concinnitate juxta univerſi naturam ſunt diſpoſita: nonnulla ſcite quidem innuente Legiſlatore, alia autem exprimente allegorice cum dignitate; quæcunque vero directe proponere utile erat, ea plane & diſertim explicante. Horum cauſas ſi cui in animo eſt ſigillatim perpendere, ei multa ſuborietur contemplatio & valde philoſophica: quam in aliud tempus differre mecum ſtatuo. Quod ſi Deus longiorem ætatem conceſſerit, opere hoc abſoluto ad illa quoque perſcribenda aggrediar. Nunc vero memet ad rerum narrationem convertam, ubi paucula de mundi fabrica ex verbis Moyſaïcis prælibavero. Hæc autem in Sacris literis ſcripta reperiebam: atque ita ſe habent.

Opus à Joſepho promiſſum de legis allegoriis.

γω τὴν αἰσχύνην μετέθηκαν, καὶ πολλὴν ᵃ ὑποτίμησιν τοῖς πονηροῖς ἔδωκαν. ὁ δ᾽ ἡμέτερος νομοθέτης ᵇ ἀκραιφνῆ τὴν ἀρετὴν ἔχοντα τὸν Θεὸν ἀποφήνας, ᾠήθη δεῖν τοὺς ἀνθρώπους ἐκείνης πειρᾶσθαι μεταλαμβάνειν· καὶ τοὺς μὴ ταῦτα φρονοῦντας μηδὲ πιστεύοντας ἀπαραιτήτως ἐκόλασε. πρὸς ταύτην οὖν τὴν ὑπόθεσιν ποιεῖσθαι τὴν ἐξέτασιν, τοὺς ἀναγνωσομένους παρακαλῶ. φανεῖται γὰρ σκοπουμένοις οὕτως, οὐδὲν οὔτ᾽ ἄλογον αὐτοῖς, οὔτε πρὸς τὴν μεγαλειότητα τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν φιλανθρωπίαν ἀνάρμοστον. πάντα γὰρ τῇ τῶν ὅλων φύσει σύμφωνον ἔχει τὴν διάθεσιν· τὰ μὲν αἰνιττομένου τοῦ νομοθέτου ᶜ δεξιῶς, τὰ δὲ ἀλληγοροῦντος μετὰ σεμνότητος, ὅσα δ᾽ ἐξ εὐθείας λέγεσθαι συνέφερε, ταῦτα ῥητῶς ἐμφανίζοντος. τοῖς μέντοι βουλομένοις καὶ τὰς αἰτίας ᵈ ἑκάστων σκοπεῖν, πολλὴ γένοιτ᾽ ἂν ἡ θεωρία καὶ λίαν φιλόσοφος· ἣν ἐγὼ νῦν ᵉ μὲν ὑπερβαλοῦμαι, Θεοῦ δὲ διδόντος ἡμῖν χρόνον, πειράσομαι μετὰ ταύτην γράψαι τὴν πραγματείαν. τρέψομαι δὲ ᶠ ἐπὶ τὴν ἀφήγησιν ἤδη τῶν πραγμάτων, μνησθεὶς πρότερον ὧν περὶ τῆς τοῦ κόσμου κατασκευῆς εἶπε Μωϋσῆς. ταῦτα δ᾽ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις εὗρον ᵍ ἀναγεγραμμένα· ἔχει δὲ οὕτως.

II.

CAPUT I.

Conſtitutio mundi, & diſpoſitio Elementorum.

Opus Dei hexaëmeron, ex Gen. cap. I.

PRINCIPIO creavit Deus cœlum & terram. Hæc cum ſub conſpectum non veniret, alta quippe caligine occultata, ſpiritu autem eam ſuperne permeante, lucem Deus fieri juſſit. Quæ cum effulſiſſet, tota mole conſiderata, lucem à tenebris ſecrevit. & tenebras quidem Noctem, lucem vero Diem appellavit: & exordium lucis & quietis initium veſperam & mane nominavit.

Dies prima.

Atque hæc quidem prima dies exſtitit: Moyſes autem unam eam dixit. Cujus rei cauſam poſſem equidem & nunc reddere: ſed quoniam pollicitus ſum me omnium cauſas proprio volumine conſcriptas editurum, in illud tempus & hujuſce explicationem differam.

Secunda.

Poſt hæc ſecunda die cœlum univerſitati rerum ſuperimpoſuit, quòd ipſum à cæteris diſcretum *in ſublimi* per ſe collocatum eſſe voluerit; cryſtallumque ei circundans, terræque convenienter humidum ipſum faciens & pluvium, ut imbres eſſent ad *ſoli* fœcunditatem.

Tertia.

Tertia vero die terram ſtatuit, mari undiquaque circumfuſam; eademque die continuo plantæ ſimul & ſemina è terra ſunt exorta.

ΚΕΦΑΛΑΙΟΝ α᾽.

β᾽.

ʰ Ἡ τοῦ κόσμου σύστασις, καὶ διάστασις τῶν στοιχείων.

ΕΝ ἀρχῇ ἔκτισεν ὁ Θεὸς τὸν οὐρανὸν καὶ τὴν γῆν. ⁱ ταύτης δ᾽ ὑπ᾽ ὄψιν οὐκ ἐρχομένης, ἀλλὰ βαθεῖ μὲν κρυπτομένης σκότει, ᵏ πνεύματος δ᾽ αὐτὴν ἄνωθεν ἐπιθέοντος, γενέσθαι φῶς ἐκέλευσεν ὁ Θεός. καὶ γενομένου τούτου, κατανοήσας τὴν ὅλην ὕλην, ˡ διεχώρισε τό τε φῶς καὶ τὸ σκότος. καὶ τῷ μὲν, ὄνομα ἔθετο ᵐ νύκτα, τὸ δὲ, ἡμέραν ἐκάλεσεν· ἑσπέραν τε καὶ ὄρθρον, τὴν ἀρχὴν ⁿ τοῦ φωτὸς καὶ τὴν ἀνάπαυσιν προσαγορεύσας. ᵒ καὶ αὕτη μὲν ἂν εἴη ἡ πρώτη ἡμέρα· Μωϋσῆς δ᾽ αὐτὴν μίαν εἶπε. ᵖ τὴν δ᾽ αἰτίαν ἱκανὸς μέν εἰμι ἀποδοῦναι καὶ νῦν· ἐπεὶ ᵠ δ᾽ ὑπέσχημαι τὴν αἰτιολογίαν ἁπάντων ἰδίᾳ συγγραψάμενος παραδώσειν, εἰς τότε καὶ τὴν περὶ ʳ αὐτῆς ἑρμηνείαν ˢ ἀναβαλοῦμαι. μετὰ δὴ τοῦτο, τῇ δευτέρᾳ τῶν ἡμερῶν τὸν οὐρανὸν τοῖς ὅλοις ἐπιτίθησιν· ᵗ ὅτ᾽ αὐτὸν ἀπὸ τῶν ἄλλων διακρίνας, καθ᾽ αὑτὸν ἠξίωσε τετάχθαι· κρύσταλλόν τε περιπήξας αὐτῷ, καὶ ᵘ νότιον αὐτὸν καὶ ὑετώδη, πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν δρόσων ὠφέλειαν, ˣ ἁρμοδίως τῇ γῇ μηχανησάμενος. τῇ δὲ τρίτῃ ἵστησι τὴν γῆν, ἀναχέας περὶ αὐτὴν τὴν θάλασσαν· ʸ κατ᾽ αὐτὴν δὲ ταύτην τὴν ἡμέραν εὐθὺς φυτά τε καὶ σπέρματα γῆθεν ἀνέτειλε.

τῇ

---

a Ita *Codd. MSS.* præter *Hen.* Iſte enim & Typographi præferunt ἐπίτασιν ὡς κακίαν τοῖς π. Sic etiam dudum legerat *Vet. Interpr.* b Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀκραιφνῆ & καθαρὰν in *Editis.* c Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & apud *Iſidorum Peluſiot.* lib. 3. Epiſt. 19. ἀξίως in *Editis.* d Sic *Big.* & *Hen.* ἑκάστου reliqui. e Illud μὲν ex *MSS.* Legitur & ὑπερβάλλομαι. f *Al.* ἤδη ἐπὶ τ. ἀφ. τ. g Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γεγραμμένα alii. h Hoc quidem & cætera ſcias capitula omnia melioribus libris abeſſe. i Ita in *MSS.* ταύτης ὑπ᾽ ὄψιν in *Editis.* k Non dubitandum eſt quin Joſephus per *ſpiritum* non *ſpiritum Sanctum* cum Eccleſia veteri, ſed *aërium* quendam *ſpiritum* intellexerit; quod etiam alios feciſſe teſtantur *Baſilius* & *Ambroſius* in Hexaëmeron & *Euſtathius Antiochenus.* l Ita fere *MSS.* διεχώρισε in *Editis.* τὴν ὕλην, διεχώρισε τὸ φῶς *Vat.* m Vide *Glycæ* Annales, p. 5. *Edit. Pariſ.* n Male editis exciderat τοῦ φωτός. Ferunt enim iſtud membranæ omnes. o Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* καὶ αὕτη μὲν ἡ πρώτη *Baſ.* & *G.* p Nihil opus eſſe iſtiuſmodi vel *Judaica* vel *Platonica* περιεργίᾳ, animadverſum aliis; cum *unus* hìc pro *primo* ponatur. q Paulo ſupra, v. 18. r In *Editis* αὐτῶν. ſ *Al.* ἀναβάλλομαι. t Ita *MSS.* in *Impreſſis* καὶ αὐτόν. u In *Editis* male νότειον. x Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἁρμονίως cæteri. y Sic *Samb. Vat.* & *Caſ.* κατ᾽ αὐτὴν δὲ τὴν reliqui, ut & *Baſ.* & *G.*

τῇ δὲ τετάρτῃ διακοσμεῖ τὸν οὐρανὸν ἡλίῳ καὶ σελήνῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἄστροις· κινήσεις αὐτοῖς [a] ἐπιστείλας καὶ δρόμους, [b] οἷς ἂν αἱ τῶν ὡρῶν διαφοραὶ φανεραὶ σημαίνοιντο. πέμπτῃ δ᾽ ἡμέρᾳ ζῶά τε [c] καθ᾽ αὑτὴν [d] νηκτὰ καὶ μετάρσια, τὰ μὲν κατὰ [e] βυθοῦ, τὰ δὲ δι᾽ ἀέρος ἀνῆκε· συνδησάμενος αὐτὰ κοινωνίᾳ καὶ μίξει, γονῆς ἕνεκα, καὶ τοῦ [f] συναύξεσθαι καὶ πλεονάζειν αὐτῶν τὴν φύσιν. τῇ δὲ ἕκτῃ ἡμέρᾳ [g] δημιουργεῖ τὸ τῶν τετραπόδων γένος, ἄῤῥεν τε καὶ θῆλυ ποιήσας· ἐν ταύτῃ δὲ καὶ τὸν ἄνθρωπον ἔπλασε. καὶ τὸν κόσμον ἐν ἓξ ταῖς πάσαις ἡμέραις Μωϋσῆς καὶ πάντα τὰ ἐν αὐτῷ φησὶ γενέσθαι· τῇ δὲ ἑβδόμῃ ἀναπαύσασθαι, καὶ λαβεῖν ἀπὸ τῶν ἔργων ἐκεχειρίαν. ὅθεν καὶ ἡμεῖς σχολὴν ἀπὸ τῶν πόνων κατὰ ταύτην ἄγομεν τὴν ἡμέραν, προσαγορεύοντες αὐτὴν σάββατα· δηλοῖ δὲ ἀνάπαυσιν, κατὰ τὴν Εβραίων διάλεκτον, τὸ ὄνομα.

β΄. Καὶ δὴ καὶ φυσιολογεῖν Μωϋσῆς μετὰ τὴν ἑβδόμην ἤρξατο, περὶ τῆς τοῦ ἀνθρώπου κατασκευῆς λέγων οὕτως. ἔπλασεν ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπον, χοῦν ἀπὸ τῆς γῆς λαβών· καὶ πνεῦμα ἐνῆκεν αὐτῷ καὶ ψυχήν. ὁ δ᾽ ἄνθρωπος οὗτος, Αδαμος ἐκλήθη· σημαίνει δὲ τοῦτο, κατὰ γλῶτταν τὴν Εβραίων, [h] πυῤῥὸς, ἐπειδήπερ ἀπὸ τῆς πυῤῥᾶς γῆς φυραθείσης ἐγεγόνει. τοιαύτη γάρ ἐστιν ἡ [i] παρθένος γῆ καὶ ἀληθινή. παρίστησι δὲ ὁ Θεὸς τῷ Αδάμῳ κατὰ γένη [k] τὰ ζῶα, θήλεά τε καὶ ἄῤῥενα ἀποδειξάμενος· καὶ τούτοις ὀνόματα τίθησιν, οἷς ἔτι καὶ νῦν καλοῦνται. βλέπων δὲ τὸν Αδαμον οὐκ ἔχοντα κοινωνίαν πρὸς τὸ θῆλυ καὶ συνδιαίτησιν, οὐδὲ γὰρ ἦν, ξενιζόμενον δ᾽ ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ζώοις οὕτως ἔχουσι, μίαν αὐτοῦ κοιμωμένου πλευρὰν ἐξελὼν, ἐξ αὐτῆς ἔπλασε τὴν γυναῖκα· καὶ ὁ Αδαμος προσαχθεῖσαν αὐτὴν ἐγνώρισεν [l] ἐξ ἑαυτοῦ γενομένην. [m] Ισσὰ δὲ, κατὰ τὴν Εβραίων διάλεκτον, καλεῖται γυνή. τὸ δ᾽ ἐκείνης ὄνομα [n] τῆς γυναικὸς [o] Εὐέα ἦν· σημαίνει δὴ [p] τοῦτο πάντων τῶν ζώντων μητέρα.

γ΄. Φησὶ δὲ τὸν Θεὸν καὶ παράδεισον πρὸς τὴν ἀνατολὴν καταφυτεῦσαι, παντοίῳ [q] τεθηλότα φυτῷ· ἐν τούτοις δ᾽ εἶναι καὶ τὸ τῆς ζωῆς τὸ φυτὸν, καὶ ἄλλο τὸ τῆς φρονήσεως, ᾧ [r] διεγινώσκετο [ſ] τί τε εἴη τὸ ἀγαθὸν καὶ τί τὸ κακόν· εἰς τοῦτόν τε τὸν κῆπον [t] εἰσαγαγόντα τόν τε Αδαμον καὶ τὴν γυναῖκα, κελεῦσαι τῶν φυτῶν ἐπιμελεῖσθαι. ἄρδεται δ᾽ οὗτος ὁ κῆπος ὑπὸ ἑνὸς ποταμοῦ, πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν γῆν περιῤῥέοντος, ὃς εἰς τέσσαρα μέρη σχίζεται. [u] καὶ Φεισὼν μὲν· σημαίνει δὲ πληθὺν τοὔνομα· ἐπὶ τὴν Ινδικὴν φερόμενος ἐκδίδωσιν εἰς τὸ πέλαγος, ὑφ᾽ Ελλήνων [x] Γάγγης λεγόμενος. Εὐφράτης δὲ

Quarta.

Quarta vero die cælum ſole ac luna aliiſque ſideribus colluſtravit: omnia eo motu cieri curſuque ferri jubens, quo temporum tempeſtatumque viciſſitudines plane indicarentur. *Quinta.* Quinta vero die animantia, cum natatilia tum volatilia, illa quidem per profundum, hæc vero per aërem dimiſit; ea inter ſe communione jungens & commixtione, procreandi cauſa, & ut genus eorum creſceret ſimul ac multiplicaretur. *Sexta.* Sexta autem die quadrupedum genus creavit, maſculum faciens & fœmineum: in hac vero hominem etiam formavit. Et mundum ſex quidem illis diebus, cum omnibus quæ in eo ſunt, Moyſes conditum eſſe dicit: ſeptima autem quieviſſe *Deum*, & ab operibus ceſſaviſſe. unde & nos per illam diem vacamus à laboribus, appellantes eam Sabbatum: quæ vox requiem, Hebræorum lingua, denotat.

Septima dies, quæ & ſabbata i. e. requies.

Origo generis humani. Gen. c. 2.

2. Quin etiam naturam interpretari poſt ſeptimam diem Moyſes incepit, de hominis formatione in hunc modum diſſerens. Finxit Deus hominem, accepto ex terra limo; immiſitque in eum ſpiritum & animam. & hic homo vocatus eſt Adamus: ſignificat autem hoc, lingua Hebræorum, RUFUS, quoniam è terra rufa macerata eſt factus. talis enim eſt virgo terra & vera. Adduxit autem Deus ad Adamum ſingula animantium genera, marem & fœminam ei oſtendens: & his nomina impoſuit, quibus etiam nunc vocantur. Videns autem Adamum carentem ſocietate & convictu fœminæ, nondum enim erat, aliorumque animantium, quod ita ſe haberent, admiratione perculſum, illi conſopito coſtarum unam detrahens, finxit ex ea mulierem: ipſamque adductam ex ſe formatam agnovit Adamus. Iſſa autem, Hebræorum dialecto, vocatur mulier. nomen autem iſtius mulieris erat Evea: hoc enim ſignificat matrem omnium viventium.

Adamus, rufus.

Iſſa, mulier.

Eva, viventium mater.

Paradiſus in oriente, ubi florebant arbores vitæ ac ſcientiæ. Gen. cap. 2.

3. Narrat præterea Deum hortum ad orientem plantaſſe, omnigenis florentem plantis; & in his fuiſſe arborem vitæ, & aliam ſcientiæ, cujus ope dignoſceretur quid eſſet bonum & quid malum: inque hunc hortum introduxiſſe Adamum cum uxore, præcipientem plantarum eos curam habere. Irrigatur autem hic hortus ab uno fluvio, omnem in circuitu terram circumfluente, qui in quatuor partes diffinditur. Atque Phiſon quidem (ſignificat enim ea vox multitudinem) in Indiam delatus in mare effunditur; Græcis Ganges appellatus. Euphrates autem & Tigris

Horti iſtius quatuor flumina.

Phiſon, Ganges.

---

[a] *Al.* ἐπιτείλας. [b] *Al.* ὡς ἂν αἱ. & οἷς ἂν καὶ τῶν. [c] Illa κατ᾽ αὐτὴν non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* [d] Ita *MSS.* νηκτά τε καὶ μ. *Baſ.* & *G.* [e] Sic *Big. Sam. Vat. Caſ.* βάθος *Hen.* βάθους *Baſ.* & *G.* [ſ] Συναυξάνεσθαι *Editorum* eſt. [g] Ἐδημιούργει τὸ *Hen.* & *Vet. Interpr.* [h] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ.* πύῤῥον *reliqui.* Vide *Voſſii* Etymolog. v. *Homo.* [i] Ἀδάμας, παρθενικὴ γῆ *Heſychio.* *Virgo terra* apud *Tertull.* p. 372. *Edit. Rigalt.* Sic *uvæ virgines*, *charta virgo* apud *Horat.* & apud *Martial.* pro *intacta.* [k] Ζῶα ſine articulo in *Caſ. Vat. Hen.* [l] Ita *Samb.* & *Hen.* ἐξ αὐτοῦ *alii.* [m] Sic cum *Epiphanio Scholaſtico* & *E. Bernardo.* Vide Corollarium VIII. ad *Rhenferdii* Diſſertat. de fictis Judæorum hæreſibus. Codices quidem ſcriptos alterius nominis Εὔια & Εὔα menda poſſidet. [n] *MSS.* quibuſdam deſunt τῆς γυναικός. [o] Ita *Samb. Hen.* & *Caſ.* Εὔια *Big.* Εὔα *Vat. Baſ. G.* & LXX. [p] Τοῦτο non agnoſcit *Hen.* [q] Ita *Big. Caſ.* & *Vet. Interpr.* παντοίῳ τεθηλότι φυτῷ *Hen.* & *Impreſſi.* παντοίων τεθηλότων φυτῶν *Samb.* & *Vat.* [r] Sic *Hen.* & *Samb.* διαγινώσκοιτο *Vat.* & *Editi.* Forſan ᾧ ἂν διαγινώσκοιτο. [ſ] Τί τὸ ἀγ. *Hen.* [t] Ita & mox κελεῦσαι *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* εἰσαγαγὼν & ἐκέλευσεν *Baſ.* & *G.* [u] Ita *Big. Samb. Hen. Vat.* ὁ μὲν Φεισὼν ὀνομαζόμενος *Vet. Interpr. Baſ.* & *G.* [x] Male Phiſon interpretatur Gangem, & Geon, Nilum. Quamvis enim auctores ſequatur ſe antiquiores, longe abit à Moyſis deſcriptione, & hac in re aliiſque nonnullis *veritatem Hebraïcam* traditionibus *Judaïcis* incruſtare videtur. Sunt qui (in hoc etiam errore verſati) dicunt, quatuor fluvios ex Paradiſo, ſubterraneis meatibus oceani ſpatia decurrentes, ad noſtram terram permeare, &, ubi fluviorum ſcaturigines ſunt, ex terræ penetralibus emergere: Geon, quem eſſe Nilum perhibent, in Æthiopia; Tigrim & Euphratem, in Perſarmenia; Phiſon, quem Gangem dicunt, in India. Vide *Theophilum* ad Autolyc. l. 2. *Philoſtorgium* lib. 3. c. 10. *Theodoritum* in Geneſim, *Severianum Gabalorum Epiſc.* de mundi creatione, & *Moſem Bar Cepham* de Paradiſo.

Phora, Euphrates.

Diglath, Tigris.

Geon, Nilus.

Tigris in mare Rubrum exeunt: & vocatur Euphrates quidem Phora, quod ſignificat diſperſionem aut florem; Tigris autem Diglath, quod exponitur cum anguſtia velox. Geon autem, per ipſam Ægyptum fluens, ſignificat ab oriente nobis exorientem: quem Græci Nilum appellant.

Lapſus hominis utriuſque. Gen. c. 2. & 3.

4. Deus igitur Adamum & mulierem de cæteris quidem plantis guſtare juſſit, arbore autem ſcientiæ abſtinere; prædicens *ipſis*, quandocunque *forte eam* attigiſſent, ex ea venturum *illis* exitium. Cum autem linguæ ejuſdem commercio per id tempus cuncta uterentur animalia, ſerpens, familiariter cum Adamo & muliere degens, invidebat eis felicitatem, qua fruituros exiſtimabat, Dei præceptis obedientes. ratus autem in calamitatem caſuros, ſi ab obſequio diſcederent, malitioſe perſuadet mulieri, ut guſtaret de arbore ſcientiæ: dictitans in illa eſſe boni & mali diſcretionem, quam ſi nacti fuerint, beatam adeoque divinam vitam acturos eſſe. Atque hoc pacto ſubvertit mulierem, ut præceptum Dei negligeret. Quæ cum guſtaſſet de arbore, ciboque delectata eſſet, etiam Adamo perſuaſit ut eo uteretur. Atque tum intellexerunt quod adhuc eſſent nudi; atque manifeſto pudore confuſi, proſpexerunt ſibi de tegumento: arbor enim iſta cauſa erat acuminis & intellectus. Foliis igitur ficus convelarunt ſeſe; eaque pudendis prætexentes, feliciores ſibi jam videbantur, qui inveniſſent quo prius carebant. Cum autem Deus in hortum veniret, Adamus, prius converſari cum eo ſuetus, *peccati* ſibi conſcius, ſecedebat. Deo autem admirationem movit factum, cauſamque ſciſcitabatur, ob quam, conſuetudine ſua antea gaviſus, nunc eam refugeret & metueret. Illo autem nihil reſpondente, eo quod ſibi conſcius eſſet violati Divini præcepti: Deus inquit, mihi decretum de vobis erat, ut vitam felicem omniſque mali expertem viveretis, nulla animi ſolicitudine vexati, omnibus, quæ ad uſum ac voluptatem ſuppeditant, mea unius cura vobis provenientibus, abſque ullo veſtro labore ac miſeria; ex quibus citius adveniet ſenectus, & vita in longum vobis non producetur. Nunc autem tu, meis ſpretis præceptis, hanc voluntatem meam illuſiſti: neque virtutis eſt quod ſiles, ſed malæ conſcientiæ. Adamus autem excuſabat peccatum, rogabatque Deum ne ſuccenſeret ſibi, mulierem facti auctorem accuſans, dicenſque ab ipſa ſe deceptum peccaviſſe. Mulier rurſus

καὶ Τίγρης ἐπὶ τὴν [a] Ἐρυθρὰν [b] ἄπιασι θάλασσαν. καλεῖται δὲ ὁ μὲν Εὐφράτης [c] Φορὰ, σημαίνει δὲ ἤτοι σκεδασμὸν ἢ [d] ἄνθος· [e] Τίγρης δὲ Διγλὰθ, ἐξ οὗ φράζεται τὸ μετὰ στενότητος ὀξύ. [f] Γηὼν δὲ, διὰ τῆς Αἰγύπτου ῥέων, δηλοῖ τὸν ἀπὸ τῆς ἀνατολῆς ἀναδιδόμενον ἡμῖν· ὃν δὲ Νεῖλον Ἕλληνες προσαγορεύουσιν.

δ'. Ὁ δὴ [g] τοίνυν Θεὸς τὸν [h] Ἄδαμον καὶ τὴν γυναῖκα τῶν μὲν ἄλλων φυτῶν [i] ἐκέλευε γεύεσθαι, τοῦ δὲ τῆς φρονήσεως ἀπέχεσθαι· προειπὼν ἁψαμένοις [k] ἐξ αὐτοῦ ὄλεθρον γενησόμενον. [l] ὁμοφωνούντων δὲ [m] κατ᾽ ἐκεῖνο καιροῦ τῶν ζώων ἁπάντων, ὁ ὄφις, συνδιαιτώμενος τῷ τε Ἀδάμῳ καὶ τῇ γυναικὶ, φθονερῶς μὲν εἶχεν ἐφ᾽ οἷς αὐτοὺς εὐδαιμονήσειν ᾤετο, πεπεισμένους τοῖς τοῦ Θεοῦ παραγγέλμασιν. οἰόμενος δὲ συμφορᾷ περιπεσεῖσθαι παρακούσαντας, ἀναπείθει κακοήθως τὴν γυναῖκα γεύσασθαι τοῦ φυτοῦ τῆς φρονήσεως· ἐν αὐτῷ λέγων εἶναι τήν τε τοῦ ἀγαθοῦ καὶ τοῦ κακοῦ διάγνωσιν, [n] ἧς γενομένης αὐτοῖς, μακάριον καὶ μηδὲν ἀπολείποντα τοῦ θείου διάξειν βίον. καὶ παρακρούεται μὲν οὕτω τὴν γυναῖκα τῆς ἐντολῆς τοῦ Θεοῦ καταφρονῆσαι. γευσαμένη δὴ τοῦ φυτοῦ, καὶ ἡσθεῖσα τῷ ἐδέσματι, καὶ τὸν Ἄδαμον ἀνέπεισεν αὐτῷ χρήσασθαι. καὶ συνίεσάν [o] τε ἑαυτῶν ἤδη γεγυμνωμένων, [p] καὶ τὴν αἰσχύνην ὕπαιθρον ἔχοντες, σκέπην [q] ἑαυτοῖς ἐπενόουν· τὸ γὰρ φυτὸν [r] ὀξύτητος καὶ διανοίας ὑπῆρχε. φύλλοις οὖν [ſ] ἑαυτοὺς συκῆς [t] ἐσκέπασαν· καὶ ταῦτα [u] περὶ τῆς αἰδοῦς προβαλλόμενοι, μᾶλλον ἐδόκουν εὐδαιμονεῖν, [x] ὅσων πρότερον ἐσπάνιζον εὑρόντες. τοῦ Θεοῦ δ᾽ εἰς τὸν κῆπον ἐλθόντος, ὁ μὲν Ἄδαμος, πρότερον εἰς ὁμιλίαν αὐτῷ φοιτῶν, συνειδὼς [y] ἑαυτῷ τὴν ἀδικίαν, ὑπεχώρει· τὸν δὲ Θεὸν ἐξένιζε τὸ πραττόμενον, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπυνθάνετο, δι᾽ ἣν πρότερον ἡδόμενος τῇ πρὸς αὐτὸν ὁμιλίᾳ, νῦν φεύγει ταύτην καὶ περιΐσταται. τοῦ δὲ μηδὲν φθεγγομένου, διὰ τὸ συγγινώσκειν ἑαυτῷ παραβάντι [z] τὴν τοῦ Θεοῦ πρόσταξιν· ἀλλ᾽ ἐμοὶ μὲν, εἶπεν ὁ Θεὸς, ἔγνωστο περὶ ὑμῶν, ὅπως βίον εὐδαίμονα καὶ κακοῦ παντὸς ἀπαθῆ βιώσετε, μηδεμιᾷ [a] ξαινόμενοι τὴν ψυχὴν φροντίδι, πάντων δ᾽ ὑμῖν αὐτομάτων, ὅσα πρὸς ἀπόλαυσιν καὶ ἡδονὴν συντελεῖ, κατὰ τὴν ἐμὴν ἀνιόντων πρόνοιαν, χωρὶς ὑμετέρου πόνου καὶ ταλαιπωρίας· ὧν παρόντων γῆράς τε θᾶττον [b] ἂν ἐπέλθοι, καὶ τὸ ζῆν οὐ μακρὸν ὑμῖν γένοιτο. νῦν δ᾽ εἰς ταύτην μου τὴν γνώμην ἐνύβρισας, παρακούσας τῶν ἐμῶν ἐντολῶν· οὐ γὰρ ἐπ᾽ ἀρετῇ τὴν σιωπὴν ἄγεις, ἀλλ᾽ ἐπὶ συνειδότι πονηρῷ. Ἄδαμος δὲ παρῃτεῖτο τῆς ἁμαρτίας αὐτὸν, καὶ παρεκάλει τὸν Θεὸν μὴ χαλεπαίνειν αὐτῷ, τὴν γυναῖκα τοῦ γεγονότος αἰτιώμενος, καὶ λέγων ὑπ᾽ αὐτῆς ἐξαπατηθεὶς [c] ἁμαρτεῖν. ἡ δ᾽

αὖ

---

[a] Id eſt in Sinum Perſicum, qui à Veteribus mare Rubrum etiam appellatur. Vide Cl. *Cuperi* Obſervatt. l. 4. c. 18. & Cl. *Relandum* de ſitu Paradiſi. [b] Ita *MSS.* ἄπεισι *Vulgati.* [c] Ita *Codd, Græci.* Φορὰς *Epiphanio Schol. & Scriptoribus Latinis.* Φορὰθ reponi jubent alii. Vide *Hieronymum* Tom. 2. p. 175. *Edit, Benedict. Iſ. Voſſium* ad Object. *Hornii*, c. 3. *J. Baecleri* Diſſert. Academ. p. 344. [d] Ὄνθος *Iſ. Voſſ.* ſuo ab ingenio, c. 3. contra *Hornium.* [e] *Τίγρις Samb. & Hen.* cum *Latinis.* [f] ita *MSS. & Vet. Interpr.* Γηὼν δὲ διὰ τῆς Αἰγύπτου ῥέων δηλοῖ δὲ τὸν N. *Baſ. & G.* [g] Sic in *MSS. & Vet. Interpr.* τοίνυν neglexere *Typi.* [h] *Codd.* aliquot Ἀδὰμ forma referunt Hebræa. Sed in iſthac voce cæteriſque ſponte ſua Ἑλληνίζειν videtur *Joſephus.* [i] *Al.* ἐκέλευσε. [k] Ita *MSS.* ἀπ᾽ αὐτοῦ in *Editis.* ἀψαμένοις αὐτοῖς *Hen.* [l] Sic *Big. Samb. Vat. & Caſ.* ὁμοφρονούντων in *Editis & Vet. Interpr.* Scripturam, quam Textui inſertam dedimus, à *Joſephi* manu eſſe conſtat ex pagina ſequenti, v. 8. [m] Τότε *Hen.* pro κ. ἐκ. κ. mox articulus ante ὄφις excidit è *Typis.* [n] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* γενομένους αὐτοὺς in *Editis.* [o] Vocula τε abeſt *Vulgatis.* [p] Ita *MSS.* καὶ σκέπην, reliquis intermiſſis, *Baſ. & G.* [q] Αὐτῆς *Vat.* [r] Vide *Baecleri* Exercit. in *Joſephum.* [ſ] *Αὐτοὺς Impreſſi.* [t] *Συμπλέκοντες, καὶ τ. Hen.* [u] *Editis* deeſt περί. Ferunt omnes *MSS.* præter *Vat.* qui περὶ habet. [x] In *Vulgatis* ὡς ἄν. contra *MSS.* mox τοῦ δὲ Θεοῦ *Hen.* [y] Ita *MSS.* ut & αὐτὸν mox infra v. 42. αὐτῷ & αὐτὸν *Baſ. & G.* [z] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* τὴν τοῦ Θεοῦ ἐντολὴν καὶ πρόσταξιν *Baſ. & G.* [a] Ita *Big. Samb. Hen. Caſ. & Vet. Interpr.* ξενιζόμενοι *Vat. Baſ. & G.* [b] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* ἕως ἂν ἐπέλθῃ, καὶ τὸ ζῆν εἰς μακρὸν ἂν ὑμῖν γένοιτο. [c] Ita *MSS.* ἁμαρτάνειν *Baſ. & G.*

a Κατηγορεῖτο

αὖ [a] κατηγόρει τοῦ ὄφεως. ὁ δὲ Θεὸς ἥττονα γυναικείας συμβουλῆς αὐτὸν γενόμενον ὑπετίθει τιμωρίᾳ· τὴν γῆν οὐκ ἔτι μὲν αὐτοῖς [b] τὰ ἑαυτῆς ἀναδώσειν αὐτομάτως εἰπὼν, πονοῦσι δὲ καὶ τοῖς ἔργοις τριβομένοις [c] τὰ μὲν παρέξειν, τὰ δ᾽ οὐκ ἀξιώσειν. Εὔαν δὲ τοκετοῖς καὶ ταῖς ἐξ ὠδίνων ἀλγηδόσιν ἐκόλαζεν· ὅτι τὸν Ἄδαμον, οἷς αὐτὴν ὁ ὄφις ἐξηπάτησε, τούτοις παραχρησαμένη, συμφοραῖς περιέβαλεν. ἀφείλετο δὲ καὶ τὸν ὄφιν [d] τὴν φωνὴν, ὀργισθεὶς ἐπὶ τῇ κακοηθείᾳ τῇ πρὸς τὸν Ἄδαμον· καὶ ἰὸν ἐντίθησιν ὑπὸ τὴν γλῶτταν αὐτοῦ, πολέμιον ἀποδείξας [e] ἀνθρώποις, καὶ ὑποθέμενος κατὰ τῆς κεφαλῆς φέρειν τὰς πληγὰς, ὡς ἐν ἐκείνῃ τοῦ κακοῦ τοῦ πρὸς ἀνθρώπους κειμένου, καὶ τῆς τελευτῆς ῥᾴστης τοῖς ἀμυνομένοις ἐσομένης· ποδῶν τε [f] αὐτὸν ἀποστερήσας, σύρεσθαι κατὰ τῆς γῆς [g] ἰλυσπώμενον ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτα προστάξας αὐτοῖς πάσχειν, μετοικίζει τὸν Ἄδαμον καὶ τὴν Εὔαν ἐκ τοῦ κήπου εἰς ἕτερον [h] χωρίον.*

ſus ſerpentem accuſabat. Tum Deus Adamum, quod muliebri conſilio ceſſiſſet, pœnæ ſubjecit; dicens, terram non amplius ipſis ſuos fructus ſponte daturam, ſed laborantibus & opere attritis alia quidem exhibituram eſſe, alia vero non largituram. Evam autem parturitionibus, & qui eas comitarentur doloribus punivit; quod Adamum ipſis, quibus ſerpens eam decepit, ſeducens; calamitatibus involverat. Serpenti autem vocem ademit, iratus quod erga Adamum vafre & malitioſe ſe geſſerat; venenumque linguæ ejus indidit, hominum generi hoſtem declarans, *eoſque* admonens plagis caput *ipſius* impetere, quippe in quo & vis homini noxia reſideret, & faciliime ad mortem adigi ab oppugnantibus poſſet: pedibus inſuper ipſum privans, effecit ut humi volutatus per terram corpus traheret. Et Deus quidem, iſta ipſis in pœnam conſtituens, transfert Adamum & Evam in alium locum.

Labore virili colitur terra, & angoribus fæminarum reparatur humanum genus.

Voce ac pedibus multatur ſerpens, lingua ſua adhuc virulentior.

Adamus & conjux ejus Paradiſo pulſi.

γ΄.

ΚΕΦ. β΄.

Περὶ τοῦ γένους Ἀδάμου, καὶ τῶν ἀπ᾽ αὐτοῦ δέκα γενεῶν τῶν μέχρι τοῦ κατακλυσμοῦ.

Γίνονται δὲ αὐτοῖς [k] παῖδες ἄρρενες δύο. [l] προσηγορεύετο δ᾽ αὐτῶν ὁ μὲν [m] πρῶτος Κάϊς, [n] κτῆσιν δὲ σημαίνει τοῦτο μεθερμηνευόμενον τὸ ὄνομα· Ἄβελος δὲ ὁ δεύτερος, [o] σημαίνει δὲ [p] πένθος τοῦτο. γίνονται δὲ αὐτοῖς καὶ θυγατέρες. οἱ μὲν οὖν ἀδελφοὶ [q] διαφόροις ἔχαιρον ἐπιτηδεύμασιν. Ἄβελος μὲν γὰρ ὁ νεώτερος δικαιοσύνης ἐπεμελεῖτο· καὶ, πᾶσιν τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ πραττομένοις παρεῖναι τὸν Θεὸν νομίζων, ἀρετῆς [r] προενόει. ποιμενικὸς δ᾽ ἦν ὁ βίος [ſ] αὐτοῦ. Κάϊς δὲ τά τε ἄλλα πονηρότατος ἦν, καὶ πρὸς τὸ κερδαίνειν μόνον ἀποβλέπων, γῆν τε ἀροῦν ἐπενόησε πρῶτος, καὶ [t] κτείνει τὸν ἀδελφὸν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. θῦσαι τῷ Θεῷ δόξαν αὐτοῖς, ὁ μὲν Κάϊς [u] τοὺς ἀπὸ τῆς γεωργίας καὶ τῶν φυτῶν καρποὺς ἐπήνεγκεν· Ἄβελος δὲ [x] γάλα, καὶ τὰ πρωτότοκα τῶν βοσκημάτων. ὁ δὲ Θεὸς [y] ταύτῃ μᾶλλον ἥδεται τῇ θυσίᾳ, τοῖς αὐτομάτοις καὶ κατὰ φύσιν γεγονόσιν τιμώμενος, ἀλλ᾽ οὐχὶ τοῖς κατ᾽ ἐπίνοιαν ἀνθρώπου πλεονέκτου [z] κατὰ βίαν πεφυκόσιν. ἔνθεν ὁ Κάϊς, παροξυνθεὶς ἐπὶ τῷ προτετιμῆσθαι τὸν Ἄβελον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, κτείνει τὸν ἀδελφὸν, [a] καὶ τὸν νεκρὸν αὐτοῦ ποιήσας ἀφανῆ, λήσειν [b] ὑπέλαβεν. ὁ δὲ Θεὸς, συνεὶς τὸ ἔργον, [c] ἧκε πρὸς τὸν Κάϊν, περὶ τοῦ ἀδελφοῦ πυνθανόμενος, ποῖ ποτε εἴη· πολλῶν γὰρ αὐτὸν οὐκ [d] ἴδοι ἡμερῶν, τὸν ἄλλον χρόνον ἅπαντα μετ᾽ αὐτοῦ βλέπων αὐτὸν ἀναστρεφόμενον. ὁ δὲ Κάϊς ἀπορούμενος, καὶ οὐκ ἔχων ὅ,τι λέ-

CAP. II.

III.

De poſteritate Adami, & decem ætatibus ab eo uſque ad diluvium.

Nati ſunt autem eis filii mares duo. Horum quidem prior nominatus eſt Caïs, quod vocabulum, ſi interpreteris, notat poſſeſſionem: Abelus autem ſecundus; quæ vox luctum ſignificat. Natæ ſunt eis etiam filiæ. Et fratres quidem diverſis gaudebant ſtudiis. nam Abelus, natu junior, juſtitiam colebat; &, omnibus, quæcunque gerebat, Deum præſentem ratus, virtuti proſpiciebat. paſtoralis autem ejus erat vita. Cæterum Caïs, quum alioquin valde improbus eſſet, & lucrum ſolum ſpectaret, terram etiam arare primus excogitavit, fratremque interemit tali de cauſa. Quum viſum eis eſſet ſacrificare Deo, Caïs quidem ex agriculturæ & arborum fructibus obtulit: Abelus vero lac & primogenita pecorum. Deus autem hoc ſacrificio magis delectabatur, utpote ſponte & ſecundum naturam provenientibus honoratus, non iis quæ ex inventione hominis avari per vim producta erant. Quapropter Caïs, indignatus Abelum à Deo ſibi prælatum eſſe, fratrem interficit; atque, abdito ejus cadavere, rem clam fore putabat. Deus autem, cognito facinore, venit ad Caïn, de fratre perquirens, ubinam *is* eſſet: multis enim diebus ſe non vidiſſe eum, quem reliquo omni tempore cum ipſo verſari animadvertiſſet. Caïs autem dubius animi, nec habens quod reſponderet

Fratres omnium primi, moribus diſſimilibus. Gen. c. 4.

Caïs, opes; *Abelus*, luctus.

Hic paſtor pius, ille improbus agricola.

Quæſita arte munera Deo minus placent.

---

a Κατηγορεῖτο *Hen.* b Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* τὰ ἑαυτῶν *Big.* τὰ ἑαυτῆς *Baſ.* & *G.* c Ita *MSS.* τὸ μὲν π. τὸ δ᾽ οὐκ *Baſ.* & *G.* d Sic in *MSS.* τὴν φωνῆς, ὀργ. ἐπὶ κακ. in *Editis.* e Ita *MSS.* αὐτοῖς & mox ὑποτιθέμενος in *Editis.* ſ Αὐτῶν *Hen.* Hac de re vide *Baſilium* de Paradiſo, & *Theſaurum Theolog.* & *Philolog.* p.60. & p.76. g Ita *Samb.* & *Big.* εἰλιατώμενον *Heſych.* ἰλυσπώμενον *Vat. Baſ. G.* & *Heſych.* h Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τόπον *Baſ.* & *G.* * Hic omittit quod de cuſtodia Angelica habet *Moyſes*: id forſan operi ſuo Philoſophico reſervandum ratus. k Sic *Samb. Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ παῖδας *Baſ.* & *G.* l Ita *MSS.* προσηγορεύετο *Editi.* m Πρότερος *Hen.* non incongrue. n Κτίσις ſoli *Samb.* & *Big.* o Τοῦτο σημαίνει π. *Baſ.* & *G.* p Οὐδὲν τοῦτο legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Vide *Druſii* Obſervatt. l.VI. c.XII. & *Iſ. Voſſ.* ad Objecta *Hornii*, cap.3. q Ita *Samb. Vet. Interpr.* & *Pet.* διαφόροις ἐχρῶντο *Vat.* διαφόροις ἐχρῶντο *Big.* & *Caſ.* ἐχρῶντο abſque διαφόροις *Baſ.* & *G.* r Ita *Samb. Vat. Pet.* προενοεῖτο *Alii* cum *Baſ.* & *G.* προὐνοεῖτο malit *Bernardus.* ſ Αὐτῷ *Samb.* & *Pet.* t Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ κτείνει καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐκ τοιαύτης αἰτίας *Baſ.* & *G.* u Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τούς. x Στέαρ LXX. *Interpretes.* y *Joſephum*, Rabbinos ſequutum in cauſa probati & improbati ſacrificii, peccare oſtendunt *Cunæus* de Rep. Hebr. *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. *Bæclerus* in Diſſert. Academ. cum aliis quam plurimis. z Καὶ βίᾳ *Hen.* & *Pet.* a Τὸ νεκρὸν αὐτ. π. ἀφανὲς *Hen.* & *Pet.* b Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ὑπολαμβάνων *Hen. Baſ.* & *G.* c *Al.* ἦλθε. d Ita *Big. Samb. Caſ.* ritu Attico. οἶδεν *Vat. Baſ.* & *G.* εἶδεν alii.

a Φησὶν

ſponderet Deo, ſe quidem in anguſtiis verſari & ipſe primum ait, quod frater nuſquam compareat. Deo autem majorem in modum inſtante & accurate inquirente, indignatus ille, non ſe pædagogum, neque cuſtodem ejus, nec rerum ejus *obſervatorem eſſe*, dixit. Tum vero Deus Caïn illico redarguit, quod fratris necis auctor eſſet: & miror, inquit, ſi de fratre neſcis dicere quid factum ſit, quem tu-met peremiſti. Attamen illi, ſacrificium facienti, ejuſque merito expoſcenti ne vehementius ei iraſceretur, cædis ſupplicium remiſit *Deus*: exſecrabilem autem fecit, poſteriſque ipſius, uſque ad ſeptimam progeniem, pœnam ſubeundam eſſe denunciavit; & ex iſta regione eum cum uxore ejicit.

Caïs Fratricida exſulat cum ſtigmate.

Illo autem extimeſcente, ne *per terram* oberrans in feras incideret, atque eo modo periret, juſſit eum *Deus* nihil triſte tali ex cauſa ſuſpicari; ſed, quod nec quidquam mali ex feris ei accideret, terram omnem impavide peragrare: ac, ſigno ei indito ut noſci poſſet, *è conſpectu ſuo* abire præcepit.

2. Caïs autem, multum terræ una cum uxore emenſus, tandem Naïda condidit; id loci nomen eſt: atque illic habitare conſtituit, ubi etiam liberos procreavit. Cæterum pœna nequaquam ei cedebat in admonitionem, ſed in malitiæ incrementum; voluptates quidem omnigenas ſibimet indulgenti, etiamſi cum injuria ſecum commorantium eas habere oporteret.

Stathmica, Gromatica, atque ipſa Architectura ad Caïn inventorem referuntur.

Facultates autem domeſticas magna pecuniarum vi ex rapinis & violentia amplificans, & ad luxuriam ac latrocinia familiares ſuos invitans, magiſter illis exſtitit ad pravam vitæ inſtitutionem. Et ſimplicitatem quidem, qua prius vivebant homines, excogitatis menſuris & ponderibus immutavit; vitæ innocentiam ex harum rerum ignoratione, animique magnitudinem in vafritiem & calliditatem vertens. Primus agris terminos poſuit, urbemque ædificavit & muris communivit, in unum convenire cogens domeſticos ſuos.

Gen. cap. 4. Prima urbium conditur Anocha, ſive Henochia, *in Naïde regione.*

Hanc autem civitatem ab Anocho, liberorum natu maximo, Anocham appellavit. Anochi vero filius fuit Jarades. Ex illo autem Maruelus, cujus filius fuit Mathuſalas: hujus vero Lamechus, cui filii exſtiterunt ſeptuaginta & ſeptem, ex duabus ſuſcepti uxoribus, Sella & Ada.

Scenitarum princeps Jobelus, Jubalus muſicorum, atque fabrorum Thobelus, aut Tubalcain.

Horum quidem Jobelus, ex Ada natus, fixit tabernacula, & rem pecuariam coluit. Jubalus vero, frater ejus uterinus, muſicam exercuit, pſalteriumque & citharam invenit. Thobelus autem, *unus* ex altera uxore prognatorum, qui viribus omnes ſuperabat, rem militarem egregie tractavit; cujus ope quæ ad corporis voluptatem faciunt

γοι πρὸς τὸν Θεόν, ἀμηχανεῖν μὲν καὶ αὐτὸς ἔφασκεν τὸ πρῶτον ἐπὶ τἀδελφῷ μὴ βλεπομένῳ. παροξυνθεὶς δέ, τοῦ Θεοῦ λιπαρῶς ἐγκειμένου καὶ πολυπραγμονοῦντος, οὐκ εἶναι παιδαγωγός, οὐδὲ φύλαξ αὐτοῦ καὶ τῶν ὑπ᾽ αὐτοῦ πραττομένων, ἔλεγεν. ὁ δὲ Θεὸς τηνικαῦτα ἤλεγχεν ἤδη τὸν Κάϊν, φονέα τἀδελφοῦ γενόμενον· καὶ θαυμάζω, [a] φησίν, εἰ περὶ ἀνδρὸς ἀγνοεῖς εἰπεῖν τί γέγονεν, ὃν αὐτὸς ἀπολώλεκας. τῆς μὲν οὖν ἐπὶ τῷ φόνῳ τιμωρίας αὐτὸν [b] ἠφίει, θυσίαν τε ἐπιτελέσαντα, καὶ δι᾽ αὐτῆς ἱκετεύσαντα μὴ λαβεῖν [c] ὀργὴν ἐπ᾽ [d] αὐτῷ χαλεπωτέραν· ἐπάρατον δὲ αὐτὸν ἐτίθει, καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ [e] τιμωρήσασθαι κατὰ τὴν ἑβδόμην ἠπείλησε γενεάν, καὶ τῆς γῆς ἐκείνης αὐτὸν ἐκβάλλει σὺν τῇ γυναικί. τοῦ δὲ μὴ θηρίοις ἀλώμενος περιπέσῃ δεδιότος, καὶ τοῦτον [f] ἀπόληται τὸν τρόπον, ἐκέλευε μηδὲν ὑφορᾶσθαι σκυθρωπὸν ἀπὸ τοιαύτης αἰτίας, ἀλλ᾽ ἕνεκα τοῦ μηδὲν ἐκ θηρίων αὐτῷ [g] γενέσθαι δεινόν, διὰ πάσης ἀδεῶς χωρεῖν γῆς· καὶ σημεῖον ἐπιβαλών, [h] ὡς γνώριμος ἂν εἴη, προσέταξεν ἀπιέναι.

β′. Πολλὴν δ᾽ ἐπελθὼν γῆν [i] ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς Κάϊς Ναΐδα, τόπον οὕτω καλούμενον, καὶ [k] αὐτόθι ποιεῖται τὴν κατοίκησιν, [l] ἔνθ᾽ αὐτῷ καὶ παῖδες ἐγένοντο. οὐκ ἐπὶ νουθεσίᾳ δὲ τὴν κόλασιν ἔλαβεν, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐξήσει τῆς κακίας· ἡδονὴν μὲν πᾶσαν ἐκπορίζων αὐτοῦ τῷ σώματι, κἂν μεθ᾽ ὕβρεως τῶν συνόντων [m] δέοι ταύτην ἔχειν. αὔξων δὲ τὸν οἶκον πλήθει χρημάτων ἐξ ἁρπαγῆς καὶ βίας, πρὸς ἡδονήν τε καὶ λῃστείαν τοὺς ἐντυγχάνοντας παρακαλῶν, διδάσκαλος αὐτοῖς πονηρῶν ὑπῆρχεν ἐπιτηδευμάτων. καὶ τὴν ἀπραγμοσύνην μέν, ᾗ πρότερον συνέζων οἱ ἄνθρωποι, μέτρων ἐπινοίᾳ καὶ σταθμῶν μετεστήσατο· ἀκέραιον αὐτοῖς ὄντα τὸν βίον ἐκ τῆς τούτων ἀμαθίας, καὶ [n] τὸ μεγαλόψυχον εἰς πανουργίαν [o] περιαγαγών. [p] ὅρους τῆς γῆς πρῶτος ἔθετο, καὶ πόλιν ἐδείματο καὶ τείχεσιν ὠχύρωσεν, εἰς ταὐτὸ συνελθεῖν τοὺς οἰκείους καταναγκάσας. καὶ τὴν πόλιν δὲ ταύτην ἀπὸ [q] Ανώχου, τοῦ πρεσβυτάτου [r] παιδὸς, Ανώχαν ἐκάλεσεν. Ανώχου δὲ [s] Ιαρέδης υἱὸς ἦν. ἐκ δὲ τούτου [t] Μαρούηλος, οὗ γίνεται παῖς Μαθουσάλας· οὗ δὲ Λάμεχος, ᾧ παῖδες ὑπῆρξαν ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα, ἐκ δύο γυναικῶν [u] αὐτῷ φύντες, Σελλᾶς καὶ Αδᾶς. τούτων Ιώβηλος μὲν [x] ἐξ Αδᾶς γεγονώς, σκηνὰς ἐπήξατο, καὶ [y] προβατείαν ἠγάπησεν. Ιούβαλος δέ, ὁμομήτριος ὢν [z] αὐτῷ, μουσικὴν ἤσκησε, καὶ [a] ψαλτήριον καὶ κιθάραν ἐπενόησε. Θόβελος δὲ [b] τῶν ἐκ τῆς ἑτέρας γεγονότων ἰσχύϊ πάντας [c] ὑπερβαλών, τὰ πολεμικὰ διαπρεπῶς μετῆλθεν· ἐκ τούτου καὶ τὰ πρὸς ἡδονὴν τοῦ

---

[a] Φησὶν ὁ Θεὸς *Big. Samb. & Vat.* [b] Ita *Samb. Hen. & Vet. Interpr.* ἀφίει alii. [c] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ. & Vet. Interpr.* ὀργὴν alii. [d] Αὐτοῦ *Vat.* [e] Ita *Samb. & Caſ.* τιμωρήσεσθαι *Hen.* τιμωρήσασθαι ferunt *cæteri*. [f] *Al.* ἀπόλοιτο. [g] Γενήσεσθαι *Samb.* [h] *Al.* οὗ. [i] Cum in uno *MS.* ſit ὁ δὲ ἐπ. & mox εἰς τόπον, mallem legere πολλὴν ὁ δὲ ἐπελθὼν γῆν, ἱδρύεται μετὰ τῆς γυναικὸς εἰς Ναΐδα τόπον, vel πολλὴν δ᾽ ἐπελθὼν γῆν μετὰ τῆς γυναικὸς Κάϊς, εἰς Ναΐδα ἱδρύεται τόπον. Apud *Thucyd.* ἐς δὲ Κολωνὰς τὰς Τρωϊάδας ἱδρυθείς, p. 72. *Edit. Oxon.* [k] *Al.* αὐτόσε. [l] Ενθα αὐτῶν παῖδες ἐγένοντο *Vat.* [m] *Al.* δέει. [n] Articulum τὸ, qui deerat in *Editis*, ex *MSS.* reſtitui. [o] Ita *Big. Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* ἀγαγὼν in aliis *MSS. & Editis*. [p] Ita ex *Cod. Vat. & Vet. Interpr.* ὅρους τε γῆς in aliis *MSS. & Editis*. [q] Ita & mox Ανώχαν *Big. Samb. & Vat.* Ενώσου & Ενώσαν *Baſ. & G.* Ενὼχ LXXX. [r] Παίδων *Vat.* [s] Ita *Hen. & Epiphanii* quidem *Jarath* non procul abeſt. Ιαρέδης *Vat. & Caſ.* Ιαρείδης *Samb.* Ιάρεδος in *Editis*, Γαϊδὰδ LXX. [t] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ. & Vet. Interpr.* Μαρουὴλ *Hen.* Μαλέηλος in *Editis*. Μαϊὴλ & Μαλελεὴλ LXX. [u] Αὐτοῦ *Vat.* [x] Ita *Hen. Baſ. G. Vetus Interpr.* & LXX. ἐκ Σελλᾶς *Big. Samb. Vat. Caſ.* communi vitio. [y] Sic *Samb. & Zonaras.* προβατίαν *cæteri plerique.* [z] Αὐτοῦ *Vat.* [a] Ita in *Editis, Euſtathio Antioch. Zonara,* & LXXX. ψαλτήρια καὶ κιθάρας *Big. Samb. Vat. & Caſ.* [b] Sic *Samb.* ἐκ τῶν τῆς *in reliquis & Editis.* [c] Ita *Big. & Samb.* ὑπερβάλλων *alii.*

στόματος ἐκπορίζων, [a] χαλκείαν πρῶτος [b] ἐπενόησε. πατὴρ δὲ θυγατρὸς γενόμενος [c] Λάμεχος, Νααμᾶς ὄνομα· [d] ἐπεὶ, τὰ θεῖα σαφῶς ἐξεπιστάμενος, ἑώρα δίκην ἑαυτὸν ὑφέξοντα τῆς Κάϊος ἀδελφοκτονίας, τοῦτο ταῖς ἑαυτοῦ γυναιξὶν ἐποίησε φανερόν. [e] ἔτι δὲ ζῶντος Ἀδάμου, καὶ Κάϊος τοὺς ἐκγόνους πονηροτάτους συνέβη γενέσθαι, κατὰ διαδοχὴν καὶ μίμησιν ἄλλον ἄλλου χείρονα τελευτῶντα· πρός τε πολέμους εἶχον ἀκρατῶς καὶ πρὸς λῃστείαν ὡρμήκεσαν. [f] ὅλως δ᾽ εἴ τις ὀκνηρὸς ἦν πρὸς τὸ φονεύειν, ἀλλ᾽ οὖν ἀπονοίᾳ ἦν θρασὺς, ὑβρίζων καὶ πλεονεκτῶν.

γ΄. Ἀδάμος δὲ, ὁ πρῶτος ἐκ γῆς γενόμενος· ἀπαιτεῖ γὰρ ἡ διήγησις τὸν περὶ αὐτοῦ λόγον· Ἀβέλου μὲν ἐσφαγμένου, Κάϊος δὲ διὰ τὸν ἐκείνου φόνον πεφευγότος, παιδοποιίας ἐφρόντιζε. καὶ [g] δεινῶς εἶχεν αὐτὸν γενέσεως ἔρως, ἔτη τριάκοντ᾽ ἤδη καὶ διακόσια ἠνυκότα τοῦ βίου, πρὸς οἷς ἕτερα ζήσας ἑπτακόσια τελευτᾷ. γίνονται μὲν οὖν παῖδες [h] αὐτῷ, ἄλλοι τε [i] πλείους, καὶ Σῆθος. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἄλλων μακρὸν ἂν εἴη λέγειν· πειράσομαι δὲ μόνα τὰ τῶν ἀπὸ Σήθου διελθεῖν. τραφεὶς γὰρ οὗτος, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν ἤδη τὰ καλὰ κρίνειν [k] δυναμένην, ἀρετὴν ἐπετήδευσε· καὶ γενόμενος αὐτὸς ἄριστος, μιμητὰς [l] τῶν αὐτῶν τοὺς ἀπογόνους κατέλιπεν. [m] οὗτοι πάντες ἀγαθοὶ φύντες, [n] γῆν τε τὴν αὐτὴν ἀστασίαστοι [o] κατῴκησαν εὐδαιμονήσαντες· μηδενὸς αὐτοῖς, ἄχρι καὶ τελευτῆς, δυσκόλου προσπεσόντος· σοφίαν τε τὴν περὶ τὰ οὐράνια καὶ τὴν τούτων διακόσμησιν ἐπενόησαν. ὑπὲρ δὲ τοῦ μὴ [p] διαφυγεῖν τοὺς ἀνθρώπους τὰ εὑρημένα, μὴ δὲ πρὶν εἰς γνῶσιν ἐλθεῖν φθαρῆναι· [q] προειρηκότος ἀφανισμὸν Ἀδάμου τῶν ὅλων ἔσεσθαι, τὸν μὲν κατ᾽ ἰσχὺν πυρὸς, τὸν ἕτερον δὲ κατὰ βίαν καὶ [r] πληθὺν ὕδατος· στήλας δύο ποιησάμενοι, τὴν μὲν ἐκ πλίνθου, τὴν δ᾽ ἑτέραν ἐκ λίθων, ἀμφοτέραις ἐνέγραψαν τὰ εὑρημένα. [s] ἵν᾽ εἰ καὶ συμβῇ τὴν πλινθίνην ἀφανισθῆναι ὑπὸ τῆς ἐπομβρίας, ἡ λιθίνη μείνασα παράσχῃ μαθεῖν τοῖς ἀνθρώποις τὰ ἐγγεγραμμένα, δηλοῦσα καὶ πλινθίνην δ᾽ ὑπ᾽ αὐτῶν ἀνατεθῆναι. μένει δ᾽ ἄχρι τοῦ δεῦρο κατὰ γῆν τὴν [t] Σιριάδα.

ſibimet comparans, opificium ærarium primus excogitavit. Lamechus autem filiæ factus pater, *cui* nomen Naamas; quoniam, rerum divinarum ſcientia pollens, viderat ſe pœnæ ſubjacere ob fratricidium à Caï perpetratum, uxoribus ſuis hoc indicavit. Cæterum adhuc vivente Adamo, progeniem etiam Caïs ſceleratiſſimam fieri contigit, cum per ſucceſſionem & imitationem alius alio indies deterior evaderet: ad bellum quippe ſupra modum proclives erant, & ad latrocinia præcipites ferebantur. Summatim vero, ſi quis ſegnis eſſet ad cædem faciendam, ſaltem perditæ erat & profligatæ dementiæ, *in alios* contumelioſus & injurioſus.

Caïnitæ à malo parente peſſimi.

3. Adamus autem, primus è terra factus, (nam de eo narratio à nobis aliquid dicendum exigit) poſteaquam Abel fuerat occiſus, & Caïs propter cædem ejus ſolum vertiſſet, de liberis procreandis cogitabat. Vehementi enim prolis deſiderio tenebatur, annos *jam* agens triginta & ducentos; quibus cum acceſſiſſent alteri ſeptingenti, *tandem* vita defunctus eſt. Et quidem illi nati ſunt filii complures, & *inter hos* Sethus. Sed de aliis quidem longum foret narrare: conabor autem ea ſola, quæ ad Sethi poſteros ſpectant, memorare. Is namque *à patre* educatus, & eo ætatis veniens, ut jam quæ recta eſſent diſcernere valeret, virtutis ſtudiis ſemet addixit: &, cum ipſe vir optimus exſtitiſſet, eorundem imitatores filios reliquit. Illi autem omnes, bona indole præditi, tum eandem terram ſine ſeditone incolebant beati (nulla re moleſta illis, quoad viverent, accidente) tum ſapientiam circa cœleſtia & eorum ornatum excogitaverunt. Ne autem illa inventa homines effugerent, & antequam venirent in notitiam interciderent (cum rerum omnium interitum fore, alterum quidam ignis vi, alterum vero per violentiam & multitudinem aquarum, prædixiſſet Adamus) columnis duabus exſtructis, una quidem ex latere, altera vero ex lapidibus, inventa *ſua* utrique inſcripſerunt. Ut ſi eveniret lateritiam everſam iri per imbrium vim, lapidea ſuperſtes oſtenderet hominibus *Aſtronomica* inſcripta, ſimulque indicaret & lateritiam ab illis poſitam fuiſſe. Manet autem hodieque in terra Siriade.

Gen. cap. 4, 25. & cap. 5, 3.

Sethum genuit Adamus anno ætatis ſuæ 230.

Sethi nepotes, pietati & aſtronomiæ dediti, obſervationes ſuas cœleſtes duabus columnis inſcripſerunt.

Harum lapidea adhuc exſtare dicitur in Siriade.

---

[a] Ita *Big. Samb. Vat.* Χαλκείαν τε, & mox πατήρ τε in *Editis.* [b] Ἐξεῦρε ſolus *Hen.* [c] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* *Editi* non agnoſcunt Λάμεχος, ponuntque mox ὀνόματι pro ὄνομα. [d] Ita *Big.* & *Vat.* ἐπεὶ δὲ τὰ θεῖα *Baſ.* ἐπεὶ δὲ ὁ Λάμεχος τὰ θεῖα *Gen.* ἐπεὶ ὁ Λάμεχος τὰ θ. *Samb.* [e] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* imo *Samb.* legit Ἀδάμου τε. *Baſ.* omittit καί. *Gen.* anticipat, ἔτι καὶ ζῶντος. [f] Sic *Big. Samb. Vat* & *Caſ.* ἄλλος δ᾽ εἴ τις ὀκνηρῶς εἶχε πρὸς τὸ φονεύειν καὶ ἄλλην ἀπόνοιαν, ἦν θρ. in *Editis.* [g] Ita *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δεινὸς alii. [h] Al. αὐτοῦ. [i] *Sc.* filii XXXIII. filiæ XXVII. auctore *Cedreno*, Vol. I. p. 8. [k] Ita in *MSS.* δυνάμενος in *Editis.* [l] Sic *Big.* τοῦ αὐτοῦ αὐτῶν τοὺς *Samb. Vat.* & *Caſ.* τοῦ αὐτοῦ ἀρίστων ἀπογ. Cl. *Boſius.* τοῦ αὐτοῦ τοὺς *Baſ.* τοῦ αὐτοῦ τοὺς *Gen.* [m] Ita *MSS.* οἱ δὲ in *Editis*, & *Zonara.* [n] Τὴν γῆν αὐτὴν *Big.* τὴν αὐτὴν γῆν *Vat.* & *Samb.* [o] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατοικήσαντες εὐδαιμόνησαν ut & mox ἄχρι τελευτῆς in *Editis.* [p] *Al.* φυγεῖν. [q] Προειρηκότος *Baſ.* & *G.* minus recte. [r] Ita *Samb.* πλῆθος alii. [ſ] Ita locum reſtituimus ex *Codd. Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Ἵνα καὶ πλινθίνης ἀφανισθείσης &c. dein τὰ ἐγγεγραμμένα δηλοῦσα. καὶ πλ. *Baſ.* & *G.* Locum aliquatenus ſanavit *Voſſius* (l. I. c. 9. de Arte Gram.) στήλην ponendo poſt ἐγγεγραμμένα, eamque tollendo poſt δηλοῦσα, ſed interpolavit potius, quam recte emendatum dedit Cl. *Huetius* in Dem. Evangel. [t] Sic *Big. Samb.* & *Caſ.* Συριάδα *Alii* cum *Editis.* Σιριάδα *Malela, Glycas, Cedrenus,* & *Vetus Interp.* unde Eccleſiaſticorum in Hiſtoriis Σιριάδος ὄρος. Verum Σηϊριάδα ex *Joſepho* legiſſe videtur *Euſtathius Antioch.* unde *Iſ. Voſſio* de *LXX. Interp.* p. 271. & *Marſhamo* in Can. Chron. p. 39. in mentem venit intelligi *Seirath* locum in Gilgalis, in quo lapides ſculptos memorat *Liber Judicum*, III. 26. Cl. *Dodwello* (in Append. ad Diſſert. Cypr. p. 29. & 36.) veriſimile videtur, terram *Siriadicam* in Ægypto quærendam eſſe. Vide *Eundem* in *Diſſert.* de *Sancuniathone*, p. 26, 36. & Cl. *Fabricium* in Bibl. Gr. l. I. c. XI. Adde Cl. *Stillingfletum* in Originibus Sacr. l. I. c. 2. *J. H. Urſinum* in Exercit. Sacr. p. 215. & *Simonium* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 34. & Vol. 3. p. 347. cum multis aliis.

IV.

CAP. III.

De Diluvio; & quomodo Noëus, in arca cum familia ſervatus, habitarit in campo Sennaar.

ET iſti quidem per ſeptem ætates *eo ſtatu* perſtiterunt, Deum pro rerum omnium Domino agnoſcentes, virtutemque in omnibus reſpicientes. Procedente dein tempore patriis ab inſtitutis in pejus mutati ſunt, neque Deum cultu debito & honore dignantes, neque juris erga homines rationem habentes; ſed tum, eo quo virtutem antea certatim colebant, duplo majore ad malitiam ſtudio ſe ferri oſtendebant: quo factum eſt ut Deum ſibimet infenſum reddiderint. Nam multi angeli Dei, cum mulieribus conſueſcentes, filios genuerunt injurioſos & omnis honeſti contemptores, propter potentiæ fiduciam: hiſce enim, quæ Gigantes auſos eſſe tradunt Græci, ſimilia & iſti perpetraſſe dicuntur. Noëus autem, quæ ab iis acta erant indignatus, eorumque conſilia gravatim ferens, ſuadebat ut in melius mentem actuſque mutarent. Verum, cum videret illos ſibimet non parere, totoſque vitiorum illecebris irretiri, veritus ne & ſe cum uxore & filiis eorumque conjugibus interimerent, ab ea terra diſceſſit.

Angeli Dei cum mulieribus commiſcentur.

Gen. c. 6.

Secedit Noëus.

2. Deus autem illum quidem juſtitiæ ergo valde dilexit; iſtos vero non ſolum malitiæ damnavit, ſed, cum viſum eſſet ei univerſum genus humanum perdere, aliudque novum ſceleris purum inſtaurare, reſectoque vitæ ſpatio & non totidem annorum ac prius ſed centum & viginti conſtituto, continentem terram in pelagi faciem immutavit: & ſic iſti quidem univerſi abſumpti ſunt. Noëus autem ſolus eſt ſervatus, Deo ipſi hujuſmodi fabricam & viam ad ſalutem ſuggerente. Arcam quatuor contignationum conſtruens, ut longitudo trecentos cubitos pateret, latitudo quinquaginta, & altitudo triginta, in eam cum matre filiorum & eorum conjugibus conſcendit, aliiſque, quæ ad uſus neceſſarios ſibi ſuppeditura eſſent, impoſitis, omnigeniſque animalibus, iiſque mare & femina, ad genus illorum reparandum ſecum introductis, & ex aliis eorum ſeptem numero. Erat autem arca cum parietibus valida, tum commiſſuris

Gen. cap. 6. Humanæ vitæ modulus, anni 120.

Deſcribitur arca Noëi.

Gen. c. 6. & 7.

Noëi ſtemma.

ΚΕΦ. γ΄.

δ΄.

Ὡς ὁ κατακλυσμὸς ἐγένετο· καὶ ὃν τρόπον Νῶεος, σωθεὶς λάρνακι μετὰ τῶν συγγενῶν, κατῴκησεν ἐν τῷ Σενναὰρ πεδίῳ.

ΚΑΙ οὗτοι μὲν ἑπτὰ [a] γενεὰς διέμειναν, Θεὸν ἡγούμενοι δεσπότην εἶναι τῶν ὅλων, καὶ πάντα πρὸς ἀρετὴν [b] βλέποντες. εἶτα προϊόντος τοῦ χρόνου μεταβαλλόμενοι πρὸς τὸ χεῖρον ἐκ τῶν [c] πατρείων ἐθισμῶν, μήτε τὰς νενομισμένας τιμὰς ἐπὶ τῷ Θεῷ παρέχοντες, μήτε τοῦ πρὸς ἀνθρώπους δικαίου ποιούμενοι λόγον, ἀλλ' ἣν πρότερον εἶχον τῆς ἀρετῆς ζήλωσιν, διπλασίονα τῆς κακίας τότ' [d] ἐπεδείκνυντο δι' ὧν ἔπραττον· ἔνθεν [e] ἑαυτοῖς τὸν Θεὸν ἐξεπολέμωσαν. πολλοὶ γὰρ [f] ἄγγελοι Θεοῦ, γυναιξὶ συμμιγέντες, ὑβριστὰς ἐγέννησαν παῖδας, καὶ [g] παντὸς ὑπερόπτας καλοῦ, διὰ τὴν ἐπὶ τῇ δυνάμει πεποίθησιν· ὅμοια γὰρ τοῖς ὑπὸ γιγάντων τετολμῆσθαι λεγομένοις ὑφ' Ἑλλήνων, καὶ οὗτοι δράσαι παραδίδονται. ὁ [h] Νῶεος δὲ, τοῖς πραττομένοις ὑπ' αὐτῶν δυσχεραίνων, [i] καὶ τοῖς βουλεύμασιν ἀηδῶς ἔχων, ἔπειθεν ἐπὶ τὸ κρεῖττον [k] αὐτοὺς τὴν διάνοιαν καὶ τὰς πράξεις μεταφέρειν. ὁρῶν δ' οὐκ ἐνδιδόντας, ἀλλ' ἰσχυρῶς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς τῶν κακῶν κεκρατημένους, δείσας μὴ καὶ φονεύσωσιν αὐτὸν, μετὰ [l] γυναικὸς καὶ τέκνων καὶ τῶν τούτοις [m] συνοικουσῶν, ἐξεχώρησε τῆς γῆς.

β΄. Ὁ δὲ Θεὸς τοῦτον μὲν τῆς δικαιοσύνης ἠγάπησε· κατεδίκαζε [n] δ' οὐκ ἐκείνους μόνον τῆς κακίας, ἀλλὰ καὶ πᾶν ὅσον ἦν ἀνθρώπινον τότε δόξαν αὐτῷ διαφθεῖραι, καὶ ποιῆσαι γένος ἕτερον πονηρίας καθαρὸν, ἐπιτεμόμενός [o] τε αὐτῶν τὸν βίον, καὶ ποιήσας ἐτῶν οὐχ ὅσα πρότερον ἔζων, [p] ἀλλ' ἑκατὸν εἴκοσιν, εἰς θάλασσαν τὴν ἤπειρον μετέβαλε· καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀφανίζονται πάντες. Νῶεος δὲ σώζεται [q] μόνος, ὑποθεμένου μηχανὴν αὐτῷ καὶ πόρον πρὸς σωτηρίαν τοῦ Θεοῦ τοιαύτην. [r] λάρνακα τετράστεγον κατασκευάσας, πηχῶν τὸ μῆκος τριακοσίων, πεντήκοντα δὲ τὸ πλάτος, καὶ [s] τριάκοντα τὸ βάθος, εἰς ταύτην σύν τε μητρὶ τῶν παίδων καὶ ταῖς τούτων γυναιξὶν ἐνέβη· τά τε ἄλλα, ὅσα πρὸς τὰς χρείας αὐτοῖς ἐπικουρήσειν ἔμελλεν, ἐνθέμενος, ζῶά τε παντοῖα πρὸς διατήρησιν τοῦ γένους αὐτῶν, ἄῤῥενά τε καὶ θήλεα, [t] συνεισβαλόμενος, ἄλλα τε τούτων [u] ἑπταπλασίονα τὸν ἀριθμόν. ἦν δ' ἡ λάρναξ τούς τε τοίχους καρτερὰ, [x] καὶ τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* γενεαῖς *Baſ.* & *G. aliique.* Nonnulli, *Epiphanium* ſequuti in lib. 1. *contr. Hæreſes*, dicunt nequitiam cœptam eſſe tempore Jaredi. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 254. Vol. 2. [b] Sic ex *MSS.* in *Editis* ἀποβλέποντες. [c] Iſtud ex *MSS.* πατρῴων *Baſ.* & *G.* [d] Ita *MSS.* ἐπιδεικνύμενοι *Baſ.* & *G.* quæ lectio ferri poteſt, ut etiam, ἀλλ' ἣ πρότ. in præcedentibus. Forſan tamen ἀλλ' οἱ πρότερον, & dein ἐπεδείκνυντο. [e] Ex *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* [f] Falſa hæc, ſed Antiquis tamen credita, ut *Philoni*, *Juſtino M. Tertulliano*, *Lactantio* &c. Vide hac de re *Heideggerum* in Hiſt. Sacr. p. 206. *Raderi* & *Du Cangii* notas ad *Chronic. Paſch.* ut & *Dauſquei um* in *Baſilium Seleuc.* p. 328. *Gallæum* de Sibyll. Orac. vol. 1. p. 69, 97. *Barthium* in Adverſ. p. 2267. *Seldenum* de *DIs Syris*, c. 3. *Bangium* in Cœlo Orientali, p. 33. &c. *Gatakerum* de Stylo Novi Teſt. c. 13. *Spencerum* ad Originem, p. 69. *Colomeſium* in Opuſc. p. 78. & *Daviſium* in notis ad Commodianum, p. 201. [g] Sic in *MSS. Vet. Interp.* & *Glyca.* πάντας & πάντως *aliis.* [h] Ita ſemper in pleriſque *MSS.* quod ſemel monuiſſe ſatis ſit. Νῶε ſcribi forma nominis patria teſtatur *Joſephus*, c. 6. Νῶχος in uno *MS.* & *Edit. Baſ.* & *G.* paſſim. in altero *MS.* Νάετος ubique. [i] Sic ex *MSS.* in *Editis* καὶ ἀλγῶν ὡς εἶχεν. [k] Ex *Big.* & *Samb.* in aliis *MSS.* & *Editis* deeſt vox αὐτοὺς. [l] Ita ex *Cod. Vat.* & *Vetere Interpr.* γυναικῶν in reliqnis *MSS.* & *Editis.* Pro γυναικὸς facit *Joſephi* locus, infra, v. 33. [m] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* συνοικῶν. [n] Ita ex *MSS.* δὲ οὐκ ἐκείνων μόνον *Baſ.* δ' οὐκ ἐκείνῳ *G.* [o] Illud τε ex *MSS.* [p] *Joſephum* hic falli notavit *Caſaubonus* (ad *Treb. Poll.* p. 219.) prætereaque ſibi non conſtare, quum ſub finem cap. VII. non poſt *Cataclyſmum*, ſed poſt *Moyſis obitum* hoc contigiſſe ſcribat. Vide etiam *Cunæum* de Rep. Hebr. l. 3. c. 2. [q] Ita ex *MSS.* in Editis μόνον. [r] De fabrica Arcæ videſis *Buteonem* & *Hoſtum*, *Wilkinſium* in Tom. 10. Synopſ. Criticorum per *Polum*, p. 82. & *Stillingfleti* Origines ſacr. l. 3. c. 4. [s] Ita ex *MSS.* in *Editis* τριάκοντα βάθος, dein σὺν τῇ μητρί. [t] Sic *MSS.* in *Editis* συνεισβαλλόμενος. [u] De duobus & ſeptem *individuis*, non *paribus*, contra *Juſtinum Martyrem*, *alioſque*, verba accipienda eſſe docet *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 513. Vide etiam *Gallæum* de Orac. Sibyll. p. 127. Vol. 1. [x] Ex *MSS.* addita ſunt illa ἐν τοῖς ἁρμοῖς ἰσχυρῶς ἐνδεδεμένη, quæ fruſtra quæras apud *Baſ.* aut *Gen.* aut *Vet. Interpr.*

a Rurſum

ἰσχυρᾶς ἐνδεδεμένη καὶ τὸν ὄροφον· ὡς μηδαμόθεν ἐπικλύσασθαι, μήδ' ἡττᾶσθαι τῆς τοῦ ὕδατος βίας. καὶ ὁ Νώεος μὲν οὕτως μετὰ τῶν οἰκείων διασώζεται· ἦν δ' αὐτὸς μὲν ἀπὸ Ἀδάμου δέκατος. Λαμέχου γάρ ἐστιν υἱὸς, οὗ πατὴρ ἦν Μαθουσάλας. οὗτος δὲ ἦν τοῦ [a]Ἀνώχου τοῦ Ἰαρέδου. [b]Μαλουήλου δὲ Ἰάρεδος ἐγεγόνει, ὃς ἐκ [c]Καϊνᾶ τεκνοῦται τοῦ Ἐνώσου, σὺν ἀδελφαῖς πλείοσιν. Ἔνωσος δὲ Σήθου υἱὸς ἦν, τοῦ Ἀδάμου.

γʹ. Συνέβη δὲ τοῦτο τὸ πάθος κατὰ τὸ ἑξακοσιοστὸν ἔτος ἤδη Νωέου τῆς ἀρχῆς, ἐν μηνὶ δευτέρῳ, Δίῳ μὲν ὑπὸ [d]Μακεδόνων λεγομένῳ, [e]Μαρσουάνῃ δὲ ὑπὸ Ἑβραίων· [f]οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ τὸν ἐνιαυτὸν ἦσαν διατεταχότες. Μωϋσῆς δὲ τὸν [g]Νισᾶν, ὅς ἐστι Ξανθικὸς, μῆνα πρῶτον ἐπὶ ταῖς ἑορταῖς ὥρισε, κατὰ τοῦτον ἐξ Αἰγύπτου τοὺς Ἑβραίους προαγαγών. οὗτος δ' αὐτῷ καὶ πρὸς ἁπάσας τὰς εἰς τὸ θεῖον τιμὰς ἦρχεν· ἐπὶ μέντοιγε πράσεις καὶ ὠνὰς, καὶ τὴν ἄλλην διοίκησιν, τὸν πρῶτον [h]κόσμον διεφύλαξε. τὴν δ' ἐπομβρίαν ἄρξασθαί φησιν τῇ ἑβδόμῃ τοῦ [i]προειρημένου μηνὸς καὶ εἰκάδι. χρόνος δὲ οὗτος ἀπὸ Ἀδάμου τοῦ πρώτου γενομένου ἐτῶν ὑπῆρξε δισχιλίων [k]ἑξακοσίων πεντήκοντα ἕξ. ἀναγέγραπται δ' ὁ χρόνος ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις· σημειουμένων μετὰ πολλῆς ἀκριβείας τῶν τότε καὶ τὰς γενέσεις τῶν ἐπιφανῶν ἀνδρῶν καὶ τὰς τελευτάς.

δʹ. Ἀδάμῳ μὲν οὖν, τριακοστῷ ἤδη καὶ [l]διακοσιοστῷ ἔτει γεγονότι, παῖς Σήθος γίνεται· ὃς ἐννακόσια μὲν καὶ τριάκοντα ἐβίωσεν ἔτη. Σήθος δὲ, κατὰ πέμπτον καὶ [m]διακοσιοστὸν ἔτος, ἐγέννησεν Ἔνωσον· ὃς, [n]δώδεκα ζήσας ἔτη καὶ ἐννακόσια, Καϊνᾷ τῷ παιδὶ τὴν τῶν πραγμάτων ἐπιμέλειαν παραδίδωσιν, τεκνώσας αὐτὸν περὶ ἑκατοστὸν καὶ ἐνενηκοστὸν ἔτος. οὗτος ἐβίωσεν ἔτη [o]πέντε πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις. [p]Καϊνᾶς δὲ, [q]βιοὺς δέκα καὶ ἐννακόσια, Μαλάηλον υἱὸν ἔσχεν, ἔτει γενόμενος [r]ἑκατοστῷ ἑβδομηκοστῷ. οὗτος ὁ Μαλάηλος, ζήσας πέντε πρὸς τοῖς ἐνενήκοντα καὶ ὀκτακοσίοις, ἐτελεύτησεν, Ἰάρεδον καταλιπὼν υἱόν. [ſ]ὃν, ἔτος ἑξηκοστὸν ἤδη καὶ ἑκατοστὸν καὶ πέμπτον γενόμενος, ἐγέννησε. τοῦτον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντα, Ἄνωχος υἱὸς διαδέχεται, γεννηθεὶς περὶ ἔτη δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν τοῦ πατρὸς αὐτῷ τυγχάνοντος. οὗτος, ζήσας πέντε καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς τριακοσίοις, ἀνεχώρησε πρὸς τὸ θεῖον· ὅθεν οὐδὲ τελευτὴν αὐτοῦ ἀναγεγράφασι. [t]Μαθουσάλας δὲ [u]Ἀνώχου παῖς, [x]κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστὸν [καὶ ἑκατοστὸν,] Λάμεχον υἱὸν ἔσχε, [y]περὶ ἔτη γεγονὼς

tectoque firma; ut nulla ex parte ſubmergeretur, aut aquarum violentiæ cederet. Atque ita quidem Noëus cum ſuis ſervatus eſt. Erat autem ipſe quidem ab Adamo decimus. Nam Lamecho eſt genitus, cui pater erat Mathuſalas. Hic autem Anochi fuit, filii Jaredi. Ex Maluelo vero genitus eſt Jaredus; qui cum ſororibus plurimis ex Caïna prognatus eſt, Enoſi filio. At Enoſus Sethi filius erat, qui ex Adamo natus eſt.

Noëi ſtemma.

3. Contigit autem hæc calamitas anno ætatis Noëi ſexcenteſimo, menſe ſecundo; qui à Macedonibus Dius appellatur, ab Hebræis autem Marſuane: ita enim in Ægypto annum conſtituerunt. Moyſes autem Niſan, qui eſt Xanthicus, in feſtis *obſervandis* menſem primum eſſe voluit; quod in eo Hebræos ex Ægypto eduxiſſet. Verum iſte *licet* ab eo in omnibus, quæ ad honores divinos ſpectant, exordium fecit; venditionibus tamen & emptionibus, & rerum cæterarum adminiſtratione, priſtinum ordinem ſervavit. Vim autem imbrium cœpiſſe ait vigeſima ſeptima die prædicti menſis. Tempus vero hoc ab Adamo primo homine annorum erat bis mille ſexcentorum quinquaginta ſex. In libros autem ſacros relatum eſt tempus: iſtius ætatis hominibus multa cum diligentia notantibus virorum illuſtrium natales & obitus.

Cataclyſmus orbem invaſit menſe Octobri.

Duplex anni Hebraici initium.

4. Adamo ſiquidem, cum eſſet triginta & ducentorum annorum, Sethus filius natus eſt; qui *Adamus* nongentos & triginta vixit annos. Sethus autem ducenteſimo & quinto anno genuit Enoſum, qui, cum duodecim & nongentos vixiſſet annos, Caïnæ filio rerum curam tradidit, quem genuerat anno *ætatis ſuæ* centeſimo & nonageſimo. iſte vixit quinque & nongentos annos. Caïnas vero, vivens decem & nongentos annos, Malaëlum filium habuit, quem genuit annum agens centeſimum ſeptuageſimum. Iſte Malaëlus, cum vixiſſet quinque & nonginta & octingentos annos, defunctus eſt, Jaredum filium relinquens; quem genuit, cum ſexaginta quinque & centum eſſet annorum. Huic, duo & ſexaginta & nongentos annos viventi, Anochus filius ſucceſſit, natus cum ſexaginta duorum & centum annorum eſſet pater ejus. Ille, exactis trecentis ſexaginta quinque annis, diſceſſit ad Deum: quo factum eſt, ut obitum ejus in faſtos non retulerint. Mathuſalas autem Anochi filius, ſexageſimo quinto [& centeſimo] ei natus anno, Lamechum filium habuit, cum eſſet annorum octoginta

Gen. c. 5.

Patriarcharum γενεαλογία.

	an. æt.
Adami	230.
Sethi	205.
Enoſi	190.
Caïnæ	170.
Malaëli	165.
Jaredi	162.
Anochi.	165.
Mathuſalæ	187.
Lamechi	182.
Adde his Noëi annos	600.

Colliguntur itaque 2256 anni ab Adamo condito ad Diluvium.

---

[a] Rurſum ex *MSS.* Ἀνώχου. in *Editis* Ἐνώχου. *Zonaras* aliique in hoc ſtemmate Ἐνὼχ reponunt ex LXX. [b] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Μαλαήλου. [c] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Καΐνου. [d] Sc. *Syro-Maced.* non *Macedonum Europæorum.* Vide *Marſhami* Can. Chron. p. 183. [e] Ita cum *Vet. Interpr.* nec procul abſcedunt *Samb. Caſ. Syncellus*, & *Indices MSS.* in Archivis Pembrochianis, qui Μαρσουὰν appellant. Nulluſque dubito quin Μαρσουνὴ *Editorum* fuerit à Librarii lapſu pro Μαρσουάνῃ. Vide *Druſii* Obſerv. Sacr. l. 1. c. 13. [f] Sic ex *MSS.* in *Editis* οὕτω γὰρ Αἰγύπτιοι. Nonnulli conjecerant οὕτως γὰρ ἐν Αἰγύπτῳ, aut οὕτω παρ' Αἰγυπτίοις. [g] Ita ex *Samb.* & *Heſychio.* Νισὰν *aliis.* [h] Μῆνα in *MSS.* Vulgatum tamen κόσμον retinendum eſſe ſuadet *Bernardus* ex *Heſychio* qui κατάστασιν interpretatur. Favent *Vet. Interpr.* & *Comeſtor.* [i] Sic in *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* προκειμένου. [k] Ita in Codd. omnibus, tam Græcis quam Latinis, tam *MSS.* quam *Editis.* Nonnulli legunt ὑπῆρχε δὲ χιλίων ἑξακοσίων &c. Verum in Chiliadum numero cum *Joſepho* convenit *Eutychius Alex.* ut & *Joſephus Chriſtianus* in *Hypomneſtico* ſuo. Διακοσίων edidit *Bernardus.* quod ſane poſtulant numeri ſequentes. [l] In *MSS.* τριακοσιοστῷ. [m] In Codd. Latinis *centeſimo & quinto anno.* [n] Ita *Baſ.* & *G.* quibuſcum conveniunt *S. Biblia* & *Zonaras.* in *MSS.* πέντε. Puto itaque Sethum cum filio vitæ ſuæ numeros minores ſcribarum oſcitantia permutaſſe. *E. Bernardus.* [o] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpres* in quibuſdam *Codd.* in aliis δώδεκα cum *Big. Caſ.* & *Vat.* [p] Ita *Big.* & *Samb.* Καϊνὸς *Baſ. G. aliique.* [q] In *Vat.* βιοὺς ἔτη δέκα καὶ ἐννακόσια Μαλάηλον τὸν υἱόν. [r] Ἑκατοστῷ non agnoſcit *Vet. Interpr.* [ſ] Ita plane juxta *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* niſi quod ὃς in ὃν mutaverim cum *Bernardo*, auctoritate *Veteris Interpretis.* In *Baſ.* & *G.* ὃς ἔτος ἤδη δεύτερον καὶ ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν γενόμενος ἐγέννησεν Ἐνωχον, εἰς δύο καὶ ἑξήκοντα πρὸς τοῖς ἐννακοσίοις βιώσαντα, Ἐνωχὸν γὰρ ὁ υἱὸς διαδέχεται γεννηθεὶς &c. [t] Ita *Vat. Caſ. Baſ. G.* & *Membranæ Latinæ.* Μαθουσάλα aut Μαθουσάλ contracte in aliis *MSS.* [u] Ita *MSS.* quo modo reſcripſi v. 36. in *Editis* Ἐνώχου. [x] In *MSS Gr.* & *Lat.* κατὰ ἔτος αὐτῷ γεγονὼς πέμπτον καὶ ἑξηκοστόν. unde illud ἑκατοστὸν (quod exciderat conſonantia vocum ἑξηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν) reſtituit *E. Bernardus.* In *Editis* γεγονὼς ἕβδομον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστόν. [y] Ita cum *Codd.* aliquot *Epiphanii*, & LXX. *Interpretibus.*

octoginta ſeptem & centum: cui tradidit principatum, quem ipſe tenuerat annis nongentis ſexaginta & novem. Lamechus autem, cum imperium tenuiſſet annis ſeptingentis ſeptuaginta & ſeptem, Noëum filium ſuum rerum præfecturæ admovit; qui Lamecho natus eſt, anno *ætatis ſuæ* ſecundo & octogeſimo ſupra centeſimum expleto; & quinquaginta & nongentis annis rebus præfuit. Hi anni in unam ſummam collecti tempus ſupraſcriptum complent. Nemo autem inquirat in obitus iſtorum virorum, (cum filiis enim ſuis vitam agebant, eamque uſque ad ipſorum nepotes extendebant) ſed tantum natales eorum *in annorum ſupputatione* reſpiciat.

Gen. cap. 8. Diluvii hujus æſtus atque παρακμή.

5. Cum autem, poſtquam Deus ſignum dederat, pluere incepiſſet, aqua quadraginta continuis diebus *cælo* deſcendebat, adeo ut uſque ad quindecim cubitos ſuper terram eveheretur. atque id cauſæ erat, cur plurimis ſalus omnis adimeretur, non habentibus quo ſe reciperent. Ceſſante autem pluvia, vix ſpatio centum & quinquaginta dierum aqua decreſcebat; menſe quaſi ſeptimo ejuſque die ſeptima *eâ* ſenſim recedere deſinente. Deinde, cum arca ad ſummitatem quandam montis in Armenia ſubſtiterit, ſentiens *hoc* Noëus aperuit eam; & videns circa ipſam aliquantulum terræ, in meliori ſpe jam conſtitutus quieſcebat. Poſt paucos vero dies magis recedente aqua corvum emiſit; cupiens cognoſcere, ſi qua alia terræ pars, ab aqua derelicta, egreſſui jam eſſet idonea. At ille, comperto totam adhuc ſtagnare, ad Noëum reverſus eſt. Poſt ſeptem vero dies columbam, ad explorandum terræ ſtatum, præmiſit. quæ cum *pedes* lutulenta & frondem olivæ ferens ad ipſum rediiſſet, intellecto terram diluvio liberatam eſſe, poſtquam alios ſeptem dies exſpectarat, animalia ex arca dimiſit; & ipſe quoque cum liberis egreſſus, Deoque ſacrificans, una cum ſuis epulabatur. Hunc autem locum Armenii apobaterion *vel egreſſorium* vocant: illic enim arcæ ſervatæ reliquias etiam nunc oſtendunt indigenæ.

Aves ab arca emiſſæ, ipſam ambæ repetunt.

Navis ejus reliquiæ apud Armenios.

Diluvii Noëi meminerunt Beroſus, Hieronymus, Mnaſeas, & Nicolaus Damaſc.

6. Hujus autem diluvii & arcæ meminerunt omnes qui Barbaricas ſcripſere hiſtorias; quorum unus eſt Beroſus Chaldæus. nam, de diluvio referens, in hunc ferme modum loquutus eſt: "dicitur autem etiamnum in "Armenia in Cordyæorum monte pars eſſe

ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν· ᾧ τὴν ἀρχὴν παρέδωκεν, αὐτὸς αὐτὴν κατέσχεν [ἔτη] ἐννέα καὶ ἑξήκοντα [a] πρὸς ἐνακοσίοις. Λάμεχος δὲ, ἄρξας [b] ἑπτὰ καὶ ἑβδομήκοντα ἐπὶ ἑπτακοσίοις ἔτεσι, Νώεον τῶν πραγμάτων ἀποδείκνυσι προεστῶτα τὸν υἱόν· ὃς Λαμέχῳ γενόμενος, [c] δεύτερον καὶ ὀγδοηκοστὸν καὶ ἑκατοστὸν ἔτος ἠνυκότι, [d] πεντήκοντα καὶ ἐνακοσίοις ἔτεσιν ἦρξε τῶν πραγμάτων. Ταῦτα συναγόμενα τὰ ἔτη [e] τὸν προαναγεγραμμένον συμπληροῖ χρόνον. ἐξεταζέτω δὲ μηδεὶς τὰς τελευτὰς τῶν ἀνδρῶν· τοῖς γὰρ αὐτῶν παισὶ, καὶ τοῖς ἐκείνων ἀπογόνοις συμπαρεξέτεινον τὸν βίον· ἀλλὰ τὰς γενέσεις αὐτῶν μόνον ὁράτω.

έ. Ἐπισημήναντος δὲ τοῦ Θεοῦ, καὶ ὕειν ἀρξαμένου, τὸ ὕδωρ ἡμέραις τεσσαράκοντα ὅλαις κατεφέρετο, ὡς ἐπὶ πήχεις πεντεκαίδεκα τὴν γῆν [f] ὑπερέχειν· καὶ τοῦτο ἦν τὸ αἴτιον τοῦ μὴ διασωθῆναι πλείονας, φυγῆς ἀφορμὴν οὐκ ἔχοντας. παυσαμένου δὲ τοῦ ὑετοῦ, μόλις ἤρξατο ὑποβαίνειν τὸ ὕδωρ [g] ἐφ' ἡμέραις ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα· ὡς μηνὶ ἑβδόμῳ, [h] ἱσταμένου δ' ἤδη ἑβδόμῃ, [hh] κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολήγοντος. ἔπειτα τῆς λάρνακος [i] περὶ ἄκραν τινὰ ὄρους σταθείσης κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, συνεὶς ὁ Νώεος ἀνοίγει ταύτην. καὶ θεασάμενος γῆν βραχεῖαν περὶ αὐτὴν, [k] ἐπὶ χρηστοτέρας ἤδη γενόμενος ἐλπίδος ἠρέμει. ὀλίγαις δ' ὕστερον ἡμέραις μᾶλλον ὑποχωροῦντος τοῦ ὕδατος, μεθίησι κόρακα· βουλόμενος μαθεῖν, εἴ τι καὶ ἄλλο τῆς γῆς, ἐκλελειμμένον ὑπὸ τοῦ ὕδατος, ἀσφαλές ἐστιν ἤδη πρὸς ἔκβασιν. ὁ δὲ, πᾶσαν εὑρὼν ἔτι λιμνάζουσαν, [l] πρὸς Νώεον ἐπανῆλθε. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ, περιστερὰν ἐπὶ τὸ γνῶναι τὰ περὶ τὴν γῆν προέπεμψεν. [m] ἧς ἐπανελθούσης πρὸς αὐτὸν, πεπηλωμένης ἅμα καὶ θαλλὸν ἐλαίας κομιζούσης, καὶ μαθὼν τὴν γῆν ἀπηλλαγμένην τοῦ κατακλυσμοῦ, μείνας ἄλλας ἑπτὰ ἡμέρας, τὰ ζῶα τῆς λάρνακος ἐξαφίησιν· αὐτός τε μετὰ τῆς γενεᾶς προελθὼν, καὶ θύσας τῷ Θεῷ, συνευωχεῖτο τοῖς οἰκείοις. ἀποβατήριον [n] μέντοι τὸν τόπον τοῦτον [o] Ἀρμένιοι καλοῦσιν· ἐκεῖ γὰρ ἀνασωθείσης τῆς λάρνακος [p] ἔτι νῦν οἱ ἐπιχώριοι τὰ λείψανα [q] ἐπιδεικνύουσι.

ς΄. Τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ τούτου καὶ τῆς λάρνακος μέμνηνται [r] πάντες οἱ τὰς Βαρβαρικὰς ἱστορίας [ſ] ἀναγεγραφότες· ὧν ἐστι καὶ Βηρωσὸς ὁ Χαλδαῖος. διηγούμενος γὰρ τὰ περὶ τὸν κατακλυσμὸν οὕτω που διέξεισι· "λέγεται δὲ καὶ "τοῦ πλοίου ἐν τῇ Ἀρμενίᾳ πρὸς τῷ ὄρει τῶν [t] Κορδυαίων ἔτι "μέρος

Interpretibus. in *MSS. Gr.* & pleriſque *Latinis*, πρὶν ἔτη γεγονὼς ἑπτὰ καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατὸν, ᾧ τὴν &c. in *Editis* ἔτη γεγονότα δύο καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑκατόν. [a] Ita *Big.* & *Caſ.* καὶ *Samb.* ἐπὶ *Baſ.* & *G.* [b] Sic *Big.* & *Codex Hebræus* & *Eutychius Alexandr.* ἑπτὰ καὶ ἑπτακοσίοις *Samb.* & *Vat.* ἑπτὰ καὶ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Caſ.* ἑπτὰ ἐπὶ ἑπτακοσίοις *Baſ.* & *G.* & *Vet.Interpr.* *Judæis Alexandrinis* placuit numerus DCCLIII. [c] Ita *Big. Epiphanius* & *Eutychius.* Verum καὶ ἑκατοστὸν non agnoſcunt *Samb. Caſ. Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [d] Sic ex *MSS.* & *Epiphanii Codd.* illa πεντήκοντα καὶ in *Editis* deſiderantur. [e] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προαναγεγραμμένον. [f] Illud ex *Big.* & *Caſ.* ὑπερέχειν *Samb.* in *Editis* ὑπερέχει. denique ὑπερέχε *Hen.* [g] Ita *Samb. Hen.* & *Vat.* ἐφ' ἡμέρας *Baſ. G.* aliique. [h] ἑβδόμῃ malit *Bern.* [hh] Illa κατ' ὀλίγον ὑπονοστεῖν ἀπολ. ex *MSS. Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Aliud quiddam in ſuo Codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *quo inſtante paulatim inchoavit latens parêre.* [i] Περὶ ἄκραν ὄρους *Vat.* [k] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐπεὶ & dein γίγνων. [l] Ita in omnibus *Codicibus Græcis* tam *MSS.* quam *Impreſſis* excepto uno *Henneb.* qui (*Joſephi* textum, prout ſibi viſum eſt, ubique mutans) cum paucis *Latinorum* & *Interpretibus LXX.* ſupponit hoc loco, πρὸς Νώεον οὐκ ἐπανῆλθε. Non ita *Mich. Glycas*, p. 127. & *Comeſtor*, qui vulgatam lectionem teſtimonio ſuo comprobant. [m] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* ὑπανελθούσης καὶ πεπηλ. [n] Illud μέντοι ex *MSS.* deerat in *Editis.* [o] Scilicet Armenii ſua lingua vocabant locum eo nomine, quod Græce tranſlatum ἀποβατήριον ſonat. *Straboni* (l. 13. p. 591.) locus ad Seſtum ab excendendo è navibus Ἀποβάθρα dicitur. Vide *Gallæum* de Orac. Sibyll. Vol. 2. p. 593. *Dauſquium* in notis ad *Baſilium Seleuc.* p. 333. [p] Sic in *Editis* & pleriſque *MSS.* verum in *Samb.* & *Vat.* ἔτι νῦν αὐτῆς οἱ. [q] Videſis quæ in hujus rei teſtimonium attulit Cl. *Falconerus*, in lib. *de Inſcriptionibus Athleticis*, p. 202. [r] Nonnulli illud πάντες abjiciendum eſſe cenſent. [ſ] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀναγράψαντες. [t] Vide *Zoſimum* p. 191. *Edit. Oxon.* *Epiphan.* adv. Hæreſes, p. 5 & 6. & *Petavii* notas. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Grotium* in Gen. c. 8. & in Annott.

ad

“μέρος τι εἶναι· καὶ κομίζειν τινὰς τῆς ἀσφάλτου ἀφαιροῦντας. χρῶνται δὲ μάλιστα οἱ ἄνθρωποι τῷ κομιζομένῳ πρὸς τοὺς [a]ἀποτροπιασμούς.” μέμνηται δὲ τούτων καὶ Ἱερώνυμος ὁ Αἰγύπτιος, ὁ τὴν ἀρχαιολογίαν τὴν Φοινικικὴν συγγραψάμενος, καὶ Μνασέας δὲ, καὶ ἄλλοι πλείους. καὶ Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ ἐνενηκοστῇ καὶ ἕκτῃ βίβλῳ ἱστορεῖ περὶ αὐτῶν, λέγων οὕτως· “ἔστιν ὑπὲρ τὴν [b]Μινυάδα μέγα ὄρος κατὰ τὴν Ἀρμενίαν, [c]Βάρις λεγόμενον· εἰς ὃ πολλοὺς συμφυγόντας ἐπὶ τοῦ κατακλυσμοῦ λόγος ἔχει περισωθῆναι, καί τινα ἐπὶ λάρνακος ὀχούμενον ἐπὶ τὴν ἀκρώρειαν ὀκεῖλαι, καὶ τὰ λείψανα τῶν ξύλων ἐπὶ πολὺ σωθῆναι. γένοιτο δ' ἂν οὗτος, ὅν τινα καὶ Μωϋσῆς ἀνέγραψεν [d]ὁ Ἰουδαίων νομοθέτης.

ζ'. Νῶεος δὲ, φοβούμενος μὴ καθ' ἕκαστον ἔτος ἐπικλύζῃ τὴν γῆν ὁ Θεὸς, φθορὰν ἀνθρώπων καταψηφισάμενος, ἱερεῖα καύσας, ἐδεῖτο τοῦ λοιποῦ τὸν Θεὸν ἐπὶ τῆς προτέρας μένειν εὐταξίας, καὶ [e]μηδὲν ἔπι τοσοῦτον ἐπενεγκεῖν πάθος, ὑφ' οὗ [f]κινδυνεύσει πᾶν ἀπολέσθαι τὸ τῶν ζώων γένος· ἀλλὰ τετιμωρημένον τοὺς πονηροὺς φειδὼ [g]ποιεῖσθαι τῶν διὰ χρηστότητα περιλειφθέντων, καὶ τὸ δεινὸν διαφυγεῖν κεκριμένων. κακοδαιμονεστέρους γὰρ τούτους ἔσεσθαι ἐκείνων, καὶ [h]χείρω κακίαν καταδικασθέντας, εἰ μὴ πρὸς τὸ παντελὲς εἶεν σεσωσμένοι, τηρηθεῖεν δ' ἑτέρῳ κατακλυσμῷ· τοῦ μὲν πρώτου τὸν φόβον καὶ τὴν ἱστορίαν [i]μαθόντας, τοῦ δευτέρου δὲ τὴν ἀπώλειαν. εὐμενῶς τε οὖν αὐτὸν προσδέχεσθαι τὴν θυσίαν παρεκάλει, καὶ μηδεμίαν ὀργὴν [k]ἔπι τὴν γῆν ὁμοίαν λαβεῖν, ὅπως [l]ἔργοις τε τοῖς ταύτης προσλιπαροῦντες, καὶ πόλεις ἀναστήσαντες, εὐδαιμόνως ζῆν ἔχοιεν· καὶ μηδενὸς, ὧν καὶ πρὸ τῆς ἐπομβρίας [m]ἀπήλαυον, ὑστερήσειν ἀγαθῶν, [n]εἰς μακρόν τε τὸ γῆρας καὶ βίου μῆκος ὅμοιον τοῖς [o]πάλαι ἐπερχόμενοι.

η'. Νωέου δὲ ταύτας ποιησαμένου τὰς ἱκετείας, ὁ Θεὸς, ἐπὶ δικαιοσύνῃ τὸν ἄνδρα ἀγαπῶν, ἐπένευσεν αὐτῷ τὰς εὐχὰς εἰς τέλος ἄξειν· οὔτε τοὺς διεφθαρμένους αὐτὸς λέγων ἀπολέσαι, [p]κακίᾳ δὲ τῇ οἰκείᾳ ταύτην αὐτοὺς ὑποσχεῖν τὴν δίκην· οὔτ' ἂν εἰ γενομένους ἀνθρώπους ἀφανίσαι διεγνώκει, παραγαγεῖν [q]ἂν αὐτοὺς εἰς τὸν βίον· σῶφρον γὰρ εἶναι [r]τὴν ἀρχὴν αὐτοῖς μηδὲ χαρίσασθαι [s]τὸ ζῆν, ἢ δόντα τούτους διαφθείρειν. ἀλλ' οἷς ἐξύβριζον εἰς τὴν ἐμὴν εὐσέβειαν καὶ ἀρετὴν, τούτοις ἐξεβιάσαντό με ταύτην αὐτοῖς ἐπιθεῖναι τὴν δί-

“aliqua ejus navigii: & quoſdam bitumen ex ea avellentes circumferre. eo autem ablato utuntur homines maxime pro amuleto ad mala avertenda.” Sed & Hieronymus Ægyptius horum meminit, qui Antiquitates Phœnicum ſcripſit, & Mnaſeas, & multi alii. Quin & Nicolaus Damaſcenus libro nonageſimo ſexto de his rebus narrat in hæc verba: “eſt ſuper Minyada in Armenia mons ingens, Baris dictus; in quem multos diluvii tempore confugientes fama eſt ſervatos eſſe, & quendam in arca vectum ad ſummum ejus jugum appuliſſe, lignorumque reliquias diu conſervatas eſſe. Iſte fortaſſe idem ille eſt de quo etiam ſcripſit Moyſes Judæorum legiſlator.

Immolatis hoſtiis Deo ſupplicat Noëus.

7. Noëus autem veritus, ne Deus, damnatis ad interitum hominibus, per ſingulos annos terram aquis obrueret, victimis incenſis, Deo de cætero ſupplicabat ut priſtinum rerum ordinem ſervaret, & nullam in poſterum tantam induceret calamitatem, per quam univerſum animalium genus ſalutis diſcrimen adiret: ſed, cum de malis pœnam ſumpſiſſet, parceret iis quos ob bonitatem ſuperſtites eſſe voluit, & clade miſeranda liberare decrevit. alioqui illis fore ipſos infeliciores, & gravius damnatos, ſi non omnino ſalvi eſſent & incolumes, ſed etiam alteri diluvio reſervarentur; cum & terrorem, quem primum incutiebat, experirentur, & interitum, quem poſterius afferret. Deum igitur orabat, ſacrificium animo placato acciperet, neve ulli poſthac tantæ iræ terram ſubjiceret; ut in ea excolenda aſſidui, urbeſque exſtruentes, vitam beatam agerent; nec bona ulla, quibus ante diluvium fruebantur, deſiderarent, etiam ad extremam uſque ſenectutem, longo vitæ ſpatio exacto, more majorum pervenientes.

Noëi precibus annuit Deus.

8. Poſtquam vero Noëus haſce preces effuderat, Deus, virum ejus ergo juſtitiæ diligens, annuit, ut ei omnia ex votis evenirent: dicens ſe *diluvio* abſumptos non perdidiſſe, ſed ipſos pœnas pertuliſſe malitiæ ſuæ debitas: non enim ipſos in vitam introduxiſſet, ſi homines factos perimere ſecum ſtatuiſſet: nam præſtiterat vitam non omnino dediſſe, quam eos, quibus data fuerit, perdere. Sed tantis, *inquit*, contumeliis, quibus pietatem meam violarunt & virtutem, me compulerunt ad has pœnas ab illis repetendas.

---

ad lib. 1. de Ver. Chr. Relig. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. in Exercit. 18. p. 553. &c. & *Gallæum* de Orac. Sibyll. vol. 1. p. 156.

[a] Hac de re *Dauſqueius* ad *Baſilium Seleuc.* p. 333. *Falconerus* in Inſcript. Athlet. p. 200. *Gallæus* de Orac. Sibyll. p. 156.

[b] Nonnulli (contra fidem *MSS.*) malint Μιλυάδα. minus recte, ut oſtendit *Gallæus* de Sibyll. Orac. Vol. 1. 158, 159. & Vol. 2. p. 594. Vide & *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. & *Druſium* in loca diffic. *Geneſ.* p. 38.

[c] Βᾶρις circumflexe malit *Scalig.* Monti hoc nomen inditum eſſe plerique cenſent ab arca *Noëi*; quod *Βᾶρις navigium* ſonet, ut conſtat ex *Ammonio*, *Heſychio*, & *Scholiis* ad *Æſchylum* & *Euripidem.* Vide *Scaligerum* in notis ad *Fragmenta Veterum Græcorum*, p. 44. *Bocharti* Geogr. Sacr. l. 1. c. 3. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 187, 189. & de Demonſtr. Evangel. prop. 4. c. 2. §. 38. & *Berneggeri* Hiſt. Sacr. Exercit. 18. Verum Cl. *Joach. Schroderus Μᾶσις* legendum eſſe contendit. Eſt enim (ut inquit ille in ſuis ad me literis) *Maſis* præruptus ille mons in campeſtri provincia *Araienſi* ſitus, in quo *arcam* reſediſſe, præter conſtantem apud Armenos traditionem, teſtatur ipſe Geographus Armenus *Moyſes Cherenenſis.* Vide Diſſertationem ejus præliminarem ad *Theſaurum linguæ Armenicæ*, p. 55.

[d] *Al.* ὁ τῶν Ἰουδαίων νομ.

[e] Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* μηδὲν ἔπι τοιοῦτον *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν ἐπὶ τοσοῦτον *Baſ.* & *G.*

[f] Κινδυνεύσῃ *G.*

[g] Ita *Big. Caſ.* & *Samb.* ποιεῖσθαι *Vat.* ποιήσασθαι *Baſ.* & *G.*

[h] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* χεῖρον καταδεδικασμένους.

[i] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* παθόντας *Big.* παθόντες in *Editis.* utrumque viderat *Epiphan.* hîc quidem, τὴν ἱστορίαν μαθόντας, & mox infra τὴν ἀπώλειαν παθόντας.

[k] Ἐπὶ malit *Schotanus.*

[l] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅπως τε τοῖς ἔργοις ταύτην προσλιπ.

[m] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπέλαυον, ὑστερήσειν *Vat.* ἀπέλαυον, ὑστερήσειν *Baſ.* & *G.* ἀπήλαυον, ὑστερήσειαν edidit *Bernardus*; qui tamen fatetur Atticiſmum velle ὑστερήσειν præ alio modo.

[n] Εἰς μακρὸν αὐτῶν χρόνον γῆρας *Big. Samb.* & *Vat.*

[o] In iiſdem *MSS.* πάλαι ἐπερχομένοις.

[p] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* in *Baſ.* & *G.* κακίας δὲ τὴν οἰκείαν ταύτην.

[q] Ex *MSS.* nam *Editis* abeſt ἄν.

[r] Τὴν ἀρχὴν verto *omnino*, *prorſus*, non *principium* aut *principio.* Vide *Jenſii* Lect. Lucian. p. 352.

[s] Ita *MSS.* & *Baſ.* τῷ ζῇν *Gen.* neſcio an ex *Typothetarum* errore, an ex locutione *Homerica*, Od. α'. v. 140.

das. De cætero autem ceſſabo iracunde adeo maleficiorum vindictam ab eis exigere: multoque magis, ſi tu pro illis interceſſeris. Nam ſi unquam tempeſtates ſolito majores excitavero; non eſt ut imbrium vim pertimeſcatis: orbem enim terrarum aqua deinceps non inundabit. Jubeo tamen ut ab nece humana abſtineatis, ut cædis voſmet puros ſervetis, qui hujuſmodi aliquid patrârint pœnis afficientes: aliorum omnium animalium uſu vobis ad voluntatem & libitum veſtrum permiſſo. Dominos enim vos omnium eſſe feci, tam terreſtrium quam natatilium, & eorum quæ per ſublime volatu feruntur, tantum ne *carnem* cum ſanguine *comedatis*: nam in eo eſt anima. Vobis enim ceſſationem fore *ab ira* arcus meus indicio erit; (iridem innuens, nam arcus Dei apud illos iris eſſe putatur.) Et Deus quidem, hæc effatus atque pollicitus, abiit.

Sanguinem humanum effundere nefas.

De Diluvio altero Iris interdicit.

9. Verum Noëus, cum vixiſſet poſt diluvium trecentos & quinquaginta annos, atque omne hoc tempus feliciter exegiſſet, è vivis exceſſit, annos agens numero nongentos & quinquaginta. Nemo autem, qui cum vita hodierna ejuſque brevitate illam antiquorum conferet, falſa putet quæ de illis memorantur: inde, quod jam vita hominum eo uſque non producatur, conjiciens, neque illos ad vitæ illius longitudinem perveniſſe. Nam illi ſane, cum Dei eſſent amantes, & ab ipſo Deo *recens* facti, victuque *ſane* commodiore ad vitam longiorem uterentur, veriſimiliter tantum annorum numerum complerent. Præterea cum propter ſtudium virtutis, tum propter accuratiorem Aſtrologiæ & Geometriæ, quas ipſi artes invenerant, uſum *& experientiam*, Deus illis prolixiorem largitus eſt vitam. quippe qui niſi ad ſexcentos *minimum* annos (totidem enim magnus annus abſolvitur) vivendo attigiſſent, nihil certi prædicere potuiſſent. Teſtes autem mihi ſunt quotquot Græcos inter Barbaroſque antiquitates literis prodiderunt. Nam & Manetho rerum Ægyptiacarum ſcriptor, & Beroſus Chaldaïcarum auctor; & Mochus & Heſtiæus, prætereaque Hieronymus Ægyptius, qui Phœnicum res proſequuti ſunt, uno mihi omnes ore ſuffragantur. Imo etiam Heſiodus, & Hecatæus, & Hellanicus, & Acuſilaus, Ephorus item & Nicolaus veteres mille annos vixiſſe tradunt. Ac de his quidem, prout ſibi viſum fuerit, quiſque exiſtimet.

Vixit Noëus à Diluvio an. 350. ætate integra annos 950.

Primi hominum, recens opus & carum Deo, ſalubriori victu, Aſtronomiæ perdiſcendæ cauſa mille prope annos vixerunt.

Annus Magnus DC. communes colligit.

χεῖν. παύσομαι δὲ τῆς λοιπῆς μετὰ τοσαύτης ὀργῆς τὰς τιμωρίας ἐπὶ τοῖς ἀδικήμασιν εἰσπραττόμενος, καὶ πολὺ μᾶλλον σοῦ παρακαλοῦντος. εἰ δ᾽ ἐπὶ πλέον ποτὲ χειμάσαιμι, μὴ δείσητε τῶν ὄμβρων τὸ μέγεθος· οὐ γὰρ ἔτι τὴν γῆν ἐπικλύσει τὸ ὕδωρ. παραινῶ μέντοι σφαγῆς ἀνθρωπίνης ἀπέχεσθαι, καὶ καθαρεύειν φόνου, [a] τοὺς δράσαντάς τι τοιοῦτον κολάζοντας· χρῆσθαι δὲ τοῖς ἄλλοις ζώοις ἅπασι, πρὸς ἃ βούλεσθε καὶ τὰς ὀρέξεις ἔχετε. δεσπότας γὰρ ἁπάντων ὑμᾶς εἶναι πεποίηκα τῶν τε χερσαίων καὶ νηκτῶν, καὶ ὅσα τὴν μετάρσιον χώραν ἔχει καὶ φορὰν, χωρὶς αἵματος· ἐν τούτῳ γάρ ἐστιν ἡ ψυχή. [b] σημανῶ δὲ ὑμῖν παῦλαν ἐσομένην τοξείᾳ τῇ ἐμῇ· τὴν ἶριν ἀποσημαίνων; τόξον γὰρ εἶναι τοῦ Θεοῦ παρ᾽ αὐτοῖς ἐκεῖνο νενόμισται. καὶ ὁ μὲν Θεὸς, ταῦτ᾽ εἰπὼν καὶ [c] ὑποσχόμενος, ἀπαλλάσσεται.

θ'. Νώεος δὲ, βιοὺς μετὰ τὴν ἐπομβρίαν πεντήκοντα καὶ τριακόσια ἔτη, καὶ πάντα τὸν χρόνον τοῦτον [c] εὐδαιμόνως διαγαγὼν, τελευτᾷ· ζήσας ἐτῶν ἀριθμὸν [d] ἐνακοσίων καὶ πεντήκοντα. μηδεὶς δὲ πρὸς τὸν νῦν βίον, καὶ τὴν βραχύτητα τῶν ἐτῶν ἃ ζῶμεν, συμβαλὼν τὸν τῶν παλαιῶν, ψευδῆ νομιζέτω τὰ περὶ ἐκείνων λεγόμενα· τῷ μηδὲ νῦν τοσοῦτον ἐν τῷ βίῳ παρατείνειν χρόνον, τεκμαιρόμενος μηδ᾽ ἐκείνους εἰς ἐκεῖνο τὸ μῆκος τῆς ζωῆς ἀφῖχθαι. οἱ μὲν γὰρ [e] θεοφιλεῖς ὄντες, καὶ ὑπ᾽ αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ γενόμενοι, καὶ διὰ τὰς τροφὰς ἐπιτηδειοτέρας πρὸς πλείονα χρόνον εἶναι, εἰκότως ἔζων πλῆθος τοσούτων ἐτῶν. ἔπειτα καὶ δι᾽ ἀρετὴν καὶ τὴν εὐχρηστίαν, ὧν ἐπενόουν, [f] ἀστρολογίας καὶ γεωμετρίας, πλέον ζῆν τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρασχεῖν. ἅπερ οὐκ ἦν ἀσφαλῶς αὐτοῖς προειπεῖν, μὴ ζήσασιν ἑξακοσίους ἐνιαυτούς· διὰ τοσούτων γὰρ ὁ μέγας ἐνιαυτὸς πληροῦται. μαρτυροῦσι δέ μου τῷ λόγῳ πάντες οἱ παρ᾽ Ελλησι καὶ παρὰ Βαρβάροις συγγραψάμενοι τὰς ἀρχαιολογίας. καὶ γὰρ καὶ [g] Μανεθὼν ὁ τὴν τῶν Αἰγυπτίων ποιησάμενος ἀναγραφὴν, καὶ Βηρωσὸς ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συναγαγὼν, καὶ [h] Μῶχός τε, καὶ Εστιαῖος, καὶ πρὸς αὐτοῖς ὁ Αἰγύπτιος Ιερώνυμος, οἱ τὰ Φοινικικὰ [i] συνταξάμενοι, συμφωνοῦσι τοῖς [k] ὑπ᾽ ἐμοῦ λεγομένοις. [l] Ησίοδός τε καὶ Εκαταῖος, καὶ Ελλάνικος, καὶ Ακουσίλαος, καὶ πρὸς τούτοις Εφορος καὶ Νικόλαος ἱστοροῦσι τοὺς ἀρχαίους ζήσαντας ἔτη χίλια. περὶ μὲν οὖν τούτων, ὡς ἂν ἑκάστοις ᾖ φίλον, οὕτως σκοπείτωσαν.

V.

CAP. IV.

De turri Babylonica, deque linguarum mutatione.

Noëi nepotes deſcendunt in Sennaar.

NOëi autem filii tres erant, Semas, Japhethas, & Chamas, centum annis ante diluvium nati: qui, primi de

ΚΕΦ. δ'.

ε.

Περὶ τοῦ πύργου Βαβυλῶνος, καὶ ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων.

ΟΙ δὲ Νώεου παῖδες τρεῖς ὄντες, [m] Σήμας, καὶ Ιαφέθας, καὶ Χάμας, ἑκατὸν ἔτεσιν ἔμπροσθεν τῆς ἐπομβρίας γενόμενοι,

---

[a] Sic *MSS.* καὶ δράσαντάς τι *Baſ.* & *G.* [b] Ex MSS. σημαίνω *Baſ.* & *G.* [c] Εὐδαιμονῶν *Baſ.* & *G.* prelo forſan errante. [d] Ἐννακόσια *Vat.* [e] Reddi etiam poteſt *Deo chari.* Vide *Galleum* de Orac. Sibyll. Vol. 1. p. 72. [f] Ita in *MSS.* in *Editis* & *Syncello* ἀστρονομίας. [g] Varie ſcribitur, *ſc.* Μανέθως, Μανεθὼς & Μανεθῶν. [h] *Galleus* (de *Orac. Sibyll.* Vol. 1. p. 62 & 63.) malit Μῶλος vel Μόλων ex *Euſebio* de Præp. Evang. l. 9. c. 13. [i] Sic *Big. Samb. Caſ. Baſ. G.* & *Vat. Interpr.* συγγραψάμενοι *Vat. Hen Syncell.* & *Cedren.* [k] Al. παρ᾽ ἐμοῦ. [l] Ita in omnibus *MSS. Græcis.* in *Latinis* autem *Iſiodus, Eſiodus, Iſiodorus,* & *Iſidorus.* unde *Voſſius* (de Hiſt. Gr. l. 1. c. 10.) malit Ἰσιόδωρος, aut Ἰσίδωρος, intelligendo *Iſidorum Characenum*; qui (ut conſtat ex *Luciano* de Macrobiis) in Hiſtoria ſua attulit exempla regum longævorum. [m] Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* Σήμας & Ιάφθης &c. *Baſ.* & *G.* Græcorum uſus Σήμης & Χάμης poſtulat.

γεγονότας, πρῶτοι καταβάντες ἀπὸ τῶν ὀρῶν εἰς τὰ πεδία, τὴν ἐν τούτοις οἴκησιν ἐποιήσαντο· καὶ τοὺς ἄλλους, σφόδρα δεδιότας διὰ τὸν κατακλυσμὸν τὰ πεδία, καὶ ὀκνηρῶς ἔχοντας πρὸς τὴν ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν τόπων κατάβασιν, ἔπεισαν θαρσήσαντας μιμητὰς αὐτῶν γενέσθαι· καὶ τὸ μὲν πεδίον, εἰς ὃ πρῶτον [a] αὐτοὺς κατῴκισαν, καλεῖται [b] Σενναάρ. τοῦ δὲ Θεοῦ κελεύσαντος [c] αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπησίας στέλλειν ἀποικίας· ἵνα μὴ στασιάζοιεν πρὸς ἀλλήλους, ἀλλὰ γῆν πολλὴν γεωργοῦντες, ἀφθονίας [d] ἀπολαύοιεν τῶν καρπῶν· ὑπὸ ἀμαθίας παρήκουσαν τοῦ Θεοῦ. καὶ διὰ τοῦτο συμφοραῖς περιπεσόντες [e] ᾔσθοντο τῆς ἁμαρτίας. ἐπεὶ γὰρ ἤνθουν νεότητος πλήθει, πάλιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς [f] συνεβούλευσε ποιεῖσθαι τὴν ἀποικίαν. οἱ δὲ οὐ κατὰ τὴν εὐμένειαν τὴν ἐκείνου νομίζοντες ἔχειν τὰ ἀγαθὰ, τὴν δὲ ἰσχὺν αὐτοῖς τὴν οἰκείαν αἰτίαν τῆς εὐπορίας ὑπολαμβάνοντες, οὐκ ἐπείθοντο. προσετίθεσαν δὲ τῷ παρακούειν τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης καὶ τὸ κατ' ἐπιβουλὴν ὑπονοεῖν εἰς ἀποικίαν αὐτοὺς παρορμᾶν, ἵνα διαιρεθέντες [g] εὐεπιχειρητότεροι γένοιντο.

β'. Ἐξῆρε δ' αὐτοὺς πρός τε ὕβριν τοῦ Θεοῦ καὶ καταφρόνησιν [h] Νεβρώδης, [i] υἱωνὸς μὲν ὢν Χάμου τοῦ Νώέου, τολμηρὸς δὲ καὶ κατὰ χεῖρα γενναῖος· ὃς ἔπειθεν αὐτοὺς μὴ τῷ Θεῷ διδόναι τὸ δι' ἐκεῖνον εὐδαιμονεῖν, ἀλλὰ τὴν ἰδίαν ἀρετὴν ταῦτα παρέχειν αὐτοῖς ἡγεῖσθαι. καὶ περιΐστα δὲ κατ' ὀλίγον εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα, μόνως οὕτως νομίζων ἀποστήσειν τοὺς ἀνθρώπους [k] τοῦ φόβου τοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ, εἰ χρώμενοι τῇ αὐτοῦ δυνάμει διατελοῖεν· [l] ἀμυνεῖσθαί τε τὸν Θεὸν [m] ἠπείλει, πάλιν τὴν γῆν [n] ἐπικλύσειν θελήσαντα. πύργον γὰρ οἰκοδομήσειν, ὑψηλότερον ἢ τὸ ὕδωρ ἀναβῆναι δυνηθείη, μετελεύσεσθαι δὲ καὶ τῆς τῶν προγόνων ἀπωλείας.

γ'. Τὸ δὲ πλῆθος πρόθυμον ἦν τοῖς Νεβρώδου δόγμασιν ἕπεσθαι, [o] δειλίαν ἡγούμενον τὸ εἴκειν τῷ Θεῷ· καὶ τὸν πύργον ᾠκοδόμουν, οὐδὲν [p] ἀπολείποντες σπουδῆς, οὐδὲ πρὸς τὸ ἔργον ὀκνηρῶς ἔχοντες. ἐλάμβανε δὲ θᾶττον ὕψος, ἢ προσεδόκησεν ἄν τις, ὑπὸ πολυχειρίας. τὸ μέντοι πάχος ἦν ἰσχυρὸν τοσοῦτον, [q] ὥσθ' ὑπ' αὐτοῦ μειοῦσθαι τοῖς ὁρῶσι τὸ μῆκος. [r] ᾠκοδόμητο δ' ἐκ πλίνθου ὀπτῆς, ἀσφάλτῳ συνδεδεμένης· ς'. ὡς ἂν μὴ περιρρέοι. οὕτως δὲ μεμηνότας ὁρῶν αὐτοὺς ὁ Θεὸς, ἀφανίσαι μὲν ἐκ παντὸς οὐκ ἔκρινεν, ὅτι μὴ δ' ὑπὸ τῶν πρώτων ἀπολωλότων συμφρονισθεῖεν· εἰς στάσιν δ' αὐτοὺς ἐνέβαλεν, ἀλλογλώσσους ἀπεργασάμενος, καὶ ὑπὸ πολυφωνίας ποιήσας ἑαυτῶν

montibus in camporum planitiem deſcendentes, illic habitare conſtituerunt: & aliis, qui propter diluvii memoriam campeſtria metuebant, & ſegnes erant ad deſcenſum ex locis celſioribus faciendum, ſuaſerunt, ut fidenti animo eorum exemplum ſequerentur. Et campus quidem, quo eos primum deduxerant, Sennaar appellatur. Cæterum Deo jubente eos ad incrementum hominum coloniis alias regiones occupare, (ut nulla invicem paterentur diſſidia, ſed, ampliori terrarum ſpatio culturam adhibentes, fructuum abundantia potirentur) *illi* rerum imperiti dicto ejus non obtemperarunt. quapropter in calamitates incidentes, ſibimet erroris conſcii eſſe cœperunt. Poſtquam vero juventutis multitudine florebant, Deus ipſis iterum conſilium dedit, ut *hinc* colonias ducerent. Illi vero, rati ſe non ipſius benignitate vitæ commodis perfrui, ſed propriam felicitatem ſuis viribus deberi exiſtimantes, *Deo* non paruerunt: quin & huic, quod illius voluntati morem non gererent, adjecerunt, ſuſpicionem eſſe, *Deum* ad colonias deducendas illos impellere, ut diſperſi facilius poſſent opprimi.

Coloniaſ hinc ducere nolunt, ἄθεοι ϗ [illegible].

2. Ut eo contumeliæ in Deum & deſpicientiæ procederent, fecit Nebrodes, nepos Chamæ, filii Noëi, vir audax, & manuum viribus præclarus: qui perſuaſit eis ne Deo concederent, felicitatem illi acceptam ferri, ſed in ea perſtarent opinione, virtutem ſuam bonorum omnium cauſam illis exſtitiſſe. Ac paulatim res in tyrannidem vertebat; ratus hoc uno modo homines à Dei timore abduci poſſe, ſi ipſius potentiæ fidere perſeverarent: Deumque ſe ulturum eſſe minitabatur, terram *nova* aquarum illuvie operire meditantem. Turrim enim ſe exædificaturum eſſe, celſiorem quam ut aqua eo uſque poſſet aſcendere, majorumque ſuorum interitum *vindicta* perſequuturum.

Nebrodes tyrannidem affectat.

3 Multitudo autem iis libenter aſſenſa eſt, quæ facienda viſa ſunt Nebrodi, ignaviam reputantes Deo cedere: turrimque exſtruere inſtituerunt, nulli labori parcentes, neque in opere ſegniter occupati. Surgebat enim in altitudinem, ſupra quam ſperaverant, numeroſa operantium manu. Verum adeo craſſitudine valida erat, ut ſpectantibus ab ea videretur imminui molis ſublimitas. Ædificabatur autem ex lateribus coctis bitumine colligatis, ne forte ab aqua circumfuſa ſolveretur. Sic illos inſanientes Deus conſpicatus, delere quidem univerſos noluit, quamvis ne priore quidem clade in meliorem mentem profecerint: ſed, linguis eorum variatis, diſſidia in eos immiſit, faciens ut ob ſermonum diverſitatem alii

Turris ampliſſima in Sennaar exſtruitur, Nebrode auctore.

Dialectis variis diſſipatur humanum genus.

---

[a] Huic lectioni vulgatæ adverſantur *MSS. Gr.* & *Lat.* αὐτοὶ κατῴκησαν *Samb.* & *Hen.* αὐτοὶ κατῴκισαν *Big.* & *Vat.* αὐτοὺς κατῴκησαν *Caſ.* & *Syncell.* [b] Al. Σενάαρ. [c] Ita *Samb.* & *Caſ.* à prima manu. αὐτοῖς, εἰ πολυανθρωπήσειαν *manus altera.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπήσειαν *Big.* αὐτοῖς εἰς πολυανθρωπίαν *Vat.* αὐτοὺς εἰς πολυανθρωπίαν *Hen. Baſ. G.* & *Syncell.* [d] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἀπολαύσοιεν *Hen. Baſ. G.* & *Syncell.* [e] Ita *Caſ.* & *Epiphan.* ᾔσθοντο *Big. Samb. Vat.* & *Syncell.* ἤχθοντο (*ſc.* ἐλυποῦντο) *Baſ.* & *G.* [f] Ex *Big. Samb.* & *Vat.* συνεβούλευσε *Baſ.* & *G.* συνεβούλευσε τὴν ἀποικίαν præciſe *Syncell.* [g] Ita in pleriſque *MSS.* & *Baſ.* & *G.* εὐεπιχειρότεροι γένοιντο *Hen.* & *Syncell.* [h] Sic paſſim *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ναβρώδης *Hen. Baſ.* & *G.* Νεμβρώδης *Syncell.* Νεβρὼδ *Niceph.* Forſan tamen Νεμρώδης. nam β & μ in *MSS* facile commutantur. [i] Ita ex *MSS. Vet. Interpr.* & *Euſtathio* ad Hexaëmeron. ὃς υἱὸς μὲν — γενναῖος, ἔπειθεν *Baſ. G. Hen.* & *Syncell.* [k] Sic *Big. Samb.* & *Caſ.* τοῦ φόβου τοῦ Θεοῦ *Vat. Epiphan.* & *Syncell.* παρὰ τοῦ Θεοῦ *Baſ.* & *G.* [l] Ἀμυνεῖσθαι *Hen.* & *Syncell.* αὐτὸν ἀμυνεῖσθαι *Epiphan.* [m] Ex *Big. Samb. Caſ. Hen.* & *Vet. Interpr.* πάλιν ἠπείλει *Vat. Baſ. G.* & *Syncell.* [n] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἐπικλύσαι *Hen.* & *Syncell.* ἐπικλύσεσθαι *Baſ.* & *G.* [o] Δουλείαν ἡγούμενοι τὸ εἴκ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* δουλείαν ἡγούμενοι εἴκειν *Syncel.* & *Epiphan.* δειλίαν ἡγούμενοι τὸ εἴκ. *Baſ.* & *G.* [p] Ἀπολιπόντες *Baſ.* & *G.* [q] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὡς *reliqui.* paulo ante ἰσχυρὸν omittit *Syncellus.* [r] Ὠκοδομεῖτο *Samb.* & *Vat.*

a Vide

alii alios non intelligerent. Locus autem, in quo turrim ædificaverunt, propter confuſionem linguæ, quæ prius omnibus ex æquo clara fuerat, nunc Babylon appellatur: nam Hebræi confuſionem nominant Babel. De turri autem hac, deque linguis hominum mutatis meminit etiam Sibylla, ad hunc modum loquens: "cum omnes homines una lingua uterentur, altiſſimam turrim ædificare quidam cœperunt, velut per eam in cœlum ſcanſuri. At Dii, ventis emiſſis, turrim hanc evertêre, & ſuam cuique linguam attribuêre. unde urbi Babylon factum eſt nomen." Ejus vero campi, qui Sennaar appellatur, in Babylonia regione ſiti, mentionem facit Heſtiæus, ita dicens: "qui vero de ſacerdotibus ſervati erant, ablatis Jovis Enyalii ſacris, in Sennaar Babyloniæ venerunt."

Babel, confuſio.

Turris Babylonia procellis corruit; Sibylla accinente.

Heſtiæus de Jove Enyalio & Sennaar.

ἀσυνέτους εἶναι. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ τὸν πύργον ᾠκοδόμησαν, νῦν Βαβυλὼν καλεῖται, διὰ τὴν σύγχυσιν τοῦ περὶ τὴν διάλεκτον πρώτου ἐναργοῦς. Ἑβραῖοι γὰρ τὴν σύγχυσιν Βαβὲλ καλοῦσι. περὶ δὲ τοῦ πύργου τούτου, καὶ τῆς ἀλλοφωνίας τῶν ἀνθρώπων, μέμνηται καὶ [a] Σίβυλλα, λέγουσα οὕτως· "πάντων ὁμοφώνων ὄντων [b] τῶν ἀνθρώπων, πύργον ᾠκοδόμησάν τινες ὑψηλότατον, ὡς ἐπὶ τὸν οὐρανὸν ἀναβησόμενοι δι' αὐτοῦ. οἱ δὲ [c] Θεοὶ, ἀνέμους ἐπιπέμψαντες, [d] ἀνέτρεψαν τὸν πύργον, καὶ ἰδίαν ἑκάστῳ φωνὴν ἔδωκαν. καὶ διὰ τοῦτο Βαβυλῶνα συνέβη κληθῆναι τὴν πόλιν." περὶ δὲ [e] τοῦ πεδίου τοῦ λεγομένου Σενναὰρ ἐν τῇ [f] Βαβυλωνίᾳ χώρᾳ μνημονεύει Ἑστιαῖος, λέγων οὕτως· "τῶν δὲ ἱερέων τοὺς διασωθέντας, τὰ τοῦ [g] Ἐνυαλίου Διὸς ἱερώματα λαβόντας, εἰς Σενναὰρ τῆς Βαβυλωνίας ἐλθεῖν."

VI.

CAP. V.

Quomodo Noëi poſteri per totum terrarum orbem ſedes ſibi occupaverint.

DE cætero igitur inde diſperſi ſunt, propter diverſitatem linguarum coloniis paſſim deductis; & ſinguli terram *iſtam* occuparunt, in quam inciderunt, eoſque duxit Deus; ita ut omnis terra continens, tam mediterranea quam maritima, eis repleretur. Nonnulli autem etiam navibus trajicientes, inſulas habitarunt; & gentium quædam nomina quidem à conditoribus impoſita *hactenus* ſervant, at quædam etiam mutaverunt; aliæ vero, ut ad accolarum captum magis accommodarentur, *nominum* inverſionem habuerunt. Græci autem hujus rei auctores extiterunt: qui, poſterioribus ſæculis rerum potientes, veterum gloriam ſibi propriam effecerunt; dum gentes nominibus ſibi intellectis inſigniunt, illiſque, ut à ſe oriundis, reipublicæ formam conſtituunt.

Gentium diſperſio.

Græci devictis gentibus nova dant nomina.

ΚΕΦ. ε΄.

Ὡς οἱ Νώχου ἔκγονοι πᾶσαν τὴν οἰκουμένην ἐπῴκησαν.

ΣΚίδναντα δὴ τὸ λοιπὸν ἐντεῦθεν, ὑπὸ τῆς [h] ἀλλογλωσσίας τὰς ἀποικίας ποιησάμενοι πανταχοῦ· καὶ γῆν [i] ἕκαστοι κατελάμβανον τὴν [k] ἐντυγχάνουσαν, καὶ εἰς ἣν αὐτοὺς ἦγεν ὁ Θεός· ὡς πληρωθῆναι πᾶσαν αὐτῶν ἤπειρον, [l] μεσογείων τε καὶ παραλίων. εἰσὶ δ' οἳ καὶ περαιωσάμενοι ναυσὶ, τὰς νήσους κατῴκησαν· καὶ τῶν ἐθνῶν ἔνια μὲν διασώζει τὰς ὑπὸ τῶν κτισάντων κειμένας προσηγορείας, ἔνια δὲ καὶ μετέβαλον, [m] τὰ δὲ καὶ, πρὸς τὸ σαφέστερον εἶναι δοκοῦν τοῖς παροικοῦσι, τροπὴν ἔλαβον. Ἕλληνες δ' εἰσὶν οἱ τούτου καταστάντες αἴτιοι· ἰσχύσαντες γὰρ ἐν τοῖς ὕστερον, ἰδίαν ἐποιήσαντο καὶ τὴν πάλαι δόξαν, καλλωπίσαντες τὰ ἔθνη τοῖς ὀνόμασι πρὸς τὸ συνετὸν αὐτοῖς, καὶ κόσμον θέμενοι πολιτείας [n] ὡς ἀφ' αὐτῶν γεγονόσιν.

VII.

CAP. VI.

Quæ gentes ſingulæ à ſuis auctoribus nomina traxerint.

FIliis Noëi nati ſunt filii, quorum in honorem gentibus nomina imponebant *homines*, ut quiſque terram aliquam occupaverat. Siquidem Japhetho filio Noëi nati ſunt ſeptem filii. Iſti vero terram poſſederunt, à Tauro & Amano montibus incipientes; & proceſſerunt, in Aſia quidem uſque ad fluvium Tanaïm, in Europa vero uſque ad

alii

Europæi ab Japhetho profuſi.

ΚΕΦ. ς΄.

ζ.

Ὅτι τῶν ἐθνῶν ἕκαστον ἀπὸ τῶν οἰκησάντων προσηγορεύθη.

ΗΣαν δὲ τῶν Νώεου παίδων υἱοὶ, ὧν ἐπὶ τιμῇ τοῖς ἔθνεσι τὰ ὀνόματα ἐπετίθεσαν οἱ γῆν τινα [o] καταλαμβάνοντες. Ἰαφέθου μὲν οὖν τοῦ Νώεου παιδὸς ἦσαν ἑπτὰ υἱοί. κατοικοῦσι δὲ οὗτοι, ἀπὸ Ταύρου καὶ Ἀμάνου τῶν ὀρῶν ἀρξάμενοι· καὶ προῆλθον ἐπὶ μὲν τῆς Ἀσίας, ἄχρι ποταμοῦ Τανάϊδος, ἐπὶ δὲ τῆς Εὐρώπης ἕως [p] Γαδείρων,

γῆν

---

[a] Vide *Theophilum* ad *Autol.* p. 758. Edit. Oxon. *Cyrillum* contra *Julianum*, p. 9. *Edit. Lipſ. Cedrenum*, Vol. I. p. XI. *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* Vol. I. p. 337. & Vol. II. p. 459. *Beveregii* Cod. Can. Vindic. p. 142. & *Cotelerium* in notis ad *Patres Apoſtol.* p. 48. [b] In pleriſque *MSS.* deeſt τῶν. [c] In *Sibyll. Orac.* ſingulari numero Θεός. [d] Ἀνέστρεψαν *Vat.* [e] Illa τοῦ πεδίου ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* deſiderantur. [f] Ita *Hen. Baſ. G. Euſeb.* & *S. Hieronym.* Βαβυλωνίαν *Vat. Big.* & *Samb.* [g] Sic in *MSS.* & *Euſebii* Codd. in Præp. Evang. p. 416. Ἐνυλίου in *Editis*, perperam. Vide *Seldenum* de DIs Syris, p. 213. [h] Male ὁμογλωσσίας in *Euſebii Codd.* tam impreſſis quam editis. [i] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Euſeb.* in *Vat.* & *Editis* [illegible]. [k] Ἐντυχοῦσαν *Samb. Vat.* & *Euſeb.* [l] *Μεσογαίων τε Gen.* Hujus capituli & ſequentis [illegible] vide in *Euſtathio* ad Hexaëmeron. [m] In *Baſ.* & *G.* ἃ δὴ κ. [n] Ὡς ἂν ἀφ' αὐτῶν *Baſ.* & *G.* [o] Καταλαβόντες *Vat.* [p] Ita diſtincte *Samb.* in aliis *MSS.* *Editiſque* Γαδείρων γῆν ἣν, haud congrue. Quin & verba iſta, γῆν, ἣν ἔτυχεν καταλαμβάνοντες, quæ nec *Hieronymus*, nec *Epiphanius* videtur agnoviſſe, commode abeſſe poſſe exiſtimat *Bernardus*.

a Ita

γῆν ἣν ἔτυχον καταλαμβάνοντες, καὶ μηδενὸς προκατοικήσαντος, τὰ ἔθνη τοῖς αὐτῶν ἐκάλουν ὀνόμασι. τοὺς μὲν γὰρ νῦν ὑφ᾽ Ἑλλήνων Γαλάτας καλουμένους, Γομαρεῖς δὲ λεγομένους, Γομαρὸς ᾤκισε. Μαγώγης δὲ τοὺς [a] ἀπ᾽ αὐτοῦ Μαγώγας ὀνομασθέντας [b] ᾤκισε, Σκύθας δὲ [c] ὑπ᾽ αὐτῶν προσαγορευομένους. τῶν δὲ Ἰαφέθου παίδων, [d] Ἰωυάνου καὶ Μάδου· ἀπὸ μὲν τοῦ [e] Μάδου Μαδαῖοι γίνονται ἔθνος, οἱ πρὸς Ἑλλήνων Μῆδοι κέκληνται· ἀπὸ δὲ Ἰωυάνου Ἰωνία καὶ πάντες Ἕλληνες γεγόνασι. κατοικίζει δὲ καὶ [f] Θώβηλος Θωβήλους, [g] οἵτινες ἐν τοῖς νῦν Ἴβηρες καλοῦνται· καὶ [h] Μοσοχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μοσόχου κτισθέντες, [i] Καππάδοκαι μὲν ἄρτι κέκληνται. τῆς δὲ ἀρχαίας αὐτῶν προσηγορίας σημεῖον δείκνυται· πόλις γάρ ἐστι παρ᾽ αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [k] Μάζακα, δηλοῦσα τοῖς συνιέναι δυναμένοις, οὕτως ποτὲ προσαγορευθὲν [l] πᾶν τὸ ἔθνος. [m] Θειρῆς δὲ Θείρας μὲν ἐκάλεσεν, ὧν ἦρξεν· Ἕλληνες δὲ Θρᾷκας αὐτοὺς μετωνόμασαν. καὶ τοσαῦτα μὲν ἔθνη ὑπὸ τῶν Ἰαφέθου παίδων κατοικεῖται. Γομάρου δὲ τριῶν υἱῶν γενομένων, [n] Ἀσχάναξος μὲν Ἀσχανάξους ᾤκισεν, οἱ νῦν [o] Ῥηγῖνες ὑπὸ τῶν Ἑλλήνων καλοῦνται· Ῥιφάθης δὲ Ῥιφαθαίους, τοὺς Παφλαγόνας λεγομένους· [p] Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους, οἳ δόξαν Ἕλλησι Φρύγες ὠνομάσθησαν. Ἰωυάνου δὲ τοῦ Ἰαφέθου, [q] τριῶν καὶ αὐτοῦ παίδων γενομένων, [r] Ἐλισᾶς μὲν Ἐλισαίους ἐκάλεσεν, ὧν ἦρχεν, Αἰολεῖς δὲ νῦν εἰσί· Θαρσὸς δὲ Θαρσεῖς, οὕτως γὰρ ἐκαλεῖτο τὸ παλαιὸν ἡ Κιλικία. [s] σημεῖον δὲ, Ταρσὸς γὰρ παρ᾽ αὐτοῖς τῶν πόλεων ἡ ἀξιολογωτάτη καλεῖται, μητρόπολις οὖσα· τὸ ταῦ πρὸς τὴν κλῆσιν ἀντὶ τοῦ θῆτα [t] μεταβαλλόντων. Χέθιμος δὲ Χεθιμὰ τὴν νῆσον ἔσχεν· [u] Κύπρος αὕτη νῦν καλεῖται. καὶ ἀπ᾽ αὐτῆς νῆσοί τε πᾶσαι, καὶ τὰ πλεῖω τῶν παρὰ θάλασσαν, [x] Χεθὶμ ὑπὸ Ἑβραίων ὀνομάζεται. μάρτυς δέ μου τοῦ λόγου, μία τῶν ἐν Κύπρῳ πόλεων ἰσχύσασα τὴν προσηγορίαν φυλάξαι· [y] Κίτιος γὰρ ὑπὸ τῶν ἐξελληνισάντων αὐτὴν καλεῖται, μὴ δ᾽ οὕτως διαφυγοῦσα τοῦ Χεθίμου τὸ ὄνομα. Ἰαφέθου μὲν δὴ παῖδές τε καὶ υἱωνοὶ τοσαῦτα ἔσχον ἔθνη. ὃ δ᾽ ἴσως ὑφ᾽ Ἑλλήνων ἀγνοεῖται, τοῦτο προειπὼν, τρέψομαι

Gadira; terram in ſedem capientes, ſibi forte oblatam, quamque nemo ante habitaverat, gentibus ſua indiderunt nomina. Qui enim nunc à Græcis Galatæ appellantur, olim vero Gomarenſes dicti, Gomarus condidit; Magoges autem Magogarum à ſe denominatorum coloniam duxit, qui ab ipſis vocantur Scythæ. Ex Japhethi autem filiis Jovano & Made, *ſcilicet* ex Made quidem Madæorum gens deſcendit, qui à Græcis Medi nominantur; ex Jovano vero, Ionia & Græci omnes oriuntur. Quin & Thobelus Thobelis ſedem dedit, qui noſtra ætate Iberi vocantur: & Moſocheni à Moſoche conditi, nunc quidem Cappadoces dicti ſunt. Antiquæ autem appellationis *non obſcurum* indicium habetur: urbs enim etiam hodie apud eos eſt Mazaca *nominata*, oſtendens harum rerum peritis, quod univerſa gens olim ita fuerit appellata. Thiras autem Thires *de ſe* vocavit, quorum fuit princeps: Græci vero nominis mutatione Thracas fecerunt. Et tot quidem gentes à Japhethi filiis ortæ ſunt. Trium autem Gomari filiorum *unus* quidem Aſchanaxus Aſchanaxos condidit, qui nunc Rhegines nominantur à Græcis: Rhiphathes vero Rhiphathæos, qui vocantur Paphlagones, & Thygrammes Thygrammæos, qui, ut viſum eſt Græcis, Phryges vocantur. A Jovano autem Japhethi filio, & ipſo tres filios habente, ortus Elyſas Elyſæis nomen dedit, quorum fuit princeps, nunc vero Æoles habentur: Tharſus autem Tharſenſibus; ſic enim olim appellabatur Cilicia. indicio autem eſt, quod urbs apud eos celeberrima, eademque Metropolis, dicta ſit Tarſus; theta ad nomen variandum ab eis converſo in tau. Chethimus autem Chethimam inſulam occupavit: ipſa vero nunc Cyprus vocatur. & ab ea inſulæ omnes, & pleraque loca maritima ab Hebræis Chethim dicuntur. Ejus vero, quod dico, teſtis mihi una urbium in Cypro, cui accidit ut nomen ſuum *adhuc* ſervaret: Citium enim appellatur ab his, qui eam in formam Græcam immutarunt; ne ſic quidem à Chethimi nomine multum diſcrepans. Japhethi itaque filii & nepotes tot gentes condiderunt. Cæterum hoc unum, quod Græcis forſan parum exploratum, præmittam, deinde ad

Gen. c. 10. & 1 Par. c. 1.
Japhethi genus.
1. *Gomarus, à quo* Galatæ.
2. *Magoges,* Scythæ.
3. *Mades,* Medi.
4. *Jovanus,* Græci.
5. *Thobelus,* Iberi.
6. *Moſoches,* Cappadoces.
7. *Thiras,* Thraces.
Gomari tres.
8. *Aſchanaxus,* Rhegini.
9. *Riphathes* Paphlagones.
10. *Thygrammes,* Phryges.
Jovani tres, omiſſo Rhodiorum patre.
11. *Eliſas,* Æoles.
12. *Tharſus,* Cilices.
13. *Chethimus,* Cyprii.

---

[a] Ita *Samb. Hen. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐξ αὐτοῦ *Zonaras.* τοὺς ὑπ᾽ αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* [b] Male in *Editis* ᾤκησε. [c] Νῦν pro ὑπ᾽ αὐτῶν habent *Euſtath. Zonaras, Aliique.* diſerte ὑφ᾽ Ἑλλήνων *Vet. Interpr.* [d] Ita *Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* Ἰωάνου *Hen. Baſ.* & *G.* nominum varietatem portentoſam pete, ſi lubet, ex *Hieronymo* in Traditionibus Hebraïcis, *Zonara, Euſtathio* in Hexaëm. notiſque *Allatii, Syncello, Auctore* Chron. Paſch. *Cedreno, Malela, Anaſtaſio Sinaïta, LXX. Heideggero* in Hiſt. Sacr. *Aliiſque.* Vide *Bocharti* Geogr. Sacr. & *Grotium* in Annott. ad Lib. 1. *de Verit. Chr. Relig.* [e] *Μάδου* priorum Typothetarum incuria exciderat: iidemque mox ſtruxerant, γίνονται, ἔθνος ὃ πρ. De Madæis videſis *Joſ. Medum* Lib. 1. p. 273, 281. [f] Ita *Samb.* unde ſoluto ω, Θιόβηλος Θιοβήλους apud *Hen.* & *Euſtath.* Θόβηλος & Θοβήλους *Big. Caſ. Vat. Baſ. G.* [g] Sic in *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* οἵτινες νῦν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [h] Ita ex *MSS.* in *Hen.* & *Editis* Μοσχηνοὶ δὲ ὑπὸ Μόσχου. [i] Non aliter *MSS. ſc.* forma Attica. Καππάδοκες in *Editis.* mox in *iiſd.* μὲν γὰρ ἄρτι, media ſuperflua. [k] Hujus præter *Ptolemæum* meminit *Strabo* l. xii. & *Plinius* l. 6. c. 3. & *Amm. Marcellinus* l. xx. [l] In *Editis* deerat πᾶν. [m] Ita *Samb.* & *Vat.* accentum Hebraïcum ſervantes. Θηρεῦς δὲ Θήρας *Big.* & *Caſ.* Θείρης δὲ Θείρας *Hen. Baſ.* & *G.* [n] Sic *Big.* & *Hen.* unde (notante *Bernardo*) Latino Interpreti *Aſchenagus* quidem *Aſchenagos,* emollito x, ut *augeo* ab αὔξειν. Sed Ἀσχανάξης μὲν Ἀσχανάξας *Baſ.* & *G.* Verſione tamen LXX. freti videntur *Samb. Vat.* & *Caſ.* ubi præbent Ἀσχάναζος μὲν Ἀσχανάζους. [o] Corruptus eſt locus, nec dubitandum quin ab Aſchanaxis nomen habeat Aſcania *Homero* memorata. *Grotius* in Annott. ad lib. 1. *de Ver. Chr. Relig.* cui aſſentitur *Heideggerus* in Hiſt. Sacr. p. 679. Verum Ῥηφῖνες legendum eſſe cenſet Cl. *Joſ. Medus,* quem videſis in Operibus Anglicanis, l. 1. p. 280. [p] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* Θυγράμμης δὲ Θυγραμμαίους *Baſ.* & *G.* Θοργάμμης δὲ Θοργαμμαίους *Vat.* & *Samb.* Θοργάμμης δὲ Θοργαμμαίους *Big.* & *Caſ.* [q] Ex *MSS.* in *Editis* τρεῖς αὐτοῦ. [r] Ita *Big. Caſ. Samb. Vat. Hieronym.* & *Vet. Interpr.* Ἀλίσας μὲν Ἀλισαίους *Hen. Baſ.* & *G.* faventque *Zonaras* & *Euſtath.* [ſ] Multis enim locis evenit, ut quæ populorum nomina fuerant urbium facta ſunt nomina. [t] Μεταβαλλόντων *Samb.* [u] De Cypro jam luxuriat, contra ſolitum, *Codex Hen.* Κύπρος δὲ νῦν καλεῖται. τῶν Ἑλλήνων τοὔνομα ταύτῃ μετατεθειμένων παρὰ τὸ τῆς παρ᾽ αὐτοῖς Θεοῦ νομιζομένης ἐπώνυμον· τὴν γὰρ Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν καλοῦσι, καὶ ἀπὸ ταύτης νῆσοί τε πᾶσαι &c. Conſimiliter etiam Syncellus ad Χέθιμ. ἡ Κύπρος αὕτη ἐστὶ παρ᾽ Ἑλλήνων οὕτω κληθεῖσα, διὰ τὴν παρ᾽ αὐτοῖς Θεὰν τὴν Ἀφροδίτην καὶ Κύπριν προσαγορευθεῖσαν. [x] Ita *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Χετείμ *Big.* Χεττείμ *Vat.* [y] Sic in *Big. Samb. Hen.* & *Caſ.* Κίτιος *Vat. Baſ.* & *G.*

Helleniſmum ſectatur Joſephus.

Chamæ Palæſtinam obtinet atque Africam.

ad ea quæ ſuperſunt narranda revertar. Nomina ſiquidem propter ſcripturæ decorem Græci ad delectationem legentium mutaverunt. Noſtrates enim hujuſmodi eorum forma non utuntur: ſed idem apud nos perpetuo *ſchema obtinent, unamque terminationem: Noëus etenim Noë *apud nos* vocatur, & in omni ſchemate eandem formam ſervat.

Proſapia Chamæ.
1. *Chuſus*, à quo Æthiopes.
2. *Meſtræmus*, Ægyptii.
3. *Phutes*, Mauri.
4. *Chanaanus*, Chananæi.

Ex Chuſo.
5. *Sabas*, Sabæi.
6. *Evilas*, Gætuli.
7. *Sabathes*, Aſtabari.
8. *Ragmus*, Ragmæi.
9. *Judadas*, Judadæi.
10. *Sabas ἄλλος*, Sabæi.
11. *Nebrodes*,

2. Chamæ vero filii terram, quæ à Syria & Amano Libanoque montibus incipit, obtinuerunt: quicquid ejus ad mare vergit occupantes, & regiones uſque ad oceanum ſibimet vendicantes. Horum ſane quorundam appellationes omnino evanuerunt, aliorum vero multum immutatæ, atque ita in alias deflexæ, ut haud facile agnoſcantur. pauci autem ſunt, quorum nomina integra ſervantur. Ex quatuor enim Chamæ filiis, Chuſo nihil detrimenti tempus attulit: nam Æthiopes, quorum princeps fuit, nunc quoque tam à ſeipſis quam ab Aſianis omnibus Chuſæi nominantur. Meſtræi etiam adhuc in memoria ſunt ex appellatione: Ægyptum enim Meſtren, & Meſtræos Ægyptios vocamus quotquot hanc regionem incolimus. Quin & in Libyam colonos deduxit Phutes, incolas ſuo nomine Phutos vocans. Eſt autem & fluvius in Maurorum regione, qui ita appellatur. Unde & plurimos ex Hiſtoricis Græcis invenimus, qui hujus fluminis meminerunt, & regionis, cui Phyte nomen, ei adjacentis: traxit autem nomen, quod ei nunc eſt, ab uno Meſtraimi filiorum, qui Libys vocabatur. Paulo vero poſt cauſam adjiciemus, cur & eam Africam nominari contigit. Chanaanus vero, quartus Chamæ filius, Judæam, ut nunc vocatur, habitans regionem, illam à ſe Chananæam appellavit. Iſtis autem nati ſunt liberi. Chuſo quidem ſex: quorum Sabas Sabæos condidit: Evilas Evilæos, qui nunc Gætuli appellantur: Sabathes vero Sabathenos, qui Græcis dicuntur Aſtabari. Sabactes autem Sabactenos condidit: Ragmus vero Ragmæis ortum dedit, & duos filios habuit; quorum Judadas quidem Judadæorum gentem, inter Æthiopes Occidentales, condens, ſibimet cognominem reliquit: Sabas vero Sabæos: Nebrodes autem Chuſi filius manens apud Babylonios dominatum exercuit, ſicut à me

πρὸς τὴν ἀφήγησιν ὧν [a] κατέλιπον. τὰ γὰρ ὀνόματα διὰ τὸ τῆς γραφῆς εὐπρεπὲς [b] ἡλλήνισται πρὸς ἡδονὴν τῶν ἐντευξομένων. οὐ γὰρ ἐπιχώριος ἡμῖν ὁ τοιοῦτος αὐτῶν τύπος, ἀλλ' ἕν τε αὐτῶν σχῆμα καὶ τελευτὴ μία· Νώεος γέτοι Νῶε καλεῖται, καὶ τοῦτον τὸν τύπον ἐπὶ παντὸς τηρεῖ σχήματος.

β'. Οἱ δὲ Χάμου παῖδες τὴν ἀπὸ Συρίας καὶ Ἀμάνου καὶ Λιβάνου τῶν ὀρῶν γῆν κατέσχον, ὅσα πρὸς θάλασσαν αὐτῆς ἐτέτραπτο καταλαβόντες, καὶ τὰ μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ ἐξιδιωσάμενοι. αἱ μέντοι προσηγορίαι, τῶν μὲν καὶ παντελῶς ἐξίτηλοι γεγόνασιν· ἐνίων δὲ [c] μεταβαλοῦσαι, καὶ μεταρρυθμισθεῖσαι πρὸς ἑτέρας, δύσγνωστοι τυγχάνουσιν. [d] ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι. τεσσάρων γὰρ Χάμου παίδων γενομένων, [e] Χοῦσον μὲν οὐδὲν ἔβλαψεν ὁ χρόνος· Αἰθίοπες γὰρ, ὧν ἦρξεν, ἔτι καὶ νῦν [f] ὑπὸ ἑαυτῶν τε καὶ τῶν ἐν τῇ Ἀσίᾳ πάντων, Χουσαῖοι καλοῦνται. ἐτηρήθη δὲ καὶ [g] Μεσραίοις ἡ κατὰ τὴν προσηγορίαν μνήμη· τὴν γὰρ Αἴγυπτον Μέσρην, καὶ Μεσραίους τοὺς Αἰγυπτίους [h] ἅπαντες, οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. ἔκτισε δὲ καὶ Φούτης τὴν Λιβύην, Φούτους [i] ἀπ' αὐτοῦ καλέσας τοὺς ἐπιχωρίους. ἔστι δὲ καὶ ποταμὸς ἐν τῇ [k] Μαύρων χώρᾳ, τοῦτο ἔχων τὸ ὄνομα. ὅθεν καὶ τοὺς πλείστους τῶν Ἑλληνικῶν ἱστοριογράφων ἐστὶν ἰδεῖν μεμνημένους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τῆς παρακειμένης αὐτῷ χώρας [l] Φούτης λεγομένης· [m] μετέβαλε δὲ ὃ νῦν ἐστιν αὐτῇ ὄνομα, ἀπὸ τοῦ [n] Μεσραίμου υἱῶν [o] ἑνὸς, Λίβυος λεγομένου. μετ' οὐ πολὺ δ' ἐροῦμεν τὴν αἰτίαν, δι' ἣν αὐτὴν καὶ [p] Ἀφρικὰν προσαγορεύεσθαι συμβέβηκεν. [q] Χανάανος δὲ τέταρτος ὢν Χάμου παῖς, τὴν νῦν Ἰουδαίαν καλουμένην [r] οἰκήσας, ἀπ' αὐτοῦ [s] Χαναναίαν προσηγόρευσε. γίνονται δὲ παῖδες ἐξ αὐτῶν. Χούσου μὲν ἕξ· ὧν Σάβας μὲν, Σαβαίους· Εὐίλας δὲ Εὐιλαίους ἔκτισεν, οἳ νῦν [t] Γαιτοῦλοι λέγονται· [u] Σαβάθης δὲ Σαβαθηνοὺς, ὀνομάζονται δὲ [x] Ἀστάβαραι παρ' Ἕλλησιν. οἰκίζει δὲ καὶ [y] Σαβάκτας Σαβακτηνούς· [z] Ῥαγμὸς δὲ Ῥαγμαίους ᾤκισε, καὶ δύο παῖδας ἔσχεν, ὧν [a] Ἰουδάδας μὲν Ἰουδαδαίους, Αἰθιοπικὸν ἔθνος τῶν Ἑσπερίων, οἰκίσας, ἐπώνυμον αὐτοῦ κατέλιπε· Σαβαίους δὲ [b] Σαβᾶς· [c] Νεβρώδης δὲ Χούσου υἱὸς [d] ἐπιμείνας παρὰ Βαβυλωνίοις ἐτυράννησεν, ὡς καὶ [a] προἐν προτέροις ἡμῖν δεδήλωται. τῶν δὲ Μεστραίμου παίδων ὀκτὼ γενομένων, οἳ πάντες τὴν ἀπὸ Γάζης ἕως Αἰγύπτου γῆν κατέσχον. μόνος δὲ [b] Φυλιστῖνος τὴν ἐπωνυμίαν ἡ χώρα διεφύλαξε· Παλαιστίνην γὰρ οἱ Ἕλληνες αὐτοῦ τὴν μοῖραν καλοῦσι. τῶν δὲ ἄλλων, [c] Λουδιείμου, καὶ Ἐνεμίμου, καὶ Λαβίμου τοῦ μόνου κατοικήσαντος ἐν Λιβύῃ, καὶ τὴν χώραν ἀπ᾽ αὑτοῦ καλέσαντος· [d] Νεδίμου τε καὶ [e] Φεθροσίμου, καὶ [f] Χεσλοίμου καὶ [g] Χεφθορίμου, [h] πέρα τῶν ὀνομάτων, οὐδὲν ἴσμεν. ὁ γὰρ Αἰθιοπικὸς πόλεμος, περὶ οὗ δηλώσομεν ὕστερον, ἀναστάτους αὐτῶν τὰς πόλεις ἐποίησεν. ἐγένοντο δὲ καὶ Χαναάνου παῖδες· [i] Σιδώνιος, ὃς καὶ πόλιν ἐπώνυμον ἔκτισεν ἐν τῇ Φοινίκῃ, Σιδὼν δ᾽ ὑφ᾽ Ἑλλήνων καλεῖται· [k] Ἀμάθιος δὲ Ἀμαθίνην κατῴκισεν, ἥτις ἐστὶ καὶ νῦν ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων Ἀμάθη καλουμένη, Μακεδόνες δ᾽ αὐτὴν Ἐπιφάνειαν ἀφ᾽ ἑνὸς τῶν [l] ἀπογόνων ἐπωνόμασαν· [m] Ἀρουδαῖος δὲ Ἄραδον τὴν νῆσον ἔσχεν· Ἀρουκαῖος δὲ, Ἄρκην τὴν ἐν τῷ Λιβάνῳ. τῶν δ᾽ ἄλλων ἑπτὰ, [n] [Εὐαίου,] Χετταίου, Ἰεβουσαίου, [o] Ἀμορραίου, Γεργεσαίου, [p] Εὐδαίου, Σειναίου, Σαμαραίου, πλὴν τῶν ὀνομάτων, ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις οὐδὲν ἔχομεν· Ἑβραῖοι γὰρ αὐτῶν ἀνέστησαν τὰς πόλεις, ἐκ τοιαύτης αἰτίας ἐν συμφορᾷ γενομένας.

---

[a] Ita *Big.* & *Samb.* κατέλειπον cæteri. [b] Sic *Samb. Caſ.* & *Vat.* more Attico. ἡλλήνισται *Baſ. G.* & *Hen.* [c] Ita ex *MSS.* in *Editis* μεταβέβληνται καὶ μετερρυθμισθεῖσαι. [d] Illa ὀλίγοι δὲ οἱ φυλάξαντες ἀκεραίους τὰς προσηγορίας ὑπάρχουσι omittunt *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Sed reſtituimus ex *MSS. Big. Caſ. Samb.* & *Vat.* pro quibus facit hæc *Euſtathii* paraphraſis, καὶ ἐνίων μὲν παντελῶς αἱ προσηγορίαι ἠμείφθησαν, ἐνίων δὲ εἰς ἑτέρας ἐνημείφθη δυσπαραγνώστως· ὀλίγων δὲ ἔτι αἱ ὀνομασίαι ἀκέραιοι σώζονται. [e] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χουσαῖοι *Hen. Baſ.* & *G.* Χοῦς *aliis.* [f] Ὑπό τε ἑαυτῶν & *Hen.* concinnius. [g] Ita, & ſtatim Μέσρην & Μεσραίους in *MSS.* nec aliter *Procopius, Euſtath. Aliique.* Mollius autem Μεστραίοις, Μέστρην & Μεστραίους *Baſ. G.* & *Zonaras.* [h] Sic cum *Editis.* Οἱ ταύτην καλοῦμεν *Samb.* οἱ ταύτην καλοῦμεν *Big.* & *Hen.* præciſe ἅπαντες καλοῦμεν *Vat.* & *Vet. Interpr.* Mendum in vulgata lectione eſſe exiſtimavit *Peſitus*; atque hoc modo legit: ἅπαντες οἱ ταύτην οἰκοῦντες καλοῦμεν. [i] Atticorum more, ἀφ' ἑαυτοῦ ſolus *Hen.* [k] Sic *Baſ. G. Hen.* & *Euſtath.* nec aliter Romani appellant; ſic ipſi Mauri, teſte *Strabone*: Græci tamen *Μαυρουσίους*, & Μαυρουσίων habent *Samb. Big.* & *Vat.* Μαυρίων *Caſ.* [l] Φύτη *Caſ.* [m] Μετέβαλε hic pro μετέλαβε, notante *Caſaubono*, ſicut apud *Dionyſ. Halic.* Facilius tamen rectiusque interpretati ſunt & *Zonaras* μετεβλήθη δὲ ἡ κλῆσις αὐτῆς, & *Epiphanius*, dicens, *mutatum eſt autem* (ſive *traductum*) *nomen* &c. [n] Μεσραίμου fecerat *Joſephus* ex Hebræo, ſi *MSS.* fides ſincera. Μεσραΐμου aut Μεσρήμου maluit *Bernardus*, quod *Meſraim*, ut opinor, habuerit *Epiphanius.* Μεστραίμου *Baſ.* & *G.* [o] In pleriſque *MSS.* omiſſum eſt ἑνός. [p] Ἀφρικὴν *Vat.* [q] Ita ex *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Scriptura Moſaica.* Χαναναῖος *Hen. Baſ.* & *G.* [r] Οἰκίσας *Hen.* [ſ] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν Χαναναίαν exarant *Hen. Baſ.* & *G.* Utramque lectionem complexus eſt *Zonaras*, hiſce verbis Χαναὰν δὲ τὴν κληθεῖσαν ὕστερον Ἰουδαίαν οἰκήσας, Χαναναίαν αὐτὴν προσηγόρευσε, καὶ Χαναναίους τοὺς ἐξ αὐτῆς. [t] *Al.* Γαιτοῦλοι. Male in *Editis* Γέτυλοι. [u] Σαβάθης *Big. Samb.* & *Vat.* & mox Σαβαθηνοὺς *Samb.* & *Vat.* [x] Ita in *MSS.* Ἀστάβαροι in *Editis.* [y] Sic *Baſ.* & *Hen.* Σαβακτὰς Σαβακτηνοὺς *Caſ.* Σαβακαθὰς Σαβακαθηνοὺς *Big. Samb.* & *Vat.* [z] Ita vel Ῥαμμὸς δὲ Ῥαμμαίους ex *Epiphanio* (qui habet, *Ram* aut *Rama* ſive *Ramæus*) ſcribendum cenſet *Bernardus.* Ῥαμὸς δὲ Ῥαμαίους *Baſ. G.* & *Hen.* Ῥεγμὸς δὲ Ῥεγμαίους *Samb. Vat.* & *Big.* Ῥέγμος δὲ Ῥεγμαίους *Caſ.* [a] Certiſſima lectio ex *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* unde Ἰουδαδαῖοι apud *Euſtathium Antiochenum, Alioſquin* Ἰούδας & Ἰουδαίους *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [b] Ita *Samb.* & *Epiphan.* Σαβαῖος *Hen. Baſ.* & *G.* Σαβαίους *Caſ.* & *Vat.* Vide *Euſtathium Antiochenum*, p. 52, 53. [c] *Sc. manens* [*poſt diſperſionem*] *apud Babylonios* [*h. e. in nova urbe Babylone*] *regnavit*, ut paraphraſi illuſtrat doctiſſimus *Perizonius*, in Originibus Babylon. p. 320. * *Id eſt*, caſum eundem.

γ΄. Νῶεος, μετὰ τὴν ἐπομβρίαν τῆς γῆς καταστραθείσης εἰς τὴν αὐτῆς φύσιν, ἐπ᾽ ἔργα ἐχώρει· καὶ καταφυτεύσας αὐτὴν ἀμπέλοις, ἡνίκα τοῦ καρποῦ τελεσφορηθέντος καθ᾽ ὥραν ἐτρύγησε, καὶ παρῆν εἰς χρῆσιν ὁ οἶνος, θύσας ἐν εὐωχίαις ἦν. μεθυσθεὶς δὲ εἰς ὕπνον καταφέρεται, καὶ γεγυμνωμένος ἀκόσμως ἔκειτο. θεασάμενος δ᾽ αὐτὸν ὁ νεώτατος τῶν παίδων, τοῖς ἀδελφοῖς ἐπιγελῶν δείκνυσιν· οἱ δὲ περιστέλλουσι τὸν πατέρα. καὶ Νῶεος αἰσθόμενος, τοῖς μὲν ἄλλοις παισὶν εὐδαιμονίαν εὔχεται· τῷ δὲ [q] Χάμᾳ διὰ τὴν συγγένειαν αὐτῷ μὲν οὐ [r] κατηράσατο, τοῖς δ᾽ ἐκγόνοις αὐτοῦ. καὶ τῶν ἄλλων διαπεφευγότων τὴν ἀρὰν, τοὺς [s] Χαναάνου παῖδας μέτεισιν ὁ Θεός. καὶ [t] περὶ μὲν τούτων ἐν τοῖς ἑξῆς ἐροῦμεν.

δ΄. Σήμᾳ δὲ, τῷ τρίτῳ Νωέου υἱῶν, πέντε γίνονται παῖδες· οἳ [u] τὴν μέχρι τοῦ κατ᾽ Ἰνδίαν ὠκεανοῦ κατοικοῦσιν Ἀσίαν, ἀπ᾽ Εὐφράτου τὴν ἀρχὴν πεποιημένοι. [x] Ἐλάμος μὲν γὰρ Ἐλαμαίους, Περσῶν ὄντας ἀρχηγέτας, [y] κατέλιπεν. [z] Ἀσούρας δὲ Νίνον οἰκίζει πόλιν, καὶ τοὺς ὑπηκόους Ἀσσυρίους ἐπωνόμασεν· οἳ μάλιστα εὐδαιμόνησαν. Ἀρ-

etiam ante narratum est. Porro Meſtraimo cum octo eſſent filii, illi à Gaza uſque ad Ægyptum terram poſſederunt. Solius autem Philiſtini cognomen regio retinuit: Palæſtinam enim Græci partem ejus nominant. Reliquorum autem, Ludieimi, & Enemimi, & Labimi, (qui ſolus colonis in Libyam ductis regionem à ſe denominavit) Nedemi etiam & Phethroſimi, & Cheſlœmi & Chephthorimi, præter nomina nihil plane novimus. Bello enim Æthiopico, de quo poſtea narrabimus, urbes eorum everſæ ſunt. Chanaani autem filii fuerunt: Sidonius, qui & ſui nominis urbem in Phœnice exſtruxit, Sidon etiam à Græcis vocatur: Amathius autem Amathinen habitavit, quæ etiam adhuc ſupereſt, & ab incolis Amathe appellatur; Macedones vero eam Epiphaniam ab uno è ſucceſſorum *Alexandri* filiis denominaverunt; Arudæus autem Aradum inſulam habuit: Arucæus vero Arcen urbem in Libano ſitam. Reliquorum ſeptem, [Evæi,] Chettæi, Jebuſæi, Amorrhæi, Gergeſæi, Eudæi, Sinæi, Samaræi, præter nomina nihil in ſacris codicibus exſtat: nam Hebræi urbes eorum exciderunt, quas ex hujuſmodi cauſſa afflixit calamitas.

Meſtræmi filii.
12. *Phyliſtinus*, Palæſtini.
13. *Ludiæmus.*
14. *Enemimus.*
15. *Labimus.* Libyei.
16. *Nedemus.*
17. *Phethroſimus.*
18. *Cheſlœmus.*
19. *Chephthorimus.*
Chanaano prognati.
20. *Sidonius*, Sidonii.
21. *Amathius*, Amathæi.
22. *Arudæus*, Aradii.
23. *Arucæus*, Arcæi. *His adde 7. gentes Chananææ à Jeſu victas & ſubactas.*

3. Noëus, terra poſt diluvium in primævam reſtituta naturam, ad *agriculturæ* opus aggreditur: & cum vitibus eam conſeviſſet, fructuque matureſcente ſuo tempore eam vindemiaſſet, atque vinum uſui eſſet idoneum, ſacris prius operatus epulabatur. Inebriatus autem in ſomnum delabitur, nudatuſque parum decore jacebat. Eum *forte* conſpicatus filiorum natu minimus, per ludibrium fratribus indicavit: illi vero patrem *reveriti* operuerunt. Ubi factum reſcivit Noëus, aliis quidem filiis felicitatem precatus eſt: Chamam vero propter cognationem ſui exſecrationibus quidem non inſectatus eſt; ſed poſteros ejus *diris devovit.* Quas cum cæteri evaſiſſent, Chanaani liberos ultio divina eſt conſequuta. Ac de his quidem in ſequentibus dicemus.

Noëus inebriatus. Progenitoris facinus impudens ſeri luunt Chananæi.

4. Semæ vero, tertio Noëi filio, nati ſunt quinque filii, qui Aſiam uſque ad Indicum oceanum incoluerunt, ab Euphrate incipientes. Elamus ſiquidem *poſteros* reliquit Elamæos, à quibus Perſæ originem duxerunt. Aſuras autem urbem Ninum condidit, & ſubjectos ſibi Aſſyrios nominavit; qui maxime *rerum geſtarum gloria* floruerunt. Arphaxades

Aſiam omnem ab Euphrate, ampliſſimum imperium, occupat Semas.

Semidæ
1. *Elamus*, Elamæi.
2. *Aſuras*, Aſſyrii.
3. *Arphaxades*, Chaldæi.

---

[a] Sc. p. 15. v. 26. [b] Φυλιστιεὶμ *Hieronymus*, *Zonaras*, aliique *Joſephi* ſectatores ex S. Scripturæ obſervantia. [c] Ita ex veſtigiis *MSS.* & *Veteris Interpretis* reſtituit *E. Bernardus.* Nam *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* habent Λουδιείμου καὶ Ἐνεμετιείμου (vel Ἐνεμετιίμου aut Ἐνεμετίμου) ἐ Ἐνεμιῶ, καὶ Λαβίμου. *Ludim*, *Anamim*, & *Labim* exhibet *Epiphan.* Λουμαίου καὶ Ἐνεμίου καὶ Λαβίμου in *Editis.* [d] Sic ex *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* Νουδίμου *Vat.* in *Editis* Νεθίμου. Attamen Νεφθείμου aut Νεφθιίμου æquius (ut inquit *Bernardus*) poſtulat veritas Hebraïca. [e] Ita *Samb.* & *Epiph.* Φεδρωσίμου *Big.* Φαιδρωσίμου *Vat.* Φεθρωσίμου *Baſ.* & *G.* Meliora *Hieronymi* & *Epiphanii* exemplaria *MSS.* habent *Fethroſin.* [f] Sic *Samb. Caſ. Vat.* & *Baſ.* unde *Cheſloim* habet *Hieronym.* in Quæſt. ut & *Iſidorus.* Χεσλύμου *Big.* Χεσλωΐμου edi voluit *Schotanus.* [g] Ex veritate Hebraïca ita legi placuit *Bernardo.* in *MSS.* & *Editis* Κεφθωρίμου. [h] Sic *MSS.* male *Baſ.* & *G.* περὶ τῶν. [i] Ita *Baſ. G.* & *Zonaras.* Σιδὼν in *MSS.* [k] Ex *Euſtathio Antioch.* ita ſcripſit *Bernardus.* Ἀμάθιος δὲ Ἀμάθην *Baſ. Gen.* & *Caſ.* Ἀμάθιος δὲ Ἀμαθινοὺς *Hen.* Ἀμαθοῦς δὲ Ἀμαθινοὺς *Big. Samb.* & *Vat.* [l] Ἀπογόνων Πτολεμαίου ὠνόμασαν *Hen.* in margine. ἐπιγόνων malit *Scalig.* Sed ἀπογόνων hic retinendum eſſe docet *Pearſonus* in Diſſert. 1. de *Succeſſione Epiſc.* &c. p. 90. [m] Sic in *MSS.* & *Editis.* Ἀραδαῖος *Hen.* Ἀρούδιος *Euſtath.* [n] Illud Εὐαίου, quia ſuperfluum & præter numerum ſeptenarium, uncis incluſum dedi: non autem delevi, quòd exſtet in *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis.* [o] Illa Ἀμορραίου, Γεργεσαίου ex *Codd. MSS.* in *Editis* deerant. [p] Sic etiam in *MSS.* Εὐαίου *LXX.* Scripſerat forte *Joſephus* (inquit *Bernardus*) Χοδαίου vel Εὐαίου, aut denique cum *Syncello* Εὐϊαίου aut Ὑαίου. [q] Χάμῳ *Vat.* [r] Sic *MSS.* in *Editis* κατηρᾶτο. [s] Ita *Samb.* & *Big.* Χαναναίου *Vat.* Χαναναίων *Big.* Χαναναίου *Baſ.* & *G.* hic & ſupra, v. 11. [t] Περὶ μὲν οὖν τούτων *Vat.* [u] Legiſſe videtur *Epiphanius*, οἳ τὴν μέχρι τοῦ ὠκεανοῦ Ἀσίαν κατ᾽ ἰδίαν οἰκοῦσιν. nam vertit, *qui uſque ad oceanum ſeorſum habitant Aſiam.* [x] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ἔλυμος, dein Ἐλυμαίους *Baſ. G. Hen.* & *Zonaras.* Αἰλὰμ ἀφ᾽ οὗ Ἐλαμῖται in *Chron. Alex.* atque in *Vet. Interpr.* habemus *Elam, ſiquidem Elamitas.* Hinc itaque Ἐλυμαίους malit *Bernardus*, quia formam illam Gentilem agnoſcit *Stephanus Byzantinus.* [y] Ex *MSS.* in *Editis* κατέλειπεν. [z] Ita *Big. Samb.* & *Hen.* Ἀσσούρας *Vat.* Ἀσούρας *Baſ. G.* & *Caſ.*

4. *Aramus*, Syri.
5. *Ludas*, Lydi.
Ab Aramo.
6. *Usus*, Damasceni.
7. *Ulus*, Armenii.
8. *Gatherus*, Bactriani.
9. *Mesas*, Mesanæi.
Arphaxadi familia.
10. *Sales.*
11. *Heberus*, Hebræi.
12. *Juctas.*
13. *Phalecus.*
14. *Elmodadus.*
15. *Salephus.*
16. *Azermothes.*
17. *Eiraës.*
18. *Edoramus.*
19. *Æzelus.*
20. *Declas.*
21. *Ebalus.*
22. *Abimaëlus.*
23. *Sabeus.*
24. *Opheires.*
25. *Evilates.*
26. *Jobabus.*

phaxades vero iis, qui nunc quidem Chaldæi vocantur, appellationem dedit, cum princeps eorum esset. Ex Aramo autem Aramæi prognati, quos Græci Syros appellant; qui vero Lydi nunc vocantur, olim Ludi dicti, Ludam generis auctorem habuerunt. Aramo autem cum quatuor essent filii, ex iis Usus Trachonitidem quidem condidit & Damascum, quæ inter Palæstinam & Cœle-Syriam media est. Armeniam vero Ulus, & Gatherus Bactrianos, Mesasque Mesanæos; *apud quos* Spasini Charax, *ut* nunc appellatur. Ex Arphaxade autem prognatus est Sales, ex eo vero Heberus; unde Judæos ab initio Hebræos appellaverunt. Porro Heberus Juctan & Phalecum genuit. Vocatus est autem Phalecus, quod sub habitationum divisionem natus fuerit: Phalec enim Hebræis partitionem sonat. Juctæ autem Heberi filio liberi erant, Elmodadus, Salephus, Azermothes, Eiraës, Edoramus, Æzelus, Declas, Ebalus, Abimaëlus, Sabeus, Opheires, Evilates, Jobabus. Isti à Cophene flumine Indiæ, Ariæque ad ipsum *sitæ loca* quædam habitant. Hæc quidem de Semæ progenie dicta sunto.

Abrami genealogia. Gen. c.11.

5. Faciam vero de Hebræis *quoque* sermonem. Ex Phaleco enim Heberi filio prognatus est Ragavus: ex hoc autem Serugus, cui Nachores filius natus est; hujus vero *filius* Tharrus. Hic autem Abrami fit pater, qui decimus quidem à Noëo fuit: secundo vero anno & nonagesimo supra ducentesimum post diluvium natus est. Nam Tharrus quidem septuagesimo anno genuit Abramum: Nachores autem, cum esset centum & viginti annorum, genuit Tharrum. Porro de Serugo Nachores nascitur, circa annum centesimum & tricesimum secundum; Ragavus vero Serugum habuit, cum esset annorum centum & triginta. Iisdem etiam annis Ragavum habuit Phalecus. Heberus autem anno quarto & trecesimo supra centesimum genuit Phalecum, ipse de Sale prognatus annum nato tricesimum & centesimum: quem Arphaxades genuit quinto & tricesimo ætatis anno supra centesimum. Semæ autem filius Ar-

φαξάδης δὲ τοὺς νῦν Χαλδαίους καλουμένους Ἀρφαξαδαίους ὠνόμασεν, ἄρξας αὐτῶν. Ἀραμαίους δὲ Ἄραμος ἔσχεν, οὓς Ἕλληνες [a] Σύρους προσαγορεύουσιν· οὓς δὲ Λυδοὺς νῦν καλοῦσι, [b] Λούδους δὲ τότε, Λούδας ἔκτισε. τῶν δὲ Ἀράμου παίδων τεσσάρων ὄντων, [c] Οὖσος μὲν κτίζει τὴν Τραχωνῖτιν καὶ Δαμασκόν· μέση δ' ἐστὶ τῆς Παλαιστίνης καὶ Κοίλης Συρίας. Ἀρμενίαν δὲ [d] Οὖλος, καὶ [e] Γάθερος Βακτριανούς, Μησᾶς δὲ [f] Μησαναίους· [g] Σπασίνου Χάραξ ἐν τοῖς νῦν καλεῖται. Ἀρφαξάδου δὲ παῖς γίνεται [h] Σάλης· τοῦ δὲ [i] Ἕβερος, ἀφ' οὗ τοὺς Ἰουδαίους [k] Ἑβραίους ἀρχῆθεν ἐκάλουν. Ἕβερος δὲ Ἰούκταν καὶ [l] Φάλεκον ἐγέννησεν. ἐκλήθη δὲ Φάλεκος, ἐπειδὴ κατὰ [m] τὸν ἀποδασμὸν τῶν οἰκήσεων τίκτεται· φάλεκ γὰρ τὸν μερισμὸν Ἑβραῖοι καλοῦσιν. Ἰούκτᾳ δὲ τοῦ Ἑβέρου παίδων ἦσαν υἱοί, [n] Ἐλμόδαδος, Σάλεφος, [o] Ἀζερμώθης, Εἰράης, Ἐδώραμος, [p] Αἴζηλος, [q] Δέκλας, Ἥβαλος, [r] Ἀβιμάηλος, [s] Σαβεύς, [t] Ὀφείρης, [u] Εὐιλάτης, [x] Ἰώβαβος. οὗτοι ἀπὸ [y] Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς, [z] καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινὰ κατοικοῦσι. Ταῦτα μὲν περὶ τῶν Σήμου παίδων ἱστορείσθω.

έ. Ποιήσομαι [a] δὲ περὶ Ἑβραίων τὸν λόγον. Φαλέκου γὰρ τοῦ Ἑβέρου γίνεται παῖς [b] Ῥάγαυος· τούτου δὲ Σέρουγος, [c] ᾧ Ναχώρης υἱὸς τίκτεται, τούτου δὲ [d] Θάρρος. πατὴρ δ' οὗτος Ἀβράμου γίνεται, ὃς δέκατος μέν ἐστιν ἀπὸ Νώεου· δευτέρῳ δ' ἔτει καὶ ἐνενηκοστῷ πρὸς [e] διακοσίοις μετὰ τὴν ἐπομβρίαν ἐγένετο. Θάρρος μὲν γὰρ ἔτει [f] ἑβδομηκοστῷ ποιεῖται τὸν Ἄβραμον· Ναχώρης δὲ Θάρρον, [g] εἰκοστὸν αὐτὸς καὶ ἑκατοστὸν [h] ἔτος ἤδη γεγονώς, [i] ἐγέννησε. Σερούγῳ δὲ Ναχώρης τίκτεται, περὶ ἔτος δεύτερον καὶ τριακοστὸν καὶ ἑκατοστόν· Ῥάγαυος δὲ Σέρουγον ἔσχεν, ἔτη τριάκοντα γεγονὼς πρὸς τοῖς ἑκατόν. ἐν δὲ τοῖς αὐτοῖς ἔτεσι καὶ Ῥάγαυον Φάλεκος ἔσχεν. Ἕβερος δὲ τετάρτῳ καὶ τριακοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν γεννᾷ Φάλεκον, γεννηθεὶς αὐτὸς ὑπὸ [k] Σάλου τριακοστὸν ἔτος ἔχοντος καὶ ἑκατοστόν· [l] ὃν Ἀρφαξάδης [m] ἐγέννησε κατὰ πέμπτον καὶ τριακοστὸν [n] τῆς ἡλικίας ἔτος πρὸς τοῖς ἑκατόν. [o] Σήμου δὲ υἱὸς Ἀρφαξάδης ἰεῦ, μετὰ ἔτη [a] δύο καὶ δέκα τῆς ἐπομβρίας γενόμενος. Ἄβραμος δὲ εἶχεν ἀδελφοὺς Ναχώρην καὶ Ἀράνην. τούτων Ἀράνης μὲν, καταλιπὼν υἱὸν Λῶτον καὶ [b] Σάῤῥαν καὶ [c] Μελχὰν θυγατέρας, ἐν Χαλδαίοις ἀπέθανεν, ἐν πόλει [d] Οὐρῇ λεγομένῃ τῶν Χαλδαίων. καὶ τάφος αὐτοῦ μέχρι νῦν [e] δείκνυται. γαμοῦσι δὲ τὰς ἀδελφιδᾶς· Μελχὰν μὲν Ναχώρης, Σάῤῥαν δὲ Ἄβραμος. Θάῤῥου δὲ μισήσαντος τὴν Χαλδαίαν διὰ τὸ Ἀράνου πένθος, μετοικίζονται πάντες εἰς [f] Χαῤῥὰν τῆς Μεσοποταμίας· [g] ὅπου καὶ Θάῤῥον τελευτήσαντα θάπτουσιν, ἔτη βιώσαντα πέντε καὶ διακόσια. [h] συνετέμνετο γὰρ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις κατ' ὀλίγον τὸ ζῆν, καὶ βραχύτερον [i] ἐγίνετο, μέχρι τῆς [k] Μωϋσέως γενέσεως· μεθ' ὃν ὅρος ἦν τοῦ ζῆν ἑκατὸν ἔτη πρὸς τοῖς εἴκοσι, ταῦθ' ὁρίσαντος τοῦ Θεοῦ, ὅσα καὶ Μωϋσῆν συνέβη βιῶναι. Ναχώρῃ μὲν οὖν ἐκ τῆς Μελχᾶς ὀκτὼ παῖδες [l] ἐγένοντο· Οὖξος, Βαοῦζος, [m] Καμούηλος, [n] Χάζαδος, [o] Ἄζαυος, [p] Φελδᾶς, Ἰαδέλφας, Βαθούηλος. οὗτοι μὲν Ναχώρου παῖδες γνήσιοι· Ταβαῖος γὰρ, καὶ [q] Γάαμος, καὶ [r] Ταύαος, καὶ Μάχας, ἐκ Ῥουμᾶς παλλακῆς αὐτῷ γεγόνασι. Βαθουήλῳ δὲ, [s] τοῦ Ναχώρου γνησίων παίδων, γίνεται Ῥεβέκκα θυγάτηρ, καὶ Λάβανος υἱός.

---

[a] Quos & Arimos, ut *Posidonio* apud *Strabonem* placet, vocavit *Homerus*. [b] Sic in *Editis*. Λούδους & Λιούδους in *MSS*. [c] Ita *Big*. Ὦσος *Vat*. Οὖσης *Hen. Baſ.* & *G*. [d] Ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Οὖλος *Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interp.* Vide *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 704. [e] Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* Γόθηρος *Samb.* Γαθήρης *Hen.* Γέθηλος *Baſ.* & *G.* [f] *Mismius Cedren.* & *Syncell.* quibus favet illud *Stephani Byzant.* Σπασίνου Χάραξ πόλις ἐν τῇ μέσῃ τοῦ Τίγρητος Μεσήνη. [g] Ita *Samb.* & ipſe *Joſephus* haud ſemel. Πασίνου Χάραξ cæteri *MSS. Baſ.* & *G.* pro Σπασίνου faciunt *Steph. Byzant.* *Leopardus, Bochartus, Cellarius* in Geograph. Antiq. p. 488. cum multis aliis. [h] Sic *Big. Hen. Vat. Baſ.* & *G.* Σάλας *Caſ.* Σαλᾶς *Samb.* [i] Aſpirate ſcribitur in melioribus *MSS.* in *aliis* lenius. [k] Ratione petita ex *Gen.* c. 10. v. 21. in aliam ſententiam propendet *Seldenus* de DIs Syris, c. 2. [l] Ita *MSS.* in *Editis* Φάλεγον, & dein Φάλεγος. [m] Τὸν ἀπόστολον τῶν οἰκήσεων *MSS.* τὸν ἀπόστολον τῶν ἀποικιῶν *Euſtath.* τὸν ἀποδασμὸν τῆς οἰκήσεως *Baſ.* & *G.* in *Vet. Interpr.* habemus *diviſionem habitationum*. [n] Nomina quinque priora omittunt *MSS.* reddebant tamen LXX. Primum Ἐλμωδὰδ *Euſtathio*. [o] Al. Ἀζαρμώθης. Ἰαράχ. Ἰδωράμ. [p] Ita *Bernardus*, quod in *MSS.* fuerit Αἴζηλος, prono errore pro Αἴζηλος. [q] Sic *Vet. Interpr.* & *Hieronym.* in *MSS.* Δικλαδοῦς, in *Editis* Δάκλας. proximum Ἥβαλος omittunt *MSS.* [r] Ita *Samb.* & *Big.* Ἀβιμαήλος *Vat.* [s] Ex *Samb. Big.* & *Vat.* in *Editis* Σάφας, nec aliter in *Vet. Interp.* [t] Ita *Samb.* & *Vat.* Ὀφίρης *Big. Baſ.* & *G.* [u] Ex *Samb.* & *Caſ.* Εὐιλάτης *Vat.* Εὐιλάτης *Big.* Lectio *Epiphanii* dubia eſt, *Evila* an *Evilat*. [x] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἰώβηλος pro Ἰώβηλος aut potius Ἰώβαβος, ſicut Ἰωβὰβ abſque ſchemate Græco fecerant LXXII. [y] Ita *Big.* & *Samb.* Κωφῆν *Vat.* in *Baſ.* & *G.* Κώφηνος, al. Κόφινος & Κοφῆνος. [z] Longe à vero (inquit *Bernardus*) remota eſſe vidi καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Συρίας τινὰ, ac τῆς πρὸς αὐτῇ Συρίας τινὰ in *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* aut *Epiphanii* illa *& poſita circa eam Syriæ loca quædam*. Propior *Hieronymus* accedit, *Indiæ regionem quæ vocatur Ieria*, ex illis *Euſebii*, καὶ τούτου — Ἰώβηλος ἀπὸ Κωφῆνος ποταμοῦ τῆς Ἰνδικῆς καὶ τῆς πρὸς Ἰερίαν [in *MSS.* καὶ τῆς πρὸς Οὐρίαν] [illegible]. Lego igitur καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Ἀρίας τινά. Rigari enim Arios Cophene amne certum eſt, ut Syros ab illo mille ſupra paraſangas abſiſtere. Forſan tamen, καὶ τῆς πρὸς αὐτῷ Σηρίας ex *Euſebio* de Locis Hebr. v. Σωφηρὰ, & v. Ὠφείρ. *Bernardo* prævivit Cl. *Bochartus* [Geogr. Sacr. l. 2. c. 15.] in voce Ἀρίας, ſed Σηρίας rejicit. [a] In *Samb.* & *Vat.* δὴ igitur. [b] Ita paſſim *Big. Samb.* & *Caſ.* Ῥάγαυος *Vat.* Ῥαγαῦς *Baſ. G.* & *Hen.* [c] Sic *MSS.* ὃν in *Editis*. [d] Ita in *Editis* & *MSS.* præter *Hen.* qui bis terve habet Θάῤῥος. [e] Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis*; & ab illis *Zonaras*. *P. Comeſtor*, & alii. Ἐνενηκοστῷ N. ἑκατὸν καὶ χιλίοις V. [f] Τριακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ V. [g] Ἐνιαύτων αὐτὸς ἓν κ. N. & V. [h] Illud ἔτος è *MSS.* in *Editis* deerat. [i] Ἐγέννησε Σερούγον Σαμ. male in *Samb. Caſ.* & *Baſ.* in *aliis* rectius omittitur Σερούγον. [k] Ita placuit *Bernardo*. Σάλα *Big.* & *Caſ.* Σαλᾶ *Samb.* & *Vat.* Σάλου *Baſ.* & *G.* [l] Hîc nonnulli volunt Canainis Junioris annos inſeri, ut *Zonaras*, *Euſtathius Antioch.* & *Iſ. Voſſius*. De eo videſis Opuſcula *Petri de Marca*, p. 43. [m] Al. ἐγέννησεν. [n] Illa τῆς ἡλικίας è Codd. *MSS.* deſunt in *Editis* & *Vet. Interpr.* [o] Σήμου *Baſ.* & *G.* Σημοῦ *Samb.* & *Vat.*

phratides erat, natus post annos duodecim à diluvio. Abramus autem fratres habuit Nachoren & Aranen. Ex his Aranes quidem, relinquens Lotum filium cum filiabus Sarra & Melcha, inter Chaldæos est mortuus, in urbe quæ Ure Chaldæorum vocatur. & usque nunc sepulchrum ejus ostenditur. Neptes autem ex fratre duxerunt uxores; Melcham quidem Nachores, Sarram vero Abramus. Cæterum cum Tharrus odio haberet Chaldæorum terram propter *acerbum* luctum Aranæ, omnes simul migraverunt Charram Mesopotamiæ: ubi etiam Tharrum defunctum sepeliunt, cum annos ducentos & quinque vixisset. Jam enim paulatim recisa fuit vita hominum, breviorque facta usque ad ortum Moysis: post quem vitæ terminus annorum erat centum & viginti; eosdem *annos in vitæ spatium* statuente Deo, quos & Moysen vixisse contigit. Itaque Nachores è Melcha octo filios suscepit; Uxum, Bauxum, Camuelum, Chazadum, Azavum, Pheldam, Iadelpham, Bathuelum. Isti quidem legitimi Nachoræ filii fuere: nam Tabæus, & Gaamus, & Tavaus, & Machas, ipsi ex Ruma concubina nati sunt. Bathuelo autem, uni è Nachoræ filiis legitimis, nascitur Rebecca filia, & Labanus filius.

Tharrus vixit annos CCV.

Humanæ vitæ terminus à Moyse, anni CXX.

Familia Nachoris. Gen. c. 22.

η'.

ΚΕΦ. ζ.

Ως Ἄβραμος, ὁ πρόγονος ἡμῶν, ἐξελθὼν ἐκ τῆς Χαλδαίων γῆς, κατέσχεν τὴν τότε μὲν Χαναναίαν, νῦν δὲ Ἰουδαίαν λεγομένην.

Ἄβραμος δὲ Λῶτον τὸν Ἀράνου τοῦ ἀδελφοῦ υἱὸν, τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Σάῤῥας ἀδελφὸν, εἰσεποιήσατο, γνησίου παιδὸς ἀπορῶν· καὶ καταλείπει [t] τὴν Χαλδαίαν, ἑβδομήκοντα καὶ πέντε γεγονὼς ἔτη, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος εἰς τὴν Χαναναίαν μετελθεῖν, ἐν ᾗ καὶ κατῴκησε καὶ τοῖς ἀπογόνοις κατέλιπε, δεινὸς ὢν συνιέναι τε περὶ πάντων, καὶ πιθανὸς τοῖς ἀκροωμένοις, περί τε ὧν εἰκάσειεν οὐ [u] διαμαρτάνων. διὰ τοῦτο καὶ φρονεῖν ἐπ' ἀρετῇ [x] μείζω τῶν ἄλλων ἠργμένος, καὶ τὴν περὶ τοῦ Θεοῦ δόξαν, ἣν ἅπασι συνέβαινεν εἶναι, [y] καινίσαι καὶ μεταβαλεῖν ἔγνω. πρῶτος οὖν τολμᾷ Θεὸν ἀποφήνασθαι δημιουργὸν τῶν ὅλων ἕνα· τῶν δὲ λοιπῶν εἰ καί τι πρὸς εὐδαιμονίαν συντελεῖ, κατὰ προσταγὴν τὴν τούτου παρέχειν ἕκαστον, καὶ οὐ κατ' οἰκείαν ἰσχύν.

CAP. VII.

VIII.

Quomodo Abramus, generis nostri auctor, è Chaldæorum terra profectus, habitavit regionem quondam Chananæam, quæ nunc Judæa appellatur.

ABramus autem Lotum fratris sui Aranæ filium, Sarræ vero conjugis suæ fratrem, adoptavit, quod dubiam haberet spem liberorum legitimorum: cumque jam esset annorum septuaginta & quinque è Chaldæa discessit, Deo jubente ut in Chananæam concederet, quam etiam ipse incoluit & posteris reliquit; vir rerum omnium intelligentia & audientes persuadendi vi pollens, & de quibus conjecturam faceret *à vero* raro aberrans. Propterea, cum ob virtutem præ cæteris sapiens haberi cœpisset, vulgo receptam de Deo opinionem innovare & *in melius* mutare secum statuit. Primus itaque ausus est declarare unum esse Deum rerum omnium opificem: de cæteris vero si quid ad felicitatem *vel minimum* conferat, *illud* ex hujus mandato unumquodque præbere, non ex vi sibi propria & *innata*. Hæc

Abramus cum Loto sibi adoptato Chaldæam relinquit, annos, natus LXXV. *Gen. c.* 12.

---

[a] *Al.* δώδεκα. [b] Ita in *MSS. Zonara & Eustathio.* in *Editis* mollius Σάῤῥα. [c] *Al.* Μελχᾶν. [d] Ita *Big. & Samb.* Οὐρῇ. *Vat.* Οὔρῃ *Bas. & G.* Vide *Is. Vossium* de LXX. *Interpr.* p. 36. [e] Hodiernis *Josephi* exemplaribus nonnulla abesse existimat *Is. Vossius*: quæ ex *Eustathio Antiocheno*, qui *Josephum* licet dissimulato nomine sequutus est, ita resarcit; δείκνυται. ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ ἐμπρησμῷ, ὃν ἐνέπρησεν Ἀβραὰμ τὰ εἴδωλα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ, ἐν τῷ εἰσελθεῖν ἐξελέσθαι αὐτά. γαμοῦσι &c. Verba intermedia non esse adsuta ab *Eustathio*, sed è *Josepho* descripta, inde constat quod *Syncellus* (p. 98.) eandem memorans historiam *Josephum* testem citet. [f] Ita ex quatuor *MSS. Vet. Interpr.* aliisque. Χαῤῥὰν *Bas. & G.* Vide *Cl. Cellarii* Geogr. Antiq. vol. II. p. 727. [g] Ita in *MSS.* in *Editis* ὅπου δή. [h] Sic quatuor MSS. συνετέτμητο *Hen. Bas. & G.* De vita hominum contracta videsis *Josephum* p. 10. v. 27. [i] Ita *Vat. & Eustath.* ἐγίνετο *aliis.* [k] Sic *Vat. Samb. & Eustath.* in *Editis, aliisque* Μωσέως. [l] Al. ἐγένοντο. [m] Ita ex *Vet. Interp.* Μαούηλος in *Editis.* Μαθουηλος in *MSS.* [n] Sic ex *Hebr.* Χαζὰδ aut Χαζαδ *Græcorum.* In *Josephi* codicibus corrupte Ζάζαμος. [o] Ita ex *Hebr. & Vet. Interpr.* levicula mutatione Ἄζαυος *Big. Samb. & Vat.* Ἄζαμος *Bas. & G.* [p] Ἰαδέλφας, Ἰεδάφας *Big. Samb. Cas. & Vat.* Φελδὰς, Ἰελδὰφ LXX. [q] Ex Γαὰμ in LXX. *Philone & Eusebio* in Onomasticis, Γάαμος fecit *Bernardus.* Γάζαμος volunt *Alii.* Γάδαμος in *MSS. & Editis.* [r] Ταύαος *Vat.* Τάχασος malit *Schotanus.* Ταυσος *Bernardus.* [s] Τῷ *Samb. & Big.* [t] Τὴν Χαῤῥαίων malit *Petitus ex Philone.* [u] Ita in *MSS.* sonantius. in *Editis* διαμαρτάνων. [x] Sic in *MSS.* in *Editis* μείζων. [y] Ex *MSS. & Vet. Interpr.* καὶ νικῆσαι *Bas. & G.*

Summus hic Philosophus Auctorem Rectoremque unum Universi contra Magos natura asseruit.

Hæc vero conjiciebat ex iis quæ in terra marique contingunt, quæque sol aut luna patitur, & ex omnibus quæ cœlo accidunt *mutationibus*. "Nam si (*inquit*) vis illis insita esset, *certe* curam ordinis sui conservandi haberent; ea vero *res istas* destitutas esse manifestum est. neque enim ad nostram utilitatem suapte virtute fretæ operam conferunt; sed imperantis potestati obsequium præstant; cui soli honorem & gratias tribui par est." Propter ista cum Chaldæi & alii Mesopotamiæ incolæ contra ipsum seditionem agitarent, *inde* migrare factu optimum existimans, Deo volente & adjuvante terram Chananæam possedit. Illicque constitutus aram exstruxit, & hostiam Deo immolavit.

Abrahamum laudant meliores gentium historici, Berosus, Hecatæus, Nicolaus Damascenus.

Decima post Diluv. generatione emicuit ille Patriarcha.

2. Berosus autem Abrami parentis nostri, suppresso tamen nomine, his verbis meminit; "decima post diluvium ætate apud Chaldæos vir exstitit justus & eximius, rerumque cœlestium peritus". Hecatæus vero non ejus tantum obiter meminit, sed justum de eo volumen scriptum reliquit. Nicolaus autem Damascenus quarto Historiarum libro hunc in modum loquitur: "in Damasco regnavit Abramus, qui advena cum exercitu illuc venerat ex regione, quæ, supra Babylonem sita, Chaldæorum dicitur. At non multo post tempore, cum sua multitudine etiam hinc emigrans, in terram quæ tunc Chananæa, nunc vero Judæa nominatur, sedem transtulit, una cum iis qui ab eo orti sunt plurimi, quorum historiam in alio libro persequor". Abrami vero nomen etiam nunc in Damascena regione celebre est; monstraturque *illic* vicus, qui ab eo dicitur Abrami habitaculum.

Domus Abrami in Syria Damascena.

IX. CAP. VIII.

Quod, fame Chananæam premente, Abramus in Ægyptum est profectus: &, ibi aliquantisper commoratus, retro unde venerat est reversus.

Dives frugum Ægyptus: lascivi Ægyptii.

CUM autem fames postea in terram Chananæam incubuisset, Abramus, audita Ægyptiorum felicitate, libenter sese ad eos contulit; ut & ipsorum abundantia frueretur, & Sacerdotum de Diis opinionem acciperet: si meliora traderent, eos secuturus; sin verius ipse sentiret, eos ad meliora traducturus. Cæterum cum & Sarram secum duceret, Ægyptiorum in feminas intemperiem metuens, ne *forte* rex ob venustatem conjugis eum perimeret, hujusmodi artem ex-

εἴκαζε δὲ ταῦτα τοῖς τῆς γῆς καὶ θαλάττης παθήμασι, τοῖς τε περὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην, καὶ πᾶσι τοῖς κατ' οὐρανὸν συμβαίνουσι. [a] "δυνάμεως γὰρ αὐτοῖς παρούσης, κἂν προενοήσαντο τῆς καθ' αὐτοὺς εὐταξίας· [b] ταύτης δ' [c] αὖ ὑστεροῦντας, φανερῶς γίνεσθαι, μηδ' ὅσα πρὸς τὸ χρησιμώτερον ἡμῖν συνεργοῦσι κατὰ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν, ἀλλὰ κατὰ τὴν τοῦ κελεύοντος ἰσχὺν ὑπουργεῖν· ᾧ καλῶς ἔχει μόνῳ τὴν τιμὴν καὶ τὴν εὐχαριστίαν ἀπονέμειν". δι' ἅπερ Χαλδαίων τε καὶ τῶν ἄλλων Μεσοποταμιτῶν στασιασάντων πρὸς αὐτὸν, μετοικεῖν δοκιμάσας, κατὰ βούλησιν καὶ βοήθειαν τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν ἔσχε γῆν. [d] ἱδρυνθείς τε αὐτόθι, βωμὸν ᾠκοδόμησε, καὶ θυσίαν ἐτέλεσε τῷ Θεῷ.

β΄. Μνημονεύει δὲ τοῦ πατρὸς ἡμῶν Ἀβράμου [e] Βηρωσὸς, οὐκ ὀνομάζων, [f] λέγων δ' οὕτως· "μετὰ τὸν κατακλυσμὸν δεκάτῃ γενεᾷ, παρὰ Χαλδαίοις τις ἦν δίκαιος ἀνὴρ [g] καὶ μέγας, καὶ τὰ οὐράνια ἔμπειρος". Ἑκαταῖος δὲ καὶ τοῦ μνησθῆναι [h] πλεῖόν τι πεποίηκε· βιβλίον γὰρ περὶ αὐτοῦ συνταξάμενος [i] κατέλιπε. Νικόλαος δὲ ὁ Δαμασκηνὸς ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν λέγει οὕτως· [k] "Ἀβράμης ἐβασίλευσε Δαμασκοῦ, ἔπηλυς σὺν στρατῷ ἀφιγμένος ἐκ τῆς γῆς τῆς ὑπὲρ Βαβυλῶνος, [l] Χαλδαίων λεγομένης. μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, [m] ἐξαναστὰς καὶ ἀπὸ ταύτης τῆς χώρας σὺν τῷ σφετέρῳ λαῷ, εἰς τὴν τότε μὲν Χαναναίαν λεγομένην, νῦν δὲ Ἰουδαίαν, μετῴκησε, καὶ οἱ ἀπ' ἐκείνου [n] πληθύναντες. περὶ ὧν ἐν ἑτέρῳ λόγῳ διέξειμι τὰ ἱστορούμενα". [o] τοῦ δὲ Ἀβράμου ἔτι καὶ νῦν ἐν τῇ [p] Δαμασκηνῇ τὸ ὄνομα δοξάζεται· καὶ κώμη ἀπ' αὐτοῦ δείκνυται, Ἀβράμου οἴκησις λεγομένη.

ΚΕΦ. η΄. ϑ΄.

Ὅτι λιμοῦ τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, εἰς Αἴγυπτον ἀπῆρεν· καὶ, διατρίψας ἐν αὐτῇ τινα χρόνον, ὑπέστρεψεν ὀπίσω.

ΛΙμοῦ δὲ [q] χρόνοις ὕστερον τὴν Χαναναίαν καταλαβόντος, Ἄβραμος, [r] Αἰγυπτίους εὐδαιμονεῖν πυθόμενος, διαίρειν πρὸς αὐτοὺς ἦν πρόθυμος, τῆς τε ἀφθονίας [s] τῆς ἐκείνων μεθέξων, καὶ τῶν ἱερέων ἀκροατὴς ἐσόμενος, ὧν [t] λέγοιεν περὶ Θεῶν· ἢ γὰρ κρείττοσιν [u] εὑρεθεῖσι κατακολουθήσειν, ἢ [x] μετακοσμήσειν αὐτοὺς ἐπὶ τὸ βέλτιον, αὐτὸς ἄμεινον φρονῶν. ἐπαγόμενος δὲ καὶ τὴν Σάρραν, καὶ φοβούμενος τὸ πρὸς τὰς γυναῖκας τῶν Αἰγυπτίων [y] ἐπιμανὲς, μὴ διὰ τὴν εὐμορφίαν τῆς γυναικὸς ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀνέλῃ, τέχνην ἐπενόησε τοιαύτην. ἀδελφὸς αὐτῆς εἶναι προσεποιήσατο, κἀκείνην τοῦτο ὑποκρίνασθαι· συμφέρειν γὰρ αὐτοῖς ἐδίδαξεν. ὡς δ᾽ ἧκον εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπέβαινε τῷ Ἀβράμῳ καθὼς [a] ὑπενόησε. [b] τό τε γὰρ κάλλος ἐξεβοήθη τῆς γυναικὸς αὐτοῦ. διὸ καὶ Φαραώθης ὁ βασιλεὺς [c] τῶν Αἰγυπτίων, οὐ τοῖς περὶ αὐτῆς λεγομένοις ἀρκεσθεὶς, ἀλλὰ καὶ θεάσασθαι σπουδάσας, [d] οἷός τε ἦν ἅψασθαι τῆς Σάῤῥας. ἐμποδίζει δὲ ὁ Θεὸς [e] τὴν ἄδικον αὐτοῦ ἐπιθυμίαν, νόσῳ τε καὶ στάσει τῶν πραγμάτων. καὶ [f] πυθομένῳ περὶ ἀπαλλαγῆς, κατὰ μῆνιν Θεοῦ τὸ δεινὸν [g] αὐτῷ παρεῖναι ἀπεσήμαινον οἱ ἱερεῖς, ἐφ᾽ οἷς ἠθέλησεν ἐνυβρίσαι τοῦ ξένου τὴν γυναῖκα. ὁ δὲ φοβηθεὶς [h] ἠρώτα τὴν Σάῤῥαν, τίς τε εἴη, καὶ τίνα τοῦτον ἐπαγάγοιτο· πυθόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν, τὸν Ἄβραμον παρῃτεῖτο· νομίζων γὰρ ἀδελφὴν, ἀλλ᾽ οὐ γυναῖκα αὐτοῦ, σπουδάσαι περὶ αὐτὴν, συγγένειαν αὐτοῦ ποιήσασθαι βουλόμενος, ἀλλ᾽ οὐχ ὑβρίσαι κατ᾽ ἐπιθυμίαν [i] ὡρμημένος. δωρεῖταί τε αὐτὸν πολλοῖς χρήμασι, [k] καὶ συνεῖναι Αἰγυπτίων τοῖς λογιωτάτοις· τήν τε ἀρετὴν [l] αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐπ᾽ αὐτῇ δόξαν ἐντεῦθεν ἐπιφανεστέραν συνέβη γενέσθαι.

---

[a] Hæc non male explicat *Eustathius* ad Hexaëm. p. 58. [b] Hoc de loco videsis *Eustathium* in Hexaëmeron, p. 58. [c] Voculam αὖ restitui è *Cod. Samb.* [d] Ἱδρυνθεὶς δὲ τε αὐτόθι *Vat.* [e] Βηρωσὸς *Hen.* atque *Berosus* in *Vet. Interpr.* [f] Ita ex *MSS.* in *Editis* λέγων οὕτως· μετὰ δὲ τ κ. [g] Illud καὶ etiam ex *MSS.* & *Eusebio.* [h] Ex Codd. *Samb.* & *Vat.* πλέον τι *Bas. G.* aliique. [i] In *Editis* κατέλιπεν. [k] Ἀβράμης aspere *Samb. Hen.* & *Busb.* Ἀβράμης levius *Bas. Gen.* & *Cas.* Ἄβραμος *Vat.* Ἀβραάμης scriptum fuisse *Nicolai* ex *Eusebii* codicibus conjicit *Bernardus.* [l] Ita *Bas. G. Hen. Epiphan.* atque *Euseb.* Χαλδαίοις *Big. Cas. Samb.* & *Vat.* [m] Sic ex *Epiphanio* & *Euseb.* μεταναστὰς *Big.* & *Cas.* μετανασταὺς *Bas. G. Hen.* & *Vat.* [n] Ex *Samb. Vat.* & *Eusebii MSS.* πληθύνοντες *Big. G.* & impressa *Eusebii.* πληθύνοντες *Bas.* typothetarum forsan errore. [o] Τοῦ τε Ἀβραάμου *Euseb.* [p] Ita *Big. Samb. Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Δαμασκηνῶν. [q] Vocem χρόνοις, in *Editis* omissam, ex *Big. Samb. Cas. Vat. Euseb.* & *Vet. Interpr.* restituimus. [r] Τὰς Αἰγυπτίων *Big. Samb.* & *Vat.* [s] Τῆς ἐκεῖ μ. *Hen.* [t] Λέγοιέν τι in *Impressis.* [u] Εὑρεθεῖσιν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Cas.* εὑρεθῆσιν κατακολουθήσειν αὐτοῖς *Vat.* [x] Μετακομίζειν male in *Samb.* & *Hen.* [y] Desideratur ἐπιμανὲς in *Editis.* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* reposuimus.

β΄. Τῶν γὰρ Αἰγυπτίων διαφόροις ἀρεσκομένων ἔθεσι, καὶ τὰ παρ᾽ [m] ἀλλήλοις ἐκφαυλιζόντων νόμιμα, καὶ διὰ τοῦτο δυσμενῶς ἐχόντων πρὸς ἀλλήλους· [n] συμβαλὼν αὐτῶν ἑκάστοις, καὶ διασύρων τοὺς λόγους οὓς ἐποιοῦντο περὶ τῶν ἰδίων, κενοὺς καὶ μηδὲν ἔχοντας ἀληθὲς ἀπέφαινε. θαυμασθεὶς οὖν ὑπ᾽ αὐτῶν ἐν ταῖς συνουσίαις, ὡς συνετώτατος, καὶ δεινὸς ἀνὴρ οὐ νοῆσαι μόνον, ἀλλὰ καὶ πεῖσαι, λέγων περὶ ὧν ἂν ἐπιχειρήσειε διδάσκειν, τήν τε ἀριθμητικὴν αὐτοῖς χαρίζεται, καὶ τὰ [o] περὶ ἀστρονομίαν παραδίδωσι. πρὸ γὰρ [p] τῆς Ἀβράμου παρουσίας εἰς Αἴγυπτον, [q] Αἰγύπτιοι τούτων εἶχον ἀμαθῶς· ἐκ Χαλδαίων γὰρ ταῦτ᾽ [r] ἐφοίτησεν εἰς Αἴγυπτον, ὅθεν [s] ἦλθε καὶ εἰς τοὺς Ἕλληνας.

γ΄. Ὡς δ᾽ εἰς τὴν Χαναναίαν ἀφίκετο, μερίζεται πρὸς Λῶτον τὴν γῆν, [t] τῶν ποιμένων αὐτοῖς στασιαζόντων περὶ τῆς χώρας ἐν ᾗ νέμοιεν· τὴν ἐκλογὴν μέντοι καὶ τὴν αἵρεσιν ἐπιτρέπει τῷ Λώτῳ. λαβὼν δ᾽ αὐτὸς τὴν ὑπ᾽ ἐκείνου καταλελειμμένην [u] ὑπώρειαν, [x] ᾤκησεν ἐν τῇ [y] Χαβρῶ πόλει. παλαιοτέρα δ᾽ ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ [z] πρὸ Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου. Λῶτος δὲ τὴν πρὸς τὸ πεδίον κειμένην καὶ ποταμὸν Ἰορδάνην εἶχεν, οὐκ ἄποθεν τῶν Σοδομιτῶν πόλεως· ἣ τότε μὲν ἦν ἀγαθὴ, νῦν δὲ ἠφάνισται κατὰ βούλησιν καὶ μῆνιν Θεοῦ. τὴν δὲ αἰτίαν κατὰ χώραν σημανῶ.

cogitavit. Fratrem ejus aſſimulavit; atque illam (quod eorum intererat) hoc ipſum reſpondere monuit. Ut autem ventum eſt in Ægyptum, accidit Abramo haud ſecus ac ſuſpicatus eſt. Nam & omnium ſermone percrebuit uxoris ejus pulchritudo. unde & Pharaothes Ægyptiorum rex, iis quæ fama acceperat non contentus; ſed & ipſam videndi flagrans deſiderio, vehementius cupiebat Sarra potiri. Injuſtæ autem illius libidini Deus obſtitit, peſtilentiam & rerum perturbationem immittens. Ipſique ſciſcitanti, quid facto opus eſſet ut liberaretur, malum hoc ab ira Dei ortum eſſe, pronunciarunt ſacerdotes, quod in animo habuiſſet peregrini uxori injuriam inferre. Ille vero territus de Sarra quæſivit, & ipſa quæ eſſet, & quinam ille quem ſecum adduxerat. Cum autem veritatem audiſſet, ſemet Abrahamo excuſabat; *dicens*, quod, ſororem eſſe exiſtimans, non vero uxorem ejus, illi animum adjecerit, affinitatem cum eo volens contrahere, nulla autem ad eum injuria afficiendum libidine incitatus. Quin & ei multum pecuniæ dedit, & ut Ægyptiorum erudititiſſimis familiariter uteretur: quo factum, ut virtus ei, gloriaque ex ipſa illuſtrior exſtiterit.

Formoſæ Sarræ acceſſum luit rex Pharaothes. Gen. c. 12.

2. Nam cum Ægyptii variis moribus eſſent delectati, & alii aliorum ritus verbis elevarent, mutuoque propterea odio tenerentur, ille cum ſingulis eorum conferens, ſermoneſque quibus ſua tuerentur placita totos ipſe reſpuens, inanes & veritatis plane expertes eſſe demonſtravit. Quare ab iis in congreſſibus ſumma in admiratione habitus, tanquam vir ſapientiſſimus, & qui non ſolum acri eſſet ingenio ad res perſpiciendas, ſed etiam aliis quæ docere ſuſcepiſſet perſuadendi vi polleret, eos & in Arithmetica inſtituit, & quæ ad Aſtrologiam ſpectant iiſdem tradidit. Nam ante Abrami in Ægyptum adventum, in iis plane hoſpites erant Ægyptii: à Chaldæis enim in Ægyptum, indeque ad Græcos permanarunt.

Arithmeticam & Aſtrorum ſcientiam Abramus Ægyptios docuit; atque Græcos illi.

3. Poſtquam vero in Chananæam pervenit, terram cum Loto diviſit, orta inter paſtores contentione de paſcuis: Loto tamen conditionem propoſuit, optionemque permiſit. Ipſe autem loca montibus adjacentia, ab eo relicta, occupans, in urbe Chabrone habitavit. Illa autem ſeptem annis eſt antiquior quam Tanis Ægypti. Lotus vero planitiem ad fluvium Jordanem, non procul ab urbe Sodomorum, habitavit; quæ tunc quidem bona erat, nunc vero Dei voluntate & ira diſparuit. At cauſam *hujuſce rei* loco ſuo oſtendam.

Sodomis Loto conceſſis, Chabrone degit [illegible]. Urbs illa ſeptem annis ante Tanim condita. Gen. c. 13.

CAP.

---

a Ἐπενόησε *Baſ. G* & *Vat.* b Sic ex *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τὸ γὰρ *Samb. Caſ.* & *Vat.* c Τοῖς Αἰγυπτίοις *Vat.* d Οἷός τε ἅψασθαι *Vat.* e Ita ex *MSS.* τὴν ἀδόκιμον in *Editis.* f Θυομένῳ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* g Αὐτοῦ *Vat.* h Ita in *MSS.* ἠρώτα τὴν Σ—— ἐπαγάγοιτο ἐρωτᾷ *Baſ.* & *G.* i Ὡρμημένος *Vat.* k Καὶ συνεῖν *Samb.* & *Euſeb.* l Ita ex *Euſebii MSS.* edidit *Bernardus.* in *Cod. Vat.* αὐτοῦ. Deeſt vox αὐτοῦ in *Baſ.* & *G.* m Sic *Baſ. G. Epiph. Euſeb.* & *Vet. Interpr.* ἀλλήλων *Vat.* ἄλλοις *Samb.* & *Caſ.* n Συμβαλὼν *Vat.* o Περὶ ἀστρονομίαν *Hen. Glycas* & *Cedren.* περὶ ἀστρολογίαν *Euſeb.* & ipſe *Joſephus*, p. 14. v. 18. Intelligit autem ea voce (quod *Abbas Georgius* monuit) τὴν τῶν ἀστέρων θέσιν καὶ κίνησιν. p Τοῦ Ἀβράμου *Vat.* q Οἱ Αἰγύπτιοι articulo ſuperfluo in *Baſ.* & *G.* r Ita *Big. Samb. Hen. Vat. Euſeb.* [illegible] ἐνεφοίτησεν *Baſ. G.* & *Caſ.* ſ Sic *Big. Hen.* & *Euſeb.* καὶ ἦλθε *Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀπῆλθε καὶ *Baſ.* & *G.* t Ita in *MSS.* τῶν δὲ π. *Baſ.* & *G.* u Ex *Codd. Samb.* & *Vat.* verum in reliquis ὑπώρειαν, tam in *MSS.* quam *Editis.* x In *MSS.* ᾤκει δὲ vel ᾤκει δὲ. y Νάβραι aut Ναβρὼ *Baſ.* & *G.* atque *Nabroch* in nonnullis *Epiphanii* Codd. in aliis *Nebroch* & *Ebron.* Verum Χεβρὼ vel Χεβρῶνι ſcribendum, quo modo ſcripſit *Joſephus* ex *Num.* 13, 23. ubi Χεβρὼν ediderunt LXX. z Ita *Baſ.* & *G.* πρὸ Τανίδος *Vat.* Προτάνιδος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Forſan παλαιοτέρα δ᾽ ἐστὶν ἔτεσιν ἑπτὰ τῆς Τάνιδος τῆς Αἰγύπτου [οἰκισθεῖσα.]

a Ἐπιδημήσαντι

X.

CAP. IX.

Sodomitarum clades ab Aſſyriis prælio accepta.

Duces quatuor Aſſyrii quinque regulos Sodomitarum ad lacum Aſphaltitin devincunt. Gen. c. 14.

ILlo tempore, cum Aſſyrii Aſiæ imperio potirentur, res Sodomitarum valde florebant, divitiis illis creſcentibus pariter ac abundante juventute. Regeſque illis quinque erant, quorum dominatu tenebantur: Ballas, Barſas, Senabares, Symoborus, & Balenorum rex. ſuæ quiſque ditioni præpoſitus. Iſtos Aſſyrii bello petierunt, exercituque quatuor in partes diviſo eos obſidebant: ſingulis vero unus præficiebatur dux. Commiſſo autem prælio, victores Aſſyrii Sodomitarum regibus tributum imperarunt. Itaque cum duodecim annos ſerviviſſent, & tributa illis imperata ſolviſſent, anno decimo tertio defecerunt: quapropter Aſſyriorum in eos facta eſt expeditio ductu *&* *auſpiciis* Amrapheli, Ariuchi, Chodollamori, Thadali. iſti etenim Syriam univerſam diripuerunt, & Gigantum ſobolem ſubverterunt. Cumque in agrum Sodomorum eſſet ventum, caſtra metati ſunt in valle cui nomen Putei bituminis: illo namque tempore locus iſte puteis abundabat. nunc tamen, ex quo diſparuit Sodomorum urbs, vallis iſta in lacum mutata eſt, qui dicitur Aſphaltitis. De hoc itaque lacu mox infra dicemus. Sodomitis autem cum Aſſyriis acie congreſſis, pugnaque atroci facta, multi quidem eorum pugnando occubuerunt, reliqui vero ſunt in captivitatem abducti; & in his Lotus, qui Sodomitis in auxilium venerat.

Hinc Lotus captus prælio.

ι.

ΚΕΦ. θ'.

Ἡ τῶν Σοδομιτῶν διαφθορά, Ἀσσυρίων αὐτοῖς ἐπιστρατευσάντων.

ΚΑτ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἀσσυρίων κρατούντων τῆς Ἀσίας, Σοδομίταις ἤνθει τὰ πράγματα, εἴς τε πλοῦτον [a] ἐπιδεδωκότων αὐτῶν καὶ νεότητα πολλήν. βασιλεῖς τε αὐτοῖς πέντε διεῖπον τὴν χώραν· [b] Βαλλᾶς, [c] Βαρσᾶς, [d] Σεναβάρης, καὶ [e] Συμόβορος, ὅ,τε Βαληνῶν βασιλεύς. μοίρας [f] δ' ἦρχον ἕκαστος ἰδίας. ἐπὶ τούτους στρατεύσαντες Ἀσσύριοι, καὶ μέρη τέσσαρα ποιήσαντες τῆς [g] στρατείας, ἐπολιόρκουν αὐτούς. [h] στρατηγὸς δ' ἑκάστοις ἦν εἷς ἐπιτεταγμένος. γενομένης δὲ μάχης, νικήσαντες οἱ Ἀσσύριοι φόρον ἐπιτάσσουσι τοῖς Σοδομιτῶν βασιλεῦσι. δώδεκα μὲν οὖν ἔτη δουλεύοντες, καὶ τοὺς ἐπιταχθέντας αὐτοῖς φόρους τελοῦντες ὑπέμειναν· τῷ δὲ τρισκαιδεκάτῳ [i] ἀπέστησαν. καὶ διαβαίνει στρατὸς Ἀσσυρίων ἐπ' αὐτούς· στρατηγούντων [k] Ἀμεραφήλου, [l] Ἀριόχου, [m] Χοδολλαμόρου, [n] Θαδάλου. οὗτοι τήν τε Συρίαν ἅπασαν διηρπάσαντο, καὶ τοὺς τῶν γιγάντων ἀπογόνους κατεστρέψαντο. γενόμενοι δὲ κατὰ Σόδομα, στρατοπεδεύουσι κατὰ τὴν κοιλάδα τὴν λεγομένην Φρέατα ἀσφάλτου· κατ' ἐκεῖνον γὰρ τὸν καιρὸν φρέατα ἦν ἐν τῷ τόπῳ. νῦν μέντοι τῆς Σοδομιτῶν πόλεως ἀφανισθείσης, ἡ κοιλὰς ἐκείνη λίμνη γέγονεν ἡ [o] Ἀσφαλτῖτις λεγομένη. [p] περὶ μὲν οὖν τῆς λίμνης ταύτης μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν. τῶν δὲ Σοδομιτῶν συμβαλόντων τοῖς Ἀσσυρίοις, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, πολλοὶ μὲν αὐτῶν [q] ἀπέθανον, οἱ λοιποὶ δὲ ἠχμαλωτίσθησαν· σὺν οἷς καὶ Λῶτος ἤγετο, τοῖς Σοδομίταις σύμμαχος ἐληλυθώς.

XI.

CAP. X.

Quomodo Abramus, Aſſyrios aggreſſus, victor exſtiterit; & tam captivos Sodomitarum, quam reliquam prædam victor reduxerit.

Gen. c. 14. *Aſſyriorum exercitum profligat Abrami miles domeſticus.*

ABramus autem, ut calamitatem illorum acceperat, ſimul & metu de Loto cognato ſuo commotus eſt, & miſericordia ex Sodomitis ſibi amicis atque vicinis. Et cum ei in mentem veniſſet illis opitulari, nil cunctatus eſt, ſed protinus ſuos expediens, & quinta nocte Aſſyrios ad Danum aſſequutus, (ita enim alter ex Jordanis fontibus appellatur) & ex improviſo & inermes adortus, alios quidem lectis opprimit, nihil de clade ſuſpicantes: alii vero nondum in ſomnum delapſi, tamen præ temulentia pugnæ inutiles, in fugam ſe conjiciunt. Abramus autem eos perſequutus eſt, & ſequenti die coëgit

Danus bicipitis Jordanis fons alter.

ια.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἄβραμος ἐπὶ τοὺς Ἀσσυρίους ἐπιστρατεύσας ἐνίκησεν· καὶ τούς τε αἰχμαλώτους τῶν Σοδομιτῶν ἔσωσε, καὶ τὴν λείαν, ἣν ἔλαβον, ἀφείλετο.

[r] ΑΒράμῳ δὲ ἀκούσαντι τὴν συμφορὰν αὐτῶν φόβος τε ἅμα περὶ Λώτου συγγενοῦς ὄντος εἰσῆλθε, καὶ οἶκτος περὶ τῶν Σοδομιτῶν φίλων ὄντων καὶ γειτνιώντων. καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς δοκιμάσας, οὐκ ἀνέμεινεν· ἀλλ' ἐπειχθεὶς, καὶ κατὰ πέμπτην ἐπιπεσὼν νύκτα τοῖς Ἀσσυρίοις περὶ Δάνον· οὕτως γὰρ ἡ ἑτέρα τοῦ Ἰορδάνου προσαγορεύεται πηγή· καὶ φθάσας πρὶν ἐν ὅπλοις γενέσθαι, τοὺς μὲν ἐν ταῖς κοίταις ὄντας ἀπέκτεινε, μηδ' ἐπίνοιαν τῆς συμφορᾶς ἔχοντας· οἱ δὲ μήπω πρὸς ὕπνον τετραμμένοι, μάχεσθαι δὲ ὑπὸ μέθης ἀδύνατοι, ἔφυγον. Ἄβραμος δὲ διώκων εἵπετο, μέχρι καὶ δευτεραίους [ſ] γινομένους

---

[a] Ἐπιδεδωκότων in Codd. tam impreſſis quam ſcriptis præter Samb. [b] Βάλλωρος Samb. & Vat. [c] Ita ex LXX. Βαρσᾶς in MSS. Βαρσὰς in Editis. [d] In MSS. Σεναβάρης. in Editis Σενάβαρος. in LXX. Σεννάαρ. [e] Συμόβορός τε Βαλλαιῶν Vat. [f] In Codd. Samb. Caſ. & Vat. δ' ἦρχεν. [g] Ita cum Big. & Samb. στρατιᾶς in cæteris. [h] Sic ex MSS. in Editis στρατηγὸς δ' ἡγέτης. [i] Ita ex MSS. & Theophilo Antiocheno p. 162. Edit. Oxon. in Editis ἀνέστησαν. [k] Ita ex quibuſdam MSS. Epiphanii. Ἀμαραφίλου malit Cl. Boſius. Μαρφάδου Baſ. & G. Ἀμαραφίδου Big. Samb. Vat. & Caſ. [l] Sic ex MSS. in Editis & Vet. Interpr. Ἀριόχου. [m] Illud ferunt MSS. & vetuſtiora Epiphanii. in aliis & Baſ. & G. Χοδολλογομόρου. [n] Ita MSS. Θαργάλου Baſ. & G. ex Hebræis. [o] Al. Ἀσφαλτῖτις. Videſis Euſtathium Antioch. p. 59. [p] Illud ἂν abeſt quibuſdam Codd. [q] Ἔπεσον Hen. ex Bibliis S. [r] Sic ex MSS. Ἀβράμῳ δ' ἀκούσαντι Baſ. & G. [ſ] Ita ex MSS. nam γινομένους non agnoſcunt Baſ. & G.

συνήλασεν αὐτοὺς, [a] εἰς Ὠβὰ τῆς Δαμασκηνῶν γῆς· ἐπιδείξας, ὅτι τὸ νικᾷν οὐκ ἐν τῷ πλήθει καὶ τῇ πολυχειρίᾳ κεῖσθαι συμβέβηκεν, [b] ἀλλ' ἡ προθυμία τῶν μαχομένων καὶ τὸ γενναῖον κρατεῖ παντὸς ἀριθμοῦ, τριακοσίοις καὶ δέκα καὶ ὀκτὼ οἰκέταις αὐτοῦ καὶ τρισὶ φίλοις τοσούτου στρατοῦ περιγενόμενος. ὁπόσοι δὲ αὐτῶν καὶ διέφυγον, ἀδόξως ἀνέστρεψαν.

β'. Αβραμος δὲ [c] τοὺς τε τῶν Σοδομιτῶν σώσας αἰχμαλώτους, οἳ ληφθέντες ἔτυχον ὑπὸ τῶν Ασσυρίων, καὶ τὸν συγγενῆ Λῶτον, ἀνέζευξε μετ' εἰρήνης. ἀπήντησε δὲ αὐτῷ ὁ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς εἰς τόπον τινὰ, ὃν καλοῦσι Πεδίον βασιλικόν· [d] ἔνθα ὁ τῆς Σόλυμα πόλεως ὑποδέχεται βασιλεὺς αὐτὸν Μελχισεδέκης. σημαίνει δὲ τοῦτο βασιλεὺς δίκαιος· καὶ ἦν δὲ τοιοῦτος ὁμολογουμένως, [e] ὡς διὰ ταύτην αὐτὸν τὴν αἰτίαν καὶ ἱερέα γενέσθαι τοῦ Θεοῦ. τὴν μέντοι [f] Σόλυμα ὕστερον ἐκάλεσαν [g] Ἱεροσόλυμα. ἐχορήγησε δὲ [h] οὗτος ὁ Μελχισεδέκης τῷ Αβράμου στρατῷ ξένια, καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐπιτηδείων παρέσχε· καὶ παρὰ τὴν εὐωχίαν αὐτόν τε ἐπαινεῖν ἤρξατο, καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ὑποχειρίους [i] αὐτῷ ποιήσαντα τοὺς ἐχθρούς. Αβράμου δὲ διδόντος καὶ τὴν δεκάτην τῆς λείας αὐτῷ, προσδέχεται τὴν δόσιν. ὁ δὲ τῶν Σοδομιτῶν βασιλεὺς τὴν μὲν λείαν ἔχειν Αβραμον παρεκάλει· τοὺς δ' ἀνθρώπους ἀπολαβεῖν ἠξίου, οὓς παρὰ τῶν Ασσυρίων ἔσωσεν οἰκείους ὄντας. Αβραμος δὲ οὐκ ἔφη τοῦτο ποιήσειν, οὐδ' ἂν ἄλλην ὠφέλειαν ἐκ τῆς λείας ἐκείνης εἰς αὐτὸν ἥξειν, πλὴν ὅσα τροφὴ τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ γένοιτο· μοῖραν μέντοι τινὰ τοῖς φίλοις [k] αὐτοῦ παρέχειν τοῖς συστρατευσαμένοις. [l] Εσχώλης δ' ὁ πρῶτος ἐκαλεῖτο, καὶ [m] Εννηρος, καὶ [n] Μαμβρῆς.

γ'. Επαινέσας δὲ αὐτοῦ τὴν ἀρετὴν ὁ Θεὸς, ἀλλ' οὐκ ἀπολεῖς, φησὶ, μισθοὺς οὓς ἄξιόν ἐστιν [o] σε ἐπὶ τοιαύταις εὐπραγίαις κομίζεσθαι. τοῦ δ' ὑπολαβόντος, καὶ τίς ἂν εἴη χάρις τούτων τῶν μισθῶν, οὐκ ὄντων οἳ διαδέξονται μετ' αὐτόν; ἔτι γὰρ ἦν ἄπαις. ὁ Θεὸς καὶ [p] παῖδα αὐτῷ γενήσεσθαι κατήγγελλε, καὶ πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεὰν, ὡς παραπλησίαν αὐτὴν τοῖς ἄστροις ἔσεσθαι τὸν ἀριθμόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' ἀκούσας θυσίαν προσφέρει τῷ Θεῷ, κελευσθεὶς ὑπ' αὐτοῦ. ἦν δ' ὁ τρόπος τῆς θυσίας τοιοῦτος· δάμαλιν [q] τριετίζουσαν, καὶ αἶγα τριετίζουσαν, καὶ κριὸν ὁμοίως τριετῆ, καὶ τρυγόνα καὶ περιστερὰν, κελεύσαντος διεῖλε, τῶν ὀρνέων οὐδὲν διελών. εἶτα πρὶν στῆναι τὸν βωμὸν, οἰωνῶν ἐφιπταμένων ἐπιθυμίᾳ τοῦ αἵματος, φωνὴ θεία παρῆν, ἀποσημαίνουσα πονηροὺς [r] αὐτοῦ τοῖς ἐκγόνοις γείτονας ἐπὶ ἔτη [s] τετρακόσια γενησομένους κατὰ τὴν Αἴγυπτον· ἐν οἷς

ſemet recipere in Hobam, quæ Damaſcenorum eſt: oſtendens victoriam non ſitam eſſe in multitudine & militum numero, ſed pugnantium alacritatem & virtutem copias quantaſcunque ſuperare; utpote qui cum trecentis & duodecim è familia ſua & tribus amicis tantum exercitum profligaverat. At quotquot hoſtium è manibus effugerunt, ſine gloria *domum* reverſi ſunt.

Hoba Damaſcena.

2. Abramus autem Sodomitarum captivos incolumes recipiens, qui capti fuerant ab Aſſyriis, Lotumque cognatum ſuum, cum pace rediit. Ei vero occurrit Sodomorum rex ad locum quendam, quem Campum regium vocant: ubi recipitur à Solymæ urbis rege Melchiſedece. id vero nomen idem valet ac rex juſtus: & erat utique talis omnium conſenſu; ita ut propter hanc cauſam etiam Dei ſacerdos conſtitueretur. Solymam tamen Hieroſolymam poſtea vocarunt. Iſte autem Melchiſideces militibus Abrami juſta dedit hoſpitalia, iiſque omnia ad uſus vitæ neceſſarios abunde ſuppeditavit: ſimulque ipſum in epulis cœpit laudare, Deoque gratias agere, qui hoſtes ſibi in manus compegerit. Abramo vero ex manubiis etiam decimas ei donante, munus accepit. Solymorum autem rex ab Abramo petiit, ut prædam ipſe ſibi retineret; homines tamen ſuæ ditionis, quos ſalvos eripuerat ab Aſſyriis, repoſcebat. Abramus vero dixit ſe nolle hanc conditionem accipere, neque quidquam velle emolumenti ex præda ad ſe rediturum, niſi quantum domeſticis ſuis ad victum ſufficeret: portionem tamen aliquam amicis ſuis commilitonibus dari æquum eſſe. Primus horum Eſcholes vocabatur, & *ſecundus* Ennerus, & *tertius* Mambres.

Abramum victorem epulis, elogiis, votiſque magnis excipit Melchiſedeces.

Spolia decima ſacerdoti Dei donata.

3. Deus autem virtutem ejus extollens, non carebis, inquit, mercede, quâ te ob res præclare geſtas donari par eſt. Cui ille, quorſum futura eſt mercedis retributio, cum deſint qui ſucceſſores eſſent? (adhuc enim erat ſine prole.) Tum Deus & filium illi naſciturum eſſe pollicitus eſt, & multam adeo ex eo fore ſobolem, ut cœli ſtellas numero eſſet æquatura. Et ille quidem, his auditis, Deo, ut ipſe præceperat, ſacrificium obtulit. Erat autem ſacrificium hujuſmodi: juvencam *ſumens* trimulam, & capram trimulam, & arietem ſimiliter trimulum, turturem quoque & columbam, *cætera*, ut juſſus fuerat, diſſecuit media, ſed aves non diſſecuit. Deinde priuſquam erigeretur ara, avibus cruoris deſiderio devolantibus, adfuit vox divina, denuncians, poſteris ejus malignos fore vicinos annis quadraginta in Ægypto: quo tempore

Infinitam ipſi ſobolem pollicenti Deo quinque animantibus ſacit Patriarcha. Gen. c. 15.

Poſt CCCC. annos ſerviles Chananæa armis felicibus occupanda.

---

[a] Hoc placuit *Petito*, atque ita *Bernardus* edidit, dubius tamen an εἰς Χωβὰ reſcribendum. in pleriſque *MSS.* & *Baſ.* & *G.* Σωβά. litera σ præpoſitionis εἰς in vocem ſequentem Ὠβὰ traducta. εἰς Σωβὰ *Caſ.* ἕως Χωβὰ vel Χωβὰλ LXX. [b] Ita *MSS.* ἀλλὰ εἰς προθυμίαν in *Editis.* [c] Sic *Hen.* & *Cedren.* τοὺς τῶν Σοδ. *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς Σοδομιτῶν *Baſ.* & *G.* [d] Ἔνθα καὶ ὁ *Hen.* [e] Ita plerique *MSS.* ὡς διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν *Vat.* ὡς διὰ ταύτην αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* [f] Hebraica lingua *Salem* quod Græci paululum immutatum, ad ſuæ linguæ pluralem inflectendo, *Solyma* dixere. [g] Ita etiam *Theophilus* ad *Autol.* p. 163. *Edit. Oxon.* Verum (ut inquit *Hieronym.*) *Salem* non, ut *Joſephus* & noſtri omnes arbitrantur, eſt *Hieruſalem*, nomen ex Græco Hebraicoque compoſitum, quod abſurdum eſſe peregrinæ linguæ mixtura demonſtrat, ſed oppidum juxta Scythopolim quod uſque hodie appellatur *Salem.* Vide *Montacutium* contra *Seldenum*, p. 154, 155. [h] Videſis *Rigaltium* ad *Tertull.* p. 62. [i] Αὐτοῦ *Vat.* & mox v. 21. αὐτῶν. [k] Αὐτοῦ παρέχειν *Vat.* αὐτοῦ παρέχειν *Big. Samb. Hen.* & *Caſ.* in *Editis* παρέχειν. [l] Illa terminatio placuit *Bernardo.* in *Baſ. G.* & LXX. Ἐσχώλ. in *MSS.* Ἐσχών. [m] Αὐνᾶν in LXX. *Epiphanius* forte viderat in ſuis *MSS.* Ἐνναῖος ἄλλος. nam habet *Ener*, ſeu potius *Enner alius.* [n] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαμρῆς. [o] Illud σε ex *MSS.* deerat in *Editis.* [p] Ita *Baſ. G. Hen. Epiphan. Zonaras.* & mox ſubjicitur πολλὴν ἐξ ἐκείνου γενεάν. παῖδας tamen reperio apud *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* [q] In *MSS.* τριετῆ. [r] Αὐτῷ *Vat.* [ſ] Ne dubites aliquantulum de hoc numero, vide & cap. V. libri inſequentis.

pore gravia perpeſſos hoſtibus *tandem* ſuperiores evaſuros, devictiſque Chananæis regionem eorum & urbes occupaturos.

Sub ilice Ogyge habitat ὁ πατριάρχης, non procul ab Hebrone. Gen. c. 16.

4. Abramus vero *tum* quidem habitabat circa ilicem, quæ vocabatur Ogyges: (eſt autem locus in terra Chananæa, non longe ab Hebroniorum urbe) & ægre ferens, quod uxor ei nihil pepererat, à Deo ſupplex petiit, ut prolem ſibi maſculam daret. Deo autem ipſum ut bene ſperaret adhortante, quoad cætera omnia *magno* ſuo commodo è Meſopotamia eductum, nec liberis cariturum; Sarra, Deo præcipiente, unam ancillarum nomine Agaren, genere Ægyptiam, ad lectum ei adduxit, tanquam ex ipſa liberos ſuſcepturo.

Ancilla Ægyptia, ad torum admiſſa dominatur, pellitur, redit, ſuaſu Angeli, Iſmaëlo gravida.

Et ancilla, cum gravida facta eſſet, auſa eſt Sarram imperium affectando contemptui habere; quaſi ad prolem ſuam perventura eſſet dominatio. Abramo autem ipſam Sarræ in pœnam ſubmittente, fugam meditata eſt afflictionum impatiens: Deumque implorabat, ut ſui miſereretur. Illi vero per deſertum abeunti obviam fit angelus Dei, jubens ut ad dominos reverteretur; fore enim meliore conditione, modo ſe modeſte gerat: nunc vero in his verſari malis, quod in dominam ingrata fuerit & arrogans. at enim ſi Deo nollet obſequi & ulterius pergeret, perituram eſſe dicebat: ſin retro redeat, matrem futuram pueri, in illa terra poſtea dominaturi. His paruit, & reverſa ad dominos veniam conſequuta eſt.

Iſmaëlus, θεόκλυτος.

At non multo poſt peperit Iſmaëlum; quaſi quis dicat, * à Deo exauditum, eo quod Deus preces ejus exaudierat.

Abramus an. 86. generat Iſmaëlum. & an. 99. circumciditur cum familia ſua. Genus Hebræum conſervat περιτομὴ ὀκταήμερος.

5. Jam vero Abramo, ſextum & octogeſimum annum agenti, natus eſt ille de quo diximus. Cum autem nonageſimum nonum attigiſſet, apparuit ei Deus, promittens filium illi de Sarra naſciturum eſſe. juſſit autem eum vocari Iſaacum; prænuncians ex eo prodituras gentes magnas & reges, qui bellum geſturi omnem Chananæam à Sidone uſque Ægyptum occuparent.

Sidonem inter & Ægyptum figitur limes occiduus terræ Sanctæ.

Præcepit autem, quod nollet genus ipſius cum aliis commiſceri, ut pudenda circumciderent, idque octavo die à nativitate. Cauſam vero noſtræ circumciſionis alibi declarabo. Conſulenti vero Abramo etiam de Iſmaëlo, an victurus eſſet, indicavit Deus longævum fore, atque magnarum gentium parentem. Et Abramus quidem, poſteaquam ob hæc Deo gratias egiſſet, ſtatim circumciſus eſt, & omnes qui cum eo erant, ſimiliter & puer Iſmaëlus: quo die, illo ad decimum tertium ætatis annum perveniente, ipſe nonum agebat ſupra nonageſimum.

κακοπαθήσοντας περιέσεσθαι τῶν ἐχθρῶν, καὶ κρατήσοντας πολέμῳ Χαναναίων ἕξειν αὐτῶν τὴν γῆν καὶ τὰς πόλεις.

δ΄. [a] Ἄβραμος δὲ κατῴκει μὲν περὶ τὴν Ὠγύγην καλουμένην δρῦν· ἔστι δὲ τῆς Χαναναίας τὸ χωρίον, [b] οὐ πόρρω τῆς Ἑβρωνίων πόλεως· δυσφορῶν δ᾽ ἐπὶ γυναικὶ μὴ κυούσῃ, ἱκετεύει τὸν Θεὸν γονὴν αὐτῷ παιδὸς ἄρρενος παρασχεῖν. τοῦ Θεοῦ δὲ θαρσεῖν αὐτὸν παρακελευομένου, τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ὡς ἐπ᾽ ἀγαθοῖς [c] αὐτὸν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας ἠγμένον, καὶ παίδων ἐσομένων· Σάῤῥα, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, [d] ἐπικλίνει μίαν τῶν θεραπαινίδων Ἀγάρην ὄνομα, [e] γένους οὖσαν Αἰγυπτίαν, ὡς ἐξ αὐτῆς παιδοποιησομένῳ. καὶ γενομένη ἔγκυμων ἡ θεραπαινὶς, ἐξυβρίζειν εἰς τὴν Σάῤῥαν ἐτόλμησε βασιλίζουσα, ὡς τῆς ἡγεμονίας περιστησομένης εἰς τὸν ὑπ᾽ αὐτῆς τεχθησόμενον. Ἀβράμου δὲ αὐτὴν πρὸς αἰκίαν [f] παραδόντος τῇ Σάῤῥᾳ, δρασμὸν ἐπεβούλευσεν οὐχ ὑπομένουσα τὰς ταλαιπωρίας· καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευεν οἶκτον αὐτῆς λαβεῖν. ὑπαντιάζει δὲ διὰ τῆς ἐρήμου προϊοῦσαν αὐτὴν ἄγγελος [g] θεῖος, κελεύων πρὸς τοὺς δεσπότας ἐπανιέναι, βίου γὰρ μείζονος τεύξεσθαι σωφρονοῦσαν· καὶ γὰρ νῦν εἰς τὴν δέσποιναν ἀγνώμονα καὶ αὐθάδη γενομένην, ἐν τούτοις εἶναι τοῖς κακοῖς. παρακούσασαν μὲν οὖν τοῦ Θεοῦ, καὶ προσωτέρω χωροῦσαν ἔλεγεν ἀπολεῖσθαι· νοστήσασαν δὲ αὐτὴν ὀπίσω [h] γενήσεσθαι μητέρα παιδὸς, τῆς γῆς ἐκείνης [i] βασιλεύσοντος. τούτοις πεισθεῖσα, καὶ ἐπανελθοῦσα πρὸς τοὺς δεσπότας, συγγνώμης ἔτυχε. τίκτει δὲ μετ᾽ οὐ πολὺ Ἰσμάηλον· θεόκλυτον ἄν τις εἴποι, διὰ τὸ εἰσακοῦσαι τὸν Θεὸν τῆς ἱκεσίας.

ε΄. Ἀβράμῳ μὲν οὖν, ἕκτον ἤδη καὶ ὀγδοηκοστὸν ἔτος γεγονότι, ὁ προειρημένος ἐγεννήθη. εἰς [k] ἔνατον δ᾽ αὐτῷ καὶ ἐνενηκοστὸν παρελθόντι ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς [l] ἀπήγγειλεν, ὡς παῖς αὐτῷ [m] καὶ ἐκ Σάῤῥας ἔσοιτο. κελεύει δὲ αὐτὸν καλέσαι Ἴσακον· δηλῶν ἐσόμενα ἔθνη μεγάλα ἀπ᾽ αὐτοῦ καὶ βασιλεῖς, καὶ ὅτι πολεμήσαντες καθέξουσι τὴν Χαναναίαν ἅπασαν ἀπὸ Σιδῶνος μέχρις Αἰγύπτου. προσέταξε δὲ, βουλόμενος τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ γένος μένειν τοῖς ἄλλοις μὴ [n] συμφυρόμενον, περιτέμνεσθαι τὰ αἰδοῖα, καὶ τοῦτο ποιεῖν ὀγδόῃ ἡμέρᾳ μετὰ τὸ γεννηθῆναι. τὴν αἰτίαν δὲ τῆς περιτομῆς ἡμῶν ἐν ἄλλοις δηλώσω. πυθομένῳ δὲ Ἀβράμῳ καὶ περὶ τοῦ Ἰσμαήλου εἰ ζήσεται, πολυχρόνιόν τε [o] ἀπεσήμαινεν ὁ Θεὸς, καὶ μεγάλων ἐθνῶν πατέρα. καὶ Ἄβραμος μὲν, ἐπὶ τούτοις εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, περιτέμνεται [p] παραυτίκα, καὶ πάντες οἱ παρ᾽ [q] αὐτοῦ, καὶ ὁ παῖς [r] Ἰσμάηλος· οὗ καθ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχοντος, αὐτὸς ἐνενηκοστὸν πρὸς τοῖς ἐννέα διῆγεν.

ΚΕΦ.

---

[a] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Ἀβρ. μὲν κατῴκει περὶ τὴν Ὠγύγην. ſed Ὠγύγην malit *Reineſius.* Vide *Euſeb.* de *Locis Hebr.* p. 317, & 430. *Edit. Benedict.* & *Fileſaci* Selecta Sacra, l. 1. p. 207. [b] In hoc fallitur: nam de querceto *Mambre* verum eſt, altera Abrami manſione, cujus mentio *Gen.* 18. v. 1. Convallis autem ſeu quercetum *Moreh,* in *Gen.* 12, 6. quod & *Ogygis,* in finibus erat Sicimorum, haud ita procul à Jordane. *Reineſ.* de Ling. Punic. p. 70. *Edit. Ultraject.* [c] Αὐτοῦ & mox ἠγμένου *Vat.* [d] Ad oram *Cod. Hen.* hæc appoſita eſt interpretatio, ἐπὶ κλίνην αὐτῷ ἤγαγεν. [e] Sic *Big. Samb. Vat.* & gens Attica. γένος *Baſ. G.* & *Hen.* [f] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* παραδιδόντος τῇ Σ. δρασμὸν ἐβούλευσεν. [g] Vox θεῖος ex *MSS.* deerat in *Editis.* [h] Γενήσεσθαι *Vat.* [i] Βασιλεύοντος *Samb.* & *Vat.* ex conſuetudine *Atticorum.* [k] In *Hen.* & *Vat.* ἔνατον. [l] Ἐπηγγείλατο *Hen.* & *Epiphan.* non male. [m] Deeſt καὶ in *Editis.* debetur *MSS.* [n] Ita in *MSS.* recte igitur *Zonaras,* ἵν᾽ ᾖ τὸ γένος αὐτοῦ τοῖς ἄλλοις ἔθνεσιν ἀνεπίμικτον. in *Editis* autem abſurde συμφερόμενον. [o] Ἀπεσήμαινεν *Vat.* [p] Ex *MSS.* in *Editis* παραχρῆμα. [q] Αὐτῷ *Hen.* [r] Ita *Baſ.* & *G.* Ἰσμάηλος τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· Ἄβραμος δὲ &c. *Hen.* Ἰσμάηλος κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν τρισκαιδέκατον ἔτος ἔχων· καὶ αὐτὸς &c. *Big. Samb.* & *Vat.* * Ita etiam juxta *Philonem,* cui Ἰσμαὴλ, ἀκοὴ θεοῦ. *Suidas* θεόκλυτος, θεότιμος, à *Deo honoratus.*

ιβʹ.

ΚΕΦ. ιαʹ.

Πῶς τὸ Σοδομιτῶν ἔθνος ὁ Θεὸς κατεστρέψατο, χολωθεὶς αὐτοῖς οἷς ἡμάρτανον.

ΥΠΟ δὴ τοῦτον τὸν χρόνον οἱ Σοδομῖται, πλούτῳ καὶ μεγέθει χρημάτων ὑπερφρονοῦντες, εἴς τε ἀνθρώπους ἦσαν ὑβρισταὶ, καὶ πρὸς [a] τὸ θεῖον ἀσεβεῖς· ὡς μηκέτι μεμνῆσθαι τῶν παρ' αὐτοῦ γενομένων ὠφελειῶν, εἶναί τε μισόξενοι, καὶ τὰς πρὸς [b] ἀλλήλους ὁμιλίας [c] ἐκτρέπεσθαι. χαλεπήνας οὖν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, ἔγνω τιμωρήσασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτούς· [d] καὶ τήν τε πόλιν αὐτῶν καταστρέψασθαι, καὶ τὴν χώραν οὕτως ἀφανίσαι, ὡς μήτε φυτὸν ἔτι μήτε καρπὸν ἕτερον ἐξ αὐτῆς ἀναδοθῆναι.

βʹ. Ταῦτα δὲ τοῦ Θεοῦ κρίναντος περὶ τῶν [e] Σοδομιτῶν, Αβραμος θεασάμενος τρεῖς ἀγγέλους· [f] ἐκαθέζετο δὲ πρὸς τῇ δρυῒ τῇ Μαμβρῇ παρὰ τῇ θύρᾳ τῆς αὐτοῦ αὐλῆς· καὶ νομίσας εἶναι ξένους, ἠσπάσατό τε ἀναστὰς, καὶ παρ' αὐτῷ καταχθέντας παρεκάλει ξενίων μεταλαβεῖν. ἐπινευσάντων δὲ, ἄρτους τε προσέταξεν [g] εὐθὺς ἐκ σεμιδάλεως γενέσθαι, καὶ μόσχον θύσας καὶ ὀπτήσας, ἐκόμισεν αὐτοῖς [h] ὑπὸ τῇ δρυῒ κατακειμένοις. οἱ δὲ δόξαν αὐτῷ παρέσχον ἐσθιόντων· ἔτι τε καὶ περὶ τῆς γυναικὸς ἐπυνθάνοντο, ποῖ ποτ' εἴη τυγχάνουσα ἡ Σάρρα. τοῦ δὲ εἰπόντος ἔνδον εἶναι· ἥξειν ἔφασαν εἰς τὸ μέλλον, καὶ εὑρήσειν αὐτὴν ἤδη μητέρα γεγενημένην. τῆς δὲ γυναικὸς [i] ἐν τούτῳ μειδιασάσης, καὶ ἀδύνατον εἶναι τὴν τεκνοποιΐαν εἰπούσης, αὐτῆς μὲν ἐνενήκοντα ἔτη ἐχούσης, τοῦ δὲ ἀνδρὸς ἑκατὸν, οὐκέτι κατέσχον λανθάνοντες, ἀλλ' ἐμήνυσαν ἑαυτοὺς ὄντας ἀγγέλους [k] τοῦ Θεοῦ· καὶ ὅτι [l] πεμφθείη μὲν ὁ εἷς, σημαίνων περὶ τοῦ παιδὸς, δύο δὲ Σοδομίτας καταστρεψόμενοι.

γʹ. Ταῦτα ἀκούσας Αβραμος ἤλγησεν ἐπὶ τοῖς Σοδομίταις· καὶ τὸν Θεὸν ἀναστὰς ἱκέτευσε παρακαλῶν, μὴ τοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς συναπολλῦσαι τοῖς πονηροῖς. τοῦ δὲ Θεοῦ φήσαντος μηδένα εἶναι τῶν Σοδομιτῶν ἀγαθὸν, εἰ γὰρ ἐν αὐτοῖς δέκα εἶεν, συγχωρεῖν ἅπασι τὴν ἐπὶ τοῖς ἁμαρτήμασι τιμωρίαν· ὁ μὲν Αβραμος ἡσύχαζεν. οἱ δὲ ἄγγελοι παρεγένοντο εἰς τὴν τῶν Σοδομιτῶν πόλιν, καὶ ὁ Λῶτος αὐτοὺς ἐπὶ ξενίαν παρεκάλει· λίαν γὰρ ἦν περὶ τοὺς ξένους φιλάνθρωπος, καὶ μαθητὴς [m] τῆς Αβράμου χρηστότητος. οἱ δὲ Σοδομῖται, θεασάμενοι τοὺς νεανίσκους εὐπρεπείᾳ τῆς ὄψεως διαφέροντας, καὶ παρὰ Λώτῳ [n] καταχθέντας, ἐπὶ βίαν καὶ ὕβριν αὐτῶν τῆς ὥρας ἐτράπησαν. τοῦ δὲ Λώτου παραινοῦντος σωφρονεῖν, καὶ μὴ χωρεῖν [o] ἐπ' αἰσχύνῃ τῶν ξένων, ἀλλ' ἔχειν αἰδῶ τῆς παρ' αὐτῷ καταγωγῆς, εἰ δὲ ἔχουσιν ἀκρατῶς, τὰς θυγατέρας αὐτοῦ ὑπὲρ ἐκείνων ταῖς ἐπιθυμίαις αὐτῶν λέγοντος [p] παρέχειν· οὐδ' οὕτως [q] ἠδέσθησαν.

XII.

CAP. XI.

Quomodo Deus gentem Sodomitarum excidit, flagitiis eorum offenſus.

Sodomitarum mores exſecrabiles. Gen. c. 11. & 19.

PER idem igitur tempus Sodomitæ, opibus & magna pecuniarum vi elati, & in homines contumelioſi exſtiterunt & religione in numen vacui; adeo ut beneficiorum ab ipſo acceptorum plane immemores eſſent, hoſpites odio haberent, & mutua conſuetudine & familiaritate abuterentur. His igitur rebus offenſus Deus, decrevit inſolentiæ pœnas ab illis repetere; & non ſolum urbem eorum evertere, ſed & eam regioni vaſtitatem inferre, ut nec amplius plantas nec fructum ullum ederet.

Tres Angelos hoſpitio excipit Abramus.

2. Cumque hæc Deus de Sodomitis decreviſſet, Abramus conſpicatus tres angelos (ſedebat enim ad ilicem Mambræ pro foribus domicilii ſui) ratuſque eſſe hoſpites, aſſurgens ſalutavit eos, & ad ſe adductos rogabat ut cum ipſo hoſpitium facerent. Illis vero annuentibus, juſſit panes ſtatim fieri ex farina ſiliginea, vitulumque mactatum & aſſatum ſub ilice diſcumbentibus appoſuit. At illi præ ſe tulerunt quaſi comederent; & de uxore etiam inquirebant, ubinam eſſet Sarra. Illo referente, intus eam eſſe: ajunt ſe aliquanto poſt reverſuros, eamque inventuros jam matrem factam. In hoc vero ſubridente muliere, & dicente fieri non poſſe ut liberos gigneret, cum ipſa nonagenaria eſſet, maritus vero centeſimum annum ageret, non ſuſtinuerunt amplius ſimulare, ſed faſſi ſunt ſe Dei eſſe angelos; & quod miſſus eſſet unus quidem nunciatum de filio, duo vero ad Sodomitas evertendos.

3. Hæc audiens Abramus indoluit ſuper Sodomitas: & exſurgens ſupplex Deum precabatur, ne juſtos & bonos una cum improbis perderet. Deo vero dicente neminem Sodomitarum eſſe bonum; ſi enim vel decem inter eos eſſent, omnibus ſe remittere velle peccatorum ſupplicia: conticuit quidem Abramus. At Angeli ad Sodomitarum urbem pervenerunt; & eos rogabat Lotus, ut ad ſe diverterent: ſumma enim humanitate peregrinos excipiebat, Abramique benignitatis æmulus erat & imitator. Sodomitæ autem, cum vidiſſent adoleſcentes egregie venuſtos ad Lotum divertiſſe, ad vim & contumeliam formæ eorum inferendam ſe pararunt. Loto vero hortante ut continerent ſeſe, neve in peregrinorum probrum ruerent, ſed hoſpitii ſui jura revererentur; dicente etiam, ſi temperare ſibi nequirent, filias ſe pro illis eorum libidini ſubjicere: neque ſic quieverunt.

Mira Loti φιλοξενία.

4. Deus

---

a Τὸν θεὸν *Hen.* & *Vet. Interpr.* b Ita *Baſ.* & *G.* In *Samb. Big. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄλλους. c Ita *Baſ. G.* & *Hen.* quam ſcripturam ſervavimus, ἐκτρέπεσθαι accipientes cum *Gelenio* minus uſitate pro *depravare, detorquere*: quòd *Joſephus* reſpicere videatur ad turpiſſimam iſtius gentis ἀσχημοσύνην. d Ita *Vet. Interpr.* nec aliter *Baſ.* & *G.* niſi quod καταστρέψασθαι habeant. infra in *Joſepho*, παρεγένοντο οἱ ἄγγελοι εἰς τὴν Σοδομιτῶν πόλιν. In *MSS.* καὶ τάς τε πόλεις αὐτῶν καταστρέψασθαι. quo faciunt verba *Gen.* 19, 25. καὶ κατέστρεψε τὰς πόλεις ταύτας, καὶ πᾶσαν τὴν περίχωρον. e Σοδόμων *Vat.* f Ita *Big.* & *Samb.* cæteri cum *Editis* habent ἐκαθῆστο. g Illud εὐθὺς ex *MSS.* h Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τῇ δρυῒ reliqui, ut & *Baſ.* & *G.* i Sic *Baſ. Gen.* & *Epiphan.* ἐπὶ τούτῳ in *MSS.* k Articulum omittit *Hen.* l Πεμφθείη μὲν, ὁ μὲν εἷς —— οἱ δύο δὲ *Vat.* πεμφθεὶς, καὶ ὁ μὲν εἷς & οἱ δύο δὲ *Big. Samb.* & *Caſ.* m Ita ex *MSS.* in *Editis* τῆς τοῦ Ἀβρ. n Καταχθέντας *Vat.* o Ἐπ' αἰσχύνῃ *Vat.* p Ita *Big.* & *Caſ.* παρέξειν cæteri. q Sic in *MSS.* in *Editis* ἐπείσθησαν.

4. Deus autem, illorum audacia flagitioſa ad iram commotus, ipſos quidem excæcavit, ut introitum in ædes invenire fruſtra conarentur: Sodomitas vero univerſos ad interitum adjudicavit. Lotus autem, illi prænunciante Deo futurum Sodomitarum excidium, inde diſceſſit, & uxore & filiabus (duæ enim erant adhuc virgines) aſſumptis: nam ſponſi *earum* deſpicatui habuere egreſſum, Loti monita ſtultitiæ figmenta eſſe dictitantes. Tum Deus telum in urbem conjicit, eamque una cum incolis combuſſit, terram *circa omnem* pari incendio devaſtans, quemadmodum mihi jam dictum eſt in hiſtoria Belli Judaïci. Cæterum Loti uxor, cum inter abeundum ſubinde ad urbem reſpiceret, clademque ejus paulo curioſius ſpectaret, Deo iſthæc facere prohibente, in ſtatuam ſalis converſa eſt. Eam ſiquidem vidi, nam & hodie uſque manet. Lotus autem cum filiabus evaſit, ad locum parvulum quendam appulſus ab igne * in arctum redactum. Is Zohor etiamnum appellatur: eo enim nomine Hebræi modicum vocant. Illic, ab hominibus deſertus & victus penuria laborans, vitam miſeram *aliquantiſper* egit.

Sodoma cum malis civibus divinis ignibus combuſta & deleta.

Lib. 5. c. 21.

Loti uxor in columnam ſalſam vertitur. Hanc Joſephus ipſe viderat.

Zoor, *modicum.*

5. Virgines autem, univerſum genus humanum exſtinctum ratæ, cum patre rem habent, prævidentes clam fieri poſſe. id eo agebant animo, ne genus *hominum* penitus interiret. Naſcuntur autem liberi, ex ſeniore quidem Moabus, ac ſi quis dicat ex patre. Ammanum vero peperit junior; *quod* nomen ſignificat filium generis. Atque ex uno illorum prognati ſunt Moabitæ, adhuc etiam gens magna; ex altero vero Ammanitæ. utrique Cœle-Syriam incolunt. Et Loto quidem contigit in hunc modum ex Sodomitis egredi.

Filiarum Loti inceſtus, ex opinione falſa.

Moabus, πατρόθεν.

Ammanus, ἔκγονος.

δ'. Ὁ δὲ Θεὸς, ἀγανακτήσας αὐτῶν ἐπὶ τοῖς τολμήμασι, τοὺς μὲν ἠμαύρωσεν, ὡς μὴ δυνηθῆναι τὴν εἴσοδον τὴν εἰς τὴν οἰκίαν εὑρεῖν· Σοδομιτῶν δὲ κατέκρινε πάνδημον ὄλεθρον. Λῶτος δὲ, τοῦ Θεοῦ τὴν μέλλουσαν τῶν Σοδομιτῶν ἀπώλειαν αὐτῷ φράσαντος, [a] ἀπηλλάσσετο, τήν τε γυναῖκα καὶ τὰς θυγατέρας, δύο δ' ἦσαν ἔτι παρθένοι, ἀναλαβών· οἱ γὰρ [b] μνηστῆρες ὑπερεφρόνησαν τῆς ἐξόδου, εὐήθειαν ἐπικαλοῦντες τοῖς ὑπὸ τοῦ Λώτου λεγομένοις. καὶ ὁ Θεὸς ἐνσκήπτει βέλος εἰς τὴν πόλιν, καὶ σὺν τοῖς οἰκήτορσι κατεπίμπρα, [c] τὴν γῆν ὁμοίᾳ πυρώσει ἀφανίζων· ὡς μοι καὶ πρότερον λέλεκται, τὸν Ἰουδαϊκὸν ἀναγράφοντι πόλεμον. [d] ἡ δὲ Λώτου γυνὴ, παρὰ τὴν ἀναχώρησιν εἰς τὴν πόλιν συνεχῶς ἀναστρεφομένη, καὶ πολυπραγμονοῦσα τὰ περὶ αὐτὴν, ἀπηγορευκότος τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιεῖν, εἰς στήλην ἁλῶν [e] μετέβαλεν. [f] ἱστόρηκα δ' αὐτήν· ἔτι γὰρ καὶ νῦν διαμένει. διαφεύγει δὲ αὐτὸς μετὰ τῶν θυγατέρων, εἰς βραχύ τι χωρίον καταφυγὼν [g] περιγραφὲν ὑπὸ τοῦ πυρός. Ζοὼρ ἔτι καὶ νῦν λέγεται· καλοῦσι γὰρ οὕτως Ἑβραῖοι τὸ ὀλίγον. ἐνταῦθα, ὑπό τε ἀνθρώπων ἐρημίας καὶ τροφῆς ἀπορίας, ταλαιπώρως διῆγεν.

ε'. Αἱ δὲ παρθένοι πᾶν ἠφανίσθαι τὸ ἀνθρώπινον [h] γένος ὑπολαβοῦσαι, τῷ πατρὶ πλησιάζουσι, [i] προνοήσασαι λαθεῖν. ἐποίουν δὲ τοῦτο ὑπὲρ τοῦ [k] μὴ τὸ γένος ἐκλιπεῖν. γίνονται δὲ παῖδες, ὑπὸ μὲν τῆς πρεσβυτέρας Μώαβος· εἴποι δ' ἄν τις ἀπὸ πατρός. Ἀμμανὸν δ' ἡ νεωτέρα ποιεῖται· γένους υἱὸν ὑποσημαίνει τὸ ὄνομα. [l] καὶ τίκτει δ' αὐτῶν ὁ μὲν Μωαβίτας, μέγιστον ὄντας ἔτι καὶ νῦν ἔθνος· Ἀμμανίτας δὲ ὁ ἕτερος. Συρίας τῆς Κοίλης εἰσὶν ἀμφότερα. καὶ Λώτῳ μὲν τοιαύτην συνέβη τὴν ἐκ Σοδομιτῶν ἀναχώρησιν γενέσθαι.

CAP. XII.

De Abimelecho: itemque de Iſmaëlo Abrami filio, ejuſque poſteris Arabibus.

Abramus autem migravit in Gerara *urbem* Palæſtinæ, Sarram pro ſorore ſecum ducens: eadem, quæ antea, præ timore ſimulans. Metuebat enim Abimelechum, iſtius loci incolarum regem; qui & ipſe Sarram deperiens, eam corrumpendi cupidine flagrabat. ejus vero libidinem reprimit morbus difficilis, à Deo immiſſus. Et cum medici ſalutem ejus deſperarent, in ſomno per viſum aliquod admonitus eſt, ne injuriam inferat hoſpitis uxori. Mox, cum meliuſcule ſe habere cœpiſſet, indicat amicis, hunc ſibi morbum immiſiſſe Deum ad vindicandum jus hoſpitis, ut qui uxorem illi inviolatam con-

Forma Sarræ vel ſeneſcens Gerarorum principi damnoſa.

Gen. c. 20.

ΚΕΦ. ιϐ'.

Περὶ Ἀβιμελέχου· καὶ περὶ Ἰσμαήλου τοῦ Ἀβράμου, καὶ τῶν ἐκγόνων αὐτοῦ Ἀράβων.

Ἄβραμος δὲ μετῴκησεν εἰς Γέραρα τῆς [m] Παλαιστίνης, ἐν ἀδελφῆς ἐπαγόμενος σχήματι τὴν Σάρραν· ὅμοια τοῖς πρὶν ὑποκρινάμενος διὰ τὸν φόβον. ἐδεδίει γὰρ Ἀβιμέλεχον τὸν βασιλέα τῶν ἐπιχωρίων· ὃς καὶ αὐτὸς ἐρασθεὶς τῆς Σάρρας, φθείρειν οἷός τε ἦν. εἴργεται δὲ τῆς ἐπιθυμίας ὑπὸ νόσου χαλεπῆς, αὐτῷ προσπεσούσης ἐκ Θεοῦ. καὶ τῶν ἰατρῶν αὐτὸν ἀπεγνωκότων, ὑπνώσας ὄναρ ὁρᾷ, μηδὲν ὑβρίζειν τὴν τοῦ ξένου γυναῖκα. καὶ, ῥᾷον διατεθεὶς, φράζει πρὸς τοὺς φίλους· ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ ταύτην ἐπαγάγοι τὴν νόσον ὑπὲρ ἐκδικίας τοῦ ξένου, φυλάσσων ἀνύβριστον [n] αὐτῷ

---

[a] Ἀπαλλάσσεται *Vat.* [b] Μνηστῆρες αὐτῶν *Hen.* [c] Ita *Big. Samb. & Vat.* καὶ τὴν γῆν ὁμ. πυρ. ἀφανίζει *Hen. Baſ. G. & Vet. Interpr.* [d] Ἡ δὲ τοῦ Λώτου γυνὴ περὶ τὴν ἀναχ. *Big. Samb.* [e] Μετεβάλετο ſine cauſa reponit *Schotanus* loco modi Attici μετέβαλεν. [f] Ἱστόρησα *Big. Samb. & Vat.* Columnam eo tempore manſiſſe pro figmento habet *Simonius* in Bibl. Crit. Vol. 2. p. 343. *Joſepho* tamen fidem adſtruit *Clemens* in Epiſt. ad Corinth. ut & *Irenæus* adv. Hæreſes l. 4. c. 51. *Tertullianus* carm. de Sodoma, *aliique.* Videſis *R. Heggii* Lectiones, p. 9. *Burtonum* ad *Clementis* Epiſt. p. 56. *Huetii* Quæſt. Alnet. p. 193. & *Colomeſii* Obſervatt. Sacr. p. 111. [g] Si faverent *MSS.* mallem περιλειφθὲν. qua voce utitur p. 13. v. 20. [h] Vox γένος ex *MSS.* in *Editis* deerat. [i] Ἐπινοήσασαι *Baſ. G. & Caſ.* [k] Sic ex *MSS.* μὴ γένος *Baſ. & G.* [l] Ita omnes *MSS.* præter *Caſ.* qui (cum *Baſ. & G.*) habet κτίζει. [m] *Al.* Παλαιστίνης. [n] Αὐτοῦ *Vat.* * *Al.* circumſcriptum.

τὴν γυναῖκα· μὴ γὰρ ἀδελφὴν οὖσαν ἐπάγεσθαι, νόμῳ δ' αὐτῷ συνοικοῦσαν· ἐπαγγέλλεταί τε παρέξειν [a]αὐτὸν [b]εὐμενῆ τὸ λοιπὸν, ἀδεοῦς ἐκείνου περὶ τὴν γυναῖκα γενομένου. ταῦτ' εἰπὼν μεταπέμπεται τὸν Ἀβραμον, συμβουλευσάντων τῶν φίλων, καὶ μηδὲν ἔτι περὶ τῆς γυναικὸς αὐτὸν, ὡς πεισομένης τι τῶν αἰσχρῶν, ἐκέλευσε δεδιέναι· Θεὸν γὰρ αὐτοῦ κήδεσθαι, καὶ κατὰ τὴν συμμαχίαν τὴν ἐκείνου μεμενηκυῖαν ἀνύβριστον κομίζεσθαι. τοῦ δὲ Θεοῦ μάρτυρος ὄντος, καὶ τοῦ τῆς γυναικὸς συνειδότος, ἔλεγε μηδ' ἂν ὀρεχθῆναι τὴν ἀρχὴν, εἰ γαμετὴν οὖσαν ἠπίστατο· ὡς δ' ἀδελφὴν [c]ἀγόμενος οὐκ ἠδίκουν. [d]παρεκάλει τε πράως ἔχειν πρὸς αὐτὸν, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιεῖν· παρ' αὐτῷ τε μένειν βουλομένῳ πᾶσαν ἀφθονίαν ὑπάρξειν, ἀπιέναι τε προαιρούμενον τεύξεσθαι πομπῆς, καὶ πάντων ὅσων καὶ χρήζων πρὸς αὐτὸν ἀφίκοιτο. [e]ταῦτ' εἰπόντος, Ἀβραμος οὔτε τὴν συγγένειαν τῆς γυναικὸς ἐψεῦσθαι ἔλεγεν, ἀδελφοῦ γὰρ αὐτὴν εἶναι παῖδα, καὶ δίχα τοιαύτης ὑποκρίσεως οὐκ ἀσφαλῆ τὴν ἐπιδημίαν ὑπολαβεῖν. ὅσα τε [f]ἐπὶ τὸ μηδὲν αἴτιος τῆς νόσου γεγονέναι, προθυμηθῆναι δ' αὐτοῦ περὶ τὴν σωτηρίαν, ἑτοίμως ἔφασκεν ἔχειν [g]καὶ παρ' αὐτῷ μένειν. καὶ Ἀβιμέλεχος τήν τε γῆν πρὸς αὐτὸν [h]διανέμεται καὶ τὰ χρήματα, καὶ [i]συντίθενται ἀδόλως πολιτεύεσθαι, ὑπὲρ τινος φρέατος ποιούμενοι τὸν ὅρκον, ὃ [k]Βηρσουβαὶ καλοῦσι· [l]ὅρκιον δὲ φρέαρ λέγοιτο ἄν. οὕτω δ' ἔτι καὶ νῦν ὑπὸ τῶν ἐπιχωρίων ὠνόμασται.

β'. Γίνεται δὲ Ἀβράμῳ μετ' οὐ πολὺ καὶ παῖς ἐκ Σάῤῥας, ὡς αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [m]προείρητο· ὃν Ἴσακον ὠνόμασε. τοῦτο γέλωτα σημαίνει. διὰ μέντοι τὸ τὴν Σάῤῥαν μειδιάσαι, τέξεσθαι φήσαντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, μὴ προσδοκῶσαν ἤδη τοκετοῦ πρεσβυτέραν οὖσαν, τὸν υἱὸν οὕτως ἐκάλεσεν. αὕτη μὲν γὰρ ἐνενήκοντα εἶχεν ἔτη, ἑκατὸν δὲ Ἀβραμος. τίκτεται δὲ παῖς ἑκατέρων τῷ ὑστάτῳ ἔτει· ὃν εὐθὺς μετ' ὀγδόην ἡμέραν περιτέμνουσι. κἀξ ἐκείνου μετὰ τοσαύτας [n]ἡμέρας ἔθος ἔχουσιν οἱ Ἰουδαῖοι ποιεῖσθαι τὰς
ιγ'. περιτομάς. Ἄραβες δὲ μετὰ ἔτος τρισκαιδέκατον· Ἰσμάηλος γὰρ [o]ὁ κτίστης αὐτῶν τοῦ ἔθνους, [p]Ἀβράμῳ γενόμενος ἐκ τῆς παλλακῆς, ἐν τούτῳ περιτέμνεται τῷ χρόνῳ. περὶ οὗ τὸν πάντα λόγον ἐκθήσομαι μετὰ πολλῆς ἀκριβείας.

γ'. Σάῤῥα γεννηθέντα τὸν Ἰσμάηλον ἐκ τῆς δούλης αὐτῆς Ἀγάρης τὸ μὲν πρῶτον ἔστεργεν, οὐδὲν ἀπολείπουσα τῆς ὡς πρὸς ἴδιον [q]υἱὸν εὐνοίας· ἐτρέφετο γὰρ ἐπὶ τῇ τῆς ἡγεμονίας διαδοχῇ. τεκοῦσα δ' [r]αὐτὴ τὸν Ἴσακον οὐκ ἠξίου συντρέφεσθαι [s]τούτῳ τὸν Ἰσμάηλον, ὄντα πρεσβύτερον, καὶ κακουργεῖν [t]αὐτὸν δυνάμενον, τοῦ πατρὸς [u]αὐτοῖς ἀποθανόντος. ἔπειθεν οὖν τὸν Ἀβραμον εἰς ἀποικίαν

ſervare voluerit: (non enim ſororem ſecum ducere, ſed conjugem legitimam) pollicitumque eſſe, ſibimet poſthac benignum fore, modo ille omni de uxore ſolicitudine liberaretur. Hæc loquutus, Abramum, ſuadentibus amicis, accerſit; juſſitque ipſum jam conjugi non metuere, ne quid turpe ſit paſſura: ejus enim curam habere Deum, uxoremque ſub præſidio illius manentem ſine injuria reportaturum eſſe. Sibi autem atteſtante Deo & mulieris conſcientia, dicebat, ne ab initio quidem eam expetiturum fuiſſe, ſi nuptam eſſe ſciviſſet; ſed cum pro ſorore *eam* habuerim, nihil injuſti commiſi. Ad hæc rogabat, ut æquo animo in ſe eſſet, Deumque propitium redderet; & ſive apud ſe manere vellet, rerum omnium copiam adfuturam; ſive abire mallet, deducendum eſſe curare, ſibique omnia ſubminiſtranda eſſe quorum indigens ad ipſum ſe contulerat. Hæc loquuto ajebat Abrahamus, ſe de cognatione mulieris nequaquam mentitum eſſe; ipſam enim fratris filiam eſſe: & abſque hac ſimulatione peregrinationem parum tutam exiſtimaſſe. Et in quantum ægritudinis *ejus* cauſa non omnino exſtiterit, ſed ſuæ ipſius ſaluti ſtuduerit, manſurum quoque cum illo libenter dicebat. Tum Abimelechus tam agri quam pecuniarum partem ei conceſſit; mutuoque paciſcuntur ſine fraude vivere, juramento ſuper puteo quodam facto, qui Berſubæ appellatur: at Fœderis puteum interpretari poſſumus. Sic autem hactenus à loci iſtius incolis nominatur.

Maritus idem patruuſque Sarræ.

Pars regionis Geratenſis Abramo ex pacto conceditur. Gen. c. 21.

Berſubæ, *Fœderis puteus.*

2. Cæterum non multo poſt Abramo etiam filius naſcitur ex Sarra, ſicut ei prædixerat Deus: quem Iſacum nominavit. hoc riſus ſignificatur. Nam quod Sarra ſubriſerit, Deo ipſam pariturам eſſe dicente, cum grandis natu prolem non exſpectaret, ita filium appellabat. nam ipſa quidem erat nonagenaria, Abramus vero centum annorum. Iſtius autem ætatis utriuſque anno ultimo naſcitur puer; quem die ſtatim octavo circumcidunt: atque ex illo eundem diem etiam nunc Judæi in circumcidendis liberis obſervant. At Arabes ætatis anno tertio & decimo; nam Iſmaëlus, princeps eorum gentis, Abramo è concubina natus, ea ætate eſt circumciſus. de quo orationem omnem explicabo multa cum diligentia.

Naſcitur Iſacus, riſus *ille &* gaudium *utriuſque ſenum.*

Is præputium ponit an. patris C. *matris* XC. *ſuæque vitæ ſub octiduum.*

XIII.

Iſmaëli ac Iſaci principum exemplis, circumciditur hodieque Arabs anno ætatis 13. *Judæus octavo ſtatim die.*

3. Sarra Iſmaëlum, ex famula ejus Agara natum, primum diligebat; pari eum benevolentia, ac ſi ex ſe fuiſſet genitus, proſequens. alebatur enim in ſpem ſucceſſionis. Verum poſtquam ipſa Iſacum peperit, haud æquum cenſebat Iſmaëlum cum hoc *puero* educari, utpote qui natu major, eumque injuria afficere potuit, patre eorum defuncto. Suadebat igitur Abramo ut eum una cum matre

---

[a] Ἑαυτὸν *Vat.* [b] In *Editis* interpunctione alia, εὐμενῆ, τὸ λοιπὸν ἀδεοῦς ἐκείνου περὶ &c. [c] Ita *Samb.* & *Caſ.* ἀγόμενος οἷα οὐκ ἠδίκουν *Vat.* ἀγόμενος οὐκ ἠδικοῦν *Big.* ἀγόμενον οὐκ ἀδικεῖν *Baſ.* & *G.* [d] Sic ex *MSS.* παρακαλεῖται δὲ in *Editis.* [e] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τοῦ χ' εἰπόντος *Baſ.* & *G.* [f] Ἐπὶ τῷ μηδὲν *Big.* & *Samb.* quod [illegible] eſſe exiſtimat *Bernardus.* [g] Καὶ omittunt tres *MSS.* [h] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* νέμεται *Baſ.* & *G.* [i] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* συντίθενται —— ποιούμενοι *Baſ.* & *G.* ſed *Bernardus* vult *Joſephum* ſcripſiſſe juxta *Cod. Caſ.* συντίθεται —— ποιούμενος, pro nitore ſolito. [k] Βηρσοῦβαι in *Editis.* Βηρσουβαὶ *Samb.* Βηρσουκὰ *Big.* Βηρσουὰ *Vat.* Βηρσαβεὲ aut Βηρσαβεὲ *Philoni, Euſebio, aliiſque.* In *Vet. Interpr.* pro Βηρσουβαὶ *Verſabe*, alibi *Joſepho* Βηρσαβεέ. [l] Ita *Baſ.* & *G.* probante *Bernardo.* ὅρκιον in *MSS. Euſeb. Hieronym.* & LXX. [m] Sic ex *MSS.* in *Editis* προείρηται. [n] Vocem ἡμέρας (quæ deerat in *Editis*) ex *MSS.* reſtituimus. [o] More majorum [illegible] *Baſ. G.* & *MSS.* κτίστης reperitur apud noviſſima *Lexica.* [p] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* Ἀβράμου in *Editis.* [q] Vocem υἱὸν inſerunt *Samb.* & *Big.* omittunt cæteri. [r] Αὐτὴ *Samb.* [ſ] Τούτῳ τὸν *Vat.* [t] Ita *Baſ. G. Caſ. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.* [u] Αὐτοῦ *Hen.* & mox δι' ἑαυτοῦ.

aliquo deducendum eſſe curaret. Ille vero primum non advertebat mentem ad ea quibus valde ſtudebat Sarra: rem omnium atrociſſimam eſſe ratus, puerum nondum adultum, & mulierem, cunctis quæ uſui erant egentem, ablegare. Poſtea vero (nam & Deus quæ inſtituerat Sarra comprobavit) perſuaſus Iſmaëlum matri tradidit, utpote qui ſolus iter facere adhuc non potuit: juſſitque aquæ lagenam & panem ferentem diſcedere, quo eos neceſſitas duceret. Quam primum vero abeuntem deficere cœperat commeatus, ſolicita erat & anxia. At cum nihil fere aquæ ſupereſſet, puerum vix animam trahentem ſub abiete deponens, ne ea præſente exſpiraret, ulterius proficiſcitur. Ipſi autem obviam veniens Dei angelus, & fontem in propinquo indicavit, & curam pueri educandi habere juſſit: eam enim magnam felicitatem manere ex Iſmaëli ſalute. Illa vero prænunciatis fidem habens, & cum paſtoribus ſermonem conferens, illorum cura & benignitate miſeriam evaſit.

Iſmaëlo matrique ſitientibus adeſt Angelus Dei. Gen, c. 21.

Duodecim Arabum Phylarchos ex Ægyptia procreat Iſmaëlus. Gen. c. 25.

4. Puero igitur ætatis jam adultæ connubio jungitur mulier, oriunda ex Ægypto (unde & ipſa olim originem duxerat) ex qua Iſmaëlo nati ſunt filii duodecim univerſi; Nabajothes, Cedarus, Abdeelus, Mabſamas, Idumas, Maſmaus, Maſſaus, Chodadus, Themanus, Jeturus, Naphæſus, Cadmas. Hi terram omnem ab Euphrate ad mare Rubrum pertingentem habitant, regionem Nabatenam appellantes. Sunt autem illi qui *toti* Arabum genti & tribubus nomina ſua dederunt, cum propter ipſorum virtutem, tum propter Abrami dignitatem.

ἐκπέμπειν αὐτὸν μετὰ τῆς μητρός. ὁ δὲ κατὰ μὲν ἀρχὰς οὐ προσετίθετο τὴν αὐτοῦ γνώμην οἷς ἡ Σάῤῥα ἐσπούδακεν πάντων ὠμότατον ἡγούμενος εἶναι, παῖδα νήπιον καὶ γυναῖκα ἄπορον τῶν ἀναγκαίων ἐκπέμπειν. ὕστερον δὲ, καὶ γὰρ ὁ Θεὸς ἠρέσκετο τοῖς ὑπὸ τῆς Σάῤῥας προσταττομένοις, πεισθεὶς παρεδίδου τὸν Ισμάηλον τῇ μητρὶ, μήπω δι' αὐτοῦ χωρεῖν δυνάμενον· ὕδωρ τε ἐν ἀσκῷ καὶ ἄρτον φερομένην [a] ἐκέλευσεν ἀπιέναι, ὁδηγῷ τῇ ἀνάγκῃ χρωμένην. ὡς δ' ἀπιοῦσαν ἐπιλέλοιπε τὰ ἀναγκαῖα, ἐν κακοῖς ἦν. ὕδατος δὲ σπανίζοντος, ὑπὸ ἐλάτῃ τινὶ θεῖσα τὸ παιδίον ψυχοῤῥαγοῦν, ὡς μὴ παρούσης τὴν ψυχὴν ἀφῇ, προῄει πορρωτέρω. συντυχὼν δ' αὐτῇ θεῖος ἄγγελος, πηγήν τε φράζει παρακειμένην, καὶ κελεύει προνοεῖν τῆς ἀνατροφῆς τοῦ [b] παιδίου· μεγάλα γὰρ αὐτὴν ἀγαθὰ περιμένειν [c] ἐκ τῆς Ισμαήλου σωτηρίας. ἡ δ' ἐθάρσησε τοῖς προκατηγγελμένοις, καὶ συμβαλοῦσα ποιμέσι, διὰ τὴν ἐξ αὐτῶν ἐπιμέλειαν διαφεύγει τὰς ταλαιπωρίας.

δʹ. Ανδρωθέντι δὴ τῷ παιδὶ γύναιον ἄγεται, τὸ γένος Αἰγύπτιον· ἔνθεν δ' ἦν καὶ [d] αὐτὴ τὸ ἀρχαῖον· ἐξ οὗ παῖδες Ισμαήλῳ γίνονται δώδεκα πάντες· Ναβαιώθης, Κήδαρος, [e] Αβδέηλος, [f] Μαβσαμᾶς, [g] Ιδουμᾶς, [h] Μάσμαος, [i] Μάσσαος, [k] Χόδαδος, [l] Θέμανος, Ιέτουρος, [m] Νάφαισος, [n] Κάδμας. οὗτοι πᾶσαν τὴν ἀπ' Εὐφράτου [o] καθήκουσαν πρὸς τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν κατοικοῦσι, [p] Ναβατηνὴν τὴν χώραν ὀνομάσαντες. εἰσὶ δὲ οὗτοι [q] οἱ τὸ Αράβων ἔθνος, καὶ τὰς φυλὰς ἀπ' αὐτῶν καλοῦσι· διά τε τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, καὶ διὰ τὸ Αβράμου ἀξίωμα.

XIV.

CAP. XIII.

De Iſaaco Abrami filio legitimo.

Filiolum jam exigit Deus ab Abramo, qui ſerus dederat. Gen. c. 22.

ISacum autem pater Abramus ſupra modum diligebat, ut unigenitum, & ſenectutis limine dono Dei ſibi natum. Hanc vero benevolentiam & amorem parentum puer ipſe magis ac magis accendebat, eo quod omni virtuti ſtuderet, parentibus obſequium præſtaret, Deumque ſumma pietate coleret. Abramus autem ſuam felicitatem in eo poſuit, ut filium ſecurum à malis relinquens è vita excederet: id quod ipſi quidem ex Dei voluntate contigit. Qui, volens ejus erga ſeipſum obſervantiæ experimentum facere, apparuit ei, enumeratiſque omnibus quotquot in eum contulerat beneficiis, ut & hoſtibus

ΚΕΦ. ιγʹ.

ιδʹ.

Περὶ Ισάκου, ὃς ἦν γνήσιος Αβράμου παῖς.

ΙΣακον δὲ ὁ πατὴρ Αβραμος ὑπερηγάπα μονογενῆ ὄντα, καὶ [r] ἐπὶ γήρως οὐδῷ κατὰ δωρεὰν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ γενόμενον. [s] προεκαλεῖτο δὲ εἰς εὔνοιαν καὶ τὸ φιλεῖσθαι μᾶλλον ὑπὸ τῶν γονέων καὶ αὐτὸς ὁ παῖς, ἐπιτηδεύων πᾶσαν ἀρετὴν, καὶ τῆς τε τῶν πατέρων θεραπείας ἐχόμενος, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδακώς. [t] Αβραμος δὲ τὴν ἰδίαν εὐδαιμονίαν [u] ἐν μόνῳ τῷ, τὸν υἱὸν ἀπαθῆ καταλιπὼν, ἐξελθεῖν τοῦ ζῆν ἐτίθετο· τούτου μέντοι κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν ἔτυχεν. ὃς, [x] διαπειρᾶν αὐτοῦ βουλόμενος λαβεῖν τῆς περὶ αὐτὸν θρησκείας, ἐμφανισθεὶς αὐτῷ, καὶ πάντα ὅσα εἴη παρεσχημένος καταριθμησάμενος, ὡς πολεμίων τε

---

[a] Ἐκέλευσεν Vat. [b] Ita in pleriſque MSS. παιδὸς Hen. Baſ. & G. [c] Ex τοῦ αὐτοῦ Hen. ἐκ τοῦ παιδὸς Vet. Interpr. [d] Αὕτη Samb. [e] Ναβδεὴλ LXX. [f] Ita ex Vet. Interpr. Μασσαμαῖς Big. & Samb. Μασσαμᾶς Vat. in Editis Μαβσάμας. in LXX. Μασσάμ. [g] Sic Big. & Samb. Ηδουμᾶς Vat. Baſ. & G. Ιδουμά LXX. Cod. Alex. in aliis Δουμά. [h] Ita ex Vet. Interpr. & Μασμά LXX. In MSS. Μάσμαος, in Editis Μαίμαος. [i] Μάσμηνος tam in MSS. quam Editis. in LXX. Μασσῆ, & in Vet. Interpr. habetur Maſaus, apud Hieronymum etiam Maſſa, unde Μάσσαος reſcripſit Bernardus: cui tamen Μασσῆς non diſplicet. [k] Ex lib. 1. Paralip. c. 1. (ubi LXX. Cod. Alex. habet Χοδδάδ) ita reſcripſit Bernardus, pro Χόδαμος tam MSS. quam Editorum. in Latinis codicibus Quodamus aut Adadus, aut Chodadus. [l] Ita in quibuſdam MSS. Θαίμανος Vat. quod propius accedit ad Θαιμάν LXX. [m] In MSS. Ναφαῖος & Ναφθαῖος. in LXX. Ναφές. [n] In MSS. Κάδμαος, in Excuſis Κάλμαος, in LXX. Κεδμά & in Epiphanii codicibus Cedmas, Cadomas & Chadomas. unde Bernardo placuit Κεδμᾶς. [o] Ita MSS. & Vet. Interpr. καὶ καθήκουσαν in Editis. καὶ ἐπέκεινα καθήκουσαν Hen. imperite. [p] Sic Samb. Hen. Hieronym. & meliores codices Stephani Byzantii. Videſis Berkelium. Ναβατηνὴν Big. Caſ. Baſ. & G. [q] Οἱ τὸ τῶν Αρ. Samb. & Vat. οἱ τὸ τῶν Αράβων γένος Hen. & mox διὰ τὸ τοῦ Αβράμου ἀξίωμα. Vide Euſebii Præpar. Evangel. l. 9. c. 18. & 19. [r] Ita Big. Samb. Caſ. & Vat. ἐπὶ γήρως κατὰ δ. Baſ. G. Hen. & Vet. Interpr. [s] Al. προσεκαλεῖτο. [t] Αβραμαῖος τε Baſ. & G. contra MSS. [u] Ita Big. Samb. Caſ. & Vat. ἐν μόνῳ τούτῳ υἱῷ καταλιπεῖν Baſ. & G. Legerat forſan Vet. Interpr. μονογενῆ υἱὸν καταλιπὼν, unde Latina illa fecerit cum felicitatem ſuam legitimo filio relicturus eſſet. [x] Sic in omnibus MSS. διαπειράζειν Baſ. διὰ τὸ πειράζειν G. ambo inficete.

κρείττονα ποιήσειε, καὶ τὴν παροῦσαν εὐδαιμονίαν ἐκ τοῦ αὐτοῦ σπουδῆς [a] ἔχοι τὸν υἱὸν Ἴσακον, ᾔτει τοῦτον αὐτῷ θῦμα καὶ ἱερεῖον παρασχεῖν· [b] ἐκέλευέ τε τοῦτον εἰς τὸ Μώριον ὄρος ἀναγαγόντα ὁλοκαυτῶσαι, [c] βωμὸν ἱδρυσάμενον. οὕτως γὰρ ἐμφανίσειν τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν, εἰ καὶ τῆς τοῦ τέκνου σωτηρίας προτιμήσειε [d] τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον.

β'. Ἄβραμος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ κρίνων παρακούειν τοῦ Θεοῦ δίκαιον, [e] ἅπαντα δ' ὑπουργεῖν, ὡς ἐκ τῆς ἐκείνου προνοίας ἁπάντων ζώντων [f] οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, ἐπικρυψάμενος πρὸς τὴν γυναῖκα τήν τε τοῦ Θεοῦ πρόῤῥησιν, καὶ ἣν εἶχεν αὐτὸς γνώμην περὶ τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς, ἀλλὰ μηδὲ τῶν οἰκετῶν τινι δηλώσας, ἐκωλύετο γὰρ ἂν ὑπηρετῆσαι τῷ Θεῷ, λαβὼν τὸν Ἴσακον μετὰ δύο οἰκετῶν, καὶ τὰ [g] πρὸς ἱερουργίαν ἐπισάξας ὄνῳ, ἀπῄει πρὸς τὸ ὄρος· καὶ δύο μὲν αὐτῷ ἡμέρας συνώδευσαν οἱ οἰκέται. τῇ τρίτῃ δὲ, ὡς κάτοπτον ἦν αὐτῷ τὸ ὄρος, καταλιπὼν ἐν τῷ πεδίῳ τοὺς συνόντας, κατὰ μόνας τοῦ παιδὸς παραγίνεται εἰς τὸ ὄρος· ἐφ' οὗ τὸ ἱερὸν [h] Δαβίδης ὁ βασιλεὺς ὕστερον ἱδρύεται. ἔφερον δὲ σὺν αὐτοῖς ὅσα λοιπὰ πρὸς τὴν θυσίαν ἦν, πλὴν ἱερείου [i] μόνου. τοῦ δὲ Ἰσάκου [k] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἔχοντος, τόν τε βωμὸν κατασκευάζοντος, καὶ πυθομένου [l] τί καὶ μέλλοι θύειν ἱερείου μὴ παρόντος. ὁ δὲ τὸν Θεὸν αὐτοῖς παρέξειν ἔλεγεν, ὄντα ἱκανὸν καὶ τῶν οὐκ ὄντων εἰς εὐπορίαν [m] ἀνθρώποις παραγαγεῖν, καὶ τὰ ὄντα τῶν ἐπ' αὐτοῖς θαῤῥούντων ἀφελέσθαι· δώσειν οὖν καὶ κείνῳ ἱερεῖον, εἴπερ εὐμενὴς μέλλει τῇ θυσίᾳ παρατυγχάνειν αὐτοῦ.

γ'. Ὡς δὲ ὁ βωμὸς παρεσκεύαστο, καὶ τὰς σχίζας ἐπενηνόχει, καὶ ἦν [n] πάντα εὐτρεπῆ, λέγει πρὸς τὸν υἱόν· "ὦ παῖ, μυρίαις εὐχαῖς αἰτησάμενός σε γενέσθαι μοι παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἐπεὶ [o] παρῆλθες εἰς τὸν βίον, οὐκ ἔστιν ὅ, τι μὴ περὶ τὴν σὴν ἀνατροφὴν ἐφιλοτιμησάμην, οὐδ' ἐφ' ᾧ μᾶλλον εὐδαιμονήσειν ᾤμην, [p] ὡς σὲ ἴδοιμι ἠνδρωμένον, καὶ τελευτῶν διάδοχον τῆς ἀρχῆς τῆς ἐμαυτοῦ [q] καταλίποιμι. ἀλλ' ἐπεὶ Θεοῦ τε βουλομένου σὸς πατὴρ ἐγενόμην, καὶ πάλιν τούτῳ δοκοῦν [r] ἀποτίθεμαί σε, φέρε γενναίως τὴν καθιέρωσιν· τῷ Θεῷ γὰρ [ſ] σε παραχωρῶ, ταύτης ἀξιώσαντι παρ' ἡμῶν τῆς τιμῆς, [t] ἀνθ' ὧν εὐμενὴς γέγονέ μοι [u] παραστάτης καὶ σύμμαχος, νῦν ἐπιτυχεῖν. [x] ἐπειδὴ γεννηθεὶς ἀποθανοίη, οὐ τὸν κοινὸν ἐκ τοῦ ζῆν τρόπον, ἀλλ' ὑπὸ πατρὸς ἰδίου Θεῷ τῷ πάντων πατρὶ νόμῳ θυσίας προπεμπόμενος, ἄξιον οἶμαί σε κρίναντος αὐτοῦ μήτε νόσῳ μήτε πολέμῳ μήτε ἄλλῳ τινὶ τῶν παθῶν, ἃ συμπίπτειν πέφυκεν ἀνθρώποις, ἀπαλ-

superiorem eum fecerit, & præſentem felicitatem ſua ei benignitas dederit filium Iſacum, eundem popoſcit ut ſacrificium & victimam ſibi offerret, juſſitque ut ipſum in montem Morium ſubducens, holocauſtum *ſibi* faceret, poſtquam aram *ibidem* collocaverat. Sic enim ſe manifeſtaturum eſſe ejus in ipſum pietatem, ſi etiam filii ſaluti anteponeret quod Deo gratum erat & acceptum.

2. Abramus autem, nefas ducens quavis in re Deo morem non gerere, quin *potius* per omnia ei parere, quod ejus providentia vivant *ſaltem* omnes quibus eſt ipſe propitius, clam uxorem habens Dei mandatum, & quod ipſi in animo erat de pueri mactatione, ac ne quidem famulorum cuiquam rem indicans, ne forte Deo miniſtrare prohiberetur, aſſumpto Iſaco cum duobus ſervis, impoſitiſque aſino rebus ad ſacrificium neceſſariis, ad montem contendit; & biduum quidem comitati ſunt eum ſervi. Tertio vero die, cum jam in conſpectu eſſet mons, qui ſecum erant in campo relictis, cum ſolo puero advenit ad montem; ubi poſtea rex Davides templum exſtruit. Ferebant autem ſecum omnia quæ ad ſacrificium uſui forent, victima ſola excepta. Iſaco vero vigeſimum quintum annum agente, aramque apparante, & ſimul percontante quidnam mactaturus erat, cum nulla præſto eſſet victima, tum quidem ille, Deum ipſis præbiturum eſſe, ajebat, qui & hominibus quæ deerant affatim ſuppeditare, & quæ haberent, ſi in illis fiduciam ponerent, adimere potuit: daturum ergo ſibi quoque victimam, ſi propitius ſacrificio ſuo adfuturus ſit.

Fidem vides & opera Abrami.

Mons Morius primum Iſaco obligato, dein Templo Dei veri nobilis. v. Lib. 7. c. 10.

XXV. annorum juvenis ille ad aram ponitur.

3. Poſtquam autem ſtructa erat ara, & ligni fruſtula impoſuerat, atque omnia parata erant, filium *ſic* alloquitur: "O fili, te, mille votis à Deo expetitum mihi naſci, ex quo in hanc vitam veniſti, ſumma cura ac ſolicitudine educavi, nihilque erat in quo me beatiorem fore putavi, quam ut te virum factum conſpicerem, morienſque dominatus mei ſucceſſorem relinquerem. Sed quoniam & Dei voluntate pater tuus exſtiterim, iterumque te ut illi placitum eſt abdicem, forti animo fer hanc conſecrationem. Deo enim te cedo, qui hoc à nobis honore jam affici vult, eo quod benignus mei defenſor fuerit & adjutor. Quum natus moriaris, non communi omnium more è vita egrediens, ſed à patre proprio rerum omnium parenti Deo ſacrificii ritu oblatus; ipſo ut reor te dignum cenſente, qui nec morbo nec bello nec alia quapiam calamitate, quæ hominibus ſolet accidere, ex *hac* vita decedas;

Iſaco adeo immolando perſuades pater oratione pia plenaque animorum.

---

[a] Ita Big. & Samb. [illegible] relinqui. [b] Sic Big. Samb. *Caſ. Vat. & Vet. Interpr.* ἐκέλευε δὲ εἰς τὸ M. *Baſ. & G.* [c] Illa βωμὸν ἱδρ. (quæ deerant in *Editis*) ex *MSS. & Vet. Interpr.* reſtituimus. [d] Ita ex *MSS.* in *Editis* τὸ τοῦ Θεοῦ. [e] Ἅπαντας legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [f] Ibidem ex *MSS.* οἷς ἂν εὐμενὴς ᾖ, quæ non agnoſcunt *Editi.* [g] Πρὸς τὴν ἱερουργίαν *Samb. & Vat.* [h] *Al.* Δαυίδης ὁ βασ. ὕστ. ἱδρύσατο. at ἔνθα ὕστερον ὁ Δαυὶδ τὸ ἱερὸν ἱδρύσατο *Cedren.* ὡς φησιν Ἰώσηππος, ἐν τῷ ὄρει Σιὼν *Syncell.* in hunc modum *Procopius Sophiſta* hac de re; *nunc vero & locus ubi Chriſtus, cujus typus erat Iſaac, crucifixus eſt, oſtenditur. Joſephus quoque Antiq.* l. I. *Abramum ait illic obtuliſſe Iſaacum, ubi Solomon* (*Davides* ſane *Joſepho*) *deinceps templum condidit.* [i] Vox μόνου ex *MSS.* deerat in *Editis.* [k] Ita ex *MSS.* πέμπτον τε καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἄγοντος *Baſ. & G.* [l] Τί μέλλοι *Buſb. Hen. & Epiphan.* [m] Ita in *MSS.* in *Editis* ἀνθρώπους, caſus utroſque admittit Helleniſmus. [n] Ita ex *MSS.* καὶ ἦν συνευτρεπῆ *Baſ. & G.* καὶ ἦν συνευτρεπὴς *Hen. & Buſ.* reſpectu βωμοῦ. [o] Παρῆλθες *Baſ. & Hen.* jejune. [p] Ita *Big. & Caſ.* ὡς σὲ ἴδοιμι *Samb. & Vat.* ὡς εἰ σὲ ἴδοιμι *Baſ. G. & Vet. Interpr.* [q] *Al.* καταλείποιμι. [r] Ἀνατίθημαί σε *Euſtath. & Epiphan.* [ſ] Ita *Samb. Euſtath. & Epiphan.* vocem σὲ omittit *G.* ὃ παραχωρῶ (forſan pro σοῦ π.) *Baſ.* σὲ παρέχω *Caſ. Big. & Vat.* [t] Ἀνθ' ὧν καὶ εὐμενὴς *Vat.* [u] Προστάτης in *Codd. Euſtathii.* [x] Ἐπεὶ δὲ ἐγεννήθης, ἀποθανεῖν *Big. Samb. Caſ. Vat. & Epiphan.* ἐπεὶ δὴ ἐγεννήθης ἀποθανοῦ *Vet. Interpr.* nam reddit, *natus ergo morere.*

"decedas; sed cujus animam ille cum precibus & solenni sacrificio exciperet, & apud se collocaret: teque mihi curatorem & senectutis moderatorem præstabis, quem in finem te potissimum educavi, Deum loco tui *hoc merito* excitaturus.

Dei maxime dictis parentisque paret Isacus.

4. Isacus autem (eo enim patre erat, quem si quis nactus fuerit, generoso oportet esse animo) libentissime sermonem ejus accipit: atque hæc effarus, "quod neque initio dignus erat qui nasceretur, si Dei patrisque judicium rejecturus esset, seque non alacriter utriusque placitis obsequentem præberet, quandoquidem, si vel pater solus ita vellet, nefas esset non parere", protinus ad aram & mactationem accessit. certeque peractum fuisset opus, si Deus *ei* non obstitisset. Nam Abramum nomine inclamavit, prohibens eum à filii nece. non enim cupidine sanguinis humani pueri cædem se ei imperasse, dicebat; neque illum, cui patrem ipsum fecerat, cum tanta impietate se velle auferre, sed eo ut animum ejus exploraret, an etiam talia facere jussus ei morem gereret. Cognita autem ejus promptitudine ac pietate præcellenti, se quidem istis delectari quæ ei dederat; illum autem non deserturum esse, quem semper omni *sua* cura ac liberis dignaturus sit; futurumque filium ei maxime longævum, qui vita feliciter exacta filiis bonis legitimisque principatum magnum relicturus esset. prædixit etiam fore ut genus ipsorum in multas gentes cresceret & divitiis floreret, ejusque principes & auctores in sempiterna memoria haberentur: utque posteri, terram Chananæam armorum gloria possessuri, aliis omnibus invidiam concitarent. Hæc cum dixisset Deus, arietem ex improviso eis *ante oculos* adduxit ad sacrificium. At illi, præter spem sibi redditi, nactique tantæ felicitatis promissionem, mutuo se complectebantur: & victima mactata reversi sunt ad Sarram; beateque vixerunt, Deo illos in omnibus, quibus studebant, benigne adjuvante.

Parcit Deus juveni, atque parenti spondet cum longævum hunc filium, tum sobolem inde perpetuam ac in Chananæa florentem.

Pro Isaco improvisa victima cadit aries.

Abramus cum beato pignore ad Sarram redit.

"λαχῆναι τοῦ βίου, μετ' εὐχῶν δὲ καὶ ἱερουργίας ἐκείνου [a] τὴν ψυχὴν τὴν σὴν προσδεξομένου, καὶ παρ' αὐτῷ καθέζοντος· ἔσῃ τέ μοι εἰς κηδεμόνα καὶ [b] γηροκόμον, διὸ καὶ σὲ μάλιστα ἀνετρεφόμην, τὸν Θεὸν ἀντὶ σαυτοῦ [c] παρεσχημένος.

δ'. Ἴσακος δὲ, πατρὸς γὰρ ἦν οἵου τετυχηκότα γενναῖον ἔδει τὸ φρόνημα εἶναι, δέχεται πρὸς ἡδονὴν τοὺς λόγους· καὶ φήσας, "ὡς οὐδὲ γεγονέναι τὴν ἀρχὴν ἦν δίκαιος, εἰ Θεοῦ καὶ πατρὸς μέλλει κρίσιν ἀπωθεῖσθαι, καὶ μὴ παρέχειν αὐτὸν τοῖς ἀμφοτέρων [d] βουλεύμασιν ἑτοίμως, ὅτε καὶ μόνου τοῦ πατρὸς ταῦτα προαιρουμένου μὴ ὑπακούειν ἄδικον ἦν", ὥρμησεν ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ τὴν σφαγήν. κἂν ἐπράχθη τὸ ἔργον, μὴ στάντος ἐμποδὼν τοῦ Θεοῦ. βοᾷ γὰρ ὀνομαστὶ τὸν Ἄβραμον, εἴργων τῆς τοῦ παιδὸς σφαγῆς. οὐ γὰρ ἐπιθυμήσας αἵματος ἀνθρωπίνου τὴν σφαγὴν αὐτῷ προστάξαι τοῦ παιδὸς, ἔλεγεν, οὐδὲ οὗ πατέρα ἐποίησεν αὐτὸν ἀφελέσθαι τοῦτον βουλόμενος μετὰ τοιαύτης ἀσεβείας· ἀλλὰ δοκιμάσαι θέλων αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, εἰ καὶ τοιαῦτα προστασσόμενος ὑπακούοι. μαθὼν δὲ αὐτοῦ τὸ πρόθυμον καὶ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας, ἥδεσθαι μὲν οἷς αὐτῷ παρέσχεν, οὐχ ὑστερήσειν δὲ αὐτὸν ἀεὶ πάσης ἐπιμελείας καὶ γένους ἀξιοῦντα· ἔσεσθαί τε τὸν υἱὸν αὐτοῦ πολυχρονιώτατον, καὶ βιώσαντα εὐδαιμόνως [e] παισὶν ἀγαθοῖς καὶ γνησίοις παραδώσειν μεγάλην ἡγεμονίαν. προεδήλου τε [f] τὸ γένος τὸ αὐτῶν εἰς ἔθνη πολλὰ καὶ πλοῦτον ἐπιδώσειν, καὶ μνήμην αἰώνιον αὐτῶν ἔσεσθαι τοῖς γενάρχαις· τήν τε Χαναναίαν ὅπλοις κατακτησαμένους, ζηλωτοὺς ἔσεσθαι πᾶσιν ἀνθρώποις. ταῦτα ὁ Θεὸς εἰπὼν, κριὸν [g] ἐκ τοῦ ἀφανοῦς παρήγαγεν αὐτοῖς εἰς τὴν ἱερουργίαν. οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας [h] ἑαυτοὺς κεκομισμένοι, καὶ τοιούτων ἀγαθῶν ἐπαγγελίας τετυχηκότες, ἠσπάζοντο ἀλλήλους· καὶ θύσαντες ἀπενόστησαν πρὸς τὴν Σάῤῥαν, καὶ διῆγον εὐδαιμόνως, ἐφ' ἅπασιν οἷς ἐθελήσειαν τοῦ Θεοῦ συλλαμβάνοντος αὐτοῖς.

XV.

CAP. XIV.

De Sarra Abrami conjuge, utque ipsa vitam finierit.

Sarræ defunctæ Abramus sepulchri locum acquirit Hebrone siclis 400. Gen. c. 23.

ET Sarra quidem non multo post tempore moritur, cum vixisset annos viginti septem supra centum. Sepeliunt autem ipsam in Chebrone; Chananæis quidem è publico etiam fundum *eis* concedentibus in sepulchrum: Abramo vero agrum quadringentis siclis redimente ab Ephraïmo quodam Chebronensi. ibique monumenta *sibi* Abramus posterique ejus exædificarunt.

ΚΕΦ. ιδ'.

ιε'.

Περὶ Σάῤῥας τῆς Ἀβράμου γυναικὸς, καὶ πῶς τὸν βίον κατέστρεψε.

ΚΑΙ Σάῤῥα μετ' οὐ πολὺ ὕστερον ἀποθνήσκει, βιώσασα ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι πρὸς τοῖς ἑκατόν. θάπτουσι δὲ αὐτὴν ἐν Χεβρῶνι, συγχωρούντων μὲν τῶν Χαναναίων καὶ δημοσίᾳ [i] χωρεῖν αὐτῆς τὸν τάφον. Ἀβράμου δὲ ὠνησαμένου τὸ χωρίον σίκλων τετρακοσίων [k] παρ' Ἐφραίμου τινὸς ἐκ [l] τοῦ Χεβρῶνος. καὶ τὰ μνημεῖα Ἄβραμός τε καὶ οἱ ἀπόγονοι αὐτοῦ [m] ταύτῃ κατεσκευάσαντο.

ΚΕΦ.

[a] Ita ex *MSS.* in *Editis* deest τὴν. [b] Itidem ex *MSS.* à casu suo γήρως. al. γηροβοσκόν. in *Bas.* & *G.* γηροκόμον. [c] In *Codd.* Eustathii παρεσχημένος & παρεσχημένους. [d] Ita ex *MSS.* male in *Editis* βουλήμασιν. [e] [illegible] *Flor.* & *Bas.* [f] *Al.* τὸ γένος. [g] Sic ex *MSS.* in editis ἐξ ἀφανοῦς. [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* cum *Bas.* & *G.* οἱ δὲ παρ' ἐλπίδας αὐτοὺς [illegible] καὶ τ. ἀγ. ἀγγελίας ἀκηκοότες. [i] Ita ex *MSS.* in *Editis* deest χωρεῖν. [k] Sic in *MSS.* παρ' Ἐφραίμου *Bas.* & *G.* [l] Varie scribitur hoc nomen in omnibus *Josephi* Codicibus, ut Χεβρὼν p. (quam videsis) & Ἐβρὼν p. quod semel notasse sufficiat. [m] Ex *MSS.* in *Impressis* ταύτῃ.

Ita

ιϛ'.

ΚΕΦ. ιε'.

Ως ἐκ Χατούρης Αβράμῳ γαμηθείσης τὸ τῶν Τρωγλοδυτῶν ἔθνος ἐγεννήθη.

Γαμεῖ δ' αὐτὸς [a] Χατούραν ὕστερον, ἐξ ἧς αὐτῷ παῖδες ἓξ γίνονται, πρός τε πόνους καρτεροὶ καὶ δεινοὶ [b] συνιέναι· [c] Ζαμβράνης, [d] Ιαζάρης, [e] Μαδάνης, Μαδιάνης, [f] Ιωσούβακος, Σοῦος. φύονται δὲ καὶ τούτοις παῖδες· καὶ Σούου μὲν [g] Σαβαθάνης γίνεται καὶ [h] Δαδάνης. τούτου δὲ Λατούσιμος, [i] Ασσουρεις, [k] Λουόμης· [l] Μαδιάνου δὲ [m] Ηφᾶς, [n] Ωφρήν, [o] Ανωχος, [p] Εβιδᾶς, [q] Ελδᾶς. τούτοις ἅπασι τοῖς παισὶ καὶ τοῖς υἱωνοῖς Αβραμος ἀποικιῶν στόλους μηχανᾶται· καὶ τήν τε Τρωγλοδῦτιν καταλαμβάνουσι, [r] καὶ τῆς Εὐδαίμονος Αραβίας, ὅσον ἐπὶ τὴν Ερυθρὰν θάλασσαν [s] καθήκει. λέγεται δὲ ὡς οὗτος ὁ [t] Ωφρὴν στρατεύσας ἐπὶ τὴν Λιβύην κατέσχεν αὐτήν· καὶ οἱ υἱωνοὶ αὐτοῦ, κατοικήσαντες [u] ἐν αὐτῇ, τὴν γῆν ἀπὸ τοῦ ἐκείνου ὀνόματος Αφρικαν προσηγόρευσαν. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ [x] καὶ Αλέξανδρος ὁ [y] Πολυΐστωρ, λέγων οὕτως· "Κλεόδημος δέ φησιν ὁ προφήτης, ὁ καὶ [z] Μάλχος, ὁ ἱστορῶν τὰ περὶ Ιουδαίων, καθὼς καὶ Μωϋσῆς ἱστόρησεν ὁ νομοθέτης αὐτῶν, ὅτι ἐκ τῆς Χατούρας Αβράμῳ ἐγένοντο παῖδες ἱκανοί". λέγει δὲ αὐτῶν καὶ τὰ ὀνόματα, ὀνομάζων τρεῖς, Αφέραν, [a] Σουρείμ, Ιάφραν. ἀπὸ Σουρεὶμ μὲν τὴν Ασσυρίαν κεκλῆσθαι· ἀπὸ δὲ τῶν δύο, [b] Αφέρα τε καὶ Ιάφρα, πόλιν τε [c] Αφραν καὶ τὴν χώραν Αφρικαν ὀνομασθῆναι. [d] τούτους γὰρ Ηρακλεῖ συστρατεῦσαι ἐπὶ Λιβύην καὶ [e] Ανταῖον· γήμαντά τε τὴν [f] Αφρα θυγατέρα Ηρακλέα γεννῆσαι υἱὸν ἐξ αὐτῆς [g] Δίδωρον, τούτου δὲ γενέσθαι Σοφῶνα, ἀφ' οὗ τοὺς Βαρβάρους Σόφακας λέγεσθαι.

CAP. XV.

XVI.

Quomodo è Chatura Abramo nupta Troglodytarum gens orta est.

POST hæc autem duxit ille Chaturam, ex qua nati ſunt ei ſex filii, viribus ad labores & acri ingenio præditi; Zambranes, Jazares, Madanes, Madianes, Joſubacus, Suus. Ipſis vero liberi etiam naſcuntur: & Suo quidem Sabathanes, atque Dadanes. Huic autem *fuerunt* Latuſimus, Aſſuris, Luomes: Madiano vero Ephas, Ophren, Anochus, Ebidas, Eldas. Filiis his omnibus ac nepotibus Abramus deducendi colonias auctor fuit: terramque occupaverunt Troglodyticam, & regionem Arabiæ Felicis, quatenus ad Rubrum mare protenditur. Dicitur autem ut Ophren, expeditione in Libyam ſuſcepta, ipſam poſſederit; ejuſque nepotes, collocatis in ea ſedibus, terram ex illius nomine Africam nuncuparint. Hujus autem ſermonis teſtem habeo Alexandrum Polyhiſtorem, dum ſic loquitur: "Cleodemus vates, qui & Mal- "chus *vocatur*, rerum Judaïcarum hiſtoriam "contexens, ſicuti fecerat & Moyſes Judæo- "rum legiſlator, narrat, Abramo natos fuiſſe "plures ex Chatura liberos". Refert autem illorum etiam nomina, tres recenſens, Apheram, Surim, Japhram. A Suri quidem Aſſyriam appellatam: à duobus vero, Aphera & Jafra, urbem Aphram & regionem Africam nomen accepiſſe. Hos porro Herculi contra Libyam & Antæum militanti, auxilium tuliſſe ait: Herculem etiam, cum Aphræ filiam uxorem duxiſſet, ex illa genuiſſe Didorum; ex hoc vero Sophonem prognatum, à quo Sophaces inter Barbaros nomen habent.

Abrami ſtirps ex Chatura ingens incrementum. Gen. c. 25.

Madianitarum & Afrorum origo.

Laudat Alexander Polyhiſtor Cleodemi vatis Judaïcam hiſtoriam.

Ab Aſſuri nepote Abrami genis Aſſyria.

De Hercule vetus fabella.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ως ὁ Ισακος γυναῖκα ἔλαβε τὴν Ρεβέκκαν.

Ισάκῳ [h] δὲ, περὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος γεγονότι, γυναῖκα γνοὺς ἀγαγέσθαι ὁ πατὴρ Αβραμος Ρεβέκκαν, Ναχώρου παιδὸς θυγατέρα τοῦ ἀδελφοῦ, τὸν πρεσβύ-

CAP. XVI.

Quomodo Iſacus Rebeccam uxorem duxit.

ABramus autem pater, cum Iſaco, annos circiter quadraginta nato, conjungere ſtatuiſſet uxorem Rebeccam, fratris ſui Nachoris neptim, ad ſponſalia

Iſaco quadragenario uxor quæritur apud Charram.

---

[a] Ita plerique *MSS.* Χαιτούραν *Baſ.* & *G.* Κετούραν & Κεττούραν *alii.* *b* Συνιέναι *Big. Samb.* & *Vat.* *c* Sic in *MSS.* Ζαμβράνης *Baſ.* & *G.* *d* Ιαζάνης reſtituendum cenſet *Bernardus.* cui emendationi favet *Euſtathii* Ιαζάν. *e* Recte à Moyſaïco Μαδάν. in *MSS.* perperam Μαλάνης. *f* Ita *Bernardus* pro Ιωσούβακος *Big.* Ασωσούβακος aliorum *Codd.* & Ισούβακος *Editorum.* In *Vet. Interp.* habemus *Jesboch.* Ισσούβακος pro iſtis reddiderat *Schotanus.* *g* In cunctis *MSS. Gr.* Σαβαχάνης, in *Latinis* vero *Sabathen.* Forſan autem (inquit *Bernardus*) vel ex *Vett. Bibliis Gr.* Σαβᾶς & Θαιμᾶς, vel Σαβαχαθάνης, aut Σαβαθάνης. Lege vero, & Ιωσούβακος μὲν Σαβᾶς γίνεται & Δαδάνης. *h* In *MSS.* Δαλάνης, facili errore. *i* Sic *MSS.* Ασσουρος *Baſ. G.* & *Euſtath.* *k* Ita *Bernardus* ex Λαωμείμ, & Λοωμείμ *S. Codicis*, pro vulgato Λούρης. Propius accedit Λουμος *Euſtathii*, ut & *Laümim* codicum *Epiphanii.* Verum an tria illa nomina Λατούσιμος, Ασσουρεις & Λουόμης propria poſuerit *Moyſes*, an Gentilia aut προσηγορικά, dubitare faciunt, qui verba *Gen.* 25, 3. ſic interpretantur, *erant autem Dadanidæ mercatores, artifices, atque phylarchi.* quod *Joſephus* pæne dixerat, πρός τε πόνους καρτεροὶ & δεινοὶ συνιέναι. *l* Ex *S. Codice* ita *Bernardus.* in *Editis* & *MSS. Gr.* Μαδιάνου. in *Latinis* etiam *Madam* aut *Madan*, præter duos qui habent *Madian.* *m* Ita *Big* & *Vat.* Εφα *alii* cum *Baſ.* & *G.* in LXX. Γεφάρ. *n* Quod Græcis Αφιρ & rarius Γοφὲρ, in *Codicibus* noſtris Ωφρης aut Ωφρὲς, aut denique Ωφρήν vel Ωφρὴν aut Ωφρῆν. *o* Ita *Samb.* & *Euſtath.* in *cæteris* Ανοχος. in *S. Literis* Ενώχ. *p* Ita meliores *Codd.* Εβιδᾶς aut Εβιδᾶς *aliis.* in LXX. Αβειδὰ, aut Αβιρὰ, aut Αβιρά. *q* Ελδᾶς *Euſtathio.* in LXX. modo Ελδαὰ, modo Ελδαγά. Codice *Alex.* Θερσαμᾶ. *r* Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* καὶ τὸ *reliqui.* *ſ* Διήκει ſoli *Hen.* & *Baſ.* *t* Ita *Big. Samb. Euſebii MSS.* & *Euſtath.* Αφρὴν *Baſ. Hen. aliique.* *u* Εν αὐτοῖς *Vat.* *x* Sunt qui non agnoſcunt καί. *y* Forſan ἐν τῷ περὶ Ιουδαίων συγγράμματι, cujus (præter *Clementem Alex.*) plures meminerunt, ut conſtat ex *Voſſio* de Hiſt. *Gr.* c. 23. *y* Idem inter Græca nomina ſignificat Κλεόδημος, quod Syriace *Malca.* *z* Vide paulo ſupra v. 4. *a Al.* Συρὶμ & Συρεὶμ more Chaldaïco. Ασσυρείμ *Procopio.* Ασουρεὶ in *MS. Euſebii*, in *Editis* Ασούρ. *b* Sic ex v. 23. aut Αφέρα τε καὶ Ιάφρα. in *Editis* Αφρᾶ τε καὶ Ιαφίρα. *c Al.* Αφρὶν & mox Αφρίκαν aut Αφρικήν. *d* Τούτοις γὰρ Ηρακλέα legiſſe videtur *Vet. Interpr.* *e* In Editis male Αντιον. Mallem (inquit *Bern.*) cum *Boſio* reſcribere κατ' Ανταίου. *f* Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Euſeb.* Αφρα *Vat.* Οφραν in *Editis.* *g* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* in *Editis* Διόδωρον. in *Euſebii* Codicibus Διόδωρον. Sed Διόδωρον malit *G. Voſ.* & mox Σόφακας. *h* Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in aliis δή.

Sacramentum rite datum, tactis femoribus. Gen. c. 24.

Itur à Judæa in Meſopotamiam.

ſalia facienda mittit famulorum natu maximum, ſumma fide ſibi obſtrictum. Illa vero hoc modo obligata erat: manus invicem femoribus ſuppoſuerunt, dein futurorum teſtem Deum invocarunt. Miſit autem & munera ſuis illic amicis, quæ ob raritatem, vel quod non omnino iſtius eſſent regionis, magni æſtimarentur. Is *aliquod* tempus itineri inſumens, quod difficilis eſſet tranſitus per Meſopotamiam, hyeme quidem propter cæni ſpiſſitudinem, æſtate vero ob aquarum inopiam, quinetiam latronibus loca iſtic infeſtantibus, quos viatores, ni ſibi caveant, haud facile effugiunt, *tandem* ad urbem Charram pervenit. Cumque eſſet in ſuburbanis, incidit in virgines complures aquatum euntes. Deum igitur oravit, ut Rebecca (ob quam eum miſerat Abramus filio ſuo deſponſandam) ſi ex voluntate ejus hæ nuptiæ eſſent perficiendæ, inter illas inveniretur, & *hoc ſigno* dignoſceretur: aliis quidem potum petenti negantibus, ipſa autem illi præbente.

Bona indoles Rebeccæ.

2. Ac ille quidem hac mente accedit ad puteum, rogavitque virgines uti potum ei darent. Illis autem abnuentibus, quaſi egerent quam domum deferant, atque illi non conceſſuras eſſe *dicentibus*, (nam haud hauſtu facilis erat aqua) una omnium eas redarguit ob moroſitatem erga hoſpitem, dicendo, quamnam rem eas cum hominibus aliquando communicaturas eſſe, quæ ne aquam quidem impertirent; eique præbuit humaniter. At ille, cum de omnibus quidem bene ſperaret, volens autem verum cognoſcere, illam generoſitatis ergo & benignitatis laudavit, quod etiam cum labore ſuo egentibus ſubminiſtrare non recuſarit; ſciſcitabatur etiam ex quibus eſſet parentibus, optavitque ut illis in emolumentum cederet talis filia; & deſpondeant, inquit, ut ipſis gratum eſt, in domum viri probi, parituram ipſi liberos legitimos. At illa ei hæc non invidebat ſcire deſideranti, ſed & genus indicat. Et, Rebecca, inquit, mihi nomen eſt, pater vero meus Bathuelus erat, ſed ille jam quidem defunctus eſt: verum Labanus frater meus, qui domui univerſæ cum matre proſpicit, meæque virginitatis curam gerit. His auditis gaviſus eſt ob facta & dicta: quod perſpectum habuerit, Deum manifeſto ſibi in itinere adjutorem exſtitiſſe. Cumque protuliſſet monile & alia quædam ornamenta, quæ geſtare virginibus decorum eſt, obtulit *ea* puellæ, ut ei eſſent in remunerationem pro potu & in honorem: æquum eſſe, dicens, ut illa hujuſmodi præmia acciperet, quæ tot virginibus bonitate præſtaret. Simul petiit ut ad eos divertere liceret, à nocte ulterius ire prohibitus: cumque mundum

Bathuelo mortuo, Labanus virginem hanc domumque tuetur.

πρεσβύτατον πέμπει τῶν οἰκετῶν ἐπὶ τὴν μνηστείαν, [a] ἐνδησάμενος μεγάλαις πίστεσι. γίνονται δ' αὗται τοῦτον τὸν τρόπον· ὑπὸ τοὺς μηροὺς ἀλλήλοις τὰς χεῖρας ἐπαγαγόντες, [b] ἔπειτα ἐπικαλοῦνται τὸν Θεὸν μάρτυρα τῶν ἐσομένων. ἔπεμπε δὲ καὶ δῶρα τοῖς ἐκεῖ, διὰ τὸ σπάνιον ἢ μηδ' ὅλως ἐπιχωριάζειν [c] ἐκτετιμημένα. οὗτος ἀπερχόμενος χρόνῳ, διὰ τὸ εἶναι χαλεπὴν ὁδεύεσθαι τὴν Μεσοποταμίαν, χειμῶνι μὲν ὑπὸ πηλῶν βάθους, [d] θέρους δὲ ὑπὸ ἀνυδρίας· ἔτι δὲ καὶ λῃστηρίων ὄντων ἐν αὐτῇ, ἃ διαφυγεῖν οὐκ ἔνι μὴ προνοοῦσι τούτου τοῖς ὁδεύουσιν· εἰς πόλιν ἀφικνεῖται [e] Χάρραν. καὶ γενόμενος ἐν τοῖς προαστείοις, παρθένοις ἐντυγχάνει [f] πλείοσιν ἐφ' ὕδωρ βαδιζούσαις. εὔχεται οὖν τῷ Θεῷ, Ρεβέκκαν, ἣν τῷ παιδὶ Αβραμος [g] μνηστευσόμενον αὐτὸν ἐξαπέσταλκεν, [h] εἰ κατὰ νοῦν τὸν αὐτοῦ μέλλει ὁ γάμος οὗτος συντελεῖσθαι, ἐν ἐκείναις εὑρεθῆναι, γνωρισθῆναί τε αὐτήν· τῶν μὲν ἄλλων αἰτοῦντι ποτὸν ἀρνουμένων, ἐκείνης δὲ αὐτῷ παρασχούσης.

β'. Καὶ ὁ μέν, ἐπὶ ταύτης ὢν [i] τῆς διανοίας, ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγίνεται, καὶ παρακαλεῖ τὰς παρθένους ποτὸν αὐτῷ παρασχεῖν. τῶν δ' ἐκτρεπομένων, [k] ὡς χρῃζουσῶν οἴκαδε κομίζειν, ἀλλ' οὐκ ἐκείνῳ παρασχεῖν· καὶ γὰρ οὐδ' εὔληπτον εἶναι τὸ ὕδωρ· [l] μία ἐξ ἁπασῶν ἐκείναις τε τῆς πρὸς τὸν ξένον ἐπιπλήττει δυσκολίας, τίνος ἄλλου κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσα, καὶ παρέχει αὐτῷ φιλοφρόνως. ὁ δ' ἐν ἐλπίδι μὲν τῶν ὅλων γενόμενος, βουλόμενος δὲ τὴν ἀλήθειαν μαθεῖν, [m] ἐπῄνει τε τῆς εὐγενείας αὐτὴν καὶ τῆς χρηστότητος, ὅτι καὶ μετ' οἰκείου πόνου τοῖς δεομένοις ἐπαρκεῖν οὐκ ἔφυγεν, ἐπυνθάνετό τε τίνων ἂν εἴη γονέων, καὶ κατεύχεται αὐτοῖς [n] ὄνησιν τοιαύτης παιδός· καὶ νυμφεύσειαν, φησίν, ὡς αὐτοῖς ἐστι κεχαρισμένον, εἰς οἶκον ἀνδρὸς ἀγαθοῦ, παῖδας αὐτῷ τεξομένην γνησίους. ἡ δὲ οὐδὲ τούτων ἐφθόνησεν αὐτῷ βουλομένῳ μαθεῖν, ἀλλὰ καὶ τὸ γένος ἀπεσήμαινε. καὶ Ρεβέκκα μέν, φησίν, [o] ἐγὼ καλοῦμαι· πατὴρ δ' ἐμοὶ Βαθουῆλος ἦν, ἀλλ' ὁ μὲν ἤδη τέθνηκε, Λάβανος δὲ ἀδελφός ἐστιν ἡμέτερος, τοῦ τε οἴκου παντὸς σὺν τῇ μητέρι προνοούμενος, καὶ τῆς ἐμῆς παρθενίας [p] ἐπιμελόμενος. τούτων ἀκροασάμενος, ἔχαιρέ τε τοῖς γεγονόσι καὶ τοῖς εἰρημένοις, τὸν Θεὸν οὕτως ὁρῶν αὐτῷ τῆς ὁδοῦ σαφῶς συλλαμβανόμενον. καὶ προκομίσας ὁρμίσκον τε καί τινας κόσμους, οὓς εὐπρεπὲς φορεῖν παρθένοις, ἀνεδίδου τῇ κόρῃ, [q] τῆς ἐπὶ τῷ πίειν χάριτος ἀμοιβὴν εἶναι καὶ γέρας· δίκαιον λέγων τοιούτων αὐτὴν τυγχάνειν, ἀγαθὴν παρὰ τὰς τοσαύτας παρθένους γενομένην. ἠξίου τε παρ' αὐτοῖς καταχθῆναι, τοῦ προσωτέρω χωρεῖν τῆς νυκτὸς αὐτὸν ἀφαιρουμένης· κόσμον τε φέρων

γυναικεῖον

---

[a] Sic ex *Big. Samb. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐνδυσάμενος *Hen.* & *Vat.* ἐγγυσάμενος *Baſ.* & *G.* [b] Vocabulum ἔπειτα (quod deerat in *Editis*) reſtituimus ex *MSS.* [c] Itidemque ἐκτετιμημένα, quod omiſerant *Baſ.* & *G.* nec expreſſit *Epiphanius.* [d] Θέρει *Vat.* [e] Ita ex *Busb. Hen.* & LXX. in *aliis* Κάῤῥαν. [f] Vocem πλείοσιν negligunt *Hen.* & *Busb.* [g] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μνηστευσόμενος ἐξαπέστ. [h] Εἰ καὶ κατὰ *Vat.* [i] Illud τῆς ex *MSS.* [k] Ita ex *MSS.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* καὶ χρ. [l] Ita *Big. Samb.* & *Epiphanii Codd.* μίαν *Baſ.* & *G.* dein ἐπιπλήττειν δυσκολίας πρός. ἀλλ' οὐ κοινωνήσειν πρὸς ἀνθρώπους αὐτάς ποτε, αἳ μηδὲ ὕδατος μετέδοσαν, λέγουσαν. καὶ παρέχει [παρέχειν *Schotan.*] αὐτῷ φιλοφρόνως. ubi *Hen.* & *Busb.* plurimis rejectis, retinent ἐκείνη φιλοφρόνως παρέσχεν. In *Vat.* μία & ἐπιπλήττει. quoad reliqua facit pro *Editis.* [m] Ἐπῄνει τε τῆς *Vat.* [n] Ita ex *MSS.* in *Editis* γένησιν τ. [o] Ἐγὼ in *Excuſis* deeſt. [p] Ita *Samb.* & *Caſ.* Atticorum more. ἐπιμελούμενος in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* [q] *MSS. Gr.* & *Vet. Interpr.* ſequimur. in *Editis* ἐπὶ τῷ π. χ. ἀ. εἶναι λέγων, καὶ γέρας δίκαιον τοιοῦτον.

a Ita

γυναικεῖον πολυτελῆ, πιστεύειν αὐτὸν οὐκ ἀσφαλεστέροις ἔφασκεν, ἢ [a] τοιούτοις οἷς αὐτῆς ἐπειράθη. τεκμαίρεσθαι δὲ καὶ τὴν τῆς μητρὸς καὶ τἀδελφοῦ φιλανθρωπίαν αὐτῆς, ἔλεγεν, ὡς [b] οὐ δυσχεραίνουσιν, ἐκ τῆς περὶ αὐτὴν ἀρετῆς· οὐδὲ γὰρ ἔσεσθαι βαρὺς, μισθόν τι τῆς ξενίας τελέσας, καὶ δαπάναις ἰδίαις χρησάμενος. ἡ δὲ περὶ μὲν τῆς τῶν γονέων φιλανθρωπίας αὐτῆς ὀρθῶς εἰκάζειν αὐτὸν εἶπεν, ἐμέμφετο δὲ ὡς [c] μικρολόγους ὑπειληφότα· πάντων γὰρ ἀμισθὶ μεθέξειν. δηλώσασα μέν τοι Λαβάνῳ πρότερον τἀδελφῷ, συγχωροῦντος ἄξειν αὐτὸν ἔλεγεν.

γ'. Ὡς οὖν τούτου γενομένου παρῆγε τὸν ξένον, τὰς μὲν καμήλους αὐτοῦ παραλαβόντες οἱ Λαβάνου θεράποντες [d] ἐτημέλουν· αὐτὸς δὲ δειπνήσων [e] εἰσηγάγετο παρ' αὐτῷ. καὶ μετὰ τὸ δεῖπνον φησὶ πρός τε αὐτὸν καὶ τὴν μητέρα τῆς κόρης. "Ἄβραμος [f] Θάῤῥου μὲν ἐστὶν υἱὸς, συγγενὴς δ' ὑμέτερος. Ναχώρης [g] γὰρ τούτων, ὦ γύναι, τῶν παίδων πάππος, ἀδελφὸς ἦν Ἀβράμου, ὁμοπάτριός τε καὶ ὁμομήτριος. πέμπει τοίνυν οὗτος πρὸς ὑμᾶς, ἀξιῶν τὴν κόρην ταύτην παιδὶ τῷ ἑαυτοῦ λαβεῖν πρὸς γάμον· ὃς γνήσιός ἐστιν αὐτῷ, καὶ μόνος ἐπὶ τοῖς πᾶσι τεθραμμένος. ᾧ τῶν μὲν ἐκεῖ γυναικῶν δυνατὸν αὐτῷ τὴν εὐδαιμονεστάτην λαβεῖν, οὐκ ἠξίωσεν [h] ἀγαγέσθαι· τιμῶν δὲ τὸ γένος, τὸν γάμον [i] πολιτεύει τοῦτον. οὗ τὴν σπουδὴν καὶ τὴν προαίρεσιν μὴ ὑβρίσητε· [k] κατὰ γὰρ Θεοῦ βούλησιν τά τε ἄλλα μοι κατὰ τὴν ὁδὸν [l] ἀπήντησε, καὶ τὴν παῖδα καὶ τὸν ὑμέτερον οἶκον εὗρον. ἐπεὶ γὰρ πλησίον τῆς πόλεως ἐγενόμην, παρθένους ἰδὼν πολλὰς ἐπὶ τὸ φρέαρ παραγινομένας, ηὐξάμην εἰς ταύτην ἐμπεσεῖν· ὃ δὴ καὶ γέγονε. γάμον οὖν ὑπὸ θείας μνηστευόμενον ἐπιφανείας καὶ ὑμεῖς κυρώσατε· καὶ Ἄβραμον, [m] τὸν μετὰ τοσαύτης ἀπεσταλκότα σπουδῆς, τῷ κατανεῦσαι τὴν κόρην τιμήσατε". οἱ δὲ, καλὰ γὰρ ἦν αὐτοῖς καὶ κεχαρισμένα, τήν τε γνώμην τοῦ Θεοῦ συνῆκαν, καὶ πέμπουσιν ἐφ' οἷς [n] ἠξίου τὴν θυγατέρα. [o] γαμεῖ τε αὐτὴν ὁ Ισακος, τῶν πραγμάτων εἰς αὐτὸν ἀφικομένων. οἱ γὰρ ἐκ τῆς Χατούρας εἰς τὰς ἀποικίας [p] ἐξεληλύθεισαν.

muliebrem magni pretii ſecum ferret, nuſquam eum tutius deponere poſſe dicebat, quam apud tales qualem eam expertus eſt. Conjecturam enim ſe facere de matris fratriſque ipſius humanitate, adjiciebat, quam parum difficiles eſſent, ex ea quæ in ipſa elucebat virtute: neque ipſis gravem fore, qui mercedem pro hoſpitio ſolveret, ſuiſque ſumptibus viveret. Illa vero, bene ipſum de parentum humanitate conjectare, reſpondit; increpabat tamen, quod illiberales eſſe ſuſpicaretur: omnia enim gratis habiturum. Fratri tamen Labano re prius indicata, ſi ille annuerit, eum deducturam eſſe ajebat.

A cœna heri ſui mandata exponit Eleazarus.

3. Ut igitur hoc facto adduxerat hoſpitem, camelos ejus ſervi Labani accipiunt, curantque: ipſe vero cœnaturus à Labano introducitur. Ac cœna peracta, ad ipſum matremque virginis ſic alloquitur. "Abramus filius quidem eſt Tharri, veſter autem cognatus: Nachores enim, tuorum, ô matrona, liberorum avus, Abrami erat frater, eodem patre & eadem matre prognatus. Is igitur ad vos mittit, poſtulans hanc virginem filio ſuo accipere in matrimonium: quem legitimum habet, ſolumque in bonorum omnium hæreditatem eduxit. Qui, cum quidem potuiſſet illi ex iſtius regionis feminis vel opulentiſſimam capere, noluit *eam filio* connubio jungi: ſed, genus *ſuum* habens ſummo in honore, haſce nuptias verſat. cujus ſtudium & propoſitum nolite contemnere: nam Dei benignitate & alia mihi in hoc itinere feliciter ſucceſſerunt, & puellam hanc & veſtras ædes inveni. Cum enim prope ad urbem acceſſiſſem, virgines complures videns ad puteum advenientes, *Deum* oravi ut in hanc inciderem: quod & factum eſt. Has igitur nuptias, Dei præſentia conciliatas, vos quoque veſtra auctoritate ratas habetote: & Abramum, qui me tanto ſtudio huc miſit, puellam concedendo honorate". Illi vero, nam honeſta viſa ſunt ipſis & grata *quæ dicebat*, & Dei voluntatem intellexerunt, filiamque mittunt quibus petebant conditionibus: duxitque illam Iſacus, factus rerum omnium dominus. Nam qui fuerant ex Chatura nati in colonias iverant.

Nachores frater germanus Abrami, avus Rebeccæ.

ιζ'.

ΚΕΦ. ιζ'.

Περὶ τῆς Ἀβράμου τελευτῆς.

Τελευτᾷ δὲ καὶ [q] Ἄβραμος μετ' ὀλίγον, ἀνὴρ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, καὶ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἀξίως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένος. ἐβίωσε δὲ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐτῶν ἑβδομήκοντα καὶ πέντε πρὸς τοῖς ἑκατόν· καὶ θάπτεται ἐν Χεβρῶνι, μετὰ τῆς γυναικὸς Σάῤῥας, ὑπὸ τῶν παίδων Ισάκου καὶ Ισμαήλου.

CAP. XVII.

XVII.

De obitu Abrami.

NON multo autem poſt moritur etiam Abramus, vir in omni virtute ſummus, Deoque pro ſua in ipſum inſigni pietate egregie charus. Vixit autem annos centum & ſeptuaginta quinque: & ſepultus eſt in Chebrone, juxta uxorem Sarram, à filiis ſuis Iſaco & Iſmaëlo.

Anno ætatis ſuæ 175. obiit Abramus, vir piiſſimus ac prudentiſſimus. Gen. c. 25.

---

[a] Ita in *MSS.* τούτοις *Baſ.* & *G.* [b] Sic *Baſ. G.* & *Caſ.* in *reliquis* δυσχεραινοῦσιν. non adeo ad *Atticorum* guſtum. [c] Μικρολόγια *Vat.* [d] Ita *Bernardus* ex *Samb.* & *Caſ.* ἐπιμέλουν *reliquorum* cum *Baſ.* & *G.* vilius putans. [e] Sic *Big.* & *Samb.* εἰσήγετο παρ' αὐτῷ *Vat.* ἠγάγετο σὺν αὐτῷ *Baſ.* & *G.* & *Vet. Interpr.* [f] Ita *Hen. Buſ. Baſ.* & *G.* Θάῤῥα *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [g] Sic *Baſ.* & *G.* δὲ ὁ τούτων *Big.* & *Hen.* γὰρ ὁ τούτων *Vat. aliique.* [h] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀγαγεῖν. [i] Αὐτοῦ πολιτεύει τοῦτον *Big.* & *Caſ.* πολιτεύει *Samb.* in textu, in margine αὐτοῦ. in *Vat.* αὐτοῦ τοῦτον. Forſan (inquit *Bernardus*) τὸν γάμον αὐτοῦ πολιτεύειν τοῦτον, *de iſtis nuptiis agitare poſtulat.* [k] *Al.* κατὰ δὲ Θ. [l] Ita ex *MSS.* in *Editis* ὑπήντησε. [m] Ex *MSS.* articulum τὸν non agnoſcunt *Editi.* [n] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Vat.* ἠξίου *alii* cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [o] Sic in quibuſdam *MSS.* in aliis γαμεῖ τε ταύτην ὁ Ισ. in *Editis* γαμεῖ τε αὐτὴν Ισακος. [p] Ita *Samb.* ἐξεληλύθεσαν *Cæteri.* Atticiſmus (inquit *Bern.*) exigit ἐξεληλύθεισαν. [q] Sic plures *MSS.* καὶ ὁ Ἀβρ. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.*

XVIII.

CAP. XVIII.

De Isaci filiis, Esavo & Jacobo; ac nativitate eorum & educatione.

Isaco naſcuntur Eſavus & Jacobus. Gen. c. 25.

DEfuncto autem Abramo, ab Iſaco gravida facta eſt uxor: ventreque *ejus* in majus intumeſcente, anxius Deum conſuluit *Iſacus*. Reſpondet autem, gemellos ei parituram Rebeccam, genteſque fore liberis cognomines: & quæ minor videbitur majori præcellet. Nec multo poſt, ſicut prædixerat Deus, naſcuntur ei gemini: quorum ſenior quidem à capite ad pedes ſupra modum hiſpidus erat, junior vero exeuntis ante ſe calcem manu tenebat. Pater autem amabat natu majorem, Eſavi ex piloſitate cognomen habentem: nam Hebræi pilos vocant * Seïron. Jacobus vero minor matri charus erat.

Eſavum diligit pater.

Jacobus matri Deoque charus.

2. Verum fame in *ea* terra graſſante, Iſacus, cum decreviſſet ire in Ægyptum, Dei juſſu Gerara ſe contulit. Rex autem Abimelechus excipit eum propter hoſpitium & amicitiam Abrami. Cumque eum initio magna benevolentia proſequeretur, reſtitit invidia, ne prorſus in eo affectu perſeveraret. Deum enim videns Iſaco propitium adeſſe, & tantopere illi favere, expulit eum. At ille, denuo Abimelechum præ invidia adeo mutatum expertus, tum quidem receſſit in agrum, qui Vallis vocatur, locum non longe à Geraris. Sed dum puteum foderet, paſtores irruentes pugnam cient, ut opus *incœptum* impedirent: & cum ille contendere noluerit, viſi ſunt prævaluiſſe. Pedem autem referens alterum cavavit *puteum*: aliiſque Abimelechi paſtoribus vim inferentibus, hunc etiam relinquens abſceſſit; prudenti conſilio ſibimet comparans ſecuritatem. Dein *rege hoc* illi ſponte præſtante, ut abſque omni impedimento puteum demitteret, Rooboth illum appellavit; nomine ſpatium amplum ſignificante. E prioribus autem unum quidem Eſcon vocatur, ac ſi quis diceret pugnæ *puteum*: alterum vero Sitenna; quod nomen inimicitias denotat.

Iſaco hoſpiti invidet princeps Palæſtinus.

Rooboth, *ſpatii ſatis.*

עשק *ſeu* Ἔσκον, *pugna.*

Sitenna, *inimicitia.*

3. Porro ita contigit, ut Iſaco creſceret potentia ex opum magnitudine. Itaque Abimelechus, ratus contra ſe auctas fore fortunas Iſaci, cum & non ſine mutuis ſuſpicionibus ſimul vixerint, & ex occulta inimicitia ſeceſſerit Iſacus, metuens ne prior amicitia nihil ei prodeſſet, Iſaco ad injuriam acceptam ulciſcendam converſo, rurſus cum illo amicitiam renovat, uno è ſuis ducibus Phicolo ſecum adducto. Ac cum omnia, quæ po-

Mox ille amicitiam ac fidem Iſaci jurejurando ſibi obligat.

ΚΕΦ. ιη΄.

ιη΄.

Περὶ τῶν Ἰσάκου υἱῶν, Ἡσαῦου καὶ Ἰακώβου· καὶ γενήσεως αὐτῶν καὶ διατροφῆς.

ΙΣάκῳ δὲ [a] μετὰ τὴν Ἀβράμου τελευτὴν ἐκύει τὸ γύναιον, καὶ τῆς γαστρὸς [b] ἐπιμεῖζον ὀγκουμένης, ἀγωνιάσας ἀνήρετο τὸν Θεόν. φράζει δ' αὐτῷ διδύμους τέξεσθαι τὴν Ῥεβέκκαν, καὶ φερώνυμα ἔσεσθαι τοῖς παισὶν ἔθνη· τοῦ δὲ μείζονος προτερήσειν τὸ δοκοῦν ἔλασσον εἶναι. τίκτεται δ' αὐτῷ μετ' ὀλίγον κατὰ [c] τὴν πρόρρησιν τοῦ Θεοῦ δίδυμα παιδία· ὧν τὸ μὲν πρεσβύτερον ἀπὸ κεφαλῆς ἐπὶ τοὺς πόδας δασὺ περιττῶς ἦν, τὸ δὲ νεώτερον εἴχετο προϊόντος αὐτοῦ κατὰ πτέρναν. ἠγάπα δὲ ὁ [d] μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον, [e] Ἡσαυον λεγόμενον κατ' ἐπωνυμίαν τῆς τριχώσεως· Ἑβραῖοι γὰρ τὸ Σήειρον τρίχωμα λέγουσιν. Ἰάκωβος δὲ ὁ νεώτερος τῇ μητρὶ προσφιλὴς ἦν.

β΄. Λιμοῦ δὲ τὴν γῆν καταλαβόντος, Ἴσακος, δόξαν αὐτῷ χωρεῖν εἰς Αἴγυπτον, τῆς χώρας ἀγαθῆς ὑπαρχούσης, ἐπὶ Γεράρων ἀπῄει, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος. ὑποδέχεται δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Ἀβιμέλεχος, κατὰ ξενίαν καὶ φιλίαν τὴν Ἀβράμου. καὶ πολλῇ πάνυ πρὸς αὐτὸν εὐνοίᾳ χρησάμενος [f] κατ' ἀρχὰς, ἐπὶ ταύτης ὑπὸ φθόνου μεῖναι πρὸς τὸ πᾶν [g] ἐκωλύθη. ὁρῶν γὰρ τὸν Θεὸν τῷ Ἰσάκῳ συμπαρόντα, καὶ τοσαύτῃ περὶ αὐτὸν σπουδῇ χρώμενον, ἀπώσατο αὐτόν. ὁ δὲ τοιούτου πάλιν ἐκ μεταβολῆς τῆς ἀπὸ τοῦ βασκάνου πειραθεὶς Ἀβιμελέχου, τότε μὲν ἀνεχώρησεν εἰς τὴν λεγομένην Φάραγγα, χωρίον οὐ μακρὰν Γεράρων. ὀρύσσοντι δ' αὐτῷ φρέαρ ποιμένες ἐπιπεσόντες εἰς μάχην ἐχώρησαν, κωλύοντες τὸ ἔργον· καὶ μὴ βουληθέντος φιλονεικεῖν, ἔδοξαν κεκρατηκέναι. ὑποχωρήσας δὲ ὤρυσσεν ἕτερον· καὶ βιασαμένων ἄλλων τινῶν Ἀβιμελέχου ποιμένων, καὶ τοῦτο καταλιπὼν [h] ἀπεχώρησεν, εὐγνώμονι λογισμῷ κτώμενος αὐτῷ [i] τὴν ἄδειαν. εἶτα αὐτομάτου παρασχόντος αὐτῷ τὴν φρεωρυχίαν ἀνεπικώλυτον, Ῥοωβὼθ τὸ φρέαρ ὠνόμασεν· εὐρύχωρον ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. τῶν δὲ προτέρων τὸ μὲν [k] Ἔσκον καλεῖται, μάχης ἄν τις αὐτὸ φήσειε· [l] τὸ δὲ ἕτερον [m] Σιτεννὰ, ἔχθραν ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα.

γ΄. Ἰσάκῳ μὲν οὖν ἀκμάζειν συνέβαινε τὴν ἰσχὺν ὑπὸ μεγέθους πραγμάτων. [n] Ἀβιμέλεχος δὲ, [o] κατ' αὐτοῦ φύεσθαι νομίζων τὸν Ἴσακον, ὑπόπτου μὲν αὐτοῖς καὶ τῆς συνδιαιτήσεως γενομένης, ἐπ' οὐ φανερᾷ δὲ ἔχθρᾳ τοῦ Ἰσάκου ὑπεκστάντος, δείσας μὴ τῆς προτέρας αὐτῷ φιλίας [p] μηδὲν ὄφελος γένηται, πρὸς ἄμυναν ὧν ἔπαθεν Ἰσάκου τραπέντος, φιλίαν ἄνωθεν ποιεῖται πρὸς αὐτὸν, ἕνα τῶν στρατηγῶν [q] Φίκολον ἐπαγόμενος. πάντων δὲ τετυχηκὼς ὧν ἠξίου,

---

[a] Hoc ex incogitantia *Joſephi*. Utinam dixiſſet μετὰ τὴν Σάῤῥας τελευτήν. quod verum. Σφάλμα *Joſephi* olim notaverat *Petr. Comeſtor*. [b] Illud, ut Ἀττικώτερον, vulgato ἐπὶ μεῖζον prætulit *Bernardus*, auctoritate quorundam *MSS.* [c] Τὴν abeſt *Editis*. [d] Illud μὲν etiam ex *MSS.* [e] Ita paſſim *Big. Samb. Vat. & Caſ.* Ἡσαῦ aut Ἡσαῦ *alii*. Hîc (inquit *Bernardus*) Librarii Græci aliquid tentarunt parum feliciter: legimus enim in *Big. Samb. & Caſ.* ἠγάπα δὲ ὁ μὲν πατὴρ τὸν πρεσβύτερον Ἡσαῦον λεγ. κ. ἐπ. τ. τριχώσεως. ἔσχε δὲ καὶ ἕτερον ὄνομα Σήειρον λεγόμενον ἀπὸ τῆς τριχώσεως. Ἑβραῖοι γὰρ Σήειρον τρίχωμα λέγουσι. Verba *Joſephi* forſan hunc in modum refingenda, ἠγάπα δὲ ὁ πατὴρ τὸν πρεσβύτερον Σήειρον λεγ. κ. ἐπ' τ. τριχώσεως, vel πρ. Ἡσαῦον, τὸν καὶ Σήειρον λεγόμ. &c. Vide Tom. II°. *Hieronymi* ex Editione *Benedict.* p. 354, 355. [f] Ita ex *MSS.* elegantia Attica. in *Editis* κατ' ἀρχήν. [g] Sic in *MSS.* ἐκωλύετο *Baſ. & G.* [h] Ita *Baſ. G. & Vet. Interpr.* ἀνεχώρησεν *MSS.* [i] Τὴν ἀδικίαν in quatuor *MSS.* minus recte. [k] Ἔσχον *Samb.* De hac voce vide *Druſii* Animadverſ. l. 1. c. 40. [l] Ita ex *MSS.* τὸ δὲ δεύτερον in *Editis*. [m] Ita ex Impreſſis *Epiphanii*, vel Σεννὰ, vel Σετνὰ, aut Σετνὰ, pro mendoſo Συενὰ, vel Συεννὰ in omnibus *MSS.* pariter ac *Impreſſis*. [n] Mallem Ἀβιμέλεχος δή. [o] Καθ' ἑαυτοῦ (aut αὐτοῦ) αὔξεσθαι in *MSS.* [p] Ex *MSS.* in *Editis* οὐδέν. [q] Ita ex S. Literis in duabus Editionibus *Epiphanii*. juxta *MSS.* ejuſdem & *Joſephi* Codd Græcos Φίλοχον, proclivi errore. in *Baſ. & G.* perperam Φίλον. * Juxta ſchema Hebraïcum *Seir*.

a Cum

ἠξίου, διὰ τὴν Ἰσάκου χρηστότητα, ὀργῆς προσφάτου πρεσβυτέραν χάριν εἰς αὐτόν τε καὶ τὸν πατέρα γεγενημένην προτιμῶντος, ἀπῄρει εἰς τὴν ἑαυτοῦ.

δ'. Τῶν δ' Ἰσάκου παίδων Ἠσαῦος, περὶ ὃν μάλιστα ὁ πατὴρ ἐσπουδάκει, τεσσαράκοντα γεγονὼς ἔτη, γαμεῖ Ἀδὰν τὴν [a] Ἤλωνος, καὶ Ἀλιβάμην [b] τὴν Εσεβέωνος, δυναστευόντων ἐν Χαναναίοις ἀνδρῶν θυγατέρας· ἑαυτὸν ποιήσας τῆς περὶ τὸν γάμον ἐξουσίας κύριον, καὶ μηδὲ τῷ πατρὶ [c] συμβουλευσάμενος. οὐ δὲ γὰρ ἂν ἐπέτρεψεν Ἴσακος, ἐπ' αὐτῷ τῆς γνώμης γενομένης· οὐ γὰρ ἦν αὐτῷ δι' ἡδονῆς συνάψασθαι συγγένειαν πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους. οὐ βουλόμενος δὲ ἀπεχθὴς εἶναι τῷ παιδὶ, κελεύων ἀφίστασθαι τῶν γυναικῶν, σιγᾷν ἔκρινε.

ε'. Γηραιὸς δὲ ὤν, καὶ [d] τὰς ὄψεις εἰς τὸ παντελὲς ἠφανισμένος, προσκαλεσάμενος τὸν Ἠσαῦον, καὶ τὸ γῆρας εἰπὼν, ὡς καὶ δίχα τῆς πηρώσεως καὶ τοῦ κατὰ τὰς ὄψεις πάθους ἐμποδὼν ἦν αὐτῷ θεραπεύειν τὸν Θεὸν, ἐκέλευσεν ἐξελθεῖν ἐπὶ κυνηγέσιον, καὶ θηρασάμενον ὅσα ἂν αὐτῷ δυνατὸν γένηται παρασκευάσαι δεῖπνον, ἵνα μετὰ τοῦτο [e] ἱκετεύσῃ τὸν Θεὸν, σύμμαχον αὐτῷ καὶ συνεργὸν εἰς ἅπαντα παρεῖναι τὸν βίον· ἄδηλον μὲν εἶναι λέγων, ὁπότε καὶ τελευτήσειε, πρὸ δὲ τούτου παρασχεῖν αὐτῷ βούλεσθαι τὸν Θεὸν ταῖς εὐχαῖς ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ παρακεκλημένον.

ς'. Καὶ Ἠσαῦος μὲν ἐπὶ τὸ κυνηγέσιον ἐξώρμησεν. ἡ δὲ Ῥεβέκκα, τὸν Θεὸν εἰς [f] τὴν εὔνοιαν ἀξιοῦσα τὴν Ἰακώβου παρακαλεῖν, καὶ παρὰ τὴν Ἰσάκου γνώμην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἐρίφους κατασφάξαντα δεῖπνον παρασκευάζειν. ὁ δὲ Ἰάκωβος ὑπηρετεῖ τῇ μητρὶ, πάντα παρ' αὐτῆς [g] πεπυσμένος. ἐπεὶ δ' εὐπρεπὲς ἦν τὸ δεῖπνον, ἐρίφου δέρματι τὸν βραχίονα περιβαλὼν, ἵνα πιστεύοιτο παρὰ τῷ πατρὶ διὰ τὴν δασύτητα Ἠσαῦος εἶναι· τὰ γὰρ ἄλλα πάντα ἦν ὅμοιος, διὰ τὸ εἶναι δίδυμος, τούτῳ μόνῳ διέφερε· καὶ φοβηθεὶς μὴ, πρὶν γενέσθαι τὰς εὐχὰς, εὑρεθεὶς κακουργῶν εἰς τοὐναντίον παροξυνεῖ τὸν πατέρα ποιήσασθαι [h] ταύτας, προσέφερε τῷ πατρὶ τὸ δεῖπνον. καὶ Ἴσακος ἐπαισθόμενος τῷ κατὰ τὴν φωνὴν ἰδίῳ, προσκαλεῖται [i] τὸν υἱόν. τοῦ δὲ τὸν βραχίονα προτείναντος, ᾧ τὴν [k] αἰγέαν περιεβέβλητο, ταύτης ἐπαφώμενος, φωνῆς μὲν [l] εἶπεν Ἰακώβῳ παραπλήσιον, κατὰ μέντοι τὸ τῆς τριχὸς βάθος Ἠσαῦος εἶναί μοι δοκεῖς. καὶ μηδὲν ὑπολαβὼν κακοῦργον, δειπνήσας τρέπεται [m] πρὸς εὐχὰς καὶ παράκλησιν τοῦ Θεοῦ· “Δέσποτα, λέγων, παντὸς αἰῶνος, καὶ δημιουργὲ τῆς “ὅλης οὐσίας, σὺ γὰρ [n] πατρὶ τῷ ἐμῷ [o] μεγάλην ἰσχὺν “προύθηκας ἀγαθῶν, κἀμὲ τῶν παρόντων ἠξίωσας, καὶ “τοῖς ἐξ ἐμοῦ γενομένοις ὑπέσχου βοηθὸς εὐμενὴς καὶ “[p] δοτὴρ ἀεὶ τῶν κρειττόνων ἔσεσθαι. [q] ταῦτ' οὖν καὶ “βεβαίωσον, καὶ μὴ περιίδῃς με διὰ τὴν παροῦσαν ἀσθέ-“νειαν, δι' ἣν καὶ μᾶλλον σοῦ δεόμενος τυγχάνω. καί μοι παῖδα

poſcerat, nactus fuiſſet ex Iſaci bonitate, qui veteri in ſe patremque gratiæ recentem donavit iram, domum eſt reverſus.

Eſavus anno ætatis XL. uxores ducit Adam & Alibamam. Gen. c. 36. v. 2. & c. 26. v. 34.

4. Iſaci autem filiorum *alter* Eſavus, cui impenſe faverat pater, quadraginta annos natus, uxores ducit Adam Helonis filiam, & Alibamam Eſebeonis, virorum in Chananæis potentiſſimorum, propria in re matrimonii auctoritate fretus, nec quicquam conſilii cum patre communicans. Nam id ſane non permiſiſſet Iſacus, ſi *filius* ſententiæ ipſius ſtetiſſet: non enim illi volupe erat affinitates jungere cum iſtius regionis incolis. Nolens autem filio eſſe moleſtus, jubendo ut à mulieribus abſcederet, ſecum ſtatuit ſilere.

Iſacus jam perſenex filium ſuum majorem mittit venatum. Gen. c. 27.

5. Sed cum eſſet ſenex, & viſu prorſus orbatus, Eſavum ad ſe vocat; querenſque de ſenectute, ut, vel ſine defectu viſus & cæcitatis calamitate, ipſum impedierit, ne Deo poſſet miniſtrare, juſſit eum venatum exire, & quantumcunque poterat captantem cœnam parare; ut ea ſumpta Deum precaretur, illi per totum vitæ curriculum auxiliatorem fore ac adjutorem: incertum quidem eſſe dicens quando etiam moreretur, velle tamen, antequam è vita diſcederet, Deum illi ſuis pro eo precibus propitium reddere.

Utroſque interim fallit Jacobus, conſilio matris.

6. Et Eſavus quidem ad venationem feſtinavit. At Rebecca, æquum cenſens Dei favorem pro Jacobo implorare, etiam præter Iſaci inſtitutum, ipſi præcepit hœdis jugulatis cœnam inſtruere. Jacobus autem matri obſequitur, omnia ab ipſa edoctus. Poſteaquam vero parata erat cœna, pelle hœdina brachium circumvolvens, ut propter villoſam cutem Eſavum eſſe crederet pater (nam cætera omnia ſimilis, ut qui gemellus, hoc ſolo differebat) ſolicituſque, ne, priuſquam preces conciperentur, in dolo malo deprehenſus patrem ita irritaret, ut eas in imprecationes verteret, epulas patri apponebat. Iſacus autem, *quis iſtic erat* peculiari vocis ſono intelligens, filium advocat. Illo vero protendente brachium, cui pellem hœdinam circumdederat, hiſpidum tractans *Iſacus* exclamavit, voce Jacobi perſimilis es, attamen ob piloſitatem Eſavus mihi videris. Nihilque mali ſuſpicatus, cum cœnaſſet ad preces & vocationem Dei convertitur: dicens, “Domine omnium ſæculorum, & rerum univerſitatis conditor, tu etenim patri meo ingentem “bonorum vim propoſuiſti, & me præſenti fe-“licitate dignatus es, poſteriſque meis pollici-“tus es te benignum fore adjutorem & me-“liorum indies largitorem: hæc igitur fauſtis “ſancito auſpiciis, neque me propter hanc “debilitatem deſpicias, quæ facit ut magis “etiam ope tua egeam. Serva mihi puerum “hunc

Pro Eſavi perſona Deum cæcus pater orat.

---

[a] Cum leni *Samb.* in *aliis* aſpirate. [b] Ita edidit *Bernardus* pro τὴν Εὐσεβέωνος in *Impreſſis*, & τὴν Εὐβέωνος, Βέωνος, & Ἐβέωνος in *MSS.* ſuadetque corrigendum, τὴν υἱοῦ, aut τὴν υἱὸν vel υἱοῦ Σεβεγῶνος ex *Gen.* c. 36. v. 2. 14. ut Samaritæ lectitant & Judæi Alexandrini. [c] Βουλευσάμενος *Bub.* & *Hen.* [d] Τὰς ὄψεις πεπηρωμένος, πηρ. *Bub.* & *Hen.* [e] Ita ſolent Attici. ſoli *Big.* & *Samb.* habent ἱκετεύσῃ. [f] Articulum omittit *Vat.* [g] *Al.* πεπεισμένος. *Bub.* [h] Ita *MSS.* in *Editis* ταύτην. [i] Αὐτὸν *Hen.* & *Bub.* In ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, καὶ Ἴσακος ἐπαισθανόμενος τὴν τοῦ Ἰακώβου φωνὴν ἰδίας προσκαλεῖται αὐτόν, nam vertit, *Iſaac vero ſentiens vocem Jacob, proprio eum nomine vocitabat.* confer *Zonaram.* [k] *Al.* αἰγείαν & αἰγῶν. [l] Ita *MSS.* in *Editis* φησίν. [m] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς εὐχὰς αὐτὸν παρακάλησιν τοῦ Θεοῦ *Baſ.* & *G.* [n] Τῷ πατρὶ τῷ *Vat.* [o] Ita *MSS.* in *Editis* μεγάλην. [p] Ita *Big.* & *Samb.* δοτὴρ *aliis.* [q] Ex *MSS.* ταῦτ' *Baſ.* & *G.*

"huic propitius, ac ab omni malo intactum "custodi; illi vitam felicem concedens, & "bonorum quæ potes impertire poſſeſſionem. "Fac autem eum inimicis quidem formidabi"lem, inter amicos vero honoratum & gra"tioſum.

Venandi pugnandique fama Eſavi nepotibus conceditur: cæteram vero omnem benedictionem frater ipſius anteverterat.

8. Ac ille quidem, putans ſe Eſavo bene precari, *ſic* Deum invocabat. Vix autem conticuerat, cum à venatione adfuit Eſavus: & Iſacus, fruſtrationem præſentiens, quieſcit. At Eſavus poſtulabat, ut ſimilia ac frater ab ipſo acciperet. Patre vero *id* negante, quod omnes in Jacobum preces erogaverat, fruſtrationem lugebat Eſavus. Ejuſque lachrymis commotus pater, futurum ajebat, ut venandi quidem exercitatione, & corporis viribus in armorum uſu aliiſque operibus ipſe præcelleret, eamque gloriam tum ipſi tum ejus poſteris ſempiternam manſuram; ſed fratri ſerviturum eſſe.

Iras fraternas abſceſſu evitat Jacobus.

9. Cæterum Jacobo fratrem metuente, ne pœnas à ſe exigeret, quod precibus eſſet fruſtratus, mater eum huic eximit periculo: nam marito perſuaſit ut Meſopotamica Jacobo duceretur mulier cognata. Jam enim & Iſmaëli filiam Baſemmatham, invito patre, in conjugem acceperat Eſavus. Nam cum animo in Chananæos haudquaquam benevolo eſſet Iſacus, ut qui primas illius nuptias ægre admodum tulerat, Eſavus, gratiam ab eo inituris, Baſemmatham ſibi adjunxit, ſummo amore illam proſequutus.

Atqui Eſavus, quo parentibus gratificaretur, tertias nuptias inter Iſmaëlitidas ſibi quærit. Gen. c. 27.28.

"τοῦτον [a] εὐμενὴς σῷζε, καὶ παντὸς ἀπαθῆ κακοῦ "διαφύλαττε· [b] δοὺς αὐτῷ βίον εὐδαίμονα, καὶ κτῆσιν "[c] ἀγαθῶν, ὅσων σοὶ δύναμις παρασχεῖν· [d] ποιήσας "δ᾽ αὐτὸν φοβερὸν μὲν ἐχθροῖς, φίλοις δὲ τίμιον καὶ κε"χαρισμένον.

η΄. Καὶ ὁ μὲν, νομίζων εἰς Ἠσαυον πεποιῆσθαι τὰς εὐχὰς, παρεκάλει τὸν Θεόν. ἄρτι [e] δ᾽ ἐπέπαυτο τούτων, καὶ παρῆν Ἠσαυος ἀπὸ τῆς θήρας· καὶ τῆς διαμαρτίας ὁ Ἴσακος αἰσθανόμενος, ἡσυχίαν ἄγει. Ἠσαυος δὲ ἠξίου τῶν ὁμοίων τῷ ἀδελφῷ παρὰ τοῦ πατρὸς τυγχάνειν. τοῦ δὲ πατρὸς ἀρνουμένου, διὰ τὸ πάσας εἰς Ἰάκωβον τὰς εὐχὰς ἀνηλωκέναι, πένθος ἦγεν ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ. καὶ αὐτοῦ τοῖς δάκρυσιν ἀχθόμενος ὁ πατὴρ, τὰ μὲν περὶ τὸ κυνηγέσιον καὶ δύναμιν σώματος ἐν ὅπλοις καὶ πᾶσιν ἔργοις εὐδοκιμήσειν αὐτὸν ἔφασκε, καὶ [f] καρπώσεσθαι τὴν ἐπ᾽ αὐτοῖς δόξαν δι᾽ αἰῶνος, καὶ τὸ ἀπ᾽ αὐτοῦ γένος· δουλεύσειν δὲ τἀδελφῷ.

θ΄. Ἰάκωβον δὲ φοβούμενον τὸν ἀδελφὸν, τιμωρίαν βουλόμενον ἀπολαβεῖν τῆς ἐπὶ ταῖς ἀραῖς διαμαρτίας, ἡ μήτηρ ῥύεται· πείθει γὰρ τὸν ἄνδρα [g] Μεσοποταμῖτιν ἀγαγέσθαι τῷ Ἰακώβῳ γυναῖκα συγγενῆ. [h] ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ἰσμαήλου θυγατέρα, τοῦ πατρὸς ἄκοντος, Ἠσαυος παρειλήφει πρὸς γάμον [i] Βασεμμάθην. οὐ γὰρ εὐνόουν τοῖς Χαναναίοις οἱ περὶ τὸν Ἴσακον, [k] ὡς ἐπὶ τοῖς πρότερον αὐτοῦ γάμοις δυσχερῶς διακειμένων, εἰς τὸ ἐκείνοις κεχαρισμένον τὴν Βασεμμάθην [l] ὁ Ἠσαυος παρέλαβε, μάλιστα περὶ αὐτὴν σπουδάσας.

XIX.

CAP. XIX.

De Jacobi fuga in Meſopotamiam, metu fratris.

Jacobus ſub dio jacet.

JAcobus autem in Meſopotamiam miſſus à matre, ut duceret avunculi ſui Labani filiam (nuptias fieri permittente Iſaco, ut uxoris conſiliis obſequeretur) per Chananæam iter faciebat: &, pro odio quod habuit in indigenas, nolebat quidem ad eorum quenquam divertere. Sed ſub dio pernoctavit, capite lapidibus à ſe congeſtis impoſito: & per quietem juxta ſe vidit viſionem. Scalam ſe videre imaginatus eſt à terra ad cœlum pertingentem, & per eam ſpecies deſcendiſſe, ſupra humanam naturam auguſtas; tandemque ſuper eam Deum manifeſto ſibi apparentem, nominatimque ſe vocaſſe, & hujuſmodi verba feciſſe. "Jacobe, cum ſis pa"tre bono & avo ob ſuam virtutem celeber"rimo prognatus, de præſentibus laborare "non decet, ſed meliora ſperare: namque "immenſa te bonorum manet abundantia & "copia, meo ſub præſidio. Ego etenim Abra-

Vidit per quietem formas quaſdam humana meliores ſcandere inter cælum ac terram, atque in ſumma ſcala ipſum Deum. Gen. c. 28.

ΚΕΦ. ιθ΄.

ιθ΄.

Ἰακώβου φυγὴ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν, διὰ τὸν ἐκ τἀδελφοῦ φόβον.

ΙΑκωβος δὲ εἰς τὴν Μεσοποταμίαν στελλόμενος ὑπὸ τῆς μητρὸς, κατὰ γάμον τῆς Λαβάνου θυγατρὸς τοῦ ἐκείνης ἀδελφοῦ, ἐπιτρέψαντος Ἰσάκου τὸν γάμον διὰ τὸ πείθεσθαι τοῖς βουλήμασι τῆς γυναικὸς, διὰ τῆς Χαναναίας ἐπορεύετο· καὶ, διὰ τὸ πρὸς τοὺς ἐπιχωρίους μῖσος, παρ᾽ οὐδενὶ μὲν ἠξίου καταγίνεσθαι. ὕπαιθρος δὲ ηὐλίζετο, [m] τὴν κεφαλὴν λίθοις ὑπ᾽ αὐτοῦ συμφορουμένοις ἐπιτιθεὶς· καὶ τοιαύτην κατὰ τοὺς ὕπνους ὄψιν ὁρᾷ, παραστᾶσαν αὐτῷ. κλίμακα γῆθεν ἔδοξεν ἐφικνουμένην τοῦ οὐρανοῦ βλέπειν, καὶ [n] δι᾽ αὐτῆς ὄψεις κατιούσας, σεμνότερον ἢ κατὰ ἀνθρώπου φύσιν ἐχούσας, καὶ τελευταῖον ὑπὲρ αὐτῆς τὸν Θεὸν ἐναργῶς αὐτῷ φαινόμενον, ὀνόματί τε καλέσαι, καὶ ποιήσασθαι τοιούτους λόγους. "Ἰάκωβε, πατρὸς ὄντα σε "ἀγαθοῦ καὶ πάππου δόξαν ἀρετῆς μεγάλης εὑραμένου, κά"μνειν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν οὐ προσήκει, ἀλλ᾽ ἐλπίζειν τὰ κρείτ"τονα. καὶ γὰρ ἄφθονος ἐκδέξεταί σε μεγάλων ἀγαθῶν παρου"σία πρὸς τὸ πᾶν, κατὰ τὴν ἐμὴν ἐπικουρίαν. Ἀβραμόν τε γὰρ

ἐγὼ

---

[a] Ita juxta *Vet. Interpr.* in *MSS.* atque *Editis* εὐμενῆ, abſorpta ς à voce ſequenti. [b] Δοὺς αὐτῷ *Hen.* & *Busb.* deleto διαφύλαττε. [c] Ἀγαθῶν ὅσων *Vat.* [d] Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* in *Editis* ποιοῦντος, & in *Hen.* & *Busb.* ποιήσων. [e] Δὲ πέπαυται *Baſ.* & *G.* in *MSS.* δὲ πέπαυτο, fertque illud dialectus Attica. [f] Καρπώσασθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μεσοποταμίαν pro gentili. [h] Ex fide *MSS.* ἤδη γὰρ καὶ τὴν Ἰσμαήλου πατρὸς Ἠσαῦς παρειλήφει *Baſ.* & *G.* dices potius τὴν Ἰσμαήλου πατραδέλφου, ſeu πάππου, ut legebat *Vet. Interpr.* qui vertit, *cum jam Iſmaëlis patrui filiam Eſau conjugem duxiſſet.* [i] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* nec aliter *Joſephum* (ex LXX. *Gen.* c. 26. v. 34. & c. 36. v 3.) ſcripſiſſe exiſtimo. in *MSS.* Βασεμάθην & Βασεμάθημαν vel Βασεμάθιαν, ſcribarum vitio. Confer & concilia, ſi potes, *Gen.* c. 28. v. 9. [k] Sic in *MSS.* male in *Editis*, ὡς ἐπὶ τοῖς —— διακειμένῳ, εἰς εἰς τὸ ἐν. &c. [l] Illa ὁ Ἠσαῦς ex *MSS.* deerant in *Editis.* [m] Καὶ καθεῦδεν τὴν κεφ. ἐπιτιθεὶς, τοιαύτην *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Ibidem ſuis verbis *Hen.* & *Busb.* ὕπαιθρος δὲ αὐλιζόμενος, λίθους ὑπετίθει τῇ κεφαλῇ, καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁρᾷν ἔδοξε κλίμακα γῆθεν ἐφικνουμένην τοῦ οὐρανοῦ. [n] Διὰ ταύτης *Big.* & *Vat.*

Ἐγὼ

“ᵃἐγὼ ἐκ τῆς Μεσοποταμίας δεῦρ᾽ ἤγαγον, ἐλαυνόμενον ὑπὸ τῶν συγγενῶν, καὶ πατέρα τὸν σὸν εὐδαίμονα ἀπέφηνα. ὧν οὐχ ἥττω μοῖραν εἰς σὲ καταθήσομαι. θαῤῥῶν οὖν καὶ ταύτην πορεύου τὴν ὁδὸν, ἐμοὶ πομπῷ χρώμενος. ἀνυσθήσεται γὰρ σοὶ γάμος, ἐφ᾽ ὃν ἐσπούδακας· καὶ γενήσονται σοὶ παῖδες ἀγαθοί. τὸ δὲ πλῆθος αὐτῶν ἀριθμοῦ κρεῖττον ἔσται, μείζοσιν υἱοῖς αὐτῶν καταλιμπάνοντες· οἷς ἐγὼ τὸ ταύτης κράτος τῆς γῆς δίδωμι καὶ παισὶ τοῖς αὐτῶν, οἳ πληρώσουσι πᾶσαν ὅσην ἥλιος ὁρᾷ [b] καὶ γῆν καὶ θάλασσαν. ἀλλὰ μήτε κίνδυνον ὑφορῶ μηδένα, μήτ᾽ εὐλαβοῦ τὸ πλῆθος τῶν πόνων, ἐμοῦ ποιουμένου τῶν σοὶ πραχθησομένων πρόνοιαν, ἔν τε τοῖς νῦν καὶ πολὺ [c] πλέον ἐν τοῖς ὕστερον.

γʹ. Ταῦτα μὲν οὖν ὁ Θεὸς Ἰακώβῳ προαγορεύει. ὁ δὲ, περιχαρὴς γενόμενος ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις καὶ κατηγγελμένοις, φαιδρύνει τε τοὺς λίθους, ὡς τηλικούτων ἀγαθῶν ἐπ᾽ αὐτοῖς προῤῥήσεως γεγενημένης, καὶ εὐχὴν ποιεῖται θύσειν ἐπ᾽ αὐτῶν, εἰ κτησάμενος βίον ἀπαθὴς ἐπανίοι, [d] καὶ τῷ Θεῷ δεκάτην τῶν πεπορισμένων [e] ποιήσεται, οὕτως αὖθις ἀφικόμενος. τίμιόν τε κρίνει τὸ χωρίον, ὄνομα αὐτῷ [f] Βηθὴλ θέμενος. σημαίνει δὲ τοῦτο [g] θείαν ἑστίαν, κατὰ τὴν τῶν Ἑλλήνων γλῶτταν.

δʹ. Προϊὼν δὲ ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας, χρόνῳ παρῆν εἰς τὴν Χαῤῥάν. καὶ ποιμένας ἐν τοῖς προαστείοις [h] καταλαβὼν καὶ παῖδας ἐφήβους καὶ παρθένους, ὑπέρ τινος ἱδρυμένους φρέατος, συνδιέτριβεν αὐτοῖς χρήζων ποτοῦ. εἴς τε λόγους αὐτοῖς ἀφικνούμενος, ἀνέκρινεν αὐτοὺς, εἰ τυγχάνουσι Λάβανόν τινα παρ᾽ αὐτοῖς εἰδότες ἔτι περιόντα. οἱ δὲ πάντες [i] ἐπίστασθαί τε ἔφασαν· οὐ γὰρ εἶναι τοιοῦτον ὥστε ἀγνοεῖσθαι· καὶ συμποιμαίνειν αὐτοῖς θυγατέρα αὐτοῦ, ἣν θαυμάζειν ὅτι μήπω παρείη. παρὰ γὰρ ταύτης μεμαθήκεις ἂν ἀκριβέστερον, ὅσα περὶ αὐτῶν ἀκοῦσαι ποθεῖς. ταῦτα δ᾽ αὐτῶν ἔτι λεγόντων, παρῆν ἡ παῖς σὺν τοῖς ἐπικατιοῦσι τῶν ποιμένων· καὶ δεικνύουσι τὸν Ἰάκωβον αὐτῇ, λέγοντες, ὡς ξένος οὗτος [k] ἥκει τὰ περὶ τοῦ πατρὸς [l] αὐτῆς ἀναπυνθανόμενος. ἡ δὲ, ἡσθεῖσα ὑπὸ νηπιότητος τῇ παρουσίᾳ τοῦ Ἰακώβου, ἀνέκρινεν αὐτὸν, τίς τε ὢν, καὶ πόθεν ἥκοι πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὑπὸ τίνος χρείας ἠγμένος· ηὔχετο δὲ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς παρέχειν, ὧν ἀφικνεῖται δεόμενος.

εʹ. Ἰάκωβος δὲ οὐχ ὑπὸ τῆς συγγενείας, οὐδὲ τῆς διὰ ταύτην εὐνοίας, ἀλλ᾽ ἔρωτι τῆς παιδὸς ἡττηθεὶς, [m] ἐκπέπληκτό τε τοῦ κάλλους ὁρῶν οὕτως ἔχουσαν ὡς ὀλίγαι [n] τῶν τότε γυναικῶν ἤνθουν, καί φησιν, ἀλλ᾽ ἐμοὶ πρὸς σὲ καὶ πατέρα τὸν σὸν, εἴπερ Λαβάνου παῖς τυγχάνεις, οἰκειότης ἐστὶ πρεσβυτέρα τῆς τε ἐμῆς καὶ σῆς γενέσεως· ἐκ Θάῤῥου γὰρ Ἄβραμος, [o] καὶ Ἀῤῥάνης, καὶ Ναχώρης ἦσαν υἱοὶ, ὧν Βαθούηλος ὁ σὸς πάππος Ναχώρου γίνεται παῖς, Ἀβράμου δὲ καὶ τῆς Ἀῤῥάνου Σάῤῥας Ἴσακος ἐμὸς πατήρ. ἔγγιον δὲ καὶ νεώτερον τοῦθ᾽ ἡμεῖς τῆς συγγενείας ὁμήρευμα πρὸς ἀλλήλους ἔχομεν· Ῥεβέκκα

Bona omnia Jacobo pollicetur.

“mum è Meſopotamia huc adduxi, pulſum à cognatis, fecique ut patrem tuum omnes ſuſpicerent beatum. nec tua ſors deterior eſt futura. Quare & bono animo perge hanc viam ire, me deductore fretus. Proſpere enim tibi ceſſuræ ſunt nuptiæ, quas animo agitaſti: bonique tibi naſcentur liberi. Multitudo autem eorum erit innumerabilis, & inde majora ſobolis incrementa: quibus ego terræ hujus imperium dabo, & eorum poſteris, qui repleturi ſunt terram omnem & mare quàm late ſol aſpicit. Tu neque metuas ullum periculum, neque labores quantoſcunque numero defugias, me quæ tibi gerenda erunt providente & curante, etiam nunc multoque magis in poſterum.

Hinc ille pulvinar ſuum erigit in altare & inungit: tum multas hoſtias atque opum ſuarum decimam Deo rite vovet.

3. Et hæc quidem Deus Jacobo prædicit. Ille vero, ob ea quæ viſa ſibi promiſſaque lætitia geſtiens, & lapides oleo perfundit, quod ſuper eos tantæ felicitatis ſibi facta fuerit promiſſio, votumque nuncupat ſacrificaturum ſe illic, ſi victum comparaverit, ſalvuſque redierit; Deoque omnium quæ acquiſiverit decimam oblaturum, modo ita revertatur. Locum etiam honore dignum cenſet, eum Bethel nominans. hoc vero Græcis θείαν ἑστίαν (Dei domum) ſonat.

Bethel, *ædes Dei.*

Ad ſuburbium Charræ Jacobus venit. Gen. c. 29.

4. Illinc recta contendens ad Meſopotamiam, tandem pervenit Charram. At cum paſtores offendiſſet in ſuburbio, & adoleſcentes ac puellas ad puteum quendam ſedentes; iis ſe immiſcuit, potum deſiderans. Et, cum illis dum ſermonem confert, percontatus eſt, an noſſent Labanum quendam popularem ſuum, ſi forte adhuc ſuperſit. Illi vero omnes & ſe noviſſe dixerunt (non enim talem eſſe, ut ignotus eſſe poſſit) ejuſque filiam una paſcere; ſeque demirari, quod nondum adſit. Ex ea enim, *inquiunt*, accurate de illis omnia, quæ ſcire aves, poteras intelligere. Inter loquendum advenit puella cum paſtoribus qui una deſcenderant: eique Jacobum oſtendunt, dicentes, peregrinus iſte venit ut de patre tuo ſciſcitaretur. Illa vero, puellariter gaviſa Jacobi adventu, ipſum interrogabat, quiſnam & unde ad eos veniret, & qua neceſſitate adductus: optavitque ut penes ſe eſſet illis ſuppeditare, quorum gratia venerat.

Rachelæ genus & cognationem ſuam exponit.

5. Jacobus autem, non cognatione, ejuſve benevolentia, ſed amore puellæ captus, & obſtupuit, tali eam videns formæ venuſtate præditam, quali paucæ tunc feminæ florebant; & inquit, mihi tecum & cum tuo patre, ſiquidem Labani es filia, antiquior intercedit neceſſitudo, quam ſit vel tua ætas vel mea: Tharro enim Abramus & Arranes & Nachores filii fuere; ex quibus Bathuelus tuus avus Nachoris fuit filius, Abrami vero & Sarræ Arranis filiæ pater meus Iſacus. Quin & propinquius eſt & recentius cognationis pignus, quo ſumus mutuo devincti: Rebecca enim

---

[a] Ἐγὼ τῆς Μεσοποτ. *Samb. Caſ. & Vat.* [b] Ita *MSS.* καὶ deeſt *Editis.* [c] Ex *MSS.* πλεῖον *Baſ. & G.* [d] Itidem ex *MSS.* pro vulgato τῷ δὲ Θεῷ. [e] Ita *Samb. & Vat.* ποιήσεσθαι, οὕτως *Caſ.* ποιήσεται, οὗτος *Big.* ποιήσεται οὕτως αὖθις ἀφικόμενος *Baſ. G. & Vet. Interpr.* [f] Βαιθὴλ *Vat. Zonaras, aliique.* perperam Βεθὴλ *Samb. Hen. & Bud.* [g] Θείαν ἑστίαν κατὰ Ἕλληνας *Hen. Bud. & Zonaras.* [h] Ita ex *MSS.* prius λαβών. [i] Itidem ex *MSS.* ἐπίστασθαι ἔφασαν *Baſ. & G.* [k] Ἥκει *Big. & Samb.* [l] Illud αὐτῆς non agnoſcit *Vat.* [m] Ἐκπέπληκτο τοῦ κ. *Vat.* [n] Τῶν τε *Baſ. & G.* [o] Illud καὶ ex *MSS.*

a Ex

enim mater mea Labani patris tui ſoror eſt, eodem patre ac matre genita. itaque conſobrini ſumus ego & tu. Nunc autem huc venio vos ſalutaturus, ac affinitatem, quæ nos deceat, renovaturus. At illa in memoriam revocans, quæ prius (ut adoleſcentulis ſolet evenire) à patre audiverat de Rebecca, probeque ſciens nomen ejus grate accidere ad parentum aures, præ amore patris lachrymabunda complectitur Jacobum; &, poſtquam eum ſalutaverat, optatiſſimam, inquiit, & maximam voluptatem affers patri cum tota familia, qui nunquam matris tuæ obliviſcitur, crebram illius mentionem faciens: eique videberis cum quovis bono conferendus. Atque ad patrem è veſtigio ire juſſit, ſeque ad eum deducturam ſequi, neque cunctando illum amplius hac privare voluptate.

Dein Jacobus fugæ ſuæ cauſas aperit apud Labanum avunculum.

6. His dictis, adduxit eum ad Labanum. Agnituſque ab avunculo, & ipſe nihil habebat quod vereretur inter amicos, illiſque inexſpectato adventu multum voluptatis attulit. Poſt aliquot autem dies, Labanus, gaudere ſe quidem ejus præſentia magis quam verbis exprimere poſſet, ajebat: ſed quam ob rem veniſſet relictis patre matreque grandævis, & qui ipſius obſequiis ægre carerent, ab eo requirebat. ſeque enim ipſi, in omnibus quibus egeret, adjumento fore & auxilio. Jacobus autem rem omnem ei expoſuit, dicens: Iſaco eſſe filios geminos, ſe & Eſavum; eum, quia fruſtratus fuerit patris precibus, matris aſtutia à ſe interceptis, velle ſe interimere, ut qui principatum à Deo deſtinatum ei præripuerit, una cum felicitate quam à Deo pater ei precari voluit. Atque hanc eſſe cauſam ſui adventus, accedente matris juſſu: nam & omnes ſumus inter nos conſanguinei, & propiore adhuc gradu mater. Te vero proxime poſt Deum, inquit, mihi in hac peregrinatione præſidium conſtituens, rebus, ut nunc ſunt, non diffido.

Amore Rachelæ Jacobus bis ſeptem annos ſervit avunculo. Gen. c. 29.

7. Labanus autem cum propter parentes omnem illi humanitatem tribuere pollicetur, tum & matris gratia, cui licet abſenti ex ſuo in illum ſtudio affectum ſuum teſtatum eſſe voluit. Nam & gregum curam ſe illi demandare velle ajebat, ſummamque hac in re auctoritatem dare: & quandocunque ad ſuos reverti libuerit, cum muneribus rediturum eſſe, iiſque honoribus, qui tam arcta cognatione junctum deceant. At cum hæc læto animo acciperet Jacobus, diceretque ſe cum illo commorantem quemlibet laborem, prout illi placuerit, libenter ſufferre; ſed mercedis loco Rachelam in matrimonium accipere poſtularet, quam cum ob alia ſum-

γὰρ μήτηρ ἐμή, Λαβάνου πατρὸς τοῦ σοῦ ἀδελφή, πατρός τε τοῦ αὐτοῦ καὶ μητρός. ἀνεψιοὶ δ' ἐσμὲν ἡμεῖς ἐγώ τε καὶ σύ. καὶ νῦν δεῦρ' ἥκω ἀσπασόμενός τε ὑμᾶς, καὶ τὴν [a] πρέπουσαν ἡμῖν συγγένειαν ἀνανεωσόμενος. ἡ δὲ ὑπὸ μνήμης, ὁποῖα φιλεῖ συντυγχάνειν τοῖς νέοις, περιπεπυσμένη παρὰ τοῦ πατρὸς τὰ περὶ τῆς Ῥεβέκκας, καὶ τοὺς γονεῖς εἰδυῖα ποθοῦντας αὐτῆς τὸ ὄνομα, ὑπὸ τῆς [b] περὶ τὸν πατέρα εὐνοίας ἔνδακρυς γενομένη, περιβάλλει τὸν Ἰάκωβον· καὶ κατασπασαμένη, τὴν εὐκταιοτάτην καὶ μεγίστην ἡδονὴν [c] αὐτὸν κομίσαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἐπὶ τῆς οἰκίας ἅπασιν, ἔλεγεν, ἐπὶ τῇ μνήμῃ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κειμένῳ, καὶ πρὸς μόνῃ ταύτῃ τυγχάνοντι· φανεῖσθαι δ' ἂν τοῦ παντὸς ἀντάξιον ἀγαθοῦ. χωρεῖν τε ἐκέλευσεν ἤδη πρὸς τὸν πατέρα, καὶ ἕπεσθαι πρὸς αὐτὸν ἡγουμένῃ, καὶ τῆς ἡδονῆς μὴ ἀφαιρεῖσθαι τὸ πλέον αὐτὸν [d] βραδύνοντα.

ς΄. Ταῦτ' εἰποῦσα, παρήγαγεν αὐτὸν [e] πρὸς τὸν Λάβανον. καὶ γνωρισθεὶς ὑπὸ τοῦ [f] μήτρωος, αὐτός τε ἀδεὴς ἦν ἐν φίλοις γενόμενος, κἀκείνοις πολλὴν ἡδονὴν παρεῖχεν ἀδοκήτως ἐπιφανείς. μετὰ δὲ οὐ πολλὰς ἡμέρας ὁ Λάβανος χαίρειν μὲν ἐπ' αὐτῷ παρόντι μειζόνως, ἢ ὡς τῷ λόγῳ [g] δηλώσειεν, ἔλεγε· τὴν δ' αἰτίαν δι' ἣν ἀφῖκται, μητέρα τε καὶ πατέρα πρεσβύτας καταλιπὼν, καὶ θεραπείας τῆς παρ' αὐτοῦ δεομένους, ἀνεπυνθάνετο. παρέξειν γὰρ αὐτῷ καὶ πρὸς ἅπασαν ἐπαμύνειν χρείαν. Ἰάκωβος δὲ αὐτῷ πᾶσαν τὴν αἰτίαν διηγεῖτο, λέγων· Ἰσάκῳ γενέσθαι παῖδας διδύμους, αὐτόν τε καὶ Ἡσαῦον, ὃν, ἐπεὶ τῶν τοῦ πατρὸς εὐχῶν διήμαρτε, σοφίᾳ τῆς μητρὸς εἰς αὐτὸν γενομένων, ἀποκτεῖναι ζητεῖν αὐτὸν, ὡς ἀφῃρημένον τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βασιλείας, καὶ ἀγαθῶν ὧν ὁ πατὴρ ηὔξατο. ταύτην τε εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς ἐνθάδε παρουσίας, [h] κατὰ τὴν τῆς μητρὸς ἐντολήν· πᾶσί τε γὰρ ἡμῖν ἀδελφοὶ τυγχάνουσι, καὶ πλέον τοῦ [i] κατ' ἐκείνων συγγενοῦς ἡ μήτηρ προσλαμβάνει. ἔρυμα δὲ τῆς ἐμῆς, φησὶν, ἀποδημίας σέ τε καὶ τὸν Θεὸν ποιούμενος, θαῤῥῶ τοῖς παροῦσι.

ζ΄. [k] Λάβανος δὲ καὶ διὰ τοὺς προγόνους ὑπισχνεῖται πάσης αὐτῷ μεταδώσειν φιλανθρωπίας, καὶ διὰ τὴν μητέρα, πρὸς ἣν τὴν εὔνοιαν διὰ τῆς περὶ αὐτὸν σπουδῆς ἐνδείξασθαι καὶ μὴ παρούσης. ποιμνίων τε γὰρ αὐτὸν ἐπιμελητὴν καταστήσειν ἔφασκε, [l] καὶ προνομίας ἀντὶ τούτων ἀξιώσειν· καὶ πρὸς τοὺς ἰδίους ἀπαλλάσσεσθαι γονεῖς βουλόμενον, μετὰ δώρων ἐπανήξειν, καὶ τιμῆς [m] ὅσης εἰκός ἐστι τυχεῖν τὸν οὕτω συγγενῆ. Ἰακώβου δὲ [n] ἀσμένως ταῦτα ἀκούσαντος, καὶ φήσαντος ἡδέως [o] πάντα μένων παρ' αὐτῷ πόνον εἰς ἡδονὴν ὑπομένειν τὴν ἐκείνου, μισθὸν δ' ὑπὲρ τούτου λαβεῖν ἀξιοῦντος τὸν [p] Ῥαχήλας γάμον, διά τε τὰ ἄλλα

---

[a] In Samb. & Vat. προϋπάρξασαν, pro προϋπάρχουσαν, ut dicit *Bernardus*. Juvat & vetus verſio, ubi *antiquamque nobilitatem renovaturus* legimus.. [b] Εἰς τὸν π. *Vat.* [c] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτοῦ. [d] Βραδύναντος *Vat.* atque ita, vel αὐτοῦ βραδύναντος legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nec ejus delectatione fraudari amplius illo tardante poterat.* [e] Εἰς τὸν Λάβ. *Vat.* [f] In *MSS.* μητρῷος, & μητρῶος. in *Editis* μητρῴου. atque ita apud *Demetrium* in *Euſebio.* [g] Ita ex *MSS.* δηλώσειεν *Baſ.* & *G.* [h] Καὶ κατὰ in *Editis.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* κατ' ἐκεῖνον *Baſ.* & *G.* καὶ πλέον τοῖς κατ' ἐκεῖνον συγγενὴς ἡ μ. *Vat.* atque ita forſan *Epiphanius*, qui vertit, *omnibus enim nobis ſunt fratres, ſed mater illius amplius cognationem metuens* &c. [k] Λάβανος καὶ διὰ & mox καὶ διὰ τὴν μ. *Vat.* [l] Ita in *MSS.* ἐπὶ τούτων *Baſ.* & *G.* [m] Itidemque ex *MSS.* in *Editis* ὡς εἰκ. [n] Vox ἀσμένως ex *MSS.* exciderat *Editis.* [o] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτῷ πάντα πόνον ὑπομένειν *Hen.* & *Buſb.* ex compendio. πάντα μὲν τὸν παρ' αὐτῷ *Baſ.* πάντα μὲν τῶν *G.* [p] Sic paſſim in *MSS.* in *Editis* Ῥάχηλος ex recto Ῥάχηλ.

a Παρ'

τιμῆς ἀξίας [a] παρ' αὐτῷ τυγχανούσης, καὶ ὅτι διάκονος [b] αὐτῷ τῆς πρὸς αὐτὴν ἀφίξεως γένοιτο· ὁ γὰρ τῆς παιδὸς ἔρως αὐτὸν [c] ἠνάγκαζε ποιήσασθαι τοὺς περὶ τούτων λόγους. Λάβανος δὲ ἡσθεὶς τούτοις, ἐπινεύει τὸν γάμον αὐτῷ τῆς παιδὸς, οὐκ ἄλλον ἀμείνω γαμβρὸν εὐξάμενος ἐλθεῖν. εἰ μέντοι παρ' αὐτῷ [d] μείνοι τινὰ χρόνον, τοῦτο ποιήσειν· εἰς γὰρ [e] Χαναναίους οὐκ ἂν πέμψειν τὴν θυγατέρα, μεταμέλειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοῦ τῆς ἀδελφῆς κήδους ἐκεῖ [f] συναφθέντος. τοῦ δ' Ἰακώβου τούτοις συγχωροῦντος, ἑπτὰ ἐτῶν χρόνον συντίθεται. τοσοῦτον γὰρ [g] αὐτῷ κέκριται θητεῦσαι τῷ πενθερῷ· ἵνα τῆς ἀρετῆς πεῖραν δοὺς, ἐπιγνωσθῇ μᾶλλον τίς εἴη. καὶ [h] προσδεξάμενος τὸν λόγον, Λάβανος [i] τοῦ χρόνου διελθόντος προὐτίθει τὴν εὐωχίαν τῶν γάμων. νυκτὸς δὲ ἐπιγενομένης, οὐδὲν [k] προησθημένῳ τῷ Ἰακώβῳ παρακατακλίνει τὴν ἑτέραν τῶν θυγατέρων, [l] πρεσβυτέραν τε τῆς Ραχήλας, καὶ τὴν ὄψιν οὐκ εὐπρεπῆ. συνελθὼν δ' ἐκεῖνος ὑπὸ μέθης καὶ σκότους, εἶτα μεθ' ἡμέραν γνοὺς, ἀδικίαν ἐπεκάλει Λαβάνῳ. ὁ δὲ συγγνώμην ᾐτεῖτο τῆς ἀνάγκης, ὑφ' ἧς ταῦτα πράξειεν· οὐ γὰρ κατὰ κακουργίαν αὐτῷ τὴν Λείαν παρασχεῖν, ἀλλ' ὑφ' [m] ἑτέρου μείζονος νενικημένον. τοῦτο μέντοι γ' οὐδὲν ἐμποδίζειν πρὸς τὸν Ραχήλας γάμον, ἀλλ' ἐρῶντι [n] δώσειν ταύτην μετ' ἄλλην [o] ἑπταετίαν. πείθεται δὲ ὁ Ἰάκωβος· οὐδὲν γὰρ ἕτερον αὐτῷ ποιεῖν ὁ τῆς κόρης ἔρως ἐπέτρεπε. καὶ διελθούσης ἄλλης ἑπταετίας, τὴν Ραχήλαν παρέλαβεν.

ή. Ησαν δ' ἑκατέραις θεραπαινίδες, τοῦ πατρὸς δόντος· [p] Ζελφὰ μὲν Λείας, Ραχήλας δὲ Βάλλα. δοῦλαι μὲν οὐδαμῶς, [q] ὑποτεταγμέναι δέ. καὶ τῆς Λείας ἥπτετο [r] δεινῶς ὁ πρὸς τὴν ἀδελφὴν ἔρως τοῦ ἀνδρός. προσεδόκα τε παίδων γενομένων ἔσεσθαι [s] τιμία· [t] ἱκέτευέ τε τὸν Θεὸν διηνεκῶς. καὶ γενομένου παιδὸς ἄρρενος, καὶ διὰ τοῦτο πρὸς αὐτὴν [u] ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς, [x] Ρούβηλον ὀνομάζει τὸν υἱὸν, διότι κατ' ἔλεον αὐτῇ τοῦ Θεοῦ γένοιτο· τοῦτο γὰρ σημαίνει τὸ ὄνομα. τίκτονται δὲ αὐτῇ καὶ τρεῖς ἕτεροι μετὰ χρόνον· Συμεὼν, ἀποσημαίνει δὲ τοὔνομα τὸ ἐπήκοον αὐτῇ τὸν Θεὸν γεγονέναι· εἶτα [y] Λευΐ, κοινωνίας οἷον [z] βεβαιωτής· μεθ' ὃν Ἰούδας, εὐχαριστίαν τοῦτο δηλοῖ. Ραχήλα δὲ, φοβουμένη μὴ διὰ τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς ἥττονος [a] παρὰ τοῦ ἀνδρὸς μοίρας τυγχάνῃ, παρακατακλίνει τῷ Ἰακώβῳ τὴν ἑαυτῆς [b] θεραπαινίδα Βάλλαν. γίνεται δὲ παιδίον ἐξ αὐτῆς, Δὰν, θεόκριτον ἄν τινες εἴποιεν κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν· καὶ [c] μετὰ τοῦτον Νεφθαλείμ, [d] ἀμηχάνητος οἷον, διὰ

mo honore proſequeretur, tum quod ipſius beneficio ad illum pervenerit aditus. (nam amor puellæ extorſit ut harum rerum mentionem faceret) Labanus quidem his delectatus annuit ei puellæ nuptias, ut qui generum eo meliorem ſibi accidere non optaret. Sed id ſe facturum, ſi modo aliquamdiu ſecum maneat: in Chananæam enim non libenter miſſurum eſſe filiam; quin & ſororis affinitatis illic contractæ *propemodum* ſe pœnitere. His aſſentiente Jacobo, de ſeptem annis eſt conventum. Totidem enim ſocero ſervire ſtatuit, ut, facto virtutis ſuæ experimento, qui vir eſſet melius cognoſceretur. Labanus autem conditiones accipiens, cum elapſum eſſet tempus præſtitutum, epulas nuptiales apparat. Nocte vero appetente, Jacobo nihil *tale* præſentienti alteram filiam accubare facit, Rachela natu majorem, & facie parum liberali. Ille vero, vino & tenebris fallentibus, cum ea congreſſus eſt; luce dein fraude animadverſa, Labani perfidiam incuſat. At ille veniam petebat neceſſitati, qua coactus hoc fecerit. non enim ex malitia illi Liam ſuppoſuiſſe, ſed alia cauſa graviori impulſum. Neque tamen vel minimo impedimento eſſe Rachelæ conjugio, ſed amanti illam collocaturum eſſe poſt alterum ſeptennium. Dictis obſequitur Jacobus: aliud enim faciendi poteſtatem ſibi eripuit amor puellæ. Ac altero peracto ſeptennio, Rachelam in matrimonium accepit.

Origo Iſraëlitarum, ex Gen. c. 29. & c. 30.

8. Erant autem ambabus ancillæ, quas *eis* attribuerat pater; Liæ quidem Zelpha, Rachelæ vero Balla. nequaquam quidem ſervæ, ſubditæ tamen. Ac graviter tulit Lia amorem mariti erga Rachelam: exſpectabatque, ſi liberos pareret, ſe honoratam fore. idque aſſiduis precibus à Deo contendebat. Cumque puer maſculus natus eſſet, & maritus ob hoc propenſior in eam factus, Rubelum nominavit filium, eo quod miſeratione Divina ei contigerit. hoc enim ſignificat nomen iſtud. Poſtea ex ea tres alii ſuſcepti ſunt liberi: Symeon, quod nomen denotat exorabilem ei fuiſſe Deum: dein Levi, quaſi firmator ſocietatis: poſt hunc Judas, quod *nomen* gratiarum actionem ſonat. Rachela autem, verita ne propter fertilitatem ſororis deteriore apud maritum conditione eſſet, famulam ſuam Ballam Jacobo facit accumbere. ex ea vero puer naſcitur Dan; quod *nomen* Græci in ſua lingua Θεόκριτον (à Deo vindicatum) interpretarentur: & poſt hunc Nephthalim, quaſi nullis dolis expugnandus; quod

Ex Lia Rubelus, *Dei gratiâ.*

Symeon, ἐπηκυσμός.
Levi, ἐπιζευκτής.
Judas, *actio gratiarum.*

Tum de Balla Dan, *Deo vindice, ſeu* θεόκριτος.
Nephthalim, *verſutus*, δολοπλόκος.

---

[a] Παρ' αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* [b] Illud αὐτῷ (quod ſervant *MSS.*) deeſt *Editis* [c] Ita in *MSS.* ἠνάγκασε in *Editis.* [d] Μείνοι *Bush.* [e] Χαναναίαν *Vat.* [f] Ita & *Thucyd.* p. 100. *Edit. Oxon.* συναφθείσης *Big.* & *Caſ.* minus recte. [g] Αὐτῶν *Vat.* [h] Προσδεξάμενος *Vat.* [i] Ita *Big.* & *Caſ.* in aliis deeſt articulus. [k] Προαισθομένῳ *Vat.* [l] Ita *MSS.* τὴν πρεσβ. *Baſ.* & *G.* [m] *Sc.* quod non moris eſſet apud eos ut juniores ante collocarent quam grandiores. *Gen.* c. 29. v. 26. [n] Ex *MSS.* δώσειν in *Editis.* [o] Hac de re videſis *Schotani* Bibliothec. part. 2. p. 343. [p] *Al.* Ζέλφαν (& Ζάλφαν) μὲν [illegible] (& Βάλλαν.) at Ζέλφα μὲν Λείας, Ραχήλᾳ δὲ Βάλλα legiſſe videtur *Vetus Interpr.* [q] Ita ex *MSS.* antea ὑποτεταγμέναι δὲ αὐταῖς. & &c. [r] Itidemque ex *MSS.* δεινῶς in *Editis.* [s] Sic in melioribus *MSS.* τιμία *Bush. Baſ.* & *G.* [t] Ita *MSS.* αὐτῇ καὶ ἱκέτευε τε in *Editis.* [u] Ἐπιστραμμένης ἀνδρὸς aut ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς in omnibus (præter *Big.*) *MSS.* at ἐπεστραμμένου τοῦ ἀνδρὸς Cecropidis proprium ac uſurpatum. *Bernardus.* [x] Conveniunt *Codices Græci* in Ρούβηλον. *Latini* omnes in *Ruben.* utrum Ρούβηλος vel Ρούβηλος fuerit à *Joſepho*, dubitat *Bernardus.* Pronunciat *Iſ. Voſſius*, nomen *Rubenis* vel *Rubelis* recte *Joſephum* interpretari *miſericordiam Dei.* Quis enim (inquit) neſcit, non in Hebræa tantum, ſed in omnibus linguis L in N ſæpe tranſire, & B & M promiſcuas eſſe literas. [y] *Al.* Λευὶ & Λευίς. De interpretatione nominum filiorum Jacobi, videſis *Druſium* in Lib. 1. *Sulpicii Severi.* [z] Ita in *MSS.* in *Editis* βεβαιωτής. [a] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ineleganter παρὰ ἀνδρός. [b] *Al.* θεράπαιναν, ut infra, p. 42. v. 4. & mox v. 42. Δὰν. [c] Ita *Big. Samb. Vat.* μετ' αὐτὸν *Bush. Hen. Baſ.* & *G.* ut infra, p. 42. v. 5. [d] Ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἀμηχανήτως. Poſuit certe *Joſephus* ἀμηχάνητος pro δυσκατέργαστος, quomodo ἀμήχανος ſæpius apud *Homerum* pro ἀκαταμάχητος, ut conſtat ex *Didymo.* Verum *Iſ. Voſſius*, propter tralationem veterem ex *machinationibus*, ἐκ μηχανήματος mavult reſtitui.

Duo etiam ex Zelpha. Gadas, forte fortuna: Aser, pignus felix atque ευμακαρισμός.

Rursum ex Lia Issacharis, *mercede conductus est.* Zabulon ἐνεχυρασμός. *Et filiola* Dina, *κρίσις.*

Dein ex Rachela nascitur Josephus προσθήκη γενησομένου τινός.

mater ejus arte certaverit cum sororis fœcunditate. Idem autem & Lia facit, *eadem* contra sororis artificium arte usa: suam enim deducit famulam in mariti accubitum. Ex Zelpha autem nascitur filius Gadas; ipsumque licet appellare fortuitum: ac post hunc Aser; qui beatificus diceretur, quod Liæ celebritati cumulus accesserit. Verum cum Rubelus, filiorum Liæ maximus, mandragoræ mala matri attulisset, Rachela, visis iis, partem sibi dari petiit, quod cibi istius desiderio teneretur. Illa vero non annuente, jubenteque contentam esse, quod ei honorem, quem apud maritum haberet, eripuerit: Rachela, emolliens animum sororis, concessuram se ei dicebat, ut cum ea maritus illa nocte cubaret. Qua gratia libenter accepta, cum Lia concumbit Jacobus, ut Rachelæ gratificaretur. Rursum igitur ei filii nascuntur: Issacharis quidem, significans ex mercede genitum; Zabulon vero, oppignoratum benevolentiæ erga se: præterque hos filia Dina. Postea vero & Rachelæ natus est filius Josephus. *id nomen* accessionem rei futuræ indicat.

Post XX. annorum servitutem, clam Labano discedit Jacobus. Gen. c. 31.

Idola parentis Rachela surripit.

9. Toto hoc tempore, quod viginti annos complectitur, soceri greges pascebat & curabat. Eo autem elapso, postulabat, ut cum uxoribus ab illo liceret discedere. Socero autem non permittente, clam hoc facere cogitabat. Uxores igitur pertentabat, quomodo laturæ essent peregrinationem. Quibus cum grata res esset, Rachela, simulachris etiam Deorum, quos pro patriis colere receptum erat, secum ablatis, una cum sorore fugiebat; simulque utriusque liberi, & famulæ cum suis filiis, asportatis etiam quæcunque possidebant. Abducebat autem Jacobus dimidium pecorum, ne præsentiente quidem Labano. Simulachra vero Deorum secum ferebat Rachela, edocta quidem à Jacobo hujusmodi honorem Deorum spernere; ut, si à patre persequente deprehensi essent, haberet quo confugeret veniam impetratura.

Labanus post septimanam Jacobum fugientem consequitur, ingratique animi accusat, quicquam amplius Deo vetante.

10. Labanus autem, post unam diem cognito Jacobi & filiarum discessu, indignatus insequebatur eum cum valida manu: & septima die assequutus est eos in colle quodam quiescentes. Et tunc quidem, nocte appetente, ab omni vi se continuit. Deus autem, illi per quietem adstans, monuit ut generum & filias animo placato acciperet, nec quid durius in eos præ ira consuleret; sed cum Jacobo fœdus feriret: dicens, se illi propugnatorem futurum, si cum eo, propter paucitatem contempto, manus consereret. Tum Labanus, cum hæc ei prænun-

τὸ [a] ἀντιτεχνάσασθαι πρὸς τὴν εὐτεκνίαν τῆς ἀδελφῆς, τὸ δ' αὐτὸ καὶ Λεία ποιεῖ, πρὸς τὸ τῆς ἀδελφῆς ἔργον ἀντιτεχνασαμένη· παρακατακλίνει γὰρ τὴν [b] αὐτῆς θεράπαιναν. γίνεται δὲ καὶ ἐκ τῆς Ζελφᾶς υἱὸς Γάδας, τυχαῖον ἄν τις καλέσειεν αὐτόν· καὶ μετὰ τοῦτον Ἀσήρ, [c] μακαριστὴς λέγοιτο ἄν, ἐξ ὧν πρὸς εὔκλειαν τῇ Λείᾳ προσελάμβανε. Ρουβήλου δέ, τοῦ πρεσβυτάτου [d] τῶν υἱῶν Λείας, [e] Μανδραγόρου μῆλα κομίζοντος τῇ μητρί, Ραχήλα θεασαμένη παρεκάλει μεταδοῦναι, δι' ἐπιθυμίας τοῦ βρώματος γενομένη· τῆς δ' οὐ πειθομένης, ἀρκεῖσθαι δ' αὐτὴν ἀξιούσης, ὅτι τῆς τιμῆς αὐτὴν ἀφέλοιτο τῆς παρὰ τοῦ ἀνδρός, Ραχήλα πεπαίνουσα τὸν θυμὸν τῆς ἀδελφῆς, παραχωρήσειν αὐτῇ τἀνδρὸς ἔλεγε κοιμησομένου παρ' αὐτῇ κατ' ἐκείνην τὴν ἑσπέραν. τῆς δὲ προσιεμένης τὴν χάριν, Ἰάκωβος συγκαθεύδει τῇ Λείᾳ, Ραχήλᾳ χαριζόμενος. πάλιν οὖν γίνονται παῖδες αὐτῇ· Ἰσσάχαρις μέν, σημαίνων τὸν ἐκ μισθοῦ γενόμενον· Ζαβουλὼν δέ, ἠνεχυρασμένον εὐνοίᾳ τῇ πρὸς αὐτήν· θυγάτηρ δὲ Δίνα. χρόνοις δ' ὕστερον καὶ Ραχήλᾳ γίνεται ὁ Ἰώσηπος υἱός· προσθήκην γενησομένου τινὸς δηλοῖ.

θ. Τοῦτον ἅπαντα τὸν χρόνον, ἔτη δ' ἐστὶν εἴκοσιν, ἐποίμαινε τῷ πενθερῷ. μετὰ δὲ [f] τοῦτο ἠξίου, τὰς γυναῖκας ἀναλαβών, [g] ἀπαλλάττεσθαι πρὸς αὑτόν. τοῦ δὲ πενθεροῦ μὴ συγχωροῦντος, κρύφα τοῦτο ποιεῖν ἐπενόει. τῶν γυναικῶν οὖν ἀπεπειρᾶτο, πῶς ἔχοιεν πρὸς τὴν ἀποδημίαν. τῶν δ' ἐχουσῶν ἡδέως, Ραχήλα καὶ τοὺς τύπους τῶν Θεῶν, οὓς σέβειν πατρίους ὄντας νόμιμον ἦν, συνανελομένη, συναπεδίδρασκε μετὰ τῆς ἀδελφῆς· οἵ τε ἑκατέρων παῖδες καὶ αἱ θεραπαινίδες σὺν τοῖς υἱοῖς, εἴ τέ τις ἦν κτῆσις αὐταῖς. ἐπήγετο δὲ Ἰάκωβος καὶ τῶν βοσκημάτων τὴν ἡμίσειαν, Λαβάνου μὴ προεγνωκότος. τοὺς δὲ [h] τύπους τῶν Θεῶν ἐπεφέρετο ἡ Ραχήλα, καταφρονεῖν μὲν τῆς τοιαύτης τιμῆς τῶν Θεῶν διδάξαντος αὐτὴν Ἰακώβου· [i] ἵνα δ' εἰ καταληφθεῖεν ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτῆς διωχθέντες, ἔχοι τούτοις προσφυγοῦσα συγγνώμης τυγχάνειν.

ι. Λάβανος δέ, μεθ' ἡμέραν [k] μίαν γνοὺς τὴν τοῦ Ἰακώβου ἀναχώρησιν καὶ τῶν θυγατέρων, [l] δεινοπαθῶν ἤλαυνεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ δυνάμεως ἐπειγόμενος· καὶ καθ' ἑβδόμην ἡμέραν ἐπί τινος λόφου λαμβάνει [m] προκαθιδρυμένους. καὶ τότε μέν, ἑσπέρα γὰρ ἦν, ἡσύχαζεν. ὄναρ δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ ἐπιστάς, παρῄνεσε λαβόντι τὸν γαμβρὸν καὶ τὰς θυγατέρας ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ὑπὸ θυμοῦ τολμᾶν, σπονδὰς δὲ ποιεῖσθαι πρὸς Ἰάκωβον· αὐτὸς λέγων ἐκείνῳ συμμαχήσειν, εἰ καταφρονήσας αὐτοῦ τῆς ὀλιγότητος χωρήσειεν αὐτῷ διὰ μάχης. Λάβανος δέ, τοιαύτης αὐτῷ ἐκ τοῦ Θεοῦ προρρήσεως

---

[a] Ita in plerisque *MSS.* in *aliis* & *Editis* ἀντιτεχνᾶσθαι. [b] Sic in *MSS.* ἑαυτῆς *Bas.* & *G.* [c] Ita de eo *Zonaras*, λέγοιτο δὲ μακαριστός, ὡς εὐκλείας τῇ Λείᾳ διὰ τὴν πολυτεκνίαν, καὶ μακαρισμοῦ γενόμενος αἴτιος. [d] Sic in *MSS.* in *Editis* τῶν παίδων τῶν υἱῶν Λείας. [e] Vide *J. Ludolfi* Comment. in *Histor. Æthiop.* p. 139. [f] Ita ex *MSS.* τοῦτον in *Editis.* [g] Ὑποχωρῆσαι θέλων, οὐ συγκεχώρητο. ὅθεν κρύφα &c. *Zonaras.* εἶτα σὺν ταῖς γυναιξὶν ἀπαλλάττεσθαι θέλων πρὸς ἑαυτόν, οὐ συνεχωρεῖτο παρὰ τοῦ πενθεροῦ. διὸ καὶ κρύφα &c. *Hen.* & *Bmb.* qui *Zonaram* expilasse videntur, sicut ille *Josephum.* [h] Τὰ εἴδωλα LXX. *Aquilæ* μορφώματα, *Symmacho* θεραφεια. Sunt qui opinantur fuisse Deos penates ipsius, cui opinioni favet *Josephus.* Vide *Drusium* & *Schotanum* ad *Sulpic. Sever.* [i] Nonnulli dicunt τύπους τῶν Θεῶν fuisse Deorum signa, sive imagines ad certum stellarum positum factas cum stellarum figuris, quas Rachela abstulit, ne ex iis Labanus consilium fugæ disceret. Hic volui καταληφθεῖεν pro καταληφθεῖσιν, quod antea obtinuerat. [k] Τρίτην *Big. Samb. Cas.* & *Vat.* propter Gen. 31, 22. μίαν *Bas. G. Vet. Interpr.* & *P. Comestor.* Verum (ut inquit *Bernardus*) *Josephi* μεθ' ἡμέραν μίαν γνούς, & *Moysis* ἀνηγγέλη δὲ Λάβαν τῷ Σύρῳ τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ, idem spatium denotant, *sc.* diem solidum inter abitum Jacobi & nuncium delatum Labano. Ne quem itaque moveant cavillæ *Saliani* aut *Schotani.* Astutius autem *Hen.* & *Bmb.* quam fidelius, ταῦτα γνούς. [l] Ita in *MSS.* δεινῶς πενθῶν in *Editis.* [m] Προκαθιδρυμένους *Samb.*

Al.

γεγενημένης, [a] μεθ' ἡμέραν εἰς λόγους τὸν Ἰάκωβον [b] προσκαλεσάμενος, καὶ δηλώσας αὐτῷ τὸ ὄναρ, ἐπεὶ πρὸς αὐτὸν ἦλθε πεισθείς, ἤρξατο κατηγορεῖν αὐτοῦ, προφέρων· ὅτι καὶ πένητα αὐτὸν ἐλθόντα πρὸς [c] αὐτὸν καὶ πάντων ἄπορον ὑπεδέξατο, καὶ παρέσχοι πᾶσαν ἀφθονίαν τῆς αὐτοῦ κτήσεως. “καὶ γὰρ θυγατέρας τὰς ἐμὰς συνέζευξα, τὴν εὔνοιάν σου τὴν πρὸς ἡμᾶς τούτοις αὐξήσεσθαι λογιζόμενος. σὺ δὲ οὔτε τῆς μητρὸς τῆς ἑαυτοῦ, καὶ κοινωνίας ἧς εἶχες πρὸς ἐμὲ συγγενείας, οὔτε γυναικῶν ἃς ἔγημας αἰδῶ ποιησάμενος, οὔτε τέκνων ὧν εἰμὶ πάππος, ἐχρήσω μοι πολέμου νόμῳ· κτῆσιν μὲν ἄγων τὴν ἐμήν, θυγατέρας δὲ ἀναπείσας ἀποδρᾶναι τὸν γεγεννηκότα· ἱερά τε πάτρια βαστάσας οἴκοι φερόμενος, ὑπό τε τῶν ἐμῶν τιμηθέντα προγόνων, καὶ ὑπ' ἐμοῦ θρησκείας τῆς αὐτῆς ἐκείνοις ἀξιωθέντα. [d] καὶ ταῦτα ἃ μηδὲ οἱ πολεμήσαντες τοὺς ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς σύ, καὶ τῆς μὲν ἀδελφῆς τῆς ἐμῆς υἱός, θυγατέρων δὲ τῶν ἐμῶν ἀνήρ, ξένος δὲ καὶ ἐφέστιος τῆς ἐμῆς οἰκίας γεγενημένος ἔδρασας”. ταῦτ' εἰπόντος Λαβάνου, Ἰάκωβος ἀπελογεῖτο· [e] μὴ μόνῳ πατρίδος ἔρωτα τὸν Θεόν, ἀλλὰ καὶ πᾶσιν ἐμφῦσαι, καὶ μετὰ τοσοῦτον χρόνον καλῶς ἔχειν [f] αὐτῷ κατελθεῖν εἰς ταύτην. “ὑπὲρ δὲ τῆς λείας ἧς ἐγκαλεῖς, φησίν, ἀδικῶν αὐτὸς ἂν εὑρεθείης ἐπ' ἄλλῳ κριτῇ. ὑπὲρ γὰρ ἧς ἐχρῆν σε χάριν ἡμῖν ἔχειν καὶ φυλαχθείσης ὑφ' ἡμῶν καὶ πλείονος γεγενημένης, ὑπὲρ ταύτης πῶς οὐ διαμαρτάνεις τῶν δικαίων χαλεπαίνων ἐμοί, εἰ μοῖραν αὐτῆς ὀλίγην λαβόντες ἔχομεν. περὶ μέντοιγε τῶν θυγατέρων, ἴσθι μὴ κατ' ἐμὴν κακουργίαν ἀπαναστήσαντος ἀκολουθεῖν, ἀλλὰ κατ' εὔνοιαν δικαίαν, ἣν γυναιξὶ γαμεταῖς πρὸς συνοικοῦντας εἶναι συμβέβηκεν. ἕπονται τοίνυν οὐχ ὡς ἐμοὶ τοσοῦτον, ὅσον τοῖς παισὶν ἑαυτῶν”. καὶ ταῦτα μὲν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικεῖν αὐτὸς ἔλεγε. προσενεκάλει δέ, καὶ κατηγορίαν ἐποιεῖτο· ὅτι μητρὸς ὢν ἀδελφὸς τῆς αὐτοῦ, καὶ συζεύξας αὐτῷ τὰς θυγατέρας, ἐπιτάγμασιν ἐκτρυχώσειε χαλεποῖς, εἴκοσιν ἐτῶν ἀριθμὸν ἐν αὐτοῖς κατασχών. καὶ τὰ μὲν προφάσει τῶν γάμων ὑπ' αὐτοῦ γενόμενα, καίπερ [g] ὄντα χαλεπά, [h] κουφότερα ἔφασκε· χείρω δὲ τὰ μετὰ τοὺς γάμους, καὶ ἅ τις [i] ἐχθρὸς ἔφυγεν ἄν. καὶ γὰρ σφόδρα κακούργως ὁ Λάβανος ἐχρήσατο [k] τῷ Ἰακώβῳ. ὁρῶν γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν πρὸς ὅ,τι θελήσειε συλλαμβανόμενον, ὑπισχνεῖτο τῶν τεχθησομένων αὐτῷ παρέξειν ἔσθ' ὅτε μὲν ὅ,τι καὶ γένοιτο λευκόν· [l] ποτὲ δ' αὖ τὰ μέλανα τῶν γεννωμένων. [m] πληθυνόντων δὲ τῶν ἐπ' ὀνόματι τοῦ Ἰακώβου τικτομένων· τὴν μὲν εἰς τὸ παρὸν οὐκ ἐφύλαττε πίστιν, εἰς ἔτος δὲ [n] παρέξειν ἐπηγγέλλετο τὸ ἑξῆς, διὰ τὸ ἐποφθαλμιᾶν τῷ πλήθει τῆς κτήσεως· [o] ἐπαγγελλόμενος μέν, διὰ τὸ δυσέλπιστον γενέσθαι τοσαῦτα, ψευδόμενος δὲ ἐπιγενομένοις.

ciasset Deus, sequenti die Jacobum ad colloquium evocans, eique somnium narrans, cui fidem habens ad ipsum venerat, cœpit illum accusare, exprobrans; quod pauperem illum ad se venientem & omnium egenum susceperit, & de suis facultatibus abunde ipsi suppeditarit. “Nam & filias meas, *inquit*, tibi conjunxi, putans hoc pacto benevolentiam erga nos tuam fore firmiorem. Tu vero, neque tuam ipsius matrem, neque cognationem qua mihi conjunctus es, neque uxores quas duxisti, neque liberos quorum avus sum reveritus, non aliter quam hostem me tractasti: bona quidem mea diripiens, filiabusque genitorem fugere persuadens, ac sacra patria tecum domum asportans, cum apud majores meos tum apud me summa in veneratione habita. Imo & quæ vix hostis hosti faceret, tu, cognatus, & è sorore quidem nepos, filiarum vero maritus, hospes insuper ac domesticus convictor mihi fecisti”. Cum hæc dixisset Labanus, pro se respondit Jacobus: non sibi solum, sed omnibus, Deum indidisse patriæ amorem, æquumque esse ut is post tantum temporis ad eam se reciperet. “Quod vero prædæ, inquit, *abactæ* crimen objicis, ipse injustitiæ sub alio judice damnareris. Cum enim gratiam mihi pro facultatibus tuis conservatis & auctis debeas; quomodo fieri potest ut super his non recedas à justitia, qui ægre fers quod modicam earum partem abstulerimus. Certe quod ad filias attinet, scito illas non ex malo mei abeuntis consilio se mihi comites dare; sed ex justa benevolentia, quam nuptas mulieres erga eos, quibuscum vivunt, habere contigit. Sequuntur igitur non tam me, quam liberos suos”. [Atque hæc quidem dixit *Jacobus*, ut ostenderet se injuriam *illi* non fecisse. Insuper autem querelis reum agebat: quod, matris suæ cum esset frater, filiasque ei connubio junxisset, duris mandatis, quibus per viginti annos detentus fuerat, eum contriverit. Ac ille quidem, quæ ex causa & simulatione nuptiarum fecisset, quamvis *per se* gravia; *sibi tamen* leviora *fuisse* dicebat: nuptias vero insequuta multo graviora, quæ inimicus sane effugisset. Etenim Labanus valde inique Jacobum tractaverat. nam, videns eum in iis quæ voluit à Deo adjuvari, nunc pollicebatur se ei daturum *pecudum* quicquid album nasceretur, nunc autem rursus quicquid nigrum. Cum autem crevissent *pecora*, quæ Jacobi erant futura, non servabat fidem in præsens, sed in proximum annum se daturum promittebat; quod *ei* * invideret facultatum abundantiam: promittens quidem, cum non speraret tantum proventum; at mox, ubi provenerat, fallens.

Egregie se defendit Jacobus simulque improbitatem Labani redarguit.

II. Verun-

---

a *Al.* μεθ' ἡμέραν. Sed πρὸς ἡμέραν *Hen.* & *Busb.* b Προκαλεσάμενος *Samb.* & *Vet. Interpr.* c Αὐτὸν *Samb.* d Ita *Cas. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ ταῦτα μηδὲ οἱ π. τ. ἐχθροὺς ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς *Bas.* & *G.* ἃ ταῦτα ἃ μηδὲ εἰ οἱ πολ. &c. *Samb.* ἀξιωθέντα ταῦτα, ἃ μηδὲ οἱ π. τ. ε. ἔδρασαν, ὁ συγγενὴς *Big.* e Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* amplius quidem *MSS.* μόνην πατρίδος καὶ [illegible], καὶ πάντων τῶν οἰκείων [illegible] τὸν Θεόν· τοῦ δὲ ἐπιτρέψαι. αὐτοῦ δὲ μὴ μόνον (vel μόνῳ) πατρίδος ἔρωτα &c. forsan à *Glossatoris* alicujus manu. f Αὐτὸν *Vat.* g Vocem ὄντα, quæ deerat in *Editis*, restituimus ex *MSS.* h Κουφότερα ἔπασχε legerat *Epiphan.* nam vertit, *leviter sustinuisset.* i Ita *Big.* & *Samb.* ὃν ἐχθρὸς ἔφυγε *Bas.* & *G.* k Articulum negligit *Vat.* l Ita ex *MSS.* in *Editis* ποτὲ δὲ αὖ. m *Al.* πληθυνόντων. n Ita *Samb. Cas.* & *Vat.* παρέξειν ἐπηγγέλλετο *Big.* gemino, ut amant Attici, augmento. o Sic ex *MSS.* in *Editis* ὁ ἐπαγγελλόμενος. * *Al.* concupisceret facultatum abundantiam, *vel* oculos injiceret in fac. abund.

Poſt hæc de Diis penatibus ſolicitum parentem ab uſu fœminarum eludit Rachela.

XI. Veruntamen de ſacris *ablatis*, juſſit inquiſitionem fieri. Cum autem hoc in ſe recepiſſet Labanus, Rachela, re audita, deponit ſimulachra in ſtratum cameli, in quo ipſa vehebatur: ſuperque ſedebat, dicens menſtruis ſe laborare. Ac Labanus quidem deſtitit amplius perſcrutari; credens filiam ſic affectam non acceſſuram eſſe ad ſimulachra. Porro jurejurando fidem dat Jacobo, ſe nullam ſibi factam injuriam in memoria habiturum: quin & ille *viciſſim*, ſe filias ejus amore proſequuturum.

Apud Galadem *collem utriuſque familiæ pacta mutua, non ſine epulis.*

Atque hoc fœdus ab iis ictum eſt ſuper monte quodam, ubi columnam erexerunt aræ ſpecie. unde Galades colli nomen factum: à quo terra nunc Galadena dicta eſt. Convivio poſt fœdus celebrato, Labanus quidem *domum* reverſus eſt.

ια'. Περὶ μέντοι τῶν ἱερῶν, ἐκέλευεν ἔρευναν ποιεῖσθαι. δεξαμένου δὲ Λαβάνου τὴν ἔρευναν, Ραχήλα πυνθανομένη [a] κατατίθησι τοὺς τύπους εἰς [b] τὴν σάγην τῆς φερούσης αὐτὴν καμήλου· ἐκαθέζετο δὲ, φάσκουσα τῇ κατὰ φύσιν καθάρσει [c] αὐτὴ ἐνοχλεῖσθαι. καὶ Λάβανος μὲν ἀφίσταται τῆς ἐπιπλεῖον ἐρεύνης· οὐκ ἂν οἰηθεὶς τὴν θυγατέρα μετὰ τοιούτου πάθους τοῖς τύποις προσελθεῖν. ποιεῖται δὲ ὅρκους πρὸς Ἰάκωβον, [d] οὐδενὸς αὐτῷ μνησικακήσειν τῶν γεγονότων· ἀλλὰ κἀκεῖνος, ἀγαπήσειν αὐτοῦ τὰς θυγατέρας. καὶ τὰς πίστεις τὰς ἐπὶ τούτοις ἐποιήσαντο [e] ὑπὲρ ὀρῶν τινῶν, ἐφ' οἷς στήλην ἀνέθεσαν κατὰ βωμοῦ σχῆμα. ὅθεν [f] Γαλαάδης λέγεται ὁ βουνός· ἀφ' οὗ [g] καὶ νῦν Γαλαδηνὴν καλοῦσι τὴν γῆν. ἑστιαθέντων δ' ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, ὁ μὲν Λάβανος ἀνέζευξεν.

CAP. XX.

De congreſſu Jacobi & Eſavi.

Labano dimiſſo, apparet Jacobo viam pergenti cohors cæleſtis pulchro omine. Gen. c. 32.

Mahane Elohim, *Dei caſtra.*

JAcobo autem in Chananæam iter pergenti viſiones obveniebant, de futuris ei ſpem ſummam afferentes: atque locum quidem *inde* appellavit Dei caſtra. At volens pernoſcere animum fratris erga ſe, præmiſit accurate cuncta exploraturos, timens eum propter veterem ſuſpicionem. Iis vero quos mittebat in mandatis dedit, ut Eſavo dicerent. “Quod Jacobus ultro terram *patriam* reliquerit, ne cum fratre ſibi pertirato habitaret; & nunc credens tantum temporis ſatis valere ad gratiam reconciliandam, *tandem* reverterit, uxoreſque ac liberos adducens & facultates induſtria quæſitas, cum pretioſiſſimis quibuſque ſemet illi traditurus: quia bonorum maximum exiſtimat, quæ Deus largitus eſt cum fratre communicare”. Et illi quidem hæc nunciarunt.

Unde hic legatis ac muneribus miſſis animum fratris explorat.

Eſavus vero *hac re* lætatur, fratrique in occurſum properat cum quadringentis armatis: Jacobuſque, audiens eum obviam venire cum tot armatis, valde extimuit. At in Deo ſpem omnem ſalutis reponebat; & ex præſentibus providebat, ut ipſe illæſus ſuos ſervaret, hoſtibus ſuperior ſi quid injuſti intentarent.

Ordines explicat Jacobus cum familiæ ſuæ, tum etiam muneris præclari, quod ad fratrem conciliandum objecerat.

Iis igitur qui ſecum erant diſtributis; alios quidem præmittebat, alios vero poſt tergum proxime ſequi jubebat: ut ſi præmiſſi *forte* vi opprimerentur, Eſavo *illos* aggrediente, ad ſequens agmen haberent refugium. Atque hoc modo inſtructis qui ſecum erant, quoſdam ad fratrem mittit cum muneribus. Ea vero conſtabant jumentis, ac multis variiſque quadrupedibus, quæque accepturis ob raritatem eorum futura eſſent in pretio. interjecto autem inter eos ſpatio mittebantur, ut continuo advenientes multi eſſe viderentur: nam *veriſimile erat* donis placatum remiſſurum iram, ſi adhuc

ΚΕΦ. κ'.

Περὶ συνελεύσεως Ιακώβου καὶ Ησαύου.

ΙΑκώβῳ δὲ εἰς τὴν Χαναναίαν προϊόντι φαντάσματα συνετύγχανεν, ἀγαθὰς ἐλπίδας ὑπαγορεύοντα περὶ τῶν ἐς ὕστερον· καὶ τὸν μὲν τόπον [h] ἐκεῖνον προσαγορεύει Θεοῦ στρατόπεδον. βουλόμενος δὲ εἰδέναι τί ὁ ἀδελφὸς [i] περὶ αὐτοῦ φρονεῖ, τοὺς γνωσομένους ἕκαστα μετ' ἀκριβείας προύπεμψε, δεδιὼς αὐτὸν διὰ τὴν προτέραν ὑποψίαν. [k] ἐνετέλλετο δὲ τοῖς πεμπομένοις λέγειν πρὸς τὸν Ησαυον. “ὅτι νομίσας Ἰάκωβος ἄδικον συνδιαιτᾶσθαι αὐτοῦ τῇ ὀργῇ, τῆς χώρας ἑκὼν ὑπεξέλθοι, καὶ νῦν τὸν χρόνον ἱκανὸν ἡγούμενος εἶναι [l] διαλλακτὴν, ἐπανήκοι, γυναῖκάς τε καὶ παῖδας ἐπαγόμενος μετὰ οὗ πορισθέντος βίου, μετὰ τῶν τιμιωτάτων ἑαυτὸν ἐκείνῳ παραδιδούς· ὅτι κρίνει μέγιστον ἀγαθὸν, τὸ τῷ ἀδελφῷ συμμεταλαμβάνειν τῶν [m] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένων”. καὶ οἱ μὲν ταῦτα ἐδήλουν. Ησαυος δὲ περιχαρὴς γίνεται, καὶ τῷ ἀδελφῷ ὑπήντα σὺν ὁπλίταις τετρακοσίοις· καὶ Ἰάκωβος, πυνθανόμενος ἥκειν αὐτὸν ὑπαντησόμενον μετὰ τοσούτων ὁπλιτῶν, ἦν περίφοβος. τῷ μέντοι Θεῷ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας ἐπέτρεπε· καὶ πρόνοιαν εἶχεν ἐκ τῶν παρόντων ὅπως ἂν αὐτὸς [n] ἀπαθὴς σώζοι τοὺς σὺν αὐτῷ, κρατήσας τῶν ἐχθρῶν εἰ ἐθέλοιεν ἀδικεῖν. νείμας οὖν τοὺς σὺν αὐτῷ· τοὺς μὲν προύπεμπε, τοὺς δὲ λειπομένους ἄσσον ἐκέλευεν ἀκολουθεῖν· ὅπως εἰ βιασθεῖεν οἱ προπεμφθέντες, ἐπιθεμένου τοῦ ἀδελφοῦ, καταφυγὴν ἔχοιεν τοὺς ἑπομένους. καὶ τοῦτον διατάξας τοὺς σὺν αὐτῷ τὸν τρόπον, πέμπει τινὰς δῶρα κομίζοντας τἀδελφῷ. ὑποζύγια δ' ἦν τὰ πεμπόμενα, καὶ πλῆθος τετραπόδων ποικίλων, ἃ δὴ τίμια τοῖς ληψομένοις ἔμελλεν ἔσεσθαι παρὰ τὸ σπανίζειν αὐτῶν. ᾔεσαν δὲ οἱ πεμφθέντες ἐκ διαλειμμάτων, ἵνα συνεχέστερον ἐντυγχάνοντες πολλοὶ δοκῶσιν· ἀνήσειν γὰρ ὑπὸ τῶν δώρων τῆς ὀργῆς, εἰ διαμένοι [a] τεθυμωμένος.

---

[a] Ἐντίθησι *Hen. Bull.* & *Zonaras*, propter ἐνέβαλεν LXX. [b] *Moyſes* dixerat *becar*, i. e. *in clitellis*, ut τὰ σάγματα LXX. [c] Ita ex *MSS.* in *Editis* αὐτῆς. [d] Ita *Samb.* & *Caſ.* οὐδενὸς αὐτῶν *Big.* & *Vat.* μηδενὸς αὐτῶν *Baſ.* & *Gen.* [e] *Al.* ὑπὲρ ὁρῶν τινῶν. pro hoc facit formula ſacra, *Gen.* c. 31. v. 52. [f] Γαλαάδην aut Γαλαδὴν *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν Γαλαάδα λέγεται ὁ βουνός, ἀφ' οὗ καὶ νῦν Γαλαδῖτιν καλοῦσι τὴν γῆν. Vide *Steph. Byzant.* v. Γάλαδα. [g] Illud καὶ ex *MSS.* deeſt in *Editis.* [h] Vox ἐκεῖνον etiam ex *MSS.* [i] Ita ex quatuor *MSS.* τί ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ φρ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [k] Sic in *MSS.* In *Editis* ἐνετείλατο, ut in LXX. *Gen.* c. 32. v. 19. [l] Ita meliores *Codd.* in aliis διαλλακτὴν, & mox ἐπανήκειν. [m] Ὑπὸ Θεοῦ δ. *Vat.* ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *Vet. Interpr.* [n] Ἀπαθὴς *Samb.* & *Vet. Interpr.*

[a]τεθυμωμένος. ἔτι μέντοι καὶ λόγους χρηστοὺς ὁμιλῶν πρὸς αὐτὸν εἴρητο τοῖς πεμπομένοις.

β'. Ταῦτα συνθεὶς διὰ πάσης τῆς ἡμέρας, νυκτὸς ἐπιγενομένης ἐκίνει τοὺς σὺν αὐτῷ. καὶ χείμαρρόν τινα [b]Ἰάβακχον λεγόμενον διαβεβηκότων, Ἰάκωβος ὑπολελειμμένος, φαντάσματι συντυχὼν διεπάλαιεν, ἐκείνου προκατάρχοντος τῆς μάχης. ἐκράτει τε τοῦ φαντάσματος, ὃ δὴ καὶ φωνῇ χρῆται καὶ λόγοις πρὸς αὐτὸν, χαίρειν τε [c]πρὸς τοῖς γεγενημένοις παραινοῦν, καὶ μὴ [d]μικρῶν κεκρατηκέναι ὑπολαμβάνειν, ἀλλὰ θεῖον ἄγγελον νενικηκέναι, καὶ σημεῖον ἡγεῖσθαι τοῦτο μεγάλων ἀγαθῶν ἐσομένων, καὶ τοῦ μηδέποτε τὸ γένος ἐκλείψειν αὐτοῦ, μηδ' ὑπέρτερον ἀνθρώπων τινὰ τῆς ἰσχύος ἔσεσθαι τῆς ἐκείνου. ἐκέλευέ τε [e]καλεῖσθαι αὐτὸν Ἰσράηλον· σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν, τὸν ἀντιστάντα ἀγγέλῳ [f]θείῳ. ταῦτα μέντοι προὔλεγεν, Ἰακώβου δεηθέντος· αἰσθόμενος γὰρ ἄγγελον εἶναι τοῦ [g]Θεοῦ, τίνα μοῖραν ἕξει σημαίνειν παρεκάλει. καὶ τὸ μὲν φάντασμα ταῦτ' εἰπὸν, ἀφανὲς γίνεται. ἡσθεὶς δὲ τούτοις Ἰάκωβος, [h]Φανουῆλον ὀνομάζει τὸν τόπον. σημαίνει δὲ [i]Θεοῦ πρόσωπον. καὶ γενομένου διὰ τὴν μάχην ἀλγήματος αὐτῷ περὶ τὸ [k]νεῦρον τὸ πλατὺ, αὐτός τε [l]ἀπείχετο τῆς τούτου βρώσεως, καὶ δι' ἐκεῖνον οὐδ' ἡμῖν ἐστιν ἐδώδιμον.

γ'. Πλησίον δ' ἤδη τὸν ἀδελφὸν πυνθανόμενος, κελεύει προϊέναι τῶν γυναικῶν ἑκατέραν καθ' αὐτὴν μετὰ τῶν θεραπαινίδων· ἵνα πόρρωθεν ἀφορῷεν τὰ ἔργα τῶν ἀνδρῶν μαχομένων, εἰ τοῦτο θελήσειεν Ἡσαῦος. προσεκύνει δ' αὐτὸς τὸν ἀδελφὸν ἐγγὺς [m]αὐτῷ γενόμενον, οὐδὲν περὶ αὐτοῦ δόλιον φρονοῦντα. καὶ ὁ Ἡσαῦος, ἀσπασάμενος αὐτὸν, ἀνήρετο τὸν τῶν παίδων τὸν ὄχλον καὶ τὰς γυναῖκας. ἠξίου τε, τότε τὸ πᾶν μαθὼν περὶ αὐτῶν, καὶ αὐτὸς μὲν [n]συμβαδίζειν αὐτοῖς πρὸς τὸν πατέρα. Ἰακώβου δὲ προφασιζομένου τὸν κόπον τῶν ὑποζυγίων, ὑπεχώρησεν εἰς [o]Σάειραν. ἐνταῦθα γὰρ ἐποιεῖτο τὴν δίαιταν, προσαγορεύσας τὸ χωρίον ἀπὸ τῆς αὐτοῦ τριχώσεως Δασεῖαν.

ΚΕΦ. κα'.

Περὶ ὕβρεως τῆς Δείνης.

Ἰάκωβος δὲ ἀφίκετο εἰς [p]τὰς ἔτι νῦν Σκηνὰς λεγομένας· ὅθεν εἰς Σίκιμον παρῆλθεν. Χαναναίων δ' ἐστὶν ἡ πόλις. τῶν δὲ Σικιμιτῶν ἑορτὴν ἀγόντων, Δεῖνα, [q]ἡ θυγάτηρ ἡ Ἰακώβου [r]μόνη, παρῆλθεν εἰς τὴν πόλιν, [s]ὀψομένη τὸν κόσμον τῶν ἐπιχωρίων γυναικῶν. θεασάμενος δ' αὐτὴν [t]Συχέμης, Ἐμμώρου τοῦ βασιλέως υἱὸς, φθείρει δι' ἁρπαγῆς· καὶ διατεθεὶς ἐρωτικῶς, ἱκετεύει τὸν πατέρα λαβεῖν αὐτῷ πρὸς γάμον τὴν κόρην. ὁ δὲ πεισθεὶς ἧκε πρὸς τὸν Ἰάκωβον, δεόμενος τῷ παιδὶ αὐτοῦ Συχέμῃ συζεῦξαι Δεῖναν

excandeſceret. Quin & iis, qui miſſi erant, mandavit, ut blande illum alloquerentur.

In arena Jabacchi cum angelo luctatur Jacobus, atque vincit, ſed læſo femore.

2. His ita per totam diem diſpoſitis, ſub noctem ſuorum agmen movebat. Cumque torrentem quendam Jabacchum nomine tranſiſſent: Jacobus pone relictus in ſpectrum incidit, & cum eo luctatur, certamen primùm ineunte: fitque ſuperior ſpectro, quod voce ſimul & verbis ad ipſum utitur, iiſque quæ acciderant lætari ſubmonens, neque ut adverſus exigua ſe prævaluiſſe crederet, ſed angelum Divinum viciſſe; atque hoc ipſum reputaret magnæ felicitatis eſſe præſagium, gentiſque ejus nunquam deſiturum eſſe, neque mortalium quenquam ipſo viribus validiorem fore. Quin & præcepit; ut *ſe poſthac* Iſraëlum vocaret: quod Hebraïca lingua ſignificat angelo Divino reluctantem. Hæc ſane prædixit, poſcente *id ipſum* Jacobo: nam cum ſenſiſſet angelum eſſe Dei, rogabat ut oſtenderet quid ſibi in fatis eſſet. His dictis, ſpectrum evanuit. Iſta læto animo accipiens Jacobus, locum Phanuelum nominat. *id* ſignificat Dei faciem. Cumque ei inter luctandum exortus eſſet dolor in lato nervo, cum ipſe illius eſu abſtinuit, tum nobis illo propter eum veſci non licet.

Iſraëlus, *ἀγγελομάχος.*

Phanuel, *Dei facies.*

Eſavi ac Jacobi fraterna ſalutatio.

3. Cognito autem fratrem jam non procul abeſſe, jubet uxores procedere ſeorſim, quamque cum pediſſequis ſuis, ut è longinquo ſpectarent pugnam virorum, ſi hoc voluiſſet Eſavus. Ipſe vero, fratri propior factus, eum adoravit, nihil mali de eo cogitantem. Et Eſavus, eo ſalutato, interrogabat de turba liberorum & mulierum: &, cum didiciſſet omnia, ipſe ad patrem eos deducere volebat. Jacobo vero prætendente laſſitudinem jumentorum, reverſus eſt *Eſavus* in Saïram. illic enim habitabat, loco *iſti* nomine facto Villoſa ab hirſutie ſua.

Saïra, *villoſa.*

CAP. XXI.

Dina virgo violatur.

At Jacobus pervenit ad Scenas, quas vocant etiamnum: unde Sicimum proficiſcebatur. Chananæorum autem urbs eſt. Sicimitis vero ſolennem diem agentibus, Dina, quæ Jacobi filia erat unica, urbem adiit ad viſendum cultum mulierum iſtius regionis. Eam vero cum conſpexiſſet Sichemes, Emmori regis filius, raptæ ſtuprum intulit: & amore correptus ſupplicat patri, ut ei acciperet puellam in matrimonium. Ille autem morem ei gerens venit ad Jacobum, obſecrans ut filio ſuo Sichemæ Dinam conjungeret

Succoth, *Scenæ.*

Sicimum *ſive* Salem, *urbs Chananea.*

---

[a] Τεθυμωμένος *Vat.* [b] Ἰάβακχον *Samb.* ex verſione τῶν ο'. *Jaboc* habent *Epiphan.* & *Hieronym.* Inſignis hæc monomachia vado nomen fecit. hinc *Procopio* Ἰαβὸκ, πάλη. [c] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* πρὸς non agnoſcunt *MSS.* [d] Μικρὸν *Samb.* [e] Ita ex *MSS.* in *Editis* καλεῖν. [f] Θείῳ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Caſ.* [g] Ita ex *MSS.* in *Editis* θεῖον. [h] Φανουὴλ ὀνομάζει *Vat.* [i] Rectius πρόσωπον Θεοῦ, *Samb.* & *Big.* [k] Id eſt, τὸ νεῦρον τὸ συνέχον τὴν κοτύλην πρὸς τὸ μηρόν. [l] Sic *MSS.* ἀπέχεται *Baſ.* & *G.* [m] Αὐτῶν γενομένων *Vat.* [n] Συμβαδίζειν ἔλεγεν αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* [o] Ita *Buſb. Hen. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* perperam in *aliis* [illegible], & [illegible], & [illegible]. [p] Τὰς ἔτι καὶ νῦν *Vat.* [q] Θυγάτηρ γὰρ ἡ Ἰακώβου *Big. Samb.* & *Vat.* [r] [illegible] legiſſe videtur *Epiphanius.* [s] [illegible] aut [illegible] legerat *Epiphanius.* [t] Hebræis idem nomen oppidi & viri. in LXX. urbs Σίκιμα, vir Συχέμ. *Joſephus* illam Σίκιμον, hunc Συχέμμαν appellat ſecundum *Cod. Samb.* legitur autem in *Editis* Συχέμης & Συχέμην obliquè. Sed apud *Big. Hen.* & *Buſb.* Συχέμμανς ac Συχέμμαν. *Stephanus* martyr urbem Συχὲμ vocat, *Stephanus* autem *Geographus*, Σίκιμα & Σίκιμος. *Bernardus.*

Stuprum Dinæ internecione Sicimitarum vindicatur. Gen. c. 34.

conjungeret legitimo connubio. Jacobus vero, qui neque negare poterat propter dignitatem rogantis, neque fas putabat alienigenæ filiam collocare, petiit ut ſibi daret poteſtatem deliberandi de quibus poſcebat. Diſceſſit itaque Rex, ſperans Jacobum has facturum eſſe nuptias. Jacobus autem, indicata filiis injuria ſororis, & Emmori petitione, poſtulabat eos conſultare quid factu opus eſſet. Illorum quidem plurimi conticuerunt, incerti quid agerent. Symeon vero & Levi, uterini puellæ fratres, inter ſe conſentiunt ſuper tali facinore perpetrando. Cum feſtiva eſſet celebritas, & Sicimitæ ſeſe darent animorum remiſſioni & epulis, invadunt noctu primos cuſtodes & conſopitos trucidant; urbemque ingreſſi mares omnes interimunt, ipſumque Regem inter illos & filium ejus: feminis vero parcunt. Iſtis autem patratis citra conſenſum patris, ſororem reducunt.

Sub feſto die hoc patratum eſt, Jacobo invito.

Deunculos Labani, luſtrata ſua familia, apud famoſam Sicimitarum quercum defodit Jacobus. Gen. c. 35.

2. Jacobo facinoris magnitudine perculſo, filiiſque ſuccenſenti Deus adſtans, bono eſſe animo jubebat; luſtratiſque tentoriis ſacrificia celebrare, quæ primum cum iret in Meſopotamiam poſt viſionem in ſomnio voverat. Itaque dum luſtrat ſuos, incidit in Labani deos; (neſciverat enim Rachelam eos ſurripuiſſe) eoſque apud Sicima in terra occultavit ſub quercu. Atque inde profectus ſacrificavit apud Bethela; ubi ſomnium viderat, cum antea in Meſopotamiam iter faceret.

Hinc Jacobus Chebronem repetit.

Benjamin filius doloris.

3. Ex eo autem loco progrediens, cum in agrum Ephrathanum veniſſet, Rachelam ibi ex partu mortuam ſepelit; quæ ſola cognatorum ſepulturæ honorem in Chebrone non aſſequuta eſt. *Eam* vero cum valde luxiſſet *Jacobus*, filium ex ea natum Benjaminem nominavit, ob matris ex eo dolorem. Iſti ſunt omnes filii Jacobi: mares quidem duodecim, femina vero una. Horum octo legitimi. ex Lia quidem ſex, duo vero ex Rachela; quatuor autem ex ancillis, ex utraque duo. Quorum omnium nomina ſupra retuli.

κατὰ νόμον. Ἰάκωβος δὲ, οὔτ' ἀντιλέγειν ἔχων διὰ τὸ ἀξίωμα τοῦ παρακαλοῦντος, οὔτε νόμιμον ἡγούμενος ἀλλοφύλῳ συνοικίζειν τὴν θυγατέρα, ἠξίωσεν ἐπιτρέψαι αὐτῷ βουλὴν ἀγαγεῖν περὶ ὧν παρεκάλει. [a] ἀπῄει μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, ἐλπίζων Ἰάκωβον παρέξειν τὸν γάμον. Ἰάκωβος δὲ τοῖς παισὶ δηλώσας τήν τε φθορὰν τῆς ἀδελφῆς, καὶ τοῦ Ἐμμώρου τὴν δέησιν, ἠξίου βουλεύεσθαι [b] τί ποιεῖν. οἱ μὲν οὖν πλείους ἡσύχαζον, γνώμης ἀποροῦντες. Συμεὼν δὲ καὶ [c] Λευὶς, ὁμομήτριοι τῆς κόρης ἀδελφοὶ, πρὸς ἀλλήλους συντίθενται τοιάνδε τινὰ πρᾶξιν. οὔσης ἑορτῆς, καὶ τῶν Σικιμιτῶν εἰς ἄνεσιν καὶ εὐωχίαν τετραμμένων, νύκτωρ πρώτοις ἐπιβαλόντες τοῖς φύλαξι κτείνουσι κοιμωμένους, καὶ παρελθόντες εἰς τὴν πόλιν ἀναιροῦσι πᾶν ἄρρεν, καὶ τὸν βασιλέα σὺν αὐτοῖς καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ· φείδονται δὲ τῶν γυναικῶν. πράξαντες δὲ ταῦτα δίχα τῆς τοῦ πατρὸς γνώμης, ἐπανάγουσι [d] τὴν ἀδελφήν.

β'. Ἰακώβῳ δ' ἐκπλαγέντι πρὸς τὸ μέγεθος τῶν γεγονότων, καὶ χαλεπαίνοντι πρὸς τοὺς υἱοὺς ὁ Θεὸς παραστὰς, ἐκέλευσε θαρρεῖν· ἁγνίσαντι δὲ τὰς σκηνὰς θυσίας ἐπιτελεῖν, ἃς τὸ πρῶτον ἀπιὼν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ ὀνείρου ηὔξατο. ἁγνίζων οὖν τοὺς ἑπομένους, ἐντυγχάνει τοῖς Λαβάνου θεοῖς· οὐ γὰρ ἠπίστατο ὑπὸ τῆς Ῥαχήλας κλαπέντας· καὶ αὐτοὺς ἔκρυψεν ἐν Σικίμοις εἰς γῆν [e] ὑπὸ τὴν δρῦν. ἀπάρας τε τοὐντεῦθεν, [f] ἐν Βηθήλοις ἔθυεν· ὅπου [g] τὸ ὄναρ ἐθεάσατο, χωρῶν πρότερον [h] ἐπὶ τῆς Μεσοποταμίας.

γ'. Ἐντεῦθεν δὲ προϊὼν, ἐπεὶ κατὰ τὴν [i] Ἐφραθάνην γίνεται, ἐνθάδε Ῥαχήλαν ἐκ τοκετοῦ θανοῦσαν θάπτει, μόνην τῶν συγγενῶν τῆς ἐν Χεβρῶνι τιμῆς οὐ τυχοῦσαν. πενθήσας δὲ μεγάλως, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον [k] Βενιαμεὶν ἐκάλεσε, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ γενομένην ὀδύνην τῇ μητρί. οὗτοι Ἰακώβου παῖδες οἱ πάντες· ἄρρενες μὲν δώδεκα, θήλεια δὲ μία. τούτων ὀκτὼ γνήσιοι, ἐκ Λείας μὲν ἕξ, δύο δὲ ἐκ Ῥαχήλας, τέσσαρες δὲ ἐκ τῶν θεραπαινίδων, δύο ἐξ ἑκατέρας. ὧν καὶ τὰ ὀνόματα [l] πάντων προεῖπον.

CAP. XXII.

Mors Iſaci, atque ſepultura ejus in Chebrone.

Mox Iſacus, poſt annos vivendi 185. denatus, à filiis ſepelitur. Gen. c. 25.

XX.

INde autem venit Chebronem, urbem in Chananæa ſitam. illic enim Iſacus commorabatur. Atque paululum temporis una vixerunt: nam Rebeccam in vivis non inveniebat Jacobus. Moritur vero & Iſacus non multo poſt filii *ſui* adventum: & ſepultus eſt à filiis in Chebrone, ubi erant mo-

ΚΕΦ. κβ'.

Ὡς Ἴσακος τελευτήσας ἐτάφη ἐν Χεβρῶνι.

ΠΑρῆκε δ' ἐντεῦθεν ἐπὶ Χεβρῶνα πόλιν ἐν Χαναναίοις κειμένην. ἐκεῖ δὲ Ἴσακος τὴν δίαιταν εἶχε. καὶ βραχέα μὲν ἀλλήλοις συνδιατρίβουσι· τὴν γὰρ Ῥεβέκκαν Ἰάκωβος οὐ κατέλαβε ζῶσαν. θνήσκει δὲ καὶ κ'. Ἴσακος [m] οὐ μετὰ πολὺ τῆς ἀφίξεως τοῦ υἱοῦ· καὶ ταφῆς ἔτυχεν ὑπὸ τῶν παίδων σὺν τῇ γυναικὶ ἐν Χεβρῶνι, μνημείου προγονικοῦ ἐν αὐτῇ τυγχάνοντος αὐτοῖς. ἐγένετο δὲ [a] Ἴσακος ἀνὴρ θεοφιλὴς, καὶ προνοίας πολλῆς ἠξιωμένος [b] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ μετὰ Ἀβραμον τὸν πατέρα. πολυχρονιώτατος δὲ· βιώσας γὰρ ἔτη [c] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα πρὸς τοῖς ἑκατὸν μετ᾽ ἀρετῆς, οὕτως ἀπέθανε.

---

[a] Ita MSS. in Editis ἀπίει. [b] Al. τί δεῖ ποιεῖν. [c] Λευὶ Vat. [d] Καὶ τὴν ἀδελφὴν Vat. [e] Ita Big. Samb. Vat. & Caſ. non male Epiph. Baſ. & G. ὑπό τινα δρῦν ſub arbore quadam. ὑπὸ τὴν τερέβινθον τὴν ἐν Σικίμοις LXX. Vide Euſebii Chronic. & Scaligeri notas, p. 192, 253. [f] Ita Bernardus. in Editis Βηθήλοις ut & in quibuſdam MSS. in aliis Βαιθήλοις. [g] Al. τὸ ὄνειρον. utrumque dici concedit Apollonius. [h] Ἐπὶ τὴν Μεσοποταμίαν Vat. dein ἐντεῦθεν δὲ πρ. [i] Ita Baſ. & G. Ἐφραθηνὴν Big. Ἐφρατηνὴν Hen. & Bueb. Ἐφραθηνὴν Vat. [k] Al. Βενιαμὶν, & mox γενομένην τῇ μητρὶ ὀδύνην. Recens hic Iſraëlita à moriente matre υἱὸς ὀδύνης μου, ab altero parente, υἱὸς ἐπιδέξιος, aut υἱὸς ἡμερῶν. Sunt qui cenſent *Joſephum* male tribuere nomini *Benjamin* illam expoſitionem, quæ omnino ad *Benoni* pertinebat. Mavult *Iſ. Voſſius* ſic interpolare locum, τὸ ἐξ αὐτῆς παιδίον Βενιαμὶν ἐκάλεσε, πρότερον καλούμενον Βενωνὶ, διὰ τὴν ἐπ' αὐτῷ &c. Verum *Origines* aliique *Alexandrini* in *Onomaſticis* ſuis ipſum Βενιαμὶν ſunt interpretati υἱὸν ὀδύνης. An tale quid extorqueri poſſit, experiantur Critici. *Bernardus.* Vide Cotelerium ad vol. 2. *Monument. Eccl. Gr.* p. 548. [l] Ita *MSS.* πάντων deeſt in *Editis*. [m] Μετ' οὐ πολὺ Vat. οὐ μετ' οὐ πολὺ *Big.*

numenta paterna. Fuit autem Iſacus vir Deo charus, multaque eum poſt Abramum patrem providentia dignatus eſt Deus. Valde autem longævus *erat*: nam cum vixiſſet annos centum & octoginta quinque *ſumma* cum virtute, defunctus eſt.

Τέλος τοῦ πρώτου βιβλίου.

Finis Libri primi.

---

[a] In *Samb.* & *Vat.* ὁ Ἰσαακος. [b] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπ᾽ αὐτοῦ μετ᾽ Ἀβραμον. [c] Plus quinquennio quam *S. Literæ.* unde *Boſius* contra fidem Codicum emendat, βιώσας γὰρ ἔτη πέντε καὶ ὀγδ. &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΔΕΥΤΕΡΑ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SECUNDO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. [a] ΩΣ Ἠσαῦος καὶ Ἰάκωβος, Ἰσάκου παῖδες ὄντες, [b] διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ἠσαῦος μὲν τὴν Ἰδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

β'. Ὡς [c] Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ἰακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνύντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

γ'. Ὡς αὐτὸς οὗτος, εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

δ'. Ἡ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ [d] τὸν γενόμενον λιμόν.

ε'. Ὅσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν [e] ἐπ᾽ ἔτη τετρακόσια.

ς'. [f] Ἡ Μωϋσέως γέννησις καὶ ἀνατροφή.

ζ'. [g] Ὡς Μωϋσέως ἡγουμένου τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον Ἑβραῖοι· καὶ ἡ θάλασσα αὐτοῖς, διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων, ἀνακοπεῖσα [h] φυγεῖν δι᾽ αὐτῆς παρέσχε.

1. *QUomodo Eſavus & Jacobus, Iſaci filii, habitacula diviſerunt: & Eſavus quidem Idumæam tenuit, Jacobus autem Chananæam.*

2. *Quomodo Joſephus, Jacobi filiorum natu minimus, ex ſomniis, futuræ ſuæ felicitatis prænunciis, fratribus inviſus erat.*

3. *Quomodo idem ille, in Ægyptum venditus ob odium ſibi à fratribus conflatum, & ibi factus clarus & illuſtris fratres habuit ſibi ſubjectos.*

4. *Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.*

5. *De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.*

6. *Quomodo Moyſes natus & nutritus erat.*

7. *Quomodo Hebræi Moyſe duce Ægyptum reliquerunt: atque mare ſciſſum ipſis, Ægyptios fugientibus, viam aperuit.*

---

[a] Ita *MSS.* in *Editis* πῶς Ἠσαῦος. [b] Itidemque ex *MSS.* διείλαντο *Baſ.* & *G.* [c] Ἰωσὴφ *Big.* & *Caſ.* [d] Retinui genus Atticum cum *Baſ.* & *G.* τὴν γενομένην λιμὸν ad vulgus deduxerant *Samb. Big.* & *Caſ.* [e] Ἐπ᾽ ἔτη τετρακόσια *Big.* & *Samb.* Rectior vulgata lectio. ἐπ᾽ ἔτη υ'. nam tot fere annos ſerviles à tribus Patriarchis ac poſteris Hebræis præcipue in Ægypto conſumptos de natali Iſaci ſecundum Moyſen & Stephanum ſupputant. *Bern.* [f] Suppeditarunt nobis id argumenti *Samb. Caſ.* & *Vat.* [g] Prius erat excuſum, Ὡς Μωϋσέως αὐτοῖς ἡγ. τ. Αἴγ. ἐξέλιπον. Κεφ. ς'. Ὡς ἡ θαλ. τοῖς Ἑβραίοις διαφυγεῖν &c. Κεφ. ζ'. [h] Φυγὴν *Big.* & *Samb.*

ΦΛ.[a] ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΥΤΕΡΟΝ.

Περιέχει δὲ ἡ βίβλος ἔτη [b] διακόσια εἴκοσι.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SECUNDUS.

Continet autem tempus annorum CCXX.

CAP. I.

Quomodo Eſavus & Jacobus, Iſaci filii, diviſerunt habitationem: & Eſavo quidem Idumæa, Jacobo Chananæa contigit.

POST Iſaci autem interitum, filii ejus, partiti inter ſe habitationem, eam, quam acceperunt, haud retinuêre. Sed Eſavus quidem, urbe Chebrone fratri conceſſa, habitabat in Saïra; & in Idumæa regnabat, à ſeipſo regionem denominans. Adomus enim cognominatus eſt, ex hujuſmodi cauſa nactus appellationem. A venatu aliquando & labore in canum ductu famelicus reverſus eſt, (adhuc enim in pueritia erat) fratremque inveniens parantem ſibimet in prandium lenticulam, colore valde rubentem, atque illius ergo magis etiam incitatus, rogabat ut *de eo edulio* ſibi daret comedendum. At ille fratrem, fame ejus id efficiente, ætatis prærogativam pro cibo dare compulit: neque is, urgente inedia, primogeniti jure cedere recuſabat, interpoſito jurejurando. unde ob cibi iſtius rubedinem ab æqualibus inter ludendum Adomas nominatus erat. (Hebræi namque rubrum Adoma vocant) atque ideo regionem ita appellavit. Græci vero ipſam, ut honeſtiori vocabulo uterentur, Idumæam denominaverunt.

Eſavus à rubente juſculo, quod contra pretium primogeniti juvenis ſitiebat, Edomi infame cognomentum traxit. Unde regio Idumæa.

Adoma, *rubrum.*

2. Genuit autem filios numero quinque. Quorum Iaus quidem & Ialomus & Coreus

Progenies Eſavi. Gen. c. 36. & 1. Par. c. 1.

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Ἡσαῦος καὶ Ἰάκωβος, Ἰσάκου παῖδες ὄντες, διείλοντο τὴν οἴκησιν· καὶ Ἡσαῦος μὲν Ἰδουμαίαν κατέσχεν, Ἰάκωβος δὲ τὴν Χαναναίαν.

ΜΕΤΑ δὲ τὴν Ἰσάκου τελευτὴν, οἱ παῖδες αὐτοῦ, μερισάμενοι τὴν οἴκησιν πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἣν ἔλαβον [c] ταύτην καὶ κατέσχον. ἀλλ' Ἡσαῦος μὲν, τῆς Χεβρωνίας πόλεως ἐκχωρήσας τῷ ἀδελφῷ, ἐν [d] Σαείρᾳ διῃτᾶτο καὶ τῆς Ἰδουμαίας ἦρχεν. οὕτω καλέσας τὴν χώραν [e] ἀπ' αὐτοῦ. [f] Ἄδωμος γὰρ ἐπωνομάζετο, κατὰ τοιαύτην αἰτίαν τυχὼν τῆς ἐπικλήσεως. ἀπὸ θήρας ποτὲ καὶ πόνου τοῦ περὶ τὸ κυνηγέσιον λιμώττων ἐπανῆλθεν· [g] ἔτι δ' ἦν παῖς τὴν ἡλικίαν· [h] ἐπιτυχὼν δὲ τῷ ἀδελφῷ φακῆν ἐσκευακότι πρὸς ἄριστον αὑτῷ, ξανθὴν σφόδρα τὴν χρόαν, καὶ διὰ [i] τοῦτο ἔτι μᾶλλον ὀρεχθεὶς, ἠξίου παρασχεῖν αὐτῷ πρὸς τροφήν. ὁ δὲ ἀποδόσθαι τὸ πρεσβεῖον αὐτῷ τοῦ φαγεῖν, συνεργῷ χρησάμενος τῇ πείνῃ, τὸν ἀδελφὸν [k] ἠνάγκαζε· κἀκεῖνος, ὑπὸ τοῦ λιμοῦ προαχθεὶς, παραχωρεῖ τῶν πρεσβείων [l] αὐτῷ μεθ' ὅρκων. ἔνθεν διὰ τὴν ξανθότητα τοῦ βρώματος, [m] ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν κατὰ παιδιὰν Ἄδωμος ἐπεκλήθη· [n] Ἀδωμὰ γὰρ Ἑβραῖοι τὸ ἐρυθρὸν καλοῦσι· [o] καὶ τὴν χώραν οὕτως [p] προσηγόρευσεν. Ἕλληνες γὰρ αὐτὴν ἐπὶ τὸ σεμνότερον Ἰδουμαίαν ὠνόμασαν.

β΄. Γίνεται δὲ καὶ πατὴρ παίδων πέντε τὸν ἀριθμόν. ὧν [q] Ἰαοὺς μὲν καὶ [r] Ἰάλομος καὶ [ſ] Κόρεος ἐκ γυναικὸς

---

[a] Φλαουΐου Ἰωσ. Ἰουδ. ἀρχ. λόγος δεύτερος *Baſ. & G.* Ἀρχαιολογίας Ἰωσήπου λόγος δεύτερος *Busb. & Hen.* [b] Ita codices omnes *Græci* & plerique *Latini.* Modum excedit numerus CCCCXXII. quem nobis dedere Typographi *Pariſ. & Col.* [c] Ita *Big. Samb. Caſ. & Vat.* ταύτην κατεῖχον *Busb. & Hen.* ταύτην κατέσχον *Baſ. & G.* [d] Σαείρᾳ *Vat.* [e] Ἀφ' ἑαυτοῦ *Zonaras.* atque *à ſemetipſo* reddit *Vet. Interpr.* [f] Ita *Hen. & Busb.* Ἔδωμος δὲ *Big.* Ἔδωμος γὰρ *Samb. Caſ. Vat. & Zonaras.* Ἄδωμος δὲ *Baſ. & G.* [g] Ita *Big. Samb. Caſ. & Vat.* in *Editis* ἔτι παῖς ὤν. [h] Περιτυχὼν *Vat.* [i] *Al.* τοῦτ' ἔτι μ. [k] Ita *Big.* in *cæteris* ἠνάγκασε. [l] Μεθ' ὅρκων αὐτῷ *Busb. & Hen.* [m] Ita *Bernardus* ex *Codd. Impreſſis* unà cum *MSS.* nam in *MSS.* ὑπὸ τῶν ἡλ. κατὰ παιδιὰν Ἔδωμος ἐπεκλήθη, in *Editis* ὑπὸ τῶν ἡλικιωτῶν Ἄδωμος καλεῖται, κατὰ παιδιὰν ἐπικληθείς. [n] Ἔδωμος *Big. Samb. & Caſ.* Ἔδωμον *Vat.* ſimili plane modo *Vet. Interpr.* [o] Ita *Big. Vat. & Epiphan.* τὴν δὲ χώραν *Baſ. G. & Caſ.* τὴν χώραν *Hen. & Busb.* [p] Προσηγόρευσαν *Vat.* & mox Ἕλληνες δὲ αὐτὴν *Samb. Caſ. & Vat.* [q] Ἰεοὺς LXX. [r] Ita *Bernardus*, ex voce Chaldaïca aut Arabica, quæ *ſcientiam* aut *robur* ſignificat. Ἰέκλωμος *Samb. & Vat.* Ἰέλωμος *Big.* Ἰάλομος *Baſ. & G.* in *Codd. Vet. Interpr.* habemus *Ihelom, Jaëlom, & Hielon.* Ἰεγλὸμ LXX. [ſ] Ita *MSS.* Κόρεος in *Editis.* Κορὲ LXX.

a Sic

κὸς μιᾶς [a] Ἀλιβάμης τοὔνομα· τῶν δὲ λοιπῶν, [b] Ἀλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδας, Ραγύηλος δὲ ἐκ [c] Βασεμάθης [d] ὑπῆρξαν αὐτῷ γεγονότες. καὶ Ησαύου μὲν οὗτοι παῖδες ἦσαν. [e] Ἀλιφάζῃ δὲ γίνονται γνήσιοι παῖδες πέντε· [f] Θήμανος, [g] Ομερος, [h] Σάφους, [i] Γόθαμος, [k] καὶ Κάναζος. Ἀμάληκος γὰρ νόθος ἦν, ἐκ παλλακῆς αὐτῷ γεγονὼς [l] Θαμνάης ὄνομα. οὗτοι κατῴκησαν τῆς Ιδουμαίας τὴν [m] Γοβολῖτιν λεγομένην, καὶ τὴν ἀπὸ Ἀμαλήκου κληθεῖσαν Ἀμαληκῖτιν. πολλὴ γὰρ γενομένη ποτὲ ἡ Ιδουμαία, τότε πάσης αὐτῆς ἀπέσωζεν ὄνομα, καὶ τοῖς μέρεσι τὰς ἀπὸ τῶν οἰκητόρων προσηγορίας διεφύλαξεν.

ex una muliere Alibama nomine: reliquorum vero Aliphazes quidem ex Ada, Raguelus autem ex Baſematha ei ſunt nati. Hos quidem filios habuit Eſavus. Aliphazæ autem quinque legitimi filii fuere: Themanus, Omerus, Saphus, Gothamus, & Canazus. Amalecus enim nothus erat, è Thamnaa concubina ipſi genitus. Iſti habitarunt Idumææ regionem quæ Gobolitis dicta eſt, eamque quæ ab Amaleci nomine Amalecitis eſt appellata. Cum enim late olim pateret Idumæa, univerſa idem nomen tunc obtinuit, parteſque ejus appellationes ab habitatoribus inditas poſtea conſervarunt.

Gobolitæ & Amalecitæ.

β'. ΚΕΦ. β'.

[n] Ὡς Ἰώσηπος, ὁ νεώτατος τῶν Ιακώβου παίδων, ὀνειράτων αὐτῷ προδεικνυόντων τὴν μέλλουσαν εὐδαιμονίαν, ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἐφθονήθη.

ΙΑκώβῳ δὲ συνέβη παρελθεῖν εἰς εὐδαιμονίας μέγεθος, οἷον οὐκ ἄλλῳ τινὶ ῥᾳδίως. πλούτῳ τε γὰρ ὑπερέβαλλε τοὺς ἐπιχωρίους, καὶ παίδων ἀρεταῖς ζηλωτὸς καὶ περίβλεπτος ἦν· οὐδενὸς γὰρ [o] ὅλως ὑστέρουν, ἀλλὰ καὶ πρὸς ἔργα χειρῶν καὶ πόνων ὑπομονὴν ἦσαν εὔψυχοι, καὶ δεινοὶ [p] συνιέναι. τοσαύτην δ' ἄρα τὸ θεῖον αὐτοῦ πρόνοιαν εἶχε καὶ τῆς εὐδαιμονίας ἐπιμέλειαν, ὡς καὶ ἐκ τῶν λυπηρῶν αὐτῷ δοξάντων τὴν ὑπερβολὴν τῶν ἀγαθῶν παρασχεῖν· καὶ [q] ποιῆσαι τῆς ἀπὸ Αἰγύπτου τῶν ἡμετέρων προγόνων ἀναχωρήσεως αἴτιον, αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐξ αὐτοῦ γεγονότας, ὑπὸ τοιαύτης αἰτίας. [r] Ἰώσηπον ἐκ Ραχήλας [s] πεπαιδοποιημένος Ἰάκωβος, διά τε τὴν τοῦ σώματος εὐγένειαν [t] καὶ διὰ ψυχῆς ἀρετήν· φρονήσει γὰρ διέφερε· τῶν ἄλλων [u] πλέον υἱῶν ἠγάπα. τούτῳ παρὰ [x] τῶν ἀδελφῶν ἥ τε τοῦ πατρὸς στοργὴ φθόνον ἐκίνησε καὶ μῖσος, [y] ἥ τε ἐκ τῶν ὀνειράτων ἃ θεασάμενος τῷ τε πατρὶ καὶ τούτοις ἐμήνυσεν, [z] ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλομένη· ζηλοτυπούντων ἄρα τῶν ἀνθρώπων [a] καὶ τὰς τῶν οἰκειοτάτων εὐπραγίας. αἱ δὲ ὄψεις, ἃς κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδεν Ἰώσηπος, τοιαίδε ἦσαν.

β'. Ἐκπεμφθεὶς μετὰ τῶν ἀδελφῶν [b] ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἐπὶ συλλογὴν τῶν καρπῶν θέρους ἀκμάζοντος, ὁρᾷ πολὺ

CAP. II. II.

Quomodo Joſephus, filiorum Jacobi natu minimus, propter ſomnia, futuræ felicitatis prænuncia, in fratrum invidiam incurrit.

JAcobo autem contigit tantam felicitatem aſſequi, quantam vix alius quiſquam. Nam & opibus excellebat inter iſtius regionis incolas, & propter filiorum virtutes ad invidiam felix erat ac conſpicuus: nihil enim eis deerat, ſed & ad opera manuum & laborum tolerantiam bene erant animati, acerrimoque valebant ingenio. Tantam utique ipſius felicitatis curam gerebat *cæleſte* numen, ut etiam ex rebus, ſicut tum videbantur, adverſis maximus ei acceſſerit bonorum cumulus, & per ipſum ejuſque liberos parentibus noſtris viam ad exitum ex Ægypto præmunierit; ex hujuſmodi occaſione. Joſephum ex Rachela ſibi natum Jacobus cum ob corporis venuſtatem tum ob animi virtutem (alios enim prudentia antecellebat) præ cæteris liberis amabat. Is parentis affectus odium & invidiam fratrum in eum concitabat, *ut & prædictio* ex ſomniis quæ ſibi v[illegible] patri ac fratribus indicavit, in argumenta felicitatis ſibi promiſſæ: cum natura hominum proclivis ſit ad res proſperas vel conjunctiſſimorum æmulandas. Viſiones autem, quas per quietem viderat Joſephus, hujuſmodi erant.

Et opibus & liberorum ſolertium progenie claret Jacobus.

Deliciæ patris atque fratrum odium Joſephus, pulchræ indolis vultuſque puer.

2. Miſſus cum fratribus à patre ad fruges meſſis tempore colligendas, viſionem vidit ab

---

[a] Sic *Baſ. G. Hen.* & *Busb.* atque *Alibama* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὀλιβάμης *Big. Samb.* & *Vat.* Ὀλιβάμης *Caſ.* Ὀλιβεμὰ LXX. [b] Ita edere viſum eſt ex *Eliphaz quidem ex Ada* in *Vet. Interpr.* & Ἀδὰ & Ἐλιφὰς in LXX. Ἐλιφάζης μὲν ἐξ Ἀδάσης *Samb.* & *Vat.* Ἀληφάζης μὲν ἐξ Ἀσης *Baſ.* & *G.* [c] Ita *Samb.* & *Caſ.* Μοσεμμάθης *Baſ.* & *G.* Μασεμμάθης *Vat.* Βαθμάθης *Big.* Βασεμμαθ *Euſtath.* ex LXX. Μααλάθης vel Μααλίθης mallit *Bernardus*, quod Synagoga Samaritica ubique legat *Maalath*. [d] Ita *MSS.* ὑπῆρξαντο in *Editis*. [e] In *MSS.* Ἐλιφάζῃ. [f] Θίμανος in *MSS.* in LXX. Θαιμὰν, & in *Euſebio* de Locis Hebr. quem videſis. [g] In *MSS.* Ὀμέρος & Ἀμέρος. in LXX. Ὠμὰρ & Ὠμάν. in *MS. Euſtathii* Ὠμὰρ & in *Codd. Epiphanii* habemus *Omer*, *Omar*, & *Omor*. [h] Ita ex Moyſaïco *Zepho* aut *Sapho* reſtituit *Bern.* in *Editis* Ὀφους, & *Ophus* in *Vet. Interpr.* in *MSS.* Σώφαρος ex Σωφὰρ in LXX. [i] Ita *MSS.* Ἰόθαμος in *Editis*, Γοθὸμ in LXX. & Γοθὰμ ad initium *Paralipom.* [k] Ita ex *Canaz* in melioribus *Epiphanii* Codd. Ὀχίναζος *Samb.* & *Caſ.* Ὀχίναζος *Big.* & *Vat.* Ὀχίναζος *Baſ.* & *G.* καὶ Κενὲζ LXX. [l] Ita *Baſ.* & *G.* rectius quam Θαμνάης ut in *MSS.* nam Θαμνὰ in LXX. [m] In tribus *MSS.* Γοβολίτην. Ex *Euſebio*, & *Steph. Byzant.* (in voce Γέβαλα, ubi Ἀμαληκῖτις pro Αἰμανῖτις reponi jubet *Bern.*) Γεβαλιτήν. [n] Contractius *Busb.* Περὶ τῶν ὀνείρων, ὧν εἶδεν Ἰωσήφ. [o] Vox ὅλως debetur *MSS.* deerat in *Editis*. [p] In *MSS.* συνιέναι. Scripſit forſan συνιέναι quod Ἀττικώτερον eſt. *Bern.* Vide *Philonem*, p. 527. [q] Ποιῶσι *Vat.* [r] Ἰωσὴφ LXX. Ἰώσηφον *Big.* & *Caſ.* [s] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* πεπαιδοποιημένος *Baſ.* & *G.* ἐκ Ραχήλας γεγονὼς *Busb.* & *Hen.* [t] Διὰ τὴν τῆς ψ. *Busb. Hen.* & *Zonaras*. Videſis *Artapanum* apud *Euſeb.* p. 429. *Philonem*, p. 526. & *Trogi* Epitomatorem, l. 36. [u] Πλεῖον in quatuor *MSS.* non ut Athenis ſolent. [x] Illud τῶν ex *MSS.* [y] Ita *Baſ. G. Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Facilius *Busb.* & *Hen.* cum *Zonara* καὶ τὰ ὀνείρατα. *Epiphanius* vertit *ſive ſomnia*, ἢ καὶ τῶν ὀνειράτων, aut ἥτ' ἐκ τῶν ὀνειράτων, aut καὶ τῶν ὀνειράτων. *T. Faber.* (Epp. Vol. 2. p. 304) mavult ἥ τι ἐκ τῶν ὀνειράτων ἀπέβη. adjiciendo verbum, quo ſæpe utitur *Joſephus*, ut mox p. 50. v. 20. Licet emendare, ἥ τι ὅλως (aut [illegible]) τῶν ὀνειράτων. [z] Ita *MSS.* in *Editis* εὐδαιμονίαν καταγγελλόμενα. *Epiphanius* habet *eo quod profectum ejus annunciarent*. Hinc *Bernardus* legit ἐπ' εὐδαιμονίᾳ καταγγελλόμενα. [a] Illud καὶ ex *MSS.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρὰ τοῦ π. *cæteri*. Veſtigia *Philonis* (p. 540.) premit *Joſephus* in hoc ſomnio. Suis verbis hoc viſum enarrat *Zonaras*, neque ab eo multum diſcrepant *Hen.* & *Busb.*

Vidit per quietem fratres ipſum adoratum venientes ariſtarum inſtar capita inclinaſſe. Gen. c. 37.

ab iis quæ dormientibus obverſari ſolent *longe* diverſam: quam experrectus fratribus interpretandam narravit, dicens, ſuum quidem ſibi viſum, prætetita nocte, tritici manipulum, eo quo poſuerat loco, immotum ſtare; illorum vero accurrentes ipſum venerari, ut ſolent dominos ſervi. At illi, cum intellexiſſent viſionem ei potentiam rerumque magnitudinem prænunciare, & fratres quoque in ejus poteſtate futuros, Joſepho quidem, ac ſi iis plane ignoratum eſſet ſomnium, nihil tale interpretati ſunt; ſed *taciti* precabantur ne quid horum, quæ ſuſpicati ſunt, ei *unquam* eveniret: eoque etiam majore in eum odio exardere perſeverarunt.

Somnium aliud Joſephi. Parentes tanquam maxima ſiderum, fratres XI. ut minora, ad genua ejus humiles delabi.

3. Deus autem, adverſus eorum invidiam contendens, alteram viſionem Joſepho immittit priore multo magis mirabilem. Sol ſibi viſus eſt arripere lunam & reliquas ſtellas, ac in terram deſcendere, ipſumque adorare. Hanc viſionem patri, etiam in præſentia fratrum, nihil ex iis mali ſuſpicans, expoſuit; obſecratque, ut quid ſibi vellet, interpretari dignaretur. Ille vero ſomnio lætatur: ejus enim præſagium mente colligens, & eventum ſapienter conjiciens, gaudebat ob ingentia illi prænunciata. Nam felicitatem filio pollicitus eſt, tempuſque conceſſu Dei venturum, quo à parentibus ac fratribus in honore eſſet, & veneratione dignus haberetur: ſolem quidem & lunam matri patrique comparans, quod altera quidem augeret omnia & aleret, alter vero formam rebus & vim cæteram impertiret; ſtellas vero fratribus, cum & ipſi undecim eſſent ſicut & ſtellæ, tum à ſole & luna vim ſuam habeant.

Hinc illa fratrum ſuorum ſimultas, conſilia dira, inſidiæ.

4. Et Jacobus quidem non inficete dedit viſionis interpretationem: fratres vero Joſephi valde contriſtavit tale præſagium. Ac incitati ſunt adverſus eum, veluti extraneum quempiam bona ſomniis iſtis prænunciata habiturum; ac non fratrem, cum quo pariter omnibus fortunis fruituros eſſe veriſimile erat, ut generis participes ita & felicitatis ſocios futuros: atque adoleſcentulum interimere in animum induxerunt. Cumque hoc conſilium ratum habuiſſent, frumentis jam collectis, Sicima profecti (nam regio eſt pecoribus alendis optima & paſcuis percommoda) illic greges curarunt, patrem non præmonentes quod iſtic abituri eſſent. Ille vero, quod hoc neſciret, & nemo ad eum à gregibus adveniret, qui certi aliquid de filiis nunciare potuit, triſti & ſolicito animo rem agitans, illiſque valde metuens, mittit Joſephum ad greges cogniturum de fratribus, & quid agant renunciaturum.

τῶν [a] κατὰ τὴν συνήθειαν ἐπιφαινομένων κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων διαφέρουσαν ὄψιν. Ἰώσηπος ἐγερθεὶς τοῖς ἀδελφοῖς, ὡς κρινοῦσιν αὐτῷ τὸ σημαινόμενον, ἐξέθετο, λέγων, ἰδεῖν ἐπὶ τῆς παρελθούσης νυκτὸς, τὸ μὲν αὐτοῦ δράγμα [b] τῶν πυρῶν ἠρεμοῦν ἐφ' οὗ κατέθηκε τόπου· τὰ δὲ ἐκείνων προστρέχοντα προσκυνεῖν [c] αὐτὸ, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ καὶ μέγεθος πραγμάτων τὴν ὄψιν προλέγουσαν, καὶ κατ' αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν ἐσομένην, τῷ μὲν Ἰωσήπῳ τούτων οὐδὲν, [d] ὡς οὐ γνώριμον αὐτοῖς ὂν τὸ ὄναρ, διεσάφησαν, ἀρὰς δ' ἐποιήσαντο μηδὲν [e] εἰς τέλος παρελθεῖν αὐτῷ ὧν ὑπενόουν· καὶ πρὸς αὐτὸν ἔτι μᾶλλον ἀπεχθῶς ἔχοντες διετέλουν.

γʹ. [f] Τῷ δὲ παρ' αὐτῶν φθόνῳ προσφιλονεικῆσαν τὸ θεῖον, δευτέραν ὄψιν ἐπιπέμπει τῷ Ἰωσήπῳ πολὺ τῆς προτέρας θαυμασιωτέραν. τὸν γὰρ ἥλιον ἔδοξε, τὴν σελήνην παραλαβόντα [g] καὶ τοὺς λοιποὺς ἀστέρας, ἐπὶ τὴν γῆν κατελθεῖν, καὶ προσκυνεῖν αὐτόν. ταύτην τὴν ὄψιν τῷ πατρὶ, μηδὲν παρὰ τῶν ἀδελφῶν κακόηθες ὑφορώμενος, καὶ τούτων παρατυγχανόντων, διεσάφησε, καὶ τί βούλεται σημαίνειν φράσαι [h] παρεκάλει. ὁ δὲ [i] ἥσθη τῷ ὀνείρατι· τὴν γὰρ πρόρρησιν αὐτοῦ τῇ διανοίᾳ συλλαβὼν καὶ μετὰ σοφίας οὐκ ἀσκόπως εἰκάσας, ἔχαιρεν ἐπὶ μεγάλοις τοῖς σημαινομένοις. εὐδαιμονίαν γὰρ [k] τῷ παιδὶ [l] κατήγγελλε, καὶ καιρὸν ἥξειν [m] Θεοῦ δόντος, καθ' ὃν αὐτὸν ὑπό τε τῶν γονέων καὶ τῶν ἀδελφῶν ἔσεσθαι [n] τίμιον καὶ προσκυνήσεως ἄξιον· τὴν μὲν σελήνην καὶ τὸν ἥλιον μητέρι καὶ πατρὶ, τῆς μὲν αὐξούσης ἅπαντα καὶ τρεφούσης, τοῦ δ' ἐκτυποῦντος καὶ τὴν [o] ἄλλην ἰσχὺν ἐντιθέντος, εἰκάζων, τοὺς δ' ἀστέρας τοῖς ἀδελφοῖς, [p] καὶ γὰρ τούτους ἕνδεκα εἶναι καθάπερ καὶ τοὺς ἀστέρας, ἀπό τε ἡλίου καὶ σελήνης τὴν ἰσχὺν λαμβάνοντας.

δʹ. Καὶ ὁ μὲν Ἰάκωβος τοιαύτην οὐκ ἀσυνέτως τῆς ὄψεως τὴν κρίσιν ἐποιήσατο· [q] τοὺς δ' ἀδελφοὺς τοῦ Ἰωσήπου σφόδρα ἐλύπησε τὰ προειρημένα. καὶ διετέθησαν ὡς ἐπ' ἀλλοτρίῳ τινὶ, μέλλοντι τὰ σημαινόμενα διὰ τῶν ὀνειράτων ἀγαθὰ [r] ἕξειν, ἀλλ' οὐκ ἀδελφῷ, καὶ ὧν συναπολαύσειν αὐτῷ εἰκὸς ἦν, κοινωνοὺς [s] ὡς τῆς γενέσεως οὕτως καὶ τῆς εὐδαιμονίας [t] ἐσομένους· ἀνελεῖν τε ὡρμήκεσαν τὸ μειράκιον. καὶ ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν, [u] ἐπεὶ τὰ τῆς συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐπὶ Σικίμων τραπέντες· χώρα δ' ἐστὶν αὕτη βόσκειν ἀγαθὴ θρέμματα, καὶ νομὰς ἐκτρέφειν· αὐτόθι τῶν ποιμνίων [x] ἐπεμελοῦντο, μὴ προδηλώσαντες τῷ πατρὶ τὴν ἐκεῖσε ἄφιξιν. ὁ δὲ ὑπὸ τῆς ἀγνοίας, καὶ τοῦ μηδὲ ἀπὸ τῶν ποιμνίων πρὸς αὐτὸν ἀφικέσθαι τινὰ [y] τῶν περὶ τῶν παίδων αὐτῷ τ' ἀληθὲς σημαίνειν δυναμένων, [z] σκυθρωπότερον τὴν περὶ αὐτῶν διάνοιαν λαμβάνων, καὶ περιδεὴς ὢν, πέμπει τὸν Ἰώσηπον εἰς τὰ ποίμνια μαθησόμενον τὰ περὶ τῶν ἀδελφῶν, καὶ τί πράττοιεν σημανοῦντα.

ΚΕΦ.

---

[a] Κατὰ συνήθειαν *Vat.* [b] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* αὐτῷ *Hen. Busb. Baſ.* & *G.* Verba ſequentia in *MSS.* conſervata, καθάπερ οἱ δοῦλοι τοὺς δεσπότας. οἱ δὲ, συνέντες ἰσχὺν αὐτῷ, omiſerunt *Baſ.* & *G.* [d] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in cæteris, ὡς ἀγνώρισμα τὸ ὄναρ αὐτοῖς. [e] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτῷ παρελθεῖν εἰς τέλος ὧν ὑπ. *Baſ.* & *G.* εἰς τέλος αὐτῶν παρελθεῖν ὧν ὑπ. *Vat.* [f] Ita *Big.* & *Samb.* τῷ δὲ ἐπ' αὐτῷ *Baſ.* & *G.* τῷ δὲ παρ' αὐτοῖς φθ. *Vat.* [g] Sic in omnibus *MSS.* ἐς τοὺς ἀστέρας τοὺς λοιποὺς *Baſ.* & *G.* Paria cum *Zonara* habent *Busb.* & *Hen.* quem videſis p. 16. *Edit. Baſ.* [h] Ita cum *Vat.* in *aliis* παρεκάλει. [i] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* ὁ δὲ ἥσθεις *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* [k] Τῶν παίδων *Vat.* [l] Sic, ut amat *Joſephus*, in *Big. Samb.* & *Vat.* κατήγγειλε *Hen.* & *Busb.* κατήγγελλεν *Editionum* par. [m] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Θεοῦ ζῶντος in *Editis.* [n] Sic in *MSS.* τιμῆς καὶ πρ. *Baſ.* & *G.* [o] Vocem ἄλλην reſtituimus ex *MSS.* [p] Iterum ex *MSS.* in *Editis* τῷ τούτους ἕνδεκα εἶναι, καθάπερ τοὺς ἀστέρας. [q] Ita *MSS.* τοὺς ἀδελφοὺς *Baſ.* & *G.* [r] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* ἥξειν reliqui omnes. [s] Illud ὡς ex *MSS.* [t] Ἐσομένους, ἀνελεῖν ὡρμ. *Samb.* & *Epiphan.* [u] Ita in *MSS.* ἐπειδὴ τὰ συγκομιδῆς αὐτοῖς πέρας ἦχεν, ἐπὶ Συχιμῶσι *Baſ.* & *G.* [x] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπεμελοῦντο *Vat.* ἐπιμέλειν *Baſ.* & *G.* [y] Sic *Big.* & *Samb.* τῶν περὶ τῶν παίδων *Alii.* [z] Σκυθρωποτέραν *Vat.*

ΚΕΦ. γʹ.

Ὡς [a] Ἰώσηπος, οὕτως εἰς Αἴγυπτον πραθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, καὶ γενόμενος ἐπίσημος ἐκεῖ καὶ λαμπρὸς τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Οἱ δὲ, τὸν ἀδελφὸν ὡς εἶδον πρὸς αὐτοὺς ἀφιγμένον, ἥσθησαν μὲν, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐπ' οἰκείου παρουσίᾳ, καὶ πατρὸς ἀπεσταλκότος, ἀλλ' ὡς ἐπ' ἐχθροῦ, καὶ ταῖς χερσὶν αὐτῶν κατὰ θείαν βούλησιν παραδοθέντος· ἀναιρεῖν τε ἤδη, [b] καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβαλέσθαι καιρὸν, ὡρμήκεσαν. [c] οὕτω δ' αὐτοὺς Ῥούβηλος ὁρῶν ἔχοντας ὁ πρεσβύτατος αὐτῶν, καὶ πρὸς τὴν πρᾶξιν [d] ὡμονοηκότας, ἐπειρᾶτο κατέχειν· ὑποδεικνὺς τὸ μέγεθος τοῦ τολμήματος, [e] καὶ τὸ ἀπ' αὐτοῦ μῦσος. ὡς πονηρὸν μὲν καὶ Θεῷ, καὶ ἀνθρώποις ἀνόσιον δοκοῦν, καὶ τὸ μὴ συγγενοῦς ἀνθρώπου χειρουργῆσαι φόνον· πολὺ μέντοι μιαρώτερον τὸ σφαγὴν ἀδελφοῦ δράσαντας ὀφθῆναι, ᾧ [f] πατήρ τε ἀναιρουμένῳ συναδικεῖται, καὶ μήτηρ εἰς πένθος καὶ παιδὸς ἀποστέρησιν, οὐ κατ' ἀνθρώπινον [g] γινομένην νόμον, συγκατασπᾶται. [h] τούτων δ' οὖν αὐτῶν αἰδῶ λαβόντας, καὶ τῷ λογισμῷ τί καὶ πείσονται τεθνηκότος αὐτοῖς παιδὸς ἀγαθοῦ καὶ νεωτάτου παραθεμένους, ἀποσχέσθαι τοῦ τολμήματος παρεκάλει, καὶ τὸν Θεὸν δείσαντας, [i] ὃς θεατὴς ἅμα καὶ μάρτυς ἤδη καὶ τῆς βουλῆς αὐτῶν τῆς [k] ἐπὶ τὸν ἀδελφὸν γεγενημένης. ἀποστάντας τῆς μὲν πράξεως ἀγαπήσειν, μετανοίᾳ καὶ τῷ σωφρονεῖν εἴξαντας· προελθόντας δ' ἐπὶ τοὔργον οὐκ ἔστιν ἣν οὐκ [l] εἰσπράξαιτο τῆς ἀδελφοκτονίας δίκην, [m] μιάναντας αὐτοῦ τὴν πανταχοῦ παροῦσαν πρόνοιαν, καὶ μήτε τῶν ἐπ' ἐρημίαις πραττομένων ὑστεροῦσαν, μήτε τῶν κατὰ τὰς πόλεις. [n] ὅπου γὰρ ἂν ἄνθρωπος ᾖ, χρὴ δοκεῖν ἐνταῦθα παρεῖναι καὶ τὸν Θεόν. τό τε συνειδὸς αὐτοὺς τὸ ἴδιον ἕξειν ἐχθρὸν ἐπὶ τοῖς τολμηθεῖσιν ἔλεγεν· ὃ μήτε τοῖς ἀγαθὸν αὐτὸ ἔχουσι, μήτε τοιοῦτον ὁποῖον αὐτοῖς συνοικήσει τὸν ἀδελφὸν ἀνελοῦσιν, ἐστὶν [o] ἀποδρᾶσαι. προσετίθει δὲ καὶ ταῦτα τοῖς προειρημένοις, ὡς ἀδελφὸν οὐδὲ ἀδικήσαντα κτείνειν ὅσιον· καλὸν δὲ καὶ τὸ μὴ μνησικακεῖν τοῖς οὕτω φίλοις, ὑπὲρ ὧν [p] ἁμαρτάνειν ἔδοξαν. Ἰώσηπον δὲ οὐδὲ πονηρὸν εἰς αὐτοὺς γεγενημένον [q] διαφθεροῦσιν· ᾧ [r] καὶ τὸ τῆς ἡλικίας ἀσθενὲς ἔλεον μᾶλλον καὶ τὴν [s] παρ' αὐτῶν ἐρανίζεται κηδεμονίαν. ἥ τε αἰτία τῆς ἀναιρέσεως πολὺ [t] χείρω τὴν πρᾶξιν αὐτῶν τίθησι· διὰ φθόνον [u] τῶν τε ἐσομένων ἀγαθῶν αὐτῷ τοῦ ζῆν ἐξαγαγεῖν διεγνωκότων,

CAP. III.

Quomodo Joſephus à fratribus, quod ejus odio flagrarent, in Ægyptum venditus, & clarus ibi factus & illuſtris fratres in ſua poteſtate habuit.

ILLI autem, ut fratrem ad ſe venientem conſpexerunt, gaviſi ſunt, non quaſi ob adventum familiaris *alicujus* & à patre miſſi, ſed tanquam inimici, & in manus ſuas Dei voluntate traditi: ac confeſtim, & ne occaſionem ex manibus elabi ſinant, ad illum perimendum ſeſe expediunt. Rubenus vero, inter iſtos natu maximus, cum eos ita ſe habere vidiſſet, ſuperque ea re conſentientes, tentabat *eorum impetum* continere: oſtendens facinus fore audaciſſimum ſimul ac ſceleſtiſſimum. Ut nefarium quidem & Deo viſum iri, & hominibus flagitioſum, etiam non conſanguinei cædem perpetrare; multo autem ſceleſtius fratris necis reos deprehendi; quo ſublato etiam in patrem redundaret injuria, materque in luctum & orbitatem, non ex lege mortalitatis illatam, conjiceretur. Igitur ut ipſos reveriti, reputanteſque ſecum quantum perpeſſuri eſſent, filio cum optimo tum natu minimo eis erepto, incœpto deſiſterent tam audaci, obſecrabat; etiam præ timore Dei, qui ſpectator ac teſtis foret conſilii contra fratrem initi. Si quidem à facinore abſtinerent, fore ut *Deus* illos amaret, ad pœnitentiam ſanamque mentem adductos: ſin pergerent ad opus, nullas eſſe pœnas quas ab eis ob fratris cædem non repeteret; ut qui providentiam ejus ubique præſentem violaſſent, cui nihil latere poteſt, ſive in ſolitudine peragatur, ſive in urbium frequentia. Ubicunque enim eſt homo, exiſtimandum ibi Deum quoque adeſſe. Quin & propriam conſcientiam, ſi hoc ipſum patrare auderent, ſibimet adverſaturam eſſe ajebat: quam nemo poteſt fugere, ſive bonam conſervare ſtudeat, ſive talem nactus fuerit, qualis ipſos inſectatura eſt, ſi fratrem interfecerint. Inſuper autem hæc prædictis adjiciebat, nefas eſſe cuiquam fratrem, licet injuſtum, interimere: ſatius vero eſſe ita amicos non ulciſci & perſequi, ſi quid peccaſſe videantur. Joſephum vero, qui nequaquam malignus in ipſos exſtiterit, occident: cujus ætas tenera miſericordiam potius commoveret, curamque ab iis & tutelam impetraret. Cauſa etiam cædis plurimum auget facti hujus indignitatem, quod ob invidiam futuræ ejus felicitatis vitam ei adimere ſtatuerint,

Pro fratre apud cæteros intercedit Rubelus, oratione pia ac facunda.

qua

---

a Hypotheſin paulo breviorem habet *Busb.* περὶ τῆς πρὸς τοὺς ἐμπόρους Ἀράβας πράσεως Ἰωσήφ. *b* Καὶ μὴ τὸν ἐν ποσὶν ὑπερβάλλεσθαι *Vat.* *c* Οὕτως δ' αὐτοὺς *Samb.* *d* Ita *Big.* & *Samb.* ὁμογνωμονηκότας *alii.* *e* Sic in *Big.* & *Samb.* quibus etiam convenit *Vet. Interpr.* τὸ ἐπ' αὐτῷ μῖσος in aliis *MSS.* & *Editis.* Hiſce ſimilia retulit *Philo*, p. 528. B. ἐπὶ τοσοῦτον προῆγεν ὀργῆς &c. *f* Πατὴρ μὲν ἀν. *Vat.* *g* Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* Γινόμενον *Big.* & *Samb.* γινόμενα *Vat.* *h* Τούτων τε οὖν *Vat.* *i* Ita *Big.* & *Samb.* ὡς θεατὴς in *reliquis.* ὡς θεατὴν ἅμα καὶ μάρτυρα corrigit *T. Faber*, in Epp. Crit. l. 2. Ep. 68. mox idem ſine neceſſitate ἀποστάντων μὲν &c. dein εἰξάντων. iterumque infeliciori conjectura, οὐκ ἔστιν ἣν οὐκ εἰσπράξηται τ. ἀ. δίκην, μὴ δεδιότας αὐτοῦ. *k* Ἐπὶ τῷ ἀδελφῷ *Vat.* & mox ἀγαπήσειν. *l* Ita *Samb.* & *Vat.* εἰσπράξηται *Baſ.* & *G.* εἰσπράξαιτο *Big. Caſ.* & *Epiphan.* *m* Sic *Big. Caſ.* & *Vat.* μιαίνοντας *Baſ.* & *G.* *n* Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὅπου γὰρ ἄνθρωπος ἂν ᾖ in *aliis.* *o* Ex *Big.* & *Caſ.* ἀποδρᾶναι *Samb. Vat. Baſ.* & *G.* *p* Ita *Big. Caſ.* & *Vat.* ἁμαρτεῖν ἐδόκησαν *Baſ.* & *G.* *q* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθείρουσιν in *Editis.* *r* Illud καὶ ex *MSS.* *s* Ita *Vet. Interpr.* correxit *Bernardus* pro παρ' ὑμῶν αὐτῶν *librorum Græcorum*, quot verſare mihi adhuc licuit. *t* Ex *MSS.* quod Ἁπλούστερον *Editorum* χείρονα. *u* Ita *Big.* & *Samb.* τῶν ἐσομ. *alii.*

u Ita

qua ex æquo fruituri erant conſortionem cum illo habentes ſociabilem, utpote qui non alieni eſſent ſed cognatione conjuncti. Debere enim exiſtimare ipſorum eſſe quicquid Joſepho largietur Deus: ac proinde par eſſe ut cogitarent, iracundiam *cœleſtem* gravius illis incubituram, ſi eum perimendo, qui ab ipſo Deo omni bona fortuna dignus eſt habitus, hunc ipſum Deo auferrent, quem tanta cumulaturus eſt felicitate.

2. Ac Rubelus quidem hæc dicens, prætereaque pluribus etiam *illos* obſecrans, conabatur eos à fratricidio abſterrere. Poſtquam autem ipſos nihilo placatiores factos viderat, ſed in eo eſſe ut ad cædem properarent; conſilium dedit ut ſaltem necis modo malum paululum mitigarent. Ultionem etenim meditantes primum admonuit, ut oratione flecterentur. Cum vero prævaluiſſent ut fratrem tollerent, dicebat fore ut leviori peccato tenerentur, ſi in iis ad quæ jam hortatur ſibimet pareant. Sic enim finem ſuum, ad quem feſtinant, conſequuturos eſſe; ſed alio modo, ac (ut in dubiis *licet conjicere*) minus odioſo. Nam obteſtatus eſt ipſos, ne ſuas ipſi manus fratri injicerent, ſed in proximum puteum conjectum illic emori ſinerent, atque ita * pollutas manus lucrifacerent. Cum autem hiſce aſſenſum dediſſent juvenes, Rubelus, puerum abducens & fune religans, leniter eum in puteum demiſit; erat enim bene ſiccus. Et ille quidem, hoc facto, abiit paſcua commoda quæſiturus.

Joſephus in lacum ſiccum demittitur, ſuadente Rubelo.

3. Judas autem, qui & ipſe unus è Jacobi filiis, conſpicatus mercatores Arabas generis Iſmaëlitici, aromata & Syras merces deferentes ad Ægyptios è terra Galadena, poſt diſceſſum Rubeli conſilium dedit fratribus, ut Joſephum extrahentes venderent eum Arabibus. Nam etiamſi & illum, quam longiſſime ablegatum, apud exteros mori contigerit, fore tamen ut hoc pacto ſemet ſceleris puros conſervarent. Hoc igitur cum placuiſſet conſilium, Joſephum ex puteo receptum viginti minis vendunt mercatoribus, annos ſeptendecim natum. Rubelus autem, nocte ad puteum veniens, inſciis fratribus Joſephum ſervare ſecum ſtatuit. Ac dum inclamanti non reſponderet, ille, ſuſpicatus poſt diſceſſum ſuum interemptum eſſe, fratres incuſabat. Cum vero rem geſtam ei enarraſſent, lugere deſiit.

Viginti demum minis venditur Iſmaëlitis, annos habens XVII. Gen. c. 37.

Rubeli pietas.

4. Ut primum vero hæc in Joſephum à fratribus perpetrata eſſent, conſultare cœperunt quid demum agerent; ut patris ſuſpicionem evitare poſſent. Placuit igitur tunicam, qua quidem indutus Joſephus ad eos venerat,

Tunica Joſephi tanquam diſcerpti affligunt animum Jacobi cruentantque ingratiſſimi filii.

[a] ὧν τὸ ἴσον [b] ἀπολαύσουσι κοινωνοῦντες αὐτῷ [c] τῆς μετουσίας, οὐκ ἀλλοτρίων ὄντων ἀλλ' οἰκείων. ἴδια γὰρ [d] ἦν αὐτῶν ὑπολαμβάνειν, ὅσα Θεὸς Ἰωσήπῳ δώσει· προσήκειν οὖν τὴν ὀργὴν [e] καὶ διὰ τοῦτο αὐτοὺς καλῶς ἔχειν χαλεπωτέραν ἔσεσθαι νομίζειν, εἰ τὸν ὑπὸ [f] αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ κεκριμένον τῶν ἐλπιζομένων ἀγαθῶν ἄξιον ἀποκτείναντες, ἀφαιρήσονται τὸν Θεὸν ᾧ ταῦτα [g] χαρίσεται.

β'. Καὶ ὁ μὲν Ῥούβηλος ταῦτα λέγων, καὶ πρὸς τούτοις ἔτι πλείω καὶ δεόμενος, ἐπειρᾶτο [h] τῆς ἀδελφοκτονίας αὐτοὺς ἀποτρέπειν. ἐπεὶ δ' οὐδὲν μετριωτέρους ὑπὸ τῶν λόγων ἑώρα γεγενημένους, ἀλλὰ σπεύδοντας ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν, [i] συνεβούλευε τὸ κακὸν αὐτοὺς ἐπιεικέστερον ποιῆσαι τῷ τρόπῳ τῆς ἀναιρέσεως. καὶ γὰρ [k] ἀμυνομένοις παρῄνεσε τὸ πρῶτον, πεπεῖσθαι [l] λέγων αὐτούς. ἐπεὶ δ' ἐκράτησαν ὥστ' ἀνελεῖν τὸν ἀδελφὸν, οὐκ ἔσεσθαι σφόδρα κακοὺς οἷς νῦν παραινεῖ πεισθέντας [m] ἔλεγεν. ἐν γὰρ τούτοις εἶναι καὶ τὸ ἔργον, ἐφ' ὃ σπεύδουσιν· οὐ μέντοι τοιοῦτον, ἀλλ' ὡς ἐν ἀπόροις κουφότερον. ἠξίου γὰρ αὐτοὺς αὐτόχειρας μὲν μὴ γενέσθαι τἀδελφοῦ· ῥίψαντας δὲ εἰς τὸν παρακείμενον λάκκον οὕτως ἀποθανεῖν ἐᾶσαι, [n] καὶ τό γε μιανθῆναι τὰς χεῖρας αὐτοὺς κερδαίνειν. συναινεσάντων δὲ τούτοις τῶν νεανίσκων, παραλαβὼν Ῥούβηλος τὸ μειράκιον καὶ καλωδίου ἐκδήσας, ἠρέμα καθίμησεν εἰς τὸν λάκκον· καὶ γὰρ ἱκανῶς ἄνυδρος ἦν. καὶ ὁ μὲν, τοῦτο ποιήσας, ἀπαλλάσσεται κατὰ ζήτησιν χωρίων πρὸς νομὰς ἐπιτηδείων.

γ'. Ἰούδας δὲ, καὶ αὐτὸς ὢν τῶν Ἰακώβου παίδων, ἐμπόρους ἰδὼν Ἄραβας τοῦ Ἰσμαηλιτῶν γένους, ἀρώματα καὶ Σύρια φορτία κομίζοντας [o] Αἰγυπτίοις ἐκ τῆς Γαλαδηνῆς, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τοῦ [p] Ῥουβήλου τοῖς ἀδελφοῖς συνεβούλευσεν ἀνιμήσασι τὸν Ἰώσηπον ἀπεμπολῆσαι τοῖς Ἄραψιν· ἐκεῖνόν τε γὰρ ὅτι πορρωτάτω γενόμενον, [q] κἂν τεθνήξεσθαι παρὰ τοῖς ξένοις, αὐτούς τε τοῦ μιάσματος οὕτως ἀπαλλαγήσεσθαι. δόξαν οὖν τοῦτο, τοῖς ἐμπόροις ἀποδίδονται τὸν Ἰώσηπον ἀνελκύσαντες ἐκ τοῦ λάκκου μνῶν εἴκοσιν, ἑπτακαίδεκα ἐτῶν γεγονότα. Ῥούβηλος δὲ, νύκτωρ ἐπὶ τὸν λάκκον ἐλθὼν, σῶσαι τοὺς ἀδελφοὺς λαθὼν τὸν Ἰώσηπον ἐγνώκει. καὶ ὡς ἀνακαλουμένῳ μὴ ὑπήκουσε· δείσας μὴ ἐφθάρκασιν αὐτὸν μετὰ τὴν ἀναχώρησιν αὐτοῦ, κατεμέμφετο τοὺς ἀδελφούς. τῶν δὲ τὸ πραχθὲν αὐτῷ φρασάντων, παύεται τοῦ πένθους [r] Ῥούβηλος.

δ'. Ὡς δὲ ταῦτα περὶ τὸν Ἰώσηπον τοῖς ἀδελφοῖς ἐπέπρακτο· τί ποιήσαντες ἂν ἔξω τῆς ὑπονοίας παρὰ τῷ πατρὶ γενηθεῖεν, ἐζήτουν. καὶ δὴ τὸν χιτωνίσκον, ὃν ἀφῖκτο μὲν πρὸς αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος ἐνδεδυμένος

περιῃρήκεσαν

---

[a] Ὧν κατὰ τὸ ἴσον *Vat.* [b] Ἀπολαύουσι *Samb.* & *Caſ.* [c] Ita *Libri* omnes *Gr.* pariterque *communione* in *Latinis.* Locutio illa πλεονάζει. ut *ſociabilis conſortio* apud *Livium.* ἀπολαυσίας reponit *T. Faber.* [d] Εἶναι *Big.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ διὰ τοῦτο τὸ *Caſ.* καὶ δι' αὐτοῦ τὸ αὐτοὺς *Vat.* καὶ διὰ τὸ καλῶς &c. *Baſ.* & *G.* [f] Illa τοῦ Θεοῦ ex *MSS.* [g] Ita *Big.* & *Vat.* χαρίσηται in *reliquis.* [h] Sic *Samb.* & *Vat.* τοῖς τῶν ἀδ. *cæteri.* [i] Συνεβούλευσε *Vat.* ut habetur mox infra, v. 32. συνεβουλεύετο *Hen.* [k] Ἀμυνόμενος malit *Heraldus*, Digreſſionum l. 2. c. 8. [l] Θέλων αὐτοὺς *Heraldus.* λόγοις αὐτοῦ legendum eſſe contendit *T. Faber.* phraſi *Joſephi* (ut inquit *Bernardus*) ita violata. Inſtanter etenim ibidem ſignificat modus πεπεῖσθαι, ritu Attico. Simile quid habet *Joſephus*, p. 23. v. 29. [m] Vox ἔλεγεν ex *MSS.* nam abfuit *Baſ.* & *G.* [n] Καὶ τόγε μὴ μιανθῆναι *Big. Samb.* & *Vat.* Vide *Philonem*, p. 528. ex quo ſua hauſiſſe videtur *Zonaras*, p. 16. [o] Ita in *MSS.* εἰς Αἴγυπτον *Baſ.* & *G.* ex verſione LXX. Pariter de illo facinore *Philo*, p. 528. Paulo etiam diverſus ab his *Artapanus* apud *Euſeb.* in Præp. Evangel. p. 429. [p] *Al.* τοῦ Ῥουβήλου. [q] Ita ex *MSS.* in *Editis* κἂν τεθνήξεσθαι τοῖς ξένοις, ἑαυτούς τε. [r] Sic *MSS.* ὁ Ῥούβηλος *Baſ.* & *G.* Rubeli autem expoſtulationem quære apud *Philonem*, p. 528. * Quod eſt, *fratricidii crimen evitare.* Sic κερδῆσαι ὕβριν in *Act. Apoſtol.*

a Ita

περιῃρήκεσαν δ' αὐτὸν ὅτι καθίεσαν εἰς τὸν λάκκον· ἔδοξεν αὐτοῖς διασπαράξασιν αἵματι [a] τράγων μολῦναι καὶ τῷ πατρὶ δεῖξαι φέροντας, ὡς ἂν ὑπὸ θηρίων αὐτῷ φανείη διεφθαρμένος. καὶ τοῦτο ποιήσαντες, ἧκον πρὸς τὸν πρεσβύτην, ἤδη τῶν περὶ τὸν υἱὸν εἰς γνῶσιν [b] ἀφιγμένων. ἔλεγον δὲ τὸν μὲν Ἰώσηπον οὔτ' ἰδεῖν, [c] οὔθ' ᾗ κέχρηται συμφορᾷ μεμαθηκέναι· χιτῶνα δὲ τοῦτον εὑρεῖν ᾑμαγμένον καὶ λελακισμένον. ὅθεν αὐτοῖς ὑπόνοιαν εἶναι, περιπεσόντα θηρίοις αὐτὸν ἀπολωλέναι· εἴγε τοῦτον ἐνδεδυμένος οἴκοθεν ἐστάλη. Ἰάκωβος δὲ ἐπὶ κουφοτέραις ὢν ἐλπίσιν, ὡς ἠνδραποδισμένου δῆθεν αὐτῷ τοῦ παιδὸς, τοῦτον μὲν ἀφίησι τὸν λογισμόν. πίστιν δ' αὐτοῦ τῆς τελευτῆς ἐναργῆ τὸν χιτῶνα ὑπολαβών· καὶ γὰρ ἐγνώριζεν ὡς ἐκεῖνον αὐτὸν ἐνδεδυμένον ἐκπέμποι πρὸς τοὺς ἀδελφούς· ὡς ἐπὶ νεκρῷ τὸ λοιπὸν οὕτως διέκειτο ἐπὶ τῷ μειρακίῳ πενθῶν. καὶ ὡς ἑνὸς πατὴρ ὢν, καὶ τῆς ἐξ ἄλλων [d] παραμυθίας ἐστερημένος, οὕτως ἦν περὶ τῷ κακῷ, πρὶν ἢ τοῖς ἀδελφοῖς συμβαλεῖν, εἰκάζων ὑπὸ θηρίων Ἰώσηπον ἀφανῆ γεγονέναι. ἐκαθέζετο δὲ [e] σακκίον ἐξαψάμενος καὶ τῇ λύπῃ βαρὺς, ὡς [f] μήτε ὑπὸ παίδων παρηγορούντων αὐτῶν ῥᾴονα γενέσθαι, μήτε κάμνοντα τοῖς πόνοις ἀπαγορεύειν.

(nam ipſam ei demiſſo in puteum detraxerant) diſcerptam ſanguine hircino fœdare; atque ita patri allatam oſtendere, ut ei videretur *filius* à feris devoratus. Atque hoc facto venerunt ad ſenem, cum jam aliquid de filio reſciviſſet. Ajebant autem Joſephum quidem neque vidiſſe ſe, neque ſcire quid illi evenerit, tunicam tamen iſtam cruentatam & laceram inveniſſe. unde & illis crevit ſuſpicio, belluarum incurſu mortem oppetiiſſe; ſi ea indutus domo exiverit. Jacobus autem cum exiguam ſpem habuiſſet, fore ſcilicet ut aliquo captivus abduceretur puer, ab hac quidem cogitatione diſceſſit. At manifeſtum necis indicium tunicam ratus (agnoſcebat enim eam eſſe qua indutum ad fratres miſerat) poſtea ita ſe habuit, adoleſcentem lugendo, quaſi interiiſſet. Atque tam male erat illi, ac ſi unius pater exſtitiſſet, & aliorum conſolatione privatus; etiam, priuſquam cum fratribus colloqueretur, Joſephum à feris diſcerptum periiſſe conjiciens. Sedebat autem ſacco amictus & dolore oppreſſus, ut neque filii conſolando quicquam proficerent, neque ipſe luctum laſſitudine remitteret.

ΚΕΦ. δ'.

Τῆς Ἰωσήπου ἁγνείας τὸ ἐπιφανές.

Ἰώσηπον δὲ, πωλούμενον ὑπὸ τῶν ἐμπόρων, ὠνησάμενος Πετεφρῆς, ἀνὴρ Αἰγύπτιος, ἐπὶ τῶν Φαραώθου μαγείρων τοῦ βασιλέως, εἶχεν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ· [g] παιδείαν δὲ τὴν ἐλευθέριον ἐπαίδευε, καὶ διαίτῃ χρῆσθαι κρείττονι τῆς ἐπὶ δούλῳ τύχης ἐπέτρεπεν· ἐγχειρίζει τε τὴν τῶν κατὰ τὸν οἶκον [h] αὐτοῦ πρόνοιαν. ὁ δὲ τούτων τε [i] ἀπέλαυε, καὶ τὴν ἀρετὴν, ἥτις ἦν περὶ αὐτὸν, οὐδ' ὑπὸ τῆς μεταβολῆς [k] ἐγκατέλειπεν· ἀλλὰ διέδειξε τὸ φρόνημα κρατεῖν τῶν ἐν τῷ βίῳ δυσκόλων δυνάμενον, οἷς ἂν παρῇ γνησίως, καὶ μὴ πρὸς τὰς εὐπραγίας τὰς κατὰ καιρὸν μόνον ἡρμοσμένον.

β'. [l] Τῆς γὰρ τοῦ δεσπότου γυναικὸς, διά τε τὴν εὐμορφίαν καὶ τὴν περὶ τὰς πράξεις αὐτοῦ δεξιότητα, ἐρωτικῶς διατεθείσης, καὶ νομιζούσης, εἰ ποιήσειεν αὐτῷ τοῦτο φανερὸν, ῥᾳδίως πείσειν αὐτὸν εἰς ὁμιλίαν ἐλθεῖν, εὐτύχημα ἡγησάμενον τὸ τὴν δέσποιναν αὐτοῦ δεηθῆναι· καὶ πρὸς τὸ σχῆμα τῆς τότε δουλείας, ἀλλ' οὐ πρὸς τὸν τρόπον ἀφορώσης, τὸν καὶ παρὰ τὴν μεταβολὴν παραμένοντα· τήν τε ἐπιθυμίαν αὐτῷ ποιησάσης καταφανῆ, καὶ λόγους προσφερούσης περὶ μίξεως, παρέπεμπε τὴν ἀξίωσιν, οὐ κρίνας ὅσιον εἶναι τοιαύτην αὐτῇ [m] διδόναι χάριν, ἐν ᾗ τοῦ πριαμένου καὶ τοσαύτης ἠξιωκότος τιμῆς ἀδικίαν συνέβαινεν εἶναι καὶ ὕβριν. ἀλλὰ [n] κρατεῖν τε

CAP. IV.

Inſignis Joſephi continentia.

Domus Petephrenæ procurator Joſephus. Gen. c. 39.

JOſephum autem venditum à mercatoribus cum emiſſet Petephres, vir Ægyptius, qui Pharaothis regis coquis præerat, *eum* ſummo in honore habuit. Nam & diſciplinis liberalibus eum inſtituendum curavit, & victu meliore, quam pro ſervili conditione, uti permiſit, eumque ſuæ domui præfecit. Is vero hiſce fruebatur, non tamen virtutem, qua præditus erat, propter hanc *ſui ſtatus* mutationem deſeruit: ſed oſtendit prudentiam difficillima quæque in vita poſſe ſuperare, ſi quibus adſit pura & infucata, nec ad præſentem tantum felicitatem accommodata.

Juvenem decorum male deperit hera ſua. Gen. c. 39.

2. Cum enim uxor herilis, cum ob formæ elegantiam tum ob dexteritatem ejus in rebus agendis, amore eſſet incenſa, ac putaret, ſi hoc ei aperiret, fore ut facilius ad amplexus alliceretur, in parte felicitatis poſiturus quòd hera illum peteret, (nam ad habitum ſervitutis præſentis, non ad mores, qui ſtatu etiam mutato permanerent, reſpiciebat) adeoque ſuum, quo flagrabat, ei proderet deſiderium, & ſermones ſereret de concubitu; *ille* preces ejus repulit, nefas eſſe ducens tali eam gratia impertire, quæ illi, qui eum emerat & tanto dignatus erat honore, in injuriam cederet & contumeliam. Quin & ipſam admonebat

---

[a] Ita in *MSS.* τράγου *Baſ. G. aliique.* [b] Sic *Caſ.* & *Samb.* ἀφιγμένον *cæteri.* [c] Ita *Big. Samb. Buſb.* & *Vat.* οὔτ' οἷα *Baſ. G.* & *Caſ.* οὔτ' εἰ *Hen.* & *Vet. Interpr.* [d] Sic *Samb.* in *reliquis* παραμυθείας. utrumque approbat *Apollonius.* In ſequentibus pro οὕτως ἦν περὶ τῷ κακῷ, mallem reſcribere, οὕτως ἦν παρ' αὐτῷ κακῶς. nam *Epiphanius* ad hunc modum locum vertit, *ita enim erat apud ſemetipſum male, priuſquam cum fratribus* &c. [e] Σάκκον *Buſb. Hen.* & *Zonaras* ex LXX. [f] Ex *Big.* & *Samb.* μήθ' ὑπὸ π. in *aliis.* & ſubinde ῥᾷον. Sed ibidem αὐτὸν ῥᾴονα *Big. Caſ.* & *Vat.* Non opus ergo correctione Attica *Fabri,* αὐτῷ ῥᾷον γενέσθαι. [g] Ita *Big.* & *Samb.* παιδείαν τε in *reliquis.* [h] Illud αὐτοῦ etiam ex *Big. Samb.* & *Vat.* deeſt *cæteris.* [i] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπέλαυσε in *aliis.* [k] Ἐγκατέλειπε *Samb.* [l] *Zonaras* in hiſce *Joſephum,* at *Joſephus* verbis ſimillimis expreſſit *Philonem* in pag. 532. [m] Δοῦναι *Samb.* & *Vat.* [n] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* κρατεῖν τὰ τοῦ π. *Baſ.* & *G.*

monebat ut cupiditatem reprimeret, deſperationem *illi* injiciens optatis potiundi, (ſic enim fore ut ei ſedaretur impetus, cum omni de ſpe decideret) ſibique conſtitutum eſſe dicebat prius omnia extrema pati, quam ei hac in re obſequi. Quamvis enim & heræ adverſari ſervum non deceat, hujuſmodi *tamen* mandatis non obedire multum habeat excuſationis. Illius autem amorem magis accendebat, quod nihil tale exſpectanti reſtiterit Joſephus. Et quum graviter à malo premeretur, altero tentamine illum expugnare ſtatuit.

Res inſidioſa eſt amor, plenaque artium.

3. Cum igitur publicum feſtum inſtaret, cujus celebritatem feminas quoque frequentare mos erat, ægritudinem cauſſatur apud maritum, captans ſolitudinem & otium ad Joſephum exorandum. Quod cum nacta eſſet, blando magis ſermone quam antea eum aggreditur. Ut ſatius quidem fuerit eum primis ceſſiſſe precibus, neque aliquid contradixiſſe; & propter reverentiam compellantis, & affectus vehementiam, qui cogeret eam, quæ hera ſit, ſua dignitate humiliorem ſe gerere. Nunc autem prudentiæ magis convenienter agendo, quicquid prius deſipuerit licebit emendare. Sive enim ſecundas preces deſideraret, has adeſſe & cum majori ſtudio: ſe enim ægritudinem ſimulaſſe, atque feſto & celebritati ipſius conſuetudinem prætuliſſe. Sive prioribus ob diffidentiam repugnaſſet ſermonibus, indicio eſſe crederet, nullam latuiſſe fraudis malignitatem, quod in eadem voluntate perſtaret. Quare & præſentium bonorum emolumentis frui exſpectaret, quorum jam particeps erat, ſi ejus deſiderio annueret, & majora etiam conſequuturum, ſi ſuæ morem gereret voluntati: ultionem autem & odium ab illa, ſi petitionem repudiaret, & caſtitatis exiſtimationem mallet illibatam ſervare quam heræ gratificari. Eam enim ipſi nequaquam prodeſſe, ſi ei accuſationem inſtrueret, & ſe ab illo tentatam eſſe ad maritum mentiretur: magis enim Petephren ſuis ſermonibus fidem habiturum eſſe, quam illius, veritati licet maxime conſentanea proferat.

Speculum caſtitatis puriſſimum Joſephus.

4. Hæc loquente muliere & illachrymante, neque miſericordia eum recedere à caſtitate ſuaſit, neque metus coëgit: ſed precibus reſtitit, miniſque non conceſſit, veritus ne quid mali ageret; malens acerbiſſima quæque ſufferre, quam præſentibus acquieſcere, tale quicquam in mulieris gratiam perpetrando, ob quod ſibi conſcius erat ſe juſte eſſe periturum. Ipſam quoque nuptiarum monuit, juriſque conjugalis & conſuetudinis; obſecrans ut his plus daret quàm momentaneæ libidini explendæ: cum hæc quidem paritura ſit pœnitentiam, quæ ei cedet in dolorem, non in delictorum emen-

τοῦ πάθους κἀκείνην [a] παρεκάλει, τὴν ἀπόγνωσιν τοῦ τεύξεσθαι τῆς ἐπιθυμίας προβαλλόμενος· σταλήσεσθαι γάρ τε αὐτῇ τοῦτο μὴ παρούσης ἐλπίδος· αὐτός τε πάντα μᾶλλον ὑπομένειν ἔλεγεν, ἢ πρὸς τοῦτο καταπειθὴς [b] ἔσται. καὶ γὰρ εἰ τῇ δεσποίνῃ δοῦλον ὄντα δεῖ ποιεῖν μηδὲν ἐναντίον, ἡ πρὸς τὰ τοιαῦτα τῶν [c] προσταγμάτων ἀντιλογία πολλὴν ἂν ἔχοι παραίτησιν. [d] τῷ δ' ἔτι μᾶλλον ἐπέτεινε τὸν ἔρωτα, τὸ μὴ προσδοκώσῃ τὸν Ἰώσηπον ἀντειπεῖν. καὶ δεινῶς ὑπὸ τοῦ κακοῦ πολιορκουμένη, δευτέρᾳ πάλιν πείρᾳ [e] προεθυμεῖτο κατεργάσασθαι.

γ'. Δημοτελοῦς οὖν ἑορτῆς ἐπιστάσης, καθ' ἣν εἰς τὴν πανήγυριν καὶ γυναιξὶ [f] φοιτᾷν νόμιμον ἦν· σκήπτεται νόσον πρὸς τὸν ἄνδρα, θηρωμένη μόνωσιν καὶ σχολὴν εἰς τὸ δεηθῆναι τοῦ Ἰωσήπου. καὶ γενομένης [g] αὐτῇ ταύτης, [h] λιπαρεστέρους ἔτι τῶν προτέρων αὐτῷ προσηνέγκατο λόγους. ὡς καλῶς μὲν εἶχεν [i] αὐτῷ μετὰ τὴν ἐξ ἀρχῆς δέησιν εἶξαι, καὶ μηδὲν ἀντειρηκέναι· κατά τε τὴν τῆς παρακαλούσης ἐντροπὴν καὶ τὴν τοῦ πάθους ὑπερβολὴν, ὑφ' οὗ βιασθείη δέσποινα οὖσα τοῦ κατ' αὐτὴν ἀξιώματος [k] ταπεινοτέρα γενέσθαι. φρονήσει τε καὶ νῦν ἄμεινον ἐνδοὺς, καὶ τὸ ἐπὶ τοῖς παρελθοῦσιν [l] ἀγνῶμον διορθώσεται. εἴτε γὰρ δευτέραν δέησιν ἐξεδέχετο, ταύτην γεγονέναι καὶ μετὰ πλείονος σπουδῆς· νόσον τε γὰρ προφασίσασθαι, καὶ τῆς ἑορτῆς καὶ τῆς πανηγύρεως τὴν πρὸς αὐτὸν ὁμιλίαν προτιμῆσαι. εἴτε τοῖς προτέροις ὑπὸ ἀπιστίας ἀντέκρουσε λογισμοῖς, οὐ μηδεμίαν κακουργίαν εἶναι κρίνειν σύμβολον, τὸ τοῖς αὐτοῖς ἐπιμένειν. προσδοκᾷν τε τῶν παρόντων ἀγαθῶν ὄνησιν, ὧν ἤδη μετέχειν, προσθέμενον αὐτῆς τῷ ἔρωτι, καὶ μειζόνων ἀπολαύειν, ὑπήκοον γενόμενον· ἄμυναν δὲ καὶ μῖσος παρ' αὐτῆς, ἀποστραφέντα τὴν ἀξίωσιν, καὶ τοῦ χαρίζεσθαι τῇ δεσποίνῃ τὴν τῆς σωφροσύνης δόκησιν [m] ἐπίπροσθεν θέμενον. οὐ γὰρ αὐτὸν τοῦτο ὠφελήσειν, τραπείσης εἰς κατηγορίαν αὐτοῦ, καὶ καταψευσαμένης πεῖραν ἐπὶ τἀνδρί· προσέξειν δὲ μᾶλλον τοῖς αὐτῆς λόγοις Πετεφρῆν, ἢ τοῖς ἐκείνου, κἂν ὅτι μάλιστα ἀπὸ τῆς ἀληθείας [n] φέρωνται.

δ'. Ταῦτα λεγούσης τῆς γυναικὸς καὶ δακρυούσης, οὔτε οἶκτος αὐτὸν μὴ σωφρονεῖν ἔπεισεν, οὔτ' ἠνάγκασε φόβος· ἀλλὰ ταῖς δεήσεσιν ἀντέσχεν, καὶ ταῖς ἀπειλαῖς οὐκ ἐνεδίδωκε, [o] δείσας παθεῖν ἀδίκως, καὶ ὑπομένειν τι τῶν χαλεπωτέρων εἵλετο μᾶλλον ἢ τῶν παρόντων ἀπολαύειν, χαρισάμενος ἐφ' οἷς ἂν αὐτῷ [p] συνῄδει δικαίως ἀπολουμένῳ. γάμου τε αὐτὴν ὑπεμίμνησκε, καὶ τῆς πρὸς τὸν ἄνδρα συμβιώσεως, καὶ τούτοις τὸ πλέον νέμειν, ἢ τῇ προσκαίρῳ τῆς ἐπιθυμίας ἡδονῇ παρεκάλει· τῆς δὲ μὲν καὶ μετάνοιαν ἐξούσης αὖθις ἐπ' ὀδύνῃ γενησομένην, οὐκ ἐπὶ διορθώσει τῶν ἡμαρτημένων,

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* παρεκάλει in *aliis* [b] *Al.* ἔσεσθαι. [c] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* πραγμάτων *Big. Caſ. Baſ.* & *G.* [d] Sic *Bernardus* ex aliarum lectionum veſtigiis. τῇ δ' ἔτι μ. τ. ἔρωτα, μὴ προσδοκώσῃ *Baſ.* & *G.* τῷ δ' ἔτι — τὸ μὴ προσδοκώσης *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τῷ δ' ἔτι —— μὴ προσδοκώσης *Big.* [e] Ita *Samb. Caſ.* & *Vat.* προεπεθυμεῖτο κατεργ. *Big.* προσεπεθυμεῖτο κατεργ. *Baſ.* & *G.* Alia locutione *Busb.* & *Hen.* δευτέραν ἐνῆγε πεῖραν, aut quod *Zonaras* dixit δευτέραν ἐπῆγε πεῖραν. [f] Φοιτῆσαι *Vat.* [g] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* γενομένης αὐτῆς ταύτης *Baſ.* & *G.* fruſtra reponit *Faber.* καὶ γεν. ἑορτῆς ταύτης. nam ταύτης reſpicit σχολήν. [h] Sic in *MSS.* in *Editis* λιπαρωτέρους. [i] *Al.* αὐτόν. [k] Ita in *MSS.* ταπεινοτέραν *Baſ.* & *G.* [l] Ἀγνῶμον *Samb.* tanquam ab ore & ſpiritu Attico. [m] Ita *Samb. Big. Caſ.* & *Vat.* δόκησιν προθέμενον *Baſ.* & *G.* [n] Φέρωνται *Samb.* [o] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* δείσας καὶ παθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* De voce παθεῖν vide Annott. ad *Marcum Antoninum*, p. 228. *Edit. Oxon.* [p] Sic *Big.* συνῄδει *Baſ. G.* & *Vat.* συνῄδη *Samb.*

a Τοῦ

ἡμαρτημένων, καὶ φόβον [a] τοῦ κατάφωρον γενέσθαι, [b] ἀλλὰ χαίρειν τοῦ λαθεῖν ἀγνοουμένου τοῦ κακοῦ· τῆς δὲ πρὸς τὸν ἄνδρα κοινωνίας ἀπόλαυσιν ἐχούσης ἀκίνδυνον, καὶ προσέτι πολλὴν [c] ἔλεγε τὴν ἀπὸ τοῦ συνειδότος καὶ πρὸς τὸν Θεὸν παῤῥησίαν καὶ πρὸς ἀνθρώπους, καὶ ὡς αὐτοῦ [d] μᾶλλον δεσπόσει μείνασα καθαρὰ, καὶ δεσποίνης ἐξουσίᾳ χρήσεται πρὸς αὐτὸν, ἀλλ᾽ οὐ συνεξαμαρτάνοντος αἰδοῖ. [e] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι θαῤῥεῖν [f] ἐπὶ γινωσκομένοις τοῖς εὖ βεβιωμένοις, ἢ ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ.

έ. Ταῦτα λέγων καὶ ἔτι πλείω τούτοις ὅμοια, τὴν τῆς γυναικὸς ὁρμὴν ἐπισχεῖν ἐπειρᾶτο, καὶ τὸ πάθος αὐτῆς εἰς λογισμὸν ἐπιστρέφειν. ἡ δὲ βιαιότερον ἐχρῆτο τῇ σπουδῇ· καὶ ἐπιβαλοῦσα τὰς χεῖρας, ἀναγκάζειν, ἀπογνοῦσα [g] τοῦ πείθειν, ἤθελεν. [h] ὡς δὲ ἐξέφυγεν ὑπ᾽ ὀργῆς ὁ Ἰώσηπος προσκαταλιπὼν καὶ τὸ ἱμάτιον κατεχούσης· καὶ γὰρ αὐτὸ αὐτῇ μεθεὶς ἐξεπήδησε τοῦ δωματίου· περιδεὴς γενομένη μὴ κατείπῃ πρὸς τὸν ἄνδρα [i] αὐτῆς, καὶ τῆς ὕβρεως περιαλγῶς ἔχουσα, φθάσαι καταψεύσασθαι πρὸς τὸν Πετεφρῆν ἔγνω τοῦ Ἰωσήπου· καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τιμωρῆσαι μὲν [k] αὐτῆ, δεινῶς ὑπερηφανημένη. προλαβεῖν δὲ τὴν διαβολὴν, σοφὸν ἅμα καὶ γυναικεῖον ἡγήσατο. καὶ [l] καθῆστο μὲν κατηφὴς καὶ συγκεχυμένη, τὴν ἐπὶ τῷ διαμαρτεῖν τῆς ἐπιθυμίας λύπην, ὡς ἐπὶ πείρᾳ διαφθορᾶς πλασαμένη μετ᾽ ὀργῆς. ἐλθόντι δὲ τἀνδρὶ, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ταραχθέντι, καὶ πυνθανομένῳ τὴν αἰτίαν, τῆς κατηγορίας [m] τῆς Ἰωσήπου κατήρξατο· “καὶ τεθναίης, εἶπεν, ἄνερ, ἢ πονηρὸν δοῦλον, κοίτην μιᾶναι τὴν σὴν ἐθελήσαντα, κόλασον. ὃς οὐθ᾽ οἷος ὢν εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον ἀφῖκται μνησθεὶς ἐσωφρόνησεν, [n] οὐθ᾽ ὅσων ἐκ τῆς σῆς χρηστότητος ἔτυχεν, ἀλλ᾽ ἀχάριστος ὢν ἂν εἰ μὴ πάντα παρεῖχεν αὐτὸν ἀγαθὸν εἰς ἡμᾶς, ἐπεβούλευσε ὑβρίσαι γάμον τὸν σὸν, [o] καὶ ταῦτ᾽ ἐν ἑορτῇ, τὴν σὴν ἀπουσίαν παραφυλάξας. [p] ὡς ὅσα καὶ μέτριος ἐδόκει πρότερον, διὰ τὸν ἐκ σοῦ φόβον ἠρέμει, καὶ οὐχὶ φύσει χρηστὸς ἦν. τοιοῦτον δ᾽ ἄρα τὸ παρ᾽ ἀξίαν αὐτὸν καὶ παρ᾽ ἐλπίδας εἰς τιμὴν παρελθεῖν ἐποίησεν, ὡς δέον ᾧ τὴν τῆς κτήσεως τῆς σῆς πίστιν καὶ τὴν οἰκονομίαν λαβεῖν [q] ἐξεγένετο, καὶ τῶν πρεσβυτέρων οἰκετῶν προτιμηθῆναι, τούτῳ καὶ τῆς σῆς ψαύειν γυναικός”. παυσαμένη δὲ τῶν λόγων, ἐπεδείκνυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· ὡς ὅτ᾽ ἐπεχείρει [r] βιάσασθαι καταλιπόντος αὐτό. [ſ] Πετεφρὴς δὲ μήτε δακρυούσῃ τῇ γυναικὶ, μήθ᾽ οἷς ἔλεγε καὶ εἶδεν ἀπιστεῖν ἔχων, τῷ τε πρὸς αὐτὴν ἔρωτι [t] πλέον νέμων, ἐπὶ μὲν τὴν τῆς ἀληθείας ἐξέτασιν οὐκ ἐτρέπετο. δοὺς δὲ σωφρονεῖν τῇ γυναικὶ, πονηρὸν δὲ εἶναι κατακρίνας τὸν Ἰώσηπον, τὸν μὲν εἰς τὸ τῶν κακούργων

dationem, ac *præterea* metum ne deprehendatur, beneficium vero *ſolum* ſi lateat peccato ignorato: mariti vero licere congreſſu frui ſine periculo; inſuper & magnam, dicebat, habituram eſſe conſcientiæ fiduciam tam apud Deum quam homines; magiſque ipſi dominaturam dum impolluta maneat, & potiori heræ jure in ipſum uſuram, quam ſi pudore teneretur ex peccati ſocietate. Nam longe præſtat manifeſtis fidere quæ ex recta vivendi norma fiunt, quam latenti delicto.

Stupri tandem intentati Joſephum incuſat impudica fœmina.

5. Hæc atque plura hiſce ſimilia loquutus, mulieris impetum cohibere tentabat, eamque à prava affectione ad rationis arbitrium revocare. At illa vehementius inſtabat, injectiſque manibus, cum de perſuaſione deſperaret, vi ſubigere voluit. Ut vero illam iratus fugiſſet Joſephus, veſte prius relicta quam ipſa prehenderat, (nam & iſtam ei cedens è cubiculo proſiluit) *illa* verita ne marito ſuo rem renunciaret, atque ob contumeliam magno dolore affecta, in animum induxit ut Joſephum prior falſo ad Petephren deferret; atque hoc pacto ulciſceretur, graviter contempta, injuriam ſibi factam. Nam prudentis eſſe, atque mulierem decere rata eſt, ut accuſationem præoccuparet. Ac mœſta quidem ſedebat & confuſa; dolorem ex tentata pudicitia eſſe animo iracundo ſimulans, qui erat ex fruſtrata libidine. Marito autem reverſo, & ad hunc aſpectum turbato, cauſamque ſciſcitante, Joſephum cœpit accuſare; “Et vel moriaris, marite, inquiit, vel ſervum nequam, cubile tuum violare nitentem, merita pœna caſtiga. Ille, immemor & qualis in ædes noſtras venerit, & quanta ex tua benignitate fuerit aſſequutus, atque pro ingrato habendus niſi in omnibus ſe nobis bonum exhiberet, inſidias ſtruxit ut conjugium tuum contumelia afficeret; idque feſto die, tua obſervata abſentia. Adeo ut in quantum modeſtus antea videbatur, propter tui metum ſe continuit, non quod probo eſſet ingenio. Talis autem factus eſt, quod præter meritum atque ſpem ad honorem provectus fuerit; ac ſi æquum eſſet ut ille, cujus fidei & diſpenſationi omnia tua bona commiſſa eſſe contigit, ſerviſque natu grandioribus præfici, uxorem etiam tuam attrectaret”. Cum vero loquendi finem feciſſet, veſtem *ei* oſtendit, quaſi, cum tentaſſet *ei* vim facere, eam reliquiſſet. Verum Petephres, cum neque lachrymis uxoris, neque quibus *illa* dixerat & *ipſe* viderat fidem derogare potuerit, ſuoque erga illam amori plus æquo tribuerit, in rei veritatem inquirere deſtitit. Uxori autem pudicitiæ laudem concedens, at Joſephum nequam eſſe judicans, illum quidem in maleficorum carcerem

---

[a] Τοῦ μὴ κατάφωρον in quatuor *MSS.* [b] Ita *Big. Vat.* & *Caſ.* καὶ χαίρειν in *Editis.* [c] Illud ἔλεγεν ex *MSS.* omiſerunt *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [d] Δεσπόσει μᾶλλον, dein χρήσεται *Samb.* & *Vat.* [e] Πολὺ δὲ καὶ κρ. *Vat.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπὶ γινομένοις *Baſ.* & *G.* [g] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ πείθειν. [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* ὡς δ᾽ ἐξέφυγεν ὑπ᾽ ὀργῆς Ἰώσηπος, καὶ προσκαταλιπὼν τὸ ἱμάτιον, κατεχούσης αὐτὸν ἐκ τούτου, ἐξεπήδησεν τοῦ δωματίου. quod facilius & ab *Epiphanio* fere expreſſum hiſce verbis, *cumque fugiſſet iratus Joſephus, illa ejuſdem tenente veſtem qua ſe exuerat, exſiluit à domo.* [i] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτῆς ὕβρεως. [k] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῇ δεινῶς ὑπερηφανημένην *Baſ.* & *G.* [l] Ita quinque *MSS.* & *Zonaras.* in *Editis* κεκάθηστο. [m] Illud τῆς ex *MSS.* [n] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* οὐθ᾽ ὧν *Baſ.* & *G.* [o] *Al.* καὶ ταῦτα. [p] Ὃς ὅσα *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [q] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξῆν τε. [r] Sic *Big.* probante *Bernardo*, quod *Veteres Grammatici* habeant βιάσασθαι, γυναῖκας βιάζεσθαι. in *Editis* βιάσασθαι. in *Philone* & *Zonara* βιάζεσθαι ἐπιχείρησιν. [ſ] Πετεφρὴς malit *Bernardus.* [t] Πλέον *Samb. Vat.* & *Caſ.* πλείω *Vet. Interpr.*

a Ita

rem conjecit; de uxore vero meliorem habuit opinionem, quod ejus modestiæ & castitatis testis exstiterit.

CAP. V.

Quænam Josepho in carcere contigerunt.

Joſephi virtutem carcer obſcurare non potuit. Gen. c. 40.

JOſephus itaque omnia ad ſe quidem ſpectantia Deo committens, neque ad ſe defendendum neque ad rem geſtam accurate narrandam ſemet accinxit: ſed vinculis & neceſſitati tacitus ſuccubuit, Deum, qui calamitatis cauſam noverit & veritatem, iis potentiorem eſſe confidens, qui ſe in vincula conjecerant. cujus providentiam confeſtim expertus eſt. Nam cuſtos carceris, diligentiam ejus fidemque in juſſis exſequendis perſpiciens atque formæ dignitatem, vincula ei relaxavit, malumque levius *aliquanto* reddidit ferendumque: quin & cibo meliore, quam reliquos vinctos, uti permiſit. Iis vero, qui in eadem erant calamitate, cum ab operum labore paululum reſpirarent, ſecum forte colloquentibus, ut ſolent miſeriarum ſimilitudine conjuncti, ſeque invicem de cauſis condemnationis percunctantibus, pincerna Regis, ei valde charus, ab irato tamen in cuſtodiam detruſus, eademque cum Joſepho ferendo vincula paulo illi familiarior factus eſt; eique (nam *cæteros* anteire intelligentia exiſtimabat) ſomnium viſum expoſuit, obſecrans ut præſagium, ſi quod ſubeſſet, indicaret, querens quod ſuis ex Rege miſeriis ſollicitudinem etiam ex ſomniis numen adjecerit.

Pocillator regis Ægyptii de mero ſomniat. Gen. c. 40.

2. Ajebat igitur ſe per quietem vidiſſe tres vitis palmites & ex iis uvarum racemos è ſingulis enatos pendere, grandes jam & vindemiæ maturos, eoſque ſe expreſſiſſe in poculum quod Regi erat in manu: &, cum muſtum eſſet percolatum, Regi porrexiſſe ut biberet, illumque benigne accepiſſe. Quod ergo viderat ejuſmodi eſſe oſtendebat: rogabat autem ipſum, ſi quam nactus eſſet intelligentiam, ut ei narraret ecquid viſum portenderet. Ille vero bono animo eſſe juſſit, & intra triduum exſpectare liberationem è vinculis, Rege miniſterium ejus deſiderante, eumque ad illud revocaturo. Oſtendit etiim vitis fructum Dei munere hominum in utilitatem eſſe conceſſum: qui & illi offertur, fidemque inter homines & amicitiam conciliat; inimicitias quidem diluens, perturbationes & mœrores eo utentibus diſcutiens, & ad voluptatem *plurimum* conferens. Hunc ais itaque manibus tuis ex tribus uvarum racemis expreſſum accepiſſe Regem. Scito igitur bonam tibi viſionem eſſe oblatam, quæ præmonſtrat fore ut ex hac, quæ te jam premit, miſeria eripiaris intra tot dies, ex quot

[a] εἱρκτὴν ἐνέβαλεν· ἐπὶ δὲ τῇ γυναικὶ καὶ μᾶλλον ἐφρόνει, κοσμιότητα καὶ σωφροσύνην αὐτῇ μαρτυρῶν.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὅσα συνέβη τῷ Ἰωσήπῳ ἐν τῇ εἱρκτῇ.

Ἰώσηπος μὲν οὖν πάντ' ἐπὶ τῷ Θεῷ ποιησάμενος τὰ περὶ αὐτὸν, οὐδ' εἰς ἀπολογίαν, οὐδ' ἐπ' ἀκριβῆ τῶν γεγονότων δήλωσιν ἐτράπη· τὰ δεσμὰ δὲ καὶ τὴν ἀνάγκην σιγῶν ὑπῆλθεν, ἀμείνονα ἔσεσθαι τῶν [b] δεδεκότων θαῤῥῶν τὸν τὴν αἰτίαν τῆς συμφορᾶς καὶ τὴν ἀλήθειαν εἰδότα Θεόν. οὗ πεῖραν τῆς προνοίας εὐθὺς ἐλάμβανεν. ὁ γὰρ δεσμοφύλαξ, τήν τε ἐπιμέλειαν καὶ τὴν πίστιν αὐτοῦ κατανοήσας ἐν οἷς πράξειεν αὐτὸν, καὶ τὸ ἀξίωμα τῆς μορφῆς, [c] ὑπανίει τῶν δεσμῶν, καὶ τὸ δεινὸν ἐλαφρότερον αὐτῷ καὶ κοῦφον ἐποίει· διαίτῃ δὲ [d] χρῆσθαι κρείττονι δεσμωτῶν ἐπέτρεπε. τῶν δὲ ἐν τοῖς αὐτοῖς ὄντων, ὁπότε παύσαιντο τῆς περὶ τὰ ἔργα ταλαιπωρίας, εἰς ὁμιλίαν, οἷα φιλεῖ κατὰ κοινωνίαν τῆς ὁμοίας συμφορᾶς, τρεπομένων, καὶ παρ' ἀλλήλων τὰς αἰτίας ἐφ' αἷς κατακριθεῖεν ἀναπυνθανομένων, οἰνοχόος τοῦ βασιλέως καὶ σφόδρα δ' αὐτῷ τιμώμενος, κατ' ὀργὴν δεδεμένος, καὶ συνδιαφέρων τῷ Ἰωσήπῳ τὰς πέδας συνηθέστερος αὐτῷ μᾶλλον ἐγένετο, καὶ συνέσει γὰρ αὐτὸν ἐδόκει προὔχειν, ὄναρ ἰδὼν ἐξέθετο, παρακαλῶν δηλοῦν εἴ τι σημαίνει, μεμφόμενος ὅτι τοῖς ἐκ τοῦ βασιλέως κακοῖς ἔτι τὸ θεῖον αὐτῷ καὶ τὰς ἐκ τῶν ὀνειράτων φροντίδας προστίθησιν.

β'. [e] Ἔλεγε δ' οὖν ἰδεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους τριῶν κλημάτων πεφυκυίας ἀμπέλου [f] βότρες ἐξ ἑκάστου [g] ἀποκρέμασθαι, μεγάλους ἤδη καὶ πρὸς τρύγητον ὡραίους, [h] καὶ τούτους αὐτὸς ἀποθλίβειν εἰς φιάλην, ὑπέχοντος τοῦ βασιλέως· διηθήσας τε τὸ γλεῦκος, δοῦναι τῷ βασιλεῖ πιεῖν, κἀκεῖνον δέξασθαι κεχαρισμένως. τὸ μὲν οὖν ὁρώμενον ἐδήλου τοιοῦτον ὄν· ἠξίου δ', εἴ τι μεμοίραται συνέσεως, φράζειν αὐτῷ τὴν πρόῤῥησιν τῆς ὄψεως. ὁ δὲ θαῤῥεῖν [i] τε παρεκάλει, καὶ προσδοκᾶν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἀπολυθήσεσθαι τῶν δεσμῶν· τοῦ βασιλέως ποθήσαντος αὐτοῦ τὴν διακονίαν, καὶ πάλιν εἰς ταύτην αὐτὸν [k] ἐπανάξοντος. καρπὸν γὰρ ἐσήμαινεν [l] ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθῷ τὸν Θεὸν ἀνθρώποις παρέχειν· [m] ὃς αὐτῷ τε ἐκείνῳ σπένδεται, καὶ πίστιν ἀνθρώποις καὶ φιλίαν ὁμηρεύει, διαλύων μὲν ἔχθρας, τὰ πάθη δὲ καὶ τὰς λύπας ἐξαίρων τοῖς προσφερομένοις αὐτὸν, καὶ πρὸς ἡδονὴν ὑποφέρων. τοῦτον [n] οὖν φῂς ἐκ τριῶν ἀποθλιβέντα βοτρύων χερσὶ ταῖς σαῖς [o] προσέσθαι τὸν βασιλέα. καλὴν ταύτην ἴσθι σοι τὴν ὄψιν γεγενημένην, καὶ προμηνύουσαν ἄφεσιν τῆς παρούσης ἀνάγκης ἐν τοσαύταις ἡμέραις, ἐξ ὅσων

κλημάτων

---

a Ita plerique. mitius nonnullis [illegible]. b Ita Big. & Samb.] δεδηκότων conjecerat Schotanus. δεδεκότων Baſ. G. Vat. & Caſ. ἠδικηκότων Vet. Interpr. c Ita plerique MSS. ὑπανίει τι τῶν δ. Baſ. G. & Caſ. & mox ἐλαφρότερον ἐποίει. d Al. χρῆσθαι. e De pincernæ ſomnio videſis Philonem, p. 539. & Zonaram, p. 17. f Βότρυας Samb. & Vat. g Ita Samb. Hen. Buſh. & Vat. ἀποκρεμᾶσθαι Baſ. G. & Big. h Sic MSS. καὶ τοὺς αὐτὸς Baſ. καὶ τοὺς αὐτοὺς G. i Illud τε non agnoſcunt Vat. & Vet. Interpr. k Ita Samb. Caſ. Big. & Vat. ἐπανάξων Baſ. G. Buſh. & Hen. l Sic in MSS, vitioſe in Editis ἀμπέλινον ἐπ' ἀγαθὸν ἀνθρώποις παρ. m [illegible] Baſ. G. Caſ. & Vat. ὃς in reliquis. n In Big. Samb. & Vat. ὃ φῂς. & in aliquot Epiphanii Codd. hoc ergo quod dicit. o Ita Samb. & Vat. προσέσθαι in aliis.

a Ita

κλημάτων τὸν καρπὸν ἐτρύγησας κατὰ τοὺς ὕπνους. μέμνησο μέντοι τούτων πειραθεὶς τοῦ προκαταγγείλαντός σοι τὰ ἀγαθά· καὶ γενόμενος ἐν ἐξουσίᾳ, μὴ περιίδῃς ἡμᾶς ἐν οἷς καταλείψεις, πρὸς ἃ δεδηλώκαμεν ἀπερχόμενος. [a] οὐδὲ γὰρ ἐξαμαρτόντες ἐν δεσμοῖς γεγόναμεν, ἀλλ᾽ ἀρετῆς ἕνεκα καὶ σωφροσύνης τὰ τῶν κακούργων ὑπομένειν κατεκρίθημεν· οὐδὲ μετ᾽ οἰκείας ἡδονῆς τὸν ταῦθ᾽ ἡμᾶς ἐργασάμενον ὑβρίσαι θελήσαντες. τῷ μὲν οὖν οἰνοχόῳ χαίρειν κατὰ τὸ εἰκὸς ἀκούσαντι τοιαύτης τῆς τοῦ ὀνείρατος ἐξηγήσεως ὑπῆρχε, καὶ περιμένειν τῶν δεδηλωμένων τὴν τελευτήν.

γʹ. Δοῦλος δέ τις ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν τεταγμένος τοῦ βασιλέως, συνδεδεμένος τῷ οἰνοχόῳ, τοιαύτην ποιησαμένου [b] τοῦ Ἰωσήπου περὶ τῆς ὄψεως ἐκείνου τὴν ἀπόφασιν, εὔελπις ὤν· καὶ γὰρ αὐτὸς ὄναρ ἦν τεθεαμένος· ἠξίωσε τὸν Ἰώσηπον φράσαι, τί κἀκείνῳ δηλοῦν βούλεται τὰ διὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ὀφθέντα. ἦν δὲ τοιαῦτα. [c] τρία, φησί, κανᾶ φέρειν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔδοξα, δύο μὲν ἄρτων πλέα, τὸ δὲ τρίτον ὄψου τε καὶ ποικίλων βρωμάτων, οἷα βασιλεῦσι σκευάζεται· καταπταμένους δ᾽ οἰωνοὺς ἅπαντα δαπανῆσαι, [d] καὶ μηδένα λόγον αὐτοῦ ποιουμένους [e] ἀποσοβοῦντος. καὶ ὁ μὲν ὁμοίαν τὴν πρόρρησιν ἔσεσθαι τῇ τοῦ οἰνοχόου προσεδόκα. ὁ δὲ Ἰώσηπος συμβαλὼν τῷ λογισμῷ τὸ ὄναρ, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰπών, ὡς ἐβούλετ᾽ ἂν ἀγαθῶν [f] ἑρμηνευτὴς ὢν αὐτοῦ γεγονέναι, καὶ οὐχ οἵων τὸ ὄναρ [g] αὐτῷ δηλοῖ, λέγει, δύο τὰς πάσας ἔτι τοῦ ζῆν αὐτὸν ἔχειν ἡμέρας· τὰ γὰρ κανᾶ τοῦτο σημαίνειν· τῇ τρίτῃ δ᾽ αὐτὸν ἀνασταυρωθέντα, βορὰν ἔσεσθαι [h] πετεινοῖς, οὐδὲν ἀμύνειν ἑαυτῷ δυνάμενον. καὶ δὴ ταῦτα τέλος, ὅμοιον οἷς ὁ Ἰώσηπος εἶπεν, [i] ἀμφοτέροις ἔλαβε. τῇ γὰρ ἡμέρᾳ τῇ προειρημένῃ [k] γενέθλιον τετελεκὼς ὁ βασιλεὺς, τὸν μὲν ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν ἀνεσταύρωσε· τὸν δὲ οἰνοχόον τῶν δεσμῶν ἀπολύσας, ἐπὶ τῆς αὐτῆς ὑπηρεσίας κατέστησεν.

δʹ. Ἰώσηπον δὲ [l] διετῆ χρόνον τοῖς δεσμοῖς κακοπαθοῦντα, καὶ μηδὲν ὑπὸ τοῦ οἰνοχόου κατὰ μνήμην τῶν προειρημένων ὠφελούμενον, ὁ Θεὸς ἀπέλυσε τῆς εἱρκτῆς, τοιαύτην αὐτῷ τὴν ἀπαλλαγὴν μηχανησάμενος. Φαραώθης ὁ βασιλεὺς, ὑπὸ τὴν αὐτὴν ἑσπέραν ὄψεις ἐνυπνίων θεασάμενος δύο, καὶ μετ᾽ αὐτῶν τὴν ἑκατέρας ἐξήγησιν, ταύτης μὲν [m] ἠμνημόνησε, τῶν δὲ ὀνειράτων κατέσχεν. ἀχθόμενος [n] οὖν ἐπὶ τοῖς ἑωραμένοις· καὶ γὰρ ἐδόκει σκυθρωπὰ [o] ταῦτ᾽ αὐτῷ· [p] συνεκάλει μεθ᾽ ἡμέραν Αἰγυπτίων τοὺς λογιωτάτους, χρῄζων μαθεῖν τῶν ὀνειράτων τὴν κρίσιν. ἀπορούντων δ᾽ ἐκείνων, ἔτι μᾶλλον ὁ βασιλεὺς ἐταράττετο. τὸν δὲ οἰνοχόον ὁρῶντα τοῦ Φαραώθου τὴν σύγχυσιν ὑπέρχεται μνήμη [q] τοῦ Ἰωσήπου, καὶ τῆς περὶ τῶν ὀνειράτων συνέσεως. καὶ προσελθὼν ἐμήνυσεν αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, τήν τε ὄψιν ἣν αὐτὸς εἶδεν ἐν τῇ εἱρκτῇ, καὶ τὸ ἀποβὰν ἐκείνου φράσαντος· ὅτι τε [r] σταυρωθείη κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν

palmitibus fructum vindemiaſti per ſomnos. Sed fac, cum hæc vera eſſe expertus fueris, mei memineris, hanc tibi felicitatem prædicentis: & in libertatem reſtitutus ne nos deſpexeris, quos hic concluſos relinques, ad ea quæ prænunciavimus diſcedens. Non enim ut ſontes in vincula fuimus conjecti, ſed ob virtutem & modeſtiam ad maleficorum pœnas ſubeundas damnati ſumus: nolentes illum, qui nos huc compulit, noſtræ voluptatis gratia contumelia afficere. Itaque pincerna (ut par erat) ex hoc ſomnii interpretamento gaudebat, & conjecturæ eventum exſpectabat.

3. Servus autem *alius* quidam, Regis piſtoribus præfectus, in vincula una cum pincerna detruſus, cum talem Joſephus dediſſet illius viſionis interpretationem, ſpei plenus (nam & ipſe etiam ſomnium viderat) rogat eum ſibi indicaret, quidnam præteritæ noctis viſio portenderet. erat autem hujuſmodi. Tria, inquit, caniſtra ſuper capite ferre videbar, duo quidem panibus plena, tertium obſonio & variis eduliis refertum; qualia regibus apparari ſolent: devolantes autem alites abſumpſiſſe omnia, ab ipſo illas abigente nihil deterritas. Et ille quidem præſagium ſimile illius, quod contigit pincernæ, exſpectabat. Joſephus autem ratiocinando conjiciens de ſomnio, præfatuſque quod mallet ei lætiorum eſſe interpretem quam quæ ſomnium ſibi prænunciaret, dicit, duos omnino vitæ dies ipſi ſupereſſe, (hoc enim ſignificant caniſtra) tertio vero cruci ſuffixum alitibus fore cibum, & nequaquam ſibi opitulari poſſe. Hæc quidem utrique accidêre ſimiliter ac dixerat Joſephus. Nam die prædicta, cum natalitium ſuum Rex celebraret, præpoſitum piſtoribus in crucem egit: pincernam autem è vinculis eximens priſtino miniſterio reſtituit.

Caput ſibi ab alitibus impetitum videt per quietem piſtor regius.

4. Joſephum vero, cum duos *ferme* annos in vinculis mala toleraſſet, nihilque à pincerna ex prædictorum memoria juvaretur, Deus *ipſe* carcere liberavit, talem ei viam ad liberationem muniens. Pharaothes rex, cum ſub eandem noctem in ſomniis duas viſiones vidiſſet, pariterque utriuſque interpretationem; hujus quidem oblitus eſt, illas vero memoria tenuit. Gravatus igitur iis quæ conſpexerat, (nam & triſtia ei videbantur) prima luce convocavit Ægyptiorum ſapientiſſimos, ſcire deſiderans quid ſibi velint ſomnia. Hæſitantibus autem illis, tanto magis Rex turbabatur. At pincernam, cum animadvertiſſet Regem ſomniis confuſum, ſubit recordatio Joſephi, ejuſque in ſomniis *enarrandis* intelligentiæ. Regeque adito, indicavit ei de Joſepho, & de viſione in carcere ſibi oblata, ejuſque eventu juxta illius interpretationem: quodque eadem die piſtorum præpoſitus

Poſt biennium carcere liberatur Joſephus, pincerna ſerius impetrante.

---

[a] Ita ex *Big.* edente *Bernardo.* in *aliis* οὐδὲ (vel οὐδὲν) γὰρ ἐξαμαρτάνοντες. [b] *Al.* τὴν Ἰωσ. π. τ. ὄ. ἐκείνῳ. [c] Vide *Philonem*, p. 539. & *Zonaram*, p. 17. [d] Ita ex *Big.* *aliis* abeſt καί. [e] Sic *Caſ. Samb. Vat. Hen.* & *Bub.* in *Editis* verbulo vano ἀποσοβοῦντος. [f] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt ἄν. [g] Αὐτῷ abeſt *Vat.* [h] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* τοῖς πετεινοῖς. [i] Ἀμφοτέροις ἔλαχε *Bub.* & *Hen.* [k] Ita in *MSS.* in *Editis* γενέθλιον τεθυκώς. [l] Διετεῖ χρόνῳ ſoli *Samb.* & *Big.* [m] Ita *Samb. Bub.* & *Hen.* in *reliquis* ἠμνημόνευσε, non probante *Bernardo.* [n] Illud οὖν conſervavit *Samb.* exciderat è *reliquis.* præterea in *Cod. Vat.* καὶ τεταραγμένος ἐπὶ τοῖς &c. [o] Ταῦτ᾽ εἶναι *Vat.* [p] Ita *Samb. Big.* & *Vat.* in *aliis* καὶ συνεκάλει, aut συνεκάλει οὖν. [q] Sic *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* περὶ τοῦ Ἰωσήπου. [r] Σταυρωθῆναι *Vat.*

positus cruci suffixus fuerit, idque ei contigerit juxta somnii enarrationem, prædicente Josepho. ipsum autem à Petephre quidem coquorum præfecto vinctum esse, ejus utpote servum; at dicit semet cum paucis Hebræum esse genere, *atque patre claro natum. Hunc igitur si accersiveris, nec propter mala, quæ jam patitur, despexeris, discere licet quæ tibi prænunciant somnia. Rege itaque jubente ut coram sisteretur Josephus; veniunt quidem *non multo post* quibus id negotii datum erat, eum adducentes, curatum & ornatum, prout iis Rex mandaverat.

Josepho somnia politica, prensa dextra, narrat Pharaothes. Gen. c. 41.

5. Ille vero, eum dextra prehendens, inquit, "O juvenis (tibi enim servus meus optimi pariter ac rerum intelligentissimi testimonium dedit) fac me etiam eorundem bonorum participem, quibus & istum impertivisti, enarrando præsagia somniorum quæ mihi per quietem obtigerunt. Hoc autem volo, ne quid supprimas, oratione ad gratiam aut voluptatem ficta adulando, si paulo horridior sit veritatis aspectus. Nam visus sum mihi, secundum flumen inambulanti, videre boves bene saginatas & magnitudine præstantes, septem numero, à fluento ad paludes gradientes: alias vero totidem numero è paludibus iis obviam factas, macie valde extenuatas ac visu foedas; quæ, cum devorassent septem illas bene pastas & magnas, nihil profecerunt, misere à fame attritæ. Post hanc visionem experrectus è somno & turbatus, mecumque reputans quid sibi velit hæc rerum imago, sopore oppressus rursum obdormivi; & secundum video somnium priori multo mirabilius, quod me magis etiam exterret perturbatque. Spicas septem videre visus sum ab una radice enatas, capita jam graves frugis pondere ejusque maturitate inclinatas, vicinas etiam alias pari numero spicas, pauperes & præ siccitate graciles & infirmas, quæ conversæ ad consumendas & comedendas spicas speciosas attonitum me reddiderunt.

Bovesque spicæque septem macræ diuturnam famem significant, Josepho interprete.

6. Ad hæc Josephus respondens, ait, "somnium quidem istud, ô Rex, duplici licet specie visum, unum tamen & eundem futurorum eventum significat. Nam quod boves conspexeris, animal aratri labori natum, ab exilioribus devoratas, & spicæ à deterioribus absumptæ, tot annorum famem & sterilitatem Ægypto prænunciant, quot felicitatis præcesserint; horumque frugum ubertatem à totidem sequentium sterilitate absumendam. Erit autem tanta rerum necessariarum inopia, ut ei difficulter subveniri possit. id quod inde conjicio, quia ma-

ὁ ἐπὶ τῶν σιτοποιῶν, κἀκείνῳ τοῦτο [a] συμβαίη κατὰ τὴν ἐξήγησιν ὀνείρατος, Ἰωσήπου προειπόντος. [b] δεδέσθαι δὲ τοῦτον μὲν ὑπὸ Πετεφροῦ τοῦ ἐπὶ τῶν μαγείρων, ὡς δοῦλον· λέγειν δὲ αὐτὸν Ἑβραίων ἐν ὀλίγοις εἶναι γένους, ἅμα καὶ τῆς [c] τοῦ πατρὸς δόξης. τοῦτον οὖν μεταπεμψάμενος, καὶ μὴ διὰ τὴν ἄρτι κακοπραγίαν αὐτοῦ καταγνοὺς, μαθήσῃ τὰ ὑπὸ τῶν ὀνειράτων σοι δηλούμενα. κελεύσαντος οὖν τοῦ βασιλέως εἰς ὄψιν αὐτοῦ τὸν Ἰώσηπον παραγαγεῖν· τὸν μὲν ἧκουσιν ἄγοντες [d] οἱ κεκελευσμένοι, [e] τημελήσαντες κατὰ τὸ πρόσταγμα τοῦ βασιλέως.

ε΄. Ὁ δὲ, τῆς δεξιᾶς αὐτοῦ λαβόμενος, "ὦ νεανία, φησίν· σὺ γάρ μοι νῦν ἄριστος καὶ συνέσει ἱκανώτατος ὑπὸ οἰκέτου [f] τοῦ ᾽μοῦ μεμαρτύρησαι τῶν αὐτῶν ἀγαθῶν, ὧν καὶ τούτῳ μεταδέδωκας, [g] ἀξίωσον κἀμὲ, φράσας ὅσα μοι κατὰ τοὺς ὕπνους ὀνειράτων ὄψεις προδηλοῦσι. βούλομαι δέ σε μηδὲν [h] ὑποστελλόμενον φόβῳ κολακεῦσαι [i] λόγῳ ψευδεῖ καὶ τῷ πρὸς ἡδονὴν, ἂν τἀληθὲς σκυθρωπότερον ᾖ. ἔδοξα γὰρ παρὰ ποταμὸν βαδίζων βόας ἰδεῖν εὐτραφεῖς ἅμα καὶ μεγέθει διαφερούσας, ἑπτὰ τὸν ἀριθμὸν, ἀπὸ τοῦ νάματος χωρεῖν ἐπὶ τὸ ἕλος· ἄλλας δὲ ταύταις τὸν ἀριθμὸν παραπλησίας ἐκ τοῦ ἕλους ὑπαντῆσαι, λίαν κατισχνωμένας καὶ δεινὰς ὁραθῆναι, [k] αἳ κατεσθίουσαι τὰς εὐτραφεῖς καὶ μεγάλας οὐδὲν ὠφελοῦντο, χαλεπῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τετρυχωμέναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν ὄψιν [l] διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου, καὶ τεταραγμένος, καὶ τί ποτ' εἴη τὸ φάντασμα παρ' ἐμαυτῷ σκοπῶν, καταφέρομαι [m] πάλιν εἰς ὕπνον· καὶ δεύτερον ὄναρ ὁρῶ πολὺ τοῦ προτέρου θαυμασιώτερον, ὅ με καὶ μᾶλλον ἐκφοβεῖ καὶ ταράττει. στάχυας ἑπτὰ ἑώρων ἀπὸ μιᾶς ῥίζης ἐκφυέντας, καρηβαροῦντας ἤδη καὶ κεκλιμένους ὑπὸ τοῦ καρποῦ καὶ τῆς πρὸς ἄμητον ὥρας· καὶ τούτοις ἑτέρους ἑπτὰ στάχυας πλησίον, [n] λιφεροῦντας καὶ ἀσθενεῖς ὑπὸ ἀδροσίας, οἳ δαπανᾶν καὶ κατεσθίειν τοὺς ὡραίους τραπέντες ἔκπληξίν μοι παρέσχον.

ς΄. Ἰώσηπος δὲ ὑπολαβὼν, [o] "ὁ ὄνειρος μὲν οὗτος, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, καίπερ ἐν δυσὶ μορφαῖς ὀφθεὶς, μίαν καὶ τὴν αὐτὴν ἀποσημαίνει τελευτὴν τῶν ἐσομένων. τό,τε γὰρ τὰς βοῦς ἰδεῖν, ζῶον ἐπ' ἀρότρῳ πονεῖν γεγενημένον, ὑπὸ τῶν χειρόνων κατεσθιομένας, καὶ οἱ στάχυες ὑπὸ τῶν ἐλαττόνων δαπανώμενοι, λιμὸν Αἰγύπτῳ καὶ ἀκαρπίαν ἐπὶ τοσαῦτα προκαταγγέλλουσιν ἔτη, τοῖς ἴσοις πρότερον εὐδαιμονήσασιν· ὡς τὴν τούτων εὐφορίαν τῶν ἐτῶν ὑπὸ τῆς μετὰ τοσοῦτον ἀριθμὸν [p] ἴσων ἀφορίας [q] ὑπαναλωθῆναι. [r] γενήσεται δ' ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων σφόδρα δυσκατόρθωτος. σημεῖον δὲ, αἱ γὰρ κατισχνωμέναι

---

[a] Ita Samb. & Vat. in reliquis συμβαίη. [b] Δεδέσθαι δὲ ὑπὸ Πετεφροῦ Vat. in Bas. & G. Πετεφρῆς. in Hen. & Bub. Πετεφρῦ.
[c] Ex Samb. & Vat. in aliis deest τοῦ. [d] Ita ex Samb. & Cas. οἱ κεκαλλωπισμένοι μὴ μελλήσαντες Vat. τὸ κεκαλλωπισμένον ποιῆσαι μὴ μελλήσαντες Bas. G. & Vet. Interpr. [e] Apud Philonem, p. 541. οἱ δ' ἀποκείραντες, καὶ ἀντὶ ῥυπαρᾶς λαμπρὰν ἐσθῆτα ἀντιδόντες, καὶ τἄλλα φαιδρύναντες εἰσάγουσι πρὸς βασιλέα. [f] Al. τοῦ ἐμοῦ. [g] Ita Big. Samb. & Vat. in reliquis ἀξίωσον φράσας. [h] Ὑποστειλάμενον Bub. & Hen. [i] Ita Big. & Samb. in aliis ψευδεῖ λόγῳ καὶ τὸ πρ. [k] Καὶ Hen. & Bub. [l] Διεγερθεὶς ἐκ τοῦ ὕπνου τεταραγμένος Vat. [m] Sic in MSS. in Editis καὶ πάλιν. [n] Ita cum Bub. Hen. Bas. & G. vel paulo lenius λιπεροῦντας. in διεφθορότας immutarunt Samb. Cas. Big. & Vat. Utriusque spectri descriptionem elegantissimam videre licet apud Philonem, p. 540, 541. suo modo etiam tentavit Zonaras, pag. 17. [o] Ita in MSS. articulum non agnoscunt Bas. & G. [p] Ισων Samb. Burinsque noster ex conjectura. [q] Ita in plerisque MSS. ὑπαλωθῆναι Bub. Bas. & G. nec aliter Philo & Zonaras. [r] Sic Samb. Cas. & Vat. γένηται Big. Bas. & G.

* Atque patris gloriam juxta Epiphanium.

a Al.

"μέναι βόες δαπανήσωσι τὰς κρείττονας ἐν ἰσχύϊ κορεσθῆναι. ὁ μέντοι Θεὸς ἐστὶν ἐπὶ τῷ λυπεῖν τὰ μέλλοντα τοῖς ἀνθρώποις προδείκνυσιν· ἀλλ' ὅπως [a] προεγνωκότες κουφοτέρας συνέσει ποιῶνται τὰς πείρας τῶν κατηγγελμένων. σὺ τοίνυν ταμιευσάμενος τἀγαθὰ τὰ κατὰ τὸν πρότερον χρόνον γενησόμενα, ποιήσεις [b] ἀνεπαίσθητον Αἰγυπτίοις τὴν ἐπελευσομένην συμφοράν.

ζ'. Θαυμάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως τὴν φρόνησιν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Ἰωσήπου, καὶ πυθομένου τίνα καὶ τρόπον ἂν προοικονομήσειεν ἐν τοῖς τῆς εὐετηρίας καιροῖς τὰ περὶ τὴν μετὰ ταύτην, ὡς ἂν ἐλαφρότερα γένοιτο τὰ τῆς ἀφορίας· ὑπετίθετο καὶ συνεβούλευε φειδὼ ποιεῖσθαι τῶν ἀγαθῶν, καὶ μὴ κατὰ περιουσίαν αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιτρέπειν· ἀλλ' ὅσον ἂν [c] κατὰ τρυφὴν ἀναλώσωσιν ἐκ περισσοῦ, ταῦτα τηρεῖν εἰς τὸν τῆς ἐνδείας καιρόν. ἀποτίθεσθαί τε παρῄνει λαμβάνοντα τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὰ διαρκῆ μόνον εἰς διατροφὴν χορηγοῦντα. Φαραώθης δὲ ἀμφοτέρων θαυμάσας Ἰώσηπον, τῆς τε κρίσεως τοῦ ὀνείρατος καὶ τῆς συμβουλίας, αὐτῷ τὴν οἰκονομίαν παραδίδωσιν, ὥστε πράττειν ἃ καὶ τῷ πλήθει τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέροντα [d] ὑπολαμβάνει· τὸν ἐξευρόντα τὴν τοῦ πράγματος ὁδὸν καὶ προστάτην ἄριστον αὐτῆς ὑπολαβὼν γενήσεσθαι. ὁ δὲ, ταύτης αὐτῷ τῆς ἐξουσίας ὑπὸ τοῦ βασιλέως δοθείσης, σφραγῖδί τε χρῆσθαι τῇ αὐτοῦ καὶ πορφύραν [e] ἐνδύσασθαι, διὰ τῆς γῆς ἁπάσης ἐλαύνων ἐφ' ἅρματος, ἦγε τὸν σῖτον παρὰ τῶν γεωργῶν, τὸν ἀρκοῦντα πρός τε σπόρον καὶ διατροφὴν ἑκάστοις ἀπομετρῶν· μηδενὶ σημαίνων τὴν αἰτίαν, ὑφ' ἧς ταῦτα ἔπραττε.

"cræ boves, devoratis pinguibus, ſatiari non potuerint. Deus certe hominibus futura prædicit, non ut eos terreat & contriſtet; ſed ut ea præſcientes prudentia, cum advenerint prænunciata, leviora faciant. Tu ergo, ſi prioris temporis proventus ſepoſueris & diſpenſaveris, inſequentem penuriam Ægyptii non ſentient.

Conſilium Joſephi de Ægypto ſervanda.

7. Rege autem admirante Joſephi prudentiam & ſapientiam, atque percontante quonam modo eſſet in futurum proſpiciendum ubertatis tempore, quo tolerabilior fieret ventura ſterilitas: ſubjecit ſuaſitque, frugum parſimoniam adhibendam eſſe, & non ad affluentiam uſque Ægyptios iis uti permitteret, ſed quantum ad luxuriam ſolent ex abundanti expendere, illud in neceſſitatis tempora reſervandum. Quin & hortabatur, ut frumentum ab agricolis acceptum in horrea recondi curaret, tantumque duntaxat unicuique ſuppeditari quantum ſat eſſet ad victum. Pharaothes autem, Joſephum ob utrumque, tam ſomnii interpretationem quam conſilium, admiratus, ipſum huic diſpenſationi præficit, ut ageret quæcunque vel populo Ægyptiorum vel Regi in rem eſſe exiſtimaret: conſilii auctorem maxime idoneum eſſe ratus ad id ipſum exſequendum. Ille vero, hac poteſtate à Rege auctus, ut & ejus ſignaculo uteretur & purpuram geſtaret, curru per univerſam Ægyptum vectus, frumentum abducit ab agricolis, tantum inde ſingulis dimetiens quantum ad ſementem atque alimentum ſufficeret; nemini rationem reddens, cur ita faceret.

Inde multus viri honos, purpura, currus, aliaque inſignia.

ΚΕΦ. ϛ'.

Πῶς ὁ Ἰώσηπος ἐπίσημος γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς ἔσχεν ὑποχειρίους.

Τριακοστὸν δὲ ἔτος ἤδη τῆς ἡλικίας αὐτοῦ [f] διεληλύθη, καὶ τιμῆς ἁπάσης ἀπέλαυε παρὰ τοῦ βασιλέως· καὶ προσηγόρευσεν αὐτὸν [g] Ψοθομφάνηχον, ἀπιδὼν αὐτοῦ πρὸς τὸ παράδοξον τῆς συνέσεως. σημαίνει γὰρ τὸ ὄνομα κρυπτῶν εὑρετήν. γαμεῖ τε καὶ γάμον ἀξιολογώτατον· ἄγεται γὰρ [h] Πετεφρῆ θυγατέρα τῶν ἐν Ἡλιουπόλει ἱερέων, συμπράξαντος αὐτοῦ τοῦ βασιλέως, ἔτι παρθένον, [i] Ἀσανέθην ὀνόματι. ἐκ ταύτης δὲ καὶ παῖδες αὐτοῦ γίνονται πρὸ τῆς ἀκαρπίας. [k] Μανασσῆς μὲν ὁ πρεσβύτερος· σημαίνει δ' [l] ἐπιλῆθον, διὰ τὸ εὐδαιμονήσαντα [m] λήθην εὑρέσθαι τῶν [n] ἀτυχημάτων. ὁ δὲ νεώτερος [o] Ἐφραΐμης· ἀποδιδοὺς δὲ τοῦτο σημαίνει, διὰ τὸ ἀποδοθῆναι [p] αὐτὸν τῇ ἐλευθερίᾳ τῶν προγό-

CAP. VI.

Quomodo Joſephus in Ægypto inclaruit, fratreſque ſibi ſubjectos habuit.

ÆTatis annum trigeſimum jam exegerat, omnique honore cumulatur à Rege, qui & illum ob incredibilem prudentiam Pſothomphanecum cognominavit. ſignificat autem hoc nomen occultorum detectorem. Sed & conjugium nactus eſt honoratiſſimum. nam in matrimonium accepit Petephræ, unius ex ſacerdotibus Heliopolitanis, filiam, adhuc virginem, nomine Aſanetham, Rege has illi conciliante nuptias. Ex hac vero & liberi ei nati ſunt, ante *agrorum* ſterilitatem. natu quidem grandior erat Manaſſes: quod *nomen* idem valet ac oblitus, quia *ſcilicet* ad felicitatem evectus in calamitatum venerit oblivionem. Ephraïmes vero junior, quo ſignificatur reſtitutus, quia redditus fuerit majorum ſuorum libertati.

Is annos natus XXX. *res Ægyptias adminiſtrat, nomine peregrino* Pſothomphanechus, *i. e. ænigmatum detector.*

Tum ex Aſanetha filios duos ſuſcipit, Manaſſen *i.e. obliviosum, atque* Ephraïmen, *quaſi reſtitutorem.*

---

[a] *Al.* προεγνωκότας. [b] Vide *Juſtinum* ex *Trogo Pompejo*, l. 36. c. 2. [c] Ita *Samb.* κατὰ τρυφὴν ἀναλώσουσιν *Caſ.* & *Vat.* Sed duntaxat ἀναλώσουσιν *Baſ.* & *G.* omiſſo κατὰ τρυφήν. [d] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπολαμβάνει *cæteri.* [e] Sic *Big. Caſ.* & *Vat.* ἐνδύσασθαι in *aliis.* [f] Ita ex *MSS.* in *Editis* διεληλύθει & mox ἀπήλαυε. [g] Sic *Caſ. Buſb. Samb.* & *Hen.* nec aliud viderat *Zonaras*, licet excuſum exſtet Τοθομφάνηχον. in *Baſ. G.* & *Vat.* Ψονθομφάνηχον. atque ita vel Ψονθονφάνηχον in LXX. [h] Πετέφρες *Buſb.* & *Hen.* Πετεφρῆ, aut Πετίφρη LXX. [i] Ita *Baſ. G. Big.* & *Caſ.* Ἀσενέθην *Hen. Buſb. Samb.* & *Vat.* [k] Sic *Samb.* & *Vet. Interpr.* Μανασσῆς μὲν ἦν ὁ πρ. *Vat.* Μανασσῆς ἦν ὁ πρ. *Big.* & *Zonaras.* Μανασσῆς μὲν πρ. *Baſ. G. Buſb.* & *Hen.* [l] Ita *Hen.* volente *Grammatico Aſcalonita*, & ſcriptoribus *Atticis*, ut de ἀγνῶμον jam diximus. in *reliquis*, accentu promoto, ἐπίληθον. Videſis *H. Stephanum* in *Theſ. Ling. Gr.* voce ἐπιλῆθον. [m] Λήθην εὑρέσθαι *Big.* [n] Ita ex *MSS.* in *Editis* tamen non male δυστυχημάτων. [o] Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Ἐφραιμῆς. Videſis paraphraſin hujus loci in *Zonara*, p. 17. [p] Αὐτοῦ τὴν ἐλευθερίαν *Vat.*

tati. Cum autem Ægyptus, juxta Joſephi enarrationem ſomniorum, ſeptennii ſpatium feliciter exegiſſet, anno *demum* octavo eam invaſit fames; &, quod malum improviſum illis acciderat, univerſi eo graviter laborantes Regis ad fores confluebant. Ille vero Joſephum acceſſit; qui frumenta illis aſſignabat, factus ex confeſſo populi ſervator. Nec ſolum iſtius regionis incolis forum aperuit, ſed etiam exteris vendere paratus erat: æquum eſſe exiſtimante Joſepho, ut omnibus hominibus, propter ſuam inter ſe cognationem, ſubveniretur ab iis, qui in abundantia vivunt.

Ægypti multarumque gentium ſalus Joſephus.

2. Mittit igitur & Jacobus, Chananæa à *fame* graviter vexata, (terram enim omnem continentem invaſerat hæc calamitas) omnes ſuos filios in Ægyptum, ad frumentum coëmendum, cum cognoviſſet, quod & exteris eo foro uti liceret; ſolum Benjaminem ſecum retinens, quem ex Rachela ſuſceperat, uterinum Joſephi fratrem. At enim illi, ut in Ægyptum venêre, Joſephum adeunt, mercatum ſibi permitti rogantes. nihil enim erat, niſi quod ex ipſius voluntate gerebatur; & tum demum regem coluiſſe hominibus proderat, cum iis curæ eſſet Joſepho honorem habere. Ille, agnitis fratribus, nihil minus quam de ſe cogitantibus (nam juvenis admodum ab eis abſceſſerat, & jam ad iſtam ætatem pervenerat, ut, mutatis faciei lineamentis, ipſe ab eis non agnoſceretur, præſertim cum de eo in tanta dignitate conſtituto ne minimum quidem ſuſpicari potuerint) tentandum exiſtimavit, quidnam voluntatis in omnibus haberent. Nam & frumentum eis negavit, dixitque eos ad res Regis explorandas veniſſe: ipſoſque quidem è diverſis regionibus conveniſſe, cognationem vero ſimulare: vix enim fieri poſſe, ut homo privatus tot filios ac forma adeo egregios educaret, cum & regibus raro liceat eſſe tam beatis. Hæc autem ſibi agenda eſſe voluit, ut de patris ſtatu certius cognoſceret, & quid illi acciderit, ex quo ipſe diſceſſerat; ſcire etiam volens, quid de Benjamine ſit factum: veritus enim erat, ne ipſum etiam, paria ac in ſe audendo, de medio ſuſtulerint.

Fratres ſuos decem Joſephus durius excipit. Gen. c. 42.

3. Illi autem perturbati erant & timore perculſi, maximum quidem periculum ſibimet imminere exiſtimantes, nihilque de fratre ſecum in animo cogitantes: paululum vero compoſiti ad ſingula, præloquente Rubelo natu maximo, reſponderunt. “Nos quidem, inquit, neque ut injuria aliquem afficeremus, neque Regi damnum aliquod illaturi, huc venimus; ſed ut à malis ſervaremur expetentes, ratique in veſtra humanitate refugium habere à calamitatibus, quæ patriam noſtram affligunt; quos non ſolum civibus veſtris, ſed & exteris

Apologia Rubeli pro domo ſua.

νων. τῆς δ' Αἰγύπτου κατὰ τὴν Ἰωσήπου τῶν ὀνειράτων ἐξήγησιν μακαρίως ἔτη ἑπτὰ διαγούσης, [a] ὁ λιμὸς ἥπτετο τῷ ὀγδόῳ ἔτει· καὶ, διὰ τὸ μὴ προαισθομένοις ἐπιπεσεῖν τὸ κακόν, πονούμενοι χαλεπῶς πάντες ὑπ' αὐτοῦ, [b] εἰς τὰς τοῦ βασιλέως θύρας [c] συνέρρεον. ὁ δὲ Ἰώσηπον ἐκάλει· κἀκεῖνος τὸν σῖτον αὐτοῖς ἀπεδίδοτο, γεγενημένος σωτὴρ ὁμολογουμένως τοῦ πλήθους. καὶ τὴν ἀγορὰν οὐ τοῖς ἐγχωρίοις [d] προὐτίθει μόνον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ξένοις ὠνεῖσθαι παρῆν· πάντας ἀνθρώπους κατὰ συγγένειαν ἀξιοῦντος ἐπικουρείας τυγχάνειν Ἰωσήπου παρὰ τῶν εὐδαιμονίᾳ χρωμένων.

β'. Πέμπει [e] δὴ καὶ Ἰάκωβος, τῆς Χαναναίας δεινῶς ἐκτετρυχωμένης· πάσης γὰρ ἥψατο τῆς ἠπείρου τὸ δεινόν· τοὺς υἱοὺς ἅπαντας εἰς τὴν Αἴγυπτον ὠνησομένους σῖτον, πεπυσμένος ἐφεῖσθαι τὴν ἀγορὰν καὶ ξένοις. μόνον δὲ κατέσχε Βενιαμὶν [f] ἐκ Ραχήλης αὐτῷ γεγονότα, ὁμομήτριον δὲ τῷ Ἰωσήπῳ. οἱ μὲν οὖν, εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντες, ἐνετύγχανον τῷ Ἰωσήπῳ, χρήζοντες ἀγορᾶς. οὐδὲν γὰρ ἦν, ὃ μὴ μετὰ γνώμης ἐπράττετο τῆς ἐκείνου· καὶ γὰρ τὸ θεραπεῦσαι τὸν βασιλέα τότε χρήσιμον ἐγίνετο τοῖς ἀνθρώποις, ὅτε καὶ τῆς Ἰωσήπου τιμῆς ἐπιμεληθεῖεν. ὁ δὲ γνωρίσας τοὺς ἀδελφοὺς, οὐδὲν ἐνθυμουμένους περὶ αὐτοῦ· διὰ τὸ μειράκιον μὲν [g] αὐτὸν ἀπαλλαγῆναι, εἰς τοῦτο δὲ προελθεῖν τῆς ἡλικίας, καὶ τῶν χαρακτήρων ἐνηλλαγμένων ἀγνώριστος αὐτοῖς εἶναι, τῷ δὲ μεγέθει τοῦ ἀξιώματος οὐδὲ εἰς ἐπίνοιαν ἐλθεῖν [h] αὐτοῦ δυναμένοις· διεπείραζεν ὡς ἔχοιεν γνώμης περὶ τῶν ὅλων. τόν τε γὰρ σῖτον αὐτοῖς οὐκ ἀπεδίδοτο, κατασκόπους τε τῶν βασιλέως πραγμάτων ἔλεγεν [i] ἥκειν· καὶ πολλαχόθεν μὲν αὐτοὺς συνεληλυθέναι, προφασίζεσθαι δὲ συγγένειαν· οὐ γὰρ εἶναι δυνατὸν ἀνδρὶ ἰδιώτῃ τοιούτους παῖδας [k] καὶ τὰς μορφὰς οὕτως ἐπιφανεῖς ἐκτραφῆναι, δυσκόλου καὶ βασιλεῦσιν οὔσης τῆς τοιαύτης παιδοτροφίας. ὑπὲρ δὲ τοῦ γνῶναι τὰ κατὰ τὸν πατέρα, καὶ τὰ συμβεβηκότα αὐτῷ μετὰ τὴν ἰδίαν ἀπαλλαγὴν, ταῦτ' ἔπραττε, μαθεῖν τε βουλόμενος καὶ τὰ [l] περὶ Βενιαμὶν τὸν ἀδελφόν· [m] ἐδεδίει γὰρ μὴ κἀκεῖνον, ὁμοίως οἷς εἰς αὐτὸν ἐτόλμησαν, εἶεν ἀπεσκευασμένοι τοῦ γένους.

γ'. Οἱ δ' ἦσαν ἐν ταραχῇ καὶ φόβῳ, καὶ κίνδυνον τὸν μέγιστον αὐτοῖς ἐπηρτῆσθαι νομίζοντες, καὶ μηδὲν [n] περὶ τἀδελφοῦ κατὰ νοῦν λαμβάνοντες· καταστάντες τε πρὸς τὰς αἰτίας ἀπελογοῦντο, Ρουβήλου προηγοροῦντος, ὃς ἦν πρεσβύτατος αὐτῶν. “Ἡμεῖς γὰρ, εἶπεν, οὐ κατ' ἀδικίαν δεῦρ' ἤλθομεν, οὐδὲ [o] κακουργήσοντες τὰ βασιλέως πράγματα· σωθῆναι δὲ χρήζοντες, καὶ καταφυγὴν τῶν [p] ἐπεχόντων τὴν χώραν ἡμῶν κακῶν τὴν ὑμετέραν φιλανθρωπίαν ὑπολαβόντες· οὓς οὐχὶ πολίταις μόνον τοῖς αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ ξένοις

“ ἠκούσαμεν

---

[a] Articulum reſtituimus ex *MSS.* [b] In quatuor *MSS.* ἐπὶ τοῖς. [c] Συνέτρεχον *Busb.* & *Hen.* ex Gloſſario. [d] Προὐτίθει *Big.* & *Samb.* modo vulgari, dein μόνοις *Busb.* & *Hen.* [e] Ita pro δὲ reſcribendum eſſe placuit. [f] Ita ex *MSS.* in *Editis* Ραχήλας. [g] Αὐτὸς ἀπαλλαγῆναι *Vat.* [h] Sic in *MSS.* in *Editis* αὐτοῖς. *Ex Philone* (*p.* 549 & 550.) hæc deſumpſiſſe videtur *Joſephus.* [i] Εἶναι *Vat.* & *Vet. Interpr.* [k] Ita ex *MSS.* κατὰ μορφὰς *Baſ.* & *G.* [l] Περὶ τὸν Βεν. *Vat.* [m] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐδεδίειν alii cum *Baſ.* & *G.* ἐδεδίει ab uſu Attico malit *Bernardus* [n] Sic in *MSS.* περὶ τ. *Baſ.* & *G.* [o] Κακουργήσοντας *Vat.* [p] *Al.* παρόντων.

a Ita

“ἠκούομεν τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου παρατεθεικέναι, καὶ σοὶ τὸ σώζεσθαι τοὺς δεομένους παρέχειν διεγνωκόσι· ὅτι δ' ἐσμὲν ἀδελφοὶ καὶ κοινὸν ἡμῖν αἷμα, [a] φανερὸν μὲν καὶ τῆς μορφῆς τὸ οἰκεῖον [b] καὶ μὴ πολὺ παρηλλαγμένον ποιεῖ. πατὴρ δ' ἐστὶν ἡμῖν Ἰάκωβος, ἀνὴρ Ἑβραῖος, ᾧ [c] γενόμεθα δώδεκα παῖδες ἐκ γυναικῶν τεσσάρων, ὧν πάντων περιόντων ἦμεν εὐδαίμονες· ἀποθανόντος δὲ ἑνὸς τῶν ἀδελφῶν Ἰωσήπου, τὰ [d] πράγματ' ἡμῖν ἐπὶ τὸ χεῖρον μετέβαλεν. ὅ, τε γὰρ πατὴρ μακρὸν ἐπ' αὐτῷ πένθος [e] ἤρηται, καὶ ἡμεῖς ὑπό τε τῆς ἐπὶ τῷ τεθνηκότι συμφορᾶς, καὶ τῆς τοῦ πρεσβύτου ταλαιπωρίας κακοπαθοῦμεν· [f] ἥκομέν τε νῦν ἐπ' ἀγορὰν σίτου, τήν τε τοῦ πατρὸς ἐπιμέλειαν [g] καὶ τὴν κατὰ τὸν οἶκον πρόνοιαν Βενιαμὶν τῷ [h] νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν πεπιστευκότες. δύνασαι δὲ πέμψας εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον μαθεῖν, εἴ τι ψευδές ἐστι τῶν λεγομένων.

δ'. Καὶ Ῥούβηλος μὲν τοιούτοις ἐπειρᾶτο πείθειν τὸν Ἰώσηπον περὶ αὐτῶν τὰ ἀμείνω [i] φρονῆσαι. ὁ δὲ, τὸν Ἰάκωβον ζῶντα μαθὼν καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐκ ἀπολωλότα, τότε μὲν εἰς τὴν εἱρκτὴν αὐτοὺς, ὡς ἐπὶ σχολῆς βασανίσων, ἐνέβαλεν. τῇ δὲ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν προαγαγὼν αὐτοὺς, “ἐπεὶ, φησὶ, διισχυρίζεσθε, μήτ' ἐπὶ κακουργίᾳ τῶν βασιλέως ἥκειν πραγμάτων, εἶναί τε ἀδελφοὶ, καὶ πατρὸς οὗ λέγετε, [k] πείσετ' ἄν με ταῦθ' οὕτως ἔχειν, εἰ καταλίποιτε μὲν [l] ἐξ αὐτῶν ἕνα παρ' ἐμοὶ, μηδὲν ὑβριστικὸν πεισόμενον· ἀποκομίσαντες δὲ τὸν σῖτον πρὸς τὸν πατέρα, πάλιν ἔλθοιτε [m] πρὸς ἐμὲ, τὸν ἀδελφὸν, ὃν καταλιπεῖν ἐκεῖ φατὲ, μεθ' ἑαυτῶν ἄγοντες. τοῦτο γὰρ ἔσται πίστωμα τῆς ἀληθείας”. οἱ δ' ἐν μείζοσι κακοῖς ἦσαν, ἔκλαιόν τε, καὶ συνεχῶς πρὸς ἀλλήλους ἀνωλοφύροντο τὴν Ἰωσήπου συμφοράν· ὡς διὰ τὰ κατ' ἐκείνου [n] βουλευθέντα, τιμωροῦντος [o] αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, τούτοις περιπέσοιεν. Ῥούβηλος δὲ πολὺς ἦν ἐπιπλήττων [p] αὐτοὺς τῆς μετανοίας, ἐξ ἧς ὄφελος οὐδὲν Ἰωσήπῳ γίνεται· φέρειν δ' αὐτοὺς πᾶν ὅ, τι [q] καὶ πάθοιεν, κατ' ἐκδικίαν ἐκείνου δρῶντος [r] αὐτὰ τοῦ Θεοῦ, καρτερῶς ἠξίου. Ταῦτα δ' ἔλεγον πρὸς ἀλλήλους, οὐχ ἡγούμενοι τὸν Ἰώσηπον γλώττης τῆς [s] αὐτῶν συνιέναι· κατήφεια δὲ πάντας εἶχε πρὸς τοὺς Ῥουβήλου λόγους καὶ τῶν πραγμάτων μετάμελος, ὥσπερ οὐκ αὐτῶν ταῦτα ψηφισαμένων, ἐφ' οἷς δίκαιον ἔκρινον τὸν Θεὸν κολαζόμενοι. βλέπων δ' οὕτως ἀμηχανοῦντας αὐτοὺς [t] ὁ Ἰώσηπος, ὑπὸ τοῦ πάθους εἰς δάκρυα προὔπιπτε, καὶ μὴ βουλόμενος τοῖς ἀδελφοῖς γενέσθαι καταφανὴς, ὑπεχώρει· καὶ [u] διαλιπὼν, πάλιν ἧκε πρὸς αὐτούς. καὶ [x] Συμεῶνα κατασχὼν ὅμηρον τῆς ἐπανόδου τῶν ἀδελφῶν

“frumentum venale propoſuiſſe audivimus, eo vobis conſtituto, ut omnes, quibus ſalute opus eſt, ſalvos præſtaretis. Fratres autem nos eſſe & ex eodem ſanguine, indicio quidem eſt, quod forma cuique propria ſit cum exigua ab invicem diſſimilitudine. Pater nobis eſt Jacobus, vir Hebræus, cui duodecim nati ſumus liberi ex quatuor mulieribus, qui cum omnes eſſent ſuperſtites, ſatis feliciter egimus: verum, Joſepho, uno è fratribus exſtincto, res noſtræ jam inde in pejus lapſæ ſunt. Nam & patrem ex eo luctus cepit perpetuus, & nos ex defuncti calamitate ac ſenis miſeria affligimur. Et nunc venimus ad emendum commeatum, Benjamini fratrum natu minimo mandantes, ut patrem diligenter curaret ac res domeſticas adminiſtraret. Potes autem, noſtram ad domum mittendo, pro certo ſcire an quid falſi narraverimus.

Benjaminem acerſitum dimittuntur fratres cæteri, præter Symeonem obſidem. Gen. c. 42.

4. Et Rubelus quidem hujuſmodi verbis tentabat perſuadere Joſepho, ut de eis melius ſentiret. Ille vero, comperiens Jacobum in vivis eſſe, fratremque *Benjaminem* non periiſſe; tunc quidem eos in cuſtodiam conjiciebat, tamquam per otium quæſtioni admoturus. Tertio vero die eos educens, “quoniam, inquit, aſſeveratis vos non veniſſe ad res Regis lædendas, fratreſque eſſe, & ex eo patre cujus eſſe dicitis, facietis mihi fidem hæc ita ſe habere, ſi quidem unum ex vobis apud me reliqueritis, nihil contumeliæ paſſurum; frumentumque ad patrem exportantes, rurſum ad me revertamini, fratrem, quem illic relictum eſſe dicitis, vobiſcum adducentes. hoc enim veritati erit argumento”. Illi vero eo magis in malis erant; atque lachrymabant, ac frequenter inter ſe deplorabant calamitatem Joſephi, quaſi ob ea quæ in illum excogitaverant, pœnas ab eis repetente Deo, in has miſerias inciderint. Multus autem erat Rubelus in increpando *ſeram* eorum pœnitentiam, quæ Joſepho ad nullam rem utilis erat: illos vero obſecrabat, ut mala quæcunque paterentur forti animo ferrent, cum illa immiſerit Deus, ut injuriam fratri factam ulciſceretur. Hæc autem inter ſe colloquuti ſunt, linguam ſuam Joſepho non intellectam credentes. Omnes vero inceſſit mœror ex Rubeli ſermone & factorum pœnitentia, ut qui hæc ſecum non *reputaſſent, pro quibus pœnas luentes Deum juſtum eſſe judicabant. Joſephus autem, eos in has anguſtias adductos cernens, in lachrymas prorumpebat: nolenſque ut à fratribus obſervaretur, ſemet ſubduxit: ac, parvo tempore interjecto, ad eos revertitur. Atque tum retento Symeone, ut qui obſes eſſet dum fratres red-

Lingua Hebræa Ægyptiis ignorata.

---

a Ita ex *MSS.* Φανερὸν καὶ in *Editis.* b Καὶ οὐ πολὺ *Vat.* c Γινόμεθα *Samb.* & *Vat.* d Ita ex *Samb.* πράγματα in reliquis. e Ita in pleriſque *MSS.* at ἠρτήσατο & ab alia manu ἤρατο *Vat.* ᾔρηται *Baſ.* & *G.* f Ἥκομεν τοίνυν *Vat.* g Καὶ τὴν τοῦ κ. *Samb.* h Νεωτάτῳ ἀδελφῷ *Vat.* i Ita ex *MSS.* φροντίσαι in *Editis.* k Πείσετ' ἂν *Samb.* πείσητε *Hen.* & *Bub.* & mox καταλείποιτε *Baſ.* & *G.* l Ἐξ αὐτῶν *Samb.* alterum eſt proprium Atticorum. m *Al.* εἰς ἐμέ. n Ita in *MSS.* βουληθέντα in *Editis.* o Αὐτοῖς *Vat.* p *Al.* αὐτοῖς. & mox in *Editis* Ἰωσήπου. q Illud καὶ deeſt *Vat.* r Αὐτοῦ *Vat.* ſ Αὐτῶν *Samb.* αὐτῆς *Vat.* t Ita in *MSS.* articulum omittunt *Baſ.* & *G.* u Iterum ex *MSS.* διαλείπων in *Editis.* x Sic *MSS.* Συμεῶνα *Baſ.* & *G.* Σιμεῶνα δὲ κατασχὼν *Vat.* * Vel *ſupputantes.* tali enim ſenſu verbum ψηφίζομαι accipi neceſſe eſt: niſi malimus delere οὐκ, aut λογισαμένων pro ψηφισαμένων legere. *Gelenius* vertit hoc modo, *& ſcelus perpetratum damnabant, ac ſi non ipſi eſſent auctores facinoris, cui tum juſtiſſimam pœnam à Deo judicabant infligendam.* Verum *Epiphanius* ad hunc modum, —— *pœnitentia rerum geſtarum, cur ipſi non cogitaſſent illo tempore, pro quibus, cum tunc punirentur, Deum eſſe juſtiſſimum judicabant.*

rediſſent: juſſit eos domum abire, ubi primum frumentum in foro *ſibimet* compararent; ſervo mandans, ut, pecunia, quam ad frumentum emendum attulerant, clam in ſarcinas repoſita, eos cum illa dimitteret. Et ille quidem imperata fecit.

A Jacobo vix tandem ſubducitur Benjamin, filiis licet novem fameque id urgentibus. Gen. c. 42, & 43.

5. Jacobi autem filii, ubi in Chananæam pervenerunt, patri omnia, quæ in Ægypto illis acciderant, nunciaverunt: & quod pro exploratoribus Regis habiti fuerint, quumque dicerent fratres ſe eſſe, & undecimum domi relictum apud patrem, non perſuaſerint; utque Symeonem reliquerint apud Præſidem, donec Benjamin, illuc profectus, verbis eorum fidem adſtrueret: atque patrem orabant, ut nihil metuens fratrem cum illis dimitteret. Jacobo vero diſplicuit quicquid fecerant filii; atque ægre ferens Symeonem illic detentum, inſipientis eſſe putabat Benjaminem etiam *bis malis* adjicere. Et ille ne quidem Rubeli ſupplicantis, ſuoſque pro illo filios dedentis (ut, ſi quid mali Benjamini acciderit in itinere, illos avus interficeret) verbis movetur. Illi vero in his malis dubio erant animo atque anxio: magiſque illos perturbabat argentum, quod in ſaccis occultatum invenerant. Cæterum deficiente jam tritico, quod reportarunt, fameque magis urgente, Jacobus, neceſſitate adactus, ſecum ſtatuit Benjaminem cum fratribus dimittere: non enim licebat eis in Ægyptum redire, ſi promiſſis abeuntes non ſteterint. Ac cum indies magis magiſque *regionem* infeſtaret fames, & filii precibus inſtarent, nihil aliud, quod in præſenti faceret, reſtabat.

Audaciſſimus Iſraëlitarum Judas.

At cum Judas, cætera vir natura vehemens, paulo liberius cum patre ageret; quod eum haud deceret fratri metuere, aut ſuſpicione mali de eo ſolicitum eſſe, nihil enim ei præter voluntatem Dei poſſe accidere, quod & prorſus evenire neceſſe eſt, etiamſi domi maneat; ne ſic manifeſto ipſos exitio adjudicet, nec, ob inanem de puero metum, ipſos privet rerum ad victum abundantia, quam illis ſuppeditabit Pharaothes; Symeonis autem ſaluti etiam proſpicere par eſſe, ne, dum Benjaminem ire prohibet, illum perire ſinat: ipſoque inſuper hortante ut filium Deo crederet, ſeque aut illum ſalvum reducturum eſſe aut una cum illo periturum, tandem Jacobus cedens tradidit *eis* Benjaminem, & duplex frumenti pretium, atque munera Joſepho ferenda ex proventu Chananææ, myrobalanum & ſtacten, terebinthum & mel. Multæ vero à patre, filiis digredientibus, fuſæ ſunt lachrymæ, & viciſſim ab illis. Nam ille quidem *anxie* cogitabat, an filios ex itinere incolumes recepturus ſit; illi vero an patrem bene valentem inventuri, mœrorique ex eo-

γενησόμενοι, ἐκείνους μεταλαβόντας τὴν [a]ἀγορὰν τοῦ σίτου προσέταξεν ἀπιέναι· κελεύσας τὸν ὑπηρέτην τἀργύριον, ὃ πρὸς τὴν ὠνὴν εἶχον τοῦ σίτου κεκομικότες, κρύφα τοῖς φορτίοις ἐνθέντα, ἀπολύειν κἀκεῖνο κομίζοντας. καὶ ὁ μὲν τὰ ἐντεταλμένα ἔπραττεν.

ε. Οἱ δὲ Ἰακώβου παῖδες, ἐλθόντες εἰς τὴν Χαναναίαν, ἀπήγγελλον τῷ πατρὶ τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον αὐτοῖς [b]συμβάντα· καὶ ὅτι κατάσκοποι [c]δόξειαν ἀφῖχθαι τοῦ βασιλέως, καὶ λέγοντες ἀδελφοί τε εἶναι, καὶ τὸν ἑνδέκατον οἴκοι καταλιπεῖν παρὰ τῷ πατρὶ, ἀπιστηθεῖεν, ὡς καταλίποιέν τε Συμεῶνα παρὰ τῷ στρατηγῷ, μέχρι [d]Βενιαμὶν αὐτὸς ἀπιὼν, πίστις αὐτοῦ τῶν εἰρημένων [e]παρ' αὐτὸν γένηται· ἠξίουν τε τὸν πατέρα, μηδὲν φοβηθέντα, πέμπειν σὺν αὐτοῖς τὸν νεανίσκον. Ἰακώβῳ δὲ οὐδὲν ἤρεσκε τῶν τοῖς υἱοῖς πεπραγμένων· καὶ πρὸς τὴν Συμεῶνος δὲ κατοχὴν [f]λυπηρῶς φέρων, ἀνόητον ἡγεῖτο προσθεῖναι καὶ τὸν Βενιαμίν. [g]καὶ ὁ μὲν οὐδὲ Ῥουβήλου δεομένου, καὶ τοὺς αὐτοῦ παῖδας ἀντιδιδόντος· ἵν' εἴ τι [h]πάθοι Βενιαμὶν κατὰ τὴν ἀποδημίαν, ἀποκτείνειεν αὐτοὺς ὁ πάππος, πείθεται τοῖς λόγοις. οἱ δὲ ἠπόρουν ἐπὶ τοῖς κακοῖς· καὶ μᾶλλον αὐτοὺς ἐτάραττε τἀργύριον ἐν τοῖς [i]σακίοις τοῦ σίτου κατακεκρυμμένον εὑρεθέν. τοῦ δὲ σίτου [k]τοῦ κομισθέντος ὑπ' αὐτῶν [l]ἐπιλείποντος, καὶ τοῦ λιμοῦ μᾶλλον ἁπτομένου, βιαζομένης αὐτὸν τῆς ἀνάγκης, ὁ Ἰάκωβος ἐκπέμπειν ἐγίνωσκε τὸν Βενιαμὶν μετὰ τῶν ἀδελφῶν. οὐ γὰρ ἦν αὐτοῖς εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν μὴ μετὰ τῶν ἐπηγγελμένων ἀπερχομένοις. καὶ τοῦ πάθους οὖν χείρονος καθ' ἑκάστην ἡμέραν γινομένου, καὶ τῶν υἱῶν δεομένων, οὐκ εἶχεν ὅ,τι χρήσαιτο τοῖς παροῦσιν. Ἰούδα δὲ, τολμηροῦ τἄλλα τὴν φύσιν ἀνδρὸς, χρησαμένου πρὸς αὐτὸν παῤῥησίᾳ· [m]ὡς οὐ προσῆκον μὲν αὐτὸν περὶ τἀδελφοῦ δεδιέναι, οὐδὲ [n]τἀτυχὸν δι' ὑποψίας λαμβάνειν, πραχθήσεται γὰρ [o]οὐδὲν τῶν περὶ τὸν ἀδελφὸν, ᾧ μὴ παρέσται ὁ Θεὸς, [p]τοῦτο δὲ συμβήσεσθαι πάντως καὶ παρ' αὐτῷ μένοντι, φανερὰν δ' οὕτως αὐτῶν ἀπώλειαν μὴ καταδικάζειν, μηδὲ τὴν ἐκ Φαραώθου τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτοὺς ἀφαιρεῖσθαι [q]ἀλόγῳ περὶ τοῦ παιδὸς δέει, φροντίζειν δὲ καὶ τῆς Συμεῶνος σωτηρίας, μὴ φειδοῖ τῆς Βενιαμὶν ἀποδημίας ἐκεῖνος ἀπόληται· [r]πιστεῦσαι δὲ περὶ αὐτοῦ τῷ Θεῷ παραινοῦντος, [s]καὶ αὐτοῦ ὡς σῶον ἐπανάξοντος τὸν υἱὸν αὐτῷ, ἢ [t]συγκαταστρέψοντος ἅμα ἐκείνῳ τὸν βίον, πεισθεὶς Ἰάκωβος παρεδίδου τὸν Βενιαμὶν, καὶ τὴν τιμὴν τοῦ σίτου διπλασίονα, τῶν τε παρὰ τοῖς Χαναναίοις γεννωμένων, τό τε τῆς βαλάνου μύρον καὶ [u]στακτὴν, τερέβινθόν τε καὶ μέλι, δωρεὰς Ἰωσήπῳ κομίζειν. πολλὰ δ' ἦν παρὰ τοῦ πατρὸς ἐπὶ τῇ τῶν παίδων ἐξόδῳ δάκρυα, κἀκείνων αὐτῶν. ὁ μὲν γὰρ, τοὺς υἱοὺς εἰ κομιεῖται σώους ἐκ τῆς ἀποδημίας, ἐφρόντιζεν· [y]οἱ δὲ, εἰ τὸν πατέρα καταλάβοιεν ἐῤῥωμένον, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης χαλασθέντα. ἡμερήσιον δ' αὐτοῖς ἠνύσθη τὸ πένθος. καὶ ὁ μὲν πρεσβύτης κοπωθεὶς [a] ὑπέμενεν· οἱ δὲ ἐχώρουν τὴν ἐπ' Αἴγυπτον, μετὰ κρείττονος ἐλπίδος τὴν ἐπὶ τοῖς παροῦσι λύπην ἰώμενοι.

---

[a] Ex *MSS.* ἀγορασίας in *Editis*. [b] Ita plerique *MSS.* & ex illis *Zonaras*. in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* συμπεσόντα. [c] Rurſus ita ex *MSS.* in *Editis* male δόξειν. [d] Sic in pleriſque *MSS.* in *aliis* Βενιαμὶς αὐτός. in *Editis* Βενιαμὶν ὡς αὐτόν. [e] In nonnullis *MSS.* παρ' αὐτῷ γένοιτο, & παρ' αὐτῷ γένηται. [f] Ita *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* λυπηρῶς εἶχε· καὶ λυπηρῶς φέρων θάνατον ἡγεῖτο in *Editis*. [g] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ὁ μὲν πατὴρ οὐδὲ P. *Baſ.* & *G.* καὶ ὁ μὲν Ῥουβήλου fruſtra *Big. Caſ.* & *Vat.* & mox ἑαυτοῦ *Big.* & *Vat.* [h] *Al.* πάθοιεν. [i] Ita Attici, teſte *Photio*. in *Editis* σακκίοις, & abſque ἐν τοῖς. [k] Articulum addidimus ex *MSS.* [l] Ἐκλιπόντος *Bmb.* & *Hen.* [m] Illa ὡς οὐ προσῆκον μὲν αὐτὸν ſupplevimus ex *MSS.* [n] In quatuor *MSS.* τὰ δεινὰ δι' ὑπ. [o] Οὐδὲν αὐτῶν *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [p] Τοῦτο δ' αὐτῷ συμβ. *Vat.* [q] Ita *Samb. Vat.* & *Caſ.* ἀλόγως περὶ τοῦ παιδὸς φροντίζοντα in *Editis*. [r] Πιστεύσας in aliquot *MSS.* [s] Ita ex *MSS.* καὶ αὐτῷ ὡς ἢ σῶον in *Editis*. [t] Συγκαταστρέψαντας *Big.* & *Caſ.* συγκαταστρέψαντος *Samb.* [u] Ita in *MSS.* vel στακτὴν. in *Editis* στάκτης. [y] Εἰ δὴ, οἱ τὸν π. *Baſ.* & *G.*

a *Al.*

ϛ'. Ὡς δ' ἦλθον εἰς τὴν Αἴγυπτον, κατάγονται μὲν παρὰ τὸν Ἰώσηπον. φόβος δὲ αὐτοὺς οὐχ ὁ τυχὼν διετάραττε, μὴ περὶ τῆς τοῦ σίτου τιμῆς ἐγκλήματα λάβωσιν, ὡς αὐτοί τι κεκακουργηκότες· καὶ πρὸς τὸν ταμίαν τοῦ Ἰωσήπου πολλὴν ἀπολογίαν ἐποιοῦντο, κατ' οἶκόν τε φάσκοντες εὑρεῖν ἐν τοῖς σακκίοις τὸ ἀργύριον, καὶ νῦν ἥκειν [b] ἐπανάγοντες αὐτό. τοῦ δὲ [c] μηδ' ὅ, τι λέγουσιν εἰδέναι φήσαντος, [d] ἀνείθησαν τοῦ δέους. λύσας τε τὸν Συμεῶνα, [e] ἐτημέλει συνεσόμενον τοῖς ἀδελφοῖς. ἐλθόντος δ' ἐν τούτῳ καὶ Ἰωσήπου ἀπὸ τῆς θεραπείας τοῦ βασιλέως, τά τε δῶρα παρῆγον αὐτῷ, καὶ πυθομένῳ περὶ τοῦ πατρὸς ἔλεγον, ὅτι καταλάβοιεν αὐτὸν ἐρρωμένον. ὁ δὲ, μαθὼν περιόντα τὸν Βενιαμὶν, εἰ οὗτος ὁ νεώτερος ἀδελφὸς εἴη, καὶ γὰρ ἦν αὐτὸν ἑωρακὼς, ἀνέκρινε. [f] τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἶπεν εἶναι προστάτην. ὑπὸ δὲ πάθους προαγόμενος εἰς δάκρυα, μεθίστατο· μὴ βουλόμενος καταφανὴς εἶναι τοῖς ἀδελφοῖς. ἐπὶ δεῖπνόν τε αὐτοὺς παραλαμβάνει, καὶ κατακλίνονται [g] μὲν οὕτως ὡς καὶ παρὰ τῷ πατρί. πάντας δὲ αὐτοὺς ὁ Ἰώσηπος δεξιούμενος, [h] διπλασίοσι μοίραις τῶν αὐτῷ παρακειμένων τὸν Βενιαμὶν ἐτίμα.

ζ'. Ἐπεὶ δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον εἰς ὕπνον ἐτράποντο, κελεύει τὸν ταμίαν τόν τε σῖτον αὐτοῖς δοῦναι μεμετρημένον, καὶ τὴν τιμὴν πάλιν ἐγκρύψαι τοῖς [i] σακκίοις· εἰς δὲ τὸ Βενιαμὶν φορτίον καὶ σκύφον ἀργυροῦν, ᾧ πίνων ἔχαιρε, βαλόντα καταλιπεῖν. ἐποίει δὲ ταῦτα, διάπειραν βουλόμενος τῶν ἀδελφῶν λαβεῖν· [k] πότερόν ποτε βοηθοῦσι τῷ Βενιαμὶν κλοπῆς ἐναγομένῳ, καὶ δοκοῦντι κινδυνεύειν· ἢ καταλιπόντες, ὡς οὐδὲν αὐτοὶ κεκακουργηκότες, ἄπιασι πρὸς τὸν πατέρα. ποιήσαντος δὲ τοῦ οἰκέτου τὰ [l] ἐντεταλμένα, μεθ' ἡμέραν οὐδὲν τούτων εἰδότες οἱ τοῦ Ἰακώβου παῖδες [m] ἀπῄεσαν, ἀπειληφότες τὸν Συμεῶνα, καὶ [n] διπλῆν χαρὰν χαίροντες, ἐπί τε τούτῳ, κἀπὶ τῷ τὸν Βενιαμὶν ἀποκομίζειν τῷ πατρὶ, καθὼς [o] ὑπέσχοντο. περιελαύνουσι δ' αὐτοὺς ἱππεῖς, ἄγοντες τὸν οἰκέτην, ὃς ἐναπέθετο τῷ τοῦ Βενιαμὶν φορτίῳ τὸν σκύφον. ταραχθέντες δὲ ὑπὸ τῆς ἀδοκήτου τῶν ἱππέων ἐφόδου, καὶ τὴν αἰτίαν [p] πυθόμενοι δι' ἣν ἐπ' ἄνδρας ἐληλύθασιν, οἳ μικρὸν ἔμπροσθεν τιμῆς καὶ ξενίας τετυχήκασιν αὐτῶν παρὰ τοῦ δεσπότου, κακίστους ἀπεκάλουν, οἳ μηδ' αὐτὸ τοῦτο, [q] τὴν ξενίαν καὶ τὴν φιλοφροσύνην τοῦ Ἰωσήπου, διὰ

rum abſentia non ſuccumbentem: atque in hac triſtitia integrum diem exegerunt. Et ſenex quidem laſſatus domi ſubſtitit: illi vero viæ in Ægyptum inſiſtunt, dolorem ex præſentibus meliorum ſpe lenientes.

Fratres ſuos iterum advenientes convivio excipit Joſephus. Gen. c. 43.

6. Cum vero in Ægyptum perveniſſent, ad Joſephum quidem adducuntur. Timor autem eos non mediocris perturbabat, ne ob frumenti pretium calumnia ſibi intenderetur, quaſi dolo malo illud ſecum abſtuliſſent: quod mox apud Joſephi diſpenſatorem diligenter excuſaverunt, dicentes, domi ſe in ſuis ſaccis reperiſſe pecuniam, & jam venire illam ſecum reportantes. Eo vero negante ſe ſcire quid illi dicerent, metu liberati ſunt. tum vinculis Symeonem eximens, eum curavit, *probeque pexum dedit*, ut inter fratres verſaretur. Interea autem Joſepho à miniſterio Regis reverſo, muneraque ad ipſum adduxerunt, & ſciſcitanti de patre dixerunt, ſe illum bene valentem inveniſſe. At ille, cognito Benjaminem ſupereſſe, percontatus eſt, an hic (nam & ipſum viderat) eſſet frater natu minimus. Illis vero ajentibus hunc ipſum eſſe, dicebat Deum res omnes adminiſtrare. Ex animi autem commotione ad lachrymas adductus, ſeceſſit, ne à fratribus obſervaretur. Ipſoſque *mox* ad convivium adhibet; atque eo ordine, quo apud patrem, diſcumbunt. Joſephus autem, illos omnes liberaliter excipiens, Benjaminem portione duplo majore quam reliquos ſecum diſcumbentes honorabat.

Quo reliquorum animos pertentaret, fratrem minimum furti alligat Joſephus. Gen. c. 44.

7. Veruntamen cum poſt cœnam ſomnum caperent, diſpenſatori negotium dat, ut & frumentum illis admetiretur, pretiumque iterum in ſaccos clam reponeret: in Benjaminis vero ſarcinam etiam ſcyphum argenteum immitteret, quo potare gaudebat. Hæc autem faciebat, volens fratrum animos pertentare; an quandoque fratri opem laturi eſſent furti alligato, & periclitari viſo; an illo relicto, ac ſi maleficium nihil ad ſe attineret, ad patrem reverterentur. Servo, ſicut juſſus erat, ita faciente, mane diluculo Jacobi filii horum omnium ignari diſceſſerunt, Symeonem recipientes, & duplici lætitia affecti, cum ob eum *reſtitutum* tum quod Benjaminem aſportarent, ſicut patri polliciti ſunt. At illos *ſtatim* circumagunt equites, famulum ſecum ferentes, qui ſcyphum in Benjaminis ſarcinam indiderat. Turbati vero inopinato eorum incurſu, cauſamque ſciſcitantes, cur irruerent in viros quos paulo ante honore & hoſpitio dignatus fuerat eorum dominus, nequiſſimi *ab iis* appellati ſunt; qui ne quidem hoc ipſum, ſe *ſcilicet* hoſpitio liberali & familiariter à Joſepho exceptos eſſe, memoria

---

[a] *Al.* ὑπέμεινεν. [b] Sic *Samb.* & *Vat.* ἐπανάγοντας αὐτῷ τοῦτο *Baſ.* & *G.* ἐπανάγοντες αὐτῷ τοῦτο *Caſ.* [c] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* μηδαμῶς εἰδέναι in *Editis.* [d] Ita *Big.* & *Samb.* ἀνέθησαν *Vat. Baſ.* & *G.* ἀνέθησαν maluit *Burius.* [e] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπέλουσεν in *aliis.* [f] Sic *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* τῶν δὲ φησάντων, τὸν Θεὸν ἐπὶ πᾶσιν εἰπὼν εἶναι πρ. in *Editis.* τῶν δὲ φησάντων αὐτὸν εἶναι, ὑπὸ τοῦ πάθους *Vat.* reliquis in medio omiſſis. ὑπὸ δὲ τοῦ πάθους *Samb.* [g] Illud μὲν ex *MSS.* [h] In *S. Literis* πενταπλασίοσι. *Petrus Comeſtor* iſta hoc modo conciliari voluit, *quinque ciborum fuerunt impoſitiones, & de qualibet duplum dedit.* [i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* σάκκοις. [k] Πότερον βοηθῶσι *Vat.* [l] Ita in omnibus *MSS.* ἐπηγγελμένα in *Editis.* [m] Sic in *MSS.* perperam in *Editis* ἀπίεσαν. [n] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* διπλῇ χαρᾷ in *reliquis.* [o] Ex *MSS.* male autem in *Editis* ὑπέσχοντο. in quibus etiam articulus omiſſus eſt ante Βενιαμὶν in verſu 41. [p] Πυθομένοις *Big.* & *Samb.* πυθόμενος *Vat.* ταραχθέντας & πυθομένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Similes tamen caſuum viciſſitudines occurrunt apud optimos Atticiſmi magiſtros. [q] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὴν ξενίαν in *Editis.*

a Iterum

memoria tenentes, non veriti ſunt illi injuriam reponere: ſed ſcyphum, quo ipſis benevolentiæ ergo propinavit, ſecum auferre ſuſtinerent, Joſephi amicitiam ſuumque, ſi deprehenſi forent, periculum lucro injuſto poſtponentes. Itaque pœnas eos luituros minitabantur, ut qui Deo non latuerint, nec cum furto fugientes evaſerint, ſervum licet miniſtrantem fefellerint. Nunc eos interrogare, quorſum adſumus, quaſi ignoraſſent: ſcituros tamen, cum mox punientur. Hæc & alia quamplurima dicens, eos increpabat famulus. Illi vero, quibus fraus non ſuboluit, verba ejus ludibrio habebant, ſervumque ob ſermonis levitatem mirabantur, *utpote* actionem viris iſtis intentare auſum, qui ne frumenti quidem pretium in ſaccis inventum retinuerunt, ſed ſecum reportarunt, nemine hac de re quicquam reſciſcente: tantum abeſſe, ut data opera mali aliquid patrarent. Veruntamen, certiorem rati inquiſitionem quam negationem, jubent eos periculum facere; atque omnes pœnæ ſubjicere, ſi unus aliquis ex ipſis in furto deprehenderetur. Nullius enim criminis ſibimet conſcii, fiduciam acceperunt, cum ſumma, ut putabant, ſecuritate conjunctam. Atque illis quidem inquiſitionem fieri placuit: eum tamen ſolum pœnas daturum ajebant, quem furtum commiſiſſe, palam foret omnibus. Ad conquiſitionem vero aggreſſi, atque alias omnes ſarcinas ordine perſcrutati, poſtremo ad Benjaminem pervenerunt; non neſcientes quod in ejus ſacco ſcyphum occuluerint, ſed ut ſcrutinium accuratum facere viderentur. Itaque cæteri, omni quidem de ſe metu liberati, de uno Benjamine adhuc nonnihil erant ſoliciti. Spei tamen pleni, ne ipſum quidem in maleficio fore deprehenſum, liberius perſequentibus conviciabantur; per quos ſteterat, ne bonam partem itineris jam confectam haberent. Ut vero Benjaminis ſarcinam ſcrutati ſcyphum inveniunt, confeſtim ad lamenta & ploratus verſi ſunt: & dilaceratis veſtibus, cum fratrem deflebant mox furti ſupplicium luiturum, tum ſuam quiſque vicem, qui fidem, de Benjaminis ſalute parenti datam, violare neceſſe habuerunt. Malum autem iis augebat, quod cum dira omnia evaſiſſe viderentur, fortunæ invidia in calamitatem inciderint. Atque tam hujus fratris infortunii, quam futuri ex eo patris mœroris ſe auctores fatebantur, qui invitum ad puerum una cum eis mittendum compulerant.

Hujus dramatis vigor & epitaſis. Gen. c. 44.

8. At enim equites Benjaminem comprehenſum ad Joſephum retrahunt, fratribus etiam ſequentibus. Ille autem illum in cuſtodia cernens, illos vero in lugubri habitu, “ quid, “ ait, ô nequiſſimi, aut de mea humanitate “ aut de providentia Dei ſenſiſtis, ut talia in

μνήμης λαβόντες, οὐκ ὤκνησαν εἰς αὐτὸν ἄδικοι γενέσθαι· σκύφον δὲ, ᾧ φιλοτησίας αὐτοῖς [a] προὔπιεν, ἀράμενοι φέροιεν, κέρδους ἀδίκου τήν τε πρὸς Ἰώσηπον φιλίαν, τόν τε ἑαυτῶν εἰ φωραθεῖεν κίνδυνον ἐν δευτέρῳ θέμενοι. τιμωρίαν τε οὖν [b] αὐτοὺς ὑφέξειν ἠπείλει, οὐ λαθόντας τὸν Θεὸν, οὐδ' ἀποδράντας μετὰ τῆς κλοπῆς, [c] εἰ καὶ τὸν διακονούμενον οἰκέτην διέλαθον. [d] πυνθάνεσθαί τε νῦν τί παρόντες εἴημεν, ὡς οὐκ εἰδότες· γνώσεσθαι μέντοι κολαζόμενοι αὐτίκα. καὶ ταῦτα καὶ πέρα τούτων εἰς αὐτοὺς λέγων ὁ οἰκέτης ἐνύβριζεν. οἱ δὲ, ὑπὸ ἀγνοίας τῶν περὶ αὐτοὺς, ἐχλεύαζον ἐπὶ τοῖς λεγομένοις, καὶ τῆς κουφολογίας τὴν οἰκέτην ἐθαύμαζον, τολμῶντα αἰτίαν ἐπιφέρειν ἀνδράσιν, οἳ μηδὲ τὴν τοῦ σίτου τιμὴν ἐν τοῖς σακκίοις αὐτῶν εὑρεθεῖσαν κατέσχον, ἀλλ' ἐκόμισαν μηδενὸς εἰδότος τὸ πραχθέν· τοσοῦτον [e] ἀποδεῖν τῇ γνώμῃ κακουργῆσαι. τῆς μέντοιγε ἀρνήσεως ἀξιοπιστοτέραν ὑπολαβόντες τὴν ἔρευναν, ἐκέλευον ταύτῃ χρῆσθαι· κἂν εὑρεθῇ τις ὑφῃρημένος, ἅπαντας κολάζειν. οὐδὲν γὰρ [f] αὑτοῖς συνειδότες, ἦγον παῤῥησίαν, ὡς ἐδόκουν, ἀκίνδυνον. οἱ δὲ τὴν ἔρευναν μὲν ἠξίωσαν ποιήσασθαι· τὴν μέντοι τιμωρίαν ἑνὸς ἔφασκον ἔσεσθαι, τοῦ τὴν κλοπὴν εὑρεθέντος [g] πεποιῆσθαι. τὴν δὲ ζήτησιν ποιούμενοι, καὶ πάντας τοὺς ἄλλους ἐκπεριελθόντες κατὰ τὴν ἔρευναν, ἐπὶ τὸν τελευταῖον Βενιαμὶν ἧκον· οὐκ ἀγνοοῦντες ὅτι εἰς τὸ ἐκείνου σακκίον τὸν [h] σκύφον εἶεν ἀποκεκρυφότες, ἀλλ' ἀκριβῆ τὴν ζήτησιν βουλόμενοι ποιεῖσθαι δοκεῖν. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι τοῦ καθ' αὑτοὺς ἀπηλλαγμένοι δέους, ἐν τῇ περὶ τὸν Βενιαμὶν φροντίδι τὸ λοιπὸν ἦσαν. ἐθάῤῥουν δ' ὡς οὐδ' ἐν ἐκείνῳ τῆς κακουργίας εὑρεθησομένης, ἐκάκιζόν τε τοὺς ἐπιδιώξαντας, ὡς ἐμποδίζοντας αὐτοῖς τὴν ὁδὸν δυναμένοις ἤδη προκεκοφέναι. ὡς δὲ τὸ τοῦ Βενιαμὶν φορτίον ἐρευνῶντες λαμβάνουσι τὸν σκύφον, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους εὐθὺς ἐτράπησαν· καὶ τὰς στολὰς [i] ἐπικαταῤῥήξαντες, ἔκλαιόν τε τὸν ἀδελφὸν ἐπὶ τῇ μελλούσῃ κολάσει περὶ τῆς κλοπῆς, [k] αὐτούς τε διαψευσαμένους τὸν πατέρα περὶ τῆς Βενιαμὶν σωτηρίας. ἐπέτεινε δὲ τὸ δεινὸν αὐτοῖς, καὶ τὸ δόξαντας ἤδη διαφυγεῖν τὰ σκυθρωπὰ διαφθονηθῆναι. τῶν δὲ περὶ τὸν ἀδελφὸν κακῶν καὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐσομένης ἑαυτοὺς αἰτίους ἔλεγον, βιασαμένους [l] ἄκοντα αὐτοῖς τὸν πατέρα συναποστεῖλαι.

η'. Οἱ μὲν οὖν ἱππεῖς παραλαβόντες τὸν Βενιαμὶν ἦγον [m] πρὸς Ἰώσηπον, καὶ τῶν ἀδελφῶν ἑπομένων. ὁ δὲ τὸν μὲν ἰδὼν ἐν φυλακῇ, [n] τοὺς δ' ἐν πενθίμοις σχήμασι· “τί δή, φησιν, ὦ κάκιστοι, φρονήσαντες ἢ περὶ τῆς “ἐμῆς φιλανθρωπίας, ἢ περὶ τοῦ Θεοῦ τῆς προνοίας, τοιαῦτα

“προέτλεα

---

[a] Iterum ex *MSS.* προὔπιεν *Baſ.* & *G.* [b] Αὐτοῖς *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [c] In *Editis* καὶ τὸ δ. [d] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* quibus conſentit *Vat.* niſi quod δὲ pro τε habeat poſt πυνθάνεσθαι. *Epiphanius* legiſſe videtur, πυνθάνεσθέ τε νῦν τί παρόντες [illegible] εἴημεν, εἰ ἢ εἰ. γνώσεσθε. in *Editis* τί παραγενοίμην, εἶεν, & mox κολαζομένους. dein καὶ ante ταῦτα omittit *Vat.* [e] Attico ritu pro ἀποδεῖν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἀποδεῖν in *Editis.* [f] Ἑαυτοῖς *Vat.* [g] Ita *Big.* & *Samb.* in aliis male ut & in *Baſ.* & *G.* πεποιηκέναι. [h] Sic in *MSS.* τὸν σκύφον ἐναποκεκρυφότες *Baſ.* & *G.* [i] *Al.* [illegible] ἐπικαταῤῥήξαντες & διαῤῥήξαντες. mox περὶ v. 37. deeſt *Editis.* [k] Ἑαυτοὺς *Vat.* ut & mox v. 41. ubi αὐτοὺς habent *Baſ.* & *G.* [l] Ita *Samb.* ἄκοντα αὐτοῖς τὸν π. *Vat.* ἄκοντα τὸν π. *Baſ.* & *G.* [m] Πρὸς τὸν Ἰώσηπον *Vat.* [n] Ita plerique *MSS.* in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* τοὺς δὲ πενθίμοις.

a Sic

“[illegible] εἰς εὐεργέτην καὶ ξένον ἐτολμήσατε;” τῶν δὲ παραδιδόντων αὐτοὺς εἰς κόλασιν [a] ἐπὶ τῷ σώζεσθαι Βενιαμὶν, [b] καὶ πάλιν ἀναμιμνησκομένων τῶν εἰς Ἰώσηπον αὐτοῖς τετολμημένων, κἀκεῖνον ἀποκαλούντων [c] μακαριώτερον, εἰ μὲν τέθνηκεν, ὅτι τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπήλλακται σκυθρωπῶν, εἰ δὲ περίεστιν, ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ κατ᾽ αὐτῶν ἐκδικίας τυγχάνει· λεγόντων δ᾽ αὐτοὺς [d] ἀλιτηρίους τοῦ πατρὸς, ὅτι [e] τῇ λύπῃ, ἣν ἐπ᾽ ἐκείνῳ μέχρι νῦν ἔχει, καὶ τὴν ἐπὶ Βενιαμὶν προσθήσουσι. [f] πολὺς ἦν κἀνταῦθα Ῥούβηλος, αὐτῶν καθαπτόμενος. Ἰωσήπου [g] δὲ τοὺς μὲν ἀπολύοντος, οὐδὲν γὰρ αὐτοὺς ἀδικεῖν, ἀρκεῖσθαι δὲ μόνῃ τῇ τοῦ παιδὸς τιμωρίᾳ λέγοντος· οὔτε γὰρ τοῦτον ἀπολύειν διὰ τοὺς οὐδὲν [h] ἐξαμαρτόντας σῶφρον ἔλεγεν, οὔτε συγκολάζειν ἐκείνους τῷ τὴν κλοπὴν [i] ἐργασαμένῳ· βαδίζουσι δὲ παρέξειν ἀσφάλειαν ἐπαγγελλομένου, τοὺς μὲν ἄλλους ἔκπληξις ἔλαβε, καὶ πρὸς τὸ πάθος ἀφωνία, Ἰούδας δὲ, ὁ καὶ τὸν πατέρα πείσας ἐκπέμψαι τὸ μειράκιον, [k] καὶ τἄλλα δραστήριος ὢν ἀνὴρ, ὑπὲρ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἔκρινε [l] παραβαλέσθαι. “καὶ δεινὰ “μὲν, εἶπεν, ὦ στρατηγὲ, τετολμήκαμεν εἰς σὲ, καὶ “τιμωρίας ἄξια· καὶ τοῦ κόλασιν ὑποσχεῖν ἅπαντας “ἡμᾶς δικαίως, εἰ καὶ τὸ ἀδίκημα μὴ πάντων ἡμῶν, “ἀλλ᾽ ἑνὸς τοῦ νεωτάτου γέγονεν. ὅμως δὲ ἀπεγνωκό-“σιν ἡμῖν τὴν δι᾽ αὐτοῦ σωτηρίαν ἐλπὶς [m] ὑπολέ-“λειπται παρὰ τῆς σῆς χρηστότητος, [n] ἐγγυωμένης “τὴν τοῦ κινδύνου διαφυγήν. καὶ νῦν μὴ πρὸς τὸ “ἡμέτερον ἀφορῶν, μηδὲ τὸ κακούργημα σκοπῶν, ἀλλὰ “πρὸς τὴν [o] ἑαυτοῦ φύσιν, καὶ τὴν ἀρετὴν σύμβου-“λον ποιησάμενος ἀντὶ τῆς ὀργῆς· ἣν οἱ τἄλλα μι-“κροὶ πρὸς ἰσχύος λαμβάνουσιν, οὐκ ἐπὶ τοῖς μεγά-“λοις μόνον, ἀλλὰ καὶ ἐπὶ τοῖς τυχοῦσιν αὐτῇ χρώ-“μενοι· γενοῦ πρὸς αὐτὴν μεγαλόφρων, καὶ μὴ νικη-“θῇς ὑπ᾽ αὐτῆς, ὥστε ἀποκτεῖναι τοὺς οὐδ᾽ αὐτοὺς ὡς “ἰδίας ἔτι τῆς σωτηρίας ἀντιποιουμένους, ἀλλὰ παρὰ “σοῦ λαβεῖν αὐτὴν ἀξιοῦντας. καὶ γὰρ οὐδὲ νῦν πρῶ-“τον ἡμῖν παρέξεις αὐτήν· [p] ἀλλὰ καὶ τάχιον ἐλθοῦ-“σιν ἐπὶ τὴν ἀγορὰν τοῦ σίτου, καὶ τὴν εὐπορίαν τῆς τρο-“φῆς ἐχαρίσω, δοὺς ἀποκομίζειν [q] τοῖς οἰκείοις, ὅσα κιν-“δυνεύοντας αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ διαφθαρῆναι [r] περιέ-“σωσε. διαφέρει δ᾽ οὐδὲν ἢ μὴ περιιδεῖν ἀπολλυμένους ὑπ᾽ “ἐνδείας τῶν ἀναγκαίων, ἢ μὴ κολάσαι δόξαντας ἁμαρτεῖν, “καὶ περὶ τὴν εὐεργεσίαν τὴν ἀπὸ σοῦ λαμπρὰν γενομένην “φθονηθέντας. ἡ δ᾽ αὐτὴ χάρις, ἄλλῳ μέντοι τρόπῳ διδο-“μένη. σώσεις γὰρ οὓς εἰς τοῦτο καὶ ἔτρεφες· καὶ ψυχὰς, ἃς ὑπὸ “λιμοῦ καμεῖν οὐκ εἴασας, τηρήσεις ταῖς ἑαυτοῦ δωρεαῖς. ὡς “θαυμαστὸν ἅμα καὶ μέγα δοῦναί τε ψυχὰς ἡμῖν, καὶ παρα-“σχεῖν δι᾽ ὧν αὗται μένουσιν ἀπορουμένοις. οἶμαί τε τὸν Θεὸν

“benefactorem & hoſpitem perpetrare aude-“retis”? Illis vero *vicarios* ſemet in ſupplicium offerentibus pro ſalute Benjaminis, atque in memoriam revocantibus quam ſcelerati fuerant in Joſephum, eumque beatiorem prædicantibus, ſi mortuus quidem eſſet, quod è vitæ calamitatibus ſit exemptus; ſi vero in vivis eſſet, quod vindicta fruatur, qua injurias illi ab ipſis factas perſequitur Deus: ſemet vero patris peſtem & perniciem vocantibus, quod *veteri* de Joſepho mœrori, quo hactenus jacuit, novum ex Benjamine adjecturi ſint. Multus etiam tum erat Rubelus in iis increpandis. Joſepho autem illos quidem dimittente, ut qui ipſi nullam fecerint injuriam, pueri vero ſupplicio ſe contentum eſſe dicente, (neque enim hunc abſolvere in gratiam inſontium, ſapientis eſſe dicebat, neque illos una cum furti manifeſto punire) abeuntibus etiam ſecuritatem ſe daturum promittente, alii quidem ſtupefacti ſunt & præ dolore obmutuerunt, Judas vero, qui patri adoleſcentem mittere perſuaſerat, & vir cætera ſtrenuus erat & efficax, decrevit ſe pro fratris ſalute periculo objicere. “Et “nefaria quidem, inquiit, in te, ô Præſes, “perpetravimus, & ſupplicio digna, cui nos “omnes ſubjici debere æquum eſt, licet non “omnium ſit culpa, ſed unius natu minimi. “nobis tamen, ſalutem propter ipſum deſperan-“tibus, ſpes aliqua effulſit ex tua bonitate, pro-“mittente & ſpondente ex periculo effugium. “Ac nunc ad nos non reſpiciens, neque fa-“cinus quod patravimus intuens ſed ingenii “tui indolem, & virtutem in conſilium aſ-“ſumens potius quam iracundiam, (à qua “homines cætera puſilli animos accipiunt, “eam non in maximis ſolum, ſed in quæcun-“que inciderint, adhibentes) hanc ipſam con-“temne & deſpice, neque ab ea te vinci pa-“tere, ut eos perimas, qui ſibimet ſalutem ad-“huc vendicare non poterant, ſed eam à te ac-“cipere enixe petunt. Etenim neque nunc “primum iſto munere nos ornabis: ſed & “ocyus nobis, cum ad frumenti mercatum “veniſſemus, commeatus etiam copiam fe-“ciſti, tantum *alimenti* ad familiam defe-“rendum ſuppeditans, quantum eam, in ſa-“lutis diſcrimen à fame adductam, incolu-“mem ſervavit. Equidem nihil intereſt, utrum “non deſpicias pereuntes egeſtate rerum ne-“ceſſariarum, an illos ad ſupplicium non “damnaveris, quos deliquiſſe homines ſuſpi-“cantur, quibuſque præclaram tuam invident “beneficentiam. Eadem plane gratia eſt, “modo tamen diverſo collata. Servabis enim “quos in hunc finem paviſti; & vitam, quam “fame laborare noluiſti, tua gratia ſalvam reti-“nebis. Quam magnum & mirabile eſt vita “nos donare, & liberalitate efficere ut inopia “circundatis maneat incolumis. Imo Deum ar-“bitror

Oratio Judæ pro Benjamine perfacunda quidem & animoſa. Vide Gen. c.44. v.18.

---

[a] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τὸ in *cæteris.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ πάλιν Ἰωσήπου ἀναμιμνησκομένων, κἀκεῖνον &c. quibuſdam prætermiſſis. [c] Μακαριώτερον αὐτῶν *Samb. Caſ.* & *Vat.* [d] Ita ex *Samb.* in *cæteris* ἀλιτηρίους. [e] Τὴν λύπην *Samb.* [f] Ita in *MSS.* πολὺς δ᾽ ἦν ἐνταῦθα ὁ P. *Baſ.* & *G.* [g] Μέντοι τοὺς μ. *Vat.* δὴ τοὺς *Vet. Interpr.* [h] Ἐξαμαρτάνοντας *Baſ.* & *G.* [i] Ita in *MSS.* εἰργασμένῳ in *Editis.* [k] Καὶ deeſt *Big.* [l] [illegible] *Vat.* [m] Ita in *MSS.* in *Editis* ὑπολέλειπται. [n] Sic *Samb.* & *Caſ.* ἐγγυησαμένης *Big.* & *Vat.* ἐγγυωμένη & mox τὴν κινδύνου φυγὴν in *Editis.* [o] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ in *aliis.* [p] Sic plerique *MSS.* ἀλλὰ τάχιον in *aliis* cum *Baſ.* & *G.* [q] Ita *MSS.* ἐν τοῖς οἰκείοις in *Editis,* & mox ὑπὸ λιμοῦ. [r] Περιέσωσεν *Vat.*

"bitror viam ad hæc munivisse, cui visum est "ut nos, ad virtutem tuam illustrandam, in has "calamitates incideremus: ut gloriam etiam "adipiſcaris ignoſcendo peccantibus, quod "tibi injuriam intulerint; & non ſolum eos "perhumaniter ſublevando, qui alia de cauſa "tuo egeant auxilio. Etenim permagnum qui"dem eſt opem iis ferre, qui ad inopiam "redacti ſunt: multo tamen majus & præ"ſtantius illos ſervare, qui ob ſcelus in ſe "perpetratum pœnas erant luituri. Nam ſi "parva ſupplicia delinquentibus remiſiſſe ma"gnam condonantibus laudem attulerit; cer"te iracundiam tum cohibere, ubi vita pec"cantium ei, quem læſerint, in pœnam ob"noxia eſt, ad Dei naturam proxime acce"dit. Atque ego, niſi is nobis exſtitiſſet "pater, qui Joſephi interitum lugendo oſten"dit, quam graviter tulerit liberorum amiſ"ſionem, nequaquam pro noſtra ſalute verba "feciſſem, niſi forſitan tuis moribus hoc do"naſſem, qui præclarum ducis etiam illis in"columitatem dare, quos mortuos nemo plo"raret; ſed æquo animo ſupplicium, quod"cunque voluiſti, pertuliſſemus. Nunc au"tem, quando non noſtri nos miſeret, tam"etſi juvenes adhuc & vix ullo ex vitæ com"modis fructu percepto moriamur, ſed de "patre cogitantes ejus ſenectutem miſeri"cordia proſequamur, has tibi preces ſup"plices offerimus; vitamque noſtram à te "deprecamur, cujus in pœnis profundendæ "poteſtatem tibi dedit noſtrum hoc malefi"cium. Ille neque malus eſt, neque nos ta"les futuros genuit; ſed probus & honeſtus, "& qui talia experiretur non commeritus, & "qui nunc quidem, nobis peregre profectis, "ſollicitudine curiſque diſcruciatur. Cum au"tem de noſtro interitu audierit, ſimulque "de cauſa ejus, eo facilius in animum indu"cet ut vitam deſerat: mortemque ipſius ſe"met mœrore conficientis accelerabit no"ſtræ infamia, facietque ut triſtem de vita "exitum habeat; ut qui, priuſquam rumor de "nobis divulgetur, feſtinarit ſemet ſenſibus "orbare. His igitur perpenſis, tametſi iram "tibi commoveat ſcelus hoc noſtrum, patri "tamen vindictæ gratiam facito; & plus il"lius miſeratio apud te valeat, quam noſtra "nequitia: atque ejus ſenectutem, qui, no"bis pereuntibus, in ſolitudine vivet morie"turque, reverere, patrum nomini hunc mu"neris honorem deferens. Nam hoc agen"do parentem tuum honoras, & tibimet ali"quid tribuis, cum jam hac gaudeas appella"tione; quæ tibi ſalva conſervabitur à Deo "omnium patre; quem & ipſum propter "commune nomen hac pietate honorare exi"ſtimaberis, ſi patris noſtri miſericordia mo"tearis, ea tecum reputans quæ paſſurus eſt

Oratio Judæ pro Benjamine perſuaſoria quidem & eximia. Vide Gen. c.44. v.18.

"αἰτίαν καθυποκρινάμενος, βουλόμενον, εἰς ἐπίδειξιν "τοῦ κατὰ τὴν ἀρετὴν προελόντος, ἡμᾶς εἰς ταῦτα "περιέστησε συμφορᾶς· ἵνα καὶ τῆς εἰς [a]αὐτὸν ἀδι"κησάντων συγγνώμης [b]φανῇς ἐπικαρπόσιν, ἀλλὰ μὴ "περὶ μόνους τοὺς κατ' ἄλλην πρόφασιν δεομένους "ἐπικουρίας φιλάνθρωπος δοκῇς. ὡς μέγα μὲν [c]γὰρ "καὶ τὸ ποιῆσαί τινας εὖ καταστάντας εἰς χρείαν, ἡγε"μονικώτερον δὲ σῶσαι τοὺς ὑπὲρ τῶν εἰς ἑαυτὸν τε"τολμημένων δίκην ὀφείλοντας. εἰ γὰρ τὸ περὶ μι"κρῶν ζημιωμάτων ἀφεῖναι τοὺς πλημμελήσαντας ἔπαι"νον ἤνεγκε τοῖς ὑπεριδοῦσι, τό γε περὶ τούτων ἀόρ"γητον, ὑπὲρ ὧν τὸ ζῆν ὑπεύθυνον τῇ κολάσει γίνε"ται τῶν ἠδικηκότων, Θεοῦ φύσει προσετέθη. καὶ ἔγω"γε, [d]εἰ μὴ πατὴρ ἡμῖν ἦν, [e]πῶς ἐπὶ παίδων ἀπο"βολῇ ταλαιπωρεῖ διὰ τῆς ἐπὶ Ἰωσήπῳ τελευτῆς "ἐπιδεδειγμένος, οὐκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκα περὶ "τῆς σωτηρίας λόγους ἐποιησάμην, εἰ μὴ ὅσον τῷ σῷ "χαριζόμενος ἤθει, [f]σώζειν αὐτῷ καλῶς ἔχοντι καὶ "τούτους οἳ λυπήσονται τεθνεώτων οὐκ [g]ἔχοντας· παρεί"χομεν δ' ἂν αὐτοὺς πεισομένους ὅ,τι καὶ θελήσειας. "νῦν δὲ, οὐ γὰρ ἑαυτοὺς ἐλεοῦντες, εἰ καὶ νέοι καὶ μή"πω τῶν κατὰ τὸν βίον ἀπολελαυκότες τεθνηξόμε"θα, τὸ δὲ τοῦ πατρὸς λογιζόμενοι, καὶ τὸ γῆρας οἰκτεί"ροντες τὸ ἐκείνου, ταύτας σοὶ τὰς δεήσεις προσφέ"ρομεν· καὶ παραιτούμεθα ψυχὰς [h]τὰς ἑαυτῶν, ἃς "σοὶ τὸ ἡμέτερον κακούργημα πρὸς τιμωρίαν παρέδω"κεν. ὃς οὔτε πονηρὸς αὐτὸς, οὔτε τοιούτους ἐσομένους ἐγέν"νησεν· ἀλλὰ χρηστὸς ὢν καὶ πειραθῆναι τοιούτων οὐκ "ἄξιος, καὶ νῦν μὲν ἀποδημούντων ταῖς ὑπὲρ ἡμῶν "φροντίσι κακοπαθεῖ. πυθόμενος δὲ ἀπολωλότας, "[i]καὶ τὴν αἰτίαν, ὑπομενεῖ διὰ ταύτην πολὺ μᾶλ"λον τὸν βίον [k]καταλιπεῖν· καὶ τὸ ἄδοξον αὐτὸν τῆς "ἡμετέρας καταστροφῆς [l]φθήσεται διαχρησάμενον, καὶ "κακίω αὐτῷ ποιήσει τὴν ἐκ τοῦ ζῆν ἀπαλλαγὴν, "πρὶν εἰς ἄλλους φοιτῆσαι τὰ καθ' ἡμᾶς σπεύσαν"τος [m]αὐτὸν εἰς ἀναισθησίαν μεταγαγεῖν. γενόμε"νος οὖν ἐν τούτῳ [n]τῶν λογισμῶν, εἰ καὶ ἡ κακία "σε παροξύνει νῦν ἡ ἡμετέρα, καὶ τὸ κατ' αὐτῆς "δίκαιον χάρισαι τῷ πατρὶ, [o]καὶ δυνηθήτω πλέον ὁ "πρὸς ἐκεῖνον ἔλεος τῆς ἡμετέρας πονηρίας· καὶ "γῆρας ἐν ἐρημίᾳ βιωσόμενον καὶ τεθνηξόμενον ἡμῶν "ἀπολωλότων αἰδέσαι, τῷ πατέρων ὀνόματι ταύτην "χαριζόμενος τὴν δωρεάν. ἐν γὰρ τούτῳ καὶ τὸν "σε φύσαντα τιμᾷς, καὶ [p]αὐτῷ δίδως, ἀπολαύων "μὲν ἤδη τῆς προσηγορίας· ἀπαθὴς δ' ἐπ' αὐτῇ φυ"λαχθησόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τοῦ πάντων πατρὸς, εἰς "ὃν κατὰ κοινωνίαν καὶ αὐτὸν τοῦ ὀνόματος [q]εὐσεβεῖν δόξεις, "τὸν ἡμέτερον πατρὸς οἶκτον λαβὼν, ἐφ' οἷς πείσεται

"τῶν

---

[a] Ἑαυτὸν Samb. & Vat. [b] Φανεὶς Big. & Samb. non ineleganter. [c] Illud γὰρ ex MSS. deest in Editis. [d] Εἰ μὴ πατὴρ ὁ ἐπὶ τῇ Ἰωσήπου τελευτῇ λύπης ἐπιδεδειγμένος, οὐκ ἂν τοῦ γε καθ' ἡμᾶς ἕνεκεν τῆς περὶ τ. Vat. [e] In Big. Samb. & Caſ. ὃς ἐπὶ π. in aliis cum Editis πῶς ἐπὶ & dein [illegible] [f] Σώζειν ἂν καλῶς ἔχοντι καὶ τοὺς οἳ λ. Vat. [g] Ita MSS. in Editis ἔχοντας [illegible] [h] Illud τὰς ex Big. & Samb. in textu deest. [i] Ita cum Baſ. & G. niſi quod mutaverim [illegible] in [illegible] & ὀφθήσεται in φθήσεται, auctoritate MSS. quam minimum volens recedere à vulgata lectione. [illegible] Big. [illegible] Vat. [illegible] edidit Bernardus. [k] Καταλιπεῖν Vat. [l] Ita Samb. Caſ. & Vat. ὀφθήσεται Baſ. & G. [illegible] Vit. Interpr. [m] Ἑαυτὸν Big. Samb. & Vat. [n] Τὸν λογισμὸν Big. & Samb. [o] Illud καὶ addidimus ex MSS. [p] Ἑαυτῷ Samb. & Vat. [q] Εὐσεβεῖς Vat. mox δόξῃς Big.

a Ita

“τῶν παίδων στερόμενος· σὸν οὖν, ἃ παρέσχεν ἡμῖν ὁ Θεός, ταῦτ' ἔχοντα ἐξουσίαν ἀφελέσθαι, δοῦναι καὶ μηδὲν ἐκείνου διενεγκεῖν τῇ χάριτι. τῆς γὰρ [a] ἐπ' ἀμφοτέραν δυνάμεως τετυχηκότα καλὸν ταύτην ἐν τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιδείκνυσθαι· καὶ παρὸν [b] καὶ ἀπολλύειν, τῆς μὲν κατὰ τοῦτο ἐξουσίας ὡς μὴ δ' ὑπαρχούσης ἐπιλανθάνεσθαι, μόνον δ' ἐπιτετράφθαι τὸ σώζειν ὑπολαμβάνειν, καὶ ὅσῳ τις πλείοσι τοῦτο παρέξει, μᾶλλον [c] αὑτὸν φαίνεσθαι διδόντα. σὺ δὲ πάντας ἡμᾶς σώσεις, τἀδελφῷ συγγνοὺς ὑπὲρ ὧν ἠτύχηκεν. οὐδὲ γὰρ ἡμῖν βιώσιμα, τούτου κολασθέντος, οἷς γε πρὸς τὸν πατέρα μὴ ἔξεστιν ἀνασωθῆναι μόνοις· ἀλλ' ἐνθάδε [d] δεῖ κοινωνῆσαι τούτῳ τῆς αὐτῆς καταστροφῆς τοῦ βίου. [e] καὶ τοσούτου δεησόμεθα, στρατηγέ, κατακρίναντος τὸν ἀδελφὸν ἡμῶν ἀποθανεῖν, συγκολάσαι καὶ ἡμᾶς ὡς τοῦ ἀδικήματος κεκοινωνηκότας. οὐ γὰρ ἀξιώσομεν ἡμᾶς ὡς ἐπὶ λύπῃ τεθνηκότος [f] τἀδελφοῦ ἑαυτοὺς ἀνελεῖν, ἀλλ' ὡς ὁμοίως αὐτῷ πονηροὶ γεγονότες οὕτως ἀποθανεῖν. καὶ ὅτι μὲν καὶ νέος ὢν ἥμαρτε, καὶ μήπω [g] τῷ φρονεῖν [h] ἐρηρεισμένος, καὶ ὡς ἀνθρώπινον τοῖς τοιούτοις συγγνώμην νέμειν, σοὶ καταλιπὼν [i] παύσομαι περαιτέρω λέγειν· ἵν' εἰ μὲν κατακρίνειας ἡμῶν, [k] τὰ μὴ λεχθέντα δόξῃ βεβλαφέναι πρὸς τὸ σκυθρωπότερον ἡμᾶς· εἰ δ' ἀπολύσειας, κἀκεῖνα τῇ σαυτοῦ χρηστότητι συνιδὼν [l] ἀπεψηφίσθαι νομισθῇς, οὐ σώσας μόνον ἡμᾶς, [m] ἀλλὰ καὶ ὧν διὰ τοῦτο δικαιότεροι μᾶλλον φανούμεθα τυχεῖν χαριζόμενος, καὶ πλέον ἡμῶν αὐτῶν ὑπὲρ τῆς ἡμετέρας νοήσας σωτηρίας. εἴτ' οὖν κτείνειν αὐτὸν θέλεις, ἐμὲ [n] τιμωρησάμενος ἀντὶ τούτου, τῷ πατρὶ τοῦτον ἀπόπεμψον· [o] εἴτε καὶ κατέχειν σοι δοκεῖ δοῦλον, ἐγὼ [p] πρὸς χρείας σοι ὑπηρετικώτερος, ἀμείνων ὡς ὁρᾷς πρὸς ἑκάτερον τῶν παθῶν ὑπάρχων”. Ἰούδας μὲν οὖν πάνθ' ὑπομένειν ὑπὲρ [q] τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας ἡδέως ἔχων, ῥίπτει πρὸ τῶν Ἰωσήπου ποδῶν ἑαυτόν, εἴπως ἐκμαλάξειε τὴν ὀργὴν αὐτοῦ καὶ [r] καταπραΰνειεν, ἀγωνιζόμενος. προὔπεσον δὲ καὶ οἱ ἀδελφοὶ πάντες, [ſ] δακρύοντες καὶ παραδιδόντες ἑαυτοὺς ὑπὲρ τῆς Βενιαμὶν ψυχῆς [t] ἀπολουμένους.

ι΄. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐλεγχόμενος ὑπὸ τοῦ πάθους, καὶ μηκέτι δυνάμενος τὴν τῆς ὀργῆς φέρειν ὑπόκρισιν, κελεύει μὲν ἀπελθεῖν τοὺς παρόντας· ἵνα μόνοις ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς [u] ποιήσῃ φανερόν. ἀναχωρησάντων δέ, ποιεῖ γνώριμον ἑαυτὸν τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ φησίν· “τῆς μὲν ἀρετῆς ὑμᾶς καὶ εὐνοίας τῆς περὶ τὸν ἀδελφὸν [x] ἡμῶν ἐπαινῶ, καὶ κρείττονας ἢ προσ-

“filiis orbatus. Itaque tuum eſt, quæ nobis dedit Deus, cum ea auferendi poteſtatem habeas, *iterum* dare, adeoque ipſum in benignitate quam maxime referre. Pulchrum enim eſt, ſiquis tantundem ad utrumlibet valeat, ſeſe ad aliorum utilitatem *non damna* comparare: &, cum poſſet perdere, ſuum hac in re jus, tanquam ſi nullum habuiſſet, plane negligere, ſed tantum ad ſervandos homines potentiam ſibi datam exiſtimare; & quo pluribus ſalutem quis dederit, eo ſe illuſtriorem fore. Tu verò nos omnes ſervare potes ignoſcendo fratri, in quibus egit infeliciter: neque enim nobis vita erit vitalis, eo pœna ſublato, quibus ad patrem, nobiſmet ſolis ſalvis, redire non licet: ſed hic nobis ferendum eſt, quaſi delicti ejus eſſemus participes, quicquid frater tulerit. Atque in tantum te, Præſes, obſecrabimus, ut, ſi fratrem noſtrum morte mulctaveris, nos, non ſecus ac ſceleris ejuſdem ſocios, eodem afficeres ſupplicio. Nobis enim ſatius videbitur, ut tanquam eodem crimine condemnati moriamur, quam ut noſmet fratre defuncto præ mœrore conficeremus. Et quod juvenis admodum deliquerit, nondumque prudentia roboratus, & quod humanum ſit ſimilibus non gravatim veniam tribuere, tuo permittens *hæc omnia* judicio finem dicendi faciam: ut, ſi nos quidem damnaveris, mihi vitio vertatur quod non omnia dixerim quæ tuam in nos iram lenirent: ſi vero abſolveris, quod clementiæ & bonitatis tibi conſcius illud ſtatuiſſe exiſtimeris; non ſolum nos ſervans, ſed & iſtam nobis gratiam faciens qua multo juſtiores eſſe videbimur, ut qui plus quam noſmetipſi noſtræ ſaluti proſpexeris. Sive igitur hunc velis perimere, me vicario ad ſupplicium accepto, patri eum remittito: ſive ad ſervitium malis addicere, ipſe tuis miniſteriis magis ſum idoneus, & ad utrumvis, ut vides, ſubeundum aptior atque paratior”. Judas itaque, qui lubenti animo quidvis pro fratris ſalute pati voluit, ſemet Joſephi pedibus advolvit, iracundiam ejus ſi quo modo mitigare & placare poſſet, magnopere laborans. Similiter & fratres omnes ſeſe proſternebant, lachrymantes, & ſemet, ut pro Benjamine mortem oppeterent, offerentes.

10. Joſephus autem miſericordia victus, ſimulatam irati perſonam ferre amplius non potuit, juſſitque ut abirent qui præſentes aderant, ut ſummotis arbitris ſemet aperiret fratribus. Cum autem *omnes* diſceſſiſſent, facit ut à fratribus agnoſceretur, & infit: “Pietatem veſtram & amorem erga fratrem noſtrum laudo, & perſpectum habeo vos ne

Fratribus ſuis nunc ſe aperit Joſephus. Gen. c. 30.

---

a Ita *Big.* & *Caſ.* ἐπ' ἀμφοτέραν *Samb.* ἐπ' ἀμφοτέροις *Vat.* ἐπ' ἀμφότερα *Baſ.* & *G.* b Ita *Big.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολαύειν *Baſ.* & *G.* καὶ παρὸν καὶ ἀπολύειν *Samb.* καὶ παρὸν ἀπολύειν *Vat.* καὶ παρὸν ἀπολλύειν *Caſ.* c Ita *Samb.* αὐτὸ *Big.* & *Vat.* αὐτοὶ *Baſ.* & *G.* d Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* δεῖ κοινωνῆσαι τῆς αὐτῆς. e Καὶ δὲ σοῦ δεόμεθα *Vat.* f Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τεθνηκότος ἑαυτοὺς ἀνελεῖν ἀλλήλοις, ἀλλ' ὁμοίως. *Epiphanius* habet, *non enim patimur nos ipſos quaſi propter mortui tribulationem afficere, ſed tanquam ſimiles ejus malitiæ exiſtentes* &c. g Ita quidem *Samb.* in *aliis* τὸ φρ. h Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ἐρηρεισμένος *Vat.* ἐνηρεισμένος *Baſ.* & *G.* i Sic *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* παύομαι in *cæteris.* k Ita *Baſ. G.* & *Caſ.* ἡμῶν τὰ λεχθέντα δόξῃς *Big. Samb.* & *Vat.* l In *Vat.* ἃ πέμψεις γε νομισθῇ. m Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ἀλλὰ καὶ ἂν δικαιότεροι μ. in *Editis.* n Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τιμωρησάμενος. o Εἶτε κατασχεῖν σοι δ. *Vat.* p Ita *Big.* αὐτὸς τὰς χρείας in *cæteris.* q Τοῦ ἀδελφοῦ *Big.* r Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραΰνειν in *Editis.* ſ Vocem δακρύοντες (quæ deerat in *Editis*) ſupplevimus ex *MSS.* t Ἀπολλυμένους *Big.* quod admitti poteſt de futuro. θανουμένους *Samb.* eodem intellectu. u Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ποιήσει. x *Al.* ὑμῶν.

“ *eum* meliore eſſe animo, quam exſpecta-
“ veram ex iis quæ in me *olim* excogitaſtis;
“ ut qui in hoc omnia hæc fecerim, ut fraternæ
“ veſtræ benevolentiæ caperem experimentum.
“ Non enim natura vos in me malignos exſti-
“ tiſſe reor: ſed Dei voluntate, qui præſenti-
“ bus bonis frui concedit, & futuris ſi nobis
“ propitius eſſe perſeveraverit. Quando igitur
“ & patrem, contra quam ſperaveram, inco-
“ lumem eſſe compererim, & vos conſpexerim
“ tali affectu fratrem proſequentes, non am-
“ plius eorum, quibus in me deliquiſſe videa-
“ mini, recordabor. Porro deſinam ob iſta
“ ut maligna odium intendere: ac vobis
“ gratias me habere profiteor, qui mecum in
“ cauſa fuiſtis, ut Deus ita nobis in præſens
“ proſpiceret. Voſque ipſos volo etiam hæc
“ oblivioni dare, & lætari magis, quod male
“ tunc conſulta bene ceſſerint, quam contri-
“ ſtari ob ea quæ indigne facta eſſe erubeſcitis.
“ Ne igitur vos dolore afficere videatur, quod
“ in me iniquum tuleritis ſuffragium, nec
“ male vos habeat rei geſtæ pœnitentia, quan-
“ do conſultis veſtris non reſponderit eventus.
“ ſed, lætitia exſultantes ob ea quæ Deus effe-
“ cerit, diſcedite, patri hæc renunciaturi; ne
“ forte ſolicitudine de vobis male maceratus,
“ ſummam mihi eripiat felicitatem, ſi mori
“ contigerit priuſquam in conſpectum meum
“ veniat, & horum bonorum fiat particeps.
“ Hunc ipſum vero, & conjuges veſtras &
“ liberos, totamque cognationem aſſumentes
“ huc commigratote. Non enim decet, ut
“ mihi chariſſimi ab hac mea felicitate longe
“ abeſſent: præſertim cum fames adhuc quin-
“ quennium duratura ſit”. Hæc cum dixiſſet
Joſephus, fratres complectitur. Illi vero in
lachrymis erant ac mœrore: memoriam licet
eorum quæ in eum conſuluerant & ſtatue-
rant, atque etiam pœnæ, quam commerue-
rant, metum ſuſtuliſſe viſa eſt fratris æquitas.
Mox convivium eſt ſequutum. Rex autem,
cognito fratrum Joſephi adventu, vehemen-
ter gaviſus eſt, ac, quaſi ſibiipſi aliquid boni
accidiſſet, animo affectus, præbuit eis currus
frumento onuſtos, atque aurum & argentum,
munera ad patrem deferenda. Illi autem,
plura *adhuc* à fratre accipientes, partim qui-
dem patri, partim vero ſibimet in ſingulos
donata, majorem *etiam* in modum muneri-
bus cumulato Benjamine, abierunt.

Hoc contigit anno ſecundo famis. Gen. c. 45. 6.

Iſraëlitæ patrem ſuum repetunt regiis muneribus aucti.

“ ἄνοιαν ἐκ τῆς [a] περὶ ἐμοῦ βεβουλευμένης εὑρίσκω,
“ ταῦτα πάντα ποιήσας ἐπὶ πείρᾳ τῆς ὑμετέρας φι-
“ λαδελφίας. [b] οὐ φύσει δὲ περὶ ἐμὲ νομίζω πονηροὺς
“ γεγονέναι· Θεοῦ δὲ βουλήσει τήν τε νῦν πραγματευο-
“ μένου τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ τὴν εἰς ὕστερον ἂν
“ εὐμενὴς ἡμῖν παραμένῃ. πατρός τε οὖν σωτηρίαν
“ ἐγνωκὼς [c] οὐκ ἐλπισθεῖσαν, καὶ τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν
“ περὶ τὸν ἀδελφὸν, οὐδ᾽ ὧν εἰς ἐμὲ δοκεῖτε ἁμαρ-
“ τεῖν ἔτι μνημονεύω. παύσομαι δὲ [d] τῆς ἐπ᾽ αὐτοῖς
“ μισοπονηρίας, καὶ, ὡς συναιτίοις τῆς τῷ Θεῷ βε-
“ βουλευμένων εἰς τὰ παρόντα, χάριν ἔχειν ὁμολογῶ.
“ ὑμᾶς τε βούλομαι καὶ αὐτοὺς λήθην ἐκείνων λαβόν-
“ τας ἥδεσθαι μᾶλλον, [e] τῆς τότε ἀβουλίας εἰς τοιοῦ-
“ τον ἐλθούσης τέλος, [f] ἢ δυσφορεῖν αἰσχυνομένους ἐπὶ
“ τοῖς ἡμαρτημένοις. μὴ οὖν δόξῃ λυπεῖν ὑμᾶς τὸ
“ κατ᾽ ἐμοῦ ψῆφον ἐνεγκεῖν πονηρὰν, καὶ ἡ ἐπ᾽ αὐ-
“ τῇ μετάνοια, τῷ γε μὴ προχωρῆσαι τὰ βεβουλευ-
“ μένα. χαίροντες οὖν ἐπὶ τοῖς ἐκ Θεοῦ γεγενημένοις,
“ ἄπιτε, ταῦτα δηλώσοντες τῷ πατρί· μὴ καὶ ταῖς
“ ὑπὲρ ὑμῶν φροντίσιν ἀναλωθεὶς, ζημιώσῃ με τὸ
“ κάλλιστον τῆς εὐδαιμονίας, πρὶν εἰς ὄψιν ἐλθεῖν τὴν
“ ἐμὴν καὶ μεταλαβεῖν τῶν παρόντων ἀγαθῶν ἀποθα-
“ νών. αὐτὸν δὲ τοῦτον, καὶ γυναῖκας ὑμετέρας καὶ
“ τέκνα, καὶ πᾶσαν τὴν συγγένειαν ὑμῶν ἀναλαβόν-
“ τες ἐνθάδε μετοικίζεσθε· οὐ γὰρ ἀποδήμους εἶναι
“ δεῖ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἡμετέρων τοὺς ἐμοὶ φιλτάτους
“ ἄλλως τε καὶ τοῦ λιμοῦ λοιπὴν ἔτι πενταετίαν [g] ὑπο-
“ μενοῦντος”. ταῦτ᾽ εἰπὼν Ἰώσηπος περιβάλλει
τοὺς ἀδελφούς. οἱ δ᾽ ἐν δάκρυσιν ἦσαν καὶ λύπῃ
[h] τῶν δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ βεβουλευμένων καὶ τιμωρίας ἐν
αὐτοῖς οὐδὲν ἀπολιπεῖν ἐδόκει τὸ εὔγνωμον τἀδελφοῦ.
καὶ τότε μὲν ἦσαν ἐν εὐωχίᾳ. βασιλεὺς δ᾽ ἀκού-
σας ἥκοντας πρὸς Ἰώσηπον τοὺς ἀδελφοὺς, ἥσθη τε με-
γάλως, καὶ, ὡς [i] ἐπ᾽ οἰκείων διατεθεὶς ἀγαθῶν,
παρεῖχεν [k] αὐτοῖς ἁμάξας σίτου πλήρεις, καὶ χρυ-
σὸν καὶ ἄργυρον ἀποκομίζειν τῷ πατρί. [l] λαβόν-
τες δὲ πλείω παρὰ τἀδελφοῦ, τὰ μὲν τῷ πα-
τρὶ φέρειν, τὰ δ᾽ αὐτοὶ δωρεὰς ἔχειν ἕκαστος
ἰδίας, πλειόνων ἠξιωμένου Βενιαμὶν παρ᾽ αὐτοὺς,
[m] ἀπῄεσαν.

CAP. VII.

Quomodo Jacobus cum tota progenie ad filium migravit, urgente fame.

CUM vero Jacobus, filiis reverſis, de Joſepho intellexiſſet, quod non ſolum mortem effugerit, quam tamdiu luxe-

ΚΕΦ. ζ.

Ἡ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ μετὰ τῆς γενεᾶς πάσης πρὸς αὐτὸν μετάβασις, διὰ τὸν γενόμενον λιμόν.

ΩΣ δὲ ἀφικομένων τῶν παίδων Ἰάκωβος [n] τὰ περὶ τὸν Ἰώσηπον ἔμαθεν, ὅτι μὴ μόνον εἴη τὸν θάνατον διαπεφευγὼς ἐφ᾽ ᾧ πενθῶν διῆγεν,

ἀλλὰ

---

[a] Περὶ ἐμὲ *Vat.* [b] Ita in *MSS.* φύσει δ᾽ οὐδὲ in *Editis.* [c] Ita *MSS.* οὐδ᾽ ἐλπ. *Baſ.* & *G.* [d] Τῆς ἐμαυτοῦ πονηρίας *Vat.* & mox v. 11. omittit ἔχειν [e] Ita *Samb.* & *Caſ.* τῆς τότε ἀβουλίας *Big.* & *Vat.* τῆς τε ἀβουλίας *Baſ.* & *G.* [f] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μὴ δυσφορεῖν *Caſ. Baſ.* & *G.* [g] Sic in *MSS.* ὑπομένοντος in *Editis,* ἐπιμένοντος *Bovius* ex conjectura. [h] Ita plane *Big.* niſi quod mendoſum ἐν αὐτοὺς mutaverit in ἐν αὐτοῖς. Forſan tamen τῶν δ᾽ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοῖς οὐδ. &c. nam in *Samb.* λύπῃ τῶν βεβουλευμένων, ἢ τιμωρίας αὐτοῖς οὐδὲν ἀπολ. In *Vat.* λύπῃ ἦσαν τῶν ἐπ᾽ αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίας αὐτοὺς οὐδὲν ἀπολ. In *Editis* λύπῃ, τῶν δ᾽ ἐπ᾽ αὐτῷ βεβουλευμένων τιμωρίας ἐν αὐτοῖς οὐδὲν [illegible]. *Epiphanius* vertit, *Illi vero in lachrymis & triſtitia conſtituti, ſuper eo quod cogitaverant contra illum, potius eis videbatur eſſe ſupplicium bona voluntas fratris.* [i] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπ᾽ οἰκείῳ διατεθεὶς ἀγαθῷ *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Αὐτοῖς *Samb.* ut referatur ad [illegible]. [l] Ita in plerisque *MSS.* λαβόντας *Baſ. G.* & *Caſ.* [m] Sic *Samb. Caſ. Baſ.* & *Hen.* ἀπῄεσαν in aliis. [n] Τὰ περὶ Ἰωσήπου *Vat.*

a Καὶ

ἀλλὰ [a] καὶ ζῇ μετὰ λαμπρᾶς εὐδαιμονίας, βασιλεῖ συνδιέπων τὴν Αἴγυπτον, καὶ τὴν ἅπασαν σχεδὸν ἐγκεχειρισμένος αὐτῆς ἐπιμέλειαν, ἄπιστον μὲν οὐδὲν ἐδόκει τῶν [b] ἠγγελμένων, λογιζόμενος τοῦ Θεοῦ τὴν μεγαλουργίαν καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, εἰ καὶ τῷ μεταξὺ χρόνῳ [c] διέλειπεν· ὥρμητο δ' εὐθὺς πρὸς τὸν Ἰώσηπον.

δ'. β'. Ὡς δὲ κατέσχεν [d] ἐπὶ τὸ ὅρκιον φρέαρ, θύσας αὐτόθι τῷ Θεῷ, καὶ φοβούμενος [e] μὴ διὰ τὴν εὐδαιμονίαν [f] τὴν ἐν Αἰγύπτῳ, τῶν παίδων ἐμφιλοχωρησάντων τῇ οἰκήσει τῇ ἐν αὐτῇ, οὐκέτ' εἰς τὴν Χαναναίαν οἱ ἔκγονοι μετελθόντες κατάσχωσιν αὐτὴν, ὡς ὁ Θεὸς ἦν ὑπεσχημένος, ἅμα τε μὴ δίχα Θεοῦ βουλήσεως γενομένης τῆς εἰς Αἴγυπτον [g] ἀφόδου διαφθαρῇ τὸ γένος αὐτοῦ· πρὸς δὲ τούτοις δεδιὼς μὴ προεξέλθῃ τοῦ βίου πρὶν εἰς ὄψιν Ἰωσήπου παραγενέσθαι, καταφέρεται, [h] στρέφων ἐν ἑαυτῷ τοῦτον τὸν λογισμὸν, εἰς ὕπνον.

γ'. Ἐπιστὰς δὲ ὁ Θεὸς αὐτῷ, καὶ δὶς ὀνομαστὶ καλέσας, πυνθανομένῳ [i] τίς ἐστιν, "ἀλλ' οὐ δίκαιον, εἶπεν, "Ἰακώβῳ Θεὸν ἀγνοεῖσθαι, τὸν ἀεὶ παραστάτην καὶ βοηθὸν προγόνοις τε τοῖς σοῖς, καὶ μετ' αὐτοὺς σοὶ γενόμενον. στερουμένῳ τε γάρ σοι τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τοῦ πατρὸς [k] ταύτην ἐγὼ παρέσχον. καὶ κατ' ἐμὴν εὔνοιαν εἰς τὴν Μεσοποταμίαν μόνος σταλεὶς, γάμων τε ἀγαθῶν ἔτυχες, καὶ παίδων ἐπαγόμενος πλῆθος καὶ χρημάτων ἐνόστησας. [l] παρέμεινέ τε σοὶ γενεὰ πᾶσα προνοίᾳ τῇ ἐμῇ, καὶ ὃν ἀπολωλέναι τῶν υἱῶν ἐδόκεις Ἰώσηπον, τοῦτον εἰς ἀπόλαυσιν μειζόνων ἀγαθῶν ἤγαγον, καὶ τῆς Αἰγύπτου κύριον, ὡς [m] ὀλίγῳ διαφέρειν τοῦ βασιλέως, ἐποίησα. [n] ἥκω τε νῦν ὁδοῦ τε ταύτης ἡγεμὼν ἐσόμενος, καὶ βίου [o] σοὶ τελευτὴν ἐν ταῖς Ἰωσήπου χερσὶ γενησομένην [p] προδηλῶν, καὶ μακρὸν αἰῶνα τῶν σῶν ἐκγόνων ἐν ἡγεμονίᾳ καὶ δόξῃ καταγγέλλων, καταστήσων τε αὐτοὺς εἰς τὴν γῆν ἣν [q] ὑπέσχημαι."

γ'. Τούτῳ θαρσήσας τῷ ὀνείρατι, προθυμότερον εἰς τὴν Αἴγυπτον σὺν τοῖς υἱοῖς [r] καὶ πᾶσι τοῖς τούτων ἀπηλλάττετο. ἦσαν δ' οἱ πάντες [ſ] ἑβδομήκοντα. τὰ μὲν οὖν ὀνόματα δηλῶσαι τούτων οὐκ ἐδοκίμαζον, καὶ μάλιστα διὰ τὴν δυσκολίαν αὐτῶν. ἵνα μέντοι παραστήσω τοῖς οὐχ ὑπολαμβάνουσιν ἡμᾶς ἐκ τῆς Μεσοποταμίας, ἀλλ' Αἰγυπτίους εἶναι, ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων. Ἰακώβου μὲν οὖν παῖδες ἦσαν δώδεκα· τούτων Ἰώσηπος ἤδη [t] προαφῖκτο. τοὺς οὖν μετ' αὐτὸν καὶ τοὺς [u] ἐκ τούτων γεγονότας δηλώσομεν. Ῥουβήλου μὲν ἦσαν παῖδες τέσσαρες, [x] Ἀνώχης, [y] Φαλλοῦς, [z] Ἀσσάρων,

rat, ſed etiam in ſplendida fortuna viveret, una cum Rege res Ægypti adminiſtrans, & pæne totam regni curam ſibi commiſſam habens, nihil quidem eorum quæ nunciabantur incredibile putabat, animo complectens cum Dei magnificentiam, tum ejus erga ſe benevolentiam, tametſi aliquantiſper *ut videbatur* intermiſſam: ſed confeſtim iter aggreſſus eſt ad Joſephum properans.

IV.

Apud Beerſaben mactatis victimis, de itinere Ægyptio Jacobus Deum conſulit. Gen. c. 46.

2. Poſtquam autem venerat ad puteum fœderis, Deo ibidem ſacrificium faciens, metuenſque ne propter ubertatem Ægypti, dum filii iſtius regionis habitandæ amore tenerentur, ſoboles eorum non rediret in Chananæam, occupatura eam juxta promiſſa Dei; ſimul etiam, ne inconſulto Deo migratione in Ægyptum facta, genus ipſius clade aliqua multaretur; præterea autem veritus ne prius è vita excederet, quam in Joſephi conſpectum veniret, in ſomnium delabitur hæc ſecum in animo revolvens.

Reſponſum Divinum.

3. At Deus ei *in ſomnio* ſuperveniens, ipſumque bis nomine appellans, interroganti quiſnam eſſet, ait, "haud fas eſt ut Jacobus "ignoraret Deum, qui majoribus tuis & poſt "hos etiam tibi perpetuo adjumento fuit & "auxilio. Cum enim & patri in animo fuiſſet te principatu privare, hunc ego tibi conſervavi. & cum, me tibi favente, ſolus in "Meſopotamiam profectus eſſes, & bonas feciſti nuptias, & reverſus es liberis multis "& facultatibus auctus; meaque providentia tibi incolumis permanſit tota tua progenies; & Joſephum, quem ex filiis amiſiſſe "videbaris, ad majorem felicitatem perduxi, "& Ægypti dominum, ut paululum à Rege "differat, conſtitui. Nunc quoque venio, "& viæ hujus dux tibi futurus, & tibi prænuncians inter manus Joſephi te è vita exiturum, atque ſtirpem tuam per multa ſæcula potentem fore ſimul & illuſtrem indicans, eamque in iſtam terram me deducturum eſſe, quam *tibi* pollicitus ſum.

Recenſentur Jacobi filii LXX. ſuis nominibus ex Gen. c. 46.

4. Hoc ſomnio fretus eo libentius in Ægyptum conceſſit, cum filiis & omnibus eorum *liberis*. Erant autem in univerſum ſeptuaginta. Et quidem nomina illorum, maximeque propter eorundem difficultatem, *ſemel* mihi viſum eſt non recenſere. Ut tamen eos redarguam, qui nos non ex Meſopotamia oriundos exiſtimant, ſed ex Ægypto, mihi eſſe neceſſarium putavi nomenclaturam dare. Certe quidem Jacobi filii erant duodecim: ex quibus Joſephus antea abierat. Eos itaque qui illum inſequuti ſunt, & horum progeniem memorabimus. Rubeli quidem filii erant quatuor; Anoches, Phallus, Aſſaron,

---

[a] Καὶ ζῇ, καὶ μετὰ λαμπρ. εὐδαιμονίας *Baſ. Big. Samb.* & *Vat.* [b] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπηγγελμένων *Caſ. Baſ.* & *G.* [c] *Al.* διέλιπεν. [d] Vide *Var. Lect.* ad p. 29. v. 25. [e] Ita *MSS.* verum μὴ hîc omittunt *Baſ.* & *G.* & mox adjiciunt ante οὐκέτ, quod & faciunt nonnulli *MSS.* [f] Τῶν ἐν Αἰγ. *Vat.* [g] Καθόδου *Vat.* [h] Ita in *MSS.* male in *Editis* στρέφων ἑαυτῷ. [i] Sic *Caſ. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* τί ἐστιν *Big. Samb. Vat.* & LXX. [k] Ita *MSS.* ἐγὼ παρέσχον abſque ταύτην in *Editis.* [l] Sic *Samb.* & *Vat.* παρέμεινέ τε σοι in *cæteris.* [m] Ὀλίγον *Vat.* [n] Perperam in *Editis* ἴκω. [o] Σοῦ *Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* non male. [p] Προσυπτῶν *Vat.* [q] Ita in *MSS.* ὑπίσχνημαι in *Editis.* [r] Sic in pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ παισὶ τοῖς τούτων nepotibuſque in *Editis.* σὺν τοῖς μετ' αὐτοῦ *Hen.* & *Buſb.* pro ſolita aſtutia. [ſ] Ita in omnibus *Joſephi* exemplaribus cum hîc tum c. 9. §. 3. nec aliter ejus exſcriptores *P. Comeſtor*, *Epitomator Cantuar. aliique*: niſi quod *Zonaras* habeat ἑβδομήκοντα πέντε, ſecutus *Doctorum Alexandrinorum* computum; qui *Gen* c. 46. v. 20. exhibent οε'. contra libros omnes Hebraïcos, eorumque Paraphraſes & Commentaria, contra *S. Epiphanium*, *Hieronymum*, *Eutychium Patr. Ezechielem Tragicum.* Vide *Grotium* ad *Act. Apoſt.* c. 7. v. 6. & *Bernardum* ad hunc *Joſephi* locum. [t] *Al.* προσαφῖκτο. [u] Ita *MSS.* ἐκ τούτου in *Editis* [x] Sic in *Joſephi* Codd. Gr. *Enoch* & *Henoch* in Latinis. *Philoni aliiſque* Ἐνώχ. Videſis *Editiones* LXX. *Euſtathium Antiochenum* in Hexaëm. p. 75. [y] Ita *Big. Samb* & *Caſ.* Φαλλοῦς *Vat.* Φάλλους *Baſ.* & *G.* [z] Sic *Samb.* & *Caſ.* Ἐσσάρων *Big. Vat. Baſ.* & *G.*

Charmis. Symeonis vero ſex; Jamuelus, Jaminus, Ouodus, Jachinus, Soarus, Saulus. Levi vero tres nati ſunt filii; Gerſomes, Caathus, Mararius. Judæ vero filii erant tres; Salas, Phareſſus, Zaras: duo autem ex Phareſſo nepotes, Eſronus & Amyrus. Iſacharæ vero quatuor; Thulas, Phuas, Jaſubus, Samaronus. Tres autem Zabulon habuit filios; Saradum, Elona, Jalelum. Et hoc quidem genus è Lia: & cum ipſa etiam aſcendit filia ejus Dina. Iſti omnes triginta & tres. Rachelæ filii erant duo. quorum *alteri* Joſepho quidem duo nati ſunt filii; Manaſſes & Ephraïmes: alteri vero Benjamini decem; Bolavus, Baccharis, Aſabelus, Geras, Naamanes, Jes, Ros, Momphis, Opphis, Aradus. Iſti quatuordecim una cum prius numeratis fiunt numero quadraginta ſeptem. Et legitimum quidem Jacobo genus hoc erat. E Balla vero famula Rachelæ ipſi naſcuntur Danus & Nephthales, quem ſequebantur quatuor filii; Jeſelus, Gunis, Iſſares & Sellimus: Dano vero unicus erat filius *nomine* Uſis. His ad jam dictos additis, numerum complent quinquaginta quatuor. Gades autem & Aſerus ex Zelpha *quidem* erant: ipſa vero Liæ famula. Liberos autem ſecum ducebant, Gades quidem ſeptem; Saphoniam, Augim, Sunim, Azabonem, Aërinen, Eroëden, Arielam. Aſero autem filia erat Sara, & mares numero ſex; quorum nomina, Jomnes, Iſus, Iſouis, Baris, Abarus & Melchielus. Iſti, cum ſint ſexdecim, ſi adjiciantur ad quinquaginta quatuor, prædictus numerus completur, hiſce non annumerato Jacobo.

[a] Χάρμις. Συμεῶνος δὲ ἕξ, [b] Ιαμούηλος, Ιάμινος, [c] Οὔοδος, [d] Ιαχῖνος, Σόαρος, [e] Σάουλος. τρεῖς δὲ [f] Λευὶ γεγόνασιν υἱοί, [g] Γηρσόμης, Κάαθος, [h] Μαράριος. Ιούδα δὲ παῖδες ἦσαν τρεῖς, Σαλᾶς, [i] Φάρεσσος, [k] Ζάρας· [l] υἱωνοὶ δὲ δύο γεγονότες ἐκ Φαρέσσου, [m] Εσρωνος, καὶ [n] Αμυρος. [o] Ισαχάρου δὲ τέσσαρες, Θουλᾶς, [p] Φουᾶς, [q] Ιάσουβος, [r] Σαμάρωνος. τρεῖς δὲ Ζαβουλῶν ἦγεν υἱούς, Σάραδον, [s] Ηλωνα, [t] Ιάληλον. τοῦτο μὲν τὸ ἐκ Λείας γένος· [u] καὶ αὐτῇ συναπῄει καὶ θυγάτηρ αὐτῆς Δείνα. τρεῖς οὗτοι καὶ τριάκοντα. Ραχήλας παῖδες ἦσαν δύο. τούτων Ιωσήπῳ [x] μὲν δύο γεγόνασιν υἱοί, Μανασσῆς, καὶ Εφραίμης. Βενιαμὶν [y] δὲ τῷ ἑτέρῳ δέκα, [z] Βόλαουος, [a] Βάκχαρις, Ασάβηλος, [b] Γηρᾶς, [c] Νααμάνης, [d] Ιης, Ρῶς, [e] Μόμφις, [f] Οππις, [g] Αραδος. οὗτοι τέσσαρες καὶ δέκα πρὸς τοῖς προτέροις [h] κατειλεγμένοις εἰς ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα γίνονται τὸν ἀριθμόν. καὶ τὸ μὲν γνήσιον [i] Ιακώβου γένος τοῦτο ἦν. ἐκ Βάλλας δ' αὐτῷ γίνονται τῆς Ραχήλας θεραπαινίδος, [k] Δάνος, καὶ Νεφθαλῆς, ᾧ τέσσαρες εἵποντο παῖδες, [l] Ιέσηλος, [m] Γοῦνις, [n] Ισσάρης τε καὶ [o] Σέλλιμος· [p] Δάνῳ δὲ μονογενὲς ἦν παιδίον Οὖσις. τούτων προσγινομένων τοῖς προειρημένοις, πεντήκοντα καὶ τεσσάρων πληροῦσιν ἀριθμόν. [q] Γάδης δὲ καὶ Ασηρος ἐκ Ζελφᾶς μὲν ἦσαν· [r] τῆς Λείας δὲ αὕτη θεραπαινίς. [s] παῖδας δ' ἐπήγοντο, Γάδης μὲν ἑπτὰ, [t] Σαφωνίαν, [u] Αὔγιν, [x] Σοῦνιν, [y] Αζαβῶνα, [z] Αερίνην, [a] Ερωέδην, [b] Αριηλᾶν. Ασήρου δὲ ἦν θυγάτηρ [c] Σάρα, καὶ ἄρσενες ἀριθμὸν ἕξ· οἷς ὀνόματα, Ιώμνης, [d] Ισοῦς, Ισούις, Βάρις, Αβαρός τε καὶ [e] Μελχίηλος. τούτων [f] ἕνδεκα ὄντων καὶ [g] προστιθεμένων [h] τοῖς πεντήκοντα καὶ τέσσαρσιν, ὁ προειρημένος ἀριθμὸς πληροῦται, [i] μὴ συγκαταλεγέντος αὐτοῖς Ιακώβου.

ε. Μαθὼν

---

[a] Ita *Boſius* ex Χάρμισος *Joſephi* in Codd. omnibus, & Χάρμι aliorum. Impune (inquit *Bernardus*) ſcribere potes Χαρμίας. [b] Ita *Bernardus* ex *Jamuel* in *Vet. Interpr.* & Philologis *Samaritarum*. Ιάμυλος aut Ιάμηλος in *Joſephi* Codd. ut & mox Ιάμενος aut Ιάμεινος. [c] Ita *Boſius* pro monſtro nominis Πύθωδος, quod in libros omnes *Joſephi* irrepſerat. In *Vet. Interpr.* aut *Aoth* aut *Haoth*. Vel Οὔοδος cum *Boſio*, vel Οὔαδος, Αυδος, aut Οὔοθος ſcribi placuit *Bernardo*. [d] Ita *Big.* ex Hebraïco *Jachin*. Ιαχῖνος *Samb.* Ιάχινος *Vat. aliique*. [e] Ex Σαοὺλ in *S. Literis, Gen.* c. 26. & *Saul* in *Vet. Interpr.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* Σάαρος, in *MSS.* Οὔλουρος. [f] Sic in pleriſque *Joſephi* libris. Λευὶ & aliquando Λευεὶ in obliquo habet *Samb.* [g] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* Γήλσαμις *Baſ.* & *G.* [h] Sic *Boſius* ex Μαράριος & Μεράριος in *Joſephi* Codd. & Μεραρὶ in *S. Literis*. [i] In *Big.* & *Vat.* Φάρισος, & in aliis Φαρὲς. Sed quod in omnibus mox ſequatur Φαρέσου, placuit hic edere Φάρεσσος. [k] Pro Ζαρὰ in *S. Literis*, in impreſſis Joſephi Ζάρας, in *MSS.* Ζάρησος. unde forſan Ζάρασος ſcribendum, ut placuit *Bernardo*. [l] Ita ex *MSS.* in *Editis* οἱ δὲ δύο γεγονότες. [m] Sic in *MSS.* Εσρων *Baſ.* & *G.* [n] Αμυρος *Vat. Caſ. Big.* & *Samb.* & in *Vet. Interpr.* habemus *Amor* & *Ammor*. Forſan tamen Αμυλος aut Χάμυλος ex *S. Bibliis Hebr.* [o] Ita *Vat.* quod prætuli Ισαχάρου *Bernardi*. Ισαχάρου *Caſ.* Ισσαχάρου *Big.* Ισαχάρη *Baſ.* & *G.* [p] Sic *Boſius* & *Bernardus* ex *S. Literis Hebr.* & *Arab.* in *MSS. Joſephi* pleriſque Φυρᾶς, in aliis cum *Baſ.* & *G.* Φρουρᾶς. [q] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* forſan ex Ιασοὺβ LXX. Ιωβος *Baſ.* & *G.* atque *Job* apud *Vet. Interpr.* Ιάσουβος *Vat.* pro quo facit *Aſum* apud *Ambroſium* & Ασοὺμ apud *Philonem* in Lexidio. [r] Ex *Boſii* conjectura ita *Bernardus*. Σαμάρων *Baſ.* & *G.* Σαμάρωνος *Caſ.* Ζαμάρωνος *Vat.* & *Big.* Ζαμάρωνης *Samb.* in *Vet. Interpr.* habemus *Semrom*, aut *Semron*, aut *Simron*. [s] Ηλωνα *Samb.* [t] Ita *Bernardus* pro vitioſo Ιάνηλος in *Codd. Joſephi*. Ιάχηλος in ſuo *Codice* legiſſe videtur *Epiphan.* [u] Ita *Vat. G.* & *Vet. Interpr.* καὶ αὐτὴ *Big.* ἡ αὐτὴ *Baſ.* ἡ αὐτῇ *Samb.* [x] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in aliis μὲν γεγόνασιν, ritu Attico. [y] Καὶ τῷ *Vat.* [z] Ita ex *Bolius* apud *Epiphanium*, vel Βάλαυος ex Samaritarum *Balah*, aut Βαλᾶς cum *Boſio* reponendum cenſuit *Bernardus*. in *Joſephi* Codd. Βολοσσὸρ aut Βολοσὸρ, aut Βολοσσός. [a] Βαχχάρης *Samb.* in *Epiphanii* Codicibus *Bechor*. [b] Ita ex *Gera* apud *Epiphan.* & Γηρὰ LXX. verum Γήρασος aut Γήρασος reſcribi placuit *Bernardo* pro Γήλας *Editorum*, & Γήρασος *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [c] Ex *Naaman* (ut puto) apud *Epiphan.* & *Hieronym.* & *Bibliorum* Editionem *Complut.* ita edidit *Bernardus*. In *Editis Joſephi* & *Vat.* Νααμανῆς, in *Big. Samb.* & *Caſ.* Νααμάνης. [d] Ιωης, Αρὼς *Baſ.* & *G.* Ιησαρώ *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* hinc Ιης, Ρῶς repoſuit *Bernardus*. Fecerat Boſius Ης, aut Ηος, Ρῶς, aut una voce *Ehiveros*, & aliter Ιγης, Ρῶς. Credit tamen *Bernardus* Αρὼς ſcripſiſſe *Joſephum*, pro Οὐαρὼς Hebraïco. [e] Νομφῆς *Big.* Νομφῆς *Samb.* Νομφθεὶς *Vat. Baſ.* & *G.* in *Euſtathii Antioch. MS.* Μομφι. & apud *Epiphan.* extat *Mophim*. hinc Μόμφις maluit *Bernardus*, aut productim Μομφίμης. [f] Ita, vel Οπφίμης pro vulgato Οππὼς reſcribi placuit *Bernardo*. [g] Sic etiam *Bern.* pro Σάραδος *Editorum*, aliorumque, & Σαρὼ *Big.* & *Samb.* [h] Κατειλεγμένοι *Gen.* & *Vet. Interpr.* [i] Ιακώβου *Vat.* [k] Supra p. 41. Δὰν & Νεφθαλείμ. [l] Ασιὴλ in LXX. & alibi Ιαξιὴλ. unde Ιέσηλος *Bernardo*, pro Ελίησος aut Ελίσσος in *Joſephi* Codd. [m] *Al.* Γύνης. [n] Ισσάαρ LXX. in *Joſephi* libris Σάρης, Σάρης & Σάρης. ex quibus Ισσάρης excudit *Bernardus*, ις ex voce Γοῦνις repetito & adjuncto Σάρης. [o] Ita *Big.* Σέλλημος *Samb.* in *Editis* aliiſque Ελλιμος, ſuppreſſa Σ. [p] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Δάνῳ μὲν in aliis. [q] Supra, p. 42. Γάδης & Ασήρ. [r] Ita *Big.* ἡ Λείας in cæteris. [s] Sic in *Big. Samb.* & *Vat.* παῖδες in aliis. quod *Bernardo* ſolœci ſuſpectum. [t] Ita *Big.* & *Samb.* Σοφωνίαν *Baſ.* & *G.* Σαφωνίαν *Vat.* [u] Ita ex *Avim* in *Vet. Interpr.* reſcripſit *Bern.* Οὔγιν in *Joſephi* Codd. [x] Sic *Baſ.* & *G.* & *Suni* in *Vet. Interpr.* Σαύνιν aut Σαύνην in *MSS.* [y] Ita ex Hebraïco *Bernardus*, niſi quis malit Ζαβῶνα. Θασοβὰν in LXX. Ζάβρων in *Joſephi* Codd. Gr. in Lat. *Sabron* & *Ezebon*. [z] Αηρίνην *Big.* & *Samb.* [a] Ερωίδην *Samb.* & *Vat.* [b] Ita ex *MSS.* Αρίηλον in *Editis*. [c] Ita *Bernardus* ex *Euſtathio Antiocheno* ad Hexaëm. p. 76. & *Vet. Interpr.* qui habet, *Aſer fuit filia Sara*, aut *Ara*, aut *Arra*, ſuppreſſo, ut ſæpe fit, ſibilo. præeunte quidem *Boſio*, qui legerat Ασήρου δ' ἦν Σάρα θυγάτηρ. In *Editis Joſephi* Ασσύρανός τε ἦν θυγάτηρ. in *MSS.* Ασήρ τε, vel Ασηρανός τε &c. ſine nomine filiolæ, quæ propter patris nominis ſimilitudinem exciderat. [d] Ita ex correctione *Boſii*. Ησους & Ιούης *Baſ.* & *G.* Ιύσους, Ιωσῆ, Ιωσος vel Ισούις. *Samb.* & *Vat.* Ιουσῆς, Ιώσηπος, Ιωβος *Big.* & *Caſ.* in *Epiphanii* Codd. MSS. *Iſius*, *Joſe*; quod eſſet Ιοῦς, Ιωσῆς. [e] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* perperam Μελμαίηλος. [f] Sic reſcripſi ex *Caſ.* ἑκκαίδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* atque *ſexdecim* in *Vet. Interpr.* ἕνδεκα forſan Typothetarum vitio in *Baſ.* & *G.* [g] Προστιθεμένων *Vat.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα καὶ τέσσαρσι *Caſ.* & *Vet. Interpr.* τοῖς προειρημένοις πεντήκοντα καὶ τεσσάρων *Baſ.* & *G.* [i] Ita in *Editis* μὴ σ. α. τοῦ πατρὸς Ιακώβου *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* Ajunt plane exemplaria Latina *reputato eo Jacob*, tantundem vero pernegant Græca omnia; ſicut calculus prodit, Dina non repudiata. *Bern.*

[a] Ita

έ. Μαθὼν δὲ Ἰώσηπος παραγενόμενον τὸν πατέρα (καὶ γὰρ προλαβὼν Ἰούδας ὁ ἀδελφὸς ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν ἄφιξιν) ὑπαντησόμενος ἔξεισι, καὶ καθ' Ἡρώων πόλιν αὐτῷ συνέβαλεν. ὁ δ' ὑπὸ τῆς χαρᾶς ἀπροσδοκήτου τε καὶ μεγάλης γενομένης μικροῦ δεῖν [a] ἐξέλιπεν· ἀλλ' [b] ἀνεζωπύρησεν αὐτὸν Ἰώσηπος, οὐδ' αὐτὸς μὲν κρατήσας διατεθεὶς ὡς μὴ ταὐτὸ παθεῖν ὑφ' ἡδονῆς, οὐ μέντοι τὸν αὐτὸν τρόπον τῷ πατρὶ γενόμενος ἥττων τοῦ πάθους. ἔπειτα τὸν μὲν ἠρέμα κελεύσας ὁδεύειν, αὐτὸς δὲ παραλαβὼν πέντε τῶν ἀδελφῶν [c] ἠπείγετο πρὸς τὸν βασιλέα, φράσων αὐτῷ παραγενόμενον μετὰ τοῦ γένους τὸν Ἰάκωβον. ὁ δὲ [d] τοῦτο χαίρων ἤκουσε· καὶ τὸν Ἰώσηπον [e] ἐκέλευεν αὐτῷ λέγειν τίνι βίῳ [f] τερπόμενοι διατελοῦσι, ὡς αὐτοῖς τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. ὁ δὲ ποιμένας αὐτοὺς ἀγαθοὺς ἔλεγε, καὶ μηδενὶ τῶν ἄλλων ἢ [g] τούτῳ μόνῳ προσανέχειν· τοῦ τε μὴ [h] διαζευγνυμένους, ἀλλ' ἐν ταὐτῷ τυγχάνοντας ἐπιμελεῖσθαι τοῦ πατρὸς [i] προνοούμενος. τοῦ τε τοῖς Αἰγυπτίοις εἶναι προσφιλεῖς, μηδὲν πράττοντας τῶν αὐτῶν ἐκείνοις. Αἰγυπτίοις γὰρ [k] ἀπειρημένον ἦν περὶ νομὰς ἀναστρέφεσθαι.

ς'. Τοῦ δὲ Ἰακώβου παραγενομένου πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ [l] ἀσπαζομένου τε καὶ κατευχομένου περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ, ὁ Φαραώθης ἐπυνθάνετο πόσον ἤδη βεβιωκὼς εἴη χρόνον. τοῦ δ' ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα γεγονέναι φήσαντος, ἐθαύμασε τὸ μῆκος τῆς ζωῆς τὸν Ἰάκωβον. εἰπόντος δ' ὡς ἥττονα τῶν προγόνων εἴη βεβιωκὼς ἔτη, συνεχώρησεν αὐτῷ ζῆν μετὰ τῶν τέκνων ἐν Ἡλιουπόλει. ἐν ἐκείνῃ γὰρ καὶ οἱ ποιμένες αὐτοῦ τὰς νομὰς εἶχον.

ζ'. Ὁ δὲ λιμὸς τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπετείνετο, καὶ τὸ δεινὸν ἀπορώτερον ἔτι καὶ μᾶλλον αὐτοῖς ἐγίνετο, μήτε τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπάρδοντος, οὐ γὰρ [m] ηὔξε, μήτε ὕοντος τοῦ θεοῦ, προνοίας τε μηδεμίαν ἑαυτῶν ὑπ' ἀγνοίας [n] πεποιημένων, καὶ τοῦ Ἰωσήπου τὸν σῖτον ἐπὶ χρήμασιν αὐτοῖς διδόντος. ὡς δὲ [o] ταῦτ' αὐτοῖς [p] ἀπέλιπε, τῶν βοσκημάτων [q] ἐωνοῦντο τὸν σῖτον καὶ τῶν ἀνδραπόδων. οἷς δὲ καὶ [r] γῆς τις ἦν μοῖρα, ταύτην παρεχώρουν ἐπὶ τιμῇ τροφῆς. ὅπως τε τοῦ βασιλέως πάσης αὐτῶν τῆς ἐξουσίας κυρίου γεγενημένου, μετῳκίσθησαν ἄλλος ἀλλαχόσε, ὅπως βεβαία γένηται τῷ βασιλεῖ τῆς χώρας τούτων ἡ κτῆσις, πλὴν τῶν ἱερέων. τούτοις γὰρ ἔμεινεν ἡ χώρα αὐτῶν. [s] ἐδουλοῦτο τ' αὐτῶν οὐ τὰ σώματα μόνον τὸ δεινόν, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας, καὶ τὸ λοιπὸν εἰς ἀσχήμονα τῆς τροφῆς εὐπορίαν αὐτοὺς κατεβίβαζε. λωφήσαντος δὲ τοῦ κακοῦ, καὶ τοῦ ποταμοῦ τὴν γῆν ἐπιβάντος, καὶ ταύτης τοὺς καρποὺς ἀφθόνως ἀναφερούσης, ὁ Ἰώσηπος εἰς ἑκάστην [t] παραγενόμενος πόλιν, καὶ συλλέγων ἐν αὐταῖς τὸ πλῆθος, τήν τε γῆν αὐτοῖς, ἣν ἐκείνων παραχωρούντων [u] βασιλεὺς

5. Joſephus autem cognito patris adventare (etenim Judas frater præcurrens ipſi id ſignificaverat) obviam iturus egreditur, atque ad Heroum urbem ei occurrebat. Ille vero, ex inopinata magna lætitia, parum abfuit quin exanimaretur. Sed Joſephus eum excitavit recreavitque; quamvis & ipſe quidem præ *nimia* voluptate vix potuit ſemet ſuſtinere, non tamen ſimiliter ac pater animo affectus. Deinde juſſo quidem eo lente procedere, ipſe vero aſſumptis quinque fratribus properavit ad Regem, nunciaturus ei adeſſe cum familia ſua Jacobum. Ille vero lætus hoc accepit, juſſitque Joſephum ſibi dicere, quanam via vivendi potiſſimum delectarentur, ut illos eum vitæ curſum ſequi permitteret. Atque ille optimos paſtores eos eſſe reſpondit, nihilque aliud egregie præter hoc ipſum curare: ita præcavens, tam ne forte diſtraherentur, ſed una habitantes patris ſaluti proſpicerent; quam ut cum Ægyptiis majorem inirent gratiam, quod non ad eadem cum illis ſtudia inſtitutaque impellerentur. nam Ægyptiis prohibitum erat circa paſcua verſari.

Ad Heroum urbem congrediuntur Jacobus & Joſephus. Gen. c. 46.

6. Jacobo autem ad Regem accedente, ipſumque ſalutante ac regno ejus bene precante, interrogavit eum Pharaothes, quantum temporis jam vixiſſet. Illo vero ſe centum & triginta annorum eſſe dicente, Jacobum ob longævitatem admiratus eſt. Cum vero adjeciſſet, ſe majorum ſuorum vitæ annos non aſſequutum eſſe, conceſſit ei cum liberis ſuis Heliopolim habitare. illic enim & Regis paſtores habebant paſcua.

Regi Ægyptio benedicit Jacobus annos natus CXXX. & ab illo Heliopoliten Nomum impetrat. Gen. c. 47.

7. At fames *indies* Ægyptiis augebatur, malumque illis magis magiſque ingraveſcebat, neque fluvio terram irrigante, non enim exundabat Nilus, neque Deo pluviam immittente; neque populo *univerſo* ex inſcientia *futuri* vel minimam ſui curam adhibente, Joſephoque illis *non niſi* pecunia numerata frumentum dante. Ut autem nummi deficere cœperunt, pecoribus & mancipiis commeatum emerunt. Porro & quibus agri fuerunt, illis cedebant, ut alimentum ſibimet compararent. Cumque hoc pacto omnes eorum poſſeſſiones in jus Regis deveniſſent, alius alio migrare juſſi ſunt, ut Regi certius accreſceret dominium in fundos iſtorum omnium, præter Sacerdotum. his enim ſua conſervata eſt terræ portio. Imo dira hæc neceſſitas non corpora ſolum illorum, ſed & animos in ſervitutem redegit: & deinde ad victum modis inhoneſtis parandum eos compulit. Fame autem ceſſante, & fluvio terram *rurſus* inundante, fructuſque ea uberrime ferente, Joſephus ad unamquamque adiit civitatem, ejuſque populo convocato, eandem terram, quam illis cedentibus Rex ſibimet vendicare ſoluſque

Fames ex humili Nilo cœloque ſicco.

Providentia Præfecti vertit feliciter.

Ægyptus tota, præter agros Sacerdotum, quintam regi ſolvit. Gen. c. 47.

---

[a] Ita ex *MSS.* ἐξέλειπεν in *Editis*. [b] Ἀνεζωπύρησεν *Vat.* [c] Ita *MSS.* ἠπείγετο *Baſ.* & *G.* [d] Τοῦτον *Vat.* [e] Ἐκέλευσεν *Samb.* & *Caſ.* [f] Ita *Big.* & *Samb.* in cæteris διατετριμμένοι, ὡς αὐτοῖς διατελοῦσι τοῦτον ἐπιτρέψειε διάγειν. [g] Τούτων *Vat.* [h] In *Editis* διαζευγνυμένους. [i] Ita *Samb.* & *Vat.* in cæteris προνοούμενος. [k] Videſis, præter alios in *S. Bibliis* commentatores, *H. Grotium* in *Gen. c.* 46. v. 34. & c. 43. v. 32. [l] Ἀσπαζομένου *Samb.* [m] Ita in *MSS.* & *Vet. Interp.* ἐνέδωκεν *Baſ.* & *G.* Et mox ὕοντος pro μήτε in *Vat.* [n] Πεποιημένους *Vat.* [o] Ita *Samb.* ταῦτα τούτοις *Vat.* ταῦτα αὐτοῖς *Baſ.* & *G.* [p] Ita *Big.* & *Samb.* ἀπέλειπε *Baſ.* & *G.* ἐπέλειπε *Hen. Samb. Vat.* & *Zonaras.* [q] Ὠνοῦντο *Big.* & *Samb.* ſine augmento. [r] Ita *Big.* & *Samb.* γῆ τις ἦν, μοῖραν ταύτην *Baſ.* & *G.* οἷς δὲ καὶ γῆς τις ἦν, μοῖρα ταύτης *Vat.* [s] Ita *MSS.* ἐδούλου τ' αὐτῶν *Baſ.* & *G.* [t] Ita *Samb.* in aliis παραγενόμενος. [u] In *Vat.* ὁ βασιλεύς.

a Sic

ſoluſque *ea* frui poterat, in integrum eis reſtituit; & hortatus eſt ut illam pro propria habentes colere non gravarentur, quintam fructuum Regi penſitantes pro terra, quam, jure ſuam, illis concedit. Qui, cum inſperato ſeſe agrorum *iterum* dominos factos vidiſſent, gaudium acceperunt, & ad mandata ſtrenue exſequenda ſemet accinxerunt. Atque, his rebus geſtis, cum Joſephi inter Ægyptios auctoritas, tum illorum erga Regem benevolentia non mediocriter crevit. Illaque quintas frugum ſolvendi conſuetudo ad ſeros Reges *firma & ſtabilis* permanſit.

C A P. VIII.

De obitu Jacobi & ſubinde Joſephi.

Jacobus natus an. 147. moritur, an. 17. quam Ægyptum petierat; filiis ſuis prius benedictis, necnon adoptatis Ephraïme Manaſſeque, ſed & de ſepulchro patrio ſecurus. Gen. c. 47, 48, 49.

JAcobus autem, cum annum decimum ſeptimum in Ægypto exegiſſet, & morbo laboraſſet, in conſpectu filiorum *ſuorum* è vita exceſſit, prius quidem illis felicitatis poſſeſſionem precatus, & more prophetico vaticinatus, ut ſingulorum poſteri terram Chananæam habitaturi eſſent (id quod longo poſt tempore factum eſt) Joſephi vero laudibus percenſitis, quod *non ſolum* fraternarum injuriarum obliviſceretur, ſed & eo majori illos proſequeretur benignitate, iſta illis bona accumulans, quæ nonnulli vix benefactoribus ſuis rependerent, mandavit filiis ſuis, ut Joſephi liberos Ephraïmen & Manaſſen in ſuum numerum referrent, cum eis *ſorte* diviſuri Chananæam, (de quibus poſtea loquemur) popoſcitque ſimul ut in Chebrone ſepeliretur. Mortuus eſt autem cum vixiſſet annos quinquaginta minus tribus & centum, nemine quidem majorum ſuorum pietate erga Deum inferior; id vero præmii pro meritis aſſequutus, quod tribui par eſt bonitate adeo præcellentibus. Joſephus autem, Rege *id* permittente, patris corpus in Chebronem deportatum magnifice illic ſepelivit. Cæterum fratribus recuſantibus cum eo reverti (nam metuebant ne patre defuncto in ſe vindicaret, quæ *antea* in eum malo animo cogitaverant, cum non amplius eſſet cui ſuam in eos benignitatem donaret) ſuadet eis nil extimeſcere, neque ipſum ſuſpectum habere. Et cum illos ſecum reduxiſſet, magnas *eis* poſſeſſiones largitus eſt; nec unquam eos ſumma benevolentia proſequi deſtitit.

Funus Iſraëlis magnifice curat Joſephus. Gen. c. 50.

Deceſſit & Joſephus, vir Divini ingenii, ætatis anno 110. Gen. c. 50.

2. Moritur autem & ipſe cum vixiſſet annos centum & decem, vir admirabili virtute præditus, & ratione omnia moderans & gubernans, ſuaque poteſtate bene & ſapienter uſus. id quod ipſum ad tantam felicitatem apud Ægyptios provexit, aliunde ad illos ve-

ἔχειν [a] ἐδύνατο καὶ καρποῦσθαι μόνος, εἰς ἅπαν ἐχαρίζετο καὶ κτῆμα ἴδιον ἡγουμένους φιλεργεῖν παρεκάλει, τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν τῷ βασιλεῖ [b] τελοῦντας ὑπὲρ τῆς χώρας, [c] ἣν δίδωσιν αὐτοῖς οὖσαν αὐτοῦ. τοὺς δὲ [d] παρ' ἐλπίδας κυρίους τῆς γῆς καθισταμένους χαρά τε ἐλάμβανε, καὶ ὑφίσταντο τὰ [e] προστάγματα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τό τε ἀξίωμα τὸ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις αὐτῷ μεῖζον Ἰώσηπος ἀπεργάζεται, καὶ πλείω γε τὴν εὔνοιαν τῷ βασιλεῖ [f] παρ' αὐτῶν. [g] ὅ, τε τοῦ τελεῖν τὴν πέμπτην τῶν καρπῶν νόμος ἔμεινε καὶ μέχρι τῶν [h] ὑστέρων βασιλέων.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ τελευτῆς Ἰακώβου καὶ Ἰωσήπου.

ΙΑκωβος δὲ, ἑπτακαιδέκατον ἔτος ἐν Αἰγύπτῳ διατρίψας, καὶ νόσῳ χρησάμενος, παρόντων αὐτῷ τῶν υἱῶν ἀπέθανεν, ἐπευξάμενος τοῖς μὲν κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ προειπὼν αὐτοῖς κατὰ προφητείαν, [i] πῶς μέλλει τῶν ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτῶν ἕκαστος κατοικεῖν τὴν Χαναναίαν· [k] τοῦτο δὴ καὶ πολλοῖς ὕστερον χρόνοις ἐγένετο· Ἰωσήπου δ' ἐγκώμιον διεξελθὼν, ὅτι μὴ μνησικακήσειε τοῖς ἀδελφοῖς, ἀλλὰ [l] καὶ τούτου πλέον χρηστὸς εἰς αὐτοὺς ἐγένετο, δωρησάμενος αὐτοὺς ἀγαθοῖς οἷς οὐδὲ εὐεργέτας τινὲς ἠμείψαντο, προσέταξε τοῖς ἰδίοις παισὶν, ἵνα τοὺς Ἰωσήπου παῖδας Ἐφραΐμην καὶ Μανασσῆν εἰς τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν προσῶνται, διαιρούμενοι μετ' αὐτῶν τὴν Χαναναίαν· περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν· ἠξίου μέντοι καὶ ταφῆς ἐν Χεβρῶνι τυγχάνειν. τελευτᾷ δὲ βιοὺς ἔτη τὰ πάντα τριῶν [m] δέοντα πεντήκοντα καὶ ἑκατὸν, μηδενὸς μὲν τῶν προγόνων ἀπολειφθεὶς ἐπ' εὐσεβείᾳ τοῦ Θεοῦ, τυχὼν δὲ ἀμοιβῆς ἧς δίκαιον ἦν [n] τυχεῖν τοὺς οὕτως ἀγαθοὺς γενομένους. Ἰώσηπος δὲ, συγχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, τὸν τοῦ πατρὸς νεκρὸν εἰς Χεβρῶνα κομίσας, ἐκεῖ θάπτει πολυτελῶς. τῶν δὲ ἀδελφῶν οὐ βουλομένων αὐτῷ συναναστρέφειν· δέος γὰρ αὐτοὺς εἶχε μὴ τεθνηκότος αὐτοῖς τοῦ πατρὸς τιμωρήσαιτο τῆς εἰς αὐτὸν ἐπιβουλῆς, [o] οὐκ ἔτι ὄντος ᾧ χαρίζοιτο τὴν πρὸς αὐτοὺς μετριότητα· πείθει μηδὲν ὑφορᾶσθαι, μὴ δ' ἔχειν αὐτὸν δι' ὑποψίας. [p] ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ, κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο· καὶ πάσῃ περὶ αὐτοὺς σπουδῇ χρώμενος οὐκ [q] ἀπέλιπε.

β'. Τελευτᾷ δὲ οὗτος ἔτη βιώσας ἑκατὸν καὶ δέκα, θαυμάσιος τὴν ἀρετὴν γενόμενος, καὶ λογισμῷ πάντα διοικῶν, καὶ τὴν ἐξουσίαν ταμιευόμενος. ὃ δὴ καὶ τῆς τοιαύτης εὐδαιμονίας αἴτιον αὐτῷ παρὰ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἀλλαχόθεν ἥκοντι καὶ μετὰ τῆς τοιαύτης κακοπραγίας, μεθ' ἧς προειρήκαμεν, ὑπῆρχεν. τελευτῶσι δ' [a] αὐτοῦ καὶ οἱ ἀδελφοὶ, ζήσαντες εὐδαιμόνως ἐπὶ τῆς Αἰγύπτου. καὶ τούτων μὲν τὰ σώματα κομίσαντες μετὰ χρόνον αὐτῶν οἱ ἀπόγονοι καὶ οἱ παῖδες, ἔθαψαν ἐν Χεβρῶνι· τὰ δὲ Ιωσήπου ὀστᾶ [b] ὕστερον, ὅτε μετανέστησαν ἐκ τῆς Αἰγύπτου οἱ Ἑβραῖοι, εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκόμισαν. οὕτως γὰρ αὐτοὺς ὁ Ιώσηπος ἐξώρκισε. τούτων οὖν ἕκαστος ὡς ἔσχε, καὶ τίσι πόνοις ἐκράτησαν τῆς Χαναναίας σημανῶ, προδιηγησάμενος τὴν αἰτίαν δι' ἣν τὴν Αἴγυπτον [c] ἐξέλιπον.

---

[a] Sic MSS. impreſſum fuit ἐδύνατο, καὶ καρποῦσθαι μόνον εἰς &c. [b] Al. τελεῖν. [c] Ita MSS. ἧς in Editis. [d] Sic MSS. παρ' ἐλπίδα Baſ. & G. [e] Iterum ex MSS. in Editis πράγματα. ut & mox ὁ Ἰώσηπος. dein καὶ πλείω τὴν. [f] Ita Samb. παρὰ αὐτῶν in cæteris. [g] Οὕτω τοῦ τ. Vat. [h] Ita Big. Samb. & Vat. ὕστερον in reliquis. [i] Πῶς μέλλουσιν οἱ ἐκ τῆς γενεᾶς αὐτοῦ κατοικεῖν Hen. & Busb. [k] Τοῦτο ὃ δὴ καὶ π. Vat. [l] Ita Big. Samb. & Vat. καὶ πλέον in Editis. [m] Δέοντα Big. Samb. & Vat. [n] Ita Big. Samb. Vat. & Caſ. ἧς δίκαιον ἦν τοιούτοις ἀγαθὴν γενομένῳ Baſ. & G. ἧς δίκαιον ἦν οὕτως ἀγαθὸν γενόμενον legiſſe videtur Vetus Interpr. [o] Οὐκέτ' ὄντος Samb. [p] Ἀγαγὼν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ κτῆσιν πολλὴν ἐχαρίσατο Hen. Busb. & Vetus Interpr. [q] Ἀπέλειπε Baſ. & G. ἀπέλιπε Caſ. Samb. & Vat. probante Bernardo.

nientem, & tantæ calumniæ, de qua jam diximus, ignominia notatum. * Moriuntur vero & fratres ejus, cum feliciter in Ægypto vixiſſent. Et illorum quidem corpora poſteri eorum & filii poſt tempus aliquod depoſtantes, in Chebrone ſepeliverunt: ſed tum demum Joſephi oſſa in Chananæam detulerunt, cum ex Ægypto egreſſi eſſent Hebræi. ad hoc enim ipſos juramento adſtrinxerat Joſephus. Itaque ut ſe habuerit horum unuſquiſque, & quibus illi laboribus exerciti Chananæam obtinuerunt declarabo; ubi pauca de cauſa prælibavero, propter quam Ægyptum reliquerunt.

Patriarcharum corpora mature condebantur in Chebrone: Joſephi vero oſſa in Exodo demum efferuntur.

ε.

ΚΕΦ. θ'.

Ὅσα τοῖς Ἑβραίοις ἐν Αἰγύπτῳ συνέβη κακοπαθοῦσιν ἐπ' ἔτη τετρακόσια.

ΑΙγυπτίοις, τρυφεροῖς καὶ ῥαθύμοις οὖσι [d] πρὸς πόνους, καὶ τῶν τε ἄλλων ἡδονῶν ἥττοσι, καὶ δὴ καὶ τῆς κατὰ φιλοκέρδειαν, συνέβη δεινῶς πρὸς τοὺς Ἑβραίους διατεθῆναι, κατὰ φθόνον τῆς εὐδαιμονίας. ὁρῶντες γὰρ [e] τὸ τῶν Ισραηλιτῶν γένος ἀκμάζον, καὶ δι' ἀρετὴν καὶ [f] τὴν πρὸς τὸ πονεῖν εὐφυΐαν πλήθει χρημάτων ἤδη λαμπροὺς, καθ' αὐτῶν αὔξεσθαι τούτους ὑπελάμβανον. ὧν τε ἦσαν [g] εὖ ὑπὸ Ιωσήπου τετυχότες διὰ χρόνου μῆκος λήθην λαβόντες, καὶ τῆς βασιλείας εἰς ἄλλον οἶκον μετεληλυθυίας, δεινῶς [h] ἐνύβριζόν τε τοῖς Ισραηλίταις, καὶ ταλαιπωρίας αὐτοῖς ποικίλας ἐπενόουν. τόν τε γὰρ ποταμὸν εἰς [i] διώρυχας πολλὰς αὐτοῖς προσέταξαν διατεμεῖν, τείχη τε οἰκοδομῆσαι ταῖς πόλεσι, καὶ χώματα, ὅπως ἂν εἴργοι τὸν ποταμὸν μὴ λιμνάζειν ἕως ἐκείνων ἐπεκβαίνοντα. [k] πυραμίδας τε ἀνοικοδομοῦντες ἐξέτρυχον ἡμῶν τὸ γένος· ὡς τέχνας τε παντοίας ἀναδιδάσκεσθαι, καὶ τοῖς πόνοις γενέσθαι συνήθεις. καὶ [l] τετρακοσίων μὲν ἐτῶν χρόνον [m] ἐπὶ ταύταις διήνυσαν ταῖς ταλαιπωρίαις· ἀντεφιλονείκουν γὰρ, οἱ μὲν Αἰγύπτιοι, τοῖς πόνοις ἐξαπολέσαι τοὺς Ισραηλίτας [n] θέλοντες, οἱ δὲ, ἀεὶ κρείττους φαίνεσθαι τῶν ἐπιταγμάτων.

β'. Ἐν τούτοις δ' ὄντων [o] αὐτῶν τοῖς πράγμασιν, αἰτία τοῦ μᾶλλον σπουδάσαι περὶ τὸν ἀφανισμὸν τοῦ γένους ἡμῶν τοὺς Αἰγυπτίους προσεγένετο τοιαύτη. τῶν ἱερογραμματέων τις· [p] καὶ γάρ εἰσι δεινοὶ περὶ τῶν μελλόντων τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν· ἀγγέλλει τῷ βασιλεῖ, “τεχθήσεσθαί τινα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῖς Ισραηλίταις, ὃς ταπεινώσει μὲν τὴν [q] τῶν Αἰγυπτίων ἡγεμονίαν, αὐξήσει δὲ τοὺς Ισραηλίτας τραφεὶς· ἀρετῇ δὲ πάντας ὑπερβαλεῖ, καὶ δόξαν

V.

CAP. IX.

De afflictionibus Hebræorum in Ægypto per annos quadringentos.

ACcidit ut Ægyptii, cum eſſent delicatuli & ad laborem ſegnes, & maxime præter cæteras voluptates quæſtuum amore tenerentur, male vellent Hebræis, eorum felicitati invidentes. Cum enim Iſraëlitas numero & multitudine creſcere, atque ex virtute & ingenio ad labores facto divitiarum copia & abundantia florere animadverterent, illorum potentiam in Ægyptiorum perniciem augeri ſuſpicabantur. Et cum jam Joſephi beneficiorum memoriam temporis longinquitas obliteraſſet, regnumque ad aliam familiam jam deveniſſet, inhumane tractabant Iſraëlitas, varioſque labores iis *atterendis* excogitabant. Nam & fluvium in multos rivos deducere juſſi ſunt, & muros civitatibus circundare, & aggeres, ne aqua ſuper ripas effuſa in illis ſtagnaret. Pyramidibus etiam exſtruendis homines noſtros adhibentes deterebant, cogendo eos varias artes ediſcere & laboribus ferendis aſſueſcere. Et quidem per annos quadringentos has perpeſſi ſunt miſerias: nam id certatim agebant, Ægyptii quidem, ut Iſraëlitas nimio labore perderent, illi vero, ut mandatis abunde ſatisfacerent.

Ægyptiorum nova dynaſtia Pyramidum, canalium, mœniumque magnis ſubſtructionibus Iſraëlitas deterit. Exod. c. 1.

Illi CCCC. *annorum miſeriam in Ægypto tandem detexunt.*

2. Dum vero in illis occupati eſſent negotiis, etiam cur genus noſtrum magis adhuc exſtinctum cuperent Ægyptii, hujuſmodi quiddam accidit. E Sacrorum ſcribis quidam (illi enim periti erant in conjectanda rerum futurarum veritate) nunciat Regi, “naſciturum illo circiter tempore Hebraïco ſanguine puerum, qui nutritus Ægyptiorum quidem dominatum valde deprimeret, Iſraëlitas vero extolleret: virtute etiam fore præcellentiſſimum, & gloria per omnis ævi memoriam

De Moyſe vaticinium præclarum: quod edicto ſuo de abolendis Hebræorum parvulis invertere nequit rex Ægyptius. Exod. c. 1.

---

a Αὐτῷ *Big. & Caſ.* *b* De hoc loco videſis *Ludovicum de Dieu* in *Acta* App. cap. VII. v. 15, 16. & *Carpzovii* Diſſertationem de Sepultura Joſephi, p. 9. *c* Ita *MSS.* ἐξέλειπον in *Editis.* *d* Πρὸς πόνους *Samb. & Caſ.* *e* Ita *Samb. Busb. & Hen.* τὸ omittunt *alii.* *f* Sic ex *MSS.* τὴν abeſt *Editis.* *g* Illud εὖ negligunt *Samb. Caſ. & Vat.* *h* Ita *MSS.* ἐνύβριζον τοὺς Ισραηλίτας *Baſ. & G.* *i* Scripſit *Joſephus* διωρυχὰς, aut cum *Busb. Hen. Samb. & Zonara* διώρυχας genere ſequiori. Vitioſa enim ſunt διωρυχαῖς *Baſ. & G.* atque διωρυγαῖς *Euſtathii.* διώρυγας vero plebejum. *Bern.* *k* Vide Cl. *Perizonii* Origines Ægyptiacas, c. 21. *l* Καὶ τετταράκοντα reſcribit *Petitus.* Verum (inquit Bochartus) ſcripſerat *Joſephus* ἐπὶ πολλῶν ἐτῶν χρόνον. ſemidoctus autem aliquis oræ Codicis appoſuit τετρακοσίων, quæ vox poſtea in textum irrepſerit. Sed proculdubio reſpexit vetus illud Oraculum Abramo datum, *Gen.* c. 15, 13. ad quem locum vide *Grotium.* Hac de re fuſe diſſerit *Euſtathius* in Hexaëm. p. 9. Videſis *Allatii* Notas. *m* Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἐπ' αὐταῖς in *cæteris.* *n* Sic *MSS.* ἐθέλοντες in *Editis.* *o* Αὐτοῖς τῶν πραγμάτων *Big. Samb. Vat. & Caſ.* *p* Ita *MSS.* mutile excuſum erat, καὶ γὰρ ἦσαν οἱ περὶ τὴν &c. *q* Τῶν deeſt *Vat.* τὴν abeſt *Editis.* * Al. *illic vero & fratres moriuntur* &c.

Obſtetrices Ægyptiæ partubus Hebraïdum admoventur.

“memoriam celebrem”. Rex autem perterritus ex illius ſententia mandavit, ut quicquid virilis Iſraëlitarum ſtirpis deinceps naſceretur in fluvium projicientes interimerent; atque ut obſtetrices Ægyptiæ Hebræarum mulierum parturitiones explorarent, partuſque illarum obſervarent; (nam illas *ſolas* Hebræis obſtetricare juſſit, quæ veriſimiliter, cum ejuſdem eſſent gentis, Regis voluntati obſequerentur) eos autem qui hoc mandatum contemnerent, & clam ſervare fœtus auderent, cum tota familia perimendos eſſe edixit. Igitur gravis hæc perpeſſuris viſa eſt calamitas, non eo ſolum quia liberis orbarentur, & parentes ipſi natorum interitûs miniſtri eſſe cogerentur; ſed quia in ea erant cogitatione, fore ut genus ſuum funditus periret, quando liberi quidem eorum necarentur, ipſiſque non multo poſt moriendum eſſet, malo premebantur difficili & inconſolabili. Atque illi quidem in hac miſeria conſtituti erant. Sed fruſtra quis Dei conſilio obnititur, mille licet artes ei obſtruendo adhibeat. Nam & puer, de quo Sacrorum ſcriba præmonuerat, eluſis regiis inſidiatoribus clam fuit educatus: & qui prædixerat in iſtis, quæ ex illo *nato* acciderent, verax eſſe comprobatur. Atque hoc modo evenit.

Ad vota Amaramæ per quietem reſpondet Deus.

3. Amarames, vir nobilis inter Judæos, de gente univerſa ſolicitus, ne interiret defectu juventutis *in ſpem ſucceſſionis* nutriendæ, & quod ad ſe attinebat valde anxius (nam uxor ejus uterum ferebat) in ſummas eſt anguſtias adductus. & ad implorandum Dei auxilium converſus orabat, ut tandem ſortem eorum miſereretur, qui cultus ejus obſervatores exſtiterant religioſi, illoſque malis, quibus tunc obruebantur, liberaret, ſpemque *Ægyptiis* eriperet totius gentis *hominis ætate* perituræ. Deus autem illius miſertus, ejuſque flexus precibus, adſtitit ei per quietem, atque illum hortatus eſt, ut de futuris non deſperaret: dixitque ſe pietatem illorum in memoria habere, ſeque pro ea præmia digna ſemper repenſurum; ut qui jam quidem illorum majoribus dederit, ex paucis in tantam creſcere multitudinem. Et Abramum quidem, ſolum è Meſopotamia in Chananæam profectum, cætera felicem exſtitiſſe, &, cum uxor ejus, antea ſterilis, poſtea, ut ipſe voluit, fœcunda evaſiſſet, liberos ſuſcepiſſe; atque Iſmaëlo quidem ejuſque poſteris Arabum regionem reliquiſſe, Cheturæ autem filiis Troglodytidem, Iſaco vero Chananæam. Et quas res, inquit, præterea bello meis auſpiciis fortiter geſſerit, niſi animo eſſe impio & ingrato videamini, meminiſſe oportet. Contigit etiam ut Jacobus inter exteras gentes inclareſceret; ob magnam felicitatem in qua & ipſe vixit, & quam libe-

Arabiam Iſmaelo conceſſit Deus, filiis Chetturæ Troglodyticen, atque Chananæam Iſaaco.

“ἀείμνηστον κτήσεται”. δείσας δὲ ὁ βασιλεὺς, κατὰ γνώμην τὴν [a] ἐκείνου κελεύει πᾶν τὸ γεννηθὲν ἄρσεν ὑπὸ τῶν Ισραηλιτῶν εἰς τὸν ποταμὸν ῥιπτοῦντας διαφθείρειν, παραφυλάσσειν τε τὰς [b] ὠδῖνας τῶν Εβραίων γυναικῶν, καὶ τοὺς τοκετοὺς αὐτῶν παρατηρεῖν τὰς Αἰγυπτίων μαίας· ὑπὸ γὰρ τούτων [c] αὐταῖς ἐκέλευε μαιοῦσθαι, αἳ διὰ συγγένειαν ἔμελλον μὴ παραβήσεσθαι [d] τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν· τοὺς μέντοι καταφρονήσαντας τοῦ προστάγματος, καὶ σώζειν λάθρα τολμήσαντας [e] τὸ τεχθὲν αὐτοῖς, τούτους ἀναιρεῖσθαι σὺν τῇ γενεᾷ προσέταξε. δεινὸν οὖν τοῖς ὑπομένουσι τὸ πάθος, [f] οὐ καθὸ παίδων ἀπεστεροῦντο, καὶ γονεῖς ὄντες αὐτοὶ πρὸς τὴν ἀπώλειαν ὑπούργουν τῶν γεννωμένων· ἀλλὰ καὶ ἡ ἐπίνοια τῆς τοῦ γένους αὐτῶν ἐπιλείψεως, φθειρομένων μὲν τῶν τικτομένων, [g] αὐτῶν τε διαλυθησομένων, χαλεπὴν αὐτοῖς καὶ δυσπαραμύθητον ἐποίει τὴν συμφοράν. καὶ οἱ μὲν ἦσαν ἐν τούτῳ τῷ κακῷ. κρατήσειε δ' ἂν οὐδεὶς τῆς τοῦ Θεοῦ γνώμης, οὐδὲ μυρίας τέχνας ἐπὶ τούτῳ μηχανησάμενος. ὅ, τε γὰρ παῖς, ὃν προεῖπεν ὁ ἱερογραμματεὺς, τρέφεται λαθὼν τὴν τοῦ βασιλέως φυλακήν· καὶ ἀληθὴς ἐπὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ γενηθησομένοις ὁ προειπὼν εὑρέθη. [h] γίνεται δὲ οὕτως.

γ'. Αμαράμης τῶν εὖ γεγονότων παρὰ τοῖς Εβραίοις, δεδιὼς ὑπὲρ τοῦ παντὸς ἔθνους, μὴ σπάνει τῆς [i] ἐπιτραφησομένης νεότητος [k] ἐπιλίπῃ· καὶ χαλεπῶς [l] ἐπ' αὐτῷ φέρων, ἐκύει γὰρ αὐτῷ τὸ γύναιον, ἐν ἀμηχάνοις ἦν. [m] καὶ πρὸς ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ τρέπεται, παρακαλῶν οἶκτον ἤδη τινὰ λαβεῖν αὐτὸν ἀνθρώπων μηδὲν τῆς εἰς αὐτὸν θρησκείας παραβεβηκότων· δοῦναί τε ἀπαλλαγὴν αὐτοῖς ὧν παρ' ἐκεῖνον ἐκακοπάθουν τὸν καιρὸν, καὶ τῆς ἐπ' ἀπωλείᾳ τοῦ γένους αὐτῶν ἐλπίδος. ὁ δὲ Θεὸς ἐλεήσας αὐτὸν, καὶ πρὸς τὴν [n] ἱκεσίαν ἐπικλασθεὶς, ἐφίσταται κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ, καὶ μήτε ἀπογινώσκειν αὐτὸν περὶ τῶν μελλόντων παρεκάλει· τήν τε εὐσέβειαν αὐτῶν ἔλεγε [o] διὰ μνήμης ἔχειν, καὶ [p] τὴν ὑπὲρ ταύτης ἀμοιβὴν ἀεὶ παρέξειν, ἤδη μὲν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν δωρησάμενος τὸ γενέσθαι τοσοῦτον πλῆθος αὐτοὺς ἐξ ὀλίγων. καὶ Αβραμον μὲν μόνον ἐκ τῆς Μεσοποταμίας εἰς τὴν Χαναναίαν παραγενόμενον εὐδαιμονῆσαι τά τε ἄλλα, καὶ τῆς γυναικὸς αὐτῷ πρὸς γονὴν ἀκάρπως ἐχούσης πρότερον, ἔπειτα κατὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀγαθῆς πρὸς τοῦτο γενομένης, τεκνῶσαι παῖδας· καὶ καταλιπεῖν μὲν Ισμαήλῳ καὶ τοῖς ἐξ αὐτοῦ τὴν Αράβων χώραν, [q] τοῖς δ' ἐκ Χετούρας τὴν Τρωγλοδύτιν, Ισάκῳ δὲ τὴν Χαναναίαν. ὅσα τε [r] πολεμῶν κατὰ τὴν ἐμὴν, φησὶ, συμμαχίαν [ſ] ἠνδραγάθησε, κἂν ἀσεβεῖς εἶναι δόξητε καὶ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχοντες. Ιάκωβον δὲ καὶ τοῖς οὐχ ὁμοφύλοις γνώριμον εἶναι συμβέβηκεν· ἐπί τε μεγέθει τῆς εὐδαιμονίας μεθ' ἧς ἐβίωσε, καὶ [t] παισὶ τοῖς αὐτοῦ κατέλιπεν. οὗ μετὰ ἑβδομήκοντα τῶν πάντων εἰς Αἴγυπτον ἀφικομένων, ὑπὲρ ἑξήκοντα τὰς μυριάδας ἤδη [a] γεγόνατε. νῦν δέ με τοῦ κοινῇ συμφέροντος ὑμῶν [b] ἴστε προνοούμενον, καὶ τῆς σῆς εὐκλείας. ὁ παῖς γὰρ οὗτος, οὗ τὴν [c] γένησιν Αἰγύπτιοι δεδιότες κατέκριναν ἀπολλύειν τὰ ἐξ Ἰσραηλιτῶν τικτόμενα, [d] σὸς ἔσται. καὶ λήσεται μὲν τοὺς ἐπ' ὀλέθρῳ παραφυλάσσοντας, τραφεὶς δὲ παραδόξως, τὸ μὲν Ἑβραίων γένος τῆς παρ' Αἰγυπτίοις ἀνάγκης ἀπολύσει· μνήμης δ', ἐφ' ὅσον μένει χρόνον τὰ σύμπαντα, τεύξεται παρ' ἀνθρώποις, οὐχ Ἑβραίοις μόνον, ἀλλὰ καὶ παρὰ τοῖς ἀλλοφύλοις, ἐμοῦ τοῦτο χαριζομένου σοί τε καὶ τοῖς ἐκ σοῦ [e] γενησομένοις. ἔσται δ' αὐτῷ καὶ ὁ ἀδελφὸς τοιοῦτος, ὥστε τὴν ἐμὴν ἔχειν ἱερωσύνην αὐτόν τε καὶ τοὺς ἐκγόνους αὐτοῦ διὰ παντὸς τοῦ χρόνου.

---

[a] Ἐκείνου πᾶν τὸ γ. dein ῥιπτοῦντας κελεύει διαφθείρειν *Vat.* [b] *Al.* ὀδύνας. [c] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐταῖς ἐκέλευσε *Glycas* & *Hamartolus.* ἐκέλευον αὐταῖς in *cæteris.* [d] Τὴν omittit *Vat.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ τεχθὲν, τούτους δὲ. *Baſ.* & *G.* τὸ τεχθὲν αὐτοὺς τούτους *Vat.* [f] Οὐ μόνον καθὸ παίδων malit *Burius.* [g] Ita *Big.* αὐτῶν δὲ in *reliquis* præter *Vat.* qui habet αὐτῶν διαλ. [h] Illa γίνεται δὲ οὕτως repoſui ex *MSS.* [i] Ita è *Cod. Vat.* ἐπιγραφησομένης *Samb.* ἐπιγραφησομένης *Big.* & *Caſ.* ἐπιστρεφησομένης *Baſ.* & *G.* [k] *Al.* ἐπιλείπῃ. [l] Sic in *MSS.* ἐφ' ἑαυτῷ in *Editis.* [m] Ita tono Attico, *Bub.* & *Hen.* καὶ πρὸς ἱκετίαν *Baſ.* & *G.* καὶ πρὸς ἱκέτειαν *Samb.* πρὸς ἱκετείαν οὖν *Big.* πρὸς ἱκεσίαν οὖν *Caſ.* [n] Sic *MSS.* ἱκετίαν iterum *Baſ.* & *G.* [o] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* διὰ μνήμην *Baſ.* & *G.* [p] Articulum omittit *Vat.* [q] Τοῖς δὲ Χετούρας *Big.* & *Samb.* τοῖς δ' ἐκ Χαιτούρας *Baſ.* & *G.* Vide ſupra ad p. 33. v. 4. [r] Ita *MSS.* in *Editis* πολέμων, tono pravo. [ſ] In quatuor *MSS.* ἠνδραγάθησεν· καὶ ὑμεῖς διὰ μνήμης ἔχετε. [t] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πᾶσι *Baſ.* & *G.* & mox κατέλιπεν.

δʹ. Ταῦτα τῆς ὄψεως αὐτῷ δηλωσάσης, διεγερθεὶς ὁ Ἀμαράμης ἐδήλου τῇ [f] Ἰωαχεβέλῃ· γυνὴ δ' ἦν αὐτοῦ. καὶ τὸ δέος ἔτι μεῖζον διὰ τὴν τοῦ ὀνείρου πρόρρησιν αὐτοῖς συνίστατο. οὐ γὰρ ὡς περὶ παιδὸς μόνον εὐλαβεῖς ἦσαν, ἀλλὰ καὶ ὡς ἐπὶ μεγέθει τοσαύτης εὐδαιμονίας [g] ἐσομένου. τοῖς μέντοι προκατηγγελμένοις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πίστιν ὁ τοκετὸς [h] τῆς γυναικὸς παρεῖχε, λαθούσης τοὺς φύλακας, διὰ τὴν τῶν ὠδίνων ἐπιείκειαν, [i] καὶ τὸ μὴ βιαίας αὐτῇ προσπεσεῖν τὰς ἀλγηδόνας. καὶ τρεῖς μὲν μῆνας παρ' αὐτοῖς τρέφουσι λανθάνοντες· [k] ἔπειτα δὲ δείσας Ἀμαράμης μὴ κατάφωρος γένηται, καὶ πεσὼν [l] ὑπὸ τὴν τοῦ βασιλέως ὀργὴν αὐτός τε ἀπόληται [m] μετὰ τοῦ παιδίου, καὶ τοῦ Θεοῦ τὴν ἐπαγγελίαν ἀφανίσειεν, ἔγνω μᾶλλον ἐπὶ τούτῳ ποιήσασθαι τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν καὶ πρόνοιαν, [n] ἢ τῷ λήσεσθαι πεπιστευκώς. τοῦτο δ' ἦν ἄδηλον, ἐναποκινδυνεύειν οὐ τῷ παιδὶ μόνον κρυφαίως τρεφομένῳ, ἀλλὰ καὶ αὐτῷ· [o] τὸν δὲ Θεὸν ἡγεῖτο πᾶσαν ἐκπορίσειν ἀσφάλειαν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν [p] ψευδὲς γενέσθαι τῶν εἰρημένων. [q] Ταῦτα κρίναντες μηχανῶνται [r] πλέγμα τι βύβλινον ἐμφερὲς τῇ κατασκευῇ κοιτίδι, μέγεθος [ſ] αὐτῷ ποιήσαντες αὔταρκες εἰς τὸ μετ' εὐρυχωρίας ἐναποκεῖσθαι τὸ βρέφος. ἔπειτα χρίσαντες ἀσφάλτῳ· τῷ γὰρ ὕδατι τὴν διὰ τῶν πλεγμάτων ἀποφράττειν εἴσοδον ἡ ἄσφαλτος πέφυκεν· ἐντιθέασι τὸ παιδίον, καὶ κατὰ τοῦ ποταμοῦ βαλόντες εἴασαν ἐπὶ τῷ Θεῷ τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ. καὶ τὸ μὲν ὁ ποταμὸς παραλαβὼν ἔφερε· [t] Μαριάμμη δὲ τοῦ παιδὸς ἀδελφὴ κελευσθεῖσα ὑπὸ τῆς μητρὸς [u] ἀντιπαρεξήει, [x] ὅποι φερόμενον χωρήσει ὀψομένη τὸ πλέγμα. ἔνθα καὶ διέδειξεν ὁ Θεὸς μηδὲν μὲν τὴν [y] ἀνθρωπείαν σύνεσιν, πᾶν δ' ὅ,τι καὶ βουληθείη [z] περαίνειν αὐτοτελοῦς ἀγαθοῦ

tis ſuis & nepotibus relinquebat. quo *ſane* cum ſeptuaginta omnino in Ægyptum adveniente, jam ultra ſexcentorum millium numerum creviſtis. Nunc autem me & ſaluti veſtrum communi proſpexiſſe ſcito, & tuæ etiam gloriæ. Puer enim ille, cujus ortûs metu ſanguinis Iſraëlitici fœtus perdere in animum induxerint Ægyptii, tibi naſcetur. Et illis quidem latebit qui ejus vitæ in exitium inſidiantur, atque mirum in modum eductus Hebræorum genus ex Ægyptia ſervitute liberabit; memoriamque in omne ævum duraturam conſequetur apud homines, non ſolum Hebræos, ſed & alienigenas, me iſtud beneficium in te tuoſque poſteros conferente. Erit autem & ipſi tantæ celebritatis frater, ut meum habiturus ſit ſacerdotium & qui ab eo oriundi in perpetuum.

Ex LXX. Iſraëlitis pluſquam ſexies centena hominum millia annis ducentis, Deo volente, procreantur. Ex. c. 12. 37.

4. Hiſce illi per viſionem patefactis, Amarames experrectus *rem omnem* indicat Joachebelæ. ea enim ipſi uxor erat. Atque major adhuc metus illos inceſſit ex iis quæ prædicta erant in ſomnio. Jam enim non de eo ut puero tantum timebant, ſed ut qui ad tantæ felicitatis faſtigium perventurus eſſet. His tamen, quæ prænunciata erant à Deo, fidem fecit mulieris partus; quæ, propter dolorum lenitatem, & quod violenti in eam non inciderint cruciatus, clam cuſtodes enixa eſt. Et tres quidem menſes *puerum* domi ſecreto alunt: deinde vero veritus Amarames ne in ea re deprehenderetur, & in iram Regis incurrens ipſe etiam cum puero interiret, & irritam faceret Dei promiſſionem, ſtatuit Dei potius arbitrio pueri ſalutem curamque permittere, quam latibulo fidere. Nam hoc incertum erat, cum non ſolum puero occulte nutrito, ſed & ipſi immineret periculum: Deum vero modis omnibus ejus ſecuritati proviſurum eſſe exiſtimabat, ut dictis ſuis conſtaret veritas. Hæc cum decreviſſent, fiſcellam quandam papyraceam conficiunt cunis ſtructurâ ſimilem, ea magnitudine ut infantulum ſatis commode exciperet. Deinde in ea bitumine illita & munita (nam aquæ per plicaturas aditui præcludendo accommodatum eſt bitumen) puerum deponunt, atque ita in flumen projicientes ſalutem ejus Deo committunt. Et fluvio quidem *ſecundo* vehebatur: Mariamme vero pueri ſoror juſſu matris ex adverſo *per ripam* ambulat, ut obſervaret quo tandem fiſcella deportaretur à flumine. Et tunc demonſtravit Deus, * nihil quidem humanam valere ſapientiam; ſed quodcunque ſibi in animo eſt agere, id effici poſſe ab optimo maximo: nec

Divinum oraculum Joachebelæ ſuæ narrat Amarames.

Hinc metus major ac ſolicitudo, denique conſilium de infante ad Nilum exponendo. Ex. c. 2.

Papyro navigantem fratrem obſervas pia Mariamme.

---

[a] Sic Big. Samb. Caſ. Vat. & Epiphan. γεγόνασι perperam Hen. Baſ. & G. tum Buſb. Hen. μυριάδας. [b] In Vat ἴσθι πς. [c] Al. γέννησιν & γένεσιν. [d] Ita in pleriſque. σῶος Samb. & Caſ. nullo uſu. σφῷν malit Bernardus. [e] Γεννησομένοις Samb. [f] Emendabis Ιωαχεβέδη, aut Ιωχαβέδη, ut facillime permutant Δ & Λ. nam hujus matronæ nomen Hebræis Ιωχαβέδ ſeu Jochabed, vide Exod. c. 6. v. 20. Bern. [g] Ita ex MS. in Editis ἐσομένης. [h] Illa τῆς γυναικὸς adjeci ex fide MSS. Big. & Samb. [i] Καὶ διὰ τὸ Glycas, & Hamartolus. [k] Ita Big. Samb. & Vat. in Editis ἔπειτα δείσας. at εἶτα δείσας Glyc. & Hamart. [l] Sic Big. & Samb. ἐπὶ τὴν τοῦ Baſ. & G. ὑπὸ τοῦ Βασ. Vat. [m] Μετὰ τοῦ παιδίου, τῷ Θεῷ πεπιστευκὼς τὴν τοῦ παιδὸς σωτηρίαν, ἤτοι λήσεσθαι. τοῦτο γὰρ ἦν ἄδηλον &c. Vat. omiſſis verbis aliquot. [n] Ita ex tribus MSS. τῷ τι λήσεσθαι Baſ. & G. τοῦ λήσεσθαι Epiphan. [o] Τὸν Θεὸν Vat. [p] Ita quatuor MSS. ψευδὸς in Editis, ψευδῆς in Vet. Interpr. [q] Forſan ταῦτα κρίναντος. nam in aliquot Epiphanii exemplaribus Hæc cogitante. [r] Sic Buſb. & Hen. in Editis πλέγμα βίβλινον. in aliis πλέγμα τι βιβλ. & πλέγμα τι βιβλ. & πλέγμα τι βύβλινον. [ſ] Ita Caſ. & Vat. αὐτῇ Baſ. & G. αὐτὸ Big. & Samb. non male. [t] Ita Hen. Buſb. & Zonaras. Μαριάμμη Big. Samb. Caſ. Baſ. & G. Ἀριάμμη δὲ ἡ τοῦ π. Vat. Idem nomen quod Μαριὰμ in V. T. tam Μαριὰμ quam Μαρία fertur in Novo. [u] Ita Big. Samb. & Caſ. παρῄει Zonaras eodem animo. alienum eſt ἀντιπαρεξίει Editorum, aliorumque. [x] Φερόμενον ὅποι χωρήσει Vat. [y] Ita Samb. ἀνθρώπειαν Big. ἀνθρωπίαν Baſ. & G. ἀνθρωπίνην Vat. [z] Περαίνειν, αὐτοτελὲς ἀγαθὸν τυγχάνον Vat. * Gelenius reddit, nihil humana ſapientia, ſed omnia bonitate illius omnipotenti confici.

nec quidem *uſque* voti compotes fieri, qui propter ſecuritatem ſuam aliis perniciem moliuntur, quantalibet utantur diligentia; illos vero, qui ex *arcano* Dei conſilio in periculum conjici videantur, præter opinionem ſervari, & ex mediis fere calamitatibus ad felicitatem emergere. Tale enim quiddam, quod & huic puero accidit, *clare* indicat Dei potentiam.

Thermuthis infantem reperit, atque adhibita etiam matre curat pro filio.

5. Thermuthis Regis erat filia. Hæc dum propter ripam fluminis ſeſe oblectaret, & fiſcellam à flumine deferri animadverteret, miſſis qui natarent, jubet lectulum ad ſe apportari. Accedentibus autem quibus hoc mandatum erat, cum alveolo conſpicata puerum, magnopere gaviſa eſt cum ob ejus magnitudinem tum ob elegantiam. Tanto enim favore Deus Moyſem proſequutus eſt, ut fecerit ab illis ipſis nutriri & educari, qui propter ejus nativitatem malorum extrema decreverant, & cæteros ex Hebræorum ſtirpe perdere *minati fuerant*. Itaque jubet Thermuthis mulierem *alicunde* adduci, quæ puero ubera admoveret. Qui cum non admitteret mammam, ſed *eam* averſaretur, idemque alia poſt aliam advocata faceret, Mariamme quæ hiſce interfuit, non quaſi data opera ſed *forte* ſpectatum veniens, nihil agis, inquiit, ô Regina, dum has nutrices infanti adhibes, quæ nulla cum eo cognatione junguntur. Si enim Hebræam aliquam accerſi volueris, tum forte protinus popularis mammam exciperet. Cum autem recte monere videretur, juſſit ipſam *Regina* hoc negotium exſequi, & lactantem quampiam adducere. Illa vero, ea ſibi data poteſtate, reverſa eſt ſecum deferens matrem nemini de facie notam. Tum infans, libenter mamillam accipiens, ei adhærere viſus eſt: atque, rogante etiam Regina, mulieri omnino creditur educandus enutriendusque.

Moyſes nomen Ægyptium, quaſi ereptus ab aquis. *Ex. c. 2. 10.*

6. Deinde & ipſi, utpote qui dejectus erat in profluentem, appellationem dedit, ex eo quod acciderat. Nam aquam Ægyptii vocant Mo, yſes vero qui ex aqua eripiuntur. Ex utriſque igitur nomen componentes, hoc ei indiderunt. Atque ſine dubio, prout Deus prædixerat, magnitudine animi & laborum deſpicientia Hebræos *omnes* antecellebat. Nam erat ab Abramo patre ſeptimus. Etenim is Amaramæ filius erat. Ille vero Cathi; cujus pater Levis, & Levis Jacobi filius, qui natus erat Iſaco. Hic vero filius erat Abrami. Puero autem, non pro ætate, accrevit ratio & intelligentia: ſed ejus modulum longe exce-

Is ordine ſeptimus ab Hebraïcæ gentis principe.

τυγχάνειν καὶ διαμαρτάνοντας μὲν τοὺς ὑπὲρ ἰδίας [a] ἀσφαλείας ἄλλων κατατείνοντας ὄλεθρον, καὶ πολλῇ [b] περὶ τοῦτο χρησαμένους σπουδῇ, σωζομένους δ' ἐκ παραδόξου καὶ σχεδὸν ἐκ μέσου τῶν κακῶν εὑρισκομένους τὴν εὐπραγίαν, τοὺς κινδυνεύοντας τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ. [c] τοιοῦτον γάρ τι, καὶ περὶ τὸν παῖδα τοῦτον γενόμενον, ἐμφανίζει τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ.

ε'. [d] Θέρμουθις ἦν θυγάτηρ τοῦ βασιλέως. αὕτη παίζουσα παρὰ τὰς ἠιόνας τοῦ ποταμοῦ, καὶ φερόμενον ὑπὸ τοῦ ῥεύματος θεασαμένη τὸ πλέγμα, κολυμβηταῖς [e] ἐπιπέμπει, κελεύσασα τὴν κοιτίδα [f] πρὸς αὐτὴν ἐκκομίσαι. παραγενομένων δὲ τῶν [g] ἐπὶ τοῦτο σταλέντων, μετὰ τῆς κοιτίδος ἰδοῦσα τὸ παιδίον, ὑπερηγάπησε μεγέθους ἕνεκά τε καὶ κάλλους. τοσαύτῃ γὰρ ὁ Θεὸς [h] περὶ Μωϋσῆν ἐχρήσατο σπουδῇ, ὡς ὑπὸ [i] πάντων τῶν τὰ ἔσχατα καταψηφισαμένων διὰ τὴν αὐτοῦ γένεσιν, [k] καὶ τῶν ἄλλων τῶν ἐκ τοῦ Ἑβραίων γένους ἀπώλειαν, ποιῆσαι τροφῆς καὶ ἐπιμελείας ἀξιωθῆναι. κελεύει τε γύναιον ἡ Θέρμουθις ἀχθῆναι, παρέξον θηλὴν τῷ παιδίῳ. μὴ [l] προσιεμένου δὲ αὐτοῦ τὴν θηλὴν, ἀλλ' ἀποστραφέντος, καὶ τοῦτ' ἐπὶ πολλῶν ποιήσαντος [m] γυναικῶν, ἡ Μαριάμμη παρατυγχάνουσα [n] τοῖς γενομένοις, οὐχ ὥστε ἐκ παρασκευῆς δοκεῖν ἀλλὰ κατὰ θεωρίαν, μάτην, εἶπε, ὦ βασίλισσα, ταύτας ἐπὶ τροφῇ τοῦ παιδὸς μετακαλῇ τὰς γυναῖκας, αἳ μηδὲν [o] πρὸς αὐτὸν συγγενὲς ἔχουσιν. εἰ μέντοι τινὰ τῶν Ἑβραΐδων γυναικῶν ἀχθῆναι ποιήσειας, τάχα ἂν προέσοιτο θηλὴν ὁμοφύλου. δόξασαν [p] δὲ λέγειν εὖ, κελεύει τοῦτ' αὐτὴν ἐκποιῆσαι, καὶ τῶν γαλουχουσῶν τινα μετελθεῖν. ἡ δὲ, τοιαύτης ἐξουσίας λαβομένη, παρῆν ἄγουσα τὴν μητέρα μηδενὶ γινωσκομένην. καὶ τὸ παιδίον ἀσμενίσαν [q] πως προσφύεται τῇ θηλῇ· καὶ, δεηθείσης τε τῆς βασιλίδος, πιστεύεται τὴν τροφὴν τοῦ παιδίου πρὸς τὸ πᾶν.

ς'. [r] Κατ' αὐτῷ τὴν ἐπίκλησιν ταύτην κατὰ τὸ συμβεβηκὸς ἔθετο, εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπεσόντι. τὸ γὰρ ὕδωρ [s] μῶ οἱ Αἰγύπτιοι καλοῦσιν, ὑσῆς δὲ τοὺς ἐξ ὕδατος σωθέντας. συνθέντες οὖν ἐξ ἀμφοτέρων τὴν προσηγορίαν αὐτῷ ταύτην τίθενται. καὶ ἦν ὁμολογουμένως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόρρησιν [t] φρονήματός τε μεγέθει καὶ πόνων καταφρονήσει Ἑβραίων ἄριστος. Ἅβραμος γὰρ αὐτῷ πατὴρ ἕβδομος. Ἀμαράμου μὲν γὰρ [u] αὐτὸς ἦν παῖς. [x] ὁ δὲ Καάθου· οὗ πατὴρ Λευὶς ὁ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσάκου γενόμενος. Ἀβράμου δὲ οὗτος ἦν. σύνεσις δὲ οὐ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἐφύετο αὐτῷ· τοῦ δὲ ταύτης μέτρου πολὺ [a] κρείττων,

---

[a] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ὠφελείας *Caſ.* ὠφελείας καὶ ἀσφαλείας *Baſ. & G.* ne quid forte deſideraveris. [b] Illa περὶ τούτου non agnoſcunt *Big. & Vat.* [c] Τοιοῦτο *Vat.* [d] Illo accentu in *MSS. & Euſtathio Antioch.* Θερμουθὶς in *Editis.* ὁ δ' αὐτὸς υἱὸς τῇ θυγατρὶ Φαραὼ Θερμουτίδι [l. Θερμούθιδι] τῇ καὶ Φαρίῃ, βασιλίδι οὔσῃ εἰσποιηθεὶς *Syncell.* p. 120. *Edit. Pariſ.* Μούθιδις [l. Θέρμουθις] δὲ ἡ θυγάτηρ Φαραὼ, ἡ καὶ Φαρῖς, βασιλὶς οὖσα τοῦτον ἀνελομένη &c. *Cedren.* p. 42. *Edit. Pariſ.* Haud proprie (inquit *Bernardus*) illis Φαρία aut Φαρῖς, i. e. *Regina noſtra*, dicitur. Aliis Μέῤῥις, nomine ex *Miriam* corrupto, appellatur. Videſis *Euſeb.* de Præp. Evang. IX. 27. [e] Ita in *MSS.* ἐκπέμπει *Baſ. & G.* [f] Πρὸς ἑαυτὴν *Big. Samb. & Vat.* [g] Sic *Big. & Samb.* ἐπὶ τούτῳ in *aliis.* [h] Περὶ τὸν Μωϋσῆν *Vat.* [i] Ita *Big. & Samb.* πάντων τὰ ἔσχατα κατ. *Vat.* πάντων τῶν καταψ. *Baſ. & G.* [k] Καὶ κατὰ τῶν *Samb. Vat. & Caſ.* recte, dicit *Bern.* [l] Προσιεμένου *Vat. & Buſb.* [m] Vocem γυναικῶν repoſuimus ex *MSS.* [n] Τότε τοῖς *Samb.* [o] *Al.* πρὸς αὐτό. [p] Οὖν pro δὲ *Vat.* & mox καλῶς λέγειν, ἐκέλευεν *Baſ. G. aliique.* λέγειν εὖ, κελεύει *Vat. Big. & Samb.* [q] Illud πως deeſt *Vat.* & mox τε poſt δεηθείσης. [r] Ita *Big. & Samb.* καὶ αὐτῷ aliis. [s] *Al.* μῶϋ & μῶυ & μωϋ. quo modo *Vet. Interpr. Joſephus* ipſe lib. 1. contra *Apionem.* & *Clemens Alex.* p. 343. *Edit. Pariſ.* Hac de re videſis *Gaulminum* in notis ad *Vitam Moyſis*, p. 195. *Lambecii* Prodromum, p. 120. *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaëmeron, p. 297. *Sam. Morinum* de utilitate ling. Orient. p. 40. ejuſque Explicationes Sacr. & Philolog. p. 6. *LLoydii Dictionar.* v. *Moſes. Leidekkerum* de Rep. Hebr. p. 189. præcipueque *Kircheri* Prodromum Ling. Copt. p. 136. & *Salmaſii* Epiſt. LX. & LXXVIII. [t] Ita *Samb. Caſ. Vat. & Vet. Interpr.* prius mance legebatur φρονήσει Ἑβραίων ἄριστος. [u] Ita *Big. Vat. Baſ. G. & Zonara.* οὗτος *Samb. & Caſ.* [x] Ita *Big. & Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod habent καὶ Λευί. antea perverſe editum, Καάθου δὲ ὁ πατὴρ, ὁ δὲ Λευί, καὶ Λευὶ τοῦ Ἰακώβου, ὃς ἦν Ἰσάκου γενόμενος. Moyſem ſeptimum ab Abramo exſtitiſſe teſtantur *Zonaras, Numenius, aliique.*

[a] κρείττων, καὶ πρεσβυτέραν διεδείκνυε ταύτης τὴν περιουσίαν ἐν ταῖς παιδείαις, καὶ μειζόνων τῶν περὶ ἀνδρὸς γενησομένων ἐπαγγελίαν εἶχε τὰ τότε πραττόμενα. [b] καὶ τριετεῖ μὲν αὐτῷ γεγενημένῳ θαυμαστὸν ὁ Θεὸς τὸ τῆς ἡλικίας ἐξῆρεν [c] ἀνάστημα· πρὸς δὲ κάλλος οὐδεὶς [d] ἀφιλότιμος ἦν οὕτως, ὡς Μωυσῆν θεασάμενος μὴ ἐκπλαγῆναι τῆς εὐμορφίας. πολλοῖς τε συνέβαινε καθ' ὁδὸν φερομένῳ συντυγχάνουσιν, ἐπιστρέφεσθαι μὲν ἀπὸ τῆς ὄψεως [e] τοῦ παιδός· ἀφιέναι δὲ τὰ σπουδαζόμενα, καὶ τῇ θεωρίᾳ [f] προσευσχολάζειν αὐτοῦ. καὶ γὰρ ἡ χάρις ἡ παιδικὴ, πολλὴ καὶ ἄκρατος περὶ αὐτὸν οὖσα, [g] κατεῖχε τοὺς ὁρῶντας.

ζ. Ὄντα δ' αὐτὸν τοιοῦτον ἡ Θέρμουθις [h] παιδοποιεῖται, γονῆς γνησίας οὐ μεμοιραμένη. καί ποτε κομίσασα τὸν Μωϋσῆν πρὸς τὸν πατέρα, [i] ἐπεδείκνυε τοῦτον, καὶ ὡς φροντίσειε διαδοχῆς, εἰ καὶ βουλήσει Θεοῦ μὴ τύχοι παιδὸς γνησίου· πρὸς αὐτόν τε ἔλεγεν, „ἀναθρεψαμένη „παῖδα μορφῇ τε θεῖον καὶ φρονήματι γενναῖον, θαυμασίως δὲ „αὐτὸν καὶ [k] παρὰ τῆς τοῦ ποταμοῦ λαβοῦσα χάριτος, „ἐμαυτῆς μὲν ἡγησάμην παῖδα ποιήσασθαι, τῆς δὲ σῆς „βασιλείας διάδοχον". ταῦτα λέγουσα, ταῖς τοῦ πατρὸς χερσὶν ἐντίθησι τὸ βρέφος. [l] ὁ δὲ λαβὼν καὶ προστερνισάμενος, κατὰ φιλοφρόνησιν χάριν τῆς θυγατρὸς ἐπιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καταφέρει δ' ὁ Μωϋσῆς εἰς τὴν γῆν, περιελόμενος αὐτὸ κατὰ νηπιότητα δῆθεν, ἐπέβαινέ τε [m] αὐτὸ τοῖς ποσί. καὶ τοῦτο ἔδοξεν οἰωνὸν [n] ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ φέρειν. θεασάμενος δὲ ὁ ἱερογραμματεὺς ὁ καὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ προειπὼν ἐπὶ [o] τῇ ταπεινώσει τῆς Αἰγυπτίων ἀρχῆς ἐσομένην, ὥρμησεν ἀποκτεῖναι, καὶ δεινὸν [p] ἀνεκραγὼς, „οὗτος, εἶπε, βασιλεῦ, παῖς ἐκεῖνος, ὃν κτείνασιν ἡμῖν ἐδήλωσεν ὁ Θεὸς ἀφόβοις εἶναι. [q] καὶ μαρτυρεῖ „τῇ προαγορεύσει τοῦ γεγονότος, ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ „τῇ σῇ καὶ πατῶν τὸ διάδημα. [r] τοῦτον οὖν ἀνελὼν, „Αἰγυπτίοις μὲν τὸ ἀπ' αὐτοῦ δέος ἄνες· Ἑβραίοις δὲ τὴν „ἐλπίδα τοῦ δι' αὐτοῦ θάρσους ἀφελοῦ". φθάνει δ' αὐτὸν ἡ Θέρμουθις ἐξαρπάσασα· καὶ πρὸς τὸν φόνον ὀκνηρὸς ἦν ὁ βασιλεὺς, τοιοῦτον αὐτὸν τοῦ Θεοῦ παρασκευάσαντος, ᾧ πρόνοια τῆς Μωϋσέως [ſ] σωτηρίας ἦν. ἐτρέφετο οὖν πολλῆς ἐπιμελείας τυγχάνων, καὶ τοῖς μὲν Ἑβραίοις ἐπ' αὐτῷ παρῆν εὐέλπισιν εἶναι περὶ τῶν ὅλων· δι' ὑποψίας δ' εἶχον Αἰγύπτιοι τὴν ἀνατροφὴν αὐτοῦ. [t] μηδενὸς δὲ ὄντος φανεροῦ, διὸ κἂν ἀπέκτεινεν αὐτὸν ἢ ὁ βασιλεὺς ὄντα καὶ συγγενῆ διὰ τὴν εἰσποίησιν ἢ τῶν ἄλλων τις, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῆς Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι τὰ μέλλοντα θαρρεῖν παρῆν, ἀπείχοντο τῆς ἀναιρέσεως αὐτοῦ.

dens, ſenilis ſapientiæ, etiam * dum eruditione inſtitueretur, haud parum oſtendit; & quæ tum gerebat majorum, cum ad virilem ætatem perveniret, gerendorum ſpem fecêrunt. Ac tres quidem annos nato admirandam dedit Deus ſtaturæ proceritatem: venuſtate autem tanta fuit, ut nemo ab omni elegantia adeo alienus eſſet, quin Moyſe conſpecto ejus formæ præſtantia percelleretur. Multiſque accidebat, ei dum circumferretur obviam factis, ut ſeſe quidem *non ſolum* ad conſpectum pueri converterent; ſed, relictis ſeriis negotiis, etiam ei curioſe contemplando vacarent. Nam & puerilis gratia, quæ in eo erat multa & cum ſimplicitate conjuncta, ſpectantes *ita* retinebat, *ut inviti diſcederent.*

Moyſis vel triennis forma ac ſtaturæ admirandæ.

7. Hunc, tanta forma & indole, Thermuthis ſibi filium adoptat, quod ſobole legitima careret. Et cum aliquando Moyſem ad patrem adduceret, hunc illi oſtendit, quaſi de ſucceſſore cogitârit, ſi ita voluerit Deus ut ſibi filius non naſceretur: atque ad ipſum *ſic* loquebatur, "Nutrivi puerum forma divinum, "& animo generoſum; at cum mirabiliter "ipſum ex fluvii benignitate acceperim, me"cum quidem ſtatui ut mei filius eſſet, tui vero "in imperio ſucceſſor". Hæc dicens infantem depoſuit in manibus patris. At ille, puerum accipiens & pectori apprimens, filiæ gratificaturus comiter diadema *ſuum* ei impoſuit. Moyſes autem in terram dejicit, pueriliter ſcilicet illud circumvolvens, ſuiſque pedibus conculcavit. idque viſum eſt *Ægypti* regno mali aliquid portendere. Cum vero hanc rem conſpexiſſet Sacrorum ſcriba, qui ex ejus nativitate Ægyptiorum imperium depreſſum iri prædixerat, ad eum necandum accurrit, & terribiliter exclamans, "Hic eſt, inquit, "ille puer ô Rex, quem ſi occiderimus, nos "ſecuros fore declaravit Deus. Et *ampliſſi"mum ſacro* vaticinio dat teſtimonium, in"ſultando tuo regno & diadema calcando. "Hunc igitur perimens, Ægyptios quidem "illius metu libera, Hebræis vero ſpem & fi"duciam, quam in eo poſuerant, adime". Ipſum autem prævenit Thermuthis, quæ *puerum* abripuit: & ad eum tollendum ſegnior factus eſt Rex, quod Deus, cui curæ erat Moyſis ſalus, talem ei animum indiderit. Educabatur itaque quam accuratiſſime. Et Hebræis quidem contigit, ut ex eo magnam de ſumma rerum ſpem conciperent: Ægyptiis vero, ut ſuſpecta eſſet ejus inſtitutio. At cum nemo appareret, (etiamſi ipſum, qui cognatus erat ex adoptione, occideret rex aut alius quiſpiam) cui ad Ægyptiorum utilitatem promovendam ex futurorum præſcientia magis fidere daretur, ab ejus cæde abſtinuerunt.

Act. c. 7. ἀστεῖος τῷ Θεῷ.

CAP.

---

[a] Ita in pleriſque *MSS.* κρείττω in *Editis.* [b] Sic *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τριετῆ μὲν αὐτὸν γεγενημένον *Baſ. G. Glycas, aliique.* [c] Secutus ſum *Baſ. G.* & *Zonaram,* cum apud *Heſychium* ſit ἀνάστημα, ὕψωμα. at διάστημα habent *Big. Samb. Vat. Glycas, Hamartolus.* & *Vet. Interpr.* [d] Ita *MSS. Glycas, Suidas* & *Hamart.* ἀφιλότιμος *Baſ.* & *G.* ut ἀπειρότεροι probante *Bernardo.* [e] Τοῦ παιδὸς *Vat.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* προσευσχολεῖν *Baſ. G.* & *Vat.* [g] Sic *MSS.* κατείχετο in *Editis.* [h] Παιδοποιεῖται *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* ſed compoſite in *aliis.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιδείκνυσι τοῦτο *Vat.* ἐπιδείκνυσί τε τοῦτον *Baſ.* & *G.* [k] Sic in *MSS.* παρ' αὐτῆς in *Editis.* [l] *Al.* ὁ δὲ καὶ λαβών. [m] Ita *Samb.* & *Big.* αὐτῷ *Baſ. G. aliique,* velut v. 32. ἐπιβεβηκὼς ἡγεμονίᾳ. [n] Ἐπὶ τῆς βασιλείας *Vat.* [o] Illud τῇ ex *MSS.* [p] Ita Atticorum more pro ἀνακεκραγὼς edidit *Bernardus.* ἀνακραγὼν εἶπε *Baſ.* ἀνεκραγὼς εἶπε *Gen.* ἀνακραγὼν οὗτος εἶπε *Samb. Hen. Vat. Buſb.* & *Zonar.* [q] Καὶ repoſuimus ex *MSS.* [r] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτον ἀνελὼν in *Editis.* [ſ] Sic *Samb.* & *Vat.* τῆς σωτηρίας in *reliquis.* [t] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* μηδ' ἑνὸς ὄντος φανεροῦ, κἂν ἀπέκτεινεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς, ἢ συγγενὴς διὰ τῆς εἰσποιήσεως, ἢ τῶν ἄλλων τινὸς, ᾧ πλέον ὑπὲρ ὠφελείας τῶν Αἰγυπτίων ἐκ τοῦ προειδέναι θαρρεῖν παρῆν. Cape quod præſtare videtur. * Forſan *inter ludendum,* ἐν παιδιαῖς.

CAP. X.

Quomodo Moyſes bellum geſſit adverſus Æthiopes.

Bellum Æthiopicum.

ET quidem Moyſes, eo quo diximus modo natus & educatus, cum adulta eſſet ætate, Ægyptiis quantum virtute valeret, ſeque ita comparatum eſſe ut res quidem illorum deprimeret, Hebræorum vero afflictas erigeret, ex hujuſmodi occaſione oſtendit. Æthiopes, qui Ægyptiis finitimi ſunt, in regionem eorum irrumpentes, Ægyptiorum res agebant ferebantque. Illi ira perciti ducunt in eos exercitum, contumeliam *cum injuria conjunctam* ulturi: prælioque ſuperati, alii quidem in acie ceciderunt, alii vero turpi fuga ad ſuos ſe receperunt. Æthiopes fugientibus inſtabant: & ignaviæ ſibi verſum iri reputantes, niſi totam Ægyptum victores peragrarent, late eam populabantur: prædæque dulcedine deguſtata, ſibi non temperarunt quin indies novos impetus facerent. Cumque vicinas regiones primum pervagantibus nemo cum armis obviam iret, progreſſi ſunt uſque ad Memphin & mare, quod nulla civitas eorum vim ſuſtinere potuerit. Hac calamitate preſſi Ægyptii ad oracula & divinationes confugiunt. Illis vero cum hoc conſilium dediſſet Deus, ut in auxilium advocarent Hebræum, filiæ imperat Rex ut ſibi Moyſem concederet, qui copiis ſuis præficeretur. Illa ipſum Regi in manus tradidit, jurejurando prius obſtricto, ne quid mali in perniciem ejus ſtrueret: magni beneficii gratiam ſibi pro hoc auxilio deberi exiſtimans, & ſacerdotibus exprobrans, quod eos non puderet nunc ejus opem deſiderare, qui prius ut hoſtem occidendum eſſe monuerant.

Ibes hominesque Ægyptii Æthiopes cum ſuis ſerpentibus profligant, Moyſe duce ac auctore.

2. Moyſes autem, à Thermuthi pariter ac Rege exoratus, libenter hanc expeditionem ſuſcipit. Sacrorum vero ſcribæ gentis utriuſque *hac re* gaudebant. Ægyptiorum quidem, quod, hoſtibus ejus virtute devictis, foret ut Moyſem dolo tollerent: Hebræorum vero, quod ſibi daretur Ægyptiorum ſervitutem effugere, Moyſe duce & imperatore. Ille vero, ut hoſtes occuparet priuſquam de adventu ſuo cognoſcerent, copias *ſtatim* eduxit: non per fluminis ripam iter faciens, ſed per interiora terræ. Qua ex re mirum in modum oſtendit, quantum ſapientia polleret. Cum enim hæc via difficilis admodum eſſet propter ſerpentum multitudinem (nam hic tractus plurimos gignit, aliquot etiam alit qui nuſquam alibi reperiuntur, & noxiis viribus & inſolito aſpectu plurimum differentes, & in his quoſdam volucres, qui non ſolum humi latentes noceant, ſed & ſublimes ex improviſo malum inferant) commentus eſt, ut ſecurum & innoxium iter exercitui præ-

ΚΕΦ. ι.

Ὅπως Μωϋσῆς κατ' Αἰθιόπων ἐξεστράτευσεν.

ΜΩϋσῆς μὲν οὖν, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ γεννηθείς τε καὶ τραφεὶς, καὶ παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, φανερὰν τοῖς Αἰγυπτίοις τὴν ἀρετὴν ἐποίησε, καὶ τὸ ἐπὶ ταπεινώσει μὲν τῇ ἐκείνων, ἐπ' αὐξήσει δὲ τῶν Ἑβραίων γεγονέναι, τοιαύτης ἀφορμῆς λαβόμενος. Αἰθίοπες, πρόσοικοι δ' εἰσὶ τοῖς Αἰγυπτίοις, ἐμβαλόντες εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔφερον καὶ ἦγον τὰ τῶν Αἰγυπτίων. [a] οἱ δ' ὑπ' ὀργῆς στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς, ἀμυνόμενοι τῆς καταφρονήσεως· [b] καὶ τῇ μάχῃ κρατηθέντες, οἱ μὲν αὐτῶν ἔπεσον, οἱ δ' αἰσχρῶς εἰς τὴν οἰκείαν διεσώθησαν [c] φεύγοντες. ἐπηκολούθησαν δὲ διώκοντες Αἰθίοπες· καὶ [d] μαλακίας ὑπολαβόντες τὸ μὴ κρατεῖν πάσης τῆς Αἰγύπτου, τῆς χώρας ἐπὶ πλεῖον ἥπτοντο, καὶ γευσάμενοι τῶν ἀγαθῶν οὐκέτ' αὐτῶν ἀπείχοντο. ὡς δὲ τὰ γειτνιῶντα μέρη πρῶτον αὐτῆς ἐπερχομένων οὐκ ἐτόλμων ἀντιστρατεύειν, προὔβησαν ἄχρι Μέμφεως καὶ τῆς θαλάσσης, οὐδὲ μιᾶς τῶν πόλεων ἀντισχεῖν δυνηθείσης. τῷ δὲ κακῷ πιεζόμενοι, πρὸς χρησμοὺς Αἰγύπτιοι καὶ μαντείας τρέπονται. συμβουλεύσαντος δ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ συμμάχῳ χρήσασθαι τῷ Ἑβραίῳ, κελεύει ὁ βασιλεὺς τὴν θυγατέρα παρασχεῖν τὸν Μωϋσῆν, στρατηγὸν αὐτῷ γενησόμενον. ἡ δὲ ὅρκους [e] ποιησαμένῳ, ὥστε μηδὲν διαθεῖναι κακὸν, παραδίδωσιν· ἀντὶ μεγάλης μὲν εὐεργεσίας κρίνουσα τὴν συμμαχίαν, κακίζουσα δὲ τοὺς [f] ἱερέας, οἳ, κτεῖναι προαγορεύσαντες αὐτὸν ὡς πολέμιον, οὐκ ᾐδοῦντο νῦν χρήζοντες αὐτοῦ τῆς ἐπικουρείας.

β'. Μωϋσῆς δὲ ὑπό τε τῆς Θερμούθιδος παρακληθεὶς καὶ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἡδέως προσδέχεται τὸ ἔργον. ἔχαιρον δ' οἱ ἱερογραμματεῖς ἀμφοτέρων τῶν ἐθνῶν. Αἰγυπτίων μὲν, ὡς τούς τε πολεμίους τῇ ἐκείνου κρατήσοντες ἀρετῇ, καὶ τὸν Μωϋσῆν τῷ αὐτῷ δόλῳ κατεργασόμενοι· οἱ δὲ τῶν Ἑβραίων, ὡς φυγεῖν αὐτοῖς [g] ἐσομένου τοὺς Αἰγυπτίους, διὰ τὸ Μωϋσῆν αὐτῶν στρατηγεῖν. ὁ δὲ, φθάσας [h] πρὶν ἢ πυθέσθαι τοὺς πολεμίους τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, τὸν στρατὸν ἀναλαβὼν ἦγεν· οὐ διὰ τοῦ ποταμοῦ ποιησάμενος τὴν ἐλασίαν, ἀλλὰ διὰ γῆς. ἔνθα τῆς αὐτοῦ συνέσεως θαυμαστὴν ἐπίδειξιν ἐποιήσατο. τῆς γὰρ γῆς χαλεπῆς οὔσης ὁδευθῆναι διὰ πλῆθος ἑρπετῶν· παμφορωτάτη γάρ ἐστι [i] τούτων, ὡς καὶ τὰ παρ' ἄλλοις οὐκ ὄντα μόνη τρέφειν, δυνάμει τε καὶ κακίᾳ [k] καὶ τῷ τῆς ὄψεως ἀσυνήθει διαφέροντα, τινὰ δ' αὐτῶν ἐστι καὶ πετεινὰ, ὡς λαθόντα μὲν ἀπὸ γῆς κακουργεῖν, καὶ μὴ προϊδομένους ἀδικεῖν ὑπερπετῆ γινόμενα· νοεῖ πρὸς ἀσφάλειαν καὶ ἀβλαβῆ πορείαν τοῦ στρατεύματος

---

[a] Ita in quatuor *MSS.* οἱ δ' ὀργῇ *Baſ. G. aliique.* [b] Καὶ δὴ μάχῃ in aliquibus *MSS.* [c] Sic in *MSS.* in *Editis* φυγόντες. [d] Μαλακίαν *Vat.* [e] Ποιησαμένων *Samb. & Vat.* [f] *Al.* ἱερεῖς, κτεῖναι προσαγορεύσαντας. & ἱερεῖς, οἳ, κτεῖναι προσαγορεύσαντες. [g] *Al.* ἐσομένους. [h] Πρὶν ἢ καὶ πυθέσθαι *Samb. & Vat.* [i] Τούτων hîc repoſuimus ex *MSS.* quod in *Editis* male inſerebatur poſt ἄλλοις. [k] Illud καὶ ex *Cod. Vat. Edit. Baſ. & Vet. Interpr.* in *cæteris* deerat.

a De

τεύματος στρατήγημα θαυμαστόν. πλέγματα γὰρ ἐμφερῆ κιβωτοῖς ἐκ βίβλου κατασκευάσας, καὶ πληρώσας [a] ἴβεων, ἐκόμιζε. [b] πολεμιώτατον δ᾽ ἐστὶ [c] τοῖς ὄφεσι τοῦτο τὸ ζῶον. φεύγουσί τε γὰρ ἐπερχομένας, καὶ [d] ἀφιστάμενοι καθάπερ ὑπ᾽ ἐλάφων [e] ἁρπαζόμενοι καταπίνονται. χειροήθεις δ᾽ εἰσὶν αἱ ἴβεις, καὶ πρὸς μόνον τὸ τῶν ὄφεων γένος ἄγριοι. καὶ περὶ μὲν τούτων παρίημι νῦν γράφειν, οὐκ ἀγνοούντων τῶν Ἑλλήνων τῆς [f] ἴβεως τὸ εἶδος. ὡς οὖν εἰς τὴν γῆν ἐνέβαλε τὴν θηροτρόφον, ταύταις ἀπεμάχετο τὴν τῶν ἑρπετῶν φύσιν ἐπαφεὶς αὐτοῖς, καὶ προπολεμούσαις χρώμενος. τοῦτον οὖν ὁδεύσας τὸν τρόπον, οὐδὲ προμαθοῦσι παρῆν τοῖς Αἰθίοψι, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τῶν ἐλπίδων, ἃς εἶχον ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἀφαιρεῖται· τάς τε πόλεις αὐτῶν [g] ἐπῄει καταστρεφόμενος, καὶ φόνος πολὺς τῶν Αἰθιόπων ἐπράττετο. καὶ τὸ διὰ Μωϋσῆν εὐπραγίας γευσάμενον τὸ τῶν Αἰγυπτίων στράτευμα, πονεῖν οὐκ ἔκαμνεν· ὡς περὶ ἀνδραποδισμοῦ καὶ παντελοῦς ἀναστάσεως τὸν κίνδυνον εἶναι τοῖς Αἰθίοψι. καὶ τέλος συνελαθέντες εἰς [h] Σαβὰ πόλιν βασίλειον οὖσαν τῆς Αἰθιοπίας, ἣν ὕστερον Καμβύσης [i] Μερόην [k] μετωνόμασεν, ἀδελφῆς ἰδίας [l] οὕτω καλουμένης, ἐπολιορκοῦντο. ἦν δὲ δυσπολιόρκητον σφόδρα τὸ χωρίον, τοῦ τε Νείλου περιέχοντος αὐτὴν καὶ [m] κυκλουμένου, ποταμῶν τε ἄλλων Ἀστάπου καὶ [n] Ἀσταβόρα δυσμάχητον τοῖς [o] πειρωμένοις διαβαίνειν τὸ ῥεῦμα ποιούντων. ἡ γὰρ πόλις ἐντὸς οὖσα [p] νῆσος οἰκεῖται, τείχους τε αὐτῇ καρτεροῦ περικειμένου, καὶ πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους πρόβλημα τοὺς ποταμοὺς ἔχουσα, χώματά τε μεγάλα μεταξὺ τοῦ τείχους, ὥστε [q] ἀνεπίκλυστον εἶναι βιαιότερον ὑπὸ πλημμύρας φερομένων· ἅπερ καὶ τοῖς περαιωσαμένοις τοὺς ποταμοὺς ἄπορον ἐποίει τῆς πόλεως τὴν ἅλωσιν. φέροντι τοίνυν ἀηδῶς τῷ Μωϋσῇ τὴν τοῦ στρατεύματος ἀργίαν· εἰς χεῖρας γὰρ οὐκ ἐτόλμων ἀπαντᾷν οἱ πολέμιοι· συνέτυχέ τι τοιοῦτον. Θάρβις θυγάτηρ ἦν τοῦ Αἰθιόπων βασιλέως. αὕτη τὸν Μωϋσῆν πλησίον τοῖς τείχεσι προσάγοντα τὴν [r] στρατείαν καὶ μαχόμενον γενναίως ἀποσκοποῦσα, καὶ [ſ] τῆς ἐπινοίας τῶν ἐγχειρήσεων θαυμάζουσα, καὶ τοῖς τε Αἰγυπτίοις αἴτιον, ἀπεγνωκόσιν ἤδη τὴν ἐλευθερίαν, τῆς εὐπραγίας ὑπολαμβάνουσα, καὶ τοῖς Αἰθίοψιν, αὐχοῦσιν ἐπὶ τοῖς [t] κατ᾽ αὐτῶν κατωρθωμένοις, τοῦ περὶ τῶν ὅλων κινδύνου, εἰς ἔρωτα δεινὸν ὤλισθεν αὐτοῦ. καὶ [u] προϊόντος τοῦ πάθους πέμπει [x] πρὸς αὐτὸν τῶν οἰκετῶν τοὺς πιστοτάτους, διαλεγομένη περὶ [y] γάμου. προσδεξαμένου δὲ τὸν λόγον ἐπὶ τῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν, καὶ [z] ποιησαμένου πίστεις ἐνόρκους ἦ μὴν ἄξεσθαι γυναῖκα, καὶ κρατήσαντα τῆς πόλεως μὴ [a] παραβήσεσθαι τὰς συνθήκας· φθάνει τὸ ἔργον τοὺς λόγους. καὶ [b] κατὰ τὴν ἀναίρεσιν τῶν Αἰθιόπων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, συντελεῖ τὸν γάμον [c] ὁ Μωϋσῆς· καὶ τοὺς Αἰγυπτίους ἀπήγαγεν εἰς τὴν ἑαυτοῦ [d] γῆν.

ſtaret, ſtatagema plane mirandum. Fiſcellas enim *quaſdam* è papyro in ciſtarum formam conficiendas curavit, & ibibus complens ſecum deportavit. Eſt autem hoc animal ſerpentibus infeſtiſſimum. nam & eos inſectantes fugitant, & inter fugiendum ſicut à cervis retracti deglutiuntur. Ibes vero cicures ſunt & manſuetæ, inque ſerpentum genus ſolum immaniter ſæviunt. Et de his quidem nunc mitto ſcribere, cum non ignorent Græci qualis ſit ibis. Poſtquam igitur ventum eſt in terram iſtis beſtiolis refertam, ibes illis immiſit, quibus propugnatoribus uſus ſerpentium vim debellavit. Hoc igitur modo itinere confecto, Æthiopibus inopinantibus ſupervenit, & cum iis congreſſus victoriam reportavit, ſpemque Ægypti occupandæ illis abſtulit: urbes etiam eorum adortus evertit, & ubique magna cædes Æthiopum patrabatur. Porro Ægyptiorum exercitus, poſt res Moyſis auſpiciis feliciter geſtas, nullo labore fatigabatur: adeo ut Æthiopibus captivitatis atque excidii periculum immineret. Denique in urbem Sabam regiam Æthiopiæ compulſi, quam poſtea Cambyſes, à ſorore ſua nomine impoſito, Meroën appellavit, obſidione premebantur. Erat autem locus ille pæne inexpugnabilis, Nilo ipſi circumfuſo & circundato, aliiſque fluviis, Aſtapo & Aſtabora, tranſitum difficiliorem facientibus. Urbs enim ad interiora ſita *ut* inſula habitatur; quod murus validus illi circumductus ſit, & hoſtibus quidem objectos fluvios habeat, atque aggeres magnos poſt murum ad inundationes arcendas, cum fluvii intumeſcentes majori cum impetu deferantur: quæ & *nunc* iis, qui flumina trajecerant, urbem expugnatu difficilem reddiderunt. Cum ergo ægre ferret Moyſes exercitum otioſum deſidere, (nam manus conſerere non auſi ſunt hoſtes) tale quiddam accidit. Tharbis filia erat regis Æthiopum. Hæc Moyſen exercitum mœnibus admoventem, & egregie dimicantem conſpicata, atque ob ea quæ excogitaverat & aggreſſus erat mirata, ipſumque & Ægyptiis, libertatem deſperantibus, felicitatis auctorem extitiſſe exiſtimans, & Æthiopes, *modo* gloriantes de rebus præclare contra eos geſtis, in extremum periculum adduxiſſe, vehementi ejus amore capta eſt. Atque *indies* creſcente affectu, ſervos ſibi fidiſſimos ad ipſum mittit, conjugium ſuum offerens. Illo vero aſſentiente, ea conditione ut ſibi traderetur urbs, fideque jurejurando firmata, ſe ducturum eam uxorem, atque urbe dedita pactis manſurum eſſe: dictum factum. Et poſtquam ſævitum eſt in Æthiopes, actis Deo gratiis, nuptiæ à Moyſe celebrantur; atque Ægyptiorum exercitus *victor* domum eſt reductus.

Sabam (quæ & Meroë) metropolin totius Æthiopiæ, ſeque una Moyſi dedit Tharbis.

CAP.

---

[a] De iis videſis *Herodotum*, l. 2. c. 75 & 76. & *Plutarchi* Sympoſ. l. 4. probl. 5. [b] *Al.* πολέμιον. [c] Illud τὸν ex *MSS.* [d] Ἐφιστάμενοι *Vat.* [e] Βασταζόμενοι καταπίνονται *Vat.* Hac de re vide *Plinii* Hiſt. Nat. Tom. 2. p. 132. *Edit. Pariſ.* [f] In *Editis* ἴβιδος contra uſum *Joſephi* & auctoritatem *MSS.* [g] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπίει *Baſ. aliique.* ἔπεισι *Zonaras.* [h] *Al.* Σαβὰν & Σαβᾶν. [i] Vide *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* v. Μερόη. [k] Ita *MSS.* in *Editis* ὀνόμασεν. [l] Sic in *Cod. Vat.* τοῦτο in *cæteris.* [m] Κυκλουμένου *Vat.* [n] Ita *Samb.* & *Geographi Vett.* Ἀσταβόρρα & Ἀστοβόρρα *alii.* [o] Sic in *Samb.* πειρωμένοις in *reliquis.* [p] Νῆσος καλεῖται *Vat.* ὡς νῆσος οἰκεῖται legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [q] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀνεπίκλυστος *Baſ. G. aliique.* [r] Στρατείαν ex *Samb.* & non στρατιὰν cum *aliis* excudi fecit *Bernardus.* [ſ] Τὴν ἐπίνοιαν habet *Euſtath.* ad Hexaëm. [t] Ita *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Epiphan.* niſi quod ἐσχάτων pro ὅλων ſubſtituant *Samb.* & *Vat.* ὑπ᾽ αὐτῶν κατορθωμένοις τὸ περὶ τῶν ὅλων κίνδυνον *Baſ.* & *G.* [u] Ita in *MSS.* in *Editis* αὔξοντος τοῦ π. [x] Πρὸς αὐτόν τινα τῶν πιστοτάτων *Vat.* & in nonnullis *Epiphanii* Codd. *fideliſſimum ſervorum.* [y] *Al.* γάμων, ut & mox v. 46. τοὺς γάμους. [z] Ποιησαμένων *Vat.* [a] Παραβῆναι *Vat.* [b] Μετὰ τὴν *Samb. Busb.* & *Hen.* [c] Ita *Samb.* & *Vat.* ſine articulo in *cæteris.* [d] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* vox γῆν *Editis* exciderat.

a Καὶ

CAP. XI.

Quomodo Moyses ex Ægypto aufugit in Madianam.

Ab ingrata Ægypto ad Troglodytas se surripuit Moyses. Ex. c. 3.

ILLI vero, quod salutem à Moyse acceperint, odium illi pro gratia reposuerunt, studioque majori ei struxerunt insidias: suspicantes quidem ne rebus prospere gestis elatus aliquid novi in Ægyptiorum damnum moliretur; Regem vero admonentes, ut eum interficeret. Illi autem & ipsi hac de re insederat cogitatio, partim ex invidia ob *nuperam* Moysis expeditionem, partim ex metu depressionis; instigatus vero à Sacrorum scribis, vehementi flagrabat desiderio Moysem perimendi. Verum ut primum de insidiis audiverat *Moyses*, clam se subduxit. Atque viis *passim* à custodibus obsessis, per solitudinem fugam instituit, & [*] qua *evasurum* inimici minime suspicabantur: & quamvis ciborum laborârit inopia, eam tamen patienter & magnanime superat. Et cum ad urbem Madianam pervenisset, in Rubri quidem maris litore sitam, ab uno vero Abrami ex Chetura filiorum denominatam, super puteum quendam sedens à lassitudine & miseria quiescebat, cum meridies esset, non procul ab urbe: ubi ei suboritur negotium ex consuetudine & more illic viventium, quod virtutem ejus illustravit, & ad meliora viam aperuit.

Mox idem ille de filiabus Raguelis præclare meretur.

2. Cum enim istis regionibus aquarum sit penuria, operam dant pastores ut primi puteos occupent; ne, aqua ab aliis exhausta, sua potu egeant pecora. Ad puteum igitur accedunt septem virgines sorores, Ragueli sacerdotis, & ab istius loci incolis magno in honore habiti, filiæ: quæ patris greges curantes, mulieribus etiam ad hoc ministerium patrio Troglodytarum more adhibitis, forte, antequam alii venerint, satis aquæ pecoribus suis in alveos, ei usui paratos, è puteo extraxerant. Pastoribus autem aliquanto post venientibus & virgines depellentibus, ut aquam sibimet haberent, Moyses, rem indignam ratus virgines non respicere injuriam passas, sinereque vim virorum plus valere quam jus feminarum, illis quidem obstitit inique agere volentibus, iis vero, ut par erat, auxilium tulit. At illæ, hoc beneficio accepto, patrem *suum* adeunt, & pastorum injuriam, & quomodo ab hospite adjutæ fuerint, ei retulerunt: rogabantque ne illi hæc gratia periret, meritumve desideraretur præmium. Ille autem cum filiarum in benefactorem gratum collaudavit animum, tum jussit Moysem coram adduci, ut ejus remuneraret benevolentiam. Postquam vero aderat, & indicavit ei filiarum de ejus ope & auxilio testimonium, & virtutem ejus admiratus, non in ingratos

ΚΕΦ. ιά.

Πῶς ἔφυγεν ὁ Μωϋσῆς ἐξ Αἰγύπτου εἰς Μαδιηνήν.

ΟΙ δ' ἐξ ὧν ἐσώζοντο ὑπὸ Μωϋσέως, μῖσος ἐκ τούτων πρὸς αὐτὸν ἀνελάμβανον, καὶ θερμότερον ἅπτεσθαι τῶν κατ' αὐτοῦ βουλευμάτων ἠξίουν· ὑπονοοῦντες μὲν μὴ διὰ τὴν εὐπραγίαν νεωτερίσειε κατὰ τὴν Αἴγυπτον, διδάσκοντες δὲ τὸν βασιλέα περὶ τῆς σφαγῆς. ὁ δὲ [a] καὶ καθ' αὑτὸν μὲν εἶχε τὴν τοῦ πράγματος ἐπίνοιαν, ὑπό τε φθόνου τῆς Μωϋσέως στρατηγίας, καὶ ὑπὸ δέους ταπεινώσεως· [b] ἐπειχθεὶς δ' ὑπὸ τῶν ἱερογραμματέων, οἷός τε ἦν ἐγχειρεῖν τῇ Μωϋσέως ἀναιρέσει. φθάσας δὲ τὴν ἐπιβουλὴν [c] καταμαθεῖν, λαθὼν ὑπέξεισι. καὶ τῶν ὁδῶν φυλαττομένων, ποιεῖται διὰ τῆς ἐρήμου τὸν δρασμόν, καὶ ὅθεν ἦν [d] ὑπόνοιαν μὴ λαβεῖν τοὺς ἐχθρούς· ἄπορος τε ὢν τροφῆς, ἀπηλλάττετο τῇ καρτερίᾳ καταφρονῶν. εἰς τε πόλιν Μαδιηνὴν ἀφικόμενος, πρὸς τῇ μὲν Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ κειμένην, ἐπώνυμον δὲ ἑνὸς τῶν Ἀβράμῳ γενομένων ἐκ [e] Χετούρας υἱῶν, καθεσθεὶς ἐπί τινος φρέατος, ἐκ τοῦ κόπου καὶ τῆς ταλαιπωρίας ἠρέμει, μεσημβρίας οὔσης, οὐ πόρρω τῆς πόλεως· [f] ἔνθ' αὐτῷ συνέβη καὶ πρᾶξις ἐκ διαίτης τῆς αὐτόθι, συστήσασα τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὸ κρεῖττον ἀφορμὴν παρασχοῦσα.

β'. Τῶν γὰρ χωρίων [g] δυσύδρων ὄντων, προκατελάμβανον οἱ ποιμένες τὰ φρέατα· ὅπως μὴ [h] προεξαναλωμένου τοῦ ὕδατος ὑπὸ τῶν ἄλλων, σπανίζοι ποτοῦ τὰ θρέμματα. παραγίνονται οὖν ἐπὶ τὸ φρέαρ ἑπτὰ παρθένοι ἀδελφαὶ Ραγουήλου θυγατέρες, ἱερέως, καὶ πολλῆς ἠξιωμένου τιμῆς παρὰ τοῖς ἐπιχωρίοις· αἳ, τῶν τοῦ πατρὸς ποιμνίων ἐπιμελούμεναι, διὰ τὸ ταύτην ὑπουργίαν εἶναι καὶ γυναιξὶν ἐπιχώριον παρὰ τοῖς Τρωγλοδύταις, φθάσασαι τὸ αὔταρκες ἐκ τοῦ φρέατος ἀνέσπασαν ὕδωρ τοῖς ποιμνίοις [i] εἰς δεξαμενάς, αἳ πρὸς ἐκδοχὴν τοῦ ὕδατος ἐγεγόνεισαν. ἐπιστάντων δὲ [k] ποιμένων καὶ ἀπελαυνόντων τὰς παρθένους, ὡς αὐτοὶ τοῦ ὕδατος κρατεῖεν, Μωϋσῆς, δεινὸν ἡγησάμενος εἶναι περιϊδεῖν ἀδικουμένας τὰς κόρας, καὶ τὴν βίαν τὴν τῶν ἀνδρῶν ἐᾶσαι κρείττονα γενέσθαι τοῦ τῶν παρθένων δικαίου, τοὺς μὲν εἶρξεν πλεονεκτεῖν ἐθέλοντας, ταῖς δὲ παρέσχε τὴν δέουσαν βοήθειαν. αἱ δὲ εὐεργετηθεῖσαι παρῆσαν πρὸς τὸν πατέρα, τήν τε ὕβριν τῶν ποιμένων αὐτῷ διηγούμεναι, καὶ τὴν ἐπικουρίαν τοῦ ξένου· παρεκάλουν τε μὴ ματαίαν αὐτῷ γενέσθαι τὴν εὐποιΐαν, μηδ' ἀμοιβῆς ὑστερῆσαι. ὁ δὲ τάς τε παῖδας ἀπεδέξατο τῆς περὶ τὸν εὐεργετηκότα σπουδῆς, καὶ τὸν Μωϋσῆν εἰς ὄψιν ἐκέλευεν [l] ἄγειν αὐτῷ τευξόμενον χάριτος δικαίας. ὡς δ' ἧκεν, [m] τὴν τῶν θυγατέρων [n] ἀπεσήμανεν αὐτῷ μαρτυρίαν ἐπὶ τῇ βοηθείᾳ, καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτὸν θαυμάζων, οὐκ εἰς ἀναισθήτους

---

[a] Καὶ abest *Vat.* [b] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπειχθεὶς ὑπὸ τῶν *Bas. G. Big.* & *Cas.* [c] Ita *MSS.* καταμαθεῖν non agnoscunt *Bas.* & *G.* [d] Ὑπόνοια *Samb.* à manu secunda. [e] De scriptura hujus vocis videsis p. 33. & p. 74. [f] *Al.* ἐνταῦθα αὐτῷ. [g] In plerisque *MSS.* ἀνύδρων. [h] Ita melioris notæ *MSS.* ἐξαναλωμένου in *aliis.* [i] Sic in *MSS.* corrupte in *Editis* ταῖς δεξαμέναις. [k] Ita *Bas. G.* & *Epiphan.* haud tamen inconcinnius *Big. Samb. Vat.* & *Cas.* ποιμένων ταῖς παρθένοις, ὡς αὐτοὺς τοῦ ὕδατος κρατεῖν. [l] *Al.* ἀγαγεῖν. [m] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν περὶ τῶν θυγατέρων. [n] Ἀπεσήμαινεν *Samb.* & *Vat.* [*] In *Epiphanii* Codd. aliquot, *& qua opinio erat non intercepturos inimicos.* in aliis nihil omnino respondet Græcis.

εὐεργεσιῶν καταθέσθαι τὴν ἐπικουρίαν ἔλεγεν· ἀλλ' ἱκανὸς ἐκτῖσαι χάριν, καὶ τῷ μεγέθει τῆς ἀμοιβῆς [a]ὑπερβάλλειν τὸ μέτρον τῆς εὐποιΐας. ποιεῖται δ' αὐτὸν υἱὸν, καὶ μίαν τῶν θυγατέρων πρὸς γάμον δίδωσιν· τῶν τε θρεμμάτων, ἐν τούτοις γὰρ ἡ πᾶσα κτῆσις τὸ παλαιὸν ἦν τοῖς βαρβάροις, ἀποδείκνυσιν ἐπιμελητὴν καὶ δεσπότην.

ΚΕΦ. ιβ'.

Περὶ θάμνου διαπύρου καὶ τῆς βακτηρίας τοῦ Μωϋσέως.

ΚΑΙ Μωϋσῆς μὲν τοιούτων τυχὼν παρὰ τοῦ [b]Ἰεθεγλαίου· τοῦτο γὰρ ἦν [c]ἐπίκλημα τῷ Ραγουήλῳ· διῆγεν αὐτόθι ποιμαίνων τὰ βοσκήματα. χρόνῳ δ' ὕστερον νέμων, ἐπὶ τὸ [d]Σιναῖον καλούμενον ὄρος ἄγει τὰ ποίμνια. τοῦτο δ' ἐστὶν ὑψηλότατον τῶν ταύτῃ ὀρῶν, [e]καὶ πρὸς νομὰς ἄριστον, ἀγαθῆς φυομένης πόας, [f]καὶ, διὰ τὸ δόξαν ἔχειν ἐνδιατρίβειν αὐτῷ τὸν Θεὸν, οὐ καταννεμηθείσης πρότερον, οὐ τολμώντων ἐμβατεύειν εἰς αὐτὸ τῶν ποιμένων. ἔνθα δὴ καὶ τέρας αὐτῷ [g]τυγχάνει θαυμάσιον. πῦρ γὰρ [h]θάμνον βάτων νεμόμενον, τὴν περὶ αὐτὸν χλόην τό τε ἄνθος [i]αὐτοῦ παρῆλθεν ἀβλαβὲς, καὶ τῶν ἐγκάρπων κλάδων οὐδὲν ἠφάνισε, καὶ ταῦτα τῆς φλογὸς πολλῆς καὶ ὀξυτάτης [k]ὑπαρχούσης. ὁ δὲ καὶ αὐτὴν μὲν ἔδεισε τὴν ὄψιν παράδοξον γενομένην. κατεπλάγη δ' ἔτι μᾶλλον φωνὴν τοῦ πυρὸς ἀφιέντος, καὶ ὀνομαστὶ καλέσαντος αὐτὸν, καὶ ποιησαμένου λόγους· οἷς τό τε θάρσος αὐτοῦ τολμήσαντος παρελθεῖν εἰς χωρίον, [l]εἰς ὃ μηδεὶς ἀνθρώπων πρότερον ἀφίκετο διὰ τὸ εἶναι θεῖον, ἐσήμαινε, καὶ συνεβούλευεν τῆς φλογὸς [m]ὡς πορρωτάτω χωρεῖν, καὶ ἀρκεῖσθαι μὲν οἷς ἑώρακεν, ἀγαθὸν ὄντα καὶ μεγάλων ἀνδρῶν ἔκγονον, πολυπραγμονεῖν δὲ μηδὲν τούτοις περισσότερον. [n]προηγόρευέ τε τὴν ἐσομένην αὐτῷ δόξαν καὶ τιμὴν παρὰ [o]ἀνθρώποις, τοῦ Θεοῦ συμπαρόντος· καὶ θαρροῦντα ἐκέλευεν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀπιέναι, στρατηγὸν καὶ ἡγεμόνα τοῦ Ἑβραίων πλήθους ἐσόμενον, καὶ τῆς ὕβρεως τῆς ἐκεῖ τοὺς συγγενεῖς ἀπαλλάξοντα. καὶ γὰρ γῆν οἰκήσουσι, φησί, ταύτην εὐδαίμονα, ἣν Ἄβραμος ᾤκησεν ὁ ὑμέτερος πρόγονος· καὶ τῶν πάντων ἀπολαύσουσιν ἀγαθῶν, εἰς ταῦτα σοῦ καὶ τῆς σῆς συνέσεως [p]αὐτοὺς ἡγουμένης. ἐξαγαγόντα μέντοι τοὺς Ἑβραίους [q]ἐκ τῆς Αἰγύπτου, θυσίας ἐκέλευε [r]χαριστηρίους ἀφικόμενον εἰς ἐκεῖνον ἐκτελέσαι τὸν τόπον. τοσαῦτα μὲν ἐκ τοῦ πυρὸς θεοκλυτεῖται.

β'. Μωϋσῆς δ' ἐκπεπληγμένος οἷς [ſ]τε εἶδε καὶ πολὺ μᾶλλον οἷς ἤκουσεν, δυνάμει μὲν ἀπιστεῖν, ἔφη, τῇ

hoc beneficium collocatum ajebat; foreque ut non modo parem ei gratiam referret, ſed & paullo cumulatiorem. Poſtea aliquanto ipſum in filium adoptat, eique filiarum unam matrimonio elocat: ad hæc pecorum, in quibus univerſæ olim barbarorum opes, curatorem eum ac dominum conſtituit.

Raguelus Moyſem ſibi generum adoptat, reique pecuariæ curatorem.

CAP. XII.

De rubo ardente atque virga Moyſis.

Raguelo cognomentum Jetheglæus, aut Jothorus.

ET Moyſes quidem iſtis affectus beneficiis à Jetheglæo (id enim Raguelo cognomentum erat) illic commorabatur in gregibus paſcendis occupatus. Poſtea vero cum pecus paſceret, in montem Sinæum, ut appellabatur, paſtum egit. Mons autem iſte omnium in ea regione celſiſſimus eſt, & paſcuis commodiſſimus, herbis utpote optimis abundans, &, quod vulgo perſuaſum haberent Dei numen ibi habitare, non antea depaſtus; nam religio erat paſtoribus in illum aſcendere. Illic quidem ei mirabile oblatum eſt prodigium. Ignis enim, dum rubi fruticem corriperet, viriditatem ejus & flores innoxia flamma præteriit, nec ramorum frugiferorum quidquam abſumpſit, multum licet & vehementer emicuit. Ille autem & rei quidem novitate & miraculo perculſus eſt. Adhuc vero multo magis obſtupuit, cum vocem ignis emitteret, & nominatim ipſum compellaret iſtiuſmodi verbis; quibus & temeritatem ejus reprehendit, qui non ſit veritus locum ſacrum adeoque hominibus hactenus inacceſſum calcare, & conſuluit ut quam longiſſime à flammis abſcederet, & ſibimet quidem hac viſione ſatisfaceret, *non indignus ea* propter ſuam ac majorum ſuorum virtutem *habitus*, cæterum ulterius nihil curioſe inquireret. Quin & prædixit ei quantum honorem & gloriam, Dei auſpiciis & auxilio, conſequuturus eſſet apud homines; juſſitque fidenter in Ægyptum proficiſci, futurum illic ducem ac ductorem populi Hebraici, cognatoſque liberaturum ab iniqua Ægyptiorum dominatione. Nam & terram, inquit, iſtam beatam habitaturi ſunt, quam Abramus gentis veſtræ auctor olim tenuit, & bonis omnibus affluent, ad hæc *utique* te eos tuaque ſapientia deducente. Verum poſteaquam Hebræos ex Ægypto eduxerit, juſſit ut illo in loco ſacrificium gratiarum actionis ſibi offerret. Et hæc quidem verba ex igne Dei voce emiſſa audivit.

Rubus Sinæa (mirum aſpectu) tota ardet, neque tamen abſumitur. Exodi c. 3.

Sanctum Sinæ jugum atque inacceſſum.

Ex vepri flagrante fauſtiſſimum oraculum.

2. Moyſes autem iis quæ viderat attonitus, multoque magis his quæ audierat, infit, potentiæ

Legationem Ægyptiacam excuſat Moyſes.

---

[a] Ὑπερβαλεῖν *Samb.* quod ut Ἀττικώτερον malit *Bernardus.* [b] Ex יתרו *Joſephum* more Græcorum Ἰεθραῖον formaſſe exiſtimat *Bernardus.* Pro Ἰεθεγλαίου *Editorum* Ἰοθόρου habent *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Zonar.* imitando *Interpretes* LXX. Denique *Jethelag* aut *Jechelech* aut *Gechegleth* habent *Epiphanii* Codd. [c] Videſis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310. [d] *Al.* Σιναῖον. [e] Illud καὶ ex *MSS.* [f] Καὶ δὴ ἔχειν *Vat.* [g] Ita *MSS.* συντυγχάνει in *Editis.* [h] Ita ex ſententia *Boſii* edidit *Bernardus*, ſavente *Syncello*, qui habet θάμνον βάτου. prius erat θάμνου βάτον. in *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* θάμνῳ βάτων. [i] Αὐτῆς *Vat.* [k] Οὔσης *Vat.* [l] Illud εἰς abeſt *Vat.* [m] Voculam ὡς addidimus ex *MSS.* [n] Ita ex *MSS.* προηγόρευε δὲ in *Editis.* [o] Rurſum ex *MSS.* ἀνθρώπων *Baſ.* & *G.* [p] Ita *Hen. Busb. Gen.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* αὐτῆς *Big.* & *Baſ.* [q] Ita ex *MSS.* ἐκ τῆς γῆς Αἰγύπτου in *Editis.* [r] Sic in *MSS.* à *Typothetis* εὐχαριστηρίους ἀφικομένων. [ſ] Illud τε ex *MSS.* atque etiam δὲ pag. ſeq. v. 1.

tentiæ quidem tuæ diffidere, Domine, quam & ego veneror & majoribus meis præſentem fuiſſe novi & propitiam, majoris eſſe dementiæ reor quam quæ in me poteſt incidere. Attamen non intelligo, quo modo homo privatus, & nullis viribus munitus, vel popularibus meis perſuadere potero, ut, relicta terra quam nunc habitant, me ſequantur quo ipſe eos deducturus ſum; vel, etiamſi perſuaſero, quo modo Pharaothen eo redigam ut dimittat Hebræos, quorum opera & labore Ægyptiorum felicitas augetur.

Mox ſcipio in draconem verſus, ſubita dextræ lepra, & lympha in ſanguinem corrupta, tot miracula cunctantem ducem excitant. Exodi c. 4.

3. Deus autem ipſi de omnibus bene ſperare conſuluit, ſe *ei* adfuturum eſſe pollicitus: & ubi verbis opus, ſuadelam in labris ſeſſuram eſſe; ubi vero operibus, vim magna patrandi largiturum. Mox juſſit ut virga in terram projecta fidem promiſſorum acciperet. Quo facto, draco *humi* repebat, & in ſpiras convolutus caput ſurſum attollit, quaſi perſequentibus minitaretur vindictam: ac mox denuo in virgam converſus eſt. Poſt hoc dextram in ſinum abdere præcepit. Cum vero paruiſſet, candidam protulit, & colore calci ſimilem: deinde priſtinam ad formam reverſa eſt. Juſſus porro aquam è propinquo hauſtam humi effundere, vidit in colorem ſanguineum mutatam. Hæc autem dum miraretur, ut animum reciperet hortatus eſt *Deus*, & pro certo haberet maximum ei adjutorem affore; utque apud omnes his prodigiis uteretur ad fidem faciendam, te à Deo miſſum id ſolum agere ut mandata mea exſequaris. Fac quod impero, nec mora ſit ulla, quin Ægyptum te conferas, nocte dieque properans; nec, dum tempus cunctando extrahis, id Hebræis etiam duram ſervientibus ſervitutem producas.

Proprium Dei nomen (quod fari ſibi nefas putabat Joſephus) mortalium primus Moyſes audierat. Ex. c. 3. 14, 15.

4. Moyſes autem nihil amplius dubitans de iis quæ promiſerat Deus, ſpectator utique tot ſignorum factus & auditor, precatus ut eandem potentiam, cum opus fuerit, in Ægypto experiretur, ſupplex orabat ut ſibi nominis ſui notitiam non invideret, ſed de ſui appellatione certiorem faceret, quem conſpectu & colloquio ſuo dignatus fuerat; ut illi aliquando ſacrificaturus nominatim ejus præſentiam invocaret. Tum Deus nomen ſuum ei enunciat, hominibus non antea patefactum: quod effari mihi nefas eſt. Moyſi vero non tunc tantum, ſed quotieſcunque res poſtularet, talium prodigiorum facultas aderat. Præter cætera portenta maxime de veritate perſuaſus ob rubum ardentem, credenſque Deum auxiliatorem ſibi fore propitium, & populares ſuos ſe liberaturum eſſe ſperabat, & Ægyptiis cladem illaturum.

CAP. XIII.

Moyſes & Aaron in Ægyptum reverſi adeunt Regem.

Moyſes Ægyptum repetit, adjutus auctuſque fratre & uxore & duobus liberis. Ex. c. 2. & c. 4.

CUmque fama accepiſſet Pharaothen Ægyptiorum regem, ſub quo ipſe fugerat, eſſe defunctum, petiit à Ra-

σῇ, ὦ δέσποτα, ἣν αὐτός τε θρησκεύω καὶ προγόνοις οἶδα φανερὰν γινομένην, μανιωδέστερον ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ φρόνησιν [a] ἡγοῦμαι. πλὴν ἀπορῶ, πῶς ἂν ἰδιώτης ἀνὴρ καὶ μηδεμιᾶς ἰσχύος εὐπορῶν, ἢ πείσαι λόγοις τοὺς οἰκείους, ἀφέντας ἣν ἄρτι κατοικοῦσι γῆν, ἕπεσθαί μοι πρὸς ἣν [b] αὐτοὺς ἡγοῦμαι· [c] ἢ κἂν ἐκεῖνοι πεισθῶσι, πῶς ἂν βιασαίμην [d] Φαραώθην ἐπιτρέψαι τὴν ἔξοδον τούτοις, ὧν τοῖς πόνοις καὶ τοῖς ἔργοις τὴν οἰκείαν αὔξουσιν εὐδαιμονίαν.

γ'. Ὁ δὲ Θεὸς αὐτῷ περὶ πάντων συνεβούλευε θαῤῥεῖν, ὑπισχνούμενος αὐτὸς παρέσεσθαι· [e] καὶ οὗ ἂν δέῃ μὲν λόγων, πειθὼ παρέξειν, οὗ δ' ἂν ἔργων, ἰσχὺν χορηγήσειν. ἐκέλευέ τε τὴν βακτηρίαν ἐπὶ τὴν γῆν ἀφέντα πίστιν ὧν ὑπισχνεῖται λαμβάνειν. καὶ ποιήσαντος δράκων εἷρπε, καὶ συνειλούμενος [f] σπειρηδὸν ὡς διώκουσιν ἐπ' ἀμυνῇ τὴν κεφαλὴν ἐπανέτεινεν· εἶτα πάλιν βάκτρον ἦν. μετὰ τοῦτο δὲ καθεῖναι τὴν δεξιὰν εἰς τὸν κόλπον προσέταξεν. ὑπακούσας δὲ λευκὴν καὶ τιτάνῳ τὴν χεῖραν ὁμοίαν προεκόμισεν· εἶτ' εἰς τὸ συνῆθες κατέστη. κελευσθεὶς δὲ καὶ τοῦ πλησίον ὕδατος λαβὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἐκχέαι, ὁρᾷ τὴν χεῖραν αἱματώδη γενομένην. [g] θαυμάζοντα δ' ἐπὶ τούτοις θαῤῥεῖν παρεκελεύετο, καὶ βοηθὸν εἰδέναι μέγιστον αὐτῷ συνεσόμενον· καὶ σημείοις πρὸς τὸ πιστεύεσθαι παρὰ πᾶσι χρῆσθαι, ὅτι πεμφθεὶς [h] ὑπ' ἐμοῦ πάντα κατὰ τὰς ἐμὰς ἐντολὰς ποιεῖς· κελεύω δὲ μηδὲν ἔτι [i] μελλήσαντά τε σπεύδειν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ νυκτὸς καὶ ἡμέρας ἐπειγόμενον· καὶ μὴ τρίβοντα τὸν χρόνον, πλείω ποιεῖν τοῦτον Ἑβραίοις ἐν δουλείᾳ κακοπαθοῦσι.

δ'. Μωϋσῆς δ' οὐκ ἔχων ἀπιστεῖν οἷς ἐπηγγέλλετο τὸ θεῖον, [k] θεατής γε τοιούτων βεβαιωμάτων καὶ ἀκροατὴς γενόμενος, εὐξάμενος αὐτῷ καὶ πειραθῆναι ταύτης τῆς δυνάμεως ἐν Αἰγύπτῳ [l] δεηθεὶς, ἠντιβόλει μηδὲ ὀνόματος αὐτοῦ γνῶσιν τοῦ ἰδίου φθονῆσαι, φωνῆς δ' αὐτῷ μετεσχηκότι καὶ ὄψεως ἔτι καὶ τὴν προσηγορίαν εἰπεῖν· [m] ἵνα θύων ἐξ ὀνόματος αὐτὸν παρεῖναι τοῖς [n] ἱερείοις παρακαλῇ. καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τὴν ἑαυτοῦ προσηγορίαν, οὐ πρότερον εἰς ἀνθρώπους παρελθοῦσαν. περὶ ἧς οὐ μοὶ [o] θέμις εἰπεῖν. [p] Μωϋσῇ μὲν τὰ σημεῖα ταῦτα οὐ τότε μόνον, διαπαντὸς δ' ὁπότε δεηθείη, συνετύγχανεν. ἐξ ὧν ἁπάντων πλέον περὶ τῆς ἀληθείας τῷ πυρὶ νέμων, καὶ τὸν Θεὸν εὐμενῆ παραστάτην ἕξειν πιστεύων, τούς τε οἰκείους σώζειν ἤλπιζε, καὶ τοὺς Αἰγυπτίους κακοῖς περιβαλεῖν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν ἀνῆλθον εἰς Αἴγυπτον πρὸς Φαραώθην.

ΚΑΙ πυθόμενος τὸν τῶν Αἰγυπτίων τεθνάναι βασιλέα Φαραώθην, ἐφ' οὗπερ αὐτὸς ἔφυγε, δεῖται Ραγουήλου

---

[a] Ἡγοῦ *Vat.* & *Baſ.* [b] Αὐτοὺς *Vat.* [c] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἢ εἰ κἂν *Vat.* in reliquis κἂν ſine ἢ. [d] Φαραῶ *Vat.* [e] Sic in quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐὰν & mox ἐὰν δ' ἔργων. [f] Σπειρηδὸν *Baſ. G.* aliique. perperam. [g] Θαυμάζοντος *Vat.* [h] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπ' αὐτοῦ *Samb.* & *Caſ.* probante *Bernardo*. [i] Ita *Vat.* & *Samb.* μελλήσαντος σπ. *Baſ.* & *G.* [k] Sic *MSS.* θεατής τε in *Editis*. [l] Δεηθεὶς *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [m] Ratio hæc eſt non *Moyſis*, ſed *Joſephi*, labentis in *Gentiliſm* ritus. nam *Dii* in ſacris eorum *ſinguli* ἐξ ὀνόματος invocabantur, ut conſtat ex *Servio* ad *Virgilium* in *Georgic.* l. 1. [n] Ita *Vat.* ἱερείοις παρακαλεῖ *Big.* & *Samb.* ἱεροῖς παρακαλῇ *Baſ.* & *G.* [o] Θεμιτὸν *Samb.* & *Vat.* [p] Sic in *Editis*. Μωϋσῆς μὲ τοῖς σημείοις τούτοις in *MSS.*

a Ita

γλαίου συγχωρῆσαι κατὰ ὠφέλειαν αὐτῷ τῶν συγγενῶν εἰς Αἴγυπτον [a]ἐλθεῖν· καὶ παραλαβὼν τὴν [b]Σαπφώραν, ἣν γεγαμήκει τοῦ Ραγουήλου θυγατέρα, καὶ τοὺς ἐξ αὐτῆς παῖδας [c]Γηρσὸν καὶ Ἐλεάζαρον, ὥρμησεν [d]ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον. τῶν δὲ ὀνομάτων τούτων Γηρσὸς μὲν σημαίνει κατὰ Ἑβραίων διάλεκτον, ὅτι [e]εἰς ξένην ἦν γῆν· Ἐλεάζαρος δὲ, συμμάχῳ τῷ πατρῴῳ Θεῷ χρησάμενον αὐτὸν Αἰγυπτίους διαφυγεῖν. γενομένων δ' αὐτῶν πλησίον [f]τῶν ὅρων, ὁ ἀδελφὸς Ἀαρὼν ὑπήντησε τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· πρὸς ὃν ἀποσημαίνει τὰ ἐν τῷ ὄρει συντυχόντα, καὶ τοῦ Θεοῦ τὰς ἐντολάς. προϊοῦσι δ' αὐτοῖς ὑπηντίαζον Ἑβραίων οἱ ἀξιολογώτατοι, τὴν παρουσίαν αὐτοῦ μεμαθηκότες· οἷς Μωϋσῆς [g]τὰ σημεῖα διηγούμενος, ἐπεὶ πιθανὸς οὐκ ἦν, παρέσχεν αὐτῶν τὴν ὄψιν. οἱ δὲ ὑπ' ἐκπλήξεως τῶν [h]παρὰ δόξαν αὐτοῖς [i]ὁρωμένων ἀνεθάρσουν, καὶ περὶ τῶν ὅλων ἦσαν εὐέλπιδες, ὡς Θεοῦ προνοουμένου τῆς ἀσφαλείας αὐτῶν.

β′. Ἐπεὶ δὲ καταπειθεῖς εἶχεν ἤδη τοὺς Ἑβραίους ὁ Μωϋσῆς, καὶ οἷς ἂν κελεύσῃ τούτοις ἀκολουθήσειν ὁμολογοῦντας, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἐρῶντας, παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα τὴν ἡγεμονίαν νεωστὶ παρειληφότα, καὶ ὅσα τε ὠφελήσειεν Αἰγυπτίους ὑπὸ Αἰθιόπων καταφρονουμένους, καὶ διαρπαζομένης αὐτῶν τῆς χώρας, ἐδήλου, στρατηγίᾳ καὶ πόνοις χρησάμενος ὡς περὶ οἰκείων, [k]ὅτι τε κινδυνεύσειεν ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμοιβὰς οὐ δικαίας κομιζόμενος ἀνεδίδασκεν· τά τε κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος αὐτῷ συντυχόντα, καὶ τὰς τοῦ Θεοῦ φωνὰς, καὶ τὰ πρὸς πίστιν ὧν οὗτος αὐτῷ προστάξειεν ὑπ' αὐτοῦ δειχθέντα σημεῖα, [l]καθ' ἕκαστον ἐξετίθετο, παρεκάλει τε μὴ ἀπιστοῦντα τούτοις ἐμποδὼν ἵστασθαι τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ.

γ′. Χλευάσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, Μωϋσῆς ἔργῳ [m]παρέσχεν αὐτῷ βλέπειν τὰ σημεῖα τὰ κατὰ τὸ Σιναῖον ὄρος γενόμενα. ὁ δὲ ἀγανακτήσας πονηρὸν [n]μὲν αὐτὸν ἀπεκάλει· καὶ πρότερον φυγόντα τὴν παρ' Αἰγυπτίοις δουλείαν, καὶ νῦν ἐξ ἀπάτης αὐτοῦ τὴν ἄφιξιν πεποιημένον, καὶ τερατουργίαις καὶ μαγείαις καταπλήξειν ἐπικεχειρηκότα. καὶ ταῦθ' ἅμα λέγων, [o]κελεύει τοὺς ἱερεῖς τὰς αὐτὰς ὄψεις αὐτῷ παρασχεῖν ὁρᾶν, ὡς Αἰγυπτίων σοφῶν ὄντων καὶ τὴν περὶ τούτων ἐπιστήμην, καὶ ὅτι μὴ μόνος ἔμπειρος ὢν αὐτὸς εἰς Θεὸν δύναται, τὸ γὰρ ἐπ' αὐτῷ παράδοξον ἀναφέρων πιθανὸς ὡς παρ' ἀπαιδεύτοις ὑπάρχειν. [p]καὶ μεθεμένων ἐκείνων τὰς βακτηρίας, δράκοντες ἦσαν. Μωϋσῆς δ' οὐ καταπλαγεὶς, οὐδ' αὐτὸς μὲν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τῆς Αἰγυπτίων σοφίας καταφρονῶ· [q]τόσῳ δὲ μέντοι κρείττονα τὰ ὑπ' ἐμοῦ πραττόμενα τῆς

guelo, ut ſibi non gravate concederet, cognatorum ſuorum bono in Ægyptum proficiſci: &, *poſtquam hoc impetraverat*, aſſumpta Saphora, quam *ibi* duxerat, Raguelis filia, liberiſque ex ea ſuſceptis, Gerſo & Eleazaro, properavit Ægyptum ire. Iſtis autem ex nominibus Gerſus quidem juxta Hebræorum linguam ſignificat, quod in terram peregrinam venerit: Eleazarus vero, quod Dei patrii auxilio Ægyptios effugerit. At cum non longe à limitibus abeſſent, Dei juſſu *ei* obviam fit Aaron frater: cui indicavit quæ *ſibi* in monte acciderant, quæque ſibi præceperat Deus. Illis autem ulterius progreſſis occurrerunt primores Hebræorum, qui de adventu ejus inaudiverunt: quibus Moyſes miracula, quod ſibi ea narranti fidem non habuerint, ob oculos poſuit. Illi vero in admirationem eorum, quæ inopinato viderant, traducti, animum ſumpſerunt, & de omnibus ſpem bonam conceperunt, tanquam ſi Deus ſecuritati eorum proviſurus eſſet.

Apud novum Pharaothen & ſua merita exponit Moyſes & prodigia montis Sinæi.

2. Cum vero Hebræos jam ſibi obſequentes haberet Moyſes, eoque deductos ut in poteſtate ipſius ſe futuros pollicerentur, & præ ſe ferrent libertatis deſiderium, Regem adiit reipublicæ gubernaculo nuper admotum, atque ei commemoravit quantum Ægyptiis ab Æthiopibus, agros eorum vaſtantibus, contemptui habitis profuerat, militiæ labores, tanquam ſuorum rem egerit, perferens; ipſumque edocuit, ut pro iſtis ſummum adierit diſcrimen, nec dignas pro meritis gratias ab illis acceperit: pariter etiam quæ ſibi in monte Sinæo contigerant, cum voces à Deo prolatas, tum & rerum miracula, ad fidem iis quæ mandaverat faciendam, ſibi viſa, ſigillatim expoſuit; eumque obteſtatus eſt, ne incredulus Dei voluntati eſſet impedimento.

Artes Ægyptiacas, ſed & Divinas calluit Moyſes.

Act. Apoſt. c. 7. 22. & Juſtini Hiſt. l. 36. c. 2.

3. Rege autem *illum* irridente, re ipſa ei ſpecimen dedit Moyſes prodigiorum quæ in monte Sinæo conſpexerat. At ille indignabundus ipſum quidem ſceleratum appellat, ut qui olim ex ſervitute Ægyptiaca evaſerit, & nunc per fraudem & malitiam redierit, id agens ut præſtigiis & magicis artibus populum traheret in ſui admirationem. Dumque hæc diceret, jubet ſacerdotes *ſuos* eadem oſtenta ſibi repræſentare, quòd Ægyptii etiam iſtarum artium ſcientiam habeant, *& non ſolus ipſe divina polleat virtute, eò ſcilicet miri aliquid in medium afferens, ut apud rudes & indoctos fidem inveniat, *eoſque decipiat*: ipſiſque virgas ſuas projicientibus, in dracones *confeſtim* verſæ ſunt. Moyſes autem, his nihil percuſſus, dixit, ne ipſe quidem, ô Rex, ſapientiam Ægyptiorum deſpicio: attamen quæ ego operor tanto præſtantiora eſſe ajo quam iſtorum

---

[a] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀπελθεῖν *Baſ.* & *G.* [b] Sic in *MSS.* in *Editis* Σεπφώραν propter auctoritatem τῶν ο′. [c] *Al.* Γήρσων. Γηρσάμ LXX. [d] *Al.* εἰς τὴν Αἴγυπτον. [e] Ita *Big. Samb.* & *Caſ.* ὡς ξένην γῆν *Baſ. G. Vat. aliique.* [f] Ex *Samb.* in *Editis, aliiſque* perperam ὀρῶν. ſi quis ὁρῶν malit ex *Moyſe* in *Exod.* c. 4, 27. forſan intelligendus eſt *Mons Dei* biceps, qui & extremæ Ægypto imminuit. [g] Sic in *MSS.* in *Editis* τῶν σημείων, ἐπεὶ π. & mox παρέσχε τὴν ὄψιν. [h] Παραδόξως *Vat.* [i] Ita *MSS.* γενομένων in *Editis.* [k] Sic in *MSS.* in *Editis* τάς τε κινδύνους ἐπὶ τούτοις ὑπ' αὐτῶν ἀμ. οὐ δικ. κομ. ἀνεδίδασκεν. [l] *Al.* [illegible]. [m] Ita *MSS.* παρεῖχεν *Baſ.* & *G.* [n] Illud μὲν abeſt *Vat.* [o] Verbum κελεύει (quod *Editis* exciderat) reſtituimus ex *MSS.* [p] Ita ex *MSS.* in *Editis* τῶν θεμένων βακτηρίας, mance. [q] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τόσῳ μέντοι *Baſ.* & *G.* * Ita vertit *Epiphanius*, ac ſi diverſam à noſtra lectionem habuerit: & *quaſi non ſolum Moſes peritus eſſet rerum, quas ipſe per Deum poſſet explere: ut quod erat valde mirabile, ſi etiam ab alio fieret, oſtenderetur quomodo* (al. *quoniam*) *humana doctrina conſtaret.*

Moyſis virga magorum Ægyptiorum præſtigias devorat. Exodi c. 7.

iſtorum magiam & artem, quanto divina ab humanis diſtant. Oſtendam vero quæ mea ſunt non præſtigias eſſe & ſimulationem veritatis, ſed Dei providentia & virtute in conſpectum venire. Cumque hæc dixiſſet, virgam in terram demittit, juſſitque eam in colubrum ſeſe explicare. Illa dicto paruit, & Ægyptiorum virgas, quæ draconum ſpecie oculis obverſabantur, unam poſt aliam aggreſſa edebat, donec omnes conſumpſerat. deinde in ſuam formam reverſam ſuſtulit Moyſes.

Creſcit Hebræis laterum labor. Exodi c. 5.

4. Rex autem hoc facto nihil quidem magis commovetur: ſed indignatus, nec quidquam eum profecturum eſſe dicens ex ſua in Ægyptios ſolertia & calliditate, præcipit *operarum exactori* Hebræis præfecto, ut nullam eis à laboribus requiem concederet, ſed graviori quam antea operandi neceſſitati parêre cogeret. Ille vero, cum prius eis paleas ſuppeditaret ad lateres conficiendos, non amplius earum copiam fecit: ſed die quidem eos operibus urgebat premebatque, nocte vero ad paleas colligendas adigit. Et cum ærumnæ illis duplicarentur, Moyſi ſuccenſebant, quod ipſe in cauſa fuerit cur illis creverit labor pariter ac miſeriæ.

Sævam regis indolem iterum attentat Moyſes. Exodi c. 7.

Ille vero neque propter Regis minas ſtudium intermiſit, neque Hebræorum querelis & increpationibus ceſſit: ſed, obfirmato contra utrumque animo, nullum laborem recuſavit ut ſuos in libertatem aſſereret. Itaque ad Regem accedens, operam dedit ut ei ſuaderet dimittere Hebræos ad montem Sinæum, illic Deo ſacrificaturos; (hoc enim ipſum *diſertim* præcepiſſe) neque contra voluntatem ejus reſiſtere & repugnare: ſed, ipſius benevolentiam rebus omnibus anteferendo, illis exeundi poteſtatem facere; ne forte contranitendo ſemet aliquando incuſaret, ſi quid ipſe tale patiatur, quale eum paſſurum eſſe veriſimile eſt, qui Dei mandatis obſiſtit. Iis enim, qui iram Dei in ſe concitarint, ex omni re oborituras eſſe calamitates: quibus utique neque terra, neque aër amicus, neque progenies ut fert natura; ſed inimica omnia & infeſta. Atque hæc mala perſenſuros eſſe Ægyptios edicebat, ſimul & populum Hebraïcum ex eorum regione, illis invitis, egreſſurum eſſe.

τούτων μαγείας καὶ τέχνης φημὶ, ὅσῳ τὰ θεῖα τῶν ἀνθρωπίνων διαφέρει. δείξω δὲ οὐ κατὰ γοητείαν καὶ πλάνην τῆς ἀληθοῦς δόξης τἀμὰ, κατὰ δὲ Θεοῦ πρόνοιαν καὶ δύναμιν φαινόμενα. καὶ ταῦτ᾽ εἰπὼν μεθίησιν ἐπὶ [a] τῆς γῆς τὴν βακτηρίαν, κελεύσας αὐτὴν εἰς ὄφιν μεταβαλεῖν. ἡ δ᾽ ἐπείθετο· καὶ τὰς τῶν Αἰγυπτίων βακτηρίας, [b] αἳ δράκοντες ἐδόκουν, περιιοῦσα κατήσθιε, μέχρι πάσας [c] ἀνήλωσεν. εἶτ᾽ εἰς [d] τὸ ἑαυτῆς σχῆμα μεταπεσοῦσαν κομίζεται Μωϋσῆς.

δ΄. Ὁ δὲ βασιλεὺς οὐδέν τι μᾶλλον τούτῳ πραχθέντι καταπλήττεται· προσοργισθεὶς δὲ, καὶ μηδὲν αὐτῷ προχωρήσειν εἰπὼν ἐκ τῆς κατ᾽ Αἰγυπτίων σοφίας καὶ δεινότητος, κελεύει τὸν ἐπὶ τῶν Ἑβραίων τεταγμένον μηδὲ μίαν αὐτοῖς ἄνεσιν παρέχειν τοῦ πονεῖν, ἀλλὰ πλείοσι [e] τῶν πρότερον κακοῖς αὐτοὺς καταναγκάζειν. ὁ δὲ ἄχυρον αὐτοῖς παρέχων εἰς τὴν πλινθείαν πρότερον, οὐκ ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ᾽ ἡμέρας μὲν ἐπὶ τοῖς ἔργοις ταλαιπωρεῖν ἐποίει, νυκτὸς δὲ συνάγειν τὸ ἄχυρον. καὶ τοῦ δεινοῦ [f] διπλασίονος ὄντος αὐτοῖς, ἐν αἰτίαις Μωϋσῆν εἶχον, ὡς τῶν ἔργων αὐτοῖς καὶ τῆς ταλαιπωρίας [g] δι᾽ ἐκεῖνον χαλεπωτέρας γεγενημένης. ὁ δ᾽ οὔτε πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως ἀπειλὰς ἔκαμνεν, οὔτε πρὸς τὰς τῶν Ἑβραίων μέμψεις ἐνεδίδου· τήν τε ψυχὴν παραστησάμενος πρὸς ἑκάτερον, ἐπὶ τὸ πονεῖν καὶ τοῖς οἰκείοις ἐκπορίζειν τὴν ἐλευθερίαν, [h] ὑπήνεγκε. καὶ παραγενόμενος πρὸς τὸν βασιλέα, ἔπειθεν αὐτὸν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ θύσοντας τῷ Θεῷ· τοῦτο γὰρ αὐτὸν κεκελευκέναι· καὶ μηδὲν ἀντιπράττειν οἷς ἐκεῖνος βούλεται, τὴν δ᾽ εὐμένειαν αὐτοῦ περὶ παντὸς [i] ποιούμενον, συγχωρεῖν αὐτοῖς τὴν ἔξοδον, μὴ καὶ λάθῃ τούτων κωλυτὴς γενόμενος αὐτὸν αἰτιάσασθαι πάσχων, ὅσα παθεῖν εἰκὸς τὸν ἀντιπράττοντα Θεοῦ προστάγμασι. τοῖς γὰρ χόλον ἐφ᾽ αὐτοὺς κινήσασι θεῖον ἐξ ἁπάντων φύεσθαι τὰ δεινά· καὶ οὔτε γῆ τούτοις, οὔτε ἀὴρ φίλος, οὔτε γοναὶ τέκνων κατὰ φύσιν, ἀλλ᾽ ἐχθρὰ πάντα καὶ πολέμια. [k] πειραθήσεσθαί τε τούτων Αἰγυπτίους ἔφασκε, [l] μετὰ τοῦ καὶ τὸν Ἑβραίων λαὸν ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας αὐτῶν, [m] ἀκόντων ἐκείνων.

CAP. XIV.

De plagis decem, quibus afflicta eſt Ægyptus.

Ægyptios decem plagis plectit ſanctiſſimum & vindex Dei Numen.

Rege vero deſpectui habente verba Moyſis, neque vel tantillum ad ejus monita advertente, mala graviſſima in Ægyptios incubuerunt: quæ ſingulatim recenſebo, tum quod nulli genti antea admota ad Ægyptios pertentandos acciderint;

ΚΕΦ. ιδ΄.

Περὶ τῶν δέκα παθῶν, ἃ ἐπῆλθον τοῖς Αἰγυπτίοις.

ΤΟΥ δὲ βασιλέως ἐκφαυλίζοντος τοὺς Μωϋσέως λόγους, καὶ μηδὲ μίαν ἐπιστροφὴν ἔτι ποιουμένου, πάθη δεινὰ τοὺς Αἰγυπτίους κατελάμβανεν· ὧν ἕκαστον ἐκθήσομαι, διά τε τὸ μὴ πρότερόν [n] ποτε συμβάντα τοῖς Αἰγυπτίοις εἰς πεῖραν ἐλθεῖν,

καὶ

---

[a] Illud τὸ deeſt *Vat.* [b] Ita *Big.* & *Zonaras.* αἳ δρ. ἐδόκουν εἶναι *Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* οἱ δρα. ἐδ. π. *Baſ.* [c] Ανάλωσεν *Samb. Vat.* & *Busb.* [d] Sic in *MSS.* in *Editis* τὸ αὐτῆς. [e] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* τῶν προτέρων *Caſ.* τοῖς προτέροις in *reliquis.* [f] Eo modo *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* καὶ τοῦ δεινοῦ διπλασίου αὐτοῖς καὶ τοῦ ταλ. *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* verſiculo omiſſo. [g] Ita *Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* δι᾽ ἐκείνων *cæteri*, velut τῶν ἔργων intelligant. [h] Sic in *MSS.* antea circumferebatur ὑπῆρχε. [i] Ita *Vat.* in *aliis* ποιούμενον. [k] Πειραθήσεσθαί τε τ. *Vat.* [l] Ita *Baſ. G.* & *Big.* μετὰ τοῦ καὶ τὸν *Samb.* & *Vat.* τὸ δὲ τὸν *Hen* & *Busb.* [m] Καὶ ἀκόντων *Hen. Busb.* & *Epiphan.* [n] Ex forma *Samb.* πότε συμβ. *Big. Caſ.* & *Vat.* ποτε συμβάντα τινὶ τοῖς *Baſ.* & *G.*

a Αμυνώησαν

καὶ διὰ τὸ βούλεσθαι Μωϋσῆν μηδὲν ὧν προεῖπεν αὐτοῖς ψευσάμενον ἐπιδεῖξαι, καὶ ὅτι συμφέρει τοῖς ἀνθρώποις μαθοῦσι φυλάττεσθαι αὐτὰ ποιεῖν, ἐφ' οἷς μὴ δυσαρεστήσῃ τὸ θεῖον, μηδ' εἰς ὀργὴν προτραπὲν [a] ἀμυνεῖται τῆς ἀδικίας αὐτούς. ὁ γὰρ ποταμὸς αὐτοῖς αἱματώδης Θεοῦ κελεύσαντος ἐρρύη, πίνεσθαί τε μὴ [b] δυνάμενος, καὶ [c] πηγὴν ἑτέραν ὑδάτων οὐκ ἔχουσιν. [d] οὐχὶ τὴν χρόαν δὲ μόνον ἦν τοιοῦτος, ἀλλὰ καὶ τοῖς πειρωμένοις [e] πίνειν ἀλγήματα καὶ πικρὰν ὀδύνην προσέφερεν. ἦν δὲ τοιοῦτος μὲν Αἰγυπτίοις· Ἑβραίοις δὲ γλυκὺς καὶ πότιμος, καὶ μηδὲν τοῦ κατὰ φύσιν παρηλλαγμένος. πρὸς οὖν τὸ παράδοξον ἀμηχανήσας ὁ βασιλεύς, καὶ δείσας περὶ τῶν Αἰγυπτίων, συνεχώρει τοῖς Ἑβραίοις ἀπιέναι· καὶ τοῦ κακοῦ λωφήσαντος, πάλιν τὴν γνώμην μετέβαλεν, οὐκ ἐπιτρέπων τὴν [f] ἄφοδον αὐτοῖς.

β'. Ὁ δὲ Θεός, ἀγνωμονοῦντος καὶ μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς συμφορᾶς οὐκ ἔτι σωφρονεῖν ἐθέλοντος, ἄλλην τοῖς Αἰγυπτίοις ἐπιφέρει πληγήν. βατράχων πλῆθος ἄπειρον τὴν γῆν αὐτῶν ἐπεβόσκετο. μεστὸς δὲ τούτων καὶ ὁ ποταμὸς ἦν, ὡς [g] διαμωμένους τὸ ποτὸν τῷ τῶν ζώων ἰχῶρι κεκακωμένον λαμβάνειν, ἐναποθνησκόντων καὶ συνδιαφθειρομένων τῷ ὕδατι. ἥτε χώρα [h] αὐτῶν μεστὴ κακῆς ἦν ἰλύος, γεννωμένων τε καὶ ἀποθνησκόντων· τάς τε κατ' οἶκον αὐτῶν διαίτας ἠφάνιζον ἐν βοτοῖς εὑρισκόμενοι καὶ ποτοῖς, καὶ ταῖς εὐναῖς αὐτῶν ἐπιπολάζοντες. [i] ὀσμή τε χαλεπὴ ἦν καὶ δυσώδης ἀποθνησκόντων τῶν βατράχων καὶ [k] ἐν αὐτῇ διεφθαρμένων. ὑπὸ δὲ τούτων τῶν κακῶν ἐλαυνομένων τῶν Αἰγυπτίων, τὸν Μωϋσῆν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς οἴχεσθαι τοὺς Ἑβραίους λαβόντα. [l] παραχρῆμα [m] τοῦτ' εἰπόντος, ἠφάνιστο τῶν βατράχων τὸ πλῆθος· καὶ ἥτε γῆ καὶ ὁ ποταμὸς εἰς τὴν ἰδίαν φύσιν κατέστησαν. Φαραώθης δέ, ἅμα [n] τοῦτε πάθους ἀπήλλακτο ἡ γῆ, καὶ τῆς αἰτίας ἐπελέληστο καὶ τοὺς Ἑβραίους κατεῖχε· καί, ὥσπερ πλειόνων παθημάτων φύσεις βουλόμενος μαθεῖν, οὐκ [o] ἔτ' ἠφίει τοῖς περὶ τὸν Μωϋσῆν [p] ἐξιέναι, φόβῳ μᾶλλον ἢ φρονήσει ταύτην αὐτοῖς ἐπιτρέπων.

γ'. Πάλιν οὖν ἄλλου κακοῦ προσβολῇ [q] μετῄει τὸ θεῖον αὐτοῦ τὴν ἀπάτην. φθειρῶν γὰρ τοῖς Αἰγυπτίοις ἐξήνθησεν ἄπειρόν τι πλῆθος [r] ἔνδοθεν ἀναδιδομένων· ὑφ' ὧν κακοὶ κακῶς ἀπώλλυντο, μήτε λουτροῖς μήτε χρίσεσι φαρμάκων διαφθεῖραι τὸ γένος αὐτῶν δυνάμενοι. καὶ πρὸς τοῦτο τὸ δεινὸν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς ταραχθείς, καὶ δείσας ὁμοῦ τὸν ὄλεθρον τοῦ λαοῦ, καὶ τὴν αἰσχύνην δὲ τῆς ἀπωλείας λογισάμενος, ἐξ ἡμίσους ὑπὸ φαυλότητος ἠναγκάζετο σωφρονεῖν. τοῖς μὲν γὰρ Ἑβραίοις αὐτοῖς ἐδίδου τὴν [s] ἄφοδον· καὶ [t] πρὸς τοῦτο λωφήσαντος, τέκνα καὶ γυναῖκας ὅμηρα τῆς ὑποστροφῆς αὐτῶν καταλιπεῖν αὐτοὺς ἠξίου. προσεξαγριαίνει δὴ τὸν Θεόν, νομίσας ἀπατήσειν αὐτοῦ τὴν

Plaga I. Nili cruor. Ex. c. 7.

Dulce tamen bibunt Hebræi.

tum quod *Deus* oſtendere voluerit Moyſem in iis quæ prædixerat ne quidquam mentitum eſſe; & *poſtremo* quia hominum intereſt, ut diſcerent ea obſervare & facere, quibus numen non offenditur, aut ira impellitur ad iniquitates eorum perſequendas. Amnis enim ipſis Dei juſſu ſanguineus fluebat, adeo ut ad potum adhiberi non potuerit: nec alius eſt illis aquarum fons. Neque colore ſolum ſanguinem referebat; ſed & iis, qui de eo bibere voluerunt, dolores excitabat atque acres cruciatus. Talis autem erat ſolis quidem Ægyptiis; Hebræis vero dulcis & potabilis, & nihil à natura ſua mutatus. Eo igitur prodigio Rex in anguſtias adductus, metuenſque Ægyptiis, permiſit Hebræos abire: &, cum malum ceſſaſſet, rurſum à ſententia ſua diſceſſit, eoſque noluit dimittere.

II. Fœda copia ranarum. Ex. c. 8.

2. Deus autem, quod in eum ingratus exſtiterit *Rex*, & à calamitate liberatus ſapere noluerit, aliam Ægyptiis intulit plagam. Ranarum vis immenſa terram eorum populabatur. At vero fluvius iis etiam abundabat, ut nulla potum haurientibus aqua ſuppeteret, niſi iſtorum animalium cruore polluta & inquinata, multis in ea morientibus ſimul & putreſcentibus. Quin & tota terra Ægyptiorum fœdata erat turpi limo, enaſcentibus ſubinde ranis & intereuntibus: domeſticam etiam vitæ eorum conſuetudinem turbarunt, in eduliis & potu repertæ, & in lectis eorum *paſſim* oberrantes. *Denique* & odor gravis erat & fœtidus ex ranis continuo exſpirantibus & in limo putreſcentibus. His autem malis dum exagitarentur Ægyptii, Moyſem cum Hebræis diſcedere jubebat Rex. Illico, cum hæc dixiſſet, evanuit ranarum multitudo: terraque ſimul & flumen ad priſtinam naturam rediêre. Pharaothes vero, ut primum terra eo malo liberari cœperit, & cauſæ illius oblitus eſt & Hebræos detinuit: &, quaſi plurium calamitatum vim experiri vellet, Moyſem populumque ab egreſſu prohibuit, quem prius, timore potius compulſus quam prudentia ductus, illis conceſſerat.

III. Ægyptus pediculis vexata.

3. Rurſum igitur alterius mali inflictione aſtutiam ejus perſequitur numen. Pediculorum enim vis innumera è corporibus Ægyptiorum pullulabat: quibus mali male perierunt, ut qui neque lavacris neque medicamentorum inunctionibus eos enecare potuerint. Hac calamitate Rex perturbatus, ſimul etiam metuens ne populus intereat, ſecumque reputans grave interitûs probrum, dimidia ex parte à prava ad ſaniorem mentem reductus eſt. Nam Hebræis quidem ipſis abeundi veniam dat: cumque ad hoc à malo reſpiraret, liberos & uxores ut reditûs obſides relinqui poſtulabat. Quo fit ut Deum magis irritaret, exiſtimando ſe poſſe providentiam ejus fallere;

---

[a] Ἀμύνωνται *Samb.* [b] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* δυναμένοις in *aliis.* [c] Vide *Senecam*, l. IV. *Nat. Quæſt.* cap. 1. & *Heliodorum* in *Hiſt. Æthiop.* l. 2. [d] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* οὐχὶ δὲ τὴν χρόαν μόνον *Vat. Baſ.* & *G.* [e] Vocem πίνειν inſeruimus ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* [f] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Caſ.* ἔφοδον *Hen.* & *Busb.* ἔξοδον *Baſ.* & *G.* [g] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, aliiſque* διαπινομένους. [h] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτῶν. [i] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ὥστε χαλ. [k] Ita *Baſ. G.* & *Vet. interpr.* de limo intelligendo. καὶ ζώντων διεφθ. *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.* [l] Sic *MSS.* in *Editis* καὶ παρ. [m] Ταῦτ' *Samb.* & *Vat.* [n] Ex *Samb.* & *Vat.* τοῦ πάθους in *cæteris.* [o] Rurſus cum *Samb.* & *Vat.* ubi malunt *alii* ἐπ' ἠφίει. [p] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὴν ἔξοδον. [q] Sic *Samb.* & *Epiphan.* ut ſolent *Attici.* μετίει *alii.* [r] Eo modo *Big. Samb. Caſ. Vat.* & *Vet. Interpr.* τῶν ἔνδον ἀναδιδ. *Busb.* & *Hen.* in *Editis* πλῆθος ἔνδον ἀναδιδ. [ſ] Iterum ut ſupra v. 14. ἄφοδον. in *Editis* ἔξοδον. [t] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς τοῦτο τοῦ πάθους *Hen. Busb. Baſ.* & *G.*

IV. & V. Omne genus monstra, dein pestis venit. Ex. c. 8, 9.

lere; quaſi Moyſes, non vero ille, pœnas ab Ægyptiis propter Hebræos expeteret. Nam beſtiolis variis & multiformibus, quales nemo antea viderat, regionem opplevit: quæ & hominibus ipſis exitio fuerunt, adeo ut terra ab agricolis neglecta jacuerit & inculta. Si quod vero *animal* interitum ex illis effugerit, hoc ipſum morbo, cujus impetum homines ſuſtinuerunt, conficiebatur.

VI. Ulcus frequens ac flagrans. Exod. c. 9.

4. At cum Pharaothes neque ſic Dei voluntati cederet, ſed mulieres quidem cum viris abire juberet, relinquendos vero liberos *poſtularet*, non cunctatus eſt Deus variis malis & gravioribus iis, quæ prius populo inſederant, malitiam ejus perſequi & caſtigare: ſed fecit ut corpora illorum fœde puſtulis exulcerarentur, interioribus *lenta tabe* conſumptis. atque ita magna pars Ægyptiorum interiit. Rege vero neque poſt hanc plagam reſipiſcente, grando (qualis neque prius de cœlo Ægyptio deciderat, ei diſſimilis quæ alibi tempeſtate hiberna deſcendit, eaque major quæ vere adulto ab incolis ad boream & ſeptentrioni ſubjectis conſpicitur) ſuperne delata, fructus eorum fregit & contrivit. Deinde locuſtarum gens *immanis* germen omne depaſcit, quod illæſum à grandine reliquum factum eſt: adeo ut nulla prorſus fructuum, ex terra colligendorum, ſpes Ægyptiis reſederit.

VII. Ruina diræ grandinis. Exodi c. 9.

VIII. Locuſtarum nubes. Exodi c. 10.

IX. Horror triduanæ caliginis atque preſſus. Ex. c. 10.

5. Cuilibet ſane, qui non improbus æque fuerit ac inſipiens, ſuffecerint jam dictæ clades, tum ut in ſapientia proficeret, tum ut conſideraret quid è re ſua foret. Pharaothes vero, non adeo ex impudentia ac malitia, cum *mali* cauſam intelligeret, pertinaciter Deo repugnabat, & ſponte ſua meliora *conſilia* prodidit *& deſeruit*. Moyſem itaque Hebræos cum uxoribus & liberis juſſit abducere, facultates tamen ſuas Ægyptiis, quibus omnia tot calamitatibus abſumpta erant, relinquere. Dum vero Moyſes contenderet parum æqua ab eo poſtulari (oportere enim ipſos ex rebus ſuis Deo ſacrificium offerre) & tempus multis verbis ultro citroque habitis tereretur, denſæ tenebræ omnique prorſus lumine vacuæ circumfuſæ ſunt Ægyptiis; adeo ut viſu obſeſſo ſpirituque ab *aëris* craſſitie intercluſo *nonnullis* miſerabiliter emori contigerit, atque *alios* inceſſerit metus ne à caligine abſorberentur. Deinde his poſt tres dies totidemque noctes diſcuſſis, cum nondum pœnitendo adductus eſt Pharaothes ut liberum Hebræis exitum permitteret, Moyſes ad eum accedens ait, quouſque repugnabis Dei voluntati? ipſe enim jubet Hebræos dimitti: fieri aliter non poteſt ut à malis liberemini, niſi hæc feceritis. Rex autem, iis quæ dixerat incenſus, minatus eſt cervicibus caput illi abſcindere, ſi rurſum accederet & hac de re moleſtiam ei ex-

πρόνοιαν ὥσπερ Μωϋσέως, ἀλλ' οὐκ ἐκείνου, τιμωροῦντος τὴν Αἴγυπτον ὑπὲρ τῶν Ἑβραίων. θηρίων γὰρ παντοίων καὶ πολυτρόπων, ὧν εἰς ὄψιν οὐδεὶς ἀπηντήκει πρότερον, τὴν χώραν αὐτῶν ἐγέμισεν· ὑφ' ὧν αὐτοί τε ἀπώλλυντο, καὶ ἡ γῆ τῆς ἐπιμελείας τῆς παρὰ τῶν γεωργῶν ἀπεστέρητο. εἰ δέ τι καὶ διέφυγε τὴν ὑπ' ἐκείνοις ἀπώλειαν, νόσῳ τοῦτο, καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπομενόντων, ἐδαπανᾶτο.

δ'. Τοῦ δὲ Φαραώθου μηδ' οὕτως εἴκοντος τοῖς τοῦ Θεοῦ βουλήμασιν, ἀλλὰ τὰς μὲν γυναῖκας συναπαίρειν τοῖς ἀνδράσιν ἀξιοῦντος, [a] καταλιπέσθαι δὲ τοὺς παῖδας, οὐκ ἠπόρει τὸ θεῖον τὴν πονηρίαν αὐτοῦ ποικίλοις κακοῖς καὶ μείζοσιν [b] τῶν προενδεδημηκότων μετερχόμενον βασανίσαι· ἀλλὰ γὰρ δεινῶς αὐτοῖς ἐξηλκοῦντο τὰ σώματα, τῶν ἐντὸς διαφθειρομένων. [c] καὶ τὸ πολὺ τῶν Αἰγυπτίων οὕτως ἀπώλλυτο. μηδ' ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς πληγῆς σωφρονιζομένου τοῦ βασιλέως, χάλαζα, μήτε πρότερον τοῦ κατ' Αἴγυπτον ἀέρος τοῦτο πεπονθότος, μήτε [d] ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις ὥρᾳ χειμῶνος κατιούσῃ, μείζων δὲ τῆς παρὰ τοῖς τὰ βόρεια καὶ τὴν ἄρκτον νεμομένοις ἔαρος ἀκμάζοντος, κατενεχθεῖσα, τοὺς καρποὺς αὐτῶν κατέκλασεν. ἔπειτα φῦλον ἀκρίδων ἐπινέμεται τὴν ὑπὸ τῆς χαλάζης μὴ καταβλαβεῖσαν σποράν· ὥστε πρὸς ἀκριβὲς πάσας τοῖς Αἰγυπτίοις τὰς ἀπὸ τῆς γῆς τῶν καρπῶν ἐλπίδας διολέσαι.

ε'. Ἤρκει μὲν οὖν τῷ δίχα πονηρίας ἀνοήτῳ καὶ τὰ προειρημένα τῶν κακῶν, εἰς σύνεσιν καὶ τοῦ συμφέροντος τὴν ἐπίνοιαν ὠφελῆσαι. Φαραώθης δὲ οὐ τοσοῦτον ὑπὸ ἀφροσύνης, ὅσον ὑπὸ κακίας, [e] αἰσθόμενος τῆς αἰτίας, ὅμως ἀντεφιλονείκει τῷ Θεῷ, καὶ τοῦ κρείττονος ἑκὼν προδότης ἐγένετο. καὶ κελεύει μὲν τὸν Μωϋσῆν [f] μετά τε γυναικῶν καὶ παίδων ἀπάγειν τοὺς Ἑβραίους· τὴν δὲ λείαν αὐτοῖς καταλιπεῖν, ἐφθαρμένης αὐτοῖς τῆς οἰκείας. τοῦ δὲ Μωϋσέως οὐδὲ δίκαια φήσαντος αὐτὸν ἀξιοῦν· δεῖν γὰρ αὐτοὺς τῷ Θεῷ τὰς θυσίας ἐκ τῆς λείας ἐπενεγκεῖν· καὶ τριβομένου διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν τοῦ χρόνου, σκότος βαθὺ καὶ φέγγους ἄμοιρον περιχεῖται τοῖς Αἰγυπτίοις, ὑφ' οὗ τάς τε ὄψεις [g] ἀποκλειομένοις καὶ τὰς ἀναπνοὰς ἐμφραττομένοις ὑπὸ παχύτητος οἰκτρῶς τε ἀποθνήσκειν συνέβαινε, καὶ δεδιέναι μὴ καταποθῶσιν ὑπὸ τοῦ νέφους. εἶτα τούτου διασκεδασθέντος μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, ὡς οὐ μετενόει πρὸς τὴν ἔξοδον τῶν Ἑβραίων ὁ Φαραώθης, προσελθὼν ὁ Μωϋσῆς φησίν· ἄχρι πότε ἀπειθεῖς τῇ τοῦ Θεοῦ γνώμῃ; κελεύει γὰρ οὗτος ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους· καὶ οὐκ ἔστιν ἑτέρως ἀπαλλαγῆναι τῶν κακῶν ὑμᾶς [h] μὴ ταῦτα ποιήσαντας. ὁ δὲ βασιλεύς, ὀργισθεὶς ἐπὶ τοῖς [i] εἰρημένοις, ἠπείλησεν αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμεῖν, εἰ πάλιν περὶ τούτων ἐνοχλῶν αὐτῷ

---

[a] *Al.* καταλείπεσθαι. [b] Ita *MSS.* in *Editis* ἐνδεδημηκόσι. [c] *Καὶ οἱ πολλοὶ τῶν Αἰγ. Vat.* [d] Ita ex *Vet. Interpr.* ὁμοία aut ὁμοίως in *cæteris.* Num potuit (inquit *Petitus*) ignorare *Joſephus*, quod hyeme non grandinat. nam (ut dicit *Ariſt.* in *Meteorol.* l. 1. c. 12.) χάλαζαι γίνονται ἔαρος μὲν καὶ μετοπώρου μάλιστα, εἶτα καὶ τῆς ὀπώρας. χειμῶνος δὲ ὀλιγάκις, καὶ ὅταν ἧττον ᾖ ψῦχος. reſcribo igitur, μήτε ὁμοία τῇ παρ' ἄλλοις, ὥρᾳ καὶ μόνῃ κατιούσῃ, *neque ſimilis ei, quæ alibi cadit, tempeſtiva & ſola,* i. e. *non admixta pluvia.* Annon hæc Gallica nive frigidior ſit conjectura, judicent alii. [e] Αἰσθανόμενος γὰρ τ. in *MSS.* [f] Sic ex *MSS.* in *Editis* μετά τι γυναικῶν ἀπάγειν τ. [g] Ita *Big. Samb. Caſ. & Vat.* ὑποκλειομένοις ὑπὸ παχ. in *Editis*, verſiculi diſpendio. [h] An εἰ μὴ τ. vel ἢ μὴ τ. legendum dubitat *Boſius.* veruntamen merum μὴ valet idem, aut præſtat. [i] Ita meliores *Codd.* in aliis (cum *Baſ. & G.*) προειρημένοις.

προσέλθοι. Μωϋσῆς δὲ οὐκ ἔτι αὐτὸς ποιήσεσθαι περὶ τούτων λόγους ἔφησεν· αὐτὸν δὲ ἐκεῖνον, [a] σὺν καὶ τοῖς πρώτοις τῶν Αἰγυπτίων, παρακαλέσειν τοὺς Ἑβραίους ἀπελθεῖν. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἀπαλλάσσεται.

ϛ'. Ὁ δὲ Θεὸς, δηλώσας ἔτι μιᾷ πληγῇ τοὺς Αἰγυπτίους καταναγκάσειν ἀπολῦσαι τοὺς Ἑβραίους, ἐκέλευσε Μωϋσῆν παραγγεῖλαι τῷ λαῷ θυσίαν ἑτοίμην ἔχειν, παρασκευασαμένους τῇ [b] δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς εἰς τὴν τεσσαρεσκαιδεκάτην· ὃς παρὰ μὲν Αἰγυπτίοις Φαρμουθὶ καλεῖται, [c] Νισσὰν δὲ παρ' Ἑβραίοις, Μακεδόνες δ' αὐτὸν Ξανθικὸν προσαγορεύουσιν· ἀπάγειν τε τοὺς Ἑβραίους [d] πάντα ἐπικομιζομένους. καὶ ὁ μὲν ἑτοίμους ἔχων ἤδη τοὺς Ἑβραίους πρὸς τὴν ἔξοδον, καὶ διατάξας εἰς φρατρίας, [e] ἐν τ' αὐτῷ συνεῖχεν. ἐνστάσης δὲ τῆς τεσσαρεσκαιδεκάτης, πάντες πρὸς [f] ἔφοδον ἔχοντες ἔθυον, καὶ τῷ αἵματι τὰς οἰκίας ἥγνιζον, ὑσσώπου [g] κόμας ἀναλαβόντες· καὶ δειπνήσαντες, τὰ λοιπὰ τῶν κρεῶν ἔκαυσαν, ὡς ἐξελευσόμενοι. ὅθεν νῦν ἔτι κατὰ τὸ ἔθος οὕτως θύομεν, τὴν ἑορτὴν [h] Πάσχα καλοῦντες. σημαίνει δὲ [i] ὑπερβάσια· διότι κατ' ἐκείνην τὴν [k] ἑσπέραν ὁ Θεὸς [l] αὐτῶν ὑπερβὰς, Αἰγυπτίοις ἐναπέσκηψε τὴν νόσον. ἡ γὰρ φθορὰ τῶν πρωτοτόκων κατ' ἐκείνην ἔπεισι τὴν νύκτα τοῖς Αἰγυπτίοις· ὡς [m] συνελθόντας πολλοὺς τῶν περὶ τὸ βασίλειον διαιτωμένων τῷ Φαραώθῃ συμβουλεύειν ἀπολύειν τοὺς Ἑβραίους. καὶ Μωϋσῆν καλέσας ἐκεῖνος ἀπιέναι προσέταξεν· εἰ τῆς χώρας ἐξέλθοιεν, παύσασθαι τὴν Αἴγυπτον κακοπαθοῦσαν ὑπολαβών. [n] δώροις τε τοὺς Ἑβραίους ἐτίμων· οἱ μὲν ὑπὲρ τοῦ τάχιον ἐξελθεῖν, οἱ δὲ καὶ κατὰ γειτνιακὴν πρὸς αὐτοὺς συνήθειαν.

hiberet. Moyſes vero dixit, ſe non amplius de his verba facturum: ſed illum ipſum, cum primoribus Ægyptiorum, *ultro* Hebræos imploraturum eſſe, ut *quamprimum* diſcederent. atque his dictis abiit.

X. Primogenitorum ſtrages. Ex. c. 11, & c. 12.

6. Deus autem, oſtendens adhuc una plaga percutiendos eſſe Ægyptios ut cogerentur Hebræos dimittere, juſſit Moyſem edicere populo ut in promptu habeant ſacrificium, præparantes illud decima Xanthici menſis in quartamdecimam (qui menſis apud Ægyptios quidem Pharmuthi, apud Hebræos autem Niſan, Macedones vero Xanthicum eum appellant) *dein* ut & ipſe Hebræos ducat omnia ſua ſecum portantes. Et ille quidem, cum Hebræos ad egreſſum expeditos haberet, & per tribus diſpoſitos, in uno loco *eos* continebat. Quartadecima autem illuceſcente, omnes, cum jam in eo eſſent ut egrederentur, ſacrificabant, atque ſumptis hyſſopi faſciculis, domos ſuas ſanguine *conſpergentes* purificabant: cumque cœnaſſent, tanquam exituri, reliquias carnium exuſſerunt. Unde mos inolevit ut etiam nunc ita ſacrificaremus, feſtum illud Paſcha nuncupantes. tranſitum autem *id* ſignificat; quod illo veſpere Hebræos præteriens Deus, peſtem in Ægyptios immiſerit. Ægyptiis enim illa nocte perierunt primogenita omnia: adeo ut plurimi, qui prope regiam circumquaque habitarant, concurrerint, ut Pharaothi perſuaderent dimittendos eſſe Hebræos. Atque ille, accito Moyſe, juſſit *eos* abire: ratus fore, ut, ſi ex regione diſcederent, calamitatibus liberaretur Ægyptus. Hebræos etiam muneribus proſequuti ſunt: alii quidem ut citius exirent, alii vero propter vicinitatis conſuetudinem.

Paſcha celebratur.

Hebræorum abſceſſum magnis donis emercatur Ægyptus. Exod. c. 12.

ΚΕΦ. ιέ.

Ὡς Μωϋσέως ἡγουμένου τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον.

Καὶ οἱ μὲν ἐξῄεσαν, κλαιόντων καὶ μετανοούντων, ὅτι χρήσαιντο χαλεπῶς αὐτοῖς, τῶν Αἰγυπτίων. τὴν δὲ πορείαν ἐποιοῦντο κατὰ [o] Λητοῦς πόλιν, ἔρημον οὖσαν ἐν τοῖς τότε. Βαβυλὼν γὰρ ὕστερον κτίζεται ἐκεῖ, Καμβύσου καταστρεφομένου τὴν Αἴγυπτον. συντόμως δὲ ποιούμενοι τὴν [p] ἄφοδον, εἰς [q] Βελσεφῶντα χωρίον τριταῖοι παραγίνονται τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης. μηδενὸς δὲ τῶν ἀπὸ τῆς γῆς εὐποροῦντες διὰ τὴν ἐρημίαν, [r] πεφυραμένοις τοῖς ἀλεύροις καὶ πεπηγόσι μόνον ὑπὸ βραχείας θερμότητος, τοῖς ἀπ' αὐτῶν ἄρτοις διετρέφοντο. καὶ τούτοις ἐπὶ τριακονθ' ἡμέρας ἐχρήσαντο· πρὸς πλείονα γὰρ οὐκ ἐξήρκεσε χρόνον αὐτοῖς ὅσα ἐκ τῆς Αἰγύπτου

CAP. XV.

Quomodo Hebræi Moyſe duce Ægyptum reliquerunt.

Et illi quidem egreſſi ſunt, flentibus Ægyptiis & pœnitentibus, quod tam male eos tractarint. Iter autem faciebant per Latopolim, tunc deſertam, illic enim poſtea condita eſt Babylon, cum Cambyſes Ægyptum devaſtaret. Celerrime autem & per viarum compendia abeuntes, tertia die acceſſerunt Belſephontem, locum ad Rubrum mare ſitum. Cum vero terræ fructuum copiam nullam haberent, quod eſſent illa loca deſerta, panibus victitabant, qui de farina leviter ſubacta & exiguo calore percocta facti eſſent. Atque his ad trigeſimum uſque diem ſunt uſi: nam ad longius temporis ſpatium ea ipſis non ſufficiebant quæ *ſecum* ex Ægypto attulerant;

Latopolim trajiciunt Hebræi, ubi poſtea Babylon.

Tertia die Belſephontem perventum eſt. Ex. c. 12. & c. 14.

---

[a] Σὺν καὶ τοῖς π. *Big.* & *Vat.* [b] Ita *Big. Samb. Caſ.* & *Vet. Interpr.* cum *Moyſe* & *Ezechiele Tragico.* τεσσαρεσκαιδεκάτῃ perperam legerant *Bush. Hen. Baſ.* & *G.* illa τοῦ. τ. δ. Ξ. μηνὸς non agnoſcunt *Vat.* & *Zonaras.* [c] Ita *MSS.* Νισὰν in *Editis.* [d] Ἅπαντα *Samb.* & *Vat.* [e] Sic in *MSS.* ſuavitate Attica. ἐν αὐτῷ *Baſ.* & *G.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ſed ſuperius inferiuſque, ἄφοδον. in *Editis* paſſim ἔξοδον. [g] Κόμας *Samb.* & *Vat.* [h] Φάσκα *Big.* & *Caſ.* Videſis *Theodoreti* Quæſt. in *Exodum* p. 89. [i] Ita *Big. Samb. Vat. Caſ. Baſ.* & *G.* & in *Theodoreti MS. Barocc.* loco jam citato. ὑπερβασίαν *Hen. Bush. Glycas, Syncellus, Zonaras* & *Vet. Interpr.* [k] Sic *Big. Samb. Vat. Caſ.* & *Glyc.* ἡμέραν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [l] Ita in quatuor *MSS.* & *Glyca.* αὐτοὺς *Baſ. G. Bush. Hen.* & *Zonaras.* [m] Συνελθόντας ἂν *Vat.* [n] Δώροις δὲ *Vat.* & mox ὑπὲρ αὐτοῦ, dein οἱ δὲ κατὰ γ. [o] *Urbs* eſt quæ Hebræis *Succoth* nominatur. *Bern.* [p] Ἄμφοδον *Samb.* [q] Ita *MSS.* in *Editis* Βελσεφῶντα. Hanc non aliam eſſe à præſidiaria urbe *Clyſmate* exiſtimat *Bernardus.* [r] Sic in *libris pleriſque.* πεφυραμένοις *Hen. Bush.* & *Cedrenus.*

a Ἀλ.

Azymorum festum ὀκταήμερον. Ex. c. 12. c. 13. & Lev. c. 23.

attulerant; idque victum *parce* ex necessitate dispensantibus, & non ad satietatem eo utentibus. Unde in memoriam istius inopiæ per octo dies festum celebramus, quod dicitur Azymorum. Et quidem multitudo migrantium una cum liberis & uxoribus tanta erat, ut haud facile numerando percenseri potuerit; qui vero ad militarem ætatem pervenerant, sexcenta erant millia.

Israëlitæ militaris ætatis exeunt numero 600000. Ex. c. 12

VI.

Exodus Hebræorum, Epocha nobilissima.

2. Reliquerunt autem Ægytum mense Xanthico, luna quintadecima, anno quadringentesimo trigesimo, postquam Abramus pater noster in Chananæam venit, & post Jacobi migrationem in Ægyptum anno ducentesimo quintodecimo. Moyses autem annum tunc agebat octogesimum; Aaron vero frater ejus triennio erat major. deportabant etiam secum ossa Josephi, prout ille filiis suis mandaverat.

Efferuntur Josephi ossa. Ex. c. 12. & c. 13.

Impetus ultimus Pharaonis. Ex. c. 14.

3. Ægyptios autem de Hebræorum egressu pœnituit: Regeque ægre ferente, quasi ista, *quæ acceperant, mala* Moysis imputanda essent præstigiis, contra eos proficisci constituerunt. Arreptisque *subito* armis & *reliquo* apparatu eos persequebantur, in *servitutem* retracturi si modo assequi daretur. etenim non amplius eos Deo supplicaturos esse; quippe quod illis exitus *jam* contigerit. Existimabant etiam facile *se* illos superare posse, utpote inermes & itinere defatigatos. Atque obvium quemque rogitantes qua tenderent Hebræi, cursu incitato *eos* insequebantur; tametsi illac difficile fuerit iter, non solum exercitibus, sed expeditis quoque viatoribus. Moyses autem hac Hebræos *ideo* abduxit, ut si Ægyptii, facti pœnitentes, cum infestis agminibus illos sequi vellent, pœnas malitiæ pactique violati persolverent: Palæstinis etiam, quos ob veterem simultatem sibimet infensos habuerunt *Hebræi*, vel quovis modo, dum iter faceret, latere volens. est enim illorum regio Ægypto contermina. Proindeque populum ducens non recta contendit Palæstinam: sed per desertum, multis confectis itineribus, malisque pressus, Chananæam ingredi voluit. His accessere Dei mandata, jubentis populum adduci ad montem Sinæum, illic *ei* sacrificaturum. Ægyptii autem, cum Hebræos assequuti fuissent, ad pugnam sese accinxerunt, eosque multitudine circumfusa in arctum redigunt. nam currus sexcenti eos sequebantur, cum equitibus quinquaginta mille, & ducentis millibus peditum; viasque *omnes* obsederant, quibus Hebræos è manibus evasuros esse existimabant; inter præcipitia inaccessa & mare conclusos tenentes. nam in illud procurrit mons, præruptus & invius, fugamque prohibens. Hebræos itaque montem inter & mare obsidione premebant, castris ad hoc ostium positis; ut ipsis præcluderetur exitus ad planitiem.

Hebræos prudenti consilio propter mare Rubrum circumducit Moyses. Ex. c. 13.

Exercitus Ægyptius constabat curribus DC. & L. millibus equitum, peditumque CC. millibus. Ex. c. 14.

ἐπεφέροντο, [a] καὶ ταύτῃ τὴν τροφὴν ταμιευομένοις ὡς πρὸς ἀνάγκην, ἀλλὰ μὴ πρὸς κόρον αὐτῇ χρωμένοις. ὅθεν εἰς μνήμην τῆς τότε ἐνδείας ἑορτὴν ἄγομεν ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ, τὴν τῶν ἀζύμων [b] λεγομένην. τὸ μὲν οὖν [c] πᾶν πλῆθος τῶν μετανισταμένων γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις σκοποῦσιν οὐκ εὐαρίθμητον ἦν· οἱ δὲ στρατεύσιμον ἔχοντες ἡλικίαν [d] ἑξήκοντα μυριάδες ἦσαν.

ς'. β'. Κατέλιπον δὲ τὴν Αἴγυπτον μηνὶ Ξανθικῷ, πέμπτῃ καὶ δεκάτῃ κατὰ σελήνην· μετὰ ἔτη [e] τριάκοντα καὶ τετρακόσια ἢ τὸν πρόγονον ἡμῶν Ἄβραμον εἰς τὴν Χαναναίαν ἐλθεῖν· τῆς δὲ Ἰακώβου μεταναστάσεως εἰς τὴν Αἴγυπτον γενομένης, [f] διακοσίοις πρὸς τοῖς δεκάπεντε ἐνιαυτοῖς ὕστερον. Μωϋσῆ δ' ἐγεγόνει μὲν ἔτος ὀγδοηκοστὸν ἤδη· ὁ δὲ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀαρὼν τρισὶ πλείοσιν. [g] ἐπεκόμιζον δὲ καὶ τὰ τοῦ Ἰωσήπου ὀστᾶ, ταῦτ' ἐκείνου τοῖς υἱοῖς αὐτοῦ κελεύσαντος.

γ'. Αἰγύπτιοι δ' ἐπὶ τοῖς Ἑβραίοις ἐξελθοῦσι μετενόουν· καὶ τοῦ βασιλέως δεινῶς φέροντος, ὡς κατὰ γοητείαν [h] τοῦ Μωϋσέως τούτων [i] γεγονότων, ἐπ' αὐτοὺς ἐγνώκεσαν ἀπιέναι. καὶ λαβόντες ὅπλα καὶ παρασκευὴν ἐδίωκον, ὡς ἐπανάξοντες αὐτοὺς εἰ καταλάβοιεν. καὶ γὰρ οὐκ ἔτ' αὐτοὺς ἐντεύξεσθαι τῷ Θεῷ· τὴν γὰρ ἔξοδον αὐτοῖς γεγονέναι. κρατήσειν δὲ ῥᾳδίως αὐτῶν ὑπέλαβον, ἀνόπλων τε ὄντων καὶ ὑπὸ τῆς ὁδοιπορίας κεκοπιωμένων. [k] καὶ παρ' ἕκαστον ἀναπυνθανόμενοι ᾗ χωρήσειαν, ἐπέσπευδον τὴν δίωξιν· καίτοι χαλεπῆς οὔσης ὁδευθῆναι τῆς γῆς, οὐ στρατοπέδοις μόνον ἀλλὰ καὶ καθ' ἕνα. Μωϋσῆς δὲ ταύτῃ τοὺς Ἑβραίους ἀπήγαγεν, ἵν', εἰ μετανοήσαντες οἱ Αἰγύπτιοι διώκειν ἐθέλοιεν, τιμωρίαν τῆς πονηρίας καὶ παραβάσεως τῶν ὡμολογημένων ὑπόσχοιεν· καὶ διὰ [l] Παλαιστίνους, δυσμενῶς ἔχοντας κατὰ παλαιὰν ἀπέχθειαν οὖσαν, [m] ὁπωσοῦν ἐβούλετο λανθάνειν ἀπερχόμενος. [n] ὅμορος γάρ ἐστι τῇ τῶν Αἰγυπτίων χώρᾳ. καὶ διὰ τοῦτο τὴν μὲν [o] ἄγουσαν εἰς τὴν Παλαιστίνην οὐκ ἀπήγαγε τὸν λαόν· ἀλλὰ διὰ τῆς ἐρήμου, πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν καὶ κακοπαθήσας, ἠθέλησεν ἐμβαλεῖν εἰς τὴν Χαναναίαν. ἔτι δὲ καὶ διὰ τὰς ἐντολὰς τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος ἀγαγεῖν τὸν λαὸν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, ἐκεῖ ποιήσοντας [p] τὰς θυσίας. καταλαβόντες δὲ τοὺς Ἑβραίους οἱ Αἰγύπτιοι, εἰς μάχην παρεσκευάζοντο· καὶ συνελαύνουσιν αὐτοὺς ὑπὸ πολυχειρίας εἰς ὀλίγον χωρίον. ἑξακόσια γὰρ αὐτοῖς ἅρματα εἵπετο σὺν ἱππεῦσι πεντακισμυρίοις, καὶ ὁπλιτῶν μυριάδες ἦσαν εἴκοσι· τάς τε ὁδοὺς ἀπεφράγνυσαν, αἷς φεύξεσθαι τοὺς Ἑβραίους ὑπελάμβανον, μεταξὺ κρημνῶν αὐτοὺς ἀπροσβάτων καὶ τῆς θαλάττης ἀπολαμβάνοντες. τελευτᾷ γὰρ εἰς αὐτὴν ὄρος, ὑπὸ τραχύτητος [q] ὁδῶν ἄπορον, καὶ φυγῆς ἀπολαμβανόμενον. τοιγαροῦν ἐν τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θάλασσαν τοῦ ὄρους τοὺς Ἑβραίους ἀπέφραττον τῷ στρατοπέδῳ, κατὰ στόμα τοῦτο ἱδρυσάμενοι ὅπως τὴν εἰς τὸ πεδίον ἔξοδον ὦσιν αὐτοὺς ἀφῃρημένοι.

ζ'. δ'. Μήτ'

---

[a] *Al.* καὶ ταύτην τὴν τρ. mox illa καὶ πρ. ἀν. ἀ. μὴ π. κ. α. χρωμένοις desiderantur in *Big.* & *Cas.* [b] λεγομένην *Vat.* [c] Ἅπαν *Samb.* deest *Vat.* [d] Περὶ ἑξήκοντα μυριάδας *Samb.* & *Vat.* εἰς ἑξακοσίας χιλιάδας *Interpretes* LXXII. [e] Vide *Annot.* ad p. 73. ut & *Petavii* librum inscriptum *La pierre de touche Chronologique.* l. 3. c. 4. [f] Ita *Bas. G. Vat. Busb. Hen. Zonaras* & *Severus.* Cum *Vet. Interpr.* (qui denario minus perperam legerat) consentiunt *alii.* [g] *Al.* ἀπεκόμιζοντο [h] Τὴν Μωϋσέως *Samb.* & *Vat.* [i] Alii sic distinguunt, γεγονότων ἐπ' αὐτοὺς, ἐγν. [k] Ita *Big.* & *Vat.* & παρ' ἑκάστων *Samb.* & *Epiphan.* παρ' ἕκαστον δὲ *Bas.* & *G.* καὶ παρεκάστων malit *Bernardus.* [l] Sic *Bas. G.* & *Vat.* Παλαιστηνοὺς *Big.* & *Samb.* Παλαιστινοὺς habet *Herodotus,* ut & alibi *Bas.* & *G.* [m] Ita *Bas. G.* & *Vet. Interpr.* ὅπως οὖν ἐβ. *Big. Samb.* & *Cas.* ὅπως γοῦν ἐβ. *Vat.* [n] Egregium plane & antiquissimum inter gentes de Exodo Israelitarum & de Palæstina testimonium dat nobis *Herodotus,* l. VII. c. 89. [o] Ἀπάγουσαν *Samb. Vat.* & *Cas.* [p] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς deest *Editis.* ut & mox οἱ ante Αἰγύπτιοι. [q] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ὁδοῦ ἄπορον, καὶ φ. ἀπολαμβανόμενοι τ. ἐ. τῇ συμβολῇ τῇ πρὸς θαλ.

a Πάντας

δ´. Μήτ' οὖν ὑπομένειν πολιορκούμενοι πρὸς τὴν ἔνδειαν τῶν ἐπιτηδείων δυνάμενοι, μήτε φυγῆς εὐπορίαν ὁρῶντες, ὅπλων τε σπανίζοντες εἰ καὶ μάχεσθαι δόξειεν αὐτοῖς· ἐν ἐλπίδι τοῦ [a] πάντα ἀπολέσθαι καθεστήκεσαν, εἰ μὴ παραδώσουσιν ἑαυτοὺς [b] τοῖς Αἰγυπτίοις ἐθελουσίους. καὶ τὸν Μωϋσῆν ᾐτιῶντο, πάντων ἐπιλελησμένοι τῶν ἐκ Θεοῦ πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς σημείων γεγονότων· ὡς καὶ τὸν προφήτην παρορμῶντα, καὶ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς ἐπαγγελλόμενον, ὑπὸ ἀπιστίας λίθοις ἐθελῆσαι βαλεῖν, παραδιδόναι τε σφᾶς τοῖς Αἰγυπτίοις διεγνωκέναι. πένθος τε ἦν καὶ ὀδυρμὸς γυναικῶν καὶ παίδων πρὸ ὀφθαλμῶν ἐχόντων τὸν ὄλεθρον, ὄρεσι καὶ θαλάσσῃ περικεκλεισμένων καὶ πολεμίοις, καὶ φυγὴν οὐδαμόθεν ἐκ τούτων ἐπινοούντων.

ε´. Μωϋσῆς δὲ, καίπερ ἀγριαίνοντος πρὸς αὐτὸν τοῦ πλήθους, οὔτ' αὐτὸς ἀπέκαμνε τῇ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ, καὶ τῷ Θεῷ κατεφρόνει· τά τε ἄλλα πρὸς τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ὅσα προεῖπε παρεσχηκότος, καὶ μηδὲ τότ' αὐτοὺς ἐάσοντος ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [c] γενομένους, ἢ δουλεύειν ἢ ἀπολέσθαι. καὶ στὰς ἐν μέσοις, [d] “οὐδὲ ἀνθρώποις, εἶπε, καλῶς τὰ παρόντα πεπολιτευμένοις πρὸς ὑμᾶς δίκαιον ἦν ἀπιστεῖν, ὡς οὐχ ὁμοίοις ἐσομένοις πρὸς τὰ μέλλοντα· τῆς δὲ τοῦ Θεοῦ νῦν ἀπογινώσκειν ὑμᾶς προνοίας, μανίας ἔργον ἂν εἴη· παρ' οὗ πάνθ' ὑμῖν ἀπήντηκεν, ὅσα δι' ἐμοῦ πρὸς σωτηρίαν καὶ τὴν ἀπαλλαγὴν τῆς δουλείας οὐδὲ προσδοκῶσιν ὑπέσχετο. [e] μᾶλλον δ' ἐχρῆν ἐν ἀπόροις ὡς δοκεῖτε γεγενημένους βοηθὸν ἐλπίζειν τὸν Θεόν· οὗ καὶ [f] τὸ νῦν εἰς ταύτην ὑμᾶς περικεκλεῖσθαι τὴν δυσχωρίαν ἔργον, ἵν' ἐξ ἀμηχάνων [g] ὅτ' οὐκέθ' αὐτοὺς νομίζετε σωτηρίαν ἕξειν, οὔθ' οἱ πολέμιοι, [h] ἐκ τούτων ῥυσάμενος τήν τε ἰσχὺν ἐπιδείξηται τὴν ἑαυτοῦ, καὶ τὴν [i] περὶ ἡμᾶς πρόνοιαν. οὐ γὰρ ἐπὶ μικροῖς τὸ θεῖον τὴν ἑαυτοῦ συμμαχίαν [k] οἷς ἂν εὔνουν ᾖ δίδωσιν· ἀλλ' ἐφ' οἷς ἀνθρωπίνην ἐλπίδα μὴ βλέποι πρὸς τὸ κρεῖττον παροῦσαν. ὅθεν τοιούτῳ βοηθῷ πεπιστευκότες, ᾧ δύναμις καὶ τὰ μικρὰ ποιῆσαι μεγάλα, καὶ τῶν τηλικούτων ἀσθένειαν καταψηφίσασθαι, μὴ [l] καταπέπληχθε τὴν Αἰγυπτίων παρασκευήν. μηδ' ὅτι [m] θάλασσα καὶ κατόπιν ὑμῖν ὄρη φυγῆς ὁδὸν οὐ παρέχοντα, διὰ τοῦτ' ἀπογινώσκετε τῆς σωτηρίας· γένοιτο γὰρ ἂν καὶ ταῦθ' ὑμῖν πεδία τοῦ Θεοῦ θελήσαντος, καὶ γῆ τὸ πέλαγος.

ζ´.

ΚΕΦ. ιϛ´.

Ως ἡ θάλασσα, τοῖς Εβραίοις διωκομένοις ὑπὸ τῶν Αἰγυπτίων ἀνακοπεῖσα, φυγεῖν δι' αὐτῆς παρέσχεν.

ΤΟσαῦτα εἰπὼν ἦγεν αὐτοὺς [n] ἐπὶ τὴν θάλασσαν, τῶν Αἰγυπτίων ὁρώντων. [o] ἐν ὄψει τε γὰρ ἦσαν, καὶ,

Hinc ejulatus Hebræorum & tumultus, ſpes nulla. Ex. c. 14.

4. Itaque cum neque obſeſſorum more ſubſiſtere propter commeatus inopiam potuerint, neque fuga evadendi viam perſpexerint, neque arma habuerint, etſi quam maxime pugnare vellent; nihil iis præter *aſperiorem* pereundi ſpem ſupererat, ni ſeſe Ægyptiis voluntarios dederent. Moyſem etiam incuſarunt, ſignorum obliti quæ pro eorum libertate ediderat Deus; eoque proceſſerunt, ut Prophetam *ad bene ſperandum* hortantem, & ſalutem illis pollicentem, præ incredulitate lapidare voluerint, ſeque in Ægyptiorum poteſtatem tradere decreverint. Quin & luctus erat & lamentatio mulierum & liberorum, mortem ante oculos habentium; cum eſſent montibus & mari ſimul & hoſtibus circumquaque incluſi, nec de ulla ex hiſce effugiendi via cogitarent.

Salutis Divinæ impatientem populum vix compeſcit Moyſes. Ex. c. 14.

5. Moyſes autem, utut in eum efferata eſſet multitudo, neque ipſe quicquam de cura illorum remiſit, neque * ſuam contra Deum ſententiam tulit; qui & alia *omnia* quæ prædixerat pro eorum libertate præſtiterat, & tunc eos inimicis non permiſſurus erat, vel in ſervitutem retrahendos, vel morti tradendos. Cumque medius in concione conſtitiſſet, ait, “hominibus quidem, ſi in præſenti res veſtras bene geſſerint, haud æquum eſſet diffidere, veluti ad eaſdem in poſterum gerendas minus idoneis: nunc vero de Dei providentia vos deſperare, ſummæ eſſet dementiæ; qui omnia *ea* in vos contulit, quæ per me pro ſalute *veſtra* ac liberatione à ſervitute etiam nihil ſperantibus promiſit. Magis autem oportet vos, in anguſtiis ut putatis conſtitutos, Deum auxiliatorem exſpectare; qui vos in arctum hunc locum nunc concludi voluit, ut, cum neque voſmetipſi exiſtimaretis, neque inimici, ex his difficultatibus vos in tutum recipi poſſe, ex iis vos eripiendo cum ſui potentiam oſtenderet tum curam ejus in nos *ſingularem*. Deus enim iis, quos benevolentia proſequitur, parvis in rebus ſuum non accommodat auxilium: ſed tum demum, cum videat hominibus nullam ſupereſſe ſpem *cogitationemque* meliorum. Unde vos tali adjutore fretos, qui & parva in magna poteſt extollere, tantarumque copiarum vires imminuere & debilitare, ne terreat Ægyptiorum apparatus. neque propter fugam mari & montibus à tergo impeditam de ſalute deſperate: nam & iſti, Deo *ita* volente, vobis erunt in planiciem, & mare vertetur in terram.

CAP. XVI.

VII.

Quomodo mare, ſciſſum Hebræis Ægyptios fugientibus, viam ad fugam aperuit.

Oratio Moyſis ad Deum pietatis ac fidei plena.

HÆC cum dixiſſet, eos ad mare ducebat, ſpectantibus Ægyptiis. Nam in conſpectu erant, &, perſequendi

---

[a] Πάντως *Big.* & *Vat.* [b] T. A. ἐθελουσίως *Big.* τὸ κατ' Αἰγυπτίους ἐθελουσίως *Samb.* atque ita *Vat.* niſi quod τῷ habeat pro τό. [c] Γενομένοις *Vat.* [d] Οὐδὲ εἶπε *Vat.* [e] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis*, μᾶλλον δὲ χρὴν ἐν ἀπόροις γεγενημένους β. [f] Illud τὸ abeſt *Big.* & *Samb.* [g] Ita *Samb.* & *Vat.* ὅτ' οὐθ' αὐτοὺς *Big.* ὅτι οὔτ' αὐτοὶ *Baſ.* & *G.* ὅτ' οὐθ' αὐτοὶ malit *Bernardus.* [h] Ita *MSS.* in *Editis* ὁ ἐκ τούτων. [i] Περὶ ὑμᾶς *Big.* & *Samb.* [k] Sic in *MSS.* in *Editis* ὅσοις εὔνους ᾖ. [l] Ita *Big.* κατεπεπλῆχθαι *Baſ.* & *G.* [m] Ita *Samb.* & *Vat.* θάλασσα κατόπιν ὑμῖν καὶ ὄρη *Big.* θάλασσα καθόπιν ὑμῖν, ὄρη τε *Baſ.* & *G.* [n] Ἐπὶ θάλατταν *Vat.* [o] Ita *Samb. Vat. Caſ.* & *Vet. Interpr.* ἐν ὄψει τε γὰρ ὄντων, ἐ *Big.* ἐν ὄψει γὰρ ὄντων, καὶ *Baſ.* & *G.* * Ita placuit interpretari vocem κατεφρόνει, eo fere modo quo apud *Thucyd.* (p. 67. *Ed. Oxon.*) καταφρονήσει explicat *Scholiaſtes.*

labore fatigati, pugnam in craſtinum diem differre è re ſua eſſe exiſtimabant. Ut primum vero ad littus venerat Moyſes, arrepta virga, Deum, ut auxilio ſibi foret & adjumento, invocat, hiſce verbis: “Tu quidem, ô Domine, minime ignoras, quod fruſtra viribus aut cogitatione humana nitimur, ut mala præſentia vitemus atque effugiamus. Sed jam tuum eſt aliquid plane ſalutare exercitui expedire, qui tuæ obſequendo voluntati Ægyptum reliquit. Nos enim, alia omni de ſpe dejecti, & conſilio deſtituti, ad te ſolum confugimus, opem tuam implorantes: & *jam* ſuſpenſis animis exſpectamus quid tua nobis conſtituat providentia, ut ex Ægyptiorum ita furentium manibus eripiamur. Quicquid autem hoc ſit quam ocyſſime veniat, tuam nobis potentiam oſtendens: atque populo, ex rerum deſperatione in pejus labenti, animos reſtitue, & in ſalutis ſpem fiduciamque erige. Non in aliis ſumus difficultatibus, quam quas tua habes in poteſtate: nam tuum quidem eſt mare, tuus vero & mons qui nos circundat. Ita ut hic quidem, te jubente, aperiri poſſit; mare vero in terram converti. Poſſumus etiam per aërem ſublimes ferri & evadere, ſi eo modo nos ſervari velit tua potentia.”

Mare rubrum virga percuſſum ſinu patente refugit.

2. His Deum precatus mare virga percutit. Iſtud vero ictu retunditur; &, ſeipſum in ſe recipiens, nudam relinquit terram, qua fugam capeſſerent Hebræi. Moyſes autem Dei præſentiam perſpiciens, & mare illis de ſolo ſuo ceſſiſſe, primus vada ingreditur: juſſitque Hebræos ſequi, ſemita incedentes à Deo patefacta, tam de hoſtium eos inſectantium periculo ſibimet gratulantes, quam *Deo* gratias agentes, qui illis adeo inſperatam ex eo ad ſalutem aperuit viam.

Sicco pede trajiciunt Hebræi.

Rex Ægyptius, mox coeuntibus aquis ſimul atque cælo ruente, cum omni exercitu deletus eſt. Exodi c. 14. &c.

3. At cum illi, nihil cunctandum rati, valde properarent Dei præſentia ſe fretos exiſtimantes, primum inſanire viſi ſunt Ægyptiis, ut qui in manifeſtam ſeſe conjicerent perniciem. Poſtquam vero eos ſatis ſalvos longius aliquanto proceſſiſſe conſpexerant, nullo illis occurrente impedimento aut difficultate objecta, impetu facto perſequi eos cœperunt, quaſi & ipſis in tranquillum cederet mare: & præmiſſis equitibus *in vada* deſcendebant. Hebræi vero, dum illi arma induerent & aliquantiſper id agendo morarentur, in adverſum littus incolumes evaſerunt. Unde & Ægyptii ad eos perſequendos facti ſunt audaciores, ac ſi foret ut illi ſimiliter nihil mali paterentur. Quippe ignorarunt Ægyptii, quod viam tenuerint Hebræis ſolis conſtitutam, non aliis tritam; paratamque in periclitantium ſalutem, non iis qui in aliorum exitium properantes ea uti volunt. Itaque cum jam univerſus Ægyptiorum exercitus *in vada* intraſſet, rurſus ſe diffundit mare, &

τῷ πόνῳ τεταλαιπωρημένοι τῆς διώξεως, εἰς τὴν ὑστεραίαν τὴν μάχην [a] ὑπερβάλλεσθαι καλῶς ἔχειν ὑπελάμβανον. ἐπεὶ δὲ πρὸς τῷ αἰγιαλῷ Μωϋσῆς ἐγεγόνει, λαβὼν τὴν βακτηρίαν [b] τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ σύμμαχον καὶ βοηθὸν ἐκάλει [c] λέγων· “οὐδ’ αὐτὸς μὴ ἀγνοεῖς, [d] ὦ δέσποτα, ὅτι φυγεῖν ἡμῖν ἐκ τῶν παρόντων οὔτε κατὰ ῥώμην οὔτε κατ’ ἐπίνοιάν ἐστιν ἀνθρωπίνην. ἀλλ’ [e] ἤδη τι πάντως σωτήριον στρατῷ, [f] τῷ κατὰ τὴν σὴν βούλησιν ἀφέντι τὴν Αἴγυπτον, σόν ἐστιν ἐκπορίζειν. ἡμεῖς τε ἄλλην ἀπεγνωκότες ἐλπίδα καὶ μηχανὴν, εἰς τὴν ἀπὸ σοῦ [g] μόνου καταφεύγομεν· καὶ εἴ τι παρὰ τῆς σῆς προνοίας ἔλθοι ἐξαρπάσαι [h] τῆς Αἰγυπτίων ὀργῆς ἡμᾶς δυνάμενον ἀφορῶμεν. ἀφίκοιτο δὲ τοῦτο ταχέως, τὴν σὴν ἐμφανίζον ἡμῖν δύναμιν· καὶ τὸν λαὸν, ὑπὸ ἀνελπιστίας καταπεπτωκότα πρὸς τὸ χεῖρον, ἀνάστησον εἰς εὐθυμίαν, καὶ τὸ περὶ τῆς σωτηρίας θάρσος. [i] ἐν οὐκ ἀλλοτρίοις δ’ ἐσμὲν τοῖς ἀπόροις· ἀλλὰ σὴ μὲν ἡ θάλασσα, σὸν δὲ τὸ περικλεῖον ἡμᾶς ὄρος. ὡς ἀνοιγῆναι μὲν τοῦτο σοῦ κελεύσαντος, ἠπειρωθῆναι δὲ καὶ τὸ πέλαγος. εἶναι δὲ ἡμῖν ἀποδρᾶναι καὶ δι’ ἀέρος, δόξαν ἰσχύϊ τῇ σῇ τοῦτον ἡμᾶς σώζεσθαι τὸν τρόπον.”

β′. Τοσαῦτα ἐπιθειάσας τύπτει τῇ βακτηρίᾳ τὴν θάλασσαν. ἡ δὲ ὑπὸ τῆς πληγῆς ἀνεκόπτη· [k] καὶ, εἰς ἑαυτὴν ὑποχωρήσασα, γυμνὴν ἀφίησι τὴν γῆν ὁδὸν Ἑβραίοις εἶναι καὶ φυγήν. Μωϋσῆς δὲ ὁρῶν τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ, καὶ τὸ πέλαγος ἐκκεχωρηκὸς αὐτοῖς τῆς ἰδίας ἠπείρου, πρῶτος ἐνέβαινεν [l] αὐτῇ· καὶ τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευεν ἕπεσθαι διὰ θείας ὁδοῦ ποιουμένους τὴν πορείαν, καὶ τῷ κινδύνῳ τῶν παρόντων πολεμίων ἡδομένους, καὶ χάριν ἔχοντας διὰ τὴν παράλογον οὕτως ἐξ αὐτοῦ σωτηρίαν ἀναφανεῖσαν.

γ′. Τῶν δὲ οὐκ ὀκνούντων, ἀλλ’ ἱεμένων μετὰ σπουδῆς ὡς συμπαρόντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, μαίνεσθαι μὲν [m] αὐτοὺς Αἰγύπτιοι τὸ πρῶτον ἐδόκουν, ὡς ἐπὶ πρόδηλον ὄλεθρον ὁρμωμένους. ἐπεὶ δ’ ἑώρων ἀβλαβεῖς ἐπὶ τὸ πολὺ προκεκοφότας, καὶ μηδὲν αὐτοῖς ἐμπόδιον μηδὲ δυσχερὲς ἀπαντήσαν, διώκειν ὡρμήκεσαν αὐτοὺς, ὡς κἀκείνοις ἠρεμήσοντος τοῦ πελάγους· καὶ προτάξαντες τὴν ἵππον κατέβαινον. Ἑβραῖοι δὲ καθοπλιζομένους καὶ τὸν χρόνον εἰς [n] τοῦτο τρίβοντας ἔφθασαν [o] ἐπὶ τὴν ἀντιπέραν γῆν ἀπαθεῖς ἐκφυγόντες. ὅθεν καὶ θαρσαλεωτέροις [p] συνέβαινε πρὸς τὴν δίωξιν, ὡς οὐδὲν οὐδ’ αὐτῶν πεισομένων εἶναι. Αἰγύπτιοι δ’ ἐλάνθανον ἰδίαν ὁδὸν Ἑβραίοις γεγενημένην, ἀλλ’ οὐχὶ κοινὴν ἐμβαίνοντες· καὶ μέχρι σωτηρίας τῶν κεκινδυνευκότων πεποιημένην, ἀλλ’ οὐχὶ καὶ τοῖς ἐπ’ ἀπωλείᾳ τῇ τούτων ὡρμημένοις [q] χρήσασθαι θέλουσιν. ὡς οὖν ὁ τῶν Αἰγυπτίων στρατὸς ἅπας ἐντὸς ἦν, ἐπιχεῖται πάλιν ἡ θάλασσα,

---

[a] Ὑπερβαλέσθαι *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. [b] Articulum dedimus ex *MSS.* [c] Οὕτως poſt λέγων adjiciunt plerique *MSS.* [d] Illa ὦ δέσποτα deſiderantur in *Editis* & *Vat. Interpr.* [e] Εἰ δεῖ τι *Big.* & *Samb.* [f] Articulum negligit *Vat.* [g] Μόνου non agnoſcit *Vat.* [h] Τῆς τῶν Αἰγ. *Vat.* [i] Οὐκ ἐν ἀλλ. *Vat.* [k] Maris à Moyſe diſciſſi fama quædam ad Ichthyophagos uſque pervaſit, quam figmentis involutam refert *Diodor. Sic.* in *Bibl. Hiſt.* l. 3. p. 174. [l] Ἐν αὐτῇ *Vat.* [m] Εἰς αὐτοὺς *Samb.* forſan ἑαυτούς. [n] Ita *MSS.* ταυτὶ *Baſ.* & *G.* [o] Sic in nonnullis *MSS.* & *Zonara.* εἰς τὴν ἀντιπέραν *Baſ.* & *G.* ἐπὶ τὴν ἀντιπέρα *Big.* & *Vat.* Ad idem littus egreſſos eſſe, colligere licet ex *Num.* c. 33. v. 7 & 8. [p] Eodem modo in *MSS.* συνέβαλε *Baſ.* & *G.* vitio forſan Typothetarum. [q] Ita ex *MSS.* in *Editis* χρῆσθαι.

καὶ περικαταλαμβάνει ῥοώδης ὑπὸ πνευμάτων κατιοῦσα τοὺς Αἰγυπτίους. ὄμβροι τ' ἀπ' οὐρανοῦ κατέβαινον, καὶ βρονταὶ σκληραὶ [a] προσεξαπτομένης ἀστραπῆς· καὶ κεραυνοὶ δὲ κατηνέχθησαν. ὅλως δ' οὐδὲν ἦν τῶν ἐπ' ἀπωλείᾳ κατὰ μῆνιν Θεοῦ συμπιπτόντων ἀνθρώποις, ὃ μὴ τότε συνῆλθε· καὶ γὰρ νὺξ αὐτοὺς ζοφώδης καὶ σκοτεινὴ κατέλαβε. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπώλοντο πάντες, ὡς μηδ' ἄγγελον τῆς συμφορᾶς τοῖς ὑπολελειμμένοις ὑποστρέψαι.

δ'. Τοὺς δ' Ἑβραίους [b] οὐδὲ κατασχεῖν ἦν ἐπὶ τῇ χαρᾷ τῆς παραδόξου σωτηρίας καὶ τῇ τῶν πολεμίων ἀπωλείᾳ· βεβαίως νομίζοντας ἠλευθερῶσθαι, τῶν ἀναγκαζόντων δουλεύειν διεφθαρμένων, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἐναργῶς ἔχοντας βοηθοῦντα. καὶ οἱ μὲν αὐτοί τε τὸν κίνδυνον [c] οὕτως ἐκφυγόντες, καὶ προσέτι τοὺς ἐχθροὺς ἐπιδόντες κεκολασμένους, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν ἀνθρώπων, ἐν ὕμνοις ἦσαν καὶ [d] παιδιαῖς ὅλην τὴν νύκτα· καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν εἰς τὸν Θεὸν, ἐγκώμιόν τε καὶ τῆς εὐμενείας εὐχαριστίαν περιέχουσαν, ἐν [e] ἐξαμέτρῳ τόνῳ συντίθησιν.

ε'. Ἐγὼ μὲν οὖν ὡς εὗρον ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις, οὕτως ἕκαστον τούτων παρέδωκα. [f] θαυμάσει δὲ μηδεὶς τοῦ λόγου τὸ παράδοξον, εἰ ἀρχαίοις ἀνθρώποις καὶ πονηρίας ἀπείροις εὑρέθη σωτηρίας ὁδὸς καὶ διὰ θαλάσσης, [g] εἴτε κατὰ βούλησιν Θεοῦ, εἴτε κατ' αὐτόματον· ὁπότε [h] καὶ τοῖς περὶ τὸν Ἀλέξανδρον τὸν βασιλέα τῆς Μακεδονίας [i] χθὲς καὶ πρώην γεγονόσιν ὑπεχώρησε τὸ Παμφύλιον πέλαγος, καὶ ὁδὸν ἄλλην οὐκ ἔχουσι παρέσχε τὴν δι' αὐτοῦ, καταλῦσαι τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν [k] τοῦ Θεοῦ θελήσαντος. καὶ τοῦτο πάντες ὁμολογοῦσιν οἱ τὰς Ἀλεξάνδρου πράξεις συγγραψάμενοι. περὶ μὲν οὖν τούτων ὡς ἑκάστῳ δοκεῖ διαλαμβανέτω.

ς'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὰ ὅπλα τῶν Αἰγυπτίων, προσενεχθέντα τῷ στρατοπέδῳ τῶν Ἑβραίων ὑπὸ τοῦ ῥοῦ καὶ τῆς βίας τοῦ πνεύματος ἐπ' ἐκεῖνο [l] ἐκδιδούσης, ὁ Μωϋσῆς, καὶ τοῦτο εἰκάσας τῇ τοῦ Θεοῦ προνοίᾳ γεγονέναι, ὅπως μηδὲ ὅπλων ὦσιν ἄποροι, συναγαγὼν, καὶ τούτοις σκεπάσας τοὺς Ἑβραίους, ἦγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· θύσων ἐκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ τὰ σῶστρα τοῦ πλήθους ἀποδώσων, καθὼς αὐτῷ καὶ [m] προείρητο.

Τέλος τοῦ βιβλίου δευτέρου.

cum impetu à ventis propellentibus delatum Ægyptios fluctibus circundatos obruit. Imbres etiam de cœlo deſcenderunt, & aſpera tonitrua fulguribus ſimul intermicantibus: inſuper & fulmina *crebro* jaculabantur nubes. Ad ſummam concurſus erat omnium, quæ ab irato Deo hominibus ad perniciem immitti ſolent: nam & nox eos opprimebat caliginoſa & tenebricoſa. Ac iſti quidem univerſi adeo perierunt, ut nec nuncius cladis ad domi relictos reverteretur.

Gaudiis exſultant Hebræi, & hymno nobiliſſimo Dei laudes celebrat Moyſes.

4. Hebræi autem vix ſe præ gaudio continuerunt ex tam inſperata ſalute & hoſtium ſtrage; exiſtimantes ſemet in firmam ſtabilemque libertatem vindicari, nemine ſuperſtite qui illos in ſervitutem retraheret, præſertim cum Deum manifeſto adeo ſibimet in ſubſidium venientem habuerint. Et illi quidem ipſi, quod periculum ita effugerint, hoſteſque præterea maximo poſt hominum memoriam ſupplicio affectos viderint, in hymnis & hilaritate totam noctem exegerunt: & Moyſes canticum in Deum componit verſibus ſenariis, quod & laudes ejus complectitur, & gratiarum actiones ejus ergo benevolentiæ.

5. Et ego quidem prout ſacris in libris ſcriptum reperiebam, horum unumquodque memoriæ prodidi. Nemo vero narrationem ut incredibilem miretur, ſi antiqui homines & malitiæ expertes in maris ſciſſura viam ad ſalutem invenerint, ſive Dei voluntate ſive ſponte naturæ: quandoquidem heri & nudiuſtertius *iis, qui ſub ductu erant Alexandri Macedoniæ regis, ceſſit Pamphylium mare; & aliam viam non habentibus illac iter aperuit, cum Deus ejus opera ad Perſarum imperium evertendum uti decreviſſet. id quod & omnes teſtantur, qui Alexandri res geſtas ſcriptis mandarunt. At enim de his quiſque, ut libuerit, ſentiat.

Iſraëlitas à mari armatos ad montem Sinæum deducit Moyſes.

6. Poſtera vero die cum æſtus ventis adjuvantibus arma Ægyptiorum in littus ejeciſſet, ubi tum Hebræi caſtra poſuerant, Moyſes, hoc ipſum conjiciens Dei providentia factum eſſe, ne poſthac arma deſiderarent, ea colligens, iiſdemque tegens munienſque Hebræos, duxit eos ad montem Sinæum, Deo illic ſacrificaturus, & munera pro ſalute populi oblaturus, prout ipſi antea imperaverat Deus.

Finis Libri ſecundi.

---

[a] Sic in plerisque *MSS.* πρὸς ἐξαπτομένης *Samb.* & *Caſ.* προσεξαπτομένης *Baſ.* & *G.* [b] Οὐ κατασχεῖν ἦν *Vat.* [c] Οὕτως ἐκφυγόντες, ὡς οὐκ ἄλλοι τινὲς μνημονεύονται τῶν πρόσθεν. ἀνὰ νύκτα καὶ Μωϋσῆς ᾠδὴν &c. *Vat.* [d] Ita ex *MSS.* παιδείαις *Baſ.* & *G.* [e] Accedit potius (ut dicit *Scaliger* in Animadverſ. ad *Euſebium*, p. 7.) ad Tetrametrum Iambicum, quam ad Hexametrum Heroïcum. Vide *J. Croſum* in N. T. p. 95. *Lambecii* Prodromum ad Hiſt. Lit. p. 163. & *Leydeckerum* de Rep. Hebr. p 207. [f] Θαυμάσῃ δὲ *Samb.* [g] Hac de re videſis *Allatii* notas ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 301, 309. [h] Ita in *MSS.* in *Editis* καὶ περὶ τ. Commentus eſt *Homerus* (ut verbis utar Cl. *Huetii* in *Quæſt. Alnet.* l. 2. c. 5.) Neptuno, ſuper fluctus currum agenti, mare aquas diduxiſſe. ubi (*ſc.* ad *Iliad.* γ'.) notat *Euſtathius*, ſcriptum reliquiſſe *Calliſthenem*, mare Pamphylium Alexandro non viam ſolum pateſeciſſe, ſed tanquam regem eſſe veneratum aquis aſſurgentibus & intumeſcentibus. quo exemplo uſus eſt *Joſephus* ad conciliandam apud Gentiles prodigioſæ maris ſciſſuræ fidem. [i] Ἐχθὲς *Samb.* & *Vat.* [k] Ita viſum eſt etiam *Appiano* de *Bell. Civ.* l. 2. *Arriano* de *Exped. Alex.* l. 2. ſed error revincitur ex *Strabone*, l. 14. p. 666. (qui ſcribit Alexandrum maris æſtu obſervato exercitum tranſmiſiſſe &c.) & ex *Artemone* in prima *Senecæ* ſuaſoria, & *Plutarcho* in *Vita Alex.* p. 674. [l] Εἰσδιδούσης *Caſ.* & *Vat.* [m] Ita in *MSS.* in *Editis* προείρητῳ. * Al. *Alexandro Macedonum regi ceſſit* &c.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΤΡΙΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO TERTIO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.*
2. *Quomodo Amalecitæ populique finitimi bellum inferentes Hebræis, ab iis devicti ſunt, & Iſraëlitæ magnam exercitus ſui partem amiſerunt.*
3. *Quod Jethronem ſocerum ſuum Moyſes, ad ſe venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.*
4. *Quomodo perſuaſit ei ut populum antea incompoſitum divideret, præfectoſque deſignaret qui millenis & centenis præeſſent: & ut ex ſoceri conſilio ſingula hæc conſtituit Moyſes.*
5. *Quomodo Moyſes in montem Sinæum conſcendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.*
6. *De tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.*
7. *Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum & Pontificis: de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum & ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, & ut dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliæ.*
8. *Quomodo Moyſes caſtris motis populum duxit ad Chananæorum confinia: & quoſdam dimiſit ad explorandam regionem & urbium magnitudinem.*
9. *Qui miſſi fuerant, poſt* XL. *dies reverſi, ſuorum deprimunt vires & Chananæorum potentiam extollunt: quo fit ut multitudo, timore perculſa & in deſperationem acta, ad Moyſem lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum ad ſerviendum.*
10. *Utique Moyſes, hanc rem indigne ferens, prædixit, Deum velle per quadraginta annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque occupaturos Chananæam.*

α'.[a] ΩΣ Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

β'. Ὡς πολεμήσαντες Ἑβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ, ἡττήθησαν· καὶ [b] Ἰσραηλῖται τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον [c] πληθύν.

γ'. Ὅτι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

δ'. Ὡς ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα τὸ πρῶτον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ε'. Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

ς'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Τίνες τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιν αἱ στολαὶ, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· καὶ περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

η'. Ὡς ἐκεῖθεν ἄρας Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τοὺς ὅρους τῶν Χαναναίων, καὶ τοὺς κατασκεψομένους αὐτῶν τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν.

θ'. Ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν· τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς [d] καταλεύσῃ τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἀποστρέψαι δουλεύειν διεγνωκότες.

ι'. Καὶ ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς διαγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη [e] τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὠργίσθαι· καὶ μήτ' εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν [f] τὴν Χαναναίαν.

---

[a] Capitum periochas deſumpſi ex *Codd. Samb.* & *Big.* placuit tamen vulgatas hic ſubjicere. Κεφ. α'. Πῶς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἐξ Αἰγύπτου πρὸς τὸ Σιναῖον ὄρος ἐξήγαγεν. Κεφ. β'. Περὶ τῆς τῶν Ἀμαληκιτῶν καὶ συμμάχων ἥττης, καὶ ὅσην ἐκ τῶν πολεμίων λείαν Ἰσραηλῖται ἐκτήσαντο. Κεφ. γ'. Ποίας συμβουλὰς Ῥαγουῆλος ὁ γαμβρὸς Μωϋσῇ ἔδωκεν. Κεφ. δ'. Πῶς Μωϋσῆς ἀναβὰς εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ Θεοῦ τὰς τῶν δέκα λόγων πλάκας, τῷ λαῷ αὐτὰς παρέδωκεν. Κεφ. ε'. Περὶ τῆς σκηνῆς ἣν Μωϋσῆς ἐποίησεν ἐν τῇ ἐρήμῳ, ἣ μεταφερομένη ναοῦ οὐδὲν διέφερεν. Κεφ. ς'. Περὶ τῆς κιβωτοῦ, ἐν ᾗ Μωϋσῆς τὰς νομικὰς πλάκας ἐνεπέθηκεν. Κεφ. ζ'. Περὶ τραπέζης καὶ λυχνίας χρυσῆς καὶ βωμῶν τῶν ἐν τῇ σκηνῇ. Κεφ. η'. Περὶ τοῦ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ ἀρχιερέως στολισμοῦ. Κεφ. θ'. Περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ ἅ τινα περὶ ἑορτῶν καὶ ἱερουργιῶν νενόμισται. Κεφ. ι'. Νόμοι περὶ θυσιῶν καὶ περὶ καθαρμῶν. Κεφ. ια'. Νόμοι καὶ ἤθη περὶ τὰ πολεμικά. Κεφ. ιβ'. Στάσις κατὰ Μωϋσέως δι' ἀπορίαν, καὶ τῶν στασιασάντων κόλασις. Κεφ. ιγ'. Περὶ κατασκόπων οἳ ἐξιστορήσαντες τὴν Χαναναίων γῆν, καὶ ἐπανελθόντες τοὺς Ἰσραηλίτας ἐξεφόβησαν.
[b] Vocem Ἰσραηλῖται addidi ex *Epiphanio.* [c] Deeſt *Big.* [d] Perperam καταλύσῃ in *Big.* *Epiphanius* vertit, *paulatim Moyſem deſereret.* [e] Sequentia (quibus nulla appoſita erant commata in *MSS.*) ita diſtinguenda eſſe cenſeo, niſi quis malit ὁρίσθαι pro ὠργίσθαι. [f] Vel cum *Big.* τὴν Χαναναίαν.

ΦΛ.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

[a]ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον [b] ἐτῶν β΄.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQUITATUM JUDAICARUM

LIBER TERTIUS.

Liber iſte continet biennii hiſtoriam.

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Μωϋσῆς τὸν λαὸν ἀπὸ Αἰγύπτου ἀναλαβὼν, ἤγαγεν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος πολλὰ ταλαιπωρήσαντα ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ.

ΠΑΡΑΔΟΞΟΥ δὲ τοῖς Ἑβραίοις τῆς σωτηρίας οὕτω γενομένης, δεινῶς ἐλύπει πάλιν αὐτοὺς, ἀγομένους ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, ἡ χώρα τελέως οὖσα ἔρημος, καὶ τῶν τε πρὸς τροφὴν αὐτοῖς ἄπορος, σπανίζουσα δὲ καὶ ὕδατος εἰς τὸ ἔσχατον, καὶ μὴ μόνον ἀνθρώποις τι παρασχεῖν ἐνδεὴς, ἀλλὰ μηδ' ἄλλό τι τῶν ζώων ἱκανὴ βόσκειν· ψαφαρὰ γάρ ἐστι, [c] καὶ νοτερὸν ἐξ αὐτῆς οὐδὲν ὅ, τι καὶ φῦσαι καρπὸν δύναιτο. τοιαύτην δὲ οὖσαν τὴν χώραν ἐξ ἀνάγκης ὥδευον, ἑτέραν ἀπελθεῖν οὐκ ἔχοντες. ἐπεφέροντο δ' ἐκ τῆς προωδοιπορημένης ὕδωρ, τοῦ στρατηγοῦ κεκελευκότος· καὶ τούτου δαπανηθέντος, ἐκ φρεάτων ἐποιοῦντο τὰς ὑδρείας ἐπιπόνως διὰ σκληρότητα [d] τῆς γῆς. καὶ τὸ εὑρισκόμενον δὲ πικρὸν ἀλλ' οὐ πότιμον ἦν, καὶ τοῦτο δὲ σπάνιον. ἀφικνοῦνται δὲ τοῦτον ὁδεύοντες τὸν τρόπον [e] περὶ δείλην ὀψίαν [f] εἰς Μὰρ τόπον, οὕτως διὰ τὴν τοῦ ὕδατος κακίαν ὀνομάσαντες. Μὰρ γὰρ ἡ πικρία λέγεται. καὶ αὐτόθι τεταλαιπωρημένοι τῷ τε συνεχεῖ τῆς ὁδοιπορίας καὶ τῇ τῆς τροφῆς ἀπορίᾳ, [g] καὶ γὰρ καὶ τότ' αὐτοὺς τελέως [h] ἐπιλελοίπει, καταίρονται. [i] φρέαρ γὰρ ἦν, διὸ καὶ μᾶλλον ἔμειναν· οὐδ' αὐτὸ μὲν ἐξαρκεῖν δυνάμενον τοσούτῳ στρατῷ, βραχεῖαν μέντοι παρέχον αὐτοῖς εὐθυμίαν ἐν ἐκείνοις εὑρεθὲν

CAP. I.

Quomodo Moyſes populum ex Ægypto recipiens, deduxit ad montem Sinæum, graviter afflictum & attritum ex itinere.

Jam ſiticuloſam Arabiam patiuntur Hebræi.

CUM autem hoc modo inſperata Hebræis ſalus contigiſſet, rurſus eos, dum in montem Sinæum ducerentur, graviter afflixit regio valde deſerta, tam neceſſariis ad victum deſtituta, quam extrema aquarum inopia laborans, ut nec quidquam in hominum uſum ſuppeditaret, nedum aliquid pecudum alimento idoneum. nam tota ſqualida eſt, & ne minimum humoris habens qui fructum in apricum educeret. At vero hujuſmodi regionem peragrare, cum aliam non potuiſſent, neceſſe erat. Aquam autem, ducis juſſu, ſecum deferebant ex locis, quæ jam pertranſierant: ea vero abſumpta aquationis cauſa puteos deprimebant, magno labore propter duritiem terræ. ac, cum inveniretur aqua, amara erat & nequaquam potabilis, nec in copia ſatis magna. In hunc modum iter facientes prima veſpera ad Mar locum pervenerunt, quem ob aquas vitioſas ita appellarunt. amaritudo enim *lingua Hebraïca* Mar dicitur. Ibique, continuis itineribus pariter ac ciborum inopia miſere vexati, (tunc enim illos omnino defecerat commeatus) *ad tempus* permanſerunt. Nam puteus *illic* erat, quamobrem eo magis *ibidem* morabantur, qui quidem ſufficere tanto exercitui non poterat, nonnihil tamen eos conſolabatur, in iis utpote

---

[a] *Al.* λόγῳ τρίτος. [b] Ita *Bubb. Big. aliique.* ἐτῶν μ΄. *Samb.* proclivi errore. ἐτῶν νθ΄. aut νε΄. *Baſ.* & *Hen.* immodice. [c] Καὶ νότερον (prout in ora *Cod. Samb.*) legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [d] Articulum omittit *Vat.* [e] Veſperam intelligit diei tertii quam à mari Rubro evaſerant. [f] *Εἰς Μὰρ τὸν τόπον Samb. & Vat.* Idem locus S. Literis *Marah*, Syris Arabibuſque *Mariri* nuncupatur, atque etiam *Morath* Syris, necnon *Amari fontes* Plinio. *Bern.* [g] Ita *Big.* καὶ γὰρ τότ' *alii.* [h] *Al.* Ἐπελελοίπει. [i] *Epiphanius* vertit *erat enim illic puteus valde dirus, qui nec ſufficere &c.* ac ſi legiſſet φρέαρ γὰρ ἦν δεινὸν μέγα, οὐδ' αὐτὸ μέν.

locis inventus. Quin & ab exploratoribus acceperant, nihil in progressu reperturos: illac enim aqua amarulenta erat & nulli potabilis; non hominibus ſolum, ſed & ne jumentis quidem ferenda.

Mar, ſive amarum puteorum, injecta aſſula edulcat Moyſes à Deo doctus. Ex. c. 15, 23. Num. c. 33, 1. Eccleſ. c. 38, 5.

2. Moyſes autem cum vidiſſet populum animo deſpondere, nec quicquam ei ſupereſſet quod diceret (non enim ſimplex & virilis erat exercitus, qui neceſſitatis violentiæ opponeret fortitudinem; ſed generoſos animi impetus retuderat puerorum & mulierum turba, imbecillior quam ut ratione perſuaderi poſſet) in ſummas adductus eſt anguſtias, omnium calamitatem perinde habens ac ſi ſua eſſet. Etenim ad alium quenquam ſe non conferebant, ſed ad ipſum, orantes atque obſecrantes, mulieres quidem pro infantibus, viri autem pro mulieribus, ne ſe deſpiceret, ſed aliquam ſibi viam ad ſalutem aperiret. Itaque ad Deum precandum ſe convertit, ut aquæ vitio præſenti mederi, eamque potabilem reddere dignaretur. Deoque illi hanc gratiam annuente, baculi ſummitatem, ad pedes *forte* jacentem, arripiens, mediam in longitudinem diffindit. Deinde in puteum mittens, perſuaſit Hebræis, Deum preces ipſius exaudiviſſe, atque promiſiſſe ſe talem illis, qualem deſiderant, aquam eſſe ſuppeditaturum, modo ad juſſa ejus exſequenda non ſegni ſed alacri animo ſeſe accingerent. Illis autem interrogantibus, quid factu opus eſſet ut aqua in melius mutaretur, jubet circumſtantium robuſtiſſimum quemque *aquam* exhaurire, dicens, majore ejus parte exinanita reliquam potabilem fore. Atque illi quidem laborem ſuſceperunt: aqua vero, continuis ictibus exercitata & expurgata, mox potabilis evaſit.

Apud Elim ſtationem populus conſedit ſub die triceſimo ſui erroris. Ex. c. 15. 27. Num. c. 33. 9. Et Severus l. 1. c. 27.

3. Inde autem caſtris motis ad Elim pervenerunt, è longinquo quidem aſpectu pulchram, (nam & palmis erat conſita) aditu vero iniqua deprehenſa eſt. Palmæ enim illæ, non plures quam ſeptuaginta, auctuque erant difficiles & humiles admodum ob aquæ penuriam, quod omnis iſte locus ſiccus eſſet & arenoſus: neque ex fontibus, qui duodecim numero, humidi aliquid ſperabant & aquationi idoneum. Sed cum in iis nulla eſſet ſcaturigo & aquæ emerſio, rari erant humoris effluxus: & quamvis in arenam defoderent, nihil *fere* eis occurrebat. Et ſi quid modicum in manus diſtillaret, adeo turbidum erat, ut *potui* inutile invenerint. Quin & arbores

τοῖς χωρίοις. καὶ γὰρ ἤκουον παρὰ τῶν [a] ἐξερευνώντων μηδὲν ἔμπροσθεν βαδίζουσιν εἶναι· πικρὸν δὲ ἐκεῖνο τὸ ὕδωρ καὶ ἄποτον [b] ἦν, οὐκ ἀνθρώποις μόνον ἀλλὰ καὶ τοῖς ὑποζυγίοις ἀφόρητον.

β'. Ὁρῶν δ' ὁ Μωϋσῆς ἀθύμως διακειμένους, καὶ τοῦ πράγματος τὸ ἀναντίλεκτον· [c] οὐ γὰρ καθαρὸς ἦν στρατὸς, ὥστε τῷ βιαζομένῳ τῆς ἀνάγκης ἀντιτάξαι τὸ ἀνδρεῖον, [d] ἀλλὰ διέφθειρε τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον παίδων τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς ἐκ λόγων διδασκαλίας· ἐν χαλεπωτέροις ἦν, τὴν συμφορὰν τὴν [e] τῶν ἁπάντων ἰδίαν αὑτοῦ ποιούμενος. καὶ γὰρ οὐδ' ἐπ' ἄλλον τινὰ συνέτρεχον ἀλλ' ἐπ' αὐτὸν, ἀντιβολοῦντες, γύναια μὲν ὑπὲρ νηπίων, οἱ δ' ἄνδρες ὑπὲρ ἐκείνων, μὴ περιορᾷν, ἀλλ' ἐκπορίζειν αὐτοῖς ἀφορμήν τινα σωτηρίας. ἱκετεύειν οὖν τρέπεται τὸν Θεὸν, μεταβαλεῖν τὸ ὕδωρ ἐκ τῆς παρούσης κακίας καὶ πότιμον αὐτοῖς παρασχεῖν. καὶ κατανεύσαντος τοῦ Θεοῦ τὴν χάριν, λαβὼν [f] ἀποτομάδος τὸ ἄκρον ἐν ποσὶν ἐρριμμένης, διαιρεῖ [g] μέσην, καὶ κατὰ μῆκος τὴν τομὴν ποιησάμενος· ἔπειτα μεθεὶς εἰς τὸ φρέαρ, ἔπειθε τοὺς Ἑβραίους τὸν Θεὸν ἐπήκοον [h] αὐτοῦ τῶν εὐχῶν γεγονέναι, καὶ ὑπεσχῆσθαι τὸ ὕδωρ αὐτοῖς παρέξειν οἷον [i] ἐπιθυμοῦσιν, ἂν πρὸς τὰ ὑπ' αὐτοῦ κελευόμενα μὴ ὀκνηρῶς ἀλλὰ προθύμως ὑπουργῶσιν. ἐρομένων δ' αὐτῶν, τί καὶ ποιούντων ἂν [k] μεταβάλοι τὸ ὕδωρ εἰς κρεῖττον· κελεύει τοὺς ἐν ἀκμῇ περιστάντας ἐξαντλεῖν, λέγων τὸ ὑπολειπόμενον ἔσεσθαι πότιμον αὐτοῖς προεκκενωθέντος τοῦ πλείονος. καὶ οἱ μὲν [l] ἐπόνουν· τὸ δὲ ὑπὸ τῶν συνεχῶν πληγῶν [m] γεγυμνασμένον καὶ κεκαθαρμένον ἤδη πότιμον ἦν.

γ'. Ἄραντες δ' ἐκεῖθεν εἰς [n] Ἠλιν ἀφικνοῦνται, πόρρωθεν μὲν ἀγαθὴν ὁραθῆναι· καὶ γὰρ φοινικόφυτος ἦν· [o] πλησιάζουσα δὲ ἀπηλέγχετο πονηρά. καὶ γὰρ οἱ φοίνικες ὄντες οὐ πλείους ἑβδομήκοντα, δυσαυξεῖς τε ἦσαν καὶ χαμαίζηλοι δι' ὕδατος ἀπορίαν, ψαφαροῦ τοῦ παντὸς ὄντος χωρίου· οὔτε γὰρ ἐκ τῶν πηγῶν, δώδεκα οὐσῶν τὸν ἀριθμὸν, νοτερόν τι καὶ πρὸς [p] ἄρδευσιν αὐτοῖς δι' ἐλπίδα χρήσιμον. ἀλλὰ μὴ δυναμένων ἐκβλύσαι μηδ' ἀνασχεῖν, [q] ἰκμάδες ἦσαν ὀλίγαι καὶ διαμωμένοις τὴν ψάμμον οὐδὲν ἀπήντα. [r] κἂν τι δὲ στάζον ἔλαβον εἰς χεῖρας, ἄχρηστον [s] εὕρισκον ὑπὸ τοῦ θολερὸν εἶναι. καρπόν τε φέρειν ἦν

ἀσθενῆ

---

[a] Ita *Big. Samb. Vet. Interpr.* ἐξαρνούντων *Baſ.* ἐξαινούντων *Gen.* [b] *Al.* εἶναι. [c] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* οὐ γὰρ ἰσχυρὸς ἦν στρατὸς *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [d] Sic (niſi quod παίδων pro παῖδες repoſuimus ex *Vet. Interpr.*) *Big.* & *Samb.* paululum variante *Vat.* qui habet ἀλλὰ διέφθειρε τὸ γενναῖον π. τ. κ. γ. ὄχλος ἀσθενέστερος τῆς κατ' ἐκείνους [*al.* ἐπ' ἐκείνους] διδασκαλίας. in *Editis* ἀλλὰ διεφθείρετο τότε γενναῖον παῖδές τε καὶ γυναικῶν ὄχλος ἀσθενέστερος, τῆς ἐκείνων διδασκαλίας ἐν χαλεπωτέροις ἦν, τὴν σ. *Epiphanius* legiſſe videtur, ἀλλ' ὡς διεφθείρετο τὸ κατ' ἐκείνους γενναῖον, παίδων τε καὶ γυναικῶν ἀσθενέστερος &c. nam vertit, *neque enim inimicus erat hoſtis, quatenus vim inferenti neceſſitate potuiſſet & fortitudine reſiſtere. Sed dum iſto modo eorum deficeret virtus, nihilque prodeſſet doctrina verborum, calamitatem omnem ſuam Moyſes propriam faciebat.* [e] Τῶν adjecimus ex *Big.* & *Samb.* [f] Ita *Samb.* τομάδος *Vat.* in *aliis* ἀπὸ τομάδος vitioſa dialyſi. ἀποτομὰς eſt ῥίζα, *Heſychio* explicante. quidam in margine *Cod. Samb.* interpretatur ξύλον ἐκκεκομμένον. *aliis* ἀκόντιον dicitur, i. e. *a quarterſtaffe* inter arma Britannica. [g] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μέσην in *Editis.* [h] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπὸ τῆς εὐχῆς *Baſ.* & *G.* ἀπὸ τῶν εὐχῶν edidit *Bernardus.* [i] Sic plane & mox ὑπουργῶσιν in *Big. Samb.* & *Vat.* ἂν non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* unde eſt quod habeant ὑπουργοῦσιν. [k] Ita in nonnullis *MSS.* & *Vet. Interpr.* in aliis μεταβάλλοιτο vel μεταβάλοιτο, & dein ἐπὶ κρεῖττον vel ἐπὶ τὸ κρεῖττον. in *Editis* μεταβάλλοι τὸ ὕδωρ, κτλ. [l] Ἐπῄνουν legebat *Vet. Interpr.* nam reddit, *& illi quidem laudaverunt dictum.* [m] *Joſephum* (vel in *Exterorum gratiam*, vel quod *Fabulis Phariſaïcis* nimium crediderit) rei miraculum elevare adnotarunt *Veterum* nonnulli, ut *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Zonaras* in *Annalibus*, p. 22. [n] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* aſpirate *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ἠλιοῦ in *Editis.* Αἰλεὶμ LXX. *Interpr.* quos ſequutus eſt inter alios *Philo* & *Euſebius.* Scriptoribus exoticis (ut dicit *Bernardus*) Ἔλανον & *Elana* dicitur. [o] Πλησιάζουσι δ' ἀπηλ. *Vat.* [p] Ita in quinque *MSS.* πρὸς ἀρδεύειν *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [q] Ἰκμάδες γὰρ ἦσαν *Samb.* [r] Ita *Baſ.* & *G.* κἂν εἴ τι δὲ *Big. Samb.* & *Vat.* pleonaſmo Atticorum. [s] *Al.* εὑρίσκοντο.

a Vocem

ἀσθενῆ τοὺς καρποὺς, διὰ σπάνιν τῆς ἐξ ὕδατος εἰς τοῦτο ἀφορμῆς καὶ προσκλήσεως. εἶχον οὖν ἐν αἰτίᾳ τὸν στρατηγὸν καὶ κατεβόων αὐτοῦ, τὴν ταλαιπωρίαν καὶ τὴν πεῖραν τῶν κακῶν δι' αὐτὸν πάσχειν λέγοντες. τριακοστὴν γὰρ [a] ἐκείνην ὁδεύοντες ἡμέραν, ὅσα μὲν ἐπεφέροντο πάντ' ἤσαν ἀναλωκότες, μηδενὶ δὲ περιτυγχάνοντες, δυσέλπιδες ἦσαν περὶ τῶν ὅλων. πρὸς δὲ τῷ παρόντι κακῷ τὴν διάνοιαν ὄντες, καὶ ἐν μνήμῃ εἶναι τῶν ὑπηργμένων αὐτοῖς ἔκ τε τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως ἀρετῆς καὶ συνέσεως κωλυόμενοι, δι' ὀργῆς τὸν στρατηγὸν εἶχον· καὶ [b] βάλλειν αὐτὸν ὡρμήκεσαν, ὡς αἰτιώτατον τῆς ἐν ποσὶν συμφορᾶς.

δ'. Ὁ δ', οὕτως ἀνηρεθισμένου τοῦ πλήθους καὶ πικρῶς ἐπ' αὐτὸν κεκινημένου, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν καὶ τῷ συνειδότι τῆς περὶ τοὺς ὁμοφύλους προνοίας, πάρεισιν εἰς μέσους καὶ καταβοώντων καὶ τὰς χεῖρας ἐπὶ τοῖς λίθοις ἐχόντων. ὀφθῆναί τε κεχαρισμένος ὢν καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν πιθανώτατος, [c] καταπαύειν ἤρξατο τῆς ὀργῆς, μὴ τῶν παρόντων αὐτοὺς δυσκόλων μεμνημένους λήθην ἔχειν τῶν ἔμπροσθεν εὐεργεσιῶν παρακαλῶν· μηδ', ὅτι νῦν πονοῦσι, τῆς διανοίας [d] ἐκβάλλειν τὰς τοῦ Θεοῦ χάριτας καὶ δωρεὰς, ὧν μεγάλων καὶ ἐκ παραδόξου ἔτυχον γενομένων· προσδοκᾶν δὲ καὶ τῆς παρούσης ἀπαλλαγῆναι ἀμηχανίας ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ κηδεμονίας, ὃν εἰκὸς [e] δοκιμάζοντα τὴν ἀρετὴν αὐτῶν, πῶς τε καρτερίας ἔχουσι καὶ μνήμης τῶν προϋπηργμένων, εἰ μὴ πρὸς ἐκεῖνα [f] γίγνοιντο διὰ τὰ ἐν ποσὶν κακὰ, γυμνάζειν αὐτοὺς τοῖς [g] ἄρτι χαλεποῖς· ἐλέγχεσθαι δὲ αὐτοὺς οὐκ ἀγαθοὺς, οὔτε περὶ τὴν ὑπομονὴν οὔτε περὶ τὴν μνήμην τῶν εὖ γεγονότων, οὕτως μὲν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου γνώμης, καθ' ἣν ἐκλελοίπασι τὴν Αἴγυπτον, καταφρονοῦντας, οὕτως δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν ὑπηρέτην αὐτοῦ διατεθέντας, καὶ ταῦτα μηδὲν αὐτοὺς διαψευσάμενον, περὶ ὧν εἴποι τε καὶ πράττειν κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ κελεύσειε. [h] καταριθμεῖται οὖν πάντα· πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι, κατέχειν αὐτοὺς παρὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην βιαζόμενοι· καὶ τίνα τρόπον ὁ αὐτὸς ποταμὸς ἐκείνοις μὲν αἷμα ἦν καὶ ἄποτος, αὐτοῖς δὲ πότιμος καὶ γλυκύς. πῶς τε διὰ τῆς θαλάσσης, ἀναφυγούσης [i] αὐτοὺς πορρωτάτω, [k] καινὴν ὁδὸν ἀπελθόντες, αὐτῇ ταύτῃ σωθείησαν μὲν αὐτοὶ, τοὺς δὲ ἐχθροὺς ἐπίδοιεν ἀπολωλότας· ὅτι τε σπανίζοντας ὅπλων εἰς εὐπορίαν ὁ Θεὸς καὶ τούτων καταστήσειεν· τά τε ἄλλα ὅσα πρὸς αὐτὸ τῷ διαφθαρήσεσθαι [l] δόξαντας γεγονέναι καὶ σώσειεν ὁ Θεὸς ἐκ παραλόγου· καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ [m] ἀπογινώσκειν μηδὲ νῦν αὐτοῦ τὴν πρόνοιαν, ἀλλ' ἀοργήτως περιμένειν, λογιζομένους μὴ τὴν ἐπικουρίαν μηδὲ βρα-

debiliores erant quam ut fructus ederent, propter inopiam aquæ, qua eliciuntur & refocillantur. Ductorem itaque reprehendebant, illumque *furioſe* exclamabant, dicentes ipſum in cauſa fuiſſe quod tantum miſeriæ ſubirent, & tot mala experirentur. nam, cum ille dies triceſimus eſſet, ex quo iter ingreſſi ſunt, commeatum omnem ſecum deportatum abſumpſerant: nihilque *ad famem levandam* reperientes, paululum aberant ab omnium rerum deſperatione. Defixi autem in mali præſentis cogitatione, nec in memoriam revocantes quanta illis effecta reddiderit Deus atque Moyſis virtus & ſapientia, *vehementer* duci ſuccenſebant, & in eo erant ut illum lapidarent, tanquam calamitatis, qua premebantur, auctorem.

Hinc prope ſeditio redintegratur gentis malæ & ſemper querulæ. Ex. c. 16.

4. Ille vero, multitudine irritata & acriter in ipſum concitata, Dei auxilio fretus, ſibique conſcius, quod ſumma fide contribulium ſaluti proſpexerit, prodit in medium dum vociferarent & ſaxa manibus arriperent. Cumque eſſet aſpectu gratiſſimus & populari facundia quam maxime polleret, ad iras *eorum* leniendas aggreditur, obſecrans ne, in præſens incommodum nimio plus intenti, priorum beneficiorum oblivionem caperent: nec, quia nunc *inedia* laborent, ex animo ejicerent Dei gratiam & munera, quibus *ſane* permagnis & præter opinionem cumulati fuerant: ſed ſperarent *potius* etiam de præſenti anxietate ſe Dei providentia liberandos, quem veriſimile eſt (ad probandam eorum virtutem, & quantum tolerantiæ haberent, utque memoria prius edita tenerent miracula, & annon ad illa reſpicerent in anguſtias nunc adducti) rebus hiſce adverſis illos exercere: eos vero redargui, quod in malis perferendis non recte ſe geſſerint, nec promeritorum bene meminerint, cum Deum ejuſque voluntatem, quam ſequuti Ægyptum reliquerant, adeo contemnant; ipſumque ejus miniſtrum tam iniquis odiis perſequantur, quem, nec in iis quæ dixerit, aut ex Dei juſſu fieri præceperit, quicquam mentitum eſſe compererant. Deinde ſingula enumerat: ut magna clade affecti fuerint Ægyptii, quod eos contra Dei mandatum detinere contenderint: & quo modo idem flumen illis quidem cruentum & ad potum inutile, ipſis vero dulce fuerit ac potabile: atque ut per mare, longiſſime ab ipſis refugiens, novam euntes viam, hac ipſi re ſalutem quidem acceperint, inimicos vero internecione deletos ſpectaverint: quod etiam, cum arma non habuerint, ea ipſis abunde ſuppeditatit Deus: & ut ſæpe alias cum in extrema pericula conjecti viderentur, ipſos ex improviſo ſervarit Deus: & cum *tanta* illi potentia, ne nunc quidem de ejus providentia deſperarent, ſed lente exſpectarent, *quid acciderit*, cogitantes quidem non ſero venire auxilium,

Pulchre tamen ſtat Moyſes, ut virum ſtrenuum & pium decuit.

Vide lib. 2. c. 14. & c. 16.

---

[a] Vocem ἐκείνην (quæ deerat in *Editis*) repoſuimus ex conſenſu omnium *MSS.* præter unum è *Codd. Vat.* qui habet ἐκείνων ὁδευόντων. [b] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quo modo & mox infra p. 96. v. 13. βαλεῖν *Vat.* tantum adeo ſufficit pro λίθοις βαλεῖν in *Baſ.* & *G.* [c] *Al.* καταπαύσαι. [d] *Al.* ἐκβαλεῖν. [e] Δοκιμάζειν τε τὴν *Samb.* [f] Ita *Samb.* & *Vat.* γίγνοιτο *Big.* γένοιτο *Baſ.* & *G.* [g] Sic in *MSS.* ἄρα in *Editis.* [h] Καταριθμεῖ τε π. *Big.* & *Samb.* καταριθμεῖται πάντα, πῶς τε φθαρεῖεν Αἰγύπτιοι κατέχειν αὐτοὺς *Vat.* [i] Ita *Samb.* in aliis αὐτοῖς. [k] Ita in *MSS.* in *Editis* ἐ τὴν ὁδόν. [l] Sic *MSS.* in *Editis* δόξαν. [m] Ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν *Samb.* & *Vat.* diſtincte autem *Epiphan.* ἐκ παραλόγου, καὶ ὡς δύναμις αὐτῷ, μὴ ἀπογινώσκειν δὲ μηδὲ νῦν.

a Al.

xilium, ſi non ſtatim, priuſquam duriuſculi aliquid fuerint experti, adveniat: ſecum vero reputarent non ex *rerum veſtrarum* negligentia cunctari Deum, ſed ad fortitudinem illorum explorandam, & libertatis amorem; ut ſibi conſtaret an quandoque pro ea victus inopiam & aquæ penuriam fortiter tolerare poſſitis, an pecudum more potius ſervire parati eſtis dominis, & qui in ſuos uſus & miniſteria ſaginare volunt: denique ſe quidem non tam de ſua ſalute ſolicitum eſſe, cui nihil mali eveniret, ſi injuſte moreretur; quam de ipſorum incolumitate, ne, dum ſe lapidarent, Deum condemnare exiſtimarentur.

Et populi turbas pacat, & Deum propitium reddit pia Moyſis facundia. Ex. c. 16.

5. Illos igitur hoc modo mitigavit, & à lapidibus quidem jaciendis furentes continuit, & ad eorum quæ excogitaverant pœnitentiam adduxit. Cum vero ei viderentur non immerito ob hanc vitæ neceſſitatem adeo commoveri, ſecum ſtatuit Deum precibus & ſupplicationibus interpellare. Atque, loco quodam eminentiori conſcenſo, à Deo depoſcebat & auxilii aliquid populo & liberationem à ſumma rerum inopia; (in ipſo enim & alio nemine ſitam eſſe ejus ſalutem) utque iis ignoſceret quæ populus eo miſeriæ adactus patravit, qui, ut ingenium eſt hominum, in infortuniis querulus eſſe ſolet & difficilis. Deus itaque & ſe proviſurum eſſe promiſit, & ſubſidium illis deſideratum *mature* allaturum. Moyſes autem, cum hæc à Deo accepiſſet, deſcendit ad multitudinem. Illi vero, ut eum conſpexerunt ex Dei promiſſionibus gaudio ſuffuſum, mœrorem lætitia mutarunt: atque is, in medio concionis ſtans, dixit ſe venire, ut præſentibus incommodis remedium à Deo afferret. Et aliquanto poſt magna vis coturnicum (quod genus avium præ cæteris alit ſinus Arabicus) advolavit, interjectum mare tranſgreſſa: &, ſimul volandi labore fatigata ac propius quam aliæ *volucres* terram accedens, in Hebræos defertur. Illi vero manibus apprehendentes, tanquam alimentum ſibi à Deo paratum, ſuæ ſubveniunt & medentur inopiæ. Tum ad vota Deo reddenda ſe convertit Moyſes, ut qui opem illis quam ocyſſime & juxta promiſſum tulerit.

Coturnices in Iſraëlitarum caſtra advolant. Ex. c. 16. Num. c. 11. & Pſ. 78.

Dein Manna de cœlo deſcendit. Ex. c. 16. Num. c. 11. Pſ. 78. Sap. 16.

6. Mox autem poſt primum cibum ſuppeditatum, etiam alium illis *ſubſidio* mittit Deus. Nam, dum Moyſes inter orandum manus attolleret, ros delabitur. Et cum manibus adhæreſceret, Moyſes, ſuſpicatus & illum in cibum eorum à Deo demitti, primoribus labris attingit, ac intelligens rei ignaram eſſe multitudinem & pro nive habere, atque ea tempeſtate contigiſſe qua ſolet pluere, edocuit ipſos, non rorem, ut opinati ſunt, de cœlo deſcendere, ſed *cibum* in eorum ſalutem & nutrimentum. Et cum deguſtaſſet, illud ipſis offert ad fidem faciendam. Illi vero, ducem imitantes, cibo capiebantur: nam mel

δεῖξαν [a] γενέσθαι, εἰ μὴ παραυτίκα, πρίν τινος πειραθῆναι δυσκόλου, πάρεστιν· ἡγουμένους δὲ οὐ κατ' ὀλιγωρίαν [b] μέλλειν τὸν Θεόν, ἀλλ' ἐπὶ πείρᾳ τῆς ἀνδρείας αὐτῶν καὶ τῆς περὶ τὴν ἐλευθερίαν ἡδονῆς, ἵνα μάθοι πότερόν ποτε καὶ τροφῆς ἀπορίαν καὶ σπάνιν ὕδατος ὑπὲρ αὐτῆς ἐστὲ ἐνεγκεῖν γενναῖοι, ἢ δουλεύειν μᾶλλον ἀγαπᾶτε καθάπερ τὰ βοσκήματα τοῖς κρατοῦσι καὶ τοῖς πρὸς τὰς ἐκείνων ὑπηρεσίας [c] ἀφθόνως τρεφομένοις· δεδιέναι δὲ [d] λοιπὸν οὐχ οὕτως ὑπὲρ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας, πείσεσθαι γὰρ οὐδὲν κακὸν ἀδίκως ἀποθανών, ἀλλ' ὑπὲρ αὐτῶν, μὴ δι' ὧν ἐπ' αὐτὸν βάλλουσι λίθων τοῦ Θεοῦ [e] κατακρίνειν νομισθῶσιν.

έ. [f] Οὕτως οὖν ἐπράϋνεν αὐτούς, καὶ τῆς μὲν τοῦ [g] βάλλειν ὁρμῆς ἐπέσχε, καὶ εἰς μετάνοιαν ὧν ἔμελλον δρᾶν [h] ἐπέστρεψε. παθεῖν δ' οὐκ ἀλόγως αὐτοὺς διὰ τὴν ἀνάγκην τοῦτο νομίσας, ἔγνω δεῖν ἐφ' ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ καὶ παράκλησιν ἐλθεῖν. καὶ ἀναβὰς [i] ἐπί τινα σκοπὴν ᾔτει πόρον τινὰ τῷ λαῷ καὶ τῆς ἐνδείας ἀπαλλαγήν· ἐν αὐτῷ γὰρ εἶναι τὴν σωτηρίαν αὐτοῦ, καὶ οὐκ ἐν ἄλλῳ· [k] συγγινώσκειν τε τοῖς νῦν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης ὑπὸ τοῦ λαοῦ πεπραγμένοις, φύσει δυσαρέστου καὶ φιλαιτίου τοῦ τῶν ἀνθρώπων ἐν οἷς ἂν ἀτυχῇ γένους ὄντος. ὁ δὲ Θεὸς προνοήσειν τε ἐπαγγέλλεται, καὶ παρέξειν ἀφορμὴν ὧν [l] ποθοῦσι. Μωϋσῆς δὲ τοῦ Θεοῦ ταῦτ' ἀκούσας, καταβαίνει πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ' ὡς ἑώρων καὶ ταῖς ἐπαγγελίαις ταῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγηθότα, [m] μετέβαλον ἐκ τῆς κατηφείας ἐπὶ τὸ ἱλαρώτερον· καὶ στὰς ἐκεῖνος ἐν μέσοις, ἥκειν ἔλεγε φέρων αὐτοῖς [n] παρὰ τοῦ Θεοῦ τὴν περὶ τῶν ἐνεστηκότων ἀπόρων ἀπαλλαγήν. καὶ μετ' ὀλίγον ὀρτύγων πλῆθος, τρέφει δὲ τοῦτο τὸ ὄρνεον ὡς οὐδὲν ἕτερον ὁ Ἀράβιος κόλπος, ἐφίπταται τὴν μεταξὺ θάλασσαν [o] ὑπερελθόν· καί, ὑπὸ κόπου τε ἅμα τῆς πτήσεως καὶ [p] πρόσγαιον μᾶλλον τῶν ἄλλων ὄν, καταφέρεται εἰς τοὺς Ἑβραίους. οἱ δὲ συλλαμβάνοντες, ὡς τροφὴν αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην μηχανησαμένου, τὴν ἔνδειαν ἰῶντο. καὶ Μωϋσῆς ἐπ' εὐχὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ, ταχεῖαν καὶ παρὰ τὴν ὑπόσχεσιν ποιησαμένου τὴν ἐπικουρίαν.

ς'. Εὐθὺς δὲ μετὰ τὴν πρώτην ἀφορμὴν τῆς τροφῆς, καὶ δευτέραν αὐτοῖς [q] κατέπεμπεν ὁ Θεός. ἀνέχοντος γὰρ τοῦ Μωϋσέως τὰς χεῖρας ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς, δρόσος κατηνέχθη. καὶ προσπηγνυμένης ταῖς χερσί, Μωϋσῆς, ὑπονοήσας καὶ ταύτην εἰς τροφὴν ἥκειν αὐτοῖς [r] παρὰ τοῦ Θεοῦ, [ſ] γεύεταί τε, καὶ ἡσθεὶς τοῦ πλήθους ἀγνοοῦντος καὶ νομίζοντος νίφεσθαι, καὶ τῆς ὥρας εἶναι [t] τοῦ ὑετοῦ τὸ γινόμενον, ἀνεδίδασκεν, οὐ κατὰ τὴν ἐκείνων ὑπόληψιν ἀπ' οὐρανοῦ καταφέρεσθαι τὴν δρόσον, ἀλλ' ἐπὶ σωτηρίᾳ τῇ αὐτῶν καὶ διατροφῇ. καὶ γευόμενος τοῦτ' αὐτοῖς παρεῖχε πιστεύειν. οἱ δέ, μιμούμενοι τὸν στρατηγόν, ἥδοντο τῷ βρώματι· μέλιτι γὰρ

ἦν

---

[a] *Al.* γίνεσθ, & mox εἰ μὴ πρὶν τ. [b] Ita *MSS.* in *Editis* μέλλειν τὸν τ Θ. [c] Ἀφθόνοις τρεφόμενοι *Big.* [d] Εἶπεν οὐχ οὕτ. *Big. Samb.* & *Vat.* utrumque, λοιπὸν εἰπεῖν, viderat *Epiphan.* nam vertit, *adjiciens ſuper hæc dicebat.* [e] Καταφρονεῖν ſoli *Big.* & *Samb.* [ſ] Illa οὕτως οὖν prӕterierant *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ita in *iiſd. MSS.* βαλεῖν *Baſ.* & *G.* [h] *Al.* ἐπέστρεψεν. [i] Ἐπί τινα σκοπὴν ὑψηλὴν *Big.* ἐπί τινα σκοπιὰν ὑψηλὴν *Samb.* Is S. oratorum mos fuit. [k] Ita *MSS.* συγγινώσκειν δὲ in *Editis.* [l] Sic in *MSS.* in *Editis* ζητοῦσι. [m] Ex *MSS.* μετέβαλλον *Baſ.* & *G.* [n] Ὑπὸ τοῦ Θ. *Vat.* [o] Ἐπελθὸν *Hen.* & *Busb.* ὑπελθὸν *Cedren.* [p] Πρόσγειον *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* dialecto alia. [q] Καταπέμπει *Hen.* & *Busb.* [r] Παρὰ Θεοῦ *Vat.* [ſ] Τε post γεύεται omittunt quatuor *MSS.* [t] Ita in *MSS.* in *Editis* τοῦ ὄντος.

a Sic

ἦν τὴν γλυκύτητα καὶ τὴν ἡδονὴν ἐμφερές. ὅμοιον δὲ τῇ τῶν ἀρωμάτων βδέλλῃ· τὸ δὲ μέγεθος, τῷ κοριάνδρου σπέρματι. καὶ [a] περὶ τὴν συλλογὴν λίαν αὐτοῦ ἐσπουδάκεσαν. [b] παρήγγελτο δ' ἐξ ἴσου [c] πᾶσιν ἀσσαρῶνα, τοῦτο δ' ἐστὶ μέτρον, εἰς ἑκάστην ἡμέραν συλλέγειν· ὡς οὐκ ἐπιλείψοντος αὐτοῖς τοῦ βρώματος, ἵνα μὴ τοῖς ἀδυνάτοις ἄπορον ᾖ τὸ λαμβάνειν δι' ἀλκὴν τῶν δυνατωτέρων πλεονεκτούντων περὶ τὴν ἀναίρεσιν. οἱ μέντοι πλέον τοῦ προστεταγμένου μέτρου συναγαγόντες, οὐδὲν περιττότερον εἶχον τοῦ κακοπαθῆσαι· ἀσσαρῶνος γὰρ οὐδὲν πλέον εὕρισκον. τοῦ δ' ὑπολειφθέντος εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὄνησις [d] οὐδ' ἥτις ἦν, διεφθαρμένου ὑπό τε σκωλήκων καὶ πικρίας. οὕτω θεῖον ἦν τὸ βρῶμα καὶ παράδοξον· ἀμύνει δὲ τοῖς ταύτην νεμομένοις τὴν ἐκ τῶν ἄλλων ἀπορίαν. [e] ἔπι δὲ καὶ νῦν ὕεται πᾶς ἐκεῖνος ὁ τόπος, καθάπερ καὶ τότε Μωϋσῇ χαριζόμενον τὸ θεῖον κατέπεμψε τὴν διατροφήν. καλοῦσι δὲ Ἑβραῖοι τὸ βρῶμα τοῦτο μάννα. τὸ γὰρ [f] μὰν ἐπερώτησις κατὰ τὴν ἡμετέραν διάλεκτον, τί τοῦτ' ἐστὶν ἀνακρίνουσα. καὶ οἱ μὲν χαίροντες ἐπὶ τοῖς ἀπ' οὐρανοῦ [g] πεμφθεῖσιν αὐτοῖς διετέλουν. τῇ δὲ τροφῇ ταύτῃ τεσσαράκοντα ἔτεσιν ἐχρήσαντο, ἐφ' ὅσον χρόνον ἦσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ.

ζ. Ὡς δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς [h] Ῥαφιδὶν ἧκον, [i] ταλαιπωρηθέντες [k] ὑπὸ τοῦ δίψους εἰς ἔσχατον, ἔν τε ταῖς πρότερον ἡμέραις πίδαξιν ὀλίγαις ἐντυγχάνοντες, καὶ τότε παντάπασι ἄνυδρον εὑρόντες τὴν γῆν, ἐν κακοῖς ἦσαν· καὶ πάλιν δι' ὀργῆς τὸν Μωϋσῆν ἐποιοῦντο. ὁ δὲ τὴν ὁρμὴν τοῦ πλήθους πρὸς μικρὸν ἐκκλίνας, ἐπὶ λιτὰς τρέπεται τοῦ Θεοῦ· παρακαλῶν ὡς τροφὴν [l] αὐτοῖς ἔδωκεν ἀπορουμένοις, οὕτω καὶ ποτὸν [m] παρασχεῖν, διαφθειρομένης καὶ τῆς ἐπὶ τροφῇ χάριτος ποτοῦ [n] μὴ παρόντος. ὁ δ' οὐκ εἰς μακρὰν τὴν δωρεὰν ἀνεβάλλετο· τῷ δὲ Μωϋσῇ παρέξειν ὑπισχνεῖται πηγὴν καὶ πλῆθος ὕδατος, ὅθεν οὐ [o] προσδοκήσειεν. καὶ κελεύει τῷ βάκτρῳ πλήξαντα τὴν πέτραν, ἣν ἑώρων αὐτόθι παρακειμένην, παρ' αὐτῆς λαμβάνειν τὴν εὐπορίαν [p] ὧν δέονται· φροντίζειν γὰρ καὶ τοῦ μὴ σὺν πόνῳ μηδ' ἐργασίᾳ τὸ ποτὸν αὐτοῖς φανῆναι. καὶ Μωϋσῆς, ταῦτα λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ, παραγίνεται πρὸς τὸν λαὸν, περιμένοντα καὶ εἰς αὐτὸν [q] ἀφορῶντα· καὶ γὰρ ἤδη καὶ [r] ἐθεώρουν αὐτὸν ἀπὸ τῆς σκοπῆς ὁρμώμενον. ὡς δ' ἧκεν, ἀπολύειν αὐτοὺς καὶ ταύτης τῆς ἀνάγκης ἔλεγεν τὸν Θεὸν, καὶ κεχαρίσθαι σωτηρίαν οὐδ' ἐλπισθεῖσαν· ἐκ τῆς πέτρας ποταμὸν αὐτοῖς ῥυήσεσθαι λέγων. τῶν δὲ πρὸς τὴν ἀκοὴν καταπλαγέντων, εἰ ὑπό τε τοῦ δίψους καὶ τῆς ὁδοιπορίας τεταλαιπωρημένοις ἀνάγκη [s] γένοιτο κόπτειν

suavitate & delectatione referebat: at *aspectu* simile erat bdellio inter aromata: magnitudine vero coriandri semini *par*. Ei quidem colligendo valde studebant. Jussi autem erant omnes assaronem (mensuræ id genus est) quotidie colligere: neque ita cuiquam cibum defuturum, cauto ne validiores, plus legere satagentes, imbecillioribus difficultatem cibi colligendi afferrent. Illi tamen, qui ultra præscriptum modum processerant, nihil fructus ex labore tulerunt: nam assarone non amplius inveniebant. at quicquid in crastinum relinquebatur nemini erat usui, à vermibus & amaritudine corruptum. Adeo divinus & incredibilis erat hic cibus: qui vero eo vescebantur, alio non egebant victu. Quin & hactenus tota illa regione depluit, quemadmodum & tunc in Moysis gratiam Deus id alimenti demittebat. Hunc autem cibum manna vocant Hebræi: nam man secundum nostram loquutionem interrogationis particula est, cum quid sit rei percontamur. Et illi quidem istis, quæ ad eos cœlitus delapsa sunt, continuo gaudebant. Hoc autem victu per annos quadraginta usi sunt, quamdiu *scilicet* in solitudine permanserunt.

7. Cum vero inde migrantes Raphidim pervenissent, siti extrema laborantes, quod præcedentibus diebus in paucissimos fontes inciderint, & tunc siccam omnino & aquarum expertem compererint terram, in malis esse cœperunt: rursumque iram in Moysem convertebant. Ille autem, multitudinis impetu paululum evitato, ad Deum precandum se contulit, obsecrans ut qui victum illis in egestate dederat, nunc & potum largiri dignaretur, cum periret apud eos etiam cibi gratia, si potus deficeret. Is vero non diu benignitatem suam distulit: sed Moysi pollicetur fontem illis exoriturum esse & aquarum abundantiam, unde minimum speraret. Tum jubet ut virga feriret petram, in conspectu sitam, inde & copiam ejus sumeret quod desiderabant: seque etiam curaturum ut sine labore & exercitio illis afflueret. Moyses, cum hæc à Deo accepisset, revertitur ad populum, exspectatione suspensum & ad eum *subinde* respicientem: jam enim illum conspexerant è specula gressu incitato descendentem. Ut venit, ajebat, Deum ex hac etiam necessitate eos liberare, dignatumque esse salute plane insperata: fluvium de petra illis proruptarum esse dicens. Qui cum *primo* auditu obstupuissent, ac si siti *fere enecti* & itineribus misere attriti necesse habuerint etiam petram excindere,

Assaron seu עומר *Ex. c.* 16, 36.

Mannæ vulgaris copia in Arabia.

Manna, quidnam *apud Judæos.*

Erranti Israëli eum cibum per annos XL. *demetiebatur Deus.*

Tandem juxta Raphidin virga sua petram percussit Moyses, indeque manavit aqua. Ex. c. 17. *Num. c.* 20. *Ps.* 78. *&* 105. *Sap. c.* 11. 1 *Cor. c.* 10.

---

[a] Sic *MSS.* περὶ συλλ. *Bas.* & *G.* [b] Ita *Busb.* & *Hen.* παρήγγελτο *Big.* παρηγγέλλετο δ' *Samb.* & *Vat.* παρηγγέλλετο δὲ *Bas.* & *G.* [c] Πᾶσιν omiserant *Bas.* & *G.* tum ἀσσαρῶνα *Big.* & *Samb.* tono denso, ut & mox ἀσσαρῶνος. עשרון enim in ore Chaldaïco significat τὸ δέκατον, quantum *Gomer* respectu *Ephæ* rite potest. *Bern.* [d] Ita *Samb.* οὐδ' ἥτις ἦν *Big.* & *Vat.* οὐδεμία *Bas.* & *G.* [e] Ἔτι δὲ καὶ νῦν πᾶς ἐκεῖνος ὕεται τόπος *Vat.* Mannam in Arabia reperiri omnes veteres & novi scriptores testantur; sed eandem esse cum ea qua Israëlitæ divino beneficio pasti sunt, non nisi temere fortassean queat adstrui. Vide *Grotium* in *Exod.* cap. xvi. [f] Ita ex melioribus *MSS.* in *Editis* μᾶν circumflexe. quæ vocula (ut ait *Bernardus*) apud Syros & Arabes interrogat, τίς δὴ, vel τί δή; *Grotius*, sequutus *Rabbinos*, ex Ægyptiaco idiomate deducit, quod ex eo multa tunc retinuerint Hebræi, ut postea etiam plurima à vicinis gentibus vocabula traxerint, præcipue in calamitate Babylonica. Videsis *Drusium* in *Difficiliora Exodi*, c. 27. & *Quæst. Hebr.* l. 1. c. 62. *Salmasium* in *Commentariis* de *Manna*, & *Buxtorfii* Hist. *ejusdem*, c. 2. & *Gallæum* de *Orac. Sibyll.* p. 295. vol. 1. [g] Καταπεμφθεῖσιν *Samb.* & *Big.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Zonaras.* in *Editis* Ῥαφιδεὶν. [i] Ταλαιπωρήσαντες *Vat.* [k] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπὸ δίψους in *aliis.* [l] Αὐτοῖς non agnoscit *Vat.* [m] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* παρασχεῖν διαφθειρομένης, &c. *Bas.* & *G.* παρασχεῖν διαφθειρομένοις *Vat.* [n] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μὴ παρόντος ὕδατος. ὁ δ' εἰς μακρὰν. [o] Προσδοκήσειαν *Big.* & *Samb.* [p] Οὗ δέονται *Vat.* [q] Ὁρῶντα *Vat.* [r] Ita ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἐθεώρων. & mox κεχαρίσθαι. [s] Γένηται *Vat.* qui mox τε post πλήττειν non agnoscit.

Ex. c. 17. v. 6.

exſcindere, Moyſes & virga *eam* percutit, eaque *ſtatim* dehiſcente erupit aqua copioſiſſima & limpidiſſima. Illi vero, rei inopinatæ novitate perculſi ſunt, & ad aſpectum ipſius ſitim etiam ſibimet ſedatam eſſe comperiebant: ac bibentibus jucundum ac dulce erat fluentum, & quale Dei munere conceſſum eſſe apparuerit. Moyſem itaque in admiratione habuerunt, utpote à Deo adeo honoratum; Deumque, quod tantæ illi curæ fuerint, ſacrificiis remunerarunt. Declarant autem S. Literæ, in templo *Hieroſolymitano* repoſitæ, quod Deus prædixerit Moyſi, ſe hoc modo aquas è rupe eliciturum.

τὴν πέτραν, ὁ Μωϋσῆς ἀνοίγει τῇ βακτηρίᾳ, καὶ χανούσης ἐξέβλυσεν ὕδωρ πολὺ καὶ διαυγέστατον. οἱ δὲ τῷ παραδόξῳ τοῦ γενομένου κατεπλάγησαν, καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἤδη τὸ δίψος [a] αὐτοῖς ἔληγεν· καὶ πίνουσιν ἡδὺ καὶ [b] γλυκὺ τὸ νᾶμα, καὶ οἷον ἂν εἴη Θεοῦ τὸ δῶρον ὄντος [c] ἐφαίνετο. τόν τε οὖν Μωϋσῆν ἐθαύμαζον οὕτως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ τετιμημένον, καὶ θυσίαις ἠμείβοντο τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτοὺς πρόνοιαν. δηλοῖ δὲ ἐν τῷ ἱερῷ ἀνακειμένη γραφὴ τὸν Θεὸν Μωϋσῇ προειπεῖν, ὅπως ἐκ τῆς πέτρας ἀναδοθήσεσθαι ὕδωρ.

II.

CAP. II.

Quomodo Amalecitæ populique finitimi, bellum inferentes Hebræis, devicti ſunt, & magnam exercitus ſui partem amiſerunt.

Amalecitæ, Arabiæ Petrææ incola, delaſſatos Iſraëlitas armis aggreditur. Exodi c. 17.

HEbræorum autem fama longe lateque pervulgata, & ſermone de illis increbreſcente, contigit ut non mediocris timor indigenas occuparet: & miſſis ultro citroque legationibus ſe invicem cohortabantur, ut copias conjungerent, & ad viros illos perimendos delendoſque aggrederentur. Cæteros vero ad hoc incœptum impulerunt Gobolitidis & Petræ incolæ; qui vocantur quidem Amalecitæ, gentium autem finitimarum bellicoſiſſimi exſtiterunt. Horum reges per legatos ſemet & omnes circumcirca populos ad bellum Hebræis inferendum concitarunt; alienigenarum exercitum, & qui ex Ægyptiorum ſervitute evaſerant, inſidias ſibi ſtruere *& exitium moliri* dictitantes. Quem *ſane* contemptui habere non oportet, ſed, priuſquam viribus augeantur & opibus affluant, & fiducia ex noſtra ceſſatione accepta priores bellum ſuſcipiant, opprimere tutiſſimum ſimul ac ſapientiſſimum; pœnas ab illis & de ſolitudine & ob ea quæ illic perpetrarunt exigentes, potius quam cum urbibus noſtris & divitiis manus injecerint. Majoris enim prudentiæ eſt ſumma ope niti, ut hoſtium potentia, cum primum creſcere cœperit, labefactetur; quam, ubi paululum adoleverit, cavere ne ulterius progrediatur. Nam hi quidem ob vires nimium auctas ſuccenſere & iraſci videntur: illi vero omnem contra ſe aliquid audendi occaſionem præcidunt. Hiſce ad vicinos & ad invicem per legationes agitatis, decreverunt Hebræos prœlio adoriri.

Militem Hebræum alloquitur Moyſes.

2. Moyſi autem, nihil hoſtile exſpectanti, non parum difficultatis & moleſtiæ attulerunt indigenarum apparatus. Et cum jam in eo eſſent ut congrederentur, & belli fortunam tentare & periclitari oporteret, in magna perturbatione erat Hebræorum multitudo, in ſumma rerum inopia conſtituta, & cum homini-

ΚΕΦ. β'.

β'.

Ὡς πολεμήσαντες Εβραίοις Ἀμαληκῖται καὶ οἱ πέριξ ἡττήθησαν· καὶ τὴν πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλον πληθύν.

ΤΟΥ δὲ τῶν Εβραίων ὀνόματος ἤδη πολλοῦ κατὰ πάντας διαβοωμένου, καὶ τοῦ περὶ αὐτῶν λόγου φοιτῶντος, ἐν φόβῳ συνέβαινεν οὐ μικρῷ τοὺς ἐπιχωρίους εἶναι· καὶ πρεσβευόμενοι πρὸς ἀλλήλους παρεκάλουν ἀμύνειν, καὶ πειρᾶσθαι τοὺς ἄνδρας διαφθείρειν. ἐτύγχανον δὲ οἱ πρὸς τοῦτο ἐνάγοντες, οἵ τε τὴν [d] Γοβολῖτιν καὶ τὴν Πέτραν κατοικοῦντες· οἳ καλοῦνται μὲν Ἀμαληκῖται, μαχιμώτατοι δὲ τῶν ἐκεῖσε ἐθνῶν ὑπῆρχον. ὧν πέμποντες οἱ βασιλεῖς ἀλλήλοις τε καὶ τοὺς περιοίκους ἐπὶ τὸν πρὸς Εβραίους πόλεμον παρεκάλουν· στρατὸν ἀλλόφυλον καὶ τῆς Αἰγυπτίων ἀποδράσαντα δουλείας [e] ἐφεδρεύειν αὐτοῖς λέγοντες. [f] ὃν οὐ καλῶς ἔχει περιορᾶν, ἀλλὰ πρὶν ἢ λαβεῖν ἰσχὺν καὶ παρελθεῖν εἰς εὐπορίαν, καὶ [g] αὐτοὺς τῆς πρὸς ἡμᾶς κατάρξαι μάχης [h] θαρσήσαντας τῷ μηδὲν αὐτοῖς παρ' ἡμῶν ἀπαντᾶν, καταλύειν ἀσφαλὲς καὶ σῶφρον, δίκην αὐτοὺς καὶ περὶ τῆς ἐρήμου καὶ τῶν ἐν αὐτῇ πραχθέντων ἀπαιτοῦντας, ἀλλ' οὐχ οὕτως ὅταν ταῖς πόλεσιν ἡμῶν καὶ τοῖς ἀγαθοῖς ἐπιβάλλωσι τὰς χεῖρας. [i] οἱ δ' ἀρχομένην δύναμιν ἐχθρῶν πειρώμενοι καταλύειν ἀγαθοὶ συνεῖναι μᾶλλον, ἢ οἱ προκόψασαν μείζω κωλύοντες γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ τοῦ περιττοῦ δοκοῦσι νεμεσᾶν· οἱ δ' οὐδεμίαν αὐτοῖς ἀφορμὴν [k] κατ' αὐτῶν ἐῶσι γενέσθαι. τοιαῦτα [l] τοῖς τε πλησιοχώροις καὶ πρὸς ἀλλήλους πρεσβευόμενοι, χωρεῖν τοῖς Εβραίοις ἐγνώκεσαν εἰς μάχην.

β'. Μωϋσῇ δ', οὐδὲν προσδοκῶντι πολέμιον, ἀπορίαν καὶ ταραχὴν ἐνεποίει τὰ τῶν ἐπιχωρίων. καὶ παρόντων ἐπὶ τὴν μάχην ἤδη καὶ κινδυνεύειν δέον, ἐθορύβει χαλεπῶς τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος ἐν ἀπορίᾳ μὲν ὂν ἁπάντων, [m] μέλλον δὲ πολεμεῖν πρὸς ἀνθρώπους τοῖς ἅπασι καλῶς ἐξηρτισμένους. [a] παραμυθίας οὖν ὁ Μωϋσῆς ἤρχετο, καὶ θαῤῥεῖν παρεκάλει τῇ τοῦ Θεοῦ ψήφῳ πεπιστευκότας· ὑφ' ἧς εἰς τὴν ἐλευθερίαν ἠρμένοι, κατανικήσειαν τοὺς περὶ αὐτῆς εἰς μάχην αὐτοῖς καθισταμένους. [b] ὑπολαμβάνειν δὲ τὸ μὲν αὐτῶν στράτευμα πολὺ, καὶ πάντων ἀπροσδεὲς, ὅπλων, χρημάτων, τροφῆς, τῶν ἄλλων ὧν παρόντων ἐκ πεποιθήσεως πολεμοῦσιν ἄνθρωποι, [c] κρίνοντας ἐν τῇ παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίᾳ ταῦτα αὐτοῖς παρεῖναι· τὸ δὲ τῶν ἐναντίων ὀλίγον, ἄνοπλον, ἀσθενὲς, οἷον καὶ μὴ ὑπὸ τοιούτων, οἵοις αὐτοῖς συνῄδεν οὖσιν, νικᾶσθαι βουλομένου τοῦ Θεοῦ. εἰδέναι δ' οἷος οὗτος ἐπίκουρος, ἐκ πολλῶν πεπειραμένους καὶ δεινοτέρων τοῦ πολέμου. τοῦτον μὲν γὰρ εἶναι πρὸς ἀνθρώπους· ἃ δ' ἦν αὐτοῖς πρὸς λιμὸν καὶ δίψος ἄπορα, καὶ πρὸς ὄρη καὶ θάλασσαν ὁδὸν οὐκ ἔχουσι φυγῆς, ταῦτ' αὐτοῖς διὰ τὴν εὐμένειαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ νενικῆσθαι. νῦν δὲ [d] γενέσθαι παρεκάλει προθυμοτάτους, ὡς τῆς ἁπάντων εὐπορίας αὐτοῖς ἐν τῷ κρατῆσαι τῶν ἐχθρῶν κειμένης.

---

[a] Ita *Samb.* & unus è *Codd. Vat.* in altero deest αὐτοῖς. in *Editis* αὐτῆς, ſcilicet τῆς πέτρας. [b] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* καὶ γλυκύτατον ἅμα. [c] Illud ἐφαίνετο ex *Codd. MSS.* deerat in *Editis.* [d] Ita in quibuſdam *MSS.* in *aliis* cum *Editis* Γοβολίτην. Γομαλῖτιν ex errore legerat olim *Stephanus Byzantius.* Forſan Γῆβα *Ptolemæi*, in Arabiæ Petrææ [illegible] c. XVII. tab. IV. [e] Ἐφεδρεύειν *Samb.* [f] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gen.* ὃ *Baſ.* & *Vet. Interpr.* [g] Αὐτὸν *Samb.* & *Big.* [h] Θαρρήσαντας *Vat.* [i] Οἱ ἀρχομένην δ. *Vat.* [k] Καθ' αὐτῶν *Samb.* [l] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τοῖς πλ. [m] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* μέλλων & mox τοῖς πᾶσι,

a Al.

γ'. Καὶ Μωϋσῆς μὲν τοιούτοις παρεθάρσυνε τὸ πλῆθος λόγοις· συγκαλῶν τούς τε φυλάρχους καὶ τοὺς ἐν τέλει καθ' ἑκάστους τε καὶ σὺν ἀλλήλοις. τοὺς μὲν νεωτέρους παρεκάλει πείθεσθαι τοῖς πρεσβυτέροις, τοὺς δὲ ἀκροᾶσθαι τοῦ στρατηγοῦ. οἱ δ' ἦσαν ἐπὶ τὸν κίνδυνον τὰς ψυχὰς ἠρμένοι, καὶ πρὸς τὸ δεινὸν ἑτοίμως ἔχοντες, ἤλπιζον ἀπαλλαγήσεσθαί ποτε τῶν κακῶν· καὶ τὸν Μωϋσῆν ἐκέλευον ἄγειν αὐτοὺς ἐπὶ τοὺς πολεμίους ἤδη, καὶ μὴ μέλλειν, ὡς τῆς ἀναβολῆς ἐμποδιζούσης τὴν προθυμίαν αὐτῶν. ὁ δὲ τοῦ πλήθους ἀποκρίνας πᾶν τὸ μάχιμον Ἰησοῦν ἐφίστησιν αὐτῷ, [e] Ναυήνου μὲν υἱὸν, φυλῆς τῆς Ἐφραϊμίτιδος· ἀνδρειότατον [f] δὲ καὶ πόνους ὑποστῆναι γεννικὸν, καὶ νοῆσαί τε καὶ εἰπεῖν ἱκανώτατον, καὶ θρησκεύοντα τὸν Θεὸν [g] ἐκπρεπῶς, καὶ [h] Μωϋσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς Θεὸν εὐσεβείας πεποιημένον παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. [i] βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε τῶν ὁπλιτῶν ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου· καὶ νύκτα μὲν πᾶσαν [k] ἐν παρασκευαῖς ἦσαν, τῶν τε ὅπλων εἴ τι πεπονηκὸς ἦν ἀναλαμβάνοντες, καὶ τοῖς στρατηγοῖς προσέχοντες, ὡς ὁρμήσοντες ἐπὶ τὴν μάχην ὁπότε κελεύσειεν [l] αὐτοὺς Μωϋσῆς. διηγρύπνει δὲ καὶ Μωϋσῆς, ἀναδιδάσκων τὸν Ἰησοῦν ὃν τρόπον ἐκτάξειε τὸ στρατόπεδον. [m] ἠργμένης δὲ ὑποφαίνειν τῆς ἡμέρας, [n] αὖθις τόν τε Ἰησοῦν παρεκάλει μηδὲν χείρονα φανῆναι κατὰ τὸ ἔργον τῆς οὔσης περὶ αὐτὸν ἐλπίδος, δόξαν τε διὰ τῆς παρούσης κτήσασθαι στρατηγίας παρὰ τοῖς ἀρχομένοις ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις. τῶν τε

bus pugnatura bene inſtructis & præparatis. Eos itaque Moyſes conſolari cœpit, & bono animo eſſe hortatus eſt, *utpote* Dei auctoritate fretos; à quo in libertatem vindicati eos debellare ſperarent, cum quibus de ea erant acie dimicaturi. Reputarent autem ipſorum exercitum eſſe ſatis magnum *validumque*, & nulla re egere, neque armis, pecunia, commeatu, aliiſve, quibus homines accincti prœlium fidenter committunt; quod ea *omnia* in Dei auxilio habituri ſint: hoſtium vero copias exiguas eſſe, inermes, imbecillas, ac quaſi è talibus, quales eos eſſe cognovit, ipſos vinci *plane* noluerit Deus. In memoriam vero revocarent, qualis adjutor exſtitit, cum ejus opem experirentur in multis & bello gravioribus *periculis*. Hoc enim certamen cum hominibus ineundum: quando vero res eſſet paulo difficilior cum fame & ſiti, cum montibus & mari omnem fugæ viam claudentibus, hæc ipſos benigno Dei auxilio ſuperaſſe omnia. Eos itaque rogabat ſumma cum alacritate pugnam nunc conſererent; ut qui rerum omnium affluentiam ſibimet pollicerentur ex victoria de hoſtibus reportata.

Tum huic præficit Jeſum Ephraïmitam Naveni filium. Ex. c. 17.

3. Et Moyſes quidem tali oratione multitudinis animos accendit, tribuum principes & optimates convocans, tam ſingulos quam ſimul omnes. Juniores quidem admonuit ut ſenioribus dicto eſſent audientes: illos vero, ne ducis imperata detrectarent. Qui vero ad pericula fortius erant animati, & ad congrediendum parati, ſperabant aliquando fore ut à malis liberarentur: Moyſique inſtabant, ut eos jam recta in hoſtes educeret, nihilque cunctaretur, ac ſi mora ardor eorum deferberet *& langueſceret impetus.* Ex tota autem multitudine militiæ idoneos deligens, iis præfecit Jeſum, Naveni quidem filium, tribu Ephraïmitam; fortiſſimum vero, & laborum patientiſſimum, & ad excogitandum ſimul ac eloquendum promptiſſimum, Deumque egregie colentem, Moyſemque *obſervantem ut* doctorem pietatis in Deum conſtitutum inter Hebræos. Partem vero armatorum viliorem circa aquam locavit ad præſidium puerorum & mulierum * & in commodum totius exercitus; & per totam quidem noctem ſeſe præparabant, vel armorum quicquid erat elaboratum expedientes, vel ad duces *ſuos* attendentes; quaſi ad pugnam eſſent egreſſuri, quam primum *ſigno dato* juberet Moyſes. Quin & Moyſes noctem inſomnem egit, dum Jeſum edoceret quo modo aciem inſtrueret. Die vero illuceſcente Jeſum rurſus etiam admonuit, ut in prœlio ſpei de ſe conceptæ reſpondere ſtudeat, & ex hac expeditione exiſtimationem ſibi apud milites ob res geſtas comparare. Simi-

---

[a] *Al.* παραμυθεῖσθαι. [b] Ἀναλαμβάνειν, & mox εἶναι πολὺ *Vat.* [c] Κρίναντες *Samb. & Big.* [d] Γίνεσθαι *Vat.* [e] Ita mallem quam pati Ναυήκου, aut Ναυίκου Codicum & *MSS.* & *Impreſſorum.* Non dubito quin *Moyſes* ſcripſerit ſuis literis נון; id ab arbitrio pronunciantis vel *Nun* ſonat, vel *Naven*, vel *Nave*, quod *Alexandrinis Doctoribus* placuiſſe reor. Inde pridem corruptum referri Ναυῆ in *Bibliis Græcis. Bern.* [f] Illud δὲ omittit *Vat.* mox in *nonnullis* γενναιότερον. [g] Εὐπρεπῶς *Vat.* [h] Ita placuit *Bernardo*. in *Editis* Μωϋσῆ &c. nec aliter *Vat.* niſi quod mox αὐτὸν habeat pro Θεόν. Verum in *Samb. & Big.* Μωϋσῆν διδάσκαλον τῆς πρὸς αὐτὸν εὐσεβείας πεποιημένον, τιμώμενόν τε παρὰ τοῖς Ἑβραίοις. [i] Ita immutavi auctoritate quinque *MSS.* in *Editis* βραχὺ δέ τι περὶ τὸ ὕδωρ ἔταξε· τῶν πλείστων ἐπὶ φυλακῇ παίδων καὶ γυναικῶν τοῦ τε πρὸς παντὸς στρατοπέδου. Ibi tamen loci voculam αὐτῷ prætermiſerant *Big. Samb. & Vat.* Legerat autem aliquid *Epiphanius*, ſecus atque noſtra exemplaria Græca oſtendunt: nam vertit, *quod noſſet decenter Deum & Moyſem pietate colere, eſſetque apud Hebræos aptus*, vel *& qui erat in omnibus Hebræis placens.* [k] Sic *Big. & Samb.* ἐν παρασκευῇ *alii* cum *Baſ. & G.* [l] Ita in *MSS.* αὐτοῖς in *Editis.* [m] Sic *Vat. & G.* ἠρμένης *Baſ.* ἀρχομένης *Samb. & Big.* [n] Ita *Samb. Vat. & Vet. Interpr.* εὐθὺς *aliis.* & mox παρακαλεῖ *Baſ. & G.* * *In præſidium caſtrorum & imbellis multitudinis* reddit *Gelenius.*

liter Hebræorum optimum quemque ſeorſim hortatus eſt, ac mox omnes armatos verbis ad fortitudinem accendit. Et ille quidem, cum ita animaſſet & præparaſſet exercitum, diſceſſit ad montem, Deo ſimul & Jeſu exercitu commiſſo.

Dein prælium commiſſum ab alto ſpectavit Moyſes, & elevatis in cœlum manibus hoſtes in nectem afflixit. Ex. c. 17.

4. Congrediebantur itaque adverſi exercitus, & ad manus res veniebat, magna utrinque cum alacritate & plurima ad invicem cohortatione. Et quidem quamdiu Moyſes manus extenſas ſuſtulit, Amalecitas afflixerunt Hebræi. Moyſes igitur, cum fatigatus manus protenſas amplius elevare non potuiſſet, (quoties enim eos demitteret, toties Hebræos hoſtibus ſuccumbere contigit) Aaronem fratrem, & ſororis Mariammes maritum, Uronem *nomine*, ſuas, utrinque adſtantes, manus jubet ſuſtinere; neque eum adjuvantes permittere ut labore fatiſcerent. Quo facto Amalecitas magna ſtrage fuderunt Hebræi, eoſque internecione deleverant, niſi noctis interventu ab occiſione manus abſtinuiſſent. Victoriam autem pulcherrimam & maxime opportunam majores noſtri reportarunt: nam & bellum *ultro* inferentes profligarunt, & circumhabitantibus terrorem incuſſerunt; acquirentes ſibimet, ſtrenuos excipiendo labores, rerum magnarum & ſplendidarum abundantiam. Hoſtium etenim caſtris potiti, tam in uſum privatum quam in publicum, ingentes accumularunt opes, qui paulo ante etiam neceſſariis ad victum egebant. Nec in præſens tantum eis profuit hæc pugna proſpere pugnata, ſed etiam in poſterum ceſſit iis in emolumentum: inde enim non corpora ſolum hoſtium in ſervitutem adduxerunt, ſed & animos *ſubegerunt*; atque omnibus circumquaque gentibus, poſt cladem iſtam *Amalecitis* illatam, formidoloſi extiterunt. Quin & ipſi divitiarum vim magnam conſequuti ſunt: multum enim auri argentique in caſtris relictum erat, ut & vaſa ærea quibus ad cibum coquendum utebantur, * magnus quoque numerus rerum ſignatarum, tam in textilibus quam armorum ornamentis, atque alia ad cultum illorum & apparatum ſpectantia, præda quoque varia jumentorum, & quæcunque exercitum in expeditione comitari ſolent. Unde & ſeſe ob fortitudinem valde efferebant Hebræi, plurimumque ſibi arrogabant virtutis: in laboribus etiam aſſidui eſſe cœperunt, perſuaſum habentes ab iis omnia ſuperari poſſe. Atque hujus quidem pugnæ hic finis erat.

Poſt victoriam, Moyſe largiente præmia ſtrenue merentibus, encomium Jeſu, Hebræis cunctis feriæ, atque ara Deo victori *dicata, Amalecitarum denique reliquiis excidium præſcriptum. Ex. c. 17.*

5. Sequenti vero die Moyſes hoſtium cadavera ſpoliavit, & arma, quæ fugientes abjecerant, collegit, & ſtrenue merentibus præmia diſtribuit: Jeſumque ducem pro concione laudavit, toto exercitu iis quæ geſſerat at-

Ἑβραίων τοὺς ἀξιολογωτάτους ἰδίᾳ παρεκάλει, καὶ σύμπαν ἤδη τὸ πλῆθος ὡπλισμένον παρώρμα. καὶ ὁ μὲν, οὕτως παραστησάμενος τὸν στρατὸν τοῖς τε λόγοις καὶ τῇ διὰ τῶν ἔργων παρασκευῇ, ἀνεχώρει πρὸς τὸ ὄρος, Θεῷ τε καὶ Ἰησοῦ παραδοὺς τὸ στράτευμα.

δʹ. Προσέμισγον δὲ οἱ πολέμιοι· καὶ ἐν χερσὶν ἦν ἡ μάχη, προθυμίᾳ τε καὶ [a] διακελευσμῷ τῷ πρὸς ἀλλήλους χρωμένων. μέχρι μὲν οὖν Μωϋσῆς αὐθις [b] ἀνίσχει τὰς χεῖρας, καὶ τοὺς Ἀμαληκίτας κατεπόνουν οἱ Ἑβραῖοι. τὸν οὖν κάματον τῆς [c] ἀνατάσεως τῶν χειρῶν ὁ Μωϋσῆς οὐχ ὑπομένων· ὁσάκις γὰρ ἂν αὐτὰς [d] καθίει, τοσαυτάκις ἐλαττοῦσθαι τοὺς οἰκείους [e] αὐτοῦ συνέβαινε· κελεύει τόν τε ἀδελφὸν Ἀαρῶνα, καὶ τῆς ἀδελφῆς [f] Μαριάμμης τὸν ἄνδρα [g] Οὖρον, στάντας ἑκατέρωθεν αὐτοῦ διακρατεῖν τὰς χεῖρας, καὶ μὴ ἐπιτρέπειν κάμνειν βοηθοῦντας. καὶ τούτου γενομένου [h] κατὰ κράτος ἐνίκων τοὺς Ἀμαληκίτας οἱ Ἑβραῖοι· καὶ πάντες [i] ἀπωλώλεσαν ἄν, εἰ μὴ νυκτὸς ἐπιγενομένης ἀπέσχοντο τοῦ κτείνειν. νίκην δὲ καλλίστην καὶ καιριωτάτην νικῶσιν ἡμῶν οἱ πρόγονοι· [k] καὶ γὰρ τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐκράτησαν, καὶ τοὺς περιοίκους ἐφόβησαν, εὐπορήσαντες μεγάλων καὶ λαμπρῶν, ὧν ἐκ τοῦ πονεῖν ἐπέτυχον, ἀγαθῶν. [l] ἑλόντες γὰρ καὶ τὸ στρατόπεδον τῶν πολεμίων, πλούτους τε μεγάλους δημοσίᾳ καὶ καθ᾽ ἰδίαν ἔσχον, οὐδὲ τῆς ἀναγκαίας τροφῆς πρότερον εὐποροῦντες. ὑπῆρξε δ᾽ αὐτοῖς οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον, ἀλλὰ καὶ εἰς τὸν αὖθις αἰῶνα, τῶν ἀγαθῶν αἰτία κατορθωθεῖσα ἡ προειρημένη μάχη· οὐ γὰρ τὰ σώματα μόνον τῶν ἐπιστρατευσάντων ἐδουλώσαντο, ἀλλὰ καὶ τὰ φρονήματα, καὶ τοῖς περιοίκοις ἅπασι μετὰ τὴν ἐκείνων ἧτταν ἐγένοντο φοβεροί· αὐτοί τε πλούτου μεγάλου δύναμιν προσέλαβον· πολὺς μὲν γὰρ [m] ἄργυρός τε καὶ χρυσὸς ἐγκατελείφθη ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ σκεύη χαλκᾶ οἷς ἐχρῶντο περὶ τὴν δίαιταν, πολὺ δὲ ἐπίσημον πλῆθος ἑκατέρων, ὅσα τε ὑφαντὰ καὶ κόσμοι [n] περὶ τὰς ὁπλίσεις, ἥ τε ἄλλη θεραπεία καὶ κατασκευὴ ἐκείνων, λεία τε παντοία κτηνῶν, καὶ ὅσα φιλεῖ στρατοπέδοις ἐξακολουθεῖν ἔπαθον· [o] φρονήματός τε ὑπερεπλήσθησαν ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ Ἑβραῖοι, καὶ πολλὴ μεταποίησις ἀρετῆς ἦν αὐτοῖς, πρός τε τὰ ἐπίπονα ἦσαν αἰεὶ, τούτῳ πάντα ληπτὰ νομίζοντες εἶναι. καὶ ταύτης μὲν τῆς μάχης τοῦτο τὸ πέρας.

εʹ. Τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Μωϋσῆς νεκρούς τε ἐσκύλευε τῶν πολεμίων, καὶ τὰς πανοπλίας [p] τῶν φυγόντων συνέλεγεν. ἀριστεῦσί τε τιμὰς ἐδίδου· καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰησοῦν [q] ἐνεκωμίαζε, μαρτυρούμενον ἐφ᾽ οἷς ἔπραξεν ὑπὸ παντὸς τοῦ στρατοῦ.

---

[a] Thucydidem imitatus, apud quem (p. 221. Edit. Oxon.) προθυμίᾳ τε πλείστῃ χρώμενοι καὶ παρακελευσμῷ. [b] Al. ἀνίσχοι. [c] Ita Samb. Big. & Zonaras. ἀναστάσεως in Editis, aliisque. [d] Sic in MSS. καθῆκε in Editis. [e] Αὐτῷ Vat. [f] Vide pag. 75. v. 40. [g] Fecerat ita Josephus ex חור Hebræo, aut חורא Syriaco, eumque imitatus Epiphanius. Atqui Ὧρον Big. Samb. Flor. Vat. & Busb. deflexum crede ex Ὢρ LXXII. Bern. [h] Al. κατεκράτησαν, & ἀνὰ κράτος, & ἀνεκράτησαν. [i] Al. ἂν ἀπολώλεισαν contra morem Atticorum. [k] Καὶ γὰρ καὶ τῶν Vat. [l] Ita Vet. Interpr. ἑλόντες δὲ καὶ τὸ Baſ. & G. ἑλόντες τὸ στρ. Samb. Big. & Vat. [m] Sic in MSS. in Editis ἄργυρός τε καὶ ὁ χρυσός. [n] Περὶ τὰς ὁπλ. Samb. [o] Ita ex MSS. antea ἔπαθον, ἐν τούτῳ. [p] Ita Big. & Samb. τῶν φυγόντων Flor. & Busb. φυγόντων dumtaxat Baſ. G. aliique. [q] Ita Vat. ἐνεκωμίαζε Baſ. & Big. ἐκωμίαζε & συνεκωμίαζε Alii. * Ita in Vet. Interpr. & Sperlingio (de Nummis non cuſis p. 86.) qui Gelenium reprehendit, quod ex ἐπίσημον πλῆθος pecuniam ſignatam nobis exſculpſit, vertendo *magnus etiam pecuniæ ſignatæ numerus*: ad hæc ποικίλα &c. cum vaſa etiam ſignis ſuis elaborata ſint, & veſtes ἐπίσημοι dicantur, quæ figuras intextas habent. Mihi ſane vox ἐπίσημον ſuſpecta eſt, & ſi abſque ope MSS. conjecturis indulgere liceret, mallem ſic legere, πολὺ δὲ ἐπίσημον ἄλλως χρυσίων.

a Illud

στρατοῦ. ἀπέθανεν δὲ Ἑβραίων μὲν οὐδείς· τῶν δὲ πολεμίων ὅσους οὐδ' ἀριθμῷ γνῶναι δυνατὸν ἦν. θύσας δὲ χαριστήρια βωμὸν ἱδρύεται, ΝΙΚΑΙΟΝ ὀνομάσας τὸν Θεόν· προεφήτευσέ τε πανωλεθρίᾳ τοὺς Ἀμαληκίτας ἀπολουμένους, καὶ μηδένα αὐτῶν ὑπολειφθησόμενον εἰς αὖθις, ὅτι τοῖς Ἑβραίοις ἐπιστρατεύσειαν, καὶ ταῦτα ἐν ἐρήμῳ τε ᵃγῇ καὶ ταλαιπωρουμένοις. τόν τε ᵇστρατὸν εὐωχίαις ἀνελάμβανε. καὶ ταύτην μὲν τὴν μάχην πρώτην μαχεσάμενοι πρὸς τοὺς κατατολμήσαντας αὐτῶν, μετὰ ᶜτὴν ἐξ Αἰγύπτου γενομένην ἔξοδον, οὕτως ἐπολέμησαν. ἐπεὶ δὲ τὴν τῶν ἐπινικίων ἑορτὴν ὁ Μωϋσῆς ἤγαγεν, ἀναπαύσας ἐπ' ὀλίγας ἡμέρας τοὺς Ἑβραίους μετὰ τὴν μάχην προῆγε συντεταγμένους. πολὺ δ' ἦν ἤδη τὸ ᵈὁπλιτικὸν αὐτοῖς. καὶ προϊὼν κατ' ὀλίγον, ἐν τρίτῳ μηνὶ μετὰ τὴν ἐξ Αἰγύπτου κίνησιν παρῆν ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· ἐν ᾧ τά τε περὶ τὴν θάμνον αὐτῷ καὶ τὰ λοιπὰ φαντάσματα συντυχεῖν προειρήκαμεν.

testante. At nemo quidem ex Hebræis prælio cecidit: ex hostibus vero totidem, quot vix numerando consequi potuerunt. Cum vero gratiarum actionis sacrificium offerret, aram posuit, Deum VICTOREM appellans: prædixitque internecione delendos esse Amalecitas, foreque ut nemo ex iis in posterum superesset, quod Hebræos ultro armis aggressi fuerint, idque in solitudine & *summa* inopia constitutos. Et *tunc* exercitum epulis adhibuit. Atque hæc quidem prima pugna, quam post exitum ex Ægypto contra hostes bello eos lacessentes commiserunt, ita pugnata est. Cum vero convivium ob partam victoriam Moyses egisset, & Hebræos per aliquot dies post prælium refecisset & recreasset, instructis agminibus *eos* eduxit. jam enim multi erant levis armaturæ milites. Et tardiuscule progrediens, tertio mense, postquam ex Ægypto moverat, ad montem Sinæum pervenit: in quo miraculum de rubo, aliasque visiones ei contigisse prius memoravimus.

Exitus mense tertio ad montem Sinæum pervenitur. Exod. c. 19.

γ'.

ΚΕΦ. γ'.

Ὅτι τὸν πενθερὸν αὐτοῦ Ἰοθόρην Μωϋσῆς, παραγενόμενον πρὸς αὐτὸν εἰς τὸ Σιναῖον, ἀσμένως ὑπεδέξατο.

ΚΑΙ Ραγουῆλος ὁ πενθερὸς τὴν αὐτοῦ πυνθανόμενος εὐπραξίαν, ἀσμένως ᵉἀπήντα. Μωϋσῆς δὲ, καὶ Σαπφώραν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ δεχόμενος καὶ τοὺς παῖδας, ἥδεται ἐπὶ τῇ τοῦ πενθεροῦ ἀφίξει. καὶ θύσας ᶠεὐώχει τὸ πλῆθος τοῦ θάμνου πλησίον, ὃς διαπεφεύγει τοῦ πυρὸς τὴν φλόγωσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος κατὰ συγγενείας ὡς ἕκαστοι τῆς εὐωχίας μετελάμβανον. ᵍἈαρὼν δὲ σὺν τοῖς παροῦσι Ραγουῆλον παραλαβόμενος, ὕμνους τε ᾖδον εἰς τὸν Θεόν, ὡς τῆς σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς ἐλευθερίας αἴτιον καὶ ποριστὴν γεγενημένον· καὶ τὸν στρατηγὸν εὐφήμουν, ὡς κατὰ ἀρετὴν ἐκείνου πάντων αὐτοῖς κατὰ νοῦν ἀπηντηκότων. καὶ Ραγουῆλος ʰπολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους ἐπὶ τῇ πρὸς τὸν Μωϋσῆν εὐχαριστίᾳ διεξῄει· ἐθαύμαζε δὲ τὸν Μωϋσῆν τῆς ἐπὶ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας.

III.

CAP. III.

Quod Jethronem socerum suum Moyses, ad se venientem in montem Sinæum, lætus exceperit.

RAguelus autem socer, res ab eo feliciter gestas fama accipiens, gratulabundus *ei* obviam venit. Et Moyses, *cum eo* excipiens Sapphoram uxorem suam & filios, de soceri adventu valde gaudebat. Cumque rem divinam & sacrificium confecisset, populo convivium apparat non procul a rubo, qui conflagrationem ex igne evaserat. atque multitudo quidem, per tribus suas disposita, sigillatim epulis accumbebat. Aaron vero & Raguelus cum suis hymnos in in Deum cecinerunt, ut qui salutis & libertatis auctor eis exstiterit & largitor; simulque de duce omnia omnes bona dixerunt, quod ejus virtute cuncta eis ex animi sententia ceciderint. Insuper & Raguelus, in sua ad Moysem gratiarum actione, multa populo præconia tribuit: Moysem vero mirum in modum extulit, quod pro amicorum salute tantum fortitudinis *in laboribus & periculis* ostenderit.

Moysi genero suo gratulatur Raguelus, sed maxime Deo Vindici. Exodi c. 18.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὑπέθετο διατάξαι τὸν λαὸν αὐτῷ κατὰ χιλιάρχους καὶ ἑκατοντάρχους, ἄτακτον ὄντα πρότερον· καὶ ὡς ἕκαστα τούτων ἐποίησε Μωϋσῆς κατὰ τὴν τοῦ πενθεροῦ παραίνεσιν.

ΤΗ δὲ ὑστεραίᾳ θεασάμενος ὁ Ραγουῆλος τὸν Μωϋσῆν ἐν ὄχλῳ πραγμάτων ὄντα· διέλυε γὰρ τὰς δίκας

CAP. IV.

Quomodo persuasit ei ut populum antea incompositum divideret, præfectosque designaret, qui millenis & centenis præessent: & ut ex soceri consilio singula hæc constituit Moyses.

CRastina vero die Raguelus, animadvertens, ut Moyses negotiorum multitudine fuerit oppressus (nam omnium, quoties

De populo ordinando prudentissimi Raguelis consilium. Ex. c. 18.

---

a Illud γῇ deest Kar. b Ita Samb. Big. Vat. & Vet. Interpr. στρατηγὸν Bas. & G. c Sic MSS. in Editis τῆς Αἰγύπτου. d Al. ὁπλιτικῶς [illegible]. e Ita cum Bernardo immutavi ex Vet. Interpr. Exstat enim tam in MSS. quam Impressis patente errore, ἀπήντα τὸν Μωϋσῆν [illegible] καὶ Σαπφώραν [al. Σαπφώραν] δεξάμενος καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, ἥδεται δὲ Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ &c. Nec aliud intellexit Eustath. ad Hexaëm. p. 89. καὶ ὁ Ραγουῆλος ὁ καὶ Ἰοθόρ, [illegible] ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Μωϋσῆν, ἐπαγόμενος αὐτῷ τὴν γυναῖκα καὶ τοὺς υἱούς. nec Zonaras in Annalibus, p. 23. [illegible] καὶ Ραγουὴλ ὁ πενθερὸς αὐτοῦ [illegible]. Quanquam [illegible] τὸν πενθερὸν [illegible] ὄντα &c. f Ita Big. Samb. & Vet. Interpr. εὐωχεῖ Vat. Bas. & G. An Raguelus tam laute fecerit, an Moyses, quærant alii. Moysis tamen ipsius verba favent loco suo, nec abhorrent illa Josephi. Bern. g Ἀαρὼν τε Big. Samb. & Vat. h Sic Big. & Samb. In Editis πολλὰ μὲν ἐγκώμια τοῦ πλήθους [illegible] πρὸς τὸν Μωϋσῆν [illegible] ἐπὶ τῇ σωτηρίᾳ τῶν φίλων ἀνδραγαθίας. Diversus ab his Epiphan. qui vertit, *Et Raguelus quidem multa encomia plebis apud Moysem de eorum fortitudine dixit, quod pro cunctorum salute sic laboraverunt universi.*

quoties poſtularent, controverſias dirimebat, cunctis eum adeuntibus, utpote qui æquo jure ſe non diſceptaturos crederent, niſi Moyſes eſſet deciſionis arbiter; &, ſi cauſa caderent, turpe vinci non exiſtimarent, quod jure optimo non ex iniqua ſententia ſe iſtud pati perſuaſum habuerint) tunc quidem tacendum putavit, neminem volens impedire quo minus præclaro ducis judicio arbitrioque frueretur. Turba autem ſummota Moyſem ſibi aſſumpſit, & cum ſoli eſſent, quid facto opus eſſe ſibi videbatur, eum edocuit: conſuluitque ut minoris quidem difficultatis res aliis mandaret, ipſe vero gravioribus tantummodo *negotiis* intereſſet, & univerſorum ſaluti provideret. Nam & Hebræorum quamplurimos repertos iri, ad jus dicendum ſatis idoneos; tot vero myriadum incolumitati proſpicere neminem poſſe, præter Moyſem ipſum aut ſui ſimilem. Itaque cum probe noveris (inquit) qua parte cæteris omnibus præſtes, quantumque Deo miniſtrando contuleris ad res populi tuendas augendaſque; permitte ipſis ut lites dijudicandas etiam ad alios deferant: tu vero ſoli numinis cultui deditus eſto, haud parum de populo ſolicitus in meliorem ſtatum & dignitatem vindicando. Meo igitur conſilio circa res humanas uſus exercitum accurate recenſe, & per dena millia diſtributis duces ex iis delectos præfice: dein millenis pariter. Dividito autem poſt eos in quingentos, ac rurſus in centenos, tum in quinquagenos: & principes ſuper eos conſtitue, qui per tricenos diviſos diſponant, & per vicenos, ac denos connumeratos. Præſit autem his unus aliquis, qui à numero eorum quibus præeſt appellationem accipiat. Illi vero, à populo univerſo comprobati habitique pro viris virtute & juſtitia præſtantibus, de controverſiis eorum ſententiam ferent. Ac ſi quæ res paulo major exiſtat, ad potiores dignitate ejus cognitionem deferent: ſin & illis videatur ad judicandum nimium difficilis, ad te eam remittent. Sic enim fiet utrumque, ut & jus ſuum conſequantur Hebræi, & tua in Deum aſſiduitate ipſum exercitui magis propitium reddas.

Moyſis præclara fides ac modeſtia.

2. Ad hæc autem hortante Raguelo, conſilium ejus libenter admiſit Moyſes, moxque *omnia* diſpoſuit prout ille ſuggeſſerat: rei hujuſce inventionem non diſſimulans, neque eam ſibi arrogans: ſed populo palam faciens, quis eam primus excogitaverit. Quin & in libris ſuis Raguelum memoriæ prodidit, ut qui ordinationem prædictam invenerit: factu optimum ratus verum bene meritis teſtimo-

τοῖς δεομένοις, πάντων ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων, καὶ [a] μόνως ἂν τοῦ δικαίου τυχεῖν ἡγουμένων, εἰ διαιτητὴς αὐτοῖς [b] οὗτος γένοιτο, καὶ παρὰ τοῖς ἡττωμένοις κοῦφον ἐδόκει τὸ λείπεσθαι, κατὰ δικαιοσύνην [c] οὐ κατὰ πλεονεξίαν αὐτὸ πάσχειν νομίζουσι· τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγε, μὴ βουλόμενος ἐμποδίζειν τοῖς ἀρετῇ χρῆσθαι τοῦ στρατηγοῦ θέλουσιν. [d] παυσάμενον δὲ τοῦ θορύβου παραλαβὼν, καὶ συμμονωθεὶς ἀνεδίδασκεν ἃ [e] χρὴ ποιεῖν· καὶ συνεβούλευε τῆς μὲν ἐπὶ τοῖς ἥττοσι ταλαιπωρίας ἑτέροις ἐκστῆναι, περὶ δὲ τῶν μειζόνων καὶ τῆς σωτηρίας τοῦ πλήθους ἔχειν τὴν πρόνοιαν αὐτόν. δικάσαι μὲν γὰρ ἀγαθοὺς, κἂν ἄλλους Ἑβραίων εὑρεθῆναι· φροντίσαι δὲ τοσούτων μυριάδων σωτηρίας, οὐκ ἄλλον τινὰ δύνασθαι μὴ Μωϋσῆν γενόμενον. [f] αἰσθανόμενος οὖν τῆς ἀρετῆς, [g] φησὶ, σαυτοῦ, καὶ οἷος γέγονας ἐπὶ [h] τῷ τὸν λαὸν ὑπουργῶν τῷ Θεῷ σώζειν, τὴν μὲν τῶν ἐγκλημάτων δίαιταν ἐπίτρεψον αὐτοῖς ποιεῖσθαι καὶ ἐπ' [i] ἄλλων· σὺ δὲ πρὸς μόνῃ τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ κατέχων σεαυτὸν διατέλει, ζητῶν οἷς ἂν τὸ πλῆθος ἀπαλλάξειας τῆς νῦν ἀπορίας. ὑποθήκαις δὲ ταῖς ἐμαῖς [k] περὶ τῶν ἀνθρωπείων χρησάμενος, τὸν στρατὸν ἐξετάσεις ἀκριβῶς, καὶ κατὰ μυρίους τούτων κεκριμένους ἄρχοντας ἀποδείξεις· εἶτα κατὰ χιλίους. διαιρήσεις δὲ μετ' αὐτοὺς εἰς πεντακοσίους, καὶ πάλιν εἰς ἑκατὸν, εἶτ' εἰς πεντήκοντα· ἄρχοντάς τε ἐπὶ τούτοις τάξεις, οἳ κατὰ τριάκοντα [l] μερισθέντας διακοσμήσουσι, καὶ κατὰ εἴκοσι καὶ δέκα [m] συναριθμουμένους. ἔστω δέ τις ἐπὶ τούτοις εἰς τὴν προσηγορίαν [n] ἀπὸ τοῦ τῶν ἀρχομένων ἀριθμοῦ λαμβάνων. [o] οἱ δὲ δοκιμασθέντες ὑπὸ τοῦ πλήθους [p] παντὸς εἶναι ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, περί τε τῶν [q] διαφόρων αὐτοῖς κρινοῦσι. κἂν ᾖ τι μεῖζον [r] ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὴν περὶ τούτου διάγνωσιν ἐπανοίσουσιν· ἂν δὲ κἀκείνους διαφύγῃ ὃ περὶ τοῦ πράγματος δύσκολον, ἐπὶ σὲ τοῦτο ἀναπέμψουσιν. ἔσται γὰρ οὕτως ἀμφότερα, καὶ τοῦ δικαίου Ἑβραῖοι τεύξονται, καὶ σὺ τῷ Θεῷ προσεδρεύων εὐμενέστερον ἂν αὐτὸν ποιήσαις τῷ στρατῷ.

β'. Ταῦτα Ῥαγουήλου παραινέσαντος, [s] ὁ Μωϋσῆς ἀσμένως προσήκατο τὴν συμβουλίαν, καὶ ποιεῖ κατὰ τὴν ὑποθήκην [t] τὴν ἐκείνου· τοῦ τρόπου τὴν ἐπίνοιαν οὐκ [u] ἀποκρυψάμενος, οὐδὲ σφετερισάμενος αὐτὴν, ἀλλὰ ποιήσας φανερὸν τὸν ἐξευρηκότα τῷ πλήθει. [x] καὶ ἐν τοῖς βιβλίοις δὲ Ῥαγουῆλον ἔγραψεν, ὡς εὑρηκότα τὴν διάταξιν τὴν προειρημένην· καλῶς ἔχειν ἡγούμενος τἀληθῆ μαρτυρεῖν

τοῖς

---

[a] Ita Big. & Samb. μόνον in Editis. μόνον ὡς ἂν τοῦ δ. Vat. [b] Οὗτος non agnoſcit Vat. [c] Ita Samb. & Vat. οὐ κατὰ πλεονεξίαν αὐτοῦ νομίζουσι πάσχειν Big. οὐ πλεονεξίαν πάσχειν αὐτὸ νομίζουσι Baſ. & G. [d] Παυσαμένου Samb. [e] Δεῖ ποιεῖν Vat. [f] Αἰσθόμενος Vat. [g] Ex Samb. φησὶν αὐτοῦ Big. φησὶν αὐτῷ in aliis. [h] Articulum, qui deerat in Editis, reſtituimus ex MSS. [i] Ita MSS. ἀλλήλων in Editis. [k] Ita ex Vet. Interpr. non ſine auctoritate MSS. περὶ τῶν ἀνθρωπίνων Samb. παρὰ τῶν ἀνθρωπείων Vat. in Editis deeſt περί. [l] Ita Vat. Baſ. & G. in aliis μερισθέντες. [m] Al. συναριθμουμένοις. Ita quidem Zonaras, καὶ κατὰ μυρίους ἄρχοντας ἀποδεικνύειν τὸν γαμβρὸν συνεβούλευεν ὁ Ραγουήλ, εἶτα κατὰ χιλίους καὶ κατὰ πεντακοσίους ἑτέρους ἐφιστᾶν· καὶ ἐπὶ τούτοις ἑκατοντάρχας καὶ πεντηκοντάρχας ποιεῖν, καὶ οἳ τριάκοντα καὶ εἴκοσι καὶ δέκα ἐφιστᾶν τοὺς διακοσμήσοντας. Simplicior tamen exſtat diſtributio ipſius Moyſis. Exod. c. 18. in Tribunos, Centuriones, Quinquagenarios, & Decanos, quos Hieronymus vocat. [n] Ἀπὸ τοῦ ἀρχομένου ἀριθμοῦ Hen. & Vet. Interpr. [o] Ita Baſ. G. & Epiphan. οἱ δὲ deeſt Big. Samb. & Vat. qui mox legunt οἱ περί τε διαφ. [p] Ita ex MSS. πάντες in Editis. Male nonnulli (inquit Bernardus) plebis Hebraïcæ ſuffragia neceſſaria eſſe ad tales præfectos creandos ex his verbis Joſephi eliciunt. Vox enim populi non magis valuit in Eccleſia Judaïca, quam inter Chriſtianos in Epiſcoporum ordinationibus valet. non facit illa præſulum quoſpiam, vetat tamen ne fiant. [q] Διαφορῶν Samb. [r] Ita in quinque MSS. male in Editis, ἐπὶ τοὺς ἐν ἀξιώματι τὴν περὶ τοῦ πρ. verſiculo omiſſo. [s] Articulum reſtituimus ex Big. & Samb. [t] Τὴν deeſt Vat. [u] Ita MSS. in Editis ἀπεκρυψάμενος. [x] Καὶ τοῖς β. & mox ἐνέγραψεν Big. & Samb. καὶ ἐν τοῖς β. ἀνέγραψεν vel ἐνέγραψεν legiſſe videtur Vet. Interpr.

y Sic

τοῖς ἀξίοις, εἰ καὶ δόξαν ἔμελλε φέρειν ἐπιγραφομένοις τὰ ὑπ' ἄλλων εὑρημένα· ὥστε τὴν Μωϋσέως ἀρετὴν καὶ ἐκ τούτου καταμαθεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης εὐκαίρως ἐν ἄλλοις τῆς γραφῆς δηλώσομεν.

ΚΕΦ. ε.

Ὡς ἀναβὰς Μωϋσῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος, καὶ λαβὼν παρὰ τοῦ Θεοῦ τοὺς νόμους τοῖς Ἑβραίοις ἔδωκεν.

Μωϋσῆς δὲ συγκαλέσας [a] τὴν πληθὺν, αὐτὸς μὲν εἰς τὸ ὄρος ἀπέρχεσθαι τὸ Σιναῖον ἔλεγεν· ὡς συνεσόμενος τῷ Θεῷ, [b] καί τινα λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν πρὸς αὐτούς. ἐκείνους δ' ἐκέλευσε πλησίον μετασκηνῶσαι τῷ ὄρει, τὴν γειτνίασιν τοῦ Θεοῦ δ'. [c] προτιμήσαντας. ταῦτ' εἰπὼν [d] ἄνεισι πρὸς τὸ Σιναῖον, ὑψηλότατον [e] τῶν ἐν ἐκείνοις τοῖς χωρίοις ὀρῶν τυγχάνον, καὶ διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους καὶ τῶν κρημνῶν τὸ ἀπότομον ἀνθρώποις οὐ μόνον [f] οὐκ ὂν ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι δίχα πόνου τῆς ὄψεως δυνάμενον· ἄλλως τε, [g] καὶ διὰ τὸν λόγον εἶναι [h] περὶ τούτου τὸν Θεὸν ἐν αὐτῷ διατρίβειν, φοβερὸν [i] ἦν καὶ ἀπρόσιτον. Ἑβραῖοι δὲ κατὰ τὰς Μωϋσέως ἐντολὰς μετεσκήνουν, καὶ τὰς ὑπωρείας τοῦ ὄρους [k] κατελαμβάνοντο· ἠρμένοι ταῖς διανοίαις, ὡς μετὰ τῆς [l] ἐπαγγελείας τῶν ἀγαθῶν, ἣν προὔτεινεν αὐτοῖς, ἐπανήξοντος Μωϋσέως παρὰ τοῦ Θεοῦ. ἑορτάζοντες δὲ τὸν στρατηγὸν περιέμενον· ἁγνεύοντες τήν τε ἄλλην ἁγνείαν, καὶ ἀπὸ συνουσίας [m] τῶν γυναικῶν ἡμέρας τρεῖς, καθὼς ἐκεῖνος αὐτοῖς προεῖπε· καὶ παρακαλοῦντες τὸν Θεὸν εὐμενῆ συμβαλόντα Μωϋσῇ δοῦναι δωρεὰν, ὑφ' ἧς εὖ βιώσονται. ταῖς τ' οὖν διαίταις ἐχρῶντο πολυτελεστέραις, καὶ τῷ κόσμῳ γυναιξὶν [n] ὁμοῦ τε καὶ τέκνοις [o] ἐκπρεπῶς ἤσκηντο.

β'. Ἐπὶ δύο μὲν οὖν [p] ἡμέρας εὐωχούμενοι διῆγον. τῇ τρίτῃ δὲ, πρὶν ἢ τὸν ἥλιον ἀνασχεῖν, νεφέλη τε [q] ὑπερίζανε τοῦ παντὸς στρατοπέδου τῶν Ἑβραίων, οὐ πρότερον τοῦτο ἰδόντων γενόμενον, καὶ τὸ χωρίον οὗ τὰς σκηνὰς ἦσαν πεποιημένοι περιέγραφε. καὶ τοῦ λοιποῦ παντὸς ἐν αἰθρίᾳ τυγχάνοντος, ἄνεμοί τε σφοδροὶ λάβρον κινοῦντες ὑετὸν [r] κατήγιζον, ἀστραπαί τε ἦσαν φοβεραὶ τοῖς ὁρῶσιν· καὶ κεραυνοὶ κατενεχθέντες ἐδήλουν τὴν παρουσίαν τοῦ Θεοῦ, οἷς Μωϋσῆς ἤθελεν εὐμενοῦς παρατυχόντος. καὶ περὶ μὲν τούτων ὡς βούλεται φρονείτω ἕκαστος τῶν ἐντευξομένων· ἐμοὶ δὲ ἀνάγκη ταῦτα ἱστορεῖν, καθάπερ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται. [s] τούς γε μὴν Ἑβραίους τά τε ὁρώμενα, καὶ ὁ ταῖς ἀκοαῖς προσβάλλων ψόφος δεινῶς ἐτάραττεν· ἀήθεις τε γὰρ ἦσαν αὐτῶν· καὶ ὁ περὶ τοῦ ὄρους

nium tribuere, quamvis & aliorum inventa ei in gloriam cedant cui adſcribuntur. Adeo ut ex hoc liceat intelligere, quam ſpectatæ integritatis fuerit Moyſes. Sed hac quidem de re in aliis *inſtitutæ* ſcriptionis locis opportune *ſententiam noſtram* declarabimus.

CAP. V.

Quomodo Moyſes in montem Sinæum conſcendit, & acceptas à Deo leges Hebræis dedit.

Tremendum Sinæ faſtigium aſcendit Moyſes.

CUM autem populum convocaſſet Moyſes, ipſe quidem ad montem Sinæum ſe abire dicebat: ut qui cum Deo verſaturus, & oraculum aliquod ab ipſo acceptum eis reportaturus eſſet. Illos vero prope montem Sinæum caſtra locare jubet, præcipue Deo viciniores futuros. Hæc cum dixiſſet in montem Sinæum aſcendit, omnium regionis iſtius celſiſſimum; & ob nimiam altitudinem & abrupta præcipitia non ſolum hominibus invium, ſed & vix ſine fatigatione oculorum aſpiciendum: cum & alias, propter pervulgatum de eo ſermonem, Deum illic habitare, tremendus eſſet & inacceſſus. Hebræi autem juxta mandatum Moyſis caſtris motis radices montis occupant: animis erectiores & alacres, quaſi cum bonis promiſſis, quorum ſpem illis dederat, à Deo reverſurus eſſet Moyſes. Convivia autem agentes ducem exſpectabant, caſtitatem ſervantes cum in cæteris, tum per triduum abſtinendo à mulierum congreſſu, ſicut eis ipſe præceperat; precibus etiam Deum ſolicitantes, ut, placide benigneque Moyſem excipiens, munera ei donaret, quæ vitam facerent beatiorem. Victu itaque ſumptuoſiore utebantur, & ſimul cum conjugibus ac liberis cultum habitumque decorum & ſplendidiorem induunt.

IV.

Populus interim Hebræus luſtratur, epulatur, caſtiſque Deum precibus ſolicitat. Exodi c. 19.

2. Et per duos quidem dies lautiorem in modum epulabantur. Tertia vero die, priuſquam ſol oriretur, nubes circumfuſa totis Hebræorum caſtris incumbit, qualem antehac nunquam conſpexerant, & ſpatium omne, ubi poſuerant tabernacula, complexa eſt. Ac cum reliquum cœli in ſereno eſſet, *ſubito coorta tempeſtate*, cum venti vehementes largum concitantes imbrem ruebant, tum fulgura micabant aſpectu terribilia: tonitrua etiam cum fulminibus ex alto demiſſis plane indicabant præſentiam Dei, * qui propitius aderat ad ea quæ volebat Moyſes. Atque hæc quidem velim lectores accipiant, prout cuique libuerit: mihi vero neceſſe eſt ea literis mandare, ſicut in Sacris libris conſcripta habentur. Hebræi itaque, hiſce viſis & audito horribili clangore, valde tremefacti erant, (iis enim antea non aſſueſcebant) & rumor vulgatus

Sed dies tertia procellis, nubibus, fulgoribus etiam ac fulmine præſentem Deum agnoſcit.

Hebræorum terror ex Dei præſentia, & de Moyſe ſolicitudo.

---

[a] Sic *MSS.* τὸ πλῆθος in *Editis.* [b] Eo modo *Big.* & *Samb.* probante *Boſio.* In *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* καί τι λαβὼν παρ' αὐτοῦ χρησμὸν ἐπανήξειν. quibus ſane favent conſequentia *Joſephi* v. 21. μετὰ τῆς ἐπαγγελίας τῶν ἀγαθῶν &c. [c] Προτιμήσαντος *Vat.* [d] Ita *Hen. Bub.* & *Vet. Interpr.* ἀνίει *Baſ. G.* & *Vat.* ἄνεισι *Big.* & *Samb.* [e] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῶν ἐκεῖ ὀρῶν [f] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* οὐκ ἀναβατὸν, ἀλλ' οὐδὲ ὁραθῆναι μὴ δίχα π. [g] Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.* in *aliis* deeſt. [h] Περὶ τοῦ τ. Θ. & περὶ τοῦτον τ. in aliquot *MSS.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* deeſt ἦν. [k] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* κατελάμβανον. [l] Ἐπαγγελίας *Samb.* [m] Τῶν γυναικῶν *Samb.* & *Vat.* [n] Ὁμοῦ καὶ τ. *Samb.* & *Vat.* [o] *Al.* εὐπρεπῶς. [p] Ἡμέραις *Big.* & *Samb.* [q] Ὑπερίζανε ἄνωθεν τοῦ π. *Vat.* [r] Κατεφέροντο *Big.* & *Samb.* κατηγμίζοντο. *Vat.* [s] *Al.* τοὺς δέ. * In *Vet. Interpr.* omnibus quibuſcunque Moyſes volebat propitii.

Δι

gatus de monte, quod crebro eum Deus inviſeret, mentes eorum inſolito pavore defixit: quamobrem continebant ſe intra tabernacula mœſti *&* *ſoliciti*: & Moyſen ira Dei periiſſe rati, & ſemet ſimiliter perituros eſſe exſpectantes.

Mox emicat Moyſes Dei voluntatis interpres.

3. Dum ita eſſent animis conſternati *improviſo* apparuit Moyſes, geſtiens lætitia & mirum in modum elatus. Itaque ut ſe in conſpectum dedit, illos metu eximit, & ad ſpem meliorum in poſterum erexit; protinuſque redit ſerenitas, & Moyſem adventantem fugiunt quæ cœlum paulo ante perturbarunt. Poſt hæc igitur in concionem populum convocat, auditurum quæ mandata à Deo referat. Quem ubi conveniſſe animadvertit, ſtans in excelſiore loco, unde ad omnes dimanaret vox, "Deus quidem, inquiit, eadem qua "antehac benevolentia me excepit, ô *viri* Hebræi: atque ut vitæ feliciter agendæ pariter "ac reipublicæ bene conſtituendæ viam ac "rationem vobis ſuggerat, caſtris veſtris *jam* "præſens adeſt. Quare per ipſum perque "ipſius magnifica opera *vos obſecro*, ne con"temnatis ea quæ dicturus ſum, ad me con"cionantem reſpicientes; nec quod lingua ho"minis hæc ad vos loquatur, *ea vili pendatis*. "Sed mandatorum præſtantiam cum expen"deritis, cognoſcetis etiam majeſtatem illius "qui ea excogitavit, & noſtrum in commo"dum memet alloqui non dedignatus eſt. "Non enim Moyſes Amaramæ & Joachebe"læ filius, ſed is qui Nilum pro veſtra ſalute "ſanguineum fluere vi ſua fecit, & Ægyptio"rum contumaciam variis calamitatibus fre"git; qui per mare viam vobis munivit; cui "in mentem venit omnium egenis cibo cœ"litus demiſſo ſuccurrere; qui potum deſide"rantibus uberrimos ex petra fontes elicuit; "à quo Adamus *cum poſteris ſuis* accipit "quicquid è terra marique provenit; per "quem Noëus diluvium effugit; à quo Abra"mo huc illuc vaganti terra Chananæa indul"ta eſt; per quem Iſacus parentibus ætate "provectis natus eſt; per quem Jacobus duo"decim filiorum virtutibus eſt inſignitus; per "quem Joſephus Ægyptiorum in poteſtatem "dominatus eſt; ille (*inquam*) vobis, me in"terprete uſus, iſta dat præcepta. Sint autem "vobis ſacroſancta, & conjugibus ac liberis "chariora habeantur. Summa vobis erit fe"licitas, dum ea cuſtodiatis; nec terra vobis "ſterilis fiet, nec mare tempeſtatibus agita"tum, nec fœtus veſtri præter naturam eden"tur; atque hoſtibus maximo eritis terrori: "(Dei enim in conſpectum veniens, vocem "ejus immutabilem audivi) adeo illi curæ "eſt veſtra progenies ejuſque conſervatio.

Mira luce vultus atque orationis Dei laudes ac benefacta genti ſuæ deprædicat.

Decem præcepta legis ſua voce edentem Deum audiunt Hebræi.

4. Cum hæc dixiſſet, populum coram adducit cum conjugibus & liberis, ut Deum de rebus agendis loquentem audirent; ne quid ex humana lingua detrimenti capiat dictorum

διαπεφοιτηκὼς λόγος, ὡς εἰς αὐτὸ τοῦτο φοιτῶντος τοῦ Θεοῦ, σφόδρα τὴν διάνοιαν αὐτῶν ἐξέπληττε. κατεῖχον [a] δὲ αὐτοὺς πρὸς ταῖς σκηναῖς ἀχθόμενοι· καὶ τόν τε Μωϋσῆν ἀπολωλέναι νομίζοντες ὑπὸ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, καὶ περὶ αὐτῶν ὅμοια προσδοκῶντες.

γʹ. Οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων ἐπιφαίνεται Μωϋσῆς, γαῦρός τε καὶ μέγα φρονῶν. ὀφθεὶς τε οὖν αὐτὸς ἀπαλλάσσει τοῦ δέους αὐτοὺς, καὶ περὶ τῶν μελλόντων κρείττονας ὑπετίθετο τὰς ἐλπίδας· αἴθριός τε καὶ [b] καθαρὸς ὁ ἀὴρ τῶν πρὸ ὀλίγου παθῶν ἦν, Μωϋσέως παραγεγονότος. ἐπὶ τούτοις οὖν συγκαλεῖ τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, ἀκουσόμενον ὧν ὁ Θεὸς εἴποι πρὸς αὐτόν. καὶ συναθροισθέντων, στὰς [c] ἐπὶ ὑψηλοῦ τινος ὅθεν ἔμελλον ἅπαντες ἀκούσεσθαι, "ὁ μὲν Θεὸς, εἶπεν, "ὦ Ἑβραῖοι, καθάπερ καὶ πρότερον εὐμενὴς "προσεδέξατό με· καὶ, βίον τε [d] ὑμῖν εὐδαίμονα καὶ "πολιτείας κόσμον ὑπαγορεύσας, πάρεστι καὶ αὐτὸς "εἰς τὸ στρατόπεδον. πρὸς γοῦν αὐτοῦ καὶ τῶν ἔργων, "ἃ [e] δι' ἐκεῖνον ἡμῖν ἤδη πέπρακται, μὴ κατα"φρονήσητε τῶν λεγομένων εἰς ἐμὲ τὸν λέγοντα ἀφο"ρῶντες· μηδ' ὅτι γλῶττα ταῦτα ἀνθρωπίνη πρὸς "ὑμᾶς λέγει. τὴν γ' ἀρετὴν αὐτῶν κατανοήσαντες, "[f] ἐπιγνώσεσθε καὶ τὸ μέγεθος τοῦ νενοηκότος, καὶ "ἐπὶ συμφέροντι [g] τῷ ἡμετέρῳ πρὸς ἐμὲ μὴ φθονή"σαντος εἰπεῖν. οὐ γὰρ Μωϋσῆς ὁ Ἀμαράμου καὶ [h] Ἰω"χαβέλης υἱὸς, ἀλλ' ὁ τὸν Νεῖλον ἡματωμένον ἀναγκά"σας ὑπὲρ ὑμῶν ῥυῆναι, καὶ ποικίλοις δαμάσας κα"κοῖς [i] τὸ τῶν Αἰγυπτίων φρόνημα· ὁ διὰ θαλάσσης "ὁδὸν ἡμῖν παρασχών· [k] ὁ καὶ τροφὴν ἐξ οὐρανοῦ μη"χανησάμενος ἐλθεῖν ἀπορουμένοις· ὁ ποτὸν ἐκ πέ"τρας ἀναβλύσας σπανίζουσιν· δι' ὃν Ἀδάμος τῶν ἀπὸ "[l] γῆς καρπῶν καὶ θαλάσσης μεταλαμβάνει· δι' ὃν "Νῶεος ἐκ τῆς ἐπομβρίας διέφυγε· δι' ὃν Ἀβρα"μος ὁ ἡμέτερος πρόγονος ἐξ ἀλήτου τὴν [m] Χα"ναναίαν κατέσχε γῆν· δι' ὃν Ἴσακος γηραιοῖς ἐτέχθη "γονεῦσι· δι' ὃν Ἰάκωβος δώδεκα παίδων ἀρεταῖς "ἐκοσμήθη· δι' ὃν Ἰώσηπος ἐδυνάστευσε τῆς Αἰγυ"πτίων δυνάμεως· οὗτος ὑμῖν τούτους χαρίζεται τοὺς λό"γους δι' ἑρμηνέως ἐμοῦ. σεβάσμιοι δ' ὑμῖν γενέσθωσαν, "[n] καὶ τέκνων περιμαχητότεροι καὶ γυναικῶν. εὐδαί"μονα γὰρ διάξετε βίον τούτοις ἑπόμενοι, καὶ γῆς [o] ἀπο"λαύοντες καρπίμου, καὶ θαλάσσης ἀχειμάστου, καὶ "[p] τέκνων γονῆς κατὰ φύσιν τικτομένων, καὶ πολεμίοις "[q] ἔσεσθε φοβεροί· τῷ Θεῷ γὰρ εἰς ὄψιν ἐλθὼν, ἀκροα"τὴς ἀφθάρτου φωνῆς ἐγενόμην· οὕτως ἐκείνῳ τοῦ γένους "ὑμῶν καὶ τῆς τούτου μέλει διαμονῆς.

δʹ. Ταῦτ' εἰπὼν [r] προάγει τὸν λαὸν γυναιξὶν [s] ὁμοῦ καὶ τέκνοις, ὡς ἀκούσαιεν τοῦ Θεοῦ διαλεγομένου πρὸς αὐτοὺς περὶ τῶν πρακτέων· ἵνα μὴ βλαβείη τῶν λεγομένων ἡ ἀρετὴ ὑπὸ ἀνθρωπίνης

---

[a] Δὲ αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.* [b] Ita ex *MSS.* in *Editis* perperam καθαρὸς ἀήρ. [c] Ἐφ' ὑψηλοῦ *Vat. Hen.* & *Busb.* & mox πάντες *Vat.* & paulo infra ἐδέξατό με. [d] Ἡμῖν *Hen.* & *Busb.* [e] *Al.* δι' ἐκεῖνον. [f] Ἐπιγνώσεσθε *Samb.* [g] Τῷ ἡμετέρῳ *Samb.* atque ita in aliquot codicibus *Epiphanii.* [h] Ita *MSS.* in *Editis* Ἰωχαβήλης. [i] Τὸ Αἰγυπτίων φρ. *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ita *MSS.* ὁ δὲ τὴν τρ. in *Editis.* [l] *Al.* γῆς τε. [m] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* Χαναναίαν in *reliquis.* [n] Καὶ παίδων *Vat.* [o] Ἀπολαύοντες *Samb.* & *Vet. Interpr.* [p] Eadem phraſi utitur p. 84. v. 35. [q] Ita *Big.* & *Epiphan.* ἔσεσθαι in *editis.* [r] Sic in *MSS.* in *Editis* προσάγει. [s] *Al.* ἅμα.

4 Παραγ-

θρωπίνης γλώττης, ἀσθενῶς εἰς γνῶσιν αὐτοῖς παραδιδομένη. πάντες τε ἤκουον φωνῆς ὑψόθεν [a] παραγενομένης εἰς ἅπαντας, ὡς διαφυγεῖν μηδένα καὶ λόγων οὓς Μωϋσῆς ἐν ταῖς δύο πλαξὶν γεγραμμένους κατέλιπεν. οὓς οὐ θεμιτόν ἐστιν ἡμῖν λέγειν φανερῶς πρὸς λέξιν, [b] τὰς δὲ δυνάμεις αὐτῶν δηλώσομεν.

ε΄. Διδάσκει μὲν οὖν ἡμᾶς ὁ πρῶτος λόγος, ὅτι Θεός ἐστιν εἷς, [c] καὶ τοῦτον δεῖ σέβεσθαι μόνον· ὁ δὲ δεύτερος κελεύει, μηδενὸς εἰκόνα ζώου ποιήσαντας προσκυνεῖν· ὁ τρίτος δὲ, ἐπὶ μηδενὶ φαύλῳ τὸν Θεὸν ὀμνύναι· ὁ δὲ τέταρτος, παρατηρεῖν τὰς ἑβδομάδας, ἀναπαυομένους ἀπὸ παντὸς ἔργου· ὁ δὲ πέμπτος, γονεῖς τιμᾶν· ὁ δὲ ἕκτος, [d] ἀπέχεσθαι φόνου· ὁ δὲ ἕβδομος, μὴ μοιχεύειν· ὁ δὲ ὄγδοος, μὴ κλοπὴν δρᾶν· ὁ δὲ ἔνατος, μὴ ψευδομαρτυρεῖν· ὁ δὲ δέκατος, μηδενὸς ἀλλοτρίου ἐπιθυμίαν λαμβάνειν.

ϛ΄. Καὶ τὸ μὲν πλῆθος, [e] ἀκροασάμενον αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ περὶ ὧν Μωϋσῆς διελέχθη, χαῖρον ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοῦ συλλόγου διελύθη. ταῖς δ' ἑξῆς φοιτῶντες ἐπὶ τὴν σκηνὴν, ἠξίουν αὐτὸν καὶ νόμους αὐτοῖς παρὰ τοῦ Θεοῦ κομίζειν. ὁ δὲ τούτους τε τίθεται, καὶ περὶ τῶν ὅλων ὃν ἂν πραχθείη τρόπον ἐν τοῖς αὖθις ἀπεσήμαινε χρόνοις· ὧν μνησθήσομαι κατὰ καιρὸν οἰκεῖον. τοὺς δὲ πλείονας τῶν νόμων [f] εἰς ἑτέραν ἀνατίθεμαι γραφὴν, ἰδίαν περὶ αὐτῶν ποιησόμενος ἀφήγησιν.

ζ΄. Οὕτω δὲ τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ἐχόντων, ὁ Μωϋσῆς πάλιν εἰς τὸ Σιναῖον ὄρος [g] ἀνῄει, προειπὼν τοῖς Ἑβραίοις. βλεπόντων δ' αὐτῶν ἐποιεῖτο τὴν ἄνοδον. καὶ χρόνου τριβομένου, τεσσαράκοντα γὰρ ἡμέρας διήγαγεν ἀπ' αὐτῶν, δέος εἶχε τοὺς Ἑβραίους μή τι Μωϋσῆς πάθοι· καὶ τῶν συντυχόντων δεινῶν οὐκ ἔστιν ὃ οὕτως ἐλύπησεν αὐτοὺς, ὡς τὸ νομίζειν Μωϋσῆν ἀπολωλέναι. ἦν γὰρ τοῖς ἀνθρώποις ἔρις· τῶν μὲν ἀπολωλέναι λεγόντων θηρίοις περιπεσόντα, καὶ μάλιστα [h] ὅσοι πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἦσαν διακείμενοι ταύτην τὴν ψῆφον ἔφερον· τῶν δὲ, πρὸς τὸ θεῖον ἀνακεχωρηκέναι. τοὺς δὲ σώφρονας, καὶ [i] μηδ' ἕτερον τῶν λεγομένων εἰς ἡδονὴν λαμβάνοντας ἰδίαν, καὶ τὸ θηρίοις περιπεσόντα ἀποθανεῖν ἀνθρώπινον ἡγουμένους, καὶ τὸ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτὸν μεταστῆναι διὰ τὴν προσοῦσαν ἀρετὴν εἰκὸς νομίζοντας, πράως ἔχειν ὁ λογισμὸς ἐποίει. προστάτου δὲ ἠρημῶσθαι καὶ κηδεμόνος ὑπολαμβάνοντες, οἵου τυχεῖν οὐκ ἂν ἄλλου δυνάμαιντο, σφόδρα λυπούμενοι διετέλουν, [k] καὶ οὔτε ὑπονοεῖν αὐτοὺς εἴατο προσδοκᾶν τι χρηστὸν περὶ τἀνδρὸς, οὔτε μὴ λυπεῖσθαι [l] καὶ κατηφιᾶν ἠδύναντο. τὸ δὲ στρατόπεδον οὐκ ἐθάρρουν μετάγειν, Μωϋσέως αὐτοὺς ἐκεῖ παραμένειν [m] προειρηκότος.

η΄. Ἤδη δὲ τεσσαράκοντα ἡμερῶν διεληλυθυιῶν καὶ τοσούτων νυκτῶν, παρῆν [n] οὐδενὸς σιτίου τῶν τοῖς ἀνθρώποις νενομισμένων γεγευμένος. χαρᾶς δ' ἐνέπλησε τὴν

dignitas, ut quæ minori cum auctoritate promulgentur. Atque ita vox ex alto reddita ad omnium aures pervenit, ut nemo non clare exciperet ſingula præcepta, quæ Moyſes duabus tabulis conſcripta reliquit. Nobis *quidem* nefas eſt illa totidem verbis evulgare, ſententiam *tamen* eorum declarabimus.

Divinæ legis ſummarium.

5. Docet itaque nos primum præceptum, Deum eſſe unum, eumque ſolum colendum: ſecundum, nullius animalis ſimulachrum adorandum: tertium, per Deum in re inani non dejerandum: quartum, diem unumquemque ſeptimum ſancte obſervandum, feriando ab omni opere: quintum, parentes honorandos; ſextum, à cæde abſtinendum: ſeptimum, non adulterandum: octavum, non furandum: nonum, falſum teſtimonium non dicendum: decimum, nihil alienum concupiſcendum.

At legum adhuc divinarum ſyntagma expoſcunt Hebræi. Exodi c 21, 19.

6. Et populo quidem ex ipſo Deo ea audiente quæ loquutus eſt Moyſes, magnumque ex prædictis gaudium accipiente, dimiſſa eſt concio. Proximis vero diebus ad tentorium *ejus* ventitantes, poſtulabant ut etiam leges à Deo ad ipſos afferret. Ille vero & iſtas poſuit; & de univerſis quo modo agenda eſſent deinceps præſcripſit: quorum meminero tempore opportuno. Majorem autem legum partem in alium librum remitto, ſeorſim de illis commentaturus.

De Moyſe ſuſpicio varia, Deo an beſtiis ceſſerit. Ex. c. 32. 1.

7. Cum eo loco res eſſent, Moyſes iterum in montem Sinæum aſcendit, poſtquam hoc ipſum prædixerat Hebræis. Illis autem ſpectantibus aſcenſionem fecit. Cumque diutius moraretur (quadraginta enim dies ab illis abfuerat) timor inceſſit Hebræos ne quid illi gravius accidiſſet: & ex omnibus, quæ pertulerant, malis, nihil eos magis dolebat, quam quod ſibimet perſuaderent Moyſem periiſſe. In magna homines erant contentione: dum alii quidem dicerent eum ferarum incurſu laniatum eſſe, & maxime qui illum odio habuerunt in ea erant ſententia: alii vero ad Deum conceſſiſſe. Prudentiores autem, & qui ex neutra opinione aliquid ſibi voluptatis caperent, ut in feras incidens diſcerperetur humanum arbitrantes, utque à Deo ad ſe tranſlatus eſſet ob virtutem ſuam veriſimile credentes, hac cogitatione fortem ipſius lenius ferebant: ſemet vero tali præſide & curatore orbatos exiſtimantes, qualem alium vix ſibi datum iri ſperarent, in magno erant luctu; & neque *mali* ſuſpicio ſinebat eos boni aliquid de viro exſpectare, neque *ſpe adempta* poterant non lugere ſummoque in mœrore verſari. At inde caſtra movere non auſi ſunt; quod Moyſes *abiens* eis præceperit illic manere, *reditumque ſuum præſtolari.*

Verum poſt XL. dies jejunus ad populum deſcendit Moyſes cum typo Tabernaculi & duabus legum Tabulis manu Dei ſcriptis. Ex.c.24. 31. 32. & 34. Deut. c. 9.

8. Cum vero quadraginta dies totidemque noctes jam præteriiſſent, *tandem* advenit, nullo alimento, quali homines aſſueſcunt, degustato. Eo autem conſpecto totus gaudio completur

---

a Παραγενομένης *Vat.* b Ita in *MSS.* in *Editis* τὰς δύο. c Sic *Vat.* καὶ δεῖ τοῦτον in *aliis MSS.* verum in *Editis* deest δεῖ. Decalogum, juxta *Joſephi* codices tam *Gr.* quam *Lat.* ſerie continua deſcripſimus; non plane verſibus decem, ut in *Editionibus Baſ. & Gen.* d Ἀπέχεσθαι *Samb. Vat. Hen. & Busb.* e Ὡς ἀκροασάμενον *Samb. & Vat.* f Vide *notam* ad verſum ult. capitis VII. g Ita *MSS.* ἄνεισι in *Editis.* h Καὶ μάλιστα δὴ οἱ πρ. *Vat.* i Ita, vel μηδέτερον in *MSS.* in *Editis* μηδὲν ἕτερον. k Sic in *MSS.* καὶ ἔτι τὸ ὑπ. *Baſ. & G.* Aliquid amplius habuiſſe videtur *Epiphanius* qui vertit, *& neque opinari poterant in tanta mora illius, quod viro boni aliquid accidiſſet.* l Ita *Big.* καὶ κατηφεῖν ἠδ. *Samb. & Vat.* καὶ κατηφεῖν ἰδιώατο *Baſ. & G.* m Προεγνωκότος *Big. & Samb.* n Sic *MSS.* οὐδενὸς τῶν ἀνθρώποις *Baſ. & G.* ut & mox σιτείων.

completur exercitus; moxque eis expoſuit, quantam de eorum ſalute curam adhibuit Deus: dicens, ſibi per illos dies oſtenſum eſſe, quomodo bene beateque viverent & rempublicam adminiſtrarent; poſtulareque Deum ut Tabernaculum ei conficiant, in quod deſcenderet quoties illis adeſſet, ut etiam alibi migrantes id nobiſcum circumferamus, & non amplius opus ſit in montem Sinæum aſcendere, ſed & ipſe ventitans inter nos habitaret, precibus noſtris præſens *& propitius*. Fiet autem Tabernaculum ea magnitudine & forma quas ipſe præmonſtravit, vobis ad illud fabricandum non ſegnem operam conferentibus. Cum hæc dixiſſet, duas tabulas eis oſtendit, inſcripta habentes decem præcepta, quinque in utraque. Et ſcriptura erat à manu Dei.

στρατιὰν ἐπιφανεὶς, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν ἣν εἶχε περὶ αὐτῶν ἀπήγγελλε, τόν τε τρόπον καθ' ὃν εὐδαιμονήσουσι [a] πολιτευόμενοι λέγων, [b] αὐτῷ κατὰ ταύτας ὑποθέσθαι τὰς ἡμέρας, καὶ σκηνὴν ὅτι βούλεται γενέσθαι αὐτῷ, εἰς ἣν κάτεισι πρὸς αὐτοὺς παραγινόμενος, ὅπως καὶ μεταβαίνοντες ἀλλαχοῦ ταύτην ἐπαγώμεθα, καὶ μηκέτι δεώμεθα τῆς ἐπὶ τὸ Σιναῖον ἀνόδου, ἀλλ' αὐτὸς ἐπιφοιτῶν [c] συσκηνῇ, παρατυγχάνων ταῖς [d] ἡμετέραις εὐχαῖς. γενήσεται δὲ ἡ σκηνὴ μέτροις τε καὶ κατασκευῇ οἷς αὐτὸς ὑπέδειξεν, ὑμῶν ἀόκνως ἐχόντων πρὸς τὸ ἔργον. ταῦτ' εἰπὼν δύο πλάκας αὐτοῖς [e] ἐπιδείκνυσιν, ἐγγεγραμμένους ἐχούσας τοὺς δέκα λόγους, ἐν ἑκατέρᾳ πέντε. καὶ χεὶρ ἦν ἐπὶ τῇ γραφῇ τοῦ Θεοῦ.

CAP. VI.

De Tabernaculo, quod Deo ſtatuit & ſacravit Moyſes in ſolitudine, templum ſpecie referens.

Admiranda Iſraëlitarum pietas. Exodi c. 25. aut c. 35 & 36.

ILLI vero iis rebus læti, quas viderant & à Moyſe acceperant, nihil operæ ſtudiique, quantum in ſe erat, deſiderari voluerunt. Sed afferebant argentum ſimul & aurum, & æs: lignaque optimæ materiæ, & quæ haud facile cedunt putredini: vellera etiam caprina; & pelles ovinas, alias quidem hyacyntho, alias vero cocco tinctas, alias purpuræ flore colluſtratas, alias vero *lacteo* candore imbutas: lanaſque prædictis coloribus fucatas, & linum byſſinum: lapilloſque *pretioſos*, quibus homines, auro vinctis & incluſis, ad ornatum ſumptuoſiorem utuntur: atque inſuper vim magnam odoramentorum conferebant. ex hujuſmodi enim materia Tabernaculum exſtruxit. Illud vero nihil à templo portatili & ambulatorio differebat. His itaque certatim collatis, & ab omnibus majori quam pro facultatibus ſuis munificentia, architectos operibus præficit ex mandato Dei: & quos ſane populus, ſi illis liberum fuiſſet, elegiſſe voluit. Illorum autem nomina, nam & in Sacris libris ſunt perſcripta, hæc erant: Beſalelus quidem Uri filius, ex tribu Judæ, nepos autem Mariammæ ſororis Moyſis: Eliabus vero Iſamachi *filius*, tribus Danidis. Populus autem tanta cum alacritate rem inceptam promovebat, ut Moyſi viſum eſſet eos inhibere, jubendo *per caſtra* proclamari non opus eſſe pluribus. id quod jam dixerant *& monuerant* artifices. Itaque ad Tabernaculi ſtructuram aggrediun-

Beſalelus *atque* Eliabus *Architecti ſacri. Exodi* c. 31.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Περὶ τῆς σκηνῆς, ἣν κατεσκεύασεν ἐν τῇ ἐρήμῳ Μωϋσῆς εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, ὥστε ναὸν εἶναι δοκεῖν.

ΟΙ δὲ χαίροντες οἷς τε ἑώρων καὶ οἷς ἤκουον τοῦ στρατηγοῦ, τῆς κατὰ δύναμιν αὐτῶν σπουδῆς [f] οὐ κατελείποντο. ἀλλ' εἰσέφερον ἄργυρόν τε καὶ [g] χρυσὸν, καὶ χαλκόν· ξύλα τε τῆς καλλίστης ὕλης, καὶ μηδὲν [h] ὑπὸ σήψεως παθεῖν δυνάμενα· αἰγείους τε τρίχας, καὶ δορὰς προβάτων, [i] καὶ τὰς μὲν ὑακίνθῳ βεβαμμένας, τὰς δὲ φοίνικι, αἱ δὲ πορφύρας ἄνθος, ἕτεραι δὲ λευκὴν παρεῖχον τὴν χρόαν· ἔριά τε τοῖς προειρημένοις ἄνθεσι μεμολυσμένα, καὶ λίνου βύσσον· [k] λίθους τε, οὓς ἐνδεδεμένους χρυσίῳ καθειργνύντες ἄνθρωποι κόσμῳ χρῶνται πολυτελεῖ· θυμιαμάτων τε πλῆθος συνέφερον. ἐκ γὰρ τοιαύτης ὕλης κατεσκεύαζε τὴν σκηνήν. [l] ἣ δ' οὐδὲν μεταφερομένου [m] καὶ συμπερινοστοῦντος ναοῦ διέφερε. τούτων οὖν κατὰ σπουδὴν συγκομισθέντων, ἑκάστου καὶ παρὰ δύναμιν φιλοτιμησαμένου, [n] ἀρχιτέκτονας τοῖς ἔργοις ἐφίστησι κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ· οὓς καὶ τὸ πλῆθος ἂν ἐπελέξατο, τῆς ἐξουσίας ἐπ' αὐτῷ γενομένης. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν, καὶ γὰρ ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἀναγέγραπται, [o] ταῦτα ἦν· [p] Βεσάληλος μὲν [q] Οὐρὶ παῖς, τῆς Ἰούδα φυλῆς, [r] υἱωνὸς δὲ Μαριάμμης τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ· [s] Ἐλίαβος δὲ Ἰσαμάχου, Δάνιδος φυλῆς. τὸ δὲ πλῆθος οὕτως ὑπὸ προθυμίας τοῖς ἐγχειρουμένοις [t] ὑπῆλθεν, ὥστε Μωϋσῆς [u] ἀνεῖρξεν αὐτοὺς, ὑποκηρυξάμενος ἀρκεῖν [x] τοὺς ὄντας. τοῦτο γὰρ οἱ δημιουργοὶ [y] προειρήκασι. ἐχώρουν οὖν ἐπὶ τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευήν·

---

[a] Perperam πολιτευόμενος in Editis. [b] Ita Big. Samb. Bush. Hen. & Vet. Interpr. αὐτὸν in Editis. αὐτὸν αὐτῷ Vat. [c] Συσκηνῇ & παρατυγχάνῃ Samb. συσκηνῇ παρατυγχάνει Big. τῇ σκηνῇ παρατυγχάνει Vat. [d] Al. ὑμετέραις. [e] Ita Vat. Baſ. G. & Vet. Interpr. ἐπιδείκνυσιν ἐγγεγραμμένας, ἐχούσας Big. Samb. Hen. & Bush. [f] Οὐκ ἀπελείποντο Vat. [g] Ita in MSS. χρυσίον in Editis. [h] Ὑπὸ τῆς σήψεως Vat. [i] Ita Big. & Samb. in reliquis καὶ deſideratur. [k] Sic in Editis. λίθους τε τούτοις ἐνδ. χρ. καθ. οἷς ἄνθρωποι &c. in MSS. [l] In Samb. ἣ δ' οὐδὲν. [m] Καὶ περινοστοῦντος Vat. [n] Ita in MSS. in Editis τοὺς ἀρχ. & mox κατ' ἐντολὴν Θεοῦ. [o] Ταῦτ' ἦν Samb. [p] Ita ex Sacris literis voluit Bernardus. Βεσεήλος Baſ. G. & Vat. Βεσεήλος Big. Βεσήλος Samb. Βεσελεὴλ LXX. [q] Οὐρῆ Samb. Bush. & Hen. Ὠρῆ Vat. [r] Υἱωνὸς vel υἱιδοῦς placuit Bernardo, qui υἱὸς aliorum rejecit: quod Joſephus paulo ante (ſc. p. 100.) Uri parentem Οὔρου aut Ὥρου appellaverit, eique dederit Moyſes ſororem. Vide Exod. c. 31. v. 2. c. 35. v. 30. & c. 38. v. 22. confer Syncellum, p. 135. & Hieronym. in Quæſt. Hebr. [ſ] Ita edidit Bernardus: qui tamen ex Hebraico Græce factum malit Ἐλιαβὸς δὲ Ἰσαμάχου aut Ἐλίαβος δὲ Ἀχισαμάχου. In Cod. Vat. Ἐλίαζος δὲ Ἰσαμάχου. in aliis Ἐλίβαζος δὲ Ἰσαμάχου. [t] Ὑπῆλθεν aut ὑπῆλθον in omnibus præter Vat. qui habet ὑπήλθεν. [u] Ἀνῆρξεν Samb. ut ab ore Attico. [x] Τὰ ὄντα legiſſe videtur Vet. Interpr. [y] Προειρήκασιν Vat.

a Ita

σκεύη· καὶ Μωϋσῆς αὐτοὺς ἕκαστα περὶ τῶν μέτρων, κατά τε τὴν ὑποθήκην τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῦ μεγέθους, [a] ὅσα τε δεῖ σκεύη χωρεῖν αὐτὴν ἀνεδίδασκε πρὸς τὰς θυσίας ὑπηρετήσοντα. ἐφιλοτιμοῦντο δὲ [b] καὶ γυναῖκες περί τε στολὰς ἱερατικὰς, καὶ περὶ τὰ ἄλλα ὅσων ἔχρῃζε τὸ ἔργον, κόσμου τε καὶ λειτουργίας ἕνεκα τοῦ Θεοῦ.

ε'. β'. [c] Πάντων δ' ἐν ἑτοίμῳ γεγενημένων, χρυσίου τε [d] καὶ ἀργύρου, καὶ χαλκοῦ, καὶ τῶν ὑφαντῶν· προειπὼν ἑορτὴν Μωϋσῆς καὶ θυσίας κατὰ τὴν ἑκάστου δύναμιν, ἵστη τὴν σκηνήν. πρῶτον μὲν αἴθριον διαμετρησάμενος, τὸ μὲν εὖρος πεντήκοντα [e] πήχεων, ἑκατὸν δὲ τὸ μῆκος· [f] κάμακας ἔστησε [g] χαλκέας πενταπήχεις τὸ ὕψος, [h] καθ' ἑτέραν πλευρὰν εἴκοσι τῶν ἐπιμηκεστέρων, δέκα δὲ τῶν ἐν πλάτει κειμένων τῆς κατόπιν. κρίκοι δὲ τῶν καμάκων ἑκάστῃ [i] προσῆσαν. κιονόκρανα μὲν ἀργύρεα· βάσεις δὲ [k] χρυσαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς, χαλκαῖ δὲ ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. ἐξῆπτετο δὲ τῶν κρίκων καλώδια τὴν ἀρχὴν ἥλων χαλκέων [l] πηχυαίων τὸ μέγεθος ἐκδεδεμένα, οἳ καθ' ἑκάστην κάμακα παρέντες κατὰ τοῦ ἐδάφους, ἀκίνητον ὑπὸ βίας ἀνέμων τὴν σκηνὴν ἔμελλον παρέξειν. σινδὼν δ' ἐκ βύσσου [m] μαλακωτάτη διὰ πασῶν [n] ἐπῄει, ἀπὸ τοῦ κιονοκράνου κατιοῦσα μέχρι τῆς βάσεως πολλὴ κεχυμένη· περιφράττουσα [o] ἅπαν ἐν κύκλῳ τὸ χωρίον [p] ὡς μηδὲν δοκεῖν τείχους διαφέρειν. καὶ οὕτως μὲν εἶχον αἱ τρεῖς πλευραὶ τοῦ περιβόλου. τῆς δὲ τετάρτης [q] πλευρᾶς, πεντήκοντα γὰρ οὖσα πηχῶν ἡ ἑτέρα μέτωπον τοῦ παντὸς ἦν, εἴκοσι μὲν πήχεις ἀνεῴγεσαν κατὰ πύλας· ἐν αἷς ἀνὰ δύο κάμακες εἱστήκεσαν κατὰ μίμησιν πυλώνων. [r] ὅλαις δ' αὐταῖς ἄργυρος ἦν [ſ] ἐπικεχαλκευμένος παρὲξ τῶν βάσεων· χαλκαῖ γὰρ ἦσαν. ἑκατέρωθεν δὲ τοῦ πυλῶνος τρεῖς κάμακες ἦσαν ἑστῶσαι, [t] αἳ τοῖς πυλούχοις ἐμβεβήκεισαν ἐρηρεισμέναι· καὶ κατ' αὐτῶν [u] δὲ βύσσινον ὕφος σινδόνος ἦν περιηγμένον. τὸ δὲ κατὰ τὰς πύλας μήκους μὲν ὄντος πηχῶν εἴκοσι, πέντε δὲ βάθους· ὕφος ἦν [x] πορφύρας καὶ φοίνικος σὺν ὑακίνθῳ καὶ βύσσῳ πεποιημένον, πολλῶν αὐτοῦ συνανθούντων καὶ ποικίλων, ὁπόσαι μὴ ζώων ἐξετυποῦντο μορφάς. ἐντὸς δὲ τῶν πυλῶν περιρραντήριον ἦν χάλκεον, ὁμοίαν αὐτοῦ καὶ τὴν κρηπῖδα παρεχόμενον· ἐξ οὗ τοῖς ἱερεῦσι τὰς χεῖρας ἀποπλύνειν καὶ τῶν ποδῶν καταχεῖν παρῆν. καὶ ὁ μὲν τοῦ αἰθρίου περίβολος τοῦτον τὸν τρόπον ἦν διακεκοσμημένος.

tur: Moyſe eos ſingula de menſuris edocente, prout ei ſuggeſſerat Deus, pariter ac de magnitudine, quantumque rerum apparatum excipere oporteret, ſacrificiorum *&* *ſacrorum* uſui inſervientium. Quin & æmula virtus feminarum enituit circa veſtes ſacerdotales, & alia quæ deſiderabantur ad ornatum operis & Dei miniſterium.

Elegantes Iſraëlitarum manus exercent veſtes & vela ſacra.

V.

A victimis mactatis auſpicantur fabricam ſacram.

2. Cum autem omnia *jam* præſto eſſent & parata, & aurum & argentum, & æs, & textilia, Moyſes, indicto *ſolenni* feſto & ſacrificiis pro cujuſque facultatibus, tabernaculum erigit *hoc modo*. Atrium primo dimenſus, in latitudinem quinquaginta cubitorum, in longitudinem centum, vallos æreos ſtatuit altitudine quinque cubitorum, ſecundum longiora latera viginti, ſecundum tranſverſa à tergo decem. Annuli autem vallis ſingulis inerant. Capitella quidem *vallorum* argentea: baſes vero deauratæ, & ſubacutæ tanquam ima haſtarum; æreæ autem quà in terram defixæ. *Annulis innectebantur funes, ab *altero* capite clavis æreis cubitalibus religati, qui per ſingulos vallos in terram adacti erant, ad Tabernaculum contra ventorum vim firmandum muniendumque. Linteum deinde byſſinum molliſſimum unumquodque *trium* laterum pervadebat, & è capitellis pendens ad baſim ampliter defluebat; omnem per circuitum locum circummuniens, ut nihil à pariete differre videretur. Atque hoc modo ſe habebant ſepti tria latera. Quarti autem lateris (illud enim reliquum, quinquaginta cubitorum, totius operis erat frons) viginti quidem cubita aperta erant in portas; utrinque habentes geminatos vallos inſtar veſtibulorum. Hi quoque ex argento facto & expolito toti conficiebantur, præter baſes: illæ enim æneæ erant. Ab utroque autem veſtibuli latere adſtabant tres valli in *ligna* portas ſuſtinentia intromiſſi & firmiter depacti: & ab illis quidem circumductum erat linteum è byſſo contextum. Portis autem (viginti quidem cubitos in latitudinem patentibus, in altitudinem vero quinque) oppanſum erat velum ex purpura & cocco, hyacintho & byſſo contextum, multis variiſque picturis, abſque *tamen* animantium formis, decoratum. Intra portas autem aſperſorium erat æneum, cum † crepidine ex eadem materia: in qua ſacerdotes manus abluerent & pedes perfunderent. Atque ſeptum quidem atrii in hunc modum erat ornatum.

Atrium ſanctum.

Portæ Septi S. oppanſum Velum πολύμιτον.

Aſperſorium *ſive* labrum æneum *Ex. c. 30. 18, 19.*

3. Taber-

---

[a] Ita *Baſ.* & *G.* ὅσα τ' ἔδει *Vat.* ὅσα τε δὴ *Samb.* & *Big.* *b* Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* καὶ αἱ γυν. *c* Sic in *MSS.* in *Editis* πάντων δὲ ἑτοίμων γεγενημένων. *d* Illa τοῦ ἀργύρου inſerui ex auctoritate *Veteris Interpretis* & ipſius *Joſephi* paulo ſupra, p. 106. v. 20. *e* Πηχῶν paſſim *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* πηχέων toties *Baſ.* & *G.* *ſ* Κάμακας δὲ ἔστησε *Vat.* quas κάμακας, i. e. χάρακας *vallos*, appellitat *Joſephus*, κίονας vocat *Philo*, & στύλους LXX. *g* Χαλκείας *Big.* & *Samb.* contra Atticorum morem. *h* Καθ' ἑκατέραν πλευρὰν *Vat.* *i* Προσῆσαν *Vat.* *k* Verum in iſtis vallis nihil auri reperit *Moyſes*, qui ſolus *ſcriptorum* hanc ſcenam unquam viderat: quin ſæpius affirmat harum columnarum baſes ex ære fuiſſe conflatas. Leges itaque apud *Joſephum*, βάσεις δὲ χαλκαῖ σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς ἦσαν ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι. *Baſes autem aneæ fuerant & ſubacutæ, tanquam ima haſtarum.* Vel plenius adhuc βάσεις δὲ χαλκαῖ, σαυρωτῆρσιν ἐμφερεῖς· χαλκαῖ δὲ ἦσαν (αἱ κάμακες δηλονότι) ἐπὶ τῆς γῆς ἐρηρεισμέναι, *Ex ære ſteterant columellarum ſcapi*; quod potius habeo, quam hanc deſcriptionem *Philonis*, ὕλη δὲ τῶν στύλων τὰ μὲν ἐντὸς κέδρος, τὰ δ' ἐκ τῆς ἐπιφανείας ἄργυρος· αἱ πάντων δὲ αἱ βάσεις χαλκαῖ. *Epiphanio* denique convenit cum *libris Græcis* de *baſibus deauratis* ex veteri vitio. *Bern.* *l* Ita *Big.* in *aliis* male πηχυαίων. *m* Ποικιλωτάτη *Vat.* *n* Sic *Big. Samb.* & *Hen.* in *reliquis* ἐπίει. *o* Ἅπαν κύκλῳ *Vat.* *p* Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in cæteris ὡς ἂν μηδὲν. *q* Iterum ex *Big.* & *Samb.* πλευρᾶν in *aliis.* ~~*r* Ita~~ *Samb. Big.* & *Vet. Interpr.* vulgo ferebatur ὕλη δ' αὐτῆς. *ſ* Ita ex ſeqq. p. 108. v. 11. lego pro ἐπικεχαλκωμένος. Vocis interpretationem, quam dedimus, non rejiciet, qui rem ipſam perpenderit, & illud *Heſychii*, χαλκεύς, πᾶς τεχνίτης, καὶ ὁ ἀργυροκόπος καὶ ὁ χρυσοχόος. In *Cod. Vat.* ἄργυρος ἦν. *t* Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* οἷς πυλοῦχοι ἐμβ. *u* Illud δὲ omittit *Samb.* *x* Ita lego cum *Vet. Interpr.* ex ſeqq. p. 109. v. 10. & *S. Literis* (*Exod.* c. 25. v. 3.) quæ memorant *hyacynthum, coccum, purpuram* & *byſſum*, veluti quatuor elementorum imagines. Ut enim (ait *Grotius*) intimum adytum mundi ſupercœleſtis, ita Templi pars maxima mundi aſpectabilis ferebat imaginem; ſeptem lychni planetarum, duodecim panes zodiaci ſigna. Antea editum erat πορφύρας φοίνικος, σὺν &c. * *Epiphanius* reddit, *pertingebantque funes ab annulis ductæ uſque ad capita clavorum æneorum, qui erant magnitudine cubiti, & per ſingulas tabulas in terram valide poſiti* &c. † Al. *ſcaphio aut pelvi.*

In medio atrio orienti ſoli patuit Tabernaculum Ex. c. 26.

3. Tabernaculum autem poſuit in ejus medio, verſum ad orientem; ut mox ſol, cum oriretur, radios in illud emitteret. Et ejus quidem longitudo erat cubitorum triginta, latitudo vero decem: ac alter quidem parietum erat auſtralis, alter vero ad aquilonem obverſus, & à tergo erat occaſus. tantum etiam attollebatur, quantum in latitudinem patebat. Erant autem tabulæ ligneæ ex utroque latere viginti: in quadrangularem quidem formam dolatæ, latitudine vero unius & dimidii cubiti, & craſſitudine quatuor digitorum. Laminæ autem aureæ illis undique fabricatæ erant, tam ad interiora quam exteriora. Singulis vero tabulis inerant cardines bini per duas baſes immiſſi, (illæ vero ex argento quidem factæ) & utrique baſi foramen ad cardines ſuſcipiendos. Plagam vero occidentalem tabulæ quidem ſex muniebant: adeo autem omnes firmiter inter ſe aptæ erant & connexæ, ut non perceptis commiſſuris in unum parietem coaleſcere viderentur, ab interiori & exteriori parte auro obductum. Utroque ex latere ſibi reſpondebant tabulæ, erant enim numero viginti. & unaquæque *latitudinis quidem* erat *unius cubiti & dimidii* craſſitiei *vero* quatuor digitorum, atque ita triginta cubitos adimplebant. In poſtico autem pariete (novem enim cubitos *tantum* efficiebant ſex *ejus* tabulæ conjunctæ) duas alias tabulas faciunt ex uno cubito diviſas, quas angulares poſuerunt ad inſtar majorum tabularum adornatas. Singulæ autem tabulæ annulos habebant aureos fronti extrinſecus adaptatos, veluti radicibus quibuſdam ordine defixos, ſibi invicem undique reſpondentes: & per eos repagula deaurata trajiciuntur, ad tabulas conjungendas; capite uniuſcujuſque vectis in caput alterius admiſſo per vertibula cochleæ ad ſimilitudinem affabre facta. * Ad poſticum autem parietem † una phalanx per tabulas omnes diſcurrebat, in quam intrabant extrema vectium per laterum longiorum parietes pertinentium, quo firmius commiſſuris jungerentur maſculo & femina inter ſe coarctatis. Atque ita cautum eſt ut tabernaculum nulla ventorum vi aliove impetu agitaretur, ſed perquam ſecurum ſtaret & immobile.

Adytum, ſive Sanctum Sanctorum. Vide Ex. c.26. & 36. & c. 7. §.8. hujus libri.

4. Intus autem ejus longitudine in tres partes diviſa, ad decem cubitos à fundo ſtatutæ ſunt columnæ quatuor *loco* adaptatæ, eodem opere & ex eadem materia cum aliis factæ, & baſibus ſimilibus impoſitæ, paululum ab invicem disjunctæ. Quod intra eas adytum erat;

γ'. Τὴν δὲ σκηνὴν ἵστησιν αὐτοῦ κατὰ μέσον, τετραμμένην [a] πρὸς ἀνατολάς· ἵνα πρῶτον ὁ ἥλιος ἐπ' αὐτὴν ἀνίσχων ἀφιῇ τὰς ἀκτῖνας. καὶ τὸ μὲν μῆκος αὐτῆς ἐπὶ πήχεις ἐπήγετο τριάκοντα, τὸ δὲ εὖρος ἐπὶ δέκα [b] διειστήκει· καὶ ὁ μὲν ἕτερος τῶν τοίχων νότιος ἦν, ὁ δ' ἕτερος κατὰ βορέαν ἐτέτραπτο, κατόπιν δ' αὐτῆς ἡ δύσις καταλέλειπτο. ἀνίστασθαι δ' αὐτὴν ἐχρῆν ἐφ' ὅσον προσέβαινον τὸ εὖρος. κίονες δ' ἦσαν ξύλου πεποιημένοι κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν εἴκοσι· τετράγωνοι μὲν τὸ σχῆμα εἰργασμένοι, εἰς δὲ [c] πλάτος διεστῶτες πήχεώς τε καὶ ἡμίσους, τὸ δὲ βάθος δακτύλων τεσσάρων. λεπίδες δ' αὐτοῖς ἦσαν ἐπικεχαλκευμέναι πανταχόθεν χρυσαῖ, διά τε τῶν ἔνδοθεν καὶ τῶν ἐκτὸς μερῶν. δύο δ' αὐτῶν ἑκάστῳ προσῆσαν στρόφιγγες, [d] ἐλαυνόμεναι κατὰ δύο βάσεων· αὗται δ' ἀργυραῖ μὲν ἦσαν· [e] πυλὶς δ' ἑκατέρα τούτων προσῆν δεχομένη τὴν στρόφιγγα. οἱ δὲ κατὰ δύσιν τοίχου κίονες μὲν ἓξ ἦσαν· συνῄεσαν δ' ἀλλήλοις ἀκριβῶς ἅπαντες, ὥστε μεμυκότων τῶν ἁρμῶν ὡς ἕνα δοκεῖν εἶναι τοῖχον αὐτῶν τὴν συνέλευσιν, [f] χρύσεον τά τε ἔνδοθεν καὶ τὰ ἐκτός. ἀνελόγει γὰρ ὁ τῶν κιόνων ἀριθμός· εἴκοσι γὰρ ἦσαν· καὶ παρεῖχε [g] βάθος τρίτον σπιθαμῆς ἕκαστος αὐτῶν, ὥστε συμπληροῦσθαι τοὺς τριάκοντα πήχεις ὑπ' αὐτῶν. κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον· ἐννέα γὰρ πήχεις οἱ ἓξ κίονες παρεῖχον· [h] συνεισελθόντες· [i] δύ' ἑτέρους ποιοῦσι κίονας ἐκ πήχεως τετμημένους, οὓς ἐγγωνίους ἔθεσαν ἐπ' ἴσης τοῖς μείζοσιν ἠσκημένους. ἕκαστος δὲ τῶν κιόνων [k] κρίκους εἶχε χρυσοῦς κατὰ τὸ ἔξω μέτωπον [l] προσφυεῖς, ὥσπερ ῥίζαις τισὶν ἐμπεπλεγμένους κατὰ στίχον πρὸς ἀλλήλους τετραμμένους τὴν προφάνειαν· καὶ δι' αὐτῶν ἐπίχρυσοι σκυταλίδες ἐλαυνόμεναι, [m] πέντε πηχῶν ἑκάστη τὸ μέγεθος, σύνδεσμος ἦσαν τῶν κιόνων, ἐμβαινούσης κατὰ κεφαλὴν σκυταλίδος ἑκάστης τῇ ἑτέρᾳ, τέχνῃ τῷ στρόφιγγι [n] κοχλίου τρόπον δεδημιουργημένῳ. [o] κατὰ δὲ τὸν ὄπισθεν τοῖχον μία φάλαγξ ἦν διὰ πάντων ἰοῦσα τῶν κιόνων, εἰς ἣν ἐνέβαινον [p] πλάγιαι καὶ αἱ τελευταῖαι τῶν σκυταλίδων ἐξ ἑκατέρου τοίχου τῶν ἐπιμηκεστέρων, [q] κρατεῖσθαι σὺν ἑαυταῖς γιγλυμοῖς τῷ θήλει τοῦ ἄρρενος συνελθόντος. τοῦτο μέντοι, πρὸς τὸ [r] μήθ' ὑπ' ἀνέμων κραδαίνεσθαι μήτ' ἄλλης αἰτίας, τὴν σκηνὴν συνεῖχεν· ἀλλ' ἀκίνητον αὐτὴν ἐν ἠρεμίᾳ πολλῇ διαφυλάξειν ἔμελλεν.

δ'. Ἐντὸς δὲ διελὼν τὸ μῆκος αὐτῆς εἰς τρία μέρη, μετὰ δέκα πήχεις ἡρμοσμένους ἐκ τοῦ μυχοῦ τέσσαρας ἵστησι κίονας, ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἰργασμένους καὶ βάσεσιν ὁμοίαις ἐπικειμένους, διαλείποντας ἀλλήλων κατ' ὀλίγον. [ſ] τὸ δ' ἐνδοτέρωθεν αὐτῶν ἄδυτον ἦν· τὸ

---

a Al. πρὸς ἀνατολήν. b Ita MSS. & Vet. Interpr. in Editis ἐπὶ δέκα δύο εἱστήκει, *latum fuit cubitos duodecim.* c Sic Big. Samb. Vat. & Epiphan. [illegible]. Legerem (inquit Bern.) εἰς δὲ πλάτος διεστῶτες. dein τὸ δὲ πάχος δακτ. τ. d Ἐλαυνόμεναι Vat. & mox τὴν στρόφιγγα. e Ita in plerisque MSS. in aliis cum Editis πύλαι. *Bernardo* autem placuit πυλὶς *portula, foramen, receptaculum*; ſicut opera cardinata exigunt. f Ita Big. & Samb. in aliis χρυσίον. g Βάθος quidem vice πλάτος cum *Bernardo* repoſui. Suſpicor tamen nonnulla excidiſſe, aut alia quæ repetenda eſſe ex v. 10. cum ita *Epiphanius* vertat; *Ex lateribus autem tabulæ erant numero viginti* (al. *numero reſpondentes*) *quarum habebat latitudo menſuram unius & dimidii cubiti, altitudo tertiam partem palmi; & ita triginta cubitos implebant.* h Συνεισελθόντες in quibuſdam MSS. i Ita auctoritate *Vet. Interpretis* pro δὺ ἑτέρους cum ΔΥ in ΑΥ faciliſſime tranſeat. k Ita *Bernardus* ex *Epiphanii* interpretatione, *ſingulæ vero tabulæ annulos habebant aureos, per exteriores frontes emicantes, velut quibuſdam radicibus confixos per ordinem, ad invicem per circuitum reſpicientes.* cum prius vulgaretur κρίκους εἶχε χρυσοῦν κ. τ. ἐ. μ. [illegible] κ. τ. π. ἀ. [illegible] τὴν προφάνειαν. l Προσφυεῖς in quibuſdam MSS. & mox τὴν προφάνειαν. m Ita in MSS. [illegible] perperam in *Editis.* n Eo modo *Samb.* κοχλίου alii. κόγχου legerat *Epiphan.* quod idem eſt. Intelligere videtur *commiſſuras pyxidatas.* o Sic in MSS. & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ διὰ τῆς, vel καὶ διὰ τῶν ὀπ. μία &c. p *Sambuci cod.* ſcripturam hanc cæteris cum *Bernardo* antefero. πλάγιαι καὶ τελευταῖαι *Baſ.* & G. πλάγιαι τελευταίαι *Vat.* πλάγιαι δὲ αἱ τελευταῖαι Big. q Ita *Baſ.* & G. niſi quod γιγλυμοῖς habeant (cum aliquot MSS.) pro γιγγλυμοῖς, καὶ κρατεῖσθαι συνῄεσαν [συνῄεσαν *Vat.*] αὑταῖς γιγλ. *Samb.* & *Vat.* καὶ κρ. σ. ἑαυταῖς γιγλ. Big. r Sic *Samb.* & *Vet.* in *Editis* μὴ ὑπ' ἀν. & mox ἠρεμίᾳ. ſ Τὸ δ' ἐνδοτέρω *Vat.* * *Epiphanius* vertit, *Et poſt virgines parietum in longitudine poſteriorum unus erat ordo.* † Non ita velim intelligas ac ſi *una duntaxat* eſſet *phalanx*; ſed quot erant *vectium ordines*, toties eis reſpondebat *una phalanx.*

a Καὶ

τὸ δὲ λοιπὸν ἡ σκηνὴ τοῖς ἱερεῦσιν ἀνεῖτο. τὴν μέντοι διαμέτρησιν τὴν τοιαύτην τῆς σκηνῆς [a] πρὸς μίμησιν τῆς τῶν ὅλων φύσεως συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν γὰρ τρίτον αὐτῆς μέρος τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, ὃ τοῖς ἱερεῦσιν ἦν ἄβατον, ὡς οὐρανὸς [b] ἂν εἴη τῷ Θεῷ· οἱ δ᾽ εἴκοσι πήχεις, ὥσπερ γῆ καὶ θάλασσα βάσιμος ἀνθρώποις, οὕτως τοῖς ἱερεῦσιν μόνοις ἐπιτέτραπτο. κατὰ μέτωπον δὲ, ἐξ οὗ τὴν εἴσοδον ἦσαν πεποιημένοι, [c] κίονας ἔστησαν χρυσέους, χαλκέαις βάσεσιν ἐφεστῶτας, πέντε τὸν ἀριθμόν. κατεπετάννυσαν δὲ τὴν σκηνὴν ὕφεσι βύσσου καὶ πορφύρας καὶ ὑακίνθου καὶ φοίνικος [d] βαφαῖς συγκεκραμένοις. καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων δέκα πανταχόθεν, ὃ κατεπετάννυσαν τοὺς κίονας, οἳ διαιροῦντες τὸν νεὼν, τὸ ἄδυτον ἔνδον αὐτῶν ἀπελάμβανον. καὶ τοῦτο ἦν τὸ ποιοῦν αὐτὸ μηδενὶ κάτοπτον. καὶ ὁ μὲν πᾶς νεὼς ἅγιον ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ ἄβατον τὸ ἐντὸς τῶν τεσσάρων κιόνων, τοῦ ἁγίου τὸ ἅγιον. [e] ὡραῖον δὲ ἦν τὸ φάρσος, ἄνθεσι παντοίοις, ὅσα γῆθεν ἀνέρχεται, διαπεποικιλμένον· τοῖς τε ἄλλοις ἅπασιν ἐνυφασμένον [f] ὅσα κόσμον οἴσειν ἔμελλεν, πλὴν ζώων μορφῆς. ἕτερον δὲ τούτῳ καὶ τῷ μεγέθει καὶ τῇ ὑφῇ καὶ τῇ χρόᾳ παραπλήσιον [g] τοὺς ἐν ταῖς εἰσόδοις πέντε κίονας περιέβαλλε, κατὰ γωνίαν ἑκάστου κίονος κρίκου κατέχοντος αὐτὸ, ἀπὸ κορυφῆς ἄχρι ἡμίσους τοῦ κίονος. τὸ δὲ λοιπὸν εἴσοδος ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν ὑποδυομένοις. ὑπὲρ δὲ τούτου λίνεον ἦν ἰσομέγεθες φάρσος, ἐφελκόμενον ἀπὸ κάλων [h] ἐπὶ θάτερα, τῶν κρίκων τῷ τε ὕφει καὶ τῷ κάλῳ διακονούντων πρός τε τὸ ἐκπετάννυσθαι καὶ συνελκόμενον ἵστασθαι κατὰ γωνίαν· ἐμποδὼν οὐκ ἐσόμενον πρὸς τὸ κατοπτεύεσθαι, καὶ μάλιστα ἐν ταῖς ἐπισήμοις ἡμέραις. [i] κατὰ δὲ τὰς λοιπὰς, καὶ μάλιστα ὅταν ᾖ νιφετώδης, προπεπεταννύμενον, στεγανὸν ἐποίει τὸ ἐκ τῶν βαμμάτων ὕφος. ὅθεν δὴ παρέμεινε τὸ ἔθος, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομησαμένων ἡμῶν, ὥστε τὴν σινδόνα [k] τοιουτότροπον προσκεῖσθαι ταῖς εἰσόδοις. [l] δέκα δ᾽ ἄλλα φάρση, πήχεων τὸ πλάτος τεσσάρων, τὸ δὲ μῆκος ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, χρυσέους ἔχοντα γιγλύμους, ἐπὶ συναφῇ [m] θήλυός τε καὶ ἄρρενος συνείλεκτο, ὡς ἓν εἶναι δοκεῖν· εἶθ᾽ ὑπερτεινόμενα τοῦ ναοῦ τό τ᾽ ἐφύπερθεν ἐσκίαζε, καὶ τῶν τοίχων τοὺς κατὰ πλευρὰν καὶ κατόπιν ἑστῶτας, ἀπὸ τῆς γῆς ὅσον πῆχυν ἀνέχοντα. ἴσαι δὲ τῷ πλάτει καὶ ἄλλαι σινδόνες, μιᾷ πλείους τὸν ἀριθμὸν, τὸ δὲ μῆκος ὑπερβάλλουσαι· τριάκοντα πήχεις γὰρ ἦσαν. ὑφασμέναι δ᾽ ἐκ τριχῶν, ὁμοίως κατὰ λεπτουργίαν ταῖς ἐκ τῶν ἐρίων πεποιημέναις, ἐτέταντο μέχρι τῆς γῆς κεχυμέναι· [n] κατὰ θύρας ἀετώματι παραπλήσιον καὶ [o] παστάδι παρέχον, τοῦ ἑνδεκάτου φάρσους εἰς τοῦτο παρειλημμένου. ἄλλαι δ᾽ ἐπάνω τούτων ἐκ διφθερῶν κατεσκευασμέναι [p] ὑπερῄεσαν, σκέπη καὶ βοήθεια ταῖς ὑφανταῖς [q] ἔν τε τοῖς καύμασι καὶ ὁπότε

reliquum vero tabernaculi ſacerdotibus patebat. Atque contigit ut talis tabernaculi dimenſio rerum univerſitatem *quodammodo* referret. nam tertia pars quæ intra columnas quatuor, quo nec ſacerdotibus fas accedere, erat veluti cœlum Deo ſepoſitum: viginti vero cubitorum ſpatium, tanquam terra & mare ad quæ hominibus datur acceſſus, ſolis ſacerdotibus * concedebatur.

Introitus Sanctuarii.

At vero ad frontem, qua factus erat aditus, columnas quinque ſtatuerunt æreis baſibus innixas. Velis autem operiebant tabernaculum, ex byſſi & purpuræ, & hyacinthi & cocci coloribus *pulchra diverſitate* contextis.

Velum *Adyti.*

Et horum quidem primum decem erat cubitorum quaquaverſum, columnis obductum; quæ, per tranſverſum templi poſitæ, adytum intus concluſum tenebant. & hoc erat quod ab eo omnem arcebat conſpectum. Et totum quidem templum Sanctum vocabatur: adytum vero, quod intra quatuor columnas, Sanctum Sanctorum. Specioſa autem erat *hæc* cortina, omne genus florum, quos terra fert, varietate decorata, atque aliis univerſis intexta, quæ ei in ornamentum cederent, præter animantium formas. Alia vero, huic magnitudine, textura, & colore ſimilis, quinque columnas ad introitum *ſanctuarii* obtegebat, à ſummitate ad medias columnas ab annulo ad angulum cujuſque columnæ dependens. At reliquum *ſpatii* ſacerdotibus ſubintrantibus in aditum patebat.

Operimentum *intimum.*

Huic autem *velo* lintea prætenta erat cortina pari magnitudine, funibus in alterutram partem adducenda, annulis velo pariter ac funibus adaptatis, ut aut expanderetur aut contractum ſiſteretur ad angulum, quo liberior eſſet proſpectus, & præcipue in feſtis diebus. nam in reliquis, ac præſertim cum nivoſa eſſet tempeſtas, operimento erat velo variis coloribus diſtincto. Unde & poſt templum à nobis exædificatum obtinuit, ut hujuſmodi linteum aditibus eſſet oppanſum. Præterea autem decem tegumenta quatuor cubitorum latitudine, longitudine vero octo & viginti, aureas habentia commiſſuras, ita inter ſe maſculo & femina ad contactum implicitis coaptata erant, ut unum eſſe viderentur; dein expanſa obtegebant & ſuperiora, & parietum partem utramque lateralem ſimul & poſticam, ad terram uno per circuitum pede dempto pertingentia.

Tabernaculi Tegumentum *ſecundum.*

Erant autem & alia ſtragula ejuſdem latitudinis, uno quidem numero plura, in longitudinem vero magis porrecta: conſtabant enim iſta triginta cubitis. E pilis autem contexta, eadem ſubtilitate qua priora è lana, ad terram uſque prolixius aliquanto demiſſa erant: ad oſtia faſtigii & antarum ſimilitudinem referebant, ſtragulo undecimo in hunc uſum aſſumpto. Alia rurſus è pellibus facta his ſuperinducta erant, quæ contra æſtus & pluvias

---

[a] Καὶ μίμησιν *Vat.* [b] Ἀνεῖτο τῷ Θ. *Vat.* ut infra ἀνεῖτο τοῖς ἱερεῦσιν. [c] In quibuſdam *MSS.* κίονας ἔστησαν (vel ἵστασαν) χρυσοῦς χ. β. ἐφεστῶτας. atque in iiſdem καὶ omittitur ante ὑακίνθου. [d] Ita cum *Epiphanio* edidit *Bernardus* in *MSS.* βαφῇ συγκεκραμένοις vel συγκεκραμμένοις. qui & mox dant καὶ πρῶτον μὲν ἦν πήχεων &c. [e] Sic *Big.* & *Samb.* ὡραῖον δὲ τὸ φ. in *reliquis.* [f] Eo modo in quinque *MSS.* ἃ κόσμον [illegible] in *Editis.* [g] *Al.* τοὺς ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις. [h] Ita *Samb.* & *Big.* in *cæteris* [illegible] omnes ambigue. [i] Κατὰ δὲ καὶ τὰς λοιπὰς legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [k] Sic *Big.* & *Samb.* quod ut [illegible] *reliquarum* [illegible] comprobamus. [l] Ita cum *Vet. Interp.* & *S. Literis.* [illegible] in *Editis* & *MSS.* [m] Potes cum *Big. Samb.* & *Vat.* [illegible] *[illegible]*, quod voluit *Epiph.* [n] Καὶ κατὰ θύρας malit *Bern.* [o] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* [illegible]. Verum [illegible] exhibet *Vat.* & paulo ante ὡς αἰτώματι. [p] Sic *Big.* & *Samb.* ὑπερῄεσαν & mox [illegible] in *reliquis.* [q] Sic in *MSS.* in *Editis* ἔν τε τοῖς κ. [r] In Græcis οἱ δ᾽

Pellibus inſuper hæc omnia obtegebantur. Ex. c. 26.

coloribus variegata protegerent. Aſpectu ejus è longinquo quidem homines obſtupeſcebant: adeo enim micabant colores, ut cœlum intueri viderentur. Operimenta autem è pilis & pellibus ſimiliter prominebant, ac velum ad portas oppanſum; ut *ſcilicet* ardores & imbrium injuriam arcerent. Atque tabernaculum quidem in hunc modum conſtructum eſt.

VI.
In Adyto ſervatur Decalogi Apotheca deaurata, ſive Arcula *ſacra.*

5. Facta eſt autem & arca Deo *ſacra*, ex lignis natura validis & quæ cariem non ſentiunt. Hæc vero Eron quidem dicitur lingua noſtra vernacula. Hujuſmodi autem erat ejus fabrica. Longitudo ei quidem erat * quinque ſpithamarum: latitudo vero & craſſities trium ſingulatim erat ſpithamarum. Intus autem & extra auro tota obducta eſt, ut plane occultaretur ejus materies: & aureis cardinibus tegmen coaptatum habuit arte mirabili, quod undique ei ad amuſſim reſpondebat, nulla ex parte vel tantilla ſcitam ejus aptamque juncturam impediente aſperitate. Porro utrique longiorum *laterum* parieti affixi erant duo annuli aurei, per totum lignum penetrantes; & per eos vectes deaurati utrinque trajecti, ut earum ope, quoties occaſio poſtularet, de loco in locum moveretur. non enim ſuper jumentis vehebatur, ſed ſacerdotes eam hinc illinc transferebant. Operculo autem ejus impoſitæ erant effigies duæ: quas quidem Cherubes appellant Hebræi. Sunt enim animantia volatilia, tali forma qualem nemo mortalis in vivis unquam conſpexerat. Aſt hæc dixit Moyſes ſe ab imaginibus in Dei throno expreſſis accepiſſe. In hanc arcam repoſuit duas tabulas, in quibus decem præcepta conſcripta eſſe contigit; quinque quidem in ſingulis, duo vero cum dimidio in unaquaque pagina, ipſamque *arcam* intra adytum recondit.

VII.
In Sacrario ſacerdotum ſtabat Menſa ſacra.

6. In ſacerdotum ſacrario menſam collocavit, Delphicis non abſimilem: longitudine quidem duûm cubitorum, latitudine vero cubiti unius, & altitudine trium ſpithamarum. Erant autem illi pedes, dimidia quidem ſui parte deorſum perfecte & accurate facti, ſimiles iis quos ſpondis adhibent Dores; ſurſum vero abacum verſus quadrangulari opere erant. At *menſa* excavatur per unumquodque latus, veluti labro quatuor digitorum, limbo circumeunte ſuperiorem & inferiorem ejus corporis partem. Singulis autem ejus pedibus affixi erant annuli, non ſeparati ab operculo; in quos immiſſi erant vectes lignei, aureis laminis obducti, iique exemptiles. Nam qua parte cum menſa cohærebant annuli, cavitas erat: neque enim perpetui erant, ſed prius quam in orbem coirent, deſinebant extremitatibus ſuis in acumina, quorum unum

ὑετὸς εἶεν γεγενημέναι. πολλὴ δ' ἔκπληξις ἐλάμβανε τοὺς πόρρωθεν θεωμένους· τὴν γὰρ χρόαν τοῖς κατὰ τὸν οὐρανὸν συμβαίνουσιν οὐδὲν ἐδόκουν διαφέρειν. αἱ δὲ ἐκ τε τριχὸς καὶ τῶν διφθερῶν πεποιημέναι κατήεσαν ὁμοίως τῷ περὶ τὰς πύλας ὑφάσματι, τό τε καῦμα καὶ τὴν ἀπὸ τῶν ὄμβρων ὕβριν ἀπομαχόμεναι. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοῦτον πήγνυται τὸν τρόπον.

ε'. Γίνεται δὲ καὶ κιβωτὸς τῷ Θεῷ ξύλων ἰσχυρῶν ς'. τὴν φύσιν, καὶ σῆψιν παθεῖν οὐ δυναμένων. ἡ δὲ [a] ἐρῶν μὲν καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶτταν. ἡ δὲ κατασκευὴ τοιαύτη τις ἦν. μῆκος μὲν ἦν αὐτῇ πέντε σπιθαμῶν· τὸ δὲ εὖρος καὶ τὸ βάθος, τριῶν σπιθαμῶν εἰς ἑκάτερον. χρυσῷ δὲ τά τ' ἐντὸς καὶ τὰ ἔξωθεν [b] περιελήλατο πᾶσα, ὡς ἀποκεκρύφθαι τὴν ξύλωσιν· στρόφιγξί τε [c] χρυσέοις τὸ ἐπίθεμα προσηνωμένον εἶχεν θαυμαστῶς, ὃ πανταχόθεν ἴσον ἦν, κατ' οὐδέτερον μέρος ἐξοχαῖς τὴν εὐαρμοστίαν λυμαινόμενον. [d] καὶ καθ' ἕτερον δὲ τοῖχον τῶν ἐπιμηκεστέρων κρίκοι [e] προσήεσαν χρύσεοι δύο, τοῦ παντὸς [f] διήκοντες ξύλου· καὶ δι' αὐτῶν [g] μέντοι σκυταλίδες ἐπίχρυσοι καθ' ἑκάτερον τοῖχον, ὡς ἂν ὑπ' αὐτῶν, ὁπότε δεήσειεν, ἄγοιτο κινουμένη. οὐ γὰρ ἐπὶ ζεύγους ἐκομίζετο ἀλλ' ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. τῷ δ' ἐπιθέματι αὐτῆς ἦσαν πρόστυποι δύο· [h] Χερουβεῖς μὲν αὐτοὺς Ἑβραῖοι καλοῦσι. ζῶα δ' ἐστὶ πετεινὰ, μορφὴν δ' οὐδενὶ τῶν ὑπ' ἀνθρώπων ἑωραμένων παραπλήσια. Μωϋσῆς δὲ φησὶ τῷ θρόνῳ τοῦ Θεοῦ προστυπεῖς ἑωρακέναι. ταύτῃ τὰς δύο πλάκας, ἐν αἷς τοὺς δέκα λόγους συγγεγράφθαι συμβέβηκει, ἀνὰ πέντε μὲν εἰς ἑκατέραν, ἀνὰ δύο δὲ καὶ ἥμισυ κατὰ μέτωπον, ἐγκατέθετο. καὶ ταύτην ἐν τῷ ἀδύτῳ κατατίθησιν.

ς'. Ἐν δὲ τῷ ναῷ τράπεζαν ἱδρύεται [i] Δελφικαῖς ζ'. παραπλησίαν· τὸ μῆκος μὲν δύο πηχῶν, τὸ δὲ πλάτος ἑνὸς πήχεος, καὶ σπιθαμῶν τριῶν τὸ ὕψος. ἦσαν δ' αὐτῇ πόδες, τὰ μὲν ἐξ ἡμίσους ἕως τῶν κάτω τελέως [k] ἀπηρτισμένοι, οἷς Δωριεῖς [l] προστιθεῖσι ταῖς κλίναις ἐμφερεῖς, τὸ δὲ πρὸς αὐτὴν ἀνατεῖνον [m] τετράγωνοι τῇ ἐργασίᾳ. κοιλαίνεται δὲ καθ' ἕκαστον πλευρὸν, κοιλαίνουσά πως κατὰ παλαιστὴν τὸ ἔδαφος, ἕλικος περιθεούσης τό τε ἄνω καὶ τὸ κάτω μέρος τοῦ σώματος. καθ' ἕκαστον δὲ τῶν ποδῶν καὶ [n] ταύτῃ ἐλήλατο κρίκος, οὐκ ἄπωθεν τοῦ ἐπιθέματος, δι' ὧν [o] ᾔεσαν στελεοὶ χρύσεοι, ξύλου τὰ νέρθεν ὄντες, [p] ἐξαίρετοι. [q] κοῖλον γὰρ εἶχεν ἐπ' αὐτοῖς τὸ κατὰ τοὺς κρίκους [r] κοινωθέντας· οὐδὲ γάρ εἰσι διηνεκεῖς, ἀλλὰ, πρὶν συνελθεῖν εἰς τὸ ἄπειρον, [ſ] εἰς περονίδας τὴν ἀρχὴν τελευτῶντες, ὧν ἡ μὲν εἰς

ᾔκησε π. — ἐπιπέσαντο, quod enallagen Atticam ſapit, pro numeroſiori ἐπεπεςάφατο, præſertim cuique χωρίον intelligenti. *Bern.*

[a] Ita ex *S. Literis* edidit *Bernardus*: quamvis more Judæorum Χαλδαϊζόντων *Joſephum* ἀρῶνα aut ἰρῶνα ſcripſiſſe exiſtimarit. In *Græcis* mira eſt hallucinatio. nam in *Baſ.* & *G.* ἡ δὲ ἱέρων in *Big.* & *Samb.* ἡ δ' ἱεράνυμον. atque ἡ δὲ ἱερώνυμία & ἱερωνυμία in *Codd. Buib.* & *Hen.* ἡ δ' ἱερὸν *Vat.* Latinis *Heron*, ut *Epiphanio*, *Epit. Cant.* & *Pet. Comeſtori.* [b] Περιελήλαστο ſoli *Big.* & *Samb.* minus κατὰ διελήλατο. [c] Ita *Big.* & *Samb.* & mox χρύσεοι. in *aliis* χρυσοῖς & χρυσοῖ. quo modo *Joſephus* neutiquam ſcripſit. [d] Καὶ abeſt *Samb.* & *Vat.* [e] Ita è *Vat.* ut p. 111. v. 33. προσῆσαν in *aliis.* [f] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *aliis* διήκοντος. proclivius eſſet χρύσεοι δύο διὰ τοῦ παντὸς διήκοντες ξύλου. [g] Illud μέντοι ex *Big.* & *Samb.* inſeruit *Bernardus.* pro quo μὲν ἔτι habet *Vat.* [h] Χερουβεὶμ *Vat.* Χερουβὶμ LXX. [i] Non ad *Delphicam* Apollinis ut male nonnulli, ſed ad formam abaci reſpicit. [k] Ἐξηρτισμένοι *Vat.* [l] Ita *Bernardus.* in *Editis* προστίθησι. in *MSS.* προστιθέασι. [m] Τετράγωνον *Vat.* [n] Sic *Big.* & *Samb.* ταύτην in *reliquis.* [o] Eo modo *Big.* & *Samb.* in cæteris ἴεσαν. [p] Οὐκ ἐξαίρετοι *Big. Samb.* & *Vat.* [q] Κοῖλον γὰρ εἶχεν juxta quoſdam *Epiphanii* codices. [r] Κοινωθὲν malit *Bernardus.* [ſ] Εἰς περονίδας *Big.* & *Samb.* Vide *Villanpandum* in *Ezech.* tom. 2. p. 353. & *Rhenferdii* Diſſert. de *menſa* & *panibus Propoſitionis.* * *Quinque dodrantum* reddit *Hoſtus* in Tractatu *de Fabrica arcæ Noëi.*

εἰς τὸ προανέχον ἐμβαίνει τῆς τραπέζης, ὁ δὲ εἰς τὸν πόδα. καὶ τούτοις κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐκομίζετο. ἐπὶ ταύτης, ἐπίθετο γὰρ ἐν τῷ νεῷ τετραμμένη πρὸς ἄρκτον οὐ πόρρω τοῦ μυχοῦ, διετίθεσαν [a] ἄρτων τε δώδεκα ἀζύμους κατὰ ἓξ [b] ἀπαλλήλους κειμένους, [c] καθαροῦ πάνυ τοῦ ἀλεύρου ἐκ δύο [d] ἀσσαρώνων· ὃ μέτρον Ἑβραίων ἑπτὰ κοτύλας Ἀττικὰς ἔχει. ὑπὲρ δὲ τῶν ἄρτων ἐπίθεντο δύο φιάλαι χρύσεαι, [e] λιβανωτοῦ πλήρεις. μετὰ δὲ ἡμέρας ἑπτὰ πάλιν [f] ἄλλοι ἐκομίζοντο ἄρτοι, ἐν τῷ καλουμένῳ ὑφ' ἡμῶν Σαββάτῳ· τὴν γὰρ ἑβδόμην ἡμέραν Σάββατα καλοῦμεν. τὴν δ' αἰτίαν ἐξ ἧς ταῦτ' ἐπενοήθησαν ἐν ἑτέροις ἐροῦμεν.

ζʹ. Κατὰ πρόσωπον δὲ τῆς τραπέζης, τῷ πρὸς μεσημβρίαν τετραμμένῳ τοίχῳ πλησίον, ἵστατο λυχνία ἐκ χρυσοῦ κεχωνευμένη διάκενος, σταθμὸν ἔχουσα μνᾶς ἑκατόν. [g] Ἑβραῖοι μὲν καλοῦσι κίγχαρες· εἰς δὲ τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενον γλῶσσαν σημαίνει τάλαντον. πεποίηται δὲ σφαιρία καὶ κρίνα σὺν ῥοΐσκοις καὶ κρατηριδίοις· ἑβδομήκοντα [h] δ' ἦν τὰ πάντα· ἐξ ὧν ἀπὸ μιᾶς βάσεως [i] συνετέθη πρὸς ὕψος, ποιήσαντος αὐτὴν συγκειμένην εἰς μοίρας εἰς ὅσας τοὺς πλανήτας καὶ τὸν ἥλιον κατανέμουσιν. ἀπαρτίζεται δὲ εἰς ἑπτὰ κεφαλάς, καταλλήλας ἐν στοίχῳ διακειμένας. λύχνοι δ' ἐπιφέρονται αὐταῖς ἑπτὰ κατὰ μίαν, τῶν πλανητῶν τὸν ἀριθμὸν [k] μεμιμημένοι. ὁρῶσι δ' εἴς τε τὴν ἀνατολὴν καὶ τὴν μεσημβρίαν, λοξῶς αὐτῆς κειμένης.

ηʹ. Μεταξὺ δὲ αὐτῆς καὶ τῆς τραπέζης ἔνδον, ὡς προεῖπον, θυμιατήριον, ξύλινον μέν, ἐξ οὗ καὶ τὰ πρότερα ἦν σκεύη, μὴ [l] σηπόμενον, στερεᾷ δὲ περιελήλατο αὐτῷ λεπίς. πηχυαῖον μὲν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην τὸ πλάτος, ὕψος δὲ διπλάσιον. [m] ἐπῆν δὲ ἐσχάρα χρυσέα [n] ὑπερανεστῶσα, ἔχουσα κατὰ γωνίαν ἑκάστην [o] στέφανον, καὶ τοῦτον δ' ἐκπεριοδεύοντα χρύσεον· [p] ὧν καὶ κρίκοι καὶ σκυταλίδες [q] προσῆσαν, αἷς κατὰ τὰς ὁδοὺς ὑπὸ τῶν ἱερέων ἐφέρετο. ἵδρυτο δὲ καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς βωμὸς χάλκεος, ὑπόξυλος καὶ αὐτός, ἑκάστην πλευρὰν πέντε πήχεσιν ἐκμεμετρημένος, τὸ δὲ ὕψος [r] τρισίν, [ſ] ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, χαλκείαις λεπίσιν ἐξησκημένος, δικτύῳ τὴν ἐσχάραν ἐμφερής· ἐξεδέχετο γὰρ ἡ γῆ τὸ ἀπὸ τῆς ἐσχάρας πῦρ καταφερόμενον, τῆς βάσεως διαπαντὸς οὐχ ὑποκειμένης. ἀντικρὺ δ' [t] ἐπίθεντο τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἐκ χρυσοῦ· ὅσα δὲ ἄλλα σκεύη πρὸς τὰς ἱερουργίας πε-

in prominentem menſæ partem inſerebatur, alteram in pedem. atque his per viam aſportabatur menſa. Super hanc (nam poſita erat in ſanctuario verſus ſeptentrionem, non longe ab adyto) collocabantur duodecim panes non fermentati, ſeni è regione ſibi duobus ordinibus oppoſiti, ex farina mundiſſima duorum aſſaronum: quæ menſura Hebræorum ſeptem cotylas Atticas continet. Panibus autem impoſitæ erant duæ phialæ aureæ thure plenæ. Poſt ſeptem vero dies alii panes inferebantur, feſto *ſcilicet* quod nos Sabbatum appellamus: diem enim *quemlibet* ſeptimum Sabbatum vocamus. At quodnam huic rei excogitandæ anſam dederit, alibi dicemus.

Candelabrum *ſacrum.*

7. Ex adverſo autem menſæ propius meridianum parietem ſitum erat candelabrum ex auro fuſo & ſubinani, centum minarum pondo. Hebræi quidem cinchares nominant: quod, ſi Græce interpreteris, talentum ſignificat. Diſtinctum autem erat ſphærulis, liliis, granatis, & craterculis: (illorum vero omnium ſumma erat LXX.) ex quibus ab ſimplici baſi compoſitum in altum aſſurgebat, in totidem calamos ſtructura ſua diſtributum, quot planetas cum ſole perhibent. Exibat autem in ſeptem capita, una eademque ſerie æquis intervallis diſpoſita. Porro & in illis lucernæ præfulgebant, in ſingulis ſeptem, planetarum numerum referentes: reſpectanteſque ad orientem & meridiem, candelabro oblique poſito.

Ara *ſuffitûs.*

8. Inter candelabrum autem & menſam interius, ut jam dixi, *poſita ſtabat* ara ſuffitus, è ligno quidem, unde & priora facta ſunt inſtrumenta non putreſcente, ſolida vero lamina incruſtato, cubitali quidem in quadrum latitudine, altitudine vero dupla. Superimpoſita autem erat craticula aurea, habens ad unumquemque angulum coronam, eamque circumeuntem auream: cui adjuncti erant annuli, cum vectibus, quibus per viam à ſacerdotibus deportari poſſet. Sed & pro foribus Tabernaculi collocatum erat altare æreum, *ſubligneum & illud, quinque cubitos longum & totidem latum, & tribus altum, ſimiliter auro ornatum, laminis æreis adopertum, cum crate ad ſimilitudinem reticuli: excipiebat enim terra quicquid ignis à foco *ſuperne* decidebat, quod baſis ei non omnino ſubjecta eſſet. Cæterum è regione aræ præſto *inſuper* erant infundibula, phialæ, thuribula, crateresque ex auro: quæcunque vero alia *aderant* inſtrumenta, ſacro miniſterio deſignata,

Altare *holocautomatum.*

---

[a] Ita in *Editis*. in *MSS.* δ' ἄρτων. nec minus eleganter. [b] *Al.* ἐπ' ἀλλήλους. Verum ἀπαλλήλους aut ἐπ' ἀλλήλων à manu ſecunda in aliquot *MSS.* [c] Sic in *MSS.* in *Editis* καθαροῖς. [d] Ita pro ἀσσάρων ex aliis *Joſephi* locis repoſuit *Bernardus.* [e] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *aliis* λιβανοῦ. quæ vox non raro apud Græcos tam fructum arboris ſignificat quam ipſam arborem. [f] Ita *MSS.* in *Editis* οἱ ἄλλοι. quod ferri quidem poteſt. nam Atticos articulorum prodigos novimus. [g] Αἱ Ἑβραῖοι μὲν *Samb.* & *Big.* Vide *Villalpandi* Apparat. part. II. p. 408. & p. 410. [h] Sic *MSS.* in *Editis* δὴ τὰ π. [i] Diſtinguunt alii hunc in modum, συνετέθη, πρὸς ὕψος ποιήσαντος &c. [k] Ita *MSS.* in *Editis* μεμερισμένοι. [l] Cum *Epiphanio* lego σηπόμενον. in *ceteris* σηπόμενα. [m] Ἐπῆν τε ἐσχάρα χρυσεία *Vat.* [n] Ita *Samb. Buſb.* & *Hen.* in aliis perperam ὑπερανιστῶσα vice ὑπερανεστῶσα. [o] In *Vet. Interpr.* ad hunc modum, *habebatque per angulos ſingulos coronas ex auro puriſſimo ſex, & annuli & vectes inerant* &c. ac ſi in ſuo codice habuiſſet στεφάνους ἓξ ἐκ καθαρωτάτου χρυσοῦ. ſed (ut inquit *Bernardus*) juvare licet hunc *Interpretem*, ſcribendo *ſed & annuli* &c. & cum *Joſepho* ſuo forte conciliare. [p] Ita legendum cenſeo cum *Editis*. in *Cod. Vat.* ᾗ καὶ κρ. in *Samb.* & *Big.* deeſt ὧν. [q] Sic *Samb.* & *Big* in cæteris προσῄεσαν, & mox ἐν αἷς in *Vat.* [r] Τρίπηχυς *Big. Samb.* & *Vat.* [ſ] Ὁμοίως κεκοσμημένος legebat *Vet. Interpr.* quæ ſane lectio alteri præferenda eſt, præſertim cum *S. Literis* magis conſona ſit. *Bern.* Mallem equidem ὁμοίως τῷ χρυσῷ κεκοσμημένος, *tanquam ſi auro eſſet ornatum.* ſc. quod aurum fulgore ſuo referret, ut alibi loquitur *Joſephus.* [t] Ita quidem edidit *Bernardus* partim ex conjectura, partim ex *Exod.* c. 27. v. 3. & 19. ἀντικρὺς δ' ἐπέθεντο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου οἰνοχόαι τε καὶ φιάλαι σὺν θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν· ὅσα τε ἄλλα σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα πάντα ὑπῆρχεν *Big.* & *Samb.* ἀντικρὺ δ' ἐπέθεντο (ἐπέθετο ἀντικρὺς *Buſb.*) τοῦ βωμοῦ οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θυΐσκοις καὶ κρατῆρσιν ἦσαν. ὅσα τε ἄ. σκ. π. τ. ἱ. π. χρύσεα π. *Baſ. Gen. Hen.* & *Buſb.* ἀντικρὺ δ' ἐπέθεντο τοῦ χρυσίου οἰνοχ. &c. ut in *Baſ.* & *G.* habet *Cod. Vat.* Pro *aureis* etiam ſtat *Zonaras*, ἀντικρὺς δὲ τοῦ βωμοῦ τοῦ ξυλίνου φιάλαι καὶ κρατῆρες σὺν θυΐσκοις ἐπέθεντο, καὶ ἄλλα σκεύη ἃ πρὸς ἱερουργίαν ἐποιήθησαν, χρύσεα πάντα. Denique *Bernardus*, his omnibus perpenſis, hanc lectionem ſubjicit, ἀντικρὺ δ' ἐπέθεντο τοῦ βωμοῦ τοῦ χρυσίου. οἰνοχόαι τε κ. φ. σ. θ. κ. κρατῆρσιν, ὅσα τε ἄλλα — χάλκεα π. ἦν. * *Vel.* ſublignenm, & illud quinque &c. ὑπόξυλος, καὶ αὐτὸς ἑκάστην &c.

ſignata, ex ære conflata erant omnia. Atque hoc modo ſe habuit Tabernaculum, una cum apparatu ſuo.

ποίητο, χάλκεα ἅπαντα ὑπῆρχεν. καὶ ἡ μὲν σκηνὴ τοιαύτη τε ἦν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη.

VIII.

CAP. VII.

Qualia fuerint veſtimenta ſacerdotum & Pontificis M. de Aaronis ſacerdotio, variiſque purificationum & ſacrificiorum ritibus: atque de feſtis, & ut dies ſinguli diſpoſiti erant: tum leges aliæ.

Chaanææ, *Sacerdotes.*

Rabchaanes, *Pontifex M.*

Veſtitus vulgi ſacerdotum.

FActæ ſunt autem & ſacerdotibus veſtes, cum aliis omnibus quos Chanæas vocant, tum etiam ipſi Pontifici quem Anarabachen appellant. ſignificat autem *vox iſta* principem ſacerdotem. Et aliorum quidem veſtes hujuſmodi eſſe contigit. Quando autem ad ſacra miniſteria accedit ſacerdos, purus factus juxta præſcriptam in lege puritatem, primo quidem induit Manachaſen, uti vocatur, idem enim denotat ac conſtrictorium. Eſt autem ſubligar circa verenda ſubtile ex byſſo retorta contextum, pedibus in illud ingredientibus veluti in brachas: *atque ab homine medio ſubſciſſum, ad ilia deſinens ligaminibus *ſuis* ſtringitur.

Machaneſe, *femoralia.*

Chethone, *tunica ſtricta.*

2. Super hoc autem lineam interulam induit duplicis ſyndonis byſſinæ. Chethomene quidem appellatur. Hoc lineum ſignificat: nos enim linum chethon nominamus. Eſt autem hoc indumentum tunica uſque ad talos demiſſa, corpus arcte ambiens, & manicas circa brachia adſtrictas habens: quam accinctam gerunt & conſtrictam paulo ſupra axillas zona lata digitos ferme quatuor, textu vero ſubinani, ut ſerpentis exuviæ videretur. Flores autem intextos habet cocco & purpura, hyacintho atque byſſo variegatos: at ſtamen ejus ex ſola byſſo. Et à pectore incipiens, atque ſemel ac iterum circumducta illic ligatur; & multa quidem defluit uſque ad talos, quamdiu ſacris non operatur ſacerdos: ſic enim ſpectantibus decora videtur. Cum vero ſacrificare oportet & altaris miniſterium peragere, ne ab ea mota in opere impediatur, ſuper humerum lævum *illam* rejicit. Hanc quidem Moyſes nominavit Abaneth: nos autem, à Babyloniis edocti, ipſam Emian appellamus: eo enim nomine ab illis inſignitur. Hæc tunica ſinum quidem nuſquam habet, ſed amplam circa collum aperturam, quæ certis quibuſdam funiculis, ex ora & à pectore & à tergo dependentibus, ſuper utramque ſcapulam aſtringitur. Vocatur autem Maſſabazanes.

Abaneth *aut* Emian, *zona.*

Maſſabazane, *tunica lacunata.*

ΚΕΦ. ζ.

η'.

Τίνες τοῖς ἱερεῦσιν εἰσὶν αἱ στολαί, καὶ ἡ τοῦ ἀρχιερέως· περὶ τῆς τοῦ Ἀαρὼν ἱερωσύνης, καὶ τῶν ἁγνειῶν καὶ θυσιῶν οἱ τρόποι· ἔτι περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται· ἄλλοι τε νόμοι.

Γίνονται δὲ καὶ τοῖς ἱερεῦσι στολαί, πᾶσί τε τοῖς ἄλλοις οὓς [a]Χαναίας καλοῦσι, καὶ δὴ καὶ τῷ ἀρχιερεῖ ὃν [b]Ἀναραβάχην προσαγορεύουσι. σημαίνει δὲ ἀρχιερέα. τὴν μὲν οὖν τῶν ἄλλων στολὴν τοιαύτην εἶναι συμβέβηκεν. ὅταν δὲ προσίῃ ταῖς ἱερουργίαις ὁ ἱερεύς, ἡγνευκὼς ἣν ὁ νόμος [c]ἁγνείαν [d]προσαγορεύει, πρῶτον μὲν περιτίθεται τὸν [e]μαναχασὴν λεγόμενον. [f]βούλεται δὲ συνακτῆρα μὲν δηλοῦν. [g]διάζωμα δ' ἐστὶ περὶ τὰ αἰδοῖα ῥαπτὸν ἐκ βύσσου κλωστῆς εἰργνυμένον, ἐμβαινόντων εἰς αὐτὸ τῶν ποδῶν [h]ὡσπερεὶ ἀναξυρίδας· ἀποτέμνεται δὲ ὑπὲρ ἥμισυ, καὶ τελευτῆσαν ἄχρι τῆς λαγόνος περὶ αὐτὴν ἀποσφίγγεται.

β'. Ἐπὶ δὲ τούτῳ λίνεον ἔνδυμα διπλῆς φορεῖ σινδόνος βυσσίνης. [i]χεθομένη μὲν καλεῖται. λίνεον τοῦτο σημαίνει· [k]χεθὸν γὰρ τὸ λίνον ἡμεῖς καλοῦμεν. ἔστι δὲ τοῦτο τὸ ἔνδυμα ποδήρης χιτὼν περιεγγεγραμμένος τῷ σώματι, καὶ τὰς χειρῖδας [l]περὶ τοῖς βραχίοσιν κατεσφιγμένος· ὃν ἐπιζώννυνται κατὰ στῆθος, ὀλίγον τῆς μασχάλης ὑπεράνω τὴν ζώνην περιάγοντες, [m]πλατεῖαν μὲν ὡς εἰς τέσσαρας δακτύλους, διακένως δ' ὑφασμένην ὥστε λεβηρίδα δοκεῖν ὄφεως. ἄνθη δ' εἰς αὐτὴν ἐνύφανται, [n]φοίνικι καὶ πορφύρᾳ μετὰ ὑακίνθου καὶ βύσσου πεποικιλμένα· στήμων δ' ἐστὶ μόνη βύσσος. καὶ λαβοῦσα τὴν ἀρχὴν τῆς ἑλίξεως [o]κατὰ στέρνον καὶ περιελθοῦσα πάλιν δεῖται, καὶ κέχυται μὲν πολλὴ μέχρι καὶ τῶν σφυρῶν, ἕως οὗ μηδὲν ὁ ἱερεὺς ἐνεργεῖ· πρὸς γὰρ εὐπρέπειαν οὕτως ἔχει τοῖς ὁρῶσι καλῶς. ὅταν δὲ σπουδάζειν περὶ τὰς θυσίας δέῃ καὶ διακονεῖν, ὅπως μὴ [p]κινουμένης ἐμποδίζηται πρὸς τὸ ἔργον, ἀναβαλλόμενος ἐπὶ τὸν λαιὸν [q]ὠμοφορεῖ. Μωϋσῆς μὲν οὖν ἀβανὴθ αὐτὴν ἐκάλεσεν· ἡμεῖς δέ, παρὰ Βαβυλωνίων μεμαθηκότες, [r]ἐμίαν αὐτὴν καλοῦμεν. οὕτως γὰρ προσαγορεύεται παρ' αὐτοῖς. οὗτος ὁ χιτὼν κολποῦται μὲν οὐδαμόθεν λαγαρὸν δὲ παρέχων τὸν [s]βροχωτῆρα τοῦ αὐχένος, ἀρτεδόσιν ἐκ τῆς ὤας καὶ τοῦ [t]κατὰ στέρνον καὶ μετάφρενον ἠρτημέναις ἀναδεῖται ὑπὲρ ἑκατέραν κατακλεῖδα. [u]μασσαβαζάνης δὲ καλεῖται.

γ'. Ὑπὲρ

---

[a] Vernacule ſolitus erat dicere *Cahanaia*, & proculdubio Græco more ſcripſit Χαναναίας aut Χανναίας pro *Cohanim* veteris populi. *Bern.* Χαναναίας in *MSS.* Χααναίας legit *N. Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Χαάνας ſive Χάνας voluit *Braunius* in libro primo de *Veſt. Hebr. Sac.* p. 18. [b] Ita *Baſ. G. Vat.* aliique. ἀναραβάχην *Big.* & *Samb.* *Arabarchen* & *Arabarchin* in *Epiphanii* libris. Χααναραββάχην malit *Bernardus* ex *Cahana rabba*; aut Ῥαβαχαάνην, aut Ῥαβαχαναίην, aut Ῥαβαχαάνιν ab Hebraïco *Rabcohanim*, vel à Chaldaïco *Rab cahanaia*. Alii Χαναραβάχην volunt. Vide *Braunium* loco jam citato, & *Seldenum* in lib. *de Succeſſ. in Pontif. Hebr.* cap. 1. [c] Ἁγνείαν *Samb.* Atticorum more. [d] Διαγορεύει *Samb.* & *Big.* [e] Ita in *Editis*, μαναχασὴν in *MSS.* ſed μαχανασὴν, μαχανασὶν, aut μαχάνασιν reponi jubet *Bernardus*. μιχνασὴν legendum eſſe conjicit *Braunius*, lib. 1. p. 345. [f] Βούλεται δὲ τοῦτο *Samb.* & *Vat.* [g] Alibi (*ſc.* l. 3. c. 15.) διάζωσμα. [h] Ita *Big.* & *Vat.* ὥσπερ ἀναξ. *Baſ.* & *G.* ὡς περὶ *Samb.* & *Vat.* *Interpr.* [i] Ita *MSS.* inſuper adjicit *Vat.* λίνεον δὲ τοῦτο. In *Editis* χεθομένη καλεῖται. Cl. *Boſius* legit χεθονέθη μὲν καλεῖται ab Hebraïco *Chethoneth*. Verum *Bernardus* malit χεθώνη vel χεθόνη μὲν καλεῖται à Chaldaïco *Chettona*. Vide *Braunium* de *Veſtitu ſac. Hebr.* l. 1. c. 1. p. 457. 461. & 463. [k] *Al.* χεθών. [l] Περὶ τοὺς βραχίονας *Vat.* [m] Ita *Samb.* in *reliquis* deeſt μὲν. [n] Φοίνιξι *Big.* & *Samb.* Φοινικῷ τε πορφύρᾳ *Vat.* [o] Ita è *Cod. Samb.* & è *Joſepho*, infra v. 39. in *reliquis* κ. στέρνον. [p] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* κινούμενος. [q] Ὦμον φορεῖ in tribus *MSS.* [r] *Al.* ἐμίαν aut ἐμιάναν. [ſ] *Al.* βροχωτῆρα aut βραχωτῆρα. [t] Ita *Big.* & *Samb.* in Editis hîc & ſupra κατὰ στέρνον. [u] Hoc modo (favente *Cod. Samb.*) edidit *Bernardus*, cum antea eſſet μασσαβαζάνης καλεῖται, atque alias ſubjicit conjecturas, ut μασσαβαζάνη δὲ καλεῖται, vel μασσαβάζη μὲν καλεῖται, vel καὶ οὕτω δὲ μασσαβαζὴν καλεῖται, vel denique τὸ δὲ μασσαβαζάνη (οὕτω γὰρ ὀνομάζεται) καλεῖται. * *Epiphanius* reddit, *ſcinditur autem ultra medietatem deorſum, & ſuper lumbos adſtringitur.* Nec multo aliter *Braunius* vertit, *diviſum uſque ad medietatem, ſed circa ilia conſtrictum.*

[illegible]

γ'. Τιάραν δὲ τῇ κεφαλῇ φορεῖ πῖλον ἄκωνον, οὐ διικνούμενον εἰς πᾶσαν αὐτὴν, ἀλλ' ἐπ' ὀλίγον ὑπερβεβηκότα μέσης. καλεῖται μὲν [a] μασναεφθής. τῇ δὲ κατασκευῇ τοιοῦτός ἐστιν ὡς στεφάνη δοκεῖν, ἐξ ὑφάσματος [b] λινέου ταινία πεποιημένη παχεῖα· καὶ γὰρ ἐπελισσόμενον ῥάπτεται πολλάκις. ἔπειτα σινδὼν ἄνωθεν αὐτὸν ἐκπεριέρχεται διήκουσα [c] μέχρι μετώπου, τήν τε ῥαφὴν τῆς ταινίας καὶ τὸ ἀπ' αὐτῆς ἀπρεπὲς καλύπτουσα, καὶ ὅλῳ δὲ τῷ κρανίῳ γενομένη ἐπίπεδον. ἥρμοσται δ' ἀκριβῶς, ὡς ἂν μὴ περιρρυῇ πονοῦντος περὶ τὴν ἱερουργίαν. καὶ ὁποία μέν ἐστιν ἡ τῶν πολλῶν ἱερέων στολὴ δεδηλώκαμεν.

δ'. Ὁ δὲ ἀρχιερεὺς κοσμεῖται μὲν καὶ ταύτῃ, οὐδὲν παραλιπὼν τῶν προειρημένων, ἐπενδυσάμενος δ' ἐξ ὑακίνθου πεποιημένον χιτῶνα. ποδήρης δ' ἐστὶ καὶ οὗτος· [d] μεεὶρ καλεῖται κατὰ τὴν ἡμετέραν γλῶσσαν. ζώνῃ περισφίγγεται βάμμασιν οἷς ἡ προτέρα ἄνθεσι διαπεποικιλμένῃ χρυσοῦ συνυφασμένου. κατὰ πέζαν δ' αὐτῷ προσέρραπται θύσανοι [e] ῥοῶν τρόπον ἐκ βαφῆς [f] μεμιμημένοι ἀπηρτημένοι, καὶ κώδωνες χρύσεοι κατὰ πολλὴν ἐπιτήδευσιν τῆς εὐπρεπείας· ὥστε μέσον ἀπολαμβάνεσθαι δυοῖν τε κωδώνοιν ῥοΐσκον, καὶ ῥοαῖν κωδώνιον. ἔστι δ' ὁ χιτὼν [g] οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν περιτομαῖν, ὥστε ῥαπτὸς ἐπὶ τῶν ὤμων εἶναι καὶ τῶν παρὰ πλευρὸν, φᾶρος δ' ἓν ἐπίμηκες ὑφασμένον σχιστὸν ἔχει [h] βροχωτῆρα, οὐ πλάγιον, ἀλλὰ κατὰ μῆκος ἐρρωγότα παρά τε τὸ στέρνον καὶ μέσον τὸ μετάφρενον. πέζα δ' αὐτῷ προσέρραπται, ὑπὲρ τοῦ μὴ διελέγχεσθαι τῆς τομῆς τὴν δυσπρέπειαν. ὁμοίως δὲ καὶ ὅθεν αἱ χεῖρες διείργονται σχιστός ἐστι.

ε'. [i] Ἐπὶ δὲ τούτοις τρίτον ἐνδύεται [k] τὸν λεγόμενον ἐφώδην, Ἑλληνικῇ δ' ἐπωμίδι προσεοικότα. γίνεται γὰρ τοῦτον τὸν τρόπον. ὑφανθεὶς ἐπὶ βάθος [l] πηχυαῖον ἔκ τε χρωμάτων παντοίων καὶ χρυσοῦ [m] συμπεποικιλμένος, ἀπολείπει τὰ τοῦ στέρνου τὸ μέσον καταλιμπάνων, χειρῖσί τε ἠσκημένος, καὶ τῷ παντὶ σχήματι χιτὼν εἶναι πεποιημένος. τῷ δὲ διακένῳ [n] τούτου τοῦ ἐνδύματος [o] σπιθαμῆς ἐνείρεται ὕφασμα σπιθαμῆς τὸ μέγεθος, χρυσῷ τε καὶ τοῖς αὐτοῖς [p] τῷ ἐφώδῃ βάμμασι διηνθισμένον. [q] ἐσσήνης μὲν καλεῖται, σημαίνει δὲ τοῦτο κατὰ τὴν Ἑλλήνων γλῶτταν [r] λόγιον. πληροῖ δὲ ἀκριβῶς τοῦ [s] ἐφώδου ὅπερ ὑφαίνοντες κατὰ στῆθος ἐκλελοίπασι. συνάπτεται δ' ὑπὸ κρίκων χρυσέων αὐτῷ τε κατὰ γωνίαν ἑκάστην, καὶ κρίκων τῶν ἴσων [t] προσκαταπεπορπημένων, ῥάμματος ὑακίνθου παραληφθέντος εἰς τὴν πρὸς ἀλλήλους κατάδεσιν τοῖς κρίκοις. πρὸς δὲ τὸ μὴ χαλαρὸν εἶναι τὸ ἐν μέσῳ τῶν κρίκων καταλιμπανόμενον, ῥαφαῖς αὐτὸ ταινιῶν μασιν ὑακινθίνοις ἐπενόησε. πορποῦσι δὲ τὴν ἐπωμίδα σαρ-

Meſnephteth; *Tiara.*

3. At ſuper caput geſtat pileum non faſtigiatum, neque totum caput induentem, ſed paulo plus quam medio ſuperimpoſitum, nominatum quidem Maſnaemphthes. Tali autem modo adornatur ut corona eſſe videatur, ex lineo texto inſtar faſciæ craſſæ concinnata; etenim in orbem ſæpius replicatur atque conſuitur. Deinde ſindon deſuper pileum integit, uſque ad frontem deſcendens, & faſciæ commiſſuras atque id quod in eis deforme erat occultans, & æqui cranio preſsè adhærens. Aptatur autem accuratè, ne ſacrificanti forte delabatur. Et *jam* qualis quidem ſit totius ſacerdotum turbæ amictus, declaravimus.

Veſtitus Pontificis maximi.

Tunica hyacinthina μεεὶλ dicta.

Zona cum *tintinnabulis appenſis.*

4. Summus Pontifex & hoc quidem modo ornatur, ex veſtibus memoratis nullam omittens; ſed illis ſuperinducens tunicam hyacinthinam. Eſt autem & hæc talaris, ſecundum dialectum noſtram Meeir nominata. Zona circumſtringitur, coloribus ad inſtar prioris variegata, auro intexto. At circa oram infimam ei adſutæ erant fimbriæ, ita adornatæ ut mala Punica colore referrent, quibus tintinnabula aurea non ſine multo decore inſerta erant; ita ut inter duo tintinnabula malum Punicum, & inter duo mala Punica tintinnabulum medium penderet. Hæc autem tunica non conſtat ex duabus plagulis, ut ſuturas habeat in humeris ac lateribus; ſed unicum eſt veſtimentum in longum undique circumtextum, qua collo induitur aperturam habens non obliquam, ſed in longitudinem diſciſſam, à pectore uſque ad interſcapilium medium. Ei vero adſuitur limbus, ne ſciſſuræ deformitas appareret. Similiter etiam aperta eſt, qua manus exſeruntur.

Tunica ſuperior Ephodes *nominata.*

Eſſenes, Logion ſive Oraculum, vulgo Rationale.

5. Super has *veſtes* tertiam etiam induit vocatam Ephoden, epomidi Græcanicæ ſimilem. Fit enim hoc modo. Texta eſt in profunditatem cubitalem ex variis coloribus auro intermixto, atque ita ut medium pectoris intectum relinquat, manicis quoque ornata eſt, atque planè in tunicæ formam facta videtur. Lacunæ vero veſtis inſeritur fruſtum amplitudine palmi, auro & iiſdem quibus Ephodes coloribus eleganter intertextum. Eſſenes quidem vocatur: hic vero in lingua Græca λόγιον [Rationale] ſignificat. Ad amuſſim autem complet illud Ephodæ *ſpatium* quod *vacuum* à texentibus juxta pectus relictum eſt. Illi vero committitur annulis aureis unicuique angulo appoſitis, ſimilibus Ephodæ annexis qui iſtis reſpondeant, vitta hyacinthina adhibita ad annulos inter ſe connectendos. *Cæterum ne in medio annulorum relictus appareret hiatus, illud excogitarunt ut ſpatiola tæniis hyacinthinis complerent. Epomidem vero juxta humeros connectunt ſardony-

---

[a] Μασναίφθης *Big.* & *Samb.* μασναήφθης *Vat.* μασναεφάτης voluit *Boſius.* μεσνίφθης malit *Solerius* in lib. *de Pileo*, p. 257. [b] Ita *Bernardus* è *Cod. Big.* in *reliquis* λιναίῳ. [c] Μέχρι τῶν ἴσω *Big.* & *Samb.* [d] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μεθεὶρ in *Editis.* ſed μεεὶλ vel μεγνὶλ reſcribendum cenſet *Bernardus.* [e] *Al.* ῥοιῶν. [f] Μεμιμημένοι *Big.* & *Samb.* [g] Οὗτος οὐκ ἐκ δυοῖν ſine negandi particula edidit *Bernardus*, quod ea caruerint codices *Epiphanii.* Ex illis vero excidiſſe ſuſpicor, cum mox in *iiſdem* ſequatur, *ſed uno velo in longum undique circumtexta.* [h] Ita ex *Vet. Interpr.* cum *Bernardo.* in *Græcis* omnibus βρογχωτῆρα vel βροχωτῆρα τὸ λαιμὸν. [i] *Al.* ἐπὶ τούτοις. [k] Τὸν λεγόμενον δὲ ἐφώδην *Vat. Big.* & *Samb.* [l] Πηχαῖον *Vat.* quod pro πηχυαῖον ſcriptum arbitratur *Bernardus.* [m] Ita *Big.* & *Samb.* συμπεποικιλμένος ἀπὸ τούτου *Vat.* in *Editis* συμπεποικιλμένος ἀπολείπει. [n] Vocem τούτου (quæ deerat in *Editis*) inſerui ex *MSS.* [o] Σπάθων *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Ita *Samb.* & *Flor.* τῷ ἐφώδει in *Editis.* τῷ ἐφώδῃ *Big. Samb.* & *Vat.* quod forſan à *Joſephi* manu. [q] Ita edidi cum *Bernardo* auctoritate trium *MSS.* qui infra habent ἐσσήνη. [r] Λόγιον in quibuſdam *MSS.* [s] Ἐφώδῃ *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Προσκαταπεπορπημένων *Vat.* * *Al.* & *ne hiatus ſit quod inter annulos relinquitur, ejus ſutura filo hyacinthino firmata eſt.*

ches duo; utrumque extremum, in eos excurrens, aureum habentes, ut idoneum eſſet fibulis. His autem inſculpta erant filiorum Jacobi nomina, literis vernaculis noſtræ linguæ; in utroque lapide ſena. At natu majores dextrum humerum obtinebant. Quin & Eſſenen ipſum duodecim lapides diſtinguunt, eximia magnitudine & pulchritudine; ornatus qui ab hominibus haud facile ob pretium enorme comparari poteſt. Et iſti quidem, terni in eadem ſerie per quatuor verſiculos diſpoſiti, ſindoni inſerti erant: aurum vero illis circumdederunt per ſpiras ſtamini intextum de induſtria ne poſſent excidere. Et in prima quidem triade ſardonyx, topazus, ſmaragdus; ſecunda vero præfert carbunculum, jaſpida, ſapphirum; in tertia quidem præfulget lyncurius, deinde amethyſtus, tertius vero achates, qui & nonus omnibus; in quarto verſu principem locum tenet chryſolythus, poſt illum onyx, dein beryllus, omnium ultimus. In *iſtis* autem univerſis inſcriptæ erant literæ *nominum* Jacobi filiorum, quos pro tribuum principibus habemus, unoquoque lapide nomine inſignito, juxta ordinem quo ſingulos naſci contigerit. Cum igitur per ſe *illi quos diximus* annuli infirmiores eſſent, quam ut pondus gemmarum ſuſtinerent, alios duos majores in extremitate Eſſenæ, quà pertingit ad collum, texturæ conſertos dederunt, catenas arte factas ſuſcepturos, quæ coëunt ad ſummitatem humerorum & ligamentis aureis opere plexili *illic* junguntur: quarum *catenarum* extremitas aſcendens reducitur poſt tergum, & annulo qui eſt à tergo in Ephodæ fimbria connectitur. id quod præcipue ſuſtinet Eſſenen, ne quo pacto defluere poſſet. Eſſenæ autem aſſuta erat zona coloribus jam dictis & auro diſtincta: quæ totum complexa, rurſumque ſupra ſuturam nodo conſtricta, deorſum propendere ſinebatur. Fimbrias vero, ab extremitatibus zonæ dependentes, excipiunt fiſtulæ aureæ, eaſque omnes ipſæ includunt.

Pileus *Pontificis.*

Corona *aurea frontem cingens.*

7. Acceſſit demum ei convolutæ byſſi pileus, qualis fuit cæterorum ſacerdotum ante memoratus: ſuper ipſum vero & alius erat conſutilis ex hyacintho variatus. Cingit autem *frontem* & aurea corona, triplici ordine fabrefacta; è qua exſurgunt calyculi aurei, ſimilitudine illos referentes, quos videmus in herba nobis Saccharo dicta, ſed quam Græci rei herbariæ periti Hyoſcyamum appellant. Si qui autem nomine ignorato naturam ejus vel ſæpius viſæ haud certo tenuerint, ſive præter nomen nihil amplius de ea ſciverint; iis, qui ita ſe habebunt, eam non piget deſcribere. Planta quidem eſt quæ ſæpe in altitudinem creſcit ultra tres palmos, buniadi ſi-

σαρδόνυχες δύο κατὰ τῶν ὤμων, ἑκατέρωθεν τέλος ἐπ' αὐτοὺς ἐπιθέον χρύσεον ἔχοντες, πρὸς τὸ ταῖς [a] περονίσιν ἐπιτήδειον εἶναι. ἐγγέγραπται δὲ τούτοις τῶν Ἰακώβου παίδων τὰ ὀνόματα γράμμασιν ἐπιχωρίοις γλώσσῃ τῇ ἡμετέρᾳ, κατὰ ἓξ τῶν λίθων [b] ἑκατέρωθεν. οἱ πρεσβύτεροι δ' εἰσὶ κατὰ ὦμον τὸν δεξιόν. ἐπίασι δὲ καὶ τὸν ἐσσῆνην λίθοι δώδεκα μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντες, οὐ κτητὸς ἀνθρώποις κόσμος διὰ τιμῆς ὑπερβολὴν ὄντες. οὗτοι μέντοι, κατὰ στίχον τρεῖς ἐπὶ τεσσάρων διακείμενοι γραμμὰς, ἐνήσκηνται τῷ ὕφει· χρυσὸς δ' αὐτοὺς ἐμπεριέρχεται τὰς ἕλικας ἐντιθεὶς τῷ ὕφει, πρὸς τὸ μὴ διαῤῥεῖν οὕτως [c] πεποιημένος. καὶ ἡ μὲν πρώτη τριὰς ἐστὶ [d] σαρδόνυξ, [e] τόπαζος, σμάραγδος· ἡ δευτέρα δὲ ἄνθρακα παρέχεται, καὶ ἴασπιν, καὶ σάπφειρον· τῆς δὲ τρίτης [f] λιγύριος μὲν ἄρχει, εἶτα δὲ ἀμέθυσος, ἀχάτης δὲ τρίτος, ἔννατος ὢν τοῖς πᾶσι· τετάρτου δὲ στοίχου χρυσόλιθος μὲν προηγεῖται, μετὰ δὲ αὐτὸν ὄνυξ, εἶτα βήρυλλος, τελευταῖος οὗτος. γράμματα δὲ ἐπετέτμητο πᾶσι τῶν Ἰακώβου υἱῶν, οὓς καὶ φυλάρχους νομίζομεν· ἑκάστου τῶν λίθων ὀνόματι τετιμημένου, κατὰ τάξιν ἣν ἕκαστον αὐτῶν γενήσεσθαι συμβέβηκε. τῶν δ' οὖν κρίκων ἀσθενῶν ὄντων καθ' αὑτοὺς ἐνεγκεῖν τὸ βάρος τῶν λίθων, ἑτέρους δύο κρίκους μείζονας τῇ πέζῃ τοῦ ἐσσῆνος, ᾗπερ ἀνήκει πρὸς τὸν τράχηλον, ἐμβεβηκότας τῷ ὑφάσματι ποιοῦσι, δεξομένους ἁλύσεις εἰργασμένας, αἳ συνῆσαν κατ' ἄκρον τῶν ὤμων σειραῖς ἐκ χρυσοῦ πεπλεγμέναις συνάπτουσαι· ὧν τὸ ἄκρον ἀνεστραμμένον ἀνέβαινε κρίκῳ προέχοντι τῆς νωτιαίας πέζης τοῦ ἐφώδου. καὶ τοῦτο ἦν ἀσφάλεια τῷ ἐσσῆνι πρὸς τὸ μὴ περιῤῥεῖν. ζώνη δὲ τῷ ἐσσῆνι [g] προσερέῤῥαπτο βάμμασιν οἷς προεῖπον μετὰ χρυσίου προσφερής· ἣ περιοδεύσασα δεῖται πάλιν ἐπὶ τῇ ῥαφῇ, καὶ κατακρημνᾶται. τοὺς δὲ θυσάνους χρύσεαι σύριγγες καθ' ἑκάτερον ἄκρον ἐκλαβοῦσαι, πάντας ἐμπεριέχουσιν αὐταί.

ζ'. Πῖλος δ' ἦν μὲν ὁ καὶ πρότερον αὐτῷ, παραπλησίως εἰργασμένος τοῖς πᾶσιν ἱερεῦσιν· [h] ὑπὲρ αὐτὸν δὲ συνεῤῥαμμένος ἕτερος ἐξ ὑακίνθου πεποικιλμένος. [i] περιέρχεται δὲ στέφανος χρύσεος, ἐπὶ τριστιχίαν κεχαλκευμένος· θάλλει δ' ἐπ' αὐτῷ κάλυξ χρύσεος [k] τῇ σακχάρῳ βοτάνῃ παρ' ἡμῖν λεγομένῃ ἀπομεμιμημένος, [l] ὑὸς δὲ κύαμον Ἑλλήνων οἱ περὶ τομὰς ῥιζῶν ἐμπείρως ἔχοντες προσαγορεύουσιν. εἰ δέ τις [m] ἢ θεασάμενος τὴν βοτάνην ἀμαθίᾳ τούτου ἀγνοεῖ τὴν φύσιν αὐτῆς, ἢ τὴν κλῆσιν ἐπιστάμενος [n] οὐκ ἰδὼν ἀναγνωρίσειε, τοῖς οὕτω δὴ ἔχουσι [o] σημαίνω τὸν τρόπον τοῦτον. βοτάνη μέν ἐστιν ὑπὲρ τρεῖς σπιθαμὰς πολλάκις αὐξανομένη τὸ ὕψος. τὴν δὲ ῥίζαν ἐμφε-

ρὴς

---

a Περόναις *Vat.* b Ἑκατέρωθεν *Busb.* & *Hen.* ἑκατέρων in reliquis *MSS.* c Πεποιημένους *Big.* & *Samb.* d Σάρδιος *Joſepho* l. VI. *de Bello Jud.* & *Interpretibus* LXX. e Τοπάζιον LXX. De hoc aliiſque Lapidibus videſis *S. Epiphanium* Tom. 2. p. 225. & Quæſtiones *S. Anaſtaſii Sinaïtæ*, p. 327. f Λιγύριον (cum LXX.) alibi appellat *Joſephus*. g *Al.* προσεῤῥαπτο & προσερέραπτο. h Ita *Baſ. G.* & *Petrus Comeſtor.* nec aliter *Joſephus* ipſe lib. VI. *de Bello Jud.* In *MSS.* ὑπ' αὐτὸν δ' ἦν. i Sic *Big. Baſ. G.* & *Epiphan.* in *reliquis* περιέχεται στέφανος. k Ita *Bernardus* ex *Hen.* & *Busb.* Proximum eſt τῇ σακχάρῳ lectionis *Bigotianæ*. Longinquius abeſt τῇ συκαμαχάρῳ *Sambuci*. In *Cod. Vat.* τῇ δ' ἀκχάρῳ (unde forſan vulgatum τῇ δακχάρῳ) quo fere modo legiſſe videntur *Epiphanius*, *Beda*, & *Petrus Comeſtor*, qui omnes habent *Acchara*. l Ὑοσκύαμον δὲ Ἑλλ. *Vat. Samb.* & *Hen.* m Μὴ θεασάμενος in pleriſque *MSS.* & *Vat. Interpr.* quod, ut notavit *Bernardus*, repugnat phraſi ſequenti ἀμαθίᾳ τούτου. Forſan tamen admitti poteſt hæc lectio, ſi cum *Cod. Vat.* mox negligatur ἢ particula. n Οὐκ ἂν ἰδὼν γνωρίσειε *Big. Samb.* & *Vat.* o Ita in *MSS.* σημαίνω *Baſ.* & *G.*

a Ita

ρῆς βυνιάδι· ταύτῃ γὰρ οὐκ ἂν ἁμάρτοι τις εἰκάζων αὐτήν· τὰ δὲ φύλλα τοῖς εὐζώμοις. ἐκ μέντοι τῶν κλάδων ἀνίησι κάλυκα προσεχῆ τῷ κλωνί· περίεισι δ' αὐτὴν ἔλυτρον, ὅπερ ἀποκρίνεται καθ' αὑτὸ πρὸς τὸν καρπὸν μεταβαλεῖν ἠργμένης. ὁ δὲ κάλυξ μεγέθους ἐστὶ σκυταλίδος τοῦ μικροῦ δακτύλου, κρατῆρι δ' ἐμφερὴς τὴν περιγραφήν. σημαίνω δὲ καὶ τοῦτο τοῖς οὐ μεμαθηκόσι. σφαίρας εἰς δύο μέρη τετμημένης, περὶ τῷ πυθμένι τὴν ἑτέραν τομὴν ἔχει φυόμενος ἀπὸ ῥίζης [a] περιφερής· εἶτα συνιὼν κατ' ὀλίγον, ὑποκοιλαινούσης εὐπρεπῶς τῆς ὑποχωρήσεως, ἀνευρύνεται πάλιν ἠρέμα κατὰ χεῖλος, ὁμοίως ὀμφαλῷ ῥοιᾶς τετμημένος. ἐπίθεμα δ' αὐτῷ ἡμισφαίριον προσπέφυκε, κἀκεῖνο ὡς ἂν εἴποι τις τετορνευμένον· ὑπερανεστώσας ἔχον τὰς ἐντομάς, ἃς εἶπον τῇ ῥοιᾷ παραπλησίως βλαστάνειν, ἀκανθώδεις καὶ εἰς ὀξὺ παντελῶς ἀποληγούσας τὸ ἄκρον. φυλάττει δὲ ἐπὶ τῷ ἐπιθέματι τὸν καρπὸν διὰ παντὸς τοῦ κάλυκος, ὄντα βοτάνης σπέρματι τῆς σιδηρίτιδος ὅμοιον· ἀφίησιν δ' ἄνθος [b] τῷ τῆς μήκωνος [c] πλαταγωνίῳ δυνάμενον δοκεῖν ἐμφερὲς εἶναι. ἐκ τούτου μὲν στέφανος ἐκκεχάλκευται, ὅσον ἀπὸ τοῦ ἰνίου πρὸς ἑκάτερον τῶν κροτάφων. τὸ δὲ μέτωπον ἡ μὲν [d] ἐφιελὶς οὐκ ἔπεισι· λεγέσθω γὰρ οὕτως ὁ κάλυξ· τελαμὼν δ' ἐστὶ χρύσεος, ὃς ἱεροῖς γράμμασι τοῦ Θεοῦ τὴν προσηγορίαν ἐπιτετμημένος ἐστί. καὶ τοιοῦτος μὲν τοῦ ἀρχιερέως ἐστὶν ὁ κόσμος.

ζ'. Θαυμάσειε δ' ἄν τις τῶν ἀνθρώπων τὴν πρὸς ἡμᾶς ἀπέχθειαν, ἣν, ὡς ἐκφαυλιζόντων ἡμῶν τὸ θεῖον ὅπερ αὐτοὶ σέβειν προῄρηνται, διατετελέκασιν ἐσχηκότες. εἰ γάρ τις τῆς σκηνῆς κατανοήσειε τὴν πῆξιν, καὶ τοῦ ἱερέως ἴδοι τὴν στολήν, τά τε σκεύη οἷς περὶ τὴν ἱερουργίαν χρώμεθα· τόν τε νομοθέτην εὑρήσει θεῖον ἄνδρα, καὶ ματαίως ἡμᾶς [e] ὑπὸ τῶν ἄλλων τὰς βλασφημίας ἀκούοντας. ἕκαστα γὰρ τούτων εἰς ἀπομίμησιν καὶ διατύπωσιν τῶν ὅλων, εἴ τις ἀφθόνως ἐθέλοι καὶ μετὰ συνέσεως σκοπεῖν, εὑρήσει γεγονότα. τήν τε γὰρ σκηνήν, τριάκοντα πηχῶν οὖσαν, νείμας εἰς τρία, καὶ δύο μέρη πᾶσιν ἀνεὶς τοῖς ἱερεῦσιν, [f] ὥσπερ βατόν τινα καὶ κοινὸν τόπον, τὴν γῆν καὶ τὴν θάλατταν ἀποσημαίνει· καὶ γὰρ ταῦτα πᾶσίν ἐστιν ἐπίβατα· τὴν δὲ τρίτην μοῖραν μόνῳ περιέγραψε τῷ Θεῷ, διὰ τὸ καὶ τὸν οὐρανὸν ἀνεπίβατον εἶναι ἀνθρώποις. ἐπί τε τῇ τραπέζῃ τοὺς δώδεκα [g] θεὶς ἄρτους, ἀποσημαίνει τὸν ἐνιαυτὸν εἰς τοσούτους μῆνας διῃρημένον. τὴν δὲ λυχνίαν ἐξ ἑβδομήκοντα μορίων ποιήσας συγκειμένην, [h] τὰς τῶν πλανητῶν δεκαμοιρίας ᾐνίξατο· καὶ λύχνους ὑπὲρ αὐτῆς ἑπτά, τῶν πλανητῶν τὴν φοράν, τοσοῦτοι γάρ εἰσι τὸν ἀριθμόν. [i] τά τε φάρση, ἐκ τεσσάρων ὑφανθέντα, τὴν τῶν στοιχείων φύσιν δηλοῖ· ἥ τε γὰρ βύσσος τὴν γῆν ἀποσημαίνειν ἔοικε, διὰ τὸ ἐξ αὐτῆς [k] ἀνεῖσθαι τὸ λίνον· ἥ τε πορφύρα

milem habens radicem (non enim multum errabit qui eam huic compataverit) ſolia vero erucæ. Porro è ramis emittit calyculum ipſis arcte adhærentem: veſtiturque tunica quadam quam ſponte exuit cum fructum edere incipit. Calyculus autem ea eſt magnitudine qua digiti minimi condylus, circumcirca crateri non abſimilis. id quod in gratiam ignorantium plenius declarabo. *Calyculus* ima ſui parte alterum ſphæræ diviſæ ſegmentum refert, ab ipſa radice rotundatus: dein paulatim coarctatus, intuſque ut procedit pulchre excavatus, rurſum ſenſim dilatatur cum inciſuris circa labra, quales in umbilico mali Punici videmus. Tale autem ei tegumentum adnaſcitur, ut ſphæræ dimidium videatur, accurata (ut quis dicat) ſubtilitate tornatum, & intra eminentes incluſum inciſuras, quas dixi forma mali punici aſſurgere, ſpinoſas admodum & in acutos plane mucrones deſinentes. ſervatur autem ſub hoc operculo totius calyculi fructus, plantæ ſideritidis ſemini perquam ſimilis: florem vero fert, qui foliorum papaveris crepitantium ſimilitudinem habere exiſtimetur. Atque huic quidem ſimilis facta eſt corona ab occipitio ad utraque tempora. Frontem autem non ambiebat ephielis (ita enim vocetur calyculus) ſed lamina aurea, quæ ſacris characteribus Dei nomen inciſum habet. Atque hujuſmodi quidem erat Pontificis ornatus.

Tabernaculum, & Vela &c. *quarum rerum ſymbola.*

7. Mirum autem alicui videatur hominum in nos odium quo genus noſtrum perpetuo proſequuntur, tanquam numen iſtud, quod illis venerari ſolenne eſt, minus honorifice tractemus. Si quis enim Tabernaculi fabricam animo contempletur, & ſacerdotis veſtimenta reſpiciat, & vaſa quibus in ſacro miniſterio utimur, Legiſlatorem *noſtrum* & virum divinum *exſtitiſſe* comperiet, falſoque nobis impietatis calumniam ab aliis impingi. nam & horum unumquodque ad imaginem alicujus in rerum univerſitate & ſimilitudinem factum inveniet, quiſquis, procul habens invidiam & judicium adhibens, ſingula expendat. Nam cum & Tabernaculum, triginta cubitos longum, trifariam diviſerit, & duas partes ſacerdotibus reliquerit, quaſi locum calcandum & communem, *iis* terram & mare repræſentat, (illa enim omnibus pervia ſunt) tertiam vero partem ſoli Deo ſepoſuit, eo quod & cœlum hominibus inacceſſum. Quin & duodecim panibus, quos menſæ impoſuit, denotat quot menſes annus explicat. Candelabrum vero in partes ſeptuaginta diſtribuens, tot ſedes decanorum innuit; ejuſque ſeptem lucernis planetarum curſum *oſtendit*: totidem enim numero ſunt. Vela quoque è quatuor coloribus texta elementorum naturam referunt: nam & byſſus terram videtur deſignare, quod ex ea naſcatur linum; purpura vero

---

a Ita ex *MSS.* ἀδελφιξῆ in *Editis*. b *Al.* τῷ τοῦ μήκωνος. c Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πλαταγῶνι in *Editis*. d Hoc vocabulum non alibi, quod ſciam, occurrit: ideoque illud interpretari nolui, quamvis *redimiculum, involucrum, volutam*, aut ſimile quid ſignificare videatur. e Ἀπὸ τῶν ἄλλων *Vat.* f Ita è *Cod. Vat.* quo modo legendum eſſe olim conjecerat *Bernardus*: quod ὥσπερ βατὸν βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν reperuerit in *Big.* & *Samb.* ὥσπερ βέβηλόν τινα καὶ κοινὸν in *Editis* & *Vet. Interpr.* g Καθεὶς *Vat.* h Sic emendavit *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* qui habet *ſeptem planetarum decamoria*, pro *decatemoria* aut *decamœrias*. Intelligit enim *Joſephus* Decanorum ſedes LXX. quas Tabula quadam expoſuit *Julius Firmicus Maternus*. In *Editis* τὰς τῶν πλανητῶν δωδεκαμοιρίας. in *MSS. Samb. Big.* & *Vat.* τὰς τῶν ζωδίων δώδεκα μοίρας, aut δωδεκαμοιρίας. i *Al.* πάντα γὰρ φάρση. k Ἀνιέσθαι in *Editis* & aliquot *MSS.*

vero mare, quod conchylii cruore ſit fucata; aërem autem voluit ſignificari per hyacinthum; docens etiam pro ignis ſymbolo haberi poteſt. Præterea & Pontificis tunica, cum ſit lintea, terram repræſentat; hyacinthus vero cœlum *aëreum*, fulgura quidem per mala punica referens, tonitrua vero per tintinnabulorum ſonitum: atque epomida, è quatuor coloribus factam, Deique oculis ſubjectam, univerſi naturam indicare, auroque contextam *eſſe*, ex cogitatione, ut reor, ſplendoris quo res omnes illuſtrantur: Eſſenem quoque in epomidis medio ad inſtar terræ collocavit; nam & ipſa medium mundi occupat: zona item, qua cingitur, oceanum ſignificat; qui utique univerſa circumplectitur. Solem autem & lunam indicant duo ſardonyches *humerales*, quibus Pontificis pallium fibulavit: duodecim vero lapides ſive quis ad menſes referri velit, ſive ad eundem aſtrorum numerum in circulo, quem Græci zodiacum vocant, à genuino intellectu non aberraverit. Denique & pileus mihi videtur cœli præ ſe ferre imaginem, cum ſit ex hyacintho, (alioqui enim Dei nomen geſtare non poterat) & corolla illuſtretur aurea, propter ſplendorem quo maxime delectatur Deus. Et hæc quidem ad hunc modum declarata *in præſens* ſufficiant; cum ſæpius & plurima, unde virtus Legiſlatoris eniteſcet, res ipſæ nobis ſuppeditaturæ ſint.

τὴν θάλασσαν, τῷ πεφοινίχθαι [a] τῷ κόχλῳ τῷ αἵματι· τὸν δὲ ἀέρα βούλεται δηλοῦν ὁ ὑάκινθος· καὶ ὁ φοῖνιξ δ' ἂν εἴη τεκμήριον τοῦ πυρός. ἀποσημαίνει δὲ καὶ ὁ τοῦ ἀρχιερέως χιτὼν τὴν γῆν, [b] λίνεος ὤν· ὁ δὲ ὑάκινθος τὸν πόλον, ἀστραπαῖς μὲν κατὰ τοὺς ῥοΐσκους ἀπεικασμένος, βρονταῖς δὲ κατὰ τὸν τῶν κωδώνων ψόφον· καὶ τὴν [c] ἐφαπτίδα τοῦ παντὸς τὴν φύσιν ἐκ τεσσάρων γενέσθαι [d] δειχθεῖσαν τῷ Θεῷ, χρυσῷ συνυφασμένην κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι τῆς προσούσης ἅπασιν αὐγῆς· καὶ τὸν [e] ἐσσήνην ἀναμέσον ὄντα τῆς ἐφαπτίδος ἐν τρόπῳ γῆς ἔταξε, καὶ γὰρ αὕτη τὸν μεσαίτατον τόπον ἔχει· [f] ζώνη τε περιδύσασα τὸν ὠκεανὸν ἀποσημαίνει, καὶ γὰρ οὗτος [g] ἐμπεριείληφε τὰ πάντα. δηλοῖ δὲ καὶ τὸν ἥλιον καὶ τὴν σελήνην τῶν σαρδονύχων ἑκάτερος, οἷς ἐνεπόρπωσε τὸν ἀρχιερέα. τὴν δὲ δωδεκάδα τῶν λίθων, εἴτε τοὺς μῆνας ἐθελήσει τις νοεῖν, εἴτε [h] τὸν τοσοῦτον ἀριθμὸν τῶν [i] ἀστέρων, ὃν ζωδιακὸν κύκλον Ἕλληνες καλοῦσι, τῆς κατ' ἐκεῖνο γνώμης οὐκ ἂν ἁμάρτοι. καὶ ὁ πῖλος δέ μοι δοκεῖ [k] τὸν οὐρανὸν τεκμηριοῦν ὑακίνθινος πεποιημένος· οὐ γὰρ ἂν ἄλλως ὑπερανετίθετο αὐτῷ τὸ ὄνομα τοῦ Θεοῦ· τῇ τε στεφάνῃ [l] ἠγλαϊσμένος καὶ ταύτῃ χρυσέᾳ, διὰ τὴν αὐγὴν ᾗ μάλιστα χαίρει τὸ θεῖον. καὶ ταῦτα μὲν ἐπὶ τοσοῦτόν μοι δεδηλώσθω, [m] πολλάκις καὶ ἐν πολλοῖς τὴν ἀρετὴν τοῦ νομοθέτου παρεξόντων ἡμῖν διελθεῖν τῶν πραγμάτων.

IX.

CAP. VIII.

De Aaronis Sacerdotio.

Moyſes fratrem ſuum Aaronem Sacerdotem ab Oraculo renunciat. Lev. c. 8. Ex. c. 28.

QUam primum autem *Tabernaculum* prædictum conſummatum erat, donariis *vero* nondum *rite* conſecratis, Moyſi apparuit Deus, juſſitque ut ſacerdotium Aaroni fratri ſuo conferret, ut qui cæteris ob virtutem ſuam illo dignior fuerit honore. Tum ille, populo in concionem advocato, virtutem illius & benevolentiam *erga ipſos ſingularem* enarravit, & pericula quæ pro illorum ſalute adire ſuſtineret. Cumque verba ejus ſummo cum applauſu acceperint, ſtudiumque erga illum non mediocre ſignificarint, “Viri, inquit, Iſraëlitæ, jam “quidem ad finem perductum eſt opus, quale, pro noſtra virili, effici Deo placuit. “Quandoquidem vero Tabernaculo eum excipere cogitatis, ante omnia proſpiciendum “eſt de Sacerdote futuro, qui ſacris operabitur, preceſque pro vobis concipiet. Atque “ego, ſi res mei eſſet arbitrii, meipſum *forſan* “hoc honore non indignum judicarem, tum “quod omnes natura ſui amantes ſint, tum “quod mihi conſcius ſim, quantum pro veſtra

ΚΕΦ. η'.

9'.

Περὶ τῆς τοῦ Ἀαρῶνος ἱερωσύνης.

ΩΣ δὲ [n] τὸ προειρημένον πέρας εἶχε, τῶν ἀναθημάτων μήπω καθιερωμένων, ἐπιστὰς ὁ Θεὸς Μωϋσῇ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι [o] τἀδελφῷ προσέταξε δοῦναι, ὡς ἁπάντων δι' ἀρετὴν τῆς τιμῆς δικαιοτέρῳ τυχεῖν. καὶ συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, τήν τε ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν διεξῄει, καὶ τοὺς κινδύνους οὓς [p] ὑπομείνειεν ὑπὲρ αὐτῶν. μαρτυρούντων δ' ἐφ' ἅπασιν αὐτῷ, καὶ τὸ περὶ αὐτὸν πρόθυμον ἐνδεικνυμένων, “ἄνδρες, εἶπεν, Ἰσραηλῖται, τὸ μὲν ἔργον ἤδη τέλος ἔχει, “οἷον αὐτῷ τε τῷ Θεῷ ἥδιστον ἦν, καὶ δυνατὸν ἡμῖν. “[q] ἐπεὶ δ' εἴδετε τοῦτον τῇ σκηνῇ καταδέχεσθαι, “δεῖ πρῶτον ἡμῖν τοῦ ἱερατευσομένου καὶ ὑπηρε“τήσοντος ταῖς θυσίαις καὶ ταῖς ὑπὲρ [r] ἡμῶν εὐ“χαῖς. καὶ ἔγωγε ταύτης ἐμοὶ τῆς σκέψεως ἐπι“τραπείσης, ἐμαυτὸν ἂν τῆς τιμῆς ἄξιον ἔκρινα· “διά τε τὸ φύσει πάντας εἶναι φιλαύτους, καὶ ὅτι “πολλὰ ἐμαυτῷ [ſ] κάμνοντι περὶ σωτηρίας τῆς ὑμετέρας

---

[a] Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* & *Theodoretus* in *Exodum* ex *Philone Judæo* in *Moyſis encomio.* τῷ ἰχθύων τῷ αἵματι. *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* [b] Λίνεος ſolus *Samb.* [c] Εφαπτρίδα & paulo infra ἐφαπτρίδος *Big. Samb.* & *Vat.* quo modo αὐλητρὶς, ἐφετρὶς, aliaque leguntur. [d] Pro δειχθεῖσαν (cum *Hen.* & *Busb.*) legit *Epiphanius* δοχθεῖσαν *quando Deo placuit.* Hanc inſuper ſententiam ita diſtinxerunt *Baſ.* & *G.* ἐκ τεσσάρων γενέσθαι, δειχθεῖσαν τῷ Θεῷ χρυσῷ συνυφασμένην, κατ' ἐπίνοιαν οἶμαι &c. [e] Ita *Bernardus.* in libris tamen omnibus hîc loci ἐσσήν. At infra (p.120. v.16.) habemus τὸν ἐσσῆνα, adeo ut incertum ſit quo modo ſcripſerit *Joſephus.* [f] Ζώνη τε περιδύουσα *Samb.* & *Vat.* Ζώνη τε περιδύουσα *Hen.* & *Busb.* [g] Εμπεριείληφε *Iidem.* [h] Τὸν ἔτους ἀριθμὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Ita *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* in margine. οἴκων *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* A *Firmico* quidem *Domicilia* nuncupantur. [k] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* τὸν οὐρανὸν τεκμήριον. [l] Ηγλαϊσμένον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* non probante *Bernardo.* [m] Πολλάκις δὲ καὶ *Vat.* [n] Τὰ προειρημένα legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [o] *Al.* τῷ ἀδελφῷ. [p] Υπέμεινεν *Samb.* [q] Ita *Baſ.* & *G.* in *cæteris* ἐπεὶ δὲ δεῖ τοῦτον. [r] Υμῶν *Samb.* & ſupra v. 37. ὑμῖν. [ſ] Καμόντι *Vat.*

a Ita

« ἱερᾶς στολῆς. νῦν δ' αὐτὸς ὁ Θεὸς Ἀαρῶνα τῆς τιμῆς ταύτης ἄξιον ἔκρινε, καὶ τοῦτον ᾕρηται ἱερέα, ὡς δικαιότερον [a] μᾶλλον ὑμῶν εἰδώς· ὡς οὗτος ἐνδύσεται στολὴν τῷ Θεῷ καθωσιωμένην, καὶ βωμῶν ἐπιμέλειαν ἕξει καὶ πρόνοιαν ἱερείων, καὶ τὰς [b] ὑπὲρ ὑμῶν εὐχὰς ποιήσεται πρὸς τὸν Θεὸν ἡδέως ἀκουσόμενον, [c] ὅτι τε κήδεται γένους τοῦ ὑμετέρου, καὶ παρὰ ἀνδρὸς [d] ὃν αὐτὸν ἐπελέξατο γινομένας προσδέξεται ταύτας". Ἑβραῖοι δὲ ἠρέσκοντο τοῖς λεγομένοις, καὶ συνῄνουν τῇ τοῦ Θεοῦ χειροτονίᾳ. ἦν γὰρ Ἀαρὼν [e] διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν, καὶ τὴν ἀρετὴν τἀδελφοῦ, πρὸς τὴν τιμὴν ἁπάντων ἀξιολογώτερος. ἦσαν δ' [f] αὐτῷ καὶ παῖδες κατ' ἐκεῖνον τὸν χρόνον τέσσαρες· [g] Νάβαδος, [h] Ἀβιοῦς, Ἐλεάζαρος, Ἰθάμαρος.

β'. Ὅσα δὲ τῶν πρὸς τὴν τῆς σκηνῆς κατασκευὴν [i] παρεσκευασμένων ἦν περιττά, ταῦτ' ἐκέλευσεν εἰς φάρση σκεπαστήρια τῆς τε σκηνῆς αὐτῆς, καὶ τῆς λυχνίας, καὶ θυμιατηρίου, καὶ τῶν ἄλλων σκευῶν ἀναλῶσαι· ὅπως κατὰ τὴν ὁδοιπορίαν ταῦτα μήτ' ἐξ ὑετοῦ μηδέν, [k] μήτ' ἐκ κονιορτοῦ βλάπτηται. [l] τό τε πλῆθος ἀθροίσας πάλιν, [m] εἰσφορὰν [n] αὐτὸ προσέταξεν εἰσφέρειν σίκλου τὸ ἥμισυ καθ' ἕκαστον. ὁ δὲ σίκλος, νόμισμα [o] Ἑβραίων ὤν, [p] Ἀττικὰς δέχεται δραχμὰς τέσσαρας. οἱ δ' ἑτοίμως ὑπήκουον οἷς ἐκέλευε Μωϋσῆς· καὶ τὸ πλῆθος τῶν εἰσφερόντων ἦν ἑξήκοντα μυριάδες καὶ [q] πενταχιλιοι καὶ πεντακόσιοι καὶ πεντήκοντα. [r] ἔφερον δὲ τὸ ἀργύριον τῶν ἐλευθέρων [s] οἱ ἀπὸ εἴκοσι καὶ ἄνω ἐτῶν ἄχρι πεντήκοντα γεγονότες. τὸ δὲ συγκομισθὲν εἰς τὰς [t] περὶ τὴν σκηνὴν χρείας [u] ἀνηλοῦτο.

γ'. Ἥγνιζε δὲ καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τοὺς ἱερέας, τρόπῳ τοιούτῳ ποιούμενος αὐτῶν τὴν κάθαρσιν. [x] σμύρνης ἐπιλέκτου σίκλους πεντακοσίους, καὶ [y] ἴρεως ἴσους, [z] κινναμώμου δὲ καὶ καλάμου, ἔστι δὲ καὶ τοῦτο εἶδος [a] θυώματος, ἡμίσειαν [b] τῶν προτέρων ὁλκήν, κεκομμένα [c] δεύειν ἐκέλευσεν, [d] ἐλαίου τε ἐλαΐνου ἶν, μέτρον δ' ἐστὶ τοῦτο ἐπιχώριον δύο χόας Ἀττικοὺς δεχόμενον, ἀναμίξαντας καὶ καθεψήσαντας σκευάσαι τέχνῃ μυρεψῶν χρῖσμα εὐωδέστατον. κἄπειτα τοῦτο λαβὼν [e] αὐτοὺς τοὺς ἱερέας καὶ πᾶσαν τὴν σκηνὴν χρίων [f] κεκαθάρκε, τά τε θυάματα πολλὰ δ' ἐστὶ, καὶ ταῦτα ποικίλα κατὰ τὴν σκηνήν, ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ θυμιατηρίου

"salute laboraverim. Nunc autem Deus ipſe "Aaronem *quidem* dignum hoc honore exiſtimavit, atque hunc in Pontificatum cooptavit, "quo neminem è vobis juſtiorem noverit: "ſcilicet hic ſtolam Deo ſacram induet, altarium curam ſuſcipiet, de ſacrificiis providebit, preces pro vobis Deo fundet, promte & libenter exauditurо, tum quod generis noſtri curam gerit, tum quod illas per "virum, quem ipſe elegit, oblatas recipere "non gravabitur". Hebræis grata fuit hæc oratio, & ſuo quoque aſſenſu Dei comprobarunt electionem. Aaron enim propter genus & prophetiam, ſimul ac virtutem fratris, optime omnium hanc dignitatem commeruit. Erant autem & ipſi illo tempore filii quatuor, Nabadus, Abius, Eleazarus, Ithamarus.

Aaronis filii Nabadus, Abius, Eleazarus & Ithamarus Ex. c. 28. & Num. c. 3.

2. Quæcunque vero in Tabernaculi fabricam parata ſupererant, juſſit ea in vela tectoria ipſius Tabernaculi, candelabri, & thuribuli, aliorumque vaſorum impendere; ut hæc, dum in itinere deportantur, neque pluvia vel minimum læderentur, neque pulvere. Atque populo iterum convocato, imperavit ut viritim contribuerent dimidium ſiclum. Siclus autem nummus eſt apud Hebræos, qui valet quatuor drachmas Atticas. Illi vero prompto obſequio juſſa Moyſis exſequuntur; ad numerum ſexcentorum quinque millium & quingentorum & quinquaginta. Argentum autem conferebant *ſoli* ingenui, à vigeſimo & deinceps ætatis anno uſque ad quinquageſimum. Quicquid vero collatum erat in uſus Tabernaculi inſumptum eſt.

3. Præterea & Tabernaculum & ſacerdotes luſtravit, purificatione ad hunc modum facta. Myrrhæ * electæ ſiclos quingentos, totidemque ireos, ex cinamomo autem, & calamo (nam & hic adoramenti ſpecies eſt) dimidium priorum ponderis, contuſa ſubigi juſſit, iiſque cum olei olivarum hine (hoc enim menſura eſt Hebraïca quæ capit duos choas Atticos,) permixtis & arte unguentariorum decoctis, unguentum ſuaviſſimum confici. Ac deinde *Moyſes* illud accipiens & ipſos ſacerdotes & totum Tabernaculum inungendo purificavit, ſimul etiam ſuffimenta: multa enim erant, eaque varia in Tabernaculum, ſuper aureum thuribulum *adolenda*,

Eundem Moyſes ſeptem diebus rite conſecrat, populo ſpectante & applaudente. Lev. c. 8.

---

[a] Ita diſtinguit *Samb.* μᾶλλον ὑμῶν, εἰδὼς ὡς οὗτος *Baſ.* & *G.* Similiter *Epiphanius* ἐπίστευσε, *hunc Sacerdotem nobis credidit juſtiorem, ſciens quia dignus induetur.* i. e. τοῦτον ᾕρηται ἱερέα δικαιότερον μᾶλλον ἡμῶν εἰδὼς ὡς ἄξιος ἐνδύσεται. *Bern.* [b] Ὑπὲρ ἡμῶν in codicibus *Epiphanii.* [c] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* antea ὅτε καὶ. [d] Sic *Baſ.* & *G.* ὃν αὐτὸς ἐξελέξατο *Big. Samb.* & *Epiphan.* [e] Hæc ſine diſtinctione legunt *Samb.* & *Epiphanius* Moyſis gratia, διά τε τὸ γένος καὶ τὴν προφητείαν καὶ τὴν ἀρετὴν τοῦ ἀδελφοῦ. Nos cum *Editoribus* Aaroni diſtinctius tribuimus τὴν προφητείαν, propter *Exodi* c. 7. v. 1. *Bern.* [f] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῦ παῖδες in *aliis.* [g] *Joſephus* per hypertheſin paſſim ita ſcripſit pro Νάδαβος, conſentientibus omnibus exemplaribus tam Græcis quam Latinis. [h] Scriptoribus nonnullis Ἀβιοὺδ dicitur, aliis vero Ἀβιοῦ. [i] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* παρασκευαζομένων. [k] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μήτε κονιορτοῦ *Baſ.* & *G.* [l] Ita cum *Vet. Interpr.* τότε πλῆθος in *Editis.* [m] In εἰς φορὰν male diviſit *Vet. Interpr.* [n] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* [o] Ἑβραίων ſoli *Big.* & *Samb.* [p] *Joſephum* (cui tuto hiſce de rebus fidendum eſſe pronunciat *Theodoretus*) de valore *Sicli* tuetur *Villalpandus* in *Apparatu*, p. 386. ut & *Heideggerus* in *Hiſt. Sacr. Patriarch.* p. 41. & *Relandus* in *Diſſert.* de *Nummis Samaritanis*, p. 188. quibus adjicias *Ciacconium* de *Ponderibus*, p. 69. & *Sperlingium* de *Nummis non cuſis*, p. 54. [q] Ita libri omnes *Joſephi* contra *Moyſem* in *Exod.* c. 38. v. 25. Scribis veteribus apud *Joſephum* commutantibus Γ in E. [r] Εἰσέφερον δὲ *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* [s] Ita *Big.* & *Samb.* quibus ex *Latinis* favet *Voſſii* codex, *à viginti annorum ætate & uſque ad* L. *conſtituti.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἄχρι *Baſ.* & *G.* οἱ ἀπὸ εἴκοσιν ἄνω ἐτῶν ἄχρι *Vat. Hen.* & *Busb.* non male. [t] Περὶ τῆς σκηνῆς *Vat.* [u] Ita (ut inquit *Bernardus*) recte & Attice ex *Big.* & *Samb.* à verbo primario ἀλόομαι. in *cæteris* ἀνηλῶτο. [x] Σμύρνης ἐκλεκτῆς LXX. [y] Ita etiam LXX. ad *Moyſis* Pentateuchum. verum in *Pſalmis* malunt κασία. quinetiam *MS. Oxon.* & *S. Ambroſius* κασίας ponunt in *Exodo.* [z] *Al.* κινναμώμου. [a] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* θυμιάματος in *Editis* minus recte. [b] Iterum ex *Big.* & *Samb.* τῆς προτέρας in *reliquis.* [c] Δεύειν *Big.* & *Samb.* δύειν *Vat.* perperam ſane, cum *Heſychius* δεύειν interpretetur τέγγειν, καὶ βρέχειν, μίσγειν, μαλάττειν. [d] Ita *Samb.* & *Epiphan.* Ἐλαίου ἐλαΐνου *Big. Vat. Baſ.* & *G.* [e] Αὐτούς τε τοὺς ἱερέας *Big.* & *Samb.* [f] Ita ex *Big.* & *Samb.* ἐκεκαθάρκει (— κε *Baſ.*) τότε θυόμενα, πολλὰ δ' ἐςὶ ταῦτα καὶ ποικίλα *Baſ.* & *G.* Defendi tamen poteſt θυάματα (ut notavit *Bernardus*) auctoritate *Vett. Grammaticorum*, qui ad *Iliad.* ζ'. θύεσσι interpretantur θυμιάμασι. * Id eſt *puræ ſponteque ſtillantis.*

adolenda, valde pretioſa comportabantur. quorum naturam enarrare ſuperſedeo, ne lectoribus tædium afferam & moleſtiam. Oportebat autem bis quotidie ſuffitum facere, ante ortum & circa occaſum ſolis, oleumque purificatum ad lucernas ſervare: quarum tres quidem ſuper ſacrum candelabrum Deo tota die lucebant, reliquæ ſub veſperam accendebantur.

4. Jam cum omnia accurata eſſent & perfecta, *ſacrorum* opificum præſtantiſſimi viſi ſunt Beſalelus & Eliabus. nam ipſi aliorum inventis meliora addere ſtuduerunt, ad multa etiam aliis ignorata excogitanda & efficienda ſuopte ingenio idonei. Contigit tamen ut Beſalelus præcellere exiſtimaretur. Tempus autem ſeptimeſtre, & non amplius, in hoc opere abſolvendo conſumptum eſt: & poſt hoc primus annus ab exitu ex Ægypto completus eſt. Anni vero ſecundi ſub initium, menſe Xanthico Macedonum, Hebræorum vero Niſan, ipſo novilunio Tabernaculum *Deo* conſecrarunt, & omnia ejus vaſa à me *paulo ante* recenſita.

5. Oſtendit autem Deus ſibi gratum acceptumque eſſe hoc Hebræorum opus; & non fruſtra eos laboraſſe *præ ſe tulit* contemptu ejus uſûs: ſed acceſſit ad hanc Ædem & in ea habitare dignatus eſt. Præſentiam porro ſuam ita declaravit. Cœlum quidem purum erat & ſerenum, ſoli vero Tabernaculo incumbebat caligo, non profunda admodum & denſa nube illud circundans, ut talis eſſe videretur quali hyeme aſſueſcebant, nec tamen rara adeo & ſubtili ut viſus eam penetraret: ſed ſuavis ab ea ros diſtillabat in argumentum Dei præſentiæ iis qui hoc volebant pariter & credebant.

6. Moyſes autem, cum artifices qui talia adornârant & confecerant, dignis cohoneſtaſſet præmiis, in atrio Tabernaculi mactabat, prout ei Deus præceperat, taurum & arietem & hœdum pro peccatis; (nam de ſacrorum *quidem* miniſteriorum ritibus, cum de ſacrificiis agam, dicturus ſum, ſimul & de victimis quas ſolidas igni cremari juſſerit lex, quarumque partem in epulas cedere permiſerit) & dein hoſtiarum ſanguine & veſtimenta Aaronis & ipſum cum filiis ſuis conſperſit, aqua fontana ac ſimul oleo eos purificans, ut Dei fierent *ſacerdotes*. Atque hoc modo per ſeptem dies *continuos* ipſos & veſtitum eorum curabat: Tabernaculum item & ejus vaſa *omnia*, oleoque ante ſuffito, ut modo dixi, & ſanguine taurorum & arietum & hœdorum, unoquoque die è ſingulis unius, occiſorum. Octavo autem *die* feſtum indixit populo, & *quemque* pro facultatibus *ſuis* ſacrificare præcepit. Illi, vero inter ſeſe *liberalitate* certantes, & alter alterum iis quæ offerebant ſuperare contendentes, dictis *ejus*

μεγάλης πάνυ τιμῆς ὄντα συνεφέρετο· ὧν παραλείπω τὴν φύσιν ἐκδιηγεῖσθαι, μὴ δι' ὄχλου γένηται τοῖς ἐντυγχάνουσι. δὶς δὲ τῆς ἡμέρας, πρίν τε ἀνασχεῖν τὸν ἥλιον καὶ πρὸς δυσμαῖς θυμιᾶν ἐχρῆν, ἔλαιόν τε ἁγνίσαντας φυλάσσειν [a] εἰς τοὺς λύχνους· ὧν τοὺς μὲν τρεῖς ἐπὶ τῇ ἱερᾷ λυχνίᾳ φέγγειν ἔδει τῷ Θεῷ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν, τοὺς δὲ λοιποὺς περὶ τὴν ἑσπέραν ἅπτοντας.

δ'. Ἁπάντων δ' ἤδη πέρας εἰληφότων, ἔδοξαν ἄριστοι τῶν δημιουργῶν [b] Βεσάληλος καὶ Ἐλίαβος. τῶν γὰρ ἐνευρημένων τοῖς προτέροις αὐτοὶ προεθυμήθησαν ἀμείνονα προσεργάσασθαι, λαβεῖν τε ἐπίνοιαν ὧν πρότερον ἠγνόουν τὴν κατασκευὴν ἱκανώτατοι. τούτων μέντοι Βεσάληλον συνέβη κριθῆναι τὸν κράτιστον. ὁ δὲ πᾶς χρόνος εἰς τὸ ἔργον διῆλθε μηνῶν ἑπτά. καὶ μετὰ τοῦτο ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον ἐξέλιπον, ἐνιαυτὸς αὐτοῖς πρῶτος ἐτελεύτα. ἀρχομένου δὲ τοῦ δευτέρου ἔτους, μηνὶ Ξανθικῷ κατὰ Μακεδόνας, Νισὰν δὲ κατὰ Ἑβραίους, νουμηνίᾳ τὴν σκηνὴν ἀφιεροῦσι, καὶ πάνθ' ὅσα περὶ αὐτὴν σκεύη μοι δεδήλωται.

ε'. Ἐπέδειξε δὲ αὐτὸν ὁ Θεὸς ἡσθέντα τῷ ἔργῳ τῶν Ἑβραίων, καὶ μὴ μάτην αὐτοὺς πονήσαντας ὑπερηφανείᾳ τῆς χρήσεως· ἀλλ' ἐπεξενώθη καὶ κατεσκήνωσε τῷ ναῷ τούτῳ. τὴν δὲ παρουσίαν οὕτως ἐποίησεν. ὁ μὲν οὐρανὸς καθαρὸς ἦν, ὑπὲρ δὲ τὴν σκηνὴν μόνην ἤχλυσεν, οὔτε βαθεῖ πάνυ νέφει καὶ πυκνῷ περιλαβὼν αὐτὴν, [c] ὥς εἶναι δόξαι χειμέριον, οὔτε μὴν [d] λεπτῷ οὕτως ὥστε τὴν ὄψιν ἰσχῦσαί τι δι' αὐτοῦ κατανοῆσαι· ἡδεῖα δὲ ἀπ' αὐτοῦ δρόσος ἔρρει, καὶ Θεοῦ δηλοῦσα παρουσίαν τοῖς τοῦτο καὶ βουλομένοις καὶ πεπιστευκόσι.

ϛ'. Μωϋσῆς δὲ, τοὺς τέκτονας οἵαις εἰκὸς ἦν δωρεαῖς τοὺς τοιαῦτα [e] εἰργασμένους τιμήσας, ἔθυεν ἐν τῷ τῆς σκηνῆς αἰθρίῳ, κατὰ προσταγὴν τοῦ Θεοῦ, ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων· καὶ δὴ λέγειν [f] γὰρ ἐν τοῖς περὶ θυσιῶν μέλλω τὰ πρασσόμενα περὶ τὰς ἱερουργίας, ἐν ἐκείνοις [g] δηλώσων περί τε ὧν [h] ὁλοκαυτεῖν κελεύει, καὶ ὧν μεταλαμβάνειν τῆς βρώσεως ἐφίησιν ὁ νόμος· κἀκ τοῦ αἵματος τῶν τεθυμένων τήν τε στολὴν τοῦ Ἀαρῶνος καὶ αὐτὸν σὺν τοῖς παισὶν ἔρραινεν, ἀφαγνίσας πηγαίοις τε ὕδασιν καὶ μύρῳ, ἵνα τοῦ Θεοῦ γίγνοιντο. ἐπὶ μὲν οὖν ἡμέρας ἑπτὰ τοῦτον τὸν τρόπον αὐτούς τε καὶ τὰς στολὰς ἐθεράπευε. τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ περὶ αὐτὴν σκεύη ἐλαίῳ τε [i] προθυμιωμένῳ καθὼς εἶπον, καὶ τῷ αἵματι τῶν ταύρων [k] καὶ κριῶν σφαγέντων καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἑνὸς κατὰ γένος. τῇ δὲ ὀγδόῃ [l] κατήγγελεν ἑορτὴν τῷ λαῷ, καὶ θύειν προσέταξε κατὰ δύναμιν. οἱ δ' ἀλλήλοις ἁμιλλώμενοι, [m] καὶ ὑπερβάλλειν φιλοτιμούμενοι τὰς θυσίας ἃς ἕκαστος ἐπιφέροι, τοῖς λεγομένοις ὑπήκουον.

---

[a] Εἰς τοὺς ν'. λύχνους *Busb.* unde legendum conjicit *Bernardus*, εἰς τοὺς ζ'. λύχνους. nam totidem luces Candelabrum ſacrum coronarunt. [b] Vide pag. 106. v. 35. Βεσελεῆλος *Samb. Hen.* & *Busb.* atque ita *Vat.* licet infra Βεσεῆλον habeat. Βασελεῆλος *Big.* & mox Βεσελεῆλος. ubique Βεσάληλος in *Baſ.* & *G.* [c] Ὥστε εἶναι δόξαι *Vat.* [d] Λεπτὸν in *MSS.* Ejuſmodi ἐναλλαγαὶ ſæpius occurrunt in ſcriptis Atticis. [e] Ἐργασαμένους ſolus *Samb.* [f] Illud γὰρ è *Cod. Samb.* more *Atticorum* inſertum dedimus. [g] Δηλώσω *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [h] Ὁλοκαυτεῖν *Samb.* & *Vat.* [i] Ita *Vat. Baſ. G.* προθυομένῳ *Big. Samb. Hen. Busb. Vat. Baſ.* & *G.* [k] Καὶ τῶν κριῶν *Vat.* καὶ ἐρίφων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Forſan (inquit *Bernardus*) ſcripſerit *Joſephus* τῶν ταύρων καὶ κριῶν καὶ ἐρίφων καὶ ἑκάστην &c. niſi dicamus jam bina ſacrificia memorari duntaxat ὑπὲρ ἁμαρτιάδων, ſuppreſſo ariete Initiationis. [l] Κατήγγειλεν ἑορτὴν τῷ Θεῷ πρὸς τὸν λαὸν, καὶ θύειν *Vat.* [m] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καὶ ὑπερβαλλόντων φιλοτιμούμενοι, τὰς θυσίας ἕκαστος ἐπιφέρει, τοῖς λεγομένοις

ὑπήκουον. ἐπικειμένων δὲ τῶν [a] ἱερείων τῷ βωμῷ, αἰφνίδιον ἐξ αὐτῶν πῦρ ἀνήφθη αὐτόματον, καὶ ὅμοιον ἀστραπῆς λαμπηδόνι ὁρώμενον τῇ φλογὶ, [b] καὶ πάντα ἐδαπάνα τὰ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ.

ζ'. Συνέβη δὲ καὶ Ἀαρῶνι συμφορά τις [c] ὡς ἐπὶ τούτῳ, λογιζομένῳ ὡς ἐπ' ἀνθρώπῳ καὶ πατρὶ, γενναίως δ' ὑπ' αὐτοῦ καρτερηθεῖσα· ὅτι καὶ τὴν ψυχὴν πρὸς τὰ συμπίπτοντα στερρὸς ἦν, καὶ κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ ἡγεῖτο τὸ πάθος γεγονέναι. τῶν γὰρ υἱῶν αὐτοῦ τεσσάρων ὄντων, ὡς προεῖπον, δύο οἱ πρεσβύτεροι Νάβαδος καὶ Ἀβιοῦς, κομίσαντες ἐπὶ τὸν βωμὸν οὐχ ὧν προεῖπε Μωϋσῆς [d] θυμιάτων, ἀλλ' οἷς ἐχρῶντο πρότερον, κατεκαύθησαν τοῦ πυρὸς [e] ἐπ' αὐτοὺς τὴν ὁρμὴν βαλόντος, καὶ τὰ στέρνα καὶ τὰ πρόσωπα φλέγειν αὐτῶν ἀρξαμένου, καὶ σβέσαι μηδενὸς δυναμένου. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπέθανον. [f] Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατέρα αὐτῶν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, βαστάσαντας τὰ σώματα καὶ κομίσαντας τῆς παρεμβολῆς ἔξω θάψαι μεγαλοπρεπῶς. πενθεῖ δ' αὐτοὺς τὸ πλῆθος, χαλεπῶς ἐπὶ τῷ θανάτῳ παρὰ δόξαν οὕτω γεγενημένῳ διατεθέν. μόνους δὲ Μωϋσῆς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν καὶ τὸν πατέρα μὴ φροντίζειν τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἠξίωσε, προκρίναντας τὴν εἰς τὸν Θεὸν τιμὴν τοῦ περὶ αὐτοὺς σκυθρωποῦ. ἤδη γὰρ Ἀαρὼν καὶ τὴν στολὴν τὴν ἱερὰν [g] ἠμφίεστο.

η'. Μωϋσῆς [h] δὴ πᾶσαν τιμὴν παραιτησάμενος, ἣν ἑώρα τὸ πλῆθος αὐτῷ παρέχειν ἕτοιμον, πρὸς μόνῃ [i] τῇ τοῦ Θεοῦ θεραπείᾳ διετέλει. καὶ τῶν μὲν εἰς τὸ Σιναῖον ἀνόδων ἀπείχετο, εἰς δὲ τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, ἐχρηματίζετο περὶ ὧν ἐδεῖτο παρὰ τοῦ Θεοῦ· ἰδιωτεύων καὶ τῇ στολῇ, καὶ πᾶσι τοῖς ἄλλοις ἄγων ἑαυτὸν δημοτικώτερον, καὶ μηδὲν βουλόμενος τῶν πολλῶν διαφέρειν δοκεῖν, ἢ μόνῳ τῷ προνοούμενος αὐτῶν βλέπεσθαι. ἔτι δὲ τὴν πολιτείαν καὶ τοὺς νόμους ἔγραφε, καθ' οὓς κεχαρισμένως τῷ Θεῷ βιώσονται, μηδὲν ἀλλήλους ἐγκαλεῖν ἔχοντες. ταῦτα μέντοι κατὰ τὴν ὑπαγόρευσιν τοῦ Θεοῦ συνετάττετο. διέξειμι μὲν οὖν περὶ τῆς πολιτείας [k] καὶ τῶν νόμων

θ'. Ὁ μέντοι περὶ τῆς [l] τοῦ ἀρχιερέως στολῆς παρέλιπον, διελθεῖν βούλομαι· οὐδαμόθεν γὰρ [m] προφητῶν κακουργίαις [n] καταλέλοιπεν ἀφορμήν. εἰ δέ τινες τοιοῦτοι γένοιντο παρεγχειρεῖν τῷ τοῦ Θεοῦ ἀξιώματι, αὐτοκράτορα δ' εἶναι τὸν Θεὸν παρατυγχάνειν [o] τοῖς ἱεροῖς [p] κατέλιπεν, ὁπότε θελήσειε, καὶ μὴ παρεῖναι· καὶ τοῦτο δ' οὐχ Ἑβραίοις δῆλον εἶναι μόνον ἠθέλησεν, ἀλλὰ καὶ τῶν ξένων τοῖς παρατυγχάνουσι. τῶν γὰρ λίθων οὓς ἐπὶ τῶν ὤμων φέρειν τὸν ἀρχιερέα προεῖπον· [q] σαρδόνυχες δὲ

parverunt. At victimis aræ impoſitis repente ex illis ſpontaneus ortus eſt ignis, flammáque *ſuâ* fulguris coruſcationi ſimilis viſus, qui omnia ſuper altari *penitus* abſumpſit.

Aaronis filii, Nabadus & Abius, ſubitis flammis ambuſti intereunt.

7. Statim autem ab hoc *miraculo* contigit & Aaroni quædam calamitas, ſi ut homo & pater ſpectetur, quam tamen fortiter pertulit: quod & animo eſſet ad omnia quæ acciderent bene confirmato, & exiſtimaret hoc non ſine Dei voluntate factum. Cum enim filii ei quatuor fuerint, ut jam dixi, duo ex iis natu grandiores, Nabadus & Abius, afferentes in aram victimas, non quas præſcripſerat Moyſes, ſed quibus prius uterentur, *ſubitis* flammis ambuſti intereunt: igne in illos impetum faciente, qui, cum pectora & facies eorum *avide* depaſcere cœpiſſet, à nemine reſtingui potuit. Atque illi quidem ita è vita exceſſerunt. Moyſes autem mandavit patri eorum & fratribus, ut corpora portarent & extra caſtra deferentes magnifice *ea* ſepelirent. Cæterum eos deplorat populus, inopinatam hanc eorum mortem ægre ferens: ſolos vero fratres ac patrem Moyſes voluit à mœrore abſtinere, ut qui Dei honorem ſuæ ex illis triſtitiæ præponerent. Jam enim Aaron ſacrum amictum geſtabat.

Sacerdotio ita in fratrem tranſlato, Moyſes jam prophetiæ legibuſque ſcribendis vacat.

8. Moyſes itaque, omnibus recuſatis honoribus, quos in ſe populum collaturum eſſe viderat, ſoli Dei miniſterio ſemet addixit. Et adſcenſu quidem in montem Sinæum abſtinuit; in tabernaculum vero ingrediens, de iis reſponſa retulit quæ à Deo *ſupplex* rogabat: & hominis privati habitu contentus, & cæteris omnibus magis adhuc unum è populo referens, idque agens ut nihil ab aliis differre exiſtimetur, niſi quod *communi* eorum ſaluti proſpicere videretur. Præterea autem vivendi rationem deſcripſit & leges poſuit, quibus obſervandis & Deo placere poſſent, & vitam inculpatam agere. Iſta autem *omnia*, Deo illi dictante, ordinavit. Nunc igitur ad vitæ inſtituta legeſque orationem converto.

9. Veruntamen quod de Pontificis veſtitu prætermiſi, *prius* perſequi volo: nam is omnem prophetis fraudum & præſtigiarum anſam præcidebat. Verum ſi qui eo devenerint ut Dei auctoritate abutantur, Deo quidem liberum reliquit, quando ſacris intereſſe velit vel non adeſſe: id quod non Hebræis ſolum manifeſtum eſſe voluit, ſed & alienigenis qui huic forte ſpectaculo intervenirent. Nam ex lapidibus, quos ſuper humerum Pontificem ferre prædixi, (erant autem ſardonyches,

---

[a] Ita *Big.* & *Samb.* ex *Attica* dialecto, ut pluribus nos docet *Maris*, p. 22. *Edit. Oxon.* In *aliis* τῶν ἱερῶν. [b] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* πάντα δ' ἐδαπάνα cum *Big.* & *Samb.* maluit *Bernardus.* in *Editis* duntaxat πάντα ἐδαπάνα. [c] Perperam ideo (ut notavit *Bernardus*) ad calendas Niſan Aaronidarum ἐμπυρισμὸν deflet gens Judæorum, ex *Megillat Taanit*, aliiſque *Ritualibus.* [d] Supra θυμιαμάτων. & ſi hîc ita legeretur, cum aliis conciliaretur *Joſephus*, qui illos periiſſe dicunt vel propter ſacrum temeratum igni vili, οὐ θεοσδότῳ; vel quod auſi fuerint ſuffitum alium, quam Deus præſcripſerat, apud ipſum plenis thuribulis adolere. [e] Ἐπ' αὐτοῖς *Vat.* [f] Contra omnia *Exemplaria* (ex *Levit.* c. 10. v. 4.) hoc modo legendum eſſe pronunciat *Bernardus*, Μωϋσῆς δὲ κελεύει τὸν πατρῶον αὐτῶν καὶ τοὺς ἐξαδέλφους. exiſtimans *Aaronis* liberos minores fulgurita illa corpora ad oſtium Tabernaculi *Miſaëlo* & *Eliſaphano* tradidiſſe, ut inde ab illis deportarentur. [g] Ἠμφίεστο ſolus *Samb.* [h] Ita pro δὲ ex *Vet. Interpr.* [i] Articulum τῇ adjecimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* ut & mox v. 31. articulum τοὺς ante νόμους. [k] Καὶ τῶν νόμων αὐτῶν legerat *Vet. Interpr.* [l] Illud τοῦ pariter ex *MSS.* [m] Συκοφαντῶν κακουργίαις κατέλιπεν *Big. Samb.* & *Vat.* Forſan tamen factum eſt συκοφαντῶν ex ὑποφητῶν *Joſephi.* In melioribus *Epiphanii* codicibus *prophetarum*, in aliis *detrahentium.* [n] Κατέλιπεν *Big.* & *Samb.* [o] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Editis aliiſque* τοὺς ἱερεῖς. [p] Verbum κατέλιπεν ex ſuperiori verſu huc deſcendiſſe cum *Bernardo* ſuſpicor, nam ſine incongruo abeſſe poteſt, vel jam adeſſe. Quinimo id aſſeruit *Vet. Interpr.* [q] Hîc σαρδόνυχες in plerisque *MSS.* contra *Vat*, *Baſ.* & *G.* & utriuſque linguæ poëtas.

ches, atque eorum naturam oſtendere ſupervacuum puto, cum à nemine ignorentur) contigit ut alter micaret, quoties Deus ſacrificiis *propitius* adeſſet, qui in dextro humero fibulæ vice portabatur; *eximio* fulgore inde exſiliente, ut etiam procul poſitis illuceſceret, cum prius lapis eo careret ſplendore. Et certe hoc ipſum admirationem meretur apud omnes, qui non ex contemptu religionis ſapientiæ opinionem aucupantur. Sed quod hoc *multo* mirabilius eſt jam dicturus ſum. Nam per duodecim lapides, quos in pectore Pontifex Eſſenæ adſutos geſtat, Deus victoriam pugnaturis prænunciabat. Tantus enim ex iis effulgebat ſplendor, cum nondum exercitus moveretur, ut toti populo manifeſtum fuerit, eorum auxilio adeſſe Deum. Unde & Græci, qui noſtras ſolennitates reverentur, quod ne quidem hiſce contradicere potuerint, Eſſenen appellant Λόγιον *Oraculum*. Ceſſavit autem Oraculum & ſardonyx fulgorem emittere, annis jam ducentis antequam ego hæc conſcriberem, cum Deus moleſte ferret tranſgreſſiones legum: de quibus opportunior erit dicendi locus. Nunc autem cœptam narrationem perſequar.

Oraculum ceſſavit annis 174. ante excidium Templi ſecundi.

Munera Deo oblata.

10. Tabernaculo jam dedicato, & omnibus quæ ad ſacerdotes ſpectant rite peractis, tunc populus Deum ſecum in eodem tentorio habitare ratus eſt, & ad ipſum ſacrificiis honorandum & laudibus perſequendum ſemet convertit; quaſi jam ab omni mali exſpectatione liberatus eſſet, & meliora in poſterum ſibimet polliceretur: Deoque munera tam privatim quam publice per ſingulas tribus offerebat. Principes enim tribuum bini convenientes vehiculum & duos boves afferebant. Illa itaque ſex erant, & tabernaculum in itineribus deportabant. Ad hæc unuſquiſque *eorum* phialam adducit, & lancem, & acerram; (hanc quidem decem Daricos valentem & ſuffimentis refertam; lanx autem & phiala, erant enim argenteæ, ſimul quidem ſiclos ducentos pendebant, in phialam vero duntaxat ſeptuaginta expenſi ſunt; plenæ autem erant ſimula oleo ſubacta, quali ad altare in ſacrificiis utuntur) præterea vitulum & arietem cum agno anniculo *in holocauſtum, ſimulque hircum pro expiatione peccatorum. Sed & principum quiſque alia offerebat ſacrificia, quæ ſalutaria appellantur, per ſingulos dies boves duos & quinque arietes cum agnis anniculis & hœdis. Atque ita quidem iſti per duodecim dies *continuos* ſacrificant, ſingulis diebus unus. Moyſes autem non amplius Si-

ἤσειν, καὶ σημαίνειν αὐτῶν τὴν φύσιν ἡγοῦμαι περιττὸν, πᾶσιν εἰς γνῶσιν ἀφιγμένων· συνέβαινε λάμπειν, ὁπότε ταῖς ἱερουργίαις ὁ Θεὸς [a]παρείη, τὸν ἕτερον τὸν ἐπὶ τῷ δεξιῷ τῶν ὤμων πεπορπημένον, αὐγῆς ἀποπηδώσης καὶ τοῖς πορρωτάτω φαινομένης, οὐ πρότερον ταύτης ὑπαρχούσης τῷ λίθῳ. θαυμαστὸν μὲν οὖν καὶ τοῦτο τοῖς μὴ τὴν σοφίαν ἐπ' ἐκφαυλισμῷ τῶν θείων ἠσκηκόσιν. ὃ δ' ἐστὶ τούτου θαυμασιώτερον ἐρῶ. διὰ γὰρ τῶν [b]δώδεκα λίθων, οὓς κατὰ στέρνον ὁ ἀρχιερεὺς [c]ἐνερραμμένους [d]τῷ ἐσσήνῃ φορεῖ, νίκην μέλλουσι πολεμεῖν προεμήνυεν ὁ Θεός. [e]τοσαύτη γὰρ ἀπήστραπτεν ἀπ' αὐτῶν αὐγὴ μήπω τῆς στρατιᾶς κεκινημένης, ὡς τῷ πλήθει παντὶ γνώριμον εἶναι τὸ παρεῖναι τὸν Θεὸν εἰς τὴν ἐπικουρίαν. ὅθεν Ἕλληνες, οἱ τὰ ἡμέτερα τιμῶντες ἔθη, διὰ τὸ μηδὲν ἀντιλέγειν δύνασθαι τούτοις, τὸν ἐσσήνην λόγιον καλοῦσιν. [f]ἐπαύσατο μὲν οὖν ὅ τε ἐσσήνης καὶ ὁ σαρδόνυξ τοῦ λάμπειν ἔτεσι διακοσίοις πρότερον ἢ ταύτην ἐμὲ συνθεῖναι τὴν γραφὴν, τοῦ Θεοῦ [g]δυσχεράναντος ἐπὶ τῇ παραβάσει τῶν νόμων· περὶ ὧν ἐροῦμεν εὐκαιρότερον. τρέψομαι δὲ νῦν ἐπὶ τὸν ἑξῆς λόγον.

ι. Καθιερωμένης γὰρ ἤδη τῆς σκηνῆς, καὶ διακεκοσμημένων τῶν περὶ τοὺς ἱερέας, τότε πλῆθος ὁμόσκηνον [h]αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔκρινεν εἶναι, καὶ τρέπεται πρὸς θυσίας τε καὶ [i]αἰνέσεις, ὡς ἅπασαν ἤδη κακῶν προσδοκίαν ἀπεωσμένον, καὶ περὶ τῶν μελλόντων ὡς ἀμεινόνων ἐπιθυμοῦντες, δωρεάς τε τῷ Θεῷ, τὰς μὲν κοινῇ, τὰς δὲ καὶ κατ' ἰδίαν, ἀνετίθεσαν κατὰ φυλάς. οἵ τε γὰρ φύλαρχοι κατὰ δύο συνελθόντες, ἅμαξαν καὶ δύο βόας προσκομίζουσιν. [k]ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὗται, καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις παρεκόμιζον. πρὸς τούτοις ἕκαστος φιάλην τε κομίζει καὶ τρυβλίον καὶ θυΐσκην· τὴν μὲν, [l]Δαρεικοὺς δέκα δυναμένην, καὶ πλήρη θυμιαμάτων, τὸ δὲ τρυβλίον καὶ ἡ φιάλη, [m]ἀργύρεα δὲ ἦν, σίκλους μὲν [n]δὴ αἱ δύο [o]διακοσίους εἷλκον, εἰς δὲ τὴν φιάλην ἑβδομήκοντα μόνοι δεδαπάνηντο, πλήρεις δὲ ἦσαν ἀλεύρων [p]ἐλαίῳ πεφυραμένων, οἷς ἐπὶ τῷ βωμῷ χρῶνται πρὸς τὰς ἱερουργίας· μόσχον τε καὶ κριὸν [q]σὺν ἀρνίῳ τῶν ἐτησίων ὁλομελῆ καυθησόμενα, καὶ σὺν αὐτοῖς [r]χίμαρρον ἐπὶ παραιτήσει ἁμαρτημάτων. προσῆγε δὲ τῶν ἀρχόντων ἕκαστος καὶ ἑτέρας [s]θυσίας σωτηρίους λεγομένας, καθ' ἑκάστην ἡμέραν δύο τε βόας καὶ πέντε κριοὺς σὺν ἀρνάσιν [t]ἐτησίοις καὶ ἐρίφοις. οὗτοι μὲν δὴ θύουσιν ἐπὶ ἡμέρας δώδεκα, κατὰ πᾶσαν ἡμέραν [u]εἷς. Μωϋσῆς δὲ οὐκέτ' ἀναβαίνων

ἐπὶ

---

[a] Ita *Samb.* & *Big.* παρείη *Hen.* & *Busb.* παρῄει in *Editis.* [b] Conſimilia narrat *Nicephorus* in *Eclogis*, & *Georgius Syncellus*: atque ante eos *Chryſoſtomus* orat. tertia *adv. Judæos*, *Theodoretus* in *Quæſt. Biblicis* haud ſemel, & *Cyrillus Alexandrinus* lib. XI. *de Adorat. Spirit.* [c] Sic *Big.* & *Samb.* ritu Attico. ἀνερραμμένους *Hen.* & *Busb.* ἐνερραμμένους *Baſ.* & *G.* [d] Ἐσσήνῃ, ut & mox ἐσσήνην & ἐσσήνης cum libris noſtris alibi reponere placuit ex Syris pro ἐσσῆνι, ἐσσῆνα & ἐσσὴν, quæ omnia hic loci repræſentant, excepto quod infra v. 16. ἐσσῆνος habeat *Vat.* [e] Non is ſum ego, qui *Joſepho* (ut aliis ſolenne eſt) hac in parte falſi notam auſim inurere; cum fortaſſe Deus, qui *piſcinam Betheſdæ* Judæis reliquam fecit, ut ſe omnem populi ſui curam non abjeciſſe teſtaretur, hoc etiam miraculum (aliis tum prophetiis ceſſantibus) extare voluerit. [f] Splendorem illum, utpote qui non totam oraculi hujuſce naturam compleverit, poſt Captivitatem, quâ *Urim & Thummim* cecidiſſe dicuntur, permanſiſſe veriſimile facit *Spencerus* in Diſſertat. *de Urim & Thummim.* cap. 4. §. 8. [g] *Al.* δυσχεραίνοντος. [h] Ἑαυτῷ *Big.* & *Samb.* quod non plus valet quam αὐτῷ reliquorum. [i] Ἀινέσεις male legerat *Vet. Interpr.* [k] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* perperam antea in *Editis* ἓξ μὲν οὖν ἦσαν αὐτοῖς, καὶ τὴν σκηνὴν ἐν ταῖς ὁδοιπορίαις. αὐτὸς τούτοις &c. [l] Ita ſolus *Samb.* Sic vero cum *aliis* jubet *Chœroboſcus.* in *cæteris* cum *Editis* Δαρεικούς. [m] Sic *Big.* & *Samb.* ἀργυρεαὶ in *reliquis.* [n] Illud δὴ additum è *Big.* & *Samb.* [o] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* διακοσίας. [p] Sic *Vat.* & *Samb.* ἐλαίου *Baſ.* & *G.* ἐν ἐλαίῳ ex *Moyſe* reddiderunt LXX. [q] Ita *Big.* & *Vat.* quod præfero σὺν ἀρνείῳ τῶν ἐτησίων Sambuci. in *Editis* σὺν ἀρνίῳ ἐτησίῳ. [r] Eo modo *Big.* & *Samb.* in reliquis χίμαρρόν τε ἐπὶ π. [s] Θυσίας σωτηρίους *Big* & *Samb.* ut ex *Moyſaïco* codice ſæpiſſime LXX. [t] Ἐτείοις *Samb.* & *Vat.* [u] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν ἑκάστην. Μωϋσῆς *Big. Samb.* & *Vat.* * *Al.* ſolidum ſacrificium.

a Sic

ἐπὶ τὸ Σιναῖον ὄρος· ἀλλ' εἰς τὴν σκηνὴν εἰσιὼν, [a] ἀνεμάνθανε παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρακτέων καὶ τῶν νόμων τῆς συντάξεως. οὓς, κρείττονας ἢ κατὰ σύνεσιν ἀνθρωπίνην ὄντας, εἰς τὸν ἅπαντα βεβαίως αἰῶνα συνέβη φυλαχθῆναι, δωρεὰν εἶναι δόξαντας τοῦ Θεοῦ· ὡς μήτ' ἐν εἰρήνῃ ὑπὸ τρυφῆς, μήτ' ἐν πολέμῳ κατ' ἀνάγκην Ἑβραίους παραβῆναί τινα τῶν νόμων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων παύομαι λέγων, [b] γραφὴν ἑτέραν ἠξιωκὼς συνθεῖναι περὶ τῶν νόμων.

ι.

ΚΕΦ. θ'.

Τῶν θυσιῶν οἱ τρόποι.

Νυνὶ δ' ὀλίγων τινῶν ἐπιμνησθήσομαι τῶν ἐφ' ἁγνείαις καὶ ἱερουργίαις κειμένων. καὶ γὰρ τὸν λόγον μοι περὶ θυσιῶν [c] ἐνεστάναι συμβέβηκε. δύο μὲν γάρ εἰσιν ἱερουργίαι. τούτων δ' ἡ μὲν ὑπὸ τῶν ἰδιωτῶν, ἑτέρα δ' ὑπὸ τοῦ δήμου συντελούμεναι, κατὰ δύο γίνονται τρόπους. τῆς μὲν [d] ὁλοκαυτοῦται πᾶν τὸ θυόμενον, καὶ διὰ τοῦτο καὶ τὴν προσηγορίαν τοιαύτην ἔλαβεν· ἡ δὲ χαριστήριός τε ἐστὶ, καὶ κατ' εὐωχίαν δρᾶται τῶν τεθυκότων. ἐρῶ δὲ περὶ τῆς προτέρας. ἀνὴρ ἰδιώτης ὁλοκαυτῶν, θύει μὲν βοῦν καὶ ἀρνίον καὶ ἔριφον· ταῦτα μὲν ἐπέτεια, τοὺς δὲ βοῦς ἐφεῖται θύειν καὶ προήκοντας. ἄρρενα δὲ ὁλοκαυτοῦται τὰ πάντα. σφαγέντων δὲ τούτων, τὸν κύκλον τῷ αἵματι [e] δεύουσι τοῦ βωμοῦ οἱ ἱερεῖς· εἶτα [f] καθαροποιήσαντες διαμελίζουσι καὶ [g] πάσαντες ἁλσὶν ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀνατιθέασι, σχιζῶν ἤδη πεπληρωμένον καὶ πυρὸς φλεγομένου. τοὺς δὲ πόδας τῶν ἱερείων καὶ τὰ κατὰ νηδὺν ἐκκαθάραντες ἀκριβῶς, τοῖς ἄλλοις καθαγνισθησόμενα [h] προσεπιφέρουσι, τὰς δορὰς τῶν ἱερέων λαμβανόντων. καὶ ὁ μὲν τῆς ὁλοκαυτώσεως τρόπος ἐστὶν οὗτος.

β'. Τὰς δὲ χαριστηρίους θυσίας ἐπιτελοῦντες, τὰ αὐτὰ μὲν ζῶα θύουσιν· ὁλόκληρα δὲ ταῦτα καὶ τῶν ἐπετείων πρεσβύτερα, ἄρρενα μέντοι θήλεσι συνδυαζόμενα. θύσαντες δὲ ταῦτα, φοινίσσουσι μὲν αἵματι τὸν βωμόν· τοὺς δὲ νεφροὺς καὶ τὸν ἐπίπλουν, καὶ πάντα τὰ πιμελῆ σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος, καὶ σὺν αὐτοῖς τὸν οὐραῖον τοῦ ἀρνὸς ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. τὸ δὲ στῆθος καὶ τὴν κνήμην τὴν δεξιὰν τοῖς ἱερεῦσι παρασχόντες, ἐπὶ δύο ἡμέρας εὐωχοῦνται τοῖς καταλειπομένοις τῶν κρεῶν· ἃ δ' ἂν περισσεύσῃ, κατακαίουσι.

γ'. Θύουσι δὲ καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων [i] ὁμοίως τῷ προειρημένῳ τρόπῳ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας. οἱ δ' ἀδύνατοι παρέχειν τὰ τέλεια θύματα, περιστερὰς ἢ τρυγόνας δύο· ὧν τὸ μὲν ὁλοκαυτοῦται τῷ Θεῷ, τὸ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν εἰς βρῶμα διδόασιν. ἀκριβέστερον δὲ περὶ τῆς θυσίας τῶνδε τῶν ζώων ἐν τοῖς

næum jugum aſcendens, ſed in tabernaculum ingrediens à Deo accepit omnia de rebus agendis & de legibus ferendis. Quas, meliores quam ut ab humana ſapientia excogitari poſſent, in omne ævum religioſe obſervari contigit, quod divinitus datæ crederentur: adeo ut nec in pace ex luxuria, nec in bello ob neceſſitatem harum aliquam violare ſuſtinerent Hebræi. Sed de his quidem dicere ſuperſedeo, quod alio in libro de Legibus ſcribere inſtituerim.

CAP. IX.

X.

De Sacrificiis.

Nunc paucas quaſdam *leges* commemorabo, de purificatione & ſacrificiis latas. etenim contigit ut mihi incideret ſermo de ſacrificiis. Sunt enim duo ſacrificiorum genera. Horum quidem unum pro privatis, alterum vero pro univerſo populo factum: atque *iſta* duobus modis peraguntur. In uno quidem totum quod immolatur igne conſumitur, ac inde ſortitum eſt holocauſti appellationem: alterum vero pro gratiarum actione *inſtitutum* eſt, & in epulum ſacra facientibus cedit. De priore autem *primum* agam. Privatus homo cum holocauſtum faciat, mactat quidem bovem, agnum & hœdum: hos quidem *duos* anniculos; boves vero licet immolare etiam grandiores. ſed maſcula *oportet* eſſe omnia quæ ſolida concremantur. His autem occiſis ſacerdotes ſanguinem per altaris circuitum fundunt: deinde mundata membratim diſſecant, & ſale conſperſa in aram imponunt, ligno in eam congeſto & igne erumpente. Pedes autem victimarum & inteſtina diligenter purgata cum cæteris *membris* adolenda adjiciunt, pelles ſacerdotibus ſibimet habentibus. Et holocauſta quidem ad hunc modum fiunt.

Ritus Holocautomatum. Lev. c. 3.

2. Cum autem pro gratiarum actione ſacrificant, animalia quidem mactant ejuſdem generis: iſta vero integra & anniculis majora, ac maria cum feminis. Hæc autem cum immolantur, aram quidem ſanguine intingunt: renes autem & omentum, & omnem adipem cum fibra jecinoris, ſimulque caudam agni ſuperponunt aræ. At pectus & crus dextrum ſacerdotibus concedentes, per biduum de reliquis carnibus epulantur: quæcunque vero ſuperfuerint igni comburunt.

De victimis Pacificis. Lev. c. 3.

3. Similiter autem ac in dicto modo ſacris operandi pro gratiarum actione hoſtias mactant pro peccatis. Quibus vero facultas non erat adipiſcendi victimas majores, *ii* par columbarum aut turturum *immolarunt*: quarum altera quidem Deo adoletur in holocauſtum, alteram vero in cibum dant ſacerdotibus. Accuratius autem de iſtis animalibus offerendis agam

Modus hoſtiarum pro peccatis aut erroribus tam privatis quam publicis. Lev. cap. 4, 5 & 9. & Num. c. 15.

---

[a] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀνεμάνθανε τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ περί τε τῶν πρ. [b] Hinc nonnulli (ut ex pag. 105. v. 25.) colligunt *Joſephum* librum peculiarem compoſuiſſe *de Hebræorum Legibus*. Forſan tamen hic reſpiciat ad ea quæ *de Legibus* ſcripſit *lib.* IV. c. VIII. [c] Ita *Big.* & *Samb.* ἑστάναι in *cæteris*. [d] Ter ὁλοκαυτοῦται *Big.* & *Samb.* τὸ μὲν ὅλης ὁλοκαυτοῦται *Vat.* [e] Βρέχουσι *Big.* ex *Gloſſario*. [f] Diviſim *Big.* & *Samb.* καθαρὰ ποιήσαντες. [g] Πάσσαντες *Big.* & *Samb.* [h] Προσφέρουσι *Vat.* [i] Καὶ ὁμοίως τῷ περὶ τῶν χαριστηρίων τῆς ἱερουργίας τρόπῳ γίνεται *Big.* & *Samb.* minus concinne.

agam cum de ſacrificiis dicturus ſim. Qui autem per ignorantiam in peccatum incidit, agnum & hœdum feminam eorundem annorum offert. Ac ſacerdos quidem ſanguinem fundit in aram, ſed non ſicut prius, verum angulorum ad extremitates: reneſque & reliquam adipem cum fibra jecoris altari admovent. Sacerdotes vero tollunt ſibi & pelles & carnes, quas eadem die abſumunt in fano. lex enim in craſtinum non relinqui ſinit. Qui vero peccat quidem, ſibique conſcius eſt, ſed neminem habet qui ipſum poſſit arguere, arietem immolat lege præcipiente: cujus carnes in templo ſacerdotes ſimiliter comedunt eadem die. Principes autem, pro peccatis *ſuis* ſacrificia facientes, eadem offerunt quæ privati: in eo vero differunt, quod victimas adducant taurum & hœdum, maſculos.

De fertis & libationibus. Num. c. 15. & c. 28. & Lev. c. 2.

4. Porro lex præcipit, ut in publicis & privatis ſacrificiis farina mundiſſima afferatur: cum agno quidem aſſaronis menſura, cum ariete vero duorum, & cum tauro trium. Hanc conſecrant ſuper altare oleo ſubactam. Nam & oleum affertur ab immolantibus; pro bove quidem hinis dimidium, pro ariete vero tertia hujus menſuræ pars, & pro agno pars quarta. Hin autem menſura Hebræorum antiqua, duoſque poteſt choas Atticos facere. Eâdem vero menſurâ vinum quâ oleum adducebant. nam vinum circa altare libant. Si quis autem, hoſtiam non immolans, ex voto ſimilam afferat, ejus primitias pugillum unum in aram conjicit: reliquum vero *ejus* in alimentum ſacerdotes accipiunt, aut coctum (nam oleo ſubigitur) aut panibus *inde* confectis. Quantumcunque autem apportet ſacerdos, neceſſe eſt ut totum cremetur. Porro lex mactari vetat fœtum eodem die & loco cum parente; & aliàs quoque, niſi octava ei à partu dies illuxerit. Fiunt autem alia ſacrificia pro morbo depellendo aut alia de cauſa, in quas libamina cum victimis expenduntur: quorum in craſtinum aliquid relinqui fas non erat, ſacerdotibus partem ſuam inde ſumentibus.

Sacerdoti cedebant ſacrificiorum privatorum molæ, unum præter pugillum.

Lex fœtum mactari vetat ſimul cum parente, aut omnino illum prima vivendi ſeptimana. Lev. c. 22. v. 27. &c.

περὶ θυσιῶν ἐροῦμεν. ὁ μὲν γὰρ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προσπεσὼν, ἄρνα καὶ ἔριφον θήλειαν τῶν αὐτῶν ἐτῶν προσφέρει. καὶ τῷ μὲν αἵματι δεύει τὸν βωμὸν ὁ ἱερεὺς, οὐχ ὡς τὸ πρῶτον, ἀλλὰ τῶν γωνιῶν τὰς ἐξοχάς· καὶ τούς τε νεφροὺς καὶ τὴν ἄλλην πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. οἱ δ' ἱερεῖς τάς τε δορὰς ἀποφέρονται καὶ τὰ κρέα, ἐπ' ἐκείνης δαπανήσαντες τῆς ἡμέρας ἐν τῷ ἱερῷ. ὁ γὰρ νόμος εἰς τὴν αὔριον ἀπολιπεῖν οὐκ ἐᾷ. ὁ δὲ [a] ἁμαρτὼν μὲν, ἑαυτῷ δὲ συνειδὼς καὶ μηδένα ἔχων τὸν [b] ἐλέγχοντα, κριὸν θύει, τοῦ νόμου τοῦτο κελεύοντος· οὗ τὰ κρέα κατὰ τὸ ἱερὸν ὁμοίως οἱ ἱερεῖς αὐθήμερον [c] σιτοῦνται. οἱ δὲ ἄρχοντες, ἐφ' οἷς ἡμάρτανον ἐκθυόμενοι, τὰ αὐτὰ μὲν κομίζουσι τοῖς ἰδιώταις· διαλλάσσουσι δὲ τῷ προσάγειν θύματα, ταῦρον, ἔριφον, ἄρρενας.

δ'. Νόμος δὲ ταῖς ἰδιωτικαῖς καὶ ταῖς δημοσίαις θυσίαις, καὶ ἄλευρον ἐπιφέρεσθαι καθαρώτατον· ἀρνίῳ μὲν [d] ἀσσάρωνος μέτρον, κριῷ δὲ δυοῖν, ταύρῳ δὲ τριῶν. τοῦτο [e] καθαγιάζουσιν ἐπὶ τῷ βωμῷ μεμαγμένον ἐλαίῳ. κομίζεται γὰρ δὴ καὶ ἔλαιον ὑπὸ τῶν τεθυκότων· ἐπὶ μὲν βοῒ [f] εἶνος ἥμισυ, ἐπὶ δὲ κριῷ μέρος τούτου τρίτον τοῦ μέτρου, καὶ τετάρτη μοῖρα [g] ἐπ' ἀρνίῳ. ὁ δὲ εἶν μέτρον ἀρχαῖον Εβραίων· [h] δύναται δὲ δύο χόας Ἀττικοὺς ποιῆσαι. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον τῷ ἐλαίῳ καὶ οἴνου παρῆγον. σπένδουσι δὲ περὶ τὸν βωμὸν τὸν οἶνον. εἰ δέ τις, θυσίαν οὐκ ἐπιτελῶν, [i] ἐπενέγκει κατ' εὐχὴν σεμίδαλιν, ταύτης ἀπαρχὴν μίαν ἐπιβάλλει τῷ βωμῷ δράκα· τὴν δὲ λοιπὴν οἱ ἱερεῖς πρὸς τροφὴν λαμβάνουσιν, ἢ ἑψηθεῖσαν, ἐλαίῳ γὰρ συμπεφύραται, ἢ γενομένων ἄρτων. ἱερέως δὲ κομίσαντος καὶ [k] ὁποσονοῦν, ὁλοκαυτεῖν ἀναγκαῖον. κωλύει δὲ ὁ νόμος θύειν ζῶον αὐθημερινὸν μετὰ τοῦ γεγεννηκότος ἐπὶ τὸ αὐτὸ· οὐδ' ἄλλως δὲ, πρὶν ὀγδόην ἡμέραν γεννηθέντι διελθεῖν. γίνονται δὲ ἄλλαι θυσίαι ὑπὲρ τοῦ τὰς νόσους διαφυγεῖν, ἢ κατ' ἄλλας αἰτίας, εἰς ἃς πέμματα σὺν ἱερείοις ἀναλίσκεται· ὧν εἰς τὴν ὑστέραν οὐδὲν [l] ἀπολιπεῖν ἐστι νόμιμον, τῶν ἱερέων [m] μέρος ἴδιον λαβόντων.

CAP. X.

Quomodo de feſtivitatibus & ſingulis diebus fuerit conſtitutum.

Sacrificia ſtata, ſumptuſque publici. Quotidiana, Sabbatina, Neomeniarum ſolennia. Num. c. 28. & Ex. c. 29.

PUblicis autem impenſis lex jubet quotidie agnum anniculum mactari, mane ac veſpere: ſeptima vero quaque die, quæ Sabbata appellatur, duos jugulant, eodem modo ſacrificantes. At Neomeniarum ſolennitatibus & quotidianas hoſtias immolant, ac *præterea* duos boves cum agnis anniculis ſeptem, & arietem: hœdum vero pro expiatione peccati, ſi quod obliviſcentibus forte obrepſerit.

ΚΕΦ. ι'.

Περὶ τῶν ἑορτῶν, καὶ ὡς ἑκάστη τῶν ἡμερῶν διατέτακται.

Ἐκ δὲ τοῦ δημοσίου ἀναλώματος νόμος ἐστὶν ἄρνα καθ' ἑκάστην ἡμέραν σφάττεσθαι τῶν αὐτοετῶν, [n] ἀρχομένης τε ἡμέρας καὶ ληγούσης· κατὰ δὲ ἑβδόμην ἡμέραν, ἥτις Σάββατα καλεῖται, δύο σφάττουσι, τὸν αὐτὸν τρόπον ἱερουργοῦντες. τῇ δὲ νουμηνίᾳ τάς τε καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελοῦσιν, καὶ δύο βόας σὺν ἀρνάσιν ἐνιαυσίοις ἑπτὰ, καὶ κριόν· ἔριφον δὲ ἐπὶ παραιτήσεσιν ἁμαρτάδων, εἴ τι κατὰ λήθην γένοιτο.

β'. Τῷ

---

[a] *Al.* ἁμαρτῶν. [b] Εξελέγχοντα *Big.* & *Samb.* [c] Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis* σιτοῦνται. [d] Vide pag. 97. v. 4. [e] Καθαγίζουσι *Samb.* Verum tria illa καθαγνίζω, καθαγιάζω, & καθαγίζω, *conſecrandi, Deo offerendi, adolendi, ſuperque aras comburendi* vim habent, ut ex *Heſychio, Suida* & *Photio* in Lexicis conſtat. [f] *Al.* ἰνός. [g] *Al.* ἐπ' ἀρνείῳ. Vide p. 120. v. 38. [h] In *Big.* & *Samb.* ὃ δυνάται δύο χόας Ἀττικὰς, ſine ποιῆσαι. [i] Επενέγκαι *Samb.* melius ἐπενέγκῃ. [k] *Al.* ὁποσοῦν. [l] Ἀπολιπεῖν ſoli *Big.* & *Samb.* [m] Illud μέρος ex *MSS.* [n] *Al.* ἀρχομένης τῆς ἡμέρας.

a Scilicet

β'. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [a] μηνὶ, ὃν Μακεδόνες Ὑπερβερεταῖον καλοῦσι, προσθέντες τοῖς εἰρημένοις ταῦρον καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτὰ θύουσι, καὶ ἔριφον ὑπὲρ ἁμαρτάδων.

γ'. Δεκάτῃ δὲ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς κατὰ σελήνην [b] διανηστεύονται ἕως ἑσπέρας· θύουσι δ' ἐν ταύτῃ τῇ ἡμέρᾳ ταῦρόν τε καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας ἑπτὰ, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτάδων ἔριφον. προσάγουσι δὲ δύο [c] πρὸς τούτοις ἐρίφους, ὧν ὁ μὲν ζῶν εἰς τὴν [d] ὑπερόριον ἐρημίαν πέμπεται, ἀποτροπιασμὸς καὶ παραίτησις τοῦ πλήθους παντὸς ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐσόμενος· τὸν δ' [e] ἐν τοῖς προαστείοις εἰς καθαρώτατον ἄγοντες χωρίον, αὐτόθι σὺν αὐτῇ καίουσι τῇ δορᾷ, μηδὲν ὅλως καθάραντες. συγκατακαίεται δὲ ταῦρος, οὐχ ὑπὸ τοῦ δήμου προσαχθεὶς, ἀλλ' ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων τοῦ ἀρχιερέως παρασχόντος. οὗ δὴ σφαγέντος, εἰσκομίσας [f] εἰς τὸν ναὸν τοῦ αἵματος ἅμα καὶ τοῦ ἐρίφου, ῥαίνει τῷ δακτύλῳ τὸν ὄροφον ἑπτάκις, τοῦ δ' αὐτοῦ καὶ τὸ ἔδαφος. καὶ τοσαυτάκις εἰς τὸν ναὸν καὶ περὶ τὸν χρύσεον βωμόν· καὶ τὸ λοιπὸν [g] περὶ τῷ μείζονι, κομίσας εἰς τὸ αἴθριον. πρὸς τούτοις, τὰς ἐξοχὰς καὶ τοὺς νεφροὺς καὶ τὴν [h] πιμελὴν σὺν τῷ λοβῷ τοῦ ἥπατος ἐπιφέρουσι τῷ βωμῷ. παρέχεται δὲ καὶ κριὸν ὁ ἀρχιερεὺς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

δ'. Τῇ δὲ πέμπτῃ τοῦ αὐτοῦ μηνὸς καὶ δεκάτῃ, τρεπομένου τὸ λοιπὸν τοῦ καιροῦ πρὸς τὴν χειμέριον ὥραν, [i] σκηνὰς πήγνυσθαι κελεύει κατὰ οἰκίαν ἕκαστον, [k] τὸ κρύος ὑφορωμένους ἐπὶ [l] φυλακῇ τοῦ ἔτους· ὅταν τε πατρίδων ἐπιτύχοιεν, παραγινομένους εἰς ἐκείνην τὴν πόλιν, ἣν διὰ τὸν ναὸν μητρόπολιν ἕξουσιν, ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ [m] ἑορτὴν ἄγοντας ὁλοκαυτεῖν τε καὶ θύειν τῷ Θεῷ τότε χαριστήρια, φέροντας ἐν ταῖς χερσὶν εἰρεσιώνην μυρσίνης καὶ ἰτέας σὺν κράδῃ φοίνικος [n] πεποιημένην, τοῦ [o] μήλου τοῦ τῆς Περσέας προσόντος. εἶναι δὲ τῇ πρώτῃ τῶν ἡμερῶν [p] τὴν τῆς ὁλοκαυτώσεως θυσίαν ἐκ τριῶν καὶ δέκα βοῶν καὶ ἀρνῶν ἑνὶ πλειόνων καὶ κριῶν δύο, κατὰ παραίτησιν ἁμαρτιῶν ἐρίφου προστιθεμένου. ταῖς δ' ἑξῆς ἡμέραις ὁ μὲν αὐτὸς ἀριθμὸς τῶν ἀρνῶν καὶ τῶν κριῶν σὺν καὶ τῷ ἐρίφῳ θύεται· ὑφαιροῦντες δὲ ἑκάστης ἡμέρας ἕνα τῶν βοῶν, εἰς ἑπτὰ καταντῶσιν. ἀνίενται δὲ ἀπὸ

2. Septimo autem menſe, quem Macedones vocant Hyperberetæum, præter jam dicta taurum & arietem & ſeptem agnos mactant, & hædum pro peccatis.

3. *Decimo vero ejuſdem menſis ſecundum lunam ad veſperam uſque jejunant; eodemque die immolant taurum & arietem & ſeptem agnos, & pro peccatis hœdum. Præterea autem afferunt duos hœdos; quorum alter quidem vivus extra fines in ſolitudinem emittitur, in averruncationem & expiationem peccatorum futurus pro populo univerſo: alterum vero in locum puriſſimum ſub urbe educentes, illic cum ipſa pelle totum comburunt, nihil omnino purgantes. Concrematur autem taurus, non à populo adductus, ſed proprio Pontificis ſumptu paratus. Quo occiſo, & ſanguine ejus ſimul & hœdi in fanum *interius* illato, aſpergit digito ſepties tectum totieſque pavimentum ipſius, rurſuſque toties fanum *exterius* etiam circum altare aureum; reliquum deinde in atrium portans circum *altare* majus *ſpargit*. Præterea, extremitates *tauri hircique* & renes & adipem cum fibra jecinoris altari imponunt. Præbet autem *de ſuo* Pontifex arietem in holocauſtum Deo.

Lev. c. 16. & c. 23. & Num. c. 29.

4. Die vero quinta-decima ejuſdem menſis, tempore ad hyemem jam vergente, tentoria figere & compingere jubet ſingulos per familias, præ metu frigoris ſibimet cavendo ab anni tempeſtate; & quando in patriam venirent, ad eam urbem accedere, quam propter templum metropolim habituri ſint, atque octo diebus feſtivitatem agentes & holocauſta facere & pacificas Deo hoſtias tunc offerre *præcepit*, manibus ferentes faſciculum ex myrto & ſalice cum ſpadice palmæ compoſitum, addito Perſeæ pomo. Prima autem dierum ſacrificium *jubet* eſſe holocautoma ex tredecim bobus & agnis uno adhuc pluribus & arietibus duobus, accedente hirco pro expiatione peccatorum. Sequentibus autem diebus idem quidem numerus agnorum & arietum una cum hœdo mactatur: per ſingulos vero dies bovem unum ſubtrahentes, ad ſeptem *tandem* deveniunt. At octava

Lev. c. 23. v. 40.

---

[a] Scilicet *Neomenia* menſis *Tiſri*, qui in *Septembrem* Romulidum & Macedonum *Hyperberetæum* incurrit. [b] Διανηστεύοντες ἕως ἑσπέρας, θύουσι *Big. & Samb.* [c] Forſan πρὸς τούτῳ. [d] Locus ille *hirci exſulantis* cum crimine Cleri populique Hebraici dicitur γῆ ἄβατος καὶ ἔρημος LXX. *Interpp.* quinimo à *Talmudicis* σχοῖνος σταδίους ἐνενήκοντα ἀφ' Ἱεροσολύμων ἀπέχων. [e] *Sub urbe ſancta* rite dixit *Joſephus* ſuo ſæculo pro phraſi *Moyſis* quam per ἔξω τῆς παρεμβολῆς reddunt LXX. [f] Potius εἰς τὸ ἄδυτον. nam mox ſequitur v. 17. εἰς τὸν ναὸν, dein v. 18. εἰς τὸ αἴθριον. cui conjecturæ favet ipſe *Joſephus* hiſce verbis (ut illa emendanda cenſeo) λιτοτέραν γὰρ (ἐσθῆτα ὁ ἀρχιερεὺς) ἐλάμβανεν, ὁπότε εἰσίοι εἰς τὸ ἄδυτον. εἰσῄει δὲ ἅπαξ κατ' ἐνιαυτὸν μόνος ἐν ᾗ νηστεύειν ἔθος ἡμέρᾳ πάντας τῷ Θεῷ. *Bern.* [g] Forte περὶ τὸν μείζω. *Idem.* [h] Πιμελὴν ubique *MSS.* חלב autem in hoc ritu *Lev.* c. 16, 25. tota viſcera complectitur, quod *Joſephus* ignorare non potuit. Neque aliud ſonat *Maimonides* 7. c. 6. *Jomæ*, *Juvenci autem hircique uſtulandorum viſcera ſcutella excepta ſuper Altare adolebantur.* Cæterum quam vana ſit querimonia *Saliani* & *Sheringhami* περὶ τῶν ἐξοχῶν, pro *Joſepho* paſſim declarat liber *Leviticus* in ſimilibus ſacrificiis. Dein vox illa ἐξοχαὶ non ſolum *caudas* cæteraſque animalis appendices denotare, ſed & congrue poteſt *Exta* Latinorum, Patrumque *Miſnicorum* אמורים. *Idem.* [i] Unde & Feſtum hoc dicitur ἡ ἑορτὴ τῶν σκηνῶν, atque ἡ ἑορτὴ τῆς σκηνοπηγίας, & à *Philone* σκηναὶ, ut & à *Plutarcho* σκηνὴ, qui (lib. 4. *Sympoſ.* probl. 5.) μεγίστην παρὰ Ἰουδαίοις καὶ τελειοτάτην ἑορτὴν appellat, p. 671. *Edit. Pariſ.* quo in loco pro τὴν γὰρ λεγομένην νηστείαν lego μετὰ γὰρ τὴν λεγ. & pro ὅτι Σάββατον τιμῶσι malo ὅτι Σαβάζιον τιμῶσιν ἐν τοῖς Σαββάτοις, & pro χαρατηροφορία demum κραδηφορία. *Bern.* [k] Τότε κρύος *Big. Samb. & Vat.* [l] Sic fere *Ælian.* in *Var. Hiſt.* l. 1. c. 5. τὸ μὲν γὰρ δέλεαρ οὐχ ὑφορᾶται, οὐδὲ μὴν φυλάττεται διὰ τὴν ἀκρασίαν τοῦτο, nam *eſcam non ſuſpectam habet, nec ſibi ab ea cavet &c.* Cum *Joſepho* familiaris ſit verborum trajectio, forſan τοῦ ἔτους ad κρύος referendum, ut ſenſus ſit, *anni frigus ex cautione ſuſpectum habentes.* Si cui hoc diſpliceat, videat annon vertendum, *de anno jam affecto ſibimet cavendo frigus ſuſpectum habentes*, aut *frigus ſuſpectum habentes ex cautione* (vel *obſervatione*) *anni tempeſtatis.* [m] Ἑορτὴν τε ἄγοντας *Big. Samb. & Vat.* [n] Ita *Big. & Samb.* pro πεποιημένης *Editorum, aliorumque.* Similique phraſi uſus eſt *Joſephus*, p. 113. v. 5, 14, 35. & p. 116. v. 19. Siquis malit [illegible], vertendum, *manibus geſtantes myrti ſalicisque ramum cum ſpadice palmæ apparato*, aut *elaborato*. ac ſi palmæ ramus elaborari conſueverit, additis quibuſdam ornamentis, ut fieri ſolebat in *Ethnicorum* εἰρεσιώναις. Vide *Schol.* ad *Ariſtoph. Plut.* v. 1055. & ad *Equites*, v. 725. [o] *Gelenius* vertit, *ex quibus mala Perſeæ dependeant.* quaſi mala illa ex aliorum arborum ramis dependerint iiſque adaptata fuerint. quod non dicit *Joſephus*. Verum ex *Antiqq.* l. 13. c. 21. & ex *Matt.* l. 2. c. 10. v. 7. veriſimile eſt ramos cum pomis adhærentibus geſtatos fuiſſe; vel in altera ſaltem manu poma geſtata. [p] Articulum τὴν inſeruimus ex *Big. & Samb.* * *Decima deinde luna ejuſdem menſis* vertit *Gelenius*. Vide Cl. *Seldenum* de *Anno civili*, c. 20.

va die feriantur ab omni opere: & Deo (prout ante diximus) vitulum immolant & arietem & agnos ſeptem, & pro peccatorum expiatione hircum. Atque hæc quidem Hebræi, tabernacula figentes, more inſtitutoque patrio celebrant.

Menſe Xanthico aut Niſan, *ſole jam arietem obtinente, viſæque lunæ die* XIV. *ad veſperam mactatur agnus* Paſchalis. *Ex.* c. 12. *Lev* c. 23. *Num.* c. 9. *Deut.* c. 16. *Math.* c. 26.

5. Menſe autem Xanthico, qui nobis Niſan vocatur & anni initium eſt, die decimaquarta ſecundum lunam, ſole in ariete exiſtente (hoc enim menſe liberati à ſervitute ſumus Ægyptiaca) ſacrificium etiam, quod tunc egredientes ex Ægypto nos feciſſe jam dixi, Paſcha nominatum, quotannis mactare lege ſancivit. & quidem per contubernia illud celebramus, nihil victimarum in craſtinum ſervantes. Die autem quinta-decima Paſchalem excipit Azymorum feſtivitas ſeptem dierum; per quas panibus non fermentatis veſcuntur: ac ſingulis diebus tauri duo jugulantur, & aries quidem unus, agni vero ſeptem. Atque hæc quidem holocauſta fiunt, hirco etiam reliquis adjecto pro peccatis, in quotidianum epulum ſacerdotibus. Secunda vero Azymorum die, (illa autem decima ſexta eſt) ex frugibus *iſta die* demeſſis (non enim ante eas attingunt) partem ſumunt: ac æquum eſſe rati Deum primum honorare, à quo rerum copiam acceperunt, hoc modo illi hordei primitias offerunt. * Siccato ſpicarum manipulo & contuſo, atque à furfuribus repurgatis hordeis, ad altare aſſaronem Deo adducunt; ac pugillum unum ex eo *in aram* injicientes, reliquum ad uſum ſacerdotum relinquunt. atque inde omnibus publice privatimque meſſis faciundæ poteſtas datur. Sacrificant autem in primitiis frugum agnum in holocauſtum Deo.

Feſtum Azymorum *incipit die* XVI. Niſan. *Ex.* c. 12. c. 23. *Lev.* c. 23. *Num.* c. 28.

Tum die XVI. Niſan *offertur* Frumentum *primum. Exod.* c. 2. c. 23. c. 24. *Lev.* c. 2. c. 23. *Num.* 28.

Feſtum Pentecoſtes. *Lev.* c. 23. *Deut.* c. 16.

6. Hebdomada vero ſeptima poſt hoc ſacricium tranſacta (iſtæ autem hebdomadarum dies ſunt quadraginta novem) quinquageſima die, quam Aſartha vocant Hebræi (denotat enim hoc *nomen* Pentecoſten) afferunt ad Deum panem, è farinæ quidem triticeæ duobus aſſaronibus cum fermento confectæ; in ſacrificium vero agnos duos. Et hæc quidem, Deo ſolum oblata, ſacerdotibus ad cœnam parantur; & nihil ex iis in craſtinum relinquere conceſſum eſt. Quin & immolant in holocauſtum vitulos tres & arietes duos & agnos quatuordecim; duos vero pro peccato hircos. Feſtorum autem nullum celebratur, in quo holocauſtum non faciunt, aut in quo ab ope-

πάντες ἔργου κατὰ τὴν ὀγδόην ἡμέραν· [a] καὶ τῷ Θεῷ, καθὰ προειρήκαμεν, μόσχον τε θύουσι καὶ κριὸν καὶ ἄρνας ἑπτά, καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων παραιτήσεως ἔριφον. καὶ ταῦτα μὲν Ἑβραίοις τὰς σκηνὰς [b] πηγνῦσιν ἐπιτελεῖν ἐστι πάτριον.

ε΄. Τῷ δὲ μηνὶ τῷ Ξανθικῷ, ὃς [c] Νισὰν παρ' ἡμῖν καλεῖται καὶ τοῦ ἔτους ἐστὶν ἀρχή, τεσσαρεσκαιδεκάτῃ κατὰ σελήνην, ἐν κριῷ τοῦ ἡλίου καθεστῶτος· τούτῳ γὰρ τῷ μηνὶ τῆς ὑπ' Αἰγυπτίοις δουλείας ἠλευθερώθημεν· καὶ τὴν θυσίαν, ἣν τότε ἐξιόντας Αἰγύπτου θῦσαι [d] προέτρεψεν ἡμᾶς, [e] Πάσχα λεγομένην, δι' ἔτους ἑκάστου θύειν ἐνόμισε. καὶ δὴ τελοῦμεν αὐτὴν κατὰ [f] φρατρίας, μηδενὸς τῶν τεθυμένων εἰς τὴν ἐπιοῦσαν τηρουμένου. πέμπτῃ δὲ καὶ δεκάτῃ διαδέχεται [g] τὴν τοῦ Πάσχα ἡ τῶν Ἀζύμων ἑορτή, ἑπτὰ ἡμέρας οὖσα, καθ' ἣν ἀζύμοις τρέφονται· καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ταῦροι σφάττονται δύο, καὶ κριὸς μὲν εἷς, ἑπτὰ δὲ ἄρνες. καὶ ταῦτα μὲν ὁλοκαυτοῦται, προστιθεμένου τοῖς πᾶσι καὶ ἐρίφου ὑπὲρ ἁμαρτάδων, εἰς εὐωχίαν κατὰ ἡμέραν ἑκάστην τοῖς ἱερεῦσι. τῇ δὲ δευτέρᾳ τῶν Ἀζύμων ἡμέρᾳ, ἕκτη δ' ἐστὶν αὕτη καὶ δεκάτη, τῶν καρπῶν οὓς ἐθέρισαν, οὐ γὰρ ἥψαντο πρότερον αὐτῶν, μεταλαμβάνουσι· καὶ τὸν Θεὸν ἡγούμενοι τιμᾶν δίκαιον εἶναι πρῶτον, παρ' οὗ τῆς εὐπορίας τούτων ἔτυχον, τὰς ἀπαρχὰς αὐτῷ τῆς κριθῆς ἐπιφέρουσι [h] τρόπον τοῦτον. φρύξαντες τῶν σταχύων τὸ δράγμα καὶ [i] πτίσαντες, καὶ καθαρὰς [k] πρὸς ἄλεσιν τὰς κριθὰς ποιήσαντες, τῷ βωμῷ ἀσσάρωνα προσάγουσι τῷ Θεῷ· καὶ μίαν ἐξ αὐτοῦ δράκα [l] ἐπιβάλλοντες, τὸ λοιπὸν [m] ἀφιᾶσιν εἰς χρῆσιν τοῖς ἱερεῦσι. καὶ τότε λοιπὸν δημοσίᾳ ἔξεστι πᾶσι καὶ ἰδίᾳ θερίζειν. θύουσι δ' ἐπὶ ταῖς ἀπαρχαῖς τῶν καρπῶν [n] ἀρνίον εἰς [o] ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ.

ϛ΄. [p] Ἑβδόμης δ' ἑβδομάδος διαγεγενημένης μετὰ ταύτην τὴν θυσίαν, αὗται δ' εἰσὶν αἱ τῶν ἑβδομάδων ἡμέραι τεσσαράκοντα [q] καὶ ἐννέα, τῇ Πεντηκοστῇ ἣν [r] Ἑβραῖοι Ἀσαρθὰ καλοῦσι, σημαίνει δὲ τοῦτο Πεντηκοστήν, [s] προσάγουσι τῷ Θεῷ ἄρτον, ἀλφίτων μὲν πυρίνων ἀσσάρωνας δύο μετὰ ζύμης γεγονότων· θυμάτων δὲ ἄρνας δύο. ταῦτα μὲν γὰρ τῷ Θεῷ προσάγειν μόνον, εἰς δεῖπνον τοῖς ἱερεῦσι σκευάζεται· καὶ καταλιπεῖν οὐδὲν ἔστιν ἐξ αὐτῶν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν συγκεχωρημένον. [t] ὁλοκαυτωθησομένους μόσχους τε θύουσι τρεῖς [u] καὶ κριοὺς δύο καὶ ἄρνας τεσσαρεσκαίδεκα, ἐρίφους δὲ δύο ὑπὲρ ἁμαρτημάτων. ἔστι δ' οὐδεμία τῶν ἑορτῶν καθ' ἣν οὐχ ὁλοκαυτοῦσιν, οὐδὲ τῶν πόνων τῶν ἐπὶ

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῷ Θεῷ καθάπερ εἰρήκαμεν *Vat.* καὶ τότε καθάπερ εἰρ. in *Editis*, ſimili fere verborum ſono. [b] Πηγνύουσιν *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ita in melioribus *Codicibus*. quo ſane modo ſcribendum, aut Νισᾶν. in *aliis* perperam Νισσάν. Significat autem *Niſan* vernum anni tempus, quo flores frugeſque novas aperit læta iterumque juvenis natura. idem plane quod vox Hebraïca *abib*, & tam Hebræorum quam Iſmaëlitarum *ab*, hora novi proventus. *Bernardus.* quem videſis ad *Joſephi* Origines, p. 221. ut & *S. Hieronymum* ad *Aggæi* cap. 2. *Bucherium* de *Can. Paſch* p. 343. & *Seldenum* de *Anno Civili*, c. xx. [d] Προεῖπεν *Samb.* ad *Moyſen* hoc transferens. [e] Alibi Φάσκα. Hoc tamen in loco (tam in *Impreſſis* quam *MSS.*) Πάσχα. quo modo omnes fere vocem extulerunt, pro Moyſaïco *Peſah*, ut *Hieronymus* cum *Maſorethis* enunciat. *Bern.* [f] Φατρίας *Samb.* & *Vat.* Atticorum more. [g] Τὴν Πάσχα in omnibus *MSS.* & mox v. 16. σφάζονται. & v. 17. ὁλοκαυτεῖται in aliquibus *MSS.* [h] Τὸν τρόπον τοῦτον *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Ita è *Cod. Samb.* in *reliquis* πτισσαντες. [k] Πρὸς ἀλεσμὸν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* minus recte. Vide *Bonfrerium* ad *Levit.* p. 692. [l] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ἐπιβαλόντες τῷ βωμῷ in *MSS.* [m] Ἀφίασι *Samb.* [n] Ἀρνεῖον *Samb.* μᾶλλ' Ἀττικῶς. Nam hoc erat *Moyſis* ἄμωμον ἐνιαύσιον, *Levit.* c. 23, 12. [o] Ὁλοκάρπωσιν *Big.* & *Samb.* [p] Ita *Big.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ἑβδόμης ἑβδομάδος. [q] Ita è *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* καὶ deeſt. [r] Vocem Ἑβραῖοι omittit *Big.* neque ullibi in *S. Literis* Ἀσαρθὰ vocatur *Pentecoſte*. Sed *Aſarta*, vox Chaldaïca (ut ex *Bernardi* Annotatis prolixis me monuit *Cl. J. Gagnier*) ſive Hieroſolymitana, ex Hebræa *Aſara*, tempore *Joſephi* accipiebatur pro Feſto *Pentecoſtes*. Nam cum vox illa proprie ſignificet *clauſulam*, *terminum*, *concluſionem*, ſive *perfectionem* & *complementum*, ideo adhibita eſt pro fine *ſeptem ſeptimanarum* temporis *Paſchalis*, ſive termino dierum L. *i. e.* pro eo *Feſto* quod *Græci* appellarunt Πεντηκοστήν. [s] Καθ' ἣν προσάγουσι *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Ὁλοκαυθησομένους δὲ μόσχους θ. *Big.* & *Samb.* [u] Ita in libris omnibus tam *Græcis* quam *Latinis*, & in Hiſtoria *Petri Comeſtoris*. Sed in *S. Literis* jubet *Moyſes* arietes duos tertiumque hoc feſto adolere. unde ſcribendum cenſet *Bernardus*, καὶ κριοὺς τρεῖς. * *Vel*, ſiccantes ſpicarum manipulum & pinſentes, puraque acerum hordea reddentes.

τοῖς ἔργοις ἄνεσιν οὐ δίδοασιν· ἀλλ' ἐν πάσαις νόμιμον τό τε τῆς θυσίας εἶδος, καὶ τὸ τῆς ἀργίας ἀπαράλλακτον, [a] καὶ πρὸς εὐωχίας εἰσὶ τεθυκότες.

ζ. Ἐκ μέντοι τοῦ κοινοῦ σῖτος ὀπτὸς ζύμης ἄμοιρος· ἀσσάρωνες δ' εἴκοσι καὶ τέσσαρες εἰς τοῦτο ἀναλοῦνται. [b] ὀπτῶνται ἀνὰ δύο αἱρεθέντες μὲν τῇ πρὸ τοῦ Σαββάτου· τῷ δὲ Σαββάτῳ πρωῒ κομισθέντες, ἐπὶ τῆς ἱερᾶς τραπέζης τίθενται, κατ' ἓξ εἰς ἀλλήλους τετραμμένοι. δύο δὲ χρυσέων [c] ὑπερκειμένων πινάκων λιβανωτοῦ γεμόντων, διαμένουσιν ἕως τοῦ ἑτέρου Σαββάτου· καὶ τότε μὲν ἀντ' ἐκείνων ἄλλοι κομίζονται. οἱ δὲ τοῖς ἱερεῦσιν πρὸς τροφὴν δίδονται, καὶ τοῦ λιβανωτοῦ θυμιωμένου ἐπὶ τῷ ἱερῷ πυρὶ, ἐφ' ᾧ καὶ ὁλοκαυτοῦσι τὰ πάντα· λιβανωτὸς δὲ ὑπὲρ ἐκείνου ἄλλος ὑπὲρ τῶν ἄρτων προτίθεται. θύει δ' ὁ ἱερεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων, καὶ δὶς ἑκάστης ἡμέρας τοῦτο ποιεῖ, ἄλευρον [d] ἐλαίῳ μεμαγμένον, καὶ πεπηγὸς ὀπτήσει βραχείᾳ· καὶ εἷς μὲν ἐστιν ἀσσάρων τοῦ ἀλεύρου. τούτου δὲ τὸ μὲν ἥμισυ [e] πρωῒ, τὸ δ' ἕτερον δείλης ἐπιφέρει τῷ πυρί. τὸν μὲν οὖν περὶ τούτων λόγον ἀκριβέστερον αὖθις δηλώσομεν· ἱκανὰ δέ μοι δοκῶ καὶ νῦν περὶ αὐτῶν προειρῆσθαι.

ribus laborum vacatio non indulta eſt: ſed in omnibus & lege præſcriptum ſacrificii genus, & laborum expers otium, & poſt ſacrificium epulæ.

7. Ex publico quidem ſuppeditatur * panis ſacer non fermentatus; ei autem faciundo inſumuntur *ſimilæ* aſſarones viginti quatuor. Bini coquuntur ſumpti quidem pridie Sabbati: mane vero Sabbati allati, ſuper Menſam ſacram collocantur, ſeni ſenis è regione oppoſiti. Duabus autem lancibus aureis thure plenis ſuper eos poſitis, manent uſque ad proximum Sabbatum: & tunc vice illorum alii apportantur. Iſti vero *ablati* ſacerdotibus in cibum dantur; atque thus igne adoletur, quo ad holocautomata uti ſolent: aliud vero *thus* loco illius panibus ſuperponitur. Sacerdos autem propriis ſumptibus, & quotidie bis, offert *Deo* farinam oleo maceratam, & modica coctione duratam: eſtque *menſura ejus* farinæ aſſaron unus. Hujus autem unam partem dimidiam mane, alteram vero veſpere in ignem injicit. Atqui horum rationem poſthac diligentius explicabimus: nunc vero de his in anteceſſum ſatis mihi videor dixiſſe.

Ex publico inſtaurabatur cibus ſacer ac fermento purus.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τῶν ἁγνειῶν.

Μωϋσῆς δὲ [f] τὴν Λευῖτιν φυλὴν τῆς πρὸς τὸν λαὸν κοινωνίας [g] ὑπεξελόμενος ἱερὰν ἐσομένην, ἥγνιζε πηγαίοις ὕδασι καὶ ἀεννάοις, καὶ θυσίαις ἃς ἐπὶ τοῖς τοιούτοις νομίμους παρέχονται τῷ Θεῷ· τήν τε σκηνὴν αὐτοῖς καὶ τὰ σκεύη [h] τὰ ἱερὰ, καὶ τ' ἄλλα ὅσα πρὸς σκέπην τῆς σκηνῆς ἐπεποίητο, παρέδωκεν, ὅπως ὑφηγουμένων τῶν ἱερέων ὑπηρετήσωσιν. ἤδη γὰρ τῷ Θεῷ καθιέρωντο.

β'. Καὶ περὶ τῶν ζώων δὲ διέκρινεν ἕκαστον [i] ὅτι τρέφοιντο, καὶ οὗ πάλιν ἀπεχόμενοι [k] διατελοῖεν· περὶ ὧν, ἐν οἷς ἂν ἡμῖν ἀφορμὴ τῆς γραφῆς γένηται, διελευσόμεθα· τὰς αἰτίας προστιθέντες, ἀφ' ὧν κινηθεὶς τὰ μὲν αὐτῶν βρώματα ἡμῖν ἐκέλευσεν εἶναι, τῶν δὲ προσέταξεν ἀπέχεσθαι. αἵματος μέντοι παντὸς εἰς τροφὴν ἀπηγόρευσε τὴν χρῆσιν, ψυχὴν αὐτὸ καὶ πνεῦμα νομίζων. καὶ [l] κρέως τοῦ τεθνηκότος αὐτομάτως ζώου τὴν βρῶσιν διεκώλυσεν· ἐπίπλου τε καὶ στέατος αἰγείου, καὶ προβατείου, καὶ τοῦ τῶν βοῶν ἀπέχεσθαι προεῖπεν.

γ'. Ἀπήλασε δὲ τῆς πόλεως καὶ τοὺς λέπρᾳ τὰ σώματα κακωθέντας, καὶ τοὺς περὶ τὴν γονὴν ῥεομένους. καὶ τὰς [m] γυναῖκας δὲ, αἷς ἡ τῶν κατὰ φύσιν [n] ἔκκρισις ἐπίοι, μετέστησε πρὸς ἡμέραν ἑβδόμην· μεθ' ἣν ὡς ἤδη καθα-

CAP. XI.

De Purificationibus.

Moyſes autem tribum Leviticam à populi communitate ſegregans, ſacram utique futuram, aqua è fonte perenni ipſam purificavit, & ſacrificiis quæ hujuſmodi occaſione Deo ſolent offerri: atque Tabernaculum & ſacra vaſa Levitarum curæ commiſit, & alia quæcunque facta erant in tegumentum Tabernaculi; ut, qui ſacerdotibus, prout illi præciperent, miniſtraturi eſſent. jam enim Deo conſecrati erant.

Tribus Levitis νεωκόρος in perpetuum luſtrata, data Deo, graviſſimiſque myſteriis conſecrata. Num. c. 3. Lev. c. 8. & c. 9. Ex. c. 29.

2. Et de animalibus diſcrevit ſingula quæ comederent, itemque à quibus penitus abſtinerent. De quibus, ſi quando nobis oblata fuerit ſcribendi occaſio, ediſſeremus, cauſas etiam adjicientes, quibus motus alia quidem illorum nobis in cibum eſſe præceperit, ab aliis vero juſſerit abhorrere. Sanguinis certe cujuſcunque veſcendi uſu interdixit, quod animam ipſum & ſpiritum putaret. Quin & carnis ſponte mortui animalis eſum *omnino* prohibuit: atque à reticulo & adipe caprino, & ovillo, & bubulo abſtinendum eſſe præmonuit.

De carne morticina, de ſanguine, aliiſque cibis immundis ac vetitis leges. Lev. c. 7. c. 17. & c. 11. & Deut. c. 14.

3. Expulit autem civitate etiam lepra infectos, & genitura fluente laborantes. Porro & mulieres, quibus adeſſet ſecretio naturalis, ſeorſum habitare voluit uſque ad ſeptimam diem; poſt quam cum hominibus tanquam puras

Lepræ & vitiorum ſimilium infamia. Levit. c. 13. c. 14. c. 15. c. 15. & Num. c. 5.

---

[a] Καὶ ὅσαι πρὸς εὐωχ. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed in omnibus & legitima immolationis ſpecies, & vacationis certus eſt modus, & eorum quæ ad epulandum immolantur.* unde & ipſe ſic mallem interpretari, *ſed in omnibus lex præſcripſit & quale debet eſſe ſacrificium; & qualiter laborum expers otium, & de quibus epulandum poſt ſacrificium.*

[b] Ὀπτῶνται δὲ ἀνὰ δύο διαιρεθέντες *Big. Samb. Caſ.* & *Vat.*

[c] Ita *Samb.* in *aliis* ἐπικειμένων, contra ritum.

[d] Sic *Big.* ἐλαίου μεμαγμένον *Samb.* ἐλαίῳ μεμαγμένον *Baſ. G. Vat.* & *Vet Interpr.* ἐν ἐλαίῳ ποιηθήσεται dicit *Moyſes* in *Levit. c. 6. v. 21.*

[e] Ita *Big.* & *Samb.* τὸ πρωῒ in *Editis, aliiſque.*

[f] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τὴν Λευιτικὴν φυλήν.

[g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* more Attico. in *Editis* ὑφεξελόμενος.

[h] Τὰ ἱερατικὰ καὶ τὰ ἄλλα *Big.* & *Samb.*

[i] Probum illud & Atticum. *Burius* noſter maluit ᾧ τι aut ὧν τι. *Bern.*

[k] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* διαμένοιεν in *reliquis.*

[l] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* κρέων in *cæteris.*

[m] Γυναῖκας δὲ ἐν αἷς *Big.* & *Samb.*

[n] Forſan ἴσχουσι.

* Ad verbum, *cibus coctus*, qui frequenter *panis propoſitionis*, & *panis facierum*.

puras verſari permiſit. Similiter etiam & funus curantibus poſt totidem dies licebat cœtui intereſſe. Si quis autem ultra hunc dierum numerum pollutione teneretur, præcipitur agnas duas mactare: quarum alteram quidem adolere oportet, alteram vero ſacerdotes accipiunt. Eodem etiam modo ſacrificant quibus genitura defluit. Qui vero per quietem paſſus ſit ſeminis profluvium, ſi in aquam frigidam ingrediatur, parem poteſtatem habet ac ii qui cum uxoribus *legitime concubuerunt. Leproſos autem in perpetuum à civitate abegit, cum nemine commercium habituros & *tanquam* nihil à mortuis differentes. Si quis vero precibus à Deo impetraverit ut hoc morbo liberetur, ſanumque colorem *aliquando* recipiat: is quidem variis Deum remunerat ſacrificiis, de quibus poſthac agemus.

Moyſi gentique Hebrææ vitiliginem, maculam veterem & τηλαυγῆ, abſtergit Joſephus tum heic tum libris contra Appionem.

4. Unde *profecto* alicui liceret & illos irridere, qui dicunt Moyſem, lepra infectum & ipſum ex Ægypto profugiſſe, & ob eandem cauſam ejectis ducem factum illos in Chananæam perduxiſſe. Si enim hoc verum extitiſſet, nequaquam Moyſes in ſui dedecus & opprobrium ejuſmodi legem tuliſſet: cui & ipſum, ſi ab alio lata fuiſſet, reclamare voluiſſe probabile eſt. Præſertim cum apud gentes quamplurimas lepræ ſint, & honorem aſſequantur; tantumque abeſt ut contumelia afficiantur & exſilio, ut *è contra* & militiæ magna obierint munia, & domi rem publicam adminiſtrarint, & in loca ſacra & templa ingrediendi poteſtatem habuerint. Adeo ut nihil impedierit Moyſem, ſi tali aliquo coloris *male ſani* vitio aut ipſi aut multitudini quæ cum eo erat dignitas imminueretur, quo minus meliora de iſtis ſanciret, nec quid damni malive hujuſmodi ſtatueret. Sed manifeſtum eſt quod invidia moti hæc de nobis loquantur. Moyſes autem labis hujus immunis, inter populares ſuos itidem ab ea puros, leges morbo tentatis poſuit, Dei honori proſpiciens atque conſulens. Verum de his quiſque ſentiat prout libuerit.

Puerperarum luſtratio. Lev. c. 12.

5. Mulieres autem, poſtquam pepererint, in templum ingredi prohibuit, aut ſacri quid tangere uſque ad quinquageſimam diem, ſi mares fuerint enixæ: ſi enim feminas ediderint, duplex conſtitutus eſt dierum numerus. Veruntamen, cum poſt tempus ut diximus præſtitutum intraverint, victimas mactant, quas ſacerdotes Deo offerunt.

De conjuge ſuſpecta. Num. c. 5.

6. At ſi quis uxorem ſuam adulteratam ſuſpicetur, is farinæ hordeaceæ aſſaronem affert, atque ejus pugillus unus in aram Dei conjicitur, reliquum ſacerdotibus datur ad victum. Mulierem vero ſacerdotum aliquis ſtatuens ad portam, quæ ad templum obverſa eſt, & capitis ejus velamen detrahens, Dei

ραῖς ἐνδημεῖν ἐφίησιν. ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς κηδεύσασι νεκρὸν μετὰ τοσαύτας ἡμέρας νόμιμον τὸ ἐνδημεῖν. τῷ δ' ὑπὲρ τὸν ἀριθμὸν τοῦτον τῶν ἡμερῶν ἐνεχομένῳ ἐν τῷ μιάσματι θύειν νόμιμον ἀμνάδας δύο· ὧν τὴν μὲν ἑτέραν [a] καθαγίζειν δεῖ, τὴν δ' ἑτέραν οἱ ἱερεῖς λαμβάνουσιν. ὁμοίως δὲ θύουσι καὶ περὶ τῷ τὴν γονὴν ῥεομένῳ. [b] ὃς δ' ἂν κατὰ τοὺς ὕπνους ἀποκρίνοι γονήν, καθεὶς ἑαυτὸν εἰς ὕδωρ ψυχρόν, ὁμοίως τοῖς κατὰ νόμον γυναιξὶ πλησιάζουσιν [c] ἐξουσίαν ἔχει. τοὺς δὲ λεπροὺς εἰς τὸ παντελὲς ἐξήλασε τῆς πόλεως, [d] μηδενὶ συνδιαιτωμένους καὶ νεκροῦ μηδὲν διαφέροντας. ἂν δέ τις ἐξικετεύσας τὸν Θεὸν ἀπολυθῇ τῆς νόσου, καὶ τὴν [e] ἐῤῥωμένην κομίσηται χρόαν· ὁ δὴ τοιοῦτος ποικίλαις ἀμείβεται θυσίαις τὸν Θεόν, περὶ ὧν ὕστερον ἐροῦμεν.

δ΄. Ὅθεν καὶ καταγελάσειεν τις τῶν λεγόντων Μωϋσῆν, λέπρᾳ κεκακωμένον αὐτόν τε ἀπ' Αἰγύπτου φυγεῖν, καὶ τῶν ἐκπεσόντων διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν ἡγησάμενον εἰς τὴν Χαναναίαν ἀγαγεῖν αὐτούς. εἰ γὰρ τοῦτ' ἦν ἀληθές, [f] οὐκ ἂν Μωϋσῆς ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ τοιαῦτα ἐνομοθέτησεν, οἷς εὔλογον ἦν αὐτὸν καὶ ἑτέρων εἰσηγουμένων ἀντειρηκέναι· καὶ ταῦτα, παρὰ πολλοῖς ἔθνεσιν ὄντων λεπρῶν, καὶ τιμῆς ἀπολαυόντων, [g] καὶ οὐ μόνον [h] ὕβρεως καὶ φυγῆς ἀπηλλαγμένων, ἀλλὰ καὶ τὰς ἐπισημοτάτας στρατείας στρατευομένων, καὶ τὰς [i] πολιτικὰς ἀρχὰς πιστευομένων, καὶ εἰς ἱερὰ καὶ ναοὺς ἐξουσίαν ἐχόντων εἰσιέναι. ὥστ' οὐδὲν ἐκώλυε καὶ Μωϋσῆν, εἰ τοιούτῳ τινὶ συμπτώματι περὶ τὴν [k] χρόαν ἢ αὐτὸς ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο, νομοθετῆσαι περὶ αὐτῶν τὰ κάλλιστα, καὶ μηδεμίαν τοιαύτην ὁρίσαι ζημίαν. ἀλλὰ δῆλον ὡς ταῦτα μὲν περὶ ἡμῶν λέγουσιν ὑπὸ βασκανίας [l] προαγόμενοι. Μωϋσῆς δὲ τούτων καθαρὸς ὤν, ἐν καθαροῖς τοῖς ὁμοφύλοις περὶ τῶν νενοσηκότων ἐνομοθέτει, κατὰ τιμὴν τοῦ Θεοῦ τοῦτο ποιῶν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστος ὡς αὐτῷ δοκεῖ σκοπείτω.

ε΄. Τὰς δὲ γυναῖκας, ἐπειδὰν τέκωσιν, εἰς τὸ ἱερὸν εἰσιέναι κεκώλυκε, καὶ θυσιῶν ἅπτεσθαι μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν, ἂν ἄῤῥεν τὸ τεχθὲν ᾖ· διπλασίονας γὰρ εἶναι τὰς ἡμέρας ἐπὶ θηλυτοκίαις [m] νενόμισται. εἰσιοῦσαι μέντοι, μετὰ τὴν προειρημένην προθεσμίαν, θυσίας ἐπιτελοῦσιν, ἃς οἱ ἱερεῖς πρὸς τὸν Θεὸν διανέμονται.

ϛ΄. [n] Ἂν δ' ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαί τις [o] αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῆς ἀληλεσμένης ἀσσάρωνα· καὶ μίαν αὐτῆς δράκα [p] ἐπιβαλόντες τῷ Θεῷ, τὸ λοιπὸν τοῖς ἱερεῦσι διδόασιν εἰς τροφήν. τὴν δὲ γυναῖκα στήσας τις τῶν ἱερέων κατὰ τὰς πύλας, αἳ δ' εἰσὶ τετραμμέναι πρὸς τὸν νεών, καὶ τῆς κεφαλῆς τὸ ἱμάτιον ἀφελών, ἐπιγράφει

μὲν

---

[a] Hoc malui ex quibuſdam *MSS.* in aliis cum *Editis* καθαγίζειν δεῖ. [b] In ſuo *Codice* ὁσάκις aut ὡς δ' ἂν forte reperiebat *Vet. Interpr.* qui reddit *quoties per ſomnum &c.* [c] *Id eſt*, ad veſperum ei licebit hominum conſuetudine frui. Vide *Levit.* c. 15. v. 19. [d] Ita ex *MSS.* μηδὲν in *Editis.* [e] Ἐῤῥωμένην legerat *Epiphan.* nam interpretatur *ſani colorem.* [f] Ordine alio *Samb. & Vat.* οὐκ ἂν ἐπὶ τῇ αὐτοῦ ἀτιμίᾳ Μωϋσῆς τοιαῦτα &c. [g] Illud καὶ non agnoſcunt *Big. & Samb.* [h] Ὕβρεως καὶ ἀτιμίας καὶ φυγῆς *Big.* ex gloſſemate, ut puto. [i] Ut nobilis ille Syrus, quem olim *Eliſæus* ſanavit. [k] Ita è *Cod. Samb.* niſi quod ἢ αὐτὸς ex *Veteri Interprete* adjecerimus. χρόαν ἢ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἠλάττωτο *Big.* In *Editis & Vat.* χρόας ἦν, τοῦ σὺν αὐτῷ πλήθει εἵλετο ἂν νομοθετῆσαι. [l] Προαγορευόμενοι *Vat.* [m] Συμβέβηκε pro νενόμισται habent *Big. Samb. & Vat.* εἰ θηλυτοκίᾳ συμβέβηκεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [n] Ἐάν τις ὑπονοήσῃ μεμοιχεῦσθαι αὐτοῦ τὴν γυναῖκα, κομίζει κριθῶν ἀλεύρων ἀσσάρωνα *Cedrenus* ex *Joſepho.* [o] Αὐτοῦ *Cedreno*, p. 68. [p] Ita in pleriſque *MSS.* & *Cedreno.* ἐπιβάλλοντες *Baſ. G. Vat. & Vet. Interpr.* * *Hoc eſt*, legitimis diebus, quibus *ſcilicet* menſtruæ non ſint.

a Παρὰ

μὲν τοῦ Θεοῦ τὴν προσηγορίαν διφθέρᾳ, κελεύει δὲ ὀμνύειν μηδὲν ἠδικηκέναι [a] τὸν ἄνδρα, παραβᾶσαν δὲ τὸ σῶφρον, τοῦ δεξιοῦ σκέλους ἔξαρθρον γενέσθαι, καὶ τὴν γαστέρα [b] πρησθεῖσαν οὕτως ἀποθανεῖν· ἂν δ' ὑπὸ πολλοῦ τοῦ ἔρωτος καὶ τῆς διὰ τοῦτο ζηλοτυπίας προπετὴς ὁ ἀνὴρ διὰ τὴν ὑπόνοιαν εἴη κεκινημένος, μηνὶ δεκάτῳ γενέσθαι παιδίον ἄρρεν αὐτῇ. τῶν δ' ὅρκων τελειωθέντων, τῆς διφθέρας ἀπαλείψας τοὔνομα εἰς φιάλην ἐκπιέζει· προσκομίσας τε [c] ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι προστύχοι, καὶ καταπάσας ἐκπιεῖν δίδωσιν. ἡ δ', εἰ μὲν ἀδίκως ἐνεκλήθη, ἐγκύμων τε γίνεται καὶ τελεσφορεῖται κατὰ τὴν γαστέρα· ψευσαμένη δὲ τὸν ἄνδρα ἐπὶ τοῖς γάμοις, καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς ὅρκοις, μετ' αἰσχύνης καταστρέφει τὸν βίον, τοῦ τε σκέλους ἐκπεσόντος αὐτῇ, καὶ τὴν κοιλίαν ὕδερος καταλαβόντος. καὶ περὶ μὲν τῶν θυσιῶν καὶ τῆς ἁγνείας τῆς [d] ἐπ' αὐταῖς ταῦτα Μωϋσῆς τοῖς ὁμοφύλοις προενόησε· νόμους δὲ αὐτοῖς τοιούτους ἔθετο.

ΚΕΦ. ιβʹ.

Νόμοι διάφοροι.

Μοιχείαν μὲν εἰς τὸ παντελὲς ἀπεῖπε· νομίσας εὔδαιμον τὸ περὶ τοὺς γάμους ὑγιαίνειν τοὺς ἄνδρας, καὶ ταῖς τε πόλεσι καὶ τοῖς οἴκοις συμφέρειν τὸ τοὺς παῖδας εἶναι γνησίους. καὶ τὸ μίσγεσθαι δὲ μητράσιν, [e] ὡς κακὸν μέγιστον ὁ νόμος ἀπεῖπεν· ὁμοίως δὲ καὶ πατρὸς συνεῖναι γαμετῇ, καὶ [f] τίτθαις, καὶ ἀδελφαῖς, καὶ παίδων γυναιξὶν, ὡς [g] ἔκφαυλον ἔχον τὴν ἀδικίαν, μεμίσηκεν. ἐκώλυσε δὲ καὶ γυναικὶ μεμιασμένῃ τοῖς κατὰ φύσιν πλησιάζειν, μηδὲ κτήνεσιν εἰς συνουσίαν φοιτᾷν, μηδὲ τὴν πρὸς τὰ ἄρρενα μίξιν τιμᾷν, διὰ τὴν ἐπ' αὐτοῖς ὥραν ἡδονὴν θηρωμένους παράνομον. κατὰ δὲ τῶν εἰς ταῦτ' ἐξυβρισάντων, θάνατον ὥρισε τὴν τιμωρίαν.

βʹ. Τῶν δ' ἱερέων καὶ διπλασίονα τὴν ἁγνείαν ἐποίησε. [h] τούτων τε γὰρ αὐτοὺς ὁμοίως τοῖς ἄλλοις εἴργει, καὶ προσέτι γαμεῖν τὰς [i] ἡταιρηκυίας ἐκώλυσε· μήτε δούλην, μήτ' αἰχμάλωτον γαμεῖν αὐτοὺς [k] κεκώλυκε, καὶ τὰς ἐκ καπηλείας καὶ τοῦ πανδοκεύειν πεπορισμένας τὸν βίον, μηδὲ τὰς τῶν προτέρων ἀνδρῶν ἐφ' αἷς δήποτοῦν αἰτίαις ἀπηλλαγμένας. τὸν δ' ἀρχιερέα μέντοι οὐδὲ τεθνηκότος ἀνδρὸς [l] ἠξίωσε γαμεῖν γυναῖκα, τοῦτο τοῖς ἄλλοις ἱερεῦσι συγχωρῶν. [m] μόνην δὲ αὐτῷ δέδωκε γαμεῖν παρθένον, καὶ ταύτην φυλάττειν. ὅθεν οὐδὲ νεκρῷ πρόσεισιν ὁ ἀρχιερεὺς, τῶν λοιπῶν οὐ κεκωλυμένων ἀδελφοῖς καὶ γονεῦσι καὶ παισὶ [n] τοῖς ἑαυτῶν προσιέναι μεταστᾶσιν.

quidem nomen in membranam inſcribit, jubetque conceptis verbis jurare, quod nulla maritum injuria affecerit, & ſi pudicitiam violaverit, ut crus ſuum dextrum luxetur, uteroque inflata moriatur: ſin vero nimio amore & ex eo nata zelotypia maritus in temerariam ſuſpicionem devenerit, ut decimo poſt menſe maſculum pariat. Juramento autem peracto, *ſacerdos* nomen *Dei* à membrana *aqua* delens in phialam exprimit; ſumptoque templi pulvere, in quem forte incidit, atque *in phialam* inſperſo, mulieri dat ebibendum. Illa vero, ſi injuſte accuſata fuerit, & gravida facta eſt, exactoque tempore ſuo filium enititur: ſi autem fidem viro nuptiis datam feſellerit, Deoque juramento adſtrictam fregerit, mortem obit ignominioſam, crure illi decidente, & aqua intercute ventrem occupante. Atque hæc quidem ſunt quæ Moyſes popularibus ſuis de ſacrificiis & purificatione eorum præſcripſit: leges autem eis tales *inſuper* poſuit.

CAP. XII.

Leges variæ.

ADulterium quidem in univerſum prohibuit; felicitatis eſſe reputans, ut viri de nuptiis recte ſentiant; atque reip. ſimul ac familiis expedire, ut legitimi ſint liberi. Item matribus miſceri, ut omnium nequiſſimum, vetuit lex: atque etiam cum noverca, & materteris, & ſororibus, & filiorum uxoribus rem habere, ut flagitium abominandum deteſtatus eſt *Moyſes*. Quin & prohibuit ad mulierem menſtruis pollutam accedere, aut beſtiarum concubitum petere, aut coitûs cum maribus amore ardere, *turpem* & improbam ex eorum pulchritudine *ſibimet* quærentes voluptatem. Iis vero qui hæc *præcepta* inſolenter auſi fuerint tranſgredi, pœnam capitalem irrogavit.

Inceſtus & turpes concubitus morte vindicantur. Lev. c.18. & c. 20.

2. At ſacerdotibus puritatem etiam duplo majorem *quam reliquis* præſcripſit. Nam & ab iſtis ſimiliter eos abſtinere voluit, prætereaque lege cavebat ne mulieres in uxores haberent quæ proſtitiſſent: imo & ſervam aut captivam ducere prohibuit, aut quæ ex caupona aut hoſpitio publico vitam ſuſtentaſſent, aut quæ à prioribus viris quacunque de cauſa repudiatæ fuiſſent. Summum vero Pontificem ne mortui quidem uxorem in matrimonium accipere permiſit, licet hoc aliis ſacerdotibus liberum reliquit. Huic autem injunxit ſolùm virginem ducere, eamque ſervare. Ob eandem rationem neque ad mortuum accedit Pontifex: cum tamen cæteris ſacerdotibus licitum ſit ad fratres & parentes & liberos mortuos accedere.

Sacerdotum honeſtas, ac præcipua M. Pontificis. Lev. c.21.

---

a Παρὰ τὸν ἄνδρα *Cedreno.* b Ita *Big.* & *Samb.* recte ut conſtat ex v. 15. & ex LXX. in *Num.* c. 5. v. 21. *Didymo* in *Homeri* Il. Αʹ. v. 481. *Heſych.* & *Etym. M.* In *Editis aliiſque* πρισθεῖσαν. c Ἐκ τῆς τοῦ ἱεροῦ γῆς *Cedren.* προσκομίσας τε καὶ τοῦ ἱεροῦ γῆς *Vat.* ἐκ τοῦ ἱεροῦ γῆς εἴ τι πρὸς τείχοις legerat *Vet. Interpr.* ignarus Sacræ legis, *Num.* c. 5. v. 17. d Ita pro ἐπ' αὐτῆς *Editorum*, quod ex ſimili cum ἐπ' αὐταῖς ſono ortum, reſcripſit *Bernardus.* ἐπ' αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐπ' αὐτοῦ *Vat.* e Ὡς abeſt *Big.* & *Samb.* f Ita *Big.* in *Editis* τήτθαις. forſan Ἀττικώτερον & ſuavius τηθίσι *Samb.* aut τηθίσι *Vat.* g Ἔκφυλον *Big.* & *Samb.* h Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* τούτων γὰρ in *reliquis.* i *Al.* ἡταιρηκυίας. k Τεθέληκε legiſſe videtur *Epiphanius.* Verum illa γαμεῖν αὐτοὺς κεκώλυκε non agnoſcit *Vat.* l Ηξίωσε γυναῖκα *Samb.* ἠξίωσε γυναῖκα λαβεῖν *Bub.* & *Hen.* m *Al.* μόνῃ. n Ita *Baſ.* & *G.* τοῖς αὐτῶν προσιέναι *Vat.*

a Κατὰ

dere. *Item corpora integra habere *jubentur*, & ab omni vitio pura. Si cui tamen ſacerdotum defectu aliquo laborare contigerit, juſſit & ſuam cum ſacerdotibus partem accipere; verum ad altare aſcendere & fanum intrare prohibuit. Nec ſolum in ſacris obeundis puros eſſe voluit: ſed & operam dare ut in quotidiana vitæ conſuetudine ſeſe irreprehenſibiles præſtent. Ideoque qui ſacram ſibi veſtem induunt, & ab omni culpa vacui ſunt & præter cætera caſti & abſtemii; vini uſu, tantiſper dum ſtolam gerunt, interdicti. Præterea & victimas mactant integras, omnique vitio carentes.

Abſtemii adſunto ſacrifici, ſine vitio victimæ. Lev. c. 22. & c. 10. Ezech. c. 44.

Septimo quoque anno ab agricolarum ferro innoxia erat terra Sancta.

3. Atque hæc Moyſes etiam vitæ ſuæ tempore obſervata tradidit: de quibuſdam vero, cum in ſolitudine viveret, in futurum proſpexit; ut illa terram Chananæam adepti facerent. Septimo quoque anno agris dedit requiem & ab aratione & conſitione, ſicut jam ante populo ſeptima quaque die remiſſionem à laboribus dederat. Quin & quæ ſponte ſua terra *hoc anno* ferret, publica eſſe *juſſit* & promiſcui uſus tam extraneis quam contribulibus, nihilque ex iis ſervari. Idemque fieri *voluit* poſt ſeptimam annorum hebdomadem. atque hi quidem omnes ſunt *anni* quinquaginta. Annus autem hic quinquageſimus Jobelus appellatur ab Hebræis: in quo debitores à mutuo liberantur, ſervi liberi dimittuntur, quos, contribules cum eſſent & legem aliquam violaverint, ſervitutis pœna affecit, utpote mortis ſupplicio exemptos. Porro & agros priſtinis dominis reſtitui præcepit, hunc in modum. Inſtante Jobelo, quæ vox libertatem ſignificat, conveniunt venditor agri & emptor, atque fructus æſtimantes ſimul & expenſas in agrum factas, ſi fructus majores exſtiterint, agrum recipit venditor: ſin vero ſuperent expenſæ, accepto quod defectum ſuppleat, poſſeſſione cedit *emptor*. Cum autem pares fuerint fructus & expenſæ, antiquis poſſeſſoribus *agrum* aſſignat. Ac quod ad domos ſpectat, idem quoque jus obtinere voluit, cum in villis ſitæ venduntur: nam de iis quæ in urbe veneunt aliter ſtatuit. *Scilicet*, ſi quidem intra anni ſpatium reddatur pecunia, cogit emptorem domum reſtituere: at ſi annus integer fuerit elapſus, emptori poſſeſſionis jus confirmat. Hanc Moyſes legum conſtitutionem, dum in caſtris ſub monte Si-

Dein poſt ſeptem annorum Hebdomadas Jobelus, *ſive* Jubelæus, *felicitas ſeculi, Annuſque Magnus Hebræorum. Lev. c. 25. & c. 27. Num. c. 36. Joſ. c. 6. Philo, p. 1183. & Tacitus, l. 5. Hiſt.*

ἀφελεῖς δὲ εἶναι [a] πᾶσαν ἀφέλειαν. τὸν δὲ μὴ ὁλόκληρον τῆς ἱερέων νέμεσθαι παρὰ τοὺς ἱερεῖς ἐκέλευσε τὰ γέρα· ἀναβαίνειν δὲ ἐπὶ τὸν βωμὸν καὶ εἰσιέναι εἰς τὸν ναὸν ἐκώλυσε. μὴ μόνον δὲ παρὰ τὰς ἱερουργίας καθαροὺς εἶναι, σπουδάζειν δὲ καὶ περὶ τὴν αὐτῶν δίαιταν, [b] ὡς αὐτὴν ἄμεμπτον εἶναι. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οἱ τὴν ἱερατικὴν στολὴν φοροῦντες ἄμωμοί τε εἰσὶ καὶ περὶ πάντα καθαροὶ καὶ νηφάλιοι, πίνειν οἶνον ἕως οὗ τὴν στολὴν ἔχωσι κεκωλυμένοι. ἔτι δὲ καὶ τὰ ἱερεῖα θύουσιν ὁλόκληρα, καὶ κατὰ μηδὲν λελωβημένα.

γ΄. Ταῦτα μὲν οὖν ἤδη καὶ [c] κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον τὸν αὐτοῦ γενόμενα Μωϋσῆς παρέδωκε· τῶν δ' αὖθις καίπερ ἐπὶ τῆς ἐρημίας διαιτώμενος προενόησεν, [d] ὅπως ἐπειδὰν τὴν Χαναναίαν λάβωσι τάδε ποιῶσι. δι' ἑβδόμου ἔτους ἄνεσιν δίδωσι τῇ γῇ ἀπό τε ἀρότρου καὶ φυτείας, ὥσπερ καὶ αὐτοῖς δι' ἑβδόμης ἡμέρας τὴν ἀπὸ τῶν ἔργων παρεῖπεν ἀνάπαυσιν. [e] καὶ τῶν αὐτομάτως ἀναδοθέντων ἀπὸ τῆς γῆς κοινὴν εἶναι τοῖς θέλουσι τὴν χρῆσιν, [f] τῶν τε ὁμοφύλων καὶ τῶν ἀλλοτριοχώρων, μηδὲν ἐξ αὐτῶν φυλάττοντας. ποιεῖν δὲ καὶ τοῦτο [g] μεθ' ἑβδόμην ἐτῶν ἑβδομάδα. ταῦτα πεντήκοντα μέν ἐστιν ἔτη τὰ πάντα. καλεῖται δὲ ὑπὸ Ἑβραίων ὁ [h] πεντηκοστὸς ἐνιαυτὸς Ἰώβηλος· ἐν ᾧ οἵ τε χρεῶσται τῶν δανείων ἀπολύονται, καὶ οἱ δουλεύοντες ἐλεύθεροι ἀφίενται, οὓς ὄντας ὁμοφύλους καὶ παραβάντας τι τῶν νομίμων τῷ σχήματι τῆς δουλείας ἐκόλασε, θάνατον οὐκ ἐκδεχομένους. ἀποδίδωσι δὲ καὶ τοὺς ἀγροὺς τοῖς ἀρχῆθεν αὐτῶν δεσπόταις τοῦτον τὸν τρόπον. [i] ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, [k] ἐλευθερίαν δὲ σημαίνει τοὔνομα, συνέρχονται ὅ, τε ἀποδόμενος τὸ χωρίον καὶ ὁ πριάμενος, καὶ [l] λογισάμενοι τοὺς καρποὺς καὶ τὰς εἰς τὸ χωρίον δαπάνας γεγενημένας, τῶν μὲν καρπῶν πλεονάζειν εὑρεθέντων προσδέχεται [m] τὸν ἀγρὸν ὁ ἀποδόμενος· τῶν δὲ ἀναλωμάτων ὑπερβαλλόντων, ὑπὲρ τοῦ λείποντος [n] καταβαλὼν [o] τὸ ἱκνούμενον ἐξίσταται τῆς κτήσεως. ἴσων δὲ συναριθμουμένων τῶν τε καρπῶν καὶ τῶν ἀναλωμάτων, ἀποδίδωσι τοῖς καὶ [p] πρότερα νεμηθεῖσι. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐπὶ ταῖς οἰκίαις νόμιμον ἰσχύειν ἠθέλησε ταῖς κατὰ κώμας πεπραμέναις· περὶ γὰρ [q] τῶν ἐν πόλει πεπραμένων, ἔγνωκεν ἑτέρως. εἰ μὲν γὰρ πρὸ τοῦ τελειωθῆναι τὸν ἐνιαυτὸν καταβάλοι τὸ ἀργύριον, [r] ἀναγκάζει τὸν πριάμενον ἀποδοῦναι· εἰ δὲ πλῆρες γένοιτο τὸ ἔτος, βεβαιοῖ τὴν κτῆσιν τῷ πριαμένῳ. ταύτην Μωϋσῆς τὴν διάταξιν τῶν νόμων, ὅθ' ὑπὸ τὸ Σιναῖον καθίδρυκει

---

[a] Κατὰ πᾶσαν ἀφ. *Big.* [b] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ταύτην in *Editis*, *aliiſque*. [c] Κατὰ τὸν τῆς ζωῆς χρ. *Vat.* & *Samb.* [d] Sic *MSS.* ὡς ὅπως in *Editis*. nimis liberaliter. [e] Ita in *MSS.* ἐπὶ τῶν in *Editis*. [f] Τοῖς ὁμοφύλοις καὶ ἀλλοτρίοις *Busb.* & *Hen.* & *Vet. Interpr.* [g] Ita *Joſephus* tam heic quam alibi, & *Philo*, p. 767 & p. 1187. [h] Aliis *quadrageſimus nonus.* qua de re magna inter viros Eruditos controverſia. Vide *Scaligerum* in *Animadverſ. Euſeb.* p. 15. & p. 34. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 9. c. 27. *Cunæum* de *Rep. Hebr.* l. 1. c. 6. & *J. Clericum* ad *Levit.* c. x. [i] Ἐνστάντος γὰρ τοῦ Ἰωβήλου juxta *Vet. Interpr.* [k] Ἰώβηλος *Joſepho* ἐλευθερία ab illo *Levit.* c. 25. v. 10. וקראתם דרור & *clamabitis Libertatem.* LXXII. Interpretibus καὶ διαβοήσετε ἄφεσιν. Unde iiſdem vox יובל vertitur ἄφεσις, *Num.* 36, 4. & alibi ſæpe Plurali τὰ ἀφέσια. Pariter *Aquila* שופרות היובלים reddit τὰς σάλπιγγας τῆς ἀφέσεως. Ab hoc non abludit vox יובל *Jobel*, cujus verbum in *Hiphil* eſt *attulit, retulit, reſtituit* & in *Hophal*, *adductus, reductus, reſtitutus fuit.* Unde *Moyſes* Synonymo verbo uſus ait, *Levit.* 25. 10. *Jobel ipſum vobis erit,* ושבתם & *revertemini quiſque in poſſeſſionem ſuam.* In hunc ſenſum *Saadias Gaon* in ſua verſione *Pentateuchi* Arabica יובל *Jobel* ubique vertit أطلاق *Liberationem*, ſic *R. A. Aben-Ezra* יובל *Jobel*, inquit, כמו שלוח *quaſi Dimiſſio.* Fateor *Targum Jonathan* hæc verba *Levit.* 6. 4. פשוברות היובלים interpretari בשופריא דקרן דבריא *tubas cornu arietum.* At illi impoſuit Fabula in *Roſh Haſhana* fol. 26. a. ubi *R. Akiba* dicitur ab *Arabe* quodem didiciſſe דכרא *Arietem* appellari inter *Nomadas* יובלא *Jobela.* Sed nihil hujus exſtat in lingua *Arabica*, ubi vox ابل non pro *ariete*, ſed pro *camelo* uſurpatur. multo minus in *Textu ſacro*, & ejus *Interpretibus* omnibus præter *Targum Jonathan. Bern.* [l] Λογισάμενοι *Busb.* & *Hen.* [m] Τὸν καρπὸν *Vat.* [n] Ita *Bernardus* ex *Vet. Interpr.* apud quem *recipiens emptor.* in *Editis* & *MSS.* aut καταβάλλων aut καταβαλών. [o] Τὸ ἱκνούμενον *Vat.* [p] Πρότερον νεμηθεῖσι *Samb. Hen.* & *Busb.* πρότερον διανεμηθεῖσι *Vat.* & *Samb.* in margine. [q] Ita quatuor *MSS.* in *reliquis* & *Editis* τῶν ἐν τῇ πόλει. [r] Ἀναγκάζειν *Vat.* * Ita placuit locum interpretari ex iſtis *Heſychii*, ἀφελὴς, ἀπλοῦς, καθαρὸς, ὁλόκληρος, ὁ μήτε πλεονάζων μήτε δέων τι τοῦ σώματος. Cæteri fere ad hunc modum, *Iidem jubentur ſimplices eſſe omnique fuco carere.* Videſis *Etym. M.* voce ἀφελής.

a Αὐτὸς

καθιδρύκει τὴν στρατιὰν, ἐξέμαθε παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τοῖς Ἑβραίοις γεγραμμένην [a] παραδίδωσιν.

ια'. δ'. Ἐπειδὴ δὲ καλῶς αὐτῷ τὰ περὶ τὴν νομοθεσίαν ἔχειν ἐδόκει, πρὸς ἐξέτασιν τοῦ στρατοῦ τὸ λοιπὸν ἐτράπη, τῶν πολεμικῶν ἤδη κατὰ νοῦν ἔχων ἅπτεσθαι. [b] προστάσσει δὲ τοῖς φυλάρχοις, πλὴν τῆς Λευΐτιδος φυλῆς, ἀκριβῶς τὸν ἀριθμὸν ἐκμαθεῖν τῶν στρατεύεσθαι δυναμένων. ἱεροὶ γὰρ ἦσαν οἱ Λευῖται, καὶ πάντων ἀτελεῖς. γενομένης δὲ τῆς ἐξετάσεως εὑρέθησαν [c] μυριάδες ἑξήκοντα τῶν ὁπλιτεύειν [d] δυναμένων, ὄντων ἀπὸ εἴκοσιν ἐτῶν ἕως πεντήκοντα, καὶ τρισχίλιοι πρὸς ἑξακοσίοις καὶ πεντήκοντα. ἀντὶ δὲ Λευὶ κατέλεξεν εἰς τοὺς φυλάρχους Μανασσῆν τὸν Ἰωσήπου παῖδα, καὶ Ἐφραΐμην ἀντὶ τοῦ Ἰωσήπου. δέησις δὲ ἦν αὐτοῦ Ἰακώβου πρὸς Ἰώσηπον, ποιητοὺς αὐτῷ παρασχεῖν τοὺς παῖδας, ὡς καὶ προέφην.

ε'. Πηγνύντες δὲ τὴν σκηνὴν μέσην ἀπελάμβανον, τριῶν φυλῶν κατὰ πλευρὰν ἑκάστην παρασκηνουμένων· [e] ὁδοί τε διὰ μέσων ἐτέτμηντο. καὶ κόσμος ἦν ἀγορᾶς, καὶ τῶν πωλουμένων ἕκαστον ἐν τάξει διέκειτο, καὶ δημιουργοὶ τέχνης ἁπάσης ἐν τοῖς ἐργαστηρίοις ἦσαν· οὐδενί τε ἄλλῳ ἢ πόλει μετανισταμένῃ καὶ καθιδρυμένῃ ἐῴκει. τὰ δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πρῶτοι μὲν οἱ ἱερεῖς κατεῖχον· ἔπειτα δὲ οἱ Λευῖται, πάντες ὄντες τὸ πλῆθος, ἐξητάσθησαν γὰρ καὶ αὐτοὶ τοῦ μὲν ἄρσενος ὅσον τριακοστὴν εἶχεν ἡμέραν γενόμενον, [f] δισμύριοι καὶ τρισχίλιοι πρὸς τοῖς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα. καὶ [g] ἐφ᾽ ὅσῳ μὲν ὑπὲρ τὴν σκηνὴν συνέβαινεν ἑστάναι τὴν νεφέλην, μένειν [h] αὐτοῖς ὡς ἐπιδημοῦντος ἐδόκει τοῦ Θεοῦ· τρεπομένης δὲ ταύτης, μετανίστασθαι.

ς'. Εὗρε δὲ καὶ βυκάνης τρόπον, [i] ἐξ ἀργυρίου ποιησάμενος. ἔστι δὲ τοιαύτη. μῆκος μὲν ἔχει πηχυαῖον ὀλίγῳ λεῖπον· στενὴ δ᾽ ἐστὶ σύριγξ αὐλοῦ βραχὺ παχυτέρα, παρέχουσα δὲ [k] εὖρος [l] ἀρκοῦν ἐπὶ τῷ στόματι πρὸς ὑποδοχὴν πνεύματος, εἰς κώδωνα ταῖς σάλπιγξι παραπλησίως [m] τελοῦν. ἀσωσρὰ καλεῖται κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν. γίνονται δὲ δύο· καὶ τῇ μὲν ἑτέρᾳ πρὸς παρακέλευσιν καὶ συλλογὴν ἐχρῶντο τοῦ πλήθους [n] πρὸς τὰς ἐκκλησίας. καὶ μίαν μὲν ἀποσημάναντος, ἔδει τὰς ἀρχὰς συνελθεῖν σκεψομένας περὶ τῶν οἰκείων· [o] ἀμφοτέραις δὲ συνῆγε τὸ πλῆθος. τῆς δὲ σκηνῆς μετακινουμένης ταῦτα ἐγίνετο. [p] ἀποσημάναντος γὰρ τὸ πρῶτον, οἱ παρὰ ταῖς ἀνατολαῖς ἐσκηνωκότες ἀνίσταντο· καὶ πρὸς τὴν δευτέραν, οἱ

næo exercitum teneret, à Deo accepit; atque literis conſignatam Hebræis tradidit.

XI.

4. Cum vero omnia circa leges ferendas ſibi recte ſe habere viderentur, deinceps ad exercitum recenſendum ſemet convertit, quod jam tum in animum induxerit res ad bellum ſpectantes attingere. Tribuum autem principibus, excepta tribu Levitica, imperat cenſum accuratum omnium, quotquot militari eſſent ætate. Levitæ enim Dei ſacrati erant miniſterio, & à *cæteris* omnibus immunes. Luſtrato igitur exercitu, inventi ſunt ſexcenties mille, ter mille ſexcenti & quinquaginta, qui arma ferre poterant, ab anno viceſimo uſque ad quinquageſimum. At vice Levi in principum numerum cooptavit Manaſſen Joſephi filium, & loco Joſephi Ephraïmen. Nam à Joſepho obſecrabat Jacobus, ut ſibi filios ſuos in adoptionem daret, ſicut ſupra diximus.

Iſraëlitarum recenſio.

5. * Caſtra autem figentes Tabernaculum in medium acceperunt, trium tribuum tentoriis ſingula ad latera poſitis: interque ea patebant viæ. Forum etiam adornabatur, reſque venales ſuo quæque loco diſpoſitæ erant, & omne genus opifices ſuas habuere officinas: atque civitatis huc illuc commeantis imaginem plane referebat. Loca autem circa Tabernaculum ſacerdotes quidem primi occupabant: *iſtis* proximi erant Levitæ, numero omnes (nam & illi, quotquot maſculi quidem erant triginta dies nati, recenſebantur) viginti tria millia, octingenti octoginta. Et quamdiu contigit ut nubes incubaret Tabernaculo, tantiſper illis veluti præſente Deo eodem loco manere viſum eſt; illinc vero migrare, cum ſeſe alið moveret.

Forma caſtrametationis Hebræorum. Vide Num. c. 2. & c. 4. & c. 10.

Levitarum recenſio.

Ritu nubis Ædi S. incubantis ſive tollentis ſe, ſtratopedeuſis ordinatur. Ex. c. 40. Num. c. 9. & c. 10.

6. Primus autem & buccinæ formam excogitavit, *illam* ex argento fabricari faciens. Ad hunc autem modum ſe habet. Longitudine quidem eſt paullo minus cubitali: ſed fiſtula ejus anguſta eſt, † tibiâ craſſior aliquantulum, ea vero oris amplitudine quæ ad ſpiritum excipiendum idonea ſit, ſimiliter ac tuba in campanulam deſinens. Hebraïca lingua vocatur Aſoſra. Duæ autem factæ ſunt: & altera quidem ad populum exciendum & in concionem congregandum utebantur. Etenim unâ ſignum dante *ſacerdote*, principes convenire oportebat ad conſultandum de rebus ſuis: utrâque vero populum univerſum convocabat. Quoties autem Tabernaculum moveretur, hæc fieri conſueverunt. Cum primum *buccinâ* ſignum daretur, qui ad orientem tentoria collocarant, excitabantur: iterumque ſonante buccina, qui ad meridionalem

Buccinæ forma.

---

a Αὐτὸς παραδίδωσιν juxta aliquot *Epiphanii* Codices. b Προστάσσει τε *Busb.* & *Hen.* ut & mox ἀκριβώσασθαι τὸν ἀριθμὸν τῆς στρ
c Ita in omnibus *Joſephi* libris & *Zonara* ejus Exſcriptore. Viderat ideo in membranis *Legis* שש מאות pro חמש מאות, aut *Librariorum Græcanicorum* negligentia jampridem peccatum fuit in nota χ pro φ. d Δυναμένων τῶν ἀπὸ εἰκ. *Samb.* & *Big.*
e Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ὁδοὶ δὲ διὰ μέσων *Vat.* ὁδοὶ διὰ μέσων *Baſ.* & *G.* f Δισμύριοι ἑ τρισχίλιοι ſoli *Big.* & *Samb.* quam lectionem ſequuti ſunt codices omnes *Latini.* δισμύριοι πρὸς ὀκτακοσίοις ὀγδοήκοντα, ex *Num.* c. 3. collato cum cap. 4. malit *Bernardus*, aut δισμύριοι καὶ δισχίλιοι πρὸς ωΝ'. vice ωΠ'. quod N & Π facile permutentur. Videſis ad *Joſephi* Origines, p. 233.
g Ἐφ᾽ ὅσον *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* h Αὐτὴν *Hen.* & *Busb.* i Ἐξ ἀργύρου πεποιημένης *Iidem.* quod, ut elegantius & *Joſepho* aptius, probat *Bernardus.* k Variant *Codices.* in *nonnullis* εὖρος, in *aliis* aſpirate cum antiquis aliquot *Grammaticis.* l Δαιῶν *Vat.*
m Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Requiritur τελεῖ, vel τελειοῖ, vel τελοῦται, vel potius εἰς τε κώδωνα ταῖς σ. π. τελοῦσα. Ἀσώσρα καλ &c. *Bern.* n Εἰς τὰς ἐκκλησίας *Samb.* & *Vat.* o Ἀμφοτέραις *Big.* & *Samb.* præceſſit enim μίαν. p Ἀποσημάναντος *Vat.* * Ita cum *Vet. Interpr.* ad hunc modum *Gelenius* reddit, *Compacto autem Tabernaculo in medium caſtrorum illud acceperunt.* † *Calamo cantatorio* in *Vet. Interpr.*

meridionalem *Tabernaculi* plagam tetenderant. Deinde Tabernaculum diſſolutum medium portabatur inter ſex tribus præcedentes & ſex ſubſequentes. Levitæ vero omnes circa Tabernaculum erant. Ad tertium autem ſonitum pars caſtrorum occidentalis movebatur: ad quartum vero ſeptentrionalis. His buccinis utebantur etiam in ſacris miniſteriis, quandocunque victimas *ad aram* adducebant, tam Sabbatis quam cæteris diebus. Tunc autem primum, poſt diſceſſum ex Ægypto, ſacrificium Paſchale dictum celebratur in deſerto.

Paſcha ſecundum in eremo apud Sinæum celebrant Hebræi, anno jam exacto poſt primum illud & excepto Chriſtiano omnium nobiliſſimum. Num. c. 9.

[a] πρὸς τὸν νότον αὐτῆς καθεστῶτες. εἶθ' ἡ σκηνὴ λυομένη, μέση τῶν προϊουσῶν ἓξ φυλῶν ἐκομίζετο καὶ τῶν ἑπομένων ἕξ. Λευῖται [b] δὲ περὶ τὴν σκηνὴν πάντες ἦσαν. τρίτον δὲ σημάναντος, τὸ κατὰ λίβα τετραμμένον τῶν ἐσκηνωκότων μέρος [c] ἐκινεῖτο· καὶ τέταρτον, τὸ κατὰ βορρᾶν. ταῖς δὲ βυκάναις ἐχρῶντο καὶ ἐπὶ ταῖς ἱερουργίαις πρὸς ἃς προσάγοντες [d] ἦσαν τὰς θυσίας, καὶ τοῖς Σαββάτοις καὶ ταῖς λοιπαῖς ἡμέραις. θύει δὲ τότε πρῶτον, μετὰ τὴν ἀναχώρησιν τὴν ἐξ Αἰγύπτου, τὴν Πάσχα λεγομένην ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

XII.

CAP. XIII.

Quomodo Moyſes duxit populum ex monte Sinæo ad fines Chananæorum.

Seditio Hebræorum contra Moyſen.

NON multo poſt à Sina monte caſtra moventur: & poſt aliquot manſiones, de quibus dicemus, ventum eſt ad locum qui dicitur Eſermoth. Atque illic rurſum populus ſeditionibus agitari cœpit, Moyſique objicere mala quæ in peregrinatione perpeſſi ſunt, & quod ipſo illis ſuadente regionem fertiliſſimam relinquere, eam quidem amiſerint, atque pro felicitate, quam ſe daturum eſſe pollicitus eſt, in hiſce miſeriis errabundi verſentur, aquarum inopia laborantes, &, ſi contingeret ut etiam manna deficeret, proculdubio *fame* perituri. Cumque gravia convicia viro *optime merito* facerent, unus aliquis eos quidem admonebat, ut neque Moyſis & eorum quæ pro communi *omnium* ſalute præſtiterat immemores eſſent, neque de Dei ope & auxilio deſperarent. Verum hoc ipſum multitudinem vehementius commovebat, atque tumultuans ferocius in Moyſem invecta eſt. Moyſes autem, ut ipſos adeo ſpe dejectos confirmaret, promiſit *atque in ſe recepit*, licet ab illis contumelioſiſſime habitus, eis parare ſatis magnam carnium copiam, & non in unum tantum diem ſed in plures. Illis vero ei diffidentibus, quodam etiam rogante, unde poſſet tot hominum millibus carnes promiſſas miniſtrare? Deus, inquit, & ego, quamvis male apud vos audientes, nunquam deſinemus veſtri curam gerere: idque *quod prædixi* non longe à vobis abeſt. Simul ac hæc loquutus eſt, caſtra undique coturnicibus complentur, atque eos circumſtantes colligebant. Veruntamen Deus non multo poſt in Hebræos, ob inſolentiam eorum & maledicta, animadvertit. magnus ſiquidem eorum numerus interibat. Atque etiamnum locus *iſte* cognominatur Cabrothaba, id eſt, Buſta cupiditatis.

Deus iratus depluit Coturnices.

ΚΕΦ. ιγ'. ιϛ'.

Ὡς ἀπὸ ὄρους Σιναίου ἄρας ὁ Μωϋσῆς ἤγαγε τὸν λαὸν εἰς τοὺς ὅρους τῶν Χαναναίων.

ΚΑΙ βραχὺ διαλιπὼν ἀπανίσταται τοῦ Σιναίου ὄρους· καὶ τόπους τινὰς ἀμείψας, περὶ ὧν δηλώσομεν, [e] εἴς τι χωρίον Εσερμὼθ λεγόμενον παρῆν. κἀκεῖ τὸ πλῆθος πάλιν στασιάζειν ἄρχεται, καὶ τὸν Μωϋσῆν αἰτιᾶσθαι τῶν τε κατὰ τὴν ἀποδημίαν αὐτοῖς πεπειραμένων, καὶ ὅτι γῆς αὐτοὺς ἀγαθῆς πείσαντος ἀπαναστῆναι, [f] τὴν μὲν ἀπολέσειαν, ἀντὶ δὲ ἧς ὑπέσχετο παρέξειν εὐδαιμονίας, ἐν ταύταις [g] ἀλῶνται ταῖς ταλαιπωρίαις, ὕδατος μὲν σπανίζοντες, εἰ δὲ καὶ [h] τὴν μάνναν ἐπιλιπεῖν συμβαίνῃ, τέλεον ἀπολούμενοι. πολλὰ μὲν εἰς τὸν ἄνδρα καὶ δεινὰ λεγόντων, εἷς δέ τις [i] αὐτοῖς παρῄνει, μήτε Μωϋσέως καὶ τῶν πεπονημένων αὐτῷ περὶ τῆς κοινῆς σωτηρίας ἀμνημονεῖν, μήτ' ἀπογινώσκειν τῆς ἐκ τοῦ Θεοῦ βοηθείας. τὸ δὲ πλῆθος [k] πρὸς τοῦτο μᾶλλον ἐκεκίνητο, καὶ θορυβῆσαν ἔτι μᾶλλον πρὸς τὸν Μωϋσῆν ἐπετείνετο. Μωϋσῆς δὲ, παραθαρσύνων αὐτοὺς οὕτως ἀπεγνωκότας, ὑπέσχετο, καίπερ αἰσχρῶς ὑπ' αὐτῶν [l] οὕτως περιυβρισμένος, πλῆθος αὐτοῖς παρέξειν κρεῶν, οὐκ εἰς μίαν ἡμέραν ἀλλ' εἰς πλείονας. ἀπιστούντων δ' ἐπὶ τούτῳ, καί τινος ἐρομένου, πόθεν ἂν τοσαύταις εὐπορήσειε μυριάσι τῶν προειρημένων; ὁ Θεὸς, εἶπε, κἀγὼ, καίτοι [m] κακῶς ἀκούοντες πρὸς ὑμῶν, οὐκ ἂν ἀποσταίημεν κάμνοντες ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ τοῦτ' οὐκ εἰς μακρὰν ἔσται. ἅμα ταῦτ' ἔλεγε, καὶ πίμπλαται τὸ στρατόπεδον ὀρτύγων ἅπαν, καὶ ἤθροιζον αὐτοὺς περιστάντες. ὁ μέντοι Θεὸς οὐκ εἰς μακρὰν μετέρχεται τοὺς Εβραίους τῆς εἰς αὐτὸν θρασύτητος καὶ λοιδορίας. ἀπέθανε γὰρ οὐκ ὀλίγον πλῆθος αὐτῶν. καὶ νῦν ἔτι κατ' ἐπωνυμίαν ὁ χῶρος ὀνομάζεται [n] Καβρωθαβὰ, ὅ ἐστι ἐπιθυμίας μνημεῖα.

ΚΕΦ.

---

[a] Ita (cum antea eſſet πρὸς τὸν νότον) è *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda, *conſentiente Epiphanio*, qui reddit *ad auſtrum*. Plane תימנה *auſtrum verſus* in *Num.* c. 2. & c. 10. mox etiam κατὰ λίβα vertit ex *Hebraïco* ימה quod LXXII. *Interpp.* eſt παρὰ θάλασσαν *mare verſus Mediterraneum*, id eſt, *ad ventum Africum*, νοτοζέφυρον ἢ λιβοφοίνικα reſpectu Idumeæ & Judææ. Quinetiam hæc lectio *Joſephi* firmatur Exemplari *Alexandrino* LXXII. ad *Num.* c. 10. v. 6. *Bern.* [b] Illud δὲ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* [c] Ἐκίνειτο *Big.* & *Samb.* [d] Illud ἦσαν prætereunt *Big.* & *Samb.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* atque unus è *Codd. Latinis.* εἴς τι χωρίον Βασερμὼθ *Vat.* εἴς τι χωρίον Εἰσερμὼθ *Baſ. Gen.* & aliquot Codd. *Epiphanii.* εἴς τι χωρίον Σαρμὼθ *Buſb.* & *Hen.* verum in *Epit. Cant.* & aliquot libris *Vet. Interpr.* habemus *Eſerioth*. Vide Cl. *Seldenum* de *Synedriis Hebr.* l. 2. c. 4. p. 199. [f] Αὐτὴν μὲν conjicit Cl. *Bigotius*. [g] Sic in *pleriſque MSS.* in *Editis* ἀλῶνται ταλαιπωρίαις. [h] In quibuſdam *MSS.* τὴν μαννὰ & τὸ μαννά. [i] Αὐτοὺς *Vat.* [k] Πρὸς τοῦτο ex conjectura *Bigotii*. [l] Οὕτως deeſt *Samb.* & *Vet. Interpr.* [m] Ita *Samb* & *Vat.* in *reliquis* κακῶν. [n] Ita *Baſ. Gen. Hen. Buſb.* & *Epiphan.* Καβράθαβα ἐπιθυμίας μνημεῖα *Big.* Καβρώθαβα, ἐπιθυμίας μνημεῖα λέγοιτο *Samb.* & *Vat.* Nomen certe Hebraïcum *Chabroth Ataba* conciſe concinnéque (inquit *Bernardus*) per Καβρωθαβὰ aut Χαβρωθαβὰ expreſſit *Joſephus*: per

Hebraïcarum

ιγʹ.

ΚΕΦ. ιδʹ.

Ὡς ὁ Μωϋσῆς τοὺς κατασκεψομένους τῶν Χαναναίων τήν τε χώραν καὶ τῶν πόλεων τὸ μέγεθος ἐξαπέστειλεν· ἔτι δὲ, ὅτι τῶν πεμφθέντων μετὰ τεσσαρακοστὴν ὑποστρεψάντων ἡμέραν, καὶ λεγόντων οὐκ ἀξιομάχους αὐτοὺς, ἀλλὰ τὴν τῶν Χαναναίων ὑπεξαιρόντων δύναμιν, τὸ πλῆθος ταραχθὲν καὶ πεσὸν εἰς ἀπόγνωσιν, ὥρμησεν ὡς καταλεῦσαι τὸν Μωϋσῆν, καὶ πάλιν εἰς τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέψαι, δουλεύειν διεγνωκότες.

Ἀναγαγὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖθεν ὁ Μωϋσῆς [a] εἰς τὴν καλουμένην Φάραγγα, πλησίον οὖσαν [b] τοῖς Χαναναίων ὁρίοις καὶ χαλεπὴν ἐνδιαιτᾶσθαι, εἰς ἐκκλησίαν ἀθροίζει τὸ πλῆθος. καὶ καταστὰς, “δύο, φησὶ, κρίναντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ παρέξειν ἀγαθὰ, ἐλευθερίαν καὶ γῆς κτῆσιν εὐδαίμονος· τὴν μὲν ἤδη δόντος ἔχετε, τὴν δὲ ἤδη λήψεσθε. Χαναναίων γὰρ ἐπὶ τοῖς ὅροις καθήμεθα· καὶ κωλύσει τὸ λοιπὸν ἐπιόντας οὐ μόνον [c] οὐ βασιλεὺς ἢ πόλις ἡμᾶς, ἀλλ' οὐδὲ τὸ πᾶν ἀθροισθὲν αὐτῶν ἔθνος. παρασκευαζώμεθα οὖν πρὸς τὸ ἔργον· οὐ γὰρ ἀμαχητὶ παραχωρήσουσιν ἡμῖν τῆς γῆς, ἀλλὰ μεγάλοις αὐτὴν ἀγῶσιν ἀφαιρεθέντες. πέμψωμεν δὲ κατασκόπους, οἳ τῆς τε γῆς τὴν ἀρετὴν κατανοήσουσι, καὶ πόση δύναμις [d] αὐτῆς. περὶ δὲ πάντων ὁμονοῶμεν· καὶ τὸν Θεὸν, ὅς ἐστιν ἐπὶ πᾶσιν ἡμῖν βοηθὸς καὶ σύμμαχος, διὰ τιμῆς ἔχωμεν.

βʹ. Μωϋσέως δὲ ταῦτ' εἰπόντος, τὸ πλῆθος [e] αὐτὸν τιμαῖς ἀμείβεται· καὶ κατασκόπους αἱρεῖται δώδεκα τῶν γνωριμωτάτων, ἐξ ἑκάστης φυλῆς ἕνα. [f] οἳ, διεξελθόντες ἀπὸ τῶν πρὸς Αἰγύπτῳ τὴν Χαναναίαν ἅπασαν, ἐπί τε Ἀμαθὴν πόλιν καὶ Λίβανον ἀφικνοῦνται τὸ ὄρος· καὶ τήν τε τῆς γῆς φύσιν, καὶ τὴν τῶν ἐνοικούντων ἀνθρώπων ἐξιστορήσαντες παρῆσαν, τεσσαράκοντα ἡμέραις εἰς πᾶν καταχρησάμενοι τὸ ἔργον. ἔτι δὲ καὶ καρποὺς ὧν ἔφερεν ἡ γῆ κομίζοντες, τῇ τε τούτων εὐπρεπείᾳ, καὶ τῷ πλήθει τῶν ἀγαθῶν, ἃ τὴν γῆν ἔχειν διηγοῦντο, πολεμεῖν ἐπαίροντες τὸ πλῆθος· φοβοῦντες δὲ πάλιν αὐτὸ τῷ τῆς κτήσεως ἀπόρῳ, ποταμούς τε διαβῆναι [g] λέγοντες ἀδυνάτους ὑπὸ μεγέθους ἅμα καὶ βάθους, καὶ ὄρη ἀμήχανα τοῖς διοδεύουσι, καὶ πόλεις καρτερὰς τείχεσι καὶ περιβόλων ὀχυρότητι. ἐν δὲ Χεβρῶνι καὶ τῶν γιγάντων ἔφασκον τοὺς ἀπογόνους καταλαβεῖν. καὶ οἱ μὲν κατάσκοποι [h] τεθεαμένοι [i] πάντων, οἷς μετὰ τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου ἐνέτυ-

CAP. XIV.

XIII.

Quomodo Moyſes miſit qui explorarent Chananæorum regionem & civitatum magnitudines: dein quod his qui miſſi fuerant poſt XL. dies reverſis, & dicentibus quam ipſi imbelles eſſent, & Chananæorum extollentibus virtutem, multitudo turbata & in deſperationem verſa ad Moyſen lapidandum incitaretur, conſilio inito de reditu in Ægyptum, ad ſerviendum.

Jam in eremo Pharanetica de Palæſtina exploranda apud populum deliberat Moyſes. Num. c. 13. & Deut. c. 1.

Moyſes autem illinc eos ſubducens in locum, qui dicitur * Fauces, in Chananææ terræ confiniis *ſitum*, atque habitatu difficilem, in concionem populum congregat. Cumque *in medio* conſtitiſſet, “Deo, inquit, nos duobus bonis impertire in animo olim habente, libertate & felicis terræ poſſeſſione, alterum quidem ejus beneficio jam obtinetis, alterum vero mox aſſequuturi eſtis. Nunc enim in Chananæorum finibus conſidemus: nec per regem unquam ſtabit, aut civitatem *ullam*, aut confertas totius gentis copias, quo minus in terram eorum invadamus. Ergo parati ſimus ad rem fortiter aggrediendam: non enim ſine prælio regione ſua nobis ceſſuri ſunt, ſed poſt magna cum illis certamina eam occupabimus. Mittamus autem ſpeculatores, qui & terræ ubertatem & incolarum vires explorent. Ante omnia vero unum atque idem ſentiamus: & Deum, qui ſemper nobis opem & auxilium tulit, *magno* in honore habeamus.

Exploratores, regione perluſtrata, reverſi terrorem inferunt populo. Num. c. 13.

2. Hæc cum dixiſſet Moyſes, populus ejus conſilium probat laudatque: & *mox* exploratores eligit duodecim, *viros* dignitate eminentiſſimos, ex unaquaque tribu unum. Qui, à finibus Ægypti omnem Chananæorum terram perluſtrantes, & ad Amathen urbem & Libanum montem perveniunt: explorataque regionis ſimul & incolarum natura, poſt quadraginta dies toti huic negotio inſumptos, reverſi ſunt. Inſuper & fructus illius terræ ſecum afferentes, pulchritudine eorum & *immenſa* bonorum copia, qua regionem iſtam affluere enarrabant, populi animos ad bellum inferendum erexerunt: rurſus autem *ab incœpto* deterruerunt acquirendi difficultatem repræſentando, dicentes flumina illis objici ampla adeo & profunda, ut pertranſiri nequeant, monteſque arduos & impervios iter agentibus, atque urbes non ſolum mœnibus ſed & operibus & munitionibus validas eſſe. In Chebrone autem gigantum etiam progeniem ſe reperiſſe ajebant. Atque ita exploratores, cum obſervaſſent omnia apud Chananæos paullo majora iis in quæ poſt exitum ex Ægypto

---

Hebraïcarum dictionum conjunctionem depravatam, ait *Seldenus*, Lib. 2. de *Synedriis*, c. 4. p. 199. *Hieronymo* in Manſionibus *Cabaroth Atava*, ſicut lectum in *MSS.* [a] Sic in quinque *MSS.* cum *Editis* & *Zonara*. Pauxillo inde abeſt *Epiphanii* verſio, *in terram quæ vocatur Convallis*, effecta adeo de *Græco* εἰς γῆν καλυμβρὴν Φάραγγα. *Joſephum* tamen ſcripſiſſe reor εἰς τὴν καλυμβρήνην Φάραγγα, cum *Schotano*; vel εἰς τ. κ. Φάραν cum *Boſio*. niſi aliquis forte ſuſpicetur poſuiſſe *Flavium* εἰς τ. κ. Βάραγγα, ut indicet *Cades Barnea*, unde emiſſos ſcimus Exploratores, *Num.* c. 13. v. 27. & *Deut.* c. 1. v. 19. *Bern.* [b] Τοῖς Χ. χωρίοις *Big.* & *Samb.* τῆς Χ. γῆς *Busb. Hen.* & *Zonar.* [c] Οὐ βασιλεὺς, οὐ πόλις *Vat.* & *Vet. Interpr.* [d] Αὐτοῖς *Samb.* αὐτῶν *Busb.* & *Hen.* quo facit *Epiphanii* verſio, *quæ virtus in ea ſit habitantium*, ex *Num.* c. 13. v. 19. [e] Αὐτόν τε *Samb.* [f] Οἱ δὲ ἐξελθόντες *Big.* & *Samb.* οἱ διελθόντες *Hen. Busb.* & *Zonaras.* [g] Ἔλεγον *Busb.* & *Hen.* [h] Θεασάμενοι *Big.* & *Samb.* [i] Πάντα *Vat.* * *Al.* Vallis, *aut* Convallis.

Ægypto inciderint, & ipſi animis conſternati erant, operamque dederunt ut parilem multitudini terrorem incuterent.

Hinc populo metus, lamenta, convicia in Deum ac Moyſen jacta, deque Ægypto repetenda conjuratio. Num. c. 13.

3. Illi autem, ex iis quæ audierant, ſibi difficile admodum fore exiſtimarunt, ſedes iſtas occupare: atque ex concione dimiſſi, cum uxoribus & liberis ſortem ſuam domi lugebant & deplorabant: ac ſi Deus revera nihil auxilii dederit, ſed verbis tantum *multa & magna* promiſerit. Rurſumque Moyſen increpabant, ipſumque & fratrem ejus Aaronem pontificem inclamabant. atque *ita* quidem inquieti & in utrumque convicia jactantes noctem exegerunt. Mane vero ad concionem concurrunt, *illud* in animo habentes, ut, lapidatis Moyſe ac Aarone, in Ægyptum reverterentur.

Jeſus Chalebuſque turbam flectere perorando nituntur. Num. c. 14.

4. Ex ſpeculatoribus autem Jeſus Naueni filius tribus Ephraimitidis & Chalebus de tribu Judæ *attoniti in medium procedunt: & multitudinem compeſcebant, obſecrantes ut fiduciam ſumerent, & neque Deum mendacii inſimularent, neque iis *temere* fidem haberent, qui vanis ſermonibus de Chananæorum rebus credulos territarent; ſed eos potius ſequerentur, qui ad felicitatem & bonorum poſſeſſionem illos hortantur. Neque enim montium magnitudinem, neque amnium profunditatem obſtituram viris ad rem fortiter gerendam exercitatis: præſertim cum Deum adjutorem habituri ſint, & pro illis in acie præliaturum. Proficiſcamur igitur, inquiunt, contra hoſtes, abjecto omni *metu & difficultatum* ſuſpicione: Deoque pro duce freti & innixi nos viam *ad victoriam* monſtrantes ſequimini. Et illi quidem his dictis populi iram mitigare nitebantur. Moyſes autem & Aaron, in terram procidentes, ſuppliciter Deum orabant; non pro ſalute ſua, ſed ut populum ab ignorantia liberaret, eorumque ſedaret animos, his rerum præſentium anguſtiis & aſperitatibus turbatos. Tum nubes aderat, & ſuper Tabernaculum ſuſpenſa Dei præſentiam indicabat.

χοι, μείζω τὰ κατὰ τὴν Χαναναίαν, αὐτοί τε [a] κατεπλήγησαν, καὶ τὸ πλῆθος οὕτως ἔχειν [b] ἐπειρῶντο.

γ΄. Οἱ δὲ ἄπορον, ἐξ ὧν ἠκροάσαντο, τὴν κτῆσιν τῆς γῆς ὑπελάμβανον· καὶ διαλυθέντες ἐκ τῆς ἐκκλησίας, σὺν γυναιξὶ καὶ παισὶν ὀλοφυρόμενοι διῆγον, ὡς οὐδὲν ἔργῳ τοῦ Θεοῦ βοηθοῦντος, λόγῳ δὲ [c] μόνῳ ὑπισχνουμένου. καὶ τὸν Μωϋσῆν πάλιν ᾐτιῶντο, καὶ κατεβόων αὐτοῦ καὶ τοῦ ἀδελφοῦ Ἀαρῶνος τοῦ ἀρχιερέως· καὶ πονηρὰν μὲν καὶ μετὰ τῶν εἰς τοὺς ἄνδρας βλασφημιῶν διάγουσι τὴν νύκτα. περὶ δὲ εἰς τὴν ἐκκλησίαν συντρέχουσι· δι᾽ ἐννοίας ἔχοντες, [d] καταλεύσαντες [e] τὸν Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρῶνα, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον ὑποστρέφειν.

δ΄. Τῶν δὲ κατασκόπων [f] Ἰησοῦς ὁ τοῦ Ναυήνου παῖς φυλῆς Ἐφραιμίτιδος καὶ Χάλεβος τῆς Ἰούδα φυλῆς, φοβηθέντες χωροῦσιν εἰς μέσους· καὶ τὸ πλῆθος κατεῖχον, θαρσεῖν δεόμενοι, καὶ μήτε ψευδολογίαν κατακρίνειν τοῦ Θεοῦ, μήτε πιστεύειν τοῖς ἐκ τοῦ μὴ τἀληθῆ περὶ τῶν Χαναναίων εἰρηκέναι καταπληξαμένοις, ἀλλὰ τοῖς ἐπὶ τὴν εὐδαιμονίαν καὶ τὴν κτῆσιν αὐτοὺς τῶν ἀγαθῶν παρορμῶσιν. οὔτε γὰρ τῶν ὀρῶν τὸ μέγεθος, οὔτε τῶν ποταμῶν τὸ βάθος τοῖς ἀρετὴν [g] ἠσκηκόσιν ἐμποδὼν στήσεσθαι πρὸς τὰ ἔργα· καὶ ταῦτα τοῦ Θεοῦ συμπροθυμουμένου καὶ ὑπερμαχοῦντος αὐτῶν. ἴωμεν οὖν, ἔφασαν, ἐπὶ τοὺς πολεμίους, μηδὲν ἔχοντες δι᾽ ὑποψίας, ἡγεμόνι τε τῷ Θεῷ πεπιστευκότες, καὶ ὁδηγοῦσιν ἡμῖν ἑπόμενοι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες ἐπεχείρουν τὴν ὀργὴν καταπραΰνειν τοῦ πλήθους. Μωϋσῆς δὲ καὶ Ἀαρὼν, πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν, τὸν Θεὸν ἱκέτευον· οὐχ ὑπὲρ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ἀλλ᾽ ὅπως τῆς [h] ἀμαθίας παύσῃ τὸ πλῆθος, καὶ καταστήσῃ τὴν διάνοιαν αὐτῶν, ὑπὸ τῆς ἀμηχανίας τοῦ παρεστῶτος αὐτοῖς πάθους τεταραγμένων. παρῆν δ᾽ ἡ νεφέλη, καὶ στᾶσα ὑπὲρ τῆς σκηνῆς ἐσήμαινε τὴν ἐπιφάνειαν τοῦ Θεοῦ.

CAP. XV.

Quomodo Moyſes, ad indignationem adductus, prædixit, Deum velle per XL. *annos, quamdiu morarentur in ſolitudine, illis ſuccenſere: & neque in Ægyptum reverſuros eſſe, neque poſſeſſuros Chananæam.*

Quadraginta annorum vitam vagam ex oraculo denunciat Moyſes populo rebelli; ſed filiis horum pollicetur meliora. Num. c. 14. & c. 32. & Deut. c. 1.

MOyſes *ſolito* majori fiducia accedit ad populum, iiſque indicavit Deum, contumeliis eorum incenſum, ſupplicium de illis ſumpturum eſſe: non tamen quantum peccata mererentur, ſed quale patres in admonitionem ſolent liberis inferre. Sibi enim in Tabernaculum ingreſſo, & internecionem populi futuram cum lachrymis depre-

ΚΕΦ. ιε΄.

Ὡς ἐπὶ τούτῳ Μωϋσῆς ἀγανακτήσας, τὸν Θεὸν αὐτοῖς ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα, τὴν ἐπὶ τῆς ἐρημίας διατριβὴν, προεῖπεν ὀργίζεσθαι· καὶ μήτ᾽ εἰς Αἴγυπτον ὑποστρέφειν, μήτε λαβεῖν τὴν Χαναναίαν.

ΜΩϋσῆς δὲ θαρσήσας πάρεισιν [i] ἐπὶ τὸ πλῆθος, καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου κινηθέντα ὑπὸ τῆς ὕβρεως αὐτῶν λήψεσθαι τιμωρίαν· οὐκ ἀξίαν μὲν τῶν ἐξημαρτημένων, οἵαν δὲ οἱ πατέρες ἐπὶ νουθεσίᾳ [k] τοῖς τέκνοις ἐπιφέρουσι. παρελθόντι γὰρ εἰς τὴν σκηνὴν αὐτῷ, καὶ περὶ τῆς [l] μελλούσης ὑπ᾽ αὐτῶν ἀπωλείας ἀποκλαιομένῳ,

---

[a] Κατεπλάγησαν *Samb.* & *Big.* κατεκπλήξεσιν *Baſ.* & *G.* pro κατεπλήξησαν, quod probum. Scribo jam κατεπλήγησαν more optimi *Vatis. Bern.* In ſuo *Codice* κατεπτήχησαν, aut κατεπτήχεσαν habuerat *Epiphan.* nam vertit, *& ipſi tabuerunt.* [b] Volo ἐπεπειρῶντο, vel ἐπιχειροῦντο. In *MSS. Italicis* συμπληροῦντο, ex quo ἐποιοῦντο *Bigotius* fecerat. *Bern.* [c] *Μόνον Samb. & Vat.* [d] Καταλεύσαντες *Vat.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τόν τε Μωϋσῆν καὶ τὸν Ἀαρών. De re ipſa vide *Num.* c. 13 v. 31. c. 14. v. 2. & *Deut.* c. 1. v. 29, 30. [f] Ἰησοῦς τε *Samb.* & *Big.* ut & mox καὶ μὴ ψ. & ſtatim μηδὲ πιστεύειν. [g] Ἠσκημένοις *Samb.* [h] Ἀπονοίας apud *Zonaram.* [i] Εἰς τὸ πλῆθος *Big.* & *Samb.* [k] *Al.* τῶν τέκνων. [l] Μελλούσης αὐτῶν, *Samb.* * *Al.* metuentes eventum.

μένῳ, τὸν Θεὸν ὑπομνῆσαι μὲν ὅσα παθόντες ἐξ Αἰγύπτου, καὶ πηλίκων εὐεργεσιῶν μεταλαβόντες, ἀχάριστοι πρὸς αὐτὸν γένοιντο· ὅτι τε νῦν, τῇ τῶν κατασκόπων ὑπαχθέντες δειλίᾳ, τοὺς ἐκείνων λόγους ἀληθεστέρους [a] τῆς ὑποσχέσεως ἡγήσαντο τῆς αὐτοῦ. καὶ διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, οὐκ ἀπολεῖ μὲν ἅπαντας οὐδ' [b] ἐξαφανίσει τὸ γένος αὐτῶν, ὃ πάντων μᾶλλον ἀνθρώπων ἔσχε διὰ τιμῆς· τὴν μέντοι Χαναναίαν [c] οὐ παρέξειν γῆν αὐτοῖς λαβεῖν, οὐδὲ τὴν ἀπ' αὐτῆς εὐδαιμονίαν, ἀνεστίους δὲ ποιήσειν καὶ ἀπόλιδας ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα καταβιῶναι, τῆς παρανομίας ποινὴν ταύτην ἐκτίνοντας. παισὶ μέντοι [d] τοῖς ἡμετέροις παραδώσειν [e] τὴν γῆν ὑπέσχετο· κἀκείνους τῶν ἀγαθῶν, ὧν [f] ἑαυτοῖς ὑπὸ ἀκρασίας ἐφθονήσατε μετασχεῖν, [g] ποιήσειν δεσπότας.

β'. Ταῦτα δὲ Μωϋσέως κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην διαλεχθέντος, ἐν λύπῃ καὶ συμφορᾷ τὸ πλῆθος ἐγένετο· καὶ τὸν Μωϋσῆν παρεκάλει καταλλακτὴν αὐτῶν γενέσθαι πρὸς τὸν Θεόν, καὶ [h] τῆς ἄλης τῆς κατὰ τὴν ἐρημίαν ἀπαλλάξαντα πόλεις αὐτοῖς παρασχεῖν. ὁ δ' οὐκ ἔφασκεν [i] τὸν Θεὸν τοιαύτην πεῖραν προσοίσεσθαι· μὴ γὰρ κατὰ κουφότητα προαχθῆναι τὸν Θεὸν ἀνθρωπίνην εἰς τὴν ὀργὴν τὴν πρὸς αὐτούς, ἀλλὰ γνώμῃ καταψηφισάμενον αὐτῶν. οὐ δεῖ δὲ ἀπιστεῖν, εἰ Μωϋσῆς, εἷς ἀνὴρ ὤν, τοσαύτας μυριάδας ὀργιζομένας ἐπράϋνε, καὶ μετήγαγεν εἰς τὸ ἡμερώτερον. ὁ γὰρ Θεὸς αὐτῷ συμπαρὼν, ἡττᾶσθαι τοῖς λόγοις αὐτοῦ τὸ πλῆθος παρεσκεύαζε· καὶ πολλάκις παρακούσαντες ἀσύμφορον αὐτοῖς τὴν ἀπείθειαν ἐπέγνωσαν, ἀπὸ τοῦ συμφορᾷ περιπεσεῖν.

γ'. Θαυμαστὸς δὲ τῆς ἀρετῆς ὁ ἀνήρ, καὶ τῆς ἰσχύος τῆς ἐκ τοῦ πιστεύεσθαι περὶ ὧν ἂν εἴποιεν, οὐ παρ' ὃν ἔζη χρόνον [k] ὑπῆρξε μόνον· ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν οὐδεὶς Ἑβραίων, ὃς οὐχί, [l] καθάπερ παρόντος αὐτοῦ καὶ κολάσοντος [m] ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ τοῖς ὑπ' αὐτοῦ νομοθετηθεῖσι, κἂν λαθεῖν δύνωνται. καὶ πολλὰ μὲν καὶ ἄλλα τεκμήρια τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον αὐτοῦ δυνάμεώς ἐστιν. [n] ἤδη δέ [o] τινες καὶ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην, μηνῶν ὁδὸν τεσσάρων ἐλθόντες κατὰ τιμὴν τοῦ παρ' ἡμῖν ἱεροῦ μετὰ πολλῶν κινδύνων καὶ ἀναλωμάτων, καὶ θύσαντες οὐκ ἴσχυσαν τῶν ἱερείων μεταλαβεῖν, Μωϋσέως ἀπηγορευκότος ἐπί τινι τῶν οὐ νομιζομένων, οὐδ' ἐκ τῶν πατρίων [p] ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντων. καὶ οἱ μὲν μηδὲ θύσαντες, οἱ δὲ ἡμιέργους τὰς θυσίας καταλιπόντες, πολλοὶ δ' οὐδ' ἀρχὴν εἰσελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν δυνηθέντες ἀπίασιν, ὑπακούειν τοῖς Μωϋσέως προστάγμασι μᾶλλον ἢ ποιεῖν τὰ κατὰ

canti, Deum quidem commemoraſſe, quot ab ipſo accepti, quantiſque cumulati beneficiis ingrati eſſe perrexerint: & quòd nunc, ſpeculatorum timiditate & ignavia ſeducti, illorum ſermonibus plus veritatis ineſſe exiſtimarint, quam ſuis promiſſionibus. atque hanc ob cauſam non omnes quidem exitio daturum, neque *totum* genus eorum deleturum, quod cæteris mortalibus omnibus prætulerat: Chananæorum tamen terram ut illi occuparent non conceſſurum, aut ut ejus copia & abundantia *ipſi* fruerentur; ſed facturum eſſe ut ſine lare & ſine urbe per XL. annos in deſerto vitam traducerent, hanc pœnam pro peccatis perſolventes. Liberis tamen noſtris hanc terram ſe traditurum eſſe pollicebatur: illoſque bonorum affluentiæ, cujus voſmet morum petulantia participes eſſe noluiſtis, dominos eſſe conſtituturum.

Serius ſapit mala gens Hebræorum. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

2. Cum autem hæc Moyſes ex oraculo Dei renunciaſſet, magnopere calamitatem ſuam lugebat populus: Moyſemque obſecrabant, ut pro illis apud Deum intercederet, & à vita vaga in ſolitudine liberatis urbes *habitandas* daret. Ille autem dicebat, Deum hujuſmodi tentationem ægre laturum eſſe: non enim temere aut humanitus ad hanc indignationem adductum eſſe Deum, ſed conſilio in eos ſententiam protuliſſe. Ne mirum autem videatur & incredibile, quod Moyſes, cum unus vir eſſet, tot hominum millia concitata ſedaverit, & ad mentem ſaniorem & manſuetiorem reduxerit. Deus enim illi præſens adſtitit, fecitque ut ſermonibus ejus victa cederet multitudo; præſertim cum non obtemperando ſæpiuſcule experta eſſet quam parum ſibi profuerit contumacia, eo quod calamitatum cauſa illis exſtiterit.

Moyſis Legumlatoris auctoritas integra, ampliſſima, perpetua.

3. Cæterum vir ille non ſolum ea, qua vixit, ætate in admiratione fuit ob *ſingularem* virtutem, & vim qua pollebat impetrandi dictis ſuis fidem; ſed & nunc dierum nemo eſt Hebræorum, qui non, perinde ac ſi præſens eſſet ac moribus incompoſitos puniturus, pareat legibus quas ſancivit, etiamſi peccantes latere poſſe ſperaret. Quin & alia quidem plurima auctoritatis ejus pluſquam humanæ argumenta ſunt. Olim enim cum quidam trans Euphratem habitantium, in honorem noſtri Templi quatuor menſium iter magno cum periculo & ſumptu emenſi, Deo ſacrificarint, de victimis participare non potuerunt; Moyſe hoc illis interdicente qui moribus noſtris non inſtituti ſunt, & ex patria conſuetudine nobiſcum non verſantur. Atque alii quidem non omnino ſacrificantes, alii vero relictis antequam peracta erant ſacrificiis, plurimi autem omni prorſus aditu ad Templum prohibiti diſceſſerunt; quod multo maluerint Moyſis legibus & inſtitutis obtemperare,

---

[a] Τῆς ἐπισχέσεως ἡγήσαντο *Samb.* [b] Ita *Big.* & *Zonar.* in *Editis* ἐξαφανήσει. [c] Sic in quatuor *MSS.* in *reliquis* cum *Editis* οὐ παρέξει. [d] Eo modo *Samb. Vat. Baſ.* & *G.* τοῖς ὑμετέροις *Epiphan.* & Cl. *Bigotius* ex conjectura. αὐτῶν *Busb. Hen.* & *Zonar.* [e] Τὴν γῆν ἐκείνην *Big.* & *Samb.* [f] Ἑαυτοὺς *Big.* & *Samb.* [g] Ita ex *MSS.* in *Editis* ποιήσει. [h] Recte *Samb.* τῆς ἄλης, quod eſt τῆς πλάνης. τῆς ἄλλης *Big.* τῆς ἁμαρτίας in reliquis *MSS.* & *Editis.* [i] Ο Θεὸς τοιαύτην *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ὑπῆρξε μόνον, ἀλλὰ καὶ νῦν ἐστιν· οὐδεὶς γοῦν Ἑβραίων *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [l] Illud καθάπερ libris *Mediceis* omiſſum notat *Big.* [m] Ita *Samb.* ἂν ἀκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Vat.* ἐὰν ἀκοσμῇ, πειθαρχῇ *Big.* ἂν ἐκκοσμῇ, πειθαρχεῖ *Baſ.* & *G.* [n] Καὶ τουτὶ οὐκ ἐλέγχειν, ὅτι ἤδη in quodam *Cod. Florentino.* [o] Uti Helena, Adiabenorum regina; de qua in lib. XX. c. 2. [p] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Abſque *MSS.* conjecerat Cl. *Seldenus,* ἡμῖν αὐτοῖς τῶν συντυχόντων, in lib. 2. de *Synedriis.* p.101. ἡμῖν αὐτοῖς συντυχόντος *Vat.* ἡμῖν αὐτοῖς τοῖς συντυχόντος *Baſ.* & *G.*

perare, quam convenienter voluntati ſuæ agere; neminem licet, qui illos impedirent, metuebant, ſed propriam duntaxat conſcientiam reverebantur. Ita legum conſtitutio, quæ Deo accepta deberi viſa eſt, fecit ut ille ſupra hominem eſſe exiſtimaretur. Quin & paulo ante bellum cum Romanis geſtum, Claudio apud illos principatum tenente, & Iſmaële apud nos Pontificatum, cum fames adeo regionem noſtram urgeret, ut aſſaron *frumenti* quatuor drachmis veniret, & allati eſſent farinæ in feſtivitatem Azymorum cori ſeptuaginta (hoc eſt medimni Siculi triginta & unus, Attici vero quadraginta & unus) nemo tamen ſacerdotum *famelicorum* auſus eſt vel micam unam *iſtius* comedere, cum tanta terram premeret annonæ egeſtas, præ legum reverentia & metu iræ, qua Dei numen peccata etiam occulta ſolet proſequi. Proinde non eſt mirandum, quod res tantæ tunc geſtæ fuerint: quandoquidem & hodie uſque ſcripta à Moyſe relicta eam vim habeant & auctoritatem, ut etiam noſtri fateantur inimici, quod Deus *ipſe*, Moyſe ejuſque virtute uſus, talem vivendi rationem inſtituerit. Sed hæc quidem unuſquiſque, prout ei videbitur, accipiat.

Finis Libri tertii.

βούλησιν τὴν ἑαυτῶν παρεστημώντες καὶ τὸν ἐλέγξοντα περὶ τούτων αὐτοὺς οὐ δεδιότες, ἀλλὰ μόνον τὸ συνειδὸς ὑφορώμενοι. οὕτως ἡ νομοθεσία τοῦ Θεοῦ δοκοῦσα τὸν ἄνδρα πεποίηκε τῆς αὐτοῦ φύσεως κρείττονα νομίζεσθαι. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τοῦδε τοῦ πολέμου μικρὸν ἔμπροσθεν, Κλαυδίου Ῥωμαίων ἄρχοντος, Ισμαήλου δὲ παρ' ἡμῖν ἀρχιερέως ὄντος, καὶ λιμοῦ τὴν χώραν ἡμῶν [a] καταλαβόντος, ὡς τεσσάρων δραχμῶν πωλεῖσθαι τὸν ἀσσάρωνα, κομισθέντος ἀλεύρου κατὰ τὴν ἑορτὴν τῶν Ἀζύμων εἰς κόρους ἑβδομήκοντα· μέδιμνοι δὲ οὗτοι [b] Σικελοὶ μέν εἰσιν εἷς καὶ [c] τριάκοντα, Ἀττικοὶ δὲ τεσσαράκοντα εἷς· οὐδεὶς ἐτόλμησε τῶν ἱερέων [d] κρίμνον ἐν φαγεῖν, τοσαύτης ἀπορίας τὴν γῆν κατεχούσης· δεδιὼς τὸν νόμον καὶ τὴν ὀργὴν, [e] ἣν καὶ ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τοῖς ἀδικήμασιν ἔχει. ὥστ' οὐ δεῖ θαυμάζειν περὶ τῶν τότε πεπραγμένων· [f] ὁπότε μέχρι καὶ νῦν τὰ καταλειφθέντα ὑπὸ Μωϋσέως γράμματα τηλικαύτην ἰσχὺν ἔχει, ὥστε καὶ τοὺς μισοῦντας ἡμᾶς ὁμολογεῖν, ὅτι τὴν πολιτείαν ἡμῖν ὁ καταστησάμενος ἐστὶ Θεὸς, διὰ Μωϋσέως καὶ τῆς ἀρετῆς τῆς ἐκείνου. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ὡς αὐτῷ τινι δοκεῖ, [g] διαλήψεται.

Τέλος τοῦ τρίτου βιβλίου.

---

[a] Τοιούτου vel οὕτως ἰσχυροῦ καταλαβόντος in ſchedis *Bigotianis*. Gravis illius famis (de qua in *Antiquitatum* l. 20. & *in Actis Apoſt.* c. 11.) meminerunt *Africanus*, *Tacitus*, *Phlegon*, atque *Dio* ad annum Urbis 795. [b] Σίκλοι inficete *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Locum hunc corruptum eſſe pronunciat *Villapandus* in *Apparat.* part. ſecunda. p. 442. *Big.* & *Samb.* habent τριακόσιοι pro τριάκοντα. atque ita *Salmaſ.* in *Epiſtola* LXVII. qui præterea legit Ἀττικοὶ δὲ ἑπτακόσιοι. Vide *Grepſium* de *Menſuris Hebraïcis*, p. 400. in *Crenii* Faſciculo ſecundo. [d] Κρίμνον ἐμφαγεῖν *Big.* & *Samb.* οὐδεὶς τῶν ἱερέων ἐκεῖνον φαγεῖν legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [e] Ἣν ἐπὶ ἀνεξελέγκτοις ἀεὶ τὸ θεῖον τὴν ἐκδίκησιν ἔχει *Vat.* [f] Ὁπότε καὶ μέχρι καὶ νῦν *Big.* & *Samb.* Atticorum more, qui articulis redundant. [g] Ita *Samb.* in *Editis*, aliiſque διαλείψεται.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΤΕΤΑΡΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUARTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Hebræorum, invito Moyſe, cum Chananæis pugna & clades.*
2. *Seditio Coræ & plebis contra Moyſen & fratrem ejus de Sacerdotio.*
3. *Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.*
4. *Quæ Hebræis in ſolitudine per annos octo & triginta obvenerunt.*
5. *Quomodo Moyſes, devictis Sechone & Oge Amorrhæorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in ſortem dedit.*
6. *De Balamo vate, & qualis vir fuit.*
7. *Ut Hebræi cum Midianitis acie dimicantes, illos profligarunt.*
8. *Leges à Moyſe datæ, & quomodo ex hominibus eſt ſublatus.*

α'. Ἑβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧττα.

β'. Στάσις Κορέου [a] καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

γ'. Ὡς οἱ μὲν τῆς στάσεως κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δ' ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔκγονοι αὐτοῦ.

δ'. Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις [b] ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ε'. Ὡς [c] Σηχῶνα καὶ Ὤγην τοὺς Ἀμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Ἑβραίων.

ϛ'. Περὶ [d] Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ [e] ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

ζ'. Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Ἑβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

η'. Ἡ Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

---

[a] Καὶ πλῆθος *Samb.* [b] Ἐν ἐρήμῳ *Vat.* [c] Σηῶνα *Vat.* [d] Βαλαάμου *Samb.* [e] Iſta ἢ ποταπὸς &c. ex *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΤΑΡΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUARTUS.

Qui continet tempus annorum XXXVIII.

ΚΕΦ. α'.

Εβραίων, δίχα τῆς Μωϋσέως γνώμης, μάχη πρὸς Χαναναίους καὶ ἧττα.

Εβραιους δ' ὁ κατὰ τὴν ἐρημίαν βίος, ἀηδὴς [b] αὐτοῖς καὶ χαλεπὸς ὢν, [c] ἐπόνει, καὶ κωλύοντος τοῦ Θεοῦ, τὴν Χαναναίων πεῖραν λαμβάνειν. οὐ γὰρ ἠξίουν, τοῖς Μωϋσέως πειθαρχοῦντες λόγοις, ἠρεμεῖν· ἀλλὰ καὶ δίχα τῆς παρ' ἐκείνου προθυμίας κρατήσειν αὐτοὶ τῶν πολεμίων [d] νομίζοντες, κατηγόρουν μὲν αὐτοῦ, καὶ πραγματεύεσθαι μένειν αὐτοὺς ἀπόρους ὑπενόουν, [e] ἵν' ἀεὶ τῆς ἐξ αὐτοῦ βοηθείας [f] δέωνται. πολεμεῖν δὲ τοῖς Χαναναίοις ὡρμήκεσαν, λέγοντες τὸν Θεὸν οὐχὶ Μωϋσῇ χαριζόμενον ἐπικουρεῖν αὐτοῖς, ἀλλὰ καὶ κοινῇ κηδόμενον αὐτῶν τοῦ ἔθνους διὰ τοὺς προγόνους ὧν [g] ἐπετρόπευσε· καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν, πρότερόν τε παρασχεῖν τὴν ἐλευθερίαν, καὶ νῦν βουλομένοις πονεῖν ἀεὶ παρέσεσθαι σύμμαχον. εἶναί τε καὶ [h] καθ' αὑτοὺς ἱκανοὶ κρατεῖν τῶν ἐθνῶν ἔφασκον, κἂν ἀπαλλοτριοῦν αὐτῶν Μωϋσῆς [i] ἐθελήσειε τὸν Θεόν· ὅλως τε συμφέρειν αὐτοῖς τὸ αὐτοκράτορσιν εἶναι, καὶ μὴ χαίροντας ἐπὶ τῷ τῆς παρ' Αἰγυπτίων ἐξελθεῖν ὕβρεως Μωϋσῆν τύραννον ἀνέχεσθαι, καὶ ζῆν πρὸς τὴν τούτου βούλησιν ἐξαπατωμένους, ὅτι μόνῳ τὸ θεῖον αὐτῷ προδηλοῖ περὶ τῶν ἡμετέρων κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, ὡς οὐχ ἁπάντων

CAP. I.

Hebræorum, invito Moyſe, cum Chananæis pugna & clades.

Deliberant Hebræi, num invito Oraculo Chananæos adgrederentur. Num. c. 14. & Deut. c. 1.

Hæbræos autem vita in ſolitudine acta, dura illis pariter ac injucunda, fecit ut, Deo etiam prohibente, rem experirentur cum Chananæis. Noluerunt enim, Moyſis monitis obſequendo, *ſeſe caſtris continere & quieſcere*: ſed etiam præter illius voluntatem ſe poſſe hoſtes ſuperare exiſtimantes, ipſum accuſare cœperunt, & in ſuſpicionem vocarunt quod modis omnibus ageret ſumma rerum inopia illos detinere, ut ſemper ejus auxilio egerent. Ad bellum itaque cum Chananæis gerendum aggreſſi ſunt, dicentes Deum non tam propter Moyſen illis opem tendere & porrigere, quam quod illorum genti in communi proſpiceret, proavorum gratia quos ſua dignatus eſt cura ac tutela; illoſque & prius ob ſuam virtutem in libertatem aſſeruiſſe, & nunc quoque, ſi rem ſtrenue geſſerint, adjutorem futurum. Quin & ajebant, ipſis per ſe ſatis virium eſſe ad eas gentes debellandas, etiamſi Moyſes Deum ab ipſis alienare vellet, omninoque illis expedire in ſua eſſe poteſtate, & non ſibimet gratulantes de exitu ex Ægyptiaca ſervitute Moyſis dominatum *æquo animo* ferre, ejuſque ad arbitrium ex vana perſuaſione vivere, quaſi Dei numen, pro ſua in ipſum benevolentia, eum ſolum de rebus noſtris præmoneret, tanquam non omnes eſſemus

---

[a] Ita in omnibus *Libris*. Et tot quidem ceſſerant à miſſis Exploratoribus ad obitum *Moyſis*, ut conſtat ex ipſius ſcripto Pentateucho. Vide etiam capitulum tertium hujus libri. *Bern.* [b] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* deeſt αὐτοῖς. [c] Sic placuit verba diſtinguere & interpretari, accipiendo ἐπόνει pro ἐποίει. alii hoc modo interpungunt, Εβρ. δ' ὁ κ. τ. ἐ. βίος, ἀηδὴς α. κ. χ. ὢν, ἐπόνει, κ. κ. τ. Θεοῦ τὴν Χαν. *Hebræos autem vita injucunda & dura in ſolitudine male habebat, præſertim cum Deus eos rem experiri cum Chananæis prohibuiſſet.* Sed in *Big.* & in margine *Samb.* habemus ἐπίεζε. atque ita forſan legerat *Vet. Interp.* qui vertit, *cogebat etiam prohibente Deo* &c. [d] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* νομίσαντες. [e] Καὶ ἵν' ἀεὶ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [f] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* δέονται. [g] *Epiphanius* interpunctum viderat, ἐπετρόπευσε, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἀρετὴν. πρότερόν τε &c. [h] Ita *Samb.* καθ' ἑαυτοὺς *Big.* κατ' αὐτοὺς in *Editis*, *aliiſque*. [i] Ita edidit *Bernardus* ex conjectura *Bigotii*. ἐθελήσει *Baſ.* *Gen.* *aliique.* ἐθελήσῃ *Samb.*

a Fruſtra

mus ex ſtirpe Abrami, ſed illum unum *omnium* auctorem feciſſe [illegible], ut futura omnia poſſet prænoſcere ab ipſo edoctus: prudenteſque viſos iri, ſi Moyſis arrogantiam contemnentes, Deoque fidem habentes, terram, quam ipſis promiſerat, poſſidere voluerint; & non amplius hanc ob cauſam ad eum reſpexerint, qui ſub prætextu Dei *oraculi* illos prohiberet. Inopiam itaque *præſentem* cogitantes, & loca deſerta, ob quæ contigit ut gravius illâ urgeri viderentur, ad Chananæos armis adoriendos properarunt; Deum ſibimet ducem & auſpicem conſtituentes, neutiquam vero Legiſlatoris aſſenſum & adminiculum exſpectantes.

Pœnas luit miles cæde multa, fugaque turpi.

2. Quum ergo hoc ſibi melius fore ſtatuiſſent, in hoſtes profecti ſunt. Atque illi quidem, neque *feroci* eorum impetu neque *irruentium* numero perterriti, fortiter eos excipiunt; at magna Hebræorum edita eſt ſtrages, & reliqui, diſſipata eorum phalange, milites, inſequente eos hoſte, turpiter ad caſtra confugerunt: &, quod res præter ſpem tam male cecidiſſent, animo deſpondentes, nihil amplius boni exſpectabant; hinc conjicientes calamitatem à Deo eſſe, quod ſine illius conſenſu ad pugnam exiſſent.

Receditur in profundam eremum Chananæis procul, Moyſi adeo imperante.

3. Moyſes autem ſuos quidem videns accepta clade conſternatos; metuens vero ne hoſtis *recenti* victoria elatus & majoris gloriæ appetens impetum in eos faceret, factu optimum ratus eſt, ut longius à Chananæis in deſertum cum copiis diſcederet: atque populo hanc poteſtatem ei rurſus deferente (jam enim intellexit nihil ipſi ſine illius auſpiciis & conſilio proſpere ceſſurum) motis caſtris penitius in deſertum ibat; exiſtimans illic eos *libenter* quieturos eſſe, & non prius velle cum Chananæis manus conſerere, quam Dei monitu tempus ad hoc opportunum arriperent.

[a] ἐκ τῆς Ἀβράμου γενεᾶς ὄντων, ἀλλ' αἴτιον ἕνα τοῦτον τοῦ Θεοῦ παρεσχηκότος, εἰς τὸ πάντ' αὐτὸν εἰδέναι τὰ μέλλοντα παρ' αὐτοῦ μανθάνοντα· δόξειν τε συνετοὺς [b] (εἶναι), εἰ τῆς ἀλαζονείας αὐτοῦ καταγνόντες, καὶ τῷ Θεῷ πιστεύσαντες, κτήσασθαι γῆν, ἣν αὐτοῖς ὑπέσχηται, [c] θελήσωσιν, ἀλλὰ μὴ τῷ διὰ τὴν αἰτίαν ταύτην ἐπ' ὀνόματι τοῦ Θεοῦ κωλύοντι προσέχοιεν. τὴν ἀπορίαν οὖν λογιζόμενοι, καὶ τὴν ἐρημίαν, ὑφ' ἧς ἔτι ταύτην αὐτοῖς χείρω συνέβαινεν εἶναι δοκεῖν, ἐπὶ τὴν πρὸς [d] τοὺς Χαναναίους μάχην [e] ἦσαν ὡρμημένοι· τὸν Θεὸν προστησάμενοι στρατηγὸν, ἀλλ' οὐχὶ τὴν παρὰ τοῦ νομοθέτου συνεργίαν [f] περιμένοντες.

β'

β'. Ὡς οὖν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἕξειν ἔκριναν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἐπῆλθον. οἱ μὲν, οὐ καταπλαγέντες αὐτῶν τὴν ἔφοδον οὐδὲ τὴν πληθὺν, γενναίως αὐτοὺς ἐδέξαντο, τῶν δὲ Ἑβραίων ἀποθνήσκουσί τε πολλοὶ, καὶ τὸ λοιπὸν στράτευμα, τῆς φάλαγγος αὐτῶν διαλυθείσης, ἀκόσμως διωκόμενον εἰς τὴν παρεμβολὴν συνέφυγε· καὶ τῷ παρ' ἐλπίδας δυστυχῆσαι παντάπασιν ἀθυμοῦν, [g] οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκα, λογιζόμενον [h] ὅτι καὶ ταῦτα κατὰ μῆνιν Θεοῦ πάθοιεν, προεξορμησάντων ἐπὶ τὸν πόλεμον τῆς ἐκείνου δίχα βουλήσεως.

γ'. Μωϋσῆς δὲ τοὺς μὲν οἰκείους ὁρῶν ὑπὸ τῆς ἥττης καταπεπληγότας, φοβούμενος δὲ μὴ θαρσήσαντες ἐπὶ τῇ νίκῃ οἱ πολέμιοι, καὶ μειζόνων ὀρεχθέντες ἐπ' αὐτοὺς ἔλθοιεν, ἔγνω δεῖν τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν πορρωτέρω τῶν Χαναναίων εἰς τὴν ἔρημον· καὶ τοῦ πλήθους ἐπιτρέψαντος αὐτὸ πάλιν ἐκείνῳ, συνῆκε γὰρ δίχα τῆς αὐτοῦ προνοίας οὐ δυνησόμενον ἐρρῶσθαι τοῖς πράγμασιν, ἀναστήσας τὸ στράτευμα, προῆλθεν εἰς τὴν ἔρημον, ἐνταῦθα νομίζων ἡσυχάσειν αὐτοὺς, καὶ μὴ πρότερον τοῖς Χαναναίοις εἰς χεῖρας ἥξειν, πρὶν ἢ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν εἰς τοῦτο καιρὸν λάβωσιν.

II.

CAP. II.

Seditio Coræ & plebis contra Moyſen & fratrem ejus de Sacerdotio.

Exercitus ſeditione corrumpitur. Num. c.16. & c.26. & 27.

Quemadmodum autem magnis exercitibus uſu venire ſolet, & præcipue cum ex rebus adverſis moroſi fiant & immorigeri, id ipſum etiam Judæis accidit. Quum enim eſſent *numero* ſexcenta millia, & propter multitudinem, etiamſi proſpere fluerent omnia, ægre forſan intra officii limites continerentur, tanto magis, cum rerum inopia & calamitatibus premerentur, & ſibimet invicem & duci valde ſuccenſebant. Quapropter tanta eos ſeditio adorta eſt, quantam nec apud Græcos nec apud Barbaros unquam fuiſſe accepimus: à qua omnes in ex-

ΚΕΦ. β'.

β'.

Στάσις Κορέου καὶ τοῦ πλήθους πρὸς Μωϋσῆν καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ περὶ τῆς ἱερωσύνης.

Ὅπερ δὲ τοῖς μεγάλοις συμβαίνει στρατοπέδοις, καὶ μάλιστα [i] παρὰ τὰς κακοπραγίας [k] δυσαρέστοις εἶναι καὶ δυσπειθέσι, τοῦτο καὶ τοῖς Ἰουδαίοις συνέπεσεν. ἑξήκοντα γὰρ ὄντες μυριάδες, καὶ διὰ τὸ πλῆθος ἴσως ἂν [l] μηδ' ἐν ἀγαθοῖς ὑποταγέντες τοῖς κρείττοσι, τότε μᾶλλον ὑπὸ τῆς ἀπορίας καὶ τῆς συμφορᾶς ἐξηγανάκτουν καὶ πρὸς ἀλλήλους καὶ πρὸς τὸν ἡγεμόνα. στάσις οὖν αὐτούς, οἵαν [m] οὐκ ἴσμεν οὔτε παρ' Ἕλλησιν οὔτε παρὰ Βαρβάροις γενομένην, κατέλαβεν· ὑφ' ἧς ἅπαντας [n] ἀπολέσθαι

---

[a] Fruſtra *Big.* ἐκ γῆς Α. καὶ γ. ὄντων ἀλλ' ἄριστον &c. ἀλλ' αἴτιον ἕνα τούτοις legiſſe videtur *Vet Interpr.* [b] Εἶναι, τῆς ἀλαζ. *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Θελήσουσιν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [d] Articulum negligit *Vat.* [e] Ὡρμήκεσαν *Hen.* & *Busb.* [f] Legerat *Epiphanius,* περιμένοντες, ἕως ἂν ταῦτ' ἄμεινον αὐτοῖς ἔξειν ἔκριναν. e τοῖς π. in *Vat.* ἕως ἄν. [g] Καὶ οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσεδόκων juxta *Vet. Interpr.* [h] Ὅτι ταῦτα *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὅτι ταῦτα καὶ τὴν μ. Θ. πάθος προεξορμήσαντες ἐπὶ τ. *Vat.* [i] Παρὰ ταῖς κακοπραγίαις *Vat.* [k] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* δυσαρέστους *Big. Samb.* & *Vat.* quaſi *gentem indomitam* notaret Joſephus, *ſaniſque conſiliis male renitentem.* quod de eadem illa etiam *Severus* vere dixit. [l] Μηδὲν ἀγαθοῖς *Samb.* [m] Ita *Samb.* in *Editis* cum *aliis* οὐκ εἴσομεν. Sunt qui voculas iſtas expungi malint. Verum hoc facto legendum eſſet οἷα, & dein γενομένη. [n] Ἀπολειπόμενοι [ἀπολειπομένους *Vat.*] κινδυνεύοντες ἢ ἀπολέσθαι ἴσασι M. *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita fere *Epiphanius,* qui vertit, *per quam omnes deſerendos à Deo* (ἀπολειπομένους ὑπὸ Θεοῦ) *atque perditionis periculum ſuſcepturos eripuit Moyſes.*

κινδυνεύσαντας ἔσωσε Μωϋσῆς, οὐ μνησικακῶν, ὅτι παρ' ὀλίγον ἦλθε καταλευσθεὶς ὑπ' αὐτῶν ἀποθανεῖν. οὐδ' ὁ Θεὸς δὲ ἠμέλησε τοῦ μηδὲν αὐτοὺς παθεῖν τῶν δεινῶν· ἀλλὰ καίπερ εἰς τὸν νομοθέτην αὐτῶν ἐξυβρισάντων, καὶ τὰς ἐντολὰς ἃς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἐπέστειλεν, ἐρρύσατο τῶν ἐκ τοῦ στασιάζειν αὐτοῖς [a] ἀναγεννωμένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε. τήν τε οὖν στάσιν, καὶ ὅσα μετὰ ταύτην Μωϋσῆς ἐπολιτεύσατο διηγήσομαι, προδιελθὼν τὴν αἰτίαν ἀφ' ἧς ἐγένετο.

β'. β'. [b] Κορῆς, Ἑβραίων ἐν τοῖς μάλιστα καὶ γένει καὶ πλούτῳ διαφέρων, ἱκανὸς δ' εἰπεῖν καὶ δήμοις ὁμιλεῖν πιθανώτατος, ὁρῶν ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ τὸν Μωϋσῆν καθεστῶτα, χαλεπῶς εἶχεν ὑπὸ φθόνου· καὶ γὰρ φυλέτης ὢν ἐτύγχανεν αὐτοῦ καὶ συγγενής· [c] ἀχθόμενος, ὅτι ταύτης τῆς δόξης [d] δικαιότερον αὐτῷ πλουτῶν ἐκείνου μᾶλλον, μὴ χείρων ὢν κατὰ γένος, αὐτὸς [e] ὑπέλαβε. περί τε τοῖς Λευίταις, φυλέται δ' ἦσαν, καὶ μάλιστα περὶ τοῖς συγγενέσι κατεβόα, δεινὸν εἶναι λέγων Μωϋσῆν δόξαν αὐτῷ θηρώμενον κατασκευάσαι, καὶ κακουργοῦντα κτήσασθαι ταύτην ἐπὶ προφάσει τοῦ Θεοῦ περιορᾶν· παρὰ τοὺς νόμους μὲν τἀδελφῷ τὴν ἱερωσύνην Ἀαρῶνι δόντα, μὴ τῷ κοινῷ δόγματι τοῦ πλήθους, ἀλλ' αὐτοῦ ψηφισαμένου, [f] τυράννου τε τρόπῳ [g] καταχαριζόμενον τὰς τιμὰς οἷς ἂν [h] θελήσῃ. χαλεπώτερον [i] ἤδη τυγχάνειν τοῦ βιάζεσθαι τό τε λεληθότως ἐξυβρίζειν· ὅτι, μὴ μόνον ἄκοντας, μηδὲ συνιέντας τῆς ἐπιβουλῆς τὴν ἰσχὺν [k] ἀφαιρεῖται. ὅστις γὰρ αὐτῷ συνοίδεν ὄντι λαβεῖν ἀξίῳ, πείθει τυγχάνειν αὐτὸν, καὶ ταῦτα βιάσασθαι μὴ [l] θρασυνόμενος· οἷς δὲ ἄπορον ἐκ τοῦ δικαίου τιμᾶσθαι, [m] βίαν μὲν, ἀγαθοὶ βουλόμενοι δοκεῖν, οὐ προσφέρουσι· [n] τέχνῃ δ' εἶναι κακουργοῦσι δυνατοί. συμφέρειν δὲ τῷ πλήθει τοὺς τοιούτους ἔτι λανθάνειν οἰομένους κολάζειν, καὶ μὴ παρελθεῖν εἰς δύναμιν ἐάσαντας φανεροὺς ἔχειν πολεμίους. τίνα γὰρ καὶ λόγον ἀποδοῦναι δυνάμενος Μωϋσῆς, Ἀαρῶνι καὶ τοῖς υἱέσιν αὐτοῦ τὴν ἱερωσύνην παρέδωκεν; εἰ μὲν γὰρ [o] τῆς Λευίτιδος φυλῆς τὴν τιμὴν ὁ Θεός τινι παρασχεῖν ἔκρινεν, ἐγὼ ταύτης δικαιότερος [p] τυγχάνειν· γένει μὲν ὁ αὐτὸς ὢν Μωϋσῇ, πλούτῳ δὲ καὶ ἡλικίᾳ διαφέρων. [q] εἰ δὲ τῇ πρεσβυτάτῃ τῶν φυλῶν, εἰκότως ἂν ἡ Ῥουβήλου τὴν τιμὴν ἔχοι· λαμβανόντων αὐτὴν [r] Δαθάμνου καὶ [s] Ἀβιράμου [t] καὶ Φαλαοῦς. πρεσβύτατοι γὰρ οὗτοι τῶν ταύτην τὴν φυλὴν νεμομένων, καὶ δυνατοὶ χρημάτων περιουσίᾳ.

tremum diſcrimen adductos liberavit Moyſes, immemor injuriæ, quod haud procul eſſet quin mortem oppeteret ab illis lapidatus. Ac ne Deus quidem eos ita neglexit, ut malum aliquod gravius paterentur: ſed licet adverſus Legiſlatorem ſuum, & mandata, quæ ipſe per Moyſen illis dederat, inſolenter ſe geſſerint; eos tamen è calamitate eripuit, quam illis *proculdubio* importaſſet ſeditio, niſi eorum ſaluti ipſe proſpexerat. Hanc itaque ſeditionem, quæque ea ſedata *ſalubriter* conſtituit Moyſes, *mox* enarrabo, ubi primum cauſam, unde orta eſt, expoſuero.

2. Cores, maxime inter Hebræos, *ut res tum gentis erant*, genere opibuſque pollens, dicendi etiam non ignarus, populariterque agendi peritiſſimus, videns Moyſen in excelſa dignitate conſtitutum, vehementer invidia flagrabat, (erat etenim ex eadem tribu, eique cognatione conjunctus) ægre *illud* ferens, quod ſemet ipſe hoc honore digniorem judicarit, ut qui illo ditior eſſet & naſcendi ſorte non deterior. Atque inter Levitas (nam tribules erant) & præcipue inter cognatos *Moyſen* inclamabat, rem indignam eſſe dictitans, ut Moyſes ſibimet gloriam aucupari aggrederetur, maliſque artibus illam acquireret, ſimulando *ſcilicet* ſe Dei obſervantiſſimum eſſe; cum quidem contra leges fratri Aaroni ſacerdotium detulerit, non communi populi ſuffragio, ſed ſuo ex arbitrio; &, haud ſecus ac tyrannus, honores pro libidine diſtribuerit. Gravius autem eſſe *dicebat*, quam violentia uti, injuriam latenter inferre: quod non ſolum invitos, ſed & nihil prorſus de inſidiis cogitantes opprimat. Quiſquis enim ſibi conſcius eſt, ſe dignum eſſe qui *honores* accipiat, perſuaſione nititur ut obtineat, idque non audens *aperta* vi graſſari: qui vero nequeunt *eos* juſte aſſequi, à violentia quidem, boni *moderatique* videri geſtientes, ſemet abſtinent; ſed arte doloſa utuntur, ut ad optatum perveniant faſtigium. Permagni populi intereſſe, ut hujuſmodi quid molientes, etiam dum ſe latere exiſtiment, ad ſupplicium pertrahantur; neque ſinere ut *novis* potentiæ incrementis augeſcant, in manifeſtos poſtmodum hoſtes evaſuri. Quam enim rationem & Moyſes afferre poteſt, cur Aaroni ejuſque filiis ſacerdotium contulerit? Nam ſi Deus ex Levitica tribu alicui honorem *iſtum* tribuere decreverit, ſe merito fuiſſe præferendum, genere Moyſi parem, opibus atque ætate majorem. Si vero antiquiſſimæ tribus ratio haberetur, optimo jure Rubeli tribus *hanc* dignitatem vendicaret: eamque acciperent Dathamnes & Abiramus & Phalaus. illi enim ex iſta tribu natu maximi, & *reliquis* magis divitiis abundantes.

II. Ἀντιλογία τοῦ Κορίου, *quam coarguit S. Judas ſua Epiſtola. Num. c. 16. v. 32.*

Præfert Cores Dathamnen aut Abiramum Moyſi duci, atq; ipſum ſemet Aaroni pontifici.

3. Hæc

---

[a] Αν γινομένων δεινῶν & προενόησε *Big. & Samb.* Scribi poterit tanquam ex *Epiphanio*, γινησομένων vel ἀπογινησομένων δεινῶν εἰ μὴ προενόησε, ſi illud reſcriptu eſſet neceſſarium. *Bern.*

[b] Ita in *Editis* & pleriſque *MSS.* Κορὲ *Big.* Κορέος *Vat.* Forſan pro Κορέας, unde Κορῆς. Eadem fere hiſce habet *Zonaras*

[c] Αχθόμενος οὖν ὅτι *Big. & Samb.* & ἀχθόμενος ἦν ὅτι *Epiphan.*

[d] Δικαιότερος *Epiphan. & Zonaras.* δικαιότερον αὐτὸς πλουτεῖν *Vat.*

[e] Απίλαυε in nonnullis *MSS.* ἀπέλαυε in *aliis.*

[f] Ita *Busb. & Epiphan.* τυράννου δὲ in *reliquis.* & in *Editis* στιγμὴ τελεία ponitur ante τυράννου, & commate diſtinguitur poſt θελήσῃ.

[g] Χαριζόμενος in quatuor *MSS.* καταχαριζόμενῳ *Vat.*

[h] Ἐθέλοι *Busb.* ἐθέλει *Hen.*

[i] Δὲ pro ἤδη legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

[k] Ἀφῄρηνται *Big. & Samb.* id tamen niſi in rectum ſimul reſtituas ἄκοντες & συνιέντες, haud licebit.

[l] Ita *Big. & Samb.* θρασυνόμενον *Baſ. & Gen.* cæterique *MSS.*

[m] Βίᾳ *Big. Samb. & Vat.*

[n] Τέχνῃ δ' εἶναι κακουργήσῃ δυνατοὶ *Big.* Illud εἶναι pro οἶμαι probat *Bernardus*; ſed κακουργοῦσι rejicit.

[o] Ἐκ τῆς Λ. *Vat. Baſ. & G.* nec aliter *Zonaras.*

[p] Ita *Samb. Vat. & Baſ.* quibus favent *Zonaras & Vet. Interp.* ut & *Busb. & Hen.* qui habent τυχεῖν. in *reliquis* τυγχάνω.

[q] Vide *Zonaram* in *Annalibus*, p. 25.

[r] Ita cum *Bernardo* placuit reſcribere. Δαθάνου *Vat. & Vet. Interp.* Δαθάμου in *Editis & reliquis MSS.*

[ſ] Ita *Bernardus.* Ἀβιράμου *Big. Samb. Busb. & Hen.* Ἀβιράνου *Vat.* Ἀβειρῶνος in LXX. *Interpp.*

[t] Καὶ Ἀφαλοῦς *Busb. & Hen.* καὶ Αὔνου τοῦ Φαλάθου reſcribendum cenſet *Bernardus* ex iſtis τῶν LXX. Αὐν

ὑὸν

§. 3. Procerum ſecedentium non minus quam CCL. *plebique multæ perſuaſit Cores.*

3. Hæc itaque Cores loquutus, volebat quidem videri reipublicæ proſpicere: revera autem hoc tantum agebat, ut populi conſenſu *Pontificatus* honorem ad ſe transferret. Et ille quidem hæc maligne, ſpecioſa *tamen* oratione, ad tribules ſuos dicebat. Sermone autem paulatim ad plures permanante, & unoquoque audientium *de ſuo* aliquid adjiciente conviciis in Aaronem, totus criminationibus iſtis completur exercitus. Erant autem qui cum Core conjungebantur ducenti & quinquaginta è viris primoribus, connitentes ut & Aaronem Moyſis fratrem è ſacerdotio deturbarent, ipſumque Moyſen ignominia afficerent. Quin & multitudo ſeditione agitatur; & ad Moyſen lapidandum ſe contulit, & in concionem turba confuſa magnoque cum tumultu congregata eſt. Atque ante Tabernaculum Dei univerſi vociferabantur, ſummovendum eſſe tyrannum, populumque ab eo ſerviendo liberandum, qui Dei obtentu dura & difficilia imperat. Deum enim, ſi ipſe ſacerdotem futurum elegiſſet, dignum aliquem ad hunc honorem provecturum fuiſſe; neque iſtum, qui multis eſſet inferior, ejuſcemodi dignitate cohoneſtare voluiſſe: & ſi eam Aaroni dare decreviſſet, populi ſuffragio potius daturum fuiſſe, quam fratris judicio permiſſurum.

Moyſes de fratris Pontificatu ad miracula Deique teſtimonium provocat.

4. Moyſes autem, Coræ licet calumnias multo ante præſenſerat, populumque jam viderat irritatum, nihil extimuit; ſed fretus fiducia ex rebus bene conſultis & adminiſtratis, ſcienſque fratrem Dei conſilio non ſua gratia ad ſacerdotium perveniſſe, prodiit in concionem. Ac populum ne quidem alloquitur; ſed ad Coren verſus & vocem quantum potuit attollens (cum cætera quidem ſolers eſſet, ad populum vero tractandum natura factus) "Mihi, inquit, "Cores, vel tu, vel unus quivis ex iſtis (deſignabat enim ducentos & quinquaginta viros) honore digni videmini, nec populum "univerſum ſimili dignatione prohibeo, etiamſi vobis divitiis & cæteris dotibus concedant. Et nunc Aaroni ſacerdotium detuli, "non quod opibus præcellat, tibi enim ampliores quam utrique noſtrum facultates; neque propter generis nobilitatem, hoc enim "Deus nobis commune eſſe voluit quibus "eundem dedit progenitorem; neque amore "fraterno inductus, quem ſimiliter & alter "vendicaret, fratri indulgebam. Etenim ſi, "honorem *iſtum* largiendo, Dei legumque "rationem non habuiſſem, nequaquam memet præteriens alteri benignus exſtitiſſem, "quando ipſe mihimet vicinior ſim fratre, & "meipſum arctiori quam illum neceſſitudine "attingam. Neque enim ſapientis erat mihimet inique agendo periculum creare, ut al-

γʹ. Ἐβούλετο μὲν οὖν ταῦτα λέγων ὁ [a] Κορῆς τοῦ κοινοῦ προνοεῖσθαι δοκεῖν· ἔργῳ δὲ εἰς ἑαυτὸν ἐπραγματεύετο τὴν παρὰ τοῦ πλήθους τιμὴν μεταστῆσαι. καὶ ὁ μὲν ταῦτα κακοήθως [b] μετ' εὐπρεπείας πρὸς τοὺς φυλέτας ἔλεγε. προϊόντος δ' [c] εἰς τοὺς πλείονας κατ' ὀλίγον τοῦ λόγου, καὶ τῶν ἀκροωμένων προστιθεμένων ταῖς κατ' Ἀαρῶνος διαβολαῖς, [d] ἀναπίμπλαται τούτων ἅπας ὁ στρατός. ἦσαν δὲ οἱ συντεταγμένοι τῷ Κορῇ πεντήκοντα καὶ διακόσιοι τῶν πρώτων ἄνδρες, σπεύδοντες ἀφελέσθαι τὴν ἱερωσύνην τὸν Μωϋσέως ἀδελφόν, καὶ [e] τοῦτον αὐτὸν ἀτιμοῦν. ἀνηρέθιστο δὲ καὶ τὸ πλῆθος· καὶ βάλλειν τὸν Μωϋσῆν ὡρμήκεσαν, εἴς τε ἐκκλησίαν ἀκόσμως μετὰ θορύβου καὶ ταραχῆς συνελέγοντο. καὶ περὶ τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ [f] πάντες ἐβόων, διώκειν τὸν τύραννον, καὶ τῆς ἀπ' αὐτοῦ δουλείας ἀπηλλάχθαι τὸ πλῆθος, τῇ τοῦ Θεοῦ προφάσει βίαια προστάγματα κελεύοντος. τὸν γὰρ Θεόν, εἴπερ αὐτὸς ἦν ὁ τὸν ἱερωσόμενον ἐκλεγόμενος, τὸν ἄξιον ἂν εἰς [g] τὴν τιμὴν παράγειν, οὐχὶ τοῖς πολλῶν ὑποδεεστέροις ταύτην φέροντα [h] προσνέμειν· [i] κρίνοντά τε παρέχειν Ἀαρῶνι ταύτην, [k] ἐπὶ τῷ πλήθει ποιήσασθαι τὴν δόσιν, ἀλλ' οὐκ ἐπὶ τἀδελφῷ καταλιπεῖν.

δʹ. Μωϋσῆς δὲ τὴν Κορέου διαβολὴν ἐκ πολλοῦ [l] προειδὼν, καὶ τὸν λαὸν [m] παρωξυμμένον ἰδὼν, οὐκ ἔδεισεν· ἀλλὰ θαρρῶν οἷς περὶ τῶν πραγμάτων καλῶς ἐβουλεύετο, καὶ τὸν ἀδελφὸν εἰδὼς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν τῆς ἱερωσύνης [n] τυχεῖν, ἀλλ' οὐ κατὰ τὴν [o] αὐτοῦ χάριν, ἧκεν εἰς τὴν ἐκκλησίαν. καὶ πρὸς μὲν τὸ πλῆθος οὐδένα ἐποιήσατο λόγον· πρὸς δὲ τὸν [p] Κορῆν βοῶν ἐφ' ὅσον ἠδύνατο, δεξιὸς ὢν καὶ κατὰ τ' ἄλλα καὶ πλήθεσιν ὁμιλεῖν εὐφυής, "ἐμοί, φησίν, ὦ Κορῆ, καὶ σὺ καὶ τούτων ἕκαστος, ἀπεδήλου δὲ τοὺς πεντήκοντα καὶ διακοσίους ἄνδρας, τιμῆς ἄξιοι δοκεῖτε, "καὶ τὸν ὅμιλον δὲ πάντα τῆς ὁμοίας οὐκ ἀποστερῶ τιμῆς, κἂν ὑστερῶσιν [q] ὧν ὑμῖν ἐκ πλούτου καὶ τῆς ἄλλης "ἀξιώσεως ὑπάρχει. καὶ νῦν Ἀαρῶνι τὴν ἱερωσύνην, "οὐκ ἐπειδὴ πλούτῳ προεῖχε, σὺ γὰρ καὶ ἀμφοτέρους ἡμᾶς "μεγέθει χρημάτων ὑπερβάλλεις, οὐ μὴν οὐδ' εὐγενείᾳ, "κοινὸν γὰρ ἡμῖν τοῦτ' ἐποίησεν ὁ Θεὸς τὸν αὐτὸν δοὺς "προπάτορα, οὐδὲ διὰ φιλαδελφίαν, ὃ δικαίως ἂν "ἕτερος εἶχε, τοῦτο φέρων ἔδωκα τἀδελφῷ. καὶ γὰρ εἰ μὴ "φροντίζων τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων τὴν τιμὴν ἐχαριζόμην, οὐκ ἂν "ἐμαυτῷ παρεὶς δοῦναι παρέχον ἑτέρῳ, συγγενέστερος ὢν "[r] ἐμαυτῷ τἀδελφοῦ, καὶ πρὸς ἐμαυτὸν οἰκειότερον ἢ "[s] πρὸς ἐκεῖνον διακείμενος. καὶ γὰρ οὔτε συνετὸν, ἐν τοῖς "κινδύνοις ἐμαυτὸν [t] ὑποθέντα τοῖς ἐκ τοῦ παρανομεῖν, ἄλλῳ "τὴν

ἐὸν Φαλὶθ, quod haud veriſimile ſit *Joſephum* poſuiſſe nomen parentis, tacito filio. Verum καὶ τοῦ vel καὶ υἱοῦ Φαλαοῦς malit *Cotelerius* (in Notis ad *Conſtitut. Apoſtol.* p. 160.) ut intelligatur *On*, de quo *Num.* c. 16. v. 1. *a* Iterum *Cod. Vat.* Κορέος. in *reliquis* tamen Κορῆς vel Κορὲ, ut ſupra p. 137. v. 11. *b* Μετ' εὐπρεπείας δὲ *Big.* *c* Εἰς πλείους *Busb.* & *Hen.* *d* Ἀναπιμπλᾶται *Big.* ἀναπίπλαται *agitatus eſt* juxta *Epiphan.* ἀναπίπλαται à πίπλημι *Joſephum* ſcripſiſſe exiſtimat *Bernardus.* *e* Forſan τούτῳ legerat *Epiphan.* *f* Σπάντες ἐβόων ἥκειν τὸν τύραννον *Big.* & *Samb.* In *Vet. Interpr.* habetur, *clamabant omnes, exeat tyrannus,* quaſi (ut ait *Bern.*) legerat πάντες ἐβόων (vel ἐβόουν) εἴκειν (i. e. ἀναχωρεῖν) vel ὑπείκειν τὸν τύραννον. *g* Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt articulus. *h* Ita in *MSS.* in *Editis* προσνέμειν. *i* Κρίνοντά τε *Big.* & *Vat.* *k* Ἐπὶ τὸ πλῆθος *Samb.* *l* Προϊδὼν *Vat.* puta pro προειδώς. *m* Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* perperam παροξυμένον, pro παρωξυμμένον aut παροξυνόμενον. *n* Τυχόντα *Busb.* *o* Αὐτοῦ *Big.* *p* *Al.* Κορῆ, minus recte. *q* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἂν ὑμεῖς ἐκ πλ. κ. τ. ἄ. ἀ. ὑπάρχετε, i. e. ἐπιτυγχάνετε, ἀπολαύετε. *r* Ἐμαυτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* *ſ* Illud πρὸς negligit *Vat.* *t* Ita in *MSS.* in *Editis* ἀποτιθέντα.

a Διὸ

“τὴν [a] διὰ τούτου εὐδαιμονίαν χαρίζεσθαι. ἀλλ' ἐγώ τε κρείττων ἢ κακουργεῖν, ὅ,τε Θεὸς οὐκ ἂν περιεῖδεν ἑαυτὸν καταφρονούμενον, οὐδ' [b] ὑμᾶς ἀγνοοῦντας [c] ὅ,τι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε· ἀλλ' αὐτὸς ἐπιλεξάμενος τὸν ἱερασόμενον αὐτῷ, τῆς κατὰ τοῦτ' αἰτίας ἡμᾶς ἠλευθέρωσεν. οὐ μὴν ἐξ ἐμῆς χάριτος [d] λαβών, [e] ἀλλὰ κατὰ κρίσιν Θεοῦ, κατατίθησιν αὐτὴν εἰς μέσον ἐπιδικάσιμον τοῖς βουλομένοις· [f] ἐκ τούτου προκριθεὶς ἤδη τυχεῖν αὐτῆς ἀξιῶν ἐπιτραπῆναι, [g] καὶ τὸ νῦν αὐτῷ συγχωρηθῆναι περὶ αὐτῆς σπουδάσαι, προτιμήσας [h] τοῦ τὸ γέρας ἔχειν τὸ μὴ στασιάζοντας ὑμᾶς ὁρᾶν, καί τοι κατὰ τὴν ὑμετέραν γνώμην αὐτοῦ τυγχάνων. ὃ γὰρ ἔδωκεν ὁ Θεός, οὐχ [i] ἁμαρτάνομεν τοῦτο καὶ βουλομένων ὑμῶν λαβεῖν νομίζοντες. [k] ἦν δὲ καὶ τὸ μὴ προσέσθαι παρέχοντος ἐκείνου τὴν τιμὴν ἀσεβές· καὶ πάλιν [kk] ἀξιοῦντος ἔχειν εἰς ἅπαντα χρόνον, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐπ' αὐτῇ βεβαιοῦντος ἡμῖν τοῦ Θεοῦ, παντάπασιν [l] ἀλόγιστον. κρινεῖ τοίνυν [m] πάλιν αὐτός, [n] τίνα βούλεται τὰς ὑπὲρ [o] ὑμῶν αὐτῷ θυσίας ἐπιτελεῖν, καὶ προεστάναι τῆς εὐσεβείας. ἄτοπον γὰρ [p] Κορῆν, ἐφιέμενον τῆς τιμῆς, τὴν ἐξουσίαν τοῦ τινι [q] παρασχεῖν ταύτην ἀφελέσθαι τὸν Θεόν. τῆς οὖν στάσεως καὶ τῆς διὰ τοῦτο ταραχῆς [r] παύσασθε. πρωῒ δὲ ὅσοι τῆς ἱερωσύνης ἀντιποιεῖσθε, κομίζων ἕκαστος θυματήριον οἴκοθεν σὺν [ſ] θυμιάμασι καὶ πῦρ πάρεστε. καὶ σὺ δέ, [t] Κορῆ, [u] παραχωρήσας τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ μένε ψηφοφορίαν, ἀλλὰ [x] καὶ μὴ σαυτὸν ποίει τοῦ Θεοῦ κρείττονα· [y] παραγίνου δὲ κριθησόμενος οὕτως περὶ τοῦ γέρως. ἀνεμέσητον δ' οἶμαι καὶ Ἀαρῶνα προσδέξασθαι συγκριθησόμενον· γένους μὲν ὄντα τοῦ αὐτοῦ, μηδὲν δὲ μεμφθῆναι τοῖς παρὰ τὴν ἱερωσύνην πεπραγμένοις δυνάμενον. [z] καὶ θυμιάσατε συνελθόντες ἐν φανερῷ παντὶ τῷ λαῷ. καὶ [a] θυμιωμένων ὑμῶν, ὑπὲρ ἂν τὴν θυσίαν [b] ἡδίω κρινεῖεν ὁ Θεός, οὗτος ὑμῖν ἱερεὺς κεχειροτονήσεται, τῆς ἐπὶ τἀδελφῷ [c] διαβολῆς ὡς κεχαρισμένου τὴν τιμὴν αὐτῷ ῥυόμενος.

“teri exinde felicitatem pararem. Sed & ego neque is ſum qui injuria vos afficiam: neque Deus ſuſtinuiſſet aut ſe contemni, aut vos ignorare quidnam illi gratiſſimum præſtetis: ſed cum is ipſe ſuum elegerit ſacerdotem, fecit ut nulla hac ex re culpa magnopere laboremus. Veruntamen licet non meo beneficio, ſed Dei judicio ſacerdotium acceperit, in medio tamen illud deponit & *relinquit*, ab iis * vendicandum qui de eo diſceptare volunt: poſtulans, quòd ab hoc ipſo *aliis* ad munus illud *obeundum* jam prælatus fuerit, ut res arbitris permittatur, ſibique fas ſit pariter ac aliis ei aſſequendæ operam dare; pluris æſtimans vos ſine ſeditione conſpicere, quam *iſtam* poſſidere dignitatem, tametſi veſtris etiam calculis comprobatus eam geſſerit. Haud enim vitio vertendum, ſi quod Deus dederit veſtro etiam conſenſu accipere exiſtimemur. Quin & honorem, quem ille ultro detulit, ſalva pietate recuſare non licuit: immo à ratione prorſus alienum *non accepiſſe*, Deo iſtum in omne ævum largiri dignante, firmamque ejus poſſeſſionem nobis pollicente. Quamobrem denuo judicatum faciet, quem velit pro vobis hoſtias ipſi immolare, rebuſque Divinis præeſſe. Incongruum enim *foret*, ut Cores, honorem *iſtum* ambiens, Deo hunc impertiendi, cui voluerit, auferat poteſtatem. Igitur ſeditionem motuſque ciere, quod ad hanc cauſam attinet, deſiſtite. Mane vero, quotquot de ſacerdotio contenditis, adeſtote, & quiſque ſecum domo afferat thuribulum cum ſuffitibus & ignem. Sed & tu, Core, cede Deo judicium, & hac in re ejus opperire ſententiam, & temetipſum non facias Deo ſuperiorem: ſed potius accede, ut hoc modo exploretur an tibi honos *iſte* decernendus ſit. Æquum autem eſſe arbitror ut Aaron etiam ad hanc diſquiſitionem admittatur, *præſertim* cum & ejuſdem ſit generis, & de re nulla in Pontificatu geſta reprehendi poſſit. Ubi vero conveneritis, in conſpectu populi thura adolete: ſuffituque facto, cujus ſacrificium Deo acceptius fuerit, is vobis conſtituetur ſacerdos; cui nihil de fratre poteſt objici, quaſi per gratiam ab ipſo dignitatem acceperit.”

---

[a] Διὰ τοῦτ' οὐδ'. *Big.* & *Samb.* [b] Ημᾶς *Big.* [c] Ita placuit legere, paucula mutando; cum antea eſſet, ὅτι καὶ ποιοῦντες αὐτῷ χαρίζεσθε. favente primum *Gelenio*, qui vertit, *quid illi* &c. dein *Epiphanio*, qui habet —— *ei præſtatis.* ὅτι καὶ ποιοῦντας αὐτῷ χαρίζεσθε *Big.* ut & *Samb.* à prima manu, ſed ab altera χαρίζεσθε. [d] Λαβεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* [e] Ita *Big.* & *G.* ἀλλὰ μὴ κατὰ κρ. *Samb. Vat.* & *Baſ.* Forſan ſic, οὐ μὴν ἐξ ἐ. χ. λαβών, ἀλλὰ μὴν κατὰ κρ. *non quidem ex mei gratia, at certe ex Dei judicio.* [f] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐκ τοῦ *in reliquis.* [g] Iterum ex *Big.* & *Samb.* in cæteris καὶ τὸ νῦν. Forſan melius ἐν νῦν. [h] Sic mallem cum *Big.* in *aliis* τούτου γ. [i] Ita cum *Vet. Interp. Bigotio* & *Burio.* in aliis omnibus ἡμαρτάνομεν. [k] Προέσθαι *Samb.* & *Vat.* [kk] Ita *Big. Samb.* & *G.* ἀξιοῦντος *Baſ.* ἀξιοῦντα *Vat.* [l] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐλόγιστον, nimirum προέσθαι, *honoremque ſuſcipere Deo largiente omnino prudens fuerit.* [m] Καὶ πάλιν *Samb. Buſb.* & *Hen.* [n] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τίνας. [o] *Al.* ἡμῶν. [p] Ita *Samb.* à Κορεύς, Κορῆς, Κορεῖ. *cæteris* Κορῆν à Κορῆς, Κορῆ. [q] Παρασχεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* [r] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* παύσασθε. [ſ] Ita *Buſb. Hen.* & *Zonar.* θυμ. κ. πῦρ παρεῖτε *Baſ.* & *G.* pro παρέστε, ut παρεῖ pro πάρει. *Epiphanius* videtur legiſſe θυμιάμασιν, & dein cum *Samb.* ἐν πυρὶ παρεῖτε. [t] Κορῆς *Vat.* ut ſupra Κορῆς p. 137. v. 11. [u] Ita *Baſ. G. Buſb.* & *Hen.* παραχωρήσαι τὴν κρίσιν ἐθέλης τῷ Θεῷ, καὶ τ. ἐ. τ. αὐτοῦ ψηφοφορίαν *Big.* & *Samb.* παραχώρησον τὴν κρίσιν τῷ Θεῷ, καὶ τὴν ἐπὶ τούτοις αὐτοῦ μένε ψηφοφορίαν *Vat.* & *Vet. Interpr.* [x] Ἀλλὰ μὴ *Samb.* καὶ μὴ abſque ἀλλὰ *Epiphan.* [y] Παραγενοῦ δὲ *Big.* & *Samb.* [z] Καὶ abeſt *Samb.* & *Vat.* [a] Θυομένων *Samb.* [b] Ita *MSS.* in *Editis* ἡδέως. & mox varie in *MSS.* κρίνοιεν, κρίνειεν, κρίνῃ & κρινεῖ. [c] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὡς. [*] Ita placuit interpretari, quod *Heſychio* ἐπιδικάζεται, ἀντιποιεῖται.

CAP. III.

Quomodo ſeditionis concitatores Dei voluntate exſtincti ſunt; atque Aaron Moyſis frater & filii ejus ſacerdotium tenuerunt.

Ut vidit Moyſes ſchiſmaticorum contumaciam, magno rurſum animo Deum obteſtatur.

III.

HÆC cum dixiſſet Moyſes, multitudo & tumultuari & de Moyſe male ſuſpicari deſtitit. Dicta autem collaudarunt, iiſque acquieverunt: ſimul enim erant & populo è re ſua eſſe videbantur. Et tunc quidem cœtus dimittitur. Ubi vero poſtera dies illuxit, frequentes convenerunt, ut ſacrificio intereſſent, judicioque ex illo de iis qui *cum Aarone* ſuper ſacerdotio contendebant. Contigit autem ut tumultuoſa eſſet concio, populo eventus exſpectatione ſuſpenſo: & aliis quidem voluptati habentibus, ſi Moyſes improbus eſſe deprehenderetur; ſapientioribus vero, ſi moleſtia & perturbatione liberarentur. Metuebant enim ne gliſcente indies ſeditione illis deperiret pulcher rerum ſuarum ordo. Ita enim à natura comparatum eſt vulgus, ut magiſtratibus obloqui gaudeat, & à cujuſvis conciuncula circumlatum motibus cieatur & agitetur. Moyſes autem, miſſis ad Abiramum & Dathamnen viatoribus, juſſit ut ad condictum venirent & * rei ſacræ faciundæ eventum exſpectarent. Cum vero nunciis reſpondiſſent, ſe neque obtemperare velle, neque diutius paſſuros eſſe, ut Moyſi contra populum creſceret potentia malis artibus quæſita; Moyſes, his ab iis acceptis, plebiſque patronis ſe ſequi juſſis, Dathamnen ejuſque factionem adibat; nihil ſibi metuendum eſſe ratus, ſi ad ſuperbos & contumaces recta contenderet. Illi vero è veſtigio eum ſubſequuntur. Dathamnes autem cum ſuis, audito Moyſen cum primoribus populi ad ſe venire, prodeuntes cum uxoribus & liberis ante Tabernacula conſtiterunt, exſpectantes quidnam rei à Moyſe ageretur. Atque eos circumſtipabant famuli, ſi quam vim Moyſes inferret, auxilio futuri.

Moyſis precatio ad Deum.

2. Ille vero cum prope acceſſiſſet, manibus in cœlum ſublatis, magna voce exclamabat, ut à tota multitudine exaudiri poſſet, inquiens, "Domine cunctorum in cœlo & terra "ac mari (nam tu mihi rerum geſtarum teſtis "fide digniſſimus, quod nihil abſque tua auctoritate fecerim; ut qui mihi in agendis "auxilium porrexeris, Hebræorum in anguſtiis "ſuis ſemper miſeratus) adſis *precor* orationis "meæ auditor. Tibi enim nec facta *noſtra* "latent nec cogitata: ideo *quæſo* ne dedigneris veritatem patefacere, oſtendens quam "ingrato in me animo exſtiterint. Sane quæ "antequam naſcerer acciderint omnium opti-

ΚΕΦ. γ.

Ὡς οἱ μὲν τῆς στάσεως κατάρξαντες διεφθάρησαν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ· τὴν δ᾽ ἱερωσύνην Ἀαρὼν ὁ Μωϋσέως ἀδελφὸς κατέσχε, καὶ οἱ ἔγγονοι αὐτοῦ.

ΤΑῦτα Μωϋσέως εἰπόντος, παύεται καὶ τῆς ταραχῆς τὸ πλῆθος, καὶ τῆς εἰς Μωϋσῆν ὑποψίας. [a] ἐπῄνεσαν δὲ τοῖς εἰρημένοις· καὶ γὰρ ἦν ἢ ἐδόκει χρηστὰ τῷ λαῷ. τότε μὲν οὖν διαλύεται ὁ σύλλογος. τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ συνῆλθον εἰς τὴν ἐκκλησίαν, παρατευξόμενοι τῇ θυσίᾳ, καὶ τῇ δι᾽ αὐτῆς κρίσει τῶν περὶ τῆς ἱερωσύνης ἀγωνιζομένων. συνέβαινε δ᾽ εἶναι θορυβώδη τὴν ἐκκλησίαν, μετεώρου τοῦ πλήθους ὄντος ἐπ᾽ ἐλπίσι τῶν ἐσομένων· καὶ τῶν μὲν εἰς ἡδονὴν λαμβανόντων, εἰ Μωϋσῆς ἐλεγχθείη κακουργῶν, τῶν δὲ φρονίμων, εἰ πραγμάτων ἀπαλλαγείησαν καὶ ταραχῆς. [b] ἐδεδίεσαν γὰρ, μὴ τῆς στάσεως προϊούσης ἀφανισθῇ μᾶλλον αὐτοῖς ὁ κόσμος τῆς καταστάσεως. ὁ δὲ πᾶς ὅμιλος φύσει χαίρων τῷ καταβοᾷν τῶν ἐν τέλει, καὶ πρὸς ὅ τις εἴποι πρὸς τοῦτο τὴν γνώμην [c] τρέπων, ἐθορύβει. πέμψας δὲ καὶ Μωϋσῆς πρὸς [d] Ἀβίραμον καὶ Δαθάμην ὑπηρέτας, ἐκέλευσεν ἥκειν κατὰ τὰ συγκείμενα, καὶ περιμένειν τὴν ἱερουργίαν. ὡς δ᾽ οὔτε [e] ὑπακούσεσθαι τοῖς ἀγγέλοις ἔφασαν, καὶ Μωϋσῆν οὐ περιόψεσθαι κατὰ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ κακουργίας αὐξανόμενον· ἀκούσας τὰ παρ᾽ αὐτῶν ὁ Μωϋσῆς, ἀκολουθεῖν αὐτῷ τοὺς [f] προβούλους [g] ἀξιώσας, ᾔει πρὸς τοὺς περὶ [h] Δαθάμην, οὐχ ἡγούμενος εἶναι δεινὸν βαδίζειν πρὸς τοὺς ὑπερηφανήσαντας. οἱ δ᾽ οὐδὲν ἀντειπόντες ἠκολούθουν. οἱ δὲ περὶ Δαθάμην, πυθόμενοι τὸν Μωϋσῆν μετὰ τῶν ἀξιολόγων τοῦ πλήθους πρὸς αὐτοὺς [i] παραγινόμενον, [k] προελθόντες γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις πρὸ τῶν σκηνῶν, ἀπέβλεπον τί καὶ [l] μέλλοι ποιεῖν ὁ Μωϋσῆς. οἵ τε θεράποντες ἦσαν περὶ αὐτοὺς, [m] ὡς εἰ βίαν τινὰ προσφέροι Μωϋσῆς, ἀμυνούμενοι.

γ.

β. Ὁ δὲ πλησίον γενόμενος, τὰς χεῖρας εἰς τὸν οὐρανὸν ἀνασχὼν, [n] γεγωνὸς ἐκβοήσας ὡς ἀκουστὸν πάσῃ τῇ πληθύϊ γενέσθαι, "Δέσποτα, φησὶ, τῶν ἐπ᾽ οὐρανοῦ "τε καὶ γῆς καὶ θαλάσσης· σὺ γὰρ ἐμοὶ τῶν ὑπ᾽ ἐμοῦ πε"πραγμένων μάρτυς ἀξιολογώτατος, ὡς γνώμῃ τῇ σῇ "γίνεται τὰ πάντα, καὶ δρωμένοις μηχανὴν ἐκπορίσας, "οἶκτον ἐν πᾶσι δεινοῖς Ἑβραίων ποιησάμενος· ἐλθέ μοι "τούτων ἀκροατὴς τῶν λόγων. σὲ γὰρ οὔτε πραττόμενον "οὔτε νοηθὲν λανθάνει· ὥστ᾽ οὐδὲ φθονήσεις μοι τῆς ἀληθείας, "τὴν τούτων ἀχαριστίαν [o] ἐπίπροσθεν θέμενος. τὰ μὲν "οὖν πρεσβύτερα τῆς ἐμῆς γενέσεως, αὐτὸς οἶσθ᾽ ἀκρι"βέστερον·

---

[a] Επῄνεσαν δὲ τὰ εἰρημένα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. quod factum ſuſpicor à Græculis vano metu, quaſi id verbuli juxta ſe haud ſineret nomina caſus tertii. *Bern.* Επῄνεσε ταῦτα δὲ πλῆθος *Zonaras.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐδεδίησαν *Baſ.* ἐδεδίεισαν *Gen.* [c] Τρέπων ἐθορύβει *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.* [d] Ἀβειρᾶμον καὶ Δαθάμην *Big.* & *Samb.* Ἀβείραμον καὶ Δαθάμην *Hen.* & *Buſb.* Ἀβιράμην καὶ Δαθάμην *Vat.* Vide *Annott.* ad p.137. v.44. [e] Υπακούσεσθαι *Big.* & *Samb.* ὑπακούσεσθαι *Hen. Buſb.* & *Vat.* [f] Προβούλους *Senatores* apud *Buſb. Samb.* & *Zonaram.* [g] Vel κελεύσας legerat *Zonaras*, vel ἀξιώσας ita interpretatus eſt. [h] Ita *MSS.* ut v. 20. [i] Παραγενόμενον *Big.* & *Samb.* [k] Προεξελθόντες *Vat.* [l] *Al.* μέλλει. [m] Ως εἰ βίαν ἄν τινα πρ. M. ἀμυνούμενοι *Samb.* [n] Ita *Baſ. G.* & *Vat.* atque μέγα βοήσας interpretari videntur *Buſb. Hen.* & *Zon.* γεγωνὸν βοήσας *Big.* & *Samb.* Ita γεγωνὸς λόγος *Philoni Judæo* idem quod περιφορικός. atque in *Lexicis* vetuſtis γεγωνὸν, μεγαλόφωνον, ἐξάκουστον. Similia etiam habet *Didymus* ad phraſin *Mæonidæ* dilectam γέγωνε βοήσας. *Bern.* [o] Επιπροσθέμενος *Vat.* * Sacerdotium exſpectarent *Vet. Interpr.* ſacris intereſſent *Gelen.*

a Ita

“ἕτερον οὐκ ἀκοῇ μαθών, ὄψει δὲ [a] τότ' αὐτοῖς παρὼν γενομένοις. ἃ δὲ ἴσασιν [b] οὗτοι, καὶ τῶν λυπούμενοι στάσεως, ἀδίκως ὑπονοοῦσι, τούτων μοι γενοῦ μάρτυς. ἐγὼ βίον ἀπράγμονα κατασκευασάμενος, ἀνδραγαθίᾳ μὲν ἐμῇ, σῇ δὲ βουλῇ, καὶ [c] τοῦ Ῥαγουήλου μοι τοῦ πενθεροῦ καταλιπόντος, ἀφεὶς τὴν ἐκείνων ἀπόλαυσιν τῶν ἀγαθῶν, ἐμαυτὸν ἐπέδωκα ταῖς ὑπὲρ τούτων ταλαιπωρίαις. καὶ πρότερον μὲν ὑπὲρ τῆς ἐλευθερίας αὐτῶν, νῦν δ' ὑπὲρ τῆς σωτηρίας μεγάλους ὑπέστην πόνους, καὶ παντὶ δεινῷ τοὐμὸν ἀντιτάξας πρόθυμον. νῦν οὖν ἐπεὶ κακουργεῖν ὑποπτεύομαι παρ' ἀνθρώποις, οἷς ἐκ τῶν ἐμῶν καμάτων ὑπάρχει τὸ σώζεσθαι, εἰκότως ἂν αὐτὸς, ὁ τὸ πῦρ ἐκεῖνό μοι φήνας κατὰ τὸ Σιναῖον, καὶ τῆς αὐτοῦ φωνῆς ἀκροατὴν τότε στήσας, καὶ θεατὴν τεράτων ὅσα μοι παρέσχεν ἰδεῖν ἐκεῖνος ὁ τόπος ποιήσας· ὁ κελεύσας [d] ἐπ' Αἴγυπτον σταλῆναι, καὶ τὴν σὴν γνώμην τούτοις ἐμφανίσαι· ὁ τὴν Αἰγυπτίων εὐδαιμονίαν σείσας, καὶ τῆς [e] ὑπ' αὐτῶν δουλείας δρασμὸν ἡμῖν παρασχὼν, καὶ [f] μικροτέραν ἐμοῦ τὴν Φαραώθου ποιήσας ἡγεμονίαν· ὁ γῆν ἡμῖν ἀμαθῶς ἔχουσι τῶν ὁδῶν ποιήσας τὸ πέλαγος, καὶ τὴν ἀνακεκομμένην θάλασσαν τοῖς Αἰγυπτίων ἐπικυμήνας ὀλέθροις· ὁ γυμνοῖς οὖσι τὴν ἐξ ὅπλων ἀσφάλειαν χαρισάμενος· ὁ ποτίμους ἡμῖν διεφθαρμένας πηγὰς ῥεῦσαι παρασκευάσας, καὶ τελέως [g] ἀπορουσιν ἐκ πετρῶν ἐλθεῖν ἡμῖν ποτὸν μηχανησάμενος· ὁ τῶν γῆθεν ἀπορουμένους εἰς τροφὴν διασώσας τοῖς ἀπὸ θαλάσσης· ὁ καὶ ἀπ' οὐρανοῦ τροφὴν καταπέμψας οὐ πρότερον ἱστορηθεῖσαν· ὁ νόμων ἐπίνοιαν ἡμῖν ὑποθέμενος, καὶ διάταξιν πολιτείας· ἐλθὲ, Δέσποτα τῶν ὅλων, δικαστὴς μου καὶ μάρτυς ἀδωροδόκητος, [h] ὡς οὔτε δωρεὰν ἐγὼ παρ' Ἑβραίων τινὸς κατὰ τοῦ δικαίου προσηκάμην, οὔτε πλούτῳ κατέκρινα πενίαν νικᾶν δυναμένην, οὔτ' ἐπὶ βλάβῃ τοῦ κοινοῦ πολιτευσάμενος, εἰς ἀλλοτριωτάτας τῶν ἐμῶν ἐπιτηδευμάτων ἐπινοίας πάρειμι, ὡς οὐχὶ σοῦ κελεύσαντος Ἀαρῶνι δοὺς τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ κατ' ἐμὴν χάριν. παράστησον δὴ καὶ νῦν, ὅτι πάντα σῇ προνοίᾳ διοικεῖται, καὶ μηδὲν αὐτομάτως, ἀλλὰ κατὰ βούλησιν βραβευόμενον τὴν σὴν εἰς τέλος ἔρχεται· ὅτι δὲ φροντίζεις τῶν Ἑβραίους ὀνησάντων, [i] μετελθὼν Ἀβίραμον καὶ Δαθάμην, οἵ σου καταδικάζουσιν ἀναισθησίαν, ὡς ὑπ' ἐμῆς τέχνης νικωμένου. ποιήσεις δὲ φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτοῖς δίκην, οὕτω μεμηνότων κατὰ τῆς σῆς δόξης, μὴ κοινῶς ἐκ τοῦ ζῆν αὐτοὺς μεταστήσας, μηδ' ὡς [k] ἀποθανόντας κατ' ἀνθρώπινον ἐξεληλυθότας τοῦ βίου φανέντας νόμον· ἀλλὰ χάνοι περὶ αὐτοὺς ἅμα τῇ γενεᾷ καὶ τοῖς ὑπάρχουσιν, ἣν πατοῦσι [l] γῆν. τοῦτο

“me noſti; quippe non auditu accepta, ſed tui præſentis dum fierent oculis ſubjecta. Verum *nunc* rerum illarum, quas iſti cum non ignorent male ſuſpicari tamen non verentur, te mihi teſtem *certiſſimum* conſtitue. Ego cum vitam agerem quietam, id quod mea virtute & tua voluntate atque Raguëli ſoceri mei beneficio conſequutus eram, relicta tamen ea qua fruebar felicitate, memetipſum totum dedidi miſeriis pro iſto populo perferendis. At antea quidem pro libertate eorum, nunc vero pro ſalute magnas ærumnas pertuli, omnique periculo memet cum alacritate objeci. Nunc igitur quoniam in maleficiorum ſuſpicionem venerim hominibus, qui meo labori & ſolicitudini ſuam acceptam debent vitam & incolumitatem; plane tu, qui mihi ignem illum oſtendiſti in monte Sinæo, & vocem *divinam* tunc me audire voluiſti, meque prodigiorum illic loci editorum ſpectaculo dignatus es; qui me in Ægyptum properare juſſiſti, tuumque conſilium populo iſtic aperire; qui Ægyptiorum felicitatem labefactaſti, nobiſque ex *dura* illorum ſervitute fugam paraſti, & Pharaonis dominatum meo imperio ſubjeciſti; qui nobis viæ ignaris *&* *obſeſſis* pelagus in terram convertiſti, & mare fluere inhibitum Ægyptiorum ſtrage intumeſcere feciſti; qui inermes armorum præſidio muniviſti; qui aquas inquinatas nobis potu jucundas ſcaturire reddidiſti, laticeſque nobis ad extremam inopiam redactis è petra eduxiſti; qui terrenis in cibum deſtitutos ſervaſti alimento è mari ſuppeditato; qui è cœlo victum demiſiſti antea inviſum *pariter ac inauditum*; qui legum *à Deo ferendarum* cogitationem nobis injeciſti, & reipublicæ adminiſtrandæ rationem deſcripſiſti; Veni, omnium rerum Domine, mihi in judicem teſtemque integerrimum, quod neque præmium à quoquam Hebræorum, ad jus æquumve pervertendum, acceperim; neque pauperem, meliorem cauſam habentem, ab adverſario divite vinci ſiverim; neque ita memet in poteſtate adhibuerim, ut detrimentum caperet reſpublica; in culpæ tamen ſuſpicionem incidi, à ſtudiis meis alieniſſimæ, tanquam non juſſu tuo, ſed meo beneficio, in Aaronem contulerim ſacerdotium. Itaq; & nunc oſtende, quod omnia tua providentia gubernes ac modereris; & nihil temere & ſponte ſua, ſed tua voluntate motum ad finem pervenit: & quod curam geris eorum, qui Hebræos auxilio adjuvarunt, vindicta perſequendo Abiramum & Dathamnem, qui ſtupiditatis te accuſant, quaſi meis artibus conceſſeras. Manifeſtum autem in eos dabis judicium, qui inſanientes tuæ detrahunt gloriæ, ſi non aliorum more è vita diſceſſerint, ne quis morientes nihil niſi quod humanitus accidit paſſos exiſtimet: ſed terra, quam calcant *indigni*, dehiſcens cum familiis & facultatibus eos abſorbeat.

---

[a] Ita *Samb.* & *Vat.* τότε cum *Editis* omittunt *Alii.* [b] Τούτοις *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Τοῦτο *Big. Samb.* & *Vet. Interp.* [d] Ἐξ Αἰγύπτου *Vat.* [e] *Al.* ὑπ' αὐτοῖς. [f] Paria legimus *Pſ.* 105. & 106. & *Hebr.* 11. [g] Ἀπορουμένοις *Big.* ſic p. 130. v. 22. τελέως ἀπορούμενοι. [h] Σὺ οἶδας, ὡς οὔτε legerat *Idem.* Hic reſpexiſſe videtur ad *Num.* c. 16. v. 15. & ad 1 *Sam.* c. 12. v. 3. [i] Μέτελθε *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [k] Vocem ἀποθανόντας ut ſuperfluam, & à *Gloſſatore* adjectam, tolli hinc jubet *Big.* ſed immerito. [l] Γῆ ſolus *Samb.*

"ſorbeat. Hoc enim omnibus erit in demonſtrationem potentiæ tuæ, & ad doctrinam; "iis autem *inſigni* documento, qui talia perpetraturi ſint, male de te cogitantes: ſic "& ego comperiar fidelis tui miniſter in iis "quæ fieri imperas. Sin vero commiſerim flagitia quæ in me conferunt, eos illæſos omniſque mali immunes cuſtodi; &, quam illis "imprecatus ſum, in me recidat pernicies: "pœnaque ab eo exacta, cui in animo erat populum tuum injuria afficere, paceque & concordia in poſterum ſtabilitis, multitudinem "ſerva tuis præceptis obſequentem; eique concede ut vitam agat ſecuram, & ſuppliciorum, "quæ luunt ſcelerati, expertem. Tu enim noſti "haud juſtum eſſe, ut Iſraëlitæ univerſi pœnas "eorum nequitiæ debitas perſolverent.

Statim à precibus lacrymiſq; Moyſis cœtum ſchiſmaticorum hiatu profundo diſſiliens haurit tellus. Num. c. 16. & c. 26. Deut. c. 11. Pſ. 106. & Eccleſ. c. 45.

3. Hæc ubi lachrymans dixiſſet, repente quidem terra movetur; atque agitatione ſimiliter ac in mari facta, cum à ventorum vi concientur fluctus, univerſi quidem attoniti ſunt. Sono autem & gravi ſtrepitu excitato, juxta eorum tentoria ſolum ſubſidit, & illos, & quicquid eis carum erat, abſorpſit. Iſtis autem ita deletis, ut ſciri non poſſet an ulli illic viſi fuerint; rurſus terra, circa illos hiatu patefacta, arcte adeo coiit & conſtitit, ut ſpectantibus ne minimum ejus, quod illi acciderat, veſtigium apparuerit. Et iſti quidem hoc modo exitio dati ſunt, in *magnum* argumentum Dei potentiæ. Eſi autem ut illos lugeret aliquis non ſolum propter calamitatem, vere miſeratione dignam; ſed & quod ex iſtis quæ perpeſſi ſunt gaudium *non mediocre* ceperint cognati. Nam neceſſitudinis obliti, ad aſpectum eorum quæ evenerant, judicium Dei læti comprobarunt; ratique Dathamnen cum ſuis, ut *reipublicæ* peſtem & perniciem, periiſſe, *ipſorum vicem* minime dolebant.

Mox Coren alioſque CCL. *ignes Divini penitus abſumunt; acervis tantummodo ſervatis in memoriam rei.*

4. Moyſes autem eos evocat qui de ſacerdotio contenderent, ad explorandum quinam futuri eſſent ſacerdotes; ut *ſcilicet* cujus ſacrificium Deo magis gratum & acceptum foret, is *in ſacerdotium* cooptaretur. Cum vero conveniſſent ducenti & quinquaginta viri, qui cum propter patrum virtutem habiti ſunt in honore à populo, tum propter ſuam qua majoribus ſuis prælucebant, prodierunt etiam Aaron & Cores, atque omnes ante Tabernaculum adolebant odoramenta quæ ſecum attulerant. Tantus autem ignis *ſubito* effulſit, quantum manibus factum nemo *unquam* conſpexerat, aut ex ignibus ſubterraneis erumpentem, aut è ſylvis vi ventorum alliſis & attritis ſponte proſilientem; ſed qualis, Deo jubente, accendi poterat, fulgentiſſimus ſimul ac flagrantiſſimus: cujus in illos impetu univerſi, tam ducenti & quinquaginta viri quam

"τὸ σῆς ἐπίδειξις ἂν ἰσχύος ἅπασι γένοιτο καὶ διδασκαλία, [a] σωφροσύνης δὲ εἰς τοὺς ταῦτα κακῶς περὶ σοῦ δοξάζοντας [b] οὐχ ὅσια. εὑρεθείην γὰρ ἂν οὕτως "ἀγαθὸς ὑπηρέτης ὢν σοῦ προστάγματος. εἰ δ' ἀληθεῖς πεποίηνται τὰς κατ' ἐμοῦ διαβολάς, τοὺς μὲν ἀπαθεῖς "ἀπὸ παντὸς φυλάξειας κακοῦ, ὃν δ' ἐπηρασάμην ὄλεθρον αὐτοῖς, τοῦτον ποιήσαις ἐμόν· καὶ δίκην εἰσπραξάμενος παρὰ τοῦ τὸν ἀδικῆσαι θελήσαντος λαὸν, τοῦ "λοιποῦ βραβεύων ὁμόνοιαν καὶ εἰρήνην, σῶζε τὸ πλῆθος ἑπόμενον τοῖς σοῖς προστάγμασιν, ἀπαθῆ τηρῶν "αὐτὴν καὶ ἀκοινώνητον τῆς τῶν ἡμαρτηκότων κολάσεως. σὺ γὰρ αὐτὸς οἶσθα, ὡς οὐ δίκαιον ὑπὲρ τῆς "ἐκείνων κακίας κοινῇ πάντας Ισραηλίτας τιμωρίαν "ἐκτίνειν.

γ'. Ταῦτ' εἰπόντος καὶ δακρύοντος, σείεται μὲν αἰφνίδιον ἡ γῆ· σάλου δ' ἀπ' αὐτῆς κινηθέντος, ὥσπερ ἐξ ἀνέμου βίας σαλευομένου κύματος, πᾶς μὲν ἔδεισεν ὁ λαός. πατάγου δὲ καὶ σκληροῦ ῥαγέντος ἤχου, κατὰ τὰς ἐκείνων σκηνὰς [c] συνίζησιν ἡ γῆ, καὶ πάνθ' ὅσα [d] φίλα τούτοις ἦν ὑπήνεγκεν εἰς [e] αὐτήν. ἠφανισμένων δ' οὕτως, ὡς μηδ' ὀφθῆναί [f] τινας γνῶναι· [g] συνῄει πάλιν τῆς γῆς τὸ [h] περὶ ἐκείνοις κεχηνὸς καὶ καθίστατο, ὡς μηδ' εἰ πάθοι τι τῶν προειρημένων [i] φανερὰν εἶναι τοῖς ὁρῶσι. καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπώλοντο, ἐπίδειξις τῆς ἰσχύος τοῦ Θεοῦ γενόμενοι. [k] ὀδύραιτο δ' ἄν τις οὐ μόνον τῆς συμφορᾶς αὐτοὺς, καὶ καθ' αὑτὴν οὔσης ἀξίας οἴκτου· ἀλλ' ὅτι καὶ τοιαῦτα [l] παθόντων ἐφήσθησαν οἱ συγγενεῖς. τῶν γὰρ συντεταγμένων ἐκλαθόμενοι, πρὸς τὴν ὄψιν τοῦ συμβεβηκότος ἐβεβαίουν τὴν κρίσιν· καὶ νομίζοντες ὡς ἀλιτηρίους ἀπολωλέναι τοὺς περὶ Δαθάμην, οὐδ' ἐλυποῦντο.

δ'. Μωϋσῆς δὲ καλεῖ τοὺς περὶ τῆς ἱερωσύνης ἁμιλλωμένους, διὰ τὴν τῶν ἱερέων δοκιμασίαν· ἵν' οὗ προσδέξηται τὴν θυσίαν ὁ Θεὸς [m] ἥδιον, ἐκεῖνος ᾖ κεχειροτονημένος. [n] συνελθόντων δὲ πεντήκοντα καὶ διακοσίων ἀνδρῶν, οἳ καὶ διὰ πατέρων ἀρετὴν ἐτιμῶντο παρὰ τῷ λαῷ, καὶ διὰ τὴν αὐτῶν ἣ κἀκείνους ὑπερεβάλλοντο· προῆλθον καὶ Ἀαρὼν καὶ Κορῆς, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς πάντες [o] καθήγιαζον ἐπὶ τοῖς θυμιατηρίοις [p] ὅσα κομίζοντες ἔτυχον. ἐξέλαμψε δὲ πῦρ τοσοῦτον ὅσον οὐδὲ χειροποίητον ἱστόρησέ τις· οὐδὲ γῆθεν ἀναδοθὲν κατὰ ὑποδρομὴν [q] καύματος, οὔτε κατὰ βίαν πνευμάτων ὕλης [r] πρὸς αὐτὸ παρατριβείσης αὐτομάτως ἐξεκρούσθη, ἀλλ' [s] ὁποῖον Θεοῦ κελεύσαντος ἀφθείη, λαμπρὸν καὶ φλογωδέστατον· [t] ὑφ' οὗ πάντες, οἵ τε διακόσιοι καὶ [u] οἱ πεντήκοντα καὶ

---

[a] Οὕτω γὰρ σωφρονίσεις τοὺς juxta *Vet. Interpr.* σωφρόνησις τ' εἴη τοῦ *Big.* ex *conjectura*. Malo, γένοιτο, καὶ διδασκαλία σωφροσύνης εἰς τοὺς ταῦτα &c. *Bern.* [b] Οὐχ ὁσία *Baſ.* & *G.* convenientius οὐχ ὁσίᾳ, *mente improba*. *Idem.* [c] Vulgatam lectionem retineo. συνίζησαν *Big. Zon. Hen.* & *Buſb.* συνιζήθη legiſſe viſus eſt *Epiphan.* συνίζετο etiam hoc loco ferri poteſt. [d] Ita *Big. Samb. Hen. Buſb.* & *Vet. Interpr.* in *aliis* φῦλα, ut exponas *gentiles eorum*. [e] Αὑτὴν *Samb. Hen. Buſb.* & *Epiphan.* [f] Τινὰ *Samb.* [g] Συνῄει τε *Big. Samb.* & *Vat* [h] Περὶ ἐκείνους *Buſb.* & *Vat.* [i] Φανερὸν *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* ſine cauſa, ut putat *Bern.* [k] Ita *Big.* ὀδύρατο *Samb.* ὀδύρετο in *Editis* [l] Παθόντας ἔφθησαν *Vat.* [m] Ἥδιον, ἐκεῖνος εἴη *Big.* & *Samb.* [n] Ανελθόντων *Vat.* [o] Καθήγιζον *Hen. Buſb.* & *Zon.* [p] Ὁπόσα *Big. Samb.* & *Vat.* [q] Ita *Big.* & *Vat.* in *reliquis* κύματος. [r] Πρὸς αὐτῶν *Big.* & *Vat.* πρὸς αὐτὴν *Vet. Interpr.* πρὸς ὑποδρομὴν κεραυνοῦ legiſſe videtur *P. Comeſtor*, qui ita dicit, *quantus ignis, nec de terra prolatus, vel concurſione fulminum aut violentia ſpirituum viſus eſt unquam exſilire.* [s] Οἷον *Hen.* & *Buſb.* ὁποῖον *Vat.* [t] Ita quatuor *MSS.* & *Zon.* ἀφ' οὗ *Vat. Baſ.* & *G.* [u] Illud οἱ omittit *Vat.*

Κορῆς, [a] αἴξαντος ἐπ' αὐτοὺς ἐφθάρησαν, ὡς καὶ τὰ σώματα αὐτῶν ἀφανῆ γεγονέναι. περιεσώζετο δὲ μόνος Ἀαρὼν, μηδὲν ὑπὸ τοῦ πυρὸς βλαβεὶς, τῷ τὸν Θεὸν εἶναι τὸν οὓς [b] ἔδει καίειν ἀπεσταλκότα. Μωϋσῆς δὲ τούτων [c] ἀπολομένων, βουλόμενος τὴν τιμωρίαν αὐτῶν μνήμῃ παραδοθῆναι, καὶ τοὺς αὖθις ἐσομένους [d] αὐτὴν μαθεῖν, [e] ἐκέλευσεν Ἐλεάζαρον τὸν Ἀαρῶνος υἱὸν τὰ θυμιατήρια αὐτῶν [f] παρὰ τὸν χάλκεον καταθέσθαι βωμόν· ὡς ἂν ὑπόμνησις εἴη [g] τοῖς αὖθις ὧν ἔπαθον, καὶ
δ'. ὅτι τὴν ἰσχὺν τοῦ Θεοῦ νομίσειαν ἀπατᾶσθαι δύνασθαι. καὶ Ἀαρὼν μὲν οὐκ ἔτι τῇ Μωϋσέως χάριτι τὴν ἀρχιερωσύνην ἔχειν δοκῶν, ἀλλὰ τῇ τοῦ Θεοῦ κρίσει φανερᾷ γενομένῃ, μετὰ τῶν υἱῶν ἤδη βεβαίως ἀπήλαυε τῆς τιμῆς.

Cores, ita ſunt abſumpti, ut ne cadaverum quidem reliquiæ comparuerint. Solus autem Aaron ſuperfuit ab igne illæſus, quod Deus erat, qui, ad comburendum quos oportebat, eum demiſerit. Moyſes autem, his pereuntibus, illud agens ut ſupplicii hujus indicium eſſet ad memoriam ſempiternam, volenſque ut ſeri nepotes factum agnoſcerent, præcepit Eleazaro, Aaronis filio, ut acerras illorum * ad aram æneam deponeret, poſteris in monumentum eorum quæ paſſi ſunt, & quod *falſo* ſibi perſuaſerint Dei potentiam circumveniri poſſe.
IV. Et Aaron quidem, cum non amplius Moyſis munere, ſed Dei judicio omnibus patefacto, ſacerdotium obtinere viſus fuerit, cum filiis ſuis iſto honore jam ſatis firme perfruebatur.

ΚΕΦ. δ'.

Τὰ συμβάντα τοῖς Ἑβραίοις ἐν τῇ ἐρήμῳ ἔτεσιν ὀκτὼ καὶ τριάκοντα.

ΤΗΝ μέντοι στάσιν οὐδ' οὕτως συνέβη παύσασθαι, πολλῷ δὲ μᾶλλον αὔξειν καὶ φύεσθαι χαλεπωτέραν· ἐλάμβανε δὲ τῆς ἐπὶ τὸ χεῖρον προκοπῆς αἰτίαν, ὑφ' ἧς οὐδέποτε λήξειν τὸ δεινὸν εἰκὸς ἦν, ἀλλ' εἰς χρόνον παραμένειν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι πεπιστευκότες ἤδη μηδὲν γίνεσθαι δίχα τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας, οὐκ ἐβούλοντο ταῦτα χωρὶς τῆς εἰς Μωϋσῆν χάριτος τοῦ Θεοῦ πεπρᾶχθαι· κατηγόρουν δ' αὐτοῦ τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ [h] γίνεσθαι τοσαύτην, οὐχ οὕτως διὰ τὴν τῶν κολασθέντων ἀδικίαν, ὡς Μωϋσέως πραγματευσαμένου. καὶ τοὺς μὲν διεφθάρθαι μηδὲν [i] ἐξαμαρτάνοντας, ἢ ὅτι περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐσπουδάκεισαν· [k] τὸν δὲ τοιούτων ἀνδρῶν ὀλέθρῳ καὶ πάντων ἀρίστων ἐζημιωκότα τὸν λαὸν, [l] πρὸς τὸ μηδεμίαν ὑποσχεῖν δίκην, ἔτι καὶ τὴν ἱερωσύνην ἀναμφίλεκτον [m] τἀδελφῷ παρασχεῖν. οὐδ' ἕνα γὰρ ἔτ' αὐτῆς ἄλλον [n] ἀντιποιήσασθαι, καὶ τοὺς πρώτους ὁρῶντα κακῶς ἀπολωλότας. ἔτι γε μὴν καὶ παρὰ τῶν οἰκείων τοῖς διεφθαρμένοις δέησις ἐγένετο πολλὴ τοῦ πλήθους, μειῶσαί τι τῆς Μωϋσέως μεγαλαυχίας· ἀσφαλὲς γὰρ αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι.

β'. Μωϋσῆς δὲ, καὶ γὰρ ἐκ πολλοῦ συνιστάμενον ἠκροᾶτο τὸν θόρυβον, δείσας μή τι [o] νεωτερίσωσι πάλιν, καὶ γένηταί τι μέγα καὶ χαλεπὸν, συνήγαγε τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν· καὶ [p] παρειμένων ἠκροᾶτο εἰς ἀπολογίαν οὐ καθιστάμενος, ἵνα μὴ παροξύνῃ τὸ πλῆθος. αὐτὸ δὲ μόνον τοῖς φυλάρχοις προειπὼν, κομίζειν τὰ τῶν φυλῶν ὀνόματα βακτηρίαις ἐπιγεγραμμένα· λήψεσθαι γὰρ ἐκεῖνον τὴν ἱερωσύνην, [q] οὗπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ.

CAP. IV.

Quæ Hebræis in deſerto per annos octo & triginta obvenerunt.

NON ita tamen contigit ut deflagraret ſeditio, ſed ut multo magis creſceret & acrius ingrueret. Subjiciebatur autem cauſa cur in pejus indies verteretur, ex qua malum nunquam ceſſaturum eſſe veriſimile erat, ſed longo tempore duraturum. Cum enim jam animos hominum occupaſſet perſuaſio, nihil ſine Dei voluntate geri, non arbitrabantur Deum niſi in gratiam Moyſis iſta facere: huic autem acceptum referebant, quod Deus adeo illis ſuccenſeret & iraſceretur, non tam punitorum iniquitate commotus, quam à Moyſe ſolicitatus. Et illos quidem periiſſe *dicebant*, non ob aliud delictum, quam quòd Dei cultui & religioni ſtuduerint: ipſum vero talium virorum & omnium optimorum interitu populum multaſſe, ut nunquam reus fieri amplius poſſet, inſuper & fratri indubie confirmatum iret ſacerdotium. poſthac enim neminem illud affectaturum eſſe, cum aliis id in perniciem ceſſiſſe compererit. Ad hæc etiam cognati exſtinctorum multis agebant apud populum, ut Moyſi arrogantiam aliquantulum minuerent: id quod in ſuam incolumitatem eſſet & ſalutem.

Dein Moyſis gratiæ nimiæ apud Deum omnem ſui calamitatem imputant Hebræi. Num. c. 16. 41.

2. Moyſes autem, qui & multo ante populum motu cieri & perturbari reſciverat, metuens ne qui rurſum res novas molirentur, & magnum aliquod malum accideret, in concionem multitudinem congregavit: & patienter audivit *quæ dicerent*, nihil in ſui excuſationem conatus, ne vulgus magis irritaretur. At hoc ſolum principibus tribuum præloquutus eſt, ut virgas afferrent tribuum nominibus inſcriptas: illum enim acceptum eſſe ſacerdotium, in cujus virga ſignum Deus ediderit. Quod

Sceptrum Aaronis, una nocte germina, flores, nuceſque proferens inter aridas virgas cæterorum principum, familiæ Aaronicæ Sacerdotium jam tertio confirmavit. Num. c. 17.

---

[a] Ita è *Cod. Samb.* edidit *Bernardus.* ἄξαντος *Vat.* ἄξαντες *Baſ.* & *G.* veniente reddit *Vet. Interpr.* [b] Ἐδικαίου pro ἔδει καίειν *Vet. Interpr.* legiſſe exiſtimat *Bern.* [c] In *MSS.* ἀπολομένων & ἀπολλυμένων & ἀπολυμένων & ἀπολυμένων. in *Editis* ἀπολωμένων. *Epiphanius* legiſſe videtur ἀπολλυμένων aut ἀπολλυομένων. [d] Αὐτὴν omiſit *Big.* [e] Ἐκέλευσε *Baſ.* [f] Περὶ *Zon.* & *Vet. Interpr.* nam vertit, *circa altare æneum collocare.* [g] Τῶν γεγονότων καὶ τοῖς μετέπειτα *Busb. Hen.* & *Zon.* [h] Γενέσθαι forſan legerat *Vet. Interp.* [i] Ἐξαμαρτόντας *Big.* [k] Τῶν δὲ *Big.* & *Samb.* Μωϋσῆν δὲ juxta *Vet. Interpr.* [l] *Al.* πρὸς τῷ & πρὸς μηδ. [m] Τῷ τἀδελφῷ *Samb.* & *Big.* [n] *Al.* ἀντιποιήσασθαι. [o] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* νεωτερίσωσι. [p] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* περὶ μὲν ἂν *Big. Samb.* & *Vat.* [q] Legerat *Epiphanius,* ὅπερ ἂν ὁ Θεὸς ἐπισημήνῃ τῇ βακτηρίᾳ δόξαν. κομίζουσιν ὧν οἵ τι &c. * Juxta S. Literas, *ut acerras aræ æneæ affigeret,* aut *diductis in laminas aram æneam incruſtaret.* καὶ προσεθήκαν αὐτὰ περίθεμα τῷ θυσιαστηρίῳ LXXII.

a *Al.*

Quod ubi placuit, *ſignatas* attulerunt cum alii, tum Aaron, inſcriptum habens in ſua tribum Leviticam: atque eas Moyſes *accipiens* in Dei Tabernaculum depoſuit. Sequenti vero die virgas protulit; facile enim agnoſci poterant, quod eſſent & à principibus qui *eas* adduxerant & à cætero populo notatæ. Et alias quidem videbant eadem ſpecie manere qua eas acceperat Moyſes: ex Aaronis autem virga ramos & germina exorta ſpectabant, fructuſque maturos. Amygdalæ enim erant, quod ex eo ligno facta eſſet virga. Mira autem ſpectaculi novitate attoniti, omiſſis odiis quibus fortaſſis tam Moyſen quam Aaronem proſequerentur, in admirationem ferebantur Dei judicii: & de cætero, cum non potuerint non iis applaudere quæ Deus decreverat, conceditur Aaronem rite habere ſacerdotium. Et illi quidem, ter divinitus electo *& fauſtis auſpiciis comprobato,* ſtabilis manſit dignitas. Hebræorum autem ſeditio, quæ longo viguerat tempore, hoc modo conquievit.

Cedunt Levitis decimæ reditus annui, atque XLVIII *urbes, una cum agro circumfuſo ad cubitos bis mille. Num. c.* 35. *Joſ. c.* 21. *&* 1 *Par. c.* 6. *Num. c.* 18. *Deut. c.* 18. *& Ezech. c.* 44.

3. Moyſes itaque, quia tribus Levitica bellorum & expeditionum immunis erat, Dei *utpote* miniſterio dicata, ne forte rerum inops, & in parandis ad vitam neceſſariis occupata ſacrorum curam negligeret, mandavit Hebræis, ut, cum Deo volente terram Chananæam poſſiderent, urbes XLVIII præclaras & eximias Levitis diſtribuerent, & agrum pro mœnibus ad cubitos bis mille in circuitu iis aſſignarent. Ad hæc autem & populo imperavit, ut annui fructus decimas ipſiſque Levitis & ſacerdotibus penderent. Atque hæc quidem ſunt quæ accipit hæc tribus à populo. Neceſſarium autem duxi, quæ ab omnibus *collata* ſacerdotum propria ſint *paucis* declarare.

Opes & facultates Sacerdotum Hebræorum. Joſ. c. 21. *Num. c.* 18. *Num. c.* 15. *Num. c.* 6. *Num. c.* 18. *Lev. c.* 27. *Deut. c.* 18.

4. Ex quadraginta quidem & octo civitatibus, juſſit ut Levitæ concederent eis tredecim; & decimarum à populo quotannis acceptarum decimas ipſis impertirent. Præterea autem ſancivit, ut populus primitias frugum omnium è terra naſcentium Deo offerret: & ex quadrupedibus, quæ mactare fas eſt, primogenitum, ſi maſculum fuerit, immolandum ſacerdotibus adducat, ut eo cum familiis veſcantur in Urbe Sacra. At pro eis quæ comedere patria lex vetat, dominum fœtus ſeſquiſiclum dependere *præcepit*, pro homine vero primogenito ſiclos quinque. Deberi eis etiam *voluit* primitias tonſuræ ovium: & ut triticum pinſentes, panemque conficientes de quavis maſſa libum eis præberent. Qui vero voto concepto ſemetipſos *Deo* conſecrant (Nazaræi quidem iſti appellantur, comam nutrien-

δόξαν οὖν, κομίζουσιν οἵ τε ἄλλοι καὶ Ἀαρὼν, ἐπιγράψας [a] Λευῖτιν ἐν τῇ βακτηρίᾳ· καὶ ταύτας Μωϋσῆς ἐν τῇ σκηνῇ τοῦ Θεοῦ κατατίθησι. τῇ δὲ ἐπιούσῃ [b] προεκόμισε τὰς βακτηρίας· γνώριμοι δ' ἦσαν, [c] τῶν τότε ἀνδρῶν κατασημηναμένων αὐτὰς οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους. καὶ τὰς μὲν ἄλλας, ἐφ' οὗπερ αὐτὰς σχήματος Μωϋσῆς παρέλαβεν, ἐπὶ τούτου μεμενηκυίας ἔβλεπον· ἐκ δὲ τῆς Ἀαρῶνος βλαστούς τε καὶ κλάδους ἀναφυῶτας ἑώρων καὶ καρπὸν ὡραῖον. [d] ἀμύγδαλα δ' ἦν, [e] ἐκ τούτου τοῦ ξύλου τῆς βακτηρίας κατεσκευασμένης. ἐκπλαγέντες δ' ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς θέας, εἰ [f] καί τι διὰ μίσους ἦν ὁ Μωϋσῆς καὶ Ἀαρὼν, ἀφέντες τοῦτο θαυμάζειν ἤρξαντο τὴν τοῦ Θεοῦ περὶ αὐτῶν κρίσιν· καὶ τὸ λοιπὸν, [g] ἐπευφημοῦντες τοῖς δεδογμένοις τῷ Θεῷ, συνεχώρουν Ἀαρῶνι καλῶς ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην. καὶ ὁ μὲν, τρὶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ χειροτονήσαντος, βεβαίως εἶχε τὴν τιμήν. ἡ δὲ τῶν Ἑβραίων στάσις, πολὺν ἀκμάσασα χρόνον, τοῦτον [h] ἐπαύσθη τὸν τρόπον.

γʹ. [i] Μωϋσῆς δὲ, ἐπεὶ πολέμου καὶ στρατιᾶς ἡ τῶν Λευιτῶν ἀφεῖτο φυλὴ, θεραπεύουσα τὸν Θεὸν, ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μηδὲ ζήτησιν τῶν εἰς τὸν βίον ἀναγκαίων ἀμελοῖεν τοῦ ἱεροῦ, κατὰ βούλησιν [k] τοῦ Θεοῦ τὴν Χαναναίαν κτησαμένους τοὺς Ἑβραίους ἐκέλευε κατανέμειν τοῖς Λευίταις ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα πόλεις ἀγαθὰς καὶ καλάς· τῆς τε [l] περὶ αὐτῶν γῆς [m] περιγράψαντας εἰς δισχιλίους πήχεις ἀπὸ τῶν τειχῶν αὐτοῖς [n] ἀνεῖναι. [o] καὶ πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὸν λαὸν ἐξέταξε τῶν ἐπετείων καρπῶν δεκάτην αὐτοῖς τε τοῖς Λευίταις καὶ ἱερεῦσι τελεῖν. καὶ ἃ μὲν ἡ φυλὴ παρὰ τοῦ πλήθους λαμβάνει, ταῦτ' ἐστιν. ἀναγκαῖον δ' ἡγησάμην ἃ τοῖς ἱερεῦσιν ἴδια παρὰ πάντων γίνεται δηλῶσαι.

δʹ. Τῶν μὲν τεσσαράκοντα καὶ ὀκτὼ πόλεων τρισκαίδεκα παραχωρῆσαι τοὺς Λευίτας [p] αὐτοῖς προσέταξε· καὶ τῆς δεκάτης, ἧς παρὰ τοῦ λαοῦ κατ' ἔτος λαμβάνουσι, δεκάτην αὐτοῖς ἀπομερίζειν. ἔτι δὲ ἀπαρχὰς τὸν λαὸν [q] δίκαιον τῷ Θεῷ πάντων τῶν ἐκ τῆς γῆς φυομένων καρπῶν ἐπιφέρειν· καὶ τῶν τετραπόδων δὲ τῶν εἰς τὰς θυσίας νενομισμένων τὸ γεννηθὲν πρῶτον, ἂν ἄρσεν ᾖ, καταθῦσαι παρασχεῖν τοῖς ἱερεῦσιν, ὥστε αὐτοὺς πανοικὶ σιτεῖσθαι ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. τῶν δ' οὐ νενομισμένων ἐσθίειν παρ' αὐτοῖς κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, τοὺς δεσπότας τῶν τικτομένων σίκλον καὶ ἥμισυ αὐτοῖς [r] ἀντιφέρειν· ἀνθρώπου δὲ πρωτοτόκου πέντε σίκλους. εἶναι δὲ ἀπαρχὰς αὐτοῖς καὶ τῆς τῶν προβάτων κουρᾶς· τούς τε πέττοντας τὸν σῖτον καὶ ἀρτοποιουμένους, τῶν πεμμάτων αὐτοῖς τινα χορηγεῖν. ὅσοι δ' ἂν [s] αὐτοὺς καθιερῶσιν εὐχὴν πεποιημένοι· [t] Ναζαραῖοι δ' οὗτοι καλοῦνται), κομῶντες καὶ οἶνον οὐ προσφερόμενοι· [a] τούτοις, ὅταν τὰς τρίχας ἀφιερῶσιν ἐπὶ θυσίᾳ τε δρῶσι, [b] τὰς κουρὰς νέμεσθαι πρὸς τοὺς ἱερέας. καὶ οἱ [c] κορβᾶν αὑτοὺς ὀνομάσαντες τῷ Θεῷ, δῶρον δὲ τοῦτο σημαίνει κατὰ Ἑλλήνων γλῶτταν, βουλόμενοι ἀφίεσθαι τῆς λιτουργίας τοῖς ἱερεῦσι καταβάλλειν ἀργύριον, γυναῖκα μὲν τριάκοντα σίκλους, ἄνδρα δὲ πεντήκοντα. ὅσοι δ' ἂν ἐνδεέστεροι [d] τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρημάτων, τοῖς ἱερεῦσιν ἐξεῖναι περὶ τούτων ὡς βούλονται δοκιμάσαι. εἰ δὲ καὶ τοῖς κατ' οἶκον θύουσιν, εὐωχίας ἕνεκα τῆς αὐτῶν ἀλλὰ μὴ θρησκείας, ἀνάγκην κομίζειν τοῖς ἱερεῦσιν [e] ἔνυστρόν τε καὶ [f] χελύνιον καὶ τὸν δεξιὸν βραχίονα τοῦ θύματος. καὶ τοῖς μὲν ἱερεῦσι Μωϋσῆς τοσαύτην, [g] παρὲξ ὧν καὶ ὑπὲρ ἁμαρτημάτων θύων ὁ λαὸς δίδωσιν αὐτοῖς, ὡς ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν, εὐπορίαν ἐπενόησε. πάντων δὲ [h] τῶν τοῖς ἱερεῦσι τελουμένων κοινωνεῖν διέταξε καὶ τοὺς οἰκέτας, καὶ θυγατέρας καὶ γυναῖκας· ἔξω τῶν ὑπὲρ ἁμαρτημάτων ἐπιφερομένων θυσιῶν. ταύτας γὰρ ἐν τῷ ἱερῷ μόνοι δαπανῶσιν οἱ ἄρρενες τῶν ἱερέων αὐθημερόν.

---

[a] *Al.* Λευῖτιν. perinde autem valet, ſive *tribum* ſive *tribunum* interpreteris hoc in loco. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 636. & *Schotanum* in *Bibliotheca*, tom. 2. p. 302. [b] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* προεκόμισαν *Big.* & *Samb.* [c] Κατασημηναμένων αὐτὰς τῶν τότε ἀνδρῶν οἵπερ ἐκόμιζον, καὶ τοῦ πλήθους *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* niſi quod hic videtur legiſſe, οἵπερ ἐκόμιζον ἀπέναντι τοῦ πλήθους. [d] Τὸν δὲ καρπὸν (ut inquit *Zonaras*) ἡ μὲν τοῦ Λευιτικοῦ βίβλος κάρυα λέγει. Videſis *S. Theodoretum* ad *Jer.* c. 1. v. 11. [e] Ἐκ τοιούτου ξύλου *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* [f] Καί τισι *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἐπευφημοῦντες *Baſ.* & *G.* [h] Ἐπαύθη *Samb.* πέπαυτο *Hen.* & *Busb.* [i] Sic *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* Μωϋσῆς δὲ πολέμου καὶ στρατιᾶς [*al.* στρατείας] τὴν τῶν Λευιτῶν ἀφίησιν φυλὴν, θεραπεύουσαν [f. θεραπεύσουσαν] τὸν Θεόν· ἵνα μὴ δι' ἀπορίαν μ. ζ. τ. ἐ. τ. β. ἀ. ἀ. τ. ἱεροῦ· κατὰ βούλησιν δὲ τοῦ Θ. &c. *Big.* & *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* Μωϋσῆς δ' ἐπιόντος πολέμου καὶ στρατιᾶς τὴν τῶν Λευιτῶν ἠφίει φυλὴν θεραπεύουσαν τὸν Θ. *Vat.* [k] Articulum negligit *Vat.* [l] Πρὸς αὐτῶν ſoli *Big.* & *Samb.* [m] Ita *MSS.* in *Editis* ἐπιγράψαντας. [n] Ἀνεῖμαι pro ἀνανεῖμαι *Hen.* [o] Illud καὶ non agnoſcunt aliquot *MSS.* in quibus mox τῶν λαῶν ἐξέταξε. [p] Id eſt, τοῖς ἱερεῦσιν, ut diſertis verbis habent *Busb.* & *Hen.* [q] Δικαίων (ἴσ. δικαιῶν) *Big.* ex conjectura. inficete, ut cenſet *Bern.* [r] Ita *Baſ. G.* & *Hen.* ἀντεισφέρειν *Busb.* ἀναφέρειν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [ſ] Αὐτοῖς *Samb.* & *Vat.* ἑαυτοὺς *Hen. Busb.* & *Cedren.* p. 69. [t] Illud δ' οὗτοι, quod deerat in *Editis*, ſupplevimus ex quinque *MSS.* & *Cedreno.* Ναζαραῖοι *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Ναζιραῖοι in *MSS.* Ναζηραῖοι LXX. Vide *Grotium* ad *Matth.* c. 2. v. 23.

ε΄. Ὡς δὲ ταῦτα μετὰ τὴν στάσιν Μωϋσῆς διέταξεν, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἐπὶ τοὺς τῆς Ἰδουμαίας ὅρους ἦλθε. καὶ πρέσβεις πρὸς τὸν βασιλέα [i] τῶν Ἰδουμαίων πέμψας, ἠξίου [k] δίοδον αὐτῷ [l] παρασχεῖν, καὶ ἐγγύας, ἃς αὐτὸς ἐθέλοι λαβεῖν, ὑπὲρ τοῦ μηδὲν ἀδικηθήσεσθαι, δώσειν ὁμολογῶν· ἀγοράν τε τῷ στρατῷ χορηγῆσαι, [m] κἂν τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοῖς κελεύσειε καταβαλεῖν. ὁ δ' οἷς ἐπρεσβεύσατο Μωϋσῆς οὐκ ἀρεσκόμενος, οὐδὲ συγχωρῶν τὴν δίοδον, ἔνοπλον τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν [n] προαπήντα τῷ Μωϋσῇ, κωλύσων αὐτοὺς εἰ τολμήσειαν βίᾳ περαιοῦσθαι. καὶ Μωϋσῆς· [o] ἄρχειν γὰρ μάχης οὐ συνεβούλευσεν ὁ Θεὸς χρωμένῳ· τὴν δύναμιν ἀπανῆγε, διὰ τῆς ἐρήμου [p] ἐκπεριιών.

ς΄. Τότε δὴ καὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ [q] Μαριάμμην τελευτὴ τοῦ βίου καταλαμβάνει, τεσσαρακοστὸν ἔτος πεπληρωκυῖαν ἀφ' οὗ τὴν Αἴγυπτον κατέλιπε, μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ νουμηνίᾳ κατὰ σελήνην. θάπτουσι δ' αὐτὴν δημοσίᾳ πολυτελῶς ὑπέρ τινος ὄρους, ὃ καλοῦσι [r] Σίν· καὶ πενθήσαντα [s] ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας τὸν λαὸν ἐκάθηρε Μωϋσῆς τούτῳ τῷ

tes & vino abſtinentes) *horum tonſuras, cum cæſariem ſacrificio adhibito dedicant, ſacerdotibus, *ut in ignem victimæ ſuppoſitum injicerent*, dari *placuit*. Item qui ſemet Corban Deo nuncuparunt (hoc autem, ſi ex Hebræo interpreteris, donum Deo ſignificat) cum à miniſterio, *cui ſemet devoverant*, liberari geſtiunt, ſacerdotibus pecuniam numerare *mandavit*, mulierem quidem ſiclos triginta, virum autem quinquaginta: quibus vero non tantum ſuppetit pecuniæ, hos ſacerdotum arbitrio relinquendos. Quin & ſi quis mactet domi *bovem ovemque* ad privatum epulum non ob cultum divinum, neceſſe habet ſacerdotibus offerre omaſum, pectuſculum, armumque pecoris dextrum. Atque hanc quidem Moyſes rerum abundantiam ſacerdotibus conſtituit, præter ea quæ ex victimis pro populo piacularibus illis obveniunt, prout in libro proxime præcedente declaravimus. Ex iis autem omnibus, quæ ſacerdotibus tribuere ſolenne eſt, ut famuli, filiæ, & uxores participarent, edixit; hoſtiis exceptis, quæ pro peccatis offeruntur. illas enim ſoli è ſacerdotum *familia* maſculi eodem die in templo abſumunt.

Poſthæc Iſraëlitis tranſitum negat Rex Idumæus, πατρικὴν ἔχθραν ζωπυρῶν. Num. c. 20. Deut. c. 2. & fuſe Philo p. 639.

5. Hæc autem cum Moyſes poſt ſeditionem conſtituiſſet, caſtra movens cum omnibus copiis & exercitu ad Idumææ limites pervenit: ac, miſſis ad regem Idumæorum legatis, petebat, ut per ſuos fines eum ire pateretur, † obſides etiam quoſcumque accipere libuerit daturum pollicens, ſe ab omni injuria & maleficio temperaturos; præterea forum rerum venalium ſuis exhiberi *poſcebat*, perſoluturus & aquæ pretium, ſi rex ita juberet. Ille vero, cum ea, de quibus Moyſes legationem miſerat, ſibi diſplicerent, noluit iter concedere, ſed cum armatis copiis Moyſi obviam occurrit, eos prohibiturus ſi ſe invito tranſire conarentur. Moyſes itaque (nam ei oraculum ſciſcitanti auctor erat Deus ne pugnam auſpicaretur) exercitum ſubduxit, circuitu per deſertum iter facturus.

Anno Exodi XL. ſororem ſuam Mariammam amiſit Moyſes.

6. Eo etiam tempore Mariamma ejus ſoror diem obiit ſupremum, anno quadrageſimo completo ex quo Ægyptum reliquerat, †† menſis Xanthici neomenia ſecundum lunam. Eam autem, magnifico funere elatam, ſumptu publico ſepeliverunt, ſuper quodam monte qui Sin appellatur; populumque, cum ipſam per triginta dies luxiſſent, Moyſes hoc modo luſtravit,

---

[a] Τούτοις δὲ ὅταν Big. τούτους δὲ ὅταν Vat. & Cedren. [b] Græci etiam (notante Grotio) comas Diis ſacrabant, ut Achilles Sperchio, Æarinus Æſculapio. [c] Ita MSS. κορβὰν in Editis. [d] Τῶν ὡρισμένων ἔχωσι χρήματα Vat. [e] Ariſtophani, aliiſque ἤνυστρον. [f] Χελύνιον, στῆθος, quod pectora animantium tumeant velut cortex teſtudinis, vel ſuis coſtis compingantur ut lyra chordis. Quoniam vero Joſephus videtur reſpexiſſe potius ad Deut. c. 18. v. 3. quam ad Num. c. 15. v. 18. licet χελύνιον interpretari maxillas. nam Heſychio χελύνιον, χεῖλος, καὶ μέρος τι [illegible], atque iterum χελύνη, γνάθος. itemque LXX. Deut. c. 32. v. 15. [illegible] ἐφθάρη τὰ χελύνια αὐτοῦ, neque contemnenda ſunt male ſpui. Bern. [g] Ita (inquit Bern.) ex Epiphanio expreſſi. Prius erat παρέξαν ὧν ὑπὲρ ἁμαρτ. & in Vat. παρέξων ὑπὲρ ἁμ. & in Big. παρέξων ὧν ὑπὲρ. Sed in Samb. παρὲξ ὧν ὑπὲρ ἁμ. [h] Illud τῶν ſupplevimus ex Samb. Hen. Bud. & Vet. Interpr. [i] Ἰδουμαίοις Vat. [k] Ita Big. Samb. Vat. Hen. & Bud. ſic infra v. 29. in reliquis δὲ διὰ. eſt qui conjecerat τὴν διὰ. [l] Παρασχεῖν πίστεις, ἃς Big. Samb. Vat. & forte Epiphan. [m] Καὶ τιμὴν τοῦ ὕδατος αὐτοὺς ἐκέλευσε καταβαλεῖν Big. & Samb. καὶ τιμὴν τ. ὕ. αὐτοὺς ἐκέλευσε καταβαλεῖν juxta Vet. Interp. χορηγῆσαι, τιμὴν τ. ὕ. αὐτοὺς κελεύσειν Vat. [n] Αὐτὸς [illegible] δ' ὁ βασιλεὺς μετὰ στρατιᾶς ἔνοπλος ἀπήντησε τῷ Μωϋσῇ Zonaras. τῷ Μωϋσῇ omiſit Vet. Interpr. [o] Ἀρχὴν Vat. [p] Ita Samb. & huc Epiphanius convenit, iter faciens, necnon ea Zonaræ, καὶ αὐτὸς διὰ τῆς ἐρήμου [illegible], μὴ ἀρχὴν μάχης συμβουλεύοντος τοῦ Θεοῦ. at ἐκπεριιὼν peragrando in Baſ. & G. haud male. ἐκπεριελθὼν Big. ἐκπεριιὼν Vat. eſt qui conjicit ἐκπορευθείς. [q] Ita Big. Samb. & Epiphan. nec aliter p. 76. v. 20. Μαριάμμην Vat. Baſ. & G. [r] Ita in quatuor MSS, necnon in Bibliis Gr. niſi quod aliquando tam in his quam in Cedreno & Syncello perperam legatur Σινὰ & Σινᾶ pro Σίν. Ἐν τῷ Σὶν Baſ. G. & Vat. haud male, ut diſtingueretur à צין. [s] Illud ἐπὶ non agnoſcit Vat. * Cum capillum conſecrant, victimas eorum ſacerdotibus cedere reddit Gelen. At Epiphanius juxta Voſſii cod. horum quando capillos ſacris liberant & cum ſacrificio faciunt, cæſaries tondetur apud ſacerdotes. Sic Xylander ad Cedrenum, p. 69. hi cum comam tondent, ſacrificio adhibito eam Deo offerunt, ſacerdotum opera. † Cautiones quas ipſi vellet acciperet juxta Vet. Interpr. †† Menſis Xanthici luna prima reddit Gelen. Et quidem (ut inquit Cl. Seldenus, lib. de Judæorum anno Civ. c. 20) recte ſatis, ſi juxta Thucydidis neomeniæ Lunaris notionem Joſephus ſit intelligendus &c. In quibuſdam Vet. Interpr. exemplaribus, Xanthici m. initio ſecunda luna, ut & decimo die X. m. initio ſecundæ lunæ. at in pleriſque, decimo die X. m. initio ſecundum lunam.

Ritus Vaccæ Luſtralis. Num. c. 19.

ſtravit. Juvencam, inter arandum quidem agrumque colendum nunquam jugo ſubditam, totam vero integro corpore rubeam, paululum extra caſtra educens pontifex, in loco puriſſimo eam immolavit; ejuſque ſanguinem ſepties digito aſperſit, Dei verſus Tabernaculum: deinde, ſolida juvenca ita ut procubuit cum pelle ac inteſtinis ardente, lignum cedrinum medium in ignem injiciunt, ſimulque hyſſopum & lanam coccineam. Hujus autem cinerem univerſum homo purus colligit, & in locum mundiſſimum reponit. Paulum itaque hujus cineris in fontem immittentes cum hyſſopi ramulo, ejuſdemque cineris aliquantulum in aquam immergentes, à mortuo pollutos die tertia & ſeptima *puri aliqui* conſpergebant: & ſic pro mundis in poſterum habebantur. Atque hoc ipſum, cum in terram ſorte poſſidendam devenirent, ſervari præcepit.

Aaron in culmine montis Hori, ſpectante populo, cum ſtola Pontificia vitam ſimul exuit. Num. c. 20. & c. 33. Deut. c. 10. & c. 32.

7. Poſtquam vero exercitus, ſororem *ejus* lugendo funeſtus, hoc modo luſtratus erat, eum cum copiis omnibus duxit *Moyſes* per ſolitudinem & Arabiam. Cumque veniſſet ad locum, quem Arabes metropolim ſuam putarunt, (qui prius quidem Arce nominatus eſt, nunc vero Petra appellatur) illic, cum *locus* circundaretur monte excelſo, Aaron in verticem *quendam* aſcendens (præmonitus à Moyſe quod moriturus eſſet) in conſpectu totius exercitus (è regione enim locus erat * *ubi conſtiterunt*) ſtolam pontificalem exuit, ipſamque tradens Eleazaro filio, ad quem ætatis prærogativa pertinebat ſacerdotium, vita decedit, populo inſpectante: moriens quidem eo ipſo anno, quo ſororem amiſit, cumque annos centum compleſſet & viginti tres. Dies autem obitus incidit in menſis initium ſecundum lunam, qui Athenienſibus quidem Hecatombæon dicitur, Macedonibus autem Lous, Hebræis vero Abba.

τρόπῳ. μόσχον θήλειαν, ἀρότρου μὲν καὶ γεωργίας ἄπειρον, [a] ὁλόκληρον δὲ ξανθὴν πᾶσαν, μικρὸν ἄπωθεν τοῦ στρατοπέδου προαγαγὼν εἰς χωρίον καθαρώτατον, ὁ ἀρχιερεὺς ἔθυσέ τε, καὶ τοῦ αἵματος ἑπτάκις ἔρρανε τῷ δακτύλῳ [b] ἀντικρὺς τῆς σκηνῆς τοῦ Θεοῦ. ἔπειτα καιομένης ὡς εἶχεν ὅλης τῆς [c] δαμαλίδος, σὺν τῇ δορᾷ καὶ τοῖς ἐντὸς ξύλον κέδρινον εἰς μέσον ἐμβάλλουσι τὸ πῦρ, καὶ ὕσσωπον, καὶ φοινικτὸν ἔριον. συναγαγὼν δ' αὐτῆς ἅπασαν τὴν τέφραν ἁγνὸς ἀνὴρ, κατατίθησιν εἰς χωρίον καθαρώτατον. τοὺς [d] οὖν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες καὶ ὕσσωπον, [e] βαπτίσαντές τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν, ἔρραινον τρίτῃ τε καὶ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν· [f] καὶ καθαροὶ τὸ λοιπὸν ἦσαν. τοῦτο δὲ καὶ κατελθοῦσιν εἰς τὰς κληρουχίας προσέταξε ποιεῖν.

ζ. Μετὰ δὲ τὴν ἐπὶ τῷ πένθει τῆς ἀδελφῆς τοῦ στρατηγοῦ κάθαρσιν τοιαύτην γενομένην, ἀπῆγε τὴν δύναμιν διὰ τῆς ἐρήμου καὶ τῆς Ἀραβίας. ἐλθὼν δ' εἰς χωρίον ὃ μητρόπολιν αὐτῶν Ἄραβες νενομίκασι, πρότερον μὲν [g] Ἀρκὴν λεγομένην, Πέτραν δὲ νῦν ὀνομαζομένην· ἐνταῦθα, ὑψηλοῦ περιέχοντος ὄρους αὐτὸ, ἀναβὰς Ἀαρὼν [h] ἐπ' αὐτὸ, Μωϋσέως αὐτῷ δεδηλωκότος ὅτι μέλλοι τελευτᾷν, ἅπαντος τοῦ στρατεύματος ὁρῶντος, κάταντες γὰρ ἦν τὸ χωρίον, ἀποδύεται τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, καὶ παραδοὺς αὐτὴν Ἐλεαζάρῳ τῷ παιδὶ, πρὸς ὃν διὰ τὴν ἡλικίαν ἡ ἀρχιερωσύνη [i] παρεγίνεται, θνήσκει τοῦ πλήθους εἰς αὐτὸν ἀφορῶντος· τῷ μὲν αὐτῷ τελευτήσας ἔτει, ᾧ καὶ τὴν ἀδελφὴν ἀπέβαλε, βιοὺς δὲ ἔτη τὰ πάντα τρία πρὸς τοῖς εἴκοσι καὶ ἑκατόν. ἀποθνήσκει δὲ κατὰ σελήνην νουμηνίᾳ, μηνὸς ὄντος [k] παρὰ μὲν Ἀθηναίοις Ἑκατομβαιῶνος καλουμένου, Λώου δὲ παρὰ Μακεδόσιν, [l] Ἀββὰ δὲ παρ' Ἑβραίοις.

CAP. V.

Quomodo Moyſes, devictis Sichone & Oge Amorrhæorum regibus, deletiſque eorum copiis, regionem eorum duabus Hebræorum tribubus & dimidiæ in ſortem dedit.

AT cum finitus eſſet luctus, populo eum per triginta dies deplorante, Moyſes, inde cum exercitu profi-

ΚΕΦ. ε΄.

Ὡς Σιχῶνα καὶ Ὤγην τοὺς Ἀμορραίων βασιλεῖς νικήσας Μωϋσῆς, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν αὐτῶν διαφθείρας, κατεκλήρωσεν αὐτῶν τὴν χώραν δυσὶ φυλαῖς καὶ ἡμισείᾳ τῶν Ἑβραίων.

ΠΕνθος δ' ἐπ' αὐτῷ τοῦ λαοῦ τριακονθήμερον ἄγοντος, [m] ἐπεὶ τοῦτ' ἐλώφησεν, ἀναλαβὼν ἐκεῖθεν Μωϋσῆς

Legerat itaque (ut ait *Bern.*) in ſuis Codicibus *Epiphan.* μηνὸς δὲ Ξανθικοῦ δεκάτῃ, *vel* δεκάτῃ ἡμέρᾳ κατὰ σελήνην. *i. e.* X° die menſis Xanthici, à prima face facieque lunæ viſæ ſupputandi, velut *Hebræo* fas erat: non à ſynodo vera luminarium; multo minus ab initio fixo menſis & ad rationes ſolis definito, ut anno *Macedonico* ac *Juliano* obſervatum. Vel ſcriptum fuit olim, δεκάτῃ τοῦ Ξανθικοῦ μηνὸς ἀπὸ νουμηνίας κατὰ σελήνην. Quinetiam חדש & primum diem menſis & menſem totum denotare, ex ſacris literis omnes ſciunt. *Decimo die X. m. luna ſecunda* in *Epit. Cant.* Sed *P. Comeſtor* habet *in initio m. X. qui & Niſan, ſecundum lunam.*

[a] Eſt qui malit ὁλόκληρον καὶ ξανθήν. [b] Ἀντικρὺ *Vat. aliique.* Hujuſce ritus (præter *Moyſen* in *Num.* c. 19.) meminit & *Philo*, p. 848. Huc præterea alludunt S. *Paulus* & *Barnabas* in *Epp.* ad *Hebræos*: hic c. 8. ille c. 13. [c] Aut δαμάλιδος, aut cum *Codd. MSS.* δαμάλεως malit *Bern.* [d] Illud οὖν non agnoſcit *Vat.* Locum hoc modo legendum vertendumque cenſet *Bonfrerius* ad *Num.* c. 19. τοὺς οὖν ἀπὸ νεκροῦ μεμιασμένους, τῆς τέφρας ὀλίγον εἰς πηγὴν ἐνιέντες, καὶ ὕσσωπον βαπτίσαντες, ἔρραινον &c. *igitur à cadavere pollutos, cineris paululum in fontem immittentes, & hyſſopum intingentes, adſpergebant die tertia & ſeptima.* totum illud τε καὶ τῆς τέφρας ταύτης εἰς πηγὴν in textum irrepſiſſe exiſtimans. Vide *Lorinum* in *Num.* p. 701. [e] Eſt qui legit, βαπτίσαντες μετὰ τῆς τέφρας &c. [f] Καὶ periit *Big. Samb.* & *Vat.* nec agnoſcit *Vet. Interpr.* qui ſupra legiſſe videtur οἱ ὑπὸ ν. μεμιασμένοι, *hi ergo qui morte polluti erant* &c. perperam ſane, cum ex *S. Literis* conſtet, vel *pontificem* vel *alium aliquem purum* pollutos conſperſiſſe. [g] Ἀγρὴν ab *hagar* malint *A. Boſius* & *L. Capellus.* Subeſt autem facilior correctio, Ῥεκέμην, aut ob ח emphaſin Ἀρεκέμην. nam apud *Euſebium* de *Locis Hebr.* Πέτρα, ἣ καὶ Ῥεκὲμ ὀνομάζεται, & Ῥεκὲμ, αὕτη ἐστὶ Πέτρα πόλις Ἀραβίας. In eodem etiam Ἀρκὲμ, κατὰ Ἰώσηπον, πόλις τῆς Παλαιστίνης. unde forſan in ſuis *Joſephi* ἀντιγράφοις *Euſebius Hieronymuſque* Ἀρκέμην habuerint. *Bern.* ad *Joſephum*, p. 259 &c. Verum Ἀρκὴν vel Ἀρκὴ cum *Cod. Samb.* in *Joſepho* legerat *Steph. Byzant.* atque forſan Ἀρκέμ hic reſcribendum. Vide *Fulleri* Miſcell. l. 3. c. 2. & *Bocharti* Geog. Sacr. l. 1. c. 44. [h] Ἐπ' αὐτῷ *Samb.* [i] Παρεγένετο, *quidam ex conjectura.* [k] Τοῦ παρὰ μ. *Vat.* [l] Ita poſt alios quamplurimos emendandum cenſuimus, cum antea in *Editis* eſſe Σαββὰ, litera Σ à voce præcedenti attracta. Vide Cl. *Seldenum* de *Succeſſ. in Pontif. Hebr.* l. 1. c. 1. *Jac. Cappellum* in *Hiſt. S. & Exot.* p. 85. *Bochartum* in *Hierozoico*, parte ſecunda, c. 13. p. 424. & *H. Dodwellum* in Diſſert. ſecunda *de Vet. Cyclis*, p. 92. In *Vet. Interpr.* corrupte *Sedebat*, aut *Sedebath* &c. qui præterea inſcite addit è ſuo, *apud Romanos vocatur Auguſtus*, cum in menſem *Julium* incurrant *Ab* Hebræorum & *Hecatombæon* Athenienſium. [m] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπεὶ τοῦτ' ἐλ. in *Editis, aliiſque.* * *Ubi erat populus conſtitutus* in *Vet. Interpr.*

σῆς τὸν στρατόν, παρῆκεν [a] ἐπὶ ποταμὸν [b] Ἀρνῶνα· ὅς, ἐκ τῶν [c] Ἀραβίας ὀρῶν ὁρμώμενος, καὶ διὰ [d] πάσης ἐρήμου ῥέων, εἰς τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην ἐκδίδωσιν, ὁρίζων τήν τε Μωαβῖτιν καὶ [e] Ἀμμανῖτιν. γῆ δ' αὕτη καρποφόρος, καὶ πλῆθος [f] ἀνθρώπων τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγαθοῖς ἱκανὴ τρέφειν. πρὸς οὖν [g] Σιχῶνα, [h] τὸν βασιλεύοντα τῆς χώρας [i] ταύτης, ἀπέστειλε Μωϋσῆς, τῷ στρατῷ [k] δίοδον αἰτῶν ἐφ' αἷς ἂν θελήσειε πίστεσιν, ὥστε μηδὲν ἀδικηθῆναι, μήτε τὴν γῆν, μήτε τοὺς ἐνοικοῦντας ὧν Σιχὼν ἐκράτει· τοῖς τε κατὰ τὴν ἀγορὰν χρήσασθαι πρὸς τὸ [l] ἐκείνων λυσιτελές, εἰ καὶ τὸ ὕδωρ αὐτοῖς πιπράσκειν [m] ἐθέλοιεν. Σιχὼν δ' ἀρνούμενος ὁπλίζει τὸν οἰκεῖον στρατόν, καὶ τοὺς Ἑβραίους διαβαίνειν τὸν Ἀρνῶνα κωλύειν ἑτοιμότατος ἦν.

ε'. β'. Μωϋσῆς δέ, ὁρῶν πολεμίως αὐτοῖς τὸν Ἀμορραῖον διακείμενον, οὔτε περιφρονούμενος ἀνέχεσθαι δεῖν [n] ἔγνω· καὶ τοὺς Ἑβραίους τῆς ἀπραξίας καὶ τῆς δι' αὐτὴν ἀπορίας, ὑφ' ἧς στασιάσαι τε πρότερον αὐτοῖς συνέπεσε, καὶ τότε δυσκόλως εἶχον, ἀπαλλάξαι διαγνούς, ἤρετο τὸν Θεὸν εἰ πολεμεῖν αὐτῷ δίδωσι. τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ νίκην [o] ἀποσημήναντος, αὐτὸς θαρσαλέως εἶχε πρὸς τὸν ἀγῶνα, καὶ τοὺς στρατιώτας παρώρμα· νῦν αὐτοὺς ἀξιῶν τῆς τοῦ πολέμου ἡδονῆς ἀπολαύειν, ὅτ' [p] αὐτῇ συγχωρεῖ χρήσασθαι τὸ θεῖον. οἱ δ' ἧς ἐπόθουν ἐξουσίας λαβόμενοι, καὶ τὰς πανοπλίας ἀναλαβόντες, εὐθέως ἐχώρουν εἰς τὸ ἔργον. ὁ δὲ Ἀμορραῖος οὐκ ἔτ' ἦν ἐπιόντων ὅμοιος [q] αὐτῷ· ἀλλ' αὐτός τε κατεπλάγη τοὺς Ἑβραίους, καὶ ἡ δύναμις αὐτοῦ παρέχουσα θᾶττον αὐτὴν [r] εὔψυχον εἶναι δοκεῖν, τότ' ἀπηλέγχθη πεφοβημένη. [s] τὴν πρώτην οὖν σύνοδον οὐχ ὑπομείναντες ἀντιστῆναι, καὶ δέξασθαι τοὺς Ἑβραίους, τρέπονται· [t] τοῦτ' αὐτοῖς σωτηρίαν ὑπολαβόντες [u] ἢ τὸ μάχεσθαι παρέξειν. ἐθάρρουν γὰρ ταῖς πόλεσιν οὔσαις ὀχυραῖς, παρ' ὧν οὐδὲν αὐτοῖς ὄφελος ἦν εἰς ταύτας [x] συνδιωχθεῖσιν. Ἑβραῖοι γάρ, ὡς ἐνδόντας [y] αὐτοὺς εἶδον, εὐθὺς ἐνέκειντο· καὶ παραλύσαντες αὐτῶν τὸν κόσμον, εἰς φόβον κατέστησαν. καὶ οἱ μὲν ἀπορραγέντες ἔφευγον ἐπὶ τῶν πόλεων· οἱ δὲ πρὸς τὴν δίωξιν οὐκ ἔκαμνον. ἀλλ' οἷς [z] προπεπονήκεσαν προσεπιταλαιπωρῆσαι προσθέμενοι, καὶ σφενδονᾶν τε ἄριστοι τυγχάνοντες καὶ πᾶσι τοῖς ἑκηβόλοις δεξιοὶ χρῆσθαι, [a] διὰ τὴν [b] ὅπλισιν οὖσαν εὐσταλῆ κοῦφοι πρὸς τὸ διώκειν ὄντες, μετέθεον τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς [c] πορρωτάτω τοῦ συλ-

ciſceris, caſtra admovet ad fluvium Arnonem: qui ex Arabiæ montibus ortum ducens, & totam ſolitudinem evagatus, in Aſphaltitin paludem influit, terram Moabitida & Amorrtida diſterminans. Tellus autem iſta frugifera eſt, atque ex ſe ſatis fructuum ſuppeditat ad alendam hominum multitudinem. Hinc ad Sichonem, illa regione dominantem, miſit legatos Moyſes, oratum ut ſibi liceret per illius fines exercitum traducere, cautionibus, quaſcunque vellet, adhibitis, ut ſibi nihil foret quidquam injuriæ, nec agri ejus detrimenti aliquid caperent, nec qui ſub ejus ditione ſint incolæ: ſeque rerum venalium foro in eorum commodum uſuros, etiamſi & illis aquam addicere & vendere voluerint. Sichon vero, tranſitum negans, *mox* copias ſuas omnes armatas educit; & ſe quammaxime comparabat, ut Hebræos ab Arnone trajiciendo prohiberet.

Sichon Amorrhæus vetat Iſraëlitas fluvium Arnonem tranſire. Num. c. 21. Deut. c. 2. Joſ. c. 12. & Jud. c. 11. 18, &c.

V.

Juventus Hebraïca, ſimul cum Raguelo, copias Amorrhæas proſternit, eorumque regionem læta occupat.

2. Moyſes autem, cum animadvertiſſet Amorrhæum hoſtili in ipſos animo eſſe, haud ferendum contemptum ratus eſt: ſecumque ſtatuens Hebræos liberare ab inertia, adeoque ab inopia, propter quam antea in ſeditionem inciderant, & quam tunc difficulter admodum ferebant, conſuluit Deum, an ipſum armis dimicare pateretur. Deo vero *annuente* & victoriam *inſuper* pollicente, magna cum fiducia ad certamen ſe accinxit, militibuſque animos accendit: nunc eos orans atque obſecrans pugnandi cupiditatem explere, præſertim cum Deus illis conceſſerit, ut *tandem* voti fiant compotes. Illi vero, accepta, quam *diu* deſiderarunt, poteſtate, armiſque ſumptis, ad pugnam ineundam properabant. Amorrhæus autem, cum illi ingruerent, non erat amplius ſui ſimilis; ſed & ipſe timore perculſus eſt ad conſpectum Hebræorum, & exercitus ejus, qui ita ſe prius gerebat ut fortiter animatus eſſe videretur, tunc ſe perterritum oſtendit. Primo itaque congreſſui non auſi reſiſtere, impetumve Hebræorum excipere, terga vertunt: hoc modo ſuæ potius ſaluti ſe conſulturos eſſe exiſtimantes, quam prælium committendo. Munitis enim urbibus plurimum fidebant; quæ illis, in eas vi compulſis, nihil profuerunt. Hebræi namque, ut eos cedere deprehenderunt, ſine mora illis inſtabant: ſolutiſque eorum ordinibus, in formidinem conjiciebant. Et quidem illi, perfracta phalange, fuga ſeſe in urbem recipiebant: Hebræi autem non ſegnes erant & defeſſi in perſequendo. Verum iis, quibus ante fatigati fuerant, perſeverantiam adjicientes, cum eſſent funditores optimi & cujuſcunque è longinquo jaculationis *in primis* periti, *ideoque* propter armaturam leviorem ad inſequendum agiles & expediti, curſu adæquabant hoſtes; & eos, qui longius aufugerant

Celebratur hæc victoria Num. c. 21. Deut. c. 1. c. 2. c. 3. c. 4. & c. 29. Joſ. c. 12. & c. 13. Jud. c. 11. Amos c. 2. Pſ. 135. & 136. necnon à Philone p. 642.

---

[a] Ἐπὶ τῶν ποτ. *Vat.* [b] Ita *Hen. Bush.* & infra cæteri. hic vero Ἀρνῶν *Baſ. G. Big.* & *Samb.* ut in obliquis ſolent οἱ ο'. [c] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* Ἀῤῥαβίας ὀρῶν *Baſ. G.* & *Vat.* Ἀραβίας ὄρων *Big.* atque ita *Num. c.* 21. *v.* 13. [d] Eſt qui conjicit μέσης ἐρ. [e] *Al.* Ἀμμωνῖτιν & Ἀμμορῖτιν. [f] Ita è *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *aliiſque*, ἀνθρώπων ἴσον τοῖς παρ' αὐτῆς ἀγ. [g] Ita *Baſ.* & *G.* & prius *Moyſes* Σιχὼν ſeu *Sihon.* acuunt enim *Maſorethæ* ſyllabam ſequiorem. Σηχῶνα & in recto Σηχῶν paſſim *Samb. Big. Hen.* & *Bush.* Σηὼν & Σηῶνα *Vat. Zon.* & LXX. [h] Τὸν βασιλέα *Vet. Interpr.* & *Zonar.* [i] Ταύτης ὡς ἐπ. *Big.* [k] Ita quinque *MSS. Zonar.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* διδόναι ὁδὸν ἐφ' αἷς &c. [l] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* cum *Editis* ἐκείνων. [m] Ἔθελοι *Vat.* ἐθελοῖεν *Samb.* [n] Ἐγνωκὼς τοὺς *Samb.* & *Epiphan.* [o] Ita quatuor *MSS. Zonaraſque* ex dialecto *Attica.* in *Editis*, *aliiſque*, ἀποσημάναντος. [p] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* & mox χρήσασθαι *Big.* & *Samb.* [q] Αὐτῶν *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.* qui habet *inſiſtentibus populis cum jam non eſſet æqualis.* [r] Ἔμψυχον *Big.* [s] Κατὰ τὴν πρ. ex mala conjectura. [t] Ex *MSS.* in *Editis* τοῦτο ἑαυτοῖς. [u] Eſt qui conjicit μᾶλλον ἢ τὸ μ. [x] Ita *Samb.* in *reliquis* cum *Editis* συνδιωχθεῖσιν. συγκλεισθεῖσιν legiſſe videtur *Epiphan.* [y] Ita *Big.* & *Samb.* ὡς ὄντας ἴδον εὐθὺς αὐτοὺς εἶδον ἐνέκ. *Vat.* ὡς ἐνδόντας αὐτοὺς εὐθὺς εἶδον ἐνέκ. *Baſ.* & *G.* [z] Προαπεπονήκεσαν *Samb.* & *Big.* [a] Καὶ διὰ τὴν *Vat.* [b] *Al.* ὄπλησιν. [c] Πορρωτάτω συλλ. *Big. Vat.* & *Samb.* à prima manu, ab altera πόῤῥω τοῦ συλλ.

gerant quam ut comprehendi potuerint, fundis & jaculis aſſequebantur. Multa itaque cædes facta eſt, & effugientes vulneribus laborabant. Vexabat autem eos ſitis magis, quam hoſtium aliquis. erat enim æſtatis tempus. Et quamplurimos, deſiderio potus ad fluvium adductos, & quotquot denſis agminibus fugerant, circumſtantes telis petebant; eoſque jaculis ſimul & ſagittis ferientes, omnes occidebant. Sichon etiam rex eorum concidit. Hebræi autem cæſos ſpoliabant prædamque agebant: ac terra illis rerum *omnium* copiam ſuppeditabat, quod adhuc magna vis frugum in agris ſupereſſet; inſuper & milites ubique ſine metu, captis omnibus qui hoſtilia minitabantur, pabulatum egreſſi ſunt: nihil enim iis impedimento erat, præſertim cum fortiſſimus quiſque occubuiſſet *in prælio*. Atque hujuſmodi quidem calamitas illata eſt Amorrhæis; qui nec conſilio prudenter, nec armis fortiter ſunt uſi. Hebræi vero terram eorum *ſibimet* acceperunt. Eſt autem regio tres inter fluvios ſita, inſulæ plane ſimilis. Arnone quidem, qua meridiem ſpectat, eam claudente, Jabaccho vero latus ejus ſeptentrionale ambiente: qui in Jordanem fluvium ſeſe exonerans, nomen ſuum amittit. At quod reliquum erat terræ ad occaſum, illud Jordanes alluit.

Poſthæc Oges, Batanææ ſive Galaditidis ac Gaulanitidis rex, Iſraëlitis urbes non minus quam munitas LX. *opes immenſas, & vitam ſuam cedit. Deut.* c. 3. *Joſ.* c. 12. *&* c. 13. 1 *Reg.* c. 4. *& Philo p.* 643.

3. Cum res ita ſe haberent, Iſraëlitis bellum movet Oges, Galadenæ & Gaulanitidis rex, exercitum ipſe ducens, & feſtinans quidem ut ſuppetias ferret Sichoni, amico ſuo & ſocio. Comperto autem quod is jam exſtinctus occiderit, nihilominus ipſi conſtitutum erat cum Hebræis armis dimicare; non dubitans quin vinceret illos, volenſque virtutis eorum periculum facere. De ſpe vero ſua decidens & ipſe in prælio perit, & exercitus ejus ad unum interimitur. Moyſes autem, Jabaccho fluvio trajecto, Ogis regnum peragrabat, & urbes evertens & incolas omnes ferro perimens: qui cunctos iſtius terræ *homines* divitiis ſuperabant, cum ob ſoli fertilitatem tum ob facultatum abundantiam. Ogi vero ea erat *corporis* magnitudo & pulchritudo, qualis paucis admodum *contigit*. Erat etiam vir ille manu *adeo* ſtrenuus, ut præclara ejus facinora reſponderint ſtaturæ proceritati & formæ decori præcellenti. De viribus autem ejus & amplitudine conjecturam fecerunt ex cubili in Rabatha urbe regia Ammanitidis capto: è ferro quidem fabricato, in latitudinem autem quatuor cubitos patente, longitudine vero uno

ληφθῆναι γεγονότας, ταῖς σφενδόναις καὶ τοῖς τοξεύμασι κατελάμβανον. φόνος τε οὖν γίνεται πολὺς, καὶ τραύμασιν ἐπόνουν οἱ [a] διαφεύγοντες. ἔκαμνον δὲ ἐπὶ δίψει μᾶλλον ἤ τινι τῶν πολεμικῶν. καὶ γὰρ ὥρα θέρους ἦν. καὶ ἐπιθυμίᾳ τοῦ πιεῖν ἐπὶ ποταμὸν τοὺς πλείους [b] παρεχθέντας, καὶ ὅσον συνεστραμμένον [c] ἔφυγε, περιστάντες ἔβαλλον· καὶ πάντας αὐτοὺς ἀκοντίζοντες ἅμα καὶ τοξεύοντες [d] διέφθειρον. ἀποθνήσκει δ' αὐτῶν καὶ Σιχὼν ὁ βασιλεύς. Ἑβραῖοι δὲ νεκροὺς ἐσκύλευον, καὶ λείαν ἔλαβον. καὶ πολλὴν ἀφθονίαν τῶν ἐκ γῆς εἶχον, μεστῆς ἔτι τῶν καρπῶν ὑπαρχούσης. καὶ διεξῄει [e] πᾶσιν ἀδεῶς τὸ στράτευμα προνομῇ χρώμενον, ἁλισκομένων καὶ τῶν [f] πολεμίων· οὐδὲν γὰρ παρὰ τούτων ἦν ἐμπόδιον, τοῦ μαχίμου παντὸς ἀπολωλότος. Ἀμορραίους μὲν οὖν τοῦτο πάθος κατέλαβεν, οὔτε φρονῆσαι δεινοὺς, οὔτε ἀγαθοὺς κατὰ τὸ ἔργον γεγονότας. Ἑβραῖοι δὲ τὴν ἐκείνων γῆν [g] παρελάμβανον. ἔστι δὲ [h] χωρίον τριῶν μεταξὺ ποταμῶν κείμενον, ὅμοιον [i] νήσῳ τὴν φύσιν [k] ὑπάρχον. τοῦ μὲν Ἀρνῶνος ἀπὸ μεσημβρείας [l] ὁρίζοντος αὐτὸ, [m] Ἰαβάκχου δὲ τὴν ἀρκτῴαν αὐτοῦ πλευρὰν περιγράφοντος· ὃς εἰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἐκβάλλων, ἐκείνῳ καὶ τοῦ ὀνόματος μεταδίδωσι. τὰ μέντοι γε [n] πρὸς τῇ δύσει τοῦ χωρίου, [o] περιείησιν αὐτὴν [p] Ἰορδάνης.

γ'. Οὕτως οὖν ἐχόντων τῶν πραγμάτων, [q] ἐπιτίθεται τοῖς Ἰσραηλίταις Ὤγης, ὁ τῆς [r] Γαλαδηνῆς καὶ [s] Γαυλανίτιδος βασιλεὺς, στρατὸν ἄγων, καὶ σπεύδων μὲν ὡς [t] ἐπὶ συμμαχίαν τὴν Σιχῶνος φίλου τυγχάνοντος. εὑρὼν δὲ ἐκεῖνον ἤδη προαπολωλότα, καὶ [u] οὕτως ἔγνω τοῖς Ἑβραίοις εἰς μάχην ἐλθεῖν· [x] περιέσεσθαί τε νομίζων, καὶ τῆς ἀρετῆς [y] αὐτῶν διάπειραν βουλόμενος λαβεῖν. διαμαρτὼν [z] δὲ τῆς ἐλπίδος, αὐτός τε ἀποθνήσκει κατὰ τὴν μάχην, καὶ σύμπας ὁ στρατὸς αὐτοῦ διαφθείρεται. Μωϋσῆς δὲ, τὸν ποταμὸν [a] Ἰάβακχον περαιωσάμενος, διεξῄει τῆς Ὤγου βασιλείας, τάς τε πόλεις καταστρεφόμενος, καὶ κτείνων πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας· οἳ καὶ πλούτῳ διέφερον πάντων [b] τῶν ἐν ἐκείνῃ ἠπείρῳ, δι' ἀρετὴν γῆς καὶ πλῆθος χρημάτων. [c] Ὤγῃ δὲ μέγεθός τε καὶ κάλλος ἦν, οἷον ὀλίγοις σφόδρα. ἦν δὲ κατὰ χεῖρα [d] γενναῖος ὁ ἀνὴρ, ὡς ἴσα τὰ τῶν ἔργων εἶναι τοῖς τοῦ μεγέθους καὶ τῆς εὐπρεπείας πλεονεκτήμασι. τὴν δ' ἰσχὺν αὐτοῦ καὶ τὸ μέγεθος ἐτεκμηριώσαντο, κλίνην αὐτοῦ λαβόντες ἐν [e] Ῥαβαθᾷ πόλει [f] τῶν βασιλείων τῆς Ἀμμανίτιδος· τῇ μὲν κατασκευῇ σιδηρέην, τεσσάρων δὲ πηχῶν τὸ εὖρος, μήκει δὲ τοῦ διπλασίονος ἑνὶ πήχει

---

[a] Ita quatuor *MSS.* in *Editis & aliis* διαφυγόντες. [b] Καταρραχθέντας *Big. Samb. & Vat.* κατατρέχοντας legiſſe viſus eſt *Vet. Interpr.* [c] Ἔφυγε *Big.* [d] Ita *Big. & Samb.* διέφθειραν in *reliquis.* [e] Πᾶν è conjectura alicujus. non probante *Bernardo.* [f] Πολεμίων *Samb.* à manu ſecunda, & *Busb. Hen.* & *Zonaras.* non adeo recte. [g] Παρέλαβον *Hen. Busb. & Zon.* *late ceperunt* ἅπασαν ἐλάμβανον *Vet. Interpr.* [h] Χωρίον ὂ τριῶν *Big. Samb. & Vat.* [i] Sic *MSS.* τῇ νήσῳ in *Editis.* [k] Ὑπάρχει *Big. Samb. & Vat.* [l] Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* ὁρίζοντος ἀκταῖς αὐτοῦ in *Editis, aliiſque.* Sunt qui conjiciunt ἀκταῖς αὐτὸ, & ἀκταῖς αὐτοῦ. [m] Similiter p. 49. v. 5. *al.* Ἰοβάκχου & Ἰαβόκκου. vide etiam infra v. 32. [n] Πρὸς τὴν δύσιν *Vat.* [o] Ita *Baſ. G. Samb. & Vat.* Atticorum Ionumque more vice verbi communis περιίεισιν. [p] Ὁ Ἰορδάνης *Vat.* in *Editis, aliiſque* Ἰορδάνος. [q] Ἐπιτίθεται μὲν τοῖς *Vat.* [r] Ita *Zonaras, Big. & Samb.* à prima manu; ab altera Γαλαδηνῆς, ut in *Editis, aliiſque.* Vide p. 44. v. 12. Eadem tellus Γαλάτις *Polybio*, p. 577. Γαλααδῖτις *Euſebio, Schol.* ad *Jerem.* c. 49. & *Suidæ.* at *Hieronymo* modo *Galaaditis*, modo *Geraſena. Bern.* [s] Γαλαάτιδος *Big. Samb. Hen. & Busb.* Verum *Euſebio* Γαυλὼν ἢ Γωλὼν ἐν τῇ Βασανίτιδι. καὶ νῦν Γαυλὼν καλεῖται κώμη μεγίστη ἐν τῇ Βαταναίᾳ. ὁμώνυμος δὲ τῇ κώμῃ ἐστὶ ἡ περίχωρος. [t] Ἐπὶ συμμαχίᾳ *Hen. & Busb.* [u] Οὗτος *Big.* [x] Καὶ περιέσεσθαί τι *Vat.* [y] Ita è *MSS.* in *Editis* deeſt αὐτῶν. [z] Sic *Big. Samb. & Vat.* δὴ τῆς *Baſ. G. aliique.* [a] In *Editis* Ἰάβοκον. in *MSS.* Ἰάβακχον & Ἰόβακχον. unde nonnulli conjiciunt Ἰόβακχον, Ἰάβοκκον, & Ἰάβοκχον. Vide p. 49. v. 5. & ſupra, v. 19. [b] Τῶν ἐκείνῃ ἠπείρῳ *Big.* τῶν ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν *Samb.* τῶν ἐνοικούντων ἐκείνῃ ἠπειρωτῶν δι' ἀρετὴν τῆς γῆς *Vat.* τῶν ἐν ἐκ. ἠπείρῳ καὶ ἀρεταῖς ἐ πλ. *Vet. Interpr.* [c] Ita *MSS.* Ὤγης δὲ in *Editis.* quo admiſſo, mox ὀλίγοις legendum. [d] Ita *Big. & Samb.* in reliquis deeſt articulus. [e] Juxta *Codd. Lat.* meliores Ῥαββαθᾷ. *Euſebio* in *Loc. Hebr.* Ῥαββὰθ (*Rabbath* vertit *Hieronym.*) πόλις βασιλείας Ἀμμάν· αὕτη ἐστὶ Φιλαδέλφεια. μέμνηται αὐτῆς καὶ Ἱερεμίας. Videſis *Hieronym.* ad *Ezech.* c. 21, & c. 25. ut & *Theodoretum* in loca iſta, & ad *Jer.* c. 49. atque *Nicetam* ad idem cap. & *Olympiodorum. Polybius* (p. 577.) meminit ejus, nomine Ῥαββατάμανα. *Bern.* [f] Τῶν βασιλέων *Big.* τῆς βασιλείας *Vet. Interpr.*

a Πιόντος

πήχει μείζονα. τούτου τοίνυν [a]πταίσαντος, οὐκ εἰς τὸ παρὸν μόνον τοῖς Ἑβραίοις ἐπέδωκε τὰ πράγματα, ἀλλὰ καὶ πρὸς τὸ μέλλον ἀγαθῶν αὐτοῖς αἴτιος ἀποθανὼν ὑπῆρξε. καὶ γὰρ πόλεις ἑξήκοντα λαμπρῶς πάνυ τετειχισμένας, ὑποτελεῖς ἐκείνῳ, παρέλαβον· καὶ λείαν πολλὴν ἰδίᾳ τε καὶ δημοσίᾳ πάντες εὐπόρησαν.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Περὶ Βαλάμου τοῦ μάντεως, καὶ ποταπὸς ἦν τῷ εἴδει.

Μωϋσῆς μὲν οὖν στρατοπεδεύει, [b]ἀγαγὼν τὴν δύναμιν [c]ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ, [d]κατὰ τὸ μέγα πεδίον Ἱεριχοῦντος [e]ἀντικρύς. πόλις δ᾽ ἐστὶν εὐδαίμων αὕτη, φοινικάς τε φέρειν ἀγαθή, καὶ βάλσαμον νεμομένη. ἤρχοντο δὲ φρονεῖν ἐφ᾽ ἑαυτοῖς μέγα οἱ Ἰσραηλῖται, καὶ τὴν πρὸς τοὺς [f]πολέμους ἐπιθυμίαν ὑπερέτεινον. καὶ Μωϋσῆς ὀλίγων ἡμερῶν θύσας χαριστήρια πρῶτον τῷ Θεῷ, καὶ τὸν λαὸν εὐωχήσας, μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν ἐξέπεμψε, [g]δῃώσοντας τὴν Μαδιανιτῶν γῆν καὶ τὰς πατρίδας αὐτῶν [h]ἐκπολιορκήσοντας. τοῦ δ᾽ [i]ἐκπολεμωθῆναι πρὸς αὐτοὺς αἰτίαν ἔλαβε τοιαύτην.

ϛʹ. βʹ. [k]Βάλακος ὁ τῶν Μωαβιτῶν βασιλεύς, φιλίας αὐτῷ πατρῴας οὔσης καὶ συμμαχίας πρὸς Μαδιανίτας, ἐπεὶ τοὺς Ἰσραηλίτας τοσοῦτο [l]φυομένους ἑώρα, καὶ περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων λίαν εὐλαβὴς ἦν. καὶ γὰρ [m]οὐδ᾽ ἐπέπυστο γῆν ἄλλην πολυπραγμονεῖν τοὺς Ἑβραίους, ἀπηγορευκότος τοῦ Θεοῦ, κτησομένους τὴν Χαναναίων· [n]καὶ θᾶττον ἢ φρονιμώτερον ἐγχειρεῖν ἔγνω τοῖς λόγοις. καὶ πολεμεῖν μὲν ἐπὶ ταῖς [o]εὐπραγίαις, θρασοὺς τε ὑπὸ τῆς κακοπραγίας κατειλημμένοις, οὐκ ἔκρινε. κωλῦσαι δέ, εἰ δύναιτο, γενέσθαι [p]μεγάλους, λογιζόμενος πρεσβεῦσαι πρὸς Μαδιανίτας ὑπὲρ αὐτῶν. [q]οἱ δέ, ἦν γάρ τις ἀπὸ Εὐφράτου Βάλαμος, μάντις ἄριστος τῶν τότε καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐπιτηδείως ἔχων, πέμπουσι μετὰ τῶν Βαλάκου πρέσβεων [r]ἄνδρας τῶν παρ᾽ αὐτοῖς ἀξιολόγων, παρακαλέσοντας τὸν μάντιν ἐλθεῖν, ὅπως ἂν ἐπ᾽ ἐξωλείᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀρὰς [ſ]ποιήσηται. παραγενομένους δὲ τοὺς πρέσβεις δέχεται [t]ξενίᾳ φιλοφρόνως. καὶ δειπνήσας ἀνέκρινε τὴν τοῦ Θεοῦ διάνοιαν, τίς ἐστιν αὕτη ἐφ᾽ οἷς Μαδιανῖται παρακαλοῦσι. τοῦ δ᾽ ἐμποδὼν στάντος ἀφικνεῖται πρὸς τοὺς πρέσβεις, προθυμίαν μὲν καὶ σπουδὴν τὴν ἰδίαν ἐμφανίζων αὐτοῖς εἰς ἃ δέονται τυχεῖν, [u]τὸν δὲ Θεὸν ἀντιλέγειν

cubito duplici majore. Eo itaque cadente, Hebræis non ſolum in præſens res feliciter ceſſerunt, ſed in reliquum tempus iis bene vertebat illius mors. Urbes enim ſexaginta egregie munitas, ejuſque imperio ſubjectas ceperunt: multamque prædam & ſeorſim ſinguli & communiter omnes adepti ſunt.

CAP. VI.

De Balamo vate, & qualis vir fuit.

Moyſes itaque, exercitum ducens Jordanem verſus, in magna planitie è regione Jerichuntis caſtra metatur. Illa autem urbs eſt opulenta, palmarum feraciſſima, & balſami copia abundans. Jamque cœperunt Iſraëlitæ animis efferri, & magno pugnandi deſiderio flagrare. Ac Moyſes, cum per aliquot dies victimas pro gratiarum actione Deo prius immolaſſet & populum epulis excepiſſet, copiarum partem *ſatis magnam* ad Madianitarum terram populandam vaſtandamque emiſit, & ad patrias eorum urbes expugnandas. Bellum autem iis intulit, ex hujuſmodi cauſa.

Moyſes, de Madianitis debellandis meditans, caſtra metatur in planitie Moabitica propter Jordanem fluvium è regione Jerichuntis. Num. c. 22.

2. Balacus Moabitarum rex, paterna amicitia & ſocietate cum Madianitis junctus, ubi Iſraëlitarum potentiam tanta incrementa cepiſſe viderat, de regno etiam ſuo in magna erat ſolicitudine. Non enim audiverat Iſraëlitas terram aliam quæſituros eſſe (cum hoc vetaret Deus) poſtquam Chananææ poſſeſſionem adepti eſſent: ideoque celerius quam prudentius ſtatuit *eos* artibus & fallaciis aggredi. Et quidem pugnare contra eos proſpero rerum ſucceſſu elatos, & qui ex adverſis animos majores ſumpſerant, haud ſibi commodum judicavit: ſed *potius* prohibere, quantum in ſe erat, ne potentiores evaderent; id ſibi faciendum cenſens, ut legatos ad Madianitas de rebus ſuis mitteret. Illi vero, quod eſſet Balamus quidam ab Euphrate, vatis eo tempore præſtantiſſimus & cum iis neceſſitudine junctus, cum Balaci legatis mittunt etiam de ſuis viros honoratiſſimos, qui vatem acceſſerent, ut Iſraëlitas diris devoveret. Legatos quidem, poſtquam advenerant, benigno hoſpitio excepit: cumque cœnæ adhibuiſſet, Dei ſententiam, quæ foret de Madianitarum poſtulatis, perquiſivit. Deo autem ei, *ne una cum illis iret*, obſtante, ad legatos revertitur, præ ſe ferens alacritatem & ſtudium obſequendi illorum precibus votiſque, illis vero ſubjiciens Deum voluntati

VI.

Balacus, copiis ſuis diffiſus, Balamum vatem accerſit, ut diris devoveret Iſraëlitas. Num. c. 22. Deut. 2. 9.

---

[a] Πεσόντος *Big.* & *Vat.* [b] Καὶ ἀγαγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην *Big.* & *Samb.* [d] *Sc.* in planitie *Moabitica*, quæ nonnullis dicitur ἡ πεδιὰς Σιττίν. Vide *Euſebii* Onomaſt. v. Ἀραβὼθ Μωάβ. [e] Ἀντικρὺ *Big.* & *Samb.* [f] Πολεμίους *Big.* & *Samb.* [g] Ita in *MSS.* in *Editis* perperam δειώσοντας. [h] Πολιορκήσοντας *Vat.* [i] Ita *Big.* quo modo apud *Heſychium* legitur, ἐκπολεμῶσαι, πολεμοποιῆσαι. at in *Editis*, *aliiſque* ἐκπολεμηθῆναι. [k] *Philoni* Βαλάκης, p. 643. [l] Φυσωμένους *Big.* φυσιωμένους *Vat.* [m] Ita *Samb.* idemque forſan voluit *Big.* qui habet οὐδ᾽ ἔπυσε. in *Editis* οὐδὲ πέπεισο pro οὐδ᾽ ἐπέπειστο. Locum ſic legit vertitque *Schotanus*, οὐδὲ πέπεισο γῆν ἄλλην οὐ πολυπρ. τοὺς Ἑβραίους (ἀπηγορευκότος τοῦ Θεοῦ) κτησομένους τὴν Χαναναίων. *non credebat enim aliam terram non quærere Hebræos (cum tamen vetuiſſet Deus) acquiſituros Chananæam.* Verum *Epiphanius* hoc modo, *denique non credebat terram aliam Hebræos quærere quam ſuam, cum promiſiſſet utique Deus Ch. illos poſſeſſuros.* ac ſi legiſſet οὐδ᾽ ἐπέπειστο & dein προηγορευκότος, atque κτησομένους. [n] Illud ἢ non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Ita *Baſ.* & *G.* εὐπραγίαις θρασυτέροις γεγενημένοις ὑπὸ τ. κ. *Big.* & *Samb.* εὐπραγίαις θρασυτέροις γεγενημένοις οἱ ὑπὸ τ. κ. *Vat.* Eſt qui conjicit εὐπραγίαις θρασεῖς τε ἀπὸ τ. κ. aut θρασεῖς τε τ. κακοπραγ. Sed de graviori quodam vitio latente queſtus eſt *Schotanus*, in *Bibl.* Tom. II. p. 325. excuſos tamen codices Rhetorum tropus verſioque *Epiphanii* ſatis tuentur; vel ſcribendum, ἐπὶ τοῖς εὐπραγέσι, θρασέος τε ὑπὸ τῆς τῶν πολεμίων κακοπραγίας κατειλημμένοις. *Bern.* [p] Ita *Samb.* μεγάλους λογιζόμενος, πρεσβεύσεις πρ. *Baſ.* & *G.* μεγάλους, λογιζόμενος καὶ πρεσβεῦσαι *Big.* & *Vet. Interpr.* [q] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* ὁ δ᾽, ἦν γάρ τις — πέμπει *Samb.* & *Big.* [r] Ita *Big.* & *Samb.* ἄνδρας παρ᾽ αὐτοῖς ἀξιολόγων *Baſ.* & *G.* ἄνδρας τοὺς παρ᾽ αὐτοῖς ἀξιολόγοις *Vat.* [ſ] Ποιήσηται *Vat.* [t] Ἐπὶ ξενίᾳ *Vat.* [u] Τὸν Θεὸν δ᾽ ἀντιλέγειν *Samb.* & *Big.*

tati ejus reſiſtere, qui ipſum ad tantam *famæ* celebritatem vera loquendo prædicendoque perduxerat. Nam exercitum illum, cui diras imprecatum ipſum venire poſtulant, Deo cariſſimum eſſe *ajebat*: ſimulque ſuadebat ut, hanc ob cauſam ad illos profecti, ſuas Iſraëlitis donarent inimicitias. Cum hæc dixiſſet, legatos dimiſit.

Tum Balamus, ſecunda magiſque magnifica legatione victus, ſeſe comitem dat legatis. Num. c. 22.

3. Madianitæ vero, inſtante adhuc magis Balaco * & magna pollicente, alteram ad Balamum legationem mittunt. Atque ille, ſtudens iſtorum voluntati morem gerere, Deum conſuluit. Deus autem, indignatus quod *iterum* tentaretur, imperat ut legatis nihil contradiceret. Is vero, haud ſuſpicatus Deum hæc † juſſiſſe ut ipſum ludificaret, cum legatis recta contendit. At dum iter faceret, in loco quodam anguſto, maceria utrinque ſepiente, ei occurrit Dei angelus; atque aſina, qua vehebatur Balamus, ſentiens Dei ſpiritum *ſibi obviam* venientem, cum Balamo *de via declinavit* ad alterum ſeptum, nihil morans verbera, quæ ei intulit Balamus, offenſione pedis ad maceriam læſus. Cum autem, inſtante angelo, aſina *iterum* percuſſa ſuccubuiſſet, vocem humanam Dei voluntate edens Balamum ut injuſtum increpuit; quod cum prioribus miniſteriis nihil habuerit de ea querendum, nunc vero plagas infligat, non intelligens ſe jam Dei conſilio inhiberi, quo minus iis, ad quos properat, inſervire poſſet. Dum vero ille voce humana aſinæ attonitus turbatuſque conſtiterit, manifeſto ejus in conſpectum ſe dedit angelus, ipſumque reprehendit ob aſinam verberibus multatam; quod in culpa non eſſet jumentum, ſed ipſe obſtaret ei contra Dei ſententiam iter facienti. Balamus autem perterritus *actutum* redire voluit: ſed Deus eum ad pergendum, quo inſtituerat, impulit; præcipiens, ut quicquid ei in mentem ſubjecerit, id *Balaco* ſignificaret.

Aſina, Dei angelo in via ſtante, verberibus affecta Balamum alloquitur.

Balamus, de vertice montis Baal Hebræis maledicturus, numinis plenus magna eorum encomia edicit, & majora adhuc illis pollicetur. Num. c. 23.

4. Et ille quidem, poſtquam hæc Deus ei imperaverat, pervenit ad Balacum. A rege vero honorifice exceptus, petebat ut ad jugum quoddam montium deductus Hebræorum caſtra oculis perluſtraret. Ipſe etiam rex præſto erat, ut vatem regio comitatu magnifice deduceret ad montem, verticibus eorum imminentem, qui à caſtris *Hebræorum* ſtadiis ſexaginta aberat. Ille autem, cum eos vidiſſet, regi mandavit ut ſeptem aras exſtrueret, & totidem tauros & arietes adduci curaret. Cumque rex è veſtigio iſta ſubminiſtraſſet, holocauſta immolat, ut *Iſraëlitarum* fugam ſignificari perſpiceret. quo facto, ita loquutus eſt: “*En*, felix iſte *populus*,

αὐτοῦ τῇ προαιρέσει δηλῶν· ὃς αὐτὸν ἐπὶ τοσοῦτο κλέος δι' ἀλήθειαν καὶ τὴν ταύτης προῤῥησιν ἀγάγοι. τὸ γὰρ στρατὸν, [a]ὃ καταρασόμενον αὐτὸν ἐλθεῖν παρακαλοῦσι, ἐν εὐνοίαις εἶναι τῷ Θεῷ· συνεβούλευέ τε διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν παρ' αὐτοὺς χωρεῖν, τὴν ἔχθραν τὴν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας [b]καταλυσαμένους. καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτα εἰπὼν ἀπέλυσε.

γʹ. Μαδιανῖται δὲ, Βαλάκου σφόδρα ἐγκειμένου καὶ δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος, πάλιν πέμπουσι πρὸς τὸν Βάλαμον. κἀκεῖνος, βουλόμενος [c]χαρίζεσθαι τοῖς ἀνδράσιν, ἀνήρετο τὸν Θεόν. ὁ δὲ, καὶ τὴν πεῖραν δυσχεράνας, κελεύει μηδὲν ἀντιλέγειν τοῖς πρέσβεσι. [d]ὁ δ' οὐχ ὑπολαβὼν ἀπάτῃ ταῦτα τὸν Θεὸν κεκελευκέναι, συναπῄει τοῖς πρέσβεσι. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ἀγγέλου θείου προσβαλόντος αὐτῷ [e]κατά τι στενὸν χωρίον περιειλημμένον αἱμασιαῖς διπλαῖς, ἡ ὄνος, ἐφ' ἧς ὁ Βάλαμος ὠχεῖτο, συνεῖσα τοῦ θείου πνεύματος ἐναντιοῦντος, ἀπέκλινε τὸν Βάλαμον [f]πρὸς τὸν ἕτερον τῶν θριγκῶν, ἀναισθήτως ἔχουσα τῶν πληγῶν, ἃς ὁ Βάλαμος ἐπέφερεν αὐτῇ, κακοπαθοῦσα τῇ θλίψει τῇ [g]πρὸς τὸν θριγκόν. ὡς δ' ἐγκειμένου τοῦ ἀγγέλου ἡ ὄνος τυπτομένη ὤκλασε, κατὰ βούλησιν Θεοῦ φωνὴν ἀνθρωπίνην λαβοῦσα κατεμέμφετο [h]τὸν Βάλαμον ὡς ἄδικον, ἐπὶ ταῖς προτέραις διακονίαις μηδὲν ἔχοντα ἐγκαλεῖν αὐτῇ, νῦν [i]δὲ πληγὰς ἐπιφέρει, μὴ συνεὶς ὅτι νῦν κατὰ Θεοῦ προαίρεσιν οἷς αὐτὸς ἔσπευσεν ὑπηρετεῖν εἴργεται. ταραττομένου δ' αὐτοῦ διὰ τὴν τῆς ὄνου φωνὴν ἀνθρωπίνην οὖσαν, ἐπιφανεὶς καὶ ὁ ἄγγελος ἐναργῶς ἐνεκάλει τῶν πληγῶν· ὡς οὐχὶ τοῦ κτήνους ὄντος αἰτίου, τὴν δὲ ὁδὸν αὐτοῦ διακωλύοντος παρὰ γνώμην [k]τοῦ Θεοῦ γενομένην. καταδείσας δ' ὁ Βάλαμος, οἷός τε ἦν ἀναστρέφειν· ἀλλὰ Θεὸς αὐτὸν χωρεῖν τὴν προκειμένην παρώρμησεν, προστάξας ὅ,τι περ ἂν αὐτὸς κατὰ νοῦν αὐτῷ ποιήσῃ, τοῦτο σημαίνειν.

δʹ. Καὶ ὁ μὲν, ταῦτα τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος, ἧκε πρὸς Βάλακον. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως [l]ἐκπρεπῶς, ἠξίου προαχθεὶς ἐπί τι τῶν ὀρῶν σκέψασθαι πῶς τὸ τῶν Ἑβραίων ἔχει στρατόπεδον. Βάλακος δ' αὐτὸς ἀφικνεῖται τὸν μάντιν σὺν βασιλικῇ θεραπείᾳ φιλοτίμως ἀγόμενος εἰς ὄρος, ὅπερ ὑπὲρ κεφαλῆς αὐτῶν ἔκειτο τοῦ στρατοπέδου σταδίους ἀπέχον ἑξήκοντα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ἐκεῖνος, βωμούς τε ἐκέλευσεν ἑπτὰ δείμασθαι τὸν βασιλέα, καὶ τοσούτους ταύρους καὶ κριοὺς [m]παραστῆναι. ὑπουργήσαντος δὲ διὰ τάχους τοῦ βασιλέως, [n]ὁλοκαυτεῖ [o]τυθέντας, ὡς τροπὴν ἰδεῖν σημαινομένην. [p]ὁ δὲ οὖν φησιν, “οὗτος εὐδαίμων,

“ὦ

---

[a] Eſt qui malit ὃ καταρασάμενον, ſine cauſa. [b] Καταλυσομένους *Hen.* & *Buſb.* [c] Χαρίζεσθαί τι τοῖς *Vat.* [d] Ita *Big. Samb Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὁ δὲ ὑπολ. unde *Schotanus* legendum eſſe conjecerat, ὁ δὲ μὴ ὑπολαβὼν: inſuper adjiciens, *eſt enim* ἀπάτη ἀγαθή. de qua videſis *H. Steph.* in *Theſ. Gr.* voce ἀπάτη. Arbitror ipſe *Joſephum* male de Deo pronunciaſſe. [e] Ita *MSS.* in *Editis* κατά τε τὸ στενὸν χ. [f] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸς τὸ ἕτερον *Baſ. G.* & *Hen.* [g] Πρὸς τὸ θριγκίον *Vat. Hen.* & *Buſb.* & forſan ſupra πρὸς τὸ ἕτ. τῶν θριγκίων. Verum rurſus hic πρὸς τὸ θριγκὸν *Baſ.* & *G.* præter uſum ac morem Græcorum. [h] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis* & *Vat.* τὸν Βάλαμον, ὡς ἄδικον ἐπὶ ταῖς &c. in *Big.* & *Samb.* τὸν Βάλαμον ὡς ἄδικον ἐπὶ τ. π. δ. μ. ἔ. ἐγ. αὐτῇ, πληγαῖς ἐπιφέρειν μὴ συνιεὶς ὅτι &c. Compendio, iiſdemque verbis *Hen. Buſb.* & *Zonaras*, p. 21. Videſis *Philonem*, p. 644. [i] Illud δὲ omittunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* ut alii omnes νῦν δὲ præter *Baſ.* & *G.* [k] Articulum negligit *Vat.* ut & mox αὐτὸς, v. 31. [l] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* εὐπρεπῶς, ſenſu non alio. [m] Παραστῆσαι *Hen.* [n] *Al.* ὁλοκαυτοῖ. [o] Ita *Baſ.* & *Samb.* in *reliquis* θυθέντας. [p] Cum in *Editis* fuerit, ὁ δὲ ὥς φησιν οὗτος ὁ εὐδ. & in *Codd. Samb.* & *Vat.* ὁ δὲ ὥς φησιν οὗτος εὐδ. ideo levicula mutatione legendum cenſui, ὁ δὲ οὖν φησιν, οὗτος εὐδ. nec, ut mihi videtur, ſine auctoritate *Epiphanii*, qui ex *Cod. Voſſii* ſic ſe habet, *immolavit holocauſta, ut fugam videret ſignificari. quo facto cœpit è diverſo benedicere, dicens, Hic populus felix* &c. quæ poſtrema verba favent lectioni *Codd. Hen.* & *Buſb* (ὁ λεὼς, φησὶν, οὗτος εὐδ.) quam amplexus eſt *Bernardus*. Olim ex *Zonara* conjeceram, τυθέντας. ὡς τροπὴν ἰδεῖν σημαινομένην, ὁ λεὼς, φησὶν, οὗτος &c. * Ita placuit δέησιν λιπαρὰν προσφέροντος interpretari, convenienter *Sacris literis*, atque etiam *Philoni*, qui ad Balamum allata prodit πλείω χρήματα, καὶ μεγαλοπρεπεῖς δωρεάς. † *Juſſiſſe fallacia* (hoc eſt, *tentando*) interpretatur *Clericus* ad *Num.* c. 22.

a Sic

“ᾧ ὁ Θεός τε δίδωσι μυρίων κτῆσιν ἀγαθῶν, καὶ σύμμαχον εἰς ἅπαν καὶ ἡγεμόνα τὴν ἑαυτοῦ πρόνοιαν ἐπένευσεν. ὡς οὐδέν ἐστιν ἀνθρώπειον γένος, οὗ μὴ κατ᾽ ἀρετὴν καὶ ζήλωσιν ἐπιτηδευμάτων ἀρίστων καὶ καθαρῶν πονηρίας ὑμεῖς ἀμείνους [a] κριθήσεσθε, καὶ παισὶ βελτίοσιν αὐτῶν ταῦτα [b] καταλείψετε, Θεοῦ μόνους ὑμᾶς ἀνθρώπους ἐφορῶντος, καὶ ὅθεν ἂν γένοισθε πάντων εὐδαιμονέστεροι τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον ἐκπορίζοντος. γῆν τε οἴην, ἐφ᾽ ἣν ὑμᾶς αὐτὸς ἔπεμψε, καθέξετε, δουλεύουσαν ἀεὶ παισὶν ὑμετέροις· καὶ τοῦ περὶ αὐτῶν κλέους ἐμπλησθήσεται πᾶσα ἡ γῆ καὶ θάλασσα. ἀρκέσετε δὲ τῷ κόσμῳ παρέχειν ἑκάστῃ γῇ [c] τοὺς ἐφ᾽ ὑμῶν ἑτέρου γένους οἰκήτορας. θαυμάζετε τοίνυν, ὦ μακάριος στρατός, ὅτι τοσοῦτος ἐξ ἑνὸς πατρὸς γεγόνατε. ἀλλὰ τῶν νῦν ὑμῶν [e] ὀλίγων ἡ Χαναναία χωρήσει γῆ, τὴν δ᾽ οἰκουμένην οἰκητήριον δι᾽ αἰῶνος ἴστε προκειμένην [f] ὑμῖν· καὶ τὸ πλῆθος ὑμεῖς ἔν τε νήσοις καὶ κατ᾽ ἤπειρον βιοτεύσετε, ὅσον ἐστὶν οὐδ᾽ ἀστέρων ἀριθμὸς ἐν οὐρανῷ. τοσούτοις δὲ οὖσιν, οὐκ ἀπαγορεύσει τὸ θεῖον, ἀφθονίαν μὲν παντοίων ἀγαθῶν ἐν εἰρήνῃ [g] χορηγοῦν, νίκην δὲ καὶ κράτος ἐν πολέμῳ. [h] παῖδας ἐχθρῶν ἔρως τοῦ πρὸς ὑμᾶς πολέμου λάβοι, καὶ θρασυνθεῖεν ὥστε εἰς ὅπλα καὶ τὰς ὑμετέρας χεῖρας ἐλθεῖν. οὐ γὰρ ἂν [i] ὑποστρέψει ἔτι ὁ νικηφόρος, οὐδ᾽ ὥστε παῖδας εὐφρᾶναι καὶ γυναῖκας. τοσοῦτον ὑμῖν [k] ἀνδρείας τὸ περιὸν [l] ἐκ Θεοῦ προνοίας ἀνήρηται, ᾧ καὶ τὰ περιττὰ μειοῦν ἰσχὺς, καὶ τὰ λείποντα διδόναι.

έ. Καὶ ὁ μὲν τοιαῦτα ἐπεθείαζεν, οὐκ ὢν ἐν ἑαυτῷ, τῷ δὲ θείῳ πνεύματι πρὸς αὐτὰ [m] κεκινημένος. τοῦ δὲ Βαλάκου δυσχεραίνοντος, καὶ παραβαίνειν [n] αὐτὸν τὰς συνθήκας ἐφ᾽ αἷς αὐτὸν ἀντὶ μεγάλων λάβοι δωρεῶν παρὰ τῶν συμμάχων ἐπικαλοῦντος· [o] ἐλθόντος γὰρ ἐπὶ κατάρᾳ τῶν πολεμίων, ὑμνεῖν αὐτοὺς ἐκείνους καὶ μακαριωτάτους ἀποφαίνειν ἀνθρώπων· “[p] ὦ Βάλακε, φησί, περὶ τῶν ὅλων λογίζῃ καὶ δοκεῖς ἐφ᾽ ἡμῖν εἶναί τι περὶ τῶν τοιούτων σιγᾶν ἢ λέγειν, ὅταν ἡμᾶς τὸ τοῦ Θεοῦ λάβῃ πνεῦμα; φωνὰς γὰρ ἃς βούλεται τοῦτο καὶ λόγους οὐδὲν ἡμῶν εἰδότων ἀφίησιν. ἐγὼ δὲ μέμνημαι μὲν ὧν τε σὺ καὶ Μαδιανῖται δεηθέντες ἐνταυθοῖ με προθύμως ἠγάγετε, [q] καὶ διὰ τοῦτο τὴν ἄφιξιν ἐποιησάμην· ἦν τέ μοι δι᾽ εὐχῆς μηδὲν ἀδικῆσαί σου τὴν ἐπιθυμίαν. κρείττων δὲ ὁ Θεὸς ὧν ἐγὼ χαρίζεσθαι διεγνώκειν. [r] παντελῶς γὰρ ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀνθρωπείων παρ᾽ ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὥστε μὴ ταῦθ᾽

“cui & dedit Deus immenſa bonorum copia & abundantia frui, & in omnibus ſuæ providentiæ auxilio ductuque gaudere voluit. Certe nulla uſquam terrarum gens eſt, quæ vobis virtute & rerum optimarum honeſtarumque ſtudio par ſimiliſve habebitur: atque iſta liberis, qui majoribus ſuis prælucebunt, relinquetis; Deo vos ſolos hominum *benigne* reſpiciente, eaque vobis larga manu ſuppeditante, unde omnium, quos ſol aſpicit, feliciſſimi eſſe poſſetis. Iſtam itaque regionem, ad quam *poſſidendam* vos miſit, obtinebitis, poſteris veſtris in æternum ſervituram: eorumque nominis gloria replebitur terra univerſa ſimul & mare. Satis quidem eritis mundo, ut unaquæque orbis pars ſuas veſtra ex progenie habeat incolas. Eſt ideo ut miremini, ô beate exercitus, qui ex uno parente in tantam creviſtis multitudinem. Quin vos jam non adeo multos terra excipiet Chananæa; orbem vero terrarum ſcitote vobis in perpetuum fore habitaculum: plureſque numero, quam ſunt ſtellæ cœleſtes, per inſulas pariter ac continentem vitam agetis. & cum tot tantique fueritis, non defeſſus erit Deus, pace quidem rerum omnium abundantiam largiendo, bello vero victoriam & imperium. Vobiſcum dimicandi deſiderio ardeant inimici; atque ita demum efferantur, ut ad arma manuſque conſerendas vos provocent. Non amplius, ut conſueverunt, cum victoria revertentur, nec ut inde lætitiam capiant liberi & uxores. In tantum eam, qua polletis, fortitudinem providentia ſua Deus extulit, qui poteſt & quod ſupereſt minuere, & quod deeſt ſupplere.

5. Et ille quidem talia *clare* vaticinatus eſt, extra ſe raptus, ſpirituſque Dei inſtinctu ad ea concitatus. Balaco autem hæc indigne ferente, ipſumque legem violare clamitante, qua eum magnis muneribus à ſociis accepturus eſſet; nam cum veniſſet diras hoſtibus imprecatum, *è contra* illos *coram* laudarit, & mortalium beatiſſimos prædicarit: “ô Balace, inquit, rebus omnibus rite perpenſis, num exiſtimas in nobis ſitum eſſe quid dicamus aut taceamus, cum nos Dei ſpiritus occuparit? voces enim ille quaſcunque vult & ſermones emittit, nobis non ſentientibus. Equidem & ego illorum bene memini, quibus egentes vos & Madianitæ magno ſtudio me huc adductum voluiſtis, eaque cauſa veni: atque id in votis habui, ut in omnibus tuo deſiderio ſatisfacerem. Sed in iis Deo cedere neceſſe erat, quibus gratificari vobis conſtitueram. Nam infirmi plane ſunt, qui aliquid futuri de rebus humanis ſuo ex ingenio volunt prænoſcere; ut non iſta, quæ menti

Contra propriam indolem bis terve populo Hebræo bene ac feliciter dicit Balamus, urgente Dei ſpiritu. Num. c. 23. & c. 24.

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *Buſb.* κριθήσεσθαι in *Editis*, *aliiſque* [b] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταλείψειν, in *Big.* & *Samb.* καταλήψετε. [c] Eo modo *Baſ. G. Buſb. Hen.* & *Vat.* quod eſt dictum præciſe pro ἐκ τῶν ἐφ᾽ ὑμῶν ἑτέρου γένους οἰκήτορας. in *Big.* & *Samb.* τῶν ἀφ᾽ ὑμετέρου γένους. Eſt qui conjecerat, τοὺς ἀφ᾽ ὑμετέρου γένους οἰκ. [d] Ita *Vat. Buſb.* & *Hen.* θαυμάζεσθε νῦν ὦ μακ. *Big.* & *Samb.* θαυμάζετε τοίνυν ὁ μ. *Baſ.* & *G.* θαυμάσετε τοίνυν ὦ μακ. *Vet. Interpr.* [e] Ὀλίγον *Hen.* & *Buſb.* [f] *Al.* ὑμῶν. [g] Ita *Vat, Buſb.* & *Hen.* in cæteris χορηγεῖν, quod tolerari poteſt. [h] Καὶ παῖδας legerat *Epiphan.* [i] Ita *Baſ.* & *G.* ὑποστρέψῃ *Big.* & *Samb.* ὑποστρέψειν *Buſb.* & *Hen.* ὑποστρέψειέ τις νικ. *Vat.* [k] Εὐανδρείας *Big.* & *Samb.* [l] Εἰς Θεοῦ προνοίας *Vat.* Vid. ſis *Philonem*, p. 644. & 645. [m] Νενικημένος *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [n] Αὐτῶν *Big.* & *Samb.* [o] Ἐλθόντα *Iidem.* [p] Ita *Big. Samb. Hen* & *Buſb.* τοῦ Βαλὰκ φησὶ *Baſ.* & *G.* τοῦ Βαλάκου φησὶ *Vat.* eſt qui conjicit καὶ ὁ Βαλαὰμ φησί. in *Vet. Interp.* ὁ δὲ Βάλαμος τοῦ Βαλάκου φησί. Similiter & *Zonaras*, p. 27. [q] Καὶ δι᾽ ἃ τὴν ἄφιξιν *Big. Samb.* & *Vat.* [r] Ita ex *Vet. Interpr.* cui fere conſentit *Samb.* ε παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀνθρωπίνων παρ᾽ ἑαυτῶν λαμβάνοντες, ὡς μὴ &c. nec longe abit *Vat.* καὶ παντελῶς ἀσθενεῖς οἱ προγινώσκειν περὶ τῶν ἀνθρωπείων παρ᾽ ἑαυτοῦ λαμβάνων, ὥστε μὴ &c. contractius in *Editis* περὶ τῶν ἀνθρωπείων παρ᾽ ἑαυτοῦ λαμβάνων, ὡς μὴ &c.

"menti suggerit Deus, eloquantur, sed contra illius voluntatem nitantur. Quamprimum enim "pectus afflatu divino concitatur, nihil amplius "nostrum inde promitur. Mihi siquidem non "erat in animo aut exercitum hunc laudibus "extollere, aut bona ista recensere quibus Deus "progeniem illorum impertire cogitavit. Cum "enim illis benignus fit *& propitius*, & modis omnibus agat ut eos vita beata & gloria "donet immortali, mihi verborum istorum auctor fuit, fecitque ut ad illius voluntatem "loquerer. Nunc vero, (nam & huic maxime "studeo ut tibi atque Madianitis rem gratam "faciam, quorum preces haud fas est mihi repudiare) age, alias aras erigamus, atque munera & victimas, similiter ac ante, libemus, "si forte Deum flectere possem, ut exsecrationibus hoc genus hominum devovere liceat". Cumque Balacus id fieri permisisset, & sacra iterum facienti Deus non annuisset ut Israëlitas diris prosequeretur, in faciem pronum se sternens prædixit, quæ calamitates regibus & urbibus clarissimis, quarum quasdam tum ne habitari quidem contigit, essent eventuræ, & quæ superioribus sæculis hominibus terra marique acciderunt usque ad nostram ætatem. Et cum hæc omnia convenienter ejus vaticinio evenerint, hinc licet conjicere, *quod in reliquum tempus *alia* similiter eventura sint.

Balamus, jam reversurus dirarum imposens, suasit Balaco viros Israëlitas legione pulchra Madianitidum corrumpere, neutra adeo gente inulta.

6. Balacus autem indignatus, quod sibi Israëlitas diris non egerat, Balamum dimittit nullo honore auctum. Ille vero jam digrediens, cum in eo esset ut Euphratem trajiceret, accito Balaco & principibus Madianitarum, "Balace, inquiit, & vos qui adestis Madianitæ, (oportet enim me præter Dei voluntatem à vobis gratiam inire) Hebræorum "quidem genus nunquam funditus peribit, nec "bello, nec peste, nec inopia terræ fructuum; "nec alio casu inopinato delebitur. Dei enim "providentiæ interest eos ab omni malo servare, neque sinere ut ejusmodi clades eis obveniat qua omnes interituri sunt. In mala "autem nonnulla & calamitates ad breve tempus incident; à quibus licet deprimi humique affligi videantur, postea tamen reflorescent, cum eos timere cœperint qui damna "illis intulerant. Vos autem, si aliquantisper "de illis victoriam reportare velitis, voti eritis "compotes, modo de mea sententia feceritis. "Filiarum *nimirum* formosissimas, quæ pulchritudine sua inspicientium modestiam expugnare & vincere possent, ad summam elegantiam cultas & ornatas mittite, ut ante castra "eorum obversentur; atque jubete, ut juvenibus complexus expetentibus faciles se præbeant. Ubi vero cupidine captos & irretitos viderint, *subito* fugam simulent: ac ob-

"ἅπερ ἂν ἐπαγγείλῃ τὸ θεῖον λέγειν, βιάζεσθαι δὲ τὴν "ἐκείνου βούλησιν οὐδὲν· γὰρ ἐν ἡμῖν ἔτι φθάσαντος "εἰσελθεῖν ἐκείνου ἡμέτερον. ἐγὼ γοῦν τὸν στρατὸν τοῦτον, "οὔτ' ἐπαινέσαι [a] προεθέμην, οὔτ' ἐφ' οἷς τὸ γένος αὐτῶν "ὁ Θεὸς ἀγαθοῖς [b] ἐμηχανήσατο διελθεῖν. ἀλλ' εὐμενὴς αὐτοῖς οὗτος ὤν, καὶ σπουδὴν αὐτοῖς εὐδαίμονα "βίον καὶ κλέος αἰώνιον παρασχεῖν, ἐμοὶ τοιούτων ἀπαγγελίαν λόγων ὑπέθετο. νῦν δὲ, χαρίζεσθαι γὰρ αὐτῷ σοὶ "διὰ σπουδῆς ἐστί μοι καὶ Μαδιανίταις, ὧν ἀποσείσασθαι "μοι τὴν ἀξίωσιν οὐκ εὐπρεπὲς, φέρε βωμούς τε ἑτέρους "αὖθις ἐγείρωμεν, καὶ θυσίας τὰς πρὶν παραπλησίας "ἐπιτελέσωμεν εἰ πείσαιμι τὸν Θεὸν δυσωπηθέντα ἐπιτρέψαι μοι τοὺς ἀνθρώπους ἀραῖς [c] ἐνδῆσαι. συγχωρήσαντος δὲ τοῦ Βαλάκου, δὶς μὲν τυχόντι τὸ θεῖον οὐκ ἐπένευσε ταῖς κατὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν [d] ἀραῖς. πεσὼν δ' ἐπὶ στόμα, πάθη προύλεγεν ὅσα τε βασιλεῦσιν ἔσται, καὶ ὅσα πόλεσι ταῖς ἀξιολογωτάταις, ὧν ἐνίαις οὐδ' οἰκισθῆναί πως συνέβαινε τὴν ἀρχήν· [e] ἅτε καὶ [f] προϋπῆρξεν ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις γενόμενα [g] τοῖς ἀνθρώποις, διὰ γῆς [h] ἢ θαλάσσης, εἰς μνήμην τὴν ἐμήν. ἐξ ὧν ἁπάντων τέλος λαβόντων ὁποῖον ἐκεῖνος προεῖπε, τεκμαίροιτ' ἂν τις ὅτι καὶ ἔσοιτο πρὸς τὸ μέλλον.

ς'. Βάλακος δ' ἀγανακτήσας ἐπὶ τῷ μὴ καταράτους γενέσθαι τοὺς Ἰσραηλίτας, ἀποπέμπει τὸν Βάλαμον μηδεμιᾶς τιμῆς ἀξιώσας. ὁ δ' ἀπιὼν ἤδη κἀπὶ τῷ περαιοῦν τὸν Εὐφράτην γενόμενος, τόν τε Βάλακον μεταπεμψάμενος καὶ τοὺς ἄρχοντας τῶν [i] Μαδιανιτῶν· "Βάλακε, "φησὶ, καὶ τῶν Μαδιανιτῶν οἱ παρόντες· χρὴ γάρ με καὶ "παρὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ χαρίσασθαι ὑμῖν· τὸ μὲν Ἑβραίων "γένος οὐκ ἂν ὄλεθρος παντελὴς [k] καταλάβοι, οὔτ' ἐν "πολέμῳ, οὔτ' ἐν λοιμῷ, καὶ [l] σπάνει τῶν ἀπὸ γῆς καρπῶν· "οὔτ' ἄλλη τις αἰτία παράλογος διαφθείρει. πρόνοια γὰρ "ἐστὶν [m] αὐτῶν τῷ Θεῷ σώζειν ἀπὸ παντὸς κακοῦ, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς ἐᾶσαι τοιοῦτον πάθος ἐλθεῖν, ὑφ' οὗ καὶ "ἀπόλοιντο πάντες. συμπέσοι δ' αὐτοῖς ὀλίγα τε καὶ "πρὸς ὀλίγον, ὑφ' ὧν ταπεινοῦσθαι δοκοῦντες, [n] εἶτ' ἀνθήσουσιν ἐπὶ φόβῳ τῶν ἐπαγαγόντων αὐτοῖς τὰς βλάβας. [o] ὑμεῖς "δ' εἰ νίκης τινὰ πρὸς βραχὺν καιρὸν κατ' αὐτῶν κερδῆναι ποθεῖτε, τύχοιτ' ἂν αὐτῆς ταῦτα ποιήσαντες. τῶν θυγατέρων τὰς [p] μάλισθ' εὐπρεπεῖς, καὶ βιάσασθαι καὶ νικῆσαι τὴν "τῶν ὁρώντων σωφροσύνην ἱκανὰς διὰ τὸ κάλλος, ἀσκήσαντες "τὴν εὐμορφίαν αὐτῶν ἐπὶ τὸ μᾶλλον εὐπρεπὲς, πέμψατε "πλησίον ἐσομένας τοῦ ἐκείνων στρατοπέδου, καὶ [q] δεομένοις "συνεῖναι τοῖς νεανίαις αὐτῶν προστάξατε. ἐπειδὰν δὲ κεχειρωμένους ὁρῶσι ταῖς ἐπιθυμίαις, καταλιποῦσαι καὶ

παραχω-

---

[a] Προεθέμην Vat. [b] Est qui conjicit, ἀγαθοῖς ἐμηχανήσατο διελθεῖν, parum eleganter & sine auctoritate *MSS.* [c] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ἐνδῆσαι. [d] *Apud.* θύσας δὲ ἐκ τρίτου, ἄλλων πάλιν ἀνοικοδομηθέντων βωμῶν, οὐδὲ οὕτω μὲν κατηράσατο τοὺς Ἰσραηλίτας· *Big. Samb.* & *Vat.* veriti forsan ne ex auspiciis hujus magi unum forte apud *Josephum* desideraretur, quod & *Schotanus* queritur. Absunt tamen ea cuncta à *Bas. G. Hen. Busb.* & ab exemplaribus *Epiphanii.* Dices itaque *Josephum* δὶς τυχόντι jam tertium Balami experimentum includere; vel ob similia cola Ἰσραηλιτῶν & Ἰσραηλίταις omissos fuisse versiculos duos, ut censuit Cl. *Bosius.* Vide *Philonem* ad *Num.* c. 35. *Bern.* [e] Ita ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ὥστε καὶ πρ. in *reliquis* [f] Ita ex *Samb.* in *cæteris* προϋπῆρξεν. [g] Τούτοις ἀνθρ. ex alicujus conjectura. [h] Ἢ διὰ θαλάσσης *Big. Samb.* & *Vat.* [i] *Al.* Μαδιηνιτῶν, passim. [k] Καταλάβοι *Hen.* & *Busb.* [l] Ita *Big.* & *Samb.* σπάνῃ in *Editis.* καὶ σπάνει τῶν ἀπὸ γῆς φερομένων καρπῶν *Vat.* [m] Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῦ *Bas.* & *G.* [n] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μᾶλλον ἀνθ. in *Editis.* εἶτ' ἂν συνέλθωσιν ἐπὶ φόβῳ ἐπαγαγόντας αὐτοῖς τὰς βλάβας legerat *Epiphan.* [o] Ὑμεῖς δὲ νίκην *Vat.* & *Vet. Interpr.* [p] Ex pervetusta traditione, quam probat *Petr.* 2. Ep. c. 2. v. 15. *Jud.* v. 11. *Joann.* in *Apocal.* c. 2. v. 15. & *Philo*, p. 647. argumentum tamen illud in genere præbuerat *Moyses* in *Num.* c. 31. v. 16. Vide *Orig.* in *Homil.* 23. in *Num.* [q] Δεομένοις soli *Big.* & *Samb.* * Al. *quid & in posterum futurum sit*, legendo ὅ,τι.

r Επι-

“παρακαλούντων μένειν, μὴ πρότερον [a] ἐπινεύσωσαν, “πρὶν ἂν πείσωσιν αὐτοὺς ἀφέντας τοὺς πατρίους νόμους “καὶ τὸν τούτους αὐτοῖς θέμενον τιμᾷν Θεὸν, τοὺς Μαδιανι-“τῶν καὶ Μωαβιτῶν σέβωσιν. οὕτως γὰρ αὐτοῖς τὸν Θεὸν “ὀργισθήσεσθαι”. καὶ ὁ μὲν ταῦθ' ὑποθέμενος αὐτοῖς ᾤχετο.

ζ. Τῶν δὲ Μαδιανιτῶν πεμψάντων [b] τὰς θυγατέρας κατὰ τὴν ἐκείνου παραίνεσιν, οἱ τῶν Ἑβραίων ἁλίσκονται νέοι τῆς εὐπρεπείας αὐτῶν· καὶ [c] προσγινόμενοι εἰς λόγους αὐταῖς, παρεκάλουν μὴ φθονεῖν αὐτοῖς τῆς τοῦ κάλλους αὐτῶν ἀπολαύσεως, μηδ' ἐκ τῆς τοῦ πλησιάζειν συνηθείας. αἱ δ' ἀσμένως δεξάμεναι τοὺς λόγους, συνῆσαν αὐτοῖς. ἐνδησάμεναι δ' αὐτοὺς τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι, καὶ τῆς ἐπιθυμίας ἀκμαζούσης, περὶ ἀπαλλαγὴν ἐγίνοντο. τοὺς δ' ἀθυμία δεινὴ πρὸς τὴν ἀναχώρησιν τῶν γυναικῶν κατέλαβε, καὶ λιπαροῦντες ἐνέκειντο μὴ σφᾶς καταλιπεῖν· ἀλλὰ γαμετὰς αὐτῶν ἐσομένας αὐτόθι μένειν καὶ δεσποίνας ἀποδειχθησομένας πάντων ὧν ὑπῆρχεν αὐτοῖς. ταῦτα δὲ ὀμνύοντες ἔλεγον [d] καὶ Θεὸν μεσίτην ὧν [e] ὑπισχνοῦντο ποιούμενοι, δακρύοντές τε καὶ πανταχόθεν [f] ἑαυτοὺς ἐλεεινοὺς ταῖς γυναιξὶ κατασκευάζοντες εἶναι. αἱ δ' ὡς δεδουλωμένους αὐτοὺς κατενόησαν, καὶ τελέως ὑπὸ τῆς συνηθείας ἐχομένους, ἤρξαντο πρὸς αὐτοὺς λέγειν.

η. “Ἡμῖν, ὦ κράτιστοι [g] νέων, οἶκοί τέ εἰσι πα-“τρῷοι καὶ κτῆσις ἀγαθῶν ἄφθονος, καὶ ἡ παρὰ “τῶν γονέων καὶ τῶν οἰκείων εὔνοια καὶ στοργή. [h] κατ' “οὐδ' ἑνὸς δὲ τούτων πόθον ἐνθάδε διήκουσαι ἡμεῖς εἰς “ὁμιλίαν ἥκομεν, οὐδ' ἐμπορευσόμεναι [i] τὴν ὥραν “τοῦ σώματος προσηκάμεθα τὴν ὑμετέραν ἀξίω-“σιν· ἀλλ' ἄνδρας ἀγαθοὺς καὶ δικαίους ὑπολαβοῦ-“σαι, τοιούτοις ὑμᾶς τιμῆσαι ξενίοις δεομένοις ἐπει-“σθημεν. καὶ νῦν, ἐπεὶ φατὲ πρὸς ἡμᾶς φιλοστόρ-“γως ἔχειν καὶ [k] λυπεῖσθαι μελλουσῶν ἀναχωρεῖν, “οὐδ' αὗται τὴν δέησιν ὑμῶν ἀποστρεφόμεθα· πίστιν “δ' εὐνοίας λαβοῦσαι, τὴν μόνην ἡμῖν ἀξιόλογον νο-“μισθεῖσαν, ἀγαπήσομεν τὸν μεθ' ὑμῶν βίον ὡς γα-“μεταὶ διανύσαι. δέος γὰρ [l] μὴ καὶ κόρον τῆς “ἡμετέρας ὁμιλίας λαβόντες, ἔπειθ' ὑβρίσαντες καὶ “ἀτίμους ἀποπέμψητε πρὸς τοὺς γονεῖς. συγγινώ-“σκειν τε ταῦτα φυλαττομέναις ἠξίουν”. τῶν δ' ἣν [m] βούλονται πίστιν δώσειν ὁμολογούντων, καὶ πρὸς μηδὲν ἀντιλεγόντων ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς [n] πάθους· “ἐπεὶ ταῦτα, ἔφασαν, ὑμῖν δέδοκται, τοῖς δ' ἔθε-“σι καὶ τῷ βίῳ πρὸς ἅπαντας ἀλλοτριώτατα [o] χρῆ-“σθε, ὡς καὶ τὰς τροφὰς ὑμῖν ἰδιοτρόπους εἶναι, “καὶ τὰ ποτὰ μὴ κοινὰ τοῖς ἄλλοις, ἀνάγκη [p] βου-“λομένους ἡμῖν συνοικεῖν, καὶ Θεοὺς τοὺς ἡμετέρους “σέβειν. καὶ οὐκ ἂν ἄλλο γένοιτο τεκμήριον ἧς ἔχειν “τε νῦν εὐνοίας φατὲ πρὸς ἡμᾶς καὶ τῆς ἐσομέ-“νης, ἢ τὸ τοὺς αὐτοὺς [q] ἡμῖν Θεοὺς προσκυνεῖν.

“secrantibus ut maneant, non prius annuant “quam iis persuaserint, ut, relictis patriis legibus & cultu Dei à quo eas acceperint, Madianitarum & Moabitarum Deos colant. Sic “enim illis succensebit Deus & irascetur. Et ille quidem, cum hæc suggessisset, abiit.

Stratagema meretricium. Vires Hebræas jam solvit Moaba. Num. c. 25.

7. Madianitis vero, sicut ille monuerat, filias *suas* mittentibus, Hebræorum juvenes illarum forma & venustate *mirifice* capiuntur; & in colloquium venientes enixe petebant, ne sibi ex earum pulchritudine & familiari cum illis consuetudine voluptatem invideant. Illæ quidem, lubenter hæc verba accipientes, eis consenserunt. Cum autem amore illaqueatos vinctosque tenerent *puellæ*, & cupidine vehementer flagrantes *viderent*, decedere parabant. Tum juvenes, dum in eo erant mulieres ut abirent, gravis mœror occupabat, precibusque supplicibus instabant ne eos desererent; sed conjuges illis futuræ & facultatum suarum omnium dominæ secum maneant. Insuper & hæc jurisjurandi religione firmabant, Deum promissorum testem sponsoremque invocando, lachrymisque & modis omnibus agendo ut eas ad miserationem flecterent. Illæ vero, ut eos suæ libidini subjectos & consuetudine sua firmiter devinctos animadvertunt, *hujusmodi* ad illos verba facere cœperunt.

Nurus Madianitidis oratio venusta, delicata, perniciosa.

8. “Nobis, juvenum optimi, lares penatesque patrii sunt, magnæque domi facultates, “nec desunt nobis parentum cognatorumque “benevolentia & affectus. Imo nullius istiusmodi rei inopia huc ad vobiscum colloquendum venimus, neque corporis formæ quæstum facturæ vobis supplicibus aures adhibuimus: sed vos viros esse bonos justosque “reputantes, ut tali vos hospitalis amicitiæ “gratia donaremus, precibus vestris adductæ “fuimus. Et nunc, quoniam magno nostri “amore vosmet teneri dicitis, & non minori, “nobis digressuris, tristitia affici, neque nos “preces *quidem* vestras aversamur: sed cum “eam benevolentiæ vestræ fidem acceperimus, quæ sola nobis alicujus æstimari meretur, libenter vobiscum ut legitimæ uxores vitam agemus. Jam enim periculum “est, ne, cum nostræ consuetudinis satietas “vos ceperit, nos hinc cum injuria & contumelia ad parentes nostros ablegetis. Atque “ita sibi ignosci, ista caventibus, postulabant”. Illis vero fidem, quamcunque vellent, se daturos pollicentibus; nihilque eis præ affectus magnitudine & amoris ardore contradicentibus; “Quandoquidem, inquiunt, ita vobis visum est, & moribus vitaque ab aliis diversissime utimini, ut & cibos vobismet proprios, nec potum cum aliis communem habeatis; necesse est, si vultis nobiscum habitare, Deos nostros colatis. Nullum enim “aliud signum erit *indubium* præsentis vestræ, “quam jactatis, in nos benevolentiæ, aut futuræ *pignus*, nisi eosdem nobiscum Deos adoretis.

---

[a] Ἐπινεύσωσιν *Samb. & Vat.* [b] Hac de re videsis *Hottingerum* in *Smegmate Orientali*, p. 446. [c] Παραγενόμενοι in tribus *MSS.* [d] Τὸν Θεὸν *Big. Samb. & Vat.* [e] *Al.* ὑπέσχοντο. [f] Αὐτοὺς *Big. & Samb.* [g] Νεανιῶν *Big. & Samb.* [h] Κατ' ἐνδείας δὲ τούτων ἀποροῦσαι ἐνθάδ' ἥκουσαι ἡμεῖς εἰς *Samb. Big. & Vat.* κ. ἐ. δ. τ. ἀπορίᾳ ἐνθάδε ἥκομεν εἰς legisse videtur *Vet. Interpr.* [i] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν ὥραν τὴν τοῦ σ. [k] Λυπεῖσθε *Big. & Samb.* [l] Μὴ κόρον *Samb. & Vet. Interpr.* [m] Βούλοιντο *Big. & Samb.* [n] Πάθει *Big. Samb. & Vet. Interpr.* [o] Ita *Big. & Samb.* in cæteris χρῆσθε. [p] Βουλομένοις malit *Schotanus*, & mox ἔχειν τὸ νῦν. [q] Illud ἡμῖν ex *MSS.*

“retis. Nec vobis vitio verti debeat, ſi Deos “terræ, in quam perveniſtis, proprios veneremini: præſertim cum noſtri in honore ſint “omni populo, veſter vero apud neminem “*præterquam vos*. Oportere igitur illos dicebant aut eadem quæ aliis *cultu proſequenda* exiſtimare, aut alium terrarum orbem “quærere, ubi ſoli ex legibus ſibi propriis vitam inſtituant.

His illecebris capti Hebræi jus de connubiis, de cibis, deque cultu Dei unici confeſtim violant. Num. c. 25. Deut. c. 4. Joſ. c. 21. Hoſ c. 9.

9. Illis autem, quod eas amore deperirent, honeſtiſſima viſa eſt hæc oratio: quo factum eſt, ut, illarum poſtulationi *& illecebris* concedentes, leges patrias violarent. Et cum plures Deos eſſe exiſtimarint, illiſque gentium iſtarum ritu libare decreverint, cibis etiam peregrinis utebantur; atque omnia in mulierum gratiam, contra ac lex eis præceperat, deinceps faciebant: ut jam per totum late exercitum ſerperet juvenum inſolentia, & ſeditio priore pejor gliſceret, periculumque eſſet ne patria inſtituta penitus in deſuetudinem abirent. Juventus enim, deguſtatis ſemel peregrinis moribus, inexplebili deſiderio in eos ferebatur: & ſi qui primorum populi ob majorum virtutem illuſtres exſtiterint, mali hujus contagione & ipſi erant afflati.

Laſciviæ iſtius dux Zambrias, Symeoni progenitori multum abſimilis.

10. Quin & Zambrias, Simeonidis tribus princeps, qui conſueverat Chosbiæ Madianitidi, Suris filiæ, gentis iſtius Dynaſtæ, juſſus à muliere ut contemptis Moyſis placitis ſui ad arbitrium ſe componeret, illi obſequutus eſt; ſacra more non patrio faciendo, & uxore ducta alienigena. Cum vero res ita ſe haberent; Moyſes, veritus ne quid pejus accideret, convocato in concionem populo, neminem quidem nominatim accuſavit, nolens eos in deſperationem adducere, qui, modo laterent, ad ſanitatem redire poterant. Dicebat autem, “ut ea patrarint, quæ & ſibimet & “majoribus in dedecus cedunt & opprobrium; “quòd voluptati indulgere maluerint, quam “Deo ſervire, vitamque ad ejus præſcriptum “agere: oportere tamen, ut & adhuc ipſis “bene ſit, pœnitentiam agere, iſtud demum “fortitudinem eſſe exiſtimando, non ut legibus vim inferant, ſed ut cupiditates pravas “compeſcant. Præterea autem abſurdum eſſe “ajebat, quod cum in deſerto modeſte vixiſſent, nunc bonis circumfluentes ſupra modum inſanirent, & quæ per inopiam eſſent “adepti per affluentiam perditum irent”. Et ille quidem, hæc iis ſubjiciendo, ætate minores in melius mutare conabatur, rerumque geſtarum ad pœnitentiam adducere.

Zambriæ adverſus legem Moyſaïcam oratio.

11. Proxime autem cum ſurrexiſſet Zambrias, “Sed tu quidem, inquiit, ô Moyſes, “utere legibus quibus ſtudium adhibuiſti, & “*quibus* plurimum firmitatis ac roboris ex “conſuetudine acceſſit. Quod niſi ita ſe “habuiſſet, ſæpe jam pœnas luiſſes, & *tuo*

“μέμψαιτο δ' οὐδεὶς, εἰ γῆς εἰς ἣν [a] ἀφίχθε τοὺς “ἰδίους αὐτῆς Θεοὺς [b] περιτρέποισθε· καὶ ταῦτα, “τῶν μὲν ἡμετέρων κοινῶν ὄντων πρὸς ἅπαντας, τοῦ “δ' ὑμετέρου πρὸς μηδένα τοιούτου τυγχάνοντος. “δεῖν οὖν αὐτοῖς ἔλεγον ἢ τ' αὐτὰ πᾶσιν ἡγητέον, ἢ “ζητεῖν ἄλλην οἰκουμένην, ἐν ᾗ βιώσονται μόνοι κατὰ “τοὺς ἰδίους νόμους.

θ'. Οἱ δ' ὑπὸ τοῦ πρὸς αὐτὰς ἔρωτος κάλλιστα λέγεσθαι ταῦτα ὑπολαβόντες, καὶ παραδιδόντες [c] αὐτοὺς εἰς ἃ προεκαλοῦντο, παρέβησαν τὰ πάτρια. Θεούς τε πλείονας εἶναι νομίσαντες, καὶ θύειν αὐτοῖς κατὰ νόμον τὸν ἐπιχώριον τοῖς καθιδρυσαμένοις προθέμενοι, ξενικοῖς τε βρώμασιν ἔχαιρον, καὶ [d] πάντα εἰς ἡδονὴν τῶν γυναικῶν ἐπὶ τοὐναντίον οἷς ὁ νόμος αὐτῶν [e] ἐκέλευσε ποιοῦντες διετέλουν· ὡς διὰ παντὸς ἤδη τοῦ στρατοῦ τὴν παρανομίαν χωρεῖν τῶν νέων, καὶ στάσιν αὐτοῖς πολὺ χείρω τῆς προτέρας ἐμπεσεῖν, καὶ κίνδυνον παντελοῦς τῶν ἰδίων ἐθισμῶν ἀπωλείας. ἅπαξ γὰρ τὸ νέον γευσάμενον ξενικῶν ἐθισμῶν ἀπλήστως [f] αὐτῶν ἐνεφορεῖτο· καὶ εἴ τινες τῶν προὐχόντων ἀνδρῶν διὰ πατέρων ἀρετὰς ἐπιφανεῖς ἦσαν, [g] συνδιεφθείροντο.

ι'. Καὶ [h] Ζαμβρίας ὁ τῆς [i] Συμεωνίδος ἡγεμὼν φυλῆς, [k] Χοσβίᾳ συνὼν Μαδιανίτιδι, Σούρου θυγατρὶ τῶν ἐκείνῃ δυναστεύοντος ἀνδρὸς, κελευσθεὶς ὑπὸ τῆς γυναικὸς περὶ τῶν Μωϋσεῖ δοχθέντων τὸ πρὸς ἡδονὴν αὐτῇ γενησόμενον, [l] ἐθεράπευεν αὐτήν· οὐ θύων τὰ πάτρια, καὶ γάμον ἠγμένος ἀλλόφυλον. ἐν τούτοις δ' ὄντων τῶν πραγμάτων· δείσας Μωϋσῆς μὴ γένηταί τι χεῖρον, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν λαὸν, οὐδενὸς μὲν κατηγόρει πρὸς ὄνομα, μὴ βουλόμενος εἰς ἀπόνοιαν προστῆσαι τοὺς ἐκ τοῦ λανθάνειν μετανοῆσαι δυναμένους. ἔλεγε δὲ, “ὡς οὐκ ἄξια “δρῷεν [m] οὔθ' αὐτῶν οὔτε πατέρων, τὴν ἡδονὴν προτιμήσαντες τοῦ Θεοῦ καὶ τοῦ κατὰ τοῦτον [n] βίου· προσήκειν δὲ, ὡς ἔτι καὶ [o] καλῶς ἂν αὐτοῖς ἔχοι, μεταβαλέσθαι, τὴν ἀνδρίαν ὑπολαμβάνουσιν οὐκ [p] ἐν “τῷ βιάζεσθαι τοὺς νόμους, ἀλλ' ἐν τῷ μὴ εἴκειν ταῖς “ἐπιθυμίαις εἶναι. πρὸς τούτοις δὲ οὐδ' εὔλογον ἔφασκε “σωφρονήσαντας αὐτοὺς ἐπὶ τῆς ἐρήμου, νῦν ἐν τοῖς “ἀγαθοῖς ὄντας παροινεῖν, μηδὲ τὰ κτηθέντα ὑπὸ “τῆς ἐνδείας δι' εὐπορίαν αὐτῶν [q] ἀπολέσαι”. καὶ ὁ μὲν ταῦτα λέγων ἐπειρᾶτο τοὺς νέους ἐπανορθοῦν, καὶ εἰς μετάνοιαν [r] ἀπάγειν ὧν ἔπραττον.

ια'. Ἀναστὰς δὲ μετ' αὐτὸν Ζαμβρίας, “ἀλλὰ “σὺ μὲν, εἶπεν, ὦ Μωϋσῆ, χρῶ νόμοις οἷς αὐτὸς ἐσπούδακας, ἐκ [ſ] τῆς συνηθείας τούτων τὸ βέβαιον αὐτοῖς “παρεσχημένος. ἐπεί, μὴ τοῦτον αὐτῶν ἐχόντων τὸν “τρόπον, πολλάκις ἂν ἤδη, κεκολασμένος ἔγνως

“ἂν

---

[a] Sic *Big.* & *Samb.* in *aliis* ἀφίχθαι. [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* περιτρέπεσθε. [c] In *Editis* αὐτοὺς εἰς ἃ προσεκαλοῦντο. in *MSS.* ἑαυτοὺς εἰς ἃ προεκ. [d] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis, aliiſque* πάντες. [e] *Al.* ἐκέλευε. [f] Illud αὐτῶν inſeruimus ex *Big.* & *Samb.* [g] Συνεφθείροντο *Vat.* [h] *Zimri* Maſorethis, *Zamri* Hieronymo, *Zambri* Syro Interpreti, & Ζαμβρὴς LXX. [i] *Al.* Σαμεωνίδος & Σαμεωνίτιδος. [k] Ita ex *Big.* & *Samb.* reſtituit *Bernardus*, niſi quod pro Οὔρου maluerit Σούρου ex Hebraïco צור. In *Editis, aliiſque* Χοσμὶ συνὼν Μαδιανίτιδι Θούρου. Vide §. XI. [l] Juxta *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐθεράπευσεν· οὔτε θύων τὰ π. [m] Ita *Big.* & *Samb.* in *ceteris* οὐκ αὐτῶν. [n] Sic quinque *MSS.* in *Editis* βίου. *Vet. Interpres* legiſſe videtur, καὶ κατὰ τοῦτον βιώσαντες, *& ei placentia violarent.* [o] Καλῶς αὐτοῖς ἂν ἔχειν *Big.* & *Samb.* [p] Εἰς τὸ β. *Iidem.* [q] Ἀπολέσαι *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀπολέσωσι *Big.* αὐτὰ ἀπολέσαι ex conjectura. [r] Ita *Samb.* in *reliquis* ἄγειν. [ſ] Τῆς τούτων συνηθείας *Big.* & *Samb.*

a Ἐλευθερίαν

“ἂν οὐκ εὐπαραλογίστοις Ἑβραίοις. ἐμὲ δ' οὐκ ἂν ἀκόλουθον οἷς σὺ προστάττεις τυραννικῶς λάβοις. οὐ γὰρ ἄλλο τι μέχρι νῦν, ἢ, προσχήματι νόμων καὶ τοῦ Θεοῦ, δουλείαν μὲν ἡμῖν, ἀρχὴν δὲ σαυτῷ κακουργεῖς· ἀφαιρούμενος ἡμᾶς τὸ ἡδὺ καὶ τὸ κατὰ τὸν βίον αὐτεξούσιον, ὃ τῶν [a] ἐλευθέρων ἐστὶ καὶ δεσπότην οὐκ ἐχόντων. χαλεπώτερος δ' ἂν [b] οὗτος Αἰγυπτίων Ἑβραίοις γένοιτο, τιμωρεῖν ἀξιῶν κατὰ τοὺς νόμους τὴν ἑκάστου πρὸς τὸ κεχαρισμένον αὐτῷ [c] ποίησιν. [d] πολὺ δ' ἂν δικαιότερον αὐτὸς τιμωρίαν ὑπομένοις, τὰ παρ' ἑκάστοις ὁμολογούμενα καλῶς ἔχειν ἀφανίσαι προῃρημένος, καὶ κατὰ τῆς ἁπάντων δόξης ἰσχυρὰν [e] τὴν ἑαυτοῦ κατεσκευακώς. ἃ δὴ πράττω νυνὶ κρίνας ἀγαθὰ, ταῦτ' ἔπειτα περὶ αὐτῶν ὁμολογεῖν ἐν τούτοις οὐκ ὀκνήσαιμι. γυναῖκά τε ξενικὴν, ὡς φῂς, ἦγμαι· παρ' ἐμαυτοῦ γὰρ [f] ἀκούεις τὰς ἐμὰς πράξεις, ὡς παρ' ἐλευθέρου, καὶ γὰρ οὐδὲ λαθεῖν προὐθέμην· θύω τε Θεοῖς οἷς θύειν [g] μὴ νομίζετε, δίκαιον ἡγούμενος παρὰ πολλῶν ἐμαυτῷ πραγματεύεσθαι τὴν ἀλήθειαν, καὶ οὐχ ὥσπερ ἐν τυραννίδι ζῆν, τὴν ὅλην ἐξ ἑνὸς ἐλπίδα τοῦ βίου παντὸς ἀνηρτηκότα. [h] χαρείη τ' ἂν οὐδεὶς, κυριώτερον αὐτὸν περὶ ὧν πράξαιμι γνώμης τῆς ἐμῆς ἀποφαινόμενος.

ιβʹ. Τοῦ δὲ Ζαμβρίου ταῦτα, περὶ ὧν αὐτός τε ἠδίκει καὶ τῶν ἄλλων τινὲς, εἰπόντος· ὁ μὲν λαὸς ἡσύχαζε, φόβῳ τε τοῦ μέλλοντος, καὶ τὸν νομοθέτην δὲ ὁρῶν μὴ περαιτέρω τὴν ἀπόνοιαν αὐτοῦ προαγαγεῖν ἐκ τῆς [i] ἀντικρὺς διαμάχης θελήσαντα· πεφείσατο γὰρ, μὴ πολλοὶ, τὸ καὶ τῶν λόγων ἀσελγείας αὐτοῦ μιμηταὶ γενόμενοι, ταράξωσι τὸ πλῆθος· καὶ διαλύεται μὲν ἐπὶ τούτοις ὁ σύλλογος. προεληλύθει δ' ἂν ἐπὶ πλέον ἡ τοῦ κακοῦ πεῖρα, μὴ φθάσαντος Ζαμβρίου τελευτῆσαι ἐκ τοιαύτης αἰτίας. [k] Φινεέσης, [l] ἀνὴρ τά τε ἄλλα τῶν νεωτέρων κρείττων, καὶ τῷ τοῦ πατρὸς ἀξιώματι [m] τοὺς ἡλικιώτας ὑπερέχων· Ἐλεαζάρου γὰρ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς ἦν, Μωϋσέως δὲ [n] ἀδελφοῦ υἱιδοῦς· περιαλγήσας τοῖς πεπραγμένοις ὑπὸ τοῦ Ζαμβρίου, καὶ πρὶν ἰσχυροτέραν γενέσθαι τὴν ὕβριν ὑπὸ τῆς [o] ἀδείας, ἔργῳ τὴν δίκην [p] αὐτὸν εἰσπράξασθαι διεγνωκὼς, καὶ κωλῦσαι διαβῆναι τὴν παρανομίαν εἰς πλείονας, τῶν ἀρξαμένων οὐ κολαζομένων· τόλμῃ δὲ [q] καὶ ψυχῆς καὶ σώματος [r] ἀνδρίᾳ τοσοῦτον προὔχων, ὡς μὴ πρότερον, εἴ τινι συστῇ τῶν δεινῶν, ἀπαλλάττεσθαι, πρὶν ἢ καταγωνίσασθαι καὶ νίκην τὴν ἐπ' αὐτῷ λαβεῖν· ἐπὶ

“*malo* haud tutum eſſe verba dare Hebræis didiciſſes. Me certe iis, quæ tu tyranni more imperaveris, obſequentem non habebis. Non enim aliud quidquam hactenus, quam, ſub legum ac religionis prætextu, nobis quidem ſervitutem, tibimet vero dominatum malis artibus adſtruiſti; voluptatem nobis ac ad arbitrium vivendi libertatem adimens, quæ liberorum ſunt & nullius ſub imperio degentium. Hebræos ſane gravius, quam Ægyptii, premet, * qui ad leges exigere & punire voluerit quicquid voluntati noſtræ morem gerentes fecerimus. Multo autem tu juſtius pœna afficiaris, quandoquidem tibi in animo fuerit abolere quæ omnium conſenſu erant approbata; atque ita hoc comparaveris, ut tua, contra quam alii ſentiunt univerſi, valeret ſententia. Cum vero quæ nunc facio recte facta eſſe exiſtimem, ita poſtea de iis coram confiteri non me pigebit. Et mulierem peregrinam, ut ais, in uxorem duxi: (accipis quidem à meipſo facta mea, ut ab homine libero; † neque enim in animum induxi, ut laterem) & ſacra Diis facio, quibus libare nefas ducitis, æquum eſſe exiſtimans multas vias perſequi ut tandem ad veritatem perveniam, & non ſicuti ſub tyrannide vivere, in uno vitæ totius ſpem omnem reponendo. †† neque erit cur quis lætetur, qui meis in rebus meipſo plus arbitrii ſe habere oſtenderit.

12. Cum autem hæc Zambrias de iis, quæ ipſe pariter ac alii quidam male commiſerunt, protuliſſet, populus quieſcebat, quod ſolicitus quidem eſſet metu de futuris, Legiſlatorem vero perſpicere ſibi videretur amplius nolle contendere, ne hominem inſolentem magis irritaret. Metuebat enim, ne multi, ad verborum ejus intemperantiam ſequendam adducti, populum motibus cierent. Atque ita quidem dimiſſa eſt concio. Fortaſſe autem ulterius mali vis ſerpſiſſet, ni *mature* ſublatus fuiſſet Zambrias hujuſmodi ex cauſa. Phineeſes, vir cætera juventutis facile princeps, patriſque dignitate omnium ejuſdem ætatis eminentiſſimus (Eleazari enim Pontificis erat filius, & Moyſis ex fratre nepos) doloris acerbitate victus ob ea quæ patrârat Zambrias, &, antequam ex impunitate in majus aliquod facinus creſceret inſolentia, ſupplicium manu ſua ab eo volens exigere, prohibereque ne ad plures manaret iniquitas, dum inulti eſſent *flagitii* auctores, (tanta enim erat animi magnitudine, adeoque præcellenti corporis robore, ut non prius, cum periculum aliquod aggredi conſtitueret, ab eo deſiſteret, quam illud expugnaſſet & victoriam de eo reportaſſet) Zambriam,

Phineeſes Eleazari filius Aaronis nepos, vir validi corporis, animoque adhuc major, zelo Dei percitus, Zambriam Cosbiamque lancea transfigit. Num. c.25.

---

[a] Ἐλευθερίων in duobus *MSS.* Eſt qui malit ἃ τῶν ἐλευθέρων. [b] Οὕτως *Big.* & *Samb.* & mox γένοιτο. [c] Βούλησιν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [d] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* πολλῷ. [e] Τὴν σεαυτοῦ κατεσκευακὼς ἀντοπίαν. ἐγὼ δὲ, ἃν προαίρωμαι ἑκόντως ἃν πράττω νυνὶ, κρίνας *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Ἀκούσῃ τὰς [ἐμὰς *Vat.*] ἐμ' αὐτοῦ πράξεις *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Μοι *Big.* & *Samb.* [h] Ita *Big.* & *Samb.* Χαρίηται *Baſ.* & *G.* [i] *Al.* ἀντικρύ. [k] Ita alibi apud *Joſephum.* Φινὴς in *Editis*, *Aliiſque*, juxta *Interpretes* LXX. Φινεάσης malit *Bern.* Eandem hiſtoriam habes apud *Philonem*, p. 105. & *Zonaram*, p. 27. Vide infra, p. 156. v. 4. [l] Καὶ ἀνὴρ *Samb.* [m] Πολὺ τοὺς ἡλικ. *Big.* & *Vat.* [n] Ita cum *Bernardo.* ſi quis υἱὸς malit, per me licet. In *Editis* Μωϋσέως ἀδελφοῦ υἱός. in *Big. Samb.* & *Vat.* Μωϋσέως δ' ἀδελφοῦ παιδὸς υἱός. *Epiphanius* vertit, *fratris Moyſi nepos.* Eſt qui conjicit, M. ἀδελφοῦ υἱωνός. Sufficeret tamen pro *nepote* Μωϋσέως ἀδελφόπαιδος aut ἀδελφιδοῦ. [o] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἀδικίας. [p] Hoc modo *Big.* & *Samb.* in *reliquis* αὐτῶν. [q] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.* [r] *Al.* ἀνδρείᾳ, & mox προὔχων. * *Epiphanius* vertit, *qui caſtigare voluerit ſecundum ſibi placitas leges facta cujuſcunque.* † *Epiphanius* reddit, *non enim latere propoſui, nec pro me alter delator erit,* quaſi aliquid amplius in *ſuo codice* habuerit, quam in *noſtris* exſtat. †† In *Vet. Interpr.* juxta *Voſſii* Cod. *nemo autem magis ſe expoſiturus ſit quam ego, qui mentem meam de iis quæ fecerim enunciem.* in *Gelenio* autem ſic, *nemo mihi rem gratam fecerit* &c.

Phineeſis exemplo ſincera pars juvenum, cognati exercitus libidinem atque apoſtaſiam ferro caſtigat. Dein ſæviit latius peſtis. Num. c. 26.

briam, in tentorium ipſum conſequutus, pariter ac Chosbiam eodem lanceæ ictu interemit. Juvenes autem omnes, qui virtutis aliquid ſibi vendicarent & honeſtatis ſtudio tenerentur, Phineeſis fortitudinis exemplo accenſi, ejuſdem cum Zambria criminis reos interfecerunt. Multi itaque illorum, qui leges *patrias* violârant, horum egregia virtute perempti ſunt. Peſte autem *reliqui* omnes perierunt, Deo hunc illis morbum immittente. Et quotquot è cognatis, qui cum prohibere debuerint, eos ad hæc impulerunt, à Deo pro ſceleris ſociis habiti, pariter ſublati erant. Mortui ſunt itaque ex ordinibus in ea clade non pauciores viginti quatuor hominum millibus.

Balami vaticinia haud diſſimulat Moyſes, Hiſtoricorum primus ac integerrimus.

13. Hæc autem cauſa fuit, cur Moyſes, ira incitatus, ad Madianitas internecione delendos exercitum miſerit. De qua expeditione mox verba faciemus, cum prius iſtud, à quo digreſſi ſumus, narrando ad finem perduxerimus. Nam par eſſe arbitror, ut Legiſlatoris hac in re conſilium non prætereamus ſine laude. Balamum enim (qui à Madianitis accitus ad Hebræos exſecrandos, & Dei quidem providentia, ne hoc faceret, prohibitus, nihilo ſecius tamen tale conſilium dedit, ut, hoſtibus eo uſis, parum abfuerit, quin populus univerſus ſuis *de religione* ſtudiis depravaretur, quibuſdam vana de iis opinione infectis) magno *quidem* dignatus eſt honore, quod ſcriptis mandarit ejus vaticinia. Et quando ei licuiſſet omnem ex illis famam & gloriam ſibi tribuere & privatim vendicare, præſertim cum nemo eſſet teſtis qui eum falſi arguere potuerit, illi *tamen* teſtimonium perhibuit, ejuſque memoriam literis conſignavit. Sed hæc quiſque ut libuerit, ita conſideret.

τὴν τοῦ Ζαμβρίου σκηνὴν παραγενόμενος, αὐτόν τε παίει τῇ [a] ῥομφαίᾳ καὶ τὴν [b] Χοσβίαν ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ νέοι πάντες, οἷς ἀρετῆς ἀντιποίησις ἦν καὶ τοῦ φιλοκαλεῖν, μιμηταὶ γενόμενοι τῆς [c] Φινεέσου τόλμης, ἀνῄρουν τοὺς ἐπὶ τοῖς ὁμοίοις [d] Ζαμβρίου τὴν αἰτίαν εἰληφότας. ἀπόλλυνται μὲν οὖν καὶ ὑπὸ τῆς τούτων ἀνδραγαθίας πολλοὶ τῶν παρανομησάντων. ἐφθάρησαν δὲ πάντες καὶ λοιμῷ, ταύτην ἐνσκήψαντος αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ τὴν νόσον. ὅσοι τε συγγενεῖς ὄντες, κωλύειν δέον, ἐξώτρυνον αὐτοὺς ἐπὶ ταῦτα, [e] συναδικεῖν τῷ Θεῷ δοκοῦντες, ἀπέθνησκον. [f] ἀπόλλυνται μὲν οὖν ἐκ τῶν τάξεων ἄνδρες οὐκ ἐλάττους τετρακισχιλίων καὶ [g] δισμυρίων.

ιγ'. Ὑπὸ δὲ ταύτης παροξυνθεὶς τῆς αἰτίας Μωϋσῆς, ἐπὶ τὸν Μαδιανιτῶν ὄλεθρον τὴν στρατιὰν ἐξέπεμπε. περὶ ὧν τῆς ἐπ' αὐτοὺς ἐξόδου μετὰ μικρὸν [h] ἐροῦμεν, προδιηγησάμενοι πρότερον ὃ παρελείπομεν. [i] δίκαιον γὰρ ἐπὶ τούτῳ τὴν τοῦ νομοθέτου γνώμην μὴ παρελθεῖν ἀνεγκωμίαστον. τὸν γὰρ Βάλαμον, παραληφθέντα ὑπὸ τῶν Μαδιανιτῶν ὅπως ἐπαράσηται τοῖς Εβραίοις, καὶ τοῦτο μὲν οὐ δυνηθέντα θείᾳ προνοίᾳ, γνώμην δ' ὑποθέμενον, ᾗ χρησαμένων τῶν πολεμίων ὀλίγου τὸ τῶν Εβραίων πλῆθος διεφθάρη τοῖς ἐπιτηδεύμασι, [k] νοσησάντων δή τινων περὶ ταῦτα, μεγάλως ἐτίμησεν ἀναγράψας αὐτοῦ τὰς μαντείας. καὶ παρὸν αὐτῷ σφετερίσασθαι τὴν ἐπ' αὐτοῖς δόξαν καὶ ἐξιδιώσασθαι, μηδενὸς ἂν γενομένου μάρτυρος τοῦ διελέγξοντος, ἐκείνῳ τὴν μαρτυρίαν ἀπέδωκε, καὶ τῆς ἐπ' αὐτῷ μνήμης ἠξίωσε. καὶ ταῦτα μὲν ὡς ἂν αὐτοῖς τισι [l] δοκεῖ, οὕτω σκοπείτωσαν.

CAP. VII.

Ut Hebræi cum Madianitis acie dimicantes, illos profligarunt.

Bellum Madianiticum, Principum quinque exitio & ſpoliis opimis memorabile, Num. c. 25. & Joſ. c. 13. 21. & Philo, p. 649. Copias Hebræas tum duxerat Phineeſes.

VII.

Moyſes autem, ob cauſas quas ante memoravi, in terram Madianitarum miſit exercitum, ad duodecim millia hominum, * pari ex unaquaque tribu numero delecto: ducemque ipſis præfecit Phineeſen, cujus paulo ſupra meminimus, ut qui Hebræis leges ſuas conſervaverat, & de Zambria eas violante ſupplicium ſumpſerat. Madianitæ vero præſentientes contra ſe movere exercitum, & non longe abeſſe, copias ſuas colligunt; regioniſque aditibus, ubi hoſtes irrupturos eſſe putabant, munitis, eos exſpectabant. Cum autem veniſſent, & conſerta eſſet pugna, tanta Madianitarum cecidit multitudo

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ἐπὶ Μαδιανίτας Εβραῖοι στρατεύσαντες, ἐκράτησαν αὐτῶν.

ζ'.

Μωϋσῆς δὲ, ὑπὲρ ὧν καὶ [m] προεῖπον, ἐπὶ τὴν [n] Μαδιανῖτιν γῆν ἔπεμψε στρατιὰν, τοὺς πάντας [o] δισχιλίους καὶ μυρίους, ἐξ ἑκάστης φυλῆς τὸν ἴσον ἀριθμὸν ἐπιλεξάμενος· [p] καὶ στρατηγὸν αὐτοῖς ἀπέδειξε [q] Φινεέσην, οὗ μικρὸν πρότερον ἐμνήσθημεν, φυλάξαντος τοῖς Εβραίοις τοὺς νόμους, καὶ τὸν παρανομοῦντα τούτους Ζαμβρίαν τιμωρησαμένου. Μαδιανῖται δὲ, [r] προπυθόμενοι τὸν στρατὸν ἐπὶ σφᾶς ἐλαύνοντα καὶ ὅσον οὐδέπω παρεσόμενον, ἠθροίζοντό τε καὶ τὰς εἰσβολὰς τῆς χώρας, ᾗ προσεδέχοντο τοὺς πολεμίους, ἀσφαλισάμενοι περιέμενον αὐτούς. ἐλθόντων δὲ καὶ συμβολῆς γενομένης, πίπτει τῶν Μαδιανιτῶν πλῆθος ἀσυλλόγιστον καὶ ἀριθμοῦ κρεῖττον· οἵ τε βασιλεῖς αὐτῶν ἅπαντες. πέντε δὲ ἦσαν· [a]Ὠεός τε καὶ [b]Σύρης, ἔτι δὲ Ροβέης τε καὶ [c]Οὔρης· πέμπτος δὲ Ρέκεμος, οὗ πόλις ἐπώνυμος τὸ πᾶν ἀξίωμα τῆς Ἀράβων ἔχουσα γῆς, καὶ μέχρι νῦν ὑπὸ παντὸς τοῦ Ἀράβων τοῦ [d]κτίσαντος βασιλέως τὸ ὄνομα [e]Ἀρεκέμη καλεῖται, Πέτρα παρ' Ἕλλησι λεγομένη. τραπέντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ Ἑβραῖοι διήρπασαν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ πολλὴν λείαν λαβόντες καὶ τοὺς οἰκήτορας γυναιξὶν ἅμα διαφθείραντες, μόνας τὰς παρθένους κατέλιπον, τοῦτο Μωϋσέως [f]Φινεέσῃ κελεύσαντος. ὃς ἧκεν ἄγων τὸν στρατὸν ἀπαθῆ καὶ λείαν ἄφθονον· βόας μὲν γὰρ δισχιλίους καὶ [g]πεντακισμυρίους, ὄϊς δὲ πεντακισχιλίους πρὸς μυριάσιν ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους· χρυσοῦ δὲ καὶ ἀργύρου ἄπειρόν τι πλῆθος κατασκευῆς, ᾗ κατ' οἶκον ἐχρῶντο. ὑπὸ γὰρ εὐδαιμονίας καὶ ἁβροδίαιτοι σφόδρα ἐτύγχανον. ἤχθησαν δὲ [h]καὶ παρθένοι περὶ δισχιλίας καὶ [i]τρισμυρίας. Μωϋσῆς δὲ [k]μερίσας τὴν λείαν, τῆς μὲν ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν Ἐλεαζάρῳ δίδωσι καὶ τοῖς ἱερεῦσι, Λευίταις δὲ τῆς ἑτέρας τὸ πεντηκοστὸν μέρος, τὴν δὲ λοιπὴν νέμει τῷ λαῷ. καὶ διῆγον τὸ λοιπὸν εὐδαιμόνως, ἀφθονίας μὲν ἀγαθῶν αὐτοῖς ὑπ' ἀρετῆς γεγενημένης, ὑπὸ μηδενὸς δὲ σκυθρωποῦ ταύτης ἀπολαύειν ἐμποδιζομένοις.

---

[a] Ῥομφαίᾳ *lancea* Hiſpanorum, ſeu *framea* Alemannorum. ῥομφαίαν *haſtam longam* vocant *Heſychius* & *Photius*. [b] Ita etiam ſupra, p.154.v.23. Χοσοίαν *Hen.* & *Busb.* Χυσοῦ etiam & Χασοῦ appellatur. [c] Hic loci Φινεέσου *Busb.* & *Hen.* Vide ſupra p.155.v.34. [d] Ita *Vat.* ut & ſupra p.155.v.25. Ζαμβρεὶ in *Editis*. Ζαμβρεία *Big.* & *Samb.* Ζαμβρῆ *Hen. Busb.* & *Oecumen.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* συναδικεῖν τὸν Θεὸν *Vat.* in *Editis* ἀδικεῖν τῷ Θ. [f] Ἀπώλλυντο *Big. Samb.* & *Epiphan.* [g] Ita cum *Schotano* reſcripſit *Bernardus* ex *Num.* c. 25. v. 9. quanquam in *Codd.* omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* ſit τετρακισχιλίων καὶ μυρίων. *B. Paulus* in Ep. I. ad *Corinth.* c. 10. v. 8. dicit εἴκοσι τρεῖς χιλιάδας cecidiſſe: cum *Philo* eodem fere tempore ſcripſerit τετρακισχιλίους πρὸς τοῖς δισμυρίοις ἀναιρεθῆναι. Dicendum igitur Zelotarum gladium mille ſuſtuliſſe, cæteroſque telo Dei fuiſſe peremptos: aut mille *primorum* periiſſe, reliquos è *plebe*. [h] Επαγγελοῦμεν *Big.* ἀπαγγελοῦμεν *Samb.* & *Vat.* [i] *Al.* δίκαιον καὶ ἐπὶ τ. & in *Vet. Interp.* δίκαιον γὰρ καὶ ἐπὶ τ. [k] Νοσησάντων *Samb.* [l] Δοκῇ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δοκεῖ, οὕτω καὶ σκοπείτωσαν περὶ τούτων *Vat.* [m] Προείπομεν *Samb.* [n] *Al.* Μαδιανῖτιν, & Μαδιανιτῶν. [o] Εἰς δισχ. *Samb. Big.* & *Vat.* [p] Ita *Baſ. G. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ στρατηγὸν αὐτῶν *Big.* στρατηγὸν δ' αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* [q] Sic placuit reſcribere ex p.157. v. 11. Φινεὴς *aliis*. [r] Ita *Vat. Samb.* à manu ſecunda. & *Vet. Interpr.* προθυμούμενοι *Baſ. G. Big.* & *Samb.* à manu prima. * Sc. *mille*.

β'. Μωϋσῆς δὲ, γηραιὸς ἤδη τυγχάνων, διάδοχον [l]ἑαυτοῦ Ἰησοῦν καθίστησιν ἐπί τε ταῖς προφητείαις, καὶ στρατηγὸν εἴπου δεήσειε γενησόμενον, κελεύσαντος καὶ τοῦ Θεοῦ τούτῳ τὴν προστασίαν ἐπιτρέψαι τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ Ἰησοῦς πᾶσαν ἐπεπαίδευτο τὴν περὶ τοὺς νόμους παιδείαν καὶ τὸ θεῖον, Μωϋσέως ἐκδιδάξαντος.

γ'. Κἀν τούτῳ δύο φυλαὶ Γάδου τε καὶ [m]Ρουβήλου καὶ τῆς Μανασσίτιδος ἡμίσεια, πλήθει τετραπόδων εὐδαιμονοῦντες καὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασι, κοινολογησάμενοι παρεκάλουν τὸν Μωϋσῆν ἐξαίρετον αὐτοῖς τὴν [n]Ἀμωρεῖτιν παρασχεῖν, δορίκτητον οὖσαν. ἀγαθὴν γὰρ εἶναι βοσκήματα τρέφειν. ὁ δὲ ὑπολαβὼν αὐτοὺς, δείσαντας τὴν πρὸς Χαναναίους μάχην, πρόφασιν εὐπρεπῆ τὴν τῶν βοσκημάτων ἐπιμέλειαν [o]εὑρῆσθαι, κακίστους τε ἀπεκάλει, καὶ δειλίας [p]εὐσχήμονα πρόφασιν ἐπινοήσαντας. αὐτοὺς μὲν βούλεσθαι τρυφᾶν ἀπόνως διάγοντας, [q]πάντων τεταλαιπωρηκότων ὑπὲρ τοῦ κτήσασθαι τὴν αἰτουμένην ὑπ' αὐτῶν γῆν· μὴ θέλειν δὲ, συναραμένους τῶν ἐπιλοίπων ἀγώνων, γῆν, ἣν διαβᾶσιν αὐτοῖς τὸν Ἰορδάνην ὁ Θεὸς παραδώσειν [r]ὑπέσχηται, ταύτην λαβεῖν, καταστρεψαμένους οὓς ἐχθρὸς ἀπέδειξεν ἡμῖν πολεμίους. [s]οἱ δ' ὁρῶντες ὀργιζόμενον αὐτὸν, καὶ δικαίως ἠρεθίσθαι πρὸς τὴν ἀξίωσιν αὐτῶν ὑπολαβόντες, ἀπελογοῦντο· μὴ διὰ

quantam nec conjiciendo nec numerando conſequi poſſumus; cunctique eorum reges *acie occubuerunt*. Quinque autem erant; Oëus & Sures, quin & Robees & Ures: quintus vero Recemus, cui cognominis urbs in terra Arabiæ primas obtinet, ac etiamnum ab omnibus de nomine regis Arabici, qui eam condidit, Areceme vocatur, Græcis Petra dicta. Fuſis fugatiſque hoſtibus, regionem eorum diripuere Hebræi; multumque prædæ capientes, & incolas, *viros* cum mulieribus, interficientes, ſolis virginibus pepercerunt; quod hoc à Moyſe in mandatis acceperit Phineeſes. Qui cum exercitu incolumi *victor in caſtra* rediit; prædam opulentam agens, boum quidem quinquaginta duo millia, ovium vero ſexcenta ſeptuaginta quinque millia, aſinorum autem ſexaginta millia, vaſorum vero aureorum & argentorum vim ingentem, ad uſum domeſticum paratorum. nam ex opum magnitudine luxu diffluebant. Abductæ ſunt etiam & virgines circiter triginta duo millia. Moyſes itaque prædam partitus, ejus quidem partem unam quinquageſimam Eleazaro dedit & ſacerdotibus, Levitis autem alteram quinquageſimam, quod vero reliquum fuit populo diſtribuit. Deinde vitam bene ac feliciter agebant, quod illis magna eſſet bonorum abundantia virtute parta, nulla triſtitia moleſtiave eis inter fruendum oborta.

Recemе, Petra, *Arabiæ cognominis metropolis.*

2. Moyſes autem, jam ætate provectus, Jeſum deſignavit, qui ſibi in prophetæ & ducis, ſi opus foret, muniis ſuccederet; Deo ipſo jubente ut ſummum rerum imperium ei deferret. Jeſus etenim omnem juris divini pariter ac humani peritiam aſſequutus eſt, Moyſe præceptore uſus.

Jeſum ſucceſſorem ſuum declarat Moyſes, Deo ſic volente, Num. c.27. Deut. c.34. Joſ. c.1. & Philo, p. 698.

3. Per idem tempus duæ tribus Gadis & Rubeli & dimidia Manaſſitis, magno pecorum numero & aliis rebus abundantes, de communi conſilio orant obſecrantque Moyſen, ut ſibi extra ſortem traderet terram Amoritidem, bello partam. gregibus enim alendis perquam accommodam fore. Ille vero ſuſpicatus eos prælia contra Chananæos metu detrectaſſe, & pecorum curam ut honeſtam *otioſe deſidendi* occaſionem inveniſſe, ignaviſſimos eos appellat, & qui ſpecioſum timiditati ſuæ prætextum excogitarunt. Velle quidem eos à labore vacuos luxu ætatem agere, cum *cæteri* omnes ærumnas pertulerint, ut terræ quæſitæ forent compotes: ſimul vero adire nolle reliquorum præliorum diſcrimina, ut terram à Deo Jordanem trajicientibus promiſſam caperent, devictis illis quos à nobis pro hoſtibus Deus haberi juſſerat. Illi vero ducem gravius commotum videntes, juſtaque de cauſa petitione illorum irritatum exiſtimantes, pro ſe reſponderunt: ſe neque periculorum

Gadis ac Rubeli tribubus integris dimidiæque Manaſſitidi trans Jordanem ex voto conceditur regio Amoritis, *paſcuis felix. Num. c.* 32. *Deut. c.*3.

---

[a] Ita *Bernardus*, cui tamen non diſplicet Εὔϊος. in *Editis*, *Aliiſque* Ωχος. Sed facile commutantur invicem, ut Νώϊος, Νῶχος, & ſimilia. [b] Ασυς *Big.* Ιασούρης *Samb.* Ασσούρης *Vat.* Σούρης *Hen.* & *Busb.* [c] *Hur* apud *Epiphan.* quaſi Ιούρης vel Οὔρης. Οὐρ LXX. unde Οὔρης placuit *Bernardo*. In *Editis* Οὔσης. [d] Ita *Big.* & *Samb.* in *aliis* κτίσαντος. [e] Ρεκέμη *Vat.* unde præfixo articulo *Areceme* aut *Hareceme*, & per apocopen *Arce.* de qua ſupra ad p. 146. v. 20. [f] Ita *Vat.* in *cæteris* Φινέει, Φινὲς, aut Φινιής. [g] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* niſi quod ὄεις non ὄϊς habeat *Samb.* & σὺν pro πρὸς *Vat.* πεντακισμυρίους ἑπτὰ καὶ ἑξήκοντα, ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Forſan ex *Moyſe* in *Num.* c. 31. ἑπτακισμυρίους, dein ὄνους δὲ ἑξακισμυρίους καὶ χιλίους. [h] Καὶ αἱ π. *Big.* [i] Δισμυρίας ſolus *Big.* perperam. [k] Ita *Vet. Interpr.* & quatuor *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque*, μερίσας τὴν λείαν, τὸ πεντηκοστὸν &c. [l] Αὐτοῦ *Vat.* [m] Ρουβίμου *Busb.* & *Hen.* Ρουβὶμ *Zon.* [n] Al. Ἀμορεῖτιν, & Ἀμωρεῖτιν, & Ἀμορῖτιν. Vide p. 147. v. 4. [o] *Al.* εὕρασθαι & εὑρίσθαι. [p] Ἀσχήμονα *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [q] Πάντων δὲ in quatuor *MSS.* [r] Ita *Baſ. Samb.* & *Vat.* Dicas etiam ὑπίσχητο, aut ὑπίσχετο pro mendo *Genevenſi* ὑπίσχονται. *Bern.* [ſ] Οἳ δὲ *Samb.*

periculorum metu, neque animi mollitie, ut id sibi concederetur, postulasse; sed hoc tantum egisse, ut, præda in locis tutis commodisque relicta, expeditiores ad certamina & prælia ire possent. Se enim paratos esse, ajebant, postquam oppida in præsidium liberorum & conjugum ac facultatum suarum ipso annuente instaurarant, una cum exercitu proficisci. Moyses autem, sibi placente illorum sermone, ad se vocat Eleazarum pontificem & Jesum ac cæteros magistratus, *eorumque præsentia* illis concedit Amoritidem ea lege, ut cognatis tribubus *cum copiis suis* auxiliarentur, donec cum *Chananæis* esset debellatum. Regionem itaque hac conditione accipientes, urbesque validis operibus munientes, illis deposuerunt liberos, & conjuges, & cætera quæcunque secum asportata labori essent impedimento.

Ex XLVIII urbibus Sacris trans Jordanem X condidit Moyses: tresque cæteris editiores homicidis fortuitis aperuit, adversus familiæ imminutæ vindices. Num. c. 35. Jos. c. 20. & Philo, p. 693.

4. Quin & Moyses decem urbes *in ea regione* exstruit, inter illas quadraginta octo *sacras* recensendas; quarum tres in Asyla tribuit, quò percussores, qui hominem per imprudentiam occiderint, confugerent: statuitque exsilii tempus vita pontificis, sub quo profugisset homicidii reus, definiendum. cujus post obitum domum reverti permisit, cognatis interempti *durante exsilio* potestatem habentibus homicidam *impune* occidendi, si eum extra urbis fines egressum deprehenderent. præterea vero nemini *eum perimere* licebat. Urbes autem, in perfugium constitutæ, hæ erant: Bosora quidem in Arabiæ finibus, Arimanum vero in terra Galadena, & Gaulanan in Bataneade. At, cum Chananæam adepti essent, tres alias Levitarum civitates perfugis ad habitandum assignaturi erant; *hoc illis* Moyse imperante.

Decretum Moysis de hæreditate filiarum, si pater sine prole mascula decesserit. Num. c. 36. Jos. c. 17. Philo, p. 688.

5. Moyses autem, eum adeuntibus primoribus tribus Manassitidis, eique indicantibus, ut præcipuus quidam ex sua tribu paterfamilias Solopades nomine obierit, liberis quidem masculis non relictis, sequioris tamen sexus aliquibus, atque eum interrogantibus, an filiabus cessura esset hæreditas, respondit, "siquidem cuiquam ex tribulibus nupserint, ei tribui cum "sorte sua accedere, sin vero viris ex alia semet "elocarint, sortem in tribu paterna relinquendam esse". Et tunc decreto sancivit, uniuscujusq; hæreditatem in sua tribu permansuram esse.

φόβον [a] κινδύνων, μηδὲ διὰ τὴν πρὸς τὸ ποιεῖν μαλακίαν [b] πεποιῆσθαι τὴν αἴτησιν, ἀλλ' ὅπως τὴν λείαν ἐν ἐπιτηδείοις καταλιπόντες εὔζωνοι πρὸς τοὺς ἀγῶνας [c] καὶ τὰς μάχας χωρεῖν δύναιντο. ἑτοίμους τε ἔλεγον αὐτούς, κτίσαντας πόλεις εἰς φυλακὴν τέκνων καὶ γυναικῶν καὶ κτήσεως, αὐτοῦ διδόντος, συναπιέναι τῷ στρατῷ. καὶ Μωϋσῆς ἀρεσθεὶς τῷ λόγῳ, καλέσας Ελεάζαρον [d] τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς ἐν τέλει πάντας, συνεχώρει τὴν [e] Ἀμωρεῖτιν αὐτοῖς ἐπὶ τῷ συμμαχῆσαι τοῖς συγγενέσιν [f] ἕως ἂν καταστήσωνται τὰ πάντα. λαβόντες οὖν ἐπὶ τούτοις τὴν χώραν, καὶ [g] κτίσαντες πόλεις καρτεράς, τέκνα καὶ γυναῖκας καὶ τἄλλα ὅσα συμπεριάγειν μέλλουσιν αὐτοῖς [h] ἦν ἂν ἐμπόδια τοῦ πονεῖν, ἀπέθεντο εἰς αὐτάς.

δ'. Οἰκοδομεῖ δὲ καὶ Μωϋσῆς τὰς δέκα πόλεις, τὰς εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα γενησομένας, ὧν τρεῖς ἀπέδειξε τοῖς ἐπ' ἀκουσίῳ φόνῳ φευξομένοις· καὶ χρόνον ἔταξεν εἶναι τῆς φυγῆς τὸν αὐτὸν τῷ ἀρχιερεῖ, ἐφ' ᾧ δράσας τις τὸν φόνον ἔφυγε. μεθ' ὃν [i] συνεχώρει τελευτήσαντα κάθοδον, ἐχόντων ἐξουσίαν τῶν τοῦ πεφονευμένου συγγενῶν κτείνειν, εἰ λάβοιεν ἔξω τῶν ὅρων τῆς πόλεως εἰς ἣν ἔφυγε, τὸν πεφονευκότα. ἑτέρῳ δὲ οὐκ ἐπετέτραπτο. αἱ δὲ πόλεις αἱ πρὸς τὰς φυγὰς ἀποδεδειγμέναι ἦσαν αἵδε· [k] Βόσορα μὲν ἐπὶ τοῖς [l] ὅροις τῆς Ἀραβίας, [m] Αρίμανον δὲ τῆς Γαλαδηνῶν γῆς, καὶ [n] Γαυλανᾶν ἐν τῇ [o] Βατανειάδι. κτησαμένων δ' αὐτῶν καὶ τὴν Χαναναίων γῆν, [p] τρεῖς ἕτεραι πόλεις ἔμελλον ἀνατεθήσεσθαι τῶν Λευιτίδων πόλεων τοῖς φυγάσιν εἰς [q] κατοικισμόν, Μωϋσέως ἐπιστείλαντος.

ε'. Μωϋσῆς δέ, προσελθόντων αὐτῷ τῶν πρώτων τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, καὶ δηλούντων [r] μὲν ὡς τεθνήκοι τις τῶν φυλετῶν ἐπίσημος ἀνὴρ [s] Σολοφάδης ὄνομα, παῖδας μὲν οὐ καταλιπὼν ἄρσενας, θυγατέρας μέντοι, καὶ πυθομένων εἰ τούτων ὁ κλῆρος ἔσοιτο, φησίν, "εἰ μὲν μέλλουσί τινι συνοικεῖν τῶν φυλετῶν, "μετὰ τοῦ κλήρου [t] πρὸς αὐτοὺς ἀπιέναι· εἰ δ' ἐξ "ἄλλης γαμοῖντο [u] τισὶ φυλῆς, τὸν κλῆρον ἐν τῇ πα"τρῴᾳ φυλῇ [x] καταλιπεῖν". καὶ τότε μένειν ἑκάστου τὸν κλῆρον ἐν τῇ φυλῇ [y] διετάξατο.

CAP. VIII.

Leges à Moyse datæ, & quomodo ex hominibus est sublatus.

Comitia πανεβραῖα apud Abylam in campis Moabicis. Num. c. 36, 13. Vide l. 5. c. 1.

CUM autem anni quadraginta, diebus triginta exceptis, peracti essent, Moyses, concione advocata apud Jorda-

ΚΕΦ. η'.

Η Μωϋσέως πολιτεία, καὶ πῶς ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη.

ΤΩΝ δὲ τεσσαράκοντα ἐτῶν [z] παρὰ τριάκονθ' ἡμέρας συμπεπληρωμένων, Μωϋσῆς ἐκκλησίαν ἐπὶ τῷ Ἰορδάνῃ

---

[a] Τῶν κινδύνων Big. Samb. & Vat. [b] Ita quatuor MSS. In Vat. Bas. & G. πεποιεῖσθαι pro ποιεῖσθαι. [c] Καὶ τὰς μάχας inseruimus ex Big. Samb. & Vat. [d] Articulum negligit Vat. [e] Al. Αμορεῖτιν & Αμμορεῖτιν. [f] Ita in quatuor MSS. ἕως κατ. Bas. & G. μέχρις ἂν κατ. Vat. [g] Κτίσαντες soli Samb. & Epiphan. [h] Α ἦν ἐμπόδια Big. Samb. & Vat. [i] Ita MSS. in Editis συγχωρεῖ. [k] Βόσορ LXX. Bisor Judæis, Βυσορὰ Samaritis, urbs ad fines Arabiæ & Jerichunti recte opposita. Bern. [l] Ὀρίοις Big. & Samb. [m] Αριμαδηνῶν Samb. à manu prima. Αρίμανον in Editis, Aliisque. Αρίμαθον Epiphan. At Josepho forsan Αρίμαθ vel Αριμάθαιν. nam LXX. modo Ραμὰθ, modo Αραμὰθ, modo Αριμα. pro Hebræo *Rama*, *Ramatha*, *Ramathmi* & *Ramathaim*. Bern Vide Cellarii Geogr. l. 3. c. 13. p. 389. [n] Sic volo, pro גולן Moysis, & *Golan* Masoræ Judaïcæ, & *Gaulan* Samariticæ, & Γαυλὼν LXX. In Big. & Samb. καὶ Γαυλανῶν δὴ. in Bas. G. Aliisque καὶ Γαυλαδημᾶν δ', forsan pro Γαυλᾶνα τῆς Μανασσῆ. Juxta Vet. Interpr. Γαυλαλν δέ. Bern. [o] Ita Bas. & G. perite. dicitur enim Βατανειὰς & Βατανιὰς, ut Πανιάς. Legerat autem Epiphanius Βαάλτιδι & Big. & Samb. Βαλαΐτιδι pro Βαταναΐτιδι vel Βαταναιΐτιδι. Bern. [p] Ητισσίχων ἢ Χεβρὼν καὶ Βόσορ, Συχὲμ καὶ Ραμὰθ, Κεδὲς καὶ Γαλάν. [q] Al. κατοικισμόν. [r] Illud μὲν ex MSS. [s] Ita Bernardus, vel Σελοφάδης. in Editis & Vat. Σαλπαάδης ex Σαλπαὰδ Interpretum LXX. uti Philoni ab his Σαλπαὰθ. Ολοφάντης Busb. Hen. & Big. Ολόφαντις Samb. Ορόφατις juxta Vet. Interpr. [t] Πρὸς αὐτοὺς συνοίκους ἀπιέναι Hen. & Busb. [u] Τινὶ non agnoscit Vat. [x] Al. καταλείπειν. [y] Vide Zonaram in Annalibus, p. 28. & Philonem, p. 688. [z] Περὶ τριάκοντα ἡμ. Hen. & Busb.

a Idem

Ἰορδάνῃ συναγαγὼν, ὅπου νῦν πόλις ἐστὶν [a] Ἀβιλὴ, φοινικόφυτον δ' ἐστὶ τὸ χωρίον, συνελθόντος τοῦ λαοῦ παντὸς λέγει τοιάδε.

ή. β'. “Ἄνδρες συστρατιῶται ϗ τῆς μακρᾶς κοινωνοὶ ταλαιπωρίας, ἐπεὶ τῷ Θεῷ δοκεῖν ἤδη, [b] ϗ τῷ γήρᾳ χρόνον ἐτῶν εἴκοσι ϗ ἑκατὸν ἠνυσμένον δεῖ με τοῦ ζῆν ἀπελθεῖν, ϗ τῶν [c] πέραν τοῦ Ἰορδάνου πραχθησομένων οὐ μέλλω βοηθὸς [d] ὑμῖν ἔσεσθαι καὶ σύμμαχος, κωλυόμενος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, δίκαιον ἡγησάμην μηδὲ νῦν ἐγκαταλιπεῖν τοὐμὸν ὑπὲρ τῆς [e] ὑμετέρας εὐδαιμονίας πρόθυμον· [f] ἀλλ' ἀΐδιόν τε ὑμῖν πραγματεύσασθαι τὴν τῶν ἀγαθῶν ἀπόλαυσιν, καὶ μνήμην ἐμαυτῷ, γενομένων ὑμῶν ἐν ἀφθονίᾳ τῶν κρειττόνων. φέρε οὖν ὑποθέμενος ὃν τρόπον ὑμεῖς τ' ἂν εὐδαιμονήσητε, ϗ παισὶ τοῖς [g] αὐτῶν καταλείποιτε κτῆσιν ἀγαθῶν ἀΐδιον παραθέμενος, οὕτως ἀπέλθω τοῦ βίου. πιστεύεσθαι δὲ ἄξιός εἰμι διά τε τὰς πρότερον ὑπὲρ ὑμῶν φιλοτιμίας, καὶ διὰ τὸ τὰς ψυχὰς ἐπὶ τελευτῇ γινομένας μετ' ἀρετῆς πάσης ὁμιλεῖν. ὦ παῖδες Ἰσραήλου, μία πᾶσιν ἀνθρώποις ἀγαθῶν κτήσεως αἰτία, Θεὸς εὐμενής. μόνος γὰρ οὗτος [h] δύναταί τε ταῦτα τοῖς ἀξίοις καὶ ἀφελέσθαι τῶν ἁμαρτανόντων εἰς αὐτὸν ἱκανὸς, ᾧ παρέχοντες ἑαυτοὺς, [i] οἵους αὐτός τε βούλεται, κἀγὼ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ σαφῶς ἐξεπιστάμενος παραινῶ, οὐκ ἂν ὄντες μακάριοι ϗ ζηλωτοὶ πᾶσιν ἀτυχήσητέ ποτ' ἢ [k] παύσησθε· ἀλλ' ὧν τε νῦν [l] ὑμῖν ἐστιν ἀγαθῶν ἡ κτῆσις βεβαία [m] μενεῖ, τῶν τε [n] ἀπόντων ταχεῖαν ἕξετε τὴν παρουσίαν. [o] μόνον οἷς ὑμᾶς ὁ Θεὸς βούλεται ἕπεσθαι, τούτοις πειθαρχεῖτε· καὶ μή τε νομίμων τῶν παρόντων ἄλλην [p] προτιμήσητε διάταξιν, μήτ' εὐσεβείας, ἧς νῦν περὶ τὸν Θεὸν ἔχετε, καταφρονήσαντες εἰς ἄλλον [q] μεταστήσησθε τρόπον. ταῦτα δὲ πράττοντες, ἀλκιμώτατοι μάχας διενεγκεῖν ἁπάντων [r] ἔσεσθε, καὶ μηδενὶ τῶν ἐχθρῶν εὐάλωτοι. Θεοῦ γὰρ παρόντος ὑμῖν βοηθοῦ, [s] πάντων περιφρονεῖν εὔλογον. τῆς δ' ἀρετῆς ἔπαθλα ὑμῖν μεγάλα κεῖται πρὸς ἅπαντα τὸν βίον κτησαμένοις. [t] αὕτη γε πρῶτον ἀγαθῶν τὸ πρέσβιστόν ἐστιν, ἔπειτα ϗ τὴν τῶν ἄλλων χαρίζεται περιουσίαν· ὡς ϗ πρὸς ἀλλήλους ὑμῖν [u] χρωμένοις αὐτῇ μακάριον [x] ποιεῖται τὸν βίον, [y] ϗ τῶν ἀλλοφύλων πλέον δοξαζομένους, [z] ἀδιήγητον καὶ παρὰ τοῖς αὖθις τὴν εὔκλειαν ὑμῖν ὑπάρξαι. τούτων δ' ἂν ἐφικέσθαι δυνηθείητε, εἰ τῶν νόμων, οὓς ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ συνεταξάμην, κατήκοοι ϗ φύλακες [a] γένοισθε, ϗ [b] μελετῷητε τὴν σύνεσιν αὐτῶν. ἄπειμι δ' αὐτὸς χαίρων ἐπὶ τοῖς ὑμετέροις ἀγαθοῖς, παραθέμενος ὑμᾶς [c] νόμῳ τε σωφροσύνης καὶ κόσμῳ τῆς πολιτείας, καὶ ταῖς τῶν στρατηγῶν ἀρεταῖς, οἳ πρόνοιαν ἕξουσιν ὑμῶν τοῦ συμφέρον-

nem, ubi nunc urbs est Abila (est enim locus palmetis consitus,) omnique populo congregato, hujusmodi sermonem habet.

VIII. *Moysis jam morituri Parænesis paterna ac pia, ex Deut. c. 4.*

2. “Viri commilitones & longæ ærumnæ socii, quandoquidem ita jam videtur Deo, & oportet me, ad tempus viginti & centum annorum senectute provectum, è vita emigrare, atque *ita contigit ut* rerum trans Jordanem gerendarum vobis non futurus sim adjutor & auxiliator, à Deo *utpote* prohibitus, æquum existimavi ne nunc quidem meum pro vestra felicitate studium omittere; sed & vobis æternam bonorum fruitionem comparare, & mihiipsi memoriam, vobis meliorum copiam adeptis. Agedum igitur, postquam proposuero, quomodo & vos felices esse possitis, natisque vestris sempiternam bonorum possessionem relinquere, ita ex vita discedam. Sum autem dignus cui credatur, tum propter præteritas pro vobis contentiones, tum quia animæ ad exitum perductæ cum omni virtute commercium habent. O filii Israëlis, una omnibus hominibus felicitatis causa est Deus propitius. Nam hic solus potest & dignis dare, & sontibus auferre; cui si præstiteritis vos ipsos quales & ipse vult, & ego *vos esse* admoneo, mentem ejus aperte intelligens, nunquam infeliciter agetis, neque unquam beati esse desinetis, atque omnibus conspicui: sed & possessio bonorum, quæ nunc sunt vobis, firma manebit, & celerem futurorum præsentiam habebitis. Tantum necesse est iis obediatis, quibus vos obsequi vult Deus: & neque legibus præsentibus aliam præponatis institutionem; neque contempta pietate, quam nunc erga Deum habetis, ad alios mores deficiatis. His autem faciendis omnium ad præliis dimicandum eritis fortissimi, & nulli hostium expugnabiles. Deo enim vobis auxilium ferente, consentaneum est ut omnes despiciatis. Virtutis autem præmia vobis magna sunt proposita, si eam in omnem vitam possederitis. Ipsa nempe primum bonorum est antiquissimum; deinde aliorum abundantiam conciliat: siquidem, dum ea inter vos utamini, vitam vobis beatissimam faciet, magisque laudari quam externos, & ut sitis in gloria apud posteros certissima. Hæc autem assequi poteritis, si obedientes fueritis, & legum, quas Deo mihi dictante condidi, custodes, earumque intelligentiam meditemini. Discedo autem ipse vestris bonis lætus, commendatis vobis & legi modestiæ & institutionis reipublicæ honestati, & virtutibus imperatorum, qui utilitatis vestræ curam gerent.

---

[a] *Idem* forsan locus qui *Num.* c. 25. v. 1. *Sittim* dicitur, & Num. c. 33. & 49. *Abelsattim*, i. e. *Abel* in *Sittim*, discriminis causa, quia plura Palæstinæ oppida *Abel* sive *Abila* nominata. quod vocabulum etiam à *Moyse* ibi loci totis triginta diebus defleto arcessi potest. [b] Ita *Big. Samb.* & *Burius* è conject. ϗ τοῦ γήρως χρόνον ἤ. εἴ. κ. ἑ. ἠνυσμένος *Bas.* & *G.* ϗ τῷ γήρᾳ, χρόνον ἤ. εἴ. κ. ἑ. ἠνυσμένον *Glycas* & *Hamartolus*. est qui conjicit ἐν τῷ γήρᾳ χρόνου — ἠνυσμένῳ. [c] Πέραν in quatuor *MSS.* Atticorum more. [d] Ὑμῶν soli *Big.* & *Samb.* [e] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἡμετέρας. [f] Ἀλλ' ἴδιόν τε *Big.* & *Epiphan.* [g] Αὐτῶν & ἑαυτῶν *Aliis.* ϗ παισὶν ἑαυτῶν *Vat.* [h] Ita edidit *Bernardus.* δύναταί τε τοῖς *Bas.* & *G.* δύναταί τε τοῦτο τοῖς in *Vet. Interpr.* δυνατὸς δοῦναί τε ταῦτα τοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Οἷοις *Hen.* & *Busb.* [k] Παύσεσθε *Samb.* παύσησθε *Big.* [l] Ἡμῖν *Samb.* [m] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* in *Aliis* μένει. [n] Μὴ παρόντων *Vat.* [o] Εἰ μόνον οἷς ὑμᾶς &c. *Epiphan.* [p] Προτιμήσητε *Samb.* & *Vat.* [q] Μεταστήσεσθε *Iidem.* [r] Ita *Big.* & *Samb.* in cæteris ἔσεσθε. [s] Πάντα *Big.* [t] Ἀρετὴ γὰρ πρ. ἀγ. πρεσβεύεται ἐν *Epiphan.* αὕτη γε πρῶτον ἀγαθὸν τὸ πρ. *Big.* αὕτη γε πρῶτον, ἀγαθῶν *Samb.* Est qui conjicit, αὕτη γε πρῶτον ἀγαθῶν ἐστι πρ. [u] Χρωμένους *Big.* & *Samb.* [x] Ποιήσεται *Samb.* ποιήσεται *Big.* Sed non dubito quin ποιεῖται sit pro ποιήσεται præsens pro futuro *Atticorum* more, de quo *H. Steph.* in *Append. de Dial. Att.* c. 6. p. 138. Atque *Antiqq.* p. 39. v. 19. nunc mallem cum *Editis* retinere ποιεῖται, quod auctoritate *MSS.* mutavi in ποιήσεται. [y] Καὶ ὑπὸ τῶν ἀλλοφ. *Epiphan.* [z] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* & *Vet. Interpr.* deest ἀδιήγητον, non male. [a] Sic *Big.* & *Samb.* in aliis γένησθε. [b] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* μελετῴοιτε *Vat.* in *Editis* μελετῶντες. [c] Νόμῳ τε σωφροσύνῃ *Epiphan.*

a Τοῦ

rent. Deus quoque, qui vos hactenus rexit, cujus voluntate & ego vobis utilis fui, *non tantum* hucuſque à vobis providentiam ſuam non intermittet; ſed quamdiu ipſi, in virtutis ſtudiis manentes, eum præſidem habere voletis, tamdiu providentia ejus utemini. Sententias etiam optimas, quas ſequendo felices eritis, vobis exponent Eleazarus pontifex & Joſua, ſenatuſque & tribuum magiſtratus: quibus non gravate obtemperate, intelligentes, quod omnes qui pulchre ſciunt parere, etiam imperare ſcituros, ſi ad ejus rei poteſtatem pervenerint, & libertatem *eſſe* exiſtimate, non ægre ferre quæ duces vos facere poſtularint. Nunc enim libertatem in eo ponitis, ut beneficos contumelia afficiatis: quod ſane ſi deinceps cavebitis, vobis res melius ſe habebunt. Neque unquam tantam contra eos iram ſumite, quanta ſæpe auſi eſtis adverſus me uti: probe enim noſtis, ut ſæpius de vita à vobis, quam ab hoſtibus, periclitatus ſum. Hæc autem vos monui, non ut exprobrem, (nolim enim in exitu vitæ, hæc in memoriam revocando, vos offenſos relinquere, cum ne eo quidem tempore, quo his afficiebar, fuerim iratus) ſed ut vos doceam in poſterum in hoc ipſo tute agere, ut nulla ſuperiores injuria afficiatis opibus elati, quæ vobis, trajecto Jordane, & Chananæam adeptis, multæ aderunt. Nam ſi ab iis ad faſtidium & contemptum virtutis adducti fueritis, Dei etiam benevolentiam perdetis. Cum vero hunc vobis inimicum feceritis, rurſum etiam terram, quam poſſidebitis, maximis cum probris amittetis, armis victi ab hoſtibus; & per orbem diſſipati, totam terram & mare ſervitute veſtra replebitis. Vobis autem, horum periculum facientibus, inutilis erit pœnitentia, & legum non ſervatarum recordatio. Quare ſi vultis has vobis manere, cum hoſtes ſuperaveritis, nullos ex iis relinquite: ſed & omnes delere vobis expedire exiſtimate, ne eis viventibus, moribus illorum *forte* deguſtatis, patriam corrumpatis inſtitutionem. Præterea moneo, ut & aras & lucos & templa, quotquot habebunt, dejiciatis, & genus & memoriam eorum igni aboleatis. nam ita ſolum firma erit vobis bonorum propriorum ſecuritas. Ut autem propter meliorum ignorantiam natura veſtra in deterius non feratur, & leges vobis, dictante mihi Deo, compoſui, & reipublicæ inſtitutionem, cujus ſi ſervaveritis honeſtatem, omnium feliciſſimi judicabimini.

3. Hæc loquutus, tradit eis leges & reipublicæ ordinationem, in libro deſcriptam. Illi vero plorabant, multum & jam tum deſiderium imperatoris capiebant; memoreſque periculorum & ſtudiorum quæ pro ſalute eo-

τος. Θεός τε ὁ μέχρι [a] νῦν ἡγεμονεύσας ὑμῶν, καθ' οὗ βούλησιν κἀγὼ χρήσιμος ὑμῖν ἐγενόμην, [b] οὐ μέχρι τοῦ δεῦρο ὑμῖν στήσοι τὴν αὐτοῦ πρόνοιαν· ἀλλ' ἐφ' ὅσον αὐτοὶ βούλεσθε χρόνον τοῦτον ἔχειν προστάτην ἐν τοῖς τῆς ἀρετῆς ἐπιτηδεύμασι μένοντες, ἐπὶ τοσοῦτον αὐτοῦ [c] χρήσεσθε τῇ προμηθείᾳ. γνώμας τε ὑμῖν εἰσηγήσονται τὰς ἀρίστας, αἷς ἑπόμενοι τὴν εὐδαιμονίαν ἕξετε, ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ Ἰησοῦς, ἥ τε γερουσία καὶ τὰ τέλη τῶν φυλῶν· ὧν ἀκροᾶσθε μὴ χαλεπῶς, γινώσκοντες ὅτι πάντες οἱ ἄρχεσθαι καλῶς εἰδότες, καὶ ἄρχειν [d] ἴσονται παρελθόντες εἰς ἐξουσίαν αὐτοῦ. τήν τε ἐλευθερίαν [e] ἡγεῖσθε, μὴ τὸ προσαγανακτεῖν οἷς ἂν ὑμᾶς οἱ ἡγεμόνες πράττειν [f] ἀξιώσουσιν. νῦν μὲν γὰρ ἐν τῷ τοὺς εὐεργέτας ὑβρίζειν, ἐν τούτῳ τὴν παρρησίαν τίθεσθε· ὃ δὴ τοῦ λοιποῦ φυλαττομένοις ὑμῖν ἄμεινον ἕξει τὰ πράγματα. μηδὲ τὴν ἴσην ἐπὶ τούτοις ὀργὴν ποτε λαμβάνετε, ἣ κατ' ἐμοῦ πολλάκις ἐτολμήσατε χρῆσθαι· γινώσκετε γὰρ ὡς πλεονάκις ἐκινδύνευσα [g] ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τῶν πολεμίων. ταῦτα δ' οὐκ [h] ὀνειδίζων ὑμᾶς προεθέμην· οὐ γὰρ [i] ἐπ' ἐξόδῳ τοῦ ζῆν δυσχεραίνοντας καταλιπεῖν ἠξίουν εἰς ἀνάμνησιν φέρων, μηδὲ παρ' ὃν ἔπασχον αὐτὰ καιρὸν ἐν ὀργῇ γενόμενος· ἀλλ' ὥστε σωφρονήσειν ὑμᾶς εἰς τὸ μέλλον κατ' αὐτό γε τοῦτ' [k] ἀσφαλὲς εἶναι, καὶ μηδὲν εἰς τοὺς προεστηκότας ἐξυβρίσαι διὰ πλοῦτον, ὃς ὑμῖν πολὺς διαβᾶσι τὸν Ἰορδάνην καὶ τὴν Χαναναίαν κτησαμένοις προσέσται. ἐπεὶ προαχθέντες εἰς καταφρόνησιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ τῆς ἀρετῆς ὀλιγωρίαν, ἀπολεῖτε καὶ τὴν εὔνοιαν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ. ποιήσαντες δὲ τοῦτον ἐχθρὸν, τήν τε γῆν, [l] ἣν κτᾶσθε κρατηθέντες ὅπλοις, [m] ὑπὸ τῶν πολεμίων αὖθις ἀφαιρεθήσεσθε μετὰ μεγίστων ὀνειδῶν· καὶ σκεδασθέντες διὰ τῆς οἰκουμένης, πᾶσαν ἐμπλήσετε τὴν γῆν καὶ θάλασσαν τῆς [n] αὐτῶν δουλείας. ἔσται δὲ ὑμῖν τούτων πεῖραν λαμβάνουσιν ἀνωφελὴς ἡ μετάνοια, καὶ ἡ τῶν οὐ φυλαχθέντων νόμων ἀνάμνησις. ὅθεν εἰ βούλοισθε τούτους ὑμῖν μένειν, τῶν πολεμίων [o] μηδένας ὑπολείπεσθε κρατήσαντες αὐτῶν· ἀλλὰ πάντας ἀπολλύναι κρίνατε συμφέρειν, ἵνα μὴ ζώντων παραγευσάμενοι τῶν ἐκείνων ἐπιτηδεύσεων, διαφθείρητε τὴν [p] πατρῴαν πολιτείαν. ἔτι δὲ καὶ βωμοὺς καὶ ἄλση καὶ νεὼς ὁπόσους ἂν ἔχοιεν καταρρίπτειν παραινῶ, καὶ δαπανᾷν πυρὶ τὸ γένος αὐτῶν καὶ τὴν μνήμην. βεβαία γὰρ ἂν οὕτως ὑμῖν μόνον ὑπάρξειεν ἡ τῶν οἰκείων ἀγαθῶν ἀσφάλεια. ἵνα δὲ μὴ δι' ἀμαθίαν τοῦ κρείττονος ἡ φύσις ὑμῶν πρὸς τὸ χεῖρον ἀπονεύσῃ, συνέθηκα ὑμῖν καὶ νόμους, ὑπαγορεύσαντός μοι τοῦ Θεοῦ, καὶ πολιτείαν, ἧς τὸν κόσμον φυλάξαντες [q] ἁπάντων εὐδαιμονέστατοι κριθήσεσθε.

γʹ. Ταῦτα εἰπὼν, δίδωσιν αὐτοῖς ἐν βιβλίῳ τοὺς νόμους καὶ τὴν διάταξιν τῆς πολιτείας ἀναγεγραμμένην. οἱ δὲ ἐδάκρυόν τε καὶ πολλὴν ἐπιζήτησιν ἐποιοῦντο τοῦ στρατηγοῦ μεμνημένοι τε ὧν [r] κινδυνεύσειε καὶ προθυμηθείη τῆς περὶ αὐτῶν

---

[a] Τοῦ νῦν Vat. [b] Οὐ μέχρι δὲ τοῦ δεῦρο Vat. [c] Ita Big. & Vet. Interpr. prout alii conjecerant. χρήσασθε Samb. χρήσεσθαι Baſ. & G. [d] Al. εἴσονται. [e] Ἡγεῖσθαι Vat. Interpr. ἐλευθερίαν αὐτῷ ἡγεῖσθαι Vat. mox μὴ τῷ προσ. Big. [f] Ἀξιῶσι Samb. & Vat. ἀξιῶσι Big. [g] Ita ex conjectura Cl. Burii edidit Bernardus. ἐφ' ὑμῶν ἀποθανεῖν, ἢ ὑπὸ τ. Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr. in Editis ἐφ' ὑμῶν ὑπὸ τῶν π. [h] Sic Samb. & Vet. Interpr. in aliis ὀνειδίζειν. [i] Eo modo Samb. Vat. & Epiphan. ἐπ' ἐξόδῳ Big. Baſ. & G. [k] Ἀσφαλεῖς Samb. & Vat. [l] Ἣν ἤδη κτᾶσθε Big. Samb. & Vat. Forſan ἣν κτήσεσθε, aut Atticorum more præſens pro futuro. [m] Ὑπ' αὐτῶν αὖθις Big. & Samb. ὑπὸ τῶν αὖθις Vat. [n] Eſt qui malit ὑμῶν. [o] Μή τινας ὑπολείπησθε Hen. & Buſb. [p] Πάτριον, quod eſt Atticum, in Big. & Samb. [q] Ita Big. & Samb. πάντων Baſ. & G. πάντων ἂν εὐδ. Vat. [r] Sic Big. Samb. & Vat. in Editis κινδυνεύσει.

a Eo

αὐτὸν σωτηρίας, καὶ δυσελπιστοῦντες περὶ τῶν μελλόντων ὡς οὐκ ἐσομένης ἄλλης ἀρχῆς τοιαύτης, ἧττόν τε τοῦ Θεοῦ [a] προνοησομένου διὰ τὸ Μωϋσῆν εἶναι τὸν παρακαλοῦντα. ὧν τε ἐπὶ τῆς ἐρήμου μετ' ὀργῆς ὁμιλήσειαν αὐτῷ μετανοοῦντες, ἤλγουν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν εἰς δάκρυα προσπεσόντα κρεῖττον καὶ τῆς ἐκ λόγου παρηγορίας [b] τὸ ἐπ' αὐτὸν ποιῆσαι πάθος. Μωϋσῆς δ' αὐτοὺς παρηγόρει· [c] καὶ τοῦ δακρύειν αὐτὸν ἄξιον ὑπολαμβάνειν ἀπάγων αὐτοὺς, χρῆσθαι τῇ πολιτείᾳ παρεκάλει. καὶ τότε μὲν οὕτω διελύθησαν.

δ'. Βούλομαι δὲ, τὴν πολιτείαν πρότερον εἰπὼν τῷ τε Μωϋσέως [d] ἀξιώματι καὶ τῇ ἀρετῇ ἀναλογοῦσαν, καὶ μαθεῖν [e] παρέξων δι' αὐτῆς τοῖς ἐντευξομένοις οἷα τὰ καθ' ἡμᾶς ἀρχῆθεν ἦν, οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν ἄλλων [f] τρέπεσθαι διήγησιν. γέγραπται δὲ [g] πάνθ' ὡς ἐκεῖνος κατέλιπεν· οὐδὲν ἡμῶν ἐπὶ καλλωπισμῷ προστεθέντων, οὐδ' ὅ,τι μὴ κατελέλοιπε Μωϋσῆς. νενεωτέρισται δ' ἡμῖν τὸ κατὰ γένος ἕκαστα τάξαι· σποράδην γὰρ ὑπ' ἐκείνου κατελείφθη γραφέντα, [h] καὶ ὡς ἕκαστόν τι παρὰ τοῦ Θεοῦ πύθοιτο. τούτου χάριν ἀναγκαῖον ἡγησάμην προδιαστείλασθαι, μὴ καί τις ἡμῖν παρὰ τῶν ὁμοφύλων ἐντυγχανόντων τῇ γραφῇ μέμψις ὡς διημαρτηκόσι γένηται. ἔχει δὲ οὕτως ἡ διάταξις [i] ἡμῖν τῶν νόμων τῶν ἀνηκόντων εἰς τὴν πολιτείαν. οὓς δὲ [k] κοινοὺς ἡμῖν καὶ πρὸς ἀλλήλους κατέλιπε, τούτους ὑπερεθέμην εἰς τὴν [l] περὶ ἐθῶν καὶ αἰτιῶν ἀπόδοσιν· ἣν [m] συναντιλαμβανομένου τοῦ Θεοῦ μετὰ ταύτην ἡμῖν τὴν πραγματείαν συντάξασθαι πρόκειται.

ε'. Ἐπεὶ δ' ἂν τὴν Χαναναίων γῆν κτησάμενοι, καὶ σχολὴν ἐπὶ χρήσει τῶν ἀγαθῶν ἔχοντες, πόλεις τε τὸ λοιπὸν ἤδη κτίζειν προαιρῆσθε, ταῦτα ποιοῦντες τῷ Θεῷ φίλα [n] πράττετε, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν βεβαίαν ἕξετε. ἱερὰ πόλις ἔστω μία τῆς Χαναναίων γῆς ἐν τῷ καλλίστῳ καὶ δι' ἀρετὴν ἐπιφανεῖ, ἣν ἂν ὁ Θεὸς αὑτῷ διὰ προφητείας [o] ἐξέληται. καὶ νεὼς εἷς ἐν ταύτῃ ἔστω, καὶ βωμὸς εἷς ἐκ λίθων μὴ [p] κατειργασμένων, ἀλλὰ λογάδην συγκειμένων· οἳ κονιάματι χρισθέντες εὐπρεπεῖς τε εἶεν καὶ [q] καθάρειοι πρὸς τὴν θέαν. ἡ δ' [r] ἐπὶ τοῦτον πρόσβασις ἔστω μὴ διὰ βαθμίδων, ἀλλὰ προσχώσεως αὐτῷ κατὰ πρανοῦς γενομένης. ἐν ἑτέρᾳ δὲ πόλει μήτε βωμὸς μήτε νεὼς ἔστω· Θεὸς γὰρ εἷς, καὶ τὸ Ἑβραίων γένος ἕν.

ς'. Ὁ δὲ [ſ] βλασφημήσας Θεὸν, καταλευσθεὶς [t] κρεμάσθω δι' ἡμέρας, καὶ ἀτίμως καὶ ἀφανῶς θαπτέσθω.

ζ'. Συνερχέσθωσαν δὲ εἰς ἣν ἀποφήνωσι [u] πόλιν τὸν νεὼν τρὶς τοῦ ἔτους οἱ ἐκ τῶν περάτων τῆς γῆς, ἧς ἂν Ἑβραῖοι κρατῶσιν· ὅπως τῷ Θεῷ τῶν μὲν ὑπηργμένων εὐχαριστῶσι, καὶ περὶ τῶν εἰς τὸ μέλλον παρακαλῶσι, καὶ

rum ſuſcepiſſet, & de futuris male ſperantes quod non eſſent ſimilem principem habituri, Deumque minus illis proviſurum *exiſtimantes* quoniam Moyſes erat qui eum precibus exoraret. Et dolebant, eorum, quæ illi in deſerto per iracundiam fecerant, pœnitentes: ita ut univerſus populus, in lachrymas prolapſus, ex his rebus majore affectus ſit dolore, quam ut verba poſſent conſolari. Moyſes autem ſolatium iis adhibebat; eoſque à cogitando ſe lachrymis dignum eſſe abducens, admonebat ut reipublicæ inſtitutione uterentur. Et tunc quidem ita digreſſi ſunt.

4. Volo autem, ubi prius *pauca* dixero de reipublicæ inſtitutione, Moyſis virtuti & dignitati conſentaneâ, & lecturis ex ea diſcendum tradidero qualis olim fuerit rerum noſtrarum ſtatus, ita tranſire ad rerum aliarum enarrationem. Omnia autem, ut ille reliquit, ſcripta ſunt; nulla re à nobis ornatus gratia addita, neque quam Moyſes non reliquerit. Cæterùm hoc novum factum eſt à nobis, quod ſingula ad certa genera redegimus: nam ab eo relicta erant ſparſim ſcripta, & ut quidque à Deo ſciſcitatus erat. Hujus rei gratiâ operæ pretium eſſe exiſtimavi, hoc præmittere; ne in aliquam à tribulibus, qui in hoc ſcriptum inciderint, reprehenſionem incurramus, quaſi à *Moyſe* aberraverimus. Nobis quidem ita ſe habet legum ordinatio, ad rationem civitatis pertinentium. Quas autem nobis communes inter nos reliquit, eas in commentarium de moribus & cauſis edendum diſtuli, quem Deo adjuvante poſt hoc opus componere nobis propoſitum eſt.

Jus publicum Hebræorum nova methodo.

Commentarium de jure privato, moribuſque patriis promittit Joſephus.

5. Cum igitur terram Chananæorum adepti, otiumque ad uſum bonorum nacti, deinceps jam urbes ædificare ſtatueritis, ſi hæc facietis, quod Deo gratum eſt præſtabitis, & firmam ſtabilemque felicitatem habebitis. Una urbs ſacra eſto, in pulcherrimo *totius* terræ Chananææ loco, & ob præſtantiam illuſtri, quem Deus ſibi per vaticinium elegerit. Eſtoque unum in ea templum, & ara una ex lapidibus non laboratis, ſed collectim compoſitis; qui tectorio illiti decentes ſint, & aſpectu nitidi. Aſcenſus vero ad eam eſto non per gradus, ſed terrâ *leniter* per acclive ad illam aggeſtâ. In alia autem urbe neque ara neque templum eſto; nam Deus eſt unus, unumque Hebræorum genus.

Deo uni Deique peculio una urbs ſancta, templum etiam unum, & pro victimis altare unum. Deut. c. 12.

6. Qui autem Deo male dixerit, per diem lapidatus pendeat; ac ſine honore & obſcure ſepeliatur.

Quam pœnam luit, qui Deo male dixerit. Levit. c. 24. Vide Philonem. p. 682.

7. Conveniant autem in urbem, in qua Templum conſtituerint, ter in anno, ab extremis regionis, quam Hebræi tenuerint: ut Deo pro acceptis beneficiis gratias agant, & de futuris eum precibus demereantur; atque conſue-

De tribus Feſtis Hebræorum majoribus. Ex. c. 23. & 34. & Deut. c. 16.

---

[a] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* προνοησομένου *Baſ.* & *G.* [b] Sic *Vat. Baſ.* & *G.* ἐπ' αὐτὸν *Big.* ὑπ' αὐτὸν *Samb.* [c] Καὶ τοῦ δακρύειν *Bub.* & *Hen.* Vide *Zonaram*, p. 28. [d] Ἀξιώματι τῆς ἀρετῆς *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἀξιώματι καὶ τῆς ἀρετῆς *Big.* [e] Eſt qui malit παρέξειν. [f] Τρέπεσθαι ſoli *Gen.* & *Vet. Interpr.* [g] Πάνθ' ὅσα *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Καὶ ὡς ἕκαστον τ. *Vat.* [i] Ἡμῶν ſolus *Big.* [k] Sic *Big. Vat.* & *Samb.* in *cæteris* κοινοὺς καὶ πρὸς ἀλλήλους ἡμῖν κατέλιπε. [l] Hoc idem opus pollicitus eſt ſub finem *Præfationis* ad *Antiquitatum* libros. [m] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* συλλαμβανομένου. [n] Πράττοντες *Vat.* [o] Ἐκλέξηται *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Ita *Big.* & *Samb.* in *reliquis* κατεργασμένων. [q] Καθαροὶ ſoli *Hen.* & *Bub.* alterum ut Ἀττικώτερον probante *Bernardo.* [r] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* in *aliis* ἐπὶ τοῦτον, *ſc.* λίθον. eſt qui conjicit ἐπὶ τούτῳ. [ſ] Βλασφημῆσαι τολμήσας Θ. *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Κρεμασάσθω δι' ὅλης ἡμέρας *Big.* & *Samb.* [u] Eſt qui malit πόλιν καὶ τὸν νεὼν τρὶς τοῦ ἔτους ἐκ τῶν περάτων. potius reſcriberem πόλιν ἐπὶ τὸν ν. ſi opus. Hic enim verborum ordo; συνερχέσθωσαν δ' εἰς πόλιν ἣν ἀποφήνωσι τὸν νεών.

conſuetudinem inter ſe habendo, ſimulque epulando benevolentiam alant. honeſtum enim eſſe, ut qui ſint ejuſdem generis, eorundemque inſtitutorum participes, alii aliis non ignoti ſint, id quod ex hujuſmodi conſociatione futurum eſt, dum *mutuo* aſpectu & alloquio ſui recordationem efficiunt: nam ſi abſque communitate maneant & conſortio, erit ut à ſe invicem alieniſſimi habeantur.

Præter Trumam grandem *imperata erat δευτεροδεκάτη. Deut. c. 14. Lev. c. 27.*

8. Frugum etiam decuma vobis excepta eſto, præter eam quam ſacerdotibus & Levitis dandam eſſe inſtituiſtis: quæ quidem in patriis vendatur, ad epulas vero adhibeatur *pecunia & ad* ſacrificia eorum in urbe Sacra. Æquum enim eſſe proventibus terræ, quam Deus eis poſſidendam tradiderit, ad datoris honorem frui.

Ex mercede ſcorti, aut ex admiſſura canis Deo munus non offertur. Deut. c. 23. Philo, p. 869.

9. Ex mercede mulieris proſtitutæ ne fiant ſacrificia: Dei enim numen nihil delectat à ſcelere profectum. non autem quidquam pejus eſſe poteſt corporum turpitudine. Similiter nequis ex admiſſura canis, ſeu venatici ſeu cuſtodis ovilium, præmium accipiat, ut ex eo Deo ſacrificet.

Diis alienis non maledicere, neve ſacra peregrina compilare &c.

10. Nemo autem Diis, quos *eſſe* cæteræ civitates exiſtimant, contumeliam dicat. Ne liceat ſacra extranea depeculari, neque capere donarium Deo cuipiam dicatum.

Veſtem filis laneis lineiſque confectam nemo Iſraëlitarum præter ſacrificos induat. Deut. c. 22. Lev. c. 19.

11. Nemo ex vobis indumentum gerat, ex lana linoque contextum: nam hoc ſacerdotibus ſolis conſtitutum eſt.

Poſt ſeptennia quæque, pontifex in Scenopegiis coram populo leges recitet. Deut. c. 31.

12. Multitudine autem, cum inſtaret Umbraculorum feſtum, in Sacram urbem congregata ad ſacrificia ſeptennalia, pontifex in edito ſuggeſtu ſtans, unde *clare* poſſit audiri, leges omnibus recitet: neque mulier, neque pueri ab audiendo arceantur, imo ne ſervi quidem. decet enim eas animis inſcriptas & memoriæ ſervari, ita ut nunquam deleri poſſint. Sic enim neque peccabunt, cum decretorum in legibus ignorationem cauſſari non poterunt: legum etiam contra peccantes plurimum valebit autoritas, utpote quæ eis prædixerint quæ ſint paſſuri, animiſque per auditum quæ jubent inſcripſerint, ut eis ſemper præſens ſit earum conſilium; quo ſpreto deliquerint, & ſibimet damni auctores fuerint. Primas autem leges etiam pueri diſcant, *ut* diſciplinam pulcherrimam & felicitatis cauſam.

Dei beneficia mane & veſpere mente grata recolenda. Deut. c. 6. Num. c. 15.

13. Bis quoque die, cum primum illuceſcit, & cum hora ſomni appetit, *omnes grata mente* commemorent beneficia, quæ Deus è terra Ægyptiorum liberatis præſtitit: lege nobiſ-

[a]ὁμιλοῦντες ἀλλήλοις [b]καὶ συνευωχούμενοι προσφιλεῖς ὦσι. καλὸν γὰρ εἶναι μὴ ἀγνοεῖν ἀλλήλους, ὁμοφύλους τε ὄντας καὶ τῶν αὐτῶν κοινωνοῦντας ἐπιτηδευμάτων. τοῦτο δὲ ἐκ μὲν τῆς αὐτῆς ἐπιμιξίας αὐτοῖς ὑπάρξειν, τῇ τε ὄψει καὶ τῇ ὁμιλίᾳ μνήμην αὐτῶν ἐντιθέντας· ἀνεπιμίκτους γὰρ ἀλλήλοις μένοντας, ἀλλοτριωτάτους [c]αὐτοῖς νομισθήσεσθαι.

η'. Ἔστω δὲ καὶ δεκάτη τῶν καρπῶν [d]ἐξαίρεσις ὑμῖν, χωρὶς ἧς [e]διετάξατε τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις δίδοσθαι· ἡ πιπρασκέσθω μὲν [f]ἐπὶ τῶν πατρίδων, εἰς δὲ τὰς εὐωχίας ὑπηρετείτω καὶ τὰς θυσίας [g]αὐτῶν τὰς ἐν τῇ ἱερᾷ πόλει. δίκαιον γὰρ εἶναι τῶν ἐκ τῆς γῆς ἀναδιδομένων, ἣν ὁ Θεὸς αὐτοῖς κτήσασθαι [h]παρεσχήσειεν, ἐπὶ τιμῇ τοῦ δεδωκότος ἀπολαύειν.

θ'. [i]Ἐκ μισθοῦ γυναικὸς ἡταιρημένης θυσίας μὴ τελεῖν· ἥδεσθαι γὰρ μηδενὶ τῶν ἀφ' ὕβρεως τὸ Θεῖον. [k]χεῖρον δ' οὐκ ἂν εἴη τῆς ἐπὶ τοῖς σώμασιν αἰσχύνης. ὁμοίως μηδ' ἂν ἐπ' ὀχεύσει κυνὸς, ἤτοι θηρευτικοῦ ἢ ποιμνίων φύλακος, λάβοι τις μισθὸν, ἐκ τούτου θύειν τῷ Θεῷ.

ι'. [l]Βλασφημείτω δὲ μηδεὶς Θεοὺς, οὓς πόλεις ἄλλαι νομίζουσι. μὴ συλᾶν ἱερὰ ξενικὰ, μηδ' ἂν ἐπωνομασμένον [m]ᾖ τινι Θεῷ κειμήλιον λαμβάνειν.

ια'. [n]Μηδεὶς δ' ἐξ ὑμῶν κλωστὴν ἐξ ἐρίου καὶ λίνου στολὴν φορείτω· τοῖς γὰρ ἱερεῦσι μόνοις ταύτην ἀποδεδεῖχθαι.

ιβ'. Συνελθόντος δὲ τοῦ πλήθους εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν ἐπὶ ταῖς θυσίαις δι' ἐτῶν ἑπτὰ, τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς ἐνστάσης, ὁ ἀρχιερεὺς, ἐπὶ βήματος ὑψηλοῦ σταθεὶς ἐφ' οὗ γένοιτο ἐξάκουστος, ἀναγινωσκέτω τοὺς νόμους πᾶσι. καὶ μήτε γυνὴ μήτε παῖδες εἰργέσθωσαν τοῦ ἀκούειν· ἀλλὰ [o]μήτε οἱ δοῦλοι. καλὸν γὰρ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραφέντας αὐτοὺς καὶ τῇ μνήμῃ φυλαχθῆναι, [p]ὡς μηδέποτε ἐξαλειφθῆναι δυναμένους. οὕτως γὰρ [q]καὶ οὐδὲ ἁμαρτήσονται, μὴ δυνάμενοι λέγειν ἄγνοιαν τῶν ἐν τοῖς νόμοις διωρισμένων· οἵ τε νόμοι πολλὴν πρὸς ἁμαρτάνοντας [r]ἕξουσι παρρησίαν, ὡς προλεγόντων αὐτοῖς ἃ πείσονται, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐγγραψάντων διὰ τῆς ἀκοῆς ἃ κελεύουσιν, ὥστε εἶναι διὰ παντὸς ἔνδον παρ' αὐτοῖς τὴν προαίρεσιν αὐτῶν, [ſ]ἧς ὀλιγωρήσαντες ἠδίκησαν, καὶ τῆς ζημίας αὐτοῖς αἴτιοι γεγόνασι. μανθανέτωσαν δὲ καὶ οἱ παῖδες [t]πρώτους τοὺς νόμους μάθημα κάλλιστον καὶ τῆς εὐδαιμονίας αἴτιον.

ιγ'. Δὶς δ' ἑκάστης ἡμέρας, [u]ἀρχομένης τε αὐτῆς καὶ ὁπότε πρὸς ὕπνον ὥρα τρέπεσθαι, μαρτυρεῖν τῷ Θεῷ τὰς δωρεὰς, ἃς ἀπαλλαγεῖσιν αὐτοῖς ἐκ τῆς Αἰγυπτίων γῆς παρέσχε· δικαίας

---

[a] Συνιόντες Vat.

[b] Ηδη εὐωχήμενοι aut εὐωχημένοι legerat Vet. Interpr.

[c] Ita ex quinque MSS. & Vet. Interpr. αὐτοὺς in Editis.

[d] Sic Samb. Hen. Busb. & Epiphan. ἐξαίρεσις ὑμῖν Baſ. & G. ἐξαίρεσις ἡμῖν Vat. ἐξαίρεσις ὑμῖν Big.

[e] Διετάξατο Big. διέταξε τοῖς Samb. & Vat. διέταξε τοῖς τε ἱερεῦσι Boſius ab ingenio. χωρὶς τῆς ἱερ. & Λ. ἀφωρισμένης Hen. & Busb. & nihil amplius. i. e. præter decimas, quæ Magnæ queve Primariæ appellantur, in uſum ſacerdotum Levitarumque reſervatas. Vide hac de re Cl. Seldeni curas ſecundas ad Sect. 2. de Decimis. G. Guiſium ad Zerahim, tit. Pea, ſect. VIII. & J. Clericum in Append. Comment. in Num. p. 558.

[f] Hen. & Busb. ἐπὶ τῆς πατρίδος, i. e. ἐπὶ τῆς φυλῆς, Heſychio interprete

[g] Illud αὐτῶν male omittitur in quibuſdam MSS.

[h] Ita legiſſe videtur Vet. Interpr. quo modo edidit Bern. παρέσχεν Baſ. & G. παρέσχεν Big. & Samb. eſt qui conjicit παρέξει, aut παράσχοιη.

[i] Ἐκ μισθοῦ δὲ γυν. Vat. Hanc legem impudicæ Syrorum ſuperſtitioni oppoſuit Moyſes. Noverat etenim Lucianus (p. 878.) feſto Adonidis Byblii id patratum, ὁ δὲ μισθὸς ἐς τὴν Ἀφροδίτην θυσίη γίνεται. Bern.

[k] Χεῖρον juxta Vet. Interpr. Eſt qui malit χείρων. ſine cauſa

[l] Exod. c. 22. v. 28. magiſtratus Θεοὺς vocant LXX. unde forſan factum (ſicuti poſt alios notavit J. Clericus) ut legem Moyſaicam in alienum ſenſum torſerit Joſephus, in ſalubre monitum Judæis tunc temporis inter Romanos Idololatras verſantibus.

[m] Ita MSS. in Editis ἢ τινι τῷ Θεῷ.

[n] Sic quinque MSS. & Vet. Interpr. μηδεὶς ἐξ ὑμῶν καλῆς τὴν ἐξ in Editis. Vide Seldenum de Synedr. l. 3. c. 11. §. 3. ut & Bocharti Hieroz. part. pr. p. 491. cujus opinionem refellit Bern. ad Joſephum, p. 289.

[o] Μηδὲ Vat.

[p] Ita Big. Samb. & Vat. Sed ὡς deeſt Editis, Aliiſque.

[q] Καὶ non agnoſcunt Samb. Vat. & Epiphan.

[r] Ita cum Vet. Interpr. & Caſtalione. in Editis ἄξουσι. in Big. Samb. & Vat. αὔξουσι.

[ſ] Ὧν Big.

[t] Πρῶτον Busb. Vat. & Vet. Interpr.

[u] Ita MSS. ἀρχομένης τε τῆς αὐτῆς in Editis.

χάριτας οὔσης φύσει τῆς εὐχαριστίας, καὶ γενομένης ἐπ' ἀμοιβῇ μὲν τῶν ἤδη γεγονότων, ἐπὶ δὲ προτροπῇ τῶν ἐσομένων. ἐπιγράφειν δὲ καὶ τοῖς θυρώμασιν αὐτῶν τὰ μέγιστα ὧν [a] εὐηργέτησεν αὐτοὺς ὁ Θεός, [b] ἔν τε βραχίοσιν ἕκαστον διαφαίνειν· ὅσα τε τὴν ἰσχὺν ἀποσημαίνειν δύναται τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς εὔνοιαν, φέρειν ἐγγεγραμμένα ἐπὶ τῆς κεφαλῆς καὶ τοῦ βραχίονος· ὡς περίβλεπτον πανταχόθεν τὸ περὶ αὐτοὺς πρόθυμον τοῦ Θεοῦ.

ιδ'. [c] Ἀρχέτωσαν δὲ καθ' ἑκάστην πόλιν ἄνδρες ἑπτά, οἱ καὶ τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν περὶ τὸ δίκαιον σπουδὴν προησκηκότες· ἑκάστῃ δὲ ἀρχῇ [d] δύο ἄνδρες ὑπηρέται διδόσθωσαν ἐκ τῆς τῶν Λευιτῶν φυλῆς. ἔστωσαν δὲ καὶ οἱ δικάζειν λαχόντες ταῖς πόλεσιν ἐν ἁπάσῃ τιμῇ, ὡς μήτε βλασφημεῖν ἐκείνων παρόντων, μήτε θρασύνεσθαί τισιν ἐξεῖναι· τῆς πρὸς τοὺς ἐν ἀξιώματι τῶν ἀνθρώπων αἰδοῦς [e] αὐτοὺς εὐλαβεστέρους, ὥστε τοῦ Θεοῦ μὴ καταφρονεῖν, ἀπεργαζομένης. οἱ δὲ δικασταὶ ἀποφήνασθαι κύριοι περὶ τοῦ δόξαντος αὐτοῖς ἔστωσαν· πλὴν εἰ μήτε χρήματα λαβόντας τις αὐτοὺς ἐπὶ διαφθορᾷ τοῦ δικαίου ἐνδείξῃ, ἢ ἄλλην τινὰ αἰτίαν προφέροι, καθ' ἣν οὐ καλῶς ἐλέγχει αὐτοὺς ἀποφηναμένους. οὔτε γὰρ κέρδει χαριζομένους [f] οὔτ' ἀξιώματι προσῆκον φανερῶς ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις, ἀλλὰ τὸ δίκαιον ἐπάνω πάντων τιθεμένους. ὁ γὰρ Θεὸς ἂν οὕτως δόξειε καταφρονεῖσθαι, καὶ ἀσθενέστερος ἐκείνων οἷς ἄν τις κατὰ φόβον ἰσχύος [g] προσνείμῃ τὴν ψῆφον κεκρῖσθαι. [h] τοῦ γὰρ Θεοῦ ἰσχύς ἐστι τὸ δίκαιον. τοῖς οὖν ἐν ἀξιώμασι τυγχάνουσι καταχαριζόμενός τις, ἐκείνους τοῦ Θεοῦ δυνατωτέρους ποιεῖ. ἂν δ' οἱ δικασταὶ μὴ νοῶσι περὶ τῶν ἐπ' αὐτοῖς προτεταγμένων ἀποφήνασθαι, συμβαίνει δὲ πολλὰ τοιαῦτα τοῖς ἀνθρώποις, ἀκέραιον ἀναπεμπέτωσαν τὴν δίκην εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν, καὶ συνελθόντες ὅ,τε ἀρχιερεὺς καὶ ὁ προφήτης καὶ ἡ γερουσία [i] καὶ τὸ δοκοῦν ἀποφαινέσθωσαν.

ιε'. Εἷς δὲ μὴ πιστευέσθω μάρτυς, ἀλλὰ τρεῖς, ἢ τὸ τελευταῖον δύο. ὧν τὴν μαρτυρίαν ἀληθῆ ποιήσει τὰ προβεβιωμένα. [k] γυναικῶν δὲ μὴ ἔστω μαρτυρία, διὰ κουφότητα καὶ θράσος τοῦ γένους αὐτῶν. μαρτυρείτωσαν δὲ μήτε δοῦλοι, διὰ τὴν τῆς ψυχῆς ἀγένειαν· οὓς ἢ διὰ κέρδος εἰκὸς ἢ διὰ φόβον μὴ τἀληθῆ μαρτυρῆσαι. ἂν δέ τις ψευδῆ [l] μαρτυρήσας πιστευθῇ, πασχέτω ταῦτ' ἐλεγχθείς, ὅσα ὁ καταμαρτυρηθεὶς πάσχειν ἔμελλεν.

ις'. Ἂν δὲ πραχθέντος φόνου ἔν τινι χώρᾳ μὴ [m] εὑρίσκηται ὁ δράσας, μήθ' ὑπονοῆταί τις ὡς διὰ μῖσος [n] ἀπεκτονηκώς· ζητείτωσαν μὲν αὐτὸν μετὰ πολλῆς σπουδῆς, μήνυτρα προθέμενοι. [o] μηδενὸς δὲ τῶν τοιούτων μηνύοντος· αἱ ἀρχαὶ τῶν πόλεων τῶν πλησίον τῇ χώρᾳ

cum nata gratiarum actionem poſtulante, ad præterita quidem reprehendenda, ad futura vero invitanda *& demerenda*. Oſtiis autem ſuis præcipua inſcribant, quæ eis beneſecerit Deus, itidemque in brachiis quiſque oſtendat: & quæcunque Dei potentiam indicare poſſunt & *ejus* erga ipſos benevolentiam, fronti & brachio inſcripta gerant, ut undique perſpicuum ſit Dei erga eos ſtudium.

Magiſtratus Judaici baſis. Deut. c. 16. 18.

14. Qualibet autem in urbe præſint ſeptem viri, & in virtute & in ſtudio æquitatis exercitati: unicuique autem *magiſtratui tribuantur duo miniſtri è tribu Levitica. Quin & ii, quibus in civitatibus jus reddere obtigerit, omni in honore habeantur; ut neque liceat ulli illis præſentibus *alicui* maledicere, neque inſolentius agere: † verecunda eorum reverentia erga homines in dignitate conſtitutos reddente timidiores, ut Deum contemnere non audeant. Judices autem poteſtatem habeant pronunciandi quicquid iis viſum fuerit, niſi quis eos ad jus corrumpendum pecuniam accepiſſe oſtenderit, aut aliam aliquam cauſam adduxerit, qua eos non recte pronunciaſſe coarguat. haud enim congruum publica facere judicia, aut ad lucrum *privatum* aut ad *alicujus* dignitatem reſpiciendo, ſed æquitatem rebus omnibus præferendo. Nam ſi hoc non egerint, Deus contemni videretur, eiſque infirmior judicari, quibus ob potentiæ metum ſuum adjecerint ſuffragium. nam æquitas eſt potentia Dei. Qui igitur aliquid dignitate præditis indulget, illos facit Deo potentiores. Quod ſi judices de relatis ad eos pronunciare neſciant (talia autem hominibus non raro accidunt) ad urbem Sacram cauſam integram remittant, & convenientes pontifex & propheta & ſenatus etiam id quod ſibi viſum fuerit decernant.

Teſtes adhibendi in foro bonæ famæ, viri duo treſve.

15. Uni autem teſti ne credatur, ſed tribus, aut ut minimum duobus: quorum teſtimonium ratum faciet vita anteacta. At mulierum ne ſit teſtimonium, propter levitatem & ſexus earum audaciam. Ac ne ſervi quidem teſtimonium dicant, propter animi ignobilitatem: quos, aut propter lucrum, aut propter metum, vera non teſtari conſentaneum eſt. Quod ſi quis judicetur falſa teſtatus, convictus eadem patiatur, quæ is paſſurus erat, contra quem dictum eſt teſtimonium.

Lex inquiſitionis in cædem clam patratam. Deut. 21.

16. Si autem cæde facta in agro aliquo, auctor non inveniatur, neque ullus ſuſpectus ſit ex odio interfeciſſe, magna quidem cum diligentia eum quærant, indicii præmiis propoſitis. Cum autem nemo ejuſmodi *quid* indicaverit, magiſtratus oppidorum agro ubi cædes facta

---

[a] Εὐεργέτησεν ſoli *Big.* & *Samb.* [b] Sunt qui ex *Exodi* c. 13. v. 9. & 16. & *Deut.* c. 6. v. 8. hoc à *Joſepho* (ut & à *Juſtino* in coll. cum *Tryphone*) deductum eſſe putant. *Grotius* tamen, *Hieronymum* ſequutus, iſtis locis nihil aliud *Iſraëlitis* juberi exiſtimat, quam ut beneficia liberationis ex Ægypto & præcepta divinitus data animo infigant; non minus quam quæ memoriæ cauſa in manibus gerere, aut ob oculos ponere ſolemus. [c] Ἀρχέτωσαν *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* [d] Levitæ illi, qui bini ſingulis apparebant Judicibus, erant ἱερογραμματεῖς. nec alii (ut opinatur *Dodwellus* in *Parœneſi*, p. 23.) à τοῦ λαοῦ γραμματεῦσι, quorum mentio in *Matth.* 2, 4. [e] Αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.* [f] Ita *Baſ.* & *G.* niſi quod mutaverimus προσῆκε in προσῆκον auctoritate *MSS.* in quibus οὔτ' ἀξιώματι προσῆκε πονηρῶς. Juxta *Vet. Interpr.* οὔτ' ἀξιώματι προσῆκε ποιεῖσθαι τὰς κρίσεις. [g] *Al.* προσνέμοι. [h] Τῆς γὰρ Θεοῦ ἰσχύος *Big.* & *Samb.* [i] Nonnullis abeſt καί. & ſatis commode. [k] De ſervorum mulierumque indole ſuſpecta videſis *Juſtinianum*, D. l. 22. tit. 5. & *Cod.* l. 4. tit. 20. *de Teſtibus.* [l] *Μαρτυρήσας, πασχέτω Busb.* [m] *Al.* εὑρίσκεται & μήθ' ὑπονοεῖται. [n] Ἀπεκτονὼς *Vat.* & dein ζητείτω *Busb.* [o] *Μηδενὸς δὲ μηνύοντος* in quinque *MSS.* μηδενὸς δὲ τούτου μηνύοντος legiſſe videtur *Epiphanius.* * *Præfecturis vero ſingulis* vertit *Seldenus* de *Synedriis Jud.* l. 2. c. 6. §. 4. *Unicuique principatui* &c. habet *Epiphan.* † *Seldenus* (de *Synedr.* l. 2. c. 6.) hoc modo interpretatur, *ſic enim fiet, ut aſſueti homines revereri magiſtratus, eorum religioſiores inde etiam à numinis contemptu longius ſemoti fuerint.*

a Συνελθοῦσαι

facta eſt vicinorum, & ſenatus congregati, ſpatium à loco ubi mortuus jacet *circumquaque* metiantur. At quod oppidum occiſo proximum fuerit, ejus *magiſtratus juvencam, quam emerint, in vallem & locum non commodum aratro & ſtirpibus adducant, boviſque nervos abſcindant: ſumenteſque aquam *& manus lavantes* ſuper caput bovis ſacerdotes & Levitæ & ſenatus illius oppidi, proclament ſe manus puras à cæde habere, neque feciſſe, neque cum fieret adfuiſſe, Deum autem precari *ſibi uſque* propitium *fore*, & ut nullum poſthac tam atrox facinus terræ accidat.

Lex Regis. Deut. 17.

17. Optimatium quidem dominatio & vita ſub ea optima eſt: neve vos capiat alterius inſtitutionis reipublicæ deſiderium, ſed hac contenti eſtote, leges pro dominis habentes, & ex illorum præſcripto omnia agentes. ſatis enim idoneus eſt Deus, qui *vobis* præſit. Verum ſi regis cupiditas vos inceſſerit, is ſit conſanguineus, ſemperque ei cura ſit juſtitiæ reliquarumque virtutum. Is autem legibus concedat, Deoque ſummam prudentiæ; nihilque ſine pontifice & ſenatorum ſententia faciat: neque multis utens conjugiis, neque pecuniæ vim ingentem aut equorum multitudinem ſectans; quæ conſequutus leges inſuper habere & faſtidire poſſit. Prohibeatur autem, ſi quid tale affectet, fieri potentior, quam rebus veſtris expediat.

Termini patrum aut ſociorum loco non movendi. Deut. c. 19. & 27.

18. Terminos terræ ne liceat movere, neque propriæ, neque alienæ eorum quibuſcum vobis eſt pax: ſed caveatur ne auferantur, tanquam firmus Dei calculus in ſempiternum poſitus; quippe cum bella inde naſcantur & ſeditiones, quod ultra terminos progredi velint avari. Neque enim à legibus tranſiliendis longe abſunt, qui *agrorum* limites de loco ſuo dimovent.

Arborum veſcarum fructus ante quartum annum nec Deo offerendi, nec comedendi. Levit. c. 19.

19. Qui terram conſeverit, ſi ſtirpes ante quatuor annos fructum ediderint, neque primitias inde libet, neque ipſe *ad victum* utatur: non enim ex eis ſuo tempore provenerunt. naturâ autem immature conatâ neque Deo convenit neque ipſi domino uti. At quarto *anno* vindemiam omnium, quæ provenerint, metat, (tunc enim eſt tempeſtivum) collectamque in urbem Sacram ferat, & cum aliarum frugum decimis inſumat, epulans cum amicis & cum pupillis & mulieribus viduis. Quinto autem anno ſtirpium fruges percipiendi poteſtatem habeat.

Simplicitas in omnibus, vita caſta, & connubia paria imperantur. heterogenea etiam tam ſementis faciendæ, quam brutorum copulandorum ad jugum vel ad naturam prohibita.

20. Terra vitibus conſita nè ſeminetur. ei enim ſatis eſt hanc ſtirpem alere, & ab aratri laboribus eſſe liberam. Bubus aretur terra, & aliorum animalium nullum ad idem cum eis jugum ſubeundum adigatur; ſed &

ἐν ᾗ ὁ φόνος ἐπράχθη, καὶ ἡ γερουσία [a] συνελθόντες, μετρείτωσαν ἀπὸ τοῦ τόπου [b] ὅπου κεῖται ὁ νεκρὸς τὴν χώραν. ἣ δ' ἂν ᾖ [c] πλησιαιτάτη πόλις, οἱ ἐν αὐτῇ δημόσιοι, πριάμενοι δάμαλιν, καὶ κομίσαντες εἰς φάραγγα καὶ ἀνεπιτήδειον ἀρότρῳ καὶ φυτοῖς χωρίον, τοὺς τένοντας κοψάτωσαν τοῦ βοός· καὶ χέρνιβας ἑλόμενοι ὑπὲρ κεφαλῆς τοῦ βοὸς οἱ ἱερεῖς καὶ οἱ Λευῖται καὶ ἡ γερουσία τῆς πόλεως ἐκείνης, καθαρὰς ἀναβοησάτωσαν τὰς χεῖρας ἔχειν ἀπὸ τοῦ φόνου, καὶ μήτε δρᾶσαι, μήτε [d] δρωμένῳ παρατυχεῖν, ἐπικαλέσασθαι δὲ ἵλεω τὸν Θεὸν, καὶ μηκέτι [e] τοιοῦτο δεινὸν συμβῆναι τῇ γῇ πάθος.

ιζ'. [f] Ἀριστοκρατία μὲν οὖν κράτιστον καὶ ὁ κατ' αὐτὴν βίος· καὶ μὴ λάβοι πόθος ὑμᾶς ἄλλης πολιτείας, ἀλλὰ ταύτην στέργοιτε, τοὺς νόμους ἔχοντες δεσπότας [g] καὶ κατ' αὐτοὺς ἕκαστα πράττοντες. ἀρκεῖ γὰρ ὁ Θεὸς ἡγεμὼν εἶναι. βασιλέως δ' εἰ γένοιτο ἔρως ὑμῖν, ἔστω μὲν οὗτος ὁμόφυλος· πρόνοια δ' αὐτῷ δικαιοσύνης καὶ τῆς ἄλλης ἀρετῆς διηνεκὴς ἔστω. [h] παραχωρείτω δὲ οὗτος τοῖς μὲν νόμοις καὶ τῷ Θεῷ τὰ πλείονα τοῦ φρονεῖν, πραττέτω δὲ μηδὲν δίχα τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῆς τῶν γερουσιαστῶν γνώμης· γάμοις τε μὴ πολλοῖς χρώμενος, μηδὲ πλῆθος διώκων χρημάτων μηδ' ἵππων, ὧν αὐτῷ παραγενομένων ὑπερήφανος ἂν τῶν νόμων ἔσοιτο. κωλυέσθω δ', εἰ τούτων τι διὰ σπουδῆς ἔχοι, γίνεσθαι τοῦ συμφέροντος ὑμῖν δυνατώτερος.

ιη'. [i] Ὅρους γῆς μὴ ἐξέστω κινεῖν, μήτε οἰκείας μήτ' ἀλλοτρίας πρὸς οὓς ἐστὶν [k] ἡμῖν εἰρήνη· φυλαττέσθω δ' ὥσπερ Θεοῦ ψῆφον βέβαιον εἰς αἰῶνα κειμένην ἀναιρεῖν, ὡς πολέμων ἐντεῦθεν καὶ [l] στάσεων γινομένων, ἐκ τοῦ πλεονεκτοῦντας προσωτέρω χωρεῖν βούλεσθαι τῶν ὅρων. μὴ γὰρ μακρὰν εἶναι τοῦ καὶ τοὺς νόμους ὑπερβαίνειν τοὺς τὸν ὅρον μετακινοῦντας.

ιθ'. Γῆν ὁ φυτεύσας, πρὸ ἐτῶν τεσσάρων ἂν καρπὸν [m] προβάλῃ τὰ φυτὰ, μήτε τῷ Θεῷ ἀπαρχὰς ἐντεῦθεν ἀποφερέτω, μήτ' αὐτὸς [n] χρήσθω· οὐ γὰρ κατὰ καιρὸν [o] τοῦτον ὑπ' αὐτῶν ἐνεχθῆναι. βιασαμένης δὲ τῆς φύσεως ἀώρως, μήτε τῷ Θεῷ ἁρμόζειν, μήτ' αὐτῷ τῷ δεσπότῃ χρῆσθαι. τῷ δὲ τετάρτῳ [p] τρυγάτω πᾶν τὸ γενόμενον· τότε γὰρ ὥριον εἶναι· καὶ συναγαγὼν εἰς τὴν ἱερὰν πόλιν κομιζέτω, καὶ σὺν τῇ δεκάτῃ τοῦ ἄλλου καρποῦ μετὰ τῶν φίλων εὐωχούμενος ἀναλισκέτω, καὶ μετ' ὀρφανῶν καὶ χηρευουσῶν γυναικῶν. πέμπτου δὲ ἔτους κύριος ἔστω τὰ φυτὰ καρποῦσθαι.

κ'. Τὴν ἀμπέλοις κατάφυτον γῆν μὴ σπείρειν. ἀρκεῖ γὰρ αὐτῇ τρέφειν τοῦτο τὸ φυτὸν, καὶ τῶν ἐξ ἀρότρου πόνων ἀπηλλάχθαι. βουσὶν ἀροῦν τὴν γῆν, καὶ μηδὲν τῶν ἑτέρων ζώων σὺν αὐτοῖς ὑπὸ ζεύγλην ἄγοντας· ἀλλὰ

κατ'

---

a Συνελθοῦσαι Bub. & Hen. b Ἐν ᾧ κεῖται Samb. & Vat. c Ita in quinque MSS. in Editis πλησιεστάτη. tam πλησιέστατος quam πλησιαίτατος uſurpant Attici, & quidem in genere ſequiori. d Sic Big. Samb. Hen. Bub. & Vet. Interpr. δρωμένων Baſ. G. & Vat. e Ita Baſ. & G. uti vult Atticiſmus. in aliis τοιοῦτον. f Vide Caſaub. ad Baronium, p. 359. Montacutii Orig. Tom. 2. p. 178. & Conringium de Rep. Hebr. cap. 42. g Ita Epiphan. καὶ deeſt in Editis. in Big. & Samb. ἢ κατὰ τούτους. h Παραχωρεῖν Samb. & Big. παραχωρείσθω Vat. i Sanxit Numa, *Qui terminum exaraſſit, ipſus & boves ejus ſacri ſunto.* Vide etiam leges Agrarias Licinii, Julii, Tiberii, Nervæ, Hadriani, aliorumque inter ſententias *Pauli Romani*, in collationibus *Rufini*, & in Pandectis *Juſtinianeis* l. 47. tit. 21. & adhuc diligentius apud Scriptores *Gromaticos*. *Bern.* k *Al.* ὑμῖν. l Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* στάσεως. m Sic *Bub. Hen. Samb.* & *Vat.* προσβάλῃ *Big.* & *Epiphan.* βάλῃ *Baſ.* & *G.* n Ita *Bub.* & *Hen.* Atticorum more. χρείσθω *Big.* & *Samb.* χρήσεται *Vat.* χρῆσθαι *Baſ.* & *G.* ut *Græcorum* nemo. o *Al.* τοῦτον. p Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* τρυγέτω *Baſ. G.* & *Caſtal.* * *Al.* cives, & oppidani.

a Sic

κατ' οἰκεῖα γένη κεχωρισμένα ποιεῖσθαι [a] τὸ ἀροτριοῦν. εἶναι δὲ [b] καθαρὰ τὰ σπέρματα καὶ ἀνεπίμικτα, καὶ μὴ σύνδυο καὶ τρία σπείρειν. οὐ γὰρ τῇ τῶν ἀνομοίων κοινωνίᾳ χαίρειν τὴν φύσιν. μηδὲ κτήνεσιν ἐπάγειν ὅσα μὴ συγγενῆ. δέος γὰρ ἐκ τούτου μὴ διαβῇ καὶ μέχρι τῶν [c] ἀνθρώπων ἡ πρὸς τὸ ὁμόφυλον ἀτιμία, τὴν ἀρχὴν ἀπὸ τῶν περὶ τὰ μικρὰ καὶ τὰ φαῦλα πρότερον λαβοῦσα. δεῖ δὲ μηδὲν εἶναι τοιοῦτον συγκεχωρημένον, ἐξ οὗ κατὰ μίμησιν παρατροπή τις τῶν κατὰ τὴν πολιτείαν ἔσοιτο. [d] ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχόντων ἀμελεῖται τοῖς νόμοις εἰδόσι προνοεῖσθαι τοῦ κατ' αὐτοὺς ἀμέμπτου.

κά. Ἀμῶντας δὲ καὶ συναμῶντας τὰ θέρη, μὴ καλαμᾶσθαι· καταλιπεῖν δέ τινα καὶ τῶν δραγμάτων τοῖς βίου σπανίζουσιν, [e] ἕρμαιον εἶναι καὶ εὕρημα πρὸς διατροφήν. ὁμοίως δὲ καὶ τῆς τρύγης ἀπολιπεῖν τὰς ἐπιφυλλίδας τοῖς πένησι [f] καὶ τῶν ἐλαιῶν παρεῖναί τι τοῦ καρποῦ πρὸς συλλογὴν τοῖς ἐξ ἰδίων οὐκ ἔχουσι μεταλαβεῖν. οὐ τοσαύτη [g] γὰρ ἂν ἐκ τῆς ἐπ' ἀκριβὲς αὐτῶν συλλογῆς εὐπορία τοῖς δεσπόταις γένοιτο, ὅση χάρις ἐκ τῶν δεομένων ἔλθοι· τό τε θεῖον τὴν γῆν [h] προθυμοτέραν εἰς τὴν ἐκτροφὴν τῶν καρπῶν [i] ἀπεργάσεται, μὴ τοῦ καθ' αὑτοὺς προνοουμένων λυσιτελοῦς, [k] ἀλλὰ καὶ τῆς τῶν ἄλλων διατροφῆς λόγον ἐχόντων. μηδὲ βοῶν, ὁπότε τρίβοιεν τοὺς στάχυας, ἀποδεῖν τὰ στόματα ἐπὶ τῆς [l] ἅλωος. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον εἴργειν τοὺς συνειργασμένους τοῦ καρποῦ, καὶ περὶ τὴν γένεσιν αὐτοῦ πονήσαντας. [m] μηδὲ ὀπώρας ἀκμαζούσης κωλύειν ἅπτεσθαι τοὺς ὁδῷ βαδίζοντας· ἀλλ' ὡς ἐξ οἰκείων αὐτοῖς ἐπιτρέπειν [n] ἐμπίπλασθαι, κἂν ἐγχώριοι τυγχάνωσι κἂν ξένοι, χαίροντας ἐπὶ τῷ [o] παρέχειν αὐτοῖς τῶν ὡραίων μεταλαμβάνειν. [p] ἐπιφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω. μηδὲ τρυγῶντες [q] ὧν εἰς τὰς ληνοὺς κομίζουσιν εἰργέτωσαν τοὺς ἀπαντιάζοντας ἐπεσθίειν. ἄδικον γὰρ ἀγαθῶν, ἃ κατὰ βούλησιν Θεοῦ [r] παρῆλθον εἰς τὸν βίον, φθονεῖν τοῖς ἐπιθυμοῦσιν αὐτῶν μεταλαμβάνειν· τῆς ὥρας ἐν ἀκμῇ τε οὔσης καὶ σπευδούσης ἀπελθεῖν, ὡς τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἂν εἴη. κἂν ὑπ' αἰσχύνης τινὰς ὀκνοῦντας ἅψασθαι, λαβεῖν [s] παρακαλείτωσαν, ὄντας μὲν Ἰσραηλίτας, ὡς κοινωνοὺς καὶ δεσπότας διὰ τὴν [t] συγγένειαν· ἀφιγμένους δ' ἀλλαχόθεν ἀνθρώπους [u] ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντες, ὧν ὁ Θεὸς [x] καθ' ὥραν αὐτοῖς παρέσχεν. ἀναλώματα γὰρ οὐχ ἡγητέον, ὅσα τις κατὰ χρηστότητα [y] παρίησιν ἀνθρώπῳ λαμβάνειν· τοῦ Θεοῦ τὴν ἀφθονίαν τῶν ἀγαθῶν χορηγοῦντος, [z] οὐκ ἐπὶ τὸ καρποῦσθαι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ διδόναι φιλοτίμως, καὶ βουλομένου τῷ τρόπῳ τούτῳ τὴν ἰδίαν [a] περὶ τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν εὔνοιαν καὶ τὴν χορηγίαν τῆς εὐδαιμονίας καὶ τοῖς ἄλλοις

illis fiat aratrum ſuis convenientibus generibus. Semina autem ſint pura & incommiſta; neve bina & trina ſerantur. natura enim diſſimilium non gaudet ſocietate. Neque ad pecudes admittantur quæ non ſint generis ejuſdem. nam ex eo metus, ne cognatorum dehoneſtamentum etiam ad homines uſque tranſeat, ſumpto ante principio ab iis quæ levia habentur & parva. Oportet autem nihil ejuſmodi eſſe conceſſum, ex quo aliqua rerum in republica mutatio conſequatur imitatione expreſſa. quapropter & leges vulgaria non negligunt, ſcientes providendum eſſe ut nihil in eis poſſit reprehendi.

Spicas & manipulos facta meſſe forte relictos, ut & vineæ olivetique reliquias deciduas, pauperibus cedere. Deut. 24.

21. Metentes autem & demeſſa colligentes ne ſpicilegium faciant: ſed & nonnullos victu egentibus relinquant manipulos, ut qui inſperato proſint & ad alimoniam inveniantur. Similiter etiam de vindemia pauperibus relinquantur racemuli; & olearum frugum nonnihil prætermittatur, ut ab iis colligatur qui de ſuis quæ percipiant non habent. non enim ex accurata in iis colligendis diligentia tantum commodi paritur dominis; quantum gratiæ, *modo hoc non fiat*, ex egentibus veniet: & Deus terram ad fructus alendos alacriorem efficiet, ſi non ſuæ *tantum* utilitati proſpexerint, ſed etiam alimenti aliorum rationem habuerint. Neque boum in area triturantium ora obligentur. non enim æquum eſt eos à fructu arcere qui una laborarunt, ejuſque in procreationem ſeſe delaſſarunt. Neque viatores fructus maturos guſtare prohibeantur, ſed permittatur eis tanquam ſuis expleri, ſive indigenæ ſint ſive peregrini; gaudentes quod illis concedere poſſint de fructibus maturis participare. nihil autem eis liceat aſportare. Neque vindemiantes obvios iis veſci prohibeant, quæ in torcularia deferunt. iniquum eſt enim bona, quæ ex voluntate Dei ad victum provenerunt, iis invidere, qui frui deſiderant eorum tempeſtivitate, & vigente & abire properante, prout Deo viſum fuerit. Quinetiam ſi qui præ verecundia attingere dubitent, ut capiant hortentur, Iſraëlitas quidem ut ſocios & propter cognationem *rerum ſuarum* dominos; homines vero, qui alicunde advenerint, obſecrantes ut iis *munuſculis* uti velint hoſpitalibus, quæ Deus ipſis tempeſtive præbuerit. non enim *ſibi* impendio eſſe putandum eſt, quæ quis ex benignitate capere alteri permittit, Deo bonorum copiam ſuppeditante non ſolum ad fruendum, ſed etiam ad liberaliter dandum, volenteque & aliis hoc modo ſuam erga populum Iſraëliticum benevolentiam & felicitatis ſuppeditationem innoteſcere,

Boum ſpicas terentium ora non liganda. Deut. 25. 1 Cor. 9.

Viatores à fructibus guſtandis non arcendi. Deut. 23.

---

[a] Sic *Big.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ ἄροτρον. [b] Ita habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καθαρεύοντα καὶ ἀνεπίμικτα. [c] *Al.* ἀνθρωπείων & ἀνθρωπίνων. [d] Ita *Big.* & *Epiphan.* nec aliter *Samb.* & *Vat.* niſi quod in uno ἂν reperiatur pro οὐ, & in altero ἀεὶ. excuſum bis fuit, ἀλλ' ὡς οὐ περὶ τῶν τυχόντων μέλει τοῖς ν. Eſt qui conjicit, ἀλλ' ὡς ἂν περὶ τῶν τυχόντων μέλει τοῖς ν. [e] Ἕρμαιον εἶναι τούτοις πρὸς διατροφὴν *Big.* & *Vat.* ἕρμ. εἰ. τούτοις διὰ τροφὴν *Samb.* [f] Sic in quinque *MSS.* in *Editis* καὶ ἐλαιώνων. [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Baſ. G. Aliiſque* γὰρ ἐκ. [h] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* προθυμότερον, non male. [i] Ita ex *MSS.* in *Baſ.* & *G.* ἀπεργάσηται. [k] *Al.* ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλ. [l] *Al.* ἅλωος. in *Vat.* ἅλω, *Atticorum* ritu. [m] Alii lenius, ὀπώραν, efferunt. [n] Ita edidit *Bernardus.* ἐμπίπλασθαι *Big.* & *Samb.* ἐμπιμπλᾶσθαι *Baſ.* & *G.* [o] Παρασχεῖν *Samb.* [p] *Epiphanius* interpretatur, *portare vero nihil eis liceat.* in *Big.* & *Samb.* ἀποφέρεσθαι δ' αὐτοῖς μηδὲν ἐξέστω, *inde tamen nihil iſti ſecum auferunto.* [q] Ὧν ἂν εἰς τὰς ληνοὺς κομίζωσιν *Big. Samb.* & *Vat.* [r] Παρῆλθεν *Samb.* [s] Ita *Baſ. G. Hen. Bub.* & *Vat.* Verum παρακαλούντων *Big. Vat.* & *Samb.* per ectaſin *Atticam* pro παρακαλείτων. [t] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* συγγένειαν, forſan pro συγγενείαν voculatione *Attica. Bern.* [u] Ξενίας τυγχάνειν ἀξιοῦντας *Big.* & *Samb.* ξενίων τυχεῖν ἀξιοῦντας *Vat.* [x] Καθορῶν legerat *Epiphan.* [y] Παρέδωσιν ἀνθρώποις *Idem.* παρίησιν ἀνθρώποις *Hen.* & *Bub.* παρίησιν ἀνθρώπων *Vat.* [z] Οὐκ ἐπὶ τὸ [τοῦ *Big.*] καρποῦσθαι μόνοις, ἀλλὰ καὶ τὸ [τοῦ *Big.*] τοῖς ἄλλοις μεταδιδόναι [διδόναι *Vat.*] φιλοτίμως *Big. Samb.* & *Vat.* [a] Ita *Baſ. G. Vat. Aliique.* περὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν *Big.* & *Samb.* à prima manu. περὶ τὸν Ἰσραηλίτην λαὸν *Samb.* à manu altera. & *Vet. Interpr.*

innoteſcere, dum etiam cum illis ea communicent quæ ipſis abunde ſuperſunt. Qui vero contra hæc fecerit, plagis undequadragenis à publico fuſtuario acceptis, pœnam hanc fœdiſſimam liber perpetiatur; quod lucro ſerviendo dignitatem *ſuam* læſerit. vobis enim pulchrum *erit*, calamitates in Ægypto & per ſolitudinem expertis, eorum curam gerere qui in ſimilibus verſantur; & opum abundantiam ex miſericordia Dei providentiæ adeptis, hanc eandem egentibus ex ſimili ſenſu impertiri.

Decima tertia viduis & orphanis dividenda. Deut. 26.

22. Præter duas decimas, quas quotannis ſolvere præcepi, alteram quidem Levitis, alteram vero ad epulationes, anno *quoque* tertio tertia conferatur, *ad diſtribuenda quæ deſunt mulieribus viduis & pueris orphanis. Fructuum autem maturorum quicquid primum cuique proveniſſe contigerit, *id* in Templum deferant; Deoque pro terra unde manarint, quam eis poſſidendam tradidit, *grato ore* laudato, *ac* ſacrificiis, quæ lex eos ferre jubet, rite peractis, horum primitias dent ſacerdotibus. Poſtquam vero ea quis perfecerit, & adduxerit etiam decimas omnium, una cum primitiis quæ aut Levitis ſolvendæ erant aut in epulis inſumendæ, ad ſuam domum abiturus, contra delubrum ſtans Deo quidem gratias agat, quod ab Ægyptiorum injuria liberatis terram uberem & amplam fruendam dederit: teſtatus vero ſe decimas ex Moyſis legibus peregiſſe, Deum *ſuppliciter* oret, ut ſibi ſemper benignus ſit & propitius, atque omnibus communiter Hebræis præſens eſſe perſeveret, ſervando quidem quæ eis largitus eſt bona, quæcunque vero donare poteſt adjiciendo.

LEGES CONNUBIALES. *Deut. c. 23.*

23. Cum vero *juvenes* ad ætatem nuptiis idoneam pervenerint, uxores ducant virgines ingenuas, honeſtis parentibus natas: qui autem virginem non ducturus eſt, ne cum alio degentem, quam corruperit, ſibi copulet, neve priorem ejus virum contriſtet. Porro ſervas ne ducant liberi, quamvis ad hoc ab amore impellantur. nam ut quod decet plus valeat quam cupiditas, etiam ad *vitæ cujuſq;* dignitatem *maxime* conducit. Præterea †nec cum proſtituta matrimonium ineundum, cujus, propter corporis probrum, ſacrificia nuptialia Deus non ſit admiſſurus. ita enim natorum ingenia fient liberalia, & ad virtutem erecta, ſi ex turpi conjugio non geniti fuerint, neque ex libidine eorum qui cum *femina* non libera convenerint.

Deut. 22.

Si quis aliquam pro virgine deſponſam, poſtea talem non invenerit, ipſe quidem actionem intendat & accuſet, eis quæ ad rem de-

ἐμφανίζεσθαι, ἐκ πολλοῦ τοῦ περιόντος αὐτοῖς κεχρημένοις μεταδιδόντων. ὁ δὲ παρὰ ταῦτα ποιήσας, πληγὰς [a] μιᾶς λιπούσας τεσσαράκοντα τῷ δημοσίῳ σκύτει λαβὼν, τιμωρίαν ταύτην αἰσχίστην ἐλεύθερος ὑπομενέτω· ὅτι τῷ κέρδει δουλεύσας ὕβρισε τὸ ἀξίωμα. καλῶς γὰρ ὑμῖν ἔχει, πεπειραμένοις ἐν Αἰγύπτῳ συμφορῶν καὶ κατὰ τὴν ἐρημίαν, πρόνοιαν τῶν ἐν τοῖς ὁμοίοις ὑπαρχόντων ποιεῖσθαι· καὶ τυχόντας εὐπορίας ἐξ ἐλέου [b] καὶ προνοίας τοῦ Θεοῦ, τὴν αὐτὴν ταύτην [c] ἐξ ὁμοίου πάθους ἀπομερίζειν τοῖς δεομένοις.

κβʹ. [d] Ταῖς δὲ δεκάταις δυσὶν, ἃς ἔτους ἑκάστου προεῖπον τελεῖν, τὴν μὲν τοῖς Λευίταις, τὴν δ᾽ ἑτέραν πρὸς τὰς εὐωχίας, τρίτην πρὸς αὐταῖς [e] κατὰ τὸ ἔτος τρίτον συμφέρειν εἰς διανέμησιν τῶν σπανιζόντων, γυναιξί τε χήραις καὶ [f] παισὶν ὀρφανοῖς. τῶν δ᾽ ὡραίων ὅ,τι καὶ πρῶτον ἑκάστῳ τύχῃ γενόμενον, εἰς τὸ ἱερὸν κομιζέτωσαν, καὶ τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς ἐνεγκαμένης [g] αὐτὰ γῆς, ἣν αὐτοῖς κτήσασθαι παρέσχεν, εὐλογήσαντες, θυσίας ἃς ὁ νόμος αὐτοῖς ἐπιφέρειν κελεύει ἐπιτελέσαντες, τούτων τὰ [h] πρωτόλια τοῖς ἱερεῦσι διδότωσαν. ἐπειδ᾽ ἂν δὲ ταῦτα ποιήσας τις, [i] καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς [k] εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχὼς, ἀπιέναι μέλλῃ πρὸς [l] αὐτὴν οἴκαδε, στὰς [m] ἄντικρυς τοῦ τεμενίσματος εὐχαριστησάτω μὲν τῷ Θεῷ, ὅτι τῆς ἀπ᾽ Αἰγυπτίων αὐτοὺς ὕβρεως ἀπαλλάξας [n] γῆν αὐτοῖς ἀγαθὴν καὶ πολλὴν ἔδωκε καρποῦσθαι· μαρτυράμενος δὲ ὡς [o] τάς τε δεκάτας κατὰ τοὺς Μωϋσέως τελέσειε νόμους, αἰτησάσθω τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ ἵλεων αὐτῷ διαπαντὸς εἶναι, καὶ κοινῇ πᾶσιν Ἑβραίοις διαμένειν, φυλάττοντα μὲν ἃ ἔδωκεν αὐτοῖς ἀγαθὰ, [p] προσκτήσαντα δὲ ὅσα δύναται χαρίζεσθαι.

κγʹ. Γαμείτωσαν δὲ ἐν ὥρᾳ γάμου γενόμενοι παρθένους ἐλευθέρας γονέων ἀγαθῶν· ὁ δὲ μὴ μέλλων ἄγεσθαι παρθένον, μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ [q] νοθεύσας, μὴ δὲ λυπῶν τὸν πρότερον αὐτῆς ἄνδρα. δούλας δὲ μὴ γαμεῖσθαι τοῖς ἐλευθέροις, μηδ᾽ ἂν ὑπ᾽ ἔρωτος [r] πρὸς τοῦτό τινες ἐκβιάζωνται. κρατεῖν δὲ τῆς ἐπιθυμίας τὸ εὐπρεπὲς καὶ τοῖς ἀξιώμασι πρόσφορον. [ſ] ἔτι δὲ μηδ᾽ ἡταιρημένης εἶναι γάμον· ἧς διὰ ὕβριν τοῦ σώματος τὰς ἐπὶ τῷ γάμῳ θυσίας ὁ Θεὸς οὐκ ἂν πρόσοιτο. γένοιτο γὰρ ἂν οὕτω τῶν παίδων τὰ φρονήματα ἐλευθέρια καὶ πρὸς ἀρετὴν ὄρθια, [t] εἰ μὴ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες αἰσχρῶν, [u] μηδ᾽ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας συνελθόντων. [x] εἴ τις ὡς παρθένον μνηστευσάμενος, ἔπειτα μὴ τοιαύτην εὕροι· δίκην λαχὼν αὐτὸς μὲν κατηγορείτω, χρώμενος εἰς ἀπό-

---

[a] Μὴ λειπούσας ſolus *Samb.* corrupte. ποιῶν, πληγὰς μιᾶς λειπούσης τεσσ. τ. σκ. λαμβάνων *Hen.* & *Busb.* [b] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt καί. [c] Ἐξ ὁμοιοπαθοῦς *Vat.* [d] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ταῖς δεκάταις ταῖς δ. *Baſ.* & *G.* [e] Κατὰ ἔτος τρ. *Vat.* [f] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πᾶσι. & paulo ante τῶν πενομένων pro τῶν σπανιζόντων *Busb.* & *Hen.* [g] Αὐτὸ *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* πρωτίλεια *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* utraque vox apud *Heſychium.* [i] *Epiphanius* legiſſe videtur, καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπενηνοχώς. Forſan, καὶ πάντων ταῖς δεκάταις ἅμα ταῖς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας τὰς ἀπαρχὰς ἀπενηνοχὼς, vel καὶ πάντων τὰς δεκάτας ἅμα τὰς εἰς τοὺς Λευίτας καὶ τὰς εὐωχίας ταῖς ἀπαρχαῖς ἀπ. *Bern.* [k] Ἐπὶ τοὺς Λευίτας *Samb.* [l] Ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.* [m] *Al.* ἀντικρὺ & ἄντικρυς. [n] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γῆν αὐτοὺς *Baſ.* & *G.* [o] Τάς τε δεκάτας καὶ τ᾽ ἄλλα κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους *Busb.* & *Hen.* [p] Ita ex *Vet. Interpr.* προσκτήσας δὲ *Big.* προσκτήσασθαι δὲ in *Editis Aliiſque.* [q] Verbum νοθεύσας, quod deerat in *Editis*, reſtitui ex quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* Sic legit *Caſtalio*, μὴ ζευγνύσθω συνοικοῦσαν ἄλλῳ, μηδὲ λυποῦσαν τὸν πρ. &c. *neque quæ reliquerit ſuum priorem virum.* æque bene, μηδὲ λυποῦσαν, *qui priorem maritum moleſtia non affecerit, ſc.* protervia ſua, maliſque moribus. [r] Πρὸς τοῦτο τινὸς ἐκβιάζοντο *Hen.* [ſ] Ita *Samb.* ἔτι μηδὲ ἡτ. *Baſ. G. Aliique.* [t] Εἰ τύχοιεν ἐκ γάμων φύντες οὐκ αἰσχρῶν *Big.* [u] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* μηδ᾽ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθέρας *Samb.* μηδ᾽ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίας *Big.* μηδ᾽ ἐξ ἐπιθυμίας οὐκ ἐλευθερίᾳ *Vat.* [x] Εἰ δέ τις *Big.* & *Samb.* * *Al.* ut dividatur indigentibus, mulieribus &c. † Neque meretrici ſit jus nuptiarum, *Gelen.* neque meretricis ſint nuptiæ, *Selden.* de *Uxore Hebr.* l. 6. c. 10.

δεῖξιν οἷς ἂν [a] ἔχοι τεκμηρίοις. ἀπολογείσθω δὲ ὁ τῆς κόρης πατὴρ, [b] ἢ ἀδελφὸς, ἢ ὃς ἂν μετὰ τούτους ἐγγυτάτω δοκοῖ τοῦ γένους. καὶ κριθεῖσα μὲν ἡ κόρη μὴ ἀδικεῖν, συνοικείτω τῷ κατηγορήσαντι· μηδὲ μίαν ἐξουσίαν ἔχοντος ἐκείνου ἀποπέμψασθαι αὐτὴν, πλὴν εἰ μὴ μεγάλας αἰτίας αὐτῷ παράσχοι, καὶ πρὸς ἃς οὐδ' ἀντειπεῖν δυνηθείη. ὁ δὲ τολμηρῶς καὶ προπετῶς ἐπενεγκὼν αἰτίαν καὶ διαβολὴν, πρόστιμον ἐκτινέτω, πληγὰς τεσσαράκοντα [c] μιᾶς λειπούσης λαμβάνων, καὶ πεντήκοντα σίκλους [d] ἀποτινέτω τῷ πατρί. ἂν δ' ἐλέγξῃ τὴν παιδίσκην ἐφθαρμένην, [e] δημότις μὲν οὖσα, τοῦ μὴ σωφρόνως προστῆναι τῆς παρθενίας ἄχρι νομίμων γάμων, καταλευέσθω· ἂν δ' ἐξ ἱερέων ᾖ γεγεννημένη, καιέσθω ζῶσα. δύο γυναικῶν οὐσῶν τινι, καὶ τῆς μὲν ἑτέρας [f] ἐπὶ τιμῇ σφόδρα καὶ εὐνοίᾳ κειμένης ἢ δι' ἔρωτα καὶ κάλλος ἢ κατ' ἄλλην αἰτίαν, τῆς δ' ἑτέρας ἐν ἐλάττονι μοίρᾳ τυγχανούσης· ἂν ὁ ἐκ τῆς ἀγαπωμένης παῖς γενόμενος, νεώτερος ὢν τοῦ ἐκ τῆς ἑτέρας φύντος, ἀξιοῖ διὰ τὴν πρὸς τὴν μητέρα τοῦ πατρὸς εὔνοιαν τὴν πρεσβείαν τυγχάνειν, ὥστε διπλοῦν τὸ μέρος τῆς πατρῴας οὐσίας λαμβάνειν, τοῦτο γὰρ ἐν τοῖς νόμοις διεταξάμην, μὴ [ff] συγκεχωρήσθω. ἄδικον γὰρ τὸν τῇ γενέσει [g] πρεσβύτερον, [h] ὅτι τοῦ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἥττονα, παρὰ τῇ διαθέσει τοῦ πατρὸς τῶν ὀφειλομένων αὐτῷ στέρεσθαι. ὁ κόρην ἄλλῳ κατηγγυημένην φθείρας, εἰ μὲν πείσας καὶ πρὸς τὴν φθορὰν [i] συγκάταινον λαβὼν, ἀποθνησκέτω σὺν αὐτῇ. πονηροὶ γὰρ ὁμοίως ἑκάτεροι· ὁ μὲν τὸ αἴσχιστον πείσας ἑκουσίως ὑπομεῖναι, καὶ προτιμῆσαι τοῦτο τοῦ ἐλευθέρου γάμου τὴν κόρην, ἡ δὲ παρασχεῖν αὐτὴν πεισθεῖσα [k] δι' ἡδονὴν ἢ διὰ κέρδος πρὸς τὴν ὕβριν. ἐὰν δέ που μόνῃ περιπεσὼν βιάσηται μηδενὸς βοηθοῦ παρόντος, μόνος ἀποθνησκέτω. ὁ φθείρας παρθένον μήπω [l] κατηγγυημένην, αὐτὸς γαμείτω. [m] ἂν δὲ τῷ πατρὶ τῆς κόρης μὴ δόξῃ συνοικίζειν αὐτῷ, πεντήκοντα σίκλους [n] τὴν τιμὴν τῆς ὕβρεως καταβαλλέτω. [o] γυναικὸς τῆς συνοικούσης βουλόμενος διαζευχθῆναι [p] καθ' ἃς δήποτοῦν αἰτίας· πολλαὶ δ' ἂν τοῖς ἀνθρώποις τοιαῦται γίνοιντο· γράμμασι μὲν περὶ τοῦ μηδέποτε συνελθεῖν ἰσχυριζέσθω. λάβοι γὰρ ἂν οὕτως [q] ἐξουσίαν συνοικεῖν ἑτέρῳ· πρότερον γὰρ οὐκ [r] ἐφετέον. εἰ δὲ καὶ πρὸς ἐκεῖνον [ſ] κακωθείη, ἢ τελευτήσαντος αὐτοῦ θελήσειε [t] γαμεῖν ὁ πρότερος, μὴ ἐξεῖναι [u] αὐτῇ ἐπανιέναι. [x] τὴν ἄτεκνον, τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ τετελευτηκότος, ὁ ἀδελφὸς ἐκείνου γαμείτω· καὶ τὸν παῖδα τὸν γινόμενον [y] τῷ τοῦ τεθνεῶτος καλέσας ὀνόματι, τρεφέτω τοῦ κλήρου διάδοχον. τοῦτο γὰρ καὶ τοῖς δημοσίοις λυσιτελὲς ἔσται γινόμενον, [z] τῶν οἴκων οὐκ ἐλλειπόντων, καὶ τῶν χρημάτων τοῖς συγγενέσι

monſtrandam habet indiciis uſus. Puellæ vero cauſam agat pater, aut frater, aut qui poſt hos propius eam cognatione attingere videbitur. Et puella, ſi quidem judicatum fuerit eam non deliquiſſe, cum accuſatore habitet, nullam eam dimittendi poteſtatem habente, niſi magnas ei cauſas præbeat, & quibus nihil contradici poſſit. Quod ſi crimen & calumniam audacter & temere impegerit, pœnas luat, quadraginta una minus plagis acceptis, patrique ſiclos quinquaginta ſolvat. Sin autem puellam corruptam coarguerit, ſi quidem popularis ſit, quod uſque ad legitimas nuptias virginitatem non prudenter defenderit, lapidibus obruatur: ſin ex ſacerdotibus nata ſit, *Lev.* 21. viva crmetur. Si cui ſint duæ uxores, & *is* alteram, *Deut.* 21. propter amorem aut pulchritudinem aut aliam ob cauſam, magno honore & benignitate proſequatur, alteram autem minori obſervantia & affectu: ſi filius ex dilecta genitus, procreato ex altera junior, jus primogenituræ, propter patris erga matrem benevolentiam, conſequi nitatur, ut rei paternæ duplicem partem accipiat (hoc enim in legibus ſtatur) ne permittatur. eſt enim iniquum, ut natu major, quod in genere materno ſuperetur, eis fraudetur quæ ex patris teſtatione ei debentur. *Deut.* 22. Qui puellam alteri deſponſam vitiaverit, ſi quidem ei perſuaſerit & ad corruptelam conſentientem habuerit, cum ea moriatur. nam uterque juxta nequam eſt: ille quidem, qui puellam exorarit ultro rem turpiſſimam ſubire, eamque liberali conjugio anteponere; hæc vero, quod exorata fuerit, ut propter voluptatem aut propter lucrum ſui copiam ad flagitium *committendum* faceret. Sin autem ſolam alicubi nactus illam violaverit, nemine qui defenderet præſente, ſolus moriatur. Qui virginem nondum deſponſam compreſſerit, ipſe eam in matrimonium ducat. Quod ſi non videatur patri puellæ eam illi collocare, *tum* ſiclos quinquaginta, injuriæ mulctam, ſolvat. Qui vero ab uxore ſecum habitante quaſcunque ob cauſas disjungi velit (multæ autem tales hominibus accidunt) ſcripto confirmet, * ſe non amplius cum ea rem habituram eſſe. ſic enim facultatem accipiet cum alio habitandi: nam priuſquam hoc fiat *illud* non permittendum. *Deut.* 24. Quod † ſi male habeat etiam apud illum, aut eo vita defuncto prior eam ducere voluerit, ne liceat ei revenire. Liberis carentem, viro ejus mortuo, frater illius ducat, puerumque *ex ea* natum, defuncti nomine vocatum, in *ſpem* ſucceſſionemque hereditatis nutriat. Hoc *ſi* fiat, plurimum etiam reipublicæ proderit; dum familiæ non deficiant, & facultates cognatis maneant:

---

[a] Ἔχῃ Iidem, & v. 2. δοκῇ. [b] Ἢ ὁ ἀδελφὸς *Hen.* & *Busb.* mox ἢ ὅστις ἂν *Vat.* [c] Μιᾶς λιπούσης *Big.* [d] In *MSS.* ἀποτινύτω, quod idem eſt. & v. 10. ἐξελέγξῃ. [e] Ita *MSS.* in *Editis* δημῶτις. [f] Ἐν τιμῇ *Big. Samb.* & *Vat.* [ff] Συγχωρείσθω *Busb.* & *Hen.* συγκεχωρείσθω *Big.* & *Samb.* [g] Πρεσβύτερον ὄντα τῷ μ. *Samb.* & *Vat.* [h] Alii ſic diſtinguunt, ὅτι τοῦ τῆς μητρὸς αὐτῷ ἥττονα παρὰ τῇ διαθέσει τοῦ πατρὸς, τῶν &c. [i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συγκάτευνον prave in *Editis.* συγκαταινοῦσαν *Hen.* & *Busb.* [k] Δι' ἡδονὴν ἰδίαν, ἢ διὰ κ. *Vat.* & *Vet. Interpr.* [l] Ita *MSS.* κατηγγυημένην in *Editis.* [m] In aliquot *Epiphanii* codicibus, *ſi vero puellæ non placeat, ut habeat eam, patri quinquag.* &c. ac ſi *Græca* fuiſſent, τῷ δὲ πατρὶ, ἢν τῇ κόρῃ μὴ δόξῃ συνοικίζεσθαι αὐτῷ, πεντ. [n] Articulum negligunt aliquot *MSS.* [o] Γυναικὸς δὲ τῆς *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Καθ' ἡντινοῦν αἰτίαν *Busb.* & *Hen.* dein πολλαὶ δ' ἂν τοὺς ἀνθρώπους τοιαῦται εὑρίσκοιντο· γράμμασι in *Cod. Vat.* [q] Ἐξουσίαν ἡ γυνὴ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* [r] Ita *Busb.* & *Hen.* recte. ἀφετέον *Big. Samb.* & *Vat.* ἐφετέον *Baſ.* & *G.* [ſ] *Al.* κακωθῇ, & mox ἐκείνου pro αὐτοῦ. ſunt etiam qui particulam ἢ omittunt. [t] Αὐτὴν poſt γαμεῖν inſerunt *Big.* & *Samb.* [u] Αὐτὴν in quinque *MSS.* [x] Ita *Samb.* τὴν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῇ *Baſ.* & *G.* τὴν ἄτ. τοῦ ἀνδρὸς αὐτῇ *Busb.* & *Hen.* τὴν ἄτ. ἀνδρὸς αὐτῆς *Big.* ἄτεκνον τοῦ ἀνδρὸς αὐτῆς *Vat.* [y] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *Editis* & *Vat.* deeſt τῷ. [z] Τῶν οἴκων οὐκ ἐκλειπόντων *Vat.* τῶν οἰκείων οὐκ ἐκλ. *Big.* & *Samb.* * Vide Cl. *Seldenum* de *Uxore Hebr.* l. 3. c. 19. p. 437. & c. 24. p. 507. † Si in illum etiam male affecta fuerit, *Epiphan.*

a Ερωμένης

neant: & feminis, cum priorum virorum proximis habitantibus, calamitatis allevationem afferet. Quod ſi frater nolit eam ducere, mulier convento ſenatu hoc ipſum teſtificetur; quod ſe, volentem in familia manere & ex eo liberos gignere, admittere noluerit, fratris defuncti memoriam injuria afficiens. Interrogante vero ſenatu, quam ob cauſam à matrimonio abhorreat, ſive parvam ſive magnam afferat, *eò inclinet. Uxor autem fratris, calceis ei detractis, faciemque ejus conſpuens, dignum eſſe dicat qui hæc à ſe habeat, quòd mortui memoriam læſerit. Atque ille quidem è ſenatu abeat, in omnem vitam ignominia notatus: illa vero cuicunque voluerit poſcenti nubat.

Deut. 21.

Si quis autem captivam ceperit virginem, ſive etiam nuptam; volenti eam in matrimonium accipere ne prius liceat lectum attingere & cum ea congredi, quam ipſa tonſa, ſumptoque lugubri habitu, cognatos & amicos, qui perierint in prælio, deploraverit: ut cum dolorem, quem capiet ex illis, ſatiaverit, ita demum ad epulas & nuptias ſe convertat. nam pulchrum eſt & æquum, ut qui mulierem, ex qua liberos ſuſcepturus eſt, ſibi adſciſcit, †voluntati ejus morem gerat, ejuſque non negligat deſideria, ſuam tantum perſequendo voluntatem. Triginta vero diebus in luctu præteritis (hæ enim ſapientibus ad cariſſimos deflendos ſatis ſunt) tunc matrimonium adeat. Quod ſi libidine expletus eam conjugem habere faſtidiverit, ſervam eam faciendi poteſtatem ne habeat: ſed *mulier*, quò ire voluerit, diſcedat, hac ei conceſſa libertate.

Lex de filiis intemperantibus & adverſus parentum ſuorum monita contumacibus. Deut. 21.

24. Quicunque vero adoleſcentum parentes *ſuos* contemnent, eiſque *debitum* honorem non tribuent, aut probro *aliquo* aut de induſtria in eos contumelioſi, eos primum verbis caſtigent parentes (hi enim judices eſſe ſolent idonei) dicentes, "ſeſe inter ſe congreſſos eſſe, non voluptatis cauſa, neque ut "rebus utriuſque factis communibus facultates amplificarent; ſed ut liberos adipiſcerentur, qui ipſos in ſenectute nutrirent, ipſiſque ea, quibus indigerent, *demum* ſuppeditarent. Natum quidem ſublatum, lætitia "geſtientes maximaſque Deo gratias habentes, *ſumma* cura educavimus, nulli rei "parcentes, quæ ad tuam ſalutem & rerum "optimarum diſciplinam utilis eſſe videretur. "Nunc autem (oportet enim veniam dare juvenum peccatis) ſatis habe, hactenus honorem erga nos contempſiſſe, & redi ad ſanitatem; tecum cogitans, quod etiam Deus "ea quæ adverſum patres committuntur moleſte ferat, quoniam & ipſe eſt totius hominum generis parens, & in eis, cum quibus "illi communis eſt appellatio, lædi videtur, cum

μενόντων καὶ ταῖς γυναιξὶ κουφισμὸν οἴσει τῆς συμφορᾶς, τοῖς ἔγγιστα τῶν προτέρων ἀνδρῶν συνοικούσαις. ἐὰν δὲ μὴ βούληται γαμεῖν ὁ ἀδελφός· ἐπὶ τὴν γερουσίαν ἐλθοῦσα ἡ γυνὴ, μαρτυρέσθω τοῦθ' ὅτι βουλομένην αὐτὴν ἐπὶ τοῦ οἴκου μένειν καὶ τεκνοῦν ἐξ αὐτοῦ μὴ προσδέχοιτο, ὑβρίζων τὴν τοῦ τεθνηκότος ἀδελφοῦ μνήμην. [a] ἐρουμένης δὲ τῆς γερουσίας διὰ ποίαν αἰτίαν ἀλλοτρίως ἔχει πρὸς τὸν γάμον, ἄν τε μικρὰν ἄν τε μείζω λέγῃ, πρὸς ταῦτα ῥεπέτω. ὑπολύσασα δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ τἀδελφοῦ τὰ σάνδαλα, καὶ [b] πτύουσα αὐτοῦ εἰς τὸ πρόσωπον, [c] τούτων αὐτὸν ἄξιον εἶναι παρ' αὐτῆς λεγέτω τυγχάνειν, ὑβρίσαντα τὴν τοῦ κατοιχομένου μνήμην. καὶ ὁ μὲν ἐκ τῆς γερουσίας [d] ἀπείτω, τοῦτ' ἔχων ὄνειδος πρὸς ἅπαντα τὸν βίον· [e] ἡ δ' ᾧπερ ἂν βουληθῇ τινι τῶν δεομένων γαμείσθω. ἂν δ' αἰχμάλωτόν τις λάβῃ παρθένον, ἄν τε καὶ γεγαμημένην, βουλομένῳ συνοικεῖν μὴ πρότερον ἐξέστω εὐνῆς [f] ἅπτεσθαι καὶ κοινωνίας, πρὶν ἢ ξυραμένην αὐτὴν, καὶ πένθιμον σχῆμα ἀναλαβοῦσαν, ἀποθρηνῆσαι συγγενεῖς καὶ φίλους τοὺς ἀπολωλότας ἐν τῇ μάχῃ, ὅπως τὸ ἐπ' αὐτοῖς κορέσασα λυπηρὸν, ἔπειθ' οὕτως ἐπ' εὐωχίας [g] τράπῃ καὶ γάμους. καλὸν γὰρ εἶναι καὶ δίκαιον παιδοποιὸν παραλαμβάνοντα θεραπεύειν αὐτῆς [h] τὸ βουλητόν· ἀλλὰ μὴ τὴν ἰδίαν ἡδονὴν διώκοντα μόνον, τοῦ κατ' αὐτὴν ἀμελεῖν κεχαρισμένου. τριάκοντα δ' ἡμερῶν [i] ἐπὶ τῷ πένθει διελθουσῶν, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῖς δακρύοις αὐταὶ τῶν φιλτάτων τοῖς φρονίμοις, τότε χωρεῖν ἐπὶ τὸν γάμον. εἰ δ' ἐμπλησθεὶς τῆς ἐπιθυμίας [k] ὑπερηφανεύσειεν αὐτὴν γαμετὴν ἔχειν, μὴ κατ' ἐξουσίαν ἐχέτω καταδουλοῦν αὐτήν. ἀλλ' ὅπη βούλεται χωρεῖν [l] ἀπείτω, τοῦτο ἐλεύθερον ἔχουσα.

κδ'. Ὅσοι δ' ἂν [m] τῶν νεωτέρων καταφρονοῦσι τοὺς γονεῖς, καὶ τιμὴν αὐτοῖς μὴ νέμωσιν, ἢ δι' αἰσχύνην [n] ἢ δι' ἀσύνεσιν ἐξυβρίζοντες εἰς αὐτούς· πρῶτον μὲν λόγοις αὐτοὺς [o] νουθετείτωσαν οἱ πατέρες· αὐτάρκεις γὰρ [p] ἐπεφύεσαν οὗτοι δικασταί· "συνελθεῖν μὲν ἀλλήλοις οὐχ ἡδονῆς ἕνεκα λέγοντες, "οὐδὲ τῆς τῶν χρημάτων αὐξήσεως, κοινῶν τῶν ἑκατέροις ὑπαρχόντων γενομένων· ἀλλ' ὅπως παίδων τύχωσιν, οἳ [q] γηροκομήσουσιν αὐτοὺς, καὶ ὧν ἂν δέωνται παρ' "αὐτῶν ἕξουσι. [r] γενόμενον δέ γε, μετὰ χαρᾶς καὶ τοῦ τῷ "Θεῷ χάριν εἰδέναι τὴν μεγίστην, ἀράμενοι, διὰ σπουδῆς ἀνεθρέψαμεν· μηδενὸς φειδὼ ποιούμενοι τοῦ καὶ δόξαντος εἰς σωτηρίαν τὴν σὴν καὶ παιδείαν τῶν ἀρίστων "εἶναι χρησίμου. νῦν δὲ, συγγνώμην γὰρ δεῖ νέμειν ἐφ' "ἁμαρτήμασι νέων, ἀποχρήσοι ὅσα τῆς εἰς ἡμᾶς τιμῆς "[ſ] ὠλιγώρησας, καὶ μεταβαλοῦ [t] πρὸς τὸ σωφρονέστερον· λογισάμενος καὶ τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς εἰς πατέρας τολμωμένοις χαλεπῶς ἔχειν, ὅτι καὶ αὐτὸς [u] πατὴρ τοῦ "παντὸς ἀνθρώπων γένους ἐστὶ, καὶ συνατιμοῦσθαι δοκεῖ τοῖς τὴν αὐτὴν αὐτῷ προσηγορίαν ἔχουσιν, οὐχ

"ὧν

---

[a] Ἐρομένης in *MSS.* [b] Πτύσασα in quatuor *MSS.* [c] Ita *Big.* & *Samb.* τούτου ἄξιον juxta *Vet. Interpr.* τοῦτο αὐτὸν ἄξιον *Vat.* in *Editis* duntaxat ἄξιον εἶναι. [d] Ἀπίτω *Big.* & *Samb.* ut & infra v. 28. [e] In *Samb.* ἡ δ' ὥσπερ &c. [f] Ἅψασθαι in quinque *MSS.* [g] Τραπῆναι in iiſdem *MSS.* [h] Τὸ λυπηρὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Illud ἐπὶ abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ὑπερηφανήσειεν *Samb.* quod verbum reprobat *J. Pollux.* ὑπερηφανίσειεν *Big.* ὑπερηφανεύοιτο *Busb.* & *Hen.* [l] Ἀπίτω, τὸ ἐλεύθερον ἔχουσα *Big.* & *Samb.* [m] Τῶν νέων καταφρονοῦσι *Samb. Hen. Busb.* & *Epiph.* τῶν νέων καταφρονῶσι *Big.* & *Vat.* [n] Ἢ δι' ἀσυνεσίαν legerat *Vet. Interpr.* [o] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* νουθετείτωσαν in *reliquis.* [p] Sic reſtituit *Bernardus*, quod ἐφ' υἱέσιν invenerit in *MSS.* in *Editis* ἐπεφύησαν, pro ἐπεφύκεσαν vel πεφύκασιν. *Epiphanius* forte legerat, αὐτάρκεις γὰρ ἐπὶ τοῦτο οὗτοι δικασταί. [q] Ita *Samb.* recte. aliis quatuor *MSS.* aut γηροβοσκήσουσιν, præter canonem, aut γηροκομήσωσιν. [r] Γενόμενον &c. *Samb.* γενόμενον δὲ μετὰ χ. *Vat.* [ſ] Ita *Samb.* ὀλιγώρησας *reliquis.* [t] Sic *MSS.* in *Editis* πρὸς σωφρονίστερον. Verum πρὸς τρόπον σώφρονος, aut πρὸς τρόπον σωφρονίστερον legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [u] Eo modo *MSS.* ὁ πατὴρ *Baſ.* & *G.* * Ad hoc veniendum eſt, ut uxor fratris &c. *Epiphan.* † Voluntati ejus medeatur, *Caſtal.*

Τυγχάνειν

“ὧν παρέσχηκεν αὐτοῖς παρὰ τῶν παίδων [a]τυγχανόντων. ϗ “νόμος κολαστὴς γίνεται τῶν τοιούτων ἀπαραίτητος, οὗ σὺ [b]μὴ “πειρασθείης”. κἂν μὲν τούτοις [c]θεραπεύσηται τὸ τῶν νέων αὐθαδές, ἀπαλλαττέσθωσαν τῶν ἐπὶ τοῖς ἠγνοημένοις [d]ὀνειδῶν. οὕτως γὰρ ὅ,τε νομοθέτης ἀγαθὸς [e]ἂν εἴη, ϗ οἱ πατέρες εὐτυχεῖς, [f]οὐκ ἐπιδόντες οὔτε υἱὸν κολαζόμενον οὔτε θυγατέρα. [g]εἰ δὲ οἱ λόγοι ϗ ἡ παρ' αὐτῶν διδασκαλία τοῦ σωφρονεῖν τὸ μηδὲν εἶναι φανῶσιν, ἐχθροὺς δ' ἀσπόνδους ποιεῖ [h]αὐτὸς τοὺς νόμους τοῖς συνεχέσι κατὰ τῶν γονέων τολμήμασι· προαχθεὶς ὑπ' αὐτῶν τούτων ἔξω τῆς πόλεως, τοῦ πλήθους ἑπομένου, καταλευέσθω· ϗ μείνας δι' ὅλης τῆς ἡμέρας εἰς θέαν τῶν ἁπάντων, θαπτέσθω νυκτός. οὕτως δὲ ϗ οἱ ὁπωσοῦν ὑπὸ τῶν νόμων ἀναιρεθῆναι κατακριθέντες. θαπτέσθωσαν δὲ καὶ οἱ πολέμιοι· ϗ νεκρὸς μηδὲ εἷς γῆς ἄμοιρος κείσθω, περαιτέρω τοῦ δικαίου τιμωρίαν [i]τινύων.

κε΄. Δανείζειν δὲ Ἑβραίων ἐπὶ τόκοις ἐξέστω μηδενί, μήτε βρωτὸν μήτε ποτόν. οὐ γὰρ δίκαιον προσοδεύεσθαι [k]τοῦ ὁμοφύλου τὰς τύχας· ἀλλὰ βοηθήσαντα ταῖς χρείαις αὐτοῦ, κέρδος εἶναι νομίζειν [l]τὴν τ' ἐκείνων εὐχαριστίαν, καὶ τὴν ἀμοιβὴν τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ γενησομένην ἐπὶ τῇ χρηστότητι.

κϛ΄. Οἱ δὲ λαβόντες εἴτε ἀργύρια εἴτε τινὰ τῶν καρπῶν [m]ὑγρῶν ἢ ξηρῶν, κατὰ νοῦν αὐτοῖς τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ [n]χωρησάντων, κομίζοντες μεθ' ἡδονῆς ἀποδιδότωσαν τοῖς δοῦσιν· ὥσπερ [o]ἀποθέμενοι εἰς τὰ αὐτῶν, καὶ πάλιν εἰ δεηθεῖεν ἕξοντες. ἂν δ' ἀναισχυντῶσι περὶ τὴν [p]ἀπόδοσιν, [q]μὴ πρὸς τὴν οἰκίαν βαδίσαντας [r]ἐνεχυράζειν, πρὶν ἢ δίκην περὶ τούτου γένηται, τὸ δ' ἐνέχυρον αἰτεῖν ἔξω· καὶ τὸν ὀφείλοντα κομίζειν [s]δι' αὐτοῦ, μηδὲν ἀντιλέγοντα τῷ μετὰ νόμου βοηθείας ἐπ' αὐτὸν ἥκοντι. κἂν μὲν εὔπορος ᾖ ὁ ἐνεχυρασμένος, κατεχέτω τοῦτο μέχρι τῆς ἀποδόσεως ὁ [t]δεδανεικώς· ἂν δὲ πένης, ἀποτιθέτω πρὶν ἡλίου δυσμῶν, καὶ μάλιστα ἂν ἱμάτιον ᾖ τὸ ἐνέχυρον· ὅπως εἰς ὕπνον ἔχῃ τοῦτο, φύσει τοῦ Θεοῦ τοῖς πενομένοις [u]ἔλεον νέμοντος. μύλην δὲ καὶ τὰ περὶ [x]ταύτην σκεύη μὴ ἐξεῖναι λαμβάνειν ἐνέχυρον· ὅπως μὴ [y]στέρωνται καὶ τῶν πρὸς τὰ σιτία ὀργάνων, μήδ' ὑπ' ἐνδείας πάθωσί τι τῶν χειρόνων.

κζ΄. Ἐπ' ἀνθρώπου μὲν κλοπῇ θάνατος [z]ἔστω ζημία. ὁ δὲ χρυσὸν ἢ ἄργυρον [a]ὑφελόμενος, τὸ διπλοῦν [b]ἀποτινύτω. κτείνας δ' ἐπὶ τοῖς κατ' οἶκον κλεπτομένοις τις ἀθῷος ἔστω, [c]κἂν εἰ πρὸς διορύγματι [d]τειχίου. βόσκημα δὲ ὁ κλέψας, [e]τετραπλῆν τὴν ζημίαν ἀποτινύτω, πλὴν βοός· πενταπλῆν δὲ ὑπὲρ τούτου [f]καταβαλλέτω.

“quæ illis debebantur à liberis non obtineant: “atque *insuper* lex talium vindex est in-“exorabilis, cujus absit ut tu facias pericu-“lum”. Ac si quidem his adolescentum improbitas fuerit sanata, probris ob errata liberentur. Ita enim & bonus erit legislator & patres fortunati, qui neque filium neque filiam puniri viderint. Sin autem verba eorum & resipiscendi disciplina nihil proficere videantur; sed continuis contra parentes facinoribus leges sibi hostes faciat implacabiles, ab iis ipsis extra urbem sequente multitudine productus lapidetur; &, cum per totum diem ad spectaculum omnium manserit, noctu sepeliatur. Sic etiam qui legibus quoquo modo rei capitalis condemnati fuerint. Sepeliantur autem & hostes, nec ullus terræ expers mortuus jaceat, præter æquum pœnas dans.

Hebræis cum Hebræo vetitum fænus. Lev. c. 25. Ex. c. 22. Deut. c. 19.

25. Ne liceat ulli Hebræorum ad usuram dare, neque cibum neque potum. non enim justum est in reditu habere fortunas tribulis: sed subvenientem ejus necessitatibus in lucro ponere & gratiarum actionem illius, & remunerationem à Deo consequuturam ob humanitatem.

Qualiter lege cautum de mutuo & pignoribus. Ex. c. 26. Deut. c. 24.

26. Qui autem mutuati sunt aut argentum, aut aliquid fructuum humidorum siccorumve, *rebus *suis* ex sententia, Dei benignitate, succedentibus, hæc referentes cum alacritate reddant creditoribus; quasi apud seipsos deponentes, & si egeant rursum habituri. Si vero *debitores* circa redditionem improbe agant, *& eam morentur*, ne liceat domum eorum ingressis pignora capere, priusquam de eo judicium fiat; pignus autem foris *stantes* petant, & debitor ipse ferat *ad creditorem*, nihil ei contradicens, qui legis præsidio subnixus ad se venit. Ac si quidem locuples sit qui pigneravit, pignus retineat creditor donec reddatur mutuum: sin pauper, ante solis occasum referat, præsertim si pignus sit vestimentum, ut *id habeat ad somnum *capiendum*, Deo natura pauperibus misericordiam adhibente. Molam autem & instrumenta ejus ne liceat pignori capere, ne *his ablatis* priventur etiam cibi parandi facultate, neve quid gravius ob inopiam patiantur.

De Furtis. Ex. 21. & 22. Deut. 24.

27. In furto quidem hominis pœna esto mors. Qui vero aurum aut argentum surripuerit, duplum reddat. Si quis eorum aliquem qui res è domo furto eat ablatum occiderit, insons esto, etiamsi in pariete *tantum* suffodiendo *deprehendatur*. Furatus autem pecudem, quadruplo damnum rependat, nisi bos sit: nam pro hoc quintuplum reddat. Qui

---

[a] Τυγχάνουσι *Vat.* ταῦτα τυγχάνειν in suo *Codice* habuit *Epiphan.* [b] Ita *Big.* & *Vat.* πειρασθείης *Samb. Bas.* & *G.* [c] Potius θεραπευθήσεται cum *Samb. Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* aut θεραπεύοιτο ut *Hen.* & *Busb.* [d] Ita *Bas. G. Big.* & *Busb.* Atticorum more. ὀνειδῶν *cæteri* tono vulgi. [e] Εὑρεθείη *Epiphan.* [f] Ita *Samb. Big.* & *Burius* è conjectura. in *reliquis* ἐπειδόντες. [g] Οὓς δ' ἂν οἱ λόγοι *Big. Samb.* & *Vat.* ὧν δ' οἱ λόγοι legisse videtur *Epiphan.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Epiph.* αὐτοῖς seu αὐτοῖς in *reliquis* desiderabatur. [i] Ἐκτίνων *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* atque ita legerat *Salmas.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 683. in *Editis* τοῖς ὁμοφύλοις. [l] Τὴν τ' ἐκείνων εὐχαριστίαν *Vat.* [m] Ὑγρὸν ἢ ξηρὸν *Samb.* [n] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* χορηγησόντων, pro χορηγουμένων aut χορηγηθέντων. [o] Ἀποθέμενοι εἰς αὐτοὺς, ϗ πάλιν οἱ χρήζοντες ἕξοντες *Vat.* [p] *Al.* ἀπόδοσιν. [q] Ita *Busb. Hen.* & *Salmas.* p. 518. μὴ πρ. τ. οἰκ. βαδίσαντες *Bas.* & *G.* μὴ περὶ τὴν οἰκ. βαδίσαντας *Big. Samb.* & *Vat.* [r] De vi vocis ἐνεχυράζειν vide *Salmasium* de *Modo Usurarum* & de *Trapezit. Fœnere.* [s] Sic *Epiphan.* & *Salmas.* in *cæteris* δι' αὐτοῦ. [t] Ita ex *MSS.* in *Editis* δανεικώς. [u] Ut constat ex *Exodi* c. 22. v. 27. [x] Αὐτὴν σκεύη μὴ ἐξὸν *Busb.* [y] *Al.* στερῶνται. valet & barytonon. [z] Ἔστω ἡ ζημία *Vat.* [a] Ἀφελόμενος *Busb.* & *Hen.* [b] *Al.* ἀποτινέτω. [c] Forsan κἂν εἰ, vel ἐν, vel ᾗ περ. [d] Τοίχου *Samb. Busb.* & *Hen.* [e] *Al.* τετραπλοῦν & mox πενταπλοῦν. [f] Ita in quatuor *MSS.* καταβαλλέτω *Vat. Bas.* & *G.* * Sc. si solum hoc illi supersit, cui in stratis incubet, aut quo se operiat noctu dum somnum capit. *Salmas.* de *Trapezit. Fœnore*, p. 707. * *Iis in mentem venientibus quæ à Deo acceperunt*, vertit *Castalio.*

vero mulctæ ſolvendæ non erit, ſervus iis eſto, quibus eam pendere damnas fuerit.

De ſervis liberandis. Ex. c. 21. Deut. 15.

28. Venditus quis contribuli ſex annos ſerviat, ſeptimo manumittatur. Quod ſi filio ei ex ſerva nato apud emptorem propter benevolentiam & charitatem erga ſua ſervire velit, anno Jubilæo (eſt autem annus quinquageſimus) liberetur, & liberos & uxorem liberam abducens.

Res inventa haud ſtatim cedunt inventori. Ex. 23. Lev 6. Deut. 22.

29. Si quis autem vel aurum vel argentum in via repererit, quæſito eo qui perdidit, locoque per præconem indicato quo *forte* reperit, *illud* reſtituat, utilitatem ex damno alterius nequaquam bonam eſſe reputans. Similiter etiam de pecudibus in quas errantes in deſerto aliquis inciderit, domino non ſtatim invento apud ſe ſervet, Deum teſtatus ſe nolle aliena avertere.

Jumenta ſublevanda. Ex. 23.

30. Ne *cuiquam* liceat præterire, cum jumenta alicui afflicta jacuerint, in luto propter tempeſtatem collapſa: ſed ſuccurrat & ſubveniat, laborem etiam proprium exiſtimans.

Ignoranti via monſtranda. Deut. 27.

31. Quin & vias ignorantibus oſtendant *oportet*; neve, riſum ſibi aucupantes, errore alterius commodum impediant.

Surdo mutoque non maledicendum. Lev. 19.

32. Similiter neque maledicat quiſquam abſenti, neque muto.

Leges de Percuſſoribus. Ex. 21. Lev. 24. Deut. 19.

33. Aliquis in contentione, ubi nullum fuerit ferrum, vulneratus, continuò vindicetur, eo qui vulneraverit idem paſſo. Quod ſi domum delatus dies complures ægrotaverit, & deinde mortuus fuerit, impunitus eſto qui percuſſit. Si autem revaluerit, & multa in ægrotationem inſumpſerit, ſolvat omnia quæcunque tempore decubitus impendit, & quæcunque medicis erogavit. Qui mulierem prægnantem calce pulſaverit, ſi quidem abortum fecerit mulier, à judicibus pecunia multetur, ut qui ex fœtu in ventre corrupto populum minuerit: viro etiam mulieris ab eo dentur pecuniæ. Quod ſi illa ex ictu moriatur, & ipſe mortem ſubeundo pœnas luat; lege æquum eſſe cenſente, ut vita pro vita reponatur.

Pharmacum lethale parantis pœna. Ex. 22.

34. Nemo Iſraëlitarum pharmacum habeat, neque lethale, neque ad alias læſiones factum. Quod ſi habuiſſe deprehenſus fuerit, morte mulctetur; idem patiens quo illos affeciſſet, contra quos paratum erat pharmacum.

Lex Talionis. Deut. c. 19.

35. Qui mutilaverit *aliquem*, ſimilia patiatur, privatus quo privavit alium, niſi forte mutilatus, pecuniam malit accipere; lege *injuriam* paſſo plenam dante poteſtatem æſtimandi caſum qui ei accidit, & concedente *hoc facere* niſi acerbior eſſe velit.

[a] ὁ δὲ τὸ ἐπιτίμιον ἄπορος διαλύσασθαι, δοῦλος [b] ἔστω τοῖς [c] καταδικασαμένοις.

κη'. Πραθεὶς δὲ ὁμοφύλῳ τις ἓξ ἔτη δουλευέτω, τῷ δὲ ἑβδόμῳ ἐλεύθερος ἀφιέσθω. ἐὰν δὲ, [d] τέκνων αὐτῷ γενομένων ἐκ δούλης παρὰ τῷ πριαμένῳ, διὰ τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα φιλοστοργίαν [e] βούληται δουλεύειν· [f] ἐνιαυτοῦ ἐνστάντος τοῦ Ἰωβήλου, πεντηκοστὸς δὲ ἐνιαυτός ἐστιν, ἐλευθερούσθω, καὶ τὰ τέκνα καὶ τὴν γυναῖκα ἐλευθέραν ἐπαγόμενος.

κθ'. Ἐὰν δέ τις [g] ἢ χρυσίον ἢ ἀργύριον εὕρῃ καθ' ὁδὸν, ἐπιζητήσας τὸν ἀπολωλεκότα, καὶ κηρύξας τὸν τόπον ἐν ᾧ εὗρεν, ἀποδότω, τὴν ἐκ τῆς ἑτέρου ζημίας ὠφέλειαν οὐκ ἀγαθὴν ὑπολαμβάνων. ὁμοίως καὶ περὶ βοσκημάτων οἷς ἂν ἐντύχοι τις [h] κατ' ἐρημίαν [i] πλανωμένοις, μὴ εὑρεθέντος τοῦ κυρίου παραχρῆμα [k] παρ' αὐτῷ φυλαττέτω, μαρτυράμενος τὸν Θεὸν μὴ νοσφίζεσθαι ἀλλότρια.

λ'. Μὴ ἐξεῖναι δὲ παριέναι κτηνῶν [l] τινι κακοπαθούντων ὑπὸ χειμῶνος [m] πεπτωκότων ἐν πηλῷ· συνδιασώζειν δὲ, καὶ τὸν πόνον οἰκεῖον ἡγησάμενον βοηθεῖν.

λα'. Μηνύειν δὲ καὶ τὰς ὁδοὺς τοῖς ἀγνοοῦσι, καὶ μὴ γέλωτα θηρωμένους [n] αὐτοῖς ἐμποδίζειν πλάνῃ τὴν ἑτέρου χρείαν.

λβ'. Ὁμοίως μηδὲ βλασφημείτω τις [o] τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἐνεόν.

λγ'. Ἐν μάχῃ τις, ὅπου μὴ σίδηρος, πληγεὶς, [p] παραχρῆμα μὲν ἐκδικείσθω, ταὐτὸν παθόντος τοῦ [q] πεπληγότος. ἂν δὲ κομισθεὶς παρ' ἑαυτὸν καὶ νοσήσας ἐπὶ πλείονας ἡμέρας, ἔπειτα ἀποθάνῃ· ἀθῷος ἔστω ὁ πλήξας. σωθέντος δὲ καὶ πολλὰ δαπανήσαντος εἰς [r] τὴν νοσηλείαν, ἀποτιννύτω πάνθ' ὅσα παρὰ τὸν χρόνον τὸν τῆς κατακλίσεως ἀνάλωσε, καὶ ὅσα τοῖς ἰατροῖς ἔδωκεν. ὁ γυναῖκα λακτίσας ἔγκυον, ἂν μὲν ἐξαμβλώσῃ ἡ γυνὴ, ζημιούσθω χρήμασιν ὑπὸ τῶν δικαστῶν, ὡς παρὰ τὸ [ſ] διαφθαρὲν ἐν τῇ γαστρὶ μειώσας τὸ πλῆθος· διδόσθω δὲ καὶ τῷ ἀνδρὶ τῆς γυναικὸς παρ' αὐτοῦ χρήματα. [t] θνησκούσης δ' ἐκ τῆς πληγῆς, καὶ αὐτὸς ἀποθνησκέτω· ψυχὴν ἀντὶ ψυχῆς καταθέσθαι δικαιοῦντος τοῦ νόμου.

λδ'. Φάρμακον, μήτε θανάσιμον μήτε τῶν εἰς ἄλλας βλάβας πεποιημένων, Ἰσραηλιτῶν ἐχέτω μηδὲ εἷς. ἐὰν δὲ κεκτημένος φωραθῇ, [u] τεθνάτω· τοῦτο πάσχων ὃ διέθηκεν ἂν ἐκείνους, [x] καθ' οὓς τὸ φάρμακον ἦν παρεσκευασμένον.

λε'. Ὁ πηρώσας πασχέτω τὰ ὅμοια, [y] στερόμενος οὗπερ ἄλλον ἐστέρησε, πλὴν εἰ μήτι χρήματα λαβεῖν ἐθελήσειεν ὁ πεπηρωμένος· αὐτὸν τὸν πεπονθότα κύριον τοῦ νόμου ποιοῦντος τιμήσασθαι τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος, καὶ συγχωροῦντος εἰ μὴ βούλεται γενέσθαι πικρότερος.

λϛ'. Βοῦν

---

[a] Ὁ δ' ἐπὶ τὸ ἐπιτίμιον εἰ ἄπορός ἐστι διαλύσασθαι αὐτῷ δοῦλος &c. *Vat.* [b] Sic è *MSS.* in *Editis* ἔσται. [c] Eo modo *Big.* καταδικασαμένοις in *Editis*, *Aliiſque.* καταδεδικασμένοις *Samb.* καταδικασάμενος aut καταδικασάμενος apud *Iſæum* & *Demoſth.* eſt is ſecundum quem judicatum eſt. [d] Τέκνων αὐτῷ γενομένων in quatuor *MSS.* [e] Θέληται *Hen.* & *Buſb.* [f] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt ἐνστάντος τοῦ. [g] Particula ἢ abeſt quibuſdam *MSS.* [h] Ἐπ' ἐρημίας *Vat.* [i] *Al.* πλανωμένοις. [k] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* παρ' αὐτοῦ in *Editis.* [l] Τιμῇ κακοπαθούντων ἢ ὑπὸ *Big.* & *Samb.* τινὸς κακοπαθούντων ὑπὸ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [m] *Al.* πεπτωκότων, & ἐμπεπτωκότων. [n] Αὐτοῖς *Samb.* una manu, αὐτοὺς altera. [o] Τὸν ἄοπτον καὶ τὸν ἐνεὸν *Big.* & *Samb.* τὸν ἀπόντα καὶ τὸν ἄοπτον *Hen.* & *Buſb.* τὸν ἀπόντα καὶ τὸν νέον *Vat.* τὸν ἄοπτον καὶ τὸν ἐνεόν. i. e. τὸν κωφὸν καὶ τὸν ἐνεὸν, *ſurdum & mutum*, malit *Bernardus.* [p] Παραχρῆμα μὲν ἀποθανὼν ἐκδικείσθω in *MSS.* [q] Πεπληχότος *Samb.* [r] *Al.* τὴν νοσηλίαν, ἀποτινέτω. [ſ] Διεφθαρμένον *Samb.* [t] Θνησκούσης δὲ τῆς γυναικὸς, καὶ αὐτὸς *Vat.* Hic *Joſephus* non de abortu, ut debuit, ſed de parente pereunte verba *Moyſis* intelligit. Veruntamen juſtitia Romana & decreta principum Chriſtianorum rem capitalem habent fœtum utero diſſolvere, ſpemque hominis perdere plaga aut pharmaco: ſimiliter & *Philo*; quem tamen ſequi noluit *Joſephus*, Phariſæorum interpretamentis addictior. [u] In maleficiis ejuſmodi voluntas ſpectatur, non exitus. Vide *Philonem*, p. 791, 792. [x] Καθ' ὃν *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Στερούμενος *Vat.*

a In

λϛ΄. Βοῦν τοῖς κέρασι πλήττοντα ὁ δεσπότης ἀποσφαττέτω. εἰ δ' [a] ἐφ' ἅλωος κτείνειέ τινα πλήξας, αὐτὸς μὲν καταλευσθεὶς ἀποθνησκέτω, μηδ' εἰς τροφὴν εὔχρηστος εἶναι κατηξιωμένος. ἐὰν δὲ καὶ ὁ δεσπότης [b] ἐλέγχεται προειδὼς αὐτοῦ τὴν φύσιν καὶ μὴ φυλαξάμενος, καὶ αὐτὸς [c] θνησκέτω, ὡς αἴτιος τῷ ὑπὸ τοῦ βοὸς ἀνῃρημένῳ γεγενημένος. ἐὰν δὲ δοῦλον ἢ θεράπαιναν ἀποκτείνῃ βοῦς, αὐτὸς μὲν καταλιθούσθω· τριάκοντα δὲ σίκλους ὁ κύριος τοῦ βοὸς ἀποτινύτω τῷ δεσπότῃ τοῦ ἀνῃρημένου. βοῦς δ' ἐὰν οὕτως πληγεὶς ἀποθάνῃ, πωλείσθωσαν καὶ ὁ τεθνεὼς καὶ ὁ πλήξας· καὶ τὴν τιμὴν τὴν ἀμφοτέρων οἱ δεσπόται αὐτῶν διανεμέσθωσαν.

λζ΄. [d] Οἱ φρέαρ ἢ λάκκον ὀρύξαντες, ἐπιμελὲς ποιείσθωσαν ὥστε σανίδων ἐπιβολαῖς ἔχειν κεκλεισμένα· οὐχ ὅπως τινὲς εἴργοιντο ὑδρείας, ἀλλ' ἵνα μηδεὶς κίνδυνος ὡς ἐμπεσουμένοις ᾖ. [e] εἰ δ' ἂν εἰς ὄρυγμα τοιοῦτον μὴ κλειστὸν ἐμπεσὸν βόσκημά τινος διαφθαρῇ, τὴν τιμὴν αὐτοῦ τῷ δεσπότῃ καταβαλλέτω. περιβαλλέσθω δὲ καὶ τοῖς [f] στέγεσιν, ἅπερ ὡς ἀντὶ τείχους ὄντα οὐκ ἐάσει τινὰς [g] ἀποκυλισθέντας [h] ἀποβάλλεσθαι.

λη΄. Παρακαταθήκην δὲ, ὥσπερ ἱερόν τι καὶ θεῖον χρῆμα, ὁ παραλαβὼν φυλακῆς ἀξιούτω· καὶ μηδεὶς ἀποστερῆσαι [i] συνθείη τὸν πεπιστευκότα, μήτε ἀνὴρ μήτε γυνὴ, μηδ' εἰ χρυσὸν ἄπειρον μέλλοι κερδαίνειν, καταφρονῶν τοῦ μηδένα εἶναι τὸν [k] ἐξελέγχοντα. καθ' ὅλου μὲν γὰρ τὸ συνειδὸς ἐπιστάμενον τὸ αὐτοῦ προσήκειν ἕκαστον εὖ πράττειν· [l] καὶ μάρτυς ἀρκούμενος αὐτῷ πάντα ποιείτω ἃ παρ' ἄλλων ἔπαινον αὐτῷ παρέξει· μάλιστα δὲ τὸν Θεὸν, ὃν οὐδεὶς πονηρὸς ὢν λανθάνει. εἰ δὲ μηδὲν ἐπίβουλον δρῶν ὁ πιστευθεὶς ἀπολέσειεν, ἀφικόμενος ἐπὶ τοὺς [m] ἑπτὰ κριτὰς [n] ὀμνύτω τὸν Θεὸν, ὅτι [o] μηδὲν παρὰ τὴν αὐτοῦ βούλησιν ἀπόλοιτο καὶ κακίαν, οὐδὲ χρησαμένου τινὶ μέρει αὐτῆς· καὶ οὕτως [p] ἀνεπαιτίατος ἀπείτω. [q] χρησάμενος δὲ κἂν ἐλαχίστῳ μέρει τῶν πεπιστευμένων ἀπολέσας τύχῃ, τὰ λοιπὰ [r] πάντ' οὖν ἃ ἔλαβεν ἀποδοῦναι κατεγνώσθω. ὁμοίως δὲ τῷ περὶ παρακαταθηκῶν, [ſ] κἂν μισθόν τις ἀποστερήσῃ τῶν ἐπὶ σώμασι τοῖς αὐτῶν ἐργαζομένων· [t] μεμνήσθω ὅτι οὐκ ἀποστερητέον ἀνδρὸς πένητος μισθὸν, εἰδότας ὡς ἀντὶ γῆς καὶ τῶν ἄλλων κτημάτων ὁ Θεὸς αὐτῷ τοῦτον εἴη παρεσχηκώς. ἀλλὰ [u] μηδὲν ἀναβάλλεσθαι τὴν ἀπόδοσιν, ἀλλ' αὐθημερὸν ἐκτίνειν· [x] ὡς οὐ βουλομένου τοῦ Θεοῦ τῆς ἐξ ὧν πεπόνηκε χρήσεως ὑστερεῖν τὸν εἰργασμένον.

λθ΄. Παῖδας ὑπὲρ ἀδικίας πατέρων μὴ κολάζειν· ἀλλὰ διὰ τὴν ἐκείνων αὐτῶν ἀρετὴν, οἴκτου μᾶλλον ἀξιοῦν ὅτι μοχθηρῶν ἐγένοντο πατέρων, ἢ μίσους [y] φύντας ἐκ φαύλων. οὐδὲ μὴν πατράσιν υἱῶν ἁμαρτίαν λογιστέον· τῶν νέων πολλὰ παρὰ τὴν ἡμετέραν

Lex de Bove petulco. Ex. 21.

36. Bovem cornibus petentem dominus jugulet. Quod ſi aliquem in area percuſſum interfecerit, ipſe quidem lapidatus moriatur, & ab eſu hominum rejiciatur. Si vero dominus ingenium ejus ante ſciviſſe convincatur, nec tamen cuſtodiviſſe, ipſe quoque morte plectatur; ut qui necato à bove mortis cauſa fuerit. Sin autem ſervum aut ancillam bos occiderit, ipſe quidem lapidetur; dominus vero bovis triginta ſiclos interempti domino pendat. * Quod ſi bos ita *à bove* ictus mortuus fuerit, & mortuus & percuſſor vendantur, & domini eorum pretium utriuſque inter ſe dividant.

De pecore in lacu aut puteo extincto. Ex. 21. *& Philo, p.* 800.

37. Qui puteum aut lacum demiſerint, diligenter curent, ut tabulis impoſitis clauſos habeant; non ut ulli aquatione arceantur, ſed ut nullum in eos incidendi periculum ſit. Quod ſi in talem ſcrobem non clauſam pecus alicujus delapſum intereat, pretium ejus domino ſolvat *is qui foderit*. Quin & tectis circumdentur, quæ, vicem parietis implentia, non ſinent ullos devolutos exſtingui.

Depoſitum bona fide ſervandum. Ex. 22. *Lev.* 6.

38. Depoſitum qui accepit, *illud* tanquam rem ſacram & divinam ſervet & cuſtodiat; & nemo doloſe *aliquid* componat ad eum, qui depoſuit, fraudandum, neque vir, neque mulier, etiamſi auri vim immenſam lucraturus ſit, fretus ſecuritate quod nullus ſit qui redarguat. nam omnino quidem convenit, unumquemque bene facere, animum ſuum ſibi conſcium eſſe credentem (& quiſque ſibi locuples teſtis ea agere ſtudeat quæ ei ab aliis laudem pariant) & maxime Deum, quem nemo malus latet. Quod ſi depoſitarius, nihil dolo malo agens, *depoſitum* perdiderit, ſeptem judices adeat, Deumque juret nihil ſua voluntate & vitio perditum eſſe, neque ſe ulla parte ejus uſum eſſe: atque ita innocens abeat. Quod ſi vel minima parte creditorum uſus forte perdiderit, ad reliqua omnia quæ accepit redhibenda damnetur. Similiter etiam ac in depoſitis, ſi quis mercedem eorum retinuerit qui corporibus ſuis operantur, meminerit *oportet* hominis pauperis mercedem non eſſe retinendam, hoc ipſum cogitando, quod eam Deus illi præbuerit pro terris ac aliis poſſeſſionibus. Quin & nihil ſolutionem differat, ſed eodem die ſolvat: tanquam Deo nolente ut operarius *quam minimum* careat laboris ſui fructu.

Operarios non fraudandos, ſed mercedem ſtatim ſolvendam. Lev. 19. *Deut.* 24.

Cauſa patrum liberos non puniendos, aut è contra. Deut. c. 23. 24. *&c. Philo, p.* 857.

39. Nati propter patrum culpam ne puniantur; ſed propter ſuam ipſorum virtutem miſericordia potius digni habeantur, quod ex improbis geniti fuerint parentibus, quam odio, quod vitioſis ſati. Neque vero filiorum peccatum patribus eſt imputandum: cum ado-

---

[a] In ora *Cod. Sambuci*, ἐπὶ ἅλωνος. [b] Ἐλέγχηται *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ἀποθνησκέτω *Big.* & *Samb.* [d] Οἱ δὲ φρέαρ *Big.* & *Samb.* [e] Οὐ δ' ἄν τις *Iidem.* [f] Τέγεσι *Vat.* [g] Ἀποκλεισθέντας *Vat.* [h] Ἀποβαλέσθαι *Big.* & *Samb.* [i] Θεραπευθείη *Samb. Busb. Hen.* & *Vat.* [k] Ἐξελέγξοντα *Vat.* [l] Verba iſta καὶ μάρτυς ἀρκούμενος &c. parentheſi (quod fecimus) includenda, niſi cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* legamus, καὶ μάρτυρι ἀρκούμενον αὐτῷ πάντα ποιεῖν &c. aut dicamus poſt τὸν Θεὸν vocem aliquam (quæ forſan exciderit) ſupplendam eſſe: *ſc.* vel ἀποβλέπων ex *Vet. Interpr.* qui habet *& maxime reſpicientem ad Deum*, vel φοβούμενος cum *Caſtalione.* [m] De quibus pluribus agit *Seldenus* de *Synedriis Vet. Hebr.* l. 2. c. 6. §. 4. [n] Ὀμνύτω *Hen.* & *Busb.* [o] *Al.* μηδὲ. & mox αὐτοῦ & ἑαυτοῦ. [p] Ἀνεπαιτίατος ἀπίτω *Big.* & *Samb.* ἀναίτιος ἀπίτω *Busb.* & *Hen.* [q] Χρησάμενος δὲ, κἂν ἐλαχίστῳ μέρει τῶν &c. *Vat.* [r] Πάντα ἃ ἔλ. *Big. Samb.* & *Vat.* [ſ] Κἂν μισθοῦ τις *Samb.* [t] Μισείσθω ὅθεν οὐκ ἀποστερ. *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit *habeatur odibilis.* [u] Ita *Big. Samb.* & *Busb.* μηδὲ ἀναβάλλεσθαι *Hen.* & *Vat.* in *Editis* μηδὲν ἀναβαλλέσθω. [x] Ὡς μὴ β. *Big.* & *Samb.* [y] Φύντες *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* * Bos autem ſi à bove percuſſus &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi pro οὕτως legiſſet ὑπὸ βοὸς.

leſcentes diſcendi faſtidio multa præter noſtram doctrinam ſibi permittant.

Spadonum congreſſus & caſtratio omnigena prohibita. Lev. c. 22. & Deut. 23.

40. Spadones abhorreantur, & eorum fugiatur congreſſio; quibus erepta ſit virilitas, & generationis fructus, quem Deus hominibus ad generis noſtri incrementum tribuit. Abigantur autem tanquam qui liberos peremerint, & antequam ſint id ſuſtulerint quod cauſa eorum fuiſſet (perſpicuum enim eſt, eos, cum effeminata ſit ipſorum anima, in idem etiam corpore mutatos eſſe) itidem etiam quicquid aſpicientibus putatur monſtrum. neque homines caſtrare liceat, neque alia animalia.

Legem Moyſis ἀσάλευτον perpetuamque animo vano credit Joſephus, ſicuti & cætera Judæorum calamitas.

41. Et hæc quidem vobis ſit pacifica legum reipublicæ conſtitutio, & Deus propitius honeſtatem ejus à ſeditionibus imperturbatam conſervabit: abſit autem ut ullum veniat tempus, quod horum aliquid innovet & in contrarium mutet. Sed quoniam neceſſe eſt hominum genus, vel invito vel ſua ſponte, in turbas etiam & pericula incidere, age pauca etiam de his præterea ordinemus: ut quæ facienda ſint prævidentes, ſalutaria, cum opus erit, habeatis; neque tunc requirentes quæ facere oporteat, imparati * in tempora *funeſta* incurratis. Faxit Deus, ut terram, quam vobis dedit labores contemnentibus, animoſque ad virtutem exercitatos habentibus, in pace ac tranquillitate colatis, poſſidentes eam ſine pernicioſis externorum incurſionibus, & abſque civili vos exagitante ſeditione, (per quam ſi patribus veſtris contraria faciatis, inſtituta illorum perdetis) utque legibus uti pergatis, quas Deus *ut* bonas *numine ſuo* comprobatas tradit. Si vero res bellica quæcunque acciderit, aut nunc veſtro ævo aut poſtea apud ſeros nepotes, *utinam* hæc extra *terræ veſtræ* limites geratur. Cæterum bellum geſturi, legationes mittite & præcones ad hoſtes voluntarios. decet enim, ante*quam* arma *inferantur*, verbis ad eos uti, declarando, vos, quamvis & exercitum magnum habeatis, & equos & arma, & ante hæc Deum propitium & auxiliarem, nolle tamen cogi bellum cum eis gerere, neque facultates illorum auferentes lucrum ipſis inviſum comparare. Ac ſi quidem obtemperaverint, decet vos pacem ſervare: ſin vero ſibimet *nimium* fidentes, ac ſi viribus præpollerent, vos lædere voluerint, exercitum in eos ducite, Deo quidem ſummo imperatore utentes, uno vero præſtanti virtute ſecundarum partium duce creato. nam multorum imperium, præterquam quod iis qui aliquid celeriter agere neceſſe habent impedimento ſit, etiam *eo* utentibus *non raro* obeſſe

Leges Belli. *Deut. c. 24.*

Præcones mittendi.

διδασκαλίαν [a] αὐτοῖς ἐπιτρεπόντων, ὑπερηφανίας ᾖ δεδιδάσκεσθαι.

μ'. Γάλλους ἐκτρέπεσθαι, καὶ συνόδου φεύγειν [b] τὴν μετ' αὐτῶν, ἀφελομένους αὐτοὺς τὸ ἄρρεν καὶ τὸν τῆς παιδοποιίας καρπὸν ὃν ἀνθρώποις ἐπ' αὐξήσει τοῦ γένους [c] ἡμῶν ὁ Θεὸς παρέσχεν. ἐλαύνειν δὲ οὕτως ὡς ἐπὶ τέκνων σφαγῇ καὶ πρὸ τούτων ἀπολλυώτας τὸ ἐκείνων [d] αἴτιον· δῆλον γὰρ ὡς, τῆς ψυχῆς αὐτοῖς τεθηλυσμένης, [e] μετακοσμήσαιντο πρὸς τοῦτο καὶ τὸ σῶμα· ὁμοίως δὲ καὶ πᾶν τὸ νομιζόμενον τέρας τοῖς ὁρῶσι. μὴ ἐξεῖναι δὲ ποιεῖν ἐκτομίας, μήτε ἀνθρώπους, μήτε τῶν ἄλλων ζώων.

μα'. Αὕτη μὲν οὖν ὑμῖν εἰρηνικὴ τῶν νόμων κατὰ τὴν πολιτείαν διάταξις ἔστω, καὶ ὁ Θεὸς εὐμενὴς ἀστασίαστον αὐτῆς τὸν κόσμον παρέξεται· γένοιτο δὲ χρόνος μηδὲ εἷς, ὃς [f] καινίσαι τι τούτων καὶ πρὸς τὸ ἐναντίον [g] μεταβάλλοι. ἐπεὶ δὲ ἀνάγκη τὸ [h] ἀνθρώπινον καὶ εἰς ἀβουλήτους ἢ κατὰ προαίρεσιν ταραχὰς καὶ κινδύνους ἐμπεσεῖν, φέρε καὶ περὶ [i] τούτων βραχέα προσδιατάξωμεν· ὡς ἂν προειδότες ἃ χρὴ ποιεῖν, ἐν τῇ χρείᾳ τῶν [k] σωτηρίων εὐπορῆτε, καὶ μὴ τότε ἃ δεῖ ποιεῖν ἐπιζητοῦντες, [l] ἀπαρασκεύαστοι [m] τοῖς καιροῖς [n] περιπέσητε. γῆν, ἣν ὑμῖν ὁ Θεὸς ἔδωκε πόνων καταφρονοῦσι καὶ ψυχὰς πρὸς ἀρετὴν [o] ἠσκημένοις, [p] ἀπόλεμον νέμοισθε, κεκτημένοι αὐτὴν, μήτε ἀλλοτρίων εἰς αὐτὴν ἐπὶ κακώσει στρατευσάντων, μήτε στάσεως ἐμφυλίου καταισχούσης ὑμᾶς· ὑφ' ἧς τἀναντία πατράσι τοῖς ἑαυτῶν πράττοντες ἀπολεῖτε τὰ ἐκείνοις νομοθετηθέντα· χρώμενοί τε νόμοις, οὓς ἀγαθοὺς δοκιμάσας ὁ Θεὸς παραδίδωσι, διατελοίητε. ἔργον δ' [q] ὅ, τι ἂν πολεμικὸν, ἢ νῦν ὑφ' ὑμῶν ἢ ὕστερον ἐπὶ παίδων ὑμετέρων, γένηται, [r] τοῦθ' ὑπερόριον πραχθείη. μέλλοντας δὲ πολεμεῖν, [s] πρεσβείας καὶ κήρυκας πέμπειν παρὰ τοὺς [t] ἑκουσίους πολεμίους. πρὸ γὰρ τῶν ὅπλων καλὸν ἐστὶ χρῆσθαι λόγοις πρὸς αὐτοὺς, δηλοῦντας ὅτι καὶ στρατιὰν πολλὴν ἔχοντες, καὶ ἵππους, καὶ ὅπλα, καὶ πρὸ τούτων εὐμενῆ τὸν Θεὸν καὶ σύμμαχον, ὅμως [u] ἀξιοῦτε μὴ ἀναγκάζεσθαι πολεμεῖν [x] αὐτοῖς, μηδὲ τὰ ἐκείνων ἀφαιρουμένους ἀβούλητον αὐτοῖς κέρδος προσλαμβάνειν. καὶ πειθομένων μὲν, καλῶς ὑμᾶς ἔχειν τὴν εἰρήνην [y] φυλάττεσθαι. [z] εἰ δὲ φρονοῦντες ἐφ' ἑαυτοῖς ὡς ἰσχύϊ διαφέρουσιν, ἀδικεῖν ἐθέλοιεν, στρατὸν ἐπ' αὐτοὺς ἀγάγετε, στρατηγῷ μὲν αὐτοκράτορι χρώμενοι τῷ Θεῷ, ὑποστράτηγον δὲ χειροτονήσαντες ἕνα τὸν [a] ἀρετῇ προύχοντα. πολυαρχία γὰρ, πρὸς τῷ τοῖς ὀξέως τι πράττειν ἀνάγκην ἔχουσιν ἐμπόδιον εἶναι, καὶ βλάπτειν πέφυκε τοὺς χρωμένους.

---

[a] Ἑαυτοῖς *Big.* & *Samb.* [b] Τὴν μετ' αὐτῶν ἀφελομένων αὐτοὺς *Vat.* τὴν μετὰ τῶν ἀφελομένων αὐτοὺς *Hen.* & *Busb.* [c] Ἡμῖν *Vat.* [d] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ἀναίτιον, forte pro ἂν αἴτιον. quam lectionem ſequendo ita *Gelenius* interpretatur, *ſed multo ante propriam innocentiam ac puritatem perdidit.* [e] Μετακοσμήσαιντο *Big.* & *Samb.* μετακοσμήσαιντο *Vat.* [f] Καινίσει *Baſ.* in cæteris καινίσει, vel καινίσαι. [g] Μεταβάλλοι *Big.* & *Samb.* & mox ἀπεσοδί. [h] Ἀνθρώπινον *Vat.* [i] Τούτων *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. [k] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, Ἀλλ' ἵνα σωτηρίων εὐπορῆτε. [l] Sic *Vat.* in reliquis ἀπαρασκευάστοις. [m] Forſan τοῖς κινδύνοις. [n] Περιπέσητε, ἀλλὰ γῆν &c. legit *Caſtalio.* [o] Οὐκ ἠσκημένοις vel ἀπαρασκεύοις legerat *Epiphan.* [p] Ἀπόλεμον μὲν νέμοισθε παρέχοιτο κεκτημένοις αὐτὴν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [q] Ita, vel ὅτι ſcribendum cenſeo, pro vulgato ἔτι. [r] Ita *Samb.* cum *Vet. Interp.* τοῦ Θεοῦ ὑπ' *Baſ.* & *Vat.* παρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπ. *Gen.* unde legendum cenſet *Petitus*, γένηται παρὰ τοῦ Θεοῦ ὑπερόριον, τοῦτο πραχθείη. [ſ] Eo modo *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* πρεσβείαν *Vat.* πρὸς βίαν perperam in *Editis.* [t] Ἑκουσίως in quinque *MSS.* [u] Ἀξιοῦντας *Busb.* & *Hen.* [x] *Al.* αὐτοῖς. [y] Ita pro φυλάττεσθαι in *Editis* emendatum dederunt *Bernardus*, *Busbiusque.* in *Big. Samb.* & *Vat* φυλάττειν. [z] Sic in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* φρονοῦντες ἐφ' ἑ. ὡς ἰ. διαφέρουσιν οἱ δ' ἀδικ. [a] Ἐπ' ἀρετῇ *Vat.* * *Temporibus ſuccumbatis* vertit *Epiphan.*

κεκριμένους. στρατὸν δὲ ἄγειν καθαρὸν, [a] ἐκ πάντων τῶν ῥώμῃ [b] σωμάτων καὶ ψυχῆς εὐτολμίᾳ [c] διαφερόντων· τοὺς δὲ δειλοὺς [d] ἀποκρίναντας, μὴ τοὺς πολεμίους παρὰ τὸ ἔργον τραπέντες εἰς φυγὴν [e] ὠφελήσωσι. τούς τε καινὰς δειμαμένους οἰκίας οἷς οὔπω χρόνος ἀπολαύσεως αὐτῶν ἐνιαύσιος, καὶ φυτεύσαντας, οὔπω δὲ καρπῶν μετεσχηκότας ἐᾶν χωρεῖν, καὶ τοὺς [f] μνηστευσαμένους δὲ καὶ καινῶς γεγαμηκότας· μὴ πόθῳ τούτων φειδόμενοι τοῦ ζῆν, καὶ τηροῦντες [g] ἑαυτοὺς εἰς τὴν τούτων ἀπόλαυσιν, ἐθελοκακήσωσι [h] [περὶ τὰς γυναῖκας.]

μβʹ. [i] Στρατοπεδευσάμενοι δὲ προνοεῖσθε μή τι τῶν δυσχερεστέρων ἐργάσησθε. πολιορκοῦντας δὲ καὶ ξύλων ἀπορουμένους εἰς ποίησιν μηχανημάτων, μὴ κείρειν τὴν γῆν ἥμερα δένδρα κόπτοντας· ἀλλὰ φείδεσθαι, λογιζομένους ἐπ᾿ ὠφελείᾳ ταῦτα τῶν ἀνθρώπων γεγονέναι, καὶ φωνῆς ἂν εὐπορήσαντα δικαιολογήσασθαι πρὸς ὑμᾶς, [k] ὡς οὐδὲν αἴτια γεγονότα τοῦ πολέμου πάσχοι κακῶς παρὰ δίκην, [l] εἰ δύναμις αὐτοῖς ἦν καὶ μετοικήσαντα ἂν καὶ πρὸς ἄλλην μεταβάντα γῆν. κρατήσαντες δὲ [m] τῇ μάχῃ, τοὺς ἀντιταξαμένους κτείνατε· τοὺς δ᾿ ἄλλους ἐς τὸ τελεῖν ὑμῖν φόρους [n] σώζετε, πλὴν [o] τοῦ Χαναναίου ἔθνους. τούτους γὰρ πανοικὶ χρὴ ἀφανίσαι.

μγʹ. Φυλάσσετε δὲ, μάλιστα ἐν ταῖς μάχαις, ὥστε μήτε γυναῖκα ἀνδρικῇ σκευῇ χρῆσθαι, μήτε ἄνδρα στολῇ [p] γυναικείᾳ.

μδʹ. Πολιτείαν μὲν οὖν τοιάνδε Μωϋσῆς [q] κατέλιπε· νόμους δ᾿ [r] ἔτι πρότερον τεσσαρακοστῷ ἔτει γεγραμμένους παραδίδωσι, περὶ ὧν ἐν [s] ἑτέρᾳ γραφῇ λέξομεν. ταῖς δ᾿ ἑξῆς ἡμέραις, [t] συνεχῶς γὰρ ἐξεκκλησίασεν, εὐλογίας αὐτοῖς δίδωσι, καὶ κατάρας ἐπὶ τοὺς μὴ κατὰ τοὺς νόμους ζησομένους, ἀλλὰ παραβησομένους [u] τὰ ἐπ᾿ αὐτοῖς διωρισμένα. ἔπειτα ποίησιν ἑξάμετρον αὐτοῖς ἀνέγνω· [x] ἣν καταλέλοιπεν [y] ἐν τῷ βιβλίῳ τῷ ἱερῷ, πρόρρησιν [z] ἔχουσαν τῶν ἐσομένων, καθ᾿ ἣν γέγονε πάντα καὶ γίνεται, μηδὲν ἐκείνου διημαρτηκότος τῆς ἀληθείας. ταῦτ᾿ οὖν τὰ βιβλία παραδίδωσι τοῖς ἱερεῦσι, καὶ τὴν κιβωτὸν εἰς ἣν καὶ τοὺς δέκα λόγους γεγραμμένους ἐν δυσὶ πλαξὶ [a] κατέθετο, καὶ τὴν σκηνήν· τῷ τε λαῷ παρῄνεσε κρατήσαντι τῆς γῆς, καὶ ἱδρυθέντι, μὴ λήθην λαβεῖν τῆς Ἀμαληκιτῶν ὕβρεως· ἀλλὰ στρατεύσαντας ἐπ᾿ αὐτοὺς τιμωρίαν ἀπολαβεῖν ὧν ἐπὶ τῆς ἐρήμου [b] τυγχάνοντας ἐποίησαν κακῶς. ἐξελόντας δὲ τὴν [c] Χαναναίων γῆν, καὶ πᾶσαν διαφθείραντας τὴν ἐν αὐτῇ πληθὺν καθὰ πρέπει, τὸν βωμόν τε ἀναστῆσαι πρὸς ἥλιον ἀνίσχοντα τετραμμένον, οὐ πόρρω τῆς Σικίμων [d] πόλεως μεταξὺ δυοῖν ὀρῶν, [e] Γαριζαίου μὲν τοῦ

solet. Exercitus autem purus ducatur, delectis corporum robore animique audentia præcellentibus; timidis vero rejectis, ne dum acie decernitur in fugam versi hostibus prosint. Iique qui nuper domos ædificarint, quibus nondum per annum fruiti sunt; & qui conseverint, necdum fructus perceperint, domi *manere* sinantur; necnon sponsi, & qui nuper uxores duxerint: ne harum rerum desiderio vitæ parcentes, & seipsos ad earum fruitionem servantes, ultro se male gerant [propter uxores.]

Militum delectus habendus.

42. Castris autem positis, providete ne quid sævum & improbum faciatis. Cum vero urbem obsideatis, & ligna ad machinas conficiendas desideretis, ne terram attondete, arbores mites ac frugiferas succidendo: sed parcite, eas in hominum utilitatem natas esse cogitantes; & si vocem haberent, vobiscum expostulaturas esse, sese immeritò malo affici, ut quæ belli causa non extiterint, atque inde migraturæ fuerint & in aliam terram transituræ, si eis esset potestas. Cum autem prælio *hostes* superaveritis, eos qui in adversa acie steterint interficite, cæteros vero ad tributa vobis pendenda conservate, gente Chananæorum excepta: hos enim ad internecionem delere oportet.

Cavendum ne sævum quicquam aut improbum castra polluat. Deut. c. 23. v. 9.

Arbores frugiferæ non exscindendæ. Deut. c. 20.

43. Cavete autem, maxime in præliis, ne vel femina ornatu virili utatur, vel vir stola muliebri.

Lex de ornatu virili muliebrique. Deut. c. 22. v. 5.

44. Moyses igitur hujusmodi reip. institutionem reliquit: leges vero quadragesimo anno ante reliquit, de quibus in alio libro dicemus. Sequentibus autem diebus (assidue enim concionabatur) faustas eis precationes tradit, & imprecationes in eos qui ex legibus non viverent, sed contra præscripta earum agerent. Deinde carmen hexametrum eis recitavit, quod in sacro volumine *scriptum* reliquit, continens futurorum prædictionem, juxta quam omnia facta sunt atque fiunt, neque ille quicquam à veritate aberravit. Hos igitur libros sacerdotibus tradit, simul & arcam, in qua decem *illa* præcepta in duabus tabulis scripta recondidit, atque tabernaculum. Quin & populum admonuit, ut cum *Chananæorum* terram devicissent, & *in ea* consedissent, injuriæ ab Amalecitis acceptæ non obliviscerentur: sed, facta in eos expeditione, pœnas reposcerent maleficiorum, quibus illi eos affecerant, cum essent in deserto. Occupata vero Chananæorum terra, omnique ejus multitudine ut par est deleta, aram exstruere *jussit* ad solem orientem versam, non procul ab urbe Sicimorum inter montes duos, Garizæo quidem ad dextram

Leges suas frequentibus concionibus inculcabat Moyses, & tandem scripto volumine Sacerdotibus tradidit. Deut. c. 31.

Vindicta de Amalecitis capienda.

Chananæorum stirps delenda.

---

[a] Καθαρόν. legisse videtur *Vet. Interpr.* [b] Σώματος *Bub. Hen. Vat.* & *Epiphan.* [c] Διαφέροντα legerat *Vet. Interpr.* [d] Ἀποκρίνοντας *Samb. Bub. Hen.* & *Vat.* ἀποκρινομένους *Big.* [e] Ὠφελήσῃ *Samb.* & *Epiph.* [f] Μνηστευσαμένους *Samb.* & *Hen.* verbo bono ac vetere, ut inquit *Bern.* [g] Αὐτοὺς *Samb.* & *Big.* [h] Non dubito quin tres illæ voces, quas uncis inclusas dedi, à sciolo aliquo additæ fuerint, cum eas non agnoscat *Vetus Interpres.* [i] Στρατοπεδευόμενοι τε προνοεῖσθε *Samb.* & *Big.* στρατ. δὲ προνοεῖσθε μή τι τῶν δυσχερῶν *Vat.* [k] Ὡς οὐδὲν αἴτια τοῦ π. γ. πάσχει *Big.* & *Samb.* [l] Εἰ δὲ δυνάμ. legerat *Epiphan.* [m] Articulum negligunt *Big.* & *Samb.* [n] Σώζητε *Vat.* [o] Τοῦ Χαναναίου in quinque *MSS.* [p] Γυναικείᾳ *Bub. Hen. Vat.* & *Samb.* à manu secunda. [q] *Al.* καταλέλοιπε, ut infra v. 34. [r] Ἔτει τεσσ. τ. γεγραμμένους *Bub. Hen.* & *Vat.* [s] Vide p. 161. & v. 26. [t] Συνεχὲς γὰρ ἐξ. *Big. Samb.* & *Vat.* συνεχῶς ἐξεκκλησιάσας *Epiph.* [u] Τὰ ἐν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* [x] Ἣν τῇ καταλ. *Big.* & *Samb.* [y] Ἐν βιβλίῳ ἐν τῷ ἱερῷ *Big. Samb. Vat.* & *Epiph.* Videsis *Deut.* 32. [z] Περιέχουσαν in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* [a] Κατέθηκε *Big.* & *Samb.* [b] Τυγχάνοντες *Big.* & *Samb.* [c] Ita quinque *MSS.* & *Epiph.* Χαναναίων *Bas.* & *G.* [d] Πόλεως ἱδρυμένον μεταξὺ δυοῖν ὀρῶν *Samb. Big.* & *Vat.* [e] Ita ex quatuor *MSS.* edidit *Bern.* Γαριζαίου *Bas.* & *G.* Γαριζεὶν *Vat.* quod proxime accedit ad Hebraïcum Γαριζείν.

Exſecrationes & benedictiones è montibus Gebal & Garizim. Deut. 27.

dextram poſito, ad lævam autem eo qui Gibalus nuncupatur: diviſumque exercitum in ſenas tribus ſuper duobus montibus ſtatuere, & una cum illis Levitas & ſacerdotes. ac primum quidem illos in Garizæo fauſtiſſima eis apprecari, qui religionis Dei ſtudioſi eſſent & cuſtodiæ legis, neque ea quæ dixiſſet Moyſes rejeciſſent; *ſex* alias vero *tribus* bene illis ominari, & rurſum his precantibus priores acclamare: deinde itidem tranſgreſſoribus diras imprecari, alteras alteris ad dicta comprobanda & ſancienda ſuccinentes. Fauſtas autem precationes & earum exſecrationes ſcriptis conſignavit, * ut earum diſciplina nullo unquam tempore intermitteretur. Quas ſane † moriens etiam aræ inſcribi juſſit ex utroque latere, ubi etiam populo denunciat ut ſtans ſacrificet & holocauſta offerat, & poſt illam diem nunquam aliam victimam *ei* imponeret: non enim eſſe licitum. Hæc igitur Moyſes inſtituit, atque gens Hebræorum his conſentanea pergit facere.

Hebræos ad legum cuſtodiam jurejurando adſtringit Moyſes.

45. Poſtridie autem populo una cum mulieribus & parvulis ad concionem convocato, ut mancipia etiam adeſſent; adjuravit eos ut legum curam haberent: utque diligentes mentis Dei æſtimatores eas non tranſgrederentur, nihil contra eas neque conſanguinitati indulgentes, neque timori cedentes, neque aliam omnino cauſam legum conſervatione potentiorem eſſe exiſtimantes. Quin, ſeu quiſquam eorum conſanguineus, ſeu civitas *quæpiam* reipublicæ eorum inſtitutionem confundere & diſſolvere conaretur, eos & publice & privatim ulciſcerentur: ac ſi quidem eos ſuperaſſent, funditus exſcinderent, neque, ſi fieri poſſet, vel veſtigium †† vecordi inſolentia elatorum relinquerent. Quod ſi pœnas ſumere non valerent, hoc *ſaltem* oſtenderent, hæc nequaquam de voluntate ſua facta eſſe. Et multitudo quidem juravit.

Docet quomodo ſacrificia rite offerrent. Num. c.28. c. 29. Monet ne gemmis P. M. inconſultis bella gererent. Num. c. 27.

Vaticinatur Jeſus. Deut. c.34.

46. Docuit autem eos, quomodo ſacrificia Deo fierent acceptiora, & quomodo in militiam exirent, ſigno capto ex lapillis, ut etiam prius declaravi. Joſua quoque vaticinatus eſt, Moyſe adhuc præſente: atque omnia expendens quæcunque pro ſalute populi faceret, cum in bellis tum in pace, dum leges componeret & rectam ſuppeditaret reipublicæ inſtitutionem, prædixit, prout numen ſibi declararet, "eos religione in Deum violata mala experturos eſſe, ita ut terra eorum armis hoſtilibus oppleretur, & urbes funditus everteren-

ἐκ δεξιῶν κειμένου, τοῦ δ' ἐκ λαιῶν [a] Γιβάλου προσαγορευομένου· μερισθῆναι δὲ τὴν στρατιὰν κατὰ ἓξ φυλὰς ἐπὶ τοῖν δυοῖν ὄροιν ἀναστῆναι, καὶ σὺν αὐτοῖς Λευίτας τε καὶ τοὺς ἱερέας. καὶ [b] πρῶτα μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζεὶν γενομένους εὔχεσθαι τὰ κάλλιστα τοῖς περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν τῶν νόμων φυλακὴν σπουδάζουσιν, ὧν τε Μωϋσῆς εἶπε μὴ παρακρουσαμένοις, εὐφημεῖν δὲ τὰς ἑτέρας, καὶ τούτων πάλιν εὐχομένων, τὰς προηγμένας ἐπαινεῖν· [c] ἔπειτα τοῖς κατὰ ταῦτα παραβησομένοις κατάρας τίθεσθαι, ὑποφωνούσας ἀλλήλαις ἐπὶ κυρώσει τῶν λεγομένων. ἀνέγραψε δὲ τὰς εὐλογίας καὶ τὰς κατάρας [d] αὐτὸς, ὡς μηδέποτε [e] ἐκλιπεῖν τὴν μάθησιν αὐτῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου· ἃς δὴ καὶ τῷ βωμῷ τελευτῶν ἐνέγραψε κατὰ πλευρὰν ἑκατέραν, ᾗ καὶ στάντα [f] φησὶ τὸν λαὸν θῦσαί τε καὶ ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μετ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν [g] οὐκ ἐπενεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον· οὐ γὰρ εἶναι νόμιμον. ταῦτ' οὖν Μωϋσῆς [h] τε διέταξε, καὶ τὸ Ἑβραίων ἔθνος ἀκόλουθα τούτοις ποιοῦν διατελεῖ.

με'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τὸν λαὸν σὺν γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις εἰς ἐκκλησίαν συναγαγὼν, ὡς παρεῖναι καὶ τὰ ἀνδράποδα, ὅρκους τῶν νόμων αὐτοὺς φυλακὴν ποιήσασθαι· καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ διανοίας ἀκριβεῖς λογιστὰς [i] γενομένους, μηδὲν εἰς αὐτοὺς μήτε συγγενείᾳ χαριζομένους, μήτε εἴκοντας φόβῳ, μήτε ἄλλην καθάπαξ αἰτίαν κυριωτέραν τῆς τῶν νόμων φυλακῆς ὑπολαμβάνοντας παραβῆναι τούτους. ἀλλ' ἄν τέ τις τῶν ἐξ αἵματος [k] συγχεῖν καὶ καταλύειν ἐπιχειρῇ τὴν κατ' αὐτοὺς πολιτείαν, ἄν τε πόλις, ἀμύνειν [l] αὐτοὺς καὶ κοινῇ καὶ κατ' ἰδίαν· καὶ κρατήσαντας μὲν ἐξ αὐτῶν ἀνασπᾶν θεμελίων, καὶ μηδὲ τὸ ἔδαφος τῶν ἀπονοηθέντων εἰ δυνατὸν καταλιπεῖν. εἰ δ' ἀσθενοῖεν λαβεῖν τὴν τιμωρίαν, αὐτὸ τὸ μὴ κατὰ βούλησιν ἰδίαν ταῦτα γίνεσθαι δεικνύναι. καὶ τὸ μὲν πλῆθος ὤμνυεν.

μϛ'. Ἐδίδασκε δὲ αὐτοὺς ὡς ἂν αἱ θυσίαι τῷ Θεῷ μᾶλλον κεχαρισμέναι γένοιντο, καὶ ὅπως ἂν οἱ στρατεύοντες ἐξίοιεν [m] τεκμηρίῳ χρώμενοι τοῖς λίθοις, ὡς καὶ πρότερον δεδήλωκα. [n] προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰησοῦς Μωϋσέως παρόντος ἔτι· καὶ πάνθ' ὅσα ποιήσειεν ὑπὲρ τῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας ἔν τε πολέμοις καὶ κατ' εἰρήνην, νόμους συντεθεὶς καὶ τὸν τῆς πολιτείας κόσμον συμπορίζων, ἀναλογιζόμενος προεῖπεν, ὡς δηλώσειεν αὐτῷ τὸ θεῖον, "ὅτι παραβάντες "[o] τὴν πρὸς αὐτὸν θρησκείαν πειραθήσονται κακῶν, ὡς ὅπλων "τε αὐτοῖς πολεμίων πληρωθῆναι τὴν γῆν καὶ κατασκαφῆναι "[a] πόλεις,

---

[a] Γιβαλῆ aut Γιβαλὴ in quatuor *MSS.* in *Vat.* corrupte τοῦ δὲ κλιωμέβυλη. Sed in libro ſequente ex conſenſu *Codicum* ſcribitur Γιβάλου. Sedes autem dirarum *Hibal* ſive *Hebal* à capite cano glabroque nomen meruit. quod enim Græci Φάλακρον, Arabes vocant *Gibal*. manet etiam adhuc monti huic *albor* ſterilis exſecrationis veteris nota, ut liquet ex Itinerario *Benjaminis*. *Bern.* Videſis *Annott.* ad l. V. c. 1. §. 19. [b] Πρώτους μὲν τοὺς ἐπὶ τῷ Γαριζὶν in quinque *MSS.* verum in libri quinti c. 1. §. 19. ἐπὶ τῷ Γαριζεῖ, è formula Attica Γαριζεύς. [c] Ita edidit *Bernardus.* ἔπειτα κατὰ ταῦτα τοῖς π. *Baſ.* & *G.* ἔπ. καὶ ταῦτα π. *Big. Samb.* & *Vat.* ἔπειτα τοῖς παρ. κατὰ ταῦτα ἀρὰς τίθεσθαι *Hen.* & *Busb.* [d] Αὐτὸς in quinque *MSS.* [e] *Al.* ἐκλίπειν, more *Atticorum* retrahendo accentum. [f] Vocem φησὶ non agnoſcit *Vet. Interpr.* [g] Ita *Big.* οὐκ ἔτ' ἐπινεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Samb.* & *Vat.* οὐκ ἐπινεγκεῖν ἱερεῖον ἕτερον *Baſ.* & *G.* *Grotius* (ad *Joſ.* c. 8. v. 30.) dicit, *tunc quidem aram iſtam* in ſacrificii uſum *fuiſſe*, in poſterum vero monumenti cauſa *manſiſſe.* [h] Illud τε negligunt *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [i] Γινομένους *Big.* & *Samb.* [k] Συγχωρεῖν ἐπιχειρῇ *Busb.* & *Hen.* [l] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* αὐτούς. [m] Id eſt, ſigno ex ſanctiſſimo illo oraculo *Urim* & *Thummim* capto, quod deſcribitur *Num.* c. 27. v. 21. Hac de re *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſtoriæ Sacræ*, tom. 2. p. 345. [n] Ita cum *Baſ.* & *G.* niſi quod diſtinxerim poſt ἔτι, & καὶ addiderim. *Epiphanius* legerat, πρ. δὲ κ. I. M. παρόντος. ὁ δὲ Μωϋσῆς πάνθ' atque ita edidit. *Caſtalio*, niſi quod καὶ ὁ Μωϋσῆς habeat pro ὁ δὲ Μωϋσῆς. in quinque *MSS.* πρ. δ. κ. I. M. παρόντος. ἔπειτα πάνθ' ὅσα ποιήσειεν [πονήσειεν *Big.* & *Samb.*] ὑπὲρ τ. &c. Quid ſi (inquit *Bern.*) iſthæc alternemus, πρ. δὲ καὶ Ἰησοῦ Μωϋσῆς παρόντος. ἔτι πάνθ' ὅσα &c. [o] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τὴν αὐτὸν θρ. *Baſ.* τὴν αὐτοῦ θρ. *Gen.* τὴν αὐτῶν θρ. edidit *Caſtalio*, atque ita legendum eſſe conjecerat *Burius.* * *Ut in perpetuum cuivis eas diſcere liceat*, vertit *Gelenius.* † Al. *tandem inſcripſit* &c. Interpretationem noſtram vocis ἐνέγραψεν defendit *Bonfrerius* ad *Deut.* c. 27. p. 1021. mox *Gelenius* reddit, *qua populus eſt ſtare.* †† *Deſperatorum* reddit *Caſtalio.* Sed (ut inquit *H. Steph.*) ita uti nomine *deſperatus*, haud ſcio an Latinitas conceſſura ſit.

a Τὰς

"[a] πόλεις, [b] καὶ τὸν νεὼν καταπρησθῆναι, καὶ [c] πραθέντας "δουλεύειν ἀνδράσιν οὐδένα ληψομένοις οἶκτον ἐπὶ ταῖς "συμφοραῖς αὐτῶν, μετανοήσειν δ' αὐτοὺς ἐπὶ μηδενὶ "χρησίμῳ ταῦτα πάσχοντας. ὁ μέντοι Θεὸς, [d] ὁ κτίσας ὑμᾶς, "πόλεις τε πολίταις ὑμετέροις ἀποδώσει καὶ τὸν ναόν. ἔσεσθαι "δὲ τὴν τούτων ἀποβολὴν οὐχ ἅπαξ, ἀλλὰ πολλάκις.

μζ'. [e] Παρορμήσας δὲ τὸν Ἰησοῦν ἐπὶ τοὺς Χαναναίους στρατιὰν ἐξαγαγεῖν, ὡς τοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος οἷς ἂν ἐπιχειρήσειε, καὶ πᾶσαν ἐπευφημήσας τὴν πληθύν, [f] "ἐπεὶ, "φησὶ, πρὸς τοὺς ἡμετέρους ἄπειμι προγόνους, [g] καὶ Θεὸς "τήνδε μοι τὴν ἡμέραν τῆς πρὸς ἐκείνους ἀφίξεως ὥρισε, "χάριν μὲν αὐτῷ ζῶν ἔτι καὶ παρὼν ὑμῖν ἔχειν ὁμολογῶ προ"νοίας τε τῆς ὑπὲρ ὑμῶν, ἣν οὐχ ὑπὲρ ἀπαλλαγῆς μό"νον τῶν [h] ἡμετέρων ἐποιήσατο κακῶν, ἀλλὰ καὶ δωρεᾶς "τῶν κρειττόνων· ὅτι τε πονοῦντί μοι [i] καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπί"νοιαν τῆς ἐπὶ τὸ βέλτιον ὑμῶν μεταβολῆς φροντίδα λαμ"βάνοντι συνηγωνίσατο, [k] καὶ παρέσχεν ἐν ἅπασιν αὐτὸν "εὐμενῆ ἡμῖν. μᾶλλον δ' αὐτὸς ἦν ὁ καὶ τὴν ἀφήγησιν "αὐτῶν διδοὺς, καὶ τὰ τέλη χαριζόμενος, ὑποστρατη"γῷ χρώμενός [l] μοι, καὶ ὑπηρέτῃ ὧν τὸν ὑμέτερον λαὸν "εὐεργετεῖν ἠθέλησεν. [m] ἀνθ' ὧν προευλογῆσαι τὴν τοῦ "Θεοῦ δύναμιν, ᾧ μελήσει καὶ πρὸς τὸ μέλλον ὑμῶν, "ἀπαλλασσόμενος καλῶς ἔχειν ἡγησάμην· αὐτός τε "ταύτην ὀφειλομένην ἀμοιβὴν ἀποδιδοὺς, καὶ καταλεί"πων εἰς μνήμην ὑμῖν, τὸ σέβειν τε καὶ τιμᾷν προσήκειν "τοῦτον [n] ἡμῖν, καὶ τοὺς νόμους [o] πάντων, ὧν τε παρέσχηκε "καὶ μένων εὐμενὴς ἔτι παρέξει, δώρημα κάλλιστον φυλάτ"τειν. ὡς [p] δεινὸς μὲν ἐχθρὸς καὶ ἄνθρωπος νομοθέτης, "ὑβριζομένων [q] αὐτῷ τῶν νόμων καὶ μάτην κειμένων. Θεοῦ "δὲ μὴ πειραθείητε χαλεπαίνοντος ὑπὲρ ἀμελουμένων νό"μων, οὓς αὐτὸς γεννήσας ὑμῖν ἔδωκε.

μη'. Μωϋσέως δὲ ταῦτα πρὸς τελευτῇ τοῦ βίου φήσαντος, καὶ μετ' εὐλογίας ἑκάστῃ τῶν φυλῶν προφητεύσαντος [r] τὰ καὶ γενησόμενα, τὸ πλῆθος εἰς δάκρυα προὔπεσεν· ὡς καὶ τὰς γυναῖκας [s] στερνοτυπουμένας ἐμφανίζειν τὸ ἐπ' αὐτῷ τεθνηξομένῳ πάθος. καὶ οἱ παῖδες δὲ θρηνοῦντες ἔτι μᾶλλον, ὡς ἀσθενέστεροι κρατεῖν λύπης, ἐδήλουν ὅτι τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ καὶ μεγαλουργίας παρ' αὐτὴν τὴν ἡλικίαν συνίεσαν. ἦν δὲ κατ' ἐπίνοιαν τοῖς τε νέοις καὶ προβεβηκόσιν [t] ἅμιλλα τῆς λύπης. οἱ μὲν γὰρ εἰδότες οἵου [u] στέροιντο κηδεμόνος, περὶ τοῦ μέλλοντος ἀπεθρήνουν· τοῖς δὲ καὶ περὶ [x] τούτου τὸ πένθος ἦν, καὶ ὅτι μήπω καλῶς τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ [y] γεγευμένοις ἀπολείπεσθαι συνέβαινεν αὐτοῦ. τὴν δ' ὑπερβολὴν τῆς τοῦ πλήθους οἰμωγῆς καὶ τῶν ὀδυρμῶν [z] τεκμήρειτο ἄν τις ἐκ τοῦ

"tur, & Templum incenderetur, & ipſi ven"diti hominibus ſervirent, nullam ex calami"tatibus eorum miſericordiam capturis, ipſos "autem, cum hæc paterentur, fruſtra pœniten"tiam acturos eſſe. Deus tamen, qui vos "creavit, civibus veſtris & urbes & Templum "reddet. Fore autem amiſſionem eorum non "ſemel, ſed ſæpe.

47. Tum Jeſum cohortatus ad exercitum in Chananæos educendum, utpote Deo conatus ejus omnes adjuvante, & univerſæ multitudini bene ominatus, "quoniam, inquit, ad "majores noſtros diſcedo, & Deus hanc mihi "diem diſceſſus ad illos præfinivit, gratias "quidem illi vivus adhuc & apud vos præ"ſens me habere profiteor, cum pro veſtri "cura, quam non ſolum pro malorum veſtro"rum depulſione geſſit, ſed & bonorum do"natione; tum quod mihi opitulatus eſt la"boranti, & in magna animi ſolicitudine ver"ſanti pro veſtrum in melius mutatione, ſeque "nobis in omnibus propitium præſtitit. potius "autem erat ipſe qui & nobis ad ea aggredien"da prævivit, & exitus largiebatur *felices*, me "duce vicario utens, & miniſtro beneficio"rum, quibus populum veſtrum afficere vo"luit. Pro quibus æquum eſſe exiſtimavi, ut "Dei potentiam, cui etiam in poſterum vos "curæ eritis, decedens prius collaudem: & "ipſe utique hanc gratiam debitam ei red"dens, vobiſque *illud* in memoria relinquens, "quod vobis convenit eum venerari & hono"rare, & leges, omnium, quæ vobis dedit "& propitius manens adhuc daturus eſt, mu"nus pulcherrimum, *conſtanter* ſervare. Equi"dem *noſtis* quam gravis hoſtis ſit etiam ho"mo legiſlator, dum leges ei læduntur & te"mere ſpretæ jacent. Nolite autem Deum "vobis ob leges neglectas ſuccenſentem ex"periri, quas ipſe conditor vobis dedit.

Moyſes, abs rebus humanis aſcenſurus, addit animos Joſuæ de Chananæa ſubigenda, totique genti benedicit. Tum etiam carmine Deum celebrat. Deut. c. 31. *&* 32. *&* 33.

48. Hæc autem Moyſe ad vitæ exitum loquuto, & futura etiam unicuique tribui cum fauſtis ominibus vaticinato, in lachrymas prorumpit multitudo, ita ut etiam mulieres pectora tundentes dolorem ob eum moriturum oſtenderent. Quin & pueri magis etiam plorantes, ut qui ad ægritudinem comprimendam imbecilliores, declarabant ſe virtutem ejus rerumque geſtarum magnitudinem, ſupra quam ætas illa fert, intelligere. Erat autem ex animi ſenſu juvenes inter & grandiores doloris certamen. Hi enim ſcientes quali duce & præfecto orbarentur de futuro plorabant: illis vero & de eodem luctus erat, & quod ab eo, virtute ejus nondum bene guſtata, deſtitui accideret. Licet autem alicui populi luctus & lamentationis magnitudinem ex eo conjicere quod

Geni univerſæ oboritur ploratus. Deut. 33.

---

[a] Τὰς πόλεις *Vat.* [b] Ita *Big.* & *Samb.* in *Vat.* & *Editis* καὶ τὸν ναὸν κατεπρήσθησαν. [c] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* καταπραθέντας in *Editis.* Certe id patratum novimus, quicquid de gente ingrata præſagierat Moyſes: ut *Deut.* c.28. v.48. & c.29. v.24. Præ cæteris vero jam *Joſepho* ob animum verſabantur illa omina *Deut.* c. 31. v. 16. uſque ad v. 43. [d] Οἰκτίσας ſolus *Vat.* atque ita emendarem, inquit *Bern.* niſi paulo infra itidem inculcaſſet, ἀμελουμένων νόμων οὓς αὐτὸς γεννήσας ἔδωκε. [e] Ita *Big* & *Samb.* in aliis παρορμήσας & παρομήσας. [f] Ἰδοῦ φησι ſoli *Busb. Hen.* & *Zonar.* [g] Καὶ ὁ Θεὸς *Vat.* [h] Ὑμετέρων legerat *Vet. Interpr.* [i] Ita in *Ed. Genev.* καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπινοῦν *Baſ.* & *Vat.* καὶ κατὰ πᾶσαν ἐπινοοῦντι *Big.* καὶ πᾶσαν ἐπινοοῦντι *Samb.* [k] Καὶ παρέσχεν ἅπασιν ἑαυτὸν ὑμῖν εὑρεθῇ *Big.* & *Samb.* [l] Ἐμοὶ *Samb.* & *Vat.* [m] Ἀνθ' ὧν ἀπιὼν ἐγὼ προευλογῆσαι legerat *Epiphan.* ἀνθ' ὧν προσευλογῆσαι *Samb.* & *Vat.* [n] Ὑμῖν ſoli *Samb.* & *Epiphan.* [o] Ita *Vat. Samb.* & *Vet. Interpr.* τιμᾷν πάντων ἀντὶ *Big.* τιμᾷν ἀντὶ *Baſ.* & *G.* [p] Δεινὸν *Big.* & *Samb.* [q] Ita *Samb. Vat.* & *Baſ.* αὐτοῦ *G.* [r] Ita placuit edere cum *Epiphanio* & *Caſtalione*, probante *Schotano.* τὰ καὶ γενόμενα in *Editis.* τὰ γενόμενα *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. Videſis *Philonem*, p.696. [ſ] Στερνοτυπουμένας *Vat. Big.* & *Samb.* [t] Ita *Samb.* Atticorum more leniter efferunt *reliqui.* [u] Στεροῖντο *Samb.* [x] Τούτου πένθ. *Vat.* [y] Γευσαμένοις, ἀπολείπεσθαι *Samb.* γεγευμένοις ἀπολείπεσθαι *Big.* [z] Ita *Big. Samb. Epiph. Burius, Schotanuſque.* in *Editis* τεκμαίροιτο, aſſentiente *Caſtalione.* τεκμήραιτο *Hen.* & *Busb.*

a Sic

quod Legiſlatori accidit. Quamvis enim per omnem vitam perſuaſiſſimum habuit, non oportere *quenquam* mœrore dejici ex interitu futuro, ut qui id ex voluntate Dei & naturæ lege pateretur, ea tamen quæ à populo fiebant ei fletum extorſerunt. Cum autem inde eò proficiſceretur, ubi erat è conſpectu evaniturus, cum lachrymis omnes ſequebantur. Ac Moyſes jubebat, ut qui longius quidem aberant quieti manerent, manu *id* innuens: propiores autem verbis hortabatur, ne eum proſequendo deceſſum ſibi lachrymabilem facerent. Illi vero etiam hoc ei concedendum eſſe exiſtimantes, ut eum arbitratu ſuo è vita diſcedere ſinerent, cohibent ſeipſos inter ſe collachrymantes. Solus autem ſenatus eum deduxit, & Eleazarus pontifex, & Jeſus imperator. Ut vero in monte Abari vocato conſtitit (is autem excelſus è regione Jerichuntis ſitus eſt, aſcendentibus eum Chananæorum terram optimam & ampliſſimam præbens deſpiciendam) ſenatum dimiſit. Interea vero, dum Eleazarum & Jeſum amplecteretur, & adhuc cum eis ſermones conferret, *mox*, nube ſubito ſupra eum ſe demittente, videri deſiit, in vallem quandam abreptus. In Sacris autem libris ſcripſit ſe mortuum eſſe; veritus ne dicere auderent, ſe propter virtutis ejus magnitudinem ad Deum diſceſſiſſe.

Moyſes obiit primo die menſis Adari, anno XL. ab exitu ex Ægypto.

49. Vixit autem omnino tempus viginti & centum annorum: quorum tertiam partem tenuit principatum, dempto uno menſe. At deceſſit ultimo anni menſe, qui vocatur à Macedonibus quidem Dyſtrus, à nobis vero Adarus, *& quidem* novilunio: & ingenio mortales omnes, qui unquam fuerunt, ſuperans, & rebus excogitatis optime uſus; miræque in dicendo venuſtatis, præſertim cum ad populum loqueretur. Cæterum ita affectionibus imperans, ut ne quidem ulla earum animo ejus ineſſe videretur; & nomina illarum magis ex eo quod illas in aliis hominibus conſpiceret, quam ex ſeipſo cognita haberet. Et imperator quidem inter primos: vates autem qualis haud alius; ita ut quicquid *ipſe* eloqueretur, Deus ipſe loquens audiri putaretur. Eum igitur per triginta dies ploravit populus. Luctus autem tantus magnitudine nunquam Hebræos tenuit, quantus tunc *eos occupabat* Moyſe defuncto. Ipſum vero deſiderabant, non ſolum qui eum experti ſunt: ſed & qui in leges ejus *forte* inciderint, vehementi ejus deſiderio tenebantur, ex illis, quam excellenti eſſet virtute, conjicientes. Et talis quidem à nobis declaratus ſit Moyſis exitus.

Finis Libri quarti.

συμβάντος τῷ νομοθέτῃ. καὶ γὰρ πεπεισμένος ἅπαντι τῷ χρόνῳ [a] μὴ δεῖν ἐπὶ μελλούσῃ τελευτῇ κατηφεῖν, ὡς κατὰ βούλησιν αὐτὸ πάσχοντας Θεοῦ καὶ φύσεως [b] νόμον, ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τοῦ λαοῦ πραττομένοις ἐνικήθη δακρῦσαι. [c] πορευομένῳ [d] δ' ἔνθεν οὗ ἔμελλεν ἀφανισθήσεσθαι, πάντες εἵποντο δεδακρυμένοι. καὶ Μωϋσῆς τοὺς μὲν πόρρω τῇ χειρὶ κατασείων μένειν ἠρεμοῦντας ἐκέλευε· τοὺς δ' ἔγγιον λόγοις παρεκάλει, μὴ ποιεῖν αὐτῷ [e] δακρυτικὴν τὴν ἀπαλλαγὴν ἑπομένους. οἱ δὲ καὶ τοῦτ' αὐτῷ χαρίζεσθαι κρίνοντες, τὸ κατὰ βούλησιν ἀπελθεῖν αὐτῷ τὴν ἰδίαν ἐφεῖναι, κατέχουσιν [f] αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις δακρύοντες. μόνη δ' ἡ γερουσία προὔπεμψεν αὐτὸν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ελεάζαρος, καὶ ὁ στρατηγὸς Ιησοῦς. ὡς δ' ἐπὶ τῷ ὄρει [g] τῷ Αβαρεῖ καλουμένῳ ἐγένετο· τοῦτο δ' ὑψηλὸν Ιεριχοῦντος [h] ἀντικρὺς κεῖται, γῆν ἀρίστην τῆς Χαναναίων καὶ πλείστην [i] παρέχον τοῖς ἐπ' αὐτοῦ κατοπτεύειν· ἀπέπεμπε τὴν γερουσίαν. ἀσπαζομένου δὲ καὶ τὸν Ελεάζαρον αὐτοῦ καὶ Ιησοῦν, καὶ προσομιλοῦντος [k] αὐτοῖς ἔτι, νέφους [l] αἰφνίδιον ὑπὲρ αὐτοῦ στάντος, [m] ἀφανίζεται κατά τινος φάραγγος. γέγραφε δ' [n] αὐτὸν ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις τεθνεῶτα, δείσας μὴ δι' ὑπερβολὴν τῆς περὶ αὐτὸν ἀρετῆς πρὸς τὸ θεῖον αὐτὸν ἀναχωρῆσαι τολμήσωσιν εἰπεῖν.

μθ'. Εβίωσε δὲ [o] τὸν πάντα χρόνον ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑκατὸν, ὧν ἦρξε τὸ τρίτον μέρος ἑνὶ λείποντι μηνί. ἐτελεύτησε δὲ τῷ ὑστάτῳ μηνὶ τοῦ ἔτους, [p] ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρῳ καλουμένῳ, Αδάρῳ δὲ ὑφ' ἡμῶν, νουμηνίᾳ· συνέσει τε τοὺς πώποτ' ἀνθρώπους ὑπερβαλὼν, καὶ χρησάμενος ἄριστα τοῖς νοηθεῖσιν, [r] εἰπεῖν τε καὶ πλήθεσιν ὁμιλῆσαι κεχαρισμένος. τά τε ἄλλα καὶ τῶν παθῶν αὐτοκράτωρ· ὡς [ſ] μηδ' ἐνεῖναί τι τύπον τῇ ψυχῇ δοκεῖν αὐτοῦ, καὶ γινώσκειν [t] μόνον αὐτῶν τὴν προσηγορίαν, [u] ἐκ τοῦ παρ' ἄλλοις αὐτὰ βλέπειν μᾶλλον ἢ [x] παρ' αὐτοῦ. καὶ στρατηγὸς μὲν ἐν ὀλίγοις· προφήτης δ' οἷος οὐκ ἄλλος, ὥς θ' ὅ,τι ἂν φθέγξαιτο δοκεῖν αὐτοῦ λέγοντος ἀκροᾶσθαι τοῦ Θεοῦ. πενθεῖ μὲν οὖν αὐτὸν ὁ λαὸς [y] ἐφ' ἡμέραις τριάκοντα. λύπη δὲ οὐκ ἄλλη κατέσχεν Εβραίους [z] τοσαύτη τὸ μέγεθος, ὅση τότε Μωϋσέως ἀποθανόντος. ἐπόθουν δ' αὐτὸν οὐχ οἱ πειραθέντες αὐτοῦ μόνον· ἀλλὰ καὶ οἱ τοῖς νόμοις ἐντυγχάνοντες αὐτοῦ, δεινὴν ἐποιοῦντο τὴν ἐπιζήτησιν, τὸ περιὸν αὐτοῦ τῆς ἀρετῆς [a] ἐκ τούτων λογιζόμενοι. καὶ τὸ μὲν κατὰ Μωϋσῆν τέλος [b] τοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου τετάρτου.

---

[a] Sic *Big. Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* vel μὴ δεῖν τινα. In *Editis* μηδέν. [b] Ita *Gen.* & *Big.* νόμιμον *Baſ.* & *Samb.* νόμους *Epiphan.* κατὰ φύσεως νόμον *Boſius.* [c] Πορευομένων in *Editis.* [d] Δ' ἐντεῦθεν *Samb.* [e] Ita *Big.* δακρυτικὴν τὴν ἀπ. *Samb.* & *Vat.* δακρύειν τὴν ἀπαλλ. *Hen.* & *Busb.* [f] Βουτὺς *Hen.* & *Busb.* [g] Ita *Samb. Busb.* & *Hen.* τῷ Αβαρεὶ *Baſ. G. Aliique.* [h] Κατ' ἀντικρὺ in *MSS.* [i] Ita *Big.* & *Samb.* παρέχων in *Editis, Aliiſque.* [k] *Al.* αὐτῷ ἔτι. [l] Αἰφνιδίως ὑπὲρ αὐτῷ *Busb.* & *Hen.* ἀφνίδιον ὑπὲρ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Prudenter hæc *Flavius.* nam, ut *Glycas* poſt *alios* adnotat, ὁ συγχωρεῖ ὁ Θεὸς τὴν αὐτοῦ τελευτὴν γνωσθῆναι κατεῖδηλεν, ἵνα μὴ τὰ ὀστᾶ ὁσμένως λαβόντες οἱ τότε μέλλοντες εἰδωλομανήσαντες θεοποιήσωσιν αὐτά. Videſis *Allatium* ad *Euſtathii* Hexaëm. p. 310. [n] *Al.* αὐτόν. A *Joſepho* diverſus abit Cl. *Huetius* in *Dem. Evang.* Pr. 4. §. 10. [o] Τὸν ἅπαντα *Vat.* [p] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ὑπὸ μὲν Μακεδόνων Δύστρου καλουμένου, Αδάρου δὲ ὑφ' ἡμῶν νουμηνίᾳ. [q] Scilicet ultimo anni menſe, primoque illius die, quod (ut inquit Cl. *Uſſerius*) cum ſequentium hiſtoriarum ſerie magis convenit, quam traditio poſteriorum Hebræorum, qui ad ſeptimum diem menſis *Adar* obitum illius referunt. [r] At Moyſes *linguæ* erat *impeditioris*, Exod. 4, 10, & 6. 11. nempe natura ſua (ut dicit *Al. Morus* ad *Act.* 7, 22.) non poſtquam dixit ipſi Deus, *ego ero in ore tuo.* [ſ] Ita *Baſ. Epiph.* & *Samb.* à manu prima. μὴ δεῖν τύπον ab altera. μὴ δ' εἶναι τύπον *Big.* μηδὲ ἓν εἶναι τύπον *Vat.* [t] Μόνον *Vat.* [u] Καὶ ἐκ τοῦ legerat *Vet. Interpr.* [x] Sic *Baſ.* & *G.* ut ſpectet ad γινώσκειν. παρ' αὐτοῦ *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [y] Εφ' ἡμέρας *MSS.* quatuor, & *Zon.* p. 28. [z] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiph.* in *Editis, Aliiſque* deeſt τοσαύτη. [a] Εκ τούτου *Vat.* [b] Ita *Samb.* & *Epiph.* in *Editis, Aliiſque.* τοιοῦτον ἡμῖν δεδηλώσθω. Subjiciunt *Busb.* & *Hen.* περιέχει ὁ τέταρτος οὗτος λόγος χρόνον ἐτῶν ὀκτὼ καὶ τεσσαράκοντα.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ἘΝ ΤΗ ΠΕΜΠΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO QUINTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. ΩΣ Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, [b] τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

β'. Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

γ'. Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντας αὐτοὺς ὁ Θεὸς Ἀσσυρίοις ἐδούλωσεν.

δ'. Ἡ διὰ Κενέζου τοῦ [c] Ἀθνιήλου παιδὸς αὐτοῖς ἐλευθερία γενομένη, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα, λεγομένου δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησι καὶ Φοίνιξι κριτοῦ.

ε'. Ὅτι πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος [d] Ἠούδου τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

ς'. Ὡς Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ [e] Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

ζ'. Ὅτι πολεμήσαντες [f] οἱ Ἀμαληκῖται τοὺς Ἰσραηλίτας ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά.

η'. Ὡς Γεδεὼν αὐτοὺς ἠλευθέρωσεν ἀπὸ Ἀμαληκιτῶν, καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

θ'. Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς περιξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

ι'. Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας, καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

ια'. Ὡς οἱ υἱοὶ Ἡλὶ τοῦ ἱερέως ἐσφάγησαν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ.

ιβ'. Ὡς ὁ [g] πατὴρ αὐτῶν, ἀκούσας τὴν συμφορὰν, βαλὼν ἑαυτὸν ἀπὸ τοῦ θρόνου ἀπέθανεν.

ιγ'. Ὡς νικήσαντες ἐν τούτῳ τῷ πολέμῳ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι καὶ τὴν κιβωτὸν αὐτῶν αἰχμάλωτον [h] ἔλαβον.

1. *QUomodo Jeſus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iiſque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus ſorte diviſit.*

2. *Quomodo imperatore mortuo Iſraëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti ſunt calamitates; ortaque ſeditione, tota Benjaminis tribus, præter viros* DC. *interempta eſt.*

3. *Quomodo poſt hanc afflictionem Deus eos, impie agentes, Aſſyriis in ſervitutem tradidit.*

4. *Libertas ipſis per Cenezum Athnieli filium reddita, qui & principatum per annos* XL. *tenuit, & apud Græcos & Phœnices Judex dictus eſt.*

5. *Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſervivit, & per Ehudam in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.*

6. *Quomodo Chananæis eos in ſervitutem redigentibus per annos* XX. *à Baraco & Debora liberati ſunt, qui rerum ſummæ præerant per annos* XL.

7. *Quod Amalecitæ, bellum Iſraëlitis inferentes, eos devicerunt; regionemque eorum per ſeptem annos afflixerant.*

8. *Quomodo eos ab Amalecitis liberavit Gedeon, populoque imperavit per annos* XL.

9. *Quod plurimi ei in imperio ſuccedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum geſſerunt.*

10. *De Sampſonis fortitudine, quantaque mala Palæſtinis intulerit.*

11. *Quomodo filii Eli ſacerdotis à Palæſtinis in prælio cæſi ſunt.*

12. *Quomodo pater eorum, audita hac calamitate, ſemetipſum de ſella dejiciens mortem obiit.*

13. *Quomodo Palæſtini in hoc bello, victoriam ab Hebræis reportantes, etiam arcam eorum captam abſtulerunt.*

---

[a] *Al.* ἐν τῷ πέμπτῳ. [b] Τούτους μὲν *Big.* & *Samb.* [c] Ita è *Vet. Interpr.* & S. Bibliorum verſione *Syriaca* & *Arabica.* Ἀσυνιήλου *Baſ.* Ναθανιήλου *Samb.* Hothniel *Hebr.* Γοθονιὴλ LXX. [d] Ita *Samb.* convenienter Hebraïco *Ehud.* Ἰούδου *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* Ἀὼδ LXX. [e] Ita *Big.* & *Samb.* prout in Textu Hebr. in *Editis, Aliiſque* Δεββώρας. atque ita LXX. [f] Illud οἱ ex *MSS.* ut & ἐπὶ in ſequentibus. [g] *Al.* πατὴρ, αὐτῶν ὢν. *pater, eorum addita cal.* [h] *Al.* περιέλαβον.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΜΠΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τετρακοσίων ἑβδομήκοντα ἕξ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER QUINTUS.

Qui continet tempus annorum CCCCLXXVI.

CAP. I.

Quomodo Jeſus, Hebræorum imperator, bello Chananæis illato iiſque devictis, illos quidem internecione delevit, terram vero eorum tribubus ſorte diviſit.

Luctu exacto, & exploratoribus in Jerichunta clam dimiſſis, Jeſus copias Jordani fluvio admovet. Joſ. c. 2. & c. 3.

CUM autem Moyſes, quemadmodum dixi, ex hominibus ſublatus eſſet, Jeſus, juſtis omnibus ei perſolutis, luctuque ſedato, denunciabat ut populus ſemet ad expeditionem faciendam pararet. Exploratores etiam in Jerichunta mittit, ut vires eorum & quam ipſi voluntatem haberent, cognoſceret. at ille *interea* exercitum per ordines explicuit & inſtruxit, ut tempeſtive Jordanem *fluvium* trajiceret. Principes vero Rubelidis tribus convocans, atque etiam qui ſummæ rerum Gadidis atque Manaſſetidis *tribus* præerant (nam & parti hujus tribus dimidiæ Amoræam habitare permiſſum erat, quæ terræ Chananæorum pars ſeptima eſt) eos illorum admonebat quæ Moyſi polliciti ſunt, obſecrabatque ut in ejus gratiam, qui ne ultimo quidem vitæ momento eis proſpiciendo defeſſus erat, & propter communem utilitatem alacriter ſemet ad promiſſorum fidem liberandam accingerent. Qui cum illum ſequerentur, armatis quinquagies mille *militibus*, ab Abila ad Jordanem ſtadia ſexaginta profectus eſt.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Ἰησοῦς ὁ στρατηγὸς τῶν Ἑβραίων, πολεμήσας πρὸς Χαναναίους καὶ κρατήσας αὐτῶν, τοὺς μὲν διέφθειρε, τὴν δὲ γῆν κατακληρουχήσας διένειμε ταῖς φυλαῖς.

ΜΩΥΣΕΩΣ δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ἐξ ἀνθρώπων ἀπογενομένου, Ἰησοῦς, ἁπάντων ἤδη [b] τῶν ἐπ' αὐτῷ νενομισμένων τέλος ἐχόντων, καὶ τοῦ πένθους λελωφηκότος, παρήγγειλεν ἐπὶ [c] στρατιὰν ἕτοιμον εἶναι τὸ πλῆθος. [d] πέμπει δὲ κατασκόπους εἰς Ἱεριχοῦντα, τήν τε δύναμιν αὐτῶν καὶ τίνα διάνοιαν ἔχουσιν αὐτοὶ [e] γνωσόμενος. αὐτὸς δὲ [f] ἐξέταξε τὸν στρατὸν, ὡς κατὰ καιρὸν διαβησόμενος τὸν Ἰορδάνην. ἀνακαλεσάμενος δὲ τοὺς τῆς [g] Ῥουβηλίδος φυλῆς ἄρχοντας, καὶ τοὺς τῆς [h] Γαδίδος καὶ Μανασσήτιδος προεστῶτας· ἐξ ἡμισείας γὰρ καὶ τῇδε τῇ φυλῇ τὴν [i] Ἀμορίαν κατοικεῖν ἐπετέτραπτο, [k] τῆς Χαναναίων γῆς ἕβδομον οὖσαν μέρος· [l] ὑπεμίμνησκεν ἃ [m] ὑπέσχοντο Μωυσῇ, καὶ παρεκάλει χαριζομένους τῇ τε ἐκείνου προνοίᾳ, μηδ' ὅτε ἀπέθνησκε περὶ αὐτοὺς καμούσῃ, τῷ τε κοινῇ συμφέροντι παρέχειν αὐτοὺς εἰς τὰ παραγγελλόμενα προθύμους. τῶν δ' ἑπομένων [n] ὁπλίσας πεντακισμυρίους, ἀπὸ τῆς [o] Ἀβίλης ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην [p] ἐξῄει σταδίους ἑξήκοντα.

---

[a] Scilicet Joſuæ annos XXVI. & Judicum CCCCL. inter obitus Moyſis Eliſque intercipi conſentiunt innumera exemplaria, partim Græca, partim Latina. [b] Τῶν ἐπὶ Μωϋσῇ *Busb. & Hen.* [c] *Al.* στρατείαν. utrumque ſcriptis veterum pro *expeditione.* [d] *Al.* πέμπεται. [e] Γνωσομένους *Vat. & Vet. Interpr.* [f] Ita *Big. & Samb.* ἐξήτασε *luſtravit* in *Vat. Hen. Busb. & Samb.* ad oram libri. ἐξήγαγε *eduxit* habent *Baſ. & G.* [g] *Al.* Ῥουβηλίδος. [h] Γαδίτιδος *Vat.* pro quo in *Big. & Samb.* Γάτιδος. [i] Ἀμοῤῥαίαν *Vat. Big. & Samb.* à prima manu, ab altera Ἀμοῤῥαίων. *Busb. & Hen.* ponunt Ἀμμανῖτιν ex p. 147. 157. Vide etiam p. 19. v. 18. [k] *Al.* τῆς Χαναναίων. [l] Ὑπεμίμνησκεν αὐτοὺς *Zonar. & Vet. Interpr.* [m] Ὑπέσχετο *Big. Samb. & Epiphan.* [n] Ita *Baſ. & G.* ὁπλίταις πεντακισμυρίοις in *MSS. Vet. Interpr. & Zonara.* exiguo ſane diſcrimine. Verum *Joſephus* ſua computatione ad cenſum Iſraëlitarum (Joſ. c. 4. v. 13.) addit forte tribuum Transjordaniarum myriadem. *Bern.* [o] Eo modo *Baſ. G. & Steph. Byzant.* Ἀβίλης *Hen. Busb. & Epiphan.* ita Ἄβιλα *Euſebio* in *Onomaſtico.* Ἀβείλης *Big. & Samb.* Eadem Ἀβιλὴ p. 159. v. 1. necnon Ἄβιλα aut Ἄβελα in *Bello Jud.* l. 5. c. 3. exeunte. Illa autem omnia *Ebel* ſeu *Abel*, *Abela* & *Abila* tam *luctum* quam *planitiem* denotant. Urbs hæc fuit regionis Perææ, ac ſortis Rubeniticæ, ſub monte Phogore, milliaribus Italicis ſeptem ½ à *Jordane*, totidemque à Philadelphia, à Liviade ſex duntaxat, ut nos docet *S. Hieron. Bern.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 435. [p] Sic *MSS.* in *Editis* ἐξῄει.

a Al.

β'. Καὶ στρατοπεδεύσαντος εὐθὺς οἱ κατάσκοποι παρῆσαν, μηδὲν ἀγνοήσαντες τῶν παρὰ τοῖς Χαναναίοις. λαθόντες γὰρ τὸ πρῶτον, ἅπασαν ἐπ' ἀδείας τὴν πόλιν αὐτῶν κατενόησαν, τῶν τε τειχῶν ὅσα καρτερὰ, καὶ ὅσα μὴ τοῦτον [a]ἔχει τὸν τρόπον αὐτοῖς ἀσφαλῶς, καὶ τῶν πυλίδων αἳ πρὸς εἴσοδον τῷ στρατοπέδῳ δι' ἀσθένειαν συνέφερον. ἠμέλουν δὲ θεωμένων οἱ ἐντυγχάνοντες, καθ' ἱστορίαν ξένοις προσήκουσαν ἀκριβῶς ἕκαστα πολυπραγμονεῖν τῶν ἐν τῇ πόλει νομίζοντες, ἀλλ' οὐχὶ διανοίᾳ πολεμίων. ὡς δὲ γενομένης ὀψίας ὑποχωροῦσιν εἴς τι καταγώγιον τοῦ τείχους πλησίον, εἰς ὃ καὶ προήχθησαν δειπνοποιησάμενοι, καὶ περὶ ἀπαλλαγῆς αὐτοῖς τὸ λοιπὸν [b]ἡ φροντὶς ἦν· μηνύονται τῷ βασιλεῖ περὶ δεῖπνον ὄντι [c]κατασκεψόμενοί τινες τὴν πόλιν ἀπὸ τοῦ τῶν Ἑβραίων στρατοπέδου παρεῖναι, καὶ ὄντες ἐν τῷ τῆς [d]Ῥαχάβης καταγωγίῳ, μετὰ πολλῆς τοῦ τοῦ [e]λανθάνειν προνοίας ὑπάρχειν. [f]ὁ δ' εὐθὺς πέμψας πρὸς αὐτοὺς, ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας, ἵνα βασανίσας [g]μάθοι τί καὶ βουλόμενοι παρεῖεν. ὡς δ' ἔγνω τὴν ἔφοδον αὐτῶν ἡ Ῥαχάβη, λίνου γὰρ [h]ἀγκαλίδας [i]ἐπὶ τοῦ τέγους ἔψυχε, τοὺς μὲν κατασκόπους εἰς ταύτας [k]ἀποκρύπτει, τοῖς δὲ πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἔλεγεν· ὡς ξένοι [l]τινὲς ἀγνῶτες ὀλίγῳ πρότερον ἢ δῦναι τὸν ἥλιον παρ' αὐτῇ δειπνήσαντες ἀπαλλαγεῖεν· οὓς εἰ φοβεροὶ τῇ πόλει δοκοῦσιν, ἢ κίνδυνον τῷ βασιλεῖ φέροντες ἧκον, [m]ἄπονον εἶναι λαβεῖν διωχθέντας. οἱ δὲ, τῆς γυναικὸς οὕτως αὐτοὺς [n]ὑπελθούσης, οὐδένα ὑπονοήσαντες δόλον ἀπῆλθον, οὐδ' ἐρευνήσαντες τὸ καταγώγιον. ἐπεὶ δ' [o]ὁρμήσαντες καθ' ἃς ἐνόμιζον αὐτοὺς μάλιστα τῶν ὁδῶν ἀπέρχεσθαι, καὶ κατὰ τὰς εἰς τὸν ποταμὸν φερούσας, οὐδενὶ γνωρίσματι περιετύγχανον, παύονται τοῦ πονεῖν. τοῦ δὲ θορύβου [p]κατασταλέντος, ἡ Ῥαχάβη καταγαγοῦσα τοὺς ἄνδρας, [q]καὶ τὸν κίνδυνον, ὃν ὑπὲρ τῆς αὐτῶν ὑπέλθοι σωτηρίας· ἁλοῦσαν γὰρ ἀποκρύψασαν αὐτοὺς [r]οὐκ ἂν διαφυγεῖν τὴν ἐκ τοῦ βασιλέως τιμωρίαν, ἀλλὰ πανοικὶ αὐτὴν [s]ἀπολέσθαι κακῶς· παρακαλέσασα διὰ μνήμης ἔχειν, ὅταν ἐγκρατεῖς τῆς Χαναναίων γῆς καταστάντες ἀμοιβὴν ἐκτίσαι δύνωνται τῆς ἄρτι σωτηρίας, χωρεῖν [t]ἐκέλευεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, ὀμόσαντας ἦ μὴν σώσειν αὐτὴν καὶ τὰ αὐτῆς, [u]ὅταν τὴν πόλιν ἑλόντες φθείρωσι πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ, κατὰ τὸ ψήφισμα τὸ παρ' αὐτοῖς γενόμενον. ταῦτα γὰρ εἰδέναι σημείοις τοῖς ἐκ τοῦ Θεοῦ διδαχθεῖσαν. [x]οἱ δὲ καὶ τῶν παρόντων αὐτῇ χάριν ἔχειν ὡμολόγουν, [y]καὶ περὶ τῶν μελλόντων αὖθις ὤμνυον ἔργῳ τὴν ἀμοιβὴν ἀποδώσειν. ἡνίκα δ' ἂν αἴσθηται μελλούσης ἁλίσκεσθαι τῆς πόλεως, συνεβούλευον κτῆσίν τε τὴν αὐτῆς καὶ τοὺς οἰκείους ἅπαντας εἰς τὸ καταγώγιον ἀποθεμένην ἐγκαθεῖρξαι, πρὸ τῶν [z]θυρῶν

2 Cumque fuiſſet *illic* caſtra metatus, repente aderant ſpeculatores, nihil eorum quæ apud Chananæos eſſent neſcientes. Primò enim ignoti totam illorum urbem *ſine metu perluſtrarunt; ac *præſertim* mœnia, quà valida erant, & quà parum tuta illis munimenta, *obſervarunt*; portarumque etiam quænam infirmiores opportunum exercitui præberent introitum. Qui autem forte obvii erant *illos omnia* contemplantes neglexerunt, exiſtimantes eos, cognoſcendi viſendique cauſa, prout decet peregrinos, curioſis oculis res urbis perſpicere, ſed nequaquam animo hoſtili *id facere*. Ut vero ſub veſperam hoſpitium ſubierunt prope mœnia *civitatis*, quò perducti erant in cœnam, & jam tum de diſceſſu ſoliciti eſſe cœperunt, regi cœnanti indicatum eſt veniſſe quoſdam è caſtris Hebræorum ad urbem ſpeculandam, & nunc apud Rachabam divertentes magnam ut abdite lateant curam adhibere. Ille vero confeſtim *ſatellites* ad eos mittens, comprehenſos ad ſe adduci juſſit, ut eos torquendo *inde* diſceret quo conſilio iſthuc ſe contulerint. Ut vero aliquid de adventu eorum Rachabæ innotuit, forte enim lini faſciculos ſuper tectum ſiccabat, ſub illis quidem ſpeculatores *ſubito* occulit, miſſis autem à Rege dicebat, hoſpites quoſdam ignotos paullo ante ſolis occaſum apud ſe cœnatos diſceſſiſſe: quos, ſi metuendi viderentur civitati, aut ad periculum Regi moliendum veniſſent, ſine multo labore ab inſequentibus comprehendi poſſe, *adjiciebat*. At illi, muliere eos ita *reſponſi obſequio* fallente, nihil doli ſuſpicati abierunt, ne explorato quidem hoſpitio. Cum vero per vias excurriſſent, quibus veriſimile erat eos diſcedere & quæ ad flumen ducebant, nullo invento veſtigio, à labore *eos perſequendi* deſtiterunt. Sedato autem tumultu, Rachaba viros deducens, & diſcrimen quod pro eorum ſalute adiret (ſe enim in iis occultandis deprehenſam non poſſe Regis vindictam effugere, ſed cum univerſa domo ſua perituram eſſe) ut in memoria tenerent, obſecrans, quando terra Chananæorum occupata penes eos eſſet gratiam pro ſalute præſenti rependere, eos domum ſe recipere jubebat, jurisjurandi religione data, ipſam ſuamque familiam ſervandas eſſe, cùm urbe expugnata omnes ejus incolas perimerent, prout ipſis decretum erat. hæc enim ſe noviſſe *ajebat* editis à Deo ſignis edoctam. At illi & de præſentibus gratias ei habere fatebantur, pariterque de futuris jurabant ſe ei revera gratiam relaturos eſſe. Ipſi autem ſuadebant, ut, cum urbem captam fore intelligeret, & facultates ſuas & neceſſarios omnes in diverſorio deponens concluderet, januis lemniſcos puni-

---

[a] Al. ἔχειν. [b] Articulum negligit *Vat.* [c] Ita in ſex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Aut dices (ut inquit *Bern.*) omnium temporum forma κατασκεψάμενοί τινες cum uno *MS.* & *Baſ.* & *G.* [d] Ῥαάβης paſſim *Vat. Gall.* 1. & Ῥαάβ *Epiphan.* & *Zonar.* ex LXX. [e] Λανθάνειν τῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 2. λανθάνειν ἀσφαλείας *Vat.* [f] Ὁ δὲ εὐθὺς αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἀγαγεῖν συλλαβόντας legerat *Epiphan.* [g] *Al.* μάθῃ. [h] Ἀγκαλίδα legerat *Epiphan.* [i] Ita *Big. Hen.* & *Bub.* recte, ut conſtat ex *Joſ.* c. 2. v. 6. in *reliquis* cum *Editis* ὑπὸ τοῦ τέγους. [k] *Al.* κατακρύπτει. [l] Τινὲς εἶεν ἀγνῶτες in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* & ſatis recte, ſi mox omnes cum *Epiphanio* legiſſent δειπνήσαντας ἀπαλλαγῆναι, vel cum *Hen.* & *Bub.* δειπνήσαντες ἀπαλλαγέντες. Videſis *Zonaram* in *Annalibus*, p. 29. [m] Ἀπόνως εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. [n] Ἐπελθούσης ſoli *Hen.* & *Bub.* [o] Ὁρμήσαντες διώκειν καθ' ἃς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. [p] Σταλέντος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [q] Καὶ τὸν κίνδυνον εἰποῦσα ὃν ὑπὲρ &c. *Gall.* 1. 2. *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. [r] Ita ex *MSS.* in *Editis* οὐ κἂν δ. [s] Ita *Baſ.* & *G.* ἀπολεῖσθαι *Big.* & *Samb.* ἀπολέσθαι *Vat.* [t] Ita *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν. [u] Ὅταν εἰς τὴν πόλιν ἔλθωσι, φθείρειν αὐτὴν καὶ πάντας τοὺς ἐν αὐτῇ legerat *Vet. Interpr.* [x] Οἱ δὲ καὶ περὶ τῶν. *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* [y] Ita *Big. Gall.* 2. & *Epiphan.* in cæteris καὶ περὶ τῶν αὖθις. [z] Θυρῶν pro θυρίδος poſuit *Joſephus.* * *Al.* per otium, & licenter.

ceos appendens: ut imperator, cum domum noverit, ab illa lædenda caveat. ipſi enim, dixerunt, *eam* indicabimus, propter tuum *nos* ſervandi ſtudium. Sin vero tuorum aliquis in pugna ceciderit, tute nobis ne vitio vertas; Deumque, per quem juravimus, deprecamur, ne cui *noſtrum* ut jusjurandum violanti ſuccenſeat. Et illi quidem hæc polliciti abibant, cum ſe fune de mœnibus demiſiſſent: atque incolumes ad ſuos reverſi iis renunciaverunt quæcunque in urbe geſſiſſent. Tum Jeſus Eleazaro pontifici & ſenatui indicat, quæ fuerant ab exploratoribus Rachabæ jurata: atque illi jusjurandum *eorum* confirmabant.

Iſraëlitis Jordanem trajecturis Deus viam aperuit. Joſ. c. 3.

3. Imperatore autem de trajectu ſolicito (nam pleno tum alveo ferebatur fluvius, & pontibus tranſiri nequibat, nam nondum iis junctus erat, neque, ſi ponte jungere vellent, id hoſtes paſſuros eſſe arbitrabantur, neque navium copia erat) Deus ſe facturum eſſe promiſit ut fluvius illis trajiceretur, *aquarum* ejus abundantiam imminuendo. Atque Jeſus, duobus præteritis diebus, exercitum totamque multitudinem tali modo traduxit. Sacerdotes quidem cum arca præibant: deinde *procedebant* Levitæ, Tabernaculum geſtantes, & vaſa ſacrificiorum miniſterio deſtinata. Levitas autem tributim ſequebatur turba univerſa, infantibus & mulieribus in medium conjectis, illis metuens ne vi fluminis abriperentur. Ut vero ſacerdotibus, primis ingreſſis, vadari poſſe viſus eſt fluvius, profunditate quidem ejus inhibita, glarea autem, quod neque multus neque celer fluxus eſſet ut ipſam vi auferre poſſet, in fundo jacente, omnes jam audacter fluvium trajecere; qualem eum ſe facturum eſſe prædixerat Deus, talem *fieri* animadvertentes. Steterunt autem in *alvei* medio ſacerdotes, donec tranſiret multitudo, & in tuto conſiſteret. quod ubi factum eſt, *tum demum ipſi* egreſſi ſunt ſacerdotes, *iterum locum ac curſum ſuum fluvio cedentes. Et fluvius quidem ſtatim ut exiſſent Hebræi auctus eſt, ſuamque recuperavit magnitudinem.

Ex lapidibus XII. *è Jordane ſublatis, altare ſtatuit, idemque victimis conſecrat Jeſus. Joſ. c. 4.*

4. Illi vero, quinquaginta ſtadia progreſſi, caſtra decem ſtadiis à Jerichunte locant. Jeſus autem, aram à lapidibus, quos ſinguli tribuum principes ex alveo propheta jubente ſuſtulerant, *ſtatim* exſtruens, *poſteris* in monumentum *mirandæ* fluminis ſciſſuræ, ſuper eam Deo ſacrificavit; Paſchatis etiam feſtum illic loci celebrant *univerſi*, rebus omnibus quibus prius contigerat eos egere, tunc facile

[a] ἀνατείνασαι φοινικίδας. [b] ὅπως εἰδὼς τὴν οἰκίαν ὁ στρατηγὸς, φυλάττηται κακῶς ποιεῖν. [c] μηνύσομεν γὰρ αὐτῷ, ἔφασαν, διὰ τὸ σὸν σώζεσθαι πρόθυμον. εἰ δέ τις ἐν τῇ μάχῃ πέσοι [d] τῶν σῶν, σύ τε οὐκ ἂν ἡμῖν [e] ἐπενέγκοις αἰτίαν· τόν τε Θεὸν, ὃν ὀμωμόκαμεν, παραιτούμεθα, [f] μηδενὶ ὡς ἐπὶ παραβαίνουσι τοὺς ὅρκους δυσχεραίνειν. καὶ οἱ μὲν ταῦτα συνθέμενοι ἐχώρουν, διὰ τοῦ τείχους καθιμήσαντες ἑαυτούς· καὶ διασωθέντες, πρὸς τοὺς οἰκείους ἐδήλωσαν ὅσα πράξαντες ἐπὶ τῆς πόλεως ἧκον. [g] Ἰησοῦς τε τῷ ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ καὶ τῇ γερουσίᾳ φράζει τὰ τοῖς [h] σκοποῖς ὀμοθέντα πρὸς τὴν Ῥαχάβην· οἱ δ' ἐπεκύρουν τὸν ὅρκον.

γʹ. Δεδιότος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν διάβασιν· [i] μέγας γὰρ ἦν ὁ ποταμὸς τῷ ῥεύματι, [k] καὶ οὔτε γεφύραις πορευτὸς, οὐ γὰρ [l] ἔζευκτό πω πρότερον, βουλομένους τε γεφυροῦν οὐκ ἔξειν σχολὴν παρὰ τῶν πολεμίων [m] ὑπελάμβανον, [n] πορθμείων τε μὴ τυγχανόντων· διαβατὸν αὐτοῖς ἐπαγγέλλεται [o] ὁ Θεὸς ποιήσειν τὸν ποταμὸν, μειώσας [p] αὐτοῦ τὸ πλῆθος. καὶ δύο ἐπισχὼν [q] ἡμέρας Ἰησοῦς, διεβίβαζε [r] τὸν στρατὸν καὶ τὴν πληθὺν ἅπασαν τοιούτῳ τρόπῳ. [s] προῄεσαν μὲν οἱ ἱερεῖς τὴν κιβωτὸν [t] ἔχοντες· [u] ἔπειτα οἱ Λευῖται, τήν τε σκηνὴν καὶ τὰ πρὸς ὑπηρεσίαν ταῖς θυσίαις σκεύη κομίζοντες. εἵποντο δὲ τοῖς Λευίταις κατὰ φυλὰς ὁ πᾶς ὅμιλος, [x] μέσους ἔχων παῖδας καὶ γυναῖκας, [y] δεδιὼς περὶ αὐτῶν μὴ βιασθεῖεν ὑπὸ τοῦ ῥεύματος. ὡς δὲ τοῖς ἱερεῦσι πρώτοις ἐμβᾶσι [z] πορευτὸς ἔδοξεν ὁ ποταμὸς, τοῦ μὲν βάθους ἐπεσχημένου, τοῦ δὲ κάχληκος, τῷ μὴ πολὺ εἶναι μηδ' ὀξὺ τὸ ῥεῦν ὥσθ' ὑποφέρειν αὐτὸν τῇ βίᾳ, [a] ἐπὶ τοῦ ἐδάφους κειμένου, πάντες ἤδη θαρσαλέως [b] ἐπεραιοῦντο τὸν ποταμόν· οἷον [c] αὐτὸν ὁ Θεὸς προεῖπε ποιήσειν, τοιοῦτον καταμανθάνοντες. ἔστησαν δ' ἐν μέσῳ οἱ ἱερεῖς, ἕως οὗ διαβαίη τὸ πλῆθος καὶ τὸ ἀσφαλοῦς ἁψάμενον τύχῃ. πάντων δὲ διαβάντων ἐξῄεσαν οἱ ἱερεῖς, ἐλεύθερον ἀφέντες ἤδη τὸ ῥεῦμα χωρεῖν κατὰ τὴν συνήθειαν. καὶ ὁ μὲν ποταμὸς εὐθὺς ἐκβάντων αὐτὸν τῶν Ἑβραίων ηὔξετο, καὶ τὸ ἴδιον ἀπελάμβανε μέγεθος.

δʹ. Οἱ δὲ πεντήκοντα προελθόντες στάδια, βάλλονται στρατόπεδον ἀπὸ δέκα σταδίων τῆς Ἱεριχοῦντος. Ἰησοῦς δὲ [d] βωμὸν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκαστος ἀνείλετο τῶν φυλάρχων ἐκ τοῦ βυθοῦ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος, ἱδρυσάμενος, τεκμήριον γενησόμενον τῆς ἀνακοπῆς τοῦ ῥεύματος, ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑόρταζον ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, πάντων, ὧν αὐτοῖς πρότερον συνέβαινε σπανίζειν, τότε ῥᾳδίως εὐποροῦντες.

---

a Ἀνατείνασαι ſoli *Big.* & *Gall.* 2. ἀνατείνασαι φοινικίδας olim legerant *Vet. Interpr.* & *Zonaras.* Eſt qui conjicit ἀνατείνασαν φοινικίδα. *b* Ita quatuor *MSS.* cum *Epiphan.* & *Zon.* in *Editis* ὅπως ἰδὼν τὴν οἰκίαν. *c* Sic *Hen. Busb. Gall.* 2. & *Epiphan.* in *Editis, cæteriſque* μηνύσειν, ſatis eleganter. *d* Τῶν σῶν, ἢ σὺ, οὐκ ἂν &c. legerat *Epiphan.* Forſan καί τι οὐκ &c. *e* *Al.* ἐπενέγκοις. *f* Μηδενὶ ὡς quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* *g* Ἰησοῦς δὲ *Hen. Busb.* & *Epiphan.* *h* *Al.* κατασκόποις, & mox ὁμοθέντα. *i* Pluviis *ſcilicet* ſerotinis turgidior & effuſior: quod *Ariſteas* etiam memoravit, & *Jeſus* in *Eccleſiaſt.* c. 24. *k* Ita *MSS.* in *Editis* deeſt καί. *l* Eo modo *Baſ. G.* & *Gall.* 1. in *cæteris* ἔζευκτό πω πω. *m* Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ὑπελάμβανον *Baſ.* & *G.* *n* Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* πορθμῶν. Eſt qui malit πορθμείων. De hac voce videſis *H. Steph.* in *Theſ. Gr.* t. 3. 186. *o* Ex *MSS.* in *Editis* deeſt articulus. *p* Αὐτῷ τὸ πλῆθος τοῦ ῥεύματος. καὶ δύο &c. ſolus *Vat.* *q* Die tertio ab exercitu propter Jordanem admoto, *Joſ.* c. 3. Ἡμέρας δ' οὐ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ſuperflue. Niſanis enim menſis dies octavam nonamque intelligit. *Bern.* *r* Τόν τε στρατὸν *Baſ.* & *G.* contra quinque *MSS.* *ſ* Προσῄεσαν *Samb.* προῄεσαν *Schotanus.* *t* Φέροντες *Big. Samb.* & *Gall.* 1. minus eleganter. *u* Ἔπειτα μετ' αὐτοὺς οἱ Λ. *Big.* & *Samb.* nimio opere. *x* Μέσους δ' εἶχε π. *Vat.* *y* Ita *MSS.* in *Editis* ἐδεδίει. *z* Ἔδοξε πορευτὸς εἶναι ὁ π. *Vat.* *a* Ἀντ' ἀδελφοὺς *Big.* & *Samb.* *b* Sic *MSS. Epiph.* & *Zonar.* in *Baſ.* & *G.* ἐπορεύοντο. *c* Ita *MSS.* in *Editis* αὐτὸς ὁ Θ. *d* Sic ex *Big. Samb. Hen. Busb. Gall.* 1. 2. & *Epiph.* τόν τε βωμὸν, ὃν ἐκ τῶν λίθων ὧν ἕκ. in *Editis*, τόν τε β. ἐκ τ. λ. ὧν ἕκ. *Vat.* vel cum *Bernardo* emendabis, τόν τε βωμὸν, ἐκ τ. λ. οὓς ἕκ. dein ἔθυεν ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ τὴν Φάσκα ἑόρταζεν &c. quo modo fere *Zonaras*, p. 29. *Al.* ἑώρταζον & ἑόρταζεν. καὶ τὸ πάσχα πᾶς ὁ λαὸς ἑόρταζεν ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*
* *Al.* curſu fluminis jam in integrum reſtituto, *aut*, liberum ei ſolitum curſum relinquentes, *aut demum*, liberum jam fluvium relinquentes, ut more ſuo decurreret.

εὐποροῦντες. τόν τε γὰρ σῖτον ἀκμάζοντα ἤδη τῶν Χαναναίων ἐθέριζον, καὶ τὰ λοιπὰ λείαν ἦγον· τότε γὰρ αὐτοὺς καὶ ἡ τῆς μάννης ἐπελελοίπει τροφὴ, χρησαμένους ἐπὶ ἔτη τεσσαράκοντα.

ε΄. Ως δὲ, ταῦτα ποιούντων τῶν Ισραηλιτῶν, οὐκ ἐπεξῄεσαν οἱ Χαναναῖοι, τειχήρεις δ' ἡσύχαζον, πολιορκεῖν αὐτοὺς Ιησοῦς ἔγνω. καὶ τῇ πρώτῃ τῆς ἑορτῆς ἡμέρᾳ τὴν κιβωτὸν οἱ ἱερεῖς [a] φέροντες· περὶ δ' αὐτὴν ἐν κύκλῳ μέρος τι τῶν ὁπλιτῶν φυλάττον ἦν· οἱ καὶ προῄεσαν ἑπτὰ κέρασιν αὐτῶν σαλπίζοντες, καὶ παρεκάλουν τὸν στρατὸν εἰς ἀλκὴν, περιώδευόν τε τὸ τεῖχος [b] ἑπομένης τῆς γερουσίας. καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τούτου γὰρ οὐδὲν ἐποίησαν [c] περισσότερον, ἀνέζευξαν εἰς τὸ στρατόπεδον. καὶ τοῦτο ἐπὶ ἡμέρας ἓξ ποιησάντων, τῇ ἑβδόμῃ τὸ ὁπλιτικὸν [d] Ιησοῦς συναγαγὼν καὶ τὸν λαὸν ἅπαντα, τὴν ἅλωσιν [e] αὐτοῖς τῆς πόλεως εὐηγγελίσατο· ὡς κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ ταύτην παρέξοντος, αὐτομάτως καὶ δίχα τοῦ πόνου τοῦ σφετέρου τῶν τειχῶν κατενεχθησομένων. κτείνειν [f] μέντοι πάνθ' ὅν τινα οὖν λάβοιεν παρεκελεύετο, καὶ μήτε κάμνοντας ἀποστῆναι τοῦ φόνου τῶν πολεμίων, μήτε ἐλέῳ [g] παραχωρήσαντας, μήτε περὶ ἁρπαγὴν γενομένους περιορᾷν φεύγοντας τοὺς ἐχθρούς· ἀλλὰ τά τε ζῶα πάντα διαφθείρειν, μηδὲν αὐτοὺς εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν λαμβάνοντας. [h] ὅσα δ' ἂν ἄργυρος ἢ καὶ χρυσὸς, ταῦτα ἐκέλευε συγκομίζοντας ἀπαρχὴν ἐξαίρετον τῶν [i] κατωρθωμένων τῷ Θεῷ τηρεῖν, ἐκ τῆς πρώτου ἁλισκομένης πόλεως εἰληφότας· σώζειν δὲ μόνην Ραχάβην καὶ τὴν γενεὰν αὐτῆς, διὰ τοὺς γενομένους πρὸς αὐτὴν τοῖς κατασκόποις ὅρκους.

ς΄. Ταῦτ' εἰπὼν καὶ διατάξας τὸν στρατὸν, προσῆγεν ἐπὶ τὴν πόλιν. περιῄεσαν δὲ πάλιν τὴν πόλιν, ἡγουμένης τῆς κιβωτοῦ, καὶ τῶν ἱερέων τοῖς κέρασιν ἐξοτρυνόντων τὴν δύναμιν πρὸς τὸ ἔργον. καὶ περιελθόντων ἑπτάκις καὶ πρὸς ὀλίγον ἠρεμησάντων, κατέπεσε τὸ τεῖχος, μήτε μηχανῆς μήτε ἄλλης βίας αὐτῷ προσενεχθείσης ὑπὸ τῶν Εβραίων.

ζ΄. [k] Οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς Ιεριχοῦντα, [l] πάντας ἔκτεινον ἐν αὐτῇ· πρὸς τὴν παράδοξον τοῦ τείχους ἀνατροπὴν καταπεπληγότων, καὶ τοῦ φρονήματος αὐτοῖς πρὸς ἄμυναν ἀχρείου γεγονότος. ἀνῃροῦντο δ' οὖν ἐν ταῖς ὁδοῖς ἀποσφαττόμενοι, [m] καὶ ἐν ταῖς οἰκίαις ἐπικαταλαμβανόμενοι. παρῄτειτο δ' οὐδὲν αὐτοὺς, ἀλλὰ πάντες ἀπώλλυντο [n] ἄχρι καὶ γυναικῶν καὶ παιδίων. καὶ νεκρῶν ἡ πόλις ἦν ἀνάπλεως, καὶ διέφυγεν [o] οὐδέν. τὴν δὲ πόλιν ἐνέπρησαν ἅπασαν, καὶ τὴν χώραν. καὶ τὴν Ραχάβην σὺν τοῖς οἰκείοις εἰς τὸ καταγώγιον συμφυγοῦσαν ἔσωσαν οἱ κατάσκοποι· καὶ πρὸς αὐτὸν Ιησοῦς ἀχθείσῃ χάριν

abundantes. nam & ſegetes Chananæorum maturas tum demetebant, & reliqua prædam faciebant: tunc enim & mannæ cibus eos defecerat, quo per annos quadraginta fuerant uſi.

Quo modo Jericho capta eſt. Joſ. c. 6.

5. Cum vero, Iſraëlitis omnia late vaſtantibus, nullum in eos impetum facerent Chananæi, ſed intra mœnia *præ metu* ſe continerent, eos obſidione premere decrevit Jeſus. Et prima die feſtivitatis ſacerdotes arcam geſtabant (eam vero in præſidium armata militum manus cingebat) aliique *ſacerdotes* præcedebant ſeptem cornubus ſuis clangentes, & exercitum ad fortitudinem hortabantur, & muros in ambitum circuibant, ſenatu *eos* ſequente. At cum buccinis ſolummodo ſonuiſſent ſacerdotes, nihil enim hoc amplius faciebant, ad caſtra reverſi ſunt. Cumque per ſex continuos dies idem feciſſent, ſeptima Jeſus, exercitum congregans omnemque populum, lætum illis de urbe capienda nuncium attulit: illa nempe die, Deo hoc illis effecturo, & mœnibus ſponte ac ſine militum labore corruituris. Veruntamen illis auctor erat *Jeſus*, ut omnes, quotquot deprehenderent, ferro perimerent; & neque laſſitudine ab hoſtium cæde abſtinerent, neque ex miſericordia ac lenitate; neque circa prædam occupati hoſtes è manibus elabi ſinerent: ſed & animantia quidem omnia occiderent, nihil in rem ſuam vertentes. Quicquid vero auri ac argenti *repertum* fuerit, juſſit ut iſtud *in unum* comportantes in primitias eximias ob rem feliciter geſtam Deo ſervarent, *ut* ſpolia primæ urbis obſidione captæ: ſolam autem Rachabam cum ſua cognatione in tuto collocarent, ob jusjurandum quo ſeſe illi obſtrinxerant exploratores.

6. Hæc cum dixiſſet & exercitum inſtruiſſet, copias urbi admovebat. urbem autem rurſum circuibant, arca præcedente, & ſacerdotibus cornuum claſſico militem ad opus *aggrediendum* incitantibus. Cumque urbe ſepties circuita pauliſper conſtitiſſent, mœnia concidere, nec machinis admotis, nec ulla vi ab Hebræis adhibita.

Capitur Jericho, & conſervatur Rachaba. Joſ. c. 6.

7. Illi vero urbem ingreſſi omnes in ea *promiſcue* trucidabant, ut qui inopinata murorum everſione conſternati eſſent, animoque defecti ad vim propulſandam. Itaque occidebant in plateis jugulati, & in domibus oppreſſi. Nihil autem eos *à morte* eximebat, ſed omnes perempti ſunt, uſque ad mulieres & infantes. Ac urbs mortuis oppleta eſt, nihilque *vivum* effugiebat: ſed urbem totam incendio vaſtarunt ſimul & regionem. Rachabam vero cum ſuis *omnibus* in diverſorium confugientem periculo eripuerunt exploratores: eique Jeſus ad ſe adductæ gratias ſe ob ſerva-

---

[a] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. niſi quod καὶ omittant ante παρεκάλουν, noſque novam adhibeamus verborum diſtinctionem. In *Editis* φέροντες περὶ αὐτὴν ἐ. κ. μ. τ. τ. ὁ. φ. ἦν. οἱ καὶ προσῄεσαν ἑ. κ. α. σ. καὶ παρεκάλουν. in *Epiphanio* ad hunc modum, *Et prima die feſtivitatis ferebant arcam ſacerdotes, & circa eam undique pars erat armatorum cuſtodientium. Aliique ſacerdotes præcedebant ſeptem buccinis ſuis clangentes, rogabantque* &c. adeo ut φέροντες hîc loci acceperit pro φέροντες ἦσαν, atque οἱ καὶ ſive οἱ καὶ verterit *aliique*. quorum utrumque *Atticis* valde familiare. *b* Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἑπομένης καὶ τῆς γερουσίας *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 2. in *Editis* tamen ſic diſtinguitur, ἐπὶ τῆς γερουσίας, καὶ μόνον σαλπισάντων τῶν ἱερέων, τούτου &c. *c* Περισσότερον *Big. Samb.* & *Gall.* 2. *d* In *Gall.* 1. & *Samb.* ὁ Ιησοῦς. *e* *Al.* αὐτοῖς. *f* Μέντοι γε πάνθ' ὃν ἂν λάβοιεν *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* μέντοι γε πάνθ' ὅντινα ἂν οὖν λάβοιεν *Vat.* Forſan μέντοι (vel μέντοι γε) πάνθ' ὅν τιν' ἂν λάβοιεν. *g* Παραχωρήσαντας φείσασθαι, μήτε π. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. *h* Ὅσος δ' ἂν ἄργυρος ἢ χρ. legerat *Epiphan.* *i* Ita *Big.* & *Samb.* κατορθουμένων *Aliis.* *k* *Al.* οἱ δ' εἰσελθόντες εἰς τὴν Ιεριχοῦντα. *l* Πάντας ἔκτεινον, τῶν ἐν αὐτῇ πρὸς τὴν π. *Big. Samb.* & *Gall.* 2. *m* Illa καὶ ἐν τ. οἰ. ἐπ. addita ſunt è *MSS.* & *Vet. Interpr.* *n* *Al.* μέχρι καὶ γ. Reliquerat forte *Joſephus* μέχρις κ. *o* Οὐδεὶς *Busb.* & *Epiphan.*

tos ſpeculatores habere profeſſus eſt; certeque, dicebat, ſe non eum viſum iri, qui pro hoc beneficio paria non referret. Mox autem eam agris donavit, & *poſtea* omni in honore habuit.

Diræ in Jerichuntis inſtauratorem. Joſ. c. 6. v. 3. Reg. c. 16. v. 34.

8. Cæterum ſi quem urbis locum *intactum* præteriret ignis, *eum* funditus diruebat: & contra habitatores, ſi quis vaſtatam inſtaurare vellet, diras imprecabatur; nimirum, ut fundamenta quidem mœnium jaciens orbaretur filio primogenito, poſtquam vero abſolverit, minimum natu filiorum amitteret. Diras autem non inſuper habuit numen; ſed in ſequentibus calamitatem memorabimus quæ propter eas *factas* venerit.

Aurum & argentum omne Deo ſepoſitum.

9. Ex urbis autem excidio immenſa vis argenti ſimul & auri, necnon & æris, coacervata eſt, nemine edictum tranſgredi auſo, aut in proprium emolumentum ea diripere. Et has quidem manubias Jeſus ſacerdotibus in theſauros reponendas tradidit. Ac Jerichuntis quidem everſio in hunc modum ſe habuit.

Furti reus Acharus. Joſ. c. 7.

10. Acharus vero quidam, Zebediæ filius ex tribu Judæ, cum inveniſſet chlamydem regiam, totam auro contextam, una cum maſſula auri pondo ſiclis ducentis, & durum admodum exiſtimaſſet, ſi quis periculo adito forte invenerit quod in rem ſuam eſſet, iſtud in ſui detrimentum Deo etiam non egenti offerret, foveam profundam intra tentorium ſuum deprimens, illic defodit; ratus fore ut Deum ſimiliter ac commilitones lateret.

Prima Hebræorum caſtra cis Jordanem Galgala appellata. Joſ. c. 5. v. 9.

11. Locus autem ubi caſtra habuit Jeſus, vocatus eſt Galgala: quod nomen libertatem denotat. Nam fluvium trajecti jam ſemet à miſeriis, quas ſub Ægyptiis & in deſerto pertulerant, liberatos eſſe ſenſerunt.

Contra Ainitas rem infelicius gerunt Iſraëlitæ. Joſ. c. 7.

12. At paucis diebus à calamitate Jerichuntis, mittit Jeſus tria millia armatorum ad urbem Ainam ſupra Jerichuntem ſitam, ut *eam* oppugnarent; qui, Ainitis cum illis manus conſerentibus, in fugam verſi, viros triginta ſex amiſerunt. Quod cum nunciatum fuiſſet Iſraëlitis in magnum mœrorem eos conjicit atque anguſtias: non tam propter cognatos amiſſos, licet omnes qui perierint viri fortes fuerant & valde æſtimandi, quam propter deſperationem. nam cum crederent ſe jam ea regione potitos, & ſalvum incolumemque in præliis exercitum habituros, Deo hoc illis promittente, contra opinionem hoſtes elatos videbant. Itaque ſaccum veſtimentis inducentes tota die erant in luctu & lachrymis, de ci-

ἔχειν ὡμολόγει τῆς σωτηρίας τοῖς κατασκόποις, καὶ [a] μὴν τῆς εὐεργεσίας ταύτης ἔλεγεν ἐν ταῖς ἀμοιβαῖς οὐχ ἥττονα φανήσεσθαι. δωρεῖται δ' αὐτὴν εὐθὺς ἀγροῖς, καὶ διὰ τιμῆς εἶχε τῆς ἁπάσης.

ή. Τῆς δὲ πόλεως εἰ καί τι παρέλθοι τὸ πῦρ, κατέσκαπτε, καὶ κατὰ τῶν [b] οἰκησόντων, εἴτις [c] πορθηθεῖσαν ἐγείρειν ἐθελήσειεν, ἀρὰς ἔθετο· ὅπως θεμελίους μὲν τειχῶν βαλλόμενος [d] στερηθῇ τοῦ πρεσβυτάτου παιδὸς, τελειώσας δὲ τὸν νεώτατον τῶν παίδων ἀποβάλῃ. τῆς δὲ ἀρᾶς τὸ θεῖον οὐκ ἠμέλησεν· ἀλλ' ἐν τοῖς [e] ὕστερον ἐροῦμεν τὸ [f] περὶ αὐτὴν πάθος γενόμενον.

θ'. Ἄπειρον δέ τι πλῆθος ἐκ τῆς ἁλώσεως συναθροίζεται ἀργύρου τε καὶ χρυσοῦ, καὶ προσέτι χαλκοῦ· μηδενὸς παραβάντος τὰ δεδογμένα, μηδ' εἰς ἰδίαν ὠφέλειαν αὐτὰ [g] διαρπασαμένου. καὶ ταῦτα μὲν Ἰησοῦς τοῖς ἱερεῦσιν εἰς τοὺς θησαυροὺς παραδίδωσι καταθέσθαι. καὶ ἡ Ἱεριχοῦς μὲν τοῦτον ἀπώλετο τὸν τρόπον.

ί. [h] Ἄχαρος δέ τις, [i] Ζεβεδίου παῖς ὢν [k] ἐκ φυλῆς Ἰούδα, εὑρὼν [l] χλαμύδα βασίλειον, ἐκ χρυσοῦ μὲν πᾶσαν ὑφασμένην, [m] μάζαν δὲ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν [n] σίκλους διακοσίους, καὶ δεινὸν ἡγησάμενος, εἰ ὃ κινδυνεύσας [o] ηὕρατο κέρδος, τοῦτο τῆς ἰδίας χρείας ἀφελόμενος δοίη φέρων τῷ Θεῷ [p] καὶ μὴ δεομένῳ, ὄρυγμα βαθὺ [q] ποιήσας ἐν τῇ αὐτοῦ σκηνῇ κατώρυξεν εἰς τοῦτο· [r] λήσειν νομίζων ὡς τοὺς συστρατιώτας, οὕτω καὶ τὸν Θεόν.

ιά. Ἐκλήθη δὲ ὁ τόπος, [s] ἐν ᾧ στρατόπεδον ἔβαλεν Ἰησοῦς, [t] Γάλγαλα· σημαίνει δὲ τοῦτο [u] ἐλευθέριον ὄνομα. διαβάντες γὰρ τὸν ποταμὸν, [x] ἐλευθέρους αὐτοὺς ἤδη ἀπό τε τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς ἐν τῇ ἐρήμῳ ταλαιπωρίας ἐγίνωσκον.

ιβ'. Μετὰ δ' ὀλίγας ἡμέρας τῆς Ἱεριχοῦντος συμφορᾶς, πέμπει τρισχιλίους ὁπλίτας Ἰησοῦς εἰς [y] Αἴναν πόλιν ὑπὲρ τῆς Ἱεριχοῦντος κειμένην [z] αἱρήσοντας· οἳ, [a] συμβαλόντων αὐτοῖς τῶν [b] Αἰνιτῶν, τραπέντες, ἀποβάλλουσιν ἄνδρας ἓξ καὶ τριάκοντα. τοῦτ' ἀγγελθὲν τοῖς Ἰσραηλίταις, λύπην τε μεγάλην καὶ δεινὴν ἐποίησεν ἀθυμίαν· οὐ κατὰ τὸ οἰκεῖον τῶν ἀπολωλότων, καίτοιγε πάντων ἀνδρῶν ἀγαθῶν καὶ σπουδῆς ἀξίων διεφθαρμένων, ἀλλὰ κατὰ ἀπόγνωσιν. πιστεύοντες γὰρ ἤδη τῆς γῆς ἐγκρατεῖς εἶναι, καὶ σῶον ἕξειν ἐν ταῖς μάχαις τὸν στρατὸν, ὥσπερ ὑπὸ Θεοῦ προϋπεσχημένου, τεθαῤῥηκότας παραδόξως ἑώρων τοὺς πολεμίους. καὶ σάκκους [c] ἐπενδύοντες ταῖς στολαῖς, δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐν δακρύοις ἦσαν καὶ πένθει, τροφῆς

οὐδὲ

---

a Ita edidit *Bernardus*, nixus *Epiphanio* & *alicujus* conjectura. in *Editis*, *Aliiſque* μὲν. in *Big. Samb. Gall.* 1. & 2. μηδὲν. & dein ἀμοιβαῖς ἥττονα. b Mallem οἰκισόντων. c Sic *Gall.* 1. *Hen. Busb.* & *Zonaras.* in *Editis*, *Aliiſque* πορθηθεῖσαν ἐγ. in *Big.* & *Samb.* πορθηθεῖσαν ἀνεγείρειν. d Στερηθείη *Busb.* & *Hen.* & mox ἀποβάλοι. e *Al.* ὑστέροις ἀπαγγ. & ἐπαγγελοῦμεν. ut & ὕστερον ἐπαγγελοῦμεν, & ἐν τοῖς ὑστέροις ἐροῦμεν. f Forſan περὶ αὐτὸν, ut apud *Ælianum*, τὸ περὶ Σωκράτην πάθος. g Διαρπασαμένων [διαρπασάντων *Vat.*] ἀλλ' ἀποχωρούντων, ὡς ἤδη τῷ Θεῷ καθιερωμένων, & ταῦτα μὲν &c. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. Vide *Zonaram*, p. 30. h Ἀχὰρ 1. *Paral.* c. 2. v. 7. in *Alexandrino Cod.* LXX. Ἀχάν. i Ζεβεδαίου *Gall.* 1. & *Epiphan.* Χαρμίου Ζεβεδίου παῖς *Vat.* ex *Joſ.* c. 7. v. 1. k Sonantius ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς in ſex *MSS.* l Χλανίδα in *Joſepho* legerat *Theodoret.* quem videſis *Tom.* 1. p. 201. m Τὴν δὲ γλῶσσαν ὁ Ἰώσηπος μάζαν χρυσῆν ἡρμήνευσεν, *Theodoret.* loco jam citato. n Σίκλων διακοσίων in quinque *MSS.* minus eleganter, ut cenſet *Bern.* qui etiam propter repetitum σίκλους locum mutilatum eſſe ſuſpicatur, atque hoc modo integritati ſuæ reſtituendum, χλ. β. ἐκ χρ. μὲν π. ὑφασμένην, μάζαν δὲ χρυσοῦ σταθμὸν ἕλκουσαν πεντήκοντα σίκλους, ἀργυρίου δὲ σίκλους διακοσίους, quod tantum faſſus ſit Achar, *Joſ.* c. 7. v. 21. o Εὗρεν *Big. Samb.* & *Vat.* p Καὶ μὴ μᾶλλον δεομένῳ legerat *Epiphan.* q *Al.* ποιήσας τῇ αὐτοῦ σκηνῇ. r *Al.* λήσεσθαι, & mox συστρατιώτας, & dein οὕτως καί. ſ Ἐν ᾧ τὸ στρ. *Vat. Big.* & *Samb.* t Ita cum ſeptem *MSS. Vet. Interpr. Aliiſque.* ſive ex verſione LXX. aſſumpto nomine locali, ſive ex ipſo *Joſepho* qui ſæpiſſime Ἑλληνίζει in nominibus ſacris. in *Baſ.* & *G.* juxta *Hebraicum* Γελγάλ. u Ita etiam *Theodoretus*, Tom. 1. p. 199. *Zonaras* in *Annalibus*, p. 30. & *Procopius* ad *Joſ.* c. 5. v. 9. x Ἐλευθέρους ἤδη τῶν Αἰγ. *Gall.* 2. *Busb.* & *Hen.* y Ita *Baſ.* & *G.* Ἀγαὶν *Big.* & *Gall.* 2. Γαὶν *Samb.* & *Zonaras.* Γαίαν *Gall.* 1. Αἴαν *Hen.* & *Busb.* Ἀΐαν *Vat.* & Αἴνην juxta *Steph. Byzant.* Videſis Cl. *Berkelium* ad locum, p. 134. z Vocem αἱρήσοντας ſupplevimus ex *Big. Samb.* & *Vat.* a *Al.* Συμβαλλόντων. b Cum Γαϊνιτῶν, & Γαϊνιτῶν, & Αἰνιτῶν habeamus in *MSS.* pro vulgato Αἰνετῶν placuit reſcribere Αἰνιτῶν, quod ab Αἴνα juxta τῆς ἐπιχωρίας τόπον recte deducitur. c Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπενδυσάμενοι δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ταῖς στολαῖς *Baſ.* & *G.* ὑπενδύοντες ταῖς σ. *Gall.* 1. & 2.

a Δὲ

οὐδὲ μίαν ἐπιζήτησιν ποιούμενοι· μειζόνως [a]δὴ τῷ συμβεβηκότι εἶχον ἀχθόμενοι.

ιγʹ. Βλέπων δὲ οὕτως ὁ Ἰησοῦς τήν τε στρατιὰν καταπεπληγυῖαν, καὶ περὶ τῶν ὅλων πονηρὰν ἤδη τὴν ἐλπίδα λαμβάνουσαν, παῤῥησίαν λαμβάνει πρὸς τὸν Θεόν. “ἡμᾶς γὰρ, εἶπεν, οὐχ ὑπ' αὐθαδείας προήχθημεν [b]ὡς ταύτην [c]ὑπάγεσθαι τοῖς ὅπλοις τὴν γῆν· ἀλλὰ Μωϋσέως τοῦ σοῦ δούλου πρὸς τοῦθ' ἡμᾶς [d]ἐπεγείραντος, ὡς πολλῶν τεκμηρίων ἐπηγγέλλου κτήσασθαι παρέξειν ἡμῖν τήνδε τὴν γῆν, καὶ τὸν στρατὸν ἡμῶν ἀεὶ τῶν πολεμίων ποιήσειν τοῖς ὅπλοις κρείττονα. τινὰ μὲν οὖν κατὰ τὰς ὑποσχέσεις ἡμῖν [e]ἀπήντηκε τὰς σάς· νῦν δὲ παρὰ δόξαν ἐπταικότες καὶ τῆς δυνάμεώς τινας ἀποβαλόντες, [f]ἐπί τε τούτοις ὡς οὐ βεβαίων τῶν παρὰ σοῦ καὶ ὧν προεῖπε Μωϋσῆς [g]ἀχθόμεθα· καὶ χεῖρον ἡ τῶν μελλόντων ἐλπὶς ἡμᾶς ἀνιᾷ, τῇ πρώτῃ πείρᾳ τοιαύτῃ συντυχόντας. ἀλλὰ σὺ δέσποτα, δύναμις γάρ σοι τούτων ἴασιν εὑρεῖν, τό τε παρὸν ἡμῖν λυπηρὸν, νίκην παρασχόμενος, [h]καὶ περὶ τῶν αὖθις δύσελπις διακειμένους οὕτως τῆς διανοίας ἔξελε.

ιδʹ. Ταῦτα μὲν Ἰησοῦς ἐπὶ στόμα πεσὼν [i]ἠρώτα τὸν Θεόν. χρηματίσαντος δὲ ἀνίστασθαι τοῦ Θεοῦ καὶ καθαίρειν τὸν στρατὸν, μιάσματος ἐν αὐτῷ γεγονότος, κλοπῆς τε τῶν καθιερωμένων αὐτῷ χρημάτων τετολμημένης· διὰ γὰρ ταῦτα τὴν νῦν αὐτοῖς ἧτταν συμπεσεῖν, ἀναζητηθέντος δὲ τοῦ δράσαντος καὶ κολασθέντος, νίκην αὐτοῖς ἀεὶ ποριεῖσθαι τῶν πολεμίων· φράζει ταῦτα πρὸς τὸν λαὸν Ἰησοῦς, καὶ καλέσας Ἐλεάζαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ τοὺς ἐν τέλει, κατὰ φυλὴν ἐκλήρου. τούτου δὲ τὸ τετολμημένον ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς δηλουμένου, κατὰ φρατρίας πάλιν προτίθησι τὸν κλῆρον ταύτης. τὸ δὲ ἀληθὲς τοῦ κακουργήματος περὶ τὴν [k]Σαραχίου συγγένειαν ηὑρίσκετο. κατ' ἄνδρα δὲ τῆς ἐξετάσεως [l]γιγνομένης, λαμβάνουσι τὸν Ἄχαρον. ὃς δ' οὐκ ἔχων ἔξαρνος εἶναι, δεινῶς αὐτὸν τοῦ Θεοῦ ἐκπεριελθόντος, ὡμολόγει τε τὴν κλοπὴν καὶ τὰ φώρια παρῆγεν εἰς μέσον. καὶ οὗτος μὲν εὐθὺς ἀναιρεθεὶς, [m]ἐν νυκτὶ ταφῆς ἀτίμου καὶ καταδίκῳ [n]προσηκούσης τυγχάνει.

ιεʹ. Ἰησοῦς δὲ ἁγνίσας [o]τὸν στρατὸν ἐξῆγεν ἐπὶ τὴν [p]Αἴναν [q]αὐτούς· καὶ νυκτὸς τὰ περὶ τὴν πόλιν ἐνέδραις προλοχίσας ὑπὸ τὸν ὄρθρον συμβάλλει τοῖς πολεμίοις. τῶν δὲ μετὰ [r]θράσους αὐτοῖς διὰ τὴν προτέραν νίκην ἐπιόντων, ὑποχωρεῖν προσποιησάμενος, ἕλκει τῷ τρόπῳ τούτῳ μακρὰν αὐτοὺς τῆς πόλεως, διώκειν οἰομένους καὶ ὡς ἐπὶ νίκῃ καταφρονοῦντας. [ſ]ἔπειτ' ἀναστρέψας τὴν δύναμιν κατὰ πρόσωπον αὐτοῖς ποιεῖ σημεῖά τε δοὺς, ἃ πρὸς τοὺς ἐν ταῖς ἐνέδραις συνετέτακτο, κἀκείνους ἐπὶ τὴν μάχην ἐξανίστησιν. οἱ δ' εἰσε-

bo capiendo ne minimum quidem ſolliciti; ut qui ægerrime quod acciderat tulerunt.

De tam malo omine apud Deum expoſtulat Joſua, pronus corpore, animo fidens propter promiſſa Divina. Joſ. c. 7.

13. Jeſus autem videns exercitum ita territum atque animis conſternatum, & de rerum ſumma jam male ſperantem, cum fiducia Deum alloquitur. “Nos enim, inquit, non temeritate & audacia adducti ſumus, ut terram hanc armis in noſtram poteſtatem redigeremus: ſed Moyſe ſervo tuo ad hoc *aggrediendum* nos incitante, dum multis ſignis promiſeris te nobis hanc terram poſſidendam traditurum, teque effecturum ut noſter exercitus ſemper armis hoſtes ſuperaret. Et quidem nonnulla ceciderunt, ſicut tu nobis pollicitus es. Nunc vero præter opinionem clade accepta, & parte copiarum cæſa, quaſi fides tuis parum conſtaret promiſſis & iis quæ Moyſes prædixerit, haud leviter affligimur; atque eo magis anxia de futuris ſpe pendemus, quod res tam male nobis primo experimento facto evenerint. Tu ergo Domine, potes enim hiſce *malis* medicinam adhibere, & præſentem mœrorem victoriam largiens adime, & deſperationem in poſterum animo ita defectis auſer.

Joſuam erigit Deus, jubetque exercitum luſtrari & ſacrilegum puniri. Joſ. c. 7.

14. Ita quidem Jeſus, in faciem prolapſus, Deum *ſupplex* rogabat. Deo autem hoc ei reſponſum dante, ut ſurgeret, & exercitum luſtraret, qui flagitio ſemet polluerit, rerumque ſibi dicatarum furtum facere ſuſtinuerit, (propterea enim hanc illis cladem accidiſſe, inquiſitione autem facta & pœna à ſacrilego exacta, victoriam de hoſtibus ſemper reportaturos eſſe) hæc populo declarat Jeſus, & vocato Eleazaro pontifice & magiſtratibus, ſortem per ſingulas tribus mittebat. Hæc autem cum ſcelus in Judæ tribu commiſſum eſſe oſtenderet, rurſum per cognationes ejus ſors mittebatur. Iſtud autem maleficium revera perpetratum eſſe deprehenſum eſt in cognatione Sarachiæ. Cum vero viritim inquiſitum eſſet, Acharum capiunt. At ille, cum inficias ire nequiſſet, Dei indicio graviter illum conſtringente, & furtum fatebatur, & res ſurreptas in medium proferebat. Et ille quidem ſtatim morte multatus noctu ſepulturæ traditur ignominioſæ, & qualis publico judicio damnatis tribui ſolet.

Sortibus deprehenſus Acharus pœnas luit. Joſ. c. 7.

Exercitum contra Ainam ducit Joſua, Ainitas profligat, urbemque eorum evertit; dein ſpolia ampla impertit militi. Joſ. c. 8.

15. Jeſus autem, exercitu luſtrato, copias ad Ainam ducit; &, noctu diſpoſitis circa urbem inſidiis, prima luce cum hoſtibus congreditur. Is vero, cum illi recenti victoria feroces audacter in eos irruerent, ſimulata fuga longius illos ab oppido abducit, *hoſtem* ſe perſequi exiſtimantes, & quaſi victoria jam parta inſoleſcentes: deinde *ſubito* converſis copiis obviam illis proficiſcitur, & ſigna dans, de quibus convenerat, iis qui in inſidiis erant, illos etiam ad pugnam excivit. In urbem autem

---

[a] Δὲ *Big.* & *Samb.* [b] *Al.* ὡς ταύτην ὑπάγεσθαι. [c] Ὑπαγάγεσθαι *Big.* & *Samb.* [d] Ita *Bernardus* ex *Epiphanio.* ἐπεγείραντος, ὡς διὰ *Gall.* 1. & 2. ἐξεγείραντος, ὡς διὰ *Samb.* & *Big.* [e] Ἀπήντηκε *Samb. Gall.* 1. & 2. Voculas τὰς σὰς non agnoſcit *Vat.* [f] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* ἐπεί τε τούτοις. [g] Ita *Samb.* & *Gall.* 2. ἀχθόμεθα vel ἀπεχθόμεθα τῶν πολεμίων *Big.* ἀπεχθόμεθα *Baſ. G. Vat.* & *Gall.* 1. Forſan reſcribendum, ut nos monuit *Bernardus,* ἐπαχθόμεθα. [h] Καὶ τὸ περὶ τῶν αὖθις δύσελπι διακειμένους *Vat.* κ. τ. π. τ. α. δύσελπι διακείμενοι *Samb.* & *Gall.* 2. Suggerit *Epiphanius,* καὶ τὸ π. τ. α. δύσελπι διακειμένοις οὕτως διὰ τῆς ἐννοίας σὺ ἔξελε. Eſt qui malit διακειμένους. [i] Τὸν Θεὸν ἱκέτευε *Big. Samb.* & *Gall.* 2. [k] Ita *Schotanum* ſequutus edidit *Bernardus* ex *Joſ.* c. 7. v. 17. Σαχαρίου *Baſ.* & *G.* Ἀχαρίου *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* Ἀχάρου *Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* [l] Γινομένης *Vat.* [m] Ἐν τῇ νυκτὶ *Vat.* [n] Προσηκούσης *Gall.* 2. *Big.* & *Samb.* [o] Ita ex ſeptem *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τὸν λαόν. [p] Αἴαν *Vat.* Videſis p. 182. v. 31. [q] Αὐτὸς in ſex *MSS.* [r] Θάρσους in quinque *MSS.* [ſ] *Al.* ἐπεὶ δ'.

tem illi irrumpebant, dum cives intus circa muros verſarentur, aliqui vero & in illis qui egreſſi fuerant obſervandis animo eſſent occupati. Et hi quidem urbem ceperunt, & obvium quemque occiderunt: Jeſus vero manus conſerentium phalanges perrumpens in fugam vertit. Compulſi autem in urbem quaſi *adhuc* integram, cum & ipſam *ab hoſtibus* occupatam viderent, & cum uxoribus & liberis incenſam deprehenderent, per agros diſpalati oberrabant, ad ſemetipſos, quod ſoli eſſent, defendendos viribus deſtituti. Poſtquam vero hujuſmodi calamitas Ainitis acciderat, *magna* multitudo puerorum & mulierum atque mancipiorum capta eſt, & aliorum vis ingens impedimentorum & ſarcinarum. Quin & pecudum greges ceperunt Hebræi multumque pecuniæ, (opulenta enim erat ea regio) & hæc omnia Jeſus, cum eſſet in Galgalis, inter milites partitus eſt.

Gabaonitæ, Chananæorum neceſſitudinem omnem abnegantes, ſpecie gentis peregrinæ cum Jeſu paciſcuntur. Joſ. VII.

16. Cæterum Gabaonitæ, qui proxime Jeroſolymas habitarent, calamitates, quæ Jerichuntinis evenerant atque Ainitis, aſpicientes, periculumque ad ſe tranſiturum eſſe ſuſpicantes, Jeſum quidem * *aperte* orare non ſtatuerunt: neque enim quidquam æqui ab eo ſe impetraturos putabant, qui internecino bello totam Chananæorum gentem perſequebatur. Cepheritas autem & Carlathiarimitas, qui vicini eis erant, in ſocietatem invitarunt; dicentes nec ipſos poſſe periculum evadere, ſi eos † occuparent Iſraëlitæ: ipſis vero modo hoc perſuaſerint, decreverunt copias eorum effugere. Illis autem iis quæ dixerant conſentientibus, legatos ad Jeſum mittunt cum eo amicitiæ fœdus inituros; quos, ad ea agenda quæ omnibus expedirent, civium maxime idoneos judicabant. At illi, ſe diſcrimen adire rati ſi ſemet Chananæos eſſe faterentur, hujuſmodi autem periculum fugituros eſſe exiſtimantes, modo dicerent ſe Chananæos nulla neceſſitudine attingere, ſed ſedes longo intervallo ab iis disjunctas habere, ajebantque ſe fide virtutis ejus adductos veniſſe, multorum dierum itinere confecto, habitumque hujuſce ſermonis veritatis indicium oſtendebant: nam veſtes, quas domo exeuntes novas induiſſent, immenſa viarum ſpatia peragrando detritas eſſe. laceras enim data opera ſumpſerant, ut ab eo fidem verbis impetrarent. Stantes ergo in medio *concionis* dicebant, ſe miſſos à Gabaonitis & vicinis civitatibus, ab ea terra longe diſſitis, cum illis amicitias juncturos †† fœderibus ritu patrio receptis. Nam intelligentes quod Dei gratia & munere illis conceſſum ſit Chananæorum terram poſſidere, ſe *iis* ea de re valde gratulari dicebant, enixeque petere ut ab iis in civium numero habeantur. Et illi quidem iſta loquentes, atque *longi* itineris indicia oſten-

εἴσοδον εἰς τὴν πόλιν, τῶν ἔνδον περὶ τείχεσιν ὄντων, ἐνίων δὲ καὶ πρὸς θέαν τῶν ἔξω τὴν γνώμην ἀπησχολημένων. καὶ οἱ μὲν τὴν πόλιν ᾕρουν, καὶ πάντας τοὺς ἐντυγχάνοντας ἔκτεινον. Ἰησοῦς δὲ τοὺς προσελθόντας [a] εἰς χεῖρας βιασάμενος φεύγειν τρέπεται. συνελαυνόμενοι δὲ ὡς εἰς ἀκέραιον τὴν πόλιν, ἐπεὶ καὶ ταύτην ἐχομένην ἑώρων, καὶ καταπιμπραμένην ὁμοῦ γυναιξὶ καὶ τέκνοις κατέλαβον, κατὰ τῶν ἀγρῶν ᾔεσαν σκεδασθέντες, ἀμύνειν αὑτοῖς ὑπὸ μονώσεως μὴ δυνάμενοι. τοιαύτης δὲ [b] τῆς συμφορᾶς τοὺς Αἰνίτας καταλαβούσης, παίδων τε ὄχλος ἑάλω καὶ γυναικῶν καὶ θεραπείας, [c] καὶ τῆς ἄλλης ἀποσκευῆς ἄπειρόν τι πλῆθος. ἀγέλας τε βοσκημάτων ἔλαβον οἱ Ἑβραῖοι, καὶ χρήματα πολλά· καὶ γὰρ πλούσιον ἦν τὸ χωρίον· καὶ ταῦτα πάντα τοῖς στρατιώταις Ἰησοῦς διένειμε, γενόμενος ἐν Γαλγάλοις.

ιϛ΄. Γαβαωνῖται δὲ κατοικοῦντες [d] ἔγγιστα τοῖς Ἱεροσολύμοις, τά τε τοῖς Ἱεριχουντίοις συμβεβηκότα πάθη καὶ τὰ τοῖς Αἰνίταις ὁρῶντες, καὶ πρὸς σφᾶς μεταβήσεσθαι τὸ δεινὸν ὑπονοοῦντες, Ἰησοῦν μὲν [e] παρακαλεῖν οὐ διέγνωσαν· οὔτε γὰρ τεύξεσθαί τινος τῶν μετρίων ὑπελάμβανον, ἐπ᾽ ὀλέθρῳ τοῦ Χαναναίων ἔθνους παντὸς [f] πολεμοῦντος αὐτοῦ. Κεφηρίτας δὲ καὶ [g] Καριαθιαριμίτας γείτονας ὄντας αὐτοῖς ἐπὶ συμμαχίαν παρεκάλουν, οὐδ᾽ αὐτοὺς [h] διαφεύξεσθαι τὸν κίνδυνον λέγοντες, εἰ [i] φθάσειαν αὐτοὶ ληφθέντες ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [k] συμπείσαντες δὲ αὐτούς, διέγνωσαν διαδρᾶναι τὴν δύναμιν αὐτῶν. [l] προσδεξαμένων δὲ τοὺς λόγους αὐτῶν, πέμπουσι πρέσβεις πρὸς Ἰησοῦν φιλίαν ποιησομένους, οὓς μάλιστα τῶν πολιτῶν ἐδοκίμαζον ἱκανοὺς πρᾶξαι τὰ συμφέροντα τῷ πλήθει. οἱ δὲ ὁμολογεῖν αὑτοὺς Χαναναίους ἐπισφαλὲς ἡγούμενοι, διαφεύξεσθαι δὲ τὸν διὰ τοῦτο κίνδυνον ὑπολαμβάνοντες, εἰ λέγοιεν ἑαυτοὺς μὴ προσήκειν κατὰ μηδὲν Χαναναίοις, ἀλλὰ πορρωτάτω τούτων κατῳκηκέναι, ἥκειν τε κατὰ πίστιν τῆς ἀρετῆς [m] αὐτοῦ πολλὴν ἀνύσαντας ὁδὸν ἔφασκον, καὶ τεκμήριον τοῦ λόγου τούτου τὸ σχῆμα ὑπεδείκνυον· τάς τε ἐσθῆτας καινὰς ὅτε ἐξῄεσαν οὔσας ὑπὸ τοῦ χρόνου τῆς ὁδοιπορίας αὐτοῖς τετρῖφθαι· [n] τρυχίνας γὰρ [o] εἰς τὸ ταῦτα πιστεύεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἐπιτηδὲς ἔλαβον. στάντες οὖν εἰς μέσους ἔλεγον ὡς πεμφθεῖεν ὑπὸ τῶν Γαβαωνιτῶν καὶ τῶν περιοίκων πόλεων, πλεῖστον ἀπεχουσῶν τῆσδε τῆς γῆς, ποιησόμενοι πρὸς αὐτοὺς φιλίαν ἐφ᾽ οἷς πάτριον αὐτοῖς ἐστι συνθήκαις. μαθόντες γὰρ ἐκ Θεοῦ χάριτος καὶ δωρεᾶς τὴν Χαναναίων [p] αὐτοῖς γῆν κτήσασθαι δεδόσθαι, [q] τούτοις τε λίαν ἔλεγον ἥδεσθαι καὶ πολίτας ἀξιοῦν αὐτῶν γενέσθαι. καὶ οἱ μὲν ταῦτα λέγοντες καὶ ἐπιδεικνύντες τὰ τεκμήρια τῆς ὁδοιπορίας

---

[a] Εἰς τὰς χεῖρας *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. [b] Articulum omittit *Vat.* [c] Καὶ τῆς ἄλλης σκευῆς *Big.* & *Epiphan.* [d] Lib. 7. c. 10. ait eum vicum ab Hieroſolymis abfuiſſe ſtadiis XL. at l. 2. de *Bello Jud.* c. 32. ſtadiis L. Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. [e] Παρακαλεῖν διέγνωσαν ſolus *Gall.* 1. [f] Pro πολεμοῦντος πρὸς αὐτούς. Olim tamen legerat *Epiphanius*, πολεμοῦντος αὐτοῦ. [g] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* Καθιαριμίτας in *Editis.* Βηρωθίτας καὶ Ιαριμίτας *Vat.* [h] Ita quatuor *MSS.* tam hic loci quam mox infra, v. 32. Διαφεύξεσθαι in *Editis, Aliiſque.* [i] Ita *Big.* in *Aliis* φθάσειεν & φθάσαιεν. [k] Συμπαρίσαντες *Samb.* συμπαρίσαντες *Gall.* 2. [l] Προσδεξάμενοι *Vat.* [m] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.* [n] Cape τρυχίνας eadem forma qua γλωχῖνας, aut ſcribe τρυχίνας à τρύχινη. Verum τριχίνας (*cilicinas*) habent *Big.* & *Gall.* 1. atque eo modo legerat *Vet. Interpr.* [o] Ita edidit *Bernardus.* εἰς τὸ ταῦτα π. π. αὐτὸν *Baſ.* & *G.* εἰς τὸ ταῦτα π. π. αὐτῶν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* [p] *Al.* αὐτούς. [q] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 2. τούτοις τ᾽ ἔλεγον ἥδεσθαι *Aliis.* * Vocem hanc ex verſione *Epiphanii* ſupplevi. † Vel, *ſi eos in poteſtatem ſuam redigere occuparent Iſraëlitæ.* Similiter ac Livius dicit, *occupat bellum facere,* Græcos imitatus. †† More fœderis patriæ ſuæ, *Epiphan.* ſalvis patriis inſtitutis, *Gelen.*

a Ἐξαπατή-

ὁδοιπορίας, παρεκάλουν ἐπὶ συνθήκας καὶ [a] φιλίαν τοὺς Εβραίους. Ιησοῦς δὲ πιστεύσας οἷς ἔλεγον, ὡς οὐκ εἶεν τοῦ Χαναναίων ἔθνους, [b] ποιεῖται πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ Ελεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς μετὰ τῆς γερουσίας ὄμνυσιν ἕξειν τε φίλους καὶ συμμάχους, καὶ μηδὲν [c] μοχλεύσεσθαι κατ' αὐτῶν ἄδικον, τοῖς ὅρκοις ἐπισυναινέσαντος τοῦ πλήθους. καὶ οἱ μὲν ὧν ἤθελον τυχόντες [d] ἐξ ἀπάτης ἀπήεσαν πρὸς ἑαυτούς. Ιησοῦς δὲ [e] τῆσδε τῆς Χαναναίας στρατεύσας εἰς τὴν [f] ὑπώρειαν, καὶ μαθὼν οὐ πόρρω τῶν Ιεροσολύμων τοὺς [g] Γαβαωνίτας κατῳκημένους, καὶ τοῦ γένους ὄντας τῶν Χαναναίων, μεταπεμψάμενος αὐτῶν τοὺς ἐν τέλει, τῆς ἀπάτης αὐτοῖς ἐνεκάλει. τῶν δ' οὐκ ἄλλην ἀφορμὴν σωτηρίας ἔχειν ἢ ταύτην προφασιζομένων, καὶ διὰ τοῦτ' ἐπ' αὐτὴν ἐξ ἀνάγκης καταφυγεῖν, συγκαλεῖ τὸν ἀρχιερέα Ελεάζαρον, καὶ τὴν γερουσίαν· καὶ δημοσίους αὐτοὺς δικαιούντων ποιεῖν ἐπὶ τῷ μὴ παραβῆναι τὸν ὅρκον, ἀποδεικνύουσιν εἶναι τοιούτους. καὶ οἱ μὲν τῆς καταλαβούσης αὐτοὺς συμφορᾶς τοιαύτην φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν ηὕραντο.

ιζ΄. Τοῦ δὲ τῶν Ιεροσολυμιτῶν βασιλέως χαλεπῶς φέροντος ἐπὶ τῷ μετατάξασθαι πρὸς τὸν Ιησοῦν τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τοὺς τῶν πλησίον ἐθνῶν παρακαλέσαντος βασιλέας συνάρασθαι τῷ κατ' αὐτῶν πολέμῳ, [h] τούτους παρόντας σὺν αὐτῷ, τέσσαρες δὲ ἦσαν, οἱ Γαβαωνῖται ἰδόντες, καὶ στρατοπεδευσαμένους [i] ἐπί τινι πηγῇ τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν παρασκευάζεσθαι πρὸς πολιορκίαν, ἐπεκαλοῦντο σύμμαχον Ιησοῦν. ἐν τούτοις γὰρ ἦν αὐτοῖς τὰ πράγματα, ὡς [k] ὑπὸ μὲν τούτων ἀπολεῖσθαι προσδοκᾶν, ὑπὸ δὲ τῶν ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ Χαναναίων γένους στρατευσάντων σωθήσεσθαι διὰ τὴν γενομένην φιλίαν ὑπολαμβάνειν. καὶ Ιησοῦς πανστρατιᾷ σπεύσας ἐπὶ τὴν βοήθειαν, καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [l] ἀνύσας, [m] ὄρθριος προσβαίνουσι τοῖς πολεμίοις ἐμπίπτει· καὶ τραπεῖσιν εἵπετο διώκων διὰ χωρίων ἐπικλινῶν. [n] Βήθωρα καλεῖται. ἔνθα καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ [o] συνεργίαν ἔμαθεν· ἐπισημήναντος αὐτοῦ βρονταῖς τε καὶ κεραυνῶν ἀφέσει, καὶ χαλάζης καταφορᾷ μείζονος τῆς συνήθους. ἔτι γε μὴν καὶ τὴν ἡμέραν αὐξηθῆναι πλέον, ὡς ἂν μὴ καταλαβοῦσα νὺξ ἐπίσχῃ τὴν τῶν Εβραίων προθυμίαν, συνέπεσεν. ὥστε καὶ λαμβάνει τοὺς βασιλέας Ιησοῦς ἔν τινι κρυπτομένους σπηλαίῳ κατὰ [p] Μακχιδά, καὶ κολάζει πάντας. ὅτι δὲ τὸ μῆκος τῆς ἡμέρας ἐπέδωκε τότε, καὶ τοῦ συνήθους ἐπλεόνασε, δηλοῦται διὰ τῶν ἀνακειμένων ἐν τῷ ἱερῷ [q] γραμμάτων.

ιη΄. Κατεστραμμένων δ' οὕτως τῶν περὶ τοὺς βασιλέας, οἳ τοὺς Γαβαωνίτας [r] πολεμήσοντες ἐστράτευσαν, ἐπανῄει πάλιν τῆς Χαναναίας ἐπὶ τὴν ὀρεινὴν Ιησοῦς· καὶ πολὺν τῶν ἐν αὐτῇ φόνον ἐργασάμενος, καὶ λείαν λαβών, παρῆν εἰς τὸ ἐν Γαλγάλοις στρατόπεδον. τοῦ δὲ περὶ τῶν Εβραίων ἀρετῆς λόγου πολλοῦ φοι-

dentes, orabant Hebræos ut cum illis fœdera ſancirent & amicitiam. Jeſus autem dictis eorum credens, quod non eſſent de gente Chananæorum, eos in amicitiam recipit: & Eleazarus pontifex cum ſenatu juravit, habituros ſe eos pro amicis & ſociis, & nihil injuſti contra eos molituros, in iſtud jusjurandum conſentiente *univerſo* populo. Ac illi quidem, dolo malo voti compotes, ad ſuos reverſi ſunt. Jeſus autem cum exercitum in ſubmontanum Chananæorum tractum duxiſſet, & audiſſet Gabaonitas non longe à Jeroſolymis habitare, & à Chananæis oriundos, magiſtratibus eorum accerſitis, fraudis eos incuſabat. Cum autem ſibi non aliam ad ſalutem viam patere prætenderent, ideoque neceſſitate adactos hoc ſibi effugium quæſiviſſe, Eleazarum pontificem & ſenatum convocat: eiſque cenſentibus publicis miniſteriis deputandos eſſe, ne fidem jurejurando datam violarent, operis hiſce eos addixerunt. Et illi quidem, cum eis jam immineret calamitas, tale ſibi præſidium & ſecuritatem invenerunt.

Gabaonitæ fraudem ſuam luunt, poſterique eorum operis publicis. Joſ. c. 9.

17. Cæterum cum rex Jeroſolymitarum indigne ferret Gabaonitas ad Jeſum defeciſſe, & vicinarum gentium reges ad bellum ſimul contra eos gerendum acciviſſet; Gabaonitæ iſtos ei adeſſe videntes, (quatuor autem erant) caſtriſque circa fontem quendam non longe ab urbe poſitis ad oppugnationem ſeſe parare, Jeſum in auxilium advocabant. nam eò tum res eorum devenerant, ut ab his quidem perniciem exſpectarent; ab illis vero, qui in Chananæorum gentis excidium bellum moverant, ſalvari ſe propter initas amicitias exiſtimarent. Tum Jeſus cum toto exercitu ut *illis* ſuccurreret properans, die noctuque itinere continuato, hoſtes obſidionem molientes ſummo mane aggreditur; cumque terga vertiſſent, per regionis declivia fugientes eſt perſequutus. Bethora *is locus* dicitur. Atque illic Deum ſibi in auxilium veniſſe didicit, manifeſto indicio, quod tonitrua & fulmina *è cælo* miſſa fuerint, & grando deciderit ſolito major. Quin & illud præterea contigit, quod dies producta fuerit, ne à nocte appetente reprimeretur Hebræorum impetus. quo factum eſt ut Jeſus reges apud Macchida deprehenderit in ſpelunca quadam abditos: omneſque pœna affecerit. Quod vero longitudo diei eo tempore incrementum ceperit, ac ultra conſuetum creverit, palam eſt ex *Sacris* literis in archivis Templi repoſitis.

Rex Jeroſolymitarum (adjunctis quatuor vicinarum gentium regibus) contra Gabaonitas bellum movet. Joſ. c. 10.

Exercitus eorum fuſi fugatique, regeſque ad unum omnes cæſi. Joſ. c. 10.

Sol & luna ſtant. Joſ. c. 10.

18. Regibus autem in hunc modum debellatis, qui Gabaonitas armis invaſerant, in Chananææ montana reverſus eſt Jeſus: ibique magna cæde edita prædaque abacta, ad caſtra in Galgalis ſeſe recepit. At cum fama de virtute Hebræorum in omnium ore atque ſermone

Profligatis Chananæis atque auxiliis Palæſtinis, ad Galgala redit Jeſus. Joſ. c. 10.

---

[a] Φιλίας *Gall.* 2. & *Epiphan.*

[b] Ita *MSS.* in *Editis* ποιεῖ τι.

[c] Βουλεύσεσθαι, ut facilius, vel è *Gloſſario* oblatum ſubſtituêre *Samb. Big. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* De verſutia Gabaonitica vide *Zonaram*, p. 30. & Theodoret. ἐρωτ. ιγ΄.

[d] Ἐξαπατήσαντες ἀπ. *Big. Samb.* & *Gall.* 2.

[e] Τῆσδε omittunt *Big.* & *Samb.*

[f] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὑπόρειαν pro ὑπώρειαν.

[g] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Busb.* & *Hen.* Γαβεωνίτας *Baſ.* & *G.* Γιβεωνίτας *Gall.* 1.

[h] Ὡς τούτους τ. π. in plurimis *MSS.*

[i] Ἐπὶ τῇ πηγῇ *Vat.*

[k] Ὑπὸ μὲν τῶν οἰκείων *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.*

[l] Τὴν ὁδὸν ἀνύσας *Gall.* 1. phraſi plana.

[m] Ita *Baſ. G. Hen.* & *Busb.* ὄρθριος προσβαίνουσι τ. π. ἐμπίπτει *Vat.* ὄρθριος οὖ προσμένουσι (vel προσμένουσι) τ. π. ἐμπίπτει *Big.* & *Samb.*

[n] Βήθωρα juxta aliquot codices *Epiphanii.*

[o] *Al.* συνεργείαν. vel συνέργειαν.

[p] Ita *Baſ.* & *G.* Μακκηδᾶ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* Μαχηδὰ *Vat.* Μαχηδᾶ in LXX.

[q] Librum *Recti* intelligit *Maſius.* refellit *Schotanus*, p. 388. & de libro *Joſue* accipit.

[r] *Al.* πολεμήσαντες,

ſermone apud gentes vicinas percrebreſceret, audita cæſorum multitudine attoniti hæſerunt: ac reges Libanum montem accolentes, & ipſi Chananæi generis, quique in campeſtribus habitarunt Chananæi, Palæſtinis *in auxilium* adſcitis, caſtra metarunt ad Berotham, oppidum Galilææ ſuperioris, non procul à Cedeſa. hic autem locus Galilæorum ditionis eſt. Totus autem exercitus conſtabat peditum trecentis millibus, equitum vero decem millibus, & curruum millibus triginta. Timore itaque perterruit hoſtium multitudo & Jeſum ipſum & Iſraëlitas, & propter metus magnitudinem vix auſi erant vel meliora ſperare. Deo autem eis formidinem exprobrante, & an *quid* majus ejus ope & auxilio deſiderent, atque eis pollicente victoriam de hoſtibus, jubenteque ut eorum equis poplites ſuccîderent & currus igne cremarent, concepta ex *his* Dei promiſſis fiducia, contra hoſtes profectus eſt, dieque quinta illis ſuperveniens acie concurrit; ac *utrinque* acriter pugnatum eſt, eaque ſtrages edita quæ *fere* omnem audientium fidem ſuperat. Effuſos autem longe perſequitur, demptiſque paucis totum hoſtium exercitum *ferro* interimit. Reges etiam ad unum omnes ceciderunt: adeo ut, hominibus ad cædem deficientibus, equos eorum necaverit & currus igne abſumpſerit. Regionem deinde univerſam, nemine ad pugnam exire audente, ſecure peragrabat; urbes nempe obſidione capiens, item quicquid *vivum* deprehenderet occidens.

Chananæis quinquennali bello protritis, & præter loca quædam munita omnino deletis, Galgala deſerit Jeſus, Siluntis amœnitate captus: ubi caſtra ſua & Tabernaculum ſtatueret, donec Templum conderetur. Joſ. c. 11. & c. 18.

19. Jam vero exactus erat annus quintus, nec quiſquam Chananæorum amplius ſupererat, abſque iis qui in loca munitiſſima ſe receperant. Jeſus autem, motis caſtris ex Galgalis, *in* montanis collocavit ſacrum Tabernaculum ad urbem Siluntem (opportunus enim atque idoneus videbatur locus, propter amœnitatem, donec templum ædificari res Iſraëlitarum paterentur) atque inde cum omni populo Sicima profectus & altare ſtatuit ubi Moyſes præceperat; & dein exercitu diviſo, in monte quidem Garizi dimidium ejus conſtituit, dimidium vero alterum in Gibalo, (ubi & altare eſt) & *cum iis* Levitas & ſacerdotes. Cum autem ſacra feciſſent & diras vibraſſent, eaſque aræ inſcriptas reliquiſſent, in Siluntem ſunt reverſi.

Jeſus jam ſenex concilium πανήγυριν cogit Silunte: ubi res geſtas recenſens de tribuum Transjordaniarum miſſione & de tellure dimetienda deliberat. Joſ. c. 22. &c.

20. Cæterum Jeſus jam ætate provectus, urbeſque Chananæorum, *quæ ſupereſſent*, expugnatu difficiles *eſſe* videns, tum ob locorum ubi ſitæ erant munimenta, tum ob valida murorum præſidia; quibus ad urbes egregie natura munitas in circuitum adjectis, ex-

πάντος εἰς τοὺς περιοίκους, κατάπληξις εἶχε [a] τοὺς ἀκούοντας τὸ τῶν ἀπολωλότων πλῆθος· καὶ στρατεύουσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ περὶ Λίβανον ὄρος βασιλεῖς ὄντες Χαναναῖοι, καὶ οἱ ἐν τοῖς [b] πεδινοῖς τῶν Χαναναίων, Παλαιστίνους προσλαβόντες, στρατοπεδεύουσι πρὸς [c] Βηρώθῃ πόλει [d] τῆς Γαλιλαίας τῆς ἄνω, [e] Κεδέσης οὐ πόῤῥω. Γαλιλαίων δ' ἐστὶ καὶ τοῦτο τὸ χωρίον. [f] τοῦ δὲ στρατοῦ παντὸς, ὁπλιτῶν μὲν ἦσαν μυριάδες τριάκοντα· μύριοι δ' ἱππεῖς, καὶ ἅρματα [g] δισμύρια. καταπλήττει δὴ τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων αὐτόν τε Ἰησοῦν καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· καὶ πρὸς τὴν ἐλπίδα τοῦ κρείττονος εὐλαβεστέρως εἶχον δι' ὑπερβολὴν τοῦ δέους. τοῦ Θεοῦ δ' ἐξονειδίσαντος αὐτοῖς τὸν φόβον, [h] καὶ εἰ πλέον τῆς παρ' αὐτοῦ βοηθείας ποθοῦσιν, ὑποσχομένου τε νικήσειν τοὺς ἐχθροὺς, καὶ κελεύσαντος τούς τε ἵππους ἀχρήστους ποιῆσαι, καὶ τὰ ἅρματα πυρῶσαι· θαρσαλέος πρὸς τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ [i] γενόμενος ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ πέμπτης ἡμέρας ἐπ' αὐτοὺς ἐλθὼν συνάπτει, καὶ καρτερὰ μάχη γίνεται, καὶ φόνος κρείττων πίστεως παρὰ τοῖς ἀκροωμένοις. [k] διώκων δ' ἐπὶ πλεῖστον ἐξῆλθε, καὶ πᾶν τὸ στράτευμα τῶν ἐχθρῶν πλὴν ὀλίγων [l] διέφθειρεν. καὶ οἱ βασιλεῖς πάντες ἔπεσον· ὥστε τῶν ἀνθρώπων ἐπιλελοιπότων πρὸς τὸ κτείνεσθαι, τοὺς ἵππους Ἰησοῦς αὐτῶν ἀνήρει, καὶ τὰ ἅρματα ἐνεπίμπρα. τήν τε χώραν [m] ἐπ' ἀδείας διεπορεύετο, μηδενὸς τολμῶντος εἰς μάχην ἐπεξελθεῖν· ἀλλὰ πολιορκίᾳ τὰς πόλεις [n] αἱρῶν, καὶ πάλιν ὅ,τι λάβοι φονεύων.

ιθ'. Ἔτος δὲ [o] πέμπτον ἤδη παρεληλύθει, καὶ Χαναναίων οὐκέτ' οὐδεὶς ὑπολέλειπτο, πλὴν εἰ μή τινες [p] εἰς ὀχυρώτατον τεῖχος διέφυγον. Ἰησοῦς δὲ ἐκ τῶν Γαλγάλων ἀναστρατοπεδεύσας [q] εἰς τὴν ὄρειον, ἵστησι τὴν ἱερὰν σκηνὴν κατὰ Σιλοῦν πόλιν· ἐπιτήδειον γὰρ ἐδόκει τὸ χωρίον διὰ κάλλος, [r] ἕως οἰκοδομεῖν ναὸν αὐτοῖς τὰ πράγματα παράσχῃ· καὶ χωρήσας ἐντεῦθεν ἐπὶ Σικίμων σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, βωμόν τε ἵστησιν ὅπου προεῖπε Μωϋσῆς, καὶ νείμας τὴν στρατιὰν, ἐπὶ μὲν τῷ [ſ] Γαριζεῖ ὄρει [t] τὴν ἡμίσειαν ἵστησιν, ἐπὶ δὲ τῷ [u] Γιβάλῳ τὴν ἡμίσειαν, [x] ἐν ᾧ καὶ ὁ βωμός ἐστι, καὶ τὸ Λευιτικὸν [y] καὶ τοὺς ἱερέας. θύσαντες δὲ καὶ ἀρὰς ποιησάμενοι, καὶ ταύτας [z] ἐπὶ τῶν βωμῶν γεγραμμένας [a] καταλιπόντες, εἰς τὴν Σιλοῦν ἀνέζευξαν.

κ'. Ἰησοῦς δ' ἤδη γηραιὸς ὢν, καὶ τὰς τῶν Χαναναίων πόλεις ὁρῶν οὐκ εὐαλώτους, [b] ὑπό τε τῶν χωρίων ἐν οἷς ἦσαν [c] ἐχυρότητος, καὶ τῆς τῶν τειχῶν ἰσχύος, ἃ τῇ φυσικῇ τῶν πόλεων πλεονεξίᾳ [d] προσπεριβαλλόμενοι προσεδόκων τοὺς πολεμίους ἀφέξεσθαι

---

[a] Ἀπαντῶντας τοὺς ἀκ. *Epiphan. Hen. & Busb.* [b] *Al.* πεδίοις, & Παλαιστίνους & dein λαβόντες. [c] Μηρώθῃ ex *Joſ.* c. XI. v. 5. reponendum cenſent *Maſius & Villalpandus.* Forſan eadem urbs, quæ *Bell. Jud.* l. 2. dicitur Μηρώ. [d] Articulum negligit *Vat.* [e] Καιδίσης οὐ π. *Baſ. Big. & Samb.* καὶ Κιδίσης οὐ πόῤῥω *Vat.* καὶ Δισίσης οὐ π. *Vet. Interpr.* [f] Ἦν δὲ ὁ στρατὸς ἐκείνων ὁπλιτῶν &c. *Zonar.* p. 30. [g] Δισχίλια *Epiph.* τρισμύρια *Zonaras.* [h] Καί τι πλέον *Gall.* 1. unde legendum cenſeo καὶ εἴ τι πλέον. [i] Eſt qui legit γενόμενος ὁ Ἰησοῦς. [k] Ita *MSS.* διώκων τ' ἐπὶ πλ. *Baſ. & G.* [l] Διέφθειρεν Ἰησοῦς *Samb. Big. & Gall.* 2. [m] Vide p. 179. v. 3. [n] *Al.* αἱρῶν καὶ πᾶν ὅτι λάβοι. [o] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 206. [p] Ἐχυρότητι τειχῶν *Samb. Gall.* 1. & 2. ὀχυρότατι τειχῶν *Vat.* ἰσχυρότητι τειχῶν *Big.* [q] Εἰς τὴν ὀρεινὴν in quinque *MSS.* Ea regio vocatur *Montes Ephraemæi* in S. Literis. [r] Ἕως ἂν οἰκοδ. *Big. & Samb.* [ſ] *Al.* Γαριζεῖν & Γαριζίν. Videſis p. 174. v. 4. [t] Τὴν ἡμ. ἵστησι μοῖραν *Big. & Samb.* [u] Ita & ſupra p. 174. v. 1. Γιβάλῳ *Baſ. & G.* in *MSS* Ἠβήλῳ & Ἠβάλῳ & Ἠβίλῳ. Sed Γηβάλῳ aut (ut in uno *MS.*) Ἠβάλῳ malit *Bernardus.* [x] Ἐν ᾧ ὁ βωμὸς ἐστι *Big.* ἐν ᾧ τὸν βωμὸν ἵστη, καὶ τὸ Λευιτικὸν καὶ τοὺς ἱερέας διεμέριζεν, legiſſe videtur *Epiphan.* [y] Καὶ οἱ ἱερεῖς. θύσαντες δὲ καὶ δέκα ἀρὰς *Vat.* [y] Ita *Baſ. G. & Vat.* de uno altari laterum plurium, μάλ' ἀστείως, ut ait *Bern.* in *MSS.* ἐπὶ τὸν βωμὸν, aut ἐπὶ τῷ βωμῷ. [a] Sic in *MSS.* in *Editis* καταλείποντες [b] Ὑπό τε τοῦ τῶν *Big. & Samb.* [c] *Al.* ἰσχυρότητος & ὀχυρότητος. [d] Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. περιβαλλόμενοι *Baſ. & G.* συμπεριβαλλόμενοι *Gall.* 2.

a Ita

ἀφέξεσθαι πολιορκίας δι' ἀπόγνωσιν τοῦ λαβεῖν. καὶ γὰρ ἐπ' ὀλέθρῳ τῷ ἑαυτῶν οἱ Χαναναῖοι μαθόντες τοὺς Ἰσραηλίτας [a] ποιησαμένους τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, πρὸς τὸ τὰς πόλεις καρτερὰς ποιεῖν ἐκεῖνον ἅπαντα ἦσαν τὸν χρόνον. [b] συναγαγὼν τὸν λαὸν εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παρήγγειλε. καὶ σπουδῇ συνδραμόντων, τά τε ἤδη [c] κατορθώμενα, καὶ τὰς γεγενημένας πράξεις, ὡς εἰσὶν ἄρισται, καὶ [d] τοῦ θείου τοῦ παρασχόντος αὐτὰς ἄξιαι, καὶ τῆς ἀρετῆς τῶν νόμων οἷς κατακολουθοῦσιν, ἔλεγε. βασιλεῖς τε τριάκοντα καὶ ἕνα, τολμήσαντας αὐτοῖς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, κεκρατῆσθαι δηλῶν, καὶ στρατιὰν, ὅση ποτὲ κατελπίσασα τῆς αὐτῶν δυνάμεως εἰς μάχην συνῆψεν, ἅπασαν διαφθαρεῖσαν, ὡς μηδὲ γενεὰν αὐτοῖς ὑπολελεῖφθαι. τῶν δὲ πόλεων ἐπειδήπερ αἱ μὲν ἑαλώκεσαν, πρὸς ἃς δὲ δεῖ χρόνου καὶ μεγάλης πολιορκίας, διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα καὶ τὴν ἐπὶ ταύτῃ τῶν οἰκητόρων πεποίθησιν, ἠξίου τοὺς ἐκ τῆς περαίας τοῦ Ἰορδάνου συνεξορμήσαντας αὐτοῖς, καὶ τῶν κινδύνων συναραμένους, ὄντας συγγενεῖς, ἀπολύειν ἤδη πρὸς τὰ οἰκεῖα, χάριν αὐτοῖς ὧν συνέκαμον ὁμολογοῦντας. ἕνα τε κατὰ φυλὴν, ἀρετῇ προύχειν μαρτυρηθέντα, πέμπειν, οἳ, τὴν γῆν ἐκμετρησόμενοι πιστῶς καὶ μηδὲν κακουργήσοντες, δηλώσουσιν ἡμῖν ἀδόλως αὐτῆς τὸ μέγεθος.

κα'. Καὶ Ἰησοῦς μὲν, τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους, συγκατάινον ἔσχε τὸ πλῆθος. καὶ ἄνδρας τοὺς ἐκμετρησομένους τὴν χώραν αὐτῶν ἐξέπεμψε, παραδοὺς αὐτοῖς τινας γεωμετρίας ἐπιστήμονας, οὓς τἀληθὲς οὐκ ἔμελλε λήσεσθαι διὰ τὴν τέχνην. ἐντολὰς δοὺς [e] ἀποτιμήσασθαι τῆς τε εὐδαίμονος διάμετρον γῆς καὶ τῆς ἧσσον ἀγαθῆς. ἡ γὰρ φύσις τῆς Χαναναίων γῆς τοιαύτη τίς ἐστιν, ὡς ἴδοι τις ἂν πεδία μεγάλα καὶ καρποὺς φέρειν ἱκανώτατα, καὶ συγκρινόμενα μὲν ἑτέρᾳ γῇ, πανευδαίμονα νομισθησόμενα. τοῖς δὲ Ἱεριχουντίων χωρίοις παραβαλλόμενα καὶ τοῖς Ἱεροσολυμιτῶν, τὸ μηδὲν [f] ἀναφανησόμενα. καί τοι παντελῶς ὀλίγην αὐτῶν εἶναι τὴν γῆν συμβέβηκε, καὶ ταύτης ὀρεινὴν τὴν πολλήν. ἀλλ' [g] ὑπερβολὴ εἰς καρπῶν ἐκτροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἀπολέλοιπεν [h] ἑτέραις. καὶ διὰ τοῦτο τιμητοὺς μᾶλλον ἢ μετρητοὺς [i] τοὺς κλήρους εἶναι δεῖν ὑπέλαβε πολλάκις ἑνὸς πλέθρου κἂν χιλίων ἀνταξίου γενομένου. οἱ δὲ ἄνδρες οἱ πεμφθέντες, δέκα δὲ ἦσαν, περιοδεύσαντές τε καὶ τιμησάμενοι τὴν γῆν, ἐν ἑβδόμῳ μηνὶ παρῆσαν πρὸς αὐτὸν εἰς [k] Σιλοῦντα πόλιν, ἔνθα τὴν σκηνὴν ἐστάκεισαν.

κβ'. Καὶ Ἰησοῦς, Ἐλεάζαρόν τε καὶ τὴν γερουσίαν [l] καὶ σὺν τοῖς φυλάρχοις παραλαβὼν, νέμει ταῖς ἐννέα φυλαῖς [m] καὶ τῶν Μανασσητῶν τοῖς ἡμίσεσι, κατὰ μέγεθος ἑκάστης τῶν φυλῶν

ſpectabant ut hoſtes ab obſidione abſtinerent, de iis potiundis deſperantes (nam Chananæi, cognito Iſraëlitas in excidium ſuum ex Ægypto egreſſos eſſe, toto illo tempore in oppidis muniendis occupati fuerant) conventu populi in Siluntem indicto concionem advocat. Cumque [*] frequens concurſus factus eſſet, eis recenſuit quæ ad id temporis proſpere evenerant, utque res quas geſſerant pulcherrimæ erant, & quales par erat Dei auſpiciis geri, legumque quas amplexi ſunt dignitati convenientes: prætere commemorans reges triginta & unum, qui manus conſerere auſi ſunt, prælio ſuperatos; & exercitum, qui viribus ſuis aliquando fiſus cum illis acie dimicavit, totum internecione ita deletum, ut ne ſoboles quidem iis ſupereſſet. Cæterum quoniam ex urbibus aliæ quidem captæ eſſent, aliæ vero, ob murorum firmitudinem & incolarum in ea fiduciam, diuturnam validamque oppugnationem poſtularent, cenſebat eos qui ex regione Transjordaniana in communem expeditionem profecti fuerant, & propter cognationem periculorum ſocios ſe adjunxerant, jam domum remittendos, gratiis pro ope & auxilio illis prius relatis: deinde ex ſingulis tribubus ſingulos, qui virtutis ſuæ præcellentis teſtimonium acciperent, delegandos, qui regionem bona fide permenſi, omnique procul habita malitia, nobis ſine dolo magnitudinem ejus renunciabunt.

Ager Chananæus deſcribitur, & æſtimatur. Joſ. c. 13.

21. Et Jeſus quidem, cum hæc verba feciſſet, populum univerſum ſibi aſſentientem habuit: moxque viros ad terram illorum dimetiendam emiſit, adjunctis ad eos quibuſdam Geometriæ peritis, quibus propter artem verum ignotum non erat futurum: mandans eis ut terræ felicis & minus bonæ menſuram æſtimarent. Telluris enim Chananæorum natura ejuſmodi eſt, ut videre liceat campos magnos, eoſque fructibus edendis aptiſſimos, qui alii quidem terræ collati fertiliſſimi haberi poſſint, at ſi cum Jerichuntinorum aut Jeroſolymitanorum agris conferantur, nihil fere apparituri ſunt. ac quanquam iis accidit ut exiguum admodum terræ ſpatium incolerent, idque maxima ex parte montanum, eximia tamen fertilitate & pulchritudine nulli alii cedit. Quamobrem arbitrabatur ut magis ex æſtimatione quam ex menſura ſortitio fieri deberet. cum ſæpe unum jugerum millenis contra non carum ſit. At viri qui miſſi fuerant, decem autem erant, terra perluſtrata & æſtimata, ſeptimo menſe ad eum in Siluntem urbem reverſi ſunt, ubi Tabernaculum conſtituerant.

Imperator atque pontifex, una cum phylarchis cæteriſque ſenatoribus, inter novem tribus & dimidiam Manaſſitida terram ſorte varia diſtribuunt. Joſ. c. 14. &c.

22. Tum Jeſus, aſſumpto Eleazaro cum ſenatu & tribuum principibus, diviſit *regionem* novem tribubus & Manaſſitarum dimidiæ, cuique tribui agri portionem pro ejus magnitu-

---

[a] Ita *Big. Samb.* & pars codicum *Epiphanii*. in *Editis*, *Aliiſque* πεποιημένους. [b] Συναγαγὼν τ. λ. ἐ. παραγγέλλει *Big.* συναγαγὼν τ. λ. εἰς τὴν Σιλοῦν ἐκκλησίαν παραγγέλλει. *Samb.* atque ita *Hen.* niſi quod habeat παρήγγειλε. [c] *Al.* κατωρθωμένα, & κατορθούμενα. [d] Τοῦ Θεοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [e] Ἀποτιμήσασθαι τῆς τε εὐδαίμονος ἰδίᾳ τὸ μέτρον γῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 2. ἀποτιμήσασθαι τῆς τε εὐδαίμονος διὰ τὸ μέτρον γῆς *Gall.* 1. & *Epiphan.* [f] Ita cum *Gall.* 1. & *Schotano*: ἂν φανησόμενα *Samb.* ἂν ἀφανησόμενα *Big.* in *Editis* ἀναφανησόμενα. quo admiſſo, legendum puto, εἰς τὸ μηδὲν ἀναφανησόμενα, *in nihilum abitura.* [g] Eo modo in ſeptem *MSS.* in *Editis* ὑπερβολῇ εἰς &c. Verum, ἀλλ' ὑπερβολῇ καρπῶν εἰς τροφήν τε καὶ κάλλος οὐκ ἐπίσχεν ἑτέρᾳ legiſſe videtur *Epiphan.* εἰς καρπῶν τὴν εἰς ἐκτροφήν τε *Vat.* Videſis *H. Steph.* Theſ. Gr. voce ὑπερβολή. [h] Sic in quatuor *MSS.* ἑτέρᾳ in uno. ἑτέρας *Baſ.* & *G.* [i] Τοὺς deeſt *Vat.* [k] Supra v. 5. Σιλοῦν πόλιν. [l] Illud καὶ non agnoſcunt *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [m] Καὶ τῶν Μαν. *Big.* & *Samb.*

[*] *Vel*, ſummo ſtudio illic concurrerent.

dine partitus. Cum *iis* ſortitus eſſet, Judæ quidem ſorte obtigit omnis ſuperior Judæa Jeroſolymas uſque protenſa, latitudine vero lacum Sodomiticum attingens. In hac autem ſorte urbes erant Aſcalon & Gaza. Symeonis vero tribui, nam ſecunda erat, obvenit Idumææ pars Ægypto & Arabiæ contermina. At Benjamitæ terram ſorte habuere, quæ à Jordane fluvio longitudine quidem uſque ad mare pertingit; latitudine vero Jeroſolymis & Bethelis terminatur. hæc autem ſors anguſtiſſima erat propter ſoli bonitatem: nam & Jerichunta & Jeroſolymitarum urbem acceperunt. Ephraïmi autem tribus terram à Jordane fluvio uſque ad Gadara porrectam adepta eſt: latam vero in quantum patet à Bethelis ad Campum uſque magnum. At tribus Manaſſitidis pars dimidia à Jordane quidem uſque Dora urbem *habuit*, latitudine vero ad Bethſana, quæ nunc Scythopolis vocatur. Atque poſt hos Iſacharis Carmelum montem & fluvium longitudinis terminum nacta eſt, latitudinis autem Itabyrium montem. Zabulonitæ vero terram ad Genneſaritidem uſque *lacum*, Carmelo autem & mari contiguam, ſunt ſortiti. Quæ vero regio poſt Carmelum ſita eſt, convallis cognominata ex ipſa re, tota ea, ad Sidonem obverſa, Aſeritis ceſſit. Urbs autem Arce in eorum portione erat, * quæ etiam Actipus *nuncupatur*. Illa vero quæ ad orientem ſpectant uſque ad Damaſcum urbem & Galilæam ſuperiorem ſibi aſſumpſerunt Nephthalitæ, ad Libanum uſque montem & Jordanis fontes, qui ex monte prorumpunt, † attingente fines boreales urbis Arces finitimæ. Danitæ autem vallis quæcunque occidenti ſoli objacent, adepti ſunt, Azoto & Doris clauſi; omnemque Jamniam ſimul & Gettam ab Acarone ad montem uſque, ex quo incipit tribus Judæ.

23. Ad hunc quidem modum ſex gentes, à filiis Chananæi denominatas, Jeſus diviſit, terramque earum novem cum dimidia tribubus habitandam dedit: Amoræam enim, & ipſam ab uno ex Chananæi filiis nominatam, Moyſes jam ante duabus cum dimidia tribubus diſtribuerat. hoc autem & ſupra memoravi. Loca vero circa Sidonem, & *quæ ad* Arucæos & Amathæos & Arithæos *pertinebant*, nondum diſtributa erant.

τὴν μέτρησιν ποιησάμενος. κληρώσαντος δὲ αὐτοῦ, ἡ μὲν Ιούδα λαχοῦσα πᾶσαν αἱρεῖται τὴν καθύπερθεν [a]Ιουδαίαν, παρατείνουσαν μὲν ἄχρι τῶν Ιεροσολύμων, τὸ δ' εὖρος ἕως τῆς Σοδομίτιδος λίμνης καθήκουσαν. ἐν δὲ τῷ κλήρῳ τούτῳ πόλεις ἦσαν Ασκάλων καὶ Γάζα. Συμεωνὶς δὲ, δευτέρα γὰρ ἦν, ἔλαχε [b]τῆς Ιδουμαίας τὴν Αἰγύπτῳ τε καὶ τῇ Αραβίᾳ πρόσορον οὖσαν. Βενιαμῖται δὲ τὴν ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ ἔλαχον ἄχρι θαλάσσης μὲν τὸ μῆκος· τὸ δὲ πλάτος, Ιεροσολύμοις ὁριζομένην καὶ Βεθήλοις. στενότατος δὲ ὁ κλῆρος οὗτος ἦν διὰ τὴν τῆς γῆς ἀρετήν· Ιεριχοῦντα γὰρ καὶ τὴν Ιεροσολυμιτῶν πόλιν [c]ἔλαβον. ἡ δ' Εφραΐμου φυλὴ τὴν ἄχρι [d]Γαδάρων ἀπὸ Ιορδάνου ποταμοῦ μηκυνομένην ἔλαχεν· εὐρεῖαν δὲ ὅσον ἀπὸ Βεθήλων εἰς τὸ μέγα τελευτᾷ πεδίον. [e]τῆς δὲ Μανασσήτιδος οἱ ἡμίσεις ἀπὸ μὲν Ιορδάνου μέχρι Δώρων πόλεως· πλάτος δὲ ἐπὶ [f]Βηθσάνων, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. καὶ μετὰ [g]τούτους Ισάχαρις, Κάρμηλόν τε [h]ὄρος καὶ τὸν ποταμὸν τοῦ μήκους ποιησαμένη [i]τέρμονα, τὸ δ' Ιταβύριον ὄρος τοῦ πλάτους. Ζαβουλωνῖται δὲ τὴν μέχρι [k]Γεννησαρίτιδος, καθήκουσαν δὲ [l]περὶ Κάρμηλον καὶ θάλασσαν ἔλαχον. τὴν δὲ ἀπὸ τοῦ Καρμήλου, κοιλάδα προσαγορευομένην διὰ τὸ καὶ τοιαύτην εἶναι, Ασηρῖται φέρονται πᾶσαν τὴν ἐπὶ Σιδῶνος τετραμμένην. [m]Αρκὴ δὲ πόλις ὑπῆρχεν [n]αὐτοῖς ἐν τῇ μερίδι, ἡ καὶ [o]Ακτιπους. τὰ δὲ πρὸς τὰς ἀνατολὰς τετραμμένα μέχρι Δαμασκοῦ πόλεως, καὶ τῆς Γαλιλαίας τὰ καθύπερθεν Νεφθαλῖται παρέλαβον, ἕως τοῦ Λιβάνου [p]ὄρους καὶ τῶν τοῦ Ιορδάνου πηγῶν, αἳ τὴν ὁρμὴν ἐκ τοῦ ὄρους [q]ἔχουσιν, ἐκ τοῦ καθήκοντος τοῖς ὅροις [r]κατὰ βόρεια πόλεως Αρκῆς παροικούσης. Δανῖται δὲ τῆς κοίλης ὅσα πρὸς δυόμενον τέτραπται τὸν ἥλιον λαγχάνουσιν, Αζώτῳ καὶ [ſ]Δώροις ὁριζόμενοι· Ιάμνειάν τε πᾶσαν καὶ [t]Γέτταν, ἀπ' [u]Ακκάρωνος ἕως τοῦ ὄρους ἐξ οὗ [x]Ιούδα ἤρχετο φυλή.

κγ΄. [y]Καὶ ἓξ μὲν ἔθνη, τῶν υἱῶν τοῦ Χαναναίου φέροντα τὴν ἐπωνυμίαν, διεῖλεν οὕτως Ιησοῦς, καὶ τὴν γῆν ταῖς ἐννέα καὶ τῇ ἡμισείᾳ φυλαῖς ἔδωκε νέμεσθαι. τὴν γὰρ [z]Αμορεῖτιν, καὶ αὐτὴν οὕτως ἀφ' ἑνὸς τῶν Χαναναίου παίδων καλουμένην, Μωϋσῆς ἤδη προειληφὼς νενεμήκει ταῖς δυσὶ φυλαῖς [a]καὶ τῇ ἡμισείᾳ. τοῦτο δὲ καὶ πρότερον [b]δεδηλώκειν. τὰ δὲ περὶ Σιδῶνα καὶ [c]Αρουκαίους καὶ [d]Αμαθαίους καὶ [e]Αριθαίους ἀδιακόσμητα ἦν.

κδ΄. Ιη-

---

[a] Ιδουμαίαν *Vat. Gall.* 1. *Procopius*, & omnis liber *Epiphanii* tam à calamo quam à typis. Aſſidebat enim Judæ tribus Idumææ ſuperiori, ut conſtat ex *Joſ.* c. 15. v. 1. Altera tamen lectio nititur *Joſ.* c. 19. v. 1. & 9. unde ſcimus ſortem Judæ, cæteris ampliorem, Symeonitas etiam concluſiſſe.
[b] Eſt qui malit τῆς Ιουδαίας, quod Idumæam ab Hebræis attingi noluerit Deus.
[c] Forſan εἵλαβον.
[d] Γαζάρων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Sic *Gazer* ſcribitur *Joſ.* c. 15. v. 10. paſſimque ſacrorum librorum.
[e] Ita ex *Vet. Interpr.* τῆς Μανασσ. *Baſ.* & *G.* τῆς τε Μανασσ. *Big. Samb.* & *Vat.*
[f] Βηθσανῶν aut Βηθσάνων *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* Βαισὰν, ἥ ἐστι Σκυθῶν πόλις LXX. in *Jud.* c. 1. v. 27. ἡ Σκυθόπολις Βαισὰν ἐλέγετο πρότερον *Cedreno*, p. 18. in 2. *Macc.* c. 12. v. 30. Βηθσάν.
[g] Τούτους *Gall.* 1. τούτους ἡ Ισσαχάρου *Vat.*
[h] Τὸ ὄρος *Big. Samb.* & *Gall.* 1.
[i] Τέρματα *Big. Samb. Gall.* 1. & 2.
[k] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* in *MSS.* Γεννησαρίτιδος λίμνης, vel Γεννησαρίτιδος λίμνης. Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. vol. 2. p. 298.
[l] Υπὲρ Κάρμηλον *Samb.*
[m] Ἄρκη *Samb.* & *Vat.* ut & mox infra, v. 28. quo modo *Stephanus* & alii *Græcorum*.
[n] Αὐτοῖς *Gall.* 1.
[o] Ακτίπους *Big.* & *Samb.* Ακτιπους *Vat.* & *Epiph.* Εκδιπους *Gall.* 1. Εκδίππη *Ger. Voſſ.* nam *Actipus* apud Joſephum, *Ecdippa* Plinii & Ptolemæi, urbs illa eſt prope mare inter Tyrum & Ptolemaïda: quam *Achzib* vocarunt Hebræi. [Vide *Cellarii Geogr.* Ant. vol. 2. p. 294.] Forſan tamen ita legendrm, Αρκὴ δὲ ἡ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, καὶ ἡ Ακτιπους. *Arcam* enim Libaneſiam ab *Ecdippa* omnis vetus Geographia diſtinguit. *Bern.* Locum ita refingit *Fullerus* in *Miſcell.* l. 4. c. 15. Αρκὴ πόλις ὑπῆρχεν αὐτῶν ἐν τῇ μερίδι, ἡ Εκδίππα.
[p] Ορους τῶν Ιορδ. *Vat.* ὄρους, καὶ τῶν Ιορδ. *Big.* & *Samb.* ὄρους τῶν τοῦ Ιορδ. π. αἳ καὶ τὴν ὁρμὴν &c. *Gall.* 1.
[q] Εχουσι τούτου καθήκοντος *Big.* & *Samb.*
[r] Κατὰ τὰ βόρεια *Vat.* & *Gall.* 1.
[ſ] Sono ſicco Δώροις pro Ζώροις, ut ſupra Γαδάρων pro Γαζάρων.
[t] In quibuſdam *MSS.* Γίτταν. Urbs hæc Hebræis *Geth* ſeu *Gath.* Syris vero, quos Græci ſolent imitari, *Gitta.*
[u] Ακκάρωνος *Vat.* Εκάρωνος ſive Εκκάρωνος legerat *Epiphan.* quo modo Maſorethæ *Hecron* enunciant.
[x] Η Ιούδα *Big. Samb.* & *Vat.*
[y] Καὶ εἰς μὲν ἔθνη *Gall.* 1. καὶ ἓξ ἃ ἴσμεν ἔθνη *Big.* & *Samb.*
[z] Αμαρῖτιν *Samb.* Vide p. 178. v. 15.
[a] Καὶ τῆς ἡμίσει φυλῆς Μανασσῆ *Big. Samb.* & *Vat.*
[b] Pro ἐδεδηλώκειν. In *Gall.* 1. δεδηλώκαμεν.
[c] Αρουκαίους *Procopius.* Vide l. 1. c. 6. §. 2. Eſt qui malit Αρκαίους.
[d] Ita *Big. Samb. Vat. Epiphan.* & *Procop.* ab Αμάθη, quæ *Epiphania* Græcis. in *Editis* Αμαθίους.
[e] Ita *Bernardus* cum *Vet. Interpr.* Αρεθίους *Baſ.* & *G.* Αραδίους *Big. Samb.* & *Vat.* Αρουδίους *Procop.* Forſan Αρουδαίους ex Hebraïco *Arudi*, niſi malis Αραθουσίους.
[*] *Al.* & Actipus.
[†] *Al.* qua fines ſunt Arces urbis ſeptentrionem verſus ſitæ.

a Παρήγγειλε

κδ'. Ἰησοῦς δὲ, τοῦ γήρως ἐμποδίζοντος ἤδη πράττειν ὅσα καὶ νοήσειε, τῶν τε μετ' αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν παραλαβόντων ἀμελῶς προεστάντων τοῦ κοινῇ συμφέροντος, [a] παρήγγελλε φυλῇ ἑκάστῃ, τοῦ γένους τῶν Χαναναίων μηδὲν [b] ὑπολιπεῖν ἐν τῇ κατακεκληρωμένῃ γῇ· τὴν γὰρ ἀσφάλειαν αὐτοῖς καὶ τὴν φυλακὴν τῶν πατρίων ἐθῶν [c] ἐν μόνῳ τούτῳ καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς εἶναι προειπεῖν, καὶ τοῦτ' [d] αὐτοὺς πεπεῖσθαι· καὶ τοῖς Λευίταις δὲ τὰς ὀκτὼ καὶ τριάκοντα πόλεις ἀποδιδόναι· προειλήφεισαν γὰρ ἤδη κατὰ τὴν [e] Ἀμορείαν τὰς δέκα. τούτων τρεῖς ἀπονέμει τοῖς φυγάσιν οἰκεῖν ἐν αὐταῖς· πολλὴ γὰρ ἦν πρόνοια τοῦ μηδὲν ὧν Μωϋσῆς διέταξε παραλιπεῖν· τὴν μὲν οὖν Ἰούδα φυλῆς [f] Χεβρῶνα, Σίκιμα δὲ τῆς Ἐφραΐμου, [g] τῆς Νεφθαλίτιδος δὲ Κεδέσην. ἔστι δὲ [h] καὶ τῆς καθύπερθεν Γαλιλαίας [i] τοῦτο χωρίον. νέμει δὲ καὶ τῆς λείας ὅσα ἦν ἔτι λοιπά· [k] πλείστη δ' ἐγεγόνει. καὶ μεγάλους πλούτους περιεβέβληντο, καὶ κοινῇ πάντες καὶ κατ' ἰδίαν ἕκαστος, [l] χρυσοῦ τε καὶ ἐσθήτων καὶ τῆς ἄλλης [m] ἀποσκευῆς ἕνεκα· [n] τετραπόδων δὲ πλῆθος, ὅσων οὐδὲ ἀριθμὸν μαθεῖν ἦν, προσγενομένου.

κε'. Μετὰ δὴ ταῦτα συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸν στρατὸν, τοῖς ὑπὲρ τὸν [o] Ἰορδάνην κατὰ τὴν Ἀμορραίαν ἱδρυμένοις· συνεστράτευον δ' αὐτοῖς [p] πεντακισμύριοι ὁπλῖται· ἔλεξε τάδε. “Ἐπεὶ [q] ὁ Θεὸς,
“καὶ πατὴρ καὶ δεσπότης τοῦ Ἑβραίων γένους, γῆν
“τε κτήσασθαι ταύτην ἔδωκε, καὶ [r] κτηθεῖσαν εἰς
“ἅπαν ἡμετέραν φυλάξειν ὑπέσχηται, [s] συνεργίας
“δὲ τῆς παρ' ὑμῶν κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου δεο-
“μένοις [t] αὐτοὺς εἰς ἅπαντα προθύμους ἐδώκα-
“τε· δίκαιον ὑμᾶς, μηδενὸς ἔτι δυσκόλου περιμένον-
“τος, ἀναπαύσεως ἤδη τυχεῖν φειδοῖ τῆς προ-
“θυμίας ὑμῶν, [u] ἵν' εἰ καὶ πάλιν δεήσειεν ἡμῖν αὐ-
“τῆς, ἄοκνον ἔχωμεν εἰς τὰ κατεπείξοντα, καὶ μὴ
“[x] τοῖς νῦν καμοῦσαν αὖθις βραδυτέραν. [y] χάρις
“τε οὖν ὑμῖν ὧν συνήρασθε κινδύνων, καὶ οὐχὶ νῦν
“μόνον [z] ἀλλὰ εἰς ἅπαν οὕτως ἕξομεν, ὄντες ἀγα-
“θοὶ μεμνῆσθαι τῶν φίλων, καὶ παρὰ τῇ διανοίᾳ
“κρατεῖν ὅσα παρ' αὐτῶν ἡμῖν ὑπῆρξεν, ὅτι τε τὴν
“ἀπόλαυσιν τῶν ὑπαρχόντων ὑμῖν ἀγαθῶν δι' ἡμᾶς
“[a] ἀνεβάλλεσθε, καὶ [b] πονήσαντες εἰς ἃ νῦν εὐνοίᾳ
“Θεοῦ κατέστημεν, [c] ἔπειθ' οὕτως ἐκείνατε αὐτῶν με-
“ταλαμβάνειν. [d] γέγονε δὲ πρὸς τοῖς ὑπάρχουσι

Præcipit Jeſus ut Chananæos funditus delerent; ut urbes XXXVIII. Levitis concederent, præter X. ultra fluvium; & ex illis tres ſacras & ἀσύλους declarat. Joſ. c. 20. c. 21. c. 22.

24. Cæterum Jeſus, cum à ſenectute impediretur ea efficere de quibus animo cogitaret, iique qui ei in imperio ſucceſſerant paulo negligentius bono publico conſulerent, unicuique tribui *plena concione* imperabat, ut è terra, quæ ſibi ſorte obvenerat, totam Chananæorum gentem exſcinderet & deleret, (ſecuritatem enim ſuam legumque patriarum incolumitatem in hoc vertere Moyſem etiam prædixiſſe, idemque ipſos perſuaſiſſimum habere) dein vero ut Levitis urbes octo & triginta concederentur. jam enim decem *ultra fluvium* in Amoræa acceperant. Harum tres profugis *in Aſyla* aſſignat, ut illas incolerent; (magnæ enim ei curæ erat, ne quid eorum omitteret, quæ Moyſes ordinaverat) & quidem Chebronem de tribu Judæ, Sicima vero ex Ephraïmitica, & Cedeſam de Nephthalitide. eſt autem & hic locus in Galilæa ſuperiori. Quin & prædæ quicquid reliquum erat *Iſraëlitis* partitur: copia enim infinita reportata fuerat. Ac communiter omnes & privatim ſinguli magnis affluebant divitiis, propter vim ingentem auri & veſtium ac reliquæ ſupellectilis; tanta accedente quadrupedum multitudine, quanta vix numero comprehendi potuit.

Poſt hæc auxilia Transjordania cũ ſpoliis ingentibus, multis gratiis, monitis piiſſimis, magniſque votis dimittit Imperator. Joſ. c. 22.

25. Poſt hæc itaque advocato in concionem exercitu, ad eos qui ultra Jordanem juxta Amoræam ſedes habuerunt (illi autem armatorum quinquagies mille erant qui una expeditionem ſuſceperant) hunc in modum loquutus
“eſt. Cum Deus, & pater & dominus Hebræo-
“rum gentis, hanc *nobis* terram poſſidendam
“dederit, poſſeſſamque ſemper ſe nobis con-
“ſervaturum eſſe promiſerit, ope autem ve-
“ſtra & auxilio egentibus promptiſſime ad
“omnia, prout Deus præceperat, voſmet ob-
“tuleritis; æquum eſt, cum nihil præterea ar-
“duum ſuperſit, ut vos jam requietem habea-
“tis, dum veſtræ alacritati parcimus; ut ſi ea
“rurſum nobis opus eſſet, ad pericula immi-
“nentia *depellenda* paratam habeamus, & non,
“*quaſi* præſentibus defatigatam, in poſterum
“tardiorem. Gratias itaque vobis pro diſcri-
“minibus una nobiſcum aditis *habemus*, & non
“nunc ſolum, ſed in omne ævum pariter ha-
“bituri ſumus; ita à natura comparati ut ami-
“cos recordemur, & in memoria retineamus
“quæcunque veſtra ope nobis provenerunt,
“quodque bonorum veſtrorum fruitionem pro-
“pter nos diſtuleritis, & *nobiſcum* laborantes
“circa ea quæ Dei benignitate *tandem* aſſe-
“quuti ſumus, poſt hæc vobis ita viſum fuerit
“propriorum participes fieri. Magnæ autem ad
“veſtras

---

a Παρήγγειλέ τε *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. b Ὑπολείπειν *Big. Samb. & Vat.* c Ἐν μόνῳ τούτῳ βλαφθῆναι καὶ Μωϋσῆν αὐτοῖς ἤδη προειπεῖν *Big. & Samb.* d Αὐτοῖς *Vat.* e Ἀμορραίαν *Big. Gall.* 1. & *Samb.* à manu ſecunda, Ἀμοραίαν à prima. Videſis *Annott.* ad p. 178. v. 15. f *Al.* Χέβρωνα. g Κεδεσὸν δὲ τῆς Νεφθαλίτιδος *Big. Samb. & Gall.* 1. in *Editis* Κεδέσαν pro Κεδέσην. h Καὶ omittunt *Samb. Vat. & Epiphan.* i Τοῦτο τὸ χωρίον *Samb. Big. & Vat.* k Πλείστη δὲ γεγόνει ſolus *Samb.* l Χρυσοῦ τε καὶ ἀργύρου καὶ ἐσθ. ſoli *Big. & Samb.* m Ita cum *Samb.* ut ſupra, p. 184. v. 12. in cæteris ἐπισκευῆς. n Πλῆθος ὅσον οὐδὲ ἀριθμῷ μ. ἦν προσγενόμενον *Big. Vat. & Samb.* niſi quod προσγενομένου habeant *Samb. & Vat.* o Ita *Big. Samb. & Vat.* Ἰορδάνου in *reliquis.* p Ita in omnibus libris tam *Gr.* quam *Lat.* aſſentiente *Zonara.* Tantum quadragies mille milites, expeditos, numerat *Joſ.* c. 4. v. 13. at *Joſephus* forſan (ut conjicit *Bern.*) hunc numerum auxit parte quinta propter impedimenta. q Ita cum maxima parte codicum *Epiphanii.* ὁ Θεὸς καὶ πατὴρ, δεσπότης in *Editis, Aliiſque.* ὁ Θεὸς, πατὴρ καὶ δεσπ. *Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. r Κτηθεῖσαν *Big. & Gall.* 1. ſ Ita *Big. & Samb.* in *Aliis* συνεργείας. t Ἑαυτοὺς *Samb. Gall.* 1. & *Hen.* αὐτοῖς *Vat. & Samb.* manu altera u Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. in *Editis, Aliiſque,* ἵν' εἰ καὶ π. & dein ἔχομεν. x Τὸ νῦν καμοῦσαν αὖθις *Gall.* 1. τοῖς νῦν συγκαμοῦσιν *Big. & Samb.* τοῖς νῦν καμοῦσιν αὖθις βραδυτέρους, vel τῇ νῦν καμούσῃ αὖθις βραδυτέραν *Epiphan.* y Χάριν τε οὖν *Gall.* 1. χάρις τε ὑμῖν ὧν *Vat.* z Ita ex *Big. Samb. & Vat.* ἀλλ' ἀεὶ πάντως οὕτως ἕξειν ἐμμένοντες ἀγαθοὶ *Gall.* 1. in *Editis,* ἀλλ' εἰς πᾶν οὕτως μένοντες ἀγαθοὶ μεμνῆσθαι &c. & dein παρ' αὐτῶν ὑμῖν. a Sic cum *Samb.* ἀνεβάλλεσθε *Big.* in *Editis, Aliiſque,* ἀναβάλλεσθε. b Ita *Bernardus,* quod in *Editis* fuerit ποιήσαντες, & in *Big. Samb. & Gall.* 1. συμπονήσαντες. c Ita *Big. & Samb.* ἐπεὶ οὕτως *Baſ. G. Aliique.* d Ita *Big. Samb. & Vat.* γέγονε πρὸς τοῖς *Baſ. G. Aliique.*

vestras facultates ex communi nostrum utriusque labore accessere divitiæ, (ut qui prædæque multum atque auri & argenti hinc abducturi estis) &, quod pluris est quam ista omnia, nostra benevolentia, atque alacritas ad beneficium quodcunque volueritis referendum. Iis enim, quæ præceperit Moyses, ne tantillum quidem excidistis, contempta mortui auctoritate: nec quicquam est, pro quo vobis gratias non agimus. Lætos igitur vos ad vestras possessiones dimittimus, ac obsecramus ut vestram nobiscum cognationem nullis terminis definiri existimetis; neve, quod inter nos fluvius hic intermeet, alios nos esse cogitetis quam Hebræos. Omnes enim ab Abramo sumus, qui vel hanc vel illam ripam incolimus, ac unus Deus tam nostros quam vestros majores in vitam eduxit: cujus cultui vobis cura adhibenda est, eique reip. formæ, quam ipse per Moysem instituit, omnia diligenter observando. Quo quidem fiet, ut, dum in his permaneatis, Deus vobis propitius futurus sit & adjutor; si vero ad aliarum gentium mores imitandos descíveritis, & ille genus vestrum aversabitur". Hæc cum dixisset, & unumquemque magistratuum singillatim, communiterque turbam universam salutasset, ipse quidem substitit; eos autem non sine lachrymis prosequebatur populus, atque ægre ab invicem discesserunt.

Fratres suos populus lachrymis prosequitur.

Phineesem atque Decemviros, quos de altari propter fluvium constructo expostulatum miserat Jesus, responso suo placant Israëlitæ Transjordanii. Jos. c. 22.

26. Itaque cum fluvium trajecisset tribus Rubeli & Gadis, & quotquot Manassitarum eos sunt sequuti, altare super ripam Jordanis statuunt, in monumentum apud posteros & signum *fraternæ* necessitudinis cum iis qui *terram* trans Jordanem incolerent. Qui vero ex altera parte Jordanis erant, audientes aram à dimissis exstructam esse, non tamen qua voluntate eam erexerant, sed ad novum cultum Deosque peregrinos introducendos, *rumori* diffidere noluerunt, sed religionis calumniam pro re verisimili reputantes, arma corripuerunt, ad eos, qui altare collocaverant, vindicta persequendos, fluvium transituri, & ob patrios ritus violatos pœnas ab iis exacturi. Existimabant enim non tam cognationis & dignitatis eorum, qui in hoc erant crimine, quam Dei voluntatis, & istius quo gaudet cultus rationem habendam esse. Et illi quidem ira commoti ad expeditionem sese accinxerunt: Jesus autem & Eleazarus pontifex cum senatu ipsos cohibebant, suadentes ut sermonibus prius qua mente id fecissent experiri vellent; deinde si forte malo animo factum deprehensum sit, tum demum armis eos aggrederentur. Ad eos igitur legatos mittunt, Phineesem Eleazari filium, & cum eo decem alios præcipuæ apud Hebræos dignitatis, ut ex iis resciscerent quid sibi voluerint altare super ripam fluvii post transitum statuentes. Ut vero illi fluvium trajecerant &

“ἀγαθοῖς ἐκ τῶν σὺν ἡμῖν πόνων πλοῦτος· ἄφθονος, λείαν τε πολλὴν ἐπαξομένοις καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, καὶ τὸ τούτων [a] ἐπὶ πλέον ἡ παρ' ἡμῶν εὔνοια, καὶ πρὸς ὅ, τι βουληθεῖτε κατ' ἀμοιβὴν πρόθυμον. οὔτε γὰρ ὧν Μωϋσῆς προεῖπεν ἀπελείφθητε, καταφρονήσαντες ἐξ ἀνθρώπων ἀπελθόντος· οὔτ' ἔστιν οὐδὲν ἐφ' ᾧ μὴ χάριν ὑμῖν οἴδαμεν. χαίροντας οὖν ὑμᾶς ἐπὶ τὰς κληρουχίας ἀπολύομεν, καὶ παρακαλοῦμεν μηδένα [b] τῆς πρὸς ἡμᾶς συγγενείας ὅρον ὑπολαμβάνειν· μηδ', ὅτι μεταξὺ ποταμὸς οὗτός ἐστιν, ἑτέρους ἡμᾶς [c] νοήσητε καὶ οὐχὶ Ἑβραίους. Ἀβράμου γὰρ ἅπαντές ἐσμεν, οἵτ' ἐνθάδε κἀκεῖ κατοικοῦντες, Θεός τε [d] εἷς τούς τε ἡμετέρους προγόνους καὶ τοὺς ὑμετέρους αὐτῶν παρήγαγεν εἰς τὸν βίον· οὗ τῆς θρησκείας [e] ἐπιμελεῖσθαι καὶ πολιτείας δεῖ, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχοντας πᾶσαν. ὡς ἐμμενόντων μὲν τούτοις, καὶ τοῦ Θεοῦ παρέξοντος [f] εὔνουν εἶναι καὶ σύμμαχον ἑαυτόν· ἐκτραπέντων δὲ εἰς ἑτέρων ἐθνῶν μίμησιν, [g] ἀποστραφησομένου τὸ γένος ὑμῶν”. ταῦτα εἰπών, καὶ καθ' ἕνα τοὺς ἐν τέλει καὶ κοινῇ τὸ πλῆθος αὐτῶν [h] ἅπαν ἀσπασάμενος, αὐτὸς μὲν ὑπέμεινε· προὔπεμπε δ' αὐτοὺς ὁ λαὸς οὐκ ἀδακρυτί, καὶ μόλις ἀλλήλων ἀπελύθησαν.

κϛʹ. [i] Καὶ διαβᾶσα οὖν τὸν ποταμὸν ἥτε [k] Ῥουβήλις φυλὴ καὶ [l] Γάδις, καὶ ὅσοι τῶν [m] Μανασσητῶν αὐτοῖς συνείποντο, βωμὸν ὑπὲρ τῆς ὄχθης [n] ἱδρύονται τοῦ Ἰορδάνου, μνημεῖον τοῖς ἔπειτα γενησομένοις καὶ σύμβολον τῆς πρὸς τοὺς πέραν [o] κατοικησομένους οἰκειότητος. ἀκούσαντες δὲ οἱ πέραν βωμὸν ἱδρῦσθαι τοὺς ἀπολυθέντας, οὐ μεθ' ἧς ἐκεῖνοι γνώμης ἀνέστησαν αὐτόν, ἀλλ' ἐπὶ νεωτερισμῷ καὶ ξενικῶν εἰσαγωγῇ θεῶν, οὐκ ἤθελον ἀπιστεῖν, ἀλλὰ περὶ τὴν θείαν θρησκείαν τὴν διαβολὴν πιθανὴν νομίζοντες, ἔνοπλοι ἦσαν, ὡς ἐπ' ἀμύνῃ τῶν τὸν βωμὸν ἱδρυσαμένων, περαιωσόμενοι τὸν ποταμόν, καὶ κολάσοντες αὐτοὺς τῆς παρατροπῆς τῶν πατρίων ἐθῶν. οὐ γὰρ ἐδόκει τὴν συγγένειαν αὐτοὺς λογίζεσθαι καὶ τὸ ἀξίωμα τῶν τὴν αἰτίαν εἰληφότων, ἀλλὰ τὸ τοῦ Θεοῦ βουλητόν, καὶ ᾧ τρόπῳ τιμώμενος χαίρει. καὶ οἱ μὲν ἐστράτευον ὑπ' ὀργῆς· ἐπέσχε δ' αὐτοὺς Ἰησοῦς καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος καὶ ἡ γερουσία, λόγοις συμβουλεύοντες [p] ὑπόπειραν αὐτῶν τῆς γνώμης λαβεῖν πρῶτον, [q] ἔπειτ' ἂν κακοήθη μάθωσι τὴν διάνοιαν αὐτῶν τότε τοῖς ὅπλοις χωρεῖν ἐπ' αὐτούς. πέμπουσιν οὖν πρεσβευτὰς πρὸς αὐτούς, Φινεέσην τὸν υἱὸν Ἐλεαζάρου, καὶ δέκα σὺν αὐτῷ τῶν ἐν τιμῇ παρὰ τοῖς Ἑβραίοις, μαθησομένους τί καὶ φρονήσαντες τὸν βωμὸν ἐπὶ τῆς ὄχθης τοῦ ποταμοῦ διαβάντες ἔστησαν. ὡς δὲ περαιωσαμένων καὶ πρὸς αὐτοὺς ἀφικομένων

---

[a] Ἐπὶ πλεῖον *Big. Samb. & Vat.* Est qui malit ἐπιπλεῖον. [b] Τῆς πρὸς ὑμᾶς *Samb.* [c] Νομίσητε *Big. & Samb.* ἡμᾶς εἶναι νομίσητε *Vat.* [d] Εἷς ὃς τοὺς τε *Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* [e] Ἐπιμελεῖσθαι, & πολιτείας, ἣν, & mox φυλ. ἔχειν. *Vet. Interpr.* ἐπιμελεῖσθαι, καὶ πολιτείας, ἣν αὐτὸς διὰ Μωϋσέως διέταξε, φυλακὴν ἔχοντι τὴν πᾶσαν *Big. Samb. & Vat.* [f] Εὔνουν ἀεὶ εἶναι καὶ σ. *Big. & Samb.* quo fere modo & *Epiphan.* [g] Ita *MSS.* omnia, tam *Gr.* quam *Lat.* in *Editis* ἀποστραφησομένου τοῦ γένους. [h] Vox ἅπαν desideratur in *Big. Samb. & Vet. Interpr.* [i] Διαβᾶσαι δὲ τὸν π. in sex *MSS. & Vet. Interpr.* Διαβᾶσαι οὖν τὸν π. in *Editis.* [k] Ῥουβῆλις *Vat.* [l] Ita *Samb.* & *Big.* Γάδου *Vat.* in *Editis* Γάδδις. [m] *Al.* Μανασσιτῶν. [n] Ἱδρύεται solus *Vat.* [o] Ita *Vat. Bas. & G.* κατῳκημένους in quatuor *MSS.* κατοικησομένους amplexus est *Bern.* [p] Ἀπόπειραν *Samb. Big. & Vat.* [q] *Al.* ἔπειτ. ἂν γε κ.

a Ita

τῶν [a] ἐκκλησία συνελέγη, στὰς Φινεέσης, “μείζω μὲν
“αὐτοὺς ἁμαρτεῖν, ἔλεγεν, ἢ ὥστε λόγοις ἐπιτιμηθέντας
“[b] νενουθετῆσθαι πρὸς τὰ μέλλοντα. πλὴν οὐ, πρὸς
“τὸ μέγεθος τῆς παρανομίας ἀπιδόντας, εὐθὺς ἐφ'
“ὅπλα καὶ τὴν ἐκ χειρῶν τιμωρίαν ὁρμῆσαι, πρὸς
“δὲ τὸ συγγενὲς καὶ τὸ τάχα καὶ λόγοις ἂν σωφρονῆσαι
“σκοπήσαντας, οὕτω ποιήσασθαι τὴν πρεσβείαν· ἵνα
“τὴν αἰτίαν μαθόντες ὑφ' ἧς προήχθητε τὸν βωμὸν
“κατασκευάσαι, μήτε προπετεῖς δοκῶμεν ὅπλοις με-
“τιόντες ὑμᾶς κατὰ λογισμὸν ὅσιον ποιησαμένους τὸν βω-
“μόν, [c] καὶ δικαίως ἀμυνώμεθα τῆς διαβολῆς ἐλεγχθεί-
“σης ἀληθοῦς. οὐ γὰρ ἠξιοῦμεν ὑμᾶς πείρᾳ τῆς τοῦ Θεοῦ
“γνώμης ἐντὸς γεγενημένους, καὶ νόμων ὧν αὐτὸς ἡμῖν
“[d] δέδωκεν ἀκροατὰς ὑπάρχοντας, διαζευχθέντας
“ἡμῶν καὶ παρόντας εἰς τὸν ἴδιον κλῆρον, ὃν κατὰ χά-
“ριν τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς ἐκείνου περὶ [e] ὑμᾶς προνοίας ἐλά-
“χετε, λήθην λαβεῖν αὐτοῦ, καὶ τὴν σκηνὴν καὶ τὴν
“κιβωτὸν καταλιπόντας καὶ βωμὸν ὃς ἡμῖν πάτριος,
“ξενικοὺς θεοὺς ἐπιφέρειν τοῖς Χαναναίων κακοῖς προσ-
“κεχωρηκότας. ἀλλ' οὐδὲν ἀδικεῖν δόξετε μετανοήσαν-
“τες καὶ περαιτέρω μὴ μανέντες, νόμων δὲ [ee] πατρίων αἰ-
“δῶ καὶ μνήμην λαβόντες. ἂν δ' ἐπιμένητε τοῖς ἡμαρ-
“τημένοις, οὐ [f] παραιτησόμεθα τὸν ὑπὲρ τῶν νόμων
“πόνον· ἀλλὰ περαιωσάμενοι τὸν [g] Ἰορδάνην τούτοις βοηθή-
“σομεν, καὶ [h] πρὸς αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ, μηδὲν ὑμᾶς Χαναναίων
“διαφέρειν ὑπολαμβάνοντες, ἀλλ' ὁμοίως ἐκείνοις
“διαφθείροντες. μὴ γὰρ νομίσητε τῷ διαβεβηκέναι
“τὸν ποταμὸν καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ δυνάμεως ἔξω γεγονέναι.
“πανταχοῦ δ' ἐν τοῖς τούτου ἐστέ· καὶ ἀποδρᾶναι τὴν
“ἐξουσίαν αὐτοῦ καὶ τὴν [i] ἀπ' αὐτῆς δίκην ἀδύνατον.
“εἰ δ' οἴεσθε τὴν ἐνθάδε παρουσίαν ὑμῖν ἐμπόδιον εἶναι τοῦ
“σωφρονεῖν, οὐδὲν [k] κωλύσει πάλιν τὴν γῆν ὑμᾶς ἀνα-
“δάσασθαι, καὶ ταύτην ἀνεῖναι μηλόβοτον. ἀλλ' [l] εὖ ποιή-
“σετε σωφρονήσαντες, καὶ ἐπὶ νεαροῖς [m] μεταθέμενοι
“τοῖς ἁμαρτήμασι. καὶ παρακαλοῦμεν ὑμᾶς πρὸς παί-
“δων καὶ γυναικῶν, μὴ παρασχεῖν [n] ἡμῖν ἀνάγκην ἀμύ-
“νασθαι. [o] ὡς οὖν τῆς ὑμετέρας αὐτῶν σωτηρίας, καὶ
“τῶν φιλτάτων ὑμῖν ἐν τῇδε τῇ ἐκκλησίᾳ κειμέ-
“νης, οὕτω [p] βουλεύεσθε· λόγοις ἡττηθῆναι συμφέρειν
“[q] ὑπολαβόντες, ἢ πεῖραν ἔργων καὶ πολέμου περι-
“μένειν.

κζ. Τοσαῦτα τοῦ Φινεέσου διαλεχθέντος, οἱ προε-
στῶτες τῆς ἐκκλησίας καὶ τὸ πλῆθος [r] αὐτὸ πᾶν ἤρξαντο
περὶ τῶν ἐγκεκλημένων αὐτοῖς ἀπολογεῖσθαι, “καὶ μήτε
“συγγενείας τῆς πρὸς αὐτοὺς ἀποστήσεσθαι, μήτε κατὰ νεωτε-
“ρισμὸν ἀναστῆσαι τὸν βωμόν, [ſ] ἔλεγον· ἀλλὰ Θεόν τε ἕνα γι-
“νώσκειν τὸν Ἑβραίοις ἅπασι κοινόν, καὶ τὸν [t] πρὸς τῆς σκηνῆς
“βωμὸν [u] χάλκεον, ᾧ τὰς θυσίας ποιήσειν. τὸν μέντοι γε
“νῦν ἀνασταθέντα, δι' ὃν καὶ ὕποπτοι γεγόνασιν, οὐ κατὰ

ad eos venerant, *ſtatim* advocata eſt concio,
& Phineeſes *in medio* ſtans, “majus illos in
“ſe peccatum admiſiſſe, ajebat, quam ut ver-
“bis reprehenſi in poſterum *cavere* admonean-
“tur. Sed ipſos, non, ad culpæ magnitudi-
“nem reſpicientes, protinus ad arma & ad ul-
“tionem manibus ſumendam accurriſſe; ſed
“de cognatione cogitantes, atque ſpe fretos
“quod fortaſſe verbis ad ſanam mentem re-
“duci poſſint, hanc legationem ſuſcepiſſe: ut,
“cauſa cognita, qua moti altare exſtruxiſtis,
“non temere vos armis perſequi videamur,
“qui pio animo aram *forſan* poſuiſtis, juſteque
“vos ulciſcamur modo accuſationem veram
“eſſe conſtiterit. Vix enim credere potui-
“mus, vos, qui Dei voluntatem perſpectam
“habuiſtis, & legum, quas ille vobis dedit, au-
“ditores exſtitiſtis, disjunctos à nobis & ad
“ſortem propriam jam reverſos, quam gratiæ
“Dei ejuſque veſtrum curæ & providentiæ ac-
“ceptam debetis, illius *tam cito* obliviſci poſſe,
“atque, Tabernaculo & arca & altari patrio
“relictis, Deos alienos introducere, moribus
“Chananæorum pravis obſequutos. Sed nihil
“mali commeruiſſe videbimini, ad pœniten-
“tiam adducti, & non ad majorem inſaniam
“prolapſi, è contra vero leges patrias reveriti
“& memoria complexi. Quod ſi in delictis
“perſiſtatis, nullum pro legibus laborem de-
“trectabimus; ſed, fluvio ſuperato, earum
“ipſiuſque pariter Dei honorem tuebimur, in-
“ter vos & Chananæos nihil intereſſe exiſti-
“mantes, ſed *vos quoque* ſimiliter ac ipſos peri-
“mentes. Cavete enim putetis voſmet, quia
“fluvium tranſiſtis, extra Dei poteſtatem eva-
“ſiſſe. Ubique autem vos ambit ejus impe-
“rium; nec quoquo modo licet ejus poten-
“tiam & ex ea vindictam effugere. Si vero
“arbitremini *veſtrum* ad hæc loca acceſſum
“obſtare quo minus recte ſentiatis; vobis in-
“tegrum erit terram iterum dividere, & hanc
“ipſam pecoribus compaſcuam relinquere.
“Sed bene agetis ſi ad ſanam mentem redea-
“tis, & poſt nova peccata ſententiam mute-
“tis. Voſque per liberos ac conjuges obſe-
“cramus, ne nobis neceſſitatem *vobiſcum* dimi-
“candi imponatis. Quaſi vero veſtra omnium
“ſalus vobiſque chariſſimorum in hac concio-
“ne ſita eſſet, ita conſilium inite, melius eſſe
“rati verbis perſuaderi, quam factorum belli-
“que experimento ſtare”.

27. Cum hæc diſſeruiſſet Phineeſes, qui
præerant concioni populuſque ipſe univerſus
cœperunt crimina ſibi objecta diluere, dice-
bantque, “ſe neque à cognatione defeciſſe,
“neque innovandi ſtudio aram erexiſſe; ſed
“Deum unum agnoſcere, Hebræis omnibus
“communem, atque illud æneum ante Taber-
“naculum poſitum altare * ad ſacra facienda.
“At quod nunc ereximus, quodque veſtræ
“ſuſpicioni anſam præbuit, non religionis ergo
“exſtructum

---

[a] Ita è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐκκλησίαν συνλέγει. [b] Eo modo *Samb.* pro νουθετεῖσθαι. in *Editis* νουθετεῖσθαι. [c] Εἰ δὲ ἄδικον ὑμ. *Big.* & *Vat.* [d] Ita *Bernardus* è quatuor *MSS.* ἔδωκεν *Vat. Baſ.* & *G.* [e] Ita ex *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* ἡμᾶς. [ee] *Al.* πατρῴων. [f] Περιιστησόμεθα *Vat.* & *Gall.* 1. [g] Ἰορδάνου *Samb. Hen.* & *Busb.* alterum ab interpretibus *SS. Bibliorum* eſſe exiſtimat *Bern.* [h] Πρὸ αὐτῶν τοῦ Θ. *Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* [i] Ἀπὸ ταύτης *Big.* & *Samb.* ἀπ' αὐτοῦ *Vat.* [k] Κωλύει *Big. Samb.* & *Vat.* [l] Ita *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* εὐποιήσετε. [m] Μετατεθέμενοι *Big.* & *Samb.* [n] Sic *Big.* & *Samb.* ὑμῖν in *reliquis.* [o] Ὥστε τῆς ὑμ. *Big.* & *Samb.* ὡς οὖν τῆς τε ὑμ. *Vat.* [p] Ita *Gen.* & *MSS.* βουλεύεσθαι *Baſ.* [q] Ὑπολαμβάνοντες *Big.* & *Samb.* [r] Αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* ac mox ἤρξατο *Vat.* [ſ] Λέγειν *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Πρὸ τῆς σκ. *Big.* & *Samb.* [u] Vocem χάλκεον non agnoſcunt *Samb.* & *Vet. Interpr.* * *Gelenius* vertit, *quod victimas noſtras excipiet.*

“exſtructum eſt, ſed ut ſignum ſit & indicium in omne ævum neceſſitudinis quæ nobis vobiſcum interceſſit, atque cauſa juſta cur recte *de Deo* ſentiamus ritibuſque patriis adhæreamus; & non, ut vos ſuſpicamini, tranſgreſſionis principium. Deus autem nobis teſtis ſit locuples, quod eo *ſolum* nomine aram *hanc* exſtruendam eſſe fecerimus. Unde vobiſmet meliora de nobis perſuadentes, nihil tale nobis imputetis, propter quod morte digni cenſendi ſunt, quotquot, ab Abramo oriundi, novis moribus ſtudentes à receptis diſcedunt inſtitutis.

Joſuæ poſtrema ad populum adhortatio. Joſ. c. 24.

28. Cum autem Phineeſes hanc *honeſtam* orationem habentes collaudaſſet, reverſus eſt ad Jeſum, & quæ illi feciſſent populo narrabat. Illi vero, gaudentes quod nulla exercitum colligendi foret neceſſitas, nec ad cognatorum ſanguinem fundendum & bellum cum iis gerendum deducerentur, victimas pro gratiarum actione Deo obtulerunt. Ac poſt hæc, multitudine ad ſua patrimonia dimiſſâ, Jeſus ipſe Sicimis agebat. Anno autem poſt viceſimo (tum enim ſenio confectus erat) accitis oppidatim honoratioribus, & cum ſenatu magiſtratibus, atque è plebe quotquot commode congregare potuit, cum adeſſent, & illis cuncta Dei beneficia in memoriam revocavit (plurima autem iis contigerant ex humili conditione ad tantam gloriam & rerum abundantiam provectis) Deique voluntati, eis adeo benignæ, obſequium præſtare hortabatur, utpote quod ſola pietate futura numinis erga eos benevolentia niteretur. Sibi enim jam opportunum eſſe *dicebat*, è vita diſceſſuro, hujuſmodi eis admonitionem relinquere: eoſque rogabat ut adhortationem ſuam memoria *perpetuo* tenerent.

Imperator optimus vita decedit. Joſ. c. 24.

29. Et ille quidem, cum ad eos qui aderant hæc verba feciſſet, mortem obiit, cum annos vixiſſet centum & decem. quorum quadraginta cum Moyſe, ut ab eo *ſibi* utilia diſceret, commoratus eſt: illius vero poſt obitum imperium habuit quinque & viginti *annos*. Vir autem erat, qui neque prudentiam deſiderabat, neque eloquium quo cogitata populo clare enunciaret; ſed in utroque ſummus: tam in operibus & periculis fortis & magnanimus, quam in pacis conſiliis magnæ ſolertiæ, virtutiſque ad omne tempus accommodatæ. Sepultus eſt autem in oppido Thamnæ tribus Ephraïmitidis. Eodem vero tempore moritur & Eleazarus pontifex, ſacerdotio Phineeſæ filio relicto: ejuſque monumentum & ſepulchrum exſtat in urbe Gabatha.

Moritur & Eleazarus, pontificatu Phineeſæ relicto. Joſ. c. 24.

“θρησκείαν ἱδρύμεθα, σύμβολον δὲ ὅπως εἴη καὶ τεκμήριον εἰς τὸν αἰῶνα τῆς πρὸς ὑμᾶς οἰκειότητος, καὶ ἀνάγκη τοῦ σωφρονεῖν καὶ τοῖς πατρίοις ἐμμένειν, ἀλλ' [a] οὐχὶ παραβάσεως ἀρχὴν, ὡς ὑπονοεῖτε. μάρτυς δ' ἡμῖν [b] τοῦ ἐπὶ τοιαύτῃ τὸν βωμὸν αἰτίᾳ κατασκευάσαι γένοιτο ὁ Θεὸς ἀξιόχρεως. ὅθεν ἀμείνονα περὶ ἡμῶν ἔχοντες ὑπόληψιν, μηδὲν καταγινώσκετε τούτων, ἐφ' οἷς ἐξώλεις εἶναι δίκαιοι πάντες, ὅσοι, τοῦ Ἀβράμου γένους ὄντες, νεωτέροις ἐπιχειροῦσιν ἔθεσι, καὶ τοῦ συνήθους τρόπου παρηλλαγμένοις.”

κη'. Ταῦτα εἰπόντας ἐπαινέσας ὁ Φινεέσης, παρῆν πρὸς Ἰησοῦν, καὶ τὰ παρ' αὐτῶν ἀνήγγειλε τῷ λαῷ. ὁ δὲ, χαίρων ὅτι μηδεμία ἀνάγκη στρατολογεῖν αὐτοὺς μέλλει, μηδ' εἰς αἷμα καὶ πόλεμον ἐξαγαγεῖν κατὰ ἀνδρῶν συγγενῶν, χαριστηρίους ὑπὲρ τούτων τῷ Θεῷ θυσίας ἐπετέλει. καὶ διαλύσας μετὰ ταῦτα τὸ πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας κληρουχίας Ἰησοῦς, αὐτὸς ἐν Σικίμοις διῆγεν. ἔτει δ' ὕστερον εἰκοστῷ, [c] ὑπεργήρως γὰρ ἦν, μεταπεμψάμενος τοὺς ἐπ' ἀξιώματος μάλιστα τῶν πόλεων, καὶ τὰς ἀρχὰς καὶ [d] τὴν γερουσίαν, καὶ τοῦ πλήθους ὅσον ἦν ἐφικτὸν αὐτῷ συναγαγὼν, ἐπεὶ παρῆσαν, τάς τε εὐεργεσίας τοῦ Θεοῦ ἁπάσας ἀνεμίμνησκεν αὐτούς· [e] πολλαὶ δ' ἦσαν τοῖς ἐκ ταπεινοῦ σχήματος εἰς τοῦτο δόξης καὶ περιουσίας προελθοῦσι· φυλάττειν τε τὴν τοῦ Θεοῦ προαίρεσιν, ἐχοῦσαν οὕτως πρὸς αὐτοὺς, [f] παρεκάλει, καὶ τῇ εὐσεβείᾳ γε μόνῃ φίλον αὐτοῖς διαμένειν τὸ θεῖον. [g] αὐτῷ γὰρ καλῶς ἔχειν, ἀπιέναι μέλλοντι τοῦ ζῆν, παραίνεσιν αὐτοῖς τοιαύτην καταλιπεῖν· κἀκείνους ἠξίου διὰ μνήμης ποιήσασθαι τὴν παρακέλευσιν.

κθ'. Καὶ ὁ μὲν, τοσαῦτα πρὸς τοὺς παρόντας διαλεχθεὶς, τελευτᾷ, βιοὺς ἑκατὸν ἔτη καὶ δέκα. ὧν Μωϋσεῖ μὲν, ἐπὶ διδασκαλίᾳ τῶν χρησίμων, συνδιέτριψε τεσσαράκοντα· στρατηγὸς δὲ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν γίνεται, [h] πέντε καὶ εἴκοσι. [i] ἀνὴρ δὲ μήτε συνέσεως ὢν ἐνδεὴς, μήτε τοῦ τὰ νοηθέντα πρὸς τοὺς πολλοὺς σαφῶς ἐξενεγκεῖν ἄπειρος, ἀλλ' ἐν ἀμφοτέροις ἄκρος· πρός τε τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους εὔψυχος καὶ μεγαλότολμος, πρυτανεῦσαί τε τὰ κατὰ τὴν εἰρήνην δεξιώτατος, καὶ πρὸς ἅπαντα καιρὸν τὴν ἀρετὴν ἡρμοσμένος. θάπτεται δὲ ἐν πόλει Θαμνᾷ τῆς Ἐφραΐμου φυλῆς. θνήσκει δὲ [k] κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν καὶ Ἐλεάζαρος ὁ ἀρχιερεὺς, Φινεέσῃ τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην καταλιπών· καὶ μνημεῖον αὐτοῦ καὶ τάφος ἐν Γαβαθᾷ πόλει τυγχάνει.

---

[a] Οὐ Big. Samb. & *Vat.*
[b] Ὡς ἐπὶ τοιαύτῃ *Vat.*
[c] Ita *Big.* & *Samb.* ὑπέργηρος ἦν, μετ. in *Editis*, *Aliiſque.*
[d] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* τὰς γερουσίας in *reliquis.*
[e] Ea enumerat *Joſua*, c. 24.
[f] Τιμῇ πάσῃ χρωμένους poſt παρεκάλει inſerunt *Big.* & *Samb.* & mox τῇ & γε omittunt.
[g] Ita in libris omnibus præter *Baſ.* & *Samb.* qui habent αὐτῷ γὰρ κ.
[h] Juxta *Epiphanii* Cod. εἴκοσι καὶ ἕξ.
[i] Ἀνὴρ μήτε συνέσεως ἐνδεὴς in quibuſdam *MSS.*
[k] Ὑπ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.*

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς, ἀποθανόντος τοῦ στρατηγοῦ, παραβαίνοντες οἱ Ἰσραηλῖται τοὺς πατρίους νόμους μεγάλων ἐπειράθησαν συμφορῶν· καὶ στασιασάντων ἡ Βενιαμὶς διεφθάρη φυλὴ, χωρὶς ἀνδρῶν ἑξακοσίων.

Μετὰ δὲ τὴν τούτων τελευτὴν Φινεέσης [a] προφητεύει κατὰ τὴν [b] τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἐπ' ἐξωλείᾳ τοῦ Χαναναίων γένους τῇ [c] Ἰουδαίᾳ φυλῇ παρέχειν τὴν ἡγεμονίαν. καὶ γὰρ τῷ λαῷ διὰ σπουδῆς ἦν μαθεῖν [d] τί καὶ Θεῷ δοκεῖ. καὶ [e] προσλαβοῦσα τὴν [f] Συμεωνίδα, ἐφ' ᾧτε ἐξαιρεθέντων τῶν [g] ἐκείνων ὑποτελῶν, καὶ τοὺς [h] ἐν αὐτῇ κληρουχίᾳ [i] τοῦτο ποιῶσιν.

β'. β'. Χαναναῖοι δ', ἀκμαζόντων αὐτοῖς κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν πραγμάτων, στρατῷ μεγάλῳ κατὰ [k] Βεζέκην αὐτοὺς ὑπέμενον, τῷ βασιλεῖ τῶν Βεζεκηνῶν Ἀδωνιβεζέκῳ τὴν ἡγεμονίαν ἐπιτρέψαντες· τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο σημαίνει Βεζεκηνῶν κύριος, Ἀδωνὶ γὰρ τῇ Ἑβραίων [l] γλώττῃ κύριος λέγεται· ἤλπιζόν τε κρατήσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν, διὰ τὸ τεθνάναι Ἰησοῦν. συμμίξαντες δ' αὐτοῖς [m] οἱ Ἰσραηλῖται, ταῖς δυσὶ φυλαῖς αἷς προεῖπον, ἐμαχέσαντο λαμπρῶς· καὶ κτείνουσι μὲν αὐτῶν ὑπὲρ μυρίους, τρεψάμενοι δὲ τὸ λοιπὸν καὶ διώκοντες αἱροῦσι τὸν [n] Ἀδωνιβέζεκον. ὃς, ἀκρωτηριασθεὶς ὑπ' αὐτῶν, φησίν· "ἀλλ' οὐκ εἰς τὸ πᾶν ἄρα λήσεσθαι [o] Θεὸν ἔμελλον, τάδε πεπονθὼς, ἃ κατὰ [p] δυοῖν καὶ ἑβδομήκοντα βασιλέων πρᾶξαι πρότερον οὐκ ἐνετράπην". καὶ ζῶντα μὲν κομίζουσιν ἕως Ἱεροσολύμων· τελευτήσαντα δὲ γῇ θάπτουσι. καὶ [q] διεξῄεσαν αἱροῦντες τὰς πόλεις· πλείστας τε λαβόντες, ἐπολιόρκουν Ἱεροσόλυμα. καὶ τὴν μὲν κάτω λαβόντες σὺν χρόνῳ, πάντας ἔκτειναν τοὺς ἐνοικοῦντας· χαλεπὴ δ' ἦν ἡ καθύπερθεν αὐτοῖς αἱρεθῆναι, τειχῶν ὀχυρότητι καὶ φύσει τοῦ [r] χωρίου.

γ'. Ὅθεν μετεστρατοπεδεύσαντο εἰς Χεβρῶνα· καὶ ταύτην ἑλόντες, κτείνουσι πάντας. [s] ὑπελείπετο δὲ τὸ τῶν γιγάντων ἔτι γένος, [t] οἳ διὰ σωμάτων [u] μεγέθη καὶ μορφὰς οὐδὲν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις παραπλησίας παράδοξον ἦσαν θέαμα καὶ δεινὸν ἄκουσμα. [x] δείκνυται δ' ἔτι καὶ νῦν τούτων ὀστᾶ, μηδὲν τοῖς ὑπὸ πίστιν ἐρχομένοις ἐοικότα. καὶ ταύτην μὲν τοῖς Λευίταις ἐξαίρετον γέρας ἔδοσαν [y] μετὰ τῶν δισχιλίων πηχῶν. τὴν δὲ γῆν Χαλέβῳ δωρεὰν ἔδοσαν κατὰ Μωϋσέος ἐντολάς· οὗτος δ' ἦν τῶν κατασκόπων εἷς, ὧν ἔπεμψε Μωϋσῆς εἰς τὴν Χαναναίαν. διδόασι δὲ καὶ τοῖς [z] Ἰέθρου τοῦ Μαδιανίτου ἀπογόνοις, Μωϋσέος γὰρ ἦν [a] γαμβρὸς, γῆν ἵνα νέμοιντο. τὴν γὰρ πατρίδα καταλι-

CAP. II.

Quomodo imperatore mortuo Iſraëlitæ, patrias leges violantes, magnas experti ſunt calamitates; ortaque ſeditione, tota Benjaminis tribus, præter viros DC. interempta eſt.

Judæ tribus Chananæis bellum princeps infert. Jud. c. 1.

Horum autem poſt obitum Phineeſes vaticinatus eſt juxta Dei voluntatem, ut in Chananæorum generis excidium Judæ tribus principatum acciperet. nam populo curæ erat cognoſcere quid Deo factu optimum videretur. Atque illa *ſibi ſociam* aſſumpſit *tribum* Symeonitidem, ea lege ut tributariis è Judæ ditione ſublatis, idem facerent illis qui in Symeonis ſorte relicti erant.

II. *Adonibezecus dux Chananæorum capitur, & Jeroſolymitanorum urbes expugnantur. Jud. c. 1.*

2. Chananæi autem, rebus illorum tum valde florentibus, cum magno exercitu apud Bezecam *urbem* eos exſpectabant, imperio ad Adonibezecum Bezecenorum regem delato, (id autem nomen Bezecenorum dominum ſignificat; nam Adoni Hebræorum lingua dominus dicitur) ſperabantque de Iſraëlitis ſe victoriam reportaturos eſſe, quod mortuus eſſet Jeſus. Iſraëlitarum vero duæ tribus prædictæ cum his congreſſæ egregie pugnaverunt: & illorum quidem plus decem millia perimunt, reliquos vero in fugam vertentes inſequentesque Adonibezecum capiunt. qui, ab illis mutilatus, dixit, "non ſemper potui latere Deum, "*jam* eadem paſſus, quibus antea duos & ſeptuaginta reges afficere non erubui". Et vivum quidem Jeroſolymas uſque deportarunt: fato vero functum terræ mandaverunt. deinde regionem obierunt, ut urbes expugnarent; &, captis quamplurimis, Jeroſolymas adorti ſunt. Ac parte quidem inferiore tandem expugnata, omnes in ea habitantes occiderunt: ſuperiorem vero obſidione capere illis ardua res erat, propter murorum firmitudinem locique naturam.

Chebron vi capta. Jud. c. 1.

3. Quam ob rem caſtra moverunt ad Chebronem: atque ea *vi capta incolis* omnes interficiunt. Relinquebatur autem adhuc gigantum genus, qui ob corporis magnitudinem & formam multum aliis hominum diſpares, ſtupendum erant ſpectaculum & res auditu horrenda. monſtrantur & adhuc etiamnum horum oſſa, in nullo iis quæ ſub fidem veniunt ſimilia. Et hoc quidem *oppidum* Levitis eximio muneri dederunt cum *agro* duûm millium cubitorum. terram vero *reliquam* Chalebo, juxta mandatum Moyſis, donarunt: hic autem erat unus è ſpeculatoribus, quos Moyſes in Chananæam præmiſerat. Quin & poſteris Jethræ Madianitæ, Moyſis enim ſocer erat, terram, ut *eam* habitarent, tribuerunt. patria

---

a Perpetuo oraculum per Urim & Thummim [illegible] vocabulo exprimit, ut notavit *Schotanus*. b Articulum præterit *Vat.* c Ἰούδα φ. *Vat.* d Τί καὶ τῷ Θεῷ *Big. & Samb.* e Προσλαβοῦσα pro [illegible] vel [illegible], ſicuti p. 181. v. 8. φέροντες pro φέροντος [illegible] vel ἔφερον. f Φυλὴν poſt Συμεωνίδα adjiciunt *Big. Samb. & Vat.* g Ἐκείνους *Big. & Samb.* h Ἐν αὐτῇ τῇ κλ. *Samb. & Vat.* i Ταὐτὸ ποιῶμεν *Hen. & Bub.* k Ita *Vat. & Vet. Interpr.* quo fere modo LXX. Ζεβέκην & mox Ζεβεκηνῶν in *Editis*, *Aliiſque*. Vetus eſſe mendum conſtat ex *Steph. Byzant.* v. Ζεβέκη, qui in vitioſos *Joſephi* codices inciderat. l Διαλέκτῳ *Big. & Samb.* m Illud οἱ inſerui ex *Big. & Samb.* n Ἀδωνιζέβεκον *Iidem.* ut & ſupra, v. 15. o Τὸν Θεὸν *Vat.* p Juxta *S. Literas* tantum LXX. q Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* [illegible]. & mox [illegible] *Vat. & Samb.* r Eo modo *Big. Vat. & Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* [illegible]. ſ Ὑπελέλειπτο *Big. & Samb.* t In *Hamartolo* [illegible] & dein ὑπερβάλλοντα μεγέθη. Vide *Grotii* Annott. ad Lib. 1. de *Ver. Chr. Rel.* c. 16. u Μεγέθους *Vat.* x Δείκνυται καὶ νῦν in *Big. Samb. Vat. & Hamart.* y Μετὰ καὶ τῶν *Big. & Samb.* Hac de re vide p. 144. v. 25. z Ἰεθέρου *Big. Samb. & Vat.* ex Ἰεθὲρ *Interpretum* LXX. a Vide *Spanhemium* de *Uſu Numiſm.* p. 724. *Edit. Lond.* & ad *Julianum*, p. 72. *Edit. Lipſ.*

tria enim relicta ipſos ſequuti ſunt, & cum eis erant in deſerto.

Quæ loca non occupaverint Judæi. Jud. c. 1. c. 2. c. 3.

4. At tribus Judæ & Symeonis urbes quidem *omnes* in montanis Chananææ ceperunt; in planitie vero & ora maritima *ſolas* Aſcalonem & Azotum. Illos autem evaſit Gaza, *ut* & Accaron: nam cum eſſent in campeſtribus & curribus abundarent, impetum in eos facientes damno *ſemper* afficiebant. Ac iſtæ quidem tribus, ex bello valde locupletatæ, ſuas in urbes ſe receperunt, & arma depoſuerunt.

Iſraëlitæ contra Dei mandatum Chananæis parcunt, & ſibi poſteriſque incendium alunt. Jud. c. 2.

5. Benjamitæ vero, nam horum in ſorte erant Jeroſolymæ, habitantibus *ea lege* urbem conceſſerunt, ut eorum vectigales eſſent. Atque ita omnes quietem nacti, alii quidem à cædibus, alii vero à periculis, ad agrorum culturam ſe contulerunt. Reliquæ autem tribus, & ipſæ Benjamitarum exemplo motæ, idem fecerunt: ac, tributorum ſolutione contenti, permiſere Chananæis à bello vacare.

Bethela proditione capiunt Benjamitæ. Jud. c. 1.

6. Ephraïmitica autem tribus cum copias Bethelis admoviſſet, multo tempore ac labore obſidioni impenſo nihil proficiebat. Illi tamen, quamvis *moram* ægre ferebant, urbi aſſidere perſeverarunt. Poſtea uno è civibus comprehenſo, qui *verſus eos* accederet ad neceſſaria curanda & importanda, incolumitatem illi & cognatis ejus fide data promittunt, ſi urbem proderet: iſque juravit ſe ea conditione urbem illis traditurum eſſe. Ac ille quidem, hoc modo proditor factus, cum ſuis ſervatur: illi vero, incolis omnibus occiſis, urbem occupabant.

Iſraëlitis iraſcitur Deus, quod Chananæis pepercerint, & à patria legum inſtitutione defecerint. Jud. c. 2.

7. Ac poſt hæc Iſraëlitæ bellum intermittebant aut molliter gerebant: terræ vero colendæ, rebuſque ruſticis operam navabant. Hiſce autem divitem illis proventum edentibus, luxuria diffluentes & voluptate honeſtam diſciplinam negligebant, legeſque & inſtituta reip. non amplius diligenter audiebant. Deus autem, ejuſmodi flagitiis irritatus, oraculo eos admonet, primum quidem quod contra voluntatem ejus Chananæis pepercerint; deinde quod illi, tempus opportunum nacti, crudelitatem eis *pro clementia* reponerent. At Iſraëlitæ non ſolum in magno mœrore erant ex hac Dei monitione, ſed & bellum animis abhorrebant; tum quod multa è Chananæis commoda perciperent, tum quod ex luxu ad laborem facti eſſent ſegniores. Ac corrumpi jam cœperat Optimatium ſtatus: & neque ſenatus legebatur, neque alii quales ante legitimi erant magiſtratus. Vitam autem in agris agebant, quæſtus faciendi voluptati *unice* dediti. Atque in tanta licentia & ſecuritate denuo gravis perturbatio incidit, ac eo uſque proceſſerunt ut bello ſe invicem laceſſerent tali de cauſa.

Hiſtoria de uxore Levitæ à Gabaënſibus ſtupro corrupta & necata. Jud. c. 19. & 20.

8. Vir *quidam* è Levitarum plebe, ſortis Ephraïmiticæ, & in ea habitans, ex Bethlemis uxorem ducit. hic autem locus ad tribum Judæ attinet. Cum vero conjugem ve-

πόντες ἠκολουθήκεσαν ἐκείνοις, καὶ συνῴκησαν αὐτοῖς ἐπὶ τῆς ἐρήμου.

δʹ. Η δὲ Ἰούδα φυλὴ καὶ [a] Συμεῶνος, τὰς μὲν κατὰ τὴν ὀρεινὴν τῆς Χαναναίας πόλεις εἷλον, τῶν δ' ἐν τῷ πεδίῳ καὶ πρὸς θαλάσσῃ Ασκάλωνά τε καὶ Ἄζωτον. διαφεύγει δ' αὐτοὺς Γάζα, καὶ Ἀκκάρων· πεδίων γὰρ ὄντων καὶ πολλῆς ἁρμάτων εὐπορίας κακῶς ἐποίουν τοὺς ἐπελθόντας. καὶ αὗται μὲν αἱ φυλαὶ, μεγάλως ἐκ τοῦ πολέμου εὐδαιμονήσασαι, [b] ἀνεχώρησαν εἰς τὰς ἑαυτῶν πόλεις, καὶ κατατίθενται τὰ ὅπλα.

εʹ. Βενιαμῖται δὲ, τούτων γὰρ ἦν Ἱεροσόλυμα, τοῖς οἰκήτορσιν [c] αὐτὴν συνεχώρησαν φόρους τελεῖν. καὶ οὕτως παυσάμενοι πάντες, οἱ μὲν τοῦ κτείνειν, οἱ δὲ κινδυνεύειν, ἐργάζεσθαι τὴν γῆν [d] ἠσχόλουν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ, τὴν Βενιαμίτην μιμησάμεναι, ἐποίουν, καὶ τοῖς τελουμένοις ἀρκούμενοι φόροις ἐπέτρεπον τοῖς Χαναναίοις ἀπολέμοις εἶναι.

ϛʹ. Η δὲ [e] Εφραίμου, πολιορκοῦσα Βέθηλα, τέλος οὐδὲν ἄξιον τοῦ χρόνου καὶ τῶν πόνων [f] ηὕρισκε τῆς πολιορκίας. οἱ δὲ, καί περ ἀχθόμενοι, τῇ καθέδρᾳ προσεκαρτέρουν. ἔπειτα συλλαβόντες τινὰ τῶν ἐν τῇ πόλει προσελθόντα ἐπὶ κομιδῇ τῶν ἀναγκαίων, τινὰς πίστεις ἔδοσαν αὐτῷ, παραδόντι τὴν πόλιν, σώσειν αὐτόν τε καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· κἀκεῖνος ἐπὶ τούτοις ὤμνυε τὴν πόλιν αὐτοῖς ἐγχειρεῖν. καὶ ὁ μὲν, οὕτως προδοὺς, σώζεται μετὰ τῶν οἰκείων· οἱ δὲ, ἀποκτείναντες ἅπαντας τοὺς ἐνοικοῦντας, εἶχον τὴν πόλιν.

ζʹ. Καὶ μετὰ ταῦτα πρὸς μὲν τοὺς πολεμίους μαλακῶς εἶχον οἱ Ισραηλῖται· τῆς δὲ γῆς καὶ τῶν ταύτης ἔργων ἐπεμελοῦντο. [g] τῶν δὲ κατὰ τὸν πλοῦτον αὐτοῖς ἐπιδιδόντων, ὑπὸ τρυφῆς καὶ ἡδονῆς τοῦ κόσμου [h] ὠλιγώρουν, καὶ τῆς πολιτείας τῶν νόμων οὐκέτ' ἦσαν ἀκριβεῖς ἀκροαταί. παροξυνθὲν δ' ἐπὶ τούτοις τὸ θεῖον ἀναιρεῖ, πρῶτον μὲν ὡς φείσαιντο παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην τῶν Χαναναίων· [i] ἔπειθ' ὡς ἐκεῖνοι χρήσαιντο πολλῇ κατ' αὐτῶν ὠμότητι καιροῦ λαβόμενοι. οἱ δὲ καὶ πρὸς τὰ παρὰ τοῦ Θεοῦ δυσθύμως εἶχον, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀηδῶς· πολλά τε παρὰ τῶν Χαναναίων λαβόντες, καὶ πρὸς τοὺς πόνους ἤδη διὰ τὴν τρυφὴν ἐκλελυμένοι. καὶ συνέβαινεν ἤδη τὴν ἀριστοκρατίαν διεφθάρθαι· καὶ τὰς γερουσίας οὐκ ἀπεδείκνυσαν, οὐδ' ἀρχὴν ἄλλην οὐδεμίαν τῶν πρότερον νενομισμένων. ἦσαν δὲ ἐν τοῖς [k] ἀγροῖς ἡδονῇ τοῦ κερδαίνειν [l] προσδεδεμένοι. καὶ διὰ τὴν πολλὴν ἄδειαν στάσις αὐτοὺς πάλιν [m] κατελάμβανε δεινὴ, καὶ προήχθησαν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀλλήλοις ἐκ τοιαύτης αἰτίας.

ηʹ. Λευΐτης ἀνὴρ τῶν δημοτικωτέρων τῆς Εφραίμου κληρουχίας ὢν, καὶ ἐν ἐκείνῃ κατοικῶν, ἄγεται γύναιον ἀπὸ [n] Βηθλέμων. τῆς δὲ Ἰούδα φυλῆς τοῦτ' ἐστὶ τὸ χωρίον. [o] ἐρῶν δὲ

σφόδρα

---

[a] Ita *Vat.* & *Epiphanii* aliquot *Codd.* in *Aliis* Σαμεῶνος. [b] Ανεχώρουν *Vat.* [c] Αὐτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Εὐσχόλουν *Iidem*, forſan pro ηὐσχόλουν, *Atticorum* more neglecto augmento. [e] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἡ δὲ Εφραΐμ π. [f] In *MSS.* εὕρισκε. [g] Τῶν δὲ πλοῦτον σφίσιν ἐπιδιδόντων *Hen.* & *Bush.* [h] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis ὀλιγώρουν. [i] Ἔπειτα ὡς ἐλέγχων *Hen.* & *Bush.* [k] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis,* ἦσαν δὲ ἐν τοῖς ἄκροις &c. *erant autem, ut qui maxime, quæſtus* &c. [l] Sic in *MSS.* in *Editis* προσδεδομένοι. [m] *Al.* κατελαμβάνει [n] Ita ex *Cod. Samb.* ut in recto ſit Βήθλεμα, ſicuti Βέθηλα. in reliquis Βηθλεμῶν. [o] Ἐρῶν τε *Vat.*

a Ηπλά-

σφόδρα τῆς γυναικὸς, καὶ τοῦ κάλλους αὐτῆς [a]ἡττημένος, ἠτύχει τῆς παρ' ἐκείνης [b]οὐχ ὁμοίων πειρώμενος. ἀλλοτρίως δ' αὐτῆς ἐχούσης, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον ἐκκαιομένου τῷ πάθει, [c]μέμψεις συνεχεῖς αὐτοῖς ἐγίνοντο· καὶ τέλος ἡ γυνὴ, πρὸς αὐτὰς βαρυνομένη, καταλιποῦσα τὸν ἄνδρα, πρὸς τοὺς γονεῖς παραγίνεται, μηνὶ τετάρτῳ. χαλεπῶς δὲ φέρων ὁ ἀνὴρ ἐπὶ τῷ ἔρωτι, ἧκε πρὸς τοὺς πενθερούς· καὶ διαλυσάμενος τὰς μέμψεις, καταλλάττεται πρὸς αὐτήν. καὶ τέσσαρας μὲν ἡμέρας [d]αὐτόθι διαιτᾶται, φιλοφρονουμένων αὐτὸν τῶν γονέων. τῇ δὲ πέμπτῃ, δόξαν ἀπιέναι πρὸς αὐτὸν, περὶ δείλην ἔξεισι. βράδιον γὰρ ἀπέλυον οἱ γονεῖς τὴν θυγατέρα, καὶ τῆς ἡμέρας τριβὴν ἐποιοῦντο. θεράπων δ' αὐτοῖς εἷς εἵπετο· καὶ ὄνος ἦν αὐτοῖς, ἐφ' ἧς [e]ὠχεῖτο τὸ γύναιον. [f]γενομένων δὲ αὐτῶν κατὰ τὰ Ἱεροσόλυμα, σταδίους δ' [g]ἐληλύθεισαν ἤδη τριάκοντα, συνεβούλευεν ὁ θεράπων καταχθῆναί που, μὴ καί τι [h]καὶ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁδεύοντας [i]καταλάβοι δύσκολον, καὶ ταῦτα οὐδὲ πόρρω πολεμίων ὄντας, τοῦ καιροῦ πολλάκις ἐπισφαλῆ καὶ ὕποπτα ποιοῦντος καὶ τὰ φίλα. τῷ δ' οὐκ ἤρεσεν ἡ γνώμη παρ' ἀλλοφύλοις ἀνδράσι ξενοῦσθαι· Χαναναίων γὰρ [k]ἦν ἡ πόλις· ἀλλὰ [l]προελθόντας εἴκοσι στάδια, εἰς οἰκείαν ἠξίου κατάγεσθαι πόλιν. καὶ κρατήσας τῇ γνώμῃ, παρῆν εἰς [m]Γαβᾶν [n]φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος, ἤδη ὀψίας οὔσης. καὶ μηδενὸς ἐπὶ ξενίαν τῶν κατὰ τὴν ἀγορὰν αὐτὸν παρακαλοῦντος, πρεσβύτης ἐξ ἀγροῦ κατιὼν, τῆς μὲν Ἐφραϊμίτιδος φυλῆς ὢν, ἐν δὲ τῇ Γαβᾷ διαιτώμενος, συντυγχάνων αὐτῷ, τίς τε ὢν ἤρετο, καὶ δι' ἃς αἰτίας στελλόμενος σκότους ἤδη τὰ πρὸς τὸ δεῖπνον αὐτῷ λαμβάνοι. ὁ δὲ, Λευίτης μὲν ἔφησεν εἶναι, γύναιον δὲ παρὰ τῶν γονέων ἄγων, πρὸς [o]αὐτὸν ἀπιέναι· τὴν δ' οἴκησιν [p]ἐδήλου τυγχάνειν ἐν τῇ [q]Ἐφραΐμου κληρουχίᾳ. ὁ δὲ πρεσβύτης, καὶ διὰ τὴν συγγένειαν, καὶ διὰ τὸ τὴν αὐτὴν φυλὴν νέμειν, καὶ μὴν διὰ τὴν συντυχίαν, παρ' αὐτὸν ξενισθησόμενον ἦγε. [r]νεανίαι δὲ τινες τῶν Γαβαηνῶν, ἐπὶ τῆς ἀγορᾶς τὸ γύναιον θεασάμενοι, καὶ τὴν εὐπρέπειαν θαυμάσαντες, ἐπεὶ παρὰ τῷ πρεσβύτῃ κατηγμένην ἔμαθον, καταφρονήσαντες τῆς ἀσθενείας καὶ τῆς ὀλιγότητος, ἧκον ἐπὶ τὰς θύρας. τοῦ δὲ πρεσβύτου παρακαλοῦντος ἀπαλλάττεσθαι, [ſ]καὶ μὴ προσφέρειν βίαν μηδὲ ὕβριν, ἠξίουν αὐτὸν παρασχόντα τὴν ξένην πραγμάτων ἀπηλλάχθαι. ὡς δὲ συγγενῆ τε λέγοντος καὶ [t]Λευίτην τοῦ πρεσβύτου, [u]καὶ δράσειν αὐτοὺς δεινὰ ὑφ' ἡδονῆς εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας, ὠλιγώρουν τοῦ δικαίου καὶ κατεγέλων· ἠπείλουν δὲ ἀποκτείνειν αὐτὸν, ἐμποδίζοντα ταῖς ἐπιθυμίαις

vehementer amaret, ejuſque pulchritudine vinceretur, male ſe habuit quod pari amore illum non complexa eſſet. Porro cum illa alieniorem *indies* ſe gereret, ac ille præterea eo magis amore exarderet, quotidianæ inter eos ortæ ſunt querelæ: tandemque mulier iis preſſa & gravata, à viro digreſſa menſe quarto ad parentes revertitur. At cum præ amore ægre id ferret maritus, ad ſoceros ſe contulit; ac querimoniis diſcuſſis cum uxore in gratiam redit. Et quidem *ille* quatuor dies eo loci commoratur, benigne lauteque à parentibus exceptus. Quinta autem die, cum decreviſſet domum repetere, circa meridiem egreſſus eſt. ſerius enim filiam dimittebant parentes, atque moram faciebant ad inclinationem diei. Unus autem eos famulus ſequebatur; eiſque aderat aſinus, quo mulier vehebatur. Cum autem circa Jeroſolymas eſſent, triginta enim ſtadia *jam* fuerant progreſſi, famulus ſuadebat, ut aliquò diverterent, ne nocte iter facientes in pericula & difficultates inciderent, præſertim cum non longe abeſſent ab hoſtibus, tempore *iſto* etiam familiaria parum tuta & ſuſpecta reddente. Verum Levitæ non placuit id conſilii, ut alienigenarum uteretur hoſpitio; (nam Chananæorum urbs erat) ſed *melius eſſe* cenſebat, ut viginti ſtadiis emenſis ad Iſraëlitarum urbem diverterent. Illique cum aſſenſum eſſet, inde pervenerunt ad Gabam tribus Benjamitidis *oppidum*, cum ſol jam occubuiſſet. Ac nemine eorum, qui tum in foro verſabantur, eos domum ut hoſpitio exciperentur invitante, ſenex rure *ex opere* rediens, qui de tribu quidem erat Ephraïmitide, Gabæ vero tum commorabatur, illi obviam factus, quærit ab eo quiſnam ſit, & quam ob rem *illuc* veniens, ſub tenebras neceſſaria ad cœnam ſibi peteret. Cui ille ſe quidem Levitam eſſe fatetur, uxoremque à parentibus domum abducere: habitare vero ſe referebat in ſorte Ephraïmitide. Senex autem cum propter cognationem, tum quod ipſe * in eadem tribu domicilium habuerit, & porro quod *fortuito* in eum inciderit, voluit ut apud ſe in hoſpitium diverteret. Gabaonitæ autem quidam adoleſcentes, qui mulierculam in foro viderant, *ejuſque* formæ venuſtatem admirati erant, poſtquam apud ſenem diverſari cognoverant, contempta imbecillitate *eorum* ſimul ac paucitate venerunt ad januas. Sene vero eis ut diſcederent ſupplicante, atque ut vi abſtinerent & injuria; *viciſſim* ipſum rogabant, ut, facta peregrinæ copia, ſe negotio expediret. Cum autem ſenex diceret cognatam eſſe & Levitin, illoſque atrox flagitium commiſſuros, qui propter voluptatem leges *patrias & jura hoſpitii* violarent, *illi* jus faſque deſpectui habebant & deridebant: quin & illum interficere minabantur, ſi libidini ſuæ diutius obſtaret.

---

[a] Ἡττώμενος *Vat.* [b] Οὐχ ὁμοίων τυγχανόντων *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.* [c] Ita *Big. Samb. Vat.* & mox infra, v. 9. in *Editis*, *Aliiſque* σκέψεις. *lites* reddit *Epiphan.* [d] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* πρὸς αὐτόθι in *Editis.* πρὸς αὐτοὺς mallem. [e] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ὀχεῖτο. [f] Ita *Samb.* in *reliquis* ἐληλύθησαν. [g] *Al.* γενομένων. [h] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.* [i] Καταλάβῃ *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ἦν πόλις *Vat.* [l] Προελθόντες εἰκ. σ. εἰς οἰκ. ἠξίουν *Big.* & *Samb.* [m] Cum *Editis* conſentiunt *MSS.* niſi quod diverſo accentu Γαβᾶν aut Γάβαν habeant. Γαβαὰ *Zonaræ*, Γαβαὰ LXX. [n] Ad hunc modum in quatuor *MSS.* φυλῆς τῆς Βενιαμίτιδος. ἤδη δὲ ὀψίας οὔσης, καὶ μηδενὸς &c. [o] Ita cum *Editis*, *Aliiſque.* αὐτὸν *Samb.* [p] Ἐδήλωσε *Big.* & *Samb.* [q] Ita ex iiſdem. Ἐφραΐμῳ in *Editis*, *Aliiſque.* [r] Νεανίσκοι *Vat.* [ſ] Μηδὲ πρ. *Vat.* [t] Λευίτην *Samb.* [u] Καὶ ἂν δρῴσειν *Big.* * *Ad eandem tribum cenſeretur*, vertit *Schotanus.*

ret. At *ſenex* in anguſtias redactus, nolenſque ut hoſpites ſuperet contumelia affici, ſuam eis filiam ceſſit & produxit: dicenſque minus eſſe peccati ut ea cupiditatem ſuam explerent, quam ut hoſpites injuriæ exponeret; ratuſque ſe hoc modo nihil injuſti in eos, quos exceperat, commiſſurum. Cum vero illi nihil de eo quo in hoſpitem ferebantur deſiderio remitterent, ſed acrius inſtarent ut eam acciperent flagitantes, is quidem ſupplex orabat, ne quid iniqui perpetrare auderent. at illi, magna vi uſi ac magis magiſque libidine furentes, domum ad ſe mulierem abducunt: eamque per totam noctem conſtuprantes & ludibrio habentes ſub ortum auroræ dimiſerunt. Illa vero iis, quæ ei acciderant, graviter afflicta ad hoſpitium revertitur: ac dolore plena ob ea quæ pertulerat, & pro pudore non auſa in conſpectum mariti venire (illum enim ægritudine inſanabili laboraturum eſſe exiſtimabat) humi collapſa animam efflavit. Ejus autem maritus, eam ſomno profundo oppreſſam arbitrans, & nihil gravius ſuſpicans, ſuſcitare conabatur; quod eam conſolari decreverit, utpote quæ non ſe ſponte contumelioſis hominibus ſubmiſerit, ſed illi eam in *aliud* hoſpitium rapuerint. Ut vero defunctam eſſe intellexit, ſatis prudenter pro calamitatis magnitudine, mortuam mulierem jumento impoſuit, domumque reportavit: eamque membratim in duodecim partes diſſecans ad tribum unamquamque dimiſit, mandans perferentibus ut indicarent per tribus qui mulieri cauſa mortis fuerint, & *quam inauditam ei vim intulerint.*

Levita membra uxoris in 12. partes diſciſſa per tribus mittit, ut eas facti invidia commoveret. Jud. c. 19.

Super ea re conſilium capiunt Iſraëlitæ, & legatos ad Gabaënſes mittunt, qui injuriæ auctores ad ſupplicium depoſcunt. Jud. c. 20.

9. Illi autem & aſpectu & auditu facinoris atrocitatis graviter commoti, qui antea nihil ejuſmodi experti ſunt, iraque pura puta & juſta perciti, ad Siluntem convenerunt, & ante Tabernaculum in concionem coacti, ſtatim ut arma caperent magno ſtudio decreverunt, & Gabaënos pro hoſtibus haberent. Eos autem reprimebat ſenatus, ſuadens non oportere ita ſubito bellum inferri popularibus, priuſquam querelæ verbis diſceptatæ ſint, cum lex ne in externos quidem permittat injuriæ affectis producere exercitum, niſi legatione prius miſſa, tentatiſque viis *quibus* ad ſaniorem mentem *revocari poſſint.* æquum igitur eſſe ut juxta legem ad Gabaënos *legati* mittantur, qui *ſceleris* auctores *ad ſupplicium* depoſcant: & illis quidem deditis, horum pœna contentos eſſe debere; ſi vero contumaces fuerint, bello in eos vindicandum. Itaque mittunt ad Gabaënos, ut juvenes accuſarent de iis quæ mulieri acciderant, & * ad pœnam eos poſtularent, qui nefaria quidem perpetrârant, digni vero erant qui ob hæc ipſa morte plectantur. Gabaëni vero juvenes in eorum poteſtatem tradere noluerunt, & ſibi contumeliæ eſſe exi-

Gabaënſes ſceleratos tradere recuſant Benjamitæ. Jud. c. 20.

αὐτῶν. [a] εἰς δ' ἀνάγκην περιηγμένος, καὶ μὴ βουλόμενος τοὺς ξένους [b] περιϊδεῖν ὑβρισθέντας, τῆς ἑαυτοῦ θυγατρὸς αὐτοῖς παρεχώρει· πληρώσειν τε τὴν ἐπιθυμίαν αὐτοὺς λέγων νομιμώτερον, δίχα τῆς εἰς τοὺς ξένους ὕβρεως, αὐτὸς δὲ μηδὲν ἀδικήσειν οὓς [c] ὑπεδέξατο τούτῳ τῷ τρόπῳ νομίζων. ὡς δ' οὐδὲν τῆς σπουδῆς τῆς ἐπὶ τὴν ξένην ἐνεδίδοσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο ταύτην παραλαβεῖν ἀξιοῦντες, ὁ μὲν [d] ἱκέτευσε μηδὲν τολμᾷν παράνομον, οἱ δ' ἁρπασάμενοι, καὶ προσθέμενοι μᾶλλον τῷ βιαίῳ τῆς ἡδονῆς, ἀπήγαγον πρὸς αὐτοὺς τὴν γυναῖκα· καὶ δι' ὅλης [e] τῆς νυκτὸς ἐμπλησθέντες τῆς ὕβρεως, ἀπέλυσαν περὶ ἀρχομένην ἡμέραν. ἡ δὲ τεταλαιπωρημένη τοῖς συμβεβηκόσιν παρῆν ἐπὶ τὴν ξενίαν, καὶ ὑπὸ λύπης ὧν ἐπεπόνθει, καὶ τοῦ μὴ τολμᾷν ὑπ' αἰσχύνης εἰς ὄψιν ἐλθεῖν [f] τῷ ἀνδρί· τοῦτον γὰρ μάλιστα τοῖς γεγενημένοις ἕξειν [g] ἀνιάτως ἐλογίζετο· καταπεσοῦσα τὴν ψυχὴν ἀφίησιν. ὁ δὲ ἀνὴρ αὐτῆς, οἰόμενος ὕπνῳ βαθεῖ [h] κατεσχῆσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ μηδὲν σκυθρωπὸν ὑφορώμενος, ἀνεγείρειν ἐπειρᾶτο· παραμυθήσασθαι διεγνωκὼς, ὡς οὐκ ἐξ ἑκουσίου γνώμης αὐτὴν [i] παράσχοι τοῖς καθυβρίσασιν, ἀλλὰ ἁρπασαμένων ἐπὶ τὴν ξενίαν αὐτῶν. ὡς δὲ τελευτήσασαν ἔμαθεν, [k] σωφρόνως πρὸς τὸ μέγεθος τῶν κακῶν ἐπιθέμενος τῷ κτήνει νεκρὰν τὴν γυναῖκα κομίζει πρὸς [l] αὐτόν· καὶ διελὼν αὐτὴν κατὰ [m] μέλος εἰς μέρη δώδεκα, διέπεμψεν εἰς ἑκάστην φυλὴν, ἐντειλάμενος τοῖς κομίζουσι λέγειν τοὺς αἰτίους τῆς τελευτῆς [n] γυναικὶ καὶ τὴν βίαν ταῖς φυλαῖς.

θ'. Οἱ δὲ ὑπό τε τῆς ὄψεως καὶ τῆς ἀκοῆς τῶν βεβιασμένων κακῶς διατεθέντες, πρότερον οὐδενὸς τοιούτου πεῖραν εἰληφότες, ὑπ' ὀργῆς ἀκράτου καὶ δικαίας εἰς τὴν Σιλοῦν συλλεγέντες, καὶ πρὸ τῆς σκηνῆς ἀθροισθέντες, εἰς ὅπλα χωρεῖν εὐθὺς ὥρμηντο, καὶ χρήσασθαι τοῖς Γαβαηνοῖς ὡς πολεμίοις. ἐπέσχε δ' αὐτοὺς ἡ γερουσία, πείσασα μὴ δεῖν ὀξέως οὕτως πρὸς τοὺς ὁμοφύλους ἐκφέρειν πόλεμον, πρὶν ἢ λόγοις διαλεχθῆναι περὶ τῶν ἐγκλημάτων, τοῦ νόμου μηδ' ἐπὶ τοὺς ἀλλοτρίους ἐφιέντος δίχα πρεσβείας, καὶ τοιαύτης πρὸς τὸ μετανοῆσαι πείρας, [o] τοὺς δόξαντας ἀδικεῖσθαι στρατιὰν ἀναγαγεῖν. καλῶς οὖν [p] ἔχειν τῷ νόμῳ πειθομένους πέμψαι πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς ἐξαιτοῦντας τοὺς αἰτίους· καὶ παρεχομένων μὲν ἀρκεῖσθαι τῇ τούτων κολάσει, καταφρονησάντων δὲ τότε τοῖς ὅπλοις αὐτοὺς ἀμύνασθαι. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Γαβαηνοὺς κατηγοροῦντες τῶν νεανίσκων τὰ περὶ τὴν γυναῖκα, καὶ πρὸς τιμωρίαν αἰτοῦντες τοὺς δράσαντας μὲν οὐ νόμιμα, γενομένους δὲ δικαίους ἀντ' αὐτῶν ἐκείνων ἀποθανεῖν. οἱ δὲ Γαβαηνοὶ οὔτε τοὺς νεανίσκους ἐξέδοσαν, καὶ δεινὸν ἀλλοτρίοις

---

[a] Ita *Samb.* & *Vat.* in *cæteris* εἰς ἀνάγκην. [b] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* ὑπεριδεῖν. [c] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ὑπεδέξατο. [d] Ἱκέτευε *Big.* & *Samb.* [e] Articulum inſerui ex *iiſd. Codd.* [f] *Schotanus* mallet τ' ἀνδρὸς, invitis *MSS.* [g] Iterum ex *iiſd.* ἀνιάτως in *Editis, Aliiſque*. [h] Sic juxta canones cum *Big.* & *Samb.* κατασχῆσθαι *Baſ. G. Aliique.* [i] Παράσχοι *Vat.* [k] Σωφρονῶν *Big.* & *Samb.* [l] Illud αὐτὸν pro αὐτὸν, vel ἑαυτὸν, quorum poſterius in *Big.* & *Samb.* [m] Male μέρος in quibuſdam *MSS.* [n] Τῇ γυναικὶ & τὴν παρανομίαν *Big.* & *Samb.* τῇ γ. κ. τ. παρανομίαν *Vat.* [o] Τοὺς δόξαντας ἀδικεῖν στρατείαν ἀγαγεῖν *Big.* & *Samb.* [p] Ἔχειν *Big. Samb.* & *Vat.* * Et eos dari ad ſupplicia depoſcentes, qui legitime non egiſſent; quaſi eſſet juſtum ut pro omnibus illi potius morerentur, *Epiphan.* Καὶ θανατώσομεν αὐτοὺς, καὶ ἐξαροῦμεν κακίαν ἐξ Ἰσραὴλ juxta LXX.

ὑπακούειν προστάγμασιν ἡγοῦντο πολέμου φόβῳ· μηδενὸς ἀξιοῦντες εἶναι χείρους ἐν τοῖς ὅπλοις, μήτε [a] διὰ τὸ πλῆθος, μήτε δι' εὐψυχίαν. ἦσαν δὲ ἐν παρασκευῇ μεγάλῃ καὶ τῶν ἄλλων φυλετῶν· συναπενοήθησαν γὰρ αὐτοῖς ὡς ἀμυνούμενοι βιαζομένους.

ι'. Ὡς δὲ τοιαῦτα ἠγγέλθη τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ παρὰ τῶν Γαβαηνῶν, ὅρκους ποιοῦνται μηδένα σφῶν ἀνδρὶ Βενιαμίτῃ δώσειν πρὸς γάμον θυγατέρα, στρατεύσειν τε ἐπ' αὐτοὺς μᾶλλον αὐτοῖς δι' ὀργῆς [b] ὄντας, ἢ τοῖς Χαναναίοις τοὺς προγόνους ἡμῶν παρειλήφαμεν γενομένους. παραχρῆμά τε ἐξῆγον ἐπ' αὐτοὺς τὸ στρατόπεδον μυριάδας τεσσαράκοντα ὁπλιτῶν. [c] Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτῶν δισμυρίων καὶ πεντακισχιλίων καὶ ἑξακοσίων, ὧν ἦσαν εἰς πεντακοσίους ταῖς [d] λαιαῖς τῶν χειρῶν σφενδονᾶν ἄριστοι. ὥστε καὶ μάχης περὶ τῇ Γαβᾷ γενομένης, τρέπουσιν οἱ Βενιαμῖται τοὺς Ἰσραηλίτας, ἄνδρες τε πίπτουσιν [e] ἐξ αὐτῶν εἰς δισμυρίους καὶ δισχιλίους. ἐφθάρησαν δὲ ἴσως ἂν καὶ πλείονες, εἰ μὴ νὺξ αὐτοὺς ἐπέσχε καὶ διέλυσε μαχομένους. καὶ οἱ μὲν Βενιαμῖται, χαίροντες ἀνεχώρουν εἰς τὴν πόλιν· οἱ δ' Ἰσραηλῖται καταπεπληγότες ὑπὸ τῆς ἥττης εἰς τὸ στρατόπεδον. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάλιν συμβαλόντων, οἱ Βενιαμῖται κρατοῦσι, καὶ θνήσκουσι τῶν Ἰσραηλιτῶν ὀκτακισχίλιοι καὶ μύριοι, καὶ δείσαντες [f] τὸν φόνον ἐξέλιπον τὸ στρατόπεδον. παραγενόμενοι δὲ εἰς [g] Βέθηλα πόλιν ἔγγιστα κειμένην, καὶ νηστεύσαντες, κατὰ τὴν ὑστεραίαν τὸν Θεὸν ἱκέτευον διὰ Φινεέσου τοῦ ἀρχιερέως παύσασθαι τῆς ὀργῆς τῆς πρὸς αὐτούς, καὶ ταῖς δυσὶν αὐτῶν ἥτταις ἀρκεσθέντα δοῦναι νίκην καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπαγγέλλεται ταῦτα διὰ Φινεέσου προφητεύσαντος.

ια'. Ποιήσαντες οὖν τὴν στρατιὰν δύο μέρη, τὴν μὲν ἡμίσειαν προλοχίζουσι νυκτὸς περὶ τὴν πόλιν· οἱ δ' ἡμίσεις συνέβαλλον τοῖς Βενιαμίταις, ὑπεχώρουν τε ἐγκειμένων, καὶ ἐδίωκον οἱ [h] Βενιαμῖται· τῶν Ἑβραίων ὑποφευγόντων ἠρέμα, καὶ ἐπιπολὺ θελόντων εἰς ἅπαν αὐτοὺς ἐξελθεῖν, ἀναχωροῦσιν εἵποντο, ὡς καὶ τοὺς ἐν τῇ πόλει πρεσβύτας καὶ νέους [i] ὑπολειφθέντας δι' ἀσθένειαν συνεκδραμεῖν αὐτοῖς, πάντας βουλομένους χειρώσασθαι τοὺς πολεμίους. ὡς δὲ [k] πολὺ τῆς πόλεως ἀπέσχον, ἐπαύσαντο μὲν φεύγοντες οἱ Ἑβραῖοι· ἐπιστραφέντες δ' ἵστανται [l] εἰς μάχην, καὶ τοῖς ἐν ταῖς ἐνέδραις οὖσι τὸ σημεῖον αἴρουσιν ὃ συνέκειτο· οἱ δ' ἐξαναστάντες μετὰ βοῆς [m] ἐπῄεσαν τοῖς πολεμίοις. [n] οἱ δὲ, ἅμα τε ἠπατημένους αὐτοὺς ᾔσθοντο, καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ συνειστήκεσαν· καὶ εἰς τι κοῖλον συνελασθέντας καὶ φαραγγῶδες χωρίον περι-

ſtimarunt ſi alienis imperatis metu belli parerent; videri volentes nulli alii *populo* armis cedere aut copiarum numero aut *earundem* virtute. * Magnus autem iis erat belli apparatus, & cæteris etiam tribulibus: ſimul enim cum iis inſolentia efferebantur, ad eos qui vim afferrent ulciſcendos.

Iſraëlitæ eos bello adorti magnam cladem accipiunt. Jud. c.20.

10. Ut vero Iſraëlitis renunciata erant, quæ facere in animum induxerant Gabaëni, jurant neminem ipſorum viro Benjamitæ filiam nuptum daturum, ſeque eos bello proſequuturos, magis iis iraſcentes, quam majores noſtros Chananæis *ſuccenſuiſſe* accepimus. Ac confeſtim contra eos eduxerunt exercitum quadringentorum millium armatorum: Benjamitarum arma ferentium cum eſſent viginti quinque millia ſexcenti, ex quibus erant quingenti, qui ſiniſtra optimi erant funditores. Itaque apud Gabam prælio commiſſo, Benjamitæ in fugam vertunt Iſraëlitas: virique ex eis ceciderunt ad viginti duo millia: & fortaſſe plures periiſſent, niſi nox eos inhibuiſſet & prælium diremiſſet. Et Benjamitæ quidem gaudio exſultantes in urbem ſe recipiunt; Iſraëlitæ vero in caſtra ex clade animo conſternati. at ſequenti die iterum acie congreſſi ſunt, & Benjamitæ altera victoria potiuntur: atque Iſaëlitarum cadunt octodecim millia, & cædem *multam* metuentes caſtra deſeruerunt. Cum autem acceſſiſſent ad Bethela urbem in proximo ſitam, & poſtridie jejunium egiſſent, Deo per Phineeſem pontificem ſupplicabant, ut eis ſuccenſere deſineret, atque duabus cladibus illatis contentus victoriam largiri dignaretur & vires contra hoſtes. Deus vero hæc ipſa per Phineeſem vaticinantem pollicitus eſt.

Benjamitæ demum victi cæſique ad internecionem. Jud. c.20.

11. Exercitu itaque in duas partes diviſo, dimidiam quidem noctu in inſidiis circa urbem collocant; reliqui vero pugnam conſerebant cum Benjamitis, & ſeſe ſubducebant cum illi inſtarent, eoſque perſequebantur Benjamitæ. Hebræis pedetentim ſuffugientibus, & quam maxime volentibus ut ad unum omnes urbe egrederentur, retro cedentes inſequebantur *Benjamitæ*, ita ut ſenes pariter & juvenes, qui propter ætatem imbellem in urbe relicti fuerant, una cum iis procurrerent, hoſtes in poteſtatem ſuam redigere expetentes. Poſtquam autem *ſatis* longe ab urbe diſceſſum eſt, fugere quidem deſierunt Hebræi, converſi autem aciem inſtaurant, atq; in inſidiis collocatis ſignum iſtud tollunt, de quo convenerat: qui mox coorti cum clamore hoſtes aggreſſi ſunt. Illi vero, ſimul ac ſe deceptos ſenſerunt, eo redacti ſunt, ut quid agerent plane neſcierint: atque in vallem quandam & locum concavum compulſi, à circumſtantibus

---

[a] Διὰ πλῆθος Big. & Samb. [b] Ὄντες Big. & Samb. & mox Χαναναίους οἷς τοὺς πρ. in iiſd. & Cod. Vat. [c] Βενιαμιτῶν δ' ὁπλιτικὸν ὑπὸ δισμ. Big. & Samb. Βενιαμῖται δ' ἔσχον ὁπλιτικὸν ὑπὸ δισμ. Vat. [d] Ita Big. & Samb. in Editis, Aliiſque λαιαῖς. Locum ita reddit Vet. Interpr. ſiniſtra manu utebantur ut dextra. [e] Illud ἐξ repoſui ex Big. Samb. & Vet. Interpr. [f] Ita Big. & Samb. δείσαντες τὸν φόβον in Editis, Aliiſque. Verum δείσαντες ἐξέλιπον Vat. atque ita forſan Vet. Interpr. qui reddit, *metuenteſque exercitum reliquerunt.* [g] Sic in Græcis omnibus. in Latinis *Bethlehem*, aut *Bethlem*. Male LXXII. & *Joſephus* accipiunt *Bethel*, tanquam ſi nomen proprium eſſet: quod nunquam arca Dei fuerit in Bethel. *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 499. qui oſtendit *Joſephum* in hac narratione ſæpius plus juſto à veritate *Hebraïca* receſſiſſe. Non negandum tamen Siluntem, ubi erat arca Dei, & Bethela urbes adeo vicinas fuiſſe, ut neceſſe eſſet tot hominum millia caſtra circa utraſque locare. [h] Primus ita diſtinxi. antea Βενιαμῖται, τῶν Ἑβρ. [i] Ὑπολειφθέντες δ' ἐκδραμεῖν δι' ἀσθένειαν αὐτοῖς πανσυδὶ βουλομένους Big. Samb. & Vat. [k] Πολλοὶ legiſſe videtur Vet. Interpr. [l] Πρὸς μάχην Big. Samb. & Vat. [m] Ita Big. & Samb. in Editis, Aliiſque ἐπῄσαν. [n] Sic Big. Samb. & Vat. niſi quod ἑαυτοὺς pro αὐτοὺς habeat Vat. in Editis, οἱ δὲ ἅμα τι αὐτοὺς ἠπ. ᾔσθοντο καὶ ἐν ἀμηχανίᾳ σ. * Ita Vet. Interpr. erant enim nimis inſtructi, & ſuper alias tribus induſtrii; deſpexeruntque illos, & indignati ſunt è diverſo tanquam compreſſuri violentiam facientes. Adeo ut ὑπὲρ ἄλλων φ. legiſſe videatur. Forſan μετὰ τῶν ἄλλων φ.

Ex inimicis Benjamitarum cæde sexcenti duntaxat evaſerunt. Jud. c. 20.

cumſtantibus telis petiti ſunt & confoſſi, ita ut omnes interirent præter ſexcentos. Illi vero conglobati & in denſum agmen coacti per medios hoſtes erumpentes ad montes vicinos ſe fuga recipiebant, illiſque occupatis ibidem per *aliquod tempus* manſerunt. At cæteri omnes, numero circiter viginti quinque millia ferro ceciderunt. Iſraëlitæ vero & Gabam incenderunt, & mulieres pariter ac maſculos impuberes peremerunt: ſimiliterque in reliquas Benjamitarum urbes ſævitum eſt. Atque adeo ira efferebantur, ut etiam Jabiſum Galaditidis urbem, eo quod illis auxilium non tulerit contra Benjamitas, duodecim millibus ex acie evocatis juſſerint *funditus* evertere. miſſique perimunt quotquot in urbe arma ferre potuerunt una cum liberis & uxoribus, ſervatis tantum quadringentis virginibus. Eo *furoris* præ ira proceſſerunt, ad ea quæ mulier *Levitica* paſſa eſt accedente *ingenti* militum cæde.

In Jabenſes omnes, præter quadringentas virgines, ferro ſævitum eſt. Jud. c. 21.

Benjamitas 600. revocant Iſraëlitæ, iiſque nuptum dant Jabenſium virgines conſervatas. Jud. c. 21.

12. Illos autem *poſtea* pœnituit cladis Benjamitis illatæ, & ob ea *quæ contigerant* jejunium indixerunt, quamvis eos ſupplicio merito plecti cenſuerint, ut qui in leges *Dei auſpiciis ſancitas* peccarint. Sexcentos quoque illos, qui effugerant, miſſis legatis revocabant. nam ſuper petram quandam in deſerto, quæ Rhoa dicitur, ſeſe collocarant. Legati vero non illorum tantum vicem ob calamitatem acceptam dolentes, ſed & ſuam, tot conſanguineorum pereuntibus, ſuadebant eis ut æquo animo *cladem* ferrent, & ad ſuos aggregarentur, neve, quantum in ſe eſſet, univerſam tribum Benjamiticam perditum irent. “Quin “& vobis, inquiebant, concedimus *hæreditariam* totius tribus terram, & prædæ quantum “abigere poteſtis”. Illi autem, quod tam male res ſuæ ex Dei judicio ceciderant, & pro ſua iniquitate *ſibi factum eſſe* mutata ſententia agnoſcentes, ad patriæ tribus lares deſcenderunt, eos invitantibus morem gerentes. Iſraëlitæ vero eis in uxores dederunt quadringentas illas virgines Jabiticas: & de ducentis *reliquis* deliberabant, quo modo & illis uxores ſuppeterent ad prolem ſuſcipiendam. nam cum ante initium belli jurejurando cautum eſſet, ne quis filiam ulli Benjamitarum elocaret, nonnulli quidem negligendum eſſe id ſacramentum ſuadebant, quaſi ira adducti eo ſeſe obſtrinxiſſent, non opinioni ſuæ & judicio obſequentes; Deo vero rem non ingratam facturos eſſe, ſi tribum integram, in extremum ſalutis diſcrimen adductam, ab interitu vindicarent; atque perjuria non quando neceſſitate extorta ſint noxia eſſe & periculoſa, ſed cum doloſe & malitioſe fiant: ſenatu vero ſe miſeros exclamante ad perjurii mentionem, ajebat quidam, ſe habere dicere, quo modo & cum iſtis connubia jungant & jurisjurandi religio ſervari poſſit. Cum autem eum de re excogitata interrogarent, “ter, inquiebat, in anno *nos*

Benjamitis ducentis, quibus deerant uxores, raptum puellarum permittunt Iſraëlitæ. Jud. c. 21.

σαντες κατηκόντισαν, ὥστε πάντας διαφθαρῆναι πλὴν ἑξακοσίων. οὗτοι δὲ συστραφέντες καὶ πυκνώσαντες ἑαυτοὺς, καὶ διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ἔφυγον ἐπὶ τὰ πλησίον ὄρη· καὶ καταλαβόντες ἱδρύθησαν. οἱ δ' ἄλλοι πάντες, περὶ δισμυρίους ὄντες καὶ πεντακισχιλίους, ἀπέθανον. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, τήν τε Γαβᾶν [a] ἐνεπίπρασαν, καὶ τάς τε γυναῖκας καὶ τῶν ἀρρένων τοὺς μὴ ἐν ἀκμῇ διεχρήσαντο· τάς τε ἄλλας τῶν Βενιαμιτῶν πόλεις [b] ταὐτὰ δρῶσιν. [c] οὕτως τε ἦσαν παρωργισμένοι, ὥστε καὶ [d] Ἰάβισον τῆς [e] Γαλααδίτιδος οὖσαν, ὅτι μὴ συμμαχήσειεν αὐτοῖς κατὰ τῶν Βενιαμιτῶν, πέμψαντες μυρίους καὶ δισχιλίους ἐκ τῶν τάξεων ἐκέλευσαν ἀνελεῖν. καὶ φονεύουσι τὸ μάχιμον τῆς πόλεως οἱ πεμφθέντες σὺν τέκνοις καὶ γυναιξὶ, πλὴν τετρακοσίων παρθένων. ἐπὶ τοσοῦτον ὑπ' ὀργῆς προήχθησαν, τῷ κατὰ τὴν γυναῖκα πάθει προσλαβόντες καὶ τὸ κατὰ τὴν [f] ἀναίρεσιν τῶν ὁπλιτῶν.

κβ'. Μετάνοια δ' αὐτοὺς λαμβάνει τῆς τῶν Βενιαμιτῶν συμφορᾶς, καὶ νηστείαν ἐπ' αὐτοῖς προέθεντο, καίτοι δίκαια παθεῖν αὐτοὺς ἀξιοῦντες εἰς τοὺς νόμους ἐξαμαρτάνοντας. καὶ τοὺς διαφυγόντας αὐτῶν ἑξακοσίους διὰ πρεσβευτῶν ἐκάλουν. καθίδρυντο δὲ ἐπὶ πέτρας τινὸς [g] Ῥοᾶς καλουμένης, κατὰ τὴν ἔρημον. οἱ δὲ πρέσβεις, ὡς οὐκ ἐκείνοις τῆς συμφορᾶς μόνοις γεγενημένης, ἀλλὰ καὶ αὐτοῖς τῶν συγγενῶν ἀπολωλότων, ὀδυρόμενοι, πρᾴως ἔπειθον φέρειν, καὶ συνελθεῖν εἰς ταὐτὸ, καὶ μὴ παντελῆ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὄλεθρον τό γε ἐπ' αὐτοῖς καταψηφίσασθαι. “συγχωροῦμεν δὲ ὑμῖν, ἔλεγον, τὴν “ἁπάσης τῆς φυλῆς γῆν, καὶ λείαν ὅσην ἀπά“γειν δυνηθείητε”. οἱ δὲ, τῶν καθ' ἑαυτοὺς Θεοῦ ψήφῳ γεγονότων, [h] καὶ κατ' ἀδικίαν τὴν αὐτῶν γνωσιμαχήσαντες, [i] κατήεσαν εἰς τὴν πάτριον φυλὴν πειθόμενοι τοῖς [k] προκαλουμένοις. οἱ δ' Ἰσραηλῖται γυναῖκας αὐτοῖς [l] τὰς τετρακοσίας ἔδοσαν παρθένους τὰς Ἰαβιτίδας. περὶ δὲ τῶν διακοσίων ἐσκόπουν, ὅπως κἀκεῖνοι γυναικῶν [m] εὐπορήσαντες παιδοποιῶνται. γεγενημένων δ' αὐτοῖς ὅρκων, ὥστε μηδενὶ Βενιαμίτῃ συνοικῆσαι θυγατέρα, πρὸ τοῦ πολέμου, οἱ μὲν ὀλιγωρεῖν συνεβούλευον τῶν ὀμωμοσμένων, ὡς ὑπ' ὀργῆς ὀμώσαντες οὐ γνώμῃ καὶ κρίσει, [n] τῷ δὲ Θεῷ μηδὲν ἐναντίον ποιήσειν εἰ φυλὴν ὅλην κινδυνεύσασαν ἀπολέσθαι σῶσαι δυνηθεῖεν, τάς τε ἐπιορκίας οὐχ ὅταν ὑπὸ ἀνάγκης γένωνται χαλεπὰς εἶναι καὶ ἐπισφαλεῖς, ἀλλ' ὅταν ἐν κακουργίᾳ τολμηθῶσι· τῆς δὲ γερουσίας πρὸς τὸ τῆς ἐπιορκίας ὄνομα σχετλιασάσης, ἔφη τις, [o] τούτοις γυναικῶν εὐπορίαν ἔχειν εἰπεῖν καὶ τηρήσειν [p] τὸν ὅρκον. ἐρομένων δὲ τὴν ἐπίνοιαν, “ἡμῖν, [q] εἶπεν, τρὶς τοῦ ἔτους [r] εἰς Σηλὼ “συνιοῦσιν

---

[a] Ita pro mendoso ἐμπίπρασιν, quod in *Editis* exstabat. ἐμπιπρῶσι *Big.* & *Samb.* ἐμπιπρῶσι *Vat.* dein καὶ τὰς γυναῖκας. [b] Sic *Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis ταῦτα. [c] Eo modo *Vat.* οὕτως τε ἦσαν παρωργισμένοι ὡς καὶ *Big.* & *Samb.* in *Editis* δρῶσιν, οὕτως ἦσαν παρωργισμένοι, καί. [d] Ἰάβεισον *Big.* & *Samb.* Ἰάβης & Ἰάβιος *Stephano Byzant.* De hac voce vide lib. 6. cap. ult.. [e] Γαλααδίτιδος *Vat.* quod formatum videtur ex Γαλαάδ in interpretibus LXX. [f] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Alliisque* αἵρεσιν. [g] Ῥόας *Samb.* Eadem eſt rupes, quæ in *Sacris Literis* dicitur Ῥεμμών. [h] Illud καὶ inſerui ex *Big.* & *Samb.* [i] Ita ex *iiſdem.* in *Editis*, *Alliisque* κατιόντων. [k] Rurſum ex *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἀνακαλουμένοις. [l] Articulum, qui in *Editis* deerat, reſtitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Εὐπορήσωσι καὶ παιδοποιήσωσι *Vat.* [n] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* in *Editis*, *Alliisque* τοῦ Θεοῦ. [o] Τούτῳ τι *Samb.* atque ita forſan *Vet. Interpr.* qui reddit, *hoc conſilio & iſti*, &c. τοῦτό τι *Big.* ἢ τῶν τι *Vat.* [p] Τὸν νόμον καὶ τὸν ὅρκον *Vat.* [q] Ita *Big. Samb.* & *G.* εἰπεῖν in *reliquis.* [r] Ita cum *Editis*, & LXX. Σηλῶ *Samb.* Σηλὼν *Vat.* in aliis locis Σιλοῦν & Σιλοῦντα.

a Ben-

"συνιοῦσιν ἕπονται κατὰ [a]πανήγυριν αἱ γυναῖκες καὶ "αἱ θυγατέρες· τούτων κατὰ ἁρπαγὴν ἐφείσθω γαμεῖν "Βενιαμίταις ἃς ἂν δυνηθεῖεν, ἡμῶν οὔτε προτρεπομένων οὔτε κωλυόντων. πρὸς δὲ τοὺς πατέρας αὐτῶν, δυσχεραίνοντας καὶ τιμωρίαν λαμβάνειν ἀξιοῦντας, φήσομεν, αὐτοὺς αἰτίους φυλακῆς ἀμελήσαντας "τῶν θυγατέρων· [b]ὅτι τε δεῖ τῆς ὀργῆς ἐπὶ Βενιαμίτας ἐφεῖναι, χρησαμένους αὐτῇ καὶ [c]θᾶττον ἀμέτρως". καὶ οἱ μὲν, τούτοις πεισθέντες, ψηφίζονται τὸν διὰ τῆς ἁρπαγῆς γάμον τοῖς Βενιαμίταις. ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς, οἱ μὲν διακόσιοι, κατὰ δύο καὶ τρεῖς, πρὸ τῆς πόλεως [d]ἐνήδρευον παρεσομένας τὰς παρθένους, ἔν τε ἀμπελῶσι καὶ χωρίοις ἐν οἷς λήσειν ἔμελλον. αἱ δὲ μετὰ παιδιᾶς οὐδὲν [e]ὑφορώμεναι τῶν μελλόντων ἀφυλάκτως [f]ὥδευον· οἱ δὲ σκεδασθεισῶν εἴχοντο ἐξαναστάντες. καὶ οὗτοι μὲν οὕτως γαμήσαντες ἐπ' ἔργα τῆς γῆς ἐχώρησαν, καὶ πρόνοιαν ἐποιήσαντο πάλιν εἰς τὴν προτέραν εὐδαιμονίαν ἐπανελθεῖν. Βενιαμιτῶν μὲν οὖν ἡ φυλὴ, κινδυνεύσασα τελέως ἐκφθαρῆναι, τῷ προειρημένῳ τρόπῳ κατὰ τὴν Ισραηλιτῶν σοφίαν σώζεται· ἤνθησέ τε παραχρῆμα, καὶ ταχεῖαν [g]εἰς τὸ πλῆθος καὶ τὰ ἄλλα πάντα ἐποιήσατο τὴν ἐπίδοσιν. οὗτος μὲν οὖν ὁ πόλεμος οὕτως παύεται.

"apud Siluntem convenientes ad celebritatem "ſequuntur uxores & filiæ: has, quas fortuna "cuique per raptum obtulerit, liceat Benjamitis in matrimonium ducere, nobis nec incitantibus nec prohibentibus. Ad patres vero "earum, ſi rem ægre tulerint & vindictam poſtularint, dicemus, ipſos in culpa eſſe, qui "filias negligenter cuſtodiverint; & quod non "oporteat *eos* iræ in Benjamitas indulgere, qui "jam antea eam in illos immodice prompſerint". Atque illi quidem, cum hiſce aſſenſum eſſet, decreverunt ut Benjamitis liceret uxores rapto quærere. Inſtante autem feſtivitate, illi quidem ducenti, bini trinive, virginibus, dum ad ſolennitatem adventarent, ante urbem inſidiabantur, & in vineis aliiſque locis quibus *commode* erant latituri. At illæ cum luſu, nihil futurorum ſuſpicatæ, ſine cuſtodia iter faciebant: illi vero ſubito coorti diſperſas corripiebant. Ac iſti quidem, hoc modo ductis uxoribus, agriculturæ operam *ſtrenuam* navarunt, & providerunt ut ad priſtinam felicitatem aliquando pervenirent. Benjamitarum itaque tribus, quæ parum abfuit quin tota interiret, eo quem diximus modo ab Iſraëlitarum ſapientia ſervata eſt: brevique admodum floruit, & quam ocyiſſime hominum multitudine aliiſque rebus magna cepit incrementa. Et hoc quidem bellum hunc exitum habuit.

ΚΕΦ. γʹ.

Πῶς μετὰ ταύτην τὴν κακοπραγίαν ἀσεβήσαντες Ασυρίοις ἐδούλευσαν· καὶ ὁ Θεὸς αὐτοὺς διὰ Ὀθνιήλου ἠλευθέρωσεν, ἄρξαντος ἔτη τεσσαράκοντα.

ΟΜοια δὲ τούτοις παθεῖν καὶ τὴν [h]Δανίτιν συνέβη φυλὴν, ἐξ αἰτίας τοιαύτης εἰς τοῦτο προαχθεῖσαν. τῶν Ισραηλιτῶν ἐκλελοιπότων ἤδη τὴν ἐν τοῖς πολέμοις ἄσκησιν, καὶ πρὸς τοῖς ἔργοις ὄντων τῆς γῆς, Χαναναῖοι, καταφρονήσαντες αὐτῶν, συνεποιήσαντο δύναμιν· οὐδὲν μὲν αὐτοὶ πείσεσθαι προσδοκῶντες, ὡς δὲ βεβαίαν [i]τὴν τοῦ ποιήσειν κακῶς τοὺς Εβραίους ἐλπίδα λαβόντες, ἐπ' ἀδείας [k]τὸ λοιπὸν οἰκεῖν τὰς πόλεις ἠξίουν. ἅρματά τε [l]οὖν συμπαρεσκεύαζον, καὶ τὸ ὁπλιτικὸν συνεκρότουν, αἵ τε πόλεις αὐτῶν συνεφρόνουν, καὶ τῆς Ιούδα φυλῆς τὴν Ἀσκάλωνα καὶ Ἀκκάρωνα παρεσπάσαντο, ἄλλας τε πολλὰς τῶν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ Δανίτας εἰς τὸ ὄρος ἠνάγκασαν συμφυγεῖν, οὐδὲ ὀλίγον αὐτοῖς ἐπίβατον τοῦ πεδίου καταλιπόντες. οἱ δ' οὔτε πολεμεῖν ὄντες ἱκανοὶ, γῆν τε οὐκ ἔχοντες ἀρκοῦσαν, πέμπουσιν ἐξ αὐτῶν πέντε ἄνδρας εἰς τὴν μεσόγειον, κατοψομένους γῆν, εἰς ἣν μετοικήσαιντο. οἱ δ' οὐ πόρρω τοῦ Λιβάνου ὄρους καὶ [m]ἐλάσσονος Ιορδάνου τῶν πηγῶν κατὰ τὸ μέγα πεδίον Σιδῶνος πόλεως ὁδὸν ἡμέρας μιᾶς προελθόν-

CAP. III.

Quomodo poſt hanc afflictionem impie agentes Aſſyriis in ſervitutem traditi ſunt: atque eos liberavit Deus per Hothnielum, qui ſummæ rerum præerat annis XL.

Danitica tribus à Chananæis preſſa in montana ſe recipit: dein coloniam deducens Dana urbem extruit.

COntigit autem ut hiſce ſimilia pateretur etiam tribus Danitica, quæ ex hujuſmodi cauſa eo infelicitatis devenerat. Cum jam Iſraëlitæ bellicæ rei ſtudium intermiſiſſent, agriſque colendis eſſent unice dediti, Chananæi, quibus cœperunt eſſe contemptui, copias collegerunt: non quod ab illis ſe *mali* aliquid paſſuros exſpectarent; ſed quod ſpe pleni exiſtimarent, ſe in poſterum, modo Hebræos affligerent, ſecurius *aliquanto* urbes ſuas habitaturos. Igitur & currus mutua opera parabant, & exercitum conflabant; urbeſque ipſorum in idem conſentiunt, atque Aſcalonem & Accaronem in ſorte Judæ ad partes ſuas traxerunt, & alias quamplurimas in planitie *ſitas*: coguntque Danitas in montana confugere, ne minimum quidem iis in regione campeſtri, ubi pedem figerent, relinquentes. Hi autem cum impares eſſent, qui bellum illis inferrent, nec terræ ſpatium ſatis amplum haberent, miſerunt ex ſuis quinque viros in mediterranea, locum exploraturos in quem colonias deducerent. Illi vero, non procul à Libano monte & minoris Jordanis fontibus, in campo magno Sidonis urbis itinere unius

---

[a] *Bonfrerius* (in *Comment* ad *Jud.* p. 409.) hoc vult intelligi de uno ex tribus Feſtis anniverſariis, quibus Iſraëlitæ ſe ſiſtere debebant ad Tabernaculum. Verum *J. Clericus* (ad *Jud.* c. 21.) exiſtimat hîc agi de feſto quopiam Siluntinæ urbi peculiari.

[b] Δεῖ δὲ τῆς *Big.* & *Samb.* ὅτι δὲ δεῖ τῆς *Vat.*

[c] Θᾶττον καὶ ἀμέτρως ex *Big. Samb.* & *Vat.*

[d] Ἐνήδρευον *Samb.* ſine augmento.

[e] Ita *Big.* & *Samb.* ὑφορῶσαι δὲ εἶναι τῶν μ. *Baſ.* & *G.* ὑφορῶσαι δεινὸν εἶναι τῶν μ. *Vat.*

[f] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἔδυον.

[g] Εἰς τὸ πλ. *Big.* & *Samb.*

[h] Ita è *Cod. Vat.* Δανιτικὴν in *Editis.* Δανιάδην *Samb.* Δὰν *Zonar.*

[i] Articulum inſerui cum *Big. Vat.* & *Samb.*

[k] Illud τὸ è *Codd. MSS.*

[l] Conjunctionem οὖν ſupplevi è *Cod. Samb.*

[m] Minor Jordanes eſt à fontibus ad lacum uſque Semecho-

diei progreſſi, & ſpeculati terram bonam & fertilem, ſuos de ea certiores faciunt: qui mox cum exercitu illuc profecti Dana urbem condiderunt, cognominem uni è Jacobi filiis, & à ſua tribu denominatam.

Iſraëlitæ, armis deſueti, luxui dediti, Deique obliti, à Chuſarthe ſubacti ei in ſervitutem addicuntur. Jud. c. 3.

2. Iſraëlitis autem res in pejus lapſæ ſunt, quod à labore eſſent deſuefacti, cultumque Dei negligerent. nam, cum ſemel ab honeſtæ inſtitutionis diſciplina defecerant, eò ferebantur ut pro libidine ſuoque arbitratu vitam agerent: quo factum eſt ut patriis & familiaribus Chananæorum vitiis ad ſatietatem uſque indulgerent. III. Eis igitur iraſcitur Deus; ac felicitate, quam infinitis pæne laboribus adepti erant, luxu diffluentes exciderunt. Nam bellum eis inferente Chuſarthe Aſſyriorum rege, & multos acie dimicantes amiſerunt, & obſidione valida capti ſunt. quidam vero timore ſeſe ei addixerunt: & tributa, quæ vix ſolvendo erant, ſubjecti ſolvere tenebantur, & omne genus contumelias per octo annos ſufferebant. quibus exactis hoc modo à calamitate ſua liberati erant.

IV.

Eos in libertatem reſtituit Hothnielus. Jud. c. 3.

3. Quidam è tribu Judæ, nomine Hothnielus, Kenezi filius, vir impiger, magnique animi, (oraculo monitus ne deſpiceret Iſraëlitas in hujuſmodi neceſſitatem adductos, ſed in libertatem eos vindicare auderet) cum multo opere ſibi aliquot periculi ſocios adſciviſſet, (pauci enim erant quos præſentis rerum ſtatus pudebat, quive eum in melius mutari deſiderabant) primo quidem præſidium ſuis à Chuſarthe impoſitum interficit; numero vero commilitonum illi creſcente ex eo, quod in primis ad quæ aggreſſus eſt non lapſus fuerit, prælium committunt cum Aſſyriis, &, cum eos univerſos in fugam conjeciſſent, Euphratem trajicere coëgerunt. Hothnielus autem, ut qui re vera egregium fortitudinis ſuæ ſpecimen dederit, in rei bene geſtæ præmium principatum à populo accepit, ut eos judicaret. Et *is*, cum annis quadraginta *Iſraëlitis* imperaſſet, vitam cum morte commutavit.

V.

CAP. IV.

Quomodo populus noſter rurſum Moabitis ſerviit; & per Ehudem in libertatem vindicatur, qui imperio potitus eſt annis octoginta.

HOC autem mortuo, rurſum res Iſraëlitarum, cum nemo populum imperio regeret, in pejus ruere cœperunt; &

τις, καὶ κατασκεψάμενοι τὴν ἀγαθὴν καὶ πάμφορον, σημαίνουσι τοῖς αὐτῶν· [a] οἱ δ' ὁρμηθέντες στρατῷ κτίζουσιν αὐτόθι πόλιν Δάνα, ὁμώνυμον τῷ Ἰακώβου παιδί, φυλῆς δ' ἐπώνυμον τῆς αὐτῶν.

β'. Τοῖς δ' Ἰσραηλίταις συνέβαινεν ὑπὸ τῆς ἀπειρίας τῶν πόνων τὰ κακά, καὶ ἀπὸ τῆς περὶ τὸ θεῖον ὀλιγωρίας. [b] μετακινηθέντες γὰρ ἅπαξ τοῦ κόσμου τῆς πολιτείας, [c] ἐπεφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδονὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν βιοῦν, ὡς καὶ τῶν ἐπιχωριαζόντων παρὰ τοῖς Χαναναίοις ἀναπίμπλασθαι κακῶν. ὀργίζεται τοίνυν αὐτοῖς [d] ὁ Θεός· καὶ ἣν σὺν πόνοις μυρίοις εὐδαιμονίαν ἐκτήσαντο, ταύτην ἀπέβαλον διὰ τρυφήν. στρατεύσαντος γὰρ ἐπ' αὐτοὺς [e] Χουσάρθου τοῦ τῶν Ἀσσυρίων βασιλέως, πολλούς τε τῶν παραταξαμένων ἀπώλεσαν, καὶ πολιορκούμενοι κατὰ κράτος ᾑρέθησαν. εἰσὶ δ' [f] οἳ διὰ φόβον ἑκουσίως αὐτῷ προσεχώρησαν· φόρους τε τοῦ δυνατοῦ μείζονας ἐπιταγέντες ἐτέλουν, καὶ ὕβρεις παντοίας ὑπέμενον ἕως ἐτῶν ὀκτώ. μεθ' ἃ τῶν κακῶν οὕτως ἠλευθερώθησαν. γ'.

γ'. Τῆς Ἰούδα φυλῆς τις [g] Ὀθνίηλος τοὔνομα Κενέζου υἱὸς, δραστήριος ἀνὴρ, καὶ τὸ φρόνημα γενναῖος, χρησθὲν αὐτῷ μὴ περιορᾷν ἐν τοιαύτῃ τοὺς Ἰσραηλίτας ἀνάγκῃ κειμένους, ἀλλ' εἰς ἐλευθερίαν αὐτοὺς ἐξαιρεῖσθαι τολμᾷν· [h] παρασκευασάμενος συλλαμβάνεσθαι τῶν κινδύνων τινὰς αὐτῷ· ὀλίγοι δ' ἦσαν, οἷς αἰδὼς ἐπὶ [i] τοῖς τότε παροῦσιν ἐτύγχανε καὶ προθυμία μεταβολῆς· [k] πρῶτον μὲν τὴν παρ' αὐτοῖς οὖσαν φρουρὰν τοῦ Χουσάρθου διαφθείρει, [l] προσγενομένων δὲ πλειόνων τῶν συναγωνιζομένων ἐκ τοῦ μὴ διαμαρτεῖν περὶ τὰ πρῶτα τῆς ἐπιχειρήσεως, μάχην τοῖς Ἀσσυρίοις συνάπτουσι, καὶ πρὸς τὸ παντελὲς [m] αὐτοὺς ἀπωσάμενοι, περαιοῦσθαι τὸν Εὐφράτην ἐβιάζοντο. [n] Ὀθνίηλος δὲ, ὡς ἔργῳ [o] πεῖραν αὐτοῦ δεδωκὼς τῆς ἀνδραγαθίας, γέρας ὑπὲρ αὐτοῦ λαμβάνει παρὰ τοῦ πλήθους ἀρχὴν, ὥστε κρίνειν τὸν λαὸν· καὶ ἄρξας ἐπ' ἔτη [p] τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον. δ'.

ΚΕΦ. δ'. ε'.

Ὡς πάλιν ὁ λαὸς ἡμῶν ἐδούλευσε Μωαβίταις ὀκτὼ καὶ δέκα ἔτη· καὶ ὑπό τινος Ἰούδου τῆς δουλείας ἀπηλλάγη, τὴν ἀρχὴν ἐπ' ἔτη κατασχόντος ὀγδοήκοντα.

ΤΕλευτήσαντος [q] δὲ τούτου πάλιν τὰ τῶν Ἰσραηλιτῶν ὑπ' ἀναρχίας ἐνόσει πράγματα· καὶ τῷ

Semechonitidem. Quod vero *Majoris* nuſquam alibi facta ſit deſcriptio, *Lightfootus* cenſet (in *Chorogr.* ad *Matth.* c. LXVII.) non eſſe hunc alium rivum ſive fluvium; ſed *Parvum* eſſe è fontibus uſque ad Semechonitidem: eundemque fluvium jam auctiorem *Majorem* appellari. *Cellar.* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 293. [a] Ita è *Cod. Samb.* pro οἱ δ' ὁρμ. quod in *reliquis* obtinet. [b] Sunt qui legunt μετακινηθέντες, etiam invitis omnibus libris. [c] Ita è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* cum quibus fere conſentiunt *Big.* & *Samb.* quorum in uno ἐφέροντο πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰ. βιοῦν, in altero ἐφέροντο πρὸς τὰς κ. ἡ. κ. β. ἰ. βιοῦν. in *Editis*, ἐφ' ἑτέρον τὸ πρὸς τὸ καθ' ἡδ. κ. β. ἰδίαν ἰδεῖν. [d] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt articulus. [e] Ita in noſtris omnibus Codd. *Gr.* præter *Vat.* qui paſſim habet Χουσαρθίμας. in *Latinis* dicitur *Cuſardus*, vel *Cuſarthus*. in Hebraïcis *Bibliorum* Codd. *Chuſan-raſathaim*, unde Χουσαρσαθαιμ in LXXII. *Euſtathio* ad *Hexaëmeron* Χουσαρθων. [f] Sic *Samb.* in *reliquis* οἱ. [g] Placuit ſic legere, cum in S. *Literis* (*Jud.* c. 1. v. 13.) juxta textum *Hebraicum* ſit *Hothniel filius Kenez*, & in LXX. Γοθονιὴλ υἱὸς Κενὲζ, ac diſertim in *Cod. Vat.* Ὀθονίηλος τοὔνομα Κενέζου υἱὸς, atque in *Zonara*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere, δραστήριός τις ἀνὴρ, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, Γοθονιὴλ καλούμενος. in *Editis* τις Κενίαζος ὄνομα, ὡς. nec aliter *Big.* & *Samb.* niſi quod Κενίζος habeant. [h] Παρασκευασάμενος *Samb.* [i] Ita *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt τότε. [k] Πρῶτον μὲν σὺν ὀλίγοις τῶν Ἀσσυρίων τὴν φρ. *Buſb.* & *Hen.* [l] Προσγενομένων δ' [illegible] [m] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῶν. [n] Jam Γοθονίηλος in *Cod. Vat.* Κενίαζος in *Editis* Κενίζος *Samb.* Κεναζος *Big.* [o] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* πεῖραν αὐτοῦ λαμβάνειν &c. ſex vocibus omiſſis. proclivi admodum errore ex ſimilitudine vocum αὐτοῦ & αὐτῆς. quod norunt quibus cum vett. membranis res eſt. [p] Τεσσαράκοντα juxta *Zonaram* & *Sulpitium Severum*. [q] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτοῦ.

a Καὶ

καὶ μὴ διὰ τιμῆς ἄγειν τὸν Θεὸν μηδὲ τοῖς νόμοις ὑπακούειν [a]ἔτι μᾶλλον ἐκακοῦντο, ὡς καταφρονήσαντα αὐτῶν τῆς ἀκοσμίας τῆς κατὰ τὴν πολιτείαν [b]Ἔγλωνα, τὸν Μωαβιτῶν βασιλέα, πόλεμον πρὸς αὐτοὺς ἐξενεγκεῖν, καὶ πολλαῖς μάχαις αὐτῶν κρατήσαντα, [c]καὶ τοὺς φρονήματι τῶν ἄλλων διαφέροντας ὑποτάξαντα, πρὸς τὸ παντελὲς αὐτῶν τὴν δύναμιν ταπεινῶσαι, καὶ φόρους αὐτοῖς [d]ἐπιτάξαι τελεῖν. καθιδρύσας δ' αὑτῷ ἐν [e]Ἱεριχοῦντι [f]βασίλειον, οὐδὲν τῶν εἰς τὸ πλῆθος κακώσεων [g]παρέλιπεν· εἰς τε πενίαν αὐτοὺς κατέστησεν, [h]ἐπὶ ὀκτωκαίδεκα ἔτη. λαβὼν δ' οἶκτον ὁ Θεὸς τῶν [i]Ἰσραηλιτῶν ἐφ' οἷς ἔπασχον, καὶ ταῖς [k]ἱκετείαις αὐτῶν ἐπικλασθεὶς, ἀπήλλαξε τῆς [l]ἐπὶ τοῖς Μωαβίταις ὕβρεως. [m]ἠλευθέρωσε δὲ τῷ τρόπῳ τούτῳ.

β'. Τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς νεανίας, [n]Ἠούδης μὲν τοὔνομα, Γηρᾶ δὲ πατρὸς, τολμῆσαί τε ἀνδρειότατος, καὶ τῷ σώματι πρὸς τὰ ἔργα [o]χρῆσθαι δυνατώτατος, τῶν χειρῶν τὴν ἀριστερὰν ἀμείνων, καὶ [p]ἀπ' ἐκείνης τὴν [q]πᾶσαν ἰσχὺν ἔχων, κατῴκει μὲν ἐν Ἱεριχοῦντι καὶ αὐτός· συνήθης δὲ γίνεται τῷ Ἔγλωνι, δωρεαῖς αὐτὸν θεραπεύων καὶ ὑπερχόμενος, [r]καὶ διὰ τοῦτο καὶ τοῖς περὶ τὸν βασιλέα προσφιλῆ τυγχάνειν αὐτόν. καί ποτε σὺν δυσὶν οἰκέταις δῶρα τῷ βασιλεῖ φέρων, ξιφίδιον κρύφα τῷ δεξιῷ σκέλει περιδησάμενος εἰσῄει πρὸς αὐτόν· ὥρα δ' ἦν θέρους, καὶ τῆς ἡμέρας ἤδη μεσούσης, ἀνεῖντο αἱ φυλακαὶ, [s]ὑπό τε τοῦ καύματος, καὶ πρὸς ἄριστον τετραμμένων. δοὺς οὖν τὰ δῶρα τῷ Ἔγλωνι ὁ νεανίσκος, διέτριβε δ' ἐν τινι δωματίῳ δεξιῶς πρὸς θέρος ἔχοντι, πρὸς ὁμιλίαν ἐτράπετο. μόνοι δ' ἦσαν, τοῦ βασιλέως καὶ τοὺς εἰσιόντας τῶν θεραπόντων [t]ἀπιέναι κελεύοντος, διὰ τὸ πρὸς Ἠούδην ὁμιλεῖν. [u]καθῆστο δὲ ἐπὶ θρόνου, καὶ δέος εἰσῄει τὸν Ἠούδην μὴ διαμάρτῃ, καὶ μὴ δῷ καιρίαν πληγήν. ἀνίστησιν οὖν αὐτὸν, ὄναρ εἰπὼν ἔχειν ἐκ προστάγματος αὐτῷ δηλῶσαι τοῦ Θεοῦ. καὶ ὁ μὲν πρὸς τὴν χαρὰν τοῦ ὀνείρατος [x]ἀνεπήδησεν ἀπὸ τοῦ θρόνου. πλήξας δ' αὐτὸν ὁ Ἠούδης εἰς τὴν καρδίαν, καὶ τὸ ξιφίδιον [y]καταλιπὼν, ἔξεισι [z]προσκλείσας τὴν θύραν. οἵ τε θεράποντες ἠρέμουν, εἰς ὕπνον τετράφθαι νομίζοντες τὸν βασιλέα.

γ'. Ὁ δὲ Ἠούδης τοῖς Ἱεριχουντίοις ἀποσημαίνων κρυπτῶς, παρεκάλει τῆς ἐλευθερίας ἀντιλαμβάνεσθαι. οἱ δὲ, ἀσμένως [a]τοῦτ' ἀκούσαντες, αὐτοί τε εἰς τὰ ὅπλα ᾔεσαν, καὶ διέπεμπον εἰς τὴν χώραν τοὺς ἀποσημαίνοντας κέρασι [b]κριῶν. τούτοις γὰρ συγκαλεῖν τὸ πλῆθος πάτριον ἦν. οἱ δὲ περὶ τὸν Ἔγλωνα πολὺν μὲν χρόνον ἠγνόουν τὸ συμβεβηκὸς αὐτῷ πάθος. ἐπεὶ δὲ πρὸς ἑσπέραν ἦν, δείσαντες μή τι νεώτερον εἴη περὶ αὐτὸν γεγονὸς, εἰσῆλ-

quod nec Deo *debitum* tribuerint honorem, nec legibus obedientiam, adhuc magis affligebantur, poſtquam Eglon Moabitarum rex, qui propter reip. perturbationem eos deſpexerit, bello adortus ipſos fuerat; &, cum multis prœliis eos viciſſet, animoque cæteris elatiores ſibi ſubjeciſſet ad potentiam eorum prorſus deprimendam, tributa etiam ipſis *gravia* imperaverat. Sibi enim ſede regia in Jerichunte conſtituta, modis omnibus populum vexavit, fecitque ut in *ſumma* inopia per annos octodecim degerent. At Deus, Iſraëlitarum ob calamitates quas perferebant miſertus, atque precibus eorum ſupplicibus flexus, eos à Moabitarum injuriis liberavit. Hoc autem modo liberationem iis peperit.

Iſraëlitæ, longæ pacis malo corrupti, ab Eglone Moabitarum regè in ſervitutem rediguntur. Jud. cap. 3.

2. Juvenis è tribu Benjamitide, nomine quidem Ehudes, Gera vero patre *natus*, tam ad magna audenda animi plenus, quam ad eadem exſequenda corpore validiſſimus, melior manuum ſiniſtrâ & ab ea omne robur trahens, in Jerichunte quidem & ipſe habitabat, familiarior vero factus eſt Egloni, *quippe* muneribus ipſum *ſibi* concilians & pleniori obſequio devinciens, ita ut eo nomine etiam cæteris, qui circa regem erant, charus admodum haberetur. Ac cum aliquando, duobus famulis comitatus, munera Regi ferret, ſica ſub veſta accinctus ad femur dextrum introïit ad Regem. erat autem æſtatis tempus, &, cum jam meridies eſſet, remiſſius agebant cuſtodes, aut propter æſtum, aut quod ad prandium diverterint. Juvenis igitur, oblatis Egloni muneribus, (morabatur enim in cubiculo quodam æſtati bene accommodato) confabulari cum eo cœpit: nam ſoli erant, Rege famulos qui *tum forte* ingrederentur foras abire jubente, ut cum Ehude colloqueretur. Sedebat autem in ſolio, & timor inceſſit Ehudem ne falleret ictus, & plagam minime lethalem inferret. Ipſum igitur ſuſcitavit, dicens ſe habere ſomnium ei ex Dei mandato narrandum. Et ille quidem præ gaudio, quod ſomnium eſſet auditurus, è throno exſiluit. Ehudes vero, ictu ei in cor impacto, & pugione in vulnere relicto, egreditur clauſis poſt ſe foribus; ac famuli *interim* quieſcebant, regem in ſomnum delapſum eſſe rati.

Ab Ehude, qui Eglonem interemit, in libertatem armis vindicantur. Jud. c. 3.

3. Ehudes vero, Jerichuntinis re clam indicata, ipſos hortabatur ut ſeſe in libertatem aſſererent. Illi vero, libenter hæc accipientes, & ipſi ad arma accurrebant, & per totam regionem *aliquos* dimittebant, qui id cornuum arietinorum ſonitu ſignificarent. Hiſce enim mos patrius erat populum convocare. Eglonis autem domeſtici diu ignorabant id quod ei acciderat. Sed cum jam adveſperaſceret, veriti ne quid ei novi & inſoliti contigiſſet, in cubiculum

Jerichuntini, occiſo Eglone, arma capiunt. Jud. c. 3.

---

[a] Καὶ ἔτι μᾶλλον *Vat.* [b] Ita *Vat.* Ἔγλωνα *Baſ.* & G. Αἰγλῶνα τὸν τῶν M. *Big.* & *Samb.* Ἔγλωμ LXXII. Αἰγλῶμ *Zonar.* [c] Sic cum *Cod. Vat.* καὶ τοῖς φρονήμασι τῶν ἄλλων διαφέροντας *Big.* & *Samb.* In *Editis* καὶ τοῖς φρονήμασι τ. ἄ. διαφέροντας. [d] Ἐπιτάξας *Big.* & *Samb.* [e] Sc. alicubi in agro *Jerichuntino*, aut non procul ab urbis nondum (ut liquet ex 1 *Reg.* 16.34.) inſtauratæ ruderibus. [f] Ita *Vat. Baſ.* G. & *Zonaras.* βασίλεια *Big. Samb. Hen.* & *Vat. Interpr.* quin & καὶ [illegible] adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* In *cæteris* παρέλειπεν. [h] Εἰς ὀκτ. *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* deeſt vox Ἰσραηλιτῶν pro qua αὐτῶν habent *Busb.* & *Hen.* [k] *Al.* ἱκεσίαις. [l] Ὑπὸ *Big.* & *Samb.* [m] Ἠλευθέρωσε soli *Big.* & *Samb.* [n] Ita cum *Samb.* in *ſummariis*, pag. 177. quam videſis. In *Editis, Aliiſque* Ἰούδης. atque ita vel Ἰούδης in ſuis *Joſephi* codicibus legerat *Zonaras.* [o] Χρήσασθαι *Big.* & *Samb.* [p] Κατ' ἐκείνην *Big.* καὶ ἀπ' ἐκείνην *Samb.* [q] Ἅπασαν *Big. Samb.* & *Vat.* [r] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* καὶ διὰ τοῦτο. mox τοῖς non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* [s] Καὶ ὑπό τε τοῦ κ. *Vat.* [t] Ἀπιέναι κελεύοντος *Big.* & *Samb.* ἐκεῖνον κελεύοντος *Vat.* [u] Ita *Big.* & *Samb.* In *Editis, Aliiſque* καθῆστο. [x] Ἀνέστη *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* [y] Ἐγκαταλιπὼν *Big.* & *Samb.* [z] Προσκλείσας *Iidem.* [a] Vocem τοῦτ' inſerui è *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [b] Illud κριῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.*

cubiculum ingreſſi ſunt. Cumque mortuum inveniſſent, conſilii inopes hærebant; & antequam præſidia in agmina cogi poterant, illis magno numero ſuperveniunt Iſraëlitæ. Et alii quidem è veſtigio perempti ſunt; alii vero fuga dilabuntur, ut in terram Moabiticam evaderent. Erant autem ultra decem millia. & Iſraëlitæ, vada Jordanis præoccupantes quà tranſitus erat, perſequentes eos interimunt: & in ipſo trajectu plurimos ex iis conficiunt. nec quiſquam è manibus ipſorum effugit. Et Hebræi quidem hoc modo è ſervitute Moabitica liberati ſunt. Ehudes autem, ob hanc cauſam totius populi principatu honoratus, vita decedit, cum imperium per annos octoginta tenuiſſet: vir *ſane*, quamvis facinus præclarum jam memoratum non feciſſet, *omni* laude dignus. Ac poſt hunc Sanagarus Anathi filius, electus *ab omnibus* ut regnaret, primo imperii anno vitam finivit.

Ehudes à populo principatum accipit. Jud. c. 3.

Ei in imperio ſuccedit Sanagarus. Jud. c. 3.

VI.

CAP. V.

Quomodo Chananæis eos dura ſervitute prementibus per annos xx. *à Baraco & Debora liberati ſunt, qui rerum ſummæ præerant per annos* xl.

Jabinus, Chananæorum rex, Iſraëlitas ſubjugat, crudelique dominatu premit. Jud. cap. 4.

RUrſus autem Iſraëlitæ, (meliora enim ex prioribus *ſuis* calamitatibus nequaquam didicerant, ut qui nec Deum coluerint nec legibus obtemperarint) antequam ad breve tempus à Moabitica ſervitute reſpirarent, à Jabino Chananæorum rege ſub jugum mittuntur. Is enim ex urbe Aſoro ortus (hæc vero ſita eſt ſuper Semechonitidem lacum) exercitum quidem peditum alebat ad millia trecenta, equitum vero ad decem millia, currus autem ter mille habebat. His itaque copiis præfectus Siſares, apud Regem dignitate primus, Iſraëlitas cum eo congreſſos graviter afflixit, adeo ut iis tributa imperarit.

2. Viginti quidem annos hæc pertulerunt: cum infortuniis ad bonitatem non proficiunt, Deuſque illarum protervos & in ipſum ingratos animos diutius ſubigere voluit. Qui tandem prudenter reſipiſcentes, malis utpote edocti calamitates è legum contemptu illis accidiſſe, Deboram quandam vatem (apem enim ſignificat nomen iſtud juxta linguam Hebraïcam) *adeuntes* obſecrant, ut Deum precibus exoraret, ut ſortis illorum miſereretur, nec eos deſpiceret à Chananæis *prope* deletos. Deus autem ſalutem illis annuit, & in ducem eligit Baracum è tribu Nephthalitide. Baracus vero fulgur ſignificat ex Hebræorum dialecto.

θοι εἰς τὸ δωμάτιον, καὶ νεκρὸν εὑρόντες, ἐν ἀμηχανίᾳ [a] καθειστήκεσαν· καὶ πρὶν τὴν φρουρὰν συστραφῆναι, [b] τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν αὐτοῖς ἐπέρχεται πλῆθος. καὶ οἱ μὲν παραχρῆμα ἀναιροῦνται· οἱ δὲ εἰς φυγὴν τρέπονται, ὡς ἐπὶ τὴν [c] Μωαβῖτιν σωθησόμενοι. ἦσαν δὲ ὑπὲρ μυρίους. καὶ Ἰσραηλῖται, προκατειληφότες τοῦ Ἰορδάνου τὴν διάβασιν, διώκοντες ἔκτεινον· καὶ κατὰ τὴν διάβασιν πολλοὺς αὐτῶν ἀναιροῦσιν. διέφυγέ τε οὐδὲ εἷς τὰς χεῖρας αὐτῶν. καὶ οἱ μὲν Ἑβραῖοι τούτῳ τῷ τρόπῳ τῆς ὑπὸ τοῖς Μωαβίταις δουλείας ἀπηλλάγησαν. Ἠούδης δὲ, τῆς αἰτίας ταύτης τιμηθείς τε τοῦ πλήθους [d] ἅπαντος ἡγεμονίᾳ, τελευτᾷ, τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν [e] ὀγδοήκοντα κατασχὼν, ἀνὴρ καὶ δίχα τῆς προειρημένης πράξεως ἐπαίνου δίκαιος τυγχάνειν. καὶ μετὰ τοῦτον [f] Σανάγαρος, ὁ Ἀνάθου παῖς, αἱρεθεὶς ἄρχειν, ἐν τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχῆς ἔτει κατέστρεψε τὸν βίον.

ΚΕΦ. ε'. ς'.

Ὡς Χαναναίων αὐτοὺς καταδουλωσαμένων ἐπ' ἔτη εἴκοσιν, ἠλευθερώθησαν ὑπὸ Βαράκου καὶ Δεβώρας, οἳ ἦρξαν αὐτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

ἸΣραηλῖται δὲ πάλιν, οὐδὲν γὰρ ἐπὶ διδαχῇ τοῦ κρείττονος ἐλάμβανον τῶν πρότερον [g] ἠτυχημένων, ὑπό τε τοῦ μήτε σέβειν τὸν Θεὸν μήθ' ὑπακούειν τοῖς νόμοις· [h] πρὶν ἢ καὶ τῆς ὑπὸ Μωαβίταις ἀναπνεῦσαι δουλείας πρὸς ὀλίγον, ὑπὸ [i] Ἰαβίνου τοῦ τῶν Χαναναίων βασιλέως καταδουλοῦνται. οὗτος γὰρ ἐξ Ἀσώρου πόλεως ὁρμώμενος· αὕτη δ' ὑπέρκειται τῆς [k] Σεμεχωνίτιδος λίμνης· στρατοῦ μὲν ὁπλιτῶν τριάκοντα ἔτρεφε μυριάδας, μυρίους δὲ ἱππέας, [l] τρισχιλίων δὲ ἁρμάτων [m] ηὐπόρει. ταύτης οὖν στρατηγῶν τῆς δυνάμεως [n] ὁ Σισάρης, τιμῆς τῆς πρώτης παρὰ τῷ βασιλεῖ τυγχάνων, συνελθόντας πρὸς αὐτὸν τοὺς Ἰσραηλίτας ἐκάκωσε δεινῶς, ὥστε αὐτοῖς ἐπιτάξαι τελεῖν φόρους.

β'. Εἴκοσι μὲν [o] οὖν ἔτη ταῦτα πάσχοντες ἤνυσαν, μήτε [p] αὐτοὶ φρονεῖν ὑπὸ τῆς δυστυχίας ὄντες ἀγαθοὶ, καὶ τοῦ Θεοῦ [q] πλεῖον δαμάσαι θέλοντος αὐτῶν τὴν ὕβριν καὶ τὴν περὶ αὐτὸν [r] ἀγνωμοσύνην. καὶ μεταθέμενοι τοῦ λοιποῦ, σωφρόνως συνδιδαχθέντες ταῖς συμφοραῖς αὐτοῖς ἐκ τῆς περιφρονήσεως τῶν νόμων ὑπάρξαι, [s] Δεβώραν τινὰ προφῆτιν· μέλισσαν δὲ σημαίνει τοὔνομα κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν· ἱκέτευον δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ μὴ [t] περιιδεῖν ἀπολλυμένους αὐτοὺς ὑπὸ Χαναναίων. ὁ δὲ Θεὸς ἐπένευσε σωτηρίαν αὐτοῖς, καὶ στρατηγὸν αἱρεῖται Βάρακον τῆς [u] Νεφθαλίτιδος ὄντα φυλῆς. Βάρακος δὲ ἐστὶν ἀστραπὴ, κατὰ [y] τὴν Ἑβραίων γλῶσσαν.

γ'. Μετα-

---

[a] Καθεστήκεισαν Big. καθεστήκεσαν Vat. & Samb. [b] Τὸ τῶν Ἰσρ. Samb. & Vat. [c] Μωαβῖτιν Samb. [d] Πάντος Big. & Samb. [e] Ὀκτὼ malit *Jac. Cappellus.* quem vide in *Hiſt. Sacr. & Exot.* ad A. M. 2573. & 2657. Habetur expreſſum (inquit *Uſſerius* in *Chron. S.* p. 208.) in *Jud.* c. 3. v. 30. *& quievit terra octoginta annis*, non quod per tot annos Iſraëlitis *Ehud* præfuerit (quod ab omni veriſimilitudine eſt alieniſſimum) ſed quod occiſo per *Ehudem* Eglone, cui per annos XIIX. Iſraëlitæ ſervierant, quieſcere cœperit terra anno LXXX°. poſt priorem pacem ab Othniele illi reſtitutam. [f] Σάγαρος *Big. & Samb.* Σαμεγὰρ juxta *Bibl. Hebr.* Σαμεγὰρ LXXII. Σαμαγάρος ſcribendum eſſe cenſet *Druſius.* [g] In *Editis*, *Aliiſque* εὐτυχημένων, ſed cum ἠτυχημένων habeant *Big. & Samb.* levicula cum mutatione malui ἠτυχημένων. præſertim cum ita legiſſe videatur *Vat. Interpr.* [h] Qui id poteſt dici (inquit *Schotanus*) cum octoginta annis principatus Ehudæ quieverint? Vide *Annot.* ad v. 12. [i] In quibuſdam *MSS.* Ἀβίτου. in LXXII. Ἰαβὶν aut Ἰαβεὶν. [k] Utrum Σεμεχωνίτιδος vel Σαμεχωνίτιδος (nam utroque modo apud *Joſephum* ſcribitur) verior ſit ſcriptura, aliorum eſto judicium. [l] *Joſephum* erroris arguunt *Bocharius & Schotanus*, quod in S. *Literis* non amplius habeamus quam currus DCCCC. [m] Ita *Big. & Samb.* in *reliquis* εὐπόρει. [n] Sic *Big. Samb. & Vat.* Σισάρης LXX. Σισάρας *Zonar.* [o] Illud ἂν inſerui è *Big. Samb. & Vat.* [p] Αὐτοὶ non agnoſcit *Vat.* [q] Πλείονι χρόνῳ *Samb. & Vat. Interpr.* πλεῖον χρόνον *Big.* [r] Ἀγνωμονούντων, ὑπὸ μανίας. τ. δ. σωφρονισθ. διδαχθ. τ. σ. α. ἐκ τ. π. τ. ν. ὑπάρξαι. Δεβώραν δέ τινα &c. *Big. & Samb.* [s] Ita *Baſ. G. Glycas*, *Aliique.* Δαβώραν *Big. & Samb.* Δεβόῤῥαν *Vat.* Δεββώρα LXX. Δεβώρα *Zonar.* [t] Ita *Big. & Samb.* ὑπεριδεῖν in *Editis*, *Aliiſque.* Vide p. 196. v. 2. [u] Sic *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* Νεφθαλίδος.

a Ἐχίλδαι

γ'. Μεταπεμψαμένη δ' ἡ Δεβώρα τὸν Βάρακον, ἐπιλέξαντα τῶν νέων μυρίους [a] ἐκέλευε χωρεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἀποχρῆναι γὰρ [b] τοσούτους, τοῦ Θεοῦ προειρηκότος, καὶ νίκην ἐπισημήναντος. Βαράκου δὲ φαμένου [c] οὐ στρατηγήσειν μὴ καὶ ταύτης αὐτῷ συστρατηγούσης, ἀγανακτήσασα, "σὺ μὲν, εἶπε, γυναικὶ παραχωρεῖς ἀξιώματος ὅσον δέδωκεν ὁ Θεὸς, ἐγὼ δὲ οὐ παραιτοῦμαι". καὶ συναθροίσαντες μυρίους, ἐστρατοπεδεύσαντο πρὸς [d] Ἰταβυρίῳ τῷ ὄρει. ἀπήντα δὲ αὐτοῖς ὁ Σισάρης, τοῦ βασιλέως κελεύσαντος· καὶ στρατοπεδεύονται τῶν πολεμίων οὐκ ἄπωθεν. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας καὶ τὸν Βάρακον, [e] καταπληγέντας τὸ πλῆθος τῶν πολεμίων καὶ ἀναχωρεῖν διεγνωκότας, ἡ Δεβώρα κατεῖχε, τὴν συμβολὴν ποιεῖσθαι κατ' ἐκείνην κελεύουσα τὴν ἡμέραν. νικήσειν γὰρ αὐτοὺς, καὶ συλλήψεσθαι τὸν Θεόν.

δ'. Συμμίσγουσιν οὖν, καὶ προσμιγέντων αὐτῶν [f] χειμὼν ἐπιγίνεται μέγας, καὶ ὕδωρ πολὺ, καὶ χάλαζα· [g] τόν τε ὑετὸν κατὰ πρόσωπον ἤλαυνε τῶν Χαναναίων ἄνεμος, ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν, ὡς τὰς τοξείας ἀχρήστους αὐτοῖς εἶναι καὶ τὰς σφενδόνας. οἵ τε ὁπλῖται διὰ τὸ κρύος χρῆσθαι τοῖς ξίφεσιν οὐκ εἶχον. τοὺς δ' Ἰσραηλίτας ἧττόν τε ἔβλαπτε κατόπιν γινόμενος ὁ χειμὼν, καὶ πρὸς τὴν ἔννοιαν τῆς βοηθείας τοῦ Θεοῦ θάρσος ἐλάμβανον· ὥστε, εἰς μέσους ὠσάμενοι τοὺς πολεμίους, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτειναν. καὶ οἱ μὲν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν· οἱ δ' ὑπὸ τῆς οἰκείας ἵππου ταραχθέντες ἔπεσον, ὡς ὑπὸ τῶν ἁρμάτων πολλοὺς [h] αὐτῶν ἀποθανεῖν. Σισάρης δὲ καταπηδήσας τοῦ ἅρματος, ὡς εἶδε τὴν τροπὴν γινομένην, φυγὼν ἀφικνεῖται παρά τινα τῶν [i] Κενετίδων γυναῖκα, [k] Ἰάλην ὄνομα· ἣ κρύψαι τε ἀξιώσαντα δέχεται, καὶ ποτὸν αἰτήσαντι [l] δίδωσι γάλα διεφθορὸς ἤδη. ὁ δὲ πιὼν τοῦ μέτρου δαψιλέστερον, εἰς ὕπνον τρέπεται· ἡ δὲ Ἰάλη κοιμωμένου σιδηρέον ἧλον ἐλάσασα σφύρῃ [m] διὰ τοῦ κροτάφου αὐτοῦ διέπειρε τὸ ἔδαφος, καὶ τοῖς περὶ τὸν Βάρακον μικρὸν ὕστερον ἐλθοῦσιν [n] ἐπεδείκνυε τῇ γῇ προσηλωμένον. καὶ οὕτως μὲν ἡ νίκη αὕτη περιέστη, κατὰ τὰ ὑπὸ Δεβώρας εἰρημένα, εἰς γυναῖκα. Βάρακος δὲ, στρατεύσας ἐπ' Ἄσωρον, [o] Ἰαβῖνόν τε ὑπαντιάσαντα κτείνει, καὶ, τοῦ στρατηγοῦ πεσόντος, καθελὼν εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν, στρατηγεῖ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

ζ.

ΚΕΦ. ς'.

Ὡς οἱ Μαδιανῖται σὺν ἄλλοις, πολεμήσαντες τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐνίκησάν τε καὶ τὴν χώραν ἐκάκωσαν ἐπ' ἔτη ἑπτά· αὐτοὺς δὲ Γεδεὼν ἠλευθέρωσεν καὶ ἦρξε τοῦ πλήθους ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα.

Τελευτήσαντος δὲ Βαράκου καὶ Δεβώρας κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν, μετὰ ταῦτα Μαδιανῖται, παρακαλέσαντες

Baracus & Debora illis priſtinum ſtatum reddiderunt. Jud. c. 4.

3. Debora autem, Baraco accerſito, ei præcepit, ut, juvenum ad decem millia delectu habito, contra hoſtes proficiſceretur, tantum enim copiarum ſufficere præſertim cum Deus ita præmonuerit, & victoriam prænunciarit. Baraco vero dicente, ſe nolle exercitum ducere, niſi & ei imperio juncta eſſet, indignata, "tu quidem, ajebat, mulieri de honore impertiris, quem Deus in te contulit, ego vero *illum* non recuſo". Ac cum decem millia collegiſſent, caſtra poſuerunt ad montem Itabyrium. Illis vero obviam fit Siſares, Rege hoc ipſum imperante: & non longe ab hoſte cum exercitu conſedit. Iſraëlitas autem & Baracum, hoſtium multitudine territos & de receptu jam cogitantes, retinuit Debora, juſſitque ut illa die prælio decertarent. victoriam enim penes ipſos fore, Deumque illis opem & auxilium laturum.

4. Pugnam itaque ineunt, & acie dimicantibus magna ingruit tempeſtas, cum largo imbre & grandine: ventuſque in adverſos Chananæorum vultus pluviam egit, oculis eorum caliginem objiciens, ita ut jacula & fundæ illis nulli fuerint uſui. gravis etiam armaturæ milites præ torpore gladios tenere non poterant. Iſraëlitas vero tempeſtas, terga eorum diverberans, & minus offendebat; & inde majores animos ſumebant, cogitantes Deum ſibi in auxilium veniſſe: adeo ut * in medios hoſtes irruentes, ingentem eorum ſtragem ediderint. ac alii quidem ab Iſraëlitis; alii vero ſuo ab equitatu perturbati ceciderunt, adeo ut multi illorum à curribus *protriti* mortem oppeterent. Siſares autem, ut vidit ſuos terga vertere, è curru exſiliens fuga delatus eſt ad mulierem quandam Cenetidem, cui nomen erat Jale: quæ & rogantem ut eum celaret excepit, & potum poſcenti lac jam corruptum præbet. Ille autem, cum immodice bibiſſet, *gravi* ſomno corripitur: at Jale dormienti clavum ferreum per tempora ictu vehementi in ſolum adigit; ac militibus Baraci poſt paululum venientibus terræ affixum oſtendit. Atque ſic quidem victoria ipſa, prout vaticinata fuerat Debora, ceſſit mulieri: Baracus vero, cum exercitu Aſorum contendens, & Jabinum, *cum copiis* ei occurrentem, occidit, &, duce cæſo urbem funditus diruens, Iſraëlitarum imperium tenuit annis xl.

Siſares, Jabinenſium dux, à Jale, muliere Cenæide, occiſa. Jud. c. 4.

VII.

CAP. VI.

Quomodo Madianitæ cum aliis, bellum Iſraëlitis inferentes, & eos ſuperarunt & terram per ſeptem annos afflixerunt; illos autem Gedeon liberavit, populoque imperavit per annos xl.

Defuncto autem Baraco, *ut* & Debora eodem fere tempore, poſt hæc Madianitæ, Amalecitis & Arabibus *in auxilium*

Iſraëlitæ à Madianitis victi, diuque imperio habiti. Jud. c. 6.

---

[a] Ἐκέλευσεν Big. & Samb. [b] Τοσούτους Iidem. [c] Ex Big. & Samb. οὐ repoſui pro μὴ Editorum, Aliorumque. [d] Ita Big. & Vat. atque Joſephus ipſe in *Vita ſua*. Ἀταβυρίῳ in Editis, hîc loci. [e] Καταπλαγέντας Big. & Samb. [f] Sic Big. Samb. Vat. & Gall. 1. ὄμβρος Baſ. G. Epiphan. & Zon. [g] Ὅ,τε ὑετὸς κατὰ πρόσωπον ἠλαύνετο τῶν Χαναναίων, ἄνεμός τε ταῖς ὄψεσιν αὐτῶν ἐπισκοτῶν legiſſe videtur Epiphanius. [h] Abeſt αὐτῶν Big. & Samb. [i] Ita Baſ. & G. Eſt tamen qui malit Κενιτίδων, vel Κεναιτίδων. in quinque MSS. & Epiphanio Κηλαίδων. vitio ſane vetuſto. Κιναιδῶν Vat. Vide Interpp. LXXII. Jud. c. 4. v. 17. [k] Ἰαὴλ LXX. [l] Ita Big. Samb. Hen. Bub. Glycas & Zon. γάλα δίδωσι Baſ. & G. γάλα δίδωσι διεφθορὸς γὰρ ἦν juxta Epiphanium. [m] Sic Baſ. G. Epiphan. Zonar. & Glycas. Διὰ τοῦ [illegible] κατὰ τῆς [illegible] διέπειρε τὸ ἔδαφος Big. Samb. Vat. & Gall. 1. inſigni varietate, fortaſſe à manu Joſephi. [n] Ἐπιδείκνυσι Hen. & Bub. [o] Ἰαβῖνόν τε Samb. Ἰαβεῖνόν τε Bub. Ἰαβινόν τε Vat. * Ita placuit vertere, non *per medios hoſtes erumpentes*, quod eſt, διὰ μέσων ὠσάμενοι τῶν πολεμίων, ut p. 198. v. 3.

auxilium advocatis, bellum intulerunt Iſraëlitis; *eoſque acie* congreſſos prælio ſuperarunt, & frugibus igne vaſtatis prædam abegerunt. Cumque hæc per ſeptem annos continuos facerent, Iſraëlitarum univerſi in montes conceſſerunt, & loca campeſtria reliquerunt: atque, cuniculos *ſibimet* agentes & ſpeluncas, quicquid hoſtium è manibus evaſerat in illis ut ſervaretur depoſuerunt. Nam Madianitæ, æſtatis tempore expeditionem facientes, hyemem Iſraëlitis ad agros colendos permittebant; ut ex laboribus illorum haberent quod depopularentur. Fames itaque ingruebat, & victus penuria: unde ad Deum precibus converſi ſunt, ab ipſo ſalutem implorantes.

VIII.

Gedeoni angelus forma adoleſcentis apparet, eumque ducem & liberatorem populi pronunciat. Jud. c. 6.

2. Ac Gedeon Joaſi filius, unus è paucis de tribu Manaſſitide, ſpicarum manipulos ferens clam in torculare eos triturabat. metuebat enim propter hoſtes palam hoc in area facere. Spectro autem ei adſtante adoleſcentis ſpecie, & beatum Deoque charum prædicante; commode reſpondens dixit, ſiquidem hoc benignitatis ejus maximum indicium, quod torculari vice areæ uteretur. Illo vero jubente bono eſſe animo, & conari ut libertatem recuperaret, ſubjiciebat, fieri non poſſe: nam & tribui, ex qua eſſet, numerum deficere; ſeque juvenem *admodum* eſſe, & qui de tantis aggrediendis ne cogitare quidem auderet. Deus autem quicquid deeſſet ſe ſuppeditaturum pollicebatur; & victoriam Iſraëlitis daturum, modo ipſe exercitum ducere non gravaretur.

Trecentos duntaxat è magno exercitu, qui raptim & cum pavore è vola manus biberant, Dei monitu retinuit Gedeon. Jud. c. 7.

3. Hanc itaque rem cum Gedeon juvenibus quibuſdam enarraret, fidem inveniebat: & è veſtigio ad acie dimicandum præſto erat exercitus ad decem hominum millia. Deus autem, Gedeoni in ſomnis apparens, homines eo eſſe ingenio declarabat, ut ſeſe nimium diligerent, & alios virtute præcellentes odio haberent: ut, victoriam à Deo eſſe videri ægre concedentes, *eam* ſibimet tribuant, magno utpote exercitui, dignoque qui cum hoſtibus congrediatur. Igitur ut opis divinæ rem eſſe addiſcerent, conſilium dedit, ut, cum æſtas maxime vigeret, exercitum ad fluvium adduceret, eoſque qui in genua procumberent, atque ita biberent, pro viris magnanimis haberet, quotquot vero cum feſtinatione & tumultu, id facere crederet præ metu & ob terrorem ab hoſte. Cum autem Gedeon, Dei monitis parens, hoc ipſum tentaſſet, trecenti homines reperti ſunt, qui præ metu aquam manibus ſumptam cum trepidatione ori admoverent. Tum juſſit Deus, ut eos ſecum ducens hoſtes adoriretur. Caſtra itaque ad Jordanem fluvium poſuerunt; die proximâ trajecturi.

4. Gedeone autem timore perculſo, (nam & nocte hoſtes ut aggrederetur Deus præceperat)

Ἀμαληκίτας τε καὶ Ἄραβας, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· [a] καὶ μάχῃ νικῶσι τοὺς συμβαλόντας, καὶ τὸν καρπὸν δῃώσαντες τὴν λείαν [b] ἀπήγοντο. τοῦτο δὲ ποιούντων ἐπ' ἔτη ἑπτὰ, εἰς τὰ ὄρη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνεστάλη τὸ πλῆθος, καὶ τῶν πεδίων ἐξεχώρουν· ὑπονόμους τε καὶ σπήλαια ποιησάμενοι, πᾶν, ὅ,τι τοὺς πολεμίους διέφυγεν, ἐν τούτοις εἶχον φυλάττοντες. οἱ γὰρ Μαδιανῖται, κατὰ ὥραν [c] θέρους στρατεύοντες, τὸν χειμῶνα γεωργεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπέτρεπον, ὅπως ἔχωσι πεπονηκότων αὐτῶν εἰς ἃ βλάπτωσι. λιμὸς δὴ ἦν καὶ σπάνις τροφῆς· καὶ τρέπονται πρὸς [d] ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ, σώζειν αὐτοὺς παρακαλοῦντες.

ή. β΄. [e] Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου παῖς, [f] Μανασσήτιδος φυλῆς ἐν ὀλίγοις, δράγματα σταχύων φερόμενος κρυπτῶς εἰς τὴν ληνὸν ἔκοπτε. τοὺς γὰρ πολεμίους ἐδεδίει φανερῶς τοῦτο ποιεῖν ἐπὶ τῆς ἅλωος. φαντάσματος δ' αὐτῷ παραστάντος νεανίσκου μορφῇ, καὶ φήσαντος εὐδαίμονα καὶ φίλον τῷ Θεῷ, ὑποτυχὼν, τοῦτο γοῦν, ἔφη, τεκμήριον τῆς [g] εὐμενείας αὐτοῦ μέγιστον, τῇ ληνῷ [h] με νῦν ἀντὶ ἅλωος χρήσασθαι. θαρρεῖν δὲ παρακελευσαμένου, καὶ πειρᾶσθαι τὴν ἐλευθερίαν ἀνασώζειν, ἀδυνάτως ἔχειν ἔλεγε· τήν τε γὰρ φυλὴν ἐξ ἧς ὑπῆρχε πλήθους ὑστερεῖν, καὶ νέον αὐτὸν εἶναι, καὶ τηλικούτων πραγμάτων ἐπινοίας ἀσθενέστερον. ὁ δὲ Θεὸς, αὐτὸς ἀναπληρώσειν τὸ λεῖπον ἐπηγγέλλετο· καὶ νίκην παρέξειν Ἰσραηλίταις, αὐτοῦ στρατηγοῦντος.

γ΄. Τοῦτ' οὖν διηγούμενος ὁ Γεδεὼν τισὶ τῶν νέων, ἐπιστεύετο· καὶ παραχρῆμα πρὸς τοὺς ἀγῶνας ἕτοιμον ἦν τὸ στρατιωτικὸν μυρίων ἀνδρῶν. ἐπιστὰς δὲ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς τῷ Γεδεῶνι. τήν τε ἀνθρωπίνην φύσιν [i] αὐτοφίλαυτον οὖσαν ἐδήλου, καὶ πρὸς τοὺς ἀρετῇ διαφέροντας ἀπεχθανομένην· ὅπως τε [k] μὴ τὴν νίκην παρέντες τοῦ Θεοῦ δοκεῖν [l] νομίζωσιν ἰδίαν, ὡς πολὺς στρατὸς ὄντες καὶ πρὸς τοὺς πολεμίους ἀξιόμαχος. ἵνα μάθωσιν οὖν βοηθείας τῆς αὐτοῦ [m] τὸ ἔργον, συνεβούλευε περὶ μεσοῦσαν τὴν ἡμέραν, ἐν ἀκμῇ τοῦ καύματος ὄντος, ἄγειν τὴν στρατιὰν ἐπὶ τὸν ποταμόν· καὶ τοὺς μὲν κατακλιθέντας, [n] καὶ οὕτως πίνοντας, εὐψύχους ὑπολαμβάνειν, ὅσοι δ' ἂν ἐσπευσμένως καὶ μετὰ θορύβου πίνοντες τύχοιεν, τούτους [o] νομίζειν ὑπὸ δειλίας τοῦτο πάσχειν, καὶ καταπεπληγότας τοὺς πολεμίους. ποιήσαντος δὲ [p] κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας τοῦ Γεδεῶνος, τριακόσιοι ἄνδρες ηὑρέθησαν ταῖς χερσὶ μετὰ φόβου προσενεγκάμενοι τὸ ὕδωρ τεταραγμένως. ἔφησέ τε ὁ Θεὸς τούτους ἐπαγόμενον ἐπιχειρεῖν τοῖς πολεμίοις. ἐστρατοπέδευον [q] δὴ ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου, μέλλοντες εἰς τὴν ἐπιοῦσαν περαιοῦσθαι.

δ΄. Γεδεῶνος δ' ἐν φόβῳ καθεστῶτος· καὶ γὰρ νυκτὸς ἐπιχειρεῖν αὐτῷ ὁ Θεὸς παρειρήκει· τοῦ δέους αὐτὸν

---

[a] Καὶ μάχῃ τε Samb. & Vat. ſtatim τοὺς καρποὺς Hen. & Busb. [b] Ὑπήγοντο Big. Samb. & Vat. ὑπῆγον Hen. & Busb. [c] Ετους Big. & Samb. more Thucydidis. in Baſ. G. Aliiſque θέρους, lingua communi, ut p. 201. [d] Sic Big. Samb. & Gall. 1. μετ' [illegible] in Editis, Aliiſque [illegible]. [e] Ita cum Big. Samb. & Vat. Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου παῖς in Editis. Καὶ Γεδεὼν ὁ Ἰωάσου παῖς Hen. & Busb. Γεδεὼν δὲ ὁ Ἰωάσου παῖς juxta Vet. Interpr. [f] Sic Baſ. G. & Vat. Μανασσίτιδος Big. Samb. Hen. & Busb. rectius forſan. [g] Eo modo Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan. εὐδαιμονίας Baſ. G. Vat. Aliique. [h] Illud με inſerui ex Big. Samb. Baſ. & Gall. 1. in Editis, Aliiſque deſideratur. [i] Αὐτοῦ φίλαυτον Big. & Samb. [k] Ita cum Big. Samb. Gall. 1. & Epiph. μὴ deeſt in reliquis. [l] Sic Big. & Samb. νομίσωσι Hen. & Busb. νομίζωσιν in Editis, Aliiſque. [m] Αὐτοῦ εἶναι τὸ ἔργον Samb. & Gall. 1. De hoc hoc loco videſis Gatakeri Adverſ. Miſcell. l. 2. c. 18. [n] Καὶ οὕτως πίνοντας εὐψύχους [illegible] Hen. & Busb. [o] Ita Baſ. G. Aliique. hîc δὴ inſerunt Big. & Samb. τούτους δειλοὺς νομίζειν καὶ καταπεπληγότας Vat. [p] Τοῦ Γεδεῶνος κατὰ τὰς τοῦ Θεοῦ ὑποθήκας Big. Samb. & Epiphan. [q] Δὲ in δὴ mutavi auctoritate Vet. Interpr.

τὸν ἀπαγαγεῖν βουλόμενος κελεύει, [a] προσλαβόντα τῶν στρατιωτῶν ἕνα πλησίον χωρεῖν ταῖς [b] Μαδιανιτῶν σκηναῖς· παρ' αὐτῶν γὰρ ἐκείνων λήψεσθαι φρόνημα καὶ θάρσος. πεισθεὶς δὲ [c] ᾔει, [d] Φαρὰν τὸν ἑαυτοῦ θεράποντα παραλαβών. καὶ πλησιάσας σκηνῇ τινι καταλαμβάνει τοὺς ἐν αὐτῇ ἐγρηγορότας, καὶ τὸν ἕτερον ὄναρ διηγούμενον τῷ συσκηνοῦντι, ὥστε ἀκούειν τὸν Γεδεῶνα. τὸ δὲ τοιοῦτον ἦν. μᾶζαν ἐδόκει κριθίνην, [e] ὑπὸ εὐτελείας ἀνθρώποις ἄβρωτον, διὰ τοῦ στρατοπέδου κυλιομένην, τὴν τοῦ βασιλέως σκηνὴν καταβαλεῖν, καὶ τὰς τῶν στρατιωτῶν πάντων. ὁ δὲ σημαίνειν ὄλεθρον τοῦ στρατοῦ τὴν ὄψιν ἔκρινε· λέγων ὅθεν τοῦτ' αὐτοῦ [f] συνιδεῖν ἐπῆλθε. πᾶν τὸ σπέρμα τὸ καλούμενον κρίθινον εὐτελέστατον ὁμολογεῖσθαι τυγχάνειν, τοῦ δ' Ἀσιανοῦ παντὸς τὸ Ἰσραηλιτῶν ἐστιν ἰδεῖν νῦν ἀτιμότερον γεγενημένον, ὅμοιον δὲ τῷ κατὰ κριθὴν γένει· καὶ τὸ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις νῦν [g] μεγαλοφρονοῦν τοῦτ' ἂν εἴη Γεδεὼν, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ στρατιωτικόν. ἐπεὶ οὖν τὴν μᾶζαν φῂς [h] ἰδεῖν τὰς σκηνὰς ἡμῶν ἀνατρέπουσαν, δέδια μὴ ὁ Θεὸς Γεδεῶνι τὴν καθ' ἡμῶν νίκην ἐπινένευκε.

ε΄. Γεδεῶνα δὲ, ἀκούσαντα τὸ ὄναρ, ἐλπὶς ἀγαθὴ καὶ θάρσος ἔλαβε· καὶ προσέταξεν ἐν τοῖς ὅπλοις εἶναι τοὺς οἰκείους, διηγησάμενος αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν πολεμίων ὄψιν. οἱ δ' ἕτοιμοι πρὸς τὰ παραγγελλόμενα [i] φρονηματισθέντες ὑπὸ τῶν δεδηλωμένων ἦσαν· [k] καὶ κατὰ τετάρτην μάλιστα φυλακὴν προσῆγε τὴν αὐτοῦ στρατιὰν Γεδεὼν, εἰς τρία μέρη διελὼν αὐτήν. ἑκατὸν δ' ἦσαν ἐν ἑκάστῳ. ἐκόμιζον δὲ πάντες [l] ἀμφορέας κενοὺς καὶ λαμπάδας ἡμμένας, ὅπως μὴ κατάφωρος τοῖς πολεμίοις ἡ ἔφοδος αὐτῶν γένηται· καὶ ἐν τῇ δεξιᾷ, κριοῦ [m] κέρας. ἐχρῶντο δὲ [n] τούτῳ ἀντὶ σάλπιγγος. χωρίον δὲ πολὺ κατεῖχε τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον· πλείστην γὰρ αὐτοῖς εἶναι συνέβαινε κάμηλον· καὶ κατὰ [n] τὰ ἔθνη νεμηθέντες ὑφ' ἑνὶ κύκλῳ πάντες ἦσαν. οἱ δὲ Ἑβραῖοι, προειρημένου αὐτοῖς, ὁπότ' ἂν γένωνται πλησίον τῶν πολεμίων, ἐκ συνθήματος, [o] σάλπιγγί τε ἠχήσαντες καὶ τοὺς ἀμφορέας κατεάξαντες, ὁρμῆσαι μετὰ τῶν [p] λαμπάδων ἀλαλάξαντες, καὶ νικᾶν Θεοῦ Γεδεῶνι βοηθήσοντος, τοῦτ' ἐποίησαν. ταραχὴ δὲ λαμβάνει τοὺς ἀνθρώπους ἔπι τε ὑπνοῦντας, καὶ δείματα. νὺξ γὰρ ἦν, καὶ ὁ Θεὸς τοῦτο ἤθελεν. ἐκτείνοντο δὲ ὀλίγοι μὲν ὑπὸ τῶν πολεμίων· οἱ δὲ πλείους ὑπὸ τῶν συμμάχων, διὰ τὸ τῇ γλώσσῃ διαφωνεῖν. ἅπαξ δὲ καταστάντες εἰς ταραχὴν, πᾶν τὸ προστυχὸν ἀνῄρουν, νομίζοντες εἶναι πολέμιον. [q] φόνος δὲ πολὺς ἦν, καὶ φήμης πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας τῆς Γεδεῶνος νίκης ἀφικομένης, ἐν τοῖς ὅπλοις ἦσαν· καὶ διώξαντες λαμβάνουσι τοὺς πολεμίους ἐν κοίλῳ τινὶ, χαράδραις περιειλημμένῳ, οὐ δυναμένους

Madianitæ somnium, Gedeoni victoriam portendens, à Gedeone subauditum, & commilitonibus enarratum. Jud. c. 7.

volens eum omni metu eximere imperat *Deus*, ut uno è militibus ſibi adjuncto prope ad Madianitarum tentoria concederet: ab illis enim ipſis animos accepturum eſſe & fiduciam. Ibat autem prompto obſequio, aſſumpto ſecum Phara famulo ſuo. Cumque ad quoddam tentorium propius acceſſiſſet, *milites* in eo vigilantes offendit, atque alterum contubernali ſuo ſomnium narrantem, ut illud facile exaudiret Gedeon. Hoc autem modo ſe habuit. Viſus erat ſibi videre mazam hordeaceam, præ vilitate vix hominibus comedendam, per caſtra provolutam, Regis tentorium, & *dein* quæ militum omnium eſſent, ire dejectum. ille vero viſionem totius exercitus interitum portendere pronunciabat; referens unde hoc ipſi conjeciſſe in mentem venerit. Semen, *inquit*, omne hordeaceum ſine controverſia ſordidiſſimum eſſe; Iſraëlitas autem nunc videri Aſiatici generis univerſi viliſſimos eſſe factos, ſimileſque frumento hordeaceo: & id quod inter Iſraëlitas jam magnanimitatem præ ſe ferat, eſſe Gedeonem ejuſque milites. Quia igitur dicis, te vidiſſe mazam tentoria noſtra evertentem, vereor ne Deus Gedeoni victoriam de nobis annuerit.

Gedeon pulchro ſtratagemate hoſtes aggreditur, qui territi in mutuas cædes corruunt, & magna cum ſtrage fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 7.

5. Gedeonem autem, audito hoc ſomnio, bona ſpes inceſſit & fiducia: edixitque ſuis, enarrata ipſis etiam hoſtium viſione, ut arma *protinus* expedirent. Illi vero, fortius animati ex iis quæ indicaverat, ad juſſa exſequenda parati erant: ac circa quartam fere vigiliam copias ſuas educebat Gedeon, in quatuor cohortes diviſas. atque ſingulæ centenæ erant. Geſtabant autem omnes amphoras vacuas & *in eis* faces ardentes, ne incurſus illorum ab hoſtibus præſentiretur; & in dextra cornu arietinum. illo enim vice tubæ utebantur. Hoſtium autem caſtra multum ſpatii occupabant: (nam contigit ut magnus illis eſſet camelorum numerus) &, per gentes diſtributi, in unius circuli ambitu omnes continebantur. At Hebræi præmoniti, ut, cum non longe ab hoſte abeſſent, ſigno dato, cornubus ſonantes, & amphoras confringentes, cum facibus irruerent clamore ſublato, & vincerent Deo Gedeoni auxiliante, hoc ipſum exſequuti ſunt. Magna autem perturbatio & terror homines invaſit vix ſomno ſuſcitatos. nox enim erat, atque hoc voluit Deus. Ac pauci quidem ab hoſtibus interempti ſunt: plures vero à ſociis, quod magna eſſet inter eos ſermonis diverſitas. ac cum ſemel in tumultu eſſe cœperunt, obvios omnes pro hoſtibus trucidabant. Multa autem cædes erat; & ubi Gedeonis victoriæ rumor ad Iſraëlitas pervaſerat, arma corripiebant: & perſequuti deprehendunt hoſtes in cava, torrentibus circundata, cum trajicere nequirent,

---

a Προσλαβόμενον ἕνα τῶν στρατιωτῶν *Hen. Busb. & Zon.* προσλαβόντα ἕνα τῶν στ. *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* b Ita *Big. Samb. Aliique.* Μαδιηνιτῶν *Baſ.* & paſſim *Vat.* c Ita cum *Big. Samb. Busb. Hen.* & *Gall.* 1. in *Editis, Aliiſque* εἶν. d Sic cum *Vet. Interpr.* & juxta LXX. *Jud.* c. 7. v. 10. Φρέραν *Baſ. G. Aliique.* Φρυρὰν *Samb.* unde forſan aliquis malueris Φουρὰν ſive Πουρὰν cum *Hebraïco* textu. e Ἀπ' εὐτελείας *Big Samb.* & *Gall.* 1. f Ita *Samb.* & *Schotanus.* in *Editis, Aliiſque* συνειδεῖν. g Μέγα φρονῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἢ παρὰ τοῖς Ἰσραηλίταις μέγα φρονῶν ἂν εἴη Γεδεὼν, legiſſe videtur *Epiphan.* h Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* εἰδεῖν. i Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* φρονηματωθέντες. k Καὶ κατὰ τετάρτην τῆς νυκτὸς φυλακὴν *Busb. Hen.* & *Zon.* καὶ κατὰ τὴν πρώτην μάλιστα φυλακὴν *Epiphan.* l Φαρέτρας κενὰς legerat *Epiphan.* m Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. quod præceſſerit κριοῦ. in *cæteris* κέρατα, & mox in *Cod. Vat.* σάλπιγξι. n Articulus abeſt *Big.* & *Samb.* o Sic cum *Hen. Busb.* & *Epiphan.* σάλπιγξί τε in *Editis, cæteriſque.* p Ἐπὶ τοὺς πολεμίους poſt λαμπάδων inſerunt *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.* q Ita cum *Cod. Vat.* φόνος τε π. *Big.* & *Samb.* in *Editis* ὁ φόνος τε π.

Reges duo, Orebus & Zebus, in prælio cæsi; duoque, Zebes & Salmana, capti. Jud. c. 8.

nequirent, regione. atque illos undique obsidentes ad unum omnes interficiunt, cum duobus regibus Orebo & Zebo. Reliqui autem imperatores, quod supererat exercitus secum abducentes, (erant enim ferme octodecim millia) longius provecti procul ab Israëlitis castra posuerunt. Gedeon autem non laboribus erat defatigatus, sed cum toto exercitu eos insequutus, & *cum iis* congressus hostes universos interimit: cæterosque duces, Zeben & Salmanan, captivos factos reduxit. In ipso autem prælio ceciderunt Madianitarum & Arabum, qui eis auxilio venerant, circiter centum & viginti millia. Multa etiam præda, *ut* aurum, & argentum, & textilia, & cameli, & jumenta, Hebræis cessit. Gedeon vero, reversus in Ephran patriam suam, Moabitarum reges morte afficit.

Gedeon placidis verbis pacat Ephraïmitas, ira in eum concitatos. Jud. c. 8.

6. Cæterum tribus Ephraïmitis, ægre ferens prosperos Gedeonis successus, bello eum petere decreverat, *ipsi* objiciens, quod re prius secum non communicata cum hostibus conflixerit. Gedeon autem, cum vir esset modestus & omni virtute excellens, respondit se non suo arbitratu hostem absque illis aggressum esse, sed jussu divino: & victoriam nihilo minus illorum esse ajebat, quam suam ipsorum qui militassent. Atque his verbis sedata eorum ira plus emolumenti contulit in Hebræos, quam rebus contra hostes præclare gestis. illos enim, cum foret ut civilis oriretur seditio, ab ea liberavit. Verum hujus *in eum* contumeliæ tribus hæc supplicium luit; quod suo tempore declarabimus.

Imperium cum vita deponit, & in Ephra sepelitur. Jud. c. 8.

7. Gedeon autem, cum ei in animo esset imperium deponere, compulsus est id retinere per annos quadraginta, judiciis præsidens, & singulis de litibus *suis* eum adeuntibus. rataque habebantur omnia quæ ille pronunciaverat. Et is quidem, cum justa senectute obiisset, apud Ephran in patria *sua* sepultus est.

διαπεραιοῦσθαι χωρία. καὶ περισχόντες κτείνουσιν ἅπαντας, καὶ δύο τῶν βασιλέων, [a] Ὠρῆβόν τε καὶ Ζῆβον. οἱ δὲ λοιποὶ τῶν ἡγεμόνων, τοὺς [b] περιλειφθέντας τῶν στρατιωτῶν [c] ἀνάγοντες· ἦσαν δὲ [d] ὡς μύριοι καὶ ὀκτακισχίλιοι· στρατοπεδεύονται πόῤῥω πολὺ τῶν Ἰσραηλιτῶν. Γεδεὼν δ' οὐκ ἀπηγορεύκει πόνων, ἀλλὰ διώξας μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ καὶ συμβαλὼν ἅπαντας διέφθειρε τοὺς πολεμίους· καὶ τοὺς λοιποὺς ἡγεμόνας, [e] Ζεβῆν καὶ Σαλμανὰν αἰχμαλώτους λαβὼν [f] ἀνήγαγεν. ἀπέθανον δ' ἐν αὐτῇ τῇ μάχῃ, Μαδιανιτῶν τε καὶ τῶν [g] συστρατευσάντων αὐτοῖς Ἀράβων, περὶ μυριάδας δώδεκα. λεία τε πολλὴ, χρυσὸς, καὶ ἄργυρος, καὶ ὑφὴ, καὶ κάμηλος, καὶ ὑποζύγια, λαμβάνεται τοῖς Ἑβραίοις. Γεδεὼν δὲ, παραγενόμενος εἰς [h] Ἐφρὰν τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, κτείνει τοὺς τῶν Μαδιανιτῶν βασιλέας.

ϛʹ. Ἡ δ' [i] Ἐφραΐμου φυλὴ, τῇ Γεδεῶνος εὐπραγίᾳ δυσχεραίνουσα, στρατεύειν ἐπ' αὐτὸν [k] διεγνώκεισαν, τὸ μὴ [l] προσαγγεῖλαι τὴν ἐπιχείρησιν αὐτοῖς τὴν κατὰ τῶν πολεμίων ἐγκαλοῦντες. Γεδεὼν δὲ, μέτριος ὢν καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἄκρος, οὐκ αὐτὸς ἔλεγεν αὐτοκράτορι χρησάμενος λογισμῷ τοῖς ἐχθροῖς ἐπιθέσθαι χωρὶς αὐτῶν, ἀλλὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· τὴν δὲ νίκην οὐχ ἧττον αὐτῶν ἔφασκεν ἰδίαν, ἢ τῶν [m] ἐστρατευκότων εἶναι. καὶ τούτοις παρηγορήσας αὐτῶν τὴν ὀργὴν τοῖς λόγοις, μᾶλλον τοὺς Ἑβραίους ὠφέλησε τῆς ἐπὶ τῶν πολεμίων εὐπραξίας. ἐμφυλίου γὰρ αὐτοὺς στάσεως ἄρχειν μέλλοντας ἐῤῥύσατο. τῆς μέντοι γε ὕβρεως ταύτης ἡ φυλὴ δίκην ἐξέτισεν· ἣν δηλώσομεν κατὰ καιρὸν ἴδιον.

ζʹ. Γεδεὼν δὲ τὴν ἀρχὴν ἀποθέσθαι βουλόμενος, βιασθεὶς ἔσχεν αὐτὴν ἐπ' ἔτη τεσσαράκοντα, βραβεύων αὐτοῖς τὰ δίκαια, καὶ περὶ τῶν διαφορῶν ἐπ' αὐτὸν βαδιζόντων. κύριά τε πάντα ἦν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [n] τελούμενα. καὶ ὁ μὲν, γηραιὸς τελευτήσας, ἐν [o] Ἐφρὰν τῇ πατρίδι θάπτεται.

IX.

CAP. VII.

Quod plurimi ei in imperio succedentes cum gentibus circumquaque finitimis longo tempore bellum gesserunt.

Abimelechus tyrannidem occupat ope cognatorum, & per cædem fratrum omnium, præter Joathamum. Jud. c. 9.

ERant autem ei filii è thoro legitimo nati septuaginta, (nam multas habuit uxores) unus vero spurius è concubina Druma, cui nomen Abimelechus. qui patre mortuo ad cognatos suæ matris Sicima profectus, (inde enim orta fuit) acceptaque ab iis pecunia, qui multis admodum injuriis

nequirent,

θʹ.

ΚΕΦ. ζ.

Ὅτι μετ' αὐτὸν πολλοὶ γενόμενοι διάδοχοι τοῖς πέριξ ἔθνεσιν ἐπολέμησαν ἱκανῷ χρόνῳ.

ΠΑῖδες δὲ ἦσαν αὐτῷ, γνήσιοι μὲν ἑβδομήκοντα· πολλὰς γὰρ ἔγημε γυναῖκας· νόθος δ' εἷς ἐκ παλλακῆς [p] Δρύμας, Ἀβιμέλεχος τοὔνομα, ὃς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν ἀναχωρήσας ἐπὶ Σίκιμα [q] πρὸς τοὺς ἀπὸ μητρὸς συγγενεῖς· ἐντεῦθεν γὰρ ἦν· καὶ λαβὼν ἀργύριον παρ' αὐτῶν, [r] οἳ διὰ πλῆθος ἀδικημάτων

ἦσαν

---

[a] Sic Big. Samb. Hen. Bub. & Epiphan. ut & Ὠρὴβ & Ζὴβ Zonaræ & LXX. in Editis, Aliisque Ὠρηβόν τε καὶ Ζῆβον. [b] Παραληφθέντας Hen. & Bub. [c] Ἄγοντες Big. Samb. & Gall. 1. [d] Illud ὡς abest Big. & Samb. [e] Ita placuit edere, cum Ζεβὴν καὶ Σαλμανὰν haberet Vat. & Ζεβεὲ καὶ Σαλμανὰ LXXII. Ζεβίνην Βουλβάνην Bas. & G. Ζεβὴν & Ζαρμάνα Epiphan. Ζεβίδην καὶ Ζαρμάνην καὶ Σαλμανᾶν Big. Ζεβίδην & Σαρμάνην Gall. 1. Ζεβίδην & Σαρμάνην Samb. Ζεβίνης καὶ Ζαβίνης Hen. & Bub. Est qui conjicit Ζεβῆν & Σαλμάνην à Josepho fuisse. [f] Ita Big. Samb. & Gall. 1. in Editis, Aliisque ἤγαγεν. [g] Συστρατευσαμένων Big. Samb. & Gall. 1. [h] Ita Big. Samb. Hen. & Bub. ut Jud. c. 8. v. 27. Ἐφραὶμ Bas. & G. [i] Sic Big. Vat. Hen. & Bub. Ἐφραίμου Bas. G. & Samb. [k] Διεγνώκει, τοῦ μ. Big. Samb. & Gall. 1. διεγνώκεισαν, τοῦ μ. Vat. [l] Προσαγγεῖλαι Vat. [m] Ita Big. Samb. & Vat. τεστρατευκότων in Editis, Aliisque. [n] Λεγόμενα Big. Samb. Vat. & Epiphan. neque hoc improbandum, neque illud. [o] Ita (ut supra v. 14.) legendum censeo, aut cum Bibliis Complutensis & Cod. Alexandrino Ἐφραθὰ, Jud. c. 8. v. 32. Ἐφραὶμ Gen. Big. & Gall. 1. Ἐφραίμ Bas. Samb. & Epiphan. [p] Δρύμας legerat Epiphan. [q] Πρὸς τοὺς τῆς μ. Hen. & Bub. [r] Forsan, ὅτι διὰ π. ἀ. ἦσαν ἐπίσημοι, aut ἦν ἐπίσημος.

a Ita

ἦσαν ἐπίσημοι, ἀφικνεῖται σὺν αὐτοῖς εἰς τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ κτείνει πάντας τοὺς ἀδελφοὺς, πλὴν [a] Ἰωαθάμου. σώζεται γὰρ οὗτος διαφυγεῖν εὐτυχήσας. Ἀβιμέλεχος δὲ εἰς τυραννίδα τὰ πράγματα μεθίστησι, κύριον αὑτὸν ὅ,τι βούλεται ποιεῖν [b] ἀντὶ τῶν νομίμων ἀποδείξας, καὶ δεινῶς πρὸς τοὺς τοῦ δικαίου προεσταμένους ἐκπικραινόμενος.

β'. Καί ποτε δημοτελοῦς Σικίμοις οὔσης ἑορτῆς, καὶ τοῦ πλήθους παντὸς ἐκεῖ συνειλεγμένου, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωάθαμος, ὃν καὶ διαφυγεῖν ἔφαμεν, ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ὄρος τὸ [c] Γαριζεὶν ὑπέρκειται δὲ τῆς Σικίμων πόλεως· ἐκβοήσας εἰς ἐπήκοον, τοῦ πλήθους ἡσυχίαν αὐτῷ παρασχόντος, ἠξίου μαθεῖν τὰ ὑπ' αὐτοῦ λεγόμενα. γενομένης δὲ σιγῆς, εἶπεν "ὡς τὰ δένδρα φωνὴν [d] ἀνθρωπίνην προϊέμενα, συνόδου γενομένης αὐτῶν, δεηθείη συκῆς ἄρχειν αὐτῶν. ἀρνησαμένης δ' ἐκείνης, διὰ τὸ τῆς τιμῆς τῆς ἐπὶ τοῖς καρποῖς οἰκείας οὔσης ἀπολαύειν, οὐχ ὑπ' ἄλλων ἔξωθεν προσγινομένης, τὰ δένδρα τῆς ἐπὶ τὸ ἄρχεσθαι φροντίδος οὐκ ἀπελείπετο, ἐδόκει δ' αὐτοῖς ἀμπέλῳ τὴν τιμὴν παρασχεῖν· καὶ ἡ ἄμπελος [e] χειροτονουμένη, τοῖς αὐτοῖς τῇ συκῇ χρησαμένη λόγοις, παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν ἐλαιῶν ποιησαμένων, ῥάμνος, ἐδεήθη γὰρ [f] αὐτῆς ὥστε παραλαβεῖν τὴν βασιλείαν τὰ δένδρα· πυρεία δὲ ἀγαθὴ παρασχεῖν τὴν ξύλων ἐστίν· ὑπισχνεῖται τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ ἀόκνως ἔχειν. δεῖ μέντοι συνιζάνειν αὐτὰ ὑπὸ τὴν σκιάν· εἰ δ' ὄλεθρον ἐπ' αὐτῇ φρονῶεν, ὑπὸ τοῦ ἐνόντος πυρὸς διαφθαρεῖεν. ταῦτα δ' οὐ γέλωτος ἕνεκα [g] φησὶ λέγειν· ὅτι δὲ, πολλῶν ἀγαθῶν ἐκ Γεδεῶνος πεπειραμένοι, περιορῶσιν Ἀβιμέλεχον ἐπὶ τῶν ὅλων ὄντα πραγμάτων σὺν αὐτῷ τοὺς ἀδελφοὺς [h] ἀποκτείναντες, ὃν πυρὸς οὐδὲν διοίσειν". καὶ ὁ μὲν ταῦτα εἰπὼν ὑπεχώρησεν καὶ διῃτᾶτο λανθάνων ἐν τοῖς ὄρεσι, δεδιὼς ἐπ' ἔτη τρία τὸν Ἀβιμέλεχον.

γ'. [i] Μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς ἑορτῆς οἱ Σικιμῖται· μετενόησαν γὰρ ἐπὶ τοῖς Γεδεῶνος υἱοῖς πεφονευμένοις· ἐξελαύνουσι τὸν Ἀβιμέλεχον τῆς πόλεως καὶ τῆς φυλῆς. [k] οἱ δὲ κακοῦν τὴν πόλιν ἐφρόντιζον. τῆς δ' ὥρας τῆς τοῦ τρυγᾶν γενομένης, ἐδεδίεσαν συλλέγειν τὸν καρπὸν προϊόντες, μή τι [l] δράσῃ κακὸν αὐτοὺς Ἀβιμέλεχος. ἐπιδημήσαντος δὲ πρὸς αὐτοὺς τῶν ἀρχόντων τινὸς [m] Γααλου, σὺν ὁπλίταις καὶ συγγενέσι τοῖς αὐτοῦ, φυλακὴν οἱ Σικιμῖται δέονται παρασχεῖν αὐτοῖς, ἕως ἂν τρυγήσωσι. προσδεξαμένου δὲ ἐκείνου τὴν ἀξίωσιν, προῄεσαν, καὶ [n] Γαάλης σὺν αὐτοῖς, τὸ οἰκεῖον ἄγων ὁπλιτικόν. ὅ,τε οὖν καρπὸς μετὰ ἀσφαλείας συνάγεται, καὶ δειπνοῦντες κατὰ συμμορίαν φανερῶς ἀπετόλμων ἤδη βλασφημεῖν τὸν Ἀβιμέλεχον· οἵ τε ἀρ-

erant inſignes, cum illis ad ædes paternas revertitur, fratreſque omnes præter Joathamum interimit. hic enim fuga feliciter elapſus ſervatur. Abimelechus autem omnia in Tyrannidem convertit, quicquid ſibi pro arbitrio ſuo agere placuerit id pro legitimo haberi volens, atque vehementer juris defenſoribus inimicus infenſuſque.

Joathamus nobilem Sicimitis apologum edidit, de vario arborum & principum virorum ingenio, annis plus DCC. *ante natum Æſopum. Jud. c.* 9.

2. Ac cum aliquando feſtum diem agerent Sicimis, & illuc populus univerſus conveniret, frater ipſius Joathamus, quem fuga evaſiſſe diximus, conſcenſo clivo montis Garizin (nam urbi Sicimis imminet) & ſublata voce ut *ab omnibus* exaudiri poſſet, ſilentium ei populo præbente, obſecravit ut animos attenderent ad ea quæ dicturus eſſet. Facto autem ſilentio, narrabat, "ut arbores voce humana utentes, cum in concionem coiviſſent, rogaverint ficum ut regnum in eas capeſſeret. Illa autem recuſante, quod honore ex fructibus ſibi propriis frui vellet, non qui ab aliis extra ſe proveniret, arbores à cogitatione imperium alicui deferendi non deſtiterunt, ſed viſum eſt eis viti principatum offerre: ac vitis, cum eam elegiſſent, iiſdem verbis quibus ficus uſa regnum deprecata eſt. Cum vero olea ſimiliter honorem detrectaſſet, rhamnus, nam ab ipſo poſtulabant arbores ut regnum in eas ſuſciperet (inter ligna vero commodum eſt *illud* ad ignem accendendum) pollicetur ſe imperium accepturum eſſe & impigre in eo adminiſtrando ſe geſſurum. verum illas oportet ſub umbra *ſua* conſidere: ſin autem ipſi exitium ſtruere pararent, igne ei inſito abſumerentur. Hæc vero *Joathamus* inquit *ſe* non riſus movendi cauſa dicere: ſed quod, multis beneficiis à Gedeone affecti, patienter ſinant Abimelechum rerum ſummæ præeſſe, cum eo fratrum *ſuorum* necis participes; cujus ingenium nihil ab igne differre *ſentient*". Atque ille hæc loquutus ſemet ſubduxit, & latenter habitabat in montibus, timore Abimelechum per triennium defugiens.

Sicimitæ urbe pellunt Abimelechum, & Gaalæ præſidio ſeſe tuentur. Jud. c. 9.

3. Haud multo poſt feſtum Sicimitæ, (nam eos pœnituerat cædis in Gedeonis filios patratæ) Abimelechum ex urbe pariter & tribu expulerunt. Is vero *& qui cum eo erant* malum aliquod civitati inferre cogitabant. Cumque vindemiandi tempus inſtaret, proficiſci in agros ut fructus colligerent plane metuebant, ne ipſos male multaret Abimelechus. Cum autem ad eos *eodem fere tempore forte* immigraſſet Gaales, unus è viris principibus, cum armatorum manu & cognatis ſuis, eum exorabant ut ipſis præſidio eſſet, dum vindemiatum irent. Poſtquam vero ille honorem acceperat, *ad opus* proceſſerunt, unaque Gaales cum militum ſuorum cohorte. Itaque & fruges domum ſecure advehuntur, & per ſodalitia epulantes jam aperte auſi ſunt Abimelecho maledicere,

atque

---

[a] Ita cum *Cod. Vat.* præſertim cum Ἰωάθαμ ſit in LXX. Ἰωαθάμου *Baſ. G. Epiphan.* & *Zonaras.* Ἰωνάθου *Big. Samb. Bub. Hen.* & *Gall.* 1. [b] Ἀντὶ τῶν νομίμων παρ' οὐδὲν aut vidit, aut ſubintellexit *Epiphan.* [c] Ita cum *Editis* hic & ſupra p. 174. v. 4. Γαριζαεὶν *Vat.* Γαριζὶν *Big.* & *Epiphan.* [d] Ἀνθρώπειον *Big. Samb.* & *Vat.* Atticorum more. [e] Sic in *MSS.* in *Editis* κεχειροτονημένη. [f] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῷ. [g] In *MSS.* aut φησὶ λέγω, aut λέγω φησί. [h] In quibuſdam *MSS.* ἀποκτείναντα. [i] Μετ' οὐ πολὺ δὲ χρόνου legiſſe videtur *Epiphan.* [k] Οἱ δ' & mox ἐφρόντιζεν legiſſe videtur *Vet. Interpr.* quo modo ſane ſcribendum, niſi ſubintelligamus κατὰ τὴν οἰκίαν *domeſtici*, aut κατὰ γένος *cognati*. [l] Ita cum *MSS.* δράσειε in *Editis.* [m] Sic *Cod. Vat.* atque *Vet. Interpr.* & recte: cum in *Bibliis Sacris* exſtet Γαὰλ, *Jud.* 9. c. 26. in cæteris *MSS.* hic loci Γάλου. [n] Jam ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* Γάαλος *Vat.* Γάλης *Baſ.* & *G.*

a Sic

atque principes *cum cognatis*, loca circa urbem insidiis occupantes, multos ex Abimelechi satellitio comprehensos perimebant.

Zebuli proditione, qui civibus etiam suaserat ut Gaalem urbe ejicerent, Abimelechus ense & igne delet Sicimitas. Jud. cap. 9.

4. At Zebulus quidam è principibus Sicimitarum, hospes Abimelechi, nunciis missis ei indicabat, quomodo Gaales populum contra ipsum irritaret, simul etiam hortabatur ut insidias ante urbem collocaret: se enim Gaalæ persuasurum ut *ipse* contra eum egrederetur. atque ita in sua potestate fore, ut de eo vindictam sumeret. quo facto spondere se quod gratiam cum populo initurus sit. Abimelechus igitur *cum suis* in insidiis considebat; & Gaales in suburbiis negligentius agebat, & cum eo Zebulus. Gaales autem, cum videret armatos ad se appropeantes, ad Zebulum clamabat, versus se tendere viros armis instructos. Illo vero dicente, cautium umbras esse, cum propius aliquanto accederent, re accurate perpensa, non umbras esse ajebat, sed virorum cohortem. Cui Zebulus, nonne tu, inquit, Abimelecho ignaviam objiciebas? cur igitur non ostendis, qui vir sis, pugnam cum eo ineundo? Gaales autem, *nonnihil* animo consternatus, manus conserit cum Abimelecho; ac nonnulli quidem è suis prælio cadunt: at ipse se in urbem recipit, alios secum ducens. Interea Zebulus ita cum civitate agit ut Gaales ex ea ejiceretur, eum calumniatus quasi molliter & ignave cum Abimelechi militibus dimicasset. Cæterum Abimelechus, cognito quod Sicimitæ ad vindemiam *denuo* egressuri essent, in locis circa urbem insidias disponit: cumque prodissent, tertia quidem exercitus pars portas occupat, ut cives aditu prohiberet, cæteri vero dispersos cursu persequuntur; & ubique cædes facta est. ac urbe diruta & solo æquata (nam sine obsidione dedita est) saleque in ruderibus ejus seminato, agmine composito processit. atque ita Sicimitæ omnes deleti sunt. Quotquot autem per regionem dissipati periculum evaserant, hi ipsi, sese in turmam colligentes ad petram quandam bene munitam, super eam sedes figebant, & ad eam muro cingendam aggrediebantur. sed Abimelechus, intellecto eorum consilio, prius ad eam cum suis omnibus copiis accessit: atque ipsemet ligni aridi fasces ferens, ut iis locum circumdaret, exercitum, ut idem facerent, hortabatur. ac brevi lignis petræ in ambitum circumpositis, ignes injiciunt & quicquid natura facilius accendit & urit: maximamque flammam excitant. Et quidem nemo ex ea petra effugit, sed una cum uxoribus & liberis igne absumpti sunt: viri quidem circiter MD. cætera vero multitudo numero magna. Et talis quidem calamitas in Sicimitas incidebat, majorque ex ea mœror exstitisset, nisi quod juste pœnas dederint ob tantum mali viro de se egregie merito conflati.

λοχῶντες, ἐνέδραις καταλαμβανόμενοι τὰ περὶ τὴν πόλιν, πολλοὺς τῶν Ἀβιμελέχου συλλαμβάνοντες διέφθειρον.

δ'. [a] Ζέβουλος δέ τις τῶν Σικιμιτῶν ἄρχων, ξένος ὢν Ἀβιμελέχου, ὅσα παροξύνειε Γαάλης τὸν δῆμον, πέμπων ἀγγέλους ἐμήνυεν αὐτῷ, καὶ παρῄνει λοχᾶν πρὸ τῆς πόλεως· πείσειν γὰρ Γαάλην ἐξελθεῖν ἐπ' αὐτόν. καὶ τὸ λοιπὸν ἐπ' ἐκείνῳ τυγχάνειν, ὥστε [b] ἀμύνασθαι. γενομένου γὰρ τούτου, διαλλαγὰς αὐτῷ μνηστεύσεσθαι πρὸς τὸν δῆμον. ὅ, τε οὖν Ἀβιμέλεχος ἐκάθισεν ἐνεδρεύων· καὶ ὁ Γαάλης ἀφυλακτότερος διέτριβεν ἐπὶ τῶν προαστείων, καὶ Ζέβουλος σὺν αὐτῷ. ἰδὼν δὲ ὁπλίτας ἐπιφερομένους Γαάλης πρὸς Ζέβουλον ἔλεγεν, ἄνδρας αὐτοῖς [c] ἐπιέναι καθωπλισμένους. τοῦ δὲ [d] σκιὰς εἶναι φαμένου τῶν πετρῶν, πλησίον ἤδη γινομένων τὸ ἀκριβὲς κατανοῶν, οὐ σκιὰς ἔλεγε ταῦτ' εἶναι, λόχον δ' ἀνδρῶν. καὶ Ζέβουλος, οὐ σὺ μέντοι, φησίν, Ἀβιμελέχῳ κακίαν [e] ἐπεκάλεις; τί οὖν οὐκ ἐπιδείκνυσαι τὸ τῆς [f] σῆς ἀρετῆς μέγεθος, εἰς μάχην αὐτῷ συμβαλών; Γαάλης δὲ θορυβούμενος συνάπτει τοῖς Ἀβιμελέχου, καὶ [g] πίπτουσι μέν τινες τῶν σὺν αὐτῷ· φεύγει δ' αὐτὸς εἰς τὴν πόλιν, τοὺς ἄλλους ἀγόμενος. καὶ Ζέβουλος πολιτεύεται [h] Γαάλην ἐκβληθῆναι τῆς πόλεως, κατηγορήσας ὡς μαλακῶς πρὸς τοὺς Ἀβιμελέχου στρατιώτας ἀγωνίσαιτο. Ἀβιμέλεχος δέ, πυθόμενος ἐξελευσομένους αὖθις κατὰ τρυγητὸν τοὺς [i] Σικιμίτας, ἐνέδραις προλοχίζεται τὰ περὶ τὴν πόλιν· καὶ προελθόντων, ἡ μὲν τρίτη μοῖρα τῆς στρατιᾶς καταλαμβάνει τὰς πύλας, ἀφαιρησομένη τὴν εἴσοδον τοὺς πολίτας, οἱ δ' ἄλλοι σκιδναμένους μεταθέουσι· πανταχοῦ τε φόνος ἦν. καὶ κατασκάψας εἰς ἔδαφος τὴν πόλιν· οὐ γὰρ ἀντέσχε πρὸς πολιορκίαν· ἅλας κατὰ τῶν ἐρειπίων σπείρας [k] προῆγε. καὶ Σικιμῖται πάντες οὕτως ἀπώλοντο. ὅσοι δὲ κατὰ τὴν χώραν σκεδασθέντες διέφυγον τὸν κίνδυνον, οὗτοι, συλλεγέντες ἐπί τινα πέτραν ὀχυρὰν, ἐπ' αὐτῆς ἱδρύοντο, [l] τειχίσαι τε ταύτην παρεσκευάζοντο. ἔφθη τε, τὴν διάνοιαν αὐτῶν Ἀβιμέλεχος μαθών, ἐλθεῖν [m] ἐπ' αὐτὴν μετὰ τῆς δυνάμεως· καὶ [n] φακέλλους ὕλης ξηρᾶς [o] περιβαλὼν τῷ χωρίῳ, δι' αὐτοῦ φέρων ταὐτὸ ποιεῖν [p] τὴν στρατιὰν παρεκελεύσατο. καὶ ταχέως περιληφθείσης ἐν κύκλῳ τῆς πέτρας τοῖς ξύλοις, πῦρ ἐμβάλλουσιν, ὅσα τε μᾶλλον ἐξάπτειν φύσιν ἔχει καὶ μεγίστην αἴρουσι φλόγα. καὶ διαφεύγει μὲν [q] ἀπὸ τῆς πέτρας οὐδείς, ἀλλ' ἅμα γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπώλοντο, [r] ἄνδρες μὲν περὶ πεντακοσίους καὶ χιλίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος ἱκανόν. καὶ Σικιμίταις μὲν τοιαύτη συμφορὰ συνέπεσε, [s] μείζων καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ λύπης γενομένης, πλὴν ὅτι [t] κατὰ δίκην ἐπ' ἀνδρὸς [u] εὐεργέτου συνθεῖσι κακὸν τηλικοῦτον.

δ'. Ἀβιμέ-

---

[a] Sic *Vat. Epiphan.* & LXX. Ζάβουλος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. & statim Ζίβουλος & Ζιβουλέν. in *Editis* Ζέβουλος, & mox Ζεβέλλης & Ζεβούλῳ. [b] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Aliis* ἀμύνασθαι. [c] Sic *Big.* & *Samb.* in *cæteris* ἐπιέναι. [d] Σκιὰς *Samb.* ut & infra v. 15. [e] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* ἐνεκάλεις *Bush.* & *Hen.* ἐπεκάλεις *Bas. G.* & *Vat.* [f] Illud σῆς abest *Big.* & *Samb.* [g] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* perperam ἀπέπεσον. [h] Ἐκβαλεῖν αὐτὸν *Vat.* [i] Ita *Vat.* in *reliquis* hic loci Σικιμίους. [k] Ἀπήλαγε *Vat.* atque ita forsan *Vet. Interpr.* [l] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* τειχίσαι. [m] Sic *Bas. G.* & *Vat.* ἐπ' αὐτοὺς *Samb. Big. Gall.* 1. & *Epiphan.* [n] Eo modo *Vat.* nec aliter *Thucydides.* [o] Ita *Big. Samb. Bush.* & *Hen.* in *reliquis* περιβαλών. [p] Τῇ στρατιᾷ *Big.* & *Samb.* [q] Ita *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῆς πέτρας *Bas. G. Aliique.* [r] Ἄνδρες μὲν πεντακοσίοι καὶ χίλιοι *Gall.* 1. ἄνδρας μὲν πεντακοσίους καὶ χιλίους *Samb.* & *Vat.* [s] Μείζων ἂν ἐπ' αὐτῇ λύπης γενόμενος *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Ita *Samb.* in *cæteris* una voce κατὰ δίκην. [u] Εὐεργέτου καὶ τοῦ ξένου αὐτοῦ legisse videtur *Epiphan.*

a Περιγράφων

ε'. Ἀβιμέλεχος δὲ, τοῖς Σικιμιτῶν κακοῖς καταπλήξας τοὺς Ισραηλίτας, μειζόνων ἐφιέμενος δῆλος ἦν, καὶ μηδαμοῦ [a] περιγράψαι τὴν βίαν, εἰ μὴ πάντας ἀπολέσειεν. ἤλαυνεν οὖν ἐπὶ [b] Θήβας, καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐξ ἐπιδρομῆς [c] αἱρεῖ· πύργου δ' ὄντος ἐν αὐτῇ μεγάλου, εἰς ὃν πᾶν τὸ πλῆθος συνέφυγε, πολιορκεῖν τοῦτον παρεσκευάζετο. καὶ αὐτὸν, πλησίον ὁρμῶντα τῶν πυλῶν, γυνὴ [d] θραύσματι μύλης βαλοῦσα κατὰ τῆς κεφαλῆς τυγχάνει. πεσὼν δὲ [e] Ἀβιμέλεχος τὸν ὑπασπιστὴν παρεκάλει κτείνειν αὐτὸν, μὴ τῆς γυναικὸς ὁ θάνατος αὐτοῦ δόξειεν ἔργον. καὶ ὁ μὲν τὸ [f] προσταχθὲν αὐτῷ ἐποίει· ὁ δὲ τοιαύτην [g] ὑπὲρ τῆς εἰς τοὺς ἀδελφοὺς παρανομίας ποινὴν ἐξέτισε, καὶ τῶν εἰς Σικιμίτας αὐτῷ τετολμημένων. τούτοις δὲ κατὰ τὴν Ιωαθάμου μαντείαν ἡ συμφορὰ συνέπεσε. τὸ μέντοι σὺν Ἀβιμελέχῳ στράτευμα, πεσόντος αὐτοῦ σκεδασθὲν, ἀνεχώρησεν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα.

ϛ'. Τῶν δὲ Ισραηλιτῶν τὴν ἡγεμονίαν [h] Ιαείρης ὁ [i] Γαλαδηνὸς ἐκ τῆς Μανασσήτιδος φυλῆς παραλαμβάνει, ἀνὴρ τά τε ἄλλα εὐδαίμων, καὶ παῖδας ἀγαθοὺς πεποιημένος· τριάκοντα μὲν τὸν ἀριθμὸν, ἱππεύειν δὲ ἀρίστους, καὶ τῶν κατὰ τὴν Γαλαδηνὴν πόλεων ἀρχὰς ἐγκεχειρισμένους. οὗτος, δύο καὶ εἴκοσι ἔτη τὴν ἀρχὴν κατασχὼν, τελευτᾷ γηραιός· καὶ ταφῆς ἐν [k] Καμὼν πόλει τῆς Γαλαδηνῆς ἀξιοῦται.

ζ'. Πάντα δὲ τὰ τῶν Εβραίων εἰς ἀκοσμίαν καὶ ὕβριν [l] τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν νόμων ὑπεφέρετο· καὶ καταφρονήσαντες αὐτῶν Αμμανῖται καὶ [m] Παλαιστῖνοι, στρατῷ μεγάλῳ διήρπαζον τὴν χώραν· καὶ τὴν Περαίαν ἅπασαν κατασχόντες καὶ ἐπὶ τὴν τῶν λοιπῶν ἤδη κτῆσιν διαβαίνειν ἐτόλμων. Εβραῖοι δὲ, σωφρονισθέντες [n] ἀπὸ τῶν κακῶν, εἰς ἱκετείας [o] ἐτρέποντο τοῦ Θεοῦ, καὶ θυσίας [p] ἐπέφερον· παρακαλοῦντες αὐτὸν μετριάσαντα, καὶ πρὸς τὴν δέησιν αὐτῶν ὑπαχθέντα, παύσασθαι τῆς ὀργῆς. ὁ δὲ Θεὸς, [q] μεταβαλόμενος εἰς τὸ ἡμερώτερον, ἔμελλεν αὐτοῖς βοηθεῖν.

η'. Αμμανιτῶν [r] δ' ἐστρατευκότων ἐπὶ τὴν Γαλαδηνὴν, ὑπήντων οἱ ἐπιχώριοι πρὸς τὸ ὄρος, δεόμενοι τοῦ στρατηγήσοντος. ἦν δέ τις [ſ] Ιεφθὴς, ἀνὴρ διὰ τὴν πατρῴαν ἀρετὴν δυνατὸς, [t] καὶ δι' οἰκείαν [u] αὐτοῦ στρατιὰν ἣν ἔτρεφεν αὐτὸς [x] μισθοφόρων. πρὸς τοῦτον οὖν πέμψαντες ἠξίουν αὐτὸν συμμαχεῖν, ἐπαγγελλόμενοι παρασχεῖν εἰς ἅπαντ' αὐτῷ τὸν χρόνον τὴν ἰδίαν ἡγεμονίαν. ὁ δ' οὐ προσίεται τὴν παράκλησιν αὐτῶν, ἐγκαλῶν ὅτι μὴ βοηθήσειαν αὐτῷ ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν ἀδικουμένῳ προφανῶς. οὐ γὰρ ὄντα ὁμομήτριον αὐτοῖς, ἀλλὰ ξένον [y] περὶ τὴν μητέρα, δι' ἐρωτικὴν ἐπιθυμίαν ἐπαχθεῖσαν αὐτοῖς [z] ὑπὸ τοῦ πατρὸς,

Fruſto molæ à muliere ictus periit Abimelechus. Jud. c. 9.

5. Abimelechus autem, cum Iſraëlitis ex Sicimitarum miſeriis terrorem incuſſiſſet, palam præ ſe ferebat quod majora appeteret, & non prius violentiæ ſuæ modum eſſet adhibiturus quàm univerſos exitio dederat. Thebas itaque contendit, & urbem quidem ſubita incurſione capit: cum vero turris in ea valida eſſet, in quam multitudo omnis confugiebat, eam oppugnare aggreditur. atque, dum ipſe cum impetu in portas irrueret, muliercula in caput ejus molæ fragmen dejicit. Abimelechus autem, humi collapſus, armigerum rogabat, ut ſe *diſtricto enſe* perimat, ne à muliere videretur interfectus. Et hic quidem imperata ei fecit: ille vero hujuſmodi ſupplicium dependet pro ſcelere in fratres, & facinore quod in Sicimitas patrare auſus eſt. atque hæc clades illis juxta Joathami vaticinium accidit. Cæterum qui cum Abimelecho erant milites, illo mortuo *paſſim* diſperſi, ad domum quiſque ſuam redierunt.

Jaïres rem Hebraïcam adminiſtrat. Jud. c. 10.

6. Iſraëlitarum autem imperium *ab illis* accipit Jaires Galadenus è tribu Manaſſitide, vir cum cætera felix, tum quod liberos fortes procreaverat; numero quidem triginta, equites vero egregios, & quibus urbium Galadenarum commiſſæ erant præfecturæ. Is, cum viginti & duos annos rebus illorum præfuiſſet, ingraveſcente ætate obiit; & in Camone, urbe Galadena, ſepultus eſt.

Iſraëlitas opprimunt Palæſtini & Ammanitæ. Jud. c. 13.

7. Jam res Hebræorum ad perturbationem ordinis & Dei legumq; contemptum ferebantur: Ammanitæq; & Palæſtini, eos deſpectui habentes, cum magno exercitu regionem *vaſtarunt &* diripuerunt; &, cum loca ultra Jordanem occupaſſent, ad reliqua poſſidenda *fluvium* auſi ſunt trajicere. Hebræi vero, cum ex calamitatibus reſipuiſſent, ad Deum precibus ſe convertebant, victimaſq; ei mactabant; ipſum implorantes, ut, ſeveritate cohibita, precibuſque eorum ſupplicibus flexus, ab ira deſiſteret. Jamque Deus mitior & placidior factus, in animum induxit illis opitulari.

Jephthem ducem ſibi poſcunt Galaditæ. Jud. c. 11.

8. Cum vero Ammanitæ in Galadenam fuiſſent ingreſſi, iſtius regionis incolæ illis ad montem occurrebant, ducem deſiderantes. Erat autem Jephthes quidam, vir patriis virtutibus pollens, proprioque exercitu quem ſumptibus ſuis alebat. Ad hunc igitur miſſis nunciis, enixe petebant ut *eis* in auxilium veniret; pollicentes, *ſe* principatum ſuum ei conceſſuros eſſe, quamdiu viveret. Ille vero preces eorum non admittit, ipſis exprobrans, quod nullam ei opem tulerint, dum à fratribus manifeſtam injuriam pateretur. Cum enim illis non eſſet frater uterinus, ſed quod ad matrem, quam pater amore captus eis induxerat,

---

[a] Περιγράφων *Samb.* & *Big.* [b] Urbis hujus meminit *Stephanus Byzant.* v. Θήβη. Vide *Jud.* c. 9. v. 50. 2 *Sam.* c. 11. v. 21. *Bocharti* Canaan. l. 1. c. 16. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 326. [c] Ita *MSS.* in *Editis* αἴρει. [d] Θραῦσμά τι soli *Big.* & *Epiphan.* [e] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. ὁ Ἀβιμέλεχος τὸν ὑ. π. *Baſ. G.* & *Vat.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Editis, Aliiſque* deeſt αὐτῷ. [g] Vocem ὑπὲρ omittit *Vat.* [h] Ιαείρης *Samb.* & *Big.* Ιαεὶρ *Zonaras* è *S. Bibliis.* Sed hîc loci, neſcio an aliquid è libris exciderit, an incuria omiſerit *Joſephus* tres & viginti annos Tholæ principis, *Jud.* c. 10. v. 1. Veruntamen in ſummam annorum Judicum *iſtius* regimen inſeruit. [i] *Al.* Γαλαδηνὸς & infra Γαλαδηνή. [k] Malim Καμῶνι. [l] Illa τοῦ Θεοῦ καὶ è *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanio* inſerui, & ex iiſdem ὑπεφέρετο dedi pro ἐφέρετο. [m] *Al.* Παλαιστινοί. [n] Ὑπὸ τῶν κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Ita cum *MSS.* in *Editis* ἐτρέποντο. [p] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* ὑπεφέροντο *Baſ. G. Aliique.* [q] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in *cæteris* μεταβαλλόμενος. [r] Ita cum *Samb.* in *cæteris,* δὲ στρατ. [ſ] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Ιάφθης & infra p. 210. v. 12. Ιάφθης, convenientibus Græcis codicibus, ut & p. 211. v. 16. Ιάφθη in obliquo. Ιέφθης *Busb.* & *Hen.* Ιεφθαὶς *Zonaras* ab *Interpretibus* LXXII. [t] Καὶ διωκεῖν aut ſimile quid legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [u] Ἑαυτοῦ *Big.* & *Samb.* [x] Μισθοφόρον *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Κατὰ τὴν μητέρα *Big.* & *Samb.* [z] Παρὰ τοῦ πατρὸς *Vat.*

peregrinus, ipſum *domo* expulerunt, contempta ejus imbecillitate. & ille quidem in regione Galaditide vocata degebat; omnes, qui ad eum undecunque confluxerunt, dato ſtipendio excipiens. Tandem vero precibus expugnatus, & jurejurando accepto in perpetuum ei daturos eſſe imperium, copias eduxit.

Jephthes ad Ammanitarum regem legatos mittit. Jud. c. 11.

9. Et cum mature quicquid facto opus erat providiſſet, exercitu in urbe Maſphathe collocato, legatos mittit ad regem Ammanitarum; *per eos* rerum *injuria* captarum poſtulans. Ille vero *legatis* viciſſim miſſis, *probri* incuſabat Iſraëlitarum ex Ægypto egreſſum, & ab ipſis poſcebat ut è regione Amoræa excederent, quaſi patrum ejus à tempore antiquo fuiſſet. Jephthes autem reſpondens, quod non cum ratione Iſraëlitarum progenitores de Amoræa *poſſeſſa* culparent, ſed potius eis gratias agere deberent pro Ammanitide relicta; nam Moyſes potuit & ipſam occupaſſe: ac cum *Rex* jubeat ut de terra ſua decederent *Iſraëlitæ*, quam ultra CCC. jam annos, à Deo *ſibi* acquiſitam, tenuerint; *ſciat velim*, inquiit, *nos* cum illis *pro ea repetenda* dimicare.

Ammanitarum regem profligat, copiasq; ejus perſequitur ad Maniathen uſque urbem. quæ quidem Μανεὶθ aut Μινεὶθ LXX. Mennith vero Hieronymo. Jud. c. 11.

10. At cum hæc quidem dixiſſet, legatos dimiſit: ille vero victoriam precatus, ſacraque facturum eſſe pollicitus, ſi incolumis ad ſuos reverteretur, & quodcunque ei primum occurreret immolaturum, congreſſuſque *cum hoſtibus* & longe *eos* ſuperat, & cum cæde perſequutus eſt uſque ad urbem Maniathen: ac cum trajeciſſet in Ammanitidem, urbeſque multas delevit & multum prædæ abegit; ſuoſque populares à ſervitute liberavit, quam ſervierant annis XIIX. At revertens in calamitatem incidit, rebus à ſe feliciter geſtis prorſus diſſimilem. nam ei *redeunti* occurrit filia; quæ etiam unigenita erat, virgo adhuc. Ille autem, graviter ingemiſcens præ doloris magnitudine, filiam reprehendebat, quod tanta feſtinatione ei obviam prodierit: nam illam Deo in victimam offerre promiſerat. At illi non ingrate *ad aures* accidit quod eventurum erat, ut quæ pro victoria patris & civium libertate eſſet moritura: orabat autem ut ei duos menſes remitteret ad juventutem ſuam cum civibus deflendam, & tunc ei integrum eſſet votum ſolvere. Ille vero, cum liberam ipſi poteſtatem in tempus prædictum feciſſet, eo elapſo filiam mactatam in holocauſtum obtulit, neque legitima neque Deo grata ſacra faciens, quod ratiocinatione non explorarit quid futurum erat, & quale judicium de facinore laturi eſſent qui id fama acciperent.

Filiam ex voto temerario mactat Jephthes. Jud. c. 11.

Ephraïmitæ arma civilia admovent Jephthæ, & ab eo fuſi ſunt & fugati. Jud. c. 12.

11. Cum autem tribus Ephraïmitis ei bellum intuliſſet, quod cum iis non communicarit expeditionem in Ammanitas factam, ſed ſolus prædam habuerit & rerum geſtarum glo-

ἐξέβαλον, [a] καταφρονήσαντες τῆς αὐτοῦ ἀσθενείας. καὶ ὁ μὲν διέτριβεν ἐν τῇ [b] Γαλαδίτιδι καλουμένῃ χώρᾳ, πάντας τοὺς [c] ὁπόθεν οὖν παραγινομένους πρὸς αὐτὸν ἐπὶ μισθῷ δεχόμενος. ἐκλιπαρησάντων δ' αὐτῶν, καὶ ὀμοσάντων εἰς ἀεὶ παρέξειν αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν, [d] ἐστράτευσε.

θ'. Καὶ ποιησάμενος ὀξεῖαν τὴν [e] τῶν πραγμάτων πρόνοιαν, ἐν πόλει [f] Μασφαθῇ καθίσας τὸν στρατὸν, πρεσβείαν πέμπει παρὰ τὸν Αμμανίτην, αἰτιώμενος τῆς ἁλώσεως. ὁ δὲ, ἀντιπέμψας ᾐτιᾶτο τῶν Ισραηλιτῶν τὴν ἔξοδον τὴν ἀπ' Αἰγύπτου, καὶ τῆς [g] Αμοῤῥαίας αὐτοὺς ἠξίου παραχωρεῖν, ὡς πατρῴας οὔσης [h] ἀρχῆθεν. [i] ἀποκρινόμενος δὲ ὁ Ιεφθῆς, ὡς οὔτε τῆς Αμοῤῥαίας τοῖς προγόνοις αὐτῶν εὐλόγως ἐγκαλοῦσι, χάριν τε μᾶλλον τῆς Αμμανίτιδος αὐτοῖς ἔχειν ὀφείλουσι παρεθείσης, δυνατὸν γὰρ Μωϋσεῖ καὶ ταύτην λαβεῖν· παραχωρεῖν τε [k] ἰδίας εἰπὼν γῆς, ἣν Θεοῦ κατακτησαμένου [l] ὑπὲρ τριακόσια ἔτη νέμονται, [m] μάχεσθαι πρὸς αὐτοὺς ἔφησεν.

ι'. Καὶ τοὺς μὲν πρέσβεις ταῦτ' εἰπὼν ἀπέλυσεν· αὐτὸς δὲ εὐξάμενος νίκην, καὶ θυσιάσειν ὑποσχόμενος ἂν ζῶος εἰς τὰ οἰκεῖα ὑποστρέψῃ, καὶ πᾶν ὅ,τι καὶ πρῶτον αὐτῷ [n] συντύχοι ἱερουργήσειν, συμβαλών τε νικᾷ παρὰ πολὺ, καὶ φονεύων ἐδίωκε μέχρι πόλεως [o] Μανιάθης· καὶ διαβὰς εἰς τὴν Αμμανῖτιν, πόλεις τε ἠφάνισε πολλὰς καὶ [p] λείας ἤλασε, καὶ τοὺς οἰκείους δουλείας ἀπήλλαξεν, [q] ἐν ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα ταύτην ὑπομείναντας. ἀναστρέφων δὲ συμφορᾷ περιέπιπτε, κατ' οὐδὲν ὁμοίᾳ τοῖς κατωρθωμένοις αὐτῷ. ὑπηντίασε γὰρ ἡ θυγάτηρ αὐτῷ· μονογενὴς δ' ἦν ἔτι παρθένος. ὁ δὲ, ἀνοιμώξας ἐπὶ τῷ μεγέθει τοῦ [r] πάθους, κατεμέμφετο τῆς περὶ τὴν ὑπάντησιν σπουδῆς τὴν θυγατέρα· [s] καθιερῶσαι γὰρ αὐτὴν τῷ Θεῷ καθυπέσχετο. τῇ δὲ τὸ συμβησόμενον οὐκ ἀηδῶς προσέπεσεν, ἐπὶ νίκῃ τοῦ πατρὸς καὶ ἐλευθερίᾳ τῶν πολιτῶν τεθνηξομένῃ· παρεκάλεσε δὲ, δύο μῆνας αὐτῇ παρασχόντα πρὸς τὸ μετὰ τῶν πολιτῶν ἀποθρηνῆσαι τὴν νεότητα, τότε ποιεῖν τὰ [t] κατὰ τὴν εὐχήν. συγχωρήσας δὲ κατὰ τὸν προειρημένον χρόνον, [u] μετὰ τοῦτον διελθόντα θύσας τὴν παῖδα ὡλοκαύτωσεν, οὔτε νόμιμον οὔτε [x] τῷ Θεῷ κεχαρισμένην θυσίαν ἐπιτελῶν, μὴ διαβασανίσας τῷ λογισμῷ τὸ γενησόμενον, οἷον τὸ πραχθὲν [y] δόξει τοῖς ἀκούσασι.

ια'. Τῆς δὲ [z] Ἐφραΐμου φυλῆς ἐπ' αὐτὸν στρατευσάσης, ὅτι μὴ κοινωνήσαιτο τὴν ἐπ' [a] Αμμανίτας ἐλασίαν αὐτοῖς, ἀλλὰ μόνος [b] καὶ λείαν ἔχοι, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς πεπραγμένοις δόξαν·

---

[a] Ita *Samb.* κατεφρ. αὐτοῦ ἀσθ. *Big.* & *Epiphan.* καταφρ. τῆς δι' αὐτοῦ ἀσθ. *Vat.* καταφρ. δι' αὐτοῦ ἀσθ. *Baſ.* & *G.* [b] Sic *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* Γαλααδίτιδι. Vide *Cellarii Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 388. [c] Ὁποθενοῦν παραγενομένους *Samb.* [d] Ἐστράτευσε *Vat.* [e] Τῶν πραγ. ἐπιμέλειαν *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Ita quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μασφάθη. [g] Αμοῤῥαίας *Big.* & *Samb.* à manu prima. Αμοῤῥαίας ab altera. Αμοῤῥαίας paſſim *Vat.* [h] Ἀρχῆς *Vat.* [i] Ἀποκρινάμενος *Big.* & *Samb.* [k] Ἰδίας abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.* [l] Ita *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* μετὰ τ'. [m] Μαχήσεσθαι legerat *Vet. Interpr.* quod & ipſe mallem [n] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συντύχῃ *Busb.* & *Hen.* συντύχοιεν in *Editis*. [o] Μαλιάθης *Big.* & *Samb.* Αμανίθης *Epiphan.* [p] Λείαν *Big. Samb.* & *Epiphan.* [q] Ἔτεσιν ὀκτωκαίδεκα *Samb.* ὀκτωκαίδεκα ἔτη ταύτην ὑπ. *Big.* & *Gall.* 1. [r] Πένθους *Big.* & forte *Epiphan.* [s] Ita è *Cod. Vat.* in *Editis* deeſt καθυπέσχετο, ut & in *Big.* & *Samb.* qui habent καθιέρωσε. in *Busb.* & *Hen.* ἔφη καθιερώσειν ὑπεσχημένος. [t] Κατ' εὐχὴν *Big.* & *Samb.* [u] Μετὰ τοῦτο *Vat.* [x] Articulus abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Δόξῃ *Samb.* [z] Ita *Big.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἐφραΐμ. [a] Sic cum *Vat. Hen.* & *Busb.* in *Editis*, *Aliiſque* Αμμανίτας. præterea τὸ ἐπὶ Αμ. ἐλασίας in *Cod. Vat.* [b] Καὶ τὴν λείαν *Big. Samb.* & *Vat.*

δόξαν. πρῶτον μὲν ἔλεγεν, ὡς οὔτε λάθοιεν αὐτοὺς οἱ συγγενεῖς πολεμούμενοι, καλούμενοί τε πρὸς συμμαχίαν οὐ [a] παρεγένοντο, δέον καὶ πρὸ δεήσεως ἐγνωκότας ἐπειχθῆναι· ἔπειθ᾽ ὡς ἄδικα πράττειν ἐπιχειροῦσι, τοῖς πολεμίοις οὐ τολμήσαντες εἰς χεῖρας ἐλθεῖν, ἐπὶ δὲ τοὺς [b] συγγενεῖς ὡρμηκότες· ἠπείλει τε σὺν τῷ Θεῷ λήψεσθαι δίκην παρ᾽ αὐτῶν, ἂν μὴ σωφρονῶσιν. ὡς δ᾽ οὐκ ἔπειθεν, ἀλλὰ συνέβαλεν αὐτοῖς ἐλθοῦσι μετὰ στρατιᾶς, ἣ μετάπεμπτος ἐκ τῆς [c] Γαλαδηνῆς ἐληλύθει, φόνον τε πολὺν αὐτῶν εἰργάσατο, καὶ διώκων τραπέντας, προλαβὼν μέρει τινὶ προαπεσταλμένῳ τοῦ Ἰορδάνου τὰς διαβάσεις, κτείνει περὶ δισχιλίους καὶ τετρακισμυρίους γεγονότας.

ιβ′. Αὐτὸς δὲ, ἄρξας ἓξ ἔτη, τελευτᾷ, καὶ θάπτεται ἐν τῇ [d] αὐτοῦ πατρίδι [e] Σεβεῇ. τῆς [f] Γαλαδηνῆς δ᾽ ἐστὶν αὕτη.

ιγ′. Τελευτήσαντος δὲ [g] Ἰεφθοῦ, τὴν ἀρχὴν [h] Ἀψάνης παραλαμβάνει, φυλῆς ὢν Ἰούδα, [i] Βηθλεέμων δὲ πόλεως. τούτῳ δὲ παῖδες ἦσαν ἑξήκοντα, τριάκοντα μὲν ἄρρενες, αἱ λοιπαὶ δὲ θυγατέρες, οὓς καὶ πάντας ζῶντας κατέλιπε, τὰς μὲν ἀνδράσιν ἐκδοὺς, τοῖς δὲ γυναῖκας ἠγμένος. πράξας δ᾽ οὐδὲν ἐν τῷ ἑπταετεῖ [k] γενομένῳ χρόνῳ λόγου καὶ μνήμης ἄξιον, γηραιὸς ὢν ἀπέθανε· καὶ ταφῆς ἐν τῇ πατρίδι τυγχάνει.

ιδ′. [l] Ἀψάνους δ᾽ οὕτως ἀποθανόντος, οὐδ᾽ ὁ μετ᾽ αὐτὸν παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν Ηλων, ἐπ᾽ ἔτη δέκα κατασχὼν αὐτὴν, φυλῆς ὢν τῆς [m] Ζαβούλου, ἔπραξέ τι σπουδῆς ἄξιον.

ιε′. Αβδων δὲ [n] Ἐλλήλου παῖς, φυλῆς μὲν τῆς [o] Ἐφραϊμίτιδος, πόλεως δὲ τῆς Φαραθωνιτῶν γεγονὼς, αὐτοκράτωρ ἡγεμὼν ἀποδειχθεὶς [p] μετ᾽ Ηλωνα, μόνης ἂν τῆς εὐπαιδίας μνημονευθείη, [q] διὰ τὴν εἰρήνην καὶ τὴν ἄδειαν τῶν πραγμάτων λαμπρὸν μηδ᾽ αὐτὸς μηδὲν ἐργασάμενος. υἱεῖς δ᾽ ἦσαν αὐτῷ τεσσαράκοντα, [r] καὶ τούτων τὴν γενεὰν καταλιπόντες τριάκοντα, ἤλαυνέ τε σὺν αὐτοῖς οὖσιν ἑβδομήκοντα, πᾶσιν ἱππάζειν ἀρίστοις γεγενημένοις· καὶ, πάντας ὑπὲρ γῆς ἀπολιπὼν, [ſ] θνήσκει γηραιὸς, καὶ ταφῆς ἐν [t] Φαραθῶνι λαμπρᾶς τυγχάνει.

riam: primo quidem dicebat, neque ignoraſſe eos quod conſanguinei bello premerentur, neque auxilium rogatos adveniſſe, cum oporteret eos ante *omnes* preces re cognita certatim feſtinaſſe: dein quod ad iniqua patranda aggrederentur, qui cum hoſtibus non auſi pugnam conſerere, *poſtea* vero in cognatos impetum fecerint: & *poſtremo* minabatur, ſe ab iis pœnas Deo volente, ni ſapere velint, expetiturum eſſe. Cum vero nihil verbis proficeret, ſed cum illis *contra ſe* venientibus congreſſus eſſet, accito è Galadena exercitu, & magnam illorum ſtragem *in prælio* edidit, & in fugam verſos perſequens, præmiſſis quibuſdam qui vada Jordanis occuparent, quadraginta duo millia *illorum* occidit.

12. Is autem, cum ſex annos Iſraëlitis imperaſſet, moritur, atque ſepultus eſt in patria ſua Sebee. illa vero terræ Galadenæ urbs eſt.

Jephthes moritur, ſepeliturque in urbe Galadena. Jud. c. 12.

13. At, Jephthe mortuo, principatum accipit Apſanes, è tribu Judæ & Bethleemis oppido. Huic liberi erant ſexaginta; triginta quidem mares, è reliquis vero totidem filiæ: quos omnes ſuperſtites reliquit; & has quidem viris collocaverat, illis vero puellas adſciverat. cumque nihil dictu & memoratu dignum in imperio ſeptenni geſſiſſet, ſenex *admodum* diem obiit; & in patria ſua ſepultus eſt.

Ab exceſſu Jephthæ Hebræos rexit Apſanes. Jud. c. 12.

14. Apſane autem ita defuncto, neque, qui poſt hunc principatum aſſumpſit, Elon, è tribu Zabuli, ipſumque per decennium tenuit, magni aliquid momenti egit.

Poſt hunc decennio haud memorabili Elon. Jud. c. 12.

15. Abdon vero, Helleli filius, è tribu quidem Ephraïmitide, ex urbe vero Pharathonitarum, cui poſt Elonem ſummum delatum erat imperium, propter bonos duntaxat liberos memorari meruit: ut qui, in pace & *ſumma* rerum ſecuritate vitam agens, nihil præclari geſſerit. nam filios habuit XL. & ex his nepotes XXX. procreatos: & cum ipſis, qui LXX. erant & omnes egregii equites, illi equitare mos erat: atque cunctos ſuperſtites relinquens ſenecta ætate moritur, & in Pharathone magnifice ſepultus eſt.

Ei denique ſucceſſit Abdon.

ι.

ΚΕΦ. η′.

Περὶ τῆς Σαμψῶνος ἀνδρείας· καὶ ὅσων κακῶν αἴτιος Παλαιστίνοις ἐγένετο.

Μετὰ δὲ τοῦτον [u] Παλαιστῖνοι τελευτήσαντα κρατοῦσι τῶν Ἰσραηλιτῶν, καὶ φόρους παρ᾽ αὐτῶν ἐλάμβανον ἐπ᾽ ἔτη τεσσαράκοντα. ταύτης δ᾽ ἐλευθεροῦνται τῆς ἀνάγκης τούτῳ τῷ τρόπῳ.

CAP. VIII.

X.

De Sampſonis fortitudine: narratur etiam mala quanta Palæſtinis inferebat.

Poſt hunc autem vita defunctum Palæſtini prælio ſuperant Iſraëlitas, & tributa ab eis exigebant per annos XL. Cæterum à *dura* hac neceſſitate in hunc modum liberati ſunt.

Dein per annos XL. exactionibus Palæſtinorum atteritur gens Hebræa. Jud. c. 13.

2. Manoches

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* παραγένοντο. [b] Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* συγγενέας. [c] Ita *Samb.* & mox tam *Big.* quam *Samb.* Γαλααδινῆς *Baſ.* & *G.* Γαλαδινῆς *Vat.* & *Big.* hîc loci. [d] Ἑαυτοῦ *Big.* & *Samb.* [e] Sic *Big.* & *Samb.* Σεβίει *Baſ. G. Aliique.* Σεβαθῆ aut Σεβαθεῖ juxta *Epiphan.* [f] Eo modo *Big.* & *Samb.* Γαλαδινῆς in *cæteris.* [g] Ita ex p.209. v. 37. Ἰάφθου in *Editis.* [h] In fonte Hebræo *Ebſan*, quod nunc legunt *Ibſan*, ut *Joſephus* olim *Abſan*, unde Ἀψάνης. Vide *Druſium* ad *Severum.* [i] Βηθλεμῶν ſoli *Big.* & *Samb.* Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p.220. [k] Γενόμενος *Vat.* γεγονὼς *Samb.* & *Gall.* 1. [l] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τούτου δ᾽ οὕτως ἀπ. *Vat.* Ἀφράνους *Baſ.* & *G.* [m] Sic in libris ſex *MSS.* in *Editis* Ζαβουλῆς. [n] Ita cum *S. Literis*, non Ηλωνος cum *Joſephi* libris Gr. in *Vet. Interpr.* habemus *Chilonis.* [o] Sic in *MSS.* in *Editis* Ἐφραιμίτιδος. [p] Ita rurſus *MSS.* μετὰ Ηλων *Baſ.* & *G.* [q] Μηδὲν ἔργον διὰ τ. & dein μηδ᾽ αὐτὸς εἰργασμένος *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ut & *Vat.* niſi quod ἐργασάμενος habeat. [r] Καὶ τούτων γονὰς καταλιπόντων in ſex *MSS.* & alios ex eorum ſemine deſcendentes triginta, *Vet. Interpr.* [ſ] Ita cum *MSS.* in *Editis* θνήσκει γὰρ γηραιός. [t] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* in *cæteris* Φαράθῳ aut Φαραθῷ. [u] Παλαιστινοὶ paſſim *Vat.* Παλαιστηνοὶ in reliquis *MSS.*

Manochis uxori angelus apparet, filiumque ei promittit. Jud.13.

2. Manoches quidam, Danitarum inter paucos optimus & patriæ ſine controverſia princeps, mulierculam *uxorem* habuit forma egregia ſuſpiciendam, & inter æquales ſuas præcellentem. At cum ex ea liberos non ſuſcepiſſet, ægreque ferens quod iis careret, Deo ſupplicabat, ſæpiuſcule cum uxore in ſuburbium egrediens (hoc autem erat campus magnus) ut illis liberos qui ſuccederent legitimos daret. Quin & in uxorem præ amore perdite deperibat, adeoque zelotypia vehementi *erat* afflatus. Mulieri autem, cum ſola eſſet relicta, ſpectrum apparuit, Angelus Dei, quaſi juvenis ſpecie eminenti & pulchra, eique lætum nuncium afferens, ſe ex Dei providentia filium parituram eſſe, pulchrum & inſignem robore; à quo ad virilem ætatem adoleſcente affligerentur Palæſtini: præmonuitque ne capilli puero recidantur; utque ab omni quidem alio potu, Deo ita præcipiente, abſtineat, aquam vero ſolam bibere *à teneris* aſſueſcat. Et is quidem, cum hæc dixiſſet, diſcedebat, ut qui voluntate Dei venerat.

Zolotypiam mariti reditu ſuo corrigit angelus, & evaneſcit. Jud. 13.

3. Illa vero marito reverſo nunciat quæ ab Angelo acceperat, ſimul etiam prædicans juvenis pulchritudinem & proceritatem: adeo ut ille hiſce laudibus ex zelotypia obſtupeſceret, & ſuſpicionem *de ea* haberet ex hujuſmodi affectione ortam. At ipſa, volens abſurdo mœrore virum levare, Deum ſupplex orabat, ut rurſum *ad ſe* angelum mittere dignaretur, quò *ille* à conjuge etiam ſuo conſpiceretur. atque iterum ex gratia Dei advenit angelus, cum in ſuburbano verſarentur; & mulieri apparuit, à marito relictæ. Illa vero, precata ut pauliſper maneret dum virum adducat, permittente illo, Manochen acceſſit. Is autem, cum *angelum* vidiſſet, ne tum quidem ſuſpicari deſiit: rogavitque ut ſibi etiam & illa declararet, quæ uxori indicaverat. Cum vero ille reſpondiſſet, ſufficere ut ipſi ſoli innoteſcerent; jubebat quiſnam eſſet dicere, ut nato filio gratias ei referre & aliquid muneris dare poſſent. Ille autem cum dixiſſet, ſe nihil horum egere, neque enim ob hanc cauſam læta hæc de filio nunciaſſe, hic vero obſecraret ut maneret & lautia acciperet, non annuit: at *tandem* victus precibus, dum etiam atque etiam rogaretur ut moram faceret donec munus aliquod hoſpitale ei afferretur, cum Manoches hœdum mactaſſet, mandaſſetque uxori ut eum coquendum curaret, paratis omnibus, juſſit *angelus* ut ſuper petram panes & carnes apponerentur abſque vaſculis. quo facto, virga quam geſtabat carnes tetigit: illæ vero, igne protinus emicante, una cum panibus ardebant; atque angelus, fumo uſus loco vehiculi, in conſpectu illorum in cœlum aſcendebat. Manochen autem, cum haud mediocriter extimeſceret ne quid periculi immineret

β'. [a] Μανώχης τις, Δανιτῶν ἐν ὀλίγοις ἄριστος, καὶ τῆς πατρίδος ὁμολογούμενος πρῶτος, εἶχε γύναιον [b] ἐν εὐμορφίᾳ περίβλεπτον, καὶ τῶν καθ᾽ αὑτὸ διαφέρον. παίδων δ᾽ οὐ γινομένων αὐτῷ, δυσφορῶν ἐπὶ τῇ ἀπαιδίᾳ, τὸν Θεὸν ἱκέτευεν, ἐπὶ τὸ προάστειον συνεχῶς φοιτῶν μετὰ τῆς γυναικὸς, δοῦναι διαδοχὴν αὐτοῖς γνησίαν· μέγα δέ ἐστι [c] τοῦτο πεδίον. ἦν δὲ καὶ [d] μανιώδης ὑπ᾽ ἔρωτος ἐπὶ τῇ γυναικὶ, καὶ διὰ τοῦτο ζηλότυπος ἀκρατῶς. μονωθείσῃ δὲ τῇ γυναικὶ φάντασμα ἐπιφαίνεται, ἄγγελος τοῦ Θεοῦ, νεανίᾳ καλῷ [e] παραπλήσιος καὶ μεγάλῳ, καὶ εὐαγγελιζόμενος αὐτῇ παιδὸς γονὴν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν, καλοῦ τε καὶ ῥώμην ἐπιφανοῦς, ὑφ᾽ οὗ πονήσειν Παλαιστίνους ἀνδρουμένου· παρῄνει τε τὰς κόμας αὐτοῦ μὴ ἀποκείρειν, ἔσται δ᾽ αὐτοῦ πρὸς ἄλλο μὲν πᾶν ποτὸν ἀποστροφὴ, τοῦ Θεοῦ τοῦτο προστάττοντος, πρὸς ὕδωρ δὲ μόνον οἰκειότης. καὶ ὁ μὲν ταῦτ᾽ εἰπὼν ᾤχετο, [f] κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ.

γ'. Ἡ δὲ τἀνδρὶ παραγενομένῳ τὰ [g] παρὰ τοῦ ἀγγέλου ἐξηγήσατο, ἐκθαυμάζουσα τοῦ [h] τε νεανίσκου τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος· ὡς ἐκεῖνον ἐκ τῶν ἐπαίνων εἰς ἔκπληξιν κατὰ ζηλοτυπίαν περιστῆναι, καὶ ὑπόνοιαν τὴν ἐκ τοιούτου πάθους κινουμένην. ἡ δὲ, βουλομένη τὴν ἄλογον τἀνδρὸς λύπην σταλῆναι, τὸν Θεὸν ἱκέτευε [i] πάλιν πέμψαι τὸν ἄγγελον, ὡς ἂν καὶ τῷ ἀνδρὶ αὐτῆς [k] ὁραθείη. καὶ παραγίνεται πάλιν κατὰ χάριν τοῦ Θεοῦ ὁ ἄγγελος, [l] ὄντων ἐν τῷ προαστείῳ· καὶ τῇ γυναικὶ φαίνεται, τοῦ ἀνδρὸς μεμονωμένῃ. ἡ δ᾽ ἐπιμεῖναι δεηθεῖσα ὡς ἂν ἀγάγοι τὸν ἄνδρα, [m] συγχωρήσαντος μέτεισι τὸν [n] Μανώχην. ὁ δὲ, θεασάμενος, οὐδ᾽ οὕτως [o] ἐπαύετο τῆς ὑπονοίας· ἠξίωσέ τε καὶ αὐτῷ δηλοῦν, [p] ὅσα καὶ τῇ γυναικὶ μηνύσειεν. ἀρκέσειν δὲ φράσαντος [q] ταύτην μόνην εἰδέναι· τίς εἴη λέγειν ἐκέλευεν, ἵνα τοῦ παιδὸς γενομένου χάριν αὐτῷ καὶ δωρεὰν παράσχωσιν. τοῦ δὲ μηδὲ τινων αὐτῷ δεῖσθαι φήσαντος, οὐδὲ γὰρ κατὰ χρείαν ταῦτα εὐαγγελίσασθαι περὶ τῆς τοῦ παιδὸς γονῆς, τοῦ δὲ μεῖναι παρακαλοῦντος καὶ ξενίων μεταλαβεῖν, οὐκ ἐπένευσε· πεισθεὶς δ᾽ ὅμως λιπαροῦντος ἐπιμεῖναι ὡς ἂν ξένιον [r] αὐτῷ τι κομίσῃ, καὶ θύσαντος ἔριφον τοῦ Μανώχου, καὶ τοῦτον ὀπτᾶν τῇ γυναικὶ κελεύσαντος, ἐπεὶ πάντ᾽ ἦν εὐτρεπῆ, [ſ] προσέταξεν ἐπὶ τῆς πέτρας ἀποθέσθαι τούς τε ἄρτους καὶ τὰ κρέα χωρὶς τῶν ἀγγείων. καὶ ποιησάντων, ἅπτεται τῇ ῥάβδῳ ἣ εἶχε τῶν κρεῶν· τῶν δὲ, λάμψαντος πυρὸς, ἅμα τοῖς ἄρτοις ἐκαίετο, καὶ ὁ ἄγγελος διὰ τοῦ καπνοῦ ὥσπερ ὀχήματος ἀνιὼν εἰς οὐρανὸν αὐτοῖς φανερὸς ἦν. Μανώχην δὲ, φοβούμενον μή τι σφαλερὸν αὐτοῖς ἐκ τῆς ὄψεως τοῦ Θεοῦ

---

a Typo *Hebraïco* Μανὼχ, *Maſoretarum* ritu *Manoah*, ſive Μανωὲ cum LXXII. *b* Ἐπ᾽ εὐμορφίᾳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *c* Τοῦτο τὸ πεδίον *Big. Samb.* & *Vat.* *d* Μανιώχης *Samb.* & *Gall.* 1. Μανώχης *Big.* *e* Παραπλήσιον μεγάλῳ εὐαγγελιζόμενον αὐτῇ *Big. Samb.* & *Vat.* ſ Illa, κατὰ βούλησιν ἐλθὼν τοῦ Θεοῦ, non agnoſcit *Epiphan.* g Περὶ τοῦ ἀγγ. *Big.* *h* Illud τε abeſt *Big.* & *Samb.* *i* Πάλιν deeſt *Vat.* k Ita *Big. Samb.* & *Busb.* ὡραθείη in *Editis*, *Aliiſque.* *l* Aut ὄντων αὐτῶν legendum, aut αὐτῶν ſubintelligendum. *m* Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* συγχωρήσεως in *Editis.* *n* Ita ex *Vat.* reſcripſi, quamvis in cæteris *Exemplaribus* fuerit Μανώχην. o Ἐπαύσατο *Big.* & *Samb.* *p* Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὅσα τῇ γ. *q* Ταύτην μόνον *Busb.* *r* Αὐτῷ τι *Big.* & *Samb.* ſ Ἔταξεν *Busb.* ἐπέταξεν *Hen.*

a Γενήσεται

Θεοῦ [a] γένοιτο, θαρρεῖν ἡ γυνὴ παρεκελεύετο· ἐπὶ γὰρ συμφέροντι τῷ αὐτῶν τὸν Θεὸν αὐτοῖς [b] ὀραθῆναι.

δ'. Καὶ κύει τε ἐκείνη, καὶ φυλακὴν εἶχε τῶν ἐντολῶν· καὶ γενόμενον τὸ παιδίον Σαμψῶνα καλοῦσιν. [c] ἰσχυρὸν δ' ἀποσημαίνει τὸ ὄνομα. ηὔξετο δ' ὁ παῖς ῥᾳδίως, καὶ δῆλος ἦν προφητεύσων ὑπό τε τῆς περὶ τὴν δίαιταν σωφροσύνης καὶ τῆς τῶν τριχῶν ἀνέσεως.

ε'. Ἀφικόμενος δὲ μετὰ τῶν γονέων εἰς [d] Θαμνὰ πόλιν τῶν Παλαιστίνων, πανηγύρεως ἀγομένης, ἐρᾷ παρθένου τῶν ἐπιχωρείων. [e] καὶ παρακαλεῖται τοὺς γονεῖς, ἀγαγέσθαι πρὸς γάμον αὐτῷ τὴν κόρην. τῶν δὲ ἀρνουμένων, διὰ τὸ μὴ ὁμόφυλον εἶναι· τοῦ Θεοῦ κατὰ τὸ [f] Ἑβραίων συμφέρον ἐπινοοῦντος τὸν γάμον, ἐκνικᾷ μνηστεύσασθαι τὴν παρθένον. συνεχῶς δ' ἀπερχόμενος πρὸς τοὺς γονεῖς αὐτῆς, [g] συντυγχάνει λέοντι, καὶ γυμνὸς ὢν ἐκδεξάμενος αὐτὸν ἄγχει ταῖς χερσὶ, καὶ [h] εἰς τὸ χωρίον τὸ ὑλῶδες ἐνδοτέρω τῆς ὁδοῦ ῥίπτει τὸ θηρίον.

ς'. Πάλιν τε ἀπιὼν πρὸς τὴν κόρην, ἐπιτυγχάνει σμήνει μελιττῶν ἐν τῷ στήθει τοῦ λέοντος ἐκείνου [i] νενοσσευκότων. καὶ ἀνελόμενος τρία μέλιτος κηρία, σὺν τοῖς λοιποῖς δώροις οἷς ἐκόμιζε, δίδωσι τῇ παιδί. τῶν δὲ Θαμνιτῶν παρὰ τὴν εὐωχίαν τὴν τῶν γάμων· [k] εἱστία γὰρ αὐτοὺς ἅπαντας· διὰ δέος τῆς ἰσχύος τοῦ νεανίσκου τριάκοντα [l] δόντων αὐτῷ τοὺς ἀκμαιοτάτους, λόγῳ μὲν ἑταίρους ἐσομένους, ἔργῳ δὲ φύλακας μή τι παρακινδυνεύειν ἐθελήσειε, τοῦ [m] πότου [n] προβαίνοντος καὶ παιδιᾶς οὔσης, οἷα φιλεῖ [o] παρὰ τοῖς τοιούτοις καιροῖς, ὁ [p] Σαμψὼν εἶπεν· ἀλλὰ προβάλλοντος ἐμοῦ [q] λόγον εἰ λύσετε τοῦτον ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ ποιούμενοι τὴν ζήτησιν, ὀθόνας τε καὶ στολὰς γέρας τῆς συνέσεως κατ' ἄνδρα ἕκαστον [r] φέρεσθε παρ' ἐμοῦ. φιλοτιμουμένων δὲ ὁμοῦ τε συνετῶν [ſ] δόξαι καὶ κέρδος [t] εὑρέσθαι καὶ λέγειν ἀξιούντων, φησίν· ὅτι τὸ πάμβορον γεγεννήκει βορὰν ἡδεῖαν ἐξ αὐτοῦ, καὶ πάνυ ἀηδοῦς ὄντος. τῶν δὲ ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας οὐ δυναμένων ἐξευρεῖν τὸ νοούμενον, παρακαλούντων δὲ τὴν κόρην μαθοῦσαν παρὰ τοῦ ἀνδρὸς αὐτοῖς μηνῦσαι· καὶ γὰρ ἠπείλουν αὐτὴν [u] ἐμπρῆσαι τοῦτο μὴ παρασχοῦσαν· ὁ Σαμψὼν, δεομένης τῆς κόρης εἰπεῖν αὐτῇ, τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν· ἐγκειμένης δ' αὐτῆς, καὶ εἰς δάκρυα προπιπτούσης, καὶ τεκμήριον τιθεμένης τῆς πρὸς αὐτὴν δυσνοίας τὸ μὴ λέγειν αὐτῇ, μηνύει τὰ περὶ τὴν ἀναίρεσιν αὐτῇ τοῦ λέοντος, [x] καὶ ὅτι μελίττας εὑρὼν ἐν τῷ στήθει αὐτοῦ, τρία βαστάσας μέλιτος

ex viſo numine, uxor bono eſſe animo jubet: nam è re fore illorum, quod Deum *oculis ſuis* aſpexerint.

4. Atque illa & gravida facta eſt, & quæcunque *ei* præcepta erant obſervabat; natumque infantem Samſonem nominant. fortem vero ſignificat nomen *iſtud*. Puer autem valde creſcebat: ac manifeſtum erat quod propheta evaderet, cum ex parſimonia ejus in victu, tum quod promiſſos aluerit capillos.

Filium demum procreat parens, oraculi obſervantiſſima, Samſonis nomine dignum. Jud. c. 13.

5. At *forte* cum parentibus Thamnam, urbem Palæſtinorum, profectus, dum magna eſſet celebritas, virginis *cujuſdam* indigenæ amore corripitur: rogatque parentes, ut puellam ſibi concilient in matrimonium. Illis vero recuſantibus, quod non ejuſdem eſſet gentis: is, Deo in magnum Hebræorum commodum & emolumentum has excogitante nuptias, pervincit ut virgo ei deſponſaretur. Cum autem crebro parentes ipſius inviſeret, *ſemel* in leonis occurſum incidit; & cum nudus & *inermis* eſſet eum excipiens, manibus ſtrangulat, atque in ſaltum ad interiora viæ feram projicit.

Samſon leoni occurrens feram manibus ſuffocat. Jud. c. 14.

6. Iterumque ad puellam proficiſcens, offendit examen apum quæ in leonis pectore nidulos conſtruxerant; atque inde tres mellis favos auferens, eos, una cum reliquis quæ portabat muneribus, dono dat puellæ. Thamnitis autem, dum epulas faceret nuptiales (illos enim omnes ad eas adhibuit) triginta juvenes ſtrenuiſſimos ei quaſi ſodales quidem futuros aſſignantibus, re ipſa vero cuſtodes ne quid audacius *virium fiducia* perpetrare velit; cum compotatio increbreſceret & ludere inciperent, ut ejuſmodi ſolennitatibus fieri ſolet, Samſon dicebat: agedum, ſi fabulam, quam vobis proponam, mihi intra ſeptem *convivii* dies explicatam dederitis, lintea & veſtes in ſapientiæ *veſtræ* præmium ſinguli à me accipietis. cum vero illi magnopere vellent ſimul ſapientum gloriam ac lucri aliquid aucupari, atque *eum* dicere juberent, infit; qui cuncta vorat cibum ex ſe jucundum procreavit, licet ipſe valde injucundus ſit. At illi cum per triduum haud potuerint inveſtigare quid ſibi velit, puellamque obſecrarint, ut à viro *ſuo ænigmatis* ſententiam ediſceret, quam eis indicaret (quinetiam minabantur, ſe illam crematuros eſſe, niſi hoc præſtiterit) illa orante ut rem ſibi patefaceret, Samſon quidem primum ei reſiſtebat: poſtea vero cum acrius inſtaret, & ad lachrymas veniret, eique objiceret, certiſſimo indicio eſſe ſe illam non amare, qui iſtud ſibi aperire noluit, declarat ei ut leonem jugulaverat, & quod, apibus in pectore ejus inventis, tres mellis favos ad eam apportarit.

Inter epulas nuptiales apud XXX. viros ænigma proponit. Jud. c. 14.

Nova nupta, minis acribus & vivicomburio territa, rem totam, perſuaſo lachrymis marito, popularibus ſuis aperit. Jud. c. 14.

---

[a] Γενήσοιτο *Big. & Samb.* [b] Sic *Big. & Samb.* in *aliis* ὡραθῆναι. [c] Vide *Iſ. Voſſii* Caſtigationum Auctarium ad *Hornium*, p. 362. [d] Sic volui cum *Editis. Aliiſque*, quod paulo infra habeamus Θαμνιτῶν. verum Θαμναθὰ *Big. Samb. Vat.* & LXX. [e] Παρακαλεῖταί τε *Big. Samb. & Vat.* [f] In *iiſdem MSS.* Ἑβραίοις. [g] Εντυγχάνει *Busb. & Hen.* [h] Rurſumque in *iiſdem*, ὥς τε χωρίον ὑλῶδες. [i] Νενοσσευκότι *Busb.* [k] Ita *Big. & Samb.* in *Editis, Aliiſque* εἰσίει. [l] Διδόντων *Vat.* [m] Ita *Samb.* correcte. in *Editis, Aliiſque* perperam ποτοῦ. [n] Προβάντος *Big. & Samb.* [o] Παρὰ τοὺς τοιούτους καιροὺς *Big. Samb. & Vat.* [p] Ita hîc loci in omnibus libris. infra tamen ſæpiuſcule Σαμψῶνος in *iiſdem*. Verum cum in obliquis plerumque habeant Σαμψῶνος &c. non Σαμψώνης ſed Σαμψὼν edendum eſſe curavi. [q] Mos vetus (ut ait *Grotius*) virorum excellentium de ingenio inter ſe certandi propoſito ænigmate: ut conſtat ex libro priore contra *Appionem*, & 1 Reg. 10. 1. Hujuſce rei etiam exempla apud *Herodotum* extant, & apud Scriptorem *Convivii ſeptem ſapientum* inter opera *Plutarchi*. [r] Φέρεσθαι *Big. & Samb.* [ſ] Ita cum *Big. Samb. & Epiphan.* δόξαι in *Editis, Aliiſque*. [t] Εὑρέσθαι *Samb.* à manu ſecunda. [u] Ἐμπρήσειν *Big. & Samb.* [x] Illa, καὶ ὅτι μ. ἐ. ἐν τ. σ. αὐτοῦ, inſerui ex *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* cum antea typorum defectu excuſum eſſet, λέοντος, τρία βαστάσας.

apportarit. Atque ille quidem, nihil doli ſuſpicans, rem totam ei exponit: illa vero ſermonem *ejus ænigmatis arcanum* efflagitantibus prodit. Itaque die ſeptima, qua oportebat illos fabulam ei explicatam dare, ante ſolis occaſum convenientes, *ſic illi* dicunt; neque leone quidquam occurrentibus injucundius, neque melle guſtantibus jucundius. Atque Samſon ſubjiciebat, neque muliere quidquam fallacius, quæ ad vos detulit ſermonem noſtrum. Et is quidem illis dat quæ promiſerat, præda facta ex Aſcalonitis qui forte ei in via occurrunt (nam & iſti Palæſtini ſunt) ab hiſce autem nuptiis *ille* refugit; atque puella, quæ eum ob iram deſpectui habuit, ipſius familiari nupſit, qui illius affinitatis conciliator fuerat.

Aſcalonitis xxx. *vita & veſte ſpoliatis, mercedem promiſſam præſtat Samſon. mox Thamnitida deſerit, quæ paranympho ejus nubit. Jud. c. 14.*

7. Samſon vero, vehementer hac contumelia irritatus, ſecum ſtatuit omnes cum ea Palæſtinos vindicta perſequi. Cum autem æſtas eſſet, & ad meſſem maturæ jam eſſent fruges, captis trecentis vulpibus, & caudis illarum facibus ardentibus alligatis, in agros Palæſtinorum *eas* immittit: atque ita illis periit fructuum *ſuorum* proventus. At Palæſtini, cum compeřiſſent Samſonem facinoris auctorem eſſe, noſſentque quid eſſet quod eum ad hoc impulerit, *viris quibuſdam* principibus Thamnam miſſis, mulierem, quæ illi uxor fuerat, ipſiuſque cognatos vivos igni combuſſerunt, ut qui *illis* malorum *horum* cauſæ exſtiterant.

Samſon miro ſtratagemate Palæſtinorum ſegetes incendit: illi perfidam feminam cum familia ſua igni comburunt. Jud. c. 14.

8. Cæterum Samſon, cum multos in campo Palæſtinorum occidiſſet, Ætam habitatum ibat. eſt enim petra *natura* munita in tribu Judæ. Palæſtini autem contra *totam* tribum exercitum educunt. Cum vero dicerent *tribules*, quod immerito à ſe pœnas exigerent propter Samſonis delicta, præſertim cum tributa omnia ſolverint; reſponſum eſt, ſi inſontes haberi velint, *oportet ut* Samſonem ſibi in manus traderent. Illi, à reprehenſione abeſſe volentes, *cum* tribus millibus armatorum ad rupem acceſsêre: conqueſtique de facinoribus quæ in Palæſtinos auſus fuerat, viros *ſcilicet* qui toti Hebræorum genti potuerunt cladem inferre; dicenteſque in hoc ſe veniſſe ut comprehenſum eis *in ſupplicium* dederent, rogabant ut lubenti animo hoc ſuſtineret. Is vero, jurejurando ab illis accepto, ſe *injuriæ* nihil amplius ei facturos eſſe, quam ut hoſtibus addiceretur, è petra deſcendens ſeſe in tribulium poteſtatem permiſit: atque illi revinctum duobus funibus Palæſtinis tradendum ducebant. Cumque ad locum quendam appuliſſent, qui hodie Maxilla nuncupatur à præclaro Samſonis illic edito facinore, olim enim nomine carebat, Palæſtinis non procul *ab eo* caſtra metantibus, ſed in occurſum ejus venientibus cum gaudio & vociferatione, ac ſi *ea* quæ expetiverant *jam* feliciter confecta eſſent, *ad conſpe-*

Samſon ſecurus Ætam receſſit: inde vinctus ad Palæſtinos adducitur: quorum mille aſini maxilla unus cecidit, pluresque fugavit. Jud. c. 15.

χρεία [a] κομίσειεν αὐτῇ. καὶ ὁ μὲν οὐδὲν ὑφορώμενος δολερὸν, σημαίνει τὸ πᾶν· [b] ἡ δ' ἐκφέρει τὸν λόγον τοῖς δεηθεῖσι. [c] κατὰ οὖν τὴν ἑβδόμην ἡμέραν, καθ' ἣν ἔδει τὸν προβληθέντα λόγον [d] αὐτῷ διασαφεῖν, πρὶν ἢ δῦναι τὸν ἥλιον συνελθόντες, φασίν· οὔτε λέοντος ἀηδέστερόν τι τοῖς [e] συντυγχάνουσιν, οὔτε ἥδιον μέλιτος χρωμένοις. καὶ ὁ Σαμψὼν εἶπεν [f] οὐδὲ γυναικὸς εἶναί τι δολερώτερον, ἥτις ὑμῖν ἐκφέρει τὸν ἡμέτερον λόγον. κἀκείνοις μὲν δίδωσιν ἃ ὑπέσχετο, λείαν ποιησάμενος Ἀσκαλωνιτῶν τοὺς κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτῷ συντυγχάνοντας· [g] Παλαιστῖνοι δ' εἰσὶ καὶ οὗτοι· τὸν δὲ γάμον ἐκεῖνον [h] παραιτεῖται, καὶ ἡ παῖς, ἐκφαυλίσασα τῆς ὀργῆς αὐτὸν, συνῆν [i] τῷ αὐτοῦ φίλῳ νυμφοστόλῳ γεγονότι.

ζ. Πρὸς δὲ τὴν ὕβριν ταύτην Σαμψὼν παροξυνθεὶς, [k] ἅπαντας ἔγνω σὺν αὐτῇ Παλαιστίνους μετέρχεσθαι. θέρους δ' ὄντος, καὶ πρὸς ἄμητον ἤδη τῶν καρπῶν ἀκμαζόντων, συλλαβὼν τριακοσίας ἀλώπεκας, καὶ τῶν οὐρῶν [l] αὐτῶν ἐξάψας λαμπάδας ἡμμένας, [m] ἐξαφίησιν εἰς τὰς ἀρούρας τῶν Παλαιστίνων· καὶ φθείρεται μὲν οὕτως αὐτοῖς ὁ καρπός. Παλαιστῖνοι δὲ γνόντες Σαμψῶνος εἶναι τὸ ἔργον, καὶ τὴν αἰτίαν δι' ἣν ἔπραξε, πέμψαντες τοὺς ἄρχοντας εἰς [n] Θαμνὰ, τὴν γενομένην αὐτοῦ γυναῖκα καὶ τοὺς συγγενεῖς ζῶντας κατέπρησαν, ὡς αἰτίους τῶν κακῶν γεγονότας.

η. Σαμψὼν δὲ, πολλοὺς ἐν τῷ πεδίῳ τῶν Παλαιστίνων ἀποκτείνας, [o] Αἰτὰν κατῴκει. πέτρα δ' ἐστὶν ὀχυρὰ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Παλαιστῖνοι δ' [p] ἐστράτευον ἐπὶ τὴν φυλήν. τῶν δ' οὐ δικαίως λεγόντων τιμωρείαν αὐτοὺς εἰσπράττεσθαι περὶ τῶν Σαμψῶνος ἁμαρτημάτων, φόρους αὐτοὺς τελοῦντας· εἰ βούλονται μὴ ἔχειν αἰτίαν, ἔφασαν, αὐτοῖς ὑποχείριον Σαμψῶνα δοῦναι. οἱ δὲ, [q] ἀνέγκλητοι βουλόμενοι τυγχάνειν, παρῆσαν ἐπὶ τὴν πέτραν τρισχιλίοις ὁπλίταις· καὶ καταμεμψάμενοι τῶν εἰς Παλαιστίνους αὐτῷ τετολμημένων, ἄνδρας ἅπαντι τῷ γένει τῶν Ἑβραίων συμφορὰν ἐπενεγκεῖν δυναμένους, ἥκειν τε λέγοντες ὅπως αὐτὸν λαβόντες ὑποχείριον [r] δῶσιν αὐτοῖς, ἠξίουν ἑκόντι τοῦθ' ὑπομένειν. ὁ δὲ λαβὼν ὅρκους παρ' αὐτῶν μηδὲν τούτων ποιήσειν περισσότερον, ἀλλὰ τοῖς ἐχθροῖς ἐγχειρεῖν μόνον, καταβὰς ἐκ τῆς πέτρας [ſ] αὐτὸν ἐν τῇ τῶν φυλετῶν τίθησιν ἐξουσίᾳ· κἀκεῖνοι, δήσαντες αὐτὸν δυσὶ καλωδίοις, ἦγον παραδοῦναι τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ γενομένων κατά τι χωρίον, ὃ Σιαγὼν καλεῖται νῦν διὰ τὴν Σαμψῶνος ἀνδραγαθίαν ἐπ' αὐτῷ γενομένην, πάλαι δ' ἦν ἀνώνυμον, οὐκ [t] ἄπωθεν ἐστρατοπεδευκότων τῶν Παλαιστίνων, ἀλλ' ὑπαντώντων μετὰ χαρᾶς καὶ [u] βοῆς ὡς ἐπὶ κατωρθωμένοις οἷς ἐβούλοντο, διαρρήξας τὰ δεσμὰ Σαμψὼν,

---

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* κομίσειν. [b] In *Samb. Buſb.* & *Hen.* ἡδ'. [c] Κατὰ γοῦν τὴν ἑβδ. *Vat.* κατὰ δὲ τὴν *Hen.* & *Buſb.* [d] Αὐτῷ deeſt *Vat.* [e] Εντυγχάνουσι *Big. Samb. Hen.* & *Buſb.* [f] Οὔτε *Vat.* & *Buſb.* [g] Illa, Παλ. δ'. ε. κ. οὗτοι, ex *Samb. Vat.* & *Vet. Interp.* [h] Eſt qui malit, παραιτεῖται ἡ παῖς, καὶ ἐκφαυλίσασα. [i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis.* deeſt τῷ. [k] Απαντας non agnoſcit *Vat.* [l] Illud αὐτῶν inſerui ex *Vet. Interpr. Glyca, Zonara* & *Hamart.* [m] Εναφίησιν *Hen. Buſb.* & *Zonar.* ἀφίησιν *Glyc.* & *Hamart.* [n] Θαμναθὰ hîc loci ſoli *Big.* & *Samb.* [o] Ita in *Joſephi* libris omnibus (præter *Samb.* qui habet Αἰτὰν) & in LXX. 1 *Paral.* c. 4. v. 32. & 2 *Paral.* c. 11. v. 6. Verum *Jud.* c. 15. in *iiſdem* bis occurrit Ηταμ, & apud *Joſephum* Antiqq. l. 8. Ἡταμὰ exſtat. [p] Εστράτευσαν *Vat.* [q] Αντίκλητοι *Samb.* eodem ſenſu. *Zonaras* alia voce ἀναίτιοι. [r] Ita *Samb. Hen. Buſb.* & *Gall.* 1. δώσειν *Big. Vat.* & *Baſ.* [ſ] Eo modo cum *Hen.* reſcribere placuit. αὐτὸν ἐν *Baſ.* & *G.* ἑαυτὸν ἐν *Vat.* ἑαυτὸν ἐπὶ *Big.* & *Samb.* αὐτόν τι *Buſb.* [t] Ita *Samb.* ritu *Attico.* in *cæteris* ἄποθεν. [u] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* βοώσαις ἐπὶ κ.

a Sequuti

Σαμψών, ἁρπασάμενος ὄνου σιαγόνα παρὰ ποσὶν οὖσαν εἰς τοὺς πολεμίους ὤσατο· καὶ παίων αὐτοὺς [a] τῇ σιαγόνι κτείνει [b] εἰς χιλίους, τοὺς δ' ἄλλους τρέπεται ταραχθέντας.

θ'. Σαμψὼν δέ, [c] μείζω ἢ χρὴ ἐπὶ τούτῳ φρονῶν, οὐ κατὰ Θεοῦ [d] συνεργίαν ἔλεγε τοῦτο συμβῆναι, τὴν δ' ἰδίαν ἀρετὴν ἐπέγραψε τῷ γεγονότι, σιαγόνι τῶν πολεμίων τοὺς μὲν πεσεῖν, τοὺς δ' εἰς φυγὴν τραπῆναι διὰ τὸ παρ' αὐτοῦ δέος αὐχῶν. δίψους δ' αὐτὸν ἰσχυροῦ κατασχόντος, κατανοῶν ὡς οὐδέν ἐστιν [e] ἀνθρώπειος ἀρετή, [f] τῷ Θεῷ πάντα προσεμαρτύρει· καὶ καθικέτευε, μηδὲν τῶν εἰρημένων [g] πρὸς ὀργὴν λαβόντα, τοῖς πολεμίοις αὐτὸν [h] ἐγχειρῆσαι, παρασχεῖν δὲ βοήθειαν πρὸς τὸ δεινόν, καὶ ῥύσασθαι τοῦ κακοῦ. πρὸς οὖν τὰς [i] ἱκετείας ἐπικλασθεὶς ὁ Θεός, πηγὴν [k] κατά τινος πέτρας ἀνίησιν ἡδεῖαν καὶ πολλήν· ὅθεν ὁ Σαμψὼν ἐκάλει τὸ χωρίον Σιαγόνα, [l] καὶ μέχρι τοῦ δεῦρο τοῦτο λέγεται.

ι'. Μετὰ [m] δὲ ταύτην τὴν μάχην Σαμψών, καταφρονῶν τῶν Παλαιστίνων, εἰς Γάζαν ἀφικνεῖται, καὶ ἔν τινι τῶν καταγωγίων διέτριβε. μαθόντες δὲ τῶν [n] Γαζαίων οἱ ἄρχοντες τὴν αὐτόθι παρουσίαν αὐτοῦ, τὰς [o] πρὸ τῶν πυλῶν ἐνέδραις καταλαμβάνουσιν, ὅπως ἐξιὼν μὴ λάθῃ. Σαμψὼν δέ, οὐ γὰρ λανθάνουσιν αὐτὸν ταῦτα μηχανησάμενοι, περὶ μεσοῦσαν ἤδη τὴν νύκτα ἀναστὰς [p] ἐνράσσει ταῖς πυλαῖς, αὐταῖς τε φλιαῖς καὶ μοχλοῖς, ὅση τε ἄλλη περὶ αὐταῖς ἦν ξύλωσις, ἀράμενος κατωμαδόν, εἰς τὸ ὑπὲρ [q] Χεβρῶνος ὄρος φέρων κατατίθησι.

ια'. Παρέβαινε δ' ἤδη τὰ πάτρια, καὶ τὴν οἰκείαν δίαιταν παρεχάρασσε ξενικῶν μιμήσει ἐθισμῶν· καὶ τοῦτ' ἀρχὴ αὐτῷ κακοῦ γίνεται. γυναικὸς γὰρ ἑταιριζομένης παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις ἐρασθείς, [r] Δαλίλης τοὔνομα, συνῆν αὐτῇ· καὶ τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ κοινοῦ προεστῶτες, [ſ] ἐλθόντες πρὸς αὐτὴν πείθουσιν ἐπαγγελίαις μαθεῖν παρὰ τοῦ Σαμψῶνος τὴν αἰτίαν τῆς ἰσχύος, ὑφ' ἧς ἄληπτός ἐστι τοῖς ἐχθροῖς. ἡ δέ, [t] παρὰ πότον καὶ τοιαύτην συνουσίαν θαυμάζουσα τὰς πράξεις αὐτοῦ, [u] ἐτεχνιτεύετο μαθεῖν τίνι τρόπῳ [x] τοσοῦτον προύχει κατ' ἀρετήν. ὁ δὲ Σαμψών· ἔτι γὰρ φρονεῖν ἰσχυρὸς ἦν· ἀντηπάτα τὴν Δαλίλην, φάμενος· εἰ κλήμασιν ἑπτὰ δεθείη ἀμπελίνοις, ἔτι καὶ [y] περιειλεῖσθαι δυναμένοις, ἀσθενέστερος ἂν πάντων ἔσοιτο. ἡ δέ, τότε μὲν ἡσύχασεν· ἀποσημήνασα δὲ τοῖς ἄρχουσι

ſtium illorum Samſon, vinculis diruptis & arrepta aſini maxilla, quæ ad pedes forte jacebat, in hoſtes irruit; & maxilla illos feriens ad mille *virorum* occidit, cæteros vero metu turbatos in fugam vertit.

9. Samſon autem, hanc ob rem plus juſto elatus, illam non ex Dei auxilio ita decidiſſe dicebat, ſed ſuis viribus acceptum tulit quod factum fuerat; glorians alios quidem hoſtium à ſe proſtratos eſſe, alios vero illius metu in fugam conjectos. Cum autem vehementi affligeretur ſiti, ſecum cogitans ut exiguæ admodum eſſent vires humanæ, Deo omnia adſcribenda eſſe teſtatus eſt, eumque ſupplex orabat, ne propter ea quæ dixiſſet ira commotus ipſum hoſtibus *in ſupplicium* traderet, ſed ei in diſcrimen adducto auxilium præſtaret, & à malo *impendente* eximeret. Deus itaque precibus *ejus* flexus fontem à petra quadam dulcem emittit ac copioſum. unde Samſon locum iſtum Maxillam nominavit: & ad hunc uſque diem ita appellatur.

Samſoni, ad ſobriam mentem ſiti reducto, fontem de rupe elicuit Deus, ubi aſini maxillam forte abjecerat heros delaſſatus. Jud. c. 15.

10. Poſt hanc autem pugnam Samſon, Palæſtinos deſpiciens, Gazam profectus eſt, & in loco meritorio diverſabatur. Quod ubi Gazæorum principes intellexerunt, illuc ipſum veniſſe, loca ante portas inſidiis occupant, ne clam ſe ſubduceret. At Samſon (non enim ignorabat quæ parabantur) cum impetu irruit in portas, ipſaſque, una cum poſtibus & repagulis & reliquo apparatu ligneo, humeris ſublatas in jugum montis, qui Chebroni imminet, vectas depoſuit.

Portas urbis Gazæ evellit Samſon, atque in faſtigium montis deportat. Jud. c. 16.

11. Deſciſcebat autem *poſtea* à patriis moribus, * propriumque vitæ inſtitutum in pejus mutavit conſuetudines peregrinas imitando: id quod ei omnium malorum fit principium. Cum enim mulierem quandam meretricem adamaſſet, nomine Dalilam, cum ea conſueſcebat: quique Palæſtinorum rei publicæ præerant, ipſam adeuntes, pollicitationibus *magnis ei* perſuadent, ut à Samſone diſceret quæ cauſa fuerit tanti roboris, ob quod invictus eſſet ab hoſtibus. Illa vero, inter pocula & ejuſmodi conſuetudinem res ejus geſtas admirata, arte cognoſcere conabatur qua ratione uſque adeo virtute excellebat. Samſon autem (nam adhuc erat mentis compos) fraudem Dalilæ fraude eludebat, dicendo, ſi vinearum palmitibus, qui & adhuc contorqueri poſſunt, revinctus fuerit, *cæteris* omnibus fore ſe viribus debiliorem. At illa, tunc quidem iſtis contenta erat: re vero cum principibus Palæſtinorum

Samſon, ritus patrios tranſgreſſus, proſtibulo conſueſcit, cui nomen Dalila. Jud. c. 16.

Illa Samſonem blanditiis aggreditur, ut ab eo diſceret in quo robur ejus ſitum erat. Jud. c. 16.

---

[a] Sequuti ſumus *Vat. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* Illa τῇ σιαγόνι deſunt in *Baſ.* & *G.* ut & αὐτοὺς τῇ σιαγόνι in *Big.* & *Samb.* [b] Ὡς χιλίους *Epiphan.* χιλίους ἀπέκτεινεν ἐν αὐτῇ *Zonar.* quem videſis, ut & *Glycam, Cedrenum,* & *Syncellum.* [c] Μεῖζον *Samb. Big.* & *Vat.* [d] Ita *Big.* & *Samb.* συνεργείας in *Editis, Aliiſque.* Hic loci in Samſonem injurium eſſe *Joſephum* queritur *Bochartus* in *Hieroz.* parte 1. l. 2. c. 15. [e] Sic cum *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliiſque* ἀνθρώπινος aut ἀνθρώπειος. [f] Τὸν Θεὸν *Hen.* [g] Εἰς ὀργὴν *Vat.* [h] Ἐγχειρίσαι *Big.* [i] *Al.* ἱκεσίας. [k] Κατά τινας πέτρας malit *Schotanus,* invitis libris. *Fontem circa petram quandam de aſini maxilla ſuavem* &c. in *Vet. Interpr.* ac ſi in membranis ſuis olim vidiſſet, κατά τινος πέτρας ἐκ τῆς ὄνου σιαγόνος. [l] Equidem & fons ille etiamnum durat. Vide Itinerarium *Antonini,* p. 24. [m] Ita *Samb.* in *reliquis* δή. [n] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb. Syncellus* & *Zonaras.* male in *Editis, Aliiſque* Γαζίων. [o] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* περὶ τῶν πυλῶν *Baſ.* & *G.* phraſi vetuſtiori & eleganti, quæ idem valet ac ἐπὶ πύλης *Interpretum* LXXII. [p] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Suida* in voce ἐνράσσει, quam ὁρμητικῶς ἐφορμᾷ interpretatur. ἀναστάς, τὰς πύλας αὐταῖς τε φλ. *Baſ.* ἀναστὰς τὰς πύλας σὺν αὐταῖς τε φλ. *Gen.* vocula σὺν ſine auctoritate inſerta, quæ apud optimos Auctores ſæpe omiſſa ſubauditur. Cum in nonnullis *Epiphanii* libris ſit, *ſurgens, eruit,* (in aliis *irruit, eripit, arripit*) *portas, ipſaſque clauſuras ſimul & vectes* &c. forſan legendum, ἀναστάς, ἐνράσσει τὰς πύλας, αὐταῖς τε φλ. [q] *Al.* Ἑβρῶνος & Ἑβρῶνος. [r] Ita cum *Vet. Interpr.* Δαλάλης ſolummodo *Baſ.* & *G.* Δαλίδος *Vat.* Δαλίδης *Hen.* & *Busb.* Δαλιδῆς τοὔνομα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. propter *Bibliorum Græcorum* Δαλιδά. unde & *Zonaras,* ἐρασθεὶς δ' ἑταίρας Παλαιστινῆς Δαλιδᾶς καλουμένης. [ſ] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* προσελθόντες *Baſ.* & *G.* [t] Sic cum *Samb.* παρὰ πότον καὶ τὴν τ. in *Editis, Aliiſque.* παρὰ πότον καὶ τὴν αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* [u] In quinque *MSS.* ἐτεχνίτευε. [x] Ita *Baſ. G. Vat.* & *Epiph.* τοσοῦτον προέχει *Big.* & *Samb.* τοσοῦτον κρατεῖ *Hen.* & *Busb.* [y] Sic *Big.* & *Samb.* in cæteris περιειλῆσθαι. [*] In *Epiphanio* lego *propriam diætam relinquebat,* i. e. *profeſſionem continentiæ,* cui adſtricti erant *Nazaræi.*

a Illud

norum ab ea communicata, intus milites quoſdam in inſidiis collocavit, illumque ſomno vinoque obrutum palmitibus, quam arctiſſime potuit, conſtringebat, deinde experrecto indicat quoſdam illi *hoſtium* imminere. Is autem ruptis palmitum vinculis, ſeſe, ac ſi aliqui eum aggreſſuri eſſent, ad ſui defenſionem parabat. Cæterum mulier, Samſone cum ea crebram conſuetudinem habente, ægre ſe ferre ajebat, quod, ſuæ in ipſum benevolentiæ diffiſus, noluerit ei dicere quod ſcire quam maxime deſiderat; ac ſi ipſa tacere neſciverit, quæ novit ei non expedire ut aliis innoteſcerent. Samſone autem rurſus feminam fallente, *viciſſimque* dicente, ſibi ſeptem funibus alligato vires eſſe defecturas: cum hoc etiam experta nihil profeciſſet, tertio is illi indicabat, ut comas ejus *licio* intexeret. Cum autem hujuſce rei experimento facto, ne tum quidem verum invenerit, preces ea adhibente tandem Samſon (nam neceſſe erat ut in calamitatem incideret) cum Dalila gratiam redintegrare volens, mei, inquit, Deus curam habet, & ejus providentia natus hanc comam alo, Deo ne detondeatur præcipiente. vires enim mihi ita aucturas eſſe & permanſuras, ac illa augeretur & conſervaretur. Cum hæc intellexiſſet, comamque ei *neſcienti* abraſiſſet, *protinus* eum hoſtibus prodidit, cum jam non valeret illorum incurſum propulſare: illi vero, oculis ei effoſſis, *quibuſdam* ut vinctum ducerent *ipſum* tradiderunt.

Samſon, effoſſis oculis, in carcerem conjicitur. Jud. c. 16.

Cum ei vires pariter ac capilli ſuccrevißent, accitus ut ludibrio haberetur domum disjicit, ſeque una cum Palæſtinis in eadem ruina involvit. Jud. c. 16.

12. Procedente autem tempore cæſaries illi renaſcebatur. Cumque diem feſtum Palæſtini publicum agerent, virique principes & notæ melioris eodem in loco epularentur (domus enim erat, cujus tectum duæ ſuſtinebant columnæ) Samſon ab illis accitus in convivium adducitur, ut ei inter compotandum illuderent. Ille vero *malorum extremum eſſe exiſtimans, quod ludibrio habitus *injuriam* ulciſci non potuerit, puero à quo manu ducebatur perſuadet, dicens quod præ laſſitudine paululum requieſcere deſiderarit, ut eum columnis admoveret. Ut vero eò venerat, in illas magna vi ſe impulit, & domum ſubverſis columnis dejicit, una cum tribus hominum millibus, qui omnes *ruina* oppreſſi erant, interque cæteros etiam ipſe Samſon. Et ille quidem hujuſmodi exitum habuit, cum annos viginti Iſraëlitis imperaſſet. Convenit autem, ut virum admiremur virtutis ergo & fortitudinis, pariterque ob magnanimitatem qua mortem oppetiit, & quod ad extremum uſque ſpiritum hoſtibus ſuccenſuerit. Ac quod à muliere quidem captus fuerit, hominum ingenio adſcribendum, quod facile cedit peccatis; ipſi vero teſtimonium *hoc* tribuendum, quod cætera egregius fuerit & virtute excellens. Ejus autem cognati ſublatum ſepelierunt cum majoribus ſuis in Saraſa *urbe* patria.

[a] τῶν Παλαιστίνων, ἐνήδρευσεν τῶν στρατιωτῶν ἔνδον τινάς, καὶ καθεύδοντα μεθύοντα [b] κατέδει τοῖς κλήμασιν [c] κατὰ τὸ ἰσχυρότατον· ἔπειτ' ἀνεγείρασα, ἐδήλου παρεῖναί τινας ἐπ' αὐτόν. ὁ δέ, ῥήξας τὰ κλήματα, βοηθεῖν ὡς ἐπερχομένων αὐτῷ τινων ἐπειρᾶτο. καὶ ἡ γυνή, συνεχῶς ὁμιλοῦντος αὐτῇ τοῦ Σαμψῶνος, δεινῶς ἔχειν ἔλεγεν, εἰ [d] κατ' ἀπιστίαν εὐνοίας τῆς πρὸς αὐτὸν μὴ [e] λέγει ταῦθ' ἅπερ δεῖται· ὡς οὐ σιγησομένης, ὅσα μὴ γινώσκεσθαι συμφέρειν οἶδεν αὐτῷ. τοῦ δὲ πάλιν ἀπατῶντος αὐτήν, καὶ φήσαντος, [f] ἑπτὰ κάλοις δεθέντα τὴν ἰσχὺν ἀπολέσειν· ἐπεὶ καὶ τοῦτο ποιήσασα οὐδὲν ἤνυσε, τρίτον ἐνυφῆναι τὰς κόμας αὐτοῦ [g] ἐμήνυσεν. ὡς δ' οὐδὲ τούτου γενομένου ἀληθὲς ηὑρίσκετο, δεομένης τελευταῖον ὁ Σαμψών· ἔδει γὰρ αὐτὸν συμφορᾷ περιπεσεῖν· χαρίζεσθαι βουλόμενος τῇ Δαλίλῃ, ἐμοῦ, φησίν, ὁ Θεὸς κήδεται, καὶ κατὰ τὴν ἐκείνου πρόνοιαν γεννηθείς, κόμην ταύτην τρέφω, παρεγγυήσαντος μὴ ἀποκείρειν τοῦ Θεοῦ. [h] τὴν γὰρ ἰσχὺν εἶναί μοι κατὰ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ παραμονήν. ταῦτα μαθοῦσα, καὶ στερήσασα τῆς κόμης αὐτόν, [i] παραδίδωσι τοῖς πολεμίοις, οὐκ ἔτ' ὄντα ἰσχυρὸν [k] ἀμύνασθαι τὴν ἔφοδον αὐτῶν. οἱ δέ, ἐκκόψαντες αὐτοῦ τοὺς ὀφθαλμούς, δεδεμένον ἄγειν παρέδοσαν.

ιβ'. Προϊόντος δὲ τοῦ χρόνου, [l] ηὔξετο ἡ κόμη τῷ Σαμψῶνι. καὶ ἑορτῆς οὔσης τοῖς Παλαιστίνοις δημοτελοῦς, καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ γνωριμωτάτων ἐν ταὐτῷ εὐωχουμένων· οἶκος δ' ἦν δύο κιόνων στεγόντων αὐτοῦ τὸν ὄροφον· ἄγεται μεταπεμψαμένων ὁ Σαμψὼν εἰς τὸ συμπόσιον, ὅπως ἐνυβρίσωσιν [m] αὐτὸν παρὰ τὸν πότον. ὁ δέ, δεινότερον τῶν κακῶν ὑπολαμβάνων, τὸ μὴ δύνασθαι ὑβριζόμενος ἀμύνασθαι, τὸν χειραγωγοῦντα παῖδα [n] πείθει, [o] πρὸς ἀναπαύσασθαι χρήζειν εἰπὼν ὑπὸ κόπου, τοῖς κίοσιν αὐτὸν [p] ἐγγὺς ἀγαγεῖν. ὡς δ' ἧκεν, ἐνσεισθεὶς αὐτοῖς ἐπικαταβάλλει τὸν οἶκον, [q] ἀναστραπέντων τῶν κιόνων, τρισχιλίοις ἀνδράσιν, οἳ πάντες ἀπέθανον, ἐν αὐτοῖς δὲ καὶ Σαμψών. καὶ τὸν μὲν [r] τοιοῦτο κατέσχε τέλος, [ſ] ἄρξαντος τῶν Ἰσραηλιτῶν εἴκοσιν ἔτη. θαυμάζειν δὲ ἄξιον τῆς ἀρετῆς καὶ τῆς ἰσχύος καὶ τοῦ περὶ τὴν τελευτὴν μεγαλόφρονος τὸν ἄνδρα, καὶ τῆς ὀργῆς τῆς μέχρι τοῦ τελευτᾶν πρὸς τοὺς πολεμίους. καὶ τὸ μὲν ὑπὸ γυναικὸς ἁλῶναι, δεῖ τῇ φύσει τῶν ἀνθρώπων προσάπτειν ἥττονι ἁμαρτημάτων οὔσῃ· μαρτυρεῖν δὲ ἐκείνῳ τὴν εἰς τὰ ἄλλα πάντα τῆς ἀρετῆς περιουσίαν. οἱ δὲ συγγενεῖς, ἀράμενοι τὸ σῶμα αὐτοῦ, θάπτουσιν ἐν [t] Σαρασᾷ τῇ πατρίδι μετὰ τῶν συγγενῶν.

---

[a] Illud τῶν ex *MSS.* [b] Κατέδησεν *Big.* & *Samb.* κατεδεῖ *Vat.* [c] Eo fere modo ac apud *Ælianum* (in *Var. Hiſt.* l. 1. c. 3.) κατὰ τὸ καρτερόν. [d] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* κατὰ πίστιν *Baſ. G.* & forte S. *Ambroſius.* [e] Λέγοι *Samb.* [f] Ἐν κελλανδίοις καινοῖς &c. *S. Bibl.* ἐν ἑπτὰ καλανδίοις ἀδίκτοις *Glycas.* [g] Ita cum ſex *MSS.* ἐμήνυσε in *Editis.* [h] Κατὰ γὰρ τὴν ταύτης αὔξησιν καὶ παραμονὴν τὴν ἰσχὺν εἶναί μοι. [i] Παραδίδει *Big.* & *Samb.* δίδωσι *Hen.* & *Busb.* [k] Sic *Big.* & *Samb.* ἀμύνεσθαι in *Editis, Aliiſque.* [l] Ita cum *MSS.* in *Editis* ηὔξατο. [m] Αὐτῷ in quamplurimis *MSS.* [n] Sic quinque *MSS.* & *Ambroſ.* & *Epiphan.* ποιεῖν *Baſ. G.* & *Vat.* [o] Πρὸς ἀναπαύσασθαι *Samb.* [p] Vox ἐγγὺς abeſt pleriſque *MSS.* [q] Καὶ ἀνατραπέντων *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [r] Ita *Samb.* in *reliquis* τοιοῦτον. [ſ] Ἄρξαντι *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Σαρμασᾷ *Big.* Σαραασᾷ *Samb.* * *Al.* miſeriis ſuis *illud* gravius eſſe exiſtimans, quod &c.

ΚΕΦ.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς, Ἡλεὶ προεστῶτος τῶν Ἰσραηλιτῶν, τὴν Ῥούθην γαμεῖ Βόαζος, ἐξ οὗ Ὠβήδης τοῦ Δαβίδου πάππος.

ια'. Μετὰ δὲ τὴν Σαμψῶνος τελευτὴν, προέστη τῶν Ἰσραηλιτῶν [a]Ἡλεὶ ὁ ἀρχιερεύς. ἐπὶ τούτου [b]λιμῷ τῆς χώρας κακοπαθούσης αὐτῶν, [c]Ἐλιμέλεχος ἐκ [d]Βηθλεέμων· ἔστι δ' ἡ πόλις αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς· ἀντέχειν τῷ δεινῷ μὴ δυνάμενος, τήν τε γυναῖκα [e]Νααμὶν καὶ τοὺς παῖδας τοὺς ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γεγεννημένους, [f]Χελλίωνα καὶ [g]Μάλλωνα, ἐπαγόμενος εἰς τὴν Μωαβῖτιν μετοικίζεται. καὶ προχωρούντων αὐτῷ κατὰ νοῦν τῶν πραγμάτων, ἄγεται τοῖς υἱοῖς γυναῖκας Μωαβίτιδας, Χελλίωνι μὲν Ὀρφὰν, [h]Ῥούθην δὲ [i]Μάλλωνι. διελθόντων δὲ [k]δέκα ἐτῶν, ὅ, τε Ἐλιμέλεχος καὶ μετ' αὐτὸν οἱ παῖδες [l]δι' ὀλίγον τελευτῶσι. καὶ ἡ Νααμὶς πικρῶς ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι φέρουσα, [m]καὶ τὴν ὑπὸ τῶν φιλτάτων ἐρημίαν οὐχ ὑπομένουσα, δι' οὓς καὶ τῆς πατρίδος ἐξεληλύθει, πάλιν εἰς αὐτὴν ἀπηλλάττετο. καὶ γὰρ ἤδη καλῶς τὰ κατ' αὐτὴν ἐπυνθάνετο χωρεῖν. οὐκ ἐκαρτέρουν δὲ διαζευγνύμεναι αὐτῆς αἱ νύμφαι, οὐδὲ παραιτουμένη βουλομένας συνεξορμᾶν πείθειν ἐδύνατο· ἀλλ' ἐγκειμένων εὐξαμένη γάμον εὐτυχέστερον αὐταῖς οὗ διημαρτήκεσαν παισὶ [n]τοῖς αὐτῆς γαμηθεῖσαι, καὶ τῶν ἄλλων ἀγαθῶν κτῆσιν, ὅπη τε τὰ πρὸς αὐτὴν οὕτως ἐστὶ, μένειν αὐτόθι [o]παρεκάλει, καὶ μὴ συμμεταλαμβάνειν αὐτῇ [p]βουληθῆναι πραγμάτων ἀδήλων, τὴν πάτριον γῆν καταλιπούσας. ἡ μὲν οὖν Ὀρφὰ [q]μένει· τὴν δὲ Ῥούθην μὴ πεισθεῖσαν ἀπήγαγε, κοινωνὸν παντὸς τοῦ προστυχόντος γενησομένην.

β'. Ἐλθοῦσαν δὲ Ῥούθην μετὰ τῆς πενθερᾶς εἰς τὴν [r]Βηθλεέμων, [ſ]Βόαζος, Ἐλιμελέχου συγγενὴς ὢν, [t]ξενίζει. καὶ ἡ Νααμὶς, προσαγορευόντων αὐτὴν ὀνόματι [u]τῶν πολιτῶν, δικαιότερον εἶπε Μάραν καλῶτέ με· σημαίνει δὲ κατ' Ἑβραίων γλῶσσαν Νααμὶς μὲν [x]εὐτυχίαν, [y]Μάρα δὲ ὀδύνην. ἀμητοῦ δὲ ὄντος ἐξῄει καλαμησομένη κατὰ συγχώρησιν τῆς πενθερᾶς ἡ Ῥούθη, ὅπως τροφῆς εὐπορῷεν, καὶ εἰς τὸ Βοάζου [z]τυχαίως ἀφικνεῖται χωρίον. παραγενόμενος δὲ Βόαζος μετ' ὀλίγον, καὶ θεασάμενος τὴν κόρην, ἀνέκρινε τὸν [a]ἀγρόκομον [b]περὶ τῆς παιδός. ὁ δὲ μικρὸν ἔμπροσθεν παρ' αὐτῆς

CAP. IX.

Quo modo, cum Eli præeſſet Iſraëlitis, Rutham in uxorem accepit Boazus, ex quo Obed Davidis avus.

XI.

Ex annonæ anguſtia in agrum Moabiticum cum Naami uxore & filiis profectus eſt Elimelechus.

POſt Samſonis autem obitum Iſraëlitis præfuit Eli pontifex. Ejus tempore, regione ea fame valde laborante, Elimelechus oriundus Bethleemis (eſt enim urbs illa tribus Judæ) cum calamitatem tolerare non *amplius* potuerit, aſſumpta uxore Naami, filiiſque ex ea ipſi natis Chellione & Mallone, in terram Moabiticam commigrat. Cumque res ei ex animi ſententia procederent, feminas Moabiticas filiis ſuis matrimonio junxit: Chellioni quidem Orphan, Malloni vero Rutham. Annis autem decem exactis, Elimelechus filiique ejus brevi poſt tempore moriuntur: atque Naamis quæ ei acciderant acerbe ferens, ſeque in *tanta* orbitate vix ſuſtinens, poſt amiſſos ſibi chariſſimos, quorum gratia patriam reliquerat, iterum in eam ſe recipiebat. audierat enim jam omnia ei bene proſpereque cedere. Nurus autem ejus non patiebantur ut ab ea disjunctæ eſſent; neque, cum deprecaretur ne cum ea proficiſci velint, *illis* perſuadere potuit: ſed, cum urgerent, precata eis felicius conjugium, à quo exciderant filiis ſuis nuptæ, aliorumque bonorum poſſeſſionem; &, quod ſua ita ſe haberent, illic manere obſecrabat, neque patria deſerta illam commitari velle in rerum *ſuarum* incertitudine. Et quidem Orpha illic ſubſtitit: Rutham vero, cui non perſuaſit, ſecum abduxit, cujuſvis fortunæ ſibi participem futuram.

Elimelecho mortuo Naamis cum Rutha in patriam reverſa eſt.

Naamin & Rutham hoſpitio excipit Boazus.

2. Rutham autem, cum ſocru in Bethleemorum *urbem* venientem, hoſpitio excipit Boazus, Elimelechi cognatus. Ac Naamis, cum à civibus ſuo nomine appellaretur, juſtius, inquit, me vocaretis Maram: Hebræorum enim lingua Naamis quidem felicitatem ſignificat, Mara vero dolorem. Meſſis autem tempore Rutha permiſſu ſocrus ad ſpicilegium faciendum egreſſa eſt, ut victus illis ſuppeteret, acciditque ut in Boazi fundum deveniret. At cum Boazus paulo poſt adeſſet, & conſpicaretur puellam, de ea agri curatorem percontatus eſt. Is vero, cum antea ab ipſa omnia accepiſſet,

Rutha ad ſpicas legendum in agros egreditur.

---

[a] Ita cum *Big. Cedreno Zonara & Glyca.* Ἡλὶ *Vat.* atque ita, vel Ἡλὶς ubique *Baſ. & G.* Ἡλὶς paſſim *Samb.* Ἡλεὶ *Gall.* 1. Ἡλεὶς *Busb.* & *Hen.* Ἡλὶ aut Ἡλεὶ LXXII. [b] Sic *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. atque ita *Epiphan.* vel λιμοῦ τὴν χώραν καταλαβούσης αὐτῶν. nam vertit, *provinciam eorum apprehendente fame.* In *Editis, Aliiſque,* preſſius & ad phraſim ſacram, ἐπὶ τούτου λιμοῦ γενομένου. [c] Ita *Vat. Epiphan. & Cedrenus.* quod olim *Druſio* placuit. Αὐιμέλεχος vitio in *Editis* aliiſque *Exemplaribus*, ut & apud *Theodoretum* & *Zonaram.* Eſt qui malit Ἀλιμέλεχος ex *Cod. Alexand. S. Bibliorum.* [d] Eo modo cum *Hen.* & *Busb.* hîc loci, & cum *Editis* paulo infra, v 28. Βηθλέμων *Samb.* ut ſupra p. 194. v 48. Βηθλεμῶν *Baſ. G. & Vat.* Vide *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p 342. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 220. [e] Ita *Baſ. G.* & plerique *MSS.* ut & *Epiphanii* Cod *Lipſ.* Νοομὶν paſſim *Vat.* Νοεμὶν *Cedren. & Zon.* & omnes fere Codd. *Epiphanii.* Ναημὶν, Νωεμμεὶ, aut Νοομμὶ LXX. [f] Sic in *Editis & MSS.* Idemque in *Epiphanii* libris dicitur *Celion, Cellion,* aut *Cellon.* Χελαιὼν vero aut Χελεὼν in LXX. [g] Ita *Baſ. & G.* Μαλαῶνα *Big. & Samb.* Μαλλίωνα *Vat.* Hic ipſe Μααλὼν LXX. *Epiphanii* libris *Mallon, Mallion* aut *Maalon.* [h] Sic *MSS.* in *Editis* Ῥούθην. [i] Ita reſcripſi ex v. 9. in *Editis* Μαλλίωνι. in pleriſque *MSS.* Μαλεῶνι aut Μελεῶνι. [k] Sic. *Baſ. G* & quatuor *MSS.* διελθόντων δ' ὀκτὼ καὶ δέκα ἐτῶν juxta libros omnes *Epiphanii.* διελθόντων δὲ δώδεκα ἐτῶν *Samb.* pro δώδεκα ἐτῶν, ut puto. Forſan διελθόντων δ' ὡς δέκα ἐτῶν. nam *S. Literis,* καὶ κατῴκησαν ἐκεῖ ὡς δέκα ἔτη. Juxta *Zonaram* ἐν δέκα μέντοι ἐνιαυτοῖς. [l] Δι' ὀλίγου *Samb.* quod communius. deſunt *Vat.* [m] Καὶ τὴν ὑπ' ὄψιν τῶν φ. ἐρ. οὐχ ὑπ. δι' ἣν καὶ τῆς π. *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. Verum *Epiphanius* arripuit, καὶ τῶν υἱῶν φιλτάτων ἐρημίαν. [n] Ita *Big. & Samb.* τῆς αὐτῆς in *Editis, Aliiſque.* [o] Ita *Big. Samb. Hen. & Busb.* παρακαλεῖ *Baſ. G. Aliique.* [p] Βούλεσθαι *Vat. Big. Samb. & Gall.* 1. [q] Μένει πεισθεῖσαι *Big. & Samb.* ſuperflue. [r] Ita conſenſu omnium Librorum præter *Vat.* qui habet Βηθλεήμην. [ſ] Sic paſſim *Big. Samb. & Gall.* 1. Βόοζος in *cæteris.* [t] Δέχεται ξενίας, & δέχεται ξενίοις in quibuſdam *MSS.* [u] Illa τῶν πολιτῶν abſunt *Big Samb. Gall* 1. & *Vet. Interpr.* [x] *Joſephum* recte interpretatum eſſe Νααμὶς & Μάρα, oſtendit *Iſ. Voſſius* contra *Hornium*, p. 362. [y] *Big. & Samb.* hîc Μαρὰν & ſubinde Μαρὰ, contra *Editos* & quinque *MSS.* [z] Ita *Big. & Samb.* Τυχέως *Baſ. G. Aliique.* Forſan τυχηρῶς, aut τυχόν. [a] Ita in libris omnibus. Sed cum alibi, quod ſciam, non exſtet hoc verbum, mallem ἀγρονόμον, *villicum*, ut vocem interpretatur *Philoxenus* in *Gloſſario.* [b] Περὶ αὐτῆς *Hen. Busb.* & *Epiphan.*

In Rutham Boazi benignitas.

accepiſſet, domino ea declarabat. At ille, eam amore amplexus, cum ob benevolentiam erga ſocrum, tum quod memoriam revereretur filii ipſius cui nupta erat, atque ut fauſta *omnia* experiretur precatus, noluit quidem eam ſpicis colligendis occupari, ſed permiſit ut ſibi ipſi meteret quantum poſſet, ac ſumeret: mandavitque villico ne eam *quidquam* ſibi capere prohiberet, & ut prandium ac potum ei præberet, cum *eorundem* copiam faceret meſſoribus. Rutha vero polentam ab eo acceptam reſervavit ſocrui, eamque veſpere una cum ſpicis ad illam apportabat; (quin & ei Naamis ſervaverat partem ciborum, quos vicini, multa ipſam cura dignantes, ipſi contulerant) atque ſocrui narrat *omnia* quæ ei Boazus dixerat. Cum vero Naamis ei indicaſſet quod cognatus eſſet, & propter pietatem forſan curam earum habiturus, ſequentibus etiam diebus ad ſpicas legendas exivit cum Boazi ancillis.

Naamis cogitat ut Boazum in maritum Ruthæ conciliaret.

3. Poſt aliquot autem dies, cum jam ventilatum eſſet hordeum, ipſe etiam Boazus in *rus ſuum* venit, & in area dormiebat. quo audito, Naamis excogitavit ut Rutham propter eum diſcumbere faceret (nam & ipſis emolumento fore *rata eſt*, modo is cum Rutha colloqueretur) mittitque *eò* puellam, ad pedes ejus dormituram. Illa vero, nam ſibi religioni eſſe ducebat ulla in re ſocrus *ſuæ* juſſis contradicere, *ad aream rectà* contendit: & in præſens quidem Boazum latuit, quod profunde dormiverat. Media autem nocte experrectus, & ſentiens mulierem ſibi accubantem, quæ ea eſſet interrogabat. * Illa vero nomen dicente, poſtulanteque tanquam dominus *ſibi* veniam concederet, tunc quidem quieſcit: mane vero priuſquam famuli ad opus expergiſcerentur, excitatam juſſit, cum quantum ferre potuit hordei cepiſſet, ſocrum adire, antequam alicui reſciſceretur ſe illic diſcubuiſſe. prudentis enim eſſe calumniam ex ejuſmodi rebus cavere, præſertim cum nihil commiſſum fuerit. Verum, inquit, de re univerſa ita conſtituetur. ipſum oportet interrogem qui me tibi genere propinquior eſt, an te conjugem velit. Si quidem annuerit, ipſum ſequeris: ſin vero recuſarit, te conjugem legitimam habebo.

Boazus cum Ruthæ cognato de ea in matrimonium ducenda agit.

4. Hæc ubi dicta ſocrui renunciaverat, bono animo eſſe cœperunt, ſpei plenæ fore ut Boazus illarum curam ſuſciperet. Atque ille jam media die deſcendens in urbem fecit ut ſenatus coiret, Ruthaque accita advocavit & propinquum: qui, cum acceſſiſſet, dixit ei; nonne Elimelechi & filiorum ejus bona poſſides? illo fatente & *addente* id ſinere leges ob propinquitatem; non igitur, ait Boazus, ex parte dimidia legum meminiſſe oportet, ſed omnia

ἅπαντα [a] προπεπυσμένος ἐδήλου τῷ δεσπότῃ. ὁ δὲ, τῆς περὶ τὴν πενθερὰν εὐνοίας ἅμα καὶ μνήμης τοῦ παιδὸς αὐτῆς ᾧ συνῴκησεν [b] ἀσπασάμενος, καὶ εὐξάμενος αὐτῇ πεῖραν ἀγαθῶν, καλαμᾶσθαι μὲν αὐτὴν οὐκ ἠξίωσεν, θερίζειν δὲ πᾶν ὅ,τι καὶ δύναιτο καὶ λαμβάνειν ἐπιτρέπει, προστάξας τῷ ἀγροκόμῳ μηδὲν αὐτὴν διακωλύειν [c] λαμβάνειν, ἄριστόν τε παρέχειν αὐτῇ καὶ ποτὸν, ὁπότε σιτίζοι τοὺς θερίζοντας. Ῥούθη δὲ ἄλφιτα λαβοῦσα παρ᾽ αὐτοῦ ἐφύλαξε τῇ ἑκυρᾷ, καὶ παρῆν ὀψὲ κομίζουσα μετὰ τῶν σταχύων· ἐτετηρήκει δὲ αὐτῇ καὶ ἡ Νααμὶς [d] ἀπομοίραν βρωμάτων τινῶν οἷς αὐτὴν ἐπολυώρουν οἱ γειτονεύοντες· διηγεῖται δ᾽ αὐτῇ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Βοάζου πρὸς αὐτὴν εἰρημένα. δηλωσάσης δ᾽ ἐκείνης ὡς συγγενὴς ἐστι, καὶ τάχα ἂν [e] δι᾽ εὐσέβειαν προνοήσειεν αὐτῶν, ἐξῄει πάλιν ταῖς ἐχομέναις ἡμέραις ἐπὶ καλάμης συλλογὴν σὺν ταῖς τοῦ Βοάζου θεραπαινίσιν.

γ΄. [f] Ἐλθὼν δὲ μετ᾽ οὐ πολλὰς ἡμέρας καὶ Βόαζος, ἤδη τῆς κριθῆς λελικμημένης, ἐπὶ τῆς [g] ἅλωος ἐκάθευδε. τοῦτο πυθομένη ἡ Νααμὶς, τεχνᾶται [h] παρακατακλῖναι τὴν Ῥούθην αὐτῷ· καὶ γὰρ ἔσεσθαι χρηστὸν [i] αὐτοῖς ὁμιλήσαντα τῇ παιδί· καὶ πέμπει τὴν κόρην ὑπνωσομένην αὐτοῦ παρὰ τοῖς ποσίν. ἡ δὲ, πρὸς οὐδὲν γὰρ ἀντιλέγειν τῶν ὑπὸ τῆς ἑκυρᾶς κελευομένων ὅσιον ἡγεῖτο, παραγίνεται· καὶ παραυτίκα μὲν λανθάνει τὸν Βόαζον βαθέως καθυπνωκότα. περιεγερθεὶς δὲ περὶ μέσην νύκτα, καὶ αἰσθόμενος τῆς ἀνθρώπου παρακατακειμένης, ἀνέκρινε τίς εἴη. τῆς δ᾽ εἰπούσης [k] τοὔνομα, καὶ φαμένης ὡς αὐτὸν δεσπότην [l] συγχωρεῖν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἄγει· ὄρθρου δὲ, πρὶν ἢ τοὺς οἰκέτας ἄρξασθαι κινεῖσθαι πρὸς τὸ ἔργον, περιεγείρας αὐτὴν, κελεύει, τῶν κριθῶν λαβοῦσαν ὅ,τι καὶ δύναιτο, πορεύεσθαι πρὸς τὴν ἑκυρὰν, πρὶν ὀφθῆναί τισιν αὐτόθι κεκοιμημένην. φυλάττεσθαι γὰρ σῶφρον τὴν ἐπὶ τοιούτοις διαβολὴν, καὶ μάλισθ᾽ ἐπὶ [m] μὴ γεγονόσι. περὶ μέντοι τοῦ παντὸς οὕτω, φησὶν, ἔσται. ἐρωτᾶν τὸν ἔγγιστα ἐμοῦ τῷ γένει τυγχάνοντα, εἰ σοῦ χρεία γαμετῆς ἐστιν αὐτῷ. καὶ [n] λέγοντι μὲν ἀκολουθήσεις ἐκείνῳ· παραιτουμένου [o] δὲ, νόμῳ σε συνοικοῦσαν ἕξομαι.

δ΄. Ταῦτα τῇ ἑκυρᾷ δηλωσάσης εὐθυμία κατεῖχεν αὐτὰς, ἐν ἐλπίδι τοῦ πρόνοιαν ἕξειν αὐτῶν [p] Βόαζον. κἀκεῖνος ἤδη μεσούσης τῆς ἡμέρας κατελθὼν εἰς τὴν πόλιν, τήν τε γερουσίαν συνῆγεν, [q] καὶ μεταπεμψάμενος Ῥούθην, ἐκάλει καὶ τὸν συγγενῆ· καὶ παραγενομένου φησὶν, [r] Ἐλιμελέχου καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ [s] κλήρων κρατεῖς; ὁμολογήσαντος δὲ, συγχωρούντων τῶν νόμων κατὰ ἀγχιστείαν· οὐκ οὖν, φησὶν ὁ Βόαζος, [t] ἐξ ἡμισείας δεῖ μεμνῆσθαι τῶν νόμων, ἀλλὰ πάντα ποιεῖν [a] κατ' αὐτούς. Μάλλωνος γὰρ δεῦρ' ἥκει γύναιον, ὅπερ, εἰ θέλεις τῶν ἀγρῶν κρατεῖν, γαμεῖν σε δεῖ κατὰ τοὺς νόμους. ὁ δὲ Βοάζῳ καὶ τοῦ κλήρου καὶ τῆς γυναικὸς [b] παραχωρεῖ, συγγενεῖ μὲν ὄντι καὶ αὐτῷ τῶν [c] τετελευτηκότων· εἶναι δὲ καὶ γυναῖκα λέγων [d] αὐτῷ, καὶ παῖδας ἤδη. μαρτυράμενος οὖν ὁ Βόαζος τὴν γερουσίαν, [e] ἐκέλευε τῇ γυναικὶ ὑπολῦσαι αὐτὸν προσελθοῦσαν κατὰ τὸν νόμον, καὶ [f] πτύειν εἰς τὸ πρόσωπον. [g] καὶ γενομένου τούτου, Βόαζος γαμεῖ τὴν Ῥούθην, καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, μετ' ἐνιαυτὸν, ἄῤῥεν. [h] τοῦτο ἡ Ναάμις τιθηνουμένη κατὰ συμβουλίαν τῶν γυναικῶν Ὠβήδην ἐκάλεσεν, ἐπὶ γηροκομίᾳ τῇ αὐτῆς τραφησόμενον. Ὠβήδης γὰρ κατὰ διάλεκτον [i] τὴν Ἑβραίων ἀποσημαίνει δουλεύων. Ὠβήδου δὲ γίνεται Ἰεσσαῖος, τούτου Δαυίδης ὁ [k] βασιλεύσας, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καταλιπὼν τὴν ἡγεμονίαν, [l] ἐπὶ μίαν καὶ εἴκοσι γενεὰς ἀνδρῶν. τὰ μὲν [m] οὖν περὶ Ῥούθην ἀναγκαίως διηγησάμην, ἐπιδεῖξαι βουλόμενος τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν, ὅτι τούτῳ παράγειν ἐφικτόν ἐστιν εἰς ἀξίωμα λαμπρὸν καὶ τοὺς ἐπιτυχόντας, εἰς οἷον ἀνήγαγε καὶ [n] Δαυίδην ἐκ τοιούτων γενόμενον.

---

[a] Sic *Big. Samb. & Epiphan.* συμπεπεισμένος in *Editis, Aliisque.* [b] Ἀσπασάμενος τὴν κόρην *Big. Samb. & Gall.* 1. ἀσπασάμενος αὐτὴν *Hen. & Busb.* [c] Vocem λαμβάνειν non agnoſcit *Vat.* [d] Ἀπὸ μοίρας in *Editis, Aliiſque.* Ἀπομοίρας *Samb.* quod placuit etiam *H. Stephano* in *Theſ. Gr.* voce πολυωρεῖν. ſed cum ἀπὸ μοίραν habeat *Vat.* malui conjunctim ἀπομοίραν. [e] Δι᾽ εὐλάβειαν *Big. Samb. & Gall.* 1. minus recte. [f] *Al.* ἐλθών τε. [g] Ἅλωος in *Editis.* diverſe tamen ἅλωνος, ἀλῶνος & ἅλωος in *MSS.* [h] Παρακατακλῖναι apud *Big. & Samb.* παρακαταθεῖναι *Vat.* συγκατακλῖναι *Zonar.* [i] *Busb.* αὐταῖς, *ipſi ſocrique.* & mox καὶ πέμπει, dein πείθεται pro παραγίνεται. [k] Ita *Vat.* in *aliis* τ᾽ ὄνομα. [l] *Epiphanius* quaſi παρακειμένη συγχωρεῖν. [m] Ita cum *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἢ μάλισθ᾽ ἐπὶ γεγονόσι, *maxime ſi non de nihilo oriantur*, ut vertit *Gelenius.* [n] Θέλοντι *Hen. & Epiphan.* mox ἀκολουθήσειν. *Vat.* [o] Δ᾽ ἐν νόμῳ συνοικήσουσαν ἄξομαι *Samb. Big. & Vet. Interpr.* δὲ νόμῳ συνοικήσουσαν ἕξομαι *Hen.* δὲ νόμῳ συνοικοῦσαν ἄξομαι *Vat.* [p] Βοάζου γενομένας *Samb. Big. & Epiphan.* [q] Καὶ μεταπεμψάμενος, τὴν Ῥούθην ἐκ. *Big. & Samb.* καὶ μ. τήν τε Ῥούθην ἐκ. *Zonaras.* [r] Alii ſententiam ſine interrogatione efferunt. [s] *Al.* κλήρου, utrumque recte. [t] Οὐκ ἐξ *Vat.* * *Al.* illa vero nomen edente, diceneque ſe eſſe in illius poteſtate.

facere ſecundum leges. muliercula enim huc venit à Mallone relicta, quam ex legibus ducere debes, ſi fundos retinere velis. Ille autem Boazo & mulierem & fundos cedit, quandoquidem & ipſe foret defunctorum cognatus; dicens eſſe jam ſibi uxorem & liberos. Boazus ergo ſenatum teſtificatus mulieri præcipiebat, ut accedens calceum ei ſolveret & in faciem ſpueret. Atque hoc facto, Rutham duxit Boazus in matrimonium, annoque elapſo natus eſt illis infans maſculus. Hunc cum Naamis nutricarit, Obedem de conſilio mulierum nominavit, ut qui ad curam ſenectutis ejus gerendam educaretur. nam Obed Hebræorum lingua idem eſt ac ſerviens. Ex Obede autem prognatus eſt Jeſſæus, ex hoc David, qui regnavit, & liberis ſuis principatum reliquit uſque ad primam & viceſimam virorum ſtirpem *propagatum*. Hæc quidem neceſſe habui de Rutha narrare, volens Dei potentiam oſtendere, cui facile eſt etiam vulgares homines ad ampliſſimam dignitatem perducere, ad qualem Davidem evexit ex hujuſmodi majoribus ortum.

Cum propinquus ille Ruthæ de jure ſuo cederet, eam Boazus ſibi in uxorem accipit.

Davidis genus.

ΚΕΦ. ί.

Περὶ τῆς Σαμουήλου γενέσεως· καὶ ὡς προήγγελλε τὴν τοῦ Ηλεὶ υἱῶν συμφοράν.

Ἑβραῖοι δὲ, τῶν πραγμάτων αὐτοῖς ὑπενεχθέντων, πάλιν πόλεμον ἐκφέρουσι Παλαιστίνοις, [o] διὰ τοιαύτην αἰτίαν. [p] Ηλεὶ τῷ ἀρχιερεῖ δύο παῖδες ἦσαν [q] Ὀφνίς τε καὶ Φινεέσης. οὗτοι, καὶ πρὸς ἀνθρώπους ὑβρισταὶ γενόμενοι καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀσεβεῖς, οὐδενὸς ἀπείχοντο παρανομήματος. καὶ τὰ μὲν ἐφέροντο τῶν γερῶν κατὰ τιμὴν, ἃ δὲ ἐλάμβανον [r] αὐτοῖς ἁρπαγῆς τρόπῳ· γυναῖκάς τε τὰς ἐπὶ θρησκείᾳ παραγινομένας ὕβριζον φθοραῖς, ταῖς μὲν βίαν [ſ] προσφέροντες, τὰς δὲ δώροις ὑπαγόμενοι. τυραννίδος δ' [t] οὐδὲν ἀπέλειπεν ὁ βίος αὐτῶν. ὅ,τε οὖν πατὴρ [u] αὐτοῖς ἐπὶ τούτοις χαλεπῶς εἶχεν, ὅσον οὐδέπω προσδοκῶν ἥξειν ἐκ Θεοῦ τιμωρίαν αὐτοῖς ἐπὶ τοῖς πραττομένοις, [x] τό, τε πλῆθος ἐδυσφόρει· κἀπειδὴ φράζει τὴν ἐσομένην συμφορὰν ὁ Θεὸς τοῖς παισὶν αὐτοῦ τῷ τε Ηλεὶ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, [y] παιδί τε ὄντι, τότε φανερὸν ἐπὶ τοῖς υἱοῖς πένθος ἦγε.

β'. Βούλομαι δὲ τὰ περὶ τοῦ προφήτου πρότερον διεξελθὼν, ἔπειθ' οὕτως τὰ περὶ τοὺς Ηλεὶ παῖδας εἰπεῖν, καὶ τὴν δυστυχίαν [z] τὴν παντὶ τῷ λαῷ Ἑβραίων γενομένην. [a] Ἐλκάνης,

CAP. X.

De nativitate Samueli prophetæ; & ut filiorum Eli calamitatem prænunciabat.

Hebræi autem, rebus eorum in deterius lapſis, rurſus bellum movent Palæſtinis, talem ob cauſam. Eli pontifici duo filii erant, Hophnis & Phineeſes. Illi, & in homines injurioſi & in Deum impii, ne ab ulla quidem nequitia abſtinebant. Ac alia quidem munera ut honoraria auferebant, alia vero veluti rapto ſibi vendicabant: mulieres etiam, religionis ergo ſacra adeuntes, corruptelis dedecorabant; aliis quidem vim inferentes, alias vero donis *ad ſtuprum* pellicientes. atque ita à tyrannide nihil differebat vitæ eorum conſuetudo. Itaque & pater illis ob hæc graviter iraſcebatur, continuo exſpectans ut Deus eos propter hæc facinora ulciſceretur, & populus ea ægerrime ferebat: ac poſtquam Deus futuram filiorum ejus cladem tam Eli quam Samuelo prophetæ etiamnum puero prædixerat, tunc palam ob filios luctum agebat.

Eli Sacerdotis filii nequiſſime ſe gerunt.

2. Volo autem primo nonnulla de propheta percenſere, atque ita demum ea quæ ſpectant ad Eli filios enarrare. Elcanes, vir Levita,

Anna, ex Elcanæ uxoribus altera, Deo votum facit ob impetrandum filium.

---

[a] Ita cum *Vet. Interpr.* & *MSS.* (lectionem firmante *Zonara*) niſi quod in *nonnullis* ſit Μαλλίωνος, in *aliis* Μάλωνος. in *Editis*, κατ' αὐτοῖς [κατ' αὐτοὺς *Baſ.*] μᾶλλον. ἰδοὺ γὰρ δεῦρ' ἥκει γ. [b] Παραχωρεῖ *Samb. Big.* & *Epiphan.* [c] Τοῦ τετελευτηκότος *Epiphan.* [d] Eo modo *Baſ.* & *Samb* in *cæteris* αὐτῷ. [e] Ita *Samb. Hen.* & *Busb.* ἐκέλευσε in *reliquis.* [f] Sic è *MSS.* τύπτειν perperam in *Editis.* Vide *Zonaram* de ritu iſto, ut & *Bynæum* de *Calceo* Hebr. p.328. *Lindenbrog.* in *Terentium*, p. 607. *Ramireſii de Prado* Pentecontarchum, c. 26. & *Seldenum* de ſucceſſ. ad Leges Hebr. c.15. [g] Aut cum *Samb.* & *Big.* Γινομένου δὲ καὶ τούτου. [h] *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphanius*, τοῦτο ἡ Νοεμὶς τιθεμένη κατὰ συμβουλίαν τ. γ. Ὠβ. ὠνόμασεν, ἐ. γ. τῇ αὐτῆς τ. Rectius vero *Baſ. G.* cum *Busb.* & *Hen.* quomodo & expreſſum heic typis, præter τῆς αὐτῆς pro τῇ αὐτῆς. [i] Τῶν Ἑβραίων *Vat.* [k] Sic quinque *MSS.* & cum iſtis *Epiph.* & *Zonar.* βασιλεύοντος in *Vat.* & *Editis.* Vide *Syncellum*, p.175. [l] Ἐπὶ μιᾷ καὶ εἴκοσι γενεαῖς *Vat.* [m] Ita *Vat.* τὰ μὲν οὖν κατὰ *Big.* & *Samb.* τὰ μὲν περὶ in *Editis.* [n] Δαυίδην *Baſ. G. Vat.* ſicut *N. T.* ſcriptoribus acceptum Δαυίδ. Verum Δαυίδης *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* quod Hebraïco probe convenit. [o] Διὰ τὴν τ. αἰτ. *Big.* & *Samb.* ἐκ τῆς τ. αἰτίας *Hen.* & *Busb.* [p] Eadem heic notanda, quæ ad p. 217. v. 4. [q] Ὀφνίς τε *Busb.* & *Hen.* unde ſono duriori Ὀφνίς τε feci. Ὀφνὶς τε in *Editis.* Ὀφνίης τε *Vat.* Ὀφνιεὶς τε *Big.* & *Samb.* [r] *Al.* αὐτοῖς. [ſ] Προσφέροντες *Vat.* [t] Οὐθὲν ἀπέλειπεν *Samb.* [u] Αὐτὸς *Idem.* αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.* [x] Τοῦτο τὸ πλ. legiſſe videtur *Epiphan.* [y] Ita *Big.* & *Samb.* παιδὶ τότε ὄντι, τότε φ. in *Editis.* Σαμουήλῳ τῷ παιδὶ τότε ὄντι *Vet. Interpr.* Σαμ. τῷ πρ. παιδὶ τότε ὄντι φανερὸν &c. *Vat.* [z] Ita placuit reſcribere, cum τὴν τῷ παντὶ τῷ λαῷ habeant *Baſ.* & *G.* & τῷ παντὶ λαῷ *Big. Samb.* & *Vat.* παντὶ non legerat *Vet. Interpr.* [a] In *Editis*, *Busb. Hen.* & *Epiphanio*, Ἐλκάνης. verum in *Samb. Big. Vat.* ubique lectum Ἀλκάνης. nec aliter legerat *Suidas*, apud quem ſcribe, ὁ δὲ ἐν ἀρχῇ τῆς α'. βίβλου τῶν Βασιλειῶν Ἑλκανᾶ κεῖται τὸ ὄνομα.

vita, mediæ fortunæ civis de tribu Ephraïmitide, urbem Ramatham habitans, duas uxores duxit, Annam & Phenannam. Ex hac autem liberos ſuſcepit: tamen alteram, licet nullum ediderit partum, amare non deſtitit. Cæterum cum Elcanes unà cum uxoribus in Siluntem urbem ſacrificatum veniſſet, (illic enim fixum erat Dei tabernaculum, ſicut ante memoravimus) & in convivio portiones carnium uxoribus & liberis viciſſim diſtribuiſſet, Anna, ut viderat alterius liberos matri undique aſſidentes, & in lachrymas prorumpebat, & ſuam ſterilitatem & ſolitudinem deplorabat. Cumque in tanta eſſet mœſtitia ut eam conſolari non potuerit maritus, Tabernaculum adiit, Deum ſupplex orans, ut ſibi daret prolem, matremque faceret, promittens, ſe primum filium ſibi natum miniſterio divino conſecraturam eſſe, qui victu conſueto aliiſque familiari non uſurus eſſet. Et dum precibus diu incumberet, Eli pontifex (nam ante Tabernaculum ſedebat) tanquam parum ſobriam diſcedere jubebat. Illa vero dicente ſe aquam potare, contriſtatamque quod liberos non haberet Deo ſupplicare, ipſam bono animo eſſe hortabatur, denuncians, Deum ipſi daturum eſſe filium.

Samuelus naſcitur, & Deo ſacratur.

3. Tum demum bona cum ſpe ad maritum revertens, cibum læta ſumpſit: & poſtquam ſe in patriam recepiſſent, *brevi* uterum gerere cœpit, eiſque *exacto ad pariendum tempore*, natus eſt filius, quem Samuelum nominant, quaſi à Deo petitum. Itaque *ad Tabernaculum* aderant, pro puero *nato* ſacra facturi, ſimulque decimas *ex more* afferentes. Mulier autem recordata voti, quod pro puero nuncuparat, eum Eli tradidit, Deo in prophetam futurum conſecrans. Itaque & comam prolixam nutriebat, & aquam *tantum* potabat. Ac Samuelus quidem apud Tabernaculum commorabatur *ibidem* educatus. Quin & Elcanæ alii filii ex Anna, treſque filiæ progenitæ ſunt.

Deus Samuelum alloquitur; Eliq; ſacerdoti iram denunciat ob flagitia filiorum.

4. Samuelus autem, anno ætatis duodecimo jam completo, prophetam agere cœpit. Et eum aliquando dormientem Deus nominatim vocavit. Ille vero, ratus à Pontifice ſe vocari, eum adit. Cum autem diceret Pontifex, illum à ſe non vocatum eſſe, Deus hoc ter fecit. Tum Eli illuminatus eum ſic alloquitur; & jam quidem, Samuele, & ego ut ante ſilentium egi: Deus autem eſt, qui te vocat. age, ſignifica illi te præſto eſſe. Rurſus cum Deum loquentem audiviſſet, orabat ut ſibi oracula aperire dignaretur; ſe enim in miniſteriis, ad quæcunque voluiſſet, non ſegnem fore. Cui Deus, “quoniam, inquit, ades, diſce *ex me* cladem Iſraëlitis imminere, majorem quam ut forte à quopiam narrari & credi poſſit: im-

Λευίτης ἀνὴρ, τῶν ἐν μέσῳ πολιτῶν, τῆς Εφραΐμου κληρουχίας, [a] Ραμαθὰν πόλιν κατοικῶν, ἐγάμει δύο γυναῖκας, Ανναν τε καὶ Φενάνναν. ἐκ δὲ ταύτης καὶ παῖδες αὐτῷ γίνονται. [b] τὴν δ' ἑτέραν, ἄτεκνον οὖσαν, ἀγαπῶν διετέλει. ἀφικομένου δὲ μετὰ τῶν γυναικῶν τοῦ Ελκάνου [c] εἰς Σιλὼ πόλιν θῦσαι· ἐνταῦθα γὰρ ἡ σκηνὴ τοῦ Θεοῦ ἐπεπήγει [d] καθὰ προειρήκαμεν· καὶ πάλιν κατὰ τὴν εὐωχίαν νέμοντος μοίρας κρεῶν [e] ταῖς τε γυναιξὶ καὶ τοῖς τέκνοις, Αννα θεασαμένη τοὺς τῆς ἑτέρας παῖδας τῇ μητρὶ [f] παρακαθισαμένους, εἰς δάκρυά τε προύπεσε, καὶ τῆς ἀπαιδίας [g] αὑτὴν ὠλοφύρετο καὶ τῆς μονώσεως. καὶ τῆς τἀνδρὸς παραμυθίας τῇ λύπῃ κρατήσασα, εἰς τὴν σκηνὴν ᾤχετο τὸν Θεὸν ἱκετεύουσα δοῦναι γονὴν αὐτῇ καὶ ποιῆσαι μητέρα, ἐπαγγελλομένη τὸ πρῶτον αὐτῇ [h] γεννησόμενον καθιερώσειν ἐπὶ [i] διακονίᾳ τοῦ Θεοῦ, δίαιταν οὐχ ὁμοίαν τοῖς ἰδιώταις [k] ποιησόμενον. διατριβούσης δ' ἐπὶ ταῖς εὐχαῖς πολὺν χρόνον, Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ πρὸ τῆς σκηνῆς, ὡς παροινοῦσαν [l] ἐκέλευεν ἀπιέναι. τῆς δὲ πιεῖν ὕδωρ φαμένης, [m] λυπουμένην δ' ἐπὶ παίδων ἀπορίᾳ τὸν Θεὸν ἱκετεύειν, θαῤῥεῖν [n] παρεκελεύετο, παρέξειν αὐτῇ παῖδας τὸν Θεὸν καταγγέλλων.

γ'. Παραγενομένη δ' εὔελπις πρὸς τὸν ἄνδρα, τροφὴν χαίρουσα προσηνέγκατο· καὶ ἀναστρεψάντων εἰς τὴν πατρίδα, κύειν ἤρξατο. καὶ γίνεται παιδίον αὐτοῖς, ὃν Σαμουῆλον προσαγορεύουσι· θεαίτητον ἄν τις [o] εἴποι. [p] παρῆσαν οὖν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς γενέσεως θύσοντες, δεκάτας τε ἔφερον. ἀναμνησθεῖσα δ' ἡ γυνὴ τῆς εὐχῆς τῆς ἐπὶ τῷ παιδὶ γεγενημένης, παρεδίδου [q] τῷ Ηλεὶ, ἀνατιθεῖσα τῷ Θεῷ προφήτην γενησόμενον. κόμη τε οὖν αὐτῷ ἀνεῖτο, καὶ ποτὸν ὕδωρ ἦν. καὶ Σαμουῆλος μὲν ἐν τῷ ἱερῷ διῆγε τρεφόμενος. Ελκάνῃ δ' ἐκ τῆς Αννης [r] υἱεῖς τε ἄλλοι γίνονται, καὶ τρεῖς θυγατέρες.

δ'. Σαμουῆλος δὲ, πεπληρωκὼς ἔτος ἤδη δωδέκατον, [s] προεφήτευε. καί ποτε κοιμώμενον ὀνομαστὶ ἐκάλεσεν ὁ Θεός. ὁ δὲ νομίσας ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως πεφωνῆσθαι, [t] παραγίνεται πρὸς αὐτόν. οὐ φαμένου δὲ καλέσαι τοῦ ἀρχιερέως, ὁ Θεὸς [u] εἰς τρὶς τοῦτο ποιεῖ. καὶ Ηλεὶ [x] διαυγασθεὶς φησὶ πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἐγὼ μὲν, Σαμουῆλε, σιγὴν [y] ὡς καὶ τὸ πρὶν ἦγον, Θεὸς δ' ἐστὶν ὁ καλῶν. ἀλλὰ σήμαινε πρὸς αὐτὸν, ὅτι παρατυγχάνω. καὶ τοῦ Θεοῦ φθεγξαμένου πάλιν ἀκούσας, ἠξίου λαλεῖν ἐπὶ τοῖς χρωμένοις, οὐ γὰρ ὑστερήσειν αὐτὸν [z] ἐφ' οἷς ἂν θελήσειε διακονίας. καὶ ὁ Θεὸς, “ἐπεὶ, φησὶ, παρατυγχάνεις, μάνθανε συμφορὰν Ισραηλίταις ἐσομένην, λόγου μείζονα καὶ πίστεως τοῖς παρατυγχάνουσι· καὶ τοὺς

“Ηλεὶ

---

[a] Ex Chaldaïco *Ramaba*, quod ab Hebræo *Ramathaim*. In *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* Αρμαθαὶν, hyperthesi nimis frequenti, ut apud LXX. *Suidam*, *Aliisque* Αρμαθαὶμ. [b] Τὴν δ' Ανναν *Hen.* & *Busb.* [c] *Al.* Σηλῶ, & Σιλῶ, & Σηλὼμ, & Σιλοῦν. [d] Καθὼς in quatuor *MSS.* [e] Ταῖς γ. ἐ τ. τ. ἡ Αννα in *MSS.* [f] Ita quatuor *MSS.* in *Editis* παρακαθισταμένους. Forte παρακαθημένους legerant *Zonar.* & *Suid.* [g] *Al.* ἑαυτήν. [h] Γεννησόμενον in *Editis*, *Aliisque* contra quatuor *MSS.* & *Suidam*. [i] Ita *MSS.* Διακονίαν in *Editis* & *Suida*. [k] Vel ποιησόμενον cum *Busb.* & *Hen.* [l] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis*, ἐκέλευσεν. [m] Ita *Samb.* & quædam ἀντίγραφα *Epiphanii*. in *Editis*, *Aliisque* λυπουμένης. [n] Παρεκελεύετο *Vat.* παρακελεύοντο *Aliis*. [o] Ita, vel εἴπῃ. antea εἴποις. [p] Ita è *Cod. Vat.* nec aliter *Samb.* & *Big.* niſi quod θύοντες pro θύσοντες habeant. παρῆσαν δὲ ὑπὲρ τοῦ παιδὸς θύσοντες, δεκάτας τε φέροντες in *Editis*, *Aliisque*. [q] Illud τῷ ex *MSS.* [r] Ita *Vat. Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἄλλοι deeſt in *Editis*, cæteriſque. Apud *Suidam*, υἱοὶ γίνονται τρεῖς καὶ θυγατέρες. Mallem tamen ex S. *Literis* υἱοί τε γίνονται τρεῖς καὶ δύο θυγατέρες. [s] Προεφήτευσε *Busb. Hen. Zon.* & *Suid.* [t] Παραγίνεται *Suid.* [u] Sic *Big. Samb.* & *Suid.* ἐπὶ τρεῖς in *Editis*. καὶ τοῦτο τρὶς πεποίηκε *Busb.* & *Hen.* [x] Διυπνισθεὶς *Big. Samb.* & *Vat.* Διεγερθεὶς *Suid.* [y] Ὡς καὶ πρὶν ἦγον *Big.* & *Samb.* [z] Ἐφ' αἷς ἂν θελήσωσι διακονίαις *Suid.* v. Σαμουήλ.

a Ita

« Ηλεὶ δὲ παῖδας ἡμέρᾳ μιᾷ τεθνηξομένους, καὶ τὴν ἱερωσύνην μετελευσομένην εἰς τὴν Ελεαζάρου οἰκίαν. Ηλεὶ γὰρ τῆς ἐμῆς θεραπείας μᾶλλον τοὺς υἱοὺς καὶ παρὰ τὸ συμφέρον αὐτοῖς ἠγάπησε". Ταῦτα βιασάμενος ὅρκοις εἰπεῖν αὐτῷ τὸν προφήτην [a] Ηλεὶ οὐ γὰρ ἐβούλετο λυπεῖν αὐτὸν λέγων· ἔτι μᾶλλον βεβαιοτέραν εἶχε τὴν προσδοκίαν τῆς τῶν τέκνων ἀπωλείας. Σαμουήλου δ' ηὔξετο [b] ἐπὶ πλεῖον ἡ δόξα, πάντων ὧν [c] προεφήτευεν ἀληθινῶν [d] βλεπομένων.

ΚΕΦ. ιά.

Δηλοῦται τὰ κατὰ τοὺς Ηλεὶ υἱοὺς, τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸν λαὸν συμβάντα· καὶ ὡς ὁ μὲν Ηλεὶ θανάτῳ οἰκτρῷ περιπίπτει.

Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν [e] Παλαιστῖνοι στρατεύσαντες ἐπὶ τοὺς Ισραηλίτας, [f] στρατοπεδεύονται κατὰ πόλιν [g] Αφεκάν. δεξαμένων δ' ἐξ ὀλίγου τῶν Ισραηλιτῶν, συνήεσαν εἰς τὴν ἐχομένην, καὶ νικῶσιν οἱ Παλαιστῖνοι· καὶ κτείνουσι μὲν τῶν Εβραίων εἰς [h] τετρακισχιλίους, τὸ δὲ λοιπὸν πλῆθος συνδιώκουσιν εἰς τὸ στρατόπεδον.

β'. Δείσαντες δὲ περὶ τῶν ὅλων οἱ Εβραῖοι πέμπουσιν ὡς τὴν γερουσίαν καὶ [i] τὸν ἀρχιερέα, τὴν κιβωτὸν τοῦ Θεοῦ κελεύοντες κομίζειν, ἵνα παρούσης αὐτῆς παραταττόμενοι κρατῶσι τῶν πολεμίων· ἀγνοοῦντες ὅτι μείζων ἐστὶν ὁ καταψηφισάμενος αὐτῶν τὴν συμφορὰν τῆς κιβωτοῦ, δι' ὃν καὶ ταύτην [k] ἐν τιμῇ συνέβαινεν εἶναι. παρῆν τε οὖν ἡ κιβωτὸς, καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς, τοῦ πατρὸς αὐτοῖς ἐπιστείλαντος, εἰ ληφθείσης τῆς κιβωτοῦ ζῆν [l] ἐθελήσουσιν, εἰς ὄψιν αὐτοῦ μὴ παραγενέσθαι. Φινεέσης δὲ ἤδη καὶ ἱερᾶτο, τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παρακεχωρηκότος διὰ τὸ γῆρας. θάρσος οὖν ἐπεγίνετο πολὺ τοῖς Εβραίοις, ὡς διὰ τὴν ἄφιξιν τῆς κιβωτοῦ περιεσομένοις τῶν πολεμίων. [m] καὶ ἐπλήττοντο δὲ οἱ πολέμιοι, δεδιότες τὴν παρουσίαν τῆς κιβωτοῦ τοῖς Ισραηλίταις. ταῖς μέντοι γε ἑκατέρων προσδοκίαις οὐχ ὅμοιον ἀπήντησε τὸ ἔργον. ἀλλὰ συμβολῆς γενομένης, ἣν μὲν ἤλπιζον νίκην Εβραῖοι, τῶν Παλαιστίνων αὕτη γίνεται· ἣν δ' ἐφοβοῦντο ἧτταν οὗτοι, ταύτην Εβραῖοι παθόντες, ἔγνωσαν αὐτοὺς μάτην [n] ἐπὶ τὴν κιβωτὸν τεθαρρηκότας. ἐτράπησάν τε γὰρ εὐθὺς εἰς χεῖρας ἐλθόντες τῶν πολεμίων, καὶ ἀπέβαλον εἰς τρισμυρίους, ἐν οἷς ἔπεσον καὶ οἱ τοῦ ἀρχιερέως υἱεῖς· ἥ τε κιβωτὸς ἤγετο πρὸς τῶν πολεμίων.

ιβ'. γ'. Απαγγελθείσης δὲ τῆς ἥττης εἰς τὴν [o] Σιλὼ, καὶ τῆς αἰχμαλωσίας τῆς κιβωτοῦ· Βενιαμίτης [p] γὰρ αὐτοῖς τις ἄγγελος ἀφικνεῖται νεανίας, παρατετυχηκὼς τῷ γεγονότι· πένθους ἀνεπλήσθη πᾶσα ἡ πόλις. καὶ Ηλεὶ ὁ ἀρχιερεὺς, ἐκαθέζετο γὰρ καθ' ἑτέρας τῶν πυλῶν ἐφ' ὑψηλοῦ θρόνου, ἀκούσας οἰμωγῆς, καὶ νομίσας νεώτερόν τι πεπρᾶχθαι περὶ τοὺς οἰκείους, καὶ μεταπεμψάμενος τὸν νεανίαν, ὡς ἔγνω τὰ κατὰ τὴν μάχην, ῥᾷον ἦν ἐπί τε τοῖς παισὶ, καὶ τοῖς συνηγγελ-

---

“mo & Eli filios una die morituros, & pontificatum in Eleazari familiam tranſiturum. Eli enim ſuum in filios amorem meo cultui, illorumque commodis & rationibus prætulit”. Illa ipſa cum à propheta jurejurando extorſiſſet *Eli* (nam ea narrando ipſi mœrorem afferre nolebat *Samuelus*) ex eo jam certiorem interitûs filiorum exſpectationem habuit. Samueli autem gloria magis magiſq; creſcebat, quod nihil ab eo prædictum irritum eſſe conſpiceretur.

CAP. XI.

Narrantur quæ Eli filiis, arcæ, populoque acciderant; utque Eli miſerabili fine vitam claudit.

Palæſtini Hebræos fundunt fugantque.

Itaque per idem tempus Palæſtini bello Iſraëlitarum populo illato, caſtra poſuerunt apud urbem Aphecam. Cum autem brevi *illos* exſpectarent Iſraëlitæ, die ſequenti congreſſi ſunt, victoriamque reportant Palæſtini: & Hebræorum quidem quatuor circiter millia perimunt, reliquam vero multitudinem in caſtra perſequuntur.

Alteram eis cladem inferunt & arcam capiunt.

2. Quamobrem Hebræi, de rerum ſumma ſoliciti, mittunt ad Senatum atque Pontificem qui arcam Dei in *caſtra* afferri poſtularent, ut ea inter illos verſante in aciem inſtructi hoſtes ſuperent: ignorantes eum, qui calamitatem illorum decreverat, majorem eſſe arca, propter quem contigit ut ipſa eſſet veneranda. Aderat igitur arca, ſimulque duo Eli filii, accepto à patre mandato, ut, ſi illos arca capta vivere non piguerit, in ipſius non audeant venire conſpectum. Phineeſes autem tunc ſacerdotio fungebatur, patre id propter ſenectutem concedente. Hebræis itaque magna accreſcit fiducia, ac ſi ex arca advecta hoſtibus forent ſuperiores. Contra autem hoſtes, animis conſternati ſunt, metuentes ne arcæ præſentia Iſraëlitis præſidio eſſet. At res non ita ceciderunt ac hi vel illi exſpectabant. Sed cum manus conſeruerunt, victoria, quam ſperabant Hebræi, à Palæſtinis ſtetit: atque cladem, quam iſti timore defugiebant, cum paterentur Hebræi, cognoverunt quod fruſtra in arca fiduciam repoſuerint. etenim ſtatim ac pugna cum hoſtibus erat commiſſa, in fugam verſi ſunt, & *viros* ad triginta millia deſiderarunt, inter quos & Pontificis filii occubuerunt: arca item in hoſtium poteſtatem redacta eſt.

XII. *Eli, delato ad ſe mali nuncio, animam exſpiravit.*

3. Cum autem fama hujuſce cladis atque arcæ captivitatis apud Siluntinos percrebreſceret (nam illis nuncius venerat juvenis quidam Benjamita qui prælio interfuerat) tota civitas luctu repleta eſt. Atque Eli pontifex (ad portarum enim alteram ſublimis in ſella ſedebat) audito ejulatu ſuſpicatus *id quod res erat*, novi aliquid *mali* ſuis accidiſſe, accerſitoque juvene ſimul ac cognoverat eventum prælii, lenius ferebat filiorum cædem, & quæ una nun-

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* deſunt Ηλεὶ & μᾶλλον. [b] Επὶ πλεῖον in quatuor *MSS.* [c] *Al.* προεφήτευσεν. [d] Φαινομένων *Vat.* [e] Καὶ Παλαιστῖνοι *Vat.* [f] Εστρατοπεδεύοντο *Vat.* [g] Ita cum *Big.* præſertim cum hanc urbem *Aphec* appellent *S. Literæ* in *Joſ.* c.13. v. 15. & 1 *Sam.* c. 4. v. 1. Εφεκὰν *Samb.* Αμφίκαν in *Editis*, *Aliiſque.* ab Απφεκὰ, ut *Ambubaia* ab Αββουβαΐα Syrorum. *Amphet* exſtat in *Epiphanio.* [h] Τετρακισχιλίους legerat *Vet. Interpr.* [i] Τοὺς ἀρχιερέας *Idem.* [k] Illa ἐν τιμῇ habuimus ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [l] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν αὐτοῦ μὴ παραγίνεσθαι *Vat.* ἐθέλουσιν εἰς ὄψιν μὴ παραγίνεσθαι *Baſ.G. Aliique.* [m] Ita *Big.* & *Samb.* κατεπλήττοντο *Aliis.* [n] Επὶ τῇ κιβωτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Σιλὼν *Vat.* Σηλῶ *Samb.* Vide p.198.v.48. [p] Γάρ τις αὐτοῖς ἀγγ. *Samb.*

ciata erant de exercitus ſtrage, ut qui præſciverat à Deo quod futurum erat, & prædixerat. maxime enim *nos* afficiunt mala quæ præter exſpectationem cadunt. Ut vero etiam arcam in hoſtium manus veniſſe acceperat, ex rei adeo inſperatæ nuncio cùm valde indoluiſſet, è ſolio delapſus animam exhalavit, annos natus octo & nonaginta, atque per horum quadraginta imperio *ſummo* potitus.

Phineeſis uxor, ex interitu mariti partus doloribus correpta, moritur.

4. Eadem vero die & Phineeſis filii *ejus* conjux defuncta eſt, quod vivere non ſuſtinuerit poſt mariti infortunium. ipſi quidem, cum gravida eſſet, *& partui non adeo vicina*, nunciata erat viri *ſui* clades: puerum vero ſeptimeſtrem enititur, ipſumque, utpote vitalem, Jochaben nominarunt (nomen autem *iſtud* infamiam ſignificat) ex ignominia quam eo tempore acceperat exercitus.

Pontificatus ex una familia in aliam transfertur.

5. Primus autem *hic* Eli ex familia Ithamari, alterius Aaronis filii, pontificatum obtinuit: nam ante in Eleazari domo fuit ſacerdotium, dignitate à patre ad filium tranſmiſſa; atque ille Phineeſi filio ſuo tradidit; poſt quem Abiezeres filius ejus, ſumptum honorem, filio ſuo, cui nomen erat Bocci, reliquit; à quo eum accepit Ozis filius ejus; poſt quem Eli, de quo nunc *nobis* facta eſt narratio, ſacerdotium habuit, ut & ſtirps ejus uſque ad tempora regni Solomonis. tunc enim Eleazari poſteri id recuperarunt.

Finis Libri quinti.

μένοις περὶ τὸ στρατόπεδον, ὡς ἂν προεγνωκὼς παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸ συμβησόμενον, καὶ προαπηγγελκώς. συνέχει γὰρ ἱκανῶς τὰ παρὰ τὴν προσδοκίαν συντυχόντα δεινά. ὡς δὲ καὶ τὴν κιβωτὸν ἤκουσεν ᾐχμαλωτίσθαι πρὸς τῶν πολεμίων, ὑπὸ τοῦ παρ᾽ ἐλπίδας αὐτῷ τοῦτο προσπεσεῖν περιαλγήσας, ἀποκυλισθεὶς ἀπὸ τοῦ θρόνου τελευτᾷ, ὀκτὼ καὶ ἐνενήκοντα βιώσας ἔτη τὰ πάντα, καὶ τούτων τὰ τεσσαράκοντα κατασχὼν τὴν ἀρχήν.

δ΄. Θνήσκει δὲ κατ᾽ ἐκείνην τὴν ἡμέραν καὶ ἡ Φινεέσου [a] παιδὸς γυνή, μὴ καρτερήσασα ζῆν ἐπὶ τῇ τἀνδρὸς δυστυχίᾳ. κυούσῃ [b] μὲν αὐτῇ προσηγγέλθη τὸ περὶ τὸν ἄνδρα πάθος. τίκτει δ᾽ ἑπταμηνιαῖον παῖδα, ὃν καὶ ζήσαντα [c] Ἰωχάβην προσηγόρευσαν· σημαίνει δὲ ἀδοξίαν τὸ ὄνομα· διὰ τὴν περιπεσοῦσαν [d] δύσκλειαν τότε τῷ στρατῷ.

ε΄. Ηρξε δὲ πρῶτος Ηλεί, [e] Ἰθαμάρου τοῦ ἑτέρου τῶν Ἀαρῶνος υἱῶν οἰκίας· ἡ γὰρ Ἐλεαζάρου οἰκία τὸ πρῶτον [f] ἱερᾶτο, παῖς παρὰ πατρὸς ἐπιδεχόμενοι τὴν τιμήν, ἐκεῖνός τε Φινεέσῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ παραδίδωσι, μεθ᾽ ὃν [g] Ἀβιεζέρης υἱὸς ὢν αὐτοῦ τὴν τιμὴν παραλαβών, παιδὶ αὐτοῦ [h] Βουκὶ [i] τοὔνομα αὐτὸς αὐτὴν κατέλιπεν αὐτῷ, παρ᾽ οὗ διεδέξατο [k] Οζις υἱὸς ὤν, μεθ᾽ ὃν Ηλεὶ ἔσχε τὴν ἱερωσύνην, περὶ οὗ νῦν ἦν ὁ λόγος, καὶ τὸ γένος τὸ ἀπ᾽ ἐκείνου, μέχρι τῶν κατὰ τὴν Σολομῶνος βασιλείαν χρόνων. τότε δὲ οἱ Ἐλεαζάρου πάλιν αὐτὴν [l] ἀπέλαβον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πέμπτου.

---

[a] Τοῦ παιδὸς *Big. & Samb.* [b] Γὰρ αὐτῇ *Samb.* [c] Ἰωχάβην *Big. Samb. & Gall.* 1. Ὀχάμην *Vat.* [d] Δυσκολίαν *Big. & Samb.* [e] Sic *Big. & Samb.* Ἰθάμαρ τοῦ ἑτ. in *Editis.* Ἰθαμάρου ἑτέρου *Vat.* [f] Ita *Big. Samb. & Vat.* qui mox habet παῖδες. ἱερῶτο à typis [g] *Abiezer* hîc, depravatis, ut fieri amat, ex Græcorum Latinorumque ſcriptione Orientalium nominibus, eſt *Abiſhua*, *Boceias Bucci*, *Ozi Uzzi*, qui omnes in poſteris Phinees recenſentur, 1 *Paralip.* c.6. v.51. *Seldenus* de *Succ. in Pontif. Hebr.* l.1. c.2. [h] Sic *Big. Samb. & Gall.* 1. In *Editis* Βόκκι. in *Vat.* Βόλκει. utrumque forſan pro Βόκκει. [i] Τοὔνομα αὐτὴν κατέλειπεν. π. *Samb. & Vat.* αὐτὸς αὐτὴν κατέλειπεν *Epiphan.* [k] Ὀζεις *Big. & Samb.* [l] Ἀπέλαβον ἀπόγονοι *Vat.* ἀπέλαβον. Περιέχει ὁ λόγος χρόνον ἐτῶν ¯ νος. *Bub. & Hen.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ [a] ΤΗ ΕΚΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEXTO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α'. Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον [b] ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Εβραίοις.

β'. Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτοὺς, καὶ νίκη Εβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

γ'. Ως Σαμουήλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὐτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρησεν.

δ'. Ως οὐ καλῶς προϊσταμένων ἐκείνων τῆς ἀρχῆς, τὸ πλῆθος ὑπ' ὀργῆς ᾐτήσατο βασιλεύεσθαι.

ε'. Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανάκτησις· καὶ βασιλέως αὐτοῖς ἀπόδειξις, Σαούλου τοὔνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

ϛ'. Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Αμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

ζ'. Ως στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Εβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

η'. Σαούλου πρὸς Αμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

θ'. Οτι παραβαίνοντος Σαούλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουήλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιτροπὴν Θεοῦ.

ι'. Ως δὲ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Εβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαούλου βασιλεύοντος.

ια'. Μονομαχία Δαυίδου τότε πρὸς Γολίαθον, τὸν ἄριστον τῶν Παλαιστίνων· καὶ ἀναίρεσις τοῦ Γολιάθου, καὶ ἧττα τῶν Παλαιστίνων.

ιβ'. Ως θαυμάσας τὸν Δαυίδην τῆς ἀνδρείας, συνῴκισεν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Σαοῦλος.

ιγ'. Οτι μετὰ ταῦτα ὑπ' αὐτῷ τὸν Δαυίδην γενόμενον ὁ βασιλεὺς ἐσπούδασεν ἀποκτεῖναι.

ιδ'. Ως πολλάκις καὶ Δαυίδης κινδυνεύσας ἀποθανεῖν ὑπὸ Σαούλου διέφυγε· καὶ Σαοῦλον, δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, οὐ διεχρήσατο.

ιε'. Ως στρατευσαμένων Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Εβραίους ἡττήθησαν οἱ Εβραῖοι τῇ μάχῃ· καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν Σαοῦλος ἀπέθανε μετὰ τῶν παίδων μαχόμενος.

1. *Clades Palæstinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam: & quo modo eam remiserunt ad Hebræos.*

2. *Expeditio Palæstinorum in ipsos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.*

3. *Ut Samuelus, propter senectutem rebus administrandis parum idoneus, curam earum filiis suis commisit.*

4. *Ut populus, cum illi in principatu male se gererent, ira incitatus Regem petiit.*

5. *Samuelo ab iis mota indignatio; isque Regem eis designat, Saulum nomine, Deo ita jubente.*

6. *Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hostes profligat spoliatque.*

7. *Ut Palæstini, rursus Hebræos armis aggressi, ab iis debellantur.*

8. *Saulus cum Ammanitis bellum gerit, deque iis victoriam reportat.*

9. *Quod, cum Saulus prophetæ mandata transgrederetur, Samuelus clam alium creat Regem, Davidem nomine, ex jussu Dei.*

10. *Quomodo novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, Palæstini susceperunt.*

11. *Singulare certamen Davidis cum Goliatho, viro Palæstinorum fortissimo: atque Goliathi peremptio, & Palæstinorum strages.*

12. *Ut Saulus, fortitudinem Davidis admiratus, filiam ei in matrimonium collocavit.*

13. *Quod postea Rex, cum Davidem in sua potestate haberet, ad eum perimendum se accinxit.*

14. *Ut aliquoties Davides, à Saulo in vitæ discrimen adductus, salvus effugit: bis tamen Saulo, cum perdere posset, pepercit.*

15. *Hebræi, cum Palæstini in eos bellum moverent, prælio devicti sunt; in quo Saulus rex una cum filiis contra eos pugnans occubuit.*

---

a *Al.* ἐν τῷ ἕκτῳ λόγῳ. b Επεμψαν *Samb.* in reliquis convenit cum *Edit. Baſ.* Verum hæc ſummaria paulo contractiora exhibet *Gen.*

ΦΛ.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΚΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος [a]χρόνον ἐτῶν λβʹ.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEXTUS.

Qui continet tempus annorum XXXII.

CAP. I.

Clades Palæſtinorum & terræ eorum, ex ira Dei propter arcam ab iis captam; & quo modo eam remiſerunt ad Hebræos.

Dagon, Azotiorum deus, ante arcam proſternitur. 1 *Reg. c.* 5.

CUM autem Palæſtini arcam Hebræorum cepiſſent, quemadmodum paulo ante diximus, in urbem Azotum eum deportarunt; &, ut *eximium* quiddam è manubiis, juxta Deum ſuum collocant: is enim Dagon appellabatur. Poſtridie vero cuncti in fanum prima luce ingredientes, ut Deum ſuum adorarent, eum invenerunt hunc ipſum honorem arcæ præſtantem: humi enim jacebat, baſi prolapſus, cui perpetuo inſiſtebat. eum itaque ſublatum in eandem reſtituunt, ægerrime ferentes id quod acciderat. Cumque ſæpius ad Dagona accederent, pariterque eum ante arcam adorantis ſpecie projectum reperirent, in magna erant anxietate animiſque perturbati. Tum denique in Azotiorum urbem & regionem diram immiſit Deus vaſtationem & morbum. Moriebantur enim inteſtinorum torminibus, gravi malo & necem acerbiſſimam inferente, viſcera, priuſquam anima ipſis per mortem convenienter ſolveretur corpore, egerentes, exeſa & modis omnibus à morbo corrupta evomendo. Quicquid autem in provincia erat mures innumeri è terra exorti graviter læſerunt, nec ſtirpibus nec fructibus parcentes. Itaque dum Azotii his malis premerentur, nec amplius calamitates ferendo eſſent, intellexerunt arcam Dei in cauſa eſſe quod tam gravia

Palæſtini plagis percutiuntur.

ΚΕΦ. αʹ.

Φθορὰ Παλαιστίνων καὶ τῆς γῆς αὐτῶν ἐξ ὀργῆς τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν αἰχμαλωτευθεῖσαν ὑπ' αὐτῶν κιβωτόν· καὶ τίνα τρόπον ἀπέπεμψαν αὐτὴν τοῖς Ἑβραίοις.

ΛΑΒΟΝΤΕΣ δὲ οἱ Παλαιστῖνοι τὴν τῶν Ἑβραίων κιβωτὸν αἰχμάλωτον, ὡς προειρήκαμεν μικρὸν ἔμπροσθεν, εἰς Ἄζωτον ἐκόμισαν πόλιν, καὶ παρὰ τὸν αὐτῶν Θεόν, ὥσπερ τι λάφυρον, [b]Δαγὼν δ' οὗτος ἐκαλεῖτο, τιθέασι. τῇ δ' ἐπιούσῃ πάντες, ὑπὸ τὴν τῆς ἡμέρας ἀρχὴν εἰσιόντες εἰς τὸν ναὸν προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν αὐτῶν, ἐπιτυγχάνουσιν αὐτῷ τοῦτο ποιοῦντι τὴν κιβωτόν· ἔκειτο γὰρ [c]ἐκπεπτωκὼς τῆς βάσεως, ἐφ' ἧς ἑστὼς διετέλει. καὶ βαστάσαντες πάλιν ἐφιστᾶσιν αὐτὸν ἐπὶ ταύτης, δυσφορήσαντες ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ. πολλάκις δὲ φοιτῶντες παρὰ τὸν [d]Δαγῶνα καὶ καταλαμβάνοντες ὁμοίως ἐπὶ τοῦ προσκυνοῦντος τὴν κιβωτὸν σχήματος κείμενον, ἐν ἀπορίᾳ δεινῇ καὶ συγχύσει καθίσταντο. καὶ τελευταῖον [e]ἀπέσκηψεν εἰς τὴν τῶν Ἀζωτίων πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν φθορὰν [f]τὸ θεῖον καὶ νόσον. ἀπέθνησκον γὰρ ὑπὸ [g]δυσεντερίας, πάθους χαλεποῦ καὶ [h]τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψυχὴν αὐτοῖς εὐθανάτως ἀπολυθῆναι τοῦ σώματος, τὰ ἐντὸς ἀναφέροντες, [i]ἐξεμοῦντες διαβεβρωμένα καὶ παντοίως ὑπὸ τῆς νόσου διεφθαρμένα. τὰ δ' ἐπὶ τῆς χώρας μυῶν πλῆθος, ἀνελθὸν [k]ἀπὸ τῆς γῆς, κατέβλαψε· μήτε φυτῶν, μήτε καρπῶν ἀποσχόμενον. ἐν δὴ τούτοις ὄντες τοῖς κακοῖς οἱ Ἀζώτιοι, καὶ πρὸς τὰς συμφορὰς ἀντέχειν οὐ δυνάμενοι, συνῆκαν ἐκ τῆς κιβωτοῦ [l]ταύτας αὐτοῖς ἀνασχεῖν,

---

[a] Ita *Samb. Big.* & *Voſs.* numerumque defendit *Voſsius* in *Chronol. S.* c. 5. [b] Hunc ſpecie hominis, in piſcem ab umbilico deſinentis, ſuper Deos reliquos gens maritima venerabatur. [c] Απ' αὐτῆς ἀποπεπτωκὼς τῆς β. *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* Δαγών. [e] Ἐπίσκηψεν *Vat.* ἐνέσκηψεν *Hen.* & *Busb.* quod forſan à *Joſepho.* [f] Καὶ νόσον τὸ θεῖον *Vat.* [g] Vide *Theodoretum,* tom. 1. p. 236. [h] *Epiphanius* legerat πρὶν ἢ τὴν ἀναίρεσιν ὀξυτάτην αὐτοῖς ἐπιφέροντος, πρὶν ἢ τὴν ψ. [i] Ἐξήμουν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* in *reliquis* cum *Heſychio* & *Glyca* ἐξεμοῦντες. [k] Ἐκ τῆς γ. *Big. Samb.* & *Vat.* [l] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ταύτης in *Editis, Aliiſque.*

ἀναχεῖν, καὶ τὴν νίκην καὶ τὴν ταύτης αἰχμαλωσίαν [a] οὐκ ἐπ' ἀγαθῷ γεγενημένην. πέμπουσιν οὖν πρὸς τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἀξιοῦντες τὴν κιβωτὸν αὐτοὺς παρὰ σφᾶς [b] δέχεσθαι. τοῖς δὲ οὐκ ἀηδὴς ἡ τῶν Ἀζωτίων δέησις προσέπεσεν· ἀλλ' ἐπινεύουσι μὲν αὐτοῖς τὴν χάριν. λαβόντες δὲ τὴν κιβωτὸν, ἐν τοῖς ὁμοίοις δεινοῖς κατέστησαν. συνεξεκόμισε γὰρ [c] αὐτῇ τὰ τῶν Ἀζωτίων ἡ κιβωτὸς πάθη πρὸς τοὺς ἀπ' ἐκείνων αὐτὴν δεχομένους. καὶ πρὸς ἄλλους παρ' αὐτῶν ἀποπέμπουσιν Ἀσκαλωνῖται. μένει δ' οὐδὲ παρ' ἐκείνοις· ὑπὸ γὰρ τῶν αὐτῶν παθῶν ἐλαυνόμενοι, πρὸς τὰς ἐχομένας ἀπολύουσι πόλεις. καὶ τοῦτον [d] περιέρχεται τὸν τρόπον τὰς πέντε τῶν Παλαιστίνων πόλεις ἡ κιβωτὸς, ὥσπερ δασμὸν ἀπαιτοῦσα παρ' ἑκάστης τοῦ [e] πρὸς αὐτὰς ἐλθεῖν, ἃ δι' αὐτὴν ἔπασχον.

β'. Ἀπειρηκότες δὲ τοῖς κακοῖς οἱ πεπειραμένοι, καὶ τοῖς ἀκούουσιν αὐτὰ διδασκαλία [f] γινόμενοι, τοῦ μὴ προσδέξασθαι τὴν κιβωτόν ποτε πρὸς αὐτοὺς ἐπὶ τοιούτῳ μισθῷ καὶ τέλει, τὸ λοιπὸν ἐζήτουν μηχανὴν καὶ πόρον ἀπαλλαγῆς αὐτῆς. καὶ συνελθόντες οἱ ἐκ τῶν πέντε πόλεων ἄρχοντες, Γίττης [g] καὶ Ἀκκάρωνος καὶ Ἀσκάλωνος, [h] ἔτι δὲ Γάζης καὶ Ἀζώτου, ἐσκόπουν τί δεῖ ποιεῖν. καὶ τὸ μὲν πρῶτον ἐδόκει, τὴν κιβωτὸν ἀποπέμπειν τοῖς οἰκείοις, ὡς [i] ὑπερδικοῦντος αὐτὴν τοῦ Θεοῦ, καὶ συνεπιδημησάντων αὐτῇ διὰ τοῦτο τῶν δεινῶν, καὶ [k] συνεισβαλόντων μετ' ἐκείνης εἰς τὰς πόλεις αὐτῶν. ἦσαν δὲ οἱ λέγοντες, [l] τοῦτο μὲν μὴ ποιεῖν, μηδ' ἐξαπατᾶσθαι τὴν αἰτίαν τῶν κακῶν εἰς ἐκείνην ἀναφέροντας. οὐ γὰρ ταύτην εἶναι τὴν δύναμιν [m] αὐτῇ καὶ τὴν ἰσχύν· οὐ γὰρ ἄν ποτ' αὐτῆς [n] κηδομένου Θεοῦ ὑποχείριον ἀνθρώποις γενέσθαι. ἡσυχάζειν δὲ καὶ πρᾴως ἔχειν ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσι παρῄνουν, αἰτίαν τούτων οὐκ ἄλλην, ἢ μόνην λογιζομένους τὴν φύσιν· ἣ καὶ σώμασι καὶ γῇ καὶ φυτοῖς καὶ πᾶσι τοῖς ἐξ αὐτῆς συνεστῶσι, κατὰ χρόνων περιόδους, τίκτει τοιαύτας μεταβολάς. νικᾷ δὲ τὰς προειρημένας γνώμας ἀνδρῶν ἔν τε τοῖς ἐπάνω χρόνοις συνέσει καὶ φρονήσει [o] διαφέρειν πεπιστευμένων συμβουλία, καὶ τότε μάλιστα δοξάντων ἁρμοζόντως λέγειν τοῖς παροῦσιν, οἳ μήτ' ἀποπέμπειν ἔφασαν δεῖν τὴν κιβωτὸν, μήτε κατέχειν· ἀλλὰ πέντε μὲν ἀνδριάντας ὑπὲρ ἑκάστης πόλεως χρυσοῦς ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ χαριστήριον, ὅτι προενόησεν αὐτῶν τῆς σωτηρίας, καὶ κατέσχεν ἐν τῷ βίῳ διωκομένους ἐξ αὐτῶν παθήμασιν, οἷς οὐκέτι ἦν [p] ἀντιβλέψαι. τοσούτους δὲ τὸν ἀριθμὸν μύας χρυσοῦς τοῖς κατανεμηθεῖσιν αὐτῶν καὶ διαφθείρασι τὴν χώραν ἐμφερεῖς. ἔπειτα [q] βαλόντας εἰς γλωσσόκομον αὐτοὺς, καὶ θέντας ἐπὶ τὴν κιβωτὸν, ἅμαξαν αὐτῇ καινὴν κατασκευάσαι· καὶ βόας ὑποζεύξαντας ἀρτιτόκους, τὰς μὲν [r] δαμάλεις ἐγκλεῖσαι καὶ κατασχεῖν, μὴ τοῖς μητράσιν ἐμποδὼν ἑπόμεναι γένωνται, πόθῳ δ'

paterentur, atque victoriam arcæque captivitatem ſibi in damnum ceſſiſſe. Miſerunt igitur ad Aſcalonitas, obſecrantes ut eam ad ſe reciperent. Illis autem non ingrata accidit hæc ſupplicatio: quamobrem iis non ægre quidem concedunt quod petierunt. Cum vero arcam ſumpſiſſent, eadem ipſis mala ingruebant: Azotiorum enim calamitates una cum arca importatæ erant iis, qui eam ab illis acceperunt. Ad alios igitur eam ablegant Aſcalonitæ. neque vero apud illos permanſit: nam cum & ipſi ab eodem morbo vexarentur, ad vicinas eam dimittunt urbes. Atque in hunc modum quinque Palæſtinorum urbes pervagata eſt arca; à qualibet, ideo quod ad ipſas veniſſet, tributi vice exigens ea quæ paſſæ ſunt.

Azotii malis vexati arcam ad Aſcalonitas trãſferunt, atque illi ad alios eam deportant. 1 Reg. c. 5.

2. Cum hiſce autem ſuppliciis pæne conficerentur quotquot iis affecti erant, quique de iſtis audierant illorum exemplo moniti eſſent, ne arcæ præſentiam emerent tanta mercede & vectigali, tandem quæſiverunt qua arte & via ab ea ſemet expedirent. Et cum conveniſſent quinque civitatum principes, Gittæ & Accaronis & Aſcalonis, itemque Gazæ & Azoti, diſpiciebant quid facto opus eſſet. Ac primum quidem illis viſum eſt, ad ſuos remittendam eſſe arcam, quaſi palam eſſet Deum ejus ſuſcepiſſe vindictam, atque ideo calamitates cum ea in ipſos invaſiſſe, ſimulque in urbes eorum ingreſſas eſſe. Erant autem qui dicerent, hoc quidem nequaquam faciendum eſſe, fallique *eos* qui malorum cauſam illi acceptam ferrent. non enim tantam ei poteſtatem eſſe & vim; neque ſi ejus curam habuiſſet Deus, in hominum manus veniſſet. Cæterum monebant ut quieſcerent, & quicquid acciderat æquo animo ferrent, cogitantes non aliam eſſe eorundem cauſam quam ipſam rerum naturam; quæ & corporibus & terræ & plantis & omnibus mortali concretione ſatis, certis temporum vicibus, hujuſmodi mutationes affert. Prædictas autem ſententias vincit iſtorum virorum conſilium, qui & antea crediti ſunt intelligentia & prudentia præcellere, & tunc maxime viſi ſunt accommodate dicere ad præſens negotium; qui neque *ita inanem* remittendam eſſe arcam cenſuerunt, neque retinendam: ſed quinque *podicum* ſimulachra aurea pro unaquaque civitatum quaſi munus Deo conſecranda, quod eorum ſaluti proſpexerit, & vitam illis conſervarit, cum ex ea malis depellerentur, quibus reſiſtere non poterant. Quin & totidem numero mures aureos conflari *curarunt*, iis ſimiles qui regionem eorum populati ſunt atque vaſtarunt. Deinde hiſce in loculum incluſis, & ſuper arcam collocatis, currum novum ei fabricari *voluerunt*: vacciſque fœtis ei alligatis, vitulos quidem earum domi concludi & cuſtodiri, ne matribus, eas ſequendo, impedimento forent; eorum autem deſiderio

Palæſtini de remittenda arca conſultant. 1 Reg. c. 6.

Multis cum muneribus vehiculo imponitur, cui boves fœtæ adjunguntur incluſis domi vitulis.

---

[a] Οὐκ ἐπὶ χρησίμῳ γινομένην *Vat.* οὐκ ἐ. ἀγ. γενομένην *Big. & Samb.* [b] Δέξασθαι *Big. & Samb.* Vide *Zonaram.* [c] *Al.* αὐτῇ & αὕτη. & mox v. 16. αὐτοὺς. [d] Ἐκπεριέρχεται *Big. Samb. & Vat.* [e] Παρ' αὐτὰς *Vat.* [f] Γενόμενοι *Samb.* [g] Illud καὶ deeſt in *Editis*, & quibuſdam *MSS.* & nonnulli efferunt Ἀκάρωνος. [h] Ἔτι καὶ Γ. *Vat.* [i] Ὑπερεκδικοῦντος *Big. & Gall.* [k] Ita cum *Big. & Samb.* συνεισβαλλόντων in *Editis, Aliiſque.* [l] Τοῦτο μὴ ποιεῖν *Big. Hen. & Busb.* [m] Αὐτῇ pro ὑγιῆ repoſui ex *Epiphanio.* [n] Κηδομένου τοῦ Θεοῦ *Vat.* [o] Vocem διαφέρειν (quæ in *Editis* deerat) reſtituimus ex *MSS.* [p] Ἀντιβλέπειν proprie eſt *contra tueri*, improprie *obniti.* uti & ἀντοφθαλμεῖν *Demoſthenі* & *Polybio.* [q] Βαλόντες & mox θέντες, dein ὑποζεύξαντες *Big. Samb. & Vat.* [r] Πόρτεις *Big. Samb. Gall.* 1. *Vat. & Epiphan.* μόσχους *Zonar.*

deſiderio *illæ* quam ocyſſime redirent. Cum vero illas arcam vehentes in trivium abegiſſent, ibi relinquendas eſſe *juſſerunt*, facta eis poteſtate abeundi quò velint. Et ſi quidem Hebræos verſus pergerent, & in illorum regionem conſcenderent, eſſet ut exiſtimarent arcam illis malorum cauſam exſtitiſſe; ſin vero aliò deflecterent, illam perſequendam eſſe dixerunt, facta inde conjectura, quod poteſtatem ejuſmodi nullam haberet.

Boves contra indolem ſuam & affectum recta in ditionem Hebræorum pergunt.

3. Hæc autem bene ac ſapienter dicta judicarunt, atque illico conſilium factis comprobarunt. Et quidem cum ea quæ jam diximus exſequuti fuiſſent, plauſtrum in trivium deducunt, ibique relicto ſeceſſerunt. II. Vaccæ autem cum recta abirent & contenderent, non aliter quam ſi ab aliquibus deducerentur, eas *eminus* ſubſequebantur Palæſtinorum principes, ſcire deſiderantes ubi ſubſiſterent & ad quoſnam ſe conferrent. Eſt autem vicus quidam in tribu Judæ, nomine Bethſama. in fines ejus venerunt vaccæ: & cum eas, ſi proceſſiſſent, campus magnus & pulcher excepiſſet, ulterius tamen non progreſſæ ſunt, plauſtrum illic ſiſtentes. Erat autem omnibus in villa *gratum* ſpectaculum, lætitiaque exſultabant. æſtatis enim tempore cum cuncti in agris ad fruges comportandas verſarentur, ubi arcam animadverterunt, voluptate geſtientes, & opus è manibus dimittentes, è veſtigio ad plauſtrum accurrebant, atque arcam ex eo ſublatam, capſamque in qua *aurea* erant ſimulachra & mures, ſaxo cuidam, quod in campo erat, impoſuerunt: & cum Deo magnifice ſacra feciſſent, ſeque epulis adhibuiſſent, plauſtrum ſimul ac vaccas ſolido ſacrificio immolarunt. Quo viſo Palæſtinorum principes retro ad ſuos reverſi ſunt.

Hebræi ex urbe Bethſama, arcæ conſpectu læti, ad eam recipiendam accurrunt; moxque boves cũ curru Deo cadunt victima.

Bethſamitæ, qui arcæ manus Laicas admoverant, Deo ita vindicante pereunt.

4. Cæterum ira atque indignatio Dei eos perſequitur, adeo ut ſeptuaginta viros ex pago Bethſamæ, quippe indignos qui attingerent arcam (ſacerdotes enim non erant) ad eam tamen accedentes, fulmine jacto interimeret. Ipſos autem hæc paſſos vici iſtius incolæ deplorarunt, eoſque *ejuſmodi* plangore proſequuti ſunt, qualem fas erat edere ob malum divinitus immiſſum; ſuumque mortuum unuſquiſque lugebat. Quamobrem ſeſe indignos agnoſcentes, quibuſcum arca commoraretur, nunciis ad commune Hebræorum *concilium* miſſis, indicarunt redditam eſſe à Palæſtinis arcam. Atque illi, hac re cognita, transferunt eam in Cariathiarimam, urbem vicinam Bethſamitis: ubi Levita quodam vitam agente, Aminadabo, qui magnæ erat exiſtimationis ob juſtitiam & religionem, in domum *ejus* arcam intulerunt, ut convenientem Deo locum, in quo vir juſtus habitabat. Ejus au-

Arca Cariathiarimam transfertur in domum Abinadabi. 1 Regum, c. 7.

αὐτοῦ ὀξυτέραν [a] ποιῶνται τὴν πορείαν. ἐκείνας δ' [b] ἐξελάσαντας τὴν κιβωτὸν φερούσας ἐπὶ τριόδου καταλιπεῖν, αὐταῖς [c] ἐπιτρέψαντας ᾗ βούλονται τῶν ὁδῶν ἀπελθεῖν. κἂν μὲν τὴν Εβραίων ἀπίωσιν, καὶ τὴν τούτων χώραν ἀναβαίνωσιν, ὑπολαμβάνειν τὴν κιβωτὸν αἰτίαν [d] τῶν κακῶν· ἂν δὲ ἄλλην τράπωνται, [e] μεταδιώξομεν αὐτὴν ἔφασαν, μαθόντες ὅτι μηδεμίαν ἰσχὺν [f] τοιαύτην ἔχει.

γ'. Εκεῖνοι δ' αὐτὰ καλῶς εἰρῆσθαι, καὶ τοῖς ἔργοις εὐθὺς τὴν γνώμην ἐκύρωσαν. καὶ ποιήσαντες μὲν τὰ προειρημένα, προάγουσι τὴν ἅμαξαν ἐπὶ τὴν τρίοδον, καὶ καταλιπόντες ἀνεχώρησαν. β'. τῶν δὲ βοῶν τὴν ὀρθὴν ὁδὸν ὥσπερ [g] ἡγουμένων τινῶν αὐταῖς ἀπιουσῶν, οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες ἠκολούθουν, πού ποτε στήσονται καὶ πρὸς τίνας ἥξουσι βουλόμενοι μαθεῖν. κώμη δέ τις ἐστὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς [h] Βηθσάμη ὄνομα. εἰς ταύτην ἀφικνοῦνται αἱ βόες· καὶ πεδίου μεγάλου καὶ καλοῦ τὴν πορείαν αὐτῶν ἐκδεξαμένου, παύονται [i] πρόσω χωρεῖν, στήσασαι τὴν ἅμαξαν αὐτόθι. θέα δὲ ἦν τοῖς [k] ἐν τῇ κώμῃ, καὶ περιχαρεῖς ἐγίνοντο. θέρους γὰρ ὥρᾳ πάντες ἐπὶ τὴν συγκομιδὴν τῶν καρπῶν ἐν ταῖς ἀρούραις ὑπάρχοντες, ὡς εἶδον τὴν κιβωτὸν, ὑφ' ἡδονῆς ἁρπαγέντες, καὶ τὸ ἔργον ἐκ τῶν χειρῶν ἀφέντες, ἔδραμον εὐθὺς ἐπὶ τὴν ἅμαξαν. καὶ καθελόντες τὴν κιβωτὸν, καὶ τὸ ἄγγος ὃ τοὺς ἀνδριάντας εἶχε καὶ τοὺς μύας, τιθέασιν ἐπί τινος πέτρας, ἥτις ἦν ἐν τῷ πεδίῳ· καὶ θύσαντες λαμπρῶς τῷ Θεῷ, καὶ κατευωχηθέντες, τήν τε ἅμαξαν καὶ τοὺς βόας ὡλοκαύτωσαν. καὶ ταῦτ' [l] ἰδόντες οἱ τῶν Παλαιστίνων ἄρχοντες, [m] ὑπέστρεψαν ὀπίσω.

δ'. Ορyὴ δὲ καὶ χόλος τοῦ Θεοῦ μέτεισιν, ὥστε [n] ἑβδομήκοντα τῶν ἐκ τῆς Βηθσάμης κώμης, ὡς οὐκ ὄντας ἀξίους ἅψασθαι τῆς κιβωτοῦ, ἱερεῖς γὰρ οὐκ ἦσαν, καὶ προσελθόντας αὐτῇ, βαλὼν ἀπέκτεινεν. ἔκλαυσαν δὲ ταῦτα παθόντας αὐτοὺς οἱ [o] κωμῆται, καὶ [p] πένθος ἐπ' αὐτοὺς ἤγειραν οἷον εἰκὸς ἐπὶ θεοπέμπτῳ κακῷ· καὶ τὸν ἴδιον ἕκαστος ἀπεθρήνει. τοῦ τε μένειν τὴν κιβωτὸν παρ' αὐτοῖς ἀναξίους ἀποφαίνοντες αὐτοὺς, πρὸς τὸ κοινὸν τῶν Εβραίων πέμψαντες, ἐδήλουν ἀποδεδόσθαι τὴν κιβωτὸν ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων. κἀκεῖνοι γνόντες τοῦτο, [q] ἀποκομίζουσιν αὐτὴν εἰς Καριαθιαρείμαν γείτονα πόλιν [r] τοῖς Βηθσαμίταις· ἔνθα τινὸς Λευίτου τὸ γένος, [s] Ἀμιναδάβου, δόξαν ἔχοντος ἐπὶ δικαιοσύνῃ [t] καὶ θρησκείᾳ, καταβιοῦντος, εἰς οἰκίαν τὴν κιβωτὸν ἤγαγον, [u] ὡς πρέποντα τῷ Θεῷ τόπον, ἐν ᾧ κατῴκει δίκαιος ἄνθρωπος. ἐθεράπευον δὲ τὴν κιβωτὸν

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ποιοῦνται τὴν πορείαν in *Editis*, *Aliiſque*. [b] Ἐξελάσαντες *Vat.* [c] Ἐπιτρέψαντες ἣν *Samb.* & *Vat.* [d] Τούτων τῶν κακῶν *Big. Samb.* & *Vat.* [e] Μεταδιώξομεν *Big. Samb.* & *Glycas.* [f] Αὐτὴ ἔχει *Vat.* Videſis ut hanc hiſtoriam deflorat *Zonaras.* [g] Ἡγουμένου τινὸς αὐταῖς *Aliis.* [h] Ita in *MSS.* Βαιθσάμη *Baſ.* & *G.* Βηθσαμὺς 1 *Regum*, c.6. & 2 *Paralip.* c.28. v.18. [i] Προσωτέρω *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ἐπὶ τῇ κώμῃ *Vat.* [l] Sic *MSS.* εἰδόντες in *Editis.* [m] *Al.* ἀνέστρεψαν. [n] *De populo* LXX. & L. *millia plebis* juxta *Hebr.* ἑβδομήκοντα ἄνδρας καὶ πεντήκοντα χιλιάδας ἀνδρῶν *Interpretes* LXXII. Vide *Bocharti* Hierozoicon, l. 2. c. 36. & *Clericum* ad 1 *Sam. al.* 1 *Regum* c. 7. [o] Ita cum pleriſque *MSS.* κωμῖται *Samb. Baſ.* & *G.* Verum κωμήτης occurrit apud *Eurip.* in *Alceſte*, v. 476. & *Plat.* de *Legibus*, l. VII. p. 794. atque hanc ſcripturam tuetur *Berkelius* ad *Stephanum Byz.* p. 498. [p] Πένθους *Vat.* [q] Ita *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* & juxta iſtos *Zonaras*, λαβόντες αὐτὴν ἀπάγουσιν εἰς κ. in *Editis* ἀποικίζουσι (pro ἀποκομίζουσι) εἰς Καριαθιαρείμ. Videſis LXXII. ad 1 *Reg.* c. 7. v. 1. [r] Τοῖς Βηθσάμης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [s] Ita fere in libris omnibus *Joſephi* & Interpp. LXXII. Ἀβιναδάβου juxta *Hebr. Codd.* atque ita forſan legendum, cum μ & ν (ut in *MSS.* ſcribi ſolent *nu* & *beta*) facile invicem permutentur. [t] Sic in *MSS.* in *Editis* καὶ τῇ θρησκείᾳ. [u] Vel plenius ὥσπερ εἰς πρέποντα ex *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.*

a Eſt

κιβωτὸν οἱ τούτου παῖδες, καὶ τῆς ἐπιμελείας ταύτης ἕως ἐτῶν εἴκοσι προέστησαν. τοσαῦτα γὰρ ἔμεινεν ἐν τῇ Καριαθιαρίμα, [a] ποιήσασα παρὰ τοῖς Παλαιστίνοις μῆνας τέσσαρας.

tem filii arcæ miniſterio operati ſunt, atque huic rei curandæ per viginti annos præerant: tot enim in Cariathiarima manſit, cum apud Palæſtinos quatuor menſes fuiſſet.

Ibi per viginti annos manſit.

ΚΕΦ. β'.

Στρατεία Παλαιστίνων ἐπ' αὐτούς, καὶ νίκη Εβραίων Σαμουήλου στρατηγοῦντος αὐτῶν τοῦ προφήτου.

ΤΟΥ δὲ λαοῦ παντὸς ἐκείνῳ τῷ χρόνῳ, καθ' ὃν εἶχεν ἡ τῶν [b] Καριαθιαριμιτῶν πόλις τὴν κιβωτόν, [c] ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις τραπέντος τοῦ Θεοῦ, καὶ πολλὴν ἐμφανίζοντος τὴν περὶ αὐτὸν θρησκείαν καὶ φιλοτιμίαν, ὁ προφήτης [d] Σαμουῆλος ἰδὼν αὐτῶν τὴν προθυμίαν, ὡς εὔκαιρον πρὸς οὕτως ἔχοντας εἰπεῖν περὶ ἐλευθερίας, καὶ τῶν ἀγαθῶν τῶν ἐν αὐτῇ, χρῆται λόγοις οἷς ᾤετο μάλιστα τὴν διάνοιαν αὐτῶν προσάξεσθαι καὶ πείσειν· "[e] ἄνδρες γὰρ εἶπεν οἷς ἔτι "νῦν βαρεῖς μὲν πολέμιοι Παλαιστῖνοι, Θεὸς δ' εὐμενὴς "ἄρχεται γίνεσθαι καὶ φίλος, οὐκ ἐπιθυμεῖν ἐλευθερίας δεῖ μόνον, ἀλλὰ καὶ ποιεῖν δι' ὧν ἂν ἔλθοι [f] πρὸς "ὑμᾶς. [g] οὐδὲ βούλεσθε μὲν ἀπηλλάχθαι δεσποτῶν, μένειν δὲ πράττοντες ἐξ ὧν οὗτοι διαμένουσιν· ἀλλὰ γίνεσθε δίκαιοι, καὶ τὴν πονηρίαν ἐκβαλόντες τῶν ψυχῶν καὶ "θεραπεύοντες [h] αὐτὴν, ὅλαις ταῖς διανοίαις [i] προτρέπεσθε τὸ θεῖον, καὶ τιμῶντες διατελεῖτε. ταῦτα γὰρ ὑμῖν "ποιοῦσιν ἥξει τὰ ἀγαθά, δουλείας ἀπαλλαγή, καὶ νίκη πολεμίων· ἃ λαβεῖν οὔθ' ὅπλοις, οὔτε σωμάτων ἀλκαῖς, "οὔτε πλήθει συμμάχων δυνατόν ἐστιν. οὐ γὰρ τούτοις "ὁ Θεὸς ὑπισχνεῖται παρέξειν αὐτά, τῷ δ' ἀγαθοὺς "εἶναι καὶ δικαίους. ἐγγυητὴς δ' αὐτῷ τῶν ὑποσχέσεων "ἐγὼ γίνομαι". [k] ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμει τὸ πλῆθος ἡσθὲν τῇ παραινέσει, καὶ κατένευσεν αὐτὸ παρέξειν κεχαρισμένον τῷ Θεῷ. συνάγει δ' αὐτοὺς ὁ Σαμουῆλος, εἰς τινα πόλιν λεγομένην [l] Μασφάτην· κατοπτευομένην τοῦτο σημαίνει κατὰ τὴν Εβραίων γλῶτταν. ἐντεῦθεν [m] ὑδρευσάμενοί τε σπένδουσι τῷ Θεῷ, καὶ διανηστεύσαντες ὅλην τὴν ἡμέραν ἐπ' εὐχὰς τρέπονται.

β'. Οὐ λανθάνουσι δὲ τοὺς Παλαιστίνους ἐκεῖ [n] συναχθέντες. ἀλλὰ μαθόντες οὗτοι τὴν ἄθροισιν αὐτῶν, μεγάλῃ στρατιᾷ καὶ δυνάμει, κατ' ἐλπίδα τοῦ μὴ προσδοκῶσι μηδὲ παρεσκευασμένοις ἐπιπεσεῖσθαι, τοῖς Εβραίοις ἐπέρχονται. καταπλήττει δ' αὐτοὺς τοῦτο, καὶ εἰς ταραχὴν ἄγει καὶ δέος· καὶ δραμόντες πρὸς Σαμουῆλον, "ἀναπεπτωκέναι τὰς ψυχὰς αὐτῶν ὑπὸ φόβου καὶ τῆς προτέρας ἥττης, ἔφασκον, καὶ διὰ τοῦτ' ἠρεμεῖν ἵνα μὴ κινήσωμεν τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν. σοῦ δ' ἀναγαγόντος "ἡμᾶς ἐπ' εὐχὰς καὶ θυσίας καὶ ὅρκους, γυμνοῖς καὶ [o] ἀνόπλοις

CAP. II.

Expeditio Palæſtinorum in ipſos, & victoria Hebræorum ductu Samueli prophetæ.

CUM autem populus univerſus illo tempore, quo arcam poſſidebat Cariathiarimitarum urbs, votis & ſacrificiis operam daret, multumque religionis in Deum & magnum ejus ſtudium præ ſe ferret, Samuelus propheta animadverſo eorum *pio* obſequio, quaſi jam opportunum eſſet ad illos, cum ita ſe haberent, verba facere de libertate & bonis quæ in ea inſunt, oratione utitur maxime accommodata ad mentes eorum flectendas & perſuadendas: "O viri *Iſraëlitæ*, dicebat, "quibus etiamnum hoſtes quidem graves *ſunt* "Palæſtini, Deus vero incipit eſſe propitius "& amicus, non ſolum libertatem expetere "debetis, ſed & oportet hæc facere, quibus ea "vobis aſſequenda eſt. Ne quidem cogitate "à dominatu liberari, dum pergitis ea agere "quæ vos ſervituti ſubjicient: ſed juſtitiam "colite, atque nequitiæ, eam ex animabus abolendo, curationem adhibentes, tota mente "Deo ſupplicate, ejuſque in cultu perſeverate. "Hæc ſi feceritis, erit ut bonis affluatis, à ſervitute liberemini, & victoriam de hoſtibus "reportetis: quæ neque armis, neque corporum viribus, neque copiarum multitudine "conſequi facile eſt. non enim hiſce res ejuſmodi ſe præbiturum eſſe pollicetur Deus, "ſed probitati & juſtitiæ. Ego vero hæc promiſſa vobis rata fore ſpondeo". Hæc cum dixiſſet, ei applaudebat populus, ex iſta exhortatione lætitia elatus; conſenſitque ad id ipſum faciendum quod Deo gratum eſſet. Ipſos autem congregat Samuelus in urbem quandam Maſphaten appellatam: quod nomen ſermone Hebraïco conſpicuum ſignificat. Ibi & hauſta aqua *effuſaque* Deo libant, & cum tota die jejunaſſent ad preces ſe convertunt.

Hebræos, ad meliorem frugem redeuntes, convocat Samuelus; monetque eos libertatem armis vindicare. 1 *Reg.* c. 7.

2. Illic vero congregati non latent Palæſtinos. Sed illi, conventu eorum ſibi nunciato, cum magno exercitu & copiis, ſperantes fore ut incautos & imparatos adorirentur, Hebræis ſuperveniunt. Ii autem, ex hoc valde conſternati, tumultuari incipiunt & pavore occupari: atque ad Samuelum accurrentes, "animos illis, dicebant, concidiſſe præ metu & "ex memoria recentis cladis; adeoque *libenter* "quieturos eſſe, ne hoſtium potentiam in nos "concitemus. Nam cum in nos nudos & inermes, qui tuo ductu & auſpiciis ad ſupplicationes & victimas & juramenta *ſolennia huc* convenimus,

Cum jam Iſraëlitas nec opinos nec armatos in Maſphate aggrederentur Palæſtini, Deum experitur Samuelus, agno lactente immolato.

---

[a] Eſt qui conjicit οἰκήσασα, & mox ἑπτὰ pro τέσσαρας ex *S. Literis.* [b] *Al.* Καριαθιαρειμιτῶν. [c] Vel ἐπ' εὐχαῖς καὶ θυσίαις cum quatuor *MSS.* [d] In ſex *MSS* Σαμουῆλος ὁρῶν. [e] Vel dicendum γὰρ poſt ἄνδρες redundare, vel legendum ἄνδρες. [f] Πρὸς ἡμᾶς *Big.* & *Samb.* [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* οὐδὲ βούλεσθε μένειν πράττ. [h] Mallem αὐτὰς cum *Epiphanio.* [i] Omnino legendum προστρέπεσθε, (quo modo lectum *Epiphanio*, nam vertit, *invocate Deum*) niſi dicatur προτρέπεσθε nonunnquam idem valere ac προστρέπεσθε. Vide *Stephani Theſ. Gr.* voce προστρέπομαι. [k] Ita placuit edere, cum ταῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμησε habeant *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτ' εἰπόντος ἐπευφήμει in *Editis, Aliiſque.* [l] *Al.* Μασφάτιν & Μασφατήν. ex urbibus *Leviticis* itinere fere medio inter *Gazam* & *Solymas*, prope *Eleutheropolim.* [m] Ὑδρευσάμενοι σπένδουσι *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ ὑδρεύονται ὕδωρ, καὶ ἐξέχεαν ἐνώπιον κυρίου ἐπὶ τὴν γῆν LXXII. 1 *Regum* c. 7. v. 6. Aqua effuſa lachrymas ſignificat. [n] Συνελθόντες *Vat. Big.* & *Samb.* [o] Ἀόπλοις *Hen. Busb.* & *Zonaras.*

“venimus, expeditionem jam fecerint hoſtes: non alia itaque nobis ſalutis noſtræ ſupereſt ſpes, quam in te & Deo à te implorato ut nobis daret è Palæſtinorum manibus effugere”. At ille eos ſecuro animo eſſe hortatur, promittitque Deum illis auxilium laturum eſſe. Et cum agnum ſubrumum cepiſſet, eo *ſolidum* pro populo ſacrificium facit; Deumque ſupplex orat, ut eos in prælio à vi Palæſtinorum defenderet; iterumque non ſineret eos infortunio multari. Has autem preces exaudit Deus, & cum animo benigno & propitio ſacrificium accepiſſet, innuit ſe illis victoriam daturum eſſe & potentiam aucturum. Cum autem adhuc Deo ſuper altare eſſet victima, & nondum tota ſacrâ flammâ abſumeretur, hoſtium copiæ è caſtris egreſſæ ſunt, & ſeſe ad pugnam inſtruunt; ſpe quidem *certa* victoriæ, ac ſi Judæi conſilii plane inopes forent, ut qui nec arma habuerint, nec eo loci ad pugnandum convenerint. Talis autem erat rerum eventus, ut ſi quis eas prædixiſſet, haud facile fidem inveniſſent. Nam primum quidem eos *magna* concuſſione perturbat Deus, terramque quaſſatione illis ſubtremiſcere parumque tutam *ei inſiſtentibus* fecit; ita ut vel eâ agitatâ incerta ponerent veſtigia, vel diſcedente in hiatum aliquem prolaberentur. deinde cum tonitruis circumſonaſſet, atque igneis fulguribus quaſi ad ora illis adurenda eos circumfulſiſſet, atque manibus arma excuſſiſſet, nudos in fugam conjecit. Tum vero Samuelus cum populo in eos irruit, multiſque cæſis reliquos perſequitur ad * Corræa uſque, locum quendam ita nominatum. Ac cum ibi ſaxum ſtatuiſſet, veluti terminum victoriæ & hoſtium fugæ, id Præſidii *ſaxum* appellat, in ſignum virium quibus eos ad hoſtes debellandos impertivit Deus.

Ab omine bono Iſraëlitas erigit Samuelus, & cum iis impetum facit in Palæſtinos, quos acie fuſos uſque ad Corræa perſequitur. 1 *Reg. c.* 7.

3. Palæſtini vero, ea clade accepta, exercitum † non eduxerunt contra Iſraëlitas: ſed, præ metu & memoria eorum quæ acciderant, quieſcebant. Fiducia autem, qua olim Palæſtini animati erant in Iſraëlitas, *viceverſa* illorum eſſe cœpit poſt victoriam *iſtam*. Et tum Samuelus, copiis in eos motis, magnas edit ſtrages; atque elatos eorum animos prorſus deprimit: regionem etiam eis adimit, qua prius Judæos multabant cum illos prælio ſuperaſſent. illa vero à finibus Gittæ ad Accaronem uſque civitatem longe lateque patebat. Reliqui autem Chananæorum eo tempore pacem & amicitiam cum Iſraëlitis colebant.

Regionem Iſraëlitis ereptam recuperat Samuelus, ſuoque tempore Palæſtinos cohibuit.

“[a] ἐπεστρατεύκασιν οἱ πολέμιοι· ἐλπὶς οὖν ἡμῖν οὐκ ἄλλη [b] σωτηρίας ἡμῶν, ἢ ἡ παρὰ σοῦ καὶ τοῦ Θεοῦ ἱκετευθέντος ὑπὸ σοῦ παρασχεῖν ἡμῖν διαφυγεῖν Παλαιστίνους”. ὁ δὲ θαῤῥεῖν τε προτρέπεται καὶ βοηθήσειν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἐπαγγέλλεται. καὶ λαβὼν ἄρνα γαλαθηνὸν, ὑπὲρ τῶν ὄχλων θύει· καὶ παρακαλεῖ τὸν Θεὸν [c] ὑπερέχειν αὐτῶν τὴν δεξιὰν ἐν τῇ πρὸς Παλαιστίνους μάχῃ, καὶ μὴ [d] περιϊδεῖν δεύτερον αὐτοὺς [e] δυστυχήσαντας. ἐπήκοος δὲ γίνεται τῶν εὐχῶν ὁ Θεὸς, καὶ προσδεξάμενος εὐμενεῖ καὶ συμμάχῳ τῇ διανοίᾳ τὴν θυσίαν, ἐπινεύει νίκην αὐτοῖς καὶ κράτος. [f] ἔτι δ' ἐπὶ τοῦ βωμοῦ τὴν θυσίαν ἔχοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ μήπω πᾶσαν διὰ τῆς ἱερᾶς φλογὸς ἀπειληφότος, [g] προῆλθεν ἐκ τοῦ στρατοπέδου ἡ τῶν πολεμίων δύναμις, καὶ παρατάσσεται [h] εἰς μάχην, ἐπ' ἐλπίδι μὲν νίκης, ὡς ἀπειλημμένων ἐν ἀπορίᾳ τῶν Ἰουδαίων, μήτε ὅπλα ἐχόντων, μήτε ὡς ἐπὶ μάχην ἐκεῖσε ἀπηντηκότων. περιπίπτουσι δὲ, οἷς οὐδ' εἰ προὔλεγέ τις ῥᾳδίως ἐπείσθησαν. πρῶτον μὲν γὰρ αὐτοὺς ὁ Θεὸς κλονεῖ σεισμῷ, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς ὑπότρομον καὶ σφαλερὰν κινήσας τίθησιν· ὡς σαλευομένης τε τὰς βάσεις ὑποφέρεσθαι, καὶ διϊσταμένης εἰς ἔνια τῶν χασμάτων καταφέρεσθαι. ἔπειτα βρονταῖς [i] περιψοφήσας, καὶ διαπύροις ἀστραπαῖς ὡς [k] καταφλέξων αὐτῶν τὰς ὄψεις περιλάμψας, καὶ τῶν χειρῶν ἐκκρατήσας τὰ ὅπλα, γυμνοὺς εἰς φυγὴν [l] ἀπέστρεψεν. ἐπεξέρχεται δὲ Σαμουῆλος μετὰ τοῦ πλήθους· καὶ πολλοὺς κατασφάξας κατακολουθεῖ [m] μέχρι Κοῤῥαίων, τόπου τινὸς οὕτω λεγομένου. καὶ καταπήξας ἐκεῖ λίθον, ὥσπερ ὅρον τῆς νίκης καὶ τῆς φυγῆς τῶν πολεμίων, ἰσχυρὸν αὐτὸν προσαγορεύει, σύμβολον τῆς [n] παρὰ τοῦ Θεοῦ γενομένης αὐτοῖς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἰσχύος.

γ'. Οἱ δὲ μετ' ἐκείνην τὴν πληγὴν οὐκ ἐπεστράτευσαν ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας· ἀλλ' ὑπὸ δέους καὶ μνήμης τῶν συμβεβηκότων ἡσύχαζον. ὃ δ' ἦν πάλαι θάρσος τοῖς Παλαιστίνοις ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, [o] τοῦτ' ἐκείνων μετὰ τὴν νίκην ἐγένετο. καὶ Σαμουῆλος στρατεύσας ἐπ' αὐτοὺς ἀναιρεῖ πολλοὺς, καὶ τὰ φρονήματ' αὐτῶν εἰς τὸ παντελὲς ταπεινοῖ· καὶ τὴν χώραν ἀφαιρεῖται, ἣν τῶν Ἰουδαίων [p] ἀπέτεμνον τὸ πρότερον κρατήσαντες τῇ μάχῃ. [q] αὕτη δ' ἦν μέχρι πόλεως Ἀκκάρωνος [r] ἀπὸ τῶν Γίττης ὅρων ἐκτεταμένη. ἦν δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [ſ] φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπολειπόμενα τῶν Χαναναίων.

---

[a] Ita in quatuor *MSS.* in *Editis* ἐπεστράτευσαν. [b] Σωτηρίας ἢ μόνη ἡ παρὰ σοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Phraſis eſt *Homerica* pro *protegere.* [d] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* περιϊδεῖν. [e] Ἀτυχήσαντας *Big.* & *Gall.* [f] Καὶ ἦν Σαμουῆλ ἀναφέρων τὴν ὁλοκαύτωσιν LXXII. [g] Προσῆλθεν *Vat.* [h] Πρὸς μάχην in quinque *MSS.* [i] Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* διαψοφήσας. [k] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* καταφλέξας. [l] Ἀνέστρεψεν *Big.* ἀνέτρεψεν *Gall.* [m] Μέχρι Βεθχώρου *Vat.* & Βεθχόρου *Samb.* à manu ſecunda, ex *Bibl. S.* [n] Παρὰ Θεοῦ *Vat.* [o] Τοῦτ' ἐκείνοις *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Ἀπέτεμον *Buſb.* & *Hen.* ἀπετέμοντο *Big.* & *Samb.* [r] Αὕτη δ' ἦν ἡ μέχρι *Iidem.* [ſ] Ἀπὸ τῶν τῆς Γίττης *Vat.* [t] Φιλία τ. Ἰσραηλίταις ὑπολειπομένη τῶν Χαναναίων *Vat.* Forſan φίλα τοῖς Ἰσραηλίταις τὰ ὑπόλοιπα τῶν Χαναναίων. * *Correon* juxta *Vet. Interpr.* Si in *Græcis* Βεθχώρου maluerimus, κατὰ λέξιν eſſet *domus Cori.* † *St.* deinceps Iſraëlitarum fines non incurſarunt, totoque tempore Samuelis à Deo cohibiti ſunt. 1 *Reg. c.* 7. *v.* 13.

γ'.

ΚΕΦ. γ'.

ὡς Σαμουῆλος, διὰ τὸ γῆρας ἀσθενὴς ὢν τὰ πράγματα διοικεῖν, τοῖς αὐτοῦ παισὶ ταῦτα ἐνεχείρισεν· καὶ ἐκείνων οὐ καλῶς τῆς ἀρχῆς προϊσταμένων, τὸ πλῆθος ὑπ᾽ ὀργῆς ᾐτήσατο βασιλεύεσθαι, Σαμουήλου πρὸς τοῦτο ἀγανακτοῦντος.

Ο Δὲ προφήτης Σαμουῆλος διακοσμήσας τὸν λαὸν καὶ πόλιν αὐτοῖς ἀποδοὺς, εἰς ταύτην ἐκέλευσε συνερχομένους περὶ τῶν πρὸς ἀλλήλους κρίνεσθαι διαφορῶν. αὐτὸς δὲ, [a] δὶς τοῦ ἔτους ἐπερχόμενος τὰς πόλεις, ἐδίκαζεν [b] αὐτοῖς· καὶ πολλὴν ἐβράβευεν εὐνομίαν ἐπὶ χρόνον πολύν.

β'. Ἐπεὶ δ᾽ ὑπὸ γήρως βαρυνόμενος, καὶ τὰ συνήθη πράττειν ἐμποδιζόμενος, τοῖς υἱοῖς τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν προστασίαν τοῦ πλήθους παραδίδωσιν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος [c] Ἰώηλος προσηγορεύετο, τῷ δὲ νεωτέρῳ [d] Ἀβία ὄνομα ἦν. προσέταξε δὲ τὸν μὲν ἐν [e] Βεθήλοις πόλει καθεζόμενον κρίνειν, τὸν δ᾽ ἕτερον ἐν [f] Βαρσουβαὶ, μερίσας τὸν ὑπακουσόμενον ἑκατέρῳ λαόν. ἐγένοντο δὲ σαφὲς οὗτοι παράδειγμα καὶ τεκμήριον, τοῦ μὴ τὸν τρόπον ὁμοίους τοῖς φύσασι γίνεσθαί τινας, ἀλλὰ τάχα μὲν χρηστοὺς καὶ μετρίους ἐκ πονηρῶν· τότε μέν γε φαύλους [g] ἐξ ἀγαθοῦ παρέσχον αὑτοὺς γενομένους. τῶν γὰρ τοῦ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων [h] ἐκτρεπόμενοι, καὶ τὴν ἐναντίαν ὁδὸν ἀπελθόντες, δώρων καὶ λημμάτων αἰσχρῶν καθυφίεντο τὸ δίκαιον· καὶ τὰς κρίσεις οὐ πρὸς τὴν ἀλήθειαν, ἀλλὰ πρὸς τὸ κέρδος ποιούμενοι, καὶ πρὸς τρυφὴν καὶ [i] πρὸς διαίτας πολυτελεῖς ἀπονενευκότες, πρῶτον μὲν ὑπεναντία ταῦτα ἔπρασσον τῷ Θεῷ, δεύτερον δὲ [k] τῷ προφήτῃ, πατρὶ αὐτῶν, ὃς [l] πολλὴν τοῦ τὸ πλῆθος εἶναι δίκαιον σπουδὴν εἰσεφέρετο καὶ πρόνοιαν.

γ'. Ὁ δὲ λαὸς, ἐξυβριζόντων [m] εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν καὶ πολιτείαν τῶν τοῦ προφήτου παίδων, χαλεπῶς τε τοῖς πραττομένοις ἔφερε, καὶ πρὸς αὐτὸν [n] συντρέχουσι· διέτριβε δ᾽ ἐν [o] Ραμαθᾷ πόλει· καὶ τάς τε τῶν υἱῶν παρανομίας ἔλεγον, καὶ ὅτι γηραιὸς αὐτὸς ὢν ἤδη καὶ παρειμένος ὑπὸ τοῦ χρόνου τῶν πραγμάτων οὐκέτι τὸν αὐτὸν προϊστάναι δύναται τρόπον· ἐδέοντό τε [p] καὶ ἱκέτευον ἀποδεῖξαί τινα [q] αὐτῶν βασιλέα, ὃς [r] ἄρξει τοῦ ἔθνους καὶ τιμωρήσεται Παλαιστίνους, ὀφείλοντας [s] ἑαυτοῖς δίκας τῶν προτέρων [t] ἀδικημάτων. ἐλύπησαν δὲ σφόδρα τὸν Σαμουῆλον οἱ λόγοι, διὰ τὴν σύμφυτον δικαιοσύνην [u] καὶ τὸ πρὸς τοὺς βασιλέας μῖσος· [x] ἥττητο γὰρ δεινῶς τῆς ἀριστοκρατίας, ὡς [y] θείους καὶ μακαρίους ποιούσης τοὺς χρωμένους αὐτῆς τῇ πολιτείᾳ. ὑπὸ δὲ φροντίδος καὶ βασάνου τῆς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, οὔτε τροφῆς ἐμνημόνευσεν οὔτε

CAP. III.

III.

Ut Samuelus, propter ſenectutem rebus adminiſtrandis parum idoneus, curam earum filiis ſuis commiſit: atque populus, illis in principatu male ſe gerentibus, ira incitatus Regem petiit, Samuelo id graviter ferente.

Porro Samuelus propheta, populo commode diſtributo, & ſua ſingulis civitate aſſignata, juſſit ut in eam convenirent ad res controverſas dijudicandas. Ipſe autem, bis anno urbes obiens, jus illis dicebat; & multo tempore judicia ex æquo exercebat.

Samuelus (quamvis prætorium ei fixum eſſet Ramathæ) bis in anno civitates præcipuas Hebræorum jus dictum obibat.

2. Deinde, cum ætate gravis eſſet & invalidus, ut conſuetis muniis ſufficere non poſſet, filiis ſuis principatum & reip. curam tradidit: quorum quidem grandiori Joelus, minori vero Abia nomen erat. Iis autem mandavit, ut unus quidem in Bethelis, alter vero in Barſube ſederet & judicia redderet, populum qui pareret inter eos partitus. Iſti autem exemplo erant & indicio, non omnes moribus ſimiles parentibus naſci, ſed forte quidem ex malis probos & æquos *gigni*: tunc vero ſeſe oſtendebant pravos ex bono prognatos. nam à parentis inſtitutis & ſtudiis deflexi, diverſamque ab eo viam ingreſſi, munerum ergo turpiſque lucri jus pervertebant: ac in judiciis non ex veritate ſed ad emolumentum ſuum agentes, ſolutique in luxum & deliciis ſumptuoſis dediti, primum quidem hæc adverſus Deum patrabant; dein vero contra voluntatem prophetæ, patris illorum, qui multum ſtudii curæque impenderat ut multitudo juſtitiam coleret.

Tandem vero defectus jam annis Samuelus filiis ſuis tribunalia ſtatuit duobus in locis; qui judicum fiunt avariſſimi & flagitioſiſſimi. 1 Reg. c. 8.

3. At populus, cum Prophetæ filii priorem rerum ſtatum & ordinem injuriis labefactarent, & commiſſa ægre ferebat, & ad Samuelum frequentes concurrunt (tum enim in urbe Ramatha habitabat) atque non ſolum ei de filiorum ejus iniquitatibus narrabant, ſed &, quod præ ſenectute & ætatis debilitate non amplius rebus ſimiliter ac antea adminiſtrandis par eſſet, eum orabant ſimul & obſecrabant ut aliquem ipſis regem crearet, qui poſſet gentem moderari & gubernare, & à Palæſtinis pœnas ſibi debitas exigere ob priſtinas injurias. Hæc *illorum* verba Samuelum valde ſolicitum habuerunt & anxerunt, propter innatum juſtitiæ amorem & inviſum ſibi regium dominatum. nam vehementer captus erat optimatium regimine, ut quod ea reip. forma utentes fere divinos faciat & beatos. Verum ex jam dictis adeo curarum plenus erat & cruciatuum, ut nec cibi nec ſomni capiendi meminerit:

Hebræi, Samuelidarum multum pertæſi, regem ſibi dari poſtulantes, valde vexabant Samuelum.

---

[a] Κατ᾽ ἐνιαυτὸν in *Bibliis S.* [b] Αὐτοὺς ſolus *Busb.* quo modo legit *Grotius.* [c] Ita *Baſ. G. Hen* & *Busb.* Ἰώηλος in *Codd.* aliquot *Epiphanii.* Οὐῆλος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. [d] Sic quatuor è *Græcis.* Verum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* Ἀβιᾶ aut Ἀβηᾶ aut Ἀβιρᾶς. [e] Ita ut ſupra p. 194. v. 18. Βεθήλῳ *Baſ.* & *G.* Βαιθήλῳ *Samb.* & *Big.* Βεθήλη *Vat.* [f] Βαρσουβαὶ *Samb.* correcte ſatis. Βερσουβαεὶ *Vat.* [g] Ἐξ ἀγαθῶν *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [h] Τρεπόμενοι *Vat.* [i] Illud πρὸς omittit *Vat.* ut & τὸ πρὸς & deinceps ἔλεγε *Hen.* & *Busb.* [k] Καὶ τῷ πατρὶ αὐτῶν *Epiphan.* τῷ προφήτῃ πατρὶ δὲ αὐτῶν *Big.* & *Samb.* τῷ προφήτῃ πατρί τε ἑαυτῶν *Vat.* [l] Πολλὴν καὶ τοῦ *Samb. Big.* & *Vat.* paulo diſertius. [m] Illud εἰς deeſt *Vat.* [n] Numero adhuc ſervato συντρέχει πρὸς τρυφὴν &c. ab ingenio *Joſephi.* nam ſolummodo δωροδοκίαν illis vitio vertunt *S. Literæ*, ut notavit *Theodoretus*, tom. 1. p. 239. [o] Ita cum *Vet. Interpr.* prout p. 220. v. 2. Αρμαθᾷ π. tam in *Editis* quam *MSS.* [p] Καὶ καθικέτευον *Vat.* [q] Αὐτοῖς *Busb.* & *Hen.* [r] Ita cum *Vet. Interpr.* ἄρξῃ τοῦ ἔθν. *Baſ.* & *G.* ἄρξει τε *Big.* & *Samb.* dein mox τιμωρήσοιτο. Verum ἄρξει τοῦ ἔθν. & ſtatim τιμωρήσεται *Hen.* & *Vat.* [ſ] Ἐπ᾽ αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non inconcinne. [t] Ἁμαρτημάτων *Vat.* [u] Hæc, uti veriſimile eſt, ex ſuo in Reges odio, (nam nihil hujuſmodi exſtat in *S. Literis*) adjecit *Joſephus*, diſcipulus ſane melior Phariſæorum, quam civis Romanus. [x] Eſt qui malit ἥδετο γ. δ. τῇ ἀριστοκρατίᾳ ὡ. θ. κ. μ. ποιούσῃ. [y] Θείας legiſſe videtur *Vet. Interpres.*

minerit: ſed per totam noctem vigilarit dum *varias* de rebus cogitationes in animo verſaret.

Deus autem Samuelo apparens ipſum ſolatur, atque ei de rege creando mandatum dat.

4. Cum autem ita ſe habuiſſet, ei apparuit Deus, eumque conſolatur, *dicens*, "non oportere ea, quæ poſtularet populus, ægre ferre: quando non illum ſed ipſummet ſpreviſſent, ne ſolus *ipſis* imperaret. Hæc enim ab eo die, quo ex Ægypto educti fuerint moliri eos cœpiſſe. veruntamen brevi illos pœnitentiam *ſibi* gravem moleſtamque acturos eſſe, per quam nihil quidem futuri erit infectum; at contemptus *ſui* redarguentur, & quod conſilia tam in me quam tuam erga prophetiam ingrata ceperint. Jubeo itaque te illum ipſum eis regem conſtituere, quem *tibi* præmonſtravero; cum prius illis mala expoſueris, quæ ſub regibus paſſuri ſunt, & teſtificatus fueris in qualem ſe temere conjiciunt *rerum* mutationem."

Samueli ad populum concio, qua mala regii dominatus eis exponit. 1 *Reg. c.*8.

5. Hæc Samuelus cum audiſſet, convocatis prima luce *in concionem* Judæis, *palam* faſſus eſt ſe Regem illis creaturum eſſe: dicebat autem oportere primum quidem ipſis enarrari, quæ ſub Regibus futura eſſent, & quibus malis conflictarentur. "Scitote enim, *inquit*, quod primum quidem liberos *veſtros* à vobis abſtrahent; & alios quidem illorum currus agitare jubebunt, alios vero equites fieri & ſatellites, itemque antecurſores, & tribunos ac centuriones: rurſuſque alios artifices facient, armorum & curruum & inſtrumentorum fabricatores; atque etiam aratores & agrorum ſuorum curatores, & vinearum foſſores. nihilque omnino eſt quod non agent, imperio illorum obſequentes, more ſervorum pretio emptorum. Quin & filias veſtras unguentarias, coquas, & piſtrices ſuas facient; & ad omne opus eas *adhibebunt* ad quod præſtandum ex neceſſitate adiguntur ancillæ verberum metu & cruciatuum. imo & poſſeſſiones veſtras auferent, & eas ſpadonibus ſuis aſſecliſque dabunt, pecorumque greges ſuorum aliquibus diſtribuent. ac, ut breviter dicam, regi ſervi eritis cum veſtris omnibus, famulis etiam illorum ſimiles facti. Cumque acciderit ut hæc patiamini, tum vobis in mentem venient ea quæ loquutus ſum: ac *tandem* reſipiſcentes Deo ſupplicabitis, ut veſtri miſereri dignaretur, voſque quam ocyſſime à regum dominatione liberaret. Ille vero preces veſtras non exaudiet; ſed voſmet negligendo ſinet ut mali conſilii veſtri pœnas luatis."

Hebræi, quibus præſentia erant faſtidio & inſueta deſiderio, in ſententia ſua perſeverant.

6. Ad ea autem quæ de rebus eventuris prædicebat ſurda erat multitudo; ac difficile *admodum* opinionem præjudicatam è mente evellere, præſertim cum jam ratiocinatione firmata eſſet & ſtabilita. nam neque à propoſito di-

ὕπνου· δι' ὅλης δὲ τῆς νυκτὸς στρέφων ταῖς περὶ τῶν πραγμάτων ἐννοίας διεκαρτέρει.

δ'. Ἐλθόντι δὲ οὕτως ἐμφανίζεται τὸ θεῖον, καὶ παραμυθεῖται "μὴ δυσφορεῖν ἐφ' οἷς ἠξίωσε τὸ πλῆθος· ὡς οὐκ ἐκεῖνον ὑπερηφανήσαντας, [a] ἀλλ' αὐτὸν, ἵνα μὴ [b] βασιλεύσῃ μόνος. ταῦτα δὲ ἀφ' ἧς ἡμέρας ἐξήγαγεν αὐτοὺς [c] ἀπ' Αἰγύπτου μηχανᾶσθαι τὰ ἔργα. λήψεσθαι μέντοι γε οὐκ εἰς μακρὰν μετάνοιαν αὐτοὺς ἐπίπονον, ὑφ' ἧς οὐδὲν μὲν ἀγένητον ἔσται τῶν [d] ἐσομένων· ἐλεγχθήσονται δὲ καταφρονήσαντες, καὶ βουλαῖς οὐκ εὐχαρίστους πρὸς ἐμὲ καὶ τὴν σὴν προφητείαν λαβόντες. κελεύω [e] δή σε χειροτονεῖν αὐτοῖς ὃν ἂν [f] ἐγὼ [g] προείπω βασιλέα· προδηλώσαντα [h] ποίων τε πειραθήσονται βασιλευόμενοι κακῶν, καὶ διαμαρτυράμενον [i] ἐφ' οἵαν σπεύδουσι μεταβολήν."

ε'. Ταῦτα ἀκούσας Σαμουῆλος, ἅμα ἕῳ συγκαλέσας τοὺς Ἰουδαίους ἀποδείξειν αὐτοῖς βασιλέα ὡμολόγησεν· ἔφη δὲ δεῖν πρῶτον [k] μὲν αὐτοῖς ἐκδιηγήσασθαι τὰ παρὰ τῶν βασιλέων ἐσόμενα, καὶ ὅσοις [l] συνενεχθήσονται κακοῖς. "γινώσκετε γὰρ ὅτι πρῶτον μὲν ὑμῶν ἀποσπάσουσι τὰ τέκνα· καὶ τὰ μὲν αὐτῶν ἁρματηλάτας εἶναι κελεύσουσι, τοὺς δ' ἱππεῖς [m] καὶ σωματοφύλακας, δρομεῖς δὲ ἄλλους καὶ χιλιάρχους [n] καὶ ἑκατοντάρχους· ποιήσουσι δὲ καὶ τεχνίτας, ὁπλοποιοὺς καὶ ἁρματοποιοὺς καὶ ὀργάνων τέκτονας, γεωργούς τε καὶ τῶν ἰδίων ἀγρῶν ἐπιμελητὰς, καὶ σκαπανεῖς ἀμπέλων. καὶ οὐδέν ἐστιν ὃ μὴ κελευόμενοι ποιήσουσιν, ἀνδραπόδων ἀργυρωνήτων τρόπον. καὶ τὰς θυγατέρας δὲ ὑμῶν μυρεψοὺς ἀποφανοῦσι, καὶ ὀψοποιοὺς, καὶ σιτοποιούς· καὶ πᾶν ἔργον, ὃ θεραπαινίδες ἐξ ἀνάγκης πληγὰς φοβούμεναι καὶ βασάνους ὑπηρετοῦσι. κτῆσιν δὲ τὴν ὑμετέραν ἀφαιρήσονται· καὶ ταύτην εὐνούχοις καὶ σωματοφύλαξι δωρήσονται, καὶ βοσκημάτων ἀγέλας τοῖς αὐτῶν προσνεμοῦσιν. συνελόντι δ' εἰπεῖν, δουλεύσετε μετὰ πάντων τῶν ὑμετέρων τῷ βασιλεῖ, [o] καὶ τοῖς αὐτῶν οἰκέταις ἴσοι γενόμενοι. καὶ μνήμην ὑμῖν τῶνδε τῶν λόγων γεννήσει καὶ τὸ πάσχειν αὐτά· [p] καὶ μεταγινώσκοντες ἱκετεύσετε τὸν Θεὸν ἐλεῆσαί τε ὑμᾶς καὶ δωρήσασθαι ταχεῖαν ἀπαλλαγὴν τῶν βασιλέων. ὁ δ' οὐ προσδέξεται τὰς δεήσεις [q] ὑμῶν· ἀλλὰ παραπέμψας ἐάσει [r] δίκην ὑποσχεῖν ὑμᾶς τῆς αὐτῶν κακοβουλίας."

ς'. Ἦν δ' ἄρα καὶ πρὸς τὰς προρρήσεις τῶν συμβησομένων ἀνόητον τὸ πλῆθος, καὶ δύσκολον ἐξελεῖν τῆς διανοίας κρίσιν ἤδη παρὰ τῷ λογισμῷ καθιδρυμένην. οὐδὲ γὰρ ἐπεστράφησαν, οὐδ' ἐμέλησεν αὐτοῖς

---

[a] Ita *Big. Baſ.* & *G.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Samb.* ἀλλ' ἢ αὐτὸν *Vat.* ἀλλ' εἰς αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* ὅτι οὐ σὲ ἐξουδενώκασιν, ἀλλ' ἐμὲ, τοῦ μὴ θέλειν βασιλεῦσαι ἐπ' αὐτῶν *Cedrenus*, ex *Interpretibus* LXXII. *quaſi non in illum ſuperbi fuerint, ſed magis in ſe, ne ſolus ſuper eos ipſe regnaret*, vertit *Epiphan.* [b] Βασιλεὺς ᾖ μόνος *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ἐξ Αἰγύπτου *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. & paulo ante ἐξήγαγον habet *Cedrenus.* [d] Ἑπομένων *Vat.* [e] Δή σοι *Big.* & *Samb.* δέ σοι *Vat. Hen.* & *Busb.* [f] Ἐγώ σοι σχ. quatuor *MSS.* [g] Προσείπω *Vat.* [h] Πονηρῶν τε ὄντων π. *Big. Samb.* & *Vat.* [illegible]. παῖοί τε καὶ πονηρῶν π *Epiphan.* [i] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐφ' οἷς ἂν συνδέωσι μεταβολὴν *Vat.* ἐφ' ἣ ἂν συνδέωσι μεταβολῇ *Baſ.* [k] Illud μὲν è *Cod. Samb.* [l] Ita in omnibus *MSS.* in *Editis* συνεχθήσονται. Forſan συνεχθήσονται. *quibus forent afflictionibus aſſerendi*, vertit *Epiphan.* [m] Hoc modo *Epiphan.* καὶ συγκατοφύλακας καὶ δρομεῖς· ἄλλους δὲ κτλ. [n] Καὶ ἑκατοντάρχους adjecimus ex *Vet. Interpr.* & *MSS.* [o] Τοῖς αὐτῶν οἰκ. ἴσοι γεν. καὶ μνήμην *Epiphan.* τοῖς ἑαυτῶν [καὶ τοῖς αὐτοῦ *Big.* & *Samb.*] οἰκέταις. ὡς γενόμενοι μνήμην *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Καὶ μεταγινώσκοντας ἱκετεῦσαι *Big.* & *Samb.* & μεταγνωκότες ἱκετεῦσαι *Vat.* [q] Illud ὑμῶν ex *MSS.* [r] In quatuor *MSS.* δικαίαν ὑποσχεῖν ὑμᾶς τιμωρίαν τοῖς ἑαυτῶν κακοβουλίαις. præſtat altera lectio, verſione antiqua probata.

a Ita

τοῖς τῶν Σαμουήλου λόγων· ἀλλ᾽ ἐνέκειντο λιπαρῶς, καὶ χειροτονεῖν ἠξίουν ἤδη τὸν βασιλέα, καὶ μὴ φροντίζειν τῶν ἐσομένων. ἐπὶ γὰρ τιμωρίᾳ τῶν ἐχθρῶν, ἀνάγκη τὸν πολεμήσοντα σὺν αὐτοῖς ἔχειν· καὶ οὐδὲν ἄτοπον εἶναι, τῶν πλησιοχώρων βασιλευομένων, τὴν αὐτὴν ἔχειν αὐτοὺς πολιτείαν. ὁρῶν δ᾽ αὐτοὺς μηδ᾽ ὑπὸ τῶν προειρημένων ἀπεστραμμένους ὁ Σαμουήλος, ἀλλ᾽ ἐπιμένοντας· "νῦν μὲν, εἶπεν, "ἄπιτε πρὸς [a] αὐτοὺς ἕκαστος, [b] μεταπέμψω δὲ ὑμᾶς "εἰς δέον, ὅτ᾽ ἂν μάθω παρὰ τοῦ Θεοῦ τίνα δίδωσιν "ὑμῖν βασιλέα.

moveri poterant, neque quidquam curæ erat illis quod diceret Samuelus: ſed vehementer inſtabant, & poſtulabant ut jam Regem *illis* crearet, & non de futuris ſemet ſolicitum haberet. nam ut hoſtes ulciſcerentur neceſſe erat Regem illis eſſe, qui in aciem ſecum prodiret; nihilque in eo abſurdi eſſe, ſi, cum vicini regnarentur, ipſi ſimili in ſtatu viverent. Cum vero vidiſſet Samuelus nihil illos moviſſe ea quæ prædicta fuerant, ſed in eadem ſententia perſeverare, "nunc quidem, ajebat, "ad ſuam quiſque domum diſcedite; cum autem oportebit vos accerſam, quamprimum à "Deo accepero, quem vobis Regem deſignat.

ε΄.

ΚΕΦ. δ΄.

Βασιλέως τοῖς Ισραηλίταις ἀπόδειξις, Σαούλου τοὔνομα, κελεύσαντος τοῦ Θεοῦ.

ἮΝ δέ τις ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἀνὴρ εὖ γεγονὼς καὶ ἀγαθὸς τὸ ἦθος, [c] Κίσης ὄνομα. τούτῳ παῖς ὑπῆρχεν. ἦν δὲ νεανίας τὴν μορφὴν ἄριστος καὶ τὸ σῶμα μέγας, τό τε φρόνημα καὶ τὴν διάνοιαν ἀμείνων τῶν βλεπομένων. [d] Σάουλον αὐτὸν ἐκάλουν. οὗτος ὁ Κίσης, ὄνων αὐτῷ ἐκ τῆς νομῆς καλῶν ἀποπλανηθεισῶν· ἥδετο γὰρ αὐταῖς ὡς οὐκ ἄλλῳ τινὶ τῶν κτημάτων· τὸν υἱὸν μεθ᾽ ἑνὸς θεράποντος ἐπὶ ζήτησιν τῶν κτηνῶν [e] ἐξέπεμψε. ὁ δὲ, ἐπεὶ τὴν πάτριον περιῆλθε φυλὴν, ἐξερευνῶν τὰς ὄνους, εἰς τὰς ἄλλας ἀφίκετο· οὐδ᾽ ἐν ταύταις ἐπιτυχὼν [f] ἀπεῖναι διεγνώκει, μὴ ποιήσῃ περὶ αὐτοῦ τῷ πατρὶ [g] λοιπὸν τὴν φροντίδα. τοῦ δ᾽ ἑπομένου θεράποντος, ὡς ἐγένοντο κατὰ τὴν [h] Ραμαθὰν πόλιν, , εἶναι προφήτην ἐν αὐτῇ φήσαντος ἀληθῆ, καὶ πρὸς αὐτὸν βαδίζειν συμβουλεύοντος, γνώσεσθαι γὰρ παρ᾽ αὐτοῦ τὸ περὶ τῶν ὄνων τέλος· οὐθὲν ἔχειν πορευθέντας εἶπεν ἀντὶ τῆς προφητείας, ὃ [i] καὶ παράσχωσιν αὐτῷ, κεκενῶσθαι γὰρ ἤδη τῶν ἐφοδίων. τοῦ δ᾽ οἰκέτου τέταρτον αὐτῷ παρεῖναι σίκλου φήσαντος καὶ τοῦτο δώσειν, [k] ὑπὸ γὰρ ἀγνοίας τοῦ μὴ λαμβάνειν τὸν προφήτην μισθὸν ἐπλανῶντο, παραγίνονται. καὶ πρὸς ταῖς πύλαις [l] περιτυχόντες παρθένοις ἐφ᾽ ὕδωρ βαδιζούσαις, ἐρωτῶσιν αὐτὰς τοῦ προφήτου τὴν οἰκίαν. αἱ δὲ σημαίνουσι· καὶ σπεύδειν παρεκελεύσαντο, πρὶν αὐτὸν εἰς τὸ δεῖπνον κατακλιθῆναι· πολλοὺς γὰρ ἑστιᾷν, καὶ προκατακλίνεσθαι τῶν κεκλημένων. ὁ δὲ Σαμούηλος [m] διὰ τοῦτο πολλοὺς ἐπὶ τὴν ἑστίαν τότε συνήγαγε. δεομένῳ γὰρ [n] κατὰ πᾶσαν ἡμέραν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, προειπεῖν τίνα [o] ποιήσει βασιλέα, τῇ παρελθούσῃ τοῦτον [p] ἐμήνυσεν· πέμψειν γὰρ αὐτὸς τινὰ νεανίσκον ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, κατὰ τήνδε τὴν ὥραν· αὐτὸς μὲν ἐπὶ τοῦ δώματος καθεζόμενος, ἐξεδέχετο τὸν καιρὸν γενέσθαι. πληρωθέντος δ᾽ αὐτοῦ, καταβὰς ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπορεύετο. συναντᾷ δὲ

CAP. IV.

V.

Saulus juſſu Dei Iſraëlitarum rex declaratur.

Saulus, in regem à Deo deſignatus, patris aſinas quæſitum mittitur. 1. Reg. c. 9.

ERat autem quidam ex tribu Benjamitide, vir bene natus & honeſtis moribus, nomine Ciſes. Huic filius erat. juvenis autem erat forma præſtantiſſima & corpore procero & amplo, quique animo & ingenio plus pollebat quam ſpecie externa. Saulum ipſum appellarunt. Hic Ciſes, cum forte aſinæ ejus pulchritudine conſpicuæ à grege in paſcuis aberrarent (illis enim mirifice, præ cæteris quæ poſſidebat, capiebatur) filium cum uno famulo ad jumenta perquirenda emiſit. Ille vero, poſtquam tribum patriam aſinas indagando circumiverat, profectus eſt ad alias: & cum in illis eas fruſtra quæſiviſſet, *domum* abire decrevit, ne patri deinceps ſolicitudinem de ſe crearet. Ubi autem prope ad urbem Ramatham ventum eſt, cum ipſius pediſſequus eum ſubmonuiſſet, illic verum eſſe prophetam, conſiliumque dediſſet ut illum adiret, ab eo enim reſciturum quid de aſinabus factum eſſet: nihil ipſis ſupereſſe, dicebat, ſi conſultum irent, quo prophetam remunerarent; quod jam exhauſti eſſent viaticis. At cum famulus ſubjeciſſet, mihi eſt quadrans ſicli, eumque dari poſſe, (errabant enim, quod neſcirent prophetam mercedem non accipere) ad eum ſe conferunt. atque ad portas nacti puellas, quæ aquatum exibant, quærunt ex eis ubi eſſet prophetæ domus. illæ vero *ædes* monſtrant, juſſeruntque ut *eum adire* properarent, priuſquam ille epulis accumberet: accidit enim ut multos convivio excipiat, *moriſque eſt* ut ante invitatos diſcumbat. Tum autem Samuelus hac ipſa de cauſa plurimos ad epulum convocaverat. nam cum ei quotidie Deum oranti, ut prædiceret quem conſtituturus ſit regem, pridie hunc ipſum indicaſſet (illa enim hora miſſurum ſe Benjamitam quendam juvenem *dixerat*) ille quidem in ſolario ſedens exſpectabat dum tempus adeſſet. eo vero exacto deſcendebat ad cœnam iturus. Saulum autem

Poſt longum errorem Samuelem adit ſciſcitatum de aſinabus.

---

[a] Ita è quatuor *MSS.* in *Editis, Aliiſque* αὐτοῖς. [b] Μεταπέμψομαι in iiſdem *MSS.* [c] Κῆς *Big.* Κῖς *Samb.* & *Zon.* & mox Κῆσος *Big.* Κεῖσος *Samb.* in *Editis Aliiſque* paſſim Κίς. Vide p.232. v.40. [d] Σαῦλον & Σαῦλος ubique *Samb.* & *Vat.* [e] Ita ex *MSS.* in *Editis* ἐξέπεμψε, ὁ δὲ ἐπὶ τὴν π. [f] In quinque *MSS.* ἀπιέναι. [g] Vel cum *Big.* & *Samb.* τὸ λοιπόν. [h] Ita ex p. 220. v. 2. & quatuor *MSS.* [i] Illud καὶ deeſt in pleriſque *MSS.* [k] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *reliquis* ἀπὸ ἀγν. [l] Παρατυχόντες *Big.* & *Samb.* à manu ſecunda. παρατυγχάνοντες *Vat.* [m] Illa διὰ τοῦτο deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* & rectius forſan abeſſent. [n] Κατὰ περιττὴν ἡμέραν legerat *Epiphan.* [o] Ποιήσειν *Vat.* forſan pro ποιήσει. [p] Μηνύσαντος *Big. Samb.* & *Vat.*

tem *ante januam* offendit, atque ei ſuggerit Deus, hunc eſſe qui populum imperio regeret. Saulus vero ad Samuelum accedit, eumque ſalutatum rogabat ut ei oſtenderet ubinam propheta habitaret: ſe enim, utpote hoſpitem, hoc ignorare dicebat. Cum autem ille reſpondiſſet ſe eum eſſe, & ad cœnam duceret, quaſi aſinæ ad quas veſtigandas miſſus erat ſalvæ forent, eumque omnium bona in ſua poteſtate habere, quod in ipſum inciderit: "ſupra ſpem, ajebat, meam ſunt iſta, Domine, & de tribu ſum minori quam ut reges faceret, & de familia cæteris familiis humiliori. Tu vero me ludis & deridendum propinas, ut qui de rebus majoribus, quam mea fert conditio, loqueris". At propheta ipſum ad convivium deducens accumbere facit, ejuſque famulum, ſupra alios invitatos, (illi autem erant ſeptuaginta numero) jubetque miniſtris Saulo apponere portionem regiam. Cum vero hora cubitus veniſſet, alii quidem domum quiſque ſuam diſcedebant: at Saulus apud prophetam cum famulo ſomno ſe dedit.

Saulum cum ſervo comite convivio publico excipit Samuelus.

2. Cum autem ſub ortum auroræ Samuelus illum è lectulo ſuſcitaſſet, *abeuntem* deduxit. atque, ſimul ac urbem egreſſus eſſet, monebat ut famulum juberet ipſos prævertere, ipſe autem pauliper reſtaret: eſſe enim quod ſine arbitris illi vellet dicere. Tum Saulus famulum quidem ablegat. Propheta autem, ſumpto lecytho, oleum in caput juvenis effundit; eumque deoſculatus, "eſto, inquit, Rex, à Deo conſtitutus, & ad Palæſtinos perſequendos & Hebræos vindicandos. Horum autem *id* tibi ſignum erit, quod te volo præſcire. Cum hinc digreſſus fueris, offendes in itinere tres homines Bethela euntes ad Deum adorandum. quorum primum quidem tres panes portantem videbis, ſecundum vero hœdum: tertius autem utrem vini bajulans eos comitabitur. Iſti te ſalutabunt comiterque appellabunt, & duos tibi panes dabunt: eos vero erit ut accipias. Et inde venies ad *locum* Rachelæ ſepulchrum nominatum, ubi homini occurres, qui tibi nunciabit ſalvas eſſe aſinas. Dein, illinc cum ad Gabatha perveneris, incides in cœtum prophetarum: & divino correptus ſpiritu cum eis vaticinaberis, adeo ut omnibus, quicunque *hoc* viderint, rei miraculo attonitis mirari ſubeat, dicentibus, unde eo felicitatis devenerit Ciſæ filius? Cum vero hæc tibi ſigna eveniſſe contigerit, ſcito tibi Deum adeſſe: patremque tuum & cognatos ſaluta. Venies autem Galgala, cum te accerſivero, ut pro his Deo pacificas hoſtias immolemus". Cum hæc dixiſſet & prænunciaſſet, juvenem dimittit. Saulo autem omnia acciderunt, quæ Samuelus prædixerat.

Samuelus, poſtridie urbem egreſſus cum hoſpitibus, clam ſervo caput Sauli lenticula olei perfundit, quæque ipſi in itinere eſſent eventura prædicit. 1 *Reg. c.* 9.

3. Ut vero in domum reverſus eſt Abenari cognati ſui (etenim ipſum præ cæteris ſibi

Saulus in domum reverſus patrui ei omnia præter auſpicia regalia exponit.

τῷ Σαούλῳ, καὶ ὁ Θεὸς αὐτῷ σημαίνει τοῦτον εἶναι τὸν ἄρξειν μέλλοντα. Σάουλος δὲ πρόσεισι τῷ Σαμουήλῳ, καὶ προσαγορεύσας ἐδεῖτο μηνύειν τὴν οἰκίαν τοῦ προφήτου· ξένος γὰρ ὢν ἀγνοεῖν ἔφασκε. τοῦ δὲ Σαμουήλου [a] φράσαντος αὐτὸν εἶναι, καὶ ἄγοντος ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ὡς τῶν ὄνων ἐφ' ὧν τὴν ζήτησιν ἐκπεμφθείη σεσωσμένων, τά τε πάντων ἀγαθὰ ἔχειν αὐτῷ κεκυρωμένα, ὑποτυχών· "ἀλλ' ἥττων, εἶπεν, ἐγὼ δέσποτα ταύτης τῆς ἐλπίδος, καὶ φυλῆς μικροτέρας ἢ βασιλέας ποιεῖν, καὶ πατριᾶς ταπεινοτέρας τῶν ἄλλων πατριῶν. σὺ δὲ παίζεις καὶ γέλωτά με τίθεσαι, περὶ μειζόνων ἢ κατὰ τὴν ἐμαυτοῦ χρείαν διαλεγόμενος". ὁ δὲ προφήτης ἀγαγὼν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν κατακλίνει, καὶ τὸν ἀκόλουθον, ἐπάνω τῶν κεκλημένων· οὗτοι δ' ἦσαν [b] ἑβδομήκοντα τὸν ἀριθμόν· προστάσσει δὲ τοῖς διακόνοις παραθεῖναι τῷ Σαούλῳ μερίδα βασιλικήν. [c] ἐπεὶ δ' ἡ κοίτης ὥρα προσῆγεν, οἱ μὲν ἀναστάντες ἀνέλυον [d] πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι· ὁ δὲ Σάουλος παρὰ τῷ προφήτῃ σὺν τῷ θεράποντι κατεκοιμήθη.

β'. Ἅμα δὲ ἡμέρᾳ Σαμουήλος ἀναστήσας αὐτὸν ἐκ τῆς κοίτης, προὔπεμψε. καὶ [e] γενόμενος ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευε τὸν μὲν θεράποντα ποιῆσαι προελθεῖν, ὑπολείπεσθαι δὲ αὐτόν· ἔχειν γὰρ αὐτῷ τι φράσαι, μηδενὸς ἄλλου παρόντος. καὶ ὁ μὲν Σάουλος ἀποπέμπεται τὸν ἀκόλουθον. [f] λαβὼν δ' ὁ προφήτης τὸ ἀγγεῖον, ἔλαιον καταχεῖ τῆς τοῦ νεανίσκου κεφαλῆς· καὶ κατασπασάμενος, "ἴσθι, φησὶ, βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένος, ἐπὶ Παλαιστίνους τε καὶ τὴν ὑπὲρ Ἑβραίων ἄμυναν. τούτων δ' ἔσται σοι σημεῖον ὃ σε βούλομαι προγινώσκειν. ὅταν ἀπέλθῃς ἐντεῦθεν, καταλήψῃ τρεῖς ἀνθρώπους ἐν τῇ ὁδῷ [g] προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν πορευομένους εἰς Βέθηλα. ὧν τὸν μὲν πρῶτον τρεῖς ἄρτους [h] ὄψῃ κομίζοντα, τὸν [i] δὲ δεύτερον ἔριφον· ὁ τρίτος δὲ, ἀσκὸν οἴνου φέρων, ἀκολουθήσει. ἀσπάζονται δέ σε οὗτοι καὶ φιλοφρονήσονται, καὶ δώσουσί σοι ἄρτους δύο· σὺ δὲ λήψῃ. κἀκεῖθεν ἥξεις εἰς τὸ Ῥαχήλας καλούμενον μνημεῖον, ὅπου συμβαλεῖς τῷ [k] σεσῶσθαί σου τὰς ὄνους εὐαγγελιουμένῳ. [l] ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐλθὼν εἰς Γαβαθὰ, προφήταις ἐκκλησιάζουσιν [m] ἐπιτεύξῃ· καὶ γενόμενος ἔνθεος προφητεύσεις σὺν αὐτοῖς, ὡς πάνθ' ὁντινοῦν ὁρῶντα ἐκπλήττεσθαί τε καὶ θαυμάζειν, λέγοντα πόθεν εἰς τοῦτο εὐδαιμονίας ὁ [n] Κίσου παῖς παρῆλθεν; ὅταν δέ σοι ταῦτα γένηται τὰ σημεῖα, τὸν Θεὸν ἴσθι μετὰ σοῦ τυγχάνοντα· ἄσπασαί τε τὸν πατέρα σου καὶ τοὺς συγγενεῖς. ἥξεις δὲ μεταπεμπτὸς εἰς Γάλγαλα ὑπ' ἐμοῦ, ἵνα χαριστήρια τούτων θύσωμεν τῷ Θεῷ". φράσας ταῦτα καὶ προειπὼν, ἀποπέμπει τὸν νεανίσκον. τῷ Σαούλῳ δὲ πάντα κατὰ τὴν προφητείαν Σαμουήλου ἀπήντησεν.

γ'. Ὡς δ' ἦλθεν εἰς [o] τὴν οἰκίαν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ [p] Ἀβενάρου· καὶ γὰρ ἐκεῖνον τῶν ἄλλων οἰκείων μᾶλλον

---

a Φήσαντος Vat. b Ὡς ἑβδομήκοντα Vat. Hic Interpretes LXXII. ſequutus eſt *Joſephus.* juxta textum *Hebraïcum* τριάκοντα. c Ἐπειδὴ δὲ in *MSS.* d Πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστος *Vat.* e Γενόμενον ἔξω τῆς πόλεως ἐκέλευσε, τὸν μ. *Vat.* καὶ γενομένων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* f Ita cum *Editis, Busb.* & *Hen.* λαβὼν δὲ ὁ πρ. τὸ ἅγιον ἔλαιον καταχεῖ in reliquis *MSS.* g Ita *Big.* & *Samb.* cum ſcriptoribus prophanis. in *Editis*, *Aliiſque* προσκυνῆσαι τὸν Θεὸν, ut *plerumque* in *Bibliis S.*. h Ὄψει *Big. Samb.* & *Epiphan.* i Illud δὲ inſerui ex.*Cod. Vat.* k Σεσῶσθαί σοι in quinque *MSS.* l Ἐπ δ' ἐκ. m Ἐπιτεύξει *Hen.* n Sic *Baſ.G.Samb.* & *Vat.* Κίσου *Big.* o *Epiphanius* & *Gelenius* ita locum vertunt, ac ſi comma ponendum eſſet poſt οἰκίαν. p Eſt qui malit Νήρου aut Ἀβεννήρου. Vide 1 *Reg.* c.14. v.51. & 1 *Parlapip.* c.8. v.33. *Abner* in *Vet.Interpr.*

λον ἔστεργεν· ἀνερωτῶντος περὶ τῆς ἀποδημίας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν γενομένων, τὴν μὲν ἄλλων οὐδὲν ἀπεκρύψατο, οὐδ' ὡς ἀφίκοιτο πρὸς Σαμουῆλον τὸν προφήτην, οὐδ' ὡς ἐκεῖνος αὐτῷ σεσῶσθαι [a] τὰς ὄνους ἔφρασε. περὶ δὲ τῆς βασιλείας καὶ τῶν κατ' αὐτὴν, ἃ καὶ φθόνον ἀκουόμενα καὶ ἀπιστίαν ἔχειν ᾤετο, σιωπᾷ πρὸς αὐτόν· καὶ οὐδὲ πρὸς εὔνουν σφόδρα δοκοῦντα εἶναι, καὶ περιωσότερον τὴν ἀφ' [b] αἵματος ὑπ' αὐτοῦ στεργόμενον, ἀσφαλὲς ἢ σῶφρον ἔδοξε μηνύειν. λογισάμενος, οἶμαι, τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν οἵα ταῖς ἀληθείαις ἐστίν· ὅτι βεβαίως οὐδεὶς εὔνους, οὔτε φίλων οὔτε συγγενῶν, οὐδ' ἄχρι τῶν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαμπρῶν ἀποσώζει τὴν διάθεσιν, ἀλλὰ πρὸς τὰς ὑπεροχὰς κακοήθεις τυγχάνουσιν ἤδη καὶ βάσκανοι.

δ'. Σαμουῆλος δὲ συγκαλεῖ τὸν λαὸν εἰς [c] Μασφαθηνὴν πόλιν· καὶ πρὸς αὐτὸν διατίθεται λόγους, οὓς κατ' ἐντολὴν φράζειν ἔλεγεν τοῦ Θεοῦ· "ὅτι, τὴν ἐλευθερίαν αὐτοῖς ἐκείνου παρασχόντος καὶ τοὺς πολεμίους "δουλώσαντος, ἀμνημονήσειαν τῶν εὐεργεσιῶν, καὶ τὸν μὲν Θεὸν "ἀποχειροτονοῦσι τῆς βασιλείας, οὐκ εἰδότες ὡς συμφορώτατον ὑπὸ τοῦ πάντων ἀρίστου προστατεῖσθαι. Θεὸς δὲ "πάντων ἄριστος. αἱροῦνται δ' ἔχειν ἄνθρωπον βασιλέα· "ὃς ὡς κτήμασι τοῖς ὑποτεταγμένοις κατὰ βούλησιν "καὶ ἐπιθυμίαν καὶ τῶν ἄλλων παθῶν ὁρμὴν χρήσεται, "τῆς ἐξουσίας ἀφειδῶς ἐμφορούμενος· ἀλλ' οὐχ ὡς ἴδιον "ἔργον καὶ κατασκεύασμα τὸ τῶν ἀνθρώπων γένος οὕτω "διατηρῆσαι σπουδάσει. ὁ Θεὸς δὲ [d] κατ' αὐτὴν τὴν αἰτίαν κήδοιτο. ἀλλ' ἐπεὶ δέδοκται ταῦτα ὑμῖν, καὶ κεκράτηκεν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν ὕβρις, [e] τάχθητε πάντες "[f] κατὰ φυλάς τε καὶ σκῆπτρα, καὶ κλήρους βάλετε.

ε'. Ποιησάντων δὲ τοῦτο τῶν Ἑβραίων, ὁ τῆς Βενιαμίτιδος κλῆρος ἐξέπεσε. ταύτης δὲ κληρωθείσης ἔλαχεν [g] ἡ Ματρὶς καλουμένη πατριά, ἧς κατ' ἄνδρα κληρωθείσης λαγχάνει ὁ [h] Κίσου βασιλεύειν παῖς Σάουλος. γνοὺς δὲ τοῦτο ὁ νεανίσκος, φθάσας [i] ἐκ ποδῶν αὑτὸν ποιεῖ· μὴ βουλόμενος, οἶμαι, δοκεῖν τὴν ἀρχὴν ἑκὼν λαμβάνειν. ἀλλὰ τοσαύτην ἐνεδείξατο ἐγκράτειαν καὶ σωφροσύνην· ὥστε τῶν πλείστων οὐδ' ἐπὶ μικραῖς εὐπραγίαις τὴν χαρὰν κατασχεῖν δυναμένων, ἀλλ' εἰς τὸ πᾶσι γενέσθαι φανεροὺς προεκπιπτόντων, ὁ δ' οὐ μόνον οὐδὲν ἐνέφηνε τοιοῦτον ἐπὶ βασιλεία, [k] καὶ τῶν τοσούτων καὶ τηλικούτων ἐθνῶν [l] ἀποδειχθῆναι δεσπότης, ἀλλὰ καὶ τῆς ὄψεως αὐτὸν τῆς τῶν βασιλευθησομένων ἐξέκλεψε, καὶ ζητεῖν αὐτὸν καὶ περὶ τοῦτο πονεῖν παρεσκεύασεν. ὧν ἀμηχανούντων καὶ φροντιζόντων ὅτι γένοιτο ἀφανὴς ὁ Σάουλος, ὁ προφήτης ἱκετεύει τὸν Θεὸν δεῖξαι ποῦ ποτ' εἴη, καὶ παρασχεῖν [m] εἰς ἐμφάνειαν τὸν νεανίσκον. μαθὼν δὲ παρὰ τοῦ Θεοῦ τὸν τόπον ἔνθα [n] κέκρυπται ὁ Σάουλος, πέμπει τοὺς ἄξοντας αὐτόν·

propinquis diligebat) eo percontante quò illis iter fuerit, & quidnam eis in illo acciderit, aliorum nihil ipſum celavit, neque quod Samuelum prophetam adierit, neque quod is aſinas ſibi ſalvas eſſe dixerit. De regno autem rebuſque eò ſpectantibus, quæ audita invidiam movere fidemque haud impetrare poſſe putabat, illa apud ipſum ſilentio tranſit: & neque tutum aut prudentis eſſe viſum eſt ea cum illo communicare, etiamſi ſibi amiciſſimus eſſe videretur, & quem inter conſanguineos ſuos omnium maxime amaret. quod ſecum, ut arbitror, reputarit, tale revera eſſe hominum ingenium; ut nemo neque amicorum neque cognatorum perpetuo benevolus ſit, neque uſque dum quis felicitate à Deo cumuletur eundem ſervet affectum, ſed eminentiores quoſque malevolentia proſequatur & invidia.

Samueli ad populum concio de jure regio. 1 Reg. c. 8.

4. Porro Samuelus populum convocat ad urbem Maſphathen, eoſque iis verbis alloquitur, quæ ex Dei juſſu ſe facere ajebat: quod, "cum ipſe illos in libertatem vindicaſſet & "hoſtes ſub jugum miſiſſet, beneficiorum pa-"rum memores fuerint, & ipſi quidem Deo "regnum abjudicent, neſcientes maxime è re "ſua eſſe omnium optimi imperio ſubjici. "Deus autem omnium præſtantiſſimus. ve-"runtamen hominem ſibi regem eſſe malunt; "qui ſubditis tanquam pecudibus pro arbitrio "& libidine & ex affectuum aliorum impetu "dominabitur, poteſtati ſuæ immodice indul-"gens: atqui non ut à ſe factum & conditum "ita conſervare ſtudebit humanum genus. "cum vero Deus hanc ipſam ob cauſam *ve-"ſtri* curam agat. Sed quoniam hæc vobis "placuerint, & eo contumeliæ in Deum de-"ventum ſit, curate ut omnes juxta tribus & "ſceptra diſtributi ſint, dein ut ſortes jaciantur.

Saulus rex creatur. 1 Reg. c. 10.

5. Cum autem Hebræi hoc ipſum feciſſent, Benjamitidi tribui ſors obvenit. illa vero ducta per cognationes, deſignata eſt cognatio Matris appellata, quæ cum viritim ſortiretur, Saulo Ciſæ filio regnum obtigit. Cæterum ubi hæc res juveni innotuit, illico ſe abſcondit, nolens (ut arbitror) ad regnum videri lubenti animo accedere. Sed eam præ ſe tulit moderationem & modeſtiam, ut, cum plerique ex parva felicitate vix ſui præ lætitia ſint compotes, ſed ſeſe oſtentantes omnium in oculos ingerant, ille, tot licet tantorumque populorum dominus conſtitutus, ab hujuſmodi oſtentatione ex regno ſibi delato tam procul abfuit, ut ſeſe è conſpectu illorum quibus erat imperaturus clam ſubduxerit, feceritque ut ab illis non ſine labore perquireretur. Quibus, quod Saulus nuſquam comparuerit, ad anguſtias redactis & valde ſolicitis, propheta Deum obſecrat, ut oſtenderet ubi eſſet, & juvenem omnibus conſpiciendum ſiſteret. Cum vero ex Deo reſciviſſet latebras in quas ſe abdiderat Saulus, mittit qui eum adducant.

Ac

---

[a] Τὰς pro τοὺς repoſui ex *MSS.* [b] Δοκοῦντα poſt αἵματος inſerunt *Big.* & *Samb.* [c] Ita ex p. 210. v. 8. Μασφαθὴν *Vat.* Μασφαθῆ in *Editis, Aliiſque.* [d] Κατὰ ταύτην τὴν αἰτ. *Samb. Big.* & *Vat.* [e] Ita *Samb. Buſb.* & *Hen.* ut & mox βάλετε. in *Editis, Aliiſque* ταχθῆτε, & dein βάλητε. [f] Sic in LXXII. κατὰ τὰ σκῆπτρα ὑμῶν καὶ κατὰ τὰς φυλὰς ὑμῶν. Vide *F. Schacchi* Myrothecium III. c. 13. p. 146 & 147. &c. [g] Articulus è *Big. Samb.* & *Vat.* Ματρεῖς *Vat.* & *Epiphan.* Ματτηρεὶ *Zonar.* [h] Ita *Vat.* Κισσαίου in *Editis.* Κεὶς *Samb.* Κὶς *Big.* Vide p. 231. v. 15. & p. 232. v. 40. [i] Ἐκποδὼν *Hen.* & *Samb.* ab altera manu. [k] Καὶ τοῦ *Big.* & *Samb.* [l] Ἀποδεδεῖχθαι *Iidem* & *Vat.* [m] Εἰς ἐμφανὲς *Iidem.* [n] Κρύπτεται *Hen. Buſb.* & *Vat.*

a Ita

Ac poſtquam venit, in medio populi eum collocat. illos vero omnes ſupereminebat, & ipſa ſtatura præ cæteris forma eſſe regia videbatur.

Samuelus, rege creato, eventura in libro deſcripta recitat, populumque dimittit. 1 Regum, c. 10.

6. Tum vero propheta: "Hunc vobis in "regem Deus tradit. videte ut excellit omni"bus, & imperio ſe dignum prodit". Cumque populus acclamaſſet, vivat rex, propheta, qui illis perſcripſerat omnia quæ eventura eſſent, recitavit ea *populo* coram rege, librumque in Dei Tabernaculum repoſuit, ut in omne ævum teſtimonio eſſet quod ea prædixerit. Hæc ubi perfecerat Samuelus, populum domum dimittit: atque ipſe in urbem Ramatham profectus eſt. ei enim patria erat. Saulo vero Gabatham, ex qua erat, abeunte, boni quidem multi eum comitabantur, debitum regi honorem præſtantes; plures vero improbi, qui & ipſum contemptui habebant, & cæteros etiam irridebant, & neque munera afferebant, neque data opera aut verbis teſtari volebant ſibi Saulum placere.

καὶ παραγενόμενον ἵστησι μέσον τοῦ πλήθους. ἐξεῖχε [a] δ' αὐτῶν ἁπάντων, καὶ τὸ ὕψος ἦν βασιλικώτατος.

ϛʹ. Λέγει δὲ ὁ προφήτης· "τοῦτον ὑμῖν ὁ Θεὸς "ἔδωκε βασιλέα. ὁρᾶτε δὲ ὡς καὶ κρείττων [b] ἐστὶ πάν"των, καὶ τῆς ἀρχῆς ἄξιος". ὡς δ' ἐπευφήμησε τῷ βασιλεῖ σωτηρίαν ὁ λαὸς, τὰ μέλλοντα συμβήσεσθαι [c] καταγράψας αὐτοῖς ὁ προφήτης, ἀνέγνω τοῦ βασιλέως ἀκροωμένου· καὶ τὸ βιβλίον τίθησιν ἐν τῇ τοῦ Θεοῦ σκηνῇ, ταῖς μετέπειτα γενεαῖς [d] εἰς μαρτύριον ὧν προείρηκε. ταῦτ' ἐπιτελέσας ὁ Σαμουῆλος, ἀπολύει τὴν πληθύν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [e] Ῥαμαθὰν παραγίνεται πόλιν. πατρὶς γὰρ ἦν αὐτῷ. Σαούλῳ δ' ἀπερχομένῳ εἰς [f] Γαβαθὴν, ἐξ ἧς ὑπῆρχε, [g] συνήρχοντο πολλοὶ μὲν ἀγαθοὶ, τὴν προσήκουσαν βασιλεῖ τιμὴν νέμοντες· πονηροὶ δὲ πλείους, οἳ [h] κατεφρόνουν τ' αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἄλλους ἐχλεύαζον, καὶ οὔτε δῶρα προσέφερον, οὔτ' ἐν σπουδῇ καὶ λόγῳ τὸ ἀρέσκεσθαι [i] τὸν Σάουλον ἐπίθεντο.

CAP. V.

Saulus contra Ammanitarum gentem exercitum educit; atque hoſtes profligat ſpoliatque.

Naaſæ regis Ammanitarum expeditio in Judæos Transjordanianos. 1 Reg. c. 11.

At deinde poſt unum *fere* menſem ei auctoritatem apud omnes peperit bellum, quod geſſit cum Naaſe rege Ammanitarum. Hic enim Judæis ultra Jordanem habitantibus, expeditione in eos facta cum magno & forti exercitu, multa infert mala; urbeſque eorum in ſervitutem adducit; illos quidem, quos vi & violentia in præſens ſubegerat, aſtuto callidoque commento eò impotentiæ redigens, ut ſi quando ab eo deſciſcere vellent, nulla eis ſupereſſet ſervitutis ſub ipſo effugiendæ poteſtas. nam illis, qui aut fide data ſeſe dediderunt, aut jure belli capti erant, dextros oculos effodiebat. eo autem conſilio, ut, ſiniſtro oculo illis ſub ſcuto latente, *bello* eſſent prorſus inutiles. Et hæc quidem rex Ammanitarum cum feciſſet habitantibus trans Jordanem, exercitum in eos educebat qui Galadeni vocantur. ac caſtra metatus apud primariam hoſtium urbem (illa autem Jabis eſt) legatos ad eos mittit cum monitis minisque, ut aut ea conditione deditionem facerent, ut dextros eis oculos erueret, aut exſpectarent ſe illos obſeſſurum eſſe, urbeſque eorum funditus everſurum: peneſque illos eſſe eligendi optionem, utrum velint particulam corporis amittere, aut *certe* univerſi perire. Galadeni vero, metu perterriti, ad neutrum quidem horum auſi ſunt quicquam reſpondere,

Hortatur Galadenos ad deditionem, dura lege oculos dextros eruendi. c. 11.

ΚΕΦ. εʹ.

Σαούλου στρατεία ἐπὶ τὸ Ἀμμανιτῶν ἔθνος, καὶ νίκη καὶ ἁρπαγὴ τῶν πολεμίων.

Μηνὶ δ' ὕστερον [k] ἄρχει τῆς παρὰ πάντων αὐτῷ τιμῆς ὁ πρὸς [l] Νάασην πόλεμος, τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. οὗτος γὰρ πολλὰ κακὰ τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ κατῳκημένους τῶν Ἰουδαίων διατίθησι, [m] μετὰ πολλοῦ καὶ μαχίμου στρατεύματος διαβὰς ἐπ' αὐτούς· καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν εἰς δουλείαν ὑπάγεται, ἰσχύϊ μὲν καὶ βίᾳ πρὸς τὸ παρὸν αὐτοὺς χειρωσάμενος, σοφίᾳ δὲ καὶ ἐπινοίᾳ, πρὸς τὸ μηδ' αὖθις ἀποστάντας δυνηθῆναι τὴν [n] ὑπ' αὐτῷ δουλείαν διαφυγεῖν, ἀσθενεῖς ποιῶν. τῶν γὰρ ἢ κατὰ πίστιν ὡς αὐτὸν ἀφικνουμένων, ἢ λαμβανομένων πολέμου νόμῳ, τοὺς δεξιοὺς ὀφθαλμοὺς ἐξέκοπτε. ἐποίει δὲ τοῦθ', ὅπως, [o] τῆς ἀριστερᾶς αὐτοῖς ὄψεως ὑπὸ τῶν θυρεῶν καλυπτομένης, [p] ἄχρηστοι παντελῶς εἶεν. καὶ ὁ μὲν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς, ταῦτ' ἐργασάμενος τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, ἐπὶ τοὺς Γαλαδηνοὺς λεγομένους ἐπεστράτευσε. καὶ στρατοπεδευσάμενος πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν πολεμίων, [q] Ἰαβὶς δ' ἐστὶν αὕτη, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρέσβεις, κελεύων ἢ παραδοῦναι σφᾶς αὐτοὺς ἐπὶ τῷ τοὺς δεξιοὺς αὐτῶν ὀφθαλμοὺς ἐξορύξαι, ἢ πολιορκῆσαι ἠπείλει καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν [r] ἀναστήσειν. τὴν δ' αἵρεσιν ἐπ' αὐτοῖς εἶναι, πότερον ποτὲ βραχύ τι τοῦ σώματος ἀποτεμεῖν [ſ] θέλουσιν, ἢ πάντες ἀπολωλέναι. οἱ δὲ Γαλαδηνοὶ καταπλαγέντες πρὸς οὐδέτερον μὲν ἐτόλμησαν οὐδὲν εἰπεῖν, οὔτ'

---

[a] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* δ' ἁπάντων *Baſ.* & *G.* δ' αὐτῶν ſine ἁπάντων *Vat.* [b] Sic quinque *MSS.* & *Epiphanius.* ἔστι *Baſ.* & *G.* [c] Ita rurſus *Iidem.* καταγράψας in *Editis.* [d] Eo modo *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ſimpliciter μαρτύριον *Baſ.* & *G.* [e] Sequutus ſum *Vet. Interpr.* Vide p.220. v. 2. εἰς Ἀρμαθὰν *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς Ἀραμαθὰν *Baſ.* & *G.* [f] Ita *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* Γαβαθὰ *Big.* Γαβαθάθην *Samb.* Vide Cl. *Cellari* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. [g] Συνήγοντο *Vat.* [h] Ita *Vat.* κατεφρόνουν τε quinque *alii.* καταφρονοῦντες αὐτοῦ *Baſ.* & *G.* [i] Τῷ Σαούλῳ *Vat.* [k] Ἄρχει *Vat. Big.* & *Samb.* Initio ejuſdem belli *Zonaras,* μετὰ δὲ μῆνα, è *Flavio.* [l] *Al.* Ναασσήν. [m] Διὰ μετὰ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐ μετὰ legiſſe videtur *Epiphan.* Alii quidem ſic diſtinguunt, διατίθησι· μετὰ π. κ. μ. ς. δ. ἐ. αὐτοὺς, καὶ τὰς π. [n] Ὑπ' αὐτῶν *Vat.* & mox πρὸς αὐτόν. ubi abſque cauſa ὡς πρὸς αὐτὸν *Big.* & *Samb.* [o] Τῆς ἀριστερᾶς αὐτῶν *Hen.* & *Busb.* nam qui ſiniſtra manu objicit clypeum, eo tegit ſiniſtrum oculum, dextro autem aſpicit hoſtes: qui ergo dextrum iis eruit oculum inutiles bello facit. *Theodoret.* Tom. 1. p. 242. [p] Ita *Big. Samb.* & *Biblia Vaticana.* Ἰαβὴς *Baſ G.* & *Biblia Complutina.* Ἰαβεὶς *Zonaras* & *Biblia Alexandrina.* [r] Ἀναστατώσειν *Vat.* [ſ] Vel cum *Samb.* ἐθέλουσι. ut mox p.235. v. 9. ἐθέλωσι *Vat.*

[a] οὔτ᾽ εἰ παραδιδόασιν αὐτοὺς, οὔτ᾽ εἰ πολεμοῦσιν. ἀνοχὴν δ᾽ ἡμερῶν ἑπτὰ λαβεῖν ἠξίωσαν, ἵνα πρεσβευσάμενοι πρὸς τοὺς ὁμοφύλους παρακαλέσωσι συμμαχεῖν [b] αὐτοῖς. καὶ εἰ μὴ ἔλθοι βοήθεια, [c] πολεμῶσιν· εἰ δ᾽ ἄπορα εἴη τὰ παρ᾽ ἐκείνων, παραδώσειν αὐτοὺς ἔφασκον, ἐπὶ τῷ παθεῖν ὅ,τι ἂν αὐτῷ δοκῇ.

β'. Ο δὲ Ναάσης, καταφρονήσας τοῦ τῶν Γαλαδηνῶν πλήθους, καὶ τῆς ἀποκρίσεως αὐτῶν, δίδωσί τε αὐτοῖς τὴν ἀνοχὴν, καὶ πέμπειν πρὸς οὓς ἂν θέλωσι συμμάχους ἐπιτρέπει. [d] πέμψαντες οὖν εὐθὺς κατὰ πόλιν τοῖς Ισραηλίταις διήγγελλον τὰ παρὰ τοῦ Ναάσου, καὶ τὴν ἀμηχανίαν ἐν ᾗ καθεστήκεσαν. οἱ δ᾽ εἰς δάκρυα καὶ λύπην ὑπὸ τῆς ἀκοῆς τῶν περὶ τοὺς Ιαβισηνοὺς προήχθησαν, καὶ πέρα τούτων οὐδὲν αὐτοῖς ἄλλο πράττειν συνεχώρει τὸ δέος. γενομένων δὲ τῶν ἀγγέλων [e] καὶ ἐν τῇ Σαούλου τοῦ βασιλέως πόλει, καὶ τοὺς κινδύνους ἐν οἷς εἶναι συνέβαινε τοὺς Ιαβισηνοὺς φρασάντων, ὁ μὲν λαὸς ταὐτὰ τοῖς πρώτοις ἔπασχεν· ὠδύρετο γὰρ τὴν συμφορὰν τὴν τῶν συγγενῶν. ὁ δὲ Σάουλος, ἀπὸ τῶν περὶ τὴν γεωργίαν [f] παραγινόμενος ἔργων εἰς τὴν πόλιν, ἐπιτυγχάνει κλαίουσι τοῖς αὐτοῦ πολίταις· καὶ πυθόμενος τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως καὶ κατηφείας αὐτῶν, μανθάνει τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων. καὶ ἔνθεος γενόμενος ἀποπέμπει μὲν τοὺς Ιαβισηνοὺς, ὑποσχόμενος αὐτοῖς ἥξειν βοηθὸς τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, καὶ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν κρατήσειν τῶν πολεμίων, ἵνα καὶ νενικηκότας ἤδη καὶ τῶν φόβων ἀπηλλαγμένους ὁ ἥλιος ἐπιτείλας [g] ἴδῃ. ὑπομεῖναι δ᾽ ἐκέλευσέ τινας αὐτῶν, ἡγησομένους τῆς ὁδοῦ.

ϛ'. γ'. Βουλόμενος δὲ φόβῳ ζημίας τὸν λαὸν [h] εἰς τὸν πρὸς Αμμανίτας ἐπιστρέψαι πόλεμον, καὶ συνελθεῖν αὐτοὺς ὀξύτερον, ὑποτεμὼν τῶν αὐτοῦ βοῶν τὰ νεῦρα, [i] ταὐτὸ διαθήσειν ἠπείλησε [k] τοὺς ἀπαντῶντας, εἰ μὴ πρὸς τὸν Ιορδάνην ὡπλισμένοι κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἀπαντήσωσιν ἡμέραν, καὶ ἀκολουθήσωσιν αὐτῷ καὶ Σαμουήλῳ τῷ προφήτῃ, ὅπου ποτ᾽ ἂν αὐτοὺς ἀγάγωσι. τῶν δὲ δι᾽ εὐλάβειαν τῆς [l] κατεπηγγελμένης ζημίας εἰς τὸν ὡρισμένον καιρὸν συνελθόντων, ἐξαριθμεῖται ἐν Βαλᾷ τῇ πόλει τὸ πλῆθος· εὑρίσκει δὲ τὸν ἀριθμὸν χωρὶς τῆς Ιούδα φυλῆς, εἰς [m] ἑβδομήκοντα μυριάδας συνειλεγμένους· τῆς δὲ φυλῆς ἐκείνης, [n] ἦσαν ἑπτὰ μυριάδες. διαβὰς δὲ τὸν Ιορδάνην, καὶ [o] σχοίνων δέκα δι᾽ ὅλης τῆς νυκτὸς ἀνύσας ὁδὸν, φθάνει μὲν ἥλιον ἀνίσχοντα. [p] τριχῇ δὲ τὸ στράτευμα διελὼν, ἐπιπίπτει πανταχόθεν αἰφνιδίως [q] οὐ προσδοκῶσι τοῖς ἐχθροῖς. καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην, ἄλλους τε πολλοὺς ἀποκτείνει τῶν Αμμανιτῶν, καὶ Ναάσην τὸν βασιλέα. τοῦτο λαμπρὸν ἐπράχθη τῷ Σαούλῳ [r] τὸ ἔργον, καὶ πρὸς πάντας αὐτὸν τοὺς Εβραίους διήγγειλεν ἐπαινούμενον, καὶ δόξης ἀπολαύοντα θαυμαστῆς ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ. καὶ γὰρ εἴ τινες

neque ſi ſemetipſos traderent, neque an bello rem experiri mallent. Sed petierunt ſibi dies induciarum ſeptem concedi, ut miſſis ad tribules ſuos legatis ſuppetias ab eis implorarent. Et ſi quidem auxilio ſibi venerint, bellum jungere; ſin vero nullam opem ab iis impetrarint, ſeſe illi dedituros eſſe dicebant, ea lege ut paterentur quicquid ipſi libuerit.

Saulus Galadenis auxilium pollicetur, ſpondetque iis victoriam. 1 Reg. c. 11.

2. Naaſes autem, qui Galadenos contempſit, illorumque *ſprevit* reſponſum, ſimul dat eis inducias, finitque ut quoſcunque velint in auxilium evocent. Igitur nunciis ſtatim per omnes Iſraëlitarum urbes miſſis ea illis narrabant, quæ *atrociter* minitatus eſt Naaſes, & in quas redacti erant anguſtias. Illi vero, audita hac Jabiſenorum calamitate, ad lachrymas magnumque in mœrorem adducti ſunt: timor autem eos omni facto & incœpto prohibebat. Ac cum nuncii in Sauli regis civitatem veniſſent, & in quibus contigit Jabiſenos eſſe periculis declaraſſent, populus quidem *iſte* ſimiliter ac alii quos adierant dolore afficiebantur: nam *ingentem* excitabant luctum ob cognatorum miſeriam. Saulus autem, * ex opere ruſtico *tum forte* in urbem ſe recipiens, cives ſuos offendit lachrymis perfuſos; atque percontatus quid iis accidiſſet, ut in tanta eſſent perturbatione & mœſtitia, ab iis accipit quæ attulerint legati. atque divinitus afflatus Jabiſenos quidem remittit, pollicitus eis ſe tertia die venturum auxilio, & ante ſolem exortum hoſtes ſuperaturum, ita ut eos jamjam victores & timore liberatos ſol oriens aſpiceret. Quoſdam autem illorum, in duces itineris, ſecum manere juſſit.

VI.

Populo gravia comminatus eſt Saulus, ſi ipſum ſequi detrectarent.

3. Volens autem populum ad bellum contra Ammanitas metu ne damno multarentur excitare, faceretque ut quam ocyſſime convenirent, cum bobus ſuis † nervos ſuccidiſſet, comminatus eſt eodem modo ſe tractaturum eos qui ſibi afforent, niſi die proxima cum armis ad Jordanem præſto adeſſent, ſequuturi ipſum & Samuelum prophetam quocunque *eos* ducerent. Eorum vero, qui ſibi caventes à ſupplicio denunciato ad præfinitum tempus convenerant, multitudinis in urbe Bala facta eſt recenſio: numerumque invenit virorum abſque tribu Judæ ad ſeptingenta millia confluxiſſe: illius autem tribus erant ſeptuaginta millia. Tranſgreſſus †† dein Jordanem, & tota nocte decem ſchœnorum viam emenſus, ante ſolis quidem ortum pervenit quo deſtinaverat. Cum autem exercitum trifariam partitus eſſet, derepente hoſtes nihil tale exſpectantes undique adoritur. ac prælio commiſſo, & alios quamplurimos perimit, ipſumque regem Naaſem. Res iſta à Saulo præclare geſta erat, famaque ejus ingenti cum laude ad omnes Iſraëlitas perlata eſt, atque mirabilem ob fortitudinem adeptus eſt gloriam. nam & ſiqui erant

---

[a] Οὔτε παραδιδ. οὔτε πολ. *Vat.* [b] Αὐτοῖς *Samb.* & mox αὐτούς. [c] Πολεμήσουσι *Busb. Hen. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. [d] Πέμπουσιν οὖν, & dein οἱ ἤγγελλον *Vat.* [e] Illud καὶ non agnoſcit *Vat.* [f] Ἀφικόμενος *Vat.* [g] Ἴδῃ *Samb.* & *Big.* abſque Atticiſmo. Eſt qui malit εἴδῃ. [h] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἐπὶ in *Editis.* [i] Ita in quinque *MSS.* τοῦτο *Baſ.* & *G.* πάντα *Epiphan.* [k] Τοὺς οὐκ ἀπαντῶντας *Big. Samb.* & *Vat.* τοὺς ἅπαντας *Epiphan.* non inconcinne. [l] Κατηγγελμένης *Vat.* [m] Ita *Codices Græci Latinique omnes,* ſane ſuper numeros *Bibliorum S.* quæ verſamus. [n] Ἦσαν ὡς ἑπτὰ μυριάδας *Vat.* [o] Σχοίνων *Vat.* [p] Ita *Samb.* in *cæteris* τριχῇ. [q] Ὡς οὐ προσδ. *Vat.* [r] Abeſt τὸ *Big. Hen.* & *Vat.* ibidem ἔργον *Samb.* & mox πρὸς πάντα *Big.* * In *Bibliis S.* qui tum rure boves agens veniebat. † *S. Literæ* dicunt, *eum par boum cepiſſe, diſſectumque in omnes Iſraëlitarum fines per nuncios dimiſiſſe, cum edicto ut qui eum ſequuti non eſſent, eorum bubus ita fieret.* Vide *Schotanum* in *Biblioth.* tom. ſecundo, p. 570. †† Apud *Vat. Interpr.* habemus *ergo.* ac ſi legiſſet δὴ pro δέ.

Saulus ex re præclare geſta gloriam adeptus eſt. 1 Reg. c. 11.

erant qui prius ipſum contempſerant, tum mutata ſententia illum honore proſequebantur & omnium optimum *eſſe* exiſtimabant. Non enim eo contentus erat, quod Jabiſenos conſervaſſet, ſed & in Ammanitarum regionem facta irruptione, eam totam vaſtat & depopulatur; cumque multum prædæ cepiſſet, glorioſe in ſuas ſedes reverſus eſt. Populus autem ex voluptate, qua eos affecerant proſperi rerum ſub Saulo ſucceſſus, gaudebant quidem quod talem nacti eſſent regem. contra eos vero, qui illum nec res ſuas tueri nec augere poſſe dixerant, exclamabant, *rogitantes* ubi nunc ſunt iſti, pœnas exſolvant; atque alia omnia *adjiciebant convicia* quæ ſolet populus felicitate ſua elatus in eos projicere, qui paulo ante ejus auctores deſpexerant. Saulus interea ſtudium quidem eorum & benevolentiam erga ſe collaudabat: verum jurejurando negavit ſe quenquam à tribulibus eo die conſpectorum eſſe ſupplicio affectum. quippe abſurdum fore *ajebat* ut victoria à Deo data ſanguine & cæde eorum fœdaretur, qui ex eadem qua ipſi ſtirpe eſſent prognati: magis vero decere, mutuo amore epuliſque diem celebrare.

Regnum Saulo renovatur. 1 Reg. c. 11.

4. Cum vero Samuelus pronunciaſſet; altera etiam opus eſſe inauguratione, ut *novis auſpiciis* Saulo confirmaretur regnum, omnes ſeſe in urbem Galgala congregant: nam ut in iſtum locum convenirent, juſſerat Samuelus. ac rurſum populo inſpectante Saulum ſacro oleo inungit propheta, iterumque *eum* declarat regem. Atque hoc modo Hebræorum reſpublica in regni formam commutata eſt. nam ſub Moyſe & diſcipulo ejus Jeſu, qui exercitui cum imperio præerat, in optimatium ſtatu permanſerunt. Ejus autem poſt obitum, annos omnes decem & octo præterea, populus non habuit ſummum magiſtratum. Poſtea vero ad priſtinam regiminis formam redierunt, *ſupremo* rerum omnium judicio ei, qui bello optimus & fortitudine præcellere videretur, permiſſo. quam ob rem *totum* hoc tempus, quo iſto gaudebant ſtatu, Judicum appellarunt.

Samuelus populo oſtendit ſuam innocentiam. 1 Reg. c. 12.

5. Samuelus autem propheta, cum Hebræos in concionem convocaſſet, ait, “ adjuro vos
“ per maximum Deum, qui fratres bonos, Moyſem
“ ſane volo & Aaronem, in hanc lucem miſit,
“ & patres veſtros ex Ægyptiorum dominatu
“ & *dura* qua illos premebant ſervitute eripuit,
“ ut, neque pudori cedentes, neque ex metu
“ aliquid imminuentes, neque ulli affectui
“ obſequentes, dicatis, ecquid pravi & injuſti
“ fecerim, aut quæſtus ergo, aut plus juſto habendi
“ cupidine, aut ut gratiam cum aliis inirem.
“ Coarguite *me* ſi cujus vitulum aut
“ ovem, aut ſimile quidpiam acceperim (cum
“ tamen culpa vacare videatur, ſi quid in victum
“ ceſſerit) aut ſi alicujus jumentum meos

ἦσαν οἱ πρότερον αὐτοῦ [a] καταφρονοῦντες, τότε μετέστησαν ἐπὶ τὸ τιμᾷν καὶ πάντων ἄριστον νομίζειν. οὐ γὰρ [b] ἤρκησεν αὐτῷ τοὺς Ιαβισηνοὺς σεσωκέναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τῇ τῶν Αμμανιτῶν ἐπιστρατεύσας χώρᾳ, πᾶσαν αὐτὴν καταστρέφεται· καὶ πολλὴν λαβὼν λείαν [c] λαμπρῶς εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ λαὸς, ὑφ' ἡδονῆς [d] τῶν Σαούλῳ κατορθωμένων, ἔχαιρε μὲν ὅτι τοιοῦτον ἐχειροτόνησε βασιλέα. πρὸς δὲ τοὺς οὐδὲν ὄφελος αὐτὸν ἔσεσθαι τοῖς πράγμασι λέγοντας ἐβόων· ποῦ νῦν εἰσὶν οὗτοι, καὶ δότωσαν δίκην· καὶ πάνθ' ὅσα φιλεῖ λέγειν ὄχλος ἐπ' εὐπραγίαις [e] ἠρμένος πρὸς τοὺς ἐξευτελίζοντας ἔναγχος τοὺς τούτων αἰτίους. Σάουλος δὲ τούτων μὲν ἠσπάζετο τὴν εὔνοιαν καὶ τὴν [f] περὶ αὐτὸν προθυμίαν· ὤμοσε δὲ [g] μή τινα περιόψεσθαι τῶν ὁμοφύλων [h] ἀναιρούμενον ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. ἄτοπον γὰρ εἶναι τὴν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένην νίκην αἵματι φύραι καὶ φόνῳ, τῶν ἐκ ταὐτοῦ γένους αὐτοῖς· [i] πρέπειν δὲ μᾶλλον εὐμενῶς διακειμένους ἑορτάζειν.

δ'. Σαμουήλου δὲ φήσαντος [k] καὶ δευτέρας δεῖν χειροτονίας Σαούλῳ τὴν βασιλείαν ἐπικυρῶσαι, συνίασι πάντες εἰς Γάλγαλα πόλιν· [l] ἐκεῖ γὰρ αὐτοὺς ἐκέλευσεν ἐλθεῖν. καὶ πάλιν ὁρῶντος τοῦ πλήθους ὁ προφήτης χρίει τὸν Σάουλον τῷ ἁγίῳ ἐλαίῳ καὶ δεύτερον ἀναγορεύει βασιλέα. καὶ οὕτως ἡ τῶν Εβραίων πολιτεία εἰς βασιλείαν μετέπεσεν. ἐπὶ γὰρ Μωϋσέως καὶ τοῦ μαθητοῦ αὐτοῦ Ιησοῦ, ὃς ἦν στρατηγὸς, ἀριστοκρατούμενοι διετέλουν· μετὰ δὲ τὴν [m] ἐκείνου τελευτὴν, ἔτεσι τοῖς πᾶσι δέκα καὶ πρὸς τούτοις ὀκτὼ, τὸ πλῆθος αὐτῶν ἀναρχία κατέσχε. μετὰ ταῦτα δ' εἰς τὴν προτέραν ἐπανῆλθον πολιτείαν· τῷ κατὰ πόλεμον ἀρίστῳ δόξαντι γεγενῆσθαι καὶ κατ' ἀνδρείαν περὶ [n] τῶν ὅλων δικάζειν ἐπιτρέποντες. καὶ διὰ τοῦτο τὸν χρόνον τοῦτον τῆς πολιτείας, Κριτῶν ἐκάλεσαν.

ε'. Εκκλησίαν δὲ Σαμουῆλος ποιήσας ὁ προφήτης τῶν Εβραίων, [o] “ ἐπόμνυμαι, φησὶν, ὑμῖν τὸν μέγιστον Θεὸν,
“ ὃς τοὺς ἀδελφοὺς τοὺς ἀγαθοὺς ἐκείνους, λέγω δὴ Μωϋσῆν
“ καὶ Ααρῶνα, παρήγαγεν εἰς τὸν βίον, καὶ τοὺς πατέρας
“ ἡμῶν ἐξήρπασεν Αἰγυπτίων, καὶ τῆς [p] ὑπ' αὐτοῖς
“ δουλείας· μηδὲν μήτ' αἰδοῖ χαριζομένους, [q] μήθ' ὑποστειλαμένους
“ φόβῳ, μήτε ἄλλῳ τινὶ πάθει παραχωρήσαντας
“ εἰπεῖν, [r] τί μοι πέπρακται σκαιὸν καὶ ἄδικον,
“ ἢ κέρδους ἕνεκα, ἢ πλεονεξίας, ἢ χάριτος τῆς πρὸς
“ [s] ἄλλους. [t] ἐλέγξαι δὲ εἰ μόσχον ἢ πρόβατον ἢ τοιοῦτόν
“ τι προσηκάμην· ἃ πρὸς τροφὴν ἀνεμέσητον δοκεῖ
“ λαμβάνειν· ἢ εἴ τινος ὑποζύγιον εἰς ἐμὴν ἀποσπά-

“ σας

---

a Καταφρονοῦντες *Vat.* b Ηρκεσεν *Big. Samb.* & *Vat.* alterum tamen correctius & vetuſtius. c Aut λαμπρὸς cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* d Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* τῷ Σαούλῳ κατορθωμένων. e Sic *Big.* & *Samb.* ἡρμοσμένος *Baſ. G. Aliique.* εἰργμένος legiſſe videtur *Epiphan.* Ita tamen *Vat.* λέγειν ὄχλος ἐν εὐπραγίαις πρὸς τοὺς εὐτελίζοντας ἔναγχος. ſ Περὶ αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* g Μηδέ τινα *Big.* & *Samb.* μηδένα *Vat.* h Αναιρούμενον ἀπ' ἐκείνης *Vat.* & mox ὑπὸ Θεοῦ. i Πρέπειν δὲ μᾶλλον πρὸς ἀλλήλους εὐμενῶς in quatuor *MSS.* k Καὶ δευτέρας δεῖν (vel δεῖ) χειροτονίᾳ in aliquibus *MSS.* l *Al.* ἐκέλευσεν γὰρ αὐτοὺς ἐκεῖ ἐλθεῖν. m Aut ἐκείνων cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* n Τῶν ἄλλων *Vat.* o Επόμνυμι in quinque *MSS.* Atticiſſant hîc *Baſ.* & *G.* p Υπ' αὐτοῖς *Vat.* q Ita cum *Vat.* in *Aliis* μήτε. r Εἴ τι μοι *Big. Samb* & *Vat.* ſ Αλλήλους *Vat.* t Vel cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐλέγξαι δὲ εἰ καὶ τῶν τοιούτων τι προσηκάμην, μόσχον ἢ πρόβατον. Favet & *Epiphanii* liber. mox ἤ τινος ὑποζυγίου εἰς τὴν ἐμὴν, in iiſdem *MSS.*

“σας χρείας ἐλύπησα· τούτων ἕν τι κατειπεῖν παρόντος ὑμῶν τοῦ βασιλέως”. οἱ δὲ ἀνέκραγον, “μηδὲν τούτων ὑπ' αὐτοῦ γεγονέναι· προστῆναι δὲ ὁσίως ᵃαὐτὸν καὶ δικαίως τοῦ ἔθνους.

ς'. Σαμουῆλος δὲ, ταύτης ἐξ ἁπάντων τῆς μαρτυρίας αὐτῷ γενομένης, “ἐπεὶ δεδώκατέ μοι, φησὶν, τὸ μηδὲν ἄτοπον [b] ἔθ' ὑμᾶς περὶ ἐμοῦ δύνασθαι λέγειν, φέρε νῦν μετὰ παῤῥησίας ἀκούσατε ἐμοῦ λέγοντος, ὅτι μεγάλα ἠσεβήσατε εἰς τὸν Θεὸν αἰτησάμενοι βασιλέα. διαμνημονεύειν δὲ ὑμᾶς προσῆκεν, ὅτι σὺν ἑβδομήκοντα μόνοις ἐκ τοῦ γένους [c] ἡμῶν ὁ πάππος Ἰάκωβος διὰ λιμὸν εἰς Αἴγυπτον ἦλθε. κἀκεῖ πολλῶν μυριάδων ἐπιτεκνωθεισῶν, ἃς εἰς δουλείας καὶ χαλεπὰς ὕβρεις ἦγον οἱ Αἰγύπτιοι, ὁ Θεὸς, [d] εὐξαμένων τῶν πατέρων, χωρὶς βασιλέως παρέσχεν αὐτοῖς ῥύσασθαι τῆς ἀνάγκης τὸ πλῆθος, Μωϋσῆν αὐτοῖς καὶ Ααρῶνα [e] πέμψας ἀδελφοὺς· οἳ ἤγαγον ὑμᾶς εἰς τήνδε τὴν γῆν, ἣν νῦν ἔχετε. καὶ τούτων ἀπολαύσαντες ἐκ τοῦ Θεοῦ, προδεδώκατε τὴν θρησκείαν καὶ τὴν εὐσέβειαν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [f] πολεμίοις ὑποχειρίους γινομένους ἠλευθέρωσε. πρῶτον μὲν Ἀσσυρίων καὶ τῆς ἐκείνων ἰσχύος ὑπερτέρους ἀπεργασάμενος· ἔπειτα Ἀμμανιτῶν κρατῆσαι παρασχὼν [g] καὶ Μωαβιτῶν, καὶ τελευταῖον Παλαιστινῶν. καὶ ταῦτα οὐ βασιλέως ἡγουμένου διεπράξατε, ἀλλ' [h] Ἰεφθοῦ καὶ Γεδεῶνος στρατηγούντων. τίς οὖν ἔσχεν ὑμᾶς ἄνοια, [i] φυγεῖν μὲν τὸν Θεὸν, ὑπὸ βασιλέα δὲ εἶναι θέλειν. ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπέδειξα τοῦτον ὃν αὐτὸς ἐπελέξατο. ἵνα μέντοι γε φανερὸν [k] ὑμῖν ποιήσω τὸν Θεὸν ὀργιζόμενον καὶ δυσχεραίνοντα τῇ τῆς βασιλείας ὑμῶν αἱρέσει, δηλῶσαι τοῦθ' ὑμῖν [l] τὸν Θεὸν παρασκευάσω διὰ σημείων ἐναργῶς. ὃ γὰρ οὐδέπω πρότερον εἶδεν ὑμῶν οὐδεὶς ἐνταῦθα γεγενημένον, θέρους ἀκμῇ χειμῶνα, αἰτησάμενος τὸν Θεὸν παρέξω τοῦτο νῦν ὑμῖν ἐπιγνῶναι”. καὶ ταῦτ' εἰπόντος πρὸς τὸ πλῆθος τοῦ Σαμουήλου, βρονταῖς σημαίνει τὸ θεῖον καὶ ἀστραπαῖς καὶ χαλάζης καταφορᾷ τὴν τοῦ προφήτου περὶ πάντων ἀλήθειαν· ὡς τεθαμβηκότας αὐτοὺς καὶ περιδεεῖς γενομένους [m] ἁμαρτεῖν τε ὁμολογεῖν καὶ κατ' ἄγνοιαν εἰς τοῦτο προπεσεῖν, καὶ ἱκετεύειν τὸν προφήτην ὡς [n] πατέρα χρηστὸν καὶ ἐπιεικῆ τὸν Θεὸν αὐτοῖς εὐμενῆ καταστῆσαι, καὶ ταύτην ἀφεῖναι τὴν ἁμαρτίαν, ἣν πρὸς οἷς ἐξύβρισαν ἄλλοις καὶ [o] παρηνόμησαν προσεξηργάσαντο. ὁ δὲ ὑπισχνεῖται καὶ παρακαλέσειν τὸν Θεὸν συγγνῶναι περὶ τούτων αὐτοῖς καὶ πείσειν. συνεβούλευε μέντοι δικαίους εἶναι καὶ ἀγαθοὺς, καὶ μνημονεύειν ἀεὶ τῶν διὰ τὴν παράβασιν [p] τῆς ἀρετῆς αὐτοῖς κακῶν συμπεσόντων· καὶ τῶν σημείων τοῦ Θεοῦ καὶ τῆς Μωϋσέως νομοθεσίας, εἰ σωτηρίας αὐτοῖς καὶ τῆς μετὰ τοῦ βασιλέως εὐδαιμονίας ἐστὶν ἐπιθυμία. εἰ δὲ τούτων ἀμελήσουσιν, ἔλεγεν, ἥξειν αὐτοῖς τε καὶ τῷ βασιλεῖ

“in uſus abripiendo eum contriſtaverim; in “hiſce & ſimilibus *ſi vel tantillum peccaverim*, dicite, rege veſtro præſente”. Illi vero exclamarunt, “horum nihil ab eo factum, “ſed ſancte & juſte genti præfuiſſe.

Samuelus populi ingratum animum arguit. 1 *Reg.* c. 12.

6. Samuelus autem, cum de eo univerſi præclarum adeo dediſſent teſtimonium, inquit, “quoniam id mihi conceſſiſtis, vos nihil mali “mihi adhuc objicere poſſe, eja agite, nunc “animum mihi advortite dum vobis paulo li“berius dicam, vos rege flagitando graviter “in Deum deliquiſſe. Oportebat enim vos “meminiſſe, quod cum ſeptuaginta ſolummo“do noſtri generis hominibus avus Jacobus “fame coactus in Ægyptum venerit. Cumque “ibi in multas myriadas illorum excreviſſet “ſoboles, eaque ab Ægyptiis in gravem & “contumelioſam adducta eſſet ſervitutem, “Deus, à patribus *veſtris* invocatus, abſque “rege eis auctor erat, ut multitudo ex iſta li“beraretur neceſſitate, mittendo eis Moyſem “& Aaronem fratres; qui vos in hanc terram “eduxerunt, quam nunc poſſidetis. Et tamen “poſt iſta à Deo accepta beneficia *non ſemel* “prodidiſtis *veram* pietatem ac religionem. “nihilominus vos in hoſtium poteſtatem reda“ctos in libertatem aſſeruit. Cum primum “quidem effecerit, ut ſuperiores eſſetis Aſſy“riorum potentia: deinde vobis dederit Am“manitas vincere & Moabitas, poſtremoque “Palæſtinos. atque hæc *omnia* confeciſtis, non “regiis auſpiciis, ſed ductu Jephthæ & Gideo“nis. Quæ igitur vos cepit dementia, ut Dei “quidem imperium detrectaretis, voſmet vero “regi ſubjiceretis. Sed ego quidem iſtum creavi “regem quem ille deſignavit. At vobis ut ma“nifeſtum fiat, Deum iraſci & indignari, quod “regium dominatum elegeritis, ita res compa“rabo ut Deus indiciis certiſſimis hoc ipſum “vobis oſtendat. Quod enim nunquam quiſ“quam vidit in hac regione, æſtate media tem“peſtatem, hoc ipſum cum Deum invocavero “faciam ut vos conſpiciatis”. Ac ſtatim ut hæc ad populum dixerat Samuelus, tanta vi tonitruum ac fulgurum & grandinis prophetæ in omnibus veritati fidem adſtruit Deus, ut admiratione & timore perculſi peccaſſe ſe cuncti profiterentur & per inſcitiam eò prolapſos eſſe; atque à propheta contenderent, ut veluti pater benignus mitiſque propitium ſibi redderet Deum, ita ut iſtud remitteret peccatum, quo tot alias ſuas contumelias & delicta cumularant. Ille vero pollicitus eſt, ſe Deum ut illa ipſis condonaret rogaturum, ſimulque exoraturum. Veruntamen eis conſilium dedit, ut juſti eſſe ſtuderent & boni: ſemperque in memoria tenerent calamitates, in quas à virtute deſciſcendo inciderant; ac præterea ſigna à Deo edita, legeſque à Moyſe latas, ſi illis incolumitatis ſuæque juxta ac regis felicitatis cupido inceſſerit. Sin vero iſta neglexerint, fore ajebat, ut ipſi una cum rege gravem à Deo

Samueli verbis fidem adſtruit Deus miris prodigiis. 1 *Reg.* c. 12.

---

[a] Ita *Big.* & *Samb.* numero meliori. in *Editis, Aliiſque* καὶ δικαίως αὐτὸν τ. & mox αὐτῷ τῆς μαρτυρίας γενομένης. [b] Ἐφ' ὑμᾶς *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ita cum *Samb.* & pleriſque *Epiphanii* libris. in *aliis* ὑμῶν. [d] Συνευξαμένων *Vat.* [e] Ἀποπέμψας *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Preſſius *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* τοῖς πολεμίοις ὑποχειρίους γεγενημένους. [g] Illa καὶ Μωαβιτῶν non agnoſcit *Vet. Interpr.* [h] Ita ex p.239. v.37. Ἰεφθάου *vulgo.* Ἰεφθᾶ *Vat.* [i] Φεύγειν *Vat.* & mox ὑπὸ βασιλεῖ, & dein ὑπέδειξα. [k] Ὑμῖν αὐτὸν ποιήσω *Vat.* [l] Illa τὸν Θεὸν deſunt *Vat.* [m] Ita in quinque *MSS.* & *Glyca.* ἁμαρτάνειν τι *Vat.* cum *Editis.* [n] Αὐτοῖς poſt πατέρα inſerunt *Big.* & *Samb.* [o] In *MSS.* παρηνόμησαν & παρηνόμησαν, & ſtatim προσεξειργάσαντο. [p] Τῆς ἀρετῆς non agnoſcit *Vat.*

a Ex

à Deo plagam acciperent. Et cum Samuelus quidem hæc Hebræis prædixiſſet, illos domum quemque ſuam dimiſit, regno iterum Saulo confirmato.

μεγάλην [a] ἐκ Θεοῦ πληγήν. καὶ ὁ Σαμουῆλος μὲν ταῦτα τοῖς Ἑβραίοις προφητεύσας, ἀπέλυσεν αὐτοὺς ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, βεβαιώσας ἐκ δευτέρου τῷ Σαούλῳ τὴν βασιλείαν.

VII.

CAP. VI.

Ut Palæſtini, rurſus Hebræos armis aggreſſi, ab iis debellantur.

Palæſtini, poſtquam ferri uſum Hebræis ademerant, bellum movent. 1 Reg c. 13.

HIC vero delectis ex multitudine circiter tribus millibus, cum ex eis duo quidem millia ſibi in ſatellitium ſumpſiſſet, ipſe in urbe Bethelis commorabatur: *at reliquos cum filio ſuo Jonathæ dediſſet ut ei corporis cuſtodes eſſent, *eum* Gabas mittebat. Ille autem in caſtro quodam Palæſtinorum expugnando occupatur, quod à Galgalis non procul aberat. Nam qui Gabam incolebant Palæſtini, debellatis Judæis, & arma ipſis auferebant, & munitiſſima regionis loca præſidiis tenebant: porro & à ferro geſtando, ejuſque uſu in univerſum *illos* prohibebant. Atque ob hoc interdictum agricolæ, ſi quando illis opus eſſet ut inſtrumenta ſua inſpicarent; puta vomerem, aut ligonem, aut aliud quidpiam eorum quibus in agrorum cultura utuntur, ad Palæſtinos crebro euntes illa reficienda curabant. Ut vero de caſtro everſo audiverunt Palæſtini, indignati, & contemptum *Hebræorum* gravem eſſe injuriam interpretati, Judæis bellum inferunt. Adducebant peditum quidem trecenta millia, curruum autem triginta millia, equitum vero ſexaginta millia: ac caſtra metantur apud urbem Machmam.

Iſraëlitæ, Saulo fruſtra eos hortante, Palæſtinorum metu diffugiunt. 1 Reg. c. 13.

Hæc cum Saulus rex Hebræorum intellexiſſet, in urbem Galgala deſcendit; & dimiſſis per totam regionem præconibus populum libertatis tuendæ ergo ad bellum contra Palæſtinos convocat, potentiam eorum *verbis* elevans, eique obtrectans tanquam eſſet ſpernenda, & quod nec tantillum dubitarent cum illis prælium committere. Qui vero cum Saulo erant, conſpectis Palæſtinorum copiis, animis valde conſternati erant: ac alii quidem in ſpeluncas & cuniculos ſeſe abdunt; plures vero in terram Transjordanianam fuga dilapſi ſunt. illa autem ſortis erat Gadis & Rubeli.

Saulus injuſſu Dei ſacrificat. 1 Reg. c. 13.

2. Saulus vero, miſſis ad prophetam nunciis, *eum* ad ſe accerſit, una cum ipſo de bello rebuſque *præſentibus* conſultaturum. Is vero juſſit ut eum illic opperiretur, atque pararet victimas. ſe enim poſt ſeptem dies ad

ΚΕΦ. ϛ'.

ζ'.

Ὡς στρατευσάμενοι πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους οἱ Παλαιστῖνοι ἡττήθησαν.

ΟΥτος δ' ἐπιλέξας ἐκ τοῦ πλήθους ὡς περὶ τρισχιλίους, [b] τοὺς μὲν δισχιλίους ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν λαβὼν, αὐτὸς διέτριβεν ἐν πόλει [c] Βεθήλοις· Ἰωνάθῃ δὲ τῷ παιδὶ τοὺς λοιποὺς δοὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, εἰς [d] Γαβὰς ἔπεμψεν. [e] ὁ δ' ἐκπολιορκεῖ τι φρούριον τῶν Παλαιστίνων οὐ πόῤῥω [f] Γαλγάλων. οἱ γὰρ τῆς [g] Γαβᾶς Παλαιστῖνοι καταστρεψάμενοι τοὺς Ἰουδαίους, τά τε ὅπλα [h] αὐτοὺς ἀφῃροῦντο, καὶ τοὺς ὀχυρωτάτους τῆς χώρας τόπους φρουραῖς [i] κατελαμβάνοντο· καὶ σιδηροφορεῖν, χρῆσθαί τε καθάπαξ ἀπηγόρευον σιδήρῳ. καὶ διὰ ταύτην τὴν [k] ἀπόῤῥησιν οἱ γεωργοὶ, εἴποτε [l] δεήσοι αὐτοὺς ἐπισκευάσαι τι τῶν ἐργαλείων, ἢ [m] ὕννιν ἢ μακέλλην ἢ ἄλλό τι τῶν εἰς γεωργίαν χρησίμων, φοιτῶντες [n] εἰς τοὺς Παλαιστίνους ταῦτ' ἔπραττον. ὡς δὲ ἠκούσθη τοῖς Παλαιστίνοις [o] ἡ τῆς φρουρᾶς ἀναίρεσις· [p] ἀγανακτήσαντες, καὶ δεινὴν ὕβριν τὴν καταφρόνησιν ἡγησάμενοι, στρατεύουσιν ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους. πεζῶν μὲν τριάκοντα μυριάσιν, ἅρμασι δὲ τρισμυρίοις· [q] ἵππων δ' ἑξακισχιλίαν ἐπήγοντο. καὶ [r] στρατοπεδεύονται πρὸς πόλει Μαχμᾷ. τοῦτο Σάουλος ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς μαθὼν, εἰς Γάλγαλα καταβαίνει πόλιν, καὶ διὰ πάσης κηρύσσει τῆς χώρας ἐπ' ἐλευθερίᾳ καλῶν τὸν λαὸν ἐπὶ τὸν πόλεμον τὸν [s] πρὸς Παλαιστίνους· τὴν δύναμιν ἐκφαυλίζων αὐτῶν, καὶ διασύρων ὡς οὐκ ἀξιόλογον, οὐδ' ὥστε φοβεῖσθαι διακινδυνεύειν πρὸς αὐτούς. κατανοήσαντες δὲ τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων οἱ τοῦ Σαούλου, κατεπλάγησαν· καὶ οἱ μὲν εἰς τὰ σπήλαια καὶ τοὺς ὑπονόμους ἔκρυψαν [t] αὐτοὺς, οἱ πλείους δὲ εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου γῆν ἔφυγον. αὕτη δ' ἦν Γάδου καὶ Ῥουβήλου.

β'. Πέμψας δὲ Σάουλος πρὸς τὸν προφήτην, ἐκάλει πρὸς αὐτὸν συνδιασκεψόμενον περὶ τοῦ πολέμου καὶ τῶν πραγμάτων. ὁ δὲ περιμένειν αὐτὸν ἐκέλευσεν αὐτόθι, καὶ παρασκευάζειν θύματα. μετὰ γὰρ [u] ἡμέρας ἑπτὰ πρὸς αὐτὸν ἥξειν, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν, ἔπειθ' οὕτως συμβάλωσι τοῖς πολεμίοις. καὶ περιμένει μὲν ὡς ὁ προφήτης ἐπέστειλεν. οὐκ ἔτι μέντοιγε διατηρεῖ τὴν ἐντολήν· ἀλλ' ὡς ἑώρα βραδύνοντα μὲν τὸν προφήτην, αὐτὸν δὲ ὑπὸ τῶν στρατιωτῶν καταλειπόμενον, λαβὼν τὰ θύματα προσήγαγεν. ἐπεὶ δὲ τὸν Σαμουῆλον ἤκουσε προσιόντα, ὑπαντησόμενος ἐξῆλθεν. ὁ δ' οὐκ ὀρθῶς αὐτὸν ἔφη πεποιηκέναι, παρακούσαντα ὧν ἐπέστειλεν αὐτὸς, καὶ φθάσαντα τὴν παρουσίαν· ἣν κατὰ βούλησιν γινομένην τοῦ θεοῦ, [a] τὰς εὐχὰς καὶ τὰς θυσίας τὰς ὑπὲρ τοῦ πλήθους προλαβὼν, κακῶς ἱερουργήσειε καὶ προπετὴς [b] γενόμενος. ἀπολογουμένου δὲ τοῦ Σαούλου, καὶ περιμεῖναι μὲν τὰς ἡμέρας ἃς ὥρισε λέγοντος, ὑπὸ δὲ ἀνάγκης καὶ ἀναχωρήσεως τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν [c] διὰ φόβον στρατοπεδείας τῶν ἐχθρῶν ἐν Μαχμᾷ, καὶ ἀκοῆς [d] τῆς πρὸς αὐτὸν εἰς Γάλγαλα καταβάσεως, [e] ἐπειχθῆναι πρὸς τὴν θυσίαν. [f] ὑπολαβὼν ὁ Σαμουῆλος· "ἀλλὰ σύ, "φησὶν, εἰ δίκαιος ἦσθα καὶ μὴ παρήκουσας ἐμοῦ, μηδ' ὧν "ὑπέθετό μοι περὶ τῶν παρόντων ὁ Θεὸς [g] ὠλιγώρησας, "ταχύτερος ἢ συνέφερε τοῖς πράγμασι γεγονὼς, σοί τ' "αὐτῷ πλεῖστον ἂν βασιλεῦσαι χρόνον ἐξεγένετο, καὶ τοῖς "σοῖς ἐκγόνοις". καὶ Σαμουῆλος μὲν, ἀχθόμενος ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις, ἀνεχώρησε παρ' ἑαυτόν· Σάουλος δὲ εἰς [h] Γαβαὼν πόλιν, ἔχων ἑξακοσίους [i] μεθ' ἑαυτοῦ μόνον, ἧκε σὺν Ἰωνάθῃ τῷ παιδί. τούτων δὲ οἱ πλείους οὐκ εἶχον ὅπλα, τῆς χώρας σπανιζούσης σιδήρου καὶ τῶν ὅπλα χαλκεύειν δυναμένων. οὐ γὰρ εἴων οἱ Παλαιστῖνοι ταῦτα εἶναι, [k] καθὰ καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν δεδηλώκαμεν. διελόντες δὲ εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ κατὰ τοσαύτας ὁδοὺς ἐπερχόμενοι, τὴν τῶν Ἑβραίων χώραν ἐπόρθουν, βλεπόντων τε Σαούλου τοῦ βασιλέως αὐτῶν καὶ τοῦ παιδὸς Ἰωνάθου, ἀμῦναί τε τῇ γῇ, μετ' ἑξακοσίων γὰρ μόνον ἦσαν, οὐ δυναμένων. καθεζόμενοι δ' αὐτός τε καὶ ὁ παῖς αὐτοῦ, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἀχίας ἀπόγονος ὢν Ἡλεὶ τοῦ ἀρχιερέως, ἐπὶ βουνοῦ ὑψηλοῦ, καὶ τὴν γῆν λεηλατουμένην ὁρῶντες, ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ [l] καθεστήκεσαν. συντίθεται δὲ ὁ Σαούλου παῖς τῷ ὁπλοφόρῳ, κρύφα [m] πορευθέντων αὐτῶν εἰς τὴν τῶν πολεμίων παρεμβολὴν ἐκδραμεῖν, καὶ ταραχὴν ἐμποιῆσαι καὶ θόρυβον αὐτοῖς. τοῦ δὲ ὁπλοφόρου προθύμως [n] ἐφέπεσθαι φήσαντος ὅποι ποτ' ἂν [o] ἡγῆται, κἂν ἀποθανεῖν δέοι, προσλαβὼν τὴν τοῦ νεανίσκου συνεργίαν, καὶ καταβὰς ἀπὸ τοῦ βουνοῦ, πρὸς τοὺς πολεμίους ἐπορεύετο. ἦν δὲ [p] τὸ τῶν πολεμίων στρατόπεδον [q] ἐπὶ κρημνῷ, τρισὶν ἄκραις, εἰς λεπτὸν ἀπηκονημέναις μῆκος, πέτρας ἐν κύκλῳ [r] περιστεφανούσης, ὥσπερ προβόλοις τὰς ἐπιχειρήσεις

---

[a] Ἐκ τοῦ Θεοῦ *Vat.* [b] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* in *Editis* τοὺς μὲν δισχιλίους δοὺς ὥστε &c. vocula δοὺς huic loco injecto ex verſiculo ſequente. Eſt qui iſta, δοὺς ὥστε σωματοφυλακεῖν αὐτὸν, expungi malit. [c] Sic volui ex p. 194. v. 18. in *Editis & MSS.* tam Βεθήλῳ quam Βηθήλῳ habemus. Conſtat autem è *Libris Sacris* Bethelis tum egiſſe regem Hebræorum. [d] Ita *Samb.* Γάβας *Baſ. G. Aliique.* Γαβάλας *Vat.* Γαβαθὴν juxta *Codd.* quoſdam *Epiphanii.* atque ita forſan in ſuis *Joſephi* exemplaribus legerat *Stephanus Byzantius.* Notum vero ſatis ſedem patriam Sauli vocari à Scriptoribus ſacris, Γιβὰ, & Γιβαὰ ſeu Γαβαὰ & Γαβαὼν, necnon Syriaco flexu Γαβαθά. Videſis *Chr. Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 339. & *Berkelium* ad *Steph. Byzant.* p. 252 & 253. [e] Ὃ δ' ἐπολιόρκει *Busb. Hen. & Epiphan.* [f] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* 1 *Regum* c. 13. v. 8. ſcilicet ut intelligamus de Galgalis juxta Machmaſam cum *Euſebio*, non Jerichunta ut opinatur *Schotanus.* Γιβάλλων *Baſ. & G.* Γαβάλων *Vat.* Eſt qui conjicit Γαβάων aut Γαβαῶν, aut cum *Boſio* Γαβαὼν, vel demum Γαβαηνῶν. [g] Sic cum *Big. & Samb.* Γάβας *Baſ. & G.* Γαβαᾶς juxta *Epiphanium.* [h] Ita *Big. Samb. & Vat.* αὐτοῖς in *Editis, Aliiſque.* [i] Κατελάμβανον, & τὸ σιδηροφορεῖν καὶ χρῆσθαι ἀπηγόρευον *Vat.* ἢ χρῆσθαί τι κ. *Busb.* [k] Πρόῤῥησιν *Vat.* [l] Sive δεήσει cum quatuor *MSS.* ibique αὐτοῖς pro αὐτοὺς *Busb. & Hen.* [m] *Al.* ὕνιν, & ὕνιην, dein μάκελλαν, ἢ ἄλλ' ὅτι τῶν in quibuſdam *MSS.* [n] Παρὰ *Busb.* αὐτοὺς *Vat.* [o] *Al.* τῆς φρουρίας & τοῦ φρουρίου. [p] Ἀγανακτήσαντές τε *Samb.* [q] Ἵππων ἑξακισχιλίων *Vat.* ἵππον ἑξακισχιλίαν *Samb.* [r] Στρατοπεδευσάμενοι *Vat.* [ſ] Πρὸς τοὺς Παλ. *Hen. Busb. & Vat.* [t] Sive αὐτοὺς cum *Epiphanio*, ſive ἑαυτοὺς cum *Big. Samb. & Vat.* ut & mox v. 37. ἑαυτὸν *Hen. & Busb.* [u] Ἡμέρας ἓξ *Big. Samb Gall. Vat. Hen. & Zonaras,* ingenio forſan ſuo, quum nimis metuerant à verbis ſequentibus iſtius ſententiæ, ὅπως θύσωσι τῇ ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν. Aliter ſanctiores Literæ & ipſe (ut puto) *Joſephus.* * *Alii ſic,* reliquis vero Jonathæ filio ſuo in corporis cuſtodiam datis, eos mittebat Gabas.

ipſum venturum eſſe, ut die ſeptima ſacta faciant, atque ita demum cum hoſtibus congrediantur. Et quidem dum veniret, exſpectat, quemadmodum præceperat propheta. Attamen non uſquequaque mandato ejus obſequitur: ſed ut cunctari quidem prophetam animadvertit, ſeque à militibus deſeri, ſumptis hoſtiis ipſe eas aræ admovebat. Cum vero Samuelum adeſſe audiviſſet, ei obviam progreſſus eſt. At ille, non recte eum feciſſe, dicebat, iis quæ ipſe imperaverat non obtemperando, neque adventum ejus præſtolando: quo ex Dei voluntate conſtituto, inauſpicato auſuque temerario ſacris operatus fuerit, quod preces & victimas pro populo offerre jam occuparit. Saulo autem ſemet ei excuſante, ac dicente ſe per tot dies quot præfiniverat moratum eſſe: ex neceſſitate vero, & militum ſuorum diſceſſu propter metum hoſtilis apud Machmam exercitûs, auditoque quod *mox* ad eum in Galgala deſcenderent, ad ſacra facienda impulſum eſſe. Tum Samuelus, "ſed tu, inquit, ſi juſtus fuiſſes & mihi paruiſſes, neque "ea quæ de præſentibus mihi ſuggeſſit Deus "contempſiſſes, plus quam rebus expediret feſtinando, contigiſſet ut & tu longo tempore "regnares, tuique ſimiliter poſteri". Et quidem Samuelus, moleſte ferens quæ facta fuerant, domum diſceſſit: Saulus vero, ſexcentos tantum milites ſecum habens, cum Jonatha filio in urbem Gabaon venit. At pluribus ex iis arma deerant, quod ea regio nec ferrum ſuppeditarit, nec qui arma fabricare poterant. nam quo minus hæc eſſent Palæſtini prohibebant, ſicut & paulo ante declaravimus. Porro Palæſtini cum exercitum in tria agmina diviſiſſent, & per totidem vias irruptionem facerent, Hebræorum regionem populabantur, dum Saulus eorum rex & filius *ejus* Jonathas inſpectarent, & terram (quod cum illis ſexaginta ſolummodo eſſent) defendere non valerent. Dum autem Saulus & filius ejus, & Achias pontifex ex poſteris Eli pontificis, ſuper colle excelſo ſederent, & terram devaſtatam conſpicerent, graviter animis angebantur. Filius vero Sauli conſtituit cum armigero *ſuo*, ut clam digreſſi in caſtra hoſtium excurrerent, eoſque in tumultum & trepidationem concitarent. Cumque armiger promiſiſſet, ſe illum quocunque duxerit ſecuturum, etiamſi mortis periculum eſſet aditurus: aſſumpto ſibi in adjutorem juvene, deſcenſuque de colliculo facto, ad hoſtes contendebat. * Erant autem caſtra eorum in loco prærupto ſita, tribus prominentiis, ita acuminatis ut exigue admodum paterent, ſcopulis in ambitum euntibus, tanquam propugnaculis contra aggredientium impetum munita.

Samuelus Saulo minatur regni amiſſionem. 1 Reg. c. 13.

Jonathas audaci conſilio, ſolo armigero ſuo comite, præſidium Palæſtinorum adoritur, cæditque. 1 Reg. c. 14.

---

[a] Πρὸς τὰς εὐχὰς *Big. Samb. & Vat.* dein, προσλάβοι, κακῶς ἱερουργήσεις *Big. & Samb.* προσλάβοι κακῶς ἱερουργήσειεν *Vat.* [b] Ita *Samb. Hen. & Busb.* γενόμενος in *Editis, Aliiſque.* [c] Διὰ φόβον, στρατοπεδείας δὲ *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* [d] Τῆς ἐπ' αὐτὸν *Vat.* [e] Ita ex quatuor *MSS.* in *Editis, Aliiſque* miſere ἐπηχθῆναι aut ἐπιχθῆναι. [f] Ὑπολαβὼν δ' ὁ Σ. *Samb.* [g] Ita *Samb. & Busb.* Vitioſe in *cæteris* ὀλιγώρησας. mox σοί τε πλεῖστος ἂν βασιλεῦσαι χρόνος ἐξεγένετο *Busb. & Hen.* [h] Γαβαὰ πόλιν *Vat.* Γαβαλιῶν πόλιν *Hen. & Busb.* cum *nummo veteri.* Γαβαλεύπολις *Steph. Byzant.* ad quem vide *Berkelium.* Forſan tamen Γαβαὰς aut Γαβαάν. [i] Μεθ' ἑαυτοῦ, μόνος ἧκε in aliquot *MSS.* [k] Vel καθὼς cum *Big. Samb. & Vat.* [l] Καθειστήκεισαν *Vat.* [m] Ita ex *Big. Samb. Gall. Vat. & Epiphanio.* in *Editis* πορευθέντος αὐτοῦ & dein ἐκδραμεῖν. [n] Sic ex *iiſdem Codd.* in *Editis* ἐπισχ. [o] Ἡγεῖται *Big. & Samb.* & mox δέῃ. at ἡγῆται *Baſ. & Vat.* [p] Ita ex *MSS.* illud τὸ deerat in *Editis.* [q] Ἐπὶ κρημνοῦ ſoli *Samb. & Vat.* [r] Sufficeret vel στεφανούσης ut in *Big. & Samb.*

* Erant igitur hoſtium caſtra ſuper ſcopulum habentem ſubtiliſſimam longitudinem, tribus verticibus acutiſſimis prominentem, ſcopulis per circuitum euntibus, & quaſi propugnaculis invaſiones pugnantium prohibentibus, *Epiphan.* Ea ſita erant in loco prærupto, qui tribus angulis in longum excurrebat, rupe circumquaque cincta, ceu munimento contra inſultus hoſtium, *Gelen.* Caſtra autem hoſtium ſita erant in præcipitio, tribus verticibus, deſinentibus in exiguam patentiam, ſaxo in circuitu cingente, tanquam propugnaculis aggreſſus arcentia, *Schotanus.*

ἃ Πάντ

munita. Unde contingebat ut negligentius custodirentur castra, quod locorum natura undique tuta fuerint, & existimarint *omnes* nullo modo fieri posse ut quis ad *prominentias* istas accederet, multoque magis ut eas ascenderet. Cum igitur ad castra venissent, armigerum bono animo esse hortabatur Jonathas, ajebatque, hostes adoriamur. Et siquidem, cum nos viderint, ad eos nos ascendere jusserint, hoc ipsum in victoriæ signum *omenque* accipe; sin vero plane tacuerint, quasi nos non vocassent, revertamur. Cum vero propius ad castra hostium accederent, die jam illucescente; tum Palæstini, iis conspectis, inter se dicebant, ex cuniculis & speluncis nos versus prorepunt Hebræi. Deinde Jonatham & armigerum alloquuti sunt, adeste, ad nos ascendite, ut pœnis, prout audacia commeruit, vos afficiamus. Sauli autem filius vocem amplexus, ut victoriam ipsi addicentem, protinus quidem inde digressus est, ubi conspecti erant ab hostibus: loco autem mutato ad petram venit, propter firmitatem *suam* nullis præsidiis custoditam. Atque inde cum sursum non sine magno labore erepsissent, difficultate ex natura loci superata in altum evaserunt ad hostes: eosque sopitos aggressi, *homines* quidem circiter viginti occiderunt. adeo autem eos tumultu & consternatione compleverunt, ut nonnulli quidem armis abjectis in fugam se proriperent; plerique vero, suos non internoscentes, quod ex multis constarent gentibus, hostesque esse credentes (non enim putabant duos tantum Hebræos ad ipsos penetrasse) pugnam ineunt. Atque horum quidem alii mutuis cædibus intereunt; alii vero *ab aliis* protrusi ex rupibus dejiciuntur.

Vide 1 *Regum, c.* 13. *v.* 8.

3. Cum autem Sauli speculatores, omnia in Palæstinorum castris tumultu misceri, renunciassent regi; percontatus est Saulus, ecquis è suis ab ipsis discessisset. Audito vero filium *ejus* cum armigero abesse, jubet pontifici ut sumpta veste sacerdotali sibi de futuris vaticinaretur. acceptoque responso, illum victorem fore & hostes viribus superaturum, egreditur in Palæstinos, ac perturbatos & ferrum in seipsos convertentes adoritur. Ad ipsum vero se recipiunt & ii qui ante in cuniculos & speluncas confugerant, simul ac de victoria Sauli audierint. Cumque ad decem millia Hebræi jam crevissent, hostes persequitur per totam regionem passim dispalatos. Verum, sive propter gaudium ex victoria adeo inopinata (nam fieri solet ut vix rationis & consilii compotes sint, quibus tanta obtigerit felicitas) sive per inscitiam in grave malum incidit, & rem multorum reprehensioni obnoxiam. Volens enim semet vindicare, me-

Saulus, militibus propere eductis, Palæstinos turbatos fugientesque persequitur, & victoria potitur. 1 *Reg. c.* 14.

ἀπομαχόμενον. ὅθεν συνέβαινεν ἠμελῆσθαι τὰς φυλακὰς τοῦ στρατοπέδου, διὰ τὸ φύσει περιεῖναι τῷ χωρίῳ τὴν ἀσφάλειαν, καὶ [a] πάντη νομίζειν ἀμήχανον εἶναι κατ' ἐκείνας οὐκ ἀναβῆναι μόνον, ἀλλὰ καὶ προσελθεῖν. ὡς οὖν ἧκον εἰς τὴν παρεμβολὴν, [b] ὁ Ἰωνάθης παρεθάῤῥυνε τὸν ὁπλοφόρον, καὶ, προσβάλωμεν τοῖς πολεμίοις, ἔλεγε. κἂν μὲν ἀναβῆναι κελεύσωσιν ἡμᾶς πρὸς αὐτοὺς ἰδόντες, σημεῖον τοῦτο νίκης [c] ὑπολάμβανε· ἐὰν δὲ φθέγξωνται μηδὲν, ὡς οὐ καλοῦντες ἡμᾶς, [d] ὑποστρέψωμεν. προσιόντων δ' αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ τῶν πολεμίων, ὑποφαινούσης ἤδη τῆς ἡμέρας· ἰδόντες οἱ Παλαιστῖνοι πρὸς ἀλλήλους ἔλεγον, ἐκ τῶν ὑπονόμων καὶ τῶν σπηλαίων [e] προϊέναι τοὺς Ἑβραίους. καὶ πρὸς Ἰωνάθην καὶ τὸν ὁπλοφόρον αὐτοῦ, δεῦτ' ἔφασαν, [f] ἀνέλθετε πρὸς ἡμᾶς ἵνα ὑμᾶς [g] τιμωρησώμεθα [h] τῶν τετολμημένων ἀξίως. ἀσπασάμενος δὲ τὴν φωνὴν ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, ὡς νίκην αὐτῷ σημαίνουσαν, παραυτίκα μὲν [i] ἀνεχώρησεν ἐξ οὗπερ ὤφθησαν τόπου τοῖς πολεμίοις· παραμειψάμενος δὲ τοῦτον ἐπὶ τὴν πέτραν ἧκεν, ἔρημον οὖσαν τῶν φυλαττόντων διὰ τὴν ὀχυρότητα. κἀκεῖθεν ἀνερπύσαντες μετὰ πολλῆς ταλαιπωρίας, ἐβιάσαντο τὴν τοῦ χωρίου φύσιν ὡς ἀνελθεῖν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· ἐπιπεσόντες δ' αὐτοῖς κοιμωμένοις, ἀποκτείνουσι μὲν [k] ὡς εἴκοσι. ταραχῆς δὲ καὶ ἐκπλήξεως αὐτοὺς [l] ἐγέμισαν, ὡς τινὰς μὲν φυγεῖν τὰς πανοπλίας ἀποῤῥίψαντας, οἱ δὲ πολλοὶ μὴ γνωρίζοντες ἑαυτοὺς, διὰ τὸ πολλῶν ἐθνῶν εἶναι, πολεμίους ὑπονοοῦντες ἀλλήλους· [m] καὶ γὰρ εἴκαζον ἀναβῆναι πρὸς αὐτοὺς τῶν Ἑβραίων οὐχὶ τοὺς δύο μόνους· εἰς μάχην ἐτρέποντο. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ἀπέθνησκον κτεινόμενοι· τινὲς δὲ φεύγοντες κατὰ τῶν πετρῶν ὠθούμενοι κατεκρημνίζοντο.

γʹ. Τῶν δὲ τοῦ Σαούλου κατασκόπων τεταράχθαι τὸ στρατόπεδον τῶν Παλαιστίνων φρασάντων τῷ βασιλεῖ, Σαοῦλος ἠρώτα, μή τις εἴη τῶν αὐτοῦ κεχωρισμένος. ἀκούσας δὲ τὸν υἱὸν καὶ σὺν αὐτῷ τὸν [n] ὁπλοφόρον ἀπεῖναι, κελεύει τὸν ἀρχιερέα, λαβόντα τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, προφητεύειν αὐτῷ περὶ τῶν μελλόντων. τοῦ δὲ νίκην ἔσεσθαι καὶ κράτος κατὰ τῶν πολεμίων φράσαντος, ἐπεξέρχεται τοῖς Παλαιστίνοις, καὶ τεταραγμένοις προσβάλλει καὶ φονεύουσιν ἀλλήλοις. [o] προσρέουσι δ' αὐτῷ καὶ οἱ πρότερον εἴς τε τοὺς ὑπονόμους καὶ [p] εἰς τὰ σπήλαια συμφυγόντες, ἀκούσαντες ὅτι νικᾷ Σαοῦλος. γενομένων δὲ ὡς μυρίων ἤδη τῶν Ἑβραίων, διώκει τοὺς πολεμίους κατὰ πᾶσαν ἐσκορπισμένους τὴν χώραν. εἴτε δὲ ὑπὸ τῆς ἐπὶ τῇ νίκῃ χαρᾶς οὕτω [q] παραλόγως γενομένῃ· συμβαίνει γὰρ μὴ κρατεῖν τοῦ λογισμοῦ τοὺς οὕτως εὐτυχήσαντας· εἴθ' ὑπὸ ἀγνοίας, εἰς δεινὸν προσπίπτει, καὶ πολλὴν [r] ἔχοι κατάμεμψιν ἔργον. βουλόμενος [s] γὰρ αὐτῷ τε τιμωρῆσαι,

---

[a] Πάντη *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [b] Ita cum quatuor *MSS.* articulatius & definite. in *Editis*, *Aliisque* ὁ & τὸν desiderantur. Forsan tamen cum *Vet. Interpr.* legendum, ὡς δὲ ἧκον εἰς τὴν π. Ἰωνάθης, παρεθάῤῥυνε τὸν ὁπλοφόρον &c. [c] Ὑπολαμβάνειν *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* Ibidem *Hen.* & *Bud.* compendio ὑπολαμπτέον, *Zonarasque* verbo alio νομιστέον. [d] Ὑποστρέψομεν legit *Schotanus* in *Bibl.* Tom. 2. p. 576. [e] Προσιέναι *Vat.* & mox τὸν Ἰωνάθην. [f] Ita in sex *MSS.* in *Editis* ἔλθετε. [g] Τιμωρησόμεθα *Vat.* [h] Illud τῶν ex *MSS.* quod deerat in typis. [i] Ἀνεχώρησεν *Samb.* [k] Ita in sex *MSS.* & *Zonara.* in *Editis* tamen ὡς desideratur. [l] Aut cum *Big.* & *Samb.* ἐγέμισαν, forma Attica & energetica. τοὺς λοιποὺς ἐπλήρωσεν *Hen.* & *Bud.* ad sensum ipsum. [m] Καὶ γὰρ οὐκ εἴκαζον, & dein τῶν Ἑβραίων τοὺς δύο μόνους *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ὁπλοφόρον κεχωρισμένον ἀπεῖναι *Vat.* [o] Ita *Bus.* & *MSS.* προσφέρουσι *Gen.* προσφεύγουσι *Epiphan.* προσετίθεντο *Zon.* Quinimo hac causa apud *Hesychium* lege, προσρέουσι (non προσρέουσι) προστιθέασι, προσέρχονται. [p] Illud εἰς non agnoscit *Vat.* [q] Ita cum *Big.* & *Samb.* vel, si malis, παραλόγως γενομένης cum *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* [illegible]. [r] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* r. [illegible] *Bus.* & *G.* pro [illegible]. [s] Ἑαυτῷ τι *Samb.* βουλόμενος γὰρ Σαοῦλος παντελῶς τιμ. legisse videtur *Epiphan.* nam vertit, *volens autem Saulus funditus interimere Palæstinos.*

καὶ δίκην ἀπολαβεῖν παρὰ τῶν Παλαιστινῶν, ἐπαρᾶται τοῖς Ἑβραίοις· ἵν' εἴ τις ἀποσχόμενος τοῦ φονεύειν τοὺς ἐχθροὺς φάγοι, καὶ μὴ μέχρις ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τῆς ἀναιρέσεως καὶ τῆς διώξεως αὐτοὺς [a] παύσῃ τῶν πολεμίων, οὗτος ἐπάρατος ᾖ. τοῦ δὲ Σαούλου τοῦτο φήσαντος, ἐπεὶ κατά τινα [b] δρυμῶνα ἐγένοντο βαθὺν καὶ μελισσῶν γέμοντα, τῆς Ἐφραΐμου κληρουχίας· ὁ τοῦ Σαούλου παῖς, οὐκ ἐπακηκοὼς τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς, οὐδὲ τῆς ἐπ' αὐτῇ τοῦ πλήθους ὁμολογίας, ἀποθλίψας τι κηρίον τοῦ μέλιτος ἤσθιε. μεταξὺ δὲ γνοὺς, ὅτι μετὰ δεινῆς ἀρᾶς ὁ πατὴρ ἀπεῖπεν γεύσασθαί τινα πρὸ ἡλίου δυσμῶν, ἐσθίων μὲν ἐπαύσατο. ἔφη δὲ οὐκ ὀρθῶς τοῦτο κωλῦσαι τὸν πατέρα· μετὰ μείζονος γὰρ ἰσχύος ἂν καὶ προθυμίας διώκοντας, εἰ τροφῆς μετελάμβανον, πολλῷ πλείονας καὶ λαβεῖν τῶν [c] ἐχθρῶν καὶ φονεῦσαι.

γ'. Πολλὰς δ' οὖν κατακόψαντες μυριάδας τῶν Παλαιστινῶν, δείλης ὀψίας ἐπὶ διαρπαγὴν τοῦ στρατοπέδου τῶν Παλαιστινῶν τρέπονται· καὶ λείαν πολλὴν καὶ βοσκήματα λαβόντες κατασφάζουσι, καὶ ταῦτ' [d] ἐν αἵματι κατήσθιον. [e] ἀπαγγέλλεται δὲ τῷ βασιλεῖ ὑπὸ τῶν γραμματέων· ὅτι τὸ πλῆθος εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνει θῦσαν, καὶ πρὶν ἢ τὸ αἷμα καλῶς ἀποπλῦναι καὶ τὰς σάρκας ποιῆσαι καθαρὰς, ἐσθίον. καὶ ὁ Σάουλος κελεύει κυλισθῆναι λίθον μέγαν εἰς μέσον· καὶ κηρύσσει θύειν [f] ἐπ' αὐτοῦ τὸν ὄχλον τὰ ἱερεῖα, καὶ τὰ κρέα μὴ σὺν τῷ αἵματι [g] δαίνυσθαι. τοῦτο γὰρ οὐκ εἶναι τῷ Θεῷ κεχαρισμένον. τοῦτο δὲ πάντων κατὰ τὴν πρόσταξιν τοῦ βασιλέως ποιησάντων, ἵστησιν ἐκεῖ βωμὸν ὁ Σάουλος, καὶ ὡλοκαύτωσεν ἐκεῖ ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ. τοῦτον πρῶτον βωμὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ἄγειν δ' εὐθὺς ἐπὶ τὴν παρεμβολὴν τῶν πολεμίων, ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν τῶν ἐν αὐτῇ, [h] βουλόμενος πρὶν ἡμέρας, καὶ τῶν στρατιωτῶν οὐκ ὀκνούντων ἕπεσθαι, πολλὴν δ' εἰς ἃ [i] προστάττει προθυμίαν ἐνδεικνυμένων, καλέσας ὁ βασιλεὺς [k] Ἀχίτωβον τὸν ἀρχιερέα, ἐκέλευσεν αὐτὸν γνῶναι, εἰ δίδωσιν ὁ Θεὸς αὐτοῖς, καὶ συγχωρεῖ βαδίσασιν ἐπὶ τὸ στρατόπεδον τῶν ἐχθρῶν διαφθεῖραι τοὺς ἐν αὐτῷ τυγχάνοντας. εἰπόντος δὲ τοῦ ἱερέως, μὴ [l] ἀποκρίνεσθαι τὸν Θεόν· "ἀλλ' οὐ δίχα [m] αἰτίας, εἶπεν "ὁ Σάουλος, πυνθανομένοις ἡμῖν φωνὴν οὐ δίδωσιν ὁ Θεός· "ὃς πρότερον [n] αὐτὸς προεμήνυσε πάντα, καὶ [o] μηδ' "ἐπερωτῶσιν ἔφθανε λέγων. ἀλλ' ἔστι τι λανθάνον ἐξ ἡμῶν "ἁμάρτημα [p] πρὸς αὐτὸν αἴτιον τῆς σιωπῆς. καὶ ὄμνυ"μί γε τοῦτον αὐτὸν ἦ μὴν κἂν ὁ παῖς ὁ ἐμὸς Ἰωνάθης "ᾖ τὸ ἁμάρτημα τοῦτο ἐργασάμενος, [q] ἀποκτείνειν αὐτὸν, "καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἱλάσασθαι· ὡς ἂν εἰ καὶ παρ' ἀλλοτρίου, "καὶ μηδὲν ἐμοὶ προσήκοντος, τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ δίκην ἀπε"λάμβανον". τοῦ δὲ πλήθους τοῦτο ποιεῖν ἐπιβοήσαντος, παραχρῆμα πάντας ἵστησιν εἰς ἕνα τόπον. ἵσταται δὲ καὶ αὐτὸς σὺν τῷ παιδὶ κατ' ἄλλο μέρος, καὶ κλήρῳ τὸν ἡμαρτηκότα μαθεῖν ἐπεζήτει. καὶ λαγχάνει δοκεῖν [r] αὐτὸς

Saulus edicit, ne quis ante veſperum cibum caperet. 1 *Reg.* c. 14.

ritaſque pœnas à Palæſtinis repetere, imprecatur Hebræis; ut ſi quis à cæde hoſtium deſiſtens cibum capiat, antequam nox ſuperveniens eos ab hoſtibus occidendis & perſequendis depulerit, hic ipſe diris devoveatur. Cum vero Saulus hoc pronunciaſſet, poſtquam in ſylvam quandam ſortis Ephraïmiticæ, denſam & apibus abundantem, venerant; Sauli filius, qui nihil de patris imprecatione inaudierat, quodque populus in eam conſenſiſſet, de melle è favo quodam expreſſo edebat. Interea autem cognito, patrem diris gravibus interdixiſſe, ne quiſquam ante ſolis occaſum cibum guſtaret, ab eſu quidem abſtinuit. At dicebat haud recte patrem iſtud vetaſſe: nam majore cum vi & alacritate inſequentes, ſi aliquantulum cibo refecti eſſent, multo plures ex hoſtibus caperent & ferro perimerent.

Milites veſcuntur carne cum ſanguine. 1 *Reg.* c. 4.

3. Itaque cæſis Palæſtinorum multis myriadibus, ſub veſperam *demum* ad caſtra diripienda ſe convertunt: cumque multum prædæ & pecora *quamplurima* cepiſſent, mactant, atque illa cum ſanguine comedebant. Regi autem à ſcribis nunciatur, militum vulgus inter ſacrificandum in Deum peccare; quod, antequam ſanguis prorſus ablueretur, carneſque purgarentur, edere ſuſtinerent. Tum Saulus jubet ſaxum ingens in medium advolvi: edicitque turbæ, ut ſuper illud victimas offerrent, & carnibus cum ſanguine non veſcerentur. illud enim Deo nequaquam gratum eſſe. Cum autem hoc omnes ex edicto regis præſtitiſſent, illic Saulus aram exſtruit, ibique Deo ſolidum ſuper eam litat ſacrificium. Hæc prima erat ara à Saulo conſtructa.

Deus conſulenti Saulo nihil reſpondet ob guſtatum à Jonatha mel.

4. Volens autem è veſtigio *ſuos* in hoſtium caſtra educere, ad ea priuſquam illuceſceret diripienda, præſertim cum milites *eum* ſequi non gravarentur, ſed magnam ad juſſa ejus exſequenda præ ſe ferrent alacritatem, rex, accito Achitobo pontifice, juſſit eum reſcire, an permitteret illis Deus, concederetque ad caſtra hoſtium profectis, ut omnes in iis repertos occiderent. Cum vero dixiſſet pontifex, nolle Deum reſponſum reddere: "at "jam non ſine cauſa, inquit Saulus, ſciſcitan"tibus nobis oraculum non edit Deus; qui an"tea ipſe prænunciabat omnia, & ne interro"gantes quidem occupabat. ſed occultum eſt "aliquod in eum delictum noſtrum hujuſce "ſilentii cauſa. Equidem per hunc ipſum ju"ro, me certe, ſi vel Jonathas filius meus hu"jus peccati auctor fuerit, *omnino* eum inter"fecturum, atque hac ratione Deum placatu"rum; non ſecus ac ſi ab alieno, & nulla me"cum neceſſitudine conjuncto, hanc ob rem "ſupplicium ſumerem". At cum multitudo, ut hoc faceret, exclamaſſet, illico omnes in unum locum ſtatuit: ipſe vero cum filio ex altera parte ſiſtitur, & ſortibus quis in culpa eſſet ſcire quærebat. Fitque ut ſors Jonatham ſontem

---

[a] Παύσει *Busb.* & *Hen.* ut & φάγοι paulo ante. παύσει *Zonaras.* ἀποπαύσει *Big.* & *Samb.* [b] Δρυμὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Ἐχθρῶν αὐτοῦ *Vat.* [d] Ἔναιμα *Big.* & *Samb.* [e] Ἀπήγγελται *Vat.* [f] Ita (ut mox infra) cum *Samb Big. Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Baſ.* & *G.* [g] Εὐωχεῖσθαι ſolus *Big.* verbo utpote faciliori. [h] Βουλόμενος τὸν λαὸν *Hen.* & *Busb.* [i] Ita *Samb. Gall. Vat.* & *Epiphan.* προστάττει in *Editis.* κελεύει *Busb.* [k] Ἀχίτωβον τὸν ἱερέα κελεύει αὐτὸν *Vat.* Ἀχίαν volo cum *Seldeno* in lib. *de Succeſſ. in Pontif.* c. 3. [l] Ἀποκρίνασθαι *Vat.* [m] Αἰτίας τινὸς *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ita cum *Big. Vat.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis, Aliiſque.* [o] Μηδ' ἐπερωτήσασι φάναι (forſan pro φθάναι) λέγων *Vat.* [p] Τῆς τοῦ Θεοῦ σιωπῆς αἴτιον *Glycas,* qui mox habet εἴη pro ᾖ & ἱλεώσασθαι pro ἱλάσασθαι. [q] Mallem ἀποκτενεῖν. [r] Ὡὑτὸς *Samb.* correptione Attica. οὗτος *Big.* & *Vat.*

Jonathan jubet Saulus morte affici; ſed prohibent milites. 1 Reg. c. 14.

ſontem videri indicaret. Interrogatus autem à patre, quid feciſſet, & qua re deliquiſſet, cujuſve in vita agenda maleficii aut impietatis ſibi conſcius eſſet; "Pater, inquiebat, aliud "quidem nihil *perpetravit*, niſi quod heſterno "die, dum hoſtes perſequitur, de favo deguſtaverit, exſecrationis ejus atque juramenti "ignarus". Saulus verò jurat, ſe, quod generis & naturæ illecebris jusjurandum prætulerit, illum occiſurum. Ille vero mortis intentatione nihil terretur: ſed cum ſe in medio conſtituiſſet generoſe & magnanime, "ne "ego quidem, inquit, obſecrabo te, pater, ut "mihi parcas. Dulciſſima mihi mors eſt; quam "& pro tua pietate obiri contingit, & poſt "victoriam *adeo* ſplendidam. Maxima enim "conſolatio eſt, Hebræos relinquere Palæſtino"rum victores". Hiſce indoluit populus univerſus, ejuſque vicem miſeratus eſt: ac juravit, haud laturos ſe ut occidatur Jonathas, victoriæ auctor. Atque ita quidem ipſum à patris exſecratione vindicarunt: illi vero vota Deo faciunt pro juvene, ut ei peccatum remittere dignaretur.

Sauli bella, ejuſque genus. 1 Reg. c. 14.

5. Tum Saulus in urbem ſuam reverſus eſt, cæſis circiter ſexaginta millibus hoſtium. Feliciter deinde regnavit: ac gentes finitimas bello adortus, & Ammanitas & Moabitas & Palæſtinos, Idumæos etiam & Amalecitas, Sobæque regem ſubigit. Habuit autem Saulus liberos, tres quidem mares, Jonatham & Jeſum & Melchiſum; filias vero, Merobam & Michalam. At ei dux exercitus erat Abenarus patrui filius. ille vero Nerus vocabatur. Nerus autem & Ciſes, pater Sauli, fratres erant, & Abieli filii. Abundabat autem & Saulus curribus & equitatu: & cum quibuſcunque bellum geſſerit, victor diſcedebat: auctor etiam erat ut Hebræis proſpere res ſuccederent; eoſque ad magnam felicitatem perducebat, aliiſque gentibus potentia ſuperiores reddidit. Quin & juvenes, quoſcunque proceritate & magnitudine præcellere animadvertit, in corporis cuſtodes ſibi adſciſcebat.

εἴη Ἰωνάθης. ἐπερωτώμενος δὲ ὑπὸ τοῦ πατρὸς [a] τί πεποίηκε καὶ πεπλημμέληκε, καὶ τί [b] παρὰ τὸν βίον οὐκ ὀρθῶς οὐδὲ ὁσίως [c] αὑτῷ διαπεπραξαμένῳ συνέγνωκε· "πάτερ, εἶπεν, ἄλλο μὲν οὐδὲν, [d] ὅτι δ' ἐχθὲς "ἀγνοῶν τὴν ἀρὰν αὐτοῦ καὶ τὸν ὅρκον, μεταξὺ διώ"κων τοὺς πολεμίους ἐγεύσατο κηρίου". Σάουλος δ' [e] ἀποκτείνειν αὐτὸν ὄμνυσι, καὶ τῆς γενέσεως καὶ [f] τῆς φύσεως τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. ὁ δ' οὐ καταπλήττεται τὴν ἀπειλὴν τοῦ θανάτου· παραστησάμενος δὲ εὐγενῶς καὶ μεγαλοφρόνως, "οὐδ' ἐγώ σε, φησὶν, ἱκετεύ"σω φείσασθαί μου πάτερ. [g] ἥδιστος δέ μοι ὁ θάνα"τος, ὑπέρ τε τῆς σῆς εὐσεβείας γινόμενος καὶ ἐπὶ νίκῃ "λαμπρᾷ. μέγιστον γὰρ παραμύθιον τὸ καταλιπεῖν "Ἑβραίους Παλαιστίνων κεκρατηκότας". ἐπὶ τούτοις ὁ λαὸς πᾶς ἤλγησε καὶ συνέπαθεν· ὤμοσέ τε μὴ περιόψεσθαι τὸν αἴτιον τῆς νίκης Ἰωνάθην [h] ἀποθανοῦντα. καὶ τὸν μὲν οὕτως ἐξαρπάζουσι τῆς τοῦ πατρὸς ἀρᾶς· αὐτοὶ δὲ εὐχὰς ὑπὲρ τοῦ νεανίσκου ποιοῦνται τῷ Θεῷ, ὡς αὐτὸν ἀπολύσαι τοῦ ἁμαρτήματος.

ε'. Καὶ ὁ Σάουλος εἰς τὴν ἑαυτοῦ πόλιν ὑπέστρεψε, διαφθείρας ὡσεὶ μυριάδας ἓξ τῶν πολεμίων. βασιλεύει δὲ εὐτυχῶς· καὶ, τὰ πλησιόχωρα τῶν ἐθνῶν πολεμήσας, χειροῦται [i] τό τε Ἀμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, καὶ Παλαιστίνους, [k] Ἰδουμαίους, Ἀμαληκίτας τε, καὶ τὸν βασιλέα τῆς [l] Σωβᾶς. ἦσαν δὲ παῖδες αὐτῷ, τρεῖς μὲν ἄρρενες, Ἰωνάθης καὶ [m] Ἰεσοῦς καὶ [n] Μέλχισος· θυγατέρες δὲ, [o] Μερόβη καὶ [p] Μιχάλα. στρατηγὸν δὲ εἶχε, τὸν τοῦ θείου παῖδα [q] Ἀβήναρον. Νῆρος δ' ἐκεῖνος ἐκαλεῖτο. Νῆρος δὲ καὶ [r] Κίσης ὁ Σαούλου πατὴρ, ἀδελφοὶ ἦσαν, υἱοὶ δὲ [ſ] Ἀβιήλου. ἦν δὲ καὶ πλῆθος ἁρμάτων Σαούλῳ καὶ ἱππέων. [t] οἷς δ' ἂν [u] πολεμήσειε, νικήσας ἀπηλλάττετο· καὶ τοὺς Ἑβραίους [x] εἰς εὐπραγίας καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας προήγαγετο, καὶ τῶν ἄλλων ἀπέδειξεν ἐθνῶν [y] δυνατωτάτους. τῶν δὲ νέων [z] τοὺς δὴ μεγέθει καὶ κάλλει διαφέροντας φύλακας τοῦ σώματος ἐποιεῖτο.

VIII.

CAP. VII.

Saulus cum Amalecitis bella gerit, deque iis victoriam reportat.

Samuelus jubet Saulo, ut Amalecitas adoriretur, eoſque cum ſuis omnibus exitio daret. 1 Reg. c. 15.

SAmuelus autem cum ad Saulum veniſſet, à Deo ad ipſum ſe miſſum eſſe dicebat; ut illum commoneret, quod Deus eum

η'.

ΚΕΦ. ζ'.

Σαούλου πρὸς Ἀμαληκίτας πόλεμοι καὶ νίκη.

ΣΑμουῆλος [a] δὲ παραγενόμενος πρὸς τὸν Σάουλον, πεμφθῆναι πρὸς αὐτὸν ἔφασκεν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· ὅπως αὐτὸν ὑπομνήσῃ, ὅτι βασιλέα προκρίνας

a Γινωσ

---

a Illa τί πεποίηκε καὶ (quæ deerant in *Editis*) repoſui ex quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* b Παρὰ τὸν βίον *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. c Sic cum *Samb.* & *Vat.* qui etiam habet διαπεπραγμένῳ. In *Gen. Aliiſque* αὐτοῦ. d Ὅτι δὲ χθὲς in pleriſque *MSS.* e Mallem cum *Zonara* ἀποκτενεῖν. ſ Ita cum *Vet. Interpr.* cui favent *Codd. MSS.* nam τῆς φύσεως τῶν φίλτρων ἐτίμησε τὸν ὅρκον habet *Vat.* φύσεως τῶν φιλτέρων ἐτίμησε *Big.* & *Samb.* in *Editis* τῆς φύσεως καὶ τῶν φίλτρων προτιμήσας τὸν ὅρκον. g Sic cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* ἥδιστος δέ μοι θάνατος, ὑπὲρ τῆς εὐσεβείας *Vat.* ὑπέρ τε τῆς εὐσ. *Baſ.* ὑπό τε τῆς εὐσεβ. *Gen.* h Ita cum quinque *MSS.* ἀποθανόντα *Baſ.* & *G.* i Sic *MSS.* in *Editis* τῶν Ἀμμ. k Ἰδουμαίους τε καὶ Ἀμαληκίτας καὶ *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. Verum *Amalecitas* jam præteriit *Vet. Interpr.* Hos tamen commemorat *Zonaras*, Codicis Sacri paulo obſervantior. l Ita cum Cl. *Boſio* ex *Bibliis Hebr.* neque multum abludit τῆς Σωβᾶ *Vat.* aut Σουβὰ in LXXII. & *Zonara.* aut demum *Suba* & *Soba* in *Epiphanii* Codicibus. Verum τῆς Ὠβᾶς in *Editis*, & τῆς Ὠβᾶς *Samb. Hen.* & *Buſb.* articulo defraudante loci nomen. m Ita malim quam Ἰησοῦς cum *Editis.* Ἰεσοὺλ *Samb.* Ἰεσσιὺ & Ἰεσσιουὶ in LXX. n Μέλχισος *Vat.* Μελχισουὲ & Μελχισουὲ in LXX. o Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* Μερόβ. p Sic volui ex Hebraïco *Michal.* Μελχόλη *Vat.* Μελχωὰ *Samb.* Μιχαὴλ *Baſ.* & *G.* Μελχὸλ LXX. q Eo modo (ut ſupra, p. 230. v. 49.) cum *Baſ.* & *G.* Rectius forſan (ex Ἀβεννὴρ in LXX.) Ἀβέννηρον cum *Big. Samb. Vat.* & *Hen.* aut Ἀβούνηρον cum *Buſb.* r Sic ex p. 233. v. 34. Κὶς in *Editis.* Verum varie in *MSS.* Κεῖς, Κὶς, Κίσος & Κῖσος. ſ Ita ex Ἀβιὴλ LXX. & *Abiel.* apud *Biblia Hebr.* & *Epiphanium.* Ἀβέλιος aut Ἀβιήλιος tam in *MSS.* quam *Editis Joſephi.* t Eo modo *Samb.* & *Vat.* more *Flavii.* οἷς δ' ἂν in *Editis, Aliiſque.* utrumque probum. u Πολεμήσεις νικήσειε τοῦτο ποιῶν ἀπηλλάσσετο *Vat.* x Εἰς εὐπραγίαν *Hen. Buſb.* & *Vat.* y *Al.* δυνατωτέρους. z Τοὺς δὲ καὶ *Samb.* rotunde. a Δὴ legiſſe videtur *Vet. Interpr.*

προκρίνας αὐτὸν ἁπάντων ὁ Θεὸς ἀπέδειξε, καὶ διὰ τοῦτο πείθεσθαι καὶ κατήκοον αὐτοῦ [a]γενέσθαι, ὡς αὐτὸς μὲν ἔχοντος τὴν τῶν ἐθνῶν ἡγεμονίαν, τοῦ δὲ Θεοῦ καὶ τὴν κατ' ἐκείνου καὶ τῶν ὅλων πραγμάτων. λέγειν τοίνυν ἔφασκε τὸν Θεόν, “ἐπεὶ πολλὰ κακὰ τοὺς Ἑβραίους Ἀμαληκῖται διέθηκαν κατὰ τὴν ἔρημον, ὅτ' ἐξελθόντες ἀπ' Αἰγύπτου εἰς τὴν νῦν ὑπάρχουσαν αὐτοῖς ἐστέλλοντο χώραν, [b]κελεύω πολέμῳ τιμωρησάμενον τοὺς Ἀμαληκίτας, καὶ κρατήσαντα, [c]μηδένα αὐτῶν ὑπολιπεῖν, ἀλλὰ πάσης [d]διελθεῖν ἡλικίας, ἀρξαμένους ἀπὸ γυναικῶν κτείνειν καὶ νηπίων· καὶ τοιαύτην ὑπὲρ ὧν τοὺς προγόνους ἡμῶν εἰργάσαντο τιμωρίαν ἀπολαβεῖν. φείσασθαι δὲ μήθ' ὑποζυγίων μήτε τῶν ἄλλων βοσκημάτων εἰς ὠφέλειαν καὶ κτῆσιν ἰδίαν, ἅπαντα δ' [e]ἀναθεῖναι τῷ Θεῷ· καὶ τὸ Ἀμαλήκου ὄνομα ταῖς Μωϋσέως κατακολουθήσαντα ἐντολαῖς ἐξαλεῖψαι.”

β'. [f]Ὡμολόγει δὲ ποιήσειν Σάουλος τὰ προσταττόμενα· τὴν δὲ πειθαρχίαν τὴν πρὸς τὸν Θεὸν οὐκ ἐν τῷ ποιήσασθαι τὴν πρὸς τοὺς Ἀμαλεκίτας [g]στρατιὰν λογιζόμενος εἶναι μόνον, ἀλλὰ καὶ τὴν ἑτοιμότητα καὶ τὸ τάχος ἀναβολῆς οὐ προσούσης ἔπι μᾶλλον ἐμφανίζειν. [h]ἀθροίζει τε πᾶσαν τὴν δύναμιν· καὶ ταύτην ἐξαριθμήσας ἐν Γαλγάλοις, εὑρίσκει τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔξω τῆς Ἰούδα φυλῆς περὶ τεσσαράκοντα μυριάδας. [i]ἥδε γὰρ ἡ φυλὴ καθ' αὑτὴν ἐστὶ στρατιῶται τρισμύριοι. Σάουλος δέ, ἐμβαλὼν εἰς τὴν τῶν Ἀμαληκιτῶν [k]χώραν, ἐνέδρας πολλὰς καὶ λόχους ἐπὶ τὸν χείμαρρον τίθησιν· ὡς μὴ μόνον ἐκ τοῦ φανεροῦ μαχομένους αὐτοὺς κακῶς ποιεῖν, ἀλλὰ καὶ μὴ προσδοκῶσι κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιπίπτειν, καὶ κυκλουμένους ἀναιρεῖν. καὶ δὴ συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην, [l]τρέπεται τοὺς πολεμίους· καὶ διαφθείρει πάντας, φεύγουσιν ἐπακολουθῶν. ὡς δ' ἐκεῖνο τὸ ἔργον αὐτῷ κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν ἐχώρησε, ταῖς πόλεσι τῶν Ἀμαληκιτῶν προσέβαλε· καὶ τὰς μὲν μηχανήμασι, τὰς δὲ ὀρύγμασιν ὑπονόμοις καὶ τείχεσιν ἔξωθεν ἀντῳκοδομημένοις, τὰς δὲ λιμῷ καὶ δίψει, τὰς δ' ἄλλοις τρόποις ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν κατὰ κράτος, ἐπὶ σφαγὴν γυναικῶν καὶ νηπίων ἐχώρησεν· οὐδὲν ὠμὸν οὐδ' ἀνθρωπίνης σκληρότερον διαπράσσεσθαι φύσεως ἡγούμενος. πρῶτον μέν, πολεμίους ταῦτα δρῶν· ἔπειτα [m]προστάγματι Θεοῦ, ᾧ τὸ μὴ πείθεσθαι κίνδυνον ἔφερε. λαμβάνει δὲ καὶ τὸν βασιλέα [n]τῶν ἐχθρῶν Ἄγαγον αἰχμάλωτον. οὗ θαυμάσας τὸ κάλλος καὶ τὸ μέγεθος τοῦ σώματος, σωτηρίας ἄξιον ἔκρινεν· οὐκ ἔπι τοῦτο ποιῶν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, πάθει δὲ νικώμενος ἰδίῳ, καὶ χαριζόμενος ἀκαίρως περὶ ὧν οὐκ εἶχεν ἀκίνδυνον ἐξουσίαν οἴκτῳ. [o]ὁ γὰρ Θεὸς οὕτως ἐμίσησε τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος, ὡς μηδὲ νηπίων φείσασθαι κελεῦσαι, πρὸς ἃ μᾶλλον ἔλεος γίνεσθαι πέφυκε. Σάουλος δέ, [p]αὐτῶν τὸν βασιλέα, καὶ τὸν ἡγεμόνα τῶν εἰς

cæteris omnibus prælatum creaſſe regem; atque adeo par eſſe ut obtemperet, moremque ei gerat, quoniam ipſe quidem gentium habeat imperium, Deus vero ipſius eſſet & rerum omnium dominus. Ajebat igitur ſic dixiſſe Deum, “quandoquidem Amalecitæ Hebræos in deſerto multis affecerint injuriis, cum ex Ægypto egreſſi in eam quam nunc tenent regionem contenderent, jubeo, ut bello Amalecitas perſequutus, & victoria potitus, neminem eorum *ſuperſtitem* relinquat; ſed in omnem graſſandum ætatem, incipiendo à mulierum internecione & infantium: atque hujuſmodi pœnas ab iis pro malis majoribus noſtris illatis exigendas eſſe. ac ne jumentis quidem aliiſque pecudibus parcendum, emolumenti ſui gratia & poſſeſſionis, ſed omnia Deo ſacranda eſſe; atque Amaleci nomen, ſicuti Moyſes præceperat, penitus delendum.

Saulus, præcepti divini immemor, capta ſervari & ferri jubet, interque ea Agagum regem. 1 *Reg. c.* 15.

2. Et Saulus quidem pollicitus eſt ſe juſſa exſecuturum: ratus vero ſuam erga Deum obedientiam non in eo ſolum ſpectari, quod exercitum in Palæſtinos educeret; præterea promptitudinem ſuam & celeritatem, rem nihil differendo, magis etiam oſtendit. Imo copias ſuas omnes colligit: iiſque in Galgala recenſitis, Iſraëlitas abſque tribu Judæ comperit eſſe circiter quadringenta millia. nam & tribus iſta ſeparatim habuit triginta millia. Saulus autem, facta irruptione in Amalecitarum regionem, multas inſidias & cohortes apud fluvium collocat: ut non ſolum marte aperto eos infeſtaret; ſed ex improviſo etiam per vias illos adoriretur, & circundatos opprimeret. Ac cum acie concurreret cum illis, hoſtes in fugam vertit: atque ad unum omnes perimit, dum fugientes inſequeretur. Poſteaquam vero illo incœpto proſpere ex Dei prædictione ſucceſſit, Amalecitarum urbes invadebat: ac cum alias quidem ſtratagematis, alias vero ſuffoſſionibus cuniculoſis, & externis operibus è regione ſtructis, alias autem fame & ſiti, alias denique modis aliis expugnaſſet ac vi in poteſtatem ſuam redegiſſet, ad cædem feminarum etiam & puerorum proceſſit; nihil exiſtimans ſe crudele, aut naturæ humanæ adverſum in eo facere. primum quidem, quod hoſtes erant, in quos id fiebat; dein Dei juſſu id exſequebatur, cui non obtemperare periculoſum erat, Quin & Agagum hoſtium regem captivum ducit. cujus pulchritudinem & proceritatem corporis admiratus, dignum qui ſervaretur judicabat: non jam hoc faciens ex voluntate Dei, ſed proprio victus affectu; & miſericordiæ, ubi ei non integrum erat ſine periculo, intempeſtive cedens. Deus enim adeo gentem Amalecitarum odio habuit, ut juſſerit ne infantibus quidem parcere, ad quos miſerandos ſumus procliviores. Saulus autem eorum regem, Hebræis etiam malorum

---

[a] Γίνεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [b] Κελεύει *Vat.* [c] Ita cum *Samb.* & *Vet. Interpr.* μηδὲν αὐτῶν in *Editis, Aliiſque.* [d] Vel διεξελθεῖν cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. [e] Ita ut decuit, in quatuor *MSS.* ἀναθῆναι perperam in *Editis, Aliiſque* [f] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὁμολογεῖ. [g] Στρατείαν *Big.* & *Samb.* [h] Ἀθροίζεται πᾶσαν *Vat.* [i] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ἡ δ' aut ἥδε φυλὴ &c. *Baſ. G. Aliique.* Ibidem καθ' αὑτὴν εἶχε στρατιώτας τρισμυρίους *Vet. Interpr.* [k] Vox χώραν deeſt *Vat.* & commode abeſſe poteſt. [l] Τρέπει *Busb.* & *Hen.* atque mox προσβάλλει. [m] Προστάγματι τοῦ Θεοῦ *Vat.* [n] Ita in quinque *MSS.* τὸν ἐχθρὸν *Baſ. G.* & *Vat.* [o] Ὁ μὲν γὰρ Θεὸς *Vat.* [p] Αὐτὸν τὸν βασιλέα *Samb.* emphaſi quadam. Ἄγαγον τὸν βασιλέα jam olim viderat *Epiphanius.*

omnium auctorem ſervavit; eorum quæ præceperat Deus parum memor, dum majoris faceret hoſtis pulchritudinem. Et ſimiliter ac ipſe peccavit etiam populus. nam & illi jumentis & pecoribus pepercerunt, eáque *ſibi* diripuerunt, etiamſi juſſerat Deus nequid eorum conſervarent: imo & alias res divitiaſque exportarunt. Si quid vero poſſidere vix operæ pretium eſſet, corruperunt.

Sicimitarum genti parcitur.

3. Cum autem Saulus ſubegiſſet univerſos, quotquot à Peluſio in Ægypto pertingunt uſque ad mare Rubrum, terram hoſtilem *omnem* devaſtavit, ſola Sicimitarum gente intacta. illi enim in Madianiticæ regionis meditullio habitarunt. Hos vero, antequam acie decertaret, nunciis miſſis admonuit ut ſecederent, ne calamitatem cum Amalecitis participarent. erat enim cur eos incolumes vellet, propter neceſſitudinem quæ illis cum Raguelo Moyſis ſocero intercedebat.

Deus offenſus ad Samuelum dicit, pœnitere ſe quod Saulum regem conſtituerit. 1 Reg. c. 15.

4. Et quidem Saulus, ac ſi nihil eorum neglexerit, quæ ei, bellum contra Amalecitas illaturo, in mandatis dederat propheta, ſed quaſi omnibus iſtis curatis præſtitiſque ex hoſtibus victoriam eſſet adeptus, domum reverſus eſt cum gaudio ob res proſpere geſtas. Deus autem regis Amalecitarum incolumitatem graviter fert, & prædam pecudum à populo abactarum; quod ipſo non permittente hæc feciſſent. Nam indignum eſſe exiſtimabat, quod cum hoſtes quidem, ipſo vires largiente, viciſſent & ſuperaſſent, illum tamen *contemptui haberent & negligerent, neque ut regem humanum tractarent. Samuelo igitur prophetæ dicebat, ſe pœnitere creati regis Sauli, *utpote* qui non curet ſua mandata exſequi, ſed malit agere quod lubet. His auditis Samuelus vehementer conturbatus eſt; atque in animum induxit tota nocte Deum comprecari, ut cum Saulo in gratiam rediret, eique non ſuccenſeret. At ille, quantumlibet à propheta rogatus, veniam Saulo nequaquam annuit: quod non juſtum exiſtimarit, *hujuſmodi* peccata *alterius* precibus condonare. non enim aliunde magis naſcuntur, quam ex nimia eorum in quos peccatur indulgentia: qui dum lenitatis & benignitatis gloriam aucupantur, non animadvertunt ſe peccandi anſam dare. Cum igitur Deus preces prophetæ non admitteret, & certum eſſet eum nolle ſententiam mutare, prima luce Samuelus ad Saulum Galgalis tum agentem proficiſcitur. Illo vero conſpecto, rex ad eum *protinus* accurrit; & cum eum ſalutaſſet, Deo, inquit, gratias ago, qui mihi victoriam dedit: omnia vero, quæ ille imperaverat, peracta eſſe. At Samuelus ad hæc ſubjiciens, dicebat, qui fit igitur, ut vocem pecudum & jumentorum in caſtris audiam. Ille vero reſpondit, populum ea in vi-

Ἑβραίους κακῶν ἔσωσε, [a] τῆς μνήμης ὧν ἐπέστειλεν ὁ Θεὸς τὸ τοῦ πολεμίου κάλλος ἐπίπροσθε ποιησάμενος. συνεξήμαρτε δ' αὐτῷ καὶ τὸ πλῆθος. καὶ γὰρ ἐκεῖνοι τῶν ὑποζυγίων καὶ τῶν βοσκημάτων ἐφείσαντο καὶ διήρπασαν, μὴ τηρεῖν αὐτὰ τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· πάντα τε ἄλλα χρήματα καὶ τὸν πλοῦτον ἐξεφόρησαν. εἰ δέ τι μὴ αὐτοῖς [b] ἄξιον ἦν ὥστε κτήσασθαι, διέφθειραν.

γ'. Νικήσας δὲ Σάουλος ἅπαντας, τοὺς ἀπὸ Πηλουσίου τῆς Αἰγύπτου καθήκοντας ἕως τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, διέφθειρε [c] τὴν τῶν πολεμίων, παραλιπὼν τὸ τῶν Σικιμιτῶν ἔθνος. οὗτοι γὰρ ἐν τῇ Μαδιηνῇ χώρᾳ μέσοι κατῴκηνται. πρὸ δὲ τῆς μάχης πέμψας παρήγγειλεν αὐτοῖς ἀναχωρεῖν, μὴ τοῖς Ἀμαληκίταις κοινωνήσωσι [d] συμφορᾶς. συγγενεῖς γὰρ αὐτοὺς ὄντας Ραγουήλου τοῦ Μωϋσέως πενθεροῦ, σώζειν αἰτίαν [e] ἔχειν.

δ'. Καὶ Σάουλος μὲν, ὡς μηδενὸς παρακούσας ὧν ὁ προφήτης ἐπέστειλε μέλλοντι τὸν πρὸς Ἀμαληκίτας ἐκφέρειν πόλεμον, ἀλλ' ὡς ἐπὶ πᾶσιν ἐκείνοις ἀκριβῶς πεφυλαγμένοις νενικηκὼς τοὺς πολεμίους, οἴκαδε [f] πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε, χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις. ὁ δὲ Θεὸς ἄχθεται [g] ἐπί τε τῇ τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμαληκιτῶν σωτηρίᾳ, καὶ τῇ τῶν βοσκημάτων διαρπαγῇ τοῦ πλήθους· ὅτι μὴ συγχωρήσαντος αὐτοῦ ταῦτ' ἐπράχθη. δεινὸν γὰρ ἡγεῖτο, νικᾶν μὲν καὶ περιγίνεσθαι τῶν ἐχθρῶν, ἐκείνου τὴν ἰσχὺν διδόντος αὐτοῖς, καταφρονεῖσθαι δὲ καὶ [h] παρακούεσθαι, μηδὲ ὡς ἄνθρωπον βασιλέα. μετανοεῖν οὖν ἔλεγε πρὸς τὸν προφήτην Σαμουῆλον, ἐπὶ τῷ χειροτονῆσαι βασιλέα τὸν Σάουλον, μηδὲν ὧν αὐτὸς [i] κελεύοι πράττοντα, τῇ δ' οἰκείᾳ βουλήσει χρώμενον. σφόδρα ταῦτ' ἀκούσας ὁ Σαμουῆλος [k] συνεχύθη· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς παρακαλεῖν ἤρξατο τὸν Θεὸν καταλλάττεσθαι τῷ Σαούλῳ, καὶ μὴ χαλεπαίνειν. ὁ δὲ τὴν συγγνώμην οὐκ ἐπένευσεν εἰς τὸν Σάουλον αἰτουμένῳ τῷ προφήτῃ· λογισάμενος οὐκ εἶναι δίκαιον [l] ἁμαρτήματα χαρίζεσθαι παραιτήσεσιν. οὐ γὰρ ἐξ ἄλλου τινὸς φύεσθαι μᾶλλον, ἢ τοῦ καταμαλακίζεσθαι τοὺς ἀδικουμένους. [m] θηρωμένους γὰρ δόξαν ἐπιεικείας καὶ χρηστότητος, λανθάνειν αὐτοὺς ταῦτα γεννῶντας. ὡς οὖν ἀπεῖπεν ὁ Θεὸς τῇ τοῦ προφήτου δεήσει, καὶ δῆλος ἦν μὴ μεταμελόμενος, ἅμ' ἡμέρᾳ Σαμουῆλος εἰς Γάλγαλα παραγίνεται πρὸς Σάουλον. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ βασιλεὺς προστρέχει, καὶ [n] κατασπασάμενος, τῷ Θεῷ, φησὶν, εὐχαριστῶ, [o] δόντι μοι τὴν νίκην· ἅπαντα μέντοιγε τὰ κεκελευσμένα ὑπ' αὐτοῦ πεπράχθαι. Σαμουῆλος δὲ πρὸς τοῦθ' ὑπολαβὼν, πόθεν οὖν ἀκούω θρεμμάτων, εἶπε, καὶ ὑποζυγίων βοῆς ἐν τῷ στρατοπέδῳ. ὁ δὲ τὸν λαὸν ταῦτα εἰς θυσίας ἀπεκρίνατο

---

[a] Τῆς μνήμης μὲν ὧν *Vat.* & mox ἐπέταξεν pro ἐπέστειλεν *Hen.* & *Busb.* & dein ἐπίπροσθεν in quibuſdam *MSS* [b] Ἄξιον ἦν ὥστε μὴ κεκτῆσθαι *Vat.* atque ita *Epiphan.* qui vertit, *ſi quid vero dignum poſſideri non erat.* [c] Scilicet στρατιὰν ſive γῆν. verum τὰ τῶν πολεμίων habent *Big. Vat.* & *Samb.* à manu ſecunda. [d] Τῆς συμφορᾶς *Samb.* & *Vat.* diſertius. [e] Ἔχειν *Vat.* [f] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* πρὸς αὐτὸν ὑπέστρεψε [ἀνέστρεψε *Busb.*] χαίρων ἐπὶ τοῖς κατορθωμένοις *Baſ. G. Aliique.* [g] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπὶ τῇ τοῦ β. *Vat.* Simpliciter τῇ τε τοῦ βασ. in *Editis, Suida, Aliiſque.* [h] Sic cum *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παρακρίνεσθαι *Baſ. G. Aliique.* [i] Κελεύσει pro κελεύσῃ *Big.* & *Samb.* [k] Διεχύθη ſolus *Vat.* [l] Aut cum *Epiphanio, Big. Samb.* & *Vat.* ἁμαρτήμασι χαρίζεσθαι παραίτησιν. namque alternant iſtæ phraſes, ſenſu eodem ſervato. [m] Θηρωμένους μὲν γὰρ δόξαν *Vat.* [n] Κατασπασάμενος *Hen.* & *Busb.* [o] Τῷ δόντι *Vat.* & mox παρ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* * Illum ſpernerent, & nec tanquam humani regis præceptionibus obedirent, *Epiphan.* Ejus mandata contemni, etiam ſi is mortalis aliquis rex fuerit, *Gelen.*

a Αὐτῶν

κελεύσαντα τετηρηκέναι. τὸ μέντοιγε τῶν Ἀμαληκιτῶν γένος ἅπαν ἐξηφανίσθαι κατὰ τὰς ἐντολάς· καὶ περιλέλειπται ἄλλον μηδένα, πρὸς δ' αὐτὸν ἀγαγεῖν τηρήσαντας μόνον [a]αὐτὸν τὸν βασιλέα. περὶ οὗ τί δεῖ ποιεῖν βουλεύσεσθαι πρὸς ἀλλήλους ἔφασκεν. ὁ δὲ προφήτης, οὐχὶ θυσίαις, ἔλεγεν, ἥδεσθαι τὸ θεῖον, ἀλλὰ τοῖς ἀγαθοῖς καὶ δικαίοις. οὗτοι δ' εἰσὶν οἱ τῇ βουλήσει καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ [b]κατακολουθοῦντες, καὶ μηδὲν ἄλλο πραχθήσεσθαι καλῶς ὑφ' ἑαυτῶν νομίζοντες, ἢ ὅτι ἂν ποιήσωσι τοῦ Θεοῦ κεκελευκότος. καταφρονεῖσθαι γὰρ, οὐχ ὅταν αὐτῷ μὴ θύῃ τις, ἀλλ' ὅταν [c]ἀπειθεῖν δοκῇ. παρὰ δὲ τῶν οὐχ ὑποτασσομένων οὐδ' ἀληθῆ καὶ μόνην τῷ Θεῷ κεχαρισμένην [d]θρησκευόντων θρησκείαν, οὔτ' ἂν πολλὰ καὶ πιμελῆ καταθύσωσιν ἱερεῖα, οὔτ' ἂν κόσμον ἀναθημάτων ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ πεποιημένων προσφέρωσι, δέχεται ταῦτ' εὐμενῶς· ἀλλ' ἀποστρέφεται, καὶ δείγματα τῆς πονηρίας, οὐκ εὐσέβειαν ἡγεῖται. τοῖς δ' ἓν καὶ μόνον τοῦθ' ὅπερ ἂν φθέγξηται καὶ κελεύσῃ ὁ Θεὸς διὰ μνήμης ἔχουσι, καὶ τεθνάναι μᾶλλον ἢ παραβῆναί τι τούτων αἱρουμένοις ἐπιτέρπεται· καὶ οὔτε θυσίαν ἐπιζητεῖ παρ' αὐτῶν. καὶ παρὰ θυόντων δὲ, κἂν ᾖ λιτά, πενίας ἥδιον τὴν τιμὴν ἢ παρὰ τῶν πλουσιωτάτων δέξεται. σὺ τοίνυν ἴσθι σαυτὸν δι' ὀργῆς ὄντα τῷ Θεῷ· [f]καταφρονήσας γὰρ καὶ καταμελήσας ὧν ἐπέστειλε. πῶς οὖν οἴει τὴν θυσίαν [g]ἂν αὐτὸν προσβλέπειν ἐξ ὧν κατέκρινεν ἀπολέσθαι γινομένην· πλὴν εἰ μὴ νομίζῃς [h]ὅμοιον ὀλέθρου τὸ θύεσθαι ταῦτα τῷ Θεῷ. προσδόκα τοίνυν τὴν βασιλείαν ἀφαιρεθησόμενος καὶ τὴν ἐξουσίαν, ἀφ' ἧς ὁρμώμενος τοῦ παρασχόντος σοι Θεοῦ ταύτην ἠμέλησας. Σάυλος δὲ ἀδικεῖν [i]ὡμολόγησε καὶ τὴν ἁμαρτίαν οὐκ ἠρνεῖτο. παραβῆναι γὰρ τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου· κατὰ μέντοιγε δέος καὶ τὸν ἀπὸ τῶν στρατιωτῶν φόβον μὴ κωλῦσαι διαρπάζοντας αὐτοὺς τὴν λείαν μηδ' ἐπισχεῖν. ἀλλὰ συγγίνωσκε, [k]καὶ πρᾷος ἴσθι· [l]φυλάξεσθαι γὰρ εἰς τοὐπιὸν ἁμαρτεῖν. [m]παρεκάλει δὲ τὸν προφήτην ὑποστρέψαντα, θυσίας χαριστηρίους ἐπιτελέσαι τῷ Θεῷ. ὁ δὲ, οὐ γὰρ ἑώρα τὸν Θεὸν διαλλαττόμενον, ἀπῄει [n]πρὸς αὐτόν.

ϑ'. ε. Σάυλος δὲ, κατασχεῖν βουλόμενος τὸν Σαμούηλον, [o]ἐλλαμβάνεται τῆς διπλοΐδος, καὶ βιαίας τῆς ὁλκῆς διὰ τὸ μεθ' ὁρμῆς ἀπιέναι τὸν Σαμούηλον γενομένης, [p]διασχίζει τὸ ἱμάτιον. τοῦ δὲ προφήτου τὴν βασιλείαν οὕτως αὐτοῦ διασχισθῆναι φήσαντος, καὶ λήψεσθαι ταύτην ἀγαθὸν καὶ δίκαιον· ἐμμένειν γὰρ τὸν Θεὸν τοῖς περὶ αὐτοῦ κεκριμένοις, ὡς τοῦ μεταβάλλεσθαι καὶ στρέφειν τὴν γνώμην ἀνθρωπίνου πάθους ὄντος, οὐχὶ θείας ἰσχύος. ὁ δὲ Σάυλος ἀσεβῆσαι μὲν ἔλεγεν, ἀγένητα δὲ ποιῆσαι τὰ πεπραγμένα μὴ δύνασθαι· τιμῆσαί

Saulum contumaciæ arguit Samuelus, prædicitque fore ut regnum alteri traderetur. 1 Reg. c. 15.

ctimas reſervaſſe. veruntamen Amalecitarum gentem univerſam juxta mandatum Dei funditus exciſam eſſe & deletam: & ne unum quidem ſupereſſe, niſi quod regem, quem ſolum ſalvum voluit, ad eum captivum adduxerit. de quo quid fieri oporteret, fore ajebat ut ſecum deliberarent. Tum propheta, non, victimis, dicebat, oblectari Deum, ſed viris bonis & juſtis. Hi vero ſunt qui illius voluntati & juſſis obſequuntur, & qui nihil credunt recte à ſe fieri, niſi quod Dei juſſu fecerint. eum enim contemni *ſcito*, non quando ei non ſacrificatur, ſed cum quis non dicto audiens eſſe videatur. Ab iis vero qui ei non obtemperant, nec tribuunt cultum verum ſolumque Deo gratum, etiamſi multas & opimas victimas immolent, & donaria exquiſitiſſima ex auro & argento conflata afferant, ne hæc quidem benigno placatoque animo accipit: ſed ab his ſe avertit, & nequitiæ argumenta eſſe ducit, non pro pietate habet. At qui unum idque ſolum in memoria tenent, quod ipſe pronunciaverit ac præceperit, mortemque malunt oppetere, quam ejuſmodi quidquam violare, his delectatur, ac ne ſacrificium quidem ab ipſis requirit. Verum etiamſi rem divinam fecerint, munere licet viliori, pauperem honorem libentius *ab his* accipit quam à quocunque alio vel locupletiſſimo. Tu itaque noſce Deum tibi graviter iraſci: nam contempſiſti ac neglexiſti mandata ejus. Quamobrem quî potes exiſtimare quod ad tuum reſpiciet ſacrificium, ex iis adornatum quæ interitui & exitio deſtinaverat; niſi forte putas perinde eſſe ea Deo immolare ac perdere. Quapropter exſpecta, quod te viciſſim regno privabit & poteſtate, qua ſubnixus & elatus ejus largitorem Deum inſuper habuiſti. Saulus autem faſſus eſt ſe male agere; atque peccatum *ſuum* non negabat. Se enim contra prophetæ mandatum feciſſe: attamen ex metu & propter timorem ſibi à militibus incuſſum, illos non prohibuiſſe à prædæ direptione nec cohibuiſſe. ſed ignoſce *mihi, inquit*, & mitis eſto *benignuſque*: ſe enim cauturum eſſe, ne deinceps peccet. Prophetam autem obſecrabat ut reverteretur, & *tantiſper maneret dum* pacificas Deo hoſtias immolaret. Ille vero, quod nulla ex Deo in gratiam cum eo redeundi ſpes affulſerit, in eo erat ut domum abiret.

IX.

Peccatum ſuum agnoſcit Saulus. 1 Reg. c. 15.

5. At Saulus, volens Samuelum retinere, manu prehendit pallium: ac, vi paulo majori adhibita quod properantius diſcederet, veſtimentum diſcindit. Cumque propheta dixiſſet, fore ut ſic regnum ejus dilaceraretur, illudque habiturum eſſe virum bonum & juſtum; Deum enim ſuis de eo ſtare decretis, quippe quod ſententiam mutare & ab ea diſcedere humanæ fragilitatis ſit, non Dei potentiæ. Tum Saulus ſe quidem peccaſſe dicebat, ſed quæ facta fuerint infecta reddere non poſſe; rogabatque ſaltem

---

[a] Αὐτῶν *Samb.* ut ſupra p. 243. v. 49. [b] Κατακολουθήσαντες *Vat.* [c] Ἀπειθεῖν αὐτῷ δοκῇ *Big.* & *Samb.* ἀπειθείας πλεῖον μὴ δοκῇ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [d] Θρησκευόντων αὐτὸν θρησκείαν *Big. Samb.* & *Vat.* θρησκεύοντες αὐτῷ θρησκείαν *Gall.* [e] Καὶ ἡ λιτὰ τὰ πενίας, ἥδιον τὴν τιμὴν μᾶλλον ἢ παρὰ τῶν κ.λ. *Big.* & *Samb.* καὶ ἢ λιτὰ καὶ τὰ τῆς πενίας, ἥδιον ἢ τιμιώτατα παρὰ τῶν κ.λ. aut ſimile quid, olim viderat *Epiphan.* [f] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* καταφρονήσας γὰρ καταμελήσας in *Editis*, *Aliiſque*. [g] Iterum ex *iiſdem* repoſuimus particulam ἂν, quæ deerat in *Editis*. [h] Ὅμοιον ὀλέθρῳ *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Vel ὡμολόγει, ut in iiſdem *MSS.* [k] Καὶ νῦν πρᾷος ἴσθι legerat *Epiphan.* [l] Φυλάξασθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Παρεκάλει δὲ *Busb.* & *Vat.* [n] Πρὸς ἑαυτὸν *Samb.* [o] Ἐπιλαμβάνεται *Samb.* à manu ſecunda. forſan ex *Zonara.* [p] Διασχίζεται τὸ ἱμ. *Vat.*

Agagum regem interficit Samuelus. 1 Reg. c.15.

ſaltem hoc honoris ſibi coram populo haberet, ut ſecum profectus Deum adoraret. Hoc autem ei annuit Samuelus, ſimulque cum eo Deum adoratum ivit. Poſt hæc adductus eſt ad eum Agagus rex Amalecitarum. Qui cum ſciſcitaretur quo modo mors acerba res eſſet, dixit *ad eum propheta*: quemadmodum tu multis Hebræorum matribus cæſis earum filiis lamentationem & luctum excitaſti, ita & tu matri tuæ dolorem afferes cum de morte tua inaudiverit. confeſtimque jubet ut Galgalis moreretur: ipſe vero reverſus eſt in urbem Ramatham.

CAP. VIII.

Quod, cum Saulus contra prophetæ mandata faceret, Samuelus clam alium crearit regem, Davidem nomine, ex juſſu Dei.

Samuelo jubet Deus ut unum è Jeſſæi filiis unctum eat. 1 Reg. c. 16.

SAulus autem rex *tum demum* ſentiens quæ mala pateretur, qui effecerat ut Deus ſibi inimicus eſſet, aſcendit in regiam Gaba: (quod nomen ex interpretatione collem ſignificat) nec unquam poſt illam diem in prophetæ conſpectum venit. Cum vero Samuelus vicem ejus doleret, ut hanc quidem ſolicitudinem miſſam faceret, juſſit Deus: ſacro vero oleo aſſumpto in urbem Bethleema concederet ad Jeſſæum Obedæ filium; & de filiis ejus eum inungeret, quem ipſe ei regnaturum eſſe ſignificarit. Cumque diceret vereri ſe, ne Saulus, ſi hoc ſenſerit, vel per inſidias vel aperta vi perniciem ipſi ſtrueret, promittente Deo facienteque ut ſalvus *illuc* proficiſceretur, ad urbem prædictam pervenit. Atque eum omnes ſalutabant, ſimulque de adventûs cauſa percontabantur. Dicebat autem, ſe eò veniſſe, ut Deo ſacrificaret.

Jeſſæum ad ſacra vocat, filioſque ejus in conſpectum adduci jubet. 1 Regum, c. 16.

Cum itaque rem divinam feciſſet, Jeſſæum una cum liberis vocat, ut ſacris veſcerentur. Atque filiorum *ejus* natu maximum intuitus bene magnum & pulchrum, ex forma conjecit eximia hunc eſſe eum qui rex futurus eſſet. A Dei autem propoſito aberravit. nam cum ex eo quæſiviſſet, an iſtum oleo inungeret juvenem, quem admiratus fuerat, regnoque dignum judicabat; non eadem, reſpondebat, ſpectare Deum ac homines. at tu quidem ad juvenis formam egregiam reſpiciens, & hunc ſane idoneum exiſtimas qui imperet. ego vero non conſtituo regnum corporis pulchritudini in præmium donare, ſed animi virtuti: atque iſtum requiro qui eo nomine ſit omnibus numeris abſolutus; pietate & juſtitia & fortitudine & obſequio, ex quibus animi conſtat pulchritudo, *inſtructus & exornatus*. Hæc cum Deus dixiſſet, Jeſſæo præcepit Samuelus, ut ejus in conſpectum filios *ſuos* adduceret. Atque ille fecit ut quinque alii ſe ſiſterent: quorum quidam ætate major Eliabus, ſecundus Aminadabus, tertius

γε μόνον αὐτὸν παρακαλεῖ, τὸ πλῆθος ὁρῶντος σὺν αὐτῷ παραγενόμενοι τὸν Θεὸν προσκυνῆσαι. δίδωσι δὲ τοῦτο Σαμουῆλος αὐτῷ, καὶ συνελθὼν [a] προσκυνεῖ τῷ Θεῷ. ἄγεται δὲ καὶ ὁ τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλεὺς Ἄγαγος πρὸς αὐτόν. καὶ πυνθανομένου πῶς εἴη πικρὸς ὁ θάνατος, εἶπεν· ὡς σὺ πολλὰς μητέρας Ἑβραίων ἐπὶ τέκνοις ὀδύρεσθαι καὶ πένθος [b] ἄγειν ἐποίησας, οὕτως ὀδυνήσεις ἐπὶ σαυτῷ διαφθαρέντι τὴν μητέρα. καὶ κελεύει παραχρῆμα αὐτὸν ἐν Γαλγάλοις ἀποθανεῖν. καὶ αὐτὸς δὲ εἰς [c] Ραμαθὰν πόλιν [d] ἀπαλλάσσεται.

ΚΕΦ. η'.

Ὅτι παραβαίνοντος Σαούλου τὰς ἐντολὰς τοῦ προφήτου, Σαμουῆλος ἄλλον ἀπέδειξε βασιλέα κρύφα, Δαυίδην ὄνομα, κατ' ἐπιταγὴν Θεοῦ.

ΣΑοῦλος δὲ ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος ὧν [e] πειραθείη κακῶν, ἐχθρὸν αὐτῷ τὸν Θεὸν κατασκευάσας, εἰς τὸ βασίλειον ἀναβαίνει [f] Γαβᾶ· σημαίνει δὲ βουνὸν ἑρμηνευόμενον τὸ ὄνομα· καὶ μετ' ἐκείνην οὐκ ἐπὶ τὴν ἡμέραν εἰς ὄψιν ἔρχεται τῷ προφήτῃ. Σαμουήλῳ δὲ, λυπουμένῳ περὶ αὐτοῦ, παύσασθαι μὲν τῆς φροντίδος ἐκέλευσεν ὁ Θεός· λαβόντι δὲ τὸ [g] ἅγιον ἔλαιον εἰς [h] Βηθλεέμην ἀπελθεῖν πόλιν πρὸς Ἰεσσαῖον παῖδα Ὠβήδου, καὶ χρίσαι τῶν υἱῶν αὐτοῦ [i] ὃν ἂν αὐτὸς ἐπιδείξῃ βασιλέα γενησόμενον. ὁ δὲ εὐλαβεῖσθαι φήσας, μὴ τοῦτο μαθὼν Σαοῦλος ἀνέλῃ λοχήσας αὐτὸν, ἢ καὶ φανερῶς· ὑποθεμένου τοῦ Θεοῦ καὶ δόντος ἀσφαλείας ὁδὸν, [k] εἰς τὴν προειρημένην ἧκε πόλιν. καὶ πάντες αὐτὸν ἠσπάζοντό τε καὶ τὴν αἰτίαν τῆς ἀφίξεως [l] ἐπηρώτων. ἔλεγε δὲ ἥκειν ἵνα θύσῃ τῷ Θεῷ. ποιήσας οὖν τὴν θυσίαν, καλεῖ τὸν Ἰεσσαῖον μετὰ τῶν τέκνων ἐπὶ τὰ ἱερεῖα. καὶ θεασάμενος αὐτοῦ τὸν [m] πρεσβύτατον τῶν υἱῶν εὐμεγέθη καὶ καλὸν, εἴκασεν ἐκ τῆς εὐμορφίας τοῦτον εἶναι τὸν μέλλοντα βασιλεύειν. διαμαρτάνει δὲ τῆς τοῦ Θεοῦ προνοίας. ἐπερωτήσαντι γὰρ αὐτὸν, εἰ χρίσει τῷ ἐλαίῳ τὸν νεανίσκον ὃν αὐτὸς ἐπεθαυμάκει, καὶ τῆς βασιλείας ἄξιον [n] ἔκρινεν· οὐ ταὐτὰ βλέπειν ἀνθρώπους, εἶπε, καὶ Θεόν. ἀλλὰ σὺ μὲν εἰς τὸ κάλλος ἀπιδὼν τοῦ νεανίσκου, καὶ δὴ τοῦτον ἡγῇ ἄξιον τοῦ βασιλεύειν εἶναι. ἐγὼ δὲ οὐ σωμάτων εὐμορφίας ἔπαθλον ποιοῦμαι τὴν βασιλείαν, [o] ἀλλὰ ψυχῶν ἀρετῆς· καὶ ζητῶ ὅστις ταύτης ἐστὶ τελέως εὐπρεπὴς, εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ καὶ ἀνδρείᾳ καὶ πειθοῖ, ἐξ ὧν τὸ ψυχῆς συνίσταται κάλλος, κατακεκοσμημένος. ταῦτα φράσαντος τοῦ Θεοῦ, πάντας ἐκέλευσεν αὐτῷ τὸν Ἰεσσαῖον τοὺς υἱοὺς ἐπιδεῖξαι Σαμουῆλος. ὁ δὲ πέντε ἄλλους ἐποίησεν ἐλθεῖν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Ἐλίαβος, ὁ δεύτερος Ἀμινάδαβος,

[a] Σάμαλος

---

a Προσκυνεῖ τὸν Θεὸν *Vat.* b Ἔχειν *Big.* & *Samb.* in margine. c Ita cum *Vet. Interpr.* prout etiam in p. 220. v. 2. Ἀρμαθὸν *Baſ.* & *G.* *Aliique.* Ἀρμαθὴν legiſſe videtur *Epiphan.* d Ἀπηλλάσσετο *Vat.* e Ita ex *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* πειραθεὶν. f Sic cum *Busb.* Γαβὰ in *cæteris*. Γαβαὰ Σαοὺλ *S. Literis.* g Ἀγγεῖον τοῦ ἐλαίου. *Busb.* & *Epiphan.* abs *Hiſtorico Divino.* h Ita *Busb.* Βηθλεέμην *Baſ.* *G.* *Aliique.* Βηθλέεμην *Samb.* mallem ſane Βηθλεέμαν ut p. 217. v. 28. i Ὃν αὐτὸς ἐπιδείξω σοι *Busb.* & *Hen.* k Ἦλθεν εἰς τὴν πρ. πόλιν *Vat.* ἧκεν εἰς τ. πρ. π. *Big.* & *Samb.* l Aut ἀντεπηρώτων cum *Samb.* m Τὸν πρεσβύτατον υἱὸν εὐμ. *Vat.* n Κρίνει *Big.* & *Samb.* o Ἀλλὰ ψυχῶν ἁμίλλῃ γ' ἀρετῆς juxta *Epiphan.*

[a] Σάμαλος ὁ τρίτος, ὁ τέταρτος Ναθαναῆλος, καὶ Ῥάηλος ὁ πέμπτος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ ἕκτος Ἄσαμος. ἰδὼν δὲ καὶ τούτους ὁ προφήτης μηδὲν χείρους τοῦ πρεσβυτέρου ταῖς μορφαῖς, [b] ἐπηρώτησε τὸν Θεὸν, τίνα τούτων αἱρεῖται βασιλέα. εἰπόντος δ' οὐδένα, πυνθάνεται τοῦ Ἰεσσαίου, μὴ πρὸς τούτοις αὐτῷ καὶ ἄλλοι παῖδές εἰσι. φήσαντος δὲ εἶναι [c] Δαυίδην τοὔνομα· ποιμαίνειν δὲ καὶ τὴν τῶν βοσκημάτων φυλακῆς ἐπιμελεῖσθαι. κελεύει καλεῖν αὐτὸν ἐν τάχει· κατακλιθῆναι γὰρ εἰς τὴν εὐωχίαν οὐκ εἶναι δυνατὸν αὐτοῖς, ἐκείνου μὴ παρόντος. [d] ὡς δ' ἧκεν ὁ Δαυίδης μεταπεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, παῖς ξανθὸς μὲν τὴν χρόαν, γοργὸς δὲ τὰς ὄψεις, καὶ καλὸς ἄλλως· οὗτός ἐστιν, εἰπὼν [e] ἡσυχῇ [f] πρὸς αὐτὸν Σαμουῆλος, ὁ βασιλεύειν ἀρέσας τῷ Θεῷ, κατακλίνεται μὲν αὐτός· κατακλίνει δὲ [g] ὑπ' αὐτὸν τὸν νεανίσκον, καὶ τὸν Ἰεσσαῖον [h] μετὰ καὶ τῶν παίδων. ἔπειτα [i] λαβὼν ὁρῶντος τοῦ Δαυίδου τὸ ἔλαιον, ἀλείφει τε αὐτὸν, καὶ πρὸς τὸ οὖς ἠρέμα λαλεῖ· καὶ σημαίνει τοῦθ', ὅτι βασιλεύειν αὐτὸν ὁ Θεὸς ᾕρηται. [k] παρῄνει δ' εἶναι δίκαιον, καὶ κατήκοον αὐτοῦ τῶν προσταγμάτων· οὕτως γὰρ αὐτῷ παραμενεῖν τὴν βασιλείαν ἐπὶ πολὺν χρόνον, καὶ τὸν οἶκον λαμπρὸν καὶ περιβόητον γενέσθαι, [l] καταστρέψεσθαι δὲ καὶ Παλαιστίνους, καὶ οἷς ἂν ἔθνεσι πολεμῇ, νικῶντα [m] καὶ περιόντα τῇ μάχῃ, κλέος ἀοίδιμον ζῶντά τε ἕξειν, καὶ τοῖς μετ' αὐτὸν ἀπολείψειν.

β'. Καὶ Σαμουῆλος μὲν ἀπαλλάσσεται ταῦτα παραινέσας· πρὸς δὲ τὸν Δαυίδην μεταβαίνει τὸ θεῖον, [n] καταλιπὸν Σάουλον. καὶ ὁ μὲν προφητεύειν ἤρξατο, τοῦ θείου πνεύματος εἰς αὐτὸν [o] μετοικισαμένου· τὸν Σάουλον δὲ περιήρχετο [p] πάθη τινὰ καὶ δαιμόνια, [q] πνιγμοὺς αὐτῷ καὶ στραγγάλας ἐπιφέροντα, ὡς τοὺς ἰατροὺς ἄλλην μὲν αὐτῷ θεραπείαν μὴ ἐπινοεῖν· εἰ δέ τις ἐστὶν ἐξᾴδειν δυνάμενος καὶ ψάλλειν ἐπὶ κινύρᾳ, τοῦτον ἐκέλευσαν ζητήσαντας, [r] ὁπότ' ἂν αὐτῷ [s] προσίοι τὰ δαιμόνια καὶ ταράττοι, ποιεῖν ὑπὲρ κεφαλῆς [t] στάντα ψάλλειν, καὶ τοὺς ὕμνους ἐπιλέγειν. [u] ὁ δ' οὐκ ἐμέλλησεν, ἀλλὰ ζητεῖσθαι προσέταξε τοιοῦτον ἄνθρωπον. φήσαντος δέ τινος [x] αὐτῷ τῶν παρόντων, ἐν [y] Βηθλεέμη πόλει τεθεᾶσθαι Ἰεσσαίου μὲν υἱὸν, [z] ἔτι δὲ παῖδα τὴν ἡλικίαν, εὐπρεπῆ δὲ καὶ καλὸν, [a] τά τε ἄλλα [b] πολλῆς σπουδῆς ἄξιον, [c] καὶ ψάλλειν εἰδότα καὶ ᾄδειν ὕμνους, καὶ πολεμιστὴν ἄκρον· πέμψας πρὸς τὸν Ἰεσσαῖον, ἐκέλευσεν ἀποστέλλειν αὐτῷ τὸν Δαυίδην, τῶν ποιμνίων ἀποσπάσαντα, βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἰδεῖν, περὶ τῆς εὐμορφίας καὶ ἀνδρείας ἀκούσας τοῦ νεανίσκου. ὁ δὲ Ἰεσ-

Samuelus à Deo monitus Davidem inungit. 1 Reg. c.16.

Samalus, quartus Nathanaëlus, & quintus vocabatur Raëlus, ſextus vero Aſamus. Propheta autem, cum & hos videret forma nequaquam cedere natu grandiori, Deum interrogavit, quemnam horum in regem deligeret. Datoque reſponſo, neminem *ex hiſce*, ſciſcitatur ex Jeſſæo, ecqui præterea illi eſſent liberi. Cumque is dixiſſet, *unum* reſtare nomine Davidem; at paſtorem agere, pecorumque cuſtodiæ operam dare, jubet iſtum ſtatim evocari: ipſis enim, niſi ille adſit, epulis accumbere non licere. Ubi autem advenit Davides à patre accitus, adoleſcens colore flavus, *vividis oculis, & cætera pulcher. Hic eſt, cum tacite ſecum dixiſſet Samuelus, quem regnare Deo viſum eſt, ipſe quidem diſcumbit; ſibi vero proximum juvenem collocat, ac *deinceps* Jeſſæum & filios *ejus*. Tum ſumpto in conſpectu Davidis oleo, & ipſum eo perfundit, ſubmiſſeque in aurem dicit; & hoc ſigno eſt, quod Deus ipſum in regem elegerit. monebatque ut juſtitiam coleret, præceptiſque ejus obtemperaret: atque ita regnum ei longo tempore permanſurum, ac domum *ejus* ſplendidam fore celebremque; porro Palæſtinos debellaturum eſſe; & cum quibuſcunque gentibus bellum geſſerit, victorem pugnaque ſuperiorem, gloriam, dum viveret, illuſtrem habiturum, poſteriſque ſuis, *cum moreretur*, relicturum.

Dei ſpiritu afflatur Davides, & Saulum dæmonibus agitatum cithara ad ſanam mentem reducit. 1 Reg. c.16.

2. Et quidem Samuelus, cum hæc *eum* monuiſſet, diſcedit: ſimulque numen relicto Saulo ad Davidem tranſit. Et hic quidem, poſtquam ſpiritus Dei ad ipſum migraverat, vaticinari cœpit: Saulum vero perturbationes quædam pervaſerunt & ſpiritus malefici, qui ſuffocationes illi & ſtrangulationes creabant. ita ut medici nullam quidem curationem illi adhibere cogitarent; ſi quis vero eſſet excantandi peritus & cithara pſallendi, juſſerunt, ut illo quæſito, quotieſcunque ad eum mali accederent genii turbarentque, curæ illis eſſet, ut ad caput ejus adſtans pſalleret & hymnos recitaret. Ille autem rem non diſtulit, ſed *ſuis* mandavit ut de hujuſmodi homine ſibi providerent. Cumque unus qui aderat *forte* diceret, in urbe Bethleemis ſe vidiſſe Jeſſæi quidem filium, adhuc vero ætate admodum juvenem, ſpecioſum & pulchrum, cæteraque magni faciendum, pſallere ſcientem & hymnos canere, ſtudiiſque bellicis exercitatiſſimum; miſſis ad Jeſſæum nunciis, juſſit ut Davidem à gregibus abductum ad ſe mitteret; velle enim ipſum videre, quod multa de forma juvenis egregia & pulchritudine fama acceperit. Jeſſæus

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Σάλαλος Baſ.* & *G.* errore facillimo. *Σαμαὰς Vat. Σαμμὰ* LXXII. in *Epiphanii* codd. aliquot *Samael*, & *Samaiel*, in aliis *Samma*, *Samna*, & *Sammaa*. [b] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque ἐπηρώτησε*. [c] Ita cum quatuor *MSS.* Δαυίδην *Baſ. G.* & *Vat.* [d] Ὡς δ' ἦλθεν *Vat.* [e] Ita cum *Samb.* juxta *Chœroboſcum*. ἡσυχῇ *Aliis*. [f] Forſan leges πρὸς αὐτόν. vereor enim ut patri dixerit Samuelus, filium regem fore. *Boſius*. Imo ita intelliges πρὸς αὐτόν. Diſerte πρὸς ἑαυτὸν *Hen.* & *Busb.* [g] Ὑφ' αὐτὸν *Big.* & *Samb.* mente eadem. [h] *Μετὰ καὶ παίδων Samb. μετὰ τῶν παίδων Busb.* & *Hen. μετὰ λοιπῶν παίδων* juxta *Epiphanium*. [i] *Καταλαβὼν Vat.* [k] Παρῄνει τε *Vat. Hen.* & *Busb.* [l] *Καταστρέψασθαι Big. Samb.* & *Vat.* [m] Sic quidem volui cum Codicibus *Bigotii* & *Sambuci*. *νικῶντα καὶ περιῶντα* (forſan pro *περιόντα*) *τὴν μάχην, κλέος τε ἀοίδ. Baſ.* & *G.* *καὶ περιόντα τῇ μάχῃ κλέος ἀοίδ. Vat.* [n] Decore *καταλιπὼν Σάουλον Busb.* & *Hen.* pariterque *καταλιπὸν τὸν Σάουλον Big.* & *Samb.* eo caſu *πνεῦμα* ſcil. *θεῖον* &c. *Zonaræ*. *καταλιπὸν τὸν Σάουλον Vat.* [o] *Μετοικήσαντος τὸν Σάουλον δὲ περιέρχεται Busb.* & *Hen.* [p] Ita *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* *πάθη δεινὰ Baſ. G* & *Vat.* [q] Πνίγει καὶ στρ. *Vat.* [r] Ita cum *Samb.* & *Vat.* *ὁπόταν* in *Aliis*. [ſ] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* *προσίοι Baſ. G.* & *Vat.* ibique *ταράττοι Hen.* & *Busb.* [t] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque ἱστάντα*. mox *ψάλλειν τε Samb.* [u] Eo modo *MSS.* *Σαοὺλ δ' οὐκ ἐμ. Baſ.* & *G.* [x] Illud *αὐτῷ* inſeruimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Ita ut ſupra p. 246. v. 20. ex *Busb. Hen.* & *Vat.* *Βηθλεέμῃ* in *Editis*, *Aliiſque*. [z] *Ἔτι δὲ καὶ παῖδα Samb.* [a] Ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* *τὰ δὲ ἄλλα* in *cæteris*. [b] *Πολλῆς* deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Vet. Interpr.* cum *Editis*, *Aliiſque*. [c] *Καὶ δὴ καὶ Big.* & *Samb.* & forſan *Vet. Interpr.* qui vertit, *nec non*. [*] *Μετὰ χαρόπων ὀφθαλμῶν Zonaras*. Pulcher aſpectu, *Epiphan.* Martium quiddam tuens, *Gelen.*

a Ἐλθόντι

Davides apud Saulum in honore habetur. 1 *Reg. c.* 16.

ſæus autem filium mittit, datis etiam muneribus quæ ad Saulum apportaret. Cumque veniſſet, *eo* delectatus eſt *Saulus*; eoque armigero uſus, in ſummo honore habebat. Ab illo vero excantabatur, & contra perturbationem à dæmonibus illatam, cum hujuſmodi quid ei contingeret, ſolus erat medicus; hymnos recitans & cithara pſallens, facienſque ut Saulus ſui compos fieret. Mittit igitur ad Jeſſæum patrem adoleſcentis, poſtulans ut Davides apud ſe maneret: illius enim conſpectu & præſentia ſe mirifice capi. Is vero, Saulo non contradicendum ratus, conceſſit ut illum apud ſe retineret.

X.

CAP. IX.

Ut novam expeditionem contra Hebræos, Saulo regnante, ſuſceperunt Palæſtini: utque, poſt Goliathum à Davide interfectum, cum clade diſceſſerunt.

Palæſtini rurſus bellum inferunt Iſraëlitis. 1 *Reg. c.* 17.

CÆterum aliquanto poſt Palæſtini denuo congregati, coactiſque magnis copiis, bellum Iſraëlitis inferunt; atque loco inter Sochum & Azecam occupato, ibi caſtra metantur. Saulus autem adverſus illos exercitum educit: & cum in monte quodam cum ſuis conſediſſet, facit, ut Palæſtini caſtra quidem priora relinquerent, ſimile vero jugum, è regione illius cui Saulus inſederat, caſtris occuparent. Exercitus autem ab invicem diremit vallis, collibus in quibus conſiſtebant interjecta. Itaque cum quidam è caſtris Palæſtinorum deſcendiſſet, nomine Goliathus, & ex urbe Gitta, vir immanis ſtaturæ (erat enim ſex cubitorum & unius ſpithamæ, armis cinctus magnitudini corporis congruentibus; nam thorace quidem indutus erat qui quinque millia ſiclorum pendebat, cuſpide vero & ocreis æneis qualibus par erat viri magnitudinis adeo prodigioſæ membra tegi; haſta erat non leve geſtamen dextræ, ſed quam & ipſe humeris ſuſtinebat; quin & lanceam ſexcentorum ſiclorum habebat; multique eum ſequebantur arma *ejus* portantes) jam vero, *inquam*, cum hic Goliathus inter utramque aciem conſtitiſſet, ingenti utitur vociferatione, & ad Saulum & Hebræos clamat; "vos quidem à pugnæ diſcrimine & periculis libero. quæ nos adigit neceſſitas, ut exercituum jacturam acie confligendo faceremus? date è vobis aliquem, qui mecum deſcendet in certamen; * atque de bello finiendo ſtatuetur ex eo qui vicerit: is enim populus alteri ſerviet, cujus civis ſuperior fuerit. multo enim melius eſſe & conſultiſſimum, unius pe-

Goliathus ad ſingularem pugnam provocat Iſraëlitas. 1 *Reg. c.* 17.

σαῖος πέμπει τὸν υἱὸν, καὶ ξένια δοὺς κομίσαι τῷ Σαούλῳ. [a] ἐλθόντος δὲ, ἥσθη· καὶ ποιήσας ὁπλοφόρον, διὰ πάσης [b] εἶχε τιμῆς. ἐξῄδετο γὰρ ὑπ' αὐτοῦ· καὶ πρὸς τὴν [c] ἀπὸ τῶν δαιμονίων ταραχὴν, ὁπότε αὐτῷ ταῦτα προσέλθοι, μόνος ἰατρὸς ἦν, λέγων τε τοὺς ὕμνους, καὶ ψάλλων ἐν τῇ [d] κινύρᾳ, καὶ ποιῶν ἑαυτοῦ γίνεσθαι τὸν Σαοῦλον. πέμπει τοίνυν πρὸς τὸν πατέρα τοῦ παιδὸς Ἰεσσαῖον, ἐᾶσαι [e] παρ' αὐτῷ τὸν Δαυίδην κελεύων· ἥδεσθαι γὰρ αὐτῷ βλεπομένῳ καὶ παρόντι. ὁ δ' οὐκ ἀντειπεῖν τῷ Σαούλῳ, συνεχώρησε δὲ κατέχειν.

ΚΕΦ. θʹ.

ιʹ.

Ὡς καὶ πάλιν ἐπεστράτευσαν τοῖς Ἑβραίοις οἱ Παλαιστῖνοι, ἐπὶ Σαούλου βασιλεύοντος. καὶ ὡς, Γολιάθου ἐν μονομαχίᾳ ἀναιρεθέντος ὑπὸ Δαυίδου, ἡττήθησαν.

ΧΡόνοις δ' ὕστερον οὐ πολλοῖς οἱ Παλαιστῖνοι [f] πάλιν συνελθόντες, καὶ δύναμιν [g] ἀθροίσαντες μεγάλην, [h] ἐπίασι τοῖς Ἰσραηλίταις· καὶ μεταξὺ Σωχοῦς καὶ [i] Ἀζηκᾶς καταλαμβανόμενοι στρατοπεδεύονται. ἀντεπεξάγει δ' αὐτοῖς [k] τὴν στρατιὰν καὶ Σαοῦλος· καὶ ἐπί τινος ὄρους στρατοπεδευσάμενος, ἀναγκάζει τοὺς Παλαιστίνους τὸ μὲν πρῶτον στρατόπεδον καταλιπεῖν, ἐπὶ ὁμοίου δέ τινος ὄρους ἀντικρὺ τοῦ καταληφθέντος ὑπὸ τοῦ Σαούλου στρατοπεδεύσασθαι. [l] διέστησε δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα μέσος αὐλὼν τῶν ὀρῶν ἐφ' ὧν ἦν. καταβὰς οὖν τις τῶν ἐκ τοῦ Παλαιστίνων στρατοπέδου, [n] Γολίαθος ὄνομα, πόλεως δὲ Γίττης, ἀνὴρ παμμεγεθέστατος· ἦν γὰρ πηχῶν τεσσάρων καὶ σπιθαμῆς, ὅπλα τῇ φύσει τοῦ σώματος ἀναλογοῦντα περικείμενος, θώρακα μὲν γὰρ ἐνεδέδυτο σταθμὸν ἄγοντα πέντε χιλιάδας [o] σίκλων, κόρυθα δὲ καὶ [p] κνημῖδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν ἀνδρὸς οὕτω παραδόξου τὸ μέγεθος [q] σκεπάσαι τὰ μέρη, δόρυ δὲ ἦν οὐ κοῦφον βάσταγμα δεξιᾶς, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ὤμων αὐτὸ αἴρων ἔφερεν, εἶχε δὲ καὶ λόγχην ἑξακοσίων σίκλων, εἵποντο δὲ πολλοὶ βαστάζοντες τὰ ὅπλα· στὰς τοίνυν ὁ Γολίαθος οὗτος μεταξὺ τῶν παρατάξεων, βοήν τε ἀφίησι μεγάλην, καὶ πρὸς τὸν Σαοῦλον καὶ τοὺς Ἑβραίους [r] λέγει· "μάχης μὲν ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπαλλάττω. τίς γὰρ ἀνάγκη τὴν στρατιὰν [ſ] ἡμῶν συμπεσοῦσαν κακοπαθεῖν; δότε δ' ὅς τις ἐμοὶ μαχεῖται τῶν ὑμετέρων, καὶ βραβευθήσεται [u] τὸ τοῦ πολέμου τέλος ἐν τῷ νενικηκότι· δουλεύσουσι γὰρ ἐκεῖνοι τοῖς ἑτέροις, [x] ὧν ἂν ὁ νικήσας γένηται. [y] πολὺ δὲ κρεῖττον εἶναι καὶ σωφρονέστατον, ἑνὸς κινδύνῳ

---

[a] Ἐλθόντι δ' ἥσθη soli *Samb.* & *Vat.* [b] Ἦγε *Busb. Hen.* & *Glycas.* [c] Vel ἀπὸ τῶν δαιμονίων, ut *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [d] *Al.* κινύρᾳ. [e] Παρ' αὐτῷ *Samb.* & *Big.* [f] Illud πάλιν è *MSS.* [g] Συναθροίσαντες *Vat.* [h] Ἐφιστᾶσι *Vat.* [i] Ita cum *Epiphanio* congrue ſatis ad *S. Literas.* Ἀζηχοῦς, aut Ἀζήκους in *Editis* & *MSS.* [k] Τὴν στρατιὰν ὁ Σαοῦλος *Vat.* [l] Διεστήκει δ' ἀπ' ἀλλήλων τὰ στρατόπεδα· μέσος δ' αὐλὼν τῶν ὀρῶν *Vat.* [m] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* τις τῶν Παλαιστίνων στρατοπέδου *Baſ. G. Aliique.* [n] Sic *Baſ. G.* forma probabili. Γολιάθης perpetuo *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* modo legitimo. Γολιὰθ *Zon. Cedren.* & *Glyc.* ex *S. Literis.* [o] Σίκλων σταθμοῦ *Vat.* σίκλων χαλκοῦ legerat *Vet. Interpr.* σίκλων χαλκοῦ καὶ σιδήρου LXXII. [p] Ita ex *Editis* cum minima mutatione vocis κνήμας in κνημῖδας, approbantibus *MSS.* in quibus κνημῖδας χαλκέας ὁποίας εἰκὸς ἦν. Tibialia habebat ærea, quæ &c. in *Vet. Interpr.* [q] Ita cum *Cod. Vat.* articulus *cæteris* negligitur. μέρη etiam dixit pro μέλη. De hac hiſtoria videſis *Glycam* & *Zonaram.* [r] Ἔλεγε· μάχης ὑμᾶς καὶ κινδύνων ἀπ. *Vat.* [ſ] Ὑμῶν *Big.* & *Samb.* [t] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphanio*, vel etiam μάχηται. in *Editis* μάχεται. [u] Τὸ τοῦ πολέμου τῷ νενικηκότι *Vat.* [x] Ita cum *Big.* & *Samb.* articulus ὁ deeſt *Editis*, *Aliiſque.* οἷς ἂν νικήσῃς *Vat.* [y] Forſan melius πολλῷ cum *Big. Samb.* & *Epiphanio.* * Atque totum bellum unius victoria terminabitur, *Epiphan.*

a Ita

"κινδύνῳ λαβεῖν ὃ [a] βούλεσθε, ἢ πάντων". ταῦτ' εἰπὼν ἀνεχώρησεν εἰς τὸ τῶν οἰκείων στρατόπεδον. [b] τῇ δ' ἐχομένῃ πάλιν ἐλθὼν, τοὺς αὐτοὺς ἐποιήσατο λόγους, καὶ μέχρι τεσσαράκοντα ἡμερῶν οὐ διέλειπε προκαλούμενος ἐπὶ τοῖς προειρημένοις τοὺς πολεμίους, ὡς καταπλαγῆναι [c] αὐτόν τε τὸν Σαοῦλον καὶ τὴν στρατιάν. καὶ παρετάσσοντο μὲν ὡς εἰς μάχην, οὐκ ἤρχοντο δὲ εἰς χεῖρας.

β'. Τοῦ δὲ πολέμου συνεστηκότος τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Παλαιστίνοις, [d] ὁ Σαοῦλος ἀπέστειλε τὸν Δαυίδην πρὸς τὸν πατέρα Ἰεσσαῖον, ἀρκούμενος αὐτοῦ τοῖς τρισὶν υἱοῖς, οὓς ἐπὶ συμμαχίαν καὶ τοὺς κινδύνους ἔπεμψεν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἐπὶ τὰ ποίμνια πάλιν καὶ τὰς νομὰς τῶν βοσκημάτων παραγίνεται. μετ' οὐ πολὺ δὲ ἔρχεται πρὸς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἑβραίων πεμφθεὶς [e] ὑπὸ τοῦ πατρὸς, κομίσαι τε τοῖς ἀδελφοῖς ἐφόδια, καὶ γνῶναι τί πράττουσι. τοῦ δὲ Γολιάθου πάλιν ἐλθόντος, καὶ προκαλουμένου καὶ ὀνειδίζοντος, ὅτι μηδείς ἐστιν [f] ἀνδρεῖος ἐν αὐτοῖς, ὃς εἰς μάχην αὐτῷ τολμᾷ καταβῆναι· μεταξὺ τοῖς ἀδελφοῖς ὁμιλῶν [g] ὁ Δαυίδης περὶ ὧν ἐπέστειλεν ὁ πατὴρ, ἀκούσας βλασφημοῦντος τὴν στρατιὰν καὶ κακίζοντος τοῦ Παλαιστίνου, ἠγανάκτησε, καὶ πρὸς τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ εἶπεν, ἑτοίμως ἔχειν μονομαχῆσαι τῷ πολεμίῳ. πρὸς τοῦθ' ὁ πρεσβύτερος τῶν ἀδελφῶν Ἐλίαβος ἐπέπληξεν αὐτῷ, τολμηρότερον παρ' ἡλικίαν καὶ ἀμαθῆ τοῦ προσήκοντος εἰπών· ἐκέλευσέ τε πρὸς τὰ ποίμνια καὶ τὸν πατέρα βαδίζειν. καταιδεσθεὶς δὲ τὸν ἀδελφὸν ὑπεχώρησεν· καὶ πρός τινας τῶν στρατιωτῶν ἀπελάλησεν, ὅτι θέλοι [i] μαχέσασθαι τῷ προκαλουμένῳ. δηλωσάντων δ' εὐθὺς τῷ Σαούλῳ τὴν τοῦ νεανίσκου προαίρεσιν, [k] μεταπέμπεται πρὸς αὐτὸν ὁ βασιλεύς. καὶ [l] πυθομένου τί βούλεται καὶ λέγειν, " [m] μὴ ταπεινὸν, "εἶπεν, ἔστω φρόνημα, μηδ' εὐλαβὲς, ὦ βασιλεῦ, καθαιρήσω γὰρ ἐγὼ τὴν ἀλαζονείαν τοῦ πολεμίου, χωρήσας αὐτῷ "διὰ μάχης, καὶ τὸν ὑψηλὸν καὶ μέγαν ὑπ' ἐμαυτῷ [n] βαλών. [o] γένοιτο μὲν αὐτὸς οὕτω καταγέλαστος, "ἔνδοξον δὲ τὸ σὸν στράτευμα· εἰ μηδ' ὑπ' ἀνδρὸς "πολεμεῖν ἤδη δυναμένου καὶ πιστευομένου παράταξιν καὶ "μάχας, ἀλλ' ὑπὸ παιδὸς ἔτι δοκοῦντος καὶ ταύτην ἔχοντος [p] τὴν ἡλικίαν ἀποθάνοι.

γ'. Τοῦ δὲ Σαούλου τὸ μὲν τολμηρὸν αὐτοῦ καὶ τὴν εὐψυχίαν θαυμάζοντος, οὐ θαῤῥοῦντος δὲ ἐπ' αὐτῷ διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλ' ἀσθενέστερον εἶναι διὰ ταύτην πρὸς εἰδότα πολεμεῖν μάχεσθαι λέγοντος· "ταῦτ', "εἶπε Δαυίδης, ἐπαγγέλλομαι, τῷ Θεῷ θαῤῥῶν [q] ὄντι "μετ' ἐμοῦ· πεπείραμαι γὰρ αὐτοῦ τῆς βοηθείας. λέοντα γὰρ, [r] ἐπελθόντα μου ποτὲ τοῖς ποιμνίοις καὶ ἁρπάσαντα ἄρνα, διώξας καταλαμβάνω, καὶ τὸν μὲν ἄρνα "ἐκ τοῦ στόματος ἐξαρπάζω τοῦ θηρός· αὐτὸν δὲ ὁρμήσαντα ἐπ' ἐμὲ τῆς οὐρᾶς βαστάσας καὶ περιῤῥήξας τῇ γῇ,

"riculo quæ vultis assequi, quam omnium". Hæc loquutus in castra ad suos revertitur. Die autem proximo iterum egressus eadem verba fecit, ac per quadraginta dies conditionibus prædictis hostes provocare non destitit: adeo ut non mediocri terrore perculsi fuerint Saulus & exercitus. Et instructi quidem prodibant tanquam in aciem, neutri vero ad manus conferendas veniebant.

Davides, à patre in castra missus, petiit ut sibi liceret cum Goliatho congredi. 1 Reg. c. 17.

2. At cum bellum *hoc* inter Hebræos & Palæstinos gereretur, Saulus Davidem ad Jessæum patrem ablegavit, tribus *aliis* ejus filiis contentus, quos in societatem belli & periculorum miserat. Ille vero primum quidem se ad greges rursus & pecus pascendum recipit, at non multo post ad Hebræorum castra venit missus à patre, ut & fratribus commeatum afferret, sciretque quid ageretur. Cum autem rursus *ex acie* egrederetur Goliathus, & *Hebræos* provocaret, *eisque* exprobraret, neminem illorum ea esse fortitudine, ut secum in certamen descendere auderet; Davides, dum colloqueretur cum fratribus de iis quæ ei mandaverat pater, audito ut Palæstinus exercitum probro affecerit & contemptui habuerit, valde indignatus est, & ad fratres suos ajebat; se paratum esse ad hostem singulari certamine excipiendum. Ad hoc Eliabus fratrum natu maximus eum objurgavit, dicendo eum supra quam ætas fert audacem esse, & quid sibi deceret plane nescire: jussitque ut ad greges suos & ad patrem se conferret. Is vero fratrem reveritus *ab eo* digressus est, & apud militum quosdam verbis præ se tulit, quod *ipse* vellet cum **Palæstino* provocante congredi. Juvenis autem proposito statim ab illis ad Saulum relato, *eum* rex ad se jubet accersi. Ac cum ab eo requireret quidnam dicere vellet, "ne, inquit, "animum despondeas, nec quid extimescas, "ô Rex, ego elatos hostis spiritus comprimam, simul ac cum ipso pugnam conseruero, magnumque & procerum mihimet subjecero. Sic quidem iste ab omnibus irridebitur, tuus vero exercitus gloriam consequetur: si non à viro ad bellum idoneo aut "aciei instruendæ ducendæque perito, sed ab "illo qui puer esse videatur, eaque revera sit "ætate, occidi contigerit.

Deo fidens Saulo pollicetur se victorem fore.

3. Cum autem Saulus illius quidem animum intrepidum alacremque miraretur, ei vero propter ætatem non confideret, sed ex ea imbecilliorem esse diceret quam ut cum viro pugnæ sciente congrederetur, "hæc, ajebat "Davides, polliceor, Deo fidens quod mecum erit: ejus enim expertus sum auxilium. "Nam leonem, cum greges meos aliquando "adortus esset & agnum abripuisset, persequutus apprehendi; & feræ quidem de faucibus agnum extorsi, ipsam vero, cum in me "insurrexisset, cauda sublatam ac in humum

---

[a] Ita plerique *MSS.* & *Vet. Interpr.* βούλεσθε τῶν πάντων *Bas.* [b] Τῇ δ' ἐχομένῃ *Samb.* eodem sensu. [c] Αὐτόν τε τὸν Σαῦλον *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [d] Articulum supplevimus ex *MSS.* [e] Παρὰ τοῦ πατρὸς *Busb.* & *Hen.* & mox κομίσουσι τοῖς *Vat.* [f] Ἀνδρεῖος αὐτοῖς *Vat.* [g] Ita cum quatuor *MSS.* in *reliquis* deest articulus. [h] Ita *Bas. G.* Atticorum more πρεσβύτατος *Big. Samb.* & *Vat.* quod præfert *Bosius.* [i] Μαχεσθήσεσθαι *Vat.* [k] Μεταπέμπεται αὐτὸν *Samb. Busb.* & *Epiphan.* [l] Πυθόμενος *Big.* & *Samb.* [m] Μὴ ταπεινὸν ἔστω τὸ φρόνημα μηδ' εὐλαβὲς, εἶπεν, ὦ βασ. *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis, Aliisque* ὑπ' ἐμαυτῷ λαβών. ὑπ' ἐμαυτῷ ἂν λαβὼν *Vat.* [o] Γένοιτο μὲν ἂν αὐτὸς οὕτως *Big.* & *Samb.* [p] Illud τὴν inseruimus ex *MSS.* [q] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* ὅτι μετ' ἐμοῦ. [r] Προσελθόντα *Vat.* * Verbum istud agnoscit *Vet. Interpr.*

"adflictam occidi. * quin & idem plane feci, "dum urſum ulciſcor. Itaque & hoſtis ille ali"quid ex earum *ferarum* numero eſſe exiſti"metur, multa in exercitum probra jaciens, & "in Deum noſtrum convicia effundens, qui "ipſum *viribus ferocientem* mihimet ſubjiciet.

Davides, depoſitis Sauli armis, cum pera paſtorali & funda in Palæſtinum proficiſcitur. 1 Reg. c. 17.

4. Tum Saulus Deum precatus, ut juveni omnia ex animi ejus prompti ſtrenuique ſententia ſuccederent, abi, inquit, ad pugnam. Et cum galeam illi ſuam impoſuiſſet, & *ſuo eum* accinxiſſet gladio, loricaque induiſſet, dimittebat *eum*. Davides autem armis gravatus (non enim erat *ad rem militarem* exercitatus, neque arma ferre didicerat) ajebat, "hæc quidem, ô Rex, tua ſint ornamenta, qui "& illa geſtare potes; mihi vero ut ſervo tuo "concede pugnam prout & ipſe volo capeſſere". Arma itaque deponit: ac ſublato baculo, & quinque è torrente lapidibus in peram paſtoralem conjectis, dextraque manu fundam portans ibat Goliathum verſus. Cum autem hoſtis eum ita ad ſe accedentem vidiſſet, contemptui habet, & dicteriis eum inceſſit; quaſi non armis, quibus adverſus hominem uti moris eſt, iſta gerens ſecum pugnaturus prodeat, ſed quibus canes abigimus & ab illis cavemus. num ipſum canem, non hominem eſſe putaret? Ille autem nihil hujuſmodi *eſſe*, ſed vel cane eum deteriorem exiſtimare reſpondit. At exinde Goliathus ad iram commovetur; & diras illi imprecatur ex Dei cognomine, atque minatus eſt ſe carnes ejus beſtiis terreſtribus daturum eſſe, & volucribus aëriis ſparſurum. Illi vero ſubjicit Davides. Tu quidem cum gladio & haſta & lorica me aggrederis: mihi vero contra te venienti Deus pro armatura eſt, qui & te & totum veſtrum exercitum manuum noſtrarum viribus perdet. Nam hodie quidem caput tuum auferam, & reliquum corporis canibus tui ſimilibus tradam: & diſcent omnes quod Deus præfectus fuerit Hebræis, ejuſque providentia arma nobis vireſque ſuppeditet. at aliuſmodi parum valent apparatus & potentia, niſi Deus præſens cœptis adſpiret. Palæſtinus autem, quo minus feſtinaret & curſu uteretur armorum pondere impeditus, lento gradu Davidem verſus proficiſcitur; contemptum præ ſe ferens, fiduciaque fretus ſe facillime inermem ſimul ac ætate puerum perimere poſſe.

XI.

Goliathum funda & lapide victum ſuperat atque necat.

5. Verum antagoniſtæ occurrit juvenis cum occulto ſuo adjutore. ille autem Deus erat. Et cum è lapidibus, quos in peram ex torrente *delectos* conjecerat, unum depromſiſſet fundæque adaptaſſet, *eum* in adverſam Goliathi frontem jacit, qui vi ſua ad cerebrum uſque penetrabat: ita ut mox veterno correptus in faciem procideret Goliathus. Cum autem *Davides* curſu ad eum contendiſſet, ſuper hoſtem jacentem conſtitit: ſtrictoque illius enſe, quod ipſe gladium non habuerit, ei caput amputat.

"διαφθείρας. ταὐτὸ δὲ καὶ [a]ἄρκον ἀμυνόμενος [b]διατέθεικα. νομιζέσθω δὴ καὶ ὁ πολέμιος ἐκείνων [c]εἶναί τι τῶν θηρίων, ὀνειδίζων ἐκ πολλοῦ τὴν στρατιάν, καὶ "βλασφημῶν ἡμῶν τὸν Θεόν, ὃς αὐτὸν ὑποχείριον ἐμοὶ "ποιήσει.

δ'. Τῇ προθυμίᾳ τοιγαροῦν καὶ τῇ τόλμῃ τοῦ παιδὸς ὅμοιον γενέσθαι τέλος παρὰ τοῦ Θεοῦ Σαοῦλος εὐξάμενος, ἄπιθι, φησί, πρὸς τὴν μάχην. καὶ περιθεὶς αὐτῷ τὸν αὐτοῦ θώρακα, καὶ περιζώσας τὸ ξίφος, καὶ περικεφαλαίαν ἁρμόσας, [d]ἐξέπεμπεν. ὁ δὲ Δαυίδης, βαρυνόμενος ὑπὸ τῶν ὅπλων· οὐκ ἐγεγύμναστο γὰρ οὐδ' ἐμεμαθήκει φέρειν ὅπλα· "ταῦτα μέν, εἶπεν, "ὦ βασιλεῦ, σὸς ἔστω κόσμος τοῦ [e]καὶ βαστάζειν δυνα"μένου, συγχώρησον δὲ ὡς δούλῳ σου καὶ ὡς ἐγὼ βούλο"μαι μαχέσασθαι". τίθησιν οὖν τὰ ὅπλα· καὶ τὴν βακτηρίαν ἀράμενος, καὶ πέντε λίθους ἐκ τοῦ χειμάρρου βαλὼν εἰς τὴν πήραν τὴν ποιμενικήν, καὶ σφενδόνην ἐν τῇ δεξιᾷ χειρὶ φέρων, ἐπὶ τὸν Γολίαθον ἐπορεύετο. καταφρονεῖ δὲ οὕτως ἰδὼν αὐτὸν ὁ πολέμιος ἐρχόμενον· καὶ προσέσκωψεν, ὡς οὐχ [f]ὅσα πρὸς ἄνθρωπον ὅπλα νενόμισται [g]ταῦτ' ἔχων μέλλοι μάχεσθαι, οἷς δὲ κύνας ἀπελαύνομεν καὶ φυλαττόμεθα. μὴ αὐτὸν ἀντὶ ἀνθρώπου κύνα εἶναι δοκεῖ; ὁ δ' οὐχὶ τοιοῦτον, ἀλλὰ καὶ χείρω κυνὸς αὐτὸν νομίζειν ἀπεκρίνατο. κινεῖ δὲ πρὸς ὀργὴν τὸν Γολίαθον· καὶ ἀρὰς αὐτῷ τίθεται ἐκ τῆς [h]προσηγορίας τοῦ Θεοῦ, καὶ δώσειν ἠπείλησε τὰς σάρκας αὐτοῦ τοῖς ἐπιγείοις καὶ τοῖς μεταρσίοις [i]διασπάσασθαι. ἀμείβεται δ' αὐτὸν ὁ Δαυίδης. σὺ μὲν ἐπέρχῃ μοι ἐν ῥομφαίᾳ, καὶ ἐν δόρατι, καὶ ἐν θώρακι· ἐγὼ δὲ χωρῶν ἐπὶ σέ, τὸν Θεὸν ὥπλισμαι, ὅς σέ τε καὶ τὴν πᾶσαν ὑμῶν στρατιὰν χερσὶ ταῖς ἡμετέραις διολέσει. καρατομήσω μὲν γάρ σε σήμερον, καὶ τὸ ἄλλο σῶμα τοῖς ὁμοφύλοις κυσὶ παραβαλῶ· μαθήσονται δὲ πάντες, ὅτι προέστηκεν Ἑβραίων τὸ θεῖον, καὶ ὅπλα ἡμῖν καὶ ἰσχὺς [l]τούτου ἐστὶ τὸ κηδόμενον. ἡ δ' ἄλλη παρασκευὴ καὶ δύναμις ἀνωφελής, Θεοῦ μὴ παρόντος. ὁ δὲ Παλαιστῖνος, ὑπὸ βάρους τῶν ὅπλων εἰς ὠκύτητα καὶ δρόμον ἐμποδιζόμενος, βάδην ἐπὶ τὸν Δαυίδην παραγίνεται· καταφρονῶν, καὶ πεποιθὼς γυμνὸν ὁμοῦ καὶ παῖδα ἔτι τὴν ἡλικίαν ἀπόνως ἀναιρήσειν.

ε'. Ἀπαντᾷ δὲ ὁ νεανίσκος μετὰ συμμάχου μὴ βλεπομένου τῷ πολεμίῳ. Θεὸς δ' ἦν οὗτος. καὶ ἀνελόμενος ἐκ τῆς πήρας ὧν εἰς αὐτὴν κατέθηκεν ἐκ τοῦ χειμάρρου λίθον ἕνα, καὶ ἁρμόσας τῇ σφενδόνῃ, βάλλει ἐπὶ τὸν Γολίαθον εἰς τὸ μέτωπον, καὶ διῆλθεν ἕως τοῦ ἐγκεφάλου τὸ βληθέν· ὡς εὐθὺς καρωθέντα πεσεῖν τὸν Γολίαθον ἐπὶ τὴν ὄψιν. δραμὼν δ' ἐφίσταται τῷ πολεμίῳ κειμένῳ· καὶ τῇ ῥομφαίᾳ τῇ ἐκείνου, μάχαιραν οὐκ ἔχων αὐτός, ἀποτέμνει τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ. ια'.

---

[a] Ita, aſteiſmo Attico, *Baſ. Big. Samb. Hen. & Busb.* unde ventus ἀπαρκτίας. ἄρκτον *Gen. Vat. & Vulgus.* [b] Διατίθημι *Vat.* & mox δὲ pro δὴ *Samb. & Vat.* [c] Sic cum *Big. Samb. & Vat.* in *Editis, Aliiſque* τι deeſt. [d] Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. & Vat.* [e] Καὶ deeſt *Vat.* [f] Οἷα *Big. Samb. & Vat.* mente non alia. [g] Ταῦτ' ἔχοι μέλλων *Vat.* [h] Vide *Grotium* ad *Matt.* c. 22. v. 44. p. 211. [i] Διαρπάσασθαι *Big. Samb. & Vat.* [k] Ita cum *Big. & Samb.* in *Editis, Aliiſque* ἐν deeſt. [l] Τοῦτ' ἐστὶ κηδόμενον *Big. & Samb.* τούτου ἐστὶ κηδόμενον *Vat.* * Idem & urſo faciente, in eo ultus ſum, *Epiphan.* ſic etiam urſum, defendens gregem, excepi, *Clericus.*

πεσὼν δ' ὁ Γολίαθος, ἧττα καὶ φυγὴ γίνεται [a] Παλαιστίνοις. τὸν γὰρ δοκιμώτατον ἰδόντες ἐρριμμένον, καὶ περὶ τῶν ὅλων δείσαντες, οὐκ ἔτι μένειν [b] διεγνώκεσαν· ἀλλ' αἰσχρᾷ καὶ ἀκόσμῳ φυγῇ παραδόντες [c] αὐτοὺς, ἐξαρπάζειν τῶν κινδύνων ἐπειρῶντο. Σάουλος δὲ καὶ πᾶς ὁ τῶν Ἑβραίων στρατὸς ἀλαλάξαντες ἐκπηδῶσιν [d] εἰς αὐτούς· καὶ πολλοὺς ἀποσφάττοντες διώκουσιν ἄχρι τῶν Γίττης ὁρίων καὶ τῶν πυλῶν τῶν [e] Ἀσκάλωνος. καὶ θνήσκουσι μὲν τῶν Παλαιστίνων εἰς τρισμυρίους· δὶς δὲ τοσοῦτοι τραυματίαι γίνονται. Σάουλος δὲ, ἐπιστρέψας εἰς τὸ στρατόπεδον αὐτῶν, διαρπάζει τὸ χαράκωμα καὶ ἐνέπρησεν· τὴν δὲ κεφαλὴν τοῦ Γολιάθου Δαυίδης εἰς τὴν ἰδίαν σκηνὴν ἐκόμισεν, καὶ τὴν ῥομφαίαν ἀνέθηκεν τῷ Θεῷ.

Verum concidente Goliatho, ſuperantur fugamque capeſſunt Palæſtini. nam ſpectatiſſimum *è ſuis* proſtratum videntes, & de rerum ſumma *jam* metuentes, non amplius *in acie* conſiſtere decreverunt; ſed in turpem & ignominioſam fugam ſemet conjicientes periculum evadere conabantur. Saulus autem & univerſus Hebræorum exercitus ſublato clamore in eos irruunt, multiſque cæſis, eos uſque ad Gittæ fines & portas Aſcalonis perſequuntur. Et è Palæſtinis quidem ceciderunt triginta circiter millia; & duplo plures vulnerati ſunt. Porro Saulus, ad caſtra eorum reverſus, munimenta diripit ac incendit: caput autem Goliathi Davides in ſuum tentorium reportavit, & gladium *ejus* Deo conſecravit.

ΚΕΦ. ι'.

Δαυίδῃ ἀριστεύσαντι φθονεῖ ὁ Σάουλος· καὶ, δραξάμενος ἀφορμῆς πρὸς τὴν κατ' ἐκείνου ἐπιβουλὴν, ὑπισχνεῖται αὐτῷ ἀποδοῦναι τὴν θυγατέρα, ἂν ἑξακοσίας κεφαλὰς κομίσῃ τῶν Παλαιστίνων.

CAP. X.

Davidi ob res præclare geſtas invidet Saulus; atque, occaſione inſidias illi ſtruendi arrepta, pollicetur ſe filiam ei daturum in matrimonium, ſi ſexcenta Palæſtimorum capita attulerit.

Φθόνον δὲ καὶ μῖσος τοῦ Σαούλου πρὸς αὐτὸν αἱ γυναῖκες ἐρεθίζουσιν. ὑπαντῶσαι γὰρ τῇ στρατιᾷ νικηφόρῳ μετὰ κυμβάλων καὶ τυμπάνων καὶ παντοίας χαρᾶς, ᾖδον· αἱ μὲν γυναῖκες, ὡς πολλὰς Σάουλος ἀπώλεσε Παλαιστίνων χιλιάδας, αἱ παρθένοι δὲ, ὡς μυριάδας Δαυίδης [f] ἀφανίσειε. τούτων δ' ἀκούων ὁ βασιλεὺς, ὡς τὸ μὲν ἔλαττον τῆς μαρτυρίας αὐτὸς λάβοι, τὸ δὲ τῶν μυριάδων πλῆθος ἀνατεθείη τῷ νεανίσκῳ· καὶ λογισάμενος μηδὲν οὕτως μετὰ λαμπρὰν εὐφημίαν ἢ τὴν βασιλείαν ὑστερεῖν αὐτῷ, φοβεῖσθαι καὶ ὑποπτεύειν ἤρξατο τὸν Δαυίδην. καὶ τῆς μὲν προτέρας [g] τάξεως· ἐπεὶ τῷ δέει πλησίον αὐτοῦ καὶ λίαν ἐγγὺς ἐδόκει, ἐποίησε γὰρ αὐτὸν ὁπλοφόρον· μεταστήσας, ἀποδείκνυσι χιλίαρχον, δοὺς αὐτῷ χώραν ἀμείνονα μὲν, [h] ἀσφαλεστέραν δὲ ὡς ἐνόμιζεν αὐτῷ. ἐβούλετο γὰρ εἰς τοὺς πολεμίους αὐτὸν ἐκπέμπειν καὶ τὰς μάχας, ὡς ἐν τοῖς κινδύνοις τεθνηξόμενον.

β'. Δαυίδης δὲ, πανταχοῦ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος [i] ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο, κατώρθου, καὶ διευπραγῶν ἐβλέπετο· ὡς, δι' ὑπερβολὴν τῆς ἀνδρείας, [k] τόν τε λαὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν Σαούλου θυγατέρα, παρθένον ἔτι οὖσαν, λαβεῖν ἔρωτα, καὶ τοῦ πάθους [l] ὑπερκρατοῦντος γενέσθαι φανερὰν, καὶ διαβληθῆναι πρὸς τὸν πατέρα. ὁ δ', ὡς ἐφορμῇ [m] χρησόμενος τῆς ἐπὶ Δαυίδην ἐπιβουλῆς, ἡδέως ἤκουσε· καὶ δώσειν προθύμως αὐτῷ τὴν παρθένον πρὸς τοὺς τὸν ἔρωτα μηνύσαντας αὐτῆς ἔφη, γενησόμενον ἀπωλείας καὶ κινδύνων αἴτιον αὐτῷ ληψομένῳ. “[n] κατεγγυῶ γὰρ, εἶπεν, αὐτῷ τὸν τῆς θυγατρός μου γάμον, ἂν [o] ἑξακοσίας μοι κομίσῃ κεφα-

SAuli autem invidiam & odium in ipſum concitarunt mulieres. Exercitui enim triumphanti occurrentes cum cymbalis & tympanis, & omne genus lætitia, canebant; mulieres quidem, multas à Saulo occiſas eſſe Palæſtinorum chiliadas, virgines vero, myriadas à Davide deletas. Hæc autem cum audiret rex, ſibi quidem minus amplum tribui teſtimonium, juveni vero multas myriadas adſcribi; & ſecum reputaret, nihil adeo ei poſt *tam* glorioſam acclamationem deeſſe ac regnum, Davidem metuere & ſuſpectum habere cœpit. ac cum à priori quidem ordine (quod ex formidine propinquus ipſi & vicinus admodum videretur, quippe qui armiger ſibi conſtitutus erat) eum amoviſſet, militum tribunum creat, dato quidem ei loco meliore, ſibimet vero ut putabat tutiore. Secum enim ſtatuebat eum in hoſtes & pugnas emittere, ut pericula obeundo forte periret.

Saulus, ob res præclare geſtas Davidi invidens, ſtatuit eum periculis objicere. 1 *Reg. c.* 18.

2. Davides autem, Deum ſibi ubique *præſens* in auxilium adſciſcens quocunque ſe conferret, res proſpere gerebat; eique omnia feliciter cedere conſpiciebantur: adeo ut, ex fortitudinis eminentia, & populus *eum in deliciis haberet*, & Sauli filia adhuc virgo amore ejus caperetur; affectuque prævalente manifeſto ſe proderet, & *hanc ob rem* ad patrem deferretur. Ille vero, ut oblatam ad inſidias Davidi ſtruendum occaſionem amplexurus, *hoc* libenter audivit, filiæque amorem ei renunciantibus dicebat, ſe alacriter illi virginem daturum; *utpote* quod hoc foret ipſi *eam* accepturo periculorum & exitii cauſa. “Spondeo enim, ajebat, me filiam meam ei collocaturum in matrimonium, ſi ſexcenta hoſtium “capita

Davidem amat Sauli filia, eique in matrimonium ſpondetur, modo is Saulo DC. *afferat Palæſtinorum capita.*

---

a Τοῖς Παλαιστίνοις *Vat.* *b* Ita cum *Big. Samb. & Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* διέγνωσαν. *c* Αὐτοὺς & ἑαυτοὺς *Big.* mente eadem. *d* Sic cum *MSS.* ἐπ' αὐτοὺς *Baſ. & G.* *e* Ex *S. Literis* Ἀκκάρωνος. *f* Iterum ex *MSS* ἀφανίσοι in *Editis*, contra canonem Grammaticum. *g* Παρατάξεως *Vat.* & mox ἐπὶ τῷ δ. *Samb.* *h* Σφαλερὰν *Big. & Samb.* melius *Baſ. G. & Epiphanius* αὐτοῦ imputant Saulo. *i* Ita *Vat.* ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο *Baſ. & G.* ὅποι ποτ' ἀφίκοιτο *Big. & Samb.* Poſſumus & locum hoc modo interpungere, Δαυίδης δὲ, πανταχοῦ τὸν Θεὸν ἐπαγόμενος, ὅπου ποτ' ἀφίκοιτο κατώρθου. *k* Ita in quinque *MSS. & Vet. Interpr.* τόν τε λαὸν αὐτοῦ ἐρᾷν, καὶ τὴν *Baſ. & G.* *l* Aut ὑπερκρατοῦς ὄντος cum *Big. Samb. & Vat.* ἐπικρατοῦντος *Epiphan.* *m* Χρησάμενος *Big. Samb. Hen. & Busb.* *n* Ita *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* καταγγέλλω *Baſ. & G.* *o* In tot *capitibus Palæſtinis* conveniunt omnes “capita mihi adducat. nam ille, & quod præmium adeo præclarum ſibi propoſitum eſſet, volenſque ex opere periculoſo & incredibili gloriam adipiſci, ad rem quidem “aggrediendam properabit; erit autem ut à “Palæſtinis perimatur, & *ſic* mihi pulchre “procedent quæ in illum molior. ab eo enim “liberabor; cum ipſum per alium & non “propria manu interfecero”. Jubet itaque domeſticis ut Davidis mentem explorarent, quomodo ſe erga puellæ conjugium habeat. Illi vero ad ipſum verba facere cœperunt, quod Saulus quidem rex cum populo univerſo eum amore proſequatur, velletque ei filiam ſuam connubio jungere. At ille reſpondebat, “num “vos igitur parvi ducitis regium fieri generum? “mihi vero non ita eſſe videtur; præſertim “cum homo tenuis ſim, gloriæque & honoris “expers”. Saulus autem, cum ei domeſtici retuliſſent Davidis reſponſa, dicebat, “illi nunciate me non pecuniis egere neque dote (hoc “enim eſſet filiam potius vendere quam elocare) ſed genero, qui fortitudine & aliis omnibus virtutibus præcellat, quas in ipſo videre “eſt. Velle itaque me ab eo pro filiæ nuptiis “accipere, non aurum aut argentum, neque ut “hæc è paternis ædibus afferat; * ſed Palæſtinorum ſupplicium & ſexcenta illorum capita. “nam & mihi ipſi nullum aliud munus hiſce “ſplendidius aut præſtabilius poteſt accidere: “atque filiæ meæ dote legitima multo optabilius eſt, cum tali viro matrimonium inire, “& qui *præclarum adeo* victoriæ de hoſtibus “reportatæ attulerit teſtimonium.

Davides Michalam meretur in matrimonium.
1 *Reg.* c. 11.

3. Hæc poſtquam verba Davidi nunciata eſſent, *iis* delectatus, exiſtimans quod Saulus ſtuduerit eum ſibi cognatione conjungere, antequam *ſe in* conſilium adhibuerit, aut ſecum animo reputaverit, an res propoſita facile fieri poſſit necne, ſtatim ad hoſtes cum ſodalibus ſuis contendit, & ad opus ſibi pro nuptiis denunciatum aggreditur: atque (Deus enim erat qui fecit ut Davidi cuncta facilia eſſent & poſſibilia) cæſis *hoſtium* plurimis, abſciſſiſque ſexcentorum capitibus, ad regem revertebatur, ob ea in conſpectum ejus adducta nuptias pro illis *pactas ab eo* poſtulans. Saulus autem nihil habens quod obtenderet cur promiſſis non ſtaret (turpe enim ducebat, ut aut quidquam mentitus videretur, aut nuptias ex inſidiis pollicitus, ut Davides, factu difficillima adeundo, ſe morti objiceret) ei filiam, Michalam nomine, nuptum locat. XII.

“λὰς τῶν πολεμίων. ὁ δὲ καὶ γέρως οὕτω λαμπροῦ “προτεθέντος, καὶ βουλόμενος ἐπ᾽ ἔργῳ παραβόλῳ καὶ ἀπίστῳ λαβεῖν κλέος, [a]ὁρμήσει μὲν ἐπὶ τὴν “πρᾶξιν· διαφθαρήσεται δ᾽ ὑπὸ τῶν Παλαιστίνων, “καὶ χωρήσει μοι τὰ κατ᾽ αὐτὸν εὐπρεπῶς. ἀπαλλαγήσομαι γὰρ αὐτοῦ δι᾽ ἄλλον αὐτὸν, ἀλλ᾽ οὐχὶ δι᾽ ἐμαυτοῦ κτείνας”. [b]Διάπειραν δὲ τῆς τοῦ Δαυίδου διανοίας κελεύει τοὺς οἰκέτας λαμβάνειν, [c]πῶς ἔχει πρὸς τὸ γῆμαι τὴν κόρην. οἱ δ᾽ ἤρξαντο διαλέγεσθαι πρὸς αὐτόν· [d]ὅτι στέργοι μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάουλος καὶ ὁ λαὸς ἅπας, βούλεται δ᾽ αὐτῷ κηδεῦσαι τὴν θυγατέρα. ὁ δὲ, “μικρὸν [e]ἆρ᾽ ὑμῖν, εἶπε, δοκεῖ γαμβρὸν “γενέσθαι βασιλέως; ἐμοὶ δ᾽ οὐχὶ τοιοῦτον φαίνεται, καὶ “μάλιστα ὄντι ταπεινῷ, καὶ δόξης καὶ τιμῆς ἀμοίρῳ”. Σάουλος δὲ, ἀγγειλάντων αὐτῷ τῶν οἰκετῶν τὰς τοῦ Δαυίδου ἀποκρίσεις, “οὐ χρημάτων, ἔφη, δεῖσθαί με “φράζετε αὐτῷ, οὐδὲ [f]ἕδνων· ἀπεμπολᾶν γάρ ἐστιν οὕτως τὴν θυγατέρα, μᾶλλον ἢ συνοικίζειν· γαμβροῦ “δ᾽ ἀνδρείαν ἔχοντος καὶ τὴν ἄλλην ἀρετὴν [g]πᾶσαν, “ἣν ὁρᾶν ὑπάρχουσαν αὐτῷ. βούλεσθαι δή μοι παρ᾽ “αὐτοῦ λαβεῖν ἀντὶ τοῦ γάμου τῆς θυγατρὸς, οὐ χρυσὸν “οὐδ᾽ ἄργυρον, οὐδ᾽ ὅπως ταῦτ᾽ ἐκ [h]τῆς πατρὸς οἰκιῶν “κομίσῃ· Παλαιστίνων δὲ τιμωρίαν καὶ κεφαλὰς αὐτῶν “ἑξακοσίας. αὐτῷ τε γὰρ ἐμοὶ τούτων οὐδὲν ἂν οὔτε [i]ποθεινότερον οὔτε λαμπρότερον δῶρον γένοιτο· τῇ τε παιδί μου “πολὺ τῶν νενομισμένων ἕδνων ζηλωτότερον, τὸ συνοικεῖν “ἀνδρὶ τοιούτῳ, καὶ μαρτυρουμένῳ [k]τῶν πολεμίων ἧτταν.

γ'. Κομισθέντων δὲ τούτων πρὸς τὸν Δαυίδην τῶν λόγων, ἡσθεὶς, [l]τὸν Σάουλον ἐσπουδακέναι νομίζων αὐτοῦ περὶ [m]τὴν συγγένειαν, οὐδὲ βουλεύσασθαι περιμείνας, οὐδ᾽ εἰ δυνατὸν ἢ δύσκολόν ἐστι τὸ προκείμενον ἔργον τῷ λογισμῷ περινοήσας, ὥρμησεν εὐθὺς μετὰ τῆς ἑταιρείας ἐπὶ τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὑπὲρ τοῦ γάμου κατηγγελμένην πρᾶξιν· [n]καὶ, ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ τῷ Δαυίδῃ, κτείνας πολλοὺς καὶ κεφαλὰς ἑξακοσίων ἀποτεμὼν, ἧκε πρὸς τὸν βασιλέα, διὰ τῆς τούτων ἀποδείξεως τὸν ἀντὶ τούτων γάμον ἀπαιτῶν. Σάουλος δὲ οὐκ ἔχων ἀναφυγὴν ἐκ τῶν ὑπεσχημένων ιϛ'. αἰσχρὸν γὰρ ὑπελάμβανεν, ἢ ψεύσασθαι δοκεῖν, ἢ δι᾽ ἐπιβουλὴν, ἵν᾽ ὡς ἀδυνάτοις ἐπιχειρῶν ὁ Δαυίδης [o]ἐναποθάνῃ, τὸν γάμον ἐπηγγέλθαι· δίδωσιν αὐτῷ [p]τὴν θυγατέρα, [q]Μιχάλαν ὀνόματι.

---

omnes *Codd.* tam *Græci* quam *Latini*, & propter illos *P. Comeſtor.* tum inter *Hiſtoricos Græcos*, idem annotarunt *Zonaras* & *Glycas*: & prior horum hiſce verbis, ὁ δὲ Ἰώσηπος οὐχ ἑκατὸν ἀκροβυστίας κομίσαι τὸν Δαβὶδ, ἀλλὰ ἑξακοσίας κεφαλὰς τῶν ἀλλοφύλων. [a] Aliter legiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *procedere tendebat ad cauſam. Saulus autem ducebat eum fore ab hoſtibus perimendum.* [b] Διάπειραν δὴ *Big.* & *Samb.* [c] Ὡς ἔχει *Vat.* ὅπως ἔχει *Busb.* & *Hen.* [d] Ὅτι τοῖς ἔργοις μὲν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς Σάουλος καὶ ὁ λαὸς ἀποθαυμάζει. βούλεται δ᾽ αὐτῷ *Vat.* [e] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἄρα in *Editis*, *Aliiſque.* ἄρα ὑμῖν δοκεῖται, εἶπε, γαμβρὸν *Vat.* [f] Sic *Samb.* *Vat. Busb.* & *Hen.* ἑδνῶν in *Editis*, *Aliiſque.* rectius tamen ἕδνων, ſi *Etymologo* & *Euſtathio* fides habenda. [g] Ἅπασαν *Big. Samb.* & *Vat.* & mox βούλεσθαι δή με *Big.* & *Samb.* [h] Τῶν τοῦ πατρὸς οἰκιῶν κομίσαι, Παλ. δὲ τιμωρίαν κεφαλὰς αὐτῶν *Vat.* τῆς τοῦ πατρὸς οἰκείων agnoſcunt *Big. Samb.* & *Epiphan.* [i] Προτιμότερον *Vat. Big. Samb.* & *Gloſſa.* [k] Vel cum *Samb.* & *Vat.* τὴν τῶν πολεμίων ἧτταν. [l] Ἐπὶ τῷ τὸν Σάουλον *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* [m] Τῆς συγγενείας, οὐδὲ βουλεύσασθαι π. *Vat.* [n] Sic in quinque *MSS.* in *Editis*, καὶ ὁ Θεὸς γὰρ ἦν ὁ πάντα ποιῶν εὐμαρῆ καὶ δυνατὰ δίδοσθαι τῷ Δαυίδῃ. κτείνας γὰρ πολλοὺς, κεφαλὰς &c. non tamen ita *Epiphanius*, qui vertit, *Deus enim erat, qui cuncta facilia Davidi & poſſibilia faciebat. Cumque multos interemiſſet, abſcidens ſexcenta capita venit ad regem* &c. [o] Ἐναποθάνῃ *Vat. Big. Samb.* & *Gall.* [p] Illud τὴν ex *MSS.* [q] Ita ex p. 242. v. 27. Μελχώλην *Big. Samb.* & *Gall.* Μελχὼν *Hen. Busb. Baſ.* & *G.* Μελχόλην *Vat.* ex Μελχὸλ LXXII. Μιχόλην juxta *Epiphanium.* Μελχὼ extulit *Glycas.* * Sed pro ſupplicio hoſtium capita ſexcenta Palæſtinorum, *Epiphan.* ac ſi legiſſet, πολεμίων δ᾽ εἰς τιμωρίαν κεφαλὰς Παλαιστίνων ἑξακοσίας.

ΚΕΦ. ιαʹ.

Ὡς ὁ Δαυίδης, Σαούλου αὐτῷ ἐπιβουλεύοντος, τῇ σπουδῇ καὶ ἐπιμελείᾳ Ἰωνάθου, καὶ ταῖς τῆς γυναικὸς αὐτοῦ Μιχάλας τέχναις, κινδύνους ἐκφυγὼν ἧκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμούηλον.

Ἔμελλε δὲ οὐκ ἐπὶ πολὺ τοῖς γεγενημένοις ἐμμένειν Σαοῦλος ἄρα. ὁρῶν γὰρ τὸν Δαυίδην παρά τε τῷ Θεῷ καὶ παρὰ τοῖς ὄχλοις εὐδοκιμοῦντα, κατέδεισε· καὶ τὸν φόβον οὐκ ἔχων ἀποκρύψασθαι, περὶ μεγάλων ὄντα βασιλείας τε καὶ ζωῆς, ὧν καὶ θατέρου στερηθῆναι συμφορὰ δεινὴ, κτείνειν τὸν Δαυίδην διεγνώκει, καὶ προστάσσει τὴν ἀναίρεσιν αὐτοῦ Ἰωνάθῃ τε τῷ παιδὶ καὶ τοῖς πιστοτάτοις [a] οἰκετῶν. ὁ δὲ τὸν πατέρα τῆς ἐπὶ τῷ Δαυίδῃ μεταβολῆς θαυμάσας, οὐκ ἐπὶ μετρίοις ἀπὸ τῆς πολλῆς εὐνοίας, ἀλλ' ἐπὶ θανάτῳ γενομένης, καὶ τὸν νεανίσκον ἀγαπῶν καὶ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καταιδούμενος, λέγει πρὸς αὐτὸν τὸ τοῦ πατρὸς ἀπόρρητον καὶ τὴν προαίρεσιν. συμβουλεύει μέντοι φυλάσσεσθαι γενόμενον ἐκποδὼν τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν. αὐτὸς γὰρ [b] ἀσπάσεσθαι τὸν πατέρα, καὶ [c] τοῦ καιροῦ παραφανέντος αὐτῷ διαλεχθήσεσθαι περὶ αὐτοῦ, καὶ τὴν αἰτίαν μαθήσεσθαι καὶ ταύτην ἐκφαυλίσειν· ὡς οὐ δεῖν ἐπ' αὐτῇ κτείνειν τοσαῦτα μὲν ἀγαθὰ τὸ πλῆθος ἐργασάμενον, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ γεγενημένον, [d] δι' ἃ καὶ συγγνώμην ἂν ἐπὶ τοῖς μεγίστοις ἁμαρτήμασιν εἰκότως εὕρατο. δηλώσω δέ σοι τὴν τοῦ πατρὸς γνώμην. Δαυίδης δὲ, πεισθεὶς συμβουλίᾳ χρηστῇ, ὑπεξίσταται τῆς τοῦ βασιλέως ὄψεως.

ιγʹ. βʹ. Τῇ δ' ἐπιούσῃ πρὸς τὸν Σαοῦλον Ἰωνάθης ἐλθὼν, ὡς ἱλαρόν τε καὶ χαίροντα κατέλαβεν, ἤρξατο [e] λόγον αὐτῷ περὶ τοῦ Δαυίδου προσφέρειν. “[f] τί καταγνοὺς μικρὸν ἢ μεῖζον ἀδίκημα, ὦ πάτερ, προσέταξας ἀνελεῖν ἄνδρα, μέγα μὲν αὐτῷ πρὸς σωτηρίαν ὄφελος γεγενημένον, μεῖζον δὲ πρὸς τὴν Παλαιστίνων τιμωρίαν· ὕβρεως δὲ καὶ [g] χλεύης ἀπαλλάξαντα τὸν Ἑβραίων λαὸν, ἣν ἐπὶ τεσσαράκοντα [h] ἡμέρας ὑπέμενε μόνος τολμήσας ὑποστῆναι τὴν τοῦ πολεμίου [i] πρόκλησιν, καὶ μετὰ ταῦτα κομίσαντα μὲν ὅσας ἐπετάχθη κεφαλὰς τῶν ἐχθρῶν, λαβόντα δ' ἐπὶ τούτῳ γέρας τὴν ἐμὴν ἀδελφὴν πρὸς γάμον. [k] ὡς ἂν ἀλγεινότερος αὐτοῦ γένοιθ' ἡμῖν ὁ θάνατος, οὐ διὰ τὴν [l] ἀρετὴν αὐτοῦ μόνον, ἀλλὰ καὶ διὰ τὴν συγγένειαν. συναδικεῖται γὰρ αὐτοῦ τῷ θανάτῳ καὶ ἡ σὴ θυγάτηρ, χηρείαν πρὶν ἢ τῆς συμβιώσεως εἰς ὄνησιν ἐλθεῖν μέλλουσα [m] πειράζειν. ταῦτα λογισάμενος, μεταβαλοῦ πρὸς τὸ ἡμερώτερον, καὶ μηδὲν ποιήσῃς κακὸν ἄνδρα, πρῶτον μὲν ἡμᾶς [n] εὐεργίαν μεγάλην εὐεργετήσαντα τῆς σῆς

CAP. XI.

Ut Davides, dum Saulus ei inſidias ſtrueret, Jonathæ ſtudio curaque, & Michalæ uxoris ſuæ artibus, periculis exemptus ad Samuelum prophetam ſe contulit.

Sauli propoſitum Davidis perimendi ei indicat Jonathas. 1 Reg. c. 19.

Attamen non erat ut Saulus diu factis acquieſceret. Nam cum videret Davidem gratia tum apud Deum florere tum apud populum, *ſibi ipſi* metuit: & cum metum occultare & diſſimulare non valeret, utpote de rebus magnis, regno ſimul & vita, quorum vel altero privari gravis *eſt* calamitas; Davidem interficere in animum induxit, Jonathæque filio & domeſticorum fidiſſimis in mandatis dedit ut eum tollerent. Ille vero demiratus quod de Davide adeo animum mutaverit, ut non ſolum, cum *antea* ipſi valde benevolus exſtitiſſet, leviter eum læderet, ſed & morte afficeret, ex amore erga juvenem & virtutis ejus reverentia prodit ei patris arcanum & propoſitum: & quidem ei conſulit ſibi cavere, poſtridie ſemet è *regis* conſpectu ſubducendo. ſe enim patrem ſalutationis ſpecie aditurum, & occaſione oblata de ipſo cum eo colloquuturum; foreque ut cauſam *indignationis* cognoſcat, eamque verbis extenuet: quod ſcilicet non oporteat ob iſtiuſmodi rem illum occidere, qui tot quidem beneficiis populum affecerat, de ſe vero præclare meruerat; adeoque, ſi quam maxime peccaſſet, veniam jure conſequi debeat. At ego te de patris animo certiorem faciam. Itaque Davides, bono conſilio obſequutus, à regis ore oculiſque conceſſit.

XIII.

Jonathas Saulo Davidem reconciliat. 1 Reg. c. 19.

2. Proxima autem die Jonathas ad patrem profectus, cum eum hilarem & gaudio perfuſum offendiſſet, cœpit de Davide apud ipſum *hujuſmodi* orationem habere. “Ecquod peccatum, parvum magnumve, ô pater, commiſſum eſſe arbitratus es, ut juſſeris interfici virum, qui multum quidem tibiipſi in ſalutem profuerit, magis vero contulerit ut res Palæſtinis in ſupplicium cederent: porroque Hebræorum populum contumeliis & deriſione, quam per quadraginta dies pertulerunt, liberarit, cum ſolus *ex omnibus* hoſti *eos ad certamen* provocanti ſemet opponere auſus fuerit; & qui poſthæc retulerit quidem tot hoſtium capita quot ei imperata erant, in præmium vero ſororem meam in matrimonium acceperit. adeo ut mors ejus nobis eo magis luctuoſa futura ſit, non ſolum ipſius ob virtutem, ſed & propter neceſſitudinem quæ ei nobiſcum intercedit. Ejus quippe ex interitu injuriam unà patitur filia tua, quæ, priuſquam ex ſociali vitæ conſuetudine fructus perceperit, viduitatem expertura eſt. Hæc tecum reputando ſine te ad mitiora flecti, nihilque ei mali inferas, qui primum quidem nobis magnum beneficium præſtitit tuæ

---

[a] Τῶν οἰκετῶν *Big. Samb. & Vat.* [b] Ἀσπάσασθαι *Iidem.* [c] Articulum negligit *Vat.* [d] Διὸ καὶ *Vat.* [e] Λόγους *Samb. Big. Hen. & Busb.* [f] Aut τί καταγνοὺς αὐτοῦ μικρὸν cum *Big. Samb. & Gall.* [g] Λέσχης ſolus *Samb.* & mox τὸν τῶν Ἑβρ. *Big. Samb. & Vat.* [h] Ἡμέραις *Vat.* [i] Ita cum *Samb. & Epiphanio.* πρόσκλησιν in cæteris. [k] Sic *Big. Samb. & Vat.* in *Editis, Aliiſque* ὡς ἀλγεινότερος. [l] Eo modo cum *Big. Samb. & Gall.* ἀρετὴν μόνον *Baſ. & G.* ἀρετὴν καὶ τὴν συγγένειαν. *Vat.* [m] Λαμβάνειν ſolus *Vat.* [n] Εὐεργεσίαν in quatuor *MSS.*

“ſalutis, quando, cum tibi mali ſpiritus & dæmones inſiderent, illos quidem ejecerit, tuæ autem animæ ab iis liberatæ tranquillitatem reſtituerit; deinde vero hoſtes vindicta fuerit perſequutus. Nam opprobrio tibi erit horum obliviſci”. Hiſce ſermonibus Saulus delinitur, juratque filio ſe nullam Davidi facturum injuriam. iram enim metumque vicit juſta defenſio. Jonathas autem, accerſito ad ſe Davide, indicat ei benigna *omnia* & ſalutaria à patre *exſpectanda eſſe*. ipſumque ad eum adducit: atque apud regem remanſit Davides, ſicut antea.

XIV.

Davidem, cum victoria reverſum, Saulus iterum necare conatur. 1 *Reg.* c. 19.

3. Cæterum ſtatim ab illo tempore, cum Palæſtini adverſus Hebræos copias iterum educerent, Davides cum exercitu *à Saulo* mittitur, ut bellum Palæſtinis jungeret. ac congreſſus magna eos clade affecit, victorque reverſus eſt ad regem. At non ita eum excipit Saulus, ut ſperavit, poſt rem feliciter adminiſtratam, ſed proſpero ejus ſucceſſu mœſtus, quaſi ex rebus ab ipſo *præclare* geſtis in regni diſcrimen veniret. Cum autem dæmonis ſpiritu correptus iterum agitaretur & conturbaretur, accitum in cubiculum, in quo decumbebat, haſtam in manu tenens juſſit citharæ pulſu & hymnis ipſum excantare. Illo vero juſſa exſequente, haſtam protenſam in eum jaculatur. atque ille quidem eam, ictu præviſo, declinavit: domum vero fuga ſe recipit, & in ea tota die permanſit.

Michala Davidem per feneſtram demittit, fallitque Sauli nuncios. 1 *Reg.* c. 20.

4. Noctu autem rex miſſis *lictoribus* mandat ut eum uſque ad mane obſervarent, ne omnino lateret clam elapſus, ut in forum adductus & judicio perfuſus morte plectatur. At Michala, uxor Davidis, regis vero filia, cum quod patri erat in animo intellexiſſet, ad maritum accedit, de ipſo inter ſpem metumque dubia, & de vita ſua admodum ſollicita, ut quæ nec ipſa vivere ſuſtineret illo orbata. Cave, inquit, ne te ſol hîc loci offendat; ita enim erit ut te non amplius aſpiciat. fuge autem qua per noctis hujus tenebras licet, eaſque tibi producat Deus. ſcito enim teipſum, ſi deprehenſus fueris, patris manibus periturum eſſe. Atque *adeo* cum per feneſtram eum demiſiſſet, à periculo conſervavit. Deinde cum lectum ſtraviſſet, quaſi propter ægrotantem, & ſtragulis capræ jecur ſubjeciſſet, prima luce cum pater illius ad Davidem miſiſſet, dicebat, eam totam noctem inquietam exegiſſe, lecto operto illis qui aderant oſtenſo, fideque facta, dum jecur palpitatione ſtragulas commoveret, id quod jacebat eſſe Davidem anhelantem. Ubi vero à *nunciis* miſſis *regi* relatum erat; quod per noctem male ſe haberet, juſſit ut eum utcunque laborantem ſibi afferrent. ſe enim velle illum perimere. Illi vero reverſi, cum & lectum retexiſſent & fraudem à muliere compoſitam de-

“σωτηρίαν, ὅτι σοι τοῦ πονηροῦ πνεύματος καὶ τῶν δαιμονίων ἐγκαθεζομένων, τὰ μὲν ἐξέβαλεν, εἰρήνην δὲ ἀπ᾽ αὐτῶν τῇ ψυχῇ σου παρέσχε· δευτέραν δὲ τὴν ἀπὸ τῶν πολεμίων [a] ἐκδίκησιν. αἰσχρὸν γὰρ τούτων ἐπιλελῆσθαι”. τούτοις παρηγορεῖται τοῖς λόγοις Σάουλος, καὶ μηδὲν ἀδικήσειν τὸν Δαυίδην ὄμνυσι τῷ παιδί. κρείττων γὰρ ὀργῆς καὶ φόβου ὁ δίκαιος [b] λόγος. Ἰωνάθης δὲ, μεταπεμψάμενος τὸν Δαυίδην, σημαίνει τε αὐτῷ χρηστὰ καὶ σωτήρια τὰ παρὰ τοῦ πατρός. ἄγει δὲ πρὸς αὐτόν· καὶ παρέμενε τῷ βασιλεῖ Δαυίδης ὥσπερ ἔμπροσθεν.

ιδ΄.

γ΄. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν τῶν Παλαιστίνων στρατευσαμένων πάλιν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, πέμπει μετὰ στρατιᾶς τὸν Δαυίδην πολεμήσοντα τοῖς Παλαιστίνοις. καὶ συμβαλὼν πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ νικήσας [c] ἐπάνεισι πρὸς τὸν βασιλέα. προσδέχεται δ᾽ αὐτὸν ὁ Σάουλος, οὐχ ὡς ἤλπισεν ἀπὸ τοῦ κατορθώματος, ἀλλ᾽ ὑπὸ τῆς εὐπραγίας αὐτοῦ λυπηθεὶς, ὡς ἐπισφαλέστερος αὐτὸς ἐκ τῶν ἐκείνου πράξεων γινόμενος. [d] ἐπεὶ δὲ πάλιν προσελθὸν αὐτὸν τὸ δαιμόνιον ἐθορύβει [e] πνεῦμα καὶ συνετάραττε· καλέσας εἰς τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ κατέκειτο, κατέχων τὸ δόρυ προσέταξε τῷ ψαλμῷ καὶ τοῖς ὕμνοις ἐξᾴδειν αὐτόν. ἐκείνου δὲ τὰ κελευσθέντα ποιοῦντος, διατεινάμενος ἀκοντίζει τὸ δόρυ. καὶ τὸ μὲν [f] προϊδόμενος ὁ Δαυίδης ἐξέκλινε· φεύγει δὲ εἰς τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ, καὶ δι᾽ ὅλης ἔμεινεν ἡμέρας αὐτόθι.

δ΄. Νυκτὸς δὲ πέμψας ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν αὐτὸν ἄχρι τῆς ἕω φυλάττεσθαι, [g] μὴ καὶ λάθῃ παντελῶς ἀφανὴς γενόμενος, ἵνα παραγενόμενος εἰς τὸ δικαστήριον καὶ κρίσει παραδοὺς ἀποκτείνῃ. [h] Μιχάλα δὲ ἡ γυνὴ Δαυίδου, θυγάτηρ δὲ τοῦ βασιλέως, τὴν τοῦ πατρὸς μαθοῦσα διάνοιαν, τῷ ἀνδρὶ [i] παρίσταται, δειλὰς ἔχουσα τὰς περὶ αὐτοῦ ἐλπίδας, καὶ περὶ τῆς ἰδίας ψυχῆς ἀγωνιῶσα· οὐδὲ γὰρ αὐτὴν ζῆν ὑπομένειν ἐκείνου στερηθεῖσαν. καὶ μή σε, φησὶν, ἥλιος ἐνταυθοῖ καταλάβοι· οὐ γὰρ ἔτ᾽ ὄψεταί σε. φεῦγε δὲ, ὡς τοῦτό σοι δύναται παρασχεῖν ἡ παροῦσα νὺξ, καὶ [k] ποιήσοι δέ σοι ταύτην ὁ Θεὸς μακροτέραν. ἴσθι γὰρ σαυτὸν, ἂν εὑρεθῇς ὑπὸ τοῦ πατρὸς, ἀπολούμενον. καὶ [l] καθιμήσασα διὰ θυρίδος αὐτὸν ἐξέσωσεν. ἔπειτα [m] σκευάσασα τὴν κλίνην, ὡς ἐπὶ νοσοῦντι, καὶ ὑποθεῖσα τοῖς [n] ἐπιβολαίοις [o] ἧπαρ αἰγὸς, ἅμα ἡμέρᾳ τοῦ πατρὸς αὐτῆς πέμψαντος ἐπὶ τὸν Δαυίδην, [p] ὠχλῆσθαι διὰ τῆς νυκτὸς εἶπε τοῖς παροῦσιν, ἐπιδείξασα τὴν κλίνην κατακεκαλυμμένην, καὶ τῷ πηδήματι τοῦ ἥπατος [q] σαλεύοντος τὸ ἐπιβόλαιον πιστωσαμένη τὸ κατακείμενον τὸν Δαυίδην [r] ἀσθμαίνειν. ἀπαγγειλάντων δὲ τῶν πεμφθέντων, ὅτι γένοιτο διὰ τῆς νυκτὸς ἀσθενέστερος, ἐκέλευσεν οὕτως ἔχοντα κομισθῆναι. [s] βούλεσθαι γὰρ αὐτὸν ἀνελεῖν. ἐλθόντες δὲ, καὶ ἀνακαλύψαντες τὴν κλίνην καὶ τὸ σόφισμα τῆς γυναικὸς εὑρόντες,

---

[a] Vel cum *Big.* & *Samb.* ἐνδίκησιν more Attico. [b] *Λογισμὸς Big. Samb.* & *Gall.* [c] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπάνησι. [d] Ἐπειδὴ *Vat.* [e] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* in *Editis*, *Aliiſque* deeſt πνεῦμα. juxta *Epiphan.* καὶ πνεῦμα συνετάραττε. [f] Sic *Big.* & *Samb.* [g] Μὴ λάθῃ *Samb.* & *Epiphan.* [h] Eo modo ſupra p. 242. & 252. Μελχὰ *Samb.* Μελχὰ *Baſ.* & *G.* Μελχάλη *Busb.* Μελχὰλ *Zonaras* ex *Interpretibus* LXXXII. Μελχάλη δὲ ἡ γυνὴ μὲν Δαυίδου *Vat.* [i] Παραγγέλλει legiſſe videtur *Epiphan.* παρίσταται δειλὰς ἔχ. *Samb.* & *Vat.* [k] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* ποιήσῃ in *Editis*, *Aliiſque*. [l] Ita omnes *MSS.* præter *Big.* qui cum *Editis* habet καθιμήσασα ἢ διὰ θ. [m] Σκεπάσασα *Big. Samb.* & *Gall.* 1. σκευάσασα καὶ σκεπάσασα *Vat.* [n] Περιβολαίοις *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Καὶ γάρ φασι τῶν αἰγῶν τὸ ἧπαρ κινεῖσθαι μέχρι πολλοῦ. *Theodoret.* vol. 1. p. 251. [p] Ὀχλεῖσθαι *Hen.* & *Busb.* [q] Ita cum *Busb.* & *Hen.* σαλεύοντι τὴν ἐπὶ τὸ ἐπιβόλαιον *Baſ.* & *Gen.* σαλεύοντι τὴν ἐπιβολὴν *Big. Samb.* & *Vat.* σαλεύοντος ὑπὸ τὸ ἐπιβόλαιον legiſſe videtur *Epiphan.* Videſis *Zonaram* de eodem ſophiſmate. [r] Ἀσθενεῖν *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* minus recte. [s] Βούλεσθε *Big.* & *Samb.*

a Illud

εὑρόντες, ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. μεμφομένου δὲ τοῦ πατρὸς αὐτὴν ὅτι σώσειε μὲν τὸν ἐχθρὸν [a] αὐτοῦ, καταστοφίσαιτο δ' αὐτὸν, ἀπολογίαν συνέπλεται πιθανήν. "ἀπειλήσαντα γὰρ [b] αὐτὴν ἀποκτείνειν, ἔφησε, τυχεῖν ἐκ "τοῦ δέους τῆς πρὸς τὸ σωθῆναι συνεργίας. ὑπὲρ ἧς συγγνῶναι καλῶς ἔχειν αὐτῇ, κατ' ἀνάγκην ἀλλὰ μὴ κατὰ "προαίρεσιν γενομένης. οὐ γὰρ οὕτως, ἔλεγεν, οἶμαι [c] σε "ἐχθρὸν ἐζήτεις ἀποκτεῖναι, ὡς ἐμὲ σώζεσθαι." καὶ συγγινώσκει μὲν τῇ κόρῃ Σαοῦλος. ὁ δὲ Δαυίδης, ἐκφυγὼν τὸν κίνδυνον, ἧκε πρὸς τὸν προφήτην Σαμούηλον εἰς [d] Ραμαθὰν, καὶ τὴν ἐπιβουλὴν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως ἐδήλωσε, καὶ ὡς παρὰ μικρὸν ὑπ' αὐτοῦ τῷ δόρατι βληθεὶς ἀποθάνοι, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς αὐτὸν κακὸς γενόμενος, μήτ' ἐν τοῖς πρὸς τοὺς πολεμίους ἀγῶσιν ἄνανδρος, ἀλλ' ἐν ἅπασι [e] μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν αἴτιον Σαούλῳ τῆς πρὸς Δαυίδην ἀπεχθείας.

ε'. Μαθὼν δ' ὁ προφήτης τὴν τοῦ βασιλέως ἀδικίαν, καταλείπει μὲν τὴν πόλιν Ραμαθάν· [f] ἀγαγὼν δὲ τὸν Δαυίδην ἐπί τινα τόπον, [g] Γαλβαὰθ ὄνομα, ἐκεῖ διέτριβε σὺν αὐτῷ. ὡς δ' ἀπηγγέλθη τῷ Σαούλῳ παρὰ τῷ προφήτῃ τυγχάνων ὁ Δαυίδης, πέμψας ὁπλίτας [h] ἐπ' αὐτὸν, ἄγειν προσέταξεν συλλαμβάνοντας. οἱ δ' ἐλθόντες πρὸς τὸν Σαμούηλον, καὶ καταλαβόντες προφητῶν ἐκκλησίαν, τοῦ θείου μεταλαμβάνουσι πνεύματος, καὶ προφητεύειν ἤρξαντο. Σαοῦλος δ' ἀκούσας, ἄλλους ἔπεμψεν ἐπὶ τὸν Δαυίδην. [i] κἀκείνων ταὐτὸ τοῖς προφήταις παθόντων, πάλιν ἀπέστειλεν ἑτέρους. προφητευόντων δὲ καὶ τῶν τρίτων, τελευταῖον ὀργισθεὶς αὐτὸς ἐξώρμησεν. [k] ἐπεὶ δ' ἐγγὺς ἦν ἤδη, Σαμούηλος, πρὶν ἰδεῖν αὐτὸν, προφητεύειν ἐποίησεν. ἐλθὼν δὲ [l] πρὸς αὐτὸν Σαοῦλος, ὑπὸ πολλοῦ πνεύματος ἐλαυνόμενος ἔκφρων γίνεται· καὶ τὴν ἐσθῆτα [m] περιδύσας [n] αὐτὸν, καταπεσὼν ἔκειτο δι' ὅλης ἡμέρας τε καὶ νυκτὸς, [o] Σαμουήλου τε καὶ Δαυίδου βλεπόντων.

ς'. Ιωνάθης δὲ ὁ Σαούλου παῖς, ἀφικομένου πρὸς αὐτὸν ἐκεῖθεν Δαυίδου, καὶ περὶ τῆς τοῦ πατρὸς ἀποδυρομένου ἐπιβουλῆς, καὶ λέγοντος, ὡς οὐδὲν ἀδικήσας, οὔτ' [p] ἐξαμαρτὼν σπουδάζοιτο ὑπὸ τοῦ πατρὸς αὐτοῦ φονευθῆναι· μήτε αὐτῷ τοῦθ' ὑπονοοῦντι πιστεύειν παρεκάλει, μήτε τοῖς διαβάλλουσιν, εἴ τινες ἄρα εἰσὶν οἱ τοῦτο πράττοντες, ἀλλ' αὐτῷ προσέχειν καὶ θαρρεῖν. μηδὲν γὰρ τοιοῦτον ἐπ' αὐτῷ φρονεῖν τὸν πατέρα. [q] φράσαι γὰρ αὐτῷ περὶ τούτου καὶ σύμβουλον παραλαβεῖν, τῇ κοινῇ γνώμῃ καὶ τἆλλα πράττοντα. ὁ δὲ ὤμνυεν ἦ μὴν οὕτως ἔχειν. καὶ πιστεύοντ' ἠξίου προνοεῖν αὐτοῦ μᾶλλον, ἢ καταφρονοῦντ' [r] ἐπὶ τἀληθέσι τοῖς λόγοις·

Michala ſeſe apud Saulum excuſat, veniamque ab eo impetrat. 1 *Reg. c.* 19.

prehendiſſent, ad regem rem detulerunt. Patre autem ipſam reprehendente, quod ejus quidem ſervaverit inimicum, illum vero deceperit, excuſationem commenta eſt veriſimilem. "Mortem enim ei comminatum, dixit, metu "extorſiſſe, ut ſua ad ſemet conſervandum "opera uteretur. quamobrem ei debere igno"ſci, quod neceſſitate adacta & non ſponte "opem tulerit". adjiciebatque, "non enim "puto te adeo inimici neci ſtudere ac meæ ſa"luti". Et Saulus quidem *hoc, quicquid erat culpæ*, puellæ condonat: Davides vero, cum fuga evaſiſſet, Ramatham ad Samuelum prophetam ſe contulit, eique inſidias ſibi à rege factas expoſuit, quodque parum abfuerit, quin mortem obiret ab ipſo haſta trajectus, adeoque cum nec in eum mali quidquam patraſſet, nec in pugnis cum hoſte minus ſtrenue ſe geſſiſſet, ſed Dei auſpiciis feliciterque dimicaſſet. id quod Saulo odii in Davidem cauſa erat.

Davides fugit ad Samuelum. Lictores, eum accerſitum miſſi, divino ſpiritu corripiuntur, poſteaque ipſe etiam Saulus. 1 *Reg. c.* 19.

5. Propheta autem, cum intellexiſſet quam inique cum eo ageret rex, urbem quidem Ramatham relinquit, ſecum vero ducto Davide in locum quendam Galbaath nominatum, illic cum eo aliquandiu morabatur. Ut vero Saulo nunciatum eſt, Davidem apud prophetam eſſe, nunciis miſſis in mandatis dedit, ut eum comprehenſum ad ipſum adducerent. Illi vero, cum ad Samuelum perveniſſent & in prophetarum cœtum incidiſſent, Dei ſpiritu afflantur, & *ipſi* vaticinari cœperunt. Hoc vero ubi Saulus acceperat, alios miſit ad Davidem *capiendum.* ac, cum illis idem quod prioribus accidiſſet, alios denuo ſummittebat. At tertiis *iſtis ſimiliter* vaticinantibus, tandem irarum plenus ipſe eo properavit. poſtquam vero propius jam aberat, Samuelus, antequam in conſpectum veniret, fecit ut ille prophetam ageret. Cum vero Saulus ad ipſum perveniſſet, vehementi ſpiritu agitatus non amplius ſuus eſſe videbatur; exutiſque veſtimentis toto *illo* die ac nocte humi ſtratus jacebat coram Samuelo & Davide.

De Sauli in Davidem odio tandem perſuadetur Jonathæ.

6. Cum autem Davides, illinc ad Jonatham Sauli filium profectus, *multa* de patris ejus inſidiis conquereretur, diceretque ut pater ejus ipſi perimendo, nulla facta injuria aut peccato commiſſo, quam maxime ſtuduerit; *ille* eum obſecrabat, ut neque ſuis de illo ſuſpicionibus *temere* crederet, neque aliorum calumniis, ſiqui eſſent qui hujuſmodi quid auderent, ſed ſibi animum adverteret & confideret. nihil enim tale in ipſum moliri patrem. eum enim voluiſſe ſibi indicare & in conſilium adhibere, ut qui de communi ſententia omnia ageret. Ille vero jurabat pro certo ita eſſe, rogabatque ut perſuaſus ipſius potius proſpiceret ſaluti, quam ſermonis veritatem deſpectui haberet:

---

[a] Illud αὐτοῦ, quod deerat in *Editis*, reſtituimus ex *MS.* mox καταστοφίσαιτο τ' αὐτὸν *Vat.* & *Samb.* [b] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* αὐτὴν ἐκεῖνον ἀποκτείνειν *Busb.* & *Hen.* [c] Τὸν ἐχθρὸν σε ἐκζητεῖν ἀποκτεῖναι *Big.* & *Samb.* οἶμαι τὸν ἐχθρὸν ἀποθανεῖν ὡς *Vat.* [d] Ita prout p. 220. v. 2. & *alibi.* Αρμαθὰ in *Editis*, *Aliiſque.* εἰς Αρμαθὰν ἤτοι Αριμὰθ *Vat.* [e] Ita edere viſum eſt, cum μετὰ τοῦ Θεοῦ μου καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν habeant *Baſ.* & *Gen.* μετὰ τοῦ Θεοῦ καὶ ἐπιτυχίας. τοῦτο δ' ἦν *Big. Samb. Gall.* & *Vat.* ἀλλ' ἐν ἅπασι πρόθυμος καὶ ἐπιτυχής. τὸ δ' ἦν *Vet. Interpr.* [f] Sic ex *MSS.* ἄγων in *Editis.* [g] Ita *Baſ.* & *G.* Γαλβουὰθ juxta *Epiphanium.* Γαλβουάθον *Hen.* & *Busb.* ἐν Ραμᾷ Βαλγουὰθ, *Samb.* ἐν Ραμᾷ Βαλγουὰθ *Big.* ἐν Ραμᾷ Βαλγουάθου ὄνομα ἤτοι Ναβαθὰ *Vat.* ſcripſit olim *Flavius*, quod puto à 1 Regum c. 20. v. 19. Ναυὰθ aut Ναυιὼθ, aut Γαλγαυὰθ vel Γαλγαυιὼθ, *Collis Naioth.* [h] Πρὸς αὐτὸν ἄγειν ἐκέλευσε συλλαβόντας *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Κἀκείνων δ' αὐτὰ *Vat.* [k] Επεὶ δ' ἐγγὺς ὄντα εἶδε Σαμουῆλος, πρὶν &c. *Vat.* [l] Πρὸς αὐτοὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [m] Id eſt, ἀποδύσας, ut conſtat ex Lib. VII. cap. 1. non procul ab initio. atque apud *Heſychium* περιδύουσιν, ἀποδύουσιν. [n] Ita ex *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.* [o] Σαμουήλου καὶ Δ. *Vat.* [p] Εξαμαρτῶν *Samb.* [q] Aut φράσειν γὰρ ἂν αὐτῷ cum *Big. Samb.* & *Vat.* & mox καὶ τ' ἄλλα προσπράττοντα *Vat.* [r] Επ' ἀληθέσι *Big.* & *Samb.*

a Illa

ret; & tum demum vera eſſe omnia exiſtimaret, poſteaquam ipſum exſtinctum vel viderit vel audierit. adjiciebatque nolle patrem de hiſce quidquam cum eo communicare, quod norit qua in ipſum eſſet amicitia qualique affectu.

Davidis & Jonathæ conſultatio de noſcitando Sauli erga Davidem animo. 1 Reg. c. 23.

7. Jonathas autem triſtis, quod ei adeo de Sauli propoſito fidem fecerit, Davidem interrogabat, num quid ab eo ſibi fieri velit. Ille vero dicebat, "novi omnia te mihi conferre meique "in gratiam præſtare velle. Equidem cras no"vilunium agitur: ſoleo autem *eo die* cum rege "accumbere ad epulas. quare, ſi ita tibi videtur, "è civitate egreſſus ruri latebo. At tu, ſi me "requiret rex, dices me petiiſſe Bethleemam, "patriam meam, quod tribus mea ſolenne ſa"crum celebret, adjecto id permiſſu tuo fa"ctum. Et ſi quidem, ut veriſimile eſt & di"ci ſolet de amicis peregre euntibus, dixerit, "in rem ſuam profectus eſt, ſcito nihil ab eo "agi doloſe aut inimice. Sin vero aliter re"ſpondeat, hoc ſigno erit, quod aliquid in "me animo agitaverit: mihi autem renuncia"bis voluntatem patris, idque ex miſericordia "& amicitia, propter quam fidem à me ac"cipere, & ipſe dominus mihi ſervo tuo vi"ciſſim dare voluiſti. Sed ſi quid mali me "commiſiſſe ſenſeris, tu me interficias *velim* "& patrem prævenias.

Amicitiæ fœdus inter Jonatham & Davidem ictum.

8. Cæterum Jonathas, verbis extremis ad indignationem adductus, ſe quæ poſtulaverat facturum promittebat: & ſi quid aſperius retulerit pater, & quod præ ſe ferat odium, ſe indicare velle. ut vero ipſi magis conſideret, ei *in apertum educto purumque aëra jurejurando confirmat, ſe nihil non tentaturum quod Davidi in ſalutem eſſet. Ajebat enim, "Deum "hunc, quem magnum eſſe animadvertis & "per omnia diffuſum, quique priuſquam ver"bis eloquar mentem meam jam novit, teſtem "appello fœderis quod tecum facio, me non "ceſſaturum eſſe patris *in te* voluntatem mo"dis omnibus explorare, donec comperiam "ecquid vitii in animæ ipſius involucris la"teat. Cum vero ut ſe habeat intellexero, "id te non celabo, ſed tibi indicabo, ſive "benignus fuerit ſive malevolus. Novit enim "hic ipſe Deus, ut illum tibi propitium adeſſe "perpetuo precor. Nam & nunc quidem te"cum eſt, & te non deſtituet: facietque, ſive "pater meus ſive ego tibi adverſer, ut ſupe"rior diſcedas. Tu horum duntaxat memor "eſto: &, ſi me mori contigerit, liberos meos "ſerva, & gratiam mihi pro hiſce debitam il"lis refer". Cum in hæc juraſſet, Davidem dimittit, juſſum in certum agri locum ſecedere, in quo ſeſe exercere moris erat. cognito enim patris animo, venturum ſe illic dixit, puero ſolum ſecum adducto. "Et ſi, tribus jaculis "ad ſcopum emiſſis, puero juſſero ut illa pe"tat (fore enim ut ante ipſum jaceant) pro "certo noſce nihil triſte à patre *metuen-*

τὸ δ᾽ ἀληθὲς ὑπολαβεῖν, ὅταν ἢ θεάσηται [a] πεφονευμένον αὐτὸν ἢ πύθηται. μὴ λέγειν δ᾽ αὐτῷ τὸν πατέρα περὶ τούτων ἔφασκεν, εἰδότα τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ διάθεσιν.

ζ΄. Λυπηθεὶς δ᾽ ἐφ᾽ οὕτω πιστωσαμένῳ τὴν τοῦ Σαούλου προαίρεσιν Ἰωνάθης, [b] ἐπηρώτα τίνος ἐξ αὐτοῦ βούλεται τυχεῖν. ὁ δὲ, "οἶδα γὰρ, ἔφη, πάντα σε χαρί"ζεσθαί μοι καὶ παρέχειν ἐθέλοντα. νουμηνία μὲν εἰς "τὴν ἐπιοῦσάν ἐστιν· ἔθος δ᾽ ἔχω δειπνεῖν σὺν τῷ βασι"λεῖ καθήμενος. εἰ δή σοι δοκεῖ, πορευθεὶς ἔξω τῆς πό"λεως ἐν τῷ πεδίῳ, λανθάνων [c] διαμενῶ. σὺ δ᾽, "ἐπιζητήσαντος αὐτοῦ, λέγε πορευθῆναί με εἰς τὴν πατρί"δα [d] Βηθλεέμην, ἑορτὴν μου τῆς φυλῆς ἀγούσης, προσ"θεὶς, ὅτι σύ μοι [e] συγκεχώρηκας. κἂν μὲν, οἷον εἰκὸς καὶ "συνήθές ἐστι λέγειν ἐπὶ φίλοις ἀποδημοῦσιν, ἐπ᾽ ἀγαθῷ "βεβάδικεν εἴπῃ· ἴσθι μηδὲν ὕπουλον παρ᾽ αὐτοῦ εἶναι μηδ᾽ "ἐχθρόν. ἂν δ᾽ [f] ὡς ἄλλως [g] ἀποκρίνηται, τοῦτ᾽ ἔσται τε"κμήριον τῶν κατ᾽ ἐμοῦ βεβουλευμένων. μηνύσεις δέ μοι τὴν "διάνοιαν τὴν τοῦ πατρὸς, οἴκτῳ τε νέμων τοῦτο καὶ φιλίᾳ, "δι᾽ ἣν πίστεις τε παρ᾽ ἐμοῦ λαβεῖν ἠξίωκας, αὐτός τε ἐμοὶ "δοῦναι δεσπότης ὢν [h] οἰκέτῃ σῷ. εἰ δ᾽ εὑρίσκεις τι ἐν "ἐμοὶ πονηρὸν, αὐτὸς ἄνελε καὶ φθάσον τὸν πατέρα.

η΄. Πρὸς δὲ τὸ τελευταῖον δυσχεράνας τῶν λόγων Ἰωνάθης, ποιήσειν ταῦτ᾽ ἐπηγγείλατο· κἄν τι σκυθρωπὸν ὁ πατὴρ αὐτοῦ καὶ τὴν ἀπέχθειαν [i] ἐμφανίζον ἀποκρίνηται, μηνύειν. ἵνα δ᾽ αὐτῷ [k] θαῤῥῇ μᾶλλον, ἐξαγαγὼν αὐτὸν εἰς ὕπαιθρον καὶ καθαρὸν ἀέρα, οὐδὲν παρήσειν ὑπὲρ τῆς Δαυίδου σωτηρίας ὤμνυε. "τὸν γὰρ Θεὸν, εἶπε, τοῦτον, ὃν [l] πολὺν "ὁρᾷς καὶ πανταχοῦ κεχυμένον, καὶ πρὶν ἑρμηνεῦσαί με "τοῖς λόγοις τὴν διάνοιαν ἤδη μου ταύτην εἰδότα, μάρ"τυρα ποιοῦμαι τῶν πρὸς σὲ συνθηκῶν· ὡς οὐκ ἀνήσω "τὸν πατέρα πολλάκις αὐτοῦ τῆς προαιρέσεως διάπειραν "λαμβάνων, πρὶν ἢ καταμαθεῖν εἴ τις ἐστὶ καὶ παρὰ τοῖς "ἀποῤῥήτοις αὐτοῦ τῆς ψυχῆς [m] νόσος. καταμαθὼν δ᾽ οὐκ "[n] ἀποκρύψομαι· καταμηνύσω δὲ πρὸς σὲ, καὶ πρᾶον "ὄντα καὶ δυσμενῶς διακείμενον. οἶδεν δὲ οὗτος ὁ Θεὸς, "πῶς αὐτὸν εἶναι μετὰ σοῦ διὰ παντὸς εὔχομαι. ἔστι μὲν "γὰρ νῦν, καὶ οὐκ ἀπολείψει σε. ποιήσει δὲ τῶν ἐχθρῶν, "[o] ἄνθ᾽ ὁ πατὴρ ὁ ἐμὸς ἄντ᾽ ἐγὼ, κρείττονα. σὺ μόνον "μνημόνευε τούτων· κἂν ἀποθανεῖν μοι γένηται, τὰ τέ"κνα μου σῶζε, καὶ τὴν ὑπὲρ τῶν παρόντων μοι ἀμοι"βὴν εἰς ἐκεῖνα κατάθου". ταῦτ᾽ ἐπομόσας, ἀπολύει τὸν Δαυίδην, εἴς τινα τόπον ἀπελθεῖν τοῦ πεδίου φράσας ἐν ᾧ γυμναζόμενος [p] διετέλει. γνοὺς γὰρ τὰ παρὰ τοῦ πατρὸς, ἥξειν πρὸς αὐτὸν ἔφησεν [q] ἐκεῖ, μόνον ἐπαγόμενος παῖδα. "[r] κἂν τρία ἀκόντια βαλὼν ἐπὶ τὸν σκοπὸν "κομίσαι τῷ παιδὶ προστάξω τὰ ἀκόντια, κεῖσθαι γὰρ "ἔμπροσθεν αὐτοῦ, γίνωσκε μηδὲν εἶναι φαῦλον παρὰ τοῦ πατρός·

---

[a] Illa πεφονευμένον αὐτὸν deſunt *Vat.* neque ea agnoſcit *Vet. Interpr.* [b] Ἐπερωτᾷ *Vat.* [c] Ita in quinque *MSS.* διαμυθύω *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [d] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* Βηθλεὲμ *Hen.* & *Busb.* Βηθλέεμαν aut Βηθλέεμα *Baſ.* & *G.* [e] Συγκεχώρηκας ſolus *Vat.* [f] Ὡς omittit *Vat.* [g] Ita cum ſex *MSS.* ἀποκρίνηται in *Editis.* [h] Illa οἰκέτῃ σῷ deſunt *Vat.* [i] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐμφανίζων ἀποκρίνηται in *Editis, Aliiſque.* ἐμφανίζων ἀπεκρίνατο μηνύειν *Vat.* [k] Aut θαῤῥῇ cum *Samb.* & *Vat.* [l] Μέγαν *Samb.* & *Epiphan.* [m] Γεῦδος pro νόσος habent *Big. Samb. Vat.* & forſan *Epiphan.* [n] Ἀποκρύψω μὲν *Big.* & *Samb.* [o] Ἐάν τε ὁ πατήρ ὁ ἐμὸς, ἐάν τε ἐγὼ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* [p] Αὐτὸς διετέλει *Iidem.* [q] Ita cum iiſdem *MSS.* ἐκεῖνος ἐπαγ. *Baſ.* & *G.* [r] Καὶ τρία ἀκόντια δὲ βαλὼν *Big.* τρία ἀκόντια δὲ βαλὼν *Samb.* & *Epiphan.* * Sub dium exiit, ut cœlum intuens Deum juraret.

a Καὶ

“πατρός. ἂν δὲ τἀναντία τούτων ἀκούσῃς μου λέγοντος, καὶ τὰ ἐναντία περὶ τοῦ βασιλέως προσδόκα. τῆς μέντοι γε ἀσφαλείας τεύξῃ παρ' ἐμοῦ, [a]καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως δὲ μνησθῇς τούτων περὶ τὸν τῆς εὐπραγίας καιρὸν σκόπει, καὶ τοῖς υἱοῖς μου γενοῦ χρήσιμος”. Δαυίδης μὲν οὖν ταύτας λαβὼν παρὰ Ιωνάθου τὰς πίστεις, εἰς τὸ συγκείμενον ἀπηλλάγη χωρίον.

θ'. [b]Τῇ δ' ἐρχομένῃ, νεομηνία [c]δ' ἦν, ἁγνεύσας ὡς ἔθος εἶχεν ὁ βασιλεὺς ἧκεν ἐπὶ τὸ δεῖπνον. καὶ παρακαθεσθέντων αὐτῷ, τοῦ μὲν παιδὸς Ιωνάθου ἐκ δεξιῶν, [d]Ἀβεννήρου δὲ τοῦ [e]ἀρχιστρατήγου ἐκ τῶν ἑτέρων· ἰδὼν τὴν τοῦ Δαυίδου καθέδραν [f]κενὴν, ἡσύχασεν, ὑπονοήσας οὐ καθαρεύσαντα αὐτὸν [g]ἀπὸ συνουσίας ὑστερεῖν. ὡς δὲ καὶ τῇ δευτέρᾳ τῆς νουμηνίας οὐ παρῆν, ἐπυνθάνετο παρὰ τοῦ παιδὸς Ιωνάθου· ὅτι καὶ τῇ παρελθούσῃ καὶ ταύτῃ τοῦ δείπνου καὶ τῆς ἑστιάσεως ὁ τοῦ Ιεσσαίου παῖς ἀπολέλειπται. ὁ δὲ, πεπορεῦσθαι κατὰ τὰς συνθήκας, ἔφησεν, αὐτὸν εἰς τὴν ἑαυτοῦ πατρίδα, τῆς φυλῆς ἑορτὴν ἀγούσης, ἐπιτρέψαντος αὐτοῦ· παρακαλέσαι μέντοι καὶ τοῦτον ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν θυσίαν. κἂν [h]συγχωρῇς, φησὶν, ἀπέρχομαι· τὴν γὰρ εὔνοιάν μου τὴν πρὸς αὐτὸν ἐπίστασαι. τότε τὴν πρὸς Δαυίδην τοῦ πατρὸς Ιωνάθης ἐπέγνω δυσμένειαν, καὶ τρανῶς τὴν ὅλην αὐτοῦ βούλησιν εἶδεν. οὐ γὰρ κατέσχε τῆς ὀργῆς Σάουλος, ἀλλὰ βλασφημῶν ἐξ αὐτομόλων γεγεννημένον καὶ πολέμιον ἀπεκάλει, καὶ κοινωνὸν τοῦ Δαυίδου καὶ συνεργὸν ἔλεγε, καὶ μηδ' αὐτὸν αἰδεῖσθαι μήτε τὴν μητέρα αὐτοῦ, ταῦτα φρονοῦντα· καὶ μὴ βουλόμενον πεισθῆναι τοῦθ', ὅτι μέχρις οὗ περίεστι Δαυίδης ἐπισφαλῶς αὐτοῖς τὰ τῆς βασιλείας ἔχει. μεταπέμψαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἔφησεν, ἵνα δῷ δίκην. ὑποτυχόντος δ' Ιωνάθου, τί δ' ἀδικοῦντα [i]κολάσαι θέλεις; οὐκ ἔτ' εἰς λόγους καὶ βλασφημίας τὴν ὀργὴν ὁ Σάουλος ἐξήνεγκεν· ἀλλ' ἁρπάσας τὸ δόρυ ἀνεπήδησεν εἰς αὐτὸν, ἀποκτεῖναι θέλων. καὶ τὸ μὲν ἔργον οὐκ ἔδρασε διακωλυθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων· φανερὸς δ' ἐγένετο τῷ παιδὶ, μισῶν τὸν Δαυίδην, καὶ διαχρήσασθαι ποθῶν, ὡς παρὰ μικρὸν δι' ἐκεῖνον [k]αὐτόχειρ καὶ τοῦ παιδὸς γεγονέναι.

ι'. Καὶ τότε μὲν ὁ τοῦ βασιλέως παῖς ἐκπηδήσας ἀπὸ τοῦ δείπνου, καὶ μηδὲν ὑπὸ λύπης προσενέγκασθαι δυνηθεὶς, κλαίων αὐτὸν μὲν τοῦ παρὰ μικρὸν [l]ἀπολέσθαι, τοῦ κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαυίδην, ἐνυκτέρευσεν. ἅμα δὲ ἡμέρᾳ, πρὸ τῆς πόλεως εἰς τὸ πεδίον, ὡς [m]γυμνασόμενος μὲν, δηλώσων δὲ τῷ φίλῳ τὴν [n]τοῦ πατρὸς διάθεσιν, ὡς συνέθετο [o]πρόεισι. ποιήσας δὲ ὁ Ιωνάθης τὰ συγκείμενα, τὸν μὲν ἑπόμενον ἀπολύει εἰς τὴν πόλιν παῖδα· ὁ δ' ἐν ἐρημίᾳ τῷ Δαυίδῃ παρῆλθεν εἰς ὄψιν [p]αὐτῷ καὶ λόγους. [q]ἀναφανεὶς δ' οὗτος, πίπτει πρὸς τῶν Ιωνάθου ποδῶν, καὶ προσκυνῶν σωτῆρα αὐτοῦ τῆς ψυχῆς ἀπεκάλει. ἀνίστησι δ' ἀπὸ [r]τῆς γῆς

“*dum* esse. quod si contraria me dicere audieris, contraria similiter à rege exspecta. Veruntamen ego securitati tuæ prospiciam, & nihil mali patieris: tu vero, cum lætiora advenerint tempora, fac horum memineris, curaque ut liberis meis prosis”. Et quidem Davides, cum hanc fidem à Jonatha accepisset, in locum constitutum discessit.

Jonathæ irascitur Saulus, propter ejus in Davidem benevolentiam. 1 Reg. c. 20.

9. Die vero sequenti, erat enim novilunium, rex, cum sese pro more purificasset, venit ad convivium. Cumque ei filius quidem Jonathas à dextris assideret, Abenerus vero legatus exercitus à sinistris, videns Davidis locum vacare tacuit, suspicatus, ideo eum abesse quod à coitu non esset purus. Postquam autem postridie novilunii non adesset, quærebat à Jonatha filio, qua de causa Jessæi filius tam pridie quam eo die à convivio & cœna abfuerit. Ille vero respondit eum ipsius permissu in patriam, ut convenerant, concessisse, tribu *sua* festum solenne agente: quinetiam ipsum ad sacrificium invitasse. & si mihi, inquit, veniam dederis, eò proficiscor: nosti enim meam erga illum benevolentiam. Tunc deprehendit Jonathas, quam infesto pater ejus in Davidem esset animo: & voluntatem ejus plane perspectam habuit. Haud enim ab ira temperabat Saulus, sed convicia projiciens, à profugis natum hostemque appellabat, & socium Davidis adjutoremque esse dicebat; & neque ipsum revereri neque matrem suam dum ista cogitaret: nolleque hoc sibi persuasum esse, regnum ipsis parum tutum esse, quamdiu supersit Davides. quamobrem se eum acciturum esse dixit, ut supplicium lueret. Cum vero Jonathas subjiceret, quid commisit, ut tanta illum puniendi te incesseret cupido? non amplius Saulus verbis *contumeliosis* probrisque iram exprompsit; sed arrepta hasta in ipsum insiluit, necem ei decernens. Et facinus quidem non perpetravit, ab amicis impeditus: verum jam filio haud dubium erat, quin Davidem odio prosequeretur, eumque interficere *quammaxime* desideraret; cum parum abfuerit à filio etiam propter illum manu sua perimendo.

Jonathas, de Sauli in Davidem odio persuasus, ejus saluti prospicit. 1 Reg. c. 20.

10. Et tunc quidem regis filius è convivio se proripiens, ut qui præ mœrore cibum capere non potuerit, noctem fletu egit insomnem, quod de vita quidem sua periclitatus fuerit, Davides vero morti esset destinatus. At prima luce ante urbem in agrum, specie quidem semet exercendi, re ipsa vero ut amico patris affectum indicaret, sicuti constitutum erat, processit. Cumque Jonathas omnia, in quæ convenerant, fecisset, puerum quidem pedissequum in urbem dimittit, ipse vero in solitudine Davidi in conspectum venit & colloquium. Cumque ille se ostendisset, Jonathæ ad pedes accidit, & *eum* adorans animæ suæ servatorem appellabat. Illum vero à terra attollit

---

[a] Καὶ οὐ γὰρ μὴ πάθῃς ἄτοπον· ὅπως γὰρ μνησθῇς παρὰ τὸν *Vat.* [b] Ita cum *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* in *Editis* τῇ δ' ἐρχομένῃ. [c] Δ' ἦν, δι' ἣν ἁγνεύσας *Big. Samb. & Vat.* [d] Ἀβεννήρου *Vat.* [e] Ita in quinque *MSS. & Vet. Interpr.* ἀντιστρατήγου *Bas. & G.* [f] Κειμένην *Vat.* [g] Ὑπὸ συνουσίας *Vat.* [h] Συγχωρήσῃς *Vat.* [i] Κολάσεσθαι *Big. & Samb.* [k] Aut communius cum *Big. & Samb.* αὐτόχειρα. [l] Ἀπολέσθαι· κατακεκρίσθαι δ' ἀποθανεῖν Δαβίδην διενυκτέρευσεν *Big. Samb. Hen. Busb. & Vat.* qui mox habet, ἅμα δ' ἡμέρᾳ πρὸς τὸ πεδίον πρὸ τῆς πόλεως. [m] Ita cum *libris omnibus*, præter *Busb. Bas. & Gen.* qui habent γυμναζόμενος. [n] Τοῦ βασιλέως *Vat.* [o] Ita in *MSS.* in *Editis* πρόσεισι. [p] Αὐτῷ deest *Vat.* [q] Ita *Big. Samb. & Vat.* ἅμα φανεὶς in *Editis, Aliisque.* & mox πρὸς τῶν Ιωνάθου ποδῶν *Samb. & Vat.* [r] Τῆς non agnoscit *Vat.*

tollit Jonathas, & ſibi invicem impliciti, longiuſcule ſeſe mutuo & non ſine lachrymis deoſculati ſunt; ſortem ſuam deplorantes, & quod ea eſſent ætate & ſuæ invideretur amicitiæ, porroq; locorum intervallo disjungendi eſſent, quod ipſis nihil à morte differre videbatur. Cum autem vix ſe ex luctu recollegiſſent, ſeq; mutuo obſecraſſent ut fidei jurejurando datæ forent memores, ab invicem diſceſſerunt.

αὐτόν· καὶ περιπλακέντες [a] ἀλλήλοις, μακρά τε ἠσπάζοντο καὶ δεδακρυμένα, τήν τε ἡλικίαν ἀποθρηνοῦντες αὐτῶν καὶ τὴν ἐφθονημένην ἑταιρείαν, καὶ τὸν μέλλοντα διαχωρισμὸν, ὃς οὐδὲν αὐτοῖς ἐδόκει θανάτου διαφέρειν. μόλις δ᾽ ἐκ θρήνων ἀνανήψαντες, καὶ μεμνῆσθαι τῶν ὅρκων ἀλλήλοις παρακελευσάμενοι, διελύθησαν.

CAP. XII.

Ut Davides fuga ſe recipit ad Achimelechum, deinde ad Palæſtinorum & Moabitarum reges: atque Saulus Achimelechum eum tota ejus cognatione perimit.

Davides Achimelechum pontificem adit. 1 Reg. c. 21.

AT Davides, regem fugiens bellumque ab ipſo *intentatum*, in urbem Nobam ſe confert ad Achimelechum ſacerdotem. qui, quod ſolum veniſſe & ſine amico famulove adeſſe viderit, *valde* miratus eſt; & ſcire deſiderabat, quid cauſæ eſſet, quod neminem ſecum attulerit. Ille vero dicebat, regem *mihi* negotium ſecretum mandaviſſe, ad quod nullo comitatu ipſi ſcire volenti opus eſſet. verum hîc loci me convenire famulos juſſi. Porro *illi* ſupplicabat, ut liceret viaticum accipere. nam, eo ſuppeditato, amici reique agendæ adjutoris officium præſtiturum eſſe. Hoc autem impetrato, petebat armorum quicquid ei ad manum eſſet, gladium aut haſtam. At *tum forte* aderat etiam Sauli ſervus, gente quidem Syrus, nomine vero Doëcus, qui regis aſinas paſcebat. Cæterum pontifex ajebat, ſe quidem ejuſmodi quid non habere: eſſe vero apud ſe Goliathi gladium, quem occiſo Palæſtino Deo conſecraverat.

Inde ad Gittenſes fugit, & inſaniam ſimulando è periculo evaſit. 1 Reg. c. 21.

2. Hoc autem accepto, Davides extra ditionem Hebræorum aufugit in Gittam Palæſtinorum *urbem*, in qua regnavit Anchus. A regis vero miniſtris agnitus, ipſique manifeſtus factus, illis ei dictitantibus, hunc eſſe Davidem qui multas Palæſtinorum myriadas occidit, ſibi permetuens ne ab eo interficeretur, & periculum, quod apud Saulum effugerat, apud ipſum *adiret & experiretur*, furorem & rabiem ſimulat, ita ut ore ſpumam emiſerit, & alia, quæ inſaniæ fidem faciunt, morbi hujus apud Gittenſium regem dederit indicia. Atque *ille*, domeſticis ſuis periratus, ut qui hominem mente alienatum ſibi adducerent, juſſit ut quamprimum foras ejicerent Davidem.

ΚΕΦ. ιβ'.

Ως ὁ Δαυίδης φεύγει πρὸς Αχιμέλεχον, ἔπειτα πρὸς τοὺς Παλαιστίνων καὶ Μωαβιτῶν βασιλέας· καὶ ὡς ὁ Σάουλος ἀποκτείνει τὸν Αχιμέλεχον καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ.

ΔΑυίδης δὲ [b] φεύγων τὸν βασιλέα καὶ τὸν ἐξ αὐτοῦ [c] πόλεμον, εἰς [d] Νωβᾶν παραγίνεται πόλιν πρὸς [e] Αχιμέλεχον τὸν [f] ἱερέα. ὃς, ἐπὶ τῷ μόνον ἥκοντα ἰδεῖν, καὶ μήτε φίλον σὺν αὐτῷ μήτ᾽ οἰκέτην παρόντα, ἐθαύμασε· καὶ τὴν αἰτίαν τοῦ μηδένα εἶναι σὺν αὐτῷ μαθεῖν ἤθελεν. ὁ δὲ, πρᾶξιν ἀπόρρητον ἐπιταγῆναι πρὸς τοῦ βασιλέως, [g] ἔφη· εἰς ἣν συνοδίας αὐτῷ [h] βουλομένῳ μαθεῖν οὐκ ἔδει. τοὺς μέν τοι θεράποντας εἰς τόνδε μοι τὸν τόπον ἀπαντᾷν προσέταξα. ἠξίου δὲ λαβεῖν ἐφόδια. φίλου γὰρ αὐτὸν ποιήσειν ἔργον [i] παρασχόντα, καὶ πρὸς τὸ προκειμένον συλλαμβανομένου. τυχὼν δὲ τούτων, ᾔτει καὶ [k] ὅπλων τι μετὰ χεῖρας, ῥομφαίαν ἢ δοράτιον. παρῆν δὲ καὶ Σαούλου δοῦλος· [l] γένος μὲν [m] Σύρος, Δώηκος δ᾽ ὄνομα, τὰς τοῦ βασιλέως ἡμιόνους [n] νέμων. ὁ δ᾽ ἀρχιερεὺς ἔχειν μὲν αὐτὸς οὐδὲν εἶπε [o] τι τοιοῦτον· εἶναι δὲ τὴν Γολιάθου ῥομφαίαν, ἣν ἀποκτείνας τὸν Παλαιστῖνον αὐτὸς ἀναθείη τῷ Θεῷ.

β'. Λαβὼν δὲ ταύτην ὁ Δαυίδης, ἔξω τῆς [p] τῶν Εβραίων χώρας εἰς [q] Γίτταν [r] διέφυγε τῶν Παλαιστίνων, ἧς Αγχοῦς [s] ἐβασίλευεν. ἐπιγνωσθεὶς δὲ ὑπὸ τῶν [t] τοῦ βασιλέως οἰκετῶν, καὶ φανερὸς αὐτῷ γενόμενος, μηνυόντων ἐκείνων ὅτι Δαυίδης ὁ πολλὰς ἀποκτείνας Παλαιστίνων μυριάδας εἴη, δείσας μὴ πρὸς αὐτοῦ θάνῃ, καὶ τὸν κίνδυνον ὃν ἐξέφυγε παρὰ Σαούλου παρ᾽ ἐκείνου πειραθῇ, προσποιεῖται [u] μανίαν τε καὶ λύσσαν, ὡς ἀφρὸν κατὰ τοῦ στόματος αὐτοῦ φερόμενον, καὶ τὰ ἄλλα δὲ ὅσα συνίστησι μανίας πίστιν [x] παρὰ τῷ Γιττῶν βασιλεῖ [y] γεγενῆσθαι τῆς νόσου. καὶ τοῖς οἰκέταις [z] προσδυσχεράνας ὡς ἔκφρονα πρὸς αὐτὸν ἀγάγοιεν ἄνθρωπον, ἐκέλευσε τὸν Δαυίδην ὡς τάχος ἐκβαλεῖν.

γ'. Δια-

---

a Ἀλλήλους Big. b Ita cum MSS. & Zonara. φυγὼν Baſ. & G. c Θάνατον Big. Samb. Gall. 1. & Epiphan. non male. d Ita Gen. juxta Biblia S. & Epiphanium in prima ſyllaba. Ναωβᾶν Baſ. Ναωβαῦν Big. & Samb. Ναβὰν aut Ναωβὰ Busb. Hen. & Zon. Νοβᾶ aut Νοβὰ Hieronymo & LXXII. Ναωβᾶν ἤτοι Νοβὰν Vat. e Ita Baſ. G. Vat. Samb. Big. ut & Procopius & Bibliorum Græc. editio Complutina, juxta Hebr. & Lat. Hieronymi. Αβιμέλεχον Hen. Busb Zon. & Epiphan. ex Editione communiori Græcorum. Codex autem Sambuci hîc adnotat, ferme è Procopio Gazenſi, ἰστέον ὅτι ἡ μὲν παλαιὰ Αχιμέλεχ λέγει· τὸ δὲ ψαλτήριον Αβιμέλεχ· τὸ δὲ εὐαγγέλιον Αβιάθαρον. f Αρχιερέα Vat. g Εφησεν Big. & Samb. h Βουλομένης μοι. Iidem. βουλομένῳ λαθεῖν Vat. & Hen. i Παρασχόντος Vat. k Οπλον τι in quatuor MSS. l Sic Big. & Samb. atque ita Vet. Interpr. vel γένει μὲν cum Vat. γενόμενος in Editis, Aliiſque. m Ιδουμαῖος juxta Biblia Hebraïca. Sic etiam legit Hieronymus. Attamen ὁ Σύρος habent Interpretes LXXII. excepto codice Complutenſi, qui forſan ad Hebraïcum fuerit emendatus. Veriſimile eſt, quod & alii obſervarunt, diſſenſum ortum eſſe ex confuſione vocum haadomi & haarami, una litera in aliam permutata. Videſis Lud. Cappellum in Critica S. l. 4. c. 5. n Ita cum Interpp. LXXII. ἀρχιποιμένων paſtorum præfectus juxta textum Hebraïcum. Videſis S. Bochartum in Hieroz. P. 1. Lib. 11. c. 44. o Illud τι ex MSS. p Illud τῶν deeſt Vat. q Γιθθὰν Big. & Samb. Γέτταν Hen. & Busb. Γὲθ è Bibliis S. habent Zonaras. & Epiphan. Γὰθ Maſoretis. r Εφυγε τὴν Π. ἧς Αγχοῦς, ἤτοι Ανχοῦς Vat. Rex ille juxta S. Literas & Epiphanium Αχις. ſ Ita MSS. ἐβασίλευσεν Baſ. & G. t Τοῦ negligit Vat. u Sic MSS. in Editis μανίαν καὶ λ. x Τῶν Γιττῶν Vat. παρὰ τῷ τῶν Γιτθῶν Big. & Samb. y Ita MSS. γενῆσθαι in Editis. z Eo modo in quinque MSS. προσδυσχερήνας, pro προσδυσχεράνας, in Editis. a Εκφρονα Big. & Samb. ἀγάγοιεν ἔξω Vat.

a Ita

γ΄. Διασωθεὶς δὲ [a] οὕτως ἐκ τῆς Γίττης, εἰς τὴν Ἰούδα παραγίνεται φυλήν. καὶ ἐν τῷ πρὸς [b] Ἀδυλλάμῃ πόλει σπηλαίῳ διατρίβων, πέμπει πρὸς τοὺς [c] ἀδελφοὺς δηλῶν αὐτοῖς ἔνθα εἴη. οἱ δὲ μετὰ [d] πάσης συγγενείας ἧκον πρὸς αὐτὸν, καὶ τῶν ἄλλων δὲ, ὅσοις ἢ χρεία ἦν ἢ φόβος ἐκ Σαούλου τοῦ βασιλέως, συνερρύησαν πρὸς αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τὰ [e] ἐκείνῳ δοκοῦντα ἑτοίμως ἔχειν ἔλεγον. ἐγένοντο δὲ οἱ πάντες [f] ὡς τετρακόσιοι. θαρρήσας δὲ ὡς καὶ χειρὸς αὐτῷ καὶ συνεργίας ἤδη [g] προσγεγενημένης, ἀπάρας ἐκεῖθεν ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τῶν Μωαβιτῶν βασιλέα· καὶ τοὺς γονεῖς αὐτοῦ εἰς [h] τὴν αὐτοῦ χώραν προσδεξάμενον, ἕως ἂν ἀπογνῷ τὸ [i] καθ᾽ αὐτὸν τέλος, ἔχειν παρεκάλει. κατανεύσαντος δ᾽ αὐτοῦ τὴν χάριν, καὶ πάσης τοὺς γονεῖς τοῦ Δαυίδου τιμῆς, [k] παρ᾽ ὃν ἐτύγχανον παρ᾽ αὐτῷ χρόνον, ἀξιώσαντος.

δ΄. Αὐτὸς δὲ, τοῦ προφήτου κελεύσαντος αὐτὸν τὴν μὲν ἐρημίαν ἐκλιπεῖν, πορευθέντα δ᾽ εἰς τὴν κληρουχίαν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν αὐτῇ διάγειν, πείθεται. καὶ παραγενόμενος εἰς [l] Σάριν πόλιν ἐν αὐτῇ κατέμεινε. Σαοῦλος δ᾽ ἀκούσας ὅτι μετὰ πλήθους ὀφθείη Δαυίδης, οὐκ εἰς τυχόντα θόρυβον καὶ ταραχὴν ἐνέπεσεν· ἀλλ᾽ εἰδὼς τὸ φρόνημα τοῦ ἀνδρὸς καὶ τὴν εὐτολμίαν, οὐδὲν ἐξ αὐτοῦ μικρὸν ἀνακύψειν ἔργον, [m] ὑφ᾽ οὗ κλαύσεσθαι πάντως καὶ πονήσειν ὑπενόησε. καὶ συγκαλέσας τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας, καὶ τὴν φυλὴν [n] ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν, πρὸς αὐτὸν ἐπὶ τὸν [o] βουνὸν οὗ τὸ βασίλειον [p] εἶχε, καὶ καθίσας [q] ἐπ᾽ Ἀρούρης· τόπος δὲ ἦν τις [r] οὕτω προσαγορευόμενος· τιμῆς πολιτικῆς περὶ αὐτὸν οὔσης [s] τῆς τάξεως καὶ τῶν σωματοφυλάκων· λέγει πρὸς αὐτούς. "ἄνδρες ὁμόφυλοι, μέμνησθε μὲν [t] οἶδ᾽ ὅτι τῶν ἐμῶν εὐεργεσιῶν· ὅτι καὶ ἀγρῶν τινας ἐποίησα δεσπότας, καὶ τιμῶν τῶν ἐν τῷ πλήθει καὶ τάξεων ἠξίωσα. πυνθάνομαι τοιγαροῦν, εἰ μείζονας τούτων δωρεὰς καὶ πλείονας παρὰ τοῦ Ἰεσσαίου παιδὸς προσδοκᾶτε. οἶδα γὰρ ὅτι πάντες ἐκείνῳ [u] προστίθεσθε, τοῦ ἐμοῦ παιδὸς Ἰωνάθου αὐτοῦ τε οὕτως φρονήσαντος καὶ ὑμᾶς ταῦτα πείσαντος. οὐ γὰρ ἀγνοῶ τοὺς ὅρκους καὶ τὰς συνθήκας τὰς πρὸς Δαυίδην αὐτῷ γεγενημένας· οὐδὲ ὅτι σύμβουλος μὲν καὶ συνεργὸς Ἰωνάθης ἐστὶ τῶν κατ᾽ ἐμοῦ συντεταγμένων. μέλει δὲ ὑμῶν οὐδενὶ περὶ τούτων, ἀλλὰ τὸ ἀποβησόμενον ἡσυχάζοντες σκοπεῖτε". σιωπήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως, ἄλλος μὲν οὐδεὶς ἀπεκρίνατο τῶν παρόντων· Δώηκος δὲ ὁ Σύρος, ὁ τὰς ἡμιόνους αὐτοῦ βόσκων, εἶπεν, ὡς ἴδοι τὸν Δαυίδην εἰς [x] Νωβὰν πόλιν πρὸς [y] Ἀχιμέλεχον ἐλθόντα τὸν ἀρχιερέα, τά τε μέλλοντα παρ᾽ αὐτοῦ προφητεύσαντος μαθεῖν, καὶ λαβόντα ἐφόδια καὶ τὴν ῥομφαίαν [z] τοῦ Γολιάθου πρὸς οὓς ἐβούλετο μετ᾽ ἀσφαλείας προπεμφθῆναι.

Adullamam petit, dein se confert ad Moabitarum regem, ſibi ſuiſque benignum. 1 Reg. c. 22.

3. Cum ita è Gitta evaſiſſet, in Judæ tribum ſe recipit. atque in ſpelunca prope urbem Adullamam morans, ad fratres ſuos mittit qui nunciarent ubi ille eſſet. Illi vero cum tota cognatione ſeſe ad eum contulerunt; necnon & alii, quibus anguſtæ res erant aut metus à Saulo rege injectus, eodem confluxerunt, ſeque ad omnia ejus arbitrio exſequenda paratos eſſe dicebant. erant autem univerſi plus minus quadringenti. Et jam fiducia elatus quod ei numerus creverit & auxilium venerit, eo loco relicto, ad Moabitarum regem proficiſcitur: ipſumque orabat, ut, parentibus ſuis in ejus ditionem *& poteſtatem* receptis, illos, quamdiu de rerum ſuarum exitu deſperaret, præſidio tueretur. ille vero hanc gratiam annuit, parenteſque Davidis, tantiſper dum cum eo fuerint, omni honore proſequutus eſt.

Saulo, de Davide ad ſuos queſto, indicat Doëcus eum ab Abimelecho receptum fuiſſe. 1 Reg. c. 22.

4. At ipſe, cum propheta ei imperaſſet ut è ſolitudine quidem abiret, in ſortem vero tribus Judæ concedens illic habitaret, juſſis obſequitur: & in Satin urbem ſe conferens ibidem commoratus eſt. Saulus autem, ubi audivit Davidem cum multorum comitatu eſſe viſum, in non mediocrem conjectus eſt metum & perturbationem: nam viri animi elati fortiſque non ignarus, magni aliquid ex ipſo oriturum eſſe ſuſpicatus eſt, quod certe luctum ſibi crearet & moleſtiam. atque ad ſe convocans amicos, & duces, & tribum ex qua ipſe erat, in collem ubi regiam habuit, ſedenſque in Arura (nam locus quidam erat ſic dictus) magna aulicorum multitudine eum ſtipante totoque ſatellitio, *ſic* eos affatur. "Equidem novi, viri populares, quod beneficentiæ meæ memineritis; utque agrorum aliquos dominos conſtituerim, fecerimque ut *alii* honores apud populum conſequantur & dignitatem. Vos igitur interrogo, num plura & his majora munera à Jeſſæi filio exſpectetis? nam compertum habeo univerſos ad eum incumbere, cum filius meus Jonathas & ipſe rebus illius ſtuduerit, vobiſque ei favere perſuaſerit. Non enim ignoro quæ Davidi juraverit, quæque cum illo fœdera inierit: neque quod Jonathas quidem conſilio ſuo & auxilio ea promoverit, quæ contra me facere decretum eſt. veſtrum vero nemini curæ ſunt iſta, ſed quæ ſint conſequutura patienter attenditis". Cum autem rex tacuiſſet, alius quidem præſentium nemo quidquam reſpondit, Doëcus vero Syrus, mularum ejus curator, dicebat; ſe vidiſſe Davidem cum venerit in urbem Nobam ad Achimelechum pontificem, eumque quæ eventura eſſent ex eo vaticinante perſpecta habuiſſe, commeatuque accepto & Goliathi gladio incolumem ad quos volebat deductum fuiſſe.

5. Saulus

---

a Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* οὗτος. b Sic *Big.* & *Samb.* Ἀδυλλάμη *Baſ.* & *G.* Ἀδυλλαμῆ *Vat.* Ἀδυλλάμη *Hen.* & *Busb.* Ἀδολλάμη *Epiphan.* Ἀδυλλὰμ *Zonaras* ex LXXII. c Ἀδελφοὺς αὐτοῦ *Vat.* d Πάσης τῆς συγγ. *Hen.* & *Busb.* mox καὶ οἱ ἄλλοι ὅσοις *Iidem.* καὶ τῶν γε δὲ ἄλλων ὅσοις *Vat.* dein ἡ χρεία *Big.* ἔχθρεια *Epiphan.* e Ita *Big.* *Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐκείνων in *Editis*, *Aliiſque.* f Ὡσεὶ *Samb.* & *Vat.* g Προσγενομένης *Big.* γεγενημένης *Vat.* h Τὴν ἑαυτοῦ χ. *Vat.* i Ita in quatuor *MSS.* καθ᾽ αὐτῶν *Baſ.* *G.* *Aliique.* k Παρ᾽ ὅσον *Hen.* & *Busb.* l Σάριν *Big.* *Samb.* & *Gall.* Σάρειν πόλιν ἤτοι Σάριχον *Vat.* in *Epiphanii* libris *Sarin*, *Sarich*, *Sarimit*, & *Ares*. non dubito quin legendum ſit, εἰς Ἀρὴν, vel Ἀρέθην πόλιν, litera Σ attracta ex præcedenti vocula εἰς. Hebræis *jahar Hhareth.* lenius Ἀρὲθ *Euſebio.* m Ἐφ᾽ ᾧ κλ. π. καὶ συμπονήσειν ὑπ. *Vat.* n Ita cum melioribus *MSS.* ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν. *Baſ.* ἐξ ἧς αὐτὸς ἦν. *Gen.* o Sic & LXX. *Intt.* ἐκάθητο ἐν τῷ βουνῷ, exiſtimantes בגבעה in textu *Hebraïco* eſſe nomen appellativum. p Εἶχε *Samb.* & *Big.* q Septuaginta etiam ſenes poſuerunt ὑπὸ τὴν ἄρουραν pro *thabbath haeſchel*, i. e. *in nemore* juxta *Hieronymum* & *Jonathanem* interpretes. at *in ſegete* vertit *Epiphanius.* r Illa οὕτως προσαγορευόμενος non agnoſcit *Vat.* s Articulum inſeruimus ex *MSS.* t Εὖ οἶδ᾽ *Vat.* u Sic quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνεπίθεσθε τοὐμοῦ τι π. *Baſ.* & *G.* x Νωβὰν, τὴν καὶ Νομβὰν πόλιν *Vat.* Vide p. 258. v. 13. y *Al.* Ἀβιμέλεχον. de quo p. 158. v. 14. z Articulus deeſt *Vat.*

Saulus Achimelechum & sacerdotes interfici jubet. 1 Reg. c. 22.

5. Saulus igitur, cum pontificem ejuſque patriam omnem familiam accerſi juſſiſſet, “quid, inquiit, mali aut ingrati à me paſſus es qui Jeſſæi filium benigne exceperis, & cibaria quidem ei dederis & arma, regno meo inſidianti? & cur etiam ei de futuris ex oraculo pronunciaris? ſane non tibi ignotum erat, quod à me profugerit domumque meam odio habuerit”. Pontifex autem non id agebat, ut facta inficiaretur; ſed libere fatebatur ſe illa *ei* ſuppeditaſſe, non ut à Davide gratiam iniret ſed ab ipſo. “tibi enim hoſtem eſſe ne quidem ſciviſſe, ajebat, miniſtrum vero fideliſſimum, & quod hiſce majus, & generum jam tuum & neceſſitudine conjunctum. nam illis non inimicos impertire moris eſt hominibus, ſed quos maxime benevolentia & honore proſequuntur. pro eo autem non ſe nunc primum vaticinatum eſſe, ſed & ſæpius & alio in loco hoc feciſſe: cumque ſe diceret à te omni feſtinatione miſſum ad aliquid agendum, ſi nihil horum præbuiſſem quæ deſiderabat, tibi magis quam illi me iſta abnuere putabam. Quare non eſt quod de me male ſentias, aut ob ea quæ nunc Davidem moliri audis, meam, ut tunc viſa eſt, humanitatem ſuſpiceris. nam amico & genero tuo & tribuno *eam* tribuebam, non hoſti.

Doëcus regis mandata exſequitur. 1 Reg. c. 22.

6. Hæc cum diceret pontifex, Saulo non perſuaſit: ſed metus quidem uſque eo valebat, ut juſtæ excuſationi non haberetur fides. jubet itaque militibus armatis, ipſi circundatis, ut eum cum cognatione ſua perimerent. Cumque illi non auſi eſſent manus afferre pontifici, & magis vererentur ne Deum offenderent, quam ne regi non obtemperarent, Doëco Syro cædem imperat. atque ille, aſſumptis ſibi facinoroſis *aliquot* ſui ſimilibus, Achimelechum ejuſque cognationem omnem occidit. erant autem univerſi circiter CCCLXXXV. Porroque cum in urbem ſacerdotum Nobam *ſicarios* miſiſſet, omnes illius incolas perimebat, ne mulieribus quidem exceptis, aut infantibus, aliave ætate; & *urbem* ipſam *pari ſævitia* incendit. Verum unus ex Achimelechi filiis nomine Abiatharus, *ex iſta clade* ſervatus eſt. Illa utique acciderunt, prout Eli pontifici prædixerat Deus, illi, propter duorum ipſius filiorum iniquitates, ſuæ minatus progeniei interitum.

Querela Flavii de pravo hominum ingenio.

7. Rex autem Saulus crudeli adeo facinore edito, (quo & omnes ſtirpis ſacerdotalis ferro interemit, neque teneram ætatem miſeratus neque grandævos reveritus, urbemque præterea funditus evertit, quam in patriam & alumnam ſacerdotum & prophetarum illic Deus delegerat, ſolamque ad viros id genus educandos deſtinaverat) fecit ut omnes intelli-

ε΄. Μεταπεμψάμενος οὖν τὸν ἀρχιερέα, καὶ πᾶσαν αὐτοῦ [a] τὴν συγγένειαν Σαῦλος, “τί παθὼν, εἶπεν, ἐξ ἐμοῦ δεινὸν καὶ [b] ἄχαρι, τὸν Ἰεσσαίου παῖδα προσεδέξω, καὶ σιτίων μὲν αὐτῷ μετέδωκας καὶ ὅπλων, ὄντι τῆς [c] ἐμῆς βασιλείας ἐπιβούλῳ; τί γὰρ δὴ καὶ περὶ τῶν μελλόντων ἐχρημάτιζες; οὐ γὰρ δή σε φεύγων ἐμὲ καὶ μισῶν τὸν ἐμὸν οἶκον ἐλάνθανεν”. ὁ δ' ἀρχιερεὺς οὐκ ἐπ' ἄρνησιν ἐτράπη τῶν γεγονότων, ἀλλὰ μετὰ παῤῥησίας ταῦτα παρασχεῖν ὡμολόγει, οὐχὶ Δαυίδῃ χαριζόμενος, ἀλλ' αὐτῷ. “πολέμιον γὰρ [d] σὸν οὐκ εἰδέναι, ἔφασκε, πιστὸν δὲ ἐν τοῖς μάλιστα [e] δοῦλον καὶ χιλίαρχον, καὶ τὸ τούτων μεῖζον, γαμβρόν τε ἤδη καὶ συγγενῆ. ταῦτα δ' οὐκ ἐχθροῖς [f] παρέχειν τοὺς ἀνθρώπους, ἀλλὰ τοῖς εὐνοίᾳ καὶ τιμῇ τῇ πρὸς αὐτοὺς ἀρίστοις. προφητεῦσαι δὲ οὐ νῦν πρῶτον [g] αὐτῷ, ἀλλὰ καὶ πολλάκις καὶ ἄλλοτε τοῦτο πεποιηκέναι· φήσαντι δὲ ὑπὸ σοῦ πεμφθῆναι κατὰ πολλὴν σπουδὴν ἐπὶ πρᾶξιν, τὸ μηδὲν παρασχεῖν ὧν ἐπεζήτει, σοὶ μᾶλλον ἀντιλέγειν ἢ ἐκείνῳ περὶ αὐτῶν ἐλογιζόμην. διὸ μηδὲν πονηρὸν κατ' ἐμοῦ φρονήσῃς, μηδὲ πρὸς ἃ νῦν ἀκούεις Δαυίδην ἐγχειρεῖν πρὸς ταῦτα τὴν τότε μοι δοκοῦσαν φιλανθρωπίαν ὑποπτεύσῃς. φίλῳ γὰρ καὶ γαμβρῷ σῷ καὶ χιλιάρχῳ παρέσχον, οὐ πολεμίῳ.”

ϛ΄. Ταῦτα λέγων ὁ ἀρχιερεὺς, οὐκ ἔπεισε [h] τὸν Σαῦλον· ἀλλὰ δεινὸς γὰρ ὁ φόβος μηδ' [i] ἀληθεῖ πιστεύειν ἀπολογίᾳ. κελεύει δὲ τοῖς ὁπλίταις, [k] περιστᾶσιν αὐτὸν, μετὰ τῆς γενεᾶς ἀποκτεῖναι. μὴ θαῤῥούντων δ' ἐκείνων ἅψασθαι τοῦ ἀρχιερέως, ἀλλὰ τὸ θεῖον εὐλαβουμένων μᾶλλον ἢ τὸ παρακοῦσαι τοῦ βασιλέως, τῷ Σύρῳ Δωήκῳ προστάσσει τὸν φόνον. καὶ παραλαβὼν [l] ὁμοίους αὐτῷ πονηροὺς ἐκεῖνος ἀποκτείνει τὸν [m] Ἀχιμέλεχον, καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ. ἦσαν δὲ πάντες ὡς [n] πέντε καὶ ὀγδοήκοντα καὶ τριακόσιοι. πέμψας δὲ ὁ Σαῦλος καὶ εἰς τὴν πόλιν τῶν ἱερέων [o] Νωβᾶν, πάντας τε αὐτοὺς ἀπέκτεινεν, οὐ γυναικῶν, οὐ νηπίων, οὐδ' ἄλλης ἡλικίας φεισάμενος· αὐτήν τε ἐνέπρησε. διασώζεται δὲ παῖς εἷς Ἀχιμελέχου Ἀβιάθαρος ὄνομα. ταῦτα μέντοιγε συνέβη, καθὼς προεφήτευσεν ὁ Θεὸς τῷ ἀρχιερεῖ [p] Ἠλεί, διὰ τὰς τῶν υἱῶν αὐτοῦ δύο παρανομίας [q] εἰπὼν διαφθαρήσεσθαι τοὺς ἐκγόνους.

ζ΄. Σαῦλος δὲ ὁ βασιλεὺς, ὠμὸν οὕτως ἔργον διαπραξάμενος, καὶ γενεὰν ὅλην ἀρχιερατικῆς ἀποσφάξας τιμῆς, καὶ μήτ' ἐπὶ νηπίοις λαβὼν οἶκτον, μήτ' ἐπὶ γέρουσιν [r] αἰδῶ, καταβαλὼν δὲ καὶ τὴν πόλιν, ἣν πατρίδα καὶ τροφὸν τῶν ἱερέων καὶ προφητῶν αὐτόθι τὸ θεῖον ἐπελέξατο, καὶ μόνην εἰς τὸ τοιούτους φέρειν ἄνδρας ἀπέδειξε, μαθεῖν ἅπασι παρέσχε καὶ κατανοῆσαι

---

[a] Τὴν γενεὰν MSS. Vat. Interpr. & Zon. atque ita infra, verſu 32. [b] Ἀχάριστον Vat. [c] Sic MSS. & Epiphan. in Editis deſideratur ἐμῆς. [d] Ita Samb. Vat. & Epiphan. σὸν deeſt in reliquis. [e] Δοῦλον Vat. [f] Παρασχεῖν Vat. [g] Αὐτῷ, πολλάκις δὲ καὶ ἄλλοτε Big. Samb. & Vat. [h] Τὸν Σαῦλον· δεινὸς γὰρ ὁ φόβος Big. Samb. & Vat. [i] Ita Big. & Samb. ἀληθῶς in Editis, Aliiſque. ἀληθεῖ πιστεύειν ὁμιλίᾳ Vat. & dein κελεύει τ. ὁπ. περιστᾶσιν αὐτὸν ἀποκτεῖναι. [k] Περιστᾶσιν Big. Samb. Epiphan. & Zonaras. [l] Ita quatuor MSS. & Epiphan. ὁμοίως Baſ. & G. haud male. [m] Sic in Baſ. G. Vat. & Samb. Ἀχιμέλεχον & mox Ἀχιμελέχου in cæteris. [n] Numerum ſacerdotum in S. Literis Hebraicis trecentis hic augent Baſ. & G. ὡς πέντε καὶ τριακόσιοι Epiphanius, Zonaraſque, & Interpretes LXXII. [illegible] Theodor. [illegible] Elem. [illegible] Bush. ἦσαν δ' οἱ πάντες πέντε καὶ ὀγδοήκοντα Vat. hic loci. Verum infra (p. 261. v. 34.) cum Flavio trecentos (numero rotundo) Achimelechi cauſa dicit periiſſe. [o] In MSS. varie, Νομβὰ, & Νομβὰν & Νοβᾶν. Vide p. 258. v. 12. [p] In libris omnibus Ἠλὶ aut Ἡλεί. rectius, ut puto, Ἠλὶ aut Ἡλεί. [q] Εἰπὼν γὰρ διαφθ. Vat. [r] Ita Big. Samb. & Vett. Grammatici. αἰδοῖ Baſ. G. Aliique cum novis.

νοῆσαι τὸν ἀνθρώπινον τρόπον· ὅτι μέχρις οὗ μέν εἰσιν ἰδιῶταί τινες καὶ ταπεινοί, τῷ μὴ δύνασθαι χρῆσθαι τῇ φύσει μηδὲ τολμᾶν ὅσα θέλουσιν, ἐπιεικεῖς εἰσι καὶ μέτριοι, καὶ μόνον διώκουσι τὸ δίκαιον, καὶ πρὸς αὐτὸ [a] τὴν πᾶσαν εὔνοιάν τε καὶ σπουδὴν ἔχουσι. τότε δὲ καὶ περὶ τοῦ θείου πεπιστεύκασιν, ὅτι πᾶσι τοῖς γινομένοις ἐν τῷ βίῳ πάρεστι· καὶ οὐ τὰ ἔργα μόνον ὁρᾷ τὰ πραττόμενα, ἀλλὰ καὶ τὰς διανοίας ἤδη σαφῶς οἶδεν, ἀφ' ὧν μέλλοι ταῦτ' ἔσεσθαι. ὅταν δὲ εἰς ἐξουσίαν παρέλθωσι καὶ δυναστείαν, τότε πάντ' ἐκεῖνα μετεκδυσάμενοι, καὶ ὥσπερ ἐπὶ [c] σκηνῇ προσωπεῖα τὰ ἤθη καὶ τοὺς τρόπους ἀποθέμενοι, μεταλαμβάνουσι τόλμαν, ἀπόνοιαν, καταφρόνησιν ἀνθρωπίνων τε καὶ θείων. καὶ ὅτε μάλιστα δεῖ τῆς εὐσεβείας αὐτοῖς καὶ τῆς δικαιοσύνης, ἔγγιστα τοῦ φθονεῖσθαι γεγενημένοις, καὶ πᾶσι φανεροῖς ἐφ' οἷς ἂν νοήσωσιν ἢ πράξωσι καθεστῶσι· τόθ' ὡς οὐκέτι βλέποντος αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ, ἢ διὰ τὴν ἐξουσίαν [d] δεδιότος, οὕτως ἐμπαροινοῦσι τοῖς πράγμασιν. ἃ δ' ἂν ἢ φοβηθῶσιν ἀκούσαντες, ἢ [e] μισήσωσι θελήσαντες, ἢ [f] στέρξωσιν ἀλόγως· ταῦτα κύρια καὶ βέβαια καὶ [g] ἀληθῆ, καὶ ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ Θεῷ δοκοῦσι. τῶν δὲ μελλόντων λόγος αὐτοῖς οὐδὲ εἷς· ἀλλὰ τιμῶσι [h] μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας, τιμήσαντες δὲ φθονοῦσι. [i] καὶ προαγαγόντες εἰς ἐπιφάνειαν, οὐ ταύτης ἀφαιροῦνται μόνον τοὺς τετυχηκότας· ἀλλὰ διὰ ταύτην καὶ τοῦ ζῆν ἐπὶ πονηραῖς αἰτίαις καὶ δι' ὑπερβολὴν αὐτῶν [k] ἀπιθάνοις. κολάζουσι δ' οὐκ ἐπ' ἔργοις δίκης ἀξίοις, ἀλλ' ἐπὶ διαβολαῖς καὶ κατηγορίαις ἀβασανίστοις· οὐδ' ὅσους δεῖ [l] τοῦτο παθεῖν, ἀλλ' ὅσους ἀποκτεῖναι δύνανται. τοῦτο Σάουλος ἡμῖν ὁ [m] Κίσου παῖς, ὁ πρῶτος [n] μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς κριταῖς πολιτείαν Ἑβραίων βασιλεύσας, φανερὸν πεποίηκε, τριακοσίους ἀποκτείνας ἱερέας καὶ προφήτας ἐκ τῆς πρὸς Ἀχιμέλεχον ὑποψίας, ἐπικαταβαλὼν δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν πόλιν, καὶ τὸν ἐν τρόπῳ τινὶ [o] ναὸν σπουδάσας ἱερέων καὶ προφητῶν ἔρημον καταστῆσαι· τοσούτους μὲν ἀνελών, μεῖναι δὲ ἐάσας οὐδὲ τὴν πατρίδα αὐτῶν, πρὸς τὸ καὶ μετ' ἐκείνους ἄλλους γενέσθαι.

η΄. Ὁ δ' Ἀβιάθαρος ὁ τοῦ Ἀχιμελέχου παῖς, [p] ὁ μόνος διασωθῆναι δυνηθεὶς ἐκ τοῦ γένους τῶν ὑπὸ Σαούλου φονευθέντων ἱερέων, φυγὼν πρὸς Δαυίδην, τήν τε τῶν οἰκείων αὐτοῦ συμφορὰν ἐδήλωσε καὶ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναίρεσιν. ὁ δ' οὐκ ἀγνοεῖν ἔφη ταῦτα [q] περὶ αὐτοὺς ἐσόμενα, ἰδὼν τὸν Δώηκον· ὑπονοῆσαι γὰρ διαβληθήσεσθαι [r] πρὸς αὐτοῦ τὸν ἀρχιερέα τῷ βασιλεῖ, καὶ τῆς ἀτυχίας ταύτης αὐτοῖς αὐτὸν ᾐτιᾶτο. τὸ μένειν δ' αὐτόθι καὶ σὺν αὐτῷ διατρίβειν, ὡς οὐκ ἐν ἄλλῳ τόπῳ [ſ] λησόμενον οὕτως, ἠξίου.

gerent perſpicerentque hominum ingenium: quod tantiſper dum privatam vitam agant, humiliſque ſint fortunæ, quia tum naturæ obſequi nequeunt nec quod lubet facere audent, boni ſunt & moderati, ac quod juſtum eſt unice perſequuntur, & in id toto animo omnique ſtudio incumbunt. tunc etiam illis de Deo perſuaſum eſt, quod omnibus quæ in vita agunt homines interſit; & non ſolum opera cum fiant, ſed & cogitationes multo ante exploratas habeat, unde illa proditura ſunt. Cum vero ad potentiam & imperium provecti ſunt, tunc, hiſce omnibus exuti, & inſtitutis moribuſque, tanquam in ſcena perſonis, depoſitis, aſſumunt audaciam, inſolentiam, & rerum humanarum divinarumque contemptum. & cum maxime illis opus eſt pietate & juſtitia, ut qui invidiæ proxime conſtituti ſunt, & ob cogitata & facta omnium in conſpectu collocati; tunc quaſi non amplius eos intueretur Deus, aut ob poteſtatem metueret, ita demum in omnibus inſolenter ſe efferunt. Si qua vero aut timuerint, quia neſcio quid audiverint, aut oderint, quia ita illis placuerit, aut temere amaverint, hæc rata & firma & vera, atque hominibus & Deo grata exiſtimant. At futurorum nullam rationem habent; ſed illos, qui multos pro eis exantlarunt labores, honore quidem proſequuntur, poſtea vero invidia. ac cum eos ad dignitatem illuſtrem evexerint, non ſolum eam adeptos poſſeſſione depellunt, ſed & propter ipſam de vita, idque ob criminationes maligne confictas, tantæque magnitudinis ut ſint incredibiles. Quin & neque pœnas infligunt ob facinora ſupplicio digna, ſed ob calumnias & delationes abſque ullo examine *receptas*; neque in quos ſævire oportet *animadvertunt*, ſed in quoſcunque poſſunt morte afficere. Id quod Saulus Ciſæ filius, qui primus, poſtquam deſiit optimatium ſtatus & regiminis ſub Judicibus forma, in Hebræis regnavit, nobis manifeſtum fecit; qui trecentos ſacerdotes & prophetas propter ſuſpectum Achimelechum occidit, porroque urbem eorum funditus evertit, & quantum in ſe fuit *Dei* fanum in ſolitudinem à ſacerdotibus & prophetis redegit; cum tot quidem interfecerit, & nec patriam eorum ſupereſſe paſſus fuerit, ut alii poſt illos ſuſcitarentur.

Abiatharus, è cæde elapſus, Davidem adit. 1 Reg. c. 22.

8. Abiatharus autem Achimelechi filius, qui ſolus conſervari potuit ex ſtirpe ſacerdotum à Saulo peremptorum, Davidem curſu conſequutus, ſuorum omnium cladem & patris interitum ei nunciavit. Ille vero dicebat, ſe viſo Doëco non ignoraſſe, quod foret ut hæc illis acciderent: nam iſtæc ei *tum* incidit ſuſpicio, illum pontifici apud regem calumniaturum eſſe; ſeque accuſabat qui illos tanto infortunio mactavit. illic vero ut maneret & ſecum moraretur, poſtulabat, quod nuſquam alibi ita lateret.

---

[a] Τῷ μὴ δύνασθαι τῇ φύσει, μηδὲ τολμᾶν ὅπῃ θέλουσι καὶ ὅσα δύνανται καὶ θέλουσιν, ἐπιεικεῖς *Vat.* [b] Ita cum *MSS.* in *Editis* alio ordine τὴν εὔνοιάν τε καὶ πᾶσαν σπ. [c] Aut σκηνῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Οὐ δεδιότες *Vat.* [e] Μισήσωσιν ἐθελήσαντες *Big.* & *Samb.* [f] Ita ex præcedentibus cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* στέργωσιν. [g] Sic *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod habeat τῷ Θεῷ. in *Editis*, *Aliiſque*, τοῖς ἀνθρώποις καὶ ἀρεστὰ τῷ Θεῷ δοκοῦσι, pro καὶ τοῖς ἀνθρώποις ἀρεστὰ καὶ τῷ Θεῷ δοκοῦσι. [h] Eo modo *Big. Samb.* & *Epiphan.* μὲν τοὺς πολλὰ ταλαιπωρήσαντας *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* μὲν πολλὰ ταλαιπωρήσαντας. [i] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in cæteris καὶ παραγ. [k] Sic cum *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in reliquis ἀπιθάνως κολάζουσιν, οὐκ ἐπ' ἔργ. [l] Ταῦτα *Vat.* [m] Ita (ut ſupra, p.232. v.40.) edere viſum eſt. Κισαίου, aut Κισσαίου hic loci habent Codices *Joſephi.* [n] Μετὰ τὴν ἀριστοκρατίαν, τὴν ἐπὶ τοῖς κρ. juxta *Epiphanium.* [o] Θεὸν pro ναὸν legiſſe videtur *Epiphan.* [p] Ὃς μόνος *Vat.* [q] Περὶ αὐτοῦ *Vat.* [r] Παρ' αὐτοῦ *Vat.* & mox τὸ ante μένειν præterit. [ſ] Alii ſic diſtinguunt, λησόμενον, οὕτως ἠξίου.

CAP. XIII.

Ut Davides bis Saulo, cum perdere poſſet, pepercit: deque obitu Samueli & Nabali.

Davides, Cillanis opem ferens, cædit Palæſtinos; metuenſque ne à Cillanis proderetur, in ſolitudinem abit. 1 Reg. c. 23.

PER idem tempus, cum Davides accepiſſet Palæſtinos in Cillanorum agrum irrupiſſe, eumque devaſtaſſe, ſeipſum offert ad exercitum in eos educendum, modo Deus à propheta conſultus victoriam annueret. Cum vero ille reſpondiſſet, victoriam promitti, cum ſociis ſuis impetum fecit in Palæſtinos, multamque illorum ſtragem edidit, & prædam abegit, mora etiam apud Cillanos facta, donec frumentum ex areis frugeſque ſecure colligerent. Saulo autem regi nunciatur, ut cum eis manſerit. nam quod auſus fuerit eique proſpere ceſſerit, non apud quos res geſta eſt concluſum tenebatur; ſed fama illius late emanavit, & ad omnium aures, regiſque inter cæteros, pervenit, in facti ejuſque auctoris gloriam. Saulus autem, certior factus Davidem in Cilla eſſe, *valde* lætatur: atque, illum divinitus in ſuam veniſſe poteſtatem dicens, quoniam in urbem compulſus eſt muris & portis & repagulis munitam, juſſit populo univerſo ut Cillam adorirentur, ac Davidem obſeſſum captumque interimerent. At Davides cum hæc intellexiſſet, & à Deo didiciſſet, Cillitas illum, ſi apud ipſos maneret, Saulo dedituros eſſe, aſſumptis viris quadringentis, urbe egreſſus eſt in ſolitudinem ſupra Engedain, ut appellatur. Et rex quidem, audito illum Cillitis ſe ſubduxiſſe, expeditionem in eum omiſit.

Jonathas it conſolatum Davidem, apud Ziphenos morantem. 1 Reg. c. 23.

2. Davides autem, inde profectus, in locum quendam agri Zipheni venit, Cænam vocatum, ubi Jonathas Sauli filius, cum ipſum conveniſſet & ſalutaſſet, eum hortabatur bono animo eſſe, & de futuris bene ſperare, maliſque nequaquam cedere præſentibus. nam & regnaturum eſſe, & Hebræorum copias omnes ſua in poteſtate habiturum: res vero ejuſmodi ſolere non niſi magnis laboribus acceptæ referri. Cum autem iterum juraſſet, quoad viveret, fidem inter ipſos & benevolentiam conſervaturum, Deumque in teſtem adhibuiſſet dirarum, quas ſibimet imprecatus eſt, ſi fœdera violaret, & in contrarium mutaretur, illum quidem ibi relinquit, metu nonnihil ac ſolicitudine levatum: ipſe vero domum ſe recipit. At Zipheni, ut gratiam à rege inirent, Saulo nunciant Davidem apud ſe morari; dixeruntque, quod ei, ſi ad ſe venire dignaretur, illum in manus traderent. occupatis enim Ziphenes anguſtiis, non poſſe ad alios effu-

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Δαυίδης τὸν Σαοῦλον δὶς ἐπ' αὐτῷ γενόμενον, ὥστε ἀνελεῖν, οὐ διεχρήσατο· καὶ περὶ τῆς Σαμουήλου τελευτῆς καὶ Ναβάλου.

ΚΑτὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀκούσας ὁ Δαυίδης τοὺς Παλαιστίνους ἐμβεβληκότας εἰς τὴν [a] Κιλλανῶν χώραν καὶ ταύτην διαρπάζοντας, δίδωσιν ἑαυτὸν στρατεύειν ἐπ' αὐτούς, [b] εἰ ὁ Θεὸς παρὰ τοῦ προφήτου πυθομένῳ ἐπιτρέπει νίκην. τοῦ δὲ σημαίνειν φήσαντος, ἐξώρμησεν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους μετὰ τῶν ἑταίρων, καὶ φόνον τε αὐτῶν πολὺν ἐξέχεε, καὶ λείαν ἤλασε, καὶ παραμείνας τοῖς Κιλλανοῖς ἕως οὗ τὰς ἅλωνας καὶ τὸν καρπὸν συνεῖλον ἀδεῶς. Σαούλῳ [c] δὲ τῷ βασιλεῖ μηνύεται, παρ' αὐτοῖς ὤν. τὸ γὰρ ἔργον καὶ τὸ κατόρθωμα οὐκ ἔμεινε παρ' οἷς ἐγένετο· φήμη δ' ἐπὶ πᾶν, εἴς τε τὰς τῶν ἄλλων ἀκοάς, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βασιλέως διεκομίσθη, αὐτό τε [d] συνιστάνον καὶ τὸν πεποιηκότα. χαίρει δὲ Σαοῦλος ἀκούσας ἐν [e] Κίλλᾳ τὸν Δαυίδην· καὶ, Θεὸς ἤδη χερσὶ ταῖς ἐμαῖς ὑπέθετο αὐτὸν εἰπών, ἐπεὶ καὶ [f] συνηνάγκασεν ἐλθεῖν εἰς πόλιν, τείχη καὶ πύλας καὶ μοχλοὺς ἔχουσαν, τῷ λαῷ παντὶ προσέταξεν ἐπὶ τὴν Κίλλαν ἐξορμῆσαι· καὶ πολιορκήσαντι καὶ ἑλόντι τὸν Δαυίδην ἀποκτεῖναι. ταῦτα δ' αἰσθόμενος ὁ Δαυίδης, καὶ μαθὼν παρὰ [g] τοῦ Θεοῦ, ὅτι μείναντα παρ' αὐτοῖς οἱ Κιλλῖται ἐκδώσουσι τῷ Σαούλῳ, παραλαβὼν τοὺς [h] τετρακοσίους, ἀπῆρεν ἀπὸ τῆς πόλεως εἰς τὴν ἔρημον ἐπάνω τῆς [i] Ενγεδαῒν λεγομένης. καὶ ὁ μὲν βασιλεύς, ἀκούσας αὐτὸν πεφευγότα παρὰ τῶν Κιλλιτῶν, ἐπαύσατο τῆς ἐπ' αὐτὸν στρατείας.

β'. Δαυίδης δὲ ἐκεῖθεν ἄρας, εἴς τινα τόπον [k] Καινὴν καλουμένην τῆς [l] Ζιφήνης παραγίνεται· εἰς ὃν Ιωνάθης ὁ τοῦ Σαούλου παῖς συμβαλὼν αὐτῷ καὶ κατασπασάμενος, θαῤῥεῖν τε καὶ χρηστὰς περὶ τῶν μελλόντων ἐλπίδας ἔχειν παρεκάλει, καὶ μὴ κάμνειν τοῖς παροῦσι. βασιλεύσειν γὰρ αὐτόν, καὶ πᾶσαν τὴν Εβραίων δύναμιν ἕξειν ὑφ' αὑτῷ· φιλεῖν δὲ τὰ τοιαῦτα σὺν μεγάλοις ἀπαντᾶν πόνοις. πάλιν δ' ὅρκους [m] ποιησάμενος τῆς εἰς ἅπαντα τὸν βίον πρὸς ἀλλήλους εὐνοίας καὶ πίστεως, καὶ τὸν Θεὸν μάρτυρα καλέσας, ὧν ἐπηράσατο [n] αὐτῷ παραβάντι τὰ συγκείμενα καὶ μεταβαλλομένῳ πρὸς τἀναντία, τὸν μὲν αὐτόθι καταλείπει μικρὰ τῶν φροντίδων καὶ τοῦ δέους [o] ἐπικουφίσας· αὐτὸς δὲ πρὸς αὑτὸν ἐπανέρχεται. οἱ δὲ [p] Ζιφηνοί, χαριζόμενοι τῷ Σαούλῳ μηνύουσιν αὐτῷ παρ' αὐτοῖς διατρίβειν τὸν Δαυίδην· καὶ παραδώσειν ἔφασαν [q] ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντι. καταληφθέντων γὰρ τῶν τῆς Ζιφήνης [r] στενῶν, οὐκ εἶναι [ſ] φυγεῖν αὐτῷ πρὸς ἄλλους.

---

[a] Ita *Baſ. G. Vat.* & *Big.* Κιλανῶν *Samb.* Κιλανῶν *Hen.* & *Busb.* Κειλανῶν *Epiphan.* omnes ex *Ceïla* Hebræorum. Similique varietate in voce Κιλλανοῖς, mox infra. [b] Τοῦ Θεοῦ παρὰ τοῦ προφήτου πυθόμενος εἰ ἐπιτρέπει *Vat.* [c] Illud δὲ non agnoſcunt *Vat. Big. Samb.* & *Epiphan.* [d] Hîc mutatio eſt generis à fœminino ad neutrum: qua de re vide *H. Steph.* de *Dial. Attic.* p. 30. & p. 131. [e] *Al.* Κιλλᾷ & Κειλᾷ. juxta *Euſebium* Κεϊλά. [f] Συνηνάγκασεν αὐτὸν ἐλθεῖν *Vat.* [g] Articulum negligit *Vat.* [h] Ita etiam in LXXII. juxta textum *Hebraïcum* ἑξακοσίους ſcribi debet. [i] Ενγαλαῒν *Baſ. G. Samb.* Εγγαλαῒν *Big.* Ενγεδὶ *Vat.* & forſan *Epiphan.* cum itaque Λ & Δ ſæpe commutari ſoleant, reſcripſi Ενγεδαῒν. [k] Ita *Baſ. G.* & *Epiphan.* Καινὴν prave in quinque *MSS.* Legerat enim in *S. Literis* noſter *Flavius*, ut & *Interpretes* LXXII. (1 Reg. 25. 15.) *bahadeſa* ἐν τῇ καινῇ pro *bahoreſa*, *in ſylva* [l] Aut Ζιφίνης cum quinque *MSS.* & *Epiphanio.* [m] Ποιησάμενοι *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [n] Vocem αὐτῷ inſeruimus ex *MSS.* [o] Ἐπικουφίσας αὐτόν. ὁ δὲ *Vat.* [p] Ita in *Excuſis* & *pleriſque MSS.* Ζιφαῖοι & Ζιφηνοὶ in aliis. [q] Ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντα *Big.* & *Samb.* ἐλθόντι ἐπ' αὐτὸν *Vat.* [r] Στενωπῶν *Vat.* [ſ] Aut φυγὴν cum *Samb.* & *Big.*

a Φανερωτέρως

ἄλλους. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπῄνεσεν αὐτοὺς, χάριν ἔχειν ὁμολογήσας τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ μεμηνυκόσι, καὶ οὐκ εἰς μακρὰν ἀμείψασθαι τῆς εὐνοίας ὑποσχόμενος αὐτοὺς, ἔπεμψε τοὺς ζητήσοντας τὸν Δαυίδην, καὶ τὴν ἐρημίαν ἐξερευνήσοντας· αὐτὸς δ' ἀκολουθήσειν ἀπεκρίνατο. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τὴν θήραν καὶ τὴν σύλληψιν τοῦ Δαυίδου προῆγον τὸν βασιλέα, σπουδάζοντες μὴ μόνον τῷ μηνῦσαι τὸν ἐχθρὸν αὐτῷ τὴν εὔνοιαν, ἀλλὰ καὶ τῷ παρασχεῖν αὐτὸν εἰς ἐξουσίαν [a] φανερωτέραν καταστήσειν. διήμαρτον δὲ τῆς ἀδίκου καὶ πονηρᾶς ἐπιθυμίας, οἱ μηδὲν [b] κινδυνεύειν ἔμελλον ἐκ τοῦ μὴ ταῦτα ἐμφανίσαι τῷ Σαούλῳ [c] φιλοτιμίας, διὰ δὲ κολακείαν καὶ [d] κέρδους προσδοκίαν παρὰ τοῦ βασιλέως, ἄνδρα θεοφιλῆ, καὶ παρὰ δίκην ζητούμενον ἐπὶ θανάτῳ, καὶ λανθάνειν δυνάμενον [e] διέβαλλον, καὶ παραδώσειν ὑπέσχοντο. γνοὺς γὰρ ὁ Δαυίδης τὴν τῶν Ζιφηνῶν κακοήθειαν καὶ τὴν τοῦ βασιλέως ἔφοδον, ἐκλείπει μὲν τὰ στενὰ τῆς [f] ἐκείνων χώρας, φεύγει δ' ἐπὶ τὴν μεγάλην πέτραν τὴν οὖσαν ἐν τῇ [g] Μάωνος ἐρήμῳ.

γ'. Ωρμησεν δ' ἐπ' ἐκείνην διώκειν Σάουλος. κατὰ γὰρ τὴν ὁδὸν ἀναχωρήσαντα ἐκ τῶν στενῶν μαθὼν τὸν Δαυίδην, ἐπὶ τὸ ἕτερον μέρος τῆς πέτρας ἀπῆρεν. [h] ἀντιπερισπάσασιν δὲ τὸν Σάουλον ἀπὸ τῆς διώξεως τοῦ Δαυίδου, μέλλοντος ἤδη συλλαμβάνεσθαι, Παλαιστῖνοι, πάλιν ἐπὶ τὴν [i] τῶν Ἑβραίων ἐστρατευκέναι χώραν ἀκουσθέντες. ἐπὶ γὰρ τούτους ἀνέστρεψε, φύσει πολεμίους ὄντας· αὐτοὺς ἀμύνασθαι κρίνας ἀναγκαιότερον, ἢ τὸν ἴδιον σπουδάζοντα λαβεῖν ἐχθρὸν ὑπεριδεῖν τὴν γῆν κακωθεῖσαν.

δ'. Καὶ Δαυίδης μὲν οὕτως, ἐκ παραλόγου τὸν κίνδυνον διαφυγὼν, εἰς τὰ στενὰ τῆς [k] Ἐνγεδηνῆς ἀφικνεῖται. Σαούλῳ δὲ, ἐκβαλόντι τοὺς Παλαιστίνους, ἧκον ἀπαγγέλλοντες τινὲς τὸν Δαυίδην ἐν τοῖς [l] Ἐνγεδηνοῖς διατρίβειν ὅροις. λαβὼν δὲ τρισχιλίους [m] ὁπλίτας ἐπιλέκτους, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο. καὶ γενόμενος οὐ πόρρω τῶν τόπων, ὁρᾷ παρὰ τὴν ὁδὸν σπήλαιον βαθὺ καὶ κοῖλον, εἰς πολὺ καὶ μῆκος ἀνεῳγὸς καὶ πλάτος, ἔνθα συνέβαινε τὸν Δαυίδην μετὰ τῶν τετρακοσίων κεκρύφθαι. ἐπειγόμενος οὖν [n] ὑπὸ τῶν κατὰ φύσιν, εἴσεισιν εἰς αὐτὸ μόνος. θεαθεὶς δ' [o] ὑφ' ἑνὸς τῶν μετὰ Δαυίδου· καὶ φράσαντος τοῦ θεασαμένου πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ παρὰ τοῦ Θεοῦ καιρὸν ἔχειν ἀμύνης, καὶ συμβουλεύοντος τοῦ Σαούλου ἀποτεμεῖν τὴν κεφαλὴν, καὶ τῆς πολλῆς [p] ἄλης αὐτὸν ἀπαλλάξαι καὶ ταλαιπωρίας, ἀναστὰς ἀποτέμνει [q] μὲν τὸ πτέρυγα τοῦ ἱματίου [r] μόνον οὗ ὁ Σάουλος [ſ] ἀμπείχετο. μετανοήσας δ' εὐθὺς, οὐ δίκαιον εἶπε φονεύειν τὸν [t] αὐτοῦ δεσπότην, οὐδὲ

Zipheni à Saulo, Davidem ei indicando, gratiam ineunt. 1 Reg. c 23.

gere. Rex autem illos *coram* laudavit, gratias ſe illis habere faſſus quod inimicum ſibi indicaverant; brevique ſe illos benevolentiæ ergo remuneraturos eſſe promittens, miſit qui Davidem perquirerent & ſolitudinem perluſtrarent: dato hoc illis reſponſo, ſe *continuo* ſecuturum eſſe. Et illi quidem, ut Davidem indagarent & prehenderent, regem antecedebant: annitentes non ſolum inimicum ei indicando benevolentiam ſuam patefacere, ſed & magis adhuc eum illius in poteſtatem redigendo. At iniquo & maligno propoſito exciderunt, qui, quando nullum adituri eſſent diſcrimen, ſi non adeo contendiſſent ſuum erga Saulum ſtudium oſtendere, ex adulandi tamen deſiderio & ſpe lucelli à rege *conſequendi*, virum Deo charum, & præter jus ad mortem quæſitum, & qui latere poterat, inſimulabant, & regi dedituros eſſe pollicebantur. Nam Davides, cum ei innotuiſſet Ziphenorum animus malignus, ſimulque regis adventus, regionis quidem illorum anguſtias relinquit, fuga vero digreditur ad magnam petram in ſolitudine Maone.

Saulum à Davide perſequendo revocat Palæſtinorum incurſio. 1 Regum c. 23.

3. Eò autem Saulus properavit, ad *Davidem* perſequendum. audito enim in itinere quod ſuperatis anguſtiis evaſerat, inde movit ad alterum petræ latus. Saulum vero à perſequutione Davidis, cum in eo jam eſſet ut illum caperet, aliò avocarunt Palæſtini, rumore divulgato eos iterum in Hebræorum regionem incurſionem feciſſe. in eos enim, ſuapte natura *Hebræis* infeſtos, ſe retrorſum convertit; illorum injurias propulſare magis è re ſua eſſe arbitratus, quam, dum proprio inimico capiendo inſiſteret, terram *Hebræam* malis divexatam negligere.

Saulus in ſpeluncа incidit in Davidem, qui vitæ ejus parcit. 1 Regum c. 24.

4. Atque ita quidem Davides, periculo præter ſpem liberatus, ad agri Engedini anguſtias ſe recipit. Palæſtinis autem expulſis, ad Saulum venerunt quidam, nunciantes Davidem intra fines Engedinorum morari. Ille verò, aſſumptis tribus armatorum millibus *ex omni Iſraëlitarum numero* ſelectis, ad eum contendebat. Cumque non longe à locis *illis* abeſſet, prope viam conſpicit ſpeluncam, profundam & cavam, atque in multam longitudinem & latitudinem patentem, qua tum forte Davides cum viris quadringentis deliteſcebat. itaque ſtimulatus ad requiſita naturæ ſolus in eam intravit. Conſpectus autem erat ab uno è Davidis comitibus: eoq; qui viderat eum dicente, jam adeſſe tempus ulciſcendi inimicum à Deo oblatum, ſuadenteque ut Saulo caput amputaret, ad ſeſe è vita erratica & ærumnis expediendum, ſurgens abſcidit quidem laciniam ſolummodo veſtis quam gerebat: ſtatim vero pœnitudine ductus injuſtum facinus eſſe dicebat dominum ſuum occidere, eumve qui

---

[a] Φανερωτέραν καταστῆσαι *Big. Vat. & Samb.* φανερωθέντα καταστήσειν juxta *Epiphanium.* [b] Κινδυνεύσειν *Vat.* [c] Φιλοτιμίας abeſt à *Big. Samb. Gall. Vat.* & verſione *Epiphanii*: nulla injuria. [d] Κέρδους ἐπιθυμίαν τι καὶ προσδοκίαν *Big. & Samb.* juxta *Epiphanium* διὰ δὲ κολακείαν τοῦ βασιλέως καὶ παρὰ δίκην ζητ. [e] Διέβαλον *Samb. & Vat.* [ſ] Ἐκείνης ex *Vet. Interpr.* [g] Ita cum *Epiphanio.* Μαὼν etiam *Interpretibus* LXXII. & Μαὰν *Zonar.* in *Editis* & *MSS.* Σίμωνος, luſu Scribarum. [h] Ἀντιπερισπάσαντες *Hen. & Busb.* [i] Τῶν deeſt *Vat.* [k] Ita malui ab *Engedi* Hebraïco. Ἐγγηδηνῆς in *Editis* & tribus *MSS.* Ἐγγεδηνῆς *Hen. & Busb.* Ἐγγηδηνῶν ἤτοι Ἐγγαδὶ *Vat.* [l] Similiter ac ſupra v.33. variant *libri*, niſi quod Γηδηνοῖς habeat *Vat.* [m] Ὁπλίτας, ἐπ' αὐτὸν ἠγεῖτο *Vat.* [n] Ita in *Editis.* verum ὑπὸ τῆς habemus in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* qui reddit, *dumque naturaliter ventris purgandi neceſſitate urgeretur.* [o] Ὑπό τινος *Big. & Samb.* ὑφ' ἑνὸς τῶν ὑπὸ τοῦ Δαυίδου *Vat.* [p] Ἄλης *Samb.* ut *Etymon* ſuadet. καὶ τῆς πολλῆς αὐτὸν ἀπαλλάξαι ταλ. *Vat.* [q] Illud μὲν ex *Big. Samb. & Vet. Interpr.* [r] Ita *Samb. & Big.* μόνου ὁ (aut ὃ) Σάουλος *Baſ. & G.* μόνου οὗ Σάουλος *Vat.* [ſ] Ἠμπείχετο *Big. & Gall.* [t] *Al.* αὐτοῦ & ἑαυτοῦ.

a Προελθὼν

Davidis cum Saulo expoſtulatio. 1 Reg. c. 24.

qui ad regiam dignitatem à Deo provectus eſt. nam ſi ille in nos malignus, haud fas eſt ut par illi referam. Cum autem Saulus è ſpelunca egrederetur, Davides ad eum contendens exclamavit, Saulum obſecrans ut *ipſum* audire vellet. Cumque rex reſpexiſſet, adorat eum in faciem procidens, ut moris erat, dicitque, “non oportet, ô rex, ut, improbis vanaſque calumnias confingentibus aurem admovens, illis quidem fidem habere digneris, tibi vero amiciſſimos in ſuſpicionem vocari patiaris: ſed potius ex rebus ipſis ſpectari debet, ut quiſque in te animo ſit affectus. nam calumniæ nos decipiunt, ex factis vero *cujuſque* benevolentia clare eluceſcit. Et quidem verba comparata ſunt ut utriuſque, veri & falſi, ſpeciem præ ſe ferant: facta vero nudum animum conſpiciendum ſiſtunt. Ex his itaque mihi credendum, me tibi tuæque familiæ bene velle; non illis ea mihi vitio vertentibus, quæ neque in mentem venerunt, neque fieri potuerunt, dum pergis animam meam perſequi, & nihil die noctuque aliud cogitare, quam ut animam mihi vitamque adimas: quod *ſumma* iniquitate moliris. Quî fit ut tanto in errore de me verſeris, quaſi occidere te voluerim? aut quomodo erit ut non ſis in Deum impius, hominis, tanquam tibi inimici, necem expetens, qui, cum hodie ſemet vindicare potuerit & à te pœnas exigere, tibi pepercit, neque illa uſus eſt opportunitate, quam, ſi tibi ad mei perniciem contigiſſet, è manibus elabi non ſiviſſes? quando enim veſtis tuæ laciniam præcidebam, potui & tunc caput amputaſſe”. pannoque ſimul prolato verbis fidem adſtruit. “ſed ego, inquit, à juſta quidem vindicta abſtinui: tu vero non erubeſcis odio me injuſto proſequi. Hanc cauſam Deus ſuſcipiat, moreſque noſtros redarguat”. Saulus autem, modo incredibili ſe ſervatum eſſe demiratus, ejuſque modeſtia & ingenio attonitus ingemuit. atque idem cum feciſſet Davides, rex juſtius eſſe ſe ingemiſcere reſpondit, “nam tu, inquit, mihi bonorum cauſa exſtitiſti, ipſe vero tibi calamitatum *auctor*: hodie etiam oſtendiſti priſcorum in te vigere juſtitiam, qui inimicos in ſolitudine captos ſervandos eſſe edixerunt. Itaque nunc perſuaſum habeo, regnum tibi à Deo adſervari, tibique ceſſurum eſſe Hebræorum omnium imperium. quare jurejurando mihi fidem facias, te genus meum non eſſe deleturum, neque injuriarum memorem exitio daturum liberos meos: ſed domum meam cuſtoditurum eſſe & ſervaturum”. Cum autem in hæc, prout *rex* poſtulaverat, juraſſet Davides, Saulum quidem in regnum ſuum dimiſit: ipſe vero cum ſuis ad anguſtias Maſtherôn aſcendit.

τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλείας ἀξιωθέντα. καὶ γὰρ εἰ πονηρὸς οὗτος εἰς ἡμᾶς, ἀλλ' οὐκ ἐμὲ δεῖ τοιοῦτον εἶναι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ Σαούλου τὸ σπήλαιον ἐκλιπόντος, [a] προσελθὼν ὁ Δαυίδης [b] ἀνέκραγεν, ἀκοῦσαι Σάουλον ἀξιῶν. ἐπιστραφέντος δὲ τοῦ βασιλέως, [c] προσκυνεῖται αὐτὸν πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ὡς ἔθος, καί φησιν, “οὐ [d] πονηροῖς, ὦ βασιλεῦ, καὶ ψευδεῖς πλάττουσι διαβολὰς παρέχοντα [e] δεῖ τὰς ἀκοάς, χαρίζεσθαι μὲν ἐκείνοις τὸ πιστεύειν αὐτοῖς, τοὺς δὲ φιλτάτους δι' ὑπονοίας ἔχειν· ἀλλὰ τοῖς ἔργοις σκοπεῖν τὴν ἁπάντων διάθεσιν. διαβολὴ μὲν γὰρ ἀπατᾷ, σαφὴς δ' ἀπόδειξις εὐνοίας τὰ πραττόμενα. καὶ λόγος μὲν [f] ἐπ' ἀμφότερα πέφυκεν ἀληθής τε καὶ ψευδής· τὰ δ' ἔργα γυμνὴν [g] ὑπ' ὄψει τὴν διάνοιαν τίθησι. τοίνυν ἐκ τούτων [h] καλῶς ἔχειν με πρὸς σὲ καὶ τὸν σὸν οἶκον ἐμοὶ πιστεῦσαι δεῖ, καὶ μὴ τοῖς κατηγοροῦσιν ἃ μήτε εἰς νοῦν [i] ἐβαλόμην, μήτε δύναται γενέσθαι, προσθέμενον διώκειν τὴν ἐμὴν ψυχήν, καὶ μηδὲν μήθ' ἡμέρας μήτε νυκτὸς ἔχειν διὰ φροντίδος [k] ἢ τὴν ἐμὴν ψυχὴν καὶ ἀναίρεσιν· ἣν ἀδίκως μεταπορεύῃ. πῶς γὰρ ψευδῆ περὶ ἐμοῦ δόξαν εἴληφας, ὡς ἀποκτεῖναί σε θέλοντος; ἢ πῶς οὐκ ἀσεβεῖς [l] εἰς τὸν Θεόν, ἄνθρωπον σήμερον αὐτοῦ τιμωρῆσαι δυνάμενον καὶ παρὰ σοῦ λαβεῖν δίκην, καὶ μὴ θελήσαντα, μηδὲ [m] τῷ καιρῷ χρησάμενον, ὅν, εἴ σοι κατ' ἐμοῦ περιέπεσεν, οὐκ ἂν αὐτὸς παρῆκας, διαχρήσασθαι [n] ποθῶν νομίζων πολέμιον; ὅτε γάρ σου τὴν πτέρυγα τοῦ ἱματίου ἀπέτεμον, τότε σου [o] καὶ τὴν κεφαλὴν ἠδυνάμην”. ἐπιδείξας δὲ τὸ ῥάκος ἰδεῖν, πιστεύειν παρεῖχεν. “ἀλλ' ἐγὼ μὲν ἀπεσχόμην δικαίας ἀμύνης, φησί· σὺ δὲ [p] μῖσος ἄδικον οὐκ αἰδῇ κατ' ἐμοῦ φέρων. Θεὸς ταῦτα δικάσειε, καὶ τὸν ἑκατέρου τρόπον ἡμῶν ἐλέγξειε”. Σάουλος δὲ ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς σωτηρίας θαυμάσας, καὶ τὴν τοῦ νεανίσκου μετριότητα καὶ φύσιν ἐκπλαγείς, ἀνῴμωξε. τὸ δ' αὐτὸ κἀκείνου ποιήσαντος, αὐτὸν εἶναι δίκαιον στένειν ἀπεκρίνατο. “σὺ μὲν γάρ, φησίν, ἀγαθῶν αἴτιος μοὶ γέγονας, ἐγὼ δὲ σοὶ συμφορῶν. ἐπεδείξω δὲ [q] καὶ σήμερον τὴν ἀρχαίων ἔχοντα σαυτὸν δικαιοσύνην· οἳ τοὺς ἐχθροὺς, ἐν ἐρημίᾳ [r] λαβόντας, σώζειν [ſ] παρήγγελλον. πέπεισμαι δὴ νῦν ὅτι σοὶ τὴν βασιλείαν ὁ Θεὸς φυλάττει, καὶ περιμένει σε τὸ πάντων τῶν Ἑβραίων κράτος. δὸς δή μοι πίστεις ἐνόρκους, μή μου τὸ γένος [t] ἐξαφανίσαι, μηδ' ἐμοὶ μνησικακοῦντα τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους ἐξαπολέσαι· τηρῆσαι δέ μοι καὶ σῶσαι τὸν οἶκον”. ὀμόσας δὲ, καθὼς [u] ἠξίωκε, Δαυίδης, Σάουλον μὲν εἰς τὴν ἰδίαν ἀπέλυσε βασιλείαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ εἰς τὴν [x] Μασθηρῶν ἀνέβη στενήν.

έ. Απο-

---

[a] Προελθὼν *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.* [b] Ἔκραξεν *Big. Samb.* & *Vat.* & mox τὸν Σαοῦλον. [c] Προσκυνεῖ τε *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* [d] Πονηρὰς juxta *Epiphan.* [e] Δεῖ σε *Big. Samb.* & *Epiphan.* & mox πιστεύειν σε *Busb.* & *Hen.* [f] Ἐπ' ἀμφότερον ἀληθές τε καὶ ψευδὴς *Vat.* [g] Ἐπ' ὄψει *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Καλῶς ἔχειν μὲ πρ. *Vat.* [i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐμβαλόμην. [k] Ἢ τὴν ἐμὴν ἀναίρεσιν in ſex *MSS.* ἢ τῆς ἐμῆς ψυχῆς ἀναίρεσιν *Epiphan.* [l] Voculam εἰς inſeruimus ex *MSS.* [m] Τῷ καιρῷ τούτῳ in quatuor *MSS.* & mox ὃς εἴ σοι *Vat.* [n] Ποθῶν καὶ νομίζων *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Illud καὶ ex *iiſdem* & *Epiphan.* [p] Μῖσος ἄδικον κατ' ἐμοῦ φέρεις *Vat.* [q] Καὶ adjeci ex *MSS.* quorum duo habent τὴν ἐκείνων ἀρχαίων ἔχ. alius vero τὴν ἐκείνων ἔχ. [r] Λαβόντες *Big. Samb.* & *Vat.* [ſ] Ita ex iiſdem *MSS.* παρήγγελλον *Baſ.* & *G.* [t] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* niſi quod ἐξαλεῖψαι habeat pro ἐξαπολέσαι. in *Editis* διαφανῆσαι, μηδὲ περὶ μου. τοὺς ἐκγ. ἀπολέσαι. [u] Eo modo in *MSS.* ἠξίωσε in *Editis.* [x] Μασθηρῶν ἤτοι Μασσηρῶν in *Cod. Vat.* Suſpicor *Flavium* ſcripſiſſe Μασθηρὰθ aut Μαστηρὰθ. à quo non longe recedit Μασρὴθ Codicis *Alexandrini* τῶν ο'.

a Ita

έ. Ἀποθνήσκει δὲ [a] κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Σαμουῆλος ὁ προφήτης, ἀνὴρ οὐ τῆς τυχούσης [b] ἀπολαύσας παρὰ τοῖς Ἑβραίοις τιμῆς. [c] ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ καὶ τὴν τοῦ πλήθους πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν τὸ πένθος, ὃ ἐπὶ πολὺν χρόνον ὁ λαὸς ἤγετο· καὶ ἡ περὶ τὴν ταφὴν αὐτοῦ, καὶ τὴν τῶν νομιζομένων ἀναπλήρωσιν, φιλοτιμία τε καὶ σπουδή. θάπτουσι [d] δ' αὐτὸν ἐν τῇ πατρίδι [e] Ῥαμαθᾷ, καὶ ἐπὶ πολλὰς πάνυ ἡμέρας ἔκλαυσαν, [f] οὐ κοινὸν τοῦτο πάσχοντες ὡς ἐπ' ἀλλοτρίου τελευτῇ, [g] ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος [h] παθών. ἐγένετο δ' ἀνὴρ δίκαιος καὶ χρηστὸς τὴν φύσιν, καὶ διὰ τοῦτο μάλιστα φίλος τῷ Θεῷ. ἦρξε δὲ καὶ προέστη τοῦ λαοῦ, μετὰ τὴν Ἠλεὶ τοῦ ἀρχιερέως τελευτὴν, μόνος μὲν ἔτη δώδεκα, μετὰ δὲ τοῦ Σαούλου τοῦ βασιλέως δέκα πρὸς τοῖς ὀκτώ. καὶ τὰ μὲν περὶ Σαμουῆλον [i] τοῦτο τὸ πέρας ἔσχεν.

ϛ'. Ἦν δέ τις τῶν Ζιφηνῶν, ἐκ πόλεως [k] Ἐμμᾶ, πλούσιος καὶ πολυθρέμματος. τρισχιλίων μὲν γὰρ αὐτοῦ ποίμνη προβάτων ἐνέμετο, χιλίων δ' αἰγῶν. ταῦτα Δαυίδης ἀσινῆ τηρεῖν τε καὶ ἀβλαβῆ [l] παρήγγελλε τοῖς σὺν αὐτῷ, καὶ μήτε ὑπὸ ἐπιθυμίας, μήτε ὑπὸ ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τῆς ἐρημίας, καὶ τοῦ δύνασθαι λανθάνειν, καταβλάπτειν· τούτων δ' ἁπάντων ἐπάνω τίθεσθαι τὸ μηδὲν ἀδικεῖν, καὶ τὸ τῶν ἀλλοτρίων ἅπτεσθαι δεινὸν ἡγεῖσθαι καὶ προσάντες τῷ Θεῷ. ταῦτα δ' ἐδίδασκεν αὐτοὺς, οἰόμενος ἀνθρώπῳ χαρίσασθαι ἀγαθῷ, καὶ ταύτης τυγχάνειν ἀξίῳ τῆς προνοίας. ἦν δὲ Νάβαλος, τοῦτο γὰρ εἶχεν ὄνομα, σκληρὸς καὶ πονηρὸς τοῖς ἐπιτηδεύμασιν, ἐκ κυνικῆς ἀσκήσεως πεποιημένος τὸν βίον· [m] γυναικὸς δ' ἀγαθῆς καὶ σώφρονος, καὶ τὸ εἶδος σπουδαίας λελογχώς. πρὸς οὖν τὸν Νάβαλον τοῦτον, καθ' ὃν ἔκειρε τὰ πρόβατα καιρὸν, πέμψας ὁ Δαυίδης ἄνδρας δέκα τῶν σὺν αὐτῷ, διὰ τούτων αὐτὸν ἀσπάζεται, καὶ [n] συνεύχεται τοῦτο ποιεῖν ἐπ' ἔτη πολλά· παρασχεῖν δὲ ἐξ ὧν δυνατός ἐστιν αὐτῷ [o] παρεκάλει, μαθόντι παρὰ τῶν ποιμένων, ὅτι μηδὲν αὐτοὺς ἠδικήσαμεν, ἀλλὰ φύλακες αὐτῶν τε καὶ τῶν ποιμνίων γεγόναμεν, πολὺν ἐν τῇ ἐρήμῳ διατρίβοντες ἤδη χρόνον. [p] μετανοήσει δ' οὐδὲν Δαυίδῃ παρασχόμενος. ταῦτα δὲ τῶν πεμφθέντων διακονησάντων πρὸς τὸν Νάβαλον, ἀπανθρώπως σφόδρα καὶ σκληρῶς ἀπήντησεν. ἐρωτήσας γὰρ αὐτοὺς, τίς ἐστι Δαυίδης, ὡς τὸν υἱὸν ἤκουσεν Ἰεσσαίου, νῦν ἄρα, εἶπε, [q] μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοὺς οἱ δραπέται καὶ σεμνύνονται, [r] τοὺς δεσπότας [s] καταλιπόντες. ὀργίζεται δ' αὐτῶν φρασάντων ὁ Δαυίδης· καὶ τετρακοσίους μὲν ὡπλισμένους αὐτῷ κελεύσας ἕπεσθαι, διακοσίους δὲ φύλακας τῶν σκευῶν καταλιπὼν, ἤδη γὰρ εἶχεν ἑξακοσίους, ἐπὶ τὸν Νάβαλον ἐβάδιζεν, ὀμόσας ἐκείνῃ τῇ νυκτὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ καὶ τὴν κτῆσιν [t] ὅλην ἀφανίσειν. οὐ γὰρ ἄχθεσθαι μόνον ὅτι γέγονεν ἀχάριστος

Moritur Samuelus. 1 Reg. c.25.

5. Sub hoc tempus & Samuelus propheta vita deceſſit: vir non vulgarem inter Hebræos honorem aſſequutus. Illud enim & virtutis ipſius & populi erga ipſum benevolentiæ indicium erat, quod eum diu luxerint & lamentarint, atque ſepulturam ejus ſolenneſque exſequias certatim & magno ſtudio celebrarint. Sepelierunt autem eum in Ramatha patria ſua, multiſque diebus eum defleverunt, non quaſi in publico mœrore ex morte alieni; ſed quaſi privatim quiſque aliquid pateretur. A natura enim fictus formatuſque erat ad juſtitiam & bonitatem; proptereaque Deo eximie charus. Quin & imperavit populoque præfuit, ſolus quidem poſt mortem Eli pontificis annis duodecim, cum vero Saulo rege duodeviginti. Et hæc quidem, quæ ad Samuelum ſpectant, hunc finem habuerunt.

Davides commeatum petit à Nabalo; ſed fruſtra. 1 Reg.c.25.

6. Tum vero erat Ziphenus quidam ex urbe Emma, locuples & multo pecore abundans. nam in paſcuis alebat ovium quidem tria millia, mille vero capras. Davides *autem* juſſit ſuis curare ut hæc integra ſalvaque forent; neque illa *quovis modo* lædere ex nimia cupiditate, aut ex urgenti inopia, aut ex ſpe latendi in deſerto: hiſce vero omnibus antiquius habere, nemini injuriam facere; atque nefas ducere Deoque adverſum, res alienas contrectare. Illos autem ita docebat, exiſtimans ſe gratiam initurum eſſe à viro bono, dignoque cui hæc cura adhiberetur. At è *contra* Nabalus, (hoc enim nomen habebat) duro erat *&* *agreſti* ingenio & malis moribus, qui ex cynica exercitatione vitam inſtituerat; uxorem vero nactus bonam atque prudentem, formaque eleganti. Ad hunc igitur Nabalum, quo tempore ovium tonſuram faciebat, cum Davides decem viros è ſuis miſiſſet, per illos eum ſalutat, ſimulque precatur ut in multos annos idem facere illi daretur: deinde vero obſecrabat, ut ſibi ex iis quibus plurimum pollebat aliquid impertiret, certior à paſtoribus factus, quod longo jam tempore in ſolitudine verſati, nulla eos injuria affecerimus, ſed illorum gregumque cuſtodes fuerimus. non erit autem ut ipſum pœniteat, ſi quid Davidi contulerit. At cum ii qui miſſi erant hæc peregiſſent ad Nabalum, ille inhumaniter admodum & aſpere eos excipit. nam ab iis percontatus, quis eſſet Davides, ut audivit eſſe Jeſſæi filium; nunc igitur, inquiebat, magnifice de ſe ſentiunt fugitivi, ſeque inſolentius efferunt, relictis dominis. Davides autem, cum hæc illi retuliſſent, gravius commovetur: & quadringentis quidem armatis ipſum ſequi juſſis, ducentis vero ad impedimenta cuſtodienda relictis (jam enim ſexcentos coëgerat) ibat contra Nabalum; poſtquam juraverat quod domum ejus ſuaque omnia *ea* nocte in nihilum redigeret. ſe enim non id ſolum ægre ferre, quod animo fuerit in

---

[a] Ita in ſex *MSS.* in *Editis* κατ' αὐτὸν καιρόν. [b] Aut ἀπολαύσας cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* [c] Ἀλλ' ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρετὴν αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* ἐνεφάνισε γὰρ τὴν ἀρ. *Baſ.* & *G.* [d] Ita cum *Epiphanio.* γὰρ *Samb.* καὶ *Aliis.* [e] Ἀρμαθᾷ ἤτοι Ἀρίμαθα *Vat.* [f] Οὐχ οἷον τοῦτο π. *Big.* & *Vat.* [g] Ὡς εἰς οἰκεῖον δ' ἕκαστος ἴδιον πάθος ἂν *Big.* & *Samb.* ὡς οἰκεῖον δ' ἕκαστος ἴδιον πενθῶν *Vat.* [h] Ita cum *Epiphanio.* in *Editis*, *Aliiſque* πενθῶν. [i] Τοῦτο πέρας *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Ita in *Samb.* Ἐμμὰν *Baſ. G. Big.* Αἰμμὰν *Vat.* Ἀμμὰν juxta *Epiphanium.* Μαὰν *Zonaras* cum Editione Complutina LXXII. Μαὼν in *Aliis*, & *Hieronymo.* Forſan ſcripſerit *Joſephus* Ἀμᾶν aut Ἐμμαῦν. [l] Παρήγγελλε *Hen.* παρήγγειλε *Bub.* [m] Illud δ' inſerui è *Cod. Vat.* [n] Ἐπεύχεται *Hen.* & *Bub.* [o] Παρακαλεῖ τινας *Vat.* [p] Μετανοήσειν *Big. Samb.* & *Vat.* Attice. mox παρασχόμενον *Vat.* [q] Μεγαλοφρονοῦσιν ἐφ' ἑαυτοὺς eodem ſenſu *Big.* & *Samb.* μεγαλοφρονοῦσιν ἐπ' αὐτοῖς *Vat.* [r] Οἱ τοὺς δεσπ. *Vat.* [s] Ita *MSS.* καταλείποντες & mox καταλείπων in *Editis*, *Aliiſque.* [t] Vox ὅλην deeſt *Vat.* mox ἀφανίσαι legunt *Hen.* & *Bub.*

ipſos ingrato, nihil eis largitus, qui ſeſe adverſus ipſum multa cum humanitate geſſerant: ſed & quod conviciis & maledictis eos impeteret, nulla injuria ab ipſis affectus.

Nabali mors. 1 Reg. c. 25.

7. Cum vero ſervus quidam, ex iis qui Nabali greges cuſtodiebant, heræ quidem ſuæ, Nabali vero uxori, enarraret, “quod Davides, “miſſis *aliquot de ſuis* ad maritum ejus, ne “quod æquum quidem eſſet impetrârit, ſed è “contra gravibus conviciis appetitus fuerit, “cum *tamen* ipſis in gregum cura & cuſto“dia ſe quammaxime benignum præſtiterit, “hoc autem domino in damnum ceſſiſſe”; illo iſta loquuto, Abigæa (ita enim vocabatur) cum aſinos clitellari juſſiſſet, & variis muneribus eos oneraſſet, ne verbo quidem facto ad maritum (nam ex ebrietate haud mentis compos erat) Davidi obviam proficiſcebatur. Illi autem per montis anguſtias deſcendenti occurrit Davides, cum viris quadringentis ad Nabalum contendens. Tum mulier, viſo illo, confeſtim deſiluit, & in faciem procidens adorabat, ſupplexque petebat ut nollet verborum Nabali meminiſſe: non enim ignorare eum nomini ſuo plane reſpondere. nam Hebræorum lingua Nabalus ſtultitiam denotat. Illa autem ſeſe excuſabat, quod neminem eorum viderit qui ab ipſo miſſi fuerant. “quare mihi, “inquit, ignoſcas precor, Deoque gratias age, “qui *per me* tibi obſtitit quo minus humano “ſanguine manus polluas. nam ille ipſe, ſi in“contaminatus *à cæde* permanſeris, ab iis “qui *in te* maligni ſunt pœnas exiget. Ma“la enim quæ Nabalum manent, illa in inimi“corum tuorum capita recident. At mihi be“nignus ſis *obſecro*, & iſta à me accipere di“gneris; atque iram & indignationem qua “in maritum ejuſque domum commoveris, mei “in honorem remittas. Te enim decet man“ſuetudini conſueſcere & humanitati; præ“ſertim cum ſis regnaturus”. Ille vero, muneribus acceptis, ait; “Deus ſane propitius “te, ô mulier, ad nos hodie adduxit: alio“qui craſtina tibi non illuxiſſet dies, cum ju“raverim hac ipſa nocte everſum ire Nabali “domum, veſtrumque neminem ſuperſtitem “relicturum ex familia hominis maligni & “in me meoſque ſumme ingrati. jam vero, “tui curam gerente Deo, mature mihi ob“viam facta es, ut iram meam delinires. Sed “Nabalus quidem, per te licet ſupplicio nunc “eximatur, pœnam tamen non effugiet: ſui “enim ſibi, ex alia occaſione, exitio erunt “mores.

Davidem ira accenſum in Nabalum placat Abigæa. 1 Reg. c. 25.

8. Hæc loquutus mulierem dimiſit. Illa vero, domum reverſa virumque nacta cum multis epulantem & jam vino gravatum, tunc quidem nihil eorum quæ facta ſunt *ei* expoſuit: die vero ſequenti, cum ſobrio omnia declaraſſet, effecit ut vires ei ſolverentur, & totum corpus prope jam mortuum eſſet, propter *ejus* ſermones & dolorem ex iis conceptum. nec

εἰς αὐτοὺς, μηδὲν ἐπιδειξάμενος φιλάνθρωπον πρὸς αὐτοὺς χρηματισαμένους· ἀλλ' ἔτι καὶ προσβλασφημήσας καὶ κακῶς εἰπὼν, μηδὲν [a]ὑπ' αὐτῶν λελυπημένος.

ζ'. Δηλώσαντος δέ τινος τῶν τὰ ποίμνια φυλαξάντων τοῦ Ναβάλου, πρὸς τὴν δέσποιναν μὲν αὐτοῦ, γυναῖκα δ' ἐκείνου, κατεπτηχότος, “ὅτι πέμψας ὁ Δαυίδης “αὐτοὺς πρὸς τὸν ἄνδρα, μηδενὸς τύχοι τῶν μετρίων, “ἀλλὰ καὶ προσυβρισθείη βλασφημίαις δειναῖς, πά“σῃ περὶ αὐτοὺς προνοίᾳ καὶ φυλακῇ τῶν ποιμνίων χρη“σάμενος, γεγονέναι δὲ τοῦτο [b]ἐπὶ τῷ κακῷ τῷ τοῦ “δεσπότου”· καὶ ταῦτ' ἐκείνου φήσαντος, [c]Ἀβιγαία, προσηγορεύετο γὰρ οὕτως, [d]ἐπισάξασα τοὺς ὄνους, καὶ πληρώσασα παντοίων ξενίων, καὶ μηδὲν εἰποῦσα τἀνδρὶ, ὑπὸ γὰρ μέθης ἀναισθήτως εἶχεν, ἐπορεύετο πρὸς Δαυίδην. [e]καταβαινούσῃ δὲ τὰ στενὰ τοῦ ὄρους ἀπήντησε Δαυίδης, [f]μετὰ τετρακοσίων ἐπὶ Νάβαλον ἐρχόμενος. θεασαμένη δ' αὐτὸν ἡ γυνὴ κατεπήδησεν, καὶ πεσοῦσα ἐπὶ πρόσωπον [g]προσεκύνει, καὶ τῶν μὲν Ναβάλου λόγων ἐδεῖτο μὴ μνημονεύειν· οὐ γὰρ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅμοιον ὄντα τῷ ὀνόματι. Νάβαλος δὲ κατὰ τὴν Ἑβραίων γλῶτταν ἀφροσύνην δηλοῖ. αὐτὴ δ' ἀπελογεῖτο, μὴ θεάσασθαι τοὺς πεμφθέντας ὑπ' αὐτοῦ. “διὸ συγγίνωσκέ μοι, φησὶ, καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχε, “κωλύοντί σε μιανθῆναι ἀνθρωπίνῳ αἵματι. μένοντα “γάρ σε καθαρὸν ἐκεῖνος αὐτὸς ἐκδικήσει παρὰ τῶν “πονηρῶν. ἃ γὰρ ἐκδέχεται κακὰ Νάβαλον, ταῦτα “καὶ ταῖς τῶν ἐχθρῶν σου κεφαλαῖς [h]συμπεσεῖν. γενοῦ “δὲ εὐμενής μοι, κρίνας [i]ἀξίαν σου τὰ παρ' ἐμοῦ ταῦτα “δέξασθαι, καὶ τὸν θυμὸν καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπὶ τὸν “ἄνδρα μου [k]καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ εἰς τὴν ἐμὴν τιμὴν “ἄφες. πρέπει γὰρ ἡμέρῳ σοι καὶ φιλανθρώπῳ τυγχά“νειν, καὶ ταῦτα μέλλοντι βασιλεύειν”. ὁ δὲ, τὰ δῶρα δεξάμενος, “ἀλλὰ σὲ, φησὶν, ὦ γύναι, Θεὸς εὐμε“νὴς ἤγαγε πρὸς ἡμᾶς τήμερον· οὐ γὰρ ἂν τὴν ἐπερ“χομένην ἡμέραν εἶδες· ἐμοῦ τὸν οἶκον τὸν Ναβάλου “διὰ ταύτης τῆς νυκτὸς ὀμόσαντος ἀπολέσαι, καὶ “μηδένα ὑμῶν ἀπολείψειν ἀπὸ ἀνδρὸς πονηροῦ καὶ ἀχα“ρίστου πρὸς ἐμὲ καὶ τοὺς ἐμοὺς ἑταίρους [l]γενομένου. “νῦν δὲ φθάσασα προέλαβες [m]καταμειλίξασθαί μου “τὸν θυμὸν, κηδομένου σου τοῦ Θεοῦ. ἀλλὰ Νάβαλος “μὲν, κἂν ἀφεθῇ νῦν διὰ σὲ τῆς τιμωρίας, οὐ φεύ“ξεται τὴν δίκην· ἀλλ' ὁ τρόπος αὐτὸν ἀπολεῖ, “λαβὼν αἰτίαν ἄλλην.

η'. Ταῦτ' εἰπὼν, ἀπολύει τὴν γυναῖκα. ἡ δὲ, εἰς τὸν οἶκον ἐλθοῦσα, καὶ καταλαβοῦσα τὸν ἄνδρα μετὰ πολλῶν εὐωχούμενον καὶ κεκαρωμένον ἤδη, τότε μὲν οὐδὲν τῶν γεγενημένων διεσάφει. τῇ δ' ἐπιούσῃ, νήφοντι ἅπαντα δηλώσασα, [n]παρεθῆναι [o]καὶ πᾶν ἐκ' αὐτοῦ νεκρωθῆναι τὸ σῶμα ὑπὸ τῶν λόγων [p]καὶ τῆς ἐπ' αὐτοῖς λύπης ἐποίησε. καὶ δέκα ἢ πλείους ἐπιζήσας ἡμέρας τὸν βίον κατέστρεψε ὁ Νάβαλος. ἀκούσας δ' αὐτοῦ τὴν τελευτὴν ὁ Δαυίδης, [a] ἐκδεδικῆσθαι μὲν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καλῶς αὐτὸν ἔλεγεν· ἀποθανεῖν γὰρ Νάβαλον ὑπὸ τῆς ἰδίας πονηρίας, καὶ δοῦναι δίκην [b] αὐτῷ καθαρὰν ἔχοντι τὴν δεξιάν. ἔγνω δὲ καὶ τότε τοὺς πονηροὺς ἐλαυνομένους ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν ἀνθρώποις ὑπερορῶντα, διδόντα δὲ τοῖς μὲν ἀγαθοῖς τὰ ὅμοια, τοῖς δὲ πονηροῖς [c] ἀξίαν ἐπιφέροντα τὴν ποινήν. πέμψας δ' αὐτοῦ πρὸς τὴν γυναῖκα, συνοικήσουσαν καὶ γαμηθησομένην [d] καλεῖ πρὸς αὐτόν. ἡ δὲ [e] ἀναξίαν μὲν (εἶναι) καὶ ποδῶν ἅψασθαι τῶν ἐκείνου, πρὸς τοὺς παρόντας ἔλεγεν· ὅμως δὲ μετὰ πάσης τῆς θεραπείας ἧκε. καὶ συνῴκησε μὲν αὐτῷ, ταύτην [f] λαμβάνουσα τὴν τιμὴν καὶ [g] διὰ τὸ τὸν τρόπον σώφρονα ὄντα καὶ δίκαιον· [h] τυχοῦσα δ' αὐτῆς, καὶ διὰ τὸ κάλλος. εἶχε δὲ Δαυίδης γυναῖκα πρότερον, ἣν ἐξ [i] Ἀβεσάρου πόλεως ἔγημε· [k] Μιχάλαν δὲ τὴν Σαούλου τοῦ βασιλέως θυγατέρα, τὴν γενομένην τοῦ Δαυίδου γυναῖκα, ὁ πατὴρ [l] τῷ Φελτίᾳ υἱῷ Λίσου συνέζευξεν, ἐκ πόλεως ὄντι [m] Γεθλᾶς.

---

[a] Παρ' αὐτῶν Vat. [b] Ἐπὶ τῷ κακῷ δεσπότῃ Vat. [c] Ita quidem Codices *Joſephi* Gr. nec aliter LXXII. Ἀβιγαΐλ juxta *Epiphanium* ab origine *Abigail*. [d] Sic *Baſ. G.* & *Vat.* εὐθέως ἐπισάξασα *Big. Samb.* & *Gall.* ἐπισάξασα τοὺς ὄνους *Hen.* & *Bumb.* ἐπισάξασα τοὺς ὄνους legiſſe videtur *Epiphanius*. [e] Ita cum ſex *MSS.* καταβαινούσῃ perperam in *Editis*. [f] Μετὰ τετρακοσίων *Vat.* [g] Προσεκύνησε *Hen. Bumb.* & *Zonaras*. [h] Ita cum *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* συμπεσεῖσθαι *Big.* & *Vat.* ἐμπεσεῖν *Samb.* [i] Sic *Samb. Vat. Gall.* & *Epiphan.* ἄξιον *Baſ. G.* & *Big.* [k] Καὶ τὸν οἶκον τὸν Ναβάλου *Vat.* [l] Γενομένου *Vat.* [m] Μειλίξασθαι *Vat.* [n] Παρεθῆναι *Hen.* & *Bumb.* utrumque fert ratio Grammatica. [o] Καὶ πᾶν αὐτοῦ *Vat.* [p] Καὶ τῇ ἐπ' αὐτοῖς λύπῃ *Vat.*

θ'. Μετὰ ταῦτα τινὲς ἐλθόντες [n] τῶν Ζιφηνῶν ἀπήγγειλαν τῷ Σαούλῳ, ὡς εἴη πάλιν Δαυίδης ἐν τῇ χώρᾳ αὐτῶν, καὶ δύνανται συλλαβεῖν αὐτόν, βουλομένῳ συνεργῆσαι. ὁ δὲ μετὰ τρισχιλίων ὁπλιτῶν [o] ἐβάδιζεν ἐπ' αὐτόν· καὶ νυκτὸς ἐπελθούσης, [p] ἐπεστρατοπέδευσεν [q] ἐπί τινι τόπῳ [q] Σεκλὰ λεγομένῳ. Δαυίδης δ' ἀκούσας τὸν Σαοῦλον ἐπ' αὐτὸν ἥκοντα, πέμψας κατασκόπους, ἐκέλευσε δηλοῦν αὐτῷ, ποῦ τῆς χώρας Σαοῦλος ἤδη [r] προεληλύθει. τῶν δ' ἐν [ſ] Σεκελᾷ φρασάντων, διανυκτερεύει [t] διαλαθὼν τοὺς ἰδίους, καὶ εἰς τὸ τοῦ Σαούλου στρατόπεδον παραγίνεται, ἐπαγόμενος τὸν ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουίας Ἀβισαῖον, καὶ [u] Ἀχιμέλεχον τὸν [x] Χετταῖον. τοῦ δὲ Σαούλου κοιμωμένου, καὶ περὶ αὐτὸν ἐν κύκλῳ τῶν ὁπλιτῶν καὶ τοῦ στρατηγοῦ [y] Ἀβεννήρου κειμένων, ὁ Δαυίδης εἰσελθὼν εἰς τὸ στρατόπεδον τὸ τοῦ βασιλέως, οὔτ' αὐτὸς ἀναιρεῖ τὸν Σαοῦλον, ἐπιγνοὺς αὐτοῦ τὴν κοίτην [z] ἐκ τοῦ δόρατος, τοῦτο γὰρ αὐτῷ παρεπεπήγει, οὔτε τὸν Ἀβισαῖον, βουλόμενον φονεῦσαι καὶ πρὸς τοῦτο ὡρμηκότα, εἴασεν· ἀλλὰ τὸν ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κεχειροτονημένον βασιλέα φήσας (εἶναι) δεινὸν ἀποκτεῖναι, κἂν ᾖ πονηρός, ἥξειν γὰρ αὐτῷ παρὰ τοῦ δόντος τὴν ἀρχὴν σὺν χρόνῳ τὴν δίκην, ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς. σύμβολον δὲ τοῦ κτεῖναι δυνηθεὶς [a] ἀποσχέσθαι, λαβὼν αὐτοῦ τὸ δόρυ καὶ τὸν φακὸν τοῦ ὕδατος, [b] ὃς κοιμωμένῳ παρέκειτο τῷ Σαούλῳ, μηδενὸς αἰσθομένου τῶν ἐν

pluribus diebus, quam decem, vita producta, eam cum morte commutavit Nabalus. Davides autem, ut illum defunctum eſſe acceperat, à Deo quidem cum merito vindicatum eſſe dicebat: ſuapte enim malitia interiiſſe Nabalum, ſibique pœnas perſolviſſe dextram habenti cædis puram. Quin & tum didicit ſceleſtos à Deo exagitari, ipſumque omnium hominum neminem negligere, ſed bonis quidem ſimilia rependere, malis vero pœnas, quas commeruerunt, infligere. Moxque miſſis ad uxorem ejus nunciis, ipſam, ut una ſecum eſſet ſibique connubio jungeretur, ad ſe accerſit. Illa ad eos, cum adeſſent, dicebat, ſe quidem indignam eſſe, quæ vel ad pedes ejus accideret; cum omni tamen obſervantia veniebat. ac illi quidem nupſit, hunc honorem conſequuta & propter modeſtiam ejus bonoſque mores; eundem vero promerita, etiam propter formæ gratiam. Davides autem uxorem antea habuit, quam ex urbe Abeſaro duxerat: at Michalam Sauli regis filiam, prius Davidi nuptam, pater ipſius Phalti Liſi filio de civitate Gethla locaverat.

Mittit Davides qui ſibi Abigæam in matrimonium adducant. 1 Reg. c. 25.

9. Aliquanto poſt Ziphenorum quidam venerunt, Sauloque nunciaverunt, Davidem rurſum in eorum regione eſſe; ſeque illum capere poſſe, modo ipſe vellet illis auxilio eſſe. Tum ille cum tribus hominum millibus ad eum *veſtigandum* contendebat, & nocte appetente caſtra poſuit in loco quodam, cui nomen Secela. Davides autem, ut audierat, Saulum contra ſe venire, miſſis exploratoribus, juſſit ſibimet nunciari, ad quem regionis locum Saulus jam acceſſiſſet. Cum vero illi *Saulum* apud Secelam eſſe narraſſent, clam ſuis pernoctavit, aditque Sauli caſtra, adducto ſecum Abiſæo, ſororis ſuo Saruiæ filio, & Achimelecho Chettæo. Dum autem Saulus dormiret, & circa eum milites in ambitu jacerent una cum Abenero exercitus duce, Davides, in regis tentorium ingreſſus, neque ipſe regem, agnito ejus cubili ex haſta (illa enim *humi* juxta eum defixa erat) interficere ſuſtinuit, neque Abiſæum permiſit, qui & voluntate & impetu quodam ad eum occidendum ferebatur: ſed, cum grave eſſe dixiſſet regem à Deo creatum interimere quantumvis pravum, ei enim ultionem tempore ſuo venturam ab eo qui imperium dederat, conatum ejus reprimebat. Attamen ut appareret, quòd cum potuiſſet eum occidere, *manus* abſtinuerit, capta ejus haſta & aquæ lenticula, quæ *forte* Saulo quieſcenti erat admota, cum in caſtris nemo

Saulus à Ziphenis monitus Davidem perſequitur. 1 Reg. c. 26.

Davides in caſtra ad Saulum ingreditur, dormientibus cunctis. 1 Reg. c. 26.

---

[a] Ἐκδικηθῆναι μὲν αὐτὸν ὑπὸ τοῦ Θ. *Big. & Samb.* [b] Αὐτῷ ἀφ' αἵματος καθαρὰν legiſſe videtur *Epiphan.* [c] Ὀξεῖαν *Big.* [d] Ἐκάλει πρὸς ἑαυτὸν *Hen. & Buſb.* [e] Ita *Big. & Samb.* ἀναξίαν in *Editis, Aliiſque.* οὐκ ἀξίαν *Zonar.* [f] Λαβοῦσα *Big. Samb. & Vat.* [g] Διὰ τὸ τὸν τρόπον σώφρονα εἶναι καὶ δίκαιον *Vat.* [h] Τυχοῦσα ταύτης *Big. Samb. & Vat.* [i] Ἀβισάρου *Big. Samb. & Vat.* fuiſſe pro Iezraële Codicis Divini, nitro diſſentio. In *Epiphanii* libris *Abiſar & Biſar.* [k] Μελχὸν ἢ τὴν Μελχόλην *Vat.* videſis *Annot.* ad p. 252. *Vat.* [l] Ita cum *Epiphanio*, (niſi quod Σελλῆ pro Λισοῦ exſtet in nonnullis Codicibus) aut Λαΐσου aut Λησοῦ. *Falti Ben Lais* in ſundo Sacro. τῷ Φελτίῳ υἱῷ Λισοῦ *Baſ. & G.* τῷ Φιλτίῳ (aut Βελλῆ) υἱῷ Ἐλισοῦ *Big. Samb. & Vat.* [m] Mallem ſane cum *Scholiaſte* ſcribere Γαλλᾶς ab Hebraïco *Gallim*, quod retinent *Epiphanii* codices. nec diſplicet Γεθλᾶς à ſimili voce Chaldaïca, ejuſdem plane ſignificationis, ſive *collis* ſive *involucrum* denotetur iis nominibus. [n] Ζιφηνῶν, ἤτοι Ζιφαίων ἀπηγ. τ. Σ. ὡς εἴη ὁ Δαβίδης εἰς τὴν χώραν *Vat.* [o] Ἐβάδιζε πρὸς αὐτὸν *Vat.* [p] Aut ἐστρατοπέδευσεν cum *Big. Samb. Hen. & Buſb.* [q] Ἐπὶ τὴν Σίκελλαν λεγομένην, & mox Σικέλλας *Vat.* Συκέλλα *Baſ. & G.* Σακελλᾷ *Hen. & Buſb.* Σικελλᾷ *Big.* Σικελλᾶς *Samb.* Σικελλὰ *Epiphan.* addita forſan litera Σ, pro Ἐκελλὰ aut Ἐχελά. Is enim locus in volumine Hebraïco eſt *Hachila*, in Græco τῶν ό. Ἀχελά, Ἐχελὰ & Ἐχιλᾶ, & Ζεφαῖρα Ἐχελά. collis ſeptiès mille paſſibus ab Eleutheropoli remotus, & *Habacuci* vatis monumento clarus. [r] Ita *Samb. Vat. & Epiphan.* In *Editis, Aliiſque* ἀπεληλύθει. [ſ] Hic loci Σικέλλαις *Big. Samb. & Epiphan.* Σικέλλαις *Vat.* Συκέλλαις *Baſ. & G.* [t] Καὶ λαθὼν τὴν ἰδίαν εἰς τὸ τοῦ Σ. *Vat.* [u] Ἀβιμέλεχον *Vat. Hen. & Buſb.* ex LXXII. [x] Χετθαῖον *Vat.* [y] Ἀβεννήρου in quinque MSS. Ἀβέννηρ *Zon.* & τῶν ό. Abner *Hieronymi & Maſoretæ.* [z] Καὶ τὸ δόρυ juxta *Epiphanium.* [a] Ita *Vat. Samb. & Epiphan.* ἀπέσχετο *Baſ. G. & Big.* [b] Ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος κοιμωμένῳ τῷ Σαούλῳ *Big. & Samb.* ὃς ἦν παρ' αὐτῷ κείμενος τῷ Σαούλῳ *Vat.* τὸ παρ' αὐτῷ κείμενον *Hen. & Buſb.*

nemo animadverterit, omnibus dormientibus, diſceſſit, ſecure omnia exſequutus, quibus, prout tempus ei concederet, auderetve, regios mulctavit. Torrentem vero tranſgreſſus, & conſcenſo montis vertice, unde facile poterat exaudiri, vociferatus ad Sauli milites, & ad Abenerum exercitûs ducem, è ſomno eos excitavit, atque ad hunc clamabat & populum. Cum autem *hoc* audierit exercitûs dux, & rogaverit quiſnam eſſet qui ſe nominatim appellaſſet, Davides ajebat, “Ego, Jeſſæi “quidem filius, à vobis vero profugus. Sed “quî fit, ut tu vir magnus, & apud regem cæteris honore prælatus, negligenter adeo cuſtodieris domini corpus? num tibi magis volupe eſt ſomnum capere, quam ejus ſalutis curam gerere? Hæc enim mortis ſupplicio digna ſunt: quippe qui quoſdam è noſtris in “caſtra ad regem & alios omnes ingreſſos non “perſenſiſtis. Quære itaque ubi ſit haſta regis “& aquæ lenticula, & diſces quantum mali in “caſtris commiſſi vos latuit”. Saulus autem, agnita Davidis voce, intellectoq; quod, cum deprehendiſſet eum à ſomno & cuſtodum negligentia proditum, non tamen occiderit, ſed pepercerit, cum juſte eum perimere potuiſſet, gratias pro ſalute ſe illi habere dicebat: hortabaturque ut ſumpta fiducia, & nihil amplius mali ab ipſo metuens, domum ſuam reverteretur. ſibi enim perſuaſum eſſe, quod non ſeipſum ita amaret, ac ab ipſo diligeretur; cum quidem eum, qui illum cuſtodire poſſet & multa benevolentiæ indicia dederit, perſequeretur; & ad vitam tamdiu in exſilio ſummaque de anima ſua ſolicitudine agendam adigeret, abſque *omni* amicorum & cognatorum conſortio: ipſe vero adhuc ab eo ſæpius conſervaretur, animamque ſuam manifeſtum in diſcrimen adductam *ab eo* ſalvam reciperet. Davides autem juſſit aliquem ab eo mitti, qui haſtam peteret & aquæ lenticulam: iſto adjecto, fore ut Deus ipſos ex ingenio utrumque ſuo factiſque inde prodeuntibus judicaret; qui norit, quod, cum te hodie occidere potuiſſem, manus abſtinuerim.

Davidi gratias agit Saulus, quod vitæ ipſius pepercerit. 1 Reg. c. 26.

Davides ad Anchum Gittæ regem ſe confert. 1 Reg. c. 27.

10. Et quidem Saulus, cum iterum ex Davidis manibus evaſiſſet, in regiam & patriam ſuam reverſus eſt: at Davides, veritus ne quando à Saulo caperetur ſi illic maneret, ſibi conſultius eſſe putabat, ut in Palæſtinam aſcenderet, ſeque illius intra fines contineret. Itaque cum ſexcentis, quos *forte* circa ſe habuit, ad Anchum concedit Gittæ regem. illa autem erat una è quinque *Palæſtinis* civitatibus. Cumque illum viroſque *ſuos comites benigne* excepiſſet, locumque ad habitandum dediſſet, Gittæ degebat una cum duabus ſuis uxoribus Achima & Abigæa. Saulo autem, hac de re certiori facto, non jam curæ erat aut contra eum proficiſci, aut ut milites mitteret.

τῷ στρατοπέδῳ, πάντων δὲ κατακοιμωμένων, ἐξῆλθεν ἀδεῶς πάντ' ἐργασάμενος, ὅσα καὶ ὁ καιροῦ [a] διδόντος αὐτῷ καὶ τῆς τόλμης, διέθηκε τοὺς τοῦ βασιλέως. διαβὰς δὲ τὸν χείμαῤῥον, καὶ ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἀνελθὼν τοῦ ὄρους ὅθεν ἔμελλεν [b] ἐξακουσθήσεσθαι, ἐμβοήσας τοῖς στρατιώταις τοῦ Σαούλου καὶ τῷ στρατηγῷ [c] Ἀβενήρῳ, διανίστησιν αὐτοὺς ἐκ τοῦ ὕπνου, τοῦτόν τε ἐφώνει καὶ τὸν λαόν. ἐπακούσαντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ, καὶ τίς ὁ καλέσας αὐτὸν [d] ἐστὶν ἐρομένου, Δαυίδης εἶπεν, “ἐγώ, παῖς μὲν Ἰεσσαίου, “φυγὰς δὲ ὑμέτερος. ἀλλὰ τί δή ποτε, μέγας τε ὤν, “καὶ τὴν πρώτην ἔχων παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμήν, οὕτως “ἀμελῶς τὸ τοῦ δεσπότου φυλάσσεις σῶμα; καὶ ὕπνος “ἡδίων ἐστί σοι τῆς τούτου σωτηρίας καὶ προνοίας; θανάτου “γὰρ ταῦτα ἄξια καὶ τιμωρίας, οἵ γε μικρὸν ἔμπροσθε εἰσελθόντας τινὰς [e] ἡμῶν εἰς τὸ στρατόπεδον, ἐπὶ τὸν βασιλέα καὶ πάντας τοὺς ἄλλους, οὐκ ἐνοήσατε. ζήτησον οὖν τὸ “δόρυ τοῦ βασιλέως καὶ τὴν φακὸν τοῦ ὕδατος, καὶ μαθήσῃ πηλίκον ὑμᾶς ἔλαθε κακὸν [f] ἐντὸς γενόμενον”. Σάουλος δὲ γνωρίσας τὴν [g] τοῦ Δαυίδου φωνήν, καὶ μαθὼν ὅτι λαβὼν αὐτὸν ἔκδοτον ὑπὸ τοῦ ὕπνου καὶ τῆς τῶν φυλαττόντων ἀμελείας οὐκ ἀπέκτεινεν, ἀλλ' ἐφείσατο δικαίως ἂν αὐτὸν ἀνελών, χάριν ἔχειν αὐτῷ τῆς σωτηρίας ἔλεγε· καὶ παρεκάλει θαῤῥοῦντα, καὶ μηδὲν ἔτι πείσεσθαι δεινὸν ἐξ αὐτοῦ φοβούμενον, [h] ἀναχωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. πέπεισθαι γὰρ ὅτι μηδ' αὐτὸν οὕτως ἀγαπήσειεν, ὡς ὑπ' ἐκείνου στέργεται, ὃς τὸν μὲν φυλάττειν αὐτὸν δυνάμενον καὶ πολλὰ δείγματα τῆς εὐνοίας παρεσχημένον ἐλαύνοι, καὶ τοσοῦτον ἐν φυγῇ χρόνον καὶ ταῖς [i] περὶ τὴν ψυχὴν ἀγωνίαις ἠνάγκασε ζῆσαι, φίλων καὶ συγγενῶν ἔρημον. αὐτὸς δ' [k] οὐ παύεται πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος, οὐδὲ τὴν ψυχὴν φανερῶς ἀπολλυμένην λαμβάνων. ὁ δὲ Δαυίδης πέμψαντα ἀπολαβεῖν ἐκέλευσε τὸ δόρυ καὶ τὴν φακὸν τοῦ ὕδατος· ἐπειπών, ὡς ὁ Θεὸς ἑκατέρῳ τῆς ἰδίας φύσεως καὶ τῶν κατ' αὐτὴν πεπραγμένων ἔσται δικαστής, ὃς, ὅτι καὶ κατὰ τὴν παροῦσαν ἡμέραν ἀποκτεῖναί σε δυνηθεὶς ἀπεσχόμην, οἶδε.

ι. Καὶ Σάουλος μὲν, δεύτερον διαφυγὼν τὰς Δαυίδου χεῖρας, εἰς τὰ βασίλεια καὶ [l] τὴν οἰκείαν ἀπηλλάσσετο· φοβηθεὶς δὲ Δαυίδης μὴ μένων αὐτόθι συλληφθῇ ὑπὸ τοῦ Σαούλου, [m] συμφέρειν ἔκρινεν, [n] εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς, διατρίβειν ἐν αὐτῇ· καὶ μετὰ τῶν ἑξακοσίων, οἳ περὶ αὐτὸν ἦσαν, παραγίνεται [o] πρὸς Ἀγχοῦν τὸν Γίττης βασιλέα. μία δ' ἦν αὕτη [p] τῶν πέντε πόλεων. δεξαμένου δ' αὐτὸν τοῦ βασιλέως σὺν τοῖς ἀνδράσιν, καὶ δόντος οἰκητήριον, ἔχων ἅμα καὶ τὰς δύο γυναῖκας [q] Ἀχιμὰν καὶ Ἀβιγαίαν διῆγεν [r] ἐν τῇ Γίττῃ. Σαούλῳ δὲ ταῦτα ἀκούσαντι λόγος οὐκ ἔτ' ἦν πέμπειν ἐπ' αὐτὸν ἢ βαδίζειν.

δὶς

---

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliisque* διδόντος. [b] Ἐξάκουστος εἶναι *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* & mox ἐκβοήσας *Hen.* βοήσας *Vat.* [c] Ἀβεννήρῳ in quinque *MSS.* & ſtatim αὐτὸν *Vat.* [d] Vocem ἐστὶν non agnoſcit *Vat.* [e] Ὑμῶν juxta *Vet. Interpr.* [f] Ἐντὸς γεγενημένον *Vat.* ἐντὸς γενομένους legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [g] Τοῦ omittunt quinque *MSS.* [h] Ἀναχωρήσειν *Vat.* [i] Περὶ ψυχὴν *Vat.* [k] Οὐ παύεται ὑπ' αὐτοῦ σωζόμενος ἐπὶ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ φανερῶς *Vat.* [l] Τὴν οἰκίαν præferunt *Big.* & *Samb.* confer 1 Reg. 26. 25. [m] Τοῦτο συμφέρειν *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Εἰς τὴν Παλαιστίνην ἀναβὰς *Vat.* ἐς τοὺς Παλαιστίνους κατιὼν juxta *Epiphanium.* [o] Πρὸς Ἀχοῦς ἤτοι Ἀγχοῦς τὸν Ἀγχιμιν τῆς *Vat.* [p] Τῶν Παλαιστίνων πόλεων *Epiphan.* [q] Ἀχιμαὰν ἤτοι Ἀχινάαμαν *Vat.* Ἀχινόαμ *Epiphan.* Ἀχινάμ forſan pro Ἀχινόαμ, quæ eſt *Achinoam* in Bibliis Hebr. Ἀχινάαμ *Interpp.* LXXII. [r] Ita in pleriſque *MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐν Γίττῃ.

a Αὐτῷ

δὶς γὰρ ἤδη κινδυνεῦσαι παρὰ μικρὸν ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον, συλλαβεῖν αὐτὸν ἀποδράσαντα. Δαυίδῃ δ' οὐκ ἔδοξεν ἐν τῇ πόλει τῶν Γιττῶν μένειν· ἀλλ' ἐδεήθη τοῦ βασιλέως αὐτῶν, ἵν', ἐπειδὴ φιλανθρώπως αὐτὸν ὑπεδέξατο, καὶ τοῦτο χαρίσηται, τόπον τινὰ τῆς χώρας δοὺς αὐτῷ πρὸς κατοίκησιν. αἰδεῖσθαι γὰρ διατρίβων ἐν τῇ πόλει βαρὺς [a] αὐτῷ καὶ φορτικὸς εἶναι. δίδωσι δ' [b] Ἀγχοῦς αὐτῷ κώμην τινὰ [c] Σίκελλαν καλουμένην. ἣν βασιλεύσας ὁ Δαυίδης ἀγαπῶν, ἴδιον κτῆμα [d] ἐτίμησεν εἶναι καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἄλλοις δηλώσομεν. ὁ δὲ χρόνος, ὃν κατῴκησε Δαυίδης [e] ἐν Σικέλλᾳ τῆς Παλαιστίνης, ἐγένετο [f] μῆνες τέσσαρες πρὸς ταῖς εἴκοσιν ἡμέραις. [g] καὶ ἐπερχόμενος δὲ λάθρα τοῖς πλησιοχώροις τῶν Παλαιστίνων, [h] Σεῤῥίταις καὶ Ἀμαληκίταις, διήρπαζεν αὐτῶν τὴν χώραν· καὶ λείαν πολλὴν κτηνῶν καὶ καμήλων λαμβάνων ὑπέστρεφεν. [i] ἀνθρώπων γὰρ ἀπείχετο, δεδιὼς μὴ καταμηνύσωσιν αὐτὸν πρὸς Ἀγχοῦν τὸν βασιλέα. τὸ μέντοιγε τῆς λείας μέρος αὐτῷ δωρεὰν [k] ἔπεμπε. τοῦ δὲ βασιλέως πυθομένου, [l] τίσιν ἐπιθέμενος τὴν λείαν ἀπήλασε, τοῖς πρὸς τὸν νότον [m] τῶν Ἰουδαίων τετραμμένοις καὶ ἐν τῇ πεδιάδι κατοικοῦσιν εἰπὼν, πείθει τὸν Ἀγχοῦν φρονῆσαι οὕτως. ἤλπισε γὰρ οὗτος, ὅτι Δαυίδης [n] ἐπολέμησε τὸ ἴδιον ἔθνος, καὶ δοῦλον ἕξειν [o] παρ' ὃν ζῇ χρόνον, ἐν τοῖς αὐτοῦ καταμένοντα.

jam enim bis adeo periclitatum fuiſſe, ut parum abſuerit quin in ejus manus incideret, dum eum capere moliretur. Davidi autem non placuit in Gittenſium urbe *diutius* manere: ſed regem eorum oravit, ut, cum benigne eum exceperit, hoc etiam concederet, ut locum ſibi aliquem in regione *campeſtri* ad habitandum daret. vereri enim ne, ſi in urbe moraretur, ipſi moleſtiæ eſſet onerique. Tum Anchus vicum quendam, Sicellam nomine, ei donavit. quem Davides *etiam* regnum adeptus, quod eum dilexerit, pro privata ſua poſſeſſione habuit, ejuſque ſimiliter poſteri. Sed de his quidem alibi dicemus. Temporis autem ſpatium, quo Davides in Sicella moratus eſt, conficiebat quatuor menſes cum viginti diebus. atque in vicinæ regionis Palæſtinos, Serritas & Amalecitas, clam *Gittenſibus* incurſiones faciens, terram eorum diripiebat, multaque jumentorum & camelorum præda auctus revertebat. Nam hominibus abſtinebat, præ metu ne ſe Ancho regi indicarent. Manubiarum tamen partem ei dono mittebat. Rege autem quærente quoſnam adortus prædam abegerit, cum dixiſſet Judæos ad meridiem poſitos & planitiem incolentes, Ancho *facile* perſuadet ut ita ſentiret. in eam enim ſpem venerat, Davidem cum gente ſua pugnas conſeruiſſe, ſibique, dum viveret, ſervum futurum eſſe, ſuis in terris ſubſiſtentem.

Davidi locus in Palæſtina ad habitandum datur.
1 Reg. c. 27.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Σαοῦλος, οὐκ ἀποκριναμένου τοῦ Θεοῦ περὶ τῆς πρὸς τοὺς Παλαιστίνους μάχης, παρεκάλει τὴν ἐγγαστρίμυθον ἀναγαγεῖν αὐτῷ τὴν τοῦ Σαμουήλου ψυχήν· καὶ ὡς ἐκεῖνος, Ἑβραίων τῇ μάχῃ ἡττηθέντων, μετὰ τῶν παίδων αὐτοῦ ἀπέθανεν.

ΚΑτὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, τῶν Παλαιστίνων ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεύειν διεγνωκότων, καὶ περιπεμψάντων πρὸς τοὺς συμμάχους ἅπαντας, ἵνα [p] συμπαρῶσιν αὐτοῖς εἰς τὸν πόλεμον εἰς [q] Ῥεγγὰν, ὅθεν ἔμελλον ἀθροισθέντες ἐξορμᾶν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους, ὁ τῶν Γιττῶν βασιλεὺς Ἀγχοῦς συμμαχήσαντα τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐπὶ τοὺς Ἑβραίους ἠξίου. τοῦ δὲ προθύμως ὑποσχομένου, καὶ φήσαντος παρεστῆναι καιρὸν, ἐν ᾧ τὴν ἀμοιβὴν αὐτῷ τῆς εὐεργεσίας καὶ τῆς ξενίας [s] ἀποδώσειν· καὶ ποιήσειν αὐτὸν φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην, καὶ τοῦ ἀγῶνος τοῦ πρὸς τοὺς πολεμίους κατὰ νοῦν χωρήσαντος αὐτοῖς, ἐπηγγείλατο, [t] τῇ τῆς τιμῆς καὶ πίστεως ὑποσχέσει τὸ πρόθυμον [u] αὐτοῦ μᾶλλον αὔξων.

ιε'. β'. Ἔτυχε δὲ Σαοῦλος, ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοὺς [x] μὲν μάντεις καὶ τοὺς ἐγγαστριμύθους, καὶ πᾶσαν τὴν τοιαύτην τέχνην ἐκ τῆς χώρας ἐκβεβληκὼς, ἔξω τῶν προφητῶν. ἀκούσας δὲ

CAP. XIV.

Ut Saulus, ſilente Dei oraculo, ventriloquam obſecrabat, ut ſibi excitaret Samueli animam: utque ille, Hebræis prælio ſuperatis, cum filiis ſuis occumbebat.

SUB idem tempus, cum Palæſtini in Iſraëlitas exercitum educere decreviſſent, & circumquaque ad auxiliares ſuos omnes miſiſſent, ut ad bellum gerendum convenirent Rengam, unde conferti in Hebræos impetum facturi erant, Achis rex Gittenſium Davidem orabat, ut cum copiis ſuis ſeſe ei ſocium adjungeret *in expeditione* contra Hebræos. Illo vero prompte operam ſuam pollicente, dicenteque adeſſe tempus pro beneficiis gratiaque hoſpitali vicem rependendi; *rex*, ut honorem & *benevolentiæ* fidem promittendo alacritatem ejus augeret, fore denunciavit ut corporis cuſtodiæ illum admoveret poſt victoriam, & ſi daretur cum hoſtibus ex animi ſententia acie dimicare.

Davides Gittenſium regi auxilium pollicetur.
1 Reg. c. 28.

2. Jam Saulus, Hebræorum rex, divinos quidem & ventriloquos, & quicunque hujuſmodi artem exercerent è regione *ſua* expulerat, præter prophetas. Cum vero audiſſet jam in propinquo

XV.
Saulus à Deo deſertus ventriloquam conſulit.
1 Reg. c. 28.

---

[a] Αὐτῷ deeſt *Vat.* [b] Ἀγχοῦσος *Vat.* [c] Σεκέλλαν *Baſ.* & *G.* & parvo cum diſcrimine Σικελλὰν in *Big.* & *Samb.* mox tamen Σικελλᾷ *Samb.* Σικελλὰν *Epiphan.* forſan pro Σικελαγὰν aut Σικελεγὰν ab origine *Siclag* aut Σικελὰγ *Interpretum* LXXII. [d] Ἐνόμιζεν *Vat.* [e] Ἐν τῇ Σικέλλᾳ *Vat.* [f] In Bibliis Hebr. *annus & quatuor menſes.* [g] Καὶ abeſt *Samb. Big. Vat.* & *Epiphan.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* Σαῤῥίταις *Baſ.* & *G.* omnes illi pro integra voce Γεσῤῥίταις aut Γεσουῤῥίταις. namque natio iſta Hebræis *Geſuri*, Græcis autem Interpretibus Γεσερὶ & Γεσειρεὶ & Γεσουρεί. Plane Γεσερίταις in *Cod. Vat.* [i] Sacræ Literæ dicunt *eum nec virum nec mulierem conſervaſſe, ne ſe regi indicarent.* [k] Ἔπεμψε *Vat.* [l] Τίσιν ἐπιθέμενος *Vat.* [m] Τοῖς Ἰουδαίοις *Big.* & *Samb.* [n] Ἐμίσησε *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [o] Ita ex *MSS.* παρ' ὃν ζῇ in *Editis.* [p] Παρῶσι *Vat.* [q] Σουνὰν aut Σωνὰν aut Σάνων. Vide p.270. v.1. & confer 1 Reg. c.28. v.4. [r] Ἀγχίας hic & paulo ſupra *Big. Gall.* & *Samb.* Ἀγχοῦς συμμαχήσοντα τὸν Δαυίδην αὐτῷ μετὰ τῶν ἰδίων ὁπλιτῶν ἐκάλει *Vat.* [s] Ἀποδώσειν αὐτὸν, καὶ φύλακα τοῦ σώματος μετὰ τὴν νίκην καὶ τοὺς ἀγῶνας τοὺς πρὸς τοὺς π. κ. ν. χωρήσαντας αὐτοῖς ἐπηγγείλατο ποιήσειν αὐτὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Ita *Big.* & *Samb.* in reliquis deeſt τῆς. [u] Αὐτοῦ *Vat.* [x] Illud μὲν ex *Big.* & *Vat.*

pinquo eſſe Palæſtinos, & non procul ab urbe Suna in planitie poſitâ caſtra metatos eſſe, cum copiis ſuis ad eos properavit. Cumque acceſſiſſet ad montem quendam Gelboë vocatum, è regione hoſtium conſedit. Non temere autem perturbatur animadverſo hoſtium exercitu, quem & numero & viribus ſuo præſtare ſecum reputavit: Deumque per prophetas orabat ut ei de pugna ejuſque eventu *aliquid* prædicere dignaretur. Cum vero Deus non reſponderet, majori adhuc commotus eſt terrore, animoque concidit, malum, quale veriſimile *erat*, mente præſagiens, ſi Deus ſibi in auxilium non adforet. Attamen quæri ſibi jubet mulierculam aliquam ex ventriloquis, & mortuorum animos evocare peritam, quaſi ſic intellecturus an res ex ipſius ſententia proceſſuræ eſſent. nam ventriloquorum genus, exciens defunctorum animas, per eas quæ ſint eventura ſciſcitantibus prædicit. Cumque fuiſſet à quodam è ſuis ei nunciatum, hujuſmodi mulierculam eſſe in urbe Endoro, inſciis omnibus in exercitu & mutato regio habitu, aſſumptis duobus è ſuis quos ſibi fidiſſimos eſſe novit, nocte Endorum venit ad mulierem; eamque obſecrabat ut divinaret, ſibique excieret animam illius, quem ipſe ei dixerit. Illa autem repugnante, dicenteque non contempturam eſſe regem, qui hoc divinorum genus *ſuis è finibus* exterminaverat, neque humanum eſſe factum, ut qui ab ipſa nulla laceſſitus eſſet injuria eam inſidiis ad vetita eliceret, quibus patrandis deprehenſa ad ſuppliciumt raheretur; juravit *rex* neminem *hoc* reſciturum eſſe, nec alteri *cuipiam* ejus divinationem proditurum, ſed fore *eam* extra omne periculum. Ut vero jurejurando omnem ei timorem excuſſiſſet, juſſit ut ipſi animam Samueli excitaret. Illa autem ignorans quis eſſet Samuelus, ab inferis hunc evocat. Cumque ille apparuiſſet, mulier, conſpicata virum gravem & majeſtate Deo ſimilem, perturbatur, & ad adſpectum perculſa, nonne tu es, inquit, Saulus rex? nam *ei* illum indicavit Samuelus. Cum vero ille annuiſſet, & rogaret unde orta eſſet ejus perturbatio, ajebat ſe videre quendam ex *terra* aſcendentem ſpecie divina. Cumque ille dicere juſſiſſet, qua is qui apparuit ſimilitudine eſſet, quove habitu, & qua ætate: eum jam ſenem quidem eſſe reſpondebat, formaque illuſtri, penula vero ſacerdotali amictum. Ex hiſce rex Samuelum *hunc* eſſe agnovit, & in terram procidens ſalutabat *eum* & adorabat. Anima autem Samueli interrogante, cur eam ſedibus *ſuis* emoveri elicique fecerit? de neceſſitate querebatur *Saulus*, nam hoſtes ſibi graves incumbere, ipſumque magnis in præſentia anguſtiis premi, à Deo deſertum, ac neque per prophetas neque per ſomnia de futuris aliquid accipientem: quapropter ad te, qui mihi ſemper proſpexiſti,

Samuelus ab inferis excitus. 1 Reg. c. 28.

τοὺς Παλαιστίνους ἤδη παρόντας, καὶ ἔνδον [a] Σούνης πόλεως ἐν τῷ πεδίῳ κειμένης ἐστρατοπεδευκότας, ἐξώρμησεν ἐπ' αὐτοὺς μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ παραγενόμενος πρὸς ὄρει τινὶ Γελβουὲ καλουμένῳ, βάλλεται στρατόπεδον ἀντικρὺ τῶν πολεμίων. ταράττει δ' αὐτόν, [b] οὐχ ὡς ἔτυχεν, ἰδόντα ἡ τῶν ἐχθρῶν δύναμις, πολλή τε οὖσα καὶ τῆς [c] οἰκείας κρείττων ὑπονοουμένη· καὶ τὸν Θεὸν διὰ τῶν προφητῶν ἠρώτα περὶ τῆς μάχης καὶ τοῦ περὶ ταύτην ἐσομένου τέλους προειπεῖν. οὐκ ἀποκρινομένου δὲ τοῦ Θεοῦ, ἔτι μᾶλλον ὁ Σάουλος κατέδεισε, καὶ τὴν ψυχὴν κατέπεσε· τὸ κακόν, ὡς εἰκός, οὐ παρόντος αὐτῷ κατὰ χεῖρα τοῦ Θεοῦ προορώμενος. ζητηθῆναι δ' αὐτῷ κελεύει γύναιόν τι τῶν ἐγγαστριμύθων, καὶ τὰς τῶν τεθνηκότων ψυχὰς [d] ἐκκαλουμένων, ὡς οὕτω γνωσόμενος εἰ κατὰ νοῦν χωρεῖν αὐτῷ [e] μέλλοι τὰ πράγματα. τὸ γὰρ τῶν ἐγγαστριμύθων γένος, ἀνάγον τὰς τῶν νεκρῶν ψυχάς, δι' αὐτῶν προλέγει τοῖς δεομένοις τὰ ἀποβησόμενα. μηνυθέντος δ' αὐτῷ παρά τινος τῶν οἰκετῶν [f] εἶναί τι γύναιον τοιοῦτον ἐν πόλει [g] Ἐνδώρῳ, λαθὼν πάντας τοὺς ἐν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ [h] ἀποδὺς τὴν βασιλικὴν ἐσθῆτα, δύο παραλαβὼν οἰκέτας, οὓς ᾔδει πιστοτάτους [i] ὄντας, ἧκεν εἰς τὴν Ἔνδωρον πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ παρεκάλει μαντεύεσθαι καὶ ἀνάγειν αὐτῷ ψυχήν, ἥνπερ ἂν αὐτὸς εἴποι. τῆς δὲ γυναικὸς ἀπομαχομένης καὶ λεγούσης οὐ καταφρονήσειν τοῦ βασιλέως, ὃς [k] τοῦτο γένος τῶν μάντεων ἐξήλασεν, οὐδ' αὐτὸν δὲ ποιεῖν καλῶς ἀδικηθέντα μηδὲν ὑπ' αὐτῆς, ἐνεδρεύοντα δὲ εἰς τὰ κεκωλυμένα λαβεῖν αὐτὴν ἵνα δῷ δίκην, ὤμοσε μηδένα γνώσεσθαι, μηδὲ [l] παρ' ἄλλον ἀγγελεῖν αὐτῆς τὴν μαντείαν, ἔσεσθαι δ' ἀκίνδυνον. ὡς δὲ τοῖς ὅρκοις αὐτὴν ἔπεισε μὴ δεδιέναι, κελεύει τὴν [m] Σαμουήλου ψυχὴν ἀναγαγεῖν αὐτῷ. ἡ δ' ἀγνοοῦσα τὸν Σαμουῆλον ὅστις ἦν, καλεῖ τοῦτον ἐξ ᾅδου. φανέντος δ' αὐτοῦ, θεασάμενον τὸ γύναιον ἄνδρα σεμνὸν καὶ θεοπρεπῆ ταράττεται· καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἐκπλαγέν, οὐ σύ, φησίν, ὁ βασιλεὺς Σάουλος; ἐδήλωσε γὰρ αὐτὸν ὁ Σαμουῆλος. ἐπινεύσαντος δ' ἐκείνου, καὶ τὴν ταραχὴν αὐτῆς ἐρομένου πόθεν γένοιτο, βλέπειν εἶπεν ἀνελθόντα Θεῷ τινὰ τὴν μορφὴν ὅμοιον. τοῦ δὲ τὴν εἰκόνα [n] φράζειν καὶ τὸ σχῆμα τοῦ θεαθέντος καὶ τὴν ἡλικίαν κελεύσαντος, γέροντα μὲν ἤδη καὶ ἔνδοξον [o] ἐσήμαινεν, ἱερατικὴν δὲ περικείμενον διπλοΐδα. ἐγνώρισεν ἐκ τούτων ὁ βασιλεὺς τὸν Σαμουῆλον ὄντα· καὶ πεσὼν ἐπὶ τὴν γῆν ἠσπάζετο καὶ προσεκύνησε. τῆς δὲ Σαμουήλου ψυχῆς πυθομένης διὰ τί κινήσειεν αὐτὴν καὶ ἀναχθῆναι ποιήσῃ; τὴν ἀνάγκην ἀπωδύρετο, [p] τοὺς πολεμίους γὰρ ἐπικεῖσθαι βαρεῖς αὐτῷ, αὐτὸν δὲ ἀμηχανεῖν τοῖς παροῦσιν, ἐγκαταλελειμμένον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, καὶ μήτε προρρήσεως τυγχάνοντα, μήτε διὰ προφητῶν, μήτε δι' ὀνειράτων· καὶ διὰ τοῦτο [q] ἐπὶ σὲ τὸν ἀεὶ ἐμοῦ προνου-

---

[a] Sic Big. Samb. & Epiphan. Σούνης Vat. Σώνης Baſ. G. & Aliqui. [b] Οὐχ non agnoſcunt Big. & Samb. ut & Vat. cui etiam deeſt ἰδόντα. [c] Αὐτῆς ap. Vat. [d] Ἐκκαλουμένων Samb. & Vat. [e] Μέλλοι Big. & Samb. [f] Εἶναι γύναιον Vat. [g] Ita Baſ. G. & Epiphan. Ἐνδώρῳ Big. & Samb. Ἀενδώρ [illegible] Vat. Ἀενδώρ LXXII. excepta editione Complutenſi, quæ cum S. Hieronymo habet Ἐνδώρ. in [illegible] & Onomaſtico Euſebii Ἐνδώρ. [h] [illegible] in ſex MSS. [illegible] Zonaras. [i] Εἶναι Vat. [k] Τοῦτο τὸ γένος Vat. & Samb. [l] Ita cum Big. & Samb. in reliquis παρ' ἄλλον. [m] Hac de re vide Theodoretum & Procopium Gazæum, ut & Leonem Allatium in Syntagmate de Engaſtrimythis & Lavaterum de Spectris. [n] Φράζειν αὐτόν Big. Samb. & Vat. qui mox omittunt κελεύσαντος. [o] Ἐσήμαινεν Vat. [p] Ita cod. Vat. in reliquis γὰρ deeſt. [q] [illegible] Big. Samb. & Vat.

a Illud

προγινωσκόμενον κατέφυγεν. Σαμούηλος δὲ, τέλος αὐτὸν ἔχοντα ἤδη τῆς μεταβολῆς ὁρῶν, περισσὸν μὲν εἶπεν ἔτι καὶ παρ' ἐμοῦ βούλεσθαι μαθεῖν, τοῦ Θεοῦ καταλελοιπότος αὐτόν. ἄκουε γε μὴν, ὅτι βασιλεῦσαι δεῖ Δαυίδην, καὶ κατορθῶσαι τὸν πόλεμον· σὲ δὲ καὶ τὴν ἀρχὴν καὶ τὸ ζῆν ἀπολέσαι, τῷ Θεῷ παρακούσαντα ἐν τῷ πρὸς τοὺς Ἀμαληκίτας πολέμῳ, καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ μὴ φυλάξαντα, [b] καθὰ προεφήτευσά σοι καὶ ζῶν. ἴσθι τοίνυν καὶ τὸν λαὸν ὑποχείριον τοῖς ἐχθροῖς γενησόμενον· καὶ σαυτὸν μετὰ τῶν τέκνων αὔριον πεσόντα ἐπὶ τῆς μάχης [c] μετ' ἐμοῦ γενησόμενον.

γ'. Ταῦτα ἀκούσας [d] ὁ Σάουλος ἄφωνος ὑπὸ τῆς λύπης ἐγένετο, καὶ κατενεχθεὶς εἰς τοὔδαφος, εἴτε διὰ τὴν προσπεσοῦσαν ἐκ τῶν [e] δεδηλωμένων ὀδύνην, εἴτε διὰ τὴν ἔνδειαν· [f] οὐ γὰρ προσενήνεκτο τροφὴν τῇ παρελθούσῃ ἡμέρᾳ τε καὶ νυκτί· ῥᾳδίως κατενήνεκτο. μόλις δὲ ἑαυτοῦ γενόμενον, συναναγκάσει ἡ γυνὴ γεύσασθαι, ταύτην αἰτουμένη παρ' αὐτοῦ τὴν χάριν ἀντὶ τῆς παραβόλου μαντείας, ἣν οὐκ ἐξὸν [g] αὐτῇ ποιήσασθαι διὰ τὸν ἐξ αὐτοῦ φόβον, ἀγνοουμένου τίς ἦν, ὅμως ὑπέστη καὶ παρέσχεν. ἀνθ' ὧν παρεκάλει, τράπεζάν τε αὐτῷ παραθεῖναι καὶ τροφὴν, [h] ὡς ἂν τὴν ἰσχὺν συλλεξάμενος εἰς τὸ τῶν οἰκείων [i] ἀποσωθῇ στρατόπεδον. ἀντέχοντα δὲ καὶ τελέως ἀπειρημένον [k] ὑπὸ τῆς ἀθυμίας, ἐβιάσατο καὶ συνέπεισεν. ἔχουσα δὲ μόσχον ἕνα συνήθη καὶ τῆς κατ' οἶκον ἐπιμελείας καὶ τροφῆς ἀξιούμενον ὑπ' αὐτῆς, ὡς γυνὴ χερνῆτις καὶ τούτῳ μόνῳ προσαναπαυομένη [l] τῷ κτήματι, κατασφάξασα τοῦτον, καὶ τὰ κρέα παρασκευάσασα, τοῖς οἰκέταις αὐτοῦ καὶ αὐτῷ παρατίθησι. καὶ Σάουλος μὲν διὰ τῆς νυκτὸς ἦλθεν εἰς τὸ στρατόπεδον.

δ'. Δίκαιον δὲ ἀποδέξασθαι τῆς φιλοτιμίας τὴν γυναῖκα, ὅτι καίπερ τῇ τέχνῃ κεκωλυμένη χρήσασθαι ὑπὸ τοῦ βασιλέως, παρ' ἧς ἂν αὐτῇ τὰ κατὰ τὸν οἶκον ἦν ἀμείνω καὶ διαρκέστερα, καὶ μηδέποτε αὐτὸν πρότερον τεθεαμένη, οὐκ ἐμνησικάκησεν τῆς ἐπιστήμης [m] τῆς ὑπ' αὐτοῦ καταγνωσθείσης, οὐκ ἀπεστράφη τε ὡς ξένον καὶ μηδέποτ' ἐν συνηθείᾳ γεγενημένον, ἀλλὰ συνεπάθησέ τε καὶ παρεμυθήσατο, καὶ πρὸς ἃ διέκειτο λίαν ἀηδῶς [n] προετρέψατο, καὶ τὸ μόνον αὐτῇ παρὸν ὡς ἐν πενίᾳ τοῦτο παρέσχεν ἐκτενῶς καὶ φιλοφρόνως, οὔθ' ὑπὲρ εὐεργεσίας [o] ἀμοιβῆς τινος γεγενημένης, οὔτε [p] χάριν μέλλουσαν θηρωμένη· τελευτήσοντα γὰρ αὐτὸν ἠπίστατο· φύσει τῶν ἀνθρώπων ἢ πρὸς τοὺς ἀγαθόν τι παρεσχημένους φιλοτιμουμένων, ἢ παρ' ὧν ἄν τι δύνωνται λαβεῖν ὄφελος τούτους προθεραπευόντων. καλὸν οὖν ἐστι μιμεῖσθαι τὴν γυναῖκα, καὶ [q] ποιεῖν εὖ πάντας τοὺς ἐν χρείᾳ γενομένους, καὶ μηδὲν ὑπολαμβάνειν ἄμεινον μηδὲ μᾶλλόν τι προσήκειν τῷ τῶν ἀνθρώπων γένει [r] τούτου, μηδ' [s] ἐφ' ᾧ τὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς γυναικὸς ἐν τούτοις ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

memet *jam* consuli. Samuelus autem, cum jam ei extremum vitæ diem adesse sentiret, supervacaneum quidem esse ajebat, velle adhuc & à me discere, quum sis à Deo derelictus. Audi tamen, *inquit*, in fatis esse ut Davides regno admoveatur, bellumque feliciter conficiat; utque tu, sicuti & ego cum in vivis essem tibi prædixi, & imperium & vitam simul amittas, quoniam in bello Amalecitis illato Deo non obtemperaveris, & quæ præceperat non observaveris. Scito igitur fore ut populus hostibus addicatur, tuque ipse cum filiis cras in prælio cadens una mecum sis.

Saulo tristia admodum prædicit Samuelus. 1 Reg. c. 28.

Confer 1 Reg. c. 15. v. 22. & c. 28. v. 18.

3. His auditis Saulus præ mœrore obmutuit, & ad terram delatus, sive ob dolorem qui ex nunciatis ei inciderit, sive propter inediam (nam die præterito nocteque cibum non ceperat) facile *tota mole* concidit. Cum vero ægre ad seipsum rediisset, mulier urgebat eum ut cibum sumeret; hanc gratiam ab ipso reposcens pro temeraria & audaci divinatione, quam, cum non liceret eam exercere ob metum ipsius, dum quis esset ignoraretur, in se tamen recepit præstititque. pro quibus *vicissim* rogabat, ut mensa ei cum cibo apponeretur, ut recreatis viribus ad suorum castra incolumis rediret. Cum vero ei resisteret, seque præ animi anxietate ab ea averteret, illa *majori* vi institit adeoque persuasit. cumque unicum haberet vitulum sibi familiarem, quem domi cum cura alere dignata est, ut mulier manibus victum quæritans & hac sola possessione contenta vivens, illo *propere* mactato paratisque carnibus, *eas* famulis ejus ipsique apponit. Et Saulus quidem dum nox adhuc esset in castra revertebat.

Saulo solatium adhibet mulier ventriloqua. 1 Regum c. 28.

4. Convenit autem laudare prolixam mulieris liberalitatem, quæ licet à rege artem exercere vetita, unde res suæ domi meliores fierent auctioresque, ipsumque nunquam antea viderit, injuriæ tamen ex scientia ab eo damnata haud meminit, neque illum sprevit & rejecit ut peregrinum, nullaque ex consuetudine sibi notum; sed ipsius vicem doluit, eique solatium adhibuit, & ad ea quæ valde fastidierat adhortata est, & quod solum ipsi utpote pauperi suppetebat, hoc largiter & amicissime illi impertiebat, neque pro beneficio vel tantillum remunerata, neque gratiam futuram aucupans (nam ipsum moriturum esse noverat) ut natura fert hominum, aut illis qui in eos boni aliquid contulerint modis omnibus studentium, eosve, à quibus vicissim commodi aliquid possunt accipere, pleniori obsequio demerentium. Pulchrum est itaque *illam* imitari mulierem, omnesque inopia laborantes sublevare; nihilque hisce præstantius existimare, aut generi humano convenientius, neque ex quo Deum adeo propitium & ad bona largienda promptum habebimus. Atque hæc quidem de muliere *ista* dixisse sufficiat.

Ventriloquæ laus.

Sermonem

---

[a] Illud τὸ ex *MSS.* [b] Aut καθὼς cum *Big. Samb. & Vat.* [c] Καὶ μετ' ἐμοῦ *Big. & Samb.* [d] Articulum ὁ ut & mox τῶν omittit *Vat.* [e] Προδεδηλωμένων *Vat.* [f] Οὐδὲ γὰρ & statim οὐ ῥᾳδίως ὑπηνέχθη juxta *Epiphanium.* [g] Αὐτὴν *Big. & Samb.* [h] Ὡς ἂν καὶ τὴν ἰσχὺν *Big.* [i] Ἀποσωθείη *Big. Samb. & Vat.* [k] Ἀπὸ τῆς *Vat.* [l] Τῷ κτήνει *Vat.* [m] Illud τῆς ex *Big. & Samb.* & mox τι pro δὲ post ἀπεστράφη ex iisdem & *Vat.* [n] Φαιδρῶς προσετρέψατο legisse videtur *Epiphanius.* ἀηδῶς προσεπελίψατο *Vat.* [o] Ἀμειβομένη *Big. Samb. & Vat.* [p] Χάριν τὴν μέλλουσαν *Vat.* [q] Ποιεῖν ὁμοίως πάντας *Vat.* [r] Τούτου *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* [s] Ἐφ' ὅτῳ τὸν Θεὸν *Vat.* ἐφ' ᾧ τὸν αὐτὸν Θεὸν εὐμενῆ καὶ χορηγὸν τῶν ἀγαθῶν ἕξομεν *Big. & Samb.* non male.

Sauli encomium.

Sermonem vero nunc faciam, civitatibus & populis & gentibus utilem, viriſque bonis accommodum, quo ad virtutem ſectandam omnes alliciantur, quique gloriam propinabit, & viam ad memoriam ſempiternam muniet: magnumque etiam gentium regibus & civitatum principibus rerum præclararum deſiderium ſtudiumque injiciet; atque ad pericula & mortem pro patria ſubeundam incitamento erit, ſimul ac documento ut mala quæque graviora deſpiciant. Facit autem Saulus Hebræorum rex, ut hunc ſermonem inſtituam. Ille enim, licet noverat quæ eventura eſſent, mortemque ſibi imminere ex prophetæ prædictione, haud tamen ſecum ſtatuit eam effugere; aut vitæ amore ſuum exercitum hoſtibus prodere, atque adeo regiam majeſtatem dehoneſtare: ſed, ſeipſum cum tota ſua domo liberiſque objiciens periculis, præclarum eſſe duxit una cum illis pro populo ſibi ſubjecto pugnando occumbere; maluitque ut filii, qui ſtrenui eſſent, mortem oppeterent, quam ut in incerto relinqueret, quales moribus futuri ſunt *ſuperſtites*. ſe enim ſucceſſorum loco poſterorumque laudem & perpetuam memoriam habiturum. Hic igitur juſtus & fortis & prudens mihi videtur ſolus; & ſi quis fuerit talis, aut meruerit ut teſtimonium ob virtutem ei ab omnibus tribuatur. Haud enim mihi recte facere videntur, qui ad bellum cum certa victoriæ redituſque incolumis ſpe profectos, etiamſi magnifici aliquid geſſerint, fortes appellarunt, quoties illorum in hiſtoriis aliiſve ſcriptis mentionem fecerint. Equidem & his ſua laus debetur. Veruntamen illi ſoli ſtrenui, & magna auſi, & periculorum contemptores jure dici poſſunt, quicunq; Saulum æmulati ſunt. Nam ut aliqui, neſcientes quidem quid ipſis in bello eventurum ſit, non ſegniter illud aggrediantur, ſed futuri incerto ſe committentes in eo jactentur, non adeo generoſi eſt animi, quamvis multa egregia præſtiterint: ut vero, cum nihil benigni cogitatione præceperint, ſed moriendum eſſe præſciverint, idque in acie dimicando, tum demum neque terrerentur, neque malum *imminens* expaveſcerent, ſed ei præcognito obviam irent, hoc ego viri vere fortis indicium eſſe cenſeo. Hoc igitur Saulus fecit, ut oſtenderet debere quidem omnes, qui gloriam poſt mortem expetunt, iſta facere, ex quibus ſibimet hæc ipſa accreſceret: præcipue vero reges, quaſi illis non liceret ob imperii magnitudinem, non modo non malis eſſe erga ſubditos, ſed ne quidem mediocriter bonis. Hiſce adhuc plura de Saulo ejuſque præcellenti fortitudine dicere potui, materia nobis *ampla* ex argumento ſuppeditata. Sed, ne in ejus laudibus præter decorum laſcivire videar, denuo revertor unde in hæc digreſſus ſum.

5. Cum jam Palæſtini, ſicut antea dixi, caſtra metaſſent, & copias ſuas per gentes & ſatra-

τὸν δὲ πόλεσι καὶ δήμοις καὶ ἔθνεσι συμφέροντα λόγον καὶ προσήκοντα τοῖς ἀγαθοῖς, ὑφ᾽ οὗ προαχθήσονται πάντες ἀρετὴν διώξειν, καὶ [a] ζηλοῦντα δόξαν, καὶ μνήμην [b] αἰωνίαν παρασχεῖν δυνησόμενον, ποιήσομαι· πολλὴν καὶ βασιλεῦσιν ἐθνῶν καὶ ἄρχουσι [c] πόλεων ἐπιθυμίαν καὶ σπουδὴν τῶν καλῶν ἐνθήσοντα, καὶ πρός τε τοὺς κινδύνους [d] καὶ τὸν ὑπὲρ τῶν πατρίδων θάνατον προτρεψόμενον, καὶ πάντων καταφρονεῖν διδάξοντα τῶν δεινῶν. ἔχω δ᾽ αἰτίαν τοῦ λόγου τούτου Σάουλον τὸν τῶν Ἑβραίων βασιλέα. οὗτος γὰρ, καίπερ εἰδὼς τὰ συμβησόμενα, καὶ τὸν ἐπικείμενον θάνατον, τοῦ προφήτου προειρηκότος, οὐκ ἔγνω φυγεῖν αὐτὸν, οὐδὲ φιλοψυχήσας προδοῦναι μὲν τοὺς οἰκείους τοῖς πολεμίοις, καθυβρίσαι δὲ τὸ τῆς βασιλείας ἀξίωμα· ἀλλὰ παραδοὺς αὐτὸν πανοικὶ μετὰ τῶν τέκνων τοῖς κινδύνοις, καλὸν ἡγήσατο εἶναι, πεσεῖν μετὰ τούτων, ὑπὲρ τῶν βασιλευομένων μαχόμενος, καὶ τοὺς παῖδας ἀποθανεῖν μᾶλλον ἀγαθοὺς ὄντας, ἢ καταλιπεῖν ἐπ᾽ ἀδήλῳ, [e] τὸ ποδαποὶ γενήσονται τὸν τρόπον. διαδοχὴν γὰρ καὶ γένος τὸν ἔπαινον καὶ τὴν ἀγήρω μνήμην ἕξειν. οὗτος οὖν δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος, καὶ σώφρων ἐμοί γε δοκεῖ μόνος, καὶ εἴ τις γέγονε τοιοῦτος ἢ γενήσεται, τὴν μαρτυρίαν ἐπ᾽ ἀρετῇ καρποῦσθαι παρὰ πάντων [f] ἄξιος. τοὺς γὰρ μετ᾽ ἐλπίδων ἐπὶ πόλεμον ἐξελθόντας [g] καὶ σώους ἐπιστρέψοντας, ἐπεὶ δ᾽ ἄν τι διαπράξωνται λαμπρὸν, οὔ μοι δοκοῦσι καλῶς ποιεῖν ἀνδρείους ἀποκαλοῦντες, ὅσοι περὶ τῶν τοιούτων ἐν ταῖς ἱστορίαις καὶ τοῖς ἄλλοις συγγράμμασιν εἰρήκασιν. ἀλλὰ δίκαιοι μὲν εἰσι κἀκεῖνοι τυγχάνειν ἀποδοχῆς· εὔψυχοι δὲ, καὶ μεγαλότολμοι, καὶ τῶν δεινῶν καταφρονηταὶ μόνοι δικαίως ἂν λέγοιντο πάντες οἱ Σάουλον μεμιμησάμενοι. τὸ μὲν γὰρ οὐκ εἰδότας [h] τί μέλλοι συμβήσεσθαι κατὰ τὸν πόλεμον αὐτοῖς, μὴ μαλακισθῆναι περὶ αὐτὸν, ἀλλ᾽ ἀδήλῳ τῷ μέλλοντι παραδόντας αὐτοὺς ἐπ᾽ αὐτοῦ σαλεύειν, [i] οὐδ᾽ οὕτως γενναῖον, κἂν ἔργα πολλὰ διαπραξάμενοι τύχωσι· τὸ δὲ μηδὲν ἐν τῇ διανοίᾳ χρηστὸν προσδοκῶντας, ἀλλὰ προειδότας ὡς δεῖ θανεῖν, καὶ τοῦτο παθεῖν μαχομένους, [k] εἶτα μηδὲ φοβηθῆναι, μηδὲ καταπλαγῆναι τὸ δεινὸν, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸ χωρῆσαι προγινωσκόμενον, τοῦτ᾽ ἀνδρείου ἀληθῶς τεκμήριον [l] ἐγὼ κρίνω. Σάουλος τοίνυν τοῦτο ἐποίησεν, ἐπιδείξας ὅτι πάντας μὲν προσῆκε τῆς μετὰ τὸν θάνατον εὐφημίας γλιχομένους ταῦτα ποιεῖν, ἐξ ὧν ἂν αὐτοῖς ταύτην καταλίποιεν· μάλιστα δὲ τοὺς βασιλέας, ὡς οὐκ ἐξὸν αὐτοῖς διὰ τὸ μέγεθος τῆς ἀρχῆς [m] οὐ μόνον οὐ κακοῖς εἶναι περὶ τοὺς ἀρχομένους, ἀλλ᾽ οὐδὲ μετρίως χρηστοῖς. ἔτι τούτων πλείω περὶ Σαούλου καὶ [n] τῆς εὐψυχίας λέγειν ἐδυνάμην, ὕλην ἡμῖν χορηγησάσης τῆς ὑποθέσεως. ἀλλ᾽ ἵνα μὴ [o] φανῶ ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρώμενος τοῖς ἐπαίνοις, ἐπάνειμι πάλιν [p] ἀφ᾽ ὧν εἰς τούτους ἐξέβην.

ε΄. Κατεστρατοπεδευκότων γὰρ τῶν Παλαιστίνων, ὡς προείρηται, καὶ κατὰ ἔθνη καὶ βασιλείας καὶ [q] σατράπας ἐξαριθμουμέν-

---

[a] Ζηλῶντα Vat. [b] Αἰώνιον Samb. Big. & Vat. [c] Ἀστῶν juxta Epiphan. [d] Illa καὶ τὸν deſunt Epiphanio. [e] Illud τὸ non agnoſcit Vat. [f] Ita Big. Samb. Vat. & Epiphan. ἀξιῶ in Editis, Aliiſque. [g] Καὶ ἴσως ἀποστρέψοντας Vat. [h] Τί μέλλει Big. & Samb. [i] Οὐχ οὕτως Big. Samb. & Vat. [k] Εἶτα δὲ μὴ in iiſdem. [l] Ἔγωγε in quatuor MSS. [m] Οὐ μόνον κακοῖς Vat. [n] Τῆς εὐψυχίας αὐτοῦ λέγειν ἠδυνάμην Vat. [o] Φανῶμεν Big. & Samb. & mox χρώμενοι in iiſdem. φανῶμεν ἀπειροκάλως αὐτοῦ χρώμενοι τοῖς ἐπαίνοις Vat. [p] Ἀφ᾽ ὧν εἰς τοῦτ᾽ ἐξέβημεν Vat. [q] Σατραπείας Big. Samb. Vat. & Gall.

a Ἀγχίσης

ἐξαριθμησάντων τὴν δύναμιν, τελευταῖος βασιλεὺς παρῆλθεν [a] Ἄγχους μετὰ τῆς ἰδίας στρατιᾶς· μετ' αὐτὸν δ' ὁ Δαυίδης, μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ στρατηγοὶ τῶν Παλαιστίνων, πόθεν εἶσιν ἥκοντες οἱ Ἑβραῖοι, καὶ τίνων καλεσάντων, ἠρώτων τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Δαυίδην ἔλεγεν εἶναι, τὸν φυγόντα Σάουλον τὸν ἑαυτοῦ δεσπότην, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα δέξασθαι· καὶ νῦν, τῆς χάριτος ἀμοιβὴν ἐκτίσαι βουλόμενον καὶ τιμωρήσασθαι τὸν Σάουλον, συμμαχεῖν αὐτοῖς. ἐμέμφθη δὲ ὑπὸ τῶν στρατηγῶν, ἄνδρα παρειληφὼς ἐπὶ συμμαχίᾳ πολέμιον· καὶ ἀποπέμπειν συνεβούλευον, μὴ καὶ λάθῃ μέγα δι' αὐτὸν κακὸν τοὺς φίλους ἐργασάμενος. [b] καιρὸν γὰρ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρὸς τὸν δεσπότην, [c] κακώσοντα τὴν ἡμετέραν δύναμιν. [bb] ὃ δὴ καὶ προορώμενον, εἰς τὸν τόπον, ὃν ἔδωκεν αὐτῷ κατοικεῖν, ἐκέλευον ἀποπέμπειν σὺν τοῖς ἑξακοσίοις ὁπλίταις. τοῦτον γὰρ εἶναι Δαυίδην ὃν ᾄδουσιν αἱ παρθένοι, πολλὰς μυριάδας Παλαιστίνων ἀπολέσαντα. ταῦτ' ἀκούσας ὁ τῶν Γιτταίων βασιλεὺς, καὶ καλῶς εἰρῆσθαι λογισάμενος, καλέσας τὸν Δαυίδην, "ἐγὼ μὲν, [d] εἶπε, μαρτυρῶ σοὶ πολλὴν "[e] περὶ ἐμὲ σπουδὴν καὶ εὔνοιαν, [f] καὶ διὰ τοῦτο σὲ σύμ"μαχον ἐπηγόμην. οὐ δοκεῖ δὲ [g] ταῦτα τοῖς στρατη"γοῖς. ἀλλ' ἄπιθι μεθ' ἡμέραν εἰς ὃν ἔδωκά σοι τόπον, "μηδὲν ὑπονοῶν ἄτοπον, κἀκεῖ φύλασσέ μοι τὴν χώ"ραν, μή τινες εἰς αὐτὴν τῶν πολεμίων [h] εἰσβάλλωσιν. "ἔστι δὲ καὶ τοῦτο συμμαχίας μέρος". καὶ Δαυίδης μὲν, ὡς ἐκέλευσεν ὁ τῶν Γιτταίων βασιλεὺς, ἧκεν εἰς Σίκελλαν. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐξ αὐτῆς συμμαχήσων τοῖς Παλαιστίνοις ἀπῆλθε, τὸ τῶν Ἀμαληκιτῶν ἔθνος ἐπελθὸν [i] αἱρεῖ τὴν Σίκελλαν κατὰ κράτος, καὶ ἐμπρήσαντες, καὶ πολλὴν λείαν ἄλλην ἔκ τε αὐτῆς ἐκείνης καὶ τῆς ἄλλης τῆς Παλαιστίνων χώρας λαβόντες ἀνεχώρησαν.

ς'. Ἐκπεπορθημένην δὲ τὴν Σίκελλαν καταλαβὼν ὁ Δαυίδης, καὶ διηρπασμένα πάντα, καὶ τὰς γυναῖκας τὰς ἑαυτοῦ, δύο γὰρ ἦσαν, καὶ τὰς γυναῖκας τῶν ἑταίρων [k] σὺν τοῖς τέκνοις ᾐχμαλωτισμένας, περιρρήγνυται εὐθὺς τὴν ἐσθῆτα. κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν φίλων, ἐπὶ τοσοῦτον [l] παρείθη τοῖς κακοῖς, ὥστε αὐτὸν [m] ἐπιλείπη ἤδη καὶ τὰ δάκρυα. [n] ἐκινδύνευσε δὲ καὶ βληθεὶς ὑπὸ τῶν ἑταίρων, ἀλγούντων ἐπὶ ταῖς αἰχμαλωσίαις τῶν γυναικῶν καὶ τῶν τέκνων, ἀποθανεῖν. [o] αὐτὸν γὰρ τῶν γεγονότων ᾐτιῶντο. ἀνασχὼν δ' ἐκ τῆς λύπης, καὶ τὴν διάνοιαν πρὸς τὸν Θεὸν ἀναστήσας, παρεκάλεσε τὸν ἀρχιερέα [p] Ἀβιάθαρον ἐνδύσασθαι τὴν [q] ἱερατικὴν στολὴν, καὶ ἐπερωτῆσαι τὸν Θεὸν, καὶ προφητεῦσαι εἰ [r] διώξαντι τοὺς Ἀμαληκίτας δίδωσι καταλαβεῖν, καὶ σῶσαι μὲν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα, τιμωρήσασθαι δὲ τοὺς ἐχθρούς. τοῦ δ' ἀρχιερέως διώκειν κελεύσαντος, ἐκπηδήσας μετὰ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν εἵπετο τοῖς πολεμίοις.

Palæſtini proceres Davidem ſocium militare nolunt. 1 Reg. c. 29.

pias recenſuiſſent, noviſſimus cum ſuo exercitu venit rex Anchus; ejuſque agmina claudebat Davides cum ſua militum ſexcentorum cohorte. Illum autem ubi viderunt Palæſtinorum duces, regem percontabantur; undenam illis adeſſent iſti Hebræi, & à quibus vocati. Ille vero Davidem eſſe dicebat, qui Saulum dominum ſuum fugerat, quemque ad ſe venientem exceperat: at nunc, ut gratiam viciſſim referat, deque Saulo vindictam ſumat, illis ſuppetias afferre. A ducibus autem reprehenſus eſt, quod hoſtili animo virum ad auxilium acciverat; ſuadebantque ut eum dimitteret, neve imprudenter per eum amicos magno afficiat damno. ſe enim illi opportunitatem daturum eſſe redeundi in gratiam cum domino ſuo, vires noſtras affligendo. Quod cum & ipſi prævidiſſent, juſſerunt eum cum militibus ſuis ſexcentis remittere in locum, quem ipſi ad habitandum dederat. hunc enim eſſe illum Davidem à virginibus decantatum, ob multas Palæſtinorum myriadas occiſas. Hæc ubi audierat Gittenſium rex, illoſque recte monuiſſe reputaverat, accito ad ſe Davide, dicebat, "ego "quidem ſtudium tuum & benevolentiam "comprobo, proptereaque te *expeditionis* hu"jus ſocium adducebam. Verum *cæteri* du"ces non ita de te exiſtimant. Quare ſtatim "ab hac die in locum, quem tibi donavi, diſ"cede, nihil mali ſuſpicans; & illic eſto meæ "regioni in præſidium, ne qui hoſtes in eam "impetum faciant. nam & ſic in ſocietatis "partem venis". Et quidem Davides, Gittenſium regis juſſis obſequens, ſe in Sicellam recipiebat. Sub idem vero tempus quo ex ea egreſſus eſt, Palæſtinis auxilium laturus, Amalecitarum gens, incurſione facta, vi Secellam expugnant: & cum illam incendiſſent, aliamque multiplicem prædam tam ex illa ipſa quam ex reliqua Palæſtinorum regione cepiſſent, *protinus* abierunt.

Davides Dei monitu Amalecitas perſequitur, qui Sicellam devaſtârant. 1 Reg. 30.

6. Davides autem cum Sicellam vaſtatam deprehendiſſet, atque omnia *illic* direpta, uxoreſque etiam ſuas (nam duæ erant) cum ſuorum uxoribus pariter ac liberis in captivitatem abductas, ſtatim veſtimenta ſua lacerat. Luctum vero tollens & lamentationem cum amicis in tantum malis indulſit, ut etiam lachrymæ eum deficerent. Quin & diſcrimen adijt, ne à comitibus, captivitatem uxorum & liberorum dolentibus, lapidatus interiret. quæ enim acciderant ei vitio vertebant. Ubi autem ſe à mœrore recollegerat, mentemque ad Deum ſuſtulerat, rogavit pontificem Abiatharum, ut veſtem ſacerdotalem indueret, Deumque interrogaret, & ex oraculo referret, an inſequuto Amalecitas daret eos adſequi, uxoreſque & liberos ſalvos quidem recipere, ab hoſtibus vero pœnas repetere. Pontifice autem jubente ut *eos* perſequeretur, exſiliens *continuo* cum ſexcentis ſuis militibus ſequutus eſt hoſtes.

---

[a] Ἀγχίζης *Big. Samb. & Epiphan.* ὁ Ἄγχουσος *Vat.* dein, καὶ μετ' αὐτὸν ὁ Δαβίδης *Vat.* καὶ μετὰ τοῦτον δ' ὁ Δαυίδης *Big. & Samb.* [b] Καὶ γὰρ τῷ αὐτῷ παρέξειν τοῦ καταλλαγῆναι πρόφασιν πρὸς τ. *Big. & Samb.* [bb] Ita ſane legendum, vel ὃ δὴ καὶ προορώμενοι. Verum in libris omnibus tam impreſſis quam manu exaratis ὃ δὴ προορώμενον. [c] Ita cum *Samb. & Vat.* in *cæteris* κακώσοντα. [d] Εἶπε inſeruimus ex *Big. Samb. & Vat.* [e] Πρὸς ἐμὲ *Samb. Gall. & Vat.* [f] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ διὰ τοῦτο σύμμαχον ἐπηγόμην. [g] Τοῦτο *Vat.* [h] Ἐμβάλλωσιν *Samb. & Vat.* εἰσβάλλωσιν *Big.* [i] Sic *MSS.* male in *Editis* αἴρει. [k] Σὺν τέκνοις *Vat.* & mox κλαίων τε καί. [l] Ita cum *Samb.* ut canon poſtulabat. παρείθη *Baſ. Vat. Aliique.* παρείθη *Gen.* [m] Ἐκλιπεῖν *Big. Samb. & Vat.* [n] Κινδυνεύσαι τε *Vat.* [o] Ita *Big. Samb. & Epiphan.* αὐτῶν in *Editis, Aliiſque.* [p] Sic *Vat. Hen. & Buſb.* Ἀβιαθάρην in *Editis, Aliiſque.* [q] Ἀρχιερατικὴν στολὴν in quatuor *MSS.* [r] Διώξαντα *Vat.*

Cumque ad torrentem quendam nomine Baſelum perveniſſet, & in hominem errantem incidiſſet, genere quidem Ægyptium, inopia & fame langueſcentem, (nam per tres dies totidemque noctes in ſolitudine errans ſine cibo permanſerat) poſtquam ei cibum & potum admoverat vireſque ejus refecerat, quæſivit ex eo cujas & undenam eſſet. Atque ille ſe genere quidem Ægyptium eſſe indicabat: à domino vero relictum, quod propter invaletudinem *æquis paſſibus* ſequi non potuerit. quin & fatebatur ſe ex iis eſſe qui incenderant & diripuerant cum *loca* alia Judææ tum Sicellam. Davides itaque eo duce uſus ad Amalecitas *perſequendos*, nactuſque eos humi temere jacentes, & alios quidem prandentes, alios vero jam ebrios & vino ſolutos, & ſpoliis prædaque ſeſe oblectantes, ex improviſo *eos* adortus magnam eorum ſtragem edidit. nam cum nudi eſſent & inermes, & nihil tale ſuſpicarentur, ſed id ſolum agerent univerſi ut compotarent & epularentur, facile erat eos conficere. Et alii quidem illorum, dum menſis accumberent, deprehenſi apud illas jugulati ſunt, & ſanguis frumentum eorum victumq; ſecum * abripuit: alios vero propinationibus ſeſe excipientes occidit, rurſuſque alios ex crapula in ſomnum delapſos. At quotquot jam armaturam induerant ut ejus impetum ſuſtinerent, non minori negotio quam qui nudi jacerent ferro peremit. Et qui cum Davide erant etiam ii † ab hora prima uſque ad veſperam cædem facere perſeverarunt, ut non plures ex Amalecitis prælio ſuperfuerint quam quadringenti: illique etiam †† dromadibus inſidentes effugerunt. Atque ita cum alia omnia, quæ hoſtes diripuerant, recipit Davides, tum ſuas pariter ac ſuorum uxores. Cum autem reverſi veniſſent ad locum, ubi ducentos, qui ſe ſequi non potuerunt, ad impedimenta reliquerant; illi quidem quadringenti alia emolumenta & prædam cum iis partiri recuſabant, qui ſe non comitati fuerant, ſed præ ignavia hoſtem perſequi deſtiterunt; ajebantque contentos eſſe debere receptis uxoribus & liberis. Davides autem hanc eorum ſententiam improbam eſſe & iniquam pronunciavit. par enim eſſe, Deo illis concedente, hoſtes quidem ulciſci, ſua vero omnia recuperare, ut univerſis militibus ex æquo dividantur emolumenta: præſertim cum *illi* ad impedimentorum cuſtodiam remanſerint. Atque ex illo iſta apud eos lex obtinuit, ut æquas cum iis, qui in certamen deſcendunt, partes auferant ii, qui impedimenta cuſtodiunt. Cum autem Sicellam perveniſſet Davides, miſit de præda omnibus ex tribu Judæ familiaribus ſuis & amicis. Atque ita quidem facta ſunt quæ ad Sicellenſium direptionem & Amalecitarum cædem ſpectant.

Davides, fuſis Amalecitis, prædam recipit, ſuiſque ex æquo dividit. 1 Reg c. 30.

παραγενόμενος δ' ἐπί τινα χείμαῤῥον, [a] Βάσελον λεγόμενον, καὶ πλανωμένῳ τινὶ [b] περιπεσὼν, [c] Αἰγυπτίῳ μὲν τὸ γένος, ὑπ' ἐνδείας καὶ λιμοῦ παρειμένῳ, τρισὶ γὰρ ἡμέραις ἐν τῇ ἐρημίᾳ πλανώμενος ἄσιτος διεκαρτέρησε, [d] πρῶτον αὐτὸν ποτῷ καὶ τροφῇ παραστησάμενος καὶ ἀναλαβὼν, ἐπύθετο τίνος τε εἴη καὶ πόθεν. ὁ δὲ γένος μὲν ἐσήμαινεν, Αἰγύπτιος ὤν· καταλειφθῆναι δὲ ὑπὸ τοῦ δεσπότου [e] κατ' ἀῤῥωστίαν ἕπεσθαι μὴ δυνάμενον. ἐδήλου δ' [f] αὐτὸν τῶν καταπρησάντων καὶ διηρπακότων ἄλλα τε τῆς Ἰουδαίας καὶ τὴν Σίκελλαν εἶναι. χρησάμενος οὖν ὁ Δαυίδης τούτῳ ἐπὶ τοὺς Ἀμαληκίτας ὁδηγῷ, καὶ καταλαβὼν αὐτοὺς [g] ἐπὶ γῆν ἐῤῥιμμένους, καὶ τοὺς μὲν ἀριστῶντας, τοὺς δὲ καὶ μεθύοντας ἤδη καὶ λελυμένους ὑπὸ τοῦ οἴνου, καὶ τῶν λαφύρων καὶ τῆς λείας [h] ἀπολαύοντας, ἐπιπεσὼν αἰφνιδίως, πολὺν αὐτῶν φόνον εἰργάσατο. γυμνοὶ γὰρ ὄντες, καὶ μηδὲν προσδοκῶντες τοιοῦτον, ἀλλὰ πρὸς τὸ [i] πίειν καὶ εὐωχεῖσθαι τετραμμένοι, πάντες ἦσαν εὐκατέργαστοι. καὶ οἱ μὲν αὐτῶν, ἔτι τῶν τραπεζῶν παρακειμένων, ἐπικαταλαμβανόμενοι παρ' αὐταῖς ἀνῃροῦντο, καὶ παρέσυρεν αὐτῶν τὰ σιτία καὶ τὴν τροφὴν τὸ αἷμα· τοὺς δὲ δεξιουμένους ἀλλήλους ταῖς [k] προπόσεσι διέφθειρεν, ἐνίους δὲ καὶ πρὸς ὕπνον ὑπὸ τοῦ ἀκράτου κατενηνεγμένους. ὁπόσοι δ' ἔφθησαν [l] περιθέμενοι τὰς πανοπλίας ἐξ ἐναντίας αὐτῷ στῆναι, τούτους οὐδὲν ἧττον εὐχερῶς τῶν γυμνῶν κατακειμένων ἀπέσφαττε. διέμειναν δὲ οἱ [m] σὺν τῷ Δαυίδῃ καὶ αὐτοὶ [n] ἀναιροῦντες ἀπὸ πρώτης ὥρας ἕως ἑσπέρας, ὡς μὴ περιλειφθῆναι τῶν Ἀμαληκιτῶν πλείονας ἢ τετρακοσίους· καὶ [o] αὐτοὶ δὲ δρομάσι καμήλοις ἐπιβάντες διέφυγον. ἀνέσωσε δὲ τἄλλα πάντα ἃ διήρπασαν [p] αὐτῶν οἱ πολέμιοι, καὶ τάς τε αὐτοῦ γυναῖκας καὶ τὰς τῶν ἑταίρων. ὡς δὲ [q] ἀναστρέφοντες ἧκον ἐπὶ τὸν τόπον, ἔνθα διακοσίους, μὴ δυναμένους αὐτοῖς ἕπεσθαι, [r] καταλελοίπεσαν ἐπὶ τῶν σκευῶν· οἱ μὲν τετρακόσιοι τῆς μὲν ἄλλης ὠφελείας τε καὶ λείας οὐκ ἠξίουν [ſ] αὐτοὺς ἀπομερίζειν, οὐ συνακολουθήσαντας, ἀλλὰ μαλακισθέντας περὶ τὴν δίωξιν, ἀγαπήσειν δὲ [t] σεσωσμένας τὰς γυναῖκας ἀπολαμβάνοντας ἔλεγον. Δαυίδης δὲ πονηρὰν καὶ ἄδικον αὐτῶν ταύτην ἀπέφηνε τὴν γνώμην. εἶναι γὰρ ἀξίους, τοῦ Θεοῦ παρασχόντος αὐτοῖς ἀμύνασθαι μὲν τοὺς πολεμίους, κομίσασθαι δὲ πάντα [u] τὰ αὐτῶν, [x] πᾶσιν ἐξ ἴσου τοῖς στρατευσαμένοις μερίζεσθαι τὴν ὠφέλειαν· καὶ ταῦτ' ἐπὶ φυλακῇ τῶν σκευῶν μεμενηκότων. καὶ ἐξ ἐκείνου νόμος οὗτος ἐκράτησε παρ' αὐτοῖς, ἵνα ταὐτὰ τοῖς μαχομένοις λαμβάνωσιν οἱ τὰ σκεύη φυλάττοντες. γενόμενος δὲ ἐν Σικέλλᾳ Δαυίδης, [y] διέπεμψε πᾶσι τοῖς ἐν τῇ Ἰούδα φυλῇ συνήθεσι καὶ φίλοις ἀπομοίρας τῶν λαφύρων. καὶ τὰ μὲν περὶ τὴν [z] Σικελλῶν πόρθησιν, καὶ Ἀμαληκιτῶν ἀναίρεσιν, οὕτως ἐγένετο.

ζ'. Τῶν

---

[a] Ita *Baſ. G.* & *Samb.* Βάθλον *Big.* Βόσορον juxta *Epiphanium.* Manus equidem *Flaviana*, ut ſuſpicor, dederat Βάσορον pro *Beſor* aut *Boſor* fundi Hebraïci. Βάσελον, ἤτοι Βοσὸρ καὶ Βόσπρον λεγόμενον *Vat.* [b] Περιτυχὼν *Busb.* & *Hen.* [c] Αἰγυπτίῳ μὲν, τὸ γένος Αἰθιόπι, ὑπὸ λ. legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Πρῶτον αὐτῷ ποτὸν καὶ τροφὴν παραστησάμενος *Vat.* [e] Δι' ἀῤῥωστίαν *Big. Vat. Epiphan.* & *Samb.* à manu ſecunda. [f] Αὐτῷ *Samb.* & *Vat.* αὐτῶν *Big.* [g] Aut ἐπὶ γῆς cum *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Ita *Samb.* & *Epiphan.* ἀπολαβόντας in *Editis. Aliiſque.* [i] Πίνειν *Vat.* [k] Ita cum *Vat. Samb. Big.* & *Epiphan.* προσπόσεσι in *Editis.* [l] Περιθέμενοι ἐξ ἐναντίας τε αὐτῷ *Big. Samb* & *Vat.* [m] Σὺν αὐτῷ Δ. *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ἀναιροῦνται *Vat.* [o] Οὗτοι *Samb.* & *Vat.* [p] Ita *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.* [q] Ἀναστραφέντες *Big.* & *Samb.* [r] Ita *Samb.* more Attico pro communi κατελελοίπεισαν. in *Editis* præter canonem καταλελοίπησαν. alio tempore καταλελοίπασιν *Hen.* & *Busb.* [ſ] Αὐτοῖς in quinque *MSS.* [t] Ἀνασεσωσμένας *Busb.* & *Hen.* [u] Illud τὰ ex *MSS.* [x] Πᾶσιν αὐτοῖς ἐξ ἴσου συστρατευσαμένοις *Big.* & *Samb.* non male. atque mox μερίσασθαι *Hen.* & *Busb.* [y] Διεπέμψατο *Big. Samb.* & *Vat.* [z] Σικέλλων *Baſ.* & *G.* Σικελλῶν *Big. Samb.* & *Epiphan.* * *Scil.* torrentis inſtar. Verum vox παρέσυρεν mihi *ſuſpecta eſt.* † *In Literis S.* à diluculo uſque ad veſperam. †† Camelis quos appellant dromades, *phraſi divina.*

a Νικῶσι

ζʹ. Τῶν δὲ Παλαιστίνων συμβαλόντων, καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, [a] νικῶσι μὲν οἱ Παλαιστῖνοι, καὶ πολλοὺς ἀναιροῦσι τῶν ἐναντίων· Σάουλος δὲ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ γενναίως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρώμενοι, ὡς ἐν μόνῳ τῷ καλῶς ἀποθανεῖν καὶ παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις τῆς ὅλης αὐτοῖς δόξης ἀποκειμένης, οὐδὲν γὰρ τούτου περιουσιότερον εἶχον, ἐπιστρέφουσι πᾶσαν εἰς αὐτοὺς τὴν τῶν ἐχθρῶν φάλαγγα, καὶ περικυκλωθέντες ἀποθνήσκουσι, πολλοὺς τῶν Παλαιστίνων καταβαλόντες. ἦσαν δὲ οἱ Σαούλου παῖδες, Ἰωνάθης, καὶ [b] Ἀμινάδαβος, καὶ [c] Μελχισός. τούτων πεσόντων, τρέπεται τὸ τῶν Ἑβραίων πλῆθος, καὶ ἀκοσμία καὶ σύγχυσις γίνεται καὶ φόνος ἐπικειμένων τῶν πολεμίων. Σάουλος δὲ φεύγει, [d] τὸ καρτερὸν στῖφος ἔχων περὶ αὐτόν. καὶ τῶν Παλαιστίνων ἐπιπεμψάντων ἀκοντιστὰς καὶ τοξότας, πάντας μὲν ἀποβάλλει πλὴν ὀλίγων· αὐτὸς δὲ λαμπρῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, ὡς μηκέτι διακαρτερεῖν μηδ᾽ ἀντέχειν ταῖς πληγαῖς, ἀποκτεῖναι μὲν αὐτὸν ἠσθένει, κελεύει δὲ τὸν ὁπλοφόρον, σπασάμενον τὴν ῥομφαίαν, ταύτην [e] αὐτοῦ διελάσαι, πρὶν ζῶντα συλλαβεῖν αὐτὸν τοὺς πολεμίους. μὴ τολμῶντος δὲ τοῦ ὁπλοφόρου κτεῖναι τὸν δεσπότην, αὐτὸς τὴν ἰδίαν σπασάμενος [f] μάχαιραν, καὶ στήσας ἐπὶ τὴν ἀκμὴν, ῥίπτει κατ᾽ αὐτῆς αὐτόν· καὶ μὴ δυνάμενος ὦσαι, μηδ᾽ ἐπερείσας [g] διαβαλεῖν αὐτοῦ τὸν σίδηρον, [h] περιστρέφεται. καὶ νεανίσκου τινὸς ἑστῶτος, πυθόμενος τίς εἴη, καὶ μαθὼν ὡς Ἀμαληκίτης ἐστὶ, παρεκάλεσεν ἐπερείσαντα τὴν ῥομφαίαν, διὰ τὸ μὴ ταῖς χερσὶν αὐτὸν τοῦτο δύνασθαι ποιῆσαι, παρασχεῖν αὐτῷ τελευτὴν [i] ὁποίαν αὐτὸς βούλεται. ποιήσας δὲ τοῦτο, καὶ περιελόμενος [k] τὸν περὶ τὸν βραχίονα αὐτοῦ χρυσὸν καὶ τὸν βασιλικὸν στέφανον, ἐκ ποδῶν ἐγένετο. θεασάμενος δ᾽ [l] ὁ ὁπλοφόρος τὸν Σάουλον ἀνῃρημένον ἀπέκτεινεν ἑαυτόν. [m] διεσώθη δ᾽ οὐδεὶς τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως· ἀλλὰ πάντες ἔπεσον περὶ τὸ καλούμενον [n] Γελβουὲ ὄρος. ἀκούσαντες δὲ τῶν Ἑβραίων οἱ τὴν κοιλάδα [o] πέραν τοῦ Ἰορδάνου κατοικοῦντες, καὶ οἱ ἐν τῷ πεδίῳ τὰς πόλεις ἔχοντες, ὅτι Σάουλος πέπτωκε καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, καὶ τὸ σὺν αὐτῷ πλῆθος ἀπόλωλε· καταλιπόντες τὰς ἑαυτῶν πόλεις, εἰς ὀχυρωτάτας [p] κατέφυγον. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τὰς καταλελειμμένας, ἐρήμους εὑρόντες, κατῴκησαν.

ηʹ. Τῇ δ᾽ ἐπιούσῃ σκυλεύοντες οἱ Παλαιστῖνοι τοὺς τῶν πολεμίων νεκροὺς ἐπιτυγχάνουσι [q] τοῖς τοῦ Σαούλου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ σώμασι, καὶ σκυλεύσαντες ἀποτέμνουσιν αὐτῶν τὰς κεφαλάς· καὶ κατὰ πᾶσαν περιήγγειλαν τὴν χώραν πέμψαντες ὅτι πεπτώκασιν οἱ πολέμιοι. καὶ τὰς μὲν πανοπλίας αὐτῶν ἀνέθηκαν εἰς τὸ [r] Ἀστάρτειον [ſ] ἱερόν· τὰ δὲ σώματα ἀνεσταύρωσαν πρὸς τὰ τείχη τῆς [t] Βηθσὰν πόλεως, ἣ νῦν Σκυθόπολις καλεῖται. ἐπεὶ δὲ ἤκουσαν οἱ ἐν [u] Ἰαβισσῷ πόλει τῆς

Hebræi, prælio cum Palæſtinis conſerto, vincuntur; & Sauli filii acie cadunt. 1 Reg. c. 31.

7. Cum autem Palæſtini *Hebræis* congrederentur, & acriter *utrinque* pugnaretur, ſuperiores quidem fiunt Palæſtini, plurimoſque ex adverſa acie ſternunt: Saulus autem Iſraëlitarum rex ejuſque filii egregie pugnantes, ſummaque cum alacritate, quaſi in eo ſolum, ut pulchre morerentur & intrepide cum hoſtibus dimicarent, ſita eſſet omnis eorum gloria (nihil enim pluris faciebant) totam hoſtium phalangem in ſe convertunt; atque *multitudine* circundati occumbunt, magna Palæſtinorum ſtrage edita. Erant autem Sauli filii Jonathas & Aminadabus & Melchiſus. Iſti cum cecidiſſent, populus Hebræorum in fugam vertitur; atque magna facta eſt perturbatio & confuſio & cædes, hoſtibus à tergo inſtantibus. Saulus autem, valida ſuorum caterva ſtipatus, fugit. atque miſſis à Palæſtinis jaculatoribus & ſagittariis, maximam quidem eorum partem amittit: ipſe vero cum pulchre dimicaſſet, & multa vulnera accepiſſet, ut nec amplius pugnare nec plagas ferre potuerit, infirmior quidem erat quam ut ſeipſum interimeret; armigero vero imperat ut ſe ſtricto enſe transfigeret, ne vivus in hoſtium poteſtatem veniret.

Saulus gladio ſuo incumbit, juvanteque Amalecita interimitur.

Armigero autem non audente dominum *ſuum* occidere, ipſe ſuo gladio educto, ſibique ejus mucrone admoto, in eum ſe projicit: cumque enſem ſuum in ſe impellere non valeret, neque eum ſibi impingendo trajicere, ſeſe circumagit. atque juvene quodam propter eum adſtante, cum interrogaſſet quiſnam eſſet, audiſſetque eſſe Amalecitam, orabat ut gladio ſibi ab eo impacto, id quod ſuis manibus perficere non potuit, mortem ſibi afferret qualem ipſe expeteret. Hoc autem exſequutus, detractiſque brachio aureis armillis capitique regia corona, in fugam ſe conjiciebat. Tum armiger, conſpecta Sauli nece, ſemetipſum interemit. atque nemo ex ſatellitibus regis in tutum evaſit, ſed omnes in monte Gelboë dicto ceciderunt. Hebræi vero, qui vallem trans Jordanem habitabant, quique urbes in planitie tenebant, cum audiſſent Saulum ejuſque filios cecidiſſe, & univerſos qui cum eo erant periiſſe, relictis urbibus ſuis in munitiſſimas ſe receperunt. At Palæſtini in relictis, quas deſertas invenerant, ſedem ceperunt.

Sauli filiorumque arma in templo Aſtartes conſecrata, & corpora illorum in cruces ſublata. 1 Reg. c. 31.

8. Poſtridie, cum Palæſtini hoſtes prælio occiſos ſpoliarent, *forte* inciderunt in Sauli filiorumque ejus corpora, exutiſque capita illorum abſciderunt: atque nunciis per totam ſuam regionem miſſis divulgarunt, hoſtes *acie* cecidiſſe. Et quidem armaturam illorum in fano Aſtartes conſecrarunt: corpora vero *in cruces ſuſtulerunt ad muros urbis Bethſanæ, quæ etiamnum Scythopolis appellatur. Poſtquam vero Jabiſſi, regionis Galaditidis

---

[a] Ita ex *MSS.* μὲν deest in *Editis*.

[b] Ἀμιωνάταβος *Big.* Αἰωνάταβος *Samb.* malim quidem Ἀβινάδαβος cum *Maſoretis*, *Hieronymo*, & Editione *Complutina Bibliorum* Græcorum.

[c] Eſt qui malit Μελχισοῦς. In *Cod. Vat.* Ἰωνάθης καὶ Ἰονάδαμος καὶ Μελχισοὺς καὶ Ἀμινάδαβος.

[d] Illud τὸ ex *MSS.*

[e] Αὐτοῦ *Vat.*

[f] Vocem μάχαιραν nobis ſuppeditarunt *Big. Samb.* & *Vat.*

[g] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* διαβάλλειν.

[h] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* ἐπιστρέφεται.

[i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* οἵαν in *Editis*.

[k] Ita in *MSS.* in *Editis* τὸν deest.

[l] Articuli ὁ & τὸν ex *MSS.*

[m] Διεσώθη δ᾽ οὐδὲ τ. σ. τ. β. οὐδεὶς *Big.* & *Samb.*

[n] Ita *Big.* & *Samb.* Γελβοὲ in *Editis*, *Aliiſque*.

[o] Vide *J. Clericum* ad 1 Sam. c. XXXI. p. 278.

[p] Sic *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ἔφυγον.

[q] Illud τοῖς ex *Big.* & *Samb.*

[r] De *Aſtarte* vide *Theodoret.* Tom. 1. p. 324. & 353. ut & *Seldenum* de *Diis Syris*.

[ſ] Ἱερὸν abeſt *Big. Samb.* & *Vat.*

[t] Βηθσιὰν *Big. Samb.* & *Vat.* Vide *Stephanum Byzant.* voce Σκυθόπολις, *Cedrenum*, p. 135. & *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 13. p. 316.

[u] Ita cum *Big.* Ἰαβεισσῷ *Samb.* Ἰαβισσῷ *Baſ.* & *G.* Ἰαβεὶ *Hen.* & *Busb.* Ἰαβεὶ *Zonaras* è LXXII. οἱ ἐν τῇ Ἰαβεῖ, ἤτοι Ἰαβισσῷ *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 198. v. 10.

[*] Crucibus affixerunt circa mœnia urbis &c. *Gelen.* Corpora ſuſpenderunt

urbis, incolæ acceperant, truncata eſſe Sauli ac filiorum ejus cadavera, indignum rati ut inſepulta eſſe paterentur, fortiſſimi quique & audaciſſimi egreſſi (viros enim corpore robuſtos animoque feroces alit hæc urbs) totaque nocte continuato itinere, Bethſanam venerunt, atque ad hoſtium muros accedentes, ablatiſque Sauli ejuſque filiorum corporibus, ea Jabiſſum deportarunt, cum hoſtes neque eos prohibere potuiſſent, neque auſi eſſent propter *ipſorum* virtutem. Jabiſſeni autem univerſi cum ploratu corpora eorum ſepelierunt in pulcherrimo regionis loco, *quem Aruram appellant. atque per ſeptem dies cum uxoribus liberiſque eos deflebant, pectora tundentes ac lugentes regem ejuſque filios, ita ut neque potum deguſtarent neque cibum.

Jabiſſeni Saulo ejuſque filiis parentant. 1 Reg. c. 31.

9. Hunc Saulus finem habuit, juxta Samueli vaticinium, quoniam Dei de Amalecitis non obtemperaverit mandatis; & quod totam Achimelechi cognationem ſuſtulerit, ipſumque Achimelechum, & urbem pontificum. Regnavit autem vivente Samuelo annis octodecim, poſt mortem vero ejus annis duobus & viginti. Et quidem Saulus hoc modo è vita exceſſit.

Finis Libri ſexti.

[a] Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ὅτι λελώβηνται τὸν Σαούλου νεκρὸν καὶ τοὺς τῶν παίδων αὐτοῦ, δεινὸν ἡγησάμενοι περιιδεῖν ἀκηδεύτους, ἐξελθόντες οἱ ἀνδρειότατοι καὶ τόλμῃ διαφέροντες· ἡ δὲ πόλις αὕτη καὶ σώμασιν ἀλκίμους καὶ ψυχαῖς φέρει· καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς ὁδεύσαντες, ἦλθον εἰς τὴν Βηθσὰν, καὶ προσελθόντες τῷ τείχει τῶν πολεμίων, καὶ καθελόντες [b] τὸ σῶμα Σαούλου καὶ τῶν παίδων αὐτοῦ, κομίζουσιν εἰς [c] Ἰαβισσὸν, μηδὲ τῶν πολεμίων αὐτοὺς [d] κωλῦσαι δυνηθέντων, ἢ τολμησάντων διὰ τὴν ἀνδρείαν. οἱ δὲ [e] Ἰαβισσηνοὶ πανδημεὶ κλαύσαντες, θάπτουσι τὰ σώματα ἐν τῷ καλλίστῳ τῆς χώρας τόπῳ, [f] Ἀρούρης λεγομένῳ. καὶ πένθος [g] ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἐπ' αὐτοῖς [h] ἤγαγον, κοπτόμενοι καὶ θρηνοῦντες τὸν βασιλέα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ, μήτε ποτοῦ μήτε τροφῆς γευσάμενοι.

θ'. Τοῦτο Σάουλος τὸ τέλος ἔσχε προφητεύσαντος Σαμουήλου, διὰ τὸ παρακοῦσαι τοῦ Θεοῦ τῶν ἐπ' Ἀμαληκίταις ἐντολῶν· καὶ ὅτι τὴν [i] Ἀχιμελέχου τοῦ ἀρχιερέως γενεὰν, καὶ Ἀχιμέλεχον αὐτὸν, καὶ τὴν τῶν ἀρχιερέων πόλιν ἀνεῖλεν. ἐβασίλευσε δὲ, Σαμουήλου ζῶντος, ἔτη ὀκτὼ πρὸς τοῖς δέκα· τελευτήσαντος δὲ, [k] δύο καὶ εἴκοσι. καὶ Σάουλος μὲν [l] οὕτως κατέστρεψε τὸν βίον.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἕκτου.

---

derunt ſuper murum &c. *Epiphan.* Τὰ σώματα ἀνεσταύρωσεν παρὰ τὸ τεῖχος Μεθοράμ &c. *Zonaras.* *a* Γαλααδίτιδος *Vat. Hen.* & *Busb.* pront in *Var. Lect.* ad p. 198. v. 10. *b* Τὰ σώματα Σαούλου καὶ τῶν *Hen.* & *Busb.* τὸ σῶμα Σαούλου καὶ τὰ τῶν *Big. Samb.* & *Vat.* *c* Ita *Vat.* ut & paulo ſupra. Ἰαβισσὸν *Baſ.* & *G.* Ἰάβισον *Big.* Ἰάβεισον *Samb.* Ἰάβησον *Hen.* & *Busb.* *d* Κωλ. τολμ. διὰ *Vat.* *e* Sic cum *Cod. Vat.* Ἰαβισηνοὶ *Baſ. G.* & *Big.* Ἰαβεισ-ηνοὶ *Samb.* *f* *Haëſel* interpretantur LXXII. *Judæi* & *Flavius* noſter ἄρουρα, nemus alii. Vide pag. 259. *g* Ἐφ' ἡμέρας *Gen.* *h* Ita *Big.* & *Samb.* ritu Attico. in *reliquis* ἦγον. *i* Ita *Baſ. G.* & *Samb.* κατὰ τὸ Ἑβραϊκόν. Sed Ἀβιμελέχου & mox Ἀβιμέλεχον *Big. Gall. Vat. Hen.* & *Busb.* cum *Interpretibus* LXXII. *k* Sic *Baſ. G.* & libri omnes *Græci* quos vidimus. δύο abſque εἴκοσι *Epiphanii* Codices. & quidem recte, & juxta periochen chronicam hujus libri. *Petrus* itaque *Comeſtor* ex verſione *Epiphaniana* hæc nobis reliquit: *Et regnavit Saul, vivente Samuele XVIII. annis, & eo mortuo duobus annis. Hos annos ſacra tamen ſcriptura non adnotavit.* Verum *Joannes Zonaras* vulgata *Joſephi* exemplaria ſequutus eſt. Ait enim, ἐβασίλευσε δὲ Σαοὺλ, ζῶντος ἔτι τοῦ Σαμουὴλ, ὀκτωκαίδεκα ἔτη· ἐκείνου δὲ θανόντος, δύο καὶ εἴκοσι. *Flavium* autem ſcripſiſſe arbitror ἔτη δύο, aut ἔτη δύο, οὐχὶ δὲ ἔτη εἴκοσι. Quinetiam numerum XX. annorum Saulo regnanti imputant *Clemens* & *Eutychius* Alexandrini, ſectatores, quod video, *Joſephi.* Videſis *Iſ. Voſſii* Chronologiam Sacr. cap. VI. p. 119. *Rainoldum* de *Libris Apochryphis*, vol 1. p. 1076. & *Gatakerum* in *Adv. Miſcell.* p. 77. *l* Ita *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* οὕτω. * Ita juxta interpretes LXXII. Vide *Annot.* ad p. 259. v. 25.

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ ΕΒΔΟΜΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO SEPTIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. ΩΣ Δαυίδης μὲν τῆς μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι πόλει, τοῦ δ' ἄλλου πλήθους ὁ Σαούλου παῖς.

β'. Οτι, [b] τούτου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυίδης παρέλαβεν.

γ'. Ως πολιορκήσας Ιεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκησε δ' εἰς αὐτὴν Ιουδαίους.

δ'. Οτι Δαυίδης στρατεύσαντας ἐπ' αὐτὸν [c] Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις ἐνίκησεν.

ε'. [d] Η γενομένη πρὸς Εἵραμον τῶν Τυρίων βασιλέα καὶ Δαυίδην φιλία.

ϛ'. Ως τοῖς πέριξ ἔθνεσι στρατεύσας Δαυίδης καὶ χειρωσάμενος, φόρον ἐπέταξεν αὐτοῖς τελεῖν.

ζ'. Η γενομένη πρὸς Δαμασκηνοὺς Δαυίδου μάχη, καὶ νίκη.

η'. Πῶς ἐπὶ τοὺς Μεσοποταμίους στρατεύσας ἐκράτησεν αὐτῶν.

θ'. Οτι, τῶν περὶ τὴν οἰκίαν αὐτοῦ στασιασάντων, ὑπὸ [e] τοῦ παιδὸς ἐξεβλήθη τῆς ἀρχῆς [f] εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου.

ι'. Ως στρατεύσας [g] Αβεσάλωμος ἐπὶ τὸν πατέρα Δαυίδην, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ.

ια'. Πῶς [h] εἰς τὴν βασιλείαν πάλιν [i] ἀνῆλθε, καὶ ἔζησεν εὐδαιμόνως.

ιβ'. Ως ἔτι περιὼν Σολομῶνα τὸν υἱὸν ἀπέδειξε βασιλέα.

ιγ'. Τελευτὴ Δαυίδου, [k] καταλιπόντος τῷ παιδὶ πολλὴν ὕλην ἀργυρίου τε καὶ χρυσοῦ καὶ [l] λιθίας εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

1. *UT Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius.*

2. *Quod, illo amicorum inſidiis occiſo, Davides in univerſos imperium obtinuit.*

3. *Ut Davides obſeſſis Hieroſolymis, captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.*

4. *Quod Davides à Palæſtinis bello impetitus apud Hieroſolyma victoriam obtinuit.*

5. *Amicitiæ fœdus inter Hiramum Tyriorum regem & Davidem.*

6. *Ut Davides, cum in gentes finitimas expeditionem feciſſet eaſque ſubegiſſet, tributum illis imperavit.*

7. *Davides cum Damaſcenis acie dimicat, victoriamque reportat.*

8. *Quomodo Meſopotamios, bello eis illato, devicit.*

9. *Quod, mota ab ipſius domeſticis ſeditione, à filio ex imperio abactus erat in regionem Transjordanianam.*

10. *Ut Abeſalomus, cum bellum patri Davidi intuliſſet, cum exercitu ſuo periit.*

11. *Quomodo [Davides] regnum recuperavit, & feliciter vixit.*

12. *Ut, dum in vivis eſſet, Solomonem filium ſuum imperare voluit.*

13. *Davides diem obit, argenti magna vi aurique & lapidum pretioſorum filio ſuo relicta.*

---

[a] *Al.* Εν τῇ ἑβδόμῃ. [b] Ιεβόσθου pro τούτου repoſuerunt *Genevenſes*, & mox *Summario* IV. Δαυίδης ante στρατεύσαντας. [c] Δὶς Παλαιστίνους *Samb.* [d] Hoc ſummarium inſerui è *Cod. Samb.* [e] Articulum nobis ſuppeditavit *Samb.* [f] Illa εἰς τὴν πέραν τοῦ Ιορδάνου omiſerunt *Genevenſes.* [g] Αβεσάλωμος *Samb.* [h] Perſpicuitatis gratiâ Δαυίδης hîc inſerunt *Genevenſes.* [i] Κατῆλθε *Samb.* [k] Ita *Samb.* καὶ ὅσην τῷ παιδὶ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπε *Gen.* [l] Videſis *Du Freſne* in *Gloſſario Gr.* voce λιθίας.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΒΔΟΜΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER SEPTIMUS.

Qui continet tempus annorum quadraginta.

CAP. I.

Ut Davides quidem uni tribui imperavit in urbe Chebrone, populo autem reliquo Sauli filius: utque bello civili conflato moriuntur Aſaëlus & Abenerus.

Davidi nunciatur Sauli mors, 2 Reg. c. 1.

CONTIGIT autem ut eo die hæc pugna committeretur, quo Davides de Amalecitis victor Sicellam eſt reverſus. Cum vero jam biduum fuiſſet Sicellæ, die tertio advenit *quidam*, è pugna cum Palæſtinis elapſus, qui Saulum interfecerat, laceratis veſtibus & capite pulvere conſperſo. Iſque, Davide adorato, ab eo interrogatus, undenam ita veniret, ab Iſraëlitarum pugna *cum Palæſtinis* dicebat. ejus autem exitum triſtem fuiſſe indicabat, multis quidem Hebræorum myriadibus cæſis, inſuper vero rege ipſorum Saulo cum filiis ejus interempto. Atque hæc *ſe pro certis* nunciare ajebat, ut qui cum Hebræis eſſet fuſis fugatiſque, regique dilapſo adeſſet; quem, cum foret ut ab hoſtibus caperetur, & ipſe ab eo rogatus occidiſſe fatebatur. nam cum ille in gladium incubuiſſet, ex vulneribus repetitis infirmior factus eſt quam ut ſe conficeret. Quin & cædis ipſius ſigna *haud dubia* oſtendebat, armillas regis aureas & coronam, quas Saulo mortuo detraxerat ut *eas* illi afferret. At Davides, cum non jam eſſet cur ei diffideret, poſt manifeſta mortis Sauli indicia in conſpectum ipſius adducta, veſtimenta quidem diſcidit, cum amicis vero lugens ploranſque totam diem exegit. Luctum vero ei aliquanto acerbiorem fecit Jonathas Sauli filius, qui & amicus ei fidiſſimus & ſalutis ipſi auctor fue-

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Δαυίδης μὲν τῆς μιᾶς φυλῆς ἐβασίλευσεν ἐν Χεβρῶνι, τοῦ δὲ ἄλλου πλήθους ὁ Σαύλου παῖς· καὶ ὡς πολέμου ἐμφυλίου γενομένου τελευτῶσιν Ἀσάηλος καὶ Ἀβέννηρος.

ΣΥΝΕΒΗ δὲ ταύτην γενέσθαι τὴν μάχην, καθ' ἣν ἡμέραν καὶ Δαυίδης, τοὺς Ἀμαληκίτας νικήσας, εἰς [b] Σίκελλαν ὑπέστρεψεν. ἤδη δ' αὐτοῦ δύο ἡμέρας ἔχοντος ἐν τῇ Σικέλλᾳ, τῇ τρίτῃ παραγίνεται διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης τῆς πρὸς Παλαιστίνους ὁ τὸν Σάουλον ἀνελών· τήν τε ἐσθῆτα περιερρηγμένος, καὶ τὴν κεφαλὴν τέφρᾳ περικεχεάμενος. καὶ προσκυνήσας [c] αὐτὸν, πυνθανομένῳ, πόθεν ἥκοι [d] τοιοῦτος, ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν μάχης ἔλεγε. γενέσθαι δ' ἀτυχὲς αὐτῆς τὸ τέλος ἐδήλου· πολλῶν μὲν ἀναιρεθεισῶν τοῖς Ἑβραίοις μυριάδων, πεσόντος δὲ καὶ τοῦ βασιλέως αὐτῶν Σαύλου μετὰ τῶν τέκνων. ταῦτα δὲ σημαίνειν ἔφασκεν αὐτὸς παρατυχὼν τῇ τροπῇ τῶν Ἑβραίων καὶ τῷ βασιλεῖ πεφευγότι παρών· ὃν [e] καὶ κτεῖναι, μέλλοντα ὑπὸ τῶν πολεμίων λαμβάνεσθαι, παρακληθεὶς αὐτὸς ὡμολόγει. τῇ ῥομφαίᾳ γὰρ αὐτὸν ἐπιπεσόντα, διὰ τὴν τῶν τραυμάτων ὑπερβολὴν αὐτὸν ἀσθενῆσαι κατεργάσασθαι. [f] καὶ σύμβολα δ' αὐτοῦ τῆς ἀναιρέσεως ἐπεδείκνυε, τόν τε [g] περὶ τοῖς βραχίοσι χρυσὸν τοῦ βασιλέως καὶ τὸν στέφανον, ἃ περιδύσας τὸν Σαύλου νεκρὸν κομίσειεν αὐτῷ. Δαυίδης δὲ, μηκέτ' ἀπιστεῖν ἔχων, ἀλλ' ἐναργῆ τεκμήρια τοῦ Σαύλου θανάτου βλέπων, καταρρηγνὺς μὲν τὴν ἐσθῆτα· κλαίων δὲ καὶ ὀδυρόμενος μετὰ τῶν ἑταίρων [h] ὅλην διεκαρτέρησε τὴν ἡμέραν. [i] ἐποίει δ' αὐτῷ [k] τὴν λύπην χαλεπωτέραν καὶ ὁ Σαύλου παῖς Ἰωνάθης, πιστότατός τε ὢν φίλος αὐτῷ, καὶ σωτηρίας αἴτιος γεγενημένος.

---

[a] E *Big. Samb. Voſſ.* & *Epiphan.* [b] Σικελλὰν *Samb.* & *Epiphan.* & mox Σικελλᾷ. verum Σεκέλλαν & Σεκέλλᾳ habent *Buſb.* & *Hen.* Videſis *Annott.* ad p. 269. v. 8. [c] Αὐτῷ *Vat.* [d] Ita *Big.* & *Samb.* ἥκει *Vat.* ἧκε *Baſ.* & *G.* [e] Καὶ abeſt *Big.* & *Samb.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* σύμβολα τῆς ἀν. *Baſ. G. Aliique.* [g] Περὶ τοὺς βραχίονας *Vat.* ut περὶ τὸν βραχίονα. p. 275. v. 29. [h] Vox ὅλην ex *MSS.* [i] Sic in *MSS.* ποιεῖ in *Editis.* [k] Iterum cum *MSS.* male in *Editis* τὴν λύπην τὴν χαλεπωτέραν.

a Αὐτῷ

μενος. τοσαύτην δ' ἐπεδείξατο τὴν ἀρετὴν καὶ τὴν πρὸς Σάουλον εὔνοιαν, ὡς μὴ μόνον ἐπὶ τεθνηκότι χαλεπῶς ἐνεγκεῖν, πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ κινδυνεύσας ἀφαιρεθῆναι τὸν βίον· ἀλλὰ καὶ τὸν ἀποκτείναντα κολάσαι. φήσας γὰρ πρὸς αὐτὸν, ὡς αὐτὸς [a] αὐτοῦ γένοιτο κατήγορος ἀνελὼν τὸν βασιλέα, καὶ μαθὼν ὡς εἴη πατρὸς Ἀμαληκίτου γένος, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀπολέσθαι. ἔγραψε δὲ καὶ θρήνους καὶ ἐπιταφίους ἐπαίνους Σαούλου καὶ Ἰωνάθου· ὅσοι καὶ μέχρις ἐμοῦ διαμένουσιν.

β'. [b] Ἐπεὶ δὲ τούτοις ἐξετίμησε τὸν βασιλέα, παυσάμενος [c] τοῦ πένθους, ἤρετο τὸν Θεὸν διὰ τοῦ προφήτου, τίνα δίδωσιν αὐτῷ κατοικῆσαι πόλιν τῆς Ἰούδα καλουμένης φυλῆς. φήσαντος δ' αὐτοῦ διδόναι [d] Χέβρωνα, καταλιπὼν τὴν Σίκελλαν, εἰς ἐκείνην παραγίνεται, τάς τε γυναῖκας [e] εἰσαγόμενος τὰς αὐτοῦ, δύο δὲ ἦσαν, καὶ τοὺς ὁπλίτας [f] σὺν αὐτῷ. συνελθὼν δὲ πρὸς αὐτὸν ἅπας ὁ τῆς φυλῆς τῆς προειρημένης λαὸς, ἀποδείκνυσιν αὐτὸν βασιλέα. ἀκούσας δ' ὅτι τὸν Σάουλον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ θάψειαν οἱ ἐν [g] Ἰαβίσῳ τῆς [h] Γαλαδίτιδος κατοικοῦντες, ἔπεμψε πρὸς αὐτοὺς, ἐπαινῶν καὶ ἀποδεχόμενος αὐτῶν τὸ ἔργον, καὶ χάριτας ἀποδώσειν ἀντὶ τῆς πρὸς τοὺς τεθνηκότας [i] σπουδῆς ὑπισχνούμενος· ἅμα δὲ καὶ δηλῶν, ὡς ἡ Ἰούδα φυλὴ [k] κεχειροτόνηκεν αὐτὸν βασιλέα.

γ'. Ὁ δὲ τοῦ Σαούλου μὲν ἀρχιστράτηγος [l] Ἀβέννηρος, Νήρου δὲ παῖς, ἀνὴρ δραστήριος καὶ ἀγαθὸς τὴν φύσιν, ὡς ἔγνω πεσόντα τὸν βασιλέα καὶ τὸν Ἰωνάθην, καὶ τοὺς δύο τοὺς ἄλλους αὐτοῦ παῖδας, [m] ἐπειχθεὶς εἰς τὴν παρεμβολὴν, καὶ τὸν περιλειπόμενον ἐξαρπάσας υἱὸν αὐτοῦ, Ἰέβοσθος δ' ἐκαλεῖτο, διαβιβάζει πρὸς τοὺς πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ παντὸς ἀποδείκνυσι τοῦ πλήθους βασιλέα, πάρεξ τῆς Ἰούδα φυλῆς. βασίλειον δ' ἐποίησεν αὐτῷ [n] τὴν, κατὰ μὲν τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν [o] Μαναλιν, κατὰ δὲ τὴν Ἑλλήνων παρεμβολὰς λεγομένην. ὥρμησε δ' ἐκεῖθεν Ἀβένηρος [p] μετὰ στρατιᾶς ἐπιλέκτου, συμβαλεῖν τοῖς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς προαιρούμενος, [q] ὀργισθεὶς ὅτι ἐβασίλευσεν Δαυίδην. [r] ἀπήντησε δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Ἰώαβος, ὁ Σαρουΐας μὲν παῖς, πατρὸς δὲ [ſ] Σουρὶ, ἐκ δὲ τῆς ἀδελφῆς Δαυίδου γεγονὼς, ἀρχιστράτηγος ὢν αὐτοῦ, μετὰ καὶ τῶν ἀδελφῶν [u] Ἀβεσσαίου καὶ [x] Ἀσαήλου, καὶ πάντων τῶν Δαυίδου ὁπλιτῶν. καὶ περιτυχὼν ἐπί τινος κρηνίδος ἐν [y] Γαβαῷ πόλει, παρατάσσεται πρὸς μάχην. τοῦ δ' Ἀβεννήρου φήσαντος πρὸς αὐτὸν, μαθεῖν βούλεσθαι πότερος αὐτῶν ἀνδρειοτέρους στρατιώτας [z] ἔχει, συντίθεται παρ' ἀμφοτέρων δυοκαίδεκα μαχησομένους συμβαλεῖν. προσελθόντες τοίνυν εἰς τὸ μεταξὺ

Davides, mira pietate, Saulum luget. 1 Reg. c. 1.

fuerat. Tam illuſtris autem ejus erat virtus, tantaque benevolentia Saulum proſequutus eſt, ut non ſolum ægerrime tulerit ejus interitum, ſæpius licet ab eo in vitæ diſcrimen adductus; ſed & occiſorem illius ſupplicio affecerit. nam cum ei dixiſſet, quod ipſe ſui accuſator exſtiterit, qui regem interfecerat; didiciſſetque oriundum eſſe patre genere Amalecita, eum interimi præcepit. Præterea autem nænias compoſuit & laudationes funebres in gratiam Sauli & Jonathæ, quæ etiamnum manent.

Davides in Chebrone habitat. 2 Reg. c. 2.

2. Poſtquam vero regi hæc juſta perſolviſſet, luctu finito, Deum per prophetam conſuluit, quamnam ex urbibus, tribûs quæ Judæ dicitur, ad habitandam ſibi daret. cumque reſpondiſſet, illi ſe dare Chebronem, relicta Sicella in eam concedit, uxores ſuas ſecum adducens (duæ enim erant) ſuorumque militum cohortem. Ad eum autem populus tribus prædictæ omnis profectus ipſum regem creant. Cum vero audiſſet, quod Jabiſi, regionis Galaditidis urbis, incolæ Saulum ejuſque filios ſepeliviſſent, miſit ad eos, qui facinus eorum *præclarum* laudarent & approbarent, quique ſe illis gratias pro ipſorum in defunctos ſtudio relaturum eſſe pollicerentur; prætereaque illi nunciarent, Judæ tribum regem ſe conſtituiſſe.

Jabiſſenis ob Saulum ejuſque filios ſepultos gratias agit. 2 Reg. c. 2.

Abenerus Jeboſthum regem creat. 2 Reg. c. 2.

3. Cæterum Abenerus, imperator quidem exercitus Sauli, Neri vero filius, vir impiger, naturaque benignus, quam primum novit cecidiſſe regem una cum Jonatha & duobus aliis ejus filiis, reditu in caſtra accelerato, filioque ejus ſuperſtite abrepto, nomine quidem * Jeboſtho, cum eo trajicit ad populum ex altera Jordanis ripa, & in univerſos Iſraëlitas, excepta tribu Judæ, regem eum conſtituit. Regiam autem ei elegit ad locum, lingua quidem vernacula Manalin appellatum, Græca vero Caſtra. Cæterum Abenerus inde cum electiſſimis exercitûs viris properavit, volens ante omnia prælio cum tribu Judæ congredi, ex indignatione quod Davidem regem creaviſſent. Joabus autem, matre quidem Saruiæ filius, patre vero Suri, Davidis autem ex ſorore nepos, exercitus ipſius dux, ei occurrit, etiam cum Abeſſæo & Aſaële fratribus ſuis, & univerſo Davidis exercitu. Et cum circa quendam fonticulum apud urbem Gabao in eum incidiſſet, aciem ad prælium explicat. Cum autem Abenerus ei dixiſſet, velle ſe reſciſcere utri illorum præſtantiores eſſent milites, convenit inter eos, ut duodeni utrinque pugnam committerent. Progreſſi igitur in medium inter

---

[a] Αὐτοῦ carent *Big. Samb. & Vat.* [b] Ἐπὶ δὲ τούτοις *Samb.* [c] Hic τὸ ante τοῦ πένθους delevimus auctoritate *Codd. MSS.* [d] *Al.* Χεβρῶνα. [e] Ἐπαγόμενος *Big. Samb. & Vat.* [f] Τοὺς σὺν αὐτῷ *Vat.* [g] Ita cum *Vat.* in *Editis* Ἰαβείσῳ. in pleriſque *MSS.* Ἰαβισσῷ aut Ἰαβισῷ. Vide p. 198. & 234. [h] Γαλααδίτιδος *Big. Samb. & Vat.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* exemplaribus. [i] Τιμῆς καὶ σπουδῆς *Vat.* [k] Ita cum *MSS.* in *Editis* κεχειροτόνηται, è dialecto. & paulo ante ὅτι pro ὡς in *Hen. Busb. Samb. & Epiphan.* [l] Ἀβέννηρος ubique *Hen. Busb. Samb. Big. & Vat.* Ἀβεννὴρ *Zonaras* è *Bibliis S.* [m] Ita cum *Vat. & Epiphanio.* ἐπείχθη in *Editis*, *Aliiſque.* ἠπείχθη *Samb.* manu ſequiori. [n] Τὴν *Big. Vat. & Samb.* contra *Editos* & tres *MSS.* & mox τὴν ante ἐπιχώριον abeſt *Vat.* [o] Μαναΐμ vel Μαναΐν reſcribendum cenſet *Bochartus* de *Colon. Phœn.* l. 1. c. 28. p. 591. [p] Ita *MSS.* μετὰ τῆς στρατιᾶς in *Editis.* [q] Ὠργίζετο (ὠργίσθη *Vat.*) γὰρ αὐτοῖς βασιλέα τὸν Δαυίδην κεχειροτονηκόσιν *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* δι' ὀργῆς ἐποιεῖτο τὴν Ἰούδα φυλὴν, ὡς βασιλεύσασαν τὸν Δαυίδ *Zonar.* [r] Ita cum *Epiphanio.* parvo cum diſcrimine ἀπήντησεν δ' αὐτῷ πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου Σαρουΐας *Big. Samb. & Vat.* Verum in *Editis* illa πεμφθεὶς ὑπὸ Δαυίδου deſiderantur. [ſ] Σουρὶς in *Iiſdem MSS.* Σουρὶ aut Σουρεὶ *Epiph.* [t] Ex δὲ τῆς ἀδελφῆς τῆς ἐκείνου (τῆς ἐκείνης *Big.*) γεγονὼς αὐτῷ Ἰώαβος ἀρχιστρ. *Big. Samb. & Vat.* [u] Ita cum *Hen. Busb. Big. Samb. & Epiph.* Ἀβεσσαίου *Vat.* Ἀβισαίου *Baſ. & G.* Ἀβισσαὶ *Zonar.* In margine quidem *Cod. Samb.* non nemo adnotavit, Ἰωὰβ καὶ Ἀβισαὶ καὶ Ἀσαὴλ ἀνεψιοὶ ἦσαν τοῦ Δαυίδ ἐκ τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ Σαρουΐας, plane ex 1 *Paralip.* 2. 16. [x] Ἀσσαήλου *Vat.* [y] Ita *Samb.* Γαβαὼ *Baſ. G. Vat. Aliique.* Γαβαῷ aut Γαβαωνῷ *Epiphan.* Γαβαὼν in *Codice S.* [z] Ἔχει *Big. & Samb.* * *Isboſthus* juxta *Hebr.* & in *Paralipomenis* ſacris *Isbaalus* aut *Esbaalus.* At *Flavius* aut *Librarii*, E poſita loco Σ ſibilantis literæ, Ἰεβόσθον pingere maluerunt.

Davidici & Jeboſthumi alteri ab alteris interfecti. 2 Reg. c. 2.

ter acies, qui in certamen ab utriſque ducibus electi erant, cum haſtas in ſe mutuo jeciſſent, ſtringunt gladios, prehenſiſque capitibus alteri alteros tenentes, latera & ilia ſibi invicem gladiis confoderunt, uſque dum omnes quaſi ex pacto occumberent. Cum vero illi cecidiſſent, cæteri ex utroque exercitu conflixerunt; & poſtquam ſummis viribus dimicatum eſſet, Abeneri milites ſuccubuerunt. Verſos deinde in fugam Joabus non deſtitit perſequi. Sed & ipſe inſtabat, hortatus ſuos ut è veſtigio inſequerentur, & nequaquam occidendo fatiſcerent; fratres etiam ſui acriter pugnarunt, præcipueque natu minimus Aſaëlus præ reliquis maxime conſpicuus: (ex pedum etiam velocitate gloriam adeptus erat; nam non homines ſolum celeritate ſuperabat, ſed & equum cum eo contendentem curſu prævertiſſe dicitur) qui tum Abenerum totis viribus rectaque inſequebatur, in neutram partem deflexus.

Aſaëlus Abenerum perſequitur. 2 Reg. c. 2.

Cum autem Abenerus reſpexiſſet, & impetum ejus eludere tentaſſet: & nunc quidem monuiſſet, ut, ab eo perſequendo deſiſtens, alicui militum ſuorum arma auferret, nunc vero, ubi ei hæc non perſuaſerat, precibus obſecraſſet, ut ſe reprimeret & perſequi deſineret, ne * fratris ejus in conſpectum veniendi libertatem amitteret: atque ille his verbis nihil moveretur, ſed inſequi perſiſteret, *Abenerus* dum fugientis more haſtam teneret, à tergo opportune ictu illato, ſtatim eum confecit.

Abenerus Aſaëlum occidit.

Qui vero cum eo Abenerum inſectabantur, poſtquam in locum venerant, ubi forte Aſaëlus jaceret, mortuum circumſtantes non amplius hoſtes perſequebantur. Joabus autem & frater ejus Abeſſæus, cadaver curſu prætervecti, majorique ſtudio ex ira ob *fratrem* occiſum in Abenerum incitati, mira cum pernicitate ac alacritate uſque ad locum quendam, Ammatam nomine, Abenerum perſequuti ſunt, cum jam ſol occideret. At colle quodam aſcenſo, in eodem loco cum tribu Benjamitide conſtitit *Joabus*, & illos conſpiciebat & Abenerum. Hic vero cum vocem ſuſtuliſſet & dixiſſet, non oportere inter populares contentionem & pugnam conciere; in culpa enim fuiſſe fratrem ejus Aſaëlum, cui, ipſo *illum* obſecrante, non perſuaſum erat ut ab inſequendo ceſſaret, proptereaque percuſſus occubuit: Joabus ei aſſenſus, ſeque hiſce verbis *bene* admonitum eſſe ratus, ſigno tuba dato ſuos revocat, & ne ulterius perſequerentur cohibebat.

Joabus receptui canit. 2 Reg. c. 2.

Et hic quidem in eo loco caſtris poſitis pernoctat: Abenerus vero tota nocte itinere continuato, Jordaneque fluvio trajecto, in † caſtra pervenit ad Ieboſthum Sauli filium. Die autem ſequenti Joabus, recenſitis *cæſorum* cadaveribus, omnes ſepulturæ mandavit. Ceciderunt autem ex Abeneri quidem exercitu circiter trecenti & ſexaginta; è Davidicis vero undeviginti, præter Aſaëlum. cujus corpus cum Joa-

[a] τῶν προτάξεων οἱ πρὸς τὴν μάχην ὑφ' ἑκατέρων τῶν στρατηγῶν ἐξειλεγμένοι, καὶ τὰς αἰχμὰς ἐπ' ἀλλήλους ἀφέντες, σπῶνται τὰς [b] μαχαίρας, καὶ τῶν κεφαλῶν ἐκλαμβανόμενοι, κατέχοντες αὐτοὺς, ἔπαιον [c] εἰς τὰς πλευρὰς καὶ τὰς λαγόνας ἀλλήλους ταῖς ῥομφαίαις, ἕως οὗ πάντες ὥσπερ ἐκ συνθήματος ἀπώλοντο. πεσόντων δὲ τούτων, συνέρρηξε καὶ ἡ λοιπὴ στρατιά· καὶ καρτερᾶς μάχης γενομένης, ἡττήθησαν οἱ τοῦ Ἀβενήρου. καὶ τραπέντας οὐκ ἀνίει [d] διώκων ὁ Ἰώαβος. ἀλλ' αὐτός τε ἐπέκειτο παρακελευόμενος τοὺς ὁπλίτας ἐκ ποδὸς ἕπεσθαι, καὶ μὴ κάμνειν ἀναιροῦντας. [e] οἵ τε ἀδελφοὶ προθύμως ἠγωνίσαντο, καὶ ὁ διαφανέστερος τῶν ἄλλων μάλιστα ὁ νεώτερος Ἀσάηλος· ἐπί τε ποδῶν ὠκύτητι κλέος εἶχεν, οὐ γὰρ ἀνθρώπους ἐνίκα μόνους, ἀλλὰ [f] καὶ ἵππον καταστάντα εἰς ἅμιλλαν λέγουσι παραδραμεῖν· [g] ὃς καὶ τὸν Ἀβέννηρον ἐδίωκεν ὑπὸ ῥύμης καὶ τῆς ἐπ' ὀρθὸν φορᾶς εἰς οὐδέτερον [h] ἐγκλιθεὶς τῶν μερῶν. ἐπιστραφέντος δὲ τοῦ Ἀβενήρου, καὶ κατασοφίζεσθαι τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ πειρωμένου, καὶ ποτὲ μὲν εἰπόντος, ἑνὸς τῶν ἑαυτοῦ στρατιωτῶν [i] ἀφέμενος τῆς διώξεως [k] ἀφελέσθαι τὴν πανοπλίαν, πάλιν δ', ὡς οὐκ [l] ἔπειθε τοῦτο ποιεῖν, καταχεῖν αὐτὸν καὶ μὴ διώκειν παραινοῦντος, μὴ κτείνας αὐτὸν ἀπολέσῃ τὴν πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ παρρησίαν· οὐ [m] προσιέμενον δὲ τοὺς λόγους, ἀλλ' ἐπιμείναντα [n] τῇ διώξει, φεύγων ὡς εἶχε τὸ δόρυ πλήξας εἰς τοὐπίσω καιρίως, παραχρῆμα ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ μετ' αὐτοῦ διώκοντες τὸν Ἀβέννηρον, ὡς ἦλθον ἐπὶ τὸν τόπον οὗ κεῖσθαι συνέβαινε τὸν Ἀσάηλον, περιστάντες τὸν νεκρὸν οὐκ ἔτι τοὺς πολεμίους ἐδίωκον. ὁ δὲ Ἰώαβος αὐτὸς καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀβεσσαῖος, παραδραμόντες τὸ πτῶμα, καὶ τῆς πλείονος ἐπὶ τὸν Ἀβέννηρον σπουδῆς αἰτίαν τὴν ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ὀργὴν λαβόντες, ἀπίστῳ τάχει καὶ προθυμίᾳ χρώμενοι, μέχρι τόπου τινὸς [o] Ἀμμάταιν καλοῦσι, ἐδίωξαν τὸν Ἀβέννηρον, ἤδη περὶ δυσμὰς ὄντος ἡλίου. ἀναβὰς δ' ἐπί τινα βουνὸν, ὡς ἔστη ἐπ' ἐκείνῳ τῷ τόπῳ μετὰ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, αὐτούς τε κατεσκέπτετο καὶ τὸν Ἀβέννηρον. τούτου δὲ [p] ἀνακεκραγότος καὶ φήσαντος, μὴ δεῖν ἄνδρας ὁμοφύλους εἰς ἔριδα καὶ μάχην παροξύνειν· ἁμαρτεῖν γὰρ καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀσάηλον, ὃς [q] παραινοῦντος μὴ διώκειν οὐκ ἐπείσθη, καὶ διὰ τοῦτο βληθεὶς ἀπέθανε. συμφρονήσας καὶ παράκλησιν ἡγησάμενος [r] τούτους τοὺς λόγους ὁ Ἰώαβος, ἀνακαλεῖ τῇ σάλπιγγι σημάνας τοὺς στρατιώτας, καὶ τῆς ἐπὶ πολὺ διώξεως ἐπέσχε. καὶ οὗτος μὲν ἐπ' ἐκείνου καταστρατοπεδεύεται τοῦ τόπου τὴν νύκτα ταύτην· Ἀβέννηρος δὲ δι' ὅλης αὐτῆς ὁδεύσας, καὶ περαιωσάμενος τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν τοῦ Σαούλου παῖδα εἰς τὰς παρεμβολὰς Ἰέβοσθον. τῇ δ' ἐχομένῃ τοὺς νεκροὺς Ἰώαβος ἐξαριθμήσας, ἅπαντας ἐκήδευσεν. ἔπεσον δὲ τῶν μὲν Ἀβενήρου στρατιωτῶν, ὡς τριακόσιοι καὶ ἑξήκοντα· τῶν δὲ Δαυίδου δέκα πρὸς τοῖς ἐννέα, καὶ Ἀσάηλος. οὗ τὸ σῶμα κομίσαντες

---

[a] Τῆς παρατάξεως *Vat.* [b] Μαχαίρας οἱ τοῦ Δαυίδου juxta *Epiphan.* [c] Εἰς τὰ πλευρὰ *Vat.* [d] Διώκων Ἰώαβος *Big. Samb. & Vat.* [e] Οἵγε δὴ. *Vat.* [f] Ἵππους juxta *Epiphan.* [g] Ita cum *Big. & Samb.* ἀλλὰ καὶ in *Editis, Aliiſque.* οὗτος *Hen. & Bub.* [h] Sic *Big. & Samb.* ἐγκλιθεὶς *Vat.* ἐγκλινθεὶς *Baſ. & G.* [i] Ἀφέμενον *Vat.* [k] Ἀφελέσθαι *Big. Samb. & Vat.* [l] Ἐπείθετο *Vat.* [m] Προσιέμενον. [n] Τὴν δίωξιν *Big. Samb. & Vat.* [o] Eo modo *Big. & Samb.* atque ita quidem aut Ἀμμάθην *Flavium* ſcripſiſſe puto. Ὀμμάτην *Baſ. G. Aliique.* Μαθὴν aut Ἀμαθὴν *Epiph.* Ἀμμὰν aut Ἀμμὰν *Interpretibus* LXXII. [p] Ita *Big. Samb. & Vat.* In *Editis, Aliiſque* ἀνακραγότος. [q] Παραινοῦντι *Vat.* [r] Τοῦτο *Vat.* * Ne ante ejus fratrem ulterius fiduciam non haberet, *Epiphan.* † Confer p. 279. v. 32.

ἐκεῖθεν Ἰώαβος καὶ Ἀβεσσαῖος εἰς [a] Βηθλέεμην, καὶ θάψαντες ἐν τῷ [b] πατρῴῳ μνήματι, πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο. ἤρξατο μὲν οὖν ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου τοῖς Ἑβραίοις ἐμφύλιος πόλεμος, καὶ διέμεινεν ἄχρι πολλοῦ· τῶν μὲν μετὰ Δαυίδου κρειττόνων ἀεὶ γινομένων καὶ πλεῖον [c] ἐν τοῖς κινδύνοις φερομένων, [d] τῶν δὲ Σαύλου παίδων καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῷ κατὰ πᾶσαν σχεδὸν ἡμέραν ἐλαττουμένων.

δ'. Ἐγένοντο δὲ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ παῖδες [e] τῷ Δαυίδῃ, τὸν ἀριθμὸν ἕξ, ἐκ γυναικῶν τοσούτων. ὧν ὁ μὲν πρεσβύτατος ἐκ μητρὸς [f] Ἀχινάας γενόμενος, [g] Ἀμνων ἐκλήθη· ὁ δὲ δεύτερος ἐκ γυναικὸς Ἀβιγαίας, [h] Δανίηλος· τῷ τρίτῳ δ' ἐκ τῆς [i] Θολομαίου θυγατρὸς [k] Μαχάμης φῦντι τοῦ [l] Γεσσιρῶν βασιλέως, [m] Ἀβεσάλωμος ὄνομα· τὸν δέ γε τέταρτον [n] Ἀδωνίαν ἐκ γυναικὸς [o] Ἀγγίθης προσηγόρευσε· [p] τὸν πέμπτον δὲ Σαφατίαν τῆς [q] Ἀβιταάλης, καὶ τὸν ἕκτον [r] Γεθραάμην τῆς [s] Αἰγλᾶς ἐπωνόμασε. τοῦ δ' ἐμφυλίου πολέμου συνεστῶτος, καὶ συμπιπτόντων εἰς ἔργα καὶ μάχην πυκνῶς [t] τῶν μεθ' ἑκατέρου τῶν βασιλέων, Ἀβένηρος ὁ τοῦ Σαύλου [u] παιδὸς ἀρχιστράτηγος, συνετός τε ὢν καὶ σφόδρα εὔνουν ἔχων τὸ πλῆθος, πάντας συμμεῖναι τῷ Ἰεβόσθῳ παρεσκεύασεν· καὶ [x] διέμειναν ἱκανὸν χρόνον τὰ ἐκείνου φρονοῦντες. ὕστερον δ' ἐν ἐγκλήματι γενόμενος [y] ὁ Ἀβένηρος, καὶ λαβὼν αἰτίαν ὡς συνέλθοι τῇ Σαύλου παλλακῇ, [z] Ραισφᾷ μὲν τοὔνομα [a] Σιβάθου [b] δὲ θυγατρί, καὶ καταμεμφθεὶς ὑπὸ Ἰεβόσθου, περιαλγήσας καὶ θυμωθεὶς ὡς οὐ δικαίων τῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνοι πάσῃ προνοίᾳ περὶ αὐτὸν χρώμενος, ἠπείλησε μὲν τὴν βασιλείαν εἰς Δαυίδην περιστήσειν, ἐπιδείξειν δ' ὡς οὐ διὰ τὴν ἰδίαν ῥώμην καὶ σύνεσιν [c] ἄρχει τῶν πέραν Ἰορδάνου, διὰ δὲ τὴν αὐτοῦ στρατηγίαν τε καὶ πίστιν. καὶ πέμψας εἰς Χεβρῶνα παρὰ Δαυίδην, λαβεῖν ὅρκους τε καὶ πίστεις ἠξίου, ἦ μὴν ἕξειν αὐτὸν ἑταῖρον καὶ φίλον, ἀναπείσαντα τὸν λαὸν, τοῦ Σαύλου μὲν ἀποστῆναι παιδὸς, αὐτὸν δὲ ἀποδείξαντα πάσης [d] τῆς χώρας βασιλέα. τοῦ δὲ Δαυίδου ποιησαμένου τὰς ὁμολογίας, ἥσθη γὰρ ἐφ' οἷς Ἀβένηρος διεπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, καὶ πρῶτον τεκμήριον παρασχεῖν τῶν συνθηκῶν ἀξιώσαντος, ἀνασώσαντα πρὸς αὐτὸν [e] Μιχάλαν τὴν γυναῖκα, μεγάλοις ὠνηθεῖσαν ὑπ' αὐτοῦ κινδύνοις, καὶ Παλαιστίνων κεφαλαῖς ἑξακοσίαις, ἃς ὑπὲρ αὐτῆς ἐκόμισε τῷ πατρὶ Σαύλῳ, πέμπει μὲν αὐτῷ τὴν Μιχάλαν, ἀποσπάσας [f] Φελτίου, [g] τοῦ τότε συνοικοῦντος αὐτῇ, πρὸς τοῦτο καὶ Ἰεβόσθου συμπράξαντος.

Bellum civile inter Hebræos. 2 Regum, c. 3.

bus & Abeſſæus inde Bethlemen deportaſſent, & in ſepulchro *ejus* patrio ſepeleviſſent, ad Davidem in Chebronem reverſi ſunt. Ex illo itaque tempore inteſtinum inter Hebræos gliſcebat bellum, & aliquandiu perdurabat: ita ut Davidicis quidem vires ſemper augerentur, & ex periculis in majus proveherentur; Sauli vero filiis & qui eis parebant quotidie fere minuerentur.

Davidis filii. 2 Regum, c. 3. & 1 Paralip. c. 3.

4. Sub hoc autem tempus & filii Davidi nati erant numero ſex, è totidem uxoribus. Quorum natu quidem maximus, è matre Achina ſuſceptus, Amnon vocabatur: ſecundus vero, ex uxore Abigæa, Danielus: tertio autem, ex Machama Tholomæi regis Geſſiritarum filia prognato, nomen erat Abeſalomus: at quartum ex uxore Aggitha vocavit Adoniam: quintum vero Saphatiam ex Abitaala, ſextumque ex Ægla *natum* Gethraaman cognominavit. Cum autem bellum civile conflatum eſſet, & crebro ad manus venirent confligerentque utriuſque regis exercitus, Abenerus, partium Sauli filii imperator, qui & vir prudens erat, & multitudinem habuit in eum valde propenſam, effecit ut omnes à Jeboſtho ſtarent: & aliquandiu in ejus fide permanſerunt. Poſtea vero, cum accuſaretur Abenerus, eique objiceretur, quod cum Sauli concubina (nomine quidem Ræſpha, Sibathi vero filia) rem habuiſſet, & à Jeboſtho reprehenderetur, dolore percitus iraque incenſus, quaſi meritam ab eo non acceperit gratiam, cujus rebus ſumma cum alacritate ſtuduit, minatus eſt quidem ſe regnum ad Davidem tranſlaturum eſſe, palamque facturum quod non propria virtute & prudentia Transjordianis imperaret, ſed ſua in exercitu gubernando peritia & fide. miſſiſque in Chebronem ad Davidem legatis, obſecrabat ut juramentum ab eo acciperet fidemque, quod certe quidem ipſum habiturus eſſet ſocium & amicum, cum populo perſuaſerit ut à Sauli quidem filio deficerent, eum vero omnium Iſraëlitarum regem conſtituerent. Poſtquam autem Davides fœdus cum eo percuſſiſſet (nam ſibi grata erant ea quæ Abenerus apud ipſum per legatos egerat) atque in primum fidei ſibi datæ indicium poſtulaſſet, ut ejus beneficio Michala uxor ſibi reſtitueretur, quam magno ſui periculo emerat, & ſexcentis Palæſtinorum capitibus, pro illa in *uxorem ducenda* ad Saulum patrem allatis; ipſi quidem Michalam mittit *Abenerus*, à Pheltia, qui tunc eam in matrimonio habebat, abſtractam, adjuvante etiam Jeboſtho. Scripſerat

Abenerus à Jeboſtho ad Davidem deficit. 2 Regum, c. 3.

Davides Michalam repoſcit. 2 Regum, c. 3.

---

[a] Βηθλεέμην *Big. Samb.* & *Vat.* originario propius. [b] Πατρῴῳ *Iidem.* [c] In *Vat.* & *Samb.* ἐν τοῖς. [d] Τῶν δὲ Σαύλου παιδὸς καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτοῦ legiſſe videtur *Epiphanius.* ac αὐτοῦ quidem agnoſcit *Vat.* [e] Articulum non agnoſcunt *MSS.* [f] Ἀχίνας *Baſ.* & *G.* Ἐχίνας *Big.* & *Samb.* Ἀχίνας ἤτοι Ἀχινόμης *Vat.* Ἀχινόης *Epiphan.* *Maſoretis* & *Hieronymo* Ἀχινόαμ. *Interpretibus* LXXII. Ἀχινάαμ aut Ἀχινόομ. Ἀχιμᾶς ex p. 268. v. 43. ſi vera ſit iſta lectio. [g] Ἀμνῶν *Samb.* Ἀμνὼν *Big. Vat.* & LXXII. Ἀμμὼν *Epiphan.* [h] Ita etiam 2 Paralip. c. 3. v. 1. Verum 2 *Reg.* c. 3. v. 3. *Chilab* juxta *Hebr.* Δαλουία LXXII. Δαλούηλος *Big.* & *Vat.* Δαλούιηλος *Samb.* Verum *Celeb* eſt *Epiphanio.* [i] *Talmaï* in *Hebr.* Θολμὶ & Θολμαῒ LXXII. Θολμαίου *Vat.* in aliquot *Epiphanii* libris *Tholomæi*, in aliis *Ptolomæi.* [k] Μααχὰ dicitur in *Bibliis S.* [l] Γεσσηρῶν *Big.* & *Samb.* [m] Ἀβεσσάλωμος *Big.* & *Samb.* [n] Ὀρνίαν *Vat.* ex *Interpretibus* LXXII. [o] Ita cum *Buſb.* & *Hen.* Ἀγγίτης *Baſ.* & *G.* Ἀγιθῆς *Big.* & *Samb.* [p] In iis quæ ſequuntur fere conveniunt *Codd. MSS.* nec multum diſcrepant *Epiphanii* libri. in *Editis* vero πέμπτον δὲ καὶ τὸν ἕκτον Γεθρεοτὶν καὶ Γάλα ἐπωνόμασεν. [q] Ἀβιτάλης juxta *Biblia S.* Ἀμιταάλης *Vat.* [r] Γιθροάμην *Vat.* Ἰεθρόαμ *Samb. Hen.* & *Buſb.* Ἰεθόραν *Big.* Γεθρεοτὶν *Baſ.* & *G.* Ἰεθραὰμ aut Ἰσθραὰμ LXXII. 2 *Reg.* c. 3. v. 5. 1 *Paralap.* c. 3. v. 5. [s] Ita *Big.* & *Samb.* Αἴγλας *Vat.* Αἰγὰλ & Αἰγὰς & Αγλᾶς in codicibus LXXII. [t] Sic cum *Vat.* & *Epiphan.* τῶν deeſt in *Editis*, *Aliiſque.* [u] Παιδὸς abeſt *Vat.* & quibuſdam *Epiphanii* libris. [x] Διέμειναν in *Vat.* διέμενον ἐφ' ἱκανὸν χρ. *Buſb.* & *Hen.* [y] Articulum ſupplevi ex *Samb.* & *Vat.* [z] Ρισφᾶ juxta *Literas S.* [a] *Ajæ* filiæ in fundo *Hebraïco.* Ἰὰλ aut Ἰὸλ θυγατρὶ LXXII. Σιβάτου *Vat.* at *Sebabeth* aut *Sebaheth* apud *Epiphanium.* [b] Illud δὲ ex *MSS.* [c] Ἄρχοι *Big.* & *Samb.* [d] Ita *MSS.* τῆς abeſt *Editis.* [e] *Al.* Μελχόλην. Vide p. 252. v. 42. [f] Ὀφελτίου *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ita cum *MSS.* & *Epiphanio.* in *Editis* τοῦ τε συνοικοῦντος, & mox καὶ πρὸς τοῦτο.

Abenerus Israëlitas Davidi conciliat. 2 Regum, c. 3.

Scripſerat enim illi Davides ut uxorem ſuam jure reciperet. Quin & *Abenerus*, convocatis ſenioribus populi & centurionibus & tribunis, apud ipſos hujuſmodi verba fecit; "quod "illos, cum in eo eſſent ut à Jeboſtho deſciſcerent & ſeſe Davidi adjungerent, ab iſto impetu *& voluntate* averterit; nunc vero illis "poteſtatem faciat *ad ipſum* eundi, ſi vellent: "nam & ſibi compertum eſſe, Deum, cum "per Samuelum prophetam Davidem omnium "Hebræorum regem conſtituiſſet, etiam prædixiſſe, fore ut ille ipſe pœnas à Palæſtinis "exigeret, illoſque devictos ſub jugum mitteret". Cum hæc audiſſent ſeniores & *exercitûs* duces, quodque Abenerus haud aliter, ac illi prius, ſenſerit, eò adducti ſunt ut Davidis auſpicia ſequerentur. Cum autem his perſuaſum eſſet, tribum Benjamiticam convocat (nam ex ea erant omnes Jeboſthi ſatellites) atque hæc apud eos loquutus, poſtquam illos ne quidem reniti animadvertiſſet, ſed in ſuam ſententiam concedere, è ſociis circiter viginti aſſumptis ad Davidem ſe contulit, ut ipſemet ab eo jurisjurandi fidem acciperet (iis enim quæ per alios fiunt firmiora eſſe videntur quæ noſmetipſi gerimus) ſimulque ut ſermonem, quem cum ducibus habuit tribuque univerſa, ei referret. Cum autem illum benigne excepiſſet, menſæque ſplendidæ & magnificæ per aliquot dies adhibuiſſet, petiit *Abenerus* dimitti ad populum ei adducendum, ut præſenti videntique imperium traderet.

Abenerus à Davide benigne accipitur. 2 Regum, c. 3.

Joabus Abenerum calumniatur apud Davidem. 2 Regum, c. 3.

5. Cæterum ubi à Davide dimiſſus eſſet Abenerus, ſtatim ut abiit Chebronem venit Joabus, *copiarum* Davidis imperator: cognitoque quod apud ipſum fuiſſet Abenerus, & paulo ante, pactis conſtitutiſque omnibus de principatu, diſceſſiſſet, veritus ne ille quidem in honore primoque loco haberetur, ut qui regnum ei conciliaturus eſſet, & præterea acri erat ingenio ad res perſpiciendas & temporibus *quaſque ſuis* accommodandas, ipſe vero imminueretur & exercitus imperium amitteret, malignam pravamque viam *& rationem* iniit. Et primum quidem eum apud regem calumniis adoritur, dictitans ut ſibi de illo caveret, & iis quæ polliceretur Abenerus non *temere* fidem haberet. omnia enim illum agere ad principatum Sauli filio ſtabiliendum: cum fraude vero doloque malo ad ipſum acceſſiſſe, eaque quam voluit ſpe fretum & omnibus *ad inſidias* pulchre paratis diſceſſiſſe. Ubi vero hæc Davidi non perſuaſerat, ac ne tantillum quidem iis moveri ſenſerat, ad audaciora *ſtatim* aggreditur: ſtatutoque ſecum Abenerum interimere, nuncios ad illum perſequendum miſit; quibus in mandatis dedit ut illum aſſequuti Davidis nomine revocarent, quaſi ipſe nonnulla de rebus ſuis cum eo communicanda haberet, quæ, dum ille aderat, ipſi è memoria exciderant. Abenerus autem, ut ea quæ retulerunt nuncii acceperat, (ipſum enim aſſequuti ſunt in loco quodam, cui nomen Be-

Davidis nomine Abenerum revocat. 2 Reg. c. 3.

ἐγεγράφει γὰρ αὐτῷ Δαυίδης τὴν γυναῖκα δικαίως ἀπολαβεῖν. συγκαλέσας δὲ καὶ τοὺς γεγηρακότας τοῦ πλήθους καὶ ταξιάρχους [a] καὶ χιλιάρχους, λόγους ἐποιήσατο πρὸς αὐτούς, "ὡς ἔχοντας ἑτοίμως ἀποστῆναι μὲν Ἰεβόσθου, Δαυίδῃ δὲ προστεθῆναι, ταύτης ἀποστρέψειε τῆς ὁρμῆς, νῦν "μέντοιγε ἐπιτρέποι χωρεῖν [b] εἰ βούλοιντο· ἔφη γὰρ εἰδέναι τὸν Θεὸν "διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου Δαυίδην χειροτονήσαντα "πάντων Ἑβραίων βασιλέα, προειπεῖν δ' ὅτι Παλαιστίνους ἐκεῖνος αὐτὸς τιμωρήσεται, καὶ ποιήσει κρατήσας ὑποχειρίους". ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ πρεσβύτεροι καὶ ἡγεμόνες, [c] ὡς καὶ Ἀβέννηρος γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσέλαβεν, τὰ Δαυίδου φρονεῖν [d] μετεβάλλοντο. πεισθέντων δὲ τούτων, Ἀβέννηρος [e] συγκαλεῖ τὴν Βενιαμῖτιν φυλήν· οἱ γὰρ ἐκ ταύτης ἅπαντες Ἰεβόσθου σωματοφύλακες ἦσαν· καὶ ταῦτα πρὸς αὐτοὺς διαλεχθείς, ἐπεὶ μηδὲν ἀντιπράττοντας ἑώρα, προστιθεμένους δ' οἷς ἐβούλετο, παραλαβὼν ὡς εἴκοσι τῶν ἑταίρων, ἧκε πρὸς Δαυίδην, τοὺς ὅρκους παρ' αὐτοῦ ληψόμενος αὐτός· πιστότερα γὰρ τῶν δι' ἄλλου πραττομένων ὅσα δι' αὐτῶν ἕκαστοι ποιοῦμεν εἶναι δοκεῖ· καὶ προσέτι τοὺς γενομένους [f] αὐτῷ λόγους πρός τε τοὺς ἡγεμόνας καὶ τὴν φυλὴν ἅπασαν σημανῶν. ὑποδεξαμένου δ' αὐτὸν φιλοφρόνως, καὶ λαμπρᾷ καὶ πολυτελεῖ τραπέζῃ [g] ξενίσαντος ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας, ἠξίωσεν ἀφεθεὶς ἀγαγεῖν τὸ πλῆθος, ἵνα παρόντι καὶ βλεπομένῳ παραδώσῃ τὴν ἀρχήν.

ε'. Ἐκπέμψαντος δὲ τοῦ Δαυίδου τὸν Ἀβέννηρον, οὐδὲ ὀλίγον διαλιπὼν εἰς Χεβρῶνα ἧκεν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος αὐτοῦ· καὶ μαθὼν ὡς εἴη παρὼν πρὸς αὐτὸν Ἀβέννηρος, καὶ μικρὸν ἔμπροσθεν ἀπηλλαγμένος ἐπὶ συνθήκαις καὶ ὁμολογίαις τῆς ἡγεμονίας, δείσας μὴ τὸν μὲν ἐν τιμῇ καὶ τῇ πρώτῃ ποιήσηται τάξει, συνεργόν τε τῆς βασιλείας ἐσόμενον, καὶ τἄλλα δεινὸν ὄντα συνιδεῖν πράγματα καὶ τοὺς καιροὺς ὑποδραμεῖν, αὐτὸς δ' ἐλαττωθείη καὶ τῆς στρατηγίας ἀφαιρεθείη, κακοῦργον καὶ πονηρὰν ὁδὸν ἄπεισι. καὶ πρῶτον μὲν ἐπιχειρεῖ διαβάλλειν αὐτὸν πρὸς τὸν βασιλέα, φυλάττεσθαι παραινῶν, καὶ μὴ προσέχειν οἷς Ἀβέννηρος συντίθεται. πάντα γὰρ ποιεῖν αὐτὸν [h] ἐπὶ τῷ βεβαιώσασθαι τῷ Σαούλου παιδὶ τὴν ἡγεμονείαν· ἐπὶ δὲ ἀπάτῃ καὶ δόλῳ [i] πρὸς αὐτὸν ἐλθόντα, μεθ' ἧς ἐβούλετο νῦν ἐλπίδος καὶ οἰκονομίας τῶν κατασκευαζομένων ἀπελθεῖν. ὡς δ' οὐκ ἔπειθε τὸν Δαυίδην τούτοις, οὐδὲ παροξυνόμενον ἑώρα, τρέπεται ταύτης τολμηροτέραν ὁδόν· καὶ κρίνας Ἀβέννηρον ἀποκτεῖναι, πέμπει τοὺς ἐπιδιώξοντας, οἷς καταλαβοῦσι προσέταξεν αὐτὸν καλεῖν ἐκ τοῦ Δαυίδου ὀνόματος, ὡς ἔχοντος αὐτοῦ τινα περὶ τῶν πραγμάτων πρὸς αὐτόν, ἃ μὴ διεμνημόνευσε παρόντος εἰπεῖν. Ἀβέννηρος δ' ὡς ἤκουσε τὰ παρὰ τῶν ἀγγέλων· κατέλαβον γὰρ αὐτὸν ἐν τόπῳ τινὶ [k] Βησιρᾷ καλουμένῳ,

---

[a] Illa καὶ χιλιάρχους reſtituimus è *Codd. MSS. & Epiphanio.* [b] Ἢ βούλοιντο *Big. & Samb.* [c] Ita cum *Vet. Interpr.* ὡς καὶ τὴν Ἀβεννήρου γνώμην ἣν πρότερον εἶχον αὐτοὶ περὶ τ. πρ. σ. παρέλαβον *Big. Samb. & Vat.* ὡς καὶ Ἀβέννηρος γνώμην ἣν εἶχον αὐτοὶ περὶ τῶν πραγμάτων σύμφωνον προσέλαβεν *Baſ. & G.* [d] Μετέβαλλοντο *Big.* [e] Ita omnes *MSS.* συγκαλεῖται in *Editis.* [f] Αὐτοῦ *Vat.* [g] Sic *Cod. Samb.* ξενίσαντος in *reliquis.* [h] Ἐπὶ τὸ βεβ. *Samb.* [i] Illud πρὸς non agnoſcit *Vat.* [k] Βισηρᾷ *Samb.* Βησηρᾷ *Big.* Βισιρᾷ καλουμένῃ.

καλυμβήθρᾳ, ἀπέχοντι τῆς Χεβρῶνος σταδίους εἴκοσι· μηδὲν ὑποπτευόμενος τῶν συμβησομένων ὑπέστρεψεν. ὑπαντήσας δ' αὐτῷ [a] πρὸς τῇ πύλῃ ὁ Ἰώαβος, καὶ δεξιωσάμενος ὡς μάλιστ' εὔνους καὶ φίλος· ὑποκρίνονται γὰρ ἱκανῶς πολλάκις εἰς τὸ ἀνύποπτον τῆς ἐπιβουλῆς τοὺς τῶν ἀληθῶς ἀγαθῶν οἱ πράγμασιν ἐγχειροῦντες ἀτόποις· ἀποσπᾷ μὲν [b] τῶν οἰκείων αὐτὸν, ὡς ἐν ἀπορρήτῳ διαλεξόμενος, προαγαγὼν δὲ εἰς τὸ ἐρημότερον τῆς πύλης, μόνος αὐτὸς ὢν σὺν Ἀβεσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, σπασάμενος τὴν μάχαιραν, ὑπὸ τὴν λαγόνα παίει. καὶ τελευτᾷ μὲν Ἀβέννηρος τοῦτον ἐνεδρευθεὶς τὸν τρόπον ὑπὸ Ἰωάβου, ὡς μὲν αὐτὸς ἔλεγε [c] τιμωρήσαντος Ἀσαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, ὃν διώκοντα [d] βαλὼν Ἀβέννηρος ἀπέκτεινεν ἐν τῇ πρὸς τῇ [e] Χεβρῶνι μάχῃ· ὡς δὲ τἀληθὲς εἶχε, δείσαντος περὶ τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τῷ βασιλεῖ τιμῆς, μὴ τούτων μὲν αὐτὸς [f] ἀφαιρεθείη, λάβοι δὲ παρὰ Δαυίδου τὴν πρώτην τάξιν Ἀβέννηρος. ἐκ τούτων ἄν τις κατανοήσειεν, ὅσα καὶ ἡλίκα τολμῶσιν ἄνθρωποι πλεονεξίας ἕνεκα καὶ ἀρχῆς, καὶ τοῦ μηδενὶ τούτων παραχωρῆσαι. κτήσασθαι γὰρ αὐτοὶ ποθοῦντες, διὰ μυρίων κακῶν λαμβάνουσι, καὶ δείσαντες ἀποβαλεῖν, πολλῷ χείροσι τὸ βέβαιον αὐτοῖς τῆς παραμονῆς περιποιοῦσιν· ὡς οὐχ ὁμοίου δεινοῦ τυγχάνοντος [g] [μὴ] ποιήσασθαι [h] τηλικοῦτο μέγεθος ἐξουσίας, καὶ συνήθη τοῖς [i] ἀπ' αὐτῆς ἀγαθοῖς γενόμενον ἔπι ταύτην [k] ἀπολέσαι. τούτου δὲ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς, διὰ τοῦτο καὶ χαλεπώτερα μηχανῶνται καὶ [l] τολμῶσιν ἔργα πάντες φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν βραχέσιν ἀρκεῖ δεδηλῶσθαι.

ϛʹ. Δαυίδης δ' ἀκούσας ἀνῃρημένον τὸν Ἀβέννηρον, ἤλγησε μὲν τὴν ψυχὴν, [m] ἐμαρτύρατο δὲ πάντας, ἀνατείνων εἰς τὸν Θεὸν τὴν δεξιὰν καὶ βοῶν, ὡς οὔτε κοινωνὸς εἴη τῆς Ἀβεννήρου σφαγῆς, οὔτε κατ' ἐντολὴν καὶ βούλησιν ἰδίαν ἀποθάνοι· ἀρὰς δὲ κατὰ τοῦ πεφονευκότος αὐτὸν δεινὰς ἐτίθετο, καὶ τὸν οἶκον [n] ὅλον αὐτοῦ, καὶ τοὺς συμπράξαντας ὑπευθύνους ἐποιεῖτο ταῖς ὑπὲρ τοῦ τετελευτηκότος ποιναῖς. ἔμελε γὰρ αὐτῷ μὴ δόξαι παρὰ τὰς πίστεις καὶ τοὺς ὅρκους, οὓς ἔδωκεν Ἀβεννήρῳ, [o] τοῦτον εἰργάσθαι. προσέταξε μέντοιγε παντὶ τῷ λαῷ κλαίειν καὶ πενθεῖν τὸν ἄνδρα, καὶ τοῖς νομιζομένοις τιμᾷν αὐτοῦ τὸ σῶμα, [p] περιρρηξαμένους μὲν τὰς ἐσθῆτας, ἐνδύτας δὲ σάκκους· ταῦτα δὲ ποιεῖν, προάγοντας τὴν κλίνην. αὐτὸς δ' ἐφείπετο μετὰ τῶν γεγηρακότων καὶ τῶν ἐν ἡγεμονίαις ὄντων, κοπτόμενός τε καὶ τοῖς δακρύοις ἐνδεικνύμενος τό τε εὔνουν τὸ πρὸς τὸν ζῶντα καὶ τὴν ἐπὶ τεθνηκότι λύπην, καὶ ὅτι μὴ κατὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀνῄρηται. θάψας δ' αὐτὸν ἐν Χεβρῶνι μεγαλοπρεπῶς, καὶ ἐπιταφίους τε συγγραψάμενος

Joabus Abenerum interficit. 2 Reg. c. 3.

ſita, viginti ſtadiis à Chebrone diſſito) nihil eorum quæ eventura erant ſuſpicans *ad urbem* reverſus eſt. At Joabus, cum ei ad portam obviam veniſſet, & benigne *eum* excepiſſet, viri ſumme benevoli amicique ſpeciem præ ſe ferens (fit enim ſæpiuſcule, ut, ne qua daretur inſidiarum ſuſpicio, vere bonorum mores ſimulent, quibus in animo eſt flagitii aliquid patrare) ipſum quidem à ſuis ſeducit, quaſi in ſecreto cum eo colloquuturus, deductum vero in portæ locum ſolitarium, uno fratre Abeſſæo præſente, ſtricto gladio ſubter ilia percutit. Et Abenerus quidem diem obit, hoc modo inſidiis exceptus à Joabo, qui, ut ipſe quidem dicebat, ultus fuerat fratrem Aſaëlum, quem Abenerus *ſe pertinaciter* inſequentem occiderat in prælio ad Chebronem; re autem vera quod timeret de imperio exercitus, deque honore apud regem, ne hiſce quidem ipſe privaretur, primum vero honoris locum à Davide Abenerus acciperet. Ex his licet alicui perſpicere, quanta & qualia ſolent homines audere, ut ſuperiora omnia habeant & principatum obtineant, & nemini hiſce cedant. nam dum iſta adipiſci deſiderant, per mala innumera ad ea graſſantur; & veriti ne eadem aliquando amittant, ut quam diutiſſime illis permaneant etiam pejora facere non dubitant: exiſtimantes haud adeo grave eſſe ad tantum poteſtatis faſtigium non pervenire, ac ut quis commodis ejus aſſuetus iiſdem tandem excidat. Hoc autem cum rerum calamitoſiſſimum ſit, ideo omnes *ea* amittendi metu nihil utut arduum relinquunt, quod non tentant audentque perficere. Sed de his quidem ſatis eſt paucis admonuiſſe.

Abenerum deplorat Davides. 2 Regum, c. 3. 1 Paralip. c. 11.

6. Davides autem, cum audiſſet Abenerum peremptum eſſe, animo quidem indoluit, dextraque ad Deum porrecta & voce ſublata teſtatus eſt omnes; neque ſe Abeneri cædis conſcium fuiſſe, neque *illum* ſe jubente volenteque occubuiſſe: diras autem graves necis ejus auctori imprecatus eſt, atque totam ipſius familiam & facinoris ſocios pœnis mortuo perſolvendis devovebat. Erat enim ſolicitus, ne videretur præter fidem & jusjurandum, quod Abenero dederat, eum occidiſſe. & quidem populo univerſo præcepit, ut virum deflerent & lugerent, & corpus ejus ſolennibus honorarent exſequiis, laniatis quidem veſtimentis *ſuis*, ſaccis vero amicti; idque lectum antecedentes. Ipſe autem *rex* ſequebatur [*] cum ſenioribus viriſque principibus, planctu & lachrymis indicans benevolentiam qua vivum, & mœrorem quo mortuum proſequutus eſt; quodque præter ipſius voluntatem interemptus fuerit. Cæterum cum ipſum in Chebrone magnifice ſepeliviſſet, & lamentationes funebres conſcri-

---

καλυμβήθρᾳ, ἤτοι Σοκώμα, ἀπέχ. Vat. Apud *Vet. Interpr.* habemus *Sira* vel *Syra*. At *Flavio* in *Vita ſua* dicitur Βηθσαμων πόλις. [a] Ita cum *Big.* & *Samb.* πρὸς τὴν πύλην *Vat.* πρὸ τῆς πύλης legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *ante portam*. In *Editis* πρὸς τῇ πόλει. [b] Articulum inſeruimus è *Samb.* & *Big.* τῶν ἄλλων legiſſe videtur *Epiphanius*: nam vertit, *ab aliis hominibus*. [c] Τιμωρήσαντος in aliquot *MSS.* [d] Λαβὼν *Big. Samb.* & *Vat.* [e] Γαβαῶνι pro Χεβρῶνι ex *Epiphanio* legendum videtur. uti recte notavit *Schotanus* in *Bibliotheca Hiſt. S.* tom. 2. p. 669. [f] Ἀφαιρεθῇ *Vat.* [g] Illud μὴ adjiciendum eſſe volui, ſenſu id poſtulante: uncis tamen incluſum dedi, quod nec in *Editis* reperiatur nec in *MSS.* [h] Τηλικοῦτον *Vat.* ut p. 284. v. 28. τοιοῦτον. [i] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπ' αὐτῆς in *Editis Aliiſque*. [k] Sic ex iiſdem *MSS.* in *libris reliquis*, ἀπολέσαι, ἐπὶ ὑπερβολὴν ἔχοντος συμφορᾶς. διὰ τοῦτο &c. [l] Τολμῶσιν ἐν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦ ἀποβαλεῖν γενόμενοι *Samb.* τολμῶσιν ἐν φόβῳ ἔργα πάντες τοῦ ἀποβαλεῖν γενόμενοι. *Vat.* τολμῶσιν ἔργα πάντες ἐν φόβῳ τοῦ ἀποβαλεῖν, ἀλλὰ π. *Big.* [m] Ἐμαρτύρετο *Vat.* [n] Vocem ὅλον inſerui ex *Big. Samb. Vat.* & *Epiphanio*. [o] Ita *Baſ. G. Aliique.* αὐτὸν εἰργάσθαι *Vat.* τοῦτο εἰργάσθαι *Big.* & *Samb.* [p] Περιρρηξαμένοις & mox ἐνδεδυμένοις *Big.* & *Samb.* περιρρηξάμενοι & ἐνδυσάμενοι *Vat.* Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui locum ſic vertit, *præcepit autem deflere & lugere, & lamentationes fieri ſuper virum, & ejus corpus ſolennibus honorari exſequiis, cum & ipſi veſtem diſrumperent, inguiniſque & ſacco viderentur induti.* [*] Cum honoratioribus ac præfectis, *Gelen.*

conſcripſiſſet, ipſe ſuper monumentum ſtans primus *verbis* lamentatus eſt, * dein fecit ut alii ploratum redintegrarent. Adeo autem eum conturbabat Abeneri interitus, ut ne alimentum quidem, ipſum *ad id* amicis adigentibus, capere voluerit; ſed jurarit nulla de re guſtaturum eſſe, uſque ad ſolis occaſum. Hæc *magnam* ei gratiam apud populum conciliarunt. nam & qui Abenerum tenerrimo affectu diligebant, vehementer hunc defuncto præſtitum ab eo honorem ſervatamque fidem probaverunt: quod *ſcilicet* ipſum, ut cognatum & amicum, omnibus exſequiarum juſtis dignatus fuerit, & non ut inimicum turpis & tunc neglectæ ſepulturæ ignominia affecerit. Sed univerſi de eo *utpote* natura *adeo* benigno mitique gaudebant; ſinguli ſecum reputantes regem ſibi in ſimilibus pari modo proſpecturum eſſe, ac Abenerum mortuum ab eo curatum eſſe videbant. Igitur in his Davides bonæ famæ potiſſimum ſtudebat, curam omnem & diligentiam, quam par erat, adhibendo: ita ut nemo Abenerum ejus voluntate occiſum eſſe *vel minimum* ſuſpicaretur. Quin & in hæc verba loquutus ad populum, “quod is non “mediocrem dolorem ceperit ex viri præſtantis interitu, nec modicum res Hebræorum “detrimentum, amiſſo viro, qui & eos optimo conſilio & ſtrenua manu, gliſcente bello, tueri & ſervare potuit. Verum Deus “quidem, ajebat, cui res univerſæ curæ ſunt, “hunc vobis inultum eſſe non patietur. Sciatis autem velim, me infirmiorem eſſe quam “ut in Joabum & Abeſſæum Saruiæ filios “animadvertam: ſed Deus illis ſcelerum digna rependet”. Et Abenerus quidem in hunc modum vitam finivit.

θρήνους, αὐτὸς ἐπὶ τοῦ τάφου στὰς πρῶτος ἀνεκλαύσατο καὶ παρέδωκε τοῖς ἄλλοις. οὕτως δ' αὐτὸν ὁ Ἀβεννήρου συνέχεε θάνατος, ὡς μηδὲ τροφὴν ἀναγκαζόντων αὐτὸν τῶν ἑταίρων λαβεῖν· ἀλλ' ὤμοσε γεύσασθαι μηδενὸς, ἄχρις ἡλίου δυσμῶν. ταῦτ' εὔνοιαν αὐτῷ παρὰ τοῦ πλήθους ἐγέννησεν. οἵ τε γὰρ πρὸς τὸν Ἀβέννηρον φιλοστόργως διακείμενοι, σφόδρα αὐτοῦ τὴν πρὸς αὐτὸν τιμὴν ἀποθανόντα, καὶ φυλακὴν τῆς πίστεως ἠγάπησαν· ὅτι πάντων αὐτὸν ἀξιώσειε τῶν νομιζομένων, ὡς συγγενῆ καὶ φίλον, ἀλλ' οὐχ ὡς ἐχθρὸν γενόμενον ὑβρίσειεν ἀκόσμῳ ταφῇ καὶ ἠμελημένῃ τότε. ἀλλ' ὡς πᾶν ἐπὶ χρηστῷ καὶ ἡμέρῳ τὴν φύσιν ἔχαιρε, τὴν αὐτὴν ἑκάστου λογιζομένου πρόνοιαν εἰς αὐτὸν τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς ὁμοίοις, [a] ὁποίαν τυγχάνοντα τὸν Ἀβεννήρου νεκρὸν ἑώρα. πρὸς τούτοις οἷον μάλιστα Δαυίδην γλίχεσθαι δόξης ἀγαθῆς, ποιούμενον πρόνοιαν [b] ἣν εἰκὸς, ὡς οὐθεὶς ὑπενόησεν ὑπ' αὐτοῦ φονευθῆναι τὸν Ἀβέννηρον. ἔλεξε δὲ καὶ πρὸς τὸ πλῆθος, “ὡς αὐτῷ μὲν [c] οὐχ ἡ τυχοῦσα γένοιτο λύπη ἀνδρὸς “ἀγαθοῦ τετελευτηκότος, οὐ μικρὰ δὲ τοῖς Ἑβραίων “πράγμασι βλάβη, στερηθέντων αὐτοῦ [d] καὶ σώζειν βου“λαῖς τε ἀρίσταις καὶ ῥώμῃ χειρῶν ἐν τοῖς πολεμικοῖς “ἔργοις δυναμένου. ἀλλὰ Θεὸς μὲν, εἶπεν, ᾧ μέλει πάν“των, οὐκ ἐάσει τοῦτον ὑμῖν ἀνεκδίκητον. [e] ἐπιστάσθω “δὲ, ὡς οὐδὲν ἐγὼ Ἰώαβον καὶ Ἀβεσσαῖον τοὺς [f] Σαρουΐας “παῖδας ποιεῖν ἱκανός εἰμι, πλέον ἐμοῦ δυναμένους, “ἀλλ' ἀποδώσει τὴν ὑπὲρ τῶν τετολμημένων αὐτοῖς “ἀμοιβὴν τὸ θεῖον”. καὶ Ἀβέννηρος μὲν εἰς τοιοῦτο κατέστρεψε τέλος τὸν βίον.

II.

CAP. II.

Quod, Jeboſthi amicorum inſidiis occiſo, Davides omnium Iſraëlitarum imperium obtinuit.

Jeboſthus inſidiis perit. 2 Regum, c. 4.

CUM autem mortem ejus accepiſſet Jeboſthus Sauli filius, non leviter id tulit, utpote viro orbatus ſibi cognato, & qui regnum ſibi conciliarat: ſed valde commotus erat, magnumque ei dolorem attulit Abeneri interitus. Cæterum & ipſe non diu ſuperſtes erat; ſed *aliquanto poſt* ex Hieremmonis filiorum (*uni quidem* Banaothæ, alteri vero nomen erat Thannus) inſidiis periit. Hi enim cum eſſent & genere Benjamitæ, & primi ordinis, ideoque exiſtimarint, ſi Jeboſthum perimerent ſe magna eſſe à Davide dona conſequuturos, ſibique munia aut imperatoria aut alia quædam honorifica ceſſura eſſe, nacti ſolum Jeboſthum in cubiculo meridian-

ΚΕΦ. β'.

β'.

Ὅτι, τοῦ Ἰεβόσθου φονευθέντος ἐξ ἐπιβουλῆς φίλων, ἅπασαν τὴν βασιλείαν Δαυίδης παρέλαβεν.

Ἀκούσας δὲ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ ὁ Σαούλου παῖς Ἰέβοσθος, οὐ πρᾴως ἤνεγκεν, ἀνδρὸς ἐστερημένος συγγενοῦς καὶ τὴν βασιλείαν αὐτῷ παρασχόντος. ἀλλ' ὑπερεπάθησε, καὶ λίαν αὐτὸν ὠδύνησεν ὁ Ἀβεννήρου θάνατος. οὐκ [g] ἐπεβίωσε δ' οὐδ' αὐτὸς πολὺν χρόνον, ἀλλ' ὑπὸ τῶν [h] Ἰερέμμωνος υἱῶν [i] Βαναόθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ [k] Θάννος ὄνομα ἦν· ἐπιβουλευθεὶς ἀπέθανεν. οὗτοι γὰρ ὄντες τὸ μὲν γένος Βενιαμῖται, τοῦ δὲ πρώτου τάγματος, λογισάμενοι δ' ὡς ἂν ἀποκτείνωσι τὸν Ἰέβοσθον, μεγάλων παρὰ Δαυίδου [l] τεύξονται δωρεῶν, καὶ στρατηγίας, ἢ τινος ἄλλης πίστεως τὸ ἔργον αὐτοῖς ἔσται, παρὰ τὸ δωμάτιον μόνον εὑρόντες μεσημβρίζοντα καὶ κοιμώμενον

---

a Omnino Big. Samb. & Vat. ὁποῖον τυγχάνοντα εἰς τὸν Ἀβ. legiſſe videtur *Epiphan.* b Ἣν εἰκὸς μὴ ἦν *Big.* & *Samb.* c Sic è *Big. Samb.* & *Vat.* οὐ τυχοῦσα γάρ. in *Editis*, *Aliiſque.* d Καὶ abeſt *Big. Samb.* & *Epiphan.* e Ita *Big.* & *Samb.* ἐπιστάσθω δὲ, ὡς οὐδὲν Ἰώαβον *Baſ.* & *G.* ἐγὼ δ' ἐπίσταμαι δ' ὡς οὐδὲν Ἰώαβον *Vat.* Verum *Epiphanius* vertit, *ego novi quod Joab & Abiſai Saruiæ filiis nihil prævaleo facere.* f Sic *MSS.* Σαρουίας in *Editis.* g Ita *Big.* & *Samb.* nec aliter *Vat.* niſi quod οὐκ omittat ante ἐπεβίωσε. in *Editis*, οὐκ ἐπεβίωσε δ' οὐδ' αὐτὸς π. h Ita *Big. Samb. Baſ.* & *G.* Ῥέμμωνος *Vat.* & *Epiphan.* Ἐρεμμῶνος *Hen.* Βρεμμῶνος *Big.* i Veriſimile eſt aut voculas τῷ μὲν ante Βαναόθα excidiſſe, aut ſubintelligendas eſſe, Βαανααθᾶ ἤτοι Βαανᾶ *Vat.* k Ita *Baſ.* & *G.* Θάννος *Big.* & *Samb.* Ῥίχαμμος *Vat.* forſan pro Ῥίχαμμος. nam ι & η, & β & μ ſæpe invicem permutantur. *Sed à filiis Remmon, id eſt Banaa & Recha (vel Rechab) paſſus &c.* habet *Epiphanius*, unde inducor ut credam illa, Βαναόθα, τῷ δὲ ἑτέρῳ Θάννος ὄνομα ἦν, primo margini appoſita fuiſſe, dein in textum irrepſiſſe. l Τεύξονται *Big.* & *Samb.* * Suoque exemplo cæteros ad idem faciendum provocavit, *Gelen.*

μένον τὸν Ἰεβόσθον, καὶ μήτε τοὺς φύλακας παρόντας, μήτε τὴν θυρωρὸν ἐγρηγορυῖαν, ἀλλὰ καὶ αὐτὴν ὑπὸ τε τοῦ κόπου καὶ τῆς ἐργασίας [a] ἣν μετεχειρίζετο καὶ τοῦ καύματος εἰς ὕπνον καταπεσοῦσαν, [b] παρελθόντες εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ συνέβαινε κατακεκοιμῆσθαι τὸν Σαούλου παῖδα, κτείνουσιν αὐτόν· καὶ τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντες, [c] καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς καὶ ἡμέρας ποιησάμενοι τὴν πορείαν, ὡς ἂν [d] φυγόντες ἐκ τῶν ἠδικημένων πρὸς τὸν ληψόμενόν τε τὴν χάριν καὶ παρέξοντα τὴν ἀσφάλειαν, εἰς Χεβρῶνα παρεγένοντο· καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιδείξαντες τῷ Δαυίδῃ τὴν Ἰεβόσθου, συνίστων [e] ἑαυτοὺς ὡς εὔνους, καὶ τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ καὶ τῆς βασιλείας ἀνταγωνιστὴν ἀνῃρηκότας. [f] ὁ δ' οὐχ ὡς ἤλπιζον οὕτως αὐτῶν προσεδέξατο τὸ ἔργον. ἀλλ' εἰπών, "ὦ "κάκιστοι καὶ παραχρῆμα δίκην ὑφέξοντες, οὐκ ἔγνω"τε πῶς ἐγὼ τὸν Σαούλου φονέα καὶ τὸν κομίσαντά μοι "τὸν χρυσοῦν αὐτοῦ στέφανον ἠμυνάμην· καὶ ταῦτ' ἐκεί"νῳ χαριζόμενον τὴν ἀναίρεσιν, ἵνα μὴ συλλάβωσιν αὐ"τὸν οἱ πολέμιοι. ἢ μεταβεβλῆσθαί με, καὶ μηκέτ' εἶναι "τὸν αὐτὸν [g] ὑπωπτεύσατε, ὡς χαίρειν κακούργοις ἀν"δράσι, καὶ χάριτας ἡγήσασθαι τὰς κυριοκτόνους ὑμῶν "πράξεις, ἀνῃρηκότων ἐπὶ τῆς αὐτοῦ κοίτης ἄνδρα δίκαιον, "καὶ μηδένα μηδὲν κακὸν ἐργασάμενον, [h] ὑμᾶς δὲ καὶ διὰ "πολλῆς εὐνοίας καὶ τιμῆς ἐσχηκότα. [i] διὸ δώσετε ποινὴν "μὲν αὐτῷ κολασθέντες, δίκην δ' ἐμοὶ τοῦ, νομίσαντας ἡδέως "ἕξειν με [k] τὴν Ἰεβόσθου τελευτήν, τοῦτον ἀνελεῖν. οὐ γὰρ "ἐδύνασθε μᾶλλον ἀδικῆσαι τὴν ἐμὴν δόξαν τοῦθ' ὑπο"λαβόντες". ταῦτ' εἰπών, πᾶσαν αἰκίαν αὐτοὺς αἰκισάμενος, διεχρήσατο· [l] καὶ τὴν Ἰεβόσθου κεφαλὴν ἐν τῷ Ἀβενήρου τάφῳ πάντων ἀξιώσας ἐκήδευσε.

β'. Τούτων δὲ [m] τοιοῦτο λαβόντων τέλος, ἧκον ἅπαντες οἱ τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων πρῶτοι πρὸς Δαυίδην εἰς Χεβρῶνα, οἵ τε χιλίαρχοι καὶ ἡγεμόνες αὐτῶν, καὶ παρεδίδοσαν [n] αὐτοὺς, τήν τε εὔνοιαν ἣν ἔτι καὶ Σαούλου ζῶντος εἶχον πρὸς αὐτὸν ὑπομιμνήσκοντες, καὶ τὴν τιμὴν ἣν γενόμενον τότε χιλίαρχον τιμῶντες οὐ διέλιπον· ὅτι τε βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ Σαμουήλου τοῦ προφήτου χειροτονηθείη καὶ παῖδες αὐτοῦ, καὶ ὡς τὴν Ἑβραίων χώραν αὐτῷ σῶσαι καταγωνισαμένῳ Παλαιστίνους δέδωκεν ὁ Θεός, ἐμφανίζοντες. ὁ δὲ ταύτης τε [o] ἀποδέχεται τῆς προθυμίας αὐτοὺς, καὶ παρακαλέσας διαμένειν, οὐ γὰρ ἔσεσθαι μετάνοιαν αὐτοῖς ἐκ τοῦ τοιούτους εἶναι, κατευωχήσας καὶ φιλοφρονησάμενος, ἔπεμψε τὸν λαὸν [p] παρ' αὐτὸν ἄξοντας ἅπαντα. καὶ συνῆλθον, ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς ὁπλιτῶν ὡς ὀκτακόσιοι καὶ ἑξακισχίλιοι, φοροῦντες ὅπλα θυρεὸν καὶ [q] σειρομάστην. οὗτοι δὲ τῷ Σαούλου παιδὶ παρέμενον. τούτων γὰρ χωρὶς ἡ Ἰούδα φυλὴ τὸν Δαυίδην ἀπέδειξε βασιλέα. ἐκ δὲ τῆς Συμεῶνος φυλῆς ἑπτακισχίλιοι καὶ ἑκατόν. ἐκ δὲ τῆς Λευιτίδος τετρακισχίλιοι [r] ἑπτακόσιοι, ἔχοντες ἄρχοντα [s] Ἰώδαμον.

tem & dormientem, cum nec custodes adessent nec ædium janitrix vigilaret, sed & ipsa præ labore & opere quod in manibus erat & æstu in somnum delapsa esset, ingressi in conclave, ubi Sauli filium dormivisse contigit, ipsum interficiunt. Dein præciso capite & per totam noctem & diem itinere facto, ac si ab iis quos læserant fugissent ad eum qui & gratiam accepturus esset, & securitatem daturus, Chebronem pervenerunt: ostensoque Davidi Jebosthi capite, semetipsos ei commendabant, ut propensæ in eum voluntatis, & qui inimicum ejus & regni æmulum de medio sustulissent. At ille non adeo ac sperabant illorum facinore delectatus est. Sed cum dixisset, "O sceleratissimi & jamjam supplicium "luituri; num nesciebatis quod à me operæ "præmium retulerit Sauli interfector, qui ad me "coronam ejus auream apportaverat, & qui"dem cum ipsius in gratiam eum interemerit, "ne ab hostibus caperetur. an à me mutatum & "non amplius eundem esse credidistis, ut vi"ris maleficis delectarer, & pro beneficio ha"berem domini cædem à vobis patratam, qui "virum justum suo in cubili jugulastis, & qui "neminem ulla unquam injuria affecit, vos "vero maxima etiam benevolentia summis"que honoribus prosequutus est. Quapropter "illi quidem pœnas persolvetis supplicio affe"cti, itidemque mihi quod ipsum sustuleritis, "arbitrati me ex ejus interitu gaudio exsulta"turum. haud enim gravius existimationem "meam lædere potuistis, quam hujusmodi de "me suspicione". Cum hæc, *inquam*, dixisset, jussit eos omne genus tormentis excruciatos ad mortem duci: caputque Jebosthi omni cum honore in sepulchro Abeneri sepelivit.

Jebosthi caput ad Davidem delatum. 2 Regum, c. 4.

Davides Jebosthi cæsores interfici jubet. 2 Regum, c. 4.

2. His itaque finitis, universi Hebræorum proceres ad Davidem Chebronem convenerunt, cum tribunis ac ducibus eorum, & semetipsos *ei* tradiderunt, cum suam in illum vivente adhuc Saulo benevolentiam commemorantes, tum honorem quo illum dum tribunus esset prosequi non destiterunt; simul etiam testificantes, quod à Deo per Samuelum prophetam rex una cum suis filiis declaratus fuerit, eique soli concesserit Deus ut debellatis Palæstinis terram Hebræorum *illis* conservaret. At ille, alacri hoc in se studio collaudato, hortatusque ut in cœptis permanerent (non enim fore ut eos unquam pœniteat quod tales se præstiterint) convivio & omni comitate exceptos remisit, ut populum universum ad ipsum adducerent. Et convenerunt *ad eum* ex Judæ quidem tribu armatorum circiter sex millia & octingenti, arma gestantes scutum & lanceam. Hi vero Sauli filio adhæserant. nam seorsim ab illis Judæ tribus Davidem regem creaverat. Ex Symeonis autem tribu septem millia & centum. Ex Levitica vero quatuor millia & septingenti, Iodamum principem habentes.

Davides ab universis Israëlitis rex creatur. 2 Regum, c. 5.

---

[a] Ita cum Big. Samb. & Vat. ἣν μετεχειρίζετο in Editis. [b] Λαθόντες παρῆλθον Hen. & Busb. & mox καὶ κτείνουσι. [c] Καὶ δι' ὅλης νυκτὸς Big. Samb. & Vat. [d] Φεύγοντες in iisdem MSS. [e] Ita Big. Samb. & Vat. αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους Bas. & G. pro quo rectius αὐτοὺς ὡσεὶ εὔνους. [f] Sic in iisdem MSS & Vet. Interpr. in Editis ὁ δὲ ὡς οὐκ ἤλπιζον. [g] Eo modo Big. & Samb. in reliquis ὑποπτεύσατε. [h] Ita Samb. & Vat. in reliquis deest καί. [i] Κολασθέντες ἐν αὐτῷ μὲν δώσετε ποινὴν, ἐμοὶ δὲ δίκην νομίσαντες Busb. & Hen. [k] Τῇ Ἰεβόσθου τελευτῇ Big. Samb. & Vat. τῇ τοῦ Ἰεβόσθου τελευτῇ Hen. & Busb. [l] Τὴν δὲ Ἰεβόσθου Busb. Hen. & Vat. [m] Τοιοῦτον Big. Samb. & Vat. [n] Ita cum Samb. αὐτοὺς Bas. & G. ἑαυτοὺς Busb. & Hen. [o] Δεξάρχος Hen & Busb. [p] Illa παρ' αὐτὸν inserui auctoritate quinque MSS. [q] Ita Big. & Samb. in reliquis σιρομάστην. [r] Ἑξακόσιοι in Bibliis S. 1 Paralip. c. 12. v. 26. & sexcenti in aliquot Epiphanii codicibus. [s] Ἰωαδὴν LXXII.

Poſt hos veniebat Sadocus pontifex cum XXII. cognatis ducibus. Ex tribu autem Benjamitide quater mille ad militiam parati. hæc enim tribus adhuc ſuſpenſa erat exſpectatione alicujus ex genere Sauli regnaturi. Ex tribu vero Ephraïmitide viginti millia & octingenti ex potentiſſimis & viribus præſtantiſſimis. Ex dimidia vero tribu Manaſſitide octodecim millia potentiſſimorum. Ex tribu autem Iſachari ducenti quidem futurorum præſcii, armatorum vero viginti millia. Ex tribu autem Zabulonis militum lectiſſimorum quinquaginta millia. hæc enim tribus ſola cum omnibus ſuis ad Davidem confluebat. qui omnes eadem arma gerebant quæ tribus Gadi. Ex tribu vero Nephthalitide viri inſignes & duces mille, armis utentes ſcuto & haſta. atque *eos* ſequebatur tribus *ſua*, innumera fere multitudo. Ex tribu autem Danitide ſelectorum viginti ſeptem millia & ſexcenti. Ex tribu vero Aſeri quadraginta millia. Ex duabus autem tribubus Transjordanianis atque parte altera tribus Manaſſitidis centum viginti millia, quibus arma erant ſcutum & haſta galeaque ac gladius. Reliquæ etiam tribus gladiis utebantur. Hæc itaque multitudo ad Davidem Chebronem conveniebat cum multo apparatu frumenti & vini, cæterorumque ad victum commodorum, & ad Davidem regem creandum concordarunt *omnes*. Cum vero tribus diebus feſta celebraſſet populus & epulatus eſſet in Chebrone, Davides cum omnibus *his copiis* illinc motis Hieroſolyma eſt profectus.

Populus à Davide convivio excipitur.

[a] μετὰ τούτους ἦν ὁ ἀρχιερεὺς [b] Σάδωκος, σὺν εἴκοσι καὶ δύο συγγενέσιν ἡγεμόσιν. ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ὁπλῖται [c] τετρακισχίλιοι. ἡ γὰρ φυλὴ περιέμενεν ἔτι τῶν ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σαούλου τινὰ βασιλεῦσαι προσδοκῶσα. ἐκ δὲ τῆς Ἐφραΐμου φυλῆς δισμύριοι καὶ ὀκτακόσιοι, [d] τῶν δυνατωτάτων καὶ κατ' ἰσχὺν διαφερόντων. ἐκ δὲ τῆς [e] Μανασσίτιδος φυλῆς τοῦ ἡμίσους μύριοι ὀκτακισχίλιοι [f] τῶν δυνατωτάτων. ἐκ δὲ τῆς Ἰσσαχάρου φυλῆς διακόσιοι μὲν [g] οἱ προγινώσκοντες τὰ μέλλοντα, [h] ὁπλῖται δὲ δισμύριοι. ἐκ δὲ τῆς Ζαβουλῶνος φυλῆς, ὁπλιτῶν δ' ἐπιλέκτων, πέντε μυριάδες, αὕτη γὰρ ἡ φυλὴ μόνη πᾶσα πρὸς Δαυίδην συνῆλθεν. οὗτοι πάντες τὸν αὐτὸν ὁπλισμὸν εἶχον τοῖς τῆς Γάδου φυλῆς. ἐκ δὲ τῆς [i] Νεφθαλίτιδος φυλῆς ἐπίσημοι καὶ ἡγεμόνες χίλιοι, ὅπλοις χρώμενοι θυρεῷ καὶ δόρατι. ἠκολούθει δ' ἡ φυλὴ [k] ἀναρίθμητος οὖσα. ἐκ δὲ τῆς Δανίτιδος φυλῆς ἐκλεκτοὶ [l] δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. ἐκ δὲ τῆς [m] Ἀσείρου φυλῆς μυριάδες τέσσαρες. ἐκ δὲ τῶν [n] δύο φυλῶν τῶν πέραν τοῦ Ἰορδάνου καὶ τοῦ λοιποῦ τῆς Μανασσίτιδος φυλῆς, [o] ὡπλισμένων θυρεῷ καὶ δόρει καὶ περικεφαλαίᾳ καὶ ῥομφαίᾳ, μυριάδες δώδεκα. καὶ αἱ λοιπαὶ φυλαὶ ῥομφαίαις ἐχρῶντο. [p] τοῦτο δὴ τὸ πλῆθος εἰς Χεβρῶνα πρὸς Δαυίδην [q] συνῆλθε, μετὰ πολλῆς παρασκευῆς σιτίων καὶ οἴνου, καὶ τῶν πρὸς τροφὴν πάντων, καὶ μιᾷ γνώμῃ τὸν Δαυίδην βασιλεύειν ἐκύρωσαν. ἐπὶ δὲ τρεῖς ἡμέρας ἑορτάσαντος τοῦ λαοῦ, καὶ κατευωχηθέντος [r] ἐν Χεβρῶνι, [s] ὁ Δαυίδης μετὰ πάντων ἐκεῖθεν ἄρας ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

CAP. III.

Ut Davides, obſeſſis Hieroſolymis captaque urbe, Chananæos quidem ex ea ejecit; Judæis vero habitandam dedit.

Hieroſolyma aggreditur Davides adverſum Jebuſæos. 2 Regum, c. 5.

JEbuſæi vero qui *tum* urbem incolebant, Chananæorum & ipſi generis ſunt, cum illi *ſuas* occluſiſſent portas, atque homines cæcos & claudos & quoſvis mutilos, in deriſionem regis, impoſuiſſent muro, dicerentque mutilos impedituros ne ipſe ingrederetur (hæc autem faciebant præ contemptu ob murorum *ſuorum* firmitatem) ad iram concitatus Hieroſolyma cœpit oppugnare. Et cum multum ſtudii & alacritatis adhibuiſſet, (quaſi ex ejus expugnatione ſtatim vires *& potentiam ſuam* oſtenderet, metumque incuteret aliis, ſi qui ſimiliter ac illi in ipſum affecti eſſent) vi urbem inferiorem occupat. Cum vero arx adhuc remaneret, ſtatuit rex pollicitatione præmii & honorum milites ad rem fortiter gerendam alacriores reddere: promiſitque ſe ei totius exer-

Urbem expugnat. 2 Regum, c. 5.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς πολιορκήσας Ἱεροσόλυμα Δαυίδης, καὶ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐξέβαλεν μὲν ἐξ αὐτῆς τοὺς Χαναναίους· ἐνῴκισε δ' εἰς αὐτὴν Ἰουδαίους.

ΤΩΝ δὲ κατοικούντων τὴν πόλιν Ἰεβουσαίων, γένος δ' εἰσὶν οὗτοι Χαναναίων, ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τοὺς πεπηρωμένους τὰς ὄψεις καὶ τὰς βάσεις καὶ πᾶν τὸ λελωβημένον στησάντων [t] ἐπὶ χλεύῃ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τοῦ τείχους, καὶ λεγόντων κωλύειν αὐτὸν εἰσελθεῖν τοὺς [u] ἀναπήρους, ταῦτα δὲ ἔπραττον καταφρονοῦντες τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι, ὀργισθεὶς πολιορκεῖν ἤρξατο τὰ Ἱεροσόλυμα. καὶ πολλῇ σπουδῇ καὶ προθυμίᾳ χρησάμενος [x] ὡς διὰ τοῦ ταύτην ἑλεῖν εὐθὺς ἐμφανίζων τὴν ἰσχύν, καὶ [y] καταπληξόμενος εἴ τινες ἄρα καὶ ἄλλοι τὸν αὐτὸν ἐκείνοις τρόπον διέκειντο πρὸς αὐτόν, λαμβάνει κατὰ κράτος τὴν κάτω πόλιν. ἔτι δὲ τῆς ἄκρας λειπομένης, ἔγνω τιμῆς ὑποσχέσει καὶ γερῶν ὁ βασιλεὺς προθυμοτέρους ἐπὶ τὰ ἔργα τοὺς στρατιώτας παρασκευάσαι, καὶ τῷ διὰ τῶν ὑποκειμέ-

νων

---

[a] Sic Big. Samb. & Vat. recte. μετὰ τούτων in Editis, Aliiſque: quorum errorem notavit Schotanus tom. 2. Bibl. Hiſt. S. p. 673. [b] Ita cum Big. & Samb. in cæteris Σάδωκος. [c] Τετρακισχίλιοι juxta Biblia S. [d] Sic Big. Samb. & Vat. antea in Editis οἱ τῶν δ. [e] Μανασσίτιδος Big. & Samb. [f] Illa τῶν δυνατωτάτων è Big. Samb. & Vat. [g] Rationis temporum periti & ſcientes quid eſſet Iſraelitis faciendum, S. Literæ. Vide Caſp. Sanctium ad 1 Paralip. c. 12. & J. Clericum. [h] Unde accepit illos vicies mille armatos? non ex Sacris Litteris. [i] Νεφθαλίμου Vat. [k] [illegible] ex ea tribu numerant S. Literæ. [l] Ita cum Vat. & melioribus Epiphanii Codicibus. in Græcis cæteris deſunt ἑξακόσιοι, & juxta Latinorum aliquot ὀκτακόσιοι legendum pro ἑξακόσιοι. Ex textu Hebraïco δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ἑξακόσιοι. verum δισμύριοι ὀκτακισχίλιοι ὀκτακόσιοι ex LXXII. [m] Ἀσήρου Big. & Samb. [n] Δυοῖν Vat. [o] Ὡπλισμένων θυρεὸν καὶ δόρυ καὶ περικεφαλαίαν καὶ ῥομφαίαν Big. & Samb. ὡπλισμένοι θυρεὸν καὶ δόρυ καὶ περικεφαλαίας & ῥομφαίας Vat. [p] Τοῦτο δ' οὖν τὸ πλ. Samb. & Vat. [q] Συνῆλθον ſolus Samb. [r] Ita cum Samb. & Vat. in reliquis ἐν τῇ Χεβρῶνι. [s] Ὁ βασιλεὺς Bush. & Hen. [t] Ita cum Samb. Bush. & Hen. in reliquis ἐπεγέλων. [u] Vide Seb. Caſtellionis Annotationem ad 2 Regum, c. 5. v. 8. & J. Clericum ad locum eundem. [x] Ita cum Big. Samb. & Vet. Interpr. in Editis, Aliiſque ὡς διὰ τοῦ αὐτὴν ἑλεῖν. [y] Καταπληξόμενος Samb. & Vat.

[illegible]

γων φαράγγων ἐπὶ τὴν ἄκραν ἀναβάντι καὶ ταύτην ἑλόντι στρατηγίαν [a] ἅπαντος τοῦ λαοῦ δώσειν ἐπηγγείλατο. πάντων δὲ φιλοτιμουμένων ἀναβῆναι, καὶ μηδένα πόνον ὀκνούντων ὑφίστασθαι δι' ἐπιθυμίαν τῆς στρατηγίας, ὁ [b] Σαρουίας παῖς Ἰώαβος ἔφθη τοὺς ἄλλους, καὶ [c] ἀναβὰς ἐβόησε πρὸς τὸν βασιλέα, τὴν στρατηγίαν ἀπαιτῶν.

γ. β'. [d] Ἐκβαλὼν δὲ τοὺς Ἰεβουσαίους ἐκ τῆς ἄκρας, [e] καὶ αὐτὸς ἀνοικοδομήσας τὰ Ἱεροσόλυμα, [f] πόλιν αὐτὴν Δαυίδου προσηγόρευσε, καὶ τὸν ἅπαντα χρόνον ἐν αὐτῇ διέτελε βασιλεύων. ὁ δὲ χρόνος ὃν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἦρξε μόνης [g] ἐν Χεβρῶνι ἐγένετο ἔτη ἑπτὰ καὶ μῆνες ἕξ. ἀποδείξας δὲ [h] βασίλειον τὰ Ἱεροσόλυμα, λαμπροτέροις ἀεὶ καὶ μᾶλλον ἐχρῆτο τοῖς πράγμασι, τοῦ Θεοῦ προνοουμένου κρείττω ποιεῖν αὐτὰ καὶ λαμβάνειν ἐπίδοσιν. πέμψας δὲ πρὸς αὐτὸν [i] καὶ Εἴραμος ὁ Τυρίων βασιλεὺς φιλίαν καὶ συμμαχίαν συνέθετο. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ δωρεάς, ξύλα κέδρινα, καὶ τεχνίτας, ἄνδρας τέκτονας καὶ οἰκοδόμους, οἳ [k] κατασκευάσειαν βασίλειον ἐν Ἱεροσολύμοις. Δαυίδης δὲ τήν τε [l] κάτω πόλιν περιλαβὼν, καὶ τὴν ἄκραν [m] συνάψας αὐτῇ, ἐποίησεν ἓν σῶμα· καὶ περιτειχίσας ἐπιμελητὴν τῶν τειχῶν κατέστησεν Ἰώαβον. [n] πρῶτος οὖν Δαυίδης τοὺς Ἰεβουσαίους ἐξ Ἱεροσολύμων ἐκβαλὼν, ἀφ' ἑαυτοῦ προσηγόρευσε τὴν πόλιν. ἐπὶ γὰρ Ἀβράμου τοῦ προγόνου ἡμῶν [o] Σόλυμα ἐκαλεῖτο. μετὰ ταῦτα δὲ [p] αὐτὴν φασί τινες ὅτι καὶ Ὅμηρος ταῦτα ὠνόμασεν Σόλυμα. [q] τὸ γὰρ ἱερὸν τὰ Σόλυμα κατὰ τὴν Ἑβραίων ὠνόμασε γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. ἦν δὲ πᾶς ὁ χρόνος ἀπὸ τῆς Ἰησοῦ τοῦ στρατηγοῦ ἐπὶ Χαναναίους στρατείας, καὶ τοῦ πολέμου καθ' ὃν κρατήσας αὐτῶν κατένειμε ταύτην τοῖς Ἑβραίοις, καὶ οὐκ ἔτι τοὺς Χαναναίους ἐκβαλεῖν ἐξ Ἱεροσολύμων ἐδυνήθησαν οἱ Ἰσραηλῖται μέχρις οὗ Δαυίδης αὐτοὺς ἐξεπολιόρκησεν, [r] ἔτη πεντακόσια καὶ πεντεκαίδεκα.

γ'. Ποιήσομαι δὲ καὶ μνήμην [s] Ὀρόννα, πλουσίου μὲν ἀνδρὸς τῶν Ἰεβουσαίων, οὐκ ἀναιρεθέντος δὲ ἐν τῇ Ἱεροσολύμων πολιορκίᾳ ὑπὸ Δαυίδου διὰ τὴν [t] πρὸς τοὺς Ἑβραίους εὔνοιαν αὐτοῦ, καί τινα καὶ χάριν καὶ σπουδὴν πρὸς αὐτὸν γενομένην τὸν βασιλέα, ἣν μικρὸν ὕστερον εὐκαιρότερον σημανῶ. ἔγημε δὲ καὶ ἄλλας γυναῖκας πρὸς ταῖς οὔσαις αὐτῷ Δαυίδης, καὶ παλλακὰς

Arcem occupat Davides, Joabo rem fortiter gerente.

citus imperium daturum esse, qui per subjecta præcipitia in arcem evasisset. Cum vero eò certatim omnes eniterentur, & cupiditate præfecturæ accensi nullum laborem sustinere detrectarent, Joabus Saruiæ filius alios prævenit, & arce conscensa ad regem clamavit, *promissum* copiarum imperium postulans.

III.

Davides Jebusæos ejicit ex arce, urbemque instauratam Davidis nuncupat. 2 Regum, c. 5.

2. Cum autem *rex* Jebusæos ex arce ejecisset, & ipse Hierosolyma instaurasset, urbem ipsam Davidis appellavit, & quamdiu *omnium Israëlitarum* imperium tenuit in ea habitabat. cæterum tempus, quo apud Chebronem solius tribus Judæ rex fuit, erat septem annorum & mensium sex. Postquam autem Hierosolymis regiam suam constituerat, res ei indies magis magisque splendidæ esse cœperunt, Deo curante ut meliore essent conditione, & *nova subinde* incrementa caperent. Quin & Hiramus Tyriorum rex missa legatione amicitiam cum eo & societatis fœdus iniit. misit etiam ad eum & dona *quædam*, ligna cedrina, atque artifices, fabros lignarios & ædificatores, qui regiam *ei* Hierosolymis exstruerent. Davides autem, & urbem inferiorem complexus & arce cum ea conjuncta, *ex utrisque* unum corpus effecit: atque mœnibus circumpositis curatorem illorum Joabum constituit. Primus itaque Davides, pulsis ex Hierosolymis Jebusæis, de suo nomine civitatem appellavit. nam sub Abramo progenitore nostro Solyma vocabatur. Posthac vero, dicunt nonnulli, etiam ab Homero urbem hanc Solyma appellatam. *Templum enim ex Hebræorum lingua Solyma nominavit, quod securitatem denotat. Erat autem tempus omne, ex quo Jesus imperator exercitum in Chananæos eduxit, eisque bello devictis regionem Hebræis distribuit, atque ex Hierosolymis Chananæos ejicere nunquam potuerunt Israëlitæ usque dum Davides eos expugnaret, annorum quingentorum & quindecim.

Oronna Jebusæus Davidis amicus.

3. Convenit autem hîc Oronnam memorare, virum quidem inter Jebusæos opulentum, non vero interemptum in Hierosolymorum obsidione à Davide, propter ejus erga Hebræos benevolentiam, & quoddam beneficium pariter ac studium, quo regem ipsum prosequutus est, ut paulo post loco magis opportuno declarabo. Quin & Davides, præter eas quas habuit, uxores alias duxit, & concubinas sibi adsciscebat.

---

[a] Παντὸς *Big. & Samb.* [b] Ita cum *Vat.* ut supra p. 284. v. 25 in *aliis* Σαρυία. [c] Sic in *MSS.* in *Editis* ἐβόησεν ἀναβάς. [d] Ἐκβαλὼν δὲ ὁ βασιλεὺς τοὺς Ἰεβ. legisse videtur *Vet. Interpr.* [e] Aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& reædificans civitatem, eam Hierosolymam nuncupavit.* Verum sic sibi contradiceret *Josephus*, qui (libro VII. *de Bello Jud.* c. 18.) dicit, hoc nomen ei à Melchisedeco positum esse, cum antea Solyma vocaretur. [f] Non recte toti urbi id nomen factum esse dicit *Schotanus* in *Bibl. S. Hist.* tom. 2. p. 677. Verum totam civitatem Davidis nomine compellatam, ostendit *Villalpandus* in *Apparatu*, part. 1. l. 1. c. 7. [g] Ἐν τῇ Χεβρῶνι solus *Vat.* [h] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis* βασίλεια ὄντα τὰ Ἱεροσόλυμα. [i] Illud καὶ adjectum esse volui, quod ὁ Χείραμος vel καὶ Εἴρωμος habeant melioris notæ *MSS.* [k] Ita *Samb.* in *cæteris* κατασκευάσειεν. [l] Ita cum *Big. & Samb.* favente contextu. ἄνω in *Editis*, *Aliisque.* [m] Sic quinque *MSS.* συνάψας ἐν αὐτῇ in *Editis.* [n] Πρῶτον *Vat.* [o] Ἱεροσόλυμα *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* & mox τὰ ante Σόλυμα desideratur in *Iisdem MSS.* [p] Puto vel αὐτὴν, vel ταῦτα post Ὅμηρος redundare. [q] Locus hic vexatissimus mire exercuit Eruditorum ingenia: qui nihil aliud ex eo collegerunt quam *Josephum* Hebraïcæ linguæ ignarum fuisse, & peccasse in Etymo *Hierosolymorum*, dum vocis originem partim ex Hebræa partim ex Græca arcessit lingua. Iis vero respondet *Is. Vossius* (in *Epist.* ad *Colvium*, p. 395.) minime fieri potuisse ut *Josephus*, qui libro *contra Appionem* ibridas id genus voces ridet Græcosque sugillat *Hierosolymorum* vocabulum è sua lingua derivantes, ex Hebræo simul & Græco conflatum esse crediderit: at cum alibi scribat Hierosolymis nomen inditum esse, postquam Melchisedecus templum ibi struxit, non Græcam vocem ἱερὸν, sed Hebraïcam idem significantem respexisse, nempe ירא. Quam sententiam firmat ex verbis sequentibus: quibus cum ex aliorum mente dixerit *Homerum* urbis hujus meminisse sub *Solymorum* nomine, de suo mox subjungit (ut legi debet) τὸ γὰρ ἱερὸ ἱερὸν, τὰ Σόλυμα κατὰ τὴν Ἑβραίων ὀνόμασαν γλῶσσαν, ὅ ἐστιν ἀσφάλεια. nam Ἱεροσόλυμα pro Σόλυμα habent *MSS.* voce ἱερὸν in alienum migrante locum: & ירא seu יראה & ἱερὸς pro eodem accipiuntur etiam apud *Rabbinos*, qui *deos, idola, delubra*, & *sancta* præcipue gentium sic appellant. *Jerusalem* itaque *Josepho* est *sanctum pacis*: seu, ut ipse maluit, *sanctum securitatis.* Verum vix est ut credam verba illa τὸ γὰρ ἱερὸν &c. esse à *Josepho.* [r] Hunc numerum verum esse demonstrat *Is. Vossius* in *Chronol. S.* c. VI. [s] Ita placuit rescribere, prout infra occurrit. Hic in *Editis* Ὀρφόνα, in *MSS.* Ὀρφνᾶ, *Orpham* in *Epiphanii* libris. *Aravnah* habet textus *Hebraïcus*, Ὀρνὰ LXX. [t] Πρὸς Ἑβραίους *Vat.* * Hieron enim Hebræa lingua munitio est. Erat autem &c. *Epiphan.*

a Ἐννέα

Davidis filii Hierosolymis nati. 2 Regum, c. 5. 1 Paral. c. 3. & c. 15.

bat. Procreavit autem & liberos undecim, quorum nomina erant, Amnos, Emnos, Eban, Nathan, Solomon, Jeban, Elien, Phalna, Ennaphen, Jenaë, Eliphale: & præterea filiam Thamaram. Horum novem quidem ex * ingenuis nati erant; duo vero, quos proxime nominavimus, ex concubinis. Thamara autem ex eadem matre erat cum Abesalomo.

ἔσχεν. ἐποιήσατο δὲ καὶ παῖδας [a] ἕνδεκα ἀριθμὸν, οὓς προσηγόρευσεν [b] Αμνοῦς, Εμνοῦς, [c] Εβαν, Νάθαν, Σολομὼν, Ιεβὰρ, Ελιὴλ, Φάλνα, Ηνναφὴν, Ιενάε, Ελιφαλέ· ἔτι δὲ καὶ θυγατέρα Θαμάραν. τούτων οἱ μὲν ἐννέα ἐξ εὐγενίδων ἦσαν γεγονότες· οὓς δὲ τελευταίους εἰρήκαμεν δύο, ἐκ τῶν παλλακίδων. Θαμάρα δὲ ὁμομήτριος Αβεσσαλώμῳ ἦν.

IV.

CAP. IV.

Quod Davides, victis Palæstinis qui ei bellum intulerant, arcam Dei transfert Hierosolyma; & de Templo exstruendo deliberat.

Davides Palæstinos vincit. 2 Regum, c. 5.

At Palæstini, postquam Davidem regem ab Hebræis creatum intellexerunt, exercitum in eum ducunt Hierosolyma; & occupata valle quæ Gigantum appellatur (locus autem est non procul ab urbe) in ea castra metantur. Judæorum vero rex (nihil enim sine vaticinio, aut Dei jussu, ejusve de futuris sponsione non innixus sibi facere permittebat) præcepit pontifici, ut quid Deo placeat, & qualis foret prælii eventus, sibi prædiceret. Cum autem victoriam & imperium prænunciasset, copias in Palæstinos educit; pugnaque inita, ipse, à tergo hostes ex improviso adortus, alios quidem eorum occidit, alios vero in fugam vertit. Nemo autem suspicetur exiguum Palæstinorum exercitum contra Hebræos venisse, ex celeritate cladis & quod nihil magni aut memoratu digni gesserint ignavos timidosque exstitisse conjiciens, sed sciat Syriam omnem & Phoenicen, & præterea alias gentes multas pugnacesque illis auxilium tulisse bellique participes fuisse. Quod solum etiam causa erat, cur tam sæpe victi, ac, multis myriadibus amissis, denuo bellum cum Hebræis majoribus viribus redintegrarint. Quippe cum pugnis istis res illis tam male ceciderint, copiis triplo majoribus in Davidem irruebant, & eodem loco quo antea castra posuerunt. Rege autem Israëlitarum iterum Deum interrogante, quinam exitus pugnæ futurus esset, præmonet pontifex, ut in sylva quæ vocatur Planctus (non procul quidem ab hostium castris) exercitum contineret, ipsum vero non prius moveret, pugnamve iniret, quàm sylva nullo perflante vento agitaretur. At simulac sylva concussa erat, tempusque aderat quod Deus ei prædixerat, nihil moratus, ad victoriam jamjam paratam atq; omnem extra aleam positam egrediebatur. Ejus enim impetum non sustinuerunt hostium phalanges;

Secundo prælio eos fundit fugatque. 2 Reg. c. 5.

ΚΕΦ. δ'.

δ'.

Οτι Δαυίδης, στρατευσάντας ἐπ' αὐτὸν Παλαιστίνους ἐν Ιεροσολύμοις νικήσας, τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν μετακομίζει εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ναὸν κατασκευάζειν βουλεύεται.

ΓΝόντες δ' οἱ Παλαιστῖνοι τὸν Δαυίδην, βασιλέα [d] ὑπὸ τῶν Εβραίων ἀποδεδειγμένον, στρατεύουσιν ἐπ' αὐτὸν εἰς Ιεροσόλυμα· καὶ καταλαβόμενοι τὴν κοιλάδα τῶν [e] Γιγάντων καλουμένην, τόπος δέ ἐστιν οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως, ἐν αὐτῇ στρατοπεδεύουσι). ὁ δὲ τῶν Ιουδαίων βασιλεύς· οὐδὲν γὰρ ἄνευ προφητείας, καὶ τοῦ κελεῦσαι τὸν Θεὸν, καὶ περὶ τῶν ἐσομένων λαβὼν ἐγγυητὴν ἐκεῖνον ἑαυτῷ, ποιεῖν ἐπέτρεπεν· ἐκέλευσε τὸν ἀρχιερέα, τί δοκεῖ τῷ Θεῷ, καὶ ποδαπὸν ἔσται τὸ τῆς μάχης τέλος, προλέγειν αὐτῷ. προφητεύσαντος δὲ νίκην καὶ κράτος, ἐξάγει τὴν δύναμιν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους· καὶ γενομένης συμβολῆς, αὐτὸς [f] κατόπιν αἰφνιδίως ἐπιπεσὼν τοῖς πολεμίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ εἰς φυγὴν ἐτρέψατο. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὀλίγην τὴν τῶν Παλαιστίνων [g] στρατιὰν ἐλθεῖν ἐπὶ τοὺς Εβραίους, τῷ τάχει τῆς ἥττης καὶ τῷ μηδὲν ἔργον ἐπιδείξασθαι γενναῖον μηδὲ μαρτυρίας ἄξιον στοχαζόμενος αὐτῶν τὴν [h] βραδυτῆτα καὶ τὴν [i] ἀγένειαν, ἀλλὰ γινωσκέτω [k] Συρίαν ἅπασαν καὶ Φοινίκην, καὶ πρὸς τούτοις ἄλλα ἔθνη [l] πολλὰ καὶ μάχιμα συστρατεῦσαι αὐτοῖς, καὶ τοῦ πολέμου κοινωνῆσαι. ὃ καὶ μόνον ἦν αἴτιον τοσαυτάκις αὐτοῖς νικωμένοις, καὶ πολλὰς [m] ἀποβαλοῦσι μυριάδας, μετὰ μείζονος ἐπιέναι τοῖς Εβραίοις δυνάμεως. ἀμέλει καὶ [n] ταύταις πταίσαντες ταῖς μάχαις [o] τριπλασίῳ στρατῷ ἐπῆλθον τῷ Δαυίδῃ, καὶ εἰς ταὐτὸ χωρίον ἐστρατοπεδεύσαντο. πάλιν δὲ τοῦ βασιλέως τῶν Ισραηλιτῶν ἐρομένου [p] τὸν Θεὸν, περὶ τῆς περὶ τὴν μάχην ἐξόδου, προφητεύει ὁ ἀρχιερεὺς, ἐν τοῖς ἄλσεσι τοῖς καλουμένοις [q] Κλαυθμῶσι κατέχειν τὴν στρατιὰν, οὐκ [r] ἄποθεν μὲν οὖσι τοῦ τῶν πολεμίων στρατοπέδου· κινεῖν δ' αὐτὸν μὴ πρότερον, μηδ' ἄρχεσθαι μάχης, πρὶν ἢ τὰ ἄλση σαλεύεσθαι μὴ πνέοντος ἀνέμου. ὡς δ' ἐσαλεύθη τὰ ἄλση, [s] καὶ ὁ καιρὸς ὃν αὐτῷ προεῖπεν ὁ Θεὸς παρῆν, οὐδὲν ἐπισχὼν ἐφ' ἑτοίμην ἤδη καὶ φανερὰν ἐξῆλθε τὴν νίκην. οὐ γὰρ ὑπέμειναν αὐτὸν αἱ τῶν πολεμίων φάλαγγες,

ἀλλ'

---

[a] Εννέα τὸν ἀριθμὸν *Big. Samb* & *Vat.* male, ut patet ex sequentibus, v. 2. & 3. Nomina filiorum apud *Epiphanium* sic se habent; *Amnon, Ellus. Eban, Nathan, Salomon, Jebar, Eliel, Falna, Ennaphim, Inas, Elifal.* Innumeras & monstrosas illorum varietates (quas nobis tam in *Græcis* quam *Latinis* exhibent *MSS.*) referre piget, præsertim cum constat *Josephum* hic sequutum esse corruptam Editionem τῶν ο'. ut notavit *Schotanus*, quem videsis in *Bibl. Hist. S.* tom. 2do p. 695. [b] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Αμνας. [c] Sic è *Cod. Vat.* Εβανάθαν perperam in *Editis, Aliisque.* [d] Απὸ τῶν Εβραίων δεδειγμένον *Vat.* [e] Τιτάνων *Big* & *Samb.* & nunc quidem Τιτάνων, nunc Γιγάντων LXXII. Τοὺς γίγαντας καὶ Τιτᾶνας ὠνόμαζον. ὁ δὲ Εβραῖος Ραφαεὶμ αὐτοὺς κέκληκεν. *Theodoret.* in 2 *Regum.* ΕΡΩΤ. ιζ. Videsis *J. Clericum* ad *Jos.* c. xv. p. 41. [f] Ita cum *Samb.* & *Big.* κατ' ὄπιν in *Editis, Aliisque.* [g] Eo modo *Samb.* & *Big.* στρατείαν in *reliquis.* [h] Sic cum *MSS.* pro βαρύτητα *Editorum.* [i] Ita *Samb.* in *cæteris* ἀγέννειαν aut ἀγενίαν. [k] Συρίαν τε ἅπασαν *Samb.* & *Vat* [l] Illa πολλὰ καὶ (quæ deerant in *Editis*) accepi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [m] Αποβάλλουσι *Big.* & *Samb.* [n] Ταύτῃ ἡττηθέντες τῇ μάχῃ *Busb.* & *Hen.* [o] Τριπλασίων στρατὸς ἐπῆλθε τ. *Vat.* [p] Τὸ θεῖον *Vat.* [q] Hic *Josephus* manifesto sequitur LXXII. *Int.* qui בכאים *moros* confuderunt cum בוכים *flentibus.* Videsis *Grotium* ad 2 *Regum* c. 5. 230. & *J. Clericum.* [r] Απωθεν *Samb.* μὲν post ἄποθεν omittit *Vat.* [s] Ita *Big. Samb* & *Vat.* in *Editis, Aliisque,* καὶ ὃν αὐτῷ καιρὸν πρ.

* *Al.* legitimis uxoribus.

a Vocabulum

ἀλλ᾽ εὐθὺς ἀπὸ τῆς [a] πρώτης συμβολῆς τραπέντας ἐνέκειτο κτείνων, καὶ διώκει μὲν αὐτοὺς ἄχρι πόλεως [b] Γαζάρων· ἡ δὲ ἐστιν ὅρος αὐτῶν τῆς χώρας· [c] εἶτα διαρπάσας αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πολὺν εὑρὼν ἐν αὐτῇ πλοῦτον, καὶ τοὺς Θεοὺς αὐτῶν διέφθειρεν.

β´. Τούτου δ᾽ ἀποβάντος καὶ ταύτης τῆς μάχης τοῦ τέλους, ἔδοξε Δαυίδῃ, συμβουλευσαμένῳ μετὰ τῶν γερόντων καὶ ἡγεμόνων καὶ χιλιάρχων, μεταπέμψασθαι [d] τῶν ὁμοφύλων ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἐν ἀκμῇ τῆς ἡλικίας, ἔπειτα τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας· καὶ [e] πορευθέντας εἰς [f] Καριαθιαρεὶμ μετακομίσαι τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν ἐξ αὐτῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ θρησκεύειν ἐν αὐτῇ λοιπὸν ἔχοντας αὐτὴν θυσίαις καὶ ταῖς ἄλλαις τιμαῖς αἷς χαίρει τὸ θεῖον. εἰ γὰρ ἔτι Σαούλου βασιλεύοντος [g] ταῦτ᾽ ἔπραξαν, οὐκ ἂν δεινὸν οὐδὲν ἔπαθον. συνελθόντος οὖν τοῦ λαοῦ παντὸς, καθὼς ἐβουλεύσαντο, παραγίνεται ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὴν κιβωτόν· ἣν βαστάσαντες ἐκ τῆς Ἀμιναδάβου οἰκίας οἱ ἱερεῖς, καὶ ἐπιθέντες ἐφ᾽ ἅμαξαν καινὴν, ἕλκειν ἀδελφοῖς τε καὶ παισὶν ἐπέτρεψαν μετὰ τῶν βοῶν. προῆγε δ᾽ ὁ βασιλεὺς καὶ [h] πᾶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος, ὑμνοῦντες τὸν Θεὸν, καὶ ᾄδοντες πᾶν εἶδος μέλους [i] ἐπιχώριον, σύν τε ἤχῳ ποικίλῳ [k] κρουμάτων τε καὶ ὀρχήσεων καὶ ψαλμῶν, ἔτι δὲ [l] καὶ σάλπιγγος καὶ κυμβάλων, κατάγοντες τὴν κιβωτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὡς δ᾽ ἄχρι τῆς [m] Χειδῶνος ἅλωνος, τόπου τινὸς οὕτω καλουμένου, [n] προῆλθον, τελευτᾷ Ὀζᾶς κατ᾽ ὀργὴν τοῦ Θεοῦ. τῶν βοῶν γὰρ ἐπινευσάντων τὴν κιβωτὸν, ἐκτείναντα τὴν χεῖρα καὶ κατασχεῖν θελήσαντα, ὅτι [o] μὴ ὢν ἱερεὺς ἥψατο ταύτης ἀποθανεῖν ἐποίησε. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐδυσφόρησαν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ Ὀζᾶ. ὁ δὲ τόπος, ἐν ᾧ ἐτελεύτησεν, ἔτι νῦν [p] Ὀζᾶ διακοπὴ καλεῖται. δείσας δὲ ὁ Δαυίδης καὶ λογισάμενος μὴ ταὐτὸ πάθῃ τῷ Ὀζᾷ δεξάμενος τὴν κιβωτὸν [q] παρ᾽ αὐτὸν ἐν τῇ πόλει, ἐκείνου, διότι μόνον ἐξέτεινεν τὴν χεῖρα πρὸς αὐτὴν, οὕτως ἀποθανόντος, οὐκ εἰσδέχεται μὲν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν εἰς τὴν πόλιν· ἀλλ᾽ ἐκκλίνας εἴς τι χωρίον ἀνδρὸς δικαίου, [r] Ὠβεδάμου ὄνομα, Λευίτου τὸ γένος, παρ᾽ αὐτῷ τὴν κιβωτὸν τίθησιν. [s] ἐπιμένει δ᾽ ἐπὶ τρεῖς ὅλους μῆνας αὐτόθι, καὶ τὸν οἶκον τὸν Ὠβεδάμου ηὔξησέ τε καὶ πολλῶν αὐτῷ μετέδωκεν ἀγαθῶν. ἀκούσας δὲ ὁ βασιλεὺς ὅτι ταῦτα [t] συμβέβηκεν Ὠβεδάμῳ, ὡς ἐκ [u] τῆς προτέρας πενίας καὶ ταπεινότητος ἀθρόως εὐδαίμων καὶ ζηλωτὸς [x] γέγονε παρὰ πᾶσι τοῖς ὁρῶσι καὶ πυνθανομένοις τὴν οἰκίαν αὐτοῦ, θαρσήσας, ὡς οὐδενὸς κακοῦ πειραθησόμενος, τὴν κιβωτὸν πρὸς [y] αὐτὸν μετακομίζει. τῶν μὲν ἱερέων βασταζόντων αὐτὴν, ἑπτὰ δὲ χορῶν

Sed ſtatim à primo congreſſu in fugam verſis multa cum cæde ingruit, & illos quidem perſequitur uſque ad urbem Gazara (illa autem regionis illorum limes eſt extremus) dein caſtris eorum direptis, ubi multas opes deprehendit, Deos etiam illorum diſperdebat.

Davides conſilium inire cœpit arcæ Hieroſolyma deportandæ. 2 Regum, c. 6.

2. Cum autem & hanc pugnam adeo feliciter confeciſſet, viſum eſt Davidi, de communi ſeniorum & ducum & tribunorum conſilio, ex omni *illorum* regione ad ſe accerſi tribulium quotquot integra erant ætate, deinde ſacerdotes ac Levitas; atque ita *una* profectos *ad oppidum* Cariathiarim arcam Dei ex iſto *loco* Hieroſolyma transferre, eaque illic deinceps collocata adorare cum ſacrificiis aliiſque quibus numen delectatur honoribus. Si enim dum adhuc Saulus regnaret hæc præſtitiſſent, nihil mali eis accidiſſet. Omni igitur populo ſicuti decretum fuerat congregato, rex ad arcam contendit: quam ſacerdotes ex ædibus Aminadabi elatam, novumque in plauſtrum impoſitam, bubus ei adjunctis, fratribus ejus & liberis agendam permiſerunt.

Arca portatur.

Præcedebat autem rex, & cum eo multitudo, laudes Deo dicentes, cantanteſque patria omne genus carmina, magnam cientes ſonorum varietatem ex inſtrumentorum pulſu & ſaltatione & cantionibus, una cum buccinæ clangore & cymbalorum tinnitu, dum arcam Hieroſolyma deducerent. Poſtquam autem ad Chidonis aream (locum quendam ita appellatum) proceſſerant, accidit ut Ozas ex ira Dei mortis ſupplicium lueret.

Ozas ob tactam arcam à Deo occiſus. 2 Regum, c. 6.

Nam cum boves *forte* arcam inclinaſſent, & is manu illi admota, *nè plauſtro excuteretur*, tenere voluiſſet, fecit *Deus*, quòd à ſacerdotio alienus arcam tetigerit, ut *ſtatim* animam efflaret. Et quidem rex populuſque *univerſus* Ozæ mortem ægre tulerunt. Locus autem, ubi exanimatus eſt, etiamnum Ozæ percuſſio vocatur. Tum veritus *ob hoc* Davides, ratuſque ſe forte idem quod Oza paſſurum ſi arcam in urbem domumque ſuam reciperet, quoniam ille manu tantum in eam protenſa ita obierit, ipſam quidem ad ſe in urbem invehi noluit: ſed cum divertiſſet in agrum quendam hominis juſti, Obedami nomine, genere Levitæ, apud illum arcam depoſuit.

Ar[illegible] Obedami domum infertur.

Iſto autem per tres menſes integros uſa eſt hoſpitio, domumque Obedami divitiis auxit, ipſumque multis cumulavit beneficiis. Davides vero, poſtquam Obedamo res feliciter ceſſiſſe audiverat, adeo ut ex egeno antea & humili continuo opibus afflueret, eumque beatum omnes prædicarent qui vel domum ejus locupletatam viderint vel fama acceperint, ſumpto *tandem* animo, ut qui nihil mali experturus eſſet, arcam ad ſe transfert. Sacerdotibus quidem eam portantibus, ſeptemque choris antecedentibus

---

[a] Vocabulum πρώτης inſerui auctoritate *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* [b] Sic in *Cod. Vat.* & LXXII. Γεζάραν in *reliquis.* in *Epiphanii* libris, *Gezerenna*, & *Gazathena*, & *Gazachen* & *Gezachen.* [c] Vocem εἶτα debemus *Codd. Samb.* & *Big.* Διαρπάσας δ᾽ αὐτῶν *Vat.* & *Epiphan.* [d] Τοὺς ὁμοφύλους ἐξ ἁπάσης χώρας *Vat.* [e] Ita cum *Samb.* & *Vat.* πορευθέντα in *reliquis.* [f] Καριαθιαρεὶμ *Big.* & *Samb.* Καριαθιαρίμην *Vat.* [g] Ita cum *Samb.* & *Epiphan.* ταῦτ᾽ ἔπραξαν *Baſ.* & *G.* τοῦτ᾽ ἔπραξεν *Vat.* [h] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat πᾶν. [i] Eſt qui malit ἐπιχωρίων. [k] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* κρουμάτων καὶ in *reliquis.* [l] Illud καὶ etiam è *MSS.* [m] Ita juxta textum *Hebr.* & *Cod. Alexandrinum* LXXII. in 1 *Paralip.* c. 13. Verum 2 *Regum*, c. 6. *Nachonis area* dicitur. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 37. [n] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* προῆλθε. [o] *Joſephum* hic lapſum eſſe oſtendit *Theodoretus* in 2 *Regum* ΕΡΩΤ. ιθ´. [p] Locum ita vocant & LXXII. [q] Sic *Samb.* in *reliquis* παρ᾽ αὐτόν. [r] In *MSS.* Ἀβεδάμου & Ἀβεδάρου & Ἀβιδάρου. juxta *Codices Latinos* Ὠβεδεδόμου. in LXXII. *Int.* Ἀβεδδαρὰ aut Ἀβεδδαδὰμ. [s] Ἔμεινε *Vat.* [t] Ita *Vat.* juxta canonem. in libris tamen *reliquis* συνέβηκεν. [u] Illa τῆς προτέρας inſerui ex *MSS.* ex quibus *Big.* & *Samb.* inſuper habent ὡς ἐκ τῆς πρ. [x] Vox γέγονε etiam ex *MSS.* [y] Ita *Samb.* & mox infra p. 290. v. 11. αὐτοῦ. Verum αὐτὸν & αὐτοῦ in *reliquis.*

Davides arcam in urbem Hierosolyma invehit. 2 Regum, c. 6.

cedentibus à rege institutis, ipso vero citharam pulsante & plaudente; adeo ut Michala, uxor ejus, Sauli vero regis primi filia, eum istud agentem conspicata ludibrio habuerit. Cum autem arcam *in urbem* intulissent, & in tabernaculo collocassent quod ei Davides tetenderat, sacra fecit magno cum sumptu, & victimas pacificas obtulit, omnemque multitudinem convivio excepit; tam mulieribus quam viris ac parvulis singulas panis collyridas partitus & assaturam & laganum frixum & frustum de victima. ac populum quidem, istiusmodi epulis adhibitum, *tandem* dimisit: ipse vero suam ad domum se recipit.

Populo congiarium dat.

A Michala objurgatur. 2 Regum, c. 6.

3. Illi autem cum adstitisset Michala uxor ejus, Sauli vero filia, cum alia ei bene precata est, tum orabat ut à Deo ea omnia consequeretur quæ propitius largiri potest; reprehendit tamen, quod præter decorum tantus rex saltasset, & in conspectu servorum suorum & ancillarum inter saltandum se denudasset. At ille, sibi non pudori esse, dicebat, ea fecisse, quæ *norit* Deo *esse* gratissima, qui se & patri ipsius & cæteris omnibus prætulerat: foreque ut luderet sæpius & tripudiaret, dum nihil curaret quam turpe hoc ancillis ipsique videatur. Hæc autem Michala, Davidi quidem connubio juncta, uterum non gesserat; postea vero *alteri* nupta, cui eam tradidit Saulus pater (tunc enim ille *à viro* abstractam tenebat) quinque peperit liberos. Sed de his quidem suo loco dicemus.

Davides templum ædificare statuit. 2 Reg. c. 7.

4. Cum autem rex videret, quotidie fere res suas, Dei auspiciis, meliores fieri auctioresque, se flagitii reum esse existimabat, si, cum ipse in cedrina domo maneret, excelsa pariter ac summo artificio exornata, arcam *Dei humili* tabernaculo exceptam despiceret. constituit itaque Deo exædificare templum, sicuti prædixerat Moyses. Nathanaque propheta in consilium adhibito, cum is auctor esset, ut faceret quicquid in animo haberet, quod Deus ei ad omnia auxilio foret & adjumento, majori adhuc templi exstruendi desiderio tenebatur.

Deus Nathanæ vati ad Davidem præcepta dat.

Cum autem Deus Nathanæ ea nocte apparuisset, jussissetque ut Davidi nunciaret, “sibi “quidem voluntatem ejus & desiderium pro“bari, præsertim cum nemo antea de templo “ei exædificando cogitarit. verum, ei licet “hoc facere in mentem venerit, non tamen “se permittere, ut qui multa bella obierit & “hostium sanguine manus polluerit sibi tem“plum constitueret; cæterum, cum plena æta“te & longissima statione mortali functus ma“joribus suis concesserit, exstruendum esse “templum à filio, qui post eum regnaturus “est, & Solomonis nomine vocabitur, cujus “non aliter quam filii se custodiam acturum “curamque habiturum pollicebatur, ita ut “regnum quidem posteris ejus servaturus sit

οὓς διεκόσμησεν ὁ βασιλεὺς προαγόντων, αὐτοῦ δ' ἐν κινύρᾳ [a] παίζοντος καὶ κροτοῦντος, ὥστε καὶ τὴν γυναῖκα [b] Μιχάλαν, Σαούλου δὲ θυγατέρα τοῦ πρώτου βασιλέως, ἰδοῦσαν αὐτὸν τοῦτο ποιοῦντα χλευάσαι. εἰσκομίσαντες δὲ τὴν κιβωτὸν, [c] τιθέασιν ὑπὸ τὴν σκηνὴν ἣν Δαυίδης ἔπηξεν αὐτῇ, καὶ θυσίας τε ἐπετέλεσε πολυτελεῖς καὶ εἰρηνικὰς ἀνήνεγκε, καὶ τὸν ὄχλον [d] εἱστία [e] ἅπαντα, καὶ γυναιξὶ καὶ ἀνδράσι καὶ νηπίοις διαδοὺς κολλυρίδα ἄρτου καὶ ἐσχαρείτην καὶ λάγανον [f] τηγανιστὸν καὶ μερίδα θύματος. καὶ τὸν μὲν λαὸν οὕτω κατευωχήσας ἔπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς τὸν οἶκον τὸν αὑτοῦ παραγίνεται.

γʹ. Παραστᾶσα δ' αὐτῷ Μιχάλα ἡ γυνὴ, Σαούλου δὲ θυγάτηρ, τά τε ἄλλα αὐτῷ κατηύχετο, καὶ παρὰ τοῦ Θεοῦ [g] γίνεσθαι ᾔτει πάνθ' ὅσα παρασχεῖν αὐτῷ δυνατὸν, εὐμενεῖ τυγχάνοντι· καὶ δὴ κατεμέμψατο, ὡς ἀκοσμήσειεν ὀρχούμενος ὁ τηλικοῦτος βασιλεὺς, καὶ γυμνούμενος ὑπὸ τῆς ὀρχήσεως καὶ ἐν δούλοις [h] καὶ θεραπαινίσιν. ὁ δ' οὐκ αἰδεῖσθαι ταῦτα ποιήσας εἰς τὸ τῷ Θεῷ κεχαρισμένον ἔφασκεν, ὃς αὐτὸν καὶ τοῦ πατρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων προετίμησε, παίζειν τε πολλάκις καὶ χορεῦσαι μηδένα τοῦ δόξαι ταῖς θεραπαινίσιν αἰσχρὸν καὶ αὐτῇ τὸ γινόμενον ποιησάμενος λόγον. ἡ δὲ Μιχάλα αὕτη, Δαυίδῃ μὲν συνοικοῦσα, παῖδας οὐκ ἐποιήσατο· γαμηθεῖσα δὲ ὕστερον ᾧ παρέδωκεν αὐτὴν ὁ πατὴρ [i] ὁ Σάουλος, τότε [k] δὲ ἀποσπάσας αὐτὸς εἶχε, πέντε παῖδας ἔτεκε. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν δηλώσομεν.

δʹ. Ὁρῶν δὲ ὁ βασιλεὺς κατὰ πᾶσαν τὰ πράγματα αὐτῷ σχεδὸν ἡμέραν ἀμείνω [l] γινόμενα ἐκ τῆς τοῦ Θεοῦ βουλήσεως, ἐνόμιζεν ἐξαμαρτάνειν αὐτὸν, εἰ μένων αὐτὸς ἐν οἴκοις ἐκ κέδρου πεποιημένοις, ὑψηλοῖς τε καὶ [m] καλλίστην τὴν ἄλλην κατασκευὴν ἔχουσι, περιορᾷ τὴν κιβωτὸν ἐν σκηνῇ κειμένην, [n] καὶ ἐβούλετο τῷ Θεῷ κατασκευάσαι ναὸν, ὡς Μωϋσῆς προεῖπεν. καὶ περὶ τούτων [o] Ναθάνᾳ τῷ προφήτῃ διαλεχθεὶς, ἐπεὶ ποιεῖν ὅ,τι περ ὥρμηται προσέταξεν αὐτὸν, ὡς τοῦ Θεοῦ πρὸς ἅπαντ' αὐτῷ συνεργοῦ παρόντος, εἶχεν ἤδη περὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν προθυμότερον. τοῦ Θεοῦ δὲ κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα τῷ Ναθάνᾳ [p] φανέντος καὶ φράσαι κελεύσαντος τῷ Δαυίδῃ, “ὡς τὴν μὲν “προαίρεσιν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιθυμίαν [q] ἀποδέχεται, μηδενὸς “μὲν πρότερον εἰς νοῦν βαλομένου ναὸν αὐτῷ κατασκευάσαι· “[r] τοῦ δὲ ταύτην τὴν διάνοιαν λαβόντος, οὐκ [ſ] ἐπιτρέπει “δὲ πολλοὺς πολέμους ἠγωνισμένῳ καὶ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν “μεμιασμένῳ ποιῆσαι ναὸν αὐτῷ· μετὰ μέντοιγε τὸν θάνα“τον αὐτοῦ, γηράσαντος καὶ μακρὸν ἀνύσαντος βίον, ἔσεσθαι “τὸν ναὸν ὑπὸ τοῦ παιδὸς τοῦ μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν “παραληψομένου, κληθησομένου δὲ Σολομῶνος, οὗ προστή“σεσθαι καὶ [t] προνοήσειν ὡς πατὴρ υἱοῦ [u] κατεπηγγέλλε“το, τὴν μὲν βασιλείαν τέκνων ἐκγόνοις φυλάξων καὶ παρα-

---

a Παραπαίζοντος Big. & Vat. προσπαίζοντος Samb. b Sic *Bas.* & *G.* ut supra p. 242. v. 27. Μηχάλην *Samb.* Μελχόλην *Big.* & *Vat.* Μελχάλην *Busb.* & *Hen.* c Τιθέασιν εἰς τὴν σκ. *Vat.* d Ita *Vat.* in *cæteris* ἑστιᾷ. e Sic *Vat.* πάντα in *reliquis.* f Sic *MSS.* in *Editis* τηγανισῶν. g Γενέσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* h Καὶ ἐν θεραπαινίσιν *Big.* & *Samb.* i Articulum ante Σάουλος omittunt *Samb.* & *Vat.* k Illud δὲ inseruimus ex *MSS.* l Itidemque γινόμενα ex *iisdem MSS.* m Καλλίστων *Vat.* n Ἐβούλετο δὲ τῷ Θεῷ *Big. Samb.* & *Vat.* o Ναθάνῃ passim *Vat.* Infra autem sæpiuscule non Ναθάνας aut Ναθάνης dicitur, sed Νάθαν & Νάθας. p Ita *Big. Samb. Vat* & *Epiphan.* in *Editis* φανέντος λέγων τῷ Δ. q Αἰνῶ ἀποδ. *Big. Samb.* & *Vat.* at non ita *Epiphan. Aliique.* r Τούτου δὲ ταύτην *Big. Samb.* & *Vat.* ſ Ita tres *MSS.* & *Epiphan.* ἐπιτρέπει in *Editis, Aliisque.* t Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* προνοεῖν in *Editis.* u Προκατεπηγγέλλετο in *iisdem MSS.*

« παραδώσων, [a] αὐτὸν δὲ τιμωρήσων, ἂν ἁμαρτὼν τύχῃ, νόσῳ « καὶ γῆς ἀφορίᾳ». μαθὼν ταῦτα παρὰ τοῦ προφήτου Δαυΐδης, καὶ περιχαρὴς γενόμενος [b] ἐπὶ τῷ, τοῖς ἐγγόνοις αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν διαμένουσαν ἐγνωκέναι βεβαίως, καὶ τὸν οἶκον αὐτοῦ λαμπρὸν ἐσόμενον καὶ περιβόητον, πρὸς τὴν κιβωτὸν παραγίνεται, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον ἤρξατο προσκυνεῖν, καὶ περὶ πάντων εὐχαριστεῖν τῷ Θεῷ, ὧν τε αὐτῷ παρέχηκεν ἤδη ἐκ ταπεινοῦ καὶ [c] ποιμένος εἰς [d] τηλικοῦτο μέγεθος ἡγεμονίας τε καὶ δόξης ἀναγαγών, ὧν τε τοῖς ἐγγόνοις αὐτοῦ καθυπέσχετο, [e] καὶ τῆς προνοίας, ἣν Ἑβραίων καὶ τῆς τούτων ἐλευθερίας ἐποιήσατο. ταῦτα εἰπὼν καὶ τὸν Θεὸν ὑμνήσας ἀπαλλάσσεται.

“traditurus, in ipſum vero, ſi quid deliquerit, “morbis & terræ ſterilitate animadverſurus”; Davides, hiſce ex propheta acceptis, magnaque ei lætitia oborta, quod jam norit propagini ſuæ imperium ſtabiliendum eſſe, familiamque ſuam illuſtrem fore & celebrem, ad arcam ſe confert, procidenſque in faciem cœpit adorare, Deoque gratias agere tam pro omnibus, quibus eum jamjam affecerat, *beneficiis*, ex ſtatu humili vitaque paſtoritia ad tantam imperii gloriæque magnitudinem adductum; quam pro iis quæ ſtirpi ſuæ promiſerat, eaque quam ſuſceperat Hebræorum & libertatis illorum cura. Cum hæc dixiſſet, Deoque hymnum ceciniſſet, *à tabernaculo* digreditur.

Davides ob promiſſa poſteris ſuis facta Deo gratias agit. 2 Regum, c. 7.

ε.

ΚΕΦ. ε.

Ως Δαυΐδης τοὺς Παλαιστίνους καὶ Μωαβίτας, τὸν Σωφήνης βασιλέα καὶ τὸν Δαμασκοῦ καὶ Σύρων, ἔτι καὶ τοὺς Ἰδουμαίους ὅπλοις ἐχειρώσατο· καὶ ὡς συμμαχίαν πρὸς τὸν Ἀμάθης βασιλέα ἐποιήσατο, καὶ ἐμνήσθη τῆς Ἰωνάθου τοῦ Σαούλου παιδὸς πρὸς αὐτὸν φιλίας.

Διαλιπὼν δὲ ὀλίγον χρόνον, ἔγνω δεῖν ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους ἐκστρατεύσειν, καὶ μηδὲν ἀργὸν μηδὲ [f] ῥάθυμον ἐν τοῖς πράγμασιν ὁρᾶν [g] γενόμενον, ἵν᾽ ὡς ὁ Θεὸς αὐτῷ προεῖπε, καταστρεψάμενος τοὺς πολεμίους, ἐν εἰρήνῃ τὸ λοιπὸν τοὺς ἐγγόνους αὐτοῦ βασιλεύοντας καταλίποι. καὶ συγκαλέσας πάλιν τὴν στρατιάν, καὶ παραγγείλας αὐτῇ πρὸς πόλεμον [h] ἑτοίμην καὶ παρεσκευασμένην τυγχάνειν, ὅτε ἔδοξεν αὐτῷ καλῶς ἔχειν τὰ παρ᾽ αὐτῆς, ἄρας ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐπὶ τοὺς Παλαιστίνους ἧκε. κρατήσας δ᾽ αὐτῶν τῇ μάχῃ, πολλὴν τῆς χώρας ἀποτεμόμενος, καὶ [i] προσθείσας τῇ τῶν Ἑβραίων, ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας τὸν πόλεμον μετήγαγε. καὶ τὰ μὲν δύο μέρη τῆς στρατιᾶς αὐτῶν, τῇ μάχῃ νικήσας, διέφθειρε· τὸ δὲ λειπόμενον αἰχμάλωτον ἔλαβε. φόρους τε αὐτοῖς ἐπιτάξας κατ᾽ ἔτος τελεῖν, [k] εἶτα ἐπὶ [l] Ἀδράζαρον τὸν [m] Ἀράου μὲν υἱόν, βασιλέα δὲ τῆς [n] Σωφήνης ἐστράτευσε· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ παρὰ τὸν Εὐφράτην ποταμόν, τῶν μὲν πεζῶν αὐτοῦ διέφθειρεν ὡς δισμυρίους, τῶν δὲ ἱππότων ὡς [o] ἑπτακισχιλίους. ἔλαβε δὲ καὶ αὐτοῦ ἅρματα χίλια· καὶ τὰ πλείω μὲν αὐτῶν ἠφάνισεν, ἑκατὸν δὲ μόνα προσέταξεν αὐτῷ φυλαχθῆναι.

V.

CAP. V.

Ut Davides Palæſtinos & Moabitas, Sophenes regem Damaſcique & Syriæ, inſuper & Idumæos armis ſubegit: atque ut Amathes regem in ſocietatem recepit, & Jonathæ Sauli filii erga ipſum amicitiæ meminit.

Poſtea autem aliquanto ſecum reputavit neceſſe eſſe Palæſtinis bellum movere, nec res ſuas vel minimum otio & deſidia marceſcentes videre, ut, quemadmodum Deus ei prædixerat, hoſtibus debellatis pacatum in poſterum ex ſtirpe ſua regibus imperium relinqueret. Et convocato iterum exercitu, denunciatoque illis ut ad bellum ſe pararent & accingerent, quamprimum ſibi viſa ſunt omnia in exercitu pulchre ſe habere, relictis Hieroſolymis ad Palæſtinos contendebat. Illis autem acie profligatis, & magna regionis parte mulctatis, eaque Hebræorum ditioni adjecta, in Moabitas bellum transferebat. Et duas quidem exercitus eorum partes victoria potitus ferro perimebat, quod vero reliquum erat in deditionem accipiebat. Ac, cum illis annuum tributum imperaſſet, ſtatim in Adrazarum, Arai quidem filium Sophenes autem regem, copias adduxit: cumque eo juxta Euphratem fluvium pugna conſerta, peditum quidem circiter viginti millia, equitum vero ad ſepties mille occidit. Quin & currus ipſius mille cepit: ac majorem quidem illorum partem igne abſumpſit, centum vero ſolummodo juſſit ſibi adſervari.

Davides Palæſtinos & Moabitas & Adrazarum bello adoritur vincitque. 2 Regum, c. 8.

ϛ. β´. Ἀκούσας δὲ ὁ Δαμασκοῦ καὶ Σύρων βασιλεὺς Ἄδαδος, ὅτι πολεμεῖ Δαυΐδης τὸν Ἀδράζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ μετὰ δυνάμεως ἧκεν ἰσχυρᾶς συμμαχήσων, [p] ἀπαλλάξαι δ᾽

VI. 2. Adadus autem Damaſci & Syrorum rex, audito quod Davides Adrazaro bellum intulerat, valida cum manu ei, utpote ipſius amicus, ad auxiliandum veniebat, liberandumque ab

Adadum, Damaſci & Syrorum regem, ſubigit.

---

[a] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, *Aliiſque* illa αὐτὸν δὲ τιμωρήσων omittuntur. In 2 *Regum* c. 7. v. 14. *ac ſi quid deliquerit, ego in eum humana virga, humanis plagis animadvertam.* [b] Ἐπὶ τὸ *Samb.* [c] Πένητος legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Τηλικοῦτον paſſim *Vat.* [e] Illud καὶ, ſenſu id poſtulante, inſerui, non tamen ſine auctoritate *Vet. Interpretis.* [f] Βαθύθυμον ſolus *Vat.* [g] Γινόμενον *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Sic ex *iiſdem MSS.* in *Editis*, *Aliiſque* ἑτοίμη παρεσκευασμένη. [i] Iterum ex *iiſdem MSS.* cum antea legeretur προσθείσας ἐπὶ τῇ τῶν Ἑβρ. [k] Vox εἶτα deeſt *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* & commode ſatis abeſſe poteſt. [l] Ἀδραάζαρον *Big.* & *Samb.* Ἀρτιάζαρον *Hen.* & *Busb.* Ἀρτιάζαρον τὸν Ἀδραζὰρ ἤτοι Ἀδράζαρον. Rectius forſan Ἀδαδέζαρον. [m] Ἀράχου juxta libros *Epiphanii.* Ἀράου ἤτοι Ῥαάβου *Vat.* Ῥαάβου legi voluit *Schotanus* ex LXXII. [n] Σωφανῆς *Big.* & *Samb.* Σωφηνῆς *Hen.* & *Busb.* Σωφήνης ἤτοι Σουβᾶ τῆς Σωφηνῆς ἐστράτευσε *Vat.* Quam *Tzobam* nominant *S. Literæ*, hîc *Sophenem* dixit *Flavius*, errore ut arbitror. Nam *Ptolemæus* collocat *Sophenem* ultra *Euphratem*: atque ſi *S. Hiſtoriam* (2 *Sam.* 8. & 1 *Chron.* 18.) expendas, *Tſobam* Damaſco vicinam, atque inter Terram-Sanctam & Euphratem ſitam fuiſſe animadvertes. *C. L'Empereur.* Vide *Bocharti Phaleg*, l. 2. c. 6. Sobam *Ptolemæi* Sabam eſſe exiſtimat *Grotius.* [o] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis*, *Aliiſque* perperam πεντακισχιλίους. Videſis *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 699. [p] Ita locum conſtituere viſum eſt, præſertim cum hoc modo legant *Busb.* & *Hen.* ὅτι πολεμεῖ Δαυΐδης Ἀρτιάζαρον, φίλος ὢν αὐτῷ ἧκεν συμμαχήσων, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλε τῶν στρ. atque *Epiphanius* vertat, *cum ſicut ſperabat ab obſeſſione liberaturus, & congreſſus denuo apud Euphratem contra David, bello devictus eſt. ceciderunt autem* &c. Antea

erat

ab hoste ut ſperabat. Atque ei congreſſus ad Euphratem fluvium, in prælio vero ſpe lapſus magnam exercitus partem amiſit. nam ex Adadi acie ceciderunt viginti millia ab Hebræis cæſa, reliqui vero omnes terga vertebant. Hujus autem regis meminit etiam Nicolaus hiſtoriarum libro quarto in hæc verba; “Multo poſt hæc tempore indigenarum quidam nomine Adadus, præpollens factus, & Damaſcum & Syriæ, præter Phœnicen, cætera regno tenuit. Suſcepto autem in Davidem Judææ regem bello, cum multis præliis decertaſſet, poſtremo ad Euphratem commiſſo, in quo victus eſt, præſtantiſſimus regum eſſe cum robore tum fortitudine viſus eſt”. Ad hæc autem & de poſteris ejus narrat, quod poſt illius obitum, alius ab alio, regnum ſimul & nomen acceperunt, hiſce verbis: “Eo mortuo poſteri ejus in decem ætates regnarunt, unoquoque à patre ſimul cum imperio hoc etiam nomen accipiente, ut Ptolemæi in Ægypto. Horum vero tertius, cum multum invaluiſſet, avi cladem bello inſtaurare volens, urbem, quæ nunc Samaritis dicitur, populatus eſt”. In hoc autem à veritate non aberravit. hic enim eſt *ille* Adadus, qui, Achabo apud Iſraëlitas regnante, Samariam invaſit: de quo ſuo loco dicturi ſumus.

Nicolaus Damaſcenus hiſtoricus.

3. Davides autem, expeditione facta in Damaſcum & cætera Syriæ, ipſam totam in ſuam poteſtatem redegit; diſpoſitiſque per regionem præſidiis, atque certo vectigali incolis imperato, *domum* eſt reverſus: & aureas pharetras, & armaturas, quibus amicti erant Adadi ſatellites, Deo Hieroſolymis dedicavit; quas poſtea Suſacus Ægyptiorum rex, exercitu in nepotem ejus Roboamum educto, capiebat, & cum multis aliis divitiis ex Hieroſolymis exportavit. Atenim hæc, cum in locum illis proprium ventum fuerit, *fuſius* declarabimus. Hebræorum autem rex, Deo cœptis ejus adſpirante, curanteque ut bella ei proſpere cederent, exercitum admovit pulcherrimis Adrazari urbibus, Bettææ & Machoni; eaſque vi expugnatas diripuit. In his autem magna vis auri argentique reperta eſt: prætereaque æris genus, quod auro pretioſius eſſe perhibebant; ex quo fecit Solomon magnum illud vas quod *mare appellatum erat, & pulcherrima illa polubra, cum templum Deo adornârit.

Davides ampla ſpolia ex Syris devictis reportat. 2 Regum, c. 8.

4. Poſtquam vero Amathes rex Adrazari res intellexit, vireſque ejus fractas eſſe audivit, ſibi metuens, ſtatuenſque Davidem, priuſquam ab eo invaderetur, ſibimet amicitia & fide *data* devincire, filium ſuum Adoramum ad eum mittit; qui ei nomine ſuo de Adrazaro, ſibi etiam hoſte, debellato gratularetur, atque ſocietatem cum eo & amicitiam iniret. Miſit & ei dona, antiqui operis vaſa

Amathes rex Davidi gratulatur. 2 Regum, c. 8.

ὡς προσεδόκα. καὶ συμβαλὼν πρὸς τῷ [a] Εὐφράτῃ ποταμῷ, πταίσας δὲ τῇ μάχῃ πολλοὺς ἀπέβαλεν τῶν στρατιωτῶν. ἔπεσον γὰρ ὑπὸ τῶν Ἑβραίων ἀναιρούμενοι [b] τῆς Ἀδάδου δυνάμεως [c] δισμύριοι, οἱ δὲ λοιποὶ πάντες ἔφυγον. μέμνηται δὲ τούτου τοῦ βασιλέως καὶ [d] Νικόλαος ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν ἱστοριῶν, λέγων οὕτως· “μετὰ δὲ ταῦτα πολλῷ χρόνῳ ὕστερον τῶν ἐγχωρίων τις Ἄδαδος ὄνομα, πλεῖον ἰσχύσας Δαμασκοῦ τε καὶ τῆς ἄλλης Συρίας, ἔξω Φοινίκης, ἐβασίλευσε. πόλεμον δὲ ἐξενέγκας πρὸς Δαυίδην βασιλέα τῆς Ἰουδαίας, καὶ πολλαῖς μάχαις [e] κριθεὶς, ὑστάτῃ τε παρὰ τὸν Εὐφράτην, ἐν ᾗ ἡττᾶτο, ἄριστος ἔδοξεν εἶναι βασιλέων ῥώμῃ καὶ ἀνδρείᾳ”. πρὸς τούτοις δὲ καὶ περὶ τῶν ἀπογόνων αὐτοῦ φησιν, ὡς μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν ἐξεδέχοντο παρ᾽ ἀλλήλων καὶ τὴν βασιλείαν καὶ τὸ ὄνομα, λέγων οὕτως· “τελευτήσαντος δ᾽ ἐκείνου [f] οἱ ἀπόγονοι ἐπὶ δέκα γενεὰς ἐβασίλευον, ἑκάστου παρὰ τοῦ πατρὸς ἅμα τὴν ἀρχὴν καὶ τοὔνομα τοῦτο ἐκδεχομένου, ὥσπερ οἱ Πτολεμαῖοι ἐν Αἰγύπτῳ. μέγιστον δὲ πάντων δυνηθεὶς ὁ τρίτος, ἀναμαχέσασθαι βουλόμενος τὴν τοῦ προπάτορος ἧτταν, στρατεύσας ἐπὶ Ἰουδαίους, ἐπόρθησε [h] τὴν νῦν Σαμαρεῖτιν καλουμένην”. οὐ διήμαρτε δὲ τῆς ἀληθείας. οὗτος γάρ ἐστιν Ἄδαδος ὁ στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμαρίαν, Ἀχάβου βασιλεύοντος τῶν Ἰσραηλιτῶν· περὶ οὗ κατὰ χώραν ὕστερον ἐροῦμεν.

γ'. Δαυίδης δὲ στρατευσάμενος ἐπὶ Δαμασκὸν καὶ τὴν ἄλλην Συρίαν, πᾶσαν αὐτὴν ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φρουρὰς ἐν τῇ χώρᾳ καταστήσας, καὶ φόρους αὐτοῖς τελεῖν ὁρίσας, ὑπέστρεψε· καὶ τάς τε χρυσᾶς φαρέτρας καὶ τὰς πανοπλίας, ἃς οἱ τοῦ Ἀδάδου σωματοφύλακες ἐφόρουν, ἀνέθηκε τῷ Θεῷ εἰς Ἱεροσόλυμα, [i] ἃς ὕστερον ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς Σούσακος, στρατεύσας ἐπὶ τὸν [k] υἱωνὸν αὐτοῦ Ῥοβόαμον, ἔλαβε, καὶ πολὺν ἄλλον ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξεφόρησε πλοῦτον. ταῦτα μὲν οὖν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τὸν οἰκεῖον αὐτῶν τόπον, δηλώσομεν. ὁ δὲ τῶν Ἑβραίων βασιλεὺς, τοῦ Θεοῦ συμπνέοντος αὐτῷ, καὶ τοὺς πολέμους συγκατορθοῦντος, [l] καὶ ταῖς καλλίσταις τῶν Ἀδραζάρου πόλεων ἐπεστράτευσε, [m] Βετταίᾳ καὶ Μάχωνι· καὶ λαβὼν αὐτὰς κατὰ κράτος διήρπασε. [n] χρυσὸς δ᾽ ἐν αὐταῖς ηὑρέθη πάμπολυς καὶ ἄργυρος, ἔτι δὲ καὶ χαλκὸς, ὃν τοῦ χρυσοῦ κρείττονα ἔλεγον· ἐξ οὗ καὶ ὁ Σολομὼν τὸ μέγα σκεῦος, θάλασσαν δὲ [o] καλούμενον, ἐποίησε, καὶ τοὺς καλλίστους ἐκείνους λουτῆρας, ὅτε τῷ Θεῷ τὸν ναὸν κατεσκεύασεν.

δ'. Ὡς δὲ ὁ τῆς Ἀμάθης βασιλεὺς τὰ περὶ τὸν Ἀδράζαρον ἐπύθετο, καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ διεφθαρμένην ἤκουσε, δείσας περὶ αὐτοῦ, καὶ τὸν Δαυίδην πρὶν ἐπ᾽ αὐτὸν [p] ἔλθῃ φιλίᾳ καὶ πίστει γνοὺς ἐνδήσασθαι, πέμπει πρὸς αὐτὸν [q] Ἀδώραμον υἱὸν αὐτοῦ· καὶ περὶ τοῦ, τὸν Ἀδράζαρον ἐχθρὸν ὄντ᾽ αὐτῷ πολεμῆσαι, χάριν ἔχειν ὁμολογῶν, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν ποιούμενος. [r] ἔπεμψεν αὐτῷ καὶ δῶρα, σκεύη τῆς ἀρχαίας κατασκευῆς,

---

erat ἀπαλλάξειν δ᾽ ὡς προσεδόκα συμβαλὼν π. τ. Ε. π. πτ. δὲ τ. μ. καὶ πολλοὺς ἀποβαλὼν τῶν στρ. nec aliter plerique *MSS.* niſi quod ἀπήλλαξε δὲ οὐ προσεδόκα habeant *Big.* & *Samb.* ἀπήλλαξε δ᾽ ὡς οὐ πρ. *Vat.*

[a] Εὐφράτῃ paſſim *Vat.*

[b] Καὶ τῆς Δαυίδου δυνάμεως *Big.* & *Samb.* contra quam in *aliis Gr.* & *Epiphan.*

[c] *Viginti duo millia* juxta *S. Literas*, 2 *Regum*, c. 8. v. 6. & 1 *Paralip.* c. 18. v. 5.

[d] Sc. *Damaſcenus*, amicus *Auguſto* & *Herodi.*

[e] Κριθεὶς, ὑστάτῃ δὲ π. τ. Ε. ἐν ᾗ ἡττῆτο *Vat.*

[f] Illud οἱ ex *MSS.*

[g] Τούτου *Big. Samb.* & *Vat.*

[h] Τὴν νῦν καλουμένην Σαμαρεῖτιν γῆν *Vat.*

[i] Ταύτας ὕστ. *Vat.*

[k] Ita cum *Epiphanio* ipſoque *Joſepho* ſub finem capitis noni. in *Græcis* perperam υἱόν.

[l] Καὶ ταῖς ἄλλαις τῶν &c. legiſſe videtur *Epiphan.*

[m] Ita in *Græcis* omnibus, ſine ulla ſcripturæ varietate, in *Epiphanii* libris *Baathan* & *Machon*, aut *Bathan* & *Machoneas.* Videſis *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 8. v. 8.

[n] Χρυσὸς ἐν αὐταῖς *Vat.*

[o] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* καλουμένην.

[p] Ἔλθοι *Vat.*

[q] Ἀδώραμον ἤτοι Ἰδδούραμ *Vat.* in *Epiphanii* libris *Adaram.* juxta *Hebr. Joram.* LXXII. Ἰεδδουράμ.

[r] Ἔπεμψε δ᾽ αὐτῷ *Vat.*

* Sc. à capacitate.

ἃ Θεῷ

σκευῆς, χρύσεα καὶ ἀργύρεα καὶ χάλκεα. Δαυίδης δὲ ποιησάμενος τὴν συμμαχίαν πρὸς τὸν [a] Θαῦνον, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ βασιλεῖ τῆς Ἀμάθης, καὶ τὰ δῶρα δεξάμενος, ἀπέλυσεν αὐτοῦ τὸν υἱὸν μετὰ τιμῆς τῆς πρεπούσης ἑκατέροις. τὰ δὲ πεμφθέντα ὑπ' αὐτοῦ καὶ τὸν ἄλλον χρυσὸν καὶ ἄργυρον, [b] ὃν ἐκ τῶν πόλεων εἰλήφει καὶ τῶν κεχειρωμένων ἐθνῶν, φέρων ἀνατίθησι τῷ Θεῷ. οὐκ [c] αὐτῷ δὲ πολεμοῦντι μόνῳ, καὶ τῆς στρατιᾶς ἡγουμένῳ τὸ νικᾷν καὶ κατορθοῦν [d] παρέσχεν ὁ Θεός· ἀλλὰ καὶ πέμψαντος αὐτοῦ μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰδουμαίαν Ἀβεσσαῖον τὸν Ἰωάβου τοῦ [e] ἀρχιστρατήγου ἀδελφὸν, δι' ἐκείνου [f] τὴν τῶν Ἰδουμαίων νίκην ἔδωκε. μυρίους γὰρ αὐτῶν καὶ ὀκτακισχιλίους Ἀβεσσαῖος διέφθειρε τῇ μάχῃ. καὶ τὴν Ἰδουμαίαν ἅπασαν φρουραῖς διαλαβὼν ὁ βασιλεὺς, φόρους ὑπέρ τε τῆς χώρας καὶ τῆς ἑκάστου κεφαλῆς παρ' αὐτῶν ἐδέχετο. ἦν δὲ καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ τὰς κρίσεις πρὸς τὴν ἀλήθειαν ἀφορῶν ἐποιεῖτο. [g] στρατηγὸν δ' ἁπάσης εἶχε τῆς στρατιᾶς τὸν Ἰώαβον· ἐπὶ δὲ τῶν ὑπομνημάτων [h] Ἰωσάφατον υἱὸν [i] Ἀχίλου κατέστησεν· ἀπέδειξε δ' ἐκ τῆς [k] Φινεέσου [l] οἰκίας τὸν Σάδωκον ἀρχιερέα μετ' Ἀβιαθάρου, φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ· γραμματέα δὲ [m] Σισὰν ἐποίησε· [n] Βαναίᾳ δὲ τῷ [o] Ἰωάδου τὴν τῶν σωματοφυλάκων ἀρχὴν παραδίδωσιν. οἱ δὲ πρεσβύτεροι [p] παῖδες αὐτοῦ περὶ τὸ σῶμα καὶ τὴν τούτου φυλακὴν ἦσαν.

ε'. Ἐμνήσθη δὲ καὶ [q] τῶν πρὸς Ἰωνάθην τὸν Σαούλου παῖδα συνθηκῶν καὶ ὅρκων, καὶ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὸν φιλίας τε καὶ σπουδῆς. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν ἀγαθοῖς οἷς εἶχεν, ἔτι καὶ μνημονικώτατος τῶν εὖ ποιησάντων παρὰ τὸν ἄλλον χρόνον [r] ὑπῆρχε. [ſ] προσέταξε γοῦν ἀναζητεῖν εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ἃς ὤφειλε τῷ Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει. ἀχθέντος οὖν τινος, ἠλευθερωμένου μὲν ὑπὸ Σαούλου, δυναμένου δὲ γινώσκειν τοὺς ἐκ τοῦ γένους [t] αὐτοῦ περιόντας, ἀνέκρινεν εἴ τινα ἔχει λέγειν τῶν Ἰωνάθῃ προσηκόντων ζῶντα, καὶ κομίσασθαι τὰς τῶν εὐεργεσιῶν χάριτας δυνάμενον, ὧν αὐτὸς ἔτυχε παρὰ Ἰωνάθου. φήσαντος δ' υἱὸν αὐτοῦ περιλείπεσθαι, [u] Μεμφίβοσθον ὄνομα, πεπηρωμένον τὰς βάσεις· τῆς γὰρ τροφοῦ, μετὰ τὸ προσαγγελθῆναι τὸν πατέρα τοῦ παιδίου καὶ τὸν πάππον ἐν τῇ μάχῃ πεσόντας, ἁρπασαμένης καὶ [x] φυγούσης, ἀπὸ τῶν ὤμων αὐτὸν κατενεχθῆναι καὶ βλαβῆναι τὰς βάσεις· [y] μαθὼν ὅπου τε καὶ παρά τινι τρέφεται, πέμψας πρὸς τὸν Μάχειρον εἰς [z] Λαβαθὰ πόλιν, παρὰ τούτῳ γὰρ ὁ τοῦ Ἰωνάθου παῖς ἐτρέφετο, μεταπέμπεται πρὸς αὐτόν. ἐλθὼν δὲ ὁ Μεμφίβοσθος πρὸς τὸν βασιλέα, πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον προσεκύνησεν [a] αὐτόν. ὁ δὲ Δαυίδης, θαῤῥεῖν τε [b] προὐτρέπετο

Cum Amathes rege fœdus init Davides.

aurea & argentea & ænea. Davides autem, inita ſocietate cum Thæno (ita enim appellabatur Amathes rex) acceptiſque muneribus, filium ejus pro utriuſque dignitate honorifice tractatum dimiſit. Quæ vero ab illo miſſa erant, & reliquum auri argentique, ex manubiis urbium gentiumque à ſe ſubactarum, Deo conſecravit. Non autem ipſi ſolummodo in acie dimicanti & exercitum ducenti vincere dedit Deus, & proſpere rem gerere; verumetiam miſſo cum copiis in Idumæam Abeſſæo, fratre Joabi exercitus ejus ducis, per ipſum de Idumæis victoriam reportare conceſſit. illorum enim octodecim millia in prælio Abeſſæi ductu ceciderunt. Et cum Idumææ universæ præſidia impoſuiſſet rex, tributa & pro agris & pro ſingulis capitibus ab Idumæis recipiebat. Erat autem & natura juſtus, & judicia ad veritatem reſpiciens exercebat.

Davidis officia. 2. Regum, c. 9.

Totius vero exercitûs ducem habuit Joabum: à commentariis autem fecit Joſaphatum Achili filium: at Sadocum è domo Phineeſi pontificem creavit cum Abiatharo, amicus enim ei erat: ſcribam autem Siſam conſtituit; Banajæ vero Joadæ filio ſatellitum præfecturam dedit. Filii autem ejus natu majores corporis cuſtodes habebantur eique præſidio erant.

Ejus erga Jonathæ filium benignitas. 2 Regum, c. 9.

5. Quin & ei in mentem venit fœderis cum Jonatha Sauli filio initi & fidei jurejurando datæ, illiuſque erga ſe amicitiæ ſtudiique. nam cæteris omnibus ejus virtutibus accedebat, quod eorum qui ei unquam beneficia contulerant ſemper meminerit. Itaque præcepit ut diligenter inquirerent, an quis ex ejus ſtirpe ſuperaret, cui gratias, quas debuit, referre poſſet pro jucunda olim cum Jonatha habita vitæ conſuetudine. cumque ad eum vir adductus eſſet è Sauli quidem libertis, qui vero ſcire poterat, ſi quis adhuc ex genere illius in vivis eſſet, interrogavit *eum* num quem vivere exploratum habeat cum Jonatha ſanguine conjunctum, quique à ſe poſſet beneficiis remunerari vice illorum quæ ipſe à Jonatha acceperat. Cum autem ille reſpondiſſet, filium ejus ſupereſſe nomine Memphiboſthum, pedibus claudum (nam dum nutrix, ut nunciatum erat pueri patrem avumque prælio cecidiſſe, eo feſtinanter arrepto fugeret, contigit ut ille humeris excuſſus prolaberetur, pedeſque læderet) poſtquam intellexit ubinam eſſet & apud quem educaretur, miſit in Labathan urbem ad Machirum (nam apud eum educatus erat Jonathæ filius) qui illum ad ſe accerſerent. Ubi vero ad regem venit Memphiboſthus, in faciem procidens illum adoravit: Davides autem ut bono eſſet animo hortatus

---

a Θῶν juxta pleroſque *Epiphanii* libros & LXXII. πρὸς Θαῦμον τὸν Θοῦ *Vat.* b Ita *Big. Samb. & Epiphan.* ὧν in *Editis* c Sic ex *iiſdem.* in *Editis* αὐτῷ. d Παρέσχεν *Vat.* e Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* ἀντιστρατήγου. ſ Articulum τὴν inſerui ex *MSS.* g Delevimus τὸν ante στρατηγὸν auctoritate *Codd. Samb.* & *Vat.* h Ita cum *MSS.* in *Editis* Ἰωσαφὰτ τὸν υἱόν. i Ἀχιλοῦ LXXII. k Itidemque ex *MSS.* Φινὲς in *Editis.* l Οἰκίας ἀρχιερέα τὸν Ἀβιάθαρον juxta *Vet. Interpr.* Verum locum mutilum eſſe oſtendit *J. Seldenus* lib. 1. *de Succeſſ.* in *Pontific.* c. 4. Vide *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. κγ'. m Σασὰν *Vat.* quo modo in *Codicibus* LXXII. 2 *Regum*, c. 8. v. 17. niſi quod Σαραίας habeat *Alexandrinus.* Σουσὰ 1 *Paralip.* c. 18. v. 16. in *Epiphanii* libris *Seraias* aut *Saraias* dicitur. n Βεναίᾳ *Big.* & *Samb.* o Sic cum *MSS.* Ἰαδοῦ in *Editis.* p Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* πάντες in *Editis.* q Τῶν adjecimus ex *MSS.* & ex *iiſdem* Ἰωνάθην fecimus pro Ἰωνάθαν. r Ὑπῆρξε *Vat.* ſ Ita in omnibus *MSS.* niſi quod προσέταξεν οὖν habeant *Big.* & σώζηται *Vat.* ſic etiam legebat *Epiphanius*, qui vertit, *præcepit ergo requiri, ſi aliquis de Sauli genere ſupereſſet, cui retributionis debitum pro Jonathæ amicitiis repenſaret.* antea erat ὑπῆρχε. καὶ εἴ τις ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ σώζεται, ᾧ τὰς ἀμοιβὰς ὀφείλειν Ἰωνάθῃ τῆς ἑταιρείας ἀποδώσει. t Sic in *MSS.* αὐτῶν in *Editis.* u Μιφιβοσθὲ juxta *Epiphanium*, Μεμφιβοσθὲ LXXII. x Φυγούσης *MSS.* y Μαθὼν δ' ὅπου *Big. Samb.* & *Vat.* z Λάδαβα *Vat.* Λοδάβαρ aut Λαδάβαρ aut Λαδαβαρεὶ in *Codd.* LXXII. in *Epiphanii* libris *Iodabar*, & *Lodabar*, & *Labathan.* a Ita ex *MSS.* αὐτῷ in *Editis.* b Sic *Vat.* προὐτρέπετο *Big.* & *Samb.* προτρέπεται *Baſ.* & *G.*

tatus eſt & meliora omnia exſpectaret. Ei vero domum paternam donat, & quicquid Sauli avi ſui antea fuiſſet: juſſitque ut ſibi convictor eſſet & ſecum epulis accumberet, & ne uno quidem die ſibi ad menſam non accederet. Cumque puer verborum donorumque gratia *eum* adoraſſet, *rex* Siba vocato dicebat, ſe puero dediſſe domum paternam & quicquid Saulus habuit; ipſique præcepit ut terram ejus coleret curaretque, & omnium proventum Hieroſolyma afferret. Verum ſingulis diebus eum ad menſam ſuam adducit; ipſumque Sibam & filios ejus (erant autem iſti quindecim) ejuſque ſervos (numero viginti) puero dat Memphiboſtho. His ita à rege conſtitutis, Sibas quidem, cum *eum* adoraſſet, dixiſſetque ſe omnia *quæ juſſerat* facturum eſſe, diſceſſit: Jonathæ vero filius Hieroſolymis habitabat, regis menſæ adhibitus, atque omni, quaſi filius ejus, obſervantia cultus. Habebat autem & ipſe filium, quem Micham appellavit.

καὶ τὰ βελτίω προσδοκᾷν. δίδωσι δ᾽ αὐτῷ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον, καὶ πᾶσαν τὴν οὐσίαν ἣν ὁ πάππος αὐτοῦ Σάουλος ἐκτήσατο· σύσιτόν τε καὶ ὁμοτράπεζον ἐκέλευσεν εἶναι, καὶ μηδὲ μίαν ἡμέραν ἀπολείπεσθαι τῆς σὺν αὐτῷ [a] τραπέζης. τοῦ δὲ παιδὸς προσκυνήσαντος ἐπί τε τοῖς λόγοις καὶ ταῖς δωρεαῖς, καλέσας τὸν [b] Σιβὰν, τόν τε πατρῷον οἶκον ἔλεγε [c] δεδωρῆσθαι τῷ παιδὶ καὶ πᾶσαν τὴν Σαούλου κτῆσιν· αὐτόν τε ἐκέλευσεν ἐργαζόμενον αὐτοῦ τὴν γῆν καὶ προνοούμενον, ἁπάντων τὴν πρόσοδον εἰς Ἱεροσόλυμα κομίζειν. [d] ἄγειν δ᾽ αὐτὸν καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἐπὶ τὴν αὐτοῦ τράπεζαν· αὐτόν τε τὸν Σιβὰν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ, ἦσαν δ᾽ οὗτοι πεντεκαίδεκα, καὶ τοὺς οἰκέτας αὐτοῦ, τὸν ἀριθμὸν ὄντας εἴκοσιν, [e] τῷ παιδὶ χαρίζεται Μεμφιβόσθῳ. ταῦτα [f] διαταξαμένου τοῦ βασιλέως, ὁ μὲν Σιβὰς προσκυνήσας, καὶ πάντα ποιήσειν εἰπὼν, ἀνεχώρησεν· ὁ δὲ Ἰωνάθου παῖς ἐν Ἱεροσολύμοις κατῴκει, συνεστιώμενος τῷ βασιλεῖ, καὶ πάσης ὡς υἱὸς αὐτοῦ θεραπείας τυγχάνων. ἐγένετο δ᾽ αὐτῷ καὶ παῖς, ὃν [g] Μιχὰν προσηγόρευσε.

CAP. VI.

Ut bellum contra Ammanitas cæptum eſt, feliciterque confectum.

Davides mittit qui Naaſis filium de morte patris conſolentur. 2 Regum, c. 10.

ET quidem Davides relictos ex Sauli Jonathæque familia hiſce dignatus eſt honoribus. Cum vero per idem tempus mortem obiiſſet Naaſes Ammanitarum rex, (qui & ipſe Davidi amicus erat) & filius ejus ei in regno ſucceſſiſſet, Davides, miſſis ad eum ſuis, ipſum de patre conſolatus eſt, ſimul adhortans ut & mortem ejus patienter ferret, & eandem amicitiam, quæ ſibi cum illo interceſſerat, manſuram exſpectaret. Ammanitarum autem principes pravo malignoque animo, & non ex more & ingenio Davidis, hæc ipſa acceperunt, eique ſtimulos admoverunt, dicentes, Davidem ſub humani officii prætextu miſiſſe qui regionem ſpecularentur, ipſorumque vires *explorarent*; ac proinde ei conſilium dederunt ut ſibi caveret, nec verbis ejus temere crederet, ne in calamitatem incidat, cui nulla adhiberi poteſt conſolatio. Rex itaque Ammanitarum Naaſes, cum hanc principum orationem fide digniorem eſſe, quam revera erat, ſibimet perſuaſiſſet, legatos à Davide miſſos graviſſima affecit injuria. nam, raſis ex parte barbis eorum, & dimidio veſtium præciſo, reſponſa factis non verbis relaturos dimiſit.

Ammanitis, quòd legatos Davidis male tractarint, bellum infertur. 2 Regum, c. 10.

Cum autem hæc conſpexiſſet Iſraëlitarum rex, ægre rem tulit; & præ ſe ferebat non neglectum ſe injuriam cum contumelia conjunctam, ſed bellum Ammanitis illaturum eſſe, & pœnas ob flagitium in legatos ab illis admiſſum à rege exacturum. Poſtquam vero *regis* neceſſarii & copiarum præfecti intellexerunt, quod fœdera violarint & ſupplicia pro

ΚΕΦ. ϛ΄.

Ὡς ἠρέθη πόλεμος κατὰ τῶν Ἀμμανιτῶν, καὶ κατορθοῦται.

ΚΑΙ οἱ μὲν περιλειφθέντες ἐκ τοῦ Σαούλου γένους [h] καὶ Ἰωνάθου τούτων ἔτυχον παρὰ Δαυίδου τῶν τιμῶν. τελευτήσαντος δὲ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν [i] καιρὸν τοῦ [k] τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέως [l] Ναάσου, φίλος δ᾽ ἦν [m] οὗτος αὐτῷ, καὶ διαδεξαμένου τὴν βασιλείαν αὐτοῦ [n] τοῦ παιδὸς, πέμψας Δαυίδης πρὸς αὐτὸν, παρεμυθήσατο· πρᾴως τε φέρειν ἐπὶ τῷ θανάτῳ τοῦ πατρὸς παραινῶν, καὶ [o] τὴν αὐτὴν φιλίαν μένειν ἣ πρὸς ἐκεῖνον ἦν τούτῳ προσδοκᾷν. οἱ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν ἄρχοντες κακοήθως, [p] ἀλλ᾽ οὐ κατὰ τὸν τοῦ Δαυίδου τρόπον, ταῦτ᾽ ἐδέξαντο, καὶ παρώξυναν τὸν βασιλέα, λέγοντες κατασκόπους πεπομφέναι τῆς χώρας Δαυίδην καὶ τῆς αὐτῶν δυνάμεως ἐπὶ προφάσει φιλανθρωπίας· φυλάττεσθαί τε συνεβούλευον καὶ μὴ προσέχειν τοῖς λόγοις αὐτοῦ, μὴ καὶ σφαλεὶς ἀπαρηγορήτῳ συμφορᾷ περιπέσῃ. ταῦτ᾽ οὖν δόξας [q] πιθανώτερα λέγειν τοὺς ἄρχοντας, ἢ τἀληθὲς [r] εἶχεν, ὁ τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλεὺς [s] Ναάσης τοὺς παρὰ τοῦ Δαυίδου πεμφθέντας πρέσβεις χαλεπῶς περιύβρισε. ξυρήσας γὰρ αὐτῶν τὰ ἡμίση τῶν γενείων, καὶ τὰ ἡμίση τῶν ἱματίων περιτεμὼν, ἔργοις ἀπέλυσε κομίζοντας οὐ λόγοις τὰς ἀποκρίσεις. [t] ἰδὼν δὲ ταῦτα ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς ἠγανάκτησε, καὶ δῆλος ἦν οὐ περιοψόμενος τὴν ὕβριν καὶ τὸν προπηλακισμὸν, ἀλλὰ [u] πολεμήσων τοῖς Ἀμμανίταις, καὶ τιμωρείαν αὐτῶν τῆς παρανομίας τῆς εἰς τοὺς [x] πρεσβευτὰς εἰσπραξάμενος τὸν βασιλέα. συνέντες δὲ οἵ τε ἀναγκαῖοι καὶ ἡγεμόνες ὅτι παρεσπονδήκασι καὶ δίκην

---

[a] Διαίτης ſolus *Vat.* [b] Σιβᾶν *Vat.* Σιβᾶ *Big.* & *Samb.* Σιβὰ *Baſ.* & *G.* [c] Sic *Big.* & *Samb.* δεδωρεῖσθαι *Baſ.* & *G.* δωρήσασθαι *Vat.* [d] Ἄγεσθαι *Samb.* atque ita legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [e] Τῷ Ἰωνάθου παιδὶ juxta *Epiphanium.* [f] Διαπραξαμένου ſolus *Vat.* [g] Ita cum *Vat.* & *Epiphanii* libris. Μίχανον in *Editis*, *Aliiſque.* [h] Καὶ τοῦ Ἰωνάθου ſolus *Vat.* [i] Sic in *omnibus MSS.* in *Editis* χρόνον. [k] Illud τοῦ inſerui ex *MSS.* [l] Sic *Samb. Vat.* & *Hen.* Ναάσου in *Editis*, *Aliiſque.* Ναὰς LXXII. [m] Ita *Samb.* & *Vat.* αὐτὸς in *cæteris.* [n] Articulum nobis ſervarunt *Big.* & *Samb.* in *Editis* deſideratur. βασιλείαν τοῦ παιδὸς *Vat.* [o] Τὴν φιλίαν διαμένειν *Vat.* & *Epiphan.* [p] Ἀλλ᾽ οὐ κατὰ τὸν Δ. τρ. τ. ἐξεδέξαντο *Samb.* & *Vat.* [q] Ita *Samb.* in *reliquis* πιθανώτερα. [r] Ἔχειν *Big.* & *Samb.* [ſ] Sic *Baſ.* & *MSS.* Ναάσου παῖς *Gen.* ex ingenio, ut opinor *Editoris.* inducor ut credam Ναάσης delendum eſſe. [t] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, ἰδὼν δὲ ταῦτα Δαυίδης, ἠγ. [u] Πόλεμον *Vat.* [x] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* πρεσβεύτας.

ὑπὲρ τούτων ὀφείλουσιν, προπαρεσκευάζοντο εἰς τὸν πόλεμον· [a] καὶ πέμψαντες πρὸς Σύρον τὸν τῶν Μεσοποταμιτῶν βασιλέα χίλια τάλαντα, σύμμαχον αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ γενέσθαι τῷ μισθῷ παρεκάλεσαν καὶ [b] Σουβάν. ἦσαν δὲ τοῖς βασιλεῦσι τούτοις πεζῶν δύο μυριάδες. [c] προσεμισθώσαντο δὲ καὶ τὸν ἐκ τῆς [d] Μιχᾶς καλουμένης χώρας βασιλέα, καὶ τέταρτον [e] Ἴστοβον ὄνομα· καὶ τούτους ἔχοντας μυρίους καὶ δισχιλίους ὁπλίτας.

ζ'. β'. Οὐ κατεπλάγη δὲ τὴν συμμαχίαν καὶ τὴν τῶν Ἀμμανιτῶν δύναμιν ὁ Δαυίδης. [f] τῷ Θεῷ δὲ πεποιθὼς ἐν τῷ δικαίως αὐτοῖς ἀνθ' ὧν ὑβρίσθη πολεμεῖν μέλλειν, Ἰώαβον τὸν ἀρχιστράτηγον, δοὺς αὐτῷ τῆς στρατιᾶς τὸ ἀκμαιότατον, ἐξ αὐτῆς ἔπεμψεν [g] ἐπ' αὐτούς. ὁ δὲ [h] πρὸς τῇ μητροπόλει τῶν Ἀμμανιτῶν [i] Ῥαβαθᾷ κατεστρατοπεδεύσατο. τῶν δὲ πολεμίων [k] ἐξελθόντων, καὶ παραταξαμένων οὐχ ὁμοῦ διχῇ δέ· τὸ μὲν γὰρ ἐπικουρικὸν ἐν τῷ πεδίῳ καθ' αὐτὸ ἐτάχθη, τὸ δὲ τῶν Ἀμμανιτῶν στράτευμα πρὸς ταῖς πύλαις [l] ἀντικρὺ τῶν Ἑβραίων· ἰδὼν τοῦτο Ἰώαβος ἀντιμηχανᾶται, καὶ τοὺς μὲν ἀνδρειοτάτους ἐπιλεξάμενος ἀντιπαρατάσσεται τῷ Σύρῳ καὶ τοῖς μετ' αὐτοῦ βασιλεῦσι, τὸ δ' ἄλλο παραδοὺς Ἀβεσσαίῳ τῷ ἀδελφῷ, τοῖς Ἀμμανίταις [m] ἐκέλευσεν ἀντιπαρατάξασθαι, εἰπών, "ἂν τοὺς Σύρους ἴδῃ βιαζομένους "αὐτὸν καὶ πλέον δυναμένους, μεταγαγόντα τὴν φάλαγγα "βοηθεῖν αὐτῷ· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο ποιήσειν καὶ αὐτός, ἂν "ὑπὸ τῶν Ἀμμανιτῶν αὐτὸν καταπονούμενον θεάσηται". [n] προπεμψάμενος οὖν τὸν ἀδελφόν, καὶ παρακαλέσας εὐψύχως καὶ μετὰ προθυμίας ἅπαντα δράσειν, αἰσχύνην φοβουμένους [o] προτρεπούσης ἀγωνίσασθαι, τὸν μὲν ἀπέλυσε τοῖς Ἀμμανίταις μαχησόμενον, αὐτὸς δὲ τοῖς Σύροις συνέβαλε. καὶ πρὸς ὀλίγον ἀντισχόντων [p] αὐτῶν καρτερῶς, πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν Ἰώαβος, ἅπαντας δ' ἠνάγκασεν εἰς φυγὴν τραπῆναι. τοῦτο ἰδόντες οἱ Ἀμμανῖται, καὶ δείσαντες τὸν Ἀβεσσαῖον καὶ τὴν μετ' αὐτοῦ [q] στρατιάν, οὐκ ἔμειναν· ἀλλὰ μιμησάμενοι τοὺς συμμάχους, εἰς τὴν πόλιν ἔφυγον. κρατήσας οὖν τῶν πολεμίων ὁ Ἰώαβος εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα λαμπρῶς ὑπέστρεψε.

γ'. Τοῦτο τὸ [r] πλαῖσμα τοὺς Ἀμμανίτας οὐκ ἔπεισεν ἠρεμεῖν, οὐδὲ [s] μαθόντας τοὺς κρείττονας ἡσυχίαν ἄγειν· ἀλλὰ πέμψαντες πρὸς [t] Χαλαμὰν τὸν τῶν πέραν Εὐφράτου Σύρων βασιλέα, μισθοῦνται τοῦτον [u] ἐπὶ συμμαχίαν, ἔχοντα μὲν ἀντιστράτηγον [x] Σάβεκον, πεζῶν δὲ μυριάδας ὀκτώ, καὶ ἱππέων μυρίους. γνοὺς δὲ ὁ τῶν Ἑβραίων βασιλεύς, πάλιν ἐπ' αὐτὸν τοὺς Ἀμμανίτας

ſcelere luituri eſſent, mature ſeſe ad bellum comparabant: miſſiſque ad Syrum Meſopotamitarum regem mille talentis, illum ut hac mercede ſocius fieret obſecrarunt, prætereaque Soubam. habebant autem iſti reges peditum viginti millia. Quin & provinciæ, quæ Micha nuncupatur, regem conduxerunt, & quartum nomine Iſtobum. atque illi ſecum adducebant duodecim armatorum millia.

VII. *Joabi de Ammanitis victoria. 2 Regum, c. 10.*

2. At Davidem non perterruit *hæc* armorum conſociatio & Ammanitarum potentia. Deo autem confiſus, quod juſte cum illis pro injuriis ſibi illatis bellum eſſet geſſurus, ſtatim adverſus illos Joabum imperatorem miſit cum totius exercitus robore. Atque ille ad primariam Ammanitarum urbem Rabatham caſtra poſuit. Cum autem hoſtes egreſſi eſſent, & non ſimul ſed ſeorſim aciem inſtruxiſſent, (copiæ quidem auxiliares ſolæ in *patenti* campo, Ammanitarum vero agmina ante portas è regione Hebræorum) Joabus, hoc animadverſo, ad ſtratagemata ſe recipit, & fortiſſimorum quidem delectu habito eos contra Syrum ordinavit & reges qui cum eo erant; reliquos vero cum fratri Abeſſæo tradidiſſet, juſſit ut eos Ammanitis opponeret, hoc dato conſilio, "ut ſi Syros ipſum premere videret & prævalere, acie "converſa ſibi auxilium ferret, idem vero iſtud "& ſe facturum, ſi *forte* illum conſpiceret ab "Ammanitis gravius urgeri". Itaque cum fratrem deduxiſſet, & obſecraſſet ut fortiter & cum alacritate omnia ageret, quæ ignominiam metuentibus ſolet ad dimicandum animos addere, ipſum quidem cum Ammanitis pugnaturum dimiſit, ille vero cum Syris congreſſus eſt. Et cum illi aliquantiſper magna vi reſtitiſſent, multos quidem illorum Joabus perimebat, cæteros vero omnes eo impulit ut terga verterent. Quo viſo, Ammanitæ, metu Abeſſæi & exercitus ejus, prælium non commiſerunt, ſed ſociorum exemplum ſequuti fuga urbem repetiverunt. Joabus itaque, hoſtibus fuſis fugatiſque, Hieroſolyma ad regem cum ſplendore reverſus eſt.

Davides Syros vincit. 2 Regum c. 10.

3. Non tamen hæc clades Ammanitis perſuaſit ut quieſcerent, neque ut *Hebræos* ſuperiores experti pacem colerent; ſed miſſis legatis ad Chalamam Syrorum Tranſeuphratenſium regem, ipſum mercede in ſocietatem pertrahunt, habentem quidem Sabecum exercitus ducem, peditum vero octoginta millia, & equitum decem millia. Poſtquam autem Hebræorum rex intellexit, Ammanitas denuo contra

ſe

---

[a] Aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *Tunc vero mittentes ad Syrum Meſop. regem mille talenta ſocium eum ſub hac mercede fieri popoſcerunt. habebant* &c. [b] Hic Σουβὰν & paulo infra Ἴστοβον ex regionibus virorum nomina facit *Joſephus*. qua de re videſis *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 701. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 10. [c] Προσεμισθώσαντο καὶ τὸν τῶν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα, καὶ τὸν ἐκ τῆς M. *Big.* & *Samb.* προσεμισθώσαντο καὶ τὸν Ἀμαληκιτῶν βασιλέα καὶ τέταρτον Ἰστώβον ὄνομα *Vat.* [d] Ita tam libri *Græci* quam *Latini MSS.* in *Epiphanii* tamen Editis *Maacha* ex *S. Volumine.* Videtur eſſe (ut inquit *Bochartus* in *Phalegi* l. 2. c. 6.) *Ptolemæi* Epicæros, Palæſtinæ urbs ad ortum Jordanis, quòd Hebræorum *Maacha* in Chaldæa Paraphraſi ſit *Epicæros.* [e] Ἰστώβον *Vat.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* τῷ Θεῷ πεποιθὼς τὸ δικ. & mox καὶ Ἰώαβον τὸν ἀντιστρ. Verum τῷ Θεῷ πεποιθὼς τῷ δ. — πολεμεῖν μέλλοντι. καὶ Ἰώαβον τὸν ἀρχιστρ. legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [g] Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτοὺς in *Editis.* [h] Πρὸς τὴν μητρόπολιν *Vat.* [i] Ita ex *ſequentibus*, ubi de urbe capta agit, & *Interpretibus* LXXII. 1 *Paralip.* c. 20. Ἀραμαθᾷ in *Editis*, *Aliiſque* hîc loci. Χαραμαθᾷ juxta *Epiphan.* [k] Ἐπεξελθόντων *Vat.* [l] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἄντικρυς in *reliquis.* [m] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἐκέλευεν in *reliquis.* [n] Προτρεψάμενος *Vat.* & *Vet. Interpr.* & forſan rectius, cum mox ſequatur ἀπέλυσε & ſæpe jungantur προτροπὴ καὶ παράκλησις. [o] Ita cum *Cod. Samb.* niſi quod mutaverim φοβουμένοις in φοβουμένους, voce προτρεπούσης hunc caſum poſtulante. φοβουμένους προτρεπούσης nullo plane ſenſu in *Editis.* μετὰ προθυμίας ἅπαντ' ἀνδρᾶσιν αἰσχύνην φοβουμένοις προτρεπούσης ἀγωνίσασθαι *Vat.* μετὰ προθυμίας ἅπαντα δρᾶσαι, καὶ αἰσχύνην φοβούμενον δεινὴν ἀγωνίσασθαι legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ut magnanimiter & fiducialiter ageret univerſa & gravem iracundiam metuens decertaret.* Eſt qui conjicit, μετὰ πρ. ἅπαντα δρᾶσαι, καὶ αἰσχύνην φοβούμενον προτρεπτῶς ἀγωνίσασθαι. [p] Αὐτοῦ *Vat.* [q] Στρατείαν ſolus *Samb.* [r] Πτῶμα *Vat.* [s] Ita cum *Vat.* & *Samb.* in *reliquis* μανθάνοντας. [t] Ita *Samb.* Χαλάμαν in *Editis.* Χαλαμαὰχ *Vat.* in LXXII. πέραν τοῦ ποταμοῦ Χαλαμάκ. unde *Joſephus* fecit Χαλαμάν, aitque legatum ejus fuiſſe Sabechum, qui Hadarhezeris legatus dicitur à *Scriptore S.* 2 *Regum*, c. 10. v. 16. in *Epiphanii* libris melioris notæ *Chalmanitum Syrorum r.* in aliis *Adrazarum Syr. r.* [x] In *Epiphanii* codicibus *Sabaicum*, *Sapibaicum* & *Sabachum.*

Αὐτοῖς

ſe tam ingentem militum vim coëgiſſe, non jam cum illis per legatos ſuos bellare decrevit: ſed ipſe cum univerſo exercitu *ſuo*, Jordane fluvio trajecto, illis occurrit, prælioque commiſſo victoriam reportavit. Et ex illis quidem occîdit, peditum quadraginta circiter millia, equitum vero ad ſepties mille. Quin & Sabeco vulnus inflixit, exercitus Chalamæ duci; ex quo illum mori contigit. Meſopotamitæ vero, cum hujuſmodi exitum pugna habuerit, ſemet Davidi dediderunt, eique dona miſerunt. Et ille quidem hyeme appetente Hieroſolyma reverſus eſt: at vere ineunte miſit Joabum exercitus ducem ad bellum cum Ammanitis gerendum. Is autem incurſione facta agros eorum omnes vaſtabat, ipſoſque in Rabatham gentis metropolim compulſos obſidebat.

Joabus Ammanitarum metropolin obſidet. 2 Regum, c. 11.

τοσαύτην δύναμιν συντεθεικότας, οὐκέτι διὰ στρατηγῶν αὐτοῖς πολεμεῖν ἔκρινεν· ἀλλ' αὐτὸς σὺν ἁπάσῃ τῇ δυνάμει διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὑπαντήσας αὐτοῖς, συνάψας [a] αὐτοῖς εἰς μάχην, ἐνίκησε. [b] καὶ ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν, πεζῶν μὲν εἰς τέσσαρας μυριάδας, ἱππέων δ' εἰς [c] ἑπτακισχιλίους. ἔτρωσε δὲ [d] καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ Χαλαμᾶ Σάβεκον, ὃς ἐκ τῆς πληγῆς ἀπέθανεν. οἱ δὲ Μεσοποταμῖται, τοιούτου γενομένου τοῦ τέλους τῆς μάχης, [e] αὐτοὺς Δαυίδῃ [f] παρέδοσαν, καὶ δῶρα ἔπεμψαν αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν ὥρᾳ χειμῶνος ἀνέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· ἀρχομένου δὲ τοῦ ἔαρος, ἔπεμψε τὸν [g] ἀρχιστράτηγον Ἰώαβον πολεμήσοντα τοῖς Ἀμμανίταις. ὁ δὲ τήν τε γῆν ἅπασαν αὐτῶν ἐπερχόμενος διέφθειρε, καὶ αὐτοὺς εἰς τὴν μητρόπολιν συγκλείσας [h] Ῥαβαθὰν ἐπολιόρκει.

CAP. VII.

Ut Davides Beethſabes amore irretitus eſt, & propter Uriam ipſius maritum ab eo morte mulctatum à Nathana reprehenditur.

Davides Beethſaben ſtupro compertam habuit. 2 Regum, c. 11.

Quin & Davides *ea tempeſtate* in grave peccatum incidit, natura licet juſtus & pius, atque legum patriarum obſervator diligentiſſimus. Cum enim ſub veſperam ex regiæ domus tecto, ubi moris erat eo fere tempore deambulare, circumcirca proſpiceret, mulierem ſe domi ſuæ aqua frigida lavantem animadvertit, forma egregiam & *aliis* omnibus excellentem (nomen ei Beethſabe erat) feminæque pulchritudine captus eſt, & cum *adeo arderet ut* cupiditati ſuæ imperare non potuerit, cum ea accerſita rem habuit. Cum autem mulier facta eſſet gravida, regique miſiſſet, ut de via delicti occultandi diſpiceret (mori enim eam adulterio admiſſo ex patriis legibus oportebat) *Davides* accerſit ex obſidione Joabi quidem armigerum, mulieris vero maritum, nomine Uriam. Ubi venit ex eo ſciſcitatus eſt & de exercitu & de urbis oppugnatione. Cum autem diceret, res omnes illis ex animo ſucceſſiſſe, fercula ex convivio apportata ei *in cœnam* dat, jubetque ut profectus ad uxorem cum ea requieſceret. At Urias non ita quidem fecit, ſed regi cum aliis *ejus* armigeris accubuit. Rex autem, ubi hoc reſcivit, illum interrogabat, cur ſe ad domum ſuam non receperit, neque ad uxorem poſt longum adeo tempus, ut natura fert omnium hominum cum peregre reverſi ſint. “Haud æquum eſſe, reſpondebat, ut cum ſui commilitones & imperator humi dormirent in caſtris ſoloque hoſtili, *ipſe* cum uxore ſemet recrearet & delicias agitaret”. Hæc loquuto Davides præcepit, ut illic maneret etiam eo die,

Davides Uriam accerſit. 2 Regum, c. 11.

ΚΕΦ. ζʹ.

Ὡς τῆς Βεεθσαβῆς ἠράσθη Δαυίδης, καὶ Οὐρίαν τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀνελὼν διὰ Ναθάνας ἐλέγχεται.

Συνέπεσε δὲ καὶ Δαυίδῃ πταῖσμα δεινὸν, ὄντι [i] φύσει δικαίῳ καὶ θεοσεβεῖ, καὶ τοὺς [k] πατρίους νόμους ἰσχυρῶς φυλάσσοντι. θεασάμενος γὰρ δείλης ὀψίας ἀπὸ τοῦ [l] τέγους τῶν βασιλείων, ἐν ᾧ περιπατεῖν κατ' ἐκεῖνο τῆς ὥρας [m] ἦν ἔθος, [n] εἶδε γυναῖκα λουομένην ἐν τῇ αὐτῆς οἰκίᾳ ψυχρῷ ὕδατι, καλλίστην τὸ εἶδος καὶ πασῶν διαφέρουσαν· ὄνομα αὐτῇ ἦν [o] Βεεθσαβή· [p] ἡττᾶταί τε τοῦ κάλλους τῆς γυναικὸς, καὶ [q] τὰς ἐπιθυμίας κατασχεῖν οὐ δυνάμενος, μεταπεμψάμενος αὐτὴν, συνέρχεται. γενομένης δ' ἐγκύου τῆς γυναικὸς, καὶ πεμψάσης πρὸς τὸν βασιλέα, ὅπως τῷ ἁμαρτήματι σκέψηταί τινα τοῦ λαθεῖν ὁδόν· ἀποθανεῖν γὰρ αὐτὴν κατὰ τοὺς πατρίους [r] καθήκει νόμους μεμοιχευμένην· [s] μετακαλεῖται τὸν Ἰωάβου μὲν ὁπλοφόρον ἐκ τῆς πολιορκίας, ἄνδρα δὲ τῆς γυναικὸς, Οὐρίαν ὄνομα. καὶ παραγενόμενον, περί τε τῆς στρατιᾶς καὶ [t] περὶ τῆς πολιορκίας ἀνέκρινε. λέγοντος δὲ πάντα κατὰ νοῦν αὐτοῖς κεχωρηκέναι τὰ πράγματα, βαστάσας ἐκ τοῦ δείπνου μέρη προσδίδωσιν αὐτῷ, καὶ κελεύει πρὸς τὴν γυναῖκα ἀπελθόντα ἀναπαύσασθαι σὺν αὐτῇ. ὁ δὲ Οὐρίας τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, παρεκοιμήθη δὲ τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς ἄλλοις ὁπλοφόροις. ὡς δὲ γνοὺς [u] τοῦθ' ὁ βασιλεὺς, ἀνέκρινεν αὐτὸν ὅτι μὴ πρὸς αὐτὸν εἰς τὴν οἰκίαν ἔλθοι, μηδὲ πρὸς τὴν [x] γυναῖκα διὰ τοσούτου χρόνου, πάντων [y] τῶν ἀνθρώπων ταύτην ἐχόντων τὴν φύσιν ὅταν ἔλθωσιν ἐξ ἀποδημίας. “[z] οὐκ εἶναι δίκαιον, εἶπε, τῶν συστρατιωτῶν αὐτοῦ καὶ τοῦ στρατηγοῦ χαμαὶ κοιμωμένων ἐν [a] τῇ παρεμβολῇ καὶ τῇ τῶν πολεμίων χώρᾳ, μετὰ τῆς γυναικὸς αὐτὸν [b] ἀναπαύεσθαι καὶ τρυφᾶν”. ταῦτα εἰπόντα μεῖναι τὴν ἡμέραν ἐκείνην [c] προσέταξεν αὐτόθι, ὡς εἰς

---

a Αὐτοῖς non agnoſcit *Vat.* b Καὶ ἀναιρεῖ μὲν ἐκ τῶν πεζῶν *Vat.* & ἀναιρεῖ αὐτῶν πεζῶν μὲν *Big.* & *Samb.* c Ἑπτακοσίους perperam juxta *Epiphanium.* Confer 2 *Regum*, c. 10. v. 18. & 1 *Paralip.* c. 19. v. 18. d Καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ Χαλαμαχᾶ Σαβέκην *Vat.* in *Epiphanii* libris, *proſtravit autem in acie principem militiæ Chaldam*, (aut *Chadam*, aut *Chaldum*) *nomine Sobachum.* e Ita *Samb.* ἑαυτοὺς *Hen.* & *Buſb.* αὐτοὺς in *reliquis.* f Παρέδωκαν *Hen.* & *Buſb.* g Ita in *MSS.* paſſim in *Editis* ἀντιστράτηγον. h Ἀραβαθὰν *Samb.* Ἀραμαθὰν *aliis.* Verum *Abarathare* & *Araphathara*, & *Rabath* apud *Epiphan.* i Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *reliquis* deeſt vox φύσει. k Πατρῴους ſolus *Vat.* l Τέγους *Big. Samb.* & *Vat.* m Illud ἦν inſerui ex *Samb.* & *Vat.* in ſequentibus ἤλειπτο. commode ſatis. n Ὄνομα δ' αὐτῇ *Vat.* o Βεεθσαβὴ *Big.* & *Samb.* Βηρσαβεὴ *Hen. Buſb.* & *Vat.* ex Βηρσαβεὲ *Interpretum* LXXII. p Ἡττᾶται τοῦ κ. *Big. Samb. Hen. Buſb.* & *Vat.* q Τὴν ἐπιθυμίαν *Big.* r Προσήκει *Big.* ſ Ita verba collocavi juxta *Codd. Samb.* & *Vat.* in *Editis* μετακαλεῖται μὲν τὸν Ἰωάβου κτλ. μετακαλεῖται Ἰωάβου κτλ. *Big.* t Illud περὶ ex *MSS.* u Ita vel τοῦτο in *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* ταῦθ' ὁ βασ. x Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* γυναῖκα ἔλθοι διὰ τοσούτου in *Editis.* y Τῶν inſertum dedi ex *MSS.* z Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* in *Editis* ὁ δ' οὐκ εἶναι δ. a Eo modo *MSS.* ἐν παρεμβολῇ in *Editis.* b Ἀναπαύσασθαι ſolus *Vat.* c Ita ex *MSS.* conſentiente *Epiphanio*, προσέταξεν ὡς τὴν ἐπιοῦσαν in *Editis.*

a Προσπέσοι

εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀπολύσειν αὐτὸν πρὸς τὸν ἀρχιστράτηγον. κληθεὶς δ' ἐπὶ δεῖπνον ὑπὸ τοῦ βασιλέως Οὐρίας, καὶ μέχρι μέθης προελθὼν ἐν τῷ πότῳ, δεξιουμένου τοῦ βασιλέως αὐτὸν ἐπίτηδες ταῖς [a] προπόσεσιν, οὐδὲν ἧττον πάλιν πρὸ τῶν τοῦ βασιλέως θυρῶν ἐκοιμήθη, μηδὲ μίαν λαβὼν τῆς γυναικὸς ἐπιθυμίαν. ἐπὶ τούτῳ δὲ δυσαναχετήσας ὁ βασιλεὺς ἔγραψε τῷ Ἰωάβῳ, κολάσαι προστάσσων τὸν Οὐρίαν· ἁμαρτεῖν γὰρ αὐτὸν ἐδήλου· καὶ τὸν τρόπον τῆς τιμωρίας, ἵνα μὴ γένηται [b] φανερὸς αὐτὸς τοῦτο βουληθείς, ὑπέθετο. κατὰ γὰρ τὸ δυσμαχώτατον αὐτὸν ἐκέλευσε μέρος τῶν πολεμίων τάξαι, καὶ καθ' ὃ [c] κινδυνεύσειε μαχόμενος ἀπολειφθεὶς μόνος· τοὺς γὰρ [d] συμπαραστάτας ἀναχωρῆσαι ἐκ τῆς μάχης γενομένης ἐκέλευσε. ταῦτα γράψας καὶ σημηνάμενος [e] τῇ αὐτοῦ σφραγῖδι, τὴν ἐπιστολὴν ἔδωκεν Οὐρίᾳ κομίσαι πρὸς Ἰώαβον. δεξάμενος δὲ τὰ γράμματα Ἰώαβος, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν ἀναγνούς, καθ' ὃν ᾔδει τόπον τοὺς πολεμίους αὐτῷ χαλεποὺς γινομένους, κατὰ τοῦτον ἔστησε τὸν Οὐρίαν, δοὺς αὐτῷ τινας τῶν ἀρίστων τῆς στρατιᾶς. αὐτὸς δ' ἁπάσῃ τῇ δυνά-[f]μει προσεπιβοηθήσειν ἔφησεν, εἰ δυνηθεῖεν ἀνατρέψαντές τι τοῦ τείχους εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν. ὄντα δ' αὐτὸν γενναῖον στρατιώτην, καὶ δόξαν ἔχοντα παρά τε τῷ βασιλεῖ καὶ [g] πᾶσι τοῖς ὁμοφύλοις ἐπ' ἀνδρείᾳ, χαίρειν τοῖς μεγάλοις πόνοις, ἀλλὰ μὴ προσαγανακτεῖν ἠξίου. τοῦ δὲ Οὐρία προθύμως ὑποστάντος τὸ ἔργον, τοῖς μετ' αὐτοῦ παραταττομένοις ἰδίᾳ, καταλιπεῖν ὅταν [h] ἐξορμήσοντας ἴδωσι τοὺς πολεμίους, ἐδήλωσεν. προσβαλόντων δ' οὖν τῇ πόλει τῶν Ἑβραίων, δείσαντες οἱ Ἀμμανῖται, μὴ κατ' ἐκεῖνον τὸν τόπον, καθ' ὃν Οὐρίαν συνέβαινε τετάχθαι, φθάσαντες ἀναβῶσιν οἱ πολέμιοι, προστησάμενοι τοὺς ἀνδρειοτάτους αὐτῶν καὶ τὴν πύλην ἀνοίξαντες [i] αἰφνιδίως, μετὰ ῥύμης καὶ δρόμου πολλοῦ τοῖς ἐχθροῖς ἐπεξῆλθον. ἰδόντες δ' αὐτοὺς οἱ σὺν τῷ Οὐρίᾳ, πάντες ἀνεχώρησαν ὀπίσω, καθὼς Ἰώαβος αὐτοῖς προεῖπεν. αἰσχυνθεὶς δ' Οὐρίας φυγεῖν καὶ [k] τὴν τάξιν καταλιπεῖν, ὑπέμεινε τοὺς πολεμίους, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἐκδεξάμενος, ἀναιρεῖ μὲν οὐκ ὀλίγους, κυκλωθεὶς δὲ καὶ ληφθεὶς ἐν [l] μέσῳ τελευτᾷ. σὺν δ' αὐτῷ τινες καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων.

β'. Τούτων οὕτω γενομένων, ἔπεμψεν ἀγγέλους Ἰώαβος πρὸς τὸν βασιλέα, λέγειν ἐντειλάμενος αὐτοῖς, "ὡς σπουδάσαι μὲν ταχέως ἑλεῖν τὴν πόλιν, προσβαλὼν δὲ τῷ τείχει καὶ πολλοὺς ἀπολέσας ἀναχωρῆσαι βιασθείη". προστεθῆναι δὲ τούτοις, ἂν ὀργιζόμενον ἐπ' αὐτοῖς βλέπωσι, καὶ τὸν Οὐρία [m] θάνατον. τοῦ δὲ βασιλέως ἀκούσαντος ταῦτα παρὰ τῶν ἀγγέλων, [n] καὶ δυσφοροῦντος, καὶ φάσκοντος "[o] ἁμαρτεῖν αὐτοὺς τῷ τείχει προσβαλόντας, δέον ὑπονόμοις καὶ μηχανήμασιν ἑλεῖν πειρᾶσθαι τὴν πόλιν, καὶ ταῦτ' [p] ἔχοντας παράδειγμα τὸν Γεδεῶνος υἱὸν Ἀβιμέλεχον, ὃς ἐπεὶ τὸν ἐν [q] Θήβαις πύργον ἑλεῖν [r] ἐβούλετο βίᾳ, βληθεὶς ὑπὸ πρεσβύτιδος

Uriam cum literis ad Joabum remittit Davides. 2 Regum, c. 11.

ſeſe vero poſtridie eum dimiſſurum eſſe ad imperatorem. Urias deinde à rege ad cœnam invitatus, & uſque ad ebrietatem potus, rege ipſum de induſtria crebris poculis excipiente; nihilominus tum quoque pro regis foribus obdormivit, nullo uxoris deſiderio captus. Hanc ob rem indignatus rex Joabo per literas in mandatis dedit, ut in Uriam pœna animadverteret (ipſum enim peccaſſe ſignificabat) & modum quo puniretur, ne palam fieret quod ipſe hoc voluerit, ſuggerebat. juſſit enim ut hoſtibus, quà maxime urgerent, *illum* objiceret, & ubi certiſſimum pugnando diſcrimen adiret, à cæteris deſtitutus: nam præcepit ut ſocii loco cederent, quam primum commiſſum erat prælium. His ita ſcriptis & proprio ſigillo obſignatis, epiſtolam Uriæ dedit ad Joabum perferendam. Joabus autem cum literas accepiſſet, regiſque voluntatem intellexiſſet, in eo loco Uriam ſtatuit, ubi ſciebat hoſtes ſibi maxime infenſos eſſe, adjunctis illi quibuſdam è militibus fortiſſimis. atque ſe cum toto exercitu opem *illis* laturum dicebat, ſi parte aliqua muri everſa in urbem penetrare potuerint. Ipſum vero, cum eſſet miles ſtrenuus, magnæque cum apud regem tum tribules ſuos omnes exiſtimationis ob fortitudinem, obſecrabat, ut magnis laboribus gauderet, & non ad indignationem commoveretur. Uria autem alacriter opus ſuſcipiente, commilitonibus ejus clam ſignificavit *Joabus*; ut, cum hoſtes *portis* erupturos viderent, deſertum relinquerent. Itaque cum Hebræi urbi ſucceſſiſſent, veriti Ammanitæ, ne, in illo loco ubi Urias forte conſtitutus erat, quam primum *murum* aſcenderent hoſtes, prima acie fortiſſimis collocatis portaque ſubito recluſa cum impetu magnoque curſu in eos eruptionem fecerunt. Illos autem ubi conſpexerunt, Uriæ milites, omnes ſeſe *ex improviſo* ſubduxerunt, prout illis ante dixerat Joabus. At cum puderet Uriam tergum dare & aciem deſerere, hoſtes ſuſtinuit,& impetum eorum excipiens non paucos quidem perimit, verum circundatus & captus in medio *illorum* mortem occumbit. Cum eo autem & alii nonnulli è ſociis cadebant.

Uriæ mors. 2 Regum, c. 11.

De ea Davidem certiorem facit Joabus. 2 Regum, c. 11.

2. His ita geſtis nuncios Joabus miſit ad regem, juſſos ut dicerent, "quod operam quidem dederit ut urbem celeriter caperet, ſed oppugnatione mœnia adortus, aliquammultis amiſſis recedere compulſus fuerit"; iſtis vero, ſi propter ea ira correptum videant, mortem Uriæ adjicerent. Hæc autem rex cum à nunciis accepiſſet, & ægre tuliſſet, dixiſſetque "quod male fecerint mœnia cominus oppugnando, cum oportuerit cuniculis & machinis ad urbem capiendam aggredi, idque exemplum illis ſuppeditante Abimelecho Gideonis filio, qui dum Thebis turrim vi capere vellet, ab anicula ſaxo percuſſus

---

[a] Προπόσεσι *Big.* & *Samb.* [b] Φανερὸς αὐτοῖς *Big.* & *Samb.* καταφανὴς αὐτοῖς *Vat.* [c] Sic *MSS.* in *Editis* κινδυνεύσῃ. [d] Συμπαρεστῶτας ſolus *Vat.* [e] Ita *MSS.* τῇ αὐτοῦ in *Editis.* [f] Sic cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* πρὸς ἐπιβοηθήσειν, ut & mox infra πρὸς ἀγανακτεῖν. [g] Eo modo *MSS* .& *Vet. Interpr.* παρὰ τοῖς in *Editis.* [h] Ἐξορμήσοντας *Vat.* [i] Sic *MSS.* in *Editis* αἰφνιδίως καὶ μετὰ ῥύμης δρόμου πολλοῦ. [k] Ita *MSS.* in *Editis* τὴν deeſt. [l] Hîc omnia turbantur in *MSS.* qui legunt ἐν μέσῳ αὐτῶν τινὲς δὲ καὶ ἄλλοι τελευτᾷ, συγκαταπεσόντων καὶ ἑταίρων. Forſan, ἐν μέσῳ αὐτῶν τελευτᾷ. τινὲς δὲ καὶ ἄλλοι συγκατέπεσον τῶν ἑταίρων. [m] Λέγειν poſt θάνατον adjicit *Samb.* [n] Illud καὶ ex *Samb. Vat.* & *Epiphan.* ſed mox καὶ ante φάσκοντος ex ſolo *Epiphanio* adjectum eſſe volui. [o] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁμαρτάνειν in *Editis*, *Aliiſque.* [p] Ἔχοντες *Vat.* [q] Θαμνᾷ *Vat.* Vide pag. 209. v. 4. [r] Ita *Samb. Vat. Baſ.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* ἐβούλοντο.

"ſus cecidit, &, cum vir eſſet fortiſſimus, propter *incepti difficultatem cum dedecore "vitam amittebat: cujus *rei* memores non debuiſſetis ad muros hoſtiles *prope adeo* accedere. optimum enim res omnes bello geſtas, "ſeu bene ſeu male *ceſſerint*, cum ſimile periculum inciderit, in memoriam revocare, "unde quod imitetur, quodve vitet quiſque "ſibi capiat". Poſtquam vero ita ſe habenti mortem Uriæ nuncius declaraverat, ab ira quidem deſiſtit; præcepit autem nuncio, cum abiret, ut Joabo diceret, "humanum eſſe "quod accidit, eamque eſſe belli naturam, ut "in eo quidem inimicis aliquando res proſpere cedere contingat, aliquando vero aliis, "debere tamen in poſterum eam in obſidione "curam adhibere, ut denuo dum res geritur "nullatenus offendant, ſed, cum aggeribus & "machinis urbem expugnarint & in poteſtatem ſuam redegerint, eam quidem funditus "evertant, ejus vero incolas omnes conficiant perimantque". Et nuncius quidem cum hiſce regis mandatis ad Joabum ſe propere recipiebat: uxor vero Uriæ Beethſabe, poſtquam intellexit mortuum eſſe maritum, per aliquot dies eum deflevit & lamentata eſt. Cum autem à luctu & lachrymis pro Uria effuſis deſiiſſet, mox eam rex conjugem ſibi aſcivit, & ex ea filium ſuſtulit.

Beethſaben in uxorem accipit Davides. 2 *Regum*, c. 11.

Nathanas Davidis flagitium arguit. 2 *Regum*, c. 12.

3. Has nuptias Deus haud libenter aſpexit, ſed Davidi offenſus, & prophetæ Nathanæ in ſomnis oblatus, *graviter* regem accuſabat. Nathanas autem, cum vir eſſet comis ac prudens, ſecum reputans, ut reges, ſiquando iraſcantur, iram præ juſtitia ſequi ſoleant, Dei quidem comminationes ſilentio premere ſtatuebat, alios vero utiles apud ipſum ſermones habebat, idque tali quodam modo, de quo ſuam ſententiam ut ſibi aperiret obſecrabat. "Duo, inquiit, viri eandem urbem incolebant, "quorum alter quidem opulentus erat, & "multos jumentorum greges oviumque & "boum poſſidebat: alter vero pauperculus "unam omnino habebat oviculam. Hanc ſimul cum liberis ſuis enutriebat, eodem cum "ipſa cibo veſci ſolitus, & eo ipſam affectu "proſequens quo quis etiam filiam proſequeretur. Cum autem hoſpes diviti ſuperveniſſet, ille de ſuis pecoribus ne unum quidem, "ut amicum epulis adhiberet, mactare voluit: "ſed, miſſis qui pauperis oviculam abriperent, "cum eam paraſſet, hoſpitem convivio excepit". Sermo antem iſte vehementer regem contriſtavit, hominemque qui hoc facinus patravit coram Nathana ſceleſtum pronunciavit, juſtumque eſſe ut oviculam quadruplo penſaret, prætereaque morte mulctaretur. Tum Nathanas in hæc verba ſubjiciebat, "ipſum eſſe "illum *quem* hac animadverſione dignum *af-*

"πάντων χείριστος, καὶ ἀνδρειότατος ὤν, [a] διὰ τὸ δυσχερὲς τῆς [b] ἐπιβολῆς αἰσχρῶς ἀπέθανεν· οὗ μνημονεύοντας ἔδει μὴ προσιέναι τῷ τείχει τῶν πολεμίων. ἄριστον γὰρ ἁπάντων [c] τῶν ἐν πολέμῳ πραχθέντων καὶ καλῶς καὶ ὡς ἑτέρως ἐν τοῖς αὐτοῖς κινδύνοις μνήμην ἔχειν, ὡς τὰ μὲν μιμεῖσθαι, τὰ δὲ [d] φυλάττεσθαι". ἐπεὶ δ' οὕτως [e] ἔχοντι καὶ τὸν Οὐρία θάνατον ἐδήλωσεν ὁ ἄγγελος, παύεται μὲν τῆς ὀργῆς· Ἰωάβῳ δ' ἐκέλευσεν [f] ἀπελθόντα λέγειν, "ἀνθρώπινον εἶναι τὸ συμβεβηκὸς, καὶ τὰ τοῦ πολέμου φύσιν ἔχειν τοιαύτην, ὥστε ποτὲ μὲν τοῖς ἐναντίοις εὖ πράττειν συμβαίνειν κατ' αὐτὸν, ποτὲ δὲ τοῖς ἑτέροις, τοῦ λοιποῦ μέντοιγε προνοεῖν τῆς πολιορκίας, ὅπως μηδὲν [g] ἔτι πταίσωσι κατ' αὐτὴν, ἀλλὰ χώμασι καὶ μηχαναῖς ἐκπολιορκήσαντας καὶ παραστησαμένους, τὴν μὲν πόλιν κατασκάψαι, πάντας δ' ἀπολέσαι τοὺς ἐν αὐτῇ". καὶ ὁ μὲν ἄγγελος, [h] τὰ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐντεταλμένα κομίζων, πρὸς Ἰώαβον ἠπείγετο· ἡ δὲ τοῦ [i] Οὐρία γυνὴ Βεεθσαβὴ, τὸν θάνατον τἀνδρὸς [k] πυθομένη, ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπένθησε· παυσαμένης δὲ τῆς λύπης καὶ τῶν ἐπ' Οὐρίᾳ δακρύων, ὁ βασιλεὺς εὐθὺς [l] ἠγάγετο γυναῖκα. καὶ παῖς ἄρρην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται.

γ'. Τοῦτον οὐχ ἡδέως ἐπεῖδεν ὁ Θεὸς τὸν γάμον, ἀλλὰ δι' ὀργῆς ἔχων τὸν Δαυίδην, τῷ προφήτῃ Ναθάνᾳ φανεὶς κατὰ τοὺς ὕπνους, ἐμέμφετο τὸν βασιλέα. ὁ δὲ Ναθάνας, ἀστεῖος ὢν καὶ συνετὸς ἀνὴρ, λογισάμενος ὡς οἱ βασιλεῖς, ὅταν εἰς ὀργὴν ἐμπέσωσι, ταύτῃ πλέον ἢ τῷ δικαίῳ νέμουσι, τὰς μὲν παρὰ τοῦ Θεοῦ γεγενημένας ἀπειλὰς ἡσυχάσειν ἔκρινεν, ἄλλους δὲ λόγους χρηστοὺς πρὸς αὐτὸν διεξῆλθε, καὶ δὴ τοιοῦτόν τινα τρόπον, περὶ οὗ καὶ τί φρονεῖ, ποιῆσαι σαφὲς αὐτῷ, παρεκάλει. "δύο γὰρ, ἔφησεν, ἄνδρες τὴν αὐτὴν κατῴκουν πόλιν, ὧν ὁ μὲν πλούσιος ἦν, καὶ πολλὰς εἶχεν ἀγέλας ὑποζυγίων τε καὶ θρεμμάτων καὶ βοῶν· τῷ πένητι δ' ἀμνὰς μία ὑπῆρχε. ταύτην μετὰ [m] τῶν τέκνων αὐτὸς ἀνέτρεφε, "[n] συνδιαιτώμενος αὐτῇ τὰ [o] σιτία, καὶ φιλοστοργίᾳ πρὸς αὐτὴν χρώμενος ἣ τις ἂν χρήσαιτο καὶ πρὸς θυγατέρα. ξένου δ' ἐπελθόντος τῷ πλουσίῳ, τῶν μὲν ἰδίων οὐδὲν ἐκεῖνος βοσκημάτων ἠξίωσε καταθύσας εὐωχῆσαι τὸν φίλον· πέμψας δὲ τὴν ἀμνάδα τοῦ πένητος ἀπέσπασε, καὶ ταύτην παρασκευάσας εἱστίασε τὸν ξένον". [p] σφόδρα δ' ἐλύπησεν ὁ λόγος οὗτος τὸν βασιλέα, καὶ πονηρὸν πρὸς τὸν Ναθάναν τὸν ἄνθρωπον ἐκεῖνον, [q] ὅς γε τοῦτο τὸ ἔργον ἐτόλμησεν, ἀπεφήνατο, [r] καὶ τετραπλῆν τε ἀποτίσαι τὴν ἀμνάδα δίκαιον εἶναι, καὶ πρὸς τούτῳ θανάτῳ κολασθῆναι. Ναθάνας δ' ὑποτυχὼν, "αὐτὸν, ἔλεγεν, ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἄξιον [ſ] ταῦτα "παθεῖν

---

[a] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* δυσχερέστατον in *aliis*: quod bene ferri poteſt. [b] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, (qui vertit, *propter rei difficultatem*) ſenſuque ita exigente. in *Græcis* tamen omnibus ἐπιβουλῆς. [c] Illud τῶν è *Samb. & Vat.* ut & mox ὡς ante καλῶς è *Vat. & Epiphanio.* [d] Sic *Big. Samb. & Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* φεύγειν. [e] Ἔχοντα ἤγουν καὶ τὸν *Big. Samb. & Vat.* Sed aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *cumque hæſitaret rex & de caſu bellico cogitaret, Uriæ morte à nunciis indicata* &c. [f] Sic in quinque *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀπελθόντα. [g] Ita *MSS.* in *Editis* ἐμπταίσωσι. [h] Eo modo *Big. Samb. & Vet. Interpr.* ταῦτα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐντεταγμένα in *reliquis*. [i] *Al.* Οὐρίου. [k] Sic *Big. Samb. & Vat.* in *cæteris* πυνθανομένη. [l] Ita ut infra p. 299. v. 7. ἄγεται *Big. & Samb.* ἀγάγετο *Baſ. G. Aliique.* [m] Articulum inſerui ex *Big. & Samb.* [n] Ita *Baſ. G. & Vet. Interpr.* συνδιαιτώμενος *Big. Samb. & Vat.* [o] *Al.* σῖτα. [p] Σφόδρα ἐλύπησεν *Vat.* σφόδρα δὴ ἐλύπ. juxta *Vet. Interpr.* [q] Ita *Vat.* in *aliis* ὃς δὴ τ. [r] Sic *Samb. & Vat.* & mox ἀποτίσαι *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* καὶ τὸ τετραπλοῦν ἀποτῖσαι. [ſ] Τάδε παθεῖν *Vat.* ταῦτα δεῖν παθεῖν *Big. & Samb.* * Sunt qui ἐπιβολὴ reddunt *propugnaculum*.

a Ἔχει

"παθεῖν, ὑφ' αὐτοῦ κεκριμένον τολμήσαντα μέγα καὶ "δεινὸν ἔργον". ἀνεκάλυπτε δ' αὐτῷ καὶ παρεγύμνου τὴν ὀργὴν τοῦ Θεοῦ, ποιήσαντος μὲν αὐτὸν βασιλέα τῆς Ἑβραίων δυνάμεως, καὶ τῶν ἐν κύκλῳ πάντων ἐθνῶν πολλῶν καὶ μεγάλων κύριον, ῥυσαμένου δ' ἔτι πρὸ τούτων ἐκ τῶν Σαούλου χειρῶν, δόντος δ' αὐτῷ καὶ γυναῖκας ἃς δικαίως καὶ νομίμως ἠγάγετο· καταφρονηθέντος δ' ὑπ' αὐτοῦ καὶ ἀσεβηθέντος, ὃς ἀλλοτρίαν τε γήμας [a] ἔχοι γυναῖκα, καὶ τὸν ἄνδρα αὐτῆς ἀποκτείνειεν [b] ἐκδοὺς τοῖς πολεμίοις. δώσειν οὖν [c] αὐτὸν ἀντὶ τούτων δίκας τῷ Θεῷ, καὶ βιασθήσεσθαι μὲν αὐτοῦ τὰς γυναῖκας ὑφ' ἑνὸς τῶν παίδων, ἐπιβουλευθήσεσθαι δὲ καὶ αὐτὸν ὑπ' ἐκείνου, καὶ τὸ ἁμάρτημα κρύφα τοῦτο δράσαντα φανερὰν τὴν ἐπ' αὐτῷ δίκην ὑφέξειν. τεθνήξεσθαι δὲ καὶ τὸν παῖδά σοι παραχρῆμα τὸν ἐξ αὐτῆς γεγεννημένον. ταραχθέντος δ' ἐπὶ τούτοις τοῦ βασιλέως, καὶ συγχυθέντος ἱκανῶς, καὶ μετὰ δακρύων καὶ λύπης ἀσεβῆσαι λέγοντος· ἦν γὰρ ὁμολογουμένως θεοσεβὴς, καὶ μηδὲν [d] ἁμαρτὼν ὅλως περὶ τὸν βίον, ἢ τὰ περὶ τὴν [e] Οὐρία γυναῖκα· [f] ᾤκτειρεν ὁ Θεὸς, καὶ διαλλάττεται, φυλάξειν αὐτῷ καὶ τὴν ζωὴν καὶ τὴν βασιλείαν ἐπαγγειλάμενος. [g] μετανοοῦντι γὰρ περὶ τῶν γεγενημένων οὐκ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν ἔφασκε. καὶ [h] Ναθάνας [i] μὲν, ταῦτα τῷ βασιλεῖ προφητεύσας, οἴκαδ' ἐπανῆλθε.

δ'. Τῷ δ' ἐκ τῆς Οὐρία γυναικὸς γενομένῳ παιδὶ Δαυίδῃ νόσον ἐνσκήπτει χαλεπὴν τὸ θεῖον. ἐφ' ᾗ δυσφορῶν ὁ βασιλεὺς, τροφὴν μὲν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, καίτοιγε ἀναγκαζόντων τῶν οἰκείων, οὐ προσηνέγκατο· μέλαιναν δὲ περιθέμενος ἐσθῆτα, πεσὼν ἐπὶ σάκκου κατὰ γῆς ἔκειτο, τὸν Θεὸν ὑπὲρ τῆς τοῦ παιδὸς ἱκετεύων σωτηρίας. σφόδρα γὰρ ἔστεργεν αὐτοῦ τὴν μητέρα. τῇ δ' ἑβδόμῃ τῶν ἡμερῶν τελευτήσαντος τοῦ παιδὸς, οὐκ ἐτόλμων τῷ βασιλεῖ τοῦτο μηνύειν οἱ θεράποντες, λογιζόμενοι μὴ γνοὺς ἔτι μᾶλλον ἀπόσχηται καὶ τροφῆς καὶ τῆς ἄλλης ἐπιμελείας, ὡς ἂν [k] ἐπὶ πένθει τέκνου τετελευτηκότος, ὁπότε καὶ νοσοῦντος οὕτως ὑπὸ τῆς λύπης αὐτὸν ἐκάκου. ταραττομένων δ' αἰσθόμενος τῶν οἰκετῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ [l] ταὐτὰ πασχόντων ἃ μάλιστα συγκρύψαι τι θέλουσι συμβαίνει, συνεὶς ὅτι τέθνηκεν ὁ παῖς, προσφωνήσας ἕνα τῶν οἰκετῶν, καὶ μαθὼν τἀληθὲς, ἀνίσταται, καὶ λουσάμενος καὶ λαβὼν ἐσθῆτα λευκὴν εἰς τὴν σκηνὴν τοῦ Θεοῦ παραγίνεται· καὶ κελεύσας δεῖπνον αὐτῷ [m] παρατεθῆναι, πολλὴν ἐπὶ τῷ παραλόγῳ τοῖς τε συγγενέσι καὶ τοῖς οἰκέταις ἔκπληξιν [n] παρέσχεν, ὅτι μηδὲν τούτων ἐπὶ νοσοῦντι τῷ παιδὶ ποιήσας, πάνθ' ὁμοῦ τετελευτηκότος ἔπραττε. τήν τε αἰτίαν, δεηθέντες ἐπιτρέψαι πρότερον αὐτοῖς [o] πυθέσθαι, παρεκάλουν εἰπεῖν τῶν γεγενημένων. ὁ δὲ, ἀμαθεῖς εἰπὼν αὐτοὺς, ἐδίδασκεν, "ὡς ἔτι μὲν ζῶντος τοῦ παιδὸς ἔχων ἐλπίδα σωτηρίας "αὐτοῦ δεόντως πάντ' ἐποίει, τὸν Θεὸν ἡγούμενος τούτοις "εὐμενῆ καταστήσειν· ἀποθανόντος δ' οὐκέτι χρείαν

"*firmaverat*, ſuopte judicio damnatum ut "qui auſus fuerat magnum adeo & atrox flagitium committere". Porro ante oculos poſuit & patefecit iram Dei, qui ipſum quidem cunctorum Hebræorum regem conſtituerat, & omnium in circuitu gentium multarum magnarumque dominum; inſuper autem è Sauli manibus olim liberaverat, dederatque ei conjuges quas juſte & legitime duxerat: nihilominus tamen ab ipſo ſpretus fuerit & male habitus, qui alienam uxorem matrimonio ſibi junxerat, ejuſque maritum hoſtibus proditum interimendum eſſe curaverat. Ipſum itaque pro iſtis Deo pœnas daturum, foreque ut ſuæ quidem uxores ab uno è filiis ſtuprum patiantur, ipſe vero etiam ab eodem inſidiis appetatur, & qui occulte hoc peccatum admiſerit pœnas pro eo luce palam ſubeat. quin & erit ut puer tibi ex ea natus ſine mora intereat. Cum autem hiſce rex perturbatus eſſet & valde confuſus, & cum lachrymis & mœrore ſe in Deum peccaſſe fateretur (erat enim proculdubio vir pius, vitæque plane integer & ſceleris purus, niſi quod forte in re Uriæ uxoris deliquerit) ejus miſertus eſt Deus, & cum eo in gratiam rediit, & regnum & vitam ei ſe ſervaturum eſſe pollicitus. illi enim, cum ob ea quæ facta erant pœnitentiam agat, non amplius *Deum* ſuccenſere dicebat. Et quidem Nathanas, poſtquam iſta regi futura aperuiſſet, domum revertebatur.

Davidis filius ex Beethſabe moritur. 2 Regum, c. 12.

4. Puerum autem, quem Uriæ conjux Davidi pepererat, Deus gravi morbo affecit. Quam rem Davides ægre ferens, cibum quidem per ſeptem dies, vehementer licet inſtarent domeſtici, non deguſtabat: ſed atra veſte indutus & in ſaccum procumbens humi jacebat, Deo ſupplicans pro pueri ſalute. nam magno matris ejus amore flagrabat. Cum autem ſeptimo die puer obiiſſet, hoc ſervi regis ei nunciare verebantur, quod conjicerent fore ut re cognita multo magis à cibo reliquaque cura corporis abſtineret, ut in luctu ob filium defunctum, cum eo ægrotante adeo ſeſe mœrore afflictaverit. Tum rex domeſticos ſuos perturbatos ſentiens, ſimiliterque affectos ac illi qui maximopere aliquid celare expetunt, intellecto puerum eſſe mortuum, cum unum è domeſticis compellaſſet & veritatem comperiſſet, *è veſtigio* ſurrexit, lotuſque & veſte candida ſumpta ad Dei tabernaculum contendit: deinde præcipiens ut cœna ſibi apponeretur, ex novo & inopinato conſilio magnam & cognatis & domeſticis admirationem movebat; quod cum nihil horum ægrotante puero feciſſet, poſt ejus obitum omnia ſimul faceret. ipſumque, præfatione adhibita ut percontari liceret, dicere obſecrabant quid cauſæ fuerit quod ita fecerit. Ille vero eos, cum rerum imperitos eſſe pronunciaſſet, hoc docebat; "ſe adhuc quidem vivente puero, dum ſpem "ſalutis ejus haberet, omnia pro re nata præſtitiſſe, exiſtimans hiſce forſan placari poſſe "Deum: illo autem mortuo inani mœrore

---

[a] Ἔχει *Big. & Samb.* [b] Εὐθὺς *Vat.* [c] Αὐτὸν non agnoſcit *Vat.* [d] Ἁμαρτῶν *Samb.* [e] Οὐρίου *Vat.* [f] Ita *Big. Samb. & Vat.* οἴκτειρεν in *Editis, Aliiſque.* [g] Μετανοοῦντι γὰρ αὐτῷ *Vat.* [h] Ita ut ſupra p. 298. v. 25. in *Editis* hic loci Νάθης, atque Νάθαν *Vat.* [i] Μετὰ ταῦτα *Big. Samb. & Vat.* [k] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* ἐπὶ τέκνου πόθῳ τετελ. *Baſ. & G.* [l] *Al.* ταῦτα [m] Ita cum *Big. Samb. & Buſb.* παραπθῆναι *Baſ. & G.* παρατεθεῖναι *Hen.* [n] *Al.* παρεῖχε. [o] *Al.* πυθέσθαι.

"non amplius opus eſſe". Hiſce dictis, ſapientiam regis & prudentiam *uno ore* prædicarunt. Cum uxore autem Beethſabe *iterum* congreſſus, ipſam gravidam fecit; infantemque maſculum *ex ea ſibi* natum, Nathanæ prophetæ monitu, Solomonem appellavit.

Naſcitur Solomon. 2 Regum, c. 12.

5. Interea Joabus obſidione Ammanitas valde affligebat, & aqua illis præciſa & rerum aliarum copia *præcluſa*; ita ut potus ſimul & victus inopia in univerſum laborarent. Ex puteo enim exiguo ſpes eorum pendebat: ac ne hoc quidem largiter utebantur, ne forte in totum eos deficeret fons. Hæc Joabus per literas regi ſignificat, eumque obſecrat ut ad urbem capiendam properaret, ut ipſi victoria adſcriberetur. Rex cum benevolentiam ejus fidemque collaudaſſet, aſſumptis *omnibus* quæ illi aderant copiis, ad Rabathæ expugnationem venit; eamque *mox* vi captam militi diripiendam permiſit. Ille vero regis Ammanitarum coronam ſibi vendicat, auri talentum pendentem, & Sardonychen magni pretii lapidem in medio habentem. Atque illam Davides perpetuo in capite geſtabat. Quin & multa alia ſpolia ſplendida & pretioſa in urbe reperiebat: viros autem excruciatos occidebat. Nec mitius tractavit etiam alias Ammanitarum urbes, quas vi expugnaverat.

Rabatha capitur. 2 Regum, c. 12.

"εἶναι λύπης ματαίας". ταῦτ' εἰπόντος, ἐπῄνεσαν τὴν σοφίαν καὶ τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως. συνελθὼν δὲ τῇ γυναικὶ Βεεθσαβῇ, ἔγκυον αὐτὸν ἐποίησε· καὶ γενόμενον ἄῤῥεν παιδίον, [a] Σολομῶνα προσηγόρευσε, [b] Ναθάνα τοῦ προφήτου κελεύσαντος.

έ. Ἰώαβος δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοὺς Ἀμμανίτας ἰσχυρῶς ἐκάκου, τῶν τε ὑδάτων αὐτοὺς ἀποτεμνόμενος καὶ τῆς τῶν ἄλλων εὐποιΐας, ὡς πάνυ ταλαιπωρεῖν ἐνδείᾳ ποτοῦ καὶ τροφῆς. ἐξ ὀλίγου γὰρ φρέατος ἤρτηντο, [c] καὶ τούτῳ, ὥστε μὴ τελέως αὐτοὺς ἐπιλιπεῖν τὴν πηγὴν, [d] οὐ δαψιλέστερον [e] χρώμενοι. γράφει δὲ τῷ βασιλεῖ ταῦτα δηλῶν, καὶ παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ τὴν [f] αἵρεσιν τῆς πόλεως ἐλθεῖν, ἵνα τὴν νίκην αὐτὸς [g] ἐπιγραφείη. ταῦτ' Ἰωάβου γράψαντος, ἀποδεξάμενος [h] αὐτὸν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς πίστεως ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν, ἧκεν ἐπὶ τὴν Ῥαβαθᾶς πόρθησιν· καὶ κατὰ κράτος ἑλὼν διαρπάσαι τοῖς στρατιώταις ἐφῆκεν. αὐτὸς δὲ τὸν τοῦ βασιλέως τῶν Ἀμμανιτῶν λαμβάνει στέφανον, ἕλκοντα χρυσοῦ τάλαντον, [i] καὶ πολυτελῆ λίθον ἔχοντα ἐν μέσῳ [k] σαρδόνυχα. [l] ἐφόρει δ' αὐτὸν ἐπὶ τῆς κεφαλῆς [m] διαπαντὸς Δαυίδης. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα σκῦλα λαμπρὰ καὶ πολύτιμα ηὗρεν ἐν τῇ πόλει· τοὺς δ' ἄνδρας αἰκισάμενος διέφθειρε. [n] ταυτὶ δὲ καὶ τὰς ἄλλας τῶν Ἀμμανιτῶν πόλεις διέθηκεν, ἑλὼν αὐτὰς κατὰ κράτος.

CAP. VIII.

Ut Abeſalomus cæde nefaria Amnonem ſuſtulit, quod ſororem ſuam ſtupraverat: utque exſul factus poſtea à Davide revocatur.

Thamaræ ſororis ſuæ amore corripitur Amnon. 2 Regum, c. 13.

Rege autem Hieroſolyma reverſo, calamitas in domum ejus invaſit ex hujuſmodi cauſa. Filiam habebat adhuc virginem, tanta vero formæ venuſtate ut ſpecioſiſſimas quaſque mulieres pulchritudine vinceret, Thamaram nomine, & ex eadem qua Abeſalomus matre *editam*. Hujus amore correptus Amnon, filiorum Davidis natu maximus, cum ea, tam quod virgo eſſet quam quod *arctius* cuſtodiretur, potiri non poſſet, male ſe habebat. ut & corpus dolore illum depaſcente macreſceret, & colorem *indies* commutaret. At Jonathas quidam, cognatus ejus & amicus, animadvertit, quod hæc pateretur. ille autem præclaræ erat ſapientiæ & acris ingenii. Quolibet itaque mane obſervans Amnonem non adeo ut natura fert corpore valere, acceſſit illum rogans ut cauſam ſibi indicaret. ſe tamen conjicere, ille dicebat, hæc ei accidere ex amoris affectu. Poſtquam autem id ita eſſe declaraverat, quod *ſci-*

ΚΕΦ. ή.

Ὡς Ἀβεσάλωμος φόνῳ ἀπεσκευάσατο τὸν Ἀμνῶνα, βιασάμενον τὴν αὐτοῦ ἀδελφήν· καὶ ὡς φυγὰς γενόμενος ὕστερον ὑπὸ Δαυίδου μετακαλεῖται.

Ἀναστρέψαντος δ' εἰς Ἱεροσόλυμα τοῦ βασιλέως, πταῖσμα αὐτοῦ τὴν οἰκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης καταλαμβάνει. θυγάτηρ ἦν αὐτῷ, παρθένος μὲν ἔτι, τὸ δὲ κάλλος εὐπρεπὴς, ὡς ἁπάσας ὑπερβάλλειν τὰς εὐμορφοτάτας γυναῖκας, [o] Θαμάρα ὄνομα, τῆς δ' αὐτῆς Ἀβεσαλώμῳ μητρὸς [p] κεκοινωνηκυῖα. ταύτης ὁ [q] πρεσβύτατος τῶν Δαυίδου παίδων Ἀμνὼν ἐρασθεὶς, ὡς οὔτε διὰ τὴν παρθενίαν αὐτῆς, οὔτε διὰ τὴν φυλακὴν τυχεῖν τῆς ἐπιθυμίας ἐδύνατο, χαλεπῶς διέκειτο. καὶ τό τε σῶμα τῆς ὀδύνης αὐτὸν κατεσθιούσης κατισχναίνετο, καὶ τὴν χρόαν [r] μετέβαλεν. δῆλος δὲ ταῦτα πάσχων γίνεται [ſ] Ἰωνάθῃ τινὶ, συγγενεῖ καὶ φίλῳ. συνετὸς δ' ἦν οὗτος ἐν τοῖς μάλιστα καὶ τὴν διάνοιαν ὀξύς. ὁρῶν οὖν καθ' ἑκάστην ἡμέραν τὸν Ἀμνῶνα μὴ κατὰ φύσιν ἔχοντα τῷ σώματι, προσελθὼν ἠρώτα φράσαι τὴν αἰτίαν αὐτῷ. εἰκάζειν μέντοιγε αὐτὸς ἔλεγεν ἐξ ἐρωτικῆς οὕτως ἔχειν αὐτὸν ἐπιθυμίας. τοῦ δὲ Ἀμνῶνος ὁμολογήσαντος τὸ πάθος, ὅτι τῆς

---

a *Al.* Σαλομῶνα. b Οὕτω ante Ναθᾶνα habent *MSS.* quibus haud conſentit *Vet. Interpr.* c Καὶ τοῦτο πεταμιευμένον ὡς μὴ *Big.* & *Samb.* καὶ τούτου πεταμιευμένου ὡς μὴ *Vat.* Forſan τούτῳ πεταμιευμένῳ. Quin & lectionem ab hiſce diverſam ſequutus eſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& licet illis eſſet fontis auxilium, ne tamen deficeret, non eo largius utebantur.* d Illud οὐ, quod in *Græcis* deeſt, ex *Latinis Epiphanii* ſupplevi. e Χρωμένους *Big. Samb.* & *Vat.* f Sic *MSS.* in *Editis* ἀναίρεσιν. g Επιγράφη *Vat.* h Illud αὐτὸν è *Cod. Vat.* i Καὶ πολυτελεῖς λίθους ἔχοντα ἐν μέσῳ σαρδόνυχα juxta *Epiphanium.* k Σαρδόνυχον *Big.* & *Samb.* Σαρδόνυχον *Vat.* Videſis *S. Bochartum* in *Hieroz.* parte II. l. 5. c. 7. l Vix eſt ut credam tanti ponderis coronam ab eo capite geſtatam fuiſſe: ſed potius (ut conjicit *R. Kimchi,* quem ſequitur *J. Clericus* ad 2 *Sam.* c. 12.) fune ſuſpenſam, ita ut videretur adhærere capiti regis eam ſubeuntis, duntaxat oſtentationis cauſa cum in ſolio ſederet. m Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Διαπαντὸς non agnoſcunt *Baſ.* & *G.* n Eo modo *Samb.* ταῦτα in *reliquis.* o Sic *MSS.* Θημάρα in *Editis.* Θημὰρ in LXXII. juxta *Exemplar. Vat.* Θαμὰρ in *Alexandrino.* p Iterum ex *MSS.* in *Editis* κεκοινωνηκυῖα. q Πρεσβύτερος *Big. Samb.* & forſan *Epiphan.* r Μετέβαλλε *Samb.* & *Vat.* ſ Non *Jonathas* ſed *Jonadab* in *Epiphanii* libris. Sunt autem ſynonyma.

τῆς ἀδελφῆς ἐρᾷ τυγχανούσης [a] ὁμοπατρίας, ὁδὸν αὐτῷ καὶ μηχανὴν εἰς τὸ περιγενέσθαι τῶν εὐκταίων ὑπέθετο. νόσον γὰρ [b] ὑποκρίνεσθαι παρῄνεσεν. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν τὸν πατέρα, πέμψαι τὴν ἀδελφὴν αὐτῷ διακονησομένην ἐκέλευσε παρακαλέσαι. ῥᾷον γὰρ ἔσεσθαι καὶ ταχέως ἀπαλλαγήσεσθαι τῆς [c] νόσου, τούτου γενομένου. καταπεσὼν οὖν ὁ Αμνὼν ἐπὶ τὴν κλίνην, νοσεῖν προσεποιεῖτο κατὰ τὰς Ἰωνάθου ὑποθήκας. παραγενομένου δὲ τοῦ πατρὸς καὶ σκεπτομένου πῶς [d] ἔχει, τὴν ἀδελφὴν ἐδεῖτο πέμψαι πρὸς αὐτόν. ὁ δ᾽ εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀχθῆναι. ἡκούσῃ δὲ προσέταξεν ἄρτους αὐτῷ ποιῆσαι τηγανιστοὺς, αὐτουργῷ γενομένῃ. προσοίσεσθαι γὰρ [e] ἥδιον ἐκ τῶν ἐκείνης χειρῶν. ἡ δ᾽ ἐμβλέποντος τἀδελφοῦ φυράσασα τὸ ἄλευρον, καὶ πλάσασα κολλυρίδας, καὶ τηγανίσασα, προσήνεγκεν αὐτῷ. [f] ὁ δὲ τότε μὲν οὐκ ἐγεύσατο· προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις παραιτήσασθαι πάντας περὶ τοῦ δωματίου· βούλεσθαι γὰρ ἀναπαύσασθαι, θορύβου καὶ ταραχῆς [g] ἀπηλλαγμένος. ὡς δὲ τὸ κελευσθὲν ἐγένετο, τὴν ἀδελφὴν [h] ἠξίωσεν εἰς τὸν [i] ἐνδοτέρω οἶκον τὸ δεῖπνον αὐτῷ παρενεγκεῖν. ποιησάσης δὲ τοῦτο τῆς κόρης, λαβόμενος αὐτῆς, συνελθεῖν αὐτῷ πείθειν ἐπειρᾶτο. ἀνακραγοῦσα δὲ ἡ παῖς, ἀλλὰ μὴ σύ γε τοῦτο [k] βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσῃς, εἶπεν, ἀδελφὲ, τοὺς νόμους παραβὰς, καὶ δεινῇ περιβαλὼν σαυτὸν αἰσχύνῃ. παῦσαι δ᾽ οὕτως ἀδίκου καὶ μιαρᾶς ἐπιθυμίας, ἐξ ἧς [l] ὄνειδος καὶ κακοδοξίαν ὁ οἶκος ἡμῶν κερδανεῖ. συνεβούλευέ τε περὶ τούτου διαλεχθῆναι τῷ πατρί· συγχωρήσειν γὰρ ἐκεῖνον. ταῦτα δ᾽ ἔλεγε, βουλομένη τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ τῆς ὀρέξεως πρὸς τὸ παρὸν διαφυγεῖν. ὁ δ᾽ οὐ πείθεται, [m] τῷ δ᾽ ἔρωτι καιόμενος, καὶ τοῖς τοῦ πάθους κέντροις μυωπιζόμενος βιάζεται τὴν ἀδελφήν. μῖσος δ᾽ εὐθέως μετὰ τὴν [n] διακόρησιν εἰσέρχεται τὸν Αμνῶνα, καὶ προσλοιδορησάμενος ἐκέλευσεν ἀναστᾶσαν [o] ἀπιέναι. τῆς δὲ χείρω τὴν ὕβριν καὶ διὰ τοῦτο ἀποκαλούσης εἰ βιασάμενος αὐτὸς μηδ᾽ ἄχρι νυκτὸς ἐπιτρέποι [p] μεῖναι, ἀλλὰ παραχρῆμα ἀπαλλάττεσθαι κελεύσειεν ἡμέρᾳ καὶ φωτί, ἵνα καὶ μάρτυσι τῆς αἰσχύνης περιπέσοι, προσέταξεν αὐτὴν ἐκβαλεῖν τῷ οἰκέτῃ. ἡ δὲ, περιαλγὴς ἐπὶ τῇ ὕβρει καὶ τῇ βίᾳ γενομένῃ, περιρρήξασα τὸν χιτωνίσκον· ἐφόρουν γὰρ αἱ τῶν ἀρχαίων παρθένοι [q] χειροδέτους ἄχρι τῶν σφυρῶν πρὸς τὸ [r] μηδὲ βλέπεσθαι χιτῶνας· καὶ σποδὸν καταχεαμένη τῆς κεφαλῆς, ἀπῄει διὰ τῆς πόλεως [ſ] μέσης βοῶσα καὶ ὀδυρομένη τὴν βίαν. περιτυχὼν δ᾽ [t] αὐτῇ ἀδελφὸς Αβεσάλωμος, ἀνέκρινε τίνος αὐτῇ δεινοῦ συμβάντος οὕτως ἔχει. κατειπούσης δ᾽ αὐτῆς πρὸς αὐτὸν τὴν ὕβριν, ἡσυχάζειν καὶ μετρίως φέρειν παρηγόρει, καὶ μὴ νομίζειν ὑβρίσθαι φθαρεῖσαν ὑπ᾽ ἀδελφοῦ. [u] ἡ δὲ πεισθεῖσα παύεται τῆς βοῆς, καὶ τοῦ πρὸς πολλοὺς [x] τὴν βίαν ἐκφέρειν·

licet ſororem deamaret ex eodem ſecum patre, viam ipſi & commentum propoſuit quo ad optata perveniret. Suaſit enim ut ægritudinem ſimularet. Cum vero pater ad eum *viſendum* veniret, juſſit obſecrare ut ſororem ad ſe mitteret quæ ſibi miniſtraret. fore enim ut hoc facto melius ſe haberet & citius morbo liberaretur. Lecto igitur decubuit Amnon, morbo ſimulato, prout ei Jonathas ſuggeſſerat. Patre autem illum inviſente & de valetudine percontante, petiit ſororem ad ſe mitti; iſque è veſtigio juſſit adduci. Illa autem veniente præcepit, ut ipſa operam præſtans placentas faceret. libentius enim ex illius manibus comeſurum. Cum vero in conſpectu fratris farinam ſubegiſſet & collyridas formaſſet & coxiſſet, *eas* ipſi obtulit. At ille *de iis* tunc non deguſtavit: ſed famulis mandavit, ut quotquot eſſent pro foribus cubiculi ſummoverent, velle enim quieſcere, turba & tumultu liberatus. & poſtquam imperata feciſſent, petiit à ſorore ut ſibi in conclave edulium afferret. Cum autem ei hac in re obſequuta eſſet puella, eam prehendens ſuadere laborabat ut ſui copiam faceret. Puella vero, ſublato clamore, dicebat, at tu noli, frater, mihi vim inferre, noli flagitium committere, id agendo ut leges tranſgrediaris & magno temet pudore circumfundas. omitte iniquam adeo fœdamque cupiditatem explere, ex qua opprobrium & infamia in familiam noſtram redundabunt. eique conſilium dedit ut hac de re cum patre colloqueretur: illum enim *ejus deſiderio* conceſſurum eſſe. Hæc autem dicebat, volens impetum ejus cupiditatis in præſentia vitare. Ille vero noluit ei obſequi: ſed amore ardens & œſtro libidinis agitatus ſorori vim intulit. At Amnoni, ut eam conſtupraverat, ſtatim odio eſſe cœpit; iſque *faſtiditam* conviciis aggreſſus, juſſit ut ſurgeret & diſcederet. Cum vero injuriam etiam eo graviorem fore clamaret, ſi ipſe, qui ſtuprum *ſibi* obtulerat, non uſque ad noctem *ſecum* manere permitteret, ſed è veſtigio inde die luceque faceſſere juberet, ut in turpitudinis ſuæ teſtes incideret, mandavit famulo ut eam foras ejiceret. Illa vero ob injuriam & vim gravi dolore percita, cum tuniculam laceraſſet (virgines enim tunicas antiquitus ferebant manuleatas, & ad talos uſque demiſſas ne facile conſpicerentur) & caput pulvere conſperſiſſet, per mediam urbem abibat, vociferans, & vim *ſibi illatam* deplorans. Frater autem Abeſalomus, ei forte obviam factus ſciſcitatus eſt quidnam mali acciderit ut ita ſe haberet. cumque illa injuriam quæ paſſa eſt ei denarraſſet, ſolatus eam hortabatur ut quieſceret & *dolorem* moderate ferret, ſibique in contumeliam ceſſiſſe non crederet, cum à fratre fuerit vitiata. Illa perſuaſa deſiit à clamore & ab injuria in populum divulganda; &

Thamaram ſtuprat Amnon. 2 Regum, c. 13.

---

[a] Ομοπατρίας *Vat.* [b] Υποκρίνασθαι *Big. Samb.* & *Busb.* [c] Ita diſtinguo & lego ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* νόσου. τούτου γενομένου καταπεσὼν ὁ Αμνὼν in *Editis.* [d] Ἔχοι *Big.* & *Samb.* [e] Sic *MSS.* ἥδιον in *Editis.* [f] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτο in *Editis.* τούτων legiſſe videtur *Epiphan.* non male. [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis, Aliiſque* ἀπηλλαγμένον. [h] Ita in quinque *MSS.* in *Editis* ἐκέλευσεν. [i] Ἐνδότερον ſolus *Vat.* [k] Βιάσῃ με, μηδὲ ἀσεβήσεις *Big.* & *Samb.* [l] Ὀνειδη *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* τῷ ἔρωτι. [n] Κορείαν *Big. Samb.* & *Vat.* κορείαν *Busb.* & *Hen.* [o] Ἀπιέναι *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* [p] Μεῖναι, παραχρῆμα δὲ ἀπαλλ. *Big. Samb.* & *Vat.* [q] Ita in *omnibus libris,* tam *impreſſis* quam *MSS.* Χειριδωτοὺς malit *Schotanus* ut apud *Herodianum* & alios Auctores. [r] Μὴ βλέπεσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [ſ] Vocem μέσης inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [t] Ita ex *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* αὐτῆς ἀδ. [u] Illa ἡ δὲ abſunt *Big. Samb.* & *Vat.* [x] Τὴν ὕβριν *Vat.*

& aliquammulto tempore deſerta apud fratrem Abeſalomum permanſit.

Amnon occiditur ab Abeſalomo, 2 Regum, c. 13.

2. Poſtquam autem hoc pater *ejus* Davides reſcivit, rem quidem ægerrime tulit; verum cum Amnonem valde diligeret, (erat enim filius ejus natu maximus) neceſſe habuit illum dolore non afficere. At Abeſalomus (nam eum odio vehementi & occulto proſequebatur) tempus ad peccatum ejus ulciſcendum opportunum captabat. Cumq; biennium jam præteriiſſet, ex quo iſta de ſorore ſua acciderant, atque ad greges ſuos tondendos iturus eſſet in Belſephon (iſta autem urbs eſt in ſorte tribus Ephraimiticæ) rogavit patrem ſimul & fratres ut ad ſe venirent & ſecum convivium agerent. quo ſemet excuſante quod nollet ei oneri eſſe, obſecravit ut fratres ipſius juſſu mitterentur. Cum autem miſſi eſſent, *famulis* ſuis imperavit, ut quam primum Amnonem vino ſomnoque gravatum animadvertiſſent, neminem veriti ad nutum ſuum illum trucidarent.

VIII.

3. Ut vero perpetratum eſt quod mandaverat, terror gravis & perturbatio fratres occupat: &, ſibi quiſque metuens, equis ſubito conſcenſis curſu ad patrem ferebantur. At quidam, cum illos præveniſſet, omnes ab Abeſalomo interfectos eſſe patri *illorum* nunciavit. Ille autem, quaſi ob filios qui tot ſimul perierunt, idque fratris ſcelere, dolore correptus, eoq; ex illo qui cædis auctor viſus eſt exacerbato, nec cauſam requirebat, nec minimum cunctabatur ut aliquid præterea audiret, ſicuti par erat, malo nunciato adeo atroci & ob magnitudinem ſuperante fidem; ſed cum veſtimenta laceraſſet ſeque in terram proſtraviſſet, procumbebat filios ad unum omnes luctu proſequens, & quos peremptos acceperat, & ipſum interfectorem. Jonathas vero, Samæ fratris ipſius filius, orabat ut parcius lugeret & de aliis quidem ne ſibi perſuaderet eos mortem obiiſſe, nihil enim cauſæ eſſe quod ita ſuſpicaretur: ſed de Amnone inquiſitionem faciendam eſſe dicebat. nam veriſimile Abeſalomum ob injuriam Thamaræ factam ipſum interficere auſum eſſe. Interea vero ſonitus equorum & venientium turba illos *in ſe* convertit. Erant autem regis filii qui è convivio effugerant. atque ipſis pater flentibus occurrit mœrens, etiam cum præter ſpem videret quos paulo ante exſtinctos eſſe audiverat. Omnes itaq; lachrymas effundebant & gemitus, illi quidem pro mortuo fratre, rex vero pro filio interempto. At Abeſalomus in Geſuram ad avum maternum confugit, iſtius loci dynaſtam: & apud illum toto triennio commoratur.

Davidi, ex filiorum morte ei nunciata perturbato, conſilium dat Jonathas. 2 Reg. c. 13.

In Geſuram fuga ſe recipit Abeſalomus. 2 Reg. c. 13.

4. Cum autem Davidi in mentem veniſſet ad filium Abeſalomum mittere, non ut ſuppli-

καὶ πολὺν χρόνον [a] χηρεύσασα παρ' Αβεσαλώμῳ τῷ ἀδελφῷ διεκαρτέρησε.

β'. Γνοὺς δὲ τοῦθ' ὁ πατὴρ Δαυΐδης, τοῖς μὲν πεπραγμένοις ἤχθετο· φιλῶν δὲ τὸν Ἀμνῶνα σφόδρα, πρεσβύτατος γὰρ ἦν υἱὸς αὐτῷ, μὴ λυπεῖν αὐτὸν ἠναγκάζετο. ὁ δὲ Αβεσάλωμος, ἐμίσει γε χαλεπῶς αὐτὸν καὶ λανθάνων, καιρὸν εἰς ἄμυναν αὐτοῦ τῆς ἁμαρτίας ἐπιτήδειον παρεφύλαττεν. ἔτος δ' ἤδη τοῖς περὶ τὴν ἀδελφὴν αὐτοῦ πταίσμασι [b] διεληλύθει δεύτερον, καὶ μέλλων ἐπὶ τὴν τῶν ἰδίων κουρὰν ἐξιέναι θρεμμάτων εἰς [c] Βελσεφῶν, πόλις δ' ἐστὶν αὕτη τῆς [d] Ἐφραϊμίτιδος κληρουχίας, [e] παρεκάλει τὸν πατέρα σὺν καὶ τοῖς ἀδελφοῖς ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν ἐφ' [f] ἑστίασιν. παραιτησαμένου δ' ὡς ἂν μὴ βαρὺς αὐτῷ γένοιτο, τοὺς ἀδελφοὺς ἀποστεῖλαι παρεκάλεσε. πέμψαντος δὲ, τοῖς ἰδίοις ἐκέλευσεν ὁπηνίκα ἴδωσι τὸν Ἀμνῶνα [f] μέθῃ παρειμένον καὶ κάρῳ, νεύσαντος αὐτοῦ φονεύσωσι μηδένα φοβηθέντες.

η'.

γ'. Ὡς δ' ἐποίησαν τὸ προσταχθὲν, ἔκπληξις καὶ ταραχὴ τοὺς ἀδελφοὺς λαμβάνει· καὶ δείσαντες περὶ ἑαυτῶν, ἐμπηδήσαντες [g] ἵπποις ἐφέροντο πρὸς τὸν πατέρα. φθάσας δέ τις αὐτοὺς, ἅπαντας ὑπὸ Αβεσαλώμου πεφονεῦσθαι τῷ πατρὶ [h] προσήγγειλεν. ὁ δ' ὡς ἐπὶ παισὶν ὁμοῦ τοσούτοις ἀπολωλόσι, καὶ τοῦθ' ὑπ' ἀδελφοῦ, τῆς λύπης [i] κἀπὶ τῷ κτεῖναι δοκοῦντι γινομένης πικρότερον, συναρπαγεὶς ὑπὸ τοῦ πάθους, οὔτε τὴν αἰτίαν ἀνέκρινεν, οὔτ' ἄλλό τι μαθεῖν, οἷον εἰκὸς τηλικούτου προσηγγελμένου κακοῦ καὶ δι' ὑπερβολὴν ἀπιστίαν ἔχοντος, περιέμεινεν· ἀλλὰ καταρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ ῥίψας αὑτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, ἔκειτο πενθῶν τοὺς υἱοὺς ἅπαντας, καὶ τοὺς ἀποθανόντας δεδηλωμένους καὶ τὸν ἀνῃρηκότα. ὁ δὲ [k] Σαμᾶς τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ παῖς [l] Ἰωνάθης, ἀνεῖναί τι τῆς λύπης παρεκάλει, [m] καὶ μὲν περὶ τῶν ἄλλων μὴ πιστεύειν ὡς τεθνᾶσιν, οὐδὲ γὰρ αἰτίαν εὑρίσκειν ὑπολαμβάνειν· [n] περὶ δ' Ἀμνῶνος ἐξετάζειν ἔφη δεῖν. εἰκὸς γὰρ διὰ τὴν Θαμάρας ὕβριν ἀποτολμῆσαι τὸν Αβεσάλωμον τὴν ἀναίρεσιν τὴν ἐκείνου. μεταξὺ δὲ κτύπος ἵππων καὶ θόρυβος [o] προσιόντων τινῶν αὐτοὺς ἐπέστρεψεν. ἦσαν δ' οἱ τοῦ βασιλέως παῖδες, οἱ διαδράντες ἀπὸ τῆς ἑστιάσεως. ὑπαντᾷ δ' αὐτοῖς ὁ πατὴρ θρηνοῦσι λυπούμενος, καὶ [p] παρ' ἐλπίδα ὁρῶν οὓς [q] ἠκηκόει μικρὸν ἔμπροσθεν [r] ἀπολωλότας. ἦν δὲ παρὰ πάντων δάκρυα καὶ στόνος· τῶν μὲν ὡς ἐπ' ἀδελφῷ τετελευτηκότι, τοῦ βασιλέως δ' ὡς ἐπὶ παιδὶ κατεσφαγμένῳ. φεύγει δ' Αβεσάλωμος εἰς [s] Γεσοῦραν πρὸς τὸν πάππον τὸν πρὸς μητρὸς, δυναστεύοντα τῆς ἐκεῖ χώρας· καὶ τρισὶν ὅλοις ἔτεσι παρ' αὐτῷ καταμένει.

δ'. Τοῦ δὲ Δαυΐδου προαίρεσιν ἔχοντος ἐπὶ τὸν Αβεσάλωμον πέμπειν, οὐκ ἐπὶ τιμωρίᾳ κατελευσόμενον,

---

a Χηρεύουσα *Vat.* b Ita in quatuor *MSS.* διελήλυθε in *Vat.* & *Editis.* c Βελσεφῶν *Vat.* Βελσεφὼν *Big.* Apud *Vet. Interpretem* varie, *Belſephon,* & *Betſephon,* & *Boſor,* & *Baaſor.* Βελασώρ LXXII. in textu Hebraïco *Baal-Haſor, ad fines Ephraimitarum.* d Ita ut ſupra aliquoties. Ἐφραΐμ *Baſ.* & *G.* Ἐφραΐμου *Big. Samb.* & *Vat.* e Παρακαλεῖ ſolus *Vat.* f Μέθει *Samb.* g Τοῖς ἵπποις *Big. Samb.* & *Vat.* h Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* προσήγγελλεν. i Ita locum conſtituere viſum eſt ex *Big.* & *Samb.* quibus ex parte conſentiunt & *alii.* nam τῷ κτεῖναι δοκοῦντι δυναμένης habet *Vat.* atque *Epiphanius* vertit, *triſtitia, quæ eum uſque ad mortem ferre videretur, amara nimis invaſit* &c. Si quis hic πικροτέρας malit, per me licet. k Σαμμαὰ LXXII. Apud *Epiphanium* varie *Samma,* & *Samaa,* & *Semmaa,* & *Samatha.* l Ἰωνάδαμος *Vat.* forſan pro Ἰωνάδαβος. quo modo legendum juxta *Vet. Interpr.* & LXXII. Vide p. 300. v. 38. m Sic *MSS.* καὶ μὲν περὶ ἄλλων in *Editis.* n Iterum ex *MSS.* περὶ Ἀμνῶνος δ' ἐξετάζειν in *Editis.* o Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προϊόντων in *Editis.* p Παρ' ἐλπίδας *Big. Samb.* & *Vat.* q Ita *Big.* & *Samb.* ἤκουε *Vat.* ἀκηκόει in *Editis.* r Amplius aliquid in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius,* qui vertit, *His lugentibus triſtis pater occurrit, & præter ſpem videns quos ante paululum periiſſe crediderat, amplexatus eſt eos.* ſ Γιθσούραν *Big. Samb.* & *Vat..* Γισοῦρα *aliis.* apud *Epiphanium* habemus *Geſſur.* in *S. Literis* Γεδσούρ & *Gheſur.*

φθιμον, ἀλλ' ὅπως εἴη σὺν αὐτῷ· καὶ γὰρ τὰ τῆς ὀργῆς ὑπὸ τοῦ χρόνου λελωφήκει. πρὸς τοῦτο μᾶλλον αὐτὸν Ἰώαβος ὁ ἀρχιστράτηγος παρώρμησε. γύναιον γάρ τι τὴν ἡλικίαν ἤδη προβεβηκὸς ἐποίησεν αὐτῷ προσελθεῖν ἐν σχήματι πενθίμῳ. “[a] παίδων ἐπὶ τῆς ἀγροικίας αὐτῇ [b] διενεχθέντων, καὶ πρὸς φιλονεικίαν τραπέντων, οὐδενὸς δὲ καταπαῦσαι δυναμένου [c] φανέντος, ἔλεγεν ὑπὸ θατέρου τὸν ἕτερον πληγέντα ἀποθανεῖν· ἠξίου τε, τῶν συγγενῶν ἐπὶ τὸν ἀνῃρηκότα ὡρμηκότων καὶ ζητούντων αὐτὸν ἀνελεῖν, χαρίσασθαι τὴν σωτηρίαν [d] αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ μὴ [e] τὰς ἐπιλοίπους τῆς [f] γηροκομίας αὐτὴν ἐλπίδας προσαφαιρεθῆναι· τοῦτο δὲ αὐτῇ κωλύσαντα τοὺς βουλομένους ἀποκτεῖναι τὸν υἱὸν αὐτῆς παρέξειν. οὐ γὰρ ἐφέξειν ἐκείνους ἄλλῳ τινὶ τῆς σπουδῆς ἢ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ”. τοῦ δὲ [g] συγκαταινέσαντος οἷς τὸ γύναιον [h] ἱκέτευσεν, [i] ὑπολαβὸν πάλιν πρὸς τὸν βασιλέα, “[k] χάριν μὲν, εἶπεν, οἶδά σου τῇ χρηστότητι [l] κατοικτείραντός μου τὸ γῆρας, καὶ τὴν περὶ μικρὸν ἀπαιδίαν· ἀλλ' ἵνα βέβαια τὰ παρὰ τῆς σῆς μοι [m] εἴη φιλανθρωπίας, τῷ σαυτοῦ παιδὶ πρῶτον καταλλάγηθι, καὶ τὴν πρὸς αὐτὸν ὀργὴν ἄφες. πῶς γὰρ ἂν πεισθείην ἐμοί σε ταύτην ἀληθῶς δεδωκέναι τὴν χάριν, αὐτοῦ σου μέχρι νῦν ἐφ' ὁμοίοις ἀπεχθανομένου τῷ παιδί. [n] ἀνόητον δ' ἂν εἶναι προσθεῖναι τῷ παρὰ γνώμην [o] ἀποθανόντι καὶ ἄλλον ἑκουσίως”. [p] συνίησι δ' ὁ βασιλεὺς, [q] ὑπόβλητον οὖσαν τὴν [r] σκῆψιν ἐξ Ἰωάβου καὶ τῆς τούτου σπουδῆς· καὶ ἐπειδὴ παρὰ τῆς πρεσβύτιδος πυθόμενος οὕτως ἔχον τἀληθὲς ἔμαθε, [ſ] προσκαλεσάμενος Ἰώαβον, ἐπιτυχεῖν τε τοῦ προκειμένου κατὰ νοῦν ἔφασκε, καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον ἄγειν ἐκέλευσεν. οὐ γὰρ ἔτι χαλεπῶς ἔχειν πρὸς αὐτὸν, ἀλλ' ἤδη τὴν ὀργὴν καὶ τὸν θυμὸν [t] ἀφεικέναι. ὁ δὲ, προσκυνήσας τὸν βασιλέα καὶ τοὺς λόγους ἀσπασάμενος, ἐξώρμησεν εἰς τὴν [u] Γεσοῦραν παραυτίκα· καὶ τὸν Ἀβεσάλωμον παραλαβὼν, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

έ. Περιέπεμψε δ' ἔμπροσθεν ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν υἱὸν ὡς ἤκουσε παραγενόμενον, καὶ πρὸς [x] ἑαυτὸν ἐκέλευσε χωρεῖν· οὔπω γὰρ οὕτως ἔχειν ὡς εὐθὺς ἰδεῖν κατελθόντα. καὶ ὁ μὲν, τοῦτο τοῦ πατρὸς κελεύσαντος, ἐξέκλινε τὴν ὄψιν αὐτοῦ, καὶ διετέλει τῆς παρὰ τῶν οἰκείων θεραπείας τυγχάνων. οὐκ ἐπεβέβλαπτο δ' εἰς τὸ κάλλος ὑπό τε τῆς λύπης καὶ τοῦ μὴ τυγχάνειν τῆς πρεπούσης ἐπιμελείας υἱῷ βασιλέως· ἀλλ' ἔτι ἐξεῖχε καὶ διέπρεπε [y] πάντας τῷ τε εἴδει καὶ τῷ μεγέθει τοῦ σώματος, καὶ τοὺς ἐν πολλῇ τρυφῇ διαιτωμένους ὑπερέβαλλε. τοσοῦτο μέντοιγε ἦν τὸ βάθος τῆς κόμης αὐτοῦ, ὡς μόλις [z] αὐτὴν ἡμέραις ἀποκεί-

Joabi ſtratagema de revocando Abeſalomo, 2 Regum, c. 14.

cium hæreret venturum, ſed ut una ſecum eſſet: (jam enim tempore ſedata erat ira) ipſum eò *ſatis propenſum* Joabus imperator acrius incitavit. Nam fecit ut muliercula quædam, ætate jam provecta, ſumpto lugubri veſtitu regem adiret. “Orto ruri inter filios ſuos diſſidio, eoq; in rixam erumpente, cum nemo eſſet qui litem dirimeret, ajebat alterum ab altero ictum occubuiſſe: atque obſecrabat, eo quod cognati in interfectorem impetum fecerint, ejuſque cædem expetant, ut filii ſalutem ſibi concederet, nec reliquam ſenectutis ſuæ curandæ ſpem ſibi auferri pateretur; ſed precibus ſuis indulgeret, ipſos reprimendo qui filium ſuum ad necem poſcunt. illos enim nulla re niſi ipſius metu à propoſito averti poſſe”. Cum autem ille mulierculæ poſtulatis annuiſſet: tum illa regem excipiens dicebat, “tuæ quidem benignitati gratias ago, qui meam ſenectutem & pæne dixeram orbitatem miſeratus es: ſed ut rata habeantur quæ pro tua humanitate mihi pollicitus es, tuum ipſius filium prius in gratiam recipe & ab ira in illum deſiſte, alioqui quomodo poſſem mihi perſuaſum habere te vere hanc mihi gratiam feciſſe, cum tibi ipſi ob ſimilem injuriam filius tuus adhuc inviſus ſit. quin & inſipientis eſſe, cum unus præter voluntatem ceciderit, velle ut alter etiam ad eum abeat”. Tum regi ſuboluit, hoc commentum eſſe à Joabo ejuſque in Abeſalomum ſtudio: ac poſtquam anicula interrogata rem ita ſe habere comperuit, & ad Joabum accitum dicebat ſe aſſequutum eſſe quod in animo erat, juſſitque ut Abeſalomum reduceret. non enim ſe amplius illi ſuccenſere, ſed jam iram & indignationem miſſam feciſſe. Ille vero, adorato rege, verbiſque ejus lubenti animo acceptis, è veſtigio Geſuram properavit, & aſſumptum ſecum Abeſalomum Hieroſolyma reduxit.

Abeſalomus revocatur. 2 Regum, c. 14.

5. Rex autem, ut audierat filium adventare, ante præmiſit ad eum juſſitque domum ſuam concedere; nondum enim ita ſe affectum, ut reverſum videre ſtatim ſuſtineat. Atque ille quidem, cum ita pater ei imperaſſet, illius conſpectum non ſubiit, domique ſe continebat, iſtis officiis contentus quibus eum ſui proſequebantur. nec tamen aliquid ejus pulchritudini deceſſit, vel propter mœrorem, vel quod ejuſmodi illi non adhibita fuerit cura quæ regis filio convenit: ſed adhuc eminebat omneſque præcellebat ſpecie ac proceritate corporis, & vel eos ſuperabat qui multis in deliciis vitam agerent. At tam denſa ei erat cæſaries, ut vix intra octo dies detonderetur,

Ejus pulchritudo & cæſaries. 2 Regum, c. 14.

---

[a] Ὡς παίδων *Big. Samb.* & *Vat.* [b] Ita cum *MSS.* διενεχθέντων in *Editis.* αὐτῇ δύο ὄντων legiſſe videntur *Epiphanius* & *Zonaras.* Eſt qui malit αὐτοῖς διενεχθέντων. Sed faciunt pro αὐτῇ quæ nobis dat *Cl. Perizonius* in *Indice* Gr. ad *Ælianum*, voce *Dativi* &c. [c] Παραφανέντος in *iiſdem.* [d] Ita in quinque *MSS.* αὐτῆς in *Editis.* [e] Τὰς ἔτι λοιπὰς *Vat.* [f] Γηροκομίας *Samb. Vat.* & *Baſ.* [g] Συγκατανεύσαντος *Big.* eodem plane ſenſu. [h] Ἱκέτευεν *Vat.* [i] Ὑπολαβοῦσα *Big. Hen.* & *Busb.* [k] Ita cum *Ed. Gen.* χάρις μὲν εἶπεν οἶδα *Baſ.* χάριν μὲν εἶπεν ἤδη *Samb. Busb.* & *Hen.* πρὸς τὸν βασιλέα εἶπε χάριν μὲν ἤδη σου τῇ *Vat.* & *Big.* [l] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* κατοικτείραντι μου in *Editis* & *Vat.* [m] Sic quinque *MSS.* in *Editis* ᾖ. [n] Τελέως δ' ἀνόητον εἶναι *Vat.* τελέως δ' ἂν ἀνόητον εἶναι *Big.* & *Samb.* [o] Ἀποθανόντι σου υἱῷ ἄλλον *Vat.* ἀποθανόντος τοῦ υἱοῦ *Big.* & *Samb.* Locum interpretatur *Epiphanius* hoc modo, *Fœdum namque eſt, ut, cum filius unus contra voluntatem patris mortuus ſit, ſponte huic caſui apponatur & alius.* [p] Ita in quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* συνεὶς in *Editis.* [q] Ὑποβλήτιον *Vat.* [r] Σκέψιν in *Editis.* nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* Sed cum *MSS.* maluimus σκῆψιν. *commentum* aut *tentamentum*, ut apud *Herodianum* interpretatur *Politianus.* [ſ] Προσκαλεσάμενος τὸν Ἰώαβον *Vat.* [t] Ita *Big* & *Samb.* ἀφεῖναι *Vat.* ἀφηκέναι in *Editis.* [u] Ex *Samb.* & *Vat.* Γεσοῦρα *Baſ.* & *G.* Γεθσοῦρα *Big.* Vide p. 302. v. 43. [x] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* adſentiente *Epiphanio*, qui vertit, *& præcepit ut ad domum propriam remearet.* καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε μὴ χωρεῖν in *Editis.* [y] Ita *MSS.* πάντα τὸ εἶδος & τῷ μ. in *Editis.* [z] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis.* De tonſura comæ *Abſalomi* mira adeo narrat *Joſephus*, ut non dubitem quin inciderit in corruptum codicem verſionis

Abeſalomi ſtratagema ut ſemet Joabo in memoriam revocaret. 2 Regum, c. 14.

retur, ſiclos ducentos appendens. iſti autem quinque minas conficiunt. Hieroſolymis certe biennium commoratus eſt, trium quidem filiorum pater factus, unius vero filiæ, forma præſtantiſſimæ, quam Roboamus Solomonis filius *in uxorem* accipit: & ex ea natus eſt puerulus nomine Abias. Deinde Abeſalomus, nunciis ad Joabum miſſis, ipſum orabat ut patrem ſibi prorſus placaret, & precibus contenderet, ut ipſi daretur in conſpectum ejus venire & cum eo colloqui. Cum autem Joabus *hoc facere* negligeret, quibuſdam de ſuis ſubmiſſis, agrum *ejus* ſuo adſitum incendit. Tum is, cognito facinore, ad Abeſalomum veniebat, ipſum accuſans & cur ita fecerit percontans. Ille vero dicebat, "hoc ſtratagema excogitavi, quod "te ad nos poſſet adducere, mandata quæ tibi "de patre mihi conciliando dedi minus curan"tem. ideoque te præſentem oro obteſtorque, "ut mihi placatum reddas genitorem: quod "ego me exiſtimem pejus habitum iri poſt "reditum quam in exſilio, ſi pater in ira per"maneat".

Joabi beneficio ad patrem admittitur. 2 Regum, c. 14.

Tum Joabus *bis* perſuaſus & neceſſitatem *qua premebatur* miſeratus, pro eo cum rege interceſſit: & ſuis de filio *Abeſalomo* ſermonibus fecit ut ita animo afficeretur rex, ut confeſtim eum ad ſe evocaret. Cumque ille humi procidiſſet, & peccatorum veniam imploraſſet, *eum & manu* tollit *rex* & anteactorum oblivionem ei pollicetur.

ρῶν ὀκτὼ, σταθμὸν ἕλκουσαν σίκλους διακοσίους, οὗτοι δέ εἰσι πέντε μναῖ. διέτριψε μέντοιγ᾽ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἔτη δύο, τριῶν μὲν ἀῤῥένων πατὴρ γενόμενος, μιᾶς δὲ θυγατρὸς, τὴν μορφὴν ἀρίστης, ἣν ὁ Σολομῶνος υἱὸς Ροβόαμος ὕστερον λαμβάνει· καὶ γίνεται παιδίον ἐξ αὐτῆς, Αβίας ὄνομα. [a] πέμψας δ᾽ ὁ Αβεσάλωμος πρὸς Ἰώαβον, ἐδεῖτο αὐτοῦ τελέως καταπραΰναι τὸν πατέρα, καὶ δεηθῆναι ὅπως αὐτῷ συγχωρήσῃ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντι θεάσασθαί τε καὶ προσειπεῖν. καταμελήσαντος δὲ Ἰωάβου, τῶν ἰδίων τινὰς ἀποστείλας τὴν ὁμοροῦσαν αὐτῷ χώραν ἐπυρπόλησεν. ὁ δὲ, τὸ πραχθὲν μαθὼν, ἧκε πρὸς τὸν Αβεσάλωμον, ἐγκαλῶν τε αὐτῷ καὶ τὴν αἰτίαν [b] πυθόμενος. ὁ δὲ "στρα"τήγημα τοῦτ᾽, εἶπεν, ηὗρον ἀγαγεῖν σε πρὸς ἡμᾶς δυ"νάμενον ἀμελοῦντα τῶν ἐντολῶν, ἃς ἵνα μοι τὸν πατέ"ρα διαλλάξῃς ἐποιούμην. καὶ δὴ δέομαί σου παρόν"τος, ἡμερῶσαί μοι τὸν γεγεννηκότα· ὡς ἔγωγε δεινο"τέραν τῆς φυγῆς κρίνω τὴν κάθοδον, ἔπι τοῦ πατρὸς ἐν "ὀργῇ διαμένοντος". [c] πεισθεὶς δ᾽ ὁ Ἰώαβος, καὶ τὴν ἀνάγκην αὐτοῦ [d] κατοικτείρας, ἐμεσίτευσε πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ διαλεχθεὶς περὶ τοῦ παιδὸς, οὕτως αὐτὸν ἡδέως διατίθησιν, [e] ὥστε εὐθέως καλέσαι πρὸς αὐτόν. τοῦ δὲ ῥίψαντος αὐτὸν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους καὶ συγγνώμην αἰτουμένου τῶν ἡμαρτημένων, ἀνίστησί τε καὶ τῶν γεγονότων ἀμνηστίαν ἐπαγγέλλεται.

CAP. IX.

De inſurrectione Abeſalomi contra Davidem, deque Achitophelo & Chuſi, & de Siba & Simei: atque Achitophelus ſemet ſuſpendebat.

Abeſalomus multitudinis animos ſibi conciliat. 2 Regum, c. 15.

Abeſalomus autem, iſta à rege ex animi ſententia aſſequutus, brevi admodum tempore & magnum equitatum & multos currus ſibi comparavit, & ſatellitium armatorum quinquaginta: atque in ſingulos dies mane ad regiam adibat: & cum iis, qui ad jus petendum veniebant & cauſa cadebant, ad voluptatem ſermonem conferens, quaſi ita cum illis actum eſſet, quod patri non adſint periti conſiliarii, aut forſan ipſi in judicio ferendo in iniquam lapſi fuerint ſententiam, ab omnibus ſibi benevolentiam conciliabat; *præterea* dicens, ipſum, ſi ea ſibi data eſſet poteſtas, jus illis multa cum æquitate redditurum. His *artibus* cum populum ſibi obſequentem haberet, adeo ut multitudinis benevolentiam ſibi firmam eſſe exiſtimaret, quatuor vero annis, ex quo cum patre in gratiam rediit, præteritis, *ipſum ſupplex* accedens orabat, ut ſibi permitteret ire Chebronem ad victimam Deo mactandam. nam dum exſul eſſet votum nuncupaverat.

Chebronem proficiſcitur. 2 Regum, c. 15.

Davide autem *ejus* petitioni concedente, *eo loci* proficiſcitur: & cum ad mul-

ΚΕΦ. θʹ.

Περὶ τῆς κατὰ τοῦ Δαυίδου ἀναστάσεως τοῦ Αβεσαλώμου, καὶ περὶ Αχιτοφέλου καὶ Χουσὶ, καὶ περὶ Σιβᾶ καὶ Σιμεεί· καὶ ὅπως ὁ Αχιτόφελος ἑαυτὸν ἐπήγξατο.

Ὁ δὲ Αβεσάλωμος, τοιούτων αὐτῷ τῶν [f] παρὰ τοῦ βασιλέως ἀποβάντων, πολλοὺς μὲν ἵππους, ἐν ὀλίγῳ πάνυ χρόνῳ, πολλὰ δὲ ἅρματα [g] ἐκέκτητο· καὶ ὁπλοφόροι περὶ αὐτὸν ἦσαν πεντήκοντα. [h] καὶ καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ὄρθιος πρὸς τὰ βασίλεια παρεγίνετο, καὶ τοῖς ἐπὶ τὰς κρίσεις ἥκουσι καὶ ἐλαττουμένοις πρὸς ἡδονὴν ὁμιλῶν, [i] ὡς παρὰ τὸ μὴ συμβούλους ἀγαθοὺς εἶναι τῷ πατρὶ, [k] τάχα δ᾽ αὐτῶν καὶ ἀδίκως ἐπταικότων περὶ τὴν κρίσιν, εὔνοιαν αὐτῷ [l] παρὰ πάντων [m] κατεσκεύαζε. λέγων ὡς αὐτὸς ἂν εἰ ταύτην εἶχε τὴν ἐξουσίαν πολλὴν αὐτοῖς ἐβράβευσεν εὐνομίαν. τούτοις [n] δημαγωγήσας τὸ πλῆθος, ὡς βεβαίαν ἔχειν ἤδη τὴν παρὰ τῶν ὄχλων εὔνοιαν ἐνόμιζε, μετὰ δὲ τὴν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καταλλαγὴν τεσσάρων ἐτῶν ἤδη [o] διεληλυθότων, ἐδεῖτο προσελθὼν, εἰς Χεβρῶνα συγχωρῆσαι πορευθέντι θυσίαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ. φυγόντα γὰρ [p] τοῦτο εὔξασθαι. τοῦ δὲ Δαυίδου τὴν ἀξίωσιν ἀφέντος, πορεύεται. καὶ πολὺς

---

nis τῶν ὀ'. Adi *J. Rainoldum* in *Prælect.* LXV. de *Libris Apocr.* p. 729. *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 43. & *J. Clericum* ad 2. *Sam.* c. 14. De pondere ejus capillitii videſis *Salmaſium* in Epiſtola jam citata p. 38. & 42. & *Waſerum* de *Antiquis nummis Hebræorum*, l. 2. c. 9. *a* Πέμψας δ᾽ αὐτὸς Αβ. *Samb.* & *Vat.* *b* Πυνθανόμενος in quatuor *MSS.* *c* Πεισθεὶς δὲ ὁ Ἰώαβος *Samb.* πεισθεὶς δ᾽ Ἰώαβος *Vat.* *d* Ita cum *Cod. Vat.* in *cæteris* κατοικτειρήσας. *e* Sic *Vat.* ὡς in *reliquis.* *f* Παρὰ τοῦ πατρὸς καὶ βασιλέως *Big.* παρὰ τοῦ πατρὸς ἀπὸ. *Vat.* & *Vet. Interpr.* *g* Ἐκτήσατο *Vat. Busb.* & *Hen.* *h* Καὶ deeſt pleriſque *MSS.* & δ᾽ ἑκάστην ἡμέραν habent *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* *i* Ὥστε in *Editis*, *Aliiſque.* *k* Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* niſi quod pro ἐπταικότων legiſſe videatur ἐπταικότι. τάχα αὐτῶν &c. *Vat.* τάχα δ᾽ αὐτῷ καὶ ἀδίκως ἐπταικότι *Baſ.* & *G.* *l* Παρὰ deeſt *Big.* *m* Sic cum quatuor *MSS.* & *Vet. Interpr.* κατεσκεύασε *Vat. Baſ.* & *G.* *n* Δημαγωγῶν *Big.* & *Samb.* *o* Sic *MSS.* παρεληλυθότων in *Editis.* *p* Αὐτὸν *Samb.* & *Vat.*

λὺς ἐπισυνέῤῥευσεν ὄχλος, ἐπὶ πολλοὺς αὐτοῦ διαπέμψαντος.

β΄. Παρῆν δὲ καὶ ὁ Δαυίδου σύμβουλος ὁ [a] Γελμωναῖος Ἀχιτόφελος, καὶ διακόσιοί τινες ἐξ αὐτῶν [b] Ἱεροσολύμων, οὐκ εἰδότες μὲν τὴν ἐπιχείρησιν, ὡς δ᾽ ἐπὶ θυσίαν μετεσταλμένοι. καὶ βασιλεὺς ὑπὸ πάντων [c] ἀποδείκνυται, τοῦτο γενέσθαι στρατηγήσας. ὡς δ᾽ [d] ἀπηγγέλθη ταῦτα Δαυίδῃ, καὶ παρ᾽ ἐλπίδας αὐτῷ τὰ παρὰ τοῦ παιδὸς ἠκούσθη, δείσας ἅμα καὶ τῆς ἀσεβείας [e] καὶ τόλμης αὐτὸν, θαυμάσας δ᾽ ὅτι μηδὲ τῆς ἐπὶ τοῖς ἡμαρτημένοις συγγνώμης ἐμνημόνευσεν, ἀλλ᾽ ἐκείνων πολὺ χείροσι καὶ παρανομωτέροις [f] ἐπεβάλετο, βασιλείᾳ πρῶτον μὲν [g] ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δεδομένῃ, δεύτερον δ᾽ ἐπ᾽ ἀφαιρέσει τοῦ γεγεννηκότος, ἔγνω φεύγειν [h] εἰς τὰ πέραν τοῦ Ἰορδάνου· καὶ συγκαλέσας τῶν φίλων τοὺς ἐπιτηδειοτάτους, καὶ περὶ τῆς τοῦ παιδὸς ἀπονοίας κοινολογησάμενος αὐτοῖς, καὶ περὶ πάντων ἐπιτρέψας κριτῇ τῷ Θεῷ, καταλιπὼν τὰ βασίλεια φυλάσσειν δέκα παλλακίσιν, ἀπῆρεν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, τοῦ τε ἄλλου πλήθους προθύμως αὐτῷ συνεξορμήσαντος, καὶ τῶν ἑξακοσίων ὁπλιτῶν, οἳ καὶ τῆς προτέρας αὐτῷ φυγῆς ἐκοινώνουν ὅτ᾽ ἔζη Σαοῦλος. τὸν δ᾽ Ἀβιάθαρον καὶ Σάδωκον τοὺς ἀρχιερέας, συναπαίρειν αὐτῷ διεγνωκότας, [i] καὶ Λευίτας ἅπαντας μετὰ τῆς κιβωτοῦ, μένειν ἔπεισεν, [k] ὡς τοῦ Θεοῦ καὶ μὴ μετακομιζομένης αὐτῆς [l] ῥυσομένου. ἐνετείλατο δ᾽ ἕκαστα τῶν γινομένων λάθρα [m] διαγγέλλειν αὐτῷ. πιστοὺς δ᾽ εἶχε πρὸς πάντα διακόνους, παῖδας [n] Ἀχιμὰν μὲν Σαδώκου, Ἰωνάθην δὲ Ἀβιαθάρου. [o] Ἐθὶ δ᾽ ὁ Γιτθαῖος συνεξώρμησεν αὐτῷ, βιασάμενος [p] τὴν Δαυίδου βούλησιν· μένειν γὰρ αὐτὸν ἀνέπειθεν. καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον εὔνους αὐτῷ κατεφάνη. ἀναβαίνοντος δ᾽ αὐτοῦ διὰ τοῦ Ἐλαιῶνος ὄρους γυμνοῖς τοῖς ποσὶ, καὶ πάντων σὺν αὐτῷ δακρυόντων, ἀγγέλλεται καὶ ὁ Ἀχιτόφελος [q] συνὼν τῷ Ἀβεσαλώμῳ, καὶ τὰ τούτου φρονῶν. ἐπέτεινε δ᾽ αὐτῷ τὸ λυπηρὸν, τοῦτο ἀκουσθέν· καὶ τὸν Θεὸν ἐπεκαλεῖτο δεόμενος ἀπαλλοτριῶσαι τὴν Ἀβεσαλώμου διάνοιαν πρὸς τὸν Ἀχιτόφελον. ἐδεδίει γὰρ μὴ τἀναντία συμβουλεύων πείσειεν αὐτὸν, ἀνὴρ ὢν φρενήρης καὶ συνιδεῖν τὸ λυσιτελὲς ὀξύτατος. γενόμενος δ᾽ ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους, ἀπεσκόπει τὴν πόλιν, καὶ μετὰ πολλῶν δακρύων, ὡς ἂν βασιλείας ἐκπεσὼν, ηὔχετο τῷ Θεῷ. συνήντησε δ᾽ αὐτῷ φίλος ἀνὴρ καὶ βέβαιος [r] Χουσὶ ὄνομα. τοῦτον ὁρῶν τὴν ἐσθῆτα κατεῤῥηγμένον, καὶ τὴν κεφαλὴν σποδοῦ πλήρη, καὶ θρηνοῦντα τὴν μεταβολὴν, παρηγόρει καὶ παύσασθαι τῆς λύπης παρεκάλει· καὶ τέλος ἱκέτευσεν ἀπελθόντα πρὸς [ſ] τὸν Ἀβεσάλωμον, ὡς τὰ ἐκείνου φρονοῦντα, τά τε ἀπόρρητα τῆς διανοίας αὐτοῦ κατανοεῖν, καὶ ταῖς Ἀχιτοφέλου συμβουλίαις ἀντιπράττειν. οὐ γὰρ τοσοῦτον ὠφελήσειν

tos hinc inde miſiſſet, ad illum ingens hominum vis confluxit.

Achitophelus inter conjuratos apud Abeſalomum. 2 Regum c. 15.

2. Inter cæteros aderat Davidis conſiliarius Achitophelus Gelmonæus, & ducenti viri ex ipſis Hieroſolymis, totius quidem negotii ignari, ſed quaſi ad ſacra facienda accerſiti. atque rex ab omnibus declaratur, ſtratagemate ut hoc fieret adhibito. Poſtquam vero hæc Davidi nunciabantur, ipſique inopinato audita erant quæ filius patraverat, veritus ipſum propter audaciam pariter ac impietatem, miratuſque quod veniæ peccatis datæ non meminerit, ſed ad alia illis multo pejora & iniquiora animum adjecerit, primum quidem ut regnum à Deo donatum ſibi eriperet, dein vero ut genitori vitam auferret, in loca trans Jordanem fugere decrevit: convocatiſque amicis ſui ſtudioſiſſimis, & conſiliis cum iis de filii *ſui* inſolentia communicatis, atque omnibus Dei judicio commiſſis, ab Hieroſolymis, regiæ domus cuſtodia decem concubinis relicta, diſceſſit, cum alia multitudine alacriter cum eo *urbem* egreſſa, tum illa ſexcentorum cohorte qui prioris ipſius Saulo vivente fugæ comites fuerant. Abiatharo vero & Sadoco pontificibus, quibus una cum Levitis omnibus arcam geſtantibus in animo erat eum comitari, ut manerent perſuaſit, quod Deus ipſum ea non circumlata liberaturus eſſet. Illis autem mandavit, ut de rebus geſtis ſingulis ipſum clam certiorem facerent. miniſtroſque ſibi in omnibus fideles habuit *pontificum* filios, Sadoci quidem Achimam, Jonatham vero Abiathari. Ethi quoque Gitthæus cum eo profectus eſt, etiam præter Davidis voluntatem: nam ipſi ut *domi* maneret perſuadere conabatur. & ex hoc ipſo conſpectior erat ejus in illum benevolentia. Cum autem Davides per clivum Olivarum nudis pedibus aſcenderet, & *omnes qui cum eo erant lachrymis indulgerent, nunciatum eſt Achitophelum eſſe apud Abeſalomum & cum illo ſentire. Quæ res audita luctum ei magis intendebat: precibuſque Deum implorabat, ut Abeſalomi animum ab Achitophelo alienaret. nam verebatur ne contra ſe ei dando conſilia apud ipſum fidem inveniret; cum vir prudens eſſet, & in diſpiciendo quid facto opus ſit oculatiſſimus. Poſtquam autem in montis jugum pervenerat, urbem reſpiciebat, & multis cum lachrymis, ac ſi regno excidiſſet, Deo preces effundebat. tumque ei obviam factus eſt vir amicus & fidelis, Chuſi nomine. Hunc conſpicatus veſte lacerata & capite pulvere oppleto, reſque mutatas lugentem, ſolatium ei adhibebat, & obſecrabat ut à mœrore deſiſteret. poſtremoque ſupplex ab ipſo petiit, ut ad Abeſalomum, ſimulato ejus partium ſtudio, digreſſus, & arcana animi ejus exploraret, & Achitopheli conſiliis adverſaretur. nam ſi ſecum pergeret

tantum

Jubet Davides pontificibus ut in urbem redeant. 2 Regum, c. 15.

Davides de Abeſalomi conſiliis ſolicitus, Deum, ut ſucceſſu careant, precatur.

Chuſi obteſtatur, ut Achitopheli conſiliis ſeſe opponat. 2 Reg. c. 15.

---

a Γωλαναῖος ſolus *Vat.* Γιλωναῖος juxta *Exemplar Alexandrinum* τῶν ο΄. in *Epiphanii* libris varie *Gelmonæus*, & *Galamonæus*, & *Gilonæus*. b Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis*. c Ἀναδείκνυται *Vat.* d Ἀπηγγέλη *Big. Samb.* & *Vat.* e Τῆς τόλμης αὐτὸν θαυμάσας ὅτι *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* f Ὑπεβάλετο *Big. Samb.* & *Vat.* g Ὑπὸ Θεοῦ *Vat.* h Εἰς τὸ πέραν *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* i Ita diſtinguo *Epiphanium* ſequutus. antea erat, καὶ Λευίτας ἅπαντας, μετὰ τῆς κιβωτοῦ μένειν &c. k Ὅπως τοῦ Θ. *Big. Samb.* & *Vat.* l Ita *Samb.* & *Vat.* quo modo legendum eſſe voluit *Schotanus*. in *cæteris* ῥυσομένου. m Διαστέλλειν *ſolus Vat.* n Ἀχίμααν *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ἀχίμααν, hic loci. infra tamen paſſim Ἀχιμὰν & Ἀχιμάς. Vide p. 311. v. 31. o Ἐθὶς δ᾽ ὁ Γιτθαῖος *Vat.* in quibuſdam *Epiphanii* libris *Ethai Getheus*. p Τὴν τοῦ Δ. *Big.* & *Samb.* q Ita *Big. Samb* & *Vat.* συνὼν τῷ Ἀ. in *cæteris*. r Sic *Big. Vat. LXXII.* & *Epiphanius* in melioribus *Codd.* Χουσὶν *Samb.* Χουσὶς in *reliquis*. ſ Articulus deeſt *Vat.*

* Al. *omnes pariter ac ipſe lachr.*

tantum prodeſſe non poſſe, quantum *proderit* ſi ad eum conceſſerit. Atque ita à Davide perſuaſus, eo relicto Hieroſolyma ſe contulit. eódemque non multo poſt venit & Abeſalomus.

Sibas heri accuſati latifundiis potitur. 2 Regum, c. 16.

3. Cæterum Davidi paululum progreſſo occurrit Sibas Memphiboſthi ſervus, quem ad prædia procuranda miſerat, filio Jonathæ Sauli filii ab ipſo donata, agens præ ſe duos aſinos neceſſariis *ad victum* onuſtos: ex quibus petiit ut accipere dignaretur, quicquid ipſi ſuiſque opus eſſet. Cum autem *Davides* ex eo quæreret, ubinam Memphiboſthum reliquiſſet, Hieroſolymis, dicebat, ſpei plenum, fore ut, rebus jam turbatis, ob Sauli meritorum memoriam populi ſuffragiis rex crearetur. Hanc autem ob rem indignatus, omnia quæ Memphiboſtho conceſſerat Sibæ largitur. multo enim juſtius eſſe agnovit ut hic quam ille iſtis frueretur. Et quidem Sibas gaudio exſultabat.

Semei maledicit Davidi. 2 Reg. c. 16.

4. Ubi vero Davides pervenit ad locum Baürin appellatum, ſupervenit cognatus Sauli, nomine quidem Simei, Geræ vero filius, & lapidibus eum impetebat & convicia jaciebat. Cum vero amici regem circumſtarent & protegerent, eo magis maledicendo procedebat, ſanguinarium atque malorum auctorem vocitans. quin & ex regione ut impurus & exſeſecrandus excederet jubebat: Deoque ſe gratias habere fatebatur, qui eum regno exuerat, & per proprium filium pœnas ab eo exegerat peccatorum quæ in dominum ſuum commiſerat. Cum autem omnes ira in ipſum concitarentur, & præcipue Abeſſæus, cui in animo erat Semei interficere, Davides iraſcentis impetum cohibebat. “Abſit, inquit, ut malis præſentibus novi alicujus motûs occaſionem adjiciamus. nulla enim reverentia aut cura ducor canis hujus rabie in me invadentis: ſed cedo Deo, per quem in nos inſanus factus eſt. Nihil vero miri quod hæc ab eo patiar, quando filium etiam impium expertus fuerim. ſed fortaſſe Deus nobis miſericordiam adhibebit, & hoſtes nobis ipſius ex voluntate ſuccumbent”. Viam itaque pergebat, nihil morans Semei, per alterum montis latus diſcurrentem & fortiter conviciantem. Cum autem veniſſet ad Jordanem, tum ſuos *itinere* defatigatos reficiebat.

Abeſalomum adiit Chuſi. 2 Regum, c. 16.

5. At ubi Abeſalomus cum Achitophelo conſiliario, omni *Iſraëlitarum* populo comitante, Hieroſolyma venerat, *inter cæteros* etiam Davidis amicus ipſos adibat; ac, adorato Abeſalomo, precabatur ipſi imperium perpetuum & in omne ævum permanſurum. Cum autem ille ad ipſum dixiſſet: “curnam, cum inter præcipuos patris ipſius amicos fue-

[a] αὐτῷ συνερχόμενον, ὅσον παρ' ἐκείνῳ γενόμενον. καὶ ὁ μὲν πεισθεὶς τῷ Δαυίδῃ, καταλιπὼν αὐτὸν, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἀφικνεῖται δὲ εἰς αὐτὰ μετ' οὐ πολὺ καὶ Ἀβεσάλωμος.

γ'. Ὀλίγον δὲ τῷ Δαυίδῃ προελθόντι Σιβᾶς ὁ τοῦ Μεμφιβόσθου δοῦλος συνήντησεν, ὃν προνοησόμενον ἀπεστάλκει τῶν κτήσεων, [b] ἃς δεδώρητο τῷ Ἰωνάθου τοῦ Σαούλου παιδὸς υἱῷ, μετὰ [c] ζεύγους ὄνων καταπεφορτημένων τοῖς ἐπιτηδείοις, ἐξ ὧν ἐκέλευσε λαμβάνειν ὧν αὐτός τε καὶ οἱ σὺν αὐτῷ δέοιντο. [d] πυνθανομένῳ δὲ, ποῦ καταλέλοιπε τὸν Μεμφίβοσθον, ἐν Ἱεροσολύμοις ἔλεγε, προσδοκῶντα χειροτονηθήσεσθαι βασιλέα διὰ τὴν [e] ὑπάρχουσαν ταραχὴν, εἰς μνήμην ὧν [f] ἠυεργέτησεν αὐτοὺς Σαοῦλος. ἀγανακτήσας δ' [g] ἐπὶ τούτῳ, πάνθ' ὅσα τῷ Μεμφιβόσθῳ παρεχώρησε Σιβᾷ χαρίζεται. [h] πολὺ γὰρ δικαιότερον αὐτὸν ἐκείνου ταῦτ' ἔχειν ἐπέγνωκε. καὶ ὁ μὲν Σιβᾶς περιχαρὴς ἦν.

δ'. Δαυίδῃ δὲ γενομένῳ κατὰ [i] Βαουρὶν, τόπον οὕτω καλούμενον, ἐπέρχεται τοῦ Σαούλου συγγενὴς ὄνομα [k] Σεμεεὶς, υἱὸς δὲ Γηρᾶ, καὶ λίθοις τε [l] ἔβαλλεν αὐτὸν, καὶ ἐκακηγόρει. περιστάντων δὲ τῶν φίλων καὶ σκεπόντων, ἔτι [m] μᾶλλον βλασφημῶν διετέλει, μιαιφόνον καὶ πολλῶν ἀρχηγὸν κακῶν ἀποκαλῶν. [n] ἐκέλευε δὲ καὶ τῆς γῆς ὡς ἐναγῆ καὶ ἐπάρατον [o] ἐξιέναι· καὶ τῷ Θεῷ χάριν ἔχειν ὡμολόγει τῆς βασιλείας [p] αὐτὸν ἀφελομένῳ, καὶ διὰ παιδὸς ἰδίου τὴν ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν εἰς [q] ἑαυτοῦ δεσπότην δίκην [r] αὐτὸν εἰσπραξαμένῳ. πάντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἠρεθισμένων ὑπ' ὀργῆς, καὶ μάλιστα Ἀβεσσαίου, διαχρήσασθαι βουλομένου [s] τὸν Σεμεεὶ, Δαυίδης αὐτὸν τῆς ὀργῆς ἐπέσχε. “μὴ τοῖς παροῦσι κακοῖς ἕτερον προσεξεργασώμεθα, φησὶ, καινοτέραν ἀφορμήν. οὐ γὰρ δὴ τοῦ προσλυσσῶντός μοι τούτου κυνὸς αἰδώς τις ἢ φροντὶς [t] ὑπέρχεται. τῷ Θεῷ δὲ εἴκω, δι' ὃν οὗτος ἐφ' ἡμᾶς ἀπενοήθη. θαυμαστὸν δ' οὐδὲν ὑπὸ τούτου με ταῦτα πάσχειν, ὅπου γε καὶ παιδὸς ἀσεβοῦς πεπείραμαι. ἀλλὰ ἔσται τις ἴσως οἶκτος ἡμῖν ἐκ τοῦ Θεοῦ, καὶ κρατήσομεν τῶν ἐχθρῶν τούτου θελήσαντος.” [u] ἤνυεν οὖν τὴν ὁδὸν, οὐ φροντίζων τοῦ Σεμεεὶ παρὰ τὸ ἕτερον μέρος τοῦ ὄρους διατρέχοντος καὶ [x] πολλὰ κακηγοροῦντος. [y] παραγενόμενος δ' ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἀνελάμβανε τοὺς ἰδίους ἐνταῦθα κεκοπωμένους.

ε'. Ἀβεσσαλώμου δὲ καὶ Ἀχιτοφέλου τοῦ συμβούλου παραγενομένου εἰς Ἱεροσόλυμα, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ, [z] καὶ Δαυίδου φίλος ἧκε πρὸς αὐτούς· καὶ προσκυνήσας αὐτὸν συνηύχετο τὴν βασιλείαν εἰς αἰῶνα [a] καὶ πάντα παραμεῖναι χρόνον. φήσαντος δ' ἐκείνου πρὸς αὐτόν· “τί δήποτε, φίλος [b] ἐν τοῖς μάλιστα τοῦ πατρὸς αὐτοῦ γεγενημένος,

---

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* αὐτὸν in *reliquis.* [b] Ὧν δεδώρητο ſolus *Vat.* [c] Ita *MSS.* ζεῦγος in *Editis.* [d] Iterum ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυνθανομένων in *Editis.* [e] Sic *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὑπερέχουσαν. [f] Eo modo *Samb.* & *Vat.* εὐεργέτησεν *Aliis.* [g] Ἐπὶ τούτοις *Vet. Interpr.* & *Zonar.* [h] Sic *Big. Vat.* & *Vet. Interpr.* πολὺ γὰρ δικαιότερον ἐκεῖνος ταῦθ' ἕξειν αὐτὸν ἐπέγνωκε *Samb.* π. γ. δικαιότερον αὐτὸν ἐκ. τ. ἔχειν αὐτὸν ἐπέγνωκε in *Editis.* [i] Ita cum *Cod. Vat.* Βαουρὶ *Big.* Χώρανον *Samb.* Χωραμὸν *Baſ.* & *G.* in *Epiphanii* libris varie, *Bachoran*, & *Choron*, & *Choran*. Sed *Bahurim* habet *P. Comeſtor* è ſacro *volumine.* [k] Sic *Big.* Σεμεεὶ μὲν ὄνομα *Samb.* Σεμεεῖος μὲν ὄνομα *Vat.* ὄνομα Σεμεεὶ *Baſ.* & *G.* abſque μέν. [l] Eo modo *Samb.* & *Vat.* ἔβαλεν in *reliquis.* [m] Ἔτι μᾶλλον ὁ Σεμεεὶ βλασφ. *Big.* ἔτι μ. ὁ Σεμεεῖος βλ. *Samb.* ἔτι μ. ὁ Σεμεεῖος βλ. *Vat.* [n] Ἐκέλευσε *Vat.* [o] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐξεῖναι. [p] Αὐτοῦ αὐτὸν *Big.* & *Samb.* [q] Ita cum *Vat.* εἰς τὸν αὐτοῦ δεσπ. *Big.* & *Samb.* εἰς αὐτοῦ δεσπ. *Baſ.* & *G.* [r] Sic *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *Editis.* deeſt *Big.* [s] Τὸν inſertum dedi ex *MSS.* [t] Ἐπέρχεται ſolus *Vat.* [u] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἤνυε δ' οὖν in *Editis.* [x] Πολλὰ adjecimus ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* παραγενόμενοι *Big. Samb.* & *Vat.* [z] Ita *MSS.* καὶ Δαυίδου φίλος ἧκε in *Editis.* καὶ Δαυίδου φίλος ὁ Χουσὶ juxta *Vet. Interpr.* qui mox legiſſe videtur [illegible] αὐτόν· [illegible] Ἀβεσσάλωμον σὺν. [a] Sequutus ſum *Vat.* καὶ τὸν ἅπαντα παραμεῖναι χρόνον *Samb.* καὶ τὸν ἅπαντα μεῖναι χρόνον *Big.* καὶ αὐτὸν παραμεῖναι πάντα χρόνον *Baſ.* & *G.* Vertit *Epiphanius* hoc modo, *optabat regnum ejus incolume & in omni tempore permanere.* [b] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐν τοῖς νῦν μάλ. τ. π. α. γεγενημένος, πρὸς ἅπ.

“μένος, καὶ πρὸς ἅπαντα πιστὸς εἶναι δόξας, οὐ σὺν αὐτῷ νῦν ἐστιν, ἀλλὰ καταλιπὼν ἐκεῖνον [a] μεταβαίνει πρὸς αὐτόν”; δεξιῶς ἀποκρίνεται καὶ σωφρόνως. εἶπε γάρ, “ἕπεσθαι δεῖν αὐτὸν τῷ Θεῷ, καὶ τῷ παντὶ πλήθει. τούτων οὖν μετὰ σοῦ, δέσποτα, γεγενημένων, εἰκότως ἕπομαι κἀγώ. τὴν γὰρ βασιλείαν ἔλαβες παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὴν αὐτὴν μέντοιγε πίστιν καὶ εὔνοιαν ἐνδείξομαι, πιστευόμενος εἶναι φίλος, ἣν οἶσθά με τῷ πατρί σου παρεσχημένον. ἀγανακτεῖν δὲ οὐδὲν [b] προσήκε τοῖς παροῦσιν. οὐ γὰρ εἰς ἄλλην οἰκίαν ἡ βασιλεία μεταβέβηκε· μεμένηκε δὲ ἐπὶ τῆς αὐτῆς, υἱοῦ παραλαβόντος”. ταῦτα λέγων, ἔπειθεν· ὕποπτον γὰρ αὐτὸν εἶχε. καὶ καλέσας τὸν Αχιτόφελον, συνεβουλεύετο αὐτῷ τί δεῖ ποιεῖν. ὁ δὲ παρῄνεσε, ταῖς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ παλλακαῖς συνελθεῖν. “[c] ἐκ τούτου γὰρ εἴσεσθαι τὸν λαόν, ἔλεγε, πιστεύσαντα ὡς ἀδιάλλακτά σοι τὰ πρὸς αὐτόν ἐστι, καὶ μετὰ πολλῆς [d] συστρατεύσεσθαι προθυμίας ἐπὶ τὸν πατέρα· μέχρι γὰρ δεῦρο φανερὰν ἔχθραν ἀναλαμβάνειν δεδιέναι, προσδοκῶντας ὑμᾶς ὁμονοήσειν”. πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ, κελεύει σκηνὴν αὐτῷ πῆξαι τοὺς οἰκέτας ἐπὶ τοῦ βασιλείου, τοῦ πλήθους ὁρῶντος· καὶ παρελθών, συνέρχεται ταῖς τοῦ πατρὸς παλλακαῖς. ταῦτα δ’ ἐγένετο κατὰ τὴν Ναθάνας προφητείαν, ἣν τῷ Δαυίδῃ σημαίνων τὴν ἐκ τοῦ παιδὸς ἐσομένην ἐπίθεσιν προεφήτευσε.

θʹ. ϛʹ. Ποιήσας δ’ Αβεσάλωμος τὰ παραινεθέντα αὐτῷ ὑπὸ τοῦ Αχιτοφέλου, δεύτερον αὐτὸν συμβουλεύειν ἠξίου περὶ τοῦ πολέμου τοῦ πρὸς τὸν πατέρα. [e] μυρίους δ’ αὐτὸν ἐπιλέκτους αἰτήσαντος ἐκείνου, καὶ τὸν πατέρα κτείνειν αὐτοῦ καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ σώους [f] ἀνάξειν ὑποσχομένου, καὶ [g] βεβαίαν τότε τὴν βασιλείαν ἔσεσθαι φήσαντος, Δαυίδου μηκέτι ζῶντος, ἀρεσθεὶς [h] τῇ γνώμῃ μετακαλεῖται τὸν Χουσί, τὸν Δαυίδου [i] φίλον· οὕτως γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνος ἐκάλει· καὶ τὴν Αχιτοφέλου γνώμην αὐτῷ δηλώσας, τί καὶ αὐτῷ δοκεῖ περὶ αὐτῆς ἐπυνθάνετο. ὁ δὲ [k] συνιδών, ὅτι, γενομένων ὧν Αχιτόφελος συνεβούλευσε, κινδυνεύσει Δαυίδης συλληφθεὶς ἀποθανεῖν, ἐναντίαν ἐπειρᾶτο γνώμην εἰσφέρειν. “οὐ γὰρ ἀγνοεῖς, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὴν τοῦ πατρὸς καὶ τὴν τῶν σὺν αὐτῷ νῦν ὄντων ἀνδρείαν· ὅτι καὶ πολλοὺς πεπολέμηκε, καὶ πάντοτε [l] κρατῶν τῶν πολεμίων ἀπήλλακται. νῦν δὲ εἰκὸς αὐτὸν ἐπὶ στρατοπέδου μένειν· στρατηγῆσαι γὰρ [m] ἱκανώτατος, καὶ [n] προειδεῖν ἀπάτην [o] ἐπερχομένων πολεμίων· ἀλλὰ κατὰ τὴν ἑσπέραν ἀπολιπὼν τοὺς ἰδίους, [p] ἢ εἴς τινα τῶν αὐλώνων αὐτὸν ἀποκρύψει, ἢ πρὸς πέτρᾳ τινὶ λοχήσει. συμβαλόντων δὲ τῶν ἡμετέρων, οἱ μὲν ἐκείνου πρὸς μικρὸν ὑποχωρήσουσι, [q] θαῤῥήσαντες δ’ ὡς τοῦ βασιλέως αὐτοῖς ἐγγὺς ὄντος ἀντιστήσονται· καὶ μεταξὺ

“rit, & in omnibus fidiſſimus eſſe viſus, non cum illo nunc ſit, ſed eo deſerto ad ipſum tranſierit”? Scite prudenterque reſpondet: nam dicebat, “illum ſequi oportere Deum & populum univerſum. Hos itaq; cum tibi, domine, adeſſe viderim, ego quoque merito ſequor. à Deo enim regnum accepiſti. Et quidem eandem fidem & benevolentiam *tibi* oſtendam, in amicis habitus, quam noſti me patri tuo præſtitiſſe. Ægre autem ferre rerum præſentem ſtatum haud convenit. nam in aliam regnum non tranſiit familiam, ſed in eadem manſit, filio *patri* ſuccedente”. His verbis fidem fecit: nam ſuſpicionem non effugerat. Advocato deinde Achitophelo, ipſum conſulebat quid facto opus eſſet. Is vero ſuaſit, ut cum patris pellicibus congrederetur. “ex hoc enim populum ſciturum crediturumque, dicebat, fieri non poſſe ut unquam cum eo in gratiam redeas; atque adeo multa cum alacritate contra patrem ſimul militaturum: nam hactenus veritos eſſe apertas ſuſcipere inimicitias, conventurum inter vos expectantes”. Huic autem conſilio obſequutus juſſit famulis, ut * ſuper *domo* regia ſibi tabernaculum tenderent, † inſpectante populo: eóque ingreſſus cum pellicibus patris concubuit. Atque iſta acciderunt quemadmodum vaticinatus eſt Nathanas, cum prædiceret fore ut filius ipſum adoriretur.

Achitophelus ſuadet Abeſalomo ut patris concubinas comprimat. 2 *Reg.* c. 16.

IX.

Achitopheli conſilium de opprimendo Davide. 2 *Regum*, c. 17.

6. Abeſalomus autem, ea exſequutus quæ ipſum monuerat Achitophelus, iterum ab eo poſtulabat, ut de bello cum patre gerendo ei conſilium daret. Cum vero ille decem mille lectos viros ab eo petiiſſet, & patrem ipſius interimere pollicitus eſſet, & qui ſecum proficiſcerentur ſalvos reducturum, & tum demum imperium ſibi firmum fore ſtabileque dixiſſet, Davide è vivis ſublato; hac ſententia delectatus Chuſi accerſit, Davidis amicum, (ita enim ille eum vocabat) eique propoſita Achitopheli ſententia ab eo quæſivit quid ipſi hac de re videretur. At ille, intellecto, ſi hæc fierent quæ ſuaſerat Achitophelus, id diſcriminis aditurum eſſe Davidem, ut captus mortem oppeteret, operam dedit ut contrariam afferret ſententiam. “Non enim ignoras, ajebat, ô rex, virtutem patris tui & eorum qui eum nunc comitantur; quod & multa bella geſſerit, & ſemper hoſtium victor evaſerit. Nunc autem veriſimile eſt ipſum in caſtris verſari (quippe ſolertiſſimum in ſtratagematis excogitandis, doliſq; hoſtium in aggreſſione præſentiendis) ſed nocte ſuis relictis, aut in valle aliqua delitescet, aut ad rupem aliquam in inſidiis erit. Cum autem noſtri manus conſerent, ſui quidem paulatim pedem referent, mox vero audentiores facti, quaſi illis in propinquo fuerit rex, ſeſe *nobis* opponent: & dum “pugna

Ei contradicit Chuſi. 2 *Regum*, c. 17.

---

[a] Μεταβαίνῃ *Big.* μεταβαίνῃ *Samb. Bub. & Hen.* [b] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσήκεν *Baſ.* & *G.* [c] Sic *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *ex hoc enim, populum ſciturum crediturumque dicebat.* ἐκ τούτου γὰρ ἔλεγε τὸν λαὸν ἴσεσθαι πιστεύσοντα *Vat.* ἐκ τούτου παρέσεσθαι τὸν λαὸν ἔλεγε πιστ. *Baſ.* & *G.* [d] Συστρατεύσασθαι *Big.* & *Samb.* [e] Δώδεκα χιλιάδας in *S. Literis.* [f] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνέξειν *Vat.* ἀναχεῖν in *Editis.* [g] Ita cum *Vat.* & *Samb.* ut ſupra, p. 304. v. 40. in *Editis* βίαιον. [h] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὴν γνώμην in *Editis.* [i] Ita in *MSS.* Suſpicor *Epiphanium* legiſſe ἀρχαῖον φίλον. quod ſane mallem quam ἀρχίφιλον *Editorum.* [k] Συνιδὼν δ’ ὅτι *Big.* & *Samb.* καὶ συνιδὼν ὅτι *Vat.* [l] Τῶν ἐχθρῶν κρατῶν *Vat.* [m] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἱκανώτατον in *Editis.* [n] Προϊδεῖν *Big.* & *Samb.* [o] Ὑπερχομένων *Vat.* [p] Illud ἢ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* deerat in *Editis.* [q] Θαρσήσαντες *Big. Samb.* & *Vat.* * *In ſolario* regio vertit *Epiphan.* Perperam *in regia* reddit *Gelen.* ἐπὶ τὸ δῶμα LXXII. † *Et vidente populo accedens ad patris ſui concubinas ingreſſus eſt*, reddit *Epiphan.* ac ſi legiſſet, καὶ τοῦ πλήθους ὁρῶντος παρελθὼν σ. Juxta S. Literas, *ad patris ſui concubinas in conſpectu omnium Iſraëlitarum ingreſſus eſt.*

“pugna res geritur, pater ex improviſo conſpectus, illis quidem animos ad pericula *ſubeunda* adjiciet, tuis vero metum & conſternationem afferet. Expende igitur meum quoque conſilium, & ſi hæc optima eſſe agnoveris, Achitopheli quidem ſententiam rejice; nunciis vero in omnem Hebræorum regionem miſſis, impera illis ut expeditionem contra patrem tuum ſuſcipiant. Deinde aſſumptis copiis, tui ductu & auſpiciis geratur bellum, neque alterius fidei committatur. nihil enim minus exſpectandum quam ut illum facile ſuperaturus ſis, modo in aperto campo aſſequaris paucis munitum, cum multas militum myriadas habueris, qui maxime expetunt ſuum in te ſtudium oſtendedere & alacritatem. Quod ſi pater *intra* mœnia ad obſidionem *tolerandam* ſe concluſerit, machinis & cuniculorum foſſionibus urbem iſtam expugnabimus”. Hæc cum dixiſſet, majori pollebat auctoritate quam Achitophelus. nam hujus *conſilio* illius ſententiam prætulit Abeſalomus. Verum hoc ipſum effecit Deus, ut Chuſi conſilium illi res ſecum reputanti melius videretur.

Achitopheli conſilium rejicitur. 2 Regum, c. 17.

7. At *Chuſi* cum ad Sadocum & Abiatharum pontifices properaſſet, atque Achitopheli ſententiam necnon & ſuam eis expoſuiſſet, quodque optimum viſum eſſet ea agere quæ ipſe ſuaſerat, juſſit ut mitterent qui Davidi indicatum irent, atque iſta conſilia palam facerent, adhortarenturque *eum* ut ſine mora Jordanem trajiceret: ne forte filius mutata ſententia ipſum perſequi feſtinaret, &, priuſquam in tutum ſe recipiat, comprehendat. Pontifices autem de induſtria curaverant ut extra urbem *alicubi* laterent filii, relaturi ad Davidem quid *in ea* ageretur. Fideli igitur ad ipſos miſſa ancilla, ſecum ferente quæ Abeſalomo decreta eſſent, præceperunt, ut de iſtis Davidem propere admonendum curarent. Illi vero nec mora nec procraſtinatione rem diſtulerunt, ſed, patris mandatis acceptis, ſeſe pios fidoſque miniſtros oſtendebant: &, cum in obſequio præſtando celeritatem adhibere & velocitatem optimum eſſe exiſtimarint, Davidi obviam ire maturabant. Illos vero, cum duobus ſtadiis urbe abeſſent, equites aliquot forte conſpiciunt, atque indicant Abeſalomo. iſque ſtatim ad capiendum eos miſit. At cum hoc animadvertiſſent pontificis filii, via divertentes illico in vicum quendam non longe ab Hieroſolymis ſe contulerunt. Bachures vico nomen erat. Mulierem autem quandam rogaverunt, ut latebras daret ipſiſque ſecuritatem præſtaret. Illa vero cum juvenes in puteum fune demiſiſſet, lanamque coactam ori ejus obduxiſſet, ut ad eam venerunt qui illos perſequerentur, & ex ea quæſiverunt num eos vidiſſet, ſibi quidem conſpectos eſſe non negavit, paulullum enim ſecum moratos denuo diſ-

Chuſi, ope pontificum filiorum, Davidem de omnibus certiorem facit. 2 Reg. c. 17.

Pontificum filii in puteo abſconditi. 2 Regum, c. 17.

“τοῦτον μαχομένων ὁ πατὴρ ἐπιφανεὶς ἐξαίφνης, τοῖς μὲν εὐψυχίαν πρὸς τοὺς κινδύνους παρασκευάσει, τοὺς δὲ σοὺς καταπλήξεται. παράθου δὴ ταύτῃ καὶ τὴν ἐμὴν συμβουλίαν τῷ λογισμῷ, καὶ ταῦτ' ἐπιγνοὺς ἄριστα, τὴν μὲν Ἀχιτοφέλου γνώμην παραίτησαι· πέμψας δ' [a] εἰς πᾶσαν τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, παράγγειλον αὐτοῖς τὴν ἐπὶ τὸν πατέρα σου στρατείαν. καὶ παραλαβὼν [b] αὐτὸς τὴν δύναμιν, τοῦ πολέμου γίνου στρατηγὸς, καὶ μὴ πιστεύσῃς τοῦτον ἑτέρῳ. νικήσειν γὰρ προσδόκα ῥᾳδίως αὐτὸν, ἂν ἐν φανερῷ καταλάβῃς ὄντα μετ' ὀλίγων, αὐτὸς πολλὰς ἔχων μυριάδας βουλομένων τὴν περὶ σὲ σπουδὴν [c] ἐπιδείξασθαι καὶ προθυμίαν. ἂν δ' ὁ πατὴρ αὐτὸν εἰς πολιορκίαν συγκλείσῃ, μηχανήμασι καὶ ὀρύγμασιν [d] ὑπονόμοις καθαιρήσομεν ἐκείνην τὴν πόλιν”. Ταῦτ' εἰπὼν ηὐδοκίμησε μᾶλλον Ἀχιτοφέλου· τῆς γὰρ ἐκείνου γνώμης ἡ τούτου προεκρίθη παρ' Ἀβεσαλώμῳ. Θεὸς μέντοιγε ἦν ὁ τῇ τούτου διανοίᾳ τὴν τοῦ Χουσὶ [e] συμβουλίαν συστήσας ἀμείνονα εἶναι δοκεῖν.

ζ'. Σπεύσας δὲ πρὸς τοὺς ἀρχιερέας Σάδωκον καὶ Ἀβιάθαρον, τήν τε Ἀχιτοφέλου γνώμην ἐξειπὼν αὐτοῖς καὶ τὴν ἑαυτοῦ, καὶ ὅτι δέδοκται [f] τὰ ὑπ' αὐτοῦ παραινεθέντα πράττειν, ἐκέλευσε μηνύειν [g] πέμψαντας Δαυίδῃ καὶ φανερὰ ποιεῖν τὰ [h] συμβεβουλευμένα, καὶ προσπαρακελεύσασθαι ταχέως διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην, μὴ μεταγνοὺς ὁ παῖς αὐτοῦ διώκειν ὁρμήσῃ, καὶ πρὶν ἐν ἀσφαλείᾳ γενέσθαι φθάσας καταλάβῃ. οἱ δὲ ἀρχιερεῖς ἐξεπίτηδες τοὺς υἱοὺς ἔξω τῆς πόλεως κεκρυμμένους εἶχον, ὅπως διακομίσωσι πρὸς τὸν Δαυίδην τὰ πραττόμενα. πέμψαντες οὖν πιστὴν θεραπαινίδα πρὸς αὐτοὺς, φέρουσαν τὰ βεβουλευμένα ὑπὸ Ἀβεσαλώμου, προσέταξαν μετὰ σπουδῆς ταῦτα Δαυίδῃ σημαίνειν. οἱ δ' οὐδὲν εἰς ἀναβολὰς καὶ μέλλησιν ὑπερέθεντο, λαβόντες δὲ τὰς τῶν πατέρων ἐντολὰς, εὐσεβεῖς ἅμα καὶ πιστοὶ γίνονται διάκονοι· καὶ τῆς ὑπηρεσίας τὸ τάχος καὶ τὴν ὀξύτητα κρίναντες ἄριστον εἶναι, ἠπείγοντο συμβαλεῖν Δαυίδῃ. γενομένους δ' αὐτοὺς ἀπὸ σταδίων τῆς πόλεως δύο [i] θεῶνταί τινες ἱππεῖς, καὶ διαβάλλουσι πρὸς τὸν Ἀβεσάλωμον. ὁ δ' εὐθὺς ἔπεμψε τοὺς συλληψομένους. νοήσαντες δὲ τοῦτο οἱ τῶν ἀρχιερέων παῖδες, ἐκτραπέντες τῆς ὁδοῦ, [k] παραχρῆμα εἰς κώμην τινὰ τῶν [l] Ἱεροσολύμων οὐκ ἄπωθεν ἑαυτοὺς ἔδωκαν. [m] Βαχούρης ἦν ὄνομα τῇ κώμῃ. γυναικὸς δ' ἐδεήθησάν τινος κρύψαι καὶ παρασχεῖν αὐτοῖς τὴν ἀσφάλειαν. ἡ δὲ καθιμήσασα τοὺς νεανίσκους εἰς φρέαρ, καὶ πλάκας ἄνωθεν ἐρίων ἐπιβαλοῦσα, ὡς ἧκον οἱ διώκοντες αὐτοὺς, καὶ περὶ αὐτῶν ἀνέκρινον εἰ θεάσαιτο, ἰδεῖν [n] μὲν οὐκ ἠρνήσατο, [o] μείναντας γὰρ παρ' αὐτῇ πάλιν ἀπελθεῖν.

---

a Εἰς πᾶσαν χώραν *Vat.* b Illud αὐτὸς inſertum dedi ex *MSS.* c Ἐνδείξασθαι *Vat.* d Καὶ ὑπονόμοις *Vat.* e Ita *Big. Samb.* & *Vat.* συμβουλὴν στήσας in *Editis.* f Sic *MSS.* in *Editis* ταῦθ' ὑπ' αὐτοῦ. g Iterum ex *MSS.* πέμψας in *Editis.* h Eo modo *MSS.* συμβεβουλευμένα *Baſ.* & *G.* in quibus mox πρὸς παρακελεύσασθαι, contra quam in *MSS.* i Sic *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* θέονται in *Vat. Baſ.* & *G.* k Παραυτίκα ſolus *Vat.* l Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.* m Ita *Epiphanius* aut Βοχουρίς. Βαχουρὶς *Vat.* Βοχχόρης in *Editis, Aliiſque.* Vide ſupra p. 306. v. 17. n Voculam μὲν inſerui, auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* o Sic cum *MSS.* πίνοντας γὰρ παρ' αὐτῇ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicens apud ſe eos ſumpſiſſe potum & continuo diſceſſiſſe.* ἀπιόντας γὰρ in *Editis.*

θεῖν. εἰ μέντοι γε συντόμως διώξουσι, καταλήψεσθαι προύλεγεν. ὡς δ' ἐπὶ πολὺ διώξαντες οὐ κατέλαβον, ἀνέστρεψαν [a] εἰς τοὐπίσω. θεασαμένη δ' αὐτοὺς ἀναζεύξαντας ἡ γυνή, καὶ μηδένα φόβον τοῖς νεανίσκοις ἀπ' αὐτῶν ἔτι συλλήψεως εἶναι), ἀνιμήσασα τὴν προκειμένην ὁδὸν ἀνύειν παρεκελεύσατο. καὶ πολλῇ σπουδῇ κατὰ χεῖρα χρησάμενοι περὶ τὴν ὁδοιπορείαν, ἧκον πρὸς Δαυίδην· καὶ πάντα ἀκριβῶς ἐδήλωσαν αὐτῷ τὰ παρ' Ἀβεσσαλώμου βεβουλευμένα. ὁ δὲ διαβῆναι τὸν Ἰορδάνην τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ προσέταξεν, ἤδη νυκτὸς οὔσης, καὶ μηδὲν ὀκνεῖν δι' αὐτήν.

η'. Ἀχιτόφελος δέ, τῆς γνώμης αὐτοῦ παρευδοκιμηθείσης, ἐπιβὰς τοῦ κτήνους ἐξώρμησεν εἰς [b] Γελμῶνα τὴν πατρίδα· καὶ συγκαλέσας τοὺς οἰκείους ἅπαντας, ἃ συνεβούλευσεν Ἀβεσσαλώμῳ ταῦτ' αὐτοῖς διεξῆλθε, καὶ ὡς οὐ πεισθεὶς φανερός ἐστιν οὐκ εἰς μακρὰν ἀπολούμενος. Δαυίδην δὲ κρατήσειν [c] μέλλειν ἔλεγε, καὶ ἐπανήξειν ἐπὶ τὴν βασιλείαν. ἄμεινον οὖν, ἔφησεν, εἶναι τοῦ [d] ζῆν αὐτὸν ἐξαγαγεῖν ἐλευθέρως καὶ μεγαλοφρόνως, ἢ παρασχεῖν αὐτὸν εἰς κόλασιν Δαυίδῃ, [e] καθ' οὗ πάντα συνέπραττεν Ἀβεσσαλώμῳ. ταῦτα διαλεχθείς, καὶ παρελθὼν εἰς τὸν μυχαίτατον τῆς οἰκίας, ἀνήρτησεν [f] αὐτόν. καὶ τὸν μὲν Ἀχιτόφελον, τοιούτου θανάτου δικαστὴν [g] αὐτοῦ γενόμενον, [h] καθελόντες ἐκ τῆς ἀγχόνης, ἐκήδευσαν οἱ προσήκοντες. ὁ δὲ Δαυίδης, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην καθὼς προειρήκαμεν, [i] εἰς Παρεμβολὰς καλλίστην καὶ ὀχυρωτάτην πόλιν παραγίνεται. δέχονται δ' αὐτὸν [k] ἀσμενέστατα πάντες οἱ πρῶτοι τῆς χώρας, κατά τε [l] αἰδῶ τῆς [m] τότε φυγῆς, καὶ κατὰ τιμὴν τῆς προτέρας [n] εὐπραγίας. ἦσαν δ' οὗτοι Βερζελαῖος ὁ [o] Γαλαδίτης, [p] καὶ Σιφὰρ ὁ τῆς Ἀμμανίτιδος δυνάστης, καὶ Μάχειρος ὁ τῆς Γαλαδίτιδος χώρας πρῶτος. οὗτοι πᾶσαν αὐτῷ καὶ τοῖς ἐκείνου τῶν ἐπιτηδείων εὐθηνίαν παρέσχον, ὡς μήτε κλίνας ἐπιλιπεῖν ἐστρωμένας, μήτε ἄρτους καὶ οἶνον, ἀλλὰ καὶ θυμάτων ἀφθονίαν χορηγῆσαι, καὶ τὴν εἰς ἀνάπαυσιν ἅμα κεκοπωμένοις καὶ τροφὴν χρησίμων εὐπορίαν διαρκῆ παρασχεῖν.

ΚΕΦ. ι'.

Ὅπως Ἀβεσσάλωμος ἡττηθεὶς ἐκ τριχῶν ἐν δένδρῳ κατεσχέθη καὶ ἀνῃρέθη.

ΚΑΙ οἱ μὲν ἐν τούτοις ἦσαν. Ἀβεσσάλωμος δέ, ἀθροίσας μεγάλην στρατιὰν τῶν Ἑβραίων [q] ἐπὶ τὸν πατέρα, καὶ διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν, οὐ πόρρω κατέζευξε τῶν Παρεμβολῶν ἐν τῇ Γαλαδιτικῇ χώρᾳ· καταστήσας στρατηγὸν πάσης τῆς δυνάμεως [r] Ἀμεσσαὶν εἰς τὴν Ἰωάβου τάξιν τοῦ συγγενοῦς αὐτοῦ. πατρὸς μὲν γὰρ ἦν [s] Ἰεθάρσου, μητρὸς δὲ Ἀβιγαίας· αὕτη δὲ καὶ Σαρουία [t] ἡ Ἰωάβου μήτηρ ἀδελφαὶ ἦσαν Δαυίδου. ὡς δ' ἐξαριθμήσας τοὺς σὺν αὐτῷ

cessisse. fore tamen prædicebat ut eos comprehendant, si modo è vestigio subsequerentur. At postquam longe illos insequuti non deprehenderunt, retrorsum se receperunt. Mulier autem, cum eos revertisse vidisset, & non amplius juvenibus metuendum esse ab illis ne caperentur, per funem rursum extractos iter propositum conficere jussit. prompteque viam ire festinantes ad Davidem pervenerunt: & accurate ei omnia indicarunt, quæ decreverit Abesalomus. Ille vero suis omnibus imperavit ut Jordanem trajicerent, etiamsi nox esset, ac ob eam nihil cunctarentur.

Ad Davidem salvi perveniunt pontificum filii. 2 Regum, c. 17.

Davides Jordanem trajicit. 2 Regum, c. 17.

8. At Achitophelus, cum suo non obtemperatum esset consilio, conscenso jumento Gelmonem in patriam suam contendit: suisque omnibus convocatis, exposuit eis quæ Abesalomo consuluerat; quodque non dicto audiens fuerit, pro certo brevi periturum. Davidem enim victorem fore ajebat, & in regnum restitutum iri. Præstat igitur, inquiit, libere magnoque animo è vita exire, quam Davidi, contra quem operam navavit Abesalomo, sese dare ad supplicium. Cum hæc dixisset & in intimam domum digressus esset, semetipsum suspendit. Et quidem Achitophelum, qui suopte judicio hujusmodi morti se addixerat, cognati ejus laqueo demptum sepulturæ mandarunt. At Davides, Jordane ut ante diximus superato, Castra pervenit, urbem pulcherrimam ac munitissimam. omnesque regionis *istius* optimates eum libentissime excipiunt, tam quod eos puduerit præsentis ipsius fugæ, quam quod eum in honore habuerint ob priorem felicitatem. Erant autem isti Berzelæus Galadita, & Siphar Ammanitidis dynastes, & Machirus regionis Galaditidis primas. Hi omnia ipsi suisque ad vitam necessaria largiter suppeditabant, ut nec lectos stratos eis deesse paterentur, nec panem ac vinum, sed & magnam *pecudum abundantiam ministrarent, rerumque ad lassatorum quietem pariter ac victum utilium copiam assiduam præberent.

Achitophelus in patriam contendit, & mortem sibi consciscit. 2 Regum, c. 17.

CAP. X.

Quomodo Abesalomus victus crinibus arbori implicitis pependit & interfectus est.

ATque illis quidem ita se res habebant. At Abesalomus, magno in *Davidem* patrem *suum* coacto Hebræorum exercitu, trajectoque Jordane fluvio, constitit non longe à Castris in Galaditarum regione; Amessa, loco Joabi cognati ejus, exercitui præposito. nam patre quidem Jetharsa *prognatus erat*, matre vero Abigæa: illa autem & Saruïa mater Joabi sorores erant Davidis. At cum Davides, copiis suis recensitis,

Abesalomus patrem persequitur. 2 Regum, c. 17.

---

[a] Iterum cum *MSS.* ἀνέστρεψαν ὀπίσω in *Editis*. [b] Γελμὼν Γαλλὼ *Big.* Γελμὼν Γαλὶν *Samb.* Γέλλων *Vat.* in *Epiphanii* libris varie, *Galmon*, & *Galmech*. Videsis p.305. v.3. [c] Μέλλειν non agnoscit *Vat.* [d] Ita cum *Big.* & *Samb.* ζῶν in *reliquis*. [e] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ὃς προὔδωκε πάντα &c. [f] Sic *Samb.* ἑαυτὸν *Busb.* & *Hen.* αὐτὸν in *reliquis*. [g] Eo modo *Samb.* & *Vat.* αὐτοῦ *Big.* αὐτὸν *Bas.* & *G.* [h] Καθελόντες αὐτὸν ἐκ τῆς *Vat.* [i] Εἰς Μαναΐμ LXXII. id est *Duplicia castra*. Vide supra p.297. v.31. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 2. v. 8. [k] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* εὐφρόσυνα in *Editis*. [l] *Al.* αἰδῶ. [m] Πρώτης φυγῆς *Big. Samb.* & *Vat.* dissentiente ab iis *Epiphanio*, qui vertit, *& fugam illius temporis reverentes*. [n] Sic *MSS.* εὐπραξίας in *Editis*. [o] *Al.* Γαλααδίτης & mox Γαλααδίτιδος. [p] Καὶ Σουεβὶν ὁ τῆς Ἀμ. *Vat.* ex versione τῶν ο'. in *Epiphanii* libris varie, *Sipha*, & *Sypha*, & *Syphas*; dein, *& Amanthias* seu *Amandias* pro *Ammanitidos*. [q] In *MSS.* ἦγεν ἐπὶ τὸν π. Sed vocem ἦγεν non agnoscit *Epiphan.* & commode satis abesse potest. [r] Ἀμεσσὰν in *quibusdam libris*, perperam. Ἀμεσσαὶν juxta *Epiphanium*. [s] Ἰεθέρου *Vat.* ex LXXII. Γιθαῖον aut Ἰεθαῖον legisse videtur *Epiphan.* [t] Voculam ἡ adjeci ex *MSS.* Al. *victimarum*, & *mactationum*.

Davides ſuos ad prælium emittit. 2 Regum, c. 18.

tis, quatuor mille virorum inveniſſet, decrevit non exſpectare dum Abeſalomus illum adoriretur: ſed tribunis & centurionibus *ſuper eos conſtitutis, diviſoque in tres partes exercitu, unam quidem Joabo imperatori tribuit, alteram vero fratri ejus Abeſſæo, tertiam autem tradidit Ethi, ſuo quidem familiari & amico, è Gittenſium vero urbe oriundo. Ipſum autem, cum exercitu profecturum, diſſuaſerunt amici: idque ſapientiſſimo conſilio. nam ſi “cum illo vincerentur, omni de ſpe bona dejectos iri, dicebant: quod ſi una parte exercitus victi, cum reliqua ad ipſum ſe recipiant, fore ut in melius vires redintegret. quin & veriſimile eſt hoſtes ſuſpicaturos, alium exercitum ipſi adeſſe”. Cum hoc ei gratum eſſet conſilium, ipſe quidem apud Caſtra manere conſtituit. At dum amicos & duces ad bellum dimitteret, *eos* hortabatur ut ſe fortes & fideles ejuſque memores præſtarent, ſi vel tantillo beneficio ab eo affecti fuerint: orabat vero & obſecrabat, ut victoria potiti juveni parcerent Abeſalomo, ne illo mortuo aliquid mali in ſeipſum ſtatueret. Atque is quidem victoriam illis precatus exercitum emittit.

Abeſalomi exercitus fuſus fugatuſque. 2 Reg. c. 18.

2. Cum vero Joabus contra hoſtes aciem explicuiſſet in Magno campo, à tergo ſylva cincto, Abeſalomus ex adverſo ſuos eduxit: & congreſſi utrinque rem præclare geſſerunt, tam magna audendo quam fortiter pugnando: his quidem, ut Davides amiſſum imperium recuperet, nulli non periculo ſemet objicientibus, ſummamque alacritatem adhibentibus, illis vero omnia facere & pati paratis, ne Abeſalomus occupatum amittat, & patri ſupplicium ſolvat auſis *facinoroſis* debitum. Inſuper his quidem, cum plures eſſent, ne à paucis illis ſuperentur, qui cum Joabo erant ejuſque ducibus, (nam & hoc ipſum illis in maximum ceſſurum eſſe opprobrium) Davidis vero militibus ut tot myriadas debellarent magnopere laborantibus, ſumma contentione pugnatum eſt. tandemque victoriam reportant Davidici, quod viribus præſtarent artiſque militaris peritia. Cum vero fugientes per ſaltus & abrupta ſequerentur, nonnullos quidem ceperunt, multos vero interfecerunt, ita ut plures fuga quam pugna perierint: ea enim die ferme viginti millia virorum ceciderunt. Davidici autem omnes magno cum impetu ferebantur in Abeſalomum. ipſis enim conſpicuus erat tam ob pulchritudinem quam ob proceritatem. At is veritus, ne vivus in hoſtium manus veniret, conſcenſa mula regia effuſo curſu fugiebat. Cumque rapide ferretur, atque agitatione motuque levis eſſet, implicita ei cæſarie aſperæ arbori, magnis ramis maxime patulæ, miro modo

Δαυίδης [a] περὶ τετρακισχιλίους ηὗρεν ὄντας, οὐκ ἔγνω μένειν [b] πότ' ἐπ' αὐτὸν ὁ Ἀβεσάλωμος ἔλθῃ. προσθεὶς δὲ τοῖς οὖσι χιλιάρχους [c] καὶ ἑκατοντάρχους, καὶ διελὼν εἰς τρία μέρη τὴν στρατιὰν, ὃ μὲν τῷ στρατηγῷ παρέδωκεν Ἰωάβῳ, τὸ δὲ τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἀβεσσαίῳ, τὴν δὲ τρίτην μοῖραν ἐνεχείρησεν [d] Ἔθι, συνήθει μὲν ὄντι καὶ φίλῳ, ἐκ δὲ τῆς Γιττῶν πόλεως ὑπάρχοντι. βουλόμενον δὲ συνεκστρατεύειν αὐτὸν οὐκ εἴασαν οἱ φίλοι· γνώμῃ κατασχόντες σοφωτάτῃ. “νικηθέντες μὲν γὰρ σὺν αὐτῷ πᾶσαν ἀποβαλεῖν ἐλπίδα χρηστὴν, ἔφασκον· ἂν δὲ ἡττηθέντες ἑνὶ μέρει τῆς δυνάμεως τῷ λοιπῷ πρὸς αὐτὸν φύγωσιν, ἀμείνονα παρασκευάσειν αὐτὸν ἰσχύν. ὑπονοήσειν δὲ καὶ τοὺς πολεμίους εἰκὸς ἐστὶν ἄλλο μετ' αὐτοῦ στράτευμα εἶναι”. ἡσθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, μένειν μὲν [e] αὐτὸς ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς ἔκρινεν. ἐκπέμπων δὲ τοὺς φίλους καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἐπὶ τὸν πόλεμον παρεκάλει προθυμίαν ἐναποδείξασθαι καὶ πίστιν καὶ μνήμην, [f] εἴ τινος τῶν μετρίως ἐχόντων παρ' αὐτοῦ ἔτυχον· φείσασθαι δὲ καὶ τοῦ παιδὸς Ἀβεσαλώμου κρατήσαντας ἠντιβόλει, μὴ κακόν αὐτὸν ἐργάσηταί τι τελευτήσαντος αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν, νίκην αὐτοῖς ἐπευξάμενος, ἐκπέμπει τὴν στρατιάν·

β'. Ἰωάβου δὲ παραταξάντος τὴν δύναμιν ἀντικρὺ τῶν πολεμίων [g] ἐν τῷ πεδίῳ τῷ Μεγάλῳ, ἐξόπισθεν περιβεβλημένῳ δρυμὸν, ἀντεξάγει τὴν στρατιὰν καὶ Ἀβεσάλωμος· καὶ συμβολῆς γενομένης, ἔργα μεγάλα χειρῶν τε καὶ τόλμης παρ' ἀμφοτέρων [h] ἐπεδείκνυτο· τῶν μὲν, ὑπὲρ τοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν Δαυίδην παρακινδυνευόντων καὶ πάσῃ προθυμίᾳ χρωμένων, τῶν δ' ἵνα μὴ καὶ ταύτην Ἀβεσάλωμος ἀφαιρεθῇ, καὶ δῷ τῷ πατρὶ δίκας κολασθεὶς ἀνθ' ὧν ἐτόλμησεν, οὐδὲν ὀκνούντων, οὔτε ποιεῖν οὔτε πάσχειν. ἔτι δὲ, τῶν [i] μὲν πλειόνων ἵνα μὴ κρατηθῶσιν ὑπὸ τῶν σὺν Ἰωάβῳ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ στρατηγοῖς ὄντων ὀλίγων· αἰσχύνη γὰρ [k] αὐτοῖς τοῦτ' εἶναι μεγίστην· τῶν δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵνα τῶν τοσούτων μυριάδων [l] κρατήσωσι φιλοτιμουμένων ἔρις ἐγένετο καρτερά. καὶ νικῶσιν οἱ Δαυίδου, ῥώμῃ τε προύχοντες καὶ τῇ τῶν πολεμικῶν ἐπιστήμῃ. φεύγοντας δὲ διὰ δρυμῶν, καὶ φαράγγων ἑπόμενοι, τοὺς μὲν ἐλάμβανον, [m] πολλοὺς δὲ ἀνῄρουν, ὡς φεύγοντας πεσεῖν πλείονας ἢ μαχομένους· ἔπεσον γὰρ ὡς δυσμύριοι ἐπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας. οἱ δὲ τοῦ Δαυίδου πάντες ὥρμησαν ἐπὶ τὸν Ἀβεσάλωμον. φανερὸς γὰρ αὐτοῖς ὑπό τε τοῦ κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους ἐγένετο. δείσας δὲ μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι, ἐπιβὰς τῆς ἡμιόνου τῆς βασιλικῆς, ἔφευγε· φερόμενος δὲ μετὰ ῥύμης, καὶ ὑπὸ τοῦ σάλου καὶ τῆς κινήσεως κοῦφος ὤν, ἐμπλακείσης αὐτῷ τῆς κόμης τραχεῖ δένδρῳ μεγάλοις ἐπιπολὺ κλάδοις ἐκτεταμένῳ, παραδόξως [a] ἀνακρέμαται.

---

[a] Ita etiam *Zonaras* ex *Joſepho.* nihil de militum numero in *S. Literis.* [b] Ita reſcripſi pro vulgato ποτ' ex p. 311. v. 45. & *Epiphanio* qui vertit, *noluit exſpectare quando ſuper eum Abeſalomus veniret.* μή ποτε παρ' αὐτὸν *Vat.* Uſitatius vero ἕς ποτε vel ἕς ἄν. [c] Illa καὶ ἑκατοντάρχους, quæ deerant in *Editis*, adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [d] Cum ſupra Ἔθις (p. 305. v. 29.) & in *Cod. Vat.* Ἔθη habeamus, Ἔθι placuit reſcribere. Ἐθαίῳ *Samb.* & *Baſ.* Ἐθαίῳ in *cæteris.* in *Epiphanii* libris, *Etheo Eſteo,* & *Eſthæo.* [e] Αὐτὸς in quatuor *MSS.* αὐτὸν *Vat. Baſ.* & *G.* [f] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* εἴ τινος μετρίως ἔχοντος. Forſan εἴ τινος μετρίου ἔχοντες. nihil horum occurrit aut apud *Epiphanium* aut *Gelenium.* [g] Ἐν πεδίῳ μεγάλῳ ſolus *Vat.* [h] Ἐπεδείκνυτο in *MSS.* [i] Illud μὲν inſerui ex *MSS.* [k] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτοὺς τούτοις *Baſ.* αὐτοὺς τοσούτοις *Gen.* Illa αἰσχύνη γὰρ αὐτοῖς τοῦτο εἶναι μεγίστην non agnoſcit *Epiphan.* [l] Ita locum ſupplevi ex tribus *MSS.* quem mutilum eſſe deprehenderat *Schotanus*, p. 726. ante erat in *Editis.* τῶν δὲ Δαυίδου στρατιωτῶν ἵ. τ. τ. μ. κρατήσωσιν. οἱ Δαυίδου γνώμῃ τε προύχοντες &c. nec multum juvat *Epiphanii* verſio, *inſuper metuebant etiam ne ab Joab & paucis ejus militibus tanta multitudo ſubjugaretur. Inter hæc vicit David exercitus robore, magnanimitate & exercitatione bellorum* &c. [m] Τοὺς δὲ ἀνῄρουν *Vat.* * Al. *quibuſdam* novis adjectis.

[a] ἀνακρεμάται. καὶ ὁ μὲν κτῆνος ὑπὸ τῆς ὀξύτητος ὡς ἐπικειμένου τὸν δεσπότην ἔτι φέρειν ἐχώρει προσωτέρω· ὁ δ' ἐκ τῶν κλάδων [b] αἰωρούμενος ἐκρατεῖτο τοῖς πολεμίοις. [c] τοῦτον τις ἰδὼν τῶν Δαυίδου στρατιωτῶν, ἐδήλωσεν Ἰωάβῳ. καὶ [d] πεντήκοντα σίκλους ἂν αὐτῷ δεδωκέναι τοῦ στρατηγοῦ φήσαντος εἰ βαλὼν [e] ἀπέκτεινε τὸν Αβεσσάλωμον, οὐδ' εἰ [f] χιλίους, εἶπεν, [g] ἔμελλές μοι παρέξειν, τοῦτ' ἂν διεθηκάμην τὸν τοῦ δεσπότου παῖδα, καὶ ταῦτ' ἐκείνου πάντων ἡμῶν ἀκουόντων [h] φείσασθαι τοῦ νεανίσκου δεηθέντος. ὁ δὲ, κελεύσας αὐτῷ δεῖξαι ποῦ κρεμάμενον ἴδοι τὸν Αβεσσάλωμον, τοξεύσας κατὰ τῆς καρδίας ἀπέκτεινεν. οἱ δὲ τὰ τοῦ Ἰωάβου κομίζοντες ὅπλα, [i] ἐν κύκλῳ περιστάντες τοῦ δένδρου κατασπῶσι τὸν νεκρόν. καὶ τὸν μὲν εἰς χάσμα βαθὺ καὶ ἀφανὲς ῥίψαντες, [k] ἐπιβάλλουσιν αὐτῷ λίθους, [l] ὡς ἀναπληρωθῆναι, καὶ τὸ σχῆμα τάφου καὶ μέγεθος λαβεῖν· σημήνας δὲ ἀνακλητικὸν ὁ Ἰώαβος ἀπέσχετο τοῦ διώκειν τοὺς οἰκείους στρατιώτας τὴν τῶν πολεμίων δύναμιν, φειδόμενος τῶν ὁμοφύλων.

γ'. Ἔστησε δ' Αβεσσάλωμος ἐν τῇ κοιλάδι τῇ βασιλικῇ στήλην λίθου μαρμαρίνου δύο σταδίους ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων, ἣν προσηγόρευσεν ἰδίαν χεῖρα· λέγων, ὡς καὶ τῶν τέκνων [m] αὐτῷ διαφθαρέντων ἐν τῇ στήλῃ [n] μένει τὸ [o] ὄνομα. [p] τέκνα γὰρ ἦσαν αὐτῷ τρία μὲν ἄρρενα, θυγάτηρ δὲ μία Θαμάρα τοὔνομα, ὡς προειρήκαμεν. συνοικησάσης δ' αὐτῆς τῷ [q] Δαυίδου υἱωνῷ Ροβοάμῳ, γίνεται παῖς ὁ διαδεξάμενος τὴν βασιλείαν [r] Αβίας. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐν ὑστέροις οἰκειότερον τῇ ἱστορίᾳ δηλώσομεν. μετὰ δὲ τὴν Αβεσσαλώμου τελευτὴν, ὁ μὲν λαὸς εἰς τὰ οἰκεῖα διεσπάρη.

i. δ'. [s] Αχιμαὰς δὲ ὁ Σαδώκου τοῦ ἀρχιερέως [t] υἱὸς, Ἰωάβῳ προσελθὼν, [u] ἐδεῖτο αὐτοῦ τὴν νίκην ἐπιτρέψαι πορευθέντι Δαυίδῃ μηνύσαι, καὶ ὅτι τῆς παρὰ τοῦ Θεοῦ βοηθείας ἔτυχε καὶ προνοίας εὐαγγελίσασθαι. καὶ τὸν μὲν οὐ [x] προσῆκεν, εἰπὼν, αὐτῷ καλῶν ἄγγελον ἀεὶ γεγενημένον, νῦν [y] ἀπιέναι δηλώσοντα θάνατον τῷ βασιλεῖ τοῦ παιδὸς [z] αὐτοῦ; μένειν δ' ἠξίου. καλέσας δὲ τὸν Χουσὶ, ἐκείνῳ προσέταξε τὸ ἔργον, ἵν' ὅπερ αὐτὸς εἶδε τοῦτο μηνύσειε [a] καὶ τῷ βασιλεῖ. τοῦ δ' Αχιμαὰ πάλιν δεηθέντος αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἀγγελίαν ἀφεῖναι· περὶ μόνης γὰρ [b] αὐτὸν ποιήσασθαι τῆς νίκης, ἡσυχάσειν δὲ περὶ τῆς Αβεσσαλώμου τελευτῆς· ἐπέτρεψεν αὐτῷ τὴν πρὸς τὸν Δαυίδην ἄφιξιν. καὶ τὴν ἐπιτομωτέραν [c] ἐκλαβὼν τῶν ὁδῶν, καὶ γὰρ μόνος αὐτὴν ἐγίνωσκε, τὸν Χουσὶ φθάνει. καθεζομένῳ δὲ Δαυίδῃ μεταξὺ τῶν πυλῶν, καὶ περιμένοντι πότ' αὐτῷ τις ἐλθὼν ἀπὸ τῆς μάχης [d] ἀπαγγείλῃ τὰ κατ'

Abeſalomus, crinibus in arbore ſuſpenſus, à Joabo transfixus interiit. 2 Reg. c. 8.

ſuſpenditur. & jumentum quidem eadem pergebat velocitate ac ſi dominum inſidentem haberet: ille vero in altum à ramis ſublatus hoſtibus circundatur. Quem cum unus è Davidis militibus *forte* conſpiceret, Joabo *rem* nunciavit: ac quinquaginta ſiclos ſe illi dare voluiſſe dicente imperatore, ſi illum confodiſſet, reſpondit, nec ſi duo millia daturus fuiſſes, hoc domini mei filio feciſſem; præſertim cum nobis omnibus audientibus ille oraverit ut juveni parceretur. Ille vero, cum ei imperaſſet ut ipſi oſtenderet ubinam Abeſalomum pendentem viderit, conjecta in cor ſagitta eum interemit. Joabi autem armigeri, qui orbe facto ei adſtiterunt, mortuum arbori detrahunt. & cum ipſum quidem in voraginem profundam & obſcuram projeciſſent, in eam lapides devolvunt congeruntque, uſque dum impleretur, & *juſti* tumuli ſpeciem & magnitudinem acciperet: Joabus vero, cum receptui ceciniſſet, milites ſuos ab hoſtium copiis, quod populo conſanguineo parcebat, perſequendis cohibuit.

Abeſalomi columna. 2 Reg. c. 18.

3. Sibimet autem Abeſalomus erexerat in valle regia columnam lapidis marmorei, duobus ſtadiis diſſitam ab Hieroſolymis, quam appellavit manum ſuam; dicens, quod etiamſi liberi ſibi perirent, in iſta columna nomen ipſius eſſet manſurum. nam tres liberos ſuſtulit, duos quidem filios, filiam vero unam, Thamaram nomine, quemadmodum jam ante diximus. Ea autem cum Davidis nepoti Roboamo nupta eſſet, peperit filium Abiam qui poſtea regnum accepit. Ac de his quidem infra in loco ſuo & narrationi magis proprio dicemus. Poſt obitum autem Abeſalomi, populo diſſipato, ad domum quiſque ſuam ſe receperunt.

X.

Itur ad Davidem ad nunciandam victoriam & Abeſalomi mortem. 2 Regum, c. 18.

4. Jam vero Achimas, Sadoci pontificis filius, adito Joabo petiit ab ipſo ut ſibi liceret ire ad Davidi indicandum quod victoriam reportarit, lætumque nuncium afferendum, quod ei Dei auxilio curaque freto proſpere omnia ciciderint. Et hunc quidem non præmittebat, dicens, num ille, qui ſemper ei lætorum nuncius exſtiterit, nunc *recta* proficiſceretur regi nunciaturus filium obiiſſe? ſed obſecrabat ut *ſecum* maneret. At Chuſi vocato negotium mandavit, ut quod ipſe vidiſſet id regi etiam indicaret. Cum vero Achimas denuo eum rogaret, ut nunciatum mitteretur (ipſum enim de victoria ſolummodo mentionem facturum eſſe, de morte vero filii taciturum) *tandem* ei permittebat Davidem adire. atque per viarum compendia profectus (nam ſibi ſoli nota erant) Chuſi prævertit. Sedente autem Davide inter *duas* portas, atque exſpectante dum aliquis è prælio veniens ſibi res in eo geſtas

---

[a] Αρακρεμάται in tribus *MSS.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἠωρημένος in *Editis.* ἠώρητο *Hen.* & *Busb.* Si quis ἠωρημένος malit, per me licet. *Epiphanius* reddit, *ille vero ramis comarum allegatione retinebatur aſtrictus.* [c] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis.* [d] Librariorum vitio ut cenſet *Villalpandus*: nam *decem argenteos & cingulum* habent *S. Literæ.* [e] Απέκτεινε *Vat.* [f] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* quibus conſentiunt *S. Literæ.* ὀβολοὺς in *Editis.* [g] Εμελλες *Big.* & *Samb.* [h] Ita lego cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* φείσασθαί σε τοῦ ν. in *cæteris.* [i] Ita legendum cenſui pro περισπῶσιν, quod in *Editis* exſtabat. περιστάντες ἐν κύκλῳ τὸ δένδρον *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Sic cum *MSS.* in *Editis* βάλλουσι. [l] Ita *Vat.* ἕως in *reliquis.* [m] Αὐτῶν *Samb.* & *Vat.* [n] Μενῇ *Big.* μενεῖ *Samb.* μένη *Vat.* [o] Videſis 2 Regum, c. 18. [p] Τέκνα γὰρ ἦν αὐτῷ τρία legiſſe videtur *Epiphan.* [q] Τῷ Σολομῶνος legiſſe videtur *Epiphan.* [r] Sic *Big.* & *Samb.* Αβιᾶ *Baſ.* & *G.* Αβίαν *Vat.* [s] Αχιμαας paſſim *Vat.* Αχιμάαος LXXII. [t] Παῖς ſolus *Vat.* [u] Εδέετο *Big. Samb.* & *Vat.* [x] [illegible] *Big.* [illegible] *Samb.* & *Vat.* in *Epiphanii* verſione, *cui non conceſſit hoc Joab dicens, quia cum ſemper boni nuncii homo fuiſſet, modo non deberet regi mortem filii nunciare.* [y] Απιέναι in *MSS.* [z] Senſum interrogationis nota poſt αὐτοῦ juvandum cenſui. [a] Voculam καὶ adjeci ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* [b] Αὐτοῦ *Vat.* & dein mallem ποιήσασθαι. [c] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐμβαλὼν in *reliquis.* [d] Αγγείλῃ *Vat.*

nunciaret, ſpeculatorum unus, cum proſpiceret è *longinquo* Achimam currentem, & non adhuc quis eſſet dignoſcere poſſet, ajebat ad Davidem videre ſe quempiam ad ipſum advenientem. Cum vero dixiſſet rex bonum venire nuncium, paulo poſt & alterum quendam *illum* ſequi regi indicatur. Cumque & illum nuncium bonum pronunciaſſet, ſpeculator, ubi Achimam conſpexerat jam propius admotum, Sadoci pontificis filium accurrere ſignificavit. Davides autem admodum lætatus, hunc bonorum nuncium eſſe ajebat, & quod optatis reſpondeat ſibi è pugna afferre.

Davides, Abeſalomi cæde ei nunciata, filii mortem deplorat. 2 Regum, c. 18.

5. Ac dum iſta rex diceret, comparuit Achimas, regemque adorabat: ſcitantique de pugna victoriam nunciat & imperium. Cum vero interrogaret, quid de filio exploratum habeat: ille quidem dicebat, *omnes* in ipſum ſtatim, ut in fugam verſi erant hoſtes, magno cum impetu ferri, ingentem vero clamorem audiviſſe militum Abeſalomum inſequentium; nec præterea quicquam comperti habere potuiſſe, quod miſſus à Joabo ad victoriam nunciandam valde feſtinarit. At cum Chuſi adeſſet, & adoraſſet, eumq; victoriæ nuncio impertiſſet, ex eo etiam de filio quæſivit. ille vero, inimicis, ajebat, eveniant eadem quæ Abeſalomo acciderunt. Hæc verba in cauſa fuerunt, ut nec rex ipſe neque milites ipſius in voluptate ex victoria licet maxima *diutius* permanerent. nam ille quidem, editiſſima urbis parte conſcenſa, deflebat filium, *pugnis* ſibi tundens pectora, capitiſque capillos dilacerans, & modis omnibus ſeſe affligens, ac vociferans, “ô fili, utinam in me invaſiſſet mors, & ſimul tecum obire contigiſſet”. Cum enim natura eſſet affectu in ſuos propenſiſſimo, etiam majorem ipſi impertitus eſt miſericordiam. Exercitum autem & Joabum, audito quod rex ita filium lugeret, puduit triumphantium more in urbem ingredi: ſed mœrore dejecti & lachrymis ſuffuſi, quaſi clade accepta, intraverunt. Cumque rex vultu velato conſideret, *graviterque* filium gemeret, Joabus ad eum introiit, & ſolatium adhibens, “Domine, inquit, clam tibimet ita te gerendo convicium facis: dum “iſtos quidem qui te amant, proque te pericula ſubeunt, teque ipſum & familiam tuam “odiſſe videris, tibi vero inimiciſſimos diligere, exſtinctoſque deſiderare, qui morte meritiſſima affecti ſunt. Si enim Abeſalomus “viciſſet & regnum fauſtis auſpiciis tenuiſſet, “ne tantillum ex nobis omnibus reliquum feciſſet: ſed omnes, à te tuiſque initio facto, “miſerandum in modum periiſſemus, ita ut “nos non plorarent inimici, ſed *ea re* gauderent, & qui vel noſtram vicem miſerarentur pœnis caſtigarent. Te vero non pudet “iſta facere hominis gratia *tibi* maxime inimici: qui cum eſſet tuus filius, tantopere in

Joabus Davidem objurgat. 2 Regum, c. 19.

[a] αὐτὴν, τῶν σκοπῶν τὶς ἰδὼν τὸν Ἀχιμὰν τρέχοντα, καὶ μήπω τίς ἐστι γνωρίσαι δυνάμενος, εἶπε πρὸς τὸν Δαυΐδην βλέπειν τινὰ παραγινόμενον πρὸς αὐτόν. τοῦ δ' ἄγγελον ἥκειν φήσαντος ἀγαθὸν, μετ' ὀλίγον ἕπεσθαί τινα καὶ ἕτερον [b] ἐδήλωσεν αὐτῷ. κἀκεῖνον δὲ ἄγγελον [c] ἀγαθὸν εἰπόντος, ἰδὼν τὸν Ἀχιμὰν ὁ σκοπὸς, ἐγγὺς ἤδη γεγενημένον, τὸν Σαδώκου παῖδα τοῦ ἀρχιερέως προστρέχειν ἐσήμαινεν. ὁ δὲ Δαυΐδης, περιχαρὴς γενόμενος, [d] ἀγαθῶν ἄγγελον τοῦτον ἔφησεν εἶναι, [e] καί τι τῶν εὐκταίων αὐτῷ φέρειν ἀπὸ τῆς μάχης.

έ. Καὶ μεταξὺ ταῦτα λέγοντος τοῦ βασιλέως, φανεὶς ὁ Ἀχιμὰς [f] προσεκύνει τὸν βασιλέα· καὶ πυθομένῳ περὶ τῆς μάχης, νίκην εὐαγγελίζεται καὶ κράτος. ἐρομένου [g] δέ τι καὶ περὶ τοῦ παιδὸς ἔχοι λέγειν, αὐτὸς μὲν ἔφασκεν εὐθὺς ὁρμῆσαι πρὸς αὐτὸν τῆς τροπῆς τῶν πολεμίων γενομένης, ἀκοῦσαι δὲ μεγάλης βοῆς διωκόντων τὸν Ἀβεσάλωμον· καὶ πλέον [h] τούτου μὴ δύνασθαι μαθεῖν διὰ τὸ πεμφθέντα ὑπὸ Ἰωάβου δηλῶσαι τὴν νίκην [i] ἐπείγεσθαι. παραγενομένου δὲ τοῦ Χουσὶ, καὶ προσκυνήσαντος, καὶ τὴν νίκην σημάναντος, περὶ τοῦ παιδὸς αὐτὸν ἀνέκρινεν. ὁ δ', ἐχθροῖς, εἶπε, τοῖς σοῖς οἷα συμβέβηκεν Ἀβεσαλώμῳ γένοιτο. οὗτος ὁ λόγος, οὐδὲ τὴν ἐπὶ [k] τῇ νίκῃ χαρὰν εἴασεν, οὔτ' αὐτῷ μεῖναι μεγίστην οὖσαν, οὔτε τοῖς στρατιώταις. αὐτὸς μὲν γὰρ ἀναβὰς ἐπὶ τὸ ὑψηλότατον τῆς πόλεως, [l] ἀνεκλαίετο τὸν υἱὸν, τυπτόμενος τὰ στέρνα, καὶ τὴν κεφαλὴν σπαραττόμενος, καὶ παντοίως [m] αὐτὸν αἰκιζόμενος, καὶ, “τέκνον, ἐκβοῶν, [n] εἴθε μοι τὸν θάνατον ἐπελθεῖν ἐγένετο καὶ ἅμα σοι τελευτῆσαι”. φύσει γὰρ ὢν φιλόστοργος, πρὸς ἐκεῖνον ἔτι μᾶλλον συμπαθῶς εἶχεν. ἡ στρατιὰ δὲ καὶ [o] ὁ Ἰώαβος, ἀκούσαντες ὅτι πενθεῖ τὸν υἱὸν οὕτως ὁ βασιλεὺς, ᾐσχύνθησαν μετὰ τοῦ τῶν νενικηκότων σχήματος εἰσελθεῖν εἰς τὴν πόλιν· κατηφεῖς δὲ καὶ δεδακρυμένοι πάντες ὡς ἀφ' ἥττης παρῆλθον. κατακαλυψαμένου δὲ τοῦ βασιλέως καὶ στένοντος τὸν υἱὸν, εἴσεισι πρὸς αὐτὸν Ἰώαβος, καὶ παρηγορῶν, “ὦ δέσποτα, φησὶ, [p] λανθάνεις διαβάλλων σαυτὸν οἷς ποιεῖς, ὅτι τοὺς μὲν “ἀγαπῶντάς σε καὶ περὶ σοῦ κινδυνεύοντας, καὶ σαυ“τὸν καὶ τὴν σὴν γενεὰν δοκεῖς μισεῖν, στέργειν δὲ τοὺς “ἐχθροτάτους καὶ ποθεῖν οὐκ ἔτ' ὄντας, οἳ δίκῃ τεθνή“κασιν. εἰ γὰρ Ἀβεσάλωμος ἐκράτησε, καὶ τὴν βασι“λείαν βεβαίως κατέσχεν, οὐδενὸς ἂν ἡμῶν ὑπελείφθη “λείψανον· ἀλλὰ πάντες ἂν, ἀπὸ σοῦ καὶ τῶν σῶν ἀρ“ξάμενοι τέκνων, [q] ἀπωλώλειμεν οἰκτρῶς, οὐ κλαιόν“των ἡμᾶς τῶν πολεμίων, ἀλλὰ χαιρόντων, καὶ τοὺς [r] ἐλεοῦν“τας ἐπὶ τοῖς κακοῖς κολαζόντων. [ſ] σὺ δ' οὐκ αἰσχύνῃ “ταῦτα ποιῶν ἐπὶ μᾶλλον [t] ἐχθρῷ, ὅτι σὸς υἱὸς ὢν ἀσεβὴς

“a οὕτως

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis*. [b] Ἐδήλωσεν μετ' αὐτὸν *Vat.* [c] Vocem ἀγαθὸν omittunt *Big. Samb.* & *Vat.* at non ita *Vet. Interpr.* [d] Ἀγαθὸν *Big.* & à prima manu *Samb.* [e] Ita *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *& aliquid optabile* &c. καί τινων in *reliquis*. [f] Προσκυνεῖ in *MSS.* quibus non conſentit *Vet. Interpr.* [g] Δ' εἴ τι in quinque *MSS.* [h] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ πλεῖον μὴ μαθεῖν *Big.* & *Samb.* & πλεῖον τούτου μὴ μαθεῖν *Big.* [i] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γενέσθαι in *Editis*. [k] Ita *MSS.* τῇ deeſt in *Editis*. [l] Ita *Baſ.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκαλεῖτο in quinque *MSS.* [m] Ita volui, cum ἑαυτὸν ſit in *MSS.* & αὐτὸν in *Editis*. [n] Εἴθε μοι *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Articulum ὁ omittit *Vat.* [p] Forſan vel cum interrogatione efferenda ſunt verba; vel legendum οὐ λανθάνεις, quomodo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *aperte demonſtras ex iis quæ agis* &c. [q] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἀπολώλαμεν in cæteris. [r] Sic *Big.* & *Samb.* ἐλαῶντας perperam in *Editis* & ἐλάοντας *Vat.* [ſ] Quæ ſequuntur cum interrogatione forſan legi debent. [t] Eo modo *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐχθρῶν in *reliquis*.

a Sic

"[a] οὕτως ἐγένετο. παυσάμενος οὖν τῆς ἀδίκου λύπης, προελθὼν [b] ὄφθητι τοῖς σαυτοῦ στρατιώταις, καὶ τῆς [c] περὶ τοῦ ἀγῶνος προθυμίας εὐχαρίστησον. ὡς ἐγὼ τήμερον, ἂν ἐπιμένῃς τοῖς ἄρτι πραττομένοις, ἀναπείσας ἀποστῆναί σου τὸν λαὸν, καὶ τὴν βασιλείαν ἑτέρῳ παραδοῦναι, τότε σοι πικρότερον καὶ ἀληθὲς ποιήσω τὸ πένθος". ταῦτ' εἰπὼν Ιώαβος, ἀπέστρεψεν ἀπὸ τῆς λύπης, καὶ ἤγαγεν εἰς τὸν περὶ τῶν πραγμάτων λογισμὸν τὸν βασιλέα. [d] μετασχηματίσας γὰρ αὐτὸν Δαυίδης, καὶ ποιήσας ἐπιτήδειον εἰς τὴν τοῦ πλήθους θέαν, πρὸς ταῖς πύλαις ἐκάθισεν· ὡς ἅπαντα τὸν λαὸν ἀκούσαντα συνδραμεῖν πρὸς αὐτὸν καὶ κατασπάσασθαι. καὶ ταῦτα μὲν τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

"te fuit impius. Age itaque, miſſa hác iniqua lætitia, prodi in conſpectum tuorum militum; & gratias illis redde pro victoria prælioque decertandi alacritate. Nam ego hodie, ſi pergas ea facere quæ hactenus feciſti, perſuadebo populo ut à te deficiat & regnum alii tradat, & tunc amariorem & verum faciam tibi luctum". Hiſce verbis Joabus regem avertit à triſtitia, eoque adduxit ut de rebus gerendis cogitaret. Nam ubi habitum mutaverat Davides, ſeque composuerat ut in populi conſpectum veniret, ad portas ſemet collocavit; ita ut hoc audito univerſus populus ad eum ſalutandum concurrerit. Et iſta quidem ita ſe habuerunt.

ΚΕΦ. ια΄.

Ὡς Δαυίδης, τὴν βασιλείαν ἀπολαβὼν, διαλλάττεται τῷ Σεμέει καὶ τῷ Σιβᾷ, καὶ εὔνοιαν μεγάλην ἀποδείκνυται τῷ Βερζελαίῳ· καὶ ὡς, στάσεως γενομένης, εἰς δίωξιν τοῦ Σαβαίου στρατηγὸν τὸν Αμεσσὰν κατέστησεν, ὃν ἀναιρεῖ ὁ Ιώαβος.

ΟΙ δ' ἐκ τῆς μάχης ἀναχωρήσαντες τῶν Εβραίων [e] τῶν μετ' Αβεσαλώμου, [f] γενόμενοι παρ' ἑαυτοῖς ἕκαστοι, [g] διεπέμποντο κατὰ πόλεις, ὑπομιμνήσκοντες αὐτοὺς ὧν [h] ηὐεργέτησεν αὐτοὺς Δαυίδης, καὶ τῆς ἐλευθερίας ἣν ἐκ πολλῶν καὶ μεγάλων ῥυσάμενος αὐτοὺς πολέμων παρέσχε· μεμφόμενοι δ' ὅτι τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐκβαλόντες ἄλλῳ ταύτην [i] ἐνεχείρισαν, καὶ νῦν τεθνηκότος τοῦ κατασταθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος [k] οὐ παρακαλοῦσι Δαυίδην, παύσασθαι μὲν τῆς ὀργῆς, εὐνοϊκῶς δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔχειν, τῶν δὲ πραγμάτων, καθὼς ἤδη καὶ πρότερον, ποιεῖσθαι πρόνοιαν, τὴν βασιλείαν ἀπολαβόντα. ταῦτα μὲν οὖν συνεχέστερον ἀπηγγέλλετο τῷ Δαυίδῃ. κἀκεῖνος οὐδὲν ἧττον ἔπεμψε πρὸς Σάδωκον καὶ Αβιάθαρον τοὺς ἀρχιερέας, ἵνα τοῖς ἄρχουσι [l] τῆς Ιούδα φυλῆς διαλεχθῶσιν, "ὡς αἰσχρόν ἐστιν αὐτοῖς ἄλλας φυλὰς πρὸ ἐκείνης Δαυίδην χειροτονῆσαι βασιλέα· καὶ ταῦθ' ὑμῶν συγγενῶν ὄντων καὶ πρὸς αὐτὸν κοινὸν αἷμα κεκληρωμένων". τὰ δ' αὐτὰ καὶ Αμεσσᾷ τῷ στρατηγῷ προσέταξεν αὐτοὺς λέγειν· "ὅτι τῆς ἀδελφῆς υἱὸς ὢν αὐτοῦ μὴ πείθει τὸ πλῆθος Δαυίδῃ τὴν βασιλείαν ἀποδοῦναι. προσδοκᾶν δὲ παρ' αὐτοῦ, μὴ διαλλαγὴν μόνον, τοῦτο γὰρ ἤδη γέγονεν, ἀλλὰ καὶ τὴν ἅπαντος τοῦ λαοῦ στρατηγίαν, ἣν αὐτῷ καὶ Αβεσάλωμος παρέσχεν". καὶ οἱ μὲν ἀρχιερεῖς, ἃ μὲν τοῖς τῆς φυλῆς ἄρχουσι διελέχθησαν, ἃ δὲ τὸν Αμεσσὰν ἔπεισαν, τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν εἰπόντες, ἐγχειρεῖν ταῖς ὑπὲρ αὐτοῦ φροντίσι. καὶ πείθει γε τὴν φυλὴν παραχρῆμα πέμψαι πρὸς Δαυίδην πρέσβεις, παρακαλοῦντας [m] εἰς τὴν ἰδίαν ἐπανελθεῖν

CAP. XI.

Ut Davides, regno recuperato, Semei & Sibæ reconciliatur, & Berzelæum magna benevolentia complectitur: utque, orta ſeditione, ad Sabæum perſequendum Ameſſam imperatorem conſtituit, quem Joabus interimit.

Iſraëlitæ de rege revocando agunt. 2 Regum, c. 19.

HEbræi autem, quotquot Abeſalomum ſequuti ex pugna evaſerant, cum ad domum quiſque ſuam ſe recepiſſent, in unamquamque urbem *nuncios* dimittebant, admonentes ipſos beneficiorum quæ à Davide acceperant, atque libertatis, in quam è multis magniſque bellis ſervatos vindicaverat: querenteſque quod Davidem regno expulerint, aliique ſummam imperii tradiderint; & nunc exſtincto, quem ipſi ſibi principem conſtituerant, Davidem non ſupplices obſecrent, ut iram deponeret, & ipſos benevolentia proſequeretur, regnoque recepto curam eandem, quam ante, reipublicæ impenderet. Et quidem de hiſce crebri nuncii ad Davidem veniebant. iſque nihilominus Sadoco & Abiatharo pontificibus *ſignificatum* miſit, ut *in hanc ſententiam* cum principibus tribus Judæ loqueretur; "illis dedecori eſſe, ut aliæ tribus, prius quam ipſa, Davidem *denuo* regem crearent; præſertim cum vos cognati eſtis & conſanguinei". Præterea illis mandavit ut & eadem dicerent ad Ameſſam imperatorem; "†quod, cum eſſet ex ſorore nepos, populo non perſuaderet regnum Davidi reſtitutum ire. licere autem ei ab ipſo exſpectare, non ſolum ut in gratiam cum eo redeat, id quod jam factum eſt, ſed ut totius exercitus dux fieret quemadmodum erat ſub Abeſalomo". Et quidem pontifices cum principes tribus *iſtius* alloquuti ſunt, tum Ameſſæ perſuaſerunt, ubi ei dixerant quæ à rege acceperant, ††ut de ipſo *reducendo* conſilia iniret. Imo *is* tribum *ſuam* eò perduxit, ut è veſtigio legatos ad Davidem mitterent, orantes ut ille in regnum ſuum reverteretur.

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *G.* οὗτος *Baſ.* & *Vat.* [b] Ita *Big.* & *Samb.* ὤφθη in *reliquis.* [c] Sic *Big. Samb.* & *Epiphan.* περὶ τοὺς ἀγῶνας in *Editis, Aliiſque.* πρὸς τοὺς ἀγῶνας *Vat.* [d] Eo modo *Epiphan.* μετ. γὰρ αὐτὸς *Big.* & *Samb.* μετ. γὰρ αὐτὸν in *reliquis.* [e] Τῶν inſerui ex *MSS.* [f] Ita *Samb.* γινόμενοι in *cæteris.* [g] Sic cum *MSS.* διέπεμπον in *Editis.* [h] Iterum ex *MSS.* in *Editis* εὐηργέτησεν. [i] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνεχείρησαν in *reliquis.* [k] Οὐ inſertum dedi ex *Big. Samb.* & *Vat.* At *reliqui* cum *Epiphanio* illud non agnoſcunt. [l] Sic *Baſ.* & *G.* τῆς τοῦ Ἰούδ. *Vat.* τοῖς τῆς Ἰούδα *Big.* & *Samb.* [m] *Εἰς τὴν ἰδίαν αὐτὸν ἐπ. Big.* & *Samb.* *αὐτῶν ἐπ. Vat.*

* *Epiphanius* vertit, *Ego namque optime novi, quia ſi in hoc actu permanſeris, hodie à te populus univerſus abſcedet, ac alii regnum tradet, & tunc habebis* &c. ac ſi legiſſet, εὖ οἶδ' ἐγὼ ὡς τήμερον, ἂν ἐ. τ. ἄ. πραττομένοις, ἀποστήσει σοῦ ὁ λαὸς, καὶ τ. β. ἑτ. παραδώσει, καὶ τότε σοὶ π. κ. ἀλ. ποιήσεις τὸ π. † *Gelenius* interpretatur, *qui fieret, quod cum eſſet ipſ.* &c. faciendo ut ὅτι interrogationi ſerviat, ac ſi τί præceſſerit, ut fere ſolet. †† *Ut in ejus partibus conſiſteret,* vertit *Epiphan.*

verteretur. idem autem & omnes fecerunt Iſraëlitæ, hortatu Ameſſæ.

Semei Davidi obviam procedit. 2 Regum, c. 19.

2. Cum quidem legati ad eum perveniſſent, Hieroſolyma ſe contulit: ante alios vero omnes tribus Judæ regi ad Jordanem fluvium occurrit; cumque his Semei Geræ filius, mille viris eum comitantibus, quos è tribu Benjamitica ſecum adducebat: prætereaque Sibas Sauli libertus, filiique ejus quindecim numero cum famulis viginti. Hi una cum tribu Judæ fluvium ponte junxerunt, ut rex cum ſuis nullo negotio tranſire poſſet. Ut vero ad Jordanem pervenit, eum quidem tribus Judæ ſalutavit: Semei vero ponte conſcenſo procidit, regiſque pedibus prehenſis orabat "ut ſuis in eum peccatis ignoſceret, nolletque "ipſum acerbe *aſpereque* tractare, neque poteſtatem *iterum* adeptus id *ſibi* primum *faciendum* exiſtimaret ut ſupplicium adhibeat; "ſed reputaret ſecum, quod erratorum pœnitentia ductus ei primus occurrere feſtinarit". At dum illa verbis ſupplicibus rogaret, ſuique miſerationem excitaret, Abeſſæus Joabi frater ſubjiciebat, "idcircone non jam morieris, qui ei "maledicere auſus es quem Deus in regni ſede "conſtituit?" Davides autem ad illum converſus ait, "quieſcere nolitis Saruiæ filii? ne "redintegrate nobis novas, prioribus vix ſopitis, turbas & ſeditiones. nam vos ignorare "haud fas eſt, quod hodie regnum ineo. "quamobrem juro omnibus qui in me impii "fuerint ſupplicia condonare, neque in quenquam qui peccaverit animadvertere. Tu "vero, adjiciebat, ô Semei, bono animo eſto, "nihilque mortem, quaſi jamjam oppetendam, "metuas". Atque ille, rege adorato, progrediebatur.

Memphibosthus Davidi obviam venit. 2 Regum, c. 19.

3. Quinetiam Sauli nepos Memphibosthus ei obviam venit, veſte ſordida amictus, & promiſſum neglectumque capillitium gerens. nam poſt fugam, neque præ mœrore comam tetondit neque veſtem abluit, ut qui regis mutationem ſuam eſſe calamitatem reputaverit. prætereaque falſo à Siba procuratore ſuo apud ipſum inſimulatus erat. Poſtquam autem ille *regem* ſalutaverat & adoraverat, cœpit eum *rex* interrogare, "qua de cauſa "non ſimul ſecum exiſſet, fugæque particeps "fuiſſet?" reſpondit, "hanc ſibi à Siba illatam "eſſe injuriam. nam cum juſſus eſſet omnia "ad profectionem *neceſſaria* parare, nihil "curavit: ſed verba ſua, ac ſi mancipium "exſtitiſſet, contempſit. Sane ſi pedibus integris fuiſſem, fieri haud potuit ut à te relictus eſſem, cum iis ad fugam *maturandam* "uti licuiſſet. At non contentus erat meæ erga te, Domine, pietati obeſſe; verum inſu-

βασιλείαν. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίουν οἱ Ἰσραηλῖται, προτρεψαμένου τοῦ Ἀμεσσᾶ.

β'. [a] Τῶν μὲν πρέσβεων ἀφικομένων πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα [b] παρεγένετο. πάντας δὲ τοὺς ἄλλους ἔφθασεν ἡ Ἰούδα φυλὴ πρὸς τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν ἀπαντῆσαι τῷ βασιλεῖ, καὶ ὁ Γήρας παῖς Σεμέει μετὰ χιλίων ἀνδρῶν, οὓς ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς ἐπήγετο· καὶ Σιβᾶς δὲ ἀπελεύθερος Σαούλου, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ, πεντεκαίδεκα τὸν ἀριθμὸν ὄντες, μετὰ οἰκετῶν εἴκοσιν. οὗτοι σὺν τῇ Ἰούδα φυλῇ τὸν ποταμὸν ἐγεφύρωσαν, ἵνα ῥᾷστα διαβῇ μετὰ τῶν ἰδίων ὁ βασιλεύς. ὡς δ' ἧκεν ἐπὶ τὸν Ἰορδάνην, ἠσπάσατο μὲν αὐτὸν ἡ Ἰούδα φυλή· προσέπεσε δ' ἀναβὰς ἐπὶ τὴν γέφυραν Σεμέει, καὶ κατασχὼν αὐτοῦ τοὺς πόδας ἐδεῖτο "συγγνῶναι περὶ τῶν εἰς αὐτὸν ἡμαρτημένων, καὶ μὴ γενέσθαι πικρὸν αὐτῷ, μηδὲ [c] τοῦτο πρῶτον ἡγήσασθαι τὴν τιμωρείαν ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενον, λογίσασθαι "δ' ὅτι καὶ μετανοήσας ἐφ' οἷς ἐσφάλη πρῶτος ἐλθεῖν "πρὸς αὐτὸν [d] ἐσπούδασε". ταῦτα δὲ ἀντιβολοῦντος αὐτοῦ καὶ οἰκτιζομένου, Ἀβεσσαῖος ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς, "[e] διὰ "τοῦτο οὖν, εἶπεν, οὐ τεθνήξῃ βλασφημήσας τὸν ὑπὸ "τοῦ Θεοῦ κατασταθέντα βασιλεύειν;" Δαυίδης δ' ἐπιστραφεὶς εἰς αὐτὸν, "οὐ [f] παύσεσθ', εἶπεν, ὦ Σαρουίας παῖδες; "[g] μὴ κινήσητε πάλιν ἡμῖν καινὰς ἐπὶ ταῖς πρώταις ταραχὰς καὶ στάσεις. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν ὑμᾶς προσῆκεν ὅτι σήμερον ἄρχομαι τῆς βασιλείας. διὸ πᾶσιν ἀφιέναι τὰς κολάσεις τοῖς ἀσεβήσασιν ὄμνυμι, καὶ [h] μηδένα τῶν [i] ἁμαρτόντων ἐπεξελθεῖν. σύ τε, εἶπεν, ὦ Σεμέει, θάῤῥει, [k] καὶ "δείσῃς μηδὲν ὡς τεθνηξόμενος". ὁ δὲ, προσκυνήσας "αὐτὸν, προῆγεν".

γ'. Ἀπήντησε δὲ αὐτῷ καὶ ὁ Σαούλου υἱωνὸς Μεμφίβοσθος, ῥυπαράν τε τὴν ἐσθῆτα περικείμενος, καὶ τὴν κόμην βαθεῖαν καὶ κατημελημένην ἔχων. μετὰ γὰρ τὴν Δαυίδου φυγὴν, οὔτ' ἀπεκείρατο λυπούμενος, οὔτε καθῆρε τὴν ἐσθῆτα, κατακρίνας [l] αὐτοῦ συμφορὰν ταύτην ἐπὶ τῇ τοῦ βασιλέως μεταβολῇ. διεβέβλητο δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ ἐπιτρόπου Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἀδίκως. ἀσπασαμένου δ' αὐτοῦ καὶ προσκυνήσαντος, ἤρξατο πυνθάνεσθαι, "τί δή ποτ' οὐ συνεξῆλθεν αὐτῷ, καὶ κοινωνὸς ἦν τῆς φυγῆς"; ὁ δ', "ἀδίκημα τοῦτ', ἔλεγεν, "(ἐστὶ) Σιβᾶ. κελευσθεὶς γὰρ [m] παρασκευάσασθαι τὰ πρὸς "τὴν ἔξοδον, οὐκ ἐφρόντισεν· ἀλλ' ὥσπερ ἀνδραπόδου τινὸς οὕτως παρήκουσεν. εἰ μέντοιγε τὰς βάσεις "εἶχον ἐῤῥωμένας, οὐκ ἂν ἀπελείφθην σου, χρῆσθαι πρὸς "τὴν φυγὴν ταύταις δυνάμενος. οὐ τοῦτο δὲ μόνον "ἠδίκησέ μου τὴν πρὸς σὲ, δέσποτα, εὐσέβειαν· ἀλλὰ καὶ "προσ-

---

a Τῶν δὲ πρ. *Samb.* & *Vat.* τῶν δὴ πρ. legiſſe videtur *Epiphan.* b Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* παραγίνεται *Hen.* & *Busb.* In *Editis* παρεγένοντο. quam lectionem ſequutus *Schotanus* hunc ſenſum verbis (vereor ne male) affingit; *quod interim, cum legati tribuum ad Amaſam veniſſent Hieroſolymas, ipſæ tribus* (aut *eorum primores*) *ſe contulerint ad regem, ut eum Jordanem trajicerent: ſed præventos eſſe omnes à Judæis* &c. c Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῦτον in *Editis, Aliiſque.* unde *Gelenius* vertit, *neque recepta poteſtate in ſe primum animadverteret.* d Ἐσπούδασε *Big.* & *Samb.* e Διὰ ταῦτα legiſſe videtur *Epiphan.* f Παύσεσθ', & mox Σαρουΐας *Samb.* & *Vat.* g Sic *Big. Samb.* & *Vat.* uti μὴ πιστεύσῃς ſupra p. 308. v. 9. μὴ κινήσῃ τι in *Editis.* Si quis malit μὴ κινήσετε, ut μὴ φονεύσεις *ne occidito,* per me licet. οὐ παύσεσθ', εἶπεν, ὦ Σ. παῖδες κινήσειν πάλιν ἡμῖν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *non ceſſatis, filii Saruiæ, has commovere denuo nobis ſuperiores turbas & ſeditiones inſtantes.* h Μηδενὶ *Vat.* more *Thucydideo.* i Ἁμαρτανόντων & ἁμαρτόντων in *MSS.* k Καὶ δείσεις *Vat.* l Αὐτοῦ τὴν συμφορὰν *Vat.* m Παρασκευάσαι in quinque *MSS.* * Seque in hac afflictione devoverat permanere, donec regiam videret converti calamitatem, *Epiphan.* Calamitatem ejus non ſecus quam propriam ferens, *Gelenius, præteriens iſta,* ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως.

a Κατεψεύσατο

"προσδιέβαλε, καὶ [a]διεψεύσατο κακούργως. [b]ἀλλ' "οἶδα ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ διάνοια ἡ σὴ προσίεται, δί"καιά τε οὖσα, καὶ τὴν ἀλήθειαν, ἣν ἰσχύειν τε βούλε"ται [c]καὶ τὸ θεῖον, ἀγαπῶσα. μείζονα γὰρ κινδυ"νεύσας παθεῖν ὑπὸ τοῦ πάππου τοῦ ἐμοῦ, καὶ τῆς "ὅλης ἡμῶν γενεᾶς ὀφειλούσης εἰς ἐκεῖνα ἀπολωλέ"ναι, σὺ μέτριος καὶ χρηστὸς ἐγένου, τότε μάλιστα "πάντων ἐκείνων λήθην ποιησάμενος, ὅτ' ἐξουσίαν "τῆς ὑπὲρ αὐτῶν τιμωρίας εἶχεν ἡ μνήμη. φίλον δὲ "σὸν ἔκρινας ἐμὲ, καὶ ἐπὶ τῆς τραπέζης εἶχες ὁση"μέραι, καὶ οὐδὲν ἀπέλειπον τῶν συγγενῶν τοῦ μάλι"στα τιμωμένου". ταῦτ' εἰπόντος, οὔτε τὸν Μεμφίβοσθον ἔγνω κολάζειν, οὔθ' ὡς καταψευσάμενον τὸν Σιβὰν [d]καταδικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ μὴ μετὰ Σιβᾶ πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρίσασθαι φήσας, αὐτῷ δὲ συγγινώσκειν ὑπέσχετο, [e]τῆς οὐσίας αὐτῷ τὸ ἥμισυ κελεύσας ἀποδοθῆναι. ὁ δὲ Μεμφίβοσθος, "[f]πάντα μὲν, "εἶπεν, ἐχέτω ὁ Σίβας, ἐμοὶ δ' ἀπόχρη τὸ σὲ τὴν βασι"λείαν [g]ἀπολαβεῖν".

δ'. [h]Βερζελαῖον δὲ τὸν Γαλαδίτην, ἄνδρα μέγαν καὶ καλὸν, καὶ πολλὰ παρεσχημένον ἐν ταῖς Παρεμβολαῖς αὐτῷ, Δαυίδην τε προπέμψαντα μέχρι τοῦ Ἰορδάνου, παρεκάλει συνελθεῖν ἕως τῆς Ἱεροσολύμων· γηροκομήσειν γὰρ αὐτὸν ἐν πάσῃ τιμῇ, καὶ ὡς πατρὸς [i]ἐπιμεληθήσεσθαι, καὶ προνοήσειν ἐπηγγέλλετο. ὁ δὲ πόθῳ τῶν οἴκοι παρῃτεῖτο τὴν μετ' αὐτοῦ διατριβήν· καὶ τὸ γῆρας λέγων οὐ τοιοῦτον αὐτῷ τυγχάνειν ὥστε [k]ἀπολαύειν τῶν ἡδέων, εἰς ὀγδοήκοντα ἔτη προβεβηκότος, ἀλλ' ὥστε καταλύσεως ἤδη καὶ ταφῆς προνοεῖν, ἐπὶ ταύτην ἠξίου [l]βουλόμενον αὐτῷ χαρίζεσθαι τὰ κατ' ἐπιθυμίαν [m]ἀπολῦσαι. οὔτε γὰρ τροφῆς οὔτε ποτοῦ συνιέναι διὰ τὸν χρόνον· ἀποκεκλεῖσθαι δ' αὐτῷ καὶ τὰς ἀκοὰς ἤδη πρὸς αὐλῶν ἤχους καὶ μέλη τῶν ἄλλων ὀργάνων, ὅσα παρὰ βασιλεῦσι τέρπει τοὺς [n]συνδιαιτωμένους. οὕτως δὲ λιπαρῶς δεομένου, "σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω· [o]τὸν δὲ υἱὸν Ἀχίμανον "ἄφες μοι. πάντων γὰρ αὐτῷ μεταδώσω τῶν ἀγαθῶν". καὶ Βερζελαῖος μὲν καταλιπὼν τὸν υἱὸν, καὶ προσκυνήσας τὸν βασιλέα, καὶ πάντων ἐπευξάμενος αὐτῷ τέλος ὧν ἔχει κατὰ ψυχὴν, οἴκαδε [p]ὑπέστρεψεν. παραγίνεται δ' εἰς Γάλγαλα Δαυίδης, τοῦ λαοῦ παντὸς ἤδη τὸ ἥμισυ περὶ αὐτὸν ἔχων καὶ τὴν Ἰούδα φυλήν.

ε'. Ἀφικνοῦνται δ' εἰς Γάλγαλα πρὸς αὐτὸν οἱ τῆς χώρας πρῶτοι, μετὰ πολλῆς πληθύος, καὶ τὴν Ἰούδα φυλὴν κατεμέμφοντο λάθρα πρὸς αὐτὸν ἐλθοῦσαν, ὡς δέον ὁμοῦ πάντας μιᾷ γνώμῃ ποιήσασθαι τὴν ὑπάντησιν. οἱ δ' ἄρχοντες τῆς Ἰούδα φυλῆς, μὴ δυσχεραίνειν αὐτοὺς ἠξίουν προληφθέντας. "καὶ γὰρ συγγενεῖς ὄντες αὐτοῦ, καὶ διὰ

"per me calumniis adortus eſt & mendaciis "improbe confictis. Sed novi omnem hiſce in "mentem tuam præcluſum eſſe aditum, quæ "& juſta eſt, & amans veritatis, quam Deus "etiam ipſe vult prævalere. Nam cum ex "avo meo *hiſce* majora adieris *diſcrimina*, "proptereaque tota noſtra familia periiſſe me"ruerit, tu commodum benignumque temet "oſtendiſti, tunc præcipue illorum omnium "oblitus, cum oblivisci non potueris in tua eſſe "poteſtate ut illa vindices. ad hæc tu me in "amicorum tuorum numero eſſe voluiſti, & "quotidie menſæ adhibuiſti, nullaque in re "à cognatorum tuorum honoratiſſimo quo"que differebam." Cum hæc *ille* dixiſſet, neque in Memphiboſthum *rex* ſtatuit ſupplicio uti, neque Sibam ut calumniatorem judicio perfundere. Sed præfatus ſe quidem, quod cum Siba ſibi non obviam venerit, ei omnia largitum eſſe, ipſi tamen, ubi imperaverat dimidium bonorum ipſi reſtitui, veniam dare pollicebatur. Tum vero Memphiboſthus ſubjicit, "ſibi quidem totum habeat Siba, mihi "vero ſatis eſt te regnum recepiſſe."

Berzelæus à rege, magna ei pollicito, petiit, ut in patriam redire liceret. 2 Reg. c. 19.

4. Berzelæum autem Galaditam, virum magnum ac bonum, quique ei dum apud Caſtra eſſet multa ſuppeditavit, eumque ad Jordanem uſque deduxit, obſecrabat Davides ut ſecum iret Hieroſolyma: ipſum enim eum in ſenectute omni cum honore tractaturum eſſe, eique tanquam patri curam adhibiturum & proviſurum eſſe ſpondebat. At ille antiquæ ſedis ſuorumque deſiderio cum eo vivere recuſabat: atque dicens, ſe non ea eſſe ſenectute ut voluptatibus frueretur, cum jam annum octogeſimum attigerit, ſed ut obitui & ſepulturæ proſpiceret, ideo ab ipſo, ſi ſibi quod gratum eſſet facere voluerit, dimitti *obnixe* petebat. nam per ætatem ſe neque cibi neque potus jucunda intelligere poſſe: imo etiam aures ſibi occludi ad tibiarum ſonos & modulationem aliorum inſtrumentorum, quibus oblectari ſolent qui cum regibus vivunt. Cum vero ita inſtanter rogaret, "te quidem, ajebat *rex*, dimit"to: filium vero Achimanum permitte mihi, "nam ei de bonis omnibus impertiam." Et quidem Berzelæus, relicto filio & rege adorato, precatuſque ut omnia ei proſpere cederent quæ in animo agitaret, domum eſt reverſus. Davides vero Galgala pervenit, jam dimidium totius populi circa ſe habens & *integram* Judæ tribum.

Diſſidium inter Iſraëlitas & Judæos. 2 Regum, c. 19.

5. Galgala autem ad eum veniunt primores regionis *Iſraëliticæ*, magna eos comitante multitudine; conqueſtique ſunt *apud eum* de tribu Judæ, quod ad eum clam ſe contuliſſet, cum ſimul omnes unanimes ei obviam proceſſiſſe debuerint. Principes vero tribus Judæ illos orabant, ne dolerent quod anticipati fuerint. "nam cum ejus cognati eſſent, idcirco "&

---

[a] Κατεψεύσατο in iiſdem MSS. [b] Ἀλλ' οἶδα γὰρ ὅτι τούτων οὐδὲν ἡ σὴ διάνοια πρ. Big. Samb. & Vat. [c] Ὡς ἐν τῷ Θ. Samb. ὡς τὸ θεῖον Big. [d] Ita locum conſtitui ex MSS. favente quidem Epiphanio. in Editis, δικάζειν. ἀλλ' ὑπὲρ μὲν τοῦ Σιβᾶ ἐλθεῖν ἐκείνῳ πάντα χαρισάμενος φήσας. [e] Τὰ ἡμίση τῆς οὐσίας αὐτῷ MSS. eodem plane ſenſu cum Editis. [f] Ita Vat. paulo concinnius, quam in cæteris. πάντ' ἐχέτω μὲν, εἶπεν, ὁ Σιβᾶς in Editis. πάντ' ἐχέτω, εἶπεν, Σιβᾶς Big. & Samb. [g] Παραλαβεῖν Vat. [h] Ita ut ſupra, p. 309. v. 28. antea Βερζέλλαν in pleriſque Codd. [i] Sic MSS. ἐπιμελεῖσθαι in Editis. [k] Iterum è MSS. ἀπολαύσειν in Editis. [l] Βουλόμενος, & mox τὰ κατ' ἐπιθυμίαν αὐτοῦ Vat. [m] Ita Big. Samb. & Vat. ἀπολελῦσθαι in Editis. alteram lectionem veram eſſe oſtendunt ſequentia, σὲ μὲν, εἶπεν, ἀπολύω. [n] Συνδιαιτωμένους Big. Samb. & Vat. [o] Ita cum Samb. & Vat. in cæteris δὲ τὸν Ἀχίμανον υἱόν. Juxta Epiphanium Ἀχιμάν. Unde patet veterem hunc locum obſediſſe mendam: nam in textu Hebraico nominatur Chimham, apud LXXII. Χαμαάμ aut Χαναάν. [p] Ἐπίστρεψεν Big. Samb. & Vat.

"& cura & amore *ſuo alios* prævertere feſtinarunt, non tamen quaſi munera, quia præceſſerunt, ipſi acceperint, ita ut inde juſtas rem ægre ferendi cauſas habeant, qui ſerius ad eum venerint." Cum hæc dixiſſent tribus Judæ duces, non acquieverunt aliarum tribuum principes, ſed, "nos quidem, reſponderunt, mirari ſubit, ô fratres, quod regem vos veſtrum ſolum cognatum appelletis. nam qui in omnes poteſtatem à Deo accepit, *is* nos omnes cognatione attingere cenſendus eſt. ideoque cum totus quidem populus undecim partes habeat, nos vero unam, & tamen natu majores ſumus, etiam præter æquum feciſtis, qui furtim & nobis inſciis voſmet ad regem recepiſtis."

Sabæus Iſraëlitas à Davide abducit. 2 Regum, c. 20.

6. Dum in hunc modum inter ſe colloquerentur *tribuum* duces, vir quidam improbus & ſeditionis amans, nomine Sabæus, Bochoriæ filius, tribus Benjamitidis, cum ſe in medium proripuiſſet, magna voce clamabat ad multitudinem, "nemo noſtrum habet in Davide partem, aut in Jeſſæi filio ſortem." Atque ubi hæc dixerat, inflato cornu bellum regi denunciat. Tum omnes illum ſequuti ſunt, rege relicto. Sola autem ei permanſit tribus Judæ, illumque in regia Hieroſolymis collocavit.

Davides concubinas ſuas in cuſtodiam dat. 2 Regum, c. 20.

Et fecit quidem *rex*, ut concubinæ, cum quibus congreſſus eſt filius ejus Abeſalomus, in alias ædes migrarent, juſſis curatoribus omnia eis neceſſaria ſuppeditare, ipſe vero ad eas *poſtea* non accedebat.

Ameſſam ad copias colligendas mittit.

Dein autem Ameſſam imperatorem conſtituit, locumque ei dedit quem Joabus obtinebat: præcepitque, ut, collectis quantas poſſet è tribu Judæ copiis, poſt triduum ad ſe veniret, ut, omni exercitu ei cum imperio tradito, ipſum contra Bochoriæ filium *in pugnam* emitteret. Cum autem egreſſus eſſet Ameſſa & in militum delectu inſtituendo procraſtinaſſet, comperto ipſum non maturare reditum, tertia die rex ad Joabum dicebat,

Eo ultra tempus præſcriptum morante, Joabo imperat ut Sabæum perſequatur.

"haud ſibi expedire in re Sabæi dilationem pati; ne forte copiis majoribus comparatis plus damni det, pluſque negotii *ipſis* faceſſat quam ab Abeſalomo acceperant. Itaque ne tantillum cunctare, ſed, aſſumptis quæ ad manus ſunt militibus & ſexcentorum cohorte, cum Abeſſæo fratre tuo hoſtem perſequere, & ubicunque illum fueris aſſequutus fac ei congrediaris. Ocyus te move ut illum præveniás, ne urbes munitas nactus in cauſa ſit nobis dimicationum multique ſudoris."

Diſſidium inter Joabus, ad Sabæum perſequendum profectus, Ameſſam, ei obviam factum, interficit. 2 Regum, c. 20.

7. Joabus autem ſecum ſtatuebat nihil morari; ſed fratre viriſque ſexcentis aſſumptis, reliquiſque qui tum Hieroſolymis aderant militibus eum comitari juſſis, ad Sabæum perſequendum profectus eſt. Cumq; Gabaonem perveniſſet (illa autem vicus eſt XL. ſtadiis ab Hieroſolymis diſtans) Ameſſæ, qui magnum *ſecum* adduxerat exercitum, obviam factus eſt. At Joabus, cum gladio accinctus eſſet & thorace

"τοῦτο μᾶλλον προθυμούμενοι καὶ στέργοντες φθάσαι, οὐ μέντοιγε διὰ τὸ προελθεῖν δῶρα λαβεῖν αὐτοὺς, ἵν' ἔχωσιν ἐπὶ τούτῳ δυσφορεῖν, ὕστεροι πρὸς αὐτὸν ἐλθόντες." Ταῦτα τῶν τῆς Ἰούδα φυλῆς ἡγεμόνων εἰπόντων, οἱ τῶν ἄλλων ἄρχοντες οὐχ ἡσύχασαν. ἀλλ' "ἡμεῖς μὲν, ἔφασαν, ὦ ἀδελφοὶ, θαυμάζομεν ὑμᾶς [a]αὐτὸν ἐπικαλοῦντας μόνων συγγενῆ τὸν βασιλέα. ὁ γὰρ τὴν ἁπάντων ἐξουσίαν παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν, πάντων ἡμῶν εἶναι συγγενὴς κρίνεται. [b]καὶ διὰ τοῦτο μὲν λαὸς ἅπας [c]ἕνδεκα μοίρας ἔχει, μίαν δ' ἡμεῖς, καὶ [d]πρεσβύτεροι ἐσμὲν, καὶ οὐκ ἐποιήσατε δίκαια, κρύφα καὶ λεληθότως ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα".

ϛ'. Τοιαῦτα τῶν ἡγεμόνων πρὸς ἀλλήλους διαλεχθέντων, ἀνήρ τις πονηρὸς, καὶ στάσει χαίρων, ὄνομα [e]Σαβαῖος, υἱὸς Βοχορίου, τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, στὰς ἐν μέσῳ πρὸς τὸ πλῆθος, μέγα βοήσας, εἶπεν· "οὔτ' ἔχει τις ἡμῶν παρὰ Δαυίδου μοίρας, οὔτε κλῆρον παρὰ τῷ Ἰεσσαίου παιδί." καὶ μετὰ τοὺς λόγους σαλπίσας κέρατι, σημαίνει πόλεμον πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ πάντες ἠκολούθησαν ἐκείνῳ, Δαυίδην καταλιπόντες. μόνη δ' αὐτῷ παρέμεινεν ἡ Ἰούδα φυλὴ, καὶ κατέστησεν αὐτὸν εἰς τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις βασίλειον. καὶ τὰς μὲν παλλακὰς, αἷς ὁ υἱὸς αὐτοῦ συνῆλθεν Ἀβεσάλωμος, εἰς ἄλλην μετήγαγεν οἰκίαν, πάντα προστάξας αὐταῖς χορηγεῖν τὰ ἐπιτήδεια [f]τοὺς ἐπιμελουμένους, αὐτὸς δ' [g]οὐκ ἐπλησίαζεν αὐταῖς. ἀποδείκνυσι δὲ καὶ τὸν Ἀμεσσὰν στρατηγὸν, καὶ τὴν τάξιν αὐτῷ, ἐφ' ἧς Ἰώαβος ἦν, δίδωσιν· [h]ἐκέλευσέ τε, στρατιὰν ὅσην δύναται συναγαγόντα ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, μετὰ τρεῖς ἡμέρας πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἵνα, παραδοὺς αὐτῷ πᾶσαν τὴν δύναμιν, ἐκπέμψῃ πολεμήσοντα [i]τὸν υἱὸν Βοχορίου. ἐξελθόντος δὲ τοῦ Ἀμεσσᾶ, καὶ περὶ τὴν ἄθροισιν τῆς στρατιᾶς [k]βραδύναντος, ὡς οὐκ ἐπανῄει, τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν ὁ βασιλεὺς πρὸς [l]τὸν Ἰώαβον ἔλεγεν, "οὐκ εἶναι [m]σύμφορον ἀνοχὴν τῷ Σαβαίῳ διδόναι· μὴ, γενόμενος ἐν πλείονι παρασκευῇ, μειζόνων κακῶν καὶ πραγμάτων αἴτιος, ἢ Ἀβεσάλωμος αὐτοῖς κατέστη, γένηται. μὴ περίμενε τοίνυν ἔτι μηδὲν, ἀλλὰ τὴν οὖσαν παραλαβὼν δύναμιν, καὶ τοὺς ἑξακοσίους μετὰ Ἀβεσσαίου τοῦ ἀδελφοῦ σου, δίωκε τὸν πολέμιον· καὶ ὅπου ποτ' ἂν αὐτὸν καταλάβῃς ὄντα, πειράθητι συμβαλεῖν. σπούδασον δ' αὐτὸν φθάσαι, μὴ, πόλεις ὀχυρὰς καταλαβόμενος, ἀγῶνας ἡμῖν καὶ πολλοὺς ἱδρῶτας παρασκευάσῃ."

ζ'. Ἰώαβος δ' οὐκ ἔτι μέλλειν ἔκρινεν· ἀλλὰ τόν τε ἀδελφὸν καὶ τοὺς ἑξακοσίους [n]παραλαβὼν, καὶ ὅση λοιπὴ δύναμις ἦν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἕπεσθαι κελεύσας, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Σαβαῖον. ἤδη δὲ ἐν [o]Γαβαῷ κώμη δ' ἐστὶν αὕτη σταδίους ἀπέχουσα τεσσαράκοντα τῶν Ἱεροσολύμων γεγενημένος, [p]πολλὴν Ἀμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος, ἀπήντησεν αὐτῷ. περιεζωσμένος δὲ μάχαιραν, καὶ θώρακα ἐνδεδυμένος Ἰώαβος,

---

[a] Ita Samb. & mox μόνων Big. & Samb. In reliquis αὐτὸν & dein μόνον. [b] Καὶ διὰ τοῦτο ὁ μὲν λαὸς ἅπας Big. Samb. & Vat. [c] Juxta [illegible] & Literas [illegible]. Vallesius. Vid. J. Clericum ad 2 Sam. c. 20. [d] Καὶ πρωτότοκος ἐγὼ ἢ σὺ LXXII. [e] Σαβαῖος Vat. passim, Σαβεὶ LXXII. [f] Τοὺς ἐπιμελομένους solus Vat. [g] Οὐκ ἔτι ἐπλ. Samb. [h] Ita Vat. & Epiphan. in cæteris ἐκέλευσε δ' σp. [i] Τὸν Σαβαῖον τὸν Βοχορίου legisse videtur Vet. Interpr. [k] Βραδύνοντος Big. & Samb. [l] Articulum non agnoſcit Vat. [m] Συμφέρον Vat. [n] Ita MSS. & Vet. Interpr. [illegible] in Editis, commode ſatis. [o] Ita cum Vat. ut ſupra, p. 279. v. 40. In reliquis Γαβαών. [p] Οὐ πολλὴν Ἀμεσσᾶ δύναμιν ἀγαγόντος juxta Epiphanium, qui vertit, *occurrit ei Amaſa ut ſalutaret eum, non multo adhuc exercitu congregato.*

Ἰώαβος. προσιόντος ἀσπασομένου τοῦ Ἀμεσᾶ, φιλοτέχνως τὴν μάχαιραν αὐτομάτως ἐκ τῆς θήκης ἐποίησεν ἐκπεσεῖν· βαστάσας δ' αὐτὴν ἀπὸ τῆς γῆς, καὶ τῇ ἑτέρᾳ τὸν Ἀμεσσὰν ἐγγὺς γενόμενον ὡς καταφιλήσων τοῦ γενείου λαβόμενος, οὐ προειδόμενον εἰς τὴν γαστέρα πλήξας ἀπέκτεινεν. [a]ἀσεβὲς ἔργον διαπραξάμενος καὶ παντελῶς ἀνόσιον, ἀγαθὸν νεανίαν [b]καὶ συγγενῆ καὶ μηδὲν ἀδικήσαντα ζηλοτυπήσας τῆς στρατηγίας καὶ τῆς παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν ἰσοτιμίας. διὰ ταύτην γὰρ τὴν αἰτίαν καὶ τὸν Ἀβέννηρον ἐφόνευσεν. ἀλλ' ἐκεῖνο μὲν αὐτοῦ τὸ παρανόμημα πρόφασις εὐπρεπὴς [c]σύγγνωστον ἐδόκει ποιεῖν, ὁ ἀδελφὸς Ἀσάηλος [d]ἐκδεδικῆσθαι νομιζόμενος· τοῦ δ' Ἀμεσᾶ φόνου οὐδὲν τοιοῦτον εἶχε παρακάλυμμα. ἀποκτείνας [e]δὲ τὸν στρατηγὸν ἐδίωκε τὸν Σαβαῖον, καταλιπὼν ἕνα [f]πρὸς τῷ νεκρῷ, βοᾶν ἐντειλάμενος πρὸς τὴν στρατιὰν, ὅτι τέθνηκε μὲν Ἀμεσσᾶς δικαίως καὶ μετ' αἰτίας [g]κολαζόμενος, εἰ δὲ φρονεῖτε τὰ τοῦ βασιλέως, ἕπεσθε αὐτοῦ τῷ στρατηγῷ Ἰωάβῳ, καὶ Ἀβεσσαίῳ τῷ τούτου ἀδελφῷ. κειμένου δὲ τοῦ σώματος ἐπὶ τῆς ὁδοῦ, καὶ παντὸς τοῦ πλήθους [h]ἐπ' αὐτὸ συρρέοντος, καὶ οἷα ὄχλος φιλεῖ, ἐθαύμαζον πλέον [i]περιϊστάμενοι, βαστάσας ἐκεῖθεν ὁ φύλαξ, καὶ κομίσας εἴς τι χωρίον ἀπωτάτω τῆς ὁδοῦ, τίθησιν αὐτόθι καὶ καλύπτει ἱματίῳ. τούτου γενομένου, πᾶς ὁ λαὸς ἠκολούθησε τῷ Ἰωάβῳ. διώξαντι δ' αὐτῷ διὰ πάσης τῆς [k]Ἰσραηλίτιδος χώρας τὸν Σαβαῖον, δηλοῖ τις ἐν ὀχυρᾷ πόλει τυγχάνειν αὐτὸν, [l]Ἀβελμαχέα λεγομένῃ. παραγενόμενος δ' ἐκεῖ, καὶ τῇ στρατιᾷ περικαθίσας τὴν πόλιν, καὶ [m]χαράκωμα περὶ αὐτὴν πηξάμενος, ὑπορύσσειν ἐκέλευσε τοῖς στρατιώταις τὰ τείχη, καὶ καταβάλλειν αὐτά. μὴ δεξαμένων γὰρ αὐτὸν τῶν ἐν τῇ πόλει, χαλεπῶς πρὸς αὐτοὺς διετέθη.

η'. Γύναιον δέ τι σῶφρον καὶ συνετὸν, [n]ἐπ' ἐσχάταις ἤδη τὴν πατρίδα κειμένην θεασάμενον, ἀναβὰν ἐπὶ τὸ τεῖχος, προσκαλεῖται διὰ τῶν ὁπλιτῶν τὸν Ἰώαβον. προσελθόντος δ' ἤρξατο λέγειν, “ὡς ὁ Θεὸς τοὺς βασιλεῖς καὶ τοὺς στρατηγοὺς ἀποδείξειεν, ἵνα τοὺς πολεμίους [o]τοὺς Ἑβραίων ἐξαίρωσι καὶ παρέχωσιν αὐτοῖς εἰρήνην ἁπάντων. σὺ δὲ σπουδάζεις μητρόπολιν Ἰσραηλιτῶν καταβαλεῖν καὶ πορθῆσαι, μηδὲν ἐξαμαρτοῦσαν”. ὁ δ' [p]ἵλεω μὲν εὔχεται τὸν Θεὸν [q]αὐτῷ διαμένειν· “[r]αὐτὸς δ' οὕτως ἔχειν, εἶπεν, ὡς μηδένα τοῦ λαοῦ φονεῦσαι, οὐχ ὅτι πόλιν ἐξελεῖν βούλεσθαι τηλικαύτην. λαβὼν μέντοι παρ' αὐτῶν τὸν ἀντάραντα τῷ βασιλεῖ πρὸς τιμωρίαν Σαβαῖον υἱὸν τοῦ Βοχορίου, παύσασθαι [s]τῆς πολιορκίας καὶ τὴν στρατιὰν ἀπάξειν”. ὡς δ' ἤκουσεν ἡ γυνὴ [t]τὰ παρὰ τοῦ Ἰωάβου, μικρὸν ἐπισχεῖν δεηθεῖσα· τὴν γὰρ κεφαλὴν εὐθέως αὐτῷ [u]ῥιφθήσεσθαι τοῦ πολε-

indutus, accedente ad eum ſalutandum Ameſſa, id de induſtria egit ut enſis quaſi ſponte è vagina excideret; eoque mox à terra ſublato, & altera manu, tanquam Ameſſam prope adſtantem deoſculari vellet, barba *illius* prehenſa, nihil advertentem, vulnere in ventre facto, occidit. facinus nefarium & omnino flagitioſum perpetrans, quod juveni bono & cognato & innocenti ab ipſo invideretur propter munus imperatorium, atque honorem cum ipſius dignitate ex regis gratia æquatum. Hac enim de cauſa jam ante Abenerum interfecit. Sed illud quidem ipſius ſcelus honeſti ſpecies excuſare videbatur, quod fratrem Aſaëlum vindicaſſe exiſtimaretur: Ameſſæ vero cædi nihil hujuſmodi prætendi potuit. Cæſo autem imperatore Sabæum perſequebatur, uno relicto apud cadaver: cui juſſerat clamare ad exercitum, Ameſam quidem juſte peremptum eſſe, meritoque ſupplicio affectum, qui vero regi faverent Joabum, cui exercitus imperium dederat, fratremque ejus Abeſſæum ſequi debere. Cum autem corpus *mortui* ad viam jaceret, totaque multitudo ad id confluеret, majorique, ut in vulgo fieri ſolet, admiratione tenerentur prope adſtantes, cuſtos *ei appoſitus* cum *corpus* inde tuliſſet, & in agrum procul à via aſportaſſet, illic depoſitum veſte operit. Quo facto omnes perrexerunt Joabum ſequi. Illi vero, dum per totam regionem Iſraëliticam Sabæum perſequitur, indicat quidam eum ſe recepiſſe in urbem munitam quæ Abelmachea vocabatur. Cum autem illuc ſe contuliſſet & exercitu urbem obſediſſet, vallo etiam ei circumjecto, imperavit militibus ut muros ejus ſuffoderent & everterent. nam quod urbis iſtius cives eum *portis patentibus* non exceperant, valde eis iraſcebatur & ſuccenſebat.

Joabus Abelmacheam obſidet. 2 Regum, c. 20.

Mulieris prudentia urbi ſalutaris.

8. Verum muliercula quædam, proba ſimul & ſapiens, cum patriam in extremum periculum adductam cerneret, conſcenſis mœnibus Joabum per milites ad colloquium evocat. Cumque *ille* acceſſiſſet, dicere exorſa eſt, “quod Deus reges & exercitus duces conſtituerit, ut Iſraëlitarum hoſtes *è finibus ſuis* amoverent, facerentque ut pacem cum omnibus colerent. Tu vero conaris primariam Iſraëlitarum urbem, quæ nihil deliquerit, expugnare & depopulari.” Atq; ille quidem Deum propitium ſibi permanere precatur: “ipſum vero non ita ſe habere, dicebat, ut è populo quempiam perditum iret, nedum ſibi in animo eſſe ut urbem adeo magnam excidam velit: ſed, ſi ipſi ad ſupplicium dederetur Sabæus Bochoriæ filius, qui contra regem rebellaverat, ab obſidione diſceſſurum & exercitum abductum eſſe.” Ubi Joabi verba acceperat mulier, ipſum obteſtata ut pauliſper à vi deſiſteret (fore enim *dicebat* ut caput perduellis de muro ipſi con-

---

[a] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἀσεβὲς, ut & καὶ ante παντελῶς. [b] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis νεανίαν συγγενῆ. [c] Sic *Vat. Samb.* & *Baſ.* in *cæteris* σύγγνωσιν. [d] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐκδεδικῆσθαι in *Editis*, *Aliiſque*. [e] Δ' αὐτὸν, ἰδίως *Hen.* & *Busb.* [f] Sic cum *MSS.* in *Editis* πρὸς τὸν νεκρόν. [g] Ita *Big.* & *Gen.* κολαζόμενος *Baſ. Samb.* & *Vat.* Illud δὲ μετ' αἰτίας κολαζόμενος non agnoſcit *Vet. Interpr.* [h] Ἐπ' αὐτῷ *Big. Samb.* & *Vat.* Mox aliud quiddam in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ſuper eum confluеret, & cum quadam defuncti miſericordia moraretur & Joabum ſequi tardaret.* [i] Ita in *iiſdem MSS.* ἱστάμενοι in *Editis*. [k] Ἰσραηλιτῶν *Big. Samb.* & *Vat.* [l] Ἀβιλμαχὰ in nonnullis *MSS.* Videſis *Clericum* ad 2 *Sam.* c. 20. Ἀβὶλ πόλις τῆς Παλαιστίνης, νῦν Ἀβιλὰ ὀνομαζομένη. *Theodoret.* ΕΡΩΤ. λθ'. [m] Χάρακας *Vat.* Χάρακα *Hen.* & *Busb.* [n] Ἐν ἐσχάτοις *Big.* & *Samb.* ἐν ἐσχάταις *Vat.* [o] Τῶν Ἑβραίων *Vat.* [p] Ἵλεων *Big.* & *Samb.* [q] Ita *Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν in *Editis*, *Aliiſque*. [r] Αὐτὸς δ' οὐχ οὕτως ἔχειν, εἶπεν, ὥστε τινὰ τοῦ λ. *Vat.* [s] Τὴν πολιορκίαν *Vat.* [t] Illud τὰ ex *Cod. Samb.* [u] Ῥιφθήσεσθαι τὴν τοῦ πολεμίου *Big. Samb.* & *Vat.*

feſtim projiceretur) ad cives deſcendit : & cum dixiſſet, "vultiſne mali cum liberis & "conjugibus male perire propter hominem im"probum & plane ignotum ; eumque pro Da"vide, cujus tanta in vos exſtant beneficia, in "regem habere, unamque urbem tam magno "validoque exercitui reſiſtere ?" perficit, ut illi abſciſſum Sabæi caput ad Joabi milites projicerent. Tum *Joabus* regii exercitus dux, ubi receptui cecinerat, obſidionem ſolvit : & Hieroſolyma reverſus denuo copiis univerſis præficitur. Quin & rex Banajam præpoſuit ſatellitibus *regiis* & ſexcentorum cohorti ; voluitque ut Adoramus eſſet à tributis, & Sabathes & Achilaus à commentariis : atque Suſam ſcribam conſtituit, & Sadocum & Abiatharum pontifices.

Sabæo caput abſciſſum.

Davidis officia. 2 Regum, c. 20.

μίου· καταβαίνει πρὸς τοὺς πολίτας, καὶ "βούλεσθ᾽," "εἰποῦσα, κακοὶ κακῶς μετὰ τέκνων ἀπολέσθαι καὶ γυ"ναικῶν ὑπὲρ ἀνθρώπου πονηροῦ καὶ μηδὲ τίς ἐστι γνωρίμου, καὶ "τοῦτον ἔχειν ἀντὶ Δαυίδου [a]τοσαῦτ᾽ εὐεργετήσαντος [b]ὑμᾶς "βασιλέως, καὶ πρὸς δύναμιν τοσαύτην καὶ τηλικαύτην "ἀνταίρειν μίαν πόλιν"; πείθει, τὴν κεφαλὴν ἀποτεμόντας τοῦ Σαβαίου, ῥίψαι ταύτην εἰς τὸ Ἰωάβου στράτευμα. τούτου γενομένου [c]σημάνας ἀνακλητικὸν ὁ τοῦ βασιλέως στρατηγὸς, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, παντὸς ἀποδείκνυται πάλιν τοῦ λαοῦ στρατηγός. καθίστησι δὲ καὶ [d]Βαναίαν ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων καὶ τῶν ἑξακοσίων, [e]Ἀδώραμον δ᾽ ἐποίησεν ἐπὶ τῶν φόρων, καὶ [f]Σαβάθην καὶ Ἀχίλαον ἐπὶ τῶν [g]ὑπομνηματογράφων· [h]Σουσὰν δὲ γραμματέα, Σάδωκον δὲ καὶ Ἀβιάθαρον ἀπέφηνεν ἱερεῖς.

CAP. XII.

Ut fame liberati erant Hebræi, cum Gabaonitis ſatisfactum eſſet pro cæſis civibus: & quæ res contra Palæſtinos præclare geſtæ erant à Davide viriſque ejus fortibus.

Fames ob Sauli in Gabaonitas ſævitiam. 2 Regum, c. 21.

POſt hæc autem, fame regionem premente, Davides ſupplex à Deo petiit ut populi miſereretur, & cauſam morbi ejuſque remedium indicare vellet. Cumque prophetæ reſpondiſſent, "poſtulare Deum "ut Gabaonitæ vindicarentur, quos Saulus "rex deceptos præter jus & fas interemerat, "non ſervato juramento quod illis olim Jeſus "imperator & ſenatus juraverat ; at vero, ſi "Gabaonitis pœnas pro cæſis civibus, quas "ipſi voluerint exigere, permittat rex, ſe "eum illis in gratiam rediturum & popu"lum à calamitate liberaturum promittebat." Tum, ut hæc Deum requirere ex prophetis intellexerat, Gabaonitas ad ſe acceſſit, eoſque interrogabat, quid ſibi fieri vellent. Cum vero illi ſeptem Sauli ſobolis homines ad ſupplicium depoſcerent, rex perquiſitos eis tradidit, ita ut Memphiboſtho Jonathæ filio parceretur. Poſtquam vero viros acceperant Gabaonitæ, *illos* pro arbitrio pœnis mulctarunt. Quo facto Deus cœpit illico pluere, & terram ad fructuum productionem revocare liberatam ab ea quæ fuerat ſiccitate ; rurſuſque rerum copia & abundantia affluit Hebræorum regio. Aliquanto autem poſt bello Palæſtinos rex adoritur ; & commiſſo prælio cum eos in fugam vertiſſet, *magno impetu* illos perſequutus ſolus relictus eſt. Cumque jam defatigatus eſſet, forte ab uno ex hoſtibus conſpectus eſt, nomine quidem Acmone, Araphæ vero filio. Et hic quidem erat de genere Gigantum. Lanceam autem gerens, cujus manubrium trecentos ſiclos pendebat, atque thoracem catenatum & gladium, è *fuga* converſus in eum irruit, quaſi certus occidere hoſtium regem. nam præ laſſitudine pæne fatiſcebat. At Abeſſæus

Cum ſatisfactum eſſet Gabaonitis, terra fame liberatur.

ΚΕΦ. ιβʹ.

Ὡς τοῦ λιμοῦ ἀπηλλάγησαν Ἑβραῖοι, τῶν Γαβαωνιτῶν δίκην λαβόντων ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων· οἷά τε κατωρθώθησαν κατὰ τῶν Παλαιστίνων ὑπὸ τοῦ Δαυίδου καὶ τῶν περὶ αὐτὸν ἀνδρείων.

Μετὰ δὲ ταῦτα τῆς χώρας λιμῷ [i]φθειρομένης, ἱκέτευσε Δαυίδης τὸν Θεὸν ἐλεῆσαι τὸν λαὸν, καὶ τὴν αἰτίαν αὐτῷ καὶ τὴν ἴασιν φανερὰν ποιῆσαι τῆς νόσου. τῶν δὲ προφητῶν εἰπόντων, "βούλεσθαι τὸν Θεὸν ἐκδικίας "τυχεῖν τοὺς Γαβαωνίτας, οὓς Σάουλος ὁ βασιλεὺς ἀπο"κτείνας ἠσέβησεν ἐξαπατήσας, καὶ τοὺς ὅρκους αὐτοῖς "οὓς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς ὤμοσε καὶ ἡ γερουσία μὴ φυλά"ξας· [k]ἐὰν τοίνυν δίκην ἣν αὐτοὶ θέλουσιν οἱ Γα"βαωνῖται λαβεῖν ὑπὲρ τῶν ἀνῃρημένων, ταύτην αὐτοῖς "παράσχῃ, διαλλαγήσεσθαι καὶ τὸν ὄχλον ἀπαλλάξειν "τῶν κακῶν ἐπηγγέλλετο". ὡς οὖν ταῦτα παρὰ τῶν προφητῶν ἔμαθεν ἐπιζητεῖν τὸν Θεὸν, μεταπέμπεται τοὺς Γαβαωνίτας, καὶ τίνος βούλονται τυχεῖν, ἐπηρώτα. τῶν δ᾽ ἐκ τοῦ γένους τοῦ Σαούλου παραλαβεῖν ἑπτὰ παῖδας ἀξιωσάντων πρὸς τιμωρίαν, ὁ βασιλεὺς ἀναζητήσας, παρέδωκεν αὐτοῖς, Μεμφιβόσθου φεισάμενος τοῦ Ἰωνάθου παιδός. παραλαβόντες δ᾽ οἱ Γαβαωνῖται τοὺς ἄνδρας, ὡς ἐβούλοντο ἐκόλασαν. ἤρξατο δ᾽ ὕειν παραχρῆμα ὁ Θεὸς, καὶ τὴν γῆν πρὸς γονὴν καρπῶν ἀνακαλεῖν, ἀπολύσας τοῦ πρότερον αὐχμοῦ. καὶ πάλιν εὐθήνησεν ἡ τῶν Ἑβραίων χώρα. στρατεύεται δὲ [l]μετ᾽ οὐ πολὺν χρόνον ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Παλαιστίνους, καὶ συνάψας μάχην αὐτοῖς καὶ τρεψάμενος, ἐμονώθη διώκων. καὶ γενόμενος ἔκλυτος ὤφθη ὑπό τινος τῶν πολεμίων, [m]Ἀκμῶνος μὲν τοὔνομα, Ἀράφου δὲ παιδός. οὗτος ἦν μὲν καὶ ἀπόγονος τῶν γιγάντων. ἔχων δὲ καὶ ξυστὸν, οὗ τὴν λαβὴν συνέλκειν σταθμὸν τριακοσίους σίκλους, καὶ θώρακα ἁλυσιδωτὸν καὶ ῥομφαίαν, ὥρμησεν ἐπιστραφεὶς ὡς ἀποκτείνων τὸν τῶν πολεμίων βασιλέα. παρεῖτο γὰρ ὑπὸ τοῦ κόπου. ἐπιφανεὶς δ᾽

---

[a] Τοῦ τοσαῦτα *Big.* & *Samb.* τοῦ τὰ τοσαῦτα *Vat.* [b] Ἡμᾶς *Big.* & *Vat.* [c] Σημήνας *Busb. Hen.* & *Vat.* [d] Βανίαν *Big.* & *Samb.* [e] Ita cum *Big.* & *Vat.* Ἀδώραμον *Samb.* Ἀώραμον in *Editis.* Ἀδύραμον juxta *Epiphanium.* [f] Ita in *Editis.* Σαφάθην & Ἀχίλαον *Big.* & *Samb.* Σαβάχην & Βαχλάν juxta pleroſque *Epiphanii* libros. Ἰωσαφὰτ τὸν υἱὸν Ἀχιλοὺθ *Vat.* forſan è *Sacro Volumine.* [g] Ὑπομνημάτων *Vat.* [h] Σουσὰν *Big.* & *Samb.* [i] Διαφθειρομένης *Vat.* [k] Εἰ τοίνυν *Vat.* [l] Μετὰ πολὺν χρ. *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Ἰεσοῦ ἰὸν μὲν τοὔνομα, Ῥαφᾶ δὲ παιδὸς *Vat.* ut puto ex LXXII. Juxta *Epiphanium*, Ἀχμάνος μ. τ. Ἀσαφάτου δὲ π.

ἐξαίφνης Ἀβεσσαῖος [a] ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς τὸν βασιλέα μὲν ὑπερήσπισε περιβὰς κείμενον, ἀπέκτεινε δὲ τὸν πολέμιον. ἤνεγκε δ᾽ ἐπὶ τῷ παρ᾽ ὀλίγον κινδυνεῦσαι τὸν βασιλέα χαλεπῶς τὸ πλῆθος. καὶ οἱ ἡγεμόνες ὥρκωσαν αὐτὸν μηκέτι εἰς μάχην ἀπαντῆσαι σὺν αὐτοῖς, μὴ, δι᾽ ἀνδρείαν καὶ προθυμίαν παθών τι τῶν δεινῶν, στερήσῃ τὸν λαὸν τῶν δι᾽ αὐτὸν ἀγαθῶν, ὅσα τε ἤδη παρέσχηκε, καὶ ὅσων ἔτι μεθέξουσι πολὺν βιώσαντος χρόνον.

β΄. Συνελθόντων [b] δὲ τῶν Παλαιστίνων εἰς [c] Γάζαραν πόλιν, ἀκούσας ὁ βασιλεὺς ἔπεμψεν ἐπ᾽ αὐτοὺς στρατιάν. ἠρίστευσε δὲ τότε καὶ σφόδρα ηὐδοκίμησεν [d] Σοβακχὶς ὁ Χετταῖος, εἷς τῶν περὶ Δαυίδην ἀνδρειοτάτων. ἀπέκτεινε γὰρ πολλοὺς τῶν αὐχούντων προγόνους τοὺς Γίγαντας, καὶ μέγα ἐπ᾽ ἀνδρείᾳ φρονούντων, αἴτιός τε τῆς νίκης τοῖς Ἑβραίοις ἐγένετο. καὶ μετ᾽ ἐκείνην τὴν ἧτταν, πάλιν ἐπολέμησαν οἱ Παλαιστῖνοι. καὶ στρατιὰν ἐπ᾽ αὐτοὺς Δαυίδου πέμψαντος, ἠρίστευσε [e] Νεφάνος ὁ συγγενὴς αὐτοῦ. μονομαχήσας γὰρ τῷ πάντων ἀνδρειοτάτῳ [f] τῶν Παλαιστίνων, ἀπέκτεινεν αὐτὸν, καὶ τοὺς ἄλλους εἰς φυγὴν ἔτρεψε· πολλοί τε αὐτῶν ἀπέθανον μαχόμενοι. διαλιπόντες δ᾽ ὀλίγον χρόνον, [g] ἐστρατοπέδευσαν [h] πρὸς τῇ πόλει τῶν ὅρων τῆς Ἑβραίων χώρας οὐκ ἄπωθεν. ἦν δ᾽ αὐτοῖς ἀνὴρ, τὸ μὲν ὕψος ἓξ πηχῶν· δακτύλους δ᾽ ἐν ἑκατέρῳ τῶν βάσεων καὶ τῶν χειρῶν ἑνὶ πλειονοτέρους εἶχε τῶν κατὰ φύσιν. ἐκ τῆς οὖν πεμφθείσης ἐπ᾽ αὐτοὺς ὑπὸ Δαυίδου στρατιᾶς, τούτῳ [i] μονομαχήσας Ἰωνάθης ὁ [k] Σαμᾶ υἱὸς, ἀνεῖλέ τε αὐτόν· καὶ, τῆς ὅλης νίκης ῥοπὴ γενόμενος, δόξαν ἀριστείας ἀπηνέγκατο. καὶ οὗτος γὰρ ὁ Παλαιστῖνος ηὔχει τῶν Γιγάντων ἀπόγονος εἶναι. μετὰ δὲ ταύτην τὴν μάχην, οὐκ ἔτι τοῖς Ἰσραηλίταις ἐπολέμησαν.

γ΄. Ἀπηλλαγμένος δ᾽ ἤδη πολέμων ὁ Δαυίδης καὶ κινδύνων, καὶ βαθείας [l] ἀπολαύων τὸ λοιπὸν εἰρήνης, ᾠδὰς εἰς τὸν Θεὸν καὶ ὕμνους [m] συνετάξατο, μέτρου ποικίλου. τοὺς μὲν γὰρ [n] τριμέτρους, τοὺς δὲ πενταμέτρους ἐποίησεν. ὄργανά τε κατασκευάσας ἐδίδαξε πρὸς αὐτὰ τοὺς Λευίτας ὑμνεῖν τὸν Θεὸν, κατά τε τὴν τῶν καλουμένων Σαββάτων ἡμέραν, καὶ κατὰ τὰς ἄλλας ἑορτάς. ἡ δὲ τῶν [o] ὀργάνων ἰδέα τοιαύτη τίς ἐστι τὸν τρόπον. ἡ μὲν [p] κινύρα, δέκα χορδαῖς ἐξημμένη, τύπτεται πλήκτρῳ· ἡ δὲ νάβλα, δώδεκα φθόγγους ἔχουσα, τοῖς δακτύλοις κρούεται. κύμβαλά τε ἦν πλατέα καὶ μεγάλα χάλκεα. καὶ περὶ μὲν τούτων ἐπὶ τοσοῦτον ἡμῖν, ὥστε μὴ τελέως ἀγνοεῖν τὴν τῶν προειρημένων ὀργάνων φύσιν, ἀρκούντως λελέχθω.

δ΄. Τῷ δὲ βασιλεῖ πάντες ἦσαν οἱ περὶ αὐτὸν ἀνδρεῖοι. τούτων δ᾽ οἱ διασημότατοι καὶ λαμπροὶ ταῖς

Joabi frater, qui derepente apparuit, regem quidem jacentem protexit, hoſtem vero *victum* interfecit. Ægre autem tulit populus, quod parum abfuerit quin rex *vitæ* diſcrimen adierit: eumque jurejurando obſtrinxerunt principes, non iterum egreſſurum eſſe ſecum in prælium, ne, ſi ex fortitudine pugnandique ardore mali aliquid gravioris paſſus fuerit, omnia ab ipſo manantia populo perirent & intercriderent beneficia, non ſolum quæ ab eo jam acceperant, ſed & quæ vitâ ipſius longius productâ porro accepturi eſſent.

Cum Palæſtinis tribus immanis ſtaturæ pugnant totidem Iſraëlitæ. 2 Regum, c. 21.

2. Palæſtinis autem *iterum* ad urbem Gazaram congregatis, rex, quamprimum hoc cognovit, exercitum in ipſos expedivit. At tunc quidem ſtrenuiſſime dimicavit & laudem præclaram adeptus eſt Sobacchis Chettæus, unus ex iis quos fortiſſimos habuit Davides. nam eorum multos occidit qui ſe ex Gigantibus ortos eſſe gloriabantur, & propter fortitudinem magnifice de ſe ſentiebant, effecitque ut Hebræi ſuperiores *è pugna* diſcederent. Atque poſt cladem iſtam acceptam Palæſtini bellum redintegrarunt: ac, miſſo in eos à Davide exercitu, ſtrenue ſe geſſit Nephanus ipſius cognatus. ſingulari enim certamine cum fortiſſimo Palæſtinorum congreſſus, ipſum interemit, & reliquos terga dare coëgit: cum plurimi ipſorum in acie ceciderant. Nec longo poſt intervallo caſtra metati ſunt ad urbem quæ non longe à finibus Hebræorum regionis diſtabat. Habebantque ſecum hominem ſex quidem cubitos altum: cui vero in utroque pede & utraque manu digiti erant plures quam naturæ conveniret. Huic itaque Jonathas Samæ filius, ex exercitu contra illos à Davide miſſo *prodiens*, duello congreditur, ipſumque peremit: &, cum magnum momentum attulerit ad totam victoriam, præcellentis fortitudinis gloriam retulit. nam & Palæſtinus iſte ſe à Gigantibus prognatum eſſe jactabat. Poſt hanc autem pugnam tum demum Iſraëlitas bello laceſſere deſierunt *Palæſtini.*

Hymni Davidis & muſica inſtrumenta. 2 Reg. c. 22.

3. Jam vero Davides, bellis & periculis perfunctus, pacemque deinceps profundam agitans, odas in Deum hymnoſque compoſuit, vario carminum genere. etenim tam verſus trimetros adhibuit, quam pentametros. Et cum inſtrumenta *diverſa* confecerat, Levitas docuit ad ea Dei laudes canere, non ſolum Sabbatorum, ut appellantur, die, ſed & aliis feſtis ſolennibus. Iſta autem inſtrumenta hujuſmodi ſunt ſpecie. Cinyra quidem, decem intenſa chordis, plectro percutitur: nabla vero, duodecim ſonos habens, digitis pulſatur. Cymbala ad hæc ærea erant magna lataque. Atque de illis quidem hæc à nobis eatenus dicta ſufficiant, ne prorſus ignorata eſſet inſtrumentorum iſtorum natura.

Quos habuerit Davides fortiſſimos. 2 Regum, c. 23.

4. Porro omnes, quos circa ſe habuit rex, ſpectatæ erant fortitudinis. Horum vero maxime illuſtres, magnæque ob res præclare geſtas

---

[a] Articulum inſerui ex *Big. Samb.* & *Vat.* [b] Οὖν τῶν Π. *Vat.* [c] *Al.* Γάζαραν & Γάζηραν. [d] Σουάκχης *Big.* & *Samb.* Σουσαχαῖος *Vat.* mox Χουσαθαῖος pro Χετταῖος legendum cenſet *Schotanus.* [e] Νεφὰν *Big.* & *Samb.* Ἐφὰν *Vat.* & *Epiphan.* adeo ut ex ἠρίστευσεν Ἐφὰν factum exiſtimarem ἠρίστευσε Νεφάν. [f] Τῶν omittit *Vat.* [g] Ἐστρατοπέδευσαντο *Vat.* [h] *Sc.* πρὸς τῇ Γίττῃ πόλει, ut conſtat ex *S. Literis.* [i] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* μονομαχεῖ in *Editis.* [k] Σαμᾶ *Big.* & *Samb.* dein τοῦ ἀδελφοῦ adjiciunt *Big.* & *Vat.* forſan è *S. Literis*. illa verba margini adſcripta habet *Samb.* ſed non agnoſcit *Epiphan.* [l] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπολαύων perperam in *reliquis.* [m] Συνανεπτάξατο *Big.* & *Samb.* [n] Vide *Annott.* ad p. 92. & *G. Voſſium* de *Artis Poeticæ Natura* & *Conſtitut.* c. XIII. §. 2. & 5. [o] Sic *MSS.* in *Editis* ὀργάνων ἐστὶν ἰδέα τοιαύτη τις τὸν τρ. [p] Ita cum *Samb.* & *Big.* κινύρα in *aliis*, minus recte, ut oſtendit *Bochartus* in *Colon. Phœnic.* l. 2. c. 7.

a Ita

ſtas celebritatis octo præcipue & triginta erant. quorum quinque tantum ob egregia facinora commemorabo. ex illis etenim abunde perſpectæ erunt cæterorum virtutes. nam iſti adeo viribus pollebant, ut & regiones ſubigere & gentes magnas debellare potuerint. Et quidem primus *illorum* Jeſſæmus Achimæi filius. qui, non ſemel in hoſtium aciem ſe conjiciens, pugnandi finem prius non fecit, quam nongentos ex illis occidiſſet. Secundum hunc fuit Eleazarus filius Dodeiæ, qui cum rege erat apud Araſamum. Hic, cum aliquando Iſraëlitæ hoſtium multitudine conſternati eſſent in fugam, unicus ſubſtitit: & cum hoſtibus congreſſus *tam* multos illorum cæcidit, ut cruore gladius ejus dextræ adhæſerit; & Iſraëlitæ, ubi viderant Palæſtinos ab ipſo in fugam verſos, deſcenſu facto è montibus, eos perſequerentur, & tunc mirandam plane celebremque victoriam reportarent, Eleazaro quidem ſtragem edente, multitudine vero *duntaxat* ſequente & cæſos ſpoliante. Tertius autem erat Ili quidem filius, nomine vero Sebas. Et hic in quodam cum Palæſtinis prælio, cum, in loco qui Maxilla dicitur, acies ex adverſo conſtitiſſent, poſtquam Hebræi rurſus copiis illorum perterriti fugere cœperant, ſolus inſtar exercitus & aciei conſtitit: & alios quidem illorum ſternebat, alios vero, ipſius vim & impetum non ſuſtinentes, ſed in fugam ſe conjicientes, inſectatus eſt. Atque has quidem res manibus pugnaque tres iſti præclare geſſerunt. Quo vero tempore, cum rex eſſet Hieroſolymis, ex inopinato venit Palæſtinorum exercitus bellum *ei* illaturus, Davides quidem in arcem aſcendit, ut ante diximus, Dei oraculum de bello conſulturus; caſtris vero hoſtium in ea valle poſitis quæ uſque ad Bethleem urbem pertingit, viginti ſtadiis ab Hieroſolymis diſtantem, Davides ſociis dicebat, bonam aquam habemus in patria mea, maxime in puteo portæ vicino, *ſubinde* mirans, an quiſquam eam inde ſibi bibendam afferret, *quod* ſane *ſe* malle, quam ut magnam opum vim *ſibi* daret. tres iſti viri, hiſce auditis, è veſtigio excurrerunt, &, cum per media hoſtium caſtra prorupiſſent, ad Bethleem venerunt; hauſtaque *de puteo* àqua rurſus *eadem* per caſtra ad regem reverſi ſunt. * adeo ut Palæſtini, eorum audacia animique fortitudine attoniti, quieverint, nihilque in ipſos auſi fuerint, etiamſi eos præ paucitate contempſerant. Cum autem allata eſſet aqua, bibere noluit rex, † dicens, ipſam ad ſe periculo & ſanguine hominum advectam eſſe, ideoque haud fas eſſe ut eam biberet. Deo autem inde libavit, eique pro virorum incolumitate gratias egit. Poſt hos fuit Abeſſæus Joabi frater. nam & hic una die DC. hoſtes interfecit. Quintus Banajas, genere ſacerdos.

Vide p. 288.

προάξεις ὀκτὼ καὶ τριάκοντα. ὧν πέντε μόνον διηγήσομαι τὰ ἔργα. φανερὰς γὰρ καὶ τὰς τῶν ἄλλων ἀρετὰς ἀρκέσουσιν οὗτοι ποιῆσαι. δυνατοὶ γὰρ ἦσαν οὗτοι καὶ [a] χώρας ὑπαγαγεῖν καὶ μεγάλων ἐθνῶν κρατῆσαι. πρῶτος μὲν οὖν, [b] Ἰέσσαιμος υἱὸς [c] Αχεμαίου. ὃς πολλάκις εἰς τὴν παράταξιν ἐμπηδῶν τῶν πολεμίων, οὐ πρὶν [d] ἀνεπαύετο μαχόμενος, πρὶν [e] ἐννακοσίους αὐτῶν κατέβαλε. μετ' αὐτὸν ἦν Ἐλεάζαρος υἱὸς [f] Δωδείου, ὃς ἦν μετὰ τοῦ βασιλέως ἐν [g] Αρασάμῳ. οὗτός ποτε, τῶν Ισραηλιτῶν καταπλαγέντων τὸ πλῆθος τῶν Παλαιστίνων καὶ φευγόντων, μόνος ἔμεινε· καὶ συμπεσὼν τοῖς πολεμίοις ἀπέκτεινεν αὐτῶν πολλούς, ὡς ὑπὸ τοῦ αἵματος προσκολληθῆναι τὴν ῥομφαίαν αὐτοῦ τῇ δεξιᾷ, καὶ τοὺς Ισραηλίτας ἰδόντας τετραμμένους ὑπ' αὐτοῦ [h] τοὺς Παλαιστίνους, καταβάντας ἀπὸ τῶν ὀρέων, διώκειν, καὶ θαυμαστὴν καὶ διαβόητον τότε νίκην ἄρασθαι, τοῦ μὲν Ἐλεαζάρου κτείνοντος, ἑπομένου δὲ τοῦ πλήθους καὶ σκυλεύοντος τοὺς ἀναιρουμένους. τρίτος δὲ ἦν Ἴλου μὲν υἱός, [i] Σεβὰς δὲ ὄνομα. καὶ οὗτος ἐν τοῖς πρὸς Παλαιστίνους ἀγῶσιν, εἰς τόπον Σιαγόνα λεγόμενον [k] αὐτῶν παραταξαμένων, ὡς οἱ Ἑβραῖοι πάλιν τὴν δύναμιν φοβηθέντες οὐκ ἔμειναν, ὑπέστη μόνος ὡς στράτευμα καὶ τάξις· καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν κατέβαλεν, τοὺς δ' οὐ καρτερήσαντας αὐτοῦ τὴν ἰσχὺν καὶ τὴν βίαν, ἀλλ' εἰς φυγὴν ἀποστραφέντας [l] ἐδίωξε. ταῦτα μὲν ἔργα χειρῶν καὶ μάχης οἱ τρεῖς ἐπεδείξαντο. καθ' ὃν δὲ καιρὸν ἐν [m] Ἱεροσολύμοις ὄντος τοῦ βασιλέως, ἐπῆλθεν ἡ τῶν Παλαιστίνων δύναμις πολεμῆσαι, Δαυίδης μὲν ἐπὶ τὴν ἀκρόπολιν ἀνῆλθεν, ὡς προειρήκαμεν, πευσόμενος τοῦ Θεοῦ περὶ τοῦ πολέμου· τῆς δὲ τῶν ἐχθρῶν παρεμβολῆς ἐν τῇ κοιλάδι κειμένης, ἣ μέχρι [n] πόλεως Βηθλεὲμ διατείνει, σταδίους Ἱεροσολύμων ἀπεχούσης εἴκοσι, ὁ Δαυίδης τοῖς ἑταίροις, καλὸν ὕδωρ, εἶπεν, ἔχομεν ἐν τῇ πατρίδι μου, καὶ μάλιστα τὸ [o] πρὸς τῷ λάκκῳ τῷ πρὸς τῇ πύλῃ, θαυμάζων, εἴ τις ἐξ αὐτοῦ πιεῖν [p] αὐτὸ κομίσειε, μᾶλλον ἐθελήσειν, ἢ εἰ πολλὰ χρήματα [q] διδοίη. ταῦτ' ἀκούσαντες οἱ τρεῖς ἄνδρες οὗτοι, παραχρῆμα [r] ἐκδραμόντες, καὶ διὰ μέσου τοῦ τῶν πολεμίων ὁρμήσαντες στρατοπέδου, ἧκον εἰς Βηθλεέμ, καὶ, τοῦ ὕδατος ἀρυσάμενοι, πάλιν διὰ τῆς παρεμβολῆς ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα, ὡς τοὺς Παλαιστίνους, καταπλαγέντας αὐτῶν τὸ θράσος καὶ τὴν εὐψυχίαν, ἠρεμῆσαι, καὶ μηδὲν ἐπ' αὐτοὺς τολμῆσαι, καταφρονήσαντας τῆς ὀλιγότητος. κομισθέντος δὲ τοῦ ὕδατος οὐκ ἔπιεν ὁ βασιλεύς, κινδύνῳ καὶ αἵματι φήσας ἀνθρώπων αὐτὸ κεκομίσθαι, καὶ διὰ τοῦτο μὴ προσήκειν [s] αὐτὸ πιεῖν. ἔσπεισε δὲ ἀπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ, καὶ περὶ τῆς σωτηρίας τῶν ἀνδρῶν [t] ηὐχαρίστησεν αὐτῷ. μετὰ τούτους ἦν ὁ Ἰωάβου ἀδελφὸς Ἀβεσσαῖος. καὶ γὰρ οὗτος μιᾷ ἡμέρᾳ τῶν πολεμίων ἑξακοσίους ἀπέκτεινεν. πέμπτος Βαναίας, ὁ ἱερεὺς τῷ γένει.

προκληθεὶς

---

[a] Ita *Big.* & *Samb.* χώραν in *Editis*, *Aliiſque*. [b] Ita *Vat.* in *Editis*, *Aliiſque* Ιεσσαιμος. Ἰέσσαιος juxta *Epiphanium*. [c] Αχιμαίου *Big.* & *Samb.* Αχιμαίου *Epiphan.* Αχιμαίου legit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom* 2 p. 680. [d] Ανεπαύσατε *Big.* [e] Οκτακοσίους ſolus *Vat.* [f] Δώδου *Epiphan.* [g] Γερασίμου *Vat.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Sarpha*, & *Sarcha* & *Reſpha*. [h] Illud τοὺς è *MSS.* ut & mox illa ἀπὸ τῶν ὀρέων. quæ etiam *Epiphanius* agnoſcit. [i] Κησσαῖος vel Κισσαῖος in *MSS.* apud *Epiphanium* habemus *Semeas filius Eli.* [k] Ita cum *Samb.* & *Vat.* αὐτῷ in *reliquis.* [l] Ἐδίωκε *Big.* & *Samb.* [m] Vide 2 *Regum*, c. 23. v. 13. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. II. p. 681. ut & *Cedrenum*, p. 86. & *Glycam*, p. 180. [n] Βηθλεέμων πόλεως *Big.* Βηθλεέμης πόλεως *Vat.* [o] Ἐν τῷ λάκκῳ *Samb. Vat. Busb.* & *Hen.* [p] Αὐτῷ *Busb.* & *Hen.* [q] Δοίη *Big. Samb.* & *Vat.* [r] Εἰσδραμόντες *Vat.* [s] Αὐτῷ *Samb.* [t] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* εὐχαριστήσας. * Ita ut Pal. eorum fiduciam & magnanimitatem obſtupeſcentes, quia ſic pauci eos contemnerent, à dimicatione ceſſarent, *Epiphan.* Attonitis audacia tanta barbaris, nec auſis paucitatem eorum contemnere, *Gelen.* † Dicens ſe nolle hominum ſanguinem bibere, qui aquam vitæ ſuæ periculo petierunt, *in S Literis.*

a Sic

προκληθεὶς γὰρ ὑπὸ ἀδελφῶν διασήμων ἐν τῇ Μωαβίτιδι χώρᾳ κατ' ἀρετὴν ἐκράτησεν αὐτῶν. καὶ πάλιν αὐτὸν ἀνδρὸς Αἰγυπτίου τὸ γένος, θαυμαστοῦ τὸ μέγεθος, προκαλεσαμένου, γυμνὸς [a] ὡπλισμένον, τῷ δόρατί τε ἐκείνου βαλὼν, ἀπέκτεινε· περιελόμενος γὰρ [b] αὐτὸν ἄκοντα, καὶ ζῶντα ἔτι καὶ μαχόμενον σκυλεύσας, τοῖς ἰδίοις αὐτὸν ὅπλοις διεχρήσατο. προσαριθμήσαι δ' ἄν τις αὐτοῦ καὶ τοῦτο ταῖς προειρημέναις πράξεσιν, ἢ ὡς πρῶτον αὐτῶν κατ' εὐψυχίαν, ἢ ὡς ὅμοιον. νίφοντος γὰρ τοῦ Θεοῦ, λέων εἴς τινα λάκκον ὀλισθὼν ἐνέπεσε. στενοῦ δ' ὄντος τοῦ στομίου, δῆλος ἦν ἀφανὴς ἐσόμενος, ἐμφραγέντος αὐτοῦ τῇ χιόνι. πόρον οὖν οὐδένα βλέπων ἐξόδου καὶ σωτηρίας, ἐβρυχᾶτο. τοῦ δὲ θηρὸς ἀκούσας ὁ [d] Βαναίας, ὥδευε γὰρ τότε, καὶ πρὸς τὴν βοὴν ἐλθὼν [e] καταβὰς εἰς τὸ στόμιον, πλήξας αὐτὸν μαχόμενον τῷ μετὰ χεῖρας ξύλῳ, παραχρῆμα ἀπέκτεινε. καὶ οἱ λοιποὶ δὲ τριάκοντα [f] τρεῖς, τοιοῦτοι ταῖς ἀρεταῖς [c] ὑπῆρχον.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὅτι Δαυίδου ἀριθμήσαντος, ὁ λαὸς τὴν τιμωρίαν ἀνεδέξατο· καὶ ὡς αὐτὴν ὁ Θεὸς ἐκώλυσεν ἔλεος.

Ὁ Δὲ βασιλεὺς Δαυίδης [g] βουλόμενος γνῶναι πόσαι μυριάδες εἰσὶ τοῦ λαοῦ, τῶν [h] Μωϋσέως ἐντολῶν ἐκλαθόμενος, [i] ὃς προεῖπεν, ἐὰν ἐξαριθμηθῇ τὸ πλῆθος, ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς αὐτοῦ τῷ Θεῷ [k] τελέσειν ἡμίσικλον, προσέταξεν Ἰωάβῳ τῷ στρατηγῷ, πορευθέντι πάντα [l] τὸν ὄχλον ἐξαριθμῆσαι. τοῦ δ' οὐκ ἀναγκαῖον [m] (εἶναι) φήσαντος τοῦτο ποιήσειν, οὐκ ἐπείσθη· προσέταξε δὲ μηδὲν [n] μελλήσαντι, βαδίζειν ἐπὶ τὴν ἐξαρίθμησιν τῶν Ἑβραίων. Ἰώαβος δὲ, τοὺς ἄρχοντας τῶν φυλῶν παραλαβὼν καὶ γραμματεῖς, ἐπιὼν τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, καὶ τὸ πλῆθος ὅσον ἐστὶ κατανοήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ μῆνας ἐννέα καὶ ἡμέρας εἴκοσι, καὶ τὸν ἀριθμὸν [o] ἀπέδωκε τῷ βασιλεῖ τοῦ λαοῦ χωρὶς τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ἐξαριθμῆσαι γὰρ αὐτὴν οὐκ ἔφθασεν, ἀλλ' οὐδὲ τὴν Λευιτῶν φυλήν. [p] μετενόησε γὰρ ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Θεὸν [q] ἁμαρτών. ἦν δὲ τῶν ἄλλων Ἰσραηλιτῶν ἀριθμὸς ἐνενήκοντα μυριάδες, ὅπλα βαστάζειν καὶ στρατεύεσθαι δυναμένων· ἡ δὲ Ἰούδα φυλὴ καθ' ἑαυτὴν [r] τεσσαράκοντα μυριάδες ἦσαν.

β'. Τῶν δὲ προφητῶν δηλωσάντων [ſ] τῷ Δαυίδῃ ὅτι δι' ὀργῆς ἐστιν αὐτῷ ὁ Θεὸς, ἱκετεύειν ἤρξατο καὶ παρακαλεῖν εὐμενῆ γίνεσθαι καὶ συγγινώσκειν ἡμαρτηκότι. Γάδον δὲ τὸν προφήτην ἔπεμψεν ὁ Θεὸς πρὸς αὐτὸν, τρεῖς αἱρέσεις κομίζοντα, ὅπως ἐκλέξηται τούτων ἣν

à duobus enim fratribus, inter Moabitas illuſtribus, provocatus, ſtrenuitate ſua illos ſuperavit. Ac rurſus, cum vir genere Ægyptius, ſtupendæ magnitudinis, eum provocaſſet, inermis armatum & ſuo ipſius gladio percuſſum interemit. nam cum ipſi haſtam extorſiſſet, & vivum adhuc & pugnantem ſpoliaſſet, ſuis ipſum armis confecit. Quin & hoc facinoribus ejus jam memoratis accenſeri meruit, aut ut primum illorum, ſi magnanimitatis ratio habeatur, aut ut *illis* par. Deo enim *terris* nivem mittente, *forte* in puteum quendam lapſu cecidit leo. cumque *puteo* os anguſtum eſſet, illo nive occluſo in manifeſto erat vitæ periculo. Itaque de exitu & ſalute deſperans rugire occœpit. At Banajas fera audita (tunc enim *illac* iter faciebat) atque eò, unde clamor, profectus, cum in puteum deſcendiſſet, repugnantem ictu baculi, quem in manibus geſtabat, continuo occidit. Reliqui autem triginta tres etiam pari virtute præditi erant.

CAP. XIII.

Quod populus, cum eum numeraſſet Davides, luit ſupplicium: atque ut illud divina cohibuit miſericordia.

Populum numerari jubet Davides. 2 Regum, c. 24. & 1 Paral. c. 21.

CÆterum cum Davidi regi in animo eſſet cognoſcere quot myriadibus conſtaret populus, immemor mandatorum Moyſis, qui prædixerat, ut, ſi populus numeraretur, in ſingula ejus capita ſicli ſemiſſis Deo offerri deberet, Joabo copiarum duci imperavit, ut regionem obiret & multitudinis univerſæ cenſum ageret. Illo vero dicente, nihil neceſſe eſſe ut hoc faceret, regi non perſuadetur; ſed juſſit ut omni abſque mora proficiſceretur ad Hebræos recenſendos. Joabus autem aſſumptis *ad hoc negotium* principibus tribuum & ſcribis, cum Iſraëlitarum terram perluſtraſſet, & quanta fuit *illorum* multitudo computaſſet, poſt menſes novem & dies viginti Hieroſolyma reverſus eſt ad regem, eique numerum *recenſiti* populi retulit, abſque tribu Benjamitica: nam eam nondum ad cenſum vocaverat, nedum tribum Leviticam. quippe regem, ut qui in Deum deliquerit, facti pœnituit. Erat autem Iſraëlitarum numerus nongenta millia *hominum* qui arma ferre & militiæ nomen dare poterant: Judæ vero tribus ſeorſim quadraginta millia conficiebat.

2. Deinde cum Davidi declaraſſent vates, Deum ipſi periratum eſſe, ſupplex orare cœpit & obſecrare, ut propitius fieret ſibique noxam ignoſceret. Tum Deus ad ipſum miſit Gadum vatem, qui tres optiones ad eum deferret; ut harum unam eligeret quam maxime

---

[a] Sic *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὡπλισμένον τῷ δόρατι, τὸ ἐκείνου λαβὼν ἀπ. in *Editis.* ὡπλισμένον, δόρατί τε τῷ ἐκ. λ. ἀπ. *Big.* & *Samb.*
[b] Αὐτοῦ τὸν ἄκοντα *Big. Samb.* & *Vat.*
[c] Sic *Vat.* &, ut puto, *Vet. Interpr.* αὐτῶν in *reliquis.*
[d] Βανίας paſſim *Big.* & *Samb.* ut & LXXII.
[e] Καὶ καταβὰς *Vat.*
[f] Τρεῖς abeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.* & quidem recte.
[g] Βουληθεὶς *Hen.* & *Busb.*
[h] *Sc.* mandatorum, quæ per Moyſen dederat Deus, oblitus; *Exod.* c.30. v.12. Vide *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 740. Τῆς Μωϋσέως ἐντολῆς legiſſe videtur *Vetus Interpr.*
[i] Εἰπόντος ἐὰν *Hen.* & *Busb.*
[k] Τελέσειαν juxta *Epiphanium.* atque ita expreſſe legit *Cedrenus* (p. 69.) ex ipſo *Joſepho.*
[l] Τὸν στρατὸν in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.*
[m] Εἶναι deeſt *Vat.*
[n] Μελλήσαντι *Big.* & *Samb.* μελλήσαντα *Vat.* nec μελλήσαντι nec μελλήσαντα agnoſcit *Epiphan.* qui vertit, *ſed juſſit numerum Hebræorum inſigniter adimpleri.*
[o] Ἐπέδωκε *Big. Samb.* & *Vat.*
[p] Aut verba pluſcula in ſuo codice habuit *Epiphanius*, aut, quod raro ab illo factum, de ingenio addidit: nam vertit, *pœnituit autem Davidem quod dinumeraſſet populum, eo quod deliquiſſet in Deum.*
[q] Ἁμαρτῶν ſolus *Samb.*
[r] Judæis centum millia detraxit, & Iſraëlitis addidit. *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S. Tom.* 2. p. 741. τέσσαρες χιλιάδες *Epiphan.*
[ſ] Τῷ deeſt *Vat.* ut & mox ὁ Θεός.

me omnium probaret; an velit ſuis in finibus ſeptem annos fame laborare, an dum bellum gereret tres menſes hoſtibus cedere, an Hebræos peſtilentiæ morbo graſſante tribus diebus cum eo conflictari. Ille vero, quod inter mala adeo gravia difficilis eſſet electio, *animi* diſcruciabatur, atque valde confuſus erat. At cum vates dixiſſet, neceſſe eſſe ut hoc fieret, juſſiſſetque ſtatim reſponſum dare, ut optionem ab eo factam Deo renunciaret: rex, ſecum reputans, quod, ſi famem optaret, contra alios *hoc* facere videretur, dum ipſe quidem extra metum eſſet, ut qui multum frumenti reconditum haberet, illi vero peſſime acciperentur; ſin autem per tres menſes ipſos debellari eligeret, quod à viris fortiſſimis ſtiparetur, & loca ei eſſent præſidiis munita, propterea nihil timentem bellum elegiſſe *diceretur*; malum infligi voluit regibus cum ſubditis commune, unde par metus omnibus incutitur, præfatus melius eſſe in Dei quam hoſtium manus incidere.

Peſtem præ cæteris malis eligit Davides. 2 *Regum*, c. 24. & 1 *Paralip.* c. 21.

Peſtis ſævit in Iſraëlitas. 2 *Regum*, c. 24. & 1 *Paralip.* c. 21.

3. Iſta cum vates accepiſſet, *ea* Deo nunciatum ivit. Tum ille peſtem & interitum immiſit Hebræis. Uno autem modo non obierunt: neque ita ut facile fuerit morbum cognoſcere. Sed malum quidem unum erat; ipſos vero ex innumeris cauſis & occaſionibus, cum nihil conſilii capere poterant, abripiebat. Alius enim ſuper alium interibat, & ægritudo clam ingruens mortem quam ocyſſime afferebat. aliis quidem derepente cum graviſſimis doloribus & acerbo cruciatu animam efflantibus: nonnullis vero iis quæ paſſi ſunt maceratis, & ne ad ſepulturam quidem relictis, ſed ipſo morbo plane conſumptis. alii rurſus ſubito tenebris ob oculos obortis præfocati ejulabant; nonnullique, domeſticorum alicui juſta ſolventes, ſepultura nondum abſoluta moriebantur. Peſte autem mane exorſa & uſque ad prandii tempus graſſante, abſumpta ſunt *hominum* ſeptuaginta millia. Jamque angelus manum ſuam in Hieroſolyma intendit, ut ea etiam eodem malo multaret. At rex ſaccum indutus humi jacebat, Deum obſecrans oranſque ut peſtem ſedaret, & jam mortuis contentus de cætero quieſceret. Oculis autem in aërem ſublatis, conſpectoque angelo qui Hieroſolyma *ſublimis* ferebatur gladio etiam evaginato, ad Deum exclamabat, "ſe utpote paſtorem dignum eſſe "ſupplicio, greges vero ſervari *meruiſſe*, ut "qui nihil *mali* commiſerint:" ſupplexque poſcebat ut ira in ipſum domumque ipſius patriam univerſam ſæviret, populoque parceret.

Sedatur peſtis pænitentiam agente Davide. 2 *Regum*, c. 24, & 1 *Paral.* c. 21.

4. Tum Deus, precibus *iſtis* exauditis luem compeſcuit: ac, miſſo ad eum Gado vate ei præcepit ut confeſtim aſcenderet in aream Oronnæ Jebuſæi, araque constructa illic Deo

ἂν δοκιμάσῃ· πότερον θέλει λιμὸν γενέσθαι κατὰ τὴν χώραν ἐπὶ [a] ἔτη ἑπτὰ, ἢ τρεῖς μῆνας [b] πολεμίσας ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἡττηθῆναι, ἢ λοιμὸν ἐνσκῆψαι καὶ νόσον ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας τοῖς Ἑβραίοις. ὁ δ' εἰς ἀμήχανον ἐκλογὴν μεγάλων κακῶν ἐμπεσὼν [c] ἐλυπεῖτο, καὶ σφόδρα ἦν συγκεχυμένος. τοῦ δὲ προφήτου, τοῦτο δεῖν ἐξ ἀνάγκης γενέσθαι, φήσαντος, καὶ [d] κελεύσαντος ἀποκρίνασθαι ταχέως, ἵνα ἀπαγγείλῃ τὴν αἵρεσιν αὐτοῦ τῷ Θεῷ· λογισάμενος ὁ βασιλεὺς, ὡς εἰ λιμὸν αἰτήσειεν [e] ἔδοξε τοῦτο πεποιηκέναι τοῖς ἄλλοις, αὐτῷ [f] μὲν ἀφόβως, ὅτι πολὺν αὐτὸς ἐγκεκλεισμένον ἔχοι σῖτον, ἐκείνοις δὲ βλαβερῶς, ἂν δέ γε ἕληται τοὺς τρεῖς μῆνας νικωμένοις αὐτοῖς, ὅτι τοὺς ἀνδρειοτάτους [g] ἔχων περὶ αὐτὸν καὶ φρούρια, [h] καὶ διὰ τοῦτο μηδὲν φοβούμενος, εἵλετο τὸν πόλεμον, [i] ἠτήσατο τὸ πάθος κοινὸν καὶ βασιλεῦσι καὶ τοῖς ἀρχομένοις, ἐν ᾧ τὸ δέος ἴσον ἁπάντων γίνεται, προειπὼν ὅτι πολὺ κρεῖττον εἰς τὰς τοῦ Θεοῦ χεῖρας ἐμπεσεῖν ἢ τὰς τῶν πολεμίων.

γʹ. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ προφήτης, [k] ἀπήγγελλε τῷ Θεῷ. ὁ δὲ τὸν λοιμὸν καὶ τὴν φθορὰν ἔπεμψε τοῖς Ἑβραίοις. ἀπέθνησκον δ' οὐ μονοτρόπως· οὐδ' ὥστε ῥᾴδιον καταινοῆσαι γενέσθαι τὴν νόσον. ἀλλὰ τὸ μὲν κακὸν ἓν ἦν, μυρίαις δ' αὐτοὺς αἰτίαις καὶ προφάσεσιν οὐδ' ἐπινοῆσαι δυναμένους ἀνήρπαζεν. ἄλλος γὰρ ἐπ' ἄλλῳ διεφθείρετο, καὶ λανθάνον ἐπερχόμενον τὸ δεινὸν ὀξεῖαν τὴν τελευτὴν ἐπέφερε. τῶν μὲν αἰφνιδίως μετ' ἀλγημάτων σφοδρῶν καὶ πικρᾶς ὀδύνης τὴν ψυχὴν ἀφιέντων· ἐνίων δὲ καὶ μαραινομένων τοῖς παθήμασι, καὶ μηδ' εἰς κηδείαν ὑπολειπομένων, ἀλλ' ἐν αὐτῷ τῷ κάμνειν εἰς τὸ παντελὲς δαπανωμένων. οἱ δ' [l] αἰφνίδιον σκότους αὐτοῖς τὰς ὄψεις ὑποδραμόντος περιπνιγεῖς [m] ἀπῴμωζον· ἔνιοι δὲ, τῶν οἰκείων τινὰ κηδεύοντες, [n] ἐναπέθνησκον ἀτελέσι ταῖς ταφαῖς. ἀπώλοντο δὲ, ἀρξαμένης ἕωθεν τῆς λοιμικῆς νόσου φθείρειν αὐτοὺς ἕως [o] ὥρας ἀρίστου, [p] μυριάδες ἑπτά. ἐξέτεινε δὲ ὁ ἄγγελος τὴν χεῖρα [q] ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, τὸ δεινὸν κἀκεῖσε πέμπων. ὁ δὲ βασιλεὺς σάκκον [r] ἐνδεδυμένος ἔκειτο κατὰ τῆς γῆς, ἱκετεύων τὸν Θεὸν καὶ δεόμενος ἤδη λωφῆσαι, καὶ τοῖς ἀπολωλόσιν ἀρκεσθέντα παύσασθαι. ἀναβλέψας δ' εἰς τὸν ἀέρα ὁ βασιλεὺς, καὶ θεασάμενος τὸν ἄγγελον δι' αὐτοῦ φερόμενον ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ μάχαιραν ἐσπασμένον, εἶπε πρὸς τὸν Θεόν· "ὡς αὐτὸς εἴη δίκαιος κολασθῆ-"ναι ὁ ποιμὴν, τὰ δὲ ποίμνια σώζεσθαι, μηδὲν ἐξα-"μαρτόντα." καὶ ἠντιβόλει τὴν ὀργὴν εἰς αὐτὸν καὶ τὴν γενεὰν αὐτοῦ πᾶσαν ἀποσκήπτειν, φείδεσθαι δὲ τοῦ λαοῦ.

δʹ. Καλακούσας δὲ ὁ Θεὸς τῆς [ſ] ἱκεσίας, ἔπαυσε τὸν λοιμόν· καὶ πέμψας Γάδον τὸν προφήτην, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναβῆναι παραχρῆμα εἰς τὴν ἅλω τοῦ Ἰεβουσαίου [t] Ὀρόννα, καὶ οἰκοδομήσαντα βωμὸν

---

[a] Ita in *S. Literis* juxta *textum Hebr.* in 2 *Sam.* c. 24. at τρία ἔτη LXXII. ut & tam in *textu Hebr.* quam *Gr.* 2 *Paralip.* c. 21. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 28. [b] Ita cum *Big.* & *Samb.* & non πολεμήσεις cum *Editis*: quòd illud uſitatius ſit in proſa quam hoc. [c] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἐλιπεῖτο in reliquis. [d] Κελεύοντος *Vat.* [e] Δόξει *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Μέντοι *Vat.* [g] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ἔχοι. [h] Καὶ ὡς διὰ τοῦτο *Big.* & *Samb.* [i] Ἠτήσατο πάθος *Big.* & *Samb.* [k] Ἀπήγγειλε *Samb. Busb.* & *Hen.* [l] Αἰφνιδίου juxta *Epiphan.* [m] Ita *Big.* in cæteris ἀπῴμωζον. [n] Hoc ipſo verbo utitur *Thucydides* in deſcriptione peſtis Athenienſis. ἐναπέθνησκον habent *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Ita & LXXII. inter *ſex horas* coërcet *Theodoret.* in 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μγʹ. Vide *Bochartum* in *Hieroz.* Part. 1. L. 2. c. 38. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt.* Tom. 2. p. 743. & *J. Clericum* ad 2 *Sam.* c. 24. [p] Χιλιάδες ἑβδομήκοντα apud *Cedrenum*. [q] Καὶ ἐπὶ τὰ *Vat.* [r] Ἐνδυσάμενος ἔκειτο κατὰ γῆς ſolus *Vat.* [ſ] Ita cum omnibus *MSS.* ἱκετείας in *Editis*. [t] Alibi (in *Annott.* ad p. 287. v. 33.) Ὀρφόνα. At *Bochartus* (in *Hieroz.* Part 1. Lib. 2 c. 38.) malit hîc Ὀρόνα & illic Ὀρόφνα reſcribere. Ὀρνᾶ *Vat. Big. Samb.* & LXXII. Ὀρωνᾶ *Hen.* & *Busb.* in *Epiphanii* codicibus varie, *Oronna, Orpha, Orna* & *Orphni*. Vide *Annott.* ad p. 287. v. 33.

a Θυσίαν

βωμὸν ἐκ τοῦ Θεῷ [a] θυσίας ἐπιτελέσαι. Δαυίδης δ' ἀκούσας οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλ' εὐθὺς [b] ἔσπευδεν ἐπὶ τὸν [c] παρηγγελμένον αὐτῷ τόπον. [d] Ὀρόννας δὲ τὸν σῖτον ἀλοῶν, ἐπεὶ τὸν βασιλέα προσιόντα καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ πάντας ἐθεάσατο, προσέδραμεν αὐτῷ καὶ προσεκύνησεν. ἦν δὲ τὸ μὲν γένος Ἰεβουσαῖος, φίλος δ' ἐν τοῖς μάλιστα Δαυίδου· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὸν οὐδὲν εἰργάσατο δεινὸν, ὅτε τὴν πόλιν κατεστρέψατο, ὡς μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδηλώσαμεν. τοῦ δὲ Ὀρόννα πυνθανομένου τί [e] παρείη πρὸς τὸν δοῦλον ὁ δεσπότης, εἶπεν, ὠνήσασθαι παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω, ὅπως βωμὸν ἐν αὐτῇ κατασκευάσῃ τῷ [f] Θεῷ, καὶ ποιήσῃ θυσίαν. ὁ δὲ, καὶ τὴν ἅλω, [g] εἶπε, καὶ τὰ ἄροτρα καὶ τοὺς βόας εἰς ὁλοκαύτωσιν χαρίζεσθαι, καὶ τὸν Θεὸν ἡδέως εὔχεσθαι τὴν θυσίαν [h] προσδέξασθαι. ὁ δὲ βασιλεὺς, ἀγαπᾷν μὲν αὐτὸν τῆς ἁπλότητος καὶ τῆς μεγαλοψυχίας, ἔλεγε, καὶ δέχεσθαι τὴν χάριν· τιμὴν δ' αὐτὸν ἠξίου λαμβάνειν πάντων. οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον προῖκα θυσίαν ἐπιτελεῖν. τοῦ δὲ Ὀρόννα φήσαντος ποιεῖν ὅ,τι βούλεται, πεντήκοντα σίκλων ὠνεῖται παρ' αὐτοῦ τὴν ἅλω· καὶ, οἰκοδομήσας τὸν βωμὸν, ἱερούργησε καὶ ὡλοκαύτωσε, καὶ θυσίας ἀνήνεγκεν εἰρηνικάς. καταπραΰνεται δὲ τούτοις τὸ θεῖον, καὶ πάλιν εὐμενὲς γίνεται. συνέβη δ' εἰς ἐκεῖνον ἀγαγεῖν τὸν τόπον Ἅβραμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἴσακον ὥστε ὁλοκαυτῶσαι, καὶ μέλλοντος ἀποσφάττεσθαι τοῦ παιδὸς κριὸν ἐξαίφνης ἀναφανῆναι παρεστῶτα τῷ βωμῷ, ὃν καὶ κατέθυσεν ὁ Ἅβραμος ἀντὶ τοῦ παιδὸς, ὡς προειρήκαμεν. ὁρῶν δ' ὁ βασιλεὺς Δαυίδης, τῆς εὐχῆς αὐτοῦ τὸν Θεὸν ἐπήκοον γεγενημένον, καὶ τὴν θυσίαν ἡδέως προσδεξάμενον, [i] ἔκρινε τὸν τόπον ἐκεῖνον ὅλον βωμὸν προσαγορεῦσαι τοῦ λαοῦ παντὸς, καὶ οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ Θεῷ [k]. ταύτην εὐστόχως ἀφῆκεν εἰς τὸ γενησόμενον τὴν φωνήν. ὁ γὰρ Θεὸς τὸν προφήτην ἀποστείλας πρὸς αὐτὸν, ἐκεῖ ναὸν ἔλεγεν οἰκοδομήσειν αὐτοῦ τὸν υἱὸν, τὸν μέλλοντα μετ' αὐτὸν τὴν βασιλείαν διαδέχεσθαι.

Davides, jubente Deo, aram exstruit in area Oronnæ. 2 Reg. c. 24. & 1 Paral. c. 21.

sacrificia perageret. Davides autem hoc audito quod mandatum erat non neglexit, sed illico ad locum sibi condictum properabat. At Oronnas, in frumento triturando occupatus, ut vidit regem cum filiis *suis* omnibus versus se tendentem, ad ipsum accurrebat. Erat autem genere quidem Jebusæus, Davidis vero præcipuus amicus: quapropter nihil mali adversus illum admisit, cum urbem evertebat, ut paulo ante indicavimus. Porro Oronna percontante, cur ad servum dominus accederet, respondebat, ad emendam ex eo aream, ut in ea altare Deo exstrueret, & sacra faceret. At ille, & aream & aratra & boves in holocaustum se ei largiri, dicebat, Deumque precari lubenti animo ut sacrificium acciperet. Rex vero ajebat se illum simplicitatis ergo & magnanimitatis diligere, illumque à se gratiam iniisse: illum autem obsecrabat ut *certo* pretio ista omnia sibi addiceret. haud enim fas esse gratuitas hostias immolare. Cum vero Oronnas dixisset se facturum esse quicquid *ille* vellet, quinquaginta siclis aream ab illo emit *rex*, araque exstructa rem divinam fecit & solida cremavit sacrificia, & victimas pacificas obtulit. unde placatus est Deus, iterumque propitius factus. Contigit autem ut hic locus esset in quem Abramus olim filium suum Isacum adduxit, ut eo solidum faceret sacrificium, &, cum ad puerum jugulandum se accingeret, aries ex improviso apparuit altari adstans, quem & Abramus pro filio, quemadmodum ante diximus, immolavit. Videns autem Davides orationem suam à Deo exauditam esse, suumque sacrificium ab eo benigne acceptum, censebat totum illum locum appellare aram populi universi, templumque *illic* Deo ædificare. Quod sane apposite ad id quod erat futurum pronunciabat. nam Deus, per vatem ad eum missum dicebat, fore ut templum eo loci exstrueret ipsius filius, qui ei in regno successurus erat.

Pag. 187.

Ubi olim Isacus aræ erat admotus, & ubi postea conditum est Templum.

Pag. 32.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὅτι πολλὰ ἡτοίμασεν ὁ Δαυίδης εἰς οἶκον τοῦ Θεοῦ· καὶ, Ἀδωνία βασιλεύειν ἐπιχειρήσαντος, Σολομῶνα ἀπέδειξε βασιλέα.

Μετὰ δὲ ταύτην τὴν προφητείαν ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἐξαριθμηθῆναι τοὺς [l] παροίκους, καὶ ηὑρέθησαν εἰς ὀκτὼ μυριάδας καὶ δέκα. ἐκ τούτων ἀπέδειξε λατόμους μὲν τοὺς ὀκτακισμυρίους, τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος διαφέρειν τοὺς λίθους· [m] τρισχιλίους δὲ καὶ πεντακοσίους τοῖς ἐργαζομένοις ἐξ αὐτῶν ἐπέστησεν. [n] ἡτοίμασε δὲ καὶ πολὺν σίδηρον καὶ χαλκὸν εἰς τὰ ἔργα, καὶ ξύλα κέδρινα πολλὰ καὶ παμμεγεθέστατα, Τυρίων αὐτῷ ταῦτα πεμπόντων καὶ [o] Σιδωνίων. ἐπεστάλκει γὰρ αὐτοῖς τὴν τῶν ξύλων χορηγίαν·

CAP. XIV.

Quod multa paravit Davides in structuram ædis Dei: atque, Adonia regnum affectante, Solomonem regem declaravit.

Davidis apparatus ad Templi exstructionem. 1 Par. c. 21.

HOC autem vaticinio accepto jussit rex ut recenserentur inquilini: & inventa sunt eorum centum & octoginta millia. Ex his quidem octoginta millia constituit lapicidas, reliquam vero multitudinem ad convehendos lapides deputavit. atq; ex istis ter mille & quingentos operariis præfecit. Quin & magnam vim ferri ac æris in opera *designata* paravit, & materiam cedrinam multam & stupendæ magnitudinis, Tyriis & Sidoniis hanc illi mittentibus. ipsis enim per literas significaverat ut ligna ei suppeditarent:

---

[a] Θυσίαν *Vat.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἔσπεισεν *libavit* in suo codice habuit *Epiphanius.* facili errore pro ἔσπευδεν vel ἔσπευσεν. in *Editis, Aliisque* ἔπεμψεν. [c] Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* παραγγελθέντα. [d] Eo modo *Big.* & *Samb.* in *cæteris* Ὀρόννα. [e] Παρείη *Big.* & *Samb.* παρήκει *Hen.* & *Busb.* [f] Ita in omnibus *MSS.* & in aliquot *Epiphanii* libris. in *cæteris* & in *Editis Gr.* κυρίῳ. [g] Εἶπεν αὐτῷ *Vat.* [h] Προσήσασθαι *Samb.* προσήσασθαι *Big.* [i] Vide 1 *Par.* c. 22. v. 1. [k] Ἀλλὰ ἀπείρχθη πρὸς τοῦ Θεοῦ adjicit *Zonaras.* [l] Προσηλύτους LXXII. [m] Auctoritate *MSS.* καὶ ante τρισχιλίους, quod in *Editis* exstabat, delevi. [n] Ητοίμασε solus *Vat.* [o] Σιδωνίων *Big.*

dicebatque ſuis amicis hæc ſe jam apparare, ut filio ei ſucceſſuro materiem ad manus congeſtam templo ædificando relinqueret, & ne tunc illam conquireret cum juvenis eſſet & propter ætatem iſtiuſmodi rerum imperitus, ſed eam in promptu habens opus abſolveret.

XI.

Davides hortatur Solomonem ut ad Templi exſtructionem ſe cum alacritate accingeret. 1 Paralip. c. 22.

2. Accito deinde Solomoni filio mandavit, ut, quamprimum imperium adeptus eſſet, templum Deo conſtrueret, dicens; "quod "ipſum, cum id facere in animum induxerat, "prohibuerit Deus, utpote ſanguine & bellis "pollutum; veruntamen prædixerit fore ut "Solomon ex filiis natu minimus ſibi tem"plum ædificaret, qui ſcilicet hoc nomine vo"caretur, cujus ſe quidem veluti patrem curam "habiturum eſſe pollicebatur, terræ vero He"bræorum *magnam* ſub ipſo felicitatem largi"turum, cum aliis bonis cumulatam, tum eo "quod omnium maximum eſt, pace & quiete "ab hoſtibus & diſcordiis civilibus. Tu ita"que, cum à Deo, etiam antequam natus eras, "rex fueris deſignatus, da operam ut & cæte"ra dignum te præbeas ejus providentia, pie"tatem colens & juſtitiam atque fortitudinem: "mandata quoque ejus & leges per Moyſen "traditas cuſtodi, & ne patiare alios peccare. "Templum autem, quod te regnante ſtrui ſibi "voluit, modis omnibus age ut Deo perficia"tur, nihil attonitus operis magnitudine, ne"que ejus difficultatem pertimeſcens. nam ut "omnia tibi ante obitum meum parata ſint "efficiam. Scito ſane collecta eſſe auri qui"dem decem millia talentorum, argenti vero "centum millia. Quin & æs & ferrum innu"merabile congeſſi: & ad hæc lapidum & li"gnorum materiæ vim immenſam. Prætereaque "habes fabrorum lapidariorum & ligna"riorum multas myriadas: & ſi quid hiſce de"fuerit, tu ſupplebis. Quapropter hoc opere "abſoluto gratus eris Deo, ejus gaudens pa"trocinio." At poſt hæc populi etiam principes adhortatus eſt, ut in ſtructura filium *pro virili* adjutarent, & ab omni malo immunes Dei cultui curando *unice* vacarent. fore enim ut pro his viciſſim accipiant pacem pulchramque rerum adminiſtrationem, quibus homines pios juſtoſque remunerare ſolet Deus. Cum autem templum eſſet exſtructum, juſſit arcam in eo reponi & vaſa ſacra, quæ multo ante templum habuiſſe debuerant, niſi patres noſtri mandata Dei neglexiſſent, qui præceperat ut quamprimum nacti fuiſſent hanc terram ipſi templum ædificarent. Atque ita quidem Davides ad principes filiumque ſuum loquutus eſt.

Verba etiam ea de re facit ad populum. 1 Paralip. c. 22.

Abeſace Davidis fotrix. 3 Regum, c. 1.

3. Jam vero ætate ingraveſcente, ejuſque corpore præ ſenio frigeſcente, alſioſus factus eſt, ut ne quidem multarum veſtium injectu caleſce-

πρός τε τοὺς φίλους ἔλεγε, ταῦτα παρασκευάζεσθαι νῦν, ἵνα τῷ μέλλοντι παιδὶ βασιλεύειν μετ᾽ αὐτὸν ἑτοίμην τὴν ὕλην τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καταλείπῃ, καὶ μὴ τότε συμπορίζῃ νέος ὤν, καὶ τῶν τοιούτων ἄπειρος διὰ τὴν ἡλικίαν, ἀλλὰ παρακειμένην ἔχων ἐπιτελῇ τὸ ἔργον.

ια'.

β'. Καλέσας δὲ τὸν παῖδα Σολομῶνα, [a] κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτὸν ἐκέλευσε διαδεξάμενον τὴν βασιλείαν λέγων, "ὡς αὐτὸν βουλό"μενον κωλύσειεν ὁ Θεὸς αἵματι καὶ πολέμοις πεφυρ"μένον, προείποι δ᾽ ὅτι Σολομὼν [b] οἰκοδομήσει τὸν "ναὸν αὐτῷ, παῖς νεώτατος, καὶ τοῦτο κληθησόμε"νος τοὔνομα, οὗ προνοήσειν μὲν αὐτὸς ὡς πατὴρ "ἐπηγγέλλετο, τὴν δ᾽ Ἑβραίων χώραν εὐδαίμονα κα"ταστήσειν ἐπ᾽ αὐτοῦ, τοῖς τε ἄλλοις ἀγαθοῖς, καὶ δὴ "τῷ μεγίστῳ πάντων, εἰρήνῃ καὶ πολέμων ἀπαλλαγῇ "καὶ στάσεων ἐμφυλίων. σὺ τοίνυν, ἐπεὶ [c] καὶ πρὸ "τῆς γενέσεως ἀπεδείχθης βασιλεὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, "πειρῶ τά τε ἄλλα γίνεσθαι τῆς τούτου προνοίας "ἄξιος, εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος καὶ ἀνδρεῖος. "καὶ τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ καὶ τοὺς νόμους, οὓς διὰ Μωϋ"σέως ἡμῖν ἔδωκε, φύλαττε, καὶ τοῖς ἄλλοις μὴ παρα"βαίνειν ἐπίτρεπε. τὸν δὲ ναὸν, ὃν ὑπὸ σοῦ βασιλεύον"τος εἵλετο αὐτῷ γενέσθαι, σπούδασον ἀποδοῦναι τῷ "Θεῷ, μὴ καταπλαγεὶς τὸ μέγεθος τοῦ ἔργου, μη"δὲ [d] ἀποδειλιάσας πρὸς αὐτό. πάντα γάρ σοι, πρὸ "τῆς ἐμαυτοῦ τελευτῆς, ἕτοιμα ποιήσω. γίνωσκε δὴ, "χρυσοῦ μὲν [e] ἤδη τάλαντα συνειλεγμένα μύρια, [f] δέ"κα δὲ ἀργυρείου μυριάδας ταλάντων. χαλκὸν δὲ καὶ "σίδηρον ἀριθμοῦ πλείονα συντέθεικα· ξύλων δὲ καὶ "λίθων ὕλην ἄφθονον. ἔχεις δὲ καὶ λατόμων πολλὰς "μυριάδας καὶ τεκτόνων· ἂν δέ τι [g] τούτοις σοι προσ"δέῃ, σὺ προσθήσεις. [h] γινομένου τοίνυν τούτου, ἄρεστος "ἔσῃ τῷ Θεῷ αὐτὸν ἔχων προστάτην." προσπαρεκελεύσατο δὲ καὶ τοὺς ἄρχοντας τοῦ λαοῦ, τῆς οἰκοδομίας [i] συλλαβέσθαι τῷ παιδὶ, καὶ πάντων ἀδεεῖς ὄντας τῶν κακῶν περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν [k] ἀσχολεῖν. [l] καρπώσεσθαι γὰρ αὐτοὺς ἀντὶ τούτων εἰρήνην καὶ εὐνομίαν, οἷς ἀμείβεται τοὺς εὐσεβεῖς καὶ δικαίους ὁ Θεὸς ἀνθρώπους. οἰκοδομηθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, [m] τὴν κιβωτὸν εἰς αὐτὸν ἀποθέσθαι προσέταξε, καὶ τὰ ἅγια σκεύη, πρὸ πολλοῦ ναὸν ὀφείλοντα ἔχειν, εἰ τῶν ἐντολῶν τοῦ Θεοῦ μὴ παρήκουσαν ἡμῶν οἱ πατέρες, ἐντειλαμένου μετὰ τὸ τὴν γῆν ταύτην κατασχεῖν οἰκοδομῆσαι ναὸν αὐτῷ. ταῦτα μὲν πρὸς τοὺς ἡγεμόνας ὁ Δαυίδης καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ διελέχθη.

γ'. Πρεσβύτερος δὲ ὢν ἤδη, καὶ τοῦ σώματος αὐτῷ ψυχομένου διὰ τὸν χρόνον, [n] δυσριγὴς ὑπῆρχεν, ὡς μηδ᾽ ὑπὸ τῆς ἐπιβολῆς ἐκ πολλῶν ἱματίων γενομένης ἀναθερμαίνεσθαι.

---

[a] Ita cum Big. & Samb. κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτὸν τῷ Θεῷ ἐκέλευσε Baſ. & G. κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν αὐτῷ ἐκέλευσε διαδεξάμενον Vat. [b] Ita Big. Samb. Hen. & Buſb. in reliquis οἰκοδομήσει. [c] Καὶ inſerui ex Samb. Vat. & Vet. Interpr. [d] Ἀποδειλιάσῃς Big. & Samb. [e] Vocem ἤδη accepi ex MSS. & Vet. Interpr. [f] Hic Joſephus diſſentit à S. Literis: in quibus, auri centum millia talentorum, argenti decies centena millia. Hac de re videſis Villalpandum, tom. III. p. 412. Brerewoodum de Ponderibus, c. 6. & Uſſerium in Epiſt. ad L. Cappellum, p. 214. [g] Τούτων ſolus Vat. [h] Ita Baſ. Γινομ. τ. τ. ἄρεστος ἔσῃ τὸν Θεὸν ἔχων πρ. Samb. Γιν. τ. τ. ἄρεστος ἔσῃ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἔχων Big. Γίνου τοίνυν ἄρεστος τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην Vat. unde (præſertim cum Epiphanius habeat, eſto igitur optimus gubernator Deum habendo patronum) legendum cenſeo, Γίνου τοίνυν ἄρεστος, τὸν Θεὸν ἔχων προστάτην. [i] Συλλαμβάνεσθαι Big. [k] Εὐσχολεῖν Big. & Samb. [l] Καρπώσασθαι ſolus Vat. [m] Ita Big. τὴν κιβωτὸν αὐτὸν ἀποθέσθαι Samb. τὴν κιβωτὸν αὐτῷ ἀπ. Vat. τὴν κιβωτὸν ἀποθέσθαι Baſ. & G. Sic Epiphanius vertit, arcam eum præcepit illic & ſacra vaſa recondere. [n] Δύσριγος in MSS.

νεσθαι. συνελθόντων δὲ τῶν ἰατρῶν, καὶ συμβουλευσάντων, ὅπως ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας εὐειδὴς ἐπιλεχθεῖσα παρθένος συγκαθεύδῃ τῷ βασιλεῖ· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πρὸς τὸ ῥῖγος ἔσεσθαι βοήθημα, θαλπούσης αὐτὸν τῆς κόρης· [a] εὑρίσκεται ἐν πόλει γυνὴ μία πασῶν τὸ εἶδος ἀρίστη γυναικῶν, [b] Ἀβισάκη τοὔνομα, ἣ συγκοιμωμένη [c] μόνον τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτόν. ὑπὸ γὰρ γήρως ἦν πρὸς τὰ ἀφροδίσια καὶ γυναικὸς ὁμιλίαν ἀσθενής. ἀλλὰ περὶ μὲν ταύτης τῆς παρθένου μετ' ὀλίγον δηλώσομεν.

δʹ. Ὁ δὲ τέταρτος υἱὸς [d] Δαυίδου, νεανίας εὐειδὴς καὶ μέγας, ἐκ γυναικὸς αὐτῷ [e] Αἰγιάθης γεγονώς, Ἀδωνίας δὲ προσαγορευόμενος, ἐμφερὴς ὢν Ἀβεσαλώμῳ [f] τὴν διάνοιαν, αὐτὸς [g] ὡς βασιλεύσων ὑπῆρτο, καὶ πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν, ὡς τὴν ἀρχὴν αὐτὸν δεῖ παραλαβεῖν. κατεσκεύασε δὲ ἅρματα πολλὰ καὶ ἵππους, καὶ πεντήκοντα ἄνδρας τοὺς προδρόμους. ταῦθ' ὁρῶν ὁ πατὴρ, οὐκ ἐπέπληττεν, οὐδ' ἐπεῖχεν αὐτὸν τῆς προαιρέσεως· οὐδὲ μέχρι τοῦ [h] πύθεσθαι, διὰ τί ταῦτα πράττει, [i] προήχθη. συνεργοὺς δ' εἶχεν Ἀδωνίας, τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ τὸν ἀρχιερέα Ἀβιάθαρον. μόνοι δ' ἀντέπραττον, ὁ ἀρχιερεὺς Σάδωκος, καὶ ὁ προφήτης [k] Ναθάνας, καὶ Βαναίας ὁ ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, καὶ [l] Σεμεεὶς ὁ Δαυίδου φίλος, καὶ πάντες οἱ ἀνδρειότατοι. τοῦ δὲ Ἀδωνία παρασκευασαμένου δεῖπνον ἔξω τῆς πόλεως, παρὰ τὴν πηγὴν [m] τὴν ἐν τῷ βασιλικῷ παραδείσῳ, καὶ πάντας καλέσαντος τοὺς ἀδελφοὺς χωρὶς Σολομῶνος, παραλαβόντος δὲ καὶ τὸν στρατηγὸν Ἰώαβον καὶ Ἀβιάθαρον καὶ τοὺς ἄρχοντας τῆς Ἰούδα [n] φυλῆς, τοὺς δὲ περὶ τὸν ἀρχιερέα [o] Σάδωκον καὶ Νάθαναν τὸν προφήτην, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων Βαναίαν, καὶ πάντας τοὺς ἐκ τῆς ἐναντίας αἱρέσεως, οὐκ ἐκάλεσεν ἐπὶ τὴν ἑστίασιν· τοῦτο πρὸς τὴν Σολομῶνος κατεμήνυσε μητέρα [p] Βεεθσαβὴν Ναθάνας ὁ προφήτης, ὡς Ἀδωνίας βασιλεύς ἐστι, καὶ τοῦτ' ἀγνοεῖ Δαυίδης, συνεβούλευέ τε σώζειν αὐτήν τε καὶ τὸν παῖδα [q] Σολομῶνα, καὶ πρὸς Δαυίδην προσελθοῦσαν μόνην λέγειν, “ὡς αὐτὸς μὲν ὀμόσειε μετ' αὐτὸν Σολομῶνα βασιλεύσειν, μεταξὺ δ' Ἀδωνίας τὴν ἀρχὴν ἤδη παραλάβοι.” ταῦτα δὲ τῷ βασιλεῖ διαλεγομένης, ὁ προφήτης ἐπελεύσεσθαι καὶ αὐτὸς ἔφησε καὶ τοῖς λόγοις αὐτῆς ἐπιμαρτυρήσειν. ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, πεισθεῖσα τῷ Ναθάνᾳ παρῆλθε πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ προσκυνήσασα, καὶ λόγον αἰτησαμένη, πάντ' αὐτῷ [r] καθὼς ὁ προφήτης ὑπέθετο διεξέρχεται, τό, τε δεῖπνον [ſ] τοῦ Ἀδωνία, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ κεκλημένους, Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ἰώαβον τὸν ἄρχοντα, καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ χωρὶς Σολομῶνος καὶ τῶν ἀναγκαίων αὐτοῦ φίλων, μηνύσασα. ἔλεγέ τε [t] πάντα τὸν λαὸν ἀφορᾶν τίνα χειροτονήσειε βασιλέα· παρεκάλει τε κατὰ νοῦν ἔχειν, [u] ὥστε μετὰ τὴν ἀπαλλαγὴν αὐτοῦ βασιλεύσας αὐτήν τε καὶ Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς [x] ἀναιρήσει.

ret. Cum autem medici conveniſſent, ſuaſiſſentque, ut virgo forma præcellenti per totam regionem conquiſita una cum rege dormiret, (id enim contra frigus auxilium fore, fovente eum puella) inventa eſt in urbe una femina omnium feminarum *ejus ætatis* pulcherrima, Abeſace nomine, quæ ſolummodo cum rege ſomno ſe dando eum calefaciebat. nam præ ſenectute rebus venereis uti & cum feminis conſueſcere non valebat. Sed de hac virgine mox infra dicemus.

Adonias regnum affectat. 3 *Regum, c.* 1.

4. Adonias autem quartus Davidis filius, juvenis ſingulari pulchritudine & proceritate, ex uxore Ægiſtha ei natus, nomine Adonias, ingenio Abeſalomo ſimilis, ipſe regni ſpe elatus erat, & amicis dicebat; oportere ipſum imperium ſuſcipere. atque currus multos & equos & præcurſores viros quinquaginta ſibi comparavit. Quæ cum pater videret, neque ipſum *verbis* caſtigabat, neque reprimebat quo minus ejuſmodi quid animo verſaret: ac ne eo *quidem* proceſſit ut ſciſcitaretur, quem in finem iſta ageret. Adjutores autem Adonias habebat, Joabum imperatorem & Abiatharum pontificem: ſolique *conatibus ejus* reſiſtebant, Sadocus pontifex, & Nathanas vates, & Banajas ſatellitum præfectus, & Semeis Davidis amicus, virorumque fortiſſimorum cohors. Cum autem Adonias convivium apparaſſet extra urbem ad fontem qui eſt in horto regio, eoque fratres ſuos omnes præter Solomonem vocaſſet, quin & ſecum aſſumpſiſſet Joabum imperatorem & Abiatharum & principes tribus Judæ; at Sadocum pontificem & Nathanam vatem & Benajam ſatellitum *regiorum* præfectum, & quotquot ab altera parte ſteterunt, non invitaſſet ad convivium: hujus rei indicium ad Solomonis matrem Beethſaben detulit Nathanas vates, Adoniam ſcilicet pro rege ſe gerere, idque inſcio Davide; deditque ei conſilium ut ſuæ filiique Solomonis ſaluti proſpiceret, & ſola ad Davidem ingreſſa ei diceret, “quod ipſe quidem juraverit ſibi in regno ſucceſſurum eſſe Solomonem, interim vero Adonias imperium jam ſuſceperit.” dum autem hæc ad regem loqueretur, ſe ſuperventurum eſſe præterea dicebat vates, verbiſque ipſius fidem facturum. Bethſabe paruit Nathanæ & regem adit: & cum eum adoraſſet veniamque dicendi petiiſſet, omnia ſicuti vates monuerat ordine recenſet; facto indicio, ut convivium apparaverat Adonias, & Joabum exercitus ducem vocaverat, & Abiatharum pontificem, & filios ejus abſque Solomone ejuſque neceſſariis amicis. addebat etiam *totum* populum *ſuſpenſum* exſpectare quemnam regem declararet; orabatque ipſum & obſecrabat, ut ſecum reputaret, quod, ille, ſi poſt ipſius diſceſſum regnarit, & ipſam & Solomonem filium ſuum perimet.

Beethſabe, Nathana eam ſummonente, à Davide regnum Solomoni petit. 3 *Reg. c.* 1.

5. Mu-

---

[a] Εὑρέθη *Vat.* [b] Ita in *Græcis* omnibus. Ἀβισάκη *Cedreno*, Ἀβισάγη juxta *Epiphanium.* [c] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἡ συγκ. τῷ βασιλεῖ συνεθέρμαινεν αὐτὸν μόνον. [d] Τοῦ Δαυίδου *Samb.* [e] Αἰγιάθης *Samb.* Αγγίθης *Vat.* Αἰγίθης vel Ἀγίθης juxta *Epiphanium.* [f] Τῇ τε διανοίᾳ *Vat.* [g] Ὡς βασιλεὺς ὢν *Big.* & *Samb.* [h] *Al.* πυθέσθαι. [i] Διανοήθη *Vat.* [k] Ita ut ſupra p. 298. v. 25. & 46. in *Editis*, *Aliiſque* hic loci Νάθαν. [l] Σιμμεεὶς *Big.* & *Samb.* Σιμεΐας *Vat.* & *Epiphan.* [m] Τὴν abeſt *Big.* & *Samb.* De hoc fonte vide *Theodoret.* ad 2 *Regum*, ΕΡΩΤ. μϛʹ. *Druſii* Fragm. Gr. Interpp. p. 260. & *Villalp.* App. Part. 1. p. 191. [n] Οὗτοι γὰρ πάντες παρῆσαν poſt φυλῆς adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* verum ea non agnoſcit *Epiphan.* [o] Σάδωκον inſertum dedi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* & τοὺς περὶ τὸν ἀρχιερέα Σ. accipio cum *Epiphanio* pro Σάδωκον δὲ τὸν ἀρχ. &c. quo modo plane exſtat in *Cod Vat.* & mox τοὺς δὲ περὶ τὸν &c. [p] Ita & p. 297. v. 24. Βεθσαβὴν in *Editis.* Βερσαβὴν *Big.* & *Samb.* Βερσαβεὴν *Vat.* [q] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis* Σολομῶνα βασιλεύειν. μεταξὺ δ' Ἀδωνίας. [r] Ita cum *MSS.* καθὰ in *Editis.* [ſ] Τῷ Ἀδωνίᾳ *Big.* & *Samb.* [t] Πάντα inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [u] Ὡς μετὰ *Big. Samb.* & *Vat.* [x] Ἀναιρήσειν *Vat.*

Nathanas etiam Davidem adit, eique conſilium dat. 3 Reg. c. 1.

5. Muliere autem adhuc cum rege loquente, *regii* cubiculi præfecti ei nunciatum veniunt, Nathanam velle ipſum videre. Rege autem jubente ut illum exciperent, ingreſſus percontabatur an hodie regem declararit Adoniam, eique imperium tradiderit. ipſum enim ſplendido convivio adornato filios ejus omnes excepto Solomone invitaſſe & Joabum imperatorem, qui cum plauſu multoque joco epulantes imperium illi æternum apprecantur: cum *interea* neque me, neque Sadocum pontificem, neque Banajam ſatellitum præfectum evocaverit. Æquum vero eſſe ut omnibus innoteſcat, num hæc gerantur ex tua ſententia. Poſtquam hæc dixerat Nathanas, rex Beethſaben acciri juſſit. exceſſerat enim cubiculo ad vatis adventum. Cumque mulier ſe ſtitiſſet, "juro, inquit, tibi per Deum maximum, filium tuum Solomonem certe regnaturum eſſe, ut jam ante juravi, eumque in ſolio meo ſeſſurum, idque hac ipſa die." Ubi autem mulier regem adoraverat, eique longam vitam precata fuerat, Sadocum pontificem ad ſe acceſſit *rex* & Banajam ſatellitum præfectum.

Davides Solomonem fieri regem jubet. 3 Reg. c. 1.

ipſiſque comparentibus jubet ut aſſumpto Nathana vate & militibus omnibus qui circa aulam *regiam* eſſent, impoſitoque filio ipſius Solomone in mulam regiam, extra urbem illum deducerent ad fontem qui vocatur Gihon, ſacroque oleo circumfuſo inunctum regem declararent. Hoc autem negotium Sadoco pontifici & Nathanæ vati dari voluit; illiſque mandavit, ut eum per mediam urbem comitantes, cornibus inflatis, clamarent, "in *omne* ævum ſolo regio ſedeat Solomon rex:" ut pro comperto habeat populus univerſus regem eum à patre conſtitutum. Solomoni autem de regno in mandatis dedit, ut pie & juſte præſit omni Hebræorum populo & Judæ tribui. Cumque Banajas vota nuncupaſſet, ut Deus Solomoni propitius adſit, protinus Solomonem mulæ imponunt, deductumque extra urbem ad fontem, oleoque inunctum, rurſus in eam cum fauſtis acclamationibus reducebant, *Deum obteſtantes* precanteſque ut quam diutiſſime regnet: dein in domum regiam adductum ſolio *paterno* collocant.

Solomon rex ſalutatur. 3 Reg. c. 1.

moxque totus populus ad convivia diemque feſtum celebrandum convertebatur, choris tibiiſque ſeſe *adeo* oblectantes; ut ex ingenti inſtrumentorum numero terra ſimul omnis & aër undique circumſonaret.

Hoc audito Adonias ad aram confugit. 3 Reg. c. 1.

6. Ut vero clamorem acceperunt Adonias ejuſque convivæ, animis conſternati erant: & Joabus imperator dicebat, ſibi nec placere ſonitum iſtum nec tubam. Dumque appoſitum eſſet convivium & nemo de eo deguſtaret, ſed omnes cogitatione defixi tenerentur, accurrit ad eos Jonathas pontificis Abiathari filius. Cum vero Adonias juvenem conſpexiſſet libens, bonumque nuncium vocaſſet, *ordine* illis

ε'. Διαλεγομένης δ' ἔτι τῆς γυναικὸς, ἤγγειλαν οἱ τοῦ δωματίου [a] προεστῶτες, ὅτι βούλεται Ναθάνας ἰδεῖν αὐτόν. τοῦ δὲ βασιλέως [b] ἐκδέξασθαι κελεύοντος, εἰσελθὼν, εἰ τήμερον ἀποδείξειε τὸν Ἀδωνίαν βασιλέα καὶ παραδοίη τὴν ἀρχὴν, ἐπυνθάνετο. λαμπρὸν γὰρ αὐτὸν ποιήσαντα δεῖπνον κεκληκέναι τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ πάντας χωρὶς Σολομῶνος, καὶ τὸν στρατηγὸν [c] τὸν Ἰώαβον, οἳ, μετὰ κρότου καὶ παιδιᾶς εὐωχούμενοι πολλῆς, [d] αἰώνιον αὐτῷ [e] συνεύχονται τὴν ἡγεμονίαν· ἐκάλεσέ τε οὔτε ἐμὲ, οὔτε τὸν ἀρχιερέα Σάδωκον, οὔτε Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. δίκαιον δ' ἐστὶ ταῦτα γινώσκειν ἅπαντας, εἰ κατὰ τὴν σὴν γνώμην ἐγένετο. ταῦτα τοῦ Ναθάνα φήσαντος, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε καλέσαι τὴν Βεεθσαβὴν πρὸς αὐτόν. ἐκκεχωρήκει γὰρ ἐκ τοῦ δωματίου, προφήτου παραγενομένου. τῆς δὲ γυναικὸς ἐλθούσης, "ὄμνυμί "σοι, φησὶ, τὸν μέγιστον Θεὸν, ἦ μὴν τὸν υἱόν σου Σολομῶνα "[f] βασιλεύσειν, ὡς καὶ πρότερον ὤμοσα, καὶ τοῦτον ἐπὶ τοῦ "μοῦ [g] καθίσασθαι θρόνου, καὶ τοῦτ' ἔσται σήμερον." προσκυνησάσης δ' αὐτὸν τῆς γυναικὸς, καὶ μακρὸν εὐξαμένης αὐτῷ βίον, Σάδωκον μεταπέμπεται τὸν ἀρχιερέα, καὶ Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων. καὶ [h] παραγενομένων κελεύει παραλαβεῖν Ναθάναν τε τὸν προφήτην, καὶ τοὺς περὶ τὴν αὐλὴν ὁπλίτας ἅπαντας, καὶ ἀναβιβάσαντας τὸν υἱὸν αὐτοῦ Σολομῶνα ἐπὶ τὴν [i] βασιλικὴν ἡμίονον, ἔξω τῆς πόλεως ἀγαγεῖν ἐπὶ τὴν πηγὴν τὴν λεγομένην [k] Γιών· καὶ περιχρίσαντας τὸ ἅγιον ἔλαιον ἀποδεῖξαι βασιλέα. τοῦτο δὲ ποιῆσαι προσέταξε Σάδωκον τὸν ἀρχιερέα καὶ Ναθάναν τὸν προφήτην, ἀκολουθοῦντάς τε προσέταξε διὰ μέσης τῆς πόλεως, τοῖς κέρασιν ἐπισαλπίζοντας, βοᾷν, "εἰς αἰῶνα [l] τὸν Σολομῶνα τὸν βα"σιλέα καθίσαι ἐπὶ τοῦ βασιλικοῦ θρόνου·" ἵνα γνῷ πᾶς [m] ὁ λαὸς ἀποδεδειγμένον αὐτὸν [n] ἀπὸ τοῦ πατρὸς βασιλέα. Σολομῶνι δ' [o] ἐντέταλκε περὶ τῆς ἀρχῆς, ἵνα εὐσεβῶς καὶ δικαίως προεστῇ [p] τοῦ τῶν Ἑβραίων ἔθνους παντὸς καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. Βαναία δὲ εὐξαμένου τὸν Θεὸν Σολομῶνι εὐμενῆ γενέσθαι, μηδὲ μικρὸν διαλιπόντες, ἀναβιβάζουσιν ἐπὶ τὴν ἡμίονον τὸν Σολομῶνα· καὶ [q] προάγοντες ἔξω τῆς πόλεως ἐπὶ τὴν πηγὴν, καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσαντες, [r] εἰσῆγον εἰς τὴν πόλιν ἐπευφημοῦντες, καὶ τὴν βασιλείαν [s] αὐτῷ γενέσθαι πολυχρόνιον εὐχόμενοι· καὶ διαγαγόντες εἰς τὸν [t] οἶκον βασιλικὸν, καθίζουσιν αὐτὸν [u] ἐπὶ τοῦ θρόνου. καὶ πᾶς ὁ λαὸς ἐπ' εὐωχίαν εὐθὺς ἐτράπη καὶ ἑορτὴν, χορεύων καὶ αὐλοῖς τερπόμενος· ὡς ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ὀργάνων ἅπασαν περιηχεῖσθαι τὴν γῆν καὶ [x] ἀέρα.

ς'. Ὡς δ' ᾔσθοντο τῆς βοῆς Ἀδωνίας τε καὶ οἱ παρόντες ἐπὶ τὸ δεῖπνον, ἐταράχθησαν· ὅ τε στρατηγὸς Ἰώαβος ἔλεγεν, οὐκ ἀρέσκεσθαι τοῖς ἤχοις οὐδὲ τῇ σάλπιγγι. παρακειμένου δὲ τοῦ δείπνου, καὶ μηδενὸς γευομένου, πάντων δ' [y] ἐπ' ἐννοίας ὑπαρχόντων, εἰστρέχει πρὸς αὐτοὺς ὁ τοῦ ἀρχιερέως Ἀβιαθάρου παῖς Ἰωνάθης. τοῦ δ' Ἀδωνία θεασαμένου τὸν νεανίαν ἡδέως, καὶ προσειπόντος ἀγαθὸν ἄγγελον, ἐδήλου

πάντ'

---

[a] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* περιεστῶτες in *Editis*, *Aliiſque.* [b] Μὴ ἐκδέξασθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Τὸν abeſt *Vat.* [d] Αἰωνίαν *Vat.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* συνευωχοῦνται in *Editis.* [f] Βασιλεύειν *Big.* & *Samb.* [g] Καθεδεῖσθαι in *Iiſdem.* [h] Παραγενομένοις *Samb.* & *Vat.* [i] Βασιλικὴν αὐτοῦ ἡμίονον *Vat.* [k] Ita cum LXXII. quòd Γηὼν habeant *Big.* & *Samb.* Verum Γιὸν in *Editis.* Σιὸν *Vat.* Videſis *Villalpand.* in App. P. 1. l. 3. c. 15. p. 190, & 191. & *Annott* ad p. 325. v. 24. [l] Τὸν deeſt *Vat. Big.* & *Samb.* [m] Articulum ὁ repoſui ex *MSS.* [n] Ὑπὸ *Samb.* & *Vat.* [o] Ita juxta *Epiphanium*, favente nonnihil *Vat.* qui ἐντέταλθε habet. ἐντετάλθαι *Big.* & *Samb.* ἐπέταλται in *Editis*, forſan pro ἐπιτέταλται. [p] Τοῦθ' Ἑβρ. *Samb.* τοῦτο Ἑβρ. *Vat.* [q] Προαγαγόντες *Big.* & *Vat.* περιαγαγόντες *Samb.* [r] Εἰσήγαγον *Vat.* [s] Αὐτοῦ *Vat.* [t] Οἶκον τὸν βασιλικὸν *Big. Samb.* & *Vat.* [u] Ἐπὶ θρόνου *Vat.* [x] Καὶ τὸν ἀέρα *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Ἐννοίαις *Samb.*

a Ita

πάντ᾽ αὐτοῖς τὰ περὶ τὸν Σολομῶνα, καὶ τὴν Δαυίδου [a] τοῦ βασιλέως γνώμην, ἀναπηδήσαντες δ᾽ ἐκ τοῦ συμποσίου ὅ, τι Ἀδωνίας καὶ οἱ κεκλημένοι πάντες ἔφευγον πρὸς ἑαυτοὺς ἕκαστοι. [b] φοβηθεὶς δ᾽ Ἀδωνίας τὸν βασιλέα περὶ τῶν γεγονότων [c] ἱκέτης γίνεται τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν τοῦ θυσιαστηρίου κεράτων, ἃ δὴ προεῖχεν, ἐλλαβόμενος. δηλοῦται τοῦτο Σολομῶνι πεποιηκὼς, καὶ πίστεις ἀξιῶν παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν, ὥστε μὴ μνησικακῆσαι, μηδ᾽ ἐργάσασθαι δεινὸν [d] αὐτὸν μηδέν. ὁ δὲ, ἡμέρως πάνυ καὶ σωφρόνως τῆς μὲν τότε ἁμαρτίας αὐτὸν ἀφῆκεν ἀθῷον, εἰπὼν δ᾽ εἰ ληφθείη τι πάλιν καινοποιῶν, ἑαυτῷ αἴτιον τῆς τιμωρίας ἔσεσθαι. [e] καὶ πέμψας αὐτὸν ἀνίστησιν ἀπὸ τῆς [f] ἱκεσίας. ἐλθόντα δὲ πρὸς αὐτὸν καὶ προσκυνήσαντα, εἰς τὴν ἰδίαν οἰκίαν ἀπελθεῖν ἐκέλευσε, μηδὲν ὑφορώμενον, καὶ τοῦ λοιποῦ παρέχειν αὐτὸν ἀγαθὸν ὡς αὐτῷ τοῦτο συμφέρον ἠξίου.

ζ′. Βουλόμενος δὲ Δαυίδης παντὸς τοῦ λαοῦ ἀποδεῖξαι τὸν υἱὸν βασιλέα, συγκαλεῖ τοὺς ἄρχοντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ τοὺς Λευίτας. ἐξαριθμήσας δὲ τούτους πρῶτον, εὑρίσκει τῶν ἀπὸ τριάκοντα [g] ἐτῶν ἕως πεντήκοντα τρισμυρίους ὀκτακισχιλίους, ἐξ ὧν ἀπέδειξεν ἐπιμελητὰς [h] μὲν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, [i] δισμυρίους τρισχιλίους· κριτὰς δὲ τοῦ λαοῦ καὶ γραμματεῖς τούτων ἑξακισχιλίους, πυλωροὺς δὲ τετρακισχιλίους τοῦ οἴκου τοῦ Θεοῦ, καὶ τοσούτους ὑμνῳδοὺς τοῦ Θεοῦ, ᾄδοντας τοῖς ὀργάνοις οἷς Δαυίδης [k] κατεσκεύασε, καθὼς προειρήκαμεν. διεμέρισε δ᾽ αὐτοὺς κατὰ πατριὰς, καὶ χωρίσας ἐκ τῆς φυλῆς τοὺς ἱερεῖς [l] εὗρε τούτων εἴκοσι τέσσαρας πατριάς· καὶ ἐκ μὲν τῆς Ἐλεαζάρου οἰκίας ἑκκαίδεκα, ἐκ δὲ τῆς Ἰθαμάρου ὀκτώ. [m] διέταξέ τε μίαν πατριὰν διακονεῖσθαι τῷ Θεῷ ἐπὶ ἡμέρας [n] ὀκτὼ, ἀπὸ σαββάτου ἐπὶ σάββατον. καὶ [o] οὕτως αἱ πατριαὶ πᾶσαι διεκληρώσαντο, Δαυίδου παρόντος, καὶ Σαδώκου καὶ [p] Ἀβιαθάρου τῶν ἀρχιερέων, καὶ πάντων τῶν ἀρχόντων. καὶ ἡ πρώτη μὲν ἀναβᾶσα πατριὰ ἐγράφη πρώτη· [q] ἡ δὲ δευτέρα ἀκολούθως ἄχρι τῶν εἴκοσι τεσσάρων. [r] καὶ διέμεινεν οὗτος ὁ μερισμὸς ἄχρι τῆς σήμερον ἡμέρας. ἐποίησε δὲ καὶ τῆς Λευίτιδος φυλῆς εἴκοσι μέρη καὶ τέσσαρα, καὶ κληρωσαμένων κατὰ τὸν αὐτὸν ἀνέβησαν τρόπον ταῖς τῶν ἱερέων [s] ἐφημερίσιν [t] ἐπὶ ἡμέραις ὀκτώ. τοὺς δ᾽ ἀπογόνους τοῦ Μωϋσέως ἐτίμησεν. ἐποίησε γὰρ αὐτοὺς φύλακας τῶν θησαυρῶν τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν ἀναθημάτων ἃ συνέβη τοὺς βασιλεῖς [u] ἀναθεῖναι, διέταξε δὲ πᾶσι τοῖς ἐκ τῆς Λευίτιδος φυλῆς καὶ τοῖς ἱερεῦσι δουλεύειν [x] νύκτα καὶ ἡμέραν τῷ Θεῷ, καθὼς αὐτοῖς ἐπέστειλε Μωϋσῆς.

rem totam de Solomone regiſque Davidis voluntate expoſuit. Tum omnes, & Adonias & qui ab eo invitati fuerant, cum propere è convivio ſurrexiſſent, domum quiſque ſuam diffugiebant. Adonias autem, veritus regem ob ea quæ in eum admiſerat, Deo fit ſupplex, cornibus etiam altaris, quæ ſcilicet prominebant, ab eo prehenſis. Nunciatur Solomoni quod hoc fecerit *Adonias*, quodque fidem jurejurando ſibi dari obſecret, "ipſum nec injuriæ "memorem fore, nec mali aliquid ſibi illaturum." At ille clementer admodum prudenterque ob iſtud quidem peccatum ei veniam dedit & impunitatem, monito tamen, "ſi poſthac in novis rebus moliendis fuerit deprehenſus, ſibimet debere pœnam acceptam ferre." Deinde miſit qui illum à ſupplicatione excitarent. Cumque ad eum veniſſet & adoraſſet, domum ſuam juſſit diſcedere, nihil *mali* ſuſpicantem; ac in poſterum ſemet virum bonum præſtare, ut hoc ſibi in emolumentum cedere volebat.

Davides ſacerdotes & Levitas in claſſes dividit, eiſque munera aſſignat. 1 Paralip. c. 23, 24, &c.

7. Cum autem Davidi in animo eſſet filium totius populi regem declarare, convocat principes *univerſos* Hieroſolyma una cum ſacerdotibus ac Levitis. atque * hiſce primum numeratis, invenit virorum triginta octo millia à trigeſimo ad quinquageſimum annum: ex quibus curatores quidem templi ædificandi conſtituit viginti tria millia, judices vero populi & ſcribas eorum ſex millia, janitores autem domus Dei quatuor millia, totidemque qui Deum laudarent, canentes ad inſtrumenta *muſica* à Davide facta, quemadmodum ante diximus. Illos autem in familias diſtribuit: & ſeparatis à *reliqua* tribu ſacerdotibus, horum viginti quatuor familias invenit: & quidem ex Eleazari domo ſexdecim, ex Ithamari vero octo. inſtituitque ut una familia miniſtraret Deo per dies octo, à Sabbato uſque ad Sabbatum. atque ſic familiæ omnes ſortem *ſuam* acceperunt in præſentia Davidis, & Sadoci & Abiathari pontificum, & omnium principum. Et familia quidem cujus ſors prima exiit, ſcripta eſt prima: ſecunda vero deinceps uſque ad vigeſimam quartam. Atque hæc diviſio manſit in hodiernum diem. Fecit autem & de tribu Levitarum claſſes viginti quatuor: factaque ſortitione, illis obtigerunt vices similiter ac ſacerdotibus per dies octo. At honore *præcipuo* dignatus eſt Moyſis poſteros. conſtituit enim eos cuſtodes theſaurorum Dei, & donariorum, quæ à regibus fuerint dedicata; ſancivitque ut Levitæ omnes & ſacerdotes continuato diem noctemque miniſterio ſervirent Deo, prout Moyſes ipſis præceperat.

P. 319.

8. Cæ-

---

[a] Ita *Baſ.* & *Samb.* τοῦ deeſt *cæteris.* [b] Φοβηθεὶς δ᾽ ὁ Ἀδωνίας *Vat.* [c] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἱκέτης γίνεται τοῦ θυσιαστηρίου, ὃ δὴ προεῖχεν ἐλλαβόμενος in *Editis.* atque *Epiphanius* ſenſu adhuc magis mutilato, vertit, *ſupplex factus eſt ei. Et dum cornu altaris teneret, hoc feciſſe nunciatum eſt Solomoni.* Ἱκέτης τῆς γυναικὸς apud *Thucydidem,* ubi agit de Themiſtocle ad Admetum confugiente, dein in Sacrarium ſe recipiente. [d] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* [e] Καὶ deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* agnoſcit tamen *Epiphan.* [f] Ita cum *MSS.* ut aliquoties ſupra. ἱκετείας in *Editis.* [g] Verba illa ἐτῶν ἕως πεντήκοντα inſerui ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [h] Illud μὲν ex *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Ita *Baſ. Samb.* & *Epiphan.* δισμυρίους καὶ τρισχιλίους *Vat.* δισμ. τετρακισχιλίους *Gen.* & *Big.* cum *S. Literis.* [k] Sic *Samb.* & *Vat.* κατασκευάσαι in *reliquis* [l] Alibi ηὗρε edidi. Sed jam εὗρε retineo, meliora edoctus ab *H. Stephano* in *Animadverſ. ad Dialectum Att.* p. 147. [m] Ita *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέταξε δὲ in *cæteris.* [n] Vide *Scaligerum* in *Canonibus Iſagog.* p. 297. [o] Eo modo *Baſ. Samb.* & *Vat.* οὕτως ἂν αἱ π. in *reliquis.* [p] Παρόντων, quod poſt Ἀβιαθάρου exſtabat in *Editis,* auctoritate *MSS.* & *Epiphanii* ejectum eſſe volui. [q] Aliquid amplius in *ſuo Codice* habuiſſe videtur *Epiphanius,* qui vertit, *ſecunda pariter & tertia & conſequenter uſque ad* XXIV. [r] Ita cum *Vat.* διέμενεν in *cæteris.* [s] Non alibi quod ſciam, niſi apud *Joſephum* in *Vita ſua* occurrit vox ἐφημερὶς pro ἐφημερία, qua utuntur LXXII. [t] Ἐπὶ ἡμέρας, *Big. Samb.* & *Vat.* [u] Ἀναθεῖναι *Samb.* [x] Κατὰ νύκτα *Vat.*

* Sc. *Levitis* juxta *S. Literas,* 1 *Paralip.* c. 23. v. 3.

a Ita

Reliquum etiam populum distribuit. Paralip. c. 27.

8. Cæterum poſt hæc exercitum totum in duodecim cohortes diſtribuit, ſingulæ *cohorti* ducibus *ſuis* & centurionibus & tribunis aſſignatis. Cohors autem unaquæque vicena quaterna millia continebat, quos per triginta dies à prima ad ultimam Solomoni regi præſto eſſe juſſit una cum tribunis *ſuis* & centurionibus. Quin & viros, quos bonos eſſe noverat juſtoſque, unicuique cohorti præeſſe voluit: ærarii etiam quæſtores, vicorumque curatores & agrorum alios conſtituit, nonnulloſque rei pecuariæ præfecit; quos nominatim *omnes* recenſere haud neceſſarium eſſe duxi.

9. Poſtquam autem horum ſingula modo *jam* dicto ordinaverat, advocatis in concionem Hebræorum magiſtratibus, & tribuum principibus & cohortum ducibus, ad hæc omnibus qui aut regis negotia ulla aut facultates procurabant, cum in tribunali ſolito celſiori conſtitiſſet, multitudinem ſic alloquutus eſt:

Davides ad Solomonem & populum verba facit, de Templo exſtruendo, & de pace & pietate colendis. 1 Par. c. 28.

“Fratres & populares, nolo vos ignorare, quod, cum mihi in animo eſſet ædem Deo conſtruere, tum auri multum paravi tum argenti decem millia talentorum. At Deus per Nathanam vatem mihi ne facerem interdixit, quod multa pro vobis bella geſſerim & hoſtium cæde dextram polluerim: voluit autem ut filius, regni ſucceſſor, ipſi templum exſtrueret. Nunc igitur quandoquidem ſcitis Judam, Jacobo licet proavo noſtro eſſent filii duodecim, regem declaratum fuiſſe, meque, cum ſex fratres eſſent, *reliquis* prælatum, & à Deo imperium accepiſſe, nec eorum quenquam id ægre tuliſſe; ita ego quoque oro obteſtorque liberos meos, ut nolint ſeditionem commovere, Solomone imperium conſequuto; ſed cognito quod Deus ipſum delegerit, eundem lubenti animo dominum ferre velint. Haud enim grave, Deo ita volente, vel extraneo rerum potienti ſervire: æquum vero de fratre ad tantum honoris faſtigium evecto ſibimet gratulari, ut qui ejuſdem *fortunæ* ſocii & participes eſſent. Equidem precor ut rata habeantur Dei promiſſa, atque hæc ipſa felicitas, quam Solomone regnante ſe largiturum eſſe pollicitus eſt, per regionem omnem longe lateque diffundatur, æternumque in ea duratura ſit. Iſta autem firma manebunt, & felicem exitum habebunt, ſi te, ô fili, pium juſtumque præſtiteris, legumque patriarum cuſtodem & vindicem. ſin minus, exſpecta omnia tibi male ceſſura eſſe dum contra iſta facias.”

Solomoni in manus tradit exemplar Templi, ſuoſque exponit apparatus ad Templi ædificationem. 1 Par. c. 28.

10. Et quidem rex, cum in hæc verba loquutus eſſet, orationem finivit. Templi autem ædificandi exemplar ejuſq; ordinationem omnium in conſpectu Solomoni tradidit, *ut &* ſubſtructionum & ædicularum inferiorum & ſuperiorum; dein quot numero eſſent quantaq; altitudine & latitudine, & quo pondere quæque vaſa tam aurea quam argentea fieri deberent, præfinivit. Ipſum autem verbis hortatus eſt ut ſummum ſtudium & alacritatem operi adhiberet: ſi-

η′. Μετὰ ταῦτα διεμέρισε πᾶσαν τὴν στρατιὰν εἰς δώδεκα μοίρας, σὺν ἡγεμόσι καὶ ἑκατοντάρχοις καὶ ταξιάρχαις. εἶχε δ' ἑκάστη τῶν μοιρῶν δισμυρίους καὶ τετρακισχιλίους, ὧν ἐκέλευσε προσεδρεύειν κατὰ τριάκονθ' ἡμέρας ἀπὸ τῆς πρώτης ἕως τῆς ὑστάτης Σολομῶνι τῷ βασιλεῖ σὺν τοῖς χιλιάρχοις καὶ ἑκατοντάρχοις. κατέστησε δὲ καὶ ἄρχοντας ἑκάστης μοίρας, ὃν ἀγαθὸν [a]ᾔδει καὶ δίκαιον, ἐπιτρόπους τε τῶν θησαυρῶν, καὶ κωμῶν καὶ ἀγρῶν ἄλλους, καὶ κτηνῶν, ὧν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην μνησθῆναι τῶν ὀνομάτων.

θ′. Ὡς δ' ἕκαστα τούτων κατὰ τὸν [b]προειρημένον διέταξε τρόπον, εἰς ἐκκλησίαν συγκαλέσας τοὺς ἄρχοντας τῶν Ἑβραίων, καὶ τοὺς φυλάρχους, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν διαιρέσεων, καὶ τοὺς ἐπὶ πάσης πράξεως ἢ κτήσεως τοῦ βασιλέως τεταγμένους, στὰς [c]ἐφ' ὑψηλοτάτου βήματος ὁ βασιλεὺς, ἔλεξε πρὸς τὸ πλῆθος· “Ἀδελφοὶ καὶ ὁμοεθνεῖς, γινώσκειν ὑμᾶς βούλομαι, ὅτι ναὸν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ διανοηθεὶς, χρυσόν τε πολὺν παρεσκευασάμην, καὶ [d]ἀργυρίου ταλάντων μυριάδας δέκα. ὁ δὲ Θεὸς ἐκώλυσέ με διὰ τοῦ προφήτου Ναθάνα, διά τε τοὺς ὑπὲρ ὑμῶν πολέμους [e]καὶ τῷ φόνῳ τῶν ἐχθρῶν μεμιάνθαι τὴν δεξιάν· τὸν δὲ υἱὸν ἐκέλευσε τὸν διαδεξόμενον τὴν βασιλείαν κατασκευάσαι τὸν ναὸν αὐτῷ. νῦν οὖν ἐπεὶ καὶ [f]τῷ προγόνῳ ἡμῶν Ἰακώβῳ δυοκαίδεκα παίδων γενομένων, ἴστε τὸν Ἰούδαν ἀποδειχθέντα βασιλέα [g]καὶ ἐμὲ τῶν ἀδελφῶν ἓξ ὄντων προκριθέντα καὶ τὴν ἡγεμονίαν λαβόντα [h]παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ μηδένα τούτων δυσχεράναντα, οὕτως ἀξιῶ κἀγὼ τοὺς ἐμαυτοῦ παῖδας μὴ στασιάζειν πρὸς ἀλλήλους, Σολομῶνος τὴν βασιλείαν παρειληφότος· ἀλλ' ἐπισταμένους ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐξελέξατο, φέρειν ἡδέως αὐτὸν δεσπότην. οὐ δεινὸν γὰρ Θεοῦ θέλοντος οὐδ' ἀλλοτρίῳ κρατοῦντι δουλεύειν· χαίρειν δ' ἐπ' ἀδελφῷ ταύτης τυχόντι τῆς τιμῆς προσήκει, ὡς κοινωνοῦντας αὐτῆς. εὔχομαι δὴ τὰς ὑποσχέσεις τοῦ Θεοῦ παρελθεῖν εἰς τέλος, καὶ τὴν εὐδαιμονίαν ταύτην ἀνὰ πᾶσαν τὴν χώραν σπαρῆναι, καὶ τὸν ἅπαντα ταύτῃ παραμένειν χρόνον, ἣν αὐτὸς ἐπηγγείλατο παρέξειν ἐπὶ Σολομῶνος βασιλέως. ἔσται [i]δὲ ταῦτα βέβαια, καὶ καλὸν ἕξει πέρας, ἂν εὐσεβῆ [k]καὶ δίκαιον σαυτὸν καὶ φύλακα τῶν πατρίων παρέχῃς νόμων, ὦ τέκνον. εἰ δὲ μὴ, τὰ χείρω προσδόκα, ταῦτα παραβαίνων.”

ι′. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους ἐπαύσατο. τὴν δὲ διαγραφὴν καὶ τὴν διάταξιν τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ πάντων ὁρώντων ἔδωκε Σολομῶνι, θεμελίων καὶ οἴκων καὶ ὑπερώων, [l]ὅσοι τε τὸ πλῆθος καὶ πηλίκοι τὸ ὕψος καὶ τὸ εὖρος γένοιντο, ὅσα τε σκεύη [m]χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ τούτων τὸν σταθμὸν ὥρισεν. προσπαρώρμησε δὲ καὶ λόγοις [n]αὐτὸν πάσῃ χρήσασθαι προθυμίᾳ περὶ τὸ ἔργον· καὶ τοὺς

ἄρχοντας

---

[a] Ita Big. & Samb. ᾔδη Aliis. [b] Sic in MSS. & Vet. Interpr. εἰρημένον in Editis. [c] Ἐφ' ὑψηλοῦ Hen. & Busb. [d] Ita Vat. ἀργύρου Samb. ἀργύριον in Editis. [e] Καὶ τὸ φ. Samb. [f] Ita in omnibus MSS. & Vet. Interpr. τῶν προγόνων in Editis. [g] Ἐμέ τε Big. & Samb. [h] Παρὰ Θεοῦ Vat. [i] Ita MSS. & Vet. Interpr. ἔσται δ' αὐτῷ in Editis. [k] Καὶ δίκαιον αὐτὸν φύλακα τῶν πατρίων παράσχῃς νόμων Vat. [l] Ὅσοι γε Vat. Hen. & Busb. [m] In Editis χρυσᾶ ἢ ἀργυρᾶ. [n] Αὐτόν τε Vat. Hen. & Busb.

a Καὶ

ἄρχοντας [a] καὶ τὴν τῶν Λευιτῶν φυλὴν συναγωνίσασθαι, διά τε τὴν ἡλικίαν, καὶ διὰ τὸ τὸν Θεὸν ἐκεῖνον ἐλέσθαι [b] καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς βασιλείας προστάτην. εὐμαρῆ δ' αὐτοῖς καὶ οὐ σφόδρα ἐπίπονον τὴν οἰκοδομίαν ἀπέφηνεν, [c] αὐτοῦ πολλὰ μὲν τάλαντα χρυσίου, πλείω δ' ἀργυρίου, καὶ ξύλα, [d] καὶ τεκτόνων πλῆθος καὶ λατόμων ἤδη [e] παρασκευασαμένου, σμαράγδου τε καὶ πάσης ἰδέας λίθου πολυτελοῦς. καὶ νῦν δ' ἔτι τῆς [f] ἰδίας ἀπ' ἀρχῆς διακόσια, καὶ ἄλλα τρισχίλια τάλαντα χρυσοῦ καθαροῦ παρέξειν ἔλεγεν εἰς τὸ ἄδυτον, καὶ εἰς τὸ [g] ἅρμα τοῦ Θεοῦ τοὺς [h] Χερουβεῖς, οὓς ἐφεστάναι δεήσει τὴν κιβωτὸν καλύπτοντας. σιωπήσαντος Δαυίδου, πολλὴ καὶ τῶν ἀρχόντων καὶ τῶν ἱερέων καὶ τῆς Λευΐτιδος φυλῆς προθυμία συμβαλλομένων καὶ ποιουμένων ἐπαγγελίας λαμπρὰς καὶ μεγαλοπρεπεῖς ἐγένετο. [i] χρυσίου μὲν γὰρ ὑπέστησαν εἰσοίσειν τάλαντα πεντακισχίλια, καὶ [k] στατῆρας μυρίους· ἀργυρίου δὲ μύρια τάλαντα, καὶ σιδήρου [l] μυριάδας ταλάντων πολλάς. καὶ εἴ τινι λίθος ἦν πολυτελής, ἐκόμισε καὶ παρέδωκεν εἰς τοὺς θησαυρούς· ὧν ἐπετρόπευσεν ὁ Μωϋσέως ἔκγονος [m] Ἴαλος.

ια'. Ἐπὶ τούτοις ἥσθη τε ὁ λαὸς ἅπας, καὶ Δαυΐδης, τὴν σπουδὴν καὶ τὴν φιλοτιμίαν τῶν ἀρχόντων καὶ ἱερέων καὶ τῶν ἄλλων ἁπάντων ὁρῶν· καὶ τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἤρξατο μεγάλῃ βοῇ, πατέρα τε καὶ [n] γενέτορα τῶν ὅλων ἀποκαλῶν, καὶ δημιουργὸν ἀνθρωπίνων καὶ θείων, οἷς [o] αὐτὸν ἐκόσμησεν προστάτην τε καὶ κηδεμόνα γένους τῶν Ἑβραίων καὶ τῆς τούτων εὐδαιμονίας, ἧς τε αὐτῷ [p] βασιλείας ἔδωκεν. ἐπὶ τούτοις εὐξάμενος τῷ τε παντὶ λαῷ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τῷ παιδὶ Σολομῶνι διάνοιαν ὑγιῆ καὶ δικαίαν, καὶ πᾶσι τοῖς τῆς ἀρετῆς μέρεσιν ἐῤῥωμένην, ἐκέλευσε καὶ τὸ πλῆθος εὐλογεῖν τὸν Θεόν. καὶ οἱ μὲν πεσόντες ἐπὶ τὴν γῆν προσεκύνησαν, ηὐχαρίστησαν δὲ καὶ Δαυΐδῃ περὶ πάντων ὧν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβόντος ἀπήλαυσαν. τῇ δ' ἐπιούσῃ, θυσίας τῷ Θεῷ παρέστησαν· μόσχους χιλίους, καὶ κριοὺς τοσούτους, καὶ χιλίους ἀμνοὺς, οὓς ὡλοκαύτωσαν. ἔθυσαν δὲ καὶ τὰς εἰρηνικὰς θυσίας, πολλὰς μυριάδας ἱερείων κατασφάξαντες. καὶ δι' ὅλης [q] τῆς ἡμέρας ἑώρτασεν ὁ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ λαῷ· καὶ Σολομῶνα δεύτερον ἔχρισαν τῷ ἐλαίῳ, καὶ ἀπέδειξαν αὐτὸν βασιλέα, καὶ Σάδωκον ἀρχιερέα τοῦ πλήθους ἁπάσης. εἴς τε τὸ βασίλειον ἀγαγόντες Σολομῶνα, καὶ καθίσαντες αὐτὸν [r] ἐπὶ θρόνου τοῦ πατρώου, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας ὑπήκουον αὐτῷ.

mulque principes & tribum Leviticam, ut ei auxilio eſſe velint, tum quia nondum ad adultam ætatem pervenerit, tum quia Deus ipſum elegerit & ad templum exſtruendum & ad populum imperio regendum. Quin & oſtendit ædificium haud fore rem magnæ difficultatis aut immenſi laboris: præſertim cum ipſe multa quidem auri talenta præparaverit, plura vero argenti, ut & ligna, & fabros quamplurimos & lapicidas, ſmaragdoſque & lapides omne genus pretioſos. Et nunc etiam ex ſui imperii reditibus ducenta *talenta*, prætereaque tria millia talentorum auri puri ſe ſuppeditaturum eſſe dicebat ad ſacrarium, & Dei currum Cherubos *exornandos*, quos arcæ inſiſtere oportebit *alis expanſis* eam obtegentes. Poſtquam autem Davides conticuerat, principes & ſacerdotes & tribus Levitica magna cum alacritate *ſuis de facultatibus in commune* contulerunt, & multa liberaliter & magnifice polliciti ſunt. nam in ſe receperunt *auri* quidem talentorum quinque millia daturos & decies mille ſtateras, argenti vero talentorum decem millia, ferrique talentorum multas myriadas. Ad hæc ſi cui lapillus erat pretioſus, attulit eum & in theſauros *reponendum* tradidit; quorum curam agebat Ialus Moyſis * nepos.

Iſraëlitarum divites ad Templi conſtructionem conferunt. 1 *Paralip. c.*29.

Davides populuſque Deo gratias agunt. 1 *Paralip. c.* 29.

11. His lætus erat & populus univerſus, & *maxime* Davides, cum videret quo ſtudio principes & ſacerdotes & reliqui omnes certatim *ad opus promovendum* ferebantur: atque Deum elata voce laudare cœpit, patrem atque genitorem mundi univerſi appellans & effectorem rerum humanarum divinarumque, quibus ſemet præeſſe voluit ſimul & gentis Hebræorum curam ſuſcipere, eorumque felicitatis pariter ac regni quod ipſe ab eo acceperat. Deinde & fauſta *omnia* precatus populo univerſo, & Solomoni filio mentem ſanam & integram & omni virtute corroboratam, juſſit ut populus quoque Deo laudes diceret. Atque illi quidem in terram procidentes *Deum* adorarunt; & præterea Davidi gratias egerunt pro *bonis* omnibus quæ ipſo regnante perceperant. Poſtridie vero ejus diei hoſtias ad Deum adduxerunt, mille vitulos, totidemque arietes, & mille agnos, quos ſolidis ſacrificiis immolarunt: inſuper & victimas pacificas obtulerunt, multis myriadibus hoſtiarum mactatis. Atque tota *ea* die rex & populus univerſus epulati ſunt: & Solomonem iterum oleo inunxerunt, ipſumque regem creaverunt; & Sadocum pro populo univerſo ſacerdotem. Cumque Solomonem in regiam deduxiſſent, eumque ſolio paterno collocaſſent, ex ea die illi paruerunt.

*Solomon rex creatur. Paral. c.*29.

---

a Καὶ τὴν Λευιτῶν *Vat.* b Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ aberat *Editis.* c Ita lego *Epiphanium* ſequutus, qui vertit *cum ipſe multa* &c. ἀπέφηνεν αὐτοῦ. πολλὰ μὲν τάλ. in *Editis.* ἀπέφηνεν αὐτός. πολλὰ μ. τ. *Big.* & *Samb.* d Τεκτόνων τε *Big.* & *Samb.* e Παρασκευασαμένους *Big.* παρεσκευασμένους *Samb.* παρεσκευασμένον *Vat.* ſ Ita ex veſtigiis *Codd. MSS.* nam τῆς ἰδίας ἀπαρχῆς διακόσια habent *Big. Samb.* & *Vat.* quibuſcum nonnihil facit *Epiphan.* qui ἀπαρχῆς plane agnoſcit, dum vertit, *ſed & tum oblationis primitias faciens, tria millia talentorum* &c. Τῆς ἰδίας ἀρχῆς διακονία (aut quod mallem διακονίᾳ) in *Editis.* Καὶ νῦν δὲ προσθεῖναι τοῖς ἤδη συνειλεγμένοις χρυσοῦ καθαροῦ τρισχίλια τάλαντα εἰς τὸ ἄδυτον &c. apud *Zonaram.* Confer 1 *Paralip.* c. 29. v. 3. g Sic 2 *Sam.* c. 22. v. 11. *Cherubo inſidebat, ſuperque ventorum alis volabat.* ut & *Pſ.* 18, 11. *in Cherubo inequitans volabat, ſeque alis venti librabat.* h Sic cum *MSS.* Χερουβεῖς in *Editis.* i Χρυσοῦ in *omnibus MSS.* k Ita & *Zonaras.* χρυσοῦς μυρίους LXXII. Vide *Villalpand.* in *App.* Tom. 3. p. 412. & *Budæum* de *Aſſe*, l. 4. p. 469. *Ed. Lugd.* l In *S. Literis* (1 *Paralip.* c. 29. v. 7.) centum millia. m Ἰεὴλ LXXII. apud *Epiphanium* varie *Ialus, Iabus, Iabis* & *Iahis.* n Ita lego, nixus auctoritate *Cod. Vat.* qui habet γενέτορα, & *Epiphanii*, qui vertit, *genitorem omnium.* in *Editis Aliiſque* γένεσιν τῶν ὅλων. o Si quis αὐτὴν malit, per me licet. quod mox ſequitur ἐκόσμησεν eſt ex *MSS.* pro ἐκόμισεν *Editorum.* utrum horum mavis accipe. *Epiphanius* vertit, *& quibus cum ipſe præpoſuiſſet præſulem, ſimul & curatorem feciſſet generis Hebræorum* &c. p Βασιλείαν ſolus *Vat.* q Articulum inſertum dedi ex *MSS.* r Ἐπὶ τοῦ θρόνου *Vat.*

* Sic placuit vocem ἔκγονος interpretari, quo modo & *Politianus* apud *Herodianum*, l. 5, 7. 2. & l. 7, 10, 15. *Epiphanius* reddit *pronepos.* at *Gelenio* eſt *unus è poſteris Moyſis*,

CAP. XV.

Quibus verbis Davides, morte appropinquante, Solomonem alloquutus est; & quantum ipsi ad structuram Templi reliquit.

Davides moriens Solomoni præcepta dat. 3 Reg. c. 2.

PAulo autem post Davides, cum ex senectute in morbum incidisset, vidissetque jam instare sibi mortem, accito Solomone hisce verbis illum alloquutus est: “Ego quidem, ô fili, jam in eo sum ut fato concedam & ad patres meos abeam, viamque ingrediar omnibus qui nunc sunt aut futuri sunt ineundam, quam remetiri nemini licet, ut quid in hac vita geratur exploratum habeat. Quapropter vivens adhuc & jam morti proximus ea te moneo, quæ & antea dixeram, tibi suadendo, ut erga subditos quidem sis justus, erga Deum vero pius, qui tibi regnum dedit, utque custodias præcepta ejus & leges, quas nobis per Moysen mittendas curavit: & cave ne quid tibi propositum negligas, aut gratiæ cedens, aut assentatione aut cupiditate *nimia* abreptus, aliave animi perturbatione. nam ex Dei erga te benevolentia excides, siqua contra legum præscripta feceris; atque in omnibus bonam ejus providentiam à te alienabis. Quod si ita te erga illum gesseris ut te decet, & ipse porro te hortor *suadeoque*, efficies ut regnum in familia nostra maneat, & nulla alia domus præter nostram Hebræis imperet in omne ævum. Et præterea fac memineris iniquitatis Joabi imperatoris, qui invidiæ œstro percitus duos exercitus duces, viros justos bonosque, interemit, Abenerum Neri filium & Amessam filium Jethranæ. quorum mortem, ut tibi visum fuerit, ulciscere: quandoquidem Joabus, utpote me viribus superior potentiorque, hactenus supplicium evasit. Commendo autem tibi etiam Berzelæi Galaditæ liberos, quos mei gratia omni honore curaque dignaberis. neque enim erit ut primi beneficium conferamus, sed illos pro officiis remuneremus, quæ pater illorum in me contulit, cùm in fugam me dederam. Quin & Semei Geræ filium, è tribu Benjamitide, qui mihi fugienti diris modis maledixit, tum cum Castra petebam, moxque mihi ad Jordanem *progresso* obviam factus fidem incolumitatis tunc à me impetravit, cum justam causam nactus fueris, noli committere ut impunitus abeat.”

Davides moritur. 3 Regum, c. 2.

2. His mandatis filio & de summa rerum & de amicis, deque iis quos noverat pœna dignos, è vita excessit: cum quidem vixisset annos septuaginta, ac regnasset Hebrone quidem in Judæ tribum annos septem & sex men-

ΚΕΦ. ιε΄.

Οἷα Δαυΐδης, ἐγγίζοντος θανάτου, διελέχθη πρὸς τὸν Σολομῶνα· καὶ ὅσα αὐτῷ εἰς τὴν οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ κατέλειπεν.

ΜΕΤ' ὀλίγον δὲ χρόνον καὶ Δαυΐδης καταπεσὼν εἰς νόσον ὑπὸ γήρως, καὶ [a]συνιδὼν ὅτι μέλλοι τελευτᾷν, καλέσας τὸν [b]υἱὸν Σολομῶνα, [c]διελέχθη πρὸς αὐτὸν τοιάδε· “ἐγὼ μὲν, ὦ τέκνον, εἰς τὸ [d]χρεὼν ἤδη καὶ πατέρας τοὺς ἐμοὺς ἀπαλλάσσομαι, κοινὴν ὁδὸν ἁπάντων τῶν τε νῦν ὄντων καὶ τῶν ἐσομένων πορευόμενος· ἐξ ἧς [e]οὐκέτ' οἷόν τε ἐπανελθόντα γνῶναι τί κατὰ τὸν βίον πράττεται. διὸ ζῶν ἔτι, καὶ πρὸς αὐτῷ γεγονὼς [f]ἄρτι τῷ τελευτᾷν, παραινῶ σοὶ ταῦθ' ἃ καὶ πρότερον [g]ἔφθην συμβουλεύσας, δικαίῳ μὲν εἶναι πρὸς τοὺς ἀρχομένους, εὐσεβεῖ δὲ πρὸς τὸν τὴν βασιλείαν δεδωκότα Θεὸν, φυλάττειν δ' αὐτοῦ τὰς ἐντολὰς καὶ τοὺς νόμους, οὓς αὐτὸς διὰ Μωϋσέως κατέπεμψεν ἡμῖν· καὶ μήτε χάριτι, μήτε [h]θωπείᾳ, μήτ' ἐπιθυμίᾳ, μήτ' ἄλλῳ πάθει [i]προστεθειμένον τούτων ἀμελῆσαι. τὴν γὰρ τοῦ Θείου πρὸς σαυτὸν εὔνοιαν [k]ἀπολεῖς, παραβὰς τὰ νόμιμα· [l]καὶ πρὸς ἅπαντ' αὐτοῦ τὴν ἀγαθὴν ἀποστρέψεις πρόνοιαν. τοιοῦτον δὲ [m]σε αὐτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶναί σε δεῖ, [n]κἀγὼ δὲ παρακαλῶ, καθέξεις ἡμῶν τὴν βασιλείαν τῷ γένει· καὶ οἶκος ἄλλος Ἑβραίων οὐκ ἂν δεσπόσειεν, ἀλλ' ἡμεῖς αὐτοὶ διὰ τοῦ παντὸς αἰῶνος. μέμνησο δὲ καὶ τῆς Ἰωάβου τοῦ στρατηγοῦ παρανομίας, ἀποκτείναντος διὰ ζηλοτυπίαν δύο στρατηγοὺς δικαίους καὶ ἀγαθοὺς, Ἀβεννῆρον τὸν Νήρου παῖδα, καὶ τὸν Ἀμεσσὰν υἱὸν Ἰεθράνου. ὧν, ὅπως ἄν σοι δόξῃ, τὸν θάνατον ἐκδίκησον· ἐπεὶ καὶ κρείττων ἐμοῦ καὶ δυνατώτερος [r]ὁ Ἰώαβος ὢν, μέχρι νῦν τὴν δίκην διέφυγε. [ſ]παρατίθημι δέ σοι, καὶ τοὺς Βερζελαίου τοῦ Γαλαδίτου παῖδας· οὓς ἐν τιμῇ πάσῃ καὶ προνοίᾳ τοῦτ' ἐμοὶ χαριζόμενος ἕξεις. οὐ προκατάρχομεν γὰρ εὐποιΐας, ἀλλ' ἀμοιβὴν ὧν ὁ πατὴρ αὐτῶν περὶ τὴν φυγὴν ὑπῆρξέ μοι [t]χρεολυτοῦμεν. καὶ τὸν Γήραν δὲ υἱὸν Σεμέει, τὸν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, ὃς, πολλὰ βλασφημήσας με παρὰ τὴν φυγὴν ὅτ' εἰς Παρεμβολὰς ἐπορευόμην, ἀπήντησεν ἐπὶ Ἰορδάνην, καὶ πίστεις ἔλαβεν ὡς μηδὲν αὐτὸν παθεῖν τότε, νῦν ἐπιζητήσας αἰτίαν εὔλογον, [u]ἄμυναι.”

β΄. Ταῦτα παραινέσας τῷ παιδὶ περί τε τῶν ὅλων πραγμάτων καὶ περὶ τῶν φίλων, καὶ οὓς ᾔδει τιμωρίας ἀξίους γεγενημένους, ἀπέθανεν· ἔτη μὲν βιώσας ἑβδομήκοντα, βασιλεύσας δὲ ἑπτὰ μὲν ἐν Χεβρῶνι τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ μῆνας ἕξ,

---

a Συνειδὼς Big. Samb. & Vat. b Voculam υἱὸν inserui ex MSS. & Vet. Interpr. c Διειλέχθη Vat. d Ita cum Samb. in cæteris χρέων. & juxta Epiphanium πάντων χρεών. e Sic Big. Samb. & Vet. Interpr. οὐκέτι θ' οἷον in Editis, Aliisque. f Iterum cum MSS. ὄντως τῷ τελευτᾷν in Editis. g Rursus ex Iisdem. ἔφθην Bas. & G. h Ἀπεχθείᾳ juxta Epiphanium. i Προστεθειμένον Vat. k Ita cum Big. & Samb. levicula sane mutatione, pro ἀπολεῖς, quod in Editis omnibus obtinuit; qua tamen auctoritate, alii judicent. l Καὶ ἀντικρὺ πρὸς σε αὐτοῦ τὴν ἀγαθὴν ἐπιστρέψεις πρόνοιαν, τοιοῦτον σαυτὸν παρέχων, ὁποῖον εἶναι σὲ δεῖ, κἀγὼ δὲ τὸν Θεὸν παρακαλῶ, καθέξοι ἡμῶν τὴν βασιλείαν &c. legisse videtur Epiphan. m Σεαυτὸν Vat. n Κἀγὼ παρακαλῶ Vat. o Ἀβεννῆρόν τε, vel Ἀβέννηρόν τε in MSS. quibus non consentit Epiphan. p Ἰεθήρου Vat. Ἰέθρου Epiphan. q Ita cum Vet. Interpr. ὂν in Editis. deest MSS. r Articulum ὁ acceptum debes MSS. ſ Παρατίθεμαι δέ σοι καὶ τοὺς Βερζίλα τοῦ Γαλααδίτου παῖδας Vat. t Χρεωλυτοῦμεν Samb. u Ἀμύνω Samb.

ἐν Ἱεροσολύμοις δὲ ἁπάσης τῆς χώρας τρία καὶ τριάκοντα. οὗτος ἄριστος ἀνὴρ ἐγένετο. καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχων ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ, καὶ τοσούτων ἐθνῶν σωτηρίαν ἐγκεχειρισμένῳ προσεῖναι. ἀνδρεῖός τε γὰρ ἦν, ὡς οὐκ ἄλλος τις. ἐν δὲ τοῖς ὑπὲρ τῶν ὑπηκόων ἀγῶσι, πρῶτος ἐπὶ τοὺς κινδύνους ὥρμα, τῷ πονεῖν καὶ μάχεσθαι παρακελευόμενος τοὺς στρατιώτας ἐπὶ τὰς πράξεις, [a] ἀλλ' οὐχὶ τῷ προστάττειν ὡς δεσπότης. νοῆσαί τε καὶ συνιδεῖν, καὶ περὶ τῶν μελλόντων καὶ τὴν τῶν ἐνεστηκότων οἰκονομίας, ἱκανώτατος· σώφρων, ἐπιεικὴς, χρηστὸς πρὸς τοὺς ἐν συμφοραῖς ὑπάρχοντας, δίκαιος, [b] φιλάνθρωπος. ἃ μόνοις [c] ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκε, μηδὲν ὅλως [d] παρὰ τοσοῦτο μέγεθος ἐξουσίας [e] ἁμαρτὼν, ἢ τὸ περὶ τὴν Οὐρία γυναῖκα. [f] κατέλειπε δὲ καὶ πλοῦτον, ὅσον οὐκ ἄλλος βασιλεὺς, οὔθ' Ἑβραίων, οὔτ' ἄλλων ἐθνῶν.

γʹ. Ἔθαψε δ' αὐτὸν ὁ παῖς Σολομὼν ἐν Ἱεροσολύμοις διαπρεπῶς, τοῖς τε ἄλλοις οἷς περὶ κηδείαν νομίζεται βασιλικὴν ἅπασι, καὶ δὴ καὶ πλοῦτον αὐτῷ πολὺν καὶ ἄφθονον συνεκήδευσεν. ὧν τὴν ὑπερβολὴν [g] τεκμήραιτ' ἄν τις ῥᾳδίως ἐκ τοῦ [h] λεχθησομένου. μετὰ γὰρ χρόνον ἐτῶν χιλίων καὶ τριακοσίων, Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, πολιορκούμενος ὑπὸ Ἀντιόχου τοῦ Εὐσεβοῦς ἐπικληθέντος, υἱοῦ δὲ Δημητρίου, βουλόμενος χρήματ' αὐτῷ δοῦναι, ὑπὲρ τοῦ λῦσαι τὴν πολιορκίαν καὶ τὴν στρατιὰν ἀπαγαγεῖν, καὶ ἀλλαχόθεν οὐκ εὐπορῶν, [i] ἀνοίξας ἕνα οἶκον τῶν ἐν τῷ Δαυίδου μνήματι, καὶ βαστάσας τρισχίλια τάλαντα, μέρος ἔδωκεν Ἀντιόχῳ· καὶ διέλυσεν οὕτως τὴν πολιορκίαν, καθὼς καὶ [k] ἐν ἄλλῳ [l] δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τοῦτον, ἐτῶν πολλῶν διαγενομένων, πάλιν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς, ἕτερον ἀνοίξας οἶκον, ἀνείλετο [m] χρήματα πολλά. [n] ταῖς μέντοιγε θήκαις τῶν βασιλέων οὐδεὶς αὐτῶν ἐπέτυχεν. ἦσαν γὰρ ὑπὸ τὴν γῆν μηχανικῶς κεκηδευμέναι πρὸς τὸ μὴ φανεραὶ εἶναι τοῖς εἰς τὸ μνῆμα εἰσιοῦσιν. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἡμῖν ἐπὶ τοσοῦτον ἀπόχρη δεδηλῶσθαι.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑβδόμου.

ſes, Hieroſolymis autem in omnem regionem tres & triginta. Hic vir optimus erat, & omnibus virtutibus prææditus, quibus regem ornari oportebat, cui tot gentium ſalus commiſſa eſt. nam & omnibus fortitudinis gloria antecellebat: & cum certamina pro ſubditis iniret, primus *magno impetu* ferebatur in pericula, labores perferendo pugnandoque milites ad res *præclare* gerendas excitans, & non domini more imperando. Optime perſpiciebat ſimul & conſiderabat tam futura quam rationem expediendi inſtantia: *ad hæc* modeſtus, mitis, erga calamitoſos benignus, juſtus, humanus *in omnes*. In his quæ fas eſt ut reges ſibi propria vendicent, ne omnino quidem poteſtatis magnitudine peccavit, præterquam in eo quod ſpectat ad Uriæ uxorem. Tantam præterea opum vim reliquit, quantam nemo alius regum, nec Hebræorum, nec aliarum gentium.

Davidis encomium.

3. Sepelivit autem eum filius Solomon Hieroſolymis magnifice, & præter cætera omnia, quæ in regum funeribus fieri ſolebant, multas etiam ingenteſque divitias cum eo ſepeliit: quarum magnitudinem facile ſit alicui conjectare ex iis quæ dicturus ſum. Nam poſt ſpatium annorum MCCC. Hyrcanus pontifex oppugnatus ab Antiocho, cognomine Pio, filio Demetrii, volens pecuniam ei dare, ut obſidione abſiſteret & exercitum *ſuum* abduceret, cum aliunde ei *ad largiendum* nihil ſuppeteret, aperta cella una monumenti Davidis, & inde deportatis tribus ralentorum millibus, partem Antiocho dedit: & ita ſe ab oppugnatione liberavit, ſicut & alibi indicavimus. Poſt hunc autem, multis annis elapſis, iterum Herodes rex, alia cella recluſa, inde magnas opes ſuſtulit. Veruntamen ad loculos *qui* regum *cineres continent* neuter eorum pervenit. ſingulari enim arte ita erant ſub terram conditi, ut ingredientibus in monumentum nihil plane appareret. Sed hæc quidem hactenus nos dixiſſe ſufficiat.

Ejuſque ſepultura & monumentum.

Lib. 13.

Lib. 16.

Finis Libri ſeptimi.

---

a Οὐ τῷ προστάττειν *Vat.* b Ita locum diſtinxi cum *Epiphanio*, qui vertit, *In his autem quæ regibus præcipue conveniunt, in nullo penitus niſi in uxore Uriæ magnitudine poteſtatis deliquit.* Sic autem *Gelenius*, φιλάνθρωπος, ἃ μόνοις ἐξαίρετα τοῖς βασιλεῦσιν εἶναι προσῆκεν. μηδὲν ὅλως &c. *quæ quidem præcipuæ ſunt Regum virtutes. nec in tanta poteſtate* &c. c Ἐξαίρετα, juxta Scholia *Thucydidis*, ἀποκεκριμένα. d Παρὰ τοσοῦτον μέγεθος τῆς ἐξουσίας *Vat.* e Ἁμαρτῶν *Samb.* f Κατέλιπε *Samb.* g Ita *Baſ. G. Busb.* & *Hen.* τεκμαίροιτ' ἄν τις *Big.* & *Samb.* τεκμαίρεταί τις *Vat.* h Δειχθησομένου *Vat.* i Ita *MSS.* & *Vetus Interpres.* ἀνοίξας οἶκον τῶν τοῦ Δαυίδου μνημάτων in *Editis.* k Ἐν ἄλλοις *Big. Vat.* & *Epiphan.* l Δηλώσομεν juxta *Epiphanium.* verum puto librarios *indicavimus* poſuiſſe pro *indicabimus.* m Πολλὰ τάλαντα ἐξήγαγεν, *Syncell.* p. 189. Χρήματα, καθάπερ Ὑρκανὸς, οὐχ εὗρεν, κόσμον δὲ χρυσοῦ καὶ κειμήλιον πολὺν, *Joſ.* Lib. 16. Ἀνοῖξαι μὲν τὸν τάφον, χρήματα δὲ μὴ εὑρεῖν, *Cedren.* p. 98. πειραθέντα δὲ καὶ ἐνδοτέρω χωρεῖν πυρὶ ἐπισχεθῆναι, *Cedren.* p. 98. ex *Joſepho* in lib. 16. n Ταῖς δὲ θήκαις τῶν αὐτῶν βασιλέων οὔσαις διὰ βάθους μεμηχανημέναις οὐδεὶς προσεπέλασεν, *Syncell.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ἘΝ Τῌ ΟΓΔΟῌ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO OCTAVO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *QUomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.*
2. *De ejus ſapientia, ſcientia, & divitiis.*
3. *Quod primus omnium Hieroſolymis Templum ædificavit.*
4. *Quomodo Solomone defuncto populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum, è ſubditis unum, decem tribuum regem declaravit: duarum vero tribuum imperium penes Solomonis filium manſit.*
5. *Quomodo Suſacus Ægyptiorum rex, in Hieroſolyma exercitu educto, & urbe capta, divitias ejus in Ægyptum deportavit.*
6. *Hieroboami contra Abiam filium Roboami expeditio & clades.*
7. *Quod quidam nomine Baſanes, ſtirpe Hieroboami exciſa, imperium ſibimet occupavit, tenuitque.*
8. *Æthiopum in Hieroſolymitanos expeditio, cum apud illos regnaret Aſanes filius Abiæ, & exercitus eorum interitus.*
9. *Quomodo, Baſanis genere exſtirpato, regnavit Zamaras, & dein filius ejus Achabus.*
10. *Quomodo Adadus, Damaſci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu, cladem accepit.*
11. *Ammanitæ & Moabitæ, cum bellum intuliſſent Joſaphato Hieroſolymorum regi, victi diſcedunt.*
12. *Quomodo Achabus, contra Syros profectus, pugna ſuperatus eſt, & ipſe diſperiit.*

α'. ΩΣ Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

β'. Περὶ τῆς σοφίας αὐτοῦ, καὶ [b] τῆς συνέσεως, καὶ τοῦ πλούτου.

γ'. Οτι πρῶτος τὸν ἐν Ιεροσολύμοις ναὸν ᾠκοδόμησεν.

δ'. Ως τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ [d] Ροβοάμου, τῶν δέκα φυλῶν [e] τῶν ὑπηκόων τινὰ Ιεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα· τῶν δὲ δύο φυλῶν ὁ υἱὸς αὐτοῦ ἐβασίλευσεν.

ε'. Ως Σούσακος ὁ Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ κατασχὼν τὴν πόλιν, τὸν πλοῦτον αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον μετήνεγκεν.

ϛ'. Στρατεία Ιεροβοάμου, τοῦ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλέως, [f] ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου Αβίαν καὶ ἧττα.

ζ'. Οτι τὴν Ιεροβοάμου γενεὰν [g] Βασάνης τις ὄνομα διαφθείρας, αὐτὸς τὴν βασιλείαν ἔσχεν.

η'. Αἰθιόπων ἐπιστρατεία τοῖς Ιεροσολύμοις, βασιλεύοντος αὐτῶν Ασάνου τοῦ Αβία παιδὸς, καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

θ'. Ως, τῆς [h] Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν τῶν Ισραηλιτῶν [i] Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

ι'. [k] Ως Αδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Αχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ια'. [l] Αμμανιτῶν καὶ Μωαβιτῶν, [m] ἐπιστρατευσαμένων ἐπ' Ιωσαφάτην τῶν Ιεροσολύμων βασιλέα, ἧττα.

ιβ'. Ως Αχαβος, ἐπὶ Σύρους στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

---

[a] *Al.* ἐν τῷ ὀγδόῳ, vel ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ. [b] Τῆς deeſt *Samb.* [c] Ita diſtinxi ex *MSS.* in *Editis* hoc ſummarium priori cohærebat, ita ut lectum fuerit, καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ὅτι πρ. &c. [d] Τοῦ ante Ροβοάμου delevi auctoritate *Codd. MSS.* [e] Illa τῶν ὑπηκόων τινὰ & mox αὐτοῦ inſeruimus è *MSS. Samb. & Gall.* [f] Sic in iiſdem *MSS.* in *Editis* ἐπὶ τὸν υἱὸν τοῦ Ροβοάμου, καὶ ἧττα, καὶ ὅτι &c. ita ut unus ſolummodo titulus ſit. [g] Sic infra in *Editis* & *MSS.* at Βαασάνης & Βασάμης *Vat.* & ſemel Βασάμης *Baſ.* & *G.* hic loci tamen in *libris omnibus* Βασάνης. [h] Ita cum *Vet. Interpr.* ut & libris Græcis omnibus in ſequentibus. Hic vero Αβασάνου nobis repræſentant tam *MSS.* quam *Editi.* [i] Αμάρης *Vat.* Αμαρης *Samb.* [k] Αδερ, in *libris omnibus*, juxta LXXII. verum maluimus Αδαδος, quod infra nobis exhibet maxima *Exemplarium* pars. [l] Sic *Baſ. Samb. Vat.* & *Gall.* quibuſcum conveniunt *Epiphanii* vetuſtiora exemplaria. [m] Ita *Baſ.* στρατευσαμένων *Samb.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΟΓΔΟΟΝ.

[a] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρξγ΄.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER OCTAVUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXIII.

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Σολομὼν, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, τοὺς ἐχθροὺς ἀνεῖλε.

ΠΕΡΙ μὲν οὖν Δαυίδου καὶ τῆς ἀρετῆς αὐτοῦ, καὶ ὅσων ἀγαθῶν αἴτιος γενόμενος τοῖς ὁμοφύλοις, πολέμους τε καὶ μάχας ὅσας κατορθώσας γηραιὸς ἐτελεύτησεν, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. Σολομῶνος δὲ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ, νέου τὴν ἡλικίαν ἔτι ὄντος, τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, ὃν ἔτι ζῶν ἀπέφηνε τοῦ λαοῦ [b] δεσπότην κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, καθίσαντος ἐπὶ τὸν θρόνον, ὁ μὲν πᾶς ὄχλος ἐπευφήμησεν, οἷον εἰκὸς ἐπ' ἀρχομένῳ βασιλεῖ, τελευτῆσαι καλῶς [c] αὐτῷ τὰ πράγματα, καὶ πρὸς γῆρας ἀφικέσθαι λιπαρὸν καὶ πανευδαίμονα τὴν ἡγεμονίαν.

β΄. Ἀδωνίας δὲ, ὃς καὶ τοῦ πατρὸς ἔτι ζῶντος ἐπεχείρησε τὴν ἀρχὴν κατασχεῖν, παρελθὼν πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως μητέρα Βεεθσαβὴν, καὶ φιλοφρόνως αὐτὴν ἀσπασάμενος, πυθομένης εἰ καὶ διὰ χρείαν τινα πρὸς αὐτὴν ἀφῖκται, καὶ δηλοῦν κελευούσης ὡς ἡδέως παρεξομένης, ἤρξατο λέγειν, "ὅτι γινώσκοι μὲν τὴν βασιλείαν καὶ αὐτὴ καὶ διὰ τὴν ἡλικίαν καὶ διὰ τὴν τοῦ πλήθους προαίρεσιν οὖσαν αὐτοῦ, μεταβάσης δὲ πρὸς Σολομῶνα τὸν υἱὸν αὐτῆς κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ γνώμην στέργει καὶ ἀγαπᾷ τὴν [d] ὑπ' αὐτὸν δουλείαν, καὶ τοῖς παροῦσιν ἥδεσθαι πράγμασιν. ἐδεῖτο δ' οὖν διακονῆσαι πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτῷ, καὶ πεῖσαι δοῦναι τὴν τῷ πατρὶ συγκοιμωμένην πρὸς γάμον αὐτῷ Ἀβισάκην· οὐ γὰρ πλησιάσαι τὸν πατέρα διὰ τὸ γῆρας αὐτῇ, μένειν δ' ἔτι παρθένον." ἡ δὲ Βεεθσαβὴ, καὶ [e] διακονήσειν

CAP. I.

Quomodo Solomon, imperio accepto, inimicos ferro peremit.

JAM vero de Davide & ejus virtute, quantotumque bonorum popularibus ſuis auctor exſtiterit, & quantis bellis feliciter geſtis pugniſque bene pugnatis *tandem* ſenio confectus deceſſerit, in libro antecedente enarravimus. Cum autem Solomon ejus filius admodum adoleſcens principatum accepiſſet, à patre dum adhuc in vivis eſſet populi dominus Dei voluntate declaratus, & in ſolio conſediſſet, univerſa quidem multitudo, ut ſub novi regni exordia fieri ſolet, fauſtis acclamationibus ei ut omnia proſpere cederent precata eſt, utque florentibus imperii rebus ad beatam perveniret ſenectutem.

Solomoni regnum ineunti populus fausta omnia apprecatur.

2. Cæterum Adonias, qui vivo adhuc patre de regno occupando cogitaviſſet, cum ad regis matrem Beethſaben acceſſiſſet, eamque blande ſalutaſſet, illa percontata an ulla re egens ad ipſam veniat, jubenteque ut ſibi mentem *ſuam* aperiret, utpote non gravate *quidquam* conceſſuræ, orſus eſt dicere, "etiam ipſam quidem noſſe, quod tam ætatis prærogativa quam voluntate populi ejus fuerit regnum, ſed cum ita Deo viſum ſit ut tranſlatum eſſet in filium ipſius Solomonem, ſe *quidem* ſervitutem ſub ipſo diligere & amare, præſentique rerum ſtatui acquieſcere. adeoque ipſam obſecrabat ut cum fratre pro ſe ageret, eique perſuaderet ut Abiſace, quæ cum patre dormire conſueverat, ſibi in matrimonium daretur: patrem enim cum ea propter ſenectutem non congreſſum eſſe, & proinde adhuc virginem manere." Tum Beethſabe ſe illi ſedulam

Adonias Beethſaben adit, ut ſibi à Solomone poſtularet Abiſacen in matrimonium. 3 *Regum*, c. 2.

---

[a] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis.* numerumque defendit *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 7. [b] Alii ſic diſtinguunt, δεσπότην, κατὰ τὴν τ. Θ. βούλησιν καθίσαντος &c. [c] Αὐτῷ deeſt *Big.* [d] Ὑπ' αὐτοῦ *Big.* ὑπ' αὐτῷ *Vat.* [e] Αὐτῷ poſt διακονήσειν inſerunt *Busb* & *Hen.* ut & mox ante κατασχεῖν.

lam operam daturam eſſe pollicita eſt, nuptiaſque *ſe illi* ideo conciliaturam eſſe, tum quod rex ultro fratri gratificare voluerit, tum *præſertim* quod ipſa inſtanter oraret. Et ille quidem ſpei plenus, fore has nuptias, diſcedit: Solomonis vero mater recta ad filium contendit, ut cum eo de iis ſermocinaretur quæ ſupplici Adoniæ promiſerat. Atque filius cum ei obviam proceſſiſſet, illumque complexu excepiſſet, & in cubiculum ubi tunc temporis ſolium erat regium deduxiſſet, eo occupato, aliud à dextra matri apponi juſſit. Poſtquam vero conſedit Beethſabe, "Mihi, inquiit, unum "à te, fili, poſtulanti annue; & nihil moroſi "tetricive, *mihi quod peto* denegando, facias." Solomone autem jubente ut illi imperaret, quod fas eſſet matri omnia concedere; poſtquam tamen prius eam paululum reprehenderat, quod non cum certa ſpe impetrandi quod vellet verba fecerit, ſed quaſi repulſam laturam eſſe metuerit: tum illa *eum* obſecrabat, ut is virginem Abiſacen fratri *ſuo* Adoniæ nuptum daret.

Beethſabe ad Solomonem ſupplex accedit.

3. At rex, hac oratione non leviter offenſus, matrem quidem dimittit; Adoniam vero majora appetere *& moliri* dicens, ſeque mirari quod non poſtularet ut ei tanquam natu majori regno cederet, cum ei depoſcat Abiſaces conjugium, amicos potentes habenti Joabum imperatorem & Abiatharum ſacerdotem. moxque accito Banaja ſatellitum præfecto, mandavit ei ut fratrem Adoniam *aggreſſus* interimeret. Vocato deinde Abiatharo ſacerdote, "te, inquiit, mortis ſupplicio eximunt, tum "quidem alioquin iſtæ calamitates quarum "cum patre meo particeps fuiſti, tum quod "una cum eo arcam tranſtuliſti. Hanc autem, "tibi, Adoniam ſequuto ejuſque partibus ſtudenti, pœnam conſtituo, ut neque hîc moreris, neque *poſthac* in conſpectum meum venias; ſed, cum in patriam tuam te contuleris, in agris degas, & uſque dum moriaris "in vita iſthac te exerceas; cum adeo deliqueris, ut haud fas ſit te in officio diutius "manere." Et quidem ob cauſam jam memoratam à domo Ithamari ablatus eſt honos ſacerdotalis, quemadmodum Deus Eli avo Abiathari prædixerat: tranſiitque in ſtirpem Phineeſis ad Sadocum. Qui vero ex Phineeſis genere * vitam egerant privatam, eo tempore quo pontificalis dignitas in Ithamari domum tranſlata ibi manſit, Eli primum eam recipiente, iſti fuere; Boccias pontificis Joſephi filius, hujus autem Joathamus, Joathami vero Maræothus, Maræothi autem Arophæus, Arophæi vero Achitobus, Achitobi autem Sadocus, qui primus Davide regnante pontifex eſt creatus.

Repulſam patitur. 3 Regum, c. 2.

Adonias occiditur.

Abiatharus ſacerdotio abdicatur. 3 Reg. c. 2.

Honos Pontificalis ab Ithamari domo ablatus ad Phineeſis ſtirpem rediit.

συνδίκως ὑπέσχετο, καὶ καταπράξασθαι τὸν γάμον δι' ἀμφότερα, τοῦ τε βασιλέως [a] αὐτῷ χαρίσασθαί τι [b] βουλησομένου, καὶ δεησομένης αὐτῆς λιπαρῶς. καὶ ὁ μὲν εὔελπις ἀπαλλάττεται περὶ τοῦ γάμου· ἡ δὲ τοῦ Σολομῶνος μήτηρ [c] εὐθέως ὥρμησεν ἐπὶ τὸν υἱὸν [d] διαλεξομένη περὶ ὧν Ἀδωνίᾳ δεηθέντι κατεπηγγείλατο. καὶ προϋπαντήσαντος αὐτῇ τοῦ παιδὸς, καὶ περιπλακέντος, ἐπεὶ παρήγαγεν αὐτὴν εἰς τὸν οἶκον οὗ συνέβαινεν αὐτῷ καθῆσθαι τὸν βασιλικὸν θρόνον, καθίσας ἐκέλευσεν ἕτερον ἐκ δεξιῶν τεθῆναι τῇ μητρί. [e] καθεσθεῖσα δ' ἡ Βεεθσαβὴ, "μίαν, "εἶπεν, ὦ παῖ, χάριν αἰτουμένῃ μοι κατάνευσον, καὶ μηδὲν [f] ἐξ ἀρνήσεως δύσκολον μηδὲ σκυθρωπὸν ἀπεργάσῃ." τοῦ δὲ Σολομῶνος προστάττειν κελεύοντος, πάντα γὰρ ὅσιον εἶναι μητρὶ παρέχειν, καί τι προσμεμψαμένου τὴν ἀρχὴν ὅτι μὴ μετ' ἐλπίδος ἤδη βεβαίας τοῦ τυχεῖν ὧν ἀξιοῖ ποιεῖται τοὺς λόγους, ἀλλ' ἄρνησιν ὑφορωμένη· δοῦναι τὴν παρθένον αὐτὸν Ἀβισάκην Ἀδωνίᾳ τἀδελφῷ πρὸς γάμον παρεκάλει.

γ'. Λαβὼν δὲ [g] πρὸς ὀργῆς ὁ βασιλεὺς τὸν λόγον, ἀποπέμπεται μὲν τὴν μητέρα· μειζόνων δ' ὀρέγεσθαι πραγμάτων εἰπὼν Ἀδωνίαν, καὶ θαυμάζειν [h] πῶς οὐ παραχωρῆσαι καὶ τῆς βασιλείας ὡς πρεσβυτέρῳ παρακαλεῖ, τὸν γάμον αὐτῷ τὸν Ἀβισάκης [i] αἰτουμένη, φίλους ἔχοντι δυνατοὺς, Ἰώαβον τὸν στρατηγὸν, καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα. [k] καὶ μεταπεμψάμενος Βαναίαν τὸν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων, ἀποκτεῖναι προσέταξεν [l] αὐτῷ τὸν ἀδελφὸν Ἀδωνίαν. καλέσας δὲ [m] τὸν Ἀβιάθαρον τὸν ἱερέα, "θανάτου μὲν, εἶπε, ῥύεταί σε τά τε ἄλλα "ὅσα τῷ πατρί μου συνέκαμες, καὶ ἡ κιβωτὸς ἣν σὺν "αὐτῷ μετήνεγκας. ταύτην δέ σοι τὴν τιμωρίαν ἐπιτίθημι, ταξαμένῳ μετ' Ἀδωνίᾳ καὶ τὰ ἐκείνου φρονήσαντι· μήτε ἐνθάδε ἴσθι, μήτε εἰς ὄψιν [n] ἀπάντα τὴν ἐμὴν, "ἀλλὰ εἰς τὴν πατρίδα πορευθεὶς ἐν τοῖς ἀγροῖς ζῆθι, "καὶ τοῦτον ἄχρι τελευτῆς ἔχε τὸν βίον, [o] ἁμαρτὼν τοῦ "μηκέτι εἶναι [p] δικαίως ἐν ἀξίᾳ." [q] καταλύεται μὲν οὖν ἀπὸ τῆς [r] ἱερατικῆς τιμῆς ὁ Ἰθαμάρου οἶκος διὰ τὴν προειρημένην αἰτίαν, καθὼς καὶ τῷ Ἀβιαθάρου πάππῳ προεῖπεν ὁ Θεὸς [s] Ἠλεί. μετέβη δ' εἰς τὸ [t] Φινεέσου γένος, πρὸς Σάδωκον. οἱ δὲ ἰδιωτεύσαντες ἐκ τοῦ Φινεέσου γένους, καθ' ὃν καιρὸν εἰς τὸν Ἰθαμάρου οἶκον ἡ ἀρχιερωσύνη μετῆλθεν, Ἠλεὶ πρώτου ταύτην παραλαβόντος, ἦσαν οὗτοι· ὁ τοῦ [u] ἀρχιερέως Ἰωσήπου υἱὸς Βοκκίας, τούτου δὲ Ἰωάθαμος, Ἰωαθάμου δὲ Μαραίωθος, Μαραιώθου δὲ Ἀρόφαιος, Ἀροφαίου δὲ Ἀχίτωβος, Ἀχιτώβου δὲ Σάδωκος, ὃς πρῶτος ἐπὶ Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἀρχιερεὺς ἐγένετο.

δ'. Ἰώαβος

---

[a] Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [b] Ita cum *MSS.* βουλομένου in *Editis.* [c] Εὐθὺς *Vat. Hen.* & *Busb.* [d] Διαλεξαμένη *Samb.* [e] Ita *MSS.* καθεσθῆναι in *Editis.* [f] Sic volui cum *Samb.* ἐξαρνήσεως *Big. Vat.* & *Gall.* ἐξαρνήσεων *Baſ.* ἐξαρνήσων *Gen.* In *Epiphanii* verſione, *& nec velis quaſi difficile denegare triſtemque deſerere.* [g] Πρὸς ὀργὴν *Vat.* [h] Πῶς abeſt *Big.* & *Gall.* 1. agnoſcunt *cæteri* pariter ac *Epiphan.* [i] Ita *Big. Samb. Gall.* & *Epiphan.* αἰτουμένου *Baſ.* αἰτουμένῳ *Vat.* & *Gen.* [k] Μεταπεμψάμενος δὲ Βαναίαν *Big. Samb.* & *Vat.* [l] Ita *Samb.* & *Baſ.* in *cæteris* αὐτοῦ. [m] Καὶ Ἀβιάθαρον τὸν ἀρχιερέα *Burb.* & *Hen.* [n] Sic *Vat. Busb. Hen. Gall.* 1. & *Epiphan.* ἀπαντῆσαι in *reliquis.* [o] Ἁμαρτῶν *Samb.* [p] Δίκαιος *Vat.* In *Epiphanii* verſione, *quoniam peccaſti & non eſt juſtum te habere ſacerdotium.* [q] Κωλύεται *Hen.* & *Busb.* [r] Quod de *pontificali dignitate* neceſſe eſt ut accipias, inquit Cl. *Seldenus.* [ſ] *Al.* Ἠλί. [t] *Al.* Φινιάσου, Φινείσου, & Φινεαίσου. [u] Ἀρχιερέως Οσὶ πρώτου υἱὸς legendum. quod olim ſcripturæ compendio πυ pro πρώτου comparuerit, à quo cum præcedenti voce Οσὶ conjuncto factum eſt Ωσίπου, unde Ιωσήπου. appellat autem *Joſephus* hunc Oſim πρῶτον, quia fuit etiam alius eo nomine inter *Pontifices M.* qui (libro X.) corrupte dicitur Ιους pro Οζίς. *Sam. Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις in *Joſephum*, Tom. 1. p. 266. Confer 1. *Paralip.* c. 6. & videſis Cl. *Seldenum* in lib. 1. de *Succeſſ. in pontif. Hebr.* c. 4. * Seu *Pontificatu non functi fuerant*, ut interpretatur *Seldenus.*

a Ita

δ΄. Ἰώαβος δὲ ὁ στρατηγὸς, τὴν ἀναίρεσιν ἀκούσας τὴν Ἀδωνία, περιδεὴς ἐγένετο· φίλος γὰρ ἦν αὐτῷ μᾶλλον, ἢ τῷ βασιλεῖ Σολομῶνι. καὶ κίνδυνον ἐκ τούτου, διὰ τὴν πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν, οὐκ ἀλόγως ὑποπτεύων, καταφεύγει μὲν ἐπὶ τὸ θυσιαστήριον· ἀσφάλειαν δὲ ἐνόμιζεν αὑτῷ [a] ποριεῖν ἐκ τῆς [b] πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβείας τοῦ βασιλέως. ὁ δὲ, ἀπαγγειλάντων αὐτῷ [c] τινῶν τὴν Ἰωάβου γνώμην, πέμψας Βαναίαν, ἐκέλευσεν [d] ἀναστήσαντα αὐτὸν ἐπὶ τὸ δικαστήριον ἄγειν ὡς ἀπολογησόμενον. Ἰώαβος δὲ οὐκ ἔφη καταλείψειν τὸ ἱερὸν, ἀλλ᾽ [e] αὐτοῦ τεθνήξεσθαι μᾶλλον ἢ ἐν ἑτέρῳ χωρίῳ. Βαναίου δὲ τὴν ἀπόκρισιν [f] αὐτοῦ τῷ βασιλεῖ δηλώσαντος, προσέταξε Σολομὼν ἐκεῖ τὴν κεφαλὴν αὐτοῦ ἀποτεμεῖν, καθὼς βούλεται, καὶ ταύτην λαβεῖν τὴν δίκην ὑπὲρ τῶν δύο στρατηγῶν, [g] οὓς αὐτὸς ἀνοσίως ἀπέκτεινε· θάψαι δ᾽ αὐτοῦ τὸ σῶμα, ὅπως τὰ μὲν ἁμαρτήματα μηδέποτε [h] καταλείπῃ τὸ γένος τὸ ἐκείνου, τῆς δὲ Ἰωάβου τελευτῆς αὐτός τε καὶ ὁ πατὴρ ἀθῷοι τυγχάνωσι. καὶ Βαναίας μὲν τὰ κελευσθέντα ποιήσας, αὐτὸς ἀποδείκνυται στρατηγὸς πάσης τῆς δυνάμεως· Σάδωκον δὲ μόνον [i] ποιεῖ ἀρχιερέα ὁ βασιλεὺς εἰς τὸν Ἀβιαθάρου τόπον, ὃν μετεστήσατο.

ε΄. Σεμέει δ᾽ [k] ὧδε προσέταξεν οἰκίαν οἰκοδομήσαντι μένειν ἐν Ἱεροσολύμοις αὐτῷ προσεδρεύοντα, καὶ μὴ διαβαίνειν τὸν χείμαρρον Κεδρῶνος ἔχειν ἐξουσίαν. παρακούσαντι δὲ τούτῳ θάνατον ἔσεσθαι τὸ πρόστιμον. τῷ δὲ μεγέθει τῆς ἀπειλῆς καὶ ὅρκους [l] αὐτὸν προσηνάγκασεν ποιήσασθαι. Σεμέει δὲ χάριν οἷς προσέταξεν αὐτῷ Σολομὼν ἔχειν φήσας, καὶ ταῦτα ποιήσειν προσομόσας, καταλιπὼν τὴν πατρίδα, τὴν διατριβὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἐποιεῖτο. διελθόντων δὲ τριῶν ἐτῶν, ἀκούσας δύο δούλους ἀποδράντας αὐτὸν ἐν Γίττῃ τυγχάνοντας, [o] ὥρμησεν ἐπὶ τοὺς οἰκέτας. ἐπανελθόντος δὲ μετ᾽ αὐτῶν ὁ βασιλεὺς αἰσθόμενος, ὡς καὶ τῶν ἐντολῶν αὐτοῦ καταφρονήσαντος, καὶ, τὸ μεῖζον, τῶν ὅρκων τοῦ Θεοῦ μηδεμίαν ποιησαμένου φροντίδα, χαλεπῶς εἶχε· καὶ καλέσας αὐτὸν, “οὐ σὺ, φησὶν, ὤμοσας μὴ [p] καταλείψειν ἐμὲ, μηδὲ ἐξελεύσεσθαί ποτε [q] ταύτης τῆς πόλεως εἰς ἄλλην; [r] οὐκοῦν ἀποδράσῃ τὴν τῆς ἐπιορκίας δίκην, ἀλλὰ καὶ ταύτης καὶ ὧν τὸν πατέρα μου παρὰ τὴν φυγὴν ὕβρισας τιμωρήσομαί σε πονηρὸν γενόμενον. ἵνα γνῷς ὅτι [ſ] κερδαίνουσιν οὐδὲν οἱ κακοὶ μὴ παρ᾽ αὐτὰ τἀδικήματα κολασθέντες, [t] ἀλλὰ παντὶ τῷ χρόνῳ, ᾧ νομίζουσιν ἀδεεῖς εἶναι μηδὲν πεπονθότες, αὔξεται καὶ γίνεται μείζων ἡ κόλασις αὐτοῖς [u] ἧς ἂν παραυτίκα πλημμελήσαντες ἔδοσαν.” καὶ Σεμέει μὲν κελευσθεὶς Βαναίας ἀπέκτεινεν.

4. Porro Joabus imperator, fama necis Adoniæ ad eum perlata, haud mediocriter expaveſcebat: ejus enim amicitiam magis quam regis Solomonis coluerat. Atque ab eo periculum ſibi imminere, propter ſuam in iſtum benevolentiam, non temere ſuſpicatus, ad altare quidem confugit; ea vero opinione ſe in tuto fore ex regis in Deum pietate. At ille, ubi ei à nonnullis nunciatum erat Joabi conſilium, miſſo eò Banaja, juſſit ut eum *ab ara* excitum ad tribunal cauſam ſuam acturum duceret. Joabus autem dicebat ſe ſacrarium nequaquam relicturum eſſe, ſed iſthic loci potius quam alibi uſquam moriturum eſſe. Quod Joabi reſponſum poſtquam regi Banajas retulit, præcepit Solomon, ut illic ei, uti poſtulat, caput amputaret, & hoc de eo ſupplicium ſumeret pro duobus *iſtis* exercitûs ducibus, quos ille nefarie *oppreſſos* occiderat: corpus vero ejus ſepelire, ut *ejus* peccata in poſteros ipſius in perpetuum redundent, ipſe vero ac pater Joabi morte inſontes ſint. Et quidem Banajas quæ mandata erant exſequutus, ipſe copiis univerſis præficitur: Sadocum autem ſolum rex pontificem conſtituit loco Abiathari, ab eo *pontificatûs honore* pulſi.

Joabus ad aram fugiens occiditur. 3 *Regum, c.* 2.

Sadocus fit pontifex. 3 *Reg. c.* 2.

5. Deinde is Semei *evocato* edixit, ut domo Hieroſolymis exſtructa aſſidue ſecum eſſet, & torrentem Cedronem tranſire non auderet. Quod ſi ſecus fecerit, morte multandum eſſe. Tam magna autem interminatione non contentus, jurejurando etiam eum *ad hoc præſtandum* adegit. Semei vero Solomoni, ob ea quæ ſibi mandaverat, ſe gratias habere profeſſus, cum imperata ſe facturum eſſe juraſſet, patria relicta Hieroſolymis habitabat. Triennio autem poſt cum audiſſet duos ejus ſervos, qui aufugerant, Gittam ſe contuliſſe, ad famulos *ſuos conquirendos eò* properavit. Rex autem poſteaquam reſcivit eum una cum illis reverſum, utque mandata ejus contemptui habuerit, &, quod majus, jusjurandum Deo factum non curaverit, ægre rem tulit: eoque accerſito, “nonne tu, inquiit, juraſti te nunquam à me diſceſſurum eſſe, neque ex hac urbe in aliam *quamvis* egreſſurum? non igitur effugies perjurii pœnam: verum ob iſtud pariter ac contumelias, quibus patrem meum fugientem affeciſti, pœnas mihi dabis ſceleribus coopertus; ut ſcias nihil inde lucrari malos, quod flagrante delicto non puniantur, ſed per omne tempus, quo propter impunitatem ſecuri eſſe videntur, augeri ipſiſque graviorem fieri pœnam, quàm ſi ſtatim ſcelere commiſſo eam ſubiiſſent.” Atque ita Semei juſſu regis Banajas *aggreſſus* interfecit.

Solomon Semei imperat ut in urbe maneat. 3 *Regum, c.* 2.

Semei occiditur à Banaja, juſſu regis. 3 *Reg. c.* 2

---

[a] Ita cum quinque melioris notæ *MSS.* περιεῖναι in *Editis, Aliiſque.* [b] Πρὸς τὸ Θεῖον *Vat.* [c] Illud τινῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Ἀναστήσαντα ἄγειν ἐπὶ τὸ δικαστήριον *Vat.* [e] Αὐτοῦ που τεθνήξεσθαι *Vat.*. [f] Αὐτοῦ deeſt *Big.* & *Samb.* [g] Οὓς αὐτὸς ἀνοσίως *Vat.* [h] Καταλίπῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [i] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Σάδωκον δὲ ποιεῖ μόνον ἀρχιερέα ὁ βασ. *Vat.* & *Gall.* 2. in *Editis* deeſt vox ἀρχιερέα. [k] Ita pro ὧδε, quod in *Editis, Aliiſque* exſtat, reſcribere viſum eſt: eoque magis quod ὧδε nec agnoſcit *Vat.* nec *Vetus Interpr.* [l] Ita cum *Cod. Vat.* verum in *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* deſideratur αὐτὸς, & commode ſatis abeſſe poteſt. in *Editis, Aliiſque* οὓς ὁ Ἰώαβος ἀνοσίως &c. [m] Ἀποδράσαντας *Vat.* [n] Αὐτοῦ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* [o] Ita in quinque *MSS.* ὥρμητο *Big. Baſ.* & *G.* [p] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. 2. καταλήψειν *Alii* cum *Editis.* [q] Ἐκ ταύτης *Samb.* & *Vat.* [r] Ita *Samb.* in cæteris *MSS.* aut οὐκ οὖν vel οὐκοῦν ἀποδράσῃς, aut οὐκ οὖν vel οὐκοῦν ἀποδράσῃ. in *Editis* οὐκ ἂν ἀποδράσῃς. [ſ] Κερδαίνουσι μὲν οὐδὲν *Vat.* [t] Ἀλλὰ καὶ παντὶ *Vat.* & mox αὔξεται δὲ καὶ γ. [u] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἧς ἂν π. in *Editis, Aliiſque.*

CAP.

CAP. II.

De Solomonis uxore, deque ſapientia ejus intellectuque præſtanti & divitiis, & quæ ab Hiramo nactus eſt in ædificationem Templi.

Solomon Pharaonis filiam ducit. 3 Regum, c. 3.

SOlomon autem, ubi jam ſublatis inimicis imperium ſibi firmaverat, Pharaonis Ægyptiorum regis filiam duxit uxorem. atque inſtauratis Hieroſolymorum mœnibus, ut ampliora eſſent pariter ac munitiora quam antea, ſumma pacis tranquillitate deinde remp. adminiſtravit, nihil ei obſtante adoleſcentiæ fervore, quo minus vel juſtitiam coleret & leges cuſtodiret, vel quæ à patre morituro acceperat memoria conſervaret: verum, non ſecus ac viri provectioris ætatis conſummatæque prudentiæ, omnia exquiſito judicio tranſegit.

II.

Tabernaculum Chebrone petit. 3 Regum, c. 2. & 2 Paralip. c. 1.

Porro ſtatuit Chebronem proficiſci & ſuper aram æneam, quam Moyſes fabricari curaverat, Deo ſacrificare. atque mille ſolidas hoſtias *ad eam* immolavit. Cum autem hoc præſtitiſſet, magnopere viſus eſt Deum honoraſſe. nam nocte, quæ proxime ſequuta eſt, ei per quietem apparuit, juſſitque ut poſceret quod ſibi pro *hac* pietate ab ipſo dari vellet. Solomon vero pulcherrima & maxima à Deo petiit, quæque illi ad largiendum gratiſſima & homini ad accipiendum utiliſſima. non enim aurum aut argentum aut alias *id genus* divitias, ut homo & juvenis, ſibi accumulari popoſcit: (fere enim iſta ſola pleriſque magni æſtimantur, & inter Dei munera habentur) ſed "da mihi, inquit, "Domine, mentem ſanam rectumque *in decernendo* judicium, ut vera juſtaque loquendo populo *huic* jus dicam." Hac petitione adeo delectatus erat Deus, ut & alia omnia, quorum in optione ſua non meminerit, ſe ei daturum eſſe promiſerit, opes, gloriam, de hoſtibus victoriam, & præ omnibus ſcientiam ac ſapientiam, quantis nemo alius vel regum vel privatorum *ante eum* præditus fuit. inſuper & regnum ſeris ejus nepotibus ſe conſervaturum eſſe pollicitus eſt, modo juſtus eſſe pergat, ſibique obtemperet, & patrem in quibus excellebat quam maxime referat. Ubi hæc à Deo acceperat Solomon, è lecto ſtatim proſiluit, numenque veneratus Hieroſolyma revertit; & mactatis ante Tabernaculum plurimis victimis ſuos omnes epulis adhibuit.

Deus Solomoni poſcenti ſapientiam dat. 3 Regum, c. 3. & 2 Paralip. c. 1.

Duarum meretricum lis à Solomone dijudicata. 3 Regum. c. 3.

2. Hiſce autem diebus judicium ad eum delatum eſt arduum: quod *quidem* difficile erat dirimere. Rem vero, de qua diſceptari contigit, *paucis* exponere neceſſarium duxi; ut & qui hæc legerint quanta de ea decernendi fuerit difficultas intelligant, & qui in hujuſmodi negotiis verſantur regiæ ſolertiæ exemplar intuendo de quæſitis facile pronunciare poſſint. Mulieres duæ meretrices ad ipſum venerunt: quarum altera, cui injuria facta eſſe

ΚΕΦ. β'.

Περὶ τῆς γυναικὸς Σολομῶνος, τῆς σοφίας αὐτοῦ καὶ τοῦ πλούτου, καὶ ὅσων ἐπέτυχεν παρὰ τοῦ Εἰράμου εἰς οἰκοδομὴν τοῦ ναοῦ.

ΗΔΗ δὲ τὴν βασιλείαν βεβαίως ἔχων ὁ Σολομὼν, καὶ τῶν ἐχθρῶν κεκολασμένων, ἄγεται τὴν Φαραώθου τοῦ τῶν Αἰγυπτίων βασιλέως θυγατέρα. καὶ, κατασκευάσας τὰ τείχη τῶν Ἱεροσολύμων πολλῷ μείζω καὶ ὀχυρώτερα τῶν πρόσθεν ὄντων, διεῖπε τὰ πράγματα [a] λοιπὸν ἐπὶ πολλῆς εἰρήνης, μηδ' ὑπὸ τῆς νεότητος, πρός τε δικαιοσύνην καὶ φυλακὴν τῶν νόμων καὶ μνήμην ὧν ὁ πατὴρ τελευτῶν ἐπέστειλε, βλαπτόμενος. ἀλλὰ πάνθ' ὅσα οἱ τοῖς χρόνοις προβεβηκότες, καὶ πρὸς τὸ φρονεῖν ἀκμάζοντες, μετὰ πολλῆς ἀκριβείας ἐπιτελῶν.

β'.

ἔγνω δ' εἰς [b] Χεβρῶνα παραγενόμενος, ἐπὶ τοῦ χαλκοῦ θυσιαστηρίου, τοῦ κατασκευασθέντος ὑπὸ Μωϋσέως, θῦσαι τῷ Θεῷ. καὶ χίλια τὸν ἀριθμὸν ὡλοκαύτωσεν ἱερεῖα. τοῦτο δὲ ποιήσας μεγάλως ἔδοξε τὸν Θεὸν τετιμηκέναι. φανεὶς γὰρ αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐκείνης τῆς νυκτὸς, ἐκέλευσεν [c] αἰτεῖσθαί τινας ἀντὶ τῆς εὐσεβείας [d] δώσειν αὐτῷ δωρεάς. Σολομὼν δὲ, τὰ κάλλιστα καὶ μέγιστα, καὶ Θεῷ παρασχεῖν ἥδιστα, καὶ λαβεῖν ἀνθρώπῳ συμφορώτατα, τὸν Θεὸν ᾔτησεν. οὐ γὰρ χρυσὸν, οὐδ' ἄργυρον, οὐδὲ τὸν ἄλλον πλοῦτον, ὡς ἄνθρωπος καὶ νέος, ἠξίωσεν αὐτῷ προσγενέσθαι. ταῦτα γὰρ σχεδὸν νενόμισται παρὰ τοῖς πλείστοις μόνα σπουδῆς ἄξια, καὶ Θεοῦ δῶρα εἶναι· ἀλλὰ "δός "μοι, φησὶ, δέσποτα, νοῦν ὑγιῆ καὶ φρόνησιν ἀγαθὴν, οἷς ἂν "τὸν λαὸν τἀληθῆ καὶ τὰ [e] δίκαια λαλῶν [f] κρίνοιμι." τούτοις ἥσθη τοῖς αἰτήμασιν ὁ Θεός· καὶ τά τε ἄλλα πάνθ', ὧν οὐκ ἐμνήσθη παρὰ τὴν ἐκλογὴν, δώσειν ἐπηγγείλατο, πλοῦτον, δόξαν, νίκην [g] πολεμίων, καὶ [h] πρὸ πάντων σύνεσιν καὶ σοφίαν, οἵαν οὐκ [i] ἄλλος τις ἀνθρώπων ἔσχεν οὔτε βασιλέων οὔτ' ἰδιωτῶν. φυλάξειν τε καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἐπὶ πλεῖστον ὑπισχνεῖτο χρόνον, ἂν δίκαιός τε ὢν διαμένῃ καὶ πειθόμενος αὐτῷ, καὶ τὸν πατέρα μιμούμενος ἐν οἷς ἦν ἄριστος. ταῦτα παρὰ τοῦ Θεοῦ Σολομὼν ἀκούσας, ἀνεπήδησεν [k] εὐθὺς ἐκ τῆς κοίτης, καὶ προσκυνήσας αὐτὸν [l] ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα· καὶ [m] πρὸ τῆς σκηνῆς μεγάλας ἐπιτελέσας θυσίας, κατευώχει τοὺς ἰδίους ἅπαντας.

β'. Ταύταις δὲ ταῖς ἡμέραις κρίσις ἐπ' αὐτὸν ἤχθη δυσχερής· ἧς τὸ τέλος εὑρεῖν ἦν ἐπίπονον. τὸ δὲ πρᾶγμα, περὶ οὗ συνέβαινεν εἶναι τὴν δίκην, ἀναγκαῖον ἡγησάμην δηλῶσαι, ἵνα τοῖς ἐντυγχάνουσιν τό τε δύσκολον τῆς κρίσεως γνώριμον ὑπάρξῃ, καὶ τοιούτων μεταξὺ πραγμάτων [n] γινόμενοι λάβωσιν, ὥσπερ ἐξ εἰκόνος τῆς τοῦ βασιλέως ἀγχινοίας, τὸ ῥᾳδίως ἀποφαίνεσθαι περὶ τῶν ζητουμένων δυνηθῆναι. δύο γυναῖκες ἑταῖραι τὸν βίον ἧκον ἐπ' αὐτόν· ὧν ἡ ἀδικεῖσθαι δοκοῦσα

---

[a] Τὸ λοιπὸν *Vat.*

[b] Γαβαῶνα juxta *Biblia S.* in Codicibus *Gallicis* Γίβεωνα.

[c] Αἰτήσασθαι *Big. Samb. & Vat.* verum αἰτεῖσθαι cum *cæteris* legiſſe videtur *Epiphan.*

[d] Pro δώσει in *MSS.* habemus παράσχῃ aut παρέχει.

[e] Ita cum *Vat.* favente *Epiphanio* qui vertit, *ut circa populum juſtum poſſim verumque proferre judicium.* in *Editis*, *Aliiſque* δίκαια λαλῶν.

[f] Ita *MSS.* in *Editis* ἀνακρίνοιμι.

[g] Πολεμίων κράτησιν *Big. Samb. & Gall. 2.*

[h] Ita cum *omnibus MSS. & Vet. Interpr.* πρὸ deſideratur in *Editis.*

[i] Sic melioris notæ *MSS. & Epiphan.* in *Aliis* cum *Editis* ἄλλων.

[k] Illud εὐθὺς adjecimus ex *MSS. & Vet. Interpr.*

[l] Ἀνέστρεψεν *Vat.*

[m] Sic *Big. Samb. Vat. & Epiphan.* in *reliquis* πρὸς τῆς σκηνῆς.

[n] Γινόμενοι *Gall. 2.*

a Οἰκῶ

δοκοῦσα πρώτη λέγειν ἤρξατο. "[a] οἰκῶ μὲν, εἶπεν, ὦ "βασιλεῦ, [b] μετὰ ταύτης ἐν ἑνὶ δωματίῳ. συνέβη δ᾽ ἀμ"φοτέραις ἡμῖν ἐπὶ μιᾶς ἡμέρας ἀποτεκεῖν κατὰ τὴν αὐ"τὴν ὥραν ἄῤῥενα παιδία. τρίτης δὲ ἡμέρας διελθούσης, "ἐπικοιμηθεῖσα [c] τῷ αὐτῆς παιδίῳ αὕτη, τοῦτο μὲν ἀπο"κτείνει· βαστάσασα δὲ τοὐμὸν ἐκ τῶν γονάτων πρὸς "αὐτὴν μεταφέρει, [d] καὶ τὸ νεκρὸν ἐμοῦ κοιμωμένης εἰς τὰς "ἀγκάλας μου τίθησιν. πρωῒ δὲ θηλὴν ὀρέξαι βουλομένη "τῷ παιδίῳ, τὸ μὲν ἐμὸν οὐχ εὗρον, τὸ δὲ ταύτης νεκρὸν "ὁρῶ μοι παρακείμενον. ἀκριβῶς γὰρ κατανοήσασα τοῦτο "ἐπέγνων. ὅθεν ἀπαιτῶ τὸν ἐμὸν υἱὸν, καὶ οὐκ ἀπολαμβάνου"σα καταπέφευγα, δέσποτα, ἐπὶ τὴν παρὰ σοῦ βοή"θειαν. [e] τὸ γὰρ εἶναι μόνας [f] ἡμᾶς, καὶ μηδένα τὸν [g] ἐξε"λέγξαι δυνάμενον φοβεῖσθαι καταφρονοῦσα, ἰσχυρῶς ἀρ"νουμένη παραμένει." ταῦτ᾽ εἰπούσης, ὁ βασιλεὺς ἀνέκρινε τὴν ἑτέραν, τί τοῖς εἰρημένοις ἀντιλέγειν ἔχοι. τῆς δὲ ἀρνουμένης τοῦτο πεποιηκέναι, τὸ δὲ παιδίον τὸ ἑαυτῆς ζῆν λεγούσης, τὸ δὲ τῆς ἀντιδίκου τεθνηκέναι, μηδενὸς ἐπινοοῦντος τὴν κρίσιν, ἀλλὰ ὥσπερ ἐπ᾽ αἰνίγματι περὶ τὴν εὕρεσιν αὐτοῦ πάντων [h] τῇ διανοίᾳ τετυφλωμένων, μόνος ὁ βασιλεὺς ἐπενόησέ τι τοιοῦτον. κελεύσας κομισθῆναι [i] τό τε νεκρὸν καὶ τὸ ζῶν παιδίον, μεταπέμπεταί τινα τῶν σωματοφυλάκων, καὶ σπασάμενον προσέταξε τὴν μάχαιραν ἀμφότερα διχοτομῆσαι τὰ παιδία, ὅπως [k] ἑκάτεραι λάβωσιν ἀνὰ ἥμισυ τοῦ τε ζῶντος καὶ τοῦ τετελευτηκότος. ἐπὶ τούτῳ πᾶς μὲν ὁ λαὸς λανθάνων ἐχλεύαζεν ὡς μειράκιον τὸν βασιλέα. μεταξὺ δὲ [l] τῆς μὲν ἀληθοῦς μητρὸς ἀνακραγούσης τοῦτο μὴ ποιεῖν, ἀλλὰ παραδιδόναι τῇ ἑτέρᾳ τὸ παιδίον ὡς ἐκείνης, [m] ἀρκεῖσθαι γὰρ τῷ ζῆν αὐτὸ καὶ βλέπειν μόνον κἂν ἀλλότριον δοκῇ, τῆς δ᾽ ἑτέρας ἑτοίμως ἐχούσης διαιρούμενον ἰδεῖν τὸ παιδίον, καὶ προσέτι βασανισθῆναι καὶ αὐτὴν ἀξιούσης· ὁ βασιλεὺς, ἐπιγνοὺς τὰς ἑκατέρων φωνὰς ἀπὸ τῆς ἀληθείας γεγενημένας, τῇ μὲν [n] ἀνακραγούσῃ τὸ παιδίον προσέκρινε, μητέρα γὰρ αὐτὴν ἀληθῶς εἶναι, τῆς δὲ ἄλλης κατέγνω πονηρίαν, τό τε ἴδιον ἀποκτεινάσης, καὶ τὸ τῆς φίλης σπουδαζούσης ἀπολλύμενον θεάσασθαι. τοῦτο μέγα δεῖγμα καὶ τεκμήριον τῆς τοῦ βασιλέως [o] φρονήσεως καὶ σοφίας ἐνόμιζε τὸ πλῆθος· [p] κἀξ ἐκείνης λοιπὸν τῆς ἡμέρας, ὡς θείαν ἔχοντι διάνοιαν, αὐτῷ προσεῖχον.

γ´. Στρατηγοὶ δ᾽ αὐτοῦ, καὶ ἡγεμόνες ἦσαν τῆς χώρας ἁπάσης, οἵδε. τῆς μὲν Ἐφραΐμου κληρουχίας [q] Οὔρης, ἐπὶ δὲ τῆς [r] Βηθλεέμης τοπαρχίας ἦν [s] Διόκληρος· τὴν δὲ τῶν Δώρων καὶ τὴν παραλίαν [t] Ἀβινάδαβος εἶχεν ὑπ᾽ αὐτῷ, γεγαμηκὼς τὴν Σολομῶνος θυγατέρα. τὸ δὲ Μέγα πεδίον ἦν ὑπὸ

videbatur, prima dicere orſa eſt. "Ego quidem, dicebat, ô rex, in uno cum hac *muliere* cubiculo habito. Accidit autem utrique "noſtrum, ut una die maſculos infantes circa "eandem horam pareremus. At tertio poſt die, "iſta ſomnolento in puerulum ſuum incubitu "ipſum quidem opprimit: meum vero è gre"mio meo *clam* ſublatum ad ſe transfert, & "mortuum quieſcenti mihi in ulnas impoſuit. "Mane autem, cum infanti vellem mammam "admovere, meum quidem non inveni, hujus "vero mortuum lateri meo video accumbere. "Rem enim, omnibus accurate perpenſis, ita "eſſe comperui. Quare filium meum poſtulo: "& cum illum non receperim, ad tuam opem "implorandam, Domine, confugio. Nam quod "nos ſolæ fuerimus, nulluſque ſubſit metus "alicujus qui *nos* poſſit redarguere, *illa*, negli"gens *quid de ſe quiſque ſentiat*, conſtanter "& fortiter factum negare." Ubi hæc dixerat, rex alteram interrogabat, ecquid habeat dictis objiciendum. Illa autem inficiante ſe hoc feciſſe, & aſſeverante ſuum vivere filium, adverſariæ vero interiiſſe, cum nemo exiſtimare potuerit quid decernendum eſſet, ſed omnes, quaſi ænigma fuerit, in eo evolvendo mentis cæcitate laborarint, ſolus rex tale quiddam excogitavit. Juſſis afferri infantibus tam vivo quam mortuo, ſatellitum quendam ad ſe evocat, imperatque ſtricto gladio puerum utrumque diſſecare in duas partes, ut utraque dimidium accipiat tam vivi quam mortui. Hanc ob rem populus quidem univerſus regem, ut *admodum* adoleſcentem, clam irridebat. Inter hæc autem eum vera quidem mater exclamaſſet, ne hoc ageretur, ſed potius alteri tanquam ſuus tradatur infans, ſibi enim ſufficere, modo vivat ipſumque conſpiciat, licet alterius eſſe videatur; altera vero parata eſſet puerum videre diviſum, atque inſuper *magnopere* vellet ipſam quoque *matrem* dolore excruciari: rex, animadverſo utriuſque voces ex animo eſſe, illi quidem quæ exclamaverat puerum adjudicabat, (ipſam enim revera eſſe matrem) alterius vero malitiam damnabat, ut quæ & ſuum peremerat, & amicæ filium exſtinctum videre cuperet. Hoc populo viſum eſt magnum eſſe argumentum indiciumque regis prudentiæ ſimul & ſapientiæ: atque ex illo deinceps die ipſi tanquam divina mente prædito auſcultabant.

Solomonis officia.
3 Regum, c. 4.

3. Militiæ autem præfecti ipſi erant, præſideſque regionis omnis, iſti *ſcilicet*. Ephraïmi quidem ſorti præerat Ures; toparchiæ vero Beethlemiticæ Dioclerus: regionem autem Dorenſem & maritimam omnem ſibi ſubjectam habebat Abinadabus, qui Solomonis filiam duxerat. At Campus magnus erat ſub

---

[a] Οἰκῶ μὲν εἰποῦσα *Vat.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* μετ᾽ αὐτῆς in *Editis Aliiſque.* [c] Τῷ ἰδίῳ αὐτῆς π. *Vat.* [d] Καὶ τὸ νεκρὸν *Samb.* [e] Mallem τῷ γὰρ εἶναι. [f] Illud ἡμᾶς adjectum eſſe volui è *Samb. Big.* & *Vat.* [g] Ἐλέγξαι ſolus *Vat.* [h] Sic *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τῇ. [i] Καὶ τὸ νεκρὸν *Vat.* [k] Ἑκατέρα *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. ἑκατέρα *Big.* [l] Τῆς μὲν ἀνακραγούσης, καὶ ἀληθοῦς *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* Verum illa ἀνακραγούσης καὶ non agnoſcunt *Vat. Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* [m] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἀρκεῖσθαι γὰρ βλέπειν αὐτὸ ζῶν κἂν ἀλλ. [n] Amplius quiddam in *ſuo codice* habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *reclamanti quidem ne perimeretur infantulus.* [o] Φρονήσεώς τι καὶ *Samb. Big.* & *Gall.* 1. [p] Καὶ ἀπ᾽ ἐκείνης τὸ λοιπὸν *Vat.* [q] Uri apud *Epiphan.* Ὠρ LXXII. [r] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* Βιθήρας in *Editis.* Βαιθσαμὺς LXXII. 3 *Regum*, c. 4. v. 9. Unde Βαιθσάμυς legit *Schotanus*, & Βηθσαμὴς *Boſius.* [s] Sic ex iiſdem *MSS.* ὁ Κλῆρος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Dochis.* υἱὸς Δακὴρ LXXII. unde ὁ κλῆρος τοῦ Δακήρου maluit *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* Tom. 2. p. 771.) qui inſuper notavit υἱὸν Ἐσὲδ (ut in LXXII.) & quæ ad eum pertinebant omiſſa eſſe. [t] Ita cum *Cod. Vat.* Ἀβιανάδαβος in *Editis Aliiſque.* Ἀμινάδαβος juxta verſionem *Gelenii* ex LXXII. *Aminadab*, & *Abian Aſaph*, & *Abian Adab* in *Epiphanii* libris.

Banaja filio Achili. quin & omni regioni etiam imperitabat, quæ ad Jordanem uſque pertingit. Galaditicam vero & Gaulaniticam *provinciam* uſque montem Libanum, urbes ſexaginta magnas & munitiſſimas ſua in ditione habens, Gabaris regebat. Achinadabus autem Galilæam omnem Sidonem uſque procurabat habens & ipſe in matrimonio Solomonis filiam nomine Baſimam. Maritimam vero circa Arcen Banacates obtinebat. atque Saphates Itabyrium montem & Carmelum & terram Galilææ uſque ad Jordanem fluvium. At unus illis ſuperior totius *regionis iſtius* curator erat conſtitutus. Semei autem tribûs Benjamitidis ſors commiſſa erat: atque Gabares regionem transjordanianam tenebat. His vero rurſum unus præpoſitus erat. Miro autem incremento auctæ ſunt res Hebræorum & tribus Judæ, populo ad agrorum colendorum curandorumque ſtudium converſo. Nam pace potiti, & neque bellis neque turbis *inteſtinis* diſtracti, ac præterea optatiſſima libertate ad ſatietatem uſque fruentes, omni cura & cogitatione in hoc incubuerunt, ut ſua quiſque augeret & majoris pretii faceret.

Solomonis regni magnitudo, ejusque victus. 3 Regum, c. 4.

4. Erant autem regi & alii præfecti, qui & Syrorum & alienigenarum terræ omni, à fluvio Euphrate Ægyptum uſque pertingenti, præerant, è gentibus ipſi tributa colligentes. Atque *iſti* regis victui in ſingulos dies ejuſque conviviis conferebant ſimilæ quidem *coros triginta, farinæ vero ſexaginta, boves autem altiles decem, & armentales viginti, & agnos altiles centum. Hæc omnia præter capturas ex venatione, cervos inquam & bubalos & aves & piſces, regi ab alienigenis quotidie advehebantur. Porro tantus erat Solomoni curruum numerus, ut quadraginta haberet præſepiorum millia equorum jugalium. Verum abſque his erant duodecim millia equitum: quorum pars quidem dimidia Hieroſolymis circa regem verſabatur; reliqui vero per villas regias diſperſi in illis manebant. Idem vero præfectus, cui mandati erant ſumptus regii, equis etiam neceſſaria ſuppeditabat, in eum locum advecta ubi rex erat.

Ejus ſapientia. 3 Regum, c. 4.

5. Tanta autem erat ſapientia & prudentia, qua Solomonem donavit Deus, ut priſcæ ætatis hominibus præſtiterit: & non ſolum Ægyptios, qui omnes ſcientia ſuperare feruntur, cum eo comparatos fere vicerit; ſed & eos à regis ſapientia longe abfuiſſe demonſtra-

[a] Βαναίᾳ τῷ Ἀχίλου παιδί. [b] προσεπῆρχε δὲ καὶ τῆς ἄχει Ἰορδάνου πάσης. τὴν δὲ [c] Γαλααδῖτιν καὶ [d] Γαυλανῖτιν ἕως τοῦ Λιβάνου ὄρους, καὶ πόλεις ἑξήκοντα μεγάλας καὶ ὀχυρωτάτας ἔχων ὑφ' αὐτὸν, [e] Γαβάρης διέπεν. [f] Ἀχινάδαβος δὲ τῆς Γαλιλαίας ὅλης ἄχει Σιδῶνος ἐπετρόπευε, συνοικῶν καὶ αὐτὸς θυγατρὶ Σολομῶνος [g] Βασίμα τοὔνομα. τὴν δὲ περὶ Ἀρκὴν παραλίαν εἶχε [h] Βανακάτης. [i] Σαφάτης δὲ τὸ Ἰταβύριον ὄρος καὶ Κάρμηλον καὶ τὴν Γαλιλαίαν ἄχει τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου [k] χώραν. [l] ἐπὶ δὲ τούτων [m] [εἷς] πᾶσαν ἐπετέτραπτο. [n] Σεμέης δὲ τὴν τῆς Βενιαμίτιδος κληρουχίαν [o] ἐγκεχείριστο· [p] Γαβάρης δὲ εἶχε τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων εἷς πάλιν ἄρχων ἀποδέδεικτο. θαυμαστὴν δὲ ἐπίδοσιν ἔλαβεν ὅ,τε τῶν Ἑβραίων λαὸς, καὶ ἡ Ἰούδα φυλὴ, πρὸς γεωργίαν τραπέντων καὶ τὴν τῆς γῆς ἐπιμέλειαν. εἰρήνης γὰρ ἀπολαύοντες, καὶ πολέμοις καὶ ταραχαῖς μὴ περισπώμενοι, καὶ προσέτι τῆς ποθεινοτάτης ἐλευθερίας ἀκράτως ἐμφορούμενοι, πρὸς τὸ συναύξειν ἕκαστος τὰ οἰκεῖα [q] καὶ ποιεῖν ἄξια πλείονος ὑπῆρχεν.

δ'. Ἦσαν δὲ [r] καὶ ἕτεροι τοῦ βασιλέως ἡγεμόνες, οἳ τῆς τε Σύρων γῆς καὶ τῶν ἀλλοφύλων, ἥτις ἦν ἀπ' Εὐφράτου ποταμοῦ διήκουσα μέχρι τῆς Αἰγυπτίων, ἐπῆρχον, ἐκλέγοντες αὐτῷ φόρους παρὰ τῶν ἐθνῶν. συνετέλουν δὲ καὶ τῇ τραπέζῃ καθ' ἡμέραν καὶ τῷ δείπνῳ τοῦ βασιλέως σεμιδάλεως μὲν κόρους τριάκοντα, ἀλεύρου δ' ἑξήκοντα, σιτιστοὺς δὲ βόας δέκα, καὶ νομάδας βόας εἴκοσι, [s] καὶ σιτιστοὺς ἄρνας ἑκατόν. ταῦτα πάντα παρὲξ τῶν [t] ἐπ' ἄγρας, ἐλάφων λέγω καὶ βουβάλων καὶ τῶν πτηνῶν καὶ ἰχθύων, ἐκομίζετο καθ' ἡμέραν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῶν ἀλλοφύλων. τοσοῦτον δὲ πλῆθος ἦν ἁρμάτων Σολομῶνι, ὡς [u] τέσσαρας εἶναι μυριάδας φατνῶν τῶν [x] ὑπεζευγμένων ἵππων. χωρὶς δὲ τούτων ἦσαν ἱππεῖς δισχίλιοι καὶ μύριοι· ὧν οἱ μὲν ἡμίσεις τῷ βασιλεῖ προσήδρευον ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ λοιποὶ κατὰ τὰς βασιλικὰς διεσπαρμένοι [y] κώμας ἐν αὐταῖς κατέμενον. ὁ δ' αὐτὸς ἡγεμὼν, ὁ τὴν τοῦ βασιλέως δαπάνην πεπιστευμένος, καὶ τοῖς ἵπποις ἐχορήγει τὰ ἐπιτήδεια, συγκομίζων εἰς ὃν ὁ βασιλεὺς διέτριβε τόπον.

ε'. Τοσαύτη δ' [z] ἦν ἣν ὁ Θεὸς Σολομῶνι παρέσχε φρόνησιν καὶ σοφίαν, [a] ὥστε τοὺς ἀρχαίους ὑπερβάλλειν ἀνθρώπους· καὶ μηδὲ τοὺς Αἰγυπτίους, οἳ πάντων [b] ἐν συνέσει διενεγκεῖν λέγονται, [c] συγκρινομένους λείπεσθαι παρ' ὀλίγον, ἀλλὰ καὶ πλεῖστον ἀφεστηκότας τῆς βασιλέως φρονήσεως

---

[a] *Sub Banajæ filio Bachi* (vel *Machi*) apud *Epiphanium*. Βαναῒ υἱῷ Ἀχιλοὺθ juxta LXXII. [b] Ita pro προσυπῆρχε reſcribere viſum eſt, levicula mutatione. [c] *Al.* Γαλαδῖτιν. [d] Ita cum *MSS.* vel Γαυλανῖτιν. in *Editis* Γαυλανῖτιν. [e] Γαζάρης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Epiphanii* vulgatis *Gabiar*. in *MSS.* vero, *Gabier gubernabat Caſachina Davi autem totius Galilææ* &c. *Bengaber* juxta Biblia *Hebr.* υἱὸς Γαβὲρ LXXII. in *Exemplari Alexandrino*. [f] Hic *Achinadabum* & *Achimaan* in unum confundit, ut conſtat ex *S. Literis*, quæ poſteriori nuptam eſſe dicunt *Pharaonis* filiam. [g] Βασεμμὰθ LXXII. [h] *Banach* aut *Banac* in *Epiphanii* libris. Βαανὰ υἱὸς Χουσὶ LXXII. [i] *Sabath* eſt *Epiphanio*. Ἰωσαφὰτ LXXII. [k] Χώραν refero ad Γαλιλαίαν, & per Γαλιλαίαν χώραν ἄχει τοῦ ποταμοῦ Ἰορδάνου intelligo *Galilæam inferiorem*. Verum τὴν κάτω Γαλιλαίαν habent *Big. Samb.* & *Vat.* qui forſan vocem κάτω *margini* ἐξηγήσεως ἕνεκα appoſitam in *textum* receperint. Illud κάτω tamen agnoſcit *Epiphan.* qui in ſequentibus à *S. Literis* & *Joſepho* diverſus abit, dum vertit, *& Carmelum & inferiorem Galilæam. Regionem autem uſque ad Jordanem fluvium conſtitutam Baſan diſponebat. Semei autem* &c. [l] Ἐπὶ τούτῳ *Big. Samb.* & *Gall.* Illa vero χώραν. ἐπὶ δὲ τούτων πᾶσαν ἐπιτέτραπτο deſiderantur in *Cod. Vat.* [m] Illud εἷς (ſenſu id poſtulante ut in v. 13.) inſerere viſum eſt. [n] Sic cum *Epiphanio* & *S. Literis.* Σουῒς in *Editis Aliiſque.* Σεμεῒας *Vat.* ut paſſim ſupra pro Σεμέει. [o] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐγκεχειρισμένος in *Editis*. ἐπιτέτραπτο *Vat.* [p] Ita in omnibus *MSS.* Ταβάρης in *Editis*. vitioſe, ut conſtat ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 4. [q] Καὶ ποιεῖν ἄχει πλείονος *Vat.* nonnihil favet *Epiphanius*, qui vertit, *& eas ſemper potius extendendas.* [r] Καὶ inſerui ex *Samb.* & *Vat.* [s] Σιτιστοὺς δὲ *Big. Vat. Samb.* & *Gall.* 1. σιτιστούς τε *Gall.* 2. [t] Ἀπ' ἄγρας *Vat.* [u] Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* P. 1. l. 2. c. 9. *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 772. & *Clericum* ad 3 *Regum*, c. 4. v. 26. [x] Ὑποζυγογυμένων *Vat.* [y] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* χώρας in *Editis*. [z] Sic *Samb.* & *Vat.* atque eo plane modo, vel τοσαύτην δ' ὁ Θεὸς, legendum eſſe monuit *Schotanus* cum *aliis*. [a] Ὡς τοὺς τε *Big. Samb.* & *Vat.* [b] Illud ἐν ex *Big.* & *Samb.* [c] Συγκρινόμενος legiſſe videtur *Epiphan.* * Vide *Annott.* ad p. 340.

ἐλέγχεσθαι. ὑπερῆρε δὲ καὶ διήνεγκε σοφίᾳ καὶ τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χρόνον δόξαν ἐχόντων παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἐπὶ δεινότητι. ὧν οὐ παρελεύσομαι τὰ ὀνόματα. ἦσαν δὲ [a] Ἐθάνος καὶ Αἰμάνος, καὶ [b] Χαλκέος καὶ [c] Δάρδανος, υἱοὶ [d] Ἡμάωνος. συνετάξατο δὲ καὶ βιβλία περὶ ᾠδῶν καὶ μελῶν [e] πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις, καὶ παραβολῶν καὶ εἰκόνων βίβλους τρισχιλίας. καθ' ἕκαστον γὰρ εἶδος δένδρου παραβολὴν εἶπεν, ἀπὸ ὑσσώπου ἕως κέδρου. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ περὶ κτηνῶν καὶ τῶν ἐπιγείων ἁπάντων ζώων, καὶ τῶν νηκτῶν καὶ τῶν ἀερίων. οὐδεμίαν γὰρ [f] τούτων φύσιν ἠγνόησεν, οὐδὲ παρῆλθεν ἀνεξέταστον· ἀλλ' ἐν πάσαις ἐφιλοσόφησεν, καὶ τὴν ἐπιστήμην τῶν ἐν [g] αὐταῖς ἰδιωμάτων ἄκραν ἐπεδείξατο. παρέσχε δ' αὐτῷ μαθεῖν ὁ Θεὸς, καὶ τὴν κατὰ τῶν δαιμόνων τέχνην [h] εἰς ὠφέλειαν καὶ θεραπείαν τοῖς ἀνθρώποις. ἐπῳδάς τε [i] συνταξάμενος αἷς [k] παρηγορεῖται τὰ νοσήματα, καὶ τρόπους ἐξορκώσεων κατέλειπεν, οἷς [l] ἐνδούμενα τὰ δαιμόνια ὡς μηκέτ' ἐπανελθεῖν [m] ἐκδιώκουσι. καὶ αὕτη μέχρι νῦν παρ' ἡμῖν ἡ θεραπεία πλεῖστον ἰσχύει. ἱστόρησα γάρ τινα Ἐλεάζαρον τῶν ὁμοφύλων, Οὐεσπασιανοῦ παρόντος καὶ τῶν υἱῶν αὐτοῦ καὶ χιλιάρχων καὶ ἄλλου στρατιωτικοῦ πλήθους, τοὺς ὑπὸ τῶν δαιμονίων λαμβανομένους ἀπολύοντα [n] τούτων. ὁ δὲ τῆς θεραπείας τρόπος τοιοῦτος ἦν. προσφέρων ταῖς ῥισὶ τοῦ δαιμονιζομένου τὸν δακτύλιον, ἔχοντα ὑπὸ τῇ σφραγῖδι [o] ῥίζαν ἐξ ὧν ὑπέδειξε Σολομών, ἔπειτα [p] ἐξεῖλκεν ὀσφραινομένῳ διὰ τῶν μυκτήρων τὸ δαιμόνιον. καὶ πεσόντος εὐθὺς τοῦ ἀνθρώπου, μηκέτ' εἰς αὐτὸν [q] ἐπανελθεῖν ὥρκου, Σολομῶνός τε μεμνημένος, καὶ τὰς ἐπῳδὰς, ἃς συνέθηκεν ἐκεῖνος, ἐπιλέγων. βουλόμενος δὲ πεῖσαι καὶ παραστῆσαι τοῖς παρατυγχάνουσιν ὁ Ἐλεάζαρος ὅτι ταύτην ἔχει τὴν ἰσχὺν, ἐτίθει [r] μικρὸν ἔμπροσθεν [ſ] ἤτοι ποτήριον πλῆρες ὕδατος ἢ ποδόνιπτρον· καὶ τῷ δαιμονίῳ προσέταττεν ἐξιόντι τοῦ ἀνθρώπου ταῦτ' ἀνατρέψαι, καὶ παρασχεῖν ἐπιγνῶναι τοῖς ὁρῶσιν, ὅτι καταλέλοιπε τὸν ἄνθρωπον. γινομένου δὲ τούτου, σαφὴς ἡ Σολομῶνος [t] καθίστατο σύνεσις καὶ σοφία. δι' ἣν, ἵνα γνῶσιν ἅπαντες τὸ μεγαλεῖον αὐτοῦ τῆς φύσεως καὶ [u] τὸ θεοφιλὲς, καὶ λάθῃ μηδένα τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον τοῦ βασιλέως περὶ πᾶν εἶδος ἀρετῆς ὑπερβολὴ, περὶ τούτων εἰπεῖν προήχθημεν.

ς΄. Ὁ δὲ τῶν Τυρίων βασιλεὺς [x] Εἵραμος, ἀκούσας ὅτι Σολομὼν τὴν τοῦ πατρὸς διεδέξατο βασιλείαν, ὑπερήσθη· φίλος γὰρ [y] ἐτύγχανε τῷ Δαυίδῃ· καὶ πέμψας πρὸς αὐτὸν, ἠσπάζετό τε καὶ συνέχαιρεν ἐπὶ τοῖς παροῦσιν ἀγαθοῖς. [z] ἀποστέλλει δὲ πρὸς αὐτὸν Σολομὼν γράμματα δηλοῦντα τάδε.

rit. Quin & quotquot apud Hebræos iſto ævo perſpicaciæ laudem aſſequuti ſunt, ingenii præſtantia ſupergreſſus eſt, iiſque *longe* antecelluit. quorum nomina non præteribo. Erant autem Ethanus & Hæmanus, & Chalceus & Dardanus, filii Hemaonis. Compoſuit etiam * libros de odis & canticis quinque ſupra mille, & proverbiorum & † ſimilitudinum ter mille. nam de quavis arboris ſpecie †† parabolam dixit ab hyſſopo uſque ad cedrum. Similiter autem & de jumentis & de cæteris etiam terreſtribus animantibus, ut de iis quæ per aquam pariter ac aërem feruntur, *parabolas fecit*. Ne unius quidem horum naturam ignoravit, aut inexploratam reliquit: ſed de omnibus philoſophorum more diſſeruit, & ſcientiam proprietatum earum ſummam ſe adeptum eſſe oſtendit. Conceſſit ei etiam Deus ut diſceret artem contra malos dæmones ad utilitatem & curationem hominum. Et cum excantationes compoſuiſſet, quibus leniantur morbi, etiam formas adjurationum reliquit, quibus vincta dæmonia *ita* ejiciunt, ut nunquam revertantur. atque hoc ſanationis genus etiamnum apud nos plurimum valet. Vidi enim ex popularibus meis quendam Eleazarum, coram Veſpaſiano & filiis ejus & tribunis reliquiſque militibus, ex dæmonum poteſtate ab iis obſeſſos liberantem. Modus autem iſtius curationis erat talis. Naſi dæmoniaci admoto annulo, cujus pala una ex radicibus incluſa erat, quas indicaverat Solomon, paulo poſt ex naribus odorantis extrahebat dæmonem. tum homine ſtatim collapſo *dæmonem* adjurabat ne in hunc poſtea reverteretur, Solomonis *interim* mentionem faciens, & incantationes ab eo compoſitas recitans. Porro volens Eleazarus illis qui aderant perſuadere manifeſtumque facere, quod hanc vim habuerit, non longe inde collocabat aut poculum aqua plenum aut polubrum; dæmonique imperabat ut homine egrediens illa evertat, atque faciat ut ſpectantes intelligant quod hominem reliquiſſet. Hoc autem *revera* facto, palam erat Solomonis ſapientia & ſcientia. Ideoque ut omnibus nota ſit ingenii ejus magnitudo, quamque charus Deo fuerit, utque nemini, quem ſol intuetur, lateat regis in omni genere virtutis excellens præſtantia, ad verba de illis facienda adducti fuimus.

Quænam ſcripta reliquit Solomon. 3 Regum, c. 4.

Eleazarus quidam dæmonas ejicit.

6. Porro Tyriorum rex Hiramus, audito quod Solomon patri in regnum ſucceſſiſſet, magnopere gaviſus eſt, (nam Davidis erat amicus) & per legatos ipſum ſalutabat, eique gratulabatur de præſenti felicitate. At Solomon ad eum literas mittit his verbis.

Hiramus legatos mittit ad Solomonem. 3 Reg. c. 5.

---

[a] Ita cum *Cod. Samb.* in *Editis, Aliiſque* Αθανος καὶ Αἴμανος. *Ethan & Heman* juxta *S. Literas*, 3 *Regum* c. 4. v. 31. [b] Χάρκεος *Vat.* in *Epiphanii* libris *Chalgal*, & *Chaca* & *Calcheus*. in *Bibliis* Hebr. *Chalcol*, Χαλκὰδ LXXII. [c] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* quod proprius accedat ad Hebraicum *Darda*. in *Editis Aliiſque* Δάδανος. [d] Ημαον *Vat.* Μαὼλ & *Mahol* in *S. Literis*. apud *Epiphanium* varie, *Madanis* & *Madonis* & *Samad*. [e] Πενταχισχίλια *Cedren.* πεντακισχιλίας ᾠδὰς *Zonar.* [f] Τούτων omittunt *Vat.* & *Epiphan.* [g] Αὐτῶν *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Epiphan.* [h] Εἰς ὠφέλειαν τῶν ἀνθρώπων *Cedren.* εἰς ἀνθρώπων ὠφέλειαν *Zonar.* [i] Συνεπήξατο legiſſe viſus eſt *Epiphan.* [k] Παρηγόρη τὰ νοσ. *Vat.* forſan pro παρηγορεῖται νοσήματα, [l] Ενδούμενα *Samb.* & *Vat.* ἐνδούμενοι *Big.* & *Gall.* 1. 2. [m] Ενδιώξουσι *Vat.* ἐδιώκετο *Zonar.* ἐκδιώκονται *Cedren.* [n] Τοῦτον *Big.* & *Samb.* τοῦτο *Gall.* 1. τούτοις *Cedren.* [o] In *Edit. Gen.* & uno aut altero codice ῥίζαι. Sunt qui exiſtimant radicem fuiſſe herbæ, quam (in libris *de bello Judaïco*) *Baram* appellat, & magnifice extollit. [p] Εξῆλθεν ὀσφραινόμενον *Cedren.* ἐξεῖλκεν ὀσφρωμένῳ *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [q] Επανήξειν *Vat.* & forſan *Epiphan.* ὑποστρέφειν *Cedren.* [r] Eſt forſan qui malit μικροῦ ἔμπροσθεν. [ſ] Ητοι inſerui è *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [t] Καθίσταται *Vat.* [u] Illud τὸ ex *MSS.* ut & mox ἡ ante τοῦ βασ. [x] *Al.* Εἵρωμος, & Εἵρωμος & Χείραμος. [y] Ετύγχανε Δαυίδου *Vat.* [z] Sic fere omnes *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* ἐπιστέλλει δὲ πρὸς αὐτόν. Σολομὼν Εἰρ. &c. * *Alii vertunt*, carminum & canticorum libros. *Forſan* περὶ *ante* ᾠδῶν *delendum, & mox voci* πέντε *præfigendum, ut legatur* περὶ πέντε πρὸς τοῖς χιλίοις. † *Al.* parabolarum. †† *Al.* comparationem fecit.

SOLOMON HIRAMO REGI.

Solomonis ad Hiramum literæ. 3 Regum. c. 6.

“Scias velim quod pater meus, cum in animum induxiſſet, ædificare Templum Deo, bellis & continuis expeditionibus fuerit impeditus. non enim prius hoſtes debellare deſiit, donec eos omnes tributum ferre coëgerat. Ego vero Deo gratias ago pro ea qua nunc fruor pace: ac propterea otio abundans jam ſtatuo domum Deo exſtruere. eam etenim me conditurum eſſe, Deus patri meo prædixit. Quam ob rem te oro atque obſecro, ut aliquos una cum meis mitti jubeas in montem Libanum ad ligna excidenda. nam in materia cædenda Sidonii noſtratibus peritiores ſunt. Ipſe vero mercedem, quantam tu dixeris, fabris materiariis ſolvam.”

7. Hiramus autem, cum has literas legiſſet, mandatiſque multum lætatus eſſet, Solomoni *ita* reſcripſit.

REX HIRAMUS REGI SOLOMONI.

Hirami ad Solomonem reſponſio. 3 Regum, c. 5.

“Deum quidem laudare par eſt, qui paternum imperium tibi tradidit, viro ſapienti & omni virtute prædito. Atque ego, his *mirifice* delectatus, quæcunque per literas petiiſti tibi *lubens* ſuppeditabo. Ligno enim multo magnoque exciſo, cedrino pariter ac cypariſſino, mihi curæ erit ut meorum opera in mare devehatur: meiſque *præterea* imperabo, ut rate *ex illis* connexa ad quemcunque volueris tuæ regionis locum mari navigato *ea* deponant: deinde tuis licebit ea Hieroſolyma deportare. *Tuque* fac cures ut pro his frumentum nobis ſuppeditetur, qua re nobis opus eſt, utpote inſulam habitantibus.”

Joſephus provocat ad archiva Tyria, & veritatis ſtudium profitetur.

8. Etiamnum autem manent harum literarum exemplaria, non tantum in noſtris libris conſervata, ſed & apud Tyrios: adeo ut ſiquis voluerit pro certo rem noſſe, rogatis iis qui publicis tabulariis præſunt apud Tyrios, inventurus ſit quæ ab iis dicta fuerint conſentanea illis quæ nos diximus. Atque hæc quidem oratione perſequutus ſum, volens lectores pro comperto habere, nobis in animo eſſe nihil præter veritatem dicere, nedum, veriſimilibus quibuſdam & ad homines decipiendos delectandoſque accommodis, hiſtoriam diſtinguendo, operam quidem dare ut examen fugiamus, poſtulare autem ut *narrationi* ſtatim credatur; neque nobis conceſſum eſſe, ut, facta ab hiſtoriæ decoro diſceſſione, à culpa ſimus immunes: ſed oramus atque obſecramus ut nemo noſtra hæc approbatione ſua dignari velit, niſi veritatem demonſtratam dare certiſque indiciis confirmare poſſimus.

Hirami reſponſo lætatur Solomon.

9. Rex autem Solomon, cum ad eum allatæ fuiſſent regis Tyriorum literæ, promptum ejus obſequium & benevolentiam valde laudavit, & quæ ab ipſo petiit viciſſim ei ſubminiſtravit; mittendo quotannis tritici quidem viginti cororum millia, oleique *expreſſi* totidem

ΣΟΛΟΜΩΝ ΕΙΡΑΜΩ ΒΑΣΙΛΕΙ.

“Ἴσθι μου τὸν πατέρα βουληθέντα κατασκευάσαι τῷ Θεῷ ναὸν, ὑπὸ τῶν [a] πολέμων καὶ τῶν συνεχῶν στρατειῶν κεκωλυμένον. οὐ γὰρ ἐπαύσατο πρότερον τοὺς ἐχθροὺς καταστρεφόμενος, πρὶν ἢ πάντας αὐτοὺς φόρων ὑποτελεῖς [b] ἐποίησεν. ἐγὼ δὲ χάριν οἶδα τῷ Θεῷ τῆς παρούσης εἰρήνης, καὶ διὰ ταύτην εὐσχολῶν οἰκοδομῆσαι τῷ Θεῷ βούλομαι τὸν οἶκον. καὶ γὰρ ὑπ' ἐμοῦ [c] τοῦτον ἔσεσθαι τῷ πατρί μου προεῖπεν ὁ Θεός. διὸ παρακαλῶ σε συμπέμψαι τινὰς τοῖς ἐμοῖς εἰς Λίβανον τὸ ὄρος, κόψοντας ξύλα. πρὸς γὰρ τομὴν ὕλης ἐπιστημονέστερον ἔχουσι τῶν ἡμετέρων Σιδώνιοι. μισθὸν δ' ὃν ἂν ὁρίσῃς, [d] ἐγὼ τοῖς ὑλουργοῖς παρέξω.”

ζ'. Ἀναγνοὺς δὲ τὴν ἐπιστολὴν Εἴραμος, καὶ τοῖς ἐπεσταλμένοις ἡσθεὶς, ἀντιγράφει τῷ Σολομῶνι.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΕΙΡΑΜΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΣΟΛΟΜΩΝΙ.

“Τὸν μὲν Θεὸν εὐλογεῖν ἄξιον, ὅτι σοι τὴν πατρῴαν παρέδωκεν ἡγεμονίαν, ἀνδρὶ σοφῷ καὶ πᾶσαν ἀρετὴν ἔχοντι. ἐγὼ δὲ, τούτοις ἡδόμενος, ἅπαντα ὑπουργήσω τὰ ἐπεσταλμένα. τεμὼν γὰρ ξύλα πολλὰ καὶ μεγάλα, κέδρου τε καὶ κυπαρίσσου, διὰ τῶν ἐμῶν ἐπὶ θάλασσαν καταπέμψω· καὶ κελεύσω τοὺς ἐμοὺς σχεδίαν πηξαμένους εἰς ὃν ἂν βουληθῇς τόπον τῆς [e] σαυτοῦ χώρας πλεύσαντας ἀποθέσθαι. ἔπειθ' οἱ σοὶ [f] διακομίσουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὅπως [g] δὲ καὶ σὺ παράσχῃς ἡμῖν ἀντὶ τούτων σῖτον, οὗ διὰ τὸ νῆσον οἰκεῖν δεόμεθα, φρόντισον.”

η'. Διαμένει δ' ἄχρι τῆς τήμερον τὰ τῶν ἐπιστολῶν τούτων [h] ἀντίγραφα, οὐκ ἐν τοῖς ἡμετέροις μόνον σωζόμενα βιβλίοις, ἀλλὰ καὶ παρὰ Τυρίοις· ὥστ' εἴ τις θελήσειε τὸ ἀκριβὲς μαθεῖν, δεηθεὶς τῶν ἐπὶ [i] τῶν Τυρίων γραμματοφυλακίων δημοσίων, εὕροι συμφωνοῦντα τοῖς εἰρημένοις [k] ὑφ' ἡμῶν τὰ παρ' ἐκείνοις. ταῦτα μὲν οὖν διεξῆλθον, βουλόμενος γνῶναι τοὺς ἐντευξομένους, ὅτι μηδὲν μᾶλλον ἔξω τῆς ἀληθείας λέγομεν, μηδὲ πιθανοῖς τισι καὶ πρὸς ἀπάτην καὶ τέρψιν ἐπαγωγοῖς τὴν ἱστορίαν διαλαμβάνοντες, τὴν μὲν ἐξέτασιν φεύγειν πειρώμεθα, πιστεύεσθαι δ' εὐθὺς ἀξιοῦμεν, [l] οὐδὲ [m] συγκεχωρημένον ἡμῖν, κατεξανισταμένοις τοῦ πρέποντος τῆς πραγματείας, ἀθώοις ὑπάρχειν· ἀλλὰ μηδεμιᾶς [n] ἀποδοχῆς τυγχάνειν παρακαλοῦντες, ἂν μὴ μετὰ ἀποδείξεως καὶ τεκμηρίων ἰσχυρῶν ἐμφανίζειν [o] δυνώμεθα τὴν ἀλήθειαν.

θ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, ὡς ἐκομίσθη τὰ παρὰ τοῦ Τυρίων βασιλέως γράμματα, τήν τε προθυμίαν αὐτοῦ καὶ τὴν εὔνοιαν ἐπῄνεσε, καὶ οἷς ἠξίωσε τούτοις αὐτὸν ἠμείψατο· σίτου μὲν αὐτῷ κατ' ἔτος πέμψας [p] δισμυρίους κόρους, καὶ τοσούτους ἐλαίου

βάδους,

---

[a] Πολέμων τῶν συνεχῶν κεκωλ. *Gall.* 1. 2. atque ita legiſſe videtur *Epiphan.* [b] Πεποιηκέναι *Gall.* 2. [c] *Al.* τοῦτο. [d] Ἐγὼ inſertum dedi ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* [e] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* αὐτοῦ. [f] Διακομίσωσι ſolus *Samb.* [g] Illa δὲ καὶ σὺ ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [h] Exſtat & exemplar aliud harum literarum ex *Eupolemo* apud *Euſebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 33. quod, undecunque prolatum, videtur eſſe ſuppoſititium. [i] Τῶν inſeritur ex *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Παρ' ἡμῶν *Big.* & *Samb.* [l] Ὡς οὐδὲ *Vat.* [m] Συγκεχωρισμένου *Gall.* 2. [n] Ἀποδοχῆς *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* δυνάμεθα, forſan pro δυνώμεθα. [p] Ita reſcripſi ex *Big. Samb. Vat.* & melioribus *Epiphanii* libris. διχιλίους perperam in *Editis Aliiſque*. ὁ δὲ κόρος (inquit *Joſephus*, l. 13. c. 12.) δύναται μεδίμνους Ἀττικοὺς ι'. *Cedrenus* autem p. 94. ὁ δὲ κόρος ἐποίει μόδια λ'. Videſis *Villalp.* in *Apparat.* ad *Ezech.* part. 2. p. 452.

a Βάδος

βάδους. ὁ δὲ [a] βάδος δύναται [b] χωρῆσαι ξέστας [c] ἑβδομήκοντα δύο. τὸ δ' αὐτὸ μέτρον καὶ οἴνου παρεῖχεν. ἡ μὲν οὖν Εἰράμου φιλία καὶ Σολομῶνος ἀπὸ τούτων ἔτι μᾶλλον ηὔξησε, καὶ διαμένειν [d] ὤμοσαν εἰς ἅπαν. ὁ δὲ βασιλεὺς ἐπέταξε παντὶ τῷ λαῷ φόρον ἐργάτας τρισμυρίους, οἷς ἄπονον τὴν ἐργασίαν κατέστησε, μερίσας αὐτὴν συνετῶς. μυρίους γὰρ ἐποίησε κόπτοντας ἐπὶ μῆνα ἕνα ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει· δύο δὲ μῆνας ἀναπαύεσθαι [e] παραγινομένους ἐπὶ τὰ οἰκεῖα, μέχρις οὗ πάλιν οἱ δισμύριοι τὴν ἐργασίαν [f] ἀναπληρώσωσι κατὰ τὸν ὡρισμένον χρόνον. ἔπειθ' οὕτως συνέβαινε τοῖς πρώτοις μυρίοις διὰ τετάρτου μηνὸς ἀπαντᾶν ἐπὶ [g] τὸ ἔργον. [h] γεγόνει δ' ἐπίτροπος τοῦ φόρου τούτου Ἀδώραμος. [i] ἦσαν δ' ἐκ τῶν παροίκων οὓς Δαυίδης καταλελοίπει, τῶν μὲν παρακομιζόντων τὴν [k] λιθείαν καὶ τὴν ἄλλην ὕλην, ἑπτὰ μυριάδες· τῶν δὲ λατομούντων ὀκτάκις μύριοι. τούτων δ' ἐπεστάτουν τρισχίλιοι καὶ τριακόσιοι. προστετάχει δὲ λίθους μὲν αὐτοὺς τέμνειν μεγάλους, εἰς τοὺς τοῦ ναοῦ θεμελίους· ἁρμόσαντας δὲ πρότερον καὶ συνδήσαντας ἐν τῷ ὄρει, κατακομίζειν οὕτως εἰς τὴν πόλιν. ἐγένετο δὲ ταῦτα οὐ παρὰ τῶν οἰκοδόμων τῶν ἐγχωρίων μόνον, ἀλλὰ καὶ ὧν ὁ Εἴραμος ἔπεμψε τεχνιτῶν.

batos. Batus autem capit ſextarios ſeptuaginta duo. Eandem vero ei menſuram etiam vini ſuppeditabat. Et ab iſtis quidem initiis magis magiſque crevit amicitia inter Solomonem & Hiramum; ſeque in ea perpetuo manſuros eſſe jurarunt. Imperavit autem Solomon populo univerſo in tributum operariorum triginta millia: quibus ut miniſterium non eſſet laborioſum effecit, ſcienter illud atque perite dividendo. conſtituit enim ut deni milleni in menſem unum *ſylvam* in monte Libano cæderent, per duos autem menſes quietem agerent domum quiſque ſuam regreſſi, donec reliqui viceni milleni ſuum opus itidem abſolverint. Ita demum tempore præfinito contigit, ut quarto *quoque* menſe primi deni milleni ad opus redirent. Huic vero tributo *exigendo* præerat Adoramus. Porro erant ex iniquilinis, quos Davides *operi deſtinatos* reliquerat, in vectores quidem ſaxorum & cæteræ materiæ ſeptuaginta millia, in lapicidas vero octoginta millia. Hiſque præfecti *erant viri* ter mille & trecenti. In mandatis præterea dederat, ut ſaxa quidem ingentia illi exciderent in Templi fundamenta: cum vero in monte ea prius aptaſſent & colligaſſent, ita *demum* in urbem conveherent. Iſtis autem operam navabant non ſolum ſtructores indigenæ, ſed & artifices ab Hiramo miſſi.

Solomonis opera ad Templi materiam. 3 Reg. c. 5.

ΚΕΦ. γ'.

Περὶ τῆς οἰκοδομῆς τοῦ ναοῦ.

ΤΗΣ δ' οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ Σολομὼν ἤρξατο, [n] τέταρτον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας ἔχων, μηνὶ δευτέρῳ, ὃν Μακεδόνες μὲν Ἀρτεμίσιον καλοῦσιν, Ἑβραῖοι δὲ Ἰάρ, [o] μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ ἐνενήκοντα καὶ δύο τῆς ἀπ' Αἰγύπτου τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐξόδου, μετὰ δὲ χίλια καὶ [p] εἴκοσι ἔτη τῆς Ἀβράμου εἰς τὴν Χαναναίαν ἐκ τῆς Μεσοποταμίας ἀφίξεως, ἀπὸ δὲ τῆς ἐπομβρίας [q] μετὰ χίλια καὶ τετρακόσια καὶ τεσσαράκοντα. ἀπὸ δὲ τοῦ πρώτου [r] γεννηθέντος Ἀδάμου ἕως οὗ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν διεληλύθει τὰ πάντα ἔτη τρισχίλια καὶ [s] ἑκατὸν καὶ δύο. καθ' ὃν δὲ ὁ ναὸς ἤρξατο οἰκοδομεῖσθαι [t] χρόνον, κατ' ἐκεῖνον ἔτος ἤδη τῆς ἐν Τύρῳ βασιλείας [u] ἐνδέκατον [x] ἐνειστήκει Εἰράμῳ. [y] ἀπὸ δὲ τῆς οἰκήσεως Τύρου εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ διαγεγόνει χρόνος ἐτῶν τεσσαράκοντα καὶ διακοσίων.

β'. Βάλλεται μὲν οὖν τῷ ναῷ θεμελίους ὁ βασιλεὺς ἐπὶ μήκιστον τῆς γῆς βάθος, ὕλης λίθων ἰσχυρᾶς, καὶ πρὸς χρόνον

CAP. III.

De ædificatione Templi.

Solomon autem Templum ædificare cœpit regni ſui anno quarto, menſe ſecundo, quem Macedones quidem Artemiſium vocant, Hebræi vero Jar, poſt quingentos nonaginta duos annos ab exitu Iſraëlitarum ex Ægypto, poſt mille autem & viginti annos ab Abrami migratione ex Meſopotamia in Chananæam, poſt mille vero & quadringentos & quadraginta à diluvio. Ab Adamo autem primo formato, uſque ad tempus quo Solomon ædificavit Templum, in univerſum effluxerunt anni ter mille centum & duo. Illo vero tempore quo Templum cœptum eſt ædificari, tunc undecimum in regno Tyri annum jam egerat Hiramus. A Tyri autem conditu uſque ad exſtructionem Templi elapſi ſunt anni quadraginta & ducenti.

Solomon Templum ædificat. 3 Reg. c. 6. 2 Paralip. c. 3.

2. Et quidem rex in altiſſimam terræ profunditatem jacit fundamenta Templi, ex lapidum materia firmitate prædita, & vi temporis injuriis

Templi deſcriptio.

---

[a] Βάδος, ὁ καὶ βάτος. *Heſych.* [b] Χωρῆσαι non agnoſcunt aliquot *MSS.* & commode ſatis abeſſe poteſt. [c] Sic cum *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* in *aliis* ἑβδομήκοντα καὶ δύο. Utcunque ſextarios Romanos intelligendos eſſe docet *Jac. Capellus* de *Menſuris Cubicis*, p. 94. [d] Ita cum *Vat. & Epiphanio.* ὡμολόγησαν in *Editis Aliiſque.* [e] Παραγινομένους *Samb. & Big.* [f] Sic cum *MSS.* in *Editis* πληρώσωσι & mox ὁρισμένον. [g] Τὸ adjecimus ex *MSS.* [h] Ἐγεγόνει ſolus *Vat.* Eſt qui malit γέγονε. ſed cum infra occurrat γεγόνει, ut & προςτετάχει, & alia id genus, non dubito quin *Atticorum* more omiſſum fuerit augmentum εὐφωνίας χάριν. [i] Παροικιῶν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. utraque lectio ferri poteſt. [k] Λιθίαν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [l] Sic *Big. Samb. Gall.* 2. *Gen. & Epiphan.* Διακόσιοι *Baſ. Aliique.* [m] Μόνον *Big. & Samb.* à prima manu. [n] Ita *Big. & Samb.* in aliis τέταρτον ἤδη τ. β. ἔτος ἔχων. [o] Μετὰ ἔτη πεντακόσια καὶ δύο juxta pleroſque *Epiphanii* libros. *Toſtatus* tamen in nonnullis reperiit DCXII. ut videre eſt in *Quæſt.* IV. ad 3 *Regum*, c. 6. Verum Græcos *Joſephi* codices hic loci non vitiatos eſſe colligit *J. G. Voſſius* (in *Iſag. ad Chronol. S.* c. 7.) ex *Lib.* X. *Antiquitatum*, c. XL. ubi dicitur Templum fuiſſe crematum anno CCCCLXX. ex quo condi cœpiſſet. ab egreſſu vero populi ex Ægypto CIↃLXII. nam ſi ab anno hiſce detrahas CCCCLXX. reſidui ſunt DXCII. Videſis *Heideggeri* Hiſt. Sacr. p. 347. *Uſſerii* & *Iſ. Voſſi* Chron. Sacr. & L. *Capelli* Chron. Sacr. p. 153. [p] Καὶ δύο ἔτη poſt εἴκοσι adjicienda cenſet *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt.* tom. 2. p. 779. [d] Μετὰ χίλια καὶ τριακόσια καὶ τεσσαρεσκαίδεκα reſcribendum cenſet *Schotanus*. In nonnullis *Epiphanii* codicibus *anno milleſimo quadringenteſimo*, ſine *quadrageſimo*. [r] *Al.* γεννηθέντος. [s] Ἑβδομήκοντα pro ἑκατὸν δύο reponendum cenſet *Schotanus*. [t] Χρόνον ἐτῶν τεσσαράκοντα, κατ' ἐκεῖνον ἔτος *Vat.* [u] Δυοδέκατον, ut in Lib. I. contra *App.* rectius eſſe cenſet *H. Dodwellus* in Diſſ. de *Peripli Hannonis ætate*, p. 21. [x] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐνεστήκει. [y] Ἀπὸ deeſt *Big. Samb. Vat. & Gall.* 2. in quibus τῆς δ' οἰκήσεως ἐς τὴν οἰκοδομίαν. [z] CCCLI. numerat *Chron. Alex.* p. 189. Vide *J. Scalig.* ad *Fragm. Gr. Script.* p. 29. *Edit. Gen.* & *W. Langium* de *Annis Chriſti*, p. 289.

injuriis reſiſtendi, quique cum terra coaleſcentes ſolum & firmamentum futuri eſſent operi ſuperſtruendo, & propter robur inferne *inexpugnabile* facile laturi ædificii futuri molem, & ſumptuoſum ornamentorum apparatum, qui pondere non minor foret quam reliqua quæ ad celſitudinem & amplitudinem *conferebant*, decoriſque & magnificentiæ gratia excogitabatur. Illud autem eduxerunt uſque lacunar ex ſaxo candenti conſtructum. Et quidem altum erat ſexaginta cubitos, totidem vero & longum, & latum viginti. Super hoc autem erat aliud ædificium paribus menſuris; ita ut tota altitudo Templi centum & viginti cubitis conſtaret. verſumque erat ad orientem. Veſtibulum autem ejus ad introitum ſtatuerunt, longum viginti cubitos, ad menſuram latitudinis ædis, latum vero decem cubitos, celſitudine autem evectum ad centum viginti cubitos. Porro ædiculas Templo per circuitum aſtruebat triginta, quæ extrinſecus circumjectæ totum *Templum* propter crebritatem earum & multitudinem erant cohibituræ. Quinetiam effecit ut earum aditus eſſent per alias in alias. Unaquæque autem ex hiſce domunculis patebat quidem in latitudinem quinque cubitos, totidem vero in longitudinem, & viginti cubitis attollebatur. Super has autem aliæ ædiculæ exſtructæ erant, & ſuper illas rurſum aliæ, omnes pari cum ipſis invicem menſura & numero, ita ut omnes ſimul inferius *Templi* ædificium altitudine æquarent. nam pars ejus ſuperior nullis erat domunculis circundata. Tectum autem illis impoſitum erat cedrinum. Et domunculæ quidem ſuum quæque *tectum* habebant, cum proximis nequaquam cohærens: aliis vero commune tectum erat ex longiſſimis trabibus conſertum, ad utrumque latus pertingentibus: adeo ut medii parietes, ab iiſdem lignis contenti, propterea firmiores redderentur. porro trabibus fornicem ſubjiciebat ex eadem materia, eumque in laquearia dedolatum cum juncturis aureis. Parietes autem, cum tabulis cedrinis eos incruſtaſſet, cælatura ex auro induxit, ita ut Templum omne fulgore colluceret & illuſtraretur, atque oculos ingredientium perſtringeret auri ſplendore undique diffuſo. Tota vero Templi fabrica multa cum arte exſtructa eſt ex lapidibus politis, apta admodum lævique commiſſura junctis conditiſque, ut intuentibus nullum uſquam mallei aut cujuſlibet

ἀντέχειν δυναμένης, [a] οἵ τε τῇ γῇ συμφυέντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος καὶ ἔρεισμα τῆς [b] ἐποικοδομησομένης κατασκευῆς ἔσεσθαι, καὶ διὰ τὴν κάτωθεν ἰσχὺν [c] οἴσειν ἀπόνως τὸ [d] μέγεθος τῶν [e] ἐποικοδομησομένων, καὶ κάλλους πολυτέλειαν, [f] ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι τῶν ἄλλων ὅσα πρὸς ὕψος καὶ πρὸς ὄγκον, κόσμου τε χάριν καὶ [g] μεγαλουργίας ἐπενοεῖτο. [h] ἀνήγαγον δ' αὐτὸν ἄχρι τῆς ὀροφῆς ἐκ λευκοῦ λίθου πεποιημένον. τὸ μὲν οὖν ὕψος ἦν [i] ἑξήκοντα πηχῶν, τὸ δ' αὐτὸ καὶ [k] τὸ μῆκος, εὖρος δ' εἴκοσι. κατὰ [l] τούτου δὲ ἄλλος ἦν ἐγηγερμένος, ἴσος τοῖς μέτροις· ὥστε εἶναι τὸ πᾶν ὕψος τοῦ ναοῦ πηχῶν ἑκατὸν καὶ εἴκοσι. τέτραπτο δὲ πρὸς τὴν ἀνατολήν. τὸ δὲ πρόναον αὐτοῦ προέστησαν ἐπὶ [m] πήχεις εἴκοσι τὸ μῆκος, πρὸς τὸ εὖρος τοῦ [n] οἴκου τεταγμένον, ἔχον δὲ πλάτος πήχεις δέκα, ὕψος δὲ ἀνεγηγερμένον πηχῶν ἑκατὸν [o] καὶ εἴκοσι. περιῳκοδόμησε δὲ τὸν ναὸν ἐν κύκλῳ τριάκοντα βραχέσιν οἴκοις, οἳ συνοχή τε τοῦ παντὸς ἔμελλον ἔσεσθαι διὰ πυκνότητα καὶ πλῆθος ἔξωθεν περικείμενοι. καὶ δὴ καὶ τὰς εἰσόδους αὐτοῖς δι' ἀλλήλων κατεσκεύασεν. ἕκαστος δὲ τῶν οἴκων τούτων εὖρος μὲν εἶχε [p] πέντε πήχεις, μῆκος δὲ τοὺς αὐτούς, ὕψος δὲ [q] εἴκοσι. ἐπῳκοδόμηντο δὲ [r] τούτοις ἄνωθεν ἕτεροι οἶκοι, καὶ πάλιν ἄλλοι κατ' αὐτῶν, [s] ἴσοι καὶ τοῖς μέτροις καὶ τῷ ἀριθμῷ· [t] ὡς τὸ πᾶν ὕψος αὐτοὺς λαβεῖν [u] τῷ κάτωθεν οἴκῳ παραπλήσιον. ὁ γὰρ ὑπερῷος οὐκ ἦν περιῳκοδομημένος. ὄροφος δ' αὐτοῖς ἐπεβέβλητο κέδρου. καὶ τοῖς μὲν οἴκοις οὗτος ἴδιος ἦν ἑκάστῳ, πρὸς τοὺς πλησίον οὐ συνάπτων. τοῖς δ' ἄλλοις ὑπῆρχεν ἡ στέγη [x] κοινὴ δι' ἀλλήλων [y] δεδομημένη μηκίσταις δοκοῖς, καὶ [z] διηκούσαις ἁπάντων· ὡς τοὺς μέσους τοίχους [a] ὑπὸ τῶν αὐτῶν συγκρατουμένους ξύλων ἐρρωμενεστέρους διὰ τοῦτο γίνεσθαι. τὴν δ' ὑπὸ τὰς δοκοὺς στέγην τῆς αὐτῆς ὕλης [b] ἐβάλλετο πᾶσαν [c] ἐξεσμένην εἰς φατνώματα καὶ [d] προσκόλλησιν χρυσοῦ. τοὺς δὲ τοίχους κεδρίναις διαλαβὼν σανίσι, χρυσὸν αὐταῖς [e] ἐνετόρνευσεν, ὥστε στίλβειν ἅπαντα τὸν ναὸν καὶ περιλάμπεσθαι τὰς ὄψεις τῶν εἰσιόντων ὑπὸ τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσοῦ πανταχόθεν φερομένης. ἡ δ' ὅλη τοῦ ναοῦ οἰκοδομία κατὰ πολλὴν τέχνην ἐκ λίθων ἀκροτόμων ἐγένετο, συντεθέντων ἁρμονίως πάνυ καὶ λείως, ὡς μήτε [f] σφύραν μήτε ἄλλου τινὸς ἐργαλείου

---

[a] Ita *Big. Samb. Vat.* & (ut conjicio) *Epiphan.* qui vertit, *quique conſtipati ſibi & conſerti terræ, pavimentum & fortitudo ſuperædificati operis eſſent.* in *Editis Aliiſque* συμφύοντες ἔμελλον καὶ ἔδαφος &c. [b] Ἐποικοδομηθησομένης *Big.* & *Samb.* [c] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* perperam οἷς ἀπόνως. [d] Μέγεθός τε *Samb. Vat.* & *Gall.* 2. [e] Ἐπικεισομένων in *Gall.* 2. & *Epiphanio.* [f] Cum in Editis ſit ἢ βάρος ἃ ἔμελλον οὐχ ἥττονα εἶναι &c. & in *MSS.* ἢ βάρος ὃ ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι, aut ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι &c. ideo placuit reſcribere ἢ βάρος ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι. ſi quis ἧς βάρος ἀεὶ ἔμελλεν οὐχ ἧττον εἶναι, per me licet. [g] Τῆς ante μεγαλουργίας delevimus auctoritate *Codd. Big. Samb.* & *Vat.* [h] Ἀνήγαγεν *Vat.* & *Vet. Interpr.* [i] Περὶ δὲ τοῦ μέτρου (inquit *Zonaras*) τοῦ ὕψους αὐτοῦ καὶ τοῦ μήκους, καὶ τῆς αὐτοῦ κατασκευῆς, οὐχ ὁμοφωνοῦσιν ἥτε τρίτη τῶν Βασιλικῶν καὶ Ἰώσηπος ἐν τῷ ὀγδόῳ λόγῳ τῆς Ἀρχαιολογίας περὶ τοῦ ναοῦ συγγραφόμενος, ἀλλ' ἐν τοῖς πλείοσι διαφέρονται. Quod ideo *Joſephum* feciſſe exiſtimandum eſt (ait *Villalpandus*) quòd *S. Scripturæ* teſtimonia, quæ de his rebus exſtabant, percipere minime potuerit; vel propterea minime, quod architecturæ fuerit omnino ignarus. [k] Τὸ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* [l] Ita *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατὰ τοῦτο in *reliquis.* [m] Πήχεις μὲν εἴκοσι *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ita cum *Big. Samb. Hen. Buſh.* & *Gall.* 2. οἴκου τεταγμένου *Vat.* & *Gall.* 1. leviculo ſane diſcrimine. in *Editis* μήκους τεταγμένον. [o] Sic *Vat.* in *reliquis* deeſt καί. [p] In *Editis* εἴκοσι πέντε πήχεις. Sed auctoritate *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphanii* εἴκοσι delevimus, probante *Villalpando* ad *Ezech.* tom. 2. part. 2. p. 289. ut & *Caſtalione* ad 3 *Regum*, c. 6. [q] Cella unaquæque cum ſuo tabulato alta erat calamum, omnes ſimul calamos tres, hoc eſt cubitos octodecim cum tribus quartis cubiti partibus, quos hiſtorico more licuit Joſepho vocare *viginti*; niſi de celſitudine ſuper pavimento domûs loquatur. nam ſuperiotis cubiculi tabulatum à ſolo erigitur cubitos xx. *Villalp.* [r] Ἐπὶ τούτους ſolus *Vat.* [s] Si de cubiculorum longitudine & celſitudine intelligatur, omnium ordinum cubicula paria erant; ſi vero de latitudine erant certe imparia, ut conſtat ex 3 *Regum*, c. 6. v. 6. *Villalpand.* [t] Ὥστε πᾶν *Vat.* [u] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τῶν κάτωθεν οἴκων. [x] Illud κοινὴ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *Editis Aliiſque* διδομημένη. [z] Διηκούσαις maluimus cum *Samb.* quam διηκούσης cum *cæteris* omnibus. [a] Sic cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὑπὸ τῶν συγκ. *Big.* ὑπ' αὐτῶν in *Editis.* [b] Ἐβάλετο *Big.* & *Samb.* [c] Ἀναξεσμένην *Vat.* [d] Ita cum *MSS.* πρὸς κόλλησιν in *Editis.* [e] Ἐνετόρευσεν *Gall.* 2. [f] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* σφῦραν in *Editis.*

a Ita

ἐργαλείου τεκτονικοῦ τοῖς κατανοοῦσιν ἐργασίαν δηλοῦσθαι, ἀλλὰ δίχα τῆς τούτων χρήσεως πᾶσαν [a] ἡρμόσθαι [b] τὴν ὕλην προσφυῶς· ὡς ἑκούσιον τὴν ἁρμονίαν αὐτῆς δοκεῖν μᾶλλον, ἢ τῆς τῶν ἐργαλείων ἀνάγκης. ἐφιλοτέχνησεν δὲ [c] ὁ βασιλεὺς ἄνοδον εἰς τὸν ὑπερῷον οἶκον διὰ τοῦ εὔρους τοῦ τοίχου. οὐ γὰρ [d] εἶχεν θύραν μεγάλην κατὰ τῆς ἀνατολῆς ὡς εἶχεν ὁ κάτωθεν οἶκος, ἀλλ' ἐκ τῶν πλευρῶν ἦσαν αἱ εἴσοδοι διὰ μικρῶν πάνυ θυρῶν. διέλαβε δὲ τὸν ναὸν καὶ ἔνδοθεν [e] καὶ ἔξωθεν ξύλοις κεδρίνοις, ἁλύσεσι παχείαις συνδεδεμένοις· ὥστε ἀντ' ὀχυρωμάτων καὶ ῥώμης τοῦτο αὐτοῖς [f] εἶναι.

γ'. Διελὼν δὲ τὸν ναὸν εἰς δύο, τὸν μὲν ἔνδοθεν οἶκον, εἴκοσι πηχῶν, ἐποίησεν ἄδυτον [g] εἶναι. [h] τὸν δὲ, τεσσαράκοντα πηχῶν, ἅγιον ναὸν ἀπέδειξεν. ἐκτεμὼν δὲ τὸν μέσον τοῖχον θύρας ἐπέστησε κεδρίνας, χρυσὸν αὐταῖς πολὺν [i] ἐνεργασάμενος καὶ τορείαν ποικίλην. κατεπέτασε δὲ ταύτας ὑφέσιν εὐανθεστάτοις, ἐξ ὑακίνθου καὶ πορφύρας καὶ [k] κοκκίνου πεποιημένοις· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ βύσσου λαμπροτάτης καὶ μαλακωτάτης. ἀνέθηκε δ' εἰς τὸ ἄδυτον, εἴκοσι πηχῶν τὸ εὖρος, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ μῆκος, δύο Χερουβεὶς ὁλοχρύσους, πηχῶν [l] ἑκάτερον τὸ ὕψος [m] πέντε. δύο δ' ἦσαν [n] ἑκατέρῳ πτέρυγες, ἐπὶ πέντε πήχεις ἐκτεταμέναι. [o] διὸ οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων αὐτὰς ἀνέστησεν, ἵνα τῶν πτερύγων τῇ μὲν ἅπτωνται τοῦ κατὰ νότον κειμένου τοίχου [p] ἀδύτου, τῇ δὲ κατὰ βορρᾶν· αἱ δ' ἄλλαι πτέρυγες [q] αὐταῖς συνάπτουσαι τεθείσῃ μεταξὺ αὐτῶν τῇ κιβωτῷ σκέπη τυγχάνωσι. τὰς δὲ Χερουβεὶς οὐδεὶς [r] ὁποῖαί τινες ἦσαν εἰπεῖν οὐδ' εἰκάσαι δύναται. κατέστρωσε δὲ καὶ τοῦ ναοῦ τὸ ἔδαφος ἐλάσμασι χρυσοῦ, ἐπέθηκε δὲ καὶ τῷ πυλῶνι τοῦ ναοῦ θύρας, πρὸς τὸ ὕψος τοῦ τοίχου [ſ] συμμεμετρημένας, εὖρος ἐχούσας πηχῶν [t] εἴκοσι, καὶ ταύτας κατεκόλλησε χρυσῷ. συνελόντι δ' εἰπεῖν, οὐδὲν εἴασε τοῦ ναοῦ μέρος, οὔτε ἔξωθεν οὔτε ἔνδοθεν, [u] ὃ μὴ χρυσὸς ἦν. κατεπέτασε δὲ καὶ ταύτας τὰς θύρας, ὁμοίως τοῖς ἐνδοτέρω καταπετάσμασι. ἡ δὲ τοῦ προνάου πύλη τούτων οὐδὲν εἶχε.

δ'. Μεταπέμπεται δ' ἐκ Τύρου Σολομὼν παρὰ Εἰράμου τεχνίτην, Χείραμον ὄνομα, μητρὸς μὲν ὄντα Νεφθαλίτιδος τὸ γένος, ἐκ γὰρ ταύτης ὑπῆρχε τῆς φυλῆς, πατρὸς δὲ [x] Οὐρίου, γένος Ἰσραηλίτου. οὗτος ἅπαντος μὲν [y] ἐπιστήμην εἶχεν ἔργου· μάλιστα δὲ τεχνίτης ἦν χρυσὸν ἐργάζεσθαι καὶ ἄργυρον καὶ χαλκόν· ὑφ' οὗ δὴ καὶ πάντα κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν τὰ περὶ τὸν ναὸν ἐξεμηχανήθη. κατεσκεύασε δὲ ὁ Χείραμος οὗτος καὶ στύλους δύο χαλκοῦς ἔσωθεν, [z] τὸ πάχος τεσσάρων δακτύλων. ἦν δὲ τὸ μὲν ὕψος τοῖς κίοσιν ὀκτωκαίδεκα πηχῶν· ἡ δὲ περίμετρος δέκα καὶ δύο [ζ] πηχῶν.

inſtrumenti fabrilis appareret indicium; ſed illis non adhibitis materiam omnem congrue coagmentatam fuiſſe: ita ut ſua ſponte potius cohærere videretur quam ferramentorum vi. Porro aſcenſum in ſuperius domûs tabulatum commentus eſt rex *per cochleam* parietis craſſitudine *incluſam.* non enim ei erat janua magna ad orientem, ſicuti domui erat inferiori; ſed à lateribus adibatur per parva oſtiola. Templum autem tam intus quam extra complexus eſt aſſeribus cedrinis, craſſis catenis inter ſe conſtrictis; adeo ut hoc illis vice firmamentorum & roboris eſſet.

Templum diviſum in Cellam & Penetrale.

3. Cum autem Templum in duas partes diviſiſſet, ædem quidem interiorem, viginti cubitorum, in * Adytum ſepoſuit; exteriorem vero, quadraginta cubitorum, † Sanctuarium eſſe conſtituit. In ſciſſura vero medii parietis fores poſuit cedrinas multo auro obductas & variis cælaturis *ornatas.* Illis autem vela prætendit, pulcherrima florum variatione, hyacintho & purpura & cocco intexta, necnon & byſſo ſplendidiſſima & molliſſima. Porro in Adyto, viginti cubitos in latitudinem patente totidemque in longitudinem, duos Cherubes dedicavit, †† totos aureos, utrumque in altitudinem quinque cubitorum. Utrique etiam alæ erant in quinos cubitos expanſæ. Quare non longe ab invicem eas collocabat; ut unâ quidem alarum auſtralem parietem Adyti attingerent, alia vero ſeptentrionalem: aliæ autem alæ inter ſe cohærentes arcam in medio poſitam obtegerent. At quales fuerint hi Cherubes nemo dicere poteſt aut conjicere. Quin & Templi pavimentum petalis aureis inſtravit. Portæ etiam Templi fores aptavit, parietis altitudini proportione reſpondentes, latas cubitos viginti, iiſque jungendis aurum adhibuit. Atque, ut ſummatim dicam, nullam Templi partem reliquit, aut intus aut extra, quæ non erat auro illita. Iſtis præterea januis aulæa oppandit illis ſimilia quæ intus oppanſa erant. Cæterum veſtibuli janua nihil horum habuit.

Cherubes.

Chiramus conflator. 3 *Regum, c.*7.

4. Solomon autem Tyro acceſſit ab Hiramo artificem Chiramum, ex matre quidem genere Nephthalitide, (nam ex illa erat tribu) patre vero Uria Iſraëlitis oriundo. Hic omnis quidem opificii ſcientia pollebat, præcipue vero peritus erat in auro & argento & ære fabrifaciendo: à quo ſane omnia circa Templum *ſummo* artificio facta ſunt ad voluntatem regis. Foris autem, & hic Chiramus formavit duas columnas æneas, craſſitudine quatuor digitorum. atque ſurgebant quidem iſtæ columnæ in altitudinem octonûm denûm cubitorum: circuitus vero illarum *erat* cubitorum octodecim.

Duæ æreæ columnæ. 3 *Regum, c.* 7.

---

[a] Ita *Samb.* in *cæteris* ἡρμῶσθαι. [b] In *Editis* τὴν τούτων ὕλην. ſed τούτων delevimus, quod illud nec agnoſcant *MSS.* nec *Vet. Interpr.* [c] Articulum ὁ inſeruimus è *Codd. MSS.* [d] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in *cæteris* εἶχον. [e] Illa καὶ ἔξωθεν non agnoſcit *Vetus Interpr.* [f] Sic *Big. Vat.* & *Gall* 2. τούτῳ εἶναι αὐτοῖς *Samb.* in *Editis* τοῦτον αὐτοῖς χρῆσθαι. Forſan, ex ſcriptura *Cod. Samb.* τούτῳ αὐτοὺς χρῆσθαι. [g] Εἶναι ex ſex *MSS.* deerat tamen in *Vat.* & *Editis.* [h] Τὸν δὲ τ. π. & ἅγιον *Gall.* 1. 2. [i] Ita ex *MSS.* pro ἐργασάμενος Editorum. [k] Κόκκου *Vat.* [l] Vel hic ἑκατέρων legendum, vel εἶδος, aut ſimile huic verbum ſubintelligendum, ut conſtat ex v. 26. [m] Δέκα juxta LXXII. & Veritatem *Hebraïcam*, in 3 *Regum*, c. 6. v. 23. [n] Ita cum *Editis.* ἑκατέρων in *MSS.* [o] Διὸ καὶ οὐ μακρὰν ἀπ' ἀλλήλων, vel διὸ καὶ μακρὰν οὐκ ἀπ' ἀλλήλων in *MSS.* [p] Τοῦ ἀδύτου *Big. Samb.* & *Vat.* Verum ἀδύτου non agnoſcit *Vat.* [q] Ita ex *Busb. Vet. Interpr.* & *S. Literis.* in *Editis, Aliiſque* αὐτοῖς. [r] P. 110. dicit Cherubes referre animantia volatilia eaque tali forma qualem nemo unquam conſpexerat. [ſ] Sic *MSS.* in *Editis* συμμετρημένας. [t] Ita in omnibus *Joſephi* libris tam *Græcis* quam *Latinis.* At *Ezech.* (cap. 41. v. 2.) oſtio *decem* tantum cubitos tribuit. Videſis *Villalp.* tom. 2. in *Ezech.* part. 2. p. 576. [u] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* cum *Editis* οὗ μὴ χρ. [x] Ita in libris omnibus *Joſephi* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Gall.* 1. & *Gen.* qui ex *S. Literis* (ut videtur) Τυρίου habent. Videſis *Commentarios* ad 3 *Regum,* c. 7. v. 14. & 2 *Paralip.* c. 2. v. 14. & *Schotanum* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 775. [y] Ἐπισημόνως *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [z] Paulo aliter legiſſe viſus eſt *Epiphan.* qui vertit, *cum canalibus, cavatione quatuor digitorum.* [ζ] Πηχῶν deeſt *Vat.* * *Al.* Sanctum Sanctorum, & Penetrale. † *Al.* Cella, & Templum anterius. †† *Ex auro ſolido* vertit *Gelen.* *ex puriſſimo* reddit *Epiphan.* Sed juxta *S. Literas,* ex materia erant *cypariſſina* auro tecta.

a Sic

octodecim. Utriuſque autem columnæ capiti impoſuit capitulum fuſile lilii ſpecie, in quinûm cubitorum altitudinem excitatum: cui circundatum erat opus reticulatum palmulis æneis perplexum, ad lilia tegenda. inde autem dependebant bini malogranatorum ordines, ducentorum numero. Harum columnarum unam quidem ad dextram veſtibuli antam ſtatuebat, Jachin nominatam; alteram vero ad ſiniſtram, Boaz vocatam.

Mare æneum, ſive lacus fuſilis. 3 Regum, c. 7. & 2 Paralip. c. 4.

5. Fudit autem & mare æneum in hemiſpærii ſpeciem. illud vero opus à metallario confectum ex ſui amplitudine mare appellatum eſt. Erat enim labrum ſecundum diametrum cubitorum decem: & ad palmi craſſitudinem fuſum erat. Suffulciebatur autem ad ipſum alvei meditullium ſpirâ in decem orbiculos circumductâ: eratque diametro cubiti unius. Circumſtabant autem circum illam juvenci duodecim, verſus regiones quatuor ventorum adſpicientes, ad unumquemque ventum tres, cum poſterioribus introrſum propendentibus, ut eis hemiſphærium incumberet, ſecundum circumactum intus depreſſius. Continebat autem *hoc* mare batos ter mille.

Baſes æreæ & lavacra. 3 Reg. c. 7. & 2 Paralip. c. 4.

6. Fecit præterea labrorum decem baſes æneas quadrangulas. Harum ſingulæ quinque cubitos in longitudinem, in latitudinem quatuor patebant, in altitudinem ſex. Opus autem, cum per partes torno factum eſſet, ad hunc modum compactum erat. Quatuor erant columellæ, ad totidem angulos diſpoſitæ, forma quadrangulari, quibus latera baſium utrinque adaptata erant & inſerta. erant autem hæc tripartita, & ſingulæ areolæ continebantur * limbo in graduum ſimilitudinem facto. ſuper quibus ſculptus erat alibi leo, alibi taurus & aquila. Columellæ etiam haud ſecus ac latera cælaturis erant ornatæ. Totum vero opus quatuor rotis ſuſpendebatur. Illæ autem fuſiles erant cum modiolis & radiis diametri ſeſquicubitalis. Mirum eſſet videre rotarum curvaturas, quomodo rotundatæ & lateribus baſium coaptatæ radiis congrue inſiſtebant. Fere autem ita ſe habebant. angulos vero ſuperne continebant manuum extenſarum humeri, quibus incumbebat ſpira fundo appoſita lavacri, requieſcentis ſuper manibus leonis & aquilæ qui illis adaptati erant, ut iſta *omnia* ſpectantibus ejuſdem conflaturæ eſſe viderentur. Hiſce vero interſertæ erant palmæ cælatæ. Hujuſmodi quidem ſtructuræ erant decem baſes. Præterea autem fecit † decem Cythrogaulos, lavacra ænea rotunda. quorum ſingula capiebant ** choas

χωνευτὸν δὲ ἐφ' ἑκατέρᾳ κεφαλῇ κρίνον ἐφειστήκει, τὸ ὕψος ἐπὶ πέντε πήχεις ἐγηγερμένον· ᾧ περιέκειτο [a] δίκτυον ἐλάτῃ χαλκείᾳ περιπεπλεγμένον, καλύπτον τὰ κρίνα. τούτου δὲ ἀπήρτηντο κατὰ [b] διστοιχίαν καὶ [c] ῥοίαι διακόσιαι. τούτων τῶν κιόνων τὸν μὲν ἕτερον κατὰ τὴν δεξιὰν ἔστησε τοῦ προπυλαίου παραστάδα, καλέσας αὐτὸν [d] Ἰαχίν· τὸν δὲ ἕτερον κατὰ [e] τὴν ἀριστεράν, ὀνομάσας αὐτὸν [f] Βοάζ.

ε'. Ἐχώνευσε δὲ καὶ θάλασσαν χαλκῆν εἰς ἡμισφαίριον [g] ἐσχηματισμένην. ἐκλήθη δὲ τὸ χαλκούργημα θάλασσα διὰ τὸ μέγεθος. ἦν γὰρ ὁ λουτὴρ τὴν διάμετρον πηχῶν δέκα, καὶ ἐπὶ παλαιστιαῖον πάχος κεχωνευμένος. [h] ὑπήρειστο δὲ [i] κατὰ τὸ μεσαίτατον τοῦ κύτους [k] σπεῖρα περιελιγμένη εἰς ἕλικας δέκα. ἦν δὲ τὴν διάμετρον πήχεως. περιειστήκεσαν δὲ περὶ αὐτὴν μόσχοι δώδεκα, πρὸς τὰ κλίματα τῶν τεσσάρων ἀνέμων [l] ἀποβλέποντες, καθ' ἕκαστον αὐτῶν τρεῖς, ἔσω τὰ ὀπίσθια νενευκότες, ὥστ' αὐτοῖς ἐπικαθέζεσθαι [m] τὸ ἡμισφαίριον, κατὰ περιαγωγὴν ἔνδον [n] ἐπινεῦον. ἐδέχετο δὲ ἡ θάλασσα βάδους [o] τρισχιλίους.

ϛ'. Ἐποίησε δὲ καὶ λουτήρων δέκα βάσεις χαλκᾶς τετραγώνους. τούτων ἑκάστη μῆκος γεγόνει πήχεων πέντε, πλάτος τεσσάρων, ὕψος ἕξ. [p] συνεκέκλειτο δὲ τὸ ἔργον κατὰ μέρος [q] τετορνευμένον οὕτως. τέσσαρες ἦσαν κιονίσκοι κατὰ γωνίαν ἑστῶτες τετράγωνοι, τὰ πλευρὰ τῆς βάσεως ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐν αὐτοῖς ἔχοντες ἐξηρμοσμένα. ἦν δὲ ταῦτα τριχῇ διῃρημένα. ἑκάστην δὲ χώραν [r] ὅρος ἐπεῖχεν εἰς ὑπόβασιν κατεσκευασμένον· [s] ἐφ' οἷς ἐτετόρνευτο, πῇ μὲν λέων, πῇ δὲ ταῦρος καὶ ἀετός. ἐπὶ δὲ τῶν κιονίσκων ὁμοίως ἐξείργαστο τοῖς κατὰ τὰ πλευρὰ τετορευμένοις. τὸ δὲ πᾶν ἔργον ἐπὶ τεσσάρων [t] αἰωρούμενον τροχῶν εἱστήκει. χωνευτοὶ δ' ἦσαν οὗτοι, πλήμνας καὶ ἄντυγας πήχεως καὶ [u] ἡμίσους ἔχοντες τὴν διάμετρον. ἐθαύμασεν ἄν τις τὰς ἀψῖδας τῶν τροχῶν θεασάμενος, πῶς [x] συντετορευμέναι, καὶ τοῖς πλευροῖς τῶν βάσεων προσηνωμέναι, ἁρμονίως ταῖς ἄντυξιν ἐνέκειντο. ἦσαν δ' ὅμως οὕτως ἔχουσαι. τὰς δὲ γωνίας ἄνωθεν συνέκλειον ὦμοι χειρῶν ἀνατεταμένων· οἷς ἐπεκάθητο σπεῖρα κατὰ [y] κοῖλον ἐπικειμένη τοῦ λουτῆρα, ταῖς χερσὶν ἐπαναπαυόμενον ἀετοῦ καὶ λέοντος, αὐταῖς ἐφηρμοσμένων, ὡς σύμφυτα ταῦτ' εἶναι δοκεῖν τοῖς ὁρῶσι. μεταξὺ δὲ τούτων φοίνικες ἦσαν [z] τετορνευμένοι. τοιαύτη μὲν ἡ κατασκευὴ τῶν [a] δέκα βάσεων ὑπῆρχε. [b] προσεξειργάσατο δὲ καὶ [c] κυθρογαύλους, δέκα λουτῆρας στρογγύλους χαλκοῦς· ὧν ἕκαστος ἐχώρει τεσσαράκοντα

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* δίκτυον ἐλάτῃ χάλκινον περιπλεγμένον καλύπτειν τὰ κρ. [b] Sic plerique *MSS.* & *Gen.* διστιχίαι *Samb.* & *Baſ.* [c] *Al.* ῥοαί. [d] Ita *Big.* & *Vat.* in *aliis* Ἰάχεν & Ἰαχεὶν & Ἰαχήν. [e] Sic *Vat.* in *cæteris* κατὰ τὸ ἀριστερόν. [f] Eo modo *Gen.* cum *S. Literis.* Βαὶζ & Βαὶς juxta *alios.* [g] Sic cum *MSS.* in *Editis* ἐσχηματισμένον. [h] Ita edere viſum eſt, cum ὑπηρεῖστο habeat *Big.* ὑπήρειστο *Samb.* ſi quis tamen cum *Editis* malit ὑπείρειστο, non repugno. [i] Καὶ κατὰ *Big.* & *Samb.* [k] Ita feci. cum antea eſſet σπεῖρα περιειλημένη. Hanc columnam, ſive columnæ baſin, à ſpiræ ſimilitudine ita dictam aptiſſime nobis repræſentavit *Gallicus Interpres*, & majori cum veriſimilitudine, quam aut *Villalpandus*, aut *N. F. D.* in Epiſtola *E. Bernardi* libro de *Menſ.* & *Pond.* ſubjuncta. [l] *Al.* βλέποντες. [m] Illud τὸ ex *MSS.* [n] Ἀπονεῦον *Vat.* [o] Ita *Baſ.* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* ut in 2. *Paralip.* c. 4. δισχιλίους in *Edit. Gen.* ex *S. Literis*, 3 *Regum*, c. 7. Vide *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 4. v. 5. & Diſſertationem de *Mari æneo* ſubjectum libro *Ed. Bernardi* de *Ponderibus* & *Menſuris.* [p] Συνεκέκλειστο *Vat.* quod magis regulare. [q] *Al.* Τετορνευμένον. [r] Ita lego cum *Cod. Gall.* 2. ὅρος ὑπ. ἱ. ὑ. κατεσκευασμένον in *Editis, Aliiſque.* ὅρος ἱ. ἱ. ὑπ. κατεσκευασμένον. *Samb.* [s] Mallem ἐφ' αἷς, *ſc.* χώραις. quam cum *Editis Aliiſque* ἐφ' οἷς, *ſc.* πλευροῖς. quæ vox paulo remotior videtur. [t] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* ἀνῃρημένον. [u] Sic *MSS.* ἡμίσεως in *Editis.* unde quis ἥμισυ legendum eſſe conjiceret. [x] Συντετορευμέναι & ταῖς πλευραῖς in aliquot *MSS.* [y] Ita *MSS.* κοιλὸν in *Editis.* [z] Τετορνευμένοι *Big. Samb. Gall.* 1. 2 [a] Hîc loci & mox infra δώδεκα *Big. Samb.* & *Vat.* [b] Προσεξείργαστο in *iiſd. MSS.* [c] Hæc vox occurrit, 3 *Regum*, c. 7. v. 38. juxta LXXII. in *Exemplari Alexand.* & apud *Theodoretum* ΕΡΩΤ. κδ'. in *Regum* 3. p. 307. [*] In *S. Literis* (3 *Regum*, c. 7. v. 28.) *limbo inter ſcalas*, ἀναμέσον τῶν ἐξεχομένων LXXII. Genus ſculpturæ eſſe videtur, *ſcalarum* vel *graduum* inſtar, quales *denticuli* in Romana Architectura, ut notavit *J. Clericus.* [††] *Al.* decem labra ænea rotunda conchæ ſpecie. [**] Coros, *Epiphan.* congios, *Gelen.* batos, *textûs Hebraici Interpp.*

a Χοεῖς

κοντα [a] χόας. τὸ γὰρ ὕψος εἶχε τεσσάρων πηχῶν, καὶ [b] τοσούτοις ἀπ' ἀλλήλων αὐτοῖς [c] διειστήκει τὰ χείλη. τίθησι δὲ τοὺς λουτῆρας τούτους ἐπὶ τῶν δέκα βάσεων τῶν κληθεισῶν μεχωνώθ. πέντε δὲ λουτῆρας [d] ἵστησιν ἐξ ἀριστεροῦ μέρους τοῦ ναοῦ· ἐτέτραπτο δὲ τοῦτο κατὰ βορέαν ἄνεμον· καὶ τοσούτους ἐκ τοῦ δεξιοῦ πρὸς νότον ἀφορῶντας εἰς τὴν ἀνατολήν. κατὰ δ' αὐτὸ καὶ τὴν θάλασσαν [e] ἔθηκε. πληρώσας δὲ [f] ὕδατος αὐτούς τε καὶ τὴν θάλασσαν, τὴν μὲν θάλασσαν ἀπέδειξεν εἰς τὸ νίπτειν τοὺς εἰς τὸν ναὸν εἰσιόντας ἱερεῖς ἐν αὐτῇ τὰς χεῖρας καὶ τοὺς πόδας, μέλλοντας ἀναβαίνειν ἐπὶ τὸν βωμόν· τοὺς δὲ λουτῆρας, εἰς τὸ καθαίρειν τὰ ἐντὸς τῶν ὁλοκαυτουμένων ζώων, καὶ τοὺς πόδας αὐτῶν.

ζ'. Κατεσκεύασε δὲ καὶ θυσιαστήριον χάλκεον πηχῶν εἴκοσι τὸ μῆκος, καὶ τοσούτων τὸ εὖρος, τὸ δὲ ὕψος δέκα, πρὸς τὰς ὁλοκαυτώσεις. ἐποίησε δὲ αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη πάντα χάλκεα, ποδιστῆρας καὶ [g] ἀναλημπτῆρας. [h] οὐ μὴν ἀλλὰ πρὸς τούτοις [i] καὶ λαβίδας, καὶ ἅρπαγας, καὶ πᾶν σκεῦος ἐδημιούργησεν ἐκ χαλκοῦ, τὴν αὐγὴν [k] ὁμοίου χρυσῷ καὶ τὸ κάλλος. τραπεζῶν τε [l] πλῆθος ἀνέθηκεν ὁ βασιλεὺς, καὶ μίαν μὲν μεγάλην χρυσέαν, ἐφ' ἧς ἐτίθεσαν τοὺς ἄρτους τοῦ Θεοῦ, [m] καὶ ταύτῃ παραπλησίας μυρίας πρὸς [n] αὐταῖς ἑτέρῳ τρόπῳ γεγενημένας· ἐφ' ὧν ἐπέκειτο τὰ σκεύη, φιάλαι τε καὶ [o] σπονδεῖα, χρύσεα μὲν [p] δισμύρια, ἀργύρεα δὲ τετρακισμύρια. καὶ λυχνίας δὲ μυρίας ἐποίησε κατὰ τὴν Μωϋσέως προσταγήν. ἐξ ὧν μίαν ἀνέθηκεν εἰς τὸν ναὸν, ἵνα καίηται καθ' ἡμέραν ἀκολούθως τῷ νόμῳ· καὶ τράπεζαν μίαν [q] ἐπικειμένην ἄρτους πρὸς τὸ βόρειον τοῦ ναοῦ μέρος ἀντικρὺ τῆς λυχνίας. ταύτην γὰρ [r] κατὰ νότον ἔστησεν. ὁ δὲ [ſ] χρύσεος βωμὸς μέσος αὐτῶν ἔκειτο. ταῦτα πάντα εἶχεν ὁ τῶν τεσσαράκοντα πηχῶν οἶκος, πρὸ τοῦ καταπετάσματος τοῦ ἀδύτου. εἰς τοῦτο γὰρ ἡ κιβωτὸς ἔμελλε κεῖσθαι.

η'. Οἰνοχόας δ' ὁ βασιλεὺς [t] μυριάδας ὀκτὼ κατεσκεύασε, καὶ φιάλων χρυσέων δέκα, ἀργυρέας δὲ διπλασίονας. πινάκων δὲ χρυσέων, εἰς τὸ προσφέρειν ἐν αὐτοῖς [u] πεφυραμένην σεμίδαλιν τῷ βωμῷ, μυριάδας ὀκτὼ, τούτων δ' ἀργυροῦς διπλασίονας. κρατῆρας δὲ, οἷς [x] ἐνέφυρον τὴν σεμίδαλιν μετ' ἐλαίου, χρυσέους μὲν ἑξακισμυρίους, ἀργυρέους δὲ δὶς τοσούτους. τὰ μέτρα δὲ [y] τοῖς Μωϋσέως, λεγομένοις δὲ εἶν καὶ ἀσσάρων, παραπλήσια, χρύσεα μὲν δισμύρια, ἀργύρεα δὲ διπλασίονα. θυμιατήρια δὲ [z] χρυσᾶ, ἐν οἷς ἐκομίζετο [a] τὸ θυμίαμα εἰς τὸν ναὸν, δισμύρια. ὁμοίως ἄλλα θυμιατήρια, οἷς ἐκόμιζον ἀπὸ τοῦ μεγάλου βωμοῦ πῦρ ἐπὶ τὸν μικρὸν βωμὸν τὸν ἐν τῷ ναῷ, πεντακισμύρια. στολὰς δὲ ἱερατικὰς τοῖς ἀρχιερεῦσι, σὺν ποδήρεσιν

quadraginta. erat enim *hoc vas* altitudine quaternûm cubitorum, & tantundem ab alterutris labia ejus recedebant. Hæc autem lavacra decem *iſtis* baſibus impoſuit, quæ Mechonoth appellabantur. Porro quinque lavacra in ſiniſtra Templi parte poſuit, (erat autem hæc ad aquilonem verſa) & totidem in dextra ad auſtrum, ita ut orientem reſpicerent. illàc etiam mare *æneum* collocavit. Cum autem illa & mare aqua impleſſet, mare quidem conſtituit ad abluendum in eo manus & pedes ſacerdotum, qui ad altare aſcenſuri erant; lavacra vero ad purganda inteſtina animalium, quæ tota adolenda erant, eorumque pedes.

Altare æneum. 2 Paralip. c. 4. v. 1.

7. Fabricavit autem & altare æneum, viginti cubitorum longitudine, totidemque latitudine, altitudine vero decem, ad ſolida ſacrificia conſumenda. Porro fecit etiam vaſa ejus ex ære omnia, lebetes & amulas. quinimo & ad hæc forcipes & harpagones, & omne *demum* inſtrumentum confecit ex ære, ſplendore & pulchritudine aurum referente. Menſas quoque multas * dedicavit rex, & unam quidem magnam auream, cui imponebant Dei panes; atque huic ſimiles decem mille, modo ab illis diverſo factas: ſuper quas vaſa jacebant, & phialæ & pateræ, aureæ quidem vigeſies mille, argentearum vero quadraginta millia. Inſuper & candelabra fecit decem mille, juxta præceptum Moyſis. ex quibus unum in Templo dedicavit, ut interdiu luceret ſecundum legem: & menſam unam panes impoſitos habentem, ad ſeptentrionale Templi latus ex adverſo candelabri. illud enim ad auſtrum collocavit. Aureum vero altare medio inter hæc poſuit. Iſta omnia continebat domus *anterior* XL. cubitorum, ante vela adyto oppanſa. in illo enim arca erat reponenda.

Menſæ. 2 Paralip. c. 4. v. 8.

Candelabra. 2 Paralip. c. 4. v. 7.

Reliqua Templi inſtrumenta.

8. Faciendos inſuper curavit rex urceolos vinarios octoginta mille, atque phialarum aurearum decem millia, argenteas vero duplo plures. Lancium item aurearum, ad afferendam in eis ſimilam maceratam ad altare, octoginta millia, duplum vero argentearum *numerum*. Craterarum quoque, in quibus ſimilam oleo ſubigebant, ſexaginta quidem millia aurearum, argentearum vero bis totidem. Menſurarum autem, Moſaïcis, hin & aſſaron appellatis, ſimilium, aurearum quidem *erant* viginti millia, argenteæ vero duplo plures. Porro acerræ aureæ, quibus odoramenta in Templum inferri ſolent, *erant* vigeſies mille: ſimiliter & aliæ acerræ, quibus ignem deferebant à magno altari in parvum intra Templum ſitum, quinquageſies mille. Quin & ſtolas ſacerdotales mille *paravit* in uſum Pontificum, cum

---

[a] Χοεῖς *Big. Samb.* & LXXII. & *Gall.* 1. 2. χόεις *Vat. Busb.* & *Hen.* [b] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* τοσούτων. [c] *Al.* διεστήκει. [d] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt ἵστησιν. [e] Ita cum *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ἀνέθηκε. [f] Sic *Hen.* & *Busb.* in cæteris ὕδατος, τὴν μὲν θαλ. [g] Αναληπτῆρας *Vat.* quod voci ἀναλημπτῆρας præfert *H. Steph.* [h] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ πρ. *Vat.* [i] Χείραμος καὶ λαβίδας *Vat.* Χείρωμος καὶ λέβητας *Big. Gall.* 1. 2. & *Samb.* hic tamen in margine habet λαβίδας. [k] *Al.* ὁμοίως. [l] In *Editis Aliiſque* τὸ πλ. verum τὸ auctoritate meliorum *Codicum* ejecimus. [m] Confer cum 3 *Regum*, c. 7. v, 49, & 50. & 2 *Paralip.* c. 4. v. 7, & 8. & videſis *Villalpandum* ad *Ezech.* tom. 2. p. 354. [n] Ita cum *MSS.* in *Editis* καὶ ταύτης παραπλ. μ. πρὸς αὐτὴν ἑτέρῳ τρ. [o] Sic *MSS.* σπόνδεια in *Editis.* σπένδεια *Gall.* 1. 2. [p] Μύρια juxta *Epiphanii* libros. [q] Hæc conſtructionis forma occurrit, p. 344. v. 38. [r] Τὸ νότιον ſolus *Vat.* [ſ] Ita in *MSS.* χρυσοῦς β. μέσος in *Editis.* [t] Οκτωκισχιλίας κατ. ſolus *Vat.* [u] Sic in quinque *MSS.* πεφυραμένης σεμιδάλεως in *Editis.* [x] Ita cum *Big.* & *Samb.* ἐνέφυρον in *Editis Aliiſque.* [y] Sic è veſtigiis *Codd. MSS.* & *Editorum* reſcribere viſum eſt. Τῆς Μωϋσέως εἶν καὶ ἰσσάρων *Baſ.* & *G.* τοῖς Μωϋσέως λεγομένοις δεῖν καὶ ἰσσαρώνοις π. *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. niſi quod δεῖν & ἀσσαρῶνος habeat *Vat.* & ἰσσαρῶνος *Gall.* 2. Si quis malit τοῖς Μωϋσέως εἶν καὶ ἀσσάρων π. per me licet. [z] *Al.* χρυσεῖα & χρυσοῦ. [a] Illud τὸ ex *MSS.* * *Sc.* ad dextrum latus orientale, ſecundum meridiem, ut in *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 4. v. 10.

epomidibus talaribus & tationali & lapidibus. Corona vero, cui Moyſes nomen Dei inſcripſit, una fuit, & ad hodiernum uſque diem permanſit. Stolas autem ſacerdotales ex byſſo fieri curavit, cum zonis pro unoquoque purpureis decies mille; & tubarum, quales Moyſes præſcripſit, ducena millia; item *alias* ſtolas byſſinas Levitis hymnorum cantoribus ducenties mille: inſtrumenta item muſica etiam in hymnorum cantum inventa, quæ nablæ & cinyræ vocantur, ex electro confecit quadragies mille.

Templi ſeptum. 9. Iſta omnia Solomon, ſumptibus haud parcens, ſed ſumma in Templo exornando liberalitate uſus, multifariam & magnifice apparavit; quæ etiam in theſauros Dei recondidit. Templo autem *ſeptum* in orbem circumdedit, quod noſtra quidem lingua Giſon appellamus, Græcis vero Θριγκὸς dicitur, in altitudinem trium cubitorum evectum, quod populum quidem ab ingreſſu in Templum prohiberet, ſolis vero ſacerdotibus aditum patere ſignificaturum *Fanum exterius.* eſſet. At extra hoc *ſeptum* fanum exſtruxit ſpecie quadrangula, cum porticibus magnis ac latis & patentibus in portas altas, quarum ſingulæ ſingulos ventos ſpectabant, & foribus auratis claudebantur. In hoc *fanum* cuilibet è populo, modo non polluto & præſcriptorum legis obſervanti, intrare licebat. Dici autem non poteſt, ac vix etiam oculis credi, quam mirandum fecerit illud exterius fanum. Cum enim terra aggeſta valles magnas impleſſet, quas propter immenſam profunditatem oculis dejectis difficile erat intueri, & in altitudinem ſuſtuliſſet quadringentorum cubitorum, effecit ut ejuſdem eſſent celſitudinis cum vertice montis, quo exſtructum erat Templum. ac propterea fani exterioris ſubdialis area Templi ſolo æquabatur. Illud autem circumdedit porticibus ſtructura quidem duplicibus, columnis vero è nativo ſaxo ſublime ſuſtentatis: atque illis impoſitum erat tectum è cedro in laquearia dedolatum. Huic autem fano januas omnes fecit ex argento.

ἐπωμίσι καὶ [a] λογίῳ καὶ λίθοις, χιλίας. ἡ δὲ στεφάνη, εἰς ἣν Μωϋσῆς τὸν Θεὸν ἔγραψε, μία ἦν, καὶ διέμεινεν ἄχρι τῆσδε τῆς ἡμέρας. τὰς δὲ ἱερατικὰς στολὰς ἐκ βύσσου κατεσκεύασε, καὶ ζώνας εἰς ἕκαστον πορφύρας μυρίας, καὶ σαλπίγγων, κατὰ Μωϋσέως ἐντολὴν, μυριάδας εἴκοσι, καὶ στολῶν τοῖς ὑμνῳδοῖς τῶν Λευιτῶν ἐκ βύσσου μυριάδας εἴκοσι· καὶ τὰ ὄργανα τὰ μουσικὰ καὶ πρὸς τὴν ὑμνῳδίαν [b] ἐξευρημένα, ἃ καλεῖται [c] νάβλαι καὶ κινύραι, ἐξ ἠλέκτρου κατεσκεύασε τετρακισμυρίας.

θ'. Ταῦτα πάντα ὁ Σολομὼν εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ τιμὴν [d] πολυμερῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς κατεσκεύασε, μηδενὸς φεισάμενος, ἀλλὰ πάσῃ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν τοῦ ναοῦ κόσμον χρησάμενος, ἃ καὶ κατέθηκε [e] τοῖς θησαυροῖς τοῦ Θεοῦ. περιέβαλε δὲ τοῦ ναοῦ κύκλῳ, [f] γεισὸν μὲν κατὰ τὴν ἐπιχώριον γλῶτταν, θριγκὸν δὲ παρ' Ἕλλησι λεγόμενον, εἰς τρεῖς πήχεις ἀναγαγὼν τὸ ὕψος, [g] εἴρξοντα μὲν τοὺς πολλοὺς τῆς εἰς τὸ ἱερὸν εἰσόδου, μόνοις δὲ ἀνειμένην αὐτὴν τοῖς ἱερεῦσι σημανοῦντα. τούτου δ' ἔξωθεν ἱερὸν ᾠκοδόμησεν ἐν τετραγώνῳ σχήματι, στοὰς ἐγείρας μεγάλας καὶ [h] πλατείας καὶ πύλαις ὑψηλαῖς ἀνεῳγμένας, ὧν ἑκάστη πρὸς ἕκαστον τῶν ἀνέμων [i] τέτραπτο χρυσέαις [k] κλειομένη θύραις. εἰς τοῦτο τοῦ λαοῦ πάντες, οἱ διαφέροντες ἁγνείᾳ καὶ παρατηρήσει τῶν νομίμων, εἰσῄεσαν. θαυμαστὸν δὲ καὶ λόγου παντὸς ἀπέφηνε [l] μεῖζον, ὡς δὲ εἰπεῖν καὶ τῆς ὄψεως, τὸ τούτων ἔξωθεν ἱερόν. μεγάλας γὰρ [m] ἐγχώσας φάραγγας, ἃς διὰ βάθος ἄπειρον οὐδὲ ἀπόνως νεύσαντας ἦν ἰδεῖν, καὶ ἀναβιβάσας εἰς τετρακοσίους πήχεις τὸ ὕψος, ἰσοπέδους τῇ κορυφῇ τοῦ ὄρους, ἐφ' ἧς ὁ ναὸς ᾠκοδόμητο, κατεσκεύασε. καὶ διὰ τοῦτο ὕπαιθρον ὂν τὸ ἔξωθεν ἱερὸν, ἴσον ὑπῆρχε τῷ ναῷ. περιλαμβάνει δ' αὐτὸ καὶ στοαῖς διπλαῖς μὲν τὴν κατασκευὴν, λίθου δ' αὐτοφυοῦς τὸ ὕψος κίοσιν ἐπερηρεισμέναις· ὀροφαὶ δ' αὐταῖς ἦσαν ἐκ κέδρου φατνώμασιν [n] ἐξεσμέναι. [o] τὰς δὲ θύρας τῷ ἱερῷ τούτῳ πάσας ἐπέστησεν ἐξ ἀργύρου.

CAP. IV.

Quomodo Solomon in Templum arcam tranſtulit; &, cum Deo ſupplicaſſet, publice ſacra fecit.

ET quidem Solomon rex, cum hæc opera atque ædificia tam magna & ſplendida, una cum donariis Templo reponendis, ſeptennio confeciſſet, & præclarum divitiarum & promptitudinis *ſuæ* ſpecimen dediſſet, ut quæ, ſi quis *oculis animoque* ea perluſtraret, ætatem integram hominis poſcere videbantur, brevi adeo, cum Templi magnitudine collata, tempore fuerint abſoluta; literis ad duces & ſenatores Hebræorum miſſis, juſſit

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Σολομὼν τὴν κιβωτὸν μετήνεγκεν εἰς τὸν ναὸν, καὶ ὡς ἱκετεύσας τὸν Θεὸν δημοσίας θυσίας ἐπετέλεσεν.

ΤΑ μὲν οὖν ἔργα ταῦτα, καὶ τὰ μεγέθη καὶ κάλλη τῶν τε οἰκοδομημάτων καὶ τῶν εἰς τὸν ναὸν ἀναθημάτων Σολομὼν ὁ βασιλεὺς ἐν ἔτεσιν ἑπτὰ συντελέσας, καὶ πλούτου καὶ προθυμίας ἐπίδειξιν ποιησάμενος, ὡς ἄν τις ἰδὼν ἐνόμισεν ἐν τῷ παντὶ κατασκευασθῆναι χρόνῳ, ταῦτα ἐν οὕτως ὀλίγῳ πρὸς τὸ μέγεθος συγκρινόμενα τοῦ ναοῦ συμπερανθῆναι, [p] γράψας τοῖς ἡγεμόσι καὶ πρεσβυτέροις τῶν Ἑβραίων ἐκέλευσεν ἅπαντα τὸν λαὸν συναγαγεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὀψόμενόν τε τὸν ναὸν καὶ μετακομιοῦντα τὴν τοῦ Θεοῦ κιβωτὸν εἰς αὐτόν. καὶ περιαγγελθείσης τῆς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα πᾶσιν ἀφίξεως, ἑβδόμῳ μηνὶ μόλις συνίασιν, ὑπὸ μὲν τῶν ἐπιχωρίων [a] Θισρὶ, ὑπὸ δὲ τῶν Μακεδόνων Ὑπερβερεταίῳ λεγομένῳ. συνέδραμε δὲ εἰς τὸν αὐτὸν χρόνον καὶ ὁ τῆς Σκηνοπηγίας καιρὸς, [b] ἑορτῆς σφόδρα παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἁγιωτάτης καὶ μεγίστης. βαστάσαντες οὖν τὴν κιβωτὸν καὶ τὴν σκηνὴν, ἣν Μωϋσῆς ἐπήξατο, καὶ πάντα τὰ πρὸς τὴν διακονίαν τῶν θυσιῶν τοῦ Θεοῦ σκεύη, μετεκόμιζον εἰς τὸν ναόν. [c] προῆγον δὲ μετὰ θυσιῶν αὐτός τε ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἅπας καὶ οἱ Λευῖται [d] σπονδαῖς τε καὶ πολλῶν ἱερείων αἵματι τὴν ὁδὸν καταντλοῦντες, καὶ θυμιῶντες ἄπειρόν τι θυμιαμάτων πλῆθος, ὡς ἅπαντα τὸν πέριξ ἀέρα πεπληρωμένον, καὶ τοῖς ποῤῥωτάτω τυγχάνουσιν ἡδὺν ἀπαντᾶν, καὶ γνωρίζειν ἐπιδημίαν Θεοῦ καὶ κατοικισμὸν, κατ' ἀνθρωπίνην δόξαν, εἰς νεόδμητον [e] αὐτῷ καὶ καθιερωμένον χωρίον. καὶ γὰρ οὐδ' ὑμνοῦντες οὐδὲ χορεύοντες ἕως οὗ πρὸς τὸν ναὸν ἦλθον [f] ἔκαμον. τούτῳ μὲν οὖν τῷ τρόπῳ τὴν κιβωτὸν μετήνεγκαν. ὡς δ' εἰς τὸ ἄδυτον αὐτὴν μετενεγκεῖν ἔδει, τὸ μὲν ἄλλο πλῆθος μετέστη· μόνοι δὲ κομίσαντες οἱ ἱερεῖς μεταξὺ [g] τῶν Χερουβὶμ τῶν δύο κατέθεσαν. αἱ δὲ τοὺς [h] ταρσοὺς συμπλέξασαι, καὶ γὰρ οὕτως ἦσαν ὑπὸ τοῦ τεχνίτου [i] κατεσκευασμέναι, τὴν κιβωτὸν ὡς ὑπὸ σκηνῇ τινι καὶ θόλῳ κατεσκέπασαν. εἶχε δὲ ἡ κιβωτὸς οὐδὲν ἕτερον, ἢ δύο λιθίνας πλάκας, αἳ τοὺς δέκα λόγους τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ [k] Μωϋσῇ λαληθέντας ἐν Σιναίῳ ὄρει ἐγγεγραμμένους αὐταῖς ἔσωζον. τὴν δὲ λυχνίαν καὶ τὴν τράπεζαν, καὶ τὸν βωμὸν τὸν χρύσεον, ἔστησαν ἐν τῷ ναῷ πρὸ τοῦ ἀδύτου, κατὰ τοὺς αὐτοὺς τόπους, οὓς καὶ τότε ἐν τῇ σκηνῇ κείμενοι κατεῖχον. καὶ τὰς καθημερινὰς θυσίας [l] ἀνέφερον. τὸ δὲ θυσιαστήριον τὸ χάλκεον ἵστησι πρὸ τοῦ ναοῦ [m] ἀντικρὺ τῆς θύρας, ὡς ἀνοιχθείσης αὐτὸ κατὰ πρόσωπον εἶναι, καὶ βλέπεσθαι τὰς ἱερουργίας καὶ τὴν τῶν θυσιῶν πολυτέλειαν. τὰ δὲ λοιπὰ σκεύη πάντα [n] συναλίσας, ἔνδον εἰς τὸν ναὸν κατέθετο.

---

[a] Λογίῳ Big. & Samb. [b] Ἐξηυρημένα ſolus Samb. [c] Ita cum MSS. ut ſupra p 319. v. 42. & v. 44. νάβλαι καὶ κινύραι in Editis. [d] Ita Vat. favente Epiphanio, qui vertit *copioſe.* in reliquis πολυτελῶς. [e] Ἐν ταῖς Jur. Vat. & Vet. Interpr. [f] Γεῖσον Samb. Γείσιον Gall 2. atque ita in Editis libro 7. de Bello Judaïco. Vocem Syriacam eſſe oſtendit L. Cappellus in Spicileg. ad Epheſios, p. 112. [g] Εἴρξοντα Big. Samb. & Gall 1. [h] Ita cum MSS. in Editis πλατείας. mox πύλας ὑψηλὰς habent Big. & Samb. [i] Ἐπέτρεπτο Big. & Samb. [k] Κλειομέναις Big. & Samb. κλειομένας Gall 1. [l] Ita Hen. Bub. & Vat. & ut puto Epiphan. μείζονας δὲ εἰπεῖν in Editis Aliiſque. [m] Sic cum ſeptem MSS. ἐμφράξας in Editis. [n] Ἀπεξεσμένα in ſex MSS. ſupra (p. 345. v. 33.) ἦσαν εἰς φατνώματα ἐξεσμένα. [o] Τὰς δὲ βάσεις αὐταῖς πάσας ἐπέστησεν ἐξ ἀργύρου legiſſe videtur Epiphan. qui vertit, *baſes autem in his omnibus fecis argenteas.* [p] Sic MSS. in Editis γράψας τῇ ἡγ.

β'. Ἐπεὶ δὲ πάντα διακοσμήσαντες οἱ ἱερεῖς τὰ περὶ τὴν κιβωτὸν ἐξῆλθον, ἄφνω πίλημα νεφέλης οὐ σκληρὸν οὐδ' οἷον ὥρᾳ χειμῶνος ὑετοῦ [o] γέμον ἵσταται, κεχυμένον δὲ καὶ [p] κεκραμένον εἰς τὸν ναὸν [q] εἰσέῤῥυει· καὶ ταῖς μὲν ὄψεσι τῶν ἱερέων, ὡς μηδὲ καθορᾶν ἀλλήλους, ἐπεσκότει, ταῖς δὲ διανοίαις ταῖς ἁπάντων φαντασίαν καὶ δόξαν παρεῖχεν, ὡς τοῦ Θεοῦ κατεληλυθότος εἰς τὸ ἱερὸν καὶ κατεσκηνωκότος ἡδέως ἐν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ ταύτης εἶχον [r] αὐτοὺς τῆς ἐννοίας. ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν ἐξεγερθεὶς, ἔτυχε γὰρ καθεζόμενος, ἐποιήσατο λόγους πρὸς τὸν Θεὸν, οὓς τῇ θείᾳ φύσει πρέποντας ὑπελάμβανε, καὶ καλῶς [s] ἔχειν αὐτῷ λέγειν.

ut populus omnis Hierosolyma congregaretur, & Templum visuri & arcam Dei in illud translaturi. Et cum omnibus denunciatum fuisset ut Hierosolyma proficiscerentur, septimo demum mense vix eò convenerunt; ab indigenis quidem Thisri, à Macedonibus vero dicto Hyperberetæo. Incidit autem in idem tempus & Umbraculorum solennitas, festum apud Hebræos plane sanctissimum & maximum.

Solomon arcam in Templum inferendam curat. 3 Regum, c. 7 & 8. 2 Paralip. c. 5.

Cum igitur arcam sustulissent, & tabernaculum quod Moyses struxerat, omnemque supellectilem ad ministerium sacrificiorum Dei *paratam*, *ea* transferebant in Templum. Præcedebant autem *eam* cum hostiis & ipse rex & populus universus & Levitæ, libaminibus & multo victimarum sanguine viam perfundentes, & infinitam suffituum vim adolentes, ut totus circumquaque aër *iis* oppletus etiam longissime remotos suavitatis odore exciperet, & indicaret Deum in profectione esse, atque, ut hominibus videbatur, habitatum venire locum sibi recens exstructum & consecratum. quippe neque hymnos canentibus, neq; choreas agentibus, dum ad Templum accederent, oborta est lassitudo. Et quidem hoc modo arcam transtulerunt. Cum vero jam in adytum inferri deberet, reliqua quidem multitudo abscessit, soli vero sacerdotes, qui *eam* gestaverant, inter duas cherubes collocarunt. illæ vero consertis alarum extremitatibus (etenim ita ab artifice fabricatæ erant) arcam velut umbella quadam & tholo protexerunt. Arca vero nihil aliud habebat præter duas tabulas lapideas, quæ decem verba, à Deo in Sinæo monte Moysi prolata, eis inscripta servabant. Candelabrum autem & mensam & altare aureum posuerunt in Templo ante adytum, iisdem in locis, quæ & olim, cum in tabernaculo sita essent, tenuerunt. quo facto quotidiana sacrificia obtulerunt. Altare autem æneum ante Templum locavit ex adverso ostii, ita ut *eo* aperto illud oculis expositum esset, & adspectaretur rei sacræ peractio & magna victimarum opulentia. Et cum cæteram omnem supellectilem coëgisset, *eam* intra Templum reposuit.

Nubes ædem replet. 3 Regum, c. 8. 2 Paralip. c. 5.

2. Postquam vero sacerdotes, omnibus quæ ad arcam spectabant *rite* constitutis, ex sacrario egressi erant, derepente nubes conglobata, non rigida nec qualis hiberno tempore pluviâ gravida conspicitur, sed mollis & temperata, in Templum illabitur: & tantam quidem oculis sacerdotum caliginem offudit, ut alius alium intueri non potuerit; omnium vero mentibus cogitationem & opinionem excitavit, Deum jam in Templum descendisse, libenterque illud in domicilium sibi delegisse. Atque illi quidem hæc secum reputabant. Rex autem Solomon, cum surrexisset (tunc enim forte sedebat) ad Deum verba fecit, quæ naturæ divinæ aptissima esse rebatur, sibique convenire ut faceret.

“Tu,

---

[a] Ita rescribere non dubitavi, cum istam mensium dispositionem observet *Josephus*, qua *Hyperberetæus* respondet *Thisri*. Θυρὶ in *Editis*. Θαιρὶ & Θυρὶ & Ἀθύρει in *MSS*. Codices vero *Epiphanii* habent *Thesria*, & *Theseri*, & *Chesari*. [b] Ἑορτὴ σ. π. τ. Ἑ. ἁγιωτάτη καὶ μεγίστη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἀνωτάτης pro ἁγιωτάτης habet *Vat.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* [c] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* προσῆγον perperam in *Editis*. [d] Σπένδοντες *Hen.* & *Bisb.* [e] Sic *MSS.* & *Epiphan.* αὐτοῖς in *Editis*. [f] Ἔκαμνον *Vat.* [g] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Χερουβεὶν in *Editis*. τῶν δύο Χερουβὶμ κατέθησαν *Gall.* 1. [h] Ita *Samb.* & *Vat.* in reliquis κατεσκευασμέναι. [i] *Al.* ταρσούς. [k] Illud Μωϋσῇ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [l] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ἐπέφερον *Bas.* & *G.* [m] *Al.* ἄντικρυς & ἄντικρυ. [n] Συναθροίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [o] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. in reliquis cum *Editis* γέμων. [p] Παρακεκραμμένον *Big.* & *Vat.* περικεκραμένον *Samb.* [q] Εἰσῤῥὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [r] Ita *MSS.* in *Editis* αὐτὸν. [s] Ita *Vat.* in reliquis εἶχεν. illa καὶ καλῶς ἔχειν αὐτῷ λέγειν non agnoscit *Epiphan.*

Solomon Deum alloquitur: deinde populum.

"Tu, inquit, domum quidem ſempiternam "habes, Domine, & ex iis quæ tibimet condidiſti factam, cœlo ſcilicet & aëre & terra & "mari, per quæ omnia, * nec illorum ambitu "concluſus, pervadis. Hoc vero tuo nomini "conſtitui Templum, ut ex eo preces, rem "ſacram facientes litanteſque, ſurſum in aërem "mittamus: idque ea conſtanti opinione quod "hîc ades, & à tuis non longe receſſiſti. nam "ex eo quidem quod univerſa videas & omnia "audias, neque, ut hic, ubi nunc fas eſt, habites, omnium curam abjicis, atque adeo cunctis præſens eſſe *deſinis*, præſertim vero cum "ſingulis etiam te conſulentibus nocte dieque "ſimul adſis." Hiſce Deum obteſtatus, ad populum orationem convertit, illis repræſentans Dei potentiam ſimul & providentiam. Quod *ſcilicet* Davidi patri ſuo futura omnia, prout eorum pleraque jam evenerunt & reliqua eventura ſunt, patefecerit: utque ille nondum nato nomen indiderit, & quis foret appellandus prædixerit; & quod ipſe Templum ei ædificaturus eſſet, rex factus poſt patris obitum. Quæ cum juxta illius vaticinium adimpleta vidiſſent, eos admonebat ut Deo benedicerent, neque de ulla re quam ad felicitatem eorum promiſerat, ac ſi eam non præſtiturus eſſet, deſperarent, ex iis quæ jam conſpexerant illi fidem habentes.

Deo gratias agit, quod Davidi promiſſa præſtiterit. 3 Regum, c. 8. 2 Paralip. c. 6.

3. His populum affatus rex, rurſum Templum verſus aſpicit: dextraque in multitudinem porrecta, dicebat, "Fieri non poteſt, ut "homines operibus quidem gratiam Deo pro "acceptis beneficiis reddant. nullius enim rei "numen divinum indiget, majuſque quam ut ei "fiat id genus remuneratio. Quo enim cæteris "animantibus à te, Domine, ſuperiores ſumus "conſtituti, eo nos decet tuam laudare majeſtatem; & pro his, quibus familiam noſtram at"que Hebræorum populum dignatus es, gra"tias agere neceſſe habemus. Qua enim re "alia potiori fauſtiſque magis auſpiciis con"venit iratum propitium reddere perpetuoque "benignum conſervare, quàm voce; quam & "ex aëre haurimus, iterumque per eum ſur"ſum ferri novimus. Ejus igitur beneficio ti"bi gratias agere par eſt, ac de patre meo in "primis quem ex obſcuro ad tantam gloriam "provexiſti, deinde quod mihiipſi in diem ho"diernum omnia, quæcunque *verbis* es pol"licitus, *reipſa* præſtiteris: precorque ut in "poſterum largiaris quæ Deus hominibus, "quos vult honoratos, largiri poteſt; & fami"liam noſtram in omne ævum auctam velis

"σὺ γὰρ, εἶπεν, οἶκον μὲν αἰώνιον ἔχεις, ὦ δέσποτα, [a] καὶ ἐξ "ὧν σαυτῷ εἰργάσω γεγονότα, τὸν οὐρανὸν οἴδαμεν καὶ ἀέ"ρα καὶ γῆν καὶ θάλασσαν, δι' ὧν ἁπάντων οὐδὲ τού"τοις ἀρκούμενος κεχώρηκας. τοῦτον δέ σοι [b] κατεσκεύα"σα τὸν ναὸν ἐπώνυμον, ὡς ἂν ἀπ' αὐτοῦ σοι τὰς εὐχὰς "θύοντες καὶ [c] καλλιεροῦντες ἀναπέμπωμεν εἰς τὸν ἀέρα· "καὶ πεπεισμένοι [d] διατελοίημεν ὅτι [e] πάρει, καὶ μα"κρὰν οὐκ ἀφέστηκας [f] οὐδὲ σαυτῶν. τῷ μὲν γὰρ [g] πάν"τά τε ἐφορᾶν καὶ πάντα ἀκούειν, οὐδὲ νῦν ὅπου σοι "θέμις οἰκεῖν [h] ἀπολείπεις τοὺς πάντας, μᾶλλον δὲ πᾶ"σιν ἔγγιστα εἶ, μάλιστα δ' ἑκάστῳ καὶ [i] βουλευομένῳ καὶ "διὰ νυκτὸς καὶ ἡμέρας [k] συμπάρει." Ταῦτ' [l] ἐπιθειάσας πρὸς τὸν Θεὸν, ἀπέστρεψεν εἰς τὸ πλῆθος τοὺς λόγους, ἐμφανίζων τοῦ Θεοῦ τὴν δύναμιν αὐτοῖς καὶ τὴν πρόνοιαν. ὅτι Δαυίδῃ τῷ πατρὶ περὶ τῶν μελλόντων ἅπαντα, καθὼς ἀποβέβηκεν ἤδη τὰ πολλὰ καὶ γενήσεται τὰ λείποντα, δηλώσειε· καὶ ὡς αὐτὸς ἐπιθείη [m] τὸ ὄνομα τῷ μήπω γεγεννημένῳ, καὶ τίς μέλλοι καλεῖσθαι προείποι, καὶ ὅτι τὸν ναὸν οὗτος οἰκοδομήσειεν αὐτῷ, βασιλεὺς μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν γενόμενος. ἃ βλέποντας κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν [n] ἐπιτελῆ, τὸν Θεὸν εὐλογεῖν ἠξίου, [o] καὶ μὴ περὶ τινος ἀπογινώσκειν ὧν [p] ὑπέσχηται πρὸς εὐδαιμονίαν ὡς οὐκ ἐσομένου, πιστεύοντας ἐκ τῶν ἤδη βλεπομένων.

γ'. Ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς τὸν ὄχλον ὁ βασιλεὺς, [q] ἀφορᾷ πάλιν εἰς τὸν ναόν· καὶ τὴν δεξιὰν εἰς τὸν ὄχλον ἀνασχὼν, "ἔργοις μὲν, εἶπεν, οὐ "δυνατὸν ἀνθρώποις ἀποδοῦναι Θεῷ χάριν ὑπὲρ ὧν εὖ "πεπόνθασιν. ἀπροσδεὲς γὰρ τὸ θεῖον ἁπάντων [r] καὶ "κρεῖττον τοιαύτης ἀμοιβῆς. ᾧ δὲ τῶν ἄλλων ζώων "ὑπὸ σοῦ, δέσποτα, κρείττονες γεγόναμεν, [ſ] τούτῳ "τὴν σοῦ εὐλογεῖν μεγαλειότητα [t] πρέπει, καὶ περὶ "τῶν ὑπηργμένων εἰς τὸν ἡμέτερον οἶκον καὶ τὸν Ἑ"βραίων λαὸν, εὐχαριστεῖν ἀνάγκη. [u] τίνι γὰρ ἄλλῳ "[x] μᾶλλον [y] ἱλάσεσθαί τε [z] μηνιῶντα, καὶ διαμένον"τα εὐμενῆ δεξιώτερόν ἐστιν ἡμῖν, ἢ φωνῇ· ἣν [a] ἐξ "ἀέρος τε ἔχομεν, καὶ δι' αὐτοῦ πάλιν ἀνιοῦσαν οἴδα"μεν. χάριν οὖν [b] ἔχειν δι' αὐτῆς ὀφείλω σοὶ, πε"ρί τε τοῦ πατρὸς πρῶτον, ὃν ἐξ ἀφανοῦς εἰς το"σαύτην ἀνήγαγες δόξαν, ἔπειθ' ὑπὲρ ἐμαυ"τοῦ πάντα μέχρι τῆς παρούσης ἡμέρας ἃ προ"εῖπας πεποιηκότι· [c] δέομαί τε τοῦ λοιποῦ χορηγεῖν "ὅσα Θεῷ δύναμις ἀνθρώποις ὑπὸ σοῦ τετιμη"μένοις, καὶ τὸν οἶκον τὸν ἡμέτερον αὔξειν εἰς ἅπαν,

---

[a] Sic *Baſ. G. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἄξιον αὐτῷ ὅνπερ εἰργάσω *Big.* & *Samb.* ἄξιον σαυτῷ ὧν προσειργάσω *Gall.* 1. ἄξιον αὐτῷ εἰργάσω *Gall.* 2. [b] Κατεσκεύακα *Vat.* [c] Καλλιεργοῦντες *Samb.* [d] Modo *Optativo* pro *Subjunctivo* utitur, quod *Atticis* familiare eſt, ut oſtendit *H. Steph.* libro de *Dial. Att.* p. 137. [e] Ita *MS.* παρῇ in *Editis.* [ſ] Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *neque à tuis ſedibus procul abes.* οὐδὲ σαυτοῦ *Baſ. G. Vat. Hen.* & *Busb.* ea vero non agnoſcunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [g] Πάντας *Big.* & *Samb.* [h] Ἀπολείπεις τοῖς πᾶσιν ἐγγύς. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. [i] Βουλευσαμένῳ *Vat.* [k] Ita *MSS.* συμπαρῇ in *Editis.* [l] Sic *MSS.* ἐπιθειάσας in *Editis.* [m] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* τὸ deeſt. [n] Iterum cum *MSS.* ἐπιτελεῖ perperam in *Editis.* [o] Καὶ περὶ μηδενὸς in quinque *MSS.* [p] Ὑπέσχητο ſolus *Vat.* [q] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* ἐφορᾷ. [r] Καὶ inſertum dedi ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [ſ] Sic *MSS.* in *Editis* τοῦτο τὴν σοῦ. [t] Πρέπει deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec γὰρ mox ſequens agnoſcunt *Samb.* & *Gall.* 1. Totum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* τούτῳ τὴν σὴν εὐλογοῦμεν μεγαλειότητα, καὶ περὶ τ. ὑ. ε. τ. ἡ. οἶκον ἀνάγκη εὐχαριστεῖν τὸν Ἑβραίων λαόν. [u] Ita *Samb.* & *Baſ.* τίνι γὰρ ἄλλῳ *Gen. Big. Aliique.* τί γὰρ ἄλλο *Vat.* [x] Illud μᾶλλον ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* qui locum ita vertit ac ſi paulo aliter eum legerit, *nullum enim alium magis optamus habere propitium, & in eo tuam circa nos devotionem cognoſcimus per munera, quia per te eſt nobis vox, quam ex aëre habemus, & per eum iterum novimus aſcendentem,* aut ut in aliis libris, *& in ea circa nos devotione permanere quam te. Eſt nobis vox quam &c.* [y] *Al.* ἱλάσασθαι. [z] Ita *Vat.* μηνιῶντα in *cæteris.* [a] Sic *MSS.* ἐξ ἀέρος ἔχομέν τε in *Editis.* [b] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ἔχειν αὐτῆς ὀφείλω σοι in *Editis.* [c] Ita cum *Vat.* δέομαι δὲ in *Editis Aliiſque.* δέομαι τοῦ λ. *Big.* * *Ad verbum,* nec his contentus. *Totum ſic vertit Gelenius,* Tu quidem, inquit, ſempiternam domum habes, Domine, nec ignoramus te tibiipſi hanc univerſi molem condidiſſe, quæ cœlo, aëre, terra, & mari conſtat; quam totam imples, nec tamen ab ea caperis.

[a] Ως

“[a] ὡς καὶ ὡμολόγησας Δαυίδῃ τῷ πατρί μου καὶ ζῶντι καὶ παρὰ τὴν τελευτὴν, ὅτι παρ' ἡμῖν ἡ βασιλεία [b] μενεῖ, καὶ τὸ ἐκείνου γένος αὐτὴν διαδοχαῖς [c] ἀμείψει μυρίαις. ταῦτ' οὖν ἡμῖν ἐπάρκεσον, καὶ [d] πᾶσι τοῖς ἐμοῖς ἀρετὴν [e] ἣ σὺ χαίρεις παράσχου. πρὸς δὲ τούτοις ἱκετεύω καὶ μοῖράν τινα τοῦ σοῦ πνεύματος εἰς τὸν ναὸν [f] ἀποικίσαι, ὡς ἂν καὶ ἐπὶ γῆς ἡμῖν εἶναι δοκῇς. σοὶ μὲν γὰρ μικρὸν οἰκητήριον καὶ τὸ πᾶν οὐρανοῦ [g] καὶ τῶν κατὰ τοῦτον ὄντων κύτος, οὐχ ὅτι γε οὗτος ὁ τυχὼν ναός· ἀλλὰ φυλάσσειν τε [h] ἀπόρθητον ἐκ πολεμίων ὡς ἴδιον εἰς ἅπαν, καὶ προνοεῖν ὡς οἰκείου κτήματος παρακαλῶ. κἂν ἁμαρτών ποτε ὁ λαὸς [i] τύχῃ, ἔπειτα πληγῇ τινι [k] κακωθῇ διὰ τὴν ἁμαρτίαν ἐκ σοῦ, γῆς ἀκαρπίᾳ, [l] καὶ φθορᾷ λοιμικῇ, [m] ἤ τινι τούτων τῶν παθημάτων οἷς σὺ τοὺς παραβάντας τι τῶν ὁσίων μετέρχῃ, καὶ καταφύγῃ πᾶς ἀθροισθεὶς [n] εἰς τὸν ναὸν ἱκετεύων σε καὶ σωθῆναι δεόμενος, ἐπήκοος αὐτοῦ γενόμενος ὡς ἔνδον ὢν [o] ἐλεήσῃς καὶ τῶν συμφορῶν ἀπαλλάξῃς. ταύτην δ' οὐχ Ἑβραίοις μόνον δέομαι παρὰ σοῦ τὴν βοήθειαν εἶναι σφαλεῖσιν, ἀλλὰ [p] γὰρ κἂν ἀπὸ περάτων τῆς οἰκουμένης τινὲς [q] ἀφίκωνται, κἂν ὁπόθεν [r] δήποτοῦν [ſ] προστρεπόμενοι καὶ τυχεῖν τινὸς ἀγαθοῦ λιπαροῦντες, δὸς αὐτοῖς [t] ἐπήκοος γενόμενος. οὕτως γὰρ ἂν μάθοιεν πάντες ὅτι σὺ μὲν [u] αὐτὸς ἐβουλήθης παρ' ἡμῖν κατασκευασθῆναί σοι τὸν οἶκον, ἡμεῖς δ' οὐκ ἀπάνθρωποι τὴν φύσιν ἐσμὲν, οὐδ' ἀλλοτρίως πρὸς τοὺς [x] οὐχ ὁμοφύλους ἔχομεν, ἀλλὰ πᾶσι κοινὴν τὴν ἀπὸ σοῦ βοήθειαν, καὶ τὴν τῶν ἀγαθῶν ὄνησιν, ὑπάρχειν ἠθελήσαμεν.”

δ'. Εἰπὼν ταῦτα, καὶ ῥίψας ἑαυτὸν ἐπὶ τὴν γῆν, καὶ ἐπὶ πολλὴν ὥραν προσκυνήσας, ἀναστὰς θυσίας [y] τῷ βωμῷ προσῆγε· καὶ γεμίσας τῶν ὁλοκλήρων ἱερείων, ἐναργέστατα τὸν Θεὸν ἡδέως ἔγνω [z] ἅπασαν τὴν θυσίαν προσδεχόμενον. πῦρ γὰρ ἐξ ἀέρος διαδραμὸν καὶ πάντων ὁρώντων ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀΐξαν, τὴν θυσίαν ἥρπασε καὶ [a] κατεδαίσατο. [b] ταύτης [c] δὴ τῆς ἐπιφανείας γενομένης, ὁ μὲν λαὸς [d] δήλωσιν εἶναι ταῦτ' εἰκάσας τῆς ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ διατριβῆς ἐσομένης, καὶ ἡσθεὶς [e] προσεκύνει πεσὼν ἐπὶ τοῦ ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς [f] εὐλογεῖν τε ἤρξατο, καὶ τὸ πλῆθος ταὐτὸ [g] ποιεῖν παρώρμα, δείγματα μὲν ἔχοντας ἤδη τῆς τοῦ Θεοῦ πρὸς αὐτοὺς εὐμενείας, [h] εὐχομένους δὲ τοιαῦτα ἀποβαίνειν ἀεὶ τὰ παρ' ἐκείνου, καὶ τὴν διάνοιαν

“*& ornatam*, quemadmodum Davidi patri meo & viventi & morienti promiſiſti, quod apud nos regnum ſit permanſurum, & genus illius per vices innumeras illud accepturum ſit. Hæc igitur nobis quæſo ſuppedites, liberiſque meis virtutem *iſtam*, quæ tibi grata eſt, impertiaris. Ad hæc ſupplex oro, ut ſpiritum tuum eatenus in Templum *hoc* migrare facias, ut etiam in terris eſſe nobis videaris. Nam & cœlum omne tibi quidem parvum eſt domicilium, & eorum quæ in eo ſunt profunditas, nedum hoc qualecunque Templum: veruntamen te obteſtor atque precor, hoc Templum *cuſtodi &* ab omni vaſtatione hoſtili ut proprium protege, ejuſque tanquam poſſeſſionis tuæ curam gerito. Et ſi quando populus in te deliquerit, atque adeo clade aliqua ob peccatum *ſuum* à te afficiatur, terræ ſterilitate & peſtis contagione, aliiſve ejuſmodi malis, quibus in jura ſacra violantes ſoles animadvertere, ac deinde magna frequentia ad *hoc* Templum ſupplex confugerit, ſalutem votis expetens; exauditis illorum precibus, quaſi in æde habitaris, ſortis illorum miſerere eoſque à calamitatibus libera. Hanc vero non ſolum Hebræis in peccata prolapſis à te opem peto: ſed etiam ſi ab *extremis* orbis finibus aliqui advenerint, aut ex quocunque demum loco ad te ſupplicandum ſeſe converterint, & boni quidpiam à te impetrare deſiderarint, poſtulata illis concedito. Sic enim omnibus manifeſtum erit, quod tu quidem ipſe hanc ædem apud nos tibi exſtrui volueris, nos vero non ita à natura comparatos eſſe ut humanitatis ſimus expertes, aut alienigenis iniqui & infeſti, ſed libenter feramus te communiter omnibus tum adjutorem eſſe tum bonorum omnium largitorem.”

Dein populo & Templo fauſta omnia precatur.

4. Cum *ille* hæc dixiſſet, & humi ſe proſtraviſſet, & aliquandiu adoraſſet, *tandem* in pedes erectus hoſtias aræ admovit: cumque eam ſolidis victimis repleviſſet, ſacrificium Deo gratum eſſe & acceptum comperuit, ſigno maxime illuſtri. ignis enim per aërem delatus, & cum impetu in altare omnium in conſpectu irruens, victimas corripuit & abſumpſit. Hac autem ſpecie oculis oblata, populus quidem, conjectura inde facta Deum hiſce declaraſſe ſe in Templo habitaturum eſſe, lætus in terræ ſolum procidens adorabat. rex vero & Deo cœpit benedicere, & populum, ut idem facerent, hortabatur, jam perſpectam quidem habentes Dei erga ſe benevolentiam, de cætero vero precantes ut quæ ab eo proveniunt ſibi ſemper æque optata accidant, utque mentem eorum

Solomon litat, & ignis de cœlo ſacrificia conſumit. 2 Paralip. c. 7.

Populum hortatur ad leges ſervandas.

---

a Ὡς καθωμολόγησας *Vat.* b Sic *Big. Samb. & Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* μένει. c Ἀμείψαι ſolus *Samb.* d Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Epiphan.* πᾶσι in *Editis Aliiſque.* e Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ᾗ συγχαίρεις in *Editis Aliiſque.* f Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. ἀποικῆσαι in *Editis Aliiſque.* g Καὶ τὸ τῶν ſolus *Samb.* h Sic *Big. Samb. & Vat.* ἀπόρθητον εἰς ἴδιον ἐκ πολ. in *Editis Aliiſque.* i Illud τύχῃ ex *MSS.* k Κακῷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. κακῶς *Vat.* At *Epiphanius* vertit, *deinde plaga quædam peſſima peccato digna à te terris illata fuerit, aut ſterilitas, aut corruptio famis* (al. *aut corruptio aut fames* ἢ φθορὰ ἢ λοιμὸς) *aut hujuſmodi paſſio provenerit, quam* &c. l Καὶ deeſt *Samb.* ἢ pro ἐ legiſſe videtur *Epiphan.* m Sic *Big. Samb. & Vet. Interpr.* in cæteris εἴ τινι. n Ἐπὶ τὸν ναὸν *Vat.* o Ἐλεήσεις & mox ἀπαλλάξεις *Samb. & Big.* p Γὰρ deeſt *Vat.* q Ita *Big. & Samb.* in reliquis ἀφίκονται. r Sic *MSS.* δήποτοῦν in *Editis* deeſt. ſ Ita lego, levicula mutatione, pro προτρεπόμενοι, quod in libris omnibus exſtat tam *Editis* quam *MSS.* t Ὑπήκοος *Vat.* u Αὐτὸς abeſt *Big. & Gall.* 1. x Οὐκ non agnoſcunt *Big. Samb. & Vat.* reperitur tamen in cæteris & in *Vet. Interpr.* y Τῷ Θεῷ *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. z Ita cum *MSS. & Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ἅπασαν. a Ita cum *Gall.* 2. κατεδήσατο in *Editis Aliiſque.* κατεδάσατο *Vat.* b Eo modo *Baſ. G. & Vet. Interpr.* τοιαύτης *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. c Ita cum *Vat. & Vet. Interpr.* δὲ in reliquis. d Sic *MSS. & Vet. Interpr.* niſi quod τ' αὐτ' εἶναι habeant *Gall.* 1. & 2. quibus favere videtur *Epiphan.* ὁ μὲν λαὸς δῆλος ἦν τοῦτ' εἰκάσας εἶναι in *Editis.* e Ita *MSS. & Epiphan.* προσεκύνει πεσὼν ἐπὶ τοὔδαφος in cæteris. f Τὸν Θεὸν εὐλογεῖν legiſſe videtur *Epiphan.* g Sic *Hen. Bub. & Epiphan.* εἰπεῖν in reliquis. h Εὐχομένοις *Big. & Samb.*

eorum puram ab omni peccati labe cuſtodire dignetur in juſtitia ejuſque cultu, quo poſſint & præcepta, quæ ipſis per Moyſen dedit Deus, *æternum* permanſura obſervare. Sic enim Hebræis proſpere cedent omnia, & cæteris mortalibus erunt beatiores. Simulque eos obſecrabat in memoria habere, quod quibus artibus bona præſentia comparaſſent, eiſdem & illa conſervaturi eſſent; & majora ac cumulatiora facturi. Haud enim exiſtimandum eſt hæc ſolummodo pietati & juſtitiæ accepta deberi, ſed & ab illis eſſe ut firma maneant & ſtabilia. porro hominibus non adeo magnum eſt parare quæ deſiderant, ac parta tueri, nullumque peccatum, quo lædi poſſunt, admittere.

5. Et quidem rex, his multitudinem affatus, concionem dimiſit, ſacris primum factis tam pro ſemet quam pro Hebræis univerſis; ita ut vitulorum quidem viginti millia mactarit, balantum vero centum & viginti millia. nam Templum tum primum victimarum cruore imbutum eſt, & in eo Hebræi omnes cum uxoribus & liberis convivio excepti ſunt: ac præterea feſtum, quod Scenopegia vocabatur, ante Templum per bis ſeptem dies rex ſplendide & magnifice celebravit, cum populo univerſo epulatus.

Tabernaculorum feſtum celebratum. 2 Paralip. c. 7.

6. Cum autem illis abunde ſatisfaceretur, nihilque plane deeſſet illorum erga Deum pietati, ſinguli, cum rex eos dimiſiſſet, domum quiſque ſuam reverſi ſunt; actis prius regi gratiis pro ſua illorum cura & operibus quæ *præclare* fecerat, precibuſque Deo effuſis ut illis Solomonem regem quam diutiſſime conſervaret. iter etiam faciebant lætitia geſtientes, hymnoſque Deo canentes: ita ut voluptate deleniti omnes viam, qua domum irent, abſque tædio confecerint. Et quidem illi, qui arcam in Templum intulerant, ejuſque magnitudinem & pulchritudinem conſpexerant, atque adeo magnorum ſacrificiorum & feſtivitatum participes facti erant, ad ſuas quique civitates regreſſi ſunt. Somnium vero, regi per quietem obortum, ei indicabat, Deum ejus exaudiviſſe preces, quodque Templum conſervare voluerit, in eoque perpetuo habitare, poſteris ipſius totoque populo juſtitiam colentibus. ſeque illum in primis, ſi patris monitis *præceptiſque* inſtiterit, ad celſitudinem felicitatis & magnitudinem immenſam provecturum eſſe dicebat, nec unquam defore ex ſtirpe ipſius tribuque Judæ qui regioni huic *longe lateque* imperet. Sin autem à legis inſtitutis deſciverit, eorumque oblitus fuerit, & ad Deorum peregrinorum cultum ſe contulerit, fore ut radicibus eum exſcinderet, & neque vel tantillas generis ipſius reliquias ſupereſſe fineret, neque populum Iſraëlitarum ab omni calamitate immunem præteriens aſpiceret; ſed *ipſos* bellis & cladibus innumeris exſtingueret,

Deus Solomoni dicit ſe ejus audiviſſe preces &c. 3 Regum, c. 9. 2 Paralip. c. 7.

[a] αὐτοῖς καθαρὰν ἀπὸ πάσης φυλάττεσθαι κακίας ἐν δικαιοσύνῃ καὶ θρησκείᾳ, καὶ [b] τὰς ἐντολὰς τηρεῖν ἃς διὰ Μωϋσέως αὐτοῖς ἔδωκεν ὁ Θεὸς [c] διαμενούσας. ἔσεσθαι γὰρ οὕτως εὔδαιμον τὸ Ἑβραίων ἔθνος, καὶ παντὸς ἀνθρώπων γένους μακαριώτερον. παρεκάλει τε μνημονεύειν ὡς οἷς [d] ἐκτήσαντο τὰ παρόντα ἀγαθὰ, τούτοις αὐτὰ καὶ βέβαια [e] ἕξουσι, καὶ μείζω καὶ πλείω καταστήσουσι. οὐ γὰρ λαβεῖν αὐτὰ μόνον δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην, [f] ἀλλὰ καὶ καθέξειν διὰ ταῦτα προσήκει ὑπολαμβάνειν. εἶναι δὲ τοῖς ἀνθρώποις [g] οὐχ οὕτως μέγα τὸ κτήσασθαί τι τῶν οὐχ ὑπαρχόντων, ὡς τὸ σῶσαι τὰ [h] ποριθέντα, καὶ μηδὲν [i] ἁμαρτεῖν εἰς βλάβην αὐτῶν.

έ. Ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς διαλεχθεὶς ταῦτα πρὸς τὸ πλῆθος, διαλύει τὴν ἐκκλησίαν, τελέσας θυσίας ὑπέρ τε ἑαυτοῦ καὶ πάντων Ἑβραίων· ὡς μόσχους μὲν [k] καταθῦσαι μυρίους καὶ δισχιλίους, προβάτων δὲ μυριάδας δώδεκα. τὸν γὰρ ναὸν τότε πρῶτον ἔγευσεν ἱερουργημάτων, καὶ κατευωχήθησαν ἐν αὐτῷ πάντες σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις Ἑβραῖοι· ἔτι δὲ καὶ τὴν Σκηνοπηγίαν καλουμένην ἑορτὴν πρὸ τοῦ ναοῦ λαμπρῶς καὶ μεγαλοπρεπῶς ἐπὶ [l] δὶς ἑπτὰ [m] ἡμέρας ἤγαγεν ὁ βασιλεὺς, σὺν ἅπαντι τῷ λαῷ κατευωχούμενος.

ϛ'. Ἐπεὶ δ' εἶχεν αὐτοῖς ἀποχρώντως ταῦτα, καὶ [n] μηδὲν ἐνέδει τῇ περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείᾳ, πρὸς αὐτοὺς ἕκαστοι τοῦ βασιλέως ἀπολύσαντος ἀπῄεσαν· εὐχαριστήσαντες [o] τῷ βασιλεῖ, τῆς τε περὶ αὐτοὺς προνοίας καὶ ὧν ἐπεδείξατο ἔργων, καὶ εὐξάμενοι τῷ Θεῷ παρασχεῖν αὐτοῖς [p] εἰς πολὺν χρόνον Σολομῶνα βασιλέα. [q] τήν τε πορείαν ἐποιοῦντο μετὰ χαρᾶς καὶ παιδιᾶς, ὕμνους εἰς τὸν Θεὸν ᾄδοντες, ὡς ὑπὸ τῆς ἡδονῆς ἀπόνως τὴν ὁδὸν τὴν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα πάντας ἀνύσαι. καὶ οἱ μὲν, τὴν κιβωτὸν εἰς τὸν ναὸν εἰσαγαγόντες, καὶ τὸ μέγεθος καὶ τὸ κάλλος ἱστορήσαντες αὐτοῦ, καὶ θυσιῶν ἐπ' αὐτῷ μεγάλων καὶ ἑορτῶν μεταλαβόντες, εἰς τὰς αὐτῶν ἕκαστοι πόλεις ὑπέστρεψαν. ὄναρ δ' ἐπιφανὲν τῷ βασιλεῖ κατὰ τοὺς ὕπνους, [r] ἐσήμαινεν αὐτῷ τῆς εὐχῆς ἐπήκοον τὸν Θεὸν γεγονέναι, καὶ ὅτι φυλάξοι τε τὸν ναὸν, καὶ διαπαντὸς ἐν αὐτῷ μένοι, τῶν [s] ἐκγόνων αὐτοῦ καὶ τῆς ἁπάσης πληθύος τὰ δίκαια ποιούσης. αὐτὸν δὲ πρῶτον, ἐμμένοντα ταῖς τοῦ πατρὸς ὑποθήκαις, ἔλεγεν, εἰς ὕψος καὶ μέγεθος εὐδαιμονίας ἀνοίσειν ἄπειρον, καὶ βασιλεύσειν ἀεὶ τῆς χώρας τοὺς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ καὶ τῆς Ἰούδα φυλῆς. προδόντα μέντοι τὰ ἐπιτηδεύματα, καὶ λήθην αὐτῶν ποιησάμενον, καὶ ξενικοὺς Θεοὺς θρησκεύειν μεταβαλλόμενον, πρόρριζον ἐκκόψειν, καὶ μήτε τοῦ γένους τι λείψανον [t] αὐτοῦ ἐάσειν, μήτε τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἀπαθῆ παρόψεσθαι· πολέμοις δ' αὐτοὺς καὶ κακοῖς ἐξαφανίσειν μυρίοις,

[a] καὶ

---

a Αὐτοὺς juxta *Vet. Interpr.* b Sic *Big. Samb. & Vat.* in *cæteris* deeſt τάς. c Διαμενούσης *Big. & Gall.* 1. 2. d Ἐκτήσατο *Big. & Gall.* 1. e In quibuſdam *MSS.* ἕξειν, & mox καταστήσειν. f Sic in *MSS. & Vet. Interpr.* illa ἀλλὰ καὶ καθέξειν deſunt in *Editis.* g Ita cum *Big. Samb. & Vat.* οὐχ deeſt in *cæteris.* h Sic *Vat. & Vet. Interpr.* προσιωθέντα in *Editis Aliiſque.* προσορισθέντα *Gall.* 2. i Ἁμαρτεῖν ſolus *Vat.* k Sic *MSS.* καταθύσας in *Editis.* l Illud δὶς ejiciendum cenſeo, ut *auctor* conveniat cum *S. Literis* in 2 *Paralip.* c. 7. v. 8. niſi dicatur, tunc celebrata eſſe quatuordecim dies Scenopegia, quæ ſtata gentis ſacra in eos forte dies inciderant. m Sic *MSS.* ἡμέραις in *Editis.* n Μηδὲν ἔδει *Vat.* o Τῷ τε βασιλεῖ *Vat.* p Ἐπὶ πολλὴν *Samb. & Vat.* q Ita *Samb. & Vet. Interpr.* τὴν δὲ πορείαν in *cæteris.* r Ita *Samb. & Gall.* 2. ἐσήμαινε in *Editis.* ἐσήμαινεν *Vat.* ſ Ἐγγόνων ſolus *Vat.* t Ita lego, prout legiſſe viſus eſt *Epiphan.* αὐτῶν in *Editis & MSS.*

a Sic

ᵃκαὶ τῆς γῆς, ἣν τοῖς πατράσιν αὐτῶν ἔδωκεν, ἐκβαλὼν, ἐπήλυδας ἀλλοτρίας καταςήσειν, τὸν δὲ ναὸν τὸν νῦν οἰκοδομηθέντα ᵇκαταπρησθησόμενον τοῖς ἐχθροῖς παραδώσειν καὶ διαρπαγησόμενον, κατασκάψειν δὲ καὶ τὴν πόλιν χερσὶ τῶν πολεμίων, καὶ ποιήσειν μύθων ἄξια τὰ παρ' αὐτοῖς κακὰ, καὶ πολλῆς δι' ὑπερβολὴν μεγέθους ἀπιστίας· ὡς τοὺς προσοίκους ἀκούοντας τὴν συμφορὰν θαυμάζειν, καὶ τὴν αἰτίαν πολυπραγμονεῖν, δι' ἣν οὕτως ἐμισήθησαν Ἑβραῖοι τῷ Θεῷ, πρότερον εἰς δόξαν καὶ πλοῦτον ᶜπαρ' αὐτοῦ παραχθέντες, καὶ παρὰ τῶν ὑπολειπομένων ἀκούειν, ἐξομολογουμένων τὰς ἁμαρτίας αὐτῶν, καὶ τὰς τῶν ᵈπατρίων νομίμων παραβάσεις. ᵉταῦτα μὲν αὐτῷ τὸν Θεὸν εἰπεῖν κατὰ τοὺς ὕπνους, ἀναγέγραπται.

atque è terra, quam patribus eorum dederat, ejectos, aliena in regione collocaret, Templum quoque nunc *recens* exstructum, incendendum diripiendumque traderet inimicis; quin & urbem *ipsam* hostium manibus suffossam everteret, faceretque ut mala quibus succumberent fabulas esse mereantur, & vix credenda ob stupendam magnitudinem: ita ut finitimi audita *illorum* calamitate attoniti hæreant, & curiosius quærant quam ob causam Deus sic odio habuerit Hebræos, quos antea honore affecerat & divitiis auxerat; atque ab iis, qui *ex tanta clade* supersint, responsum ferant, confitentibus, quoniam peccaverint & patrias leges violaverint. Atque hisce quidem Deum per quietem Solomonem affatum esse, *sacris* literis consignatum est.

ΚΕΦ. έ.

Ὡς βασίλεια ἑαυτῷ ᾠκοδόμησεν ὁ Σολομὼν, πολυτελῆ τε καὶ λαμπρά· καὶ ὡς αἰνίγματα ὑπὸ τοῦ Εἰράμου αὐτῷ πεμφθέντα διέλυσεν.

Μετὰ δὲ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, ᶠἐν ἔτεσιν ἑπτὰ, καθὼς προειρήκαμεν, γενομένην, τὴν τῶν βασιλείων οἰκοδομίαν κατεβάλετο, ἣν ἔτεσι ᵍτρισκαίδεκα μόλις ἀπήρτισεν. οὐ γὰρ τὸν αὐτὸν ʰἐσπούδαζε τρόπον ὅνπερ ⁱκαὶ τὸ ἱερόν. ἀλλὰ τὸ μὲν, καίπερ ὂν μέγα, καὶ θαυμαστῆς ᵏἐργασίας καὶ παραδόξου ˡτετυχηκὸς, ἔτι καὶ ᵐτοῦ Θεοῦ συνεργοῦντος εἰς ὃν ἐγίνετο, τοῖς προειρημένοις ἔτεσιν ἔλαβε πέρας· τὰ δὲ βασίλεια, πολὺ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ καταδεέστερα τυγχάνοντα, τῷ μήτε τὴν ὕλην ἐκ τοσούτου χρόνου καὶ τῆς αὐτῆς ἡτοιμάσθαι φιλοτιμίας, καὶ βασιλεῦσιν οἰκητήριον, ἀλλὰ μὴ ⁿΘεῷ γίνεσθαι, βράδιον ἠνύσθη. καὶ ταῦτα μὲν οὖν ᵒἀξιολόγως κατὰ τὴν εὐδαιμονίαν τῆς Ἑβραίων χώρας καὶ τοῦ βασιλέως ᵖᾠκοδομήθη. τὴν δὲ ὅλην αὐτῶν διάταξιν καὶ τὴν διάθεσιν εἰπεῖν ἀναγκαῖον, ἵν' οὕτως ἐκ τούτου στοχάζεσθαι καὶ συνορᾷν ἔχωσι τὸ μέγεθος οἱ τῇ γραφῇ μέλλοντες ἐντυγχάνειν.

β'. Οἶκος ἦν μέγας καὶ καλὸς, πολλοῖς στύλοις ἐρηρεισμένος, ὃν εἰς τὰς κρίσεις καὶ τὴν τῶν πραγμάτων διάγνωσιν πλῆθος ὑποδέξασθαι, καὶ χωρῆσαι σύνοδον ἀνθρώπων ἐπὶ δίκας συνεληλυθότων κατεσκεύασεν. ἑκατὸν μὲν πηχῶν τὸ μῆκος, εὖρος δὲ πεντήκοντα, τὸ δ' ὕψος τριάκοντα· κίοσι μὲν τετραγώνοις ἀνειλημμένον ᑫἐκ κέδρου πᾶσιν, ἐστεγασμένον δὲ ʳΚορινθίως, ἰσομέτροις δὲ φλιαῖς καὶ θυρώμασι τριγλύφοις ἀσφαλῆ τε ὁμοῦ καὶ κεκαλλωπισμένον. ἕτερος δὲ οἶκος ἦν ἐν μέσῳ κατὰ ὅλου τοῦ πλάτους τεταγμένος, ˢτετράγωνος, εὖρος πηχῶν τριάκοντα, ᵗἄντικρυς ἔχων ναὸν, παχέσι στύλοις ᵘἀνατετα-

CAP. V.

Ut ſibi Solomon ædes conſtruxit, ſumptuoſas & ſplendidas: atque ænigmata ab Hiramo ad ſe miſſa diſſolvit.

Solomon Regiam ædificat.

Poſt Templi autem ædificationem, quæ ſeptennio, ut ante diximus, facta eſt, ad ſtructuram regiæ aggrediebatur, quam annis tredecim vix abſolvit. neque enim adeo huic operi inſudabat ac Templo: ſed illud quidem, magnum licet, cuique mirandum & incredibile adhibitum eſt artificium, Deo etiam, cujus gratia erat exſtructum, ſimul opem ferente, annis memoratis ad finem perductum eſt: regiæ vero magnificentiâ multum Templo cedentes, quod nec tam diu ante nec tanto cum ſtudio parata fuerit *earum* materia, quodque regibus non Deo futuræ eſſent domicilium, tardius erant abſolutæ. Veruntamen & illæ *magnæ & memorabiles*, & convenienter regionis regiſque felicitati exædificatæ. Omnem autem earum ordinationem & diſpoſitionem explicare neceſſe habeo, ut magnitudinem earum conjectura perſpiciant, qui forte in hæc ſcripta inciderint.

Regiæ deſcriptio.

2. Domus erat ampla & pulchra, multis columnis ſuffulta; quam ad populum in cauſis dicendis & rebus dijudicandis excipiendum condidit, & ad cœtum hominum capiendum cum ad judicia *ſolennia* convenerint. Longitudo quidem centum patebat cubitos, latitudo vero quinquaginta, atque altitudo triginta; columnis quidem quadrangulis ſuſtentata, iiſque ex cedro omnibus, tecta vero *more Corinthiaco, additis antis parilibus cum valvis †triglyphis ad ornamentum *loci* ſimul & munimentum. Alia autem domus erat juxta totam *ſuam* latitudinem in medio collocata, quadrangula, lata triginta cubitos, ex adverſo habens Templum, validis columnis in altum evectum.

---

[a] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκ τῆς γῆς in *Editis Aliiſque.* [b] Καταπρησθησόμενον *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius Aliique.* [c] Ὑπ' αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Νόμων *Vat.* [e] Ταῦτα μὲν οὖν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. [f] Sic *MSS.* ἐν deeſt *Editis.* [g] Ita cum *Vat.* τρισὶ καὶ δέκα in *reliquis.* [h] Ἐσπούδαζετο *Big.* & *Samb.* [i] Καὶ deeſt *Vat.* [k] Sic cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐνδεξίας in *Editis Aliiſque.* [l] Τετευχηκὸς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [m] Articulum inſerui ex *Samb.* & *Gall.* 1. 2. [n] Sic *MSS.* in *Editis* Θεοῦ γίνεσθαι. [o] Ἀξίᾳ λόγου καὶ κατὰ *Big. Samb.* & *Vat.* ἄξια λόγου κατὰ *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Biub.* [p] Sic in *MSS.* οἰκοδομήθη in *Editis.* [q] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. conſentanei *S. Literis* & *Epiphanio.* ἑκκαίδεκα πᾶσιν in *Editis.* [r] Hoc κατὰ πρόληψιν dictum: nondum enim id genus architecturæ à *Corinthiis* erat inventum. [ſ] Vocem τετράγωνος nec agnoſcit *Vat.* nec *Vet. Interpr.* [t] *Al.* ἄντικρυ & ἀντικρύ. [u] Ἀνατεταγμένον ſolus *Vat.* [*] Al. *opere Corinthiaco.* [†] Quæ conſtabat veluti tribus ſulcis, duobus mediis integris, & ſemicaniculis hinc indè cæſis. *Philander* ad *Vitruvium.*

a In

ctum. atque in ea erat exedra magnifica, ubi rex ſedebat ad jus dicendum. Cui adjuncta erat domus altera in uſum reginæ exſtructa: aliaque demum ædificia ad victum capiendum animumque relaxandum, cum finita eſſent negotia; conſtrata omnia tabulis cedrinis. Et *hæc* quidem partim ex lapidibus decem-cubitalibus ædificavit, alio vero ſectili *lapide* & pretioſo muros incruſtavit, qui, in templorum ornamentum & regiarum *ædium* pompam, terra perquiritur ipſius fodinis nobilitata. Et ex eo quidem tribus ordinibus contexto elucebat pulchritudo; quarta vero pars præ ſe ferebat admirabile ſculptorum artificium, à quibus expreſſæ erant arbores ac omne genus ſtirpes, opacæ ramis foliiſque ab iis pendentibus, idque excellenti adeo ſubtilitate ut agitari quodammodo viderentur, lapidem iis ſubjectum fere occultantes. Reliquum vero uſque ad lacunar opere albario tectum erat, & variis coloribus & picturis diſtinctum. Ad hæc & alia exſtruxit ædificia voluptatibus adhibendis, inſuper & porticus longiſſimas in commodo regiæ *loco* poſitas, atque in iis conclave ſplendidiſſimum in epulationes & compotationes auro undique ornatum. atque alia etiam quæcunque huic neceſſaria ſupellex, quò *lautius* convivæ exciperentur, ex auro erat fabricata. Difficile autem eſt recenſere magnitudinem & varietatem baſilicarum, & quanta erant illarum majora cubicula, & quam multa hiſce minora, quotq; ſub terra & ab aſpectu remota: necnon & pulchritudinem locorum apricorum, atque nemora quæ ſimul viſum delectarent, & corpora in æſtatis ardore reciperent & ab eo defenderent. In ſumma, fecit ut totum ædificium è ſaxo candenti & cedro atque auro & argento conſtaret. Imo tecta *ipſa* & parietes, cum lapides auro incluſos ſimiliter ac in Templo Dei eleganter intertexiſſet, hiſce illuſtravit. Quin & ex ebore fecit ſolium immenſæ magnitudinis, ſpecie tribunalis, cui ſex erant gradus. Horum autem ſingulis ex utraque parte ſtabant duo leones, * totidem aliis ſuperne adſtantibus. at loco ſeſſionis manus erant regem excipientes. Reclinabatur autem in dimidiatum juvencum, tergum ſuum reſpicientem: totumque auro vinctum erat.

Eburneum ſolium. 2 Paralip. c. 2. v. 17.

3. Cum hæc Solomon viginti annis perfeciſſet, quoniam ipſi ad operum ſtructuram multam quidem auri vim, majorem vero argenti contulerat Hiramus Tyriorum rex, ac præterea cedrinam piceamque materiam, viciſſim & ipſe magnis donis Hiramum remune-

Quid Solomon Hiramo pro Templi materia dederit. 3 Reg. c. 9. v. 11.

μένοι. ἦν δὲ ἐν αὐτῷ ἐξέδρα διαπρεπὴς, ἐν ᾗ καθεζόμενος ὁ βασιλεὺς ἔκρινεν. ᾗ παρέζευκτο κατεσκευασμένος ἄλλος οἶκος τῇ βασιλίσσῃ· καὶ τὰ λοιπὰ, τὰ πρὸς τὴν δίαιταν καὶ τὰς ἀναπαύσεις οἰκήματα μετὰ τὴν τῶν πραγμάτων [a] ἀπόλυσιν, [b] ἐστρωμένα πάντα σανίσι τετμημέναις ἐκ κέδρου. καὶ τὰ μὲν ᾠκοδομήσατο λίθοις δεκαπήχεσιν, [c] ἑτέρῳ δὲ πριστῷ τοὺς τοίχους καὶ πολυτελεῖ κατημφίεσεν, ὃς εἰς κόσμον ἱερῶν καὶ βασιλείων οἴκων θεωρίαν γῇ μεταλλεύεται, τοῖς φέρουσιν αὐτὸν τόποις ἐπαινουμένη. καὶ τὸ μὲν ἀπ' αὐτοῦ κάλλος ἐπὶ [e] τριστοιχίαν ἦν ἐνυφασμένον· [f] τετάρτη δὲ μοῖρα γλυφέων παρεῖχε θαυμάζειν ἐπιστήμην, ὑφ' ὧν πεποίητο δένδρα καὶ φυτὰ παντοῖα, σύσκια τοῖς κλάδοις καὶ τοῖς ἐκκρεμαμένοις αὐτῶν πετάλοις, ὡς ὑπονοεῖν αὐτὰ καὶ σαλεύεσθαι δι' ὑπερβολὴν λεπτότητος, καλύπτοντα τὸν ὑπ' [g] αὐτοῖς λίθον. τὸ δὲ ἄλλο μέχρι τῆς στέγης χριστὸν ἦν [h] καὶ καταπεποικιλμένον χρώμασι καὶ γραφαῖς. [i] προσκατεσκεύασε δὲ πρὸς τούτοις ἄλλα τε πρὸς τρυφὴν οἰκήματα, καὶ δὴ καὶ στοὰς μηκίστας, καὶ [k] ἐν καλῷ τῶν βασιλείων κειμένας, ἐν αἷς λαμπρότατον οἶκον εἰς ἑστιάσεις καὶ συμπόσια χρυσοῦ περίπλεω. καὶ [l] τἄλλα δὲ, ὅσα τοῦτον ἔχειν ἔδει πρὸς τὴν τῶν ἑστιωμένων ὑπηρεσίαν, σκεύη πάντ' ἐκ χρυσοῦ κατεσκεύαστο. δύσκολον δ' ἐστὶ [m] καταριθμήσασθαι τὸ μέγεθος καὶ τὴν ποικιλίαν τῶν βασιλείων, ὅσα μὲν ἦν αὐτοῖς τὰ μέγιστα οἰκήματα, πόσα δὲ τὰ τούτων ὑποδεέστερα, καὶ πόσα ὑπόγαια καὶ ἀφανῆ, τό τε τῶν [n] ἀνειμένων εἰς ἀέρα κάλλος, καὶ τὰ ἄλση πρὸς θεωρίαν ἐπιτερπεστάτην, καὶ θέρους ὑποφυγὴν καὶ σκέπην εἶναι τοῖς σώμασιν. ἐν κεφαλαίῳ δ' εἰπεῖν, τὴν ὅλην οἰκοδομίαν ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ κέδρου καὶ χρυσοῦ καὶ [o] ἀργύρου πᾶσαν ἐποιήσατο. τοὺς ὀρόφους καὶ τοὺς τοίχους τοῖς ἐγκλειομένοις χρυσῷ λίθοις [p] διανθίσας τὸν αὐτὸν τρόπον ὡς καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, τούτοις κατηγλάϊσεν. [q] εἰργάσατο δὲ ἐξ ἐλέφαντος θρόνον [r] παμμεγεθέστατον, ἐν κατασκευῇ βήματος, ἔχοντα μὲν ἓξ ἀναβαθμούς. [ſ] ἑκάστῳ δὲ τούτων ἐξ [t] ἑκατέρου μέρους δύο λέοντες [u] ἐφειστήκεισαν, τοσούτων ἄνωθεν ἄλλων [x] παρεστώτων. [y] τὸ δ' ἐνήλατον τοῦ θρόνου, χεῖρες ἦσαν δεχόμεναι τὸν βασιλέα. [z] ἀνεκέκλιτο δ' εἰς μόσχου προτομὴν τὰ [a] κατόπιν αὐτοῦ βλέποντος· χρυσῷ δὲ ἅπας [b] ἦν δεδεμένος.

γ. Ταῦτα ὁ Σολομὼν εἰκοσαετίᾳ κατασκευάσας, ἐπεὶ πολὺν μὲν αὐτῷ χρυσὸν, πλείω δ' ἄργυρον, ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς Εἴρωμος εἰς τὴν οἰκοδομίαν συνήνεγκεν, ἔτι δὲ καὶ ξύλα κέδρου καὶ πίτυος, ἀντεδωρήσατο [c] καὶ αὐτὸς μεγάλαις δωρεαῖς τὸν Εἴρωμον.

---

[a] Ita *Samb.* & *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit *poſt cauſas explicitas.* [b] Sic *Big.* & *Samb.* in *plerisque* ἐστρωμμένα. [c] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ἑτέρα in *Editis.* ἑτέρα legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Haud aliter in *Vat.* & *Gall.* 2. niſi quod mutaverim ὃν in ὃς, & duabus vocibus γῇ & ἐπαινουμένη punctula ſubjecerim. κατημφιεσμένα εἰς κ. ἱ. κ. βασιλείων οἴκων θεωρίαν ἢ μεταλλεύεται τ. φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη in *Editis.* κατημφιεσμένον εἰς κ. ἱ. κ. βασιλείων οἴκων θεωρίαν γῇ μεταλλ. τ. φ. ἀ. τ. ἐπαινουμένη *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In hunc modum ſe habet *Epiphanii* verſio, *& alia quidem ædificavit ex marmoribus decem cubitorum, alia vero tabulis veſtita ſectilibus & pretioſiſſimis exornavit ſecundum decus templorum & miraculum habitationum regalium, cujus pulchritudo tribus ordinibus opere intexta Aſſyrio. Quarta vero pars &c.* [e] Τριστιχίῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Vide ad p. 344. v. 2. [ſ] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῇ δὲ μοίρᾳ in *Editis.* [g] Ita *MSS.* αὐτῷ in *Editis.* [h] Illud καὶ ex *MSS.* [i] Sic *MSS.* πρὸς κατεσκεύασε in *Editis.* [k] Ita cum *MSS.* ἐν κάλλει in *Editis.* [l] Eo modo *MSS.* τὰ ἄλλα in *Editis.* [m] Καταριθμήσασθαι καὶ διηγήσασθαι in omnibus *MSS.* verum καὶ διηγήσασθαι non agnoſcit *Vet. Interpr.* [n] Sic *MSS.* atque ita vel ἀνηρτημένων legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſolariorum.* in *Editis* ἀνεγηγερμένων. [o] Ἀργύρου ἐπεποίητο ſolus *Vat.* [p] Διανθίσας ſolus *Hen.* [q] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰργάσατο in *reliquis.* [r] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* παμμεγέθη σκίμποδα, ἐν κατασκευῇ in *Editis Aliiſque.* [ſ] Ἑκάστου *Big.* & *Samb.* [t] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἑτέρου in *Editis Aliiſque.* [u] *Al.* ἐφειστήκεισαν & ἐφεστήκεσαν & ἐφεστήκεισαν. [x] Ἐφεστώτων *Big.* & *Samb.* eſt qui malit καθεστώτων. [y] Atticorum more κατὰ ſubauditur. [z] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακέκλιτο in *Editis Aliiſque.* [a] *Al.* κατ' ὄπιν. [b] Illud ἦν inſerui ex *Big. Samb.* & *Vat.* [c] Δὲ ante καὶ αὐτὸς delevimus auctoritate Cod. *Samb.* & *Vet. Interpr.* * Juxta *S. Literas*, 2 *Paralip.* c. 9. v. & utrinque manus in loco ſeſſionis & manibus aſtantes duo leones. † *Sc.* poſteriori parte, qua reclinabatur rex.

Δὴ

μαν, σῖτόν τε κατ᾽ ἔτος πέμπων αὐτῷ καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὧν μάλιστα διὰ τὸ νῆσον οἰκεῖν, ὡς καὶ προειρήκαμεν ἤδη, χρήζων διετέλει. πρὸς τούτοις [a] δὲ καὶ πόλεις αὐτῷ τῆς Γαλιλαίας, εἴκοσι μὲν τὸν ἀριθμὸν, οὐ πόρρω [b] δὲ τῆς Τύρου κειμένας, ἐχαρίσατο. ἃς ἐπελθὼν καὶ κατανοήσας Εἴραμος, καὶ δυσαρεστήσας τῇ δωρεᾷ, πέμψας πρὸς Σολομῶνα μὴ δεῖσθαι τῶν πόλεων ἔλεγεν· καὶ ἔκτοτε προσηγορεύθησαν [c] αὗται [d] Χαβαλὼν γῆ. μεθερμηνευόμενον γὰρ τὸ Χαβαλὼν, κατὰ Φοινίκων γλῶτταν, οὐκ ἀρέσκον σημαίνει. καὶ σοφίσματα δὲ καὶ λόγους αἰνιγματώδεις διεπέμψατο πρὸς τὸν Σολομῶνα ὁ τῶν Τυρίων βασιλεὺς, παρακαλῶν ὅπως αὐτῷ τούτους σαφηνίσῃ, καὶ τῆς ἀπορίας τῶν ἐν αὐτοῖς ζητουμένων ἀπαλλάξῃ. τὸν δὲ, δεινὸν ὄντα καὶ συνετὸν, οὐδὲν τούτων παρῆλθεν· ἀλλὰ πάντα νικήσας τῷ λογισμῷ, καὶ μαθὼν αὐτῶν τὴν διάνοιαν [e] ἐφώτισε. μέμνηται δὲ τούτων τῶν δύο βασιλέων καὶ Μένανδρος, ὁ μεταφράσας ἀπὸ τῆς Φοινίκων διαλέκτου τὰ Τυρίων ἀρχεῖα εἰς τὴν Ἑλληνικὴν φωνὴν, λέγων οὕτως. “τελευτήσαντος δὲ Ἀβιβάλου, διεδέξατο τὴν βασιλείαν παρ᾽ αὐτοῦ [f] ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος· ὃς, βιώσας ἔτη πεντήκοντα τρία, ἐβασίλευσε τριάκοντα καὶ τέσσαρα. οὗτος [g] ἔχωσε τὸ [h] εὐρύχωρον, [i] καὶ τόν τε χρυσοῦν κίονα τὸν [k] ἐν τοῖς τοῦ Διὸς ἀνέθηκεν, [l] ἔπι τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἔκοψεν ἀπὸ τοῦ ὄρους τοῦ λεγομένου Λιβάνου εἰς τὰς τῶν ἱερῶν στέγας. [m] καθελών τε τὰ ἀρχαῖα ἱερὰ, καὶ ναὸν ᾠκοδόμησε τοῦ Ἡρακλέους, [n] καὶ τὸν τῆς Ἀστάρτης. [o] πρῶτός τε τοῦ Ἡρακλέους ἔγερσιν ἐποιήσατο ἐν τῷ [p] Περιτίῳ μηνί. τοῖς τε [q] Ἠϋκέοις ἐπιστρατεύσατο μὴ ἀποδιδοῦσι τοὺς φόρους, καὶ ὑποτάξας πάλιν [r] αὐτῷ ἀνέστρεψεν. [s] ἐπὶ τούτου ἦν [t] Ἀβδήμονος παῖς νεώτερος, ὃς ἀεὶ ἐνίκα τὰ προβλήματα, ἃ ἐπέτασσε Σολομὼν ὁ Ἱεροσολύμων βασιλεύς.” μνημονεύει δὲ καὶ [u] Δίος, λέγων οὕτως. “Ἀβιβάλου τελευτήσαντος, υἱὸς αὐτοῦ Εἴραμος ἐβασίλευσεν. οὗτος τὰ πρὸς ἀνατολὰς μέρη τῆς πόλεως [x] προσέχωσε, καὶ μεῖζον τὸ ἄστυ [y] ἐποίησε· καὶ τοῦ Ὀλυμπίου Διὸς τὸ ἱερὸν [z] καθ᾽ ἑαυτὸ ἐγχώσας τὸν μεταξὺ τόπον συνῆψε τῇ πόλει, καὶ χρυσοῖς ἀναθήμασιν ἐκόσμησεν. ἀναβὰς δὲ εἰς τὸν Λίβανον, ὑλοτόμησε πρὸς τὴν τῶν [a] ἱερῶν κατασκευήν. τὸν δὲ τυραννοῦντα Ἱεροσολύμων Σολομῶνα πέμψαι, [b] φησὶ, πρὸς τὸν Εἴραμον αἰνίγματα, καὶ παρ᾽ αὐτοῦ λαβεῖν [c] ἀξιοῦντα· τὸν δὲ, [d] μὴ δυνηθέντα δια-

ravit, quotannis & frumentum ei mittens & vinum & oleum, quibus, quod inſulam (ut & ante diximus) habitarit, perpetuo egebat. Ad hæc autem *terræ* etiam Galilææ urbes, viginti quidem numero, Tyro vero finitimas, ei dono obtulit. Quas cum Hiramus adiiſſet & perluſtraſſet, eiq; donum diſplicuiſſet, nunciis ad Solomonem miſſis dicebat ſibi non opus eſſe civitatibus: atque ex illo tempore iſtæ appellatæ erant terra Chabalon. nam Chabalon, ſi interpreteris, juxta Phœnicum linguam id ſignificat quod minus placet. Quin & argutias & griphos ad Solomonem miſit Tyriorum rex, rogans eum ut illas ſibi explicaret, atque omnem de quæſtionibus in illis involutis dubitationem tolleret. Hunc vero, cum mira eſſet ſagacitate & intelligentia, nihil horum fugiebat, ſed cum omnia rationis vi ſuperaſſet, & quid ſibi velint intellexiſſet, *ea* reddidit perſpicua. Horum autem duorum regum meminit etiam Menander, qui è Phœnicum lingua Tyriorum tabularia in ſermonem Græcum tranſtulit, ita dicens. “Defuncto autem Abibalo ſucceſſit ei in regno filius ejus Hiramus, qui regnavit annos triginta & quatuor, vita ad annum quinquageſimum tertium producta. Hic aggeravit Amplum *qui dicitur* locum, & auream columnam poſuit, quæ in Jovis eſt templo; ac præterea exciſum profectus eſt lignorum materiam, è monte Libano appellato, ad tecta templorum. atque antiqua ſacraria demolitus, & Herculis templum ædificavit & Aſtartæ: primuſque Herculis fanum erexit menſe Peritio. Expeditionem etiam contra Eyceos ſuſcepit, quod tributa *illis imperata* non ſolverent; cumque eos ſibi iterum ſubjeciſſet reverſus eſt. Hujus temporibus clarebat Abdemonis filius natu minor, qui difficultatem problematum, quæ *ſibi explicari* juſſit Solomon Hieroſolymorum rex, ſemper *ingenii ſubtilitate* ſuperabat.”. Inſuper & *horum* meminit Dius, ita dicens; “Abibalo mortuo regnavit filius ejus Hiramus, qui ad orientalem urbis plagam aggeres comportavit, urbemque ampliorem reddidit: atque Jovis Olympii templum, ſeorſum poſitum, ſpatio quod intercedebat terra repleto, urbi annexuit, ornavitque aureis donariis. Deinde cum in Libanum aſcendiſſet, ad templorum ſtructuram ligna excidit.” Præterea dicit, “Solomonem, qui Hieroſolymis tunc regnabat, ad Hiramum ænigmata miſiſſe, pariter rogantem ab ipſo ut alia acciperet: quique *propoſita* ſolvere nequiret,

Solomon Tyrio regi ænigmata explicat.

Menander Hiſtoricus.

Dius Hiſtoricus.

---

a Δὴ καὶ *Vat.* b Ita cum *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. in *reliquis* deeſt δὲ. c Αὗται adjeci è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* d Χαβωλὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Chabulan* & *Gabalon* & *Gabulan.* Χαβουλὼν reſcribendum cenſet *S. Bochartus* in *Chanaan*, l. 2. c. 4. favente *Joſepho*, l. 2. de *Bello Jud.* c. 2. Vide *J. Clericum* in 1 *Regum* c. 9. p. 391 & 393. e Ita in omnibus *MSS.* ἀνεφώτισε in *Editis.* f Ὁ υἱὸς Εἴραμος *Vat.* unde, favente *Vet. Interprete*, ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρ. reſcripſi. In *lib.* 1. c. *App.* διεδέξατο τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Εἴρ. quod ſi quis malit, non repugnabo. g Ἐχώννυσι *Vat.* h Eo modo in *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. ut & l. 1. c. *App.* & *Syncell.* p. 182. εὐρὺ χωρίον in *Editis.* i Τὸν τε abſque ε in *Cod. Vat.* atque ita in *Syncello*, & *lib.* 1. c. *App.* k Id eſt ἐν τῷ ναῷ, ut oſtendit *L. Cappellus* in *Spicileg.* ad *Luc.* c. 2. v. 49. l Ἐπί τε ὕλην ξύλων ἀπελθὼν ἀ. τ. ὄ. τ. λ. Λιβάνου κέδρινα ξύλα εἰς τὰς *Syncell.* atque ita in *lib.* 1. c. *App.* niſi quod illic ἔπειτα ſcriptum ſit pro ἐπί τε. m Plenius aliquanto lib. 1. c. *App.* quem videſis. n Καὶ τὸ τῆς *Vat.* o Πρῶτον in *lib.* 1. c. *App.* atque ſequentia rectius, ut puto, ibidem leguntur. p Περιτίῳ, ut in *lib.* 1. c. *App.* malim, quam cum *Editis* Περιττίῳ. q Ιυκίοις & Ηυκαλέοις in *MSS. Gr.* in *Latinis* vero *Euchios* & *Eucheos.* *Syncello* & *lib* 1. c. *App.* Τιτυοῖς, atque *Thiceos* apud *Vet. Interpr.* r Οὕτως *Vat.* ſ Ἐπὶ τούτου in *l.* 1. c. *App.* t Ita in pleriſque libris *Epiphanii*, ubi legitur, *Abdemonis filius juvenculus*: in nonnullis tamen *Abdemon filius juv.* Ἀβδήμονος *Big.* & *Gall.* 1. Ἀβδήμων in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* u Juxta nonnullos *Epiphanii* libros Δίων. qui etiam legiſſe videtur Δίων συγγραφεύς. x Συνέχωσε *Vat.* y Πεποίηκε in *lib.* 1. c. *App.* z In *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello* καθ᾽ ἑαυτὸ ὂν ἐν νήσῳ, χώσας τὸν μ. in *Epiphanii* verſione, & *Olympii Jovis templum deſtruens medium locum civitati conjunxit.* a Ναῶν in *lib.* 1. c. *App.* verum ἱερῶν habet *Syncellus.* b Ita libri omnes tam *Gr.* quam *Lat.* φασὶν in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* c Ita cum omnibus *MSS.* ἀξιοῦσιν in *Editis.* ἀξιοῦν in *lib.* 1. c. *App.* & *Syncello.* d Sic in *lib.* 1. c. *App. Syncello*, & omnibus *Joſephi MSS.* niſi quod in *nonnullis* habeamus Χείραμος aut Εἴρωμος pro Εἴραμος, & διαλῦσαι pro λύσαι. nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* in *Editis* τῷ δὲ μὴ δυνηθέντι λύσαι τὰ αἰνίγματα, πολλὰ &c. reliquis omiſſis.

"quiret, *is* ab interprete pecunia mulctaretur. "Hiramum vero, cum conditionem accepiſſet, "& ænigmata explicare non potuiſſet, magnam pecuniæ vim pro mulcta pependiſſe. "poſtea per Abdemonem quendam, hominem "Tyrium, ſolviſſe ea quæ propoſita erant, "rurſumque alia propoſuiſſe, quibus ſolvendis "cum hæſiſſet Solomon, Hiramo ab eo multum pecuniæ perſolutum." Atque Dius ita quidem ſcripſit.

Abdemon Tyrius mirus ænigmatum artifex.

"κεῖναι τῷ λύσαντι χρήματα ἀποτίνειν. ὁμολογήσαντα δὲ τὸν Εἴρωμον, καὶ μὴ δυνηθέντα λῦσαι "τὰ αἰνίγματα, πολλὰ τῶν χρημάτων εἰς τὸ ἐπιζήμιον ἀναλῶσαι. [a] εἶτα δι' [b] Ἀβδήμονά τινα Τύριον "ἄνδρα τὰ προτεθέντα λῦσαι, καὶ αὐτὸν ἄλλα [c] προβαλεῖν, ἃ μὴ λύσαντα τὸν Σολομῶνα, πολλὰ τῷ Εἰρώμῳ προσαποτίσαι χρήματα." καὶ Δῖος μὲν οὕτως εἴρηκεν.

CAP. VI.

Ut Solomon munivit Hieroſolyma, magnaſque urbes condidit: utque Chananæos quoſdam in poteſtatem ſuam redegit, atque Ægypti & Æthiopiæ reginam excepit.

Solomou munit Hieroſolyma & urbes exſtruit.

CÆterum rex, cum videret mœnia Hieroſolymorum turribus aliiſque ad ſecuritatem egere, (ſepta enim & munimenta debere urbis dignitati reſpondere exiſtimabat) iſthæc inſtauravit, eaque magnis turribus altius evexit. Porro urbes condidit quæ validiſſimis accenſeri mereantur, Aſorum, Magedo, atque tertiam Gazara, in regione Palæſtinorum ſitam: quam Pharaon rex Ægyptiorum, cum bello eam adortus eſſet & obſidione cinxiſſet, vi expugnat, & incolis ejus omnibus occiſis ſolo æquavit, ac deinde filiæ ſuæ Solomoni nuptæ *dotis nomine* dedit. Quamobrem denuo rex eam ædificavit, quod eſſet natura munita, ac commoda admodum eſſe poſſet, bello orto, factave temporum viciſſitudine. nec procul ab ea duas urbes condidit: quarum altera Betchora, altera Baleth vocabatur. Præter has inſuper alias ædificavit, opportune ſitas ad fruendum voluptatibus & deliciis, & bona aëris temperie & fructuum æſtivorum ubertate beatas, & copioſis aquarum laticibus irriguas. Deinde ingreſſus in deſertum quod eſt ſupra Syriam, eoque potitus, condidit illic urbem maximam, duorum quidem dierum itinere à ſuperiore Syria diſtantem, unius vero ab Euphrate, atque à magna Babylone ſex omnino diebus remotam. Urbem autem illam tam procul à cultis Syriæ partibus poſitam eſſe, in cauſa eſt, quòd infra quidem nuſquam terrarum ſit aqua, fontes vero & putei in illo ſolo loco reperiantur. Cum hanc igitur urbem exſtruxiſſet, & firmiſſimis muris *illam* cinxiſſet, Thadamora appellavit, & ſic vocatur etiamnum à Syris: Græci vero eam Palmiram nominant.

Thadamor, Græcis Palmyra, à Solomone condita.

2. Et tum quidem Solomon rex in iſtis agendis erat occupatus. Ad eos autem qui quæſi-

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ὡς Σολομὼν τὴν Ἱεροσολύμων πόλιν ὠχυρώσατο, μεγάλας τε πόλεις ᾠκοδόμησεν· καὶ ὡς Χαναναίων τινὰς ὑποχειρίους ἐποιήσατο, καὶ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας βασίλισσαν ἐδέξατο.

ἘΠΕΙ δ' ἑώρα τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη ὁ βασιλεὺς πύργων πρὸς ἀσφάλειαν δεόμενα καὶ τῆς ἄλλης ὀχυρότητος, [d] πρὸς γὰρ τὸ ἀξίωμα τῆς πόλεως ἡγεῖτο δεῖν καὶ τοὺς περιβόλους εἶναι), ταῦτά τε προσεπεσκεύαζε, καὶ πύργοις αὐτὰ μεγάλοις προσεξῆρεν. ᾠκοδόμησε δὲ καὶ πόλεις ταῖς βαρυτάταις ἐναρίθμους, [e] Ἀσωρόν τε καὶ Μαγεδώ, τὴν τρίτην δὲ Γάζαρα, τὴν τῆς Παλαιστίνων χώρας ὑπάρχουσαν, ἣν [f] Φαραὼν ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς στρατευσάμενος καὶ πολιορκήσας [g] αἱρεῖ κατὰ κράτος, ἀποκτείνας δὲ πάντας τοὺς ἐνοικοῦντας αὐτὴν κατέσκαψεν, εἶτα δωρεὰν ἔδωκε τῇ αὐτοῦ θυγατρὶ Σολομῶνι γεγαμημένῃ. διὸ καὶ ἀνήγειρεν ὁ βασιλεὺς αὐτὴν οὖσαν ὀχυρὰν φύσει, καὶ πρὸς πολέμους καὶ τὰς τῶν καιρῶν μεταβολὰς χρησίμην εἶναι δυναμένην. οὐ πόρρω δ' αὐτῆς ἄλλας ᾠκοδόμησε δύο πόλεις· [h] Βηθχώρα τῇ ἑτέρᾳ ὄνομα ἦν, ἡ δὲ ἑτέρα [i] Βαλὲθ ἐκαλεῖτο. προσκατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας ταύταις εἰς ἀπόλαυσιν καὶ τρυφὴν ἐπιτηδείως ἐχούσας, τῇ τε τῶν ἀέρων εὐκρασίᾳ καὶ τοῖς ὡραίοις εὐφυεῖς, καὶ νάμασιν ὑδάτων ἐνδρόσους. ἐμβαλὼν δὲ καὶ εἰς τὴν ἔρημον [k] τὴν ἐπάνω Συρίας καὶ κατασχὼν αὐτήν, ἔκτισεν ἐκεῖ πόλιν μεγίστην· δύο μὲν ἡμερῶν ὁδὸν ἀπὸ τῆς ἄνω Συρίας διεστῶσαν, ἀπὸ δ' Εὐφράτου μιᾶς, ἀπὸ δὲ τῆς μεγάλης [l] Βαβυλῶνος ἓξ ἡμερῶν ἦν τὸ μῆκος. αἴτιον δὲ τοῦ τὴν πόλιν οὕτως ἀπὸ τῶν οἰκουμένων μερῶν τῆς Συρίας [m] ἀποκεῖσθαι, τὸ κατωτέρω μὲν [n] οὐδαμοῦ τῆς γῆς ὕδωρ εἶναι, πηγὰς δ' ἐν ἐκείνῳ [o] τῷ τόπῳ μόνον εὑρεθῆναι καὶ φρέατα. ταύτην οὖν τὴν πόλιν οἰκοδομήσας, καὶ τείχεσιν ὀχυρωτάτοις περιβαλὼν, [p] Θαδάμορα ὠνόμασε, καὶ τοῦτ' ἔτι νῦν καλεῖται παρὰ τοῖς Σύροις· οἱ δὲ Ελληνες αὐτὴν προσαγορεύουσι [q] Παλμυράν.

βʹ. Σολομὼν μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς ταῦτα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πράττων διετέλει. πρὸς δὲ τοὺς ἐπιζητήσαντας,

---

[a] Ita in *Editis* & *MSS. Græcis* quibuſdam *Latiniſque* omnibus, pariterque apud *Syncellum*. εἶτα δὴ in *lib.* 1. c. *App. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [b] Ἀβδήμονόν τινα in *Gall.* 2. & *lib.* 1. c. *App.* in *Epiphanii* libris *Abdimum* & *Addimum* & *Abdemonem.* [c] Sic in *MSS.* & *lib.* 1. c. *App.* προσβάλλειν in *Editis.* [d] Πρὸς γὰρ τὰ ἀξιώματα ſolus *Vat.* [e] Ita *Vat.* & *Gall.* 2. Μαγεδδὶν in *cæteris.* Ἀζώθ, Μαγδδ, Γαζὲρ. *Chron. Paſch.* p. 91. Ἐζὲρ, Μαγδὴ, Γιζὲρ 1 *Regum*, c. 9. v. 15. [f] Φαραὼ *Big. Samb.* & *Vat.* Alibi *Joſepho* dicitur Φαραώθης. [g] Sic *MSS.* αἱρεῖ in *Editis.* [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* nonnihil faventibus *Epiphanii* libris, in quibus *Bitthora*, & *Bitchora*, & *Bitcora.* Βηταχώρα *Baſ. G. Aliique.* Βαιθωρὼν ἡ ἀνωτάτη LXXII. Βεθωρὼν ἡ ἄνω *Chron. Paſch.* [i] Βελὲθ *Gall.* 2. Βαλὰθ aut Βαλαὰθ LXXII. Βαλααδὼθ *Chron. Paſch.* [k] Τῆς ὑπεράνω Συρίας *Vat.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *in deſertum ſuperioris Syriæ.* [l] Ita cum *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* Βαβυλωνίας in *Editis.* [m] Ita cum *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* ἀπωκεῖσθαι in *Editis.* ἀπῳκίσθαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Legi etiam poteſt ἀποικίσθαι neglecto augmento. [n] Μηδαμοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* μόνῳ τῷ τόπῳ in *reliquis.* [p] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Θαδάμωρα *Big.* & *Gall.* 1. Θαδαμόραν *Baſ. G.* & *Gall.* 2. Hebraïce *Thadmor* dicitur. Θερμαὶθ ἐν τῇ ἐρήμῳ LXXII. *Alexandr.* 3 *Regum*, c. 9. Θοδμὸρ ἐν τῇ ἐρήμῳ, 2 *Paralip.* c. 8. v. 4. Θερμαὼθ *Euſebio* in locis *Hebraïcis.* [q] Rectius forſan Παλμυρὰν, à recto Παλμυρά. ac ſi urbs ita denominata fuerit, quaſi condita ἐφ' ἁλμυρᾷ, *ſc.* γῇ. Nam in medio penultimam vocalem agnoſcunt cæteri Auctores, ſive *Græci* ſive *Latini.* Verum Παρεμβάλλαι pro Παλμυρὰν habent *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. an corrupte pro παρ' ἁλμυρὰν, aliorum eſto judicium, * Et alia ab eo propoſita, quæ ſi Solomon non ſolveret, Hiramo regi pecunias multas daret, *Epiphan.*

τας, [a] ὅτι πάντες οἱ [b] τῶν Αἰγυπτίων βασιλεῖς ἀπὸ [c] Μιναίου τοῦ Μέμφιν οἰκοδομήσαντος, ὃς ἔτεσι πολλοῖς ἔμπροσθεν ἐγένετο τοῦ πάππου ἡμῶν Ἀβράμου, μέχρι Σολομῶνος, [d] πλειόνων ἐτῶν τριακοσίων καὶ χιλίων μεταξὺ διεληλυθότων, [dd] Φαραῶνες ἐκλήθησαν, ἀπὸ τοῦ [e] μετὰ τοὺς ἐν τῷ μεταξὺ χρόνους ἄρξαντος βασιλέως Φαραῶνος τὴν προσηγορίαν λαβόντες, ἀναγκαῖον ἡγησάμην εἰπεῖν, ἵνα τὴν ἄγνοιαν αὐτῶν ἀφέλω καὶ ποιήσω τοῦ ὀνόματος φανερὰν τὴν αἰτίαν. ὁ Φαραὼν κατ' Αἰγυπτίους [f] βασιλέα σημαίνει. οἶμαι δ' αὐτοὺς ἐκ παίδων ἄλλοις χρωμένους ὀνόμασιν· ἐπειδὰν δὲ βασιλεῖς γένωνται, τὸ σημαῖνον [g] αὐτῶν τὴν ἐξουσίαν κατὰ τὴν πάτριον γλῶτταν μετονομάζεσθαι. καὶ γὰρ οἱ τῆς Ἀλεξανδρείας βασιλεῖς ἄλλοις ὀνόμασι καλούμενοι πρότερον, ὅτε τὴν βασιλείαν ἔλαβον, Πτολεμαῖοι προσηγορεύθησαν ἀπὸ τοῦ πρώτου βασιλέως. καὶ οἱ Ῥωμαίων δὲ αὐτοκράτορες ἐκ γενετῆς ἀπ' ἄλλων χρηματίσαντες ὀνομάτων, Καίσαρες καλοῦνται· τῆς ἡγεμονίας καὶ τῆς τιμῆς τὴν προσηγορίαν αὐτοῖς θεμένης, ἀλλ' οὐχ [h] οἷς ὑπὸ τῶν πατέρων ἐκλήθησαν τούτοις ἐπιμένοντες. νομίζω δὲ καὶ Ἡρόδοτον τὸν Ἀλικαρνασσέα διὰ τοῦτο μετὰ [i] Μιναῖον τὸν οἰκοδομήσαντα Μέμφιν [k] τριάκοντα καὶ τριακοσίους βασιλέας Αἰγυπτίων γενέσθαι λέγοντα, μὴ δηλῶσαι αὐτῶν τὰ ὀνόματα ὅτι [l] κοινῶς [m] Φαραῶνες ἐκαλοῦντο. καὶ γὰρ μετὰ τὴν τούτων τελευτὴν γυναικὸς βασιλευσάσης λέγει τοὔνομα [n] Νικαύλην καλῶν· [o] δηλῶν, ὡς τῶν μὲν ἀρρένων βασιλέων τὴν αὐτὴν προσηγορίαν ἔχειν δυναμένων, τῆς δὲ γυναικὸς οὐκ ἔτι κοινωνεῖν [p] ἐκείνης, καὶ διὰ τοῦτο [q] εἶπεν αὐτῆς τὸ φύσει δέησαν ὄνομα. ἐγὼ δὲ καὶ ἐν τοῖς ἐπιχωρίοις ἡμῶν βιβλίοις εὗρον, ὅτι μετὰ [r] Φαραῶνα τὸν Σολομῶνος πενθερὸν, οὐκ ἔτι οὐδεὶς τοῦτο [s] τὸ ὄνομα βασιλεὺς Αἰγυπτίων ἐκλήθη· καὶ ὅτι ὕστερον ἧκε πρὸς Σολομῶνα ἡ προειρημένη γυνὴ βασιλεύουσα τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας. περὶ μὲν οὖν ταύτης μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν. νῦν δὲ τούτων ἐπεμνήσθην, ἵνα παραστήσω τὰ ἡμέτερα βιβλία καὶ τὰ παρ' Αἰγυπτίοις περὶ πολλῶν [t] ὁμολογοῦντα.

γ'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Σολομὼν, τοὺς ἀπὸ τῶν Χαναναίων οὐχ ὑπακούοντας, οἳ ἐν [u] τῷ Λιβάνῳ διέτριβον ὄρει καὶ μέχρι πόλεως [x] Ἀμάθης, ὑποχειρίους ποιησάμενος, φόρον αὐτοῖς [y] προσέταξε, καὶ [z] πρὸς τὸ θητεύειν αὐτῷ καὶ τὰς οἰκετικὰς χρείας ἐκτελεῖν, καὶ πρὸς γεωργίαν κατ' ἔτος [a] ἀπὸ αὐτῶν ἐξελέγετο. τῶν γὰρ Ἑβραίων οὐδεὶς ἐδούλευεν· οὐδ' ἦν εὔλογον ἔθνη πολλὰ τοῦ Θεοῦ δεδωκότος αὐτοῖς ὑποχείρια, δέον [b] ἐκ τούτων ποιεῖσθαι τὸ θητικὸν [c] ἢ ἐκείνους κατάγειν εἰς τοῦτο τὸ σχῆμα· ἀλλὰ πάντες ἐν ὅπλοις ἐφ' ἁρμάτων καὶ

Ægyptiorum reges cur Pharaones dicti.

verint, cur omnes Ægyptiorum reges à Minæo, qui Memphin condidit quique multis annis Abramum avum noſtrum præceſſit, uſque ad Solomonem, per annorum plus quam trecentorum & mille intervallum, Pharaones dicti fuerint, ab eo, *qui interjectis poſt temporibus imperavit, Pharaonis appellatione deſumpta, neceſſarium eſſe *aliquid* dicere exiſtimavi, ut eorum ignorantia tollatur, nominiſque ratio manifeſta reddatur. Pharaon Ægyptiis regem ſonat. Opinor autem ipſos à pueritia aliis nominibus uſos, poſtquam vero reges facti fuerint, ab eo denominari quod patria lingua poteſtatem eorum indicat. Nam & Alexandriæ reges, cum antea aliis nominibus vocarentur, quamprimum regnum adepti fuerint, Ptolemæi appellati ſunt à primo rege. immo & Romanorum imperatores, à nativitate aliis nominibus inſigniti, Cæſares appellantur; nomine illis indito à principatu & honore, iiſdem non adſervatis nominibus quibus à patribus ſuis erant appellati. Idque in cauſa fuiſſe arbitror, quod Herodotus Halicarnaſſeus poſt Minæum, qui Memphim condidit, trecentos triginta reges in Ægypto regnaſſe dixerit, eorum nominibus ſuppreſſis, ntpote quod Pharaones *omnes* vocati fuerint. Cæterum muliere poſt horum obitum imperium adepta, nomen ejus profert Nicaulem *ipſam* appellans: nimirum quod maſculi quidem reges eandem appellationem habere potuerint, femina vero illam indipiſci nequiverit; ac propterea nomen retulerit convenienter ipſius naturæ. Ego autem & in noſtræ gentis Commentariis repperi, quod, poſt Pharaonem Solomonis ſocerum, nemo Ægyptiorum regum amplius hoc nomine appellatus fuerit; quodque poſtea ad Solomonem venerit mulier prædicta, tunc temporis Ægypti pariter ac Æthiopiæ imperium tenens. Et de iſta quidem paulo poſt plura dicemus. nunc vero ideo hæc memoravi, ut oſtenderem libros noſtros & illos Ægyptiorum in multis conſentire.

Solomon Chananæorum reliquiis tributa imperat. 3 Regum, c. 9.

3. Solomon autem rex eos ex Chananæis qui imperium ejus detrectabant (qui in monte Libano habitabant & uſque ad urbem Amathen) cum ſubegiſſet, tributum eis imperavit; & ut mercenarii ejus eſſent, ſervilibuſque operibus fungerentur, & ad agros colendos quotannis ex iis quoſdam eligebat. Hebræorum enim nemo *tunc* ſerviebat, (nec æquum erat, cum tam multas gentes Deus illis ſubdidiſſet; quando ex iſtis oportuerit ſervitia potius habere, quam illos ad hanc conditionem adigere) ſed omnes armati maluerunt curribus &

---

[a] Hîc loci ὅτι pro τί ὅτι, uti apud S. *Marc.* c. 9. v. 28. [b] Τῶν deeſt *Vat.* [c] *Μινέου Big. & Samb. Μιναίου Vat. Μινοῦ Gall.* 1. & *Epiphan.* Μὶν dicitur *Herodoto* in *Euterpe*, *Μηνᾶς Diodoro Sic.* [d] Πλ. ἐτῶν ἢ τρ. *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [dd] In quibuſdam *MSS.* Φαραῶθαι, tanquam à recto Φαραώθης, quo alibi utitur *Joſephus.* [e] Ita *Big.* & *Samb.* μ.τ.ἐ.τοῖς μετ. χρόνοις in *cæteris.* [f] Βασιλέα ἐμὸν legendum cenſet *S. Petitus*, nam ΟΥΡΟ (inquit) apud Ægyptios *rex* eſt, ut nos docet *Onomaſticum Copto-Arabicum Peireſcianum*, additoque articulo cum pronomine affixo primæ perſonæ ſingularis fiet ΦΑΟΥΡΟ, id eſt, *rex meus.* Vide Cl. *Seldenum* de *Inſignibus Honoris*, l. 1. c. 5. & S. *Bochartum* in *Geogr. Sacr.* l. 2. c. 26. [g] Αὐτοῦ *Samb.* [h] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὡς in *Editis.* [i] Hîc loci *Μινέων Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Μηναίου Gall.* 2. [k] Ita *Herodotus* in *Euterpe*, p. 141. juxta *Edit. H. Steph.* [l] Vocem κοινῶς adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [m] Cum ſupra Φαραὼν habeat, viſum eſt non Φαραῶθες cum *Editis*, ſed Φαραῶνες legere. Φαραώθαι *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. [n] Νικαύλην *Big. Samb.* & *Gall.* 1. *Marſhamus Aliique* Νίτωκριν malint ex *Herodoto.* [o] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δῆλον in *Editis.* [p] Ἐκείνη vel ἐκείνῃ in *MSS.* [q] Sic *MSS.* εἰπεῖν in *Editis.* [r] Hîc etiam Φαραῶνα repoſui pro Φαραώθην *Editorum.* Φαραώθην *Big. Samb.* & *Vat.* Φαραὼθ *Gall.* 2. [ſ] In *Cod. Vat.* τοὔνομα. [t] Ὁμοφωνοῦντα *Big. Samb.* & *Vat.* [u] Illud τῷ ex *MSS.* [x] Ita cum *Cod. Vat.* vide p. 19. Ἀμμαθῆς in *Editis.* Ἀμαθῆς *Samb.* vide p. 131. [y] Προσεπέταξε *Samb.* [z] Πρὸς τῷ *Samb.* & *Gall.* 1. [a] Ἐξ αὐτῶν ἐπελέγετο *Vat. Big.* & *Samb.* [b] Ἐκ τούτου ſolus *Vat.* [c] Sic cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ita ut ſubintelligatur μᾶλλον. in *reliquis* ἢ deeſt. * A quodam rege Pharaone, qui poſt priores his temporibus imperavit PHARAONIS vocabulum aſſumentes, *Epiphan.* Unde (v. 6.) Φαραῶνες pro Φαραὼν reponendum cenſui.

equis militare, quam in ſervitute vitam agere. Chananæis autem, quos ad miniſteria abduxit, præfectos conſtituit quingentos & quinquaginta, qui omnem illorum curam regis mandato in ſe ſuſceperunt, adeo ut eos docerent & ad *varia* officiorum munera inſtruerent, in quibus illorum opera *rex* egeret.

Solomon claſſem ædificat. 3 Reg. c. 9. & 2 Paralip. c. 8.

4. Porro rex in ſinu Ægyptiaco multa ædificavit navigia, in quodam loco ad mare Rubrum, qui nominatur Aſiongaber. Hæc enim *nunc* Berenice vocatur, non procul ab Ælana urbe; quæ regio tum in Judæorum poteſtate erat. Hirami autem Tyriorum regis munificentia, claſſi inſtruendæ accommoda, *plurimum* adjutus eſt. viros enim gubernatores & rerum marinarum peritos aliquammultos ei miſit: quibus præcepit *Solomon*, ut cum diſpenſatoribus etiam ſuis in regionem Indiæ (olim quidem Sophiram, nunc vero Auream terram nominatam) navigarent, & aurum ſibi afferrent. Et cum *illi* collegiſſent circiter quadringenta talenta, iterum ad regem reverſi ſunt.

Ægypti & Æthiopiæ regina Solomonem viſit. 3 Regum, c. 10. & 2 Paralip. c. 9. & Matt. 12. & Luc. 11.

5. Feminam autem Ægypto & Æthiopiæ imperitantem, ſapientiæ ſtudiis deditam, & cætera quoque egregiam, audita Solomonis virtute & ſapientia, ad ipſum adduxit cupido eum videndi, & quæ de rebus illius quotidie referebantur. nam ab experientia perſuaderi volens, non fama & auditione (quæ, utpote à narrantium fide pendens, falſæ nonnunquam, ut fieri ſolet, opinioni aſſentitur, iterumque in contrariam vertitur) ad illum venire decrevit, eo præcipue animo, ut ſapientiæ ejus experimentum faceret; illa ei proponendo quæ intelligere nequiit, rogandoque ut eadem ſibi explicata daret. Venit igitur Hieroſolyma cum magna gloria & multo opum apparatu. Secum enim adducebat camelos auro & aromatibus variis atq; lapillis pretioſis onuſtos. Cum autem rex eam venientem libenter excepiſſet, & in cæteris ei obnixe ſtudebat, & argutias propoſitas intellectu facile comprehendens opinione celerius ſolvebat. Illa vero & ad Solomonis quidem ſapientiam ſtupebat, cum excellentem adeo ejus præſtantiam ea quæ fama acceperat majorem comperiſſet; præcipue vero Regiam admirabatur cum ob pulchritudinem tum ob magnitudinem, & nihilo minus ob ædificiorum ordinationem. nam & in ea perſpectam habuit magnam regis ſapientiam. At maximam illi admirationem movebat & domus Sylva Li-

ἵππων [a] στρατευόμενοι, μᾶλλον ἢ δουλεύοντες διάγειν. τῶν δὲ Χαναναίων, οὓς εἰς τὴν [b] οἰκετίαν ἀπήγαγεν, ἄρχοντας ἀπέδειξε πεντακοσίους καὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, οἳ τὴν ὅλην αὐτῶν ἐπιτροπὴν [c] εἰλήφεισαν [d] παρὰ τοῦ βασιλέως, ὥστε διδάσκειν αὐτοὺς τὰ ἔργα καὶ τὰς πραγματείας, ἐφ' ἃς ἂν αὐτῶν ἔχρηζεν.

δ'. Ἐναυπηγήσατο δὲ ὁ βασιλεὺς ἐν τῷ Αἰγυπτιακῷ κόλπῳ σκάφη πολλὰ, τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης ἔν τινι τόπῳ [e] λεγομένῳ [f] Ἀσιωνγάβερ. αὕτη γὰρ [g] Βερενίκη καλεῖται, οὐ πόρρω [h] Αἰλανῆς πόλεως· ἡ χώρα τὸ πρὶν Ἰουδαίων ἦν. ἔτυχε δὲ καὶ τῆς ἁρμοζούσης εἰς τὰς ναῦς δωρεᾶς παρὰ Εἰρώμου τοῦ Τυρίων βασιλέως. ἄνδρας γὰρ αὐτῷ κυβερνήτας καὶ τῶν θαλασσίων ἐπιστήμονας ἔπεμψεν ἱκανοὺς, [i] οἷς ἐκέλευσε πλεύσαντας μετὰ καὶ τῶν ἰδίων οἰκονόμων εἰς τὴν πάλαι μὲν [k] Σωφίραν, νῦν δὲ [l] Χρυσῆν γῆν καλουμένην, τῆς Ἰνδικῆς ἐστιν αὕτη, χρυσὸν αὐτῷ κομίσαι. καὶ συναθροίσαντες ὡς τετρακόσια τάλαντα, πάλιν ἀνεχώρησαν πρὸς τὸν βασιλέα.

ε'. [m] Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ Αἰθιοπίας τότε βασιλεύουσαν γυναῖκα, σοφίᾳ διαπεπονημένην καὶ τἆλλα θαυμαστὴν, ἀκούουσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ φρόνησιν, ἐπιθυμία τῆς ὄψεως αὐτοῦ καὶ τῶν ὁσημέραι περὶ τῶν ἐκεῖ λεγομένων πρὸς αὐτὸν ἤγαγε. πεισθῆναι γὰρ ὑπὸ τῆς πείρας, ἀλλ' οὐχ ὑπὸ τῆς ἀκοῆς· ἣν εἰκός ἐστι καὶ [n] ψευδεῖ δόξῃ συγκατατίθεσθαι καὶ μεταπεῖσαι πάλιν, ὅλη γὰρ ἐπὶ τοῖς ἐπαγγέλλουσι κεῖται· θέλουσα, πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν διέγνω, μάλιστα [o] τῆς σοφίας αὐτοῦ βουλομένη λαβεῖν πεῖραν, [p] αὐτὴ προτείνασα καὶ λῦσαι τὸ ἄπορον τῆς διανοίας δεηθεῖσα. ἧκεν [q] οὖν εἰς Ἱεροσόλυμα μετὰ πολλῆς δόξης καὶ πλούτου παρασκευῆς. ἐπηγάγετο γὰρ καμήλους χρυσίου μεστὰς, καὶ ἀρωμάτων ποικίλων καὶ [r] λίθων πολυτελῶν. ὡς δ' αὐτὴν ἀφικομένην ἡδέως ὁ βασιλεὺς προσεδέξατο, τά τε ἄλλα περὶ αὐτὴν φιλότιμος ἦν, καὶ τὰ προβαλλόμενα σοφίσματα ῥᾳδίως τῇ συνέσει καταλαμβανόμενος θᾶττον ἢ προσεδόκα τις ἐπελύετο. ἡ δ' [ſ] ἐξεπλήττετο μὲν καὶ τὴν σοφίαν τοῦ Σολομῶνος, οὕτως ὑπερβάλλουσαν αὐτὴν καὶ τῆς ἀκουομένης τῇ πείρᾳ κρείττω καταμαθοῦσα· μάλιστα δ' [t] ἐθαύμαζε τὰ βασίλεια τοῦ τε κάλλους καὶ τοῦ μεγέθους, οὐχ ἧττον δὲ [u] τῆς διατάξεως τῶν οἰκοδομημάτων. καὶ γὰρ ἐν [x] αὐτῇ πολλὴν τοῦ βασιλέως καθεώρα φρόνησιν. ὑπερεξέπληττε δ' αὐτὴν ὅ,τε οἶκος [y] Δρυμῶν ἐπικαλούμενος

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* στρατηγούμενοι in *Editis Aliiſque.* [b] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* qui vertit, *quos ad ſua miniſteria tulerat.* *Heſychio* quidem οἰκέτης, δοῦλος, ὑπουργὸς, ut legendum cenſeo. in *Editis* εἰς τὴν ἱκετείαν ἀπήγαγεν. in *Cod. Vat.* εἰς τὴν ἱκετείαν ἐπῆγεν, ἄρχοντας ἐπίδειξε &c. [c] Εἰλήφησαν *Baſ.* εἰλήφεσαν *Big.* & *Samb.* [d] Παρὰ τοῦ βασιλέως *Vat.* [e] Καλουμένῳ *Samb.* & *Vat.* [f] Γασιὼν Γαβὲλ [Γασιὼλ *Big.* & *Gall.* 1. Γάσιλος *Gall.* 2.] ὃς οὐ πόρρω Ιλανῆς [Ελάνης *Busb.* Εἰλανῆς *Vat.* Ιλάνεως *Gall.* 2.] πόλεως, ἡ νῦν Βερενίκη καλεῖται. αὕτη γὰρ ἡ χώρα *Big. Samb. Hen. Busb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. & pro iis faciunt *Epiphanii* libri, in quibus, *loco qui Aſiongaber appellatur, non procul à civitate Elana, quæ nunc Beronice vocatur. hæc enim regio fuit.* &c. Sed vulgatam lectionem firmat *Theodoretus in 3 Regum*, ΕΡΩΤ. λα'. [g] Non illa quæ ad Africæ oram mari Rubro adjacet, ſed altera ad fines Idumææ, ut oſtendit Cl. *Huetius*, in *Commen.* de *Navigatione Solomonis*, c. 1. p. 125. [h] Ita reſcribere viſum eſt cum *S. Patio* pro vulgato Εἰλανῆς, quod Αἰλὰθ ſit in LXXII. Αἰλὰς *Procopio*, & Αἰλὰ *Aliis.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 26. *Huetium*, in libro jam citato, p. 126. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 14. p. 419. [i] Sic *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* ὡς ἐκέλευσε πλεύσαντες in *Editis, Aliiſque.* [k] In *MSS.* Σώφειραν & Σόφιραν & Σώπφειραν. *Euſebio* & *Heſychio* Σωφείρ. LXXII. Σωφιρὰ, & in *Cod. Alexandr.* Σωφηρὰ & Σωφιρά. [l] Contra quam ſentiunt alii. Cl. *Huetius* Ophiram dictam eſſe vult omnem eam Africæ oram, quæ orienti ſoli obverſa eſt, à promontorio Aromatum ad extremum uſque Africæ limitem verſus Auſtrum. Videſis *Commentarium* prædictum, c. 2. p. 136. *Cellarium* in *Geograph. Antiq.* l. 3. c. 23. p. 534. & *Grotium* ad 3 *Regum*, c. 9. v. 28. [m] Τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου καὶ τῆς Αἰθιοπίας τότε βασ. *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* τὴν δὲ τῆς Αἰγύπτου τότε καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασ. *Vat.* Forſan regiam habuerit in Meroë, (ubi multis ſæculis feminæ imperarunt, aſſumpto *Candaces* nomine) quæ olim *Saba* appellabatur, teſte *Joſepho*, lib. 2. p. 79. [n] Ita *Big.* & *Samb.* ψευδῆ in *reliquis.* [o] Εκ auctoritate *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* ante τῆς σοφίας ſuſtuli. [p] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* αὐτὴν in *Editis Aliiſque.* [q] Illud οὖν deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. agnoſcitur à *Vet. Interpr.* [r] Ita cum *Gall.* 2. & *Epiphan.* in *reliquis* λίθου πολυτελοῦς. [ſ] Ἐπιμεξεπλήττετο *Gall.* 2. & forſan *Epiphan.* qui vertit, *vehementer obſtupeſcebat.* [t] Θαυμάζων *Big.* & *Samb.* [u] Illud δὲ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* [x] Ταύτῃ *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

καλούμενος Λιβάνου, καὶ ἡ τῶν καθ' ἡμέραν δείπνων πολυτέλεια, καὶ τὰ τῆς παρασκευῆς αὐτοῦ καὶ διακονίας, ἥτε τῶν ὑπηρετούντων ἐσθὴς, καὶ τὸ μετ' ἐπιστήμης αὐτῶν περὶ τὴν διακονίαν εὐπρεπές. οὐχ ἥκιστα δὲ καὶ [a] αἱ καθ' ἡμέραν ἐπιτελούμεναι τῷ Θεῷ θυσίαι, καὶ ὁ τῶν ἱερέων καὶ Λευιτῶν περὶ αὐτὰς ἐπιμελές. ταῦθ' ὁρῶσα καθ' ἡμέραν ὑπερεθαύμαζε· καὶ κατασχεῖν οὐ δυνηθεῖσα τὴν ἔκπληξιν τῶν βλεπομένων, φανερὰν ἐποίησεν αὐτὴν θαυμαστικῶς διακειμένην. πρὸς γὰρ τὸν βασιλέα προήχθη λόγους εἰπεῖν, ὑφ' ὧν ἠλέγχθη σφόδρα τὴν διάνοιαν ἐπὶ τοῖς προειρημένοις ἡττημένη. "πάντα μὲν γὰρ, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, τὰ δι' ἀκοῆς εἰς γνῶσιν "ἐρχόμενα μετ' ἀπιστίας παραγίνεται. τῶν δὲ σῶν ἀγαθῶν, ὧν αὐτός τε ἔχεις ἐν σαυτῷ, λέγω δὲ τὴν σοφίαν καὶ τὴν φρόνησιν, καὶ ὧν ἡ βασιλεία σοι δίδωσιν, "οὐ ψευδὴς ἄρα ἡ φήμη πρὸς ἡμᾶς διῆλθεν· ἀλλ' οὖσα "ἀληθὴς, πολὺ καταδεεστέραν τὴν εὐδαιμονίαν ἀπέφαινεν [b] ἧς ὁρῶ νῦν παροῦσα. τὰς μὲν γὰρ ἀκοὰς πείθειν "ἐπεχείρει μόνον· τὸ δὲ ἀξίωμα τῶν πραγμάτων οὐχ "οὕτως ἐποίει γνώριμον, ὡς ἡ ὄψις αὐτὸ καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς εἶναι συνίστησιν. ἔγωγ' οὖν, οὐδὲ τοῖς [c] ἐπαγγελλομένοις [d] διὰ πλῆθος καὶ μέγεθος ὧν ἐπυνθανόμην πιστεύσασα, πολλῷ πλείω τούτων ἱστόρησα. καὶ μακάριόν τε [e] τῶν Ἑβραίων λαὸν εἶναι κρίνω, δούλους τε "τοὺς σοὺς καὶ φίλους, οἳ καθ' ἡμέραν [f] τῆς σῆς ἀπολαύουσιν "ὄψεως καὶ τῆς σοφίας ἀκροώμενοι διατελοῦσιν. εὐλογήσειεν ἄν τις [g] οὖν τὸν Θεὸν, ἀγαπήσαντα τήνδε τὴν "χώραν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ κατοικοῦντας οὕτως, ὥστε σε ποιῆσαι βασιλέα.

ϛʹ. [h] Παραστήσασα δὲ καὶ διὰ τῶν λόγων, πῶς αὐτὴν διέθηκεν ὁ βασιλεὺς, [i] ἔτι καὶ ταῖς δωρεαῖς τὴν διάνοιαν αὐτῆς ἐποίησε φανεράν. [k] εἴκοσι μὲν γὰρ αὐτῷ τάλαντα ἔδωκε χρυσίου, ἀρωμάτων τε πλῆθος ἀσυλλόγιστον, καὶ [l] λίθους πολυτελεῖς. λέγουσι δ' ὅτι καὶ [ll] τὴν τοῦ ὀποβαλσάμου ῥίζαν, ἣν [m] ἔτι νῦν ἡμῶν ἡ χώρα φέρει, δούσης ταύτης τῆς γυναικὸς [n] ἔχομεν. ἀντεδωρήσατο δ' αὐτὴν καὶ Σολομὼν πολλοῖς ἀγαθοῖς, καὶ μάλιστα ὧν κατ' ἐπιθυμίαν [o] ἐξελέξατο. οὐδὲν γὰρ ἦν ὅ,τι δεηθείσῃ λαβεῖν οὐ παρέσχεν· ἀλλ' ἑτοιμότερος ὢν αὐτὸς κατὰ τὴν οἰκείαν ἐχαρίζετο προαίρεσιν, [p] καὶ ἅπερ ἐκείνη τυχεῖν ἠξίου [q] προϊέμενος, τὴν μεγαλοφροσύνην ἐπεδείκνυτο. καὶ ἡ μὲν τῶν Αἰγυπτίων καὶ τῆς Αἰθιοπίας βασίλισσα, ὧν προειρήκαμεν τυχοῦσα, καὶ μεταδοῦσα πάλιν τῷ βασιλεῖ τῶν παρ' αὐτῆς, εἰς τὴν [r] οἰκείαν ὑπέστρεψεν.

bani vocata, & quotidianæ menſæ magnificentia, & quæ ad apparatum regium famulatumque ſpectabant, necnon adminiſtrorum veſtitus, atque decorum quod in miniſtrando ſcite obſervabant. non minori autem ei admirationi erant ſacrificia quæ Deo ſingulis diebus faciebant, & ſacerdotum & Levitarum circa ea cura & diligentia. Hiſce quotidie viſis, vehementer attonita hærebat: cumque adeo ad eorum aſpectum perculſa eſſet & commota ut ſe continere *amplius* non potuerit, palam fecit ſe mirum in modum *animo* affectam eſſe. eo enim proceſſit, ut cum rege ſermones ſereret, quibus mentem ſuam *ſpectaculis* prædictis plane victam eſſe monſtravit. "Equidem "omnia, ô Rex, dicebat, quæ ex rumore diſſeminato ad nos perveniunt, dubitationem ſecum afferunt. De tuis vero bonis, quæ aut "in te ſita ſunt, ſapientia *ſcilicet* ac prudentia, aut quæ regnum *tuum* tibi ſuppeditat, "non vana utique ad nos perlata eſt fama: "ſed, vera licet, tuam tamen felicitatem ea "quam nunc coram intueor multo minorem "ad nos detulit. nam *ea* quidem hoc ſolum agebat ut auribus daret, res vero *ipſas* non ita pro "dignitate repræſentavit, ac eas ex viſu ac "præſentia notas exploratasque habui. Quo "factum eſt ut ego, iis quæ nunciabantur, "quod multa adeo & magna fuerint quæ audiveram, nequaquam credens, hiſce multo "majora conſpexerim. Porro & Hebræorum "populum felicem eſſe arbitror, & ſervos tuos "& amicos, quibus datum eſt quotidie vultum "tuum aſpicere, tuamque perpetuo audire ſapientiam. Laudandus itaque eſt Deus, qui "regionem hanc ejuſque incolas adeo dilexit, "ut te regem conſtitueret.

Magnitudine eorum quæ viderat & audiverat attonita, cum munera dediſſet accepiſſetque, domum reverſa eſt.

6. Cum autem etiam verbis *quam ampliſſimis* oſtendiſſet quo modo eam *animo* affecerat rex, inſuper & muneribus mentem ſuam quàm teſtatiſſimam fecit. nam ipſi donavit viginti auri talenta, & immenſam aromatum vim, magnique pretii lapillos. Ajunt etiam quod opobalſami radicem, quam noſtra etiamnum terra edit, huic mulieri acceptam ferimus. Illi autem Solomon bona viciſſim multa dedit, maximeque ea quorum deſiderio teneri viſa eſt. nihil enim, quod ipſum popoſcerat, ei negavit: ſed, cum *ad dandum* eſſet promptior, ſponte ſua *plurima* in eam conferebat, ac *præterea* largiendo quæcunque illa accipere cuperet, animi magnitudinem oſtendebat. Atque ita Ægyptiorum & Æthiopiæ regina, ea quæ diximus aſſequuta, & regi de ſuis etiam elargita, in patriam ſe recepit.

Bub. in *reliquis* δρυμῶν. Hæc domus (inquit *Caſtalio*) Hieroſolymis erat; ſic dicta quod erat in nemore quod Libani nomine vocabatur. [a] Illud αἱ inſertum dedi ex *MSS.* [b] Ἧν ſolus *Vat.* [c] Ἀπαγγελλομένοις *Samb.* [d] Διὰ τὸ πλ. *Vat.* [e] Τὸν Ἑβρ. *Samb.* [f] Ita in *MSS. Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* excepto *Gall.* 2. qui inſuper habet τῆς σῆς σοφίας. Verum illa ἀπολαύουσιν τῆς ὄψεως & τῆς deerant in *Editis.* [g] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt. [h] Ita lego, favente nonnihil *Epiphanio*, qui vertit *oſtendens autem poſt hæc verba quemadmodum ejus regis habuiſſet affectum.* ſi quis malit παραστήσω, quod nobis *libri omnes* exhibent, interrogationis ſane nota poſt vocem βασιλεὺς ponenda eſt, vertendumque, *Sed quid vobis oſtendam* &c. [i] Ἔτι γὰρ καὶ *Big.* & *Samb.* [k] Numerum iſtum juſto minorem eſſe ſuſpicatur *Villalpandus*: ideo ρκʹ. legendum cenſet, quo modo & in *S. Literis*, 3 *Regum* c. 10. & 2. *Paralip.* c. 9. [l] Cum in plurali numero λίθων πολυτελῶν habeamus è *Codicibus Big.* & *Samb.* tam p. 356. v. 31. quam pag. 358. v. 5. placuit & hîc loci pro λίθον πολυτελῆ reſcribere λίθους πολυτελεῖς. [ll] Τὴν ὀποβαλσάμου *Vat.* τὴν ἀπὸ βαλσάμου *Hen.* & *Bub.* [m] Ἔτι καὶ νῦν *Big.* & *Samb.* [n] Nonnulli hoc *Joſepho* vitio vertunt, ex *Plinio*, qui (in *Nat. Hiſt.* l. 12. c. 35.) dicit, *uni terrarum Judææ conceſſum eſſe balſamum.* Verum *Dioſcorides* (l. 1. c. 18.) ait, quod non ſolum in Judæa naſcitur, κατά τινα αὐλῶνα, ἀλλ' ἐν Αἰγύπτῳ. [o] Ἐξελέγετο *Bub. Hen.* & *Vat.* [p] Voculam καὶ ſenſu eam poſtulante, inſerui. [q] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis Aliiſque* προσιέμενος, dein ἐπιδείκνυτο. [r] Οἰκίαν *Gall.* 2.

CAP. VII.

Quomodo Solomon diteſcebat, & mulieres perdite deperibat: utque Deus ira incenſus contra eum excitavit Aderum & Hieroboamum. De obitu Solomonis.

Lapides & ligna pretioſa Solomoni allata.

EOdem autem tempore allatis, ex Aurea quæ dicitur terra, pretioſis lapillis regi & piceis lignis, lignis uſus eſt ad facienda cum Templi tum Regiæ fulcra, & ad inſtrumenta muſica fabricanda, & citharas & nabla, quibus Levitæ hymnos Deo canerent. Omnibus vero unquam antea ad eum advectis præſtabant ea quæ tunc temporis erant apportata, tam pulchritudine quam magnitudine. Nemo autem exiſtimet, quod illa piceæ ligna iis fuerint ſimilia quæ nunc *ejuſmodi* eſſe dicuntur, & hanc à vendentibus appellationem accipiunt, ut ementibus incutiant admirationem. Illa enim non ſimilitudine ficulnea referunt, ſed candidiora ſunt & ſplendidiora. Et hoc quidem, ne quis diſcrimen veræque piceæ naturam ignoret, dicere viſum eſt; id quod manifeſtum facere & tempeſtivum & humani ingenii officium eſſe duximus, cum ejus, utpote quod regi uſui fuerit, meminerimus.

Solomonis divitiæ. 3 Reg. c. 10. & 2 Paralip. c. 9.

2. Erat autem auri pondus quod illi *quotannis* proveniebat, ſexcenta & ſexaginta talenta; illo quidem non annumerato quod emptum erat à mercatoribus, neque eo quod Arabiæ toparchæ regeſque dono illi miſerant. Aurum vero conflavit, ut ex eo faceret [*] ſcuta ducenta, ſiclos ſexcentos *ſingula* pendentia. trecentoſque clypeos etiam fecit, quorum *ſinguli* tres auri minas penderent. Atque hæc in domo, quæ Sylva Libani vocatur, repoſuit. Quinimo & pocula, quibus convivas exciperet, ex auro & lapide *pretioſo* ſummo artificio elaborata paravit; cæteraque vaſa, quorum vis ingens erat, ex auro omnia fabrefecit. nihil enim erat quod quis argento venderet aut contra emeret. nam magna erat claſſis, quam rex, in mari quod vocatur Tarſicum conſtitutam, ad interiores gentes omne genus merces aſportare juſſit. quibus commutatis aurum & argentum regi afferebatur, multumque eboris, & Æthiopes *in mancipia*, & ſimiæ. atque navigatione, dum iret rediretque *claſſis*, triennium abſumptum erat.

Munera exquiſita ei mittuntur à regibus quamplurimis. 3 Regum, c. 10. & 2 Paralip. c. 9.

3. Famæ autem celebritas, quæ de Solomonis virtute & ſapientia increbuit, omnes circumquaque regiones peragrabat; adeo ut qui ubique eſſent reges, ſermonibus utpote fidem ſuperantibus haud credentes, ejus in conſpectum prodeundi deſiderio flagrarint, magniſque

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς ὁ Σολομὼν ἐπλουτίζετο, καὶ σφόδρα φιλογύναιος ἦν· καὶ ὡς ὁ Θεὸς ἐρεθιζόμενος κατ' αὐτὸν ἤγειρεν Ἄδερον καὶ Ἱεροβόαμον. περὶ τῆς Σολομῶνος τελευτῆς.

ΚΑτὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν κομισθέντων ἀπὸ τῆς Χρυσῆς καλουμένης γῆς [a] λίθων πολυτελῶν τῷ βασιλεῖ, καὶ ξύλων [b] πευκίνων, τοῖς ξύλοις εἰς ὑποστηρίγματα [c] τοῦ τε ναοῦ καὶ τῶν βασιλείων κατεχρήσατο, καὶ πρὸς τὴν τῶν μουσικῶν ὀργάνων κατασκευήν, κινύρας τε καὶ νάβλας, ὅπως ὑμνῶσιν οἱ Λευῖται τὸν Θεόν. πάντων δὲ τῶν πώποτε κομισθέντων αὐτῷ [d] τὰ κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ἐνεχθέντα καὶ μεγέθει καὶ κάλλει διέφερεν. ὑπολάβῃ δὲ μηδεὶς ὅτι τὰ τῆς πεύκης ξύλα τοῖς νῦν οὖσι λεγομένοις, καὶ ταύτην ὑπὸ τῶν πιπρασκόντων τὴν προσηγορίαν ἐπὶ καταπλήξει τῶν ὠνουμένων λαμβάνουσιν, ἐστὶ παραπλήσια. ἐκεῖνα γὰρ τὴν μὲν [e] ἰδέαν ἐμφερῆ τοῖς συκίνοις γέγονε, λευκότερα δέ ἐστι καὶ [f] στίλβει πλέον. τοῦτο μὲν [g] οὖν πρὸς τὸ μηδένα τὴν διαφορὰν ἀγνοῆσαι μηδὲ τὴν φύσιν τῆς ἀληθοῦς πεύκης, ἐπειδὴ διὰ τὴν τοῦ βασιλέως χρείαν ἐμνήσθημεν αὐτῆς, εὔκαιρον εἶναι καὶ φιλάνθρωπον δηλῶσαι νομίσαντες, εἰρήκαμεν.

β'. Ὁ δὲ τοῦ χρυσοῦ σταθμὸς τοῦ κομισθέντος αὐτῷ, τάλαντα ἑξακόσια καὶ ἑξήκοντα [h] ἕξ· μὴ συγκαταριθμουμένου καὶ τοῦ ὑπὸ τῶν ἐμπόρων ὠνηθέντος, μηδ' ὧν οἱ τῆς Ἀραβίας τοπάρχαι καὶ βασιλεῖς ἔπεμπον αὐτῷ δωρεῶν. ἐχώνευσε δὲ τὸν χρυσὸν εἰς διακοσίων κατασκευὴν θυρεῶν, ἀνὰ σίκλους ἀγόντων ἑξακοσίους. ἐποίησε δὲ καὶ [i] ἀσπίδας τριακοσίας, ἀγούσης [k] ἑκάστης μνᾶς χρυσίου τρεῖς. ἀνέθηκε δὲ [l] ταῦτα [m] φέρων εἰς τὸν οἶκον τὸν Δρυμῶνα Λιβάνου καλούμενον. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὰ ἐκπώματα διὰ χρυσοῦ καὶ λίθου τὰ πρὸς τὴν ἑστίασιν ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτέχνως κατεσκεύασε, καὶ τὴν ἄλλην τῶν σκευῶν δαψίλειαν χρυσέαν ἅπασαν ἐμηχανήσατο. οὐδὲν γὰρ ἦν [n] ὅ τις ἀργύρῳ ἐπίπρασκεν ἢ πάλιν [o] ἐωνεῖτο. πολλαὶ γὰρ ἦσαν ναῦς, ἃς ὁ βασιλεὺς ἐν τῇ [p] Ταρσικῇ λεγομένῃ θαλάττῃ καταστήσας, ἀπάγειν εἰς τὰ [q] ἐνδοτέρω τῶν ἐθνῶν παντοίαν ἐμπορείαν προσέταξεν. ὧν ἐξεμπολουμένων, ἄργυρος καὶ χρυσὸς ἐκομίζετο τῷ βασιλεῖ, καὶ πολὺς ἐλέφας, Αἰθίοπές τε καὶ πίθηκοι. τὸν δὲ πλοῦν ἀπιοῦσαί τε καὶ ἐπανερχόμεναι [r] τρισὶν ἔτεσιν ἤνυον.

γ'. Φήμη δὲ λαμπρὰ πᾶσαν ἐν κύκλῳ τὴν χώραν περιήρχετο, διαβοῶσα τὴν Σολομῶνος ἀρετὴν καὶ σοφίαν· ὡς τούς τε [ſ] πανταχῇ βασιλέας ἐπιθυμεῖν εἰς ὄψιν αὐτῷ παραγενέσθαι, τοῖς λεγομένοις δι' ὑπερβολὴν ἀπιστοῦντας, καὶ δωρεαῖς μεγάλαις

a προσεμ-

---

[a] Ita Big. & Samb. λίθου πολυτελοῦς in reliquis.
[b] Videſis Schotanum in Bibl. Hiſt. S. tom. 2. p. 790.
[c] Ita MSS. τοῦ ναοῦ in Editis.
[d] Illud τὰ ex MSS.
[e] Sic MSS. εἴδει in Editis.
[f] Eo modo Big. Samb. Vat. & Gall. 2. στίλβοντα in Editis & Gall. 1. στίλβοντα πλέον καὶ στρυφνότερα legi vult S. Petitus propter iſta Theodoreti in 3 Regum, Quæſt. 35. ὁ δὲ Ἰώσηπος πεύκινα αὐτὰ εἴρηκεν, ἥκιστα τοῖς παρ' ἡμῖν ἐοικότα πευκίνοις. τοῦ συκίνου γὰρ ξύλου καὶ λευκότερα εἶναι καὶ λειότερα καὶ στρυφνότερα εἴρηκεν.
[g] Ita Samb. & Vat. in cæteris deeſt οὖν.
[h] Καὶ ante ἕξ delevimus auctoritate MSS. & Vet. Interpr.
[i] Ἀσπίδας χρυσᾶς χιλίας juxta Eupolemum in Euſeb. de Præp. Evangel. l. 9. c. 34. p. 452.
[k] Ὧν ἑκάστη πεντακοσίων ἦν χρυσῶν Eupol. Vide Budæum de Aſſe, lib. IV.
[l] Ταύτας ſolus Samb.
[m] Φέρων hîc loci, ut alibi ſæpe, redundat.
[n] Ita Big. Samb. & Gall. 1. 2. ὅτι τις in Editis Aliiſque.
[o] Al. ὠνεῖτο.
[p] Vide cl. Huetium in Commentario de Navigatione Solomonis, c. 3. Bochartum in Phalegi l. 3. c. 7. & J. Clerici Comment. ad 3 Regum, c. 10. p. 399.
[q] Ἐνδότερα Gall. 2.
[r] Hac de re videſis cl. Huetium in Commentario jam laudato, cap. 8. C. Varrerii Diſſert. de Ophyra regione, Schotanum in Bibl. Hiſt. S. tom. 2. p. 799 &c. & J. Clericum loco jam citato.
[ſ] Πανταχοῦ Vat.
[*] Lanceas reddit Epiphan. δόρατα habent LXXII.

[a] προσεμφανίζειν τὴν περὶ αὐτὸν σπουδήν. ἔπεμπον [b] γὰρ αὐτῷ σκεύη χρυσᾶ καὶ ἀργυρᾶ, καὶ ἁλουργεῖς ἐσθῆτας, καὶ ἀρωμάτων γένη πολλά, καὶ ἵππους καὶ ἅρματα, καὶ τῶν ἀχθοφόρων ἡμιόνων ὅσους καὶ ῥώμῃ καὶ κάλλει τὴν τοῦ βασιλέως ὄψιν εὖ διαθήσειν [c] ἐπελέγοντο· ὥστε τοῖς οὖσιν αὐτῷ πρότερον ἅρμασι καὶ ἵπποις ἐκ τῶν πεμπομένων προστεθέντα ποιῆσαι [d] τὸν μὲν τῶν ἁρμάτων ἀριθμὸν τετρακοσίοις περιττότερον, ἦν γὰρ αὐτῷ πρότερον χίλια, [e] τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις, ὑπῆρχον γὰρ αὐτῷ [f] δισμύριοι ἵπποι. ἤσκηντο δ' οὗτοι πρὸς εὐμορφίαν καὶ τάχος, ὡς μήτ' εὐπρεπεστέρους ἄλλους εἶναι [g] συμβαλεῖν αὐτοῖς, μήτε ὠκυτέρους, [h] ἀλλὰ καλλίστους τε πάντων ὁρᾶσθαι, καὶ ἀπαραμίλλητον αὐτῶν εἶναι τὴν ὀξύτητα. ἐπεκόσμουν δ' αὐτοὺς καὶ οἱ ἀναβαίνοντες, νεότητι μὲν πρῶτον ἀνθοῦντες ἐπιτερπεστάτῃ, τὸ δὲ ὕψος ὄντες περίοπτοι, καὶ πολὺ τῶν ἄλλων ὑπερέχοντες, μηκίστας μὲν [i] καθειμένοι χαίτας, ἐνδεδυμένοι δὲ χιτῶνας τῆς Τυρίας πορφύρας. [k] ψῆγμα δὲ χρυσίου καθ' ἡμέραν αὐτῶν ἐπέσηθον ταῖς κόμαις, ὡς στίλβειν αὐτῶν τὰς κεφαλὰς τῆς αὐγῆς τοῦ χρυσίου πρὸς τὸν ἥλιον ἀντανακλωμένης. τούτων περὶ αὐτὸν ὄντων ὁ βασιλεὺς καθωπλισμένων καὶ τόξα ἐξηρτημένων, ἐφ' ἅρματος αὐτὸς ὀχούμενος, καὶ λευκὴν ἠμφιεσμένος ἐσθῆτα, [l] πρὸς ἕω ἔθος εἶχεν ἐξορμᾶν. ἦν δὲ χωρίον τι ἀπὸ δύο σχοίνων Ιεροσολύμων, ὃ καλεῖται μὲν [m] Ηθαμ, παραδείσοις δὲ καὶ ναμάτων ἐπιῤῥοίαις ἐπιτερπὲς ὁμοῦ καὶ πλούσιον. εἰς τοῦτο τὰς ἐξόδους [n] αἰωρούμενος ἐποιεῖτο.

δ'. Θείᾳ δὲ περὶ πάντα χρώμενος ἐπινοίᾳ τε καὶ σπουδῇ, καὶ λίαν ὢν φιλόκαλος, οὐδὲ τῶν ὁδῶν ἠμέλησεν· ἀλλὰ καὶ τούτων τὰς ἀγούσας εἰς Ιεροσόλυμα [o] βασίλειον οὖσαν λίθῳ κατέστρωσε μέλανι, πρός τε τὸ [p] ῥᾴστην εἶναι τοῖς βαδίζουσιν, καὶ πρὸς τὸ δηλοῦν τὸ ἀξίωμα τοῦ πλούτου καὶ τῆς ἡγεμονίας. διαμερίσας δὲ τὰ ἅρματα καὶ διατάξας, ὥστε ἐν ἑκάστῃ πόλει τούτων ἀριθμὸν ὡρισμένον ὑπάρχειν, αὐτὸς μὲν περὶ αὐτὸν ἐτήρησεν ὀλίγα· τὰς δὲ πόλεις ταύτας ἁρμάτων προσηγόρευσε. τοῦ δ' ἀργυρίου τοσοῦτον ἐποίησε πλῆθος ἐν Ιεροσολύμοις ὁ βασιλεύς, ὅσον ἦν καὶ τῶν λίθων· καὶ τῶν κεδρίνων ξύλων, οὐ πρότερον ὄντων, ὥσπερ καὶ τῶν δένδρων τῶν συκαμίνων [q] πληθύει τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς ἐμπόροις Αἰγύπτου κομίζουσιν αὐτῷ πιπράσκειν τὸ μὲν ἅρμα σὺν ἵπποις δυσὶν ἑξακοσίων δραχμῶν ἀργυρίου· [r] αὐτὸς τε τοῖς τῆς Συρίας βασιλεῦσιν καὶ τοῖς πέραν Εὐφράτου διέπεμπεν αὐτούς.

ε'. Γενόμενος δὲ πάντων βασιλέων ἐνδοξότατος καὶ θεοφιλέστατος, καὶ φρονήσει καὶ πλούτῳ διενεγκὼν τῶν πρὸ αὐτοῦ τὴν Εβραίων ἀρχὴν ἐσχηκότων, οὐκ ἐπέμεινε τούτοις ἄχρι τελευτῆς· ἀλλά, καταλιπὼν τὴν τῶν πατρίων ἐθισμῶν φυλακήν, οὐκ εἰς ὅμοιον οἷς προει-

muneribus ſui in ipſum ſtudii teſtimonium dederint. ipſi enim mittebant vaſa aurea & argentea, & veſtes purpureas, & varia aromatum genera, & equos curruſque; & mulos ad ſarcinas vehendas, quos robore & pulchritudine excellentes regem voluptate affecturos eſſe ferebatur: adeo ut, ſi curribus & equis, quos ante habuerat, accenſerentur qui miſſi erant, curruum quidem numerum quadringentis & amplius auctiorem effecerint, prius enim ipſi mille erant, equorum vero numerum duobus millibus, nam ante habebat equorum viginti millia. Iſti autem ut & forma & celeritate præſtarent exercitati erant, adeo ut nec alii formoſiores darentur aut velociores qui cum iis conferri poſſent, ſed & pulcherrimi omnium conſpicerentur, cæteroſque pernicitate ſuperarent. His autem decus *non mediocre* adjiciebant etiam ii qui eos conſcenderunt, primum quidem juventute florentes oculis gratiſſima, deinde ſtatura conſpicui & ſupra reliquos multum eminentes, promiſſa cæſarie compti, Tyriæque purpuræ tunicis induti. ad hæc ſcobem auream capillis quotidie inſpergebant, ita ut capita ipſis radiarent, fulgore auri ad ſolem repercuſſo. His ſtipatus rex armatis & arcubus inſtructis, ipſe curru geſtatus & veſte candenti amictus prima luce ſolebat urbem egredi. erat utique locus quidam duobus ſchœnis ab Hieroſolymis diſſitus, qui Ethan vocabatur, hortis & aquarum laticibus amœnus ſimul & copioſus. in hunc ſublime vectus ſubinde proficiſcebatur.

Viæ circa Hieroſolyma nigro lapide ſtratæ.

4. Cum autem ſumma ſolertia & diligentia in omnibus uteretur & elegantiarum valde ſtudioſus eſſet, ne viarum quidem curam inſuper habuit, ſed & harum quotquot Hieroſolyma regiæ ſedem ducebant nigro lapide conſtravit, tum ut *ultro citroque* commeantibus itu facilis eſſet *via*, tum ut divitiarum & imperii magnificentiam oſtenderet. Curribus vero diſtributis diſpoſitiſque, ut ſingulis civitatibus certus eorum numerus eſſet, ipſe quidem paucos apud ſe habuit: iſtas autem urbes curruum *civitates* appellavit. Fecit etiam rex ut argenti Hieroſolymis non minor foret copia quam & lapidum; cedriſque Judææ campos, ubi antea non viſebantur, haud ſecus ac ſycamoris complevit. Quin & mercatoribus Ægypti *res inde* deferentibus præcepit, ut ipſi currus cum duobus equis addiceretur ſexcentis drachmis argenteis; & ipſe eos Syriæ regibus & Tranſeuphratenſibus mittebat.

Argenti, Solomonis tempore, copia. 3 *Reg.* c. 10.

Solomonis circa feminas inſania. 3 *Regum*, c. 11.

5. Cum autem exſtitiſſet omnium regum glorioſiſſimus Deoque chariſſimus, & prudentia & divitiis omnes ſuperaſſet, qui ante illum Hebræorum imperium tenuerant, in iiſdem ad extremum non permanſit: ſed, à patriis moribus & inſtitutis deſciſcendo, haud convenienter

---

[a] Προσεμφανίζειν *Vat.* [b] Γὰρ pro δὲ ſubſtitui ex *Big. Samb.* & *Vat.* δὴ legiſſe viſus eſt *Epiphan.* [c] Sic *Baſ.* & *G.* in *MSS.* ἐπιλέγονται. [d] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* τὸν μὲν deerant. [e] Ille τὸν δὲ τῶν ἵππων δισχιλίοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* reſtituimus. [f] Hoc de loco videſis *Bochartum* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. p. 154. [g] Συμβάλλειν *Big. Samb* & *Gall.* 1. [h] Ἀλλὰ καὶ καλλ. *Big.* & *Samb.* [i] Καθιέμενοι *Big.* [k] Ψήγματος δὲ χρυσοῦ *Vat.* moxque iterum χρυσοῦ. Sui temporis morem ad Solomonis ætatem videtur tranſtuliſſe, inquit *Bochartus* in *Hieroz.* part. 1. l. 2. c. 9. Videſis *Salmaſii* Epiſt. ad *Colvium*, p. 324, & 588. [l] Πρὸς αἰώραν *Big.* & *Gall.* 1. 2. πρὸς ἑσπέραν *Vat.* [m] Ita ex *Literis S.* & *Iſidoro Peluſiota*, qui verba hæc profert in lib. 2. *Epiſt.* 66. Ἠτὰν habet *Baſ.* Ἠτὰν & Νητὰν & Ἰητὰν in *MSS.* [n] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐωρούμενος *Vat.* ἐρχόμενος *Baſ.* & *Gen.* [o] Βασιλείους οὔσας *Vat.* & *Epiphanius*, qui vertit, *regias quæ Hieroſolymam ducerent.* [p] Aut ad πόλιν Ιεροσόλυμα referendum, aut ὁδὸν ſubintelligendum, aut demum ῥᾴστους ſcribendum. [q] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* πλήθει in *Editis Aliiſque.* πληθύει *Gall.* 2. [r] Mallem αὐτὸς δὲ τοῖς.

ter iis, quæ jam memoravimus, vitam finivit. nam inſano feminarum amore exardeſcens, rebuſque venereis intemperanter uſus, indigenarum conſuetudine non acquieſcebat, ſed & multas ex gentibus extraneis ducendo, Sidonias & Tyrias & Ammanitidas & Idumæas, leges Moyſis violavit, qui cavebat ne quis cum muliere alienigena matrimonio jungeretur, cœpitque illorum deorum cultui addici, uxoribus ſuoque in illos amori *plus juſto* obſequens. id quod ipſe legiſlator ſuſpectum habuerat, adeoque præmonuerat uxores ab alienis regionibus non eſſe accipiendas, ne externis ritibus implicciti à patriis deficerent, & ad illarum deos colendos pellicerentur, ſui *Dei* honore ſpreto jacente & neglecto. ſed iſtis quidem animum non advertit Solomon, inſanæ voluptatis illecebris captus. Cum vero, præter Pharaonis Ægyptiorum regis filiam, uxores habuiſſet numero ſeptingentas & concubinas trecentas, ſtatim in earum poteſtatem conceſſit, ut eadem, quæ illæ, facere non recuſaverit: eoque ventum eſt, ut, ad dandum ſuæ erga ipſas benevolentiæ magnique amoris indicium, in patrios illarum mores tranſire neceſſe habuerit. Ætate autem ingraveſcente, & ratione inde debiliore facta quam ut gentilia inſtituta in memoriam revocare potuerit, magis adhuc Deum quidem ſuum neglexit, illorum vero, quos alienigenarum nuptiæ invexerant, cultu perſeveravit. Quin & antea contigit ut offenderet & in legis præceptis obſervandis laberetur, quando boum æneorum ſimulachra fecit mari ſubtus attollendo, & leonum *effigies* ſuum circa ſolium (neque enim iſtas facere licitum erat) fabricari curavit. Cum autem patrem pulcherrimum & familiare virtutis exemplum habuerit, gloriæque illius hæreditatem, quam ipſi datum erat in pietatis præmium relinquere, ille tamen ejus veſtigiis non inſtiterit, idque poſtquam ei Deus in ſomnis ſemel atque iterum apparuerat, præceperatque ut patris mores imitaretur, non ſine dedecore mortem obiit. Ad eum itaque ſtatim poſthæc vates accedit à Deo miſſus, ipſum inter tot flagitia nequaquam latere dicens, foreque ut diu iſtis factis non lætaretur denuncians; verum ut illi quidem dum viveret non eriperetur regnum, quod Davidi patri promiſiſſet Deus, ſe facturum eſſe ut ille ei in imperio ſuccederet: cum vero moreretur, iſtud mali illaturum eſſe filio, non tamen ut populum quidem univerſum ab eo ſecedere faceret, ſed ut decem quidem tribus ſervo illius traderet, duas vero ſolas nepoti Davidis relinqueret, idque illius gratia, quod Deum dilexerit, & urbis Hieroſolymorum, ubi Templum habere voluit.

Deus Solomoni pœnas minatur. 3 Regum, c. 11.

Dolet Solomoni.

6. Solomoni his auditis obortus eſt dolor, animoque valde erat perturbatus, omnibus fere bonis ſuis, quæ illum *cunctorum exiſtimatione* beatum reddiderant, in pejus mutatis.

ρήκαμεν αὐτοῦ τέλος κατέστρεψεν. εἰς δὲ γυναῖκας [a] ἐκμανεὶς καὶ τὴν τῶν ἀφροδισίων ἀκρασίαν, οὐ ταῖς ἐπιχωρίοις [b] μόναις ἤρεσκετο, πολλὰς δὲ καὶ ἐκ τῶν ἀλλοτρίων ἐθνῶν γήμας, Σιδωνίας καὶ Τυρίας καὶ Ἀμμανίτιδας καὶ Ἰδουμαίας, παρέβη μὲν τοὺς Μωϋσέως νόμους, ὃς ἀπηγόρευσε συνοικεῖν ταῖς οὐχ ὁμοφύλοις, τοὺς δ' ἐκείνων ἤρξατο θρησκεύειν θεοὺς, ταῖς γυναιξὶ καὶ τῷ πρὸς αὐτὰς ἔρωτι χαριζόμενος. τοῦτ' αὐτὸ ὑπιδόμενος τοῦ νομοθέτου καὶ [c] προειπόντος μὴ γαμεῖν τὰς ἀλλοτριοχώρους, ἵνα μὴ τοῖς ξένοις ἐπιπλακέντες ἔθεσι τῶν πατρίων ἀποστῶσι, μηδὲ τοὺς ἐκείνων [d] σέβωνται θεοὺς, παρέντες τιμᾶν τὸν ἴδιον. ἀλλὰ τούτων μὲν κατημέλησεν, ὑποενεχθεὶς εἰς ἡδονὴν ἀλόγιστον ὁ Σολομών. ἀγαγόμενος δὲ γυναῖκας ἀρχόντων καὶ διασήμων θυγατέρας ἑπτακοσίας τὸν ἀριθμὸν, καὶ παλλακὰς τριακοσίας, πρὸς δὲ [e] ταύταις καὶ τὴν τοῦ βασιλέως τῶν Αἰγυπτίων θυγατέρα, εὐθὺς μὲν ἐκρατεῖτο πρὸς αὐτῶν, ὥστε μιμεῖσθαι τὰ παρ' ἐκείνων· καὶ τῆς εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας ἠναγκάζετο παρέχειν αὐταῖς δεῖγμα, τὸ βιοῦν ὡς αὐταῖς πάτριον ἦν. προβαινούσης δὲ τῆς ἡλικίας, καὶ τοῦ λογισμοῦ διὰ τὸν χρόνον ἀσθενοῦντος ἀντέχειν πρὸς τὴν μνήμην τῶν ἐπιχωρίων ἐπιτηδευμάτων, ἔτι μᾶλλον τοῦ ἰδίου [f] μὲν Θεοῦ κατωλιγώρησε, τοὺς δὲ τῶν γάμων τῶν ἐπεισάκτων τιμῶν διετέλει. καὶ πρὸ τούτων δὲ ἁμαρτεῖν αὐτὸν ἔτυχε καὶ σφαλῆναι περὶ τὴν φυλακὴν τῶν νομίμων, ὅτε [g] τὰ τῶν χαλκῶν βοῶν ὁμοιώματα κατεσκεύασε [h] τῷ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματι, καὶ τῶν λεόντων τῶν περὶ τὸν θρόνον τὸν ἴδιον, [i] οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὂν ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλιστον δ' ἔχων καὶ οἰκεῖον παράδειγμα τῆς ἀρετῆς τὸν πατέρα, καὶ τὴν ἐκείνου δόξαν, ἣν αὐτῷ συνέβη καταλιπεῖν διὰ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν, οὐ μιμησάμενος αὐτὸν, καὶ ταῦτα δὶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ κατὰ τοὺς ὕπνους φανέντος, καὶ τὸν πατέρα μιμεῖσθαι παραινέσαντος, ἀκλεῶς ἀπέθανεν. ἧκεν οὖν [k] εὐθὺς ὁ προφήτης ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πεμφθεὶς, οὔτε λανθάνειν αὐτὸν ἐπὶ τοῖς παρανομήμασι λέγων, οὔτ' ἐπὶ πολὺ χαιρήσειν τοῖς πραττομένοις ἀπειλῶν, ἀλλὰ ζῶντος μὲν οὐκ ἀφαιρεθήσεσθαι τὴν βασιλείαν, ἐπεὶ τῷ πατρὶ Δαυίδῃ τὸ θεῖον αὐτὸν ὑπέσχετο διάδοχον ποιήσειν ἐκείνου· τελευτήσαντος δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ταῦτα διαθήσειν, οὐχ ἅπαντα μετὰ τὸν λαὸν ἀποστήσας αὐτοῦ, [l] δέκα μὲν φυλὰς παραδοὺς αὐτοῦ τῷ δούλῳ, δύο δὲ μόνας καταλιπὼν τῷ υἱωνῷ τοῦ Δαυίδου, δι' αὐτὸν ἐκεῖνον, ὅτι τὸν Θεὸν ἠγάπησεν, καὶ διὰ τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα, ἐν ᾗ ναὸν ἔχειν ἐβουλήθη.

ϛ'. Ταῦτα ἀκούσας Σολομὼν ἤλγησε, καὶ σφοδρῶς συνεχύθη, πάντων αὐτῷ σχεδὸν [m] τῶν ἀγαθῶν, ἐφ' οἷς ζηλωτὸς ἦν, εἰς μεταβολὴν ἐρχομένων πονηράν.

---

[a] Eo modo *Big. & Samb.* ἐμμανεὶς *Baſ. & G.* ἐκμανεὶς *Vat.* [b] Sic *Vat.* μόνον in *reliquis.* [c] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *reliquis* καὶ deeſt. [d] Σέβωσι *Big. Samb. & Vat.* [e] Ita cum *MSS* & mox ἐκείναις. in *Editis* ταύτης & ἐκείνων. [f] Illud μὲν ex *MSS.* [g] Sic *MSS.* in *Editis* deeſt τά. [h] Ita cum *Bub. & Hen.* qui etiam τῇ ante θαλάττῃ omittunt. τοῦ ὑπὸ τῇ θαλάττῃ ἀναθήματος in *Editis.* τῶν ὑπὸ τῇ θαλάττῃ τοῦ ἀναθήματι *Big. Samb. Vat. & Gall* 2. [i] Eo modo in omnibus *MSS.* vel οὐδὲ γὰρ ταῦτα ποιεῖν ὅσιον, εἰργάσατο. κάλλ. &c. in *Editis* οὐδὲ γὰρ αὐτὰ ποιεῖν ὅσιον. κάλλ. &c. [k] Illud εὐθὺς e *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* [l] Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* δέκα δὲ φυλὰς μόνας π. in *reliquis*, & dein δύο δὲ κατ. τ. υἱ. τοῦ Δαυίδου. [m] Illud τῶν ex *MSS.*

a Al.

οὐ πολὺς δὲ διῆλθε χρόνος ἀφ' οὗ κατήγγειλεν ὁ προφήτης αὐτῷ τὰ συμβησόμενα, καὶ πολέμιον ἐπ' αὐτὸν εὐθὺς ἤγειρεν ὁ Θεὸς, [a] Ἄδερον μὲν ὄνομα, τὴν δ' αἰτίαν τῆς ἔχθρας λαβόντα τοιαύτην. [b] παῖς οὗτος ἦν, Ἰδουμαῖος γένος, ἐκ βασιλικῶν σπερμάτων. καταστρεψαμένου δὲ τὴν Ἰδουμαίαν Ἰωάβου τοῦ Δαυίδου στρατηγοῦ, καὶ πάντας τοὺς ἐν ἀκμῇ καὶ φέρειν ὅπλα δυναμένους [c] διαφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν ἧκε πρὸς τὸν [d] Φαραῶνα τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα. ὁ δὲ, φιλοφρόνως αὐτὸν ὑποδεξάμενος, οἶκόν τε αὐτῷ δίδωσι καὶ χώραν εἰς διατροφήν· καὶ γενόμενον ἐν ἡλικίᾳ λίαν ἠγάπα, ὡς καὶ τῆς αὑτοῦ γυναικὸς αὐτῷ δοῦναι πρὸς γάμον τὴν ἀδελφὴν, ὄνομα [e] Θαφίνην. ἐξ ἧς υἱὸς αὐτῷ γενόμενος τοῖς τοῦ βασιλέως παισὶ [f] συνανετράφη. ἀκούσας οὖν τὸν Δαυίδου θάνατον ἐν Αἰγύπτῳ καὶ τὸν Ἰωάβου, προσελθὼν ἐδεῖτο τοῦ Φαραῶνος ἐπιτρέπειν αὐτῷ βαδίζειν εἰς τὴν πατρίδα. τοῦ δὲ βασιλέως [g] ἀνακρίναντος, τίνος ἐνδεὴς ὢν ἢ τί παθὼν ἐσπούδακε καταλιπεῖν αὐτὸν, ἐνοχλῶν πολλάκις καὶ παρακαλῶν, τότε μὲν οὐκ ἀφείθη. [i] κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν, καθ' ὃν ἤδη Σολομῶνι τὰ πράγματα κακῶς ἔχειν ἤρχετο διὰ τὰς προειρημένας παρανομίας καὶ τὴν ὀργὴν τὴν ἐπ' αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ, [k] συγχωρήσαντος Φαραῶνος ὁ [l] Ἄδερος ἧκεν εἰς τὴν Ἰδουμαίαν. καὶ μὴ δυνηθεὶς αὐτὴν [m] ἀποστῆσαι τοῦ Σολομῶνος, κατείχετο γὰρ φρουραῖς πολλαῖς, καὶ οὐκ ἦν ἐλευθέρως δι' αὐτὰς [n] οὐδ' ἐπ' ἀδείας ὁ νεωτερισμὸς, ἄρας ἐκεῖθεν εἰς τὴν Συρίαν ἀφίκετο. συμβαλὼν δ' ἐκεῖ τινι [o] Ρααζάρῳ μὲν τοὔνομα, τῷ δὲ τῆς [p] Σωφήνης ἀποδεδρακότι βασιλέα [q] Ἀδράζαρον δεσπότην ὄντα, καὶ λῃστεύοντι τὴν χώραν εἰς φιλίαν αὐτῷ συνάψας, ἔχοντι περὶ αὐτὸν στῖφος λῃστρικὸν, ἀναβαίνει, καὶ κατασχὼν τὴν ἐκεῖ Συρίαν βασιλεὺς αὐτῆς [r] ἀποδείκνυται· καὶ κατατρέχων τὴν τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν, ἐποίει κακῶς καὶ διήρπαζε Σολομῶνος ἔτι ζῶντος. καὶ ταῦτα μὲν ἐκ τοῦ [s] Ἀδέρου συνέβαινε πάσχειν τοὺς Ἑβραίους.

ζ. Ἐπιτίθεται δὲ Σολομῶνι καὶ τῶν ὁμοφύλων τις Ἱεροβόαμος, υἱὸς [t] Ναβαταίου, κατά τινα προφητείαν πάλαι γενομένην αὐτῷ τοῖς πράγμασιν ἐπελπίσας. παῖδα γὰρ [u] αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς καταλειφθέντα, καὶ ὑπὸ τῇ μητρὶ παιδευόμενον, ὡς εἶδε γενναῖον καὶ τολμηρὸν Σολομὼν ὄντα τὸ φρόνημα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας ἐπιμελητὴν κατέστησεν, ὅτε τοῖς Ἱεροσολύμοις τὸν κύκλον περιέβαλεν. οὕτως δὲ τῶν ἔργων προενόησεν, ὥστε ὁ βασιλεὺς αὐτὸν ἀπεδέξατο, καὶ γέρας αὐτῷ στρατηγίαν ἐπὶ τῆς Ἰωσήπου φυλῆς ἔδωκεν. ἀπερχομένῳ δὲ τῷ Ἱεροβοάμῳ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων συνήντησε προφήτης, ἐκ πόλεως μὲν [x] Σιλὼ, [y] Ἀχίας δὲ ὄνομα. καὶ

Aderus Idumæus Solomonem infestat. 3 Regum, c. 11. 2 Regum, c. 8.

Verum non ita multum temporis interim fuit, ex quo vates quæ eventura erant illi nunciarat, dum adversarium ei Deus suscitavit, Aderum quidem nomine, cui vero cum illo inimicitiæ intercesserant hujusmodi de causa. Hic puer erat, genere Idumæus, de regio sanguine. Cum vero Joabus copiarum Davidis præfectus Idumæam subegisset, atque adultos omnes & qui arma ferre poterant sex mensium spatio peremisset, fuga elapsus ad Pharaonem regem Ægypti se contulit. Ille autem, cum ipsum benigne excepisset, & domum ei dedit & agrum unde viveret; & postquam adolevit valde eum dilexit, ita ut conjugis suæ sororem, Thaphinen nomine, ei in matrimonium daret. ex qua filium sustulit, qui una cum regis liberis erat educatus. At postquam apud Ægyptios intellexit Davidem mortuum esse pariterque Joabum, Pharaone adito ab eo petiit ut in patriam revertere ipsi liceret. Pharaone autem interrogante, qua re *apud se* egens quave injuria affectus ipsum relinquere cuperet, cum sæpius ipsi importune insisteret multumque eum obsecraret, tunc quidem non dimissus est. illo autem tempore cum jam res Solomonis labare & affligi cœperant, ob peccata ante dicta & Dei propter illa indignationem, permissu Pharaonis Idumæam repetebat Aderus. & cum eam frustra ad defectionem à Solomone sollicitasset, nam multis præsidiis obsepta erat, adeo ut impune res novas moliri non potuerit, profectus inde in Syriam transiit. Illic vero obviam factus cuidam Raazaro nomine, qui ab Adrazaro Sophenes rege domino suo aufugerat & regionem latrociniis vexabat, junctus ei amicitiæ fœdere, qui latronum manu stipatus erat, sursum progreditur, eaque Syriæ parte occupata, rex ejus declaratur: & excursionibus in Israëlitarum ditionem factis, dum adhuc in vivis esset Solomon, eam infestabat & diripiebat. Atque istiusmodi quidem Hebræis ex Adero accidit calamitas.

Raazarus Solomonis hostis. 3 Regum, c. 11.

Hieroboamus in Solomonem conspirat. 3 Regum, c. 11.

7. Ad hæc autem ejusdem gentis homo, Hieroboamus Nabatæi filius, Solomonem adoritur, ad bene sperandum de rebus adductus prophetæ oraculo sibi olim edito. Is, à patre puer relictus, à matre educatus erat: quem cum Solomon animadvertisset forti magnoque animo præditum, murorum structuræ eum præfecit, quando Hierosolyma mœnibus cingebat. Opera autem tam bene curavit, ut rex eum approbaret laudaretque, eique in præmium daret præfecturam tribus Josephi. Cum vero Hieroboamus sub idem *fere* tempus Hierosolymis *forte* egrederetur, vates ei occurrit ex Silunte oppido, Achias nomine. qui cum illum

---

[a] *Al.* Ἀδὴρ & Ἄδερος. [b] Ita distinguendum censui, cum antea esset, παῖς οὗτος ἦν Ἰδουμαῖος, γένος ἐκ βασ. in *Big.* & *Samb.* παῖς οὗτος ἦν Ἰδουμαίου &c. [c] Ita cum *Editis* & *Vet. Interpr.* διαφθείραντος, μὲν οὗτος μησὶν ἓξ φυγὼν *Big. Samb.* & *Vat.* διαφθειρόντος μῆνος οὗτος φεύγων *Gall.* 1. 2. διαφθείραντος μησὶν ἓξ, φυγὼν οὗτος ἧκε *Suid.* voce Ἀδὴρ. [d] Φαραὼ & mox v. 15. Φαραὼ *Suid.* [e] Ita in omnibus *Codd. Gr.* & *Suida.* in *Latinis* melioribus, *uxoris suæ sororem nomine Taphnim.* Verum in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 11. v. 20.) dicitur, *quod ei uxoris Tachphenes* (juxta *Verit. Hebr.*) *sororem in matrimonio dederit,* ἀδελφὴν Θεκεμίνας μείζω LXXII. *Vulgatus* autem *Taphnes reginæ sororem* habet. [f] Συνετράφη *Vat.* [g] Ἀνακρίνοντος *Big. Samb.* & *Suid.* [h] Καταλείπειν *Suid.* [i] Ὕστερον δὲ καθ' ὃν ἤδη καιρὸν Σολομῶντι τὰ πράγματα κακῶς εἶχε διὰ τὰς πρ. αἰτίας καὶ παρανομίας *Suid.* [k] Ita in *MSS.* & *Suida.* nec aliter legisse videtur *Vet. Interpr.* συγχωρήσαντος τοῦ Θεοῦ Φαραῶνι in *Editis.* [l] Eo modo *Gall.* 2. & *Suidas* hic loci, ut in *Editis* passim. Ἀδὴρ in *reliquis.* [m] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀποστήσας in *Editis.* [n] Ita cum *MSS.* in *Editis* οἱ ἐπ' ἀδείας. [o] Ραάζῳ *Vat.* & *Vet. Interpr.* Videsis 3 *Regum*, c. 11. v. 14. ubi *Razon* dicitur, & LXXII. *Interpretibus* Ἐσρώμ. [p] Vide *Annot.* ad pag. 291. [q] Ἀδραάζαρον *Big.* Ἀδαζάρον *Samb.* Ἀδραάζαρ LXXII. Videsis *pag.* 291. [r] Ἀναδείκνυται *Vat.* [s] Ita cum *Gall.* 2. in *cæteris* Ἀδήρου. vide supra, ad v. 3. [t] Νεβὰτ LXXII. [u] Illud *αὐτὸν* ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [x] In *MSS.* Σηλῶ & Σιλῶ. [y] Ita cum *Vat. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ἀχία in *reliquis.*

Sic

Achias vates Hieroboamo decem tribus pollicetur. 3 Reg. c. 11.

illum ſalutaſſet, è via paululum deflexus ſecum in agrum quendam abduxit, ubi nemo præterea aderat: ſciſſoque in duodecim fruſta pallio, quo ipſe erat amictus, juſſit Hieroboamum decem *inde* ſumere, præfatus, “Deum iſta velle *ut ſibi caperet*, ſciſſoque Solomonis imperio, filio quidem ejus, quod illi ſe ita facturum eſſe promiſiſſet Davidi, tribum unam cum altera ei finitima daturum eſſe, tibi vero decem, quod Solomon in eum *graviter* deliquiſſet, qui mulieribus & diis earum totum ſe dedidit. Quare cum tibi exploratum ſit, cur Deus animi *ſui* ſententiam de Solomone mutaverit, fac juſtitiam colas, legiſque inſtituta conſerves, præſertim cum ob pietatem ac religionem præmium omnium maximum tibi ſit propoſitum; nimirum ut eo colloceris dignitatis faſtigio, ad quod Davidem noſti fuiſſe provectum.

Hieroboamus res novas molitur, & in Ægyptum ſe recipit. 3 Regum, c. 11.

8. Hieroboamus itaque, juvenis natura fervidus & magnarum rerum appetens, his vatis ſermonibus elatus, non quieſcebat. Cum vero ad præfecturam ſe contuliſſet, eique in memoriam veniſſent quæ Achias ipſi declaraverat, illico cœpit populum ſollicitare ut à Solomone deficerent, & res novas moliri, idque *demum* agere ut principatus ipſi cederet. Solomon autem, ejus voluntate & inſidiis intellectis, eum quærebat ut comprehenſum perimeret. At Hieroboamus, cum mature hoc reſciviſſet, ad Suſacum Ægyptiorum regem profugit; atque illic manendo uſque ad Solomonis interitum, non ſolum id aſſequutus eſt ut nihil mali ab ipſo pateretur, ſed ut regno etiam ſervaretur.

III.

Solomon moritur. 3 Regum, c. 11.

Solomon autem jam admodum ſenex vita decedit, cum regnaſſet quidem per annos octoginta, vixiſſet autem nonaginta quatuor: ſepeliturque Hieroſolymis, omnium regum feliciſſimus & opulentiſſimus atque prudentiſſimus, exceptis iis in quibus jam ſeneſcens peccaverit, à mulieribus in errorem inductus. De quibus, pariterque de malis quæ inde conſequuta ſunt & Hebræos afflixerunt, viſum eſt mihi alio tempore narrationem facere.

προσαγορεύσας αὐτὸν ἀπήγαγεν ἐκ τῆς ὁδοῦ μικρὸν ἀποστὰς [a] εἴς τι χωρίον, εἰς ὃ παρῆν μηδὲ εἷς ἄλλος· σχίσας δ᾽ εἰς δώδεκα φάρση τὸ ἱμάτιον, ὅπερ ἦν αὐτὸς περιβεβλημένος, ἐκέλευσε τὸν Ἱεροβόαμον λαβεῖν τὰ δέκα, [c] προειπὼν, “ὅτι ταῦτα ὁ Θεὸς βούλεται, καὶ σχίσας τὴν Σολομῶνος ἀρχὴν, τῷ παιδὶ μὲν τῷ τούτου, διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην [d] γενομένην ὁμολογίαν αὐτῷ, μίαν φυλὴν καὶ τὴν ἑξῆς [e] αὐτῇ δίδωσι, σοὶ δὲ τὰς δέκα, Σολομῶνος εἰς αὐτὸν [f] ἐξαμαρτόντος, καὶ ταῖς γυναιξὶ καὶ τοῖς ἐκείνων θεοῖς αὐτὸν ἐκδεδωκότος. εἰδὼς οὖν τὴν αἰτίαν, δι᾽ ἣν μετατίθησι τὴν αὐτοῦ γνώμην ἀπὸ Σολομῶνος ὁ Θεὸς, [g] δίκαιος ἔσο, καὶ φύλαττε τὰ νόμιμα, προκειμένου σοὶ τῆς εὐσεβείας καὶ [h] τῆς πρὸς Θεὸν τιμῆς ἄθλου μεγίστου τῶν ἁπάντων, γενήσεσθαι [i] τηλικοῦτον, ἡλίκον οἶσθα Δαυίδην γενόμενον.

ηʹ. Ἐπαρθεὶς οὖν τοῖς τοῦ προφήτου λόγοις ὁ Ἱεροβόαμος, φύσει θερμὸς ὢν νεανίας καὶ μεγάλων ἐπιθυμητὴς πραγμάτων, οὐκ ἠρέμει. γενόμενος δὲ ἐν τῇ στρατηγίᾳ, καὶ μεμνημένος τῶν ὑπὸ Ἀχία δεδηλωμένων, [k] ἀναπείθειν ἐπεχείρει τὸν λαὸν ἀφίστασθαι Σολομῶνος, καὶ κινεῖν καὶ [l] πράττειν εἰς αὐτὸν τὴν ἡγεμονίαν. μαθὼν δὲ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ καὶ τὴν ἐπιβουλὴν ὁ Σολομὼν ἐζήτει [m] συλλαβὼν αὐτὸν ἀνελεῖν. φθάσας δὲ τοῦτο [n] γνῶναι Ἱεροβόαμος, πρὸς Σούσακον φεύγει τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ μέχρι τῆς Σολομῶνος τελευτῆς ἐκεῖ μείνας, τό τε μηδὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ παθεῖν ἐκέρδησε καὶ τὸ [p] τῇ βασιλείᾳ φυλαχθῆναι. γʹ. ἀποθνήσκει δὲ ὁ Σολομὼν ἤδη γηραιὸς ὤν, βασιλεύσας μὲν [q] ὀγδοήκοντα [r] ἔτη, ζήσας δὲ ἐνενήκοντα τέσσαρα. θάπτεται δὲ ἐν Ἱεροσολύμοις [ſ] ἅπαντας ὑπερβαλὼν εὐδαιμονίᾳ τε καὶ πλούτῳ καὶ φρονήσει τοὺς βασιλεύσαντας, εἰ μὴ ὅσα γε [t] πρὸς γῆρας ὑπὸ τῶν γυναικῶν ἀπατηθεὶς παρενόμησε. περὶ ὧν καὶ τῶν δι᾽ [u] αὐτὰ κακῶν συμπεσόντων Ἑβραίοις, [x] εἰς καιρὸν ἕτερον ἔδοξέ μοι διασαφῆσαι.

CAP. VIII.

Quomodo mortuo Solomone populus, à Roboamo ejus filio deficiens, Hieroboamum decem tribuum regem fecit.

Roboamus Solomoni in regnum ſucceſſit. 3 Reg. c. 12.

CÆterum poſt mortem Solomonis, filio ejus Roboamo in regnum ſuccedente, qui ex muliere Ammanitide Nooma nomine, ei natus erat, populi principes, nunciis ſtatim in Ægyptum miſſis, Hieroboamum revocabant. Cum autem ad eos

ΚΕΦ. ηʹ.

Ὡς τελευτήσαντος Σολομῶνος, ὁ λαὸς, ἀποστὰς τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τοῦ Ροβοάμου, τῶν δέκα φυλῶν Ἱεροβόαμον ἀπέδειξε βασιλέα.

ΜΕτὰ δὲ τὴν τοῦ Σολομῶνος τελευτὴν, διαδεξαμένου τοῦ παιδὸς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ροβοάμου, ὃς ἐκ γυναικὸς Ἀμμανίτιδος ὑπῆρχεν αὐτῷ γεγονὼς, [y] Νοομᾶς τοὔνομα, πέμψαντες εὐθὺς εἰς τὴν Αἴγυπτον οἱ τῶν ὄχλων ἄρχοντες, ἐκάλουν τὸν Ἱεροβόαμον. ἀφικομένου δὲ πρὸς αὐτοὺς εἰς Σίκιμα πόλιν, καὶ Ῥοβόαμος εἰς αὐτὴν παραγίνεται. ἐδέδοκτο γὰρ αὐτοῦ ἐκεῖσε συνελθοῦσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἀποδεῖξαι [a] αὐτὸν βασιλέα. προσελθόντες οὖν οἵ τε ἄρχοντες αὐτοῦ τοῦ λαοῦ καὶ Ἱεροβόαμος, παρεκάλουν λέγοντες ἀνεῖναί τι τῆς δουλείας αὐτοῖς, καὶ γενέσθαι χρηστότερον τοῦ πατρός· βαρὺν γὰρ ὑπ' ἐκείνου ζυγὸν αὐτοὺς ὑπενεγκεῖν. εὐνούστεροι δὲ ἔσεσθαι πρὸς αὐτόν, καὶ ἀγαπήσειν τὴν δουλείαν διὰ τὴν ἐπιείκειαν, ἢ [b] διὰ τὸν φόβον. ὁ δὲ, μετὰ τρεῖς ἡμέρας εἰπὼν αὐτοῖς ἀποκρίνεσθαι περὶ ὧν ἀξιοῦσιν, ὕποπτος μὲν εὐθὺς γίνεται, μὴ παραχρῆμα ἐπινεύσας αὐτοῖς τὰ πρὸς ἡδονήν· πρόχειρον γὰρ [c] ἠξίουν εἶναι τὸ χρηστὸν καὶ φιλάνθρωπον, [d] καὶ ταῦτ' ἐν νέῳ. ἐδόκει δ' ὅμως καὶ τὸ βουλεύσασθαι τοῦ μὴ παραυτίκα ἀπειπεῖν ἀγαθῆς ἐλπίδος ἔχεσθαι.

---

[a] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὸ χωρίον in *Editis Aliiſque.* [b] Μὴ παρῆν *Big.* & *Samb.* [c] Προσειπὼν *Vat.* & *Gall.* 1. [d] Γεγενημένην *Vat.* [e] Αὐτῆς *Big.* & *Samb.* & mox v. 11. αὐτὸν *Samb.* [f] Ita cum *MSS.* ἐξαμαρτόντος in *Editis.* [g] Ita *Hen. Busb. Baſ.* & *Vet. Interpr.* δίκαιος εἶναι πειρῶ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [h] Τῆς πρὸς τὸν Θεὸν *Vat.* [i] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τηλικούτῳ in *Editis.* [k] Ἀναπείθειν ἐπειρᾶτο *Vat.* [l] Παραπείθειν *Big.* & *Samb.* ταράττειν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* [m] Συμβαλὼν *Gall.* 2. [n] Illud γνῶναι ex *Big. Samb* & *Vat.* [o] Σουσάκιμον *Vat.* ex Σουσακὶμ LXXII. Ἰσωκον, forſan pro Σίσωκον, *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ex Hebraïco, ut puto, *Siſak.* [p] Illud τῇ ex *MSS.* [q] Ita *Codd. MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* necnon *Theodoretus* ex *Flavio* noſtro, *Zonar. Glycas, Cedren.* & *alii* quos affert *Cotelerius* in *Notis* ad *PP. Apoſt.* p. 138. cum in *S. Literis* quadraginta tantum annos regnaſſe dicatur. Verum forſan (inquit *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. 7.) non numerantur in *Sacris libris* poſteriores quadraginta, quia tum à vero Dei cultu diſceſſerit Solomon & peccator factus ſit. [r] Ἐτῶν *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* [ſ] Ita cum *MSS.* in *Editis* πάντας ὑπερβαλλων. [t] Πρὸς τὸ γῆρας *Vat.* [u] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* non ita *Epiphanius*, qui vertit *propterea.* [x] Εὐκαιρότερον ἔδοξαμεν διασαφῆσαι *Vat.* εὐκαιρότερον ἕξομεν διασαφῆσαι *Gall.* 2. quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *opportunius explicabo.* [y] Sic *MSS.* Νοόμας in *Editis.* Νααμὰ LXXII. *Naama* apud *Vet. Interpr.*

β'. Συγκαλέσας δὲ τοὺς πατρῴους φίλους, ἐσκοπεῖτο μετ' αὐτῶν, [e] ποδαπὴν δεῖ ποιήσασθαι τὴν ἀπόκρισιν πρὸς τὸ πλῆθος. οἱ δ', ἅπερ εἰκὸς τοὺς εὔνους καὶ φύσιν ὄχλων εἰδότας, παρῄνουν αὐτῷ φιλοφρόνως ὁμιλῆσαι τῷ λαῷ, καὶ δημοτικώτερον ἢ [f] κατὰ βασιλείας ὄγκον· [g] χειρώσεσθαι γὰρ οὕτως εἰς εὔνοιαν αὐτόν, φύσει τῶν ὑπηκόων ἀγαπώντων τὸ προσηνὲς καὶ [h] τὸ παρὰ μικρὸν ἰσότιμον τῶν βασιλέων. ὁ δ' ἀγαθὴν οὕτως καὶ συμφέρουσαν [i] ἴσως πρὸς τὸ πᾶν, εἰ δὲ μή, [k] πρός γε τὸν τότε καιρὸν ὅτε ἔδει γενέσθαι βασιλέα, γνώμην ἀπεστράφη, τοῦ Θεοῦ ποιήσαντος οἶμαι κατακριθῆναι τὸ συμφέρον ὑπ' αὐτοῦ. καλέσας δὲ τὰ μειράκια τὰ [l] συντεθραμμένα καὶ τὴν τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῖς συμβουλίαν εἰπών, τί δοκεῖ ποιεῖν αὐτοῖς ἐκέλευε λέγειν. τὰ δέ, οὔτε γὰρ ἡ νεότης οὔτε ὁ Θεὸς [m] ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω, παρῄνεσαν ἀποκρίνεσθαι τῷ λαῷ· “[n] τὸν βραχύτερον αὐτοῦ δάκτυλον τῆς τοῦ πατρὸς ὀσφύος εἶναι παχύτερον, καὶ εἰ [o] σκληρουχίας ἐπειράθησαν ἐκείνου πολὺ μᾶλλον αὐτοῦ λήψεσθαι πεῖραν δυσκόλου, καὶ εἰ μάστιξιν αὐτοὺς ἐνουθέτει [p] σκορπίοις τοῦτο ποιήσειν αὐτὸν προσδοκᾶν.” τούτοις [q] ἡσθεὶς ὁ βασιλεύς, καὶ δόξας πρέπειν τῷ τῆς ἀρχῆς ἀξιώματι τὴν ἀπόκρισιν, ὡς συνῆλθεν ἀκουσόμενον τὸ πλῆθος τῇ τρίτῃ τῶν ἡμερῶν, μετεώρου τοῦ λαοῦ παντὸς ὄντος [r] καί τι λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ βασιλέως ἐσπουδακότος, οἰομένου δέ τι καὶ φιλάνθρωπον, τὴν τῶν μειρακίων αὐτοῖς συμβουλίαν παρεὶς τὴν τῶν φίλων [ſ] ἀπεκρίνετο. ταῦτα δ' ἐπράττετο κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, ἵνα λάβῃ τέλος ἃ προεφήτευσεν Ἀχίας.

Populus à Roboamo petit ut ſe mitius tractet quam Solomon. 3 *Regum*, c. 12.

in urbem Sicima veniſſet, etiam Roboamus eodem pervenit. ipſi enim placuerat, Iſraëlitis, qui eò convenerant, ſemet regem oſtendere. Eum ergo adeuntes principes populi ſimul & Hieroboamus, ſupplici voce rogarunt, ut aliquid de ſervitio illis remitteret, & patre ſuo clementior eſſe vellet: ipſos enim grave ſub eo jugum pertuliſſe. fore autem ut eos ſibi magis benevolos habeat, libentiuſque ei ſervituros, ſi mitius illos tractet potius quam metu coërceat. Ille vero, cum dixiſſet ſe poſt triduum iis quæ poſtularunt reſponſurum, ſtatim quidem in ſuſpicionem venit, quod ſine mora votis eorum non annuiſſet: nam ingenium hominum, præſertim in adoleſcentia, ad benignitatem & humanitatem proclive eſſe cenſebant. bonæ tamen ſpei aliquid ſubeſſe videbatur, quod *ea de re* conſultaverit & non è veſtigio repulſam dederit.

Roboamus ſenes juveneſque ea de re conſulit. 3 *Regum*, c. 12. *&* 2 *Paralip.* c. 10.

2. Ille autem, convocatis paternis amicis, eos in conſilium adhibuit de reſponſo quod populo dari oporteret. atque iſti, id quod viros *ipſi* benevolos vulgique indolis gnaros facere veriſimile erat, ei ſuaſerunt ut populo ſe humanum præberet comiterque illos alloqueretur, & ſe aliquanto magis demitteret quam fert faſtus regius: ea enim via capturum eſſe multitudinis favorem, cum ita natura comparatum ſit, ut ſubditi nihil adeo ament, ac ut reges illis benignos & fere pares ſe præſtent. At is utilem adeo ſententiam & forſan in omne tempus profuturam, ſin minus, tum *certe* cum regem fieri oporteret, averſatus eſt; Deo, ut puto, id agente, ut iſtud condemnaret *& rejiceret* quod *maxime* ad rem ſuam faceret: accitiſque juvenibus, qui cum eo educati erant, illiſque expoſito quod ſenes ei dederant conſilio, juſſit proferre quid ipſis facto opus eſſe videretur. Illi autem, quia nec per ætatem poterant, nec Deus ſinebat meliora cernere, ſuaſerunt ut populo *ita* reſponderet; “ſuorum digitorum minimum craſſiorem eſſe quam ſui patris medium corporis truncum; quod ſi *ſervitutis* duritatem ſub illo experti fuerint, multo magis experiundo illum durum difficilemque ſentient; ac ſi ille in eos ſcuticis animadverterit, exſpectandum ut ipſe ſcorpiis animadvertat.” His delectatus rex, ratuſque imperii dignitatem decere *ejuſmodi* reſponſum, poſtquam tertia die populus ad audiendum convenit, cunctis exſpectatione ſuſpenſis, omnique ſtudio agentibus ut verba regis audirent, exiſtimantibus eum benigni aliquid humanique dicturum eſſe, neglecto amicorum conſilio ex juvenum ſententia reſpondit. Hæc vero non ſine Dei voluntate gerebantur, ut eventus illa comprobaret, quæ prædixerat Achias.

Roboamus, juvenum conſilium ſequutus, populo durius reſpondet. 2 *Regum*, c. 12.

3. Iſtis

---

[a] Αὐτὸν legi poteſt, adeo ut hic ſit verborum ordo, ἐδέδοκτο γὰρ τοῖς Ἰσραηλίταις αὐτοῦ συνελθοῦσι ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα, convenienter S. *Literis*, quæ dicunt, *Iſraëlitas Sichemam conveniſſe Roboami regis creandi gratia.* atque ita fere verba intellexit *Epiphanius*, qui vertit, *placuerat enim ut illic convenientes Iſraëlitæ eum conſtituerent regem.* [b] Illud διὰ omittit *Vat.* [c] Ἀξιοῦν *Vat.* [d] Καὶ ταῦτα νέῳ *Vat.* [e] Ὁποίαν *Vat.* [ſ] Κατὰ deeſt *Vat.* [g] Χειρώσασθαι *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. [h] Illud τὸ ex *MSS.* [i] Ἴσως τε πρὸς τὸ π. *Vat.* [k] Πρός τε τὸν τότε *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [l] Συντεθραμμένα αὐτῷ *Hen. & Busb.* [m] Ita *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. ἐφίει in *Editis.* ἠφίει νοεῖν τὰ κρείττω *Vat.* [n] Iiſdem fere verbis cum *Interpretibus* LXXII. 3 *Regum*, c. 12. & 2 *Paralip.* c. 10. [o] Σκληρότητος *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. σκληροῦ ἐν. *Busb. & Hen.* [p] Conſtat animal voce σκορπίοις haudquaquam ſignificari, ſed flagri genus ſcutica gravius aculeatum ad modum ſcorpionum, forſan ex planta iſta, de qua *Theophraſtus* l. 6. *de Plantis*, c. 1. & lib. 9. c. 14. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 4. c. 29. [q] Utpote quod ingenio erat Roboamus vehementi trucique. [r] Ita *Big. Samb Vat. & Gall.* 1. καὶ λέγοντος ἀκοῦσαί τι τοῦ β. *Gall.* 2. ὄντος, λέγοντος ἀκοῦσαί τι τοῦ βασ. in *Editis.* [ſ] Ἀπεκρίνατο *Big. Samb. Hen. Busb. & Gall.* 1. 2.

Decem tribus à Roboamo deficiunt. 3 Regum, c. 12.

3. Iſtis autem verbis veluti ferro percuſſi, dictiſque haud ſecus ac experiundo graviter affecti ad indignationem adducti ſunt, unoque ore magna cum vociferatione dixerunt, "ex "illo die nihil affinitatis eſſe cum Davide ejuſ"que progenie.". adjectoque, "ſe illi ſolum "cedere Templo quod pater ipſius exſtruxe"rat," *eum* relicturos eſſe minati ſunt. Atque adeo erant exacerbati & iracundia eo uſque exarſerunt, ut cum ad eos miſiſſet rex Adoramum tributis præfectum, qui *ſævientes* mitigaret, & veniam dictis impetrando, ſi quid in illis juveniliter temerarium fuerit & ſubmoroſum, redderet placatiores, *ut cum iis ageret* non ſuſtinuerunt, ſed lapidibus obrutum necarunt. Cum hoc vidiſſet Roboamus, & exiſtimaſſet ſe iiſdem lapidibus peti quibus *imperii ſui* miniſtrum populus interemerat, veritus ne revera id mali pateretur, illico curru conſcenſo Hieroſolyma ſe fuga recipit. Et quidem Judæ tribus atque *altera* Benjamitica regem eum conſtituêre : cætera vero multitudo, jam inde à Davidis ſtirpe alienata, ſummæ rei præfecerunt Hieroboamum.

Hieroboamus decem tribuum rex creatur. 3 Regum, c. 12.

Roboamus autem Solomonis filius, duarum tribuum, quas ſibi obtemperantes habuit, concione advocata, cum ex earum exercitu hominum centum & octoginta millia lectorum ſibi aſſumpſiſſet, proficiſci parabat contra Hieroboamum populumque, ut eos armorum vi ſibi ſervire cogeret. Verum à Deo per vatem ab expeditione inhibitus (ille enim ſubmonebat haud fas eſſe ut qui ex eadem gente bellum iis inferrent, præſertim cum auctore Deo facta fuerit hæc populi ſeceſſio) non jam *cum copiis* egreſſus eſt. Mihi autem *nunc* ſtatutum eſt prius narrare quæ geſſerit Hieroboamus Iſraëlitarum rex, ac tum demum res geſtas à Roboamo duarum tribuum rege memorare. ſic enim per omnia ſuus hiſtoriæ ordo conſervabitur.

Vitulas facit aureas. 3 Regum, c. 12.

4. Cum itaque Hieroboamus regiam *ſibi* conſtruxiſſet in civitate Sicima, in ea habitavit; atque aliam inſuper *ſibi* ædificari curavit in urbe Phanuel dicta. Non multo poſt cum Scenopegia ſtatum *gentis* ſacrum inſtaret, reputans ſecum, ſi populo conceſſerit ire Hieroſolyma ut Deum adorarent, feſtumque illic agitarent, fore ut fortaſſe pœnitentia ducti, ac templi ſplendore cultuſque in eo divini apparatu capti, ipſum relinquerent & ad regem priorem ſe reciperent, adeoque inde in vitæ diſcrimen adduceretur, tale quid excogitavit. Cum duas vitulas ex auro conflaviſſet, illiſque duo delubra exſtruxiſſet; unum quidem in urbe Bethela, alterum vero in Dane (hæc autem eſt apud fontes Jordanis minoris) vitulas in utroque urbium prædictarum delubro poſuit: cumque XII. tribus, quibus ipſe præerat, convocaſſet, pro concione in hunc modum eas eſt al-

γ΄. Πληγέντες δὲ ὑπὸ τῶν λόγων ὡς ὑπὸ σιδήρου, καὶ ἀλγήσαντες ὡς ἐπὶ πείρᾳ τοῖς εἰρημένοις, ἠγανάκτησαν, καὶ μέγα πάντες [a]ἐκβοήσαντες, "οὐκέτι οὐδὲν αὐτοῖς "ἐστὶ συγγενὲς πρὸς Δαυίδην καὶ τοὺς ἀπ' αὐτοῦ μετ' ἐκεί"νην," ἔφασαν, "τὴν ἡμέραν· παραχωρεῖν δ' αὐτῷ [b]μόνον "τὸν ναὸν ὃν ὁ [c]πατὴρ αὐτοῦ κατεσκεύασεν," εἰπόντες, καταλείψειν ἠπείλησαν. οὕτως δ' ἔσχον πικρῶς καὶ τὴν ὀργὴν ἐτήρησαν, ὡς πέμψαντος αὐτοῦ τὸν ἐπὶ τῶν φόρων [d]Ἀδώραμον, ἵνα [e]καταπραΰνῃ καὶ συγγνόντας τοῖς εἰρημένοις, εἴ τι προπετὲς ὑπὸ νεότητος καὶ δύσκολον ἦν [f]ἐν αὐτοῖς, [g]ποιήσειεν μαλακωτέρους, οὐχ ὑπέμειναν· ἀλλὰ βαλόντες [h]αὐτὸν λίθοις, ἀπέκτειναν. τοῦτ' ἰδὼν Ροβόαμος, καὶ νομίσας αὐτὸν βεβλῆσθαι τοῖς λίθοις, οἷς τὸν ὑπηρέτην ἀπέκτεινεν αὐτοῦ τὸ πλῆθος, δείσας μὴ καὶ ἔργῳ πάθῃ τὸ δεινὸν, ἐπιβὰς εὐθὺς ἐπὶ ἅρματος, ἔφυγεν εἰς Ιεροσόλυμα. καὶ ἡ μὲν Ιούδα φυλὴ καὶ ἡ [i]Βενιαμίτις χειροτονοῦσιν αὐτὸν βασιλέα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος, ἀπ' ἐκείνης τῆς ἡμέρας τῶν Δαυίδου παίδων ἀποστὰν, τὸν Ιεροβόαμον ἀπέδειξε τῶν πραγμάτων κύριον. Ροβόαμος δὲ ὁ Σολομῶνος παῖς, ἐκκλησίαν ποιήσας τῶν δύο φυλῶν ἃς εἶχεν ὑπηκόους, οἷός τε ἦν, λαβὼν ὀκτωκαίδεκα παρ' αὐτῶν στρατοῦ μυριάδας ἐπιλέκτους, ἐξελθεῖν ἐπὶ τὸν Ιεροβόαμον καὶ τὸν λαὸν, ὅπως πολεμήσας ἀναγκάσῃ δουλεύειν αὐτῷ. κωλυθεὶς δὲ ὑπὸ τοῦ Θεοῦ διὰ τοῦ [k]προφήτου ποιήσασθαι τὴν στρατείαν· [l]οὐ γὰρ εἶναι δίκαιον τοὺς ὁμοφύλους πολεμεῖν, οὗτος ἔλεγε, καὶ ταῦτα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ [m]προαίρεσιν τοῦ πλήθους ἀποστάσεως γεγενημένης· [n]οὐκ ἔτ' ἐξῆλθε. διηγήσομαι δὲ πρότερον ὅσα Ιεροβόαμος ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς ἔπραξεν, εἶτα δὲ τούτων ἐχόμενα τὰ ὑπὸ Ροβοάμου τοῦ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως [o]γεγενημένα δηλώσομεν. φυλαχθείη γὰρ ἂν οὕτως ἄχρι παντὸς τῆς ἱστορίας τὸ εὔτακτον.

δ΄. Ο τοίνυν Ιεροβόαμος, οἰκοδομήσας βασίλειον ἐν [p]Σικίμῃ πόλει, ἐν ταύτῃ τὴν δίαιταν εἶχε· κατεσκεύασε δὲ καὶ ἐν [q]Φανουὴλ πόλει λεγομένῃ. μετ' οὐ πολὺ δὲ τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς [r]ἐνίστασθαι μελλούσης, λογισάμενος ὡς ἐὰν ἐπιτρέψῃ τῷ πλήθει προσκυνῆσαι [ſ]τὸν Θεὸν εἰς Ιεροσόλυμα πορευθέντι καὶ ἐκεῖ τὴν ἑορτὴν διαγαγεῖν, μετανοῆσαν ἴσως καὶ δελεασθὲν ὑπὸ τοῦ ναοῦ καὶ τῆς θρησκείας τῆς ἐν αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, καταλείψει μὲν αὐτὸν, προσχωρήσει δὲ τῷ [t]πρώτῳ βασιλεῖ, καὶ κινδυνεύσει τούτου γενομένου τὴν ψυχὴν ἀποβαλεῖν, ἐπιτεχνᾶταί τι τοιοῦτον. δύο ποιήσας δαμάλεις χρυσᾶς, καὶ οἰκοδομήσας ναΐσκους τοσούτους, ἕνα μὲν ἐν [u]Βεθήλῃ πόλει, τὸν ἕτερον δὲ ἐν Δάνῃ, ἥδε ἐστὶ πρὸς ταῖς [x]πηγαῖς τοῦ μικροῦ Ιορδάνου, τίθησι τὰς δαμάλεις ἐν ἑκατέρῳ τῶν ἐν ταῖς προειρημέναις πόλεσι [y]ναΐσκων· καὶ συγκαλέσας τὰς δέκα φυλὰς ὧν αὐτὸς ἦρχεν, ἐδημηγόρησε, τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους.

---

[a] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* ἐβόησαν *Busb.* & *Hen.* ἐμβοήσαντες in *Editis Aliiſque.* [b] Μόνῳ *Big. Samb.* & *Vat.* μόνον vero cum *aliis* agnoſcit *Epiphan.* [c] Πάππος *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Ex *Epiphanii* libris incertum utrum Ἀδούραμον an Ἀδώραμον legerit. [e] Vocem καταπραΰνῃ adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & καὶ ex *Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* [f] Sic volui cum *MSS.* ἐν deeſt *Editis.* [g] Ποιήσειν *Samb.* & *Gall.* 2. ποιήσει *Gall.* 1. ποιήσει καὶ μαλ. *Big.* [h] *Al.* αὐτόν. [i] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βενιαμίτης *Vat.* Βενιαμὶς *Baſ.* & *G.* Βενιαμίτιδος *Gall.* 2. [k] Προφήτου Σαμαίου juxta *Vet. Interpr.* forſan ex *S. Literis.* [l] Οὐ γὰρ ἂν εἶναι *Big.* & *Samb.* [m] Πρόῤῥησιν *Big.* & *Vat.* contra quam *Epiphanius Aliique.* [n] Ita *MSS.* οὐ κατεξῆλθε in *Editis.* [o] Γεγενημένου *Vat.* [p] Alibi in *recto* Σίκιμος, ut p. 45. & in *plurali* Σίκιμα, ut p. 46. [q] Ita ex *MSS.* Φανουήλα in *Editis.* [r] Συνίστασθαι *Vat.* [ſ] Ita cum *MSS.* τοῦ Θεοῦ in *Editis.* [t] Πρώτῳ deeſt in nonnullis *MSS.* [u] Ita cum *Busb.* & *Hen.* quo modo & ſupra (p. 229.) in aliquot *MSS.* Βηθήλῃ in *Editis.* Βηθηλεῖ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βαιθηλὶ *Vat.* Βαιθὴλ LXXII. alibi (ut p. 238.) ἐν πόλει Βεθήλοις. [x] Minoris Jordanis fons Δάνος appellatur. lib. 1. c. 18. p. 24. Videſis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 2. c. 13. [y] Sic in *MSS.* ναΐσκῳ in *Editis.*

a Eadem

λόγους· “ἄνδρες ὁμόφυλοι, γινώσκειν ὑμᾶς νομίζω τοῦ-“το, ὅτι πᾶς τόπος ἔχει τὸν Θεὸν, καὶ οὐκ ἔστιν ἓν ἀπο-“δεδειγμένον χωρίον ἐν ᾧ πάρεστιν, ἀλλὰ πανταχοῦ τε “ἀκούει καὶ τοὺς θρησκεύοντας ἐφορᾷ. ὅθεν οὐ μοι δοκεῖ “νῦν ἐπείγειν ὑμᾶς εἰς Ἱεροσόλυμα πορευθέντας εἰς τὴν “τῶν ἐχθρῶν πόλιν μακρὰν οὕτως ὁδὸν, προσκυνεῖν. ἄν-“θρωπος γὰρ κατεσκεύακε τὸν ναόν· πεποίηκα δὲ “κἀγὼ δύο χρυσᾶς δαμάλεις ἐπωνύμους τοῦ Θεοῦ, καὶ “τὴν μὲν ἐν [a] Βεθήλῃ πόλει καθιέρωσα, τὴν δὲ ἐν Δά-“νῃ, ὅπως ὑμῶν οἱ τούτων ἔγγιστα τῶν πόλεων κατῳκη-“μένοι προσκυνήσωσιν εἰς αὐτὰς ἀπερχόμενοι τὸν Θεόν. “ἀποδείξω δέ τινας ὑμῖν καὶ ἱερεῖς ἐξ ὑμῶν καὶ Λευΐ-“τας, ἵνα μὴ χρείαν ἔχητε τῆς Λευΐτιδος φυλῆς καὶ τῶν “Ἀαρῶνος υἱῶν. ἀλλ᾽ ὁ βουλόμενος ὑμῶν [b] ἱερεὺς εἶναι, “προσενεγκάτω μόσχον τῷ Θεῷ καὶ κριόν, ἃ καὶ τὸν πρῶ-“τον ἱερέα φασὶν Ἀαρῶνα πεποιηκέναι.” [c] τοῦτ᾽ εἰπὼν, ἐξηπάτησε τὸν λαὸν, καὶ τῆς [d] πατρῴου θρησκείας ἀποστάντας ἐποίησε παραβῆναι τοὺς νόμους. ἀρχὴ κακῶν ἐγένετο τοῦτο τοῖς Ἑβραίοις, καὶ τοῦ πολέμῳ κρατηθέντας ὑπὸ τῶν ἀλλοφύλων αἰχμαλωσίᾳ περιπεσεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ χώραν [e] δηλώσομεν.

έ. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἑορτῆς ἑβδόμῳ μηνὶ, βουλόμενος καὶ αὐτὸς ἐν Βεθήλῃ ταύτην ἀγαγεῖν, ὥσπερ [f] ἑώρταζον καὶ αἱ δύο φυλαὶ ἐν Ἱεροσολύμοις, οἰκοδομεῖ μὲν θυσιαστήριον πρὸ τῆς δαμάλεως, γενόμενος δ᾽ αὐτὸς [g] ὁ ἀρχιερεὺς ἐπὶ τὸν βωμὸν ἀναβαίνει σὺν τοῖς ἰδίοις ἱερεῦσι. μέλλοντος δ᾽ ἐπιφέρειν τὰς θυσίας καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐν ὄψει τοῦ λαοῦ παντὸς, παραγίνεται πρὸς αὐτὸν ἐξ Ἱεροσολύμων προφήτης, [h] Ἰαδὼν ὄνομα, τοῦ Θεοῦ πέμψαντος· ὃς σταθεὶς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, τοῦ βασιλέως ἀκούοντος, εἶπε τάδε, πρὸς τὸ θυσιαστήριον ποιούμενος τοὺς λόγους· “ὁ Θεὸς ἔσεσθαί τινα προ-“λέγει ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους, Ἰωσίαν ὄνομα, ὃς ἐπὶ σοῦ θύσει “τοὺς ψευδοϊερεῖς τοὺς κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν γενησομένους, καὶ “τὰ ὀστᾶ τῶν λαοπλάνων τούτων καὶ [i] ἀπατεώνων καὶ ἀσεβῶν “ἐπὶ σοῦ καύσει. ἵνα μέντοιγε πιστεύσωσιν οὗτοι τοῦθ᾽ οὕτως “ἕξειν, σημεῖον αὐτοῖς προερῶ γενησόμενον. ῥαγήσεται τὸ θυ-“σιαστήριον παραχρῆμα, καὶ πᾶσα ἡ ἐπ᾽ αὐτοῦ πιμελὴ τῶν ἱε-“ρείων ἐπὶ γῆν χυθήσεται.” ταῦτ᾽ εἰπόντος τοῦ προφήτου, παροξυνθεὶς ὁ Ἱεροβόαμος ἐξέτεινε τὴν χεῖρα, κελεύων συλλαβεῖν αὐτόν. ἐκτεταμένη δ᾽ ἡ χεὶρ εὐθὺς παρείθη, καὶ [k] οὐκ ἔτ ἴσχυσεν αὐτὴν πρὸς ἑαυτὸν [l] ἀναγαγεῖν, ἀλλὰ νεναρκηκυῖαν καὶ νεκρὰν εἶχεν ἀπηρτημένην. ἐῤῥάγη δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καὶ κατηνέχθη [m] πάντα ἀπ᾽ αὐτοῦ, καθὼς προεῖπεν ὁ προφήτης. μαθὼν δὲ ἀληθῆ τὸν ἄνθρωπον καὶ θείαν ἔχοντα πρόγνωσιν, παρεκάλεσεν αὐτὸν δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ ἀναζωπυρῆσαι τὴν δεξιὰν αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ἱκέτευσε τὸν Θεὸν τοῦτ᾽ αὐτῷ παρασχεῖν. ὁ δὲ, τῆς χειρὸς τὸ κατὰ φύσιν ἀπολαβούσης, χαίρων ἐπ᾽ αὐτῇ τὸν προφήτην παρεκάλει δειπνῆσαι παρ᾽ αὐτῷ. [n] Ἰαδὼν δὲ ἔφη, “οὐκ ὑπομένειν εἰσελθεῖν πρὸς

loquutus. “Viri populares, vos hoc non ne“ſcire arbitror, quod omnis locus habeat “Deum, ejuſque præſentia nullo loco definito “includatur, ſed ubique *preces* exaudiat & “cultores ſuos *benigne* reſpiciat. quod cum “ita ſit, mihi non placet vos nunc urgere, ut, “longo adeo itinere, Hieroſolyma, urbem ho“ſtilem, contendatis religionis ergo. Homo “enim Templum *illud* ſtatuit: & ego feci duas “vitulas aureas Deo cognomines; & unam “quidem urbe Bethela dedicavi, alteram Da“ne, ut veſtrum quicunque loca earum utri“que proxima habitetis eò ſe conferant ad “Deum colendum. Vobis autem quoſdam ex “vobiſmet ipſis ſacerdotes creabo & Levitas, “ne quid Leviticam tribum & Aaronis proge“niem deſideretis. Igitur cuicunque veſtrum “in animo eſt ſacerdotem fieri, offerat vitu“lum Deo & arietem: id quod ajunt primum “ſacerdotem Aaronem feciſſe.” His verbis populum decepit; auctorque erat ut à patria religione diſcedendo contra leges facerent. Hebræis hoc caput & origo malorum exſtitit, atque ut bello ab alienigenis devicti in captivitatem inciderent. Sed hæc quidem ſuo loco narrabimus.

Adhortatur populum ad vitulas aureas colendas.

5. *Septimo menſe, cum jam immineret feſtiva ſolennitas, volens & ipſe eam apud Bethelam celebrare, ſicut à duabus tribus Hieroſolymis agebatur, ante vitulam quidem altare exſtruit, ipſe vero pontifex factus cum ſuis ſacerdotibus ad illud aſcendit. At cum in eo eſſet, ut victimas & ſolida ſacrificia in conſpectu totius populi aræ admoveret, ipſi ex Hieroſolymis juſſu Dei vates ſupervenit, Jadon nomine: qui in media turba conſtitutus hæc rege audiente loquutus eſt, ſermone ad altare verſo: “Hoc tibi prædicit Deus, fore ut na“ſcatur quidam de genere Davidis, Joſias no“mine, qui ſuper te mactabit iſtius ævi falſos “ſacerdotes, ac præterea horum impoſtorum “& deceptorum atque impiorum oſſa ſuper te “cremabit. Imo vero ut iſti credant hoc ita “eventurum eſſe, ſignum illis prænunciabo “mox ſecuturum. illico ara *hæc* findetur, & “omnis ſuper illam victimarum adeps humi “diffundetur.” Cum hæc dixiſſet vates, Hieroboamus irritatus, protenſa *ab altari* manu, jubet illum comprehendi. At manus, quam *in eum* intenderat, ſubito langueſcebat; nec potuit eam denuo ad ſe retrahere: ſed torpore illi obriguit & mortua demittebatur. Porro diffiſſa eſt ara, & cuncta ex ea effuſa ſunt, ſicuti vates prædixerat. Cum autem *rex* intellexiſſet hominem eſſe veracem & ex Dei afflatu futura prænoſcere, rogavit eum ut Deum deprecaretur, quò ipſi reſtituatur dextra. Atque is quidem Deum orabat, ut hoc regi effectum redderet: ille vero, cum manus ad ſuum ſtatum rediiſſet, ea de re gaudens vatem obſecrabat, ut ſecum prandeat. Tum Jadon dicebat, “ſibi non liberum eſſe in domum ejus in“troire

Vatis Jadonis oraculum in aram Bethelenſem. 3 Regum, c. 12.

Hieroboami manus ares. 3 Regum, c. 13.

---

[a] Eadem varietas hîc & mox infra (v. 23.) occurrit in *MSS.* ac ſupra. [b] Illud αὐτῶν adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [c] Ταῦτ᾽ εἰπὼν *Hen. Busb.* & *Vat.* [d] *Al.* πατρίου & πατρῴας. [e] Ita *Big.* & *Samb.* in *cæteris* δηλώσωμεν. [f] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἑόρταζον in *reliquis.* [g] Illud ὁ omittunt plerique *MSS.* [h] Ita *Samb.* & *Glycas*, qui (pag. 187.) iſta habet, ὁ μὲν Ἰώσηπος Ἰαδὼν αὐτὸν ὀνομάζει. ἡ δὲ βίβλος τῶν Παραλειπομένων Ἰωὴλ αὐτὸν ὑμᾶς καλεῖσθαι ἐδίδαξεν. [i] Sic *MSS.* ἀπατεωνῶν in *Editis.* [k] Eo modo, vel οὐκ ἔτ᾽ ἴσχυσεν in pleriſque *MSS.* οὐκ ἔπ ἴσχυεν in *Editis Aliiſque.* [l] Ἀγαγεῖν *Big.* & *Samb.* [m] Πάντα τὰ ἀπ᾽ αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ἰαδὼν δ᾽ ἔφησεν *Big.* & *Samb.* * *Octavo menſe in S. Literis, 3 Regum,* c. 12. v. 32. Vide *Levitic.* c. 23. v. 33.

“troire, aut tantillum ex pane & aqua iſta in urbe deguſtare. hoc enim ipſi Deum interdixiſſe, nec licere eadem, qua venerat, via reverti, ſed per aliam iter ſibi faciundum,” ajebat. Et illum quidem rex propter ejus abſtinentiam mirabatur: de ſe vero cœpit eſſe ſollicitus, ne res ſuæ, ex prædictis conjecturam faciendo, in pejus mutarentur.

“αὐτὸν, οὐδὲ γεύσασθαι ἄρτου καὶ ὕδατος ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. τοῦτο γὰρ αὐτῷ τὸν Θεὸν ἀπειρηκέναι, καὶ τὴν ὁδὸν ἣν ἦλθεν ὅπως μὴ δι' αὐτῆς ποιήσηται τὴν [a] ἐπιστροφὴν, ἀλλὰ δι' ἄλλης,” ἔφασκε. τοῦτον μὲν οὖν ἐθαύμαζεν ὁ βασιλεὺς τῆς ἐγκρατείας· αὐτὸς δ' ἦν ἐν φόβῳ, μεταβολὴν αὐτῷ τῶν πραγμάτων ἐκ τῶν προειρημένων οὐκ ἀγαθὴν ὑπονοῶν.

CAP. IX.

Quomodo Jadon vates alteri mentienti credens revertitur, ac poſtea à leone interimitur; & quibus verbis regi perſuaſit vates ſceleratus, ejuſque animum à Deo alienavit.

De Bethelenſi vate qui Jadonem vatem contra Dei præceptum revocat. 3 Reg. c. 13.

Erat autem *ea* in urbe ſenex quidam improbus, falſus vates, quem in honore habebat Hieroboamus, deceptus ab illo ut qui omnia ad gratiam loqueretur. Hic quidem tum lecto erat affixus, quod præ ſenio eſſet viribus defectus. Cum vero ipſius filii ei omnia de vate narraſſent qui Hieroſolymis *illuc* venerat, quæque edita eſſent ſigna, utque Hieroboamus manum ſibi torpore enectam, ipſo Deum orante, ſanam ſalvamque denuo recepiſſet; veritus ne peregrinus *iſte* plus apud regem quam ille auctoritate polleret, & in majori haberetur veneratione, mandavit filiis ut è veſtigio aſinum inſtratum ad iter ſibi expedirent. Illis autem impigre juſſa exſequutis, inſcendit, vatemque ſubſequitur; atque eum ſub alta & umbroſa quercûs bene magnæ arbore quieſcentem nactus, primo ſalutavit, deinde eum reprehendebat quod ad ipſum non divertiſſet ut lauto hoſpitio exciperetur. Cumque ille reſpondiſſet, quod ſibi à Deo interdictum eſſet, ne apud quenquam ea in urbe *cibum potionemve* guſtaret. Atqui non apud me, inquit, te vetuit Deus menſæ hoſpitali admoveri. nam ego quoque vates ſum, eumque eadem qua tu religione veneror: atque nunc adſum ab eo miſſus ut te mihi convivam abducam. Ille vero, fide mentienti habita, *cum eo* reverſus eſt. Adhuc autem illis prandentibus blandoque ſermone ſeſe oblectantibus, Deus apparet Jadoni; & quod contra mandatum ejus feciſſet, dicebat, pœnam daturum eſſe, ſimulque qualis foret *ipſi* denunciabat. nam leonem ipſi digredienti in via occurſurum eſſe edixit, foreque ut ab eo interimeretur, atque expers eſſet ſepulturæ in majorum ſuorum monumentis. Hæc autem, Deo ita volente, contigiſſe arbitror, quo minus Hieroboamus animum adverteret Jadonis verbis, cum falſi eſſet redargutus. Jadoni igitur Hieroſolyma redeunti obviam fit leo, ipſumque à jumento detractum necavit. Atque aſinum qui-

Jadon vates à leone occiſus. 3 Regum, c. 13.

ΚΕΦ. θ′.

Ὡς ὁ προφήτης Ἰαδὼν ἄλλῳ ψευδομένῳ πεισθεὶς ὑπέστρεψεν, εἶτα δὲ ὑπὸ λέοντος ἀναιρεῖται· καὶ ποίοις λόγοις ὁ πονηρὸς προφήτης τὸν βασιλέα πείσας, τὴν διάνοιαν αὐτοῦ ἀπέστρεψεν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ.

Ἦν δέ τις ἐν τῇ πόλει πονηρὸς [b] πρεσβύτης [c] ψευδοπροφήτης, ὃν εἶχεν ἐν τιμῇ Ἱεροβόαμος, ἀπατώμενος ὑπ' αὐτοῦ τὰ πρὸς ἡδονὴν λέγοντος. οὗτος τότε μὲν κλινήρης ἦν διὰ τὴν ἀπὸ τοῦ γήρως ἀσθένειαν. τῶν δὲ παίδων αὐτῷ δηλωσάντων τὰ περὶ τοῦ παρόντος ἐξ Ἱεροσολύμων προφήτου, καὶ τῶν σημείων τῶν γενομένων, καὶ ὡς παρεθεῖσαν αὐτῷ τὴν δεξιὰν Ἱεροβόαμος εὐξαμένου πάλιν ἐκείνου ζῶσαν ἀπολάβοι· δείσας μὴ παρευδοκιμήσειεν αὐτὸν ὁ ξένος παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ πλείονος ἀπολάβοι τιμῆς, προσέταξε τοῖς παισὶν εὐθὺς [d] ἐπιστρώσασι τὸν ὄνον ἕτοιμον πρὸς ἔξοδον αὐτῷ παρασκευάσαι. τῶν δὲ [e] σπευσάντων ὃ προσετάγησαν, [f] ἐπιβὰς ἐδίωξε τὸν προφήτην· καὶ καταλαβὼν ἀναπαυόμενον ὑπὸ δένδρῳ βαθεῖ καὶ σκιὰν ἔχοντι δρυὸς εὐμεγέθους ἠσπάσατο πρῶτον, εἶτα ἐμέμφετο, μὴ παρ' αὐτὸν εἰσελθόντα καὶ ξενίων μεταλαβόντα. τοῦ δὲ φήσαντος κεκωλῦσθαι πρὸς τοῦ Θεοῦ γεύσασθαι παρά τινι τῶν ἐν ἐκείνῃ τῇ πόλει. ἀλλ' οὐχὶ παρ' ἐμοὶ [g] εἶπεν πάντως ἀπηγόρευκέ σοι τὸ θεῖον παραθέσθαι τράπεζαν. προφήτης γάρ εἰμι κἀγὼ, καὶ τῆς αὐτῆς σοι κοινωνὸς πρὸς αὐτὸν θρησκείας· καὶ πάρειμι νῦν ὑπ' αὐτοῦ πεμφθεὶς ὅπως ἀγάγω σε πρὸς ἐμαυτὸν ἑστιασόμενον. ὁ δὲ, ψευσαμένῳ πεισθεὶς, ἀνέστρεψεν. [h] ἀριστώντων δ' ἔτι καὶ φιλοφρονουμένων, ὁ Θεὸς ἐπιφαίνεται τῷ Ἰαδῶνι· καὶ παραβάντα τὰς ἐντολὰς αὐτοῦ τιμωρίαν ὑφέξειν ἔλεγε, καὶ ποδαπὴν ἐδήλου. λέοντα γὰρ αὐτῷ κατὰ τὴν ὁδὸν ἀπερχομένῳ συμβαλεῖν [i] ἔφρασεν, [k] ὑφ' οὗ διαφθαρήσεσθαι, καὶ τῆς ἐν τοῖς πατρῴοις μνήμασι ταφῆς ἀμοιρήσειν. ταῦτα δ' ἐγίνετο, οἶμαι, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν, [l] ὅπως μὴ προσέχοι τοῖς τοῦ [m] Ἰαδῶνος λόγοις Ἱεροβόαμος [n] ἐληλεγμένου ψεῦδος. πορευομένῳ τοίνυν τῷ Ἰαδῶνι πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα, συμβάλλει λέων· καὶ κατασπάσας αὐτὸν ἀπὸ τοῦ κτήνους, ἀπέκτεινε. καὶ τὸν μὲν ὄνον

---

[a] Ὑποστροφὴν solus Vat. [b] Illud πρεσβύτης ex Codd. MSS. [c] Ψευδοπροφήτην ἐκεῖνον εἶναι λέγει ὁ Ἰώσηπος· ὁ δὲ Θεοδώρητος ἀληθῆ προφήτην εἶναι. Glycas, Annalium part. II. p. 187. Ἐγὼ δὲ τοῦ Θεοῦ μὲν καὶ τὸν ἄλλον προφήτην ὑπείληφα· ψευδέσι δὲ χρήσασθαι λόγοις πρὸς τὸν ἄνθρωπον τοῦ Θεοῦ, καὶ διὰ τοῦτο μόνον ψευδοπροφήτην εἶναι. Theodoret. in 3 Regum, ΕΡΩΤ. μγ′. Quam multa in hac narratione S. Hiſtoriæ addit Flavius, oſtendit Melch. Leydeckerus de Var. reipubl. Hebr. ſtatu, Vol.2. p.36. [d] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. ἐπιστρῶσαι τὸν ὄνον καὶ ἕτοιμον in Editis. [e] Iterum ex MSS. & Vet. Interpr. σπουδασάντων in Editis. quod etiam ferri poteſt. [f] Ἐπιβὰς τὸν ὄνον ſoli Hen. & Busb. [g] Εἶπεν hîc inſerui cum MSS. & Vet. Interpr. & ἔφη Editorum poſt τράπεζαν delevi, quod illud non agnoſcant MSS. & Epiphan. [h] Ita cum Hen. & Busb. in reliquis ἀριστώντων. [i] Ἔφραζεν Vat. [k] Ita cum MSS. ἀφ' οὗ in Editis. [l] Hand dubie apparet (*inquit Sabellicus*) ad elevandam Jadonis fidem, Bethlejum ſenem in urbem eum retraxiſſe, ut ſi à ſe decipi contigiſſet, aſſertæ divinationis apud regem coargueret. Cæterum ita numini placuiſſe credere par eſt, ut Hieroboamus & alii præſenti metu levati ſuæ impietatis aliquando meritas luerent pœnas. [m] Hic loci Ἰωάδου Big. Samb. & Gall. 1. Ἰωὴλ dicitur Glycæ, ut ex verbis ſupra allatis conſtat. Rabbinis Ἰδδὼν eſſe videtur, cujus mentio facta eſt 2 Paralip. c. 13. v. 22. ubi Ἀδδὼ dicitur Interpretibus LXXII. [n] Ἐληλεγμένου ψεύδει Big. Samb. Vat. & Gall. 1.

οὐδὲν ὅλως ἔβλαψε. παρακαθεζόμενος δὲ ἐφύλαξε κἀκεῖνον καὶ τὸ τοῦ προφήτου σῶμα, μέχρις οὗ τινες τῶν ὁδοιπόρων ἰδόντες ἀπήγγειλαν ἐλθόντες εἰς τὴν πόλιν τῷ ψευδοπροφήτῃ. ὁ δὲ, τοὺς υἱοὺς πέμψας, ἐκόμισεν εἰς τὴν πόλιν τὸ σῶμα, καὶ πολυτελοῦς [a] μὲν κηδείας ἠξίωσεν, ἐντειλάμενος τοῖς παισὶ καὶ αὐτὸν ἀποθανόντα σὺν ἐκείνῳ θάψαι· λέγων, ἀληθῆ μὲν εἶναι πάνθ' ὅσα προεφήτευσε κατὰ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοῦ θυσιαστηρίου, καὶ τῶν ἱερέων, καὶ τῶν ψευδοπροφητῶν, [b] ὑβρισθήσεσθαι δ' αὐτὸς μετὰ τὴν τελευτὴν οὐδὲν σὺν ἐκείνῳ ταφεὶς, τῶν ὀστῶν οὐ γνωσθησομένων. [c] κηδεύσας οὖν τὸν προφήτην, καὶ ταῦτα ἐντειλάμενος τοῖς υἱοῖς, πονηρὸς ὢν καὶ ἀσεβὴς, προσέρχεται τῷ Ἱεροβοάμῳ· καὶ, "τί δήποτ' ἐταράχθης, [d] εἶπεν, "ὑπὸ τῶν τοῦ ἀνοήτου λόγων;" ὡς δὲ καὶ τὰ περὶ τὸ θυσιαστήριον αὐτῷ καὶ τὴν αὐτοῦ χεῖρα διηγήσατο ὁ βασιλεὺς, θεῖον ἀληθῶς καὶ προφήτην ἄριστον ἀποκαλῶν, ἤρξατο ταύτην αὐτοῦ τὴν δόξαν ἀναλύειν κακούργως, καὶ πιθανοῖς περὶ τῶν γεγενημένων χρώμενος λόγοις βλάπτειν αὐτῶν τὴν ἀλήθειαν. [e] ἐπεχείρει γὰρ πείθειν αὐτὸν ὡς ὑπὸ κόπου μὲν ἡ χεὶρ [f] αὐτοῦ ναρκήσειε, βαστάζουσα τὰς θυσίας· εἶτ' ἀνεθεῖσα πάλιν [g] εἰς τὴν αὐτῆς ἐπανέλθοι φύσιν· τὸ δὲ θυσιαστήριον, ὂν καινὸν καὶ δεξάμενον θυσίας πολλὰς καὶ μεγάλας, ῥαγείη καὶ πέσοι διὰ βάρος τῶν ἐπενηνεγμένων. ἐδήλου δ' αὐτῷ καὶ τὸν θάνατον τοῦ τὰ σημεῖα ταῦτα προειρηκότος, ὡς ὑπὸ λέοντος [h] ἀπόλοιτο· οὕτως οὐδὲν οὔτ' εἶχεν, οὔτ' ἐφθέγξατο προφήτου. ταῦτ' εἰπὼν, πείθει τὸν βασιλέα, καὶ τὴν διάνοιαν αὐτοῦ τελέως ἀποστρέψας ἀπὸ τοῦ Θεοῦ [i] καὶ τῶν δικαίων καὶ ὁσίων ἔργων, ἐπὶ τὰς ἀσεβεῖς πράξεις παρώρμησεν. οὕτως δ' ἐξύβρισεν εἰς τὸ θεῖον καὶ παρενόμησεν, ὡς οὐδὲν ἄλλο καθ' ἡμέραν ζητεῖν, ἢ τί καινὸν καὶ μιαρώτερον τῶν ἤδη τετολμημένων ἐργάσηται. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἱεροβοάμου ἐπὶ τοῦ παρόντος [k] ἡμῖν δεδηλώσθω.

dem nihil omnino læſit, adſidens vero & eum cuſtodiebat & vatis cadaver, donec quidam illac tranſeuntes id conſpicati in oppidum venerunt, atque falſo vati rem nunciarunt. Tum ille, filiis ſuis in hoc miſſis, corpus ejus in urbem reportavit, ipſumque magnificis cohoneſtavit exſequiis; ſuiſque filiis præcepit, ut ſe, cum mortuus fuerit, eodem in ſepulchro conderent: dicens, vera quidem eſſe omnia quæ ille vaticinatus eſt contra urbem illam & altare & ſacerdotes & falſos vates; ipſum vero injuria poſt mortem fore immunem, ſi cum eo ſepeliretur, utpote quod oſſa illorum dignoſci non poſſent. Cum itaque juſta vati perſolviſſet, atque filiis iſta mandaſſet, improbus & impius, Hieroboamum adit: ac, "quid ita perturbatus es, inquit, iſtius inſipientis ſermonibus?" Poſtquam vero rex quæ altari ſuæque manui acciderant illi enarraſſet, hominem vere divinum vatemque optimum appellans, cœpit *iſte* hanc ejus *de illo* opinionem vafre & malitioſe agendo labefactare, & veriſimilibus de iis quæ facta erant rationibus utendo veritatem eorum debilitare. Conabatur enim ei perſuadere manum quidem ejus laſſitudine obtorpuiſſe, dum victimas portaret; ac deinde, cum paululum quieviſſet, ad ſe rediiſſe: altare vero, quippe recens exſtructum & multis magniſque victimis ei impoſitis, ex nimio onere rerum ei incumbentium diſruptum cecidiſſe. Porro ipſi etiam mortem ejus nunciabat, qui ſigna iſta prædixerat, ut ſcilicet à leone occiſus periit: adeo ut nihil habuerit vel loquutus fuerit quod vatem arguebat. His dictis regi perſuaſit, &, cum animum ejus prorſus à Deo avertiſſet & à ſanctis juſtiſque operibus, ad iniquitates agitandas eum perpulit. Adeo autem in Deum contumelioſus erat & injurioſus, ut quotidie id ſibi negotii dari quæſiverit, ut novo aliquo magiſque deteſtabili ſcelere ſemet obſtringeret. Atque iſta quidem nobis de Hieroboamo in præſens dicta ſunto.

Bethelenſis vates ſubdole agit cum Hieroboamo, ut metum ejus diſcuteret.

Adeo nihil de impietate remiſit Hieroboamus, ut pejor indies evaſerit. 2 Regum, c. 13.

ΚΕΦ. ι.

Περὶ Ῥοβοάμου· καὶ ὡς ὁ Θεὸς αὐτὸν ἐπὶ τῆς ἀσεβείας διὰ Σούσακον ἐτιμώρησεν.

Ὁ Δὲ Σολομῶνος υἱὸς Ῥοβόαμος, ὁ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς ὡς προειρήκαμεν, ᾠκοδόμησε πόλεις ὀχυράς τε καὶ μεγάλας, [l] Βηθλεὲμ, καὶ [m] Ἠτάμε, καὶ [n] Θεκωὲ, καὶ [o] Βηθσοὺρ, καὶ [p] Σωχὼ, καὶ [q] Ὀδολλὰμ, καὶ [r] Ἰπὰν, καὶ [ſ] Μαρισὰν, καὶ [t] Ζιφὰ, καὶ Ἀδωραΐμ, καὶ [u] Λαχὶς, καὶ [x] Ἀζηκὰ, καὶ [y] Σα-

CAP. X.

De Roboamo: utque Deus pœnas ab eo exegit impietatis per Suſacum.

Roboamus autem Solomonis filius, qui ut ante diximus in duas tribus regnavit, urbes munitas magnaſque condidit, Bethleem, & Etame, & Thecoë, & Bethſur, & Socho, & Odollam, & Ipan, & Mareſam, & Zipha, & Adoraïm, & Lachis, & Azeca, & Saraïm,

Roboamus oppida condit munitque. 2 Paralip. c. 10.

---

[a] Illud μὲν deeſt *Vat.* [b] Eo utique conſilio (inquit *Zonaras*) cum eo ſepeliri voluit, ut cum ſecundum prædictionem illius altare everteretur, & ſacerdotum & pſeudoprophetarum oſſa igni traderentur, eam contumeliam ipſe, juxta hominem divinum ſitus, effugeret. [c] Κηδευσάμενος *Gall.* 2. [d] Εἰπὼν *Vat.* [e] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interp.* ἐπιχειρεῖ in *cæteris.* [f] Αὐτῷ *Vat.* [g] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* εἰς τὴν αὐτὴν in reliquis. [h] Sic *Big.* & *Samb.* ἀπώλετο *Vat.* ἀπώλοιτο in *Editis.* [i] Ita in omnibus *MSS.* aut καὶ τῶν ὁσίων ἔργων καὶ δικαίων. in *Editis* καὶ τῶν δικαίων καὶ θείων ἔργων. [k] Ἐν τούτοις ante ἡμῖν inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* in textum ea non recepi, quod nec vola nec veſtigium eorum apud *Vet. Interp.* [l] Ita etiam in LXXII juxta *Exemplar Rom.* Βαιθλεὲμ in *Alexandr.* [m] Αἰτὰν LXXII. *Rom.* Αἰτὰμ *Alex.* in *Epiphanii* libris *Itham* aut *Itam.* [n] Ita cum *MSS.* & LXXII. Θεκὼς in *Editis.* & infra Θεκωα. ſi quis Θεκὼ malit, non repugnabo. [o] Βαιθσουρὰ LXXII. [p] Σοχὼθ LXXII. *Rom.* Σοκχὼθ *Alex.* [q] Ita cum LXXII. & *Veritate Hebr.* Ὀδολλὰμ in *Editis Joſephi* & *MSS.* [r] Sic plerique *MSS.* in *Aliis Editiſq;* Εἰπάν. at *Hippam* dant *Epiphanii Codd.* Ut mihi locus hic mendi ſuſpectus ſit, faciunt *Interpretes* LXXII. qui *Veritati Hebraicæ* conformiter habent & τὴν Γέθ. Forſan Γεθθὰν aut Γετθὰν ſcribendum. [ſ] Μάρισαν *Big.* & *Gall.* 1. Μαρισὰν LXXII. [t] Καὶ τὴν Ζιφὰ *Samb. Vat. Gall.* 1. 2. καὶ τὴν Ζὶφ LXXII. [u] Ita *Big. Gall.* 1. 2. *Epiphanii Codd.* & LXXII. Λαχεὶς in *Editis Aliiſque.* [x] Non dubito quin καὶ Ζηκὰ tam *Editorum* quam *MSS.* factum fuerit ex καὶ Ἀζηκὰ, cum urbem Ἀζηκὰ tribui Judæ adſcribat *Euſebius*, & καὶ τὴν Ἀζηκὰ habeant LXXII. [y] Nolui quidquam mutare, licet Σαρεὶμ habeant *MSS.* & Σαραὰ LXXII. Corrupte in *Epiphanii* libris *Zethuram* & & *Zeteram.*

raim, & Elom, & Chebrona. Has quidem in ſorte Judæ primas ædificavit. Alias vero magnas inſuper inſtauravit in ſorte Benjamitide. & cum eas muniviſſet, & præſidia in omnibus conſtituit & duces; multumque frumenti & vini & olei, aliaque ad victum *neceſſaria* in unaquaque urbe largiter recondidit: ac præterea ſcuta & lanceas in multas *hominum* myriadas.

Ad Roboamum ſacerdotes & Levitæ conveniunt. 2 Paralip. c. 11.

Atque ad eum in Hieroſolyma ſeſe aggregarunt ſacerdotes & Levitæ ex omnibus Iſraëlitarum finibus, & quotquot alii è populo boni erant & juſti, relictis ſuis ſedibus, ut Deum *more patrio* Hieroſolymis colerent. ægre enim tulerunt ut ad vitularum venerationem adigerentur, quas fecerat Hieroboamus. Atque ita per tres annos auxerunt regni Roboami vires. Cum autem cognatam quandam in matrimonium duxiſſet, & tres ex ea liberos ſuſtuliſſet, duxit poſtea & aliam, ipſamque cognatam, Machanam nomine, ex filia Abeſalomi Thamara natam; filiuſque ex illa ei naſcitur, quem Abiam vocavit. Quin & liberos complures ſuſcepit ex aliis uxoribus: omnium vero maxime amavit Machanam.

Roboami uxores & liberi. 2 Paralip. c. 11.

Nam uxores quidem habuit legitimas octodecim, concubinas vero triginta: & ex his filii ei geniti ſunt duodetriginta & filiæ ſexaginta. Voluit autem ut ei in regnum ſuccederet Abias Machanæ filius, ejuſque fidei theſauros urbeſque munitiſſimas credidit.

Roboamus etiam Deum ſuis flagitiis irritat. 3 Regum, c. 14.

2. Plerumque autem fieri arbitror, ut malorum & iniquitatis cauſa hominibus ſit rerum magnitudo, earumque in melius mutatio. Nam Roboamus, cum vidiſſet regnum ſuum tanta cepiſſe incrementa, in omne nefas & ſcelus abiit, Deique cultum & religionem ſprevit, adeo ut populus ei ſubjectus facta ejus iniqua imitatus fuerit. Ita enim comparatum eſt, ut cum principum moribus ſubditorum etiam mores corrumpi ſoleant; utque hi relicta ſua modeſtia, quippe quæ illorum petulantiam redarguat, principum vitia non aliter atque virtutes ſequantur. niſi enim eadem, quæ reges, faciant, haud erit ut facta ab iis approbare videantur. Iis itaque qui Roboamo paruerunt hoc ipſum accidebat, ut, dum is impie ageret legeſque violaret, illi operam dederint, ne regis animum offenderent, juſti eſſe ſtudentes.

IV.

Suſaci regis Ægypti expeditio in Judæam. 3 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 12.

Deus autem Suſacum Ægyptiorum regem mittit, qui contumeliarum in ipſum pœnas exigeret. de quo in errorem lapſus Herodotus ejus res geſtas Seſoſtridi attribuit. Hic enim Suſacus anno regni Roboami quinto exercitum * contra illum adduxit multis *militum* myriadibus conſtantem. Illum enim *ex Ægypto* comitati ſunt currus numero quidem mille ducenti, equitum vero

ραΐμ, καὶ [a] Ἠλώμ, καὶ Χεβρῶνα. ταύτας μὲν ἐν τῇ Ἰούδα κληρουχίᾳ πρώτας ᾠκοδόμησε. κατεσκεύασε δὲ καὶ ἄλλας μεγάλας, ἐν τῇ [b] Βενιαμίτιδι κληρουχίᾳ. καὶ τειχίσας, φρουράς τε κατέστησεν [c] ἐν ἁπάσαις καὶ ἡγεμόνας, σῖτόν τε πολὺν καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, τά τε ἄλλα πρὸς διατροφὴν ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων δαψιλῶς ἀπέθετο· πρὸς δὲ τούτοις [d] θυρεοὺς καὶ σειρομάστας εἰς πολλὰς μυριάδας. συνῆλθον δὲ οἱ παρὰ πᾶσι τοῖς Ἰσραηλίταις ἱερεῖς πρὸς αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ Λευῖται, καὶ εἴ τινες ἄλλοι τοῦ πλήθους ἦσαν ἀγαθοὶ καὶ δίκαιοι, [e] καταλιπόντες αὐτῶν τὰς πόλεις ἵνα θρησκεύσωσιν ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν Θεόν. οὐ γὰρ ἡδέως εἶχον προσκυνεῖν ἀναγκαζόμενοι τὰς δαμάλεις, ἃς Ἱεροβόαμος κατεσκεύασε. καὶ ηὔξησαν τὴν Ῥοβοάμου βασιλείαν ἐπ' ἔτη τρία. γήμας δὲ συγγενῆ τινα καὶ τρεῖς ποιησάμενος ἐξ αὐτῆς παῖδας, ἤγετο ὕστερον καὶ τὴν ἐκ τῆς Ἀβεσαλώμου θυγατρὸς Θαμάρης, [f] Μαχάνην ὄνομα, καὶ αὐτὴν οὖσαν συγγενῆ· καὶ παῖς ἄῤῥην ἐξ αὐτῆς αὐτῷ γίνεται, ὃν Ἀβίαν προσηγόρευσε. [g] τέκνα δὲ εἶχεν καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλείονα· πασῶν δὲ μᾶλλον ἔστερξε τὴν [h] Μαχάνην. εἶχε δὲ τὰς μὲν νόμῳ συνοικούσας αὐτῷ γυναῖκας, ὀκτωκαίδεκα· παλλακὰς δὲ, [i] τριάκοντα. καὶ υἱοὶ μὲν αὐτῷ γεγόνεισαν ὀκτὼ καὶ εἴκοσι, θυγατέρες δὲ ἑξήκοντα. διάδοχον δ' ἀπέδειξε [k] τῆς βασιλείας τὸν ἐκ τῆς Μαχάνης Ἀβίαν, καὶ τοὺς θησαυροὺς αὐτῷ καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐπίστευσεν.

β'. Αἴτιον δ' οἶμαι πολλάκις γίνεται κακῶν καὶ παρανομίας τοῖς ἀνθρώποις τὸ τῶν πραγμάτων μέγεθος, καὶ ἡ πρὸς τὸ βέλτιον αὐτῶν τροπή. τὴν γὰρ βασιλείαν αὐξανομένην οὕτω βλέπων Ῥοβόαμος, εἰς ἀδίκους καὶ ἀσεβεῖς ἐξετράπη πράξεις, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας καταπεφρόνηκεν, ὡς καὶ τὸν [l] ὑπ' αὐτῷ λαὸν μιμητὴν γενέσθαι τῶν ἀνομημάτων. συνδιαφθείρεται γὰρ τὰ τῶν ἀρχομένων ἤθη [m] τοῖς τῶν ἡγεμόνων τρόποις, καὶ ὡς ἔλεγχον τῆς ἐκείνων [n] ἀσελγείας τὴν αὐτῶν σωφροσύνην παραπέμποντες, ὡς ἀρετῇ [o] ταῖς κακίαις αὐτῶν ἕπονται. οὐ γὰρ ἔνεστιν ἀποδέχεσθαι δοκεῖν τὰ τῶν βασιλέων ἔργα, μὴ [p] ταὐτὰ πράττοντας. τοῦτο τοίνυν συνέβαινε καὶ τοῖς ὑπὸ Ῥοβοάμῳ τεταγμένοις, ἀσεβοῦντος αὐτοῦ καὶ παρανομοῦντος, σπουδάζειν μὴ προσκρούσωσι τῷ βασιλεῖ, θέλοντες εἶναι δίκαιοι.

δ'. τιμωρὸν δὲ [q] τῶν εἰς αὐτὸν ὕβρεων ὁ Θεὸς ἐπιπέμπει τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα [r] Σούσακον. [s] περὶ οὗ πλανηθεὶς Ἡρόδοτος τὰς πράξεις αὐτοῦ Σεσώστρει προσάπτει. οὗτος γὰρ ὁ Σούσακος, πέμπτῳ ἔτει τῆς Ῥοβοάμου βασιλείας, ἐπιστρατεύεται μετὰ πολλῶν αὐτῷ μυριάδων. ἅρματα μὲν γὰρ αὐτῷ χίλια καὶ διακόσια τὸν ἀριθμὸν [t] ἐξηκολούθει, ἱππέων δὲ μυριάδες

---

[a] Αἰλὼν LXXII. *Rom.* Αἰαλὼν LXXII. *Alex.* & *Veritas Hebr.* [b] Ita cum *MSS.* Βενιαμίδι in *Editis.* [c] Illud ἐν deeſt *Vat.* [d] Sic melioris notæ *MSS.* in *Aliis Editiſque* θυρεοὺς καὶ σειρομάστας. [e] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* κατέλιπον καὶ τὰς αὐτῶν πόλεις in *Editis Aliiſque.* [ſ] In *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 11. v. 20.) dicitur Μααχὰ θυγατὴρ Ἀβεσσαλώμ. In melioribus *Epiphanii* libris *Machan*, in aliis *Manchan.* [g] Τέκνα δὲ καὶ ἐξ ἄλλων γυναικῶν πλειόνων· πασῶν *Vat.* & *Samb.* commode ſatis, commate poſito poſt προσηγόρευσε. Sed pro vulgata lectione faciunt *Epiphanii* libri. [h] Ita ex *MSS.* in *Editis* Μαχάν. [i] Ἑξήκοντα juxta LXXII. & *Veritatem Hebraïcam.* [k] Illud τῆς ex *MSS.* [l] Ὑπ' αὐτὸν *Vat. Hen.* & *Busb.* [m] Ita cum *Big.* & *Samb.* τοῖς τῶν ἡγουμένων *Vat.* in *Editis* τοῖς ἡγεμόνων. [n] Ἀσωτίας ſolus *Vat.* [o] Τῇ κακίᾳ *Vat.* [p] Ita cum *Big.* & *Samb.* ταῦτα in *Editis Aliiſque.* [q] Τῆς κ. ἀ. ὕβρεως *Big.* [r] Συσάκιμον & infra ubique Συσάκιμος *Vat.* vide p. 362. v. 24. [ſ] Neutiquam hinc ſequitur (ut male exiſtimarunt *viri Eruditi*) pro eodem rege utrumque à *Joſepho* habitum: quin immo pro diverſis habitos palam eſt, quorum alteri alterius res geſtas per errorem tribuerit *Herodotus.* Si crediſſet *Joſephus*, quod volunt, utrumque fuiſſe revera eundem, & tantum *Seſoſtrim* nominari ab *Herodoto*, qui *Suſacus* nominatur ab *Hebræis*, ſimpliciter abſque erroris crimine id memoraſſet, quum exigua ſit diſcrepantia inter *Suſacus* vel *Siſacus* & *Seſoſtris*, & in omnibus ferme *S. Scripturæ* nominibus, quæ & apud *Græcos Scriptores* occurrunt longe major reperiatur. *Perizonius*, quem vide hac de re fuſe doctiſſimeque agentem in libro de *Ægyptiacis Originibus*, c. 8. [t] Ἠκολούθει *Vat.* * *Contra Hieroſolyma* in *Vet. Interpr.*

μυριάδας ἕξ, [a] πεζῶν δὲ μυριάδας τεσσαράκοντα. τούτων τοὺς πλείστους Λίβυας [b] ἐπήγετο καὶ Αἰθίοπας. ἐμβαλὼν οὖν εἰς τὴν χώραν τῶν Ἑβραίων, καταλαμβάνεται τὰς ὀχυρωτάτας τῆς Ροβοάμου βασιλείας [c] πόλεις ἀμαχητί· καὶ ταύτας ἀσφαλισάμενος, ἔσχατον ἐπῆλθε τοῖς Ἱεροσολύμοις.

γʹ. Ἐγκεκλεισμένου [d] δὲ τοῦ Ροβοάμου καὶ τοῦ πλήθους ἐν [e] αὐτοῖς διὰ τὴν Σουσάκου [f] στρατείαν, καὶ τὸν Θεὸν ἱκετευόντων δοῦναι νίκην καὶ σωτηρίαν, [g] οὐκ ἔπεισαν τὸν Θεὸν [h] ταχθῆναι μετ' αὐτῶν. ὁ δὲ προφήτης Σαμαίας ἔφησεν αὐτοῖς τὸν Θεὸν ἀπειλεῖν ἐγκαταλείψειν αὐτοὺς, ὡς καὶ αὐτοὶ τὴν θρησκείαν αὐτοῦ [i] κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσαντες, [k] εὐθὺς ταῖς ψυχαῖς [l] ἀνέπεσον· καὶ μηδὲν ἔτι σωτήριον ὁρῶντες, ἐξομολογεῖσθαι πάντες ὥρμησαν, ὅτι δικαίως αὐτοὺς ὁ Θεὸς ὑπερόψεται, γενομένους περὶ αὐτὸν ἀσεβεῖς, καὶ [m] συγχέοντας τὰ νόμιμα. κατιδὼν δ' αὐτοὺς ὁ Θεὸς οὕτως διακειμένους, καὶ τὰς ἁμαρτίας [n] ἀνθομολογουμένους, οὐκ ἀπολέσειν αὐτοὺς εἶπεν πρὸς τὸν προφήτην· ποιήσειν μέντοιγε τοῖς Αἰγυπτίοις ὑποχειρίους, ἵνα μάθωσι, πότερον ἀνθρώπῳ δουλεύειν ἐστὶν ἀπονώτερον ἢ Θεῷ. [o] παραλαβὼν δὲ Σούσακος ἀμαχητὶ τὴν πόλιν, δεξαμένου Ροβοάμου διὰ τὸν φόβον, οὐκ ἐνέμεινε ταῖς γενομέναις συνθήκαις· ἀλλ' ἐσύλησε τὸ ἱερὸν, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐξεκένωσε τοῦ Θεοῦ καὶ τοὺς βασιλικοὺς, χρυσοῦ καὶ ἀργύρου μυριάδας ἀναριθμήτους βαστάσας, καὶ μηδὲν ὅλως [p] ὑπολιπών. [q] περιεῖλε δὲ καὶ τοὺς χρυσοῦς θυρεοὺς καὶ τὰς ἀσπίδας ἃς κατεσκεύασε Σολομὼν ὁ βασιλεύς· οὐκ εἴασε δὲ οὐδὲ τὰς χρυσᾶς φαρέτρας, ἃς ἀνέθηκε Δαυίδης τῷ Θεῷ, λαβὼν παρὰ τοῦ τῆς Σωφήνης βασιλέως. καὶ [r] τοῦτο ποιήσας ἀνέστρεψεν εἰς τὰ οἰκεῖα. μέμνηται δὲ ταύτης τῆς στρατείας καὶ ὁ Ἁλικαρνασσεὺς [ſ] Ἡρόδοτος, περὶ μόνον τὸ τοῦ βασιλέως πλανηθεὶς ὄνομα, καὶ ὅτι ἄλλοις τε πολλοῖς ἐπῆλθεν ἔθνεσι καὶ τὴν Παλαιστίνην Συρίαν ἐδουλώσατο, λαβὼν ἀμαχητὶ [t] τοὺς ἀνθρώπους τοὺς ἐν αὐτῇ. φανερὸν δ' ὅτι τὸ ἡμέτερον ἔθνος βούλεται δηλοῦν κεχειρωμένον ὑπὸ τοῦ Αἰγυπτίου. λέγει γὰρ ὅτι στήλας κατέλειπεν, [u] ἐν τῇ τῶν ἀμαχητὶ παραδόντων αὐτοὺς, αἰδοῖα γυναικῶν ἐγγράψας. Ροβόαμος δ' αὐτῷ παρέδωκεν ὁ ἡμέτερος βασιλεὺς ἀμαχητὶ τὴν πόλιν. [x] φησὶ δὲ καὶ Αἰθίοπας παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι τὴν τῶν αἰδοίων περιτομήν· "Φοίνικες γὰρ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ "Παλαιστίνῃ ὁμολογοῦσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι." δῆλον οὖν ἐστὶν ὅτι [y] μηδένες ἄλλοι περιτέμνονται [z] τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ Σύρων, ἢ μόνοι ἡμεῖς. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἕκαστοι λεγέτωσαν ὅ,τι ἂν αὐτοῖς δοκῇ.

δʹ. Ἀναχωρήσαντος δὲ Σουσάκου, Ροβόαμος ὁ βασιλεὺς, ἀντὶ μὲν τῶν χρυσέων θυρεῶν καὶ τῶν ἀσπίδων χάλκεα

ſexaginta millia, peditumque * quadringenta millia. Adductorum plerique Libyes erant & Æthiopes. Cum igitur in Hebræorum regionem irrupiſſet, validiſſimas Roboami urbes abſque pugna cepit: iiſque præſidio firmatis, poſtremo Hieroſolyma invaſit.

Roboamus populuſque ſe Deo ſubmittunt. 2 Paralip. c. 12.

3. Cum autem Roboamus populuſque in urbe incluſi tenerentur ob Suſaci expeditionem, Deoque ſupplicarent, ut victoriam illis daret & ſalutem, Deum, ut ab illis ſtaret, adducere non potuerant. Illis vero dixit Samæas vates Deum ipſis denunciaſſe, ſe illos deſerturum eſſe, prout ipſi cultum ejus & religionem deſeruerunt. Ubi hæc audiverant, ſtatim animis conciderunt; nullamque ſpem ſalutis reliquam cernentes, confiteri omnes cœperunt, jure Deum facturum eſſe ſi illos deſpexerit, qui in illum impii exſtiterunt, legiſque inſtituta perturbarunt & contaminarunt. Deus autem, cum eos videret ita animis affectos & delicta invicem confitentes, vati dicebat, fore ut illos non perdat, ſubditurum tamen eſſe Ægyptiis, ut intelligant utrum horum facilius ſit, homini ſervire an Deo. Cum autem Suſacus urbem abſque pugna in ſuam poteſtatem redegiſſet, Roboamo præ metu eum *intra* muros accipiente, pactis quibus convenerant non manſit, ſed Templum diripuit, theſauroſque cum Deo ſacros tum regios exinanivit, myriadibus innumeris auri argentique exportatis, ut nihil prorſus relictum eſſet. Quin & aurea ſcuta detraxit & clypeos quos Solomon rex fecerat; ac ne pharetras quidem aureas reliquit, quas Davides à Sophone rege acceptas Deo dedicaverat. Ac, cum hæc perpetraſſet, domum reverſus eſt. Hujus autem expeditionis meminit etiam Herodotus Halicarnaſſenſis, in ſolo † regis nomine errans, *refertque* illum gentes alias complures invaſiſſe; atque Syriam Palæſtinam ſibi ſubjeciſſe, cunctis in ea regione hominibus ſine prælio captis. Manifeſtum autem eſt, quod noſtram gentem deſignare voluerit ab Ægyptio ſubactam. narrat enim hunc in terra illorum, qui ſemet ſine pugna dediderant, columnas reliquiſſe, quibus pudenda muliebria †† inſculpſerat. Roboamus ſane rex noſter, priuſquam Martis aleam experiretur, urbis deditionem ei fecit. Porro dicit Æthiopas ab Ægyptiis circumciſionem virilium accepiſſe. *adjecto*, "nam "& Phœnices & Syrii qui ſunt in Palæſtina, "didiciſſe id ab Ægyptiis & ipſi confitentur." cæterum conſtat, quod nulli alii circumcidantur in Palæſtina Syri præterquam nos. Sed de *his* ſinguli ita loquantur, prout ipſis viſum fuerit.

Suſacus, captis Hieroſolymis Temploque ſpoliato, diſcedit. 3 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 12.

Herodoti hac de re teſtimonium.

4. Poſt Suſaci autem diſceſſum, Roboamus rex pro aureis ſcutis & clypeis pari numero

Roboamus pro ſcutis & clypeis aureis, à Suſaco exportatis, parem æreorum numerum facit. 3 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 12.

---

a In S. *Literis* tantum dicitur *innumerabilis militum multitudo*. b Ἐπηγάγετο *Vat.* Forſan exciderint καὶ Τρωγλοδύτας. Videſis 2 *Paralip.* c.12.v.2. & *Chronicon Paſchale*, p.93. c Vocem πόλεις inſeruimus ex *MSS.* d Illud δὲ abeſt *Vat.* e Αὐτοῖς διὰ τὴν αὐτοῦ στρατιὰν τὴν τοῦ Σουσακίμου *Vat.* ſ Sic *Big. Samb. & Gall.* 1.2. στρατιὰν in *cæteris*. g Ita *Big. & Samb.* in *Editis Aliiſque* ἀλλ' οὐκ ἔπεισαν. h Ita ex *MSS.* pro ἀχθῆναι *Editorum*. i Sic *MSS.* κατέλειπον in *Editis*. k Εὐθέως *Vat.* l Ἀνέπεσεν *Samb.* ἀνέπεσαν *Big. & Gall.* 1. m Συγχέαντας *Vat.* n Ἀνθομολογουμένους *Vat.* o Παραλαβὼν δὲ ὁ Σουσάκιμος *Vat.* p Ita *Big. Samb. Hen. & Busb.* καταλιπὼν *Gall.* 1. 2. q Καὶ τὰ δόρατα χρυσᾶ ἃ ἔλαβεν Δαυὶδ ἐκ χειρὸς τῶν παίδων Ἀδριζαὰρ βασιλέως Σουβά, καὶ τὰ ὅπλα τὰ χρυσᾶ ἃ ἐποίησε Σολομών. *Chronic. Paſch.* p. 93. r Ταῦτα ποιήσας *Hen. & Busb.* ſ Lib. 2. c. 102. & 106. t Τοὺς ἐν αὐτῇ ἀνθρώπους. u Illa ἐν τῇ τῶν non agnoſcit *Epiphan.* x In *Euterpe*, c. 104. hiſce verbis: μοῦνοι πάντων ἀνθρώπων Κόλχοι καὶ Αἰγύπτιοι καὶ Αἰθίοπες περιτάμνονται ἀπ' ἀρχῆς τὰ αἰδοῖα. Φοίνικες δὲ καὶ Σύροι οἱ ἐν τῇ Παλαιστίνῃ, καὶ αὐτοὶ ὁμολογέουσι παρ' Αἰγυπτίων μεμαθηκέναι. y Μηδέτινες *Big.* z Τῶν ἐν τῇ Παλαιστίνῃ ἢ μόνοι ἡμεῖς *Vat.* * *Quadraginta millia* apud *Epiphan.* forſan librariorum errore. † *Sc.* Suſaci. tanquam res ita geſta fuerit, ſed non ab rege qui *Herodoto* eſt *Seſoſtris*, ſed ab illo qui dictus fuit *Suſacus*. †† *Sc.* ad exprobrandam illis mollitiem.

ro ære facta Regiæ custodibus commisit. Cumque ei non contigerit inter expeditiones illustres & res splendide gestas vitam agere, summa in quiete regnavit metu *tamen* conjuncta, quod perpetuo cum Hieroboamo inimicitias gereret. Obiit autem, cum vixisset annos quinquaginta & septem, & septemdecim ex illis in regno exegisset. vir insolens & imprudens, & qui patris amicorum consiliis non obsequutus magnam imperii partem amisit. Sepultus est Hierosolymis in regiis conditoriis. Ipsi vero in regnum successit filius Abias, anno duodevigesimo regni Hieroboami in decem tribus. Atque ista quidem hujusmodi exitum habuêre. superest vero ut deinceps dicamus de Hieroboamo, quemadmodum & ipse vitam finivit. Nam ille nihil reliqui faciebat, ut in Deum contumelias ederet, neque tandem quiescebat: sed aras super montes excelsos construere pergebat, atque sacerdotes ex vulgo creare.

Roboamus moritur, eique in regnum succedit Abias. 3 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 13.

ποιήσας, τὸν αὐτὸν ἀριθμὸν παρέδωκε τοῖς τῶν [a] βασιλείων φύλαξιν. ἀντὶ δὲ τῆς μετὰ στρατηγίας ἐπιφανείας καὶ τῆς ἐν τοῖς πράγμασι λαμπρότητος διάγειν, ἐβασίλευσεν ἐν ἡσυχίᾳ πολλῇ καὶ δέει, πάντα τὸν χρόνον ἐχθρὸς ὢν Ιεροβοάμῳ. ἐτελεύτησε δὲ, βιώσας ἔτη πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ, βασιλεύσας δ' αὐτῆς ἑπτακαίδεκα. τὸν τρόπον ἀλαζὼν ἀνὴρ καὶ ἀνόητος, καὶ διὰ τὸ μὴ προσέχειν τοῖς πατρῴοις φίλοις τὴν ἀρχὴν ἀπολέσας. ἐτάφη δ' ἐν Ιεροσολύμοις ἐν ταῖς θήκαις τῶν βασιλέων. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Αβίας, ὄγδοον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος Ιεροβοάμου τῶν δέκα φυλῶν [b] βασιλεύοντος. καὶ ταῦτα μὲν τοιοῦτον ἔσχε τέλος. τὰ δὲ περὶ Ιεροβόαμον ἀκόλουθα τούτων ἔχομεν, πῶς κατέστρεψε τὸν βίον, διεξελθεῖν. οὗτος γὰρ οὐ [c] διέλιπεν οὐδὲ [d] ἠρέμησεν εἰς τὸν Θεὸν ἐξυβρίζων, ἀλλὰ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῶν ὑψηλῶν [e] ὀρῶν βωμοὺς ἀνιστὰς καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ πλήθους ἀποδεικνὺς διετέλει.

CAP. XI.

De obitu filii Hieroboami. Quomodo Hieroboamum vincit Abias, qui haud multo post moritur, Asane in regnum succedente; utque, mortuo Hieroboamo, Nadabum ejus filium totumque Hieroboami genus perimit Basanes.

Hieroboamus uxorem ad Achiam vatem mittit. 3 Reg. c. 14.

FUturum autem erat, nec longo post intervallo, ut Deus ista flagitia pœnamque illis debitam in suum ipsius caput generisque sui universi recidere faceret. Cumque sub id tempus filius ejus ægrotaret, quem Obimen appellabant, uxori suæ mandat, ut, veste sua deposita habituque privato assumpto, ad Achiam vatem se conferret: (esse enim hunc virum in futuris prædicendis mirificum; nam & de regno sibi id quod accidit hunc ipsum indicasse) jussitque, ubi eò perveniret, ut quasi peregrina de filio percontaretur, an è morbo esset evasurus. Illa habitu mutato, prout à marito jussa fuerat, ad urbem Siluntem veniebat, illic enim Achias agebat. & cum in eo esset ut domum ejus intraret, cæcutientis & oculis præ senio torpentis, Deus ei apparuit utrumque indicans, & Hieroboami uxorem se eò contulisse, & quid ei de quibus sciscitatura adest respondere oportet. Muliere autem, tanquam peregrina & privata, ad domum ejus accedente, *vates* exclamavit; "ingredere, "ô uxor Hieroboami, cur teipsam dissimulas? "nam Deum latere non potes, qui & me per "visionem de adventu tuo præmonuit, præce-"pitque quibus te verbis affarer." Cum itaque ad maritum reverteretur, jussit ut hæc ei renunciaret: "quandoquidem ego te magnum è "parvo & de nihilo feci, abscissoque Davidi-"cæ domui regno te donavi, tu vero horum "immemor, meoque cultu post tergum reje-"cto, eò deveneris ut Deos *ex auro* conflave-"ris eosque colueris: ita ego te rursum è me-

Vates ei filii obitum prædicit, pœnamque Hieroboamo denunciat. 3 Regum, c. 14.

ΚΕΦ. ια'.

Περὶ τελευτῆς τοῦ υἱοῦ Ιεροβοάμου. ὡς Ιεροβόαμος ἡττᾶται ὑπὸ τοῦ Αβία, ὃς μετ' οὐ πολὺ τὸν βίον κατέστρεψε Ασάνου τὴν βασιλείαν διαδεχομένου· καὶ ὡς Ιεροβοάμου ἀποθανόντος, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Νάδαβον καὶ ἅπαν τὸ γένος Ιεροβοάμου διαφθείρει Βασάνης.

ΤΑῦτα δ' ἔμελλεν οὐκ εἰς μακρὰν τὰ ἀσεβήματα [f] καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτῶν δίκην εἰς τὴν αὐτοῦ κεφαλὴν καὶ πάσης αὐτοῦ τῆς γενεᾶς τρέψειν ὁ Θεός. κάμνοντος δ' αὐτῷ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τοῦ παιδὸς, ὃν [g] Οβίμην ἐκάλουν, τὴν γυναῖκα αὐτοῦ προσέταξεν, τὴν στολὴν ἀποθεμένην καὶ σχῆμα λαβοῦσαν ἰδιωτικὸν, πορευθῆναι πρὸς Αχίαν τὸν προφήτην· εἶναι γὰρ θαυμαστὸν ἄνδρα περὶ τῶν μελλόντων προειπεῖν, καὶ γὰρ περὶ τῆς βασιλείας αὐτῷ τοῦτον δεδηλωκέναι· παραγενομένην δ' ἐκέλευσε περὶ τοῦ παιδὸς ἀνακρίνειν ὡς ξένην, εἰ διαφεύξεται τὴν νόσον. ἡ δὲ μετασχηματισαμένη, καθὼς αὐτῇ προσέταξεν ὁ ἀνὴρ, ἧκεν εἰς Σιλὼ πόλιν. ἐκεῖ γὰρ διέτριβεν ὁ Αχίας. καὶ μελλούσης εἰς τὴν οἰκίαν αὐτοῦ εἰσιέναι, τὰς ὄψεις ἠμαυρωμένου διὰ τὸ γῆρας, ἐπιφανεὶς ὁ Θεὸς ἀμφότερα αὐτῷ μηνύει, τήν τε Ιεροβοάμου γυναῖκα πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένην, καὶ τί δεῖ περὶ ὧν πάρεστιν ἀποκρίνασθαι. παρούσης δὲ τῆς γυναικὸς εἰς τὴν οἰκίαν ὡς ἰδιώτιδος καὶ ξένης, ἀνεβόησεν· "εἴσηλθε, ὦ γύ-"ναι Ιεροβοάμου, τί κρύπτεις σαυτήν; τὸν γὰρ Θεὸν οὐ "λανθάνεις, ὃς ἀφιξομένην τέ μοι φανεὶς ἐδήλωσε, καὶ "προσέταξε τίνας ποιήσομαι τοὺς λόγους". [h] ἀπελθοῦσαν οὖν πρὸς τὸν ἄνδρα ἔφραζεν αὐτῷ ταῦτα λέγειν· "ἐπεί σε μέγαν ἐκ μικροῦ καὶ [k] μηδὲν ὄντος ἐποίησα, "καὶ ἀποσχίσας τὴν βασιλείαν ἀπὸ τοῦ Δαυίδου γένους "σοὶ ταύτην ἔδωκα, σὺ δὲ τούτων ἠμνημόνησας, καὶ "τὴν ἐμὴν θρησκείαν καταλιπὼν χωνευτοὺς θεοὺς κα-"τασκευάσας ἐκείνους [l] ἐτίμησας· οὕτως σε πάλιν

---

[a] Quamvis *Epiphanius* habeat, *custodibus regalibus servanda tradidit*; malui tamen βασιλείων cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1.2. quam βασιλέων cum *Editis*, præsertim cum *S. Literæ* (2 *Paralip.* c. 12. v. 10.) dicant, ea servanda accepisse τοὺς φυλάσσοντας τὸν πυλῶνα τοῦ βασιλέως. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μϛ'. [b] Βασιλεύοντος *Vat.* qui ȝ mox sequens non agnoscit. [c] Ita *MSS.* διέλειπεν in *Editis* [d] Male in *Editione principe* ἠρέμωσεν. [e] Illud ὀρῶν ex *MSS.* & *Veteri Interprete.* [f] Καὶ deest *Big. Samb.* [g] Αβίμης juxta *Epiphanium.* Αβιὰ LXXII. *Abijah* in *Verit. Hebr.* [h] Σηλῶ in nonnullis *MSS.* vide *Annott.* ad p. 220. v. 5. [i] Απελθοῦσαν in aliquot *MSS.* [k] Ita cum *MSS.* μηδενὸς in *Editis.* [k] Iterum ex *MSS.* in *Editis* ἐτίμας.

"καθαιρήσω, καὶ πᾶν ἐξολοθρεύσω σου τὸ γένος, καὶ κυσὶ καὶ ὄρνισι βορὰν ποιήσω γενέσθαι. βασιλεὺς γὰρ [a] ἐξεγείρεταί τις ὑπ' ἐμοῦ τοῦ λαοῦ παντὸς, ὃς οὐδὲν ἀπολείψει τοῦ Ιεροβοάμου γένους. [b] μεθέξει δὲ τῆς τιμωρίας καὶ τὸ πλῆθος ἐκπεσὸν τῆς ἀγαθῆς γῆς, καὶ διασπαρὲν εἰς τοὺς [c] πέραν Εὐφράτου τόπους, ὅτι τοῖς βασιλέως ἀσεβήμασι κατηκολούθησε, καὶ τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους [d] προσκυνεῖ θεοὺς, τὴν ἐμὴν θυσίαν ἐγκαταλιπόν. σὺ δὲ, ὦ γύναι, ταῦτα [e] διαγγέλλουσα σπεῦδε πρὸς τὸν ἄνδρα. τὸν δὲ υἱὸν καταλήψῃ τεθνηκότα. [f] σοῦ γὰρ εἰσιούσης εἰς τὴν πόλιν, ἀπολείψει τὸ ζῆν αὐτόν· ταφήσεται δὲ, κλαυσθεὶς ὑπὸ τοῦ πλήθους παντὸς, κοινῷ τιμηθεὶς πένθει. καὶ γὰρ μόνος τῶν ἐκ τοῦ Ιεροβοάμου γένους ἀγαθὸς οὗτος ἦν." ταῦτα [g] αὐτοῦ προφητεύσαντος, ἐκπηδήσασα ἡ γυνὴ τεταραγμένη, καὶ τῷ τοῦ [h] προειρημένου παιδὸς θανάτῳ περιαλγὴς, θρηνοῦσα διὰ τῆς ὁδοῦ, καὶ τὴν μέλλουσαν τοῦ τέκνου κοπτομένη τελευτὴν, ἀθλία τοῦ [i] πάθους ἠπείγετο κακοῖς ἀμηχάνοις, καὶ σπουδῇ μὲν ἀτυχεῖ χρωμένη διὰ [k] τὸν υἱόν· ἔμελλε γὰρ αὐτὸν ἐπειχθεῖσα θᾶττον ὄψεσθαι νεκρόν· ἀναγκαίᾳ δὲ διὰ τὸν ἄνδρα. καὶ παραγενομένη, τὸν μὲν ἐκπεπνευκότα, καθὼς εἶπεν ὁ προφήτης, εὗρε· τῷ δὲ βασιλεῖ πάντα ἀπήγγελλεν.

ε΄. β΄. Ιεροβόαμος δὲ [l] οὐδὲν τούτων φροντίσας, πολλὴν [m] ἀριθμήσας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Ροβοάμου παῖδα, τὸν δύο φυλῶν τὴν βασιλείαν τοῦ πατρὸς διαδεξάμενον, [n] Αβίαν ἐξεστράτευσε πολεμήσων. κατεφρόνει γὰρ [o] αὐτὸν διὰ τὴν ἡλικίαν. ὁ δ' ἀκούσας τὴν ἔφοδον τὴν Ιεροβοάμου, πρὸς αὐτὴν οὐ κατεπλάγη· γενόμενος δ' ἐπάνω καὶ τῆς νεότητος τῷ φρονήματι καὶ τῆς ἐλπίδος τοῦ πολεμίου, στρατιὰν [p] ἐπιλέξας ἐκ τῶν δύο φυλῶν, ἀπήντησε τῷ Ιεροβοάμῳ εἰς τόπον τινὰ καλούμενον ὄρος [q] Σεμαρών. καὶ στρατοπεδευσάμενος ἐγγὺς αὐτοῦ τὰ πρὸς τὴν μάχην [r] ηὐτρέπιζεν. ἦν δ' ἡ δύναμις αὐτοῦ, μυριάδες [ſ] τεσσαράκοντα· ἡ δὲ τοῦ Ιεροβοάμου στρατιὰ, διπλασίων ἐκείνης. ὡς δὲ τὰ στρατεύματα πρὸς τὰ ἔργα καὶ τοὺς κινδύνους [t] ἀντιπαρετάσσετο καὶ συμβαλεῖν ἔμελλε, στὰς ἐφ' ὑψηλοῦ τινος τόπου Αβίας, καὶ τῇ χειρὶ κατασείσας, τὸ πλῆθος καὶ τὸν Ιεροβόαμον ἀκοῦσαι πρῶτον αὐτοῦ μεθ' ἡσυχίας ἠξίωσε. γενομένης δὲ σιωπῆς, ἤρξατο λέγειν. "ὅτι μὲν τὴν ἡγεμονίαν ὁ Θεὸς Δαυίδῃ καὶ τοῖς ἐκγόνοις αὐτοῦ κατένευσεν εἰς ἅπαντα χρόνον, οὐδ' ὑμεῖς ἀγνοεῖτε· θαυμάζω δὲ πῶς ἀποστάντες τοῦ μοῦ πατρὸς τῷ δούλῳ Ιεροβοάμῳ προσέθεσθε, καὶ μετ' ἐκείνου πάρεστε νῦν ἐπὶ τοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ βασιλεύειν κεκριμένους πολεμήσοντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφαιρησόμενοι τὴν ὑπάρχουσαν. τὴν μὲν γὰρ πλείω μέχρι νῦν Ιεροβόαμος

"dio tollam, & omne genus tuum ad internecionem perdam, faciamque ut à canibus ac volucribus *aëris* devoretur. quidam enim à me in Iſraëlitas rex ſuſcitabitur, qui neminem ex Hieroboami genere ſuperſtitem eſt relicturus. Quin & populus hujuſce ſupplicii particeps erit, excidet quippe felice terra, ſparſuſque per loca Tranſeuphratenſia exſulabit, quod impietatis regis ſocium ſe fecerit, deoſque ab illo factos adorarit, ſacris meis relictis. Tu vero, ô mulier, i properè ad maritum hæc illi enunciatum. Cæterum filium invenies mortuum. nam ſimulac pedem in urbem immiſeris, ille morietur; atque ab univerſo deploratus populo ſepelietur, publico luctu cohoneſtatus. nam & hic unicus erat è ſtirpe Hieroboami in quo boni quidquam inventum eſt." Ubi hæc ille vaticinatus fuerat, mulier perturbata, puerique jam dicti mortem ægre ferens, ſe proripuit, viam luctu & plangore complens; ac miſera malis ex *hac* calamitate urgebatur ineluctabilibus, feſtinatione utens filio quidem & ipſâ infelici (nam quo magis properaret, eo ipſum citius exſtinctum viſura erat) viro tamen neceſſariâ. Atque ita domum reverſa, filium quidem, prout vates dixerat, anima jam efflata mortuum offendit, regique cuncta enarravit.

Uxor Hieroboami reverſa filium mortuum offendit. 3 Regum, c. 14.

V.

Hieroboami contra Abiam expeditio. 2 Paralip. c. 13.

2. At Hieroboamus nihil hæc curans, magnis delectibus habitis, exercitum in expeditionem eduxit ut bello perſequeretur Abiam Roboami filium, qui patri in regnum ſucceſſerat. ipſum enim, quod eſſet adoleſcentulus admodum, contempſit. Ille vero, audito adventu Hieroboami, haudquaquam perterritus eſt: ſed animo ſupra juvenis ætatem & ſupra quam hoſtis ſperaverat, cum exercitum è duabus tribubus collegiſſet, Hieroboamo occurrit in quodam loco qui mons Semaron appellatur. & prope illum caſtra metatus, omnia ad pugnam neceſſaria parabat. Secum autem habebat quadringenta millia: Hieroboami vero exercitus duplo major erat. Cumque jam milites ex adverſo ſtarent ad dimicandum & pericula ſubeunda accincti, atque in eo eſſent ut manus conſererent, Abias ex edito quodam loco, cum manu ſignificaſſet, populum & Hieroboamum rogavit ut prius*quam congrederentur* ipſum audire vellent. Factoque *alto* ſilento, orſus eſt dicere in hæc verba. "Vos quidem non ignoratis, quod Davidi ejuſque poſteris principatum dederit Deus in omne ævum; ipſe vero miror, quî factum ſit, ut, patre meo deſerto, voſmet Hieroboamo *ejus* ſervo adjunxeritis, & cum illo nunc *in aciem* prodeatis, contra eos, quos Deus regnaturos eſſe decreverat, pugnare parati, & quod reliquum eſt imperii *iis* auferre. Partem quidem ejus majorem etiam nunc Hieroboamus "inique

Abiæ ad Iſraëlitas oratio. 2 Paralip. c. 13.

---

[a] Sic *MSS.* ἐξαγείρηται τοῦ ὑπ' ἐμοῦ λαοῦ in *Editis*. [b] Ita *Baſ. G. Vat. & Epiphan.* μεθέξειν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [c] Πέραν τοῦ Εὐφράτου *Vat.* [d] Ita *Vat.* quo modo, vel προσεκύνησε *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσκυνεῖ. [e] Απαγγέλλουσα *Big. Samb. & Vat.* [f] Σοῦ γὰρ ἰούσης *Vat.* [g] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* ſavente *Epiphanio*, qui vertit, *hæc namque propheta perhibente &c.* ταῦτα ἦν in *Editis Aliiſque*. [h] Εἰρημένου *Vat.* [i] Ita in *Editis Aliiſque*. τάχους *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* [k] Τὸν υἱὸν αὐτῆς *Vat.* [l] Οὐδενὸς *Big. Samb. & Vat.* [m] Αθροίσας *Big. & Vat.* forſanque *Epiphan.* [n] Is 3 *Regum*, c. 15. v. 1. *Abijam* dicitur in *Hebr.* Αβιοὺ LXXII. 2 *Paralip.* c. 12. v. 16. *Abija*, & Αβιά. [o] Αὐτοῦ *Big. Samb. & Vat.* & mox πρὸς αὐτήν. [p] Επιλεξάμενος *Big. & Gall.* 1. [q] ΣΑΜΑΡΩΝ in *Editis Aliiſque*. Σεμερὼν LXXII. 3 *Regum*, c. 16. v. 24. *Amorræorum mons* in *Epiphanii* libris. Vide *Theodoretum* in 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. μη'. [r] Εὐτρέπιζεν *Vat.* [ſ] Ita etiam in *Hebræo*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 3. Verum in *Vulgato*, LXXII. & *Epiphanii* libris *MSS.* habemus *quadraginta millia* in *Editis* vero *ſexaginta millia*. [t] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἀντιπαρετάσσετο.

“inique tenet: haud tamen erit ut longius aliquanto ea fruatur. Verum, cum præteritorum ſupplicium Deo dederit, ab iniquitatibus & contumeliis ceſſabit, quas huc uſque in eum admiſit, vobiſque auctor fuit ut eadem flagitia faceretis, qui nulla à patre meo injuria affecti, niſi quod in concione, malorum hominum conſiliis obſequutus, haud ita grata uſus fuerit alloquutione, illum quidem iræ ſpecie reliquiſtis, revera autem voſmet à Deo ejuſque legibus ſubduxiſtis. Atqui æquum erat adoleſcentulo populique tractandi ignaro, vel propter Solomonem patrem & illius in *Iſraëlitas* beneficia, veniam indulſiſſe, non ſolum ob verba duriuſcula *quæ ei forte exciderint*, ſed etiamſi eum ad facinus grave & odioſum impuliſſent ætas immatura rerumque agendarum imperitia. nam oportet parentum meritis poſterorum errata condonari. Vos vero eo tempore nullam eorum rationem habuiſtis, ac ne nunc quidem habetis: ſed adverſum nos venitis ingens ſane exercitus. Qua *quæſo* re freti victoriam exſpectatis, num aureis vitulis & aris in locis editioribus exſtructis, quæ non religionis ſed impietatis veſtræ indicia ſunt; an *militum* multitudo, qua nobis ſuperiores eſtis, ſpem vobis facit victoriæ? At nihil ſane valet vel myriadum vis in exercitu, ſi maleficiis *& ſceleribus* coopertus bellum gerat. nam in juſtitia ſola ac pietate firmiſſimam de hoſtibus victoriam reportandi ſpem ſitam eſſe contigit: quæ ſcilicet à nobis ſtant, qui jam inde à principio legis inſtituta ſervavimus, & noſtrum Deum coluimus; quem non manus artificis ex fragili materia fabricata eſt, nec *mala* regis ſcelerati mens ad populum decipiendum excogitavit, ſed qui ex ſe eſt, & principium rerum omnium & finis. Quamobrem nunc quoque vos adhortor ut reſipiſcatis, & meliora conſilia ſequuti à bello deſiſtatis; tandemque patria agnoſcatis inſtituta, & quod vos ad tantam felicitatis magnitudinem provexit.

Iſraëlitæ à Judæis victi. 2 Paralip. c.13.

3. Hæc quidem Abias ad populum verba fecit. At dum adhuc loqueretur, ſuorum quoſdam clam emiſit Hieroboamus è caſtrorum locis non animadverſis, ut ſe Abiæ circundarent. Illo autem medio hoſtium undique comprehenſo, pavore conſternati ſunt milites animiſque conciderunt. At ſuos Abias *voce* confirmavit; eoſque hortatus eſt ut in Deo fiduciam reponerent. illum enim non poſſe ab hoſtibus circumcluſum teneri. Tum illi ſimul omnes, cum Dei auxilium imploraſſent, & ſacerdotes tubis cecíniſſent, clamore ſublato hoſtes aggreſſi ſunt. Et illorum quidem animos fregit Deus, eorumque ſpirituum vim ſolvit, Abiæ vero exercitum ſuperiorem fecit. nam totidem ex copiis Hieroboami cæſis, quot non alia belli ſtrage cecidiſſe memorantur vel apud Græcos vel Barbaros, mirabilem celebremque victoriam Dei auſpiciis conſequuti ſunt. Quingenta enim

“ἀδίκως ἔχει· ἀλλ' οὐκ οἶμαι ταύτης αὐτὸν ἀπολαύσειν ἐπὶ πλείονα χρόνον. ἀλλὰ δοὺς καὶ τοῦ παρεληλυθότος δίκην τῷ Θεῷ, παύσεται τῆς παρανομίας καὶ τῶν ὕβρεων, ἃς οὐ διαλέλοιπεν εἰς αὐτὸν ὑβρίζων, καὶ ταῦτα ποιεῖν ὑμᾶς ἀναπεπεικώς· οἱ μηδὲν ἀδικηθέντες ὑπὸ τοῦ μου πατρὸς, ἀλλ' ὅτι μὴ πρὸς ἡδονὴν ἐκκλησιάζων ὡμίλησεν, ἀνθρώπων πονηρῶν συμβουλίᾳ πειθεὶς, ἐγκατελίπετε μὲν τῷ δοκεῖν ὑπ' ὀργῆς ἐκεῖνον, [a] τῇ δ' ἀληθείᾳ αὐτοὺς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τῶν ἐκείνου νόμων ἀπεσπάσατε. καίτοι συνεγνωκέναι καλῶς εἶχεν ὑμᾶς, οὐ λόγων μόνων δυσκόλων, ἀνδρὶ νέῳ καὶ δημαγωγίας ἀπείρῳ, ἀλλ' εἰ καὶ πρός τι δυσχερὲς ἡ νεότης αὐτὸν καὶ ἡ ἀμαθία τῶν πραττομένων ἐξῆγεν ἔργον, διά τε Σολομῶνα τὸν πατέρα καὶ τὰς εὐεργεσίας [b] ἐκείνου. παραίτησιν γὰρ εἶναι δεῖ τῆς τῶν [c] ἐκγόνων ἁμαρτίας, τὰς τῶν πατέρων εὐποιίας. ὑμεῖς δ' οὐδὲν τούτων ἐλογίσασθε, οὔτε τότε οὔτε νῦν· ἀλλ' ἥκετε στρατὸς ἐφ' ἡμᾶς τοσοῦτος. τίνι καὶ πεπιστευκὼς περὶ τῆς νίκης; ἢ ταῖς χρυσαῖς δαμάλεσι καὶ τοῖς ἐπὶ τῶν ὀρῶν βωμοῖς, ἃ δείγματα τῆς ἀσεβείας ἐστὶν ὑμῶν, ἀλλ' οὐχὶ τῆς θρησκείας; ἢ τὸ πλῆθος ὑμᾶς εὐέλπιδας ἀπεργάζεται, τὴν ἡμετέραν στρατιὰν ὑπερβάλλον; ἀλλ' οὐδ' ἡτισοῦν ἰσχὺς μυριάδων στρατοῦ μετ' ἀδικημάτων πολεμοῦντος. ἐν γὰρ μόνῳ τῷ δικαίῳ καὶ [d] τῷ πρὸς Θεὸν εὐσεβεῖ τὴν βεβαιοτάτην ἐλπίδα τοῦ κρατεῖν τῶν ἐναντίων ἀποκεῖσθαι συμβέβηκεν· ἥτις ἐστὶ παρ' ἡμῖν τετηρηκόσιν [e] ἀπ' ἀρχῆς τὰ νόμιμα, καὶ τὸν ἴδιον Θεὸν σεβομένοις, ὃν οὐ χεῖρες ἐποίησαν ἐξ ὕλης φθαρτῆς, οὐδ' ἐπίνοια πονηροῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ τῶν ὄχλων ἀπάτῃ κατεσκεύασεν, ἀλλ' ὃς ἔργον ἐστὶν [f] αὐτοῦ καὶ ἀρχὴ καὶ τέλος τῶν ἁπάντων. συμβουλεύω τοιγαροῦν ὑμῖν ἔτι καὶ νῦν μεταγνῶναι, καὶ λαβόντας ἀμείνω λογισμὸν παύσασθαι τοῦ πολεμεῖν, καὶ τὰ πάτρια καὶ τὸ προαγαγὸν ὑμᾶς ἐπὶ τοσοῦτο μέγεθος εὐδαιμονίας γνωρίσαι.

γ'. Ταῦτα μὲν Ἀβίας [g] διελέχθη πρὸς τὸ πλῆθος. ἔτι δ' αὐτοῦ λέγοντος, λάθρα τινὰς τῶν στρατιωτῶν ὁ Ἱεροβόαμος ἔπεμψε, περικυκλωσομένους τὸν Ἀβίαν, ἔκ τινων οὐ φανερῶν τοῦ στρατοπέδου μερῶν. [h] μέσου δ' αὐτοῦ περιληφθέντος τῶν πολεμίων, ἡ μὲν στρατιὰ κατέδεισε καὶ ταῖς ψυχαῖς ἀνέπεσεν. ὁ δ' Ἀβίας παρεθάρρυνε καὶ τὰς ἐλπίδας ἔχειν ἐν τῷ Θεῷ παρεκάλει. τοῦτον γὰρ [i] οὐ κεκυκλῶσθαι πρὸς τῶν πολεμίων. οἱ δὲ ὁμοῦ πάντες ἐπικαλεσάμενοι τὴν παρὰ τοῦ Θεοῦ συμμαχίαν, τῶν ἱερέων τῇ σάλπιγγι σημανάντων, ἀλαλάξαντες ἐχώρησαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους. καὶ τῶν μὲν ἔθραυσε τὰ φρονήματα, καὶ τὰς ἀκμὰς αὐτῶν ἐξέλυσεν ὁ Θεός· τὴν δὲ Ἀβία στρατιὰν ὑπερτέραν ἐποίησεν. [k] ὅσος γὰρ οὐδέποτε ἐμνημονεύθη φόνος ἐν πολέμῳ γεγονέναι, οὔθ' Ἑλλήνων οὔτε Βαρβάρων, τοσούτους ἀποκτείναντες τῆς Ἱεροβοάμου δυνάμεως, θαυμαστὴν καὶ διαβόητον νίκην παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβεῖν ἠξιώθησαν. πεντήκοντα

χι

---

[a] Ταῖς δ' ἀληθείαις *Big. Samb. Vat.* & mox ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. [b] *Τὰς ἐκείνου* in iiſdem *MSS.* [c] Τῶν ἐπομένων *Gall.* 2. [d] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis Aliiſque* καὶ εἰς τὸ θεῖον. [e] Ἐξ ἀρχῆς ſolus *Vat.* [f] Ita reſcripſi pro αὐτοῦ. [g] Διειλέχθη *Vat.* [h] Μέσον *Samb.* [i] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. οὐκ ἐκυκλῶσθαι in *Editis Aliiſque.* οὐκ ἐγκυκλῶσθαι legit *Schotanus.* [k] Sane ſi dicere voluiſſet quinquaginta millia cæſa fuiſſe (quod nonnulli volunt) quomodo tantopere extuliſſet hanc ſtragem, in nullo vel Græcorum

γὰρ μυριάδας τῶν ἐχθρῶν κατέβαλον, καὶ τὰς πόλεις αὐτῶν διήρπασαν τὰς ὀχυρωτάτας ἑλόντες κατὰ κράτος· [a] τήν τε Βεθήλην καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς, καὶ τὴν Ισανὰν καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς. καὶ Ιεροβόαμος μὲν οὐκ ἔτι [b] μετὰ ταύτην τὴν ἧτταν ἴσχυσεν, ἐφ' ὅσον Αβίας περιῆν χρόνον. τελευτᾷ δ' οὗτος ὀλίγον τῇ νίκῃ χρόνον ἐπιζήσας, ἔτη βασιλεύσας τρία. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, ἐν ταῖς προγονικαῖς θήκαις. ἀπολείπει δὲ υἱοὺς μὲν, δύο καὶ εἴκοσι· θυγατέρας δὲ, [c] ἑκκαίδεκα. πάντας δὲ τούτους ἐκ γυναικῶν δεκατεσσάρων ἐτεκνώσατο. διεδέξατο δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς [d] Ασανος· καὶ ἡ μήτηρ τοῦ νεανίσκου, Μαχαία τοὔνομα. τούτου κρατοῦντος, τῆς εἰρήνης ἀπέλαυσεν ἡ χώρα τῶν Ισραηλιτῶν ἐπὶ ἔτη δέκα.

δ'. Καὶ τὰ μὲν περὶ Αβίαν, τὸν Ιεροβοάμου τοῦ Σολομῶνος, οὕτως παρειλήφαμεν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ Ιεροβόαμος ὁ τῶν δέκα φυλῶν βασιλεὺς, ἄρξας ἔτη δύο καὶ εἴκοσι. διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Νάδαβος [e] δεύτερον ἔτος ἤδη τῆς βασιλείας Ασάνου διεληλυθότος. ἦρξε δὲ ὁ τοῦ Ιεροβοάμου παῖς ἔτη δύο, τῷ πατρὶ τὴν ἀσέβειαν καὶ [f] τὴν πονηρίαν ἐμφερὴς ὤν. ἐν δὲ τούτοις τοῖς δυσὶν ἔτεσι στρατευσάμενος [g] ἐπὶ Γαβαθὼ πόλιν Παλαιστίνων οὖσαν, πολιορκίᾳ λαβεῖν αὐτὴν προσέμενεν. ἐπιβουλευθεὶς δὲ ἐκεῖ ὑπὸ φίλου τινὸς, [h] Βασάνου ὄνομα, [i] Μαχείλου δὲ παιδὸς, ἀποθνήσκει. ὃς, μετὰ τὴν τελευτὴν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἅπαν τὸ Ιεροβοάμου γένος διέφθειρε. καὶ συνέβη κατὰ τὴν [k] τοῦ Θεοῦ προφητείαν, τοὺς μὲν ἐν τῇ πόλει τῶν Ιεροβοάμου συγγενῶν [l] ἀποθνήσκοντας, ὑπὸ κυνῶν σπαραχθῆναι καὶ δαπανηθῆναι· τοὺς δ' ἐν τοῖς ἀγροῖς ὑπ' ὀρνίθων. ὁ μὲν οὖν Ιεροβοάμου οἶκος τῆς ἀσεβείας αὐτοῦ καὶ τῶν ἀνομημάτων ἀξίαν ὑπέσχεν δίκην.

hoſtium millia proſternebant, & urbes eorum munitiſſimas vi captas diripuerunt; ac præterea Bethelam ejuſq; præfecturam, atque Iſanam & præfecturam ejus. nec deinceps poſt hanc cladem poteſtate valuit Hieroboamus, quamdiu Abias ſuperſtes erat. Is autem diem obiit non multo poſt hanc victoriam partam: ſepultuſque eſt Hieroſolymis in majorum ſuorum conditoriis; relictis filiis quidem duobus & viginti, filiabus vero ſexdecim. iſtoſque omnes ex quatuordecim uxoribus ſuſtulit. In regnum autem ei ſucceſſit filius Aſanus: matrique juvenis Machaja nomen erat. Dum is regnaret, Iſraëlitarum regio per decem annos pace potita eſt.

Mors Abiæ. Aſanus Judææ rex. 3 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 14.

4. Et quidem iſta de Abia filio Roboami filii Solomonis ita accepimus. Quin & vita deceſſit Hieroboamus decem tribuum rex, poſtquam regnaverat annos duos & viginti. Ei vero ſucceſſit Nadabus filius ejus, cum jam alterum annum in regno Aſanus exegiſſet. atque annos duos regnavit Hieroboami filius, ſimiliter ac pater nequam & improbus. In his autem duobus annis exercitum eduxit contra urbem Gabatho, quæ Palæſtinorum erat *in ditione*, & in obſidione perſtabat ut eam caperet. Illic vero amici cujuſdam, Baſanis nomine, Macheli vero filii, inſidiis interiit. qui, poſt mortem ejus regno occupato univerſam Hieroboami ſtirpem interfecit. atque accidit, prout Deus fore prædixerat, ut alii quidem ex Hieroboami cognatis, in urbe interempti, à canibus laniati abſumerentur; alii vero, in agris, ab alitibus. Atque ita quidem Hieroboami domus pœnas impietati ejus & ſceleribus debitas pertulit.

Diem obit Hieroboamus, Nadabus regnum capeſſit, & à Baſane occiditur. 3 Regum, c. 15.

ΚΕΦ. ιϐ'.

Ως Ζαραιος βασιλεὺς Αἰθιόπων ὑπὸ Ασάνου ἡττᾶται, καὶ Ασάνες Βασάνου αὐτῷ πολεμοῦντος τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα σύμμαχον παρακαλεῖ· καὶ ὡς, τῆς Βασάνου γενεᾶς διαφθαρείσης, ἐβασίλευσεν Ζαμάρης καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Αχαβος.

ϛ'. Ο Δὲ τῶν Ιεροσολύμων βασιλεὺς Ασανος ἦν τὸν τρόπον ἄριστος, καὶ πρὸς τὸ θεῖον ἀφορῶν, καὶ μηδὲν μήτε πράττων μήτ' ἐννοούμενος, ὃ μὴ πρὸς τὴν εὐσέβειαν εἶχε καὶ τὴν τῶν νομίμων [m] φυλακὴν τὴν ἀναφοράν. [n] κατώρθωσε δὲ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν, ἐκκόψας εἴ τι πονηρὸν [o] ἦν ἐν αὐτῇ, καὶ καθαρεύσας [p] ἀπὸ πάσης κηλῖδος. [q] στρατοῦ δ' εἶχεν ἐπιλέκτων ἀνδρῶν, ὡπλισμένων [r] θυρεὸν καὶ σειρομάστην, ἐκ μὲν τῆς Ιούδα φυλῆς μυριάδας τριάκοντα, ἐκ δὲ τῆς Βενιαμίτιδος, [s] ἀσπίδας φορούντων καὶ τοξοτῶν μυριάδας [t] πέντε καὶ εἴκοσι. ἤδη δὲ αὐτοῦ δέκα ἔτη βασιλεύοντος, στρατεύει μεγάλῃ δυνάμει [u] Ζαραῖος ἐπ' αὐτὸν ὁ τῆς Αἰθιοπίας

CAP. XII.

Quomodo rex Æthiopum Zaræus ab Aſano prælio ſuperatur; atque Aſanus, bellum ei Baſane inferente, Damaſcenorum regem in auxilium advocat: utque, Baſanis ſtirpe ſublata, regnavit Zamares & poſt eum filius ejus Achabus.

Aſanus autem Hieroſolymorum rex erat vir moribus optimis, ac Dei *ſumme* ſtudioſus, quique nihil vel faceret vel cogitaret, niſi quod ad pietatem reſpiciebat legumque obſervantiam. porro cuncta ad regni ſui utilitatem compoſuit, & quicquid mali in eo erat reſecando, omnemque immunditiem tollendo. Habuit autem lectorum virorum exercitum, ex tribu quidem Judæ, ſcutatorum & lancearıorum trecenta millia, ex tribu vero Benjamitica, clypeatorum & ſagittariorum ducenta & quinquaginta millia. Cæterum cum hic jam decem annos regnaſſet, Zaræus Æthiopiæ rex contra eum cum magnis

VI.

Aſani religio. 3 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 14, & 15.

---

corum vel Barbarorum prælio tantam eſſe factam? Non adeo hoſpes in Græcis vel Romanis hiſtoriis erat, ut ipſum latere poſſet cladem ſæpe multo majorem eveniſſe. [a] In *Epiphanii* libris, *inſuper Bethel* (vel *Bethuliam*) *ejuſque regionem forti dimicatione tenuerunt*, ita ut nulla facta fuerit *Iſanæ* mentio. Verum in LXXII. καὶ τὴν Βαιθὴλ καὶ τὰς κώμας αὐτῆς, καὶ τὴν Ἐφρὰν καὶ τὰς κώμας αὐτῆς. [b] Ita ex *MSS.* μετ' αὐτὴν in *Editis*. [c] Eo modo *Samb.* ἑξκαίδεκα in *reliquis*. [d] Ita *Gall.* 2. ut mox infra v. 35. Ασανος in *Editis*. Ασαν *Big.* Ασὰν *Samb.* & *Gall.* 1. [e] Δευτέρου ἔτους *Vat.* [f] Τὴν π. ὅμοιος ὢν *Vat.* [g] Επὶ Γαβαθῶνα πόλιν *Vat.* ἐπὶ Γαβαθὼν π. LXXII. & *Epiphan.* [h] Quod infra (p. 375. v. 1.) Βασάνης habeant *libri* omnes, Βασάνου & hic loci placuit reſcribere. Βασσάμου in *Editis*. Βασσάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Βασσάμου *Vat.* Βαασὰ LXXII. [i] Ιλλου *Big.* & *Gall.* 1. Βίλου *Samb.* Αχιὰ *Vat.* quod propius accedit ad Αχιὰ *S. Literarum.* in *Epiphanii* libris *Mebeli*, aut *Mechili fil.* [k] Ita cum *Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τοῦ. [l] Αποθανόντας *Vat.* [m] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* φυλακὸν in *Editis*. [n] Καὶ κατώρθωσε τὴν *Vat.* [o] Illud ἦν deeſt *Vat.* [p] Απάσης κ. *Vat.* [q] Forſan στρατιῶν. [r] Θυρεῷ καὶ σειρομάστῃ *Vat.* [s] Ασπιδοφορούντων *Vat.* [t] Οκτὼ καὶ εἴκοσι juxta *S. Literas.* [u] a *Paralip.*

Zaræi Æthiopis expeditio adverſus Aſanum. 2 Paralip. c. 14.

copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Mareſam (eſt autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: & inſtructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. “neque alia re “aliqua nixum, ajebat, quam illius auxilio, cujus “eſt paucos pluribus & imbecilles viribus “præſtantioribus ſuperiores facere, auſum eſſe “cum Zaræo acie dimicare.

Æthiopes à Judæis fuſi. 2 Paralip. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere;

Azarias vates Aſanum in pietate confirmat. 2 Paralip. c. 15.

“hanc victoriam illis à Deo eſſe conceſſam, “quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſſent, Dei“que in omnibus voluntati fuiſſent obſequuti. “Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant perre“xerint, facturum eſſe Deum, ut hoſtes ſem“per ſuperarent & vitam feliciter agerent; “ſin vero à religione deſciverint, fore ut omnia “his contraria illis acciderent: venturumque “eſſe tempus illud in quo neque verus in uni“verſo populo reperietur vates, neque ſacer“dos qui juſta decernet. immo etiam urbes “illorum evertendas eſſe, gentemque *Judaï*“*cam* per totum terrarum orbem *ita* diſſipan“dam, ut advenarum & erronum vitam actu“ra ſit.” Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duorum tribuum regis: jam vero ad Baſanem

βασιλεὺς, [b] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [c] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτοῦ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, [d] ἀπήντησεν Ἄσανος· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἔν τινι φάραγγι [e] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [f] κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [g] κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. “οὐδὲ “γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγεν, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ βοη“θείᾳ, δυναμένῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἀπεργάσασθαι κρείττους “τῶν πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀπαντῆ“σαι πρὸς μάχην τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμαινεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὴν [k] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἥλω γὰρ ἡ Γεράρων, ἐχώρησαν, καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [l] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἄσανος μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. οὗτος ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· “ὅτι ταύτης εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυ“χότες, ὅτι δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέσχον, καὶ πάν“τα κατὰ [m] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [n] ἐπι“μένουσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, “καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ἀπο“λιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν [p] ἅπαντα τούτων ἐναντία “συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ “μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ“ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ“λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος “κατὰ πάσης σπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή“την βιωσόμενον.” καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχουσι [q] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν πρόνοιαν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τοῦ [r] δικαίου. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [s] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλή-

θους

---

lip. cap. 14 v. 9 *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. Ζαραὴθ *Chron. Paſch.* pag. 95. [b] In *S. Literis* ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις. [c] Ita ſupra p. 367. v. 40. Μαρησὰ LXXII. Μαρήσας in *Editis, Samb.* & *Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσσης *Big.* & *Gall.* 1. [d] Ὑπήντησεν *Hen.* & *Busb.* [e] Σαφθὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In *S. Literis* dicitur *Sephathah.* [f] Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis.* [g] Ἐλᾶν habent *MSS.* ſed κτείνειν legiſſe videtur *Epiphan.* [h] Ἐναντίον *Vat.* [i] Ἀπέκτεινε in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.* [k] Ita *Baſ.* & *G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν *Big. Samb.* & *Vat.* mox τῶν πόλεων *Big.* & *Samb.* τῶν πολέμων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἥλω γὰρ Γεράρων [ἡ Γεράρων *Vat.* & *Gall.* 1.] ἐκ τῶν τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. quin & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hoſtium occiſionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad caſtra protinus acceſſerunt.* [l] Sic in *MSS.* & *Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis.* [m] Illud τὴν è *Big.* & *Samb.* [n] Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιποῦσι. in *Editis* vero ἐπιμένουσι & ἀπολείπουσι. [o] Αὐτοὺς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb.* & *Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt. [p] Ἅπαντα τὰ τούτων *Vat.* & *Samb.* [q] Συνεβούλευσεν *Vat.* [r] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦ θείου in *Editis.* [ſ] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* καὶ ταῦτα μὲν in *Editis.*

a Quod

θους τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, τὸν ἀποκτείναντα τὸν Ἱεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχόντα τὴν ἀρχήν. οὗτος γὰρ ἐν [a] Θαρσῇ πόλει διατρίβων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεποιημένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πονηρὸς δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ἱεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [b] αὐτῷ πέμψας [c] Ἰηοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "[d] διαφθαρεῖν αὐτοῦ πᾶν [e] τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ἱεροβοάμου κακοῖς περιέβαλεν οἶκον [f] ἐξολέσειν, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν [g] τῷ δικαίως προστῆναι τοῦ πλήθους καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον τοῖς οὖσι τοιούτοις ἀγαθὰ, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα· τὸν δὲ κάκιστον Ἱεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τῆς ψυχῆς [h] ἀπολομένης τῆς ἐκείνου [i] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. πεῖραν οὖν ἕξειν εἰκότως τῆς ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν," ἔλεγεν, "ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενεᾶς ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις, [k] οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τῶν παρῳχημένων ἐκ τοῦ τότε γοῦν μετανοήσας συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [l] ἐπὰν περί τι σπουδάσωσιν οὐ διαλείπουσι περὶ τοῦτο ἐνεργοῦντες· οὕτω καὶ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγένετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ [m] αὐτὴν πόνοις προσετίθει. καὶ τελευταῖον τὴν στρατιὰν παραλαβὼν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν [n] Ῥαμαθῶνι τοὔνομα, [o] σταδίους ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρου, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὡρμημένοι τὴν Ἀσάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ἄσανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ [p] τὴν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [q] καταλειφθεὶς ἐν [r] Ῥαμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, παρακαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν [ſ] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, [t] ἐκέλευσε

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

Deus, miſſo Jehu vate, Baſani minatur. 3 Regum, c. 16.

revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domicilio ſibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, ſupra Hieroboamum ejuſque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, miſſo ad eum Jehu vate, prædixit, "ſe totum ipſius genus exciſurum, & iiſdem cladibus, quibus Hieroboami domum affecerat, perditurum eſſe: quod rex à ſe conſtitutus beneficium non remunerarit, juſto pioque imperio populum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita fecerunt, prodeſſet, deinceps Deo gratum erat) ſed nequiſſimi Hieroboami mores imitatus fuerit; cujus pereunte anima, ipſius in ſe ſuſcitavit improbitatem. præterea dicebat, cum illi ſimilis exſtiterit, ſimilem calamitatem merito experturum eſſe." Baſanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipſi ſtirpique ejus univerſæ eventura eſſent, ob flagitia ab ipſo perpetrata; non tamen *ab iis* in poſterum deſiſtebat, ne pluribus ſceleribus cooperiri viſus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum ſe pœnitendo veniam à Deo impetraret: ſed quemadmodum ii qui propoſitis ſibi præmiis, poſtquam rei alicui ſtudere cœperint, ſine intermiſſione ei operam dant; ita & Baſanes, cum vates ei futura prædixiſſet, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis ſui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus eſt; & quotidie, ac ſi athletæ pro malitia perſonam geſſiſſet, ſuos pro ea labores intendebat. Poſtremoque, cum exercitum iterum eduxiſſet, aggreſſus eſt urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis diſſitam: eamque captam muniebat, quod ſecum jam ante ſtatuerat præſidium in ea collocare, ut ſui excurſionibus inde factis Aſani regnum infeſtarent.

Baſanes deterior factus eſt: & exercitum in Judæos educit. 2 Paralip. c. 16.

Aſanus à Damaſcenorum regé auxilium petit. 2 Paralip. c. 16.

4. Veritus autem Aſanus hoſtis motum conatumque, animoque verſans quam multa mala univerſæ ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus ſocietatem implorans, eumque iſtius, quæ à patribus illis ſecum interceſſit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & ſocietatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Baſane erat amicitia; miſſiſque militum ſuorum ducibus in illius ditionis urbes, juſſit ut eas

---

[a] Quod infra (p. 376. v. 29.) Θαρσῷ habeamus ſine ulla varietate, placuit & hîc loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ reſcribere. Θαρσίλῃ *Big.* & *Samb.* Θαρσίλῃ *Hen. Busb.* & *Vat.* Θερσᾷ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Euſebium* de *Locis Hebraïcis*, *v.* Θαρσὶ & *v.* Θερσὶ, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 314. [b] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς in *Editis.* [c] Sic paſſim *Cod. Vat.* & *Schotanus* ex conjectura. Γιμοῦν in *Editis*: quo fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* Ἰοῦν *Big. Samb. Gall.* 1. & LXXII. Ἰησοῦν *Gall.* 2. proculdubio pro Ἰηοῦν. [d] Eo modo cum *Big.* & *Samb.* διαφθείρειν in *Editis Aliiſque.* [e] Illud τὸ ex *MSS.* [f] Ita in omnibus *MSS.* ἐξελάσειν in *Editis.* [g] Τοῦ δικαίως *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [h] Ἀπολλυμένης *Samb.* [i] Ita in omnibus *MSS.* niſi quod αὐτῷ pro αὐτοῦ habeant *Big.* & *Samb.* & mox ἐνεδείξατο *Big.* & ἐνεδείξατο *Samb.* τὴν ὁμοίαν τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. εἰς πεῖραν οὖν ἥξειν in *Editis.* [k] Hîc vulgatam lectionem in omnibus ſequuti ſumus, niſi quod τύχῃ repoſuerimus pro τύχοι. locus eſt perturbatus in *MSS.* nam οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν δὲν ἡσυχάσῃ habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* πρὸς τὸ λοιπὸν δὲ ἡσυχάσῃ *Vat.* poſt ἡσύχασεν aliquid amplius in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque reſpexit, quia male agendo deperires inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; ſed* &c. mox, καὶ περὶ τῶν παρῳχημένων ἵνα μᾶλλον ἐκ τούτου δὲ γοῦν [ἐκ τοῦ τότε γοῦν *Big. Aliique.* ἐκ τούτου γοῦν *Vat.*] μετανοοῦντι ὅπως συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. μετανοήσας καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. *Vat.* μετανοήσας συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2. [l] Ita cum *Cod. Samb.* ἐπ' ἂν in *cæteris.* [m] Ταύτην *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Ἀρμαθῶνι *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀρμαθῶνι *Gall.* 2. Ἀραμαθὼν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath.* Videſis *Annott.* ad p. 220. [o] Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis.* [p] Τὴν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένην ἅπασαν *Vat.* [q] Καταληφθεὶς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [r] Hîc loci Ἀμαθῶνι *Big. Samb.* & *Gall.* 1, Ἀρμαθῶνι *Gall.* 2. [ſ] Ita ex *MSS.* Βασᾶν in *Editis.* Βασάνην paſſim *Vat.* [t] Sic *MSS.* ἐκέλευε in *Editis.*

a Ita

Zaræi Æthiopis expeditio adversus Asanum. 2 Paralip. c. 14.

copiis expeditionem facit, ducens peditum quidem nongenta millia, equitum vero centum *millia*, adjunctis trecentis curribus. Qui cum ad urbem Mareſam (eſt autem hæc in tribu Judæ) cum exercitu ſuo perveniſſet, occurrit ei Aſanus: & instructa contra eum acie in valle quadam, cui nomen Saphetha, non procul ab urbe, ubi *ingentem* Æthiopum multitudinem conſpexit, voce ſublata victoriam à Deo poſcebat, utque ipſi daretur multas adeo hoſtium myriadas occidere. "neque alia re "aliqua nixum, ajebat, quam illius auxilio, cu"jus eſt paucos pluribus & imbecilles viribus "præſtantioribus ſuperiores facere, auſum eſſe "cum Zaræo acie dimicare.

Æthiopes à Judæis fuſi. 2 Paralip. c. 14.

2. Dum hæc Aſanus diceret, ſignum victoriæ dedit Deus: atque prœlio alacriter inito propter ea quæ fore prænunciârat Deus, magnam Æthiopum ſtragem edidit, reliquoſque in fugam converſos in regionem Gerariticam perſequutus eſt. cumque à cæde facienda deſtitiſſent, ad res hoſtium rapiendas (nam capta erat urbs Gerara) proceſſerunt, & ad caſtra eorum ſpolianda: adeo ut auri argentique vim immenſam prædamque ingentem *inde* extulerint, camelos ad hæc & jumenta & pecorum greges *abegerint*. Atque ita quidem Aſanus ejuſque exercitus, tanta Dei auxilio victoria parta in magnum ſui emolumentum, Hieroſolyma repetiverunt. Cum autem non longe abeſſent, eis in via occurrit vates, Azarias nomine. qui ad eos, poſtquam iter paululum ſupprimere juſſiſſet, orſus eſt dicere; "hanc victoriam illis à Deo eſſe conceſſam, "quod juſtos ſe ſanctoſque præſtitiſſent, Dei"que in omnibus voluntati fuiſſent obſequuti. "Quod ſi ita, adjiciebat, ut cœperant perrexerint, factum eſſe Deum, ut hoſtes ſem"per ſuperarent & vitam feliciter agerent; "ſin vero à religione deſciverint, fore ut omnia "his contraria illis acciderent: venturumque "eſſe tempus illud in quo neque verus in uni"verſo populo reperietur vates, neque ſacer"dos qui juſta decernet. immo etiam urbes "illorum evertendas eſſe, gentemque *Judaï"cam* per totum terrarum orbem *ita* diſſipan"dam, ut advenarum & erronum vitam actu"ra ſit." Quapropter illis ſuadebat, ut, dum per tempus liceret, probitati ſtuderent, & Dei benignitatem ſibimet non inviderent. His auditis rex populuſque gaudio exſultarunt, jurique & æquo, tam publice quam privatim, omni cura & cogitatione incumbebant: miſitque rex hinc inde qui id agerent, ut per *univerſam* regionem legis inſtituta ſervarentur.

Azarias vates Aſanum in pietate confirmat. 2 Paralip. c. 15.

3. Atque ita quidem ſe habebant Aſani res duorum tribuum regis: jam vero ad Baſanem

βασιλεὺς, [b] ἐνενήκοντα μὲν πεζῶν μυριάσιν, ἱππέων δὲ δέκα, τριακοσίοις δ' ἅρμασι. καὶ μέχρι πόλεως [c] Μαρησᾶς, ἔστι δ' αὕτη τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἐλάσαντος αὐτοῦ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως, [d] ἀπήντησεν Ἀσανὸς· καὶ ἀντιπαρατάξας αὐτῷ τὴν στρατιὰν, ἔν τινι φάραγγι [e] Σαφαθὰ λεγομένῃ, τῆς πόλεως οὐκ ἄπωθεν, ὡς [f] κατεῖδε τὸ τῶν Αἰθιόπων πλῆθος, ἀναβοήσας νίκην ᾔτει παρὰ τοῦ Θεοῦ, καὶ τὰς πολλὰς [g] κτείνειν μυριάδας τῶν πολεμίων. "οὐδὲ "γὰρ ἄλλῳ τινὶ θαρσήσας, ἔλεγεν, ἢ τῇ παρ' αὐτοῦ βοη"θείᾳ, δυναμένῃ καὶ τοὺς ὀλίγους ἀπεργάσασθαι κρείττους "τῶν πλειόνων καὶ τοὺς ἀσθενεῖς τῶν ὑπερεχόντων, ἀπαντῆ"σαι πρὸς μάχην τῷ Ζαραίῳ.

β'. Ταῦτα λέγοντος Ἀσάνου, νίκην ἐσήμαινεν ὁ Θεός· καὶ συμβαλὼν μετὰ χαρᾶς τῶν προδεδηλωμένων ὑπὸ τοῦ Θεοῦ, πολλοὺς ἀπέκτεινε τῶν Αἰθιόπων, καὶ τραπέντας εἰς φυγὴν ἐδίωξεν ἄχρι τῆς Γεραρίτιδος χώρας. ἀφέμενοι δὲ τῆς ἀναιρέσεως, ἐπὶ τὴν [k] ἁρπαγὴν τῶν πολεμίων, ἥλω γὰρ ἡ Γεράρων, ἐχώρησαν. καὶ τῆς παρεμβολῆς αὐτῶν· ὡς πολὺν μὲν ἐκφορῆσαι [l] χρυσὸν, πολὺν δὲ ἄργυρον, λείαν τε πολλὴν ἀπαγαγεῖν, καμήλους καὶ ὑποζύγια καὶ βοσκημάτων ἀγέλας. Ἀσανὸς μὲν οὖν καὶ ἡ σὺν αὐτῷ στρατιὰ, τοιαύτην παρὰ τοῦ Θεοῦ νίκην λαβόντες καὶ ὠφέλειαν, ἀνέστρεφον εἰς Ἱεροσόλυμα. παραγενομένοις δὲ αὐτοῖς ἀπήντησε κατὰ τὴν ὁδὸν προφήτης Ἀζαρίας ὄνομα. οὗτος ἐπισχεῖν κελεύσας τῆς ὁδοιπορίας, ἤρξατο λέγειν πρὸς αὐτούς· "ὅτι ταύτης εἶεν τῆς νίκης παρὰ τοῦ Θεοῦ τετυ"χότες, ὅτι δικαίους καὶ ὁσίους αὐτοὺς παρέσχον, καὶ πάν"τα κατὰ [m] τὴν βούλησιν τοῦ Θεοῦ πεποιηκότας. [n] ἐπι"μένουσι μὲν οὖν, ἔφασκεν, ἀεὶ κρατεῖν τῶν ἐχθρῶν, "καὶ τὸ ζῆν μετ' εὐδαιμονίας παρέξειν τὸν Θεὸν, ἀπο"λιποῦσι δὲ τὴν θρησκείαν [p] ἅπαντα τούτων ἐναντία "συμβήσεσθαι· καὶ γενήσεσθαι χρόνον ἐκεῖνον ἐν ᾧ "μηδεὶς ἀληθὴς εὑρεθήσεται προφήτης ἐν τῷ ὑμετέ"ρῳ ὄχλῳ, οὐδὲ ἱερεὺς τὰ δίκαια χρηματίζων. ἀλ"λὰ καὶ αἱ πόλεις ἀνάστατοι γενήσονται, καὶ τὸ ἔθνος "κατὰ πάσης σπαρήσεται γῆς, ἔπηλυν βίον καὶ ἀλή"την βιωσόμενον." καιρὸν δ' αὐτοῖς ἔχουσι [q] συνεβούλευεν ἀγαθοῖς γίνεσθαι, καὶ μὴ φθονῆσαι τῆς εὐμενείας αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς καὶ ὁ λαὸς ἐχάρησαν, καὶ πολλὴν πρόνοιαν ἐποιοῦντο, κοινῇ τε πάντες καὶ κατ' ἰδίαν, τοῦ [r] δικαίου. διέπεμψε δ' ὁ βασιλεὺς καὶ τοὺς ἐν τῇ χώρᾳ τῶν νομίμων ἐπιμελησομένους.

γ'. [s] Καὶ τὰ μὲν Ἀσάνου τοῦ βασιλέως τῶν δύο φυλῶν ἐν τούτοις ὑπῆρχεν· ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν τοῦ πλή-

θους

---

lip. cap. 14. v. 9 *Zerach* juxta *Verit. Hebr.* Ζαρὲ LXXII. Ζαρέθ *Chron. Paſch.* pag. 95. *b* In *S. Literis* ἐν δυνάμει ἐν χιλίαις χιλιάσι καὶ ἅρμασι τριακοσίοις. *c* Ita ſupra p. 367. v. 40. Μαρησὰ LXXII. Μαρήσους in *Editis, Samb. & Gall.* 2. Μαρήσης *Vat.* Μαρίσσης *Big. & Gall.* 1. *d* Ὑπήντησεν *Hen. & Busb.* *e* Σαφθὰ *Big. Samb. & Gall.* 1. in *S. Literis* dicitur *Sephathah.* *f* Ita in omnibus *MSS.* εἶδε in *Editis.* *g* Ἑλεῖν habent *MSS.* ſed κτείνειν legiſſe videtur *Epiphan.* *h* [illegible] *Vat.* *i* Ἀποκτείνειν in *MSS.* verum non ita *Vet. Interpr.* *k* Ita *Baſ. & G.* multo aliter in *MSS.* ἐπὶ τὴν διαρπαγὴν *Big. Samb. & Vat.* mox τῶν πόλεων *Big. & Samb.* τῶν πολεμίων *Vat.* dein ἐχώρησαν, ἥλω γὰρ Γεράρων [ἡ Γεράρων *Vat. & Gall.* 1.] ἐκ τῆς παρεμβολῆς *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. quin & diverſo modo legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *relinquentes autem hoſtium occiſionem ad direptionem civitatis Gerareth, quam ceperant, eorumque ad caſtra protinus acceſſerunt.* *l* Sic in *MSS. & Vet. Interpr.* χρυσὸν, λείαν τε ἀπαγαγεῖν in *Editis.* *m* Illud τὴν è *Big. & Samb.* *n* Ita cum *Big.* quod infra in omnibus *MSS.* habeamus ἀπολιποῦσι. in *Editis* vero ἐπιμένουσι & ἀπολείπουσι. *o* Αὐτοὺς poſt κρατεῖν adjiciunt *Big. Samb. & Vat.* non agnoſcit *Epiphan.* & commode ſatis abeſſe poteſt. *p* Ἅπαντα τὰ τούτων *Vat. & Samb.* *q* Συνεβούλευεν *Vat.* *r* Ita in omnibus *MSS. & Vet. Interpr.* τοῦ θείου in *Editis.* *ſ* Sic *Big. Samb. & Vat.* καὶ ταῦτα μὲν in *Editis.*

a Quod

θυς τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Βασάνην, ὃς ἀποκτείνας τὸν Ἱεροβοάμου υἱὸν Νάδαβον, καὶ κατασχὼν τὴν ἀρχήν. οὗτος γὰρ ἐν [a] Θαρσῇ πόλει διατρίβων, καὶ ταύτην οἰκητήριον πεποιημένος, εἴκοσι μὲν ἐβασίλευσεν ἔτη καὶ τέσσαρα· πονηρὸς δὲ καὶ ἀσεβὴς ὑπὲρ Ἱεροβόαμον καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ γενόμενος, πολλὰ καὶ τὸ πλῆθος κακὰ διέθηκε, καὶ τὸν Θεὸν ἐξύβρισεν. ὃς [b] αὐτῷ πέμψας [c] Ἰηοῦν τὸν προφήτην, προεῖπε, "[d] διαφθαρεῖν αὐτοῦ πᾶν [e] τὸ γένος, καὶ τοῖς αὐτοῖς οἷς καὶ τὸν Ἱεροβοάμου κακοῖς περιέβαλεν οἶκον [f] ἐξολέσειν, ὅτι βασιλεὺς ὑπ' αὐτοῦ γενόμενος οὐκ ἠμείψατο τὴν εὐεργεσίαν [g] τῷ δικαίως προστῆναι τοῦ πλήθους καὶ εὐσεβῶς· ἅπερ αὐτοῖς πρῶτον τοῖς οὖσι τοιούτοις ἀγαθά, ἔπειτα τῷ Θεῷ φίλα. τὸν δὲ κάκιστον Ἱεροβόαμον ἐμιμήσατο, καὶ τῆς ψυχῆς [h] ἀπολομένης τῆς ἐκείνου [i] ζῶσαν αὐτοῦ τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. πεῖραν οὖν ἕξειν εἰκότως τῆς ὁμοίας συμφορᾶς αὐτὸν, ἔλεγεν, ὅμοιον αὐτῷ γενόμενον." Βασάνης δὲ, προακηκοὼς τὰ μέλλοντα αὐτῷ συμβήσεσθαι κακὰ μεθ' ὅλης τῆς γενεᾶς ἐπὶ τοῖς τετολμημένοις, [k] οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν ἡσύχασεν. ἵνα μὴ μᾶλλον πονηρὸς δόξας ἀποθάνῃ, καὶ περὶ τῶν παρῳχημένων ἐκ τοῦ τότε γοῦν μετανοήσας συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ· ἀλλ' ὥσπερ οἱ προκειμένων αὐτοῖς ἄθλων [l] ἐπὰν περί τι σπουδάσωσιν οὐ διαλείπουσι περὶ τοῦτο ἐνεργοῦντες· οὕτω καὶ Βασάνης, προειρηκότος αὐτῷ τοῦ προφήτου τὰ μέλλοντα, ὡς ἐπ' ἀγαθοῖς τοῖς μεγίστοις κακοῖς, ὀλέθρῳ γένους καὶ οἰκίας ἀπωλείᾳ, χείρων ἐγένετο, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ὥσπερ ἀθλητὴς κακίας τοῖς περὶ [m] αὐτὴν πόνοις προσετίθει. καὶ τελευταῖον τὴν στρατιὰν παραλαβὼν πάλιν ἐπῆλθε πόλει τινὶ τῶν οὐκ ἀφανῶν [n] Ραμαθῶνι τοὔνομα, [o] σταδίους ἀπεχούσῃ Ἱεροσολύμων τεσσαράκοντα· καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, ὠχύρου, προδιεγνωκὼς καταλιπεῖν ἐν αὐτῇ δύναμιν, ἵνα ἐκεῖθεν ὡρμημένοι τὴν Ἀσάνου βασιλείαν κακώσωσι.

δ'. Φοβηθεὶς δὲ Ἄσανος τὴν ἐπιχείρησιν τοῦ πολεμίου, καὶ λογισάμενος ὡς πολλὰ διαθήσει κακὰ [p] τὴν ὑπ' αὐτῷ βασιλευομένην πᾶσαν ὁ [q] καταλειφθεὶς ἐν [r] Ραμαθῶνι στρατὸς, ἔπεμψε πρὸς τὸν Δαμασκηνῶν βασιλέα πρέσβεις, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον, παρακαλῶν συμμαχίαν, καὶ ὑπομιμνήσκων ὅτι καὶ πατρῴα φιλία πρὸς ἀλλήλους ἐστὶν αὐτοῖς. ὁ δὲ τῶν χρημάτων τὸ πλῆθος ἀσμένως ἐδέξατο, καὶ συμμαχίαν ἐποιήσατο πρὸς αὐτὸν, διαλύσας τὴν πρὸς τὸν [s] Βασάνην φιλίαν· καὶ, πέμψας εἰς τὰς ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένας πόλεις τοὺς ἡγεμόνας τῆς ἰδίας δυνάμεως, [t] ἐκέλευσε

Baſanes Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 15.

Deus, miſſo Jehu vate, Baſani minatur. 3 Regum, c. 16.

Baſanes deterior factus eſt: & exercitum in Judæos educit. 2 Paralip. c. 16.

revertor, populi Iſraëlitici regem, qui Nadabum Hieroboami filium interfecerat & regnum occupaverat. Ille enim in Tharſa urbe habitans, ibi etiam domicilio ſibi collocato, viginti quidem annos & quatuor regnavit: improbus vero & nequam factus, ſupra Hieroboamum ejuſque filium, & malis quamplurimis populum attrivit & Deo contumelias intulit. qui, miſſo ad eum Jehu vate, prædixit, "ſe totum ipſius genus exciſurum, & iiſdem cladibus, quibus Hieroboami domum affecerat, perditurum eſſe: quod rex à ſe conſtitutus beneficium non remunerarit, juſto pioque imperio populum regendo (quod cum illis imprimis, qui ita fecerunt, prodeſſet, deinceps Deo gratum erat) ſed nequiſſimi Hieroboami mores imitatus fuerit; cujus pereunte anima, ipſius in ſe ſuſcitavit improbitatem. præterea dicebat, cum illi ſimilis exſtiterit, ſimilem calamitatem merito experturum eſſe." Baſanes autem, licet ante audiverat, quæ mala ipſi ſtirpique ejus univerſæ eventura eſſent, ob flagitia ab ipſo perpetrata; non tamen *ab iis* in poſterum deſiſtebat, ne pluribus ſceleribus cooperiri viſus moreretur, & ut ex illo tempore præteritorum ſe pœnitendo veniam à Deo impetraret: ſed quemadmodum ii qui propoſitis ſibi præmiis, poſtquam rei alicui ſtudere cœperint, ſine intermiſſione ei operam dant; ita & Baſanes, cum vates ei futura prædixiſſet, ex malorum maximis, tanquam bonis, generis ſui pernicie & domûs interitu, *denunciatis*, deterior factus eſt; & quotidie, ac ſi athletæ pro malitia perſonam geſſiſſet, ſuos pro ea labores intendebat. Poſtremoque, cum exercitum iterum eduxiſſet, aggreſſus eſt urbem quandam non ignobilem, Ramathonem nomine, quadraginta ſtadiis ab Hieroſolymis diſſitam: eamque captam muniebat, quod ſecum jam ante ſtatuerat præſidium in ea collocare, ut ſui excurſionibus inde factis Aſani regnum infeſtarent.

Aſanus à Damaſcenorum regè auxilium petit. 2 Paralip. c. 16.

4. Veritus autem Aſanus hoſtis motum conatumque, animoque verſans quam multa mala univerſæ ſuæ regioni relictus apud Ramathonem exercitus inferre poſſet, miſit ad regem Damaſcenorum legatos, *dona ferentes* & aurum & argentum, ejus ſocietatem implorans, eumque iſtius, quæ à patribus illis ſecum interceſſit, amicitiæ admonens. Atque ille & pecuniam omnem libenter accepit & ſocietatem cum eo *arctiorem* iniit, dirempta quæ ei cum Baſane erat amicitia; miſſiſque militum ſuorum ducibus in illius ditionis urbes, juſſit ut eas

---

[a] Quod infra (p. 376. v. 29.) Θαρσῶ habeamus ſine ulla varietate, placuit & hîc loci Θαρσῇ pro Θάρσῃ reſcribere. Θαρσίλῃ *Big. & Samb.* Θαρσίλῃ *Hen. Buſb. & Vat.* Θερσᾷ LXXII. & *Epiphan.* Vide *Euſebium* de *Locis Hebraïcis*, *v.* Θαρσὰ & *v.* Θερσά, atque *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 314. [b] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸς in *Editis.* [c] Sic paſſim *Cod. Vat.* & *Schotanus* ex conjectura. Γιμὼν in *Editis*: quo fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* Ἰοῦν *Big. Samb. Gall.* 1. & LXXII. Ἰησοῦν *Gall.* 2. proculdubio pro Ἰηοῦν. [d] Eo modo cum *Big. & Samb.* διαφθείρειν in *Editis Aliiſque.* [e] Illud τὸ ex *MSS.* [f] Ita in omnibus *MSS.* ἐξελάσειν in *Editis.* [g] Τοῦ δικαίως *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [h] Ἀπολλυμένης *Samb.* [i] Ita in omnibus *MSS.* niſi quod αὐτῷ pro αὐτοῦ habeant *Big. & Samb.* & mox ἐνεδείξατο *Big.* & ἐνδείξατο *Samb.* τὸν ὅμοιον τὴν πονηρίαν ἀνεδείξατο. εἰς πεῖραν οὖν ἥξειν in *Editis.* [k] Hîc vulgatam lectionem in omnibus ſequuti ſumus, niſi quod τύχῃ repoſuerimus pro τύχοι. locus eſt perturbatus in *MSS.* nam οὐ πρὸς τὸ λοιπὸν δεῖν ἡσυχάσαι habent *Samb. Gall.* 1. & *Big.* πρὸς τὸ λοιπὸν δὲ ἡσυχάσαι *Vat.* poſt ἡσύχασεν aliquid amplius in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *tamen de reliquo non quievit, neque reſpexit, quia male agendo deperires inglorius, & pœnitendo pro malis præteritis à Deo veniam mereretur; ſed &c.* mox, καὶ περὶ τῶν παρῳχημένων ἵνα μᾶλλον ἐκ τούτου δὲ γοῦν [ἐκ τοῦ τότε γοῦν *Big. Aliique.* ἐκ τούτου γοῦν *Vat.*] μετανοοῦντι ὅπως συγγνώμης παρὰ τοῦ Θεοῦ τύχῃ, ὥσπερ *Big. Samb. & Gall.* 1. μετανοήσῃ καὶ συγγνώμης π. τ. Θ. τύχοι. ἀλλ' &c. *Vat.* μετανοήσῃ συγγνώμης τύχῃ *Gall.* 2. [l] Ita cum *Cod. Samb.* ἐπ' ἂν in cæteris. [m] Ταύτην *Big. Samb. & Vat.* [n] Ἀραμαθῶνι *Samb. Vat. & Gall.* 1. Ἀρμαθῶνι *Gall.* 2. Ἀραμαθῶν *Big.* in *Epiphanii* libris *Rama* & *Ramath.* Videſis *Annott.* ad p. 220. [o] Ita cum *MSS.* σταδίων in *Editis.* [p] Τὴν ὑπ' αὐτοῦ βασιλευομένην ἅπασαν *Vat.* [q] Καταληφθεὶς *Big. Samb. & Gall.* 1. [r] Hîc loci Ἀμαθῶνι *Big. Samb. & Gall.* 1, Ἀραμαθῶνι *Gall.* 2. [s] Ita ex *MSS.* Βασὰν in *Editis.* Βασάνην paſſim *Vat.* [t] Sic *MSS.* ἐκέλευε in *Editis.*

Iſraëlitarum rex ſe domum recipit.

Moritur Baſanes, & Elanus fit Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

eas *modis omnibus* vexarent. Illi autem eò profecti alias quidem incenderunt, alias vero diripuerunt, *ſcilicet* & urbem Ahionem appellatam, & Dana, & Abellanam, aliaſque quamplurimas. Qua re audita, Iſraëlitarum rex à Ramathone ædificanda & munienda abſtinuit; feſtinanterque *admodum* reverſus eſt, quaſi ſuis male multatis opem laturus *& auxilium.* Aſanus autem, ex materia ab eo ad exſtructiones parata, duas in eodem loco urbes validas erexit. quarum una quidem Gaba vocatur, altera vero Maſpha. Nec poſtea quidem Baſani per tempus licebat expeditionem contra Aſanum ſuſcipere: nam morte fatali præventus eſt. In urbe quidem Tharſa ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius ejus Elanus. Hic, cum duos annos regnaſſet, perit; per inſidias cæſus à Zamare dimidiæ partis equitatûs præfecto. Nam per quoſdam ex equitibus ſuis, quibus perſuaſerat in eum impetum facere, apud Orſan diſpenſatorem ſuum epulantem interfecit, *quippe* relictum à ſatellitibus ſuis & ducibus. illi enim univerſi occupati erant in obſidione Gabathorum Palæſtinorum urbis.

VII.

Zamares Elanum occidit. 3 Regum, c. 16.

Amarinus ab exercitu rex creatur. 3 Regum, c. 16.

Zamares ſeipſum comburit. 3 Regum, c. 16.

Thabnæo occiſo Amarinus quiete regnum poſſidet. 3 Regum, c. 16.

5. Cum autem Zamares equitum dux Elanum interemiſſet, ipſe pro eo regnum occupat, omneſque ex Baſanis ſtirpe juxta Jehu vaticinium ad unum ſuſtulit. Eodem enim modo ipſius familiam funditus perire contigit, quo illam Hieroboami exſtinctam eſſe *jam ante* ſcripſimus. Interea qui *urbem* Gabathonam obſidebat exercitus, auditis quæ regi acciderant, & quod Zamares occiſi à ſe regnum invaſiſſet, & ipſe ducem ſuum Amarinum regem creat: qui motis caſtris à Gabathona ad Tharſam regiam proficiſcitur; & impreſſione in urbem facta, *eam* vi expugnat. Zamares autem, urbem videns deſolatam, in intimam Regiam ſe recipiebat: atque igne ei ſubjecto, ſeipſum cum ea concremavit, cum ſeptem *duntaxat* dies regnaſſet. Tum vero diviſus eſt Iſraëlitarum populus: & illorum quidem alii Thabnæum, alii autem Amarinum regnare volebant. At cum ii viciſſent, qui regnum huic deferri poſtulabant, Thabnæum perimunt, atque *ita* Amarinus totius populi *Iſraëlitici* rex factus eſt. Anno autem regni Aſani trigeſimo ***regnum iniit***, idque tenuit annos duodecim: ſex quidem in Tharſa, reliquos vero in urbe quæ Semaron appellatur, & à Græcis Samaria.

κακῶν αὐτάς. οἱ δὲ τὰς μὲν ἐνεπίμπρασαν, τὰς δὲ διήρπασαν, πορθήσαντες, τήν τε [a]Αἰῶνα λεγομένην, καὶ [b]Δάνα, καὶ [c]Ἀβελλάνην, [cc]καὶ ἄλλας πολλάς. ταῦτα ἀκούσας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεύς, τοῦ μὲν οἰκοδομεῖν καὶ ὀχυροῦν τὴν [d]Ραμαθῶνα ἐπαύσατο· μετὰ δὲ σπουδῆς ὡς βοηθήσων τοῖς οἰκείοις κακουμένοις ἀνέστρεψεν. Ασανος δὲ ἐκ τῆς παρεσκευασμένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τὴν οἰκοδομίαν ὕλης πόλεις ἀνήγειρεν ἐν αὐτῷ [e]τῷ τόπῳ δύο καρτεράς. ἡ μὲν [f]Γαβὰ ἐκαλεῖτο, ἡ δὲ [g]Μασφά. καὶ μετὰ ταῦτα μὲν καιρὸν οὐκ ἔσχεν ὁ Βασάνης τῆς ἐπὶ Ασανον στρατείας, ἐφθάσθη γὰρ ὑπὸ τοῦ χρεών. καὶ θάπτεται μὲν ἐν [h]Θαρσῇ πόλει. παραλαμβάνει δ' αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παῖς [i]Ηλανος. οὗτος, ἄρξας ἐπ' ἔτη δύο, τελευτᾷ· φονεύσαντος αὐτὸν ἐξ ἐπιβουλῆς [k]Ζαμάρου [l]τοῦ ἱππάρχου τῆς ἡμισείας τάξεως. κατευωχηθέντα γὰρ αὐτὸν παρὰ τῷ οἰκονόμῳ αὐτοῦ [m]Ορσα τοὔνομα, πείσας ἐπιδραμεῖν τῶν ὑφ' αὐτὸν ἱππέων τινὰς, ἀπέκτεινε [n]δι' αὐτῶν, μεμονωμένον τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν καὶ ἡγεμόνων. οὗτοι γὰρ ἅπαντες περὶ τὴν πολιορκίαν [o]τῶν Γαβαθῶν ἐγίνοντο τῶν Παλαιστίνων.

ζ.

έ. Φονεύσας δὲ τὸν Ηλανον ὁ ἵππαρχος Ζαμάρης, αὐτὸς βασιλεύει, καὶ πᾶσαν τὴν Βασάνου γενεὰν κατὰ τὴν [p]Ἰηοῦ προφητείαν διαφθείρει. τῷ γὰρ αὐτῷ τρόπῳ συνέβη τὸν οἶκον αὐτοῦ πρόρριζον ἀπολέσθαι διὰ τὴν ἀσέβειαν, ὡς καὶ τὸν Ιεροβοάμου διαφθαρέντα γεγράφαμεν. ἡ δὲ πολιορκοῦσα τὴν [q]Γαβαθώνην στρατιὰ, πυθομένη τὰ περὶ τὸν βασιλέα, καὶ ὅτι Ζαμάρης ἀποκτείνας αὐτὸν ἔχει τὴν βασιλείαν, καὶ [r]αὐτὴ τὸν ἡγούμενον αὐτῆς [s]Αμαρῖνον ἀπέδειξε βασιλέα· ὃς ἀπὸ τῆς Γαβαθώνης ἀναστήσας τὸν στρατὸν, εἰς [t]Θαρσὴν παραγίνεται τὸ βασίλειον, καὶ προσβαλὼν τῇ πόλει κατὰ κράτος αἱρεῖ. Ζαμάρης δὲ, τὴν πόλιν ἰδὼν ἠρημωμένην, συνέφυγεν εἰς τὸ [u]μυχαίτατον τῶν βασιλείων· καὶ ὑποπρήσας [x]αὐτὸ, συγκατέκαυσεν αὐτὸν, βασιλεύσας ἡμέρας ἑπτά. διέστη δ' εὐθὺς ὁ τῶν Ισραηλιτῶν λαός· καὶ ὁ μὲν αὐτῶν [y]Θαβναῖον βασιλεύειν ἤθελον, [z]οἱ δὲ τὸν Αμαρῖνον. νικήσαντες δ' οἱ τοῦτον ἄρχειν ἀξιοῦντες ἀποκτείνουσι τὸν Θαβναῖον, καὶ παντὸς βασιλεύει ὁ Αμαρῖνος τοῦ ὄχλου. [a]τριακοστῷ δὲ ἔτει τῆς Ασάνου βασιλείας, ἦρξεν ὁ Αμαρῖνος ἔτη δώδεκα· τούτων τὰ μὲν ἓξ ἐν Θαρσῇ πόλει, τὰ δὲ λοιπὰ ἐν [b]Σεμαρεῶνι [c]λεγομένῃ πόλει, ὑπὸ δὲ Ἑλλήνων Σαμαρεία καλουμένῃ.

---

a Ita lego ex LXXII. in 2 *Paralip* c. 16. v. 4. nam vox Ἰωάνου (quæ in *Editis* exſtat & omnibus *MSS.* præter *Vat.* qui habet [illegible]ἀνάθου) pro certo corrupta eſt: nec quidquam ſanius præ ſe ferunt *Epiphanii* libri, in quibus *Elom* & *Elon* & *Eleon.* b Δάνη in [illegible] p. 364. v. 44. c Ἀβελλάνην *Vat.* non dubito quin eadem urbs dicatur Ἀβιλλιωὴ, & Ἀβελλα, & Ἀβελα, & Ἀβελ, & Ἀβελμαΐμ [illegible] cc Illa ἢ ἄλλας πολλὰς adjecimus ex *MSS.* & *Vat. Interpr.* d Ἀραμαθῶνα *Big.* & *Samb.* in *Epiphanii* libris *Aramatha.* e Illud [illegible] ex *Big. Samb.* & *Vat.* f In *Big. Samb.* & *Vat.* ἡ μὲν γὰρ Γαβὰ ἐν. *Gabaa* apud *Epiphanium.* g Eo modo etiam *Epiphan.* in *MSS.* Μιτσφὰ & Μιτσφάς. h Ita ut ſupra p. 375. v. 3. reſcripſi. *Therſa* in *Epiphanii* libris, Θερσᾷ LXXII. in *Editis Aliiſque* Ἀρσωνῇ forſan pro Θαρσωνῇ. i Ηλὰ LXXII. *Elan* in quibuſdam *Epiphanii* libris, in aliis *Helan*, ut & apud *Sulpicium Severum.* k Ita lego, quod in *Editis* ubique ſit Ζαμάρης. Ζαμαρεὶς & alibi Ζαμάρεος *Big.* & *Samb.* Ζαμβρεὶς & mox Ζαμβρείας *Vat.* & *Gall.* 2. ex Ζαμβρὶ *Interpretum* LXXII. *Zamarias* in libris *Epiphanii.* זמרי *Hebr.* l Dicitur *Interpretibus* LXXII. ὁ ἄρχων τῆς ἡμίσεος τῆς ἵππου. m Quamvis in *Editis Aliiſque* ſit Ωσα, ut & apud *Epiphanium* & LXXII. malui tamen Ορσα quod propius accedat ad *Hebraïcum* ארצא. Ολσα habent *Big.* & *Samb.* Ωλία *Vat.* n Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. o Τὴν Γαβαθῶν *Samb.* & *Vat.* τῆς Γαβαθώνης ἐγένοντο *Gall.* 2. Γαβαθῶνος hîc loci & alibi eadem forma reponendum eſſe volunt nonnulli. p Ita viſum eſt reſcribere, cum apud LXXII. ſit Ἰηὺ vel Εἰηύ. in *Editis* Γιμοῦ, & in *Epiphanii* libris *Gimon* vel *Gymon.* Ἰοῦς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἰεῦς *Gall.* 2. q Sic *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Γαβαώνης paſſim in *Editis Aliiſque.* Γαβαθωάνης *Big.* Γαβαθωνῆς *Gall.* 2. r Αὐτὴ *Big.* & *Samb.* ſ Ita in *Editis* & pleriſque *MSS.* Ἀμαρῖνον *Samb.* ὁμώνυμον Ζαμβρείαν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Amarin* aut *Omarin.* Ἀμβρὶ LXXII. עמרי *Hebr.* t Θερσοῦ *Vat.* u Ita ex *MSS.* μυχαίτατον in *Editis.* x Ἑαυτὸν *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* y Cum in *Hebræo* ſit *Thebni* ſive *Thabni*, & Θαμνὶ in LXXII. & Θαμναῖον in pleriſque *MSS.* non dubitavi Θαβναῖον reſcribere. errore, ut puto, orto ex permutatione literarum β & μ. quod ſæpe fieri ſolet in *MSS.* in *Editis* Θάμαιον. z Οἱ δὲ τὸν Ζαμβρείαν *Vat.* a Τριακοστῷ δὲ ὀγδόῳ juxta *S. Literas.* b Μαρεῶνι in *Editis*, Μαριώνῃ *Big.* & *Gall.* 1. 2. *Samareon* in *Epiphanii* libris, Σαμαρείαν *Vat.* & in *S. Literis*, 3 *Reg.* c. 16. v. 24. ἐκτήσατο τὸ ὄρος τὸ Σεμερὼν παρὰ Σεμὴρ τοῦ κυρίου τοῦ ὄρους. unde Σαμαρεῶνι reſcribendum cenſui, aut cum *Schotano* Σαμαρεῶνι. c Ille λεγομένῃ πόλει addidi ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* * Ita etiam *Epiphanius.* adeo ut id dicere neceſſe habeamus, vel aliquid relictum eſſe ſubaudiendum, vel voculam unam aut alteram excidiſſe.

καλουμένην. προσηγόρευσε δ' αὐτὴν αὐτὸς [a] Σεμαρεῶνα, ἀπὸ τοῦ τὸ ὄρος ἀποδομένου αὐτῷ, [b] ἐφ' ᾧ κατεσκεύασε τὴν πόλιν, [c] Σεμάρου. διέφερε δ' οὐδὲν τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλευσάντων, ἢ τῷ χείρων αὐτῶν εἶναι. ἅπαντες γὰρ ἐζήτουν πῶς ἀποστήσουσιν ἀπὸ τοῦ Θεοῦ τὸν λαὸν τοῖς καθ' ἡμέραν ἀσεβήμασι· καὶ διὰ τοῦτο δι' ἀλλήλων αὐτοὺς ὁ Θεὸς ἐποίησεν [d] ἑλεῖν, καὶ μηδένα τοῦ γένους [e] ὑπολιπεῖν. ἐτελεύτησε δὲ καὶ οὗτος ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ παῖς Ἄχαβος.

ς'. Μαθεῖν δ' ἔστιν ἐκ τούτων ὅσην τὸ θεῖον ἐπιστροφὴν ἔχει τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων· καὶ πῶς μὲν ἀγαπᾷ τοὺς ἀγαθούς, μισεῖ δὲ τοὺς μοχθηρούς, καὶ προῤῥίζους ἀπόλλυσιν. οἱ μὲν γὰρ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖς, ἄλλος ἐπ' ἄλλῳ [f] διὰ τὴν παρανομίαν καὶ τὰς ἀδικίας ἐν ὀλίγῳ χρόνῳ πολλοὶ κακῶς διαφθαρέντες [g] ἠρέθησαν, καὶ τὸ γένος αὐτῶν. ὁ δὲ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν βασιλεὺς Ἄσανος [h] δι' εὐσέβειαν καὶ δικαιοσύνην εἰς μακρὸν καὶ εὔδαιμον ὑπὸ τοῦ Θεοῦ προήχθη γῆρας, καὶ τεσσαράκοντα καὶ ἓν ἄρξας ἔτος εὐμοίρως ἀπέθανε. τελευτήσαντος δ' αὐτοῦ, διεδέξατο τὴν ἡγεμονίαν [i] ὁ υἱὸς Ἰωσαφάτης, ἐκ γυναικὸς [k] Ἀβίδας τοὔνομα γεγενημένος. τοῦτον μιμητὴν Δαυίδου τοῦ προπάππου κατά τε ἀνδρείαν καὶ εὐσέβειαν ἅπαντες ἐν τοῖς ἔργοις ὑπέλαβον. ἀλλὰ τὰ περὶ μὲν τούτου τοῦ βασιλέως οὐ νῦν [l] κατεπείγει λέγειν.

ΚΕΦ. ιγ'.

Ὡς Ἄχαβος, γήμας Ἰεζαβέλην, ἐπονηρεύσατο ὑπὲρ πάντας τοὺς πρὸ αὐτοῦ βασιλέας. ὁποῖα Ἡλίας ὁ προφήτης ἔπραττεν· οἷά τε συνέβη τῷ Ναβούθῳ.

Ὁ Δὲ Ἄχαβος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς [m] κατῴκει μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τὴν δ' ἀρχὴν κατέσχεν ἕως ἐτῶν εἴκοσι καὶ δύο· μηδὲν [n] κινήσας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, εἰ μὴ ὅσα γε πρὸς τὸ χεῖρον καθ' ὑπερβολὴν πονηρίας ἐπενόησεν. ἅπαντα δ' αὐτῶν τὰ κακουργήματα, καὶ τὴν πρὸς τὸ θεῖον ὕβριν ἐκμιμησάμενος, καὶ μάλιστα τὴν Ἱεροβοάμου ζηλώσας παρανομίαν. καὶ γὰρ οὗτος [o] τὰς δαμάλεις, τὰς ὑπ' ἐκείνου κατασκευασθείσας, προσεκύνησε. καὶ τούτοις ἄλλα παράδοξα [p] προσεμηχανήσατο. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκα [q] θυγατέρα Ἰθωβάλου τοῦ Τυρίων καὶ Σιδωνίων βασιλέως, ᾗ [r] Ἰεζαβέλη τὴν ὄνομα. ἀφ' ἧς τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προσκυνεῖν ἔμαθεν. τὴν δὲ τὸ γύναιον δραστήριόν τε καὶ [s] τολμηρόν· εἰς τοσαύτην δ' ἀσέλγειαν καὶ μανίαν προὔπεσεν, ὥστε καὶ ναὸν τῷ Τυρίων θεῷ, ὃν [t] Βῆλον προσαγορεύουσιν, [u] ᾠκοδόμησε, καὶ ἄλσος παντοίων δένδρων κατεφύτευσε. κατέστησε δὲ καὶ ἱερεῖς καὶ ψευδοπροφήτας τούτῳ τῷ θεῷ. καὶ αὐτὸς [x] δ' ὁ βασιλεὺς πολλοὺς τοιούτους περὶ αὐτὸν εἶχεν, ἀνοίᾳ καὶ πονηρίᾳ πάντας [y] ὑπερβεβηκὼς τοὺς πρὸ αὐτοῦ.

dicitur. Ipſe autem Semareona denominavit à Semaro, qui ei montem vendiderat quem exſtructa urbe occupavit. Inter hunc vero & priores reges nihil intererat, niſi quod illis fuerit ſceleratior. omnes enim magnopere ſtudebant quomodo populum quotidianis impietatibus à Deo abalienarent: ideoque fecit Deus ut alius alium è medio tolleret, & nemo è familia ſuperſtes eſſet relictus. Quin & hic diem ſuum obiit Samariæ: eique *in regnum* ſuccedit filius *ejus* Achabus.

Samariæ ædificatio. 3 Reg. c. 16.

Achabus Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 16.

6. Atqui vero hinc licet intelligere, quantum Deus res humanas reſpicit; utque bonos quidem amore proſequitur, improbos vero odio habet & funditus perdit. Iſraëlitarum enim reges propter flagitia *ſua* & impietatem haud longo tempore alii quidem ab aliis malo interitu ſublati ſunt, ſtirpe etiam illorum exciſa. Aſanus vero Hieroſolymorum & duarum tribuum rex ob pietatem *ſuam* & juſtitiam ad ſummam vitâ beatâ provectus eſt ſenectutem; annoque regni ſui uno & quadrageſimo felici fato obiit. ipſoque defuncto imperium ſuſcepit filius *ejus* Joſaphatus, ex muliere Abida nomine *ei* natus. Hunc in operibus *ſuis* omnes exiſtimarunt proavum *ſuum* Davidem imitatum eſſe in virtute & pietate. Sed de iis, quæ ad hunc regem ſpectant, jam non neceſſe habemus dicere.

CAP. XIII.

Quomodo Achabus, Jezabela in uxorem ducta, ſceleratior exſtitit omnibus ante eum regibus. qualia geſta erant ab Elia vate; & quæ Nabutho accidebant.

Achabus autem Iſraëlitarum rex habitabat quidem in Samaria, regnum vero tenebat annos duos & viginti: nihil de inſtitutis priorum regum immutans, præterquam in iis quæ ipſe in pejus, immani nequitiæ deditus, excogitavit: omnium illorum facinorum nefariorum & *gravium* in Deum contumeliarum factus imitator, atque præ cæteris Hieroboami ſcelerum æmulus. Nam & vitulas, ab illo fictas formataſque, adoravit: & alia adhuc magis abſurda commentus eſt. In matrimonium præterea accepit filiam Ithobali Tyriorum & Sidoniorum regis, cui nomen erat Jezabela; à qua patrios didicit illius deos colere. Erat autem muliercula animi irrequieti & magnæ audaciæ: atque in tantam petulantiam & inſaniam prolapſa eſt, ut & templum Tyriorum deo, quem Belum vocant, ædificaret, & lucum omnis generis arborum plantaret. porro & ſacerdotes & falſos vates huic Deo inſtituit. Quin & rex ipſe tales quamplurimos circa ſe habebat, amentia & improbitate omnes ante ſe *reges* ſupergreſſus.

Achabus nequitiæ deditus. 3 Regum, c. 16.

Jezabela Achabi uxor, & impietatis dux. 3 Reg. c. 16.

2. Va-

---

[a] Σαμάρεων in *Editis*. in *Epiphanii* libris *Samareon*. [b] Ita ex *MSS*. ἐφ' οὗ in *Editis*. [c] Σομμώρου *Big*. Σόμωρου *Samb. Hen.* & *Gall.* 1. 2. Σαμώρου in *Editis*. Si quis Σεμῆρος malit, non repugnabo. [d] Sic *Gen.* & nonnulli *MSS*. quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* ἐλθεῖν *Baſ. Samb. Aliique*. [e] Ita in *MSS*. ὑπολείπειν in *Editis*. [f] Διὰ τὰς παρανομίας *Vat*. [g] Εὑρέθησαν *Baſ. Samb. Aliique*. [h] Καὶ ante δι' εὐσέβειαν delevimus auctoritate *MSS*. [i] Ita *Vat*. in *reliquis* deeſt articulus. [k] Γαβουζᾶς ſolus *Vat*. [l] Οὐ κατεπείγον νῦν ἡμῖν λέγειν *Vat*. [m] Ita *MSS*. κατοικεῖ in *Editis*. [n] Κομίσας *Vat*. atque ita forſan *Epiphan.* qui vertit, *nihil amplius innovans*. [o] Illud τὰς è *Cod. Vat*. [p] Sic *MSS*. ἐμηχανήσατο in *Editis*. [q] Θυγατέρα μὲν Ἰθωβάλου *Vat*. θυγατέρα μὲν Ἰθωμάλου (pro Ἰθωβάλου) *Big*. & *Samb*. in *S. Literis* dicitur *Ethbaal*, & Ἰεθεβαάλ LXXII. ſunt qui Εἰθωβάλου malint hic loci, prout in *Gall*. 2. [r] Sic *Samb*. & *Vat*. Ἰεζάβελ in *Editis Aliiſque*. [s] Πονηρόν, & mox ἀσέλγειαν καὶ μ. ſolus *Vat*. [t] Ita *Vat*. & *Gall*. 1. Βὴλ in *Editis*. Βὴλ *Hen*. & *Busb*. Βῆλα *Samb*. Βῆλον *Big*. Βάαλ LXXII. & *Epiphan*. [u] Eſt qui malit οἰκοδομῆσαι, & dein καταφυτεῦσαι. Verum ὥστε aliquando reperitur juncta indicativo, etiam apud melioris notæ auctores. [x] Illud δὲ ex *MSS*. & *Vet. Interpr*. [y] Ὑπερβεβληκὼς *Big*. & *Samb*.

Elias ſiccitatem minatur. 3 Regum, c. 17.

2. Vates igitur quidam ſummi Dei, ex Thesbona Galaaditidis regionis urbe, Achabum adiit, dicebatque, Deum ei prænunciaſſe, "quod neque pluviam per hos annos daturus "ſit, nec rorem immiſſurus in terram iſtam, "donec ille ipſe compareret." Cumque hæc jurejurando firmaſſet, verſus plagam auſtralem conceſſit, ibique ad torrentem quendam manet, qui potum illi ſuppeditabat: nam corvi cibum ei quotidie afferebant. Sed cum *aliquanto poſt* aruiſſet fluvius, quod non pluebat, juſſu Dei ad urbem Sarephtham proficiſcitur *vates*, non procul à Sidone ac Tyro *ſitam*, nam media interjacet: fore enim ut illic inveniret mulierem viduam, quæ eum eſſet alitura. atque ubi non longe à porta aberat, cernit *ibi* mulierem operariam ligna colligentem. Cum autem Deus ei ſignificaſſet, hanc eſſe illam quæ ei victum miniſtratura eſſet, propinquior factus eam ſalutavit, & obſecravit ut *ſibi* paulum aquæ afferat ad bibendum; illamque *prompte* euntem cum revocaſſet, juſſit ut panem etiam ſecum ferat. Illa vero cum juraſſet nihil ſibi domi eſſe præter unum farinæ pugillum & paulum olei, ſeque collecto uno aut altero ligno abire, ut ſubacta farina ſibi ac filio panem conficiat; quem ubi comediſſent fame abſumptos iri dicebat, quandoquidem nihil aliud ſupereſſet: atqui, bono animo, inquit, abi, etiam lætiora ſperans; & primum mihi paululum paratum affer. nam tibi prædico, non ante vel iſtius vaſis farinam conſumptum iri, vel amphoræ oleum *defecturum eſſe*, donec à Deo pluerit *in terram*. Ubi hæc dixerat vates, *illa* domum ſe recepit, juſſiſque obſequuta eſt: atque *inde* & ipſa *ſibi* habebat, & filio pariter ac vati victum ſuppeditabat. Horum vero neutrum eos defecit, donec ſiccitas eſſe deſierit. Meminit autem hujus inopiæ pluviarum etiam Menander; qui, dum res geſtas Ithobali Tyriorum regis narrat, ſic loquitur: "pluviarum ſub eo defectus erat à menſe Hyperberetæo ad Hyperberetæum ſequentis anni. "illo vero ſuppliciter Deum precato, magna "vis tonitruum inſequuta eſt. Hic urbem Botryn in Phœnice condidit & Auzam in Libya." Et hæc quidem Menander, ſiccitatem indicans quæ ſub Achabo acciderat, nam illius tempore apud Tyrios regnavit Ithobalus, in Commentarios ſuos retulit.

Eliæ cibum afferunt corvi. 3 Regum, c. 17.

Hoſpitio excipitur à vidua Sarephthana, cui farina & oleum perpetuatum. 3 Regum, c. 17.

Menander Hiſtoricus.

Elias viduæ filium in vitam reducit. 3 Regum, c. 17.

3. Mulier autem *illa*, de qua paulo ante diximus, quæ vatem aluit, cum filius ejus in morbum incidiſſet, ita ut animam efflaret & mortuus videretur, lamentans & manibus ſemet tundens, & voces quas dolor exprimebat emittens, vatis ad ſe adventum in culpam convertebat, quaſi peccata ipſius coarguerit, adeoque filius mortem obierit. Ille vero bono animo eſſe hortabatur, ſibique filium ſuum tradere: illum enim ipſum vivum redditurum eſſe. Quem

β΄. Προφήτης [a] δή τις τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [b] ἐκ πόλεως Θεσβώνης τῆς Γαλααδίτιδος χώρας, προσελθὼν Ἀχάβῳ, προλέγειν αὐτῷ τὸν Θεὸν ἔφασκε, "μήτε ὕσειν αὐτὸν "ἐν ἐκείνοις τοῖς ἔτεσι, μήτε δρόσον καταπέμψειν εἰς τὴν "χώραν, εἰ μὴ φανέντος αὐτοῦ." καὶ τούτοις ἐπομόσας, ἀνεχώρησεν εἰς τὰ πρὸς νότον μέρη, ποιούμενος παρά τινι χειμάῤῥῳ τὴν διατριβὴν, ἐξ οὗ καὶ τὸ ποτὸν εἶχε· [c] τὴν γὰρ τροφὴν αὐτῷ καθ' ἡμέραν κόρακες προσέφερον. ἀναξηρανθέντος δὲ τοῦ ποταμοῦ δι' ἀνομβρίαν, εἰς [d] Σαρεφθὰ πόλιν οὐκ ἄπωθεν τῆς Σιδῶνος καὶ Τύρου, μεταξὺ γὰρ κεῖται, παραγίνεται, τοῦ Θεοῦ κελεύσαντος· εὑρήσειν γὰρ ἐκεῖ γυναῖκα χήραν, ἥτις αὐτῷ παρέξει τροφάς. ὢν δ' οὐ πόῤῥω τῆς πύλης, ὁρᾷ γυναῖκα [e] χερνῆτιν ξυλιζομένην. τοῦ δὲ Θεοῦ δηλώσαντος ταύτην εἶναι τὴν μέλλουσαν αὐτὸν διατρέφειν, προσελθὼν ἠσπάσατο, καὶ κομίσαι ὕδωρ [f] παρεκάλεσεν ὅπως πίῃ· καὶ πορευομένης μετακαλεσάμενος, καὶ ἄρτον ἐνεγκεῖν ἐκέλευσε. τῆς δ' ὀμοσάσης μηδὲν ἔχειν ἔνδον ἢ μίαν ἀλεύρου δράκα καὶ ὀλίγον [g] ἔλαιον, πορεύεσθαι δὲ συλλέξασαν τὰ ξύλα, ἵνα φυράσασα ποιήσῃ αὐτῇ καὶ τῷ τέκνῳ ἄρτον, μεθ' ὃν ἀπολεῖσθαι λιμῷ δαπανηθέντα, μηκέτι μηδενὸς ὄντος, ἔλεγεν· ἀλλὰ θαρσοῦσα, εἶπεν, ἄπιθι, καὶ τὰ κρείττω προσδοκῶσα, καὶ ποιήσασα πρῶτον ἐμοὶ [h] βραχὺν κόμισον. προλέγω γάρ σοι, μηδέποτε ἐπιλείψειν ἀλεύρων ἐκεῖνο τὸ ἄγγος, μηδ' ἐλαίου τὸ κεράμιον, μέχρις οὗ ἂν [i] ὕσει ὁ Θεός. ταῦτ' εἰπόντος τοῦ προφήτου, παραγενομένη πρὸς αὐτὸν ἐποίησε τὰ εἰρημένα· καὶ αὐτή τε ἔσχε, καὶ τῷ τέκνῳ ἐχορήγει τὴν διατροφὴν καὶ τῷ προφήτῃ. ἐπέλιπε δ' οὐδὲν αὐτοὺς τούτων, ἄχρις οὗ καὶ ὁ αὐχμὸς ἐπαύσατο. μέμνηται δὲ τῆς ἀνομβρίας ταύτης καὶ Μένανδρος ἐν ταῖς [l] Ἰθοβάλου τοῦ Τυρίων βασιλέως πράξεσι, λέγων οὕτως· "ἀβροχία τε ἐπ' [m] αὐτοῦ ἐγένετο, "ἀπὸ τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνὸς ἕως τοῦ ἐχομένου ἔτους Ὑπερ"βερεταίου. ἱκετείαν δ' αὐτοῦ ποιησαμένου, κεραυνοὺς ἱκα"νοὺς βεβληκέναι. οὗτος πόλιν Βότρυν ἔκτισε τὴν "ἐπὶ Φοινίκῃ, καὶ [n] Αὖζαν τὴν ἐν Λιβύῃ." καὶ ταῦτα μὲν, δηλῶν τὴν ἐπ' Ἀχάβου γενομένην ἀνομβρίαν, κατὰ γὰρ καὶ [o] τοῦτον καὶ Ἰθόβαλος ἐβασίλευσε Τυρίων, [p] ὁ Μένανδρος ἀναγέγραφεν.

γ΄. Ἡ δὲ γυνὴ, περὶ ἧς πρὸ τούτων εἴπομεν, ἡ τὸν προφήτην διατρέφουσα, τοῦ παιδὸς αὐτῇ καταπεσόντος εἰς νόσον, ὡς καὶ τὴν ψυχὴν ἀφεῖναι καὶ δόξαι νεκρὸν, ἀνακλαιομένη [q] καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη, καὶ φωνὰς οἵας ὑπηγόρευε τὸ πάθος ἀφιεῖσα, κατῃτιᾶτο τῆς παρ' αὐτὴν παρουσίας τὸν προφήτην, ὡς ἐλέγξαντα τὰς ἁμαρτίας αὐτῆς, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ παιδὸς τετελευτηκότος. ὁ δὲ παρεκελεύετο θαῤῥεῖν καὶ παραδοῦναι τὸν υἱὸν αὐτῆς· ζῶντα γὰρ αὐτὸν ἀποδώσειν. παραδούσης

---

[a] Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis*. [b] Ex Θισβῶν τῆς Γαλαὰδ in LXXII. [c] Τὴν μὲν γδ τρ. *Vat.* [d] *Al.* Σαρεφθάν. [e] *Al.* χερνῆτιν. id est, πτωχὴν ἐκ χειρὸς ζῶσαν, ut in ora *Big.* [f] Sic in *MSS.* παρεκέλευσεν in *Editis.* [g] Ὀλίγον ἐλαίου *Vat.* [h] Ita plerique *MSS.* βραχὺ in *Editis.* βραχύ τι *Gall.* 2. [i] Ὕσῃ ὁ Θεὸς *Gall.* 1. 2. [k] Ita *Samb.* αὐτὴν *Big.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* [l] Ἰθωβάλου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Ἠθωβάλου *Gall.* 2. Εἰθωβάλου in *lib.* 1. c. *App.* [m] Αὐτοῦ *Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* [n] Sic *Vat.* & *Gall.* 2. Αὐζάνην ἐν Λ. in *Editis.* Αὖζαν τὴν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [o] Ita ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦτο in *Editis Aliiſque.* [p] Ita in *Editis Aliiſque.* ὃν μὲν Μένανδρος *Big.* & *Samb.* [q] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerant καὶ ταῖς χερσὶν αὐτὴν αἰκιζομένη.

a Vocem

σης ᵃ υἱὸν βαστάσας εἰς τὸ δωμάτιον ἐν ᾧ διετέλει αὐτὸς, καὶ καταθεὶς ἐπὶ τῆς κλίνης, ἀνεβόησε πρὸς τὸν Θεὸν, οὐ καλῶς ἀμείψασθαι τὴν ὑποδεξαμένην καὶ θρέψασαν, τὸν υἱὸν αὐτῆς ᵇ ἀφαιρησάμενον. ἐδεῖτό τε τὴν ψυχὴν εἰσπέμψαι πάλιν τῷ παιδὶ, καὶ παρασχεῖν αὐτῷ τὸν βίον. τοῦ δὲ Θεοῦ κατοικτειρήσαντος μὲν τὴν μητέρα, βουληθέντος δὲ καὶ τῷ προφήτῃ χαρίσασθαι, τὸ μὴ δόξαι πρὸς αὐτὴν ἐπὶ κακῷ παρεῖναι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν ἀνεβίωσεν. ἡ δ᾽ εὐχαρίστει τῷ προφήτῃ· ᶜ καὶ τότε σαφῶς ἔλεγε μεμαθηκέναι, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ διαλέγεται.

δ'. ᵈ Χρόνου δ᾽ ὀλίγου διελθόντος, παραγίνεται πρὸς Αχαβον τὸν βασιλέα, κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, δηλώσων αὐτῷ τὸν γενησόμενον ὑετόν. λιμὸς δὲ τότε κατεῖχε τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ πολλὴ τῶν ἀναγκαίων ἀπορία, ᵉ ὡς μὴ μόνον ἀνθρώπους ᶠ αὐτῶν σπανίζειν, ἀλλὰ καὶ τὴν γῆν μηδ᾽ ὅσα τοῖς ἵπποις καὶ τοῖς ἄλλοις κτήνεσι πρὸς νομὴν ἐστὶ χρήσιμα διὰ τὴν ἀνομβρίαν ᵍ ἀναδιδόναι. τὸν οὖν ʰ ἐπιμελόμενον αὐτοῦ τῶν κτημάτων ⁱ ὁ βασιλεὺς καλέσας Ωβεδίαν, ἀπιέναι βούλεσθαι πρὸς αὐτὸν εἶπεν ἐπὶ τὰς πηγὰς τῶν ὑδάτων καὶ τοὺς χειμάῤῥους, ἵν᾽ εἴ που παρ᾽ αὐτοῖς εὑρεθείη πόα, ταύτην εἰς τροφὴν ᵏ ἀμησάμενοι τοῖς κτήνεσιν ἔχωσι. ˡ καὶ περιπέμψας κατὰ πᾶσαν τὴν οἰκουμένην τοὺς ζητήσοντας τὸν προφήτην Ηλίαν, οὐχ εὑρὼν, συνέπεσθαι ᵐ ἐκέλευσε κἀκεῖνον αὐτῷ. δόξαν οὖν ἐξορμᾶν ⁿ αὐτοῖς, μερισάμενοι τὰς ὁδοὺς, ὅ, τε Ωβεδίας καὶ ὁ βασιλεὺς ἀπῄεσαν ἕτερος ἑτέραν τῶν ὁδῶν. συνεβεβήκει δὲ, καθ᾽ ὃν Ιεζαβέλη ἡ βασίλισσα καιρὸν τοὺς προφήτας ἀπέκτεινε, τοῦτον ἑκατὸν ἐν τοῖς ὑπογείοις σπηλαίοις κρύψαι προφήτας, καὶ τρέφειν αὐτοὺς ἄρτον χορηγοῦντα μόνον καὶ ὕδωρ. μονωθέντι δ᾽ ᵒ αὖ ἀπὸ τοῦ βασιλέως Ωβεδίᾳ, συνήντησεν αὐτῷ ὁ προφήτης Ηλίας· καὶ πυθόμενος παρ᾽ αὐτοῦ τίς εἴη, καὶ μαθὼν, προσεκύνησεν αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς τὸν βασιλέα βαδίζειν ἐκέλευσε καὶ λέγειν, ὅτι παρείη πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τί κακὸν ὑπ᾽ αὐτοῦ πεπονθότα πρὸς τὸν ἀποκτεῖναι ζητοῦντα, καὶ πᾶσαν ἐρευνήσαντα ᵖ γῆν, πέμπειν ᵠ αὐτὸν, ἔλεγεν, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν αὐτὸν ὅτι μηδένα τόπον κατέλιπεν, εἰς ὃν οὐκ ἀπέστειλε τοὺς ἀνάξοντας, εἰ λάβοιεν, ἐπὶ θανάτῳ; καὶ γὰρ εὐλαβεῖσθαι πρὸς αὐτὸν ἔφασκε, μὴ τοῦ Θεοῦ φανέντος αὐτῷ πάλιν εἰς ἄλλον ʳ ἀπέλθοι τόπον· εἶτα διαμαρτὼν αὐτοῦ πέμψαντος τοῦ βασιλέως, καὶ μὴ δυναμένου εὑρεῖν ὅπου ποτ᾽ εἴη γῆς, ἀποθάνῃ. προνοεῖν ˢ οὖν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας παρεκάλει, τὴν περὶ τοὺς ὁμοτέχνους αὐτοῦ σπουδὴν λέγων· ὅτι σώσειεν ἑκατὸν προφήτας, Ιεζαβέλης πάντας τοὺς ἄλλους ἀνῃρηκυίας, καὶ ἔχοι κεκρυμμένους αὐτοὺς καὶ τρεφομένους ὑπ᾽ αὐτοῦ. ὁ δὲ, μηδὲν δεδιότα βαδίζειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα, δοὺς αὐτῷ πίστεις ἐνόρκους, ὅτι πάντως κατ᾽ ἐκείνην Αχάβῳ φανήσεται τὴν ἡμέραν.

cum tradidiſſet, *acceptum* in cubiculum ſuſtulit, in quo ipſe verſari ſolebat, eoque in *ſuo* cubili collocato, ad Deum exclamavit, haud meritam gratiam mulieri retuliſſe, quæ ipſum hoſpitio exceperat & aluerat, filium ei eripiendo. orabatque ut animam in puerum remigrare faceret, ipſique vitam reſtitueret. Deo itaque matris quidem *ſortis* miſerto, motoque deſiderio etiam vati gratificandi, ne *ad* eam ipſius malo videretur acceſſiſſe, præter omnem exſpectationem revixit *puer*. Illa vero vati gratias agebat; & tunc *ſe* clare intellexiſſe dicebat, Deum cum illo colloqui.

Deus mandat Eliæ ut Achabum adeat. 3 Regum, c. 18.

4. Brevi poſt tempore ad Achabum regem, Deo ita volente, proficiſcitur, indicaturus ei venturam pluviam. Tum vero fames totam regionem infeſtabat & magna rerum *ad victum* neceſſariarum penuria, ut non ſolum homines earum inopia laborarent, ſed & equi & alia jumenta, terra illis quæ ad paſtum facerent præ ſiccitate non edente. Rex igitur vocato Obedia, rerum ſuarum procuratore, ipſi dicebat, ſe velle ut ad fontes fluviorum abiret & torrentes, atque ita, ſi forte gramen iſtic inveniretur, illud demeſſum in jumentorum pabulum haberent. Ac, cum per totum orbem miſiſſet qui Eliam vatem perquirerent, nec tamen reperiſſet, juſſit ut eum etiam ipſe comitaretur. Itaque cum illis iter corripere placuiſſet, terram obeundam ita diviſerunt, ut Achabus una, Obedias altera via ſeorſim iret. Acciderat autem, dum Jezabela regina in vates cædibus ſæviret, ut iſte centum vates in ſpeluncis ſubterraneis abditos pane & aqua *aliquandiu* ſuſtentaret. Tum vero Obediæ, à rege digreſſo, obviam factus eſt vates Elias: & percunctatus eum quis eſſet, agnitum adoravit. Vates autem ipſi præcepit ut regem adiret, eique diceret, quod coram ſe ſiſteret *Elias*. At ille, quid in te peccavi, ajebat, aut commerui, ut me ad eum mitteres qui te ubique gentium ad necem quæſivit? an hoc ipſum ignoras, quod nullum reliquit locum, in quem non dimiſerit, qui te deprehenſum, ut mortem oppeteres, *ad eum* adducerent? Etenim ſe cavere, illi dicebat, ne, poſtquam Deus ei apparuerit, ſe alio transferat: atque ita ipſe, cum regis juſſu miſſus ab illo aberrarit, & is nuſquam terrarum reperiri potuerit, morte multetur. Illum itaque obſecrabat ut ipſius ſalutis rationem haberet, commemorans etiam quam ſui ſimilium ſtudioſus fuerit: ut *ſcilicet* centum vates, aliis omnibus à Jezabela occiſis, exitio eripuerit, quos etiam & adhuc clam ſervat alitque. At vates contra præcipiebat, ut nil metuens regem adeat, fide jurejurando data, ſe illa die pro certo in Achabi conſpectum venturum.

Obedias, vatum amicus, occurrit Eliæ: atque ab eo jubetur adventum ſuum Achabo nunciatum ire. 3 Regum, c. 18.

5. Poſt

---

[a] Vocem αὐτῆς, quæ poſt υἱὸν reperitur in *Editis*, non agnoſcunt *MSS.* & *Vet. Interpr.* [b] Ita in *Editis Aliiſque.* ἀφαιρησάμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [c] Ἔγνωκα ὅτι σὺ ἄνθρωπος Θεοῦ καὶ ῥῆμα κυρίου ἐν τῷ στόματί σου ἀληθινόν. LXXII. *3 Regum.* c. 17. v. 24. [d] Μεθ᾽ ἡμέρας πολλὰς LXXII. [e] Illud ὡς ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [f] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτοῖς *Vat.* ἄρτων in *Editis Aliiſque.* [g] Eo modo in *MSS.* ἀποδιδόναι in *Editis.* [h] Sic *Big. Samb.* & *Busb.* ἐπιμελούμενον *Hen.* ἐπιμελόμενος in *Editis Aliiſque.* [i] Ita cum *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* niſi quod Αβδίαν pro Ωβεδίαν in *aliquibus*, & ἀπεῖναι pro ἀπιέναι in *aliis.* προσκαλεσάμενος ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσε ζητεῖν πηγὰς in *Editis* [k] In omnibus *MSS.* ἀμησάμενοι aut ἀμησάμενοι. in *Editis* perperam ἀμισάμενοι. [l] Ita in *Editis.* καὶ περιπέμψαντος κατὰ π. τ. οἰκ. τ. ζ. τ. πρ. Ηλίαν, οὐχ εὑρηκότος, συνέπεσθαι in *MSS.* Incertum quam lectionem ſequutus ſit *Epiphanius*, qui vertit, *qui dum miſiſſet in cunctum orbem terrarum ad quærendum prophetam Eliam, nec inveniſſet, præcepit* &c. [m] Δὴ inter συνέπεσθαι & ἐκέλευσε inſerunt quidam *MSS.* [n] Αὐτοὺς *Big. Samb.* & *Vat.* [o] Αὖ deeſt in *Cod. Vat.* ut & mox αὐτῷ. [p] Κατὰ ante γῆν delevimus auctoritate *MSS.* [q] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* illa αὐτὸν ἔλεγεν, ἢ τοῦτ᾽ ἀγνοεῖν deſiderantur in *Editis.* [r] Ἀπέλθῃ *Big.* & *Samb.* [ſ] Αὖ αὐτῷ *Samb.*

Eliæ obviam fit Achabus: atque vatis juſſu populum convocat.

5. Poſtquam autem Obedias Eliæ indicium Achabo fecerat, occurrit ei Achabus: iraque commotus illum interrogabat, an is eſſet qui Hebræorum populum afflixerat, & ſterilitatis auctor exſtiterat? Ille vero, nihil *ei* ſubblandiens, ipſum ajebat genuſque ipſius mala omnia *genti* intuliſſe, ut qui Deos alienos in regionem invexerat eoſque coluerat, proprio illorum Deo, qui ſolus eſt Deus, relicto, & ne minima quidem ejus cura habita. Cæterum nunc ut abiret, juſſit, totumque populum in montem Carmelum ad ſe convocaret, ſimulque ſuos & uxoris vates, dicto etiam quot numero eſſent, ac præterea lucorum vates, homines circiter quadringentos. Ubi vero omnes à rege acciti ad montem jam dictum convenerant, Elias vates in medio illorum conſtitit, &, quouſque, inquit, dubiis animis ambiguaque ſententia vitam agetis? Si quidem patrium Deum verum & ſolum *Deum* eſſe exiſtimarint, ut illum ſequerentur ejuſque mandata, hortabatur; ſin vero hunc pro nihilo habentes, in ea de peregrinis fuerint opinione, oportere ſe cultum illis tribuere, ſuadebat ut iſtis adhærerent. Populo autem nihil ad hæc reſpondente, petiit Elias, ad explorandam deorum peregrinorum ſuique vim & potentiam, cum is ſolus ejus vates ſupereſſet, illi vero quadringentos haberent, ut ipſe bovem acciperet eamque mactatam lignis imponeret, nullo igne ſubaccenſo, atque illos, cum eadem feciſſent, deos ſuos invocarent ut ligna velint accendere. hoc enim facto, veram Dei naturam dignoſci poſſe. Cum autem hæc ſententia *omnibus* placuiſſet, præcepit Elias, ut vates iſti, bove delecta, priores rem ſacram facerent ſuoſque Deos invocarent. Poſtquam vero precibus & invocationibus nihil profecerant vates qui hoſtias obtulerant, Elias per deriſum eos hortabatur, ut magna voce ad Deos *ſuos* clamarent: aut enim eos aliquò profectos eſſe, aut forte dormire. Illis autem à diluculo uſque ad meridiem hoc ipſum facientibus, & ſeipſos more patrio gladiis & lanceis ſecantibus, cum jam ipſe victimam mactaturus eſſet, illis quidem juſſit ut ſecederent, populo vero ut propius accedentes ipſum obſervarent, ne clam ignem lignis injiceret. at poſtquam illi acceſſerunt, acceptis duodecim lapidibus, pro numero tribuum populi Hebræorum, ex illis erexit altare, & circa id alveum fodit bene profundum. Cumque fruſta *lignorum* in ara ſtruxiſſet, mandavit ut quatuor hydrias aqua ex fonte repletas in altare effunderent, uſquedum circa illud redundaret, ita ut totus alveus aqua è fonte ſuppeditata impleretur. His peractis, Deum cœpit orare & ad ipſum clamare; ut etiam populo, qui jam diu erraverit, ſuam oſtenderet potentiam. Atque adhuc eo loquente, ignis derepente cœlo delapſus, populo inſpectante, in aram cecidit, & hoſtiam abſumpſit,

Accitis etiam falſis vatibus, periculum facit Elias, quis verus ſit Deus.

Illi, fruſtra conſumptis invocationibus, Dei ſui imbecillitatem tacite fatentur. 3 *Regum*, c. 18.

Deus, ab Elia invocatus, igne cælitus immiſſo vim ſuam & potentiam palam facit. 3 *Regum*, c. 18.

έ. Μηνύσαντος δὲ τῷ βασιλεῖ τοῦ Ὠβεδίου τὸν Ἠλίαν, ὑπήντησεν ὁ Ἄχαβος· [a] καὶ διήρετο μετ᾽ ὀργῆς εἰ αὐτὸς εἴη ὁ [b] τὸν Ἑβραίων λαὸν κακώσας, καὶ τῆς ἀκαρπίας [c] αἴτιος γεγενημένος. ὁ δ᾽ οὐδὲν ὑποθωπεύσας, αὐτὸν εἶπεν ἅπαντα τὰ δεινὰ πεποιηκέναι, καὶ τὸ γένος αὐτοῦ, ξενικοὺς [d] εἰσενηνοχότα τῇ χώρᾳ θεοὺς, καὶ τούτους σέβοντα, τὸν ἴδιον αὐτῶν, ὃς μόνος ἐστὶ Θεὸς, ἀπολελοιπότα, [e] καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον. νῦν μέντοιγε ἀπελθόντα ἐκέλευε πάντα τὸν λαὸν εἰς τὸ Καρμήλιον ὄρος ἀθροῖσαι πρὸς αὐτὸν, καὶ τοὺς προφήτας αὐτοῦ [f] καὶ τῆς γυναικὸς, εἰπὼν ὅσοι τὸν ἀριθμὸν εἶεν, καὶ τοὺς τῶν ἄλσεων προφήτας, ὡς τετρακοσίους τὸ πλῆθος ὄντας. ὡς δὲ συνέδραμον πάντες εἰς τὸ προειρημένον ὄρος Ἀχάβου διαπέμψαντος, σταθεὶς αὐτῶν ὁ προφήτης Ἠλίας μεταξὺ, μέχρι πότε διῃρημένους αὐτοὺς τῇ διανοίᾳ καὶ ταῖς δόξαις οὕτως βιώσειν ἔφασκε. νομίσαντας μὲν γὰρ τὸν ἐγχώριον Θεὸν ἀληθῆ καὶ μόνον, ἕπεσθαι τούτῳ καὶ ταῖς ἐντολαῖς αὐτοῦ παρῄνει· μηδὲν δὲ τοῦτον ἡγουμένους, ἀλλὰ περὶ τῶν ξενικῶν ὑπειληφότας, ὡς ἐκείνους δεῖ θρησκεύειν, αὐτοῖς συνεβούλευε κατακολουθεῖν. τοῦ δὲ πλήθους μηδὲν πρὸς ταῦτα ἀποκρινομένου, ἠξίωσεν Ἠλίας, πρὸς διάπειραν τῆς τε τῶν ξενικῶν θεῶν ἰσχύος καὶ τῆς τοῦ ἰδίου, μόνος ὢν αὐτοῦ προφήτης, ἐκείνων δὲ τετρακοσίους ἐχόντων, λαβεῖν αὐτός τε βοῦν, καὶ ταύτην θύσας [g] ἐπιθεῖναι [h] ξύλοις, πυρὸς οὐχ ὑφαφθέντος, κἀκείνους [i] ταὐτὰ ποιήσαντας ἐπικαλέσασθαι τοὺς ἰδίους Θεοὺς ἀνακαῦσαι τὰ ξύλα. γενομένου γὰρ τούτου, μαθήσεσθαι τότε τὴν ἀληθῆ φύσιν τοῦ Θεοῦ. ἀρεσάσης δὲ τῆς γνώμης, ἐκέλευσεν Ἠλίας τοὺς προφήτας ἐκλεξαμένους βοῦν προτέρους τε θῦσαι, καὶ τοὺς αὐτῶν ἐπικαλέσασθαι θεούς. ἐπεὶ δ᾽ οὐδὲν ἀπήντα παρὰ τῆς [k] εὐχῆς καὶ τῆς ἐπικλήσεως θύσασι τοῖς προφήταις, σκώπτων ὁ Ἠλίας, μεγάλῃ βοῇ καλεῖν αὐτοὺς ἐκέλευε τοὺς Θεούς· ἢ γὰρ ἀποδημεῖν αὐτοὺς, ἢ καθεύδειν. τῶν δ᾽ ἀπ᾽ ὄρθρου τοῦτο [l] ποιούντων μέχρι μέσης ἡμέρας, καὶ [m] τεμνόντων αὐτοὺς μαχαίραις καὶ σιρομάσταις κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, [n] μέλλων αὐτὸς ἐπιτελεῖν τὴν θυσίαν, ἐκέλευσε τοὺς μὲν ἀναχωρῆσαι, τοὺς δὲ ἐγγὺς προσελθόντας τηρεῖν αὐτὸν, μὴ πῦρ λάθρα τοῖς ξύλοις ἐμβάλῃ. τοῦ δὲ ὄχλου προσελθόντος, λαβὼν δώδεκα λίθους, [o] κατὰ φυλὴν τοῦ λαοῦ τῶν Ἑβραίων, ἀνέστησεν ἐξ αὐτῶν θυσιαστήριον, καὶ περὶ αὐτὸ δεξαμενὴν ὤρυξε βαθυτάτην. καὶ συνθεὶς τὰς σχίζας ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ κατ᾽ αὐτῶν ἐπιθεὶς τὰ ἱερεῖα, τέσσαρας ἀπὸ τῆς κρήνης ὑδρίας προσέταξε πληρωθείσας ὕδατος κατασκεδάσαι τοῦ θυσιαστηρίου, ὡς [p] ὑπερβαλεῖν αὐτὸ καὶ τὴν [q] δεξαμενὴν ἅπασαν ὕδατος γεμισθῆναι πηγῆς ἀναδοθείσης. ταῦτα δὲ ποιήσας, ἤρξατο εὔχεσθαι τῷ Θεῷ, καὶ καλεῖν αὐτὸν, καὶ ποιεῖν τῷ πεπλανημένῳ πολὺν ἤδη χρόνον λαῷ φανερὰν τὴν αὐτοῦ δύναμιν. καὶ ταῦτα λέγοντος, ἄφνω πῦρ [r] ἐκ τοῦ οὐρανοῦ, τοῦ πλήθους ὁρῶντος, ἐπὶ τὸν βωμὸν ἔπεσε, καὶ τὴν θυσίαν ἐδαπάνησεν,

ὡς

---

[a] Καὶ ἤρετο *Vat.* [b] *Al.* τῶν Ἑβρ. & τὸν τῶν Ἑβρ. [c] Αἴτιος τῇ γῇ γεν. *Vat.* [d] Ita ex *MSS.* in *Editis* εἰσενηνοχότας, & dein σέβοντας & ἀπολελοιπότας & ἀπελθόντας. [e] Illa καὶ μηδεμίαν ἔτι πρόνοιαν αὐτοῦ ποιούμενον ex *MSS.* [f] In *Editis* καὶ τοὺς τῆς γ. verum τοὺς delevimus auctoritate *MSS.* [g] Ita in *MSS.* ἐπιθῆναι in *Editis.* [h] Τοῖς ξύλοις *Vat.* [i] Sic *MSS.* τοῦτο in *Editis.* [k] Αὐτοῖς poſt εὐχῆς inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* [l] Ποιησάντων ſolus *Vat.* [m] Aliquid amplius in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *& ſemetipſos cultris & gladiis incidentibus, & nihil agentibus.* [n] Μέλλων δ᾽ αὐτὸς *Vat.* [o] Mallem cum *Zonara* καθ᾽ ἑκάστην φυλήν. [p] Sic *MSS.* ὑπερβάλλειν in *Editis.* [q] Ἐν κύκλῳ δὲ διορύξας, δοχεῖον ἐποίησεν ὕδατος, τοῦτο ὁ μὲν Ἑβραῖος θααλὰ προσηγόρευσε, ὁ δὲ Ἰώσηππος δεξαμενήν. *Theodoret.* ad 3 *Regum*, ΕΡΩΤ. νη΄. [r] Ἐξ οὐρανοῦ *Vat.*

a Αὐ-

ὡς ἀνακαλιῶσαι καὶ τὸ ὕδωρ καὶ [a] ψαφαρὸν γενέσθαι τὸν τόπον.

ϛʹ. Οἱ δ' Ἰσραηλῖται τοῦτο ἰδόντες ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν καὶ [b] προσεκύνουν ἕνα Θεὸν, καὶ μέγιστον [c] καὶ ἀληθῆ μόνον ἀποκαλοῦντες. τοὺς δ' ἄλλους ὀνόματα ὑπὸ [d] φαύλου καὶ ἀνοήτου δόξης πεποιημένα. συλλαβόντες δ' αὐτῶν καὶ τοὺς προφήτας, ἀπέκτειναν, Ἠλία τοῦτο παραινέσαντος. ἔφη δὲ καὶ τῷ βασιλεῖ πορεύεσθαι πρὸς ἄριστον, μηδὲν ἔτι φροντίσαντα· μετ' ὀλίγον γὰρ ὄψεσθαι τὸν Θεὸν ὕοντα. καὶ ὁ μὲν Ἄχαβος ἀπηλλάγη. Ἠλίας δὲ ἐπὶ τὸ [e] ἀκρωτήριον τοῦ Καρμήλου ἀναβὰς ὄρους, καὶ καθίσας ἐπὶ τῆς γῆς προσηρείσατο τοῖς γόνασι τὴν κεφαλὴν, καὶ τὸν θεράποντα ἐκέλευσεν ἀνελθόντα ἐπί τινα σκοπὴν εἰς τὴν θάλασσαν ἀποβλέπειν· κἂν [f] ἴδῃ νεφέλην ἐγειρομένην ποθὲν, φράζειν αὐτῷ. μέχρι γὰρ τότε [h] καθαρῷ εἶναι συνέβαινε τῷ ἀέρι. τοῦ δὲ ἀναβάντος, καὶ πολλάκις μηδὲν ὁρᾶν φήσαντος, ἕβδομον ἤδη βαδίσας ἑωρακέναι μελαινόμενον, εἶπε, τι τοῦ ἀέρος, οὐ πλέον ἴχνους ἀνθρωπίνου. ὁ δ' Ἠλίας ταῦτ' ἀκούσας, πέμπει πρὸς τὸν Ἄχαβον, κελεύων αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν ἀπέρχεσθαι πρὶν ἢ καταῤῥαγῆναι τὸν ὄμβρον. καὶ ὁ μὲν εἰς [i] Ἰεσραήλαν πόλιν παραγίνεται. μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ ἀέρος [k] ἀχλύσαντος, καὶ νέφεσιν καλυφθέντος, πνεῦμά τε [l] λάβρον ἐπιγίνεται, καὶ πολὺς ὄμβρος. ὁ δὲ προφήτης, ἔνθεος γενόμενος, τῷ τοῦ βασιλέως ἅρματι μέχρι τῆς [m] Ἰεσραήλας Ἰζάρου πόλεως [n] συνέδραμε.

ζʹ. Μαθοῦσα δὲ ἡ τοῦ Ἀχάβου γυνὴ Ἰεζαβέλη τά τε σημεῖα τὰ ὑπὸ τοῦ Ἠλίου γενόμενα, καὶ ὅτι τοὺς προφήτας [p] αὐτῆς ἀπέκτεινεν, ὀργισθεῖσα πέμπει πρὸς αὐτὸν ἀγγέλους, ἀπειλοῦσα δι' αὐτῶν ἀποκτείνειν αὐτὸν, ὡς κἀκεῖνος τοὺς προφήτας αὐτῆς ἀπολέσειε. φοβηθεὶς δὲ ὁ Ἠλίας, φεύγει εἰς πόλιν [q] Βηρσουβεὲ λεγομένην· ἐπ' ἐσχάτοις δ' ἐστὶν αὕτη τῆς χώρας τῶν [r] τὴν Ἰούδα φυλὴν ἐχόντων κατὰ τὴν [s] Ἰδουμαίων γῆν· καταλιπὼν δὲ ἐκεῖ τὸν θεράποντα, εἰς τὴν ἔρημον ἀνεχώρησεν. εὐξάμενος δ' ἀποθανεῖν· οὐ γὰρ δὴ κρείττων [t] εἶναι τῶν πατέρων, ἵνα ἐκείνων ἀπολωλότων αὐτὸς ζῆν γλίχηται· κατεκοιμήθη πρός τινι δένδρῳ. διεγείραντος δ' αὐτόν τινος, ἀναστὰς εὑρίσκει παρακειμένην αὐτῷ τροφὴν [u] καὶ ὕδωρ. φαγὼν δὲ καὶ συλλεξάμενος ἐκ τῆς τροφῆς ἐκείνης τὴν δύναμιν, εἰς τὸ [x] Σιναῖον καλούμενον ὄρος παραγίνεται, οὗ Μωϋσῆς τοὺς νόμους παρὰ τοῦ Θεοῦ λέγεται λαβεῖν. εὑρὼν δ' ἐν αὐτῷ σπήλαιόν τι κοῖλον, εἴσεισι· καὶ διετέλει ποιούμενος ἐν αὐτῷ τὴν μονήν. [y] ἐρομένης δέ τινος αὐτὸν φωνῆς ἐξ ἀδήλου, τί [z] παρείη, καταλελοιπὼς τὴν πόλιν, ἐκεῖσε; διὰ τὸ κτεῖναι μὲν τοὺς προφήτας τῶν ξενικῶν θεῶν, πεῖσαι δὲ τὸν λαὸν ὅτι μόνος εἴη Θεὸς ὃν [a] ἐξ ἀρχῆς

ita ut etiam aqua concremaretur & locus fieret aridus.

Populo Deum ſuum agnoſcente, falſi vates comprehenſi Eliæ juſſu necantur. 3 Regum, c. 18.

6. Cum autem hoc vidiſſent Iſraëlitæ, in terram procidebant, unumque Deum adorabant, & maximum & ſolum verum *Deum* appellantes, alios vero *tantum* nomina *eſſe* à prava & ſtulta *hominum* opinione conficta. Tunc & vates ſuos comprehenſos necarunt, id quod fieri juſſerat Elias. Deinde *is* regem monebat, ut abiret ad prandium, cætera nihil ſolicitus: brevi enim viſurum eſſe Deum *in terram* pluere. Et quidem Achabus diſcedebat: Elias vero in verticem Carmeli aſcendit, & cum humi deſediſſet caput genibus applicuit, juſſitque famulum ut conſcenſa quadam ſpecula mare aſpectaret, & indicaret ſicubi nubem excitari viderit. nam ad id temporis cœlo eſſe ſudo & ſereno contigit. At cum ille aſcendiſſet, ſæpiuſque nihil cerni retuliſſet, ſeptimo demum reverſus ajebat ſe animadvertiſſe aliquid in cœlo nigreſcere, non tamen amplius hominis veſtigio. His autem auditis, Elias ad Achabum mittit, jubens ut in urbem ire contendat, priuſquam diffracta nube delabatur pluvia. Ac ille quidem ad Jeſraëlam proficiſcitur. Non multo autem poſt, cœlo obſcurato & nubibus obducto, vehemens oritur ventus multoque cum imbre ingruit. atque vates, ſpiritu *Dei* inſtinctus, currum regis curſu comitabatur, donec ventum eſt ad Jeſraëlam Izari urbem.

Elias de pluvia ventura Achabum monet. 3 Regum, c. 18.

Elias Jezabelam fugit. 3 Regum. c. 19.

7. Jezabela vero Achabi uxor cum intellexiſſet quæ prodigia ab Elia edita erant, quodque ſuos vates ferro trucidaverat, gravius commota illi per nuncios ad eum miſſos minatur, ſe illum occiſurum, quemadmodum ipſe vates ſuos occiderat. Quibus Elias *minis* territus fugit in urbem, cui nomen Berſubee: (illa autem eſt in oris extremis regionis tribûs Judæ juxta Idumæam) ibique relicto famulo ſuo, ipſe in deſertum abiit. Cumque *illic* mortem optaſſet (ſe enim majoribus ſuis haud meliorem eſſe *dicebat*, ut illis mortuis ipſe vitæ deſiderio teneretur) ſub arbore quadam jacens obdormivit. Ab aliquo autem excitatus, cum ſurrexiſſet appoſitum ſibi cibum invenit & aquam: cumque comediſſet, collectis ex iſto cibo viribus inde proficiſcitur ad montem Sinæum appellatum, in quo fertur Moyſem leges à Deo accepiſſe. ubi, cum ſpeluncam profundam offendiſſet, ingreditur & in ea commorabatur. Cum autem à *Deo* interrogaretur, incertus unde vox venerit, quid illic ageret urbe relicta? tum ille, quod deorum quidem peregrinorum vates interfecerit, populo vero perſuaſerit *eum* ſolum eſſe Deum quem ab initio coluerant,

Deus cum Elia loquitur. 3 Re- c. 19.

---

[a] Αὐχμηρὸν in ora *Cod. Gall.* 1. [b] Προσεκύνουν ἕνα δὲ Θεὸν *Vat.* [c] Καὶ ἀληθινὸν ἄλλον. *Big. Samb. & Gall.* 1. μέγιστον, μόνον, & ἀληθῆ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *& adoraverunt unum Deum, maximum, ſolum, verumque proclamantes.* Ἔπεσον ἐπὶ τὴν γῆν, ἕνα Θεὸν ἀληθῆ τε καὶ μέγαν ἐπικαλοῦντες. *Zonar.* [d] Φαύλης ſolus *Vat.* [e] Ἄκρον ſolus *Vat.* [f] Ita cum *MSS.* ἤδη *Baſ.* εἴδῃ *Gen.* [h] Eo modo *MSS.* in *Editis* καθαρὸν εἶναι συνέβαινε τὸν ἀέρα. [i] Ἰσραὴλ *Interpretibus* LXXII. Cum mox infra ſit Ἰσραήλας, ut puto pro Ἰσραήλας, placuit & hîc loci Ἰσραήλαν ſcribere. Ἱερίζηλα *Gall.* 2. Γνησίσλα *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jeſraël.* [k] Συννεφηθέντος *Big.* [l] Ita *Big. & Samb.* Λαῦρον *Aliis.* [m] Ἰσραὴλ, forſan pro Ἰσραὴλ, *Samb.* Ἰσραήλας *Baſ. G. & Vat* Ἱεριζήλας *Gall.* 2. [n] Ita ex p. 382. v. 22. Ἀχάρου *Baſ. & G.* nihil de hac voce in *S. Literis*, aut *Epiphanio* qui reddit, *in urbem Jeſrahel feſtinus advenit*, in uno tamen Cod. *Aſaraël.* Verum cum *Jeſraël* urbs ſit tribûs *Iſaſcharidis*, & infra (p. 382. v. 22.) habeamus Ἰζάρου πόλιν pro Ἰεσραήλας, aliquis forſan utroque loco legendum ſuſpicaretur Ἰσσαχάρου. [o] In *S. Literis* & ἔτρεχεν ἔμπροσθεν Ἀχαάβ. [p] Αὐτῶν *Big. Samb. & Vat.* mox tamen αὐτῆς in *libris* omnibus. [q] *Al.* Βηρσαβεέ. Vide p. 29. v. 24. [r] Ita in *MSS.* τῆς τῶν Ἰούδα in *Editis.* [ſ] Ἰδουμαίων *Vat.* [t] Illa εἶναι τῶν πατέρων adjeci ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [u] Καὶ ὕδωρ non agnoſcit *Vat.* [x] Σίναιον *Samb.* in *S. Literis* (3 *Regum*, c. 19. v. 8.) ἕως ὄρους Χωρήβ. *mihi autem* (ut ait *Hieronymus*) *videtur, quod duplici nomine idem mons nunc Sina nunc Choreb vocetur.* [y] Ita cum *MSS.* ἐρωμένης in *Editis.* [z] In *MSS.* παρείη, & παρείοι, & παρείη. [a] Sic *Big. Samb. Hen. Bush.* & *Vet. Interpr.* ἅπαντας ἐξ. in *Editis Aliiſque.*

coluerant, ob hoc se à regis uxore ad supplicium requiri. moxque eadem voce jussus ut sub divum prodiret, (sic enim certiorem fieri quid facto opus esset) postridie è spelunca egreditur. Deinde & concussionem sentit, clarumque ignis splendorem videt. sequutoque mox silentio, vox divina eum *bono animo esse* hortatur, *ac* nihil iis quæ acciderant terreri; illum enim inimicorum nemini cessurum esse: ac præterea jussit ut domum reversus Jehum, Nemessæi filium, populi regem crearet, atque è Damasco Syrorum *regem* Azaëlum; faceretque ut ex Abela urbe Elissæus sibi vates succedat. fore autem ut alios quidem ex impio populo Jehu perimat; alios vero Azaëlus. His auditis, Elias in Hebræorum regionem revertitur: ac cum Saphati filium Elissæum offendisset arantem, & cum eo alios quosdam duodecim juga præ se agentes, illo adito, vestem suam in eum conjecit. Elissæus autem illico cœpit vaticinari; & relictis bubus Eliæ se comitem adjunxit. rogavit tamen ut sibi liceret parentes salutare, quo impetrato, cum illis valedixisset, eum sequutus est; atque Eliæ, quamdiu *is* vixerit, & discipulus fuit & minister. Ac vatis quidem hujus ita se res habuerunt.

Elias Elissæum vocat. 3 Regum, c. 19.

Nabuthus, quod vineam Achabo vendere noluisset, Jezabelæ dolis interfectus. 3 Regum, c. 21.

8. Cæterum Nabuthus quidam erat ex urbe Izari, agrum habens in vicinia regis. Cum autem ipsum rogaret *rex*, ut ei pretio, quantumcunque vellet, agrum addiceret suis finitimum, ut cum illum suis junxisset, unam sibi possessionem faceret; sin vero nollet pecuniam accipere, ei liberum esse agrum è suis, quemcunque vellet, eligere: hoc quidem, inquit, se nequaquam facturum esse, secum vero statuere fructum sua è terra percipere, quæ jure hæreditario ei à patre obvenerat. Quo fit ut rex rem moleste ferens, quasi contumelia affectus quod aliena non accepisset, & à lotione abstinuit & à cibo. Cum autem uxor ejus Jezabela eum percontaretur, cur adeo doleret, & neque lavaret, neque pranderet aut cœnaret: quam perversus sit Nabuthus ei denarrat; utque ipse verbis eum alloquutus humanissimis, infraque regiam potestatem demissis, contumeliose habitus fuerit, quod ea quæ poposcerat non impetrarit. Illa vero hortabatur ne propterea animum desponderet, sed mœrore misso ad consuetam corporis curam rediret. sibi enim id negotii datum iri ut Nabuthus pœnas luat. Moxque literas Achabi nomine scriptas mittit ad primores Israëlitarum, quibus mandata dedit, ut, indicto jejunio & concione advocata, primus quidem locus Nabutho tribueretur (nam genere erat illustri) tribus vero hominibus perditæ audaciæ subornatis, qui contra eum pro testimonio dicerent, quod Deo & regi ma-

ἐθρήσκευσαν, ἔφησε, ζητεῖσθαι ἐπὶ τούτῳ πρὸς τιμωρίαν ὑπὸ τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. πάλιν δὲ ἀκούσας προσελθεῖν εἰς τὸ ὕπαιθρον τῇ ἐπιούσῃ, γνώσεσθαι γὰρ οὕτως τί δεῖ ποιεῖν, προῆλθεν ἐκ τοῦ σπηλαίου μεθ' ἡμέραν. καὶ σεισμοῦ τε ἐπακούει, καὶ λαμπρὰν πυρὸς αὐγὴν ὁρᾷ. καὶ γενομένης ἡσυχίας, φωνὴ θεία μὴ ταράττεσθαι τοῖς γινομένοις αὐτὸν παρακελεύεται, κρατήσειν γὰρ οὐδένα τῶν ἐχθρῶν αὐτοῦ· προσέταξέ τε ὑποστρέψαντα εἰς τὴν οἰκίαν, ἀποδεῖξαι τοῦ πλήθους βασιλέα [a]Ἰηοῦν τὸν [b]Νεμεσσαίου παῖδα, ἐκ Δαμασκοῦ δὲ τῶν Σύρων Ἀζάηλον, ἀντ' αὐτοῦ δὲ προφήτην [c]Ἑλισσαῖον ὑπ' αὐτοῦ γενήσεσθαι ἐκ πόλεως [d]Ἀβελᾶς. διαφθερεῖ δὲ τοῦ ἀσεβοῦς ὄχλου τοὺς μὲν Ἀζάηλος, τοὺς δὲ Ἰηοῦς. ὁ δ' Ἠλίας ὑποστρέφει ταῦτ' ἀκούσας εἰς τὴν Ἑβραίων χώραν· καὶ τὸν Σαφάτου παῖδα Ἑλισσαῖον καταλαβὼν ἀροῦντα, καὶ μετ' αὐτοῦ τινας ἄλλους, ἐλαύνοντας ζεύγη δώδεκα, [e]προσελθὼν ἐπέρριψεν αὐτῷ τὸ ἴδιον ἱμάτιον. ὁ δ' Ἑλισσαῖος εὐθέως προφητεύειν ἤρξατο· καὶ καταλιπὼν τοὺς βόας, ἠκολούθησεν Ἠλίᾳ. δεηθεὶς δὲ συγχωρῆσαι αὐτῷ τοὺς γονεῖς ἀσπάσασθαι, [f]κελεύσαντος τοῦτο ποιεῖν, ἀποταξάμενος αὐτοῖς εἵπετο· καὶ ἦν Ἠλίου τὸν ἅπαντα χρόνον τοῦ ζῆν καὶ μαθητὴς καὶ διάκονος. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ τοιούτου προφήτου τοιαῦτα ἦν.

ή. [h]Νάβουθος δέ τις [i]ἦν ἀπὸ πόλεως [k]Ἰζάρου, ἀγρογείτων ὢν τοῦ βασιλέως. παρακαλοῦντος [l]δ' αὐτὸν ἀποδόσθαι τιμῆς ὅσης βούλεται τὸν πλησίον [m]αὐτοῦ τῶν ἰδίων ἀγρὸν, ἵνα συνάψας [n]ἓν αὐτῷ ποιήσῃ κτῆμα, εἰ δὲ μὴ βούλοιτο χρήματα λαβεῖν, [o]ἐπιτρέποντος ἐκλέξασθαι τῶν ἀγρῶν τινα τῶν ἐκείνου· τοῦτο μὲν οὐ φησὶ ποιήσειν, [p]αὐτὸς δὲ τὴν ἰδίαν καρπώσασθαι γῆν, ἣν ἐκληρονόμησε τοῦ πατρός. λυπηθεὶς δ' ὡς ἐφ' ὕβρει [q]τῷ μὴ τὰ ἀλλότρια λαβεῖν ὁ βασιλεὺς, οὔτε λουτρὸν προσηνέγκατο, οὔτε τροφήν. τῆς δὲ Ἰεζαβέλης τῆς γυναικὸς αὐτοῦ πυνθανομένης ὅ,τι λυπεῖται, καὶ μήτε λούεται, μήτε ἄριστον αὐτῷ παρατίθεται μήτε δεῖπνον, διηγήσατο [r]αὐτῇ τὴν Ναβούθου σκαιότητα, καὶ ὡς χρησάμενος ἐπιεικέσι πρὸς αὐτὸν λόγοις καὶ βασιλικῆς ἐξουσίας ὑποδεεστέροις, ὑβρισθείη, μὴ τυχὼν ὧν ἠξίου. ἡ δὲ, μὴ μικροψυχεῖν ἐπὶ τούτοις παρεκάλει· [s]παυσάμενον δὲ τῆς λύπης ἐπὶ τὴν συνήθη [t]τρέπεσθαι τοῦ σώματος πρόνοιαν. μελήσειν γὰρ αὐτῇ περὶ τῆς Ναβούθου τιμωρίας. καὶ παραχρῆμα πέμπει γράμματα πρὸς τοὺς ὑπερέχοντας τῶν [x]Ἰσραηλιτῶν, ἐκ τοῦ Ἀχάβου ὀνόματος, νηστεῦσαί τε κελεύουσα, καὶ ποιησαμένους ἐκκλησίαν [y]προκαθίσαι μὲν αὐτῶν Νάβουθον· εἶναι γὰρ αὐτὸν γένους ἐπιφανοῦς· [z]παρασκευασαμένους δὲ τρεῖς τολμηροὺς τινας τοὺς καταμαρτυρήσοντας αὐτοῦ, ὡς τὸν Θεόν τε εἴη βλασφημήσας καὶ τὸν βασιλέα, καταλεῦσαι,

---

a Ἰησοῦν *Vat.* b Ita *Samb.* & *Bas.* Νεμεσσαίου in *cæteris.* Νεμεσσὶ LXXII. c *Al.* Ἑλισσαῖον & Ἐλισσαῖον. d *Abelmehola* juxta *Hebr.* e Προελθὼν solus *Vat.* f Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* μὴ κελεύσαντος in *Editis.* Est qui conjicit μὴ κωλύσαντος. quod sane verisimile ex 3 *Regum,* c. 19. v. 20. g Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦ πρ. *Vat.* τοῦ τοιούτου πρ. in *Editis Aliisque.* h Ita *Bas. G. Samb.* & *Gall.* 1. Νάβωθος *Gall.* 2. Ναβούθαιος *Hen. Busb.* & *Vat.* Ναβουθᾶς *Suid.* Ναβουθαὶ LXXII. & *Cedren.* i Vel ita sane legendum cum *Big.* & *Samb.* vel mox ὢν in ἦν mutandum cum *Cod. Vat.* In *Editis Aliisque* deest ἦν. k Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Suid.* Ἀζάρης in *Editis.* Ἀζάρου juxta *Vet. Interpr.* Ἰεζραήλου *Gall.* 2. Ἰεζραήλους juxta *S. Literas.* l Illud δ' ex *Big. Samb.* & *Vat.* m Αὐτῷ ἴδιον ἀγρὸν *Suid.* n Illud ἓν substituimus pro ἐν *Editorum,* levicula sane mutatione. αὐτὸν ἓν ποιήσῃ *Suid.* συνάψας, ἓν αὐτὸ ποιήσῃ κτῆμα *Big.* ἓν αὐτῷ π. κτ. *Samb.* o Ἐπιτρέψαντος *Suid.* p Αὐτὸν *Big.* ut & *Vat.* qui & paulo ante ποιῆσαι habet. q Τὸ μὴ [illegible] *Suid.* & mox [illegible] r Ταύτῃ *Vat.* nec αὐτῇ nec ταύτῃ agnoscunt *Hen.* & *Busb.* ſ Παυσάμενος *Vat.* t Τρέπεσθαι [illegible] *Suid.* [illegible] *Big.* & *Samb.* u Παραυτίκα *Vat.* x Τῶν Ἰουδαίων *Suid.* Forsan Ἰσραηλιτῶν. y Ita *Big. Samb.* & *Suid.* συγκαθῆσαι in *Editis Aliisque.* z Παρασκευασμένη δὲ τρεῖς τολμηροὺς κατ. *Suid.* παρασκευασαμένους δέ τινας τολμηροὺς δύο *Vat.* ut in *S. Literis.*

a Sic

λεύσαι, καὶ τούτῳ διαχρήσασθαι τῷ τρόπῳ. Καὶ Νάβουθος μὲν, ὡς ἔγραψεν ἡ βασίλισσα, οὕτως καταμαρτυρηθεὶς βλασφημῆσαι τὸν Θεόν τε καὶ Ἀχαβον, βαλλόμενος ὑπὸ τοῦ πλήθους ἀπέθανεν. ἀκούσασα δὲ ταῦτα ἡ Ἰεζαβέλη, εἴσεισι πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κληρονομεῖν τοῦ Ναβούθου [a] ἀμπελῶνα προῖκα ἐκέλευσεν. ὁ δὲ Ἀχαβος ἥσθη τοῖς γεγενημένοις, καὶ ἀναπηδήσας [b] ἀπὸ τῆς κλίνης, ὀψόμενος ἧκε τὸν ἀμπελῶνα τοῦ Ναβούθου. ἀγανακτήσας δὲ ὁ Θεὸς, πέμπει τὸν προφήτην Ἡλίαν εἰς τὸ Ναβούθου χωρίον, Ἀχάβῳ [b] συμβαλοῦντα, καὶ περὶ τῶν πεπραγμένων [d] ἐρησόμενον, ὅτι κτείνας τὸν ἀληθῆ δεσπότην τοῦ χωρίου κληρονομήσειεν αὐτὸς ἀδίκως. ὡς δ' ἧκε πρὸς αὐτὸν, εἰπόντος τοῦ βασιλέως, ὅ, τι βούλεται χρήσασθαι αὐτῷ, αἰσχρὸν γὰρ ὄντα ἐπὶ ἁμαρτήματι ληφθῆναι ὑπ' αὐτοῦ, κατ' ἐκεῖνον ἔφη τὸν τόπον, ἐν ᾧ τὸν Ναβούθου νεκρὸν [e] ἀπὸ κυνῶν δαπανηθῆναι συνέβη, τό τε αὐτοῦ αἷμα καὶ τὸ τῆς γυναικὸς [f] χυθήσεσθαι, καὶ πᾶν αὐτοῦ τὸ γένος ἀπολεῖσθαι, τοιαῦτα ἀσεβῆσαι τετολμηκότος, καὶ παρὰ τοὺς [g] πατρίους νόμους πολίτην ἀδίκως ἀνῃρηκότος. Ἀχάβῳ δὲ λύπη τῶν πεπραγμένων εἰσῆλθε καὶ μετάμελος, καὶ σακκίον ἐνδυσάμενος, [h] γυμνοῖς τοῖς ποσὶ διῆγεν, οὐχ ἁπτόμενος τροφῆς, [i] ἀνθομολογούμενός τε τὰ ἡμαρτημένα, καὶ τὸν Θεὸν οὕτως ἐξευμενίζων. [k] ὁ δὲ, ζῶντος μὲν αὐτοῦ, πρὸς τὸν προφήτην εἶπεν, ὑπερβαλεῖσθαι τὴν τοῦ γένους τιμωρίαν, ἐπεὶ [l] τοῖς τετολμημένοις μετανοεῖ, τελέσειν δὲ τὴν ἀπειλὴν ἐπὶ τῷ υἱῷ τοῦ Ἀχάβου. καὶ ὁ μὲν προφήτης ταῦτ' ἐδήλωσε τῷ βασιλεῖ.

ledixiſſet, lapidibus peteretur, atque ita trucidaretur. Et quidem Nabuthus, ut regina ſcripſerat, teſtimonio convictus Deo & Achabo convitium feciſſe, à populo lapidibus obrutus necabatur. Cum autem hæc Jezabela accepiſſet, ad regem introgreditur, juſſitque ut gratis vineæ hæreditatem adeat. Hæc facta eſſe gaudebat Achabus, & è lecto exſiliens viſum ibat Nabuthi vineam. Tum Deus indignatus Eliam vatem in Nabuthi agrum mittit Achabo occurſurum, & de perpetratis expoſtulaturum; quod *ſcilicet* vero prædii domino occiſo, ipſe hæreditatem ſibi contra jus vendicaſſet. Ut vero ad eum accedebat *Elias*, cum dixiſſet rex, *licere* ut vellet de ſe ſtatuere, (turpe enim in peccato verſantem ab eo deprehendi *putabat*) quo in loco, inquit, accidit ut Nabuthi cadaver à canibus abſumeretur, ibidem & ejus & uxoris ſuæ ſanguis effundetur, totumque ejus genus interibit, quod flagitia adeo nefaria auſus fuerit, & contra leges patrias civem peremerit. Tum demum Achabum dolor ſubiit, eumque facinorum pœnituit, atque ſaccum indutus nudis pedibus inceſſit, à cibo abſtinens, & ſua peccata confitens, Deumque ita placare ſtudens. Deus vero vati ſignificabat, ſe illo quidem vivente familiæ ejus ſupplicium dilaturum eſſe, quod ſcelerum, quæ committere ſuſtinuerat, eum pœniteret, in filium vero quæ minatus eſt executurum. Et hæc quidem regi denunciavit vates.

Achabus, juſſu Dei ab Elia increpitus, ſaccum induit, & imminentem pœnam à ſe avertit. 3 Regum, c. 21.

η'.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἀδαδος, Δαμασκοῦ καὶ Συρίας βασιλεὺς, δὶς ἐπ' Ἀχαβον στρατευσάμενος ἡττήθη.

ΤΩΝ δὲ περὶ τὸν Ἀχαβον ὄντων τοιούτων, κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν ὁ [m] τοῦ Ἀδάδου υἱὸς, βασιλεύων τῶν Σύρων καὶ Δαμασκοῦ, δύναμιν ἐξ ἁπάσης τῆς χώρας συναγαγὼν, συμμάχους τοὺς πέραν Εὐφράτου βασιλέας ποιησάμενος τριάκοντα καὶ δύο, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀχαβον. ὁ δὲ οὐκ ὢν ὅμοιος αὐτῷ [n] τῇ στρατιᾷ, πρὸς μάχην μὲν οὐ παρετάξατο, πάντα δ' εἰς τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐγκλείσας τὰ ἐν τῇ χώρᾳ, αὐτὸς [o] μὲν ἔμεινεν ἐν Σαμαρείᾳ· τείχη γὰρ αὕτη λίαν [p] ἰσχυρὰ περιεβέβλητο· καὶ τὰ ἄλλα δυσάλωτος ἐδόκει. ὁ δὲ Σύρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἧκεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν, καὶ [q] περικαθίσας αὐτῇ τὸν στρατὸν ἐπολιόρκει· πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς Ἀχαβον, ἠξίου πρεσβευτὰς δέξασθαι παρ' αὐτοῦ, δι' ὧν αὐτῷ δηλώσει τί βούλεται. τοῦ δὲ [r] Ἰσραηλιτῶν βασιλέως πέμπειν ἐπιτρέψαντος, ἐλθόντες οἱ πρέσβεις ἔλεγον κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως, "τὸν Ἀχάβου πλοῦτον, καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, καὶ τὰς γυναῖκας Ἀδάδου τυγχάνειν. ἂν δὲ ὁμολογήσῃ, καὶ λαβεῖν αὐτῷ τούτων ὅσα βούλεται συγχωρήσῃ, τὴν στρατιὰν ἀπάξει καὶ παύσεται [ſ] πολιορκῶν." ὁ δ' Ἀχαβος, τοῖς πρέσβεσιν ἐκέλευσεν πο-

VIII.

CAP. XIV.

Quomodo Achabus, Damaſci & Syriæ rex, bis contra Achabum ducto exercitu ſuperatus eſt.

CUM autem res Achabi ita ſe haberent, ſub iſtud tempus Adadi filius, Syrorum & Damaſcenorum rex, contractis ex omni *ſua* regione copiis, adſcitiſque ſibi ſociis triginta duobus regulis Transeuphratenſibus, expeditionem fecit contra Achabum. Ille vero, quod impar eſſet viribus, ſuos quidem in aciem non eduxit; coactis vero ex agris in urbes munitiſſimas omnibus, ipſe manſit in Samaria. illa enim mœnibus cincta erat validiſſimis, & cætera inexpugnabilis videbatur. Rex autem Syriæ cum copiis ſuis Samariam contendebat: exercituque ei undique admoto, *eam* oppugnabat; miſſoque ad Achabum præcone poſcebat, ut legatos ab eo exciperet; per quos ei, quid *ipſe* vellet, ſignificabit. Cum autem annuiſſet Iſraëlitarum rex ut mitterentur; legati, poſtquam venerant, ex regis mandato dicebant, "Achabi divitias, liberoſque ejus, & uxores eſſe Adadi. quod ſi ipſe huic aſſenſus fuerit, & permiſerit ei quicquid libuerit ex his ſumere, exercitum abducet, urbemque ab obſidione liberabit." Achabus autem juſſit legatis, ut ad regem ſuum

Adadi filius Syrorum rex Samariam obſidet. 3 Regum, c. 13.

Achabo dat conditiones. 3 Regum, c. 20.

---

[a] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀμπελῶνος in *Editis.* [b] Iterum ex *MSS.* ὑπὸ in *Editis.* [c] Συμβαλοῦντα *Vat.* [d] Ἐλέγξοντα *Suid.* [e] Ὑπὸ *Big. Samb.* & *Suid.* [f] Ἐκχυθήσεσθαι *Suid.* [g] Πατρῴους *Big.* [h] Ita *Big. Samb. Suid.* & *Vet. Interpr.* γυμνὸς τοῖς in *Editis Aliiſque.* [i] Sic *MSS.* & *Suid.* ἀπολογούμενος δὲ in *Editis.* [k] Ὁ δὲ Θεὸς *Suid.* [l] Sic *MSS.* τοῖς γὰρ in *Editis.* [m] Τοῦ Ἀδέρου *Vat.* υἱοῦ Ἀδέρ. LXXII. & *Zonar.* nec mirum, ut inquit *Grotius*, cum literæ ר & ד non modo formam perſimilem habeant, ſed & ob ſoni aliquam affinitatem facile inter ſe mutentur. [n] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in reliquis ὅμοιος αὐτῷ τῆς στρατιᾶς, vel τῆς στρατείας. [o] Illud μὲν inſertum dedi ex *MSS.* [p] Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* ὀχυρὰ in *Editis.* [q] Iterum ex *MSS.* περικαθήσας in *Editis.* [r] Τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* & mox πέμψειν. [ſ] Αὐτὸν poſt πολιορκῶν adjiciunt quinque *MSS.*

a Sic

Achabo conditiones accipienti novas durioresque ſtatuit Syrorum rex. 3 Reg. c. 20.

ſuum profecti ei renunciarent, "ſe ſuaque "omnia in illius eſſe poteſtate." At cum hæc ei retuliſſent, rurſus ad eum *legatos* mittit, poſtulans, quandoquidem *ſua* omnia illius eſſe faſſus fuerit, ut mittendos craſtino die famulos *ſuos* ſuſciperet: quibus, regiam & amicorum cognatorumque domos perſcrutatis, dare jubebat quicquid in iis optimum inveniretur, quæ deſpicerent ipſi relicturis. Tum Achabus, de ſecunda Syrorum regis legatione indignatus, cum populi concionem advocaſſet, dicebat, "quod ipſe quidem paratus fuerit, "pro illorum incolumitate & pace *tuenda*, & "uxores ſuas & liberos hoſti permittere, de"que facultatibus ſuis omnibus cedere. nam "ad iſta requirenda Syrus primam legationem "miſit. Nunc vero poſtulavit ſuos mittendos "eſſe ſervos, atque omnium domos explorandas eſſe, nihilque in iis ex facultatibus pre"tioſiſſimis relinquendum; eo animo ut belli "cauſam ſpecioſam quærat: id vero agendo, "ut, poſtquam norat me quidem in veſtri gra"tiam rebus meis non pepercilſe, ex iis quæ "vobis non poſſunt non eſſe ingrata, bellandi "occaſionem oblatam habeat. Ipſe tamen fa"cturus ſum quicquid vobis placuerit." Populus autem ſuadebat, nequaquam illi obtemperet aut obſequatur,* ſed *ut hominem vaniſſimum* contemnat, ſeque ad bellum gerendum comparet. Cum itaque legatis reſpondiſſet, ut abeuntes *regi* dicerent, "ſe quicquid pri"mum poſtulavit *etiam* nunc ob populi ſecu"ritatem *libenter* facere, poſterioribus vero "mandatis nullatenus dicto audientem fore," eos dimiſit.

Tam injuſtis conditionibus extrema perpeti ſatius viſum. 3 Regum, c. 20.

Expugnationem urbis minatur Adadus. 3 Regum, c. 20.

2. Adadus autem, cum hæc audiſſet & moleſte tuliſſet, tertio legatos mittit ad Achabum, minatus "altiorem muris, quibus ſuperbit, ag"gerem illis excitaturam exercitum, modo ter"ræ glebulam *ſinguli* pugillis ſumant." oſtendens ei copiarum multitudinem & terrorem incutiens. Achabo autem reſpondente, "non "debere gloriari armatum, ſed pugna ſuperio"rem," legati, cum revertiſſent & regem offendiſſent tum forte cum triginta duobus ſociis regibus epulantem, reſponſum ei declararunt. Ille vero ſtatim hoc mandavit, ut & vallo urbem circundarent & aggeres erigerent, & nullam oppugnandi rationem intentatam relinquerent. Erat autem Achabus, dum hæc gererentur, magno in angore, ut & populus univerſus. Verum *mox* fiduciam ſumit & à metu liberatur, ubi ad eum vates quidam acceſſerat, dixeratque Deum polliceri, ſe tot hoſtium myriadas ei in manum traditurum. Cum autem quæſiviſſet, per quos victoria potiretur, per filios ducum, ajebat; te illos ob eorum imperitiam ducente. Accitis igitur ducum filiis (erant autem quaſi ducenti & triginta duo) cum intellexiſſet Syrum ad epulas & hilaritatem converſum,

Vates, à Deo miſſus, Achabo, in prælium exeunti, victoriam pollicetur. 3 Regum, c. 20.

ρευθεῖσι λέγειν [a] αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, "ὅτι καὶ αὐτὸς "καὶ οἱ ἐκείνου πάντες κτήματα εἰσὶν αὐτοῦ." ταῦτα δ' ἀπαγγειλάντων, πέμπει πάλιν πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν, [b] ὡμολογηκότα εἶναι πάντα τὰ ἐκείνου, δέξασθαι τοὺς πεμφθησομένους εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ὑπ' αὐτοῦ δούλους, οἷς, ἐρευνήσασι τά τε βασίλεια καὶ τοὺς τῶν φίλων καὶ συγγενῶν οἴκους, [c] ἐκέλευε διδόναι πᾶν ὅ, τι ἂν ἐν αὐτοῖς εὕρωσι κάλλιστον, τὰ δ' ἀπαρέσαντα [d] οἱ καταλείψειν. Ἄχαβος δ' ἀγασθεὶς ἐπὶ τῇ δευτέρᾳ πρεσβείᾳ τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, συναγαγὼν εἰς ἐκκλησίαν τὸ πλῆθος, ἔλεγεν, "ὡς αὐτὸς μὲν "[e] ἔσχεν ἑτοίμως, ὑπὲρ σωτηρίας [f] αὐτῶν καὶ εἰρήνης, καὶ "γυναῖκας τὰς ἰδίας προέσθαι τῷ πολεμίῳ καὶ τέ"κνα, καὶ πάσης παραχωρῆσαι κτήσεως. ταῦτα γὰρ "ἐπιζητῶν ἐπρεσβεύσατο πρῶτον ὁ Σύρος. νῦν δ' "[g] ἠξίωκε δούλους πέμψαι, τάς τε πάντων οἰκίας ἐρευ"νῆσαι, καὶ μηδὲν ἐν αὐταῖς καταλιπεῖν τῶν καλ"λίστων κτημάτων, πρόφασιν βουλόμενος πολέμου "λαβεῖν· εἰδὼς ὅτι τῶν μὲν ἐμαυτοῦ δι' ὑμᾶς οὐκ ἂν "φεισάμενον, ἀφορμὴν δὲ ἐκ τοῦ περὶ τῶν ὑμετέρων "ἀηδοῦς πραγματευόμενος εἰς τὸ πολεμεῖν. ποιήσω γε "μὴν τὰ ὑμῖν δοκοῦντα." τὸ δὲ πλῆθος μηδὲν ὑπακούειν τῶν κατ' αὐτὸν [h] συνεβούλευεν, ἀλλὰ καταφρονεῖν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἑτοίμως ἔχειν. τοῖς οὖν πρεσβευταῖς [i] ἀποκρινόμενος λέγειν ἀπελθοῦσιν, "ὅτι τοῖς τὸ "πρῶτον ἀξιωθεῖσιν ὑπ' αὐτοῦ καὶ νῦν ἐμμένει τῆς τῶν πο"λιτῶν ἀσφαλείας ἕνεκα, πρὸς δὲ τὴν δευτέραν ἀξίωσιν "οὐχ ὑπακούει," ἀπέλυσεν αὐτούς.

β'. Ὁ δ' Ἄδαδος, ἀκούσας ταῦτα καὶ δυσχεράνας, τρίτον ἔπεμψε πρὸς Ἄχαβον τοὺς πρέσβεις, ἀπειλῶν "ὑψη"λότερον τῶν τειχῶν, οἷς [l] καταφρονεῖ, χῶμα τούτοις ἐπεγείρειν "αὐτοῦ τὴν στρατιὰν, κατὰ δράκα [m] γῆν λαμβάνουσαν." ἐμφανίζων αὐτῷ τῆς δυνάμεως τὸ πλῆθος καὶ καταπληττόμενος. τοῦ δ' Ἀχάβου, "μὴ καυχᾶσθαι δεῖν," [n] ἀποκρινομένου, "καθωπλισμένον, ἀλλὰ τῇ μάχῃ κρείττω γενόμενον," ἐλθόντες οἱ πρέσβεις, καὶ δειπνοῦντα καταλαβόντες τὸν βασιλέα μετὰ τριάκοντα καὶ δύο βασιλέων συμμάχων, ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν ἀπόκρισιν. [o] ὁ δὲ εὐθέως τοῦτο προσέταξε, καὶ περιχαρακοῦν τὴν πόλιν καὶ χώματα βάλλεσθαι, καὶ μηδένα τρόπον ἀπολιπεῖν πολιορκίας. ἦν δ' Ἄχαβος τούτων πραττομένων ἐν ἀγωνίᾳ δεινῇ, σὺν παντὶ τῷ λαῷ. θαρρεῖ δὲ καὶ τῶν φόβων ἀπολύεται, προφήτου τινὸς αὐτῷ προσελθόντος, καὶ φήσαντος αὐτῷ τὸν Θεὸν ὑπισχνεῖσθαι ποιήσειν τὰς τοσαύτας τῶν πολεμίων μυριάδας ὑποχειρίους. [p] πυθομένῳ δὲ, διὰ τίνων ἂν ἡ νίκη γένοιτο, διὰ τῶν [q] παίδων εἶπε τῶν ἡγεμόνων, ἡγουμένου σοῦ διὰ τὴν ἀπειρίαν [r] τὴν ἐκείνων. καλέσας δὲ τοὺς τῶν ἡγεμόνων υἱοὺς, εὑρέθησαν δ' ὡς διακόσιοι καὶ τριάκοντα δύο, μαθὼν τὸν Σύρον πρὸς εὐωχίαν καὶ ἄνεσιν τετραμμένον,

---

[a] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.* [b] Ἂν ὡμολόγηκε τὰ πάντα εἶναι ἐκείνου *Gall.* 2. [c] Ita *MSS.* ἐκέλευσε in *Editis.* [d] Σοὶ in *MSS.* [e] Ἑτοίμως εἶχε in tribus *MSS.* ἑτοίμως ἔχειν in duobus. [f] Αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ἠξίωσε *Vat.* [h] Ἔλεγον *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Ita cum *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκεκριμένος in *Editis Aliiſque.* [k] Ὑπακούειν *Samb.* [l] Sic & infra *lib.* 9. c. 3 τοῦ Θεοῦ συμμαχίας καταφρονεῖ. *Heſychio* καταφρονεῖ, ὑπερφρονεῖ. [m] Γῆς *Big. Samb.* & *Vat.* Paulo aliter ſe habent regis minæ, 3 *Regum*, c. 20. v. 10. [n] Sic *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* ἀποκρινομένου in *cæteris.* [o] Ὁ δὲ Ἄδαδος ταῦτ' ἀκούσας προσέταξε *Hen.* & *Bush.* [p] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* πυθομένων in *Editis.* Legi etiam poteſt πυθομένῳ. atque ita forſan *Epiphanius.* [q] Παιδαρίων τῶν ἡγεμόνων *Cedren.* ἐν τοῖς παιδαρίοις τῶν ἀρχόντων LXXII. 3 *Regum*, c. 21. v. 14. *per famulos* (aut *calones*) *præfectorum* juxta *Hebr.* [r] Illud τὴν ex *Big. Samb.* & *Vat.* * Rectius forſan, *ſed animo magno elatoque eſſet.* Vide *Annott.* ad v. 32.

a Τοῦτο

πραμμένων, ἀνοίξας τὰς πύλας, ἐξέπεμψε τοὺς παῖδας. τῶν δὲ σκοπῶν [a] δηλωσάντων τῷ Ἀδάδῳ, πέμπει τινὰς ὑπαντησομένους, ἐντειλάμενος ἂν μὲν εἰς μάχην ὦσι προσεληλυθότες, ἵνα δήσαντες [b] ἀγάγωσι πρὸς αὐτὸν, ἂν δὲ εἰρηνικῶς, ὅπως τοῦτο ποιῶσιν. εἶχε δ' ἑτοίμην Αχαβος καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἐντὸς τῶν τειχῶν. οἱ δὲ παῖδες τῶν ἀρχόντων συμβαλόντες τοῖς φύλαξι, πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνουσι, καὶ τοὺς ἄλλους ἄχρι τοῦ στρατοπέδου διώκουσιν. ἰδὼν δὲ τούτους νικῶντας ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, ἐξαφίησι καὶ τὴν ἄλλην στρατιὰν ἅπασαν. ἡ δὲ, αἰφνιδίως ἐπιπεσοῦσα τοῖς Σύροις, ἐκράτησεν αὐτῶν. οὐ γὰρ προσεδόκων αὐτοὺς ἐπεξελεύσεσθαι· καὶ διὰ τοῦτο γυμνοῖς καὶ μεθύουσι προσέβαλλον, ὥστε τὰς πανοπλίας ἐκ τῶν στρατοπέδων φεύγοντας καταλιπεῖν, καὶ τὸν βασιλέα διασωθῆναι μόλις ἐφ' ἵππου ποιησάμενον τὴν φυγήν. Αχαβος δὲ, πολλὴν [d] ὁδὸν διώκων τοὺς Σύρους ἤνυσεν, ἀναιρῶν αὐτούς. διαρπάσας δὲ τὰ ἐν τῇ παρεμβολῇ· πλοῦτος δ' ἦν οὐκ ὀλίγος, ἀλλὰ καὶ χρυσοῦ πλῆθος καὶ ἀργύρου· τά τε ἅρματα τοῦ Αδάδου καὶ τοὺς ἵππους λαβὼν, ἀνέστρεψεν εἰς τὴν πόλιν. τοῦ δὲ προφήτου [e] παρασκευάσασθαι φήσαντος, καὶ τὴν δύναμιν ἑτοίμην ἔχειν, ὡς τῷ ἐπιόντι πάλιν ἔτει στρατεύσοντος ἐπ' αὐτὸν τοῦ Σύρου, ὁ μὲν Αχαβος πρὸς τούτοις ἦν.

γ'. Ο δὲ Αδαδος, διασωθεὶς ἐκ τῆς μάχης, μεθ' ὅσης [f] ἐδυνήθη στρατιᾶς, συνεβουλεύσατο τοῖς αὐτοῦ φίλοις, πῶς ἂν ἐπιστρατεύσηται τοῖς Ισραηλίταις. οἱ δ' ἐν μὲν τοῖς ὄρεσιν οὐκ ἐδίδοσαν γνώμην συμβαλεῖν αὐτοῖς· τὸν γὰρ Θεὸν αὐτῶν ἐν τοῖς τοιούτοις δύνασθαι τόποις, καὶ διὰ τοῦτο νῦν ὑπ' αὐτῶν [g] νενικῆσθαι. κρατήσειν δὲ ἔλεγον, ἐν πεδίῳ ποιησαμένους τὴν μάχην. συνεβούλευόν τε πρὸς τούτῳ, τοὺς μὲν βασιλέας, οὓς [h] ἐπηγάγετο συμμάχους, ἀπολῦσαι εἰς τὰ οἰκεῖα, τὴν δὲ στρατιὰν αὐτῶν κατασχεῖν, ἀντ' ἐκείνων σατράπας [i] καταστήσαντα· εἰς δὲ τὴν τῶν ἀπολωλότων τάξιν στρατολογῆσαι δύναμιν ἐκ τῆς χώρας τῆς αὐτῶν, [k] καὶ ἵππους καὶ ἅρματα. δοκιμάσας οὖν ταῦτα εἰρῆσθαι καλῶς, οὕτως διεκόσμησε τὴν δύναμιν.

δ'. Αρξαμένου δὲ τοῦ ἔαρος ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν, ἦγεν ἐπὶ τοὺς Εβραίους, καὶ γενόμενος πρὸς πόλει τινὶ, Αφεκὰ δ' αὕτη ἦν, ἐν μεγάλῳ στρατοπεδεύεται πεδίῳ. Αχαβος δὲ, ἀπαντήσας αὐτῷ μετὰ τῆς δυνάμεως ἀντεστρατοπεδεύσατο. σφόδρα δ' ἦν ὀλίγον αὐτοῦ τὸ στράτευμα, πρὸς τοὺς πολεμίους ἀντιπαραβαλλόμενον. τοῦ δὲ προφήτου προσελθόντος αὐτῷ πάλιν, [m] καὶ νίκην τὸν Θεὸν αὐτῷ διδόναι φήσαντος, ἵνα τὴν ἰδίαν ἰσχὺν ἐπιδείξηται, μὴ μόνον ἐν τοῖς ὄρεσιν, ἀλλὰ κἀν τοῖς πεδίοις ὑπάρχουσαν, ὅπερ οὐκ εἶναι δοκεῖ τοῖς Σύροις, ἑπτὰ μὲν ἡμέραις [n] ἀντιστρατοπεδεύοντες ἡσύχαζον. τῇ δ' ὑστάτῃ τούτων, ὑπὸ τὸν ὄρθρον [o] προελθόντων ἐκ τοῦ στρατοπέδου τῶν πολεμίων, καὶ παραταξαμένων πρὸς μάχην, ἀντεπεξῆγε καὶ Αχαβος τὴν οἰκείαν δύναμιν. καὶ συμβαλὼν, καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης,

eſſe, patefactis *repente* portis juvenes emiſit. Id poſtquam Adado per ſpeculatores eſt ſignificatum, mittit quoſdam eis occurſuros, quibus imperavit, ſiquidem ad dimicandum prodierint, ut vinctos ad ſe adducerent, ſin vero pacifici *venerint*, ut idem facerent. Interim Achabus & alium exercitum intra muros accinctum habebat. Filii vero principum, cum præſidiariis congreſſi, multos illorum *ferro* perimunt, & reliquos in caſtra perſequuntur. Ubi autem illos ſuperiores conſpexerat Iſraëlitarum rex, jubet ut & cæteræ omnes copiæ in eos irruerent. atque illæ, derepente Syros adortæ, eos fuderunt fugaruntque. Nam cum haud exſpectarint exercitum egreſſurum eſſe, res improviſa fecit ut inermes & temulenti invaderentur; adeo ut relicta in caſtris armatura terga verterint, & rex ipſe in fugam conjectus vix equi pernicitate evaſerit. Achabus vero Syros *magna* cum illorum ſtrage longe perſequutus eſt. direptiſque caſtris (nam valde erant opulenta, atque etiam auro argentoque abundabant) ac captis Adadi curribus & equis in urbem reverſus eſt. Cum autem vates, *regem aggreſſus*, monuiſſet, ut paratus ſit & exercitum in procinctu habeat, quod ſequente anno Syrorum rex in eum expeditionem facturus eſſet, in eo quidem Achabus totus erat occupatus.

Syri à filiis principum victi. 3 Regum, c. 20.

3. Verum Adadus, ubi ſemet cum omni quem potuit exercitu è pugna in tutum receperat, cum amicis conſilium iniit, quo modo Iſraëlitas bello adoriretur. Illi vero in ea non erant opinione, ut quidem in montibus cum iis confligerent, (Deum enim illorum in ejuſmodi locis pollere, eóque ſe nunc ab illis victos) ſuperiores vero fore dicebant, ſi prælium in planitie committerent. Ac præterea ſuadebant, ut reges quidem, quos in belli ſocietatem adduxerat, domum dimitteret; copias vero illorum, ſatrapis pro regibus ſubſtitutis, retineret: atque in locum illorum quos amiſerat copias ex regione eorundem colligeret, curruſque & equos. Hæc itaque præclare dicta arbitratus, exercitum hunc in modum parat inſtruitque.

Syri Iſraëlitarum deos dicunt eſſe montanos. 3 Regum, c. 20.

4. Ineunte autem vere cum exercitu ſuo ibat in Iſraëlitas; cumque ad urbem quandam (quam Aphecam eſſe contigit) perveniſſet, in magna planitie caſtra metatus eſt. Achabus vero, cum ſuis copiis obviam illi profectus, contra illos caſtra poſuit. Ejus autem exercitus, cum hoſtium viribus comparatus, exiguus admodum erat. At poſtquam vates rurſus ad eum acceſſerat, dixeratque Deum victoriam ei conceſſurum eſſe, ut oſtendat, contra quam Syri opinantur, ſuam non minus in campeſtribus valere potentiam quam in montibus, ſeptem quidem dies caſtris adverſus caſtra poſitis quieti agitabant. Illorum vero ultimo, cum hoſtis prima luce pro caſtris aciem explicuiſſet, Achabus quoque milites ſuos ex adverſo inſtruxit. congreſſuſque, acri pugna commiſſa, hoſtium

Syri ab Iſraëlitis fuſi. 3 Regum, c. 20.

---

[a] Τοῦτο τῷ Ἀδάδῳ *Vat.* Τοῦτο Ἀδάδῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1.2. [b] Illud αὐτοὺς ex *MSS.* [c] Ita in omnibus *MSS.* τοῦτο in *Editis.* quin & ὅπως deeſt *Vat.* nec illud ſuo codice habuiſſe videtur *Vet. Interpr.* [d] Ὁδὸν deeſt *Big. Samb. Vat.* & *Baſ.* [e] Ita cum *MSS.* παρασκευάζεσθαι in *Editis.* [f] Ἠδυνήθη *Vat.* [g] Sic in *MSS.* νικᾶσθαι in *Editis.* [h] Ἐπήγετο *Vat.* [i] Καταστήσοντα *Vat.* [k] Illud καὶ ex *MSS.* [l] Ἀφεκα δ' αὐτὴν καλοῦσιν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [m] Ita cum iiſdem *MSS.* καὶ νικήσειν τὸν Θεὸν αὐτῷ φήσαντος in *Editis.* [n] Ἀντιστρατοπεδευκότες *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [o] Προσελθόντων *Big. Samb.* & *Vat.*

hoſtium agmina in fugam vertit, & occidendo perſequitur. Erant autem qui à curribus & alii ab aliis interempti perierunt. paucis vero datum erat in urbem illorum Aphecam fuga ſe recipere. ſed & ipſi muro collapſo oppreſſi ſunt, hominum viginti ſeptem millia. At præter iſtos in illa pugna ceciderunt etiam centum *hominum* millia. Rex autem Syrorum Adadus, cum quibuſdam è domeſticis ſibi fidiſſimis fuga dilapſus, in penetrale ſubterraneum ſe abdidit. Cui cum iſti dixiſſent, Iſraëlitici generis reges perquam humanos eſſe & clementes, ſeque poſſe, ſolenni ſupplicum ritu adhibito, incolumitatem ſuam ab Achabo impetrare, modo illis concederet ut ipſum adirent, *eos* dimiſit. Illi vero ſaccum induti, & * funiculis capitibus circundatis (qui priſcus apud Syros ſupplicandi mos) ad Achabum veniebant, dicebantque petere Adadum ut ſibi vivere liceat; qua gratia accepta ſe ei in perpetuum ſervum fore *ajebant*. Tum ille gratulari ſe ei dixit, quod *cladi* ſupereſſet & nihil mali ei in prælio accidiſſet; ſeque honorem ei & benevolentiam, haud ſecus ac fratri, exhibiturum eſſe promiſit. Tum iſti, fide jurejurando accepta, illum, ſiquidem apparuerit, non læſum iri, digreſſi eum è domo ubi latebat productum ad Achabum adducunt, curru *tum* ſedentem. Ille vero eum adoravit. At Achabus, dextra ei data, in currum ſuſtulit, exceptumque oſculo juſſit eſſe bono animo, nihilque mali *deinceps* exſpectare. Adadus autem *ei* gratias agebat, atque beneficii, quamdiu viveret, ſe memorem fore profitebatur. Porro urbeſque Iſraëliticas, quas reges priores abſtulerant, redditurum promiſit: atque Damaſcum commeandi, ſicut & ipſius patres in Samariam ita facere jus habuerant, liberam poteſtatem facturum. Fœdere deinde icto & jurejurando firmato, cum ei multa donaſſet Achabus in regnum ſuum dimittebat. Atque hunc quidem exitum habuit bellum ab Adado Syrorum rege illatum Achabo & Iſraëlitis.

Adadus Syrorum rex ſeſe in latebras abdidit.
3 Reg. c. 20.

Ei vitam concedit Achabus.
3 Regum, c. 20.

5. Verum *poſtea* vates quidam, Michæas nomine, cum ad unum ex Iſraëlitis acceſſiſſet, juſſit ei ut caput ejus feriret. id quod ex voluntate Dei facturus erat. Qui cum recuſaſſet, ei prædixit, fore ut leoni obviam factus ab eo occideretur, quod Dei mandatis non obſequutus fuiſſet. Cum autem hoc homini accidiſſet, vates ad alium itidem adiit, idem illi imperans. Qui cum eum percuſſiſſet caputque diminuiſſet, obligato capite acceſſit ad regem, dicens ſe ſub eo militaſſe, & à tribuno captivum quendam cuſtodiendum accepiſſe; ipſo vero fuga elapſo periclitari *ſe* ne interficiatur ab eo qui illum tradiderat. nam minatus eſt, ſi captivus aufugiſſet, morte multatum iri. Cum autem Achabus dixiſſet, jure merito occidendum eſſe; ſoluto capite ab ipſo Michæas vates agnoſcitur. Hanc enim artem de induſtria adhibuerat, ut inde occaſionem arriperet *regi* verba faciendi. Ajebat enim,

Michæas vates Achabo minatur ob dimiſſum ab eo Adadum.
3 Regum, c. 20.

τρέπεται τοὺς πολεμίους εἰς φυγὴν, καὶ διώκων ἐπέκειτο κτείνων. οἱ δὲ καὶ ὑπὸ τῶν ἁρμάτων καὶ ὑπ' ἀλλήλων ἀπώλλυντο. ἴσχυσαν δὲ ὀλίγοι διαφυγεῖν εἰς τὴν Ἀφεκὰν πόλιν αὐτῶν. ἀπέθανον δὲ καὶ αὐτοὶ, τῶν τειχέων αὐτοῖς ἐπιπεσόντων, ὄντες δισμύριοι ἑπτακισχίλιοι. διεφθάρησαν δὲ ἐν ἐκείνῃ τῇ μάχῃ ἄλλαι μυριάδες δέκα. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Σύρων Ἄδαδος, φεύγων [a] μετά τινων πιστοτάτων οἰκετῶν, εἰς ὑπόγαιον οἶκον ἐκρύβη. τούτων δὲ, φιλανθρώπους καὶ ἐλεήμονας εἶναι φησάντων [b] αὐτῷ τοὺς τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέας, καὶ [c] δυνήσεσθαι τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς ἱκετείας χρησαμένους τὴν σωτηρίαν [d] αὐτῶν παρὰ Ἀχάβου λαβεῖν, εἰ συγχωρήσειεν αὐτοῖς πρὸς αὐτὸν ἀπελθεῖν, ἀφῆκεν. οἱ δὲ, σάκκους ἐνδυσάμενοι, καὶ σχοινία ταῖς κεφαλαῖς περιθέμενοι, οὕτως γὰρ τὸ παλαιὸν ἱκέτευον οἱ Σύροι, πρὸς Ἄχαβον παρεγένοντο, καὶ δεῖσθαι τὸν Ἄδαδον σώζειν αὐτὸν ἔλεγον, εἰς ἀεὶ δοῦλον αὐτοῦ τῆς χάριτος γενησόμενον. ὁ δὲ, συνήδεσθαι φήσας αὐτῷ περιόντι, καὶ μηδὲν ἐν τῇ μάχῃ πεπονθότι, τιμὴν καὶ εὔνοιαν, ἣν ἄν τις ἀδελφῷ παράσχοι, κατεπηγγείλατο. λαβόντες δὲ ὅρκους παρ' αὐτοῦ, μηδὲν ἀδικήσειν φανέντα, προάγουσι πορευθέντες ἐκ τοῦ οἴκου ἐν ᾧ ἐκέκρυπτο, καὶ προσάγουσι τῷ Ἀχάβῳ, ἐφ' ἅρματος καθεζομένῳ. ὁ δὲ προσεκύνησεν αὐτῷ. Ἄχαβος δ' ἐπιδοὺς αὐτῷ τὴν δεξιὰν, [e] ἀνεβίβασεν ἐπὶ τὸ ἅρμα, καὶ καταφιλήσας θαῤῥεῖν ἐκέλευσε, καὶ μηδὲν τῶν ἀτόπων προσδοκᾶν. Ἄδαδος δ' [f] ηὐχαρίστει, καὶ παρ' ὅλον τὸν τοῦ ζῆν χρόνον [g] ἀπομνημονεύσειν τῆς εὐεργεσίας ὡμολόγει. καὶ τὰς πόλεις τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἃς ἀπήνεγκαν οἱ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς, ἀποδώσειν ἐπηγγείλατο· καὶ Δαμασκὸν, ὥστε ἐξελαύνειν εἰς αὐτὴν, καθὼς καὶ οἱ πατέρες αὐτοῦ εἰς Σαμάρειαν εἶχον τοῦτο ποιεῖν, ἀνήσειν. γενομένων δ' αὐτοῖς ὅρκων καὶ συνθηκῶν, πολλὰ δωρησάμενος αὐτῷ Ἄχαβος [h] ἀπέπεμπεν εἰς τὴν ἰδίαν βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς Ἀδάδου τοῦ Σύρων βασιλέως στρατείας ἐπὶ Ἄχαβον καὶ τοὺς Ἰσραηλίτας τοιοῦτον [i] εἶχε τέλος.

έ. Προφήτης δέ τις, Μιχαίας τοὔνομα, προσελθὼν ἑνὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰς τὴν κεφαλὴν [k] πλῆξαι. τοῦτο γὰρ ποιήσειν κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ. τοῦ δὲ μὴ πεισθέντος, προεῖπεν αὐτῷ παρακούσαντι τῶν τοῦ Θεοῦ προσταγμάτων, λέοντι περιτυχόντα διαφθαρήσεσθαι. συμβάντος δὲ τούτου τἀνθρώπῳ, πρόσεισιν ἑτέρῳ πάλιν ὁ προφήτης, ταὐτὸ προστάσσων. πλήξαντος δ' ἐκείνου, καὶ θραύσαντος αὐτοῦ τὸ κρανίον, καταδησάμενος τὴν κεφαλὴν, προσῆλθε τῷ βασιλεῖ, λέγων αὐτῷ συνεστρατεῦσθαι, καὶ παραλαβεῖν ἐπὶ φυλακήν τινα τῶν αἰχμαλώτων παρὰ τοῦ ταξιάρχου, φυγόντος δ' αὐτοῦ κινδυνεύειν ὑπὸ τοῦ παραδεδωκότος ἀποθανεῖν. ἀπειλῆσαι γὰρ αὐτὸν εἰ [l] διαφύγοι ὁ αἰχμάλωτος ἀποκτείνειν. δίκαιον δὲ φήσαντος Ἀχάβου τὸν θάνατον εἶναι, λύσας τὴν κεφαλὴν ἐπιγινώσκεται ὑπ' αὐτοῦ Μιχαίας ὁ προφήτης ὤν. [m] ἐκέχρητο δὲ σοφίσματι πρὸς αὐτὸν τῷ γενομένῳ πρὸς τοὺς μέλλοντας λόγους. εἶπε γὰρ

ὡς

---

a Ita *Big.* & *Epiphan.* μετά τινων πιστῶν οἰκ. *Hen.* & *Busb.* μετά τινος πιστοτάτου τῶν οἰκ. in *Editis* b Illud αὐτῷ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* c Δυνηθήσεσθαι *Big.* & *Samb.* d Αὐτῷ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* e Ἀναβιβάζει *Hen.* & *Busb.* f Ita *Hen.* & *Busb.* εὐχαρίστει in *Editis Aliiſque.* g Ita cum *Gall.* 2. ἀπομνημονεύειν in *cæteris.* h Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀποπέμπει in *Editis.* i Sic *Big.* & *Samb.* εἶχε τὸ τέλος in *cæteris.* k Πλῆξεν *Gall.* 2. l Διαφεύγοι με ὁ *Gall.* 2. m Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. κέχρηται in *Editis, Aliiſque.* * Videſis Cl. *Seldenum* de *Diis Syris* Synt. 2. c. 7.

a Illud

ὡς ὁ Θεὸς ἀφέντα αὐτὸν διαδρᾶναι τὴν τιμωρίαν Ἀδάδου [a] τὸν βλασφημήσαντα εἰς αὐτὸν μετελεύσεται, [b] καὶ ποιήσει αὐτὸν μὲν ἀποθανεῖν ὑπ' ἐκείνου, τὸν δὲ λαὸν ὑπὸ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ. παροξυνθεὶς δ' Ἄχαβος πρὸς τὸν προφήτην, τοῦτον μὲν ἐγκλεισθέντα φυλάττεσθαι ἐκέλευσεν· συγκεχυμένος δ' αὐτὸς ἐπὶ τοῖς Μιχαίου λόγοις, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν οἰκίαν.

Deum, quòd Adadum, qui ipſi maledixerat, impunitum è manu emiſiſſet, in eum animadverſurum eſſe, facturumque ut ipſe quidem ab eo interficeretur, populus vero ejus ab exercitu. Achabus autem vate irritatus, illum quidem in cuſtodias includi juſſit; ipſe vero Michææ ſermonibus confuſus domum diſceſſit.

θ'.

ΚΕΦ. ιε'.

Περὶ Ἰωσαφάτου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως· καὶ ὡς Ἄχαβος ἐπὶ Σύρους, βοηθοῦντος αὐτῷ Ἰωσαφάτου, στρατευσάμενος, ἡττήθη τῇ μάχῃ, καὶ αὐτὸς ἀπώλετο.

ΚΑΙ Ἄχαβος μὲν ἐν τούτοις ἦν. ἐπάνειμι δὲ ἐπὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα [c] Ἰωσάφατον· ὃς, αὐξήσας τὴν βασιλείαν, καὶ δυνάμεις ἐν ταῖς πόλεσι τοῖς ἐν τῇ τῶν ὑπηκόων χώρᾳ καταστήσας, οὐδὲν ἧττον τῆς ὑπὸ [d] Ἀβία τοῦ πάππου [e] καταληφθείσης τῆς ἐν Ἐφραΐμ κληρουχίας, Ἱεροβοάμου βασιλεύοντος τῶν δέκα φυλῶν, φρουρὰς ἐγκαθίδρυσεν. ἀλλ' εἶχεν εὐμενές τε καὶ συνεργὸν τὸ θεῖον, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβὴς, καὶ τί καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἡδὺ ποιήσει καὶ προσηνὲς τῷ Θεῷ ζητῶν. ἐτίμων δ' αὐτὸν οἱ πέριξ βασιλεῖς δωρεαῖς· ὡς πλοῦτόν τε ποιῆσαι βαθύτατον καὶ δόξαν ἄρασθαι μεγίστην.

β'. Τρίτῳ δὲ τῆς βασιλείας ἔτει, συγκαλέσας [f] τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς, ἐκέλευε [g] τὴν γῆν περιελθόντας, ἅπαντα τὸν λαὸν τὸν [h] ὑπ' αὐτὸν διδάξαι [i] κατὰ πόλεις τοὺς Μωϋσέως νόμους, καὶ φυλάσσειν τούτους, καὶ σπουδάζειν περὶ τὴν θρησκείαν τοῦ Θεοῦ. καὶ ἥσθη πᾶν τὸ πλῆθος οὕτως, ὡς μηδὲν ἄλλο φιλοτιμεῖσθαι μηδὲ ἀγαπᾶν, ὡς τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα. οἵ τε [k] πρόσχωροι διετέλουν στέργοντες τὸν Ἰωσάφατον, καὶ πρὸς αὐτὸν εἰρήνην ἄγοντες. οἱ δὲ Παλαιστῖνοι τακτοὺς ἐτέλουν αὐτῷ φόρους, καὶ Ἄραβες ἐχορήγουν κατ' ἔτος ἄρνας [l] ἑξήκοντα καὶ τριακοσίους, καὶ ἐρίφους τοσούτους. πόλεις τε μεγάλας [m] ὠχύρωσεν ἄλλας [n] τε καὶ βαρεῖς, καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν καὶ ὅπλα πρὸς τοὺς πολεμίους [o] ηὐτρέπιστο. ἦν δὲ ἐκ μὲν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατὸς ὁπλιτῶν μυριάδες τριάκοντα, ὧν [p] Ἐδναῖος τὴν ἡγεμονίαν εἶχεν, [q] Ἰωάννης δὲ μυριάδων εἴκοσι. ὁ δ' αὐτὸς οὗτος ἡγεμὼν [r] ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς εἶχε τοξοτῶν πεζῶν μυριάδας εἴκοσι. [s] ἄλλος δ' ἡγεμὼν, Ὀχόβατος ὄνομα, μυριάδας ὁπλιτῶν ὀκτωκαίδεκα τὸ πλῆθος τῷ βασιλεῖ προσένειμε, πάρεξ ὧν εἰς τὰς ὀχυρωτάτας διέπεμψε πόλεις.

CAP. XV.

IX.

De Joſaphato rege Hieroſolymorum; utque Achabus, cum Syris, ſuppetias ei ferente Joſaphato, bellum intuliſſet, prælio victus eſt, & ipſe occiſus periit.

Joſaphatus rex bonus & pius 2 Paralip. c. 17.

ET ita quidem ſe res habebant Achabi. Nunc vero ad Joſaphatum Hieroſolymorum regem revertor: qui, aucto *ſuo* regno, & militibus per urbes ditionis ſuæ diſpoſitis, nihilo *tamen* ſecius in oppidis ſortis Ephraïmiticæ, quæ, Hieroboamo in decem tribus regnante, avus ejus Abias ceperat, præſidia collocavit. Cæterum Deum & propitium habebat & adjutorem, quod eſſet *vir* juſtus & pius, & quid Deo grati acceptique faceret per ſingulos dies inquireret. Ipſumque omnes circumquaque reges muneribus cohoneſtarunt; ita ut divitias conſequutus fuerit ampliſſimas & maximum gloriæ incrementum ceperit.

Illi curæ eſt legum obſervatio, ut & res militaris. 2 Paralip. c. 17.

2. Anno autem regni ſui tertio, convocatis principibus *illius* regionis & ſacerdotibus, præcipiebat illis, ut, *Judææ* terra peragrata, populum omnem ſibi ſubditum per oppida in legibus Moyſis inſtituerent, docerentque & ipſas cuſtodire & Dei cultui ſedulam operam navare. Quod adeo gratum erat populou niverſo, ut nihil magis ſtuderent, nihil impenſius amarent quam legum obſervantiam. Finitimæ quoque gentes in Joſaphato diligendo perſtiterunt, paceque cum eo colenda. Palæſtini etiam vectigal conſtitutum ei pendebant, & Arabes quotannis ſuppeditabant agnos ſexcentos & triginta, & hœdos totidem. Munivit etiam & urbes alias magnas pariter ac validas; copiaſque militares & armorum vim *magnam* contra hoſtes paravit. Erant autem ex tribu quidem Judæ gravis armaturæ militum trecenta millia, quibus præerat Ednæus: atque Joanni duci attributa erant ducenta millia. Hic ipſe vero dux ex tribu Benjamitica habebat ſagittariorum peditum ducenta millia. Alius præterea dux, Ochobatus nomine, cum gravis armaturæ militibus, numero centum & octoginta millibus, regi inſerviebat, præter eos quos diſpoſuerat in oppidis munitiſſimis.

3. Filio

---

[a] Illud τὸ ex *MSS.* [b] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ποιῇ μὲν ἀποθανεῖν αὐτὸν in *Editis.* [c] Ἰωσαφάτην *Vat.* atque paſſim ea forma. [d] Abiam, victo Hieroboamo, urbes quaſdam cepiſſe conſtat ex *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 13. v. 18. Verum *cap.* 16. v. 2. dicitur, Joſaphatum præſidia impoſuiſſe urbibus Ephraïmiticis, quas pater ejus Aſa ceperat. [e] Ita ſane legendum cenſui pro καταλειφθείσης *Editorum Aliorumque*, faventibus *S. Literis*, 2 *Paralip.* c. 17. v. 2. κατειλειφθείσης ταῖς Ἐφραΐμου *Gall.* 1. καταλειφθείσης τῆς *Gall.* 2. Quomodo legerit *Epiphanius*, conjiciat, cui libet, ex ejus verbis; *non minores quam avus ejus, ab hoc tempore quo Hieroboam ſuper decem tribus regnaverat, munitiones ubique conſtituit.* [f] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοὺς ἡγεμόνας τῆς χώρας καὶ τοὺς ἱερεῖς in *Editis.* [g] Τὴν χώραν *Big. Samb.* & *Vat.* apud *Epiphanium* habemus *peragrantes ubique.* [h] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* περὶ αὐτὸν in *Editis.* ἐπ' αὐτῇ *Gall.* 2. [i] Καὶ τὰς πόλεις *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Sic *MSS.* προσεχώρουν perperam in *Editis.* [l] Ἑπτακισχιλίους καὶ ἑπτακοσίους [al. πεντακοσίους] LXXII. & *Verit. Hebr.* 2 *Paralip.* c. 17. v. 11. [m] Sic *MSS.* in *Editis* male ὀχύρωσεν. [n] Illud τε abeſt *aliquibus MSS.* [o] Εὐτρέπιστο in quatuor *MSS.* [p] Ita cum *MSS.* quod Ἐδνὰς aut Ἐδνάα habeant LXXII. Ἐδναῖος in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Hedrous.* [q] Ἰωάννης *Samb.* & *Vat.* Ἰωανὰ LXXII. [r] Sic *MSS.* μὲν τῆς in *Editis.* [s] Ex 2 *Paralip.* c. 17. ſuſpicor hunc locum valde corruptum eſſe. Paulo quidem aliter legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, qui vertit, *alter autem princeps militiæ Gezonas* (al. *Gozenath*) *armatorum habebat centum millia: & præter hos alia centum millia qui regi famulabantur: quos direxit* &c. in alis vero codicibus deſunt voculæ iſtæ, *& præter hos alia centum millia.*

Joſaphatus affinitate junctus Achabo, initaque cum eo belli ſocietate, Achabum comitatur in expeditione contra Syros. 2 Paralip. c. 18.

3. Filio autem ſuo Joramo duxit Gotholiam, filiam Achabi decem tribuum regis. Cumque aliquanto poſt Samariam ſe contuliſſet, benigne eum excepit Achabus; militeſque ejus comites menſæ hoſpitali eique ſplendidæ adhibuit, & frumento & vino & carnibus largiter inſtructæ: rogavitque ut ſecum belli ſocietatem iniret contra Syrorum regem, ut armis repetat urbem Aramatham in regione Galadena *ſitam*: eam enim, olim ipſius patris, patrem illius abſtuliſſe. Joſaphato vero auxilium pollicito, (nam *contigit* ejus exercitum non minorem eſſe quam illius) ſuiſque Samariam accitis ab Hieroſolymis copiis, progreſſi extra urbem duo reges, & in ſuo uterque throno collocati, militibus ſuis ſtipendia numerabant. Joſaphatus autem *interim* juſſit, ut, ſi qui *illis* eſſent vates, accerſerentur & de expeditione in Syrum conſulerentur, an & illi ſuaderent eo tempore ſuſcipiendam eſſe. Etenim Achabo pax ſimul & amicitia cum Syro intercedebat triennio continuo, ex quo captum eum dimiſerat *impune*, uſque in illam diem.

X.

Achabo ſuadent falſi vates ut bellium moliretur. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

4. Achabus vero accitis ſuis vatibus, numero circiter quadringentos, juſſit ut Deum conſulerent, an foret ut is in Adadum exercitu educto victoriam reportaret, urbemque deleret, propter quam bellum erat illaturus. Cum autem ſuaſiſſent vates ut expeditionem faceret, (Syrum enim victurum eſſe & in poteſtatem ſuam etiam ut ante redacturum) Joſaphatus, verbis illorum falſos eſſe vates odoratus, Achabum percontabatur, num qui eſt Dei vates præterea, ut aliquanto certius quid futurum ſit intelligamus? Cui Achabus, eſſe quidem & alium, ſibi vero inviſum, quod infauſta vaticinatus fuerit, & prædixerit fore ut *ipſe* à Syrorum rege ſuperatus mortem oppeteret; ideoque in carcere nunc incluſum teneri, vocari autem Michæam, Jembleæ filium. Cum vero Joſaphatus poſtulaſſet eum produci, *Achabus* miſſo ſpadone Michæam accerſit. Spado autem, dum in via eſſent, ei indicavit, cæteros vates omnes regi victoriam prædixiſſe. Ille vero, reſponſo dato, ſibi non licere Deo mendacia affingere, ſed dicturum eſſe quicquid ille de rege in os ei inſeruerit, ubi ad Achabum ventum erat, ipſumque per Deum obteſtatus eſt *rex* ut verum ei eloqueretur, dicebat, "ſibi "Deum oſtendiſſe Iſraëlitas fugientes, Syris "eos inſequentibus, diſperſoſque per montes, "quaſi greges ſublatis paſtoribus." ajebat etiam *Deum* ſignificare, "illos quidem domum in"columes reverſuros, ipſum vero ſolum in "prælio caſurum." Hæc loquuto Michæa, Joſaphatum *ſic* alloquitur Achabus: "annon "ego tibi paulo ante ſignificavi, quam male "mihi velit iſte homo, & quod adverſa mihi

Pugnam ei exitio fore denunciat Michæas. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

γ'. Ἠγάγετο δὲ τῷ παιδὶ Ἰωράμῳ τὴν Ἀχάβου θυγατέρα, τοῦ τῶν δέκα φυλῶν βασιλέως, Γοθολίαν ὄνομα. πορευθέντα δ' αὐτὸν μετὰ χρόνον τινὰ εἰς Σαμάρειαν, φιλοφρόνως Ἄχαβος ὑπεδέξατο, καὶ τὸν ἀκολουθήσαντα στρατὸν ἐξένισε λαμπρῶς, σίτου τε καὶ οἴνου καὶ θυμάτων ἀφθονίᾳ· [a] παρεκάλεσέ τε συμμαχῆσαι κατὰ τοῦ [b] Σύρων βασιλέως, ἵνα τὴν ἐν [c] Γαλαδηνῇ πόλιν [d] Ἀραμαθὰν ἀφέληται· τοῦ γὰρ πατρὸς [e] αὐτὴν τοῦ αὐτοῦ πρότερον τυγχάνουσαν ἀφῃρῆσθαι τὸν ἐκείνου πατέρα. τοῦ δὲ Ἰωσαφάτου τὴν βοήθειαν ἐπαγγειλαμένου, καὶ γὰρ εἶναι δύναμιν αὐτῷ μὴ ἐλάττω τῆς ἐκείνου, καὶ μεταπεμψαμένου τὴν δύναμιν ἐξ Ἱεροσολύμων εἰς Σαμάρειαν, προεξελθόντες ἔξω τῆς πόλεως οἱ δύο βασιλεῖς, καὶ καθίσαντες ἐπὶ τοῦ ἰδίου θρόνου ἑκάτερος, τοῖς οἰκείοις στρατιώταις τὸ στρατιωτικὸν διένεμον. Ἰωσαφάτης δὲ ἐκέλευσεν εἴ τινές εἰσι προφῆται, [f] καλέσαντες αὐτοὺς ἀνακρῖναι περὶ τῆς ἐπὶ τὸν Σύρον ἐξόδου, εἰ συμβουλεύουσι κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [g] ἐπ' αὐτῶν ποιήσασθαι τὴν [h] στρατείαν. [i] καὶ γὰρ εἰρήνη καὶ φιλία τότε τῷ Ἀχάβῳ πρὸς τὸν Σύρον ὑπῆρχεν, ἐπὶ τρία ἔτη διαμείνασα, ἀφ' οὗ λαβὼν αὐτὸν αἰχμάλωτον ἀπέλυσεν, ἄχρις ἐκείνης τῆς ἡμέρας.

δ'. Καλέσας δ' Ἄχαβος τοὺς αὑτοῦ προφήτας, [k] ὡς τετρακοσίους τὸν ἀριθμὸν ὄντας, ἐκέλευσεν ἔρεσθαι [l] τὸν Θεὸν, εἰ δίδωσιν αὐτῷ στρατευσαμένῳ [m] ἐπὶ τὸν Ἄδαδον νίκην καὶ καθαίρεσιν [n] τῆς πόλεως, δι' ἣν [o] ἐκφέρειν μέλλει τὸν πόλεμον. τῶν δὲ προφητῶν συμβουλευσάντων ἐκστρατεῦσαι· κρατήσειν γὰρ τοῦ Σύρου, καὶ λήψεσθαι αὐτὸν ὑποχείριον ὡς καὶ τὸ πρότερον· συνεὶς ἐκ τῶν λόγων Ἰωσάφατος, ὅτι ψευδοπροφῆται [p] τυγχάνουσιν, ἐπύθετο τοῦ Ἀχάβου, εἰ [q] καὶ ἕτερός τις ἐστὶ προφήτης τοῦ Θεοῦ, ἵνα ἀκριβέστερον μάθωμεν περὶ τῶν μελλόντων; [r] ὁ δ' Ἄχαβος, εἶναι μὲν, ἔφη, μισεῖν δὲ αὐτὸν κακὰ προφητεύσαντα, καὶ προειπόντα ὅτι τεθνήξεται νικηθεὶς ὑπὸ τοῦ [ſ] Σύρων βασιλέως· καὶ διὰ τοῦτο ἐν φυλακῇ νῦν αὐτὸν ἔχειν, καλεῖσθαι δὲ Μιχαίαν, υἱὸν [t] Ἰεμβλέου. τοῦ δ' Ἰωσαφάτου κελεύσαντος αὐτὸν προαχθῆναι, πέμψας εὐνοῦχον, ἄγει τὸν Μιχαίαν. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν ὁ εὐνοῦχος ἐδήλωσεν αὐτῷ πάντας τοὺς ἄλλους προφήτας νίκην τῷ βασιλεῖ προειρηκέναι. ὁ δ' οὐκ ἐξὸν αὐτῷ [u] καταψεύδεσθαι τοῦ Θεοῦ φήσας, ἀλλ' ἐρεῖν ὅ,τι ἂν αὐτῷ περὶ τοῦ βασιλέως αὐτὸς εἴπῃ, ὡς ἧκε πρὸς τὸν Ἄχαβον, καὶ λέγειν αὐτῷ τἀληθὲς οὗτος ἐνωρκήσατο, "δεῖ"ξαι τὸν Θεὸν αὐτῷ τοὺς Ἰσραηλίτας φεύγοντας, ἔφη, καὶ "διωκομένους ὑπὸ τῶν Σύρων, καὶ διασκορπιζομένους [x] ὑπ' αὐ"τῶν εἰς τὰ ὄρη, καθάπερ ποιμένων ἀνῃρημένων τὰ ποί"μνια." ἔλεγέ τε "σημαίνειν τοὺς μὲν μετ' εἰρήνης ἀνα"στρέφειν εἰς τὰ ἴδια, πεσεῖσθαι δ' αὐτὸν μόνον ἐν τῇ μά"χῃ." [y] Ταῦτα φήσαντος τοῦ Μιχαία, πρὸς Ἰωσάφατον ὁ Ἄχαβος, "ἀλλ' ἔγωγε μικρὸν ἔμπροσθεν ἐδήλωσά σοι "τὴν [z] τἀνθρώπου, φησὶ, πρός με διάθεσιν, [y] καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω "προφή-

---

[a] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* παρῄνεσε δὲ in *Editis Aliiſque.* [b] Iterum ex *Iiſdem* & *Gall.* 1. 2. Σύρου in *Editis Aliiſque.* [c] Ita cum *MSS.* ut ſupra p. 148. v. 24. Γαλααδικῇ in *Editis.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 389. [d] In *S. Literis* Ραμάθ. *Ramatha* habent *Epiphanii* libri. [e] Illa αὐτὴν τοῦ ſupplevi ex *MSS.* [ſ] Sic in omnibus *MSS.* καλέσαντ' αὐτοὺς in *Editis.* [g] Ita *Big.* ἐπὶ deeſt *Editis Aliiſque.* [h] Ita cum *Big.* ἐκστρατείαν *Gall.* 1. στρατιὰν in *Editis Aliiſque.* [i] Καὶ γὰρ εἰρήνη *Samb.* ſpatio vacuo in medio relicto. [k] Illud ὡς ex *MSS.* [l] Τοῦ Θεοῦ *Big.* & *Samb.* τῷ Θεῷ *Vat.* [m] Ἐπὶ Ἀδάδου *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Τῆς inſertum dedi ex *Samb.* & *Vat.* [o] Φέρειν *Vat.* [p] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. & *Epiphan.* παρατυγχάνουσιν in *reliquis.* [q] Καὶ deeſt *Vat.* [r] Illa ὁ δ' Ἄχαβος non agnoſcit *Vat.* [ſ] Τῶν Σύρων *Vat.* [t] Ἰεμολαίου *Big.* Ἐμβλέου *Vat.* Ὀμβλέου *Gall.* 2. Ἰεμβλὰ aut Ἰεμλὰ LXXII. *Obei fil.* juxta *Epiphanium.* [u] Καταψεύσασθαι *Gall.* 1. 2. [x] Illa ὑπ' αὐτῶν εἰς [*al.* ἐπὶ] τὰ ὄρη ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [y] Ita, *Cedrenum* ſequutus, diſtinxi, & cum *Cod Vat.* φησὶ poſt τἀνθρώπου inſerui. in *Editis Aliiſque* ταῦτα φήσαντος τοῦ Μιχαία πρὸς Ἰωσάφατον, ὁ Ἄχαβος· ἀλλ' ἔγωγε &c. [z] Iterum & illa καὶ ὅτι μοι τὰ χείρω προφητεύουσι ex *MSS.* & *Vet. Interpr.*

"προεφήτευσε." τοῦ δὲ Μιχαία εἰπόντος, "ὡς προσήκει αὐτῷ πάντων ἀκροᾶσθαι τῶν ὑπὸ [a] τοῦ Θεοῦ προλεγομένων, καὶ ὡς [b] παρορμήσειαν αὐτὸν οἱ ψευδοπροφῆται ποιήσασθαι τὸν πόλεμον [c] ἐπ' ἐλπίδι νίκης, καὶ ὅτι δεῖ πεσεῖν αὐτὸν μαχόμενον," αὐτὸς μὲν ἦν ἐπ' ἐννοίᾳ. Σεδεκίας δὲ τις τῶν ψευδοπροφητῶν [d] προσελθὼν, τῷ μὲν Μιχαίᾳ μὴ προσέχειν παρῄνει· [e] λέγειν γὰρ αὐτὸν οὐδὲν ἀληθές. τεκμηρίοις δὲ [f] ἐχρήσατο οἷς Ἠλίας προεφήτευσεν ὁ τούτου κρείττων τὰ μέλλοντα συνιδεῖν. "καὶ γὰρ τοῦτον, ἔλεγε, προφητεύσαντα ἐν [g] Ἰζάρᾳ πόλει, ἐν τῷ [h] Ναβούθου ἀγρῷ τὸ αἷμα αὐτοῦ κύνας λιχμήσασθαι προειπεῖν, καθὼς καὶ Ναβούθου τοῦ δι' αὐτὸν καταλευσθέντος ὑπὸ τοῦ ὄχλου. δῆλον οὖν, ὡς οὗτος ψεύδεται, τῷ κρείττονι προφήτῃ τἀναντία λέγων, ἀπὸ ἡμερῶν τριῶν φάσκων [i] ταύτης τεθνήξεσθαι. [k] γνώσεσθαι δ' εἴπερ ἐστὶν ἀληθὴς καὶ τοῦ θείου πνεύματος τὴν δύναμιν ἔχει. εὐθὺς γὰρ ῥαπισθεὶς ὑπ' ἐμοῦ, βλαψάτω μου τὴν χεῖρα, ὥσπερ [l] Ἰαδὼν τὴν Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως συλλαβεῖν θελήσαντος ἀπεξήρανε δεξιάν. ἀκήκοας γὰρ [m] οἶμαι πάντως τοῦτο γενόμενον." ὡς οὖν πλήξαντος αὐτοῦ τὸν Μιχαίαν, μηδὲν συνέβη παθεῖν, Αχαβος θαῤῥήσας, ἄγειν τὴν στρατιὰν πρόθυμος ἦν ἐπὶ τὸν Σύρον. ἐνίκα γὰρ οἶμαι τὸ χρεὼν καὶ πιθανωτέρους [n] ἐποίει τῶν ἀληθῶν τοὺς ψευδοπροφήτας, ἵνα λάβῃ τὴν ἀφορμὴν τοῦ τέλους. Σεδεκίας δὲ, σιδήρεα ποιήσας κέρατα, λέγει πρὸς Αχαβον, "[o] Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν τούτοις πᾶσαν καταστρέψαι Συρίαν." Μιχαίαν δὲ μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας εἰπόντα, "τὸν Σεδεκίαν ταμεῖον ἐκ ταμείου [p] κρυβησόμενον ἀμείψειν, ζητοῦντα φυγεῖν τῆς ψευδολογίας τὴν δίκην," ἐκέλευσεν ὁ βασιλεὺς ἀπαχθέντα φυλάττεσθαι πρὸς Αχάμωνα τὸν τῆς πόλεως ἄρχοντα, καὶ χορηγεῖσθαι μηδὲν ἄρτου καὶ ὕδατος αὐτῷ περισσότερον.

ε'. Καὶ Αχαβος μὲν καὶ Ἰωσάφατος ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, ἀναλαβόντες τὰς δυνάμεις, ἤλαυνον εἰς Αραμαθὰν πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς ἀκούσας [r] αὐτῶν τὴν στρατείαν, ἀντεπήγαγεν αὐτοῖς τὴν αὐτοῦ στρατιάν· καὶ οὐκ ἄπωθεν τῆς [s] Αραμαθῆς στρατοπεδεύεται. συνέθεντο δὲ ὅ,τε Αχαβος καὶ Ἰωσάφατος, ἀποθέσθαι [t] [τὸν Αχαβον] τὸ βασιλικὸν σχῆμα, τὸν δὲ [u] τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα τὴν αὐτοῦ στολὴν ἔχοντα στῆναι ἐν τῇ παρατάξει, κατασοφιζόμενον τὰ ὑπὸ τοῦ Μιχαίου προειρημένα. εὗρε δ' αὐτὸν τὸ χρεὼν καὶ δίχα τοῦ σχήματος. ὁ μὲν γὰρ Αδαδος, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, παρήγγειλε τῇ στρατιᾷ διὰ τῶν ἡγεμόνων, μηδένα τῶν ἄλλων ἀναιρεῖν, μόνον δὲ τὸν βασιλέα τῶν Ἰσραηλιτῶν. οἱ δὲ Σύροι, τῆς συμβολῆς γενομένης, ἰδόντες τὸν Ἰωσάφατον ἑστῶτα πρὸ τῆς τάξεως, καὶ τοῦτον εἰκάσαντες εἶναι τὸν Αχαβον, ὥρμησαν ἐπ' αὐτόν·

"vaticinatus fuerit?" Cum vero *inſuper* dixiſſet Michæas, "quod par eſt ut omnia accipiat quæ à Deo erant prædicta, & quod illum ſpe victoriæ ad bellum gerendum falſi vates incitarent, quodque oportet in prælio ipſemet cadat," animo quidem erat anxio ſolicitoque. At Sedecias, unus è falſis vatibus, *ad regem* acceſſit, & ut Michææ non adverteret animum hortabatur: ipſum enim *ajebat* nihil veri dicere. Argumento autem uſus eſt ex vaticinio Eliæ petito, cui datum erat melius quam iſte futura prænoſcere. "Nam & hunc, dicebat, vaticinatum prædixiſſe, fore ut apud urbem Iſaram in agro Nabuthi canes regis cruorem lingerent, quemadmodum & Nabuthi *linxiſſent*, propter ipſum à populo lapidibus necatum. Manifeſtum igitur eſt iſtum mentiri, qui vati præſtantiori contradicere non veretur, dicens quod tertia abhinc die moriturus eſt *rex*. Notum autem fore, an verax ſit & divino ſpiritu afflatus. mox enim à me palmis percuſſus manui meæ noxam inferat, quemadmodum Jadon fecit ut Hieroboamo regi, cum illum comprehendere voluiſſet, manus areſceret. Opinor enim te utique audiviſſe hoc factum eſſe." Igitur cum Michæa ab eo percuſſo nihil inde mali accidiſſet, Achabus, metu liberatus, alacriter copias contra Syrum in aciem eduxit. Vincebat enim, ut arbitror, fati vis, & plus fidei falſis quam veris vatibus adſtruebat: ut nulla exitio deſtinato mora fieret. At Sedecias, cum ſibi ferrea cornua feciſſet, dicit Achabo, "Deum illi ſignificare, his Syriam everſum iturum." Cum autem Michæas dixiſſet "fore ut paucis poſt diebus Sedecias è penetrali in penetrale fugiat latebras quæritans, idque eo animo ne pœnas vano auſpicio debitas luat," juſſit rex ut ad Achamonem prætorem urbanum eum abducerent in carcerem compingendum, nec aliud quicquam præter panem & aquam ei darent.

Præſtigiis Sedeciæ metu liberatur Achabus. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paralip.* c. 18.

Michæas, cum mala etiam Sedeciæ prædixiſſet, in carcerem conjicitur. 2 *Paralip.* c. 18.

5. Atque ita quidem Achabus & Joſaphatus Hieroſolymorum rex, aſſumptis copiis ſuis, Aramatham ire contenderunt, regionis Galaaditidis urbem. Rex vero Syrorum, audita illorum profectione, ſuum contra eos eduxit exercitum: & non longe ab Aramatha caſtra metatur. Convenerant autem Achabus & Joſaphatus, ut habitum regium deponeret Achabus, Hieroſolymorum vero rex Achabi veſtitum indutus in acie ſtaret, ut iſto commento irrita forent quæ Michæas prædixerat. Eum vero fatum invenit etiam ſine inſignibus. Nam Adadus per tribunos militibus imperavit, ne quem omnino perimerent, niſi unum regem Iſraëlitarum. Syri autem, prælio commiſſo, Joſaphatum ante aciem ſtantem conſpicati, huncque Achabum eſſe rati, impetum in eum fecerunt:

cumque

Prælium cum Syris commiſſum. 3 *Regum*, c. 22. 2 *Paralip.* c. 18.

---

[a] Articulum etiam inſertum dedi ex *MSS.* [b] Sic *MSS.* παρωρμήσεσαν in *Editis.* παρορμῶσιν ſolus *Gall.* 2. [c] Illud ἐπ' ante ἐλπίδι non agnoſcunt *MSS.* [d] Ita *MSS.* nec aliter *Vet. Interpr.* qui vertit, *accedens ad regem.* προσελθὼν in *Editis.* [e] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis*, μὴ λέγειν γὰρ αὐτὸν ἀληθές. [f] Τεκμηρίῳ in pleriſque *MSS.* [g] Ita in *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰζαρᾷ in *Editis.* Ἰερεζήλᾳ forſan pro Ἰεζρήλᾳ in *Gall.* 2. Ἰαζάρᾳ juxta *Epiphanium.* Vide p. 381. v. 25. [h] Ναβουθαίου hîc loci in *Editis.* Ναβουθαὶ *Big.* Ναβουθαὶ *Gall.* 2. [i] Vox ταύτης deeſt in omnibus *MSS.* [k] Forſan γνώσεσθε. deeſt γνώσεσθαι in aliquibus *MSS.* [l] Ita ut ſupra p. 365. v. 29. Ἰαδὼς aut Ἰάδως hîc loci in *MSS.* Ἀδωνίας *Auctori Conſt. Apoſtolic.* l. 4. c. 6. Videſis *Cotelerii* notas p. 295. *Edit. Amſt.* [m] Sic *Samb.* & *Gall.* 1. οἶμαι τοῦτο πάντως γενόμενον in *Editis* [n] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ποιεῖ in *Editis.* [o] Ὡς Θεὸς αὐτῷ σημαίνει π. καταστρέψασθαι τὴν Συρίαν *Vat.* ὡς Θεὸν αὐτῷ σημαίνειν *Big.* & *Samb.* [p] Κρυβόμενον *Vat.* & *Gall.* 2. [q] Ἀμανα juxta *Verit. Hebr.* Ἐμὴρ aut Σεμμὴρ LXXII. De regis filio (ut 2 *Paralip.* c. 18. v. 25.) plane tacet. [r] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* αὐτοῦ in *Editis.* [s] *Ramatha* in verſione *Epiphanii.* Ἀραμαθῆς in *Editis Aliiſque* & v. 38. Ἀραμαθῶν. [t] Verba illa uncis incluſa agnoſcit *Vetus Interpr.* [u] Illud τῶν ex *MSS.*

Achabus interfectus, 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

cumque ſe illi circundediſſent, propioreſque facti alium eſſe cognoviſſent, omnes retro ſe averterunt. Verum à prima luce uſque ad veſperam pugna durante victoriaque ab illis ſtante, neminem occiderunt prout rex eis mandaverat; Achabo ſolo ad necem quæſito, nec tamen invento. Puer autem Adadi regis, Amanus nomine, in hoſtes *forte* jaculatus, regem per thoracem in pulmone vulnerat. Achabus autem, quod ei quidem acciderat exercitum celare ſtatuit, ne *hoſti* terga darent. Verum aurigæ præcepit, ut converſo curru ipſum ex acie educat; quod grave & lethale vulnus acceperit. Cumque *vehementer* cruciaretur, perſtitit *tamen* in curru uſque ad ſolis occaſum, animique deliquio vita defunctus eſt.

Eliæ & Michææ vaticinia eventu comprobantur. 3 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 18.

6. Ac Syrorum quidem exercitus, præcipiti jam die, in caſtra ſe recipiunt: cumque præco ſignificaſſet, quod Achabus mortuus eſſet, ſuam quiſque domum reverſus eſt. Achabi autem corpus *ſublatum* Samariam defertur, ibique ſepelitur. Cumque currus ad Izaræ fontem allueretur (erat enim regis ſanguine cruentatus) Eliæ vaticinium verum eſſe recognoverunt. Nam canes quidem cruorem ejus linxêre: in poſterum vero mos patrius erat meretricum, ut in iſto fonte ſe lavarent. Vita autem exceſſit apud Ramathonem, juxta Michææ vaticinium. Cum itaque Achabo acciderint quæ à duobus vatibus erant prædicta, propterea Dei numen magni faciamus oportet, & ubique omni honore & veneratione proſequamur, curandumque ne quæ ad gratiam & voluntatem proferuntur majori fide dignemur quam ipſammet veritatem: ſed exiſtimemus nihil eſſe utilius vaticinio rerumque futurarum per hujuſmodi viros ſcientia, Deo *ſubinde* nos ita monente quid *indies* caveri debeat. Quin & convenit, ut, conjecturam faciendo ex iis quæ huic regi obvenerant, nobiſcum reputemus fati vim, quod, etiamſi nobis quid ſit futurum innoteſcat, evitari nequeat: ſed animis hominum obrepit blanda ſpe eos demulcens, donec eo pertrahantur ubi ſuperari poſſunt. Hoc igitur modo ab ea videtur Achabus mente deceptus vitam amiſiſſe, dum cladem prænunciantibus non crederet, iis vero qui ad gratiam *aucupandam* vaticinati ſunt fidem haberet. Cæterum ei in regnum ſucceſſit Ochozias ejus filius.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Finis Libri octavi.

καὶ περικυκλωσάμενοι, ὡς ἐγγὺς ὄντες ἔγνωσαν οὐκ ὄντα τοῦτον, ἀνεχώρησαν ὀπίσω πάντες. ἀρχόμενοι δ' [a] ἠοῦς ἄχρι δείλης [b] ὀψίας μαχόμενοι καὶ νικῶντες, ἀπέκτειναν οὐδένα [c] κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως ἐντολήν· ζητοῦντες τὸν Ἀχαβον ἀνελεῖν μόνον, καὶ εὑρεῖν οὐ δυνάμενοι. παῖς δέ τις βασιλικὸς τοῦ Ἀδάδου, [d] Ἀμανὸς ὄνομα, τοξεύσας εἰς τοὺς πολεμίους, τιτρώσκει τὸν βασιλέα διὰ τοῦ θώρακος κατὰ τοῦ πνεύμονος. Ἀχαβος δὲ τὸ μὲν συμβεβηκὸς οὐκ ἔγνω ποιῆσαι τῷ στρατεύματι φανερὸν, [e] μὴ τραπείησαν. τὸν δ' ἡνίοχον ἐκέλευσεν [f] ἐπιστρέψαντα τὸ ἅρμα ἐξαγαγεῖν τῆς μάχης· χαλεπῶς γὰρ βεβλῆσθαι καὶ καιρίως. ὀδυνώμενος δὲ ἔστη ἐπὶ τοῦ ἅρματος, [g] ἄχρι δύνοντος τοῦ ἡλίου, καὶ λιποθυμήσας ἀπέθανε.

ϛʹ. Καὶ τὸ μὲν [h] τῶν Σύρων στράτευμα, νυκτὸς ἤδη γενομένης, [i] ἀνεχώρησεν εἰς τὴν παρεμβολήν. δηλώσαντος δὲ τοῦ στρατοκήρυκος ὅτι τέθνηκεν Ἀχαβος, ἀνέζευξαν εἰς τὰ ἴδια. κομίσαντες δὲ [k] τὸν Ἀχάβου νεκρὸν εἰς Σαμάρειαν, ἐκεῖ θάπτουσι. καὶ τὸ ἅρμα ἀποπλύναντες ἐν τῇ [l] Ἰζάρα κρήνῃ, ἦν δὲ καθημαγμένον τῷ τοῦ βασιλέως φόνῳ, ἀληθῆ τὴν Ἠλία προφητείαν ἐπέγνωσαν. οἱ μὲν γὰρ κύνες [m] ἀνελιχμήσαντο [n] αὐτοῦ τὸ αἷμα· [o] αἱ δὲ ἑταιριζόμεναι ἐν τῇ κρήνῃ τὸ λοιπὸν λουόμεναι [p] τοῦτο διετέλουν. ἀπέθανε δὲ ἐν Ῥαμαθῶνι, Μιχαία τοῦτο προειρηκότος. [q] συμβάντων οὖν Ἀχάβῳ τῶν ὑπὸ τῶν δύο προφητῶν εἰρημένων, [r] μέγα δεῖ τὸ θεῖον ἡγεῖσθαι, καὶ τιμᾶν αὐτὸ πανταχοῦ καὶ σέβειν, καὶ τῆς ἀληθείας μὴ τὰ πρὸς ἡδονὴν καὶ βούλησιν πιθανώτερα δοκεῖν· ὑπολαμβάνειν δ' ὅτι προφητείας καὶ τῆς διὰ τῶν τοιούτων προγνώσεως οὐδέν ἐστι συμφορώτερον, παρέχοντος οὕτω τοῦ Θεοῦ τί δεῖ φυλάξασθαι. λογίζεσθαί τε πάλιν ἐκ τῶν περὶ τὸν βασιλέα [s] γεγενημένων στοχαζομένους προσῆκε τὴν τοῦ χρεὼν ἰσχὺν, ὅτι μηδὲ προγινωσκόμενον αὐτὸ διαφυγεῖν ἐστιν· ἀλλ' ὑπέρχεται τὰς ἀνθρωπίνας ψυχὰς ἐλπίσι κολακεῦον χρησταῖς, αἷς εἰς τὸ [t] πόθεν αὐτῶν κρατήσει περιάγει. φαίνεται οὖν καὶ Ἀχαβος ὑπὸ τούτου τὴν διάνοιαν ἀπατηθεὶς, [u] ὡς ἀπιστῆσαι μὲν τοῖς προλέγουσιν τὴν ἧτταν, τοῖς δὲ τὰ πρὸς χάριν προφητεύσασι πεισθεὶς, ἀποθανεῖν. τοῦτον μὲν οὖν ὁ παῖς Ὀχοζίας διεδέξατο.

Τέλος τοῦ βιβλίου ὀγδόου.

---

[a] In ora Codd. Big. & Gall. 1. ἡμέρας pro ἠοῦς. [b] Γενομένης post ὀψίας delevi auctoritate MSS. [c] Neminem alium occidere illis mandatum erat, niſi forte ut ad regem ſibi viam facerent. [d] Unde id nomen Ἀμανός? Apud Raſi è traditione ſcribitur fuiſſe *Naaman*. An hoc idem voluit *Joſephus*, qui Judaïcas traditiones aliquando miſcet? *Schotan*. [e] In *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. μὴ τραπῇ δείσαν. [f] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστρέψαι τὸ ἅρμα καὶ ἐξαγαγεῖν in cæteris. [g] Ἀχρὶ δυνάντος in *MSS.* [h] Τῶν deeſt in *Editis*. [i] Ἀνεχώρουν Big. & Samb. [k] Ita *MSS.* τὸν Ἀχάβου νεκρὸν in *Editis*. [l] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἰεζρήλα *Gall.* 2. Forſan legendum Ἰεζραήλης κρήνῃ. [m] Ἀνελίχμησαν *Vat.* [n] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* [o] *Joſephi*, ni fallor mens eſt, meretrices in poſterum ſe lavare ſolere in aqua iſta, quam polluerat ſanguis Achabi, ut hoc ad contemptum Achabi acceſſerit. Verum aliter *Theodoret.* (ΕΡΩΤ. ξη'. in 3 *Regum*) qui dicit, ὅτι ὑπὸ τὴν ἕω κατὰ τὸ ἔθος ἐλούοντο, οὐκ ἐξεπίτηδες εἰς τὸ αἷμα βουλόμεναι λούσασθαι, ἀλλ' εἰς τὸ συνηθὲς ὡς εἰώθεσαν ὕδωρ. [p] Τούτῳ *Samb. Baſ. Big.* & *Hen.* [q] Συμβάντος οὖν Ἀχάβῳ τοῦ ὑ. τ. δ. πς. εἰρημένου ſolus *Vat.* [r] Ita *MSS.* in *Editis* δεῖ μέγα τι τὸ θεῖον. [s] Ita *Big. Vat.* & *Samb.* γινομένων in *reliquis*. [t] Πεθεῖν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. [u] Ὥστε in *MSS.*

ΤΑΔΕ

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ἘΝ ΤΗ ΕΝΑΤΗ ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO NONO HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

α′.	Ὡς στρατευσάμενος ὁ Ἀχάβου παῖς Ἰώραμος ἐπὶ Μωαβίτας, κρατήσειεν αὐτῶν.	1.	*Quemadmodum Joramus Achabi filius Moabitas bello petitos ſuperavit.*
β′.	Ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος, βασιλεύων τῶν Ἱεροσολυμιτῶν, τὴν ἀρχὴν πᾶσαν λαβὼν, τούς τε ἀδελφοὺς καὶ τοὺς πατρῴους φίλους ἀπέκτεινεν.	2.	*Quomodo ei cognominis Joramus, Hieroſolymorum rex, rerum potitus fratres & patris amicos interfecit.*
γ′.	Ὅτι τῆς Ἰδουμαίας ἀποστάσης, καὶ στρατοπεδευσάντων ἐπ' [b] αὐτὸν Ἀράβων, ἥτε δύναμις αὐτοῦ πᾶσα διεφθάρη, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ παρὲξ ἑνὸς ὄντος ἔτι νηπίου· καὶ πρὸς τούτοις αὐτὸς, ἀσεβὴς γενόμενος, κακῶς τὸν βίον κατέστρεψε.	3.	*Quod Idumæa ad defectionem verſa, & Arabibus bello eum aggreſſis, & totus ejus exercitus periit, filiique ejus omnes præter unum adhuc infantem; ac præterea ipſe, in nequitiam prolapſus, miſeram mortem obiit.*
δ′.	Στρατεία τοῦ Σύρων καὶ Δαμασκοῦ βασιλέως ἐπὶ τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ἰώραμον· καὶ πῶς πολιορκηθεὶς οὗτος ἐν Σαμαρείᾳ, παραδόξως τὸν κίνδυνον διέφυγεν.	4.	*Expeditio Syrorum & Damaſci regis contra Joramum Iſraëlitarum regem: utque ille, in Samaria obſeſſus, præter opinionem è periculo evaſit.*
ε′.	Ὡς [c] αὐτὸς Ἰώραμος ἀπέθανεν ὑπὸ Ἰηοῦ ἀναιρεθεὶς τοῦ ἱππάρχου, καὶ ἡ γενεὰ αὐτοῦ, καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας.	5.	*Quomodo idem ille Joramus obiit à Jehu equitum magiſtro interemptus, ſimiliterque ſtirps ejus univerſa, & Hieroſolymorum rex Ochozias.*
ϛ′.	Ὅτι μετὰ τὴν τούτου τελευτὴν ὁ Ἰηοῦς ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ διατρίβων, καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ ἐπὶ γενεὰς τέσσαρας.	6.	*Quod poſt mortem ejus in Iſraëlitas regnavit Jehu apud Samariam, & filii ejus ad quartam uſque ſtirpem.*
ζ′.	Ὡς γυνή τις, Γοθολία τοὔνομα, τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε· καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς [d] Ἰώδαος, τὸν [e] Ὀχοζίου παῖδα [f] Ἰώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.	7.	*Ut mulier quædam, Gotholia nomine, Hieroſolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occiſâ, Ochoziæ filium regem conſtituit.*
η′.	Ἀζαήλου τοῦ Δαμασκηνῶν βασιλέως ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας στρατεία· καὶ ὡς κακὰ πολλὰ τήν τε χώραν αὐτῶν διαθεὶς καὶ τὴν [g] Σαμαρειτῶν πόλιν, [h] ὀλίγῳ πάλιν ὕστερον χρόνῳ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας, καὶ πολλὰ χρήματα λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτῶν, εἰς Δαμασκὸν [i] ὑπέστρεψεν.	8.	*Azaëli Damaſcenorum regis contra Iſraëlitas expeditio: utque, cum mala quamplurima illorum regioni & Samaritanorum urbi intuliſſet, rurſus aliquanto poſt Hieroſolymitanos petiit, multaque pecunia à rege illorum accepta Damaſcum reverſus eſt.*
θ′.	Ὡς Ἀμασίας, ὁ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, ἐνίκησεν.	9.	*Quomodo Amaſias, Hieroſolymitanorum rex, expeditione in Idumæos & Amalecitas ſuſcepta, illos devicit.*
ι′.	Ὡς αὐτὸς οὗτος, πολεμῶν πρὸς τὸν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα Ἰώασον, ἡττᾶται μὲν, ληφθεὶς δ' αἰχμάλωτος, καὶ πολλὰ χρήματα δοὺς, ἀπελύθη πάλιν εἰς τὴν ἑαυτοῦ βασιλείαν· καὶ ὡς ὁ παῖς αὐτοῦ Ὀζίας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο.	10.	*Ut ille ipſe, bellum gerens adverſus Joaſum Iſraëlitarum regem, prælioque captus, & ingenti pecunia multatus, iterum in regnum ſuum dimittitur; utque filius ejus Ozias gentes finitimas ſubegit.*
ια′.	[l] Στρατεία τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως [m] Ἱεροβοάμου ἐπὶ Συρίαν, καὶ νίκη.	11.	*Iſraëlitarum rex Hieroboamus in Syriam excurſionem facit, & victoriam reportat.*
ιβ′.	[n] Ὡς ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πολλὰ χρήματα παρὰ [o] Φακέου τοῦ βασιλέως αὐτῶν εἰσπραξάμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψεν.	12.	*Ut Aſſyriorum rex cum exercitu profectus contra Samariam, multaque pecunia à Phacea exacta, in regionem ſuam ſe recepit.*

---

[a] *Al.* ἐν τῷ ἐνάτῳ, vel ἐν τῷ ἐνάτῳ λόγῳ. [b] Ita ex *MSS.* αὐτὴν in *Editis.* [c] Illud αὐτὸς ex *MSS.* [d] Ita cum *Big.* & *Samb.* Ἰωάδης *Vat.* Ἰώδης in *Editis.* Ἰωδαὲ vel Ἰωαδαὲ LXXII. [e] Iterum ex *MSS.* ipſoque *Joſepho,* paulo infra. Ὀζίου hîc loci in *Editis.* [f] Ita cum *Cod. Vat.* & *Gall.* 1. 2. in *reliquis* deerat Ἰώασον. [g] Σαμαρείων *Vat.* [h] Illa ὀλίγῳ πάλιν è *Cod. Vat.* [i] Ἀνέζευξεν *Vat.* & *Gall.* 2. [k] *Al.* Ἀμεσσίας & Ἀμασσίας. in *Cod. Vat.* Σαμαρείας. [l] Hunc titulum inſertum dedimus è *Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* [m] Ita cum *Vet. Interpr.* & *S. Literis* & textu *Joſephi.* in *MSS.* Ἱερέμου. [n] Hic titulus debetur *iiſdem.* [o] *Al.* Φακείου.

13. *Quod Araſes Damaſcenorum rex, exercitu in Hieroſolymitanos educto, regem eo anguſtiarum redegit, ut, magnis miſſis muneribus ad Aſſyriorum regem, illis ei perſuaſerit Damaſcum oppugnare.*

14. *Quomodo Aſſyriorum rex Damaſcum vi expugnavit: & regem quidem interemit, populo vero in Mediam aſportato, alias gentes Damaſcum in coloniam deduxit.*

15. *Quomodo Salmanaſſarus Aſſyriorum rex, Samariam armis adortus, in ea regem Ozen, cum urbem annis quinque obſeſſam ad deditionem compuliſſet, interfecit: utque Aſſyriorum rex, cum decem Iſraëlitarum tribus in Mediam tranſtuliſſet, gentem Cuthæorum è Perſia in eorum regionem migrare juſſit, quos Græci Samares appellant.*

ιγ'. Ὅτι στρατευσάμενος [a] Ἀράσης ὁ Δαμασκοῦ βασιλεὺς ἐπὶ Ἱεροσολυμίτας, ἠνάγκασεν Ἀχάζην τὸν βασιλέα, πέμψαντα χρήματα πολλὰ πρὸς τὸν βασιλέα Ἀσσυρίων, πεῖσαι τούτοις αὐτὸν ἐπὶ Δαμασκὸν στρατεύσασθαι.

ιδ'. Ὡς κατὰ κράτος ἔλαβεν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Δαμασκόν· καὶ διέφθειρε μὲν αὐτῶν τὸν βασιλέα, τοὺς δὲ ἀνθρώπους ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

ιε'. Ὡς [c] Σαλμανάσσαρος ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς, στρατευσάμενος ἐπὶ Σαμάρειαν, καὶ πέντε πολιορκήσας ἔτεσιν, ἐν αὐτῇ τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα [c] Ὠσῆν παραστησάμενος τὴν πόλιν [d] ἀπέκτεινε· καὶ ὡς ὁ Ἀσσύριος τὰς δέκα τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλὰς εἰς τὴν Μηδίαν κατοικίσας, ἐκ τῆς Περσίδος τὸ τῶν Κουθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν, οὓς Ἕλληνες Σαμαρεῖς καλοῦσιν.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρνζ'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER NONUS.

Continet hic liber tempus annorum CLVII.

CAP. I.

Rurſus de Joſaphato: ut judices conſtituit, Deique auxilio hoſtes ſuperavit.

Deus ignoſcit Joſaphato ob ſocietatem cum Achabo initam.

JOSAPHATO autem regi Hieroſolyma reverſo, poſt ſuppetias Achabo Iſraëlitarum regi, cum Adado Syrorum rege bellum gerenti, latas, ut prius narravimus, obviam factus Jehus vates accuſabat eum ſocietatis initæ cum Achabo homine impio & ſcelerato. "Deum enim hanc quidem "rem moleſte tuliſſe, dicebat, eum tamen, li"cet peccaverit, nihilominus è manibus ho"ſtium eripuiſſe, quod bona & laudabili eſſet "indole." Et tunc quidem rex ſe convertit ad gratias Deo agendas, victimaſque ei immolandas. Poſt hæc autem cœpit omnem di-

ΚΕΦ. α'.

Πάλιν περὶ Ἰωσαφάτου· ὡς κριτὰς κατέστησε, καὶ Θεοῦ αὐτῷ βοηθοῦντος τῶν πολεμίων ἐκράτησε.

ἸΩΣΑΦΑΤΩ δὲ τῷ βασιλεῖ, παραγενομένῳ εἰς Ἱεροσόλυμα, ἀπὸ τῆς συμμαχίας τῆς πρὸς Ἄχαβον τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, ἣν [f] Ἀδάδῳ τῷ Σύρων βασιλεῖ πολεμοῦντι παρασχὼν ἦν, ὡς προειρήκαμεν, Ἰηοῦς ὁ προφήτης συντυχὼν ᾐτιᾶτο τῆς πρὸς Ἄχαβον συμμαχίας ἄνθρωπον ἀσεβῆ καὶ πονηρόν. "τὸν γὰρ Θεὸν ἀηδῶς μὲν ἐπὶ τού"τῳ διατεθῆναι, ῥύσασθαι μέν τοι, καί περ ἡμαρτηκότα, "διὰ τὴν ἰδίαν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν ἀγαθὴν, ἔλεγεν, ἐκ τῶν "πολεμίων." καὶ τότε μὲν ἐπ' εὐχαριστίας καὶ θυσίας ὁ βασιλεὺς τρέπεται τοῦ Θεοῦ. [g] μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χώραν ὥρμησε

---

[a] Ita cum *Big.* & *Samb.* & *Joſepho* infra in textu. Ῥαασίνης *Vat.* Ἀρασὶν in *Editis.* Ῥαασσὼν LXXII. *Raſin* aut *Raſen* cum *Vet. Interpr.* [b] Ita è *Cod. Vat.* ὃς ἦν in *Editiſque Aliiſque.* [c] *Al.* Σαλμανάσσαρος. [d] In *S. Literis* ζῶντα ἔλαβεν. [e] Ita *Baſ. Vat.* & *Gall.* 6. ρη'. μῆνας ζ'. *Big. Samb.* & *Gall.* 1.2. Sed *Iſ. Voſſius* (in *Chronol.* S. p. 105. & 127.) reſtituit ροζ'. μῆνας ζ'. In *Epiphanii* libris CL. *menſis* VI. aut præciſe CLXXXII. aut denique CLXXX. *menſes* VI. [f] Hic in quibuſdam *Codicibus* Ἀδῆρει, & Ἀδερ. Videſis *Annott.* ad p.383. v.29. [g] Μετὰ ταῦτα δὲ περιερχόμενος τὴν χώραν ὥρμησεν ἐν κ'. *Big.* & *Gall.* 1.

a Ὅτι

ὥρμησε περιερχόμενος ἐν κύκλῳ πᾶσαν [a] ὅσης αὐτὸς ἦρχε, τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων, τά τε νόμιμα τὰ διὰ Μωϋσέως ὑπὸ τοῦ Θεοῦ δοθέντα, καὶ τὴν εὐσέβειαν τὴν πρὸς αὐτόν. καὶ δικαστὰς ἀποδείξας ἐν ἑκάστῃ πόλει τῶν βασιλευομένων ὑπ' αὐτοῦ, παρεκελεύσατο μηδενὸς οὕτως ὡς τοῦ δικαίου προνοουμένους κρίνειν τοῖς ὄχλοις, μήτε δώρων, μήτε ἀξιώματος τῶν ἐν ὑπεροχῇ διὰ πλοῦτον ἢ διὰ γένος εἶναι δοκούντων, [c] βραβεύειν δὲ ἅπασι τὸ ἴσον, ἐπισταμένους ὅτι καὶ τῶν κρύφα πραττομένων ἕκαστον ὁ Θεὸς βλέπει. ταῦτα διδάξας, κατὰ πόλιν ἑκάστην τῶν δύο φυλῶν, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. κατέστησε δὲ καὶ ἐν τούτοις κριτὰς, ἔκ τε τῶν ἱερέων καὶ [d] ἐκ τῶν Λευιτῶν, καὶ τῶν τὰ πρῶτα τοῦ πλήθους φερομένων, παραινέσας ἐπιμελεῖς καὶ δικαίας ποιεῖσθαι [e] πάσας τὰς κρίσεις· ἂν δὲ περὶ μειζόνων διαφορὰν ἔχοντες τῶν ὁμοφύλων τινὲς ἐκ τῶν ἄλλων πέμψωσι πρὸς αὐτοὺς πόλεων, [f] τούτοις δὲ μετὰ πλείονος σπουδῆς [g] ἀποφαίνεσθαι δικαίως περὶ τῶν πραγμάτων. μάλιστα γὰρ τὰς ἐν [h] αὐτῇ τῇ πόλει κρίσεις, ἐν ᾗ τόν τε εἶναι ναὸν τοῦ Θεοῦ συμβέβηκε, καὶ δίαιταν ὁ βασιλεὺς ἔχει, προσήκει σπουδαίας εἶναι καὶ δικαιοτάτας. ἄρχοντας δ' αὐτῶν ἀποδείκνυσιν, [i] Ἀμασίαν τὸν ἱερέα καὶ Ζαβαδίαν, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς [k] ἑκατέρους. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς τοῦτον τὸν τρόπον διέταξε τὰ πράγματα.

β'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν ἐστράτευον ἐπ' αὐτὸν Μωαβῖται καὶ Ἀμμανῖται, συμπαραλαβόντες καὶ Ἀράβων μεγάλην μοῖραν, καὶ [l] στρατοπεδεύονται πρὸς [m] Ἐγγαδδὶ πόλιν, κειμένην πρὸς τῇ [n] Ἀσφαλτίτιδι λίμνῃ, τριακοσίους [o] ἀπέχουσαν σταδίους τῶν Ἱεροσολύμων. γεννᾶται δὲ ἐν αὐτῇ φοίνιξ ὁ κάλλιστος, καὶ [p] ὀποβάλσαμον. ἀκούσας δὲ Ἰωσάφατος ὅτι τὴν λίμνην διαβάντες οἱ πολέμιοι ἐμβεβλήκασιν ἤδη εἰς τὴν βασιλευομένην ὑπ' αὐτοῦ χώραν, δείσας εἰς ἐκκλησίαν συνάγει τὸν δῆμον τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [q] εἰς τὸ ἱερόν· καὶ στὰς κατὰ πρόσωπον τοῦ ναοῦ ηὔχετο, καὶ ἐπεκαλεῖτο τὸν Θεὸν παρασχεῖν αὐτῷ δύναμιν καὶ ἰσχὺν, ὥστε τιμωρήσασθαι τοὺς ἐπιστρατεύσαντας· καὶ γὰρ τοῦτο δεηθῆναι τοὺς τὸ ἱερὸν [r] κατασκευασαμένους αὐτοῦ, ὅπως [ſ] ὑπερμαχῇ τῆς πόλεως ἐκείνης, καὶ τοὺς [t] ἐπ' αὐτὸ τολμήσαντας ἐλθεῖν ἀμύνηται· οἳ τὴν [u] ὑπ' αὐτοῦ δοθεῖσαν γῆν εἰς κατάσχεσιν ἀφελέσθαι πάρεισιν αὐτούς. ταῦτ' εὐχόμενος, ἐδάκρυσε. καὶ σύμπαν δὲ τὸ πλῆθος γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις [x] ἱκέτευεν. [y] Ἰαζίηλος δέ τις προφήτης, παρελθὼν εἰς μέσην τὴν ἐκκλησίαν, ἀνεβόησε, τῷ τε πλήθει λέγων καὶ τῷ βασιλεῖ, τὸν Θεὸν ἐπακοῦσαι τῶν εὐχῶν, καὶ πολεμήσειν

Joſaphatus ſuos pietatem docet & juſtitiam. 2 Paralip. c. 19.

tionis ſuæ regionem undique obire, populum ad legem Moyſis miniſterio à Deo latam & ad pietatem in ipſius numen inſtituens. Conſtitutiſque, in quolibet oppido ex ſibi ſubjectis, judicibus, hortatus eſt *eos* ut populo jus dicerent, nullius rei majorem rationem habentes quam juſtitiæ, neque munerum, neque dignitatis eorum, qui ob divitias aut generis claritatem videntur poteſtate pollere; ſed omnibus quod ſit æquum ſtatuerent & decernerent, ſcientes quod Deus ea etiam ſingula videat quæ in occulto fiunt. Hæc cum in unaquaque duarum tribuum civitate docuiſſet, Hieroſolyma rediit. atque illic etiam judices è ſacerdotibus & Levitis & populi primoribus conſtituit, monuitque accurate & juſte in omnibus judiciis ſe gererent: ſi qui vero popularium de rebus gravioribus diſceptantes ex aliis civitatibus eos conſultum mittant, illis oporteret juſtam majori ſtudio ferre ſententiam. quod maxime conveniat in ea civitate judicia fieri honeſta & juſtiſſima, ubi contigit & Deo ædem locari, & rex ſuum habet domicilium. Horum autem principes fecit Amaſiam ſacerdotem & Zabadiam, ex Judæ tribu utrumque. Atque ita quidem res à rege ordinatæ erant.

Dei auxilium implorat contra Moabitas & Ammanitas. 2 Paralip. c. 20.

2. At ſub idem fere tempus Moabitæ & Ammanitæ * cum magna Arabum cohorte ei bellum inferunt, & caſtra metantur ad Engaddi urbem, juxta lacum Aſphaltitida ſitam, ſtadiis trecentis ab Hieroſolymis diſtantem. In ea vero palmæ naſcuntur optimæ & opobalſamum. Joſaphatus autem cum audiſſet hoſtes ſuperato lacu in ejus ditionis regionem jam irrupiſſe, territus populum Hieroſolymitarum in atrium Sacri convocat, frontique Templi obverſus ſtans orabat & Deum invocabat, ut ſibi vires & fortitudinem largiretur ad ulciſcendos hoſtes contra ipſum venientes, (hoc enim illos rogaſſe qui hanc ejus ædem exſtruxerunt, ut urbem iſtam protegeret, auſoſque eam invadere propulſaret) qui utique eo animo adveniunt, ut illos de poſſeſſione terræ deturbarent, in quam habitandam eos immiſit. Ita precatus fletum edidit. inſuper & populus univerſus cum uxoribus ſimul & liberis Deo ſupplicabat. Vates autem quidam Jazielus, in mediam concionem progreſſus, clamorem ſuſtulit, populo pariter ac regi dicens, Deum preces exaudiviſſe, atque promiſiſſe cum hoſtibus

Jazielus vates Judæis victoriam ſpondet. 2 Paralip. c. 20.

---

[a] Ὅση αὐτοῦ ὑπῆρχε *Samb.* ὅσης αὐτὸς ἐπῆρχε *Big.* ὅσης αὐτὸς ὑπῆρχε *Vat.* & dein ἐκδιδάσκων *Big. Samb.* & *Vat.* Totum hoc fere modo legiſſe videtur *Epiphan.* μετὰ ταῦτα δὲ τὴν χ. ὥ. περιερχόμενος ἐν κ. π. ὅ. αὐ. ἦρχε, καὶ τὸν λαὸν ἐκδιδάσκων. nam vertit, *poſt hæc autem cœpit omnem ſuam provinciam circuire, & populum edocere* &c. [b] Παρὰ *Big.* & *Gall.* 1. [c] Βραβεύσειν ſolus *Vat.* [d] Illa ἐκ τῶν deſunt *Vat.* [e] Ejecimus μὲν poſt πάσας auctoritate *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* [f] Sic cum *Big.* & *Samb.* τούτων δὲ in *reliquis.* [g] Ita cum *Big. Samb.* & *Vat.* nec aliter legiſſe videtur *Seldenus* lib. 3. de *Synedriis*, c. 2. §. 4. ἀποφαίνεσθαι in *Editis Aliiſque.* [h] Sic cum *Iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐν ταύτῃ in *Editis Aliiſque.* [i] Eo modo libri omnes tam *Græci* quam *Latini.* Non dubito tamen quin ex *S. Literis* Ἀμαρίαν ſcribendum ſit. [k] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. nec aliter, ut puto, *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus, *qui erant de tribu Judæ*, in reliquis, *qui erat de tribu Judæ.* In *Editis* ἑταίρους, *qui ex amicis ei ſummis*, interprete *Seldeno.* hac autem voce *collegas* denotari exiſtimat *Schotanus*, in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 843. [l] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* καταστρατεύονται. [m] Sic cum *Joſepho* ipſo *l.* 5. *de B. Jud.* & *Cod. Alex. Interpp.* LXXII. Ἐγγαδὶ hîc loci in *Editis.* vitioſe, πρὸς Ἐγγαδδὶ πόλει κειμένῃ *Samb.* πρὸς Ἰγάδα πόλει κειμένῃ *Big. Gall.* 1. 2. ἰγαδαιπόλει *Gall.* 2. πρὸς Ἰγαδα πόλιν κειμένην *Vat.* Semel in *Joſephi Editis* (l. 3. de *B. J.*) Ἐγγαδαῖ pluraliter. *Plinio & Solino* dicitur *Engadda.* Verum *Stephano Byzantio & Ptolemæo* Ἐγγάδα. in *Epiphanii* libris *Gaddi* nuncupatur. [n] Ita *Samb.* & alibi ipſe *Joſephus.* in *Editis Aliiſque* Ἀσφαλτιδι. [o] Ἀπεχούσῃ *Samb.* ἀπεχούσης *Big.* [p] *Theophraſtus* in *Hiſt. Plant.* l. 9. c. 6. p. 176. dicit Balſamum inveniri ἐν τῷ αὐλῶνι περὶ τὴν Συρίαν, i. e. Syriam Palæſtinam, ſive Judæam. Vide *Annott.* ad p. 357. v. 3. *Abdollotiphi*, in *Hiſtoria Ægypti*, dicit *Balſamum* nuſquam hodie (i. e. ſua ætate) reperiri niſi in Ægypto, prope *Ain Shems* in loco quodam circumſepto & probe cuſtodito, cujus ſpatium eſt circiter ſeptem jugerum. [q] Vide *L'Empereur* in *Cod. Middoth*, l. 2. §. 3. p. 45. & *Lightfootium* in *Deſcriptione Templi*, c. 8 [r] Ita cum *Vat.* & *Gall.* 1. 2. κατασκευασμένους in *reliquis.* [ſ] Ita *Gall.* 1. & 2. ὑπερμαχήσηται *Big.* & *Samb.* ὑπερμαχῇ in *Editis Aliiſque.* [t] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐπ' αὐτῷ in *cæteris.* [u] Eo modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπ' αὐτοῦ in *Editis Aliiſque.* [x] In *aliquibus* ἱκέτευον. ἱκέτευε τὸν Θεὸν ἵνα ὑπερμαχήσῃ αὐτοῖς *Gall.* 1. [y] Ita *Baſ.* & *G.* Ἰαζίηλος *Big. Samb. Hen. Buſb. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Jazihel*, & *Zachel*, & *Ezechiel.* Verum *Jehaziel* (2 *Paralip.* c. 20. v. 14.) juxta *Hebr.* Ὀζιὴλ *Chron. Paſch.* & LXXII.

* Sumentes ſecum Arabum maximam legionem, *Epiphan.*

hoſtibus illorum ſe præliaturum eſſe: præcepitque ut die ſequente cum exercitu obviam hoſtibus ire contenderet. inventurum enim eos per clivum aſcendentes Hieroſolyma inter & Engaddam, qui locus dicitur culmen: & cum illis quidem non *oportere* prælio congredi, ſed ſtare & tantummodo ſpectare quomodo cum illis pugnat Deus. Cum autem vates hæc dixiſſet, rex quidem & populus, ſummiſſo ad terram vultu, & Deo gratias agebant & *eum* adorabant: deinceps vero Levitæ *Dei* laudes inſtrumentis *ſuis* canebant.

3. Rex autem, cum prima luce in ſolitudinem oppido Thecoæ ſubjectam proceſſiſſet, ad populum dicebat, quod iis quæ loquutus eſt vates credere oporteret, & in aciem quidem non prodire; ſacerdotibus vero cum tubis primo agmine collocatis, pariterque Levitis una cum cantoribus, *Deo* gratias agere, quaſi jam regionem noſtram ab hoſtibus liberaſſet. Placuit omnibus *hæc* ſententia; quæque *ille* ſubjecerit, ea exſequebantur. Deus autem terrorem Ammanitis incutiebat & conſternationem. Illi enim, ſe ſibi invicem hoſtes eſſe rati, ſe *mutuis vulneribus* conficiebant, ut ne unus quidem ex numeroſo adeo exercitu ſalvus evaſerit. Joſaphatus autem, converſo in vallem aſpectu, ubi hoſtes forte caſtra poſuerant, cum totam cadaveribus ſtratam animadvertiſſet, lætatus eſt quidem tam inopinato Dei auxilio, quod illis abſque omni labore ſervatis victoriam ipſe per ſeipſum peperiſſet; permiſitque militibus hoſtium caſtra diripere, & mortuos ſpoliare. Et illi quidem, cum per tres dies ſpolia legiſſent, labore fatiſcebant: tanta utique erat occiſorum multitudo. Quarta vero die populus univerſus, in locum quendam cavum & hinc inde hiantem congregatus, potentiam Dei divinumque auxilium laudibus celebrarunt: unde locus *iſte* Vallis gratiarum actionis vocatus eſt.

Ammanitæ & Moabitæ ſe inter ſe occidunt. 2 Paralip. c.20.

4. Cum autem rex illinc exercitum Hieroſolyma abduxiſſet, dies aliquammultos epulis & ſacrificiis impendit. Poſt hunc vero hoſtium ejus interitum, fama perlatum ad exteras gentes, iſtæ omnes metu illius perculſæ erant, quaſi compertum habuiſſent Deum ei in poſterum auxilium laturum eſſe. Et ex illo quidem tempore Joſaphatus vitam agebat magna cum gloria, quam ex juſtitia tulit & pietate in Deum. Amicitiam autem colebat etiam cum Achabi filio Iſraëlitarum rege: cum quo inita ſocietate ut naves pararent, ad eundum in Pontum & Thraciæ emporia, illarum jacturam fecit. Nam * præ magnitudine periêre navigia: ac propterea navibus *ædificandis* non amplius operam dedit. Et quidem res Joſaphati regis Hieroſolymorum ita ſe habebant.

Joſaphati claſſis naufragium, 2 Paralip. c.20.

[a] αὐτῶν τοῖς ἐχθροῖς [b] ἐπαγγείλασθαι. προσέταξε δὲ τῇ ἐπιούσῃ τὴν στρατιὰν ἐξελάσαντα τοῖς πολεμίοις ὑπαντᾷν. εὑρήσειν γὰρ αὐτοὺς [c] ἐπὶ τῆς μεταξὺ Ἱεροσολύμων καὶ [d] Ἐγγάδδης ἀναβάσεως, [e] λεγομένης δ' ἐξοχῆς. καὶ μὴ [f] συμβαλεῖν μὲν αὐτοῖς, [g] στάντας δὲ μόνον ὁρᾷν πῶς αὐτοῖς μάχεται τὸ θεῖον. τοῦ δὲ προφήτου ταῦτα εἰπόντος, ὁ μὲν βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, πεσόντες ἐπὶ πρόσωπον, [h] ηὐχαρίστουν τε τῷ Θεῷ καὶ προσεκύνουν. οἱ δὲ Λευῖται τοῖς ὀργάνοις διετέλουν ὑμνοῦντες.

γ'. Ἅμα δ' ἡμέρᾳ [i] προελθὼν ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ἔρημον, τὴν ὑποκάτω [k] Θεκώας πόλεως, ἔλεγε πρὸς τὸ πλῆθος, ὡς δεῖ πιστεύειν τοῖς ὑπὸ τοῦ προφήτου εἰρημένοις, καὶ μὴ παρατάσσεσθαι μὲν [l] αὐτοῖς εἰς μάχην. προστησαμένους δὲ τοὺς ἱερεῖς μετὰ τῶν σαλπίγγων, καὶ Λευίτας μετὰ τῶν ὑμνούντων, εὐχαριστεῖν ὡς ἤδη ῥυσαμένῳ τὴν χώραν ἡμῶν παρὰ τῶν πολεμίων. ἤρεσε δ' ἡ τοῦ βασιλέως γνώμη. καὶ ἅπερ συνεβούλευσε, ταῦτ' ἔπραττον. ὁ δὲ Θεὸς, εἰς φόβον ἐνέβαλε καὶ ταραχὴν τοὺς Ἀμμανίτας. οἱ δὲ, δόξαντες ἀλλήλους πολεμίους, ἀπέκτεινον, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης στρατιᾶς ἀνασωθῆναι μηδένα. Ἰωσάφατος δ' [m] ἀποβλέψας εἰς τὴν φάραγγα, ἐν ᾗ [n] συνέβαινεν ἐστρατοπεδευκέναι τοὺς πολεμίους, καὶ πλήρη νεκρῶν ἰδὼν, ἥσθη μὲν ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τῆς τοῦ Θεοῦ βοηθείας, ὅτι μηδὲ πονήσασιν αὐτοῖς αὐτὸς δι' ἑαυτοῦ τὴν νίκην ἔδωκεν. ἐπέτρεψέ τε τῇ στρατιᾷ διαρπάσαι τὴν παρεμβολὴν τῶν ἐχθρῶν, καὶ σκυλεῦσαι τοὺς νεκρούς. καὶ οἱ μὲν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας [o] σκυλεύσαντες ἔκαμον. τοσοῦτον ἦν τὸ τῶν ἀνῃρημένων πλῆθος. τῇ τετάρτῃ δὲ συναθροισθεὶς πᾶς ὁ λαὸς εἴς τινα κοῖλον καὶ φαραγγώδη τόπον, τὴν τοῦ Θεοῦ δύναμιν καὶ τὴν συμμαχίαν ηὐλόγησεν. ἀφ' οὗ καὶ προσηγορίαν ἔχει ὁ τόπος, Κοιλὰς εὐλογίας.

δ'. Ἐκεῖθεν δ' [p] ἀναγαγὼν τὴν στρατιὰν ὁ βασιλεὺς εἰς Ἱεροσόλυμα, τρέπεται πρὸς εὐωχίας καὶ θυσίας ἐπὶ πολλὰς ἡμέρας. μετὰ μέντοιγε τὴν τῶν πολεμίων αὐτοῦ διαφθορὰν, ἀκουσθεῖσαν τοῖς ἀλλοφύλοις ἔθνεσι, πάντες οὗτοι κατεπλάγησαν αὐτὸν, ὡς φανερῶς αὐτῷ τοῦ Θεοῦ τὸ λοιπὸν συμμαχοῦντος. καὶ Ἰωσάφατος μὲν ἔκτοτε μετὰ λαμπρᾶς δόξης ἐπί τε δικαιοσύνῃ καὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ διῆγεν. ἦν δὲ φίλος καὶ τῷ τοῦ Ἀχάβου παιδὶ, βασιλεύοντι τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς ὃν [q] κοινωνήσας ἐπὶ κατασκευῇ νεῶν, [r] εἴς τε Πόντον πλευσῶν καὶ τὰ ἐπὶ Θρᾴκης ἐμπόρια, διήμαρτε τοῦ κτήματος. ὑπὸ γὰρ μεγέθους ἀπώλετο τὰ σκάφη. καὶ διὰ τοῦτο οὐκ ἔτι περὶ ναῦς ἐφιλοτιμήσατο. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰωσάφατον οὕτως εἶχεν.

---

[a] Eo modo *Samb.* αὐτὸν in *cæteris*. [b] Ita cum *Cod. Vat.* in *reliquis* ἐπαγγέλλεσθαι. [c] Illa ἐπὶ τῆς inſeruimus ex *MSS.* [d] *Al.* Ἐγγάδης. Vide ſupra, ad p. 393. v. 24. [e] Ita lego cum *Cod. Vat.* in verſione autem ſequor *Epiphanium*. in *Editis Aliiſque* λεγομένην δ' ἐξοχήν. Eſt qui ſuſpicatur vocem unam aut alteram excidiſſe. unde *Gelenius*, cum in *S. Literis* locus vocetur *clivus Tſitſi*, aut *clivus Sis*, liberius aliquanto ad hunc modum vertit, *inventurum eos Engaddan inter & Hieroſolyma, ad quendam clivum, cui nomen Sis, voce Hebræis ſignificante eminentiam*. [f] Ita *Vat.* συμβαλεῖν in *Editis Aliiſque*. [g] Sic *MSS.* & *Epiphan.* στάντα in *Editis*. [h] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt τε. [i] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliiſque* προσελθών. [k] Eo modo *Big.* & *Samb.* & alibi *Joſephus*. Θεκώας in *Editis Aliiſque*. [l] Αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Vat.* [m] Sic *Vat.* ἀναβλέψας in *reliquis*. [n] Ita cum *MSS.* in *Editis* συνέβαινε στρατοπεδεύκεναι. [o] Σκυλεύοντες ἔκαμνον *Vat.* [p] Ita cum *MSS.* ἀναγαγὼν in *Editis*. [q] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* κοινήσας in *Editis Aliiſque*, forſan pro κοινώσας. [r] Vide *Bootium* in *Animadverſ. S.* l. 3. c. 6. p. 165. & *Torniellum* in *Annal. S.* ad ann. 3138.

* Sc. quod regi non poterant.

ΚΕΦ. β.

Περὶ Ὀχοζία βασιλέως Ἰσραηλιτῶν· καὶ πάλιν περὶ Ἠλία τοῦ προφήτου.

Ὁ Δ᾽ Ἀχάβου παῖς Ὀχοζίας ἐβασίλευε τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐν Σαμαρείᾳ ποιούμενος τὴν δίαιταν, πονηρὸς ὢν καὶ πάντα ὅμοιος τοῖς γονεῦσιν ἀμφοτέροις, καὶ Ἱεροβοάμῳ, τῷ [a] πρώτῳ παρανομήσαντι, καὶ τὸν λαὸν ἀπατᾶν ἀρξαμένῳ. τὴν δὲ βασιλείαν ἔτος ἤδη δεύτερον ἔχοντος, ὁ τῶν Μωαβιτῶν ἀφίσταται βασιλεὺς αὐτοῦ, καὶ τοὺς φόρους, οὓς ἔμπροσθεν ἐτέλει τῷ πατρὶ αὐτοῦ Ἀχάβῳ, χορηγῶν ἐπαύσατο. συνέβη δὲ τὸν Ὀχοζίαν καταβαίνοντα ἀπὸ τοῦ [b] στέγους τῆς οἰκίας κατενεχθῆναι, καὶ νοσήσαντα πέμψαι πρὸς [c] τὸν [d] Ἀκκαρὼν θεὸν Μυῖαν, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα τῷ θεῷ, πυνθάνεσθαι περὶ τῆς σωτηρίας. φανεὶς δ᾽ ὁ τῶν Ἑβραίων Θεὸς Ἠλίᾳ τῷ προφήτῃ, προσέταξεν αὐτῷ, τοῖς πεμφθεῖσιν ἀγγέλοις [e] ὑπαντήσαντα πυνθάνεσθαι αὐτῶν, εἰ Θεὸν ὁ Ἰσραηλιτῶν λαὸς ἴδιον οὐκ ἔχει, ὅτι [f] ἔπεμπε πρὸς τὸν ἀλλότριον ὁ βασιλεὺς αὐτῶν περὶ τῆς σωτηρίας [g] ἐρησομένους, κελεῦσαί τε αὐτοὺς ὑποστρέψαι καὶ φράσαι τῷ βασιλεῖ, ὅτι μὴ διαφεύξεται τὴν νόσον. τοῦ δὲ Ἠλία ποιήσαντος ἃ προσέταξεν ὁ Θεὸς, ἀκούσαντες οἱ ἄγγελοι τὰ παρ᾽ αὐτοῦ, παραχρῆμα ὑπέστρεψαν πρὸς τὸν βασιλέα. θαυμάζοντος δὲ τὸ τάχος [h] τῆς ἐπανόδου, καὶ τὴν αἰτίαν ἐπερωτήσαντος, ἔφασαν ἀπαντῆσαί τινα αὐτοῖς ἄνθρωπον, καὶ κωλῦσαι μὲν προσωτέρω χωρεῖν· ἀναστρέψαντας δὲ σοὶ λέγειν ἐξ ἐντολῆς τοῦ Ἰσραηλιτῶν Θεοῦ, ὅτι κάκιον ἕξει ἡ [i] νόσος. τοῦ δὲ βασιλέως σημαίνειν [k] αὐτῷ τὸν ταῦτα εἰρηκότα κελεύσαντος, ἄνθρωπον ἔλεγον δασὺν καὶ ζώνην περιειλημμένον δερματίνην. συνεὶς δ᾽ ἐκ τούτων Ἠλίαν εἶναι τὸν σημαινόμενον ὑπὸ τῶν ἀγγέλων, πέμψας ἐπ᾽ αὐτὸν ταξίαρχον καὶ πεντήκοντα ὁπλίτας, ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσεν. εὑρὼν δὲ τὸν Ἠλίαν ὁ πεμφθεὶς ταξίαρχος ἐπὶ τῆς κορυφῆς τοῦ ὄρους καθεζόμενον, καταβάντα ἥκειν ἐκέλευε πρὸς τὸν βασιλέα· κελεύειν γὰρ τοῦτ᾽ ἐκεῖνον. εἰ δὲ μὴ θελήσειεν, ἄκοντα βιάσασθαι. ὁ δ᾽ εἰπὼν πρὸς αὐτὸν, ἐπὶ πείρᾳ τοῦ προφήτης ἀληθὴς ὑπάρχειν, εὔξασθαι, πῦρ ἀπ᾽ οὐρανοῦ πεσὸν ἀπολέσαι τούς τε στρατιώτας καὶ αὐτὸν, εὔχεται, καὶ πρηστὴρ κατενεχθεὶς διαφθείρει τόν τε ταξίαρχον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. τῆς δ᾽ ἀπωλείας τῆς τούτων δηλωθείσης τῷ βασιλεῖ, παροξυνθεὶς ἄλλον πέμπει ταξίαρχον ἐπὶ τὸν Ἠλίαν σὺν ὁπλίταις τοσούτοις, ὅσοις καὶ [m] τὸν πρότερον συναπέστειλεν. ἀπειλήσαντος δὲ καὶ τούτου τῷ προφήτῃ βίᾳ [n] λαβὼν ἄξειν αὐτὸν εἰ μὴ κατέλθοι βουλόμενος, [o] εὐξαμένου κατ᾽ αὐτοῦ, πῦρ διεχρήσατο καθὼς καὶ τὸν ἄλλον ταξίαρχον. πυνθανόμενος δὲ καὶ τὰ περὶ τοῦτον ὁ βασιλεὺς, τρίτον ἐξέπεμψεν. ὁ δὲ, φρόνιμος ὢν καὶ λίαν ἐπιεικὴς τὸ ἦθος, ἐλθὼν ἐπὶ τὸν τόπον οὗ συνέβαινεν εἶναι τὸν Ἠλίαν, φιλο-

CAP. II.

De Ochozia rege Iſraëlitarum, rurſusque de Elia vate.

Ochozias Iſraëlitarum rex. 3 Regum, c. 22.

Achabi autem filius Ochozias regnabat in Iſraëlitas, habitationis ſuæ ſedem conſtituens in Samaria; vir improbus, & utrique parenti per omnia ſimilis, atque Hieroboamo, qui primus flagitioſa auſus eſt, populumque cœpit in errorem ducere. Cum vero ſecundum in regno annum ageret, Moabitarum rex ab eo defecit; & tributa, quæ patri ejus ſolitus erat pendere, jam deſiit ſuppeditare. Porro accidit ut Ochozias de ſolario domûs ſuæ deſcendens *per gradus* delaberetur: quo factum eſt, ut, cum male ſe haberet, ad Accaronis deum Muſcam (hoc enim deo illi nomen erat) de ſalute *ſua* ſciſcitatum mitteret. Hebræorum vero Deus, cum Eliæ vati apparuiſſet, illi præcepit, ut, nunciis miſſis obviam factus, ab iis quæreret, nulluſne eſſet Iſraëlitis proprius Deus, quod rex illorum ad alienum miſerit de ſalute conſulturos; juberetque illos reverti, regique dicere, quod è morbo non convaleſcet. Cum autem feciſſet Elias quæ Deus ei mandaverat, nuncii, his ab eo acceptis, ſtatim ad regem ſe receperunt. Illo vero demirante reditûs celeritatem & cauſam interrogante, reſponderunt hominem quendam illis occurriſſe, & vetuiſſe quidem ulterius progredi, reverſos autem tibi dicere ex mandato Dei Iſraëlitarum, quod ingraveſcet morbus. Cumque rex illis imperaſſet, ut illum qui iſta dixerat ei indicarent, ajebant hominem eſſe hirſutum & cingulo pelliceo cinctum. Ubi vero ex his intellexerat, Eliam eſſe, quem nuncii deſcriptum dederant, tribuno, quem ad eum miſit cum quinquaginta militibus, præcepit, ut illum *captum* ad ſe adduceret. Tribunus autem, qui miſſus fuerat, cum illum inveniſſet in montis vertice ſedentem, juſſit ut deſcenderet & ad regem veniret: hoc enim ipſum jubere. ſin vero nollet, invitus *ire* cogeretur. At ille, cum ad eum dixiſſet, ſe precaturum eſſe ut ignis de cœlo delapſus illum pariter ac milites perdat, quo verum eſſe vatem experiretur, preces adhibet, & preſter *ſubito* delatus tribunum ejuſque milites abſumit. Quorum ſtrage ad regem perlata, ira accenſus alium tribunum ad Eliam mittit, cum totidem militibus quot priori comites dederat. Cum autem & iſte vati minatus eſſet ſe vi captum abducturum, niſi volens *propere* deſcendat, *vate* contra illum precato, ignis eum ſimiliter ac alterum tribunum confecit. Cæterum, cum & illa quæ huic acciderant rex audiviſſet, tertium emiſit. Ille vero prudens & moribus manſuetis, poſtquam pervenit ad locum ubi tum forte erat Elias, blande

Ochozias ægrotus Accaronenſem deum conſulit. 4 Regum, c. 1.

Ochoziam brevi moriturum, id quod accidit, prædicit Elias. 4 Regum, c. 1.

Elias ignem de cœlo devocat. 4 Regum, c. 1.

---

[a] Πρώτως *Vat.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *& prius iniquitatem fecerat.* [b] Τέγους *Big.* & *Samb.* [c] Τὴν & mox τῇ Θεῷ *Big. Samb. Vat. Zonar.* & *Chron. Alex.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 6. & *J. Clericum* ad 2 *Regum*, c. 1. [d] In *Editis* Ἀκκαρῶν. atque ita vel Ἀκκαρῶν in *MSS.* Alibi quidem apud *Joſephum* noſtrum flectitur. hic vero ſine flexione cum LXXII. *Interpretibus* Ἀκκαρὼν feci. [e] Ὑπαντήσοντα *Samb.* [f] Πέμπει *Vat.* [g] Ita cum quinque *MSS.* & *Vet. Interpr.* πυνθανομένους. ἐκέλευσέ τε αὐτοὺς in *Editis.* [h] Illud τοῦ ex *MSS.* τοῦ τάχους τοῦ ἐπ. habent *Gallici MSS.* quo modo alibi loqui ſolet *Joſephus.* [i] Sic *MSS.* in *Editis* articulus deſideratur. [k] Αὐτῷ τὸ εἶδος τοῦ ταῦτ᾽ εἰρηκότος ἐντειλάμενος *Hen.* & *Busb.* [l] Ita *Vat.* & *Epiphan.* in reliquis τοὺς στρατ. [m] Ita cum *MSS.* τὸν πρῶτον ἀπέστειλεν in *Editis.* [n] Iterum cum *MSS.* βίᾳ λαβεῖν αὐτὸν in *Editis.* [o] Εὐξάμενος καὶ κατὰ τούτου π. δ. καθὼς καὶ τὸν πρὸ αὐτοῦ ταξίαρχον *Vat.*

de illum compellavit, & non neſcire dicebat, quod invitus, regis mandato obſequens, ad ipſum venerit; quodque ii qui ante eum miſſi erant, non volente animo, ſed eadem neceſſitate coacti veniſſent. Eum igitur obſecrabat, ut ſortis ipſius miſereretur, & illorum qui cum ipſo aderant militum, factoque inde deſcenſu cum illis iret ad regem. Tum Elias, captus appoſita ſermonis comitate morumque urbanitate, deſcendit, ſeque illi comitem adjunxit. Cum autem ad regem perveniſſet, ei vaticinatus eſt, & declarabat Deum *ita* dicere: "quoniam ipſum contempſiſti, perinde ac ſi Deus non eſſet, nihilque veri de valetudine prædicere potuiſſet, ſed ad Accaronenſem *deum* miſiſti, illum percontans quem finem habiturus eſſet morbus, ſcito te moriturum.

Ochoziæ mors. 4 Regum, c. 1.

2. Atque ille quidem brevi poſt tempore, juxta Eliæ vaticinium, mortem obiit. Cæterum ejus loco regnum obtinuit Joramus frater: nam ſine liberis vita deceſſit. Hic vero Joramus, nequitia patris *ſui* Achabi ſimilis factus, regnavit annos duodecim, omne genus nequitiæ addictus & impietati in Deum: nam cultu ejus relicto deos peregrinos colebat. vir autem erat alioqui impiger & rebus gerendis acer. Sub idem tempus Elias ex hominum conſpectu ſublatus eſt: nec in hodiernum uſque diem quiſquam novit qui fuerit ejus exitus. Diſcipulum autem reliquit Eliſſæum, ſicut jam ante declaravimus. Verum de *hoc* Elia, & Enocho qui ante diluvium vixit, in ſacris libris ſcriptum eſt, quod evanuerint, & de morte illorum nemo quidquam pro comperto habuerit.

Joramus Iſraëlitarum rex, ſceleratus & impius.

CAP. III.

Quomodo Joramus & Joſaphatus expeditionem fecerunt contra Moabitas: deque miraculis ab Eliſſæo editis, & de morte Joſaphati.

Jorami cum duobus regibus in Moabitas expeditio. 4 Regum, c. 2.

CUM autem regnum ſuſcepiſſet Joramus, Moabitarum regi, cui nomen Miſan, bellum inferre ſtatuit. ab ejus enim fratre, ut jam ante diximus, defecerat; cum patri ipſius Achabo in tributum penſitaret * ovium intonſarum centena millia. Suis itaque copiis collectis, miſit etiam ad Joſaphatum, obſecrans ipſum, ut, cum à principio amicus eſſet paternus, ſocia ſecum arma jungeret, bello Moabitas perſequuturo, qui *tum recens* à regno ſuo defecerant. At ille non ſe ſolum venturum auxilio promiſit, ſed Idumæorum etiam regem, ſibi obnoxium, in belli ſocietatem pertracturum. Joramus autem, cum ad ſe delata eſſent hujuſmodi de auxiliis promiſſa à Joſaphato facta, cum exercitu ſuo Hieroſolyma veniebat: & ab Hieroſolymorum rege ſplendide exceptus, cum illis viſum eſſet per Idumææ ſolitudinem contra hoſtes proficiſci, (haud enim exſpectaturos eſſe ut per deſerta

φρόνως προσεῖπεν αὐτὸν, γινώσκειν δὲ ἔλεγεν, ὅτι μὴ βουλόμενος βασιλέως διακονῶν προστάγματι [a] παρείη πρὸς αὐτὸν, καὶ [b] οἱ πρὸ αὐτοῦ πεμφθέντες, οὐχ ἑκόντες, ἀλλὰ κατὰ τὴν αὐτὴν αἰτίαν ἦλθον. ἐλεῆσαι τοιγαροῦν αὐτὸν ἠξίου [c] τούς τε σὺν αὐτῷ παρόντας ὁπλίτας, καὶ καταβάντα ἕπεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα. ἀποδεξάμενος δὲ τὴν δεξιότητα τῶν λόγων καὶ τὸ ἀστεῖον τοῦ ἤθους ὁ Ηλίας, καταβὰς ἠκολούθησεν αὐτῷ. παραγενόμενος δὲ πρὸς τὸν βασιλέα, προεφήτευσεν αὐτῷ καὶ τὸν Θεὸν ἐδήλου λέγειν· "ἐπειδὴ κατέγνως αὐτοῦ [d] μὲν ὡς οὐκ ὄντος Θεοῦ, καὶ περὶ τῆς νόσου [e] οὐδὲν ἀληθὲς προειπεῖν δυναμένου, πρὸς δὲ τὸν Ακκαρωνιτῶν ἔπεμπες, παρ' αὐτοῦ πυνθανόμενος ποδαπὸν ἔσται σοὶ [f] τὸ τέλος τῆς νόσου, γίνωσκε ὅτι τεθνήξῃ.

β'. Καὶ ὁ μὲν, ὀλίγου σφόδρα χρόνου διελθόντος, καθὼς προεῖπεν Ηλίας, ἀπέθανε. διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς Ιώραμος· ἄπαις γὰρ κατέστρεψε τὸν βίον. ὁ δὲ Ιώραμος οὗτος, τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν [g] Αχάβῳ παραπλήσιος γενόμενος, ἐβασίλευσεν ἔτη δώδεκα, πάσῃ πονηρίᾳ χρησάμενος καὶ ἀσεβείᾳ πρὸς τὸν Θεόν. παρεὶς γὰρ τοῦτον θρησκεύειν, τοὺς ξενικοὺς ἐσέβετο. ἦν δὲ τἆλλα δραστήριος. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ηλίας ἐξ ἀνθρώπων ἠφανίσθη· καὶ οὐδεὶς ἔγνω μέχρις τῆς σήμερον αὐτοῦ τὴν τελευτήν. μαθητὴν δ' Ελισσαῖον κατέλιπεν, ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. περὶ μέντοιγε Ηλία, καὶ Ενώχου τοῦ [h] γενομένου πρὸ τῆς ἐπομβρίας, ἐν ταῖς ἱεραῖς ἀναγέγραπται βίβλοις, ὅτι γεγόνασιν ἀφανεῖς, θάνατον δ' αὐτῶν οὐδεὶς οἶδεν.

ΚΕΦ. γ'.

Ως Ιώραμος καὶ Ιωσάφατος ἐπεστράτευσαν τοῖς Μωαβίταις· περὶ τε θαυμάτων Ελισσαίου, καὶ τελευτῆς Ιωσαφάτου.

[i] Υπολαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Ιώραμος, ἐπὶ τὸν Μωαβιτῶν ἔγνω στρατεύειν βασιλέα, [k] Μισὰν ὄνομα. [l] τοῦ γὰρ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, καθὼς προείπομεν, ἔτυχεν ἀποστὰς, φόρους τελῶν Αχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ, μυριάδας εἴκοσι προβάτων σὺν τοῖς πόκοις. συναθροίσας οὖν [m] τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔπεμψε καὶ πρὸς Ιωσάφατον παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ φίλος ἀπ' ἀρχῆς ὑπῆρχεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, συμμαχῆσαι πόλεμον ἐπὶ τοὺς Μωαβίτας ἐκφέρειν μέλλοντι, ἀποστάντας αὐτοῦ τῆς βασιλείας. ὁ δ' οὐ μόνον αὐτὸς βοηθήσειν ὑπέσχετο, ἀλλὰ [n] καὶ τὸν Ιδουμαίων βασιλέα συναναγκάζειν, ὄντα ὑφ' ἑαυτὸν, [o] στρατεύεσθαι. Ιώραμος δὲ τοιούτων αὐτῷ τῶν παρὰ [p] Ιωσαφάτου περὶ τῆς συμμαχίας κομισθέντων, ἀναλαβὼν τὴν αὐτοῦ στρατιὰν ἧκεν εἰς Ιεροσόλυμα, καὶ ξενισθεὶς λαμπρῶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως τῶν Ιεροσολυμιτῶν, δόξαν αὐτοῖς διὰ τῆς ἐρήμου τῆς Ιδουμαίας ποιήσασθαι τὴν ὁδοιπορίαν ἐπὶ τοὺς πολεμίους· οὐ γὰρ προσδοκήσειν αὐτοὺς ταύτην

---

[a] Ita in *Editis*. παρεῖν in *MSS.* [b] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* πρὸς αὐτῷ in *Editis.* [c] Ita *Samb. Vat.* & *Epiphan.* in *Editis Aliisque* τε deeſt. [d] Illud μὲν etiam ex *MSS.* [e] Οὐκ ἀληθὲς *Big.* & *Samb.* οὐ προειπεῖν δυναμένου τἀληθὲς *Vat.* [f] Τὸ deeſt *Big.* & *Samb.* [g] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* τῷ πατρὶ τὴν πονηρίαν χρησάμενος καὶ ἀσέβειαν πρὸς τὸν Θ. ne Græce quidem, & nullo plane ſenſu. [h] [illegible] *Vat.* [i] Ita *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* παραλαβὼν *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Μισσὰν *Vat.* Μισσὰν *Gall.* [l] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* Μισὰν ὄνομα. φόρους τελῶν Αχ. [m] Illud τὴν ex *MSS.* [n] Sic *MSS.* ἐπὶ τὸν Ιδ. τὸν βασ. in *Editis.* [o] Συστρατεύσεσθαι ſolus *Vat.* [p] Τοῦ ante Ιωσαφάτου delevimus auctoritate *MSS.* * Juxta *S. Literas*, centena agnorum millia & totidem lanatorum arietum.

ποιήσασθαι τὴν ἔφοδον· ὥρμησαν οἱ τρεῖς βασιλεῖς ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων, ὅ,τε τούτων αὐτῶν, καὶ ὁ τῆς Σαμαρείας, καὶ ὁ τῆς Ἰδουμαίας. καὶ κυκλώσαντες ἑπτὰ ἡμερῶν ὁδὸν, εἰς ἀπορίαν ὕδατος τοῖς τε κτήνεσι καὶ τῇ στρατιᾷ περιέστησαν, πλανηθέντων τῆς ὁδοῦ αὐτοῖς τῶν ἡγεμόνων, ὡς ἀγωνιᾶν μὲν ἅπαντας, μάλιστα δὲ τὸν Ἰώραμον, καὶ [a] ὑπὸ λύπης ἐκβοῆσαι πρὸς τὸν Θεὸν· τί κακὸν αἰτιασάμενος ἄγοι τοὺς τρεῖς βασιλέας ἀμαχητὶ [b] παραδώσων αὐτοὺς τῷ [c] τῶν Μωαβιτῶν βασιλεῖ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ Ἰωσαφάτης δίκαιος ὢν, καὶ πέμψαντα εἰς τὸ στρατόπεδον ἐκέλευσε γνῶναι, εἴ τις αὐτοῖς τοῦ Θεοῦ προφήτης συνελήλυθεν, ἵνα δι' αὐτοῦ μάθωμεν παρὰ τοῦ Θεοῦ, τί ποιητέον ἡμῖν ἐστιν. οἰκέτου δέ τινος τῶν Ἰωράμου φήσαντος ἰδεῖν αὐτόθι τὸν Ἠλία μαθητὴν Ἐλισσαῖον Σαφάτου παῖδα, πρὸς αὐτὸν ἀπίασιν οἱ τρεῖς βασιλεῖς, Ἰωσαφάτου παραινέσαντος. ἐλθόντες δ' ἐπὶ τὴν σκηνὴν τοῦ προφήτου, ἔτυχε δ' ἔξω τῆς παρεμβολῆς κατεσκηνωκὼς, ἐπηρώτων τὸ μέλλον ἐπὶ τῆς στρατιᾶς· μάλιστα δ' ὁ Ἰώραμος. τοῦ δὲ, μὴ [d] ἐνοχλεῖν αὐτῷ φράσαντος, ἀλλὰ πρὸς τοὺς τοῦ πατρὸς αὐτοῦ καὶ τῆς μητρὸς βαδίζειν προφήτας, εἶναι γὰρ ἐκείνους ἀληθεῖς, ἐδεῖτο προφητεύειν καὶ σώζειν αὐτούς. ὁ δ' ὀμόσας τὸν Θεὸν οὐκ ἂν ἀποκριθῆναι αὐτῷ, εἰ μὴ δι' Ἰωσάφατον ὅσιον ὄντα καὶ δίκαιον, [e] ἀχθέντος ἀνθρώπου τινὸς ψάλλειν εἰδότος, ἐπεζήτησε γὰρ αὐτὸς, πρὸς τὸν ψάλλοντα ἔνθεος γενόμενος προσέταξε τοῖς βασιλεῦσιν, ἐν τῷ χειμάῤῥῳ πολλοὺς ὀρύξαι βόθρους. “οὔτε γὰρ νέφους, οὔτε πνεύματος γενομένου, οὔτε ὑετοῦ καταῤῥαγέντος, [f] ὄψεσθε πλήρη τὸν ποταμὸν ὕδατος, ὡς ἂν καὶ τὸν στρατὸν καὶ τὰ ὑποζύγια [g] διασωθῆναι ὑμῖν ἀπὸ τοῦ ποτοῦ. ἔσται δὲ ὑμῖν οὐ τοῦτο μόνον παρὰ τοῦ Θεοῦ, ἀλλὰ καὶ κρατήσετε τῶν ἐχθρῶν, καὶ καλλίστας καὶ ὀχυρωτάτας πόλεις λήψεσθε τῶν Μωαβιτῶν, καὶ δένδρα μὲν αὐτῶν [h] ἥμερα κόψετε, τὴν δὲ χώραν δῃώσετε, πηγὰς δὲ καὶ ποταμοὺς ἐμφράξετε.

β'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ προφήτου, τῇ ἐπιούσῃ πρὶν ἥλιον ἀνασχεῖν, ὁ χειμάῤῥους [k] πολὺς ἐῤῥύη· σφοδρῶς γὰρ ἀπὸ τριῶν ἡμερῶν ὁδοῦ ἐν τῇ Ἰδουμαίᾳ τὸν Θεὸν ὗσαι συνέπεσεν· ὥστε εὑρεῖν τὴν στρατιὰν καὶ τὰ ὑποζύγια ποτὸν ἄφθονον. ὡς δ' ἤκουσαν οἱ Μωαβῖται τοὺς τρεῖς βασιλέας ἐπ' αὐτοὺς βαδίζοντας, καὶ διὰ τῆς ἐρήμου ποιουμένους τὴν ἔφοδον, ὁ βασιλεὺς αὐτῶν, εὐθὺς συλλέξας στρατιὰν, ἐκέλευσεν [l] ἐπὶ τῶν ὀρῶν βάλλεσθαι τὸ στρατόπεδον, ἵνα αὐτοὺς μὴ λάθωσιν εἰς τὴν χώραν ἐμβαλόντες οἱ πολέμιοι. θεασάμενοι δὲ ὑπὸ τὴν ἀνατολὴν τοῦ ἡλίου τὸ ἐν τῷ χειμάῤῥῳ ὕδωρ, [m] καὶ γὰρ οὐδὲ μακρὰν ἦν τῆς Μωαβίτιδος, αἵματι τὴν χροιὰν ὅμοιον, τότε γὰρ μάλιστα πρὸς τὴν αὐγὴν τὸ ὕδωρ ἐρυθραίνεται, ψευδῆ δόξαν περὶ τῶν πολεμίων ἔλαβον, ὡς [n] ἀπεκτονηκότων ἑαυτοὺς διὰ δίψος, καὶ τοῦ ποταμοῦ αἷμα αὐτοῖς ῥέοντος. τοῦτο τοίνυν οὕτως ἔχειν ὑπολαβόντες, ἠξίωσαν αὐτοὺς ἐπὶ διαρπαγὴν τῶν πολεμίων ἐκπέμψαι

iter facerent) tres illi reges Hieroſolymis egreſſi ſunt, rex ipſe Hieroſolymorum, Samariæ rex, & rex Idumææ. Ac cum ſeptem dierum iter circuiviſſent, ad aquarum inopiam redacta erant & jumenta & exercitus, quod à via aberrarint itineris duces, *ita* ut in angore quidem & ſolicitudine eſſent omnes, præcipue vero Joramus, qui etiam præ mœrore ad Deum exclamavit; ecquid mali *illis* objecerit, ut tres reges à ſe ductos Moabitarum regi ſine pugna dediturus ſit. Illum vero Joſaphatus, quod juſtus eſſet, confirmabat & excitabat; juſſitque ut in caſtra mittendo perquireret, an quis Dei vates illos comitatus fuerit, ex quo Dei oraculum ſciſcitante intelligamus, quid nobis facto opus ſit. Cum autem unus è ſervis regis dixiſſet, ſe vidiſſe illic Eliæ diſcipulum Eliſſæum Saphati filium, tres reges ſuaſu Joſaphati illum adeunt. Cumque ad illius tabernaculum veniſſent (nam extra caſtra tetenderat) percontabantur quid futurum eſſet de exercitu: maxime vero *inſtabat* Joramus. At cum dixiſſet Eliſſæus, ne illi moleſtiam faceſſeret, ſed patris ſui matriſque vates adiret, illos enim *proculdubio* veros eſſe, *tum rex* illum precibus urgebat, ut vaticinaretur & illos ſervaret. At ille, Deum teſtatus ſe ei non fuiſſe reſponſurum, niſi propter Joſaphatum virum ſanctum & juſtum, adducto viro quodam pſallere ſciente (vates enim *hunc* requiſivit) eo pſallente Dei ſpiritu afflatus præcepit regibus, ut in alveo torrentis frequentes foſſas facerent. “nam neque nube viſa, neque vento orto, neque pluvia cum impetu delapſa, cernetis fluvium aqua repletum, ita ut & milites & jumenta aquatione vobis conſervarentur. neque vero hoc ſolum per Deum aſſequemini, ſed & ejus ope ex hoſtibus victoriam reportabitis, & pulcherrimas munitiſſimaſque Moabitarum urbes expugnabitis, & arbores quidem illorum ſativas excidetis, & regionem devaſtabitis, prætereaque fontes & fluvios obſtruetis.

Eliſſæus vaticinatur. 4 Regum, c. 2.

2. Vate iſta loquuto, poſtero die, priuſquam ſol oriretur, torrens copioſe fluit, (accidit enim ut inde trium dierum itinere in Idumæa vehementer plueret Deus) adeo ut milites & jumenta invenerint largam potûs copiam. Moabitæ autem ut audivere tres reges contra ſe adventare, & per ſolitudinem iter facere, rex illorum, collecto ſtatim exercitu, juſſit montibus caſtra figi, ne illos laterent hoſtes in regionem irrumpentes. Cum autem ſub ortum ſolis aquam in torrente conſpexiſſent (etenim haud procul aberat à terra Moabitide) ſanguini colore non abſimilem, (nam tunc aqua radiis icta maxime rubeſcit) falſam de hoſtibus opinionem acceperunt, ac ſi ipſos ſe mutuo propter ſitim peremiſſent, & fluvius eorum ſanguine redundaſſet. Hoc igitur ita ſe habere ſuſpicati, à rege petierunt, ut illos ad hoſtium ſpolia legenda

Moabitarum rex ſe ſuoſque in prælium parat.

---

[a] Ita *Big. Samb. & Gen.* λύπης *Baſ. Aliique.* [b] Ita *Big. & Vat.* παραδώσοντα *Baſ. & G.* παραδώσοντ' *Samb.* [c] Illud τῶν ex *MSS.* ut mox ὁ ante Ἰωσάφατος. [d] Sic *MSS.* ὀχλεῖν in *Editis.* [e] Ita cum *Big. & Samb.* ἀχθέντος τε in *Editis Aliiſque.* [f] Ὄψεσθε *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [g] Ita in *MSS.* σωθῆναι ἡμῖν in *Editis.* [h] Κρατήσετε *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. & dein λήψεσθε. mox etiam κόψετε, & δῃώσετε & ἐμφράξετε. [i] Vocem ἥμερα inſertum dedimus ex *MSS. & Vat. Interpr.* [k] Ita *MSS.* in *Editis* σφοδρῶς ἐῤῥύη. πολὺ γὰρ &c. [l] Sic *Big. Samb. & Vat.* διὰ τῶν ὀρῶν συμβάλλεσθαι τὸ στρ. in *Editis Aliiſque.* [m] Καὶ γὰρ οὐ μακρὰν *Vat.* [n] Ita cum *MSS.* ἀπεκτονηκότων in *Editis.*

genda emitteret. atque omnes, quaſi ad prædam paratam profecti, ad hoſtium, tanquam mortuorum, caſtra perveniunt. Et quidem ipſos ſua ſpes valde fruſtrata eſt. nam, hoſtibus in eos undique excitis, alii quidam eorum perempti ſunt, alii vero fuga diſperſi in regionem ſuam ſe receperunt. At reges, Moabitarum terram ingreſſi, & oppida ſubverterunt, & agros illorum diripuerunt, & * deformarunt lapidibus è torrentibus eos replentes, & optimas quaſque arbores exciderunt, & fontes aquarum obturarunt, & mœnia ad terram dejecerunt. Rex autem Moabitarum, cum etiam *arcta* obſidione premeretur, urbemque eò diſcriminis adactam videret ut vi expugnaretur, tentavit, cum *viris* ſeptingentis egreſſus, equo evehi per hoſtium caſtra, quà excubias paulo negligentiores eſſe putabat. conatuſque, fuga evadere non potuit: nam in locum incidit accurate præſidiis munitum. In urbem autem reverſus rem extremæ neceſſitatis & deſperationis aggreſſus eſt. Filium natu maximum, qui poſt eum erat regnaturus, in mœnia attollens, unde ab hoſtibus facile cerni poſſet, in ſolidum ſacrificium Deo mactavit. Reges vero cum illum conſpexiſſent, neceſſitatis miſerti, & humanitate ſimul & pietate permoti, *confeſtim* obſidionem ſolverunt, & † ad ſuam quiſque domum diſceſsêre. Joſaphatus autem Hieroſolyma reverſus, paceque vitâ actâ, cum non diu iſti expeditioni ſuperfuiſſet, diem obiit ſupremum: exacto quidem vitæ *ſuæ* anno ſexageſimo, regni vero vigeſimo quinto. Sepultuſque eſt Hieroſolymis magnifice: nam & operum Davidis *proavi ſui* imitator erat.

Moabitæ vincuntur. 4 Regum, c. 4.

Moabitarum rex filium pro hoſtia mactat. 4 Regum, c. 2.

Joſaphati mors. 2 Paralip. c. 21.

τὸν βασιλέα. καὶ πάντες, [a] ἐφορμήσαντες ὡς ἐπὶ ἑτοίμην ὠφέλειαν, ἦλθον εἰς τὸ τῶν ἐχθρῶν στρατόπεδον ὡς ἀπολωλότων. καὶ διαψεύδεται μὲν αὐτοὺς ἡ ἐλπὶς αὐτή. περιστάντων δὲ τῶν πολεμίων, οἱ μὲν αὐτῶν κατεκόπησαν, οἱ δὲ διεσπάρησαν εἰς τὴν ἰδίαν χώραν φεύγοντες. ἐμβαλόντες δὲ εἰς τὴν [b] τῶν Μωαβιτῶν οἱ βασιλεῖς, τάς τε πόλεις [c] κατεστρέψαντο τὰς ἐν αὐτῇ, καὶ τοὺς ἀγροὺς αὐτῶν διήρπασαν, καὶ [d] ἠφάνισαν [e] πληροῦντες τῶν ἐκ τῶν χειμάρρων λίθων, καὶ τὰ κάλλιστα τῶν δένδρων [f] ἐξέκοψαν, καὶ τὰς πηγὰς ἐνέφραξαν τῶν ὑδάτων, καὶ τὰ τείχη καθεῖλον ἕως ἐδάφους. ὁ δὲ βασιλεὺς τῶν Μωαβιτῶν συνδιωκόμενος τῇ πολιορκίᾳ, καὶ τὴν πόλιν ὁρῶν κινδυνεύουσαν ἀναιρεθῆναι κατὰ κράτος, ὥρμησε, μεθ' ἑπτακοσίων ἐξελθὼν, διὰ τοῦ τῶν πολεμίων ἐξιππάσασθαι στρατοπέδου, καθ' ὃ μέρος [g] αὐτοὺς ἐνόμιζε τὰς φυλακὰς ἀνεῖσθαι. καὶ πειραθεὶς, οὐκ ἠδυνήθη φυγεῖν· ἐπιτυγχάνει γὰρ ἐπιμελῶς φρουρουμένῳ τῷ τόπῳ. ὑποστρέψας δ' εἰς τὴν πόλιν, ἔργον ἀπογνώσεως καὶ δεινῆς ἀνάγκης διεπράξατο. [h] τὸν υἱὸν τὸν πρεσβύτερον, ὃς μετ' αὐτὸν βασιλεύειν ἔμελλεν, ἀναγαγὼν ἐπὶ τὸ τεῖχος, ὥστε πᾶσι φανερὸν γενέσθαι τοῖς πολεμίοις, ἱερούργησεν εἰς ὁλοκαύτωσιν τῷ Θεῷ. θεασάμενοι δ' αὐτὸν οἱ βασιλεῖς, κατῴκτειραν τῆς ἀνάγκης, καὶ παθόντες ἀνθρώπινόν τι καὶ ἐλεεινὸν διέλυσαν τὴν πολιορκίαν, καὶ ἕκαστος εἰς τὴν [i] οἰκίαν ἀνέστρεψεν. Ἰωσάφατος δὲ παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ μετ' εἰρήνης διαγαγὼν, ὀλίγον ἐπιβιώσας χρόνον μετὰ τὴν [k] στρατείαν ἐκείνην, ἀπέθανε· ζήσας [l] μὲν ἀριθμὸν ἐτῶν ἑξήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν πέντε καὶ εἴκοσι. ταφῆς δ' ἔτυχε μεγαλοπρεποῦς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ γὰρ ἦν μιμητὴς τῶν Δαυίδου ἔργων.

II.

CAP. IV.

Joramus ſucceſſor Joſaphati: quomodo ei cognominis Joramus, rex Iſraëlitarum, bellum geſſit adverſus Syros; & quæ miracula edidit vates Eliſſæus.

Joramus Judææ rex. 2 Par. c. 21.

POrro reliquit filios aliquammultos: Joramum autem natu maximum ſucceſſorem *ſuum* declaravit. idem enim illi nomen erat cum matris *ſuæ* fratre, Iſraëlitarum rege, Achabi filio. Cum vero Iſraëlitarum rex è Moabitide Samariam rediret, ſecum habuit vatem Eliſſæum, cujus res geſtas percenſere volo: quippe quæ magnæ ſunt & memoratu dignæ, prout è libris ſacris in notitiam noſtram pervenerunt.

2. Dicunt enim uxorem Obediæ, Achabi diſpenſatoris, ad eum adiiſſe, dixiſſeque, ipſum non neſcire, ut maritus ejus vates à Jezabela uxore Achabi †† ad mortem quæſitos ſervarit. centum enim, ajebat, ipſum abdidiſſe & pecunia mutuo accepta aluiſſe; nunc vero poſt

ΚΕΦ. δʹ.

βʹ.

Ἰώραμος τοῦ Ἰωσαφάτου διάδοχος. ὡς ὁ ὁμώνυμος αὐτῷ Ἰώραμος τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς τοῖς Σύροις ἐπολέμησε, καὶ οἷα θαυμαστὰ ἐποίησεν Ελισσαῖος ὁ προφήτης.

ΚΑτέλιπε δὲ καὶ παῖδας ἱκανούς· διάδοχον δ' ἀπέδειξε τὸν πρεσβύτερον Ἰώραμον. ταὐτὸ γὰρ εἶχεν ὄνομα τῷ τῆς [m] μητρὸς μὲν ἀδελφῷ, βασιλεύοντι δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν, Ἀχάβου παιδί. παραγενόμενος δ' [o] ἐκ τῆς Μωαβίτιδος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς εἰς Σαμάρειαν, εἶχε σὺν αὐτῷ Ελισσαῖον τὸν προφήτην, οὗ τὰς πράξεις βούλομαι διελθεῖν· λαμπραὶ γὰρ εἰσὶ καὶ ἱστορίας ἄξιαι, καθὼς ἐν ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ἐπεγνώκαμεν.

βʹ. Προσελθοῦσαν γὰρ αὐτῷ φασὶ τὴν [p] Ὠβεδίου, τοῦ Ἀχάβου οἰκονόμου [q] γυναῖκα, εἰπεῖν, ὡς οὐκ ἀγνοεῖ πῶς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς τοὺς προφήτας διέσωσεν, ὑπὸ τῆς Ἀχάβου γυναικὸς Ἰεζαβέλης ἀναιρουμένους. [r] ἑκατὸν γὰρ, ἔλεγεν, ἀπ' αὐτοῦ δανεισαμένου τραφῆναι κεκρυμμένους· καὶ μετὰ τὴν

τοῦ

---

[a] Sic *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. ὡρμήσαντες in *Editis Aliiſque*. [b] Illud τῶν ex *MSS*. [c] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* τάς τε πόλεις κατασκάψαντες τὰς in *Editis*. [d] Sic *Samb. & Gall.* 1. ἠφάνισεν in *reliquis*. [e] Πληροῦντες ἐκ τοῦ χειμάρρου λίθων *Big. Samb. & Gall.* 1. [f] Ἔκοψαν *Vat.* & mox ἔφραξαν. [g] Αὐτοῦ ἐνόμιζε *Samb.* ἐνόμιζεν αὐτοῦ. *Vat.* [h] Τὸν υἱὸν ſolus *Samb.* Vide *Grotium* ad 3 *Regum* c. 3. v. 28. & *Clericum* in eundem locum, ut & *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 28. [i] Οἰκείαν *Big.* [k] Εὐεργεσίαν *Big.* [l] Illud μὲν ex *MSS*. [m] Γυναικὸς *Gall.* 2. atque ita in verſione ſua *Gelenius*. [n] Hic μὲν inſertum dedimus ex *MSS.* & mox καὶ ante παιδὶ delevimus. [o] Sic *MSS.* ἀπὸ τῆς in *Editis*. [p] Ἀβδίου *Vat.* [q] Idem ſenſit *Chaldæus Interpr.* ut & *Rabbini Aliique*. videſis *Theodoretum* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. κδʹ. [r] Ita cum omnibus *MSS. & Vet. Interpr.* ἑκατὸν. ἔλεγε γὰρ, ὡς αὐτοῦ in *Editis*. * Eo quidem ſenſu ἀφανίζω accipio, quo reperitur *Matth.* 6. 16. † *Vel*, in ſuum quiſque regnum abierunt. †† Ita cum *Epiphanio* placuit interpretari vocem ἀναιρουμένους.

a Αὐτὴν

τοῦ ἀνδρὸς τελευτὴν ἄγεσθαι νῦν ὑπὸ τῶν δανειστῶν [a] αὐτήν τε καὶ τέκνα πρὸς δουλείαν. παρεκάλει τε διὰ ταύτην τὴν ἐργασίαν τἀνδρὸς ἐλεῆσαί τε καὶ παρασχεῖν τινα βοήθειαν. [b] πυθομένῳ δ' αὐτοῦ τί ἔχοι ἐπὶ τῆς οἰκίας, ἄλλο μὲν οὐδὲν, ἔφη, ἔλαιον δὲ βραχὺ λίαν ἐν κεραμίῳ. ὁ δὲ προφήτης ἀπελθοῦσαν ἐκέλευσεν ἀγγεῖα χρήσασθαι πολλὰ παρὰ τῶν γειτόνων κενά· καὶ τὰς θύρας ἀποκλείσασαν τοῦ δωματίου, μεταχεῖν εἰς ἅπαντα [c] τὸ ἔλαιον. τὸν γὰρ Θεὸν πληρώσειν [d] ταῦτα. τῆς δὲ γυναικὸς τὰ κελευσθέντα [e] ποιησάσης, καὶ τοῖς τέκνοις προσφέρειν ἕκαστον τῶν ἀγγείων προσταττούσης, ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη, καὶ οὐδὲν ἦν κενὸν, ἐλθοῦσα πρὸς τὸν προφήτην πάντα ἀπήγγειλεν. ὁ δὲ [f] συμβουλεύει [g] τὸ ἔλαιον [h] ἀπελθοῦσαν ἀποδόσθαι, καὶ τοῖς δανεισταῖς ἀποδοῦναι τὰ ὀφειλόμενα· γενήσεσθαι δέ τι καὶ [i] περισσότερον ἐκ τῆς τιμῆς τοῦ ἐλαίου, ᾧ πρὸς διατροφὴν τὴν τῶν τέκνων [k] καταχρήσεται. καὶ Ελισσαῖος μὲν οὕτως ἀπήλλαξε τῶν χρεῶν τὴν γυναῖκα, καὶ τῆς ἀπὸ τῶν δανειστῶν ὕβρεως ἠλευθέρωσεν.

γ'. [l] Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ἰώραμον ἐξαπέστειλε, φυλάττεσθαι τὸν τόπον ἐκεῖνον αὐτῷ παραινῶν· εἶναι γὰρ ἐν αὐτῷ [m] Σύρους τινὰς τοὺς ἐκεῖ λοχῶντας αὐτὸν [n] ἀναιρεῖν. καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς, οὐκ ἐπὶ τὴν θήραν [o] ἐξώρμησε τῷ προφήτῃ πειθόμενος. [p] Αδαδος δὲ, τῆς ἐπιβουλῆς [q] διαμαρτὼν, ὡς τῶν ἰδίων αὐτοῦ καταμηνυσάντων τὴν ἐνέδραν πρὸς Ἰώραμον, ὠργίζετό τε, καὶ μεταπεμψάμενος αὐτοὺς προδότας ἔλεγε τῶν ἀπορρήτων αὐτοῦ, καὶ θάνατον ἠπείλει, φανερᾶς τῆς ἐπιχειρήσεως, ἣν μόνοις ἐκείνοις ἐπίστευσε, τῷ πολεμίῳ [r] γεγενημένης. φήσαντος δέ τινος τῶν παρόντων, "μὴ ψευδοδοξεῖν αὐτὸν, μηδ' "ὑπονοεῖν [s] αὐτῶν ὡς πρὸς τὸν ἐχθρὸν αὐτοῦ κατειρηκότων "τὴν ἔκπεμψιν τῶν ἀναιρησόντων αὐτὸν, ἀλλὰ γινώσκειν ὅτι "Ελισσαῖός ἐστιν ὁ προφήτης, ὁ πάντα μηνύων αὐτῷ, καὶ "φανερὰ ποιῶν τὰ ὑπ' αὐτοῦ [t] βεβουλευμένα," προσέταξε [u] πέμψασι μαθεῖν ἐν τίνι πόλει [x] τυγχάνει διατρίβων ὁ Ελισσαῖος. οἱ δὲ πεμφθέντες ἧκον ἀγγέλλοντες αὐτὸν ἐν [y] Δωθαῒμ ὑπάρχοντα. πέμπει τοιγαροῦν [z] Αδαδος ἐπὶ τὴν πόλιν δύναμιν πολλὴν [a] ἵππων καὶ ἁρμάτων, ὅπως τὸν Ελισσαῖον λάβωσιν. οἱ δὲ νυκτὸς πᾶσαν [b] κύκλῳ τὴν πόλιν περιλαβόντες εἶχον ἐν φρουρᾷ. ἅμα δ' ἕῳ τοῦτο μαθὼν ὁ τοῦ προφήτου διάκονος, καὶ ὅτι ζητοῦσιν οἱ πολέμιοι λαβεῖν Ελισσαῖον, ἐδήλωσεν αὐτῷ μετὰ βοῆς καὶ [c] ταραχῆς [d] δραμὼν πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, τὸν θεράποντα μὴ δεδιέναι παρεθάρσυνε, καὶ [e] τῷ Θεῷ συμμάχῳ

fata viri *ipſam cum liberis à creditoribus in ſervitutem abripi. orabatque ob hoc mariti factum *egregium* ſui miſereretur, & auxilii aliquid largiretur. Quærenti autem *vati*, quid domi haberet, nihil omnino, reſpondit, niſi perexiguum olei in vaſculo. Tum vates juſſit ut diſcedat, atque vaſa utenda accipiat à vicinis, eaque vacua & non pauca; foribuſque cubiculi occluſis oleum in univerſa transfundat: Deum enim iſta *omnia* repleturum eſſe. Cum autem mulier juſſis paruiſſet, præciperetque liberis ut vaſa ſingula ſibi admoverent, poſtquam omnia repleta erant, & nullum ſuperabat, iſta vati indicatum ivit. Ille vero conſilium dat, ut oleum venditum iret, atque creditoribus *ſuis* ſatisfaceret: aliquantulum vero ex olei pretio etiam ſuperfuturum eſſe, quo ipſi ad liberos ſuſtentandos uti liceret. Et quidem Eliſſæus ita mulieris æs alienum diſſolvit, eamque à creditorum vexatione liberavit.

Oleum ab Eliſſæo perpetuatum. 4 Regum, c. 4.

3. Porro Eliſſæus mature *quoſdam* cum monitis ad Joramum miſit, ut caveret locum illum, *quem iſti indicarent*, eſſe enim illic Syrorum nonnullos in inſidiis locatos ut eum interficerent. Et rex quidem, vati obſequens, ad venationem †*paratam* non egreſſus eſt. Adadus autem, cum fruſtra eſſent doloſa conſilia, quaſi ſuorum aliqui inſidias Joramo prodidiſſent, & animo permotus eſt, & eos juſſu ſuo accerſitos accuſabat, quod arcana ipſius patefeciſſent; mortemque intentabat, ut qui hoſti conata aperuiſſent quæ illis ſolummodo crediderat. At cum quidam illorum qui aderant ipſum monuiſſet, "ne falſa opinione teneretur, neque ſuos ſuſpectos haberet, quaſi "ipſius inimico denunciaſſent miſſionem illorum, quibus mandatum erat ut eum interficerent, ſed ſcire deberet vatem eſſe Eliſſæum "qui hoſtium regi omnia indicat, conſiliaque "illius *ſecreta* ei recludit," juſſit eos per nuncios explorare quanam in urbe moretur Eliſſæus. Illi vero, qui miſſi fuerant, nunciatum ad eum veniebant, illum eſſe in *urbe* Dothaïm. Adadus igitur in urbem mittit multas equitum turmas cum curribus, ut Eliſſæum caperent. atque illi in cuſtodia urbem undique obſeſſam habuerunt. Cum autem prima luce hoc intellexiſſet vatis miniſter, quodque id voluiſſent hoſtes ut Eliſſæum caperent, vociferans metuque perculſus ad eum accurrit, & hoc ipſum ei nunciavit. Ille vero famulum bono eſſe animo hortabatur, & *ipſe* ex Dei auxilio fidu-

Eliſſæus Iſraëlitarum regem de Syrorum inſidiis admonet. 4 Regum, c. 6.

Syriæ rex mittit qui Eliſſæum capiant. 4 Regum, c. 6.

---

a Αὐτὴν καὶ τὰ τέκνα *Vat.* b Πυνθανομένῳ *Big. & Samb.* c Τοῦ ἐλαίου *Samb.* d Ita *Big. Samb. & Vat.* πάντα *Epiphan.* αὐτὰ in *Editis.* e Ita in omnibus *MSS.* atque ita fere legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod dum mulier feciſſet & ejus filii unumquodque vas obtuliſſent. dum completa fuiſſent &c.* ποιούσης· ἐπεὶ πάντα ἐπληρώθη ac nihil præterea in *Editis.* f Συνεβούλευε aut συνεβούλευσε legiſſe videtur *Epiphan.* g Τοὔλαιον *Big. Samb. & Gall.* 1. h Ita cum *Cod. Vat.* ἀπελθούσῃ in *Editis Aliiſque.* nihil huic voci reſpondet in verſione *Epiphanii.* i Περισσὸν *Vat.* k Ita cum *Big. & Samb.* καταχρήσασθαι in *reliquis.* l Suſpicor hîc loci ingentem eſſe lacunam: non ſolum quod illorum pleraque deſideremus, quæ de miraculis ab Eliſſæo editis narrant *S. Literæ, 4 Regum,* c. 4, 5, & 6. ſed & quod male cum præcedentibus cohæreant illa, Ελισσαῖος δὲ ταχέως &c. quæ ſane optime ſe haberent, ſi *S. Literarum* veſtigiis inſiſteremus, 4 *Regum,* c. 6. v. 8. *Tum Syriæ rex, cum contra Iſraëlitas bellum gereret, conſilium cum ſuis cepit, de copiis in certo quodam loco collocandis:* Ελισσαῖος δὲ ταχέως πρὸς Ἰώραμον ἐξαπέστειλε &c. m Σύρων τινὰς τοὺς ἐκεῖ *Big. & Samb.* τοὺς ἐκεῖ Σύρων λοχ. *Gall.* 1. 2. n Ανελεῖν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. o Ita *MSS.* ὥρμησε in *Editis.* p Ita cum *Vet. Interpr.* in *reliquis* Αδερ. Vide ad p. 383. v. 29. q Διαμαρτάνων *Samb.* r Ita *MSS.* γενομένης in *Editis.* ſ Αὐτῶν deeſt *Big. & Gall.* 1. 2. qui mox legunt κατειρηκότας. Verum cum ὑπονοεῖν apud *Thucydidem* habeamus junctum genitivo perſonæ, vulgatam lectionem retinui. αὐτὸν & dein κατειρηκότος habet *Samb.* κατειρηκότος quidem *Vat.* ſine αὐτῶν vel αὐτόν. t Βουλευόμενα in quinque *MSS.* u Πέμψας *Big. Samb. & Vat.* x Ita cum *MSS.* in *Editis* διατρίβων τυγχάνων. y Ita etiam LXXII. Δωθαῒ *Vat.* Δωθαεὶμ & Δωθαεὶν *Gall.* z Hîc loci Αδερ in *libris* omnibus. *Ader qui & Adadus* in verſione *Epiphanii.* a Ita & LXXII. ἱππέων *Vat.* b Εν κύκλῳ *Big. & Samb.* c Ita *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. τάχους in *Editis.* d Εισδραμὼν *Vat.* e Similis loquutio exſtat p. 384. v. 31. τὸν Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χρώμενος καταφρ. *Big. & Samb.* τὸν Θεὸν ᾧ συμμάχῳ χρώμενος ἀδεὴς ἦν *Gall.* 1. τὸν Θεὸν ᾧ συμμάχῳ πεποιθὼς καταφρονῶν *Gall.* 2. τὸν Θεὸν ὡς συμμάχῳ θαρρῶν ἀδεὴς ἦν *Vat.* in *Epiphanii* verſione. *Ille vero ſecurus de auxilio Dei contemnebat hoſtes, miniſtrumque metuentem crebro, fiduciam habere præcepit, ſperans quoniam Deus virtutis ſuæ potentiæque præſentiam.* * In *S. Literis,* inſtare creditores ut in ſervituem ducant. Juxta *Epiphanium,* nunc vero poſt viri ſui mortem à creditoribus urgeri, atque ejus filios ad ſervitium rapi. † Vocem *paratam* agnoſcit *Epiphan.*

a Deeſt

fiducia elatus nil metuebat: orabatque *Deum* ut miniſtro, quo is fortius & meliori ſpe animatus eſſet, potentiam ejus & præſentiam, quoad licet, patefaceret. Tum Deus, vatis precibus exauditis, fecit ut Eliſſæum multo equitatu circundatum & curribus aſpiceret, adeo ut ille metum poſuerit animoſque ſumpſerit ad conſpectum tanti, ut putabat, auxilii. Deinde Deum precabatur Eliſſæus, ut hoſtium oculos obſcuraret, caliginem illis incutiendo, præ qua fore ut illum dignoſcere non potuerint. Impetrato & hoc quoque, in medios hoſtes egreſſus, interrogavit *eos* quem quæſitum venerint. Cumque illi dicerent, ſe Eliſſæum vatem *quærere*; pollicebatur ſe hunc illis traditurum eſſe, ſi ad urbem in qua eſſet ipſum ſequerentur. Atque illi quidem, & oculis & mente à Deo occœcati, ſine cunctatione vatem ducem ſequuntur. Quos ubi Samariam perduxerat Eliſſæus, regi quidem Joramo præcepit, ut portas clauderet, Syroſque ſuis copiis circundaret: Deum vero oravit, ut eorum oculos aperiret, illiſque caliginem auferret. Tum illi, cœcitate diſcuſſa, viderunt ſeſe in mediis hoſtibus verſari. Cum autem Syri, ut veriſimile erat, ex re adeo miranda & inopinata valde animis eſſent conſternati & conſilii inopes hærerent, vatemque rex percontaretur an juberet eos jaculis configi; id quidem ne fieret, obſtitit Eliſſæus: jure enim belli captos occidere fas eſſe, illos vero nihil damni ejus regioni intuliſſe, ſed Dei ductu ignaros omnium eò perveniſſe. ideoque conſilium dedit, ut hoſpitio *benigne* exceptos menſæque *lautæ* adhibitos, illæſos dimitteret. Et quidem Joramus, vatis monitis obſequens, Syros ſplendide & magnifice tractatos ad regem ſuum Adadum dimiſit.

Eliſſæus Syros in Samariam pertrahit: qui à rege honorifice tractati dimittuntur. 4 Regum, c. 6.

4. Cum autem iſti reverſi quæ illis acciderant ei nunciaſſent, Adadus rei prodigium demiratus, Deique Iſraëlitarum potentiam pariter ac præſentiam, inſuper & vatem cui manifeſto adeo numen aderat, clam quidem præ metu Eliſſæi nihil contra Iſraëlitarum regem moliri ſtatuit; palam vero bellum ei inferre in animum induxit, copiarum numero & viribus ſe hoſtibus ſuperiorem eſſe exiſtimans. coactoque magno exercitu, contra Joramum proficiſcitur. Qui ſecum reputans ſe non adeo viribus pollere ut cum Syro acie dimicaret, ſeſe in Samariam incluſit, valida urbis munitione fretus. Adadus vero ratus ſi non machinis *&* *operibus* ſe urbem capturum, fame tamen rerumque neceſſariarum inopia in poteſtatem ſuam redacturum eſſe Samarenſes, copiis admotis urbem obſidet. Tanta autem ciborum penuria premebatur Joramus, ut propter caritatem immodicam intra Samariam caput aſini octoginta quidem nummis argenteis venierit, quinque vero nummis argenteis ſextarium ſtercoris columbini emerint Hebræi pro ſale. Quo factum eſt ut rex *magnopere* vereretur, ne quis fame adactus urbem hoſti-

Adadus, bello Judæos rurſus adortus, Samariam obſidet. 4 Regum, c. 6.

Gravis Samariæ fames inceſſit. 4 Regum, c. 6.

καταφρονῶν ἀδεὴς ἦν· παρεκάλει τε, τῷ διακόνῳ πρὸς τὸ λαβεῖν αὐτὸν εὔελπι θάρσος, ἐμφανίσαι τὴν αὐτοῦ δύναμιν καὶ παρουσίαν, ὡς δυνατόν. ὁ δὲ Θεὸς, ἐπήκοος τῶν εὐχῶν τοῦ προφήτου γενόμενος, πλῆθος ἁρμάτων καὶ ἵππων τῷ θεράποντι περὶ τὸν Ελισσαῖον κεκυκλωμένον θεάσασθαι παρέσχεν, ὡς αὐτὸν ἀφιέναι μὲν τὸ δέος, ἀναθαρσῆσαι δὲ πρὸς τὴν ὄψιν τῆς νομιζομένης συμμαχίας. Ελισσαῖος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ τὰς τῶν πολεμίων ὄψεις ἀμαυρῶσαι τὸν Θεὸν παρεκάλει, ἀχλὺν αὐταῖς ἐπιβαλόντα ἀφ' ἧς ἀγνοήσειν αὐτὸν ἔμελλον. γενομένου δὲ καὶ τούτου, παρελθὼν εἰς μέσους τοὺς ἐχθροὺς ἐπηρώτησε τίνα ἐπιζητοῦντες ἦλθον. τῶν δὲ τὸν προφήτην Ελισσαῖον εἰπόντων, παραδώσειν ὑπέσχετο, εἰ πρὸς τὴν πόλιν, ἐν ᾗ τυγχάνει ὢν, ἀκολουθήσειαν αὐτῷ. καὶ οἱ μὲν ἡγουμένῳ τῷ προφήτῃ, τὰς ὄψεις ὑπὸ τοῦ Θεοῦ καὶ τὴν διάνοιαν ἐπεσκοτισμένοι, σπουδάζοντες εἵποντο. ἀγαγὼν δ' αὐτοὺς Ελισσαῖος εἰς Σαμάρειαν, Ιωράμῳ μὲν τῷ βασιλεῖ προσέταξε κλεῖσαι τὰς θύρας, καὶ περιστῆσαι τοῖς Σύροις τὴν αὐτοῦ δύναμιν· τῷ Θεῷ δὲ ηὔξατο καθᾶραι τὰς ὄψεις τῶν πολεμίων, καὶ τὴν ἀχλὺν αὐτῶν ἀνελεῖν. οἱ δ' ἐκ τῆς ἀμαυρώσεως ἐκείνης [b]ἀφεθέντες, ἑώρων αὐτοὺς ἐν μέσοις τοῖς ἐχθροῖς ὑπάρχοντας. ἐν ἐκπλήξει δὲ δεινῇ καὶ ἀμηχανίᾳ τῶν Σύρων, οἷον εἰκὸς, ἐφ' οὕτως θείῳ καὶ παραδόξῳ πράγματι κειμένων, καὶ τοῦ βασιλέως Ιωράμου πυθομένου τὸν προφήτην εἰ κελεύσειεν αὐτοὺς κατακοντισθῆναι, τοῦτο μὲν ἐκώλυσε ποιεῖν Ελισσαῖος· τοὺς γὰρ νόμῳ ληφθέντας πολέμου ἀποκτείνειν [c]ἔλεγεν εἶναι δίκαιον, τούτους δὲ μηδὲν κακὸν ἐργάσασθαι τὴν ἐκείνου χώραν, θείᾳ δὲ δυνάμει πρὸς αὐτοὺς οὐκ εἰδότας ἐλθεῖν. [d]συνεβούλευσέ τε ξενίων αὐτοῖς μεταδόντα καὶ τραπέζης, ἀπολύειν ἀβλαβεῖς. Ιώραμος μὲν οὖν τῷ προφήτῃ πειθόμενος, ἑστιάσας λαμπρῶς καὶ πάνυ φιλοτίμως τοὺς Σύρους, ἀπέλυσε πρὸς Αδαδον τὸν αὐτῶν βασιλέα.

δ'. Τῶν δ' ἀφικομένων καὶ δηλωσάντων αὐτῷ τὰ συμβεβηκότα, θαυμάσας ὁ Αδαδος τὸ παράδοξον καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιφάνειαν καὶ δύναμιν, καὶ τὸν προφήτην ᾧ τὸ θεῖον οὕτως ἐναργῶς παρῆν, κρύφα μὲν οὐκέτι διέγνω [e]τῷ τῶν Ισραηλιτῶν ἐπιχειρεῖν βασιλεῖ, τὸν Ελισσαῖον δεδοικώς· φανερῶς δὲ πολεμεῖν ἔκρινε, τῷ πλήθει τῆς στρατιᾶς καὶ τῇ δυνάμει νομίζων περιέσεσθαι τῶν πολεμίων. καὶ στρατεύει μετὰ μεγάλης δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιώραμον. ὃς οὐχ ἡγούμενος αὐτὸν ἀξιόμαχον εἶναι τοῖς Σύροις, ἐνέκλεισεν αὐτὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν, θαρρῶν τῇ τῶν τειχῶν ὀχυρότητι. Αδαδος δὲ, λογισάμενος αἱρήσειν τὴν πόλιν, εἰ καὶ μὴ τοῖς μηχανήμασι, λιμῷ μέντοι καὶ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων παραστήσασθαι τοὺς Σαμαρεῖς, προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. οὕτω δ' ἐπέλιπε τὸν Ιώραμον ἡ τῶν ἀναγκαίων εὐπορία, ὡς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς ἐνδείας ἐν τῇ Σαμαρείᾳ πραθῆναι ὀγδοήκοντα μὲν [f]ἀργυρῶν νομισμάτων κεφαλὴν ὄνου, πέντε δ' ἀργυρῶν νομισμάτων ξέστην κόπρου περιστερῶν [g]ἀντὶ ἁλῶν ὠνεῖσθαι τοὺς Εβραίους. ἦν δ' ἐν φόβῳ μὴ διὰ τὸν λιμὸν προδῷ τις τοῖς ἐχθροῖς [h]τὴν πόλιν

ὁ Ιώρα-

---

[a] Deeſt τε in aliquot *MSS.* [b] Ita *MSS.* ἀφέντες in *Editis.* [c] Ita *Big. Samb. & Vat.* in *Editis Aliiſque* deeſt εἶναι. [d] Συνεβούλευσέ τε ξ. α. μεταδόντα *Vat.* [e] Illud τῷ ex *MSS.* [f] Ἀργύρων hîc & mox infra *Samb.* in aliquot *codicibus* LXXII. *πεντήκοντα σίκλων ἀργυρίου.* [g] Ita & *Theodoret.* in 4 *Regum.* ΕΡΩΤ. κα'. Videſis *Jac. Capellum* de *Pond.* & *Menſ.* p. 76. & *Bochartum* in *Hieroz.* P. 2. l. 1. c. 7. [h] Τὴν πόλιν. ὁ δ' Ἰώραμος καθ' ἡμέραν in omnibus *MSS.* verum lectionem vulgatam agnoſcit *Vet. Interpr.*

a Ita

ὁ Ἰώραμος, καὶ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐκπεριήρχετο τὰ τείχη καὶ τὰς φυλακὰς, μή τις ἔνδον εἴη· [a] παρ' αὐτοῖς σκεπτόμενος· καὶ τῷ βλέπεσθαι καὶ φροντίζειν ἀφαιρούμενος καὶ τὸ βούλεσθαί τι τοιοῦτο, καὶ τὸ ἔργον, εἰ ταύτην τις τὴν γνώμην ἤδη λαμβάνειν ἔφθασεν. ἀνακεκραγυίας δέ τινος γυναικὸς, δέσποτα [b] ἐλέησον, νομίσας αἰτεῖν τι μέλλειν αὐτὴν τῶν πρὸς τροφὴν, ὀργισθεὶς ἐπηράσατο αὐτῇ τὸν Θεὸν, καὶ μήτε ἀλωὰς αὐτῷ μήτε ληνοὺς ὑπάρχειν ἔλεγεν, ὅθεν τι καὶ παράσχοιεν αὐτῇ δεομένῃ. τῆς δ' οὐδενὸς μὲν χρήζειν εἰπούσης τούτων, οὐδ' ἐνοχλεῖν τροφῆς ἕνεκα, κριθῆναι δ' ἀξιούσης πρὸς ἄλλην γυναῖκα, κελεύσαντος λέγειν καὶ διδάσκειν περὶ ὧν ἐπιζητεῖ, "συνθήκας, ἔφη, ποιήσασθαι μετὰ τῆς ἑτέρας γυναικὸς [c] γειτνιώσης καὶ φίλης αὐτῇ τυγχανούσης, ὅπως, ἐπεὶ τὰ τοῦ λιμοῦ καὶ τῆς ἐνδείας ἦν ἀμήχανα, διαχρησάμεναι τὰ τέκνα, ἦν δ' ἄρρεν ἑκατέρᾳ παιδίον, ἀνὰ μίαν ἡμέραν θρέψωμεν ἀλλήλας. κἀγὼ [d] μὲν, φησὶ, πρώτη τοὐμὸν κατέσφαξα, καὶ τὴν παρελθοῦσαν ἡμέραν τοὐμὸν ἐτράφημεν ἀμφότεραι. ἡ δ' οὐ βούλεται ταὐτὸ ποιεῖν, ἀλλὰ παραβαίνει τὴν συνθήκην, καὶ τὸν υἱὸν ἀφανῆ πεποίηκε." τοῦτ' ἐλύπησε σφοδρῶς Ἰώραμον ἀκούσαντα, καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ δεινὸν ἐκβοήσας, ἔπειτα ὀργῆς ἐπὶ τὸν προφήτην Ἐλισσαῖον πληρωθεὶς, ἀνελεῖν αὐτὸν ὥρμησεν, ὅτι μὴ δεῖται τοῦ Θεοῦ πόρον αὐτοῖς καὶ διαφυγὴν τῶν περιεχόντων κακῶν δοῦναι· τόν τε ἀποτεμοῦντα αὐτοῦ τὴν κεφαλὴν, εὐθὺς [e] ἐξέπεμψε. καὶ ὁ μὲν ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν ἠπείγετο τοῦ προφήτου, τὸν δὲ Ἐλισσαῖον οὐκ ἔλαθεν ἡ τοῦ βασιλέως ὀργή· καθεζόμενος δ' οἴκαδε παρ' ἑαυτῷ σὺν τοῖς μαθηταῖς ἐμήνυσεν αὐτοῖς, ὅτι Ἰώραμος ὁ τοῦ φονέως υἱὸς πέμψειε τὸν ἀφαιρήσοντα αὐτοῦ τὴν κεφαλήν. ἀλλ' ὑμεῖς, φησὶν, ὅταν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς ἀφίκηται, [f] παραφυλάξαντες εἰσιέναι μέλλοντα [g] προσαποθλίψατε τῇ θύρᾳ καὶ κατάσχετε· ἀκολουθήσει γὰρ αὐτῷ πρὸς ἐμὲ [h] παραγινόμενος ὁ βασιλεὺς, μεταβεβουλευμένος. καὶ οἱ μὲν τὸ κελευσθὲν, ὡς ἧκεν ὁ πεμφθεὶς ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τὴν ἀναίρεσιν τοῦ Ἐλισσαίου, ἐποίησαν. Ἰώραμος δὲ [i] καταγνοὺς τῆς ἐπὶ τὸν προφήτην ὀργῆς, καὶ δείσας [k] μὴ φθάσῃ κτείνας αὐτὸν ὁ τοῦτο προσταχθεὶς, ἔσπευσε κωλῦσαι γενέσθαι τὸν φόνον, καὶ διασῶσαι τὸν προφήτην. ἀφικόμενος δὲ πρὸς αὐτὸν, ᾐτιᾶτο ὅτι μὴ παρὰ τοῦ Θεοῦ λύσιν αὐτοῖς τῶν παρόντων κακῶν αἰτεῖται, ἀλλ' οὕτως ὑπ' αὐτῶν φθειρομένους [l] ὁρᾷ. Ἐλισσαῖος δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐπηγγέλλετο, κατ' ἐκείνην τὴν ὥραν, [m] καθ' ἣν ὁ βασιλεὺς ἀφίκετο πρὸς αὐτὸν, ἔσεσθαι πολλὴν εὐπορίαν τροφῆς· καὶ πραθήσεσθαι μὲν [n] ἐν τῇ ἀγορᾷ σίκλου δύο κριθῆς σάτα, ὠνήσεσθαι δὲ σεμιδάλεως σάτον σίκλου. ταῦτα τόν τ' Ἰώραμον καὶ τοὺς παρόντας εἰς χαρὰν περιέτρεψε. πιστεύειν γὰρ τῷ προφήτῃ διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς προπεπειραμένοις ἀλήθειαν οὐκ ὤκνουν. ἀλλὰ καὶ τὸ ἐπ' ἐκείνης ἐνδεὲς τῆς ἡμέρας καὶ ταλαίπωρον [p] ἡ προσδοκωμένη κοῦφον αὐτοῖς ἐποίει. [q] ὁ δὲ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμὼν,

Mater filium comedit. 4 *Regum, c.* 6.

Ira regis in Eliſſæum. 4 *Regum, c.* 6.

Eliſſæus ſummam vilitatem pollicetur in poſterum diem. 4 *Regum, c.* 7.

bus proderet, & quotidie mœnia *ipſe* obiret & excubias, diſpiciens an quis intus ab iis occuleretur: &, quod *conſpiceretur & curam adhiberet, aliis obſtitit, quo minus perfide aliquid cogitarent, aut cogitata perficerent, ſiquis hujuſmodi quid perpetrare prius inſtituiſſet. Quod dum faceret, muliere quadam exclamante, miſerere domine, ratus ipſam aliquid ſibimet, quo veſceretur, petituram, ira commotus, eam Dei nomine diris devovit, ajebatque, ſibi neque areas eſſe neque torcularia, unde & ipſi egenti aliquid largiri poſſet. Cumque illa horum quidem nihil ſe deſiderare diceret, neque ob cibum moleſtam eſſe, ſed ut litem, quam cum alia muliere habuit, dijudicare non gravaretur, ubi ille eam loqui juſſerat ipſumque de iis quæ requirit certiorem facere, "ſibi cum alia muliere vicina ſuique amica conveniſſe, dicebat, ut, cum famis & inediæ mala non amplius ferre potuerint, mactatis liberis *ſuis* (nam utrique infans erat maſculus) alternis diebus altera alteram aleret. atque, ego quidem, ait, prima meum jugulavi, heſternaque die meo ambæ veſcebamur. Illa vero non vult idem *jam* facere; ſed à pactis recedit, filiumque ſuum abſcondidit." Hæc res audita vehementi dolore affecit Joramum: cumque veſtem conſcidiſſet & graviter exclamaſſet, poſtea in vatem Eliſſæum ira accenſus eſt, magnopere volens eum occidere, quod non oraret Deum ut daret remedium & fugam malorum quibus tenebantur: atque ſtatim miſit qui caput ei præcideret. Et ille quidem ad vatis cædem properabat; Eliſſæum vero haud latuit regis ira: ſed domi *ſuæ* ſedens una cum diſcipulis, eis indicavit, quod Joramus homicidæ filius miſerit qui ei caput auferret. Vos vero, inquit, cum venerit is cui hoc mandatum eſt, obſervate ut ingreſſurum foribus affligatis, atque retineatis: etenim ſequetur eum ad me veniens rex, mutato conſilio. Atque illi quidem, ubi venit qui à rege ad perimendum Eliſſæum miſſus erat, juſſa fecerunt. Joramus autem ſuæ contra vatem iracundiæ pœnitens, verituſque ne eum jam occidiſſet qui ad hoc miſſus erat, properavit cædem fieri prohibere, vatemque conſervare. Atque ubi ad eum venit, conqueri de eo cœpit, qui eis præſentium malorum remedium à Deo non poſtularet, ſed eos ita malis illis confici ſpectaret. Eliſſæus autem in craſtinum diem promittebat, eadem hora qua tum rex ad eum venerat, futuram magnam alimenti copiam & abundantiam; foreque ut in foro bina quidem hordei ſata ſiclo vendantur, ſimilæ vero ſatum ſiclo ematur. Iſta Joramum & qui cum eo erant ad gaudia converterunt. non enim tardi erant ad fidem vati habendam, quod vaticiniorum ejus veritatem jam ante experti fuiſſent. immo etiam illius diei inediam & miſeriam eis levavit futuri exſpectatio. Tertiæ autem *copiarum* partis præfectus,

---

[a] Ita cum *Vat.* & *Vet. Interpr.* παρ' αὐτοῖς in *Editis Aliiſque.* [b] Δέσποτα κύριε ἐλέησον in pleriſque *MSS.* [c] *Al.* γειτνιώσης αὐτῇ καὶ φίλης τυγχανούσης. [d] Illud μὲν ex *MSS.* [e] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐξέπεμπε in *reliquis.* [f] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* κατάσχετε etiam habet *Gall.*2. in *Editis Aliiſque* παραφυλάξεσθε εἰσιέναι μέλλοντα προσαποθλίψαι τῇ θύρᾳ καὶ κατασχεῖν. [g] 4 *Regum,* c. 6. v. 32. ἀποκλείσατε τὴν θύραν καὶ παραθλίψατε αὐτὸν ἐν τῇ θύρᾳ, *in janua eum prematis,* ut vertit *Caſtalio.* [h] Ita cum *MSS.* παραγινόμενος in *Editis.* [i] Forſan μεταγνούς. [k] Μὴ φθάσας κτείνῃ *Vat.* [l] Περιορᾷ *Vat.* ὑπερορᾷ *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* [m] Sic cum *Big. Samb.* & *Vat.* in *reliquis* præpoſitio deeſt. [n] Ἐν ταῖς πύλαις Σαμαρείας LXXII. [o] Ita *Samb.* ὠνήσεσθαι *Gall.* 2. ὠνεῖσθαι in *Editis Aliiſque.* [p] Sc. ἡμέρα. *Epiphanius* ita vertit, ac ſi legiſſet aut ſaltem ſubintellexiſſet εὐπορία. [q] Ὁ δὲ τριστάτης LXXII. *Triumvir* ex verſione *Caſtalionis.* * *Al.* conſpectus fuerit curam adhibere.

amicus regis, qui tum forte eum reclinatum ferebat, "incredibilia, inquit, loqueris, ô vates: & ſicuti iſtud haud fieri poteſt ut Deus "è cœlo effunderet hordei & ſimilæ cataractas, ita fieri nequeunt quæ à te jam dicta "ſunt." Cui vates dicebat, "tuis quidem oculis "iſta videbis ad hunc plane modum evenire, "cum vero exſtiterint eorum nullatenus particeps eris.

Leproſorum conſilium. 4 Regum, c. 7.

5. Quæ itaque ab Eliſſæo prædicta ad exitum perducta ſunt, hoc modo. Lege cautum erat apud Samariam, ut qui lepra ſcateant, & corpora non habeant morbi iſtiuſmodi pura, extra civitatem manerent. Quatuor itaque viri ob hanc cauſam ante portam manentes, nemine ad eos propter ſummam famis diritatem cibi aliquid afferente, lege quidem in urbem intrare prohibiti, ratique, ſi liceret, fore ut fame male perirent, hoc ipſum vero victus inopia paſſuros eſſe etiamſi loco ſuo manerent, ſtatuerunt ſeſe hoſtibus committere, ut ſi quidem illis pepercerint victuri, ſin vero occiderint honeſte morituri. Cum hanc ſententiam ratam feciſſent, *nocte ſe conferebant ad caſtra hoſtium. Jam autem Deus incipiebat Syros exterrere & perturbare, aureſque illorum, quaſi in eo eſſet exercitus ut adventaret, ſono equorum & armorum complere, facereque ut magis illis hæc creſceret ſuſpicio. ita ſcilicet ex ea animo erant affecti, ut relictis caſtris ad Adadum concurrerint, dicentes, Joramum Iſraëlitarum regem, ſibi in auxilium mercede conductis & Ægyptiorum rege & rege Inſularum, ipſos adortum venire. ſonitum enim illorum appropinquantium exaudiri. Hæc nunciantibus Adadus (nam & ejus ſimiliter ac militum aures *iſtiuſmodi ſtrepitu* circumſonabant) fidem habuit. atque confuſi admodum & perturbati, in caſtris relictis equis & jumentis vique divitiarum ingenti, in fugam ſe conjecerunt. Leproſi autem iſti, quorum paulo ante meminimus, cum ex Samaria ad Syrorum exercitum receſſiſſent, & ad caſtra perveniſſent, multum ſilentii & taciturnitatis illic animadvertebant. atque in ea ingreſſi, profectique in unum è tabernaculis, cum in propatulo neminem viderent, cibo potuque refecti veſtes ſuſtulerunt, multumque auri elatum extra caſtra abdiderunt. deinde in aliud tabernaculum ingreſſi, itidem quæ in eo *reperta* illinc etiam extulerunt. atque hoc ipſum tertio iterumque fecerunt, ne uno quidem oculis occurrente. Unde conjectura facta hoſtes abſceſſiſſe, ſeipſos incuſare cœperunt, quod hæc Joramo & civibus non nunciatum irent. Ita quidem illi, cum ad Samariæ mœnia acceſſiſſent & ad cuſtodes clamaſſent, ipſis indicabant quid de hoſtibus factum ſit. Illi autem excubitoribus regiis iſta nunciarunt. A quibus cum ea accepiſſet Joramus,

Syri panico terrore fugati. 4 Regum, c. 7.

Leproſi Syrorum caſtra deſerta eſſe ſignificant. 4 Regum, c. 7.

τῷ βασιλεῖ φίλος ὤν, καὶ [a] τότε φέρων αὐτὸν ἐπερηρεισμένον, "ἄπιστα, εἶπε, λέγεις, ὦ προφῆτα· καὶ ὥσ"περ ἀδύνατον ἐκχέαι τὸν Θεὸν ἐξ οὐρανοῦ [b] καταράκτας "κριθῆς ἢ σεμιδάλεως, οὕτως ἀμήχανον καὶ τὰ ὑπὸ σοῦ "νῦν εἰρημένα γενέσθαι." καὶ ὁ προφήτης πρὸς αὐτὸν ταῦτα μὲν εἶπεν, "[c] ὄψῃ τοῦτο λαμβάνοντα τὸ τέλος, "οὐ μεταλήψῃ δ' οὐδενὸς τῶν [d] ὑπαρξάντων.

έ. Ἐξέβη τοίνυν τοῦτον τὸν τρόπον τὰ ὑπὸ Ἐλισσαίου προειρημένα. νόμος ἦν ἐν τῇ Σαμαρείᾳ, τοὺς λέπραν ἔχοντας, καὶ μὴ καθαροὺς ἀπὸ τῶν τοιούτων τὰ σώματα, μένειν ἔξω τῆς πόλεως. ἄνδρες οὖν τὸν ἀριθμὸν τέσσαρες, διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν πρὸ τῶν πυλῶν μένοντες, μηκέτι μηδενὸς αὐτοῖς διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ λιμοῦ τροφὴν ἐκφέροντος, εἰσελθεῖν μὲν εἰς τὴν πόλιν κεκωλυμένοι διὰ τὸν νόμον, κἂν ἐπιτραπῇ δὲ αὐτοῖς διαφθαρήσεσθαι κακῶς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ λογισάμενοι, τοῦτο δὲ πείσεσθαι κἂν αὐτόθι μένωσιν ἀπορίᾳ τροφῆς, παραδοῦναι τοῖς πολεμίοις αὑτοὺς ἔκριναν, ὡς εἰ μὲν φείσαιντο αὐτῶν, ζησόμενοι, εἰ δ' ἀναιρεθεῖεν, [e] εὐθανατήσοντες. ταύτην κυρώσαντες τὴν βουλὴν νυκτὸς ἧκον εἰς τὸ στρατόπεδον [f] τὸ τῶν πολεμίων. ἤρχετο δ' ἤδη τοὺς Σύρους ἐκφοβεῖν καὶ ταράττειν ὁ Θεός, καὶ κτύπον ἁρμάτων καὶ ὅπλων, ὡς ἐπερχομένης στρατιᾶς, ταῖς ἀκοαῖς αὐτῶν ἐνηχεῖν, καὶ ταύτην ἐγγυτέρω προσφέρειν αὐτοῖς τὴν ὑπόνοιαν. ἀμέλει τοῦτον τὸν τρόπον ὑπ' αὐτῆς διετέθησαν, [g] ὥστε τὰς σκηνὰς ἐκλιπόντες συνέδραμον πρὸς τὸν Ἄδαδον, λέγοντες, ὡς Ἰώραμος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεύς, μισθωσάμενος συμμάχους, τόν τε τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, καὶ τὸν [h] τῶν νήσων, ἐπ' αὐτοὺς ἄγει· προσιόντων γὰρ [i] αὐτῶν ἐπακούειν τοῦ κτύπου. ταῦτα λέγουσιν ὁ Ἄδαδος, καὶ γὰρ αὐτὸς περιεψοφεῖτο ἤδη τὰς ἀκοὰς ὁμοίως τῷ πλήθει, προσεῖχε. καὶ μετὰ πολλῆς ἀταξίας καὶ θορύβου, καταλιπόντες ἐν τῇ παρεμβολῇ τοὺς ἵππους καὶ τὰ ὑποζύγια καὶ πλοῦτον ἄφθονον, [k] εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. οἱ δὲ λεπροὶ [l] οἱ ἐκ τῆς Σαμαρείας ἀναχωρήσαντες εἰς τὸ τῶν Σύρων στρατόπεδον, ὧν μικρὸν ἔμπροσθεν ἐπεμνήσθημεν, [m] καὶ γενόμενοι πρὸς τῇ παρεμβολῇ, πολλὴν ἡσυχίαν καὶ [n] ἀφωνίαν ἔβλεπον οὖσαν. [o] καὶ παρελθόντες εἴσω, καὶ ὁρμήσαντες εἰς μίαν σκηνήν, [p] ὡς οὐδένα ἑώρων ἐν μέσῳ, φαγόντες καὶ πιόντες ἐβάστασαν [q] ἐσθῆτα, καὶ πολὺν χρυσὸν κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν· ἔπειτ' εἰς ἑτέραν σκηνὴν παρελθόντες, ὁμοίως τὰ ἐν αὐτῇ πάλιν ἐξεκόμισαν. καὶ τοῦτο ἐποίησαν τετράκις, μηδενὸς αὐτοῖς ὅλως ἐντυγχάνοντος. ὅθεν εἰκάσαντες ἀνακεχωρηκέναι τοὺς πολεμίους, κατεγίνωσκον ἑαυτῶν μὴ ταῦτα [r] δηλούντων τῷ Ἰωράμῳ καὶ τοῖς πολίταις. καὶ οἱ μὲν ἐλθόντες πρὸς τὸ τῆς Σαμαρείας τεῖχος, καὶ ἀναβοήσαντες πρὸς τοὺς φύλακας, ἐμήνυον αὐτοῖς τὰ περὶ τοὺς πολεμίους. ἐκεῖνοι δὲ ταῦτα ἀπήγγειλαν τοῖς τοῦ βασιλέως φύλαξι. παρ' ὧν μαθὼν Ἰώραμος,

μετα-

---

a Ἐφ' ᾧ ὁ βασιλεὺς ἐπανεπαύετο LXXII. b Alio ſenſu vocem καταρράκτης accipiunt LXXII. 3 *Regum*, c. 7. v. 2. cum dicunt, ἰδοὺ ποιήσει κύριος καταρράκτας ἐν οὐρανῷ. c Ita in *Editis Aliiſque*. ὄψει *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. d Ita *Samb.* ὑπαρξάντων in *reliquis*. e *Al.* εὐθανατήσοντες. f Τὸ deeſt aliquibus *MSS.* g Ὥστε συνελθεῖν πρὸς τὸν Ἄδραν λέγοντες *Hen. & Busb.* h Rectius τὸν τῶν Χετταίων in LXXII. 4 *Regum*, c. 7. v. 6. Videſis *N. LLoidii Dictionarium*, voce *Cethim*. i Sic *MSS.* αὐτοῖς in *Editis*. καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Big. & Samb.* k Ἔφυγον *Hen. & Busb.* pro εἰς φυγὴν ἐχώρησαν. l Illud οἱ deeſt *Vat.* m Ὡς γενόμενοι *Big. & Samb.* n Ita *MSS. & Vet. Interpr.* ἀφθονίαν in *Editis*. o Ita *MSS.* καὶ παρελθόντες δὲ εἴσω in *Editis*. p Ὡς deeſt *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. & mox φαγόντες δὲ καὶ π. legunt *Big. & Samb.* q Ἐσθῆτα δὲ πολλὴν χρυσόν, καὶ κομίσαντες ἔξω τῆς παρεμβολῆς ἔκρυψαν *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.* r Δηλοῦντες ſolus *Vat.* * *Sub crepuſculum* juxta *Verit. Hebr.* ἐν τῷ σκότει LXXII.

a Απαγγείλαντας

μεταπέμπεται τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας. πρὸς δὲ ἐλθόντας "ἐνέδραν καὶ τέχνην ὑπονοεῖν ἔλεγε τὴν "ἀναχώρησιν τοῦ τῶν Σύρων βασιλέως, [a] ἀπογνόντος "ὑμᾶς τῷ λιμῷ διαφθαρήσεσθαι, ἵν' ὡς πεφευγότων "ἐπὶ διαρπαγὴν ἐξελθόντων τῆς παρεμβολῆς αἰφνιδίως ἐπιπέσῃ, καὶ κτείνῃ μὲν αὐτοὺς, ἀμαχητὶ δ' ἕλῃ τὴν "πόλιν. ὅθεν ὑμῖν παραινῶ, διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν, "[b] καὶ μηδαμῶς προϊέναι καταφρονήσαντας τῷ τοὺς πο"λεμίους ἀνακεχωρηκέναι." φήσαντος δέ τινος, ὡς ἄριστα μὲν καὶ συνετώτατα ὑπονοήσειε, πέμψαι γε μὴν συμβουλεύσαντος δύο τῶν ἱππέων τοὺς τὴν ἄχρι Ιορδάνου πᾶσαν ἐξερευνήσοντας, ἵν' εἰ ληφθέντες [c] ὑπὸ λοχώντων τῶν πολεμίων διαφθαρεῖεν, φυλακὴ τῇ στρατιᾷ γένωνται, τοῦ μηδὲν ὅμοιον παθεῖν αὐτὴν ἀνυπόπτως προελθοῦσαν, [d] προσαριθμήσεις δέ φησι τοῖς ὑπὸ τοῦ λιμοῦ τεθνηκόσι τοὺς ἱππεῖς, κἂν ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ληφθέντες ἀπόλωνται· ἀρεσθεὶς δὲ τῇ [e] γνώμῃ τοὺς [f] κατοψομένους [g] ἔπεμψεν. οἱ δὲ, κενὴν μὲν τὴν ὁδὸν πολεμίων ἤνυσαν, μεστὴν δὲ σιτίων καὶ ὅπλων εὗρον· ἃ διὰ τὸ κοῦφοι πρὸς τὸ φεύγειν εἶναι [h] ῥίπτοντες κατέλιπον. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ διαρπαγὴν [i] τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ τὸ πλῆθος ἐξαφῆκεν. εὐτελὲς δ' οὐδὲν οὐδ' ὀλίγον [k] ὠφελοῦντο, ἀλλὰ πολὺν μὲν χρυσὸν, πολὺν δ' ἄργυρον, ἀγέλας δὲ παντοδαπῶν κτηνῶν [l] ἐλάμβανον. ἔτι γε μὴν σίτου [m] μυριάσι καὶ κριθῆς, αἷς οὐδ' ὄναρ ἤλπισαν, ἐπιτυχόντες, τῶν μὲν προτέρων κακῶν ἀπηλλάγησαν, ἀφθονίαν δ' εἶχον, ὡς ὠνεῖσθαι δύο μὲν σάτα κριθῆς σίκλου, σεμιδάλεως δὲ σάτον σίκλου, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν. ἰσχύει δὲ τὸ σάτον μόδιον καὶ ἥμισυ Ιταλικόν. μόνος δὲ τούτων οὐκ ὤνατο τῶν ἀγαθῶν ὁ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμών. καταστα θεὶς γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῆς πύλης, ἵνα τὸ πλῆθος ἐπέχῃ τῆς πολλῆς ὁρμῆς, καὶ μὴ κινδυνεύσωσιν ὑπ' ἀλλήλων ὠθούμενοι συμπατηθέντες [n] ἀπολέσθαι, τοῦτ' αὐτὸς ἔπαθε, καὶ τοῦτον ἀποθνήσκει τὸν τρόπον, τὴν τελευτὴν αὐτῷ προφητεύσαντος Ελισσαίου, ὅτε τοῖς ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς ἐσομένης εὐπορίας τῶν ἐπιτηδείων λεγομένοις μόνος ἐξ ἁπάντων οὐκ ἐπίστευσεν.

ς'. Ο δὲ τῶν Σύρων βασιλεὺς Αδαδος διασωθεὶς εἰς Δαμασκὸν, καὶ μαθὼν ὅτι τὸ θεῖον αὐτόν τε καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ πᾶσαν εἰς τὸ δέος καὶ τὴν ταραχὴν ἐκείνην [o] ἐνέβαλεν, ἀλλ' οὐκ ἐξ ἐφόδου πολεμίων ἐγένετο, σφόδρα τῷ δυσμενῆ τὸν Θεὸν ἔχειν ἀθυμήσας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἐκδημήσαντος δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν [p] χρόνον εἰς Δαμασκὸν Ελισσαίου τοῦ προφήτου, γνοὺς ὁ Αδαδος τὸν πιστότατον τῶν οἰκετῶν Αζάηλον ἔπεμψεν ὑπαντησόμενον αὐτῷ, καὶ δῶρα κομίζοντα, κελεύσας ἔρεσθαι περὶ τῆς νόσου, καὶ εἰ [q] διαφεύξεται τὸν

Regis aliorumque conſilium de Syrorum fuga. 4 Regum, c. 7.

amicos duceſque accerſit. ad quos, ubi venerant, dicebat; "ſibi inſidiarum doliqueſuſpicionem dare Syrorum regis diſceſſum, "deſperantis fore ut vos fame intereatis, ut ſi ad "caſtra illorum quaſi fugâ deſerta diripienda "prodieritis, impetu repente facto vos quidem "ipſos perimat, urbem vero ſine pugna capiat. Quare vos moneo ut urbem cuſtodiatis, & nuſquam ex ea exeatis, animis elati "ex hoſtium receſſu." Cum autem quidam dixiſſet, optime quidem eum & prudentiſſime *de illis* ſuſpicari; ſuaſiſſetque mittendos eſſe duos ex equitibus, qui regionem omnem uſque ad Jordanem explorarent, ut ſi ab hoſtibus inſidiantibus capti perirent, inde caveat exercitus, ne temere egreſſus ſimile quid patiatur; * quin & iſtos, inquit, equites, ſi forte capti ab hoſtibus intereant, annumerabis iis quos fames abſumpſit: ab hac ſententia non averſus, miſit qui omnia diſpicerent. Illi autem per viam hoſtibus quidem vacuam iter confecerunt, plenam vero cibariorum & armorum inveniebant, quæ abjecta reliquerant, ut leves eſſent *& expediti* ad fugam. His auditis, rex multitudinem ad ea quæ in caſtris erant diripienda emiſit. Non autem hoc vulgari aut exiguo illis emolumento erat; ſed aurum multum pariter & argentum, ut & jumentorum omne genus greges capiebant: ac præterea frumenti atque hordei vim infinitam nacti, quantam nec in ſomniis ſperare poterant, non ſolum malis prioribus liberati erant, ſed & tanta affluebant copia, ut duo quidem hordei ſata empta fuerint ſiclo, ſimilæ vero ſatum *itidem* ſiclo, juxta Eliſſæi vaticinium. Satum autem continet modium unum Italicum & dimidium *ejus*. Illi autem ſoli bona iſta non proderant, qui tertiæ *copiarum* partis præfectus erat. conſtitutus enim ad portam à rege, ut cohiberet proruentis multitudinis impetum, ne dum alter alterum truderent conculcati pereundi diſcrimen adirent, id ipſum ille paſſus eſt, oppreſſuſque à turba animam efflat; morte illius ab Eliſſæo prædicta, quod iis, quæ de futura rerum neceſſariarum copia loquutus erat, ille ſolus fidem non habuerit.

Syrorum caſtra diripiuntur. 4 Regum, c. 7.

Triumvir in turba oppreſſus. 4 Regum, c. 7.

Adadus Syrorum rex in languorem incidit. 4 Regum, c. 8.

6. Adadus autem Syrorum rex *ubi* incolumis Damaſcum venit, intellexitque Deum ipſique & exercitui ejus univerſo terrorem & perturbationem iſtam incuſſiſſe, quodque ab hoſtium invaſione nequaquam metu fuerint perculſi, mœrore vehementer affectus, quod Deum ſibi infenſum haberet, in languorem incidit. Cumque per idem tempus Eliſſæus vates è patria ſua Damaſcum iviſſet, *hoc* cognito, Adadus domeſticorum ſuorum fideliſſimum Azaëlum ei occurſurum miſit, munera etiam ſecum ferentem, cui in mandatis dedit, ut de morbo *illum* percontaretur, & num ex periculo ab eo intentato

---

[a] Απογνόντας ἡμᾶς *Big.* & *Samb.* ἀπογνόντας ὑμᾶς *Gall.* 1. & 2. [b] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* μηδαμῶς προσιέναι καταφρονήσαντας *Samb.* διὰ φυλακῆς ἔχειν αὐτὴν φρονήσαντας τῷ *Baſ.* & *G.* διὰ φ. ἔ. αὐτὴν, μὴ καταφρονήσαντας τῷ *Gall.* 2. in *Epiphanii* verſione, *unde vos, inquit, moneo ut cuſtodiatis civitatem, & nuſquam abire tentetis, hoſtes fugiſſe credentes.* [c] Eo modo *Samb.* ὑπολοχώντων in *reliquis.* [d] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. προσαριθμήσει in *Editis Aliiſque.* [e] Τότε poſt γνώμῃ delevimus auctoritate *MSS.* & *Epiphanii.* [f] Κατασκεψομένους ſolus *Vat.* [g] Ἐξέπεμψεν *Samb. Vat.* & *Gall.* 1.2. [h] Ῥιπτοῦντες *Samb.* & *Gall.* 1. [i] Illud τῶν è *Cod. Vat.* [k] *Cotelerius* (in *Eccl. Gr. Mon.* tom. 2. p. 578.) emendavit hunc locum, legendo ἀφιλοῦντο pro ὠφελοῦντο. infeliciter ſane, niſi voluerit ἀφείλοντο. [l] Inſertum dedi è *MSS.* [m] Ita cum *MSS.* μυριάδας in *Editis.* [n] Sic *MSS.* ἀπολέσθαι, ταῦτ' αὐτὸς in *Editis.* [o] Ita *MSS.* ἐνέβαλλεν in *Editis* [p] Καιρὸν in *MSS.* [q] Eo modo *MSS.* διαφεύγει in *Editis.* * Nec duorum equitum fore gravem jacturam, quos fortaſſis alioquin fames abſumeret, *Gelen.*

Azaëlus Eliſſæum de Adadi morbo conſulit. 4 *Regum*, c. 8.

Eliſſæus Adadi mortem prædicit, & ex oraculo pronunciat Azaëlum regnaturum eſſe. 4 *Regum*, c. 8.

Adadus & Azaëlus à Damaſcenis divinis honoribus culti.

tentato eſſet evaſurus. Azaëlus itaque cum camelis numero quadraginta, quæ de optimis & pretioſiſſimis Damaſci bonis quæque regia ſuppeditaret munera portabant, obviam factus Eliſſæo, cum benigne eum ſalutaſſet, dicebat, ſe ab Adado rege ad eum miſſum, ut & dona afferret, & de morbo ſciſcitaretur, an ex eo eſſet revaliturus. At vates Azaëlo quidem juſſit,ut mali nihil regi renunciaret: dicebat autem eum *brevi* moriturum eſſe. Et quidem famulus regius, his auditis, dolebat: Eliſſæus vero flebat, & multis manabat lachrymis, proſpiciens mala quæ paſſurus eſſet populus poſt mortem Adadi. Cum Azaëlus autem eum interrogaſſet,cur adeo *animo* perturbatus eſſet; fleo, inquit, quod me populi Iſraëlitici malorum miſereat, quibus à te afficientur. nam optimos ex eis interficies, & urbes *eorum* munitiſſimas incendes, & infantes quidem lapidibus alliſos perimes, mulieres vero gravidas diſſecabis. Azaëlo autem dicente, unde me tantas habere vires contigit ut iſta facerem? Deum, ajebat, id ſibi oſtendiſſe, illum regem fore Syriæ. Azaëlus itaque, cum ad Adadum veniſſet, illi quidem meliora *omnia* de morbo nunciavit: poſtridie vero reti madido in eum injecto fauces ſtrangulando occidebat,regnumque in ejus loco ipſe occupabat; vir impiger, & qui Syrorum, populique Damaſceni gratiam ſibi conciliaverat. à quo & ipſe Adadus & Azaëlus qui poſt eum regnavit pro Diis adhuc coluntur, propter beneficentiam eorum, & exſtructiones templorum, quibus Damaſcenorum urbem ornarunt. Quin & pompam illi quotidie ducunt in *horum* regum honorem, & de illorum antiquitate gloriantur; ignari eos eſſe recentiores, regeſque iſtos non attingere ad centum & mille annos. Cæterum Joramus Iſraëlitarum rex, audita morte Adadi, à *continuis* pavoribus reſpiravit, & à metu quem propter ipſum habebat, læte admodum pacem amplexus.

ἐξ αὐτῆς κίνδυνον. Ἀζάηλος [a] δὲ μετὰ καμήλων τεσσαράκοντα τὸν ἀριθμὸν, αἳ τὰ κάλλιστα καὶ τὰ τιμιώτατα τῶν ἐν Δαμασκῷ γινομένων καὶ ὄντων ἐν τῷ βασιλείῳ ἔφερον δῶρα, συμβαλὼν τῷ Ἐλισσαίῳ, [b] καὶ προσαγορεύσας αὐτὸν φιλοφρόνως, ἔλεγεν ὑπὸ Ἀδάδου τοῦ βασιλέως [c] πεμφθέντα πρὸς αὐτὸν, δῶρά τε κομίσαι, καὶ [d] πεύσεσθαι περὶ τῆς νόσου, εἰ [e] ῥαΐων ἀπ' αὐτῆς ἔσοιτο. ὁ δὲ προφήτης, τὸν μὲν Ἀζάηλον [f] ἐκέλευσε μηδὲν ἀπαγγέλλειν τῷ βασιλεῖ κακόν· ἔλεγε δ' ὅτι τεθνήξεται. καὶ ὁ μὲν οἰκέτης τοῦ βασιλέως ἐλυπεῖτο ταῦτα ἀκούσας· ὁ δὲ Ἐλισσαῖος ἔκλαιε, καὶ πολλοῖς ἐῤῥεῖτο δακρύοις, προορώμενος ἃ πάσχειν ὁ λαὸς ἔμελλε κακὰ, μετὰ τὴν Ἀδάδου τελευτήν. ἀνακρίναντος δ' αὐτὸν Ἀζαήλου τὴν αἰτίαν τῆς συγχύσεως, κλαίω, φησὶ, τὸ πλῆθος τῶν Ἰσραηλιτῶν ἐλεῶν, ὧν ἐκ σοῦ [g] πείσονται δεινῶν. ἀποκτενεῖς γὰρ αὐτῶν τοὺς ἀρίστους, καὶ τὰς ὀχυρωτάτας πόλεις ἐμπρήσεις, καὶ παιδία μὲν ἀπολεῖς προσρηγνὺς πέτραις, τὰς δ' ἐγκύους ἀναῤῥήξεις γυναῖκας. τοῦ δ' Ἀζαήλου λέγοντος, τίνα γὰρ ἰσχὺν [h] ἐν ἐμοὶ τηλικαύτην εἶναι συμβέβηκεν ὥστε ταῦτα ποιῆσαι; τὸν Θεὸν, ἔφησεν, αὐτῷ δεδηλωκέναι τοῦθ' ὅτι τῆς Συρίας μέλλοι βασιλεύειν. Ἀζάηλος μὲν οὖν παραγενόμενος πρὸς τὸν Ἄδαδον, τῷ μὲν τὰ βελτίω περὶ τῆς νόσου [i] κατήγγειλε· τῇ δ' ἐπιούσῃ [k] δίκτυον ἐπιβαλὼν αὐτῷ διάβροχον, τὸν μὲν [l] στραγγάλῃ διέφθειρε, τὴν δ' ἀρχὴν αὐτὸς παρέλαβε, δραστήριός τε ὢν ἀνὴρ, καὶ πολλὴν ἔχων παρὰ τῶν Σύρων εὔνοιαν, καὶ τοῦ δήμου τῶν Δαμασκηνῶν. ὑφ' οὗ μέχρι νῦν αὐτός τε ὁ [m] Ἄδαδος καὶ Ἀζάηλος, ὁ μετ' αὐτὸν ἄρξας, ὡς θεοὶ τιμῶνται διὰ τὰς εὐεργεσίας καὶ τὰς τῶν ναῶν οἰκοδομίας, οἷς ἐκόσμησαν τὴν τῶν Δαμασκηνῶν πόλιν. [n] πομπεύουσι δ' [o] οὗτοι καθ' ἑκάστην ἡμέραν [p] ἐπὶ τῇ τιμῇ τῶν βασιλέων, καὶ σεμνύνονται τὴν τούτων ἀρχαιότητα· οὐκ εἰδότες ὅτι νεώτεροί εἰσι, καὶ οὐκ ἔχουσιν οὗτοι οἱ βασιλεῖς ἔτη χίλια καὶ ἑκατόν. ὁ δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Ἰώραμος, ἀκούσας τὴν Ἀδάδου τελευτὴν, ἀνέπνευσεν ἐκ τῶν φόβων, καὶ τοῦ δέους ὃ δι' αὐτὸν εἶχεν, ἀσμένως εἰρήνης λαβόμενος.

CAP. V.

De nequitia, clade, & morte Jorami Hieroſolymorum regis.

Joramus Judææ rex, crudelis & impius. 4 *Regum*, c. 8.

JOramus autem Hieroſolymorum rex (nam & huic *cum Iſraëlitarum rege*, ut jam ante diximus, idem erat nomen) ſtatim, ut accepit imperium, ad cædem fratrum ipſius & paternorum amicorum,qui etiam principes erant,proceſſit; inde regni ſui initio facto, datoq; malitiæ ſuæ ſpecimine, nullaque in re diſſimilis Iſraëlitarum regibus, qui primi à patriis Hebræorum moribus Deiq; cultu diſceſſerunt. Quin & ipſum ad impietatem inſtituit, Deoſque alienos adorare docuit uxor ejus Gotholia,

ΚΕΦ. ε'.

Περὶ Ἰωράμου τοῦ Ἱεροσολύμων βασιλέως πονηρίας, ἥττας, καὶ τελευτῆς.

ΙΩραμος [q] δὲ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς, καὶ τούτῳ γὰρ ἦν [r] ταὐτὸ καθὼς προειρήκαμεν ἔμπροσθεν ὄνομα, παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν, εὐθὺς ἐπὶ σφαγὴν τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, καὶ τῶν [s] πατρῴων φίλων, οἳ καὶ ἡγεμόνες ἦσαν, ἐχώρησεν, τὴν ἀρχὴν καὶ τὴν ἐπίδειξιν τῆς πονηρίας ἐντεῦθεν ποιησάμενος, καὶ μηδὲν διενεγκὼν [t] τῶν τοῦ Ἰσραὴλ βασιλέων, οἳ πρῶτοι παρηνόμησαν εἰς τὰ πάτρια τῶν Ἑβραίων ἔθη, καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν. ἐδίδαξέ τε αὐτὸν [u] τά τε ἄλλα εἶναι κακὸν, καὶ δὴ καὶ ξενικοὺς θεοὺς προσκυνεῖν, [x] Γοθολία θυγάτηρ μὲν Ἀχάβου, [a] συνοική-

---

[a] Ita cum *Vet. Interpr.* δὴ in *reliquis*. [b] Καὶ deeſt *Vat.* [c] Πεμφθῆναι *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* [d] Ita *Samb.* in reliquis πύθεσθαι. [e] Sic *MSS.* ῥᾷον in *Editis.* [f] Ἐκέλευε *Vat.* [g] Πείσονται *Big. Vat. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. 2. [h] Illud ἐν non agnoſcit *Vat.* neque mox τὸν ante Θεόν. [i] Κατήγγελλε *Vat.* [k] *Machber*, δίκτυον *Joſepho.* verum *aliis* στρώματα *ſtragula.* Dici tamen poteſt, quod *ſtragula* fuerit *retiformis*, ſive *operis reticulati.* [l] Videſis *Plutarchum* in *Ag.* & *Cl.* p. 804. A. [m] *J. Clerico* veriſimilius videtur, Azaëlum & filium ejus cultos fuiſſe à Syris, quam Azaëlum & Adadum, tum quod Damaſceni ſub Adado magnis cladibus affecti fuerint, tum quod credi vix poſſit regem & ejus interfectorem eodem honore cultos fuiſſe. De Adado tamen à Syris culto vide *Seldenum* de *Diis Syris* in *Synt.* 1. c. 6. [n] Ita *Vat.* & forſan *Vet. Interpr.* πέμπουσι in *reliquis.* [o] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Epiphan.* ut & mox infra v. 30. αὐτοὶ utroque loco in *Editis Aliiſque.* [p] Hoc modo *Big. Samb.* & *Vat.* ἐπί τε τιμῇ in *ceteris.* [q] Δὴ legiſſe videtur *Vet. Interpr.* [r] Καὶ τοῦτο γὰρ ἦν τὸ αὐτὸ *Big.* & *Samb.* [s] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. πατρίων in *Editis Aliiſque.* [t] Τῶν τοῦ λαοῦ βασιλέων *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* [u] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τάτε ἄλλα κακὰ in *Editis.* In *Epiphanii* verſione, *docuit quoque vulgus & in aliis eſſe malum & extraneos adorare Deos per Gotholiam.* [x] Ita & LXXII. Ἀθαλία juxta *Hebr.*

[a] συνοικήσασα δ' αὐτῷ. καὶ ὁ μὲν Θεὸς διὰ τὴν πρὸς Δαυίδην ὁμολογίαν οὐκ ἐβούλετο τοῦτο τὸ γένος ἐξαφανίσαι. Ἰώραμος δ' οὐ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας καινουργῶν ἐπ' ἀσεβείᾳ καὶ λύμῃ τῶν ἐπιχωρίων ἐθισμῶν. ἀποστάντων δ' αὐτοῦ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῶν Ἰδουμαίων, καὶ τὸν μὲν πρότερον ἀποκτεινάντων βασιλέα, ὃς [b] ὑπήκουεν αὐτοῦ τῷ πατρὶ, ὃν δ' ἐβούλοντο αὐτοὶ καταστησάντων, Ἰώραμος, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ἱππέων καὶ τῶν ἁρμάτων, νυκτὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἐνέβαλε· καὶ τοὺς μὲν πέριξ τῆς αὐτοῦ βασιλείας διέφθειρε, πορρωτέρω δ' οὐ προῆλθεν. ὤνησε μέντοι τοῦτο ποιήσας οὐδέν. πάντες γὰρ ἀπέστησαν αὐτοῦ, καὶ οἱ τὴν χώραν τὴν καλουμένην [c] Λαβίναν νεμόμενοι. ἦν δ' οὕτως ἐμμανὴς, ὥστε τὸν λαὸν ἠνάγκαζεν, ἐπὶ τὰ [d] ὑψηλὰ τῶν ὀρῶν ἀναβαίνοντα, προσκυνεῖν τοὺς ἀλλοτρίους θεούς.

β'. Ταῦτα δ' αὐτῷ πράττοντι, καὶ τελέως ἐκβεβληκότι τῆς διανοίας τὰ πάτρια νόμιμα, κομίζεται παρ' Ἠλίου τοῦ προφήτου ἐπιστολή· ἣ [f] τὸν Θεὸν ἐδήλου μεγάλην παρ' αὐτοῦ ληψόμενον δίκην, ὅτι τῶν μὲν ἰδίων πατέρων μιμητὴς οὐκ ἐγένετο, τοῖς δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέων κατηκολούθησεν ἀσεβήμασι, καὶ συνηνάγκασε τὴν τοῦ Ἰούδα φυλὴν, καὶ τοὺς πολίτας Ἱεροσολύμων, ἀφέντας τὴν ὁσίαν τοῦ ἐπιχωρίου Θεοῦ θρησκείαν, σέβειν τὰ εἴδωλα, καθὼς καὶ Ἄχαβος τοὺς Ἰσραηλίτας ἐβιάσατο, ὅτι τε τοὺς ἀδελφοὺς διεχρήσατο, καὶ τοὺς ἀγαθοὺς ἄνδρας καὶ δικαίους ἀπέκτεινε, τήν τε τιμωρίαν, ἣν ἀντὶ τούτων ὑφέξειν ἔμελλεν, [g] ἐσήμαινε τοῖς γράμμασιν ὁ προφήτης, ὄλεθρον τοῦ λαοῦ καὶ φθορὰν γυναικῶν [h] αὐτοῦ τοῦ βασιλέως καὶ τέκνων, καὶ ὅτι τεθνήξεται νόσῳ τῆς νηδύος ἐπὶ πολὺ βασανισθεὶς, καὶ τῶν ἐντέρων [i] αὐτοῦ διὰ ὑπερβολὴν τῆς τῶν ἐντὸς διαφθορᾶς ἐκρυέντων, ὡς αὐτὸν [k] ὁρῶντα τὴν αὐτοῦ συμφορὰν, καὶ μηδὲν βοηθῆσαι δυνάμενον, ἔπειθ' οὕτως ἀποθανεῖν. Ταῦτα μὲν ἐδήλου διὰ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Ἠλίας.

γ'.

γ'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ στρατὸς Ἀράβων, τῶν ἔγγιστα τῆς Αἰθιοπίας κατοικούντων, καὶ [l] τῶν ἀλλοφύλων, εἰς τὴν Ἰωράμου βασιλείαν [m] ἐνέβαλε, καὶ [n] τήν τε χώραν διήρπασαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ βασιλέως· ἔτι δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ [o] κατέσφαξαν καὶ τὰς γυναῖκας. εἷς δὲ αὐτῷ περιλείπεται τῶν παίδων, διαφυγὼν τοὺς πολεμίους, [p] Ὀχοζίας ὄνομα. μετὰ δὲ ταύτην τὴν συμφορὰν, αὐτὸς τὴν προειρημένην ὑπὸ τοῦ προφήτου [q] νόσον ἐπὶ πλεῖστον νοσήσας χρόνον· ἐπέσκηψε γὰρ εἰς τὴν γαστέρα τὸ θεῖον αὐτοῦ τὴν ὀργὴν· ἐλεεινῶς ἀπέθανεν, ἐπιδὼν αὐτοῦ τὰ ἐντὸς ἐκρυέντα. περιύβρισε δὲ αὐτοῦ καὶ τὸν νεκρὸν ὁ λαός. [r] λογισάμενοι γὰρ οἶμαι τὸν οὕτως ἀποθανόντα κατὰ μῆνιν Θεοῦ, μηδὲ κηδείας τῆς βασιλεῦσι πρεπούσης ἄξιον εἶναι τυχεῖν, οὔτε ταῖς πατρῴαις ἐνεκήδευσαν αὐτὸν θήκαις,

Achabi filia. Et quidem Deus, propter fœdus, quod cum Davide percuſſerat, noluit ſtirpem ejus perdere: Joramus vero novi aliquid indies in impietate & ad gentilitiæ religionis perniciem moliri non deſtitit. Cum autem ſub idem *fere* tempus Idumæi ab eo defeciſſent, & priorem quidem *illorum* regem, qui in patris ipſius fide erat, interfeciſſent, quem vero voluerunt ſibi regem creaſſent, Joramus, cum equitatu, qui tum ei ad manum erat, & curribus, in Idumæam noctu irruptionem faciebat; atque eos quidem, qui in ipſius regni vicinia erant, occidebat, ulterius vero non progrediebatur. Cæterum nihil ei profuit hæc expeditio. omnes enim ab ejus imperio defecerunt, ſimul & qui regionem Labinam dictam habitabant. Erat enim adeo veſanus, ut etiam populum ad montium faſtigia ire coëgerit, Deoſque alienos adorare.

Idumæi à Joramo deficiunt. 4 Regum, c. 8. & 2 Paralip. c. 21.

2. Verum ad eum, dum hæc agit, & patriorum inſtitutorum memoriam plane abjecerat, afferuntur literæ ab Elia vate: quæ indicabant Deum ab eo graves repetiturum eſſe pœnas, quod ſuorum quidem patrum mores non fuerit imitatus, ſed regum Iſraëlitarum peccatis ſectandis ſe addixerit, ſimulque compulerit Judæ tribum & cives Hieroſolymitanos ad idolorum cultum, relicta ſacra erga Deum patrium religione, quemadmodum Achabus etiam Iſraëlitas *ad idem faciendum* adegit, quodque fratres *ſuos* interfecerit, viroſque bonos & juſtos occiderit; inſuper & ſupplicium, quod pro iſtis erat luiturus, literis ſignificabat vates, *ſcilicet* populi interitum, uxorumque ipſius regis & liberorum *ſtragem; quodque ipſe *brevi* moreretur, torminum morbo diu vexatus, ejuſque viſceribus, tabe intus dirum in modum graſſante, profluvio ejectis; ita ut ipſe, cum calamitatem ſuam proſpiceret, nullaque arte ei ſubvenire poſſet, hoc modo poſtea animam efflarit. Iſta quidem Elias vates ei per literas ſignificabat.

Eliæ ad Joramum literæ. 2 Paralip. c. 21.

III.

3. At non multo poſt exercitus Arabum, proxime Æthiopiam incolentium, atque Palæſtinorum, facta impreſſione in Jorami regnum, & regionem diripuerunt & regis *ipſius* domum, necnon & filios ejus trucidarunt & uxores. Veruntamen unus ei relictus eſt filius, è manibus hoſtium elapſus, nomine Ochozias. Poſt hanc autem calamitatem, *rex* ipſe morbo, quem vates prædixerat, diutius conflictatus (Deus enim ira ſua ventrem ejus perfuderat) miſerabiliter vita decedebat, cum inteſtina ſua egeſta conſpexiſſet. Quin & populus mortuum contumeliis affecit. nam cum ſecum, ut opinor, reputaſſent, nequaquam dignum eſſe qui regiis exſequiis cohoneſtetur, cum lethali ex ira Dei vulnere accepto exſpirarit, neque in paternis ipſum ſepeliere monumentis,

Arabes & Palæſtini Judæam invadunt, & in regis domum ſæviunt. 2 Paralip. c. 21.

Jorami mors. 4 Regum, c. 8.

---

[a] Συνοικοῦσα *Vat. Hen. & Bush.* [b] Ὑπήκουσεν *Big. Samb. & Gall.* 1. [c] Λάβανναν *Vat.* in *Epiphanii* libris *Labennam.* urbs, unde regio denominata, *S. Literis* (4 *Regum*, c. 8. v. 22.) dicitur *Lebna, Labna & Lobana.* [d] Ὑψηλότατα in aliquot *MSS.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.* [e] Ἔτι γὰρ ἐπὶ γῆς ὢν poſt προφήτου adjiciunt *Big. Samb. Vat & Gall.* 1. De hac Eliæ epiſtola videſis *Schotanum* in *Bibl. H. S.* tom. 2. p. 913. & *J. Clericum Alioſque* ad 2 *Paralip.* c. 21. [f] Ἐφ' ᾗ aut ἐν ᾗ fere in omnibus *MSS.* apud *Epiphanium* etiam *in qua.* [g] Ἐσήμαινεν τοῖς γ. *Vat.* [h] Ita cum *Big. Samb. & Vat.* αὐτοῦ τε in *Editis Aliiſque.* [i] Αὐτοῦ *Vat.* [k] Ἐπιδόντα *Big. Samb. & Gall.* 1. [l] Illud τῶν ex *MSS.* Hic loci *Joſephus* Παλαιστίνους vocat ἀλλοφύλους, more LXXII. quod in ſuperiori hiſtoria non fecit. [m] Ita *Big. & Samb.* ἐνέβαλε in *Editis Aliiſque.* [n] In quibuſdam *MSS.* ϗ τὴν χώραν διήρπασε. [o] Κατέσφαξε ſolus *Samb.* [p] Ita & LXXII. *Jehoachaz* juxta *Hebr.* [q] Sic *Samb.* νόσον poſt προειρημένην habent *Vat. & Baſ.* in *reliquis* vox iſta omittitur. [r] *Al.* λογιζόμενος. dein ἐνεκήδευσαν &c. * Ita placuit interpretari, quod *S. Literæ* nihil de illis illato ſtupro loquantur, ſed de illarum nece.

mentis, neque alio dignati ſunt honore: ſed veluti privatum tumulo mandarunt; cum vixiſſet quidem annos quadraginta, octo vero regnaſſet. Populus autem Hieroſolymitanus regnum tradidit filio ejus Ochoziæ.

Ochozias Judææ rex. 4 Regum, c. 8. 2 Paralip. c. 22.

IV.

CAP. VI.

Quemadmodum Jehus unctus eſt rex, & Joramum ferro peremit & Ochoziam: quæque ab eo geſta ſunt ad pœnas impiis irrogandas.

Joramus Iſraëlitarum rex in obſidione ſagitta ictus. 4 Regum, c. 8.

CÆterum Joramus Iſraëlitarum rex, poſt Adadi interitum in ſpem inductus ſe poſſe Syris adimere Aramatham *regionis* Galaaditidis urbem, cum magno quidem apparatu in eam exercitum educit. In ejus autem oppugnatione ſagitta ictus à quodam Syro, non *tamen* lethaliter, in Jeſraëlam urbem ſe recepit, ut illic ſanandum curaret vulnus: relicto ad Aramatham toto exercitu cum Jehu duce Nemeſſi filio. jam enim urbem *iſtam* vi ceperat. Ei autem propoſitum erat, cum à vulnere revaleſceret, Syros bello aggredi. Interim Eliſſæus vates unum è diſcipulis ſuis, dato ei ſacro oleo, miſit Aramatham, ut Jehum ungeret; diceretque, Deum ipſum in regem elegiſſe. Mandatis etiam quibuſdam aliis, præcepit *ei* fugientis more iter facere, ut inde profectus omnes lateret. Ille vero, ubi ad urbem pervenit, offendit Jehum *forte* in medio ſedentem inter exercitûs duces, prout Eliſſæus ei prædixerat. Cum autem ad eum acceſſiſſet, ajebat, ſe velle cum eo certis de rebus colloqui. Illo vero excitato atque eum in conclave ſequuto, juvenis oleum depromptum in caput ejus effudit: dixitque, Deum illum regem creare, in ſtirpis Achabi perniciem, utque ſanguinem ulciſcatur vatum, quos Jezabela injuſta nece peremit, ut domus eorum, ſimiliter ac illæ Hieroboami Nabatæi filii atque Baaſæ, propter eorum impietatem funditus intereat, nullumque maneat ſemen ex Achabi genere. Et ille quidem hæc loquutus è conclavi ſe proripuit, id agens ne à quopiam in exercitu conſpiceretur.

Eliſſæus mittit, qui Jehum ungat Iſraëlitarum regem. 4 Regum, c. 9.

Dei oraculum Jehus ducibus narrat. 4 Regum, c. 9.

2. Jehus autem foris egreſſus revertebatur ad locum ubi cum ducibus ſedebat. Illis vero percontantibus ſimul & obſecrantibus ut eis indicaret cur ad eum *iſte* juvenis veniſſet, prætereaque illum inſanire dicentibus; ſane de eo recte conjeciſtis, reſpondebat, nam & inſani verba loquutus eſt. Cum autem magis adhuc inſtarent & audire poſtularent, regnum populi ſibi à Deo delatum, ajebat illum dixiſſe. Hæc ubi dixerat, ſuam quiſque veſtem exuentes eas illi ſubſternebant, & ſigno cornibus dato Jehum regem eſſe pronunciabant. Atque ille, coactis copiis, in eo erat ut contra Joramum exiret ad urbem Jeſraëlam: ubi, ut

οὔτε ἄλλης τιμῆς ἠξίωσαν, [a] ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν βιώσαντα μὲν ἔτη τεσσαράκοντα, βασιλεύσαντα δὲ ὀκτώ. [b] παρέδωκε δὲ τὴν ἀρχὴν ὁ δῆμος ὁ τῶν Ιεροσολυμιτῶν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Οχοζίᾳ.

δʹ.

ΚΕΦ. ϛʹ.

Ὡς Ιηοῦς ἐχρίσθη εἰς βασιλέα, καὶ Ιώραμον ἀνεῖλεν καὶ Οχοζίαν· οἷά τε ἀπ' αὐτοῦ ἐπράττετο εἰς κόλασιν τῶν ἀσεβῶν.

ΙΩραμος δὲ ὁ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεὺς, μετὰ τὴν Αδάδου τελευτὴν ἐλπίσας Αραμάθην πόλιν τῆς Γαλααδίτιδος [c] ἀφαιρήσεσθαι τοὺς Σύρους, στρατεύει μὲν ἐπ' αὐτὴν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς. ἐν δὲ τῇ πολιορκίᾳ τοξευθεὶς ὑπό τινος τῶν Σύρων οὐ καιρίως, ἀνεχώρησεν εἰς [d] Ιεσράελαν πόλιν, ἰαθησόμενος ἐν αὐτῇ τὸ τραῦμα· καταλιπὼν ἐν τῇ Αραμάθῃ τὴν στρατιὰν ἅπασαν, καὶ ἡγεμόνα τὸν [e] Νεμεσσὶ παῖδα Ιηοῦν. ἤδη γὰρ αὐτὴν [f] ᾑρήκει κατὰ κράτος. προὔκειτο δ' αὐτῷ μετὰ τὴν θεραπείαν πολεμεῖν τοῖς Σύροις. Ελισσαῖος δ' ὁ προφήτης ἕνα τῶν μαθητῶν αὐτοῦ, δοὺς αὐτῷ τὸ ἅγιον ἔλαιον, ἔπεμψεν εἰς Αραμάθην χρίσοντα τὸν Ιηοῦν· καὶ φράσοντα ὅτι τὸ θεῖον αὐτὸν ᾕρηται βασιλέα. ἄλλα τε πρὸς τούτοις εἰπεῖν ἐπιστείλας, [g] ἐκέλευσε τρόπῳ φυγῆς ποιήσασθαι τὴν πορείαν, ὅπως λάθῃ πάντας ἐκεῖθεν ἀπιών. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῇ πόλει, τὸν [h] μὲν Ιηοῦν εὑρίσκει καθεζόμενον μετὰ τῶν τῆς στρατιᾶς ἡγεμόνων μέσον αὐτῶν, καθὼς Ελισσαῖος αὐτῷ προεῖπε. προσελθὼν δὲ ἔφη, βούλεσθαι περί τινων αὐτῷ διαλεχθῆναι. τοῦ δ' ἀναστάντος καὶ ἀκολουθήσαντος εἰς τὸ ταμιεῖον, λαβὼν ὁ νεανίας τὸ ἔλαιον, κατέχεεν αὐτοῦ τῆς κεφαλῆς· καὶ τὸν Θεὸν [i] ἔφησε βασιλέα χειροτονεῖν αὐτὸν, ἐπ' ὀλέθρῳ τοῦ γένους τοῦ Αχάβου, καὶ ὅπως [k] ἐκδικήσῃ τὸ αἷμα τῶν προφητῶν, τῶν ὑπὸ Ιεζαβέλης παρανόμως ἀποθανόντων, ἵν' ὁ τούτων οἶκος τὸν αὐτὸν τρόπον [l] ὅνπερ οἱ Ιεροβοάμου τοῦ Ναβαταίου παιδὸς καὶ [m] Βαασὰ πρόρριζος διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν ἀφανισθῇ, καὶ μηδὲν ὑπολειφθείη σπέρμα τῆς Αχάβου γενεᾶς. καὶ ὁ μὲν ταῦτ' εἰπὼν ἐξεπήδησεν ἐκ τοῦ ταμιείου, σπουδάζων μηδενὶ τῶν [n] ἐπὶ τῆς στρατιᾶς ὁραθῆναι.

βʹ. Ο δὲ Ιηοῦς προελθὼν ἧκεν ἐπὶ τὸν τόπον ἔνθα μετὰ τῶν ἡγεμόνων [o] ἐκαθέζετο. πυνθανομένων δὲ καὶ φράζειν αὐτοῖς παρακαλούντων τί πρὸς αὐτὸν ὁ νεανίας ἀφίκοιτο, καὶ προσέτι μαίνεσθαι λεγόντων αὐτόν· ἀλλ' ὀρθῶς γε εἰκάσατε, εἶπε, καὶ γὰρ τοὺς λόγους μεμηνότος ἐποιήσατο. σπουδαζόντων δ' ἀκοῦσαι καὶ δεομένων, ἔφη, τὸν Θεὸν αὐτὸν ᾑρῆσθαι βασιλέα τοῦ πλήθους, εἰρηκέναι. ταῦτ' εἰπόντος ἕκαστος περιδύων αὐτὸν ἐπεστρώννυεν αὐτῷ τὸ ἱμάτιον· καὶ σαλπίζοντες τοῖς κέρασιν ἐσήμαινον Ιηοῦν εἶναι βασιλέα. ὁ δὲ, ἀθροίσας τὴν στρατιὰν, ἔμελλεν ἐξορμᾶν ἐπὶ Ιώραμον εἰς [p] Ιεσράελαν πόλιν· ἐν ᾗ, καθὼς προει-

---

[a] Illa ἀλλ' ὡς ἰδιώτην ἔθαψαν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [b] Παραδίδωσι *Vat.* [c] Αφαιρεθήσεσθαι *Vat.* [d] Ex p. 382. v. 22. & p. 390. v. 19. Ιζάρην legi debuit pro Αζάρην *Editorum* & Ιαζάρην *Big. Samb* & *Gall.* 1. ſed cum paulo infra v. 45. Ιεσράελαν habeant libri fere omnes, (& hîc loci in *Cod. Vat.* exſtet Ιεζαρέλαν, & Ιεζρέελαν in *Gall.* 2. & *Jezraëlem* in *Epiphanio*) Ιεσράελαν reſcribendum cenſuimus. [e] Ita ex *Epiphanii* libris, LXXII. *Aliiſque.* Αμασὶ in *Editis,* Αμασῆ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Αμασίου *Vat.* Si quis Ναμασὶ malit, non repugnabo. [f] Sic *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Gall.* 1. εἰρήκει *Baſ.* εἰλήφει *Gen.* εἰρήκει *Vat.* ἠρημώκει *Gall.* 2. [g] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκέλευσε καὶ τρόπῳ in *cæteris.* [h] Illud μὲν ex *iiſdem MSS.* & *Vet. Interpr.* ut & βασιλέα v. 27. [i] Εφη *Vat.* [k] Εκδικήσῃς *Vat.* [l] Ita *Big.* & *Samb.* ὅνπερ οἱ Ιερ. τ. Ν. παῖδες in *Editis.* ὅνπερ ὁ Ιερ. τ. Ν. παιδὸς *Vat.* ὅνπερ τοῦ Ιερ. τ. Ν. παῖς *Gall.* 2. [m] Supra (*ſc.* p. 375. 376.) Βασάνης dicitur. Hîc vero Αβασὰ *Big.* & *Samb.* Αμασοῦ *Vat.* Βασὶ *Gall.* 2. [n] Ex τῆς στ. *Vat.* [o] Ita *Samb. Baſ.* ἐκαθίζετο *Gen. Aliique.* [p] Ιεζαραέλαν & mox Ιζαραέλαν *Vat.* Ιεριζέλαν *Gall.* 2. Videſis *Annott.* ad p. 382. v. 22.

a Ραμάθης

προειρήκαμεν, ἐθεραπεύετο τὴν πληγὴν, ἣν ἔλαβε περὶ τὴν [a] Ἀραμαθῶν πολιορκίαν. ἔτυχε δὲ καὶ ὁ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεὺς Ὀχοζίας ἀφιγμένος πρὸς τὸν Ἰώραμον· υἱὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ τῆς ἀδελφῆς, ὡς καὶ προειρήκαμεν· ἐπισκέψασθαι δὲ πῶς ἔχοι ἐκ τοῦ τραύματος, διὰ τὴν συγγένειαν ἐληλύθει. Ἰηοῦς δὲ, βουλόμενος αἰφνιδίως τοῖς περὶ τὸν Ἰώραμον ἐμπεσεῖν, ἠξίου μηδένα τῶν στρατιωτῶν ἀποδράντα μηνῦσαι ταῦτα τῷ Ἰωράμῳ. τοῦτο [b] γὰρ ἔσεσθαι λαμπρὰν ἐπίδειξιν αὐτῷ τῆς εὐνοίας, καὶ [c] τοὺς διακειμένους οὕτως ἀποδεῖξαι αὐτὸν βασιλέα.

ε'. γ'. Οἱ δὲ τοῖς εἰρημένοις ἡσθέντες ἐφύλαττον τὰς ὁδοὺς, μή τις εἰς [d] Ἰεσράελαν διαλαθὼν μηνύσῃ αὐτὸν τοῖς ἐκεῖ. καὶ ὁ μὲν Ἰηοῦς, τῶν ἱππέων ἐπιλέκτους [e] παραλαβὼν, καὶ καθίσας ἐφ' ἅρματος, εἰς τὴν Ἰεσράελαν ἐπορεύετο. γενομένου δὲ ἐγγὺς, ὁ σκοπὸς, ὃν ὁ βασιλεὺς Ἰώραμος [f] καθεστάκει τοὺς ἐρχομένους εἰς τὴν πόλιν ἀφορᾷν, ἰδὼν μετὰ πλήθους προσελαύνοντα τὸν Ἰηοῦν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ προσελαύνουσαν ἱππέων ἴλην. ὁ δ' εὐθὺς ἐκέλευσεν ἐκπεμφθῆναί τινα [g] τῶν ἱππέων ὑπαντησόμενον, καὶ τίς ἐστιν ὁ προσιὼν γνωσόμενον. ἐλθὼν [h] οὖν πρὸς τὸν Ἰηοῦν ὁ ἱππεὺς, ἐπηρώτα περὶ τῶν ἐν τῷ στρατοπέδῳ· πυνθάνεσθαι γὰρ ταῦτα τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μηδὲν μὲν περὶ τούτων πολυπραγμονεῖν [i] ἐκέλευσεν, ἕπεσθαι δ' αὐτῷ. ταῦθ' ὁ σκοπὸς ὁρῶν, ἀπήγγειλεν Ἰωράμῳ τὸν ἱππέα, συγκαταμιγέντα τῷ πλήθει τῶν προσιόντων, σὺν ἐκείνοις παραγίνεσθαι. πέμψαντος δὲ καὶ δεύτερον τοῦ βασιλέως, ταὐτὸ ποιεῖν προσέταξεν Ἰηοῦς. ὡς δὲ καὶ τοῦτ' ἐδήλωσεν ὁ σκοπὸς Ἰωράμῳ, τελευταῖον αὐτὸς ἐπιβὰς ἅρματος σὺν Ὀχοζίᾳ τῷ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλεῖ· παρῆν γὰρ αὐτὸς, ὡς ἔφημεν ἔμπροσθεν, ὀψόμενος αὐτὸν, πῶς [k] ἐκ τοῦ τραύματος ἔχοι, διὰ συγγένειαν· ἐξῆλθεν ἀπαντησόμενος. [l] σχολαιότερόν τε καὶ μετ' εὐταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς. καταλαβὼν δ' ἐν ἀγρῷ [m] Ναβύθου τοῦτον Ἰώραμος, ἐπυνθάνετο εἰ πάντα ἔχοι καλῶς τὰ κατὰ τὸ στρατόπεδον. βλασφημήσαντος δὲ πικρῶς αὐτὸν Ἰηοῦ, ὡς καὶ τὴν μητέρα αὐτοῦ φαρμακὸν καὶ πόρνην ἀποκαλέσαι, δείσας ὁ βασιλεὺς τὴν διάνοιαν αὐτοῦ, καὶ μηδὲν ὑγιὲς φρονεῖν αὐτὸν ὑπονοήσας, στρέψας ὡς εἶχε τὸ ἅρμα, ἔφυγε, φήσας πρὸς Ὀχοζίαν ἐνέδρᾳ καὶ δόλῳ [n] κατεστρατηγῆσθαι. Ἰηοῦς δὲ τοξεύσας αὐτὸν καταβάλλει, τοῦ βέλους διὰ τῆς καρδίας ἐνεχθέντος. καὶ Ἰώραμος μὲν εὐθὺς πεσὼν ἐπὶ γόνυ τὴν ψυχὴν ἀφῆκεν. Ἰηοῦς δὲ προσέταξε [o] Βαδάκρῳ τῷ τῆς τρίτης μοίρας ἡγεμόνι, ῥῖψαι τὸ Ἰωράμου νεκρὸν εἰς τὸν ἀγρὸν τοῦ Ναβύθου, ἀναμνήσας αὐτὸν τῆς Ἠλία προφητείας ἣν Ἀχάβῳ τῷ πατρὶ αὐτοῦ τὸν Νάβυθον ἀποκτείναντι προεφήτευσεν, ὡς ἀπολεῖται αὐτός τε καὶ τὸ γένος αὐτοῦ ἐν τῷ ἐκείνου χωρίῳ. ταῦτα γὰρ [p] καθεζομένους

jam diximus, curationem adhibuit vulneri, quod in Aramathæ obſidione acceperat. Tum autem Ochozias Hieroſolymorum rex propter cognationem eo ſe contulerat, (nam ſororis ejus filius erat, ut ante retulimus) præſertimque ad viſendum quomodo ſe haberet ex vulnere. Jehus autem, volens Joramum & qui cum eo erant ex improviſo adoriri, requirebat ut operam darent, ne quis militum ex urbe evaderet, qui iſta Joramo nunciatum iret. hoc enim ipſi claro fore benevolentiæ indicio, & qui ita animo affecti eſſent *bona fide* eum regem declaraſſe.

V.

Jehus Joramum Iſraëlitarum regem & Ochoziam Judææ regem interficit. 4 Regum, c. 9.

3. Illi autem, mandatis cum lætitia acceptis, vias cuſtodierunt, ne quis clam Jeſraëlam profectus iis qui iſthic erant illum indicaret. Et quidem Jehus, lectiſſimis equitum aſſumptis, ipſoque in curru collocato, Jeſraëlam petebat. Cumque non longe abeſſet, ſpeculator, à rege Joramo conſtitutus ut venientes in urbem proſpiceret, Jehum conſpicatus cum turmis advehi, nunciavit Joramo adventare agmen equitum. Ille vero è veſtigio præcepit obviam mitti equitem, quiſnam veniat quæſitum. Cum autem eques ad Jehum acceſſiſſet, interrogabat quomodo ſe res habeant in exercitu. regem enim de iſtis percontari *ajebat*. Ille vero juſſit, ut de iſtis quidem nihil ſolicitus eſſet, ſed ipſum ſequeretur. Cum hæc vidiſſet ſpeculator, Joramo renunciavit, equitem in turmam appellentium receptum una cum illis advenire. Mox & alteri à rege miſſo imperavit Jehus ut idem faceret. Ubi vero & hoc Joramo is indicaverat qui in ſpeculis ſtabat, poſtremo & ipſe conſcenſo curru cum Ochozia Hieroſolymorum rege (ille enim, ut ante diximus, propter cognationem aderat ipſum viſurus, quomodo ſe haberet ex vulnere) *illi* occurſurus progrediebatur. *nam* & lentius *aliquanto* & compoſito agmine Jehus incedebat. Joramus autem huic in fundo Nabuthi obviam factus, ab eo quæſivit, ſatin' ſalvæ ſint res in exercitu. Cum vero Jehus convicia in eum amarulenta jeciſſet, ita ut matrem ejus veneficam & meretricem appellaret, rex ea quæ in animo haberet veritus, ipſumque nihil ſani cogitare ſuſpicatus, converſo ut poterat curru fugiebat, cum Ochoziæ dixiſſet, circumventos ſe dolo ac inſidiis. At Jehus, admota arcui manu, eum percutit, telo illi per pectus exeunte. Et Joramus quidem continuo in poplitem concidit, animamque efflavit. Jehus autem præcepit Badacro, tertiæ partis *copiarum* præfecto, ut Jorami cadaver in Nabuthi agrum projiceret, ſibi in memoriam revocato Eliæ vaticinio, quo patri ejus Achabo poſt cædem Nabuthi prædixerat, fore ut ipſe *aliquando* cum ſua progenie illius in agro pereat *ubi eum interfecerat*. hujuſmodi enim oraculum,

Jorami cadaver in Nabuthi fundum projectum. 4 Regum, c. 9.

---

[a] Ῥαμάθης *Vat.* & ſupra Ἀραμάθης, ut hîc loci *Baſ.* [b] Illud γὰρ ex *MSS.* [c] Τοῦ διακ. *Big.* [d] Ita cum *Samb.* ut p. 406. v. 12. Ἰσράελα in *Editis*. Ἰσράελαν *Big.* Ἰζαραήλαν *Vat.* Ἰεζράελαν *Gall.* 2. Ἰεζάρελα *Gall.* 1. [e] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλαβὼν in cæteris. [f] Ita cum *MSS.* in *Editis* καθιστήκει, forſan pro καθεστήκει. [g] Illud τῶν ex *MSS.* [h] Ita cum *MSS.* ἐλθὼν δὲ in *Editis*. [i] Ἐκέλευεν *Vat.* & *Gall.* 1. 2. [k] Ex τραύματος *pleriſque*. [l] Ita ſane in libris omnibus tam *Gr.* quam *Lat.* (niſi quod δέ pro τε habeant *Samb.* & *Vat.*) quod forſan *Joſephus* exſculpſerit ex verbis obſcuris *Interpretum* LXXII. 4 *Regum*, c. 9. v. 20. Contrarium plane dicit *Veritas Hebraïca*: adeo ut hîc forſan aliquis legendum eſſe ſuſpicaretur, ἀχαλινωτερόν τε ἢ μετ' ἀταξίας ὥδευεν Ἰηοῦς. [m] Ναβώθου in quibuſdam *MSS.* [n] Sic cum *MSS.* κατεστρατηγεῖσθαι in *Editis*. [o] Ita pro Βαδάκρῳ *Editorum Aliorumque* reſcripſi ex melioribus *Epiphanii* libris, qui *Vadacro* habent. Βαδεκὰρ mallit *Schotanus* ex Βαδεκὰρ *Intt.* LXXII. [p] Ita in *Editis Aliiſque*, convenienter *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 9. v. 25. καθεζόμενος *Big. Samb.* & *Vat.* atque ita vel καθεζόμενος legebat *Epiphan.* qui vertit, *cum ſederes*.

a Recte:

oraculum, cum à tergo Achabi in curru ſederemus, vatem pronunciantem audivimus. id quod etiam, ita ut prædictum fuerat, evenit. Cum autem Joramus cecidiſſet, Ochozias, de ſua ſalute ſolicitus, currum in aliam viam deflexit, ſe Jehum latiturum eſſe ratus. At ille eum perſequutus, in clivo quodam deprehenſum ictu ſagittæ vulneravit. Quo fit ut is, curru relicto & equo conſcenſo, à Jehu aufugeret in Mageddonem: ibique inter curandum non multo poſt ex vulnere moritur. atque *à ſuis* Hieroſolyma vectus illic ſepelitur; cum annum quidem & non amplius regnâſſet, nequam vero patreque ſuo pejor exſtitiſſet.

Ochoziæ mors. 4 Regum, c. 9.

VI.

Jezabela conculcata & à canibus diſcerpta. 4 Regum c. 9.

4. Cum autem Jehus Jeſraëlam acceſſiſſet, Jezabela, compta *admodum* in turri ſtans, "ô "ſervum egregium, ajebat, qui dominum *ſuum* "occidit." Ille vero, oculis ad eam ſublatis, interrogabat, quænam eſſet; juſſitque ut deſcenderet, & ad ſe veniret: tandemque ſpadonibus imperavit, ut eam de turri præcipitarent. Illa vero, inter cadendum, murum ſanguine reſperſit, & ab equis conculcata hunc in modum periit. Dein, ubi hæc facta erant, Jehus ad regiam perrexit, & ſeipſum & amicos de via feſſos inter alia menſâ reficiebat. Domeſticis autem ſuis, qui Jezabelam interemerant, præcepit, ut eam in honorem generis ſepelirent: nam ex regibus erat prognata. At ii, quibus mandatum erat ut funus curarent, nihil de corpore ejus reliquum invenerunt, *præter extrema. nam cætera omnia à canibus conſumpta erant. Jehus, his auditis, Eliæ demiratus eſt vaticinium. ille enim prædixit, eam hujuſmodi mortem obituram eſſe in Jeſraëla.

Jehus ſcribit ad Samarenſium principes. 4 Regum, c. 10.

4 Regum c. 10. v. 2.

5. Cum haberet autem Achabus ſeptuaginta liberos, qui Samariæ alebantur, miſit Jehus duas epiſtolas, unam quidem ad eorum nutritios, alteram vero ad Samarenſium principes; monens, ut ex Achabi filiis fortiſſimum *diſpicerent quem* regem crearent; (illis enim magnam curruum eſſe vim & equorum & armorum & copiarum, & urbes quoque munitiſſimas) atque hoc facto, mortem domini ultum irent. Scripſitque in hæc verba, experiri volens quomodo Samarenſes erga ſe animo eſſent affecti. Principes autem & nutritii, lectis literis, ingenti metu perculſi ſunt. cumque cogitaſſent, ſe nihil adverſus iſtum facere poſſe, qui duos reges maximos ſuperârat, reſcripſerunt ita ut faterentur ſe illum pro domino habere, omniaque imperata facturos. Ille vero ad hæc alteram ad eos ſcripſit epiſtolam, præcipiens ut ei dicto eſſent audientes, & Achabi filiorum capita abſciſſa ad eum mitterent. Tum principes accerſitis puerorum altoribus imperant, ut capita illis, poſtquam eos jugulaſſent, præciderent, & ad Jehum

ὄπισθεν τοῦ ἅρματος τοῦ Ἀχάβου λέγοντος ἀκοῦσαι τοῦ προφήτου. καὶ δὴ τοῦτο συνέβη γενέσθαι, κατὰ τὴν πρόῤῥησιν τὴν ἐκείνου. πεσόντος δὲ Ἰωράμου, δείσας περὶ τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας Ὀχοζίας, τὸ ἅρμα εἰς ἑτέραν ὁδὸν ἐξένευσε, λήσεσθαι τὸν Ἰηοῦν ὑπολαβών. ὁ δ' ἐπιδιώξας, καὶ καταλαβὼν ἔν τινι προσβάσει, τοξεύσας ἔτρωσε. καταλιπὼν δὲ τὸ ἅρμα, καὶ ἐπιβὰς ἵππῳ φεύγει τὸν Ἰηοῦν εἰς [a]Μαγεδδώ. κἀκεῖ θεραπευόμενος μετ' ὀλίγον ἐκ τῆς πληγῆς τελευτᾷ. κομισθεὶς δ' εἰς Ἱεροσόλυμα, τῆς ἐκεῖ ταφῆς τυγχάνει· βασιλεύσας μὲν ἐνιαυτὸν ἕνα, πονηρὸς δὲ καὶ χείρων τοῦ πατρὸς [b]αὐτοῦ γενόμενος.

δ'. Τοῦ δὲ Ἰηοῦ [c]ἐλθόντος εἰς [d]Ἰεσράελαν, κοσμησαμένη [e]ἡ Ἰεζαβέλα, καὶ στᾶσα ἐπὶ τοῦ πύργου, "καλός, "εἶπε, δοῦλος [f]ὁ ἀποκτείνας τὸν δεσπότην." ὁ δ' ἀναβλέψας πρὸς αὐτήν, [g]ἐπυνθάνετο τίς εἴη, καὶ καταβάσαν ἥκειν πρὸς αὐτὸν ἐκέλευσε· καὶ τέλος τοῖς εὐνούχοις προσέταξεν αὐτὴν ἀπὸ τοῦ πύργου βαλεῖν. καταφερομένη δὲ τό τε τεῖχος προσεῤῥανε τῷ αἵματι, καὶ συμπατηθεῖσα ὑπὸ τῶν ἵππων οὕτως ἀπέθανε. [h]τούτων δὴ γενομένων παρελθὼν Ἰηοῦς εἰς τὰ βασίλεια σὺν τοῖς φίλοις, ἑαυτὸν ἐκ τῆς ὁδοῦ [i]ἀνεκτᾶτο τοῖς τε ἄλλοις καὶ τραπέζῃ. προσέταξε δὲ τοῖς οἰκέταις ἀνελομένοις τὴν Ἰεζάβελαν θάψαι διὰ τὸ γένος· ἦν γὰρ ἐκ βασιλέων. εὗρον δ' οὐδὲν τοῦ σώματος αὐτῆς οἱ προσταχθέντες τὴν κηδείαν, ἢ μόνα τὰ ἀκρωτήρια. τὸ δὲ ἄλλο πᾶν ὑπὸ κυνῶν ἦν δεδαπανημένον. ταῦτα ἀκούσας ὁ Ἰηοῦς, ἐθαύμαζε τὴν Ἠλίου προφητείαν. οὗτος γὰρ αὐτὴν εἰς Ἰεσράελαν προεῖπε τοῦτον [k]ἀπολέσθαι τὸν τρόπον.

ϛ'.

ε'. Ὄντων δ' Ἀχάβῳ παίδων ἑβδομήκοντα, τρεφομένων δ' ἐν Σαμαρείᾳ, πέμπει δύο ἐπιστολὰς Ἰηοῦς, τὴν μὲν τοῖς παιδαγωγοῖς, τὴν δ' ἑτέραν τοῖς ἄρχουσι τῶν Σαμαρέων, λέγων, [l]τὸν ἀνδρειότατον τῶν Ἀχάβου παίδων ἀποδεῖξαι βασιλέα· [m]καὶ γὰρ ἁρμάτων αὐτοῖς εἶναι πλῆθος καὶ ἵππων καὶ ὅπλων καὶ στρατιᾶς, καὶ πόλεις ὀχυρὰς ἔχειν· καὶ [n]τοῦτο ποιήσαντας εἰσπράττεσθαι δίκην ὑπὲρ τοῦ δεσπότου. ταῦτα δ' [o]ἐγεγράφη, διάπειραν βουλόμενος λαβεῖν τῆς τῶν [p]Σαμαρέων διανοίας. ἀναγνόντες δὲ τὰ γράμματα, οἵ τε ἄρχοντες καὶ οἱ παιδαγωγοί, κατέδεισαν. καὶ λογισάμενοι μηδὲν δύνασθαι ποιεῖν πρὸς τοῦτον, ὃς δύο μεγίστων ἐκράτησε βασιλέων, ἀντέγραψαν ὁμολογοῦντες αὐτὸν ἔχειν δεσπότην, καὶ ποιήσειν ὃ ἂν κελεύει. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα ἀντέγραψεν, αὐτῷ τε ὑπακούειν κελεύων, καὶ τῶν Ἀχάβου παίδων τὰς κεφαλὰς ἀποτεμόντας πέμψαι πρὸς αὐτόν. οἱ δ' ἄρχοντες μεταπεμψάμενοι τοὺς τροφεῖς τῶν παίδων, προσέταξαν ἀποκτείνασιν αὐτοὺς τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν, καὶ πέμψαι

πρὸς

---

[a] Recte: Μαγιδδῶ & Μαγεδδὼ vitioſe in *MSS.* [b] Illud αὐτοῦ inſeruimus ex *Cod. MSS.* & *Vet. Interpr.* [c] Εἰσελθόντος εἰς τὴν Ἰεσράηλα *Big.* & *Samb.* εἰσελθόντος quidem agnoſcunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* [d] Ita ut ſupra, p.407. v.12. Ἰεσράελα in *Editis* & *pleriſque MSS.* [e] Ἰεζαβέλα ſine articulo *Big.* & *Samb.* alibi (cum *Vat.*) Ἰεζαβέλη. [f] Ος ἀπέκτεινας *Samb.* & *Vat.* ὃς ἀπέκτεινε, vel ὃς ἀπέκτεινε in *aliis MSS.* ὃς ἀνεῖλε *Cedren.* [g] Ἐπυνθάνετό τε *Big.* & *Samb.* [h] Τούτων δὲ γεν. *Vat.* [i] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀνεκτᾶτο, προσέταξε τοῖς οἰκέταις Ἰεζάβελαν θάψαι in *Editis.* [k] *Al.* ἀπολεῖσθαι. [l] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. eo fere modo quo *Demoſth.* τὸ ψήφισμα τοῦτο γράφω, πλεῖν ἐπὶ τοὺς τόπους &c. in *Editis* λέγων ὡς τὸν ἀνδρ. & dein ἀποδείξει *Baſ.* ἀποδείξειν *Gen.* [m] In *Editis* καὶ γὰρ ἁρμάτων τὸν [vel τὸ] ἀνδρειότατον αὐτοῖς &c. Verum illa τὸν ἀνδρειότατον (quæ nec *MSS.* agnoſcunt, nec *Vet. Interpr.* quæque è ſuperioribus in textum forſan irrepſerint) plane ejecimus. [n] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα in *Editis.* [o] Sic in *Cod. Vat.* nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *hæc autem ſcripſit.* ἐγγράφει *Big.* ἔφη in *Editis Aliiſque.* [p] Σαμαρειτῶν ſolus *Vat.* * *Sc.* præter calvam, pedeſque, & manuum palmas.

a Ita

πρὸς Ἰηοῦν. οἱ δ' οὐδὲν ὅλως φεισάμενοι, τοῦτο ἔπραξαν· καὶ [a] συνθέντες εἰς τινα πλεκτὰ ἀγγεῖα τὰς κεφαλάς, [b] ἀπέπεμψαν εἰς Ἰεσραήλαν. κομισθεισῶν δὲ τούτων, ἀγγέλλεται δειπνοῦντι μετὰ τῶν φίλων τῷ Ἰηοῦ, ὅτι κομισθεῖεν αἱ τῶν Ἀχάβου παίδων κεφαλαί. ὁ δὲ [c] πρὸ τῆς πύλης ἐξ ἑκατέρου μέρους ἐκέλευσεν ἐξ αὐτῶν ἀναστῆσαι βουνούς. γενομένου [d] δὲ τούτου, ἅμα ἡμέρᾳ πρόεισιν ὀψόμενος, καὶ θεασάμενος ἤρξατο πρὸς τὸν παρόντα λαὸν λέγειν, ὡς αὐτὸς μὲν ἐπὶ τὸν δεσπότην τὸν αὐτοῦ στρατεύσαιτο, κἀκεῖνον ἀποκτείνειε· τούτους δὲ πάντας οὐκ αὐτὸς [e] ἀνέλοι. γιγνώσκειν δὲ αὐτοὺς ἠξίου περὶ τῆς Ἀχάβου γενεᾶς, ὅτι πάντα κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ προφητείαν [f] γέγονε, καὶ ὁ οἶκος αὐτοῦ καθὼς Ἠλίας προεῖπεν, ἀπόλωλε. προσδιαφθείρας δὲ καὶ τοὺς παρὰ τοῖς [g] Ἰεσραηλίταις εὑρεθέντας ἐκ τῆς Ἀχάβου [h] συγγενείας εἰς Σαμάρειαν [i] ἐπορεύετο. κατὰ δὲ τὴν ὁδὸν τοῖς Ὀχοζία συμβαλὼν οἰκείοις τοῦ βασιλέως τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέκρινεν αὐτούς, [k] τί δή ποτε παρεγένοντο. οἱ δ' ἀσπασόμενοί τε Ἰώραμον καὶ τὸν αὐτῶν βασιλέα Ὀχοζίαν ἥκειν ἔφασκον· οὐ γὰρ [l] ᾔδεσαν αὐτοὺς ἀμφοτέρους ὑπ' αὐτοῦ πεφονευμένους. Ἰηοῦς δὲ καὶ τούτους συλληφθέντας ἀναιρεθῆναι προσέταξεν, ὄντας τὸν ἀριθμὸν [m] τεσσαρακοντάδυο.

ϛʹ. Συναντᾷ δ' αὐτῷ μετὰ τούτους ἀνὴρ ἀγαθὸς καὶ δίκαιος, Ἰωνάδαβος ὄνομα, [n] φίλος αὐτῷ πάλαι γεγονώς. ὃς, ἀσπασάμενος αὐτόν, ἐπαινεῖν ἤρξατο [o] τοῦ πάντα πεποιηκέναι κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, τὴν οἰκίαν [p] ἐξαφανίσας τὴν Ἀχάβου. Ἰηοῦς δ' ἀναβάντα ἐπὶ τὸ ἅρμα συνεισελθεῖν αὐτὸν εἰς Σαμάρειαν παρεκάλει· λέγων ἐπιδείξειν, πῶς οὐδενὸς φείσεται πονηροῦ, ἀλλὰ καὶ τοὺς ψευδοπροφήτας καὶ τοὺς [q] ψευδιερεῖς, καὶ τοὺς ἐξαπατήσαντας τὸ πλῆθος, ὡς τὴν μὲν τοῦ μεγίστου Θεοῦ θρησκείαν ἐγκαταλιπεῖν, τοὺς δὲ ξενικοὺς προσκυνεῖν, τιμωρήσεται. κάλλιστον δ' εἶναι θεαμάτων, καὶ ἥδιστον ἀνδρὶ χρηστῷ καὶ δικαίῳ, κολαζομένους πονηροὺς [r] ἰδεῖν. τούτοις πεισθεὶς ὁ Ἰωνάδαβος, ἀναβὰς εἰς τὸ ἅρμα εἰς Σαμάρειαν παραγίνεται. ἀναζητήσας δὲ πάντας τοὺς Ἀχάβου συγγενεῖς Ἰηοῦς, ἀποκτείνει. βουλόμενος δέ, μηδένα τῶν ψευδοπροφητῶν μηδ' ἱερέων τῶν Ἀχάβου θεῶν τιμωρίαν διαφυγεῖν, ἀπάτῃ καὶ δόλῳ πάντας αὐτοὺς συνέλαβεν. ἀθροίσας γὰρ τὸν λαόν, ἔφη [s] βούλεσθαι διπλασίονας ὧν Ἀχάβος [t] θεῶν εἰσηγήσατο προσκυνεῖν, καὶ τοὺς ἐκείνων ἱερεῖς καὶ προφήτας ἠξίου καὶ δούλους [u] αὐτῷ παρεῖναι. θυσίας [x] γὰρ πολυτελεῖς καὶ μεγάλας ἐπιτελεῖν [y] μέλλειν τοῖς Ἀχάβου θεοῖς· τὸν δ' ἀπολειφθέντα τῶν ἱερέων θανάτῳ ζημιώσειν. ὁ δὲ θεὸς Ἀχάβου [z] Βάαλ ἐκαλεῖτο. τάξας δ' ἡμέραν, καθ' ἣν ἔμελλε ποιήσειν τὰς θυσίας, διέπεμψεν ἀνὰ πᾶσαν τὴν [a] τῶν Ἰσραηλιτῶν χώραν, τοὺς ἄξοντας πρὸς αὐτὸν τοὺς ἱερεῖς τοῦ Βάαλ. [b] ἐκέλευσε δ'

mittenda curarent. Illi vero ita juſſis obſequuti ſunt, ut nihil omnino omiſerint: atque capita eorum, in fiſcellas quaſdam plexiles congeſta, Jeſraëlam miſerunt. Ubi autem iſta afferebantur, Jehu cum amicis cœnanti nunciatur, Achabi filiorum capita allata eſſe. Tum ille ante portam utrinque acervos ex eis conſtrui juſſit. Hoc itaque facto, prima luce ad illa viſenda prodit: atque *ea* intuitus, cœpit ad populum, qui tum *forte* aderat, dicere; quod ipſe quidem in dominum ſuum exercitum eduxerit, eumque interfecerit, iſtos vero omnes non ipſe peremerit. Cæterum illud iis de ſtirpe Achabi perſuaſum eſſe volebat, omnia juxta Dei oraculum eveniſſe, ejuſque domum, ſicuti prædixerat Elias, funditus periiſſe. Præterea autem occiſis quotquot apud Jeſraëlitas ex Achabi cognatis reperiri poterant, Samariam ire contendebat. Atque in itinere nactus Ochoziæ Hieroſolymorum regis conſanguineos, interrogabat quò illis iter erat. Cumque illi reſpondiſſent, ſe ſalutatum venire Joramum, regemque ſuum Ochoziam, (neſciebant enim utrumque ab eo necatum) Jehus etiam iſtos comprehenſos interfici juſſit, homines duos & quadraginta numero.

Achabi filii ſeptuaginta occiſi. 4 Regum, c. 10.

Jehus Ochoziæ conſanguineos interficit. 4 Regum, c. 10.

6. Poſt hos autem illi occurrit vir bonus & juſtus, nomine Jonadabus, vetus ipſius amicus, qui ipſum *pro more* ſalutatum collaudare cœpit, quod omnia, prout voluit Deus, fecerat, exſtirpando domum Achabi. Jehus vero ipſum obſecrabat, ut conſcenſo curru Samariam uſque eum comitaretur, dicens ſe illi oſtenſurum eſſe, quod nihil parcet improborum cuiquam; ſed & falſos vates ſupplicio afficiet, & falſos ſacerdotes, & quotquot populo verba dederunt, ut Dei quidem maximi cultum desererent, alienos vero adorarent. namque pulcherrimum eſſe ſpectaculorum, viroque bono & juſto jucundiſſimum, malos videre pœna affectos. Iſtis obſequutus Jonadabus, in currum evectus Samariam venit. atque Jehus omnes Achabi cognatos, undique perquiſitos, ad internecionem perimit. Cum autem vellet ut nemo ex falſis vatibus aut ſacerdotibus deorum Achabi ſupplicium effugeret, fraude illus & dolo univerſos comprehendit. Vocato enim ad concionem populo, dicebat, ſe Deos, duplo plures illis quos Achabus introduxerat, adorare velle; rogabatque curarent ut illorum ſacerdotes & vates & cultores ei adeſſent; quippe ſibi in animo eſſe ſacra ſplendida & magna Achabo diis facere, & ſiquis ſacerdotum abfuerit morte multatum iri. Deus autem Achabi Baal vocabatur. Die itaque ſacrificiis celebrandis indicto, per omnem Iſraëlitarum ditionem dimiſit, qui Baalis ſacerdotes ad eum adducerent. Sacerdotibus autem præcepit

Jonadabi laus. 4 Regum, c. 10.

Jehus Baalis ſacerdotes convocari jubet. 4 Regum, c. 10.

---

[a] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* ἀποθέντες in *Editis.* [b] Iterum cum *MSS.* ἔπεμψαν in *Editis.* [c] πρὸς τῇ πύλῃ *Big. & Gall.* [illegible] ταῖς πύλαις *Samb.* [d] Ita ut ſupra p.408. v.29. δὲ antea. [e] Ita cum *MSS & Vet. Interpr.* ἀνελεῖν in *Editis.* [f] Γεγόνασι *Big. & Samb.* [g] Ita *Gen.* cum melioribus *MSS.* Ἰσραηλίταις *Baſ. Aliique.* [h] Ἱππεῦς poſt συγγενείας inſerunt plerique *MSS.* in *Epiphanii* libris, *cum equis ad Samariam properabat.* [i] Sic *MSS.* εἰσεπορεύετο in *Editis.* [k] Iterum ex *MSS.* τί ποτε in *Editis.* [l] Itidemque ex *MSS.* Ἀγνοοῦντες, quam ᾔδεισαν *Editorum.* [m] Sic in melioris notæ *MSS.* τεσσαράκοντα δύο in *aliis.* [n] Eo modo *MSS.* φίλος αὐτοῦ πάλαι γεγονὼς in *Editis.* [o] Illud τοῦ ex *MSS.* ut & mox alterum ante Θεοῦ. [p] Sic *MSS.* ἐξαφανίσαντα in *Editis.* [q] Ψευδοϊερεῖς *Samb.* [r] Ἰδεῖν poſt πονηροὺς inſertum dedi ex *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* [s] Illud βούλεσθαι ex *Big. Samb. & Vet. Interpr.* [t] Εἰσηγήσατο θεῶν *Gall.* 1. & 2. ſed θεῶν non agnoſcit *Samb.* [u] Αὐτῶν *Big. Samb. & Vat.* [x] Ita cum *Samb. & Baſ.* καὶ in *reliquis.* [y] Illud μέλλειν ex *Big. Samb. Hen. & Bud.* [z] Videſis *N. Fullerum* in *Miſcell. Sacr.* l. 2. c. 7. [a] Τῶν deeſt *Vat.* [b] Ita *Big. Samb. Vat. Hen. & Bud.* ἐκέλευσε δ' Ἰηοῦς τῷ ἱερεῖ *Gall.* 1. & 2. τοῦ Βάαλ, ἐκέλευσε τοῖς ἱερεῦσι *Baſ. & G.* ὡς ἀθροισθέντων ἐκέλευσεν Ἰηοῦς τῷ ἱερεῖ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quibus pariter congregatis juſſit Hieus pontifici ut daret omnibus veſtes &c.* cui lectioni favet etiam *Zonaras*, qui *Joſephum* ſolet exſcribere. In *S. Literis 4 Regum*, c. 10. *qui poſtquam ad unum omnes in Baalis ædem convenerunt, juſſit æditimo ut veſtes ad omnes Baalis cultores promeret.*

præcepit Jehus, ut veſtes omnibus ſuppeditarent. Cumque eas accepiſſent, ingreſſus in ædem cum amico *ſuo* Jonadabo, edixit ut diligenter quærerent, ne quis ſit ibi cum ipſis alienigena aut peregrinus. nolle enim alienum ſacris illorum intereſſe. Illis vero inficiatis peregrinum quempiam adeſſe, atque rem divinam facere exorſis, foris diſpoſuit homines numero octoginta, quos ex militibus fideliſſimos noverat, quibus imperatum erat ut falſos vates interimerent, & patrios ritus jam diu deſuetos à contemptu vindicarent; minatus eorum vitam pro illis pendendam fore, qui *quoquo modo* evaſerint. Atque iſti viros omnes ad unum occiderunt: &, cum Baalis ædem incendiſſent, hoc modo Samariam à ceremoniis alienis liberarunt. Hic *quidem* Baal Tyriorum erat deus. Achabus autem, cum ſocero ſuo Ithobalo Tyriorum & Sidoniorum rege gratiam inire volens, & fanum ei Samariæ exſtruxit, & vates inſtituit, omnique cultu proſequutus eſt. Cæterum hoc deo è conſpectu ſublato, Iſraëlitis permiſit Jehus ut aureas vitulas adorarent. Veruntamen quoniam iſta recte feciſſet, curaſſetque ut impii meritas luerent pœnas, Deus ei per vatem prædixit, liberos ejus in quartam uſque ſtirpem in Iſraëlitas regnaturos eſſe. Atque illa quidem quæ ad Jehum ſpectant ita ſe habebant.

Jehus Baalis ſacerdotes ad unum omnes interficit. 4 Regum, c. 10.

Jehu poſteris in quartam uſque ſtirpem regnum promiſit Deus. 4 Regum, c. 10.

VII.

CAP. VII.

Ut Gotholia Hieroſolymitanorum imperium quinquennio tenuit; atque Jodaus pontifex, eâ occisâ, Ochoziæ filium regem conſtituit.

Gotholia regium ſemen exſtinguere conatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paralip. c. 22.

GOtholia Achabi filia, ubi de Ochoziæ filii ſui pariter ac Jorami fratris nece inaudiverat, deque regiæ ſtirpis interitu, modis omnibus agebat ut nemo ex domo Davidis ſuperſtes relinqueretur, utque genus ipſius penitus exſtingueretur, ne quis in poſterum ex eo regnum obtineat. id quod, ut ipſa quidem rebatur, perfecerat: unus vero ex Ochoziæ filiis ſervatus eſt, atque hoc modo mortem effugit. Ochoziæ ſoror erat eodem patre genita, cui nomen Joſabetha. Huic matrimonio junctus erat pontifex Jodaus. Cum autem in regiam ingreſſa Joaſum (ita enim vocabatur puer anniculus) inter cæſorum cadavera una cum nutrice abditum reperiſſet, eumque pariter & illam ſublatos in [*] conclave cubiculi incluſiſſet, illa ſimul & maritus ejus Jodaus ipſum etiam clam in templo *occultum* ſex annos aluerunt, quibus Gotholia Hieroſolymorum & duorum tribuum regnum tenuit.

Jodaus pontifex Joaſum ſtirpis regiæ puerum conſervat. 2 Regum, c. 11. 2 Paralip. c. 22.

2. Verum ſeptimo anno, Jodaus, re cum centurionibus aliquibus, quinque numero, communicata, illiſque perſuaſis ut operam ſuam

Ἰηοῦς τοῖς ἱερεῦσι δοῦναι πᾶσιν ἐνδύματα. λαβόντων δὲ, παρελθὼν εἰς τὸν οἶκον μετὰ τοῦ φίλου Ἰωναδάβου, μή τις ἐν αὐτοῖς ἀλλόφυλος εἴη καὶ ξένος, ἐρευνῆσαι προσέταξεν. οὐ βούλεσθαι γὰρ τοῖς ἱεροῖς αὐτῶν ἀλλότριον παρατυγχάνειν. τῶν δὲ εἰπόντων μὲν οὐδένα παρεῖναι ξένον, καταρξαμένων δὲ τῶν θυσιῶν, περιέστησεν ἔξωθεν ὀγδοήκοντα τὸν ἀριθμὸν ἄνδρας, οὓς ᾔδει [a] πιστοτάτους τῶν ὁπλιτῶν, κελεύσας αὐτοῖς [b] ἀποκτείνειν τοὺς ψευδοπροφήτας, καὶ νῦν τοῖς [c] πατρῴοις ἔθεσι τιμωρεῖν πολὺν ἤδη χρόνον ὠλιγωρημένοις, ἀπειλήσας ὑπὲρ τῶν διαφυγόντων τὰς ἐκείνων [d] ἀφαιρεθήσεσθαι ψυχάς. οἱ δὲ τούς τε ἄνδρας [e] ἅπαντας κατέσφαξαν, καὶ τὸν οἶκον τοῦ [f] Βαὰλ ἐμπρήσαντες, ἐκάθηραν οὕτως ἀπὸ τῶν ξενικῶν [g] ἐθισμῶν τὴν Σαμάρειαν. [h] οὗτος ὁ Βαὰλ Τυρίων ἦν Θεός. Ἄχαβος δὲ, τῷ πενθερῷ βουλόμενος χαρίσασθαι [i] Ἰθοβάλῳ, Τυρίων ὄντι βασιλεῖ καὶ Σιδωνίων, ναόν τε αὐτῷ κατεσκεύασεν ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ προφήτας ἀπέδειξε, καὶ πάσης θρησκείας ἠξίου. ἀφανισθέντος δὲ τούτου τοῦ θεοῦ, τὰς χρυσᾶς δαμάλεις προσκυνεῖν τοῖς Ἰσραηλίταις Ἰηοῦς [k] ἐπέτρεψε. ταῦτα [l] δὲ διαπραξαμένῳ, καὶ προνοήσαντι τῆς κολάσεως τῶν ἀσεβῶν, ὁ Θεὸς διὰ τοῦ προφήτου προεῖπεν ἐπὶ τέσσαρας γενεὰς τοὺς παῖδας αὐτοῦ [m] βασιλεύσειν τῶν Ἰσραηλιτῶν. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἰηοῦν ἐν τούτοις ὑπῆρχε.

ζ.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς Γοθολία τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἐβασίλευσεν ἐπὶ ἔτη πέντε καὶ ἀνελὼν αὐτὴν ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος, τὸν Ὀχοζία παῖδα Ἰώασον βασιλέα ἀπέδειξεν.

ΓΟθολία δὲ ἡ Ἀχάβου θυγάτηρ, ἀκούσασα [n] τήν τε Ἰωράμου τἀδελφοῦ τελευτὴν καὶ τὴν [o] Ὀχοζία τοῦ παιδὸς, καὶ τοῦ γένους τῶν βασιλέων ἀπώλειαν, ἐσπούδαζε μηδένα τῶν ἐκ τοῦ Δαυίδου καταλιπεῖν οἴκου, πᾶν δ' ἐξαφανίσαι τὸ γένος, ὡς ἂν μηδὲ εἷς ἐξ αὐτοῦ βασιλεὺς ἔτι γένοιτο. καὶ τοῦθ' ὡς μὲν ᾤετο διεπράξατο· διεσώθη δὲ εἷς υἱὸς Ὀχοζία, τρόπῳ δὲ τοιούτῳ τὴν τελευτὴν διέφυγεν. ἦν Ὀχοζίᾳ ὁμοπάτριος ἀδελφὴ, [p] Ἰωσαβέθη ὄνομα. ταύτῃ συνῆν ὁ ἀρχιερεὺς [q] Ἰώδαος. εἰσελθοῦσα δὲ εἰς τὸ βασίλειον, καὶ τοῖς ἀπεσφαγμένοις σὺν [r] Ἰώασον, τοῦτο γὰρ προσηγορεύετο τὸ [ſ] παιδίον ἐνιαύσιον, ἐγκεκρυμμένον εὑροῦσα μετὰ τῆς τροφούσης, βαστάσασα μετ' αὐτῆς εἰς τὸ ταμιεῖον [t] τῶν κλινῶν ἀπέκλεισε, καὶ λανθάνοντες ἀνέθρεψαν αὐτή τε καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώδαος ἐν τῷ ἱερῷ ἔτεσιν ἕξ, οἷς ἐβασίλευσε Γοθολία τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τῶν δύο φυλῶν.

β. Τῷ δ' ἑβδόμῳ [u] ἔτει κοινολογησάμενος τισὶ Ἰώδαος πέντε τὸν ἀριθμὸν ἑκατοντάρχαις, καὶ συμπείσας αὐτοὺς

a συνεπι-

---

[a] Ita Samb. Vat. Gall. & Vet. Interp. πιστοὺς in reliquis. [b] Ἀποκτεῖναι in omnibus MSS. [c] Ita Vat. πατρίοις in reliquis. [d] Ἀφαιρήσεσθαι Samb. [e] Sic MSS. πάντας in Editis. [f] Ita cum Big. Samb. Gall. 1. 2. & Vet. Interpr. insuper hic loci Βήλου habet Vat. ut & infra οὗτος ὁ Βῆλος. in Editis perperam βασιλέως. [g] Sic Big. Samb. & Vet. Interpr. θεῶν in reliquis. [h] Videsis pag. 377. v. 40. [i] Ἰθωβάλῳ Big. Samb. & Gall. 1. Εἰθωβάλῳ Gall. 2. Vide Annott. ad p. 377. v. 36. & ad p. 388. v. 32. [k] Ita in MSS. ἐπέτρεπεν in Editis. [l] Illud δὲ ex MSS. & Vet. Interpr. [m] Βασιλεύειν Samb. Bas. Bub. & Hen. [n] Sic MSS. τὴν Ἰωράμου τἀδελφοῦ, καὶ τὴν Ὀχ. in Editis. [o] Al. Ὀχοζίου. [p] Ὠσαβέθη Big. & Samb. Ὠσαβεθ Gall. 2. Ἰωσαβεὲ Vat. LXXII. & Zonar. [q] Sic Big. & Samb. Ἰώαδος in Editis. Ἰωδαὲ Vat. & LXXII. Ἰώδας Gall. 2. in Epiphanii libris Jojada. [r] Ἰωάσην Vat. Ἰωὰς LXXII. [ſ] Alii sic distinguunt παιδίον, ἐνιαύσιον ἐγκεκρυμμένον &c. [t] Illa τῶν κλινῶν adjecimus ex MSS. eademque phrasi utuntur LXXII. 4 Regum, c. 11. v. 2. [u] Vocem ἔτει non agnoscunt Big. Samb. & Vat. [*] Al. in cubiculum lectorum.

a Ita

[a] συνεπιθέσθαι μὲν τοῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐγχειρουμένοις, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ συμπεριποιῆσαι, [b] καὶ λαβὼν ὅρκους, οἷς τὸ ἀδεὲς παρὰ τῶν συνεργούντων [c] βεβαιοῦται, τὸ λοιπὸν ἐθάῤῥει ταῖς κατὰ τῆς Γοθολίας ἐλπίσιν. οἱ δ' ἄνδρες, οὓς ὁ ἱερεὺς Ἰώδαος κοινωνοὺς τῆς πράξεως [d] παρειλήφει, πορευθέντες [e] εἰς ἅπασαν τὴν χώραν, τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευΐτας ἐξ αὐτῆς ἀθροίσαντες καὶ τοὺς τῶν φυλῶν προεστηκότας, ἧκον ἄγοντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν ἀρχιερέα. ὁ δὲ, πίστιν ἤτησεν αὐτοὺς ἔνορκον, ἦ μὴν φυλάξειν ὅπερ ἂν μάθωσιν ἀπόῤῥητον παρ' αὐτοῦ, σιωπῆς ἅμα καὶ συμπράξεως δεόμενον. ὡς δ' ἀσφαλὲς αὐτῷ λέγειν ὁμωμοκόσιν ἐγένετο, παραγαγὼν ὃν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους ἔτρεφεν, “οὗτος ὑμῖν, εἶπε, βασιλεὺς, ἐξ ἐκείνης τῆς οἰκίας, [f] ἣν ἴστε τὸν Θεὸν ὑμῖν προφητεύσαντα βασιλεύειν ἄχρι τοῦ παντὸς χρόνου. παραινῶ δὲ τὴν τρίτην ὑμῶν μοῖραν φυλάττειν αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ, τὴν δὲ τετάρτην ταῖς φυλακαῖς ἐφεστάναι τοῦ τεμένους ἁπάσαις, ἡ δὲ μετὰ ταύτην ἐχέτω τὴν τῆς ἀνοιγομένης καὶ φερούσης εἰς τὸ βασίλειον πύλης φυλακὴν, τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἄοπλον ἐν τῷ ἱερῷ τυγχανέτω. [g] μηδένα δ' ὁπλίτην εἰσελθεῖν ἐάσητε, ἢ [h] μόνον ἱερέα.” [i] προσδιέταξε δὲ τούτοις μέρος τι τῶν ἱερέων καὶ Λευΐτας περὶ αὐτὸν εἶναι τὸν βασιλέα ταῖς μαχαίραις αὐτῶν ἐσπασμέναις δορυφοροῦντας, τὸν δὲ τολμήσαντα παρελθεῖν εἰς τὸ ἱερὸν ὡπλισμένον ἀναιρεῖσθαι παραυτίκα. [k] δείσαντας δὲ μηδένα παραμεῖναι τῇ φυλακῇ τοῦ βασιλέως. καὶ οἱ μὲν, οἷς ὁ ἀρχιερεὺς συνεβούλευσε, τούτοις πεισθέντες, ἔργῳ τὴν προαίρεσιν ἐδήλουν. ἀνοίξας δὲ Ἰώδαος τὴν ἐν τῷ ἱερῷ ὁπλοθήκην, ἣν Δαυίδης κατεσκεύασε, διεμέρισε τοῖς ἑκατοντάρχαις ἅμα καὶ ἱερεῦσι καὶ Λευΐταις ἅπανθ' ὅσα εὗρεν ἐν αὐτῇ δόρατά τε καὶ φαρέτρας, καὶ εἴ τι ἕτερον εἶδος ὅπλου κατέλαβε. καὶ καθωπλισμένους ἔστησεν ἐν κύκλῳ περὶ τὸ ἱερὸν συναψαμένους τὰς χεῖρας, καὶ τὴν εἴσοδον τοῖς οὐ προσήκουσιν οὕτως [l] ἀποτειχίσονται. συναγαγόντες δὲ τὸν παῖδα εἰς τὸ μέσον, [m] ἐπέθηκαν αὐτῷ τὸν στέφανον τὸν βασιλικόν· καὶ τῷ ἐλαίῳ χρίσας Ἰώδαος, ἀπέδειξε βασιλέα. τὸ δὲ πλῆθος, χαῖρον καὶ κροταλίζον, ἐβόα, σώζεσθαι τὸν βασιλέα.

γ'. Τοῦ δὲ θορύβου καὶ τῶν ἐπαίνων Γοθολία παρ' ἐλπίδας ἀκούσασα, τεταραγμένη σφόδρα τῇ διανοίᾳ μετὰ τῆς ἰδίας ἐξεπήδησε στρατιᾶς ἐκ τοῦ βασιλείου. [n] καὶ παραγενομένην εἰς τὸ ἱερὸν αὐτὴν οἱ μὲν ἱερεῖς εἰσδέχονται· τοὺς δ' ἑπομένους ὁπλίτας εἶρξαν εἰσελθεῖν οἱ [o] περιεστῶτες ἐν κύκλῳ τὸ ὑπὸ τοῦ ἀρχιερέως τοῦτο προστεταγμένοι. ἰδοῦσα δὲ Γοθολία τὸν παῖδα ἐπὶ τῆς [p] στήλης ἑστῶτα, καὶ τὸν βασιλικὸν περικείμενον στέφανον, περιῤῥηξαμένη καὶ δεινὸν [q] ἀνακεκράζουσα, [r] φονεύειν ἐκέλευε τὸν ἐπιβουλ-

commodarent iis quæ in manibus erant contra Gotholiam, ſecumque puero regnum aſſererent & vindicarent, cum jurejurando illos obſtrinxiſſet, quo ſecuritas ejuſmodi quid una aggredientibus paratur, deinceps meliorem ſpem concipiebat de iis quæ contra Gotholiam agitaverat. Viri autem, quos pontifex Jodaus in facinoris *hujus* ſocietatem adſciverat, tota regione peragrata, cum ſacerdotes & Levitas ex ea congregaſſent una cum primoribus tribuum, Hieroſolyma eos adduxerunt ad pontificem. Ille vero ſibi fidem jurejurando dari poſtulavit, ſe ſecretum, quod ab eo acciperent, omnino clauſum habituros, ut quod taciturnitatem ſimul & operam adhiberi requireret. Cumque juratis rem omnem verbis aperire ſibi tutum eſſe videretur, producto Davidici generis puero quem alebat, “Hic, inquit, vobis rex, ex iſta domo, quam probe ſcitis Deum prædixiſſe in omne ævum regnaturam eſſe. Itaque vos moneo hortorque ut tertia pars veſtrum in templo præſidio ſit regi; pars vero quarta ſtatuatur in excubiis ad fani limina; quæque huic proxima cuſtodiam agat portæ patentis, qua itur in regiam; reliqua vero multitudo inermis verſetur * in templo: neminemque qui arma geſtaverit, præter ſacerdotem, intrare permittatis.” Præterea autem præcepit, ut pars quædam ſacerdotum & Levitarum ſatellitum more ſtrictis gladiis regem ipſum ſtiparent; ita ut qui auſus fuerit in Templum intrare, tela gerens, ſtatim moreretur: utque neminem metuentes regem cuſtodire & tueri perſeverarent. Et quidem illi, quibus pontifex id conſilii dedit, dictis obſequuti, qua *in eum* voluntate eſſent, factis declararunt. Interea autem Jodaus, patefacto *regum* armamentario, quod in templo à Davide erat conſtitutum, diſtribuit centurionibus ſimul & ſacerdotibus atque Levitis haſtas & pharetras omnes in eo inventas, ut & alia quæcunque deprehenderit tela. atque *ita* armatos templo circumdedit viribus in unum collatis, ut hoc modo iis ad quos *intrare* nihil attinebat aditum occluderent, Cumque puerum in medium adduxiſſent, regiam ei coronam impoſuerunt, ac Jodaus ſacro oleo à ſe inunctum regem pronunciavit. atque populus, lætitia geſtiens factoque applaudens, clamabat, vivat rex.

Jodaus pontifex Joaſum Judææ regem creat. 4 *Regum*, c. 11. 2 *Paralip*. c. 23.

3. Gotholia autem, cum tumultum plauſuſque inexſpectato audiviſſet, animo valde perturbata, cum ſatellitio ſuo proſiluit è regia. Ubi vero ad templum venerat, eam quidem ſacerdotes intromittunt: armatos vero illam ſequentes ab introitu prohibuerunt cuſtodes, templo circumdati, quibus id *negotii* à pontifice mandatum erat. Cæterum Gotholia, conſpicata puerum in ſuggeſtu ſtantem, regiaque corona redimitum, diſciſſa veſte *ſua*, magnoque clamore ſublato, juſſit eum occidi qui in-

---

[a] Ita cum *Cod. Samb.* συνεπιθέσθαι in *Editis Aliiſque.* συμβοηθῆσαι *Vat.* [b] Καὶ abeſt quibuſdam *MSS.* [c] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Gen.* βεβαιοῦνται *Baſ. Aliique.* [d] Παρείληφε *Vat.* [e] Εἰς deeſt *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Ita *Samb.* & *Vat.* ἣν ἴστε Θεὸν *Big.* ἧς ἴστε Θεὸν in *Editis Aliiſque.* [g] Sic *Big.* & *Samb.* μηδ' ἕνα δ' ὁπλ. *Baſ.* & *G.* μηδ' ἕνα ὁπλ. *Vat.* [h] *Μόνους ἱερέας* legiſſe videtur *Epiphan.* [i] Ita cum *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. προσδιετάξατο in *Editis Aliiſque.* [k] Eo modo *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. δείσαντες *in cæteris.* [l] Ἀποτειχιοῦντας *Vat.* [m] Ἐπέθηκεν *Vat.* [n] Sequutus ſum *Cod. Vat.* in *reliquis* παραγενομένην δ' εἰς τὸ ἱερ. [o] Περιεστῶτες *Vat.* [p] Ita ex *Cod. Vat.* στύλου LXXII. 4 *Regum*, c. 11. v. 14. σκηνῆς in *Editis Aliiſque.* [q] Ἀνακεκραγυῖα *Big.* & *Vat.* [r] Φονεύσειν *Big.* & *Samb.* [*] *In atriis templi* juxta *Hebr.* 2 *Paralip.* c. 23. v. 6. ἐν αὐλαῖς οἴκου κυρίου LXXII.

ſidias ſibi *perfide* ſtruxit, imperiumque eripere contendit. Jodaus vero, cum centuriones evocaſſet, iis imperavit, ut Gotholiam in Cedronis vallem abducerent, ibique *eam* interficerent. nolle enim templum pollui, ſupplicium in eo ſumendo de nefaria muliere. Mandavit inſuper, ut ſi quis ad opem ei ferendam adveniat, ipſum etiam perimant. Illi itaque, quibus imperata erat Gotholiæ cædes, injectis in eam manibus, eam ad portam mularum regis educebant, ibique *eam* necarunt.

Gotholia necatur. 4 Regum, c. 11. 2 Paralip. c. 23.

4. Cum autem hæc, quæ ad Gotholiam ſpectant, hujuſmodi ſtratagemate geſta fuiſſent, Jodaus, populo ac militibus in templum convocatis, ſacramento *omnes* adegit ad benevolentiam regi præſtandam, & ad ipſius prætereaque imperii ſalutem & incolumitatem tuendam. Deinde regem jurejurando obligavit, ut Deum honoraret, legeſque Moyſis *nullatenus* tranſgrederetur. Poſt hæc incurſione facta in Baalis ædem, quam Gotholia ejuſque maritus Joramus in veri Dei contumeliam & honorem Achabi conſtruxerant, eam funditus diruerunt; & Maatham, qui tum ſacerdotium ejus tenebat, occiderunt. Templi vero curam & cuſtodiam ſacerdotibus & Levitis permiſit Jodaus, juxta Davidis regis inſtitutum, juſſis, ut bis ſingulis diebus ſolida pro more facerent ſacrificia, & ſuffitum juxta legis præſcriptum adolerent. Fecit autem Levitarum quoſdam etiam janitores ad fani cuſtodiam, ne quis *ulla re* pollutus poſſet intrò ſubrepere.

Juramentum populi & regis. 4 Regum, c. 11.

Reſtauratio cultus Dei. 2 Paralip. c. 23.

5. Ubi autem ad hunc modum iſta diſpoſuit, ipſe & centuriones & duces atque populus univerſus Joaſum è templo deduxerunt in regiam; eoque in ſolio regali collocato, omnes lætos clamores ſuſtulerunt, & ad epulas converſi feſtivitatem per aliquos dies egerunt: nulla utique in civitate turba excitata ob mortem Gotholiæ. Tum Joaſus annum ſeptimum agebat, cum regnum iniit: materque illi erat nomine quidem Sabia, patria vero ex Berſabee. fuit autem legum obſervantiſſimus, cultuſque Dei ſtudioſiſſimus, quamdiu Jodaus *pontifex* vixerit. Porro prima maturitate duas uxores, quas ei locaverat pontifex, in matrimonium duxit: ex quibus utriuſque ſexus liberos ſuſtulit. Atque hactenus quidem de rege Joaſo, quomodo ex inſidiis Gotholiæ evaſit & regnum ſuſcepit.

VIII.

CAP. VIII.

Azaëlus expeditiones facit contra Iſraëlitas & Hieroſolymitanos. Jehus moritur, eique in imperium ſuccedit Joazus. Hieroſolymitanorum rex Joaſus primo cultûs Dei curam gerit, poſtea impie agit, & Zachariam lapidari jubet. Joaſo mortuo, regnum ſuſcepit Amaſias.

Bellum inter Azaëlum & Jehum. 4 Regum, c. 13.

AZaëlus autem Syrorum rex, bellum cum Iſraëlitis & Jehu rege illorum gerens, regionis Transjordanianæ tra-

σπεύσα αὐτῇ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀφελέσθαι σπουδάσαντα. Ἰώδαος δὲ, καλέσας τοὺς ἑκατοντάρχας, ἐκέλευσεν αὐτοὺς [a] ἀγαγόντας τὴν Γοθολίαν εἰς τὴν φάραγγα [b] τοῦ Κεδρῶνος, ἀνελεῖν ἐκεῖ· μὴ γὰρ βούλεσθαι μιᾶναι τὸ ἱερὸν αὐτόθι τὴν [c] ἀλιτήριον [d] τιμωρησαμένους. προσέταξε δὲ, κἂν βοηθῶν τις προσέλθοι, κἀκεῖνον ἀνελεῖν. [e] ἐπιλαβόμενοι τοίνυν τῆς Γοθολίας οἱ προστεταγμένοι τὴν ἀναίρεσιν αὐτῆς, ἐπὶ τὴν πύλην τῶν ἡμιόνων τοῦ βασιλέως ἤγαγον, κἀκεῖ διεχρήσαντο.

δ΄. Ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν Γοθολίαν τοῦτον [f] ἐστρατηγήθη τὸν τρόπον, συγκαλέσας τόν τε δῆμον καὶ τοὺς ὁπλίτας Ἰώδαος εἰς τὸ ἱερὸν, [g] ἐξώρκισεν εὐνοεῖν τῷ βασιλεῖ, καὶ προνοεῖν αὐτοῦ τῆς σωτηρίας, καὶ τῆς ἐπὶ πλεῖον ἀρχῆς. ἔπειτ᾽ αὐτὸν τὸν βασιλέα τιμήσειν τὸν Θεὸν καὶ μὴ παραβῆναι τοὺς Μωϋσέως νόμους δοῦναι πίστιν ἠνάγκασε. καὶ μετὰ ταῦτα εἰσδραμόντες [h] τὸν τοῦ Βαὰλ οἶκον, ὃν ἡ Γοθολία καὶ ὁ ἀνὴρ αὐτῆς Ἰώραμος κατεσκεύασεν, ἐφ᾽ ὕβρει μὲν τοῦ [i] πατρῴου Θεοῦ, τιμῇ δὲ τοῦ Ἀχάβου, κατέσκαψαν· καὶ τὸν ἔχοντα τὴν ἱερωσύνην αὐτοῦ [k] Μααθὰν ἀπέκτειναν. τὴν δ᾽ ἐπιμέλειαν καὶ φυλακὴν τοῦ ἱεροῦ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευίταις ἐπέτρεψεν Ἰώδαος, κατὰ τὴν Δαυίδου τοῦ βασιλέως διάταξιν, κελεύσας αὐτοὺς δὶς τῆς ἡμέρας ἐπιφέρειν τὰς νενομισμένας τῶν ὁλοκαυτώσεων θυσίας, καὶ θυμιᾶν ἀκολούθως τῷ νόμῳ. ἀπέδειξε δὲ τῶν Λευιτῶν τινας καὶ πυλωροὺς ἐπὶ φυλακῇ τοῦ τεμένους, ὡς μηδένα μεμιασμένον παρεῖναι λανθάνοντα.

ε΄. Τούτων δ᾽ ἕκαστα [l] διατάξας, μετὰ τῶν ἑκατοντάρχων καὶ ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ παντὸς ἐκ τοῦ ἱεροῦ παραλαβὼν ἄγει τὸν Ἰώασον εἰς τὸ βασίλειον. καὶ [m] καθίσαντος εἰς τὸν βασιλικὸν θρόνον ἐπευφήμησέ τε τὸ πλῆθος καὶ πρὸς εὐωχίαν τραπέντες ἐπὶ πολλὰς ἑώρτασαν ἡμέρας. ἡ μέντοιγε πόλις, ἐπὶ τῷ τὴν Γοθολίαν ἀποθανεῖν, ἡσυχίαν ἤγαγεν. ἦν δὲ Ἰώασος, ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐτῶν ἑπτά· μήτηρ δ᾽ ἦν αὐτῷ τὸ μὲν ὄνομα [n] Σαβία, πατρίδος δὲ Βηρσαβεέ. πολλὴν δ᾽ ἐποιήσατο τὴν τῶν [o] νόμων φυλακὴν, καὶ περὶ τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν φιλοτιμίαν, παρὰ πάντα [p] τὸν χρόνον ὃν ὁ Ἰώδαος ἐβίωσεν. ἔγημε δὲ καὶ γυναῖκας δύο παρελθὼν εἰς ἡλικίαν, δόντος τοῦ ἀρχιερέως· ἐξ ὧν καὶ ἄρρενες αὐτῷ καὶ θήλειαι παῖδες ἐγένοντο. τὰ μὲν οὖν περὶ τοῦ βασιλέως Ἰωάσου, ὡς τὴν τῆς Γοθολίας ἐπιβουλὴν διέφυγε καὶ τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, ἐν τούτοις δεδηλώκαμεν.

ΚΕΦ. η΄.

η΄.

Ἀζάηλος στρατεύει ἐπὶ τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Ἱεροσολυμίτας. Ἰηοῦς τελευτᾷ, καὶ τὴν Ἰσραηλιτῶν ἀρχὴν Ἰώαζος διαδέχεται. Ἰώασος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς πρῶτον τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ἐπιμελεῖται, ὕστερον ἀσεβεῖ, καὶ Ζαχαρίαν λίθοις βληθῆναι κελεύει. Ἰωάσου ἀποθανόντος, τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει Ἀμασίας.

ΑΖάηλος δὲ, ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς, πολεμῶν τοῖς Ἰσραηλίταις καὶ τῷ βασιλεῖ αὐτῶν Ἰηοῦ, διέφθειρε τὴν πέραν

---

a Ita cum Big. & Samb. ἄγοντας in reliquis. b Τῆς Κεδρῶνος Samb. & Gall. 1. 2. c Ita cum Big. & Samb. ἀλιτηρίαν in Editis Aliiſque. d Τιμωρησομένην Vat. e Sic Big. Samb. Vat. & Gall. 2. λαβόμενοι in cæteris. f Eo modo Big. Samb. Vat. & Gall. 1. 2. ἐστρατήγει in reliquis. g Al. ἐξώρκωσεν. h Τὸν τοῦ Βάαλ οἶκον, ὃν Γοθολία Vat. i Sic MSS. πατρὸς in Editis. k Ita in Græcis omnibus. Mathan Latinis. Ματθὰν & Μαθὰν LXXII. l Eo modo MSS. & Vet. Interpr. διάξας in Editis. m Sic cum Big. & Samb. καθίσαντες in Editis. καθίσαντος τοῦ ... Vat. n Σεβιὰ ἐκ τῆς Βηρσαβεὲ LXXII. Ἀβία Vat. Vide Epiphanium de Hæreticis, p. 469. o Νομίμων Vat. p Illud τὸν ex MSS.

πέραν Ἰορδάνου χώρας τὰ πρὸς τὴν ἀνατολὴν τῶν Ῥουβηνιτῶν, καὶ Γαδιτῶν, καὶ Μανασσιτῶν· ἔτι δὲ καὶ τὴν Γαλααδῖτιν καὶ Βαταναίαν, πυρπολῶν πάντα καὶ διαρπάζων, καὶ τοῖς εἰς χεῖρας ἀπαντῶσι βίαν προσφέρων. [a]οὐ γὰρ ἔφθη αὐτὸν Ἰηοῦς ἀμυνάσθαι κακοῦντα τὴν χώραν· ἀλλὰ καὶ τῶν εἰς τὸ θεῖον ὑπερόπτης γενόμενος, καὶ καταφρονήσας τῆς ὁσίας καὶ τῶν νόμων ἀπέθανε, βασιλεύσας ἔτη τῶν Ἰσραηλιτῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι. ἐτάφη δ' ἐν Σαμαρείᾳ, τῆς ἀρχῆς διάδοχον [b]Ἰώαζον τὸν υἱὸν καταλιπών.

β΄. Τὸν δὲ τῶν Ἱεροσολύμων βασιλέα Ἰώασον ὁρμή τις ἔλαβε τὸν ναὸν ἀνακαινίσαι τοῦ Θεοῦ· καὶ τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ἰώδαον εἰς ἅπασαν ἐκέλευσε πέμψαι τὴν χώραν τοὺς Λευίτας καὶ ἱερέας αἰτήσοντας ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς ἡμίσικλον [c]ἀργύρου, εἰς ἐπισκευὴν καὶ ἀνανέωσιν τοῦ ναοῦ, καταλυθέντος [d]ὑπὸ Ἰωράμου καὶ Γοθολίας καὶ τῶν παίδων [e]αὐτῆς. ὁ δ' ἀρχιερεὺς τοῦτο μὲν οὐκ ἐποίησε, συνιεὶς ὡς οὐδεὶς [f]εὐγνωμόνως [g]προήσεται τὸ ἀργύριον· τρίτῳ δὲ καὶ εἰκοστῷ τῆς βασιλείας ἔτει, μεταπεμψαμένου τοῦ βασιλέως αὐτόν τε καὶ Λευίτας, καὶ ὡς [h]παρακούσαντας ὧν προσέταξεν αἰτιωμένου, καὶ κελεύσαντος εἰς τὸ μέλλον προνοεῖσθαι τῆς ἐπισκευῆς τοῦ ναοῦ, στρατηγήματι χρῆται πρὸς τὴν συλλογὴν τῶν χρημάτων ὁ ἀρχιερεύς, [i]ᾧ τὸ πλῆθος ἡδέως ἔσχε, τοιούτῳ. ξύλινον κατασκευάσας θησαυρόν, καὶ κλείσας πανταχόθεν, ὀπὴν [k]ἐν αὐτῷ μίαν ἤνοιξεν. ἔπειτα θεὶς εἰς τὸ ἱερὸν παρὰ τὸν βωμόν, ἐκέλευσεν ἕκαστον ὅσον βούλεται [l]βάλλειν εἰς αὐτὸν διὰ τῆς ὀπῆς, εἰς τὴν ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ. πρὸς τοῦτο πᾶς ὁ λαὸς εὖ διετέθη· καὶ πολὺν ἄργυρον καὶ χρυσὸν φιλοτιμούμενοι καὶ συνεισφέροντες ἤθροισαν. κενοῦντες δὲ τὸν θησαυρόν, καὶ παρόντος τοῦ βασιλέως ἀριθμοῦντες τὸ συνειλεγμένον [m]ὅ τε γραμματεὺς καὶ [n]ὁ ἱερεὺς τῶν γαζοφυλακίων, ἔπειτ' εἰς τὸν αὐτὸν ἐτίθεσαν τόπον. καὶ τοῦτο ἐποίουν ἑκάστης ἡμέρας. ὡς δ' ἀποχρώντως τὸ πλῆθος ἐδόκει βαλεῖν τῶν χρημάτων, ἔπεμψαν μισθούμενοι λατόμους καὶ οἰκοδόμους ὁ ἀρχιερεὺς Ἰώδαος καὶ ὁ βασιλεὺς Ἰώασος, καὶ [o]ἐπὶ ξύλα μεγάλα καὶ τῆς καλλίστης ὕλης. ἐπισκευασθέντος δὲ τοῦ ναοῦ, τὸν ὑπολειφθέντα χρυσὸν καὶ ἄργυρον, οὐκ ὀλίγος δὲ ἦν, εἴς τε κρατῆρας καὶ οἰνοχόας καὶ ἐκπώματα καὶ τὰ λοιπὰ σκεύη κατεχρήσαντο· θυσίαις τε πολυτελέσιν ὁσημέραι τὸν βωμὸν πιαίνοντες διετέλουν. καὶ ταῦτα μέν, ἐφ' ὅσον Ἰώδαος χρόνον ἔζη, τῆς προσηκούσης ἐτύγχανε σπουδῆς.

γ΄. Ὡς δ' ἐτελεύτησεν οὗτος ἔτη μὲν βιώσας ἑκατὸν [p]καὶ τριάκοντα, δίκαιος δὲ καὶ [q]πάντα χρηστὸς [r]γενόμενος, ἐτάφη δ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐν Ἱεροσολύμοις, ὅτι [s]τῷ Δαυίδου γένει τὴν βασιλείαν [t]ἐκτήσατο· προέδωκεν ὁ βασιλεὺς Ἰώασος τὴν ἐπιμέλειαν τὴν πρὸς τὸν Θεόν. συνδιεφθάρησαν δ' αὐτῷ καὶ οἱ τοῦ πλήθους πρωτεύοντες, ὥστε πλημ-

ctus ad exortum solis, qui à Rubenitis & Gaditis & Manassitis occupati erant, vastavit; necnon terram Galaaditicam & Batanæam, incendia longe lateque faciens & rapinas, ac ne à cæde quidem illorum temperans, qui in manus ejus inciderent. Non enim eum regionem populantem Jehus propulsare festinabat: sed & ipse, postquam res divinas despexisset, & jura legesque contempsisset, vitam finivit, cum in Israëlitas regnasset annos *septem & viginti. Samariæ autem sepultus est, Joazo filio, qui in imperium succederet, relicto.

Jehus moritur, eique succedit Joazus. 4 Regum, c. 11.

2. Joasum autem Hierosolymorum regem incessit cupido templum Dei instaurandi: vocatoque pontifice Jodao, *ei* præcepit ut per omnem regionem dimitteret Levitas & sacerdotes qui in singula capita sicli argentei semissem exigerent ad refectionem & instaurationem templi, sub Joramo & Gotholia ejusque liberis labefactati. Pontifex vero imperatum non fecit, quod noverit neminem libenter argentum erogaturum esse: sed anno regni vigesimo tertio, cum rex ipsumque & Levitas ad se accivisset, eosque objurgasset, quod iis quæ mandaverat non obsequuti essent, jussissetque ut in posterum templi reparationi prospicerent, ejusmodi commentum adhibuit ad colligendam pecuniam, † quo populus libenter acquievit. Cum loculum ligneum undique clausum fecisset, unum in eo foramen aperuit. deinde, ubi eum in templo juxta altare collocasset, jussit ut singuli quantum quisque vellet in eum per foramen injicerent, ad templum instaurandum. id quod populus æquo animo tulit: & multum auri argentique, certatim ea conferendo, coëgerunt. Scriba autem & sacerdos fiscorum *præfecti* loculo exhausto, & cum rex adesset numerata quæ congesta erat pecunia, mox eodem *loculum* referebant. atque hoc quotidie faciebant. Quamprimum vero sat pecuniæ populus contulisse videbatur, Jodaus pontifex & Joasus rex miserunt qui eam erogarent in lapicidas & structores, inque ligna magna materiæque pulcherrimæ. Templi autem refectione absoluta, reliquum auri & argenti (quod sane non exiguum erat) in crateras & urceolos & pocula atque alia vasa impenderunt; feceruntque ut magnificis sacrificiis, quæ quotidie fiebant, pinguescerent altaria. atque istis, quamdiu Jodaus in vivis erat, debitum adhibebatur studium.

Joasus Judææ rex templum curat instaurandum. 4 Regum, c. 12. 2 Paralip. c. 24.

3. Illo autem mortuo (qui vixit annos centum & triginta, justitia & probitate in omnibus insignis, & in regiis conditoriis sepultus est, quod Davidis stirpi regnum conservaverat) Joasus rex cultus Dei curam abjecit. Quin & populi principes, similiter ac ipse, moribus erant *ita* depravati, ut jura violarent, inque

Mortuo Jodao, Joasus à pietate deficit. 4 Paralip. c. 24.

---

[a] Οἷαν ἔφθη *Samb. & Vat.* οἷς ἂν ἔφθη *Big. & Gall.* 1. 2. Incertum quomodo legerit *Epiphan.* nam vertit, *in quo potuit quidem ulcisci Jehus, dum cunctam provinciam devastaret; sed circa divinitatem superbus* &c. [b] Ἰωάχαζ LXXII. *Cedren. Aliique.* [c] Ita cum *MSS.* ἀργυρῶν in *Editis.* [d] Sic & *Samb.* in *cæteris* ὑπὸ τοῦ Ἰωράμου. [e] Αὐτῶν juxta *Vet. Interpr.* [f] Ita *Bas. G. & Vat.* εὐγνωμόνως non agnoscunt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. neque legisse videtur *Vet. Interpr.* [g] Προΐεται *Big. Samb. & Gall.* 1. προήρηται *Vat.* προεῖται *Gall.* 2. [h] Παρακούοντας solus *Vat.* [i] Ὡς τὸ πλ. *Gall.* 2. Forsan ὃ τὸ πλ. legerit *Epiphan.* qui vertit *quod populus libenter habuit.* phrasis hæc ᾧ τὸ πλ. ἡδ. ἔσχε, alibi, quod sciam, non occurrit. hujusmodi tamen constructionem (*Atticam*) in aliis auctoribus sæpiuscule habemus, ut apud *Xiphilinum*, ἐπὶ τοῖς ἄλλοις ἅπασιν οἷς [illegible]. si quis ἐφ' ᾧ malit, valeat, quantum valere potest, conjectura. [k] Illud ἐν deest *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [l] Βαλεῖν *Vat.* [m] 2 *Paralip.* c. 24. v. 11. ὁ γραμματεὺς τοῦ βασιλέως καὶ ὁ προστάτης τοῦ ἱερέως τοῦ μεγάλου. [n] Illud ὁ è *Cod. Vat.* [o] Ita ex *MSS.* ὑπὸ in *Editis.* [p] Καὶ deest *Big. & Samb.* [q] Illud πάντα ex *MSS. & Vet. Interpr.* [r] Ita cum *MSS.* γενόμενος καὶ ἐτάφη ἐν ταῖς in *Editis.* De *Jodao* vide *Montacutium* in Exercit. 2. §. 5. p. 59. [s] Sic *MSS.* τοῦ Δαυίδου γένους in *Editis.* [t] Ἀνεσώσατο *Big. & Samb.* * *Duodetriginta* juxta *S. Literas*, 4 *Regum*, c. 10. v. 36. † *Al.* quod non gravatim tulit populus.

Zachariam vatem interfici jubet Joaſus. 2 Paralip. c. 24.

inque alia omnia irent quam quæ ab illis optima habebantur. Cum autem Deus hanc regis aliorumque *in pejus* mutationem indigne tuliſſet, miſit vates qui *eos* de factis admonerent & à nequitia revocarent. Illi vero magno adeo hujus amore & immani deſiderio tenebantur, ut neque iis, quæ majores illorum ob ſpreta legum inſtituta cum totis ſuis familiis ſupplicio affecti pertulerunt, neque iis quæ ante denunciarunt vates ullatenus moti pœnitentiam egerint, eóque redierint unde contra ea faciendo digreſſi erant: ſed Zachariam etiam, *Jodai pontificis filium, rex, patris ejus beneficiorum immemor, mortem obire juſſerit in templo ſaxis obrutum; quod Dei ſpiritu inſtinctus ad vaticinandum, pro concione populum ſimul & regem adhortatus fuerit ad juſte agendum, quodque prædixerit fore ut gravem ſubirent pœnam, ſi *monitis* non obtemperarent. Moriens tamen Zacharias Deum teſtem fecit & judicem eorum quæ patiebatur, pro bono *quod dederat* conſilio, atque iis quæ pater ipſius Joaſo fecerat, morte periens acerba & violenta.

Azaëlus Judæorum fines populatur. 1 Regum, c. 12. 2 Paralip c. 24.

Eum ab Hieroſolymorum obſidione divertit Joaſus templi ſpoliis. 4 Regum c. 12. 2 Paralip. c. 24.

Joaſi mors. 4 Regum, c. 12. 2 Paralip. c. 25.

Joaſi ſucceſſor Amaſias. 4 Regum. c. 12. 2 Paralip. c. 25.

4. Cæterum rex non multo poſt pœnas maleficiis debitas perſolvit. Azaëlus enim Syrorum rex, impreſſione in ditionem ejus facta, cum & Gittam evertiſſet & prædam abegiſſet, exercitum Hieroſolyma in eum educit. Joaſus autem metu perculſus, exhauſtis Dei regumque theſauris, detractiſque templo donariis, omnia ad Syrum miſit; quibus eam ſibi redimeret ſecuritatem, ut nec obſidione premeretur, nec in rerum omnium diſcrimen adduceretur. Atque ille, vi pecuniæ ingenti victus, copias Hieroſolymis non admovebat. Joaſus tamen, cum in morbum difficilem incidiſſet, amicis eum adortis, qui ut Zachariæ Jodai filii mortem ulciſcerentur regi inſidias struxerant, etiam ab illis occiditur. Et quidem Hieroſolymis ſepultus eſt; ſed non in regiis majorum monumentis propter impietatem. Vixit autem annos ſeptem & quadraginta: eique in regnum ſuccedit filius Amaſias.

IX.

Joazus Jehu filius, regno ſuſcepto, bello premitur ab Azaëlo. 4 Regum, c. 13.

5. Anno autem regni Joaſi vigeſimo primo, Iſraëlitarum imperium ſuſcepit Joazus Jehu filius apud Samariam: illudque tenuit annos decem & ſeptem; patris quidem ſui nec ipſe imitator, ſed ſceleribus æque addictus ac primi iſti qui Deum contemptui habuerunt. Illum vero Syrorum rex depreſſit, ac copias ejus tam numeroſas adeo attrivit, ut decem tantum ei reliquerit peditum millia, equiteſque quinquaginta, poſtquam expeditionem feciſſet, urbeſque magnas & multas ei abſtuliſſet, ejuſque exercitum clade affeciſſet. Hæc autem Iſraëlitarum populo mala acciderunt juxta Eliſſæi vaticinium, quando Azaëlo etiam prædixiſſet,

μελεῖν εἰς τὰ δίκαια, καὶ [a] τὰ νενομισμένα παρ' αὐτοῖς ἄριστα εἶναι). δυσχεράνας δ' ὁ Θεὸς ἐπὶ τῇ μεταβολῇ τοῦ βασιλέως καὶ τῶν ἄλλων, πέμπει τοὺς προφήτας διαμαρτυρησομένους τε τὰ πραττόμενα, καὶ παύσοντας τῆς πονηρίας αὐτούς. οἱ δ' ἰσχυρὸν ἔρωτα καὶ δεινὴν ἐπιθυμίαν ἄρα ταύτης εἶχον, ὡς μήτε [b] οἷς οἱ περὶ αὐτῶν ἐξυβρίσαντες εἰς τὰ νόμιμα πανοικὶ κολασθέντες ἔπαθον, μηθ' οἷς οἱ προφῆται προὔλεγον πεισθέντες [c] μετανοῆσαι, καὶ μετελθεῖν ἐξ ὧν εἰς ἐκεῖνα [d] παρανομήσαντες ἐτράπησαν· ἀλλὰ καὶ Ζαχαρίαν υἱὸν τοῦ ἀρχιερέως Ιωδάου λίθοις ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε βληθέντα ἀποθανεῖν ἐν τῷ [e] ἱερῷ, τῶν τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσιῶν λαθόμενος, ὅτι, τοῦ Θεοῦ προφητεύειν αὐτὸν ἀποδείξαντος, στὰς ἐν μέσῳ τῷ πλήθει συνεβούλευεν αὐτῷ τε καὶ τῷ βασιλεῖ τὰ δίκαια πράττειν, καὶ ὅτι τιμωρίαν μεγάλην ὑφέξουσι μὴ πειθόμενοι προὔλεγε. τελευτῶν μέντοι Ζαχαρίας μάρτυρα καὶ δικαστὴν ὧν [f] ἔπασχε τὸν Θεὸν ἐποιεῖτο, ἀντὶ χρηστῆς συμβουλίας, καὶ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ παρέσχεν Ιωάσῳ, πικρῶς καὶ βιαίως ἀπολλύμενος.

δ'. Εδωκε μέντοιγ' οὐκ εἰς μακρὰν ὁ βασιλεὺς δίκην ὧν παρηνόμησεν. ἐμβαλόντος γὰρ Αζαήλου τοῦ Σύρων βασιλέως εἰς τὴν χώραν αὐτοῦ καὶ τήν τε [g] Γίτταν καταστρεψαμένου καὶ λεηλατήσαντος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει εἰς Ιεροσόλυμα. [h] φοβηθεὶς δ' ὁ Ιώασος, πάντας [i] κενώσας τοὺς τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς καὶ τοὺς τῶν βασιλέων, καὶ τὰ ἀναθήματα καθελών, ἔπεμψε τῷ Σύρῳ, τούτοις ὠνούμενος τὸ μὴ πολιορκηθῆναι μηδὲ κινδυνεύειν περὶ τῶν ὅλων. ὁ δὲ πεισθεὶς τῇ τῶν χρημάτων ὑπερβολῇ, τὴν στρατιὰν οὐκ ἐπήγαγεν ἐπὶ τὰ Ιεροσόλυμα. νόσῳ μέντοι χαλεπῇ περιπεσὼν [k] ὁ Ιώασος, ἐπιθεμένων αὐτῷ [l] τῶν φίλων, οἳ τὸν τοῦ Ζαχαρίου θάνατον ἐκδικοῦντες [m] τοῦ Ιωδάου παιδὸς ἐπεβούλευσαν τῷ βασιλεῖ, καὶ διεφθάρη πρὸς αὐτῶν. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Ιεροσολύμοις, οὐκ ἐν ταῖς θήκαις δὲ [n] ταῖς βασιλικαῖς τῶν προγόνων, ἀσεβὴς γενόμενος. ἐβίωσε δ' ἔτη ἑπτὰ καὶ τεσσαράκοντα· τὴν δὲ βασιλείαν αὐτοῦ διαδέχεται Αμασίας ὁ παῖς.

ε'. Εἰκοστῷ δὲ καὶ πρώτῳ [o] ἔτει τῆς Ιωάσου βασιλείας, θ'. παρέλαβε τὴν τῶν Ισραηλιτῶν ἡγεμονίαν [p] Ιώαζος ὁ τοῦ Ιηοῦ υἱὸς ἐν Σαμαρείᾳ, καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσι δέκα καὶ ἑπτά, τοῦ μὲν πατρὸς οὐδ' αὐτὸς μιμητὴς γενόμενος, [q] ἀσεβήσας δ' ὅσα καὶ οἱ πρῶτοι τοῦ Θεοῦ καταφρονήσαντες. ἐταπείνωσεν δ' αὐτὸν καὶ συνέστειλεν ἐκ τῆς τοσαύτης δυνάμεως ὁ τῶν Σύρων βασιλεὺς εἰς ὁπλίτας μυρίους καὶ [r] πεντήκοντα ἱππεῖς, στρατεύσας ἐπ' αὐτόν, [s] πόλεις τε καὶ μεγάλας καὶ πολλὰς αὐτοῦ ἀφελόμενος, καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διαφθείρας. ταῦτα δ' ἔπαθεν ὁ τῶν Ισραηλιτῶν [t] λαός, κατὰ τὴν Ελισσαίου προφητείαν, ὅτι Αζάηλον βασιλεύσειν προεῖπε

τῶν

---

a Τὰ insertum dedi ex *Big.* & *Samb.* b Ita *MSS.* & mox μήθ' οἷς. in *Editis* μήτε ὅσα & μηθ' ὅσα. c Μετανόησαν *Big. Samb.* & *Vat.* d Παρανομήσαντες *Big.* & *Samb.* e Ἱερὸν interdum eſt tota ſtructura templi, atria aliaque complectens; interdum pars illa in qua erant ſacerdotes, quæ alibi dicitur τέμενος *fanum*, ſeu οἶκος *ædes Templi.* Vide Auctores ſupra laudatos ad p. 393. v. 33. f Ita *Samb.* & *Baſ.* ἔπαθε in *cæteris.* g Γίτταν in plerisque *MSS.* h Οἱ φοβηθεὶς *Big.* & *Samb.* i Ἐκκενώσας *Big. Samb.* & *Vat.* k Articulum ὁ ante Ιώασος delevimus, auctoritate *MSS.* l Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* τῶν φίλων τοῦ Ζαχαρίου οἱ τὸν in *Editis.* τῶν φίλων τῶν Ζαχαρίου οἱ τὸν *Big.* & *Samb.* m Illud τοῦ ex *MSS.* n Ταῖς βασιλικαῖς deſunt *Vat.* & *Vet. Interpr.* o Illud ἔτει ex *MSS.* εἰκοστῷ καὶ τρίτῳ ἔτει in *S. Literis.* p Ιωάχαζ LXXII. Ιωάχαζος *Vat.* paſſim, & infra etiam *Big.* & *Samb.* q Ita in *MSS.* ἀσεβήσας δ' οἱ πρῶτοι in *Editis.* ὡς καὶ οἱ πρ. legendum conjecerat *Schotanus.* r Sic *MSS* & *Vet. Interpr.* πεντακοσίους in *Editis.* juxta *S. Literas* (4 Regum, c. 12. v. 7.) πεντήκοντα ἱππεῖς, καὶ δέκα ἅρματα, καὶ δέκα χιλιάδας πεζῶν. ſ Καὶ πόλεις τε μ. καὶ π. αὐτὸν ἀφ. *Vat.* t Βασιλεὺς *Big. Samb.* & *Vat.* verum pro voce λαὸς facit *Epiphan.* * Vide *Epiphanium de Hæreticis*, p. 470.

a Αποκτείναντι

τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν, [a] ἀποκτείναντα τὸν δεσπότην. ὢν δὲ ἐν ἀπόροις οὕτω [b] κακοῖς Ἰώαζος, ἐπὶ δέησιν καὶ ἱκετείαν τοῦ Θεοῦ κατέφυγε, ῥύσασθαι τῶν Ἀζαήλου χειρῶν αὐτὸν παρακαλῶν, καὶ μὴ περιϊδεῖν ὑπ' ἐκείνῳ γενόμενον. ὁ δὲ Θεὸς, καὶ τὴν μετάνοιαν ὡς [c] ἀρετὴν ἀποδεχόμενος, [d] καὶ νουθετῶν μᾶλλον τοὺς δυναμένους, τελέως μὴ ἀπολλύναι δοκῶν αὐτῷ, δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἐκ τοῦ πολέμου καὶ τῶν κινδύνων ἄδειαν. εἰρηνεύσης δ' ἡ χώρα λαβομένη ἀνέδραμέ τε πάλιν εἰς τὴν προτέραν κατάστασιν, καὶ ηὐθήνησε.

ς'. Μετὰ δὲ τὴν Ἰωάζου τελευτὴν, ἐκδέχεται τὴν ἀρχὴν ὁ υἱὸς αὐτοῦ [e] Ἰώασος. ἕβδομον ἤδη καὶ τριακοστὸν ἔτος βασιλεύοντος Ἰωάσου τῆς Ἰούδα φυλῆς, παρέλαβε τὴν ἀρχὴν οὗτος ὁ Ἰώασος ἐν Σαμαρείᾳ τῶν Ἰσραηλιτῶν· [f] καὶ γὰρ αὐτὸς τὴν αὐτὴν εἶχε προσηγορίαν τῷ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεῖ· καὶ κατέσχεν αὐτὴν ἔτεσιν ἑκκαίδεκα. [g] ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ οὐδὲν ὅμοιος τῷ πατρὶ τὴν φύσιν. κατ' ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν Ἐλισσαίου τοῦ προφήτου γηραιοῦ μὲν ἤδη τυγχάνοντος, εἰς δὲ νόσον ἐμπεπτωκότος, ἧκεν ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς πρὸς αὐτὸν ἐπισκεψόμενος. καταλαβὼν δ' αὐτὸν ἐν ἐσχάτοις ὄντα, κλαίειν ἤρξατο, [h] βλέποντος αὐτοῦ, καὶ ποτνιᾶσθαι, καὶ πατέρα τε [i] ἀποκαλεῖν καὶ ὅπλον. "δι' "αὐτὸν γὰρ μηδέποτε χρήσασθαι πρὸς τοὺς ἐχθροὺς ὅπλοις, "ἀλλὰ ταῖς ἐκείνου προφητείαις ἀμαχητὶ κρατεῖν τῶν "πολεμίων· νῦν δ' ἀπιέναι μὲν αὐτὸν ἐκ τοῦ ζῆν, κατα"λιπεῖν δ' [k] ἐξωπλισμένοις τοῖς Σύροις [l] καὶ τοῖς ὑπ' "αὐτῶν πολεμίοις. οὔτ' αὐτῷ τοίνυν ζῆν ἔτι ἀσφαλὲς, "ἔλεγεν· ἀλλὰ καλῶς ἔχειν [m] συνεξορμᾶν αὐτῷ καὶ "συναπαίρειν τοῦ βίου." ταῦτα ὀδυρόμενον Ἐλισσαῖος παρεμυθεῖτο τὸν βασιλέα· καὶ τόξον ἐκέλευσεν αὐτῷ κομισθὲν ἐντεῖναι τοῦτο. ποιήσαντος οὖν [n] εὐτρεπὲς τοῦ βασιλέως τὸ τόξον, ἐπιλαβόμενος αὐτοῦ [o] τῶν χειρῶν, ἐκέλευσε τοξεύειν. τρία δὲ βέλη αὐτοῦ προεμένου [p] εἶτα διαπαυσαμένου, "πλείω μὲν, εἶπεν, ἀφεὶς, ἐκ ῥιζῶν ἂν τὴν τῶν Σύ"ρων βασιλείαν ἐξεῖλες. ἐπεὶ δὲ τρισὶν ἠρκέσθης μόνοις, "τοσαύταις καὶ μάχαις κρατήσεις συμβαλὼν τοῖς "Σύροις, ἵνα τὴν χώραν ἣν ἀπέτεμον τοῦ σοῦ πατρὸς ἀνα"κτήσῃ." καὶ ὁ μὲν βασιλεὺς ταῦτ' ἀκούσας ἀπηλλάγη. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ προφήτης ἀπέθανεν· ἀνὴρ, ἐπὶ δικαιοσύνῃ διαβόητος, καὶ φανερῶς σπουδασθεὶς ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. θαυμαστὰ γὰρ καὶ παράδοξα διὰ τῆς προφητείας ἐπεδείξατο ἔργα, καὶ μνήμης λαμπρᾶς παρὰ τοῖς Ἑβραίοις ἀξιωθέντα. ἔτυχε δὲ καὶ ταφῆς μεγαλοπρεποῦς, καὶ οἵας εἰκὸς ἦν τὸν οὕτω θεοφιλῆ μεταλαβεῖν. συνέβη δὲ καὶ τότε, λῃστῶν τινῶν ῥιψάντων εἰς τὸν Ἐλισσαίου τάφον ὃν ἦσαν ἀνῃρηκότες, τὸν νεκρὸν τῷ σώματι αὐτοῦ προσκολληθέντα [q] ἀναζωπυρῆσαι. καὶ τὰ μὲν περὶ Ἐλισσαίου τοῦ

quod necato domino Syrorum & Damaſcenorum regnum eſſet occupaturus. Cumque Joazus in tanta malorum difficultate verſaretur; ad preces & ſupplicationes ſe recipit, Deum obſecrans ut ipſum è manibus Azaëli liberaret, & in illius poteſtatem redigi non pateretur. Deus autem, pœnitentiam loco virtutis acceptans, contentuſque admonere potentes, cum ei non videretur funditus perdere, fecit ut nullo in metu eſſet de belli periculis. quo fit ut regio, pace potita, ad priſtinum ſtatum rediret, opibuſque floreret.

Joazo in Iſraëlitarum regnum ſuccedit filius ejus Joaſus. 4 Regum, c. 13.

6. Joazo autem vitâ defuncto, ſucceſſit filius ejus Joaſus in regnum. Cum ſeptimum jam & trigeſimum annum regnaret Joaſus in tribum Judæ, Iſraëlitarum regnum iniit iſte Joaſus Samariæ, (nam & ille eodem nomine gaudebat, quo Hieroſolymorum rex) illudque annos ſexdecim tenuit. Cæterum vir bonus erat, patriſque *ſui* mores nequaquam referebat. Illo autem tempore, cum Eliſſæus vates jam ſenex admodum in morbum incidiſſet, ad eum viſendum veniebat Iſraëlitarum rex. cumque eum in ipſo fere mortis articulo inveniſſet, flere cœpit, ipſo vidente, & lamentari, patremque & præſidium appellare. "nam & ipſi acce"ptum ferri *dicebat*, quod nunquam *illis* "contra inimicos opus fuiſſet armis, illius "quippe vaticinia feciſſe ut ſine pugna de "hoſtibus victoriam reportarint: nunc qui"dem illum è vita diſcedere, ſe vero reli"ctos iri Syris armatis aliiſque in illorum "poteſtate hoſtibus. Itaque nec ſibi amplius "vivere tutum eſſe, ajebat; ſed expedire cum "eo exitum facere, ſimulque è vita migrare." Regem iſta deplorantem conſolatus eſt Eliſſæus; præcepitque ut arcu ad ſe allato illum intenderet. Cum itaque arcum rex paraſſet, *vates* ſuis manibus illius manibus impoſitis eum jaculari juſſit. cumque tribus telis emiſſis poſt tertium deſtitiſſet, "ſi, inquit, plura "quidem miſiſſes, tum Syrorum regnum radi"citus excidiſſes: quoniam vero tribus ſolis "contentus fuiſti, cum Syris congreſſus toti"dem etiam præliis eos victurus es, ut regio"nem, quam patri tuo ademerunt, recipias." Et rex quidem, his auditis, abiit. nec ita multo poſt vates diem obiit ſupremum: vir inclytæ juſtitiæ, magnique plane à Deo æſtimatus. id quod teſtantur res incredibiles miræque ex afflatu divino ab eo factæ, de quibus præclara inter Hebræos fama eſt. Funere etiam magnifico elatus eſt, quali par erat virum Deo adeo charum cohoneſtari. Quin & eo tempore accidit, cum latrones quidam hominem à ſe occiſum in Eliſſæi ſepulchrum conjeciſſent, ut mortuus, ſimul ac vatis corpus tetigiſſet, reviviſceret. Atque hactenus quidem de Eliſſæo

Joaſus ægrotantem viſit Eliſſæum. 4 Regum, c. 13.

Elißæi, tum vita defuncti, laus.

Mortuus tacto Eliſſæi corpore revixit. 4 Regum, c. 13.

---

a Ἀποκτείναντι *Big.* & *Samb.* b Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καιροῖς in *Editis.* c Ita *Baſ. G. Vat.* & *Epiphan.* ἀρετὴν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. d Ita *Big. Samb.* & *Vat.* in *Editis* καὶ μ. π. δυναμένους τελέως ἀπολλύειν, δοκῶν αὐτῷ. in *Epiphanii* verſione, *&* *corripere magis quam perdere hominem hujuſmodi volens.* e Ita legunt & diſtinguunt *MSS.* niſi quod in nonnullis ſit Ἰωάζης. in *Editis* Ἰώας, ὃς ἑβδ. ἤ. κ. τ. ἔ. β. Ι. τ. τ. φυλῆς παρέλαβε τὴν ἀρχήν. f Καὶ γὰρ καὶ αὐτὸς *Vat.* g Vide *S. Literas*, *4 Regum*, c. 13. h Illa αὐτοῦ βλέποντος & mox καὶ ante πατέρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* i Αὐτὸν ante ἀποκαλεῖν delevimus auctoritate *MSS.* & *Vet. Interpr.* k Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐξωπλισμένους in *Editis* *Aliiſque.* l Ita cum *Samb.* & *Vat.* ὑπ' αὐτῶν *Gall.* 1. καὶ τοῖς αὐτῶν πολεμίοις in *Editis.* τοῖς αὐτῶν πολεμίοις ſine καὶ habet *Big.* in *Epiphanii* verſione, *& aliis inimicis captivandos relinqueret.* m Καὶ ante συνεξορμᾶν ejectum volui, quod illud non agnoſcant *Big.* & *Samb.* n Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐτρεπὲς in reliquis. o Illa τῶν χειρῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* p Εἶτα δὲ ἀναπαυσαμένου *Big. Samb.* & *Vat.* q Vide *Cotelerium* ad Conſtit. Apoſtol. p. 289.

a Sic

ſuo vate, deque iis quæ, dum in vivis eſſet, prædicebat, & quemadmodum, poſtquam fatis conceſſiſſet, etiam vi divina pollebat.

Mortuo Azaëlo, oppida agroſque Adado ejus filio eripit Joaſus. 4 Regum, c. 13.

7. Mortuo autem Azaëlo Syrorum rege, regnum ad filium ejus Adadum pervenit, cui bellum infert Joaſus Iſraëlitarum rex: eique ter victo regionem omnem eripiebat urbeſque & vicos, quotquot pater ejus Azaëlus ex Iſraëlitarum regno abſtulerat. Hoc utique factum eſt quemadmodum Eliſſæus prædixerat. Poſtquam vero evenit ut etiam Joſſus moreretur, ille quidem Samariæ ſepelitur, atque imperium ad filium ejus Hieroboamum devenit.

X.

CAP. IX.

Quomodo Amaſias, expeditione in Idumæos & Amalecitas ſuſcepta, eos devicit: deinde bello Joaſum laceſſens vincitur, & non multo poſt interficitur, Ozia ei in regnum ſuccedente.

Amaſias Judææ rex. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Deut. 24, 16. Ezech. 18, 20.

Bellum inferre ſtatuit Amalecitis aliiſque. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Iſraëlitarum copias, quas conduxerat, ex conſilio vatis remittit. 4 Paralip. c. 25.

Anno autem regni Joaſi Iſraëlitarum regis ſecundo, regnare cœpit Amaſias Hieroſolymis in Judæ tribum, matre natus Jodade nomine, genere cive *Hieroſolymitana*. atque mirum in modum juſtitiam colebat, idq; *admodum* adoleſcens. Cum autem imperio rebuſque gerendis admoveretur, ſtatuit Joaſum patrem ſibi imprimis vindicandum eſſe, eoſque ſuorum, qui manus ei intulerant, pœna afficiendos. Atque iſtos quidem omnes comprehenſos interfecit: in ipſorum vero liberos nihil grave admiſit, convenienter agens Moyſis legibus, qui iniquum eſſe cenſuit pro parentum culpis pœnas à liberis repoſcere. Poſt hæc delectu habito in tribu Judæ & Benjamitica ex iis qui flore eſſent ætatis & [*] annorum plus minus viginti, collectiſque quaſi trecentis millibus, hiſce centuriones præfecit: ac præterea, cum miſiſſet ad Iſraëlitarum regem, centum militum millia centum argenti talentis conducit. decreverat enim Amalecitarum & Idumæorum & Gabalitarum gentibus bellum inferre. Cum autem in eo eſſet ut exercitum educeret, ſeque in eos moveret, vates *quidam eum* admonuit ut Iſraëlitarum copias dimitteret. eſſe enim hominum genus impium, Deique oraculum ei cladem denunciaſſe, ſi iſtis auxiliis uteretur: hoſtibus vero ſuperiorem fore, ſi Dei auſpiciis fretus paucis aſſumptis cum illis dimicaret. Rege autem *id* ægre ferente, quod jam Iſraëlitis ſtipendium numeraſſet, hortatus eſt vates ut Dei voluntati morem gereret: multa enim ab eo pecunia auctum iri. Et illos quidem dimittit, præfatus ſe donare illis quicquid mercedis nomine accepiſſent: is vero cum ſuis copiis contra prædictas gentes profectus eſt. Cumque illos pugna ſuperaſſet, millia quidem de-

προφήτου, ζῶν τε ὅσα προεῖπε, καὶ ὡς μετὰ τὴν τελευτὴν ἔτι δύναμιν [a] εἶχε θείαν, δεδηλώκαμεν.

ζ. Τελευτήσαντος δὲ τοῦ Σύρων βασιλέως Ἀζαήλου, εἰς [b] Ἄδαδον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ βασιλεία παραγίνεται, [c] πρὸς ὃν συνάψας πόλεμον Ἰώασος ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς καὶ τρισὶ μάχαις νικήσας αὐτόν, ἀφείλετο τὴν χώραν ἅπασαν, καὶ ὅσας ὁ πατὴρ αὐτοῦ Ἀζάηλος πόλεις καὶ κώμας τῆς Ἰσραηλιτῶν βασιλείας παρέλαβε. τοῦτο μέντοι [d] κατὰ τὴν Ἐλισσαίου προφητείαν ἐγένετο. ἐπεὶ δὲ συνέβη καὶ Ἰώασον [e] ἀποθανεῖν, ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται, [f] καθῆκε δὲ εἰς Ἱεροβόαμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ ἡ ἀρχή.

ΚΕΦ. θ'.

Ὡς Ἀμασίας στρατευσάμενος ἐπὶ Ἰδουμαίους καὶ Ἀμαληκίτας, αὐτοὺς ἐνίκησεν· εἶτα πολεμῶν πρὸς Ἰώασον ἡττᾶται, καὶ μετ' οὐ πολὺ ἀναιρεῖται, Ὀζία τὴν ἀρχὴν διαδεχομένου.

Δευτέρῳ δ' ἔτει τῆς Ἰωάσου βασιλείας τῶν Ἰσραηλιτῶν, ἐβασίλευσεν [g] Ἀμασίας τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, μητρὸς ὢν [h] Ἰωαδάνης τοὔνομα, πολίτιδος δὲ τὸ γένος. θαυμαστῶς δὲ τοῦ δικαίου [i] προενόει, καὶ ταῦτα νέος ὤν. παρελθὼν δ' ἐπὶ τὰ πράγματα καὶ τὴν ἀρχήν, ἔγνω δεῖν πρῶτον Ἰωάσῳ τιμωρῆσαι τῷ πατρί, καὶ τοὺς ἐπιθεμένους αὐτῷ φίλους κολάσαι. καὶ τούτους μὲν συλλαβὼν ἅπαντας ἐφόνευσε· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν οὐδὲν εἰργάσατο δεινόν, ἀκόλουθα ποιῶν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, [k] ὃς οὐκ ἐδικαίωσε διὰ πατέρων ἁμαρτίας τέκνα κολάζειν. ἔπειτα στρατιὰν ἐπιλέξας ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος τῶν ἐν ἀκμῇ καὶ περὶ εἴκοσιν ἔτη γεγονότων, καὶ συναθροίσας [l] ὡς τριάκοντα μυριάδας, τούτων μὲν ἑκατοντάρχους [m] κατέστησε· πέμψας δὲ καὶ πρὸς τὸν [n] τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέα, μισθοῦται δέκα μυριάδας ὁπλιτῶν ταλάντων ἑκατὸν ἀργυρίου. διεγνώκει γὰρ τοῖς Ἀμαληκιτῶν ἔθνεσι καὶ Ἰδουμαίων καὶ [o] Γαβαλιτῶν ἐπιστρατεύσασθαι. [p] παρεσκευασμένου δὲ πρὸς τὴν στρατείαν, καὶ μέλλοντος ἐξορμᾶν, ὁ προφήτης τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν [q] στρατὸν ἀπολῦσαι [r] συνεβούλευσεν. εἶναι γὰρ ἀσεβῆ, [s] καὶ τὸν Θεὸν ἧτταν αὐτῷ προλέγειν [t] χρησαμένῳ τούτοις συμμάχοις· περιέσεσθαι δὲ τῶν πολεμίων καὶ μετ' ὀλίγων αὐτοῖς ἀγωνιζόμενον βουλομένου τοῦ Θεοῦ. δυσφοροῦντος δὲ τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῷ [u] φθάνειν τὸν μισθὸν δεδωκέναι τοῖς Ἰσραηλίταις, παρῄνει ποιεῖν ὁ προφήτης ὅ,τι τῷ Θεῷ δοκεῖ· χρήματα δ' αὐτῷ πολλὰ παρ' αὐτοῦ γενήσεσθαι. καὶ τοὺς μὲν ἀπολύει, χαρίζεσθαι τὸν μισθὸν εἰπών· αὐτὸς δὲ μετὰ τῆς οἰκείας δυνάμεως ἐπὶ τὰ προειρημένα τῶν ἐθνῶν ἐστράτευσε, καὶ κρατήσας αὐτῶν τῇ μάχῃ μυρίους

---

[a] Sic MSS. & Vet. Interpr. ἴσχει in Editis. [b] Ita ut supra aliquoties. Ἄδερον Vat. Ἄδερ LXXII. & Cedren. Ἀδὰν Baſ. & G. Ἀδαδὸν Gall. 2. & Epiphan. [illegible] Big. & Gall. 1. [illegible] Samb. [c] Ita Vat. & Vet. Interpr. πρὸς τοῦτον in reliquis. [d] Sic Big. Samb. & Vat. κατὰ γοῦν τὴν Ἐλισσαίου in cæteris. [e] Ita ex MSS. & Vet. Interpr. τεθνηκέναι in Editis, omiſſis quæ ſequuntur ὁ μὲν ἐν Σαμαρείᾳ κηδεύεται. [f] Hic ſequimur ſum Cod. Vat. [illegible] Baſ. G. & Gall. 2. [illegible] Big. Samb. & Gall. 1. in Epiphanii verſione, regnum vero ſuo filio Geſſaboro nomine dereliquit. [g] Ἀμασίας LXXII. [h] Ita cum MSS. Ἰωάδην in Editis. & in Epiphanii libris Joad. Ἰωαδὴν aut Ἰωαδὰν LXXII. [i] Al. [illegible] [k] Illud ὃς non agnoſcit Vat. [l] Ita Vat. & Vet. Interpr. εἰς in reliquis. [m] Ἀπέδειξε ſolus Vat. [n] Τῶν deeſt Vat. [o] Ita Samb. [illegible] & Vat. Γαβαλιτῶν in Editis Aliiſque. Vide Cl. Relandum in Geogr. S. lib. 1. c. 15. [p] Ita cum Cod. Vat. & Epiphan. παρεσκευασμένον τε in reliquis. [q] Ita cum MSS. & Vet. Interpr. λαὸν in Editis. [r] Συνεβούλευε Vat. [s] Sic MSS. & Vet. Interpr. τὸν γὰρ Θεὸν in Editis. [t] Χρησαμένῳ Big. Gall. 1. & Vet. Interpr. οἷς ὀφθῆναι in reliquis. [*] Qui vigeſimum ætatis annum exceſſerant, juxta S. Literas, 2 Paralip. c. 25. v. 5.

μὲν ἀπέκτεινε, τοσούτους δὲ ζῶντας ἔλαβεν, οὓς ἐπὶ τὴν μεγάλην ἀγαγὼν [a]πέτραν, ἥπερ ἐστὶν ἐπὶ τῆς Αραβίας, [b]ἀπ' αὐτῆς κατεκρήμνισεν· ἀπήγαγέ τε λείαν πολλὴν καὶ πλοῦτον ἄφθονον ἐκ [c]τούτων ἐθνῶν. Αμασίου δ' ἐν τούτοις ὑπάρχοντος, οἱ τῶν Ισραηλιτῶν, οὓς ἀπέλυσε μισθωσάμενος, ἀγανακτήσαντες ἐπὶ τούτῳ, καὶ νομίσαντες ὕβριν εἶναι τὴν ἀπόλυσιν· οὐ γὰρ ἂν τοῦτο παθεῖν μὴ κατεγνωσμένους· ἐπῆλθον αὐτοῦ τῇ βασιλείᾳ, καὶ μέχρι [d]Βηθσεμήρων προελθόντες διήρπασαν τὴν χώραν, καὶ πολλὰ μὲν ἔλαβον ὑποζύγια, τρισχιλίους δ' ἀνθρώπους ἀπέκτειναν.

β'. Αμασίας δὲ τῇ νίκῃ καὶ τοῖς κατορθώμασιν ἐπαρθεὶς, τοῦ μὲν τούτων αἴτιον αὐτῷ Θεὸν γενόμενον ὑπερορᾶν ἤρξατο· οὓς δ' ἐκ τῆς Αμαληκιτῶν χώρας ἐκόμισε, τούτους σεβόμενος διετέλει. προσελθὼν δ' ὁ προφήτης αὐτῷ, „θαυμάζειν, ἔλεγεν, εἰ τούτους „ἡγεῖται θεοὺς, οἳ τοὺς ἰδίους, παρ' οἷς ἐτιμῶντο, μηδὲν „ὤνησαν, μηδ' ἐκ χειρῶν ἐρρύσαντο τῶν ἐκείνου· ἀλλ' „ὑπερεῖδον πολλούς τε αὐτῶν ἀπολλυμένους, καὶ [e]αὐ„τοὺς αἰχμαλωτισθέντας. κεκομίσθαι γὰρ εἰς Ιεροσό„λυμα τούτῳ τῷ τρόπῳ, καθὼς ἄν τις τῶν πολε„μίων τινὰς ζωγρήσας ἤγαγε." τῷ δὲ βασιλεῖ ταῦτ' ὀργὴν ἐκίνησε, καὶ προσέταξεν ἡσυχίαν ἄγειν τὸν προφήτην, ἀπειλήσας [f]αὐτὸν κολάσειν, ἂν πολυπραγμονῇ. καὶ ὁ μὲν ἡσυχάζειν εἶπεν· οὐκ ἀμελήσειν δ' ὧν [g]ἐπικεχείρηκε [h]νεωτερίζων τὸν Θεὸν προύλεγεν. Αμασίας δὲ, κατέχειν αὐτὸν ἐπὶ ταῖς εὐπραγίαις οὐ δυνάμενος, ἃς παρὰ τοῦ Θεοῦ λαβὼν εἰς αὐτὸν ἐξύβριζεν, ἀλλὰ [i]φρονηματισθεὶς, ἔγραψεν Ιωάσῳ τῷ τῶν Ισραηλιτῶν βασιλεῖ, κελεύων „ὑπακούειν αὐτῷ „σὺν παντὶ τῷ λαῷ, ὡς καὶ πρότερον ὑπήκουε τοῖς „προγόνοις αὐτοῦ, Δαυίδῃ καὶ Σολομῶνι· ἢ μὴ βουλό„μενον εὐγνωμονεῖν, εἰδέναι πολέμῳ περὶ τῆς ἀρχῆς [k]δια„κριθησόμενον." ἀντέγραψεν δὲ ὁ Ιώασος τάδε. „ΒΑ„ΣΙΛΕΥΣ ΙΩΑΣΟΣ ΒΑΣΙΛΕΙ ΑΜΑ„ΣΙΑ. Ην ἐν τῷ Λιβάνῳ ὄρει κυπάρισσος παμμε„γέθης, καὶ ἄκανος. αὕτη πρὸς τὴν κυπάρισσον ἔπεμ„ψε μνηστευομένη τὴν θυγατέρα αὐτῆς πρὸς γάμον τῷ „παιδί. μεταξὺ δὲ ταῦτα λέγουσαν, θηρίον τι παρερ„χόμενον κατεπάτησε τὴν ἄκανον. τοῦτο οὖν ἔσται σοι „παράδειγμα τοῦ μὴ μειζόνων ἐφίεσθαι· μηδ' ὅτι τὴν „πρὸς Αμαληκίτας μάχην ηὐτύχησας, ἐπὶ ταύτῃ „γαυρούμενος σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ σου κινδύνους „ἐπισπῶ.

γ'. Ταῦτα δ' ἀναγνοὺς Αμασίας, ἔτι μᾶλλον ἐπὶ τὴν [l]στρατείαν [m]παρωξύνθη, τοῦ Θεοῦ παρορμῶντος αὐτὸν, οἶμαι, πρὸς αὐτὴν, ἵνα τῶν [n]παρανομηθέντων εἰς αὐτὸν δίκην ἀπολάβῃ. ὡς δ' ἐξῆγε μετὰ τῆς δυνάμεως ἐπὶ τὸν Ιώασον, καὶ συνάπτειν μάχην ἔμελλον, τὸ Αμασίου στράτευμα φόβος αἰφνίδιος καὶ κατάπληξις, οἵαν Θεὸς οὐκ εὐ-

cem occidit, & totidem vivos, quos in petram magnam, quæ in Arabia eſt, ductos de ea præcipitavit: multum prædæ abegit, & opum vim immenſam *tulit* ex iſtis gentibus. At dum hæc ageret Amaſias, Iſraëlitæ, quos conductos remiſerat, ex eo ad indignationem adducti, miſſionemque ſibi ignominiæ eſſe rati, (haud enim illis hoc accidiſſe, niſi contemptui habitis) in ejus ditionem impetum faciebant, & progreſſi uſque ad Bethſemera, regionem populati ſunt; & multa quidem jumenta ceperunt, hominum vero tria millia interfecerunt.

Iſraëlitæ ab Amaſia dimiſſi regionem populantur. 2 Paralip. c. 25.

Amaſias Idumæorum deos colit. 2 Paralip. c. 25.

2. Cæterum Amaſias victoria rebuſque proſpere geſtis elatus, Deum quidem, qui ei horum *omnium* auctor exſtiterat, cœpit negligere: iſtorum vero *deorum*, quos ex Amalecitarum regione attulerat, cultui ſe addixit. Cum autem vates eum adiiſſet, „ſe mirari, dicebat, quod illos Deos eſſe credat, qui cultoribus ſuis nihil opis afferre potuerunt, nec illos ab ejus manibus liberarunt: ſed illorum quamplurimos male pereuntes inſuper habuerunt, & ſemetipſos in captivitatem abductos. illos enim Hieroſolyma delatos eſſe, perinde ac ſi quis hoſtium quoſdam captivos eò duceret." Iſta autem regi iram moverunt, quo fit ut vati ſilentium indiceret, ſupplicium ei minatus, ſi quid præter negotium ſuum agere pergeret. Tum quidem ille ſe quieturum dixit: *Deum* vero ea non præteriturum eſſe prædicebat, quibus rebus novis ſtudens manus admoverat. At Amaſias, cum ſemet regere & moderari in proſpera fortuna non poſſet, (quam licet à Deo acceperit, contumeliis in eum non temperavit) ſed magna de ſe opinione inflatus eſſet, ſcripſit Joaſo regi Iſraëlitarum, jubens, „ut idem ipſe cum „omni *ſuo* populo ſibi obſequium præſtaret „quod & olim præſtitum erat majoribus ſuis, „Davidi & Solomoni: ſin vero nolit quod „æquum eſt facere, ſcire *oportet* bello eſſe de„cernendum de ſumma imperii." Joaſus autem in hæc verba reſcripſit. „JOASUS REX „AMASIÆ REGI. In monte Libano in„gens erat cupreſſus, necnon & *rubus. ille „miſit ad cupreſſum, poſcens illius filiam ſuo „filio in matrimonium dari: ſed interea fera „quædam præteriens rubum proculcavit. Hoc „itaque tibi exemplo erit; ne *ſolito* majora „appetas; neve, quod proſpere rem geſſeris „contra Amalecitas, iſta cogitatione ſuper„biens tibimet regnoque tuo pericula aſci„ſcas.

A vate reprehenſus.

Amaſiæ ad Joaſum literæ.

Joaſi reſponſum. 4 Regum, c. 14.

Amaſias Joaſo bellum infert. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

3. Amaſias autem, cum iſta legiſſet, majori adhuc cupiditate ad bellum incitatus eſt; Deo, ut arbitror, illum ad hoc impellente, ut pro iis quæ in eum admiſerat peccatis pœnas exigeret. Ubi vero copias eduxerat contra Joaſum, & pugnam conſerturus erat, timor ſubitus & conſternatio, qualem Deus non

---

[a] Eam *ſcilicet*, à qua nomen habet Arabiæ urbs, *Petra*. unde *Arabiæ Petrææ* nomen. *Grotius*. [b] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτῆς in *Editis*. [c] Ita cum *Vet. Interpr.* ἐκ τῶν ἐθνῶν *Vat.* ἐκ πάντων ἐθνῶν in *reliquis*. [d] Βηθσεμῶν juxta meliores *Epiphanii* codices. ἕως Βαιθωρὼν LXXII. & *Paralip.* c. 25. v. 13. [e] Sic *Samb.* & *Vat.* καὶ τοὺς in *cæteris*. [f] Sic *MSS.* αὐτῷ in *Editis*. [g] Ita *Samb.* & *Vat.* ἐπικεχείρηκε in *Editis Aliiſque*. [h] Νεωτερίζειν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [i] Φρονηματισθεὶς, *Heſychio* ἐπαρθεὶς φρονήματι. & φρόνημα eſt *faſtuoſa de ſe opinio* apud *Euripidem* in *Hecuba*, v. 622. [k] Ita *MSS.* κεκριθησόμενον in *Editis*. [l] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. στρατιὰν in *reliquis*. [m] *Al.* παρωξύνθη [n] Παρανομησάντων *Gall.* 2. * Ita placuit interpretari, non *carduus* cum *aliis*: quod ἄκανος non herba ſit, ſed *ſpinoſus & aculeatus frutex*. Vide *Theophraſtum* in *Hiſt. Plant.* l. 6. c. 3. & c. 4.

Amaſias à Joaſo victus. 4 Regum c. 14. 2 Paralip. c. 25.

non propitius ſolet immittere, Amaſiæ exercitum in fugam vertit, etiam antequam ad manus venirent. Illis ergo præ timore diſperſis, contigit ut Amaſias à ſuis deſertus ab hoſtibus caperetur: eique Joaſus mortem minatus eſt, niſi hoc Hieroſolymitanis perſuaderet, ut portas aperirent ipſumque cum exercitu in urbem reciperent. Et quidem Amaſias, neceſſitate compulſus metuque ex vitæ periculo, auctor erat ut hoſtis intromitteretur. Ille vero, diruta murorum parte quaſi quadringentorum cubitum ſpatio, quà perruptio facta eſt cum curru invehitur Hieroſolyma, captivum præ ſe agens Amaſiam. Atque hoc modo in poteſtatem ſuam redactis Hieroſolymis, & Dei theſauros abſtulit, & exportavit quicquid auri argentique Amaſiæ erat in regia: atque ita demum, cum Amaſiam libertati reſtituiſſet, Samariam reverſus eſt. Iſta autem Hieroſolymitanis acciderunt anno regni Amaſiæ decimo quarto. qui poſt hæc, inſidiis ei ſtructis ab amicis, in urbem Lachiſam profugit, & ab inſidiatoribus occiſus eſt, cum eò miſiſſent qui illum ibi necarent. Et corpus quidem ejus Hieroſolyma reportatum regiis exſequiis cohoneſtarunt. At vitam hoc modo finivit propter inſolentiam & Dei contemptum; cum annos quidem quatuor & quinquaginta vixiſſet, novem vero & viginti regnaſſet: eique ſuccedit filius *ejus* nomine Ozias.

Joaſus Hieroſolymitanorum murorum partem diruit. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

Amaſiæ interitus. 4 Regum, c. 14. 2 Paralip. c. 25.

XI.

CAP. X.

De Hieroboamo Iſraëlitarum rege, & Jona vate; atque ut, Hieroboamo vita defuncto, filius ejus Zacharias imperium ſuſcepit. Quomodo Ozias Hieroſolymitanorum rex gentes finitimas ſubegit, quæque ei acciderunt poſtquam id egit ut Deo ſuffitum adoleret.

Hieroboamus Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 14.

ANno autem decimoquinto regni Amaſiæ cœpit Hieroboamus Joaſi filius in Iſraëlitas regnare, *idque* Samariæ, *&* annos quadraginta *regnavit*. Hic rex in Deum quidem erat contumelioſus legumque ſupra modum contemptor, ut qui deaſtros colebat & multis operibus abſurdis & peregrinis manum admovebat: populo vero Iſraëlitarum mala innumera afferebat. Huic *ex oraculo* Jonas quidam *vates* prædixit, ab ipſo, ſi cum Syris bellum geſſerit, labefactandam fore illorum potentiam, ſuique regni fines proferendos: ex partibus quidem ſeptentrionalibus uſque Amathum urbem, ad meridiem vero uſque Aſphaltitem paludem. his enim olim terminis Chananæa terra finiebatur, ſicut Jeſu imperatori viſum eſt eam circumſcribere. Hieroboamus itaque, cum in Syros expeditionem feciſſet, omnem eorum provinciam, juxta Jonæ vaticinium, in poteſtatem ſuam redegit.

Ex Jonæ oraculo bellum infert Syris. 4 Regum, c. 14.

μάτης ὢν [a] τίθησιν, εἰς φυγὴν ἔτρεψε, καὶ πρὶν εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. [b] διασπαρέντων δὲ ὑπὸ τοῦ δέους αὐτῶν, μονωθέντα τὸν Ἀμασίαν ληφθῆναι συνέβη πρὸς τῶν πολεμίων αἰχμάλωτον· ἠπείλησε δ' αὐτῷ θάνατον [c] Ἰώασος, εἰ μὴ πείσειε τοὺς Ἱεροσολυμίτας, ἀνοίξαντας αὐτῷ τὰς πύλας, δέξασθαι μετὰ τῆς στρατιᾶς εἰς τὴν πόλιν. καὶ Ἀμασίας μὲν ὑπὸ ἀνάγκης καὶ [d] τοῦ περὶ τὸ ζῆν δέους, ἐποίησεν εἰσδεχθῆναι τὸν πολέμιον. ὁ δὲ, διακόψας [e] τι τοῦ τείχους [f] ὡς τετρακοσίων πηχῶν, ἐφ' ἅρματος εἰσήλασε διὰ τῆς διακοπῆς εἰς Ἱεροσόλυμα, τὸν Ἀμασίαν ἄγων αἰχμάλωτον. κύριός τε τούτῳ τῷ τρόπῳ γενόμενος τῶν Ἱεροσολύμων, [g] τούς τε τοῦ Θεοῦ θησαυροὺς ἀνείλετο, καὶ ὅσος ἦν παρ' Ἀμασίᾳ χρυσὸς καὶ ἄργυρος ἐν τοῖς βασιλείοις ἐξεφόρησε· καὶ οὕτως αὐτὸν ἀπολύσας τῆς αἰχμαλωσίας, ἀνέζευξεν εἰς Σαμάρειαν. ταῦτα δ' ἐγένετο περὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἔτει τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ τῆς Ἀμασίου βασιλείας. ὃς, μετὰ ταῦτα ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν φίλων, φεύγει μὲν εἰς [h] Λάχεισαν πόλιν, ἀναιρεῖται δὲ ὑπὸ τῶν ἐπιβούλων, πεμψάντων ἐκεῖ τοὺς ἀποκτενοῦντας αὐτόν. καὶ τὸ μὲν σῶμα κομίσαντες εἰς Ἱεροσόλυμα βασιλικῶς ἐκήδευσαν. κατέστρεψε δὲ οὕτως Ἀμασίας τὸν βίον [i] διὰ τὸν νεωτερισμὸν καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν ὀλιγωρίαν, βιώσας μὲν ἔτη τέσσαρα καὶ πεντήκοντα, βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι· διαδέχεται δ' αὐτὸν ὁ [k] παῖς Ὀζίας τοὔνομα.

ΚΕΦ. ι'.

ια'.

Περὶ Ἱεροβοάμου Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, καὶ Ἰωνᾶ τοῦ προφήτου· καὶ ὡς Ἱεροβοάμου τελευτήσαντος τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ζαχαρίας. ὡς Ὀζίας Ἱεροσολυμιτῶν βασιλεὺς τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ οἷα συνέβη αὐτῷ ὁρμήσαντι ἐπιθυμιάζειν τῷ Θεῷ.

ΠΕντεκαιδεκάτῳ δὲ ἔτει τῆς Ἀμασίου βασιλείας ἐβασίλευσε τῶν Ἰσραηλιτῶν [l] Ἰωάσου υἱὸς Ἱεροβόαμος ἐν Σαμαρείᾳ ἔτη [m] τεσσαράκοντα. [n] οὗτος ὁ βασιλεὺς τὰ μὲν εἰς τὸν Θεὸν ὑβριστὴς καὶ παράνομος δεινῶς ἐγένετο, εἴδωλά τε σεβόμενος καὶ πολλοῖς ἀτόποις καὶ ξένοις ἐγχειρῶν ἔργοις· τῷ δὲ λαῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν μυρίων κακῶν αἴτιος [o] ὑπῆρχε. τούτῳ [p] προεφήτευσέ τις Ἰωνᾶς, ὡς δεῖ πολεμήσαντα τοῖς Σύροις αὐτὸν κρατῆσαι τῆς ἐκείνων δυνάμεως, καὶ πλατῦναι τὴν αὐτοῦ βασιλείαν· τοῖς μὲν κατὰ τὴν ἄρκτον μέρεσιν ἕως [q] Ἀμάθου πόλεως, τοῖς δὲ κατὰ τὴν μεσημβρίαν ἕως τῆς Ἀσφαλτίτιδος λίμνης. τὸ γὰρ ἀρχαῖον οἱ ὅροι τῆς Χαναναίας [r] ἦσαν οὗτοι, καθὼς ὁ στρατηγὸς Ἰησοῦς περιώρισε. στρατεύσας οὖν ἐπὶ τοὺς Σύρους ὁ Ἱεροβόαμος, καταστρέφεται πᾶσαν αὐτῶν τὴν χώραν, ὡς προεφήτευσεν Ἰωνᾶς.

β'. Ἀναγκαῖον

---

[a] Ἐντίθησι *Big. Samb. & Vat.* [b] Ita cum *Epiphan.* in *reliquis* διασπαρέντων ὑπό. [c] Ἰώασος inſertum dedi ex *Buſb. Vat. & Vet. Interpr.* [d] Illud τοῦ ex *MSS.* & mox περὶ τοῦ ζῆν *Vat.* [e] Voculam τι adjeci ex *MSS.* [f] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* ὥστε τριακοσίων *Baſ.* ὥστε τετρακοσίων *Gen.* [g] Sic *MSS. & Vet. Interpr.* τοὺς τοῦ Θεοῦ in *Editis.* [h] Λαχὶς LXXII. & *Vet. Interpr.* [i] Ita lego cum *Epiphanio*, qui vertit, *propter ſuperbiam & contemptum quem habuit circa Deum.* præſertim cum ab aliis notatum fuerit, vocem νεωτερισμὸν per *inſolentiam* quandoque exponi debere. In *Græcis* omnibus, διὰ τὸν νεωτερισμὸν τῆς πρὸς τὸν Θεὸν ὀλιγωρίας. [k] Ὀζίας, ὁ καὶ Ἀζαρίας, *Chron. Paſch.* Ἀζαρίας dicitur *Int.* LXXII. 4 *Regum*, c. 14. v. 21. Ὀζίας 2 *Paralip.* c. 26. v. 1. *Uzziah* ex *Verit. Hebr.* in *Bibliis* noſtris. [l] In *Cod. Vat.* ὁ Ἰωάσου υἱός. [m] Τεσσαράκοντα ἓν juxta LXXII. *Editionis Rom. & Verit. Hebr.* 4 *Regum*, c. 14. v. 23. *Codex Alexandrinus* cum *Joſepho* conſentit. [n] Ita *Big. Samb. & Vet. Interpr.* οὕτως in *reliquis.* [o] Ὑπῆρξε *Vat.* [p] Scilicet, Θεοῦ τὸν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἐλεήσαντος ταπεινωθέντα, ut dicit *Zonaras.* [q] Urbs eſt quæ *S. Literis* (4 *Regum*, c. 14. v. 25.) *Chamath* aut *Hamath* dicitur. [r] Illud ἦσαν ex *MSS. & Vet. Interpr.*

a Præβ΄. Ἀναγκαῖον δὲ ἡγησάμην, τὴν ἀκρίβειαν τῶν πραγμάτων παραδώσειν ὑπεσχημένος, ὅσα καὶ περὶ τοῦ προφήτου τούτου εὗρον ἐν ταῖς [a] Ἑβραϊκαῖς βίβλοις ἀναγεγραμμένα, διεξελθεῖν. κελευσθεὶς γὰρ οὗτος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ πορευθῆναι μὲν εἰς τὴν Νίνου βασιλείαν, κηρύξαι δ' ἐκεῖ [b] γενόμενον ἐν τῇ πόλει, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἀπολέσει, δείσας οὐκ ἀπῆλθεν· ἀλλ' ἀποδιδράσκει τὸν Θεὸν εἰς Ἰόππην πόλιν, καὶ πλοῖον εὑρὼν ἐμβὰς, εἰς [c] Ταρσὸν ἔπλει τῆς Κιλικίας. ἐπιγενομένου δὲ χειμῶνος σφοδροτάτου καὶ κινδυνεύοντος καταδῦναι τοῦ σκάφους, οἱ μὲν ναῦται καὶ ὁ κυβερνήτης καὶ αὐτὸς ὁ ναύκληρος εὐχὰς ἐποιοῦντο χαριστηρίους εἰ διαφύγοιεν τὴν θάλασσαν. ὁ δὲ Ἰωνᾶς συγκαλύψας αὑτὸν ἐβέβλητο, μηδὲν ὧν τοὺς ἄλλους ἑώρα ποιοῦντας μιμούμενος. αὔξοντος δ' ἔτι μᾶλλον τοῦ κλύδωνος, καὶ βιαιοτέρας [d] γενομένης ὑπὸ τῶν πνευμάτων τῆς θαλάσσης, ὑπονοήσαντες, ὡς ἐνδέχεται, τινὰ τῶν ἐμπλεόντων αἴτιον αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος, συνέθεντο [e] κλήρῳ τοῦτον [f] ὅστις ποτὲ εἴη μαθεῖν. κληρωσαμένων οὖν ὁ προφήτης λαγχάνει. [g] πυνθανομένων δὲ πόθεν τε εἴη, καὶ τί μετέρχεται· τὸ μὲν γένος ἔλεγεν Ἑβραῖος εἶναι, προφήτης δὲ τοῦ μεγίστου Θεοῦ. [h] συνεβούλευσεν οὖν αὐτοῖς, εἰ θέλουσιν [i] ἀποδρᾶσαι τὸν παρόντα κίνδυνον, [k] ἐκβάλλειν αὐτὸν εἰς τὸ πέλαγος· αἴτιον γὰρ αὐτοῖς εἶναι τοῦ χειμῶνος. οἱ δὲ τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐτόλμων, [l] κρίναντες ἀσέβημα εἶναι ξένον ἄνθρωπον, καὶ πεπιστευκότα αὐτοῖς τὸ ζῆν, εἰς φανερὰν οὕτως ἀπώλειαν ἐκρίψαι· τελευταῖον δ' ὑπερβιαζομένου τοῦ κακοῦ, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος βαπτίζεσθαι τοῦ σκάφους, ὑπό τε τοῦ προφήτου παρορμηθέντες [m] αὐτοῦ, καὶ ὑπὸ τοῦ δέους τοῦ περὶ τῆς ἑαυτῶν σωτηρίας, ῥίπτουσιν αὐτὸν εἰς τὴν θάλασσαν. καὶ ὁ μὲν χειμὼν ἐστάλη· τὸν δὲ, λόγος, [n] ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα τρεῖς ἡμέρας καὶ τοσαύτας νύκτας, εἰς τὸν Εὔξεινον ἐκβρασθῆναι πόντον, ζῶντα καὶ μηδὲν τοῦ σώματος λελωβημένον. ἔνθα τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς συγγνώμην αὐτῷ παρασχεῖν τῶν ἡμαρτημένων, ἀπῆλθεν εἰς τὴν [o] Νινευὴν πόλιν· καὶ σταθεὶς [p] εἰς ἐπήκοον ἐκήρυσσεν, ὡς [q] μετ' ὀλίγον πάνυ χρόνον ἀποβαλοῦσι τὴν ἀρχὴν τῆς Ἀσίας. καὶ ταῦτα δηλώσας ὑπέστρεψε. διεξῆλθον δὲ τὴν περὶ αὐτοῦ διήγησιν, ὡς εὗρον ἀναγεγραμμένην.

γ΄. Ἱεροβόαμος δ' ὁ βασιλεὺς, μετὰ πάσης εὐδαιμονίας τὸν βίον διαγαγὼν, καὶ ἄρξας ἔτη τεσσαράκοντα, ἐτελεύτησε. καὶ θάπτεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· διαδέχεται δ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ὁ υἱὸς Ζαχαρίας. τὸν αὐτὸν δὲ τρόπον καὶ Ὀζίας ὁ τοῦ Ἀμασίου υἱὸς, ἔτος ἤδη τέταρτον πρὸς τοῖς δέκα βασιλεύοντος Ἱεροβοάμου, τῶν δύο φυλῶν ἐβασίλευσεν ἐν Ἱεροσολύμοις· μητρὸς ὢν [r] Ἀχιάλας μὲν τοὔνομα, 54

Narratio de Jonâ vate.

2. Neceſſarium autem duxi, ut qui res geſtas accurate perſcripturum eſſe pollicitus fuerim, quicquid in Hebræorum libris de hoc vate relatum legi oratione perſequi. Iſte enim à Deo juſſus in Nini regnum proficiſci, cumque in urbem veniret illic prædicare, futurum ut *brevi* imperium amitteret, præ metu eò non conceſſit: ſed à Deo profugit in urbem Joppen, navique, quam forte nactus eſt, conſcenſa, Tarſum Ciliciæ curſum intendebat. Cum autem vehemens coorta eſſet tempeſtas, & non procul abeſſet quin navis ſubmergeretur, nautæ quidem & gubernator & *ipſe* navicularius *Deo* voverunt ſe gratias *illi* acturos, ſi è maris periculo evaderent: Jonas vero *interea in navem* abditus jacebat, nihil eorum faciens quibus alios operam dare cernebat. Cum autem aquæ fluctus magis adhuc augerentur, & vehementius aliquanto à ventis mare concitaretur, ſuſpicati, ut fieri ſolet, aliquem à vectoribus eſſe illis tempeſtatis cauſam, conſtituerunt jactis ſortibus, quiſnam ille ſit deprehendere. Hoc itaque facto, vati ſors obtigit. Cumque interrogarent & unde eſſet & *quidnam rei ageret; reſpondit ſe genere quidem eſſe Hebræum, ſummi vero Dei vatem. illis itaque conſilium dedit, ut ipſum in mare dejicerent, ſi vellent præſens periculum effugere: illos enim ejus cauſa tempeſtate vexari. At illi primum quidem hoc facere non audebant, nefas eſſe exiſtimantes in tam manifeſtum exitium mittere hominem peregrinum, quique illis vitam ſuam commiſerat: tandem vero exſuperante malo, navique propemodum eò adducta ut mergeretur, partim ab ipſo vate incitati, partim metu impulſi ne ſalutis diſcrimen adirent, in mare eum projiciunt. Et tempeſtas quidem ſævire deſiit: hunc vero ajunt à piſce tres dies totidemque noctes devoratum in Euxinum pontum ejectum fuiſſe, vivum & corpore nihil omnino læſum. Ubi à Deo delictorum veniam deprecatus, urbem Niniven adiit: & cum in loco conſtitiſſet, unde exaudiri poterat, proclamavit fore, ut brevi admodum poſt tempore Aſiæ imperium amitterent. iſtiſque annunciatis reverſus eſt. Atque hanc de eo narrationem confeci ex iis quæ ſcriptis conſignata reperi.

Mors Hieroboami. 4 Regum, c. 14.

3. Rex autem Hieroboamus, cum vitam ſumma felicitate egiſſet, regnaſſetque annos quadraginta, ad ſuorum manes conceſſit. Et Samariæ quidem ſepelitur: ei vero in regnum ſuccedit filius *ejus* Zacharias. Ozias item Amaſiæ filius, anno regni Hieroboami decimoquarto, in duas tribus regnare cœpit Hieroſolymis; matre quidam *natus* nomine Achiala, genere

Zacharias Iſraëlitarum rex, & Ozias Judææ. 4 Regum, c. 15. & 2 Paralip. c. 26.

---

[a] Præter *S. Literas* neceſſe eſt intelligat *libros Rabbinicos*, quibus fidem plus juſto habuit, ut oſtendit *S. Bochartus* in *Hieroz.* parte II. p. 744. & *Ant. van Dale* de *Idololatr.* p. 144. [b] Γενόμενος ἐν τῇ πόλει *Vat.* [c] Videſis *Druſium* in *Obſervatt.* l. 3. c. 13. & l. 6. c. 3. & *Bootium* in *Animadv. S.* l. 4. p. 162. [d] Γινομένης *Samb.* & *Vat.* [e] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* κλῆρον in *Editis.* [f] Ὅστις ποτ' ἦν *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* in cæteris πυνθανομένων τι. [h] Συνεβούλευε in quibuſdam *MSS.* [i] Ἀποδρᾶναι *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* [k] Ἐκβαλεῖν in iiſdem *MSS.* & *Gall.* 2. [l] Κρίνοντες *Vat.* & *Gall.* 2. [m] Illud αὐτοῦ ex *MSS.* [n] Ita in *Editis* & *MSS.* tam *Gr.* quam *Lat.* præter *Vat.* qui habet, ἀπὸ κ. κ. τ. ἡ. κ. τ. ν. εἰς τὴν γῆν ἐκβρασθέντα ζῶντα &c. *Epiphanius* hoc modo legiſſe & diſtinxiſſe videtur, ὑπὸ τοῦ κήτους καταποθέντα, μετὰ τρεῖς ἡ. κ. τ. νύκτας ἐν τῷ Εὐξείνῳ ἐκβρασθῆναι πόντῳ ζῶντα, καὶ μ. in *Chron. Alex.* καταποθέντα ἀπὸ τοῦ κήτους ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ, μετὰ τρεῖς ἡ. κ. τ. ν. ἐκβρασθῆναι ζῶντα. apud *Cedrenum* vero, καταποθέντα ὑπὸ τ. κήτους, μετὰ τ. ἡ. κ. τ. ν. ἐκβρασθῆναι ζῶντα ἐν τῷ Εὐξείνῳ πόντῳ. in *Zonara*, κῆτος δὲ τὸν προφήτην καταπιὸν, μετὰ τρεῖς ἡμέρας καὶ ἴσας νύκτας ζῶντα καὶ σῶον αὐτὸν ἐξήμεσεν. denique apud *Niceph.* in *Eclogis*, τὸν Ἰωνᾶν λέγει, καταβάντα εἰς Ἰόππην, ἐπὶ Ταρσὸν φεύγειν τῆς Κιλικίας. Θαρσὶς γὰρ Ταρσὸν λέγει. ἐκβρασθῆναι δὲ φησὶ τὸν προφήτην ὑπὸ τοῦ κήτους εἰς τὸν Εὔξεινον πόντον. [o] Νινευῆ *Big. Gall.* 1. & LXXII. Νινυΐς in *Editis.* Νινευῦ *Samb.* Νινευὶ *Zonar.* Νίνου *Vat.* prout in *Strabone Aliiſque.* [p] Illud εἰς ex *MSS.* [q] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* μετ' ὀλίγον πάλιν ἀπὸ in *Editis.* [r] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. Ἀχίας in *Editis.* Ἰεχελίας juxta *Int.* LXXII. Τελεχίας *Auctori Chron. Alex.* * *Vel*, quam artem exerceret.

Oziæ laus, & res ab eo gestæ. 2 Paralip. c. 26.

genere vero cive *Hierosolymitana*. Erat autem natura bonus & juſtus, & magnanimus, providendiſque rebus ſolers & induſtrius. Ac præterea cum exercitum eduxiſſet in Palæſtinos eoſque pugna viciſſet, urbes illorum Gittam & Jamniam vi cepit, & earum mœnia diruit. Ubi autem facta erat hæc expeditio, adortus eſt Arabas Ægypto finitimas: atque urbe ædificata ad mare Rubrum, præſidium in ea poſuit. Poſthæc Ammanitis ſubactis, & certo tributo illis imperato, omnique regione uſque ad Ægypti fines in poteſtatem ſuam redacta, cœpit in poſterum Hieroſolymis curam ſuam impendere. Quicquid enim mœnium vel vetuſtate collapſum erat, vel ſuperiorum regum incuria, id totum de novo ædificavit & exſtruxit, quicquid etiam dejectum erat ab Iſraëlitarum rege, quando in urbem, cum patrem ejus Amaſiam captivum ageret, ingreſſus eſt. Conſtruxit autem & turres multas centum & quinquaginta cubitorum *altitudine*. Quin & ſtationibus in ſolitudine munimenta circumdedit, multoſq; aquæ-ductus excavavit. Erat autem ipſi & jumentorum aliorumque pecorum vis infinita. nam regio erat apta paſcuis. Cumque eſſet agriculturæ deditus, terræ multum curæ adhibebat, eamque omni plantarum genere & ſeminum excolebat. Habebat etiam circa ſe militum exercitum electorum, *numero* ad trecenta ſeptuaginta millia: quibus præerant centuriones & tribuni, viri egregiæ fortitudinis & invicto robore præditi, ad duo millia numero. Totum autem exercitum in phalanges diſpoſuit, armiſque inſtruxit, unicuique dato gladio, & clypeis & thoracibus æreis, arcubus etiam & fundis. Quin & præter hæc machinas multas fecit ad oppida in obſidione expugnanda, inſtrumenta etiam quibus lapides & tela jacerentur, ut & harpagones, & quæcunque hiſce ſimilia.

Ozias rebus ſecundis nimium elatus.

4. Cæterum cum ea ita conſtituiſſet & præparaſſet, ex faſtu mente corruptus eſt, atque peritura rerum copia inflatus vim immortalem & in omne ævum duraturam inſuper habuit, (iſta autem erat pietas erga Deum legumque obſervantia) rerumq; ſucceſſu ſublatus cecidit, & ad eadem in quibus deliquerit pater prolapſus eſt, ad quæ fortunæ ſplendor rerumque geſtarum magnitudo etiam illum perduxerunt, iſtis moderandis imparem. Nam inſtante die celebri, quo feſtum erat ſolenne populo univerſo, veſte indutus ſacerdotali in fanum ingreſſus eſt, ſuffitum in aureo altari Deo facturus. Azaria autem pontifice, cui aderant octoginta ſacerdotes, eum prohibente (haud enim fas eſſe rem divinam facere, dicebant, iis vero ſolis hoc datum eſſe qui ex Aaronis ſtirpe) & clamantibus *omnibus* ut exiret, Deique leges non violaret, ira accenſus mortem illis mi-

In templum ad ſuffiendum ingreditur. 2 Paralip. c. 26.

ἀστῆς δὲ τὸ γένος. ἀγαθὸς δ' ἦν καὶ δίκαιος τὴν φύσιν, καὶ μεγαλόφρων, καὶ προνοῆσαι τῶν πραγμάτων φιλοπονώτατος. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ Παλαιστίνους [a] καὶ νικήσας μάχῃ, πόλεις αὐτῶν ἔλαβε κατὰ κράτος, [b] Γιτὰν καὶ Ἰάμνειαν, καὶ κατέσκαψεν αὐτῶν τὰ τείχη. μετὰ δὲ ταύτην τὴν στρατείαν ἐπῆλθε τοῖς τῇ Αἰγύπτῳ γειτνιῶσιν Ἄραψι· καὶ πόλιν κτίσας ἐπὶ τῆς Ἐρυθρᾶς θαλάσσης, [c] ἐγκατέστησεν αὐτῇ φρουράν. ἔπειτα τοὺς Ἀμμανίτας καταστρεψάμενος, καὶ φόρους αὐτοῖς ὁρίσας τελεῖν, καὶ πάντα [d] τὰ μέχρι τῶν Αἰγυπτίων ὅρων χειρωσάμενος, τῶν Ἱεροσολύμων ἤρχετο ποιεῖσθαι τὸ λοιπὸν τὴν ἐπιμέλειαν. ὅσα γὰρ τῶν τειχῶν ἢ ὑπὸ τοῦ χρόνου [e] κατεβέβλητο, ἢ ὑπὸ τῆς ὀλιγωρίας τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων, [f] ταῦτά τε ἀνῳκοδόμει καὶ κατεσκεύαζεν· ὅσα τε ἦν [g] καταβεβλημένα ὑπὸ τοῦ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλέως, ὅτε τὸν πατέρα αὐτοῦ λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀμασίαν εἰσῆλθεν εἰς τὴν πόλιν. [h] προσῳκοδόμησε δὲ καὶ πύργους [i] πολλοὺς πεντήκοντα πηχῶν καὶ ἑκατόν. καὶ [k] φρουροὺς δ' ἐνετείχισε τοῖς ἐρήμοις χωρίοις, καὶ πολλοὺς ὀχετοὺς ὤρυξεν ὑδάτων. ἦν δ' αὐτῷ καὶ ὑποζυγίων καὶ τῶν ἄλλων θρεμμάτων ἄπειρόν τι πλῆθος. εὐφυὴς γὰρ ἦν ἡ χώρα πρὸς νομάς. γεωργικὸς δ' ὢν σφόδρα τῆς γῆς [l] ἐπεμελεῖτο, φυτοῖς αὐτὴν καὶ παντοδαποῖς πιθηνῶν σπέρμασι. στρατιὰς δ' εἶχεν [m] ἐπιλέκτου περὶ αὐτὸν [n] μυριάδας ἑπτὰ καὶ τριάκοντα· ἧς ἡγεμόνες ἦσαν καὶ ταξίαρχοι καὶ χιλίαρχοι γενναῖοι καὶ τὴν ἀλκὴν ἀνυπόστατοι, τὸν ἀριθμὸν [o] δισχίλιοι. διέταξε δ' εἰς [p] φάλαγγας τὴν ὅλην στρατιάν, καὶ ὥπλισε, ῥομφαίαν δοὺς ἑκάστῳ, καὶ θυρεοὺς καὶ θώρακας χαλκοῦς, καὶ τόξα καὶ σφενδόνας. ἔτι δὲ καὶ πρὸς τούτοις μηχανήματα πολλὰ πρὸς πολιορκίας κατεσκεύασε, πετροβόλα τε καὶ δορυβόλα, καὶ [q] ἅρπαγας, καὶ ὅσα τούτοις ὅμοια.

δ'. Γενόμενος δ' ἐν ταύτῃ τῇ συντάξει καὶ παρασκευῇ, διεφθάρη τὴν διάνοιαν [r] ὑπὸ τύφου, καὶ χαυνωθεὶς θνητῇ περιουσίᾳ τῆς ἀθανάτου καὶ πρὸς ἅπαντα διαρκοῦς τὸν χρόνον ἰσχύος ὠλιγώρησεν· αὕτη δ' ἦν ἡ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβεια, καὶ τὸ τηρεῖν τὰ νόμιμα· ὤλισθεν δ' ὑπ' [s] εὐπραξίας, καὶ κατηνέχθη πρὸς τὰ τοῦ πατρὸς [t] ἁμαρτήματα· πρὸς ἃ κἀκεῖνον ἡ τῶν ἀγαθῶν λαμπρότης καὶ τὸ μέγεθος τῶν πραγμάτων, οὐ δυνηθέντα προστῆναι καλῶς αὐτῶν, ἤγαγεν. ἐνστάσης δ' ἡμέρας ἐπισήμου, καὶ πάνδημον ἑορτὴν ἐχούσης, ἐνδὺς ἱερατικὴν στολὴν εἰσῆλθεν εἰς τὸ τέμενος, [u] ἐπιθυμιάσων ἐπὶ τοῦ χρυσοῦ βωμοῦ τῷ Θεῷ. τοῦ δ' ἀρχιερέως Ἀζαρίου, ὄντων σὺν αὐτῷ ἱερέων ὀγδοήκοντα, κωλύοντος αὐτόν· οὐ γὰρ ἐξὸν ἐπιθύειν εἶπον, μόνοις δ' [x] ἐφεῖσθαι τοῦτο ποιεῖν τοῖς ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους· [y] καταβοώντων δ' ἐξιέναι καὶ μὴ παρανομεῖν εἰς τὸν Θεὸν, ὀργισθεὶς ἠπείλησεν αὐτοῖς θάνατον, εἰ μὴ τὴν ἡσυχίαν ἄξουσι. μεταξὺ δὲ, σεισμὸς ἐκλόνησε τὴν γῆν μέγας· καὶ διαστάντος τοῦ ναοῦ, φέγγος ἡλίου λαμπρὸν ἐξέλαμψε, καὶ τῇ τοῦ βασιλέως ὄψει προσέπεσεν, ὡς τῷ μὲν εὐθέως λέπραν ἐπιδραμεῖν. πρὸ δὲ τῆς πόλεως, πρὸς τῇ καλουμένῃ [a] Ερωγῇ, τοῦ ὄρους ἀποῤῥαγῆναι τὸ ἥμισυ [b] τοῦ κατὰ τὴν [c] δύσιν, καὶ κυλισθὲν τέσσαρας σταδίους ἐπὶ τὸ ἀνατολικὸν [d] ὄρος στῆναι, ὡς τάς τε παρόδους ἐμφραγῆναι καὶ τοὺς παραδείσους τοὺς βασιλικούς. ἐπεὶ δὲ κατειλημμένην τὴν ὄψιν τοῦ βασιλέως ὑπὸ τῆς λέπρας εἶδον οἱ ἱερεῖς, ἔφραζόν τε αὐτῷ τὴν συμφορὰν, καὶ ἐκέλευον ἐξιέναι τῆς πόλεως ὡς ἐναγῆ. ὁ δὲ ὑπ' [e] αἰσχύνης τοῦ συμβεβηκότος δεινοῦ καὶ τοῦ μηκέτ' αὐτῷ παῤῥησίαν εἶναι, τὸ κελευόμενον ἐποίει, τῆς ὑπὲρ ἄνθρωπον διανοίας καὶ [f] τῆς διὰ τοῦτ' εἰς τὸν Θεὸν ἀσεβείας ταλαίπωρον οὕτω καὶ οἰκτρὰν ὑπομείνας δίκην. καὶ χρόνον μέν τινα διῆγεν ἔξω τῆς πόλεως, ἰδιώτην ἀποζῶν βίον, τοῦ παιδὸς [g] αὐτῷ Ιωθάμου τὴν ἀρχὴν παραλαβόντος· ἔπειτα ὑπὸ λύπης καὶ ἀθυμίας [h] τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ἀπέθανεν, ἔτη μὲν βιώσας [i] ὀκτὼ καὶ ἑξήκοντα, τούτων δὲ βασιλεύσας πεντήκοντα δύο. ἐκηδεύθη δὲ μόνος [k] ἐν τοῖς ἑαυτοῦ κήποις.

---

[a] Illud καὶ ex *MSS.* [b] Sic *Vat. Gall.* 2. & *Epiphan.* Ἰπὰν καὶ Ἀμνίαν in *Editis.* Ἠπὰν δὲ Ἰάμνιαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [c] Ita *Samb.* & *Vat.* κατέστησεν in reliquis. [d] Illud τὰ ex *Big.* & *Samb.* [e] Sic *Samb.* & *Vat.* in cæteris κατεβέβλητο. [f] Illa ταῦτά τε non agnoſcit *Vat.* [g] Ita in *MSS.* omnibus, nec aliter legiſſe videtur *Vet. Interpr.* κατεσκαμμένα in *Editis.* [h] Eo modo *Big.* & *Samb.* προσανῳκοδόμησε in reliquis. [i] Ὑψηλοὺς ſolus *Samb.* μεγάλους *Hen.* & *Busb.* [k] Ita cum melioris notæ *MSS.* φρουρὰς & mox ἐνετείχισε in *Editis Aliiſque.* [l] Sic *Big.* & *Samb.* ἐπιμελεῖτο in cæteris. [m] Ἐπιλέκτους *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Τριακοσίοις χιλιάδας καὶ ἑπτακισχιλίους [δὲ ἑπτὰ χιλιάδας *Cod. Alex.*] καὶ πεντακοσίους LXXII. [o] Δισχίλιοι ἑξακόσιοι LXXII. 2 *Paralip.* c. 26. v. 12. [p] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* φάλαγξι in *Editis.* [q] Ἀρτῆρας *Samb.* ἀρτῆρας καὶ ἅρπαγας *Big.* ἅρπαγας καὶ ἀρτῆρας *Gall.* 1. [r] Ita cum *Big.* & *Samb.* in cæteris ὑπὸ τοῦ τύφου. [s] Εὐπραγίας *Samb.* [t] Ἀρρωστήματα ſoli *Big.* & *Gall.* 1. [u] Ita in pleriſque *MSS.* ἐπιθυσιάσων in *Editis Aliiſque.* [x] Ἐφεῖσθαι *Big. Samb.* & *Vat.* [y] Ita in omnibus *MSS.* & *Vet. Interpr.* καταβοῶντες in *Editis.*

natus est, nisi quiescerent. Interea autem ingens motus terram concussit: & scisso templo splendida lux solis emicuit, & in regis faciem incidit, ita ut statim eum invaderet lepra. Ante urbem vero ad locum, qui dicitur Eroge, montis fracta est pars dimidia quæ ad occidentem *erat*, & voluta per stadia quatuor ad orientalem montis partem constitit, ita ut & viæ obstruerentur & horti regis. Porro sacerdotes, cum faciem regis lepra infectam animadvertissent, & calamitatem ei indicabant, atque jubebant ut urbe excederet tanquam impurus. Ille vero, quod eum mali sibi illati puduerit & omni de fiducia exciderit, imperatum faciebat; animi supra humanam sortem elati, atque inde suæ in Deum impietatis miseram adeo miserandamque pœnam perferens. Et quidem extra urbem aliquandiu versabatur, vitam agens privatam, filio ejus Jothamo gubernaculo imperii admoto; postea vero præ mœrore, animique anxietate ex facinoribus orta, vitam finivit: cum annos quidem octo & sexaginta vixisset, ex his vero duo & quinquaginta regnum tenuisset. Solus autem in hortis suis sepultus est.

Ozias ob usurpatum sacerdotale munus lepra afficitur. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 26.

Jothamus regnum administrat. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 27.

ΚΕΦ. ια'.

Ως Ζαχαρίας, Σέλλουμος, Μανάημος, Φακείας καὶ Φακέας τὴν Ισραηλιτῶν ἀρχὴν παρέλαβον· καὶ ὡς Φοῦλος καὶ Θεγλαφαλάσαρ τοῖς Ισραηλίταις ἐπεστράτευσαν. ὡς Ιώθαμος Οζίου παῖς ἐβασίλευσε τῆς Ιούδα φυλῆς· οἷά τε περὶ Ασσυρίων προεφήτευσεν ὁ Νάουμος.

Ο Δὲ τοῦ Ιεροβοάμου παῖς [l] Ζαχαρίας [m] ἓξ μῆνας βασιλεύσας τῶν Ισραηλιτῶν, δολοφονηθεὶς ἀπέθανεν ὑπὸ φίλου τινὸς, [n] Σελλούμου μὲν τοὔνομα, [o] Ιαβήσου δὲ υἱοῦ· ὃς καὶ τὴν βασιλείαν μετ' αὐτὸν παραλαβὼν, οὐ πλείονα χρόνον ἡμερῶν αὐτὴν κατέσχε τριάκοντα. ὁ γὰρ στρατηγὸς Μανάημος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ὢν ἐν [p] Θαρσῇ πόλει, καὶ τὰ περὶ τὸν Ζαχαρίαν ἀκούσας, ἄρας μετὰ πάσης τῆς στρατιᾶς ἧκεν εἰς Σαμάρειαν, καὶ συμβαλὼν εἰς μάχην [q] ἀναιρεῖ τὸν Σέλλουμον· καὶ βασιλέα καταστήσας ἑαυτὸν ἐκεῖθεν εἰς [r] Θαψὰν παραγίνεται πόλιν. [ſ] οἱ δ' ἐν αὐτῇ τὰς πύλας μοχλῷ [t] κλείσαντες, οὐκ εἰσεδέξαντο τὸν βασιλέα. ὁ δ' ἀμυνόμενος αὐτοὺς, [u] τὴν πέριξ [x] ἐδῄωσε χώραν, καὶ τὴν πόλιν κατὰ κράτος λαμβάνει πολιορκίᾳ· φέρων [y] τε χαλεπῶς ἐπὶ τοῖς ὑπὸ τῶν Θαψιατῶν πραχθεῖσι, πάντας αὐτοὺς διεχρήσατο, μηδὲ νηπίων φειδόμενος, ὠμότητος ὑπερβολὴν οὐ καταλιπὼν οὐδὲ ἀγριότητος. ἃ γὰρ οὐδὲ τῶν ἀλλοφύλων τινὰς σύγγνωμον [z] διαθεῖναι γενομένους

CAP. XI.

Quomodo Zacharias, Sellumus, Manaëmus, Phaceias & Phaceas Israëlitarum imperium adepti sunt; utque Israëlitas bello adorti sunt Phullus & Theglaphalassar. Quomodo Jothamus Oziæ filius regnavit in tribum Judæ: & quæ de Assyriis vaticinatus est Nahumus.

Zacharias autem, cum in Israëlitas regnasset sex menses, diem obiit, dolo peremptus ab amico quodam, Sellumo nomine, Jabesi filio. qui cum ei in regnum successisset, illud spatio triginta dierum & non amplius tenuit. Manaëmus enim exercitus dux, cum eo tempore in urbe Tharsa versaretur, & id quod Zachariæ acciderat *fama* accepisset, castris inde motis cum toto exercitu Samariam venit, prælioq; cum Sellumo congressus eum interimit: cumque semet regem constituisset, illinc ad urbem Thapsam proficiscitur. at qui intus erant portis obfirmatis regem *in eam* non admiserunt. Ille vero, ut illos ulcisceretur, regionem circumcirca incendio vastavit; urbemque, cum eam obsedisset, vi expugnat: & graviter ferens quæ à Thapsensibus facta erant, omnes ferro peremit, ne infantibus quidem parcens, nihil sibi reliqui faciens ad crudelitatem feritatemve. quæ enim veniam non merebantur si in externos bello victos essent

Sellumus Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

Manaëmus Israëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

---

[a] Εῤῥωγῇ *Big.* & *Gall.* 1. à *manu secunda.* in cæteris omnibus Ερωγῇ, ut & apud *Eusebium* lib. 6. de *Demonst. Evangel.* c. 18. p. 291. eodemque modo legisse videtur *Epiphan.* Verum *Lud. de Dieu* (in suis ad *Vet. Test.* animadversionibus, p. 323.) conjicit rescribendum esse Σερωγῇ שער הגיא *porta vallis*, vertitque, *ad portam cui nomen Seroge.* At *Sam. Petitus* (in Animadversionibus suis ἀνεκδότοις in *Bibl. Bodl.* adservatis, *tom.* 3. p. 326.) malit ἐῤῥωγῇ ab Hebraïco (in *Zachar.* c. 14. v. 5.) transposito גיא הרי *vallis montium.* Sin vero *Eroge* Græcæ originis vox sit, non omnino dubito quin legendum sit πρὸς τῇ καλουμένῃ ῥωγῇ. nam ῥωγὴ *Hesychio* ῥῆξις, ἀποῤῥωγὴ, ἀπόῤῥηξις. Hoc ipsum forsan *Grotio* in mentem venerit, qui (in *Comment.* ad *Amosum*, cap. 1.) hunc locum affert, vertitque, *Ante urbem vero ad eum locum qui Rima montis dicitur &c.* [b] Τὸ κατὰ *Vat.* [c] Ita ex *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Eusebio.* δυσμὴν in *Editis Aliisque.* [d] Μέρος *Vat.* [e] Αἰσχύνης τε τοῦ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [f] Τῶν & mox ἀσεβημάτων in *iisdem MSS.* [g] Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.* [h] Illa τῆς ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις ex *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* [i] Vide *Usserii* Chronol. Sacr. p. 22. [k] Juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 27. v. 1.) *in fundo sepulchreti regum*, vel, *in agro sepulchrorum, qui regibus erat.* Videsis *J. Clericum* in locum. [l] Αζαρίας *Big. Samb. Vat.* & LXXII. tam hic quam infra. [m] Εξ μησὶ in *MSS.* [n] Ita cum *Samb.* & *Vat.* Σελίσμου *Hen.* & *Busb.* Σελλήσμου in *Editis.* infra tamen Σαλουμὸν in *Big. Samb.* & *Gall* 1. [o] Sic cum *Big.* & *Samb.* Ιαβήσου in *Editis.* Ιαβείσου *Gall.* Si quis Ιαβίσου malit, non repugnabo, cum Ιαβεὶς habeant LXXII. *Jobavis* apud *Epiphan.* [p] Ita quidem in *Editis*, prout supra, p. 375. v. 3. Θερσεῖ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Θαρσεῖ *Hen.* & *Busb.* Θαρσίλῃ *Vat.* [q] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ἀναλεῖ in *Editis Aliisque.* forsan pro ἀνεῖλε. [r] Θάψαν *Samb. Busb.* & *Hen.* [ſ] Οἱ δ' ἐν αὐτῇ *Samb.* [t] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. κλείοντες in *reliquis.* [u] Τὴν *Hen.* & *Busb.* [x] Εδῄου in *MSS.* [y] Δὲ *Samb.* [z] Ita *Big.* & *Samb.* διαθῆναι in *cæteris.*

ſent edita, ea iſte fecit in populares ſuos. Manaëmus itaque cum hoc modo regnum iniiſſet, per decem annos perverſus eſſe perſtitit & *regum* omnium crudeliſſimus.

Phullus rex Aſſyriæ bellum infert Iſraëlitis. 4 Regum, c. 15.

A Phullo autem Aſſyriorum rege bello ei illato, in certamen quidem pugnamque cum Aſſyriis non deſcendit; ſed, cum *ei* ſuaſiſſet ut mille talentis argenti acceptis recederet, dirimit bellum. At hanc ſummam Manaëmo populus contulit, exactis in ſingula capita quinquaginta drachmis. Poſt hæc autem vita defunctus Samariæ quidem ſepelitur: filium vero Phaceiam, qui ei in regnum ſuccederet, relinquit.

Phaceias Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15.

is, patris crudelitatem ſequutus, duobus tantum annis regnavit: & non multo poſt in convivio cum amicis dolo occiſus periit, à Phacea quodam, qui tribunus erat, filius vero Romeliæ, circumventus.

Phaceas Iſraëlitarum rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 28.

Cæterum & hic Phaceas, cum per annos viginti imperium teneret & impius erat & iniquus.

Theglaphalaſſar Aſſyriæ rex Iſraëlitas ſubigit, multoſque eorum in Aſſyriam transfert. 4 Regum, c. 15.

Aſſyriorum autem rex, cui nomen Theglaphalaſſar, cum expeditionem feciſſet in Iſraëlitas, omnemque terram Galadenam ſubegiſſet, ut & regionem Transjordanianam, vicinamque ei Galilæam nuncupatam, atque Cydiſam & Azora, colonoſque in captivitatem egiſſet, in regnum ſuum reverſus eſt. Et quidem de iis quæ ad Aſſyriorum regem ſpectant, hæc nobis ſufficiat dixiſſe.

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 16. & 2 Paralip. c. 27.

2. Cæterum Jothamus Oziæ filius in Judæ tribum regnavit Hieroſolymis, matre quidem cive *Hieroſolymitana* natus, nomine vero Jeraſa. Huic regi nulla deerat virtus: ſed ſemet erga Deum quidem pium, atque erga homines juſtum oſtendebat. Præterea rebus civitatis curam adhibuit: (quicquid enim inſtaurari deſiderabat & ornari, id ſummo ſtudio confecit & abſolvit) nam cum porticus templo conſtituiſſet & veſtibula, muros quoque collapſos reſtituit, quos turribus bene magnis captuque difficilibus communivit. & ſiquid aliud in regno ſuo neglectum fuerit, in id multum curæ impendebat. Quin & expeditione in Ammanitas ſuſcepta, iiſque pugna debellatis, imperavit illis tributum quotannis ipſi ſolvendum, centum *argenti* talenta, & tritici decem cororum millia, ac præterea hordei totidem. adeoque imperium *ſuum* auxit *& amplificavit*, ut & hoſtibus in contemptum non veniret, ſuiſque felix *admodum* videretur.

Nahumi vaticinium de Aſſyriorum excidio.

3. Erat autem quidam eo tempore vates, cui nomen Nahumus; qui, de Aſſyriorum & Nini ſubverſione vaticinans, iſta loquutus eſt.
“Erit Ninive piſcina aquarum *ventis* agitata,
“ita & populus *ejus* omnis turbatus & flu-
“ctuans in fugam ſe conjiciet, *cunctis* ad al-
“terutros dicentibus, ſtate & reſiſtite, aurum-
“que & argentum diripite. nemo autem erit,

ὑποχειρίους, ταῦτα τοὺς ὁμοφύλους [a] οὗτος εἰργάσατο. βασιλεύσας οὖν τῷ τρόπῳ τούτῳ ὁ [b] Μανάημος, [c] ἐπ᾽ ἔτη δέκα σκαιὸς καὶ πάντων ὠμότατος [d] διέμεινε. στρατεύσαντος δ᾽ ἐπ᾽ αὐτὸν [e] Φούλλου τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως, εἰς μὲν ἀγῶνα καὶ μάχην οὐκ ἀπήντα τοῖς Ἀσσυρίοις· πείσας δὲ χίλια τάλαντα ἀργυρίου λαβόντα ἀναχωρῆσαι, διαλύεται τὸν πόλεμον. τὸ δὲ κεφάλαιον τοῦτο συνήνεγκε τὸ πλῆθος Μαναήμῳ, πραχθὲν κατὰ κεφαλὴν [f] δραχμὰς πεντήκοντα. [g] τελευτήσας δὲ μετὰ ταῦτα, κηδεύεται μὲν ἐν Σαμαρείᾳ· καταλείπει δὲ τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν [h] Φακείαν διάδοχον. ὃς, τῇ τοῦ πατρὸς κατακολουθήσας ὠμότητι, δυσὶν ἔτεσι μόνοις ἦρξεν. ἔπειτα δολοφονηθεὶς ἐν συμποσίῳ μετὰ φίλων ἀπέθανε, [i] Φακέου τινὸς, ὃς ἦν χιλίαρχος, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ, παιδὸς δὲ [k] Ῥομελίου. κατασχὼν δὲ καὶ οὗτος ὁ Φακέας τὴν ἀρχὴν ἔτεσιν εἴκοσι, ἀσεβής τε ἦν καὶ παράνομος. ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς [m] Θεγλαφαλάσαρ τοὔνομα, ἐπιστρατευσάμενος τοῖς Ἰσραηλίταις, καὶ τήν τε [n] Γαλαδηνὴν ἅπασαν καταστρεψάμενος, καὶ τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου χώραν, καὶ τὴν [o] πρὸς αὐτὴν τὴν Γαλιλαίαν καλουμένην, καὶ [p] Κύδισαν καὶ Ἄσωρα, καὶ τοὺς οἰκήτορας αἰχμαλωτίσας, μετέστησεν εἰς τὴν αὑτοῦ βασιλείαν. καὶ τὰ μὲν περὶ τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως ἐν τούτοις ἡμῖν δεδηλώσθω.

β'. Ἰώθαμος δὲ [r] Ὀζία παῖς [ſ] ἐβασίλευσε τῆς Ἰούδα φυλῆς ἐν Ἱεροσολύμοις, ἐκ μητρὸς μὲν ἀστῆς γεγονὼς, καλουμένης δὲ [t] Ἱεράσης. οὗτος ὁ βασιλεὺς οὐδεμιᾶς ἀρετῆς ἀπελείπετο, ἀλλ᾽ εὐσεβὴς μὲν τὰ πρὸς τὸν Θεὸν, δίκαιος δὲ [u] πρὸς ἀνθρώπους ὑπῆρξεν. ἐπιμελητὴς δὲ τῶν κατὰ τὴν πόλιν· ὅσα γὰρ ἐπισκευῆς ἐδεῖτο καὶ κόσμου, ταῦτα φιλοτίμως ἐξειργάσατο· στοὰς μὲν τὰς ἐν τῷ ναῷ ἱδρύσας καὶ προπύλαια, τὰ δὲ καταπεπτωκότα τῶν τειχῶν ἀνέστησε, πύργους παμμεγέθεις καὶ δυσαλώτους οἰκοδομήσας. καὶ τῶν ἄλλων, εἴ τι κατὰ τὴν βασιλείαν [x] ἠμέλητο, πολλὴν ἐπιστροφὴν ἐποιεῖτο. στρατευσάμενος δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς Ἀμμανίτας, καὶ κρατήσας [y] αὐτῶν τῇ μάχῃ προσέταξεν αὐτοῖς φόρους κατὰ πᾶν ἔτος αὐτῷ τελεῖν, ἑκατὸν τάλαντα, καὶ σίτου κόρους μυρίους, τοὺς αὐτοὺς δὲ καὶ κριθῆς. ηὔξησε δὲ [z] οὕτως τὴν βασιλείαν, ὥστε ἀκαταφρόνητον μὲν αὐτὴν ἐκ τῶν πολεμίων εἶναι, τοῖς δ᾽ οἰκείοις εὐδαίμονα.

γ'. Ἦν δέ τις κατὰ [a] τοῦτον τὸν καιρὸν προφήτης Ναοῦμος τοὔνομα· ὃς, περὶ τῆς Ἀσσυρίων καταστροφῆς καὶ τῆς Νίνου προφητεύων, ἔλεγεν οὕτως.
“ἔσται [b] Νινευὴ κολυμβήθρα ὕδατος
“κινουμένη, οὕτως καὶ ὁ δῆμος ἅπας ταρασσόμενος καὶ κλυδω-
“νιζόμενος οἰχήσεται φεύγων, λεγόντων πρὸς ἀλλήλους, στῆτε
“καὶ μείνατε, καὶ χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον ἁρπάσατε. ἔσται δ᾽
“οὐδεὶς

---

[a] Iterum ex *Big. Samb. & Vet. Interpr.* οὕτως in *Editis, Aliiſque.* [b] Ἀμμανάημος *Big. Samb. & Gall.* 1. [c] Ἐπ᾽ ἔτη μὲν δέκα *Samb. Vat. & Gall.* 2. Præterea ſi poſt δέκα non poſt Μανάημος diſtinguatur, vertendum, *decem annos regnaſſet, ad extremum uſque perverſus manſit & regum omnium crudeliſſimus.* [d] Διέμεινεν ὢν *Big. Vat. & Samb.* διέμεινεν ἦν *Gall.* 1. & 2. [e] *Al.* Φοῦλος. [f] Δραγμὰς *Samb.* [g] Sic *Samb. & Vat.* τελευτήσαντος in *cæteris.* [h] Φακεσίαν *Hen. Busb.* & LXXII. juxta *Exempl. Rom.* Φακεΐαν in *Alex.* Φακεσίου *Chron. Alex.* [i] Sic *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. Φακίου *Hen. & Busb.* & Φακίαν in ſequentibus. Φακέου & Φακείαν in *Editis.* Φακεὲ LXXII. [k] *Al.* Ῥωμελίου. [l] Ita *Big. Samb. & Vat.* quo modo & infra p. 425. v. 26. κατεῖχε δὲ οὗτος, & mox ἀσεβὴς τε ἦν in *Editis Aliiſque.* [m] Θελλαφαλάσσαρ *Samb. Big. & Gall* 1. Θαγλαφαλάσαρ *Gall.* 2. Θαγλαφαλασσάρης *Vat.* ut & infra *Gall.* 2. [n] Sic *Big. & Samb.* Γαλαδηνὴν in *Editis Aliiſque.* [o] Πρὸς αὐτῇ γῆν Γαλιλαίαν *Vat.* [p] Ita vel Κύδισσαν in omnibus *MSS.* Κύδισαν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Tarſan.* Forſan eadem eſt urbs quæ p. 186. Κεδήση vel Κυδήση. [q] Pag. 202 & 203 Ἄσωρος. [r] Ita *Hen. & Busb.* Ὀχοσίου *Samb. & Baſ.* Ὀζίου in *reliquis.* [ſ] Sic *MSS.* ἐβασίλευε in *Editis.* [t] Ἱεράσης *Vat.* Ἱερουσὰ dicitur *Intt.* LXXII. [u] Πρὸς τοὺς ἀνθρώπους *Vat.* [x] Ita *MSS.* ἠμελεῖτο in *Editis.* [y] Ita *Big. Samb. & Vat.* αὐτῶν ἐν τῇ μάχῃ ἐπέταξεν in *Editis.* [z] Οὗτος *Baſ.* [a] Vide *Uſſerium* ad *An. M.* 3246. [b] Ita *Epiphan.* & LXXII. *Nahum.* c. 2. v. 8. ut & ſupra edidimus p. 419. & infra occurrit in libris pleriſque. Νινεύη *Baſ. & G.* Νινύη *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1.

“οὐδεὶς βουλησόμενος· σώζειν γὰρ αὐτοὺς ἐθελήσουσι τὰς ψυχὰς μᾶλλον ἢ τὰ κτήματα· δεινὴ γὰρ αὐτοὺς ἐν ἀλλήλοις ἔρις ἕξει καὶ θρῆνος, πάρεσίς τε τῶν μελῶν, αἵ τε ὄψεις ὑπὸ τοῦ φόβου μέλαιναι τελέως αὐτοῖς [a] γενήσονται. ποῦ δὲ ἔσται τὸ κατοικητήριον τῶν λεόντων, καὶ ἡ μήτηρ σκύμνων; λέγει [b] δέ σοι ὁ Θεός, Νινευή, ὅτι ἀφανίσω σε, καὶ οὐκέτι λέοντες ἐκ σοῦ πορευόμενοι ἐπιτάξουσι τῷ κόσμῳ.” καὶ ἄλλα δὲ πολλὰ πρὸς τούτοις [c] προεφήτευσεν οὗτος ὁ προφήτης περὶ [d] Νινευῆς, [e] ἅπερ λέγειν οὐκ ἀναγκαῖον ἡγησάμην· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἐντυγχάνουσιν ὀχληρὸς δόξω, παρέλιπον. συνέβη δὲ πάντα τὰ προειρημένα περὶ [f] Νινευῆς, μετὰ ἔτη ἑκατὸν καὶ πεντεκαίδεκα. περὶ μὲν οὖν τούτων ἀποχρώντως ἡμῖν δεδήλωται.

“cui hoc persuadebitur: (volent enim *omnes* magis vitam suam servare quam facultates) nam grave illos occupabit dissidium, luctusque illis erit & lamentatio, & membra labascent, & cunctorum facies præ pavore pallorem contrahent. Ubi autem erit leonum lustrum, & leunculorum mater? Porro tibi, Ninive, dicit Deus, te funditus perdam, & non amplius leones ex te egressi mundo imperitabunt.” Porro & alia adhuc multa vates iste de Ninive prædixit, quæ mihi ad referendum non necessaria esse existimavi; sed *de industria* prætermisi, ne legentibus molestus esse viderer. Evenerunt autem omnia quæ de Ninive prædicta sunt centum & quindecim post annos. Itaque de his quidem satis nobis dictum est.

ιϛ΄.

ΚΕΦ. ιϛ΄.

Ὡς Ἰωθάμου τελευτήσαντος ἀντ' αὐτοῦ ἐβασίλευσεν Ἀχάζης, ἐφ' ὃν ἐστράτευσεν Ἀράσης Σύρων βασιλεύς, καὶ Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· καὶ ὡς Θεγλαφαλασσάρης Ἀσσυρίων βασιλεύς, σύμμαχος Ἀχάζῃ γενόμενος, Συρίαν ἐπόρθησεν, καὶ τοὺς Δαμασκηνοὺς ἀναστήσας εἰς Μηδίαν, ἕτερα ἔθνη κατῴκισεν ἐν Δαμασκῷ.

Ὁ δ' Ἰώθαμος μετήλλαξεν, ἔτη βιώσας [g] ἓν καὶ τεσσαράκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα. θάπτεται δ' ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις. ἔρχεται δ' εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [h] Ἀχάζην ἡ βασιλεία· ὃς ἀσεβέστατος εἰς τὸν Θεὸν γενόμενος, καὶ τοὺς πατρίους παραβὰς νόμους, τοὺς Ἰσραηλιτῶν βασιλέας ἐμιμήσατο, βωμοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις ἀναστήσας, καὶ θύων ἐπ' αὐτῶν τοῖς εἰδώλοις, οἷς καὶ ἴδιον [i] ὡλοκαύτωσε παῖδα, [k] κατὰ τὰ Χαναναίων ἔθη. καὶ τούτοις ἄλλα παραπλήσια διεπράσσετο. ἔχοντος δ' οὕτως καὶ μεμηνότος, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Σύρων καὶ Δαμασκηνῶν βασιλεὺς [l] Ἀράσης, καὶ [m] Φακέας ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν· φίλοι γὰρ ἦσαν· καὶ συνελάσαντες [n] αὐτὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἐπὶ πολὺ ἐπολιόρκουν χρόνον διὰ τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα μηδὲν ἀνύοντες. ὁ δὲ τῶν Σύρων βασιλεύς, λαβὼν τὴν πρὸς τῇ Ἐρυθρᾷ θαλάσσῃ πόλιν [o] Αἰλάθ, καὶ τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκτείνας, [p] ἐγκατῴκισεν αὐτῇ Σύρους. τοὺς δ' ἐν τοῖς φρουρίοις ὁμοίως καὶ τοὺς πέριξ [q] Ἰουδαίους διαφθείρας, καὶ λείαν πολλὴν [r] ἀπελάσας εἰς Δαμασκόν, μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀνέζευξεν. ὁ δὲ τῶν [s] Ἱεροσολύμων βασιλεύς, γνοὺς τοὺς Σύρους ἐπ' οἴκου κεχωρηκότας, καὶ νομίσας [t] ἀξιόμαχος εἶναι τῷ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεῖ, τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἐξήγαγε· καὶ συμβαλὼν ἐνικήθη κατὰ μῆνιν τοῦ Θεοῦ, ἣν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασιν αὐτοῦ πολλοῖς ἅμα καὶ μεγάλοις εἶχε. δώδεκα γὰρ αὐτοῦ μυριάδες κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἀνῃρέθησαν. ὧν ὁ στρατηγὸς [u] Ζαχαρίαν τὸν υἱὸν

CAP. XII.

XII.

Quomodo Jothamo vita defuncto, pro eo regnavit Achazes, quem Arases Damascenorum rex & Israëlitarum Phaceas bello adorti sunt: atque ut Theglaphalassares Assyriorum rex, ab Achaze in societatem belli adscitus, Syriam vastavit, & Damascenos transtulit in Mediam, aliis gentibus in Damasco collocatis.

Jothamus autem diem suum obiit, cum vixisset annos quadraginta & unum, & sexdecim ex his regnasset; sepultusque est in regiis conditoriis. At in regnum successit Achazes ejus filius: qui in Deum nequissimus, contra leges patrias faciendo, Israëlitarum reges imitatus est, super altaribus, quæ Hierosolymis erexerat, deastris sacrificans, quibus etiam, more Chananæorum, filium suum in solidum sacrificium immolavit. atque alia hisce similia perpetravit. Cæterum cum ita se haberet & insaniret, illum Syrorum & Damascenorum rex Arases & Israëlitarum Phaceas bello adorti sunt; (nam amici erant *sociique*) & cum ipsum in Hierosolyma compulissent, diu *urbem* obsederunt, nihil proficientes quod muris cincta esset validissimis. Syrorum autem rex, capta urbe Ailath ad mare Rubrum sita, incolisque ejus occisis, eò Syrorum coloniam deduxit. Cumque Judæos, tam qui in præsidiis erant, quam qui undique circumfusi *reperirentur*, interfecisset, multumque prædæ Damascum abegisset, cum exercitu reversus est. Hierosolymorum autem rex, cum intellexisset Syros domum rediisse, ratus se Israëlitarum regi viribus haud imparem esse, copias contra eum eduxit; congressusque *prælio* victus est, ira Dei in eum accensa ob tot tantaque ejus impia facinora. Nam ea die, *qua acie dimicatum est*, centum & viginti millia Judæorum occiderunt Israëlitæ. quorum dux, nomine Amasias, regis filium

Jothamus Judææ rex. 4 Regum, c. 15. 2 Paralip. c. 27.

Hierosolyma obsident Arases & Phaceas.

Ailath ad mare Rubrum diripit Syrorum rex.

Phaceas Judæis cladem infert. 2 Paralip. c. 28.

---

[a] Γενήσονται *Vat.* [b] Δὴ *Vat.* [c] Sic *MSS.* ἃ πρ. in *Editis.* [d] Νινυ *Vat.* Νινύης *Gall.* 2. [e] Illud ἅπερ insertum dedimus ex *MSS.* in quibus omnibus vel ἅπερ vel ἃ exstat. [f] Sic in libris omnibus præter *Vat.* qui Νινύη habet. [g] Juxta *S. Literas* ἓν καὶ τεσσαράκοντα. [h] Ἄχαζος passim *Vat.* Ἄχαζ LXXII. [i] In *aliquibus* ὁλοκαύτωσε. [k] Hac de re vide *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 1. c. 6. & *Spencerum* de *Legibus Hebræorum*, p. 317. [l] Ita hic loci in *Editis* & omnibus *MSS.* præter *Samb.* & *Vat.* quorum in uno Ἀρασὴς in *altero* Ῥαάσης. [m] Sic in plerisque *MSS.* Φακείας perperam in *Editis Aliisque.* [n] Eo modo *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτοὶ in *Editis.* [o] Ita cum *Epiphanio* & LXXII, Ἠλὰθ in *Editis.* Ἠλάθους *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. Dicitur etiam Αἰλὰμ & Αἰλάν. Sita est autem in ostio Rubri maris, ut dicit *Theodoret.* in 4 *Regum*, ΕΡΩΤ. μδ΄. Videsis *Cellarii* Geogr. Antiq. l. 3. c. 14. p. 219. [p] Sic cum *Big.* & *Samb.* ἐγκατῴκισεν in *cæteris.* [q] Ἰουδαίους *Big.* & *Gall.* 1. [r] Ἐλάσας *Vat.* [s] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.* [t] Ἀξιόμαχον solus *Vat.* [u] Ζάχαρον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Ita

lium Zachariam in ipſo conflictu interfecit; & totius regni procuratorem Ericam & Judæ tribus militiæ præfectum Elcam vivos in poteſtatem ſuam redegit: præterea ex tribu Benjamitide mulieres cum liberis *ſuis captivas* abduxerunt, &, cum multum *ab ea* prædæ diripuiſſent, *tum demum* Samariam ſe recipiebant.

Obedas vates Judæos captivos Samariam adduci prohibet. 2 Paralip. c. 28.

2. Obedas autem quidam, qui in Samaria per id tempus vates erat, obviam egreſſus exercitui ante mœnia, magna voce declarabat, victoriam illis contigiſſe non propria ex virtute, ſed ira Dei qua in regem Achazen erat concitatus. eoſque reprehendebat, quod proſper rerum contra ipſum ſucceſſus illis non ſuffecerit, ſed auſi fuerint homines ex tribu Judæ & Benjamitica conſanguineos ſuos captivos abducere. illiſque ſuadebat ut *iſtos illæſos domum dimitterent: nam ſibi dicto non audientes Deo pœnas daturos eſſe. Populus igitur Iſraëlitarum, cum in concionem conveniſſent, de his conſultabant. At cum ſurrexiſſet quidam, magnæ in republica auctoritatis, nomine Barachias, unaque cum eo tres alii, dicebant; "nobis viſum eſt non permittere civibus ut captivos in urbem introducant, ne "omnes à Deo pereamus. noſtra enim in "ipſum peccata per ſe ſatis magna, uti dicunt "vates, adeo ut cavendum ſit ne novis noſmet ſceleribus obſtringamus." Cum autem iſta audiſſent milites, conceſſerunt illis ut facerent quodcunque expedire videbatur. Viri itaque prædicti ſumptis captivis, vinculis eos exemerunt, curatiſque corporibus, adjutos viatico domum remiſerunt, nulla injuria affectos. nihilominus & quatuor iſti eos convenerunt, & cum Hierichuntem uſque adduxiſſent, non longe ab Hieroſolymis *diſſitam*, Samariam redierunt.

XIII.

Achazes contra Iſraëlitas accerſit Theglaphalaſſarem. 4 Regum, c. 16. 2 Paralip. c. 28.

3. Achazes autem rex, hac clade ab Iſraëlitis affectus, miſſa ad Aſſyriorum regem Theglaphalaſſarem legatione, petiit ut ſecum iniret belli ſocietatem contra Iſraëlitas & Syros & Damaſcenos, magnam pecuniæ vim ei pollicens. ac præterea ipſi *in anteceſſum* miſit munera ſplendida. Ille vero, poſtquam legati ad eum venerant, Achazæ auxilium laturus properat. atque expeditione in Syros facta, & regionem eorum depopulatus eſt, & Damaſcum vi cepit, & Araſem regem occidit. Damaſcenos autem in Mediam ſuperiorem tranſtulit; & ex Aſſyriorum gentibus coloniam in Damaſcum deduxit. Iſraëlitarum deinde terra *direpta & vexata*, multos ex ea captivos ſecum abduxit. Cum autem ille Syros hoc modo tractaſſet, rex Achazes, ſublato quan-

Theglaphalaſſar Iſraëlitas in Aſſyriam transfert. 4 Regum, c. 16. 2 Par. c. 28.

ἀπέκτεινε ἐν τῇ συμβολῇ τοῦ βασιλέως Ἀχάζου, [a] Ἀμασίας ὄνομα, καὶ τὸν ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἁπάσης [b] Ἐρικὰν, καὶ τὸν τῆς Ἰούδα φυλῆς στρατηγὸν [c] Ἐλκὰν αἰχμάλωτον ἔλαβε· καὶ ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς γυναῖκας καὶ παῖδας ἀπήγαγον, καὶ πολλὴν λείαν [d] διαρπάσαντες ἀνεχώρουν εἰς Σαμάρειαν.

β'. [e] Ὠβηδᾶς δέ τις, ὃς κατ' ἐκεῖνο καιροῦ προφήτης ὑπῆρχεν ἐν Σαμαρείᾳ, τῷ στρατῷ πρὸ τῶν τειχῶν ἀπαντήσας, μεγάλῃ βοῇ τὴν νίκην αὐτοῖς οὐ διὰ τὴν οἰκείαν [f] ἰσχὺν ἐδήλου γενέσθαι, διὰ δὲ τὸν τοῦ Θεοῦ χόλον, ὃν εἶχεν ἐπ' [g] Ἀχάζην τὸν βασιλέα. καὶ κατεμέμφετο, τῇ μὲν εὐπραγίᾳ τῇ κατ' αὐτοῦ μὴ ἀρκεσθέντας, ἀλλὰ τολμήσαντας τοὺς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος συγγενεῖς ὄντας αἰχμαλωτίσαι. συνεβούλευέ τε αὐτοῖς ἀπολῦσαι τούτους εἰς τὴν οἰκείαν ἀπαθεῖς· ἀπειθήσαντας γὰρ τῷ Θεῷ δίκην ὑφέξειν. ὁ [h] δὴ τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸς εἰς τὴν ἐκκλησίαν συνελθὼν, ἐπεσκέπτετο περὶ τούτων. ἀναστὰς δέ τις Βαραχίας ὀνόματι τῶν εὐδοκιμούντων ἐν τῇ πολιτείᾳ, καὶ ἄλλοι μετ' αὐτοῦ [i] τρεῖς, ἔλεγον "οὐκ ἐπιτρέψειν τοῖς "πολίταις εἰσαγαγεῖν αὐτοὺς εἰς τὴν πόλιν, ἵνα μὴ πάν"τες [k] ἀπολώμεθα ὑπὸ τοῦ Θεοῦ· μόνον γὰρ ἀπόχρη τὸ "πρὸς αὐτὸν ἡμᾶς ἐξαμαρτεῖν, ὡς οἱ προφῆται λέ"γουσιν, ἀλλὰ μὴ καινότερα τούτων ἀσεβήματα δρᾷν." [l] ταῦτα δ' ἀκούσαντες οἱ στρατιῶται, συνεχώρησαν ἐκείνοις ποιεῖν ὃ ἔδοξε συμφέρειν. παραλαβόντες οὖν οἱ προειρημένοι ἄνδρες τοὺς αἰχμαλώτους, [m] ἔλυσάν τε καὶ ἐπιμελείας ἠξίωσαν, καὶ δόντες ἐφόδια, εἰς τὴν οἰκείαν ἀπέλυσαν ἀβλαβεῖς. [n] οὐδὲν ἧττον καὶ τέσσαρες αὐτοῖς συνῆλθον, καὶ μέχρις Ἱεριχοῦντος [o] προπέμψαντες, οὐκ ἄπωθεν τῶν Ἱεροσολύμων, ἀνέστρεψαν [p] εἰς Σαμάρειαν.

ιγ'.

γ'. Ἀχάζης δ' ὁ βασιλεὺς, ταῦτα [q] παθὼν ὑπὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν, πέμψας πρὸς τὸν τῶν Ἀσσυρίων βασιλέα [r] Θεγλαφαλασσάρην, συμμαχίαν αὐτῷ παρασχεῖν παρεκάλει πρὸς τὸν πόλεμον τὸν πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας καὶ Σύρους καὶ Δαμασκηνοὺς, χρήματα πολλὰ δώσειν ὑπισχνούμενος. ἔπεμψε δ' αὐτῷ καὶ λαμπρὰς δωρεάς. ὁ δὲ, τῶν πρέσβεων ἀφικομένων [s] πρὸς αὐτὸν, ἧκε σύμμαχος Ἀχάζῃ. καὶ στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Σύρους, τήν τε χώραν αὐτῶν ἐπόρθησε, καὶ τὴν Δαμασκὸν κατὰ κράτος εἷλε, καὶ τὸν βασιλέα [t] Ἀράσην ἀπέκτεινε. τοὺς δὲ Δαμασκηνοὺς ἀπῴκισεν εἰς [u] τὴν ἄνω Μηδίαν. καὶ ἐκ τῶν ἐθνῶν τῶν Ἀσσυρίων μεταστήσας τινὰς, εἰς τὴν [x] Δαμασκὸν κατῴκισε. τὴν δὲ τῶν Ἰσραηλιτῶν γῆν κακώσας, [y] πολλοὺς ἀπ' αὐτῆς αἰχμαλώτους συνέλαβε. ταῦτ' αὐτοῦ διαπραξαμένου τοὺς Σύρους, ὁ βασιλεὺς [z] Ἀχάζης ἄρας τὸν

---

[a] Ita *Big. Vat. Gall.* 1. 2. & *Vet. Interpr.* Ἀμίας *Baſ. G.* & *Samb.* [b] Ἐζρικὰμ juxta LXXII. & *Editos Epiphanii.* pro Ἐελκὰμ faciunt *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.* [c] Sic *Baſ.* & *G.* forſan pro Ἐλκανάν. in *MSS. Gr.* & *Lat.* Ἐλκάν. Suſpicor locum eſſe perturbatum, legendumque; ὧν ὁ στρατηγὸς Ἀμασίας (vel Ἀμίας vel Μαασίας) τὸν υἱὸν α. ἐν τῇ σ. τ. β'. Ἀχάζου, Ζαχαρίαν ὄνομα &c. nam in *S. Literis* (2 *Paralip.* c. 28. v. 7.) ἀπέκτεινε Ζεχρὶς ὁ δυνατὸς τοῦ Ἐφραὶμ τὸν Μαασίαν [Μασίαν *Alex.* Ἀμασίαν *Ald.*] τὸν υἱὸν τοῦ βασιλέως &c. [d] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἁρπάσαντες in *reliquis.* [e] Ita *Vat.* convenienter *S. Literis.* Ὠδηδᾶς *Hen. Busb.* & *Epiphan.* Ὠβηδᾶς *Big. Samb.* & *Gall.* 2. pro quo Ὠβήλας in *Editis.* [f] Αὐτῶν ἰσχὺν *Big. Samb.* & *Vat.* [g] Hîc loci in *libris* Ἀχάζου. [h] Ita cum *Epiphanio.* δὲ in *reliquis.* [i] Sc. *Azarias*, *Hezekias* & *Amaſa*, ut conſtat ex 2 *Paralip.* c. 28. v. 14. [k] Sic *MSS.* ἀπολλύμεθα ἀπὸ τοῦ Θεοῦ in *Editis.* [l] In *nonnullis* ταῦτ' ἀκούσαντες. [m] Ἔλυσάν τε *Vat.* & *Vet. Interpr.* [n] Οὐδὲν δ' ἧττον *Big.* & *Samb.* [o] Ita cum *MSS.* πέμψαντες in *Editis.* [p] Sic *Baſ. G.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν Σαμάρειαν χώραν, vel εἰς τὴν Σαμαρείας χώραν in *MSS.* [q] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μαθὼν in *reliquis.* [r] Sic fere in *libris omnibus* hîc loci, aut Ταγλαφαλασσάρην. Vide p. 422. v. 16. [s] Ὡς αὐτὸν *Samb.* & *Vat.* [t] Ῥασσὴν *Samb.* & *Big.* Ῥασὶν *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Vide p. 423. v. 31. [u] In qua *Cyrrhus* fluvius *Plinio* & *Ptolemæo*, huic etiam oppidum *Cyrena.* Confer 4 *Regum*, c. 16. v. 9 & vide *Simpſonum* ad A. M. 3265. & *Bochartum* in *Phaleg.* l. 4. c. 32. [x] Δαμασκηνῶν *Vat.* [y] Πολλοὺς ἐξ αὐτῆς *Vat.* [z] Ἀχάζης deeſt pleriſque *MSS.* ὁ βασιλεὺς Ἱεροσολύμων legiſſe videtur *Vet. Interpr.* * Nam τούτους malui cum *MSS.* quam τοιούτους cum *Editis.*

a Sic

τὸν χρυσὸν [a] ὅσος ἦν ἐν τοῖς βασιλικοῖς θησαυροῖς, καὶ τὸν ἄργυρον, καὶ τὰ ἐν τῷ ναῷ τοῦ Θεοῦ, καὶ εἴ τι κάλλιστον ἀνάθημα, τοῦτο βαστάσας ἧκεν εἰς Δαμασκὸν, καὶ ἔδωκε τῷ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεῖ κατὰ τὰς ὁμολογίας· καὶ πάντων αὐτῷ χάριν ἔχειν ὁμολογήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ἦν δ' οὕτως ἀνόητος καὶ τοῦ συμφέροντος ἀσυλλόγιστος οὗτος ὁ βασιλεὺς, ὡς οὐδὲ πολεμούμενος ὑπὸ τῶν Σύρων ἐπαύσατο τοὺς Θεοὺς αὐτῶν προσκυνῶν, ἀλλὰ διετέλει τούτους σεβόμενος ὡς παρεξομένους αὐτῷ τὴν νίκην. ἡττηθεὶς δὲ πάλιν, τοὺς Ἀσσυρίων ἤρξατο τιμᾶν Θεούς· καὶ πάντας ἐῴκει μᾶλλον τιμήσων, ἢ τὸν πατρῷον καὶ ἀληθῶς Θεὸν, ὃς αὐτῷ καὶ τῆς ἥττης ὀργιζόμενος ἦν αἴτιος. ἐπὶ τοσοῦτον δ' ὀλιγωρίας καὶ καταφρονήσεως ἦλθεν, ὡς καὶ τέλεον ἀποκλεῖσαι τὸν ναὸν, καὶ τὰς νενομισμένας ἀπαγορεῦσαι θυσίας ἐπιφέρειν, καὶ περιδῦσαι τῶν ἀναθημάτων αὐτόν. ταῦθ' ὑβρίσας τὸν Θεὸν ἐτελεύτησεν, ἔτη μὲν βιώσας ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν ἑκκαίδεκα, [b] τὸν δὲ υἱὸν Ἐζεκίαν διάδοχον καταλιπών.

tum erat auri & argenti in regiis theſauris atque etiam in ipſo templo, & donariis quotquot erant pulcherrima, hæc ſecum deferens venit Damaſcum, &, ſicut ante pactus fuerat, regi Aſſyriorum tradidit: actiſque ei pro omnibus gratiis, reverſus eſt Hieroſolyma. Erat autem hic rex tam ſtultus & incogitans, & quid è re ſua eſſet tum male ſubductum habebat, ut quamvis à Syris debellatus, ab illorum tamen Diis adorandis non deſtiterit; ſed illos colere perſeveraret, quaſi illorum ope victoriam eſſet reportaturus. Rurſumque victus, Aſſyriorum deos cœpit venerari; magiſque *cæteros* omnes *deos* cultu proſequuturus videbatur, quam patrium verumque Deum, qui ira commotus ipſi etiam cladis *acceptæ* auctor exſtiterat. Eo autem contemptionis *Dei* & deſpicientiæ proceſſit, ut templum denique clauſum tenuerit, & ſolennes offerri hoſtias prohibuerit, ipſiſque donaria ereptum iverit. Poſt hanc Deo illatam contumeliam vita defunctus eſt, cum quidem vixiſſet annos ſex & triginta, & ex his ſexdecim regnaſſet, Ezeciam vero filium reliquiſſet qui ei ſucceſſit.

Achazes non modo nequam & improbus, ſed fatuus & amens.

Achazes moritur. 4 *Regum*, c. 16.

ΚΕΦ. ιγ΄.

Ως Φακέας ἀπέθανεν κατ' ἐπιβουλὴν Ωσήου, οὗ μετ' οὐ πολὺ ἐκράτησε Σαλμανασάρης· καὶ ὡς Εζεκίας ἀντ' Αχάζου ἐβασίλευσεν, οἷά τε εὐσεβὴς ὢν καὶ δίκαιος ἐποίησεν.

ΑΠέθανε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεὺς Φακέας, ἐπιβουλεύσαντος αὐτῷ φίλου τινὸς Ωσήου τοὔνομα· [c] ὃς κατασχὼν τὴν βασιλείαν ἐπ' ἔτη ἐννέα, πονηρός τε ἦν καὶ τῆς περὶ [d] τὸν Θεὸν ὀλίγωρος. στρατεύει δ' ἐπ' αὐτὸν ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς Σαλμανασάρης, καὶ κρατήσας αὐτοῦ· τὸν Θεὸν γὰρ οὐκ εἶχεν ἴσως εὐμενῆ καὶ σύμμαχον· ὑπήκοον ἐποιήσατο, καὶ φόρους ἐπέταξεν αὐτῷ τελεῖν ὡρισμένους. ἔτει δὲ [e] τετάρτῳ τῆς βασιλείας Ωσήου ἐβασίλευσεν Εζεκίας ἐν Ἱεροσολύμοις, Αχάζου υἱὸς καὶ Αβίας ἀστῆς τὸ γένος. φύσις δὲ ἦν αὐτῷ χρηστὴ καὶ δικαία καὶ θεοσεβής· οὐδὲν γὰρ ἄλλο πρῶτον εἰς τὴν βασιλείαν παρελθὼν οὐδ' ἀναγκαιότερον, οὐδὲ συμφορώτερον αὐτῷ τε καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπέλαβε τοῦ θρησκεύειν τὸν Θεόν. ἀλλὰ συγκαλέσας τὸν λαὸν καὶ τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευΐτας, ἐδημηγόρησεν ἐν αὐτοῖς λέγων· "οὐκ ἀγνοεῖτε μὲν ὡς διὰ τὰς τοῦ πατρὸς ἁμαρτίας τοῦ ἐμοῦ, παραβάντος τὴν περὶ τὸν Θεὸν [f] ὁσίαν τιμὴν, πολλῶν ἐπειράθητε καὶ μεγάλων κακῶν, διαφθαρέντες ὑπ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, καὶ ἀναπεισθέντες οὓς αὐτὸς ἐδοκίμαζεν εἶναι θεοὺς τούτοις προσκυνεῖν. παραινῶ δ' ὑμῖν ἔργῳ μεμαθηκόσιν ὡς ἔστι δεινὸν τὸ ἀσεβεῖν, τούτου μὲν ἤδη λήθην ποιήσασθαι, καθᾶραι δ' αὐτοὺς ἐκ τῶν προτέρων μιασμάτων· τούς τε ἱερεῖς καὶ Λευΐτας [g] συνελθόντας οὕτως [h] ἀνοῖξαι τὸ ἱερὸν, καὶ καθάραντας αὐτὸ ταῖς

CAP. XIII.

Quomodo Phaceas ſublatus eſt Ozeæ inſidiis, quem non multo poſt edomuit Salmanaſares: utque loco Achazæ regnavit Ezecias, quæque ab eo utpote pio juſtoque facta erant.

SUB idem vero tempus Iſraëlitarum etiam rex Phaceas fatis conceſſit, ab amico quodam circumventus, Oſea nomine: qui, cum regnum per annos novem teneret, ſceleribus ſe obſtrinxit & res divinas contemptui habuit. In eum autem Aſſyriorum rex Salmanaſares expeditionem ſuſcipit: prælioque victum (nam Dei forſan favore & auxilio erat deſtitutus) in poteſtatem ſuam redegit, certumque ei tributum imperavit. At quarto anno regni Oſeæ Hieroſolymis regnare cœpit Ezecias, Achazæ filius & Abiæ genere cive *Hieroſolymitana*. Is autem natura erat bonus & juſtus & religioſus. nam ſtatim à regno inito nihil prius habuit aut magis neceſſarium, utiliuſve tam ſibi quam ſubditis exiſtimavit, quam ut Deum *ſancte* coleret. Quamobrem populo & ſacerdotibus & Levitis in concionem advocatis, ad eos in hæc verba loquutus eſt: "Ne ipſi quidem ignoratis, quod propter peccata patris mei, qui contra ea fecerat quæ ſacer Dei honos poſtulabat, in multas magnaſque calamitates incidiſtis, ab eo mente corrupti, eóque adducti ut quos ille deos putabat eos coleretis. Vos autem, qui experientia didiciſtis quanti conſtat peccare, hortor ut id facere jam dediſcatis, & à prioribus fœditatibus voſmet purgetis: atq; adeo ſacerdotes & Levitæ, ad templum convenientes, illud aperiatis, & luſtratum prius expiatumque

Phaceam interficit Oſeas & regnum Iſraëlitarum occupat. 4 *Regum*, c. 17.

Ezecias Judææ rex. 4 *Regum*, c. 18. 2 *Paralip.* c. 29.

Ejus ad ſacerdotes populumque oratio. 2 *Paralip.* c. 29.

---

[a] Sic. *MSS.* & *Vet. Interpr.* ὃς ἦν in *Editis.* [b] Ita cum *Editis Aliiſque.* τὸν υἱὸν Εζεκίαν *Big.* & *Samb.*. [c] Ita cum *MSS.* prout ſupra p.422. v.12. ὃς κἂν in *Editis.* [d] Illud τὸν accepimus ex *MSS.* [e] Annum *quartum* inchoatum pro *tertio* deſinente ſubſtituit, ut notavit *Uſſerius* in *Chr. S.* p. 13. [f] Οσίαν καὶ τιμὴν *Vat.* [g] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ συνελθόντας in *Editis.* [h] Ανοῖξαί τε τὸ *Big. Samb. Hen.* & *Busb.*

« tumque ſolennibus ſacrificiis in antiquum patriumque honorem reſtituatis. ita enim Deum, ira depoſita, propitium habebimus.

Ezecias templum luſtrat: paſcha agendum curat; & per omnes Iſraëlitarum fines edicit, ut Hieroſolyma conveniretur. 2 Paralip. c. 29. & 30.

2. Cum hæc rex dixiſſet, ſacerdotes templum aperiunt, atque vaſis Dei adornatis & ejectis inquinamentis, victimas ſolennes altari imponebant. Rex vero, dimiſſis per totam ditionem ſuam nunciis, populum Hieroſolyma convocat, ut Azymorum feſtum celebrarent. longo enim tempore ob regum prædictorum iniquitatem fuerat intermiſſum. Quin & Iſraëlitas per nuncios hortatus eſt, ut, relicto præſentis vitæ inſtituto, ad veterem conſuetudinem Deiq; cultum redirent. ſe enim illis permittere Hieroſolyma venientibus, ut Azymorum agerent feſtivitatem, unaque cum ipſis ſolennibus intereſſent comitiis. Hæc autem dicebat, non *eos* commonefaciens ut ipſi morem gererent niſi voluntate ſua, ſed ipſorum utilitatis gratia; ut qui ita futuri eſſent beati. Iſraëlitæ vero, cum adeſſent legati, regiſque ſui mandata illis expoſuiſſent, non modo non eis obſequuti ſunt, ſed etiam cum irriſione eos ut inſipientes exceperunt; & vates quoque eodem cohortantes, eiſque prædicentes quantæ calamitates inſtarent, ni *mature* ad pietatem erga Deum redirent, aſpernabantur & reſpuebant; tandemque comprehenſos morte multarunt. ac peccando eo uſque procedere non contenti erant, ſed etiam ex amentia in pejora iis quæ ſupra retulimus prolapſi ſunt flagitia: & non prius iſta facere deſtiterunt, quam Deus eos pro ſceleribus ulciſcens in hoſtium poteſtatem tradidit. Et de his quidem poſthæc nobis plura dicenda ſunt. Multi tamen è tribu Manaſſitide & Zabulonis atque Iſacharis, vatum monitis parentes, ad pietatem ſe converterunt. Atque hi omnes Hieroſolyma ad Ezeciam confluxerunt, ut Deum adorarent.

Magna Iſraëlitarum pars legatos ludibrio habuerunt: nonnulli tamen Hieroſolyma venerunt. 2 Paralip. c. 30.

Magnifice ſplendideque celebratur paſcha. 2 Paralip. c. 30.

3. Poſtquam autem ea multitudo convenerat, rex templum aſcendit una cum principibus & populo univerſo, & immolavit pro ſe tauros ſeptem & totidem arietes, & agnas ſeptem & totidem hircos. Cumque manus in capita victimarum impoſuiſſent & rex ipſe & principes, ſacerdotibus ut ſacra facerent permiſerunt. Et illi quidem hoſtias mactabant & ſolida cremabant ſacrificia; Levitæ vero in orbem circumfuſi cum inſtrumentis muſicis hymnos Deo canebant, & pſallebant ſicuti edocti fuerant à Davide: & reliqui ſacerdotes cum buccinis cantoribus iſtis accinebant. Cum autem hæc facta eſſent, rex populuſque humi in faciem proſtrati Deum adorabant. Deinde mactandos quidem curat *rex* boves ſeptuaginta, arietes centum, agnos ducentos: populo vero ad epulum largitus eſt boves ſexcentos, & reliqui pecoris tria millia. Et quidem omnia ex legis præſcripto exſequuti ſunt ſacerdotes. His vero rex lætatus cum populo

“ ἐξ ἔθους θυσίαις, εἰς τὴν ἀρχαίαν καὶ πάτριον ἀνακαλέσαιμεν τιμήν. οὕτως γὰρ τὸν Θεὸν εὐμενῆ ποιήσαιμεν, ἀφέντα τὴν ὀργήν.

β′. Ταῦτ' εἰπόντος τοῦ βασιλέως, οἱ ἱερεῖς ἀνοίγουσι τὸ ἱερόν· [a] καὶ εὐτρεπίσαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα ἐκβαλόντες, τὰς ἐξ ἔθους τῷ βωμῷ θυσίας ἐπέφερον. διαπέμψας δὲ ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν ὑπ' αὐτὸν χώραν, [b] ἐκάλει τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα τὴν τῶν ἀζύμων ἑορτὴν ἄξοντα· πολὺν γὰρ ἐκλελοίπει χρόνον διὰ τὰς τῶν προειρημένων βασιλέων παρανομίας. ἐξαπέστειλε δὲ καὶ πρὸς τοὺς Ἰσραηλίτας, προτρεπόμενος αὐτούς, ἀφέντας τὸν ἄρτι βίον, εἰς τὴν ἀρχαίαν ἐπανελθεῖν συνήθειαν, καὶ τὸ σέβειν τὸν Θεόν. καὶ γὰρ ἐπιτρέπειν αὐτοῖς παραγενομένοις εἰς Ἱεροσόλυμα, τὴν τῶν ἀζύμων ἄγειν ἑορτὴν καὶ συμπανηγυρίζειν αὐτοῖς. ταῦτα δ' ἔλεγε, [c] παραινῶν οὐχ ὅπως ὑπακούσωσιν αὐτῷ, εἰ μὴ [d] θέλουσι, τοῦ δ' ἐκείνων συμφέροντος ἕνεκα· μακαρίους γὰρ ἔσεσθαι. οἱ δὲ Ἰσραηλῖται, παραγενομένων τῶν πρέσβεων, καὶ δηλωσάντων αὐτοῖς τὰ παρὰ τοῦ ἰδίου βασιλέως, οὐ μόνον οὐκ ἐπείσθησαν, ἀλλὰ καὶ τοὺς πρέσβεις ὡς ἀνοήτους διεχλεύασαν, καὶ τοὺς [e] προφήτας ὁμοίως ταῦτα παραινοῦντας, καὶ προλέγοντας ἃ πείσονται μὴ [f] μεταθέμενοι πρὸς τὴν εὐσέβειαν τοῦ Θεοῦ, διέπτυον· καὶ τελευταῖον συλλαβόντες αὐτούς, ἀπέκτειναν. καὶ οὐδὲ μέχρι [g] τούτων αὐτοῖς ἤρκεσε παρανομοῦσιν· ἀλλὰ καὶ χείρω τῶν προειρημένων [h] ἀπενοοῦντο. καὶ οὐ πρότερον ἐπαύσαντο, πρὶν ἢ τοῖς πολεμίοις αὐτοὺς ἀμυνόμενος τῆς ἀσεβείας, ὁ Θεὸς ἐποίησεν ὑποχειρίους. καὶ περὶ μὲν τούτων αὖθις δηλώσομεν. πολλοὶ μέντοι τῆς [i] Μανασσίτιδος φυλῆς καὶ [k] Ζαβουλῶνος καὶ [l] Ἰσαχάρου, πεισθέντες οἷς οἱ προφῆται παρῄνεσαν, εἰς εὐσέβειαν [m] μετεβάλοντο. καὶ οὗτοι πάντες εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἐζεκίαν συνέδραμον, ὅπως τῷ Θεῷ προσκυνήσωσιν.

γ′. Ἀφικομένων δὲ τούτων, ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, ἀναβὰς εἰς [n] τὸ ἱερὸν μετὰ τῶν ἡγεμόνων καὶ τοῦ λαοῦ παντός, ἔθυσεν [o] ὑπὲρ αὐτοῦ ταύρους ἑπτά, καὶ κριοὺς τοσούτους, [p] καὶ ἄρνας ἑπτὰ καὶ ἐρίφους τοσούτους. ἐπιθέντες δὲ τὰς χεῖρας ταῖς κεφαλαῖς τῶν ἱερείων αὐτός θ' ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ ἡγεμόνες, τοῖς ἱερεῦσι καλλιερεῖν [q] ἐφῆκαν. καὶ οἱ μὲν ἔθυόν τε καὶ ὡλοκαύτουν, οἱ δὲ Λευῖται περιεστῶτες ἐν κύκλῳ μετὰ τῶν μουσικῶν ὀργάνων, ᾖδον ὕμνους εἰς τὸν Θεόν, καὶ ἔψαλλον ὡς ἐδιδάχθησαν [r] ὑπὸ τοῦ Δαυίδου· οἱ δὲ λοιποὶ ἱερεῖς βυκάνας ἔχοντες ἐπεσάλπιζον τοῖς ὑμνῳδοῦσιν. τούτων δὲ γενομένων, ἐπὶ πρόσωπον ῥίψαντες ἑαυτούς, ὅ,τε βασιλεὺς καὶ τὸ πλῆθος, προσεκύνουν [s] τὸν Θεόν. ἔπειτα θύει μὲν βοῦς ἑβδομήκοντα, κριοὺς ἑκατόν, ἄρνας διακοσίους· τῷ πλήθει δὲ πρὸς εὐωχίαν ἐχαρίσατο βοῦς μὲν [t] ἑξακοσίους, τὰ δὲ λοιπὰ θρέμματα τρισχίλια. καὶ πάντα μὲν οἱ ἱερεῖς ἀκολούθως ἐποίησαν τῷ νόμῳ. τούτοις δ' ὁ βασιλεὺς ἡδόμενος εὐωχεῖτο μετὰ τοῦ λαοῦ, λαῷ, τῷ Θεῷ χάριν [a] ἔχειν ὁμολογῶν. ἐνστάσης δὲ τῆς τῶν ἀζύμων ἑορτῆς, θύσαντες τὴν λεγομένην [b] πάσχα, τὰς ἄλλας τὸ λοιπὸν θυσίας ἐπετέλουν ἐφ᾽ ἡμέρας ἑπτά. τῷ δὲ πλήθει, πάρεξ ὧν ἐκαλλιέρησαν αὐτοί, ταύρους μὲν [c] δισχιλίους, θρέμματα δὲ ἑπτακισχίλια ὁ βασιλεὺς ἐχαρίσατο. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ οἱ ἡγεμόνες ἐποίησαν· χιλίους μὲν [d] γὰρ ταύρους ἔδωκαν αὐτοῖς, θρέμματα δὲ χίλια καὶ τεσσαράκοντα. καὶ τοῦτον τὸν τρόπον ἀπὸ Σολομῶνος τοῦ βασιλέως οὐκ ἀχθεῖσα ἡ ἑορτή, τότε πρῶτον λαμπρῶς καὶ φιλοτίμως ἐπετελέσθη. ὡς δὲ τὰ περὶ τὴν ἑορτὴν αὐτοῖς πέρας εἶχεν, ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν ἥγνισαν αὐτήν· καὶ τὴν πόλιν δὲ παντὸς [e] ἐκάθαραν μιάσματος εἰδώλων, τάς τε καθημερινὰς θυσίας ὁ βασιλεὺς ἐκ τῶν ἰδίων ἐπιτελεῖσθαι [f] προσέταξε κατὰ τὸν νόμον, καὶ τοῖς ἱερεῦσι καὶ Λευΐταις τὰς δεκάτας ὥρισε παρὰ τοῦ πλήθους [g] δίδοσθαι καὶ τὰς ἀπαρχὰς τῶν καρπῶν, ἵν᾽ ἀεὶ τῇ θρησκείᾳ παραμένωσι, καὶ τῆς θεραπείας ὦσιν ἀχώριστοι τοῦ Θεοῦ. καὶ τὸ μὲν πλῆθος συνεισέφερε παντοδαπὸν καρπὸν τοῖς ἱερεῦσι καὶ [h] τοῖς Λευΐταις· ἀποθήκας δὲ καὶ ταμιεῖα τούτων ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας, ἑκάστῳ διένειμε τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν, καὶ [i] παισὶν αὐτῶν καὶ γυναιξί. καὶ οὕτω πάλιν εἰς τὴν ἀρχαίαν θρησκείαν ἐπανῆλθον. ταῦτα δὲ τὸν προειρημένον τρόπον ὁ βασιλεὺς καταστησάμενος, πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τοὺς Παλαιστίνους, καὶ νικήσας κατέσχεν ἁπάσας τὰς ἀπὸ Γάζης μέχρι Γίττης [k] πόλεις τῶν πολεμίων. ὁ δὲ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς πέμψας ἠπείλει πᾶσαν αὐτοῦ καταστρέψασθαι τὴν ἀρχήν, εἰ μὴ τοὺς φόρους, οὓς ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὸ πρότερον ἐτέλει, τούτους ἀποδώσει. Ἐζεκίας δ᾽ ὁ βασιλεὺς τῶν μὲν ἀπειλῶν οὐκ ἐφρόντισεν, ἐθάρρει δὲ ἐπὶ τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ, καὶ τῷ προφήτῃ Ἠσαΐᾳ, παρ᾽ οὗ πάντ᾽ ἀκριβῶς τὰ μέλλοντα ἐπυνθάνετο. καὶ ὧδε μὲν ἡμῖν ἐπὶ τοῦ παρόντος ἐχέτω τὰ περὶ τούτου τοῦ βασιλέως.

---

[a] Καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ ηὐτρέπισαν Samb. *Vat.* & *Gall.* 1. καὶ ἀνοίξαντες τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ καὶ τὰ μιάσματα *Gall.* 2. *Aperuerunt templum & vaſa Dei & pollutiones ejicientes* in quodam *Epiphanii* exemplari. [b] Ἀνεκάλει *Vat.* [c] Παραινεῖν *Vat.* & *Gall.* 2. [d] Ita in *MSS.* θέλωσι in *Editis.* [e] Προφήτας δὲ ὁμοίως *Big. Samb.* & *Vat.* [f] Μετατιθέμενοι *Vat.* [g] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis.* [h] Ἐπενοοῦντο *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Μανασσήτιδος *Samb.* ut ſupra alicubi. [k] Ita cum *Cod. Vat.* Ζαβουλὼν in *cæteris.* [l] Alibi Ἰσσαχάρου. [m] Sic *MSS.* μετεβάλλοντο in *Editis.* [n] Illud τὸ ex *MSS.* [o] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deeſt ὑπέρ. [p] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἄρνας ἑπτὰ deerant in *Editis.* [q] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vet. Interpr.* ἀφῆκαν in *reliquis.* [r] Τοῦ Δαυίδου *Vat.* [s] Τῷ Θεῷ *Vat.* [t] Ἑξακοσίας *Samb.*

a *Al.*

accumbebat, Deo gratias agens. Instante vero Azymorum festo, cum sacra Paschalia dicta fecissent, reliquam deinceps rem divinam diebus septem peragebant. Populo autem, præter ea quæ ipsi mactaverunt, donavit rex taurorum quidem duo millia, pecorum vero septem millia. itidemque fecerunt & principes: mille namque tauros dederunt eis & pecora mille & quadraginta. Et cum à tempore Solomonis regis non ita actum fuerit festum, tunc primum splendide & magnifice celebratum est. Peractis autem omnibus quæ ad festum spectant, in regionem *circumcirca* egressi eam lustraverunt: ac præterea urbem omni deastrorum fœditate purgaverunt, quotidiana deinde sacra juxta legem rex de suo fieri mandavit; atque sacerdotibus & Levitis à populo decumas dari fructuumque primitias constituit, ut in religione curanda permaneant, Deique ministerio unice & assidue vacent. Qua re fiebat ut populus quidem omne genus fructuum conferret sacerdotibus & Levitis: rex vero, cum cellas & horrea iis *recipiendis* construxisset, inde singulis sacerdotibus distribueret & Levitis, liberisque eorum & uxoribus. atque ita denuo ad pristinum *numinis* cultum reverterunt. Hisce eo quem diximus modo constitutis, rex bellum intulit Palæstinis, partaque victoria urbes omnes, quæ hostium erant, occupabat, à Gaza ad Gittam usque. Assyriorum autem rex missis nunciis imperii eversionem ei minatus est, nisi vectigalia, quæ pater ejus ante pendebat, solvenda curaret. Ezechias vero de minis istis haud magnopere solicitus erat: sed suæ erga Deum pietati fidem habebat, vatique Esaiæ, cujus beneficio futura omnia certò rescivit. Et de hoc quidem rege hæc nobis in præsentia dixisse sufficiat.

Tolluntur alieni dii, quotidiana sacrificia restituuntur, populoque imperatur ut decimas solvant. 2 Paralip. c. 30.

Palæstinis bellum infert Ezecias. 4 Regum, c. 17.

ιδʹ. ΚΕΦ. ιδʹ.

Ὡς Σαλμανασάρης κατὰ κράτος αἱρεῖ τὴν Σαμάρειαν· καὶ ὡς τὰς δέκα φυλὰς εἰς Μηδίαν κατοικίσας, τὸ Χουθαίων ἔθνος εἰς τὴν ἐκείνων μετήγαγε χώραν.

CAP. XIV. XIV.

Quomodo Salmanasares vi capit Samariam: atque, decem tribubus in Mediam translatis, Chuthæorum coloniam in eorum regionem deduxit.

[l] ΣΑλμανασάρης δ᾽ ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύς, ἐπεὶ [m] ἠγγέλη αὐτῷ ὁ τῶν Ἰσραηλιτῶν βασιλεύς, ὡς εἴη πέμψας κρύφα πρὸς [n] Σώαν τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα, παρακαλῶν αὐτὸν ἐπὶ συμμαχίαν τὴν [o] κατ᾽ αὐτοῦ, παροξυνθεὶς ἐστράτευσεν ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν ἔτει ἑβδόμῳ τῆς Ὠσήου βασιλείας. οὐ δεξαμένου δ᾽ αὐτὸν τοῦ βασιλέως, ἔτεσι πολιορκήσας τρισίν, εἷλε κατὰ κράτος τὴν Σαμάρειαν, ἔνατον μὲν ἔτος Ὠσήου βασιλεύοντος, ἕβδομον δ᾽ Ἐζεκίου τοῦ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέως. καὶ τὴν Ἰσραηλιτῶν ἡγεμονίαν ἄρδην ἠφάνισε, καὶ πάντα τὸν λαὸν μετῴκισεν εἰς τὴν Μηδίαν καὶ Περσίδα· ἐν οἷς καὶ τὸν βασιλέα Ὠσήην ζῶντα ἔλαβε. καὶ μεταστήσας ἐκ ταύτης ἄλλα ἔθνη ἀπὸ [p] Χούθου τόπου τινός, ἔστι

SAlmanasares autem Assyriorum rex, cum ei nunciatum esset quod Israëlitarum rex clam legationem ad Ægyptiorum regem miserat, invitans eum ad societatem contra ipsum ineundam, ira incensus expeditionem facit contra Samariam, anno regni Oseæ septimo. A rege vero non admissus *in urbem*, post triennalem obsidionem Samariam expugnat, anno quidem Oseæ regis nono, septimo vero Ezeciæ Hierosolymorum regis. atque *ita* Israëlitarum imperium exstinxit & funditus delevit, populumque omnem in Mediam & Persidem traduxit: in quibus Oseam regem vivum cepit. Cumque inde alias gentes transtulisset ex Chutho loco quodam (nam in

Salmanasares, Samaria expugnata & Osea capto, Israëlitas in Mediam & Persidem transfert, & Persarum quosdam è Chutho Samariam migrare jubet. 4 Regum, c. 17.

---

[a] Illud ἔχειν ex *MSS.* [b] *Al.* φάσκα. [c] Χιλίους LXXII. & *Veris. Hebr.* [d] Ita *Samb.* & *Vet. Interpr.* γὰρ deest *Editis Aliisque.* [e] Ἐκάθηραν *Vat.* [f] Διέταξε *Vat.* [g] Ita cum *MSS.* διαδίδοσθαι in *Editis.* [h] Τοῖς abest *Big.* & *Samb.* [i] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ πᾶσιν αὐτοῖς in *Editis.* [k] Τῆς πόλεως *Big.* & *Samb.* pro vulgata lectione facit *Epiphanius.* αὐτῶν πόλεις πολλὰς *Hen.* & *Busb.* [l] *Al.* Σαλμανάσσαρ & Σαλμανασσάρης. [m] Ηγγέλλη *Big. Samb.* & *Vat.* forsan pro ἠγγέλθη. [n] Ὡὰν aut Ὦαν in plerisque *MSS.* Hunc *Herodotus* (l.2. c. 141 & 142.) Sethon appellat, uti observavit Cl. *Perizonius* in *Originibus Ægyptiacis*, c.8. p.109. [o] Κατὰ τούτου *Vat.* [p] Vide 4 *Regum*, c. 17. v. 24. *Is. Vossii* Epist. ad *Colvium*, p. 362. *Cellarium* in *Collect. Hist. Samar.* c. 1. §. 19. & in *Geogr. Antiq.* l.3. c. 19. atque *Hydeum* de *Relig. Vett. Pers.* c. 2. [p] Videsis pag. 129. v. 5. ut & *Chronicon Alexandrinum*, p.108. *Edit. Paris.*

in Perſide ejuſdem nomenclaturæ eſt fluvius) eas Samariam Iſraëlitarumque regionem habitatum miſit. Itaque ex Judæa migraverunt decem tribus poſt annos numero nongentos quadraginta & ſeptem, ex quo tempore majores eorum Ægyptum egreſſi hanc terram occupavêre: à principatu vero Jeſu poſt annos octingentos. Ex quo autem, defectione facta à Roboamo Davidis nepote, regnum Hieroboamo (ſicuti à me ante dictum eſt) tradiderunt, anni ſunt ducenti & quadraginta, ac *præterea* menſes ſeptem & ſeptem dies. Et hunc quidem Iſraëlitæ exitum habuere, cum contra leges feciſſent, & vatibus non obtemperaſſent, qui hanc illis calamitatem *eventuram* prædixerunt, niſi inique agere deſiſterent. Malorum autem illis initium fuit ſeditio, qua à Roboamo deſciverunt Davidis nepote, cum ſervum ipſius Hieroboamum regem conſtituebant: qui in Deum *graviter* delinquendo fecit ut illis infeſtus eſſet & inimicus, ſuo exemplo ad eandem iniquitatem pertractis. Atque ille quidem pœnam, quam commeruit, pertulit.

Syriam & Phœnicen invadit Salmanaſares.

2. Aſſyriorum autem rex armis invaſit in Syriam omnem & Phœnicen. atque regis hujus nomen in Tyriorum archivis ſcriptum reperitur. nam in Tyrum expeditionem fecit, cum in Tyrios regnaret Elulæus. Hiſce vero teſtimonium perhibet etiam Menander, qui, cum annales confecerit & Tyriorum archiva in linguam Græcam tranſtulerit, iſta memoriæ prodidit.

Menandri Hiſtorici ea de re teſtimonium.

“ Elulæus etiam nomine *apud Ty-
“ rios* regnavit annos triginta ſex. Hic Cit-
“ tæos, qui ab imperio ſuo defecerant, claſſe
“ eò vectus ad obſequium reduxit. Contra
“ hos miſſo exercitu Aſſyriorum rex Phœni-
“ cen omnem bello incurſavit. qui *tamen*
“ pace cum omnibus facta rediit retro. De-
“ ſcivere etiam à Tyriorum imperio Sidon &
“ Ace & antiqua Tyrus, multæque urbes aliæ,
“ quæ ſe Aſſyriorum regi dediderunt. Cum
“ tamen non ob id ſe ſubjicerent Tyrii, rex
“ eis rurſus bellum intulit, poſtquam à Phœni-
“ cibus acceperat naves ſexaginta & remiges
“ octingentos. In quas invecti Tyrii navibus
“ duodecim, disjectis hoſtium navibus homi-
“ nes *numero* ad quingentos fecere captivos.
“ * itaque ob hæc Tyrii omnes magno in ho-
“ nore eſſe cœperunt. Cum autem revertere-
“ tur Aſſyriorum rex, conſtituit cuſtodes ad
“ flumina & aquæ-ductus, qui Tyrios ab aquæ
“ hauſtu arcerent. Toleratumque id Tyriis per

γὰρ [a] ἐν τῇ Περσίδι ποταμὸς τοῦτ' ἔχων τοὔνομα, κατῴκισεν εἰς τὴν Σαμάρειαν καὶ τὴν τῶν Ισραηλιτῶν χώραν. μετῴκισαν οὖν αἱ δέκα φυλαὶ τῶν Ισραηλιτῶν ἐκ τῆς Ιουδαίας μετὰ [b] ἐτῶν ἀριθμὸν ἐνακοσίων τεσσαράκοντα ἑπτά, ἀφ' οὗ χρόνου τὴν Αἴγυπτον ἐξελθόντες αὐτῶν οἱ πρόγονοι τήνδε κατέσχον τὴν χώραν· [c] ἀπὸ δὴ στρατηγοῦντος Ιησοῦ [d] ἐτῶν ὀκτακοσίων. ἀφ' οὗ δὲ ἀποστάντες ἀπὸ Ροβοάμου [e] τοῦ Δαυίδου υἱωνοῦ τὴν βασιλείαν Ιεροβοάμῳ παρέδοσαν, ὡς μοι καὶ πρότερον δεδήλωται, ἔτη ἐπὶ [f] διακόσια τεσσαράκοντα, μῆνες ἑπτὰ, ἡμέραι ἑπτά. καὶ τέλος μὲν τοὺς Ισραηλίτας [g] τοιοῦτο κατέλαβε, παραβάντας τοὺς νόμους, καὶ παρακούσαντας τῶν προφητῶν, οἳ προὔλεγον ταύτην αὐτοῖς τὴν συμφορὰν, μὴ παυσαμένοις τῶν ἀσεβημάτων. ἦρξε δ' αὐτοῖς τῶν κακῶν ἡ στάσις ἣν ἐστασίασαν πρὸς Ροβόαμον [h] τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ιεροβόαμον τὸν τούτου δοῦλον [i] ἀποδείξαντες βασιλέα. ὃς, εἰς τὸ θεῖον [k] ἐξαμαρτὼν, ἐχθρὸν αὐτοῖς τοῦτον ἐποίησε μιμησαμένοις τὴν ἐκείνου παρανομίαν. ἀλλ' ἐκεῖνος μὲν ἧς ἦν ἄξιος δίκης ταύτην ὑπέσχεν.

β'. Ο δὲ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς ἐπῆλθε πολεμῶν τήν τε Συρίαν πᾶσαν καὶ Φοινίκην. τὸ δὲ ὄνομα τούτου τοῦ βασιλέως ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις ἀναγέγραπται. ἐστράτευσε γὰρ ἐπὶ Τύρον βασιλεύοντος αὐτοῖς Ελουλαίου. μαρτυρεῖ δὲ [l] τούτοις καὶ Μένανδρος, [m] ὃς τῶν χρονικῶν ποιησάμενος τὴν ἀναγραφὴν, καὶ τὰ τῶν Τυρίων ἀρχεῖα μεταφράσας εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶτταν, οὕτως ἐδήλωσε.

“ [n] καὶ Ελουλαῖος ὄνομα ἐβασίλευσεν ἔτη τριάκοντα ἕξ.
“ οὗτος, ἀποστάντων [o] Κιτταίων, ἀναπλεύσας, προσηγάγετο
“ αὐτοὺς πάλιν. [p] ἐπὶ τούτους [q] πέμψας ὁ τῶν Ασσυρίων βα-
“ σιλεὺς, ἐπῆλθε Φοινίκην πολεμῶν ἅπασαν. ὅς τις σπει-
“ σάμενος εἰρήνην, μετὰ πάντων ἀνεχώρησεν ὀπίσω. ἀπέστη τε
“ Τυρίων Σιδὼν καὶ [r] Ακη καὶ [s] ἡ πάλαι Τύρος, καὶ πολλαὶ ἄλ-
“ λαι πόλεις, αἳ τῷ τῶν Ασσυρίων ἑαυτὰς βασιλεῖ παρέδοσαν.
“ διὸ [t] Τυρίων οὐχ ὑποταγέντων πάλιν ὁ βασιλεὺς ἐπ'
“ αὐτοὺς ὑπέστρεψε, Φοινίκων [u] συμπληρωσάντων αὐτῷ
“ ναῦς [x] ἑξήκοντα, καὶ ἐπικώπους [y] ὀκτακοσίους. [z] αἷς ἐπι-
“ πλεύσαντες [a] οἱ Τύριοι ναυσὶ δεκαδύο, τῶν νεῶν τῶν ἀντι-
“ πάλων διασπαρεισῶν, λαμβάνουσιν αἰχμαλώτους ἄν-
“ δρας εἰς πεντακοσίους. [b] ἐπετάθη δὴ πάντων ἐν Τύρῳ τιμὴ
“ διὰ ταῦτα. ἀναζεύξας δ' ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεὺς κατέ-
“ στησε φύλακας ἐπὶ τοῦ [c] ποταμοῦ καὶ [d] τῶν ὑδραγωγιῶν,
“ οἳ [e] διακωλύσουσι Τυρίους [f] ἀρύσασθαι. καὶ τοῦτο ἔτεσι
πέντε

---

[a] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Chron. Alex.* ἐν Περσίδι in *Editis Aliiſque.* [b] Ετῶν ϡλζ'. in *Chron. Alex.* [c] Illa ἀπὸ δὴ non agnoſcunt *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. uti nec *Epiphanius*, qui vertit, *migraverunt ergo decem tribus Iſraëlitarum de Judæa poſt annos numero* DCCCCXLVII. *à quo tempore egredientes ex Ægypto majores eorum hanc tenuere provinciam, ſub principe Jeſu. Ex quo autem recedentes à Roboam* &c. [d] Ετι χρόνῳ ἐτῶν *Vat.* ἴσῃ ἐτῶν *Gall.* 1. 2. εἰσὶν ἔτη ωλϛ'. in *Chron. Alex.* [e] Τοῦ τοῦ Δαυίδου *Baſ.* & *Samb.* [f] Juxta *Chron. Alex.* ἔτη σξϛ'. ϛ μῆνες ζ'. præciſe. CCXL. numerat *Iſ. Voſſius* in *Chr. S.* c. 8. [g] Τοιοῦτον *Vat.* [h] Illa τὸν Δαυίδου υἱωνὸν, Ιεροβόαμον ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [i] Εαυτῶν ἀποδείξαντες in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum non ita *Epiphanius* cum *cæteris.* [k] *Al.* ἐξαμαρτών. [l] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* τοῦτο in *Editis Aliiſque.* [m] Ο τῶν χρ. & dein ὃς οὕτως *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Καὶ Ελυλαῖος [Ελιλαῖος *Gall.* 2.] θεμένων αὐτῷ πύλας ὄνομα ἐβασίλευσε *Big.* & *Samb.* itidemque *Vat.* & *Gall.* 1. 2. niſi quod ille habet πίασον ὄνομα, ἐτῶν, illi vero πύας ὄνομα ἐβασίλευσε. Cum apud *Epiphanium* ſit *Heliſæus* aut *Helyſæus* ut dicit *Scaliger*, ſuſpecta, merito videatur vox Ελυλαῖος. Sed quomodo (ut inquit ille) Phœnicice ſcriberetur, non licet divinare. videtur tamen eſſe *Elyſæus.* Vide *notas* ad *Fragm. Vett. Græcorum*, p. 42. [o] *Cyprios* eſſe placet *Scaligero* de quibus vide *Meurſii* Cyprum. Γιτταίων malit *Uſſerius* ad A.M. 3287. eorumque nomine Gittæos intelligendos eſſe. [p] Επὶ τούτων malit *Schotanus.* [q] Σαλμανασσὴρ aut Σαλμανασσάρης ex *Vet. Interpr.* poſt πέμψας reponendum eſſe cenſet *Scalig.* [r] Ita cum *Cod. Vat. Scaligero* & *Uſſerio.* in *cæteris* Αρκη. [s] *Al.* Παλαίτυρος. Verum pro ἡ Παλαίτυρος ſubſtituerem (inquit Cl. *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 82) libenter ἡ Βηρυτὸς, ſi mei res foret arbitrii. [t] Αὐτῷ poſt Τυρίων inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* [u] Aliter legiſſe videtur *Epiphan.* nam vertit, *Phœnicibus exhibentibus.* [x] Εβδομήκοντα juxta aliquot *Epiphanii* libros, teſte *Scaligero.* in noſtris omnibus *ſexaginta.* [y] Οκτακοσίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [z] Οἷς *Vat.* & *Epiphanii* libri. [a] Illud οἱ ex *MSS.* [b] Επειδὴ *Big. Samb.* & *Vat.* minus recte. [c] Fluvium hunc neque *Menander*, neque *Strabo* nominat, cum tamen ejus libro XVI. εἶτα πρὸς Τύρῳ ποταμὸς ἐξίησι. [d] Nonnullis deeſt τῶν. [e] Διακωλύουσι *Gall.* 2. [f] Αρδεῦσαι *Vat.* ἀρύσαι *Gall.* 2. * *Aucta hinc apud Tyrios rerum omnium pretia* vertit *Grotius.*

πέντε γενόμενοι, ἐκαρτέρησε πίνοντες ἐκ φρεάτων ὀρυκτῶν. καὶ τὰ μὲν ἐν τοῖς Τυρίων ἀρχείοις γεγραμμένα, καὶ [a] κατὰ [b] Σαλμανασάρου τοῦ Ασσυρίων βασιλέως ταῦτ' ἐστίν.

γ΄. Οἱ δὲ μετοικισθέντες εἰς [c] τὴν Σαμάρειαν Χουθαῖοι· ταύτῃ γὰρ ἐχρῶντο μέχρι δεῦρο τῇ προσηγορίᾳ, διὰ τὸ ἐκ τῆς [d] Χουθᾶς καλουμένης χώρας μεταχθῆναι, αὕτη δ' ἐστὶν ἐν τῇ Περσίδι, καὶ ποταμὸς τοῦτ' ἔχων ὄνομα· ἕκαστοι κατὰ ἔθνος ἴδιον Θεὸν εἰς τὴν Σαμάρειαν κομίσαντες, πέντε δ' ἦσαν, καὶ τούτους, καθὼς ἦν πάτριον αὐτοῖς, σεβόμενοι, παροξύνουσι τὸν μέγιστον Θεὸν εἰς ὀργὴν καὶ χόλον. [e] λοιμὸς γὰρ αὐτοῖς ἐνέσκηψεν, ὑφ' οὗ φθειρόμενοι καὶ μηδεμίαν τῶν κακῶν θεραπείαν ἐπινοοῦντες, χρησμῷ θρησκεύειν τὸν μέγιστον Θεὸν, ὡς τοῦτο σωτήριον [f] αὐτοῖς ὂν, ἔμαθον. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ασσυρίων βασιλέα πρέσβεις, ἐδέοντο ἱερεῖς αὐτοῖς, ὧν ἔλαβεν [g] αἰχμαλώτων τοὺς Ισραηλίτας πολεμήσας, ἀποστεῖλαι. πέμψαντος δὲ, τά τε νόμιμα καὶ τὰ περὶ τὸν Θεὸν τοῦτον ὅσια [h] διδαχθέντες θρησκεύουσιν αὐτὸν φιλοτίμως· καὶ τοῦ λοιμοῦ παραχρῆμα ἐπαύσαντο. χρώμενοί τε τοῖς αὐτοῖς ἔτι καὶ νῦν [i] ἔθεσι διατελοῦσιν, [k] οἱ κατὰ μὲν τὴν Εβραίων γλῶτταν Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖται. [l] οἳ πρὸς μεταβολὴν καὶ συγγένειαν ὅταν μὲν εὖ πράττοντας βλέπωσι τοὺς Ιουδαίους συγγενεῖς ἀποκαλοῦσιν, ὡς ἐξ Ιωσήπου φύντες, καὶ τὴν ἀρχὴν ἐκεῖθεν τῆς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες οἰκειότητος· ὅταν δὲ [m] πταίσαντας ἴδωσιν, οὐδαμόθεν αὐτοῖς προσήκειν λέγουσιν, οὐδ' εἶναι δίκαιον οὐδὲν αὐτοῖς εὐνοίας ἢ γένους, ἀλλὰ μετοίκους [n] ἀλλοεθνεῖς ἀποφαίνουσιν ἑαυτούς. περὶ μὲν οὖν τούτων ἕξομεν εὐκαιρότερον εἰπεῖν.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἐνάτου.

"annos quinque, bibentibus interim ex puteis "quos foderant." Et quidem hæc ſunt quæ in Tyriorum annalibus * contra Salmanaſarem Aſſyriorum regem ſcripta inveniuntur.

In Chuthæos, deos patrios Samariæ colentes, graſſatur peſtilentia: & quo modo ſedata eſt. 4 Regum, c. 17.

3. Cæterum cum Samariam deducti fuiſſent Chuthæi (hoc enim hactenus nomine vocabantur, quod ex Chutha regione ſic nuncupata fuerint tranſlati; eſt autem illa in Perſide, & fluvius *illic* ita nominatus) & ſinguli pro gente quiſque ſua Deum ſuum Samariam *ſecum* attuliſſent (nam quinque erant) atque eos ritu patrio venerarentur, fecerunt ut Deus maximus illis iraſceretur & ſuccenſeret. nam peſtis ipſos invaſit, à qua cum neci darentur, & nullum malorum levamen excogitando eſſent, ex oraculo didicerunt ut Deum maximum colerent, id quod illis ſalutare eſſet. Miſſis igitur ad Aſſyriorum regem legatis, petierunt ut ſacerdotes *aliquot*, ex iis quos captivos fecerat cum bello adortus eſſet Iſraëlitas, ad eos remitteret. Quo facto, cum & ceremoniis & religione in hunc Deum inſtituti eſſent, eum certatim colere cœperunt; & mox ſedata eſt peſtilentia. atque iiſdem etiamnum ritibus uti conſueſcunt, vernaculo Hebræorum idiomate Chuthæi vocati, Græcorum lingua Samaritæ. qui mutationis gratia & cognationis, cum res Judæis proſpere evenire videant, cognatos *ſe eorum* appellant, utpote à Joſepho oriundos, & inde cum eis origine conjunctos; cum vero illos in malis verſari conſpiciant, *tunc* ſe nihil ad eos pertinere dicunt, nec quidquam juris ſibi cum illis intercedere aut ex benevolentia aut ex conſanguinitate, ſed inquilinos eſſe ex alia gente præ ſe ferunt. Cæterum tempus ad agendum de illis magis opportunum habebimus.

Finis Libri noni.

---

[a] Ita *Big. Samb. Vat. & Gall.* 2. in *Editis Aliiſque* ἤτοι. [b] *Al.* Σαλμανασσάρου. [c] Illud τὴν ex *MSS.* mox in *Chron. Alex.* Χουθέοι. [d] Χούθας *Samb. Hen. & Busb.* Χουθαῖς *Chron. Alex.* [e] Λοιμὸν *Vat.* & *Gall.* 2. Quid *Joſephum* moverit (ut inquit *Bochartus* in *Hieroz.* l. 3. c. 3. p. 745.) ut pro *leonibus* ſcriberet *peſtem*, plane neſcio. niſi forſan id ſumpſerit ex aliquo Judæorum Hiſtorico, qui *leonum* in Samaritanos incurſum *peſtem* vocaverit per metaphoram. [f] Αὐτοῖς ἀνέμαθον *Vat.* [g] Αἰχμαλώτους ἐκ τῶν Ισραηλιτῶν *Hen. & Busb.* [h] Ταχθέντες in omnibus *MSS.* [i] Ita *Samb.* ἤθεσι in *reliquis.* [k] Οἱ κατὰ μὲν τὴν γλῶτταν Εβραῖοι τὸ γένος ὄντες Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ελλήνων Σαμαρεῖται olim ſcriptum fuiſſe fatebitur, qui vetera exemplaria & *Ruffini* verſionem conſuluerit. *Iſ. Voſſ.* in *Epiſt.* ad *Colvium*, p. 394. Græca Exemplaria, quibus utimur, huic lectioni nihil favent, pro ea tamen faciunt *Ruffini* (*Epiphanii*) codices. quorum in aliquibus, *Hi ſiquidem ſecundum eloquium Hebræorum Hebræi, ſecundum genus Cuthæi, Græce autem Samaritæ vocantur* &c. Juxta alios (qui habent, *Hi ſiquidem ſecundum eloquium Hebræorum Cuthæi ſecundum genus, Græce autem Samaritæ* &c.) legendum videtur, οἱ κατὰ μὲν τὴν Εβραίων γλῶτταν τὸ γένος Χουθαῖοι, κατὰ δὲ τὴν Ελλ. &c. [l] Aut aliter legiſſe aut locum non intellexiſſe videtur *Epiphanius*: qui, ut in nonnullis codicibus, vertit, *Samaritæ qui pro rerum motu ſemper parati ſunt: & quando vident Jud.* &c. ut vero in *aliis*, *Samaritæ propter rerum motum quo ſemper parati ſunt: & quando* &c. Εὐπραγοῦντας *Vat.* Vox συγγενεῖς deeſt *MSS.* quod mirum, cum eam agnoſcat *Epiphanius.* [m] Πταίοντας *Samb.* & *Gall.* 1. [n] Καὶ ἀλλοεθνεῖς juxta *Epiphaninm.* * Alii reddunt *de Salmanaſare.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ ΔΕΚΑΤΗ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Expeditio à Senacheribo Aſſyriorum rege facta in Hieroſolyma, & obſeſſio regis Ezeciæ.*

2. *Quomodo Aſſyriorum exercitus una nocte peſte abſumptus eſt, & rex eorum domum reverſus filiorum inſidiis periit.*

3. *Quomodo Ezecias, cum per aliquod temporis intervallum in pace vixiſſet, diem obiit, Manaſſe, qui ei in regnum ſuccederet, relicto.*

4. *Quod Chaldæorum & Babyloniorum reges Manaſſen bello adorti, & victoria potiti, ipſum captivum factum Babylonem duxerunt; &, poſtquam illic longo tempore detentus fuerat, in regnum ſuum remiſerunt.*

5. *Quomodo Nechao Ægyptiorum regi, cum exercitum contra Babylonios eduxiſſet & per Judæam iter faceret, ad eum prohibendum ex adverſo occurrit Joſias, ac pugna inita poſt vulnus acceptum Hieroſolyma delatus vitam finivit; ejuſque filium Joazen regem crearunt Hieroſolymitani.*

6. *Quomodo Nechao, cum Babyloniorum rege ad Euphratem fluvium prælio congreſſus, & in Ægyptum revertens, poſtea Hieroſolyma veniebat, atque Joazem in Ægyptum deportavit, ejuſque fratrem Joacimum Hieroſolymorum regem conſtituit.*

7. *Expeditio in Syriam à Nabuchodonoſoro Babyloniorum rege ſuſcepta. & quomodo, cum eam omnem ſubegiſſet uſque ad fines Ægyptiorum, Hieroſolyma profectus eſt, & regem Joacimum ſecum amicitiam bellique ſocietatem inire coëgit.*

8. *Quomodo poſt Babylonii diſceſſum, Joacimus rebus Ægyptiorum rurſus ſtudebat; & Nabuchodonoſorus ipſum bello aggreſſus & obſidione premens, urbe tandem ad deditionem redacta, Joacimum quidem interfecit, ejus vero filium Joachimum regem conſtituit: utque, cum multum pecuniæ ex Hieroſolymis accepiſſet, ſtatim Syriam reverſus eſt.*

9. *Quod, cum eum pœnituerit quod Joachimum regem fecerit, expeditione adverſus Hieroſolyma ſuſcepta, Joachimi potitur, qui ſemet ei dedidit una cum matre & amicis.*

α'. Στρατεία τοῦ Ἀσσυρίων βασιλέως Σεναχηρείβου εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πολιορκία τοῦ [b] βασιλέως Ἐζεκίου.

β'. Ὡς ἐφθάρη τὸ τῶν Ἀσσυρίων στράτευμα [c] λοιμικῶς ἐν μιᾷ νυκτὶ, καὶ ὁ βασιλεὺς αὐτῶν ἀναζεύξας οἴκαδε ἐξ ἐπιβουλῆς τῶν τέκνων ἀπέθανεν.

γ'. Ὡς τὸν μεταξὺ χρόνον μετὰ εἰρήνης [d] Ἐζεκίας διαγαγὼν ἐτελεύτησε, διάδοχον τῆς βασιλείας Μανασσῆν καταλιπών.

δ'. Ὅτι στρατεύσαντες ἐπ' αὐτὸν οἱ Χαλδαίων καὶ Βαβυλωνίων βασιλεῖς καὶ νικήσαντες, αὐτὸν αἰχμάλωτον λαβόντες [e] ἤγαγον εἰς Βαβυλῶνα, καὶ κατασχόντες [f] αὐτόθι πολὺν χρόνον [g] εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν πάλιν ἀπέλυσαν.

ε'. Ὡς τὸν Αἰγυπτίων βασιλέα [h] Νεχαὼ, στρατευσάμενον ἐπὶ Βαβυλωνίους, καὶ [i] ποιούμενον διὰ τῆς Ἰουδαίας τὴν [k] ὁδὸν, κωλύων ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας [l] ἀπήντα· μάχης δὲ γενομένης, τραυματίας κομισθεὶς εἰς Ἱεροσόλυμα τελευτᾷ, καὶ τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάζην ἀπέδειξαν οἱ Ἱεροσολυμῖται βασιλέα.

ϛ'. Ὡς συμβαλὼν ὁ [m] Νεχαὼ τῷ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεῖ κατὰ τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ ὑποστρέφων εἰς Αἴγυπτον, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν μὲν Ἰωάζην ἤγαγεν εἰς Αἴγυπτον, τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [n] Ἰωάκιμον ἀπέδειξε βασιλέα τῶν Ἱεροσολύμων.

ζ'. Ναβουχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως στρατεία εἰς Συρίαν. καὶ ὡς πᾶσαν αὐτὴν καταστρεψάμενος ἄχρι τῶν ὅρων τῶν Αἰγυπτίων ἀνέβη εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν βασιλέα αὐτῶν Ἰωάκιμον [o] φίλον ἠνάγκασεν εἶναι καὶ σύμμαχον.

η'. Ὡς μετὰ τὴν ἀναχώρησιν [p] τὴν τοῦ Βαβυλωνίου πάλιν [q] Ἰωάκιμος ἐφρόνησε τὰ τῶν Αἰγυπτίων, καὶ στρατεύσας ἐπ' αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος καὶ πολιορκήσας, τῆς πόλεως παραδούσης [r] αὐτὴν μετὰ χρόνον, τὸν μὲν Ἰωάκιμον ἀπέκτεινεν, [ſ] Ἰωάχιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα· καὶ ὡς πολλὰ χρήματα λαβὼν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων εὐθέως εἰς Συρίαν ὑπέστρεψεν.

θ'. Ὅτι μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ἰωάκιμον ποιῆσαι βασιλέα, καὶ στρατεύσας ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, ἐγκρατὴς τοῦ Ἰωαχίμου γίνεται, παραδόντος ἑαυτὸν μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων.

---

[a] *Al.* ἐν τῷ δεκάτῳ, vel ἐν τῷ δεκάτῳ λόγῳ. [b] Βασιλέως αὐτῶν Ἐζ. *Gall.* 1.2. [c] Στράτευμα ὅλον ἐν μ. *Vat.* [d] Ita *Vat.* & *Gall.* 1. διάγων Ἐζεκίας in *Editis*. [e] Ἦγον *Vat.* [f] Αὐτὸν *Vat.* [g] Εἰς τὴν αὐτὴν βασιλείαν πάλιν ἐπανῆλθε *Vat.* & *Gall.* 1. 2. [h] Ita cum LXXII. *Zonara, Chron. Alex. Aliiſque.* Νεχαίαν in *Editis*, Νεχαίωνα *Vat.* Νεχαῶνα *Gall.* 1. 2. [i] Ποιησάμενον *Vat.* [k] Δίοδον *Vat.* & *Gall.* 1.2. [l] Ita *Vat.* ἠπείγετο in *Editis*. [m] Prout paulo ſupra. Νεχαίως in *Editis*, Νεχαὼς *Vat.* [n] Ἰωακεὶμ *Chron. Alex.* & *Zonar.* Ἰωάκειμον *Vat.* & *Gall.* 1. 2. Ἰωακεὶμ LXXII. [o] Καὶ φίλον *Vat.* [p] Τὴν deeſt *Vat.* [q] Ὁ Ἰωάκιμος *Vat.* [r] Αὐτὴν in *Editis.* αὐτὸν *Vat.* ἑαυτὴν *Gall.* [ſ] Ἰωάκιμον δὲ τὸν υἱὸν αὐτοῦ ὁμώνυμον αὐτῷ τυγχάνοντα ἀπέδειξε βασιλέα *Vat.*

ι'. Ὅπως τ' ἔλαβε πολλοὺς αἰχμαλώτους ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ἀναθήματα βασιλείας ἐκ τοῦ ἱεροῦ, ἀνέστρεψεν εἰς Βαβυλῶνα, τὸν [a] Ἰεχονίου θεῖον Σεδεκίαν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν βασιλέα καταστήσας.

ια'. Ὡς καὶ τοῦτον ἀκούσας βούλεσθαι πρὸς τοὺς Αἰγυπτίους συμμαχίαν ποιήσασθαι καὶ φιλίαν, στρατεύσας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, κατὰ κράτος αἱρεῖ τῇ πολιορκίᾳ· καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ τὸν Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα.

ιβ'. Ὡς Ναβουχοδονόσορος τελευτήσας διάδοχον κατέλιπε τῆς βασιλείας τὸν υἱὸν, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως, καὶ ὅσα συνέβη τοῖς Ἰουδαίοις κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν παρὰ τοῖς Βαβυλωνίοις.

10. *Quomodo Babyloniis multos captivos fecit, & cum donaria è templo extulisset Babylonem reversus est, Sedecia Jechoniæ patruo Hierosolymitanorum rege constituto.*

11. *Quomodo, audito quod huic ipsi in animo erat societatem & amicitiam cum Ægyptiis inire, copiis suis Hierosolyma aggressus, urbem obsidione cinctam expugnat; temploque exusto, Hierosolymitanos & Sedeciam Babylonem transtulit.*

12. *Quomodo Nabuchodonosorus vita defunctus est, relicto filio qui in regnum successit: utque Assyriorum imperium eversum est à Cyro Persarum rege, & quæ Judæis sub idem tempus acciderunt à Babyloniis.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΕΚΑΤΟΝ.

[b] Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν ρπβ'. μῆνας ς'. ἡμέρας ι'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXXXII. *menses* VI. *dies* X.

ΚΕΦ. α'.

Ὡς ἐπ' Ἐζεκίαν ἐστράτευσεν ὁ Σεναχήριβος· οἷά τε Ραψάκης, Σεναχηρίβου ἐπ' Αἰγυπτίους προελθόντος, ἠπείλησεν Ἐζηκίᾳ, ὃν Ἐσαΐας ὁ προφήτης παρεθάρρυνεν. ὡς Σεναχήριβος ἄπρακτος ἐξ Αἰγύπτου ὑποστρέψας ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ καταλαβὼν τὴν δύναμιν αὐτοῦ διαφθαρεῖσαν, ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου· καὶ οἷα μετ' οὐ πολὺ αὐτῷ συνέβη.

ΕΖΕΚΙΟΥ δὲ τῶν δύο φυλῶν βασιλέως, τέταρτον ἤδη καὶ δέκατον ἔτος τῆς ἡγεμονίας ἔχοντος, ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς [c] Σεναχήριβος ὄνομα, στρατεύει μετὰ πολλῆς παρασκευῆς ἐπ' αὐτὸν, [d] κατὰ κράτος τε ἁπάσας [e] αἱρεῖ τὰς πόλεις [f] τὰς'' τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος. μέλλοντος δ' ἄγειν τὴν δύναμιν [g] ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, φθάνει πρεσβευσάμενος πρὸς αὐτὸν, καὶ [h] ὑπακούσεσθαί τε, καὶ φόρον, ὃν ἂν [i] τάξῃ, τελέσειν

CAP. I.

Quomodo in Ezeciam expeditionem fecit Senacheribus; & quæ Rapsaces, Senacheribo contra Ægyptios profecto, minatus est Ezeciæ, cui animum confirmabat Esajas vates. Quomodo Senacheribus re infecta ex Ægypto Hierosolyma reversus, deprehensoque quod suæ deletæ erant copiæ, domum rediit: & quæ non multo post ei acciderunt.

Senacheribus bello adoritur Ezeciam. 4 Regum, c. 18. 2 Paralip. c. 32. Esa. 36.

CUM Ezecias duarum tribuum rex annum jam decimum quartum in imperio ageret, Assyriorum rex nomine Senacheribus, magno exercitu coacto, bello eum adoritur, omnesque tribûs Judæ & Benjamitidis urbes *munitas* vi capit. Cum autem in eo esset ut copias Hierosolymis admoveret, prævenit eum missa legatione *Ezecias*, *se* imperata facturum & quicquid tributi ab illo *sibi* imponeretur soluturum pollicens.

---

[a] *Joachimus* dictus est etiam *Jechonias*. [b] Ita *Big. Samb. Vat. Gall.* 1. 6. & *Voss.* περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν πβ'. ἡμέρας δέκα *Gall.* 2. —ἐτῶν πβ'. μῆνας ς'. ἡμέρας ι'. *Bas.* mendose. Pro nobis etiam facit *Epiphanius* in *plerisque* libris. in *aliis* vero CLXXXII. *menses* IX. *dies* X. aut CCXXX. *menses* VI. *dies* XV. [c] *Al.* Σεναχήριβος, & Σενναχήριβος, & Σεναχήριμος & Σενναχήρειβος. [d] Κατὰ κράτος ἅπ. in nonnullis *MSS.* [e] Ita *Samb.* αἴρει aut αἱρεῖ *Aliis.* [f] Abest *Big. Samb.* & *Hen.* [g] Καὶ ἐπὶ *Vat.* & *Hen.* [h] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* ὑπακούσεσθαί γε *Hen.* & *Busb.* ὑπακούσεσθαι καὶ φ. in *reliquis.* [i] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* τάξηται in *Editis Aliisque.*

a Πολέμου

Ingenti pecunia accepta è Judæa diſcedere pollicetur Senacheribus, ſed promiſſis non ſtetit. 4 *Regum*, c. 18.

Senacheribi duces Hieroſolyma veniunt cum magnis copiis. 4 *Regum*, c. 18. 2 *Paralip.* c. 32 *Eſa.*36.

pollicens. Senacheribus vero auditis legatis ſtatuit bello deſiſtere, atque *regis* poſtulationi concedit; & promiſit, ſi argenti talenta trecenta aurique triginta acciperet, pacatum ſe abiturum, fide legatis jurejurando data, pro certo fore ut ea lege retro cederet, nullo maleficio commiſſo. Ezecias autem, fide iſtis habita exhauſtiſque theſauris, pecunias *exactas* mittit, exiſtimans ſe liberatum iri ab hoſte omnique de regno dimicatione. Cæterum Aſſyrius, iſtis acceptis, nihil eorum quæ fuerat pollicitus curavit: ſed ipſe quidem cum copiis profectus eſt contra Ægyptios & Æthiopas, Rapſacem vero imperatorem cum magno exercitu & aliis duobus ad Hieroſolyma vaſtanda reliquit. horum autem nomina erant Tharata & Anacharis.

Rapſacis ad Hieroſolymitanos oratio. 4 *Regum*, c. 18. 2 *Paralip.*c.32. *Eſa.*36.

2. Ut vero eò pervenerunt & ante mœnia caſtra metati ſunt, per nuncium ab Ezecia poſtularunt ut cum eis colloqueretur. At ille quidem præ metu *ad eos* non egreditur; tres vero ex amicis ſumma neceſſitudine ſibi conjunctis miſit, regni procuratorem nomine Eliacimum, & Sobnæum, & Joachum à commentariis. Hi vero cum *prodiiſſent, ante duces exercitus Aſſyriorum conſtiterunt. Rapſaces autem imperator eos conſpicatus, juſſit ut abirent, & regi dicerent: “quod magnus rex Senacheribus eum ſciſcitatur, cui confidens quave ſpe fretus à domino ſuo refugiat, ipſique nolit eſſe dicto audiens, ejuſque exercitum in urbem recipere? An propter Ægyptios *animos ſumit*, ſperans fore ut ab illis ipſis debelletur exercitus regis? Quod ſi hoc exſpectat, facitote ſciat, quòd *dubio procul* deſipit, ſimiliſque eſt homini, qui confractæ arundini innixus, cum ceciderit ac præterea manum transfixam habuerit, ſe male acceptum eſſe ſenſit. Scire autem oportere quod voluntate Dei in eum expeditionem fecerit, qui Iſraëlitarum etiam regnum evertendi dedit ipſi poteſtatem, ut eodem modo populum ei ſubditum perditum iret.” Hæc autem Rapſace Hebraïce dicente (nam iſtius linguæ peritus erat) Eliacimus, metuens ne multitudo his auditis pavore conſternaretur, rogavit ut Syriace loqueretur. At imperator, cum intellexiſſet quid ille ſuſpicaretur, utque ea de re metueret, voce magis ſublata utens & acuta Hebraïce Eliacimo reſpondit, dicens, “ut cum auditione accepiſſent regis mandata, omnes quod ſuâ *maxime* interſit eligant, & ſeſe nobiſmet tradant. nam manifeſtum eſt, quod vos ſimul & rex populum vana ſpe lactatis & ad reſiſtendum adducitis. Quod ſi quid audetis, noſtraſque copias poſſe repellere exiſtimatis, equorum duo millia, ex iis qui mihi adſunt, vobis in uſum præſentem tradere pa-

ὑπισχνούμενος. Σεναχήριβος δὲ, μαθὼν τὰ παρὰ τῶν πρεσβέων, ἔγνω μὴ πολεμεῖν, ἀλλὰ τὴν ἀξίωσιν προσδέχεται· καὶ, ἀργυρίου μὲν τάλαντα τριακόσια, χρυσίου δὲ τριάκοντα λαβὼν, φίλος ἀναχωρεῖν ὡμολόγει, πίστεις δοὺς τοῖς πρεσβευταῖς ἐνόρκους, ἦ μὴν ἀδικήσας μηδὲν αὐτὸν οὕτως ἀναστρέψειν. ὁ δ' Εζεκίας πεισθεὶς, καὶ κενώσας τοὺς θησαυροὺς, πέμπει τὰ χρήματα, νομίζων ἀπαλλαγήσεσθαι τοῦ [a] πολεμίου, καὶ τοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἀγῶνος. ὁ δὲ Ασσύριος λαβὼν ταῦτα, τῶν μὲν [b] ὡμολογημένων οὐδὲν ἐφρόντισεν· ἀλλ' αὐτὸς μὲν ἐστράτευσεν ἐπ' Αἰγυπτίους καὶ Αἰθίοπας, τὸν δὲ στρατηγὸν Ραψάκην μετὰ πολλῆς ἰσχύος [c] σὺν καὶ δυσὶν ἄλλοις τῶν ἐν τέλει κατέλιπε, πορθήσοντας τὰ Ιεροσόλυμα. τούτων δὲ τὰ ὀνόματα, [d] Θαρατὰ καὶ [e] Ανάχαρις ἦν.

β'. Ως δ' ἐλθόντες πρὸ τῶν τειχῶν ἐστρατοπεδεύσαντο, πέμψαντες πρὸς τὸν Εζεκίαν, ἠξίουν [f] αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς λόγους. ὁ δὲ αὐτὸς μὲν ὑπὸ δειλίας οὐ πρόεισι· τρεῖς δὲ τοὺς ἀναγκαιοτάτους φίλους [g] αὐτῷ ἐξέπεμψε, τὸν τῆς βασιλείας ἐπίτροπον [h] Ελιάκιμον ὄνομα, καὶ [i] Σοβναῖον, καὶ [k] Ιώαχον τὸν ἐπὶ τῶν ὑπομνημάτων. οὗτοι μὲν οὖν προσελθόντες ἀντικρὺς τῶν ἡγεμόνων τῆς στρατιᾶς τῆς Ασσυρίων ἔστησαν. θεασάμενος δ' αὐτοὺς ὁ στρατηγὸς Ραψάκης, ἐκέλευσεν ἀπελθόντας Εζεκίᾳ λέγειν· “ὅτι βασιλεὺς μέγας Σεναχήριβος πυνθάνεται αὐτοῦ, τίνι θαῤῥῶν καὶ πεποιθὼς φεύγει δεσπότην αὐτοῦ, καὶ [l] ἀκροᾶσθαι μὴ θέλει, καὶ τὴν στρατιὰν [m] αὐτοῦ οὐ δέχεται τῇ πόλει; ἢ διὰ τοὺς Αἰγυπτίους τὴν ἑαυτοῦ στρατιὰν ἐλπίζων ὑπ' ἐκείνων αὐτὴν καταγωνίσασθαι; εἰ δὲ τοῦτο προσδοκᾷ, [n] δηλοῦτε αὐτῷ ὅτι ἀνόητός ἐστι καὶ ὅμοιος ἀνθρώπῳ, ὃς καλάμῳ ἐπερειδόμενος τεθλασμένῳ, πρὸς τὸ καταπεσεῖν ἔτι καὶ τὴν χεῖρα διαπαρεὶς ᾔσθετο τῆς βλάβης. εἰδέναι δ' ὅτι καὶ βουλήσει Θεοῦ τὴν ἐπ' αὐτὸν [o] στρατείαν πεποίηται, ὃς αὐτῷ καταστρέψασθαι καὶ τὴν [p] τῶν Ισραηλιτῶν βασιλείαν [q] δέδωκεν, ἵνα τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἀρχομένους ὑπ' αὐτοῦ διαφθείρῃ.” ταῦτα δὲ τὸν Ραψάκην Εβραϊστὶ λέγοντα, τῆς γὰρ γλώττης εἶχεν ἐμπείρως, ὁ Ελιάκιμος, φοβούμενος μὴ τὸ πλῆθος ἐπακοῦσαν εἰς ταραχὴν ἐμπέσῃ, Συριστὶ [r] φράζειν ἠξίου. συνεὶς δ' ὁ στρατηγὸς τὴν ὑπόνοιαν αὐτοῦ καὶ τὸ ἐπ' [ſ] αὐτῷ δέος, μείζονι καὶ [t] διατόρῳ τῇ φωνῇ χρώμενος ἀπεκρίνατο αὐτῷ Εβραϊστὶ λέγων, “ὅπως ἀκούσαντες τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα πάντες τὸ συμφέρον ἕλωνται παραδόντες αὐτοὺς ἡμῖν. δῆλον γὰρ ὡς τὸν λαὸν ὑμεῖς τε καὶ ὁ βασιλεὺς ἐλπίσι παραψυχόμενοι ματαίαις, ἀντέχειν πείθετε. εἰ δὲ θαῤῥεῖτε, καὶ τὴν δύναμιν ἡμῶν [u] ἀπώσεσθαι νομίζετε, δισχιλίους ἐκ τῆς ἐμοὶ παρούσης ἵππου εἰς ἑτοιμασίαν ὑμῖν παρέχειν

“ἑτοίμους

---

[a] Πολέμου *Gall.* 2. & *Epiphan.* [b] Ὁμολογουμένων *Hen.* & *Vat.* [c] Σὺν δυσὶν *Hen.* & *Busb.* & mox ἐπὶ τέλει *Vat.* [d] Θαρθὰς *Vat.* in margine, prout in LXXII. 4 *Regum*, c. 18. v. 17. in *Epiphanii* libris *Tharatha*, & *Dathara.* [e] In *Sambuci* codice Ἄχαρις à prima manu, à ſecunda Ἀνάχαρις. Ἀρφάχαρις *Gall.* 1. 2. Δουδάσαρις *Vat.* in ora libri. *Epiphanius* habet *Arachiris* aut *Arathiris.* Ραψὶς LXXII. *juxta Cod. Rom.* Ραβσαρεῖς *Alex.* unde Ῥάψαρις legendum puto. [f] Αὐτοῖς ἐλθεῖν in quibuſdam *MSS.* in *aliis* αὐτὸν αὐτοῖς ἐλθεῖν. [g] Ita etiam *Vet. Interpr.* αὐτοῦ *Vat.* [h] Ελιακίαν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [i] Ita reſcripſi pro Σομναῖον *Editorum Aliorumque*, quòd *Epiphanii* libri habeant *Sobnean*, aut *Sobonean*, aut *Sobnam.* Σουβαναῖον *Gall.* 2. Σωμνᾶν *Vat.* certe pro Σωβνᾶν. [k] Ιωσαφάτην *Vat.* Ιώακον *Gall.* 2. in *Epiphanii* libris *Joan.* [l] Sic *MSS.* ἀκροάσασθαι in *Editis* [m] Τὴν αὐτοῦ *Vat.* & *Gall.* 2. στρατιὰν οὐ δέχεται *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* [m] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. δηλοῦν αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* δῆλον αὐτῷ *Vat.* Sed duas haſce voces non agnoſcit *Vet. Interpr.* [o] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. στρατιὰν in *reliquis.* [p] Illud τῶν ex *Big. Samb.* & *Vat.* [q] Ἔδωκε *Vat.* [r] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* χωρίζειν perperam in *Editis.* [ſ] Sic *MSS.* ἐπ' αὐτοῦ in *Editis.* [t] Διαφόρῳ *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. [u] Ἀπώσεσθαι in iiſdem *MSS.* * Lego προελθόντες.

a Μὴ

“ἕτοιμός εἰμι οἷς ἰσαρίθμους ἐπιβάτας δόντες, ἐμφανίσατε τὴν αὐτῶν δύναμιν. ἀλλ' οὐκ ἂν οὕς γε μὴ ἔχετε, τούτους [a]δῴητε. τί τοίγαρουν βραδύνετε [b]παραδιδόναι σφᾶς αὐτοὺς τοῖς κρείττοσι, καὶ ληψομένοις [c]ὑμᾶς καὶ μὴ θέλοντας; καί τοι τὸ μὲν ἑκούσιον τῆς παραδόσεως ἀσφαλὲς ὑμῖν· τὸ δὲ ἀκούσιον πολεμουμένοις [d]ἐπικίνδυνον, καὶ συμφορῶν αἴτιον φαίνεται.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσαντες ὅ,τε δῆμος καὶ οἱ πρέσβεις τοῦ στρατηγοῦ τῶν Ασσυρίων λέγοντος, [e]ἀπήγγειλαν Εζεκίᾳ. ὁ δὲ πρὸς ταῦτα τὴν βασιλικὴν ἀποδὺς ἐσθῆτα, ἀμφιασάμενος δὲ σάκκους, καὶ σχῆμα ταπεινὸν ἀναλαβών, τῷ πατρίῳ νόμῳ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον τὸν Θεὸν ἱκέτευε, καὶ βοηθῆσαι τῷ μηδεμίαν ἄλλην ἐλπίδα ἔχοντι σωτηρίας ἠντιβόλει. πέμψας δὲ καὶ τῶν φίλων τινὰς καὶ τῶν ἱερέων πρὸς Ησαΐαν τὸν προφήτην, ἠξίου δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, καὶ [f]ποιησάμενον θυσίας ὑπὲρ τῆς κοινῆς σωτηρίας παρακαλεῖν αὐτόν, [g]νεμεσῆσαι μὲν ταῖς τῶν πολεμίων ἐλπίσιν, ἐλεῆσαι δὲ τὸν αὐτοῦ λαόν. ὁ δὲ προφήτης ταῦτα ποιήσας, χρηματίσαντος αὐτῷ τοῦ Θεοῦ, παρεθάρρυνε [h]τόν τε βασιλέα καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους, προλέγων ἀμαχητὶ τοὺς πολεμίους ἡττηθέντας ἀναχωρήσειν αἰσχρῶς, καὶ οὐχὶ [i]μεθ' οἵου νῦν εἰσι θράσους· τὸν γὰρ Θεὸν προνοεῖν ὅπως διαφθαρῶσι. καὶ [k]αὐτὸν δὲ τόν τε βασιλέα τῶν Ασσυρίων Σεναχήριβον, [l]διαμαρτόντα τῶν ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον πραγμάτων, καὶ παρερχόμενον εἰς τὴν [m]οἰκείαν, ἀπολεῖσθαι σιδήρῳ προὔλεγεν.

δ'. Ετυχε δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ γεγραφὼς τῷ Εζεκίᾳ ὁ Ασσύριος ἐπιστολάς· ἐν αἷς ἀνόητον μὲν αὐτὸν ἔλεγεν, ὑπολαμβάνοντα τὴν ὑπ' αὐτῷ διαφεύξεσθαι δουλείαν, ἔθνη πολλὰ καὶ μεγάλα κεχειρωμένῳ. ἠπείλει δὲ πανωλεθρίᾳ διαφθείρειν αὐτὸν [n]παραλαβών, εἰ μὴ τὰς πύλας ἀνοίξας ἑκὼν αὐτοῦ δέξηται τὴν στρατιὰν εἰς Ιεροσόλυμα. ταῦτ' ἀναγνοὺς, καταφρονεῖ διὰ τὴν [o]ἀπὸ Θεοῦ πεποίθησιν· τὰς δὲ ἐπιστολὰς [p]πτύξας εἰς τὸν ναὸν [q]ἔσω κατέθετο. πάλιν δὲ τῷ Θεῷ τὰς εὐχὰς αὐτοῦ ποιησαμένου περὶ τῆς πόλεως, καὶ τῆς ἁπάντων σωτηρίας, Ησαΐας ὁ προφήτης ἐπήκοον αὐτὸν ἔφασκε γεγονέναι, καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ [r]πολιορκηθήσεσθαι ὑπὸ τοῦ [s]Ασσυρίου, τῷ δὲ μέλλοντι [t]πάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων, [u]γεωργήσειν τε μετ' εἰρήνης, καὶ τῶν ἰδίων ἐπιμελήσεσθαι κτημάτων οὐδὲν φοβουμένους. [x]ὀλίγου δὲ χρόνου διελθόντος, καὶ ὁ τῶν Ασσυρίων βασιλεύς, διαμαρτὼν τῆς ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους [y]ἐπιβουλῆς, ἄπρακτος ἀνεχώρησεν ἐπ' οἴκου δι' αἰτίαν τοιαύτην. πολὺς αὐτῷ χρόνος [z]ἐτρίβετο πρὸς τὴν Πηλουσίου πολιορκίαν, καὶ τῶν χωμάτων ἤδη μετεώρων ὄντων ἃ πρὸς τοῖς τείχεσι ἤγειρε, καὶ ὅσον οὔπω μέλλοντος προσβαλεῖν αὐτοῖς, ἀκούει τὸν τῶν Αἰθιόπων

“ratus ſum, totidem ſuppeditando ſeſſores vires veſtras oſtendite. ſed non eſt ut vos eorum, quos non habetis, copiam faciatis. Quid igitur cunctamini voſmet dedere validioribus, voſque vel invitos capturis? equidem ſponte facta deditio vobis tuta eſt, at vi ac neceſſitate extorta debellatis res periculoſa videtur & calamitatum cauſa.

Ezecias Rapſacis maledicta Eſajæ nunciatum mittit. 4 Regum, c. 19. Eſa. 37.

3. Cum imperatorem iſta loquentem audiſſent tam legati quam populus, Ezeciæ *ea* retulerunt. ille vero, mutata veſte regali, & centone indutus, humiliſque & demiſſi speciem præ ſe ferens, patrio more in faciem procidens Deo ſupplicabat, orabatque ut ei nullam aliam ſalutis ſpem habenti opem ferret & auxilium. Porro, miſſis ad Eſajam vatem amicis aliquot & ſacerdotibus, rogabat ut Deum precaretur, factiſque ſacrificiis pro ſalute omnium eum obſecraret, ut iis quidem quæ *futura* ſperant hoſtes indignaretur, ſui vero populi ſortem miſeraretur. Vates autem, cum hæc *rite* feciſſet, ex Dei oraculo regi ejuſque amicis animum & audaciam addebat, prædicens fore ut hoſtes ſine prælio victi diſcederent cum ignominia, poſitaque ea qua nunc ſe oſtentant ferocia: Deo etenim curæ eſſe ut ad interitum veniant. Inſuper prædicebat, ipſum quoque Aſſyriorum regem Senacheribum, cum ei male ceſſerint quæ contra Ægyptum molitus eſt, patriamque repetiverit, ferro peremptum iri.

Eſajas proſpera fauſtaque omnia regi pollicetur.

Senacheribus Ezechiæ minatur.

4. Eodem tempore & Aſſyrius forte literas dederat ad Ezeciam; in quibus eum fatuum appellat, qui cogitarit ſe poſſe ſervitutem effugere ab ipſo intentatam, qui multas magnaſque gentes ſubegerat. atque eum captum cum ſuis omnibus exitio daturum eſſe minabatur, niſi portis patefactis ipſius exercitum in Hieroſolyma ſponte recipiat. Hiſce lectis bono animo erat *Ezecias*, propter eam quam in Deo collocaverat fiduciam; literaſque complicatas in templo repoſuit. Cum autem Deum precibus iterum imploraſſet, ut urbem reſpiceret omniumque ſalutem, *tum* Eſajas vates ejus exauditam eſſe ſupplicationem dicebat, atque ea tempeſtate non obſidendos eſſe ab Aſſyrio, foreque ut in poſterum ſecuri ſint ab omnibus quæ ab illo fierent, utque pace agros colant, & abſque omni metu rerum ſuarum curam agant. Brevi autem poſt tempore Aſſyriorum rex, cum ei male ceſſiſſent inſidiæ in Ægyptios, re infecta domum rediit, tali de cauſa. Longum tempus ab ipſo in oppugnatione Peluſii abſumptum eſt: cumque jam aggeres, quos ad mœnia excitarat, *ſatis* alti viderentur, atque in eo fere eſſet ut ea aggrederetur, audivit Æthiopum

Eſajæ oraculum de Aſſyriis.

---

[a] Μὴ ante δῴητε delevi auctoritate *Codd. MSS.* [b] Παραδιδόντες *Vat.* [c] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμᾶς in *Editis.* [d] Sic *Cod. Samb.* ἐπὶ κινδύνων in *cæteris.* [e] Απήγγελλον *Vat.* [f] Ποιησάμενον *Big.* & *Samb.* ποιησάμενος *Vat.* [g] Αντίκειται τῷ ἐλεεῖν μάλιστα ὃ καλοῦσι νεμεσᾶν. *Ariſtot. Rhet.* l. 2. p. 79. *Ed. Wechel.* atque iterum, καὶ τοῖς θεοῖς ἀποδίδομεν τὸ νεμεσᾶν. [h] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸν βασ. in *Editis.* αὐτόν τε τὸν βασ. *Big.* & *Samb.* αὐτὸν τὸν βασ. *Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.* [i] Ita *MSS.* μεθ' οὗ in *Editis.* [k] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν γὰρ in *Editis.* [l] Ita in melioris notæ *MSS.* διαμαρτάνοντα in *Aliis* cum *Editis.* [m] Eo modo *MSS.* οἰκίαν in *Editis.* [n] Παραλαβὼν τὴν πόλιν legiſſe videtur *Epiphan.* [o] Απὸ τοῦ Θεοῦ *Big.* & *Samb.* [p] In *S. Literis* 4 *Regum*, c. 19. v. 4. καὶ ἀνέπτυξεν αὐτὰ Εζεκίας ἐναντίον Κυρίου. [q] Sic *MSS.* εἴσω in *Editis.* [r] Sic *Gall.* 2. in *reliquis* πολιορκηθήσεσθαι. [ſ] Σύρου *Vat.* & *Gall.* 2. [t] Ita lego cum *Big.* & *Samb.* quibuſcum nonnihil faciunt alii *MSS.* πάντων ἂν εἶναι ἀδεεῖς τ. ὑ. α. γενομένους *Gall.* 1. 2. πάντων ἀδεεῖς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένων *Vat.* In *Editis* πάντων ἀδεεῖς τῶν ὑπ' αὐτοῦ γενομένους. *Epiphanius* vertit, *& in futuro omnes qui ab illo jam capti fuerant eſſe reverſuros, & tertio anno cum pace omnes opus ſuum facturos* &c. ac ſi legiſſet, τῷ δὲ μέλλοντι πάντας ἀνιέναι τοὺς ὑπ' αὐτοῦ γενομένους, καὶ τρίτῳ ἔτει &c. [u] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt τε poſt γεωργήσειν. [x] Iterum cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦ δὲ χρόνου in *Editis.* [y] Vocem ἐπιβουλῆς, quæ in *Græcis* omnibus exſtat, non legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *bello quod Ægyptiis intulerat fruſtratus.* ideoque mallem ἐπιβολῆς. [z] Διετρίβετο πρὸς τὴν τοῦ Πηλ. *Big.* & *Samb.*

pum regem Tharſicen, magnum adducentem exercitum, ut ſuppetias ferret Ægyptiis, venire, decreto ut per ſolitudinem viam faceret, & ſtatim in Aſſyriorum agros ingrederetur. Turbatus ergo hiſce rex Senacheribus, priuſquam rem confecerat, ut *ante* dixi, diſceſſit, Peluſio relicto. De hoc ipſo Senacheribo etiam Herodotus in ſecundo ejus Hiſtoriarum libro teſtatur, quod rex iſte contra Ægyptiorum regem, qui & Vulcani ſacerdos erat, venerit: cumque Peluſium obſideret, hujuſmodi de cauſa obſidionem ſolverit. Ægyptiorum ſacerdos Deum ſupplex orabat: atque is, precibus ejus exauditis, *gravem* Arabi plagam inflixit. In hoc enim fallitur Herodotus, quod non dicat eum Aſſyriorum regem *fuiſſe*, ſed Arabum. Nam murium multitudinem inquit, una nocte arcus & reliqua Aſſyriorum arma comediſſe. qua re fiebat, ut rex, quod arma non haberet, exercitum à Peluſio abduceret. Atque ita quidem rem narrat Herodotus. Quin & Beroſus Chaldaïcarum rerum ſcriptor regis Senacheribi meminit, & quod apud Aſſyrios regnaverit, quodque Aſiæ omni & Ægypto bellum intulerit, ita dicens. * * * * *

Herodoti teſtimonium de Senacheribo.

II.

Senacheribi exercitus clades. 4 Regum, c. 19. 2 Paralip. c. 32. Eſa. c. 37. v. 36.

5. Porro Senacheribus, cum à bello Ægyptiaco Hieroſolyma reverti ſſet, copias ſub imperatore Rapſace *relictas* illic offendit [in periculo ex peſte.] morbo [enim] peſtilenti in illius exercitum à Deo immiſſo, prima nocte qua urbem obſidebant centum & octoginta quinque *hominum* millia intereunt, cum ducibus & centurionibus. Ex hac autem calamitate, in metum gravemq; animi dolorem conjectus, & de toto exercitu ſolicitus, cum copiis quæ ſupererant fugiens regnum ſuum repetit, urbemque quæ Nini appellatur. Ubi poſtquam brevi tempore conſediſſet, inſidiis majorum natu filiorum Adramelechi & Saraſari vitam finivit, & in templo ipſius Araſca dicto peremptus erat. Et illi quidem, à civibus in exſilium pulſi ob patris cædem, in Armeniam ſe contulerunt: in regnum vero Senacheribi ſuccedit Aſſarachoddas. Atque Aſſyriorum qui-

βασιλέα [a] Θαρσικὴν, πολλὴν ἄγοντα δύναμιν, ἐπὶ [b] συμμαχίαν τοῖς Αἰγυπτίοις ἥκειν, διεγνωκότα ποιήσασθαι τὴν πορείαν διὰ τῆς ἐρήμου, καὶ ἐξαίφνης εἰς τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἐμβαλεῖν. [c] ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἄπρακτος, ὡς ἔφην, ἀνεχώρησε, καταλιπὼν τὸ Πηλούσιον. περὶ τούτου τοῦ Σεναχηρίβου καὶ Ἡρόδοτος ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ φησὶ, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων, ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου, ἔλθοι· πολιορκῶν δὲ τὸ Πηλούσιον, ἔλυσε τὴν πολιορκίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [d] ηὔξατο ὁ ἱερεὺς τῶν Αἰγυπτίων [e] τῷ Θεῷ, ᾧ γενόμενος ὑπήκοος ὁ Θεὸς πληγὴν ἐνσκήπτει τῷ Ἄραβι. [f] πλανᾶται γὰρ καὶ ἐν τούτῳ Ἡρόδοτος, [g] οὐκ Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα ἀλλ' Ἀράβων. μυῶν γὰρ πλῆθος φησὶ, μιᾷ νυκτὶ καὶ τὰ τόξα καὶ τὰ λοιπὰ ὅπλα διαφαγεῖν τῶν Ἀσσυρίων· καὶ διὰ τοῦτο, μὴ ἔχοντα [h] τόξα τὸν βασιλέα τὴν στρατιὰν [i] ἀπάγειν ἀπὸ τοῦ Πηλουσίου. καὶ Ἡρόδοτος μὲν [k] οὕτως ἱστορεῖ. ἀλλὰ καὶ [l] Βηρωσσὸς, ὁ τὰ Χαλδαϊκὰ συγγραψάμενος, μνημονεύει τοῦ βασιλέως τοῦ Σεναχηρίβου, καὶ ὅτι τῶν Ἀσσυρίων [m] ἦρχε, καὶ ὅτι πάσῃ ἐπεστρατεύσατο τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Αἰγύπτῳ, [n] λέγων οὕτως. * * * * *

έ. Ὑποστρέψας [o] δ' ὁ Σεναχήριβος [p] ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα [q] κατέλαβεν ἐκεῖ τὴν ὑπὸ τῷ στρατηγῷ Ῥαψάκῃ δύναμιν [διὰ λοιμοῦ κινδυνεύουσαν.] τοῦ [γὰρ] Θεοῦ λοιμικὴν [r] ἐνσκήψαντος αὐτοῦ τῷ στρατῷ νόσον, κατὰ τὴν πρώτην τῆς πολιορκίας νύκτα διαφθείρονται μυριάδες ὀκτωκαίδεκα καὶ πεντακισχίλιοι σὺν ἡγεμόσι καὶ ταξιάρχαις. ὑπὸ ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς εἰς φόβον καὶ δεινὴν ἀγωνίαν καταστὰς, καὶ δείσας περὶ τῷ στρατῷ παντὶ, φεύγει μετὰ τῆς λοιπῆς δυνάμεως εἰς τὴν αὐτοῦ βασιλείαν εἰς τὴν Νίνου προσαγορευθεῖσαν. καὶ διατρίψας ἐν ταύτῃ ὀλίγον χρόνον, δολοφονηθεὶς ὑπὸ τῶν πρεσβυτέρων παίδων [s] Ἀδραμελέχου καὶ [t] Σαρασάρου, [u] τελευτᾷ τὸν βίον, καὶ [x] ἀνῃρέθη τῷ ἰδίῳ ναῷ [y] Ἀράσκῃ λεγομένῳ. καὶ οἱ μὲν φυγαδευθέντες ἐπὶ τῷ φόνῳ τοῦ πατρὸς ὑπὸ τῶν πολιτῶν εἰς τὴν Ἀρμενίαν ἀπῇραν· [z] διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν Σεναχηρίβου [a] Ἀσσαραχόδδας. καὶ τὸ μὲν τῶν Ἀσ-

β'.

συρίων

---

a Ex *Epiphanii* libris Θαρσικὴν legendum. Θαρσίκην *Samb.* forſan pro Θαρρίκην. b Ita cum *Big. Samb. & Vat.* ἐπὶ συμμαχίας in *Editis Aliiſque.* c Ita locum reſtituimus ex *Big.* & *Samb.* quibus in omnibus conſentiunt *Vat.* & *Gall.* 1. 2. niſi quod voculam ἔλθοι deſiderent. In *Editis*, ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος, ἐπὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡφαίστου στρατεύσειν ἔλεγεν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου. πολιορκῶν &c. *Epiphanius* diverſam ab *iſta* lectionem ſequutus videtur, hanc ſcilicet, ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς, ἐπὶ τὸν ἱερέα τοῦ Ἡφαίστου στρατεύσειν ἔλεγεν, ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἐλθὼν ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου· πολιορκῶν &c. nam vertit, *Turbatus ergo rex Sennacherib ad ſacerdotem Vulcani caſtra ſe metari dicebat, quaſi iſte rex ad eum regem Ægyptiorum veniſſet, qui eſſet Vulcani ſacerdos: & obſidionem Peluſii &c.* Verum *Joſephum* hoc modo ſcripſiſſe olim conjiciebat *Scalig.* (in *Notis* ad *Frag. Vett. Græc.*) ταραχθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων ὁ βασιλεὺς Σεναχήριβος [λύει τὴν πολιορκίαν· Ἡρόδοτος δὲ γράφει Σεναχήριβον] ἐπὶ τὸν ἱερέα τὸν Ἡφαίστου στρατεῦσαι, λέγων (pro ἔλεγεν) ὡς οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τὸν τῶν Αἰγυπτίων βασιλέα ἦλθε (pro ἐλθὼν *Editorum*) ἱερέα ὄντα τοῦ Ἡφαίστου. πολιορκῶν. *turbatus ergo iſtis rex Senacheribus [ſolvit obſidionem. Herodotus vero ſcribit Senacheribum] in ſacerdotem Vulcani expeditionem feciſſe, dicens hunc regem veniſſe in regem Ægyptiorum, qui erat ſacerdos &c.* d Ita cum *Big. Samb. & Vat.* niſi quod δ' deleverim cum *Cod. Samb.* in *Editis Aliiſque.* ηὔξατο δ' ὁ βασιλεὺς τῷ. Utraque lectio vera eſt: nam idem rex erat & ſacerdos nomine *Sethon.* Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3292. e Τῷ Θεῷ αὐτοῦ ſolus *Vat.* f Ita cum *Big. Samb. & Vat.* in *Editis Aliiſque* πλανᾶται γὰρ καὶ τοῦτο Ἡρόδοτος. Meminit (inquit *Grotius* ad 4 *Regum* c. 18. v. 13.) Senacheribi & *Herodotus* in *Euterpe*, c. 141. Miror autem erroris notari, quod Senacheribum dixerit non Aſſyriorum, ut *Beroſus* & *S. Literæ*, ſed Arabum regem: cum *Herodotus* habeat, Σεναχήριβον βασιλέα Ἀραβίων τε καὶ Ἀσσυρίων. g Καὶ Ἀσσυρίων λέγων τὸν βασιλέα καὶ Ἀράβων *Vat.* Quod forſan rectum, ſi (v. 15.) legatur Ἀράβων. h Sic *MSS.* τὰ τόξα in *Editis.* i Ἀγαγεῖν *Vat.* k Οὕτως μαρτυρεῖ ἱστορῶν *Vat.* l Ita *Big. Samb. & Vat.* Βηρωσσὸς δ' ὁ τὰ in *Editis Aliiſque.* m Sic in iiſdem *MSS.* ὑπῆρχε in *Editis*, forſan pro ἐπῆρχε. n Illa λέγων οὕτως non agnoſcit *Vat.* & vel delenda ſunt, vel dicendum (quod ſuſpicor) *Beroſi* verba excidiſſe. o Ita *Samb. & Vat.* οὖν *Edd.* in cæteris. p Sic *Big. Samb.* & *Zonaras.* ἐκ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου in reliquis. q In *Epiphanii* libris, *Reverſus autem r. Sen. à præliis Ægyptiacis ad Jeroſolymam, cum inveniſſet exercitum quem Rapſaci dimiſerat in periculo peſtilentiæ conſtitutum: deus enim morbum populo ejus immiſerat, ita ut prima nocte eorum qui obſidebant &c.* aut, *Rev. a. r. Sen. à pr. Æg. ad Hieroſolymam cum veniſſet, exercitum, q. c. R. d. invenit in periculo peſtilentiæ conſtitutum &c.* In *Zonara* ex ipſo *Joſepho*, ἐπανελθὼν ὁ Σεναχήριβος ἀπὸ τοῦ τῶν Αἰγυπτίων πολέμου, κατέλαβε τὴν σὺν τῷ Ῥαψάκῃ στρατιὰν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ τοῦ Θεοῦ λοιμώδη νόσον ἐνσκήψαντος τοῖς Ἀσσυρίοις, ἐν μιᾷ νυκτὶ μυριάδες ὀκτωκαίδεκα φθείρονται καὶ π. unde ex *Zonara* viſum eſt κατέλαβεν reſcribere pro καταλαβὼν *Editorum*; & ex *Epiphanio* διὰ λοιμοῦ κινδυνεύουσαν, & mox γὰρ uncis incluſum dare. r Ἐνσκήψαντος in plerisque *MSS.* s Ἀνδραμάχου *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. t Ita *Vat.* & XXII. Σαλασάρου in *Editis.* Σελλασάρου *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. Σελεσσάρου juxta *Epiphanium.* u Illa τελευτᾷ τὸν βίον καὶ non agnoſcit *Epiphanius*, omiſitque *Zonaras.* x Ita cum *Zonara* & *Vet. Interpr.* quomodo legendum eſſe monuit etiam *Cl. Lowthius.* ἀνῃρέθη perperam tam in *MSS.* quam *Editis.* y Νεσρὰχ juxta *Verit. Hebr.* Μεσεράχ LXXII. in libro IV. *Regum.* Ἀσαράχ in *Eſaja.* Vide *Seldenum* de *Diis Syris*, in *Synt.* 2. c. 10. z In *Big. Samb. Vat. & Gall.* 1. 2. διαδέχεται δὲ τὴν βασιλείαν τῶν μετ' αὐτοὺς καταφερομένων τοῦ Σεναχηρίβου υἱὸς Ναζαράδης. Vulgatam lectionem ſequitur *Epiphan.* a Ναζαράδης *Big. Samb. Aliique.* Ἀσαραχόδδης *Vat.* Ἀσσαραδῖνος *Ptolemæo.* Ἀσορδὰν LXXII.

a Sic

συείαν στρατείας τῆς ἐπὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας τέλος τοιοῦτο συνέβη γενέσθαι.

γ'.

ΚΕΦ. β'.

Ὡς ἀῤῥωστήσαντι τῷ Ἐζεκίᾳ, καὶ μέλλοντι τελευτᾶν, προσδωρεῖται ὁ Θεὸς ἔτη ζωῆς ιε'. δι' ἀναποδισμοῦ τῆς σκιᾶς δέκα ἀναβαθμήσεις γενομένου.

Ἐζεκίας δ' ὁ βασιλεὺς, παραδόξως ἀπαλλαγεὶς τοῦ φόβου, χαριστηρίους σὺν [a] παντὶ τῷ λαῷ θυσίας ἐπιτέλεσε τῷ Θεῷ· μηδεμιᾶς ἄλλης αἰτίας τῶν πολεμίων τοὺς μὲν διαφθειράσης, τοὺς δὲ φόβῳ τῆς [b] ὁμοίας τελευτῆς ἀπαλλαξάσης ἀπὸ τῶν [c] Ἱεροσολύμων, ἢ τῆς συμμαχίας τῆς ἀπὸ τοῦ Θεοῦ. πάσῃ δὲ χρησάμενος σπουδῇ, καὶ φιλοτιμίᾳ περὶ τὸν Θεὸν, μετ' οὐ πολὺ νόσῳ χαλεπῇ περιπεσὼν, ἀπέγνωστο μὲν ὑπὸ τῶν ἰατρῶν, χρηστὸν δὲ περὶ αὐτοῦ οὐδὲν προσδοκῶν, οὐδὲ οἱ φίλοι. τῇ δὲ νόσῳ προσετίθετο καὶ ἀθυμία δεινὴ ὑπὸ τοῦ βασιλέως αὐτοῦ τὴν ἀπαιδίαν λογιζομένου, καὶ ὅτι μέλλοι τελευτᾶν ἔρημον καταλιπὼν τὸν οἶκον καὶ τὴν ἀρχὴν γνησίας διαδοχῆς. κάμνων οὖν ὑπ' αὐτῆς τῆς [d] ἐννοίας μάλιστα καὶ [e] ὀδυρόμενος ἱκέτευε τὸν Θεὸν αὐτῷ ζωῆς ὀλίγον προσεπιδοῦναι μέχρι τέκνων γονῆς, καὶ μὴ πρότερον ἢ [f] πατὴρ γένηται τὴν ψυχὴν αὐτὸν ἐᾶσαι καταλιπεῖν. ἐλεήσας δ' αὐτὸν ὁ Θεὸς, καὶ τῆς [g] αἰτήσεως ἀποδεξάμενος, ὅτι μὴ διὰ τὸ μέλλειν στέρεσθαι τῶν ἐκ τῆς βασιλείας ἀγαθῶν ὠδύρετο τὴν ὑπονοηθεῖσαν τελευτὴν, [h] ἔτι χρόνον ζωῆς αὐτῷ δεηθείη παρασχεῖν, ἀλλὰ τοῦ παῖδας αὐτῷ γενέσθαι τοὺς ὑποδεξομένους τὴν ἡγεμονίαν ἐκείνου, πέμψας Ἡσαΐαν τὸν προφήτην, ἐκέλευσε δηλοῦν αὐτῷ, ὅτι [i] διαφεύξεται τὴν νόσον [k] μετὰ τρεῖς ἡμέρας, καὶ βιώσεται μετ' αὐτὴν ἔτη πεντεκαίδεκα, καὶ παῖδες αὐτῷ γενήσονται. ταῦτα τοῦ προφήτου φήσαντος κατ' ἐντολὴν τοῦ Θεοῦ, διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς νόσου, καὶ τὸ παράδοξον τῶν [l] ἀπηγγελμένων ἀπιστῶν, σημεῖόν τι καὶ τεράστιον ἠξίου ποιῆσαι τὸν Ἡσαΐαν, ἵνα αὐτῷ πιστεύσῃ λέγοντι ταῦτα, ἥκοντι παρὰ τοῦ Θεοῦ. τὰ γὰρ παράλογα καὶ μείζω τῆς ἐλπίδος τοῖς ὁμοίοις πιστοῦται πράγμασιν. ἐρωτήσαντος δ' [m] αὐτὸν, τί βούλεται σημεῖον γενέσθαι, τὸν ἥλιον ἠξίωσεν, ἐπειδὴ σκιὰν ἐπὶ δέκα βαθμοὺς ἀποκλίνας ἤδη πεποίηκεν ἐν τῇ οἰκίᾳ, ἐπὶ τὸν αὐτὸν ἀναστρέψαι τόπον ποιήσας, αὐτὴν πάλιν παρασχεῖν. τοῦ δὲ προφήτου τὸν Θεὸν παρακαλέσαντος, ὥστε τὸ σημεῖον τοῦτ' ἐπιδεῖξαι τῷ βασιλεῖ, ἰδὼν ὅπερ ἤθελεν, εὐθὺς [n] λυθεὶς τῆς νόσου, ἄνεισιν εἰς τὸ ἱερόν· καὶ τῷ Θεῷ προσκυνήσας, εὐχὰς ἐποιήσατο.

β'. [o] Ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ, συνέβη τὴν τῶν Ἀσσυρίων ἀρχὴν ὑπὸ [p] Μήδων καταλυθῆναι. δηλώσω δὲ περὶ τούτων ἐν ἑτέροις. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, [q] Βαλάδας ὄνομα, πέμψας πρὸς τὸν Ἐζεκίαν πρέσβεις δῶρα κομίζοντας, σύμμαχόν τε

---

dem in Hieroſolymitanos expeditio hujuſmodi exitum habuit.

III.

CAP. II.

Quomodo, ægrotante Ezecia, mortique proximo, vitam illi Deus prorogavit ad annos XV. *umbra per decem gradus regreſſa.*

Ezecias, poſt gratias Deo actas ob ſolutam obſidionem, in morbum gravem incidit. 4 Regum, c. 20. Eſa. 38.

Ezecias autem rex, ex inopinato terroribus liberatus, Deo ſacra fecit cum univerſo populo pro gratiarum actione; quod nulla alia res in cauſa fuerit ut hoſtes partim à *peſte* abſumerentur, partim ſimilis interitus metu ab Hieroſolymis diſcederent, quam auxilium à Deo ſuppeditatum. At cum omne ſtudium curamque circa res divinas adhibuiſſet, non multo poſt in morbum incidit difficilem, adeo ut de illo quidem medici plane deſperarint, ipſe vero nihil bonæ ſpei de ſe habuerit, neque amici. Huic autem morbo accedebat gravis animi angor ex ipſo rege *profectus*, dum ſecum reputaret, quod liberis careret, vitaque deceſſurus eſſet, domo ſine ſuo hærede relicta, & regno abſque legitimo ſucceſſore. Mœrore itaque ex hac potiſſimum cogitatione laborans, vicemque ſuam dolens, Deo ſupplicabat, ut ſibi ad vitam aliquantulum adjiceret, donec ſobolem procrearet; nec ſineret ut antequam pater factus eſſet animam exhalaret. Deus autem, ſortis ipſius miſertus ejuſq; petitioni concedens, quod mortem animo præceptam non defleret, quia regni bonis exuendus eſſet, adeoque rogaret ut daretur vitæ uſura, ſed ut liberos ſuſciperet ſibi in regnum ſucceſſuros, miſſo Eſaja vate, juſſit ut ei nunciaret, poſt triduum è morbo evaſurum eſſe, foreque ut poſtquam revaluerit annos quindecim vivat, liberoſque procreet. Hæc cum vates ex Dei mandato dixiſſet, *rex*, quod morbus adeo ingraveſceret, & res tam inopinata fuerit promiſſa, diffidens *dictis*, poſtulat ab Eſaja ut ſignum aliquod & prodigium ederet, ut fidem ipſi haberet iſta *dicenti, quod à Deo venerit. nam quæ præter opinionem & ſpe majora ſunt, iſtiuſmodi factis fidem impetrant. Is autem à vate interrogatus, quodnam vellet fieri ſignum; ſolem petiit, quoniam in deſcenſu umbram ad decimum gradum in ædibus jam projici fecerat, poſtquam in †eundem locum redire feciſſet, eam iterum ††exhiberet. Cumq; vates Deum precibus interpellaſſet, ut regi hoc ſignum daret; viſo quod *tantopere* volebat, ex morbo ſtatim convaluit & in templum aſcendit: cumque Deum adoraſſet, gratias *ei ſolennes* egit.

Deum precatur: qui precibus ejus annuit, vitamque ei prorogat.

Umbræ regreſſio ad fidem Ezeciæ faciendam.

Baladas rex Babyloniorum Ezeciæ gratulatum mittit. 4 Regum, c. 30. Eſa. 39.

2. Sub id tempus Aſſyriorum imperium à Medis everſum iri contigit. alius vero de iſtis dicendi locus erit. Babyloniorum autem rex nomine Baladas, miſſis ad Ezeciam legatis cum muneribus, illum obſecravit ut

---

[a] Sic *MSS.* ἅπαν in *Editis.* [b] Iterum ex *MSS.* ὁμοίως in *Editis.* [c] Ita cum *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *cæteris.* [d] Ita cum *Cod. Vat.* εὐνοίας, forſan pro ἐννοίας, *Big. & Samb.* δυσνοίας in *Editis.* Si quis διανοίας malit, per me licet. [e] Ὀδυνώμενος *Vat.* [f] Sic *Vat. & Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* πατὴρ τέκνων γένηται. [g] Ita *Big. Samb. Vat. & Vet. Interpr.* αἰτίας in *Editis.* [h] Ita *Samb.* in *cæteris* ὅτι. [i] Καὶ διαφεύξεται *Vat. Hen & Busb.* [k] Μετὰ τρίτην ἡμέραν & mox μετὰ ταύτην in *iiſdem MSS.* [l] Sic in omnibus *MSS.* ἐπηγγελμένων in *Editis.* [m] Εἰπεῖν poſt αὐτὸν adjiciunt *Big. Samb. Vat. Hen. & Busb.* [n] Λυθείσης *Big. Samb. & Gall.* [o] Ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρ. in quibuſdam *MSS.* [p] *Simſonus* in *Chron. Cathol.* part. 3. p. 69. conjicit legendum Χαλδαίων, & à librario feſtinante ſcriptum fuiſſe Χλδων niſi Eſcharhaddon *Joſepho* ſit idem ac Sardanapalus. *Petitus* autem dicit, quod Medi eo tempore non funditus everterint Aſſyriorum imperium, ſed ſe ab eorum tyrannide vindicarint, electo rege Dejoce qui ſibi imperaret. *Tom. 3. Animadv.* ἀνεκδότων, p. 585. [q] Μαρωδὰχ υἱὸς Βαλαδὰν *Auctori Chron. Alex.* p. 116. Vide *J. Clericum Alioſque* ad 4 *Regum* c. 20. v. 12. * Miſſum illum ad ſe à Deo nuncium, *Vat.* Dicenti ſibi crederet, & à Deo eum miſſum cognoſceret, *Epiphan.* † *Id eſt*, primum gradum. †† *Sc.* decimo gradu.

ſecum amicitiæ & ſocietatis fœdus iniret. At ille cum legatos comiter excepiſſet & epulis adhibuiſſet, theſauroſque illis oſtendiſſet & armorum apparatum, aliamque ipſius magnificentiam in gemmis auroque elucentem, inſuper & munera illis dediſſet Baladæ deferenda, ad ipſum *eos* remiſit. Tum vero Eſajas vates illum adiit, quæſivitque unde eſſent qui aderant: cui reſpondit, illos è Babylone veniſſe à rege, ſeque illis univerſa monſtraſſe, ut divitias copiaſque ejus intuiti, facta inde conjectura, regi *de ſe magna* renunciare poſſent. Vates vero ſubjiciens inquit, ſcito non longe abhinc fore tempus, cum iſtæ divitiæ Babylonem transferentur, filiique à te orti ſpadones fient, & virilitate *ſua* amiſſa regi Babylonio ſervient. hæc enim prædicere Deum. Ezecias autem, ex iis quæ dicta erant dolore affectus, dicebat, ſe quidem nolle gentem ſuam in iſtas incidere calamitates. Quoniam vero fieri non poteſt ut mutetur quod à Deo ſemel fuerit decretum, orabat, ut ſaltem dum ipſe viveret pace res florerent. Beroſus autem Baladæ meminit Babyloniorum regis. Cæterum hic vates, cum ex confeſſo eſſet Dei ſpiritu afflatus, & mire ad veritatem loqueretur, certus ſe nihil prorſus falſi dixiſſe, quæcunque vaticinatus eſt ſcriptis mandata reliquit poſteris ex eventu dijudicanda. Neque ſolus hic vates, ſed & alii numero duodecim idem fecerunt: & quicquid boni malive nobis contigit, non ſecus ac illi prædixerant id ipſum evenit. Verum poſthac de his quidem ſigillatim ſermonem faciemus.

III.

Ezeciæ in Baladæ legatos benignitas ei vitio vertitur ab Eſaja. 4 Regum, c. 20.

Beroſi teſtimonium de Balada.

Eſajæ vatis laus.

αὐτὸν εἶναι παρεκάλει καὶ φίλον. ὁ δὲ τοὺς πρεσβευτὰς ἡδέως ἀποδεξάμενος καὶ ἑστιασάμενος, καὶ τοὺς θησαυροὺς ἐπιδείξας αὐτοῖς καὶ τὴν τῶν ὅπλων παρασκευὴν, καὶ τὴν ἄλλην πολυτέλειαν ὅσην ἐν λίθοις εἶχε καὶ χρυσῷ, δῶρά τε δοὺς κομίζειν τῷ [a] Βαλάδᾳ, πρὸς αὐτὸν ἀπέλυσεν. Ἡσαΐου δὲ τοῦ προφήτου πρὸς αὐτὸν ἀφικομένου, καὶ πυνθανομένου πόθεν εἶεν οἱ [b] παρόντες, ἐκ Βαβυλῶνος ἔλεγε [c] παρὰ τοῦ βασιλέως ἐλθεῖν αὐτούς· ἐπιδεῖξαι δὲ πάντ' αὐτοῖς, ὅπως [d] ἰδόντες τὸν πλοῦτον καὶ τὴν δύναμιν, ἐκ τούτου στοχαζόμενοι, σημαίνειν ἔχωσι τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης ὑποτυχὼν, ἴσθι, φησὶ, ὡς μετ' ὀλίγον χρόνον εἰς Βαβυλῶνά σου τοῦτον [e] μετατεθησόμενον τὸν πλοῦτον, καὶ τοὺς ἐκγόνους εὐνουχισθησομένους, καὶ ἀπολέσαντας [f] τὸ ἄνδρας εἶναι, [g] τῷ Βαβυλωνίῳ [h] δουλεύσοντας βασιλεῖ. ταῦτα γὰρ προλέγειν τὸν Θεόν. ὁ δ' Ἐζεκίας, λυπηθεὶς ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις, ἔφη μὲν οὐκ ἂν βούλεσθαι τοιαύταις συμφοραῖς [i] τὸ ἔθνος αὐτοῦ περιπεσεῖν. ἐπεὶ δ' οὐκ εἶναι δυνατὸν τὰ τῷ Θεῷ δεδογμένα μεταβαλεῖν, ηὔχετο μέχρις τῆς αὐτοῦ ζωῆς εἰρήνην ὑπάρξαι. μνημονεύει δὲ τούτου τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως Βαλάδα Βηρωσός. ὢν δ' οὗτος ὁ προφήτης ὁμολογουμένως θεῖος καὶ θαυμάσιος τὴν ἀλήθειαν, πεποιθὼς τῷ μηδὲν ὅλως ψευδὲς εἰπεῖν, ἅπανθ' ὅσα προεφήτευσεν ἐγγράψας βίβλοις κατέλιπεν, ἐκ τοῦ τέλους γνωρισθησόμενα τοῖς αὖθις ἀνθρώποις. καὶ οὐχ οὗτος μόνος ὁ προφήτης, ἀλλὰ καὶ ἄλλοι δώδεκα τὸν ἀριθμὸν τὸ αὐτὸ ἐποίησαν· καὶ πᾶν, εἴτε ἀγαθὸν εἴτε φαῦλον γίνεται παρ' ἡμῖν, κατὰ τὴν ἐκείνων ἀποβαίνει προφητείαν. ἀλλὰ τούτων μὲν αὖθις ἐξαγγελοῦμεν ἕκαστον.

CAP. III.

Quomodo poſt Ezeciam regnavit Manaſſes: utque, cum in captivitate eſſet, ad Deum reverſus eſt, & in regnum ſuum eſt reſtitutus, quod Amoſo reliquit.

Ezeciæ mors.

Ezecias autem rex, cum tempus, de quo ante diximus, ſupervixiſſet, atque tamdiu vitam pace egiſſet, morti occumbit; anno vitæ quarto & quinquageſimo exacto, regni vero nono & vigeſimo. At Manaſſes filius ejus, qui in regnum ſucceſſit, ex matre Achiba cive *Hieroſolymitana* natus, à patris quidem ſtudiis diſceſſit, & contrarium vitæ inſtitutum ſequutus eſt, dum omne genus nequitiam præ ſe tulit, & nihil impii *intentatum* reliquit; ſed Iſraëlitarum imitatus flagitia, quibus in Deum delinquendo perierunt, auſus eſt etiam templum *ſordibus* polluere, ſimul & urbem omnemque regionem. Exorſus enim à Dei contemptu, crudeliter in omnes, quotquot erant in Hebræis, juſtos cædibus graſſabatur, adeo ut ne vatibus quidem pepercerit: nam & horum aliquos quotidie interfecit, ut ſanguine Hieroſolyma *paſſim* manarint. Deus itaque, ob iſta illis iratus, ad regem & ad popu-

IV.

Manaſſes Judææ rex: Hieroboami ſceleribus ſe obſtringit. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς μετ' Ἐζεκίαν ἐβασίλευσε Μανασσῆς· καὶ ὡς ἐν αἰχμαλωσίᾳ ὑπέστρεψε πρὸς τὸν Θεὸν, καὶ ἀποκατεστάθη εἰς τὴν βασιλείαν αὐτοῦ, ἣν Ἀμώσῳ κατέλιπεν.

Ἐπιβιοὺς δὲ ὃν προειρήκαμεν χρόνον ὁ βασιλεὺς Ἐζεκίας, καὶ πάντα τοῦτον ἐν εἰρήνῃ [k] διάγων, τελευτᾷ· πεντηκοστὸν μὲν καὶ τέταρτον ἔτος τῆς ζωῆς διανύσας, εἴκοσι δὲ βασιλεύσας καὶ ἐννέα. διαδεξάμενος δὲ δ'. τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Μανασσῆς, [l] ἐκ μητρὸς Ἀχιβᾶς τοὔνομα πολίτιδος γεγονὼς, ἀπέῤῥηξε μὲν αὑτὸν τῶν τοῦ πατρὸς ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὴν ἐναντίαν ἐτράπετο, πᾶν εἶδος πονηρίας ἐπιδειξάμενος [m] ἐν τῷ τρόπῳ, καὶ μηδὲν ἀσεβὲς παραλιπὼν, ἀλλὰ μιμούμενος τὰς τῶν Ἰσραηλιτῶν παρανομίας, [n] αἷς εἰς τὸν Θεὸν ἐξαμαρτάνοντες ἀπώλοντο· μιᾶναι δὲ καὶ τὸν ναὸν ἐτόλμησε τοῦ Θεοῦ, καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν. ἀπὸ γὰρ τῆς εἰς τὸν Θεὸν καταφρονήσεως ὁρμώμενος, πάντας [o] ὠμῶς τοὺς δικαίους τοὺς ἐν τοῖς Ἑβραίοις ἀπέκτεινεν, ἀλλ' οὐδὲ τῶν προφητῶν ἔσχε φειδώ· καὶ τούτων δέ τινας καθ' ἡμέραν ἀπέσφαξεν, [p] ὥστε αἵματι ῥεῖσθαι τὰ Ἱεροσόλυμα. λαβὼν οὖν ὀργὴν ἐπὶ τούτοις ὁ Θεὸς, πέμπει προφήτας πρὸς τὸν βασιλέα καὶ [q] πρὸς

τὸ

[a] Ita *Vat.* Βαλάδᾳ in *Editis.* Βαλαδᾶν *Samb. Big.* & *Gall.* 1. [b] Παρελθόντες *Vat.* ἐλθόντες legiſſe videtur *Vet. Interpr.* atque ita forſan in *Sambuci* codice. [c] Παρὰ τοῦ κυρίου αὐτῶν ἐλθεῖν *Big. Samb.* & *Vat.* [d] Ita *Samb.* εἰδότες in *Editis.* forſan pro εἰδόντες. [e] Μετατεθησόμενον *Vat.* [f] Sic *MSS.* τοὺς in *Editis.* [g] *Al.* τῷ Βαβυλωνίων. [h] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* δουλεύοντας in *Editis.* [i] Τὸ γένος αὐτοῦ *Big. Samb.* & *Gall* 1. [k] Διεξαγαγὼν *Vat. Hen.* & *Busb.* [l] Ἐκ μητρὸς μὲν Ἀχιβᾶς τοὔνομα, πολίτιδος δὲ γεγονὼς ἀπέῤῥηξεν ἑαυτὸν *Vat.* Ἀψιβᾶς ex LXXII. reponendum cenſeo. Vide *Coteleriùm* ad *PP. Apoſtolicos*, p. 148. [m] Ἐν τῷ [illegible] *Vat. Gall.* 2. *Hen.* & *Busb.* [illegible] ἐπεδείξατο *Zonar.* [n] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* οἳ εἰς τὸν Θεὸν in *Editis.* [o] Ὠμῶς neque agnoſcit *Vat.* neque *Epiphan.* [p] Sic *MSS.* ὡς τῷ αἵματι in *Editis.* [q] Illud πρὸς ex *MSS.*

a Παρὰ

τὸ πλῆθος, δι᾽ ὧν αὐτοῖς ἠπείλησε τὰς αὐτὰς συμφορὰς, αἷς συνέβη περιπεσεῖν τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν Ισραηλίτας εἰς αὐτὸν ἐξυβρίζοντας. οἱ δὲ τοῖς μὲν λόγοις οὐκ ἐπίστευον, παρ᾽ ὧν ἠδύναντο κερδῆσαι τὸ μηδενὸς πειραθῆναι κακοῦ· τοῖς δ᾽ ἔργοις ἔμαθον ἀληθῆ τὰ παρὰ τῶν προφητῶν.

β΄. Ως γὰρ τοῖς αὐτοῖς ἐπέμενον, πόλεμον ἐπ᾽ αὐτοὺς ἐκίνει, [a] παρὰ τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως· [b] ὃς, στρατιὰν πέμψας εἰς τὴν Ιουδαίαν, [c] τήν τε χώραν ἐλεηλάτησε, καὶ τὸν βασιλέα Μανασσῆν, δόλῳ ληφθέντα καὶ πρὸς αὐτὸν ἀχθέντα, πρὸς ἣν [d] ἐβούλετο τιμωρίαν εἶχεν ὑποχείριον. ὁ δὲ Μανασσῆς, τότε συνεὶς ἐν οἵοις κακοῖς ἐστι, καὶ πάντων αἴτιον ἑαυτὸν νομίζων, ἐδεῖτο τοῦ Θεοῦ παρασχεῖν αὐτῷ φιλάνθρωπον καὶ ἐλεήμονα τὸν πολέμιον. χαρίζεται δὲ τοῦτο τῆς ἱκεσίας ἐπακούσας ὁ Θεὸς [e] αὐτῷ. καὶ πάλιν εἰς τὴν οἰκείαν ὁ Μανασσῆς ἀπολυθεὶς ὑπὸ τοῦ [f] τῶν Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνασώζεται. γενόμενος δ᾽ εἰς τὰ Ιεροσόλυμα τῶν μὲν προτέρων ἁμαρτημάτων περὶ τὸν Θεὸν καὶ τὴν μνήμην ἐσπούδαζεν, εἰ δυνατὸς αὐτῷ γένοιτο, τῆς ψυχῆς ἐκβαλεῖν, ὧν [g] μεταβουλεύειν ὥρμησε, καὶ πάσῃ χρῆσθαι περὶ αὐτὸν δεισιδαιμονίᾳ. καὶ τὸν ναὸν ἥγνισε, καὶ τὴν πόλιν ἐκάθηρε, καὶ πρὸς μόνῳ τὸ λοιπὸν ἦν τῷ χάριν τε τῆς σωτηρίας ἐκτίνειν τῷ Θεῷ, καὶ διατηρεῖν αὐτὸν εὐμενῆ πρὸς ὅλον τὸν βίον. [h] τὰ δὲ αὐτὰ πράττειν καὶ τὸ πλῆθος ἐδίδασκε, μεμαθηκὼς οἵᾳ παρὰ μικρὸν ἐχρήσατο συμφορᾷ, διὰ τὴν ἐναντίαν πολιτείαν. ἐπισκευάσας δὲ καὶ τὸν βωμὸν, τὰς νομίμους θυσίας ἐπετέλει καθὼς διέταξε Μωϋσῆς. διοικησάμενος δὲ τὰ περὶ τὴν θρησκείαν, ὃν δεῖ τρόπον, καὶ τῆς τῶν Ιεροσολύμων ἀσφαλείας προενόησεν· ὥστε [i] τὰ παλαιὰ τείχη μετὰ πολλῆς [k] ἐπισκευάσαι σπουδῆς, καὶ ἕτερον αὐτοῖς [l] ἐπιβαλεῖν, ἀναστῆσαί τε καὶ πύργους ὑψηλοτάτους, τά τε πρὸ τῆς πόλεως φρούρια τοῖς τ᾽ ἄλλοις καὶ δὴ καὶ σιτίων [m] πάντων εἰς αὐτὰ χρησίμων ὀχυρώτερα ποιῆσαι. ἀμέλει δὲ τῇ πρὸς ταῦτα μεταβολῇ χρησάμενος, οὕτω τὸν μεταξὺ διῆγε βίον, ὡς μακαριστὸς εἶναι καὶ ζηλωτὸς ἐκείνου τοῦ χρόνου λογιζόμενος, ἀφ᾽ οὗ τὸν Θεὸν εὐσεβεῖν ἤρξατο. ζήσας οὖν ἔτη ἑξήκοντα [n] ἑπτὰ, κατέστρεψε τὸν βίον, βασιλεύσας ἔτη πέντε καὶ πεντήκοντα. καὶ θάπτεται μὲν αὐτὸς ἐν τοῖς αὐτοῦ παραδείσοις· ἡ βασιλεία δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [o] παρέρχεται [p] Αμωσον, μητρὸς [q] Εμαλσέμης μὲν ὄνομα τετυχηκότα, ἐκ δὲ πόλεως [r] Ιαβάτης ὑπαρχούσης.

ΚΕΦ. δ΄.

Ως ἀντὶ Μανασσοῦ ἐβασίλευσεν Αμωσος, καὶ μετ᾽ Αμωσον Ιωσίας, δίκαιος ὢν καὶ εὐσεβής. περί τε Ολδᾶς προφήτιδος.

ΟΥτος μιμησάμενος τὰ τοῦ πατρὸς ἔργα, ἃ νέος ὢν ἐκεῖνος ἐτόλμησεν, ἐπιβουλευθεὶς ὑπὸ τῶν ἰδίων

lum vates mittit, per quos eaſdem illis minatus eſt calamitates, in quas contigit ut fratres eorum Iſraëlitæ inciderent ob ſuas in eum contumelias. At illi verbis quidem fidem non habebant, quibus id lucrari potuerant ut nihil mali experirentur; re ipſa vero compererunt, vera eſſe quæ prædixerant.

Manaſſes victus & in captivitatem abductus ab hoſtibus. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

2. Cum enim in iiſdem perſeverarent *moribus*, bellum illis moveri *Deus* fecit à Babyloniorum & Chaldæorum rege: qui, miſſo in Judæam exercitu, & regionem depopulatus eſt, & Manaſſen regem, dolo captum & ad ipſum adductum, ad quodcunque voluit ſupplicium ſibi obnoxium habuit. Cæterum Manaſſes, cum tum demum intellexiſſet quibus in malis verſabatur, atque omnia ſibimet accepta deberi cogitaſſet, Deum orabat obſecrabatque, ut hoſtem ad humanitatem in eum flecteret & miſericordiam. Deus autem, exaudita ſupplicatione, votis ejus annuit. atque ita Manaſſes, à rege Babyloniorum dimiſſus, in regnum ſuum reſtituitur. Cumque Hieroſolyma veniſſet, id modis omnibus agebat, ut vel memoriam priorum de Deo errorum, quorum jam pœnitere cœpit, ex animo ejiceret, quoad ejus fieri potuit, omnique erga eum religione ſemet obligaret. Templum etiam conſecravit, & urbem luſtravit; & de cætero totus in eo erat ut gratias Deo pro ſalute *ab eo impetrata* referret, eumque ſibi quamdiu viveret propitium teneret. Quin & populum eadem facere docuit, ut qui intellexerat, qualem calamitatem parum aberat quin acceperit ob contrarium vitæ inſtitutum. Inſtaurato etiam altari ſacra legitima faciebat ex præſcripto Moyſis. Cumque eo quo oportuit modo religionem curaſſet, Hieroſolymorum ſecuritati proſpexit: adeo ut murum antiquum refecerit, alterumque ei adſtruxerit, ac præterea turres altiſſimas excitarit; & arces ſuburbanas, quo magis ad præſidium eſſent comparatæ, tum aliis rebus tum omne genus commeatu neceſſario inſtruxit. Atqui vero in iſtis mutatus in melius, ita reliquum vitæ agit, ut beatiſſimus dignuſque imitatione ex illo tempore habitus fuerit, quo cœpit pietatem erga Deum colere. Itaque cum vixiſſet annos ſeptem & ſexaginta è vita migravit, annis quinque & quinquaginta in regno exactis. Atque ipſe quidem ſuis in hortis ſepultus eſt: regnum vero ad filium ejus Amoſum delatum eſt, ex matre natum cui nomen quidem Emalſema, ex urbe vero Iabata oriunda.

Deum precatus in regnum ſuum remittitur: ſeque ſubditoſque ſuos ad pietatem convertit.

2 Paralip. c. 33. v. 27.

Manaßes moritur. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

CAP. IV.

Ut loco Manaſſis regnavit Amoſus, & poſt Amoſum Joſias, vir juſtus piuſque. & de Olda vate.

HIC patris ſcelera, quæ prima juventute facere auſus eſt, imitatus, ex familiarium ſuorum inſidiis ſua in do-

Amoſus Judææ rex. 4 Regum, c. 21. 2 Paralip. c. 33.

---

[a] Παρά τι τοῦ in *MSS.* [b] Ita cum *Vat. Gall.* 2. & *Vet. Interpr.* in *reliquis* ὃς στρατείαν ἐπιπέμψας. [c] Καὶ τήν τε χώραν ἐλ. *Big.* & *Samb.* καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐλ. *Vat.* & *Vet. Interpr.* [d] Ἠβούλετο *Big.* & *Samb.* [e] Αὐτοῦ *Samb. à manu ſecunda.* [f] Illud τοῦ ex *MSS.* [g] Επιβουλεύειν *Big. Samb.* & *Vat.* [h] Ita cum *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ταῦτα δὲ αὐτὰ πρ. τὸ πλ. in *cæteris.* [i] Sic *MSS.* τὰ deeſt in *Editis.* [k] Cum ἐπισκευάσασθαι habeat *Vat.* ἐπισκευάσαι malui quam ἐπισκευάσας *Editorum Aliorumque*: nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* [l] Επιβάλλειν *Vat.* [m] Πλῆθος aut ſimile quid poſt πάντων ſubintelligendum eſſe monuit Cl. *Lowthius.* ipſe τινὸς ſubintellectum puto. πάντων τῶν *Big. Samb.* & *Vat.* [n] Καὶ ἑπτὰ *Big.* & *Gall.* 1. [o] Παραγίνεται *Big. Samb.* & *Vat.* [p] Ita in *Editis Aliiſque*, & ſatis recte & juxta quædam exemplaria LXXII. Αμμώνα *Big. Samb.* & *Vat.* & Αμμωνῶν *Hen* & *Busb.* ex alia lectione τοῦ ο. [q] Μεσυλλαμεθᾶς juxta *Verit. Hebr.* Μεσολλὰμ, & Μασαλαμείθ, & Μεσολαμὰμ, & Μεσυλλὰμ, & Μεσυλλάμεθ in LXXII. Εμασσέμης *Big. Samb.* & *Gall.* Εμασσελμῆς *Vat.* in *Epiphanii* libris *Maſelmis.* [r] Ιοταμαρίτης *Vat.* in *Epiphanii* libris *Jechabeth.* Ιοτβὰ nomen urbis juxta *Ver. Hebr.* Ιετέβα aut Ιεταχὰλ LXXII.

Amoſo interfecto, regnat Joſias. 4 Regum, c. 22. 2 Paralip. c. 34.

mo interiit, cum vixiſſet annos quatuor & viginti, ex illis vero duo regnaſſet. In ejus autem interfectores animadvertit populus, atque Amoſum cum patre ſepeliunt, regnum vero filio ejus Joſiæ in manus tradunt, cum annum ætatis octavum ageret: cui mater erat ex oppido quidem Boſcethi, nomine vero Iede. Ille autem optima erat indole, atque à natura ad virtutem bene comparatus, regis Davidis mores in ſcopum & regulam adhibuit ad totam ſuam vitam inſtituendam: cumque annum duodecimum attigiſſet, pietatis ac juſtitiæ ſpecimen dedit *egregium*. Nam populum ad ſaniorem mentem reducebat, auctorque erat, ut, mutata de deaſtris, ut qui dii non eſſent, opinione, Deum patrium colerent: cumque ea quæ à majoribus ſuis acta eſſent diſpicere cœperit, quæ minus recte ſe haberent ſapienter emendabat, quaſi ſumma fuiſſet ſenectute & ad cogitandum quid fieri oportet maxime idoneus; quæ vero bene ac ſuo loco facta deprehendebat, ea retinebat atque imitabatur. Iſta autem faciebat ex mentis ſuæ perſpicacia & ingenii ſolertia, ſeniorumque conſiliis & inſtitutis obſequendo. cum enim legum ductum ſequeretur, ea re fiebat ut in rep. curanda & in religione erga Deum *inſtauranda* proſpere etiam ei omnia cederent; eoque magis quod horum *regum* iniquitas non *amplius exemplo* eſſet, ſed è conſpectu ſublata fuerit. nam rex, urbem pariter ac regionem omnem obeundo & lucos diis peregrinis dedicatos excidit, & aras eorum evertit, & donaria eis à majoribus conſecrata cum ludibrio detraxit. atque ita populum ab ea quam de illis opinionem habuerunt ad Dei cultum convertit; *quo facto* hoſtias ut olim & ſolida ſacrificia ejus ad altare afferri jubet. Conſtituit etiam certos judices & inſpectores, ut res uniuſcujuſque curarent, juris & æqui rationem præcipue habentes, & illud non minus quam vitam tuentes. Deinde viros per totam ſuam ditionem dimiſit cum mandatis, ut quicunque vellent aurum & argentum ad templum reficiendum afferrent, idque ſuo quiſque arbitratu aut prout res pateretur. Cum autem allatæ eſſent pecuniæ, curam templi ſumptuumque in illud faciendorum commiſit Amaſiæ prætori urbano, & Saphani ſcribæ, & Ioadæ commentarienſi, & Eliaciæ pontifici; qui ſine mora & dilatione, ubi architectos & reliqua ad *templi* reparationem neceſſaria paraverant, ad opus aggrediuntur. Et quidem templum ita inſtauratum fecit ut omnibus innoteſceret regis pietas.

V.

Joſiæ pietas.

Deaſtrorum cultum tollit Joſias.

Templum reficiendum curat.

Vaſa fabricari jubet in Sacrorum uſum.

2. At cum jam in regno annum decimum & octavum ageret, ad Eliaciam pontificem mittit,

οἰκετῶν ἀπέθανεν ἐπὶ τῆς [a] οἰκίας τῆς [b] αὐτοῦ, βιώσας ἔτη τέσσαρα καὶ εἴκοσι, βασιλεύσας δ' ἐξ αὐτῶν [c] δύο. μετῆλθε δ' αὐτοῦ τὸ πλῆθος τοὺς φονεῖς [d] καὶ τῷ πατρὶ συνθάπτουσι τὸν [e] Ἀμμωσόν, τὴν δὲ βασιλείαν τῷ παιδὶ αὐτοῦ Ἰωσίᾳ [f] παραδιδοῦσι, ὀκταέτει τὴν ἡλικίαν ὄντι· ᾧ μήτηρ ἐκ πόλεως μὲν ἦν [g] Βοσκεθί, [h] Ιεδὴ δὲ τοὔνομα. τὴν δὲ φύσιν αὐτὸς ἄριστος ὑπῆρχε, καὶ πρὸς ἀρετὴν εὖ γεγονώς, [i] τῶν Δαυίδου τοῦ βασιλέως ἐπιτηδευμάτων καὶ σκοπῷ καὶ κανόνι [k] περὶ τῆς ὅλης τοῦ βίου ἐπιτηδεύσεως [l] κεχρημένος. γενόμενος δὲ ἐτῶν δυοκαίδεκα, τὴν εὐσέβειαν καὶ τὴν δικαιοσύνην ἐπεδείξατο. τὸν γὰρ λαὸν ἐσωφρόνιζε, καὶ παρῄνει, τῆς περὶ τῶν εἰδώλων δόξης [m] ὡς οὐχὶ θεῶν ὄντων ἀποστάντας, σέβειν τὸν πάτριον Θεόν· τά τε τῶν προγόνων ἐπισκοπῶν ἔργα, τὰ μὲν ἁμαρτηθέντα [n] διώρθου συνετῶς, ὡς ἂν [o] πρεσβύτατος καὶ νοῆσαι τὸ δέον ἱκανώτατος, ὅσα δ' εὕρισκεν εὖ γεγονότα καὶ κατὰ χώραν ἐφύλαττέ τε καὶ ἐμιμεῖτο. [p] Ταῦτα δ' ἔπραττε, σοφίᾳ καὶ ἐπινοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος, καὶ τῇ τῶν πρεσβυτέρων πειθόμενος συμβουλίᾳ καὶ παραδόσει. [q] τοῖς γὰρ νόμοις κατακολουθῶν, [r] οὕτω περὶ τὴν τάξιν τῆς πολιτείας καὶ τῆς περὶ τὸ θεῖον εὐσεβείας εὐοδεῖν τε συνέβαινε, διὰ τὸ τὴν τούτων παρανομίαν μὴ τυγχάνειν ἀλλ' ἐξηφανίσθαι. περιιὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς [s] καὶ τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν ἅπασαν, τά τε ἄλση τὰ τοῖς ξενικοῖς ἀνειμένα θεοῖς ἐξέκοψε, καὶ τοὺς βωμοὺς αὐτῶν κατέσκαψεν, [t] εἰ τι δ' ἀνάθημα τούτοις ὑπὸ τῶν προγόνων ἀνέκειτο περιυβρίζων κατέσπα. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν λαὸν ἀπὸ τῆς περὶ αὐτοὺς δόξης εἰς τὴν τοῦ Θεοῦ θρησκείαν ἐπέστρεψε· καὶ τὰς συνήθεις [u] ἐπιφέρει θυσίας, καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις αὐτοῦ τῷ βωμῷ. ἀπέδειξε δὲ τινὰς κριτὰς καὶ ἐπισκόπους, ὡς ἂν διοικοῖεν τὰ παρ' ἑκάστοις πράγματα, περὶ παντὸς τὸ δίκαιον ποιούμενοι, καὶ τῆς ψυχῆς οὐκ ἔλαττον αὐτὸ περιέποντες. διεπεμψάμενος δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν, χρυσὸν καὶ ἄργυρον τοὺς βουλομένους [x] ἐκέλευσε κομίζειν [y] εἰς ἐπισκευὴν τοῦ ναοῦ, ὅσον τις ἢ προαιρέσεως ἢ δυνάμεως ἔχει. κομισθέντων δὲ τῶν χρημάτων τῆς ἐπιμελείας τοῦ ναοῦ καὶ τῆς εἰς τοῦτο δαπάνης προέστησε τόν τ' ἐπὶ τῆς πόλεως [z] Ἀμασίαν, καὶ τὸν γραμματέα Σαφὰν, καὶ τὸν γραφέα τῶν ὑπομνημάτων [a] Ἰωάτην, καὶ τὸν ἀρχιερέα [b] Ἐλιακίαν· οἱ μηδὲν ὑπερθέσει μηδ' ἀναβολῇ δόντες, ἀρχιτέκτονας καὶ πάνθ' ὅσα πρὸς τὴν ἐπισκευὴν χρήσιμα παρασκευάσαντες, εἴχοντο τῶν ἔργων. καὶ ὁ μὲν ναὸς οὕτως ἐπισκευασθεὶς τὴν τοῦ βασιλέως εὐσέβειαν φανερὰν ἐποίησεν.

β'. Ὄγδοον δ' ἤδη καὶ δέκατον τῆς βασιλείας ἔτος ἔχων, πέμπει πρὸς Ἐλιακίαν τὸν ἀρχιερέα, κελεύων

τὸ

---

a Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* οἰκείας in *cæteris*. b Εαυτοῦ *Vat.* c Sic *MSS.* prout ſupra, p. 425. v. 18. ἔτη δύο in *Editis* d Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. καὶ τῷ πατρὶ, in *Editis Aliiſque*. e Vide *Annott.* ad p. 437. v. 40. f Sic *Big.* & *Samb.* παραδιδῶσι in *Editis Aliiſque*. g Ita cum *Cod. Vat.* quòd *Voſcheti* vel *Voſcethi* habeant *Epiphanii* libri. Βοσκὲθ in *Editis Aliiſque*. h Εδὶς *Vat.* Ιεδεὶς *Samb.* & *Gall.* 1. Ιεδὶς *Big.* & *Gall.* 2. Ιεδία, θυγάτηρ Εδιΐα ἐκ Βασουρὼθ LXXII. Ιεδιδὰ juxta *Verit. Hebr.* i Illud τῶν ex *MSS.* k In pleriſque *MSS.* τῆς ὅλης περὶ τὸν βίον ἐπιτηδεύσεως. l Ἐκείνῳ κεχρημένος *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. m Illud ὡς ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* n Ita *MSS.* διόρθου in *Editis*. o Cum *Samb.* & *Vat.* articulum ὁ omiſimus ante πρεσβύτατος. atque καὶ ante κατὰ χώραν negligunt *Big.* & *Samb.* p Ταῦτα δ' ἔπραττεν ἐν σοφίᾳ καὶ ἐπινοίᾳ τῆς φύσεως χρώμενος συμβουλίᾳ δὲ καὶ παραδόσει *Vat.* q Ita in omnibus *MSS.* τοὺς γὰρ νόμους ὡς ἂν κατακολουθῶν in *Editis*. r Οὕτως forſan pro οὕτως ex literarum ſimilitudine in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὡς περὶ τὴν *Vat.* & *Gall.* 2. ὥσπερ τὴν τάξιν legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſequens enim legem velut ordinem civitatis, & pietatem circa Deum gerens, omnia proſpere gubernabat, & maximè quod à priorum regum iniquitate recedebat.* De voce οὕτω videſis Cl. *Perizonii* notas ad *Ælianum*, p. 20. c. 21. ſ Illud καὶ *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* t Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἴ τι δ' ἂν ἀνάθημα in *Editis Aliiſque*. u Ἐπέφερε *Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐπέφερον *Big.* & *Samb.* x Ita *Big.* & *Gall.* 1. ἐκέλευε in reliquis. y Eo modo *Big. Samb. Buſb.* & *Hen.* ὡς ἐπισκ. in *Editis*. εἰς κατασκ. *Gall.* 1. 2. z Μαασαὶ aut Μαασίαν LXII. a Ιωὰς aut Ιωὰχ LXXII. Ιωὰν juxta *Epiphanium*. b. Χελκίαν LXXII.

a Χανδόσιντας

τὸ περιττὸν τῶν χρημάτων [a] χωνεύσαντα ποιῆσαι κρατῆρας καὶ σπονδεῖα καὶ φιάλας εἰς τὴν διακονίαν· ἔτι δὲ καὶ ὅσος ἂν ᾖ χρυσὸς ἐν τοῖς θησαυροῖς ἢ ἄργυρος, καὶ τοῦτο προκομίσαντα εἰς τοὺς κρατῆρας ὁμοίως καὶ τοιαῦτα σκεύη δαπανῆσαι. προκομίζων δὲ τὸν χρυσὸν ὁ ἀρχιερεὺς Ελιακίας, ἐντυγχάνει ταῖς ἱεραῖς βίβλοις ταῖς Μωϋσέως ἐν τῷ ναῷ κειμέναις, καὶ προκομίσας δίδωσι τῷ γραμματεῖ Σαφάν. ὁ δὲ ἀναγνοὺς παραγίνεται πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πάντα ὅσα κελεύσειε γενέσθαι τέλος ἔχοντα ἐδήλου. [b] παρανέγνω δὲ καὶ τὰς βίβλους αὐτῷ. ἀκούσας δὲ καὶ περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, τὸν ἀρχιερέα καλέσας Ελιακίαν, καὶ αὐτὸν τὸν γραμματέα, καὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων φίλων τινὰς, ἔπεμψε πρὸς τὴν προφῆτιν [c] Ὀλδὰν, γυναῖκα δὲ [d] Σαλλούμου, [e] τῶν ἐν δόξῃ τινὸς καὶ δι' εὐγένειαν ἐπιφανοῦς, καὶ προσελθόντας ἐκέλευε [f] λέγειν, ἱλάσκεσθαι τὸν Θεὸν καὶ [g] πειρᾶσθαι ποιεῖν εὐμενῆ· δέος γὰρ εἶναι μὴ παραβάντων τοὺς Μωϋσέως νόμους τῶν προγόνων αὐτῶν [h] κινδυνεύσωσιν ἀνάστατοι γενέσθαι, καὶ τῆς οἰκείας ἐκπεσόντες ἐπ' ἀλλοτρίας ἔρημοι πάντων καταστρέψωσιν οἰκτρῶς τὸν βίον. ἀκούσασα δ' ἡ προφῆτις παρὰ τῶν πεμφθέντων ταῦτα [i] αὐτῶν δι' ὧν ἐπέστειλεν ὁ βασιλεὺς, ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπελθόντας πρὸς τὸν βασιλέα λέγειν· "ὅτι
"τὸ μὲν θεῖον [k] ἤδη κατ' αὐτῶν ψῆφον ἤνεγκεν, ἣν οὐχ ἱκε-
"σίαις ἄν τις ἄκυρον ποιήσειεν, ἀπολέσαι τὸν λαὸν, καὶ τῆς χώρας
"ἐκβαλεῖν, καὶ πάντων ἀφελέσθαι τῶν νῦν παρόντων ἀγαθῶν
"παραβάντας τοὺς νόμους, καὶ τοσούτῳ μεταξὺ χρόνῳ μὴ
"μετανοήσαντας, τῶν τε προφητῶν τοῦτο παραινούντων σω-
"φρονεῖν, καὶ τὴν ἐπὶ τοῖς ἀσεβήμασι τιμωρίαν προλεγόν-
"των, ἣν, ἵνα πεισθῶσιν [l] ὅτι Θεός ἐστι, καὶ οὐδὲν ἐψεύ-
"δετο τούτων ὧν αὐτοῖς διὰ τῶν προφητῶν κατήγγειλε,
"πάντως αὐτοῖς ποιήσειν, δι' αὐτὸν μέντοι δίκαιον γενό-
"μενον ἐφέξειν ἔτι τὰς συμφορὰς, μετὰ δὲ τὴν ἐκείνου τελευτὴν
"τὰ καταψηφισμένα [m] πάθη τοῖς ὄχλοις ἐπιπέμψειν.

γ'. Οἱ μὲν οὖν, τῆς γυναικὸς προφητευσάσης, ἐλθόντες ἀπήγγειλαν τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ, διαπέμψας πανταχοῦ τὸν λαὸν, ἐκέλευσε συνελθεῖν εἰς [n] τὰ Ἱεροσόλυμα τοὺς ἱερεῖς καὶ τοὺς Λευΐτας, [o] πᾶσαν τε ἡλικίαν προστάξας παρεῖναι. ἀθροισθέντων δὲ αὐτῶν, πρῶτον μὲν αὐτοῖς ἀνέγνω τὰς ἱερὰς βίβλους· ἔπειτα, [p] στὰς ἐπὶ τοῦ βήματος ἐν μέσῳ τῷ πλήθει, ὅρκους [q] ποιήσασθαι καὶ πίστεις ἠνάγκασεν, ἦ μὴν θρησκεῦσαι τὸν Θεὸν καὶ φυλάξαι τοὺς Μωϋσέως νόμους. οἱ δὲ προθύμως τε [r] ἐπῄνεσαν, καὶ τὰ παραινεθέντα ὑπὸ τοῦ βασιλέως ποιήσειν ὑπέστησαν· θύοντές τε παραχρῆμα καὶ καλλιεροῦντες τὸν Θεὸν [s] ἱκέτευον, εὐμενῆ καὶ [t] ἵλεω αὐτοῖς ὑπάρχειν. τὸν δ' ἀρχιερέα προσέταξεν, εἴ τι περιττὸν ὑπὸ τῶν προγόνων σκεῦος τοῖς εἰδώλοις καὶ ξενικοῖς θεοῖς κατασταθὲν ἦν ἐν τῷ ναῷ, τοῦτο ἐκβαλεῖν. συναθροισθέντων δὲ πολλῶν, καταπρήσας αὐτὰ τὴν σποδὸν

jubens, ut, conflata quæ ſupererat pecunia, crateras inde & pateras & phialas ad ſacra procuranda conficeret: ac præterea quicquid auri argentive in theſauris eſſet, id quoque prolatum identidem in crateras & iſtiuſmodi vaſa impenderent. Pontifex autem Eliacias, dum aurum promit, forte incidit in ſacros libros Moyſis in templo repoſitos, eoſque prolatos tradit Saphani ſcribæ. Ille vero, cum eos perlegiſſet, regem adit, nunciabatque omnia ad finem eſſe perducta quæ imperârit: inſuper & libros *Moyſis* ei prælegebat. His autem auditis, veſteque ſciſſa, cum Eliaciam pontificem acciviſſet, ipſumque ſcribam, & ex amicis aliquot maxime neceſſariis, miſit *eos* ad Oldam vatem, uxorem Sallumi, viri inclyti & nobilitate illuſtris, juſſitque dicere, cum ad eam acceſſiſſent, ut Deum placaret ſtuderetque propitium efficere: metuendum enim eſſe, ne, ob ea quæ patres contra Moyſis leges fecerint, in eo ſint diſcrimine ut extorres fiant, ſuiſque ſedibus pulſi in alienis omnium egentes miſerabiliter vitam finiant. Cum autem vates ab ipſis, quos miſerat rex, mandata ejus accepiſſet, præcepit illis ut ab ea digreſſi ad regem *iſta* dicerent; "quod Deus jam contra
"illos ſententiam tulerit, quæ nullis refigenda
"eſt precibus, fore ut populus pereat, & è re-
"gione *ſua* ejiciatur, & omnibus quibus jam
"fruitur bonis mulctetur, quod *ſcilicet* leges
"violarint, & cum tam multum temporis in-
"terim fuerit pœnitentiam non egerint, præ-
"ſertim cum vates eos monuerint ut ad ſa-
"niorem mentem redirent, pœnaſque manere
"ſcelera prædixerint, quas, ut Deum eſſe cre-
"dant, & nihil mendacii iſtis ſubeſſe quæ per
"vates illis denunciavit, omnino fore ut ab il-
"lis expetat, propter ipſum tamen, quod ju-
"ſtus exſtiterit, etiam nunc moraturum eſſe
"calamitates; verum, ut ille in vivis eſſe de-
"ſierit, quæ inferre decrevit populo illatu-
"rum eſſe.

3. Et quidem illi, cum mulier hoc vaticinium edidiſſet, reverſi ad regem ei omnia retulerunt. Ille vero, miſſis in circuitum nunciis, juſſit ut Hieroſolyma convenirent ſacerdotes & Levitæ, omnibus etiam cujuſcunque ætatis adeſſe imperatis. Cum autem congregati eſſent, primum quidem illis legebat libros ſacros: deinde, pro ſuggeſtu ſtans in medio populi, omnes *imperio* coëgit fidem jurejurando dare, ſe Deum certe colituros eſſe atque Moyſis leges obſervaturos. Illi vero & his prompte aſſenſerunt, & regis conſiliis obſequuturos ſe receperunt: moxque ſacra facientes litanteſq; Deum precabantur, ut benigne illos & misericorditer reſpicere dignaretur. Porro juſſit pontifici *maximo*, ſi quod vas ſupereſſet à majoribus deaſtris diiſque peregrinis poſitum in templo, illud efferret: & cum non pauca eſſent congeſta, illis incenſis cinerem

Liber legis repertus. 4 *Regum,* c. 23. 2 *Paralip.* c. 34.

Olda mulier vates.

Ejus reſponſum oraculare.

Joſiæ pietas. 4 *Regum,* c. 23.

eorum

---

[a] Χωνεύσαντας *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.* [b] Παρανέγνω δ' αὐτῷ ἐκ τῆς βίβλους αὐτῶν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [c] Ὀλδᾶ in *Editis.* Οολδα, aut Ὀλδὰν, aut Ὀλδᾶν in *MSS.* Ὀλδαν LXXII. [d] Σελλύμε *Vat.* μητέρα Σελλὴμ LXXII. *Rom.* γυναῖκα Σελλὴμ LXXII. *Alex.* [e] Τῶν ἐνδόξων τινὸς καὶ δ. ευ. ἐπιφανοῦς *Vat.* [f] Sic cum *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* in reliquis λέγων. [g] Ita in iiſdem *MSS.* & *Vat.* πειρᾶσθαι in cæteris. [h] Κινδυνεύσωσιν *Samb.* & *Vat.* [i] Δι' αὐτῶν ὧν *Big. Samb.* & *Vat.* [k] Illud ἤδη ex *MSS.* [l] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 2. ὅτι ὁ Θεός ἐστι in *Editis Aliiſque.* [m] Παθήματα *Vat.* [n] Illud τὰ deeſt in aliquot *MSS.* [o] Πᾶσαν ἡλικίαν *Vat.* [p] Vocem στὰς non agnoſcit *Vat.* [q] Ita *Big. Samb. Gall.* 2. *Vat. Hen.* & *Busb.* ἐπιποιήσασθαι in *Aliis.* [r] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. in *Editis* ἤνεσαν. [s] Ἤδη ante ἱκέτευον inſerunt *Big. Samb.* & *Vat.* [t] Ἵλεων in *pleriſque MSS.*

a Illud

eorum [*] diſperſit: denique deaſtrorum ſacerdotes, genere Aaronis alienos, occidit.

Achiæ vaticinium impletum. 4 Regum, c. 23.

4. At cum iſta Hieroſolymis perfeciſſet, in *ſuæ ditionis* regionem proficiſcebatur; & quicquid in ea fecerat Hieroboamus, in peregrinorum numinum honorem, funditus delevit: falſorumque vatum oſſa ſuper altari, quod primus Hieroboamus exſtruxerat, igni cremavit. Et quidem Achiam vatem, cum ſe ad Hieroboamum contuliſſet, dum ille ſacrificaret totuſque populus audiret, quæ eventura eſſent prænunciaſſe; quod quidam ex Davidis progenie, nomine Joſias, hæc ipſa, quæ jam memoravimus, facturus eſſet. atque accidit ut iſta adimpleta fuerint, annis trecentis ſexaginta & uno elapſis.

5. Poſt hæc autem rex Joſias, ad alios etiam ex Iſraëlitis profectus, qui in captivitatem & ſervitium non abducti fuerant ab Aſſyriis, illis perſuaſit ut impie agere deſiſterent, deorumque alienorum cultum relinquerent, patrium vero Deum & maximum pie colerent, eique adhærerent: domoſque perſcrutatus eſt & villas & urbes, ſuſpicans fore ut aliquis intus cuſtodiret deaſtros. Quinetiam *ſolis* currus, qui *in aſcenſu ad templum* ſteterant, à majoribus fabricatos, & ſi quid aliud adorabant ut Deum, de medio ſuſtulit. Cumque hoc modo regionem univerſam luſtraſſet, populum Hieroſolyma convocavit, ibique feſtum Azymorum, quod & Paſcha dicebatur, celebravit: donavitque populo victimas Paſchales, hœdos agnoſque lactentes ter mille, & in ſolida ſacrificia boum tria millia. Ac præterea principes pontifices in gratiam Paſchatis ſacerdotibus largiti ſunt agnorum duo millia & ſexcentos; & ſimiliter Levitis primores eorum dederunt agnorum quinque millia, & boves quingentos. Cumque tam magna eſſet victimarum copia, ſacra fecerunt convenienter Moyſis legibus, unoquoque ex ſacerdotibus præeunte & miniſtrante populo. Atque ideo nullum tale Paſcha à temporibus Samuelis vatis actum erat ab Hebræis, quod omnia ex legum præſcripto, priſciſque patriæ ritibus obſervatis, peracta fuerint. Poſt hæc autem Joſias, cum in pace vitam egiſſet, inſuper & divitiis & gloria inter omnes floruiſſet, vitæ finem habuit hujuſmodi.

Joſias Paſcha agit. 4 Regum, c. 23. 2 Paralip. c. 35.

αὐτῶν διέσπειρε· καὶ τοὺς ἱερεῖς τῶν εἰδώλων, οὐκ ὄντας ἐκ τοῦ Ἀαρῶνος γένους, ἀπέκτεινε.

δ΄. Ταῦτα δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις διαπραξάμενος ἧκεν εἰς τὴν χώραν, καὶ [a] τὰ κατασκευασθέντα ἐν αὐτῇ ὑπὸ Ἱεροβοάμου τοῦ βασιλέως εἰς τιμὴν τῶν ξενικῶν θεῶν ἠφάνισε· καὶ τὰ ὀστᾶ τῶν ψευδοπροφητῶν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, ὃν κατεσκεύασε πρῶτος Ἱεροβόαμος, κατέκαυσε. [b] Ταῦτα δὲ τὸν προφήτην Ἀχίαν κατελθόντα πρὸς Ἱεροβόαμον, θυσιάζοντος αὐτοῦ καὶ παντὸς ἀκούοντος τοῦ λαοῦ, προκαταγγεῖλαι τὰ γενησόμενα, ὅτι τις ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους Ἰωσίας τοὔνομα ποιήσει τὰ προειρημένα. συνέβη δὲ ταῦτα λαβεῖν τέλος, μετὰ ἔτη τριακόσια καὶ ἑξηκονταέν.

ε΄. Μετὰ δὲ ταῦτα, ὁ βασιλεὺς Ἰωσίας πορευθεὶς καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους τῶν Ἰσραηλιτῶν, ὅσοι τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν δουλείαν [c] τὴν ὑπὸ τῶν Ἀσσυρίων διέφυγον, ἀφεῖναι μὲν τὰς ἀσεβεῖς πράξεις καὶ τὰς τιμὰς τὰς πρὸς τοὺς ἀλλοτρίους θεοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἔπεισε, τὸν δὲ πάτριον καὶ μέγιστον Θεὸν εὐσεβεῖν, καὶ τούτῳ προσανέχειν· τὰς οἰκίας τε καὶ τὰς κώμας ἠρεύνησε καὶ τὰς πόλεις, μή τις ἔνδον ἔχοι τι τῶν εἰδώλων ὑπονοῶν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ [d] τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα ἅρματα, ἃ κατεσκεύασαν οἱ πρόγονοι, καὶ εἴ τι ἄλλο τοιοῦτον ἦν [e] ᾧ προσεκύνουν ὡς Θεῷ [f] ἐβάστασε. καὶ καθαρίσας οὕτω τὴν χώραν ἅπασαν εἰς Ἱεροσόλυμα τὸν λαὸν συνεκάλεσε, κἀκεῖ τὴν [g] ἀζύμων ἑορτὴν, καὶ τὴν πάσχα λεγομένην ἤγαγεν· ἐδωρήσατό τε τῷ λαῷ [h] ὁ πάσχα, νεογνοὺς ἐρίφους καὶ ἄρνας τρισμυρίους, βοῦς δ' εἰς [i] ὁλοκαυτώματα τρισχιλίους. παρεῖχον δὲ καὶ τῶν [k] ἱερέων οἱ πρῶτοι διὰ τὸ πάσχα τοῖς ἱερεῦσιν, [l] ἄρνας δισχιλίους ἑξακοσίους· καὶ τοῖς Λευΐταις πεντακισχιλίους ἄρνας ἔδωκαν οἱ προεστῶτες αὐτῶν, βοῦς δὲ πεντακοσίους. καὶ γενομένης οὕτως ἀφθόνου τῆς τῶν ἱερείων εὐπορίας, τὰς θυσίας ἐπετέλουν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, ἑκάστου τῶν ἱερέων ἐξηγουμένου [m] καὶ διακονουμένου τοῖς ὄχλοις. καὶ τοῦ μηδεμίαν ἄλλην οὕτως ἀχθῆναι τοῖς Ἑβραίοις ἑορτὴν ἀπὸ τῶν Σαμουήλου τοῦ προφήτου χρόνων αἴτιον ἦν, τὸ πάντα κατὰ νόμους καὶ κατὰ τὴν ἀρχαίαν παρατήρησιν τῆς πατρίου συνηθείας ἐπιτελεσθῆναι. ζήσας δ' ἐν εἰρήνῃ μετὰ ταῦτα Ἰωσίας, [n] ἔτι τε καὶ πλούτῳ καὶ τῇ παρὰ πᾶσιν εὐδοξίᾳ, κατέστρεψε τούτῳ τῷ τρόπῳ τὸν βίον.

VI.

CAP. V.

Quomodo Joſias cum Nechao congreſſus eſt, & vulneratus non multo poſt moritur: utque Joachazum regem factum in Ægyptum abduxit Nechao, & regnum Joacimo tradidit. Deque Hieremia & Iezecielo.

Nechao Ægyptiorum regis expeditio. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 35.

Nechao Ægyptiorum rex, delectibus habitis, in expeditionem ad Euphratem fluvium profectus eſt, Medis

ΚΕΦ. ε΄.

ς΄.

Ὡς Ἰωσίας συνέβαλεν τῷ Νεχαὼ, καὶ τρωθεὶς μετ' οὐ πολὺ τελευτᾷ· καὶ ὡς Ἰωάχαζον βασιλέα ἀποδειχθέντα Νεχαὼ εἰς Αἴγυπτον ἀπήγαγεν, καὶ Ἰωακίμῳ βασιλείαν παραδίδωσι. περί τε Ἰερεμίου καὶ Ἰεζεκιήλου.

[o] Νεχαὼ ὁ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ἐγείρας στρατιὰν, ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [p] ἤλασε ποταμὸν, Μήδους [a] πολεμήσων

---

[a] Illud τὰ ex *MSS.* [b] Ita è *Cod. Vat.* ταῦτα δὲ κατελθόντα προφήτην πρὸς Ἱεροβόαμον in *Editis Aliiſque.* [c] Τὴν accepimus ex *MSS.* [d] Vetus mendum huic loco inoleviſſe palam facit *Vet. Interpr.* qui verba illa τὰ τοῖς βασιλευομένοις ἐφεστῶτα plane omiſit. Quin & *Gelenius* in ſua verſione locum interpolavit ex 4 *Regum*, c. 23. v. 11. Ipſe τοῖς βαθμοῖς τεμένους vel ταῖς βάσεσι λιθίναις, aut ſimile quid mallem quam τοῖς βασιλευομένοις. [e] Ita cum *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὃ προσεκύνουν ὡς Θεῷ in *Editis Aliiſque.* ὃ προσεκύνουν ὡς Θεὸν *Vat.* [f] Juxta *S. Literas* ἔκαυσε vel κατέκαυσε. Nolui tamen vocem ἐβάστασε loco movere, propter iſta *Euſtathii* ad *Homerum* (p. 1525. *Edit. Rom.*) ἔλεγον παλαιοὶ βαστάζειν ἐν καταρχῇ δαιτὸς, τὸ μέντοι αἴρειν αὐτοῖς βαστάζειν ἔφασκον. [g] Sic *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. τὴν ἀζύμων *Vat.* ἀζύμων ἑορτὴν in *Editis.* [h] Ante τὸ πάσχα forſan ſubintelligendum εἰς, aut reponendum auctoritate *Vet. Interpr.* & LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8. [i] Ὁλοκαύτωσιν *Big.* & *Samb.* [k] Forſan Ἰουδαίων pro ἱερέων ſubſtituendum, quod *primi Judæorum* habeat *Epiphan.* & οἱ ἄρχοντες LXXII. 2 *Paralip.* c. 35. v. 8. [l] *Agnos quinque & ſexcenta millia & Levitis agnos duo millia* in quibuſdam *Epiphanii* libris, in aliis *agnos quinque millia & Levitis agnos duo millia & ſexcentos.* Videſis 4 *Regum*, c. 23. v. 21. & 2. *Paralip.* c. 35. v. 7 & 8. [m] Illa καὶ διακονουμένου inſerta dedi, quod ἐξηγουμένων καὶ διακονουμένων habeant *Big. Samb.* & *Vat.* atque *Epiphanii* verſio, *hoſtias ſingulas enarrantibus & miniſtrantibus* &c. [n] Ἐπὶ δὲ καὶ *Vat.* [o] Ita *Big Gall.* 1. *Chron. Aliique.* Νεχαῖος in *Editis.* Νεχαὼς *Vat.* Νεχάω *Samb.* Νεκὼς *Herodoto*, l. 2. c. 156. qui dicit quod cum Syris (ita Judæos ſemper vocat) congreſſus in Magdolo eos vicerit. [p] Sic *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* εἴλασε in *Editis Aliiſque.* [*] Diſperſit in fluvium, *Epiphan.*

[a] πολεμήσων καὶ τοὺς Βαβυλωνίους, οἳ τὴν [b] Ἀσσυρίων κατέλυσαν ἀρχήν. τῆς γὰρ Ἀσίας βασιλεῦσαι πόθον εἶχεν. γενομένῳ δ' αὐτῷ κατὰ [c] Μένδην πόλιν, ἦν δ' [d] αὕτη τῆς Ἰωσίου βασιλείας, μετὰ δυνάμεως εἶργεν αὐτὸν διὰ τῆς ἰδίας ποιεῖσθαι χώρας τὴν ἐπὶ τοὺς Μήδους ἔλασιν. πέμψας δὲ κήρυκα πρὸς αὐτὸν ὁ Νεχαὼ, οὐκ ἐπ' αὐτὸν στρατεύειν ἔλεγεν, ἀλλ' ἐπὶ τὸν Εὐφράτην [e] ὡρμηκέναι· μὴ παροξύνειν δ' αὐτὸν ἐκέλευσεν, ὥστε πολεμεῖν [f] αὐτῷ κωλύοντι βαδίζειν ἐφ' οὓς διέγνωκεν. Ἰωσίας δὲ οὐ προσίετο τὰ παρὰ τοῦ [g] Νεχαὼ, ἀλλ' οὕτως ἔχεν, ὡς μὴ συγχωρεῖν αὐτῷ τὴν οἰκείαν διέρχεσθαι. [h] τῆς πεπρωμένης, οἶμαι, εἰς τοῦτ' αὐτὸν παρορμησάσης, ἵνα λάβῃ πρόφασιν κατ' αὐτοῦ. διατάσσοντος γὰρ αὐτοῦ τὴν δύναμιν, καὶ ἐφ' ἅρματος ἀπὸ κέρως ἐπὶ κέρας [i] ὀχουμένου, τοξεύσας τις αὐτὸν τῶν Αἰγυπτίων ἔπαυσε τῆς πρὸς τὴν μάχην σπουδῆς. τῷ τραύματι γὰρ περιαλγὴς ὢν, ἐκέλευσεν [k] ἀνακληθῆναι τὸ στράτευμα, καὶ [l] ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. τελευτᾷ δ' ἐκ τῆς πληγῆς [m] ἐκείνης τὸν βίον· καὶ [n] κηδεύεται ἐν ταῖς πατρῴαις θήκαις μεγαλοπρεπῶς, βιώσας μὲν ἔτη τριακονταεννέα, βασιλεύσας δὲ τούτων ἓν καὶ τριάκοντα. πένθος δὲ ἐπ' αὐτῷ μέγα τοῦ λαοῦ παντὸς ἤχθη, πολλαῖς ἡμέραις ὀδυρομένου καὶ κατηφοῦντος. Ἱερεμίας δ' ὁ προφήτης, ἐπικήδειον [o] αὐτοῦ συνέταξε μέλος θρηνητικὸν, ὃ καὶ μέχρι νῦν διαμένει. οὗτος ὁ προφήτης καὶ τὰ μέλλοντα τῇ πόλει δεινὰ προεκήρυξε, ἐν γράμμασι καταλιπὼν καὶ τὴν νῦν ἐφ' ἡμῶν γενομένην ἅλωσιν, τήν τε [p] Βαβυλωνίαν αἵρεσιν. οὐ μόνον δὲ οὗτος προεθέσπισε ταῦτα τοῖς ὄχλοις, ἀλλὰ καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκίηλος, [q] ὃς πρῶτος περὶ τούτων [r] δύο βιβλία γράψας κατέλιπεν. ἦσαν δὲ οἱ δύο τῷ γένει ἱερεῖς. ἀλλ' ὁ μὲν Ἱερεμίας ἐν Ἱεροσολύμοις διῆγεν, ἀπὸ τρισκαιδεκάτου ἔτους τῆς Ἰωσίου βασιλείας ἕως οὗ κατεσκάφη ἡ πόλις καὶ ὁ ναός. τὰ μέντοιγε συμβάντα περὶ τοῦτον τὸν προφήτην, κατὰ χώραν δηλώσομεν.

β'. Τελευτήσαντος δὲ Ἰωσίου, καθὼς προειρήκαμεν, τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ διαδέχεται [s] Ἰωάχαζος τοὔνομα, περὶ τρίτον καὶ εἰκοστὸν ἤδη ἔτος γεγονώς. καὶ οὗτος μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις ἐβασίλευσε, [t] μητρὸς Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης, ἀσεβὴς δὲ καὶ μιαρὸς τὸν τρόπον. ὁ δὲ τῶν Αἰγυπτίων βασιλεὺς, ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς μάχης, μεταπέμπεται τὸν Ἰωάχαζον πρὸς αὐτὸν [u] εἰς Ἀμαθὰ καλουμένην πόλιν, ἥτις ἐστὶ τῆς Συρίας. καὶ τὸν μὲν ἐλθόντα ἔδησε, τῷ δὲ [x] πρεσβυτέρῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ, ὁμοπατρίῳ ὄντι,

bellum illaturus & Babyloniis, qui Aſſyriorum everterant imperium. illum enim cupido inceſſit regnandi in Aſia. Cumque ad Menden urbem perveniſſet, (erat autem illa in ditione Joſiæ) cum exercitu eum prohibuit ab expeditione contra Medos per regionem ſuam facienda. Nechao autem, præcone ad eum miſſo, dicebat ſe non in illum exercitum educere, ſed ad Euphraten ire contendiſſe, jubebatque cavere ne ipſum adeo irritaret, ut adverſus eum præliaretur, ſemet à propoſito itinere prohibentem. At Joſias iis quæ Nechao dixerat haud aſſenſit, ſed ſecum conſtituebat iter ei non dare per ſuæ ditionis regionem: fato eum, ut opinor, ad hoc ipſum impellente, ut illum perdendi occaſionem arriperet. Nam dum aciem inſtrueret curru ab uno cornu ad alterum vectus, quidam ex Ægyptiis, qui eum ſagitta petierat, fecit ut ei deflagraret bellandi cupiditas. Nam cum vulnus ægre ferret, juſſit ut receptui canerent, & *ſtatim* Hieroſolyma reverſus eſt. ex illa autem plaga moritur: & ſepultus eſt magnifico funere in paternis monumentis, cum quidem annos triginta novem vixiſſet, ex his vero regnaſſet triginta & unum. Vehementer eum lugebat populus, multis diebus lamentis & mœrori ſe dedens. Hieremias autem vates lugubri carmine condidit ſuper eo næniam, quæ etiamnum exſtat. Hic vates etiam mala urbi eventura ante denunciavit, literiſque mandavit & nunc factum excidium & * migrationem in Babylonem. Verum non ſolus iſte populo illa prædixit, ſed & Jezecielus vates qui primus de his duos libros conſcriptos reliquit. Erant autem hi duo ex ſtirpe ſacerdotali. Sed Hieremias quidem Hieroſolymis commoratus eſt ab anno decimo tertio regni Joſiæ, uſquedum templum una cum urbe dirutum erat. At quæ huic vati acciderunt ſuo loco narrabimus.

Joſiam rogat Nechao ut ejus voluntate iter per provinciam ſuam facere liceret. 2 Regum, c. 23. & 2 Paralip. 2.25.

Prohibetur à Joſia.

Joſias, adverſus Nechao in prælium egreſſus, ſagitta ictus moritur. 4 Regum c. 23. & 2 Paralip. c.35.

Epicedium ei compoſuit Hieremias.

Vaticinantur Hieremias & Jezecielus.

2. Porro mortuo, quemadmodum ante diximus, Joſia, regnum ſuſcepit filius ejus nomine Joachazus, cum jam *ætatis* annum circiter vigeſimum tertium egiſſet. Et hic quidem Hieroſolymis regnavit, matre *natus* Amitala ex urbe Lobana; nequam vero erat & moribus impuris. Rex autem Ægyptiorum, à pugna reverſus, Ioachazum ad ſe acceſſit in urbem Amatha appellatam, quæ in Syria eſt; & illum quidem, cum ad eum veniſſet, in vincula conjecit; fratri vero eo natu majori, ex eodem patre,

Joachazus Judææ rex. 4 Regum c. 23. & 2 Paralip. c. 36.

---

[a] Ita in iiſdem *MSS.* & *Zonara.* πολεμῶν in *Editis Aliiſque.* [b] Eo modo *Big. Samb. Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* Ἀσσύριοι in *reliquis.* [c] Ita ſine ulla varietate in *Græcis* omnibus, in *Latinis* vero *Medin*, effluente ſono (ut puto) literæ γ, prout fieri ſolet. Verum cum *Hebræis* ſit מגדון, *Græcis* vero *Latiniſque Interpretibus* Μαγεδδώ. inde conjicio cum Cl. *Perizonio* (in *Orig. Ægypt.* p. 416.) *Joſephum* legiſſe *Migdo* aut *Megdo*; & hic loci Μέγδην ſcripſiſſe. An fuerit *Magdolus* in finibus Ægypti cujus *Jeremiæ* c.44. v.1. & c.46. v.14. fit mentio, an *Mageddo* ſupra Samariam, an potius urbs quædam hujus nominis in finibus regni Judaïci, aliis diſquirendum relinquo. [d] Ita *Samb.* αὐτὴ in *aliis.* [e] Eo modo *Big.* & *Samb.* ὡρμηκέναι in *reliquis.* [f] Αὐτὸν κωλύοντα *Vat.* [g] Νεχαῶνος & mox εἶχεν *Big. Samb. Gall.* 1. & *Vat.* [h] Τῆς πεπρωμένης ἀλαζονείας in *Editis* & quibuſdam *MSS.* Verum cum ἀλαζονείας non agnoſcat *Vet. Interpr.* neque *Big. Samb.* & *Vat.* faceſſere juſſi. [i] Ἐρχομένου *Samb.* & *Gall.* 1. [k] Ita in *MSS.* ἀνακληθῆναι *Baſ.* & *Vet. Interpr.* [l] Hic ſequutus eſt *Chronicorum* auctorem, lib. 2. c. 55. v. 24. qui locus (ut notavit *Schotanus*) exponi debet ex 4 *Regum*, c. 23. v. 29. [m] Ita *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* ἐκεῖ in *Editis Aliiſque.* [n] Voculam μὲν poſt κηδεύεται ejecimus auctoritate *Cod. Samb.* & *Vet. Interpr.* [o] Αὐτῷ *Hen.* & *Busb.* [p] Βαβυλῶνος *Big. Samb. Gall.* 1. 2. *Hen.* & *Busb.* [q] Illud ὃς non agnoſcunt *MSS.* & *Vet. Interpr.* [r] Alterum volumen excidiſſe retur *Pſeudo-Athanaſius* in *Synopſi.* Ipſe vero (inquit *Huetius* in *Dem. Evang. prop.* 4) *Ezechielis* librum puto in duas partes olim diſtinctum fuiſſe; &, ſi conjecturis patet locus, XXXIX prioribus capitibus primum volumen, poſtremis novem conſtitiſſe alterum, quo templi reparatio & urbis dimenſio continentur. Sic legit & diſtinguit *S. Petitus*, πρῶτος περὶ τούτων δύο (de his duobus, *ſc.* τῆς ἐπὶ Τίτου γενομένης ἁλώσεως καὶ τῆς Βαβυλῶνος αἱρέσεως) βιβλίον α γράψας κατέλιπεν. Videſis *Steph. Le Moine* in *Var. Sacr. tom.* 2. p. 383. [ſ] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἰώαζος in *Editis.* [t] Alibi ἐκ μητρός. Mox in *MSS.* Ἀμιτάλης (vel Ἀμηττάλης) καὶ πόλεως Τωμιάνης (vel Τωμάνης) ἀσεβ. atque in *Epiphanii* libris, *Amita de civitate Thobona* (aut *Abana*) *fuitque impius* &c. denique *Interpretibus* LXXII. urbs hæc Λοβνὰ, aut Λοβνὰ, aut Λοβανὰ dicitur. unde (cum in *Editis* fuerit Ἀμιτάλης, ἀσεβὴς δὲ) reſcripſi Ἀμιτάλης καὶ πόλεως Λοβάνης. [u] Αἰμαθὰ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Hemath* aut *Emath.* ideo pro εἰς Σαμαθὰ repoſui εἰς Ἀμαθά. Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12. p. 281. [x] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3371. * Sequutus ſum *Epiphanii* verſionem.

Joacimus Judææ rex. 4 Regum, c. 23. & 2 Paralip. c. 36.

tre, Eliacimo nomine, regnum tradidit, mutato ejus nomine in Joacimum. Regioni autem tributum imperavit, centum argenti talenta, & unum auri. Et hanc quidem pecuniæ ſummam Joacimus ſolvebat: ſecum vero rex Joachazum in Ægyptum abduxit; qui & illic vita deceſſit, regno potitus tres menſes & dies decem. Mater autem Joacimi vocata eſt Zabuda, ex urbe Abuma oriunda. Atqui *is* injuſtus erat natura & maleficus, & neque in Deum pius, neque erga homines benignus.

VII.

CAP. VI.

Quomodo Nabuchodonoſorus, ſuperato Ægyptiorum rege, bellum intulit Judæis, & Joacimum perimit, atque Joachimum ejus filium regem conſtituit.

Nabuchodonoſorus acie fundit Ægyptios.

Anno autem quarto ex quo is regnare cœpit, quidam nomine Nabuchodonoſorus Babyloniorum imperium ſuſcipit: qui ſub idem tempus magno cum apparatu in urbem Charchameſam aſcendit (illa autem ad Euphratem ſita eſt) eo animo ut bellum inferret Nechao Ægyptiorum *regi.* nam ſub eo *tum* Syria tota erat. Cum autem Nechao inita à Babylonio conſilia & expeditionem in ſe factam iri intellexiſſet, non ſegniter ipſe ſe geſſit: ſed cum valida manu, ut Nabuchodonoſorum *à progreſſu* arceret, ad Euphratem ire contendit. Commiſſo autem prælio victus eſt, & in pugna multas myriadas *de ſuis* amiſit. Atqui Babylonius, ſuperato Euphrate, Syriam *omnem* uſque ad Peluſium ſuam in poteſtatem redigit, præter Judæam. Quarto deinceps anno regni Nabuchodonoſori, qui octavus erat Joacimo Hebræorum imperium tenenti, Judæis magno cum exercitu bellum intulit Babylonius, poſtulans à Joacimo tributum, bellumque, ſi detrectarit, ei illaturum eſſe minatus. Ille vero minis perterritus pacem pecunia redemit, & tributum, quantum imperatum erat, ei præſtitit in tres annos.

Joacimo tributa imperat.

Joacimus à Babyloniis deficit.

2. Tertio autem *anno*, cum audiſſet Ægyptios in Babylonium bella movere, atque *adeo* tributa ei non dediſſet, de ſpe ſua decidit. non enim auſi ſunt Ægyptii expeditionem ſuſcipere. Atqui eos Hieremias vates ſingulis *fere* diebus præmonuit, fruſtra eos in Ægyptiis ſpem repoſuiſſe, urbemque à Babyloniorum rege evertendam eſſe, atque Joacimum regem in ipſius poteſtatem venturum. Verum nihil proficiebatur ex iis quæ dicebat, quod nemo eſſet qui ſalutem erat conſequuturus. nam & vulgus & proceres iſta audita nihil curabant, & quæ dicta erant ægre ferentes, ac ſi male in regem ominaretur vates, Hieremiam accuſabant, litemque ei intendentes poſtulabant ut pœna

Hieremias cladem Hieroſolymis imminere prædicit.

Accuſatio in Hieremiam inſtituta. Jer. 26.

ὄντι, Ἐλιακίμῳ τοὔνομα, τὴν βασιλείαν παραδίδωσι, μετονομάσας αὐτὸν [a] Ἰωάκιμον. τῇ δὲ χώρᾳ ἐπέταξεν ἑκατὸν ἀργυρίου τάλαντα, [b] ἓν δὲ χρυσίου. καὶ [c] τοῦτο μὲν ἐτέλει ὁ Ἰωάκιμος τὸ πλῆθος τῶν χρημάτων. τὸν δὲ Ἰωάχαζον ἀπήγαγεν εἰς Αἴγυπτον, ὃς καὶ ἐτελεύτησεν ἐν αὐτῇ, βασιλεύσας μῆνας τρεῖς, ἡμέρας δέκα. ἡ δὲ τοῦ Ἰωακίμου μήτηρ ἐκαλεῖτο [d] Ζαβούδα, ἐκ πόλεως δ' ἦν [e] Ἀβούμας. ἐτύγχανε δ' ὢν τὴν φύσιν ἄδικος καὶ κακοῦργος, καὶ μήτε πρὸς Θεὸν ὅσιος, μήτε πρὸς ἀνθρώπους ἐπιεικής.

ΚΕΦ. ϛ'.

ζ'.

Ὡς Ναβουχοδονόσορος, ἡττηθέντος Αἰγυπτίων βασιλέως, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους Ἰωάκιμον ἀπέκτεινε, καὶ Ἰωάχιμον τὸν υἱὸν αὐτοῦ κατέστησε βασιλέα.

ΕΤΟΣ δ' αὐτοῦ τῆς βασιλείας τέταρτον ἤδη ἔχοντος, τὴν Βαβυλωνίων ἀρχὴν παραλαμβάνει τις Ναβουχοδονόσορος ὄνομα· ὃς ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν μετὰ μεγάλης παρασκευῆς ἐπὶ [f] Καρχαμησὰν ἀναβαίνει πόλιν, ἔστι δ' αὕτη πρὸς τῷ Εὐφράτῃ, πολεμεῖν διεγνωκὼς τῷ τῶν Αἰγυπτίων [g] Νεχαῷ. ὑπὸ τούτῳ γὰρ ἦν ἅπασα ἡ Συρία. μαθὼν δὲ τὴν τοῦ Βαβυλωνίου προαίρεσιν καὶ τὴν [h] ἐπ' αὐτὸν στρατείαν ὁ Νεχαὼ, οὐδὲ αὐτὸς ὠλιγώρησεν· ἀλλὰ σὺν πολλῇ χειρὶ τὸν [i] Ναβουχοδονόσορον ἀμυνούμενος, [k] ἐξώρμησεν ἐπὶ τὸν Εὐφράτην. συμβολῆς δὲ γενομένης ἡττήθη, καὶ πολλὰς ἀπέβαλε μυριάδας ἐν τῇ μάχῃ. διαβὰς δὲ τὸν Εὐφράτην ὁ Βαβυλώνιος, τὴν ἄχρι Πηλουσίου παραλαμβάνει Συρίαν πάρεξ τῆς Ἰουδαίας. τέσσαρα δ' ἔτη βασιλεύοντος ἤδη τοῦ Ναβουχοδονοσόρου [l] ὄγδοον ἦν τῷ Ἰωακίμῳ τῷ τῶν Ἑβραίων ἔχοντι τὴν ἀρχὴν, καὶ στρατεύει μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπὶ τοὺς Ἰουδαίους ὁ Βαβυλώνιος, φόρους αἰτῶν τὸν Ἰωάκιμον, ἢ πολεμήσειν ἀπειλῶν. ὁ δὲ δείσας τὴν ἀπειλὴν, καὶ τὴν εἰρήνην ἀντικαταλλαξάμενος τῶν χρημάτων, ἤνεγκεν αὐτῷ φόρους οὓς ἔταξεν ἐπὶ ἔτη τρία.

η'.

β'. Τῷ δὲ τρίτῳ, στρατεύειν τοὺς Αἰγυπτίους ἀκούσας ἐπὶ τὸν Βαβυλώνιον, καὶ τοὺς φόρους αὐτῷ μὴ δοὺς, διεψεύσθη τῆς ἐλπίδος. οἱ γὰρ Αἰγύπτιοι ποιήσασθαι τὴν στρατείαν οὐκ ἐθάρρησαν. ταῦτα δ' ὁ προφήτης Ἱερεμίας κατὰ πᾶσαν ἡμέραν προὔλεγεν, ὡς μάτην ταῖς παρὰ τῶν Αἰγυπτίων ἐλπίσι προσανέχουσι, καὶ ὡς δεῖ τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίων βασιλέως ἀνάστατον γενέσθαι, καὶ [m] Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι ὑπ' αὐτοῦ. [n] ἀλλὰ ταῦτ' εἰς οὐδὲν χρήσιμον, οὐκ ὄντων τῶν σωθησομένων, ἐλέγετο. καὶ γὰρ τὸ πλῆθος καὶ οἱ [o] ἄρχοντες ἀκούοντες παρημέλουν, καὶ πρὸς ὀργὴν λαμβάνοντες τὰ λεγόμενα, ὡς οἰωνιζομένου κατὰ τοῦ βασιλέως τοῦ προφήτου, τὸν Ἱερεμίαν ἠτιῶντο, καὶ ὑπάγοντες [p] δίκην καταψηφισθῆναι πρὸς τιμωρίαν ἠξίουν.

θ'.

---

[a] Vide *Grotium* ad 4 *Regum*, c. 23. v. 34. [b] Καὶ χρυσίου τάλαντα ι'. *Chron. Alex.* καὶ χρυσίου τάλαντον ἕν, ἢ ὥς τινες ι'. *Syncell.* [c] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* καὶ τὸ μὲν in *Editis.* [d] Ζαβούδα *Vat.* Ἰελδὰφ LXXII. [e] Forſan pro Ἀρούμας. nam urbs hæc Ῥουμὰ aut Ῥουμὴ dicitur in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 23. v. 37. [f] Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. Καρχαίμισσαν *Gall.* 2. Καρμαίχησαν *Big.* Καρχαβησὰν in *Editis.* in *Epiphanii* libris *Archamin* vel *Circamin.* juxta *Verit. Hebr.* (2 *Paralip.* c. 35. v. 20.) *Charchemiſch.* Καρχαμὶς *Euſebio* in *Locis Hebr.* Creditur oppidum hoc fuiſſe, quod à Græcis Latiniſque *Cercuſium* vel *Circeſium* vocabatur. de quo vide *Chr. Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3 c 15. p. 437. & de nominis origine *J. Clericum* ad 2 *Paralip.* c. 35. v. 20. [g] Νεχάῳ in *Editis.* Νεχαῶνι *Big.* & *Samb.* [h] Ita cum *MSS.* ὑπ' αὐτὸν in *Editis.* [i] Sic *Samb.* & *G.* in *pleriſque aliis* Ναβουχοδονόσορον. [k] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ὥρμησεν in cæteris. [l] Sic *MSS.* ὄγδοος in *Editis.* [m] Ἰωακίμῳ τῷ βασιλεῖ mutavi in Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα ex *Cod. Vat.* qui legit ad hunc modum, καὶ ὡς πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἀνάστατον γενέσθαι καὶ Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα χειρωθῆναι πρὸς αὐτοῦ. illud πρὸς αὐτοῦ habet *Big.* & πέπρωται τῇ πόλει ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου ἁλῶναι *Hen.* & *Buſb.* [n] Sic *MSS.* in *Editis* deeſt ἀλλά. [o] Ἡγεμόνες ἀκούοντες ſolus *Vat.* [p] Δίκῃ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

a Sic

ἠξίουν. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἤνεγκαν τὰς ψήφους κατ' αὐτοῦ, [a] οἱ δ' ἀπέγνωσαν τῶν πρεσβυτέρων· οἱ καὶ σοφῆς ὄντες διανοίας ἀπέλυσαν τὸν προφήτην ἀπὸ τῆς αὐλῆς, καὶ τοῖς ἄλλοις συνεβούλευσαν μηδὲν [b] διαθεῖναι κακὸν τὸν Ἱερεμίαν. ἔλεγον γὰρ οὐ μόνον τοῦτον προλέγειν τῇ πόλει τὰ μέλλοντα, ἀλλὰ καὶ Μιχαίαν πρὸ αὐτοῦ ταῦτα κατηγγελκέναι, [c] καὶ πολλοὺς ἄλλους, ὧν οὐδεὶς ὑπὸ τῶν τότε βασιλέων οὐδὲν ἔπαθεν, ἀλλ' ὡς προφήτης τοῦ Θεοῦ τιμῆς ἔτυχε. τούτοις καταπραΰναντες τὸ πλῆθος τοῖς λόγοις, ἐρρύσαντο τῆς κατεψηφισμένης αὐτοῦ κολάσεως τὸν Ἱερεμίαν· ὃς ἁπάσας τὰς αὐτοῦ προφητείας συγγραψάμενος, νηστεύοντος τοῦ δήμου καὶ ἐκκλησιάζοντος ἐν τῷ ἱερῷ, μηνὶ ἐνάτῳ τοῦ πέμπτου ἔτους [d] τῆς Ἰωακίμου βασιλείας, ἀνέγνω τὴν βίβλον, ἣν περὶ τῶν μελλόντων συμβήσεσθαι τῇ πόλει καὶ τῷ ναῷ καὶ τοῖς ὄχλοις ἦν συντεταχώς. ἀκούσαντες δ' οἱ ἡγεμόνες λαμβάνουσι παρ' αὐτοῦ τὸ βιβλίον, καὶ κελεύουσιν αὐτόν τε καὶ τὸν γραμματέα Βαροῦχον ἐκποδὼν [e] ἑαυτοὺς ποιῆσαι, μή τισι δῆλοι γένωνται· τὸ δὲ βιβλίον [f] αὐτὸ φέροντες τῷ βασιλεῖ διδόασιν. ὁ δὲ, παρόντων αὐτῷ τῶν φίλων, ἐκέλευσε τὸν ἑαυτοῦ γραμματέα λαβόντα ἀναγνῶναι. ἀκούσας δὲ τῶν ἐν τῷ βιβλίῳ καὶ ὀργισθεὶς ὁ βασιλεὺς, διέρρηξέ τε καὶ βαλὼν εἰς πῦρ ἠφάνισε· ζητηθέντας δὲ τόν τε Ἱερεμίαν καὶ τὸν γραμματέα Βαροῦχον, ἐκέλευσεν [g] ἀχθῆναι πρὸς αὐτὸν κολασθησομένους. οὗτοι μὲν οὖν διαφεύγουσιν αὐτοῦ τὴν ὀργήν.

η'. γ'. Μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον στρατευσάμενον ἐπ' αὐτὸν τὸν τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα [h] δέχεται, κατὰ τὸ δέος τὸ παρὰ τῶν προειρημένων ὑπὸ τοῦ [i] προφήτου τούτου, οὐδὲν νομίζων [k] πείσεσθαι δεινὸν μηδ' ἀποκλείσας μηδὲ πολεμήσας. [l] εἰσελθὼν δ' εἰς αὐτὴν, οὐκ ἐφύλαξε τὰς πίστεις· ἀλλὰ τοὺς ἀκμαιοτάτους καὶ κάλλει διαφέροντας τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέκτεινε μετὰ τοῦ βασιλέως Ἰωακίμου, [m] ὃν ἄταφον ἐκέλευσε ῥιφῆναι πρὸ τῶν τειχῶν, τὸν δὲ υἱὸν αὐτοῦ Ἰωάχιμον κατέστησε βασιλέα τῆς χώρας καὶ τῆς πόλεως. τοὺς δ' ἐν ἀξιώματι, τρισχιλίους ὄντας τὸν ἀριθμὸν, αὐτοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπήγαγεν εἰς [n] τὴν Βαβυλῶνα· ἐν δὲ τούτοις ἦν καὶ ὁ προφήτης Ἰεζεκίηλος παῖς ὤν. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον Ἰωάκιμον τὸν βασιλέα κατέσχε, βιώσαντα μὲν ἔτη ἓξ καὶ τριάκοντα, βασιλεύσαντα δὲ τούτων ἕνδεκα. ὁ δὲ διαδεξάμενος αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἰωάχιμος, ἐκ μητρὸς μὲν [o] Νοστῆς ὄνομα, πολίτιδος δὲ, ἐβασίλευσεν μῆνας τρεῖς [p] ἡμέρας δέκα.

Hieremias absolvitur. Jer. 26.

mulctaretur. & cæteri quidem omnes contra eum ſuffragia tulerunt, ſeniores vero eum abſolverunt: qui, cum mentis eſſent ſanioris, vatem *etiam* ex *atrio dimiſerunt, aliiſque auctores fuerunt, ne quid mali adverſus Hieremiam deſignarent. Ajebant enim non hunc ſolum urbi futura prædicere, ſed & Michæam ante ipſum eadem eſſe vaticinatum, alioſque complures, quorum nullus à ſui temporis regibus malo ullo, ſed honore tanquam vates Dei erat affectus. Cum verbis iſtis populi animos mitigaſſet, à ſupplicio, quod ei decreverant, Hieremiam liberarunt: qui, ubi ſua omnia vaticinia ſcriptis mandaverat, jejunanti populo & in templum congregato, nono menſe anni quinti regni Joacimi, librum recitavit, quo omnia, quæ urbi & templo & populo mala imminebant, complexus fuerat. Principes autem, hiſce auditis, librum ab ipſo accipiunt, ſimulque jubent tam ipſum quam ejus ſcribam Baruchum è medio ſecedere, ne quis ſciat ubi ſint: librum vero ad regem ferentes ei obtulerunt. Ille autem, cum amici ei adeſſent, juſſit ſcribam ſuum *librum* ſumere & legere. Aſt ubi audierat rex quæ in libro ſcripta erant, ira accenſus eum *manibus* diſcerpſit, injectumque in ignem cremavit: præcepitque Hieremiam & Baruchum perquiſitos ad eum adduci pœnas luituros. Cæterum illi iram ejus effugerunt.

Hieremiæ liber à Joacimo combuſtus. Jer. 26.

VIII.

Nabuchodonoſorus Hieroſolyma depopulatur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36.

3. At non multo poſt venientem cum exercitu Babyloniorum regem recipit, metu illorum quæ vates iſte prædixerat; nihil ſe mali paſſurum eſſe exiſtimans, ut qui nec *eum* excluſerit, nec ad bellum ſe pararit. Ille autem, ingreſſus in urbem, fidem *datam* non ſervavit; ſed robuſtiſſimos quoſque Hieroſolymitarum & forma præſtantes una cum Joacimo rege interfecit, quem inſepultum extra muros abjici juſſit, filium vero ejus Joachimum regem urbis & regionis conſtituit. Primores autem populi ad tria millia captivos Babylonem abduxit: in quibus erat etiam Iezecielus vates, cum eſſet adhuc puer. Et quidem hujuſmodi finem habuit rex Joacimus, cum vixiſſet annos triginta ſex, ex illis vero undecim regnaſſet. At qui ei in regnum ſucceſſit, Joachimus, cui mater erat Noſta nomine, civis vero *Hieroſolymitana*, regnavit menſes tres, decem dies.

Joachimus Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36.

θ'.

ΚΕΦ. ζ.

Ὅτι ὁ Βαβυλώνιος, μετανοήσας ἐπὶ τῷ τὸν Ἰωάχιμον ποιῆσαι βασιλέα, αὐτὸν ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τὴν βασιλείαν παραδίδωσι τῷ Σεδεκίᾳ. οὗτος, ἀπιστῶν τοῖς προειρημένοις ἀπὸ τοῦ Ἱερεμίου καὶ τοῦ Ἰεζεκιήλου, τοῖς Αἰγυπτίοις προςτίθεται· οὓς ἥκοντας εἰς τὴν Ἰουδαίαν νικᾷ ὁ Βαβυλώνιος. οἷά τε συνέβη τῷ Ἱερεμίᾳ.

ΤΟΝ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλέα, δόντα τὴν βασιλείαν Ἰωαχίμῳ, παραχρῆμα ἔλαβε δέος. ἔδεισε

IX.

CAP. VII.

Babylonius, cum pœnituiſſet quod Joachimum regem fecerat, ipſum Babylonem abduxit, & regnum Sedeciæ tradidit. Ille, vaticiniis Hieremiæ & Iezecieli diffidens, ad Ægyptios deficit: quos Judæam petentes vincit Babylonius. Quæque Hieremiæ acciderunt.

Joachimi regis facti Babylonium pœnituit.

BAbyloniorum autem regem, quòd regnum Joachimo dederat, non multo poſt inceſſebat metus. Nam veritus eſt,

---

[a] Sic *MSS.* pro οἱ καὶ *Editorum.* & mox pro οἱ δὲ repoſui οἱ καὶ, nixus auctoritate *Epiphanii.* [b] Ita *Big.* & *Samb.* διαθῆναι in *Editis.* [c] Καὶ πολλοὺς μὲν ὧν οὐδεὶς *Vat.* [d] Illud τῆς ex *MSS.* [e] Αὐτοὺς γενέσθαι *Big.* & *Vat.* [f] Αὐτοὶ *Samb.* & *Vat.* [g] Ἀναχθῆναι *Big.* & *Samb.* [h] Aliquid amplius in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *fœderis jure ſuſcipit.* [i] Ita cum *Cod. Vat.* ſublata diſtinctione poſt προφήτου. nec aliter *Big. Samb.* & *Gall.* 1. niſi quod ὡς ante οὐδὲν inſerant. in *Editis* προφήτου. τούτους οὐδὲν νομ. Eſt qui τοῦτον legit, refertque ad Nebuchodonoſorum. alter vero in ora libri ſui τούτων poſuerat. [k] Ita paſſim in melioribus *MSS.* in *Editis Aliiſque* πιέσεσθαι. Vide *Stephani* Theſ. Gr. voce πιέζω. [l] Ἀπελθὼν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [m] Videſis *Tornellum* ad *A. M.* 3435. & *Uſſerium* ad *A. M.* 3405. [n] Illud τὴν ex *MSS.* ut & mox καὶ ante ὁ προφήτης. [o] Νοοστῆς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Νεστῆς *Vat.* Νισθὰ aut Ναισθὰ LXXII. *Nechuſta* Hebr. *Noheſta* Vulg. Lat. [p] Ita etiam *Zonaras.* verum ἡμέρας δέκα non agnoſcunt *S. Literæ.* * *ſc.* carceris. nam αὐλὴ τῆς φυλακῆς habemus in *Jer.* 32. & alibi.

Hierosolymis obsessis, Joachimus deditionem facit: qui postea in captivitatem abducitur. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36.

est, ne ille, paternæ necis injuriæ memor, regionem ab ipsa abalienaret. Missò igitur exercitu Joachimum in Hierosolymis obsedit. Is vero, cum natura esset benignus & justus, noluit urbem circumspectare sua causa periclitantem: sed sumpta matre & cognatis, eos ducibus à Babylonio missis *obsides* tradidit, jurejurando ab illis accepto, nec ipsos *mali aliquid* passuros esse nec urbem. Sed fides dictis ne annum quidem mansit. Nam Babyloniorum rex eam non servavit, sed per literas ducibus *suis* mandavit, ut, cum quotquot in urbe essent captivos fecissent, adolescentes & artifices ad se vinctos adducerent (isti autem erant ad decem millia *numero*, octingentos & triginta duos) ac *præterea* Joachimum cum matre *ejus* & amicis. Illos itaque ad ipsum deductos in custodia habuit. Sedeciam vero, Joachimi *abducti* patruum, regem constituit, cum jurejurando eum obstrinxisset, se regionem illi sane conservaturum esse, nec quidquam novi moliturum, fauturumve *ullatenus* Ægyptiis.

X.

Sedecias Judææ rex. 4 Regum, c. 24. & 2 Paralip. c. 36. & Jer. c. 37.

2. Sedecias autem erat quidem annorum viginti & unius cum imperium susceperit; natus eadem matre qua frater Joacimus, justi vero & honesti contemptor. nam & quos ætatis adultæ circa se habuit impii erant, & populus universus licenter & insolenter pro suo quisque arbitrio se gerebant. Quamobrem Hieremias vates, rege adito, subinde quiritabatur, jubens ut à cæteris quidem impie & contra legem factis abstineret, justitiæ vero curam haberet, & neque ducibus (nam in iis malos esse) animum adverteret, neque falsis vatibus eum decipientibus crederet, quasi non iterum urbem oppugnaturus esset Babylonius, & quasi Ægyptii bellum ei essent illaturi victoriamque reportaturi. hæc enim non ex veritate esse, nec ita unquam eventura. Sedecias autem, tantisper quidem dum vatem ista loquentem audiret, ei fidem habebat, atque in omnibus tanquam vere dictis acquiescebat, & è re sua esse persuasum habuit: rursus vero amici ejus mentem subverterunt, & à vatis dictis adducebant ad ea quæ voluerant. sed & apud Babylonem Jezecielus clades populo imminere prædixit, quas, istis auditis, *literis mandatas* misit Hierosolyma. Atqui vero illorum vaticiniis ut non crederet, animum induxit Sedecias hujusmodi de causa. Accidit ut vates cætera quidem omnia sibi invicem consentientia dicerent, fore scilicet ut & urbs expugnetur, & ipse Sedecias captivus fiat: in hoc vero Jezecielus *ab altero* dissidebat, dicendo, Sedeciam non visurum esse Babylonem, Hieremia ipsi affirmante, quod Babyloniorum rex illum vinctum abducet. ideoque cum *ea de re* verba utrisque non convenerint, etiam illis, in quibus secum concordare videbantur, ac si ea

Hieremias de Hierosolymorum excidio Sedeciam præmonet.

Suadetur Sedeciæ ut vati fidem non habeat.

Qua re Hieremiæ & Jezecieli de Sedecia vaticinia dissidebant.

γὰρ μὴ, μνησικακήσας αὐτῷ τὴν τοῦ πατρὸς ἀναιρέσεως, ἀποστήσῃ τὴν χώραν αὐτοῦ. πέμψας τοιγαροῦν δύναμιν [a] ἐπολιόρκει τὸν Ἰωάχιμον ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις. ὁ δὲ, φύσει [b] χρηστὸς ὢν καὶ δίκαιος, οὐκ ἠξίου τὴν πόλιν κινδυνεύουσαν δι᾽ αὐτὸν περιορᾷν· ἀλλὰ [c] ἐπάρας τὴν μητέρα καὶ τοὺς συγγενεῖς, παραδίδωσι τοῖς πεμφθεῖσιν ὑπὸ τοῦ Βαβυλωνίου στρατηγοῖς, ὅρκους παρ᾽ αὐτῶν λαβὼν ὑπὲρ τοῦ μηδὲν μήτ᾽ αὐτοὺς παθεῖν μήτε τὴν πόλιν. [d] οἷς οὐδ᾽ ἐνιαυτὸν ἡ πίστις ἔμεινεν. οὐ γὰρ ἐφύλαξεν αὐτὴν [e] ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἀλλὰ τοῖς στρατηγοῖς ἐπέστειλεν, ἅπαντας τοὺς ἐν τῇ πόλει λαβόντας αἰχμαλώτους, νέους τὴν ἡλικίαν καὶ τεχνίτας δεδεμένους ἄγειν πρὸς αὐτόν· ἦσαν δὲ οὗτοι πάντες [f] εἰς μυρίους ὀκτακοσίους τριακονταδύο· καὶ τὸν Ἰωάχιμον μετὰ τῆς μητρὸς καὶ τῶν φίλων. τούτους [g] δὴ κομισθέντας πρὸς αὐτὸν εἶχεν ἐν φυλακῇ. τὸν δὲ θεῖον τοῦ Ἰωαχίμου [h] Σεδεκίαν ἀπέδειξε βασιλέα· ὅρκους παρ᾽ αὐτοῦ λαβὼν, ἦ μὴν φυλάξειν [i] αὐτῷ τὴν χώραν, καὶ μηδὲν νεωτερίσειν, μηδὲ τοῖς Αἰγυπτίοις εὐνοήσειν.

β′. Σεδεκίας δ᾽ ἦν [k] μὲν ἐτῶν εἴκοσι καὶ ἑνὸς, ὅτε τὴν ἀρχὴν παρέλαβεν· [l] ὁμομήτριος μὲν Ἰωακίμου τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῶν δὲ δικαίων καὶ τοῦ δέοντος ὑπερόπτης. [m] καὶ γὰρ οἱ κατὰ τὴν ἡλικίαν ἦσαν ἀσεβεῖς περὶ αὐτὸν, [n] καὶ ὁ πᾶς ὄχλος ἐπ᾽ ἐξουσίας ὕβριζεν ἃ ἤθελε. διὸ καὶ ὁ προφήτης Ἱερεμίας πρὸς αὐτὸν ἐλθὼν πολλάκις ἐμαρτύρατο, κελεύων τὰς μὲν ἄλλας ἀσεβείας καὶ παρανομίας καταλιπεῖν, προνοεῖν δὲ τοῦ δικαίου· καὶ μήτε τοῖς ἡγεμόσιν, εἶναι γὰρ ἐν αὐτοῖς πονηροὺς, προσανέχειν, μηδὲ τοῖς ψευδοπροφήταις ἀπατῶσιν αὐτὸν πεπιστευκέναι, ὡς οὐκέτι πολεμήσει τὴν πόλιν ὁ Βαβυλώνιος, καὶ ὡς Αἰγύπτιοι στρατεύουσιν ἐπ᾽ αὐτὸν καὶ νικήσουσι. ταῦτα γὰρ οὐκ ἀληθῆ λέγειν, οὐδ᾽ οὕτως ὀφείλοντα γενέσθαι. ὁ δὲ Σεδεκίας, ἐφ᾽ ὅσον μὲν ἤκουε τοῦ προφήτου ταῦτα λέγοντος, ἐπείθετο αὐτῷ, καὶ συνῄδει πᾶσιν ὡς ἀληθεύουσι, καὶ συμφέρειν αὐτῷ πεπιστευκέναι. διέφθειραν δὲ πάλιν αὐτὸν οἱ φίλοι, καὶ διῆγον ἀπὸ [o] τῶν τοῦ προφήτου πρὸς ἅπερ ἤθελον. προεφήτευσε δὲ καὶ Ἰεζεκίηλος ἐν Βαβυλῶνι τὰς μελλούσας τῷ [p] λαῷ συμφορὰς, καὶ ἀκούσας ταῦτα ἔπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ταῖς δὲ προφητείαις αὐτῶν Σεδεκίας ἠπίστησεν, ἐκ τοιαύτης αἰτίας. τὰ μὲν ἄλλα πάντα [q] συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη, ὥστε ἡ πόλις ἁλώσεται καὶ Σεδεκίας αὐτὸς αἰχμάλωτος ἔσται· διεφώνησε δὲ Ἰεζεκίηλος εἰπὼν, οὐκ ὄψεσθαι Βαβυλῶνα τὸν Σεδεκίαν, τοῦ Ἱερεμίου φάσκοντος αὐτῷ, ὅτι δεδεμένον αὐτὸν ὁ Βαβυλώνιος [r] ἀπάξει βασιλεύς. καὶ διὰ τὸ μὴ ταὐτὸν αὐτοὺς ἑκατέρους λέγειν, καὶ περὶ ὧν συμφωνεῖν ἐδόκουν, ὡς οὐδ᾽

---

[a] Ita in *MSS.* & *Vet. Interpr.* πολιορκεῖ in *Editis.* [b] In Deum impius erat, ut constat ex 4 *Regum*, c. 24. v. 19. [c] Sic *MSS.* ἐπαίρας in *Editis.* [d] Ὡς δ᾽ οὐδενὶ αὐτῶν *Samb.* ὡς οὐδ᾽ ἐνὶ αὐτῶν *Big.* ὡς οὐδ᾽ ἐνὶ αὐτῶν *Gall.* 1. ὡς οὐδενὶ αὐτῶν *Gall.* 2. & *Vat.* [e] Illa ὁ τῶν ex *MSS.* [f] Videsis *Tornellium* ad *A.M.* 3436. [g] Illud δὴ ex *Big.* & *Samb.* [h] Σαχχίαν passim in *MSS.* [i] Sic *MSS.* αὐτῶν in *Editis.* [k] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* μὲν deest *cæteris.* [l] Vide *Jerem.* c. 36. v. 2. Hîc loci aliam, quam codices nostri præ se ferunt, lectionem sequutus videtur *Epiphan.* qui vertit, *& nomen matris ejus Amias. Fuit autem contra justitiam superbus, circa quem impii locum maximum habere videbantur. Quapropter & Jeremias* &c. [m] Καὶ γὰρ τὴν ἡλ. *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. καὶ γὰρ κατὰ τὴν ἡλ. *Big.* [n] Καὶ πᾶς ὄχλος *Vat.* & mox ἐξύβριζεν, & dein ὡς αὐτόν. [o] Illud τῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [p] Sic *MSS.* & *Epiphan.* ναῷ in *Editis.* [q] Cum συμφωνοῦντας τοῖς πρ. habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. συμφρονοῦντας *Gall.* 2. & σύμφωνα τοὺς προφήτας *Vat.* ideo rescripsi συμφωνοῦντα τοὺς προφήτας ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη. Ferri tamen potest *vulgata* lectio, συμφωνοῦντα τοῖς προφήταις ἀλλήλοις εἰπεῖν συνέβη. [r] Ἄξει in *MSS.*

ἐκεῖνα ἀληθῆ λέγειν αὐτοὺς [a]κατεγνὼς, ἠπίστησε· καί τοι πάντα αὐτῷ κατὰ τὰς προφητείας ἀπήντησεν, ἅπερ εὐκαιρότερον δηλώσομεν.

γ'. Τὴν συμμαχίαν [b]δὲ τὴν πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους ἐπὶ ἔτη ὀκτὼ κατασχὼν, διέλυσε τὰς πρὸς αὐτοὺς πίστεις, καὶ τοῖς Αἰγυπτίοις προσετίθεται, [c]καταλύσειν τοὺς Βαβυλωνίους ἐλπίσας, [d]ἂν μετ' ἐκείνου ἐγένοντο. μαθὼν δὲ τοῦτο ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, ἐστράτευσεν ἐπ' αὐτόν· καὶ τὴν χώραν κακώσας αὐτοῦ, καὶ τὰ φρούρια λαβὼν, ἐπ' αὐτὴν ἧκε τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν πολιορκήσων αὐτήν. ὁ δὲ Αἰγύπτιος, ἀκούσας ἐν οἷς ἐστιν ὁ σύμμαχος αὐτοῦ Σεδεκίας, ἀναλαβὼν πολλὴν δύναμιν, ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὡς λύσων τὴν πολιορκίαν. ὁ δὲ Βαβυλώνιος ἀφίσταται τῶν Ἱεροσολύμων, ἀπαντήσας δὲ τοῖς Αἰγυπτίοις, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς τῇ μάχῃ νικᾷ, καὶ τρεψάμενος αὐτοὺς εἰς φυγὴν ἐξ ὅλης διώκει τῆς Συρίας. ὡς δ' ἀνεχώρησεν ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων, ἐξηπάτησαν οἱ ψευδοπροφῆται τὸν Σεδεκίαν, λέγοντες, οὔτε τὸν Βαβυλώνιον [e]αὐτὸν ἔτι πολεμήσειν καὶ τοὺς ὁμοφύλους, οὔτε ἀναστήσειν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς τὴν Βαβυλῶνα· μετὰ πάντων δὲ ἥξειν [f]τοὺς αἰχμαλώτους τῶν τοῦ ναοῦ σκευῶν, ὧν ἐσύλησεν ὁ βασιλεὺς ἐκ τοῦ νεώ. τὰ ἐναντία δὲ τούτων καὶ ἀληθῆ παρελθὼν [g]ὁ Ἱερεμίας προεφήτευσεν, “ὡς [h]ποιοῦσι μὲν κακῶς καὶ ἐξαπατῶσι τὸν βασιλέα, παρὰ δὲ τῶν Αἰγυπτίων οὐδέν ἐστιν αὐτοῖς ὄφελος· ἀλλὰ νικήσας αὐτοὺς ὁ Βαβυλώνιος ἐπιστρατεύσειν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα μέλλει, καὶ πολιορκήσει τε καὶ τῷ λιμῷ [i]διαφθερεῖ τὸν δῆμον, καὶ τοὺς [k]περιλειφθέντας αἰχμαλώτους [l]ἄξει, καὶ τὰς οὐσίας διαρπάσει, καὶ τὸν ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον ἐκφορήσας ἔτι καὶ αὐτὸν ἐμπρήσει καὶ κατασκάψει τὴν πόλιν, καὶ δουλεύσομεν αὐτῷ καὶ τοῖς [m]ἐκγόνοις αὐτοῦ ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα. παύσουσι δ' ἡμᾶς τότε τῆς [n]ἐπ' αὐτοῖς δουλείας Πέρσαι τε καὶ Μῆδοι, καταλύσαντες Βαβυλωνίους, ἀφ' ὧν εἰς τήνδε ἀπολυθέντες οἰκοδομήσομεν τὸν ναὸν πάλιν, καὶ τὰ Ἱεροσόλυμα καταστήσομεν.” ταῦτα λέγων ὁ Ἱερεμίας ὑπὸ μὲν τῶν πλειόνων ἐπιστεύετο· οἱ δὲ ἡγεμόνες καὶ οἱ ἀσεβεῖς ὡς ἐξεστηκότα τῶν φρενῶν αὐτὸν [o]οὕτως ἐξεφαύλιζον. δόξαν δὲ αὐτῷ που εἰς τὴν πατρίδα παραγενέσθαι, λεγομένην Ἀναθώθ, σταδίους δὲ ἀπέχουσαν Ἱεροσολύμων εἴκοσι, συντυχὼν κατὰ τὴν ὁδὸν τῶν ἀρχόντων τὶς, συλλαβὼν κατέσχε, συκοφαντῶν ὡς πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους αὐτομολοῦντα. ὁ δὲ ψευδῆ μὲν ἐκεῖνον ἔλεγεν αἰτίαν ἐπιφέρειν αὐτῷ· βαδίζειν δ' αὐτὸν ἔφασκεν εἰς τὴν πατρίδα. ὁ δ' οὐ πεισθεὶς, ἀλλὰ συλλαβὼν αὐτὸν, ἤγαγεν εἰς δίκην πρὸς τοὺς ἄρχοντας· ὑφ' ὧν πᾶσαν αἰκίαν καὶ βασάνους ὑπομείνας, ἐφυ-

haud vere dicta esse cognovisset, plane diffidebat: etiamsi omnia ei, prout illi vaticinati fuerant, obvenerint; de quibus loco magis opportuno dicemus.

Sedecias à Babyloniis deficit, seque Ægyptiis conjungit.

3. Cum autem in societate cum Babyloniis inita octo annos mansisset, non amplius fidem illis datam servavit, sed ad Ægyptios defecit, sperans fore, si secum conjungerentur, ut Babylonios funditus everteret. At ubi hoc intellexerat Babyloniorum rex, expeditionem in eum fecit, ejusque regione vastata & castellis occupatis ad ipsam Hierosolymitarum urbem vi oppugnandam accessit. Ægyptius autem, audito in quibus *angustiis* esset socius ejus Sedecias, cum magno exercitu Judæam petiit, eo quasi animo ut obsidionem solveret. Quo fit ut Babylonius Hierosolymis decederet, atque Ægyptiis obviam profectus cum illis prælio congressus est, & in fugam versos tota Syria expulit. Mox vero ut Babyloniorum rex Hierosolymis recessit, operam dederunt falsi vates ut Sedeciam deciperent, dicentes, neque ipsi porro bellum illaturum esse Babylonium ejusque popularibus, neque *ipsos* è sedibus suis Babylonem translaturum: sed captivos etiam redituros esse cum omnibus templi vasis, quæ *Babyloniorum* rex è delubro detraxit. At Hieremias, cum *in medium* prodiisset, his contraria atq; vera vaticinatus est; “quod male quidem faciunt, & regem *vana spe* decipiunt, nihilque commodi ipsis sperandum ab Ægyptiis: sed illis prælio superatis Babylonius castra Hierosolymis admovebit, populumque obsidione premet & fame necabit, & quotquot *malis istis* superfuerint captivos abducet, & bona *eorum* diripiet, ac, divitiis templi inde exportatis, illud etiam igni cremabit, urbemque à fundamentis diruet, ipsique & posteris ejus serviemus annos LXX. quibus completis, nos ea quam sub istis tulerimus servitute, everso Babyloniorum imperio, liberabunt Persæ & Medi, à quibus dimissi hanc terram repetemus, & templum denuo ædificabimus, & Hierosolyma restituemus.” Ista dicens Hieremias, plerisque persuadebat: at viri principes hominesque nequam, quasi haud mentis suæ esset, ipsum hanc ob rem vilipenderunt. Cum autem ei visum esset in patriam suam se recipere, Anathoth nominatam, stadia viginti ab Hierosolymis dissitam, quidam è magistratibus, illi forte obviam factus, manus ei injiciebat, calumniam adhibens, quod in eo esset ut ad Babylonios transfugeret. Vates vero ajebat illum sibi falsum crimen inferre; seque in patriam iter intendere dicebat. at ille nihil ejus verbis motus ipsum comprehensum ad magistratus duxit ut judicio persunderetur, à quibus modis omnibus tortus & excruciatus

Ægyptios superat & Syria pellit Babylonius.

Hieremias prænunciat Hierosolymorum excidium. Jer. c. 37.

Hieremias comprehensus. Jer. c. 37.

---

[a] In *Editis* λέγουσι γνούς. καί τοι &c. λέγουσι καταγνούς. καίτοι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. λέγουσι γνοὺς, ἠπίστησε· καί τοι *Hen.* & *Busb.* unde levicula cum mutatione rescribendum censui. λέγειν αὐτοὺς κατεγνὼς, ἠπίστησε· καίτοι &c. vel λέγειν αὐτοὺς γνοὺς, ἠπίστησε &c. [b] Ita *Big.* & *Samb.* καὶ pro δὲ in *cæteris*, atque δὴ legisse videtur *Epiphan.* [c] Καταλύειν τοὺς B. *Samb.* καταλύειν τοὺς B. *Vat.* καταλύειν τοὺς πρὸς B. *Big.* καταλύειν πρὸς Βαβ. *Gall.* 1. *à prima manu.* [d] Αἱ μετ' ἐκεῖνον *Samb.* & *Vat.* ἃ μετ' ἐκεῖνον *Big.* ἃ μετ' ἐκεῖνον in *Editis.* unde ausus sum rescribere, ἂν μετ' ἐκείνου ἐγέν. Si quis malit ἂν (vel εἰ) μετ' ἐκείνων ἐγένοντο, per me licet. [e] Ἔτι αὐτῷ πολεμήσειν καὶ τοῖς ὁμοφύλοις *Vat.* Diversam plane lectionem sequutus esse videtur *Epiphan.* qui vertit, *dicentes, quod neque Babylonius denique contra eum pugnaret, & contribules eorum, quos de provincia ad Babylonium demigraverat, cum Dei vasis omnibus quæ rex detulerat de templo reverterentur.* [f] Illa τοὺς αἰχμαλώτους absunt *Edit. Bas.* ut & *Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [g] Articulum negligunt *MSS.* [h] Ita in *MSS.* ἐπιοῦσι perperam in *Editis Aliisque.* [i] Ita ex vestigiis *MSS.* διαφθαρεῖ in *Editis.* [k] Eo modo *MSS.* & *Zonaras.* παραλειφθέντας in *Editis.* [l] Iterum ex *MSS.* ἕξει in *Editis.* [m] Ἐγγόνοις *Big. Busb.* & *Hen.* [n] Ὑπ' αὐτῷ *Samb.* ὑπ' αὐτοὺς *Vat.* [o] Οὕτως deest *Vat.*

Hieremias in carcerem compingitur. Jer. c. 27.

ciatus ſervabatur ad ſupplicium. Et quidem aliquandiu ita degebat, ea quæ jam memoravimus inique patiens.

Hieroſolymorum oppugnatio. 4 Regum, c. 25. & 2 Paralip. c. 36.

4. Anno autem nono regni Sedeciæ, & menſis decimi die decima, iterum Babyloniorum rex ſuis copiis Hieroſolyma aggreditur: cumque ante urbem conſediſſet, ſumma contentione octodecim menſes eam oppugnabat. Porro accidit ut tum ſimul Hieroſolyma obſeſſa invaderent fames & peſtilentia, malorum duo maxima, quæ dirum in modum *illic* graſſata ſunt. Interim autem Hieremias vates, in carceris cuſtodia habitus, non quieſcebat; ſed magna voce prædicabat, illud populum admonens, ut portis patefactis Babylonium *in urbem* reciperent. quod ſi fecerint, illos univerſos ſalutem conſequuturos; ſin minus, interituros eſſe. Prædicebatque *omnino* fore, ut, ſi quis in urbe manſerit, alterutro pereat, aut fame conſumptus, aut ferro hoſtili peremptus; ſin vero ad hoſtes perfugerit, mortem evaſurum eſſe. At principes, cum iſta auditione acciperent, iis nequaquam fidem habebant, in ſummo licet periculo verſarentur: ſed irati regem adeuntes *ei omnia* nunciabant, & accuſatione inſtituta de vate querebantur, ut qui inſanierit, & animos ſibi in anteceſſum fregerit, & calamitatum denunciatione populo alacritatem *& promptitudinem* minuerit. illos enim paratos eſſe pro rege & patria *quodvis* adire diſcrimen: is vero minaciter monet, ut ad hoſtes fuga ſe recipiant, dicens *brevi* fore ut urbs expugnetur & funditus evertatur.

Ad populum è cuſtodia clamat Hieremias ut urbe excederent.

Quamobrem accuſatur.

In foſſam conjicitur. Jer. c. 27.

5. Rex autem ipſe, ex naturæ ſuæ bonitate & juſtitiæ amore, in eum nihil exacerbatus erat: ſed, ne cum principibus inimicitiam exerceret tali tempore contra quam ipſi cenſuiſſent faciens, vatem illis in manus tradi permiſit, ut de eo pro arbitrio ſtatuerent. At illi, quamprimum hoc ipſis conceſſum erat à rege, in cuſtodiam protinus ingreſſi, captum eductumque inde in foſſam quandam cœno oppletam funibus demiſerunt, ut ſuffocatus ſuam oppeteret mortem. Ille vero luto obrutus, oculis tantummodo ac naribus eminentibus, in his erat *anguſtiis*. Interim quidam è ſervis regis, qui tum forte in honore erat, homo Æthiops genere, id quod vati acciderat regi retulit; dicens amicos *ejus* & principes male egiſſe in eo quod vatem in cœnum demerſerint, atque ita morte ea quæ in vinculis erat obeunda acerbiorem illi excogitaverint. Cum hæc audiſſet rex, illumque pœnituiſſet, quod vatem in principum poteſtatem tradiderit, mandavit Æthiopi, ut, aſſumptis triginta ex *famulis* regiis, & funibus, & quocunque ſibi ad vatis ſalutem opus eſſe arbitraretur, quam cito poſſet Hieremiam *ex foſſa* ſubduceret. Itaque Æthiops, ſumptis quos adhibere juſſus erat, vatem ex luto extraxit, liberumque dimiſit.

Abdemelechus Æthiops hoc ei præſtitit, ut è foſſa extraheretur. Jer. c. 27.

λάττετο πρὸς τιμωρίαν. καὶ χρόνιον μέν τινα διῆγεν οὕτως, ἀδίκως πάσχων τὰ προειρημένα.

δ'. Ἔτει δ' ἐνάτῳ τῆς Σεδεκίου βασιλείας, καὶ ἡμέρᾳ δεκάτῃ τοῦ δεκάτου μηνὸς, στρατεύει τὸ δεύτερον ὁ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ [a] προσκαθίσας αὐτῇ μῆνας ὀκτωκαίδεκα μετὰ πάσης [b] ἐπολιόρκει φιλοτιμίας. συνεπέθετο δ' εἰς ταυτὸ πολιορκουμένοις τοῖς Ἱεροσολυμίοις δύο τὰ μέγιστα τῶν παθῶν, λιμὸς καὶ φθορὰ λοιμικὴ, [c] ἐνσκήψαντα σφοδρῶς. ἐν δὲ τῇ εἱρκτῇ τυγχάνων ὁ προφήτης Ἱερεμίας οὐχ ἡσύχαζεν, ἀλλ' ἐκεκράγει, καὶ ἐκήρυσσε παραινῶν τῷ πλήθει δέξασθαι τὸν Βαβυλώνιον ἀνοίξαντας τὰς πύλας. σωθήσεσθαι γὰρ αὐτοὺς πανοικὶ τοῦτο πράξαντας, εἰ δὲ μὴ, διαφθαρήσεσθαι. προὔλεγε δ' ὡς εἰ μὲν [d] ἐπιμένοι τις ἐν τῇ πόλει πάντως ἀπολεῖται [e] θατέρῳ, ἢ λιμῷ δαπανηθεὶς ἢ σιδήρῳ τῷ τῶν πολεμίων· εἰ δὲ [f] φύγοι πρὸς τοὺς πολεμίους, διαδράσεται τὸν θάνατον. [g] καὶ οἱ μὲν οὐδὲ ἐν αὐτοῖς ὄντες τοῖς δεινοῖς ἐπίστευον, οἱ ταῦτ' ἀκούοντες τῶν ἡγεμόνων· ἀλλὰ μετ' ὀργῆς ἀπήγγελλον ἐλθόντες πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγοροῦντες [h] κατηπιῶντο τὸν προφήτην ὡς μεμηνότα, καὶ τὰς ψυχὰς αὐτῶν προκατακλῶντα, καὶ ταῖς τῶν χειρόνων καταγγελίαις [i] τὸ πρόθυμον ἐκλύοντα τοῦ πλήθους· ἕτοιμον γὰρ εἶναι αὐτὸ ὑπὲρ αὐτοῦ καὶ τῆς πατρίδος [k] κινδυνεύσειν. ὁ δὲ ἀπειλεῖ πρὸς τοὺς πολεμίους [l] φεύγειν, ἁλώσεσθαι λέγων τὴν πόλιν καὶ [m] πάντας ἀπολεῖσθαι.

ε'. Ὁ δὲ βασιλεὺς αὐτὸς μὲν, ὑπὸ χρηστότητος καὶ δικαιοσύνης, [n] οὐδὲν διαπαρωξύνθη· ἵνα δὲ μὴ τοῖς ἡγεμόσιν ἀπεχθάνηται παρὰ τοιοῦτον καιρὸν ἀντιπράττων [o] αὐτῶν τῇ προαιρέσει, τὸν προφήτην ἐφῆκεν αὐτοῖς ποιεῖν ὅ,τι ἂν θέλωσιν. οἱ δὲ, τοῦτο ἐφέντος αὐτοῖς τοῦ βασιλέως, εὐθὺς εἰς τὴν εἱρκτὴν εἰσελθόντες, καὶ παραλαβόντες αὐτὸν, εἴς τινα λάκκον βορβόρου πλήρη [p] καθίμησαν, ὅπως ἰδίῳ θανάτῳ πνιγεὶς ἀποθάνῃ. ὁ δὲ, περὶ τοῦ αὐχένος [q] ὑπὸ τοῦ πλήθους περισχεθεὶς, ἐν τούτοις ἦν. τῶν δ' οἰκετῶν τις τοῦ βασιλέως, ἐν τιμῇ τυγχάνων, Αἰθίοψ τὸ γένος, τὸ περὶ τὸν προφήτην πάθος ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ· φάσκων οὐκ ὀρθῶς ταῦτα τοὺς φίλους καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτοῦ πεποιηκέναι, καταποντίσαντας εἰς βόρβορον τὸν προφήτην, καὶ τοῦ διὰ τῶν δεσμῶν θανάτου πικρότερον οὕτως ἐσόμενον ἐπινοήσαντας κατ' αὐτοῦ. ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς, καὶ μετανοήσας ἐν τῷ παραδοῦναι τὸν προφήτην τοῖς ἡγεμόσιν, ἐκέλευσε τὸν Αἰθίοπα, τριάκοντα τῶν βασιλικῶν παραλαβόντα, καὶ σχοινία, καὶ πᾶν ὃ [r] πρὸς τὴν τοῦ προφήτου σωτηρίαν ἐπινοεῖ χρήσιμον, μετὰ σπουδῆς ἀνελκύσαι τὸν Ἱερεμίαν. ὁ δὲ Αἰθίοψ, παραλαβὼν οὓς ἐπετάγη, ἀνέσπασεν ἐκ τοῦ βορβόρου τὸν προφήτην, καὶ διαφῆκεν ἀφύλακτον.

ϛ'. Με-

---

[a] Ita *MSS.* προσκαθήσας in *Editis.* [b] Iterum cum pleriſque *MSS.* πολιορκεῖ in *Editis Aliiſque.* [c] Sic *MSS.* ἐνσκηψάντων in *Editis.* [d] Eo modo *Big.* & *Samb.* ἐπιμένει in *cæteris.* [e] Ita *MSS.* θατέρωσι λιμῷ δ. in *Editis.* [f] Sic *Big* & *Samb.* φύγῃ pro φύγοι in *Editis Aliiſque.* [g] Iterum cum *MSS.* θάνατον. οὐδὲ ἐν αὐτοῖς δ' ὄντες in *Editis.* [h] Illud κατηπιῶντο pro & ἠπιῶντο repoſui ex *Codd. MSS.* in quibus aut κατηπιῶντο τὸν πρ. aut κατηπιῶντο κτεῖναι τὸν πρ. *Epiphanius* videtur legiſſe, καὶ κατηγοροῦντες αὐτὸν ὡς μεμηνότα, κατηπιῶντο κτεῖναι τὸν προφήτην, τὰς ψυχὰς &c. nam vertit, *& accuſantes eum quaſi veſanum, occidendum eſſe prophetam poſcebant, qui eorum animos frangeret.* πρὸς τὸν βασιλέα & κτεῖναι τὸν προφήτην ἠξίωσαν *Hen.* & *Busb.* [i] Ita *MSS.* τὸ deeſt in *Editis.* [k] Κινδυνεύσειν inſertum dedi ex *MSS.* [l] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* φύγειν in *Editis.* [m] Πάντας ἐν αὐτῇ ἀπολεῖσθαι legiſſe videtur *Epiphan.* [n] Sic *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. οὐδενὶ παρωξύνθη *Hen.* & *Busb.* οὐδὲν ἰδίᾳ παρωξύνθη in *Editis.* [o] Illud αὐτῶν ex *MSS.* [p] Ita *Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* καθιμήσαντο in *Editis Aliiſque.* [q] Si recte ſe habeat locus, βορβόρου ſubintelligendum. Forſan πηλοῦ ante πλήθους exciderit. Juxta *Epiphanium* legendum, ὑπὸ τοῦ πηλοῦ περισχ. [r] Πρὸς τῇ τοῦ πρ. σωτηρίᾳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2.

ς'. Μεταπεμψαμένου δ' αὐτὸν κρύφα τοῦ βασιλέως, καὶ τί δύναται φράζειν αὐτῷ παρὰ τοῦ Θεοῦ καὶ πρὸς τὰ παρόντα σημαίνειν ἐρομένου; ἔχειν μὲν ἔλεγεν, οὐ πιστευθήσεσθαι δ' εἰπὼν, οὐδὲ παραινέσας ἀκουσθήσεσθαι· [a]ἀλλ' ὡς δὴ μέγα κακόν τι ἐργασάμενον ἀπολέσαι διέγνωσαν οἱ σοὶ φίλοι, φησί. καὶ ποῦ νῦν εἰσὶν οἱ τὸν Βαβυλώνιον οὐκ ἔθ' ἡμῖν [b]ἐπιστρατεύσειν φάσκοντες, καὶ ἀπατῶντες [c]ὑμᾶς; [d]εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν γε τὴν ἀλήθειαν εἰπεῖν, μή με κατακρίνῃς θανάτῳ. τοῦ δὲ βασιλέως ὅρκους αὐτῷ δόντος, ὡς οὔτε αὐτὸς αὐτὸν ἀναιρήσει, οὔτε τοῖς ἡγεμόσιν ἐκδώσει, [e]θαῤῥήσας τῇ λεγομένῃ πίστει, συνεβούλευσεν αὐτῷ παραδοῦναι τὴν πόλιν τοῖς Βαβυλωνίοις. ταῦτα δὲ αὐτῷ τὸν Θεὸν [f]δι' αὐτοῦ προφητεύειν ἔλεγεν, εἴγε βούλεται σώζεσθαι, καὶ τὸν ἐφεστῶτα κίνδυνον διαφυγεῖν, καὶ μήτε τὴν πόλιν εἰς ἔδαφος πεσεῖν, [g]μήτε τὸν ναὸν ἐμπρησθῆναι. αὐτὸν γὰρ τούτων παραίτιον ἔσεσθαι τῶν κακῶν τοῖς πολίταις, καὶ αὐτῷ πανοικὶ τῆς συμφορᾶς. ὁ δὲ ταῦτ' ἀκούσας, βούλεσθαι μὲν [h]αὐτὸν, ἔφη, ποιεῖν ἃ παραινεῖ, καὶ λέγει συνοίσειν αὐτῷ γινόμενα· δεδιέναι δὲ τοὺς αὐτομολήσαντας τῶν [i]ὁμοφύλων πρὸς τοὺς Βαβυλωνίους, μὴ διαβληθεὶς ὑπ' αὐτῶν τῷ βασιλεῖ [k]κολασθῇ. παρεθάρσυνε δ' αὐτὸν ὁ προφήτης, καὶ μάτην ὑπονοεῖν τὴν τιμωρίαν ἔλεγεν. οὐδενὸς γὰρ κακοῦ πειραθήσεσθαι, παραδόντα τοῖς Βαβυλωνίοις, οὔτ' αὐτὸν, οὔτε τὰ τέκνα, οὔτε τὰς γυναῖκας, μένειν δὲ καὶ τὸν ναὸν ἀπαθῆ. καὶ τὸν μὲν Ιερεμίαν ταῦτ' εἰπόντα ὁ βασιλεὺς ἀπέλυσε, προστάξας αὐτῷ, [l]μηδενὶ τῶν πολιτῶν τὰ δόξαντα αὐτοῖς ἐξενεγκεῖν· ἀλλὰ μηδὲ τοῖς ἡγεμόσιν, εἰ μαθόντες αὐτὸν ὑπ' αὐτοῦ μετάπεμπτον γεγονέναι πυνθάνονται τί κληθεὶς εἴποι πρὸς αὐτὸν, φράζειν τι τούτων· ἀλλὰ σκήπτεσθαι πρὸς αὐτοὺς, ὅτι δεηθείη μὴ ἐν δεσμῷ τυγχάνειν καὶ φυλακῇ. καὶ δὴ τοῦτο πρὸς αὐτοὺς ἔλεγεν. ἐπυνθάνοντο γὰρ ἐλθόντες πρὸς τὸν προφήτην, τί περὶ αὐτῶν ἀφίκοιτο πρὸς τὸν βασιλέα [m]σκέπτεσθαι; καὶ ταῦτα μὲν οὕτως ἐλέχθη.

ια'.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς ὁ Βαβυλώνιος εἷλε τὰ Ιεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἐμπρήσας, τὸν τῶν Ιεροσολυμιτῶν δῆμον καὶ Σεδεκίαν μετῴκισεν εἰς Βαβυλῶνα· καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην καταδεξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσιν.

ΤΗΣ δὲ πολιορκίας τῶν Ιεροσολύμων ὁ Βαβυλώνιος ἐντεταμένως σφόδρα [n]καὶ προθύμως εἴχετο· [o]πύργους τε μεγάλους οἰκοδομήσας χωμάτων, ἀπ' αὐτῶν ἀνεῖργε τοὺς τοῖς τείχεσιν ἐφεστῶτας. καὶ πολλὰ περὶ τὸν κύ-

6. Cum autem rex illum ad ſe clam accivisset, & ab eo quæreret, ecquod ei poſſet ex Dei oraculo dicere & in præſens *auxilium* indicare? Ajebat ſe quidem habere *quod diceret*, at fidem ſane non inventurum eſſe adjiciebat, ne quidem ſi *ille* præceperit ut ſibi dicto audientes eſſent: etenim amici tui, inquit, me quaſi egregie maleficum perdere ſecum ſtatuerunt. Et ubi nunc ſunt illi qui Babylonium non redintegraturum eſſe bellum dictitabant, voſque decipiebant? Equidem & *ego* nunc vereor quod verum eſt dicere, ne me morte jubeas mulctari. Cum autem rex ei juraſſet, nec ſe illum interfecturum, nec principibus traditurum, fretus accepta fide conſilium ei dedit, ut urbem Babyloniis traderet: atque ad iſta Dei oraculum ejus ore illum hortari ajebat, ſi modo velit incolumis eſſe, & ex periculo impendenti evadere, & neque urbem ſolo æquari, nec templum igne cremari. ipſum enim, * *ni pareat*, civibus fore horum malorum cauſam, & ſibi ſuiſque omnibus calamitatis *auctorem*. Ille vero, ubi hæc audiverat, ſubjiciebat, ſe velle iſta facere quæ ſuadet, dicitque è re ſua fore ut fierent: ſed in metu eſſe ex popularibus qui ad Babylonios transfugerunt, ne ab illis falſo accuſatus apud regem ſupplicio afficiatur. At vates illum bono animo eſſe jubebat, ſeque vanam ſibi ſupplicii ſuſpicionem augere dicebat. nihil enim mali paſſurum eſſe, ſi Babyloniis † *civitatem* dederet, neque ipſum, neque liberos, neque uxores *ejus*, templumque etiam illæſum manere. Et quidem Hieremiam iſta loquutum rex dimiſit, juſſum nemini civium quæ illis facienda viſa ſunt prodere; ac ne principibus quidem, ſi cognito quod à rege fuerit accerſitus percontarentur quidnam accitus ad eum dixerit, hujuſmodi quid indicaret: ſed ea ad illos ſimulatione uti, ac ſi precibus contenderit, ut vinclis & cuſtodia liberaretur. Itaque retulit eis prorſus eodem modo, quo juſſerat rex. nam cum vatem adiiſſent eum interrogabant, quidnam de illis ipſis conſultatum venerit ad regem? Et hæc quidem *de iſtis* ita dicta ſunt.

Sedecias accerſit Hieremiam, & quid facto opus ſit ab eo quærit. Jer. c. 38.

Is eum hortatur ut urbis deditionem faceret, ſi ſalvus eſſe velit. Jer. c. 38.

Proceres, Hieremiam adeuntes, percontantur quid regi dixerit. Jer. c. 38.

CAP. VIII.

XI.

Quomodo Babylonius Hieroſolyma expugnabat; temploque incenſo Hieroſolymitanos & Sedeciam Babylonem tranſtulit: quique tempore regum ſummum Pontificatum geſſerunt.

AT Babylonius *interim* totis viribus & alacriter *admodum* Hieroſolyma oppugnabat: cumque turres multa terra aggeſta exſtruxiſſet, ex illis pugnantes è mœnibus repellebat. multos quoque per totum circuitum

Hieroſolyma oppugnat Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 25. & 2 Paralip. c. 39. & c. 52.

---

[a] Ita in *Editis* & *Vet. Interpr.* ἀλλὰ τί δὴ κακὸν εἰργασμένον in *pleriſque MSS.* [b] In *nonnullis* ἐπιστρατεύειν. [c] Illud ὑμᾶς ex *MSS.* [d] Δέδια δὲ νῦν γε *Vat.* εὐλαβοῦμαι δὲ νῦν τὴν *Big.* & *Samb.* [e] Ita cum *Samb.* & *Vat.* θαῤῥήσας τε τῇ in *Editis Aliiſque.* [f] Sic cum *MSS.* δι' αὐτὸν in *Editis.* [g] Hic cum *Editis* conſentit *Vet. Interpr.* μήτε τὸν ναόν. ἐμπρησθέντα γὰρ αὐτὸν τούτων in *MSS.* [h] Αὐτὸς *Big. Samb.* & *Vat.* [i] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* τῶν φίλων in *Editis.* [k] Φονευθῇ *Vat. Hen.* & *Busb.* [l] Πρὸς μηδένα τῶν πολιτῶν ἐξενεγκεῖν τὰ δόξαντα αὐτοῖς in *MSS.* [m] Ita *Vat.* σκέπτεσθ. ταῦτα in *cæteris.* ταῦτα μὲν οὕτως ἐπράχθη legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Hæc quidem ita geſta ſunt.* [n] Illa καὶ προθύμως omittunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* [o] Πύργους τε γὰρ *Big. Samb.* & *Vat.* * Μὴ πειθέντα aut ſimile quid poſt αὐτὸν γὰρ ſubintelligendum vel reponendum cenſeo: eoque magis quòd *Epiphanius* vertat, *quod ſi non fieret, ipſe malorum autor* &c. † Ita etiam *Epiphanius*: adeo ut forſan παραδόντα τὴν πόλιν legerit.

a Καρτερῶς

Hierosolymitani in obsidione nihil intentatum relinquunt.

circuitum aggeres excitabat, qui altitudine *sua* muros æquarent. Verum & propugnatores fortiter & alacriter obſidionem ferebant. neque enim fami neque peſtilentiæ ſuccumbebant, ſed quamvis intus malis iſtis exagitati erant, animos ad dura belli confirmabant, ne machinamentis quidem ab hoſtibus inventis & mœnibus admotis perterriti; ſed & alias omnibus quas illi intendebant objiciendas machinas excogitantes: adeo ut Babyloniis cum Hieroſolymitis plane ſolertiæ & *rei militaris* ſcientiæ certamen fuerit; dum illi quidem, ſi hiſce plus valerent, urbem ſe expugnaturos eſſe crederent, hi vero in eo ſalutis ſpem reponerent, ut novis ex adverſo comminiſcendis non defatigarentur fatiſcerentve, quibus irrita fierent hoſtium machinamenta. Atque iſta tolerarunt per menſes XVIII. donec aut peſte *plerique* conſumpti eſſent, aut telis perempti, quæ hoſtes è turribus in eos conjecerint.

Hieroſolymorum expugnatio. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. & c. 52.

2. Urbs autem capta eſt anno undecimo regni Sedeciæ, quarti menſis die nona. Eam ſiquidem ceperunt Babyloniorum duces, quibus Nabuchodonoſorus urbem oppugnandam mandavit: nam ille in urbe Reblatha *tum* morabatur. Ducum autem nomina, qui Hieroſolyma expugnata ſubegerunt, ſi quis ea ſcire deſiderat, iſta erant; Nergelearus, Aremmantus, Semegarus, Naboſaris, Echarampſaris. Urbe autem capta circa mediam noctem, ac hoſtium ducibus in templum ingreſſis, Sedecias rex, ubi hoc ſenſit, aſſumptis uxoribus & liberis & ducibus & amicis, cum illis fugam ex urbe capeſſit [*] per fauces anguſtas munitaſque in deſertum. Cum autem quidam è transfugis hoc Babyloniis indicaſſent, *illi* diluculo ad eum perſequendum exierunt; aſſequutique non procul ab Hierichunte, eum circumvenerunt. amici vero & duces, qui Sedeciæ fugæ ſe comites dederant, cum hoſtium in conſpectum veniſſent, ipſo relicto alius aliò dilapſi ſunt, & ſuæ quiſque ſaluti conſuluerunt. Ipſum vero, cum paucis relictum, ubi vivum ceperant hoſtes, una cum liberis & uxoribus ad regem perduxerunt. Poſtquam ad eum venerat,

Sedeciam increpat Nabuchodonoſorus.

Nabuchodonoſorus nequam & fœdifragum appellare cœpit, & verborum quæ antea fecerat immemorem, ut qui regionem ſibi conſervare promiſerat. Quin & ingrati animi vitium ei exprobavit; quod regnum ſuo beneficio adeptus (illud enim Joachimo ereptum ei dederat) vires ſuas in largitorem converterit. Sed magnus, inquit, eſt Deus, qui, mores tuos averſatus, te nobis in manus tradidit. Cum autem his verbis Sedeciam increpuiſſet, juſſit filios

κλον ὅλον ἤγειρε χώμασι, τοῖς τείχεσι τὸ ὕψος ἴσα. [a] καρτερῶς δὲ καὶ προθύμως ἔφερον οἱ ἐντὸς τὴν πολιορκίαν. ἔκαμνον γὰρ οὔτε πρὸς τὸν λιμὸν, οὔτε πρὸς τὴν νόσον τὴν λοιμικὴν, ἀλλὰ, καίπερ ἔνδον ὑπὸ τούτων ἐλαυνόμενοι τῶν παθῶν, ταῖς ψυχαῖς ἔρρωντο πρὸς τὸν πόλεμον, μήτε πρὸς τὰς ἐπινοίας τῶν ἐχθρῶν καὶ τὰ μηχανήματα καταπληττόμενοι, ἀλλ' ἀντιμηχανήματα [b] πρὸς πάντα παρ' ἐκείνων ἀντεπινοοῦντες· ὡς εἶναι τὸν ὅλον ἀγῶνα καὶ τοῖς Βαβυλωνίοις καὶ τοῖς Ἱεροσολυμίταις τῆς ὀξύτητος καὶ συνέσεως, τῶν μὲν πλέον ἐν ταύτῃ δυνηθῆναι [c] τὴν ἀναίρεσιν οἰομένων εἶναι τῆς πόλεως, τῶν δὲ τὴν σωτηρίαν [d] οὐκ ἐν ἄλλῳ τιθεμένων, ἢ ἐν τῷ μὴ καμεῖν [e] μηδ' ἀπειπεῖν [f] ἀντεφευρίσκοντας, οἷς μάταια τὰ τῶν ἐχθρῶν [g] ἀπελεγχθήσεται μηχανήματα. καὶ ταῦθ' ὑπέμειναν, ἐπὶ μῆνας ὀκτωκαίδεκα, ἕως οὗ διεφθάρησαν ὑπὸ τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν βελῶν, ἅπερ ἀπὸ τῶν πύργων εἰς αὐτοὺς ἠκόντιζον οἱ πολέμιοι.

β΄. Ἡρέθη δ' ἡ πόλις, ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, τοῦ τετάρτου μηνὸς τῇ [h] ἐνάτῃ ἡμέρᾳ. [i] εἷλον γοῦν οἱ ἡγεμόνες τῶν Βαβυλωνίων, οἷς ἐπίστευσε τὴν πολιορκίαν ὁ Ναβουχοδονόσορος· αὐτὸς γὰρ ἐν [k] Ῥεβλαθᾷ διέτριβε πόλει. τὰ δὲ τῶν ἡγεμόνων ὀνόματα, [l] εἴ τις ἐπιζητήσειε γνῶναι, οἵτινες τὰ Ἱεροσόλυμα πορθήσαντες ὑπέταξαν, [m] ταῦτα ἦν· [n] Νηργελέαρος, [o] Ἀρέμμαντος, [p] Σεμεγάρος, Ναβώσαρις, [q] Ἐχαραμψαρίς. ἁλούσης δὲ τῆς πόλεως περὶ μέσην νύκτα, καὶ τῶν ἡγεμόνων τῶν πολεμίων εἰσελθόντων εἰς τὸ ἱερὸν, γνοὺς [r] ὁ Σεδεκίας ὁ βασιλεὺς, παραλαβὼν τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ τοὺς φίλους, φεύγει μετ' αὐτῶν ἐκ τῆς πόλεως διὰ τῆς καρτερᾶς φάραγγος καὶ διὰ τῆς ἐρήμου. φρασάντων δὲ τοῦτο τινῶν αὐτομόλων τοῖς Βαβυλωνίοις, ὑπὸ τὸν ὄρθρον ὥρμησαν διώκειν αὐτόν· καταλαβόντες δὲ οὐκ ἄπωθεν Ἱεριχοῦντος, [s] ἐκύκλωσαν αὐτόν. οἱ δὲ φίλοι καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ συμφυγόντες τῷ Σεδεκίᾳ, ἐπεὶ τοὺς πολεμίους ἐγγὺς ὄντας εἶδον, καταλιπόντες αὐτὸν διεσπάρησαν, ἄλλος ἀλλαχόσε, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ἕκαστος ἔγνω. περιλειφθέντα δ' αὐτὸν σὺν ὀλίγοις, ζωγρήσαντες οἱ πολέμιοι μετὰ τῶν τέκνων καὶ τῶν γυναικῶν, ἤγαγον πρὸς τὸν βασιλέα. παραγενόμενον δ' αὐτὸν ὁ Ναβουχοδονόσορος ἀσεβῆ καὶ παράσπονδον ἀποκαλεῖν ἤρξατο, καὶ [t] ἀμνήμονα τῶν πρόσω λόγων οὓς ἐποιήσατο, σώζειν αὐτῷ τὴν χώραν [u] ὑποσχόμενος. ὠνείδιζε [x] δὲ καὶ ἀχαριστίαν, παρ' αὐτοῦ μὲν λαβόντι τὴν βασιλείαν, [y] Ἰωαχίμου γὰρ αὐτὴν οὖσαν ἀφελόμενον ἐκείνῳ δοῦναι, [z] χρησαμένῳ δὲ τῇ δυνάμει κατὰ τοῦ παρασχόντος. ἀλλὰ μέγας, εἶπεν, ὁ Θεὸς, ὃς μισήσας σου τὸν τρόπον, ὑποχείριον ἡμῖν ἔθηκε. χρησάμενος δὲ τούτοις πρὸς Σεδεκίαν τοῖς λόγοις, τοὺς υἱοὺς ἐκέλευσε παραχρῆμα

---

[a] Καρτερῶς τε *Vat.* καρτερῶς ἀντεῖχον *Hen. & Busb.* καρτερῶς καὶ προθύμως ἀντεῖχον legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *fortiter & promptiſſime reſiſtebant.* [b] Illa πρὸς πάντα è *Codd. MSS. & Vet. Interpr.* [c] Τὴν αἵρεσιν *Vat.* [d] Οὐκ ἐν ἄλλῳ τινὶ *Vat.* [e] Illa μηδ' ἀπειπεῖν ex *MSS. & Vet. Interpr.* [f] Ἀντεξευρίσκοντας *Vat.* [g] Ἀπελεγχθήσεσθαι *Vat.* [h] Ita etiam in omnibus *Epiphanii* libris, & in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 2. & *Jer.* c. 39. v. 1. & c. 52. v. 6. ἐνδεκάτῃ *Big. & Samb.* [i] Ita *MSS.* εἷλον δ' οὖν in *Editis.* [k] Ἀραβαθᾷ *Samb. & Gall.* 2. Ἀραμαθᾷ *Big. Vat. & Gall.* 1. in *Epiphanii* libris *Rabbatha* & *Rabatha*. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 12 p.282. [l] Εἴ τις γε *Vat.* [m] Illa ταῦτα ἦν adjecta eſſe volui è *Cod. Vat. & Vet. Interpr.* Verum nomina quæ ſequuntur corrupta admodum ſunt tam in *Codd. Lat.* quam *Gr.* nec minus vitioſa in LXXII. *Jer.* c. 39. v. 13. aut c. 49. v. 3. facta ex iſtis in *Verit. Hebr.* ſc. *Nergal-Sareſer*, *Samgar-Nebo*, *Sarſechim*, *Rabſaris*, *NergalSareſer*, *Rab-mag*. Videſis notas ad LXXII. *Editionis Franequeranæ* per Cl. *Lamb. Bos.* p.977. [n] Ἦν Ῥαβαλέαρος *Samb.* Ῥαγλάσαρος Ῥαβαλίαρος *Big.* Ῥεγλάσαρος *Vat.* Ῥεγλάσαρος Ῥεκλέαρος *Gall.* 2. [o] Ita in *Græcis* omnibus, aut Ἀρέμαντος. [p] Pro Ἐμεγάρος *Editorum* placuit Σεμεγάρος reſcribere ex *MSS.* [q] Ἀχαρέμψαρις *Gall.* 2. In *Epiphanii* libris ita fere leguntur, *Nergella*, *Serrarem*, *Matuſe*, *Meganis*, *Nabuzardan*, *Saris*. [r] Articulum ὁ omittunt *Vat. Hen. & Busb.* [s] Ἐκυκλώσαντο *Big. Samb. Hen. & Busb.* [t] Ἀγνώμονα in *MSS.* Sane paulo aliter quam in *Græcis* noſtris legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *impium & infelicem vocare cæpit, & jurisjurandi immemorem, quòd præbuerat ut ei provinciam cuſtodiret.* [u] Ὑποσχόμενον *Big. Samb. & Gall.* 1. [x] Illud δὲ ex *MSS.* [y] Ἰεχονίου *Vat.* [z] Χρησάμενον *Big. Samb. Gall.* 2. & *Vat.* [*] *Per viam portæ muro utrinque ſeptam*, juxta *Verit. Hebr.*

a Ορῶντος

παραχρῆμα καὶ τοὺς φίλους θῦσαι, [a] αὐτοῦ τε Σεδεκίου καὶ τῶν ἄλλων αἰχμαλώτων βλεπόντων. ἔπειτα τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκόψας τοῦ Σεδεκίου, δήσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ ταῦτα αὐτῷ συνέβη, ἃ [b] Ιερεμίας τε καὶ Ιεζεκίηλος προεφήτευσαν αὐτῷ· ὅτι συλληφθεὶς ἀχθήσεται πρὸς τὸν Βαβυλώνιον, καὶ λαλήσει αὐτῷ κατὰ στόμα, καὶ ὄψεται τοῖς ὀφθαλμοῖς τοὺς ὀφθαλμοὺς αὐτοῦ. καὶ ταῦτα μὲν Ιερεμίας εἶπε· τυφλωθεὶς δὲ καὶ ἀχθεὶς εἰς Βαβυλῶνα, ταύτην οὐκ εἶδε καθὼς Ιεζεκίηλος [c] προεῖπε.

γʹ. Ταῦτα μὲν οὖν, ἱκανῶς ἐμφανίσαι δυνάμενα τὴν τοῦ Θεοῦ [d] φύσιν τοῖς ἀγνοοῦσιν, εἰρήκαμεν, ὅτι ποικίλη τέ ἐστι καὶ πολύτροπος, καὶ πάντα καθ᾽ ὥραν ἀπαντᾷ τεταγμένως, ἅ τε δεῖ γενέσθαι [e] προλέγει· τήν τε τῶν ἀνθρώπων ἄγνοιαν καὶ ἀπιστίαν, ὑφ᾽ ἧς οὐδὲν [f] προϊδεῖν ἐάθησαν τῶν ἀποβησομένων, ἀφύλακτοι δὲ ταῖς συμφοραῖς παρεδόθησαν, ὡς ἀμήχανον αὐτοῖς εἶναι τὴν ἐξ αὐτῶν πεῖραν διαφυγεῖν.

δʹ. Οἱ μὲν οὖν ἐκ τοῦ Δαυίδου γένους βασιλεύσαντες οὕτως κατέστρεψαν τὸν βίον, εἴκοσι μὲν καὶ εἷς γενόμενοι μέχρι τοῦ τελευταίου βασιλέως, ἔτη δὲ πάντες βασιλεύσαντες πεντακόσια καὶ δεκατέσσαρα καὶ μῆνας ἓξ [g] καὶ ἡμέρας δέκα· ἐξ ὧν εἴκοσι τὴν ἀρχὴν κατέσχεν ὁ πρῶτος αὐτῶν βασιλεὺς Σάουλος, οὐκ ἐκ τῆς αὐτῆς φυλῆς ὑπάρχων.

εʹ. Ὁ δὲ Βαβυλώνιος πέμπει τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Ναβουζαρδάνην εἰς Ιεροσόλυμα, συλήσοντα τὸν ναόν· προστάξας ἅμα καὶ καταπρῆσαι αὐτόν τε καὶ τὰ βασίλεια, τήν τε πόλιν εἰς ἔδαφος καθελεῖν, καὶ τὸν λαὸν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν μεταστῆσαι. ὃς, γενόμενος ἐν τοῖς Ιεροσολύμοις [h] ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, συλᾷ τε τὸν ναὸν, καὶ βαστάζει τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ χρυσᾶ τε καὶ ἀργυρᾶ, καὶ δὴ καὶ τὸν μέγαν λουτῆρα, ὃν Σολομῶν ἀνέθηκεν· ἔτι γε μὴν τοὺς στύλους τοὺς χαλκοῦς, καὶ τὰς κεφαλὰς αὐτῶν, τάς τε χρυσᾶς τραπέζας καὶ τὰς λυχνίας. βαστάσας δὴ ταῦτα, ἀνῆψε τὸν ναὸν μηνὶ πέμπτῳ, [i] τῇ νουμηνίᾳ, ἑνδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας, ὀκτωκαιδεκάτῳ δὲ τῆς Ναβουχοδονοσόρου. ἐνέπρησε δὲ καὶ τὰ βασίλεια, καὶ τὴν πόλιν [k] κατέστρεψεν. ἐνεπρήσθη δὲ ὁ ναὸς [l] μετὰ τετρακόσια ἔτη καὶ ἑβδομήκοντα, καὶ μῆνας ἕξ, καὶ δέκα ἡμέρας, ἀφ᾽ οὗ κατεσκευάσθη· τῇ δ᾽ ἐξ Αἰγύπτου μεταναστάσει τοῦ λαοῦ τότε ἦν ἔτη χίλια ἑξηκονταδύο, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τοῦ δὲ κατακλυσμοῦ μέχρι τῆς τοῦ ναοῦ πορθήσεως, χρόνος ἦν ὁ πᾶς ἐτῶν [m] χιλίων ἐννακοσίων πεντήκοντα ἑπτὰ, [n] μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα· ἐξ οὗ δὲ ἐγεννήθη Ἀδάμος μέχρι τῶν περὶ τὸν ναὸν συμβάντων, ἔτη εἰσὶ

ejus & amicos è veſtigio mactari in conſpectu ipſius Sedeciæ aliorumque captivorum. Dein cum Sedeciam luminibus privaſſet, catenis vinctum Babylonem uſque duxit. Atque iſta ei acciderunt, quæ ab Hieremia & Jezecielo erant ipſi prædicta; quòd captus ad Babylonium adducetur, & præſens præſentem ore alloquetur, & oculis *ſuis* oculos ejus videbit. iſta quidem etiam Hieremias loquutus eſt: occœcatus vero & Babylonem perductus eam non vidit, ſicuti Jezecielus prædixit.

Sedeciam excæcatum catenisque vinctum ſecum Babylonem duxit Nabuchodonoſorus. 4 Regum, c. 39.

Hieremiæ & Jezecieli complentur vaticinia. Jer. c. 32. & c. 34. & Ezech. c. 12.

3. Et hæc quidem narravimus, ut Dei natura ſatis explorata ſit *rerum divinarum* imperitis; quod *ſcilicet* varia eſt & multimoda, & omnia ſtatis temporibus & ordine ſervato eveniunt, eáque prædicit quæ eventura ſunt: utque hominum inſcitia & incredulitas perſpectæ habeantur, quibus præpediti ſunt quo minus cauſas futuras proſpiciant, ſed ex improviſo in calamitates incidunt, nulla data ex earum periculo evadendi via.

4. Atque ita ſane Davidici generis reges vitam finiverunt: numero quidem unus & viginti, *à primo* ad regem ultimum uſque; regnarunt autem univerſi annos quingentos & quatuordecim, menſes ſex, & dies decem: ex quibus Saulus, rex illorum primus, principatum tenuit annos viginti, cum tamen ex eadem *cum cæteris* tribu non fuerit.

Quot & quamdiu reges Hieroſolymis regnarint.

5. Porro Babylonius copiarum præfectum Nabuzardanem mittit Hieroſolyma, ut templum *ornamentis ſuis* ſpoliaret: mandavitque, ut illi ignem ſubjiceret regiæque, ac *præterea* urbem ſolo æquaret, & populum transferret in Babyloniam. Qui, cum Hieroſolyma veniſſet anno regni Sedeciæ undecimo, & templum diripit, & vaſa Dei aurea argenteaque exportat, & labrum quoque magnum à Solomone dedicatum; ut & columnas æreas cum ſuis capitulis, & menſas aureas atque candelabra. His itaque ſublatis, templum incendit menſe quinto, die primo, anno regni Sedeciæ undecimo, regni vero Nabuchodonoſori XVIII. deinde & regiam igni cremavit, & urbem evertit. Incenſum autem eſt templum anno quadringenteſimo ſeptuageſimo, menſe ſexto, die decimo, poſtquam conditum fuerat: à populi vero ex Ægypto migratione, anni tunc mille effluxerant & ſexaginta duo, menſes ſex, & dies decem. Tempus autem omne, quod à diluvio uſque ad templi devaſtationem interceſſit, annorum erat mille nongentorum quinquaginta ſeptem, menſium ſex, & dierum decem: ab Adamo vero condito uſque ad ea quæ templo acciderant, anni *elapſi* ſunt

Templi direptio & conflagratio. 4 Regum, c. 25. Jer. 52.

---

[a] Ορῶντος αὐτοῦ τε Σεδεκίου καὶ τῶν *Big. Samb. Hen. & Busb.* ὁρῶντος αὐτοῦ τοῦ Σεδ. *Vat.* ὁρῶντος Σεδεκίου καὶ τῶν *Gall.* 1. [b] Ita *MSS.* quVet. *Interpr.* αἱ προφῆται προεφήτευσαν in *Editis.* Verba *Hieremiæ* exſtant *cap.* 32. v. 4. *Babyloniæ regi in manum dabitur, cumbie præſens præſentem & ore alloquetur & oculis aſpiciet.* & *cap.* 32. v. 4. *captus ei traderis, & oculis iſtis Babyloniæ regis oculos videbis, & ille te ore ſuo alloquetur, ibiſque Babylonem.* iſta vero *Jezecieli* occurrunt *cap.* 12. v. 13. *cum Babylonem in Chaldæam terram erducam, quam neque videbit, & ibi morietur.* [c] Εἶπε *Vat.* [d] Alii diſtinguunt poſt φύσιν, & non poſt ἀγνοουμένοις. [e] Προλέγων *Big. Samb. & Vat.* [f] Sic *MSS.* προϊδεῖν οὐδὲν ἰάθησαν in *Editis.* [g] Ἡμέρας ιϛʹ. *Vat. Hen. Busb. & Zonar.* [h] Ἐν δυοδεκάτῳ ἔτει τῆς Σεδεκίου βασιλείας calamitatem illam accidiſſe dicit *Clemens Alexandrinus* in *Stromatum* lib. 1. p. 329. rectius, (ut inquit *Uſſerius* in *Chronol. S.* p. 26.) quam *Joſephus.* [i] Juxta *Chronic. Alex.* p. 135. *menſe quinto, die nono, anno decimo nono Nabuchodonoſori,* prout in *S. Literis.* Hinc *Bernardus* (ut puto) in ora libri ſui reſcribi jubet, vel ἐνάτῃ ex *Miſnicis,* vel δεκάτῃ ex *Jerem.* c. LII. v. 12. Verum *S. Petitus* in *Animadverſ.* ἀνεκδότοις (ex αἰλών. l. 7. c. 16.) *Joſephum* reliquiſſe conjicit, τῇ θʹ. Λώου μην. ιαʹ. ἔτει τοῦ Σεδ. unde, ſcribarum incuria litera λ in ν mutata, poſtea formata fuerit vox νουμηνίᾳ. [k] Κατέσκαψεν *Vat. Hen. & Busb.* [l] Juxta quoſdam *Epiphanii* libros μετὰ τριακόσια. dein ϛ μηνὸς εʹ. καὶ δέκα ἡμέρας reſcribit *Petitus.* & mox infra v. 40. μηνὸς εʹ. ἡμέρας δέκα. [m] Ita in omnibus *MSS.* tam *Græcis* quam *Latinis* & *Zonara.* χιλίων ἐννακοσίων πεντήκοντα, μῆν ἕξ, ἡμερῶν δέκα in *Editis.* *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2. p. 1002.) legi jubet, χιλίων ὀκτακοσίων πεντήκοντα ἐννέα. Videſis *Hottingerum* in *Hiſt. Sacr.* p. 347. [n] Illa μηνῶν ἕξ, ἡμερῶν δέκα delet *Petitus.* & mox p. 450. v. 1. ſcribit μηνὸς εʹ. ἡμέρας δέκα.

ſunt ter mille quingenti tredecim, menſes ſex, & dies decem. Et quidem tantus erat horum annorum numerus: quæcunque vero acta fuerint, prout ſingula evenerant, explicavimus. Porro militiæ regis Babyloniorum præfectus, cum Hieroſolyma à fundamentis diruiſſet, & populum tranſtuliſſet, captivos fecit Saream ſummum pontificem, & Sophoniam ſecundarium pontificem, & duces templi cuſtodes (iſti autem tres erant) & eunuchum militibus præfectum, & ſeptem de Sedeciæ amicis, ejuſque ſcribam, & alios duces ſexaginta: quos omnes una cum vaſis *è templo* direptis ad regem deportavit in Reblatham Syriæ urbem. Atque illic rex pontifici & ducibus capita amputari juſſit: captivos vero *reliquos* omnes & in iſtis Sedeciam ipſe Babylonem duxit. Quin & vinctum ſecum deduxit Joſadochum ſummum pontificem, filium Sareæ ſummi pontificis, quem ad Reblatham Syriæ urbem Babylonius occidit, ut jam ante memoravimus.

Series ſummorum pontificum à templi conditu uſque ad ejus conflagrationem.

6. Quum vero genus regum recenſuimus, & quinam fuerint indicavimus, quotque annos vixerint regnarintque, neceſſarium etiam viſum eſt dicere, quibus nominibus ſummi pontifices appellabantur, quique ſub regibus pontificatum obierunt. Et quidem primus omnium in templo, à Solomone exſtructo, pontifex erat Sadocus: ei vero in honorem filius ejus Achimas ſucceſſit, & poſt Achiman Azarias: hunc autem Joramus, Joramum vero Iſus, eumque Axioramus excepit: huic autem proximus Phideas, & Phideæ Soudeas, Soudeæ vero Juelus, & Juelo Jothamus, & Jothamo Urias, & Uriæ Nerias, & Neriæ Odeas; hunc vero ſequutus eſt Sallumus, & Sallumum Elcias, & Elciam Sareas, & hunc demum Joſadocus, Babylonem in captivitatem ductus. Illi omnes, filii poſt patres, pontificatum acceperunt.

Mors Sedeciæ.

7. Rex autem Babylonem reverſus Sedeciam, uſque dum moreretur, in carcere concluſum tenebat. cumque ipſum magnifice ſepeliſſet, vaſa, quibus Hieroſolymorum templum ſpoliaverat, diis dicavit ſuis: populum vero in Babyloniæ regione collocavit, atque pontificem è vinculis exemit.

[a] τετρακισχίλια πεντακόσια δεκατρία, μῆνες ἕξ, ἡμέραι δέκα. τοσοῦτον μὲν οὖν τὸ τούτων τῶν ἐτῶν πλῆθος· ὅσα δὲ ἐπράχθη, καθ' ἕκαστον τῶν συμβεβηκότων δεδηλώκαμεν. ὁ δὲ στρατηγὸς τοῦ [b] Βαβυλωνίων βασιλέως, κατασκάψας τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν λαὸν μεταναστήσας, ἔλαβεν αἰχμαλώτους, τὸν ἀρχιερέα [c] Σαρέαν, καὶ τὸν [d] μετ' αὐτοῦ ἱερέα [e] Σοφονίαν, καὶ τοὺς φυλάσσοντας τὸ ἱερὸν ἡγεμόνας, τρεῖς δὲ ἦσαν οὗτοι, καὶ τὸν ἐπὶ τῶν [f] ὁπλιτῶν εὐνοῦχον, καὶ τοὺς φίλους τοῦ Σεδεκίου ἑπτά, καὶ τὸν γραμματέα αὐτοῦ, καὶ ἄλλους ἡγεμόνας ἑξήκοντα· οὓς ἅπαντας, μεθ' ὧν ἐσύλησε σκευῶν, ἐκόμισε πρὸς τὸν βασιλέα εἰς [g] Ῥεβλαθὰν πόλιν τῆς Συρίας. ὁ δὲ βασιλεύς, τοῦ μὲν ἀρχιερέως καὶ τῶν ἡγεμόνων ἐκέλευσεν ἐκεῖ τὰς κεφαλὰς ἀποτεμεῖν· αὐτὸς δὲ πάντας τοὺς αἰχμαλώτους καὶ τὸν Σεδεκίαν ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. δέσμιον δ' [h] ἐπήγετο καὶ [i] Ἰωσάδωκον τὸν ἀρχιερέα, ὄντα υἱὸν Σαρέα τοῦ ἀρχιερέως, ὃν ἀπέκτεινεν ὁ Βαβυλώνιος ἐν [k] Ῥεβλαθᾷ πόλει τῆς Συρίας, ὡς καὶ πρότερον ἡμῖν δεδήλωται.

ϛʹ. Ἐπεὶ δὲ τὸ γένος διεξήλθομεν τῶν βασιλέων, καὶ τίνες ἦσαν δεδηλώκαμεν καὶ τοὺς χρόνους αὐτῶν, ἀναγκαῖον ἡγησάμην καὶ τῶν ἀρχιερέων εἰπεῖν τὰ ὀνόματα, καὶ τίνες ἦσαν οἱ τὴν ἀρχιερωσύνην [l] καταδέξαντες ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι. πρῶτος μὲν οὖν [m] Σάδωκος ὁ ἀρχιερεὺς ἐγένετο τοῦ ναοῦ, ὃν Σολομὼν ᾠκοδόμησε. μετ' αὐτὸν δ' ὁ υἱὸς Ἀχιμᾶς διαδέχεται τὴν τιμήν, [n] καὶ μετὰ Ἀχιμᾶν [o] Ἀζαρίας. τούτου δὲ [p] Ἰώραμος, τοῦ δὲ Ἰωράμου [q] Ἴσος, μετ' αὐτὸν [r] δὲ [s] Ἀξιώραμος. τούτου δὲ Φιδέας, τοῦ δὲ Φιδέα [t] Σουδέας, τοῦ δὲ Σουδέα [u] Ἰούηλος, τοῦ δὲ Ἰουήλου Ἰώθαμος, Ἰωθάμου δὲ Οὐρίας, Οὐρίου δὲ Νηρίας, τοῦ δὲ Νηρία [x] Ὠδέας, τούτου δὲ [y] Σαλλοῦμος, Σαλλούμου δὲ Ἐλκίας, [z] Ἐλκία δὲ Σαρέας, τοῦ δὲ Ἰωσάδωκος ὁ αἰχμαλωτισθεὶς εἰς Βαβυλῶνα. οὗτοι πάντες, παῖδες παρὰ πατρός, διεδέξαντο τὴν ἀρχιερωσύνην.

ζʹ. Παραγενόμενος δὲ εἰς Βαβυλῶνα ὁ βασιλεὺς Σεδεκίαν μὲν εἶχεν, ἄχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν, ἐν εἱρκτῇ. θάψας δὲ αὐτὸν βασιλικῶς, τὰ σκεύη, τὰ ἐκ [a] τοῦ Ἱεροσολύμων συληθέντα ναοῦ, ἀνέθηκε τοῖς ἰδίοις θεοῖς· τὸν δὲ λαὸν [b] κατῴκισεν ἐν τῇ Βαβυλωνίτιδι χώρᾳ, τὸν δ' ἀρχιερέα ἀπέλυσε τῶν δεσμῶν.

---

a Τετρακισχίλια *Samb.* & *Gall.* 2. τετρακισχίλια πεντακόσια δεκατρία *Big.* probante *Iſ. Voſſio* in *Chronol. S.* p. 129. b Τῶν ante Βαβυλωνίων delevimus, quod deſideretur in *MSS.* c Σαρέαν *Big.* & *Samb.* Σαρίαν *Vat.* quomodo *Samb.* & *Big.* v. 15. Σιδαῖον in *aliquibus MSS.* Σαραίαν in *S. Literis*, 4 *Regum*, c. 25. v. 18. d Ita *Big.* & *Samb.* μετ' αὐτὸν in cæteris. e Sic *Vat.* & *S. Literæ.* Σεφονίαν in *Editis Aliiſque.* In *Epiphanii* libris *Joſedech* dicitur. f Eo modo in omnibus *MSS.* nec aliter legebat *Epiphan.* πλείστων perperam in *Editis*, forſan pro πολεμιστῶν. qua voce utuntur LXXII. *Jer.* c. 52. g Σελαμαθὰ *Samb.* & *Gall.* 1. Σαβολαθὰ *Vat.* Σαραβαθὰ *Gall.* 2. h Sic *Big. Samb. Hen.* & *Bas.* ἐπήγαγε in *Editis Aliiſque.* i Ita *Big.* & *Samb.* Ιωσάδακον cæteris. Ιωσεδέκον LXXII. k Hic loci Αρβαθὰ *Samb.* Αρβαθὰ *Big.* & *Vat.* Αραμάθα *Gall.* 1. 2. l Καταδεξάμενοι in omnibus *MSS.* m Ita cum *Big.* & *Samb.* prout ſupra, l. 8. p. 335. v. 20. Σαδοῦκος in *Editis Aliiſque.* n Καὶ μετ' αὐτὸν *Vat.* o Ναζαρίας *Big.* & *Samb.* pro Αζαρίας, litera ν attracta ex voce præcedente. p Quoniam poſt *Azariam* in *Seder Olam* ſequuntur *Joahaz* & *Jehojarib*, forſan *Joramus* & *Iſus* apud *Joſephum* ita commutandi, ut hic illi anteponendus. Nam *Iſus* non male reſpondebit *Joahaz*, qui contractiore pronunciatione in *Iſum* forte demigravit, ut & *Jehojarib* in *Joram.* *Selden. de Succ. in Pontif. Ebr.* q Ἰωὰ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. Ιος *Bas.* & *Hen.* Ωσις reponi jubet *S. Petitus.* r Illud δὲ ex *MSS.* ſ Τούτου δὲ Αραιωράμου *Big.* τοῦ δὲ Αξιωράμου *Samb.* & *Gall.* 1. 2. Verum iſtud *Axiorami* nomen (ut inquit *Seldenus*) ſatis mirum eſt, & valde diſcrepat à *Jehoſaphat* in laterculo *Seder Olam.* Pro eo Ἰωσαφάτος malit *Montacutius* in *Apparatu*, p. 219. t Σουδαίας & mox Σουδαίου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Nonne & hic (inquit *Seldenus*) Σουδαίας pro Ιουδαίας, Ιωδαίας, aut ſimili vocabulo *Jehojadam* more *Helleniſtarum* denotante, irrepſit? In *Seder Olam* poſt *Jehoiada* & *Phadaia* (quibus in *Joſepho* ordine inverſo reſpondent *Phideas*, *Sudias*) ſequitur *Zedecias*, cujus ne veſtigium quidem in *Joſepho*, adeo ut hujus ſeries eam quæ eſt in *Seder Olam* deinceps uno ſemper anticipet. u Ita cum *Samb.* & *Gall.* 1. 2. & mox Ιουήλου, quod *Joël* apud *Seder Olam* proximius ſit Ιούηλος quam Ιοῦλος, quod in *Editis Aliiſque*, & dein Ιούλου. x Reſcribendum Ωσίας, quo nomine (inquit *Seldenus*) uti molliori *Hoſchajah* ſatis exprimitur, pro quo in *Jer.* 42. 1. *Oſaias* in *vulgata* ſubſtituitur. y Ita & mox Σαλλούμου in *Big. Samb.* & *Gall.* 1. Σαλλοῦμος & Σαλλούμου *Gall.* 2. & *Sallum* in *Epiphanii* libris. Σαλδοῦμος & Σαλδούμου in *Editis Aliiſque*, errore orto ex ſimilitudine literarum Δ & Λ. z Jam poſt *Elciam* deficit *Azarias*, qui eum ſequitur in *Seder Olam.* In *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. *Sareas* abeſt & locum ejus obtinet Αζαρος. In *Epiphanii* verſione *Aroch.* in *Vat. Hen.* & *Bas.* Αζαροσαρέας. quod forſan conflatum ex duobus nominibus. nam unum hic loci excidiſſe manifeſtum eſt ex *Joſephi* lib. xx. ubi octodecim fuiſſe ſcribit. Vide *Schottanum* in *Hiſt. S.* p. 2002. & *L. Cappellum* in *Chronol. S.* p. 278. ubi (ex collatione 1 *Chron.* 9. 11. & *Nehem.* 11. 11.) cenſet *Azariam* & *Serajam* unum eundemque eſſe. a Ita cum *Big.* & *Samb.* τῶν Ἱεροσολύμων in *Editis Aliiſque.* b Sic *MSS.* κατῴκισεν in *Editis.*

ΚΕΦ. θʹ.

Ὡς Ναβουζαρδάνης τοῖς Ἰουδαίοις καταλειφθεῖσι Γοδολίαν ἐπέστησεν· ὃν μετ' οὐ πολὺ Ἰσμαῆλος ἀπέκτεινε. καὶ ὡς Ἰωάννης, φυγαδευθέντος Ἰσμαήλου, μετὰ τοῦ λαοῦ ἀπῆρεν εἰς Αἴγυπτον· οὓς Ναβουχοδονόσορος, στρατεύσας ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους, ἔλαβεν αἰχμαλώτους καὶ ἀπήγαγεν εἰς Βαβυλῶνα.

Ὁ δὲ στρατηγὸς Ναβουζαρδάνης, αἰχμαλωτίσας τὸν τῶν [a] Ἰουδαίων λαὸν, τοὺς πένητας καὶ αὐτομόλους ἐκεῖ κατέλιπεν, ἀποδείξας αὐτῶν ἡγεμόνα [b] Γοδολίαν ὄνομα, [c] Αἰκάμου παῖδα τῶν εὖ γεγονότων, ἐπιεικῆ καὶ δίκαιον. ἐπέταξε δ' αὐτοῖς τὴν χώραν [d] ἐργασαμένοις, τῷ βασιλεῖ [e] τελέσειν φόρον ὡρισμένον. Ἱερεμίαν δὲ τὸν προφήτην λαβὼν ἐκ τῆς εἱρκτῆς ἔπεισεν εἰς Βαβυλῶνα σὺν αὐτῷ παραγενέσθαι· κεκελεῦσθαι γὰρ ὑπὸ τοῦ βασιλέως πάντ' αὐτῷ χορηγεῖν· εἰ δὲ τοῦτο μὴ βούλεται, δηλοῦν αὐτῷ ποῦ μένειν διέγνωκεν, ἵνα τοῦτο [f] ἐπιστείλῃ τῷ βασιλεῖ. ὁ δὲ προφήτης, οὔτ' ἕπεσθαι ἤθελεν, οὔτ' ἀλλαχόσε που μένειν· [g] ἡδέως δ' εἶχεν ἐπὶ τοῖς [h] ἐρειπίοις τῆς πατρίδος, καὶ τοῖς ταλαιπώροις αὐτῆς διαζῆσαι λειψάνοις. γνοὺς δ' αὐτοῦ τὴν προαίρεσιν ὁ στρατηγὸς, τῷ Γοδολίᾳ προστάξας, ὃν [i] κατέλιπεν, πᾶσαν αὐτοῦ ποιεῖσθαι πρόνοιαν [k] καὶ χορηγίαν ὅσων ἂν δέηται· δωρησάμενος δὲ αὐτὸν δωρεαῖς πολυτελέσιν, ἀπέλυσε. καὶ Ἱερεμίας μὲν [l] κατέμεινεν ἐν πόλει τῆς χώρας [m] Μασφαθᾷ καλουμένῃ, παρακαλέσας τὸν Ναβουζαρδάνην, ἵν' αὐτῷ συναπολύσῃ τὸν μαθητὴν Βαροῦχον, [n] Νηροῦ δὲ παῖδα, ἐξ ἐπισήμου σφόδρα οἰκίας ὄντα, καὶ τῇ [o] πατρῴᾳ γλώττῃ διαφερόντως πεπαιδευμένον.

βʹ. [p] Ναβουζαρδάνης μὲν ταῦτα διαπραξάμενος, [q] ὥρμησεν εἰς Βαβυλῶνα. οἱ δὲ πολιορκουμένων Ἱεροσολύμων [r] φυγόντες, διασκεδασθέντες κατὰ τὴν χώραν, ἐπειδὴ τοὺς Βαβυλωνίους ἤκουσαν ἀνακεχωρηκότας, καὶ λείψανά τινα καταλελοιπότας ἐν τῇ τῶν Ἱεροσολύμων γῇ, καὶ τοὺς ταύτην ἐργασομένους, συλλεχθέντες πανταχόθεν, ἧκον πρὸς τὸν Γοδολίαν εἰς [s] Μασφαθάν. ἡγεμόνες δὲ ἦσαν [t] ἐπ' αὐτοῖς, [u] Ἰωάννης υἱὸς [x] Καρέου, καὶ [y] Ἰεζανίας, καὶ Σαρέας, καὶ ἕτεροι πρὸς τούτοις. ἐκ δὲ τοῦ βασιλικοῦ γένους, ἦν τις Ἰσμαῆλος, πονηρὸς ἀνὴρ καὶ δολιώτατος· ὃς, πολιορκουμένων τῶν [z] Ἱεροσολύμων, ἔφυγε πρὸς τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα [a] Βααλείμ, καὶ [b] συνδιῆγεν αὐτῷ τὸν χρόνον ἐκεῖνον. τούτους τοίνυν γενομένους αὐτοῦ Γοδολίας ἔπεισε μένειν αὐτίκα μηδὲν δεδιότας τοὺς Βαβυλωνίους. γεωργοῦντας γὰρ τὴν χώραν οὐδὲν πείσεσθαι δεινόν. ταῦτ' ὀμνὺς αὐτοῖς διεβεβαιοῦτο· καὶ [c] προστάτην αὐτὸν ἔχειν λέγων, ὥστε, εἴ τις

CAP. IX.

Quomodo Nabuzardanes Judæis relictis Godoliam præfecit; quem non multo poſt Iſmaëlus occidit. Utque Joannes, Iſmaëlo in fugam conjecto, cum populo in Ægyptum abiit; quos Nabuchodonoſorus, cum expeditionem ſuſcepiſſet in Ægyptios, captivos fecit, & in Babylonem abduxit.

Nabuzardanes iis quos in terra Judææ reliquerat Godoliam præfecit. 4 Regum, c. 25. Jer. c. 39. c 40. &c. 52.

NAbuzardanes autem imperator, cum populum Judaïcum *ſortis melioris* captivum abduxiſſet, pauperes & transfugas ibi reliquit; duce illis præpoſito, nomine Godolia, Aicami viri nobilis filio, æquo & juſto. Illis vero imperavit, ut ex agris, cum eos coluiſſent, certum tributum regi penderent. Hieremiæ quoque vati, è carcere ad ſe accito, ſuaſit ut ſecum Babylonem iret; (regem enim mandaviſſe ut omnia ei præberet) ſin vero nolit, diceret ubinam habitare ſtatuerat, ut regem literis ea de re certiorem faceret. At vates nec eum ſequi volebat, nec ullibi terrarum habitare; ſed contentus erat vitam agere inter ruinas patriæ & miſerrimas ejus reliquias. Imperator autem, cognita ejus voluntate, cum Godoliæ ibi *cum imperio* relicto præcepiſſet ſummam ei curam adhibere, & quicquid deſideraret *ei* ſuppeditare, eumque muneribus ampliſſimis ornaſſet, quocunque vellet ire permiſit. Et quidem Hieremias commoratus eſt in iſtius regionis urbe, quæ Maſphatha dicitur, Nabuzardane *prius* exorato, ut ſecum è carcere dimitteretur diſcipulus *ejus* Baruchus, Neri filius, ex illuſtri domo, & in patria lingua egregie doctus.

Hieremiam ſolvit. Jer. c. 40.

Judæi diſſipati veniunt ad Godoliam. Jer. c. 40.

8. Cum autem iſta feciſſet Nabuzardanes, Babylonem ire contendit. At illi, qui obſeſſis Hieroſolymis diffugerant, per regionem fuſi diſperſique, poſtquam Babylonios diſceſſiſſe audiverunt, nonnulloſque reliquiſſe, qui in Hieroſolymorum terra ſupererant, quibuſque datum erat ut ei culturam adhiberent, undique Maſphatham convenerunt ad Godoliam. Illorum autem duces erant, Joannes Careæ filius, & Jezanias, & Sareas, præterque illos alii. Porro quidam erat Iſmaëlus ex ſtirpe regia, homo improbus & aſtutiſſimus; qui dum Hieroſolyma obſiderentur fuga dilapſus eſt ad Baalim Ammanitarum regem, & cum eo per illud tempus habitabat. Illis igitur, qui eò venerant, ſuaſit Godolias ut *ibi* manerent, poſito in præſens omni Babyloniorum metu. agriculturæ enim operam dantes nihil mali paſſuros eſſe. Iſta illis jurejurando confirmavit, adjiciens, eos ſe pro defenſore habere, adeo ut, ſi cui

---

a Ἑβραίων *Big. Samb. Vat.* & *Vet. Interpr.* b Γοδαλίαν *Samb.* & *Gall.* 1. c Ἰκάμου *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. Ἀχικάμου *Vat.* forſan ex LXXII. d Ἐργαζομένοις *Big. Samb. Vat. Hen.* & *Busb.* e Τελεῖν *Vat. Hen.* & *Busb.* f Ἐπιστελῇ *Vat.* g Ἡδέως δ' ἔχειν *Vat. Hen.* & *Busb.* Sed libenter habere dixit, *Epiphan.* h Ita in *plerisque MSS.* ἐρειπίοις in *Editis Aliiſque.* i Κατέλιπεν, αὐτίκα πᾶσαν *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. k Καὶ χορηγεῖν *Vat.* & forſan *Epiphanius.* l Εἰς Δανὰν poſt κατέμεινεν inſerunt *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. εἰς Ἀδανὰν *Vat.* *Manſit apud Godoliam* in verſione *Epiphanii.* καὶ ἦλθε πρὸς Γοδολίαν LXXII. *Jer.* 40. v. 6. m Μασφαθῇ in *plerisque MSS.* *Maſphas* in *Epiphanii* libris. Μασσηφὰθ aut Μασσηφὰ LXXII. n Νηρίου LXXII. o Πατρίῳ *Big. Vat. Hen.* & *Busb.* p Ναβουζαρδάνης δὲ ταῦτα *Vat.* q Ὥρμησεν ὡς εἰς *Baſ.* & *Big.* r Ita in *Vet. Interpr.* & omnibus *MSS.* præter *Hen.* & *Busb.* in *Editis*, φυγόντες· ἐπειδὴ τοὺς Β. ἤ. ἀνακεχωρηκότας, συλλεχθέντες &c. ſ Μασφαθὴν *Big.* Μασσιφαθὴν *Samb.* Μασσιφάθην *Gall.* 1. 2. t Ἐν αὐτοῖς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. u Ita in *Editis* & *Aliis.* Ἰωάνης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. In quibuſdam *Epiphanii* libris *Joad.* Ἰωνὰς aut Ἰωάννας aut Ἰωνάναν LXXII. *Johanan* in *Verit. Hebr.* x Καρέου *Big.* & *Samb.* Καρὴθ aut Καρηὲ aut Καρὲ LXXII. y Ita & LXXII. Ἰωαζανίας *Big. Samb.* & *Vat.* ut & Σαρέας & Ἰωαζανίας *Big.* & *Samb.* inverſo ordine. z Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ἱεροσολυμιτῶν in *Editis.* a Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. favente *Epiphanio*, qui habet *Bachalim* aut *Vachalim.* Βαάλιν in *Editis Aliiſque.* Βελισσὰ aut Βελισὰ LXXII. *Bahalis* in *Verit. Hebr.* b Συνδιῆγεν *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. c Ita *Samb.* & *Gall.* 1. atque ita forſan legerit *Epiphan.* qui vertit, *& hæc quoque juramento firmavit, adjiciens quia & ſolatium cunctis præberet, & ſi quis ab alio gravaretur, illius mereretur auxilium:* *ſuaſitque* &c. καὶ πρὸς ταύτην λέγων αὐτὴν ἔχειν ὥστ' εἴτις in *Editis Aliiſque.*

Godolia Judæis bene conſulit. Jer. c. 40.

cui moleſtia crearetur, mature ei ſubveniretur; idque eis conſilii dedit ut urbes quaſcunque vellent habitatum irent, & *aliquot* cum ſuis mitterent, eaſque à fundamentis excitarent & incolerent: præmonuitque ut pararent, dum tempus eſſet, & frumentum & vinum & oleum, ne egerent quo hyeme veſcerentur. Hæc ad illos loquutus, dimiſit *eos* ad regionis loca, prout cuique viſum fuerit, habitanda.

3. Cum autem ad gentes Judææ finitimas fama perlatum eſſet, quod Godolias omnes, è fuga ad eum reverſos, magna humanitate exceperit, terramque agros colentibus ea lege occupari ſiverit, ut *certum* Babylonio tributum penderent, ex illis etiam concurſus fiunt ad Godoliam, & regionem incoluerunt. Porro Joannes & qui cum eo erant duces, cum animadvertiſſent terram * *pace regi*, & Godoliæ benignitatem & humanitatem *perſpectam habuiſſent*, valde eum dilexerunt; dicebantque Baalim Ammanitarum regem miſſurum eſſe Iſmaëlum, qui ei dolo latenterque mortem inferret, ut ipſe Iſraëlitis imperaret. illum enim è genere regio ortum eſſe. Cæterum ipſum inſidiis liberatum iri ajebant, ſi eis permittat Iſmaëlum occidere, utpote nemine præterea conſcio futuro. Vereri enim ſe adjiciebant, ne, ipſo ab illo interfecto, funditus pereant populi Iſraëlitarum reliquiæ. Is vero ſe illis fidem non habere fatebatur, qui hujuſmodi inſidias ſibi ab homine beneficiis à ſe affecto paratas detulerunt. haud enim eſſe veriſimile, eum, qui in tanta rerum inopia nihil non eorum, quorum opus habuit, *à ſe* conſecutus eſt, adeo ingratum in benefactorem ſuum & impium inveniri, ut, cui ſcelus foret inſidiis ab aliis circumventum non ſervaſſe, is ſtuderet quæreretque manu ſua illius cædem patrare. At vero ſi hæc pro veris habenda, ſatius eſſe dicebat ut ipſe ab illo perimeretur, quam ut hominem occideret, qui ad ipſum confugerat, ſuamque ſalutem ejus fidei commiſerat & apud eum quaſi ſequeſtrem depoſuiſſet.

Judæorum principes fruſtra Godoliam monent de inſidiis ei paratis ab Iſmaëlo. Jer. c. 40.

4. Et quidem Joannes & qui cum eo erant duces, cum hoc Godoliæ perſuadere non potuiſſent, *ab eo* diſceſſerunt. at triginta poſt diebus in urbem Maſphatham ad Godoliam venit Iſmaëlus, & cum eo viri decem, quos cum ſplendidæ menſæ adhibuiſſet, eiſque lautia dediſſet, ebrius factus eſt, dum Iſmaëlum ejuſque comites magna hilaritate excipit. Iſmaëlus autem, eum ita ſe habentem conſpicatus, vinoque gravem in ſtuporem & ſomnum immerſum, ipſe cum amicis ſuis derepente *à menſa* ſurrexit, & Godoliam interficit, & quotquot ei in convivio accumbebant. Et ſtatim ab hac illorum cæde nocte egreſſus, Judæos omnes

Godoliæ aliorumque cædes nefaria. Jer. c. 41.

ἐνοχλοίη, τεύξεσθαι τῆς προθυμίας, [a] καὶ συνεβούλευε κατοικεῖν εἰς ἣν ἕκαστος βούλεται πόλιν, [b] ἀποστέλλειν τε μετὰ τῶν ἰδίων, καὶ ἀνακτίζειν τὰ ἐδάφη, καὶ [c] κατοικεῖν· προεῖπέ τε παρασκευάζεσθαι αὐτοὺς, ἕως ἔτι καιρός ἐστι, [d] σῖτόν τε καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον, ὅπως ἔχωσι διὰ τοῦ χειμῶνος τρέφεσθαι. ταῦτα διαλεχθεὶς πρὸς αὐτοὺς, ἀπέλυσε [e] διάγειν τῆς χώρας εἰς ὃν ἕκαστος ἐβούλετο τόπον.

γ'. Διαδραμούσης δὲ φήμης εἰς τὰ περὶ τὴν Ἰουδαίαν ἔθνη, ὅτι τοὺς ἀπὸ τῆς φυγῆς παρ' αὐτὸν ἐλθόντας Γοδολίας ἐδέξατο φιλανθρώπως, καὶ τὴν γῆν αὐτοῖς γεωργοῦσι κατοικεῖν ἐφῆκεν, [f] ἐφ' ᾧ τελέσειν φόρον τῷ Βαβυλωνίῳ, συνέδραμον [g] καὶ αὐτοὶ πρὸς τὸν Γοδολίαν, καὶ τὴν χώραν κατῴκησαν. κατανοήσαντες δὲ τὴν χώραν, καὶ τὴν τοῦ Γοδολίου χρηστότητα καὶ φιλανθρωπίαν, Ἰωάννης καὶ οἱ μετ' αὐτοῦ ἡγεμόνες, ὑπερηγάπησαν αὐτὸν, καὶ [h] Βααλεὶμ τὸν τῶν Ἀμμανιτῶν βασιλέα ἔλεγον [i] πέμψειν Ἰσμαῆλον [k] ἀποκτενοῦντα αὐτὸν δόλῳ [l] καὶ κρυφίως, ὅπως αὐτὸς ἄρχῃ τῶν Ἰσραηλιτῶν· ἔστι γὰρ [m] αὐτὸν ἐκ τοῦ γένους τοῦ βασιλικοῦ. ῥύεσθαί γε μὴν ἔλεγον αὐτὸν τῆς ἐπιβουλῆς, ἂν αὐτοῖς [n] ἐφῇ κτεῖναι τὸν Ἰσμαῆλον, ὡς οὐδενὸς γνωσομένου. δεδιέναι γὰρ ἔφασκον μὴ φονευθεὶς αὐτὸς ὑπ' ἐκείνου, παντελὴς ἀπώλεια γένηται τῶν [o] ὑπολειπομένων τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν ἰσχύος. ὁ δ' [p] ἀπιστεῖν αὐτοῖς ὡμολόγει, κατὰ ἀνδρὸς εὖ πεπονθότος ἐπιβουλὴν τοιαύτην [q] ἐμφανίσασιν. οὐ γὰρ [r] εἰκὸς εἶναι, παρὰ τηλικαύτην ἐρημίαν ὧν [ſ] ἔχρησε μὴ διαμαρτόντα, οὕτως πονηρὸν εἰς τὸν εὐεργετήσαντα καὶ ἀνόσιον εὑρεθῆναι, [t] ὥσθ' ᾧ μὲν ἀδίκημα τὸ μὴ ὑπ' ἄλλων [u] ἐπιβουλευόμενον σῶσαι, [x] σπουδάζειν δὲ αὐτὸν αὐτόχειρα ζητεῖν αὐτοῦ γενέσθαι. οὐ μὴν ἀλλ' εἰ ταῦτα ἀληθῆ [y] δεῖ δοκεῖν, ἄμεινον ἔφασκεν ἀποθανεῖν αὐτὸν [z] ὑπ' ἐκείνου μᾶλλον, ἢ καταφυγόντα πρὸς αὐτὸν ἄνθρωπον, καὶ πιστεύσαντα τὴν ἰδίαν σωτηρίαν, καὶ παρακαταθέμενον αὐτῷ, [a] διαφθεῖραι.

δ'. Καὶ ὁ μὲν [b] Ἰωάννης [c] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, μὴ δυνηθέντες πεῖσαι τὸν Γοδολίαν, ἀπῆλθον. χρόνου δὲ διελθόντος ἡμερῶν τριάκοντα, παραγίνεται πρὸς Γοδολίαν εἰς Μασφαθὰν πόλιν Ἰσμαῆλος, μετ' ἀνδρῶν δέκα, οὓς λαμπρᾷ τραπέζῃ καὶ ξενίοις ὑποδεξάμενος, εἰς μέθην προήχθη, φιλοφρονούμενος τὸν Ἰσμαῆλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. θεασάμενος δὲ οὕτως αὐτὸν ἔχοντα, καὶ βεβαπτισμένον εἰς ἀναισθησίαν καὶ ὕπνον ὑπὸ τῆς μέθης, ὁ Ἰσμαῆλος, ἀναπηδήσας μετὰ τῶν δέκα φίλων, ἀποσφάττει τὸν Γοδολίαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ κατακειμένους ἐν [d] τῷ συμποσίῳ. καὶ μετὰ τὴν τούτων ἀναίρεσιν, ἐξελθὼν νυκτὸς, ἅπαντας φονεύει

τοὺς

---

[a] Illud καὶ ex *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* [b] Ἀποστέλλειν *Big.* & *Samb à prima manu.* [c] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. κατοικεῖν προεῖπε παρασκευάζεσθαι δὲ αὐτοὺς in *Editis Aliiſque.* [d] Ita *Big.* & *Samb.* σῖτον δὲ in *cæteris.* [e] Διάγειν διὰ τῆς χώρας *Vat.* in *Editis* ita diſtinguitur, διάγειν τῆς χώρας, εἰς ὃν ἕκ. [f] Ἐφ' ᾧ τελέσουσι *Vat.* [g] Illud καὶ è *Big.* & *Samb.* [h] Βααλιμον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. in *Editis* Βααλιν. Vide pag. 451. v. 38. [i] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. πέμπειν in *Editis.* πέμψαι *Hen.* & *Busb.* [k] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. δόλῳ ἀποκτενοῦντα αὐτὸν *Hen.* & *Busb.* ἀποκτενοῦντα δόλῳ κρυφίως in *Editis Aliiſque.* [l] Illud καὶ inſerunt *Big. Samb* & *Gall.* 1. 2. [m] Αὐτὸν ex *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [n] Ita *Samb.* & *Busb.* ἐφ' ᾗ *Hen.* ἔφη in *Editis Aliiſque.* [o] Ὑπολελειμμένων *Big.* & *Samb.* [p] Illud ἀπιστεῖν ex *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. ὁ δὲ ἠπίστει αὐτοῖς κατ' ἄνδρα *Hen.* & *Busb.* [q] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2 ἐμφανίσειν in *cæteris* [r] Εἰκὸς εἶναι λέγων *Hen.* & *Busb.* [ſ] Ἔχρηζε *Big. Samb. Vat.* & *Gall.* 1. 2. [t] Ὡς τὸ μὲν ἀδίκημα, τὸ μὴ in *Edit. Baſ.* ὡς τὸ μὲν in *Edit. Gen.* ὡς τῷ μὲν in *MSS.* unde ex conjectura feci ὥσθ' ᾧ μὲν. [u] Ita *Big* & *Samb.* ἐπιβουλευόμενον *Vat.* ἐπιβουλευσομένων in *Editis.* [x] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. σπουδάσαι in *cæteris.* [y] Sic *MSS.* vel δεῖν δοκεῖν. in *Editis* δεῖν δοκεῖ. [z] Ita *Big. Samb. Hen.* & *Busb.* ἀπ' ἐκείνου in *reliquis.* [a] *Al.* φθεῖραι. [b] Ἰωάννας *Big.* & *Gall.* 1. Ἰωνάς *Samb.* Vide p. 451. v. 35. [c] Οἱ σὺν αὐτῷ τῶν ἡγεμόνων *Big.* & *Samb.* [d] Illud τῷ ex *MSS.* * Illa *pace regi* ex *Epiphanio* adjeci.

a Ἐν

τοὺς ἐν τῇ πόλει Ἰουδαίους, καὶ τοὺς ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων καταλειφθέντας [a] ἐν αὐτῇ τῶν στρατιωτῶν. τῇ δ' ἐπιούσῃ μετὰ δώρων ἧκον [b] πρὸς Γοδολίαν τῶν ἀπὸ τῆς χώρας ὀγδοήκοντα, μηδενὸς τὰ περὶ αὐτὸν ἐγνωκότος. ἰδὼν δὲ αὐτοὺς Ισμαῆλος, εἴσω τε καλεῖ πρὸς Γοδολίαν, καὶ παρελθόντων, ἀποκλείσας τὴν αὐλὴν, ἐφόνευσε, καὶ τὰ σώματα αὐτῶν εἰς λάκκον τινὰ βαθὺν, ὡς ἂν ἀφανῆ [c] γένοιτο, κατεπόντισε. διεσώθησαν δὲ τῶν ὀγδοήκοντα τούτων ἀνδρῶν, οἱ μὴ πρότερον ἀναιρεθῆναι παρεκάλεσαν πρὶν ἢ τὰ κεκρυμμένα ἐν τοῖς ἀγροῖς αὐτῷ [d] παραδῶσι, ἔπιπλά τε καὶ ἐσθῆτας καὶ σῖτον. ταῦτα ἀκούσας, ἐφείσατο τῶν ἀνδρῶν τούτων Ισμαῆλος. τὸν δ' ἐν τῇ Μασφαθᾷ λαὸν σὺν γυναιξὶ καὶ νηπίοις ᾐχμαλώτισεν· ἐν οἷς καὶ τοῦ βασιλέως Σεδεκίου θυγατέρας, ἃς Ναβουζαρδάνης ὁ τῶν Βαβυλωνίων στρατηγὸς, παρὰ Γοδολίᾳ καταλελοίπει. ταῦτα διαπραξάμενος, ἀφικνεῖται πρὸς τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα.

ε'. Ἀκούσας δ' Ἰωάννης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες τὰ ἐν [e] τῇ Μασφαθᾷ πεπραγμένα ὑπὸ Ισμαήλου, καὶ τὸν Γοδολίου θάνατον, ἠγανάκτησαν· καὶ τοὺς ἰδίους ἕκαστος παραλαβὼν ὁπλίτας, ὥρμησαν πολεμήσοντες τὸν Ισμαῆλον, καὶ καταλαμβάνουσιν αὐτὸν πρὸς τῇ πηγῇ ἐν [f] Χεβρῶνι. οἱ δὲ αἰχμαλωτισθέντες ὑπὸ Ισμαήλου, τὸν Ἰωάννην ἰδόντες καὶ τοὺς ἡγεμόνας, εὐθύμως διετέθησαν, βοήθειαν αὐτοῖς ἥκειν ὑπολαμβάνοντες, καὶ καταλιπόντες τὸν αἰχμαλωτίσαντα, πρὸς τὸν Ἰωάννην ἀνεχώρησαν. Ισμαῆλος μὲν οὖν μετ' ἀνδρῶν ὀκτὼ φεύγει πρὸς τὸν Ἀμμανιτῶν βασιλέα. ὁ δὲ Ἰωάννης παραλαβὼν οὓς ἀνέσωσεν ἐκ τῶν Ισμαήλου χειρῶν, καὶ τοὺς εὐνούχους καὶ γυναῖκας καὶ [g] τὰ νήπια, εἴς τινα τόπον [h] Μάνδραν λεγόμενον παραγίνεται. καὶ τὴν μὲν ἡμέραν ἐκείνην [i] ἐπέμεινεν αὐτόθι. διεγνώκεισαν δ' ἐκεῖθεν ἄραντες εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, φοβούμενοι μὴ κτένωσιν αὐτοὺς οἱ Βαβυλώνιοι [k] μείναντας ἐν τῇ χώρᾳ, [l] ὑπὲρ Γοδολία τοῦ κατασταθέντος ὑπ' αὐτῶν ἡγεμόνος ὀργισθέντες πεφονευμένου.

ς'. Ὄντων δ' ἐπὶ ταύτης τῆς βουλῆς, προσίασιν Ἱερεμίᾳ τῷ προφήτῃ, Ἰωάννης ὁ τοῦ Καρέου, [m] καὶ οἱ σὺν αὐτῷ ἡγεμόνες, παρακαλοῦντες δεηθῆναι τοῦ Θεοῦ, ὅπως ἀμηχανοῦσιν αὐτοῖς [n] περὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν, [o] τοῦτ' αὐτοῖς ὑποδείξῃ, ὀμόσαντες ποιήσειν ὅ,τι ἂν αὐτοῖς ὁ [p] Ἱερεμίας εἴπῃ. ὑποσχομένου δὲ τοῦ προφήτου διακονήσειν αὐτοῖς πρὸς τὸν Θεὸν, συνέβη μετὰ δέκα ἡμέρας αὐτῷ φανέντα τὸν Θεὸν εἰπεῖν δηλῶσαι Ἰωάννῃ καὶ τοῖς ἄλλοις ἡγεμόσι καὶ τῷ λαῷ παντὶ, ὅτι [q] μένουσι μὲν αὐτοῖς ἐν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ παρέσται, καὶ πρόνοιαν [r] ἕξει, καὶ τηρήσει παρὰ τῶν Βαβυλωνίων οὓς δεδίασιν ἀπαθεῖς, [s] πορευομένους δ' εἰς Αἴγυπτον [t] ἀπολείψειν, καὶ ταῦτα [u] διαθήσειν ὀργισθεὶς ἃ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτῶν ἔμπροσθεν οἴδατε παθόντας. ταῦτα εἰπὼν τῷ Ἰωάννῃ καὶ τῷ λαῷ τὸν Θεὸν αὐτοῖς προλέγειν ὁ προφήτης, οὐκ ἐπιστεύετο, ὡς κατ' ἐντολὴν τὴν ἐκείνου μένειν αὐτοὺς ἐν τῇ χώρᾳ κελεύει· χαριζόμενον

Iſmaëli fraus impia. Jer. c. 41.

qui in urbe erant occidit, ſimúlque milites in ea à Babyloniis relictos. Sequenti vero die viri è regione octoginta munera ſecum ferentes ad Godoliam venerunt, nemine id quod ei acciderat ſciente. Iſmaëlus autem ubi eos conſpexerat, jubet introire ad Godoliam: cumque ingreſſi eſſent, clauſo *protinus* atrio, eos trucidavit, atque corpora illorum, ne amplius conſpicerentur, in foſſam quandam profundam demerſit. Ex his autem octoginta viris illi ſervati ſunt, qui eum obſecrarant, ne prius occiderentur quam in agris occultata ei traderent, ſupellectilem & veſtes atque frumentum. Ubi hæc audierat, viris iſtis pepercit Iſmaëlus. populum vero Maſphathenſen cum uxoribus & liberis in captivitatem abduxit; & 'in his Sedeciæ filias, quas Nabuzardanes Babyloniorum imperator apud Godoliam reliquerat. Quibus factis, ad Ammanitarum regem ſe confert.

Joannes Iſmaëlum perſequitur. Jer. c. 41.

5. At Joannes & qui cum eo erant duces, ubi fama acceperant ſcelus ab Iſmaëlo Maſphathæ patratum, & Godoliæ necem, graviter *ea* tulerunt: & adhibitis ſuis quiſque militibus profecti ſunt ad inferendum Iſmaëlo bellum, eumque offenderunt apud fontem Chebronenſem. Qui vero ab Iſmaëlo abducebantur, cum Joannem duceſque vidiſſent, lætitia affecti erant, rati auxilium ſibi venire; eoque qui eos ceperat relicto, ad Joannem reverterunt. At enim Iſmaëlus cum octo viris *Joanni* elapſis ad Ammanitarum regem ſe contulit. Cæterum Joannes, aſſumptis quos de manibus eripuerat Iſmaëli, ut & eunuchis & mulieribus & infantibus, ad locum quendam pervenit qui * Mandra dicitur, & ibi quidem ea die moratus eſt. Statuerant autem *omnes* ut inde digreſſi Ægyptum peterent, metuentes ne eos, ſi in regione manſerint, Babylonii perimerent, irati ob cædem Godoliæ, quem illi ſummæ rerum præfecerant.

Judæi Hieremiam quid ſibi faciendum ſit conſulunt. Jer. 42.

6. Dum id conſilii agitarent, ad Hieremiam vatem accedunt, Joannes Coreæ filius, ejuſq; comites militiæ duces, ut Deum oraret obſecrantes, ut illis, præ conſilii inopia quid agendum eſſet dubitantibus, id ipſum oſtenderet, juratis facturos ſe quicquid illis Hieremias juſſerit. Cum autem vates promiſiſſet, ſe pro illis apud Deum interceſſurum eſſe, accidit, ut, peractis decem diebus, Deus ei appareret, præciperetque dicere Joanni, & cæteris ducibus, populoque, ſe quidem illis, ſi in iſta terra remanſerint, adſuturum, curamque illorum geſturum, & à Babyloniis quos metuunt illæſos ſervaturum; in Ægyptum vero proficiſcentes relicturum eſſe, foreque ut ira incenſus vos iiſdem malis afficiat, quæ patres veſtros jam ante perpeſſos eſſe sciviſtis. Cum Joanni populoque dixiſſet, Deum eos iſta præmonere, ei parum creditum eſt: quaſi illos ſuo ex imperio manere jubeat in regione: atque, ut gratiam

Eis conſilium dit ut in Jud manerent. Je 42.

---

a Ἐν αὐτοῖς στρατιώτας *Hen. & Busb.* b Πρὸς τὸν Γοδολίαν *Big. Samb. Hen. & Busb.* c Γένοιντο in *iiſdem MSS.* d Παραδώσειν *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. e Φασμαθῇ *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. f Ἐν Γαβαῶνι legendum conjicit Cl. *Lowthius* ex *Jer.* c. 41. v. 12. Vide lib. 8. p. 336. v. 14. Ἐν Νιβαῶνι *Hen. & Busb.* g Illud τὰ ex *MSS.* h Μάνδρα *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. i Ὑπέμεινεν *Big. & Samb.* k Μείναντες *Big. & Samb.* l Ita *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Epiphan.* ὑπὸ in *Editis Aliiſque.* m Καὶ οἱ ἡγεμόνες οἱ σὺν αὐτῷ *Big. & Samb.* n Περὶ τούτου τί χρὴ *Big. & Samb.* o Τοῦτ' αὐτοῖς *Big. & Samb.* p Articulum non agnoſcunt *Big. & Samb.* q Μένουσι *Samb. Busb. & Hen.* r Παρέξει *Big.* παρέξειν *Samb.* & mox τηρήσειν. ſ Πορευομένοις *Samb. & Busb.* t Ἀπολείψειν *Big. Hen. Busb. & Gall.* 1. *à manu ſecunda.* u Διαθήσει *Big. & Gall.* 1. * *Caula* in verſione *Epiphanii.*

gratiam iniret à Barucho diſcipulo ſuo, Deo quidem mendacium affingere, illis vero ne diſcedant perſuadere, ut à Babyloniis morte mulctentur. Populus itaque & Joannes, Dei conſilio, quod eis vatis miniſterio dederat, haud obſequuti, in Ægyptum conceſſerunt, ſecum ducentes Hieremiam & Baruchum.

In Ægyptum proficiſcuntur Judæorum reliquiæ. Jer. 43.

Hieremiæ in Ægypto vaticinium de Babyloniorum rege. Jer. c. 44.

7. Cum autem eò perveniſſent, vatem certiorem facit Deus de expeditione quam in Ægyptum facturus erat Babyloniorum rex; juſſitque ei ut populo prædiceret captum iri Ægyptum, foreque ut alios quidem illorum occidat, alios vero Babylonem in captivitatem abducat. Atque hæc *ita* evenerunt. Nam quinto poſt Hieroſolymorum vaſtationem anno, qui viceſimus tertius regni Nabuchodonoſori, exercitum ipſe eduxit in Cœlen-Syriam; eaque occupata & Ammanitis & Moabitis bellum intulit. Iſtis autem gentibus in poteſtatem ſuam redactis, impetum fecit in Ægyptum, ut ipſam debellaret. ac regem quidem, qui tunc regnabat, occidit; alio vero conſtituto, Judæos, qui illic erant, iterum cepit & Babylonem traduxit. Et quidem Hebræos, quibus tam male res ceciderunt, bis ultra Euphratem traductos accepimus. Nam decem tribus Samaria exciderunt ab Aſſyriis abducti, regnante Oſea: deinde à Nabuchodonoſoro, Babyloniorum & Chaldæorum rege, quotquot è duabus tribubus ſupererant, captis Hieroſolymis. At enim Salmanaſares, cum Iſraëlitas ſedibus ſuis exciviſſet, in eaſdem gentem Chuthæorum tranſtulit: qui prius interiora Perſidis & Mediæ habitarunt, tunc vero Samaritæ vocati ſunt, appellatione tracta è regione in quam demigraverant. At Babyloniorum rex, cum duas tribus abduxiſſet, nullam gentem in *eam* regionem repoſuit. Quo factum eſt, ut tota Judæa cum Hieroſolymis & templo annos ſeptuaginta deſerta permanſerit. Accidit autem ut tempus omne, quod inter decem tribuum captivitatem & duarum tribuum *in Babylonem* deportationem interceſſit, annorum eſſet centum & triginta, menſium ſex, & dierum decem.

Chuthæorum in Samariam migratio poſt decem tribuum deportationem.

Anni quot inter decem & duarum tribuum captivitatem.

δὲ Βαρούχῳ τῷ ἰδίῳ μαθητῇ, καταψεύδεσθαι μὲν τοῦ Θεοῦ, πείθειν δὲ μένειν αὐτόθι, ὡς ἂν ὑπὸ τῶν Βαβυλωνίων διαφθαρῶσι. παρακούσας οὖν ὅ,τι λαὸς [a] καὶ ὁ Ἰωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμβουλίας, ἣν αὐτοῖς διὰ τοῦ προφήτου παρῄνεσεν, ἀπῆρεν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἄγων καὶ τὸν Ἱερεμίαν καὶ τὸν [b] Βαροῦχον.

ζʹ. Γενομένων δὲ αὐτῶν ἐκεῖ, σημαίνει τὸ θεῖον τῷ προφήτῃ, μέλλοντα στρατεύειν ἐπὶ τοὺς Αἰγυπτίους τὸν Βαβυλωνίων βασιλέα, καὶ προειπεῖν [c] ἐκέλευσε τῷ λαῷ, τήν τε ἅλωσιν τῆς Αἰγύπτου, καὶ ὅτι τοὺς μὲν αὐτῶν [d] ἀποκτενεῖ, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους λαβὼν εἰς Βαβυλῶνα ἄξει. καὶ ταῦτα συνέβη. [e] τῷ γὰρ πέμπτῳ τῆς Ἱεροσολύμων πορθήσεως ἔτει, ὅ ἐστι τρίτον καὶ εἰκοστὸν [f] τῆς Ναβουχοδονοσόρου βασιλείας, στρατεύει [g] ὁ αὐτὸς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐπολέμησε καὶ Ἀμμανίτας καὶ Μωαβίτας. ποιησάμενος δὲ ὑπήκοα ταῦτα τὰ ἔθνη, ἐνέβαλεν εἰς τὴν Αἴγυπτον καταστρεψόμενος αὐτήν. καὶ τὸν μὲν τότε [h] βασιλέα κτείνει, καταστήσας δὲ ἕτερον, τοὺς ἐν αὐτῇ πάλιν Ἰουδαίους αἰχμαλωτίσας ἤγαγεν εἰς Βαβυλῶνα. καὶ τὸ μὲν Ἑβραίων γένος ἐν τοιούτῳ τέλει γενόμενον παρειλήφαμεν, δὶς ἐλθὸν [i] πέραν Εὐφράτου. ὑπὸ Ἀσσυρίων μὲν γὰρ ἐξέπεσεν ὁ τῶν δέκα φυλῶν λαὸς ἀπὸ Σαμαρείας, βασιλεύοντος [k] Ὠσήου· ἔπειτα τῶν δύο φυλῶν, ὑπὸ Ναβουχοδονοσόρου τοῦ τῶν Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλέως, [l] ὃς ὑπελείφθη τῶν Ἱεροσολύμων ἁλόντων. Σαλμανασάρης μὲν οὖν, ἀναστήσας τοὺς Ἰσραηλίτας, [m] κατῴκισεν ἀντ᾽ αὐτῶν [n] τὸ Χουθαίων ἔθνος, οἳ πρότερον ἐνδοτέρω τῆς Περσίδος καὶ τῆς Μηδίας ἦσαν, τότε μέντοι [o] Σαμαρεῖς ἐκλήθησαν, τὴν τῆς χώρας εἰς ἣν κατῳκίσθησαν προσηγορίαν ἀναλαβόντες. ὁ δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς, τὰς δύο φυλὰς ἐξαγαγὼν, οὐδὲν ἔθνος εἰς τὴν χώραν [p] αὐτῶν κατῴκισε. καὶ διὰ τοῦτ᾽ [q] ἔρημος ἡ Ἰουδαία πᾶσα, καὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ ὁ ναὸς διέμεινεν ἔτεσιν [r] ἑβδομήκοντα. τὸν δὲ σύμπαντα χρόνον, [s] ὃς ἀπὸ τῆς τῶν Ἰσραηλιτῶν αἰχμαλωσίας ἐπὶ τὴν τῶν δύο φυλῶν ἀνάστασιν ἐληλύθει, [t] ἑκατὸν ἔτη καὶ τριάκοντα, [u] μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα, συνέβη γενέσθαι.

CAP. X.

De Danielo: & quænam ei acciderunt in Babylone.

Nabuchodonoſorus Judæorum pueros nobiliores formæque elegantioris liberaliter inſtitui jubet.

Cæterum Nabuchodonoſorus Babyloniorum rex, cum *ſibi* ſumpſiſſet nobiliſſimos Judæorum pueros & regis eorum Sedeciæ cognatos, qui & corporum vigore & oris pulchritudine erant conſpicui, pædagogis tradidit ut illis cultum adhiberent: quibuſdam illorum * exſectis (id quod ſolitus eſt

ΚΕΦ. ιʹ.

Περὶ Δανιήλου· καὶ οἷα αὐτῷ συνέβη ἐν τῇ Βαβυλῶνι.

Ὁ Δὲ τῶν Βαβυλωνίων βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος τοὺς [x] εὐγενεστάτους λαβὼν τῶν Ἰουδαίων παῖδας, καὶ τοὺς Σεδεκίου τοῦ βασιλέως αὐτῶν συγγενεῖς, οἳ καὶ ταῖς ἀκμαῖς τῶν σωμάτων, καὶ ταῖς εὐμορφίαις τῶν ὄψεων ἦσαν περίβλεπτοι, παιδαγωγοῖς καὶ τῇ δι᾽ αὐτῶν θεραπείᾳ παραδίδωσι, ποιήσας τινὰς αὐτῶν ἐκτομίας, τὸ δὲ αὐτὸ καὶ τοὺς [y] ἐκ τῶν

---

[a] Καὶ Ἰωάννης τῆς τοῦ Θεοῦ συμμαχίας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [b] *Al.* Βάρυχον. [c] Ἐκέλευε *Big. Samb. Hen.* & *Gall.* 2. κελεύει *Gall.* 1. [d] Ita cum pleriſque *MSS.* ἀποκτενεῖ in *Editis Aliiſque.* [e] Vide *Uſſerii* Chronol. S. p. 39. & *Conringii* Adverſaria Chronol. c. 15. [f] Sic *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τοῦ Ναβουχοδονοσόρου in *cæteris.* [g] Illa ὁ αὐτὸς deſiderant *Big.* & *Samb.* in ſuo tamen codice habuiſſe videtur *Epiphan.* [h] *Jer.* c. 44. v. 30. vocatur *Pharaoh Ephree.* Οὐαφρῆ LXXII. & *Clem. Alex.* Si idem ſit qui Ἀπρίης *Herodoto* in *Euterpe*, vereor ne *Joſephus* falſi redarguatur, qui à Nabuchodonoſoro occiſum ſcribit. [i] Ita *Big. Samb.* & *Zonar.* πέραν τοῦ Εὐφράτου in *cæteris.* [k] Ita *MSS.* prout ſupra, p. 425. v. 26. & alibi. Ὠσὴε in *Editis.* [l] Sic *Big. Samb.* & *Vat.* ὃς ὑπελείφθη in *Editis.* [m] Ita in pleriſque *MSS.* κατῴκησεν in *Editis Aliiſque.* [n] Τὸ τῶν Χουθαίων *Big.* & *Samb.* Vide lib. IX. ſub finem. [o] Rurſus locum eundem conſulas velim. [p] Illud αὐτῶν è *Big. Samb. Hen. Buſb.* & *Vet. Interpr.* [q] Sic *MSS.* ἔρημος Ἰουδαία in *Editis.* [r] Aperte loquitur de his annis deſolationis, quorum fit mentio in *Zacharia*, c. 1. v. 12. *Simſonus* in *Chron. Cathol.* ad ann. 3486. [ſ] Ὅσος ἀπὸ *Big.* & *Samb.* ὅτε ἀπὸ *Hen.* & *Buſb.* [t] Imo CXXXIII. Vide *Iſ. Voſſium* in *Chron S.* c. 9. p. 128. *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt. S.* p. 1107.) ſcribendum ait, ἔτη ρλγʹ. μῆνας ἕξ, ἡμέρας δέκα. [u] Καὶ μῆνας ἓξ & ἡμέρας δέκα *Big.* & *Samb.* [x] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* εὐγενεστάτων in *reliquis.* [y] Illud ἐκ non agnoſcunt *Big.* & *Samb.* * Judæos εὐνουχισθῆναι prædixerat *Hieremias.*

a Ηου

τῶν ἄλλων ἐθνῶν ὅσα κατεστρέψατο ληφθέντας ἐν ὥρᾳ τῆς ἡλικίας διαθεὶς, ἐχορήγει μὲν αὐτοῖς τὰ ἀπὸ τῆς τραπέζης αὐτοῦ εἰς δίαιταν, ἐπαίδευε δὲ καὶ τὰ ἐπιχώρια, καὶ τὰ τῶν Χαλδαίων ἐξεδίδασκε γράμματα. [a] ἦσαν δ᾽ οὗτοι σοφίας ἱκανοὶ, περὶ ἣν [b] ἐκέλευε διατρίβειν. ἦσαν δ᾽ ἐν τούτοις τῶν ἐκ τοῦ Σεδεκίου γένους τέσσαρες, καλοί τε καὶ ἀγαθοὶ τὰς φύσεις. ὧν ὁ μὲν Δανίηλος ἐκαλεῖτο, ὁ δὲ Ανανίας, ὁ δὲ Μισαῆλος, ὁ δὲ τέταρτος Αζαρίας. τούτους ὁ Βαβυλώνιος μετωνόμασε, καὶ χρῆσθαι προσέταξεν ἑτέροις ὀνόμασι. καὶ τὸν μὲν [c] Δανίηλον ἐκάλει Βαλταίσαρον, τὸν δὲ Ανανίαν Σεδράχην, Μισαῆλον δὲ Μισάχην, τὸν δὲ Αζαρίαν Αβδεναγώ. τούτους ὁ βασιλεὺς, δι᾽ ὑπερβολὴν εὐφυΐας καὶ σπουδῆς τῆς περὶ τὴν παίδευσιν τῶν γραμμάτων, καὶ σοφίας ἐν προκοπῇ γενομένους, εἶχεν ἐν τιμῇ καὶ στέργων διετέλει.

De Danielo ejusque cognatis. Dan. c. 1.

β΄. Δόξαν δὲ Δανιήλῳ μετὰ τῶν συγγενῶν σκληραγωγεῖν [d] αὐτὸν, καὶ τῶν τε ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης ἐδεσμάτων ἀπέχεσθαι, καὶ [e] καθόλου πάντων τῶν ἐμψύχων, προσελθὼν [f] Ασχάνῃ τῷ τὴν ἐπιμέλειαν αὐτῶν [g] ἐπιτετραμμένῳ εὐνούχῳ, τὰ μὲν παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτοῖς κομιζόμενα παρεκάλεσεν αὐτὸν ἀναλίσκειν λαμβάνοντα, παρέχειν δὲ αὐτοῖς ὄσπρια καὶ φοίνικας εἰς διατροφὴν, καὶ εἴ τι τῶν ἀψύχων ἕτερον βούλοιτο· πρὸς γὰρ τὴν τοιαύτην δίαιταν αὐτοὺς [h] κεκινῆσθαι, τῆς δ᾽ ἑτέρας ὑπερφρονεῖν. ὁ δὲ, εἶναι μὲν ἕτοιμος ὑπηρετεῖν ἔλεγεν αὐτῶν τῇ προαιρέσει. ὑφορᾶσθαι δὲ μὴ κατάδηλοι τῷ βασιλεῖ γενηθέντες, ἔκ τε τῆς τῶν σωμάτων ἰσχνότητος, καὶ τῆς τροπῆς τῶν χαρακτήρων· [i] συμμεταβαλεῖν γὰρ αὐτοῖς ἀνάγκη τὰ σώματα, καὶ τὰς χρόας ἅμα τῇ διαίτῃ· καὶ μάλιστα τῶν ἄλλων παίδων εὐπαθούντων ἐλεγχθέντες, αἴτιοι κινδύνου καὶ τιμωρίας αὐτῷ καταστῶσιν. ἔχοντα τοίνυν πρὸς τοῦτο εὐλαβῶς τὸν Ασχάνην πείθουσιν ἐπὶ δέκα ἡμέρας ταῦτα παρασχεῖν αὐτοῖς πείρας ἕνεκα, καὶ μὴ μεταβαλλούσης μὲν αὐτοῖς τῆς τῶν σωμάτων ἕξεως, ἐπιμένειν τοῖς αὐτοῖς, ὡς οὐδὲν ἔτι εἰς αὐτὴν βλαβησομένων· εἰ δὲ μειωθέντας ἴδοι καὶ χεῖρον τῶν ἄλλων ἔχοντας, ἐπὶ τὴν προτέραν αὐτοὺς δίαιταν ἄγειν. ὡς δὲ, οὐ μόνον οὐδὲν αὐτοὺς ἐλύπει τὴν τροφὴν ἐκείνην προσφερομένους, ἀλλὰ καὶ τῶν ἄλλων εὐτραφέστεροι τὰ σώματα [k] καὶ μείζονες ἐγίνοντο, ὡς τοὺς μὲν ἐνδεεστέρους [l] ὑπολαμβάνειν, οἷς τὴν βασιλικὴν συνέβαινεν εἶναι χορηγίαν, τοὺς δὲ μετὰ τοῦ Δανιήλου δοκεῖν ἐν ἀφθονίᾳ καὶ τρυφῇ τῇ πάσῃ βιοῦν, ἔκτοτε μετὰ ἀδείας ὁ Ασχάνης [m] ἃ μὲν ἀπὸ τοῦ δείπνου καθημέραν συνήθως ἔπεμπε τοῖς παισὶν ὁ βασιλεὺς, αὐτὸς ἐλάμβανεν, ἐχορήγει δὲ αὐτοῖς τὰ προειρημένα. οἱ δ᾽ ὡς καὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς διὰ τούτων καθαρῶν καὶ πρὸς τὴν παιδείαν ἀκραιφνῶν γεγενημένων, καὶ τῶν σωμάτων πρὸς φιλοπονίαν εὐτονωτέρων· οὔτε γὰρ ἐκείνας [n] ἐλωβοῦντο καὶ βαρείας εἶχον ὑπὸ [o] τροφῆς ποικίλης, οὔτε ταῦτα μαλακώτερα διὰ τὴν αὐτὴν

facere aliarum quoque gentium devictarum pubi) victum quidem illis de ſua menſa præbebat, curabatque ut regionis iſtius inſtituta & literas Chaldæas docerentur. Iſti autem ſatis magnam conſequuti erant ſapientiam, ad quam eos exerceri jubebat: inque his erant & quatuor de genere Sedeciæ, forma præſtantes bonoque ingenio præditi, quorum unus quidem Danielus, alter vero Ananias, atque alius Miſaëlus, quartus vero Azarias vocabatur. His Babylonius mutavit nomina, aliiſque nominibus uti juſſit. Et Danielum quidem Baltaſarum appellavit, Ananiam vero Sedrachen, & Miſaëlum Miſachen, Azariam vero Abdenago. Iſtos ob egregiam indolem, & diligentiam literarum ſtudiis adhibitam, & quod in ſapientia valde profecerant, in honore habebat rex & amore proſequebatur.

Eorum victus & ſapientia. Dan. c. 1.

2. Cum autem viſum fuiſſet Danielo, ut ipſe cum cognatis ſuis durius victitaret, & à menſæ regiæ eduliis abſtineret, atque adeo ab univerſis vitali ſpiritu animatis, Aſchanem adiit ſpadonem cui cura illorum demandata erat, & ab eo contendit, ut quæ illis à rege afferebantur ſibi caperet & abſumeret, illis vero legumina & dactylos in alimoniam daret, & ſi quid aliud præterea vellet inanime. ad hujuſmodi enim victum ſe magno deſiderio ferri, aliumque *quemcunque* vili pendere. Ille vero ſe paratum eſſe dicebat voluntati illorum obſequi: ſed nonnihil vereri, ne, ſi hoc reſciverit rex corporum ex gracilitate oriſque lineamentis ſubinde mutatis (neceſſe enim eſſe corporis habitum coloremque illis ex victu immutari) fuerintque ex pueris aliis bene paſtis *hujuſce rei* manifeſti, ſibi auctores fiant periculi ſuppliciique. Aſchani itaque ad hoc faciendum timido perſuadent, ut decem diebus ad rem experiendam ita veſcerentur: quod ſi corpora illorum nihilo deterius ſe inde habuerint, eodem deinceps cibo uti *licere*, ut qui ex eo nihil detrimenti capturi ſint; ſin autem eos macie attenuatos *forte* viderit, aliiſque pejus ſe habentes, ad priorem victus conſuetudinem redire faceret. Cum autem ex cibo iſtiuſmodi ſuppeditato non modo nihil eis deceſſerit, ſed corpore magis quam alii bene curato eſſe & pinguiores appatuerint; adeo ut illos quidem, quibus regia munificentia veſci contigit, ex pauperioribus eſſe quis ſuſpicaretur. Danielum vero & qui cum eo erant, videri in magna rerum abundantia ſummaque luxuria vixiſſe; exinde Aſchanes, abſque omni metu, quæ pueris quotidie de menſa ſua rex mittere conſuevit, ſibi habebat, & jam ante memorata illis apponebat. Illi vero, quaſi propterea mentes eis eſſent puræ, & defœcatæ adeo ut optime poſſent diſciplinis imbui, & corpora firmiora evaderent ad labores perferendos (neque enim illas lædebant & prægravabant ciborum varietate, neque iſta eadem ex cauſa molliora reddebant)

---

[a] Ita *Big* & *Samb.* αὐτοὶ in *Editis Aliiſque.* [b] Ita cum *MSS.* ἐκέλευσεν in *Editis.* [c] Δανίηλον (ut & ſupra Δανίηλος) *Samb.* & mox ἐκάλει *Big.* & *Samb.* [d] Ita *Samb.* ἑαυτὸν *Gall.* 2. αὐτὸν in *reliquis.* [e] Sic *MSS.* καθόλου in *Editis.* [f] Ἀσφάνῃ malit *Schotanus.* Apud *Chryſoſtomum* ſub initium *Interpretationis in Danielem* Ἀσφανὴζ pro Ἀσφανὶς ex LXXII. reponi ſuadet *Cotelerius*: qui *Joſephum* Ἀσχάνης pro Ἀσφάνης dixiſſe exiſtimat, ob ſimilitudinem literarum Hebraïcarum. [g] Ἐμπεπιστευμένῳ *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. [h] Ita *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. ἐκκεκινῆσθαι in *Editis Aliiſque.* [i] Συμμεταβάλλειν *Big* & *Samb.* & infra v. 32. συμμεταβαλλούσης. [k] Ita *MSS.* καὶ ἐντεῦθεν μείζονες γένοιντο in *Editis.* [l] Ὑπολαμβάνεσθαι malit Cl. *Lowthius.* [m] Οὓς μὲν *Big.* & *Samb.* [n] Ἐφάλλοντο *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. quod forſan à *Joſephi* manu. [o] Ita cum *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* τρυφῆς in *Editis Aliiſque.*

debant) facile instituti erant in omni Hebræorum & Chaldæorum doctrina. Danielus vero, præ cæteris satis jam ad sapientiam peritus, somniis interpretandis animum adjecit: numenque ei manifesto aderat.

Nabuchodonosorus somnium videt mirabile. Dan. c. 2.

Somnii oblitus Magis mortem minatur, nisi illud ejusque interpretationem sibi diceren. Dan. c. 2.

Magi morti adjudicantur, postquam rem fieri non posse pronunciaverant. Dan. c. 2.

Quod ubi Danielo compertum, enunciationem somnii interpretationemque ejus pollicetur. Dan. c. 2.

Mox, cum precibus Deum interpellaßet, voti fit compos. Dan. c. 2.

3. Biennio autem post Ægypti populationem, rex Nabuchodonosorus, cum somnium mirabile vidisset, cujus etiam eventum Deus ei per quietem declaraverat, ejus quidem mox ut è stratis surrexit obliviscitur. Accersitis igitur Chaldæis & magis atque divinis, narravit ipsis, se forte somnium vidisse: illisque indicans quod ei acciderat visorum oblivione capi, jussit illis ut ipsi dicerent, quale esset somnium & quid sibi velit. Cum autem illi responderent, ab hominibus fieri non posse ut hoc reperiretur, veruntamen, somnii visionem si illis eloqueretur, interpretationem dare pollicerentur; mortem illis comminatus est, nisi somnium ei expedirent. illosque omnes *statim* ad necem trahi imperavit, qui pronunciaverant se quod jussum erat facere non posse. Tum Danielus, audito quod rex omnes sapientes occidi jusserat, & inter hos se quoque cum cognatis suis esse in periculo, adiit Ariochum, cui datum erat imperium in regis satellites. Cumque ab eo supplex quæsivisset, quam ob rem rex in mandatis dederat, ut sapientes omnes morte multarentur & Chaldæi & magi; atque intellexisset somnii negotium, & quod jussi à rege id quod ei exciderat in mentem revocare, dicendoque se non posse, regem ad iram commovissent: obsecravit Ariochum, ut ad regem ingressus unam noctem *ad comminiscendum* magis peteret, atque hac *nocte illos* non interficeret: spem enim sibi esse, si eâ Deum precatus fuerit, fore ut somnium exploratum haberet. Tum Ariochus regi nunciatum ivit, ista postulare Danielum. atque ille cædem magorum differri jussit, tantisper dum certior fieret de promisso Danieli. Cæterum puer, ubi se cum cognatis *suis* domum receperat, supplex Deum per totam noctem obsecrat ut *somnium* declararet, & magos & Chaldæos, cum quibus & ipsis pereundum est, ab ira regis eriperet, visionem sibi sistendo eamque patefaciendo, quæ nocte præterita regi per quietem oblata ex memoria elapsa est. Deus autem, & periclitantes miseratus & Danieli sapientia delectatus, somnium ei notum fecit simulque ejus interpretationem, ut quid significaret ex ipso rex intelligeret. Jamque Danielus cum ista à Deo accepisset, gaudio perfusus surgit, reque cum fratribus communicata, illos quidem postquam de vita jam desperarint & *cum solicitudine* de morte cogitarint, animi terrore liberavit & in spem vitæ erexit. Cumque illis actis Deo gratiis, *teneræ* illorum ætatis miserto, prima luce Ariochum

αἰτίαν· πᾶσαν ἑτοίμως ἐξέμαθον παιδείαν, ἥτις ἦν παρά τε τοῖς Ἑβραίοις καὶ τοῖς Χαλδαίοις. μάλιστα δὲ Δανίηλος, ἱκανῶς ἤδη σοφίας ἐμπείρως ἔχων, περὶ κρίσεις ὀνείρων ἐσπουδάκει· καὶ τὸ θεῖον αὐτῷ φανερὸν [a] ἐγένετο.

γ´. Μετὰ δὲ ἔτος [b] δεύτερον τῆς Αἰγύπτου πορθήσεως, ὁ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, ὄναρ ἰδὼν θαυμαστόν, οὗ τὴν ἔκβασιν αὐτὸς αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ἐδήλωσεν ὁ Θεός, τούτου μὲν ἐπιλανθάνεται διαναστὰς ἐκ τῆς κοίτης. μεταπεμψάμενος [c] δὴ τοὺς Χαλδαίους καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς μάντεις, ὡς εἴη τε ὄναρ ἑωρακὼς ἔλεγεν αὐτοῖς· καὶ τὸ συμβεβηκὸς περὶ τὴν λήθην ὧν εἶδε μηνύων, [d] ἐκέλευσεν αὐτοὺς λέγειν, ὅ,τι τε ἦν τὸ ὄναρ, [e] καὶ τί τὸ σημεῖον. τῶν δὲ ἀδύνατον εἶναι λεγόντων ἀνθρώποις τοῦθ' εὑρεῖν, εἰ δ' αὐτοῖς ἐκθοῖτο τὴν ὄψιν τοῦ ἐνυπνίου φράσειν τὸ σημεῖον [f] ὑποσχομένων, θάνατον ἠπείλησεν αὐτοῖς, εἰ μὴ τὸ ὄναρ εἴποιεν. προσέταξε δὲ πάντας αὐτοὺς ἀναιρεθῆναι, ποιῆσαι τὸ κελευσθὲν ὁμολογήσαντας μὴ δύνασθαι. Δανίηλος δ' ἀκούσας ὅτι προσέταξε πάντας τοὺς σοφοὺς ὁ βασιλεὺς ἀποθανεῖν, [g] ἐν τούτοις δὲ καὶ αὐτὸν μετὰ τῶν συγγενῶν κινδυνεύειν, πρόσεισιν [h] Ἀριόχῳ τῷ τὴν ἐπὶ τῶν σωματοφυλάκων τοῦ βασιλέως ἀρχὴν πεπιστευμένῳ. καὶ δεηθεὶς παρ' αὐτοῦ τὴν αἰτίαν μαθεῖν, δι' ἣν ὁ βασιλεὺς πάντας εἴη προστεταχὼς ἀναιρεθῆναι τοὺς σοφοὺς καὶ Χαλδαίους καὶ μάγους, καὶ μαθὼν τὸ [i] περὶ τὸ ἐνύπνιον, καὶ ὅτι κελευσθέντες ὑπὸ τοῦ βασιλέως τοῦτ' αὐτῷ δηλοῦν ἐπιλελησμένῳ, φήσαντες μὴ δύνασθαι, [k] παρώξυναν αὐτόν, παρεκάλεσε τὸν Ἀριόχον, εἰσελθόντα πρὸς τὸν βασιλέα, [l] μίαν αἰτήσασθαι νύκτα τοῖς μάγοις, καὶ [m] ταύτῃ τὴν ἀναίρεσιν ἐπισχεῖν· ἐλπίζειν γὰρ [n] δι' αὐτῆς δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ, γνώσεσθαι τὸ ἐνύπνιον. ὁ δὲ Ἀριόχος ταῦτ' ἀπήγγελε τῷ βασιλεῖ Δανίηλον ἀξιοῦν. καὶ ὁ μὲν κελεύει τὴν ἀναίρεσιν τῶν μάγων ἐπισχεῖν, ἕως γνῷ τὴν ὑπόσχεσιν [o] τοῦ Δανιήλου. ὁ δὲ παῖς, μετὰ τῶν συγγενῶν ὑποχωρήσας πρὸς ἑαυτόν, δι' ὅλης ἱκετεύει τὸν Θεὸν τῆς νυκτός, [p] γνωρίσαι, καὶ τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, οἷς δεῖ καὶ αὐτοὺς συναπολέσθαι, [q] ῥύσασθαι τῆς τοῦ βασιλέως ὀργῆς, ἐμφανίσαντα τὴν ὄψιν αὐτῷ καὶ ποιήσαντα δήλην ἧς ὁ βασιλεὺς [r] ἐπελέληστο διὰ τῆς παρελθούσης νυκτὸς ἰδὼν κατὰ τοὺς ὕπνους. ὁ δὲ Θεὸς ἅμα τούς τε κινδυνεύοντας ἐλεήσας, καὶ τὸν Δανίηλον τῆς σοφίας [ſ] ἀγασάμενος, τό τε ὄναρ αὐτῷ γνώριμον ἐποίησε καὶ τὴν κρίσιν, ὡς ἂν καὶ τὸ σημαινόμενον ὁ βασιλεὺς παρ' αὐτοῦ μάθοι. Δανίηλος δὲ γνοὺς παρὰ τοῦ Θεοῦ ταῦτα, περιχαρὴς ἀνίσταται, καὶ τοῖς ἀδελφοῖς δηλώσας, τοὺς μὲν ἀπεγνωκότας ἤδη τοῦ ζῆν καὶ [t] πρὸς τὸ τεθνάναι τὴν διάνοιαν ἔχοντας, εἰς εὐθυμίαν καὶ τὰς περὶ τοῦ βίου διήγειρεν ἐλπίδας. εὐχαριστήσας δὲ τῷ Θεῷ μετ' αὐτῶν ἔλεον λαβόντι τῆς ἡλικίας αὐτῶν, γενομένης ἡμέρας παραγίνεται [u] πρὸς τὸν Ἀρίοχον, καὶ

---

[a] Ἐγίνετο *Big. Samb.* & *Gall.* 2. [b] Videsis Tornellum ad A. M. 3453. n. 2. & *L. Cappellum* in *Chronol. S* p. 223. [c] Δὴ pro δὲ lego. [d] Ἐκέλευεν *Big.* & *Samb.* [e] Καὶ ὅ,τι σημαίνει *Hen.* & *Busb.* [f] Ὑπισχνουμένων in *Iisdem.* [g] Ἐν τούτοις γὰρ αὐτὸς σὺν τοῖς λοιποῖς ἐκινδύνευσεν *Hen.* & *Busb.* [h] Ἀριόχῃ *Vat.* & *Gall.* 2. & infra Ἀριόχην. Ἀριὼχ LXXII. [i] Περὶ τοῦ ἐνυπνίου *Big.* & *Samb.* [k] Ita *Samb.* παρωξύνωσι *Big.* παροξύνουσι *Gall.* 1. 2. παροξυνοῦσι in *Editis Aliisque.* [l] Prudenter *Chrysostomus* & *Theodoritus* in ea re, quam *Sacer contextus* reticuit, negotium habere noluerunt. At *Josephus* tempus definit, *unam noctem*; *Tertullianus* quidem *triduum.* malim *Josepho* accedere. *Cotelerius* ad *Chrysost.* in *Dan.* p. 85. [m] Ταύτην *Vat.* & *Samb.* [n] Διὰ ταύτης *Big. Samb.* & *Gall.* 1. [o] Τὴν Δανιήλου *Big.* & *Samb.* [p] Σῶσαι *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ἐλεῆσαι *Hen.* & *Busb.* [q] Ῥύσασθαι δὲ *Big. Samb.* & *Gall.* 2. [r] Sic *MSS.* ἐπιλέληστο in *Editis.* [ſ] Ita *MSS.* in *Editis* ἀγαπώμενος. [t] Eo modo *Big.* & *Samb.* πρὸς τῷ in *reliquis.* [u] Πρὸς Ἀρίοχον *Big.* & *Samb.*

a Πρὸς

καὶ ἄγειν αὐτὸν ἠξίου πρὸς τὸν βασιλέα· δηλῶσαι γὰρ αὐτῷ βούλεσθαι τὸ ἐνύπνιον, ὃ φησὶν ἰδεῖν [a] πρὸ τῆς παρελθούσης νυκτός.

δʹ. Εἰσελθὼν δὲ πρὸς τὸν βασιλέα Δανίηλος, παρῃτεῖτο πρῶτον, μὴ σοφώτερον αὐτὸν δόξαι τῶν ἄλλων Χαλδαίων καὶ μάγων, ὅτι μηδενὸς ἐκείνων τὸ ὄναρ εὑρεῖν δυνηθέντος, [b] αὐτὸς αὐτῷ μέλλοι λέγειν. “οὐ γὰρ κατ’ ἐμπειρίαν, οὐδ’ ὅτι τὴν διάνοιαν αὐτῶν μᾶλλον ἐκπεπόνηται, τοῦτο [c] γίνεσθαι· ἀλλ’ ἐλεήσας ἡμᾶς, [d] φησὶν, ὁ Θεὸς κινδυνεύοντας ἀποθανεῖν, δεηθέντι περί τε τῆς [e] ἐμαυτοῦ ψυχῆς καὶ τῶν ὁμοεθνῶν, καὶ τὸ ὄναρ καὶ τὴν κρίσιν αὐτοῦ φανερὰν ἐποίησεν. οὐχ ἧττον γὰρ τῆς ἐφ’ ἡμῖν αὐτοῖς καταδικασθεῖσιν ὑπὸ σοῦ μὴ ζῆν λύπης, περὶ τῆς σῆς αὐτοῦ δόξης ἐφρόντιζον, ἀδίκως οὕτως ἄνδρας καὶ ταῦτα [f] καλοὺς κἀγαθοὺς ἀποθανεῖν κελεύσαντος, οἷς οὐδὲν μὲν ἀνθρωπίνης σοφίας ἐχόμενον προσέταξας, ὃ δ’ ἦν ἔργον Θεοῦ τοῦτ’ ἀπῄτεις παρ’ αὐτῶν. σοὶ τοίνυν φροντίζοντι περὶ τοῦ, τίς ἄρξει τοῦ κόσμου παντὸς μετὰ σὲ, κατακοιμηθέντι βουλόμενος δηλῶσαι πάντας ὁ Θεὸς τοὺς [g] βασιλεύσοντας, ὄναρ ἔδειξε τοιοῦτον. ἔδοξας ὁρᾷν ἀνδριάντα μέγαν ἑστῶτα, οὗ τὴν μὲν κεφαλὴν συνέβαινεν εἶναι [h] χρυσῆν, τοὺς δὲ ὤμους καὶ τοὺς βραχίονας ἀργυροῦς, τὴν δὲ γαστέρα καὶ τοὺς μηροὺς χαλκοῦς, κνήμας δὲ καὶ πόδας σιδηροῦς. ἔπειτα λίθον εἶδες [i] ἀπὸ ὄρους ἀπορραγέντα ἐμπεσεῖν τῷ ἀνδριάντι, καὶ τοῦτον καταβαλόντα συντρῖψαι, καὶ μηδὲν αὐτοῦ μέρος ὁλόκληρον ἀφεῖναι, τὸν δὲ χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τὸν σίδηρον καὶ τὸν χαλκὸν ἀλεύρου λεπτότερον γενέσθαι· καὶ τὸν μὲν ἀνέμου πνεύσαντος σφοδροτέρου ὑπὸ τῆς βίας ἁρπαγέντα διασπαρῆναι, τὸν δὲ λίθον αὐξῆσαι τοσοῦτον ὡς ἅπασαν ὑπ’ αὐτοῦ τὴν γῆν δοκεῖν πεπληρῶσθαι. τὸ μὲν οὖν ὄναρ, ὅπερ εἶδες, τοῦτ’ ἐστίν· ἡ δὲ κρίσις αὐτοῦ τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. ἡ μὲν χρυσῆ κεφαλὴ σέ τε ἐδήλου καὶ τοὺς πρὸ σοῦ βασιλεῖς Βαβυλωνίους ὄντας, αἱ δὲ δύο χεῖρες καὶ οἱ ὦμοι σημαίνουσιν ὑπὸ δύο καταλυθήσεσθαι βασιλέων τὴν ἡγεμονίαν ὑμῶν· τὴν δὲ ἐκείνων ἕτερός τις [k] ἀπὸ δύσεως καθαιρήσει χαλκὸν ἠμφιεσμένος, καὶ ταύτην ἄλλη παύσει τὴν ἰσχὺν ὁμοία σιδήρῳ, καὶ κρατήσει δὲ [l] εἰς ἅπασαν διὰ τὴν τοῦ σιδήρου φύσιν, εἶναι γὰρ αὐτὴν στερροτέραν τῆς τοῦ χρυσοῦ καὶ τοῦ ἀργύρου καὶ τοῦ χαλκοῦ.” ἐδήλωσε δὲ καὶ περὶ τοῦ λίθου Δανίηλος τῷ βασιλεῖ· ἀλλ’ ἐμοὶ μὲν οὐκ ἔδοξε τοῦτο ἱστορεῖν, τὰ παρελθόντα καὶ τὰ γεγενημένα συγγράφειν οὐ τὰ μέλλοντα ὀφείλοντι. εἰ δέ τις τῆς [m] ἀληθείας γλιχόμενος οὐ [n] περιΐσταται πολυπραγμονεῖν, ὡς καὶ περὶ τῶν ἀδήλων [o] εἰ γενήσεται βούλεσθαι μαθεῖν, σπουδασάτω τὸ βιβλίον ἀναγνῶναι [p] τοῦ Δανιήλου· εὑρήσει δὲ τοῦτο ἐν τοῖς ἱεροῖς γράμμασιν.

εʹ. Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, [q] ἀκούσας ταῦτα καὶ ἐπιγνοὺς τὸ ὄναρ, ἐξεπλάγη τὴν τοῦ Δανιήλου φύσιν, καὶ πεσὼν ἐπὶ πρόσωπον, ᾧ τρόπῳ τὸν Θεὸν προσκυνοῦσι, τούτῳ τὸν Δανίηλον ἠσπάζετο, καὶ [r] θύειν δὲ ὡς Θεῷ

adit, & ab eo petebat ut ſe ad regem duceret: velle enim ipſi effari id quod in ſomniis *ſe* vidiſſe dicit, proxima ante hanc nocte.

Danielus Nabuchodonoſoro ſomnium in memoriam revocat, & interpretatur. Dan. c. 2.

4. Danielus autem ad regem ingreſſus, primum illud *ab eo* deprecatus eſt, ne ipſum aliis Chaldæis & magis ſapientia præſtare exiſtimaret, quod, cum nemo illorum ſomnium invenire potuiſſet, ipſe *id* ei indicaturus eſſet. “non enim *ſua* peritia, vel quod mentem quam alii magis exercuiſſet, id fieri: ſed Deus, inquit, noſtrûm miſertus qui in mortis periculum adducti eramus, oranti mihi pro mea popularium vita & ſomnium & ejus interpretationem declaravit. non enim tam me ſolicitum habuit ea triſtitia, quod nos ipſi à te fuerimus morti adjudicati, quam metus de tuæ exiſtimationis gloria, ut qui inique viros bonos & honeſtos necari juſſeris, quibus nihil, quod humana ſapientia efficere potuit, imperaſti, ſed id quod facere Dei ſolius eſt ab illis exegiſti. Tibi itaque, cogitanti, qui homo poſt te potiturus eſſet totius orbis imperio, in lecto cubiculari volens Deus omnes regnaturos oſtendere, ejuſmodi immiſit ſomnium.

De ſtatua quam vidit in ſomnis Nabuchodonoſorus. Dan. c. 2.

Spectare tibi videbaris ingentem ſtatuam *ante oculos* tuos ſtantem cujus caput forte aureum erat, humeri & brachia argentea, venter & femora ex ære, crura ac pedes ferrei. Deinde ſaxum ingens vidiſti à monte avulſum, quod in ſtatuam incidit, eamque dejectam adeo contrivit, ut nulla ejus pars integra fuerit relicta; ſed aurum & argentum & ferrum & æs in pulverem abierint farina minutiorem: atque illum, venti vehementioris flatu abreptum, longe lateque diſperſum eſſe; ſaxum vero adeo creviſſe ut tota terra ab eo occupata videretur. Et ſomnium quidem quod vidiſti hujuſmodi eſt: illud vero hoc modo, ut arbitror, interpretandum.

Somnii explanatio. Dan. c. 2.

Caput quidem aureum te ſignificat, & alios ante te reges Babylonios; duæ vero manus & humeri indicant imperium veſtrum à duobus regibus everſum iri: illorum autem imperium alius quidam ab occidente *veniens* deſtruet, ære *totus* obductus; atque hujus vires alia vis debellabit ferro ſimilis, eaſque in univerſum imperio premet propter ferri naturam, quod ea ſit auro & argento & ære validior.” Quin & Danielus regi oſtendit omnia de ſaxo: ſed mihi iſta narrare non libuit, cui id negotii datum eſt ut præterita non futura literis conſignarem. Si quis autem veritatis avidus nolit ab iis paulo curioſius inquirendis deſiſtere, ut qui de incertis, an futura ſint, ſcire deſiderat, det operam ut Danieli librum perlegat, quem in ſacrorum librorum codice inveniet.

Danielum magnis honoribus auget rex cumulatque. Dan. c. 2.

5. Rex autem Nabuchodonoſorus, his auditis, ſuoque ſomnio agnito, Danieli indolis admiratione perculſus eſt, & in faciem procidens, haud aliter quam Deum ſolent adorare, Danielum veneratus eſt, eique ut Deo ſacrificari

---

[a] Πρὸς τὸν *Big.* & *Samb.* [b] Ita *Big. Samb.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸς αὐτὸ in *Editis Aliiſque.* [c] Γίνεται *Big.* & *Samb.* γνώσεσθαι legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Φησὶν deeſt *Big.* & *Samb.* [e] Ἐμῆς *Big.* & *Samb.* [f] Καλούς τε καὶ ἀγαθοὺς *Big.* & *Samb.* [g] Βασιλεύοντας *Gall.* & *Samb.* 1. [h] *Al.* χρυσέαν. [i] Ἐξ ὄρους *Big. Samb.* & LXXII. [k] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* ἀπὸ δύσεως in *Editis Aliiſque.* [l] Ita *Big. Samb. Busb.* & *Hen.* εἰς ἅπασαν in *Editis Aliiſque.* [m] Ἀκριβείας *Samb.* [n] De voce περιΐστασθαι videſis *Gatakerum* ad *Antoninum*, pag. 92. [o] Τί γενήσεται *Big.* & *Samb.* [p] Τὸ Δανιήλου *Big.* & *Samb.* [q] Ἀκηκοὼς *Big.* & *Samb.* [r] Ita cum *MSS.* in *Editis* θύειν.

juſſit. Nec hoc contentus, impoſito ei Dei ſuo nomine, univerſæ ditionis ſuæ imperio eum præfecit, cognatoſque ſuos: quos ex *aliorum* invidia & livore in periculum incidiſſe contigit, ut qui regem hujuſmodi de cauſa offenderint.

Nabuchodonoſorus ſtatuam ſibi auream, immenſæ magnitudinis, poſuit, adorarique eam præcepit. Dan. c. 3.

Rex, facto aureo coloſſo altitudine cubitorum ſexaginta, latitudine ſex, cum eum in magna planitie Babylonis erexiſſet, ipſumque *more ſolenni* dedicaturus eſſet, principes ex omni ſua ditione convocavit, eiſque in primis mandavit, ut quandocunque tubæ ſonitum audiverint, tunc *in terram* procumberent & coloſſum venerarentur: iis vero qui *ita* non fecerint minatus eſt ſe illos conjecturum eſſe in fornacem igne ardentem. cum igitur omnes, ſimul ac audiverunt tubæ vocem, coloſſum venerarentur, Danieli cognatos hoc itidem non feciſſe dicunt, nolentes patria inſtituta violare.

Danieli cognati, quod ſtatuam non adorarint, in medias flammas conjiciuntur, & illæſi per eas ambulant. Dan. c. 3.

Atque illi criminis manifeſti & ſtatim in ignem conjecti divina ſervantur providentia, & præter omnium opinionem ex mortis periculo evadunt. Ignis enim eos non attigit: ſed, quaſi ſenſiſſet viros *ſceleris* puros in flammas ſuas præcipitatos eſſe, illos non afflavit; viſque ad urendum debili eſſe videbatur, quamdiu juvenes in eo manerent, Deo illorum corpora ita muniente ut ab igne nihil paterentur. Quæ res illis, ut viris probis Deoque charis, regis gratiam conciliavit: adeo ut poſtea ſemper in maximo apud eum honore haberentur.

Nabuchodonoſorus, poteſtate regia abjecta, cum beſtiis agreſtibus degit: & poſt ſeptennium in regnum repoſitus eſt & dignitate auctus. Dan. c. 4.

6. Non multo autem poſt in ſomnis rex aliam videt viſionem; quòd imperio excidens inter beſtias verſabitur, & poſt exactos in ſolitudine ſeptem annos denuo regnum recuperabit. Hac viſione ipſi in ſomnio oblata, cum magos rurſus convocaſſet, illos ea de re percontabatur, & quid ſignificaret ſibi dicere jubebat. Et aliorum quidem nemo potuit ſomnii ſententiam invenire, regique explicare: ſolus vero Danielus iſta exploravit; atque ita evenerunt prout ipſe ei prædixit. Cum enim in ſolitudine tempus jam ante memoratum exegiſſet, nemine per ſeptennium auſo rerum gubernaculo ſeſe admovere, *tandem* Deum precatus ut regnum recipiat, rurſus ei reſtituitur. Nemo autem mihi vitio vertat, quod horum ſingula ita ut in antiquis libris ea reperio in ſcriptis meis referam. nam ſtatim ab initio hujus hiſtoriæ contra eos qui in rebus *narratis* deſiderabunt quidpiam, vel expoſtulabunt, à me præcautum eſt, aſſeverando quod Hebræorum ſolum libros Græce reddam, pollicendoque futurum ut in rebus iſtis exponendis nihil illis de meo addam vel detraham.

προσέταξεν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ τὴν προσηγορίαν αὐτῷ τοῦ ἰδίου Θεοῦ θέμενος, ἁπάσης ἐπίτροπον τῆς βασιλείας ἐποίησε, καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ· οὓς ὑπὸ φθόνου καὶ βασκανίας εἰς κίνδυνον ἐμπεσεῖν συνέβη, τῷ βασιλεῖ προσκρούσαντας ἐξ αἰτίας τοιαύτης. ὁ βασιλεὺς κατασκευάσας χρύσεον ἀνδριάντα, πηχῶν τὸ μὲν ὕψος ἑξήκοντα, [a] πλάτος δὲ ἕξ, στήσας αὐτὸν ἐν τῷ μεγάλῳ τῆς Βαβυλῶνος πεδίῳ, καὶ μέλλων καθιεροῦν [b] αὐτὸν, συνεκάλεσεν ἐξ ἁπάσης ἧς ἦρχε γῆς τοὺς πρώτους, πρῶτον αὐτοῖς προστάξας, [c] ὅτε σημαινούσης ἀκούσωσι τῆς σάλπιγγος, τότε πεσόντας προσκυνεῖν τὸν ἀνδριάντα· τοὺς δὲ μὴ ποιήσαντας ἠπείλησεν εἰς τὴν τοῦ πυρὸς [d] ἐμβληθήσεσθαι κάμινον. πάντων οὖν μετὰ τὸ σημαινούσης ἐπακοῦσαι τῆς σάλπιγγος προσκυνούντων τὸν ἀνδριάντα, [e] τοὺς Δανιήλου συγγενεῖς [f] οὐ ποιῆσαι τοῦτο φασὶ, μὴ βουληθέντας παραβῆναι τοὺς πατρίους νόμους. καὶ οἱ μὲν ἐλεγχθέντες, εὐθέως εἰς τὸ πῦρ ἐμβληθέντες, θείᾳ σώζονται προνοίᾳ, καὶ παραδόξως διαφεύγουσι τὸν θάνατον. οὐ γὰρ ἥψατο τὸ πῦρ αὐτῶν· ἀλλὰ κατὰ λογισμὸν οἶμαι [g] τοῦ μηδὲν ἀδικήσαντας εἰς αὐτὸ βληθῆναι, οὐχ ἥψατο, καίειν δ᾽ ἀσθενὲς ἦν ἔχον ἐν ἑαυτῷ τοὺς παῖδας, τοῦ Θεοῦ κρείττονα τὰ σώματα αὐτῶν, ὥστε μὴ δαπανηθῆναι ὑπὸ τοῦ πυρὸς, κατασκευάσαντος. τοῦτο συνέστησεν αὐτοὺς τῷ βασιλεῖ, ὡς δικαίους καὶ θεοφιλεῖς· διὸ μετὰ πάσης ἀξιούμενοι παρ᾽ αὐτοῦ τῆς τιμῆς διετέλουν.

ϛʹ. Ὀλίγῳ δὲ ὕστερον χρόνῳ, πάλιν ὁρᾷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ βασιλεὺς ὄψιν ἑτέραν· ὡς ἐκπεσὼν τῆς ἀρχῆς μετὰ θηρίων ἕξει τὴν δίαιταν, καὶ διαζήσας οὕτως ἐπὶ τῆς ἐρημίας ἔτεσιν ἑπτὰ, αὖθις τὴν ἀρχὴν ἀπολήψεται. τοῦτο θεασάμενος [i] τὸ ὄναρ, πάλιν τοὺς μάγους συγκαλέσας, ἀνέκρινεν αὐτοὺς περὶ αὐτοῦ, καὶ τί [k] σημαίνοι λέγειν ἠξίου. τῶν μὲν οὖν ἄλλων οὐδεὶς ἐδυνήθη τὴν τοῦ ἐνυπνίου διάνοιαν εὑρεῖν, οὐδ᾽ ἐμφανίσαι τῷ βασιλεῖ· Δανίηλος δὲ [l] μόνος καὶ ταῦτα ἔκρινε, καὶ καθὼς [m] οὗτός τε αὐτῷ προεῖπεν ἀπέβη. διατρίψας γὰρ ἐπὶ τῆς ἐρημίας τὸν προειρημένον χρόνον, οὐδενὸς τολμήσαντος ἐπιθέσθαι τοῖς πράγμασι παρὰ τὴν ἑπταετίαν, δεηθεὶς τοῦ Θεοῦ τὴν βασιλείαν ἀπολαβεῖν, πάλιν εἰς αὐτὴν ἐπανέρχεται. [n] ἐγκαλέσῃ δέ μοι μηδεὶς οὕτως ἕκαστα τούτων ἀπαγγέλλοντι διὰ τῆς γραφῆς, ὡς ἐν τοῖς ἀρχαίοις εὑρίσκω βιβλίοις. καὶ γὰρ εὐθὺς ἐν ἀρχῇ τῆς ἱστορίας, πρὸς τοὺς [o] ἐπιζητήσοντας τι τῶν πραγμάτων ἢ [p] μεμψομένους ἠσφαλισάμην, μόνον τε μεταφράζειν τὰς Ἑβραίων βίβλους [q] εἰπὼν εἰς τὴν [r] Ἑλληνίδα γλῶτταν, καὶ ταῦτα δηλώσειν, [ſ] μήτε προστιθεὶς τι τοῖς πράγμασιν αὐτὸς ἴδιον, μήτ᾽ ἀφαιρεῖν ὑπεσχημένος.

CAP. XI.

De Nabuchodonoſoro ejuſque ſucceſſoribus, & quomodo eorum imperium everſum erat à Perſis: quæque Danielo acciderunt in Media, & qualia illic prædixit.

Nabuchodonoſori mors.

REX autem Nabuchodonoſorus, cum regnaſſet annos quadraginta tres, vitam finivit; vir ad res agendas acer,

ΚΕΦ. ιαʹ.

Περὶ Ναβουχοδονοσόρου καὶ τῶν διαδόχων αὐτοῦ, καὶ ὡς καταλύεται ἡ τούτων ἀρχὴ ὑπὸ τῶν Περσῶν· ἅ τε συνέβη Δανιήλῳ ἐν Μηδίᾳ, καὶ οἷα ἐκεῖ προεφήτευσεν.

Ὁ δὲ βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος, [t] ἔτη τεσσαράκοντα τρία βασιλεύσας, τελευτᾷ τὸν βίον. ἀνὴρ δραστήριος

---

[a] Τὸ πλάτος Big. & Samb. [b] Illud αὐτὸν ex Big. Samb. & Epiphanio. [c] Οταν vel ὅτ᾽ ἂν in MSS. [d] Εμβληθῆναι Big. Samb. & Gall. 1. 2. [e] Sic Big. Samb. Hen. Busb. & Vet. Interpr. τοῦ Δανιήλου in Editis Aliiſque. [f] Μὴ ποιῆσαι Big. & Samb. [g] Τῷ μηδὲν Big. & Samb. [h] Ita cum Big. & Samb. διὸ μετὰ πάσης ἀξ. π. α. τῆς τιμῆς in Editis Aliiſque. [i] Sic Big. Samb. Hen. & Busb. τοὔναρ in cæteris. [k] Ita Big. & Samb. σημαίνει in reliquis. [l] Μόνος καὶ τοῦτ᾽ (vel τοῦτο) ἔκρινε in plerisque MSS. [m] Ita Big. Samb. Hen. & Busb. οὗτός τι αὐτῷ in Editis Aliiſque. [n] Εγκαλέσαι Big. Samb. & Gall. 1. 2. [o] Επιζητήσαντάς τι περὶ τῶν in iiſdem MSS. [p] Μεμφομένους Big. & Samb. [q] Ita cum MSS. εἶπον in Editis. [r] Ελλάδα γλῶτταν Big. Samb. & Gall. 1. 2. [ſ] Μήτε προστιθεὶς τοῖς πρ. αὐτοῖς ἴδια in iiſdem. MSS. [t] Ετη τρία & τεσσαράκοντα Big. Samb. & Gall. 1. 2.

a Illud

στήριος καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων εὐτυχέστερος γενόμενος. μέμνηται δ' αὐτοῦ τῶν πράξεων καὶ Βηρωσὸς ἐν τῇ τρίτῃ τῶν Χαλδαϊκῶν [a]ἱστοριῶν, λέγων οὕτως. "ἀκούσας δ' ὁ πατὴρ αὐτοῦ [b]Ναβουχοδονόσορος, ὅτι ὁ τεταγμένος σατράπης, ἔν τε Αἰγύπτῳ καὶ τοῖς περὶ [c]τὴν Κοίλην Συρίαν καὶ τὴν Φοινίκην τόποις, ἀποστάτης [d]αὐτοῦ γέγονεν, οὐ δυνάμενος αὐτὸς ἔτι κακοπαθεῖν, συστήσας τῷ [e]υἱῷ Ναβουχοδονοσόρῳ [f]ὄντι ἐν ἡλικίᾳ μέρη τινὰ τῆς δυνάμεως, [g]ἔπεμψεν ἐπ' αὐτόν. συμμίξας δὲ Ναβουχοδονόσορος τῷ ἀποστάτῃ, καὶ παραταξάμενος, αὐτοῦ τε [h]ἐκράτησε, καὶ τὴν χώραν [i]ἐκ ταύτης τῆς ἀρχῆς ὑπὸ τὴν αὐτοῦ βασιλείαν [k]ἐποιήσατο. [l]τῷ δὲ πατρὶ τῷ Ναβουχοδονοσόρῳ συνέβη, [m]κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν ἀῤῥωστήσαντι, ἐν τῇ Βαβυλωνίων πόλει μεταλλάξαι τὸν βίον, [n]ἔτη βασιλεύσαντι εἰκοσιέν. αἰσθόμενος δὲ [o]μετ' οὐ πολὺ χρόνον τὴν τοῦ πατρὸς τελευτὴν Ναβουχοδονόσορος, καὶ καταστήσας τὰ κατὰ τὴν Αἴγυπτον πράγματα καὶ τὴν λοιπὴν χώραν, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους Ἰουδαίων τε καὶ Φοινίκων καὶ Σύρων καὶ τῶν [p]κατὰ τὴν Αἴγυπτον ἐθνῶν, [q]καὶ συντάξας τισὶ τῶν φίλων μετὰ τῆς [r]βαρυτάτης δυνάμεως καὶ τῆς λοιπῆς ὠφελείας ἀνακομίζειν εἰς τὴν Βαβυλωνίαν, αὐτὸς ὁρμήσας ὀλιγοστὸς διὰ τῆς ἐρήμου [s]παρεγένετο εἰς Βαβυλῶνα. [t]παραλαβὼν δὲ τὰ πράγματα, διοικούμενα ὑπὸ [u]τῶν Χαλδαίων, καὶ [x]διατηρουμένην τὴν βασιλείαν ὑπὸ τοῦ βελτίστου αὐτῶν, κυριεύσας [y]ὁλοκλήρου τῆς πατρικῆς ἀρχῆς, [z]τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενομένοις συνέταξεν ἀποικίας ἐν τοῖς ἐπιτηδειοτάτοις τῆς Βαβυλωνίας τόποις [a]ἀποδεῖξαι· αὐτὸς δ' [b]ὑπὸ τῶν ἐκ τοῦ πολέμου λαφύρων τό, τε τοῦ Βήλου ἱερὸν καὶ τὰ λοιπὰ κοσμήσας φιλοτίμως, τήν τε ὑπάρχουσαν ἐξ ἀρχῆς πόλιν, [c]καὶ ἑτέραν χαρισάμενος, καὶ ἀνακαινίσας, πρὸς τὸ μηκέτι δύνασθαι τοὺς πολιορκοῦντας τὸν ποταμὸν [d]ἀναστρέφοντας ἐπὶ τὴν πόλιν κατασκευάζειν, [e]περιεβάλετο τρεῖς μὲν τῆς ἔνδον πόλεως περιβόλους, τρεῖς δὲ [f]τῆς ἔξω, [g]τούτους δὲ τῆς ὀπτῆς πλίνθου. καὶ τειχίσας ἀξιολόγως τὴν πόλιν, καὶ τοὺς πυλῶνας κοσμήσας ἱεροπρεπῶς, [h]προσκατε-

& regibus qui eum anteceſſerunt fortunatior. Rerum autem ab eo geſtarum meminit etiam Beroſus in tertio Hiſtoriæ Chaldaïcæ libro, hiſce verbis. "Cumque audiſſet pater ejus Nabuchodonoſorus, eum, qui in Ægypto & Cæle-Syria & Phœnice præpoſitus fuerat, Satrapen ab eo defeciſſe, ipſe ferendis laboribus *per ætatem* impar, filio Nabuchodonoſoro adhuc juveni tradidit partem exercitus, miſitque ad illum bello perſequendum. Nabuchodonoſorus vero congreſſus cum illo, qui deſciverat, acieque conſerta, & eum vicit, & regionem ab hoc initio in regni ſui ditionem redegit. At ſub id tempus evenit ut Nabuchodonoſorus pater, cum morbum contraxiſſet, in urbe Babyloniorum diem obiret ſupremum, poſtquam regnaſſet annis XXI. Nabuchodonoſorus vero, non multo poſt patris morte cognita, rebuſque in Ægypto & reliqua regione ordinatis, ut & captivis ex Judæis & Phœnicibus & Syris & ex Ægypti populis, datoque in mandatis cuidam ex amicis ut *eos* una cum gravis armaturæ militibus & impedimentis in Babyloniam deportaret, ipſe cum paucis itinere per deſertum facto Babylonem ſe conferebat. Potitus autem rerum quas Chaldæi adminiſtraverant, regnique ſibi ab eorum potiſſimo adſervati, totum patris quod fuerat imperium adeptus, captivis quidem, ubi *eò* venerant, colonias in Babyloniæ locis maxime opportunis aſſignari juſſit: ipſe vero, poſtquam de belli manubiis Beli templum aliaque largiter ornaverat, urbemque *Babylonis* quæ jam erat, *nova* etiam altera addita, inſtauraverat, ne poſſent poſthac qui ad urbem *iſtam* venirent obſidendam abacto flumine eam *facilius* aggredi, ternos quidem interiori urbi, ternoſque pariter exteriori murorum ambitus circumdedit, idque è coctis lateribus. Cumque urbem bene muniviſſet, & portas magnifice adornaſſet, "paternæ

Beroſi teſtimonium de Nabuchodonoſoro.

---

a Illud ἱστοριῶν ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* Rerum Chaldaïcarum Hiſtoriam *Beroſum* tribus libris compoſuiſſe dicit *Tatianus*, p. 126. *Edit. Oxon.* Eadem Βαβυλωνιακὰ appellat *Athenæus* in *Deipnoſoph.* p. 639. b Hîc loci, & alibi, quoties patris Nabuchodonoſori mentio fit, Ναβοπολάσαρος reſcribendum cenſet *J. Scaliger*, prout apud *Euſebium* de *Præp. Evang.* l. 9. c. 40. *Ptolemæum* in *Canone Regnorum*, & *Syncellum* in *Chronogr.* p. 220. Apud *Joſephum* lib. I. contra *Appionem* Ναβολάσσαρος decurtate legitur, proculdubio pro Ναβοπολάσσαρος. Verum in hiſce *Originum* libris tam vetus eſt mendum, ut agnoſcatur etiam à *Vet. Interpr.* c Συρίαν τὴν Κοίλην *Big. Samb. Syncell.* & lib. I. c. *App.* d Αὐτοῦ deeſt *Syncello* & *Joſepho* in *lib.* I. c. *App.* e Illud υἱῷ reſtituimus ex *Big. Samb. Vet. Interpr. Syncello*, & *libro* I. c. *App.* f Ὄντι ἔτι ἐν ἡλικίᾳ in *libro* c. *App.* illa tamen omiſit *Syncellus.* g Ἐξέπεμψεν *Big. Samb. Vat. Syncell.* & *lib.* I. c. *App.* h Ἐκυρίευσε in lib. I. c. *App.* κρατεῖ *Syncell.* i Ἐξ ἀρχῆς, *denuo ut ab initio fuerat*, in *Syncello* & *lib.* I. c. *App.* k Ἐποίησεν in *lib.* I. c. *App.* l Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ συνέβη Ναβολασσάρῳ [Ναβοπαλασσάρῳ *Syncell.*] κατὰ τοῦτον τὸν κ. *Joſ.* l. I. c. *App.* Τῷ τε πατρὶ αὐτοῦ Ναβ. *Big. Samb.* & *Vat.* m Illa κατ' αὐτὸν τὸν καιρὸν & ἐν τῇ Βαβ. πόλει omittit *Syncell.* n Ita etiam in *Epiphanii* libris & *Syncello.* ἔτη βασιλεύσαντι εἴκοσι καὶ ἓν *Big.* & *Samb.* ἔτη βεβασιλευκότι εἰκοσιεννέα in *lib.* I. c. *App.* quod rectum eſſe oſtendit *Scaliger* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragmenta*, p. x. & *Perizonius* in *Originibus Babylonicis*, p. 426. Verum aliter ſentit *Petavius* in lib. IX. *de Doctr. Temp.* c. 58. o Μετ' οὐ πολὺ [πολλὺ χρόνον] τὴν τοῦ π. τ. Ναβουχοδονόσορος *Joſ.* l. I. c. *App.* & *Syncell.* p Κατ' Αἴγυπτον *Big.* & *Samb.* q Illud καὶ deſideratur in *lib.* I. c. *App.* & *Syncello.* r Ita ex *Syncello.* βαρύτητος in *Editis.* βαθυτάτης *Big.* & *Samb.* plane μετὰ τῆς δυνάμεως in *lib.* I. c. *App.* ſ Παραγένεται *Big.* & *Samb.* t Καταλαβὼν in l. I. c. *App.* & *Syncell.* u Τῶν abeſt *Big. Samb. Vat. Syncello* & *lib.* I. c. *App.* Voce Χαλδαίων non *gentem* intelligit, ſed *Sapientes* & *Philoſophos* Babyloniæ. *Scalig.* x Διοικουμένην *Big.* & *Samb.* y Ἐξ ὁλοκλήρου *lib.* I. c. *App.* ὁλοκλήρως *Syncell.* z Τοῖς μὲν αἰχμαλώτοις παραγενόμενος, συνέταξεν αὐτοῖς ἀποικίας in *lib.* I. c. *App.* τοῖς αἰχμαλώτοις ἔταξε τὴν κατοικίαν. αὐτὸς δὲ ὁ Ναβουχοδονόσορος ἐκ τῶν λαφύρων τό, τε Βήλου *Syncell.* a Illud ἀποδεῖξαι ex *lib.* I. c. *App.* adjeci, præſertim quod ἀποδείξας poſt τόποις habeant *Big. Samb.* & *Gall.* 1. 2. b Ἀπὸ τῶν λ. in l. c. *App.* & *Gall.* 1. 2. c Καὶ ἑτέραν χρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Baſ.* & *G.* atqui in *l.* I. c. *App.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας. *Epiphanius* vertit, *& antiquæ civitati alia quoque contulit & priſca reparavit, ita ut nequaquam obſidentes valerent fluvium convertere & civitati aliquo modo prævalere.* & *lib.* I. c. *App.* ad hunc modum, *& antiquam civitatem & alteram extrinſecus adjiciens, cogitans quatenus nequaquam poſſent obſidentes fluvium convertere & ad civitatem accedere.* Ex quibus cum *Scaligero* χαρισάμενος pro χρησάμενος, & ἀνακαινίσας pro ἀναγκάσας repoſuimus, levicula ſane mutatione. καταχαρισάμενος καὶ ἀνακαινίσας *Big. Samb.* & *Gall.* 1. καταχαρισάμενος καὶ ἀναγκάσας *Gall.* 2. καταχρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Vat.* καὶ ἑτέραν ἔξωθεν προσκαταχρησάμενος καὶ ἀναγκάσας *Syncell.* ubi in ora libri προσκατασκευασάμενος appoſuit *Editor.* καὶ ἑτέραν χαρισάμενος καὶ ἀνακτίσας legendum cenſet *Salmaſius*, atque ita *Epiphanium* legiſſe ſibi perſuadet. *Petitus* vero in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις legit καὶ ἑτέραν προσχωσάμενος καὶ ἀναχώσας: ac ſi *Beroſus* dixiſſet, Nabuchodonoſorum novam civitatem priori adjeciſſe, eamque excitatis aggeribus muniviſſe, ne in poſterum hoſtes poſſent fluvium avertere. d Ita in *lib.* I. c. *App.* & *Syncello*, ἀναστρέψαντας in *Editis Aliiſque.* ἀναστρέψαι *Big.* & *Samb.* ἀναστρέψας *Gall.* 1. e Περιεβάλετο δὲ τρεῖς in *Editis.* ſed δὲ ejecimus, quod non exſtet in *lib.* I. c. *App.* nec in *Syncello*, aut *Samb.* & *Gall* 1. in quibus tamen ὑπερεβάλετο τρεῖς &c. f Illud τῆς ex *Big. Samb. lib.* I. c. *App.* & *Syncello.* g Τούτων *Samb.* & *Vat.* τούτων δὲ τοὺς μὲν ἐξ ὀπτῆς πλίνθου καὶ ἀσφάλτου, τοὺς δὲ ἐξ αὐτῆς τῆς πλίνθου in *lib.* I. c. *App.* & *Syncello.* Sed non ita hîc loci legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *erexitque tres porticus & tres extrinſecus de latere coctio; decenterque muniens* &c. h Sic ex *lib.* I. c. *App.* atque ita *Epiphanius*, ut puto, aut prout in *Syncello* κατεσκεύασε τοῖς. at hîc loci κατεσκεύασεν ἐν τοῖς in *Editis Aliiſque.*

Megaſthenes laudatur.

Et Diocles.

Et Philoſtratus.

“paternæ regiæ contiguam aliam exſtruxit; cujus de altitudine reliquoque ſplendore dicere mihi forſan ſupervacaneum eſſet. Verum ampla quamvis fuerit & ſuperba, diebus tamen quindecim confecta erat & abſoluta. In hac regia ex lapide excitavit *pilas, quibus ſpeciem dedit montibus perſimilem; eaſque ita fabricavit, ut omne genus arboribus conſitæ fuerint. Fecitque penſilem paradiſum, ut vocabatur; quòd uxor ejus, utpote in Mediæ locis educata, ea deſiderarit quæ patriam *quodammodo* referrent.” Quin & Megaſthenes in tertio rerum Indicarum *libro* ipſorum meminit, ubi oſtendere conatur, quod hic rex fortitudine & rerum geſtarum magnitudine longe Herculem ſuperarit. Eum enim vaſtaſſe dicit magnam Libyæ partem & Iberiam. Imo & Diocles in ſecundo rerum Perſicarum *libro* hujus regis mentionem facit; ut & Philoſtratus tam in Indicis ejus quam Phœniciis hiſtoriis, quòd hic rex tredecim annos Tyrum oppugnaverit, cum illo tempore Ithobalus in Tyro regnaret. Atque hæc quidem ſunt quæ ab Hiſtoricis omnibus de hoc rege memoriæ prodita ſunt.

XII.

Abilamarodachus Nabuchodonoſoro in regnum ſuccedit, & Jechoniam vinculis eximit. 4 Regum, c. 25.

Poſt eum regnum adeptus eſt Nigliſarus.

Dein Laboſordachus.

Poſt quem regnat Naboandelus, qui & Baltaſarus dictus.

2. Cæterum poſt mortem Nabuchodonoſori, Abilamarodachus ejus filius regnum ſuſcipit: qui, cum Jechoniam ſtatim è vinculis ſolviſſet, eum inter amicos neceſſarios habebat, multis muneribus donatum, atque præ *cæteris* apud Babylonem regibus honoratum. nam pater ejus fidem Jechoniæ *datam* non ſervavit: qui ſe ei cum uxoribus & liberis omnique cognatione *ſua* ſponte tradiderat, pro patria *urbe*, quam nolebat *per vim* expugnatam excîdi, ut jam ante diximus. Mortuo autem Abilamarodacho, poſtquam annos decem & octo regnaſſet, Nigliſarus filius ejus imperium ſibi vendicat: cumque id tenuiſſet annos quadraginta vita decedit. At poſt illum ad filium ejus Laboſordachum ſucceſſionis jure regnum pervenit, cumque ei menſes ſolummodo novem manſiſſet, eo ſublato tranſit ad Baltaſarum, qui Naboandelus à Babyloniis vocatur. Huic bellum intulerunt & Cyrus Per-

“κατεσκεύασεν τοῖς πατρῴοις βασιλείοις ἕτερα βασίλεια ἐχόμενα [a] αὐτῶν· ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέλειαν περισσὸν ἴσως ἂν εἴη λέγειν. πλὴν [b] ὄντα γε μεγάλα καὶ ὑπερήφανα [c] συνετελέσθη ἡμέραις [d] δεκαπέντε. ἐν δὲ τοῖς βασιλείοις τούτοις ἀναλήμματα [e] λίθινα ἀνοικοδόμησε, καὶ τὴν ὄψιν ἀποδοὺς [f] ὁμοιοτάτην τοῖς ὄρεσι, [g] καὶ καταφυτεύσας δένδρεσι παντοδαποῖς [h] ἐξειργάσατο. καὶ κατεσκεύασε τὸν καλούμενον κρεμαστὸν παράδεισον· διὰ τὸ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ ἐπιθυμεῖν τῆς [i] οἰκείας διαθέσεως, [k] ὡς τεθραμμένην ἐν τοῖς [l] κατὰ Μηδίαν τόποις.” καὶ [m] Μεγασθένης δὲ ἐν τῇ τετάρτῃ τῶν Ἰνδικῶν μνημονεύει αὐτῶν, δι' ἧς ἀποφαίνειν πειρᾶται [n] τοῦτον τὸν βασιλέα τῇ ἀνδρείᾳ καὶ τῷ μεγέθει τῶν πράξεων ὑπερβεβηκότα τὸν Ἡρακλέα. καταστρέψασθαι γὰρ αὐτόν φησι Λιβύης τὴν [o] πολλήν, καὶ Ἰβηρίαν. καὶ Διοκλῆς δὲ ἐν τῇ δευτέρᾳ τῶν [p] Περσικῶν μνημονεύει τούτου τοῦ βασιλέως· καὶ [q] Φιλόστρατος ἐν ταῖς Ἰνδικαῖς αὐτοῦ καὶ Φοινικικαῖς ἱστορίαις, ὅτι οὗτος ὁ βασιλεὺς ἐπολιόρκησε Τύρον [r] ἔτη ιγ'. βασιλεύοντος κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν [ſ] Ἰθοβάλου τῆς Τύρου. καὶ τὰ μὲν ὑπὸ πάντων ἱστορούμενα περὶ τούτου τοῦ βασιλέως, ταῦτα ἦν.

ιβ'.

β'. Μετὰ δὲ τὴν Ναβουχοδονοσόρου τελευτὴν [t] Ἀβιλαμαρώδαχος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει· ὃς εὐθὺς [u] τὸν Ἱεροσολύμων βασιλέα [x] Ἰεχονίαν τῶν δεσμῶν ἀφεὶς, ἐν τοῖς ἀναγκαιοτάτοις [y] φίλοις εἶχε, πολλὰς αὐτῷ δωρεὰς δοὺς, καὶ ποιήσας αὐτὸν [z] ἔντιμον ἐπὶ τῶν [a] ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. ὁ γὰρ πατὴρ αὐτοῦ τὴν πίστιν οὐκ ἐφύλαξε τῷ Ἰεχονίᾳ, παραδόντι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων καὶ τῆς συγγενείας ὅλης ἑκουσίως ἑαυτὸν ὑπὲρ τῆς πατρίδος, ὡς ἂν μὴ κατασκαφείη ληφθεῖσα [b] τῇ πολιορκίᾳ, καθὼς προειρήκαμεν. τελευτήσαντος δὲ Ἀβιλαμαρωδάχου [c] μετὰ ἔτη ὀκτωκαίδεκα τῆς βασιλείας, [d] Νιγλίσαρος ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν παραλαμβάνει· καὶ κατασχὼν αὐτὴν [e] ἔτη τεσσαράκοντα, καταστρέφει τὸν βίον. μετ' αὐτὸν δὲ εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ [f] Λαβοσόρδαχον ἀφικνεῖται τῆς βασιλείας ἡ διαδοχὴ, καὶ μῆνας ποιήσασα [g] παρ' αὐτῷ τοὺς πάντας ἐννέα, τελευτήσαντος αὐτοῦ μεταβαίνει πρὸς [h] Βαλτάσαρον τὸν καλούμενον [i] Ναβοάνδηλον [k] παρὰ Βαβυλωνίοις. ἐπὶ τοῦτον

[a] στρατεύουσι

---

[a] Ἐκείνων, ὑπεραίροντα ἀνάστημα καὶ πολλὴν πολυτέλειαν. μακρὰ δ' ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται in lib. 1. c. App. ἐκείνων [ὑπὲρ] ὧν τὸ μὲν ἀνάστημα καὶ τὴν λοιπὴν πολυτέλειαν μακρὸν ἴσως ἔσται ἐάν τις ἐξηγῆται *Syncell.*

[b] Πλὴν ὅσον τι τὰ μεγαλεῖα in *Editis Aliiſque.* πλὴν ὅσον τὰ μεγάλα *Samb. Big. & Gall.* 1. πλὴν ὄντα γε ὑπερβολὴν ὡς μεγάλα in *lib.* 1. c. *App.* πλὴν ὄντα ὑπερβολῇ μεγάλα *Syncell.* unde cum levicula mutatione lego ὄντα γε μεγάλα. Nec aliter forſan *Epiphan.* qui vertit, *dum eſſent hæc magna & nimis eximia* &c.

[c] Ita in *MSS. lib.* 1. c. *App. & Syncello.* συνετελέσθησαν in *Editis.*

[d] Πεντεκαίδεκα *Big. & Samb.*

[e] Λίθινα ὑψηλὰ ἀνῳκοδ. in *lib.* 1. c. *App. & Syncello.*

[f] Ita *MSS. lib* 1. c. *App. & Syncell.* ὁμοιότητα in *Editis.*

[g] In *plerisque MSS. lib.* 1. c. *App. & Syncello* deeſt καί.

[h] Ita diſtinxi, cum antea eſſet ἐξειργάσατο καὶ κατεσκεύασε. in *lib.* 1. c. *App.* ἐξειργάσατο. κατασκευάσας.

[i] Ita etiam legiſſe videtur *Epiphan.* nec aliter in *MSS.* ὀρείας *lib.* 1. c. *App.* ὀρείας *Syncell.* & ὡραίας ex conjectura *Editoris.* Videſis *Scaligeri* notas ad *Vett. Gr. Fragmenta* ſub finem libri *de Emendatione Temporum.*

[k] Illud ὡς deeſt in *lib.* 1. c. *App & Syncello.*

[l] Κατὰ τὴν Μηδίαν in *lib.* 1. c. *App.*

[m] Vide *Scalig.* in *notis* ad *Vett. Gr. Fragm.* p. 18. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3794. & *Simpſonum* in *Chron. Cathol.* A. M. 3426.

[n] Vide *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* l. IX. c. 41. & Græca *Euſebii Chron.* p. 41.

[o] Ita *Big. Samb. Gall.* 1. & *lib.* 1. c. *App.* Λιβύης τὰ πλεῖστα καὶ Ἰβηρίας *Syncell.* nec aliter legiſſe videtur *Euſeb.* in *Præp. Evangel.* l. 9. c. 41. Λιβύης τὴν πόλιν in *Editis Aliiſque.* quam lectionem ſequutus eſt *Epiphanius.* Vide *Scalig.* ad *Fragm.* p. 18. *Caſaub.* in *Exercit. Baronianis,* p. 155. *Edit. Lond.* & *Perizonium* in *Originibus Babylonicis,* p. 420.

[p] Juxta *Epiphanium* ἐν β'. τῶν ἀποικιῶν, *in ſecundo Coloniarum.* Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 3. & *Joſ. Scalig.* in *Can. Iſagog.* p. 288.

[q] De eo *Voſſius* in *Hiſt. Gr.* l. 2. p. 235. *Edit. Lugd. Bat.*

[r] Ἔτεσι τρισὶ καὶ δέκα *Big. Samb. & Gall.* 1. In *Epiphanii* libris, *annis tribus & decem menſibus.*

[ſ] Ἰθωβάλου *Big. Samb. & Gall.* 1.

[t] Εὐειλμαράδουχος in *lib.* 1. c. *App.* Εὐιαλμαρωδὲκ 4 *Regum,* c. 25. v. 27. Εὐιλὰδ Μερωδὰχ *Syncello* in *Chronogr.* p. 226. Ἀβιλμαθάχος *Big. Samb. & Gall.* 1. & infra Ἀβιλαδαμάχου *Big. & Gall.* 1. Ἀβιλμαδάχου *Samb. & Gall.* 2. Εὐιλμαλουρούχος *Euſeb.* in *Præp. Evang.* l. 6. c. 40.

[u] Τὸν τῶν *Big. Samb. Hen. & Busb.*

[x] *Al.* Ἰεχονίαν.

[y] Τῶν φίλων *Big. Samb. Hen. & Busb.*

[z] Ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν ἐν τ. β. βασιλείων *Big.* ἔντιμον pro αὐτὸν eraſo habet *Gall.* 1. & dein ἐπὶ τῶν ἐν Βαβυλωνίᾳ βασιλέων. atque *Epiphanius* vertit, *fecitque eum in Babylonia inter reges haberi.* unde non dubitavi reſcribere, ποιήσας αὐτὸν ἔντιμον ἐπὶ τῶν ἐν τῇ Βαβυλῶνι βασιλέων. præſertim cum *S. Literæ* (4 *Regum.* c. 26. v. 28.) dicant quod Babyloniæ rex Jechoniæ *ſolium in ſolio collocavit altiore quam erant cæterorum regum ſolia, quos Babyloniæ habebat.* Antea editum erat, ποιήσας ἐπὶ τῶν ἐν Βαβυλῶνι βασιλείων.

[a] Ἐν τῇ Βαβυλωνίᾳ *Big. & Samb.*

[b] Ὑπὸ τῆς πολιορκίας *Big. Samb. & Gall.* 1. 2.

[c] Μετὰ ἔτη β'. juxta *Beroſum* in *lib.* 1. c. *App. & Euſebium* in *Præp. Evang.* l. 9. c. 40. Vide *Voſſii* Chron. S. p. 133.

[d] Ἰγλίσαρος in *plerisque MSS.* Νηριγλήσαρος *Syncello.* Νηριγλισάρος *Euſebio.* Νηριγλισοροόρος in *lib.* 1. c. *App.*

[e] Ἔτη τέσσαρα in *lib.* 1. c. *App. & Syncello.*

[f] Λαβοροσόδαχος *Big. Samb. & Gall.* 1. Λαβοροσοάρχοδος in *lib.* 1. c. *App.* Λαβοσσάραχος *Syncell.* Χαβασσοαρασάχος *Euſebio.*

[g] Παρ' αὐτοῦ in *Edit. Gen.* & aliquibus *MSS.*

[h] Βαλτασάρην aut Βαλτάσαρον in *MSS.* Βαλτάσαρ *Dan.* c. 5.

[i] Ναβόννηδον in *lib.* 8. c. *App.* Ναβόννηδον *Euſeb. & Syncell.*

[k] Παρὰ τοῖς Βαβ. *Big. & Samb.*

[*] *Ambulacra* vertit *Grotius.* Iſta & quæ ſequuntur fere interpretatus eſt *Curtius,* l. 5.

a Hoc

ᵃστρατεύουσι Κῦρός τε ὁ Περσῶν βασιλεὺς καὶ Δαρεῖος ὁ Μήδων· καὶ ᵇ πολιορκουμένῳ αὐτῷ ἐν Βαβυλῶνι θαυμάσιόν τι καὶ τεράστιον θέαμα συνέβη. κατέκειτο δειπνῶν ἐν οἴκῳ μεγάλῳ, ᶜ καὶ σκευῶν ἦν πολὺς ἄργυρος εἰς ἑστίασιν πεποιημένων βασιλικὴν, μετὰ τῶν παλλακίδων καὶ τῶν φίλων. δόξαν δὲ αὐτῷ, κομισθῆναι κελεύει ἐκ τοῦ ἰδίου ναοῦ τὰ τοῦ Θεοῦ σκεύη, ἃ συλήσας Ναβουχοδονόσορος ᵈ ἐξ Ἱεροσολύμων, οὐκ ἐχρῆτο μὲν, εἰς δὲ τὸν αὐτοῦ ναὸν ᵉ κατέθετο. αὐτὸς δὲ ὑπὸ θράσους προαχθεὶς, ὥστε αὐτοῖς χρῆσθαι μεταξὺ πίνων καὶ βλασφημῶν εἰς τὸν Θεὸν, ἐκ τοῦ τείχους ὁρᾷ χεῖρα προϊοῦσαν, καὶ τῷ τοίχῳ τινὰς συλλαβὰς ἐγγράφουσαν. ταραχθεὶς δ' ὑπὸ τῆς ὄψεως, συνεκάλεσε τοὺς μάγους καὶ τοὺς Χαλδαίους, καὶ πᾶν τοῦτο τὸ γένος ὅσον ἦν ἐν τοῖς ᶠ βαρβάροις, τά τε σημεῖα καὶ τὰ ὀνείρατα κρίνειν δυνάμενοι, ὡς ἂν αὐτῷ δηλώσωσι τὰ γεγραμμένα. τῶν δὲ μάγων οὐδὲν ᵍ εὑρίσκειν, οὐδὲ συνιέναι λεγόντων, ὑπ' ἀγωνίας ὁ βασιλεὺς, καὶ πολλῆς τῆς ἐπὶ τῷ παραδόξῳ λύπης, κατὰ πᾶσαν ἐκήρυξε τὴν χώραν, τῷ τὰ γράμματα καὶ τὴν ὑπ' αὐτῶν δηλουμένην διάνοιαν σαφῆ ποιήσαντι, δώσειν ὑπισχνούμενος στρεπτὸν περιαυχένιον χρύσεον, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα φορεῖν ὡς οἱ τῶν Χαλδαίων βασιλεῖς, καὶ τὸ τρίτον μέρος τῆς ἰδίας ἀρχῆς. τούτου γενομένου τοῦ κηρύγματος, ἔτι μᾶλλον οἱ μάγοι συνδραμόντες, καὶ φιλοτιμησάμενοι πρὸς τὴν εὕρεσιν τῶν γραμμάτων, οὐδὲν ἔλαττον ἠπόρησαν. ἀθυμοῦντα δ' ἐπὶ τούτῳ θεασαμένη τὸν βασιλέα ἡ μάμμη αὐτοῦ, παραθαρσύνειν ἤρξατο, καὶ λέγειν· ὡς ἔστι τις ʰ ἐκ τῆς Ἰουδαίας αἰχμάλωτος, ἐκεῖθεν τὸ γένος, ἀχθεὶς ὑπὸ ⁱ τοῦ Ναβουχοδονοσόρου πορθήσαντος Ἱεροσόλυμα, Δανίηλος ὄνομα, σοφὸς ἀνὴρ καὶ δεινὸς ᵏ ἐξευρεῖν τὰ ἀμήχανα καὶ μόνῳ τῷ Θεῷ γνώριμα, ὃς Ναβουχοδονοσόρῳ τῷ βασιλεῖ, μηδενὸς ἄλλου δυνηθέντος εἰπεῖν περὶ ὧν ἔχρηζεν, εἰς φῶς ἤγαγε τὰ ζητούμενα. ˡ μεταπεμψάμενον οὖν αὐτὸν ἠξίου παρ' αὐτοῦ πυνθάνεσθαι περὶ τῶν γραμμάτων, καὶ τὴν ἀμαθίαν τὴν τῶν οὐχ εὑρόντων αὐτὰ κατακρίνειν, κἂν σκυθρωπὸν ᾖ τὸ ὑπὸ Θεοῦ σημαινόμενον.

γ'. Ταῦτ' ἀκούσας καλεῖ τὸν Δανίηλον ὁ Βαλτάσαρος, καὶ διαλεχθεὶς ὡς πύθοιτο περὶ αὐτοῦ καὶ τῆς σοφίας, ὅτι τὸ θεῖον αὐτῷ πνεῦμα συμπάρεστι, καὶ μόνος ἐξευρεῖν ἱκανώτατος ἃ μὴ τοῖς ἄλλοις εἰς ἐπίνοιαν ἔρχεται, φράζειν αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, καὶ τί σημαίνει μηνύειν ἠξίου. τοῦτο γὰρ ποιήσαντι πορφύραν ᵐ δώσειν ἐνδεδύσθαι, καὶ χρύσεον περὶ τὸν αὐχένα στρεπτὸν, καὶ τὸ τρίτον τῆς αὐτοῦ ἀρχῆς μέρος, τιμὴν καὶ γέρας τῆς σοφίας, ὡς ἂν ἐξ αὐτῶν ἐπισημότατος γένοιτο τοῖς ὁρῶσι, καὶ τὴν αἰτίαν ἐφ' ᾗ τούτων ἔτυχε πυνθανομένοις. Δανίηλος δὲ τὰς μὲν δωρεὰς αὐτὸν ἔχειν ἠξίου· τὸ γὰρ σοφὸν καὶ ⁿ τὸ θεῖον ἀδωροδόκητον εἶναι), καὶ προῖκα τοὺς δεομένους ὠφελεῖν· μηνύειν δὲ αὐτῷ τὰ γεγραμμένα, σημαίνον-

ſarum rex & Medorum Darius: eique, dum obſeſſus Babylone erat, mirabilis quædam & prodigioſa viſio oblata eſt. Diſcumbebat cœnans in ampla domo, (& magnus erat apparatus vaſorum argenteorum in regalis convivii uſum factorum) accumbentibus etiam concubinis & amicis. cumque ita ei collibuiſſet, jubet è ſuo templo afferri vaſa Dei, quibus Nabuchodonoſorus, ſpoliatis Hieroſolymis, uſus quidem non fuerat, ſed in dei ſui templo repoſuerat. Ille vero, poſtquam eò uſq; audaciæ proceſſerat, ut dum potaret Deoque malediceret iiſdem uteretur, videt manum è pariete prodeuntem & tectorio ſyllabas quaſdam depingentem. Cæterum viſione perturbatus, convocavit magos & Chaldæos, & id genus quotquot inter Barbaros prodigia & ſomnia interpretari poterant, ut ſcriptum illud ei declararent. Cum autem magi ſe nihil poſſe invenire aut intelligere dicerent, rex ſolicitus mœſtuſque admodum ex re adeo inopinata, per totam regionem promulgari fecit; ſe illi daturum promittere, qui ſcriptum legerit & quid id ſibi vellet enunciaverit, ut torquem auream in collo geſtet, purpura amiciatur more regum Chaldæorum, & in tertia regni ſui parte dominetur. Poſt hoc præconium, major etiam fit magorum concurſus, certatimque contenderunt ut quid ſcriptum fuerit invenirent, nihilo tamen minus hærebant. Quo fit ut avia regis, ubi eum viderat, ex hac re tanta anxietate laborantem, animum ei confirmare cœperit, dicereque; captivum eſſe quendam ex Judæa, inde etiam ortum, à Nabuchodonoſoro Hieroſolymis exciſis abductum nomine Danielum, virum ſingularis ſapientiæ & peritiæ in iis evolvendis quæ ſummè difficilia ſolique Deo nota; qui, cum regi Nabuchodonoſoro nemo alius dicere potuerit quæ percontatus eſt, quæſitorum obſcura luce perfudit. Illum itaque ut accerſeret rogabat, ut ab eo quæreret de literis *iſtis*, atque inſcitiam coargueret illorum qui eas intelligere nequiverunt, quamvis triſte eſſe contigerit quod Deus fore ſignificavit.

Manus viſa eſt ſcribere in pariete. Dan. c. 5.

3. His auditis, Baltaſarus Danielum evocat, præfatuſque ſe *multa* de eo ejuſque ſapientia fama accepiſſe, quod *ſcilicet* Dei ſpiritu afflatus ſit, & ſolus omnium maxime idoneus ad ea excogitanda quæ aliis in mentem non veniunt, rogavit ut ſcripturam *iſtam* legeret & interpretando enuclearet. quod ſi fecerit, conceſſurum eſſe ut purpura veſtiatur, & in collo torquem habeat auream, ac in tertia regni parte dominetur, in ſapientiæ honorem præmiumque, ut ex iis illuſtriſſimus habeatur apud omnes qui ea videant, audiantque quid cauſæ fuerit quod iſta aſſequutus ſit. At Danielus obſecrabat ut dona quidem *& munera* ſibi haberet (nam ſapientiam & divinitatem largitionibus corrumpi non ſolere, ſed egentibus gratuito prodeſſe) * quæ vero ſcripta erant *ſe velle*

Accitus Danielus ut ſcriptum illud explicet. Dan. cap. 5.

---

a Hoc falſi redarguit *A. C. Sabellicus* in *Enneadis* II. lib. VI. p. 327. & poſt eum alii. Sed *Joſephum* criminationibus plus debere notavit *If. Voſſius*, quam laudibus & elogiis. Vide *Diſcours ſur l' Hiſt. Univerſelle par J. B. Boſſuet*, p. 40. *b* Πολιορκουμέναν ἐν *Big. & Samb.* forſan pro πολιορκουμένῳ ἐν. *b* Καὶ πρὸς ἑστιάσεις πεποιημένῃ βασιλικὰς in *pleriſque MSS.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* καὶ σκ. ἦν π. ἄργυρος, εἰς ἑστιάσεις πεποιημένων *Vat.* d Ἐκ τῶν Ἱερ. *Big. & Samb.* e Κατέθηκεν *Big. & Samb.* *f* Ita & *Epiphanius.* ἐν τοῖς Βαβυλωνίοις *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. g Δυνάμενον post εὑρίσκειν addunt *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. *h* Ἀπὸ τῆς *Samb.* i Articulus deeſt *Samb. Hen. & Bub.* *k* Εὑρεῖν *Big. & Samb.* *l* Μεταπεμψάμενος in *pleriſque MSS.* *m* Δώσειν ἐνδύσασθαι. *n* Τὸ deeſt *Big. & Samb.* * Solito liberius vertit *Epiphan.* ad hunc modum: *ea vero quæ ſcripta videbantur ei ſignificaturum ſe eſſe promiſit, dicens hæc ejus vitæ ſignificare ſubverſionem.*

velle ei indicare, ex illis oſtendendo vitæ finem ei adeſſe, quod, illa etiam monitus quæ proavus ejus ob ſuas in Deum contumelias paſſus eſt, pietatem colere non didicerit, nihilq; ſupra humanam naturam moliri: ſed cum & Nabuchodonoſorus, ad victum ferinum ob impietatem redactus, & multis precibus & ſupplicationibus tantum miſericordiæ conſequutus, ut humanæ vitæ conſuetudini & regno reſtitueretur, propterea que Deum, ut qui poteſtatem omnem habet, cuique res hominum curæ ſunt, uſque dum moreretur, celebrarit, ipſe horum omnium oblitus, & multa quidem impie in Deum loquutus fuerit, & illius *templi* vaſis ſibi cum pellicibus miniſtrari voluerit. Deum itaque iſta videntem illi iratum eſſe, & his literis prænunciare qualem ſit habiturus vitæ exitum. Quæ autem ſcripta erant ita ſe habere indicavit.

Literas in pariete legit & interpretatur Danielus. Dan. c. 5.

MANE. hoc autem dicebat Græca lingua ſignificare ἀριθμὸς, *numerus*: quaſi Deus vitæ tuæ regnique tempus numeraverit, & pauxillum admodum tibi ſupereſſe. THEKEL. quod idem eſt ac σταθμὸς, *pondus*. itaque Deus, inquit, ponderato regni tui tempore, jam illud deorſum ferri innuit. PHARES. & hoc, ſi Græce interpreteris, eſt κλάσμα, *fragmentum*. tuum igitur regnum franget *Deus*, illudque Medis Perſiſque dividet.

Danielo magni honores habiti.

4. Cum autem dixiſſet Danielus, iſta regi ex literis in tectorio ſignificari, Baltaſarum quidem, ut veriſimile erat, ob calamitoſa adeo denunciata dolor invaſit & miſeria. non tamen *ei* ut malorum prænuncio munera quæ ſe daturum promiſerat dare recuſavit, ſed quicquid pollicitus eſt præſtitit: ſecum reputans, ea quidem ob quæ danda forent à ſeipſo fatiſque eſſe, non ab illo qui ea prædixerat; viri autem boni juſtique officio functum eſſe, qui ea vere interpretatus eſt, quamvis triſtia eſſent quæ forent eventura. Et quidem ille ita cenſebat: at non multo poſt ipſe captus eſt, ſimul & urbs, exercitu in eum educto à Cyro Perſarum rege. Baltaſarus enim eſt, quo regnante Babylonem captam eſſe contigit, cum regnum ipſe tenuiſſet annos ſeptendecim.

Babylon capitur à Dario.

Et quidem regis Nabuchodonoſori poſteros hujuſmodi exitum habuiſſe accepimus. Dario autem, qui cum Cyro cognato *ſuo* Babyloniorum imperium evertit, annus agebatur ſexageſimus ſecundus, quando Babylonem cepit: qui Aſtya-

τὰ καταστροφὴν [a] δι' αὐτὴν τοῦ βίου. ὅτι μηδ' οἷς ὁ πρόγονος αὐτοῦ διὰ τὰς εἰς Θεὸν ὕβρεις ἐκολάσθη, τούτοις ἔμαθεν εὐσεβεῖν, καὶ μηδὲν ὑπὲρ τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μηχανᾶσθαι· ἀλλὰ καὶ Ναβουχοδονοσόρου μεταστάντος εἰς δίαιταν θηρίων ἐφ' οἷς ἠσέβησε, καὶ μετὰ πολλὰς ἱκεσίας καὶ δεήσεις ἐλεηθέντος ἐπανελθεῖν εἰς τὸν ἀνθρώπινον βίον καὶ τὴν βασιλείαν, καὶ διὰ ταῦτα τὸν Θεὸν, ὡς τὴν ἅπασαν ἔχοντα δύναμιν καὶ προνοούμενον τῶν ἀνθρώπων, μέχρις οὗ καὶ ἐτελεύτησεν ὑμνοῦντος, λήθην αὐτὸς ἔλαβε τούτων, καὶ πολλὰ μὲν ἐβλασφήμησεν εἰς τὸ θεῖον, τοῖς δὲ σκεύεσιν αὐτοῦ μετὰ τῶν παλλακίδων διηκονεῖτο. ταῦτα οὖν ὁρῶντα τὸν Θεὸν ὀργισθῆναι αὐτῷ, καὶ διὰ τῶν γεγραμμένων προκαταγγέλλειν, εἰς οἷον αὐτὸν καταστρέψαι δεῖ τέλος. ἐδήλου δὲ τὰ γεγραμμένα τάδε. ΜΑΝΗ. τοῦτο δ' ἔλεγεν Ἑλλάδι γλώττῃ σημαίνοιτ' ἂν ἀριθμός· ὥσπερ τῆς ζωῆς [b] σου τοσοῦτον χρόνον καὶ τῆς ἀρχῆς ἠρίθμηκεν ὁ Θεὸς, καὶ [c] περισσεύειν ἐπὶ σοὶ βραχὺν χρόνον. ΘΕΚΕΛ. [d] σημαίνει τοῦτο σταθμόν. στήσας οὖν σου λέγει τὸν χρόνον τῆς βασιλείας ὁ Θεὸς, ἤδη καταφερομένην δηλοῖ. ΦΑΡΕΣ. καὶ τοῦτο κλάσμα δηλοῖ κατὰ Ἑλλάδα γλῶτταν. κλάσει τοιγαροῦν σου τὴν βασιλείαν, καὶ Μήδοις αὐτὴν καὶ Πέρσαις διανεμεῖ.

δ'. Δανιήλου δὲ ταῦτα σημαίνειν τῷ βασιλεῖ φράσαντος τὰ ἐν τῷ τοίχῳ γράμματα, τὸν μὲν Βαλτάσαρον, οἷον εἰκὸς ἐφ' οὕτω χαλεποῖς τοῖς [e] δεδηλωμένοις, λύπη καὶ συμφορὰ κατέλαβεν. οὐ μὴν ὡς [f] προφήτῃ κακῶν αὐτῷ γεγενημένῳ τὰς δωρεὰς ἃς ὑπέσχετο δώσειν οὐ δίδωσιν, ἀλλὰ πάσας [g] παρέσχε· τὸ μὲν ἐφ' οἷς δοθήσονται λογιζόμενος ἴδιον αὐτοῦ καὶ τῆς πεπρωμένης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὡμολογημένα [h] κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ καὶ δικαίου, κἂν ᾖ σκυθρωπὰ τὰ μέλλοντα [i] συμβαίνειν. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἔκρινε· μετ' οὐ πολὺν δὲ χρόνον, αὐτός τε ἐλήφθη καὶ ἡ πόλις, Κύρου τοῦ Περσῶν βασιλέως ἐπ' αὐτὸν στρατεύσαντος. Βαλτάσαρος γάρ ἐστιν ἐφ' οὗ τὴν αἵρεσιν τῆς Βαβυλῶνος συνέβη γενέσθαι, βασιλεύσαντος αὐτοῦ ἔτη ἑπτακαίδεκα. τῶν μὲν οὖν Ναβουχοδονοσόρου τοῦ βασιλέως [k] ἐγγόνων τὸ τέλος [l] τοιοῦτον παρειλήφαμεν γενόμενον. Δαρείῳ δὲ, τῷ καταλύσαντι τὴν Βαβυλωνίων ἡγεμονίαν μετὰ Κύρου τοῦ συγγενοῦς, ἔτος ἦν ἑξηκοστὸν δεύτερον, ὅτε τὴν Βαβυλῶνα εἷλεν, ὃς ἦν [m] Ἀστυάγους υἱὸς,

---

[a] Αὐτῷ *Big.* & *Samb.* αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* [b] Illud σου non agnoſcit *Samb.* [c] Περισσεύειν ἔτι σοι *Samb.* & *Gall.* 1. [d] Σημαίνει τοῦτον τὸν σταθμὸν *Samb.* τοῦτο τὸν σταθμὸν *Big.* & *Gall.* 1. 2. [e] Ita cum *MSS.* δηλουμένοις in *Editis.* [f] Προφήτην *Samb.* & *Vat.* dein γενόμενον *Samb.* γεγενημένον *Big.* [g] Ita *Baſ. G. Vat. Aliique.* ut & *Epiphan.* qui vertit, *ſed cuncta conceſſit: cogitans, quia illa quidem pro quibus darentur propria ejus & non prophetantis eſſent; illum vero, qui hæc vere diſcreverit, virum bonum dicebat ſimul & juſtum* &c. παρέσχετο. τὴν μὲν ἠπειλημμένην [πλημμεληθεῖσαν *Gall.* 1.] τῆς βασιλείας καθαίρεσιν τῆς πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντος εἶναι λογισάμενος, τὴν δὲ τῶν ἐπηγγελμένων ἐκπλήρωσιν κρῖναι ἀνδρὸς ἀγαθοῦ *Big.* & *Gall.* 1. Παρέσχετο, ἐφ' οἷς μὲν δοθήσεται λογιζόμενος, ἴδιον αὐτοῦ καὶ τῆς πεπρωμένης ἀνάγκης, ἀλλ' οὐχὶ τοῦ προφητεύσαντος εἶναι, τὰ δὲ ὡμολογημένα κρῖναι ἀνδρὸς ἀγ. *Samb.* [h] Si κρίνων legamus cum *MSS.* vertendum cenſeo, *promiſſa vero præſtare viri boni juſtique eſſe exiſtimans* &c. ut poſt ὡμολογημένα ſuppleatur ποιεῖν. [i] Συμβαίνειν αὐτῷ ἔκρινε μετ' οὐ π. *Samb.* & *Gall.* 1. συμβ. οὕτως ἔκρινε *Gall.* 2. συμβ. καὶ οὕτως ἔκρινε *Vat.* συμβ. αὐτὸς καὶ οὕτως ἔκρινε *Big.* Incertum an iſta in ſuo codice habuerit *Epiphan.* [k] Ἐκγόνων *Big.* & *Samb.* [l] Τοιοῦτο *Big.* & *Samb.* [m] Ita (& non Ἀστυάγου, prout in *Editis Aliiſque*) *Big. Samb.* & *Vat.* necnon *Theodoritus* in *Danielem.* l. VI. p. 616. cujus verba apponere non gravabor. χρόνον ὀλίγον Δαρείου τοῦ Μήδου βασιλεύσαντος, Κῦρος παραλαβὼν τὴν ἀρχὴν εἰς Πέρσας αὐτὴν μετατίθησιν. Ἰώσηππος δὲ ὁ ἱστοριογράφος τὸν Δαρεῖον μὲν υἱὸν τοῦ Ἀστυάγους εἶναί φησι, τοῦ δὲ Κύρου θεῖον πρὸς μητρὸς, τοὺς δὲ τῶν Ἑλλήνων συγγραφέας ἑτέρως αὐτοῦ τὸ ὄνομα τεθεικέναι. Κυαξάρην γὰρ αὐτὸν ἐκεῖνοι προσηγορεύκασι. λέγει δὲ ὅτι κατὰ ταυτὸν καταστρατεύσαντες τῇ Βαβυλῶνι Δαρεῖός τε καὶ Κῦρος ὁ τούτου ἀδελφιδοῦς ἐκράτησαν τῆς πόλεως, καὶ τὸν Βαλτάσαρ ἀνεῖλον κατ' ἐκείνην τὴν νύκτα, καθ' ἣν ἐν τῷ τοίχῳ τὰς συλλαβὰς ἐκείνας γραφομένας ἐθεάσατο. ἀλλ' οὐκ ἐᾷ τοῦτο πιστεύειν ὁ Δανιὴλ, ὃς λέγει, ὅτι κατηύθυνεν ἐν τῇ βασιλείᾳ Δαρείου καὶ ἐν τῇ βασιλείᾳ Κύρου τοῦ Πέρσου, καὶ δείκνυσιν [ſc. *Dan.* c. 6.] ἑτέραν μὲν τοῦ Δαρείου βασιλείαν, ἑτέραν δὲ τοῦ Κύρου. εἰ δὲ μία αὐτοῖς κατὰ τῆς Βαβυλῶνος ἐγεγόνει στρατεία, μία ἄρα ἦν καὶ ἡ βασιλεία. νῦν δὲ ἄλλην μὲν ταύτην ἄλλην δὲ ἐκείνην εἶναί φησιν, "καὶ, ὁ Ἀστυάγης προσετέθη πρὸς τοὺς πατέρας αὐτοῦ, καὶ παρέλαβεν τὴν βασιλείαν Κῦρος ὁ Πέρσης." οὐ τοίνυν Δαρεῖος καὶ Κῦρος κατὰ ταυτὸν βασιλεύσαντες τὸν Βαλτάσαρ ἀνεῖλον· ἀλλ' ὁ μὲν Δαρεῖος ὁ Ἀστυάγους πρότερον, ὕστερον δὲ Κῦρος ἐβασίλευσεν. οὐδὲ ταῖς Ἑλληνικαῖς ἱστορίαις τὰ ὑπὸ τοῦ Ἰωσήππου εἰρημένα συμβαίνει· οὐδὲ γὰρ ἐν ἐκείναις ἔστιν εὑρεῖν τὸν Κυαξάρην τὸν τοῦ Ἀστυάγους υἱὸν, αὐτὸν εἶναι τὸν Δαρεῖον, ὃν ἔφη σὺν τῷ Κύρῳ τὴν στρατείαν κατὰ τῆς Βαβυλῶνος ποιήσασθαι. ὥστε ἀπίθανοι εἶναι οἱ τοῦ Ἰωσήππου λόγοι &c. Eodemque plane faciunt quæ habet lib. 9. p. 649. Vide *Annot.* ad *pag. præced.* v. 1. & confer *Petavium* de *Doctr. Temp.* part. 2. p. 168. & *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M 3447.

a Μεταυἱός, ἕτερον δὲ παρὰ τοῖς Ἕλλησιν ἐκαλεῖτο ὄνομα· ὃς καὶ Δανίηλον τὸν προφήτην λαβὼν, ἤγαγεν εἰς Μηδίαν πρὸς αὐτὸν, καὶ πάσης αὐτῷ τιμῆς [a] μεταδοὺς, εἶχε σὺν αὐτῷ. τῶν τριῶν γὰρ σατραπῶν ἦν, οὓς ἐπὶ τῶν [b] ἑξήκοντα καὶ τριακοσίων σατραπειῶν κατέστησε. τοσούτους γὰρ ἐποίησε Δαρεῖος.

ε'. Δανίηλος τοίνυν ὢν ἐν τοιαύτῃ τιμῇ, καὶ λαμπρᾷ σπουδῇ παρὰ τῷ Δαρείῳ, καὶ πρὸς ἅπαντα ὑπ' αὐτοῦ μόνος, ὡς ἂν ἔχων τὸ θεῖον, [c] πεπιστευμένος, ἐφθονήθη. βασκαίνουσι γὰρ οἱ μᾶλλον αὐτῶν ἑτέρους ἐν πλείονι τιμῇ παρὰ τοῖς βασιλεῦσι βλέποντες. ζητούντων δ' ἐπ' αὐτὸν ἀφορμὴν διαβολῆς καὶ κατηγορίας τῶν ἀχθομένων ἐπ' αὐτῷ εὐδοκιμοῦντι παρὰ τῷ Δαρείῳ, παρεῖχεν αἰτίαν οὐδεμίαν. ὢν γὰρ καὶ χρημάτων ἐπάνω καὶ παντὸς λήμματος περιφρονῶν, [d] αἴσχιστον αὐτῷ δοκῶν, κἂν ὑπὲρ ὧν δοθείη [e] καλῶς, τι προσλαβεῖν, οὐδ' ἡντιναοῦν τοῖς ζηλοτυποῦσιν αὐτὸν ἐγκλημάτων εὕρεσιν παρεῖχεν. οἱ δ' ὡς οὐδὲν εἶχον, [f] ᾧ, κατειπόντες αὐτοῦ πρὸς τὸν βασιλέα, [g] ζημιώσουσιν αὐτὸν εἰς τὴν παρ' αὐτοῦ τιμὴν αἰσχύνῃ καὶ διαβολῇ, τρόπον ἄλλον ἐζήτουν καθ' ὃν αὐτὸν ἐκποδὼν ποιήσονται. ὁρῶντες οὖν [h] τὸν Δανίηλον, τρὶς τῆς ἡμέρας προσευχόμενον τῷ Θεῷ, πρόφασιν ἔγνωσαν εὑρηκέναι, δι' ἧς ἀπολέσουσιν αὐτόν. καὶ πρὸς τὸν Δαρεῖον ἐλθόντες [i] ἀπήγγειλον αὐτῷ, ὡς τοῖς σατράπαις αὐτοῦ καὶ ἡγεμόσι δόξειεν ἐπὶ τριάκοντα ἡμέρας ἀνεῖναι τὸ πλῆθος, ὅπως μήτε αὐτῷ τὶς μήτε τοῖς θεοῖς δεόμενος αὐτῶν καὶ εὐχόμενος εἴη· τὸν μέντοιγε αὐτῶν παραβάντα ταύτην τὴν γνώμην, εἰς τὸν τῶν λεόντων ἔκριναν ῥῖψαι λάκκον ἀπολούμενον.

ς'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, οὐ συνιδὼν τὴν κακουργίαν αὐτῶν, οὐδ' ἐπὶ τὸν Δανίηλον ταῦτα [k] κατασκευασαμένους ὑπονοήσας, [l] ἀρέσκεσθαι τοῖς ὑπ' αὐτῶν ἔφη δεδογμένοις· καὶ κυρώσειν τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐπαγγελλόμενος, προτίθησι πρόγραμμα δηλοῦν τῷ πλήθει τὰ δόξαντα τοῖς σατράπαις. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, φυλαττόμενοι [m] μὴ παραβῆναι τὰ προστάγματα, ἠρέμουν· Δανιήλῳ δὲ φροντὶς οὐδεμία τούτων ἦν, ἀλλ' ὡς εἶχεν ἔθος ἱστάμενος ηὔχετο τῷ Θεῷ πάντων ὁρώντων. οἱ δὲ σατράπαι, τῆς ἀφορμῆς αὐτοῖς ἣν ἐσπούδαζον λαβεῖν ἐπὶ τὸν Δανίηλον παραφανείσης, εὐθὺς ἧκον πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κατηγόρουν, ὡς παραβαίνοντος μόνου τοῦ Δανιήλου τὰ προστεταγμένα, [n] μηδενὸς τῶν ἄλλων τολμῶντος προσεύχεσθαι τοῖς θεοῖς· καὶ τοῦτ' οὐ [o] δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ διὰ φυλακὴν καὶ διατήρησιν ὑπὸ τοῦ φθόνου. ἀπὸ γὰρ μείζονος ἧς [p] προσεδόκων εὐνοίας τοῦτο ποιεῖν τὸν Δαρεῖον ὑπολαμβάνοντες, ὡς καὶ καταφρονήσαντι τῶν ἐκείνου προσταγμάτων συγγνώμην [q] ἑτοίμως νέμειν, καὶ αὐτὸ τοῦτο βασκαίνοντες τῷ Δανιήλῳ, [r] οὐ μετεβάλλοντο πρὸς τὸ ἡμερώτερον, ῥίπτειν δὲ αὐτὸν ἠξίουν κατὰ τὸν νόμον εἰς τὸν λάκκον τῶν λεόντων. ἐλπίσας δὲ ὁ Δαρεῖος ὅτι ῥύσεται τὸ θεῖον

Danielus in Mediam deportatur.

gis filius erat, & alio nomine apud Græcos vocabatur; quique Danielum vatem aſſumptum in Mediam duxit ad regiam ſuam, ſummoque honore auctum ſecum habebat. nam fuit unus ex tribus ſatrapis quos trecentis ſexaginta ſatrapiis præpoſuit. totidem enim fecit Darius.

Satrapæ ei invident. Dan. c. 6.

5. Cum itaque Danielus in tanto eſſet honore, & egregio erga ſe Darii ſtudio uteretur, eique ſoli, tanquam Dei ſpiritu afflato, fides in omnibus à rege haberetur, invidia flagravit. fieri enim ſolet ut illi invideant, qui alios intuentur magis quam ſemetipſos à regibus honorari. Cæterum iis, qui ægre ferebant ut tanta polleret apud Darium auctoritate, calumniandi & accuſandi occaſionem quærentibus, cauſas omnes præcidebat. nam cum ſuper pecuniam eſſet omniumque munerum contemptor, ſummæ ſibi turpitudini eſſe ducens aliquid accipere, etiam cum *pro beneficio* honeſte daretur, nullam omnino obtrectatoribus ſuis, quam arriperent, reprehenſionis anſam dabat. Illi vero, dum nihil haberent, quo ipſius apud regem delati exiſtimationem minuerent, aliquid ei ut probrum objiciendo vel calumniam adhibendo, aliam rationem iniverunt, qua eum è medio tollerent. Itaque cum animadverterent Danielum ter quotidie Deo ſupplicare, eis in mentem venit ſe illum perdendi occaſionem inveniſſe. Cumque Darium adiiſſent, ei nunciabant, ſatrapis ejus præfectiſque videri triginta dierum ferias populo indici debere, quibus neque ipſum neque deos aliquid rogare precarique cuiquam liceret: qui vero contra hoc ipſorum decretum fecerit, ſtatuerunt ut in leonum ſpecum periturus conjiceretur.

Conſpirant in Danielum. Dan. c. 6.

6. Rex autem illorum malitiæ ignarus, neque Danielo inſidias iſtiuſmodi commento paratas eſſe ſuſpicatus, ait ſibi placere hanc illorum ſententiam; pollicituſq; ſe ſancitum ire id quod illis fieri viſum eſt, edictum propoſuit in publicum quo populo innoteſcerent quæ ſatrapæ decreverint. Atq; alii quidem omnes quieſcebant, ſibi caventes ne quid contra mandata facerent: at Danielus nihil horum curabat: ſed more ſuo ſitus omnium in conſpectu Deum orabat. Tum ſatrapæ, occaſione ſibi oblata quam adverſus Danielum captare *modis omnibus* ſtudebant, è veſtigio regem conveniebant, & accuſationem inſtituebant, quod Danielus contra quam imperaſſent ſolus fecerit, cum nemo alius auſus eſſet diis ſupplicare; idque non pietate eò adducti, ſed quod ex invidia obſervarint illum & animadverterint quid ageret. Suſpicantes etenim Darium id agere ut ob majorem quam exſpectabant benevolentiam mandati ſui contemptori veniam daret, quod ipſum ſuam in Danielum invidiam augebat, haud inde mitiores facti erant, ſed poſtulabant ut juxta latam legem in leonum ſpecum conjiceretur. At Darius ſpei plenus, fore ut Deus

eum

---

[a] Μεταδιδοὺς *Big. Samb. & Gall.* 1. 2. [b] *Joſephi* ἁμάρτημα μνημονικὸν, ut puto; cum hæc habeat ex *Dan.* c. 6. v. 1. ubi memorantur tantum centum viginti provinciæ. Videſis *J. Clericum* ad *Eſtheræ* cap. 1. p. 698. [c] Ἐν αὐτῷ περιλαμβανόμενος post πεπιστευμένος addunt *Big. Samb. Gall.* 1. 2. & *Vat.* [d] Αἴσχιστον αὐτῷ δοκεῖν *Big. & Samb.* αἴσχιστος αὐτῷ δοκεῖν *Gall.* 1. 2. & *Vat.* αἴσχιστος αὐτῷ δοκῶν in *Editis Aliiſque.* [e] Ita *Epiphan.* qui vertit, *aliquid accipere.* antea, καλῶς πρὸς τὸ λαβεῖν. [f] Ita *Big. & Samb.* ὃ κατειπόντες in *reliquis.* [g] Eo modo *Big. & Samb.* ζημιώσωσιν in *Editis Aliiſque.* [h] Articulum adjecimus ex *MSS.* ut & mox ante τῶν λεόντων. [i] Ita *MSS.* ἀπήγγελον in *Editis*, forſan pro ἀπήγγειλαν. [k] Κατασκευασαμένους *Big. & Samb.* [l] Ita ex *MSS.* ἀρέσθαι in *Editis.* [m] Τὰ προστεταγμένα μὴ παραβῆναι *Samb. & Gall.* 1. 2. [n] Μηδενὸς γὰρ τῶν *Big. Samb. Hen. & Buſb.* [o] Δι' ἀσέβειαν in *MSS.* & *Epiphan.* qui vertit, *quod non propter impietatem, ſed propter cuſtodiam fieret præceptorum, ille contemnens præcepta, ad ſuum oraret Deum.* [p] Ita *MSS.* προσεδόκουν in *Editis.* [q] Iterum ex *MSS.* ἕτοιμον in *Editis.* [r] Οὔτε μετεβάλλοντο *Big. & Samb.*

a Ita

Danielus, quod edicto regis non paruiſſet, ad leones projicitur. Dan. c. 6.

eum liberaret, & nihil mali à feris pateretur, hortatus eſt eum ut quicquid accideret æquo ferret animo. cumque in ſpeluncam conjectus eſſet, *rex*, ſignato lapide qui pro oſtio erat in ore ſpecus, diſceſſit; totamque eam noctem ſine cibo & ſomno exegit, de Danielo majorem in modum ſolicitus. Mane autem diluculo ſurrexit, & ad ſpecum ſe contulit: cumque ſigillum illæſum inveniſſet, quo lapidem obſignatum reliquerat, illo *protinus* reſerato magna voce Danielum clamavit, quærens an adhuc ſalvus eſſet. Qui cum regem audiviſſet, dixiſſetque, ſe nequaquam læſum eſſe, *rex* eum ex ferarum ſpecu juſſit extrahi. Inimici vero *ejus*, cum vidiſſent nihil mali Danielo accidiſſe, Deo quidem ejuſque providentiæ incolumitatem illius tribuere noluerunt; leones vero ſagina impletos neque Danielum attigiſſe neque ad eum acceſſiſſe exiſtimantes, id ita factum eſſe regi dictitabant. At ille, quod eos utpote *ſumme* malignos odio habuerit, multas carnes leonibus objici jubet, illiſque jam ſaturatis inimicos Danieli in antrum conjici imperavit, ut animadverteret an ob ſaturitatem ad eos non acceſſuri eſſent. Tum manifeſtum erat Dario, poſtquam feris objecti eſſent ſatrapæ, Danielum miraculo ſervatum eſſe. Nam leones nemini illorum pepercerunt, ſed eos omnes dilacerarunt, quaſi valde eſurientes & victus inopia laborantes. Eos autem fames, uti arbitror, non irritavit *& exacuit*, quippe qui paulo ante carne ad ſatietatem uſque fuerant impleti, ſed hominum malitia. nihil enim impedit quin & ipſa, Deo ita volente, etiam beſtiis palam fiat ad pœnam exſequendam.

Danielus miraculo ſervatus. Dan. c. 6.

Danieli accuſatores leonibus objici præcipit Darius. Dan. c. 6.

7. Iis itaque hoc modo peremptis qui Danielo inſidias ſtruxerant, Darius rex *nuncios* dimiſit per univerſam regionem, qui juberent Deum iſtum celebrari, quem Danielus adorabat, dicerentque ipſum ſolum verum eſſe *Deum* & omnipotentem. Porro Danielum ſummo in honore habuit, eique primum inter amicos locum tribuit. Cum autem Danielus inſignis adeo eſſet claruſque, *præcipue* quòd Deo charus eſſe exiſtimaretur, turrim ædificavit Ecbatanis Mediæ, opus elegantiſſimum & arte mirabili conſtructum, quæ etiamnum quidem manet duratq; : ſpectantibus vero apparet recentis eſſe ſtructuræ, atque illa ipſa die condita qua quiſque illam aſpexerit. tanta quippe illi eſt novitatis ſpecies & formæ vigor integer, cui nihil deceſſit tam longo temporis decurſu. nam & idem accidit ædificiis quod hominibus, pariterque ſeneſcunt, quod annis aliquid de robore pereat, decorque marceſcat. Moris autem adhuc eſt ut in turri iſta Medorum reges ſepeliantur, item Perſarum & Parthorum: ejuſque cuſtodia ſacerdoti Judæo commiſſa eſt. id quod fieri ſolet in hodiernum uſque diem.

Danielus clarus ante, clarior haberi cœpit.

Turrim Ecbatanis ædificat.

αὐτόν, καὶ οὐδὲν μὴ πάθῃ δεινὸν ὑπὸ τῶν θηρίων, ἐκέλευσεν αὐτὸν εὐθύμως φέρειν τὰ [a] συμβαίνοντα. καὶ βληθέντος εἰς τὸν λάκκον, σφραγίσας τὸν ἐπὶ τοῦ στομίου κείμενον ἀντὶ θύρας λίθον, ἀνεχώρησεν· καὶ δι' ὅλης ἄσιτος τῆς νυκτὸς καὶ ἄϋπνος διῆγεν, ἀγωνιῶν περὶ τοῦ Δανιήλου. μεθ' ἡμέραν δὲ ἀναστὰς ἐπὶ τὸν λάκκον ἦλθε· καὶ σωζομένην τὴν σφραγῖδα εὑρών, ᾗ σημηνάμενος τὸν λίθον καταλελοίπει, ἀνοίξας ἀνεβόησε, καλῶν τὸν Δανίηλον, [b] καὶ πυνθανόμενος εἰ σώζεται. τοῦ δ' ἐπακούσαντος τῷ βασιλεῖ, καὶ μηδὲν παθεῖν εἰπόντος, ἐκέλευσεν αὐτὸν [c] ἀνελκυσθῆναι τοῦ λάκκου τῶν θηρίων. οἱ δὲ ἐχθροί, θεασάμενοι τὸν Δανίηλον μηδὲν πεπονθότα δεινόν, διὰ μὲν τὸ θεῖον καὶ τὴν τούτου πρόνοιαν οὐκ ἠξίουν αὐτὸν σώζεσθαι· πεπληρωμένους δὲ τοὺς λέοντας τροφῆς μὴ [d] ἅψασθαι μηδὲ προσελθεῖν τῷ Δανιήλῳ νομίζοντες, τοῦτ' ἔλεγον πρὸς τὸν βασιλέα. ὁ δὲ μισήσας αὐτοὺς τῆς πονηρίας, παραβληθῆναι μὲν πολλὰ κελεύει τοῖς λέουσι κρέα, κορεσθέντων δ' αὐτῶν τοὺς ἐχθροὺς τοῦ Δανιήλου προσέταξεν εἰς τὸν λάκκον ἐμβληθῆναι, ὅπως εἰ διὰ κόρον αὐτοῖς οὐ [e] προσάξουσιν οἱ λέοντες μάθοι. σαφὲς δὲ ἐγένετο Δαρείῳ, τῶν σατραπῶν παραβληθέντων τοῖς θηρίοις, ὅτι τὸ θεῖον ἔσωσε τὸν Δανίηλον. οὐδενὸς γὰρ αὐτῶν ἐφείσαντο οἱ λέοντες, ἀλλὰ πάντας διεσπάραττον, ὡσανεὶ σφόδρα λιμώττοντες καὶ τροφῆς ἐνδεεῖς. ἠρέθισε δ' αὐτοὺς οὐ τὸ [f] πεινᾷν οἶμαι, μικρὸν ἔμπροσθεν ἀφθόνων κρεῶν [g] ἐμπεπλησμένους, ἀλλ' ἡ τῶν ἀνθρώπων κακία. [h] δήλη γὰρ καὶ τοῖς [i] ἀλόγοις ἂν αὐτὴ ζώοις πρὸς τιμωρείαν γένοιτο, τοῦ Θεοῦ προαιρουμένου.

ζ. Διαφθαρέντων οὖν τῶν ἐπιβουλευσάντων Δανιήλῳ τοῦτον τὸν τρόπον, ὁ βασιλεὺς Δαρεῖος καθ' ὅλην ἔπεμψε τὴν χώραν ἐπαινῶν τὸν Θεὸν ὃν Δανίηλος [k] προσεκύνει, καὶ μόνον αὐτὸν λέγων εἶναι ἀληθῆ, καὶ τὸ πᾶν κράτος ἔχοντα. εἶχε δὲ καὶ τὸν Δανίηλον ἐν ὑπερβαλλούσῃ τιμῇ, πρῶτον αὐτὸν ἀποδείξας τῶν φίλων. ὢν δὲ οὕτως ἐπίσημος καὶ λαμπρὸς ὑπὸ δόξης τοῦ θεοφιλὴς εἶναι Δανίηλος, ᾠκοδόμησεν ἐν [l] Ἐκβατάνοις τοῖς Μηδικοῖς βάριν, [m] εὐπρεπέστατόν τι κατασκεύασμα καὶ θαυμασίως πεποιημένον, ἣ μέχρι δεῦρο μέν ἐστι καὶ σώζεται· τοῖς δ' ὁρῶσι δοκεῖ προσφάτως [n] κατεσκευάσθαι, καὶ ἐπ' αὐτῆς ἐκείνης ἧς ἕκαστος αὐτὴν ἡμέρας ἱστορεῖ γεγονέναι. οὕτως νεαρὸν αὐτῆς καὶ ἀκμαῖον τὸ κάλλος, καὶ μηδαμοῦ γεγηρακὸς ὑπὸ τοσούτου χρόνου. πάσχει γὰρ καὶ τὰ κατασκευάσματα ταὐτὸν ἀνθρώποις, καὶ παλαιοῦται, καὶ τὴν ἰσχὺν λυόμενα ὑπὸ τῶν ἐτῶν, καὶ τὴν εὐπρέπειαν μαραινόμενα. θάπτουσι δ' [o] ἐν τῇ βάρει τούς τε Μήδων βασιλεῖς, καὶ Περσῶν καὶ Πάρθων, ἄχρι τοῦ δεῦρο· [p] καὶ ὁ ταύτην πεπιστευμένος [q] Ἰουδαῖός ἐστιν ἱερεύς. καὶ τοῦτο γίνεται μέχρι τῆς σήμερον ἡμέρας.

---

[a] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.* [b] Illud καὶ ex *Big.* & *Samb.* [c] Ἀνελκυσθῆναι ἐκ τοῦ λάκκου τοῦ τῶν θηρίων *Big. Samb.* & *Gall.* l. 2. [d] Ita *Big.* & *Samb.* ἅψεσθαι in *reliquis.* [e] Ita *Big.* & *Epiphanius*, qui vertit, *ſi ad eos minime accederent.* προσσήξουσιν *Samb.* προσήξουσιν *Vat.* προσδέξουσιν in *Editis.* quod ſane αὐτῶν pro αὐτοῖς poſtularet. [f] Πονῆν *Baſ.* [g] Ita cum *Cod. Vat.* ἐμπεπλησμένους in *Editis Aliiſque.* πεπληρωμένους *Samb.* [h] Ita in omnibus *MSS.* δῆλη γὰρ in *Editis.* [i] Paulo aliter in *MSS.* ἀλόγοις ζώοις ἦν αὕτη πρὸς τιμωρίαν ἢ γένοιτο τοῦ. ſed hominum nequitia etiam irrationabilibus erat animalibus manifeſta, ſimul & quia Dei voluntate vocabantur ad pœnam, *Epiphan.* [k] Προσκυνεῖ & mox εἶναι λέγων & dein πάντων κράτος in *Big.* & *Samb.* [l] Vide *Bochartum* in *Phaleg.* l. 3. c. 14. [m] Ita *Big. Samb.* & *Vat.* εὐπρεπέστατον in *reliquis.* [n] Sic *Samb.* in *cæteris* κατασκευάσθαι. [o] Ἐν ταύτῃ *Hen.* & *Busb.* [p] Ita cum *Big.* & *Samb.* in *reliquis* ὁ deeſt. [q] Darium (inquit *Bochartus*) crediderim Danielis opera & conſilio in mirabili iſta turri exſtruenda uſum: quo munere cum is egregie functus eſſet, regem grati animi ergo ſanxiſſe ut Judæorum fidei turris committeretur.

ἄξιον δὲ τἀνδρὸς τούτου καὶ ὃ μάλιστα [a] θαυμάσαιτό τις ἂν ἀκούσας διελθεῖν. ἅπαντα γὰρ αὐτῷ παραδόξως ὡς ἑνί τινι τῶν μεγίστων εὐτυχήθη προφητῶν, καὶ παρὰ τὸν τῆς ζωῆς χρόνον [b] τιμή τε καὶ δόξα παρὰ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, καὶ τελευτήσας δὲ μνήμην αἰώνιον ἔχει. τὰ γὰρ βιβλία, ὅσα δὴ συγγραψάμενος καταλέλοιπεν, ἀναγινώσκεται παρ' ἡμῖν ἔτι καὶ νῦν· καὶ πεπιστεύκαμεν ἐξ αὐτῶν, ὅτι Δανίηλος ὡμίλει τῷ Θεῷ. οὐ γὰρ τὰ μέλλοντα μόνον προφητεύων διετέλει, καθάπερ καὶ οἱ ἄλλοι προφῆται, ἀλλὰ καὶ καιρὸν ὥριζεν, εἰς ὃν ταῦτα ἀποβήσεται· καὶ τῶν προφητῶν τὰ χείρω προλεγόντων, καὶ [c] διὰ τοῦτο δυσχεραινομένων ὑπὸ τῶν βασιλέων καὶ τοῦ πλήθους, Δανίηλος ἀγαθῶν ἐγίνετο προφήτης αὐτοῖς, ὡς ἀπὸ μὲν τῆς εὐφημίας τῶν προλεγομένων εὔνοιαν ἐπισπᾶσθαι παρὰ πάντων, ἀπὸ δὲ τοῦ τέλους αὐτῶν ἀληθείας πίστιν καὶ δόξαν ὁμοῦ θειότητος παρὰ τοῖς [d] ὄχλοις ἀποφέρεσθαι. [e] κατέλιπε δὲ γράψας, [f] ὅθεν ἡμῖν τὸ τῆς προφητείας ἀκριβὲς αὐτοῦ καὶ ἀπαράλλακτον ἐποίησε δῆλον. [g] φησὶ γάρ, "[h] αὐτοῦ γινομένου ἐν Σούσοις ἐν τῇ μητροπόλει "τῆς Περσίδος, [i] ὡς ἐξέλθοι μὲν εἰς τὸ πεδίον μετὰ ἑταίρων [k] αὐτοῦ, "σεισμοῦ [l] δὲ καὶ κλόνου τῆς γῆς ἐξαίφνης γινομένου "[m] καταλειφθείη μόνος, φυγόντων τῶν φίλων· καὶ [n] πέσοι "μὲν ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' "ἁψαμένου αὐτοῦ, καὶ μεταξὺ κελεύοντος ἀναστῆναι, καὶ τὰ "μέλλοντα συμβήσεσθαι τοῖς πολίταις ἰδεῖν μετὰ πολλὰς "γενεάς. ἀναστάντι δ' αὐτῷ δειχθῆναι κριὸν [p] ἐσήμαινε "μέγαν, πολλὰ μὲν ἐκπεφυκότα κέρατα, [q] τελευταῖον "δ' αὐτῶν ὑψηλότερον ἔχοντα. ἔπειτα ἀναβλέψαι "μὲν εἰς τὴν δύσιν, θεάσασθαι δὲ τράγον [r] ἀπ' αὐτῆς "δι' ἀέρος φερόμενον, [s] συῤῥήξαντα τῷ κριῷ, καὶ τοῖς "κέρασι [t] πλήξαντα δίς, καταβαλεῖν αὐτὸν [u] ἐπὶ τὴν "γῆν, καὶ πατῆσαι. εἶτα τὸν τράγον [x] ἰδεῖν ἐκ τοῦ μετώπου "μέγιστον [y] ἀναφύντα κέρας, οὗ κλασθέντος [z] ἀναβλαστῆσαι "τέσσαρα, καθ' ἕκαστον τῶν ἀνέμων τετραμμένα. ἐξ αὐτῶν "δ' ἀνασχεῖν καὶ ἄλλο μικρότερον [a] ἀνέγραψεν· ὃ αὐξηθέν, "ἔλεγεν αὐτῷ ὁ [b] ταῦτα ἐπιδεικνὺς Θεός, πολεμήσειν "αὐτοῦ τὸ ἔθνος, καὶ [c] τὴν πόλιν αἱρήσειν κατὰ κράτος, καὶ "[d] συγχεῖν τὰ περὶ τὸν ναόν, καὶ τὰς θυσίας κωλύσειν [e] γενέσθαι "[f] ἐφ' ἡμέρας χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα ἕξ." ταῦτα μὲν ἰδεῖν, ἐν τῷ πεδίῳ τῷ ἐν Σούσοις ὁ Δανίηλος ἔγραψε.

Danielus ob vaticinia laudibus extollitur.

Convenit autem id de hoc viro narrare, quod, ſi quis audiverit, etiam miraretur. omnia enim ipſi, tanquam uni è vatum maximis, præter opinionem proſpere ceſſerunt, & dum viveret honorem & gloriam apud reges populumque aſſequutus eſt, atque mortuus memoria fruitur ſempiterna. Libri enim, quotquot à ſe conſcriptos reliquit, leguntur hodieque apud nos: atque ii nobis fidem faciunt, Danielum cum Deo colloquia habuiſſe. Non enim futura ſolum, quemadmodum & alii vates, prædicere ſolebat, ſed & tempus, quo hæc eventura erant, præfinivit: cumque alii vates mala prænunciarent, proptereaque regum & vulgi odia in ſe concitarent, iſtis Danielus erat bonorum prænuncius, adeo ut ob fauſtam quidem ominationem ſibi omnium benevolentiam conciliarit; ex eventuum vero certitudine non ſolum in veridicis, ſed & in divinis habitus fuerit à populo. Scriptis autem ea conſignata reliquit, ex quibus licet perſpicere ſummæ fidei eſſe ejus vaticinia, rataque & immutabilia.

Viſum de ariete & hirco. Dan. c. 8.

Ait enim, "cum forte Suſis eſſet in Perſidos "metropoli, quòd exiverit quidem cum ſodalibus "ſuis in planitiem, ſubito vero terræ motu "& concuſſione oborta ſolus fuerit relictus, "amicis diffugientibus; & ipſe quidem in faciem "devolutus in manus ambas conciderit, "à quodam vero apprehenſus, ſimulque ab "eo ſurgere juſſus, ac videre quæ poſt multas "ætates civibus eſſent eventura. Cum autem "ſurrexiſſet, ſibi oſtenſum eſſe, retulit, arietem "immani magnitudine, multa quidem cornua "enata habentem, poſtremum vero illorum cæteris "excelſius. Deinde ſuſtuliſſe oculos ad "occaſum, vidiſſeque hircum inde per aërem "delatum, qui arietem, ubi cum eo congreſſus "erat, eumque bis cornibus percuſſerat, humi "proſtravit conculcavitque. mox vidiſſe enatum "è fronte hirci cornu eminentiſſimum, "eóque fracto quatuor ſuccreviſſe, quatuor "cœli plagas ſpectantia. Ex his vero & aliud "minus exortum eſſe ſcripſit: quod, poſtquam "adultum eſſet, dicebat Deus qui hæc "illi oſtendebat, bellum genti ipſius illaturum "eſſe, & urbem vi expugnaturum, templique "ceremonias perturbatum ire, ſacrificiaque "inhibiturum eſſe per dies mille ducentos "& ſexaginta ſex." Hæc quidem ſe vidiſſe in planitie juxta Suſas Danielus ſcripſit: Deum

---

a Θαυμάσαι τις *Big. Samb.* & *Vat.* b Τιμή τε καὶ δόξα ἡ παρὰ τῶν *Big.* & *Samb.* c Ita *Big. Samb.* & *Vat.* Διὰ τοῦτο in *reliquis.* d Ita *Big. Samb.* & *Epiphanius*, ut puto, qui vertit, *& opinionem divinitatis in populo habebat.* τοῖς ἄλλοις in *Editis Aliiſque.* e Hæc & quæ ſequuntur de *viſione Danielis* laudantur à *Chryſoſtomo* in *Homil.* 2. *contra Judæos*, p. 115. *Edit. Hæſchel.* Tom. 6. p. 330. *Edit. Savil.* & Vol. 1. p. 484. *Edit. Frontonis-Ducæi.* κατέλειψε δὲ γράψας in textu *Hæſcheliano.* in margine κατέλιπε δὲ γράψας ex *MSS.* quo modo ediderunt *Savil.* & *Fr. Ducæus.* f Ita *Chryſoſt.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* ὅθεν ἡμῖν ἀληθὲς τὸ τῆς προφ. αὐτοῦ ἀκριβὲς *Big. Samb.* & *Gall.* 1. ὅθεν ἡμῖν τὸ ἀκριβὲς τῆς αὐτοῦ προφ. καὶ ἀπ. *Hen.* & *Buſb.* τὸ τῆς ἀκριβοῦς αὐτοῦ προφητείας in *Editis.* g Ita *Samb. Gall.* & *Chryſoſt.* Φασὶ in *reliquis.* h Αὐτὸν γινόμενον *Big. Samb.* & *Gall.* 1. αὐτὸν γενόμενον in *Editis Aliiſque.* ſed cum *Epiphanius* habeat. *cum eſſet in Suſis in metrop.* placuit reſcribere αὐτοῦ γινομένου. Duæ iſtæ voculæ omittuntur in *Chryſoſtomi* libris, qui mox habent ἐν Σούσοις τῇ μητρ. i Ita cum *Hæſchelio* & *Savilio.* in *Flavii* libris ὡς ἐξῆλθεν, pro quibus ἐξελθεῖν legit *Fronto-Ducæus*, quod ſane αὐτὸν γενόμενον (v. 19.) poſtularet. k Τινῶν poſt αὐτοῦ habet *Chryſoſt.* l Illud δὲ ex *Chryſoſt.* m Ita *Samb.* & *Vat.* in *aliis MSS.* καὶ καταλειφθείη. in *Editis* καὶ καταληφθείη. at καταλειφθῆναι μόνον ſine καὶ edidit *Fronto-Duc.* & κατελείφθη μόνος *Hæſchel.* & *Savil.* omiſſo καί. n Ita in *Flavii* libris & *Chryſoſtomo Savilii.* Πεσὼν edidit *Hæſchel.* πεσεῖν *Fronto Duc.* o Non aliter *Epiphanius*, qui vertit, *& conturbatus in faciem ſuper ambas ceciderit* (vel *cecidit*) *manus.* στόματ' ἀῤῥαχθεὶς *Samb.* στόμα καταῤῥαχθεὶς *Big.* & *Gall.* 1. στόμα, καὶ συνεχθῆναι ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς δ' ἁπτομένου *Fronto-Duc.* στόμα [καὶ] ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας, τινὸς [δ'] ἁπτομ. *Hæſchel.* ἐπὶ στόμα ταραχθεὶς, ἐπὶ τὰς δύο χεῖρας τινὸς ἁπτομ. *Savil.* p Hæc vox deſideratur in *Chryſoſtomi* libris. eam tamen ſimilemve vocem agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *oſtenſum ſibi dixit*, &c. q Τὸ δὲ τελευταῖον *Chryſoſt.* r Ita etiam *Epiphan.* ſed ἀπ' αὐτῆς deſunt *Chryſoſtomo.* ſ Ita *Samb.* & *Chryſoſt.* συῤῥήξαντα in *Editis Aliiſque.* t Ita cum *Savilio* apud *Chryſoſt.* πλήξαντι *Hæſchel.* & *Fronto-Duc.* Ἀῤῥήξαντα in *Editis Flavii*, ῥήξαντα in *MSS.* κερίξαντα tamen in *Gall.* 1. *à manu ſecunda*, forſan pro [illegible]. u Ἐπὶ τῆς γῆς *Chryſoſt.* x Ἰδεῖν ὑψηλότερον, ἐκ τ. ſolus *Chryſoſt.* y Ἀναφύσαντα *Chryſoſt.* z Ἄλλα ἀναβλ. *Chr.* a Ἀνίσχειν αὔξησιν. ἔλεγε δὲ αὐτῷ *Hæſchel.* & *Fronto-Duc.* b Ita *MSS.* & *Chryſ.* τοσαῦτα in *Editis.* c Sic *Epiphan.* καὶ τὴν πολιτείαν ἀναιρήσειν, vel καὶ τὴν πόλιν ἀναιρήσειν *Chryſoſt.* d Ita in *Editis Aliiſque.* quomodo & in *Chryſoſt. Savilii.* συγχέειν τὰ π. τ. ναὸν *Samb. Hen.* & *Buſb.* συγχεῖν τὸν ναὸν *Hæſchel.* συλήσειν τὸν ν. *Fronto Duc.* e Vocem γενέσθαι reſtitui ex *Samb. Epiphan.* & *Chryſoſt.* apud quem in *Edit. Hæſchel.* & *Frontonis-Duc.* κωλύσειν. γενέσθαι δὲ ἐφ' ἡμ. f Ita *Big.* & *Samb.* ͵ασϟϛ'. in *Editis.* in *Epiphanii* libris, *diebus mille ducentis & ſexaginta ſex.* vel MLXVI. vel. MCCLXXV. ἡμ. χιλίας διακοσίας ἐνενήκοντα vel ἑβδομήκοντα in *Chryſoſtomo.*

Viſi de ariete & hirco interpretatio.

Deum vero ipſi, quid ſibi vellent quæ per viſum apparuerant, in hunc modum expoſuiſſe declarabat. “Arietem quidem regna Perſarum & Medorum ſignificare dicebat, cornua vero reges ibi rerum potituros, & cornu noviſſimum deſignare regem ultimum, quique *cæteros* omnes opibus & gloria ſuperaturus eſſet. Hircum autem indicare, ex Græcis quendam regnaturum eſſe, qui bis cum Perſa congreſſus victoriam ex acie reportabit, omnemque dominatum & principatum in ſe transferet. Ingenti vero cornu, *eoque* ex hirci fronte producto, ſignificari primum regem: quatuorque cornubus, illo cadente, enatis, quæ ad quatuor terræ partes reſpexerunt, primi regis poſt mortem ejus ſucceſſores oſtendi, regnique inter eos partitionem, illoſque, *utpote* nec liberos ipſius nec cognatos, multis annis orbis terrarum imperium habituros. Porro ex his regem quendam exoriturum eſſe, qui & *Judæorum* gentem & leges expugnabit, formamque inſtitutæ juxta has reipublicæ evertet, & templum diripiet, perque triennium ſacra fieri prohibebit.” Et ſane factum eſt ut hæc ipſa ſub Antiocho Epiphane gens noſtra pateretur, prout viderat Danielus, & multis ante annis quæ ventura erant ſcriptis mandaverat. Similiter autem Danielus de Romanorum etiam imperio ſcripſit, illoſque magnam vaſtitatem *genti noſtræ* illaturos eſſe. Iſta omnia, à Deo ſibi monſtrata, ſcriptis conſignata reliquit: ut qui ea legerint, & eventus perſpexerint, Danielum mirentur ob tam inſignem honorem illi à Deo habitum; & Epicureos *magno* in errore verſari deprehendant, qui providentiam è vita ejiciunt, & à Deo res *humanas* curari non exiſtimant, nec omnia à natura beata & immortali (ad univerſitatis rerum perennitatem) regi & adminiſtrari *volunt*, ſed ſine rectore & curatore mundum ſuopte impetu ferri aſſeverant. qui ſi ita ut illi autumant præſide careret, quemadmodum naves ſine gubernatoribus videmus procellis *& fluctibus* obrui, curruſque aurigis deſtitutos percelli, temerario *ſane* motu labefactatus concideret periretque. Cumque iſta prædicta fuerint à Danielo, videntur mihi à vera opinione multum aberrare, qui Deum non curare pronunciant quid agat genus humanum. non enim vaticiniis ejus eventus reſpondiſſe conſpiceremus, ſi omnia in mundo temeritate regerentur. Et quidem ego, prout relatum legi, ita plane de iſtis ſcripſi: ſin vero cuiquam libuerit aliter de iiſdem ſentire, illi per me licebit diverſam opinionem ſequi & tueri.

Epicurei redarguuntur.

Finis Libri decimi.

κεῖναι δ' [a] αὐτῷ τὴν ὄψιν τοῦ φαντάσματος [b] ἐδήλου τὸν Θεὸν οὕτως. “Τὸν μὲν κριὸν βασιλείας τὰς Περσῶν καὶ Μήδων σημαίνειν ἔφασκε, τὰ δὲ κέρατα τοὺς βασιλεύειν μέλλοντας, τὸ δὲ ἔσχατον κέρας σημαίνειν τὸν ἔσχατον βασιλέα· τοῦτον [c] δὲ διοίσειν ἁπάντων πλούτῳ τε καὶ δόξῃ. Τὸν δὲ τράγον [d] δηλοῦν, ὡς ἐκ τῶν Ἑλλήνων τις βασιλεύσων ἔσται, ὃς τῷ Πέρσῃ συμβαλὼν δὶς κρατήσει τῇ μάχῃ, [e] καὶ παραλήψεται τὴν ἡγεμονίαν ἅπασαν. δηλοῦσθαι δ' [f] ὑπὸ τοῦ μεγάλου κέρατος τοῦ ἐν τῷ μετώπῳ τοῦ τράγου τὸν πρῶτον βασιλέα· καὶ τὴν τῶν [g] τεσσάρων [h] ἀναβλάστησιν ἐκπεσόντος ἐκείνου, καὶ τὴν πρὸς τὰ [i] τέσσαρα κλίματα τῆς γῆς αὐτῶν ἀποστροφὴν ἑκάστου, τοὺς διαδόχους μετὰ τὸν θάνατον τοῦ πρώτου βασιλέως [k] ἐμφανίζεσθαι, καὶ διαμερισμὸν εἰς αὐτοὺς τῆς βασιλείας, [l] οὔτε δὲ παῖδας αὐτοῦ τούτους ὄντας οὔτε συγγενεῖς, πολλοῖς ἔτεσιν ἄρξειν τῆς οἰκουμένης. [m] γενέσθαι δ' ἐκ τούτων τινὰ βασιλέα, τὸν ἐκπολεμήσοντα [n] τό, τε ἔθνος καὶ τοὺς νόμους αὐτῶν, καὶ τὴν [o] κατ' αὐτοὺς ἀφαιρησόμενον πολιτείαν, καὶ συλήσοντα τὸν ναὸν, καὶ τὰς θυσίας ἐπ' ἔτη τρία κωλύσοντα ἐπιτελεσθῆναι.” καὶ δὴ ταῦτα ἡμῶν συνέβη [p] τῷ ἔθνει παθεῖν ὑπ' Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς, καθὼς [q] εἶδεν ὁ Δανιῆλος, καὶ πολλοῖς ἔτεσιν ἔμπροσθεν ἀνέγραψε τὰ γενησόμενα. τὸν αὐτὸν δὲ [r] τρόπον Δανιῆλος καὶ [ſ] περὶ τῆς τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίας ἀνέγραψε, καὶ ὅτι ὑπ' αὐτῶν [t] ἐρημωθήσεται. ταῦτα πάντα ἐκεῖνος, [u] Θεοῦ δείξαντος αὐτῷ, συγγράψας κατέλειψεν· ὥστε τοὺς ἀναγινώσκοντας, καὶ τὰ [x] συμβαίνοντα σκοποῦντας θαυμάζειν ἐπὶ τῇ παρὰ [y] τοῦ Θεοῦ τιμῇ τὸν Δανιῆλον· καὶ τοὺς [z] Ἐπικουρείους ἐκ τούτων εὑρίσκειν πεπλανημένους, οἳ τήν τε πρόνοιαν ἐκβάλλουσι τοῦ βίου, καὶ [a] τὸν Θεὸν οὐκ ἀξιοῦσιν ἐπιτροπεύειν τῶν πραγμάτων, οὐδ' ὑπὸ τῆς μακαρίας καὶ ἀφθάρτου πρὸς διαμονὴν τῶν ὅλων οὐσίας [b] κυβερνᾶσθαι τὰ σύμπαντα, ἄμοιρον δ' ἡνιόχου καὶ φροντιστοῦ τὸν κόσμον αὐτομάτως φέρεσθαι λέγουσιν. [c] ὃς εἰ τοῦτον ἀπροστάτητος ἦν τὸν τρόπον, καθάπερ καὶ τὰς ναῦς ἐρήμους κυβερνητῶν καταδυομένας ὁρῶμεν [d] ὑπὸ τῶν πνευμάτων, ἢ καὶ τὰ ἅρματα περιτρεπόμενα μὴ ἔχοντα τοὺς ἡνιοχοῦντας, [e] συντριβεὶς ἂν ἀπὸ τῆς ἀπρονοήτου φορᾶς ἀπολώλει καὶ διεφθείρετο. [f] τοῖς γοῦν προειρημένοις ὑπὸ Δανιήλου, δοκοῦσί μοι σφόδρα [g] τῆς ἀληθοῦς δόξης διαμαρτάνειν, οἱ τῷ Θεῷ μηδεμίαν εἶναι περὶ τῶν ἀνθρωπίνων ἀποφαινόμενοι πρόνοιαν. οὐ γὰρ [h] ἂν κατὰ τὴν ἐκείνου προφητείαν, [i] εἰ συνέβαινεν αὐτοματισμῷ τινι τὸν κόσμον διάγειν, πάντα [k] ἑωρῶμεν ἀποβαίνοντα. ἐγὼ μὲν οὖν περὶ τούτων ὡς εὗρον καὶ [l] ἀνέγνων, οὕτως ἔγραψα· εἰ δέ τις ἄλλως δοξάζειν βουλήσεται περὶ αὐτῶν, ἀνέγκλητον ἐχέτω τὴν ἑτερογνωμοσύνην.

Τέλος τοῦ βιβλίου δεκάτου.

---

[a] Ita *MSS.* & *Chryſoſt.* αὐτῶν in *Editis.* [b] Ita *Epiphan.* & *Savilii Chryſoſt.* Ἐδήλου τοῦ Θεοῦ, ὃς τὸν μ. κ. β. τ. μ. Π. κ. Μ. σημαίνειν ἔφασκε. *Fronto-Duc.* & paulo aliter *Hæſchelius.* [c] Ita cum *Chryſoſtomi Codd. MSS.* nec aliter ut puto *Epiphan.* in *Flavii* libris τοῦτον γὰρ δ. & in *Editis Chryſoſtomi*, τὸν μέλλοντα διοίσειν. [d] Δηλῶν ὡς ἐξ Ἑλλ. τις ὁ βασιλ. *Hæſchel.* & *Fronto-Duc.* δηλοῦν ὡς ἐξ Ἑλλ. τις βασιλ. *Savil.* [e] Καὶ ἀφαιρήσεται in *Chryſoſtomi* libris. *& omnem gloriam ejus principatus auferet,* apud *Epiphan.* [f] Διὰ τοῦ πρώτου μεγάλου κέρατος *Chryſoſt.* [g] Τεσσάρων βασιλέων ἀνάβλ. *Big.* & *Samb.* [h] Ἀναβλάστησιν. ἐκπεσόντος δὲ ἐκείνου *Hæſchel.* & *Fronto-Duc.* [i] Τέσσαρα κέρατα ἀποστροφὴν ἑκάστου τῶν διαδόχων *Hæſchel.* & *Fronto-Duc.* τέσσαρα κλίματα ἀποστροφὴν ἑκάστου, τοὺς διαδόχους *Savil.* [k] Ἐμφανίζεσθαι *Chryſoſt.* [l] Ita in *omnibus* præter *Samb.* qui δὴ omittit. οὔτε παῖδας ὄντας αὐτοῦ [αὐτῷ *MSS.*] οὔτε συγγενεῖς *Chryſoſt.* [m] Ἔσεσθαι δὲ ἐκ τούτων ἕνα τινὰ βασ. *Chryſoſt.* [n] Ita cum *Big.* & *Samb.* τὸ ἔθνος in *reliquis.* [o] Ita *Chryſoſt.* in *Flavii* libris κατὰ τούτους. [p] Ita *MSS.* & *Chryſoſt.* τὸ ἔθνος in *Editis Aliiſque.* [q] Sic & *Epiphan.* εἶπε *Hæſchel.* & *Fronto-Duc.* [r] Ita *Big.* & *Samb.* χρόνον in *Editis Aliiſque.* [ſ] Ita *Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* περὶ τῆς Ῥωμ. in *Editis Aliiſque.* [t] Ἐρημωθήσεται τὰ Ἱεροσόλυμα *Samb.* à *manu ſecunda.* [u] Θεοῦ ἀναδείξαντος *Vat.* [x] Ita *MSS.* συμβάντα in *Editis.* [y] Articulum habuimus ex *MSS.* [z] Ita *MSS.* in *Editis* Ἐπικουρείους. [a] Καὶ Θεὸν *Big.* & *Samb.* [b] Sic *Samb. Gall.* 1. *Hen.* & *Busb.* κυβερνῆσθαι in *reliquis.* [c] Ὡς εἰ *Big.* & *Samb.* [d] Ὑπὸ πι. *Big.* & *Samb.* [e] Ita cum *Big.* & *Samb.* συντριβεὶς ἀπ. *Gall.* 1. συντριβέντα ἀπ. in *Editis Aliiſque.* [f] Τοῖς οὖν *Samb. Busb.* & *Hen.* [g] Illud τῆς ex *MSS.* [h] Particula deeſt *Big.* & *Samb.* [i] Ita ex *Big.* & *Samb.* προφητείαν συνέβαινεν εἰ αὐτ. in *Editis Aliiſque.* [k] Sic *MSS.* ὁρῶμεν in *Editis.* [l] Ita cum *Big. Samb.* & *Epiphan.* διέγνων in *Editis Aliiſque,*

TA-

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ἘΝ Τῌ ΕΝΔΕΚΑΤῌ

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO UNDECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. ΩΣ Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ιουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, [b] ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

β'. Οτι διεκώλυσαν [c] αὐτοὺς οἱ τοῦ βασιλέως ἡγεμόνες κατασκευάσαι τὸ ἱερὸν, ἐμποδὼν γενόμενοι τοῖς ἔργοις.

γ'. Ως, Κύρου τελευτήσαντος, Καμβύσης ὁ παῖς αὐτοῦ, παραλαβὼν τὴν ἡγεμονίαν, ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσε τοῖς Ιουδαίοις [d] οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν.

δ'. Οτι Δαρεῖος ὁ [e] Υστάσπου, βασιλεύσας Περσῶν, ἐτίμησε τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος, [f] καὶ τὸν ναὸν ᾠκοδόμησεν.

ε'. Ως μετ' αὐτὸν ὁ [g] παῖς αὐτοῦ Ξέρξης οἰκείως πρὸς τοὺς Ιουδαίους διετέθη.

ϛ'. Οτι, βασιλεύοντος [h] Αρταξέρξου, μικροῦ τῶν Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος ἐκινδύνευσε, δι' Αμάνου δόλον.

ζ'. Ως [i] Βαγώας, ὁ Αρταξέρξου τοῦ νεωτέρου στρατηγὸς, πολλὰ εἰς τοὺς Ιουδαίους ἐξύβρισεν.

η'. Οσα ὁ Μακεδόνων βασιλεὺς Αλέξανδρος εὐεργέτησεν αὐτοὺς, κρατήσας τῆς Ιουδαίας.

1. *Quomodo Cyrus Persarum rex, cum Judæos Babylone in patrias sedes dimisisset, eis permisit templum exstruere, data illis pecunia.*

2. *Quod regis duces, impeditis operibus, ipsos in templo ædificando interpellarunt.*

3. *Quomodo, post Cyri mortem, Cambyses ejus filius, suscepto imperio, Judæis prorsus interdixit templi instauratione.*

4. *Quod Darius Hystaspis filius, Persarum regnum adeptus, Judæorum gentem in honore habuit, & templum exædificandum curavit.*

5. *Quomodo post illum Xerxes ejus filius summa Judæos benevolentia prosequutus est.*

6. *Quod, Artaxerxe regnante, tota Judæorum gens in extremum discrimen propemodum adducta erat, dolo Amani.*

7. *Quomodo Bagoas, qui Artaxerxis junioris exercitui cum imperio præerat, Judæos multis injuriis affecit.*

8. *Quanta beneficia illis contulit Alexander Macedonum rex, postquam Judæam subegerat.*

---

a *Al.* ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ, vel ἐν τῷ ἑνδεκάτῳ λόγῳ. b Επεμψεν αὐτοὺς in *Caji Codd.* c Ιουδαίους C. d Κτίσαι *Hen.* e Υστάσπεως *Hen. Vat. & Gall.* Υστάσπου C. f Καὶ τὸν ναὸν αὐτῶν ἀνῳκοδόμησεν *Hen. Vat.* & C. g Καὶ ὁ παῖς *Vat.* & C. h Αρταξέρξου, Ιουδαίων πᾶν τὸ ἔθνος C. i Ita hîc loci in libris *omnibus.* alibi tamen in *aliquibus* Βαγώσης. quod minus rectum esse existimat *Schotanus.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΕΝΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν σνγ'. μῆνας ε'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER UNDECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CCLIII. *menſes* V.

CAP. I.

Quomodo Cyrus Perſarum rex, cum Judæos Babylone in patrias ſedes dimiſiſſet, eis permiſit templum exſtruere, data illis pecunia.

Cyrum excitat Deus ad Hieroſolyma inſtauranda. 1 Eſdr. c. 1. v. 1. & 3 Eſdr. c. 2. v. 1.

Jer. c. 25. v. 12. & c. 29. v. 10.

ANNO regni Cyri primo (iſte autem erat ſeptuageſimus ab illo die quo populum noſtrum contigit è ſuis ſedibus Babylonem migrare) Deum miſeratio ſubiit captivitatis & ærumnarum, quas miſeri iſti tulerunt, ſicuti ipſis per Hieremiam vatem prædixerat ante urbis excidium; quod poſtquam ſervierint Nabuchodonoſoro ejuſque poſteris, & hanc ſuſtinuerint ſervitutem per annos ſeptuaginta, rurſus eos in patriam terram reſtituet, eritque ut templum ædificent, & priſtinam felicitatem conſequantur. Iſta illis præſtitit. Nam cum Cyri animum exſuſcitaſſet, effecit ut ille per univerſam Aſiam ſcriberet, CYRUM REGEM DICERE. “Quoniam me Deus maximus orbis terrarum regem conſtituit, hunc illum eſſe credo quem Iſraëlitarum gens adorat. Is enim meum nomen per vates prædixit, & quod ipſius templum inſtauraturus ſim Hieroſolymis in terra Judæa.

Ex lectione Eſajæ (c. 14. v. 28.) Cyrum cupido inceſſit templi ædificandi.

2. Hæc autem cognovit ex lectione vaticiniorum libri quem Eſajas ante annos ducentos & decem reliquit. hic enim ſecreto Deum iſta enunciare dicebat, “Cyrum ego volo, quem multarum & magnarum gentium regem conſtitui, populum meum in propriam

ΚΕΦ. α'.

Ὡς Κῦρος ὁ Περσῶν βασιλεὺς, τοὺς Ἰουδαίους ἀπολύσας ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν οἰκείαν, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι τὸν ναὸν, δοὺς αὐτοῖς χρήματα.

[b] ΤΩ δὲ πρώτῳ ἔτει τῆς Κύρου βασιλείας, τοῦτο δ' ἦν [c] ἑβδομηκοστὸν ἀφ' ἧς ἡμέρας μεταναστῆναι τὸν λαὸν ἡμῶν ἐκ τῆς οἰκείας εἰς Βαβυλῶνα [d] συνέπεσεν, ἠλέησεν ὁ Θεὸς τὴν αἰχμαλωσίαν καὶ τὴν συμφορὰν [e] ἐκείνων τῶν ταλαιπώρων, [f] καθὼς προεῖπεν αὐτοῖς διὰ Ἱερεμίου τοῦ προφήτου, πρὶν ἢ κατασκαφῆναι τὴν πόλιν· ὡς μετὰ τὸ δουλεῦσαι Ναβουχοδονοσόρῳ καὶ τοῖς [g] ἐκγόνοις αὐτοῦ, καὶ ταύτην ὑπομεῖναι τὴν δουλείαν ἐπὶ ἔτη ἑβδομήκοντα, πάλιν αὐτοὺς εἰς τὴν πάτριον ἀποκαταστήσει γῆν, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομήσουσι, καὶ τῆς ἀρχαίας ἀπολαύσουσιν εὐδαιμονίας. Ταῦτ' αὐτοῖς παρέσχε. παρορμήσας γὰρ τὴν Κύρου ψυχὴν, ἐποίησεν αὐτὸν γράψαι κατὰ πᾶσαν τὴν Ἀσίαν, ὅτι ΚΥΡΟΣ Ο ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΕΓΕΙ. “ἐπεί με ὁ Θεὸς ὁ μέγιστος τῆς οἰκουμένης [h] ἀπέδειξε βασιλέα, πείθομαι τοῦτον εἶναι ὃν τὸ τῶν Ἰσραηλιτῶν ἔθνος προσκυνεῖ. καὶ γὰρ τοὐμὸν προεῖπεν ὄνομα διὰ τῶν προφητῶν, καὶ ὅτι τὸν ναὸν αὐτοῦ οἰκοδομήσω ἐν Ἱεροσολύμοις ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ χώρᾳ.

β'. Ταῦτα δ' ἔγνω Κῦρος, ἀναγινώσκων τὸ βιβλίον, ὃ τῆς αὐτοῦ [i] προφητείας ὁ Ἠσαΐας κατέλιπε, πρὸ ἐτῶν διακοσίων καὶ δέκα. οὗτος γὰρ ἐν ἀπορρήτῳ εἶπε ταῦτα λέγειν τὸν Θεὸν, ὅτι “βούλομαι [k] Κῦρον ἐγὼ, ὃν πολλῶν ἐθνῶν καὶ μεγάλων ἀπέδειξα βασιλέα, πέμψαι μου τὸν λαὸν “εἰς

---

[a] Ita *MSS. Voſſ.* & *Epiphan.* σμγ'. μῆνας δ'. *Gall.* 2. & *Codex Caji.* σμγ'. μῆνας ε'. *Baſ.* Videſis *Iſ. Voſſ.* in *Chr. S.* p. 135. [b] Τῷ δὲ πρώτῳ ἔτει Κύρου τοῦ βασιλέως Περσῶν juxta *Epiphan.* & LXXII. [c] Annos Captivitatis Babylonicæ inchoandos eſſe à tertio Joachimi anno oſtendit *Iſ. Voſſ.* in *Chr. S.* p. 133. [d] Συνέπεσεν, παρώρμησεν ὁ Θεὸς τὴν Κύρου ψυχὴν καθὼς πρ. *Busb.* & *Big.* [e] Ἐκείνην *Hen.* συμφορὰν ἐκείνων ταλαιπώρων Ἰουδαίων *Epiphan.* [f] Καὶ ante καθὼς expunxi, auctoritate nonnullorum *MSS.* tam *Lat.* quam *Gr.* [g] *Al.* ἐγγόνοις. [h] Ἀνέδειξε in *MSS.* [i] Βασιλείας *C.* [k] Κῦρον ὃν ἐγὼ π. ἐ. κ. μ. ἀποδεῖξαι βασ. *Hen.* & *Busb.* Κῦρον ἐγὼ πολλῶν ἐ. κ. μ. ἀποδείξας βασιλέα *C.*

"εἰς τὴν [a] ἰδίαν γῆν, καὶ οἰκοδομῆσαι μου τὸν ναόν." ταῦτα Ἡσαΐας [b] προεφήτευσεν ἔμπροσθεν ἢ κατασκαφῆναι τὸν ναὸν, ἔτεσιν ἑκατὸν καὶ τεσσαράκοντα. Ταῦτ' οὖν ἀναγνόντα τὸν Κῦρον, καὶ θαυμάσαντα τὸ θεῖον, ὁρμή τις ἔλαβε καὶ φιλοτιμία ποιῆσαι τὰ γεγραμμένα. [c] καλέσας τε τοὺς ἐπιφανεστάτους τῶν ἐν Βαβυλῶνι Ἰουδαίων, "συγχωρεῖν αὐτοῖς, ἔφη, βαδίζειν εἰς τὴν αὐτῶν πατρίδα, καὶ [d] ἀναστῆσαι τὴν πόλιν Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν τοῦ Θεοῦ ναόν. [e] ἔσεσθαι γὰρ αὐτοῖς καὶ τοῦτον σύμμαχον, [f] αὐτόν τε γράψειν τοῖς γειτνεύουσιν ἐκείνῃ τῇ χώρᾳ [g] τῶν Ἰουδαίων ἡγεμόνων καὶ σατραπῶν, ἵνα συμβάλλωνται [h] χρυσὸν αὐτοῖς καὶ ἄργυρον εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, καὶ πρὸς τούτοις θρέμματα πρὸς τὰς θυσίας.

γ'. Ταῦτα Κύρου καταγγείλαντος τοῖς Ἰσραηλίταις, ἐξώρμησαν οἱ τῶν δύο φυλῶν ἄρχοντες τῆς Ἰούδα καὶ [i] τῆς Βενιαμίτιδος, οἵ τε Λευῖται καὶ ἱερεῖς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. πολλοὶ [k] δὲ κατέμειναν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, τὰ κτήματα καταλιπεῖν οὐ θέλοντες. καὶ παραγινομένοις αὐτοῖς οἱ τοῦ βασιλέως φίλοι πάντες ἐβοήθουν καὶ συνεισέφερον εἰς [l] τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευὴν, οἱ μὲν χρυσὸν, οἱ δὲ ἄργυρον, οἱ δὲ βοσκημάτων πλῆθος σὺν ἵπποις· καὶ τάς τε εὐχὰς ἀπεδίδοσαν τῷ Θεῷ, καὶ τὰς νομιζομένας κατὰ τὸ παλαιὸν θυσίας ἐπετέλουν, [m] ὥσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς τῆς πόλεως, καὶ ἀναβιούσης τῆς ἀρχαίας περὶ τὴν θρησκείαν συνηθείας. [n] ἀπέπεμψε δὲ αὐτοῖς Κῦρος καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ἃ συλήσας τὸν ναὸν [o] βασιλεὺς Ναβουχοδονόσορος εἰς τὴν Βαβυλῶνα ἐκόμισε. παρέδωκε δὲ ταῦτα φέρειν [p] Μιθριδάτῃ τῷ γαζοφύλακι αὐτοῦ, προστάξας δοῦναι αὐτὰ [q] Ἀβασσάρῳ, ὅπως φυλάττῃ μέχρι τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, τελεσθέντος δὲ αὐτοῦ, παραδῷ τοῖς ἱερεῦσι καὶ ἄρχουσι τοῦ πλήθους, εἰς τὸν ναὸν [r] ἀποδοθησόμενα. πέμπει δὲ καὶ ἐπιστολὴν πρὸς τοὺς ἐν Συρίᾳ σατράπας Κῦρος, τάδε λέγουσαν.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΚΥΡΟΣ [s] ΣΙΣΙΝῌ ΚΑΙ ΣΑΡΑΒΑΣΑΝῌ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Ἰουδαίων τῶν ἐν τῇ ἐμῇ χώρᾳ κατοικούντων ἐπέτρεψα τοῖς βουλομένοις, εἰς τὴν ἰδίαν ἀπελθοῦσι πατρίδα, τήν τε πόλιν [t] ἀνακτίσαι, καὶ τὸν ναὸν οἰκοδομῆσαι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις τοῦ Θεοῦ, ἐπὶ τοῦ αὐτοῦ τόπου ἐφ' οὗ καὶ πρότερον. κατέπεμψα δὲ μου καὶ τὸν γαζοφύλακα Μιθριδάτην, καὶ Ζοροβάβηλον τὸν ἄρχοντα τῶν Ἰουδαίων, ἵνα θεμελίους βάλωνται τοῦ ναοῦ, καὶ οἰκοδομήσωσιν αὐτὸν, [u] ὕψος μὲν ἑξήκοντα πηχῶν, τῶν δ' αὐτῶν καὶ τὸ εὖρος, λίθου μὲν ξεστοῦ τρεῖς ποιησάμενοι δόμους καὶ ἕνα ξύλινον ἐγχώριον, ὁμοίως δὲ καὶ θυσιαστήριον ἐφ' οὗ [x] θύωσι τῷ Θεῷ. τὴν δὲ εἰς ταῦτα δαπάνην, ἐκ τῶν ἐμαυτοῦ γενέσθαι βούλομαι. καὶ τὰ σκεύη δὲ, ἃ ἐσύλησεν ἐκ τοῦ ναοῦ Ναβουχοδονόσορος ὁ βασιλεὺς, ἔπεμψα παραδοὺς Μιθριδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, καὶ Ζοροβαβήλῳ τῷ ἄρχοντι τῶν Ἰουδαίων, ἵνα διακομίσωσιν εἰς Ἱεροσόλυ-

"terram remittere, templumque meum ædificare." Hæc Esajas prædixit, centum & quadraginta annis antequam templum dirutum est. Illa itaque dum legeret Cyrus, Deique numen miraretur, cupido eum incessit studiumque exsequendi quæ scripta erant: accitisque illustrissimis apud Babylonem Judæis, dixit, "se illis potestatem facere in patriam suam eundi, urbemque Hierosolyma & templum Dei iterum suscitandi. fore enim & hunc illis adjutorem, ipsumque scripturum esse ducibus & satrapis in vicinia istius Judæorum regionis, ut conferant eis aurum atque argentum ad templi fabricam, insuper & pecora in sacrificia.

Cyrus Judæos Hierosolyma remittit. 1 Esdr. c. 1. & 3 Esdr. c. 2.

3. Ista Cyrus cum Israëlitis dixisset, duarum tribuum principes, Judæ & Benjaminis, simulque Levitæ & sacerdotes, propere se Hierosolyma contulerunt. Multi vero apud Babylonem manserunt, nolentes possessiones suas relinquere. Cumque eò pervenissent, omnes Regis amici illis adjumento erant, & ad templi structuram conferebant, aliis quidem aurum, alii vero argentum, rursusque alii magnam vim pecorum simul & equos: tumque & vota Deo solverunt, & consuetas olim victimas mactarunt, quasi jam urbs illis instaurata esset, & antiqua revivisceret sacrorum solennitas. Cyrus autem illis remisit & vasa Dei, quæ rex Nabuchodonosorus, templo spoliato, Babylonem deportaverat: atque ista perferenda tradidit Mithridati suo quæstori, cum mandatis ut illa Abassaro daret, ea lege ut illa asservaret usque dum templum ædificaretur, eoque absoluto traderet sacerdotibus populique principibus templo restituenda. Quin & epistolam misit Cyrus ad Syriæ satrapas, in hanc sententiam.

Judæi Hierosolyma redeunt. 1 Esdr. c. 1. & 2. & 3 Esdr. c. 2.

Vasa Hierosolyma deportata. 1 Esdr. c. 1.

CYRUS REX SISINÆ ET SARABASANÆ S.

Cyri literæ de Hierosolymis instaurandis.

"Judæis, quicunque volunt, permisi, in patriam suam profectis, & civitatem suam instaurare, & templum Dei Hierosolymis ædificare, in eodem quo antea fuerat loco. Misi autem eò etiam quæstorem meum Mithridatem & Zorobabelum Judæorum principem, ut templi fundamenta jaciant, illudque exstruant, *ea amplitudine*, ut altitudo quidem sexaginta, latitudo vero totidem etiam pateret cubitos, trinis politorum saxorum ordinibus, & uno ligneo ex ipsius provinciæ arboribus, similiter & altare *erigant* in quo Deo sacrificent. Sumptus vero in ista *omnes* de meo suppeditari volo. Vasa quoque, quæ rex Nabuchodonosorus, à templo *olim* sustulerat, tradidi in manus Mithridatis quæstoris mei, & Zorobabeli Judæorum principis, ut ea perferant Hierosolyma, & in templum

---

[a] Ita *Hen. Busb. Big. C.* & *Epiphan.* Ἰουδαίαν in *Editis.* [b] Προεῖπεν in *plerisque MSS.* [c] Καὶ καλέσας τοὺς & καλέσας οὖν ὁ Κῦρος τοὺς in *MSS.* καλέσας δὲ τοὺς legisse videtur *Epiphan.* [d] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἀναστῆσαί τε in *Editis.* [e] Paulo aliter legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *reconstruere, se scilicet eos adjuvante. Tunc scripsit suis ducibus illius terræ vicinis, ut aurum* &c. [f] Αὐτός τε *Hen.* & *Busb.* [g] Τῶν ἰδίων ἡγεμόνων *Hen.* τῶν οἰκείων ἡγεμ. *Busb.* [h] Χρυσίον *C.* [i] Τῆς abest *MSS.* [k] Ita *Big.* & *Epiphan.* γὰρ in *cæteris.* [l] Illud τὴν ex *MSS.* [m] Ὥσπερ ἀνακτιζομένης αὐτοῖς πάλιν καὶ ἀναβιούσης *Hen.* & *C.* ὥσπερ ἀνακτιζομένης καὶ ἀναβ. *Big. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *tanquam creatam & antiquam religionis consuetudinem redivivam.* [n] Ἐπέπεμψε *Gall.* [o] Vox βασιλεὺς deest quibusdam *MSS.* [p] Μιθρηδάτῃ *Big.* Μιθραδάτῃ in Græcis *Esdræ*, & *nummis antiquis*, ut ostendit Ill. *Spanhemius.* [q] Ἀβασσάρῳ *Vat.* Proculdubio aut Σασαβασσάρῳ ex *Esdra*, l. 1. aut Σαναβασσάρῳ ex *Esdra*, l. 3. legendum. [r] Ἀποθησομένοις *Vat.* Ἀποδοθησομένοις *C.* [s] Σισίνῃ καὶ Σαραβαζάνῃ *Hen.* Σισίνῃ καὶ Σαθραβουζάνῃ *Esdræ* l. 3. c. 6. & 7. Videsis & *Esdram* in l. 1. c. 5. & 6. [t] Ita *MSS.* ἀνακτίζειν in *Editis.* [u] Ita *Hen. Busb. C. Vat.* & *Epiphan.* ὕψους μὲν πηχῶν ξ'. τὸ δ' αὐτὸν καὶ τὸ εὖρος in *Editis Aliisque.* [x] Ita in *MSS.* aut θύουσι. in *Editis* θύσωσι.

“plum Dei restituant reponantque. Numerus autem illorum ita se habet: refrigeratoria aurea quinquaginta, argentea quingenta; pocula Thericlea aurea quadraginta, argenta quingenta; situlæ aureæ quinquaginta, argenteæ quingentæ; libatoria aurea triginta, argentea trecenta; phialæ aureæ triginta, argenteæ duo millia & quadringentæ, & mille insuper vasa magna. Concedo etiam illis eosdem honores, quibus & majores eorum usi sunt, pro pecudibus & vino & oleo drachmas quinque millia & quingentas, & triticeæ similæ artabas viginti millia & quingentas. Jubeo autem ut horum *omnium* copia illis fiat ex Samariæ tributis. atque istas victimas immolabunt sacerdotes Hierosolymis juxta ritus Moysaïcos: & intra sacra Deum precabantur pro salute Regis ejusque sobolis, ut regnum Persarum diuturnum sit. At quicunque istis non paruerint, eaque irrita fecerint, eos crucis patibulo affigi volo, & bona eorum redigi in fiscum regium”. Et in hanc quidem sententiam scripta erat epistola: eorum vero, qui è captivitate convenerunt Hierosolyma, myriades erant quatuor, duo millia, & quadringenti sexaginta duo.

“μα, καὶ ἀποκαταστήσωσιν εἰς τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ. ὁ δὲ ἀριθμὸς αὐτῶν ἐστὶ τοσοῦτος· [a] ψυκτῆρες χρύσεοι [b] πεντήκοντα, ἀργύρεοι [c] πεντακόσιοι, [d] Θηρίκλεια χρύσεα [e] τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια, κάδοι χρύσεοι πεντήκοντα, ἀργύρεοι [f] πεντακόσιοι, σπονδεῖα χρύσεα τριάκοντα, ἀργύρεα τριακόσια, φιάλαι χρύσεαι τριάκοντα, ἀργύρεαι δισχίλιαι τετρακόσιαι, σκεύη τε ἄλλα μεγάλα χίλια. συγχωρῶ δὲ αὐτοῖς καὶ τὴν ἐκ προγόνων εἰθισμένην τιμὴν, κτηνῶν καὶ οἴνου καὶ ἐλαίου δραχμὰς εἴκοσι μυριάδας πεντακισχιλίας καὶ πεντακοσίας, καὶ εἰς σεμίδαλιν πυρῶν [g] ἀρτάβας δισμυρίας πεντακοσίας. κελεύω δὲ τὴν τούτων χορηγίαν [h] ἐκ τῶν τῆς Σαμαρείας γίνεσθαι φόρων. ἐποίσουσι δὲ τὰ ἱερεῖα ταῦτα κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους οἱ ἱερεῖς ἐν Ἱεροσολύμοις· καὶ προσφέροντες εὔξονται τῷ Θεῷ περὶ [i] σωτηρίας τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ γένους αὐτοῦ, ὅπως ἡ Περσῶν βασιλεία [k] διαμένῃ. τοὺς δὲ παρακούσαντας τούτων καὶ ἀκυρώσαντας ἀνασταυρωθῆναι βούλομαι, καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἶναι βασιλικάς.” καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα ἐδήλου· τῶν δ' ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθόντων εἰς Ἱεροσόλυμα, μυριάδες ἦσαν τέσσαρες καὶ δισχίλιοι, [l] τετρακόσιοι καὶ ἑξήκοντα δύο.

II.

CAP. II.

Quomodo Judæos, quo minus templum exstruerent à Chuthæis & satrapis impeditos, Cyro mortuo omnino prohibuit Cambyses ab ejusmodi opere moliendo.

Impeditur templi instauratio. 1 *Esd.* c. 4. & 3 *Esd.* c. 2.

Hi dum templi fundamenta jaciunt, atque ei ædificando omni studio incubuerunt, gentes finitimæ, præsertimque Chuthæi, (quos, è Perside ac Media traductos, Salmanasares Assyriorum rex in Samaria collocavit, cum Israëlitarum populum inde migrare fecisset) rogabant satrapas, & eos qui operibus præerant, ut Judæos in urbe instauranda temploque exstruendo impedirent. Atque illi, largitionibus ab istis corrupti, Chuthæis fidem pretio addictam dederunt, fore ut Judæorum res negligerent, & in ædificatione promovenda segniter agerent. Cyrus enim, dum in aliis bellis occupatus erat, ista ignorabat: eique, cum adversus Massagetas duxisset exercitum, illic vitam finire contigit. Cum autem Cambyses Cyri filius in regnum successisset, Syrorum quidam & Phœnicum & Ammanitarum & Moabitarum & Samaritanorum ad eum literas scripserunt in hunc modum. “Domine, servi tui, Rathymus commentariensis, & Semelius scriba, atque concilii in Phœnicia & Syria præsides. Cognoscere te oportet, Rex, Judæos, qui Babylonem deducti fuerant, *isthinc profectos* in regionem no-

Cyri mors: ei in regnum succedit Cambyses, ad quem mittuntur literæ de impedienda Hierosolymorum instauratione. 1 *Esdr.* c. 4. & 3 *Esdr.* c. 2.

ΚΕΦ. β'.

β'.

Ὡς Ἰουδαίοις, ὑπὸ Χουθαίων καὶ σατραπῶν ἐμποδιζομένοις πρὸς τὴν τοῦ ἱεροῦ κατασκευὴν, τοῦ Κύρου τελευτηθέντος ἐκ παντὸς ἀπηγόρευσεν ὁ Καμβύσης τοιοῦτό τι ποιῆσαι.

Βαλλομένων δὲ τοὺς θεμελίους τοῦ ναοῦ, καὶ περὶ τὴν οἰκοδομίαν αὐτοῦ λίαν ἐσπουδακότων, τὰ πέριξ ἔθνη, καὶ μάλιστα τὸ Χουθαίων· οὓς ἐκ τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς [m] ἀγαγὼν Σαλμανασάρης ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεὺς κατῴκισεν ἐν Σαμαρείᾳ, ὅτε τὸν τῶν Ἰσραηλιτῶν λαὸν ἀνάστατον ἐποίησε· παρεκάλουν τοὺς σατράπας καὶ τοὺς [n] ἐπιμελομένους ἐμποδίζειν τοὺς Ἰουδαίους, πρός τε τὴν τῆς πόλεως ἀνάστασιν καὶ τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν. οἱ δὲ, καὶ χρήμασι διαφθαρέντες ὑπ' αὐτῶν, ἀπημπόλησαν τοῖς Χουθαίοις τὸ περὶ τοὺς Ἰουδαίους ἀμελὲς καὶ ῥάθυμον τῆς οἰκοδομίας. Κύρῳ γὰρ [o] περί τε ἄλλους ἀσχοληθέντι πολέμους ἄγνοια τούτων ἦν, καὶ [p] στρατευσαμένῳ ἐπὶ [q] Μασσαγέτας [r] ἐκεῖ συνέβη τελευτῆσαι τὸν βίον. Καμβύσου δὲ τοῦ Κύρου παιδὸς τὴν βασιλείαν παραλαβόντος, οἱ ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ καὶ Ἀμμανίτιδι καὶ Μωαβίτιδι καὶ Σαμαρείᾳ γράφουσιν ἐπιστολὴν Καμβύσῃ δηλοῦσαν τάδε. “Δέσποτα, οἱ [s] παῖδές σου, Ῥάθυμος ὁ πάντα τὰ πραττόμενα γράφων, καὶ [t] Σεμέλιος ὁ γραμματεὺς, καὶ οἱ τῆς βουλῆς τῆς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ κριταί. γινώσκειν σε δεῖ, βασιλεῦ, [u] ὅτι Ἰουδαῖοι, οἱ εἰς Βαβυλῶνα ἀναχθέντες, ἐληλύθασιν εἰς τὴν ἡμετέραν, καὶ [a] τήν τε πόλιν τὴν ἀποστάτιν καὶ πονηρὰν οἰκοδομοῦσι, καὶ τὰς [b] ἀγορὰς αὐτῆς, [c] καὶ ἐπισκευάζουσι τὰ τείχη, καὶ ναὸν ἀνεγείρουσι. ἴσθι μέντοιγε τούτων γενομένων, οὔτε φόρους αὐτοὺς τελεῖν ὑπομενοῦντας, οὔτε δὲ ὑπακούειν ἐθελήσοντας, ἀλλὰ καὶ βασιλεῦσιν ἀντιστήσονται, καὶ ἄρχειν μᾶλλον ἢ ὑπακούειν [d] ἐθελήσουσιν. ἐνεργουμένων οὖν τῶν περὶ τὸν ναὸν καὶ σπουδαζομένων, καλῶς ἔχειν ἔδοξεν ἡμῖν, γράψαι σοι, βασιλεῦ, καὶ μὴ [e] περιιδεῖν, ὅπως [f] ἐπισκέψῃ τὰ τῶν πατέρων σου βιβλία. εὑρήσεις γὰρ ἐν αὐτοῖς ἀποστάτας καὶ τῶν βασιλέων ἐχθροὺς Ἰουδαίους, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν, ἣ διὰ τοῦτο καὶ νῦν ἠρήμωται. ἔδοξε δ' ἡμῖν καὶ τοῦτό σοι δηλῶσαι, ἀγνοούμενον ἴσως, ὅτι τῆς πόλεως οὕτω συνοικισθείσης, καὶ τὸν κύκλον τῶν τειχῶν ἀπολαβούσης, ἀποκλείεταί σοι ἡ ὁδὸς ἡ ἐπὶ Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην.

---

[a] Multo plura vasorum genera exprimit, quam in recensione sua *Esdras*, l. 1. c. 1. [b] Ita *Hen. G.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas.* [c] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τετρακόσιοι *Bas.* [d] Illa Θηρίκλεια χρύσεα τεσσαράκοντα, ἀργύρεα πεντακόσια desiderantur in *Epiphanii* libris. [e] Πεντήκοντα *Gen.* [f] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τεσσαράκοντα *Bas. Aliique* [g] Ita *Hen.* ἀρτάβας βφ. in *Editis Aliisque.* in *Epiphanii* libris *viginti quinque millia & quadringentas* (vel *quingentas*) *artabas.* Verum illa καὶ εἰς σ. π, ἀρ. βφ. desunt in nonnullis *MSS.* [h] Ἐκ τῆς Σαμαρείας ἑκάστου φόρων *C.* [i] Ita *Hen.* & *Epiphan.* σωτηρίας τι in *reliquis.* [k] Διαμείνῃ *Vat.* & *C.* [l] In *Editis* υξβ'. pro quibus τξ'. scribendum esse existimat *J. Clericus.* quod Græci aliter hîc non habeant ac Hebræi τριακόσιοι ἑξήκοντα. [m] Ἄγων *C.* [n] Ἐπιμελουμένους *Vat.* & *C.* [o] Περί τε τοὺς ἄλλους *Hen.* [p] Στρατευσαμένῳ γε *Vat.* [q] Ita *Hen.* & *Busb.* in *reliquis* Μασσαγέτας. Videsis *Strab.* l. xi. [r] Ita ex *MSS.* εὐθὺς in *Editis.* [s] Δοῦλοι *C.* [t] Σαμέλλιος aut Σεμέλιος *Esdræ*, l. 3. [u] Sic *MSS.* ὅτι οἱ Ἰουδαῖοι in *Editis.*

β'. Ἀναγνοὺς δὲ ὁ Καμβύσης τὴν ἐπιστολήν, καὶ φύσει πονηρὸς ὤν, κινεῖται πρὸς τὰ δεδηλωμένα, καὶ γράφει τάδε λέγων· “Βασιλεὺς Καμβύσης Ῥαθύμῳ τῷ γράφοντι τὰ προσπίπτοντα, καὶ [g] Βελσέμῳ, καὶ Σεμελίῳ γραμματεῖ, καὶ τοῖς λοιποῖς τοῖς συντασσομένοις, καὶ οἰκοῦσιν ἐν Σαμαρείᾳ καὶ Φοινίκῃ, τάδε λέγει. ἀναγνοὺς τὰ [h] πεμφθέντα παρ' ὑμῶν γράμματα, [i] ἐκέλευσα ἐπισκέψασθαι τὰ τῶν προγόνων μου βιβλία, καὶ εὑρέθη ἡ πόλις ἐχθρὰ βασιλεῦσιν ἀεὶ γεγενημένη, καὶ στάσεις καὶ πολέμους οἱ ἐνοικοῦντες πραγματευσάμενοι· καὶ βασιλεῖς αὐτῶν ἔγνωμεν δυνατοὺς καὶ βιαίους, φορολογήσαντας Κοίλην Συρίαν καὶ Φοινίκην. ἐγὼ τοίνυν προσέταξα μὴ συγχωρεῖν τοῖς Ἰουδαίοις ἀνοικοδομεῖν τὴν πόλιν, μὴ ἐπὶ πλέον [k] αὐξηθῇ τὰ τῆς κακίας αὐτῶν, ᾗ χρώμενοι πρὸς τοὺς βασιλεῖς διατετελέκασι.” τούτων ἀναγνωσθέντων τῶν γραμμάτων, ὁ Ῥάθυμος καὶ Σεμέλιος [l] ὁ γραμματεύς, καὶ οἱ τούτοις συντεταγμένοι, παραχρῆμα ἐπιπηδήσαντες ἵπποις, ἔσπευσαν εἰς Ἱεροσόλυμα, πλῆθος ἐπαγόμενοι πολύ· καὶ διεκώλυσαν οἰκοδομεῖν τοὺς Ἰουδαίους τὴν πόλιν καὶ τὸν ναόν. καὶ ταῦτα μὲν ἐπεσχέθη τὰ ἔργα μέχρι τοῦ δευτέρου ἔτους τῆς Δαρείου βασιλείας [m] τοῦ Περσῶν ἐπ' ἄλλα ἔτη ἐννέα. Καμβύσης γὰρ ἓξ ἔτη βασιλεύσας, καταστρεψάμενος ἐν τούτοις τὴν Αἴγυπτον, [n] ὑποστρέψας ἐτελεύτησεν ἐν Δαμασκῷ.

ſtram veniſſe, urbemque rebellem & improbam ædificare, ſimul & fora ejus *reficere*, atque mœnia inſtaurare, & templum exſtruere. Nunc ſcito, ſi iſta fuerint *abſoluta*, quod nec tributum pendere ſuſtinebunt, nec imperata facere volent, ſed & regibus reſiſtent, & imperare potius quam ſervire parati erunt. Itaque cum templi fiat opus & in eo laboretur, nobis optimum viſum eſt ſcribere ad te, Rex, & *ejuſmodi rem* non negligere, ut inſpicias majorum tuorum commentarios. in illis enim invenies Judæos defectionum auctores & animis in reges inimicis, ſimiliter & ipſorum urbem, quæ propter hanc cauſam etiam nunc vaſtata eſt. Nobis autem viſum eſt & hoc tibi indicare, quod forſan neſcias, ſi urbs ita fuerit inſtaurata & mœnibus cincta, nullam tibi deinceps in Cœlen-Syriam & Phœniciam patere viam.

Cambyſes Hieroſolymorum prohibet inſtaurationem. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 2.

2. Cambyſes vero poſtquam legiſſet epiſtolam, cum eſſet *alioqui* natura malignus, iis quæ declaraverant irritatus eſt, & hoc modo reſcripſit: “Cambyſes rex Rathymo commentarienſi, & Belſemo, & Semelio ſcribæ, reliquiſque eorum ſociis, & *cæteris* in Samaria & Syria degentibus, hæc dicit. Lectis quas miſiſtis literis, meo juſſu inſpecti ſunt majorum meorum commentarii, & inventum eſt hanc urbem perpetuo regibus infeſtam fuiſſe, ejuſque incolas ſeditionum & bellorum cauſas exſtitiſſe: ac reges illorum comperimus potentes acreſque fuiſſe, & tributa ex Cœle-Syria & Phœnicia legiſſe. Quapropter ego impero Judæos ab urbis ædificatione impediri, ne inde in majus provehatur eorum malitia, qua hactenus in regum detrimentum uſi ſunt.” His literis perlectis, Rathymus & Semelius ſcriba, eorumque collegæ, è veſtigio conſcenſis equis, Hieroſolyma properarunt, ducta ſecum magna hominum multitudine; & Judæos prohibuerunt ab urbe temploque ædificando. Et hæc quidem opera novem aliis annis intermiſſa jacuerunt uſque ad annum ſecundum regni Darii Perſarum regis. Cambyſes enim, cum per ſexennium regnaſſet, illoque tempore Ægyptum ſubegiſſet, inde reverſus apud Damaſcum diem obiit ſupremum.

Cambyſis obitus.

ΚΕΦ. γ'.

Ως Δαρεῖος, μετὰ τελευτὴν τοῦ Καμβύσου καὶ τὴν Μάγων ἀναίρεσιν, βασιλεύοντος, Ζοροβάβηλος, ἐν τῇ προβλημάτων διαλύσει ἀριστεύσας, τοῦτο ἔτυχε παρὰ τοῦ βασιλέως, ἵνα ὁ ναὸς οἰκοδομηθῇ.

Μετὰ δὲ τὴν τῶν Μάγων ἀναίρεσιν, οἱ μετὰ τὸν Καμβύσου θάνατον τὴν Περσῶν ἀρχὴν [p] ἐνιαυτῷ κατέσχον, οἱ λεγόμενοι ἑπτὰ οἶκοι τῶν Περσῶν τὸν Ὑστάσπου παῖδα Δαρεῖον ἀπέδειξαν βασιλέα. οὗτος, ἰδιώτης ὤν, ηὔ-

CAP. III.

Quomodo Dario, poſt mortem Cambyſis & Magorum cædem, regnum adepto, Zorobabelus, quod in problematum explicatione aliis præſtiterit, inſtaurationem templi à Rege impetrat.

Sublatis Magis regnat Darius.

Sublatis autem Magis, qui poſt Cambyſis obitum regnum anno tenuerunt, ſeptem Perſarum domuum, ut appellantur, principes Darium Hyſtaſpis filium regem crearunt. Is, cum *adhuc* privatus eſſet, voverat Deo, ſi regnum

---

[a] Ita ex *MSS.* τήν τε πόλιν ἀποστάτιν πονηρὰν in *Editis.* [b] Ἀγυιὰς legi vult *Schotanus.* ſed ἀγορὰς agnoſcit *Eſdras* ut & *Epiphan.* cujus in *libris* melioribus *fora,* non *fores* ut in *Editis* nonnullis. [c] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐπισκευάζουσί τε ſine καὶ in *reliquis.* [d] Ἐθέλουσι *Vat.* [e] Ὑπεριδεῖν τι τοιοῦτο *Eſdræ* l. 3. c. 2. [f] In vero *Eſdra,* c. 4. v. 15. ἐπισκέψηται τῶν πατέρων. in *Pſeudo-Eſdra* ἐπισκεφθῇ ἐν τοῖς. [g] Βεελσεμίῳ juxta *Epiphanium.* Βεελζέμῳ *Vat.* Βεελτίμῳ C. Βεελσέμῳ *Hen.* Βεελτίθμῳ *Eſdræ.* [h] Πεμφθέντα μοι παρ' ὑμῶν C. πεμφθέντα μοι γράμματα *Hen.* [i] Τὰ τῶν πατέρων μου βιβλία ἐπισκέψασθαι ſolus *Buſb.* [k] Ita *MSS.* αὐξηθῇ in *Editis.* [l] Illud ὁ ex *MSS.* [m] Ita *MSS.* ἕως δευτέρου ἔτους τῆς βασιλείας Δαρείου [τοῦ *Alex.*] βασιλέως Περσῶν *Eſdr.* τῶν Περσῶν in *Editis.* [n] Sic cum *Hen.* & *Buſb.* in *reliquis* καὶ deeſt. [o] Ἀποστρέψας *Hen.* & *Vat.* [p] Ita *MSS.* ἐνιαυτὸν in *Editis.*

a Sic

Darii votum de Hierosolymis instaurandis.

gnum adipisceretur, quicquid sacrorum vasorum apud Babylonem superesset remissurum ad fanum Hierosolymitanum. Venerat autem ad Darium ex Hierosolymis sub illud tempus Zorobabelus, qui captivorum Judæorum princeps fuerat constitutus. erat enim ab antiquo eidem cum rege amicitia. Quo factum est, ut, cum aliis duobus corporis ipsius custodiæ adhibitus, honorem quem speraverat consequutus fuerit.

Darii convivium. 3 Esdr. c. 3.

2. Primo autem regni *sui* anno, Darius splendide & magno cum apparatu excepit & eos qui circa se erant, & vernas, & Medorum principes, & Persarum satrapas, & Indiæ toparchas ad Æthiopiam usque, militiæque duces in centum viginti septem satrapiis. At postquam abunde & ad satietatem epulati cubitum discesserant ad suum quisque diversorium, Darius rex, cum ad lectum se recepisset, & paululum noctis requievisset, experrectus est; cumque non amplius somnum capere potuisset, confabulari cœpit cum tribus satellitibus, atque ei, qui sententiam veriorem & sapientiorem tulerit de rebus quas ab illis quæsiturus esset, in victoriæ præmium daturum esse promittit, ut purpura vestiretur, poculis aureis biberet, in auro dormiret, aureis frænis currum, byssinamque cydarim, & torquem auream circa collum haberet, ut secundus ab ipso propter sapientiam suam sederet, meusq; inquit cognatus vocabitur. Hæc in eos munera collaturum esse pollicitus, primum quidem interrogavit, an vinum *reliquis* præpolleret, secundum vero an reges, tertium vero an mulieres, aut forte veritas magis quam hæc omnia. Postquam ista illis proposuerat, quievit. Mane autem, cum accersivisset megisthanas & satrapas & toparchas Persidis & Mediæ, *ipse* solio collocatus, ubi jus reddere consuevit, jussit unumquemque satellitum suam, de iis quæ proposuerat, sententiam declarare, omnibus audientibus.

Problemata de vini & regis & mulieris & veritatis viribus. 3 Esdr. c. 3.

Vini vires. 3 Esdr. c. 3.

3. Tum primus exorsus est dicere de vini potentia, ad hunc modum eam extollendo. "O viri, inquit, ego de vini viribus conjecturam faciens, eas rebus omnibus prævalere hisce indiciis comperio. Mentem enim eorum, à quibus bibitur, fallit decipitque; ita ut reges similes fiant pupillis & curatore egentibus, & servi ad eandem cum ingenuis dicendi libertatem adspirent, & pauperes *magna de se opinione* cum divitibus adæquentur. animas enim, si forte eas ingrediatur, subinde mutat, novamque illis vim ingenerat; ut quod & calamitosis tristitiam adimit, & obæratos in æris alieni oblivionem ducit, facitque ut sibimet videantur omnium ditissimi, adeo ut nihil parvum loquantur, sed talenta crepent, & alia id genus nomina qui-

ξατο τῷ Θεῷ, εἰ γένοιτο βασιλεὺς, πάντα τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ, ὅσα ἦν ἐν Βαβυλῶνι, πέμψειν εἰς τὸν ναὸν τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις. ἔτυχε δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἀφικόμενος πρὸς Δαρεῖον ἐξ Ἱεροσολύμων [a] Ζοροβάβηλος, ὃς τῶν αἰχμαλώτων Ἰουδαίων ἡγεμὼν [b] ἀπεδέδεικτο. [c] παλαιὰ γὰρ ἦν αὐτῷ φιλία πρὸς τὸν βασιλέα. [d] ᾧ δὴ καὶ σωματοφυλακεῖν αὐτὸν μεθ' ἄλλων δύο κριθεὶς ἄξιος, [e] ἀπέλαυεν ἧς ἤλπισε τιμῆς.

β'. Τῷ δὲ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, Δαρεῖος ὑποδέχεται λαμπρῶς καὶ μετὰ πολλῆς παρασκευῆς τούς τε περὶ αὐτὸν, καὶ τοὺς [f] οἴκοι γεγονότας, καὶ τοὺς τῶν Μήδων ἡγεμόνας, καὶ σατράπας [g] τῶν Περσῶν, καὶ τοπάρχας τῆς Ἰνδικῆς ἄχρι τῆς Αἰθιοπίας, καὶ τοὺς στρατηγοὺς τῶν ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ἑπτὰ [h] σατραπειῶν. ἐπεὶ δὲ κατευωχηθέντες ἄχρι κόρου καὶ πλησμονῆς ἀνέλυσαν κοιμηθησόμενοι [i] παρ' αὐτοῖς ἕκαστοι, Δαρεῖος ὁ βασιλεὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν κοίτην, καὶ βραχὺ τῆς νυκτὸς ἀναπαυσάμενος, ἔξυπνος γίνεται· καὶ μηκέτι κατακοιμηθῆναι δυνάμενος, εἰς ὁμιλίαν τρέπεται μετὰ τῶν τριῶν σωματοφυλάκων, καὶ τῷ λόγον ἐροῦντι, περὶ ὧν αὐτὸς ἀνακρίνειν μέλλει, τὸν [k] ἀληθέστερον καὶ συνετώτερον, τούτῳ γέρας δώσειν ὑπισχνεῖται νικητήριον, πορφύραν [l] ἐνδύσασθαι, καὶ ἐν ἐκπώμασι χρυσοῖς πίνειν, καὶ ἐπὶ χρυσοῦ καθεύδειν, καὶ ἅρμα χρυσοχάλινον, καὶ κίδαριν βυσσίνην, καὶ περιαυχένιον [m] χρύσεον, καὶ μετ' αὐτὸν ἕξειν [n] προεδρίαν διὰ τὴν σοφίαν, [o] καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται. Ταύτας ἐπαγγειλάμενος αὐτοῖς παρέξειν τὰς δωρεὰς, ἐρωτᾷ μὲν τὸν πρῶτον εἰ ὁ οἶνος ὑπερισχύει, τὸν δεύτερον δὲ εἰ οἱ βασιλεῖς, τὸν τρίτον δὲ εἰ αἱ γυναῖκες, ἢ τούτων μᾶλλον ἡ ἀλήθεια. ταῦτα προθεὶς αὐτοῖς ζητεῖν, ἡσύχασεν. ὄρθρου δὲ μεταπεμψάμενος τοὺς [p] μεγιστᾶνας καὶ σατράπας καὶ τοπάρχας τῆς Περσίδος καὶ Μηδικῆς, καὶ καθίσας ἐν ᾧ χρηματίζειν εἰώθει [q] τόπῳ, τῶν σωματοφυλάκων ἕκαστον ἐκέλευσε πάντων ἀκουόντων ἀποφαίνεσθαι ὃ δοκοῦν αὐτῷ περὶ τῶν προκειμένων.

γ'. Καὶ ὁ πρῶτος ἤρξατο λέγειν τὴν τοῦ οἴνου δύναμιν, οὕτως αὐτὴν ἐμφανίζων. "ἄνδρες γὰρ, εἶπεν, ἐγὼ τὴν ἰσχὺν τοῦ οἴνου τεκμαιρόμενος, πάντα ὑπερβάλλουσαν εὑρίσκω τούτῳ τῷ τρόπῳ. [r] σφάλλει γὰρ τῶν πινόντων αὐτὸν καὶ ἀπατᾷ τὴν διάνοιαν, καὶ τὴν τοῦ βασιλέως τῇ τοῦ ὀρφανοῦ καὶ δεομένου κηδεμόνος ὁμοίαν τίθησι, καὶ τὴν τοῦ δούλου διεγείρει πρὸς παρρησίαν τοῦ ἐλευθέρου, ἥ τε τοῦ πένητος ὁμοία γίνεται τῇ τοῦ πλουσίου. μεταποιεῖ γὰρ καὶ μεταγεννᾷ τὰς ψυχὰς [s] ἐν αὐταῖς γενόμενος, καὶ τῶν μὲν ἐν συμφορᾷ καθεστηκότων σβέννυσι τὸ λυποῦν, τοὺς δὲ ἀλλότρια χρέα λαβόντας [t] εἰς λήθην ἄγει, καὶ ποιεῖ δοκεῖν αὐτοὺς ἁπάντων πλουσιωτάτους, ὡς μηδὲν μὲν μικρὸν φθέγγεσθαι, ταλάντων δὲ μεμνῆσθαι, καὶ τῶν τοῖς εὐδαίμοσι

---

[a] Sic MSS. Ζοροβάβηλος in Editis. [b] Ita MSS. ἀποδέδεικτο in Editis. [c] In aliquibus MSS. πολλὴ γὰρ πάλαι ἦν. verum non ita Epiphan. [d] Δι' ὃν καὶ in MSS. [e] Ita Hen. Busb. & Vat. ut & mox ἤλπισε aut ἤλπιζε. in Editis ἀπέλαυσεν ἧς ἤλπισε τιμῆς. [f] Πάντας τοὺς ὑπ' αὐτὸν καὶ πάντας τοὺς οἰκογενεῖς αὐτοῦ, 3 Esdræ, c. 3. v. 1. [g] Sic Hen. Busb. & Epiphan. τῆς Περσίδος in reliquis. [h] Ἐπὶ ἔτη ἑκατὸν post σατραπειῶν adjicit Vat. De Satrapiarum numero vide Brissonium de Regno Persarum, l. 1. p. 112. [i] Παρ' αὐτοὺς Hen. & Vat. [k] Ἀληθέστατον καὶ συνετώτατον Hen. & Busb. [l] Ἐνδύσασθαι Hen. & Busb. [m] Ita MSS. χρυσῆν in Editis; forsan pro χρυσοῦν. [n] Προσεδρίαν C. [o] Ita Busb. Hen. & C. καὶ συγγενής μου ἔφη κληθήσεται, καὶ περίοπτος διὰ δόξαν ἔσται. ταύτας Vat. καὶ συγγενής μου ἐπικληθήσεται. ταύτας &c. in Editis. [p] Vide Brissonium de Regno Persarum, p. 134. Edit. Sylb. [q] Τόπῳ deest Hen. & Vat. [r] Σφάλλει τι γὰρ τῶν π. Hen. σφάλλει γὰρ ἔφη τῶν π. [s] Ἐν αὐτοῖς γεν. Hen. ἐν αὐταῖς ἐγγενόμενος C. & Vat. Verum desiderantur in quibusdam MSS. nec ea legisse videtur Epiphan. [t] Εἰς λήθην αὐτῶν ἄγει Busb.

a Ita

“δαίμοσι προσεοικότων ὀνομάτων. ἔτι γε μὴν στρατηγῶν καὶ βασιλέων ἀναμαθήτους ἀπεργάζεται, καὶ φίλων καὶ συνήθων [a]ἐξαιρεῖ μνήμην. ὁπλίζει γὰρ τοὺς ἀνθρώπους καὶ κατὰ τῶν φιλτάτων, καὶ δοκεῖν ποιεῖ πάντων ἀλλοτριωτάτους· καὶ ὅταν νήψαντες τύχωσι καὶ καταλίπῃ διὰ τῆς νυκτὸς αὐτοὺς ὁ οἶνος κοιμωμένους, ἀνίστανται μηδὲν ὧν ἔπραξαν παρὰ τὴν μέθην εἰδότες. τούτοις ἐγὼ τεκμαιρόμενος εὑρίσκω τὸν οἶνον ὑπερκρατοῦντα πάντων καὶ βιαιότατον.

δ΄. Ὡς δ' ὁ πρῶτος, ἀποφηνάμενος περὶ τῆς ἰσχύος τοῦ οἴνου τὰ προειρημένα, ἐπαύσατο, ὁ μετ' αὐτὸν ἤρξατο λέγειν περὶ τῆς τοῦ βασιλέως δυνάμεως, ταύτην ἀποδεικνὺς τὴν ἰσχυροτάτην καὶ πλέον τῶν ἄλλων δυναμένην, ὅσα βίαν ἔχειν ἢ σύνεσιν δοκεῖ. τὸν δὲ τρόπον τῆς ἀποδείξεως ἐντεῦθεν ἐλάμβανεν. “ἁπάντων μὲν, εἶπεν, ἀνθρώπους περικρατεῖν, οἳ καὶ τὴν γῆν καταναγκάζουσι καὶ τὴν θάλασσαν εἶναι χρησίμην αὐτοῖς πρὸς ἃ θέλουσι, τούτων δ' ἄρχουσιν οἱ βασιλεῖς καὶ τὴν ἐξουσίαν ἔχουσιν· οἱ δὲ τοῦ κρατίστου καὶ ἰσχυροτάτου ζώου δεσπόζοντες, ἀνυπέρβλητοι τὴν δύναμιν οὗτοι καὶ τὴν ἰσχὺν εἰκότως ἂν εἶεν. ἀμέλει πολέμους ἐπιτάττοντες καὶ κινδύνους τοῖς ἀρχομένοις, ἀκούονται, καὶ πέμποντες αὐτοὺς [b]ἐπὶ τοὺς ἐχθροὺς, καταπειθεῖς διὰ τὴν ἰσχὺν τὴν αὐτῶν ἔχουσι· καὶ ὄρη μὲν κατεργάζεσθαι καὶ τείχη [c]διασπᾶν καὶ πύργους κελεύουσι. καὶ κτείνεσθαι δὲ οἱ κελευσθέντες καὶ κτείνειν ὑπομένουσιν, ἵνα μὴ τὰ τοῦ βασιλέως δόξωσι παραβαίνειν προστάγματα. νικήσαντες δὲ, τὴν ὠφέλειαν τὴν ἐκ τοῦ πολέμου τῷ βασιλεῖ κομίζουσι. καὶ οἱ [d]μὴ στρατευόμενοι δὲ, ἀλλὰ γῆν ἐργαζόμενοι καὶ ἀροῦντες, ὅταν, πονήσαντες καὶ πᾶσαν τὴν τῶν ἔργων ταλαιπωρίαν ὑπομείναντες, θερίσωσι καὶ τοὺς καρποὺς συνέλωσι, τοὺς φόρους τῷ βασιλεῖ κομίζουσιν. ὃ δ' ἂν οὗτος εἴπῃ καὶ κελεύσῃ, τοῦτο ἐξ ἀνάγκης οὐδὲν [e]ὑπερβαλλόμενον γίνεται. ἔπειθ' ὁ μὲν τρυφῆς ἁπάσης καὶ ἡδονῆς ἀναπιμπλάμενος καθεύδει· φυλάττεται δὲ ὑπὸ γρηγορούντων, καὶ ὡσανεὶ δεδεμένων ὑπὸ τοῦ φόβου. καταλιπεῖν γὰρ οὐδεὶς τολμᾷ κοιμώμενον, οὐδὲ τῶν ἰδίων ἀναχωρήσας ποιεῖται πρόνοιαν· ἀλλ' ἓν ἔργον ἡγούμενος [f]ἀναγκαῖον τὸ φυλάττειν τὸν βασιλέα, [g]τούτῳ προσμένει. πῶς οὖν οὐκ ἂν ὁ βασιλεὺς δόξειεν τὴν πάντων ἰσχὺν ὑπερβάλλειν, ᾧ τοσοῦτον πλῆθος πείθεται κελεύοντι.

ε΄. Σιωπήσαντος δὲ καὶ τούτου, περὶ τῆς τῶν γυναικῶν καὶ τῆς ἀληθείας ὁ τρίτος Ζοροβάβηλος διδάσκειν αὐτοὺς ἤρξατο, λέγων οὕτως. “ἰσχυρὸς μὲν καὶ ὁ οἶνος, καὶ ὁ βασιλεὺς, ᾧ πάντες ὑπακούουσιν, ἀλλὰ κρείττους [h]τῇ δυνάμει τούτων αἱ γυναῖκες. τόν τε γὰρ βασιλέα γυνὴ παρήγαγεν εἰς τὸ φῶς, καὶ τοὺς φυτεύσαντας ἀμπέλους, οἳ ποιοῦσι τὸν οἶνον, γυναῖκές εἰσιν αἱ τίκτουσαί τε καὶ τρέφουσαι. καθ' ὅλου δ' οὐδέν ἐστιν, ὃ μὴ [i]παρὰ τούτων ἔχομεν. καὶ γὰρ τὰς ἐσθῆτας αὗται ὑφαίνουσιν ἡμῖν, καὶ τὰ κατ' οἶκον διὰ ταύ-

“bus uti beatis conveniat. præterea ducum aut regum meminiſſe non patitur, nec memoria tenere amicos & familiares. nam & homines armat etiam adverſus ſibi chariſſimos, facitque ut appareant omnium alieniſſimi: cumque ſobrii facti fuerint, & vinum nocte exhalando crapulam edormierint, ſurgunt ignari omnium quæ per ebrietatem commiſerant. Ex hiſce ego conjectura aſſequor, vinum rerum omnium potentiſſimum eſſe, nihilque eo eſſe vehementius.

Regis vires. 3 Eſdr. c. 4.

4. Poſtquam primus, iſta de vini viribus loquutus, ſiluit, proximus cœpit de regis poteſtate verba facere, eam oſtendendo validiſſimam eſſe, & majori vi pollere quàm cætera, quæ ſuos impetus aut intellectum habere videntur. id quod & demonſtrare conatus eſt ad hunc modum. “Omnium quidem rerum, dicebat, penes homines eſſe imperium, qui & terras & maria ſibi ad quoſcunque uſus, velint nolint, inſervire faciunt; regibus autem in ipſos imperium eſſe ſummamque poteſtatem: ac proinde qui dominatum habent in animalium fortiſſimum & validiſſimum, iſti jure merito cenſendi ſunt ea eſſe potentia ac vi cui omnia cedant neceſſe eſt. Quid quod, ſi ſubditis imperarint bella ſuſcipere & pericula adire, obtemperatur; & ſi eos inimicis obviam ire velint, propter poteſtatem ſuam obſequentes habent: atque eſt quidem cum jubeant ut montes demoliantur, mœniaque & turres dejiciant. Quin & occidi & occidere, ſi præcipiatur, nunquam recuſant; ne regum imperia haud ita, uti par eſt, exſequi videantur. quod ſi vicerint, prædam bello partam regi afferunt. Rurſum qui à militia abſtinentes terram colunt exercentque, ubi, poſt exantlatos labores operiſque difficultates ſuperatas, ſata meſſuerint & fructus collegerint, tributa *ſimiliter* regi afferunt. Quicquid autem is dixerit juſſeritve, id neceſſitate coacti ſine mora & cunctatione faciunt. Tum demum ille quidem omne genus deliciis & voluptatibus ſaturatus dormit: ab aliis vero cuſtoditur vigilantibus, & *ad eum* quaſi timore alligatis. nemo enim illum, dum ſomnum capit, audet relinquere, neque tantillum, ut ſua curet negotia, diſcedere; ſed regi cuſtodiendo, id unum ſibi neceſſe eſſe ut faciat exiſtimans, aſſiduitatem adhibet. Idcirco, fieri non poteſt quin rex omnium potentiſſimus ſit, cui, ſi quid imperat, dicto audiens eſt tanta multitudo.

Mulierum vires. 3 Eſdr. c. 4.

5. Illo autem tacente, tertius Zorobabelus eos docere incepit, quid valeant mulieres & veritas, hujuſmodi oratione. “Vinum quidem multum poteſt, & magnus eſt rex cui omnes obediunt: ſed iſtis præpotentiores ſunt mulieres. nam & regem mulier in dias luminis oras protulit: & vinearum ſatores, ex quibus vinum gignitur, mulieres & pariunt & educant. In univerſum nihil eſt, quod non illis acceptum debemus. nam & illæ nobis veſtes texunt, illarumque beneficio eſt quod

---

a Ita *Hen.* & *Busb.* ἐξαίρει in *Editis Aliiſque.* b Πρὸς ἐχθροὺς *Vat.* & *C.* c Κατασπᾶν *Vat. C.* & *Hen.* d Μὴ στρατευόμενοι τὴν γῆν ἐργαζόμενοι in quibuſdam *MSS.* e Ὑποστελλόμενον *Vat.* f Τῶν ἀναγκαίων *Vat. Hen.* & *Busb.* g Καὶ τούτῳ προσμένειν *C.* h Τὴν δύναμιν *Vat.* i Παρ' αὐτῶν *Vat.*

“quod res domeſticæ curentur & ſerventur. Nec poſſumus vitam agere abſque feminarum conſortio. Sed ſi *forte* multum auri comparaverimus & argenti, aliudve quidpiam pretioſum & magni faciendum, primo aſpectu mulieris venuſtæ hæc omnia miſſa facimus, viſæque formam inhiamus *& deperimus*; imo boniſque noſtris æquo animo cedimus, modo pulchritudine *illius* frui daretur & potiri. Quinetiam patrem & matrem terramque altricem relinquimus, & in chariſſimorum ſæpenumero oblivionem venimus propter mulieres; ac ne commori quidem cum illis refugimus. Ex hoc autem maxime licet intelligere, quantam feminæ poteſtatem habeant. nonne laborantes & omnem terra marique miſeriam perferentes, id totum, quod *multo* labore paramus, uxoribus, veluti in nos imperium tenentibus, afferimus damuſque? Regem etiam *ipſe*, tantarum rerum dominum, vidi aliquando ab Apame Rabezaci Themaſii filia, ejus concubina, alapis cædi, cum ille interea non indignaretur, quod illa ei de capite diadema abſtulerit & ſibi impoſuerit, ſed arridenti arrideret & ſuccenſenti triſtis appareret, varioſque induendo affectus mulieri blandiretur, ipſamque ſibi reconciliaret ſeſe multum ſummittendo, quandocunque eam ægre aliquid ferre animadverteret.

Veritatis vires. 3 Eſdr. c. 4.

6. Hîc cum duces & ſatrapæ inter ſeſe contuerentur, *ille* verba de veritate ſic facere inſtituit. “Monſtravi equidem, quantum mulieres pollent: debiles tamen iſtæ & rex, ſi cum veritate conferantur. Nam cum terra ſit maxima, & cœlum excelſum, & ſol curſu velox, & hæc omnia Dei voluntate moveantur, atque is verax ſit & juſtus: conſequitur ut veritas habeatur *omnium* potentiſſima, quodque nihil contra eam iniquitas valeat. Quin & alia quidem, ex iis quæ pollere videntur, mortalia eſſe & caduca contigit; veritas vero res æterna eſt, vigetque in omnem perpetuitatem. Nobis autem non dat pulchritudinem quæ tempore marceſcit, divitiaſve quas fortuna ſolet auferre: ſed juſta & legitima, ab iis ſecernendo quæ injuſta ſunt, eáque redarguendo.

Zorobabelus victoriam reportat.

7. Et quidem ubi Zorobabelus de veritate loquutus finem fecit, omnes vero exclamarunt quod optime dixiſſet, & quod ſola veritas ſuapte vi immutabilis ſit, & nunquam ſeneſcat, juſſit eum rex petere aliquid præter ea quæ ipſe pollicitus eſt. illi enim daturum eſſe ut viro ſapienti, quique viſus fuerit cæteris prudentia præſtare. mecum etiam, inquit, una ſedebis, meuſque vocabere cognatus. Tum ita loquutum voti monuit, quo ſe aſtrinxit, ſi regnum eſſet adepturus: voverat enim Hiero-

“τὰς ἐπιμελείας καὶ φυλακῆς ἀξιοῦνται· καὶ οὐκ ἔστιν ἀπαλλαχθῆναι γυναικῶν. ἀλλὰ χρυσὸν πολὺν κτησάμενοι καὶ ἄργυρον, καὶ ἄλλό τι τῶν πολυτελῶν, καὶ σπουδῆς ἀξίων, ὅταν ἴδωμεν εὔμορφον γυναῖκα, πάντα ἐκεῖνα ἀφέντες, τῷ εἴδει τῆς ὁραθείσης προσκεχήναμεν, καὶ ὑπομένομεν παραχωρῆσαι τῶν ὄντων ἡμῖν, ἵνα τοῦ κάλλους ἀπολαύσωμεν καὶ μεταλάβωμεν. ἐγκαταλείπομεν δὲ καὶ [a] πατέρα καὶ μητέρα καὶ τὴν θρεψαμένην γῆν, καὶ τῶν φιλτάτων λήθην πολλάκις ἔχομεν διὰ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰς ψυχὰς ἀφιέναι [b] μετ᾽ αὐτῶν καρτεροῦμεν. οὕτως δ᾽ ἂν μάλιστα τὴν ἰσχὺν τῶν γυναικῶν [c] κατανοήσαιτε. οὐχὶ πονοῦντες καὶ πᾶσαν ταλαιπωρίαν ὑπομένοντες καὶ διὰ γῆς καὶ θαλάττης, ὅταν ἡμῖν περιγένηταί τινα ἐκ τῶν πόνων, [d] αὐτὰ φέροντες ὡς δεσποίναις ταῖς γυναιξὶ δίδομεν; καὶ τὸν βασιλέα δὲ τὸν τοσούτων κύριον εἶδόν ποτε ὑπὸ τῆς Ραβεζάκου τοῦ [e] Θεμασίου παιδὸς Απάμης, παλλακῆς δ᾽ αὐτοῦ, ῥαπιζόμενον, καὶ τὸ διάδημα ἀφαιρουμένης καὶ τῇ ἰδίᾳ κεφαλῇ [f] περιτιθείσης ἀνεχόμενον, καὶ μειδιώσης μὲν μειδιῶντα, ὀργιζομένης δὲ σκυθρωπάζοντα, καὶ τῇ τῶν παθῶν μεταβολῇ κολακεύοντα τὴν γυναῖκα, καὶ διαλλάττοντα [g] αὐτὴν ἐκ τοῦ σφόδρα ταπεινὸν [h] αὐτὸν ποιεῖν, εἴποτε δυσχεραίνουσαν ἔβλεπεν.

ς´. Εἰς ἀλλήλους δὲ ἀφορώντων τῶν σατραπῶν καὶ ἡγεμόνων περὶ τῆς ἀληθείας ἤρξατο λέγειν. “[i] ἀπέδειξα μὲν, εἰπὼν, ὅσον ἰσχύουσιν αἱ γυναῖκες· ἀσθενέστεραι δὲ ὅμως καὶ αὗται καὶ [k] ὁ βασιλεὺς τῆς ἀληθείας ὑπάρχουσιν. εἰ γάρ ἐστιν ἡ γῆ μεγίστη, καὶ ὑψηλὸς ὁ οὐρανὸς, καὶ ταχὺς [l] δρόμῳ ὁ ἥλιος, ταῦτα δὲ πάντα κινεῖται κατὰ βούλησιν τοῦ Θεοῦ, ἀληθινὸς δὲ ἐστιν οὗτος καὶ δίκαιος, ἀπὸ τῆς αὐτῆς αἰτίας δεῖ καὶ τὴν ἀλήθειαν ἰσχυροτάτην ἡγεῖσθαι, καὶ μηδὲν [m] πρὸς αὐτὴν τὸ ἄδικον δυνάμενον. ἔτι γε μὴν τὰ μὲν ἄλλα θνητὰ καὶ ὠκύμορα εἶναι συμβέβηκε, τῶν ἰσχὺν ἐχόντων· ἀθάνατον δὲ ἡ ἀλήθεια χρῆμα καὶ ἀΐδιον. [n] παρέχει δὲ ἡμῖν [o] οὐ κάλλος χρόνῳ μαραινόμενον, οὐδὲ περιουσίαν ἀφαιρετὴν ὑπὸ τύχης· ἀλλὰ τὰ δίκαια καὶ τὰ νόμιμα, διακρίνουσα ἀπ᾽ αὐτῶν [p] τὰ ἄδικα καὶ ἀπελέγχουσα.

ζ´. Καὶ καταπαύει μὲν ὁ Ζοροβάβηλος τὸν περὶ τῆς ἀληθείας λόγον, ἐπιβοήσαντος δὲ τοῦ πλήθους ὡς ἄριστα εἰπόντος, καὶ ὅτι τὸ ἀληθὲς ἰσχὺν ἄτρεπτον καὶ ἀγήρω μόνον ἔχοι, προσέταξεν αὐτὸν ὁ βασιλεὺς αἰτήσασθαί τι [q] πάρεξ ὧν αὐτὸς ἦν ὑπεσχημένος. δώσειν γὰρ ὄντι σοφῷ καὶ τῶν ἄλλων μᾶλλον φανέντι συνετῷ. συγκαθεσθήσῃ δέ μοι, φησὶ, καὶ κληθήσῃ συγγενὴς ἐμός. ταῦτ᾽ εἰπόντος, ὑπέμνησεν αὐτὸν τῆς εὐχῆς ἣν ἐποιήσατο, εἰ λάβοι τὴν βασιλείαν· [r] αὕτη δ᾽ ἦν ἀνοικοδομῆσαι μὲν Ἱεροσόλυμα, κατασκευάσαι δὲ ἐν αὐτοῖς τὸν τοῦ Θεοῦ ναὸν, ἀποκαταστῆσαι δὲ καὶ τὰ σκεύη, ὅσα συλήσας Ναβουχοδονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισε. καὶ τοῦτο ἔφη τοὐμὸν αἴτημά ἐστιν ὅ μοι νῦν ἐπιτρέπεις αἰτήσασθαι, κριθέντι σοφῷ καὶ συνετῷ.

---

[a] Καὶ πατέρας καὶ μητέρας C. Verum illa καὶ μητέρα deſunt in aliquibus *MSS.* etiam iis quibus uſus eſt *Epiphan.* qui præterea πατέρας pro πατέρα præ ſe ferunt. [b] Μετ᾽ αὐτῶν ἀξιοῦμεν ἢ καρτεροῦμεν C. [c] Κατανοήσετε *Vat.* εἰκάζετε *Hen.* [d] Ταῦτα *Hen.* & *Busb.* [e] Ita legiſſe videtur *Epiphan.* Θαυμασίου C. Θαυμασίου *Hen.* & *Gall.* Apud *Eſdram* vero (l. 3. c. 4. v. 29.) Βαρτάκου τοῦ Θαυμαστοῦ. Θαυμασίου præfert *Petitus.* atque hunc Rabezacum è monte Thaumaſio, (cujus incolæ, teſte *Stephano Byzantio*, Θαυμάσιοι) in Perſidem commigraſſe exiſtimat, ibidemque in Perſicum nomen ſuum mutaſſe, & uxorem duxiſſe, è qua ſuſceperit filiam Apamen. [f] Προστιθείσης *Hen.* ἐπιτιθείσης *Big.* & *Busb.* [g] Illud αὐτὴν inſertum dedi ex *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* [h] Ἑαυτὸν *Hen.* αὐτὸν in *reliquis.* [i] Ἐπιδείξαμεν εἰπὼν *Hen.* [k] Ita *C.* & *Vat.* in *reliquis* deeſt articulus. [l] Ita cum *Cod. Caji.* in *reliquis* deeſt δρόμῳ. [m] Πρὸς αὐτήν τι ἄδικον in *MSS.* [n] Ὑπάρχει *Hen.* & *C.* [o] Ita juxta *Epiphanium*, prout etiam legendum conjiciebat Cl. *Lowthius.* οὐκ ἄλλο in *Editis*, οὐκ ἄλλως *Hen.* & *C.* [p] Illud τὰ ex *MSS.* [q] Ita *Hen. Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *præter promiſſa.* adde quod *Eſdras* (l. 3. c. 4. v. 42.) habeat, αἴτησαι ὃ θέλεις πλείω τῶν γεγραμμένων. Perperam in *Editis* παρέχειν. [r] Αὕτη δ᾽ ἂν εἴη οἰκοδ. *Vat.*

η'. Ἡσθεὶς ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς, ἀναστὰς κατεφίλησέ τε αὐτὸν, καὶ τοῖς τοπάρχαις καὶ σατράπαις γράφει, κελεύων προπέμψαι τὸν Ζοροβάβηλον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μέλλοντας ἐπὶ τὴν οἰκοδομὴν ἐξιέναι τοῦ ναοῦ. ἐπέστειλε δὲ καὶ τοῖς ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, ξύλα κέδρινα κατακομίζειν ἐκ τοῦ Λιβάνου τεμόντας εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ συγκατασκευάζειν αὐτῷ τὴν πόλιν. καὶ πάντας ἔγραψεν ἐλευθέρους εἶναι τοὺς [a] εἰς τὴν Ἰουδαίαν τῶν αἰχμαλώτων ἀπελθόντας, [b] καὶ τοὺς αὐτοῦ ἐπιτρόπους καὶ σατράπας ἐκώλυσεν ἐπιτάττειν τοῖς Ἰουδαίοις τὰς βασιλικὰς χρείας· ἀνῆκέ τε πᾶσαν ἣν ἂν κατασχεῖν δυνηθῶσι τῆς χώρας ἀτελῆ φόρων [c] αὐτοὺς νέμεσθαι. προσέταξε δὲ καὶ τοὺς Ἰδουμαίους καὶ Σαμαρείτας καὶ τοὺς ἐκ τῆς Κοίλης Συρίας ἀφεῖναι [d] τὰς κώμας ἃς τῶν Ἰουδαίων κατεῖχον, καὶ προσέτι τάλαντα πεντήκοντα εἰς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ἱεροῦ δοθῆναι. [e] θύειν τε αὐτοῖς τὰς νενομισμένας θυσίας ἐπέτρεψε· καὶ τὴν χορηγίαν ἅπασαν, καὶ τὴν ἱερὰν στολὴν, ᾗ θεραπεύουσι τὸν Θεὸν ὅ,τε ἀρχιερεὺς καὶ οἱ ἱερεῖς, ἐκ τῶν ἰδίων γίνεσθαι, καὶ τοῖς Λευίταις τὰ ὄργανα οἷς ὑμνοῦσι τὸν Θεὸν, καὶ τοῖς φύλαξι τῆς πόλεως καὶ τοῦ ναοῦ προσέταξε κλήρους γῆς δοθῆναι, καὶ κατ' ἕκαστον ἔτος ἀφωρισμένον τι πρὸς τὴν τοῦ βίου χρείαν ἀργύριον. [f] πέμψας δὲ καὶ τὰ σκεύη καὶ πάντα ὅσα Κῦρος πρὸ αὐτοῦ ἐβουλήθη περὶ τῆς τῶν Ἰουδαίων ἀποκαταστάσεως, ταῦτα καὶ Δαρεῖος διετάξατο.

θ'. [g] Τυχὼν δὲ τούτων παρὰ τοῦ βασιλέως ὁ Ζοροβάβηλος, ἐξελθὼν ἀπὸ τῶν βασιλείων, καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, εὐχαριστεῖν ἤρξατο τῷ Θεῷ τῆς σοφίας καὶ τῆς ἐπ' αὐτῇ νίκης, ἣν Δαρείου παρόντος ἔλαβεν. οὐ γὰρ ἂν τούτων ἀξιωθῆναι, μὴ σοῦ, φησὶ, δέσποτα, τυχὼν εὐμενοῦς. ταῦτ' οὖν περὶ τῶν παρόντων εὐχαριστήσας τῷ Θεῷ, καὶ πρὸς τὰ μέλλοντα δεηθεὶς αὐτὸν παρέχειν ὅμοιον, ἧκεν εἰς Βαβυλῶνα, καὶ τοῖς ὁμοφύλοις εὐηγγελίσατο τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως. οἱ δὲ ἀκούσαντες εὐχαριστοῦσι μὲν τῷ Θεῷ, πάλιν αὐτοῖς ἀποδιδόντι τὴν πάτριον γῆν· εἰς δὲ πότον καὶ κώμους τραπέντες, ἐφ' ἡμέρας ἑπτὰ διῆγαγον εὐωχούμενοι, καὶ τὴν ἀνάκτησιν καὶ παλιγγενεσίαν τῆς πατρίδος ἑορτάζοντες. ἔπειτα τοὺς ἀναβησομένους εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα ἡγεμόνας ἐκ τῶν πατρίων φυλῶν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις καὶ ὑποζυγίοις ἐπελέξαντο. οἳ Δαρείου συμπέμψαντος ἕως τῶν Ἱεροσολύμων ὥδευον μετὰ χαρᾶς καὶ τρυφῆς, [h] ψαλλόμενοι καὶ καταυλούμενοι καὶ περιψοφούμενοι τοῖς κυμβάλοις· προέπεμψε δὲ αὐτοὺς καὶ τὸ ὑπολειπόμενον τῶν Ἰουδαίων πλῆθος μετὰ παιδιᾶς.

ι'. Καὶ οἱ μὲν οὕτως ἀπῄεσαν ἐξ ἑκάστης πατριᾶς ἀριθμὸς ὄντες [i] ἀφωρισμένος. ἐμοὶ δὲ οὐκ ἔδοξε τὰ τῶν πατριῶν καταλέγειν ὀνόματα, ἵνα μὴ, τὴν τῶν ἀναγινωσκόντων διάνοιαν τῆς συναφῆς τῶν πραγμάτων ἀποσπάσας, δυσπαρακολούθητον αὐτοῖς ποιήσω τὴν διήγησιν. τὸ δὲ κεφάλαιον

ſolyma inſtauratum eſſe, Deique etiam templum illis ædificatum, porroque vaſa à Nabuchodonoſoro ſublata & Babylonem deportata reſtituturum. Et *nunc* hoc eſt quod à te peto, id quod mihi petere permiſiſti, quem ſapientem & prudentem reputare dignatus es.

Zorobabelus à Dario petit, ut Hieroſolymitanum fanum inſtauretur. 3 Eſd. c. 4.

8. Rex iſtis lætus ſurrexit, eumque deoſculatus ſcribit ad toparchas & ſatrapas, jubens ut Zorobabelum ejuſque comites, ad Hieroſolyma inſtauranda profecturos, deducerent. Deinde Syriæ Phœniciæque præſidibus per epiſtolas mandavit, ut ligna cedrina in Libano excisa Hieroſolyma transferrent, cumque illo urbem exſtruerent. prætereaque captivis omnibus Judæam petentibus ſcripto de libertate cavit, & procuratores ſuos & ſatrapas vetuit quidquam in regios uſus à Judæis exigere: atque omnem, quam tenerent regionem, permiſit eis à tributis immunem colere. Idumæis etiam & Samaritanis & Cœles-Syriæ accolis imperavit, ut quos tenerent Judæorum vicos dimitterent, itemque ad templi ſtructuram quinquaginta talenta conferrent. ipſis etiam juxta patrias leges ſacra facere permiſit; omnemque apparatum, & ſacrum veſtitum, quo in re divina utuntur & pontifex & *reliqui* ſacerdotes, de ſuis confici, ut & Levitis inſtrumenta quibus Deum laudant, itemque urbis & templi cuſtodibus terras aſſignari juſſit, certamque quotannis pecuniam ad uſus vitæ neceſſarios. Miſſiſque *Dei* vaſis *Hieroſolyma*, etiam quæcunque ante ipſum Cyro facere in animo erat in Judæorum reſtitutionem, iſta quoque Darius fieri præcepit.

Darius dat literas Zorobabelo de inſtaurando fano. 3 Eſdr. c. 4.

9. Zorobabelus autem hanc à Rege gratiam conſequutus, quam primum regiam egreſſus eſt, ſublato in cœlum vultu, cœpit gratias Deo agere, qui ſibi ſapientiam dederit, ejuſque ope victoriam, quam coram Dario reportavit. iſta enim haud aſſequutum fuiſſe, niſi te, inquit, Domine, propitium habuerim. Itaque cum has Deo pro præſentibus gratias retuliſſet, petiiſſetque ut ſimilem ei in poſterum benevolentiam præſtaret, Babylonem profectus eſt, ſuiſque popularibus lætum à Rege nuncium attulit. Atque hi iſtis auditis Deo quidem gratias egerunt, qui iterum ipſis miſſionem dediſſet in patriam terram; in compotationes vero & commeſſationes verſi ſeptem dies multa hilaritate exegerunt, ob patriam receptam & inſtauratam feſta celebrantes. Poſtea delecti ſunt ad profectionem Hieroſolymitanam patriarum tribuum principes, cum ſuis uxoribus & liberis & jumentis. Miſſiſque à Dario qui eas Hieroſolyma perducerent, iter faciebant cum lætitia & luxu, pſallentes & tibiis ſonantes & cymbalis perſtrepentes: proſequente eos & ludente etiam reliqua Judæorum multitudine.

Zorobabelus, acceptis literis Babylonem profectus, Regis benevolentiam popularibus ſuis nunciat. 3 Eſdr. c.4.

10. Atque iſti quidem ita profecti ſunt, è ſingulis cognationibus numerus certus & definitus. Mihi autem non viſum eſt eas nominatim percenſere, ne, *dum* lectoris mens à rerum ſerie avocetur, fiat ut narrationem deinceps haud facile aſſequatur. Omnium autem abeun-

Quinam Babylone Hieroſolyma redierint cum Zorobabelo. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

---

[a] Εἰς τὴν Ἰουδαίαν αἰχμαλώτους ἀπελθόντας *Vat. & C.* [b] Ita *MSS.* καὶ τοὺς ἐπιτρόπους καὶ τοὺς αὐτῶν σατράπας in *Editis.* [c] Αὐτοῖς *Vat.*
[d] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* τὰς χώρας in *Editis.* [e] Ita *Hen. & Busb.* θύειν τε αὐτοὺς *C.* θύειν δὲ αὐτοὺς in *Editis.* [f] Πέμψαι in *MSS.*
[g] Τυχὼν οὖν τούτων *Hen. & C.* [h] Συμψαλλόμενοι *Hen. & C.* [i] Eo modo *MSS.* ἀφωρισμένοι in *Editis.* Forſan ἀριθμὸν ὄντες ὡρισμένοι.

abeuntium, ex tribu Judæ & Benjaminis, qui annum duodecimum ſuperarent, ſumma erat myriades CCCCLXII. & millia VIII. Porro Levitæ erant ſeptuaginta & quatuor: promiſcuæ vero multitudinis puerorum ac mulierum numerus erat quadraginta millia, ſeptingenti quadraginta duo. At præterea Levitici generis cantores erant centum & viginti octo: janitores vero centum & decem: ſacrorum autem ſervi trecenti nonaginta duo. Ad hæc & alii, qui ſe ex Iſraëlitis eſſe dicebant, non tamen potuere ſuam familiam & ſtirpem oſtendere, * ſexcenti ſexaginta duo. Quidam autem è ſacerdotibus abdicati ſunt *ſacerdotii* honore etiam qui uxores duxerant, quorum nempe nec ipſi genus indicare potuere, nec in tabulis ſcriptis Levitarum & ſacerdotum reperti ſunt. erant autem fere quingenti & viginti quinque. Eos autem qui Hieroſolyma aſcenderunt ſequebatur ſervorum multitudo, qui erant ſeptem millia trecenti triginta ſeptem. cantores etiam & pſaltriæ ducenti quadraginta quinque, cameli quadringenti triginta quinque, jumentaque quinque millia quingenta viginti quinque. Dux autem multitudinis recenſitæ erat Zorobabelus Salathieli filius, tribûs Judæ, ſtirpe Davidis prognatus, & Jeſus Joſedeci pontificis filius. præter hos etiam & Mardochæus & Serebæus è plebe delecti ductores facti ſunt: qui etiam contulerunt auri quidem minas centum, argenti vero quinquies mille. Et quidem in hunc modum ſacerdotes ac pars quædam totius populi Judæorum, qui tum apud Babylonem erat, ad Hieroſolyma habitanda deducti ſunt: reliqua vero multitudo ad ſedes ſuas patrias diſceſſit.

Sacerdotes, quorum ſtirps non inventa eſt in tabulis ſcriptis, ſacerdotio abdicati ſunt. 1 Eſdr. c. 2. & 3 Eſdr. c. 5.

τῶν ἀπερχομένων [a] περὶ ἔτη δώδεκα τὴν ἡλικίαν γεγονότων, ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἦν [b] μυριάδες τετρακόσιοι ἑξήκοντα δύο καὶ ὀκτακισχίλιοι. Λευῖται δὲ [c] τέσσαρες καὶ ἑβδομήκοντα· γυναικῶν δὲ ἀναμὶξ καὶ [d] παιδίων σώματα ἦν τετρακισμύρια ἑπτακόσια τεσσαράκοντα δύο. πάρεξ δὲ τούτων Λευῖται μὲν ἦσαν ὑμνῳδοὶ ἑκατὸν εἴκοσι καὶ ὀκτώ, πυλωροὶ δὲ [e] ἑκατὸν καὶ δέκα, δοῦλοι δὲ ἱεροὶ [f] τριακόσιοι ἐνενήκοντα δύο. [g] ἄλλοι τε πρὸς τούτοις, λέγοντες μὲν εἶναι τῶν Ἰσραηλιτῶν, οὐ δυνάμενοι δὲ ἐπιδεῖξαι τὸ γένος αὐτῶν, ἑξακόσιοι ἑξήκοντα δύο. [h] ἐξεβλήθησαν δέ τινες καὶ τῶν ἱερέων ἐκ τῆς τιμῆς ἠγμένοι γυναῖκας, ὧν οὔτε αὐτοὶ τὸ γένος εἶχον εἰπεῖν, οὔτε ἐν ταῖς γενεαλογίαις τῶν Λευιτῶν καὶ ἱερέων εὑρέθησαν. [i] ἦσαν δὲ ὡς πεντακόσιοι καὶ εἴκοσι καὶ πέντε. τὸ δὲ τῶν θεραπόντων πλῆθος εἵπετο τοῖς ἀναβαίνουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἑπτακισχίλιοι [k] τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτά. ψάλται δὲ καὶ ψάλτριαι διακόσιοι τεσσαράκοντα πέντε, [l] κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα πέντε, [m] ὑποζύγια δὲ πεντακισχίλια πεντακόσια εἴκοσι πέντε. ἡγεμὼν δὲ τοῦ κατηριθμημένου πλήθους ἦν, ὁ Σαλαθιήλου παῖς Ζοροβάβηλος [n] ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ Δαυίδου, γεγονὼς ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς, καὶ Ἰησοῦς υἱὸς Ἰωσεδέκου τοῦ ἀρχιερέως. [o] πρὸς τούτοις δὲ καὶ ὁ Μαρδοχαῖος καὶ [p] Σερεβαῖος, ἐκ τοῦ πλήθους [q] κεκριμένοι ἄρχοντες ἦσαν· οἳ καὶ συνεβάλλοντο μνᾶς μὲν χρυσίου ἑκατόν, ἀργύρου δὲ πεντακισχιλίας. οὕτω μὲν οὖν οἵ τε ἱερεῖς καὶ [r] οἱ Λευῖται καὶ μέρος τι τοῦ παντὸς λαοῦ τῶν Ἰουδαίων, [ſ] ὅσον ἦν ἐν τῇ Βαβυλῶνι, κατῳκίσθησαν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα· τὸ δὲ ἄλλο πλῆθος εἰς τὰς ἰδίας ἀνεχώρησαν πατρίδας.

CAP. IV.

Quomodo exſtructum eſt templum, Chuthæis fruſtra annitentibus ut opus impediant.

Judæi Hieroſolyma convenere, inſtaurant aram, & ſacra faciunt. 1 Eſdr. c. 3. & 3 Eſdr. c. 5.

Septimo autem menſe, poſtquam illi Babylone egreſſi eſſent, Jeſus pontifex & Zorobabelus princeps, miſſis circumquaque nunciis, univerſi populi multitudinem è regione Hieroſolyma convocarunt, qui cupidiſſime eò conveniebant: aramque conſtruxerunt in eodem quo prius ædificata erat loco, ut ſuper ea Deo ſacra ſolennia facerent juxta leges à Moyſe præſcriptas. Quæ dum fierent, haud æquis oculis eos aſpiciebant gentes finitimæ, utpote omnes illis infeſtæ. Quin & umbraculorum feſtum illo tempore egerunt, prout de eo legiſlator conſtituerat; ac deinde

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς ὁ ναὸς ἀνῳκοδόμηται, τῶν Χουθαίων μάτην σπουδαζόντων τὸ ἔργον ἐμποδίζειν.

Ἑβδόμῳ δὲ μηνὶ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος αὐτῶν ἐξόδου, περιπέμψαντες ὅ,τε [t] ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς καὶ [u] ὁ Ζοροβάβηλος ἄρχων, τοὺς ἀπὸ τῆς χώρας συνήγαγον [x] εἰς Ἱεροσόλυμα πανδημεί, μηδὲν προθυμίας [y] ἀπολιπόντας. καὶ [z] κατεσκεύασαν θυσιαστήριον, ἐφ' οὗ καὶ πρότερον ἦν [a] ἀνῳκοδομημένον τόπου, ὅπως τὰς νομίμους ἀναφέρωσι θυσίας ἐπ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους. ταῦτα δὲ ποιοῦντες οὐκ ἦσαν ἐν ἡδονῇ τοῖς προσχώροις ἔθνεσι, πάντων αὐτοῖς ἀπεχθανομένων. [b] ἦγαγον δὲ καὶ τὴν σκηνοπηγίαν κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρόν, ὡς ὁ νομοθέτης [c] περὶ αὐτῆς διετάξατο, καὶ προσφορὰς

---

a Ita ex *MSS* & *Vet. Interpr.* in *Editis* deerat περί. mallem ſane ὑπέρ. niſi forſan περί pro ὑπὲρ accipiatur. nam in *Eſdra* (l.3.c.5.v.41.) ἀπὸ δωδεκαετοῦς καὶ ἐπάνω. b *Eſdræ* l.1 c.2.v.64. & l.3.c.5.v.40. tantum *quadraginta duo millia trecenti ſexaginta.* Hîc tamen *Joſephum* ſequitur *Zonaras.* c Non aliter *Eſdras*, l.1 c.2.v.38. τετρακισχίλιοι *Epiphan* d Νηπίων in *MSS.* e Ἑκατὸν δεκαδύο C. f Ita *MSS.* & *Eſdr.* l.1. c.2. v.56. in *Editis* τηϛ'. pro τϟβ'. g Ἄλλοι δὲ πρὸς τούτοις C. h Ita *Hen.* & *Big.* ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ τῶν C. ἐξεβλήθησαν δὲ καὶ ἐκ τῶν in *Editis Aliiſque.* In loco interpretando ſequutus ſum *Seldenum*; quem videſis in *lib.* de *Succeſſione in Pontif. Hebr.* c. 3. i Illa ἦσαν δὲ abſunt quibuſdam *MSS.* k Πεντακόσιοι τριάκοντα πέντε *Big.* μυριάδες ἑπτακισχίλιοι τριακόσιοι τριάκοντα ἑπτὰ C. l Κάμηλοι τετρακόσιοι τριάκοντα juxta *Epiphanii* libros. perperam, ut conſtat ex *Eſdra*, l.3.c.5.v.43. m Ita cum *MSS.* & *Eſdra Apocrypho.* quem plerumque ſequitur *Joſephus.* ὑποζύγια φκε'. in *Editis.* n Ἐκ τῶν υἱῶν τοῦ C. ἐκ τῶν υἱῶν ὢν τοῦ *Gall.* o Πρὸς τούτοις ὁ Μαρδ. in *Editis.* p Σερεβαῖος *Hen.* & *Big.* Γεριβαῖος *Zonar.* q Κεχρισμένοι in quibuſdam *MSS.* r Illud οἱ ex *MSS.* ſ Ὃς ἦν ἐν τ. C & *Vat.* ὅσοι ἐν τ. *Hen.* t Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἀρχιερεὺς αὐτῶν Ἰησοῦς in *Editis.* u Illud ὁ ex *MSS.* x Supra (v.27) εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα. & tam hîc quam illic utroque modo in *MSS.* y Ἀπολιπόντες C. & *Gall.* z Ita cum *Caji codice.* κατεσκεύασάν τε *Vat.* quibuſcum conſentire videtur *Epiphan.* favetque *Eſdras* l.3.c.5.v.48. & 49. καὶ κατασκευάσαντες in *Editis.* quod ſane ferri poteſt, ſi mox (v.36.) deleatur ὅπως, atque ἀναφέρουσι legatur: quam vocem præ ſe ferunt nonnulli *MSS.* Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* πανδημεί, οἳ, μηδὲν προθυμίας ἀπολιπόντες, κατεσκεύασαν θυσιαστήριον ἐφ' οὗ κ. π. ἀ. τόπου, καὶ νομίμας ἀναφέρουσι &c. a In *MSS.* ᾠκοδομημένον. unde ἀνῳκοδομημένον feci pro ἀνοικοδομημένον *Editorum.* b Apud *Eſdram*, l.3.c.5.v.51. Καὶ ἠγάγοσαν τὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτήν, ὡς ἐπιτέτακται ἐν τῷ νόμῳ, καὶ θυσίας καθ' ἡμέραν, ὡς προσῆκον ἦν. καὶ μετὰ ταῦτα προσφορὰς ἐνδελεχισμοῦ, καὶ θυσίας σαββάτων καὶ νεομηνιῶν καὶ ἑορτῶν πασῶν ἡγιασμένων. Vide etiam *Verum Eſdram*, c.3.v.4. c Ita *Hen.* & C. ut & *Vat.* qui præterea ὃν pro ὡς habet. περὶ αὐτὴν in *reliquis.* * Ita cum *Hen. B.* & *Vat. Interpr.* in *Editis* ξνδ'.

a Eadem

ρὰς μετὰ ταῦτα, καὶ τοὺς καλουμένους ἐνδελεχισμοὺς, καὶ τὰς θυσίας τῶν σαββάτων καὶ πασῶν τῶν ἁγίων ἑορτῶν. οἵτε πεποιημένοι τὰς εὐχὰς ἀπεδίδοσαν, θύοντες ἀπὸ νουμηνίας τοῦ ἑβδόμου μηνός. ἤρξαντο δὲ καὶ τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ, πολλὰ τοῖς τε λατόμοις καὶ τέκτοσι χρήματα δόντες, καὶ τὰ πρὸς τροφὴν τῶν εἰσαγομένων. τοῖς τε Σιδωνίοις ἡδὺ καὶ κοῦφον ἦν, τά τε κέδρινα κατάγουσι ἐκ τοῦ Λιβάνου ξύλα, δήσασιν αὐτὰ καὶ [a] σχεδίαν πηξαμένοις, εἰς τὸν τῆς Ἰόπης κομίζειν λιμένα. τοῦτο γὰρ πρῶτον μὲν Κῦρος ἐκέλευσε, τότε δὲ Δαρείου κελεύσαντος ἐγένετο.

β'. Ἐν τῷ δευτέρῳ ἔτει τῆς εἰς Ἱεροσόλυμα καθόδου, τῶν Ἰουδαίων μηνὶ δευτέρῳ παραγενομένων, συνείχετο ἡ τοῦ ναοῦ κατασκευή· καὶ τοὺς θεμελίους [b] ἐγείραντες τῇ νουμηνίᾳ τοῦ [c] δευτέρου μηνὸς τοῦ δευτέρου ἔτους ἐπῳκοδόμουν, προστησάμενοι τῶν ἔργων, Ληυϊτῶν τε τοὺς εἰκοστὸν ἔτος ἤδη γεγονότας, καὶ Ἰησοῦν καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ [d] Ζωδμίηλον τὸν ἀδελφὸν Ἰούδα τοῦ Ἀμιναδάβου καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ. καὶ ὁ μὲν ναὸς, πάσῃ χρησαμένων σπουδῇ τῶν τὴν ἐπιμέλειαν ἐγκεχειρισμένων, θᾶττον ἢ προσεδόκησεν ἄν τις ἔλαβε τέλος. ἀπαρτισθέντος δὲ τοῦ ἱεροῦ, μετὰ σαλπίγγων οἱ ἱερεῖς ταῖς συνήθεσι στολαῖς κεκοσμημένοι, [e] καὶ οἱ Ληυῖται καὶ οἱ Ἀσάφου παῖδες, ἀναστάντες ὕμνουν τὸν Θεὸν, ὡς τὴν εἰς αὐτὸν εὐλογίαν Δαυίδης κατέδειξε πρῶτος. οἱ δ' ἱερεῖς καὶ Λευῖται καὶ τῶν πατριῶν οἱ πρεσβύτεροι, τὸν πρότερον ναὸν ταῖς μνήμαις ἀναπολοῦντες μέγιστόν τε καὶ πολυτελέστατον, καὶ τὸν γεγενημένον ὁρῶντες ὑπὸ πτωχείας [f] ἐνδεέστερον τοῦ πάλαι κατασκευαζόμενον, ὅσον εἶεν τῆς ἀρχαίας εὐδαιμονίας [g] ὑποβεβηκότες καὶ τῆς ἀξίας τοῦ ναοῦ λογιζόμενοι, [h] κατήφουν, καὶ, τῆς ἐπὶ τούτῳ λύπης κρατεῖν οὐ δυνάμενοι, μέχρι θρήνων καὶ δακρύων προήγοντο. ὁ δὲ λαὸς ἠγάπα τοῖς παροῦσι, καὶ [i] τῷ μόνον οἰκοδομῆσαι τὸ ἱερὸν, τοῦ προτέρου ὄντος οὐδένα λόγον ποιούμενος οὐδ' ἀνάμνησιν, οὐδὲ πρὸς τὴν σύγκρισιν [k] ἐκείνου βασανίζων αὐτὸν, ὡς [l] ἐπ' ἐλάττοσιν οἷς [m] ὑπέλαβεν. ὑπερεφώνει δὲ τὸν τῶν σαλπίγγων ἦχον, καὶ τὴν τοῦ πλήθους χαρὰν, ἡ τῶν πρεσβυτέρων καὶ ἱερέων, ἐφ' οἷς ἐδόκουν ἐλαττοῦσθαι τοῦ ναοῦ τοῦ κατασκαφέντος, οἰμωγή.

γ'. Τῆς δὲ βοῆς τῶν σαλπίγγων ἀκούσαντες οἱ Σαμαρεῖται· ἐτύγχανον γὰρ ἀπεχθανόμενοι τῇ τε Ἰούδα φυλῇ καὶ τῇ Βενιαμίτιδι· συνέδραμον, τὴν αἰτίαν τοῦ θορύβου μαθεῖν θέλοντες. γνόντες δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας εἰς Βαβυλῶνα τῶν Ἰουδαίων ἀνακτίζοντας τὸ ἱερὸν, προσίασι τῷ Ζοροβαβήλῳ καὶ Ἰησοῦ καὶ τοῖς ἡγουμένοις τῶν πατριῶν, ἀξιοῦντες αὐτοῖς ἐπιτραπῆναι συγκατασκευάσαι τὸν ναὸν, καὶ κοινωνῆσαι τῆς οἰκοδομίας. “σεβόμεθα γὰρ οὐκ ἔλαττον ἐκείνων τὸν Θεὸν, ἔφασκον, καὶ

*oblationes, & jugis ſacrificii, ut vocatur, holocauſta, & ſabbatorum, omniumque conſecratorum feſtorum hoſtias. quique vota nuncuparant ea reddiderunt, ſacrificiis fieri cœptis à ſeptimi menſis novilunio. Inſuper & templi exſtructionem aggreſſi ſunt, multa pecunia lapicidis & fabris data, ciboque & potione iis qui materiem advehebant. id quod & Sidonii facile & libenter præſtabant, ligna cedrina è Libano deducentes, quæ colligarunt & in ratem compegerunt, ut in portum *Joppes *mari* conveherentur. Nam hoc quidem à Cyro imperatum erat, tunc vero juſſu Darii fiebat.

Summa diligentia templo exſtruendo adhibetur. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c. 5.

2. Anno à reditu illorum in Hieroſolyma ſecundo, cum Judæi menſe ſecundo eò veniſſent, urgebatur templi inſtauratio: jactiſque fundamentis novilunio ſecundi menſis anni ſecundi ſuperſtruere inſtiterunt; poſtquam operibus præfeciſſent Levitarum quotquot annum vigeſimum exceſſerant, & Jeſum cum filiis ejus ac fratribus, & Zodmielum Judæ Aminadabi filii fratrem & filios ejus. Et quidem templum, ſumma diligentia ab iis adhibita quibus operis cura erat demandata, celerius opinione abſolutum eſt. Conſummato autem ſacrario, ſacerdotes cum tubis & pro more veſtiti conſtiterunt, ut & Levitæ & Aſaphi filii, atque Deo laudes canebant, quo modo illum collaudare primus oſtendit Davides.

Seniorum ploratus, dum maxima pars populi lætitia geſtit. 1 Eſdr. c. 4. & 3 Eſdr. c 5.

At ſacerdotes & Levitæ & de familiis ii qui provectiſſimi erant ætate, templum prius animo recolentes maximum & ſumptuoſiſſimum, novum vero videntes ita conſtructum ut ob rerum penuriam ſuperiori multum inferius eſſet, reputantes ſecum quantum ex veteri felicitate & dignitate templi decidiſſent, triſtes erant, & non valentes intra ſe comprimere dolorem ad ploratus atque lachrymas ferebantur. Populus autem contentus erat præſentibus, ſatiſque habebat quod templum ſibi ædificatum eſſet, ad illud quod prius fuerat non reſpiciens, illudve in memoriam revocans, aut ſemet, dum hoc cum illo comparat, torquens, quaſi minori eſſet ſplendore quam animo præceperat. Tubarum tamen ſonitum & multitudinis lætitiam vincebat ſeniorum & ſacerdotum ejulatus, quod templum illud *altero* exciſo longe inferius eſſe exiſtimarent.

Petunt Samaritæ ut in ædificationis ſocietatem admittantur.

3. Ubi autem Samaritæ tubarum ſonitum audiverunt (nam animo erant Judæ & Benjaminis tribui infeſto) accurrebant, deſiderio cognoſcendi quænam tumultûs cauſa exſtiterit. Poſtquam vero intellexerunt, templum à Judæis ædificari, qui captivi in Babylonem fuerant abducti, Zorobabelum & Jeſum & familiarum principes adeunt, poſtulantes ut ſibi liceret una cum illis templum exſtruere, & in ædificationis ſocietatem admitti. “Deum enim, ajebant, non minus quam illi colimus, eundemque

---

[a] Eadem phraſi utitur, l. 8. c. 2. p. 330. v. 23. [b] Ita ex *MSS.* ἀγείραντες in *Editis.* [c] Iterum ex *MSS.* conſentiente *Vero Eſdra*, c. 3. v. 8. & *Pſeudo-Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 56. Δεκαμηνίου in *Editis.* Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *à prima die ſequentis menſis anni ſecundi.* τοῦ δωδεκάτου μηνὸς reſcribendum cenſet *Petitus* in *Animadverſionibus* ἀνεκδότοις. tom. 3. p. 571. [d] Ita è *Caji Cod.* quod Ζωδμιὴλ propius accedat ad Καδμιὴλ (in *Eſdra*, l. 3. c. 5. v. 58.) quam Ζωλιμιὴλ *Editorum*, aut Ζολιμηεὶλ *Cod. Hen.* Verum non dubito quin hæc vox pariter & ſequentes corruptæ ſint, ut conſtabit ex loco *Eſdræ.* nec quidquam ſanior *Epiphan.* qui habet, *& Abdailum fratrem Judæ & Aminadab.* &c. [e] Καὶ οἱ Ληυῖται οἱ Ἀσάφου παῖδες juxta *Eſdram.* [f] Ἐπιδεέστερον *Vat.* & mox κατασκευαζομένου legi poteſt. [g] Ita *MSS.* ὑποβεβηκὸς in *Editis.* [h] Κατηφεῖς ἦσαν *C.* [i] Ita cum *Cod. Hen.* τὸ in *reliquis.* [k] Τὴν ἐκείνου *Vat.* & *Hen.* [l] Ex conjectura ἐπ' ἐλάττοσιν repoſui. ἐπ' ἐλάττωσιν aut ἐπιλάττωσιν in *Editis Aliiſque.* [m] Ὑπελάμβανεν *Hen.* & *Vat*

* Προσφορὰς hîc acipio de *ſacrificiis ſponte factis.* * Utrumque rectum Ἰόπη & Ἰόππη.

“demq; precamur *& veneramur*, & religionis *ejus* ſtudioſi fuimus, jam inde ab illo tempore, quo Salmanaſares Aſſyriorum rex nos in hunc, *quem incolimus*, locum tranſtulit è Chuthia & Media.” Cum hæc illi verba feciſſent, Zorobabelus & Jeſus pontifex & familiarum Iſraelitarum principes eis reſponderunt, “fieri non poſſe ut in ſtructura ſocios ſibi adſciſcerent, cum *ſolis* ipſis templum conſtruere mandatum fuerit, prius quidem à Cyro, nunc vero à Dario. veruntamen illis licere *in eo Deum* colere: & hoc ſolum illis commune eſſe, ſi velint, cum omnibus hominibus, qui ad templum venerint adorare Deum.

Judæorum ad Samaritas reſponſum.

Quo accepto Samaritis in animo erat templi ædificationem impedire.

4. Hæc ubi audiverunt Chuthæi (eo enim nomine appellantur Samaritæ) ægre rem tulerunt, Syriæque gentibus auctores ſunt petendi à ſatrapis, ut, quemadmodum ſub Cyro primum ac deinde ſub Cambyſe, templi ædificationem impedirent, & Judæis omni ſtudio ei incumbentibus moram & tarditatem afferrent. Cum autem per id tempus Hieroſolyma aſcendiſſent Siſines Syriæ Phœniciæque prætor & Sarabazanes cum aliis quibuſdam, atque ex principibus Judæorum quæſiviſſent, “cujus permiſſu templum ita ædificarunt, ut arx potius quam fanum exiſtimari poſſit, & cur porticus *ei* & mœnia tam valida urbi circumdederunt;” Zorobabelus & Jeſus pontifex reſponderunt, “ſe quidem ſervos eſſe Dei maximi: templum vero hoc, ei *olim* exſtructum à rege illorum feliciſſimo & virtute omnium præſtantiſſimo, per multas ætates incolume ſtetiſſe. Poſtquam vero, flagitiis in Deum à majoribus commiſſis, Nabuchodonoſorus Babyloniorum & Chaldæorum rex urbe expugnata ipſam deleviſſet, & templo ſpoliato illud incendiſſet, populumque Babylonem captivum abduxiſſet & in alias ſedes tranſtuliſſet, Cyrus, qui ei in regnum Babyloniæ & Perſidis ſucceſſit, ſcripto mandavit, ut templum *hoc* exſtrueretur: & donaria omnia & vaſa, ex eo à Nabuchodonoſoro ſublata, Zorobabelo & Mithridati quæſtori tradidit, ut ea Hieroſolyma reportarent, & in templum inſtauratum reponerent. Nam ut ad celeritatem nihil ſibi reliqui facerent, præcepit, juſſitque Abaſſarum Hieroſolyma aſcendere, temploq; curam omnem adhibere. Qui, poſtquam à Cyro literas acceperat, confeſtim *eò* profectus fundamenta jaciebat: atque ex eo tempore hactenus ædificatur, & nondum ob inimicorum malignitatem abſolutum eſt. Quamobrem, ſi volueritis & ita vobis viſum fuerit, hæc ipſa ſcribite ad Darium, ut inſpectis regiis commentariis illi compertum ſit, nos nihil eorum quæ diximus *improbe* confinxiſſe.

Judæorum reſponſum ad ſatrapas quærentes ab illis cur templum inſtaurarint.

Siſines ſociique ſcribunt ad Darium. 1 Eſdr. c. 5. & 3 Eſdr. c. 6.

5. Cum hæc Zorobabelus & pontifex locuti eſſent, Siſines & qui cum eo erant de-

“τοῦτον ὑπερευχόμεθα, καὶ τῆς θρησκείας ἐσμὲν ἐπιθυμηταί, ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου ἀφ’ οὗ Σαλμανασάρης, ὁ τῶν Ἀσσυρίων βασιλεύς, [a]ἐκ τῆς Χουθίας ἡμᾶς μετήγαγε καὶ Μηδίας ἐνθάδε.” τούτους αὐτῶν ποιησαμένων τοὺς λόγους, Ζοροβάβηλος καὶ Ἰησοῦς ὁ ἀρχιερεύς, καὶ οἱ τῶν πατριῶν ἡγεμόνες τῶν Ἰσραηλιτῶν, πρὸς αὐτοὺς [b]ἔφασαν, “τῆς μὲν οἰκοδομίας [c]αὐτοὺς ἀδύνατον εἶναι κοινωνεῖν, αὐτῶν προσταχθέντων κατασκευάσαι τὸν ναόν, πρότερον μὲν ὑπὸ Κύρου, νῦν δὲ ὑπὸ Δαρείου. προσκυνεῖν δὲ αὐτοῖς ἐφιέναι [d]καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινόν, εἰ βούλονται, πρὸς αὐτοὺς καὶ πᾶσιν ἀνθρώποις, ἀφικνουμένοις εἰς τὸ ἱερὸν σέβειν τὸν Θεόν.

δ΄. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Χουθαῖοι· τὴν γὰρ προσηγορίαν οἱ Σαμαρεῖται ταύτην ἔχουσιν· ἠγανάκτησαν, καὶ πείθουσι τὰ ἐν Συρίᾳ ἔθνη τῶν σατραπῶν δεηθῆναι τὸν αὐτὸν τρόπον ὅν περ ἐπὶ Κύρου πρότερον, εἶτ’ ἐπὶ Καμβύσου μετ’ αὐτόν, ἐπισχεῖν τὴν τοῦ ναοῦ κατασκευήν, καὶ σπουδάζουσι [e]περὶ αὐτὴν τοῖς Ἰουδαίοις ἀναβολὴν καὶ τριβὴν πραγματεύσασθαι. κατὰ δὲ τὸν καιρὸν τοῦτον ἀναβάντων εἰς Ἱεροσόλυμα, [f]Σισίνου τοῦ τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης ἐπάρχου, καὶ [g]Σαραβαζάνου μετὰ καί τινων ἑτέρων, καὶ τοὺς ἡγεμόνας τῶν Ἰουδαίων ἐρομένων, “τίνος αὐτοῖς συγχωρήσαντος [h]οὕτως οἰκοδομοῦσι τὸν ναόν, ὡς φρούριον αὐτὸν εἶναι μᾶλλον ἢ ἱερόν, καὶ τί δήποτε τὰς στοὰς καὶ τὰ τείχη περιβεβλήκασι [i]τῇ πόλει σφόδρα ὀχυρά,” Ζοροβάβηλος καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἰησοῦς, “δούλους μὲν αὐτούς, ἔφασκεν, εἶναι τοῦ μεγίστου Θεοῦ· τὸν δὲ ναὸν τοῦτον αὐτῷ κατασκευασθέντα ὑπὸ βασιλέως αὐτῶν εὐδαίμονος, καὶ πάντας ὑπερβάλλοντος ἀρετῇ, πολὺν διαμεῖναι χρόνον. ἐπεὶ δέ, τῶν πατέρων ἀσεβησάντων εἰς τὸν Θεόν, Ναβουχοδονόσορος ὁ Βαβυλωνίων καὶ Χαλδαίων βασιλεύς, ἑλὼν τὴν πόλιν κατὰ κράτος αὐτήν τε καθεῖλε, καὶ τὸν ναὸν συλήσας ἐνέπρησε, καὶ τὸν λαὸν [k]μετῴκισεν αἰχμάλωτον, μεταγαγὼν εἰς Βαβυλῶνα, Κῦρος ὁ μετ’ αὐτὸν τῆς Βαβυλωνίας καὶ Περσίδος [l]βασιλεύς, ἔγραψεν οἰκοδομηθῆναι [m]τὸν ναόν· καὶ πάντα ὅσα [n]μετήνεγκεν ἐξ αὐτοῦ Ναβουχοδονόσορος ἀναθήματα καὶ σκεύη, Ζοροβαβήλῳ παραδοὺς καὶ Μιθριδάτῃ τῷ γαζοφύλακι, προσέταξε κομίσαι εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάλιν εἰς τὸν ἴδιον [o]ἀποκαταστῆσαι ναὸν οἰκοδομηθέντα. τοῦτο γὰρ ἐπέστειλεν ἐν τάχει γενέσθαι, [p]Ἀβάσσαρον κελεύσας ἀναβάντα εἰς Ἱεροσόλυμα, τῆς οἰκοδομίας τοῦ ναοῦ ποιήσασθαι πρόνοιαν. ὃς μετὰ τὸ λαβεῖν [q]παρὰ Κύρου γράμματα παραγενόμενος, εὐθὺς τοὺς θεμελίους [r]καταβάλλεται· καὶ ἐξ ἐκείνου τοῦ χρόνου κατασκευαζόμενος μέχρι καὶ τοῦ δεῦρο, διὰ τὴν τῶν ἐχθρῶν κακοήθειαν ἐστὶν ἀτελής. εἰ τοίνυν βούλεσθε καὶ δοκιμάζετε, γράψατε ταῦτα Δαρείῳ, ὅπως ἐπισκεψάμενος τὰ τῶν βασιλέων ὑπομνήματα, εὕρῃ μηδὲν ἡμᾶς ὧν λέγομεν [s]καταψευσαμένους.

ε΄. Ταῦτα εἰπόντων [t]τοῦ Ζοροβαβήλου καὶ τοῦ ἀρχιερέως, ὁ [u]Σισίνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν μὲν οἰκοδομίαν

---

[a] Vide p. 427. & p. 454.
[b] Ita cum *MSS.* ἔφησαν in *Editis.*
[c] Αὐτοῖς *Vat.*
[d] Καὶ τοῦτο μόνον εἶναι κοινωνὸς εἰ βούλοιντο *Hen. & Busb.*
[e] Περὶ αὐτὸν *Vat.*
[f] Σισίνου *Hen. & Busb.* tam hîc quam infra.
[g] Hîc loci Σαρωβαζάνου aut Σαραβαζάνου. mallem ſane Σαθραβουζάνου. Vide *Annott.* ad p. 469. v. 32.
[h] Vocem οὕτως non agnoſcit *Hen.*
[i] Ita cum *MSS.* τὴν πόλιν in *Editis.*
[k] Ita *Hen.* μετῴκησεν in *Editis Aliiſque.*
[l] Βασιλεύσας *Hen. & Busb.*
[m] Τὸ ἱερὸν *Hen. & B.*
[n] Μετήνεγκεν *Vat.*
[o] Ἀποκατασταθῆναι *Vat.*
[p] Σαβανάσσαρον *Hen. B. & Pſeudo-Eſdr.* quomodo forſan legendum, p. 469. v. 26. Σαβάσσηρον *Vat.*
[q] Τὰ ὑπὸ Κύρου γρ. *Hen.*
[r] Ita *Vat.* ἐβάλετο *Hen.* ἐβάλλετο *Busb.* καταβάλλεται in *Editis.*
[ſ] Καταψευδομένους *Hen. & Busb.*
[t] Τοῦ τε Ζοροβ. *Hen. & B.*
[u] Iterum Σισίνης *Hen. & B.*

a Ita

μίαν ἐπισχεῖν [a] καὶ διέγνωσαν, ἕως ἂν ταῦτα δηλωθῇ [b] τῷ βασιλεῖ Δαρείῳ, παραχρῆμα δ' αὐτῷ περὶ [c] τούτων ἔγραψαν. τῶν δὲ Ἰουδαίων [d] καταπεπληχότων καὶ δεδιότων μὴ μεταδόξῃ τῷ βασιλεῖ περὶ τῆς τῶν Ἱεροσολύμων [e] καὶ τοῦ ναοῦ κατασκευῆς, ὄντες κατὰ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον δύο προφῆται παρ' αὐτοῖς Ἀγγαῖος καὶ Ζαχαρίας, θαρρεῖν αὐτοὺς παρώρμων, καὶ μηδὲν ἐκ τῶν Περσῶν ὑφορᾶσθαι δύσκολον, ὡς τοῦ Θεοῦ ταῦτα προλέγοντος αὐτοῖς. πιστεύοντες δὲ τοῖς προφήταις, ἐντεταμένως εἴχοντο τῆς οἰκοδομίας, μηδεμίαν ἡμέραν ἀνιέμενοι.

ϛʹ. Δαρεῖος δὲ τῶν Σαμαρειτῶν αὐτῷ γραψάντων [f] καὶ κατηγορούντων διὰ τῆς ἐπιστολῆς τῶν Ἰουδαίων, ὡς τήν τε πόλιν ὀχυροῦσι, καὶ τὸν ναὸν φρουρίῳ προσεοικότα μᾶλλον ἢ ἱερῷ κατασκευάζουσι, [g] λεγόντων δὲ μὴ συνοίσειν αὐτῷ τὰ γινόμενα, καὶ προσέτι τὰς ἐπιστολὰς ἐπιδεικνύντων [h] τοῦ Καμβύσου δι' ὧν ἐκώλυσεν ἐκεῖνος οἰκοδομεῖν τὸν ναὸν, μαθὼν παρ' αὐτῶν οὐκ ἀσφαλῆ τοῖς πράγμασιν αὐτοῦ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀποκατάστασιν ἔσεσθαι, ἐπεὶ καὶ τὰ παρὰ τοῦ Σισίνου καὶ τῶν σὺν αὐτῷ κομισθέντα ἀνέγνω γράμματα, προσέταξεν ἐν τοῖς βασιλικοῖς ὑπομνήμασι ζητηθῆναι τὰ περὶ τούτων· καὶ εὑρέθη ἐν Ἐκβατάνοις, τῇ βάρει τῇ ἐν Μηδίᾳ, βιβλίον, ἐν ᾧ τάδε ἦν ἀναγεγραμμένα. [i] ἐν τῷ
“ πρώτῳ τῆς βασιλείας ἔτει Κῦρος ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσε τὸν
“ ναὸν οἰκοδομηθῆναι τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τὸ θυσιαστήριον,
“ ὕψος μὲν πηχῶν ἑξήκοντα, εὖρος δὲ τῶν αὐτῶν, διὰ δόμων
“ λιθίνων εὐξέστων τριῶν, καὶ ξυλίνου δόμου ἑνὸς ἐγχωρίου· καὶ
“ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην ἐκ τῶν τοῦ βασιλέως γίνεσθαι διετά-
“ ξατο. [k] προσέταξε δὲ καὶ τὰ [l] σκεύη, ἃ συλήσας Ναβουχο-
“ δονόσορος εἰς Βαβυλῶνα ἐκόμισεν, ἀποδοθῆναι τοῖς Ἱερο-
“ σολυμίταις· τὴν δὲ ἐπιμέλειαν τούτων εἶναι [m] Ἀβασάρου τοῦ
“ ἐπάρχου, [n] καὶ τῆς Συρίας τε καὶ Φοινίκης ἡγεμόνος, καὶ τῶν
“ ἑταίρων αὐτοῦ· ὅπως αὐτοὶ μὲν ἀφέξωνται τοῦ τόπου, τοῖς δὲ
“ δούλοις τοῦ Θεοῦ, Ἰουδαίοις καὶ ἡγεμόσιν αὐτῶν, ἐπιτρέψωσιν
“ [o] οἰκοδομῆσαι τὸν ναόν. καὶ συλλαβέσθαι δὲ πρὸς τὸ ἔργον
“ διετάξατο, κἀκ τοῦ φόρου τῆς χώρας ἧς [p] ἐπετροπεύοντο τελεῖν
“ τοῖς Ἰουδαίοις εἰς θυσίας λόγον, ταύρους καὶ κριοὺς καὶ ἄρνας
“ καὶ ἐρίφους, καὶ σεμίδαλιν καὶ ἔλαιον καὶ οἶνον, καὶ τ' ἄλλα
“ ὅσα ἂν οἱ ἱερεῖς [q] ὑπαγορεύσωσιν, εὔχωνται δὲ ὑπὲρ [r] τῆς σω-
“ τηρίας τοῦ βασιλέως καὶ Περσῶν. τοὺς δὲ παραβάντας
“ τι τῶν ἐπεσταλμένων, συλληφθέντας ἐκέλευσεν ἀνασταυ-
“ ρωθῆναι, καὶ τὴν οὐσίαν αὐτῶν εἰς τὴν βασιλικὴν καταταγῆ-
“ ναι κτῆσιν. καὶ κατηύξατο πρὸς τούτοις τῷ Θεῷ, ὅπως
“ εἴ τις ἐπιχειρήσειε διακωλῦσαι τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, βα-
“ λὼν αὐτὸν ὁ Θεὸς, ἐπίσχῃ τῆς ἀδικίας.

ζʹ. Ταῦθ' εὑρὼν ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῦ Κύρου Δαρεῖος, ἀντιγράφει τῷ Σισίνῃ, καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ, τάδε λέγων.
“ Βασιλεὺς Δαρεῖος Σισίνῃ τῷ [s] ἱππάρχῳ, καὶ Ζαραβαζάνῃ
“ καὶ τοῖς ἑταίροις αὐτῶν χαίρειν. τὸ ἀντίγραφον ὑμῖν τῆς ἐπι-

certiere noluerunt ut ab ædificatione inhiberentur, donec regem Darium de iſtis certiorem facerent. Statim vero ei hiſce de rebus ſcripſerunt. Cum autem Judæi perterriti eſſent & ſibi metuerent, ne Hieroſolymorum templique inſtaurationis regem pœniteret, duo vates, qui per id tempus apud eos erant, Aggæus & Zacharias, ipſos bono animo eſſe jubebant, nec mali aliquid à Perſis ſibi eventurum eſſe ſuſpicarentur, utpote quod Deus illis iſta prædixerit. Quibus cum fidem haberent, ſummo ſtudio ædificationi incubuerunt, ita ut ne diem quidem unum intermitterent.

Darius, literis acceptis, in Cyri commentarios inquiri jubet. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

6. Darius autem, cum Samaritæ ei ſcripſiſſent & literis Judæos accuſarent, quod & urbem muniant, templumque arci quam fano ſimilius exſtruant, dicerentque haud è re ſua eſſe quæ fierent, itemque Cambyſis epiſtolas oſtenderent, quibus ille templum ædificari prohibuit; ubi ex illis intellexerat, res ſuas, Hieroſolymis inſtauratis, nequaquam in tuto eſſe, cumque literas etiam Siſinis & collegarum ejus ad ſe allatas legiſſet, juſſit ut iis de rebus in regios commentarios inquirerent: & inventus eſt Ecbatanis, turri quæ in Media eſt, liber *commentariorum*, in quo hæc perſcripta
“ erant. “ Anno regni *ſui* primo Cyrus rex
“ juſſit templum cum altari in Hieroſolymis
“ inſtaurari, cujus altitudo cubitorum eſſet ſexa-
“ ginta, latitudo totidem, trinis lapidum bene
“ politorum ordinibus, & uno domeſtici ligni
“ ordine; edixitque ut ſumptus in hæc è regis
“ fiſco ſuppeditarentur. Præcepit etiam ut
“ vaſa, quæ Nabuchodonoſorus è *templo* ab-
“ lata Babylonem deportaverat, Hieroſolymi-
“ tanis reſtituerentur. iſta autem curanda
“ mandavit Abaſſaro prætori & Syriæ & Phœ-
“ niciæ præſidi, ejuſque ſociis; ut ipſi qui-
“ dem eo loco abſtinerent, ſinerent vero Ju-
“ dæos, Dei ſervos, eorumque principes tem-
“ plum exſtruere. Porroque imperavit ut eos
“ in opere adjuvarent, & ex tributo provin-
“ ciæ, cujus procuratores erant, Judæis in ſa-
“ crificia ſuppeditarent tauros & arietes &
“ agnos & hœdos, & ſimilam & oleum & vi-
“ num, & cætera quæ ſacerdotes poſtulaverint,
“ qui Deo ſupplicaturi erant pro ſalute Regis
“ & Perſarum. quicunque autem contra ali-
“ quid eorum fecerit, quæ *jam* mandata ſunt;
“ juſſit ut is comprehenſus cruci affigatur, ejuſ-
“ que bona in Regis fiſcum redigantur. In-
“ ſuper & Deum precatus eſt, ut, ſi quis ope-
“ ram dederit ad templi exſtructionem impe-
“ diendam, Deus ipſum feriendo ab *ejuſmodi*
“ iniquitate inhiberet.

Cyri codex inventus de inſtaurando fano. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

Darius templum ædificari imperat. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 6.

7. Hæc cum Darius in Cyri commentariis inveniſſet, reſcribit Sicinæ ejuſque collegis in hæc verba. “ Darius rex Siſinæ equitum ma-
“ giſtro, & Sarabazanæ, illorumque collegis ſa-
“ lutem. Exemplar literarum, quas in com-
“ mentariis

---

[a] Illud καὶ in ſuo *codice* non habuiſſe videtur *Epiphan.* [b] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *reliquis* deſiderantur τῷ βασιλεῖ. [c] Sic *Hen. Vat.* & *Epiphan.* τούτου in *cæteris.* [d] Eo modo in *MSS.* καταπεπληγότων perperam in *Editis.* [e] Τῆς τοῦ ναοῦ *Hen. Vat.* & *B.* [f] Illud καὶ ex *MSS.* [g] Λεγόντων τε μὴ *Busb.* λεγόντων μὴ *Hen.* [h] Τὰς Καμβύσου *Busb.* & *Vat.* [i] Illa ἐν τῷ abſunt *Hen.* & *Busb.* [k] Προσέταξε δὲ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.* nec in ſuo *codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* atque commode ſatis abeſſe poſſunt. [l] Καὶ τὰ τοῦ ναοῦ σκεύη *Busb.* [m] Σαβανασάρου *Hen. Busb.* & *Vat.* Vide *Annott.* ad p. 469. v. 32. & p. 478. v. 20. [n] Illa καὶ τῆς abſunt *Hen.* [o] Ita *Hen.* & *Busb.* οἰκοδομηθῆναι in *reliquis.* [p] Ἐπιτετάχατο *Hen.* & *B.* [q] Ὑπαγορεύωσιν *Hen.* & *B.* [r] Illud τῆς è *Cod. Vat.* [s] Forſan ὑπάρχῳ.

a Γινώσκ

"mentariis Cyri inveni, miſi ad vos; voloque "ut omnia fiant quemadmodum in eis per"ſcriptum eſt. Valete." Cum itaque Siſines & qui cum eo erant ex hac epiſtola Regis voluntatem intellexiſſent, ſtatuerunt reliqua ei convenienter exſequi. Sacris igitur inſtabant operibus, Judæorum ſenioribus opem ferentes & ſenatûs principibus: magnaque cum diligentia perficitur templi fabrica, vaticinantibus Aggæo & Zacharia, idque ex Dei mandato, atque ex Cyri & Darii *Perſarum* regum ſententia. abſolutumque eſt intra ſeptem annos. Anno autem regni Darii nono, vigeſimo tertio die menſis duodecimi, qui noſtris dicitur Adar, Macedonibus vero Dyſtrus, ſacerdotes ac Levitæ cum reliqua Iſraëlitarum multitudine hoſtias immolarunt, pro renovata poſt captivitatem priſtina felicitate proque recepto novo templo, tauros centum, arietes ducentos, agnos quadringentos, & hircos duodecim pro numero tribuum (totidem enim ſunt tribus Iſraëliticæ) ut peccata earum uniuſcujuſque expiarent. Quin & ſacerdotes & Levitæ curarunt ut juxta Moyſis leges janitores ad ſingula adeſſent veſtibula. nam Judæi in circuitu templi ædificaverant porticus ad interius ſacrarium.

Templum perficitur. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

8. Inſtante autem Azymorum feſto, menſe primo, qui Macedonibus Xanthicus dicitur, nobis vero Niſan, populus univerſus ex oppidis in urbem confluxit, & feſtum egerunt luſtrati una cum conjugibus & liberis ritu patrio, cumque victimam, quam Paſchalem appellant, die ejuſdem menſis decima quarta immolaſſent, per dies ſeptem epulati ſunt nullis ſumptibus parcentes, ſolida etiam ſacrificia Deo offerentes, & ſacra facientes pro gratiarum actione, quod numen eos terræ patriæ legibuſque avitis iterum reſtituiſſet, feciſſetque ut rex Perſarum animo eſſet erga ipſos benevolo. Et quidem illi maxima in ſacrificiis largitate uſi ſummaque in Dei cultu magnificentia Hieroſolyma incoluerunt, inſtituta ea reipublicæ forma, quæ optimatum eſt paucorum poteſtate mixta. nam pontifices ſummæ rerum præfuerunt, donec Aſamonæorum genus regnum obtinuit. Ante enim captivitatem & everſionem regnatum quidem fuit à Saulo primo rege & Davide per annos quingentos viginti duos, menſes ſex, dies decem. At ante reges iſtos ſuberant imperio illorum qui dicti ſunt judices & monarchæ; & ſub hac reipublicæ forma annos pluſquam quingentos egerunt poſt obitum Moyſis & Jeſus imperatoris. Atque hæc quidem de Judæis, qui ſub Cyro & Dario regibus è captivitate evaſerunt, ita ſe habebunt.

Reduces agunt Paſcha. 1 Eſdr. c. 6. & 3 Eſdr. c. 7.

"στολῆς, ἐν τοῖς ὑπομνήμασιν εὑρὼν τοῖς Κύρου, ἀπέσταλκα· καὶ βούλομαι [a] γίνεσθαι πάντα, καθὼς ἐν [b] αὐτῇ περιέχει. ἔῤῥωσθε." μαθόντες οὖν ἐκ τῆς ἐπιστολῆς ὁ Σισίνης καὶ οἱ σὺν αὐτῷ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ταύτῃ [c] τὰ λοιπὰ ἀκόλουθα ποιεῖν διέγνωσαν. ἐπεστάτουν οὖν τῶν ἱερῶν ἔργων, συλλαμβανόμενοι τοῖς πρεσβυτέροις τῶν Ἰουδαίων, καὶ τῶν [d] γερόντων ἄρχουσι. καὶ ἠνύετο μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἡ κατασκευὴ τοῦ ναοῦ, προφητευόντων Ἀγγαίου καὶ Ζαχαρίου, κατὰ τὰ προστάγματα τοῦ Θεοῦ καὶ μετὰ βουλήσεως [e] Κύρου τε καὶ Δαρείου τῶν βασιλέων. ᾠκοδομήθη δ᾽ ἐν ἔτεσιν ἑπτά. τοῦ δ᾽ [f] ἐνάτου τῆς Δαρείου βασιλείας ἔτους, [g] εἰκάδι καὶ τρίτῃ μηνὸς [h] δωδεκάτου, ὃς καλεῖται παρ᾽ ἡμῖν μὲν Ἀδὰρ, παρὰ δὲ Μακεδόσι Δύστρος, προσφέρουσι θυσίας οἵ τε ἱερεῖς [i] καὶ Λευῖται, καὶ τὸ ἄλλο τῶν Ἰσραηλιτῶν πλῆθος, ἀνανεωτικὰς τῶν προτέρων ἀγαθῶν μετὰ τὴν αἰχμαλωσίαν [k] καὶ τὸ ἱερὸν ἀνακαινισθὲν ἀπειληφέναι, [l] ταύρους ἑκατὸν, κριοὺς διακοσίους, ἄρνας τετρακοσίους, χιμάρους δώδεκα κατὰ φυλὴν, τοσαῦται γάρ εἰσιν αἱ τῶν Ἰσραηλιτῶν φυλαὶ, ὑπὲρ ὧν ἥμαρτεν ἑκάστη. [m] ἀνέστησάν τε κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους, οἵ τε ἱερεῖς [n] καὶ Λευῖται, θυρωροὺς ἐφ᾽ ἑκάστου πυλῶνος. ᾠκοδομήκεσαν γὰρ οἱ Ἰουδαῖοι καὶ τὰς ἐν κύκλῳ τοῦ ναοῦ στοὰς τοῦ ἔνδοθεν ἱεροῦ.

η΄. Ἐνστάσης δὲ τῆς τῶν Ἀζύμων ἑορτῆς, μηνὶ τῷ πρώτῳ, κατὰ μὲν Μακεδόνας Ξανθικῷ λεγομένῳ, κατὰ δὲ ἡμᾶς Νισὰν, συνεῤῥύη πᾶς ὁ λαὸς ἐκ τῶν κωμῶν εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὴν ἑορτὴν ἦγαγον [o] ἁγνεύσαντες μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῷ πατρῴῳ νόμῳ, καὶ τὴν Πάσχα προσαγορευομένην θυσίαν τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ [p] τοῦ αὐτοῦ μηνὸς ἐπιτελέσαντες κατευωχήθησαν ἐπὶ ἡμέρας ἑπτὰ, μηδεμιᾶς φειδόμενοι πολυτελείας, ἀλλὰ καὶ τὰς ὁλοκαυτώσεις ἐπιφέροντες τῷ Θεῷ, καὶ χαριστηρίους θυσίας [q] ἐπιτελοῦντες, ἀνθ᾽ ὧν αὐτοὺς τὸ θεῖον πάλιν εἰς τὴν πάτριον γῆν καὶ τοὺς ἐν αὐτῇ νόμους ἤγαγε, καὶ τὴν τοῦ Περσῶν βασιλέως διάνοιαν εὐμενῆ κατέστησεν αὐτοῖς. καὶ οἱ μὲν, ὑπὲρ τούτων [r] ἐπιδαψιλευόμενοι ταῖς θυσίαις καὶ τῇ περὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμίᾳ, κατῴκησαν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, πολιτείᾳ χρώμενοι ἀριστοκρατικῇ μετ᾽ ὀλιγαρχίας. οἱ γὰρ [s] ἀρχιερεῖς προεστήκεσαν τῶν πραγμάτων, [t] ἄχρις οὗ τοὺς Ἀσαμωναίου συνέβη βασιλεύειν ἐκγόνους. πρὸ μὲν γὰρ τῆς αἰχμαλωσίας καὶ τῆς [u] ἀναστάσεως ἐβασίλευον ἀπὸ Σαούλου πρώτου [x] ἀρξάμενοι καὶ Δαυίδου, ἔτη πεντακόσια τριάκοντα δύο, μῆνας ἓξ, ἡμέρας δέκα. πρὸ δὲ τῶν βασιλέων τούτων ἄρχοντες αὐτοὺς διεῖπον, οἱ προσαγορευόμενοι κριταὶ καὶ μόναρχοι. καὶ τοῦτον πολιτευόμενοι τὸν τρόπον ἔτεσι [y] πλείοσιν ἢ πεντακοσίοις διήγαγον μετὰ Μωϋσῆν ἀποθανόντα καὶ Ἰησοῦν τὸν στρατηγόν. καὶ τὰ μὲν περὶ τῶν ἀνασωθέντων ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας Ἰουδαίων, ἐν τοῖς Κύρου καὶ Δαρείου χρόνοις, ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

θ΄. Οἱ

---

[a] Γίνεσθαι *Hen.* & *Busb.* [b] Ita *Hen. B. Vat.* & *Epiphan.* αὐτῷ in *Editis.* [c] Τὸ λοιπὸν ἀκολούθως *Hen.* [d] Ita cum *Hen.* & *Vat.* γερόντων τοῖς ἄρχουσι in *reliquis.* [e] Eo modo *Vat.* τοῦ Κύρου τε in *cæteris.* [f] Ἕκτου juxta utrumque *Eſdram.* Vide *Iſ. Voßium* in *Chronol. S.* p. 146. *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr. & Exot.* ad A. M. 3483. *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3489. & *Tornellum* ad A. M. 3533. & 3540. [g] Sequitur hîc, ut alibi, *Pſeudo-Eſdram.* in *Hebræo* legitur *tertia menſis Ader.* 1 *Eſdr.* c. 15. [h] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphanii* libri *notæ melioris.* ἐνδεκάτου in *Editis Aliiſque.* Videſis *Druſium* in *Animadverſ. Sacr.* l. 6. c. 4. & *Petavium* in l. 1. *de Doctr. Temp.* p. 74. [i] Ita cum *MSS.* ἔτι οἱ Λευ. in *Editis.* Vide infra ad v. 20. [k] Καὶ τοῦτο vel καὶ τοῦ τὸ in *MSS.* [l] In *Hen.* & *Vat* ταύρων ἑκατὸν, κριῶν σ΄. ἀρνῶν υ΄. χιμάρων ιβ΄. [m] Ἔστησάν τε *Vat.* [n] Καὶ οἱ Λευῖται hîc loci *Hen.* & *Vat.* Vide v. 13. & 14. [o] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἁγνεύοντες in *cæteris.* [p] Τοῦ πρώτου μηνὸς Ξανθικοῦ λεγομένου *Busb.* [q] Ἱερουργοῦντες *Hen.* & *Vat.* [r] Ἐπιδαψιλεύοντο. & mox κατῴκησαν δὲ ἐν τοῖς *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *immolabant. Habitabant autem* &c. [s] Ἱερεῖς *Hen. Busb. Zonar.* & *Epiphan.* De Judæorum regiminis forma vide *Seldenum* in lib. 2. *de Synedriis* c. 15. §. 12. & *H. Conringium* de Rep. *Hebr.* c. 94. [t] Γὰρ deeſt *Hen.* [u] Ita *Hen.* & *Vat.* in *Editis* ἀναλώσεως. *ante captivitatem & tranſmigrationem* vertit *Epiphan.* [x] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀρξάμενοι in *Editis.* [y] Eo modo *Hen. Busb.* & *Zon.* πλεῖον in *Editis.*

a Τὴν

θʹ. Οἱ δὲ Σαμαρεῖς, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτοὺς καὶ βασκάνως διακείμενοι, πολλὰ κακὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο, πλούτῳ τε πεποιθότες, καὶ συγγένειαν προσποιούμενοι [a] τῶν Περσῶν, ἐπειδήπερ ἐκεῖθεν ἦσαν. ὅσα τε γὰρ ἐκελεύσθησαν ἐκ τῶν φόρων ὑπὸ τοῦ βασιλέως εἰς τὰς θυσίας τελεῖν τοῖς Ἰουδαίοις, παρέχειν οὐκ ἤθελον, τούς τε [b] ἱππάρχους [c] σπουδάζοντας αὐτοῖς πρὸς τοῦτο καὶ συνεργοῦντας εἶχον· ἄλλα τε ὅσα βλάπτειν ἢ [d] δι᾽ αὐτῶν ἢ δι᾽ ἑτέρων ἠδύναντο τοὺς Ἰουδαίους, οὐκ ἀπώκνουν. ἔδοξεν οὖν πρεσβευσαμένοις τοῖς Ἱεροσολυμίταις πρὸς τὸν βασιλέα Δαρεῖον, κατηγορῆσαι τῶν Σαμαρειτῶν. καὶ πρεσβεύουσι Ζοροβάβηλος καὶ ἄλλοι τῶν ἀρχόντων τέσσαρες. ὡς δὲ τὰ ἐγκλήματα, καὶ τὰς αἰτίας, ἃς κατὰ τῶν Σαμαρειτῶν ἐπέφερον, ἔγνω παρὰ τῶν πρέσβεων ὁ βασιλεύς, δοὺς αὐτοῖς ἐπιστολὴν κομίζειν πρὸς τοὺς ἱππάρχους τῆς Σαμαρείας καὶ τὴν βουλὴν ἀπέπεμψε. τὰ δὲ γεγραμμένα ἦν τοιάδε. “Βασιλεὺς Δαρεῖος Ταγγανᾷ καὶ [e] Σαμβαβᾷ τοῖς ἱππάρχοις [f] Σαμαρειτῶν, Σαδράκῃ καὶ [g] Βοβήλωνι, καὶ τοῖς λοιποῖς [h] συνδούλοις αὐτῶν τοῖς ἐν Σαμαρείᾳ. Ζοροβάβηλος καὶ Ἀνανίας καὶ Μαρδοχαῖος, Ἰουδαίων πρεσβευταί, ᾐτιῶντο ὑμᾶς ὡς ἐνοχλοῦντας αὐτοῖς πρὸς τὴν οἰκοδομίαν τοῦ ναοῦ, καὶ μὴ χορηγοῦντας ἃ προσέταξα ὑμῖν εἰς τὰς θυσίας τελεῖν αὐτοῖς ἀναλώματα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς ἀναγνόντας τὴν ἐπιστολὴν, χορηγεῖν αὐτοῖς ἐκ τοῦ βασιλικοῦ γαζοφυλακίου [i] τῶν φόρων τῆς Σαμαρείας, πάνθ᾽ ὅσα [k] πρὸς τὰς θυσίας αὐτοῖς ἐστὶ χρήσιμα, καθὼς οἱ ἱερεῖς ἀξιοῦσιν· ἵνα μὴ διαλείπωσι καθ᾽ ἡμέραν θύοντες, καὶ ὑπὲρ ἐμοῦ καὶ Περσῶν εὐχόμενοι τῷ Θεῷ.” καὶ ἡ μὲν ἐπιστολὴ ταῦτα περιεῖχεν.

Samaritæ Judæis infeſti.

9. Samaritæ autem, gens illis infeſta & invida, mala multa Judæis intulerunt, & opibus freti, & Perſarum cognationem præ ſe ferentes, ut qui ex iis oriundi. Etenim quæcunque tributa conferre juſſi erant à rege in ſacrificia, *ea* dare recuſabant, id aſſequuti ut equitum magiſtri ſibimet in hoc faverent operamque ſuam addicerent; & in cæteris nihil reliqui fecerunt, quo Judæis nocere per ſe aut per alios potuiſſent. Viſum eſt itaque Hieroſolymitanis mittere ad regem Darium, ut Samaritas accuſarent. atque legationem obierunt Zorobabelus & alii quatuor ex magiſtratibus. Cum autem ea, quæ Samaritis crimini & vitio vertebantur, à legatis Rex accepiſſet, eos dimiſit cum literis ad magiſtros equitum & ſenatum Samariæ perferendis. illæ autem ſcriptæ erant hujuſmodi verbis. “Darius rex Tanganæ & Sambabæ equitum magiſtris apud Samaritas, Sadracæ & Bobeloni, reliquiſque illorum conſervis in Samaria. Zorobabelus & Ananias atque Mardochæus, Judæorum legati, vos accuſaverunt, quod ipſis in ædificatione templi moleſti fueritis, neque impenſas in ſacrificia eis præbueritis quas vobis imperavi. Volo igitur, ut, lecta hac *noſtra* epiſtola, è regio fiſco tributorum Samariæ omnia illis ſuppeditentur, quæ ex ſacerdotum ſententia illis uſui eſſe poſſunt in ſacris faciendis, ut ſingulis diebus victimas immolare non ceſſent, Deumque precari pro memet & Perſarum gente.” Atque in hanc quidem ſententiam ſcripta erat epiſtola.

Judæorum legatio ad Darium.

Darius templum inſtaurari imperat. 1 Eſdr. c. 6.

εʹ. ΚΕΦ. εʹ.

Ὅτι Ξέρξης ὁ Δαρείου οἰκείως πρὸς τοὺς Ἰουδαίους διετέθη. καὶ περὶ Ἔσδρα καὶ Νεεμία.

Δαρείου δὲ τελευτήσαντος παραλαβὼν τὴν βασιλείαν [l] Ξέρξης ὁ παῖς αὐτοῦ, ἐκληρονόμησεν αὐτοῦ καὶ τὴν πρὸς Θεὸν εὐσέβειάν τε καὶ τιμήν. ἅπαντα γὰρ ἀκολούθως τῷ πατρὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν ἐποίησε, καὶ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἔσχε [m] φιλοτιμότατα. κατ᾽ ἐκεῖνον δὲ τὸν καιρὸν ἀρχιερεὺς ἦν Ἰησοῦ παῖς, Ἰωάκειμος ὄνομα. ὑπῆρχε δὲ καὶ ἐν Βαβυλῶνι δίκαιος ἀνὴρ, καὶ δόξης ἀπολαύων ἀγαθῆς παρὰ τῷ πλήθει, πρῶτος ἱερεὺς τοῦ λαοῦ, καλούμενος [n] Ἔσδρας· ὃς, τῶν Μωϋσέως νόμων ἱκανῶς ἔμπειρος ὢν, γίνεται φίλος τῷ βασιλεῖ Ξέρξῃ. γνοὺς δὲ ἀναβῆναι εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπαγαγέσθαι τινὰς τῶν ἐν Βαβυλῶνι τυγχανόντων Ἰουδαίων, παρεκάλεσε τὸν βασιλέα δοῦναι αὐτῷ πρὸς τοὺς σατράπας τῆς Συρίας ἐπιστολὴν, ἀφ᾽ ἧς αὐτοῖς γνωρισθήσεται τίς εἴη. ὁ δὲ βασιλεὺς γράφει πρὸς τοὺς σατράπας ἐπιστολὴν τοιάνδε. “Βασιλεὺς βασιλέων Ξέρξης Ἔσδρᾳ ἱερεῖ καὶ ἀναγνώσῃ [o] τοῦ θείου νόμου χαίρειν. Τῆς ἐμαυτοῦ φιλανθρωπίας ἔργον εἶναι νομίσας, τοὺς βουλομένους [p] ἐκ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους, καὶ ἱερέων καὶ Λευιτῶν ὄντων ἐν τῇ ἡμετέρᾳ βασιλείᾳ

CAP. V. V.

Quod Xerxes Darii filius magna Judæos benevolentia proſequutus eſt. itemque de Eſdra & Neemia.

Xerxes Dario in regnum ſuccedit.

Mortuo autem Dario, in regnum ſucceſſit filius ejus Xerxes, qui pari ac ille pietate & honore Deum proſequutus eſt. ejus enim cultui omnem ſimiliter ac pater curam adhibuit, & prolixa erat in Judæos benevolentia. Atqui illo tempore pontifex erat Jeſu filius, nomine Joacimus. Babylone autem erat etiam vir juſtus, bonæque apud omnes exiſtimationis, primarius populi ſacerdos, Eſdras appellatus. qui, utpote legum Moyſaïcarum admodum peritus, Xerxis regis amicitiam *tunc temporis* conſequitur. Cum autem ſtatuiſſet Hieroſolyma aſcendere, & de Judæis Babylone degentibus aliquot ſecum ducere, petiit à Rege literas ſibi dari ad Syriæ ſatrapas, ut ex illis cognoſcerent qui vir eſſet. Atque Rex ad ſatrapas hujuſmodi epiſtolam ſcripſit. “Rex regum Xerxes Eſdræ ſacerdoti atque divinæ legis profeſſori ſalutem. Meæ humanitatis eſſe ratus, ut Judæis & ſacerdotibus eorum & Levitis, qui *adhuc* in regno noſtro agunt & Hieroſolyma proficiſci volunt, eò commigrare liceat, hanc poteſtatem ut habeant

Joacimus pontifex.

Eſdras Babylone Hieroſolyma proficiſcitur. 1 Eſdr. c. 7. & 2 Eſdr. c. 8.

Artaxerxis literæ ad Eſdram. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

---

[a] Τὴν Περσῶν *Hen.* & *Busb.* [b] Tam hic quam alibi mallem ἐπάρχους. niſi quod ἱππάρχους legerint *Epiphan.* & *Zonaras.* [c] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* σπουδάζοντας εἰς τοῦτο in *Editis.* [d] Δι᾽ ἑαυτῶν *Hen.* & *Vat.* [e] Juxta *Epiphanii* libros Σαμβαλᾷ aut Σαμβανᾷ. [f] Καὶ Σαμαρειτῶν *Hen.* & *Vat.* καὶ Σαμαρείταις legiſſe videtur *Epiphan.* [g] Βουνδώνι *Vat.* Βοήλωνι *Gall.* Βουτήλωνι *Hen.* in *Epiphanii* libris *Velveni.* [h] Vide *Briſſonium* de *Regno Perſarum*, l. 1. p. 22. *Edit. Commel.* [i] Τῶν φόρων τῶν Σαμ. *Vat.* [k] Πρὸς θυσίας *Vat.* [l] *Al.* αὐτοῦ παῖς ὁ Ζέρξης. [m] Φιλοτιμοτάτως *Gall.* [n] *Al.* Ἔζδρας. [o] Τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων *Vat.* [p] Ἐκ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους *Vat.*

“beant imperavi. Quicunque *igitur* id habet in animo, abeat, quemadmodum & mihi & ſeptem meis conſiliariis viſum eſt, * ut convenienter legi Dei ea inſpiciant quæ in Judæa aguntur, ferantque munera Iſraëlitarum Deo, quæ ego & amici vovimus; item auri & argenti quicquid inventum fuerit in Babyloniorum regione Deo dicatum, id omne Hieroſolyma deportent ut ſacra Deo fiant. & quicquid ipſe ex auro & argento conflare volueris, id tibi tuiſque fratribus facere liceat. Sacra quoque vaſa tibi *in manus* data *Deo* dedicabis, & quicquid tibi in mentem venerit illud etiam fieri curabis, impenſis è fiſco regio ſumptis. Quin & quæſtoribus Syriæ Phœniciæque ſcripſi ut diligentiam adhibeant ad omnia quæ Eſdras ſacerdos & legum Dei interpres illis mandaverit. Et ut Deus nullam in me poſteroſq; meos iram effundat, volo ut omnia uſque ad tritici coros centum Deo ex lege præſtentur. Ac vobis præterea denuncio, ne cui ſacerdoti, aut Levitæ, aut ſacro cantori, aut janitori, aut ſacro miniſtro, aut templi ſcribæ, tributum ullum imperetis, neque aliud quodvis illis inſidiarum ergo aut oneris. Tu vero, Eſdra, pro ea qua præditus es divina ſapientia, ſtatuito judices legis tuæ peritos, qui in tota Syria & Phœnicia jus dicant, imperitoſque iſtam docebis, ut ſi quis è popularibus tuis Dei aut Regis legem fuerit transgreſſus, pœnas det *meritas debitaſque*, utpote qui non per ignorantiam contra eam fecerit, ſed cum eam noverit, audacter ſpreverit & contempſerit. ii autem plectantur vel morte vel pecunia. Vale.

Eſdras Deo gratias agit de Regis benevolentia. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

2. Cum autem Eſdras has literas accepiſſet, ſupra modum exhilaratus eſt, Deumque cœpit adorare, Regi erga ipſum benignitatem ei acceptam deberi agnoſcens: quam ob rem gratias ſe ei maximas habere dicebat. Atque ubi Babylone epiſtolam Judæis legerat qui illic forte aderant, eam quidem apud ſe retinebat, exemplar vero ejus in Mediam ad omnes gentis ſuæ homines miſit. Illique, cognita Regis erga Deum pietate & erga Eſdram benevolentia, omnes vehementer ſunt lætati; multi vero ex iis cum re ſua familiari Babylonem ſe contulerunt, ut qui Hieroſolyma revertendi deſiderio tenebantur. Omnis autem multitudo Iſraëlitarum in ea regione manſit. Quapropter duæ tantum tribus per Aſiam atque Europam ſub Romano degunt imperio. Decem autem reliquæ tribus uſque in hodiernum diem loca ultra Euphratem colunt, infinita hominum millia, nec numero comprehendenda. Cæterum ad Eſdram quamplurimi veniunt ex ſacerdotibus, & Levitis, & janitoribus, & ſacris cantoribus, & templi miniſtris.

Qui cum Eſdra Babylone profecti ſunt. 1 Eſdr. c. 8. & 2 Eſdr. c. 8.

“συναπαίρειν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τοῦτο προσέταξα. καὶ ὁ βουλόμενος ἀπίτω, καθάπερ [a] ἔδοξε κἀμοὶ καὶ τοῖς ἑπτά μου συμβούλοις, ὅπως [b] τὰ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν ἐπισκέψωνται τῷ νόμῳ τοῦ Θεοῦ ἀκολούθως, καὶ ἀπενέγκωσι δῶρα τῷ Ἰσραηλιτῶν Θεῷ, ἅπερ ηὐξάμην ἐγώ τε καὶ οἱ φίλοι [c] καὶ ἀργύριον καὶ χρυσίον ὅσον ἂν εὑρεθῇ ἐν τῇ χώρᾳ τῶν Βαβυλωνίων ὠνομασμένον τῷ Θεῷ, τοῦτο πᾶν [d] εἰς Ἱεροσόλυμα κομισθῆναι τῷ Θεῷ εἰς τὰς θυσίας. πάντα τε ὅσα βούλῃ ἐξ ἀργύρου καὶ χρυσοῦ κατασκευάσαι, ποιεῖν ἐξέστω σοι μετὰ τῶν ἀδελφῶν. καὶ τὰ δεδομένα σοι ἱερὰ σκεύη ἀναθήσεις, καὶ ὅσων ἂν ἐπίνοιαν λάβῃς, καὶ ταῦτα προσεξεργάσῃ, τὴν εἰς αὐτὰ δαπάνην ἐκ τοῦ βασιλικοῦ ποιούμενος γαζοφυλακίου. ἔγραψα δὲ καὶ τοῖς γαζοφύλαξι τῆς Συρίας καὶ τῆς Φοινίκης, ἵνα τῶν ὑπὸ Εσδρα τοῦ ἱερέως καὶ ἀναγνώστου τῶν τοῦ Θεοῦ νόμων ἐπισταλέντων ἐπιμεληθῶσιν. ὅπως δὲ μηδεμίαν ὀργὴν ἐπ' ἐμὲ λάβῃ τὸ θεῖον ἢ [e] τοὺς ἐμοὺς ἐκγόνους, πάντα ἀξιῶ καὶ [f] μέχρι τοῦ πυροῦ κόρων ἑκατὸν ἐπιτελεῖσθαι τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον. καὶ ὑμῖν δὲ λέγω ὅπως τοῖς ἱερεῦσι, καὶ Λευίταις, καὶ ἱεροψάλταις, καὶ θυρωροῖς, καὶ [g] ἱεροδούλοις, καὶ γραμματεῦσι τοῦ ἱεροῦ, μήτε φόρους ἐπιτάξητε, μήτε ἄλλο μηδὲν ἐπίβουλον ἢ φορτικὸν εἰς αὐτοὺς γένηται. καὶ σὺ δέ, Εσδρα, κατὰ τὴν τοῦ Θεοῦ σοφίαν ἀπόδειξον κριτάς, ὅπως [h] δικάσωσιν ἐν Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ πάσῃ, τοὺς ἐπισταμένους σου τὸν νόμον, [i] καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι παρέξεις αὐτὸν μαθεῖν, ἵν' ἄν τις τῶν ὁμοεθνῶν σου παραβαίνῃ τὸν τοῦ Θεοῦ νόμον ἢ τὸν βασιλικόν, ὑπόσχῃ τιμωρίαν, ὡς οὐ κατ' ἄγνοιαν αὐτὸν παραβαίνων, ἀλλ' ὡς ἐπιστάμενος μέν, τολμηρῶς δὲ παρακούων καὶ καταφρονῶν. κολασθήσονται δὲ ἢ θανάτῳ ἢ ζημίᾳ χρηματικῇ. ἔρρωσο.

β΄. Λαβὼν δὲ Εσδρας ταύτην τὴν ἐπιστολήν, ὑπερήσθη, καὶ τῷ Θεῷ προσκυνεῖν ἤρξατο, τῆς τοῦ βασιλέως πρὸς αὐτὸν χρηστότητος ἐκεῖνον αἴτιον ὁμολογῶν γεγενῆσθαι. καὶ διὰ τοῦτο τὴν πᾶσαν αὐτῷ χάριν ἔλεγεν [k] εἰδέναι. ἀναγνοὺς δ' ἐν Βαβυλῶνι τὴν ἐπιστολὴν τοῖς αὐτόθι παροῦσιν Ἰουδαίοις, αὐτὴν μὲν κατεῖχε· τὸ δ' ἀντίγραφον αὐτῆς [l] παρὰ πάντας ἔπεμψε τοὺς ὁμοεθνεῖς, τοὺς κατὰ τὴν Μηδίαν ὄντας. [m] μαθόντες δ' οὗτοι τοῦ βασιλέως καὶ τὴν πρὸς τὸν Θεὸν [n] εὐσέβειαν καὶ τὴν πρὸς τὸν Εσδραν εὔνοιαν, ἅπαντες μὲν [o] ὑπερηγάπησαν· πολλοὶ δ' αὐτῶν, καὶ τὰς κτήσεις ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Βαβυλῶνα, ποθοῦντες τὴν εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα κάθοδον. ὁ δὲ πᾶς λαὸς τῶν Ἰσραηλιτῶν κατὰ χώραν ἔμεινε. διὸ καὶ δύο φυλὰς εἶναι συμβέβηκεν ἐπί τε τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης, Ῥωμαίοις ὑπακουούσας. αἱ δὲ δέκα φυλαὶ πέραν εἰσὶν Εὐφράτου ἕως δεῦρο, μυριάδες ἄπειροι, καὶ ἀριθμῷ γνωσθῆναι μὴ δυνάμεναι. πρὸς δὲ Εσδραν ἀφικνοῦνται, ἱερέων, καὶ Λευιτῶν, καὶ θυρωρῶν, καὶ ἱεροψαλτῶν, καὶ ἱεροδούλων πολλοὶ τὸν ἀριθμόν.

συνα-

---

[a] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξέ μοι in *Editis.* [b] Iterum ex *MSS.* & 3 *Eſdr.* c. 8. v. 12. Videſis *J. Clericum* ad *Eſdræ* locum. τὰ deeſt *Editis.* [c] Καὶ ἄργυρος καὶ χρυσὸς ὅσος *Hen. Busb.* & *Zonar.* & mox ὀνομασμένος, & dein τοῦτον πάντα. [d] Κελεύω εἰς Ἱεροσ. &c. *Zonar.* [e] Τοὺς ἐμοὺς ἐντίμους ἐκγόνους ſoli *Hen.* & *Vat.* [f] Plenius aliquanto in utroque *Eſdra*, in *Vero Eſdra* ad hunc modum, *uſque ad argenti talenta centum, tritici coros centum, vini & olei batos centenos, & ſalis ſine ulla præſcriptione.* in *Pſeudo-Eſdra*, paulo aliter, *uſque ad argenti talenta centum, item frumenti coros centum, aliaque omnia abunde* &c. [g] Ἱερόδουλοι ſunt quos Hebræi *Nethinim* vocant. & apud Græcos fuerunt ſervi & ancillæ conſecratæ. Videſis *Milnerum* de *Nethinim* ſive *Nethinæis*, ſect. VI. *Epiphanius* legiſſe videtur ἱεροδούλοις, γραμματεῦσι τοῦ ἱεροῦ. [h] Δικάζωσιν in *MSS.* [i] Sic *MSS. Zonar.* & *Epiphan.* καὶ τοῖς ἀγνοοῦσι δὲ παρέξεις in *Editis.* [k] Ita *Hen.* εἰδέναι in *reliquis.* [l] Πρὸς ἅπαντας *Vat.* [m] Μαθόντες δ' οὗτοι τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως καὶ πρὸς *Vat.* [n] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* εὐμένειαν in *Editis.* [o] Ita etiam in pleriſque *MSS.* & *Epiphan.* ὑπερήσθησαν *Busb.* & *Zonar.* ὑπερηγάσθησαν ex conjectura Cl. *Lowthii.* * Ut Judææ rem agant, quemadmodum Dei lex poſtulat, *Caſtal.*

a Ad

συναγαγὼν δὲ τοὺς ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας [a] εἰς τὸ πέραν τοῦ Εὐφράτου, καὶ τρεῖς ἐπιδιατρίψας ἐκεῖ ἡμέρας, νηστείαν αὐτοῖς παρήγγειλεν, ὅπως εὐχὰς ποιήσωνται τῷ Θεῷ περὶ τῆς αὐτῶν σωτηρίας, καὶ τοῦ μηδὲν κατὰ τὴν ὁδὸν παθεῖν ἄτοπον, ἢ πρὸς τῶν πολεμίων, ἢ τινὸς ἄλλου δυσκόλου προσπεσόντος αὐτοῖς. φθάσας γὰρ ὁ Εσδρας [b] εἰπεῖν τῷ βασιλεῖ, ὅτι διασώσει αὐτοὺς ὁ Θεὸς, [c] οὐ κατηξίωσεν ἱππεῖς αὐτὸν αἰτῆσαι τοὺς προπέμψοντας. ποιησάμενοι δὲ τὰς εὐχὰς, ἄραντες ἀπὸ τοῦ Εὐφράτου δωδεκάτῃ τοῦ πρώτου μηνὸς τοῦ ἑβδόμου ἔτους τῆς Ξέρξου βασιλείας, παρεγένοντο εἰς Ιεροσόλυμα μηνὶ πέμπτῳ [d] τοῦ αὐτοῦ ἔτους. καὶ παραχρῆμα τοῖς γαζοφύλαξιν ὁ Εσδρας, οὖσιν ἐκ τοῦ τῶν ἱερέων γένους, παρέστησε τὰ ἱερὰ χρήματα, ἀργυρίου τάλαντα [e] ἑξακόσια πεντήκοντα, σκεύη ἀργυρᾶ ταλάντων ἑκατὸν, [f] χρυσᾶ σκεύη ταλάντων εἴκοσι, [g] χαλκᾶ σκεύη χρυσοῦ κρείττονα [h] σταθμοῦ ταλάντων δώδεκα. ταῦτα γὰρ ἐδωρήσατο ὁ βασιλεὺς καὶ οἱ σύμβουλοι αὐτοῦ, καὶ πάντες οἱ ἐν Βαβυλῶνι μένοντες Ισραηλῖται. παραδοὺς δὲ ταῦτα τοῖς ἱερεῦσιν ὁ Εσδρας, [i] ἀπέδωκε τῷ Θεῷ τὰς ἐκ τῶν ὁλοκαυτώσεων νενομισμένας γίνεσθαι θυσίας, ταύρους δώδεκα ὑπὲρ κοινῆς τοῦ λαοῦ σωτηρίας, [k] κριοὺς ἐνενήκοντα, καὶ ἄρνας ἑβδομήκοντα δύο, ἐρίφους εἰς παραίτησιν τῶν ἡμαρτημένων δώδεκα. τοῖς δὲ τοῦ βασιλέως οἰκονόμοις καὶ τοῖς ἐπάρχοις τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Φοινίκης τὰ γράμματα τοῦ βασιλέως ἀπέδωκεν. οἱ δὲ τὸ προσταχθὲν ὑπ᾽ αὐτοῦ ποιεῖν ἀνάγκην ἔχοντες, ἐτίμησάν τε τὸ ἔθνος, καὶ πρὸς πᾶσαν αὐτῷ χρείαν συνήργησαν.

γʹ. Ταῦτα μὲν οὖν καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, [l] προεχώρησε δ᾽ αὐτῷ, κρίναντος αὐτὸν ἄξιον οἶμαι τοῦ Θεοῦ τῶν βουληθέντων διὰ χρηστότητα καὶ δικαιοσύνην. χρόνῳ δὲ ὕστερον προσελθόντων αὐτῷ τινῶν, καὶ κατηγορούντων ὥς τινες τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν παραβεβήκασι τὴν πολιτείαν, καὶ λελύκασι τοὺς [m] πατρῴους νόμους, ἀλλοεθνεῖς ἠγμένοι γυναῖκας, καὶ τὸ ἱερατικὸν γένος συγκεχύκασι, δεομένων δὲ βοηθῆσαι τοῖς νόμοις, μὴ κοινὴν ἐπὶ πάντας ὀργὴν λαβὼν [[o] ὁ Θεὸς,] πάλιν αὐτοὺς εἰς συμφορὰς ἐμβάλῃ, διέρρηξε μὲν εὐθὺς ὑπὸ λύπης τὴν ἐσθῆτα, [p] καὶ τὴν κεφαλὴν δὲ σπαράσσων καὶ τὰ γένεια ὑβρίζων [q] ἐπὶ τὴν γῆν ἑαυτὸν ἔρριψεν, ἐπὶ τῷ τὴν αἰτίαν ταύτην λαβεῖν τοὺς πρώτους τοῦ λαοῦ. λογιζόμενος δὲ, ὅτι, ἐὰν ἐκβαλεῖν αὐτοὺς τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν προστάξῃ τέκνα, οὐκ ἀκουσθήσεται, διέμενεν ἐπὶ τῆς γῆς κείμενος. συνέτρεχον οὖν πρὸς αὐτὸν οἱ μέτριοι πάντες, κλαίοντες καὶ αὐτοὶ, [r] καὶ τῆς ἐπὶ τῷ γεγενημένῳ λύπης συμμεταλαμβάνοντες. ἀναστὰς δὲ ἀπὸ τῆς γῆς ὁ Εσδρας, καὶ τὰς χεῖρας ἀνατείνας εἰς τὸν οὐρανὸν, αἰσχύνεσθαι μὲν ἔλεγεν εἰς αὐτὸν ἀναβλέψαι,

Eſdras jejunium indicit. 1 Eſdr. c. 8. & 3 Eſdr. c. 8.

Itaque cum captivos, *quotquot eum comitarentur*, in locum ultra Euphratem coëgiſſet, ibique per triduum moratus eſſet, jejunium illis indixit, ad Deum precibus implorandum, ut ſaluti ipſorum proſpiceret, ne quid mali in itinere paterentur, aut ab hoſtibus, aut à re alià difficili illis objecta. Regi enim Eſdras ante dixerat, Deo curæ fore ut illos ſervaret; atque adeo noluit ab eo equites petere, qui eos deducerent. Peracta autem ſupplicatione, ab Euphrate profecti duodecimo die menſis primi, anno regni Xerxis ſeptimo, Hieroſolyma perveniebant ejuſdem anni menſe quinto. Atque illico Eſdras gazæ cuſtodibus ſacram pecuniam tradidit, argenti talenta ſexcenta quinquaginta, vaſa argentea talentorum centum, vaſa aurea viginti talentorum, & vaſa ærea auro meliora pondo duodecim talentorum. Hæc enim rex & ejus conſiliarii & omnes in Babylone manentes Iſraëlitæ donaverant. Eſdras autem, cum iſta ſacerdotibus tradidiſſet, Deo in holocauſta legitimas immolavit hoſtias, tauros duodecim pro univerſi populi ſalute, arietes nonaginta & agnos duos & ſeptuaginta, & capros piaculares duodecim. Regis etiam diſpenſatoribus & præfectis Cœles-Syriæ Phœniciæque ſcriptas à Rege reddidit epiſtolas. Illi vero, quod facere neceſſe habuerint quæ à Rege erant imperata, & gentem *noſtram* honorarunt, & ei ſi quid opus eſſet adjumento fuerunt.

Sacerdotibus ſacram ſupellectilem committit. 1 Eſdr. c. 8. & 3 Eſdr. c. 8.

Eſdræ indicatur populum ab externorum affinitate non abſtinere. 1 Eſdr. c. 9. & 3 Eſdr. c. 8.

3. Et hæc quidem erant quæ ab ipſo Eſdra conſulebantur, eique *omnia* ex ſententia ſucceſſerunt; Deo ipſum, ut puto, ob probitatem & juſtitiam dignum exiſtimante, cui *ſapienter* conſulta *feliciter* cederent. Aliquanto autem poſt, cum nonnulli eum conveniſſent, & detuliſſent quoſdam è populo, & ſacerdotes, & Levitas, ut qui contra reipublicæ inſtituta fecerant & patrias leges labefactarant, ex alienigenis ductis uxoribus, genuſq; ſacerdotale confuderant; oraſſentque ut legibus ſubveniret, ne in univerſos abſque diſcrimine ſæviat *Dei* ira, faciatque ut in calamitates iterum recidant: *iſtis auditis*, præ mœrore ſtatim veſtimenta conſcidit, & vulſa capitis cæſarie barbaque mutilata ſemet humi proſtravit, quod primores populi hoc in ſe crimen admiſerint. atque ſecum reputans, ſibi non obtemperatum iri, ſi juberet eos uxores cum liberis foras ejicere, nolebat ſe à terra attollere. Itaque ad eum confluebant quotquot boni erant æquique, & ipſi lugentes ſimiliterque ac ille quæ facta erant dolentes. Cum autem Eſdras humo ſurrexiſſet, paſſis in cœlum manibus dicebat, ſe quidem pudere ſublatis oculis illud contueri,

Cogitabundus & mœſtus humi jacet.

---

[a] Ad fluvium *Ahavam* jejunium indixiſſe dicit *Verus Eſdras*, c. 5. (de quo videſis *J. Clericum* ad locum) ad fluvium qui *Thera* dicitur id factum eſſe dicit *Pſeudo-Eſdras*, c. 8. [b] Sic *Vat.* & *Hen.* εἶπεν in cæteris. [c] Ita *Vat.* οὐκ ἐπηξίωσεν *Hen.* quo modo forſan *Epiphan.* qui vertit, *jam non petiit* &c. in *Editis* καὶ οὐ κατηξίωσεν. [d] Τοῦ ἑβδόμου ἔτους *Vat.* [e] Ita *MSS. Vet. Interpr.* & uterque *Eſdras.* χμʹ. in *Editis.* [f] In *Vero Eſdra*, c. 8. *auri centum talenta, crateres aureos viginti, mille drachmarum.* in *Pſeudo-Eſdra*, c. 8. *auri talenta centum, aurea vaſa viginti, ærea* &c. Ex verbis *Eſdræ prioris* legendum cenſet *Petitus* (in *Animadverſ.* ἀνεκδότοις, tom. 4. p. 160.) χρυσᾶ σκεύη ταλάντων ηʹ. [g] Æs iſtud erat aurichalchum, quod olim omnium metallorum pretioſiſſimum habitum. [h] Σταθμὸν ἕλκοντα ταλάντων *Hen.* & *Busb.* σταθμὸν ἔχοντα ταλάντων *Vat.* atque ita forſan *Epiphan.* qui vertit, *habentia pondo talenta duodecim.* [i] Ἐπέδωκε καὶ τῷ Θ. *Hen.* ἐπέδωκε δὲ τῷ Θ. *Busb.* [k] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* perperam in *Editis* κριοὺς καὶ ἄρνας ιο̃. in *Vero Eſdra* κριοὺς ἐνενηκονταέξ, ἀμνοὺς ἑβδομηκονταεπτά. in *Pſeudo-Eſdra* κριοὺς ἐνενηκονταέξ, ἄρνας ἑβδομηκονταδύο. [l] Προεχώρησεν *Vat.* Verum hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* ταῦτα μὲν οὖν, ὡς καὶ αὐτὸς ἐβουλεύσατο Εσδρας, προεχώρησεν αὐτῷ. [m] Ita *MSS.* πατρίους in *Editis.* [n] Συγκεχυκότες *Busb.* & *Vet. Interpr.* [o] Ut ſenſus conſtaret, ὁ Θεὸς inſerui. uncis tamen incluſum dedi, quod abſit tam *MSS.* quam *Editis.* [p] Καὶ τὴν κεφαλὴν ἐσπάραξεν καὶ τὰ γ. in *MSS.* Pro vulgata lectione facit *Vet. Interpr.* [q] Ita cum *Epiphanio.* ἐπὶ τὴν γῆν τε in *Editis.* καὶ ἐπὶ τὴν γῆν *Hen.* & *Busb.* [r] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

Eſdras populi peccata confitens Dei miſericordiam implorat. 1 Eſdr. c. 9. & 2 Eſdr. c. 8.

contueri, quod graviter adeo deliquerit populus, obliti illorum quæ patribus noſtris ob peccata ab illis commiſſa acciderant: Deum vero, qui ſemen aliquod & reliquias è calamitate eorum ac captivitate conſervaverat, & rurſus Hieroſolyma ſuamque in terram reduxerat, quique reges Perſarum eò perpulerat ut vicis illorum misererentur, ſupplex orabat, ut & illorum in præſentiarum delictis ignoſceret; qui licet commeriti fuerint ut morte plectantur, Dei tamen *erga ipſos* benignitati in laudem *quammaxime* ceſſurum eſſe, ſi illis ſupplicium remiſerit.

Achonius Eſdram conſolatur, eique conſilium dat. 1 Eſdr. c. 10. & 2 Eſdr. c. 8.

4. Atque ille quidem orandi finem fecit. Dum vero omnes, qui ad eum cum uxoribus & liberis convenere, ploratum ederent, quidam nomine Achonius, Hieroſolymitanorum primus, eum adiit, dicebatque, illos quidem ſeſe peccato obſtrinxiſſe, qui cum alienigenis habitarint uxoribus; eique ſuadebat, ut omnes ad uxores cum liberis ſuis repudiandas juramento adigeret, & ſi quis legi parere nollet in eum animadverteret. His itaque perſuaſus Eſdras, principibus ſacerdotum & Levitarum & Iſraëlitarum jusjurandum detulit, ſe uxores liberoſque ſecundum Achonii conſilium dimiſſuros eſſe. Atq; ubi jurarunt, è templo digreſſus contendit ad cœnaculum Joannis filii Eliaſibi: ubi tota ea die commoratus, nec cibi quidquam nec potus præ mœrore attigit. Cum autem edictum eſſet, ut omnes ex captivitate reduces Hieroſolyma convenirent, adeo ut quicunque intra duos aut tres dies non ſtitiſſet è populi cœtu ſemoveretur, ejuſque bona ſacra forent ex ſenatorum decreto, Judaïcæ & Benjamiticæ tribus homines intra triduum coïverunt vigeſimo die menſis noni, qui Hebræis Chaſleus dicitur, Macedonibus vero Apellæus. At poſtquam conſederunt in ſuperiore parte templi, ſenioribus etiam una præſentibus, quibus moleſtiam creabat frigus, Eſdras, cum ſurrexiſſet, accuſabat eos, dicens, quod crimen commiſerint, qui uxores duxerint ex gente aliena. Veruntamen nunc licere illis facere rem Deo gratam & ſibimet ſalubrem & frugiferam, ſi uxorum conſortio renunciarint. Ad hæc tota concio exclamavit, ſe quidem hoc facturos eſſe: multitudinem vero magnam eſſe, & anni tempeſtatem hibernam, & opus non unius aut duorum dierum eſſe. Quocirca qui iſtis præſunt, quique cum alienigenis habitant, ad certum tempus accedant, & cum iis adſint ſeniores ex quocunque volunt loco, una numerum inituri eorum qui uxores duxerint. Cumque hoc illis placuiſſet, cœpta inquiſitione prima die menſis decimi in eos qui alienigenas aſciverant uxores, cum eam facere perrexiſſent uſque ad primam diem menſis ſequentis, multos

Populo ſuadetur ut mulieribus extraneis renuncient. 1 Eſdr. c. 10. & 3 Eſdr. c. 8.

διὰ τὰ ἡμαρτημένα τῷ λαῷ, ὃς τῆς μνήμης ἐξέβαλε τὰ τοῖς πατράσιν ἡμῶν διὰ τὴν ἀσέβειαν αὐτῶν συμπεσόντα· παρεκάλει δὲ τὸν Θεὸν σπέρμα τι καὶ λείψανον ἐκ τῆς τότε συμφορᾶς αὐτῶν καὶ αἰχμαλωσίας περισώσαντα, καὶ πάλιν εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ τὴν οἰκείαν γῆν ἀποκαταστήσαντα, [a] καὶ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα λαβεῖν οἶκτον αὐτῶν, καὶ συγγνωμονῆσαι τοῖς νῦν ἡμαρτημένοις· ἄξια μὲν θανάτου πεποιηκόσιν, εἶναι δ' ἐπὶ τῇ τοῦ Θεοῦ χρηστότητι καὶ τούτους ἀφεῖναι τῆς κολάσεως.

δ'. Καὶ ὁ μὲν ἐπαύσατο τῶν εὐχῶν. θρηνούντων δὲ πάντων ὅσοι πρὸς αὐτὸν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις συνῆλθον, [b] Ἀχώνιός τις ὀνόματι, πρῶτος τῶν Ἱεροσολυμιτῶν προσελθὼν, αὐτοὺς μὲν ἁμαρτεῖν ἔλεγεν, ἀλλοεθνεῖς συνοικησαμένους γυναῖκας· ἔπειθε δ' αὐτὸν ἐξορκίσαι πάντας, ἐκβαλεῖν αὐτὰς καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγεννημένα, κολασθήσεσθαι δὲ τοὺς οὐχ [c] ὑπακούσαντας τῷ νόμῳ. πεισθεὶς οὖν τούτοις ὁ Εσδρας, ἐποίησεν ὀμόσαι τοὺς φυλάρχους τῶν ἱερέων καὶ τῶν Λευϊτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν, ἀποπέμψασθαι τὰς γυναῖκας καὶ τὰ τέκνα κατὰ τὴν Ἀχωνίου [d] συμβουλήν. λαβὼν δὲ τοὺς ὅρκους, εὐθὺς ὥρμησεν ἐκ τοῦ ἱεροῦ εἰς τὸ [e] παστοφόριον Ἰωάννου τοῦ Ἐλιασίβου. καὶ μηδενὸς ὅλως διὰ τὴν λύπην γευσάμενος, [f] ἐκείνην τὴν ἡμέραν διήγαγεν αὐτόθι. γενομένου δὲ κηρύγματος, ὥστε πάντας τοὺς ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας συνελθεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, ὡς τῶν ἐν δυσὶν ἢ τρισὶν ἡμέραις οὐκ ἀπαντησάντων, ἀπαλλοτριωθησομένων τοῦ πλήθους, καὶ τῆς οὐσίας αὐτῶν κατὰ τὴν τῶν πρεσβυτέρων κρίσιν ἀφιερωθησομένης, συνῆλθον οἱ [g] ἐκ τῆς Ἰούδα φυλῆς καὶ Βενιαμίτιδος ἐν τρισὶν ἡμέραις, εἰκάδι τοῦ ἐννάτου μηνὸς, ὃς κατὰ μὲν Ἑβραίους [h] Τεβέθος κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖος καλεῖται. καθισάντων δὲ ἐν τῷ [i] ὑπερῴῳ τοῦ ἱεροῦ, παρόντων ἅμα καὶ τῶν πρεσβυτέρων, καὶ ὑπὸ τοῦ [k] κρύους ἀηδῶς διακειμένων, ἀναστὰς Εσδρας, ᾐτιᾶτο ἐκείνους, λέγων παρανομῆσαι γήμαντας οὐκ ἐξ ὁμοφύλων. νῦν μέντοιγε ποιήσειν αὐτοὺς, τῷ μὲν Θεῷ κεχαρισμένα, συμφέροντα δὲ αὐτοῖς, ἀποπεμψαμένους τὰς γυναῖκας. οἱ δὲ ποιήσειν μὲν τοῦτο πάντες ἐξεβόησαν· τὸ δὲ πλῆθος εἶναι πολὺ, καὶ τὴν ὥραν τοῦ ἔτους χειμέριον, καὶ τὸ ἔργον οὐ μιᾶς οὐδὲ δευτέρας ὑπάρχειν ἡμέρας. ἀλλ' οἵτε ἡγεμόνες τούτοις, [l] καὶ οἱ συνοικοῦντες [m] ταῖς ἀλλοφύλοις, παραγενέσθωσαν, λαβόντες χρόνον, καὶ πρεσβυτέρους ἐξ οὗ ἂν θελήσωσι τόπου, τοὺς συνεπισκεψομένους τὸ τῶν γεγαμηκότων πλῆθος. [n] καὶ τοῦτο δόξαν αὐτοῖς, ἀρξάμενοι τῇ νουμηνίᾳ τοῦ δεκάτου μηνὸς ἀναζητεῖν τοὺς συνοικοῦντας ταῖς ἀλλοεθνέσιν, εὗρον, ἕως τῆς τοῦ μηνὸς τοῦ [o] ἐχομένου νουμηνίας ποιησάμενοι τὴν ἔρευναν, πολλοὺς ἐκ

---

[a] Illa ϗ τοὺς Περσῶν βασιλέας ἀναγκάσαντα è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* [b] Ἀχόνιός τις *Hen. Vero Eſdræ* eſt Ιεχονίας, *Pſeudo-Eſdræ* Σεχονίας aut Σαχονίας. in *Epiphanii* libris *Achanomius* aut *Achanonius.* [c] Υπακούσαντος *Vat.* [d] Συμβουλίαν in *MSS.* [e] Eadem voce utitur *Pſeudo-Eſdras.* occurrit etiam apud *Jerem.* c. 35. v. 4. & alibi. *Hieronymus* ad 32 *Eſaiæ* παστοφόριον interpretatur *thalamum in quo habitabat præfectus templi.* [f] Ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ, aut ἐν ἐκείνῃ τῇ ἡμέρᾳ in *MSS.* [g] Ita *Hen.* & *Busb.* ἐκ τῆς Ἰουδαϊκῆς καὶ B. in *Editis Aliiſque.* [h] Τεβὲθ *Hen.* Ξίνος *Busb.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris pleriſque *Caſleu* aut *Kiſleu.* in aliquibus tamen *Sileos.* Antiquitatum lib. XII. Κασλεὺς reſpondet menſi qui dicitur Ἀπελλαῖος. ideoque & hic loci Χασλεὺς reponendum cenſeo. [i] Ita *Epiphan.* cum *Editis Aliiſque.* ὑπαίθρῳ *Hen.* ἐν πλατείᾳ οἴκου τοῦ Θεοῦ *Eſdr.* ἐν τῷ εὐρυχώρῳ τοῦ ἱεροῦ *Pſeudo-Eſdr.* [k] Ita ex *MSS.* pro κρίους, quod in *Editis* obtinuerat. [l] In *Epiphanii* verſione, *duces & alii qui non cum alienigenis habitabant uxoribus,* & apud *Gelenium* ſimiliter, *principes aliquot qui ſint alieni ab hac culpa,* &c. ac ſi legiſſent καὶ οἱ οὐ συνοικοῦντες. Verum particulam negantem abeſſe debere conſtat ex *Pſeudo-Eſdra,* l. 3. *cap. ult.* hiſce verbis: στήτωσαν δὲ οἱ προηγούμενοι τοῦ πλήθους, καὶ πάντες οἱ ἐκ τῶν κατοικιῶν ἡμῶν, ὅσοι ἔχουσι γυναῖκας ἀλλογενεῖς, παραγενηθήτωσαν λαβόντες χρόνον, ἑκάστου δὲ τόπου τοὺς πρεσβυτέρους ϗ τοὺς κριτὰς &c. [m] Ταῖς pro τοῖς repoſui è *Cod. Vat.* [n] Καὶ ταῦτα *Vat.* [o] Πρώτου pro ἐχομένου ex *utroque Eſdra* reponendum videtur. *Uſque ad primum diem ſecundi menſis* in *Epiphanii* libris.

a Τοῦ

ἔκ τε τῶν τοῦ Ἰησοῦ ἐκγόνων τοῦ ἀρχιερέως, καὶ τῶν ἱερέων καὶ Λευϊτῶν καὶ Ἰσραηλιτῶν, οἳ καὶ τὰς γυναῖκας καὶ τὰ ἐξ αὐτῶν γεγεννημένα, τὴν τῶν νόμων φυλακῆς ἢ τὴν πρὸς αὐτὰ φίλτρων ποιούμενοι πλείονα λόγον, εὐθὺς [b] ἐξέβαλλον. καὶ θυσίας ἐξευμενίζοντες τὸν Θεὸν ἐπήνεγκαν, κριοὺς καταθύσαντες αὐτοί. τὰ δὲ ὀνόματα αὐτῶν λέγειν οὐκ ἔδοξεν ἡμῖν ἀναγκαῖον εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἁμάρτημα τὸ περὶ τοὺς γάμους τῶν προειρημένων οὕτως ἐπανορθώσας Εσδρας, [c] ἐκαθάριζε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην τοῦ λοιποῦ [d] μόνιμον εἶναι.

έ. Τῷ δὲ ἑβδόμῳ μηνὶ [e] τὴν Σκηνοπηγίαν ἑορτάζοντες, καὶ σχεδὸν παντὸς τοῦ λαοῦ συνεληλυθότος [f] ἐπ' αὐτήν, ἀνελθόντες εἰς τὸ [g] ἀνειμένον τοῦ ναοῦ πρὸς τὴν πύλην τὴν ἐπὶ τὴν ἀνατολὴν ἀποβλέπουσαν, ἐδεήθησαν τοῦ Εσδρα τοὺς νόμους αὐτοῖς ἀναγνωσθῆναι τοὺς Μωϋσέως. ὁ δὲ μέσος τοῦ πλήθους σταθεὶς ἀνέγνω, καὶ τοῦτο ἐποίησεν ἀπ' ἀρχομένης ἡμέρας ἕως μεσημβρίας. οἱ δὲ, ἀκούσαντες ἀναγινωσκομένων τῶν νόμων, [h] δίκαιοι μὲν πρὸς τὸ παρὸν καὶ τὸ μέλλον ἐδιδάσκοντο εἶναι· περὶ δὲ τῶν παρῳχημένων ἐδυσφόρουν, καὶ μέχρι τοῦ δακρύειν προήχθησαν, ἐνθυμούμενοι πρὸς ἑαυτοὺς, ὅτι μηδὲν ἂν τῶν πεπειραμένων κακῶν ἔπαθον εἰ τὸν νόμον διεφύλαττον. ὁ δὲ Εσδρας, οὕτως ὁρῶν αὐτοὺς ἔχοντας, ἐκέλευσεν ἀπιέναι πρὸς [i] αὐτοὺς καὶ μὴ δακρύειν· εἶναι γὰρ ἑορτήν, καὶ μὴ δεῖν ἐν αὐτῇ κλαίειν. οὐ γὰρ ἐξεῖναι. προὐτρέπετο δὲ, μᾶλλον πρὸς εὐωχίαν ὁρμήσαντας, ποιεῖν τὰ πρόσφορα τῇ ἑορτῇ [k] καὶ κεχαρισμένα· καὶ μετάνοιαν καὶ λύπην, τὴν ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν ἐξημαρτημένοις, ἀσφάλειάν τε ἕξειν καὶ φυλακὴν τοῦ μηδὲν ὅμοιον συμπεσεῖν. οἱ δὲ, ταῦτα Εσδρα παραινοῦντος, ἑορτάζειν ἤρξαντο· καὶ τοῦτο ποιοῦντες ἐφ' ἡμέρας ὀκτὼ ἐν ταῖς σκηναῖς, ἀνεχώρησαν εἰς τὰ οἰκεῖα μετὰ ὕμνων τοῦ Θεοῦ, τῆς ἐπανορθώσεως τῶν περὶ τὸ πολίτευμα παρανομηθέντων Εσδρᾳ χάριν εἰδότες. ᾧ συνέβη μετὰ τῆς παρὰ τῷ λαῷ δόξης γηραιῷ τελευτῆσαι τὸν βίον, καὶ ταφῆναι μετὰ πολλῆς φιλοτιμίας ἐν Ἱεροσολύμοις. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, καὶ [l] Ἰωακίμου τοῦ ἀρχιερέως ἀποθανόντος, παῖς αὐτοῦ [m] Ἐλιάσιβος τὴν ἀρχιερωσύνην διεδέξατο.

ς'. Τῶν δὲ αἰχμαλωτισθέντων τις Ἰουδαίων οἰνοχόος τοῦ βασιλέως [n] Ξέρξου, Νεεμίας ὄνομα, περιπατῶν πρὸ τῆς μητροπόλεως τῶν Περσῶν Σούσων, ξένων τινῶν ἀπὸ μακρᾶς ὁδοιπορίας εἰς τὴν πόλιν εἰσιόντων ἐπακούσας Ἑβραϊστὶ πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, προσελθὼν αὐτοῖς, ἐπυνθάνετο πόθεν εἶεν παραγενόμενοι. [o] ἀποκριναμένων δ' ἥκειν ἐκ τῆς Ἰουδαίας, πῶς αὐτῶν ἔχει τὸ πλῆθος καὶ ἡ μητρόπολις Ἱεροσόλυμα, πάλιν ἤρξατο πυνθάνεσθαι. κακῶς δ' ἔχειν εἰπόντων, βεβλῆσθαι γὰρ αὐτῶν εἰς ἔδαφος τὰ τείχη, καὶ τὰ πέριξ ἔθνη πολλὰ διατιθέναι κακὰ τοὺς Ἰουδαίους, ἡμέρας μὲν κατατρεχόντων τὴν χώραν καὶ διαρπαζόντων, τῆς δὲ νυκτὸς κακῶς ἀπεργαζομένων, ὡς πολλοὺς ἐκ τῆς χώρας καὶ [p] ἐξ αὐτῶν Ἱεροσολύμων αἰχμαλώτους

Qui extraneas uxores habuerint. 1 Esdr. c. 10. & 3 Esdr. c. 9.

invenerunt & ex Jesu pontificis posteris, & ex sacerdotibus & Levitis & *aliis* Israëlitis, qui conjuges liberosque ex iis natos sine mora ejicere aggressi sunt, pluris facientes legum observantiam quàm suum erga illos amorem; atque, ut Deum placarent, sacrificia obtulerunt, arietibus ipsi immolatis. Nomina autem illorum recensere haud necessarium mihi visum est. Et quidem Esdras cum istiusmodi circa connubia erratum ita correxisset, consuetudinem hac de re emendavit, & *emendatam* in posterum stabilivit.

Esdras legem populo recitat. 3 Esdr. c. 9.

5. Septimo autem mense, cum festum tabernaculorum ageretur, & universus fere populus convenisset, ubi in templi partem patentem ascenderant juxta portam ad orientem versam, Esdram obsecrarunt ut Moysis leges eis recitarentur. Atque is in media concione positus prælegebat, id quod fecit à mane ad meridiem. Illi vero cum leges lectas audivissent, non solum in præsens futurumque justitiam edocti erant, sed & præterita ægre ferebant, lachrymisque obortis ea lugebant, secum cogitantes, quod mala quæ experti sunt non pertulissent, si legem observassent. Esdras autem cum eos ita se habere conspexisset, jussit ut domum abirent & à lachrymis abstinerent, esse enim festum, nec oportere ea die (quod nefas esset) luctum edere: hortabaturque, ut, ad epulas potius versi, festo convenienter lætitiam agitarent; atque pœnitentiam & dolorem ob priora delicta ipsis securitati fore & præsidio, ne quid ejusmodi illis accidat. Atque ita, Esdra eos ad hoc incitante, epulari cœperunt. quod postquam per octo dies in tentoriis fecerant, cum Dei laudibus domum discesserunt, magnas Esdræ gratias habentes, qui quicquid præter reipublicæ instituta factum fuerit *pie* emendaverat. cui contigit, ut gloriæ annorumque satur è vita decederet, & magnifice Hierosolymis sepeliretur. Atque sub idem tempus Joacimus pontifex diem obiit, eique filius ejus Eliasibus in pontificatum successit.

Populum ad lætandum epulandumque hortatur. 3 Esdr. c. 9.

Esdræ obitus, & Joacimi pontificis. Eliasibus pontifex.

Neemiæ in patriam pietas. Neem. c. 1.

6. Quidam autem ex captivis Judæis, Xerxis regis pincerna, nomine Neemias, deambulans ante primariam Persarum urbem Susa, cum hospites quosdam, magno itinere confecto, urbem ingredientes Hebraïce inter se confabulari animadvertisset, accedens ad eos rogabat undenam venirent. Illis autem respondentibus, se è Judæa venisse, rursum percontari cœpit, quomodo se haberet iste populus, & metropolis eorum Hierosolyma. Cumque ei dixissent, magno esse in malo, mœnia quippe illorum solo æquata esse, gentesque in circuitu finitimas multis Judæos injuriis afficere, die quidem regionem incursibus populantes & diripientes, nocte vero mala perpetrantes, ita ut multos ex regione ipsisque Hierosolymis abducant,

---

[a] Τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν Λευϊτῶν καὶ τῶν Ἰσραηλιτῶν *Vat.* [b] Ita *MSS.* ἐξέβαλον in *Editis.* [c] In *Editione Genevensi* omissa erat vox περὶ, forsan Typothetarum errore. καθαίριζε τὴν περὶ ταῦτα συνήθειαν, ὡς ταύτην τοῦ λοιποῦ μὴ μόνιμον εἶναι legisse videtur *Epiphanius*, qui vertit, *nuptiarum peccatum sic purgavit, ut de cætero consuetudo non remaneret.* In uno è *MSS.* καθήρευσε. [d] Νόμιμον *Hen.* & *Vat.* [e] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo supra (p.475. v. 39.) παλιγγενεσίαν ἑορτάζοντες. in *Editis Aliisque* τῆς σκηνοπηγίας. [f] *Al.* εἰς αὐτήν. [g] Ἐν τῷ πρὸ τοῦ ἱεροῦ πυλῶνος εὐρυχώρῳ *Esdræ.* [h] Δίκαιοί τε πρὸς τὸ μ. *Vat.* [i] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis Aliisque.* [k] Ita cum *Cod. Vat.* καὶ deest *Editis.* πρόσφορα δὲ τῇ ἑορτῇ κεχ. *Hen.* [l] Sic *Hen.* Ἰωακίμου *Busb.* & *Vat.* Ἰωαχὶμ in *Editis.* [m] Eo modo *MSS.* Ἐλιάσιμος in *Editis.* [n] Ita *Bas. MSS. Gr.* & *Lat.* & *Zonar.* Ἀρταξέρξου in *Edit. Gen.* ex LXXII. Vide *Villalpandi* App. l. 3. p. 142. [o] Illud τῶν ex *MSS.* [p] Ἀποκριναμένων δὲ ἐκείνων ἐκ τῆς *Hen.* [q] Καθῃρῆσθαι γὰρ εἰς ἔδαφος *Vat.* & *Busb.* [r] Ἐξ αὐτῶν τῶν *Hen.* & *Vat.*

Neemias patriæ calamitates ingit deploratque. Neem. c. 1.

ducant, paſſimque per vias luce reperiantur cadavera; Neemias in lachrymas prorumpebat, ex popularium calamitate miſericordia commotus: oculiſque ad cœlum ſublatis, Quouſque, inquit, patieris, Domine, gentem noſtram adeo miſeriis obrui? ſic factum eſt ut omnibus in prædam & ſpolia cedamus. Dum autem ad portam moraretur & iſta defleret, advenit quidam eique nunciavit, regem jam in eo eſſe ut *cœnæ* accumberet. Ille vero è veſtigio, ita ut erat, ne lotus quidem, regi miniſtratum ire properavit. Cum vero poſt cœnam rex multa eſſet hilaritate, ſolitoque magis ſe jucunditati daret, Neemiam aſpectavit, obſervatoque quod vultus ei triſtis eſſet, triſtitiæ cauſam percontatus eſt.

Deum orat ut ſibi apud Regem gratiam conciliet. Neem. c. 1.

Tum ille, Deum precatus ut ſermonem gratia quadam ſuadaque imbueret, “Quî poſſum, inquit, ô Rex, “alius à te conſpici, aut animo non dolere, “quando audio patriæ meæ Hieroſolymorum, “ubi ſepulchra ſunt majorum meorum, mœ“nia ad terram dejecta eſſe, portaſque igne “conſumptas? Quæſo liceat mihi eò profi“ciſci, & muros exſtruere, temploque ma“num ultimam imponere.” Rex hoc quod petiit *mox* ei conceſſit, literaſque promiſit ad ſatrapas perferendas, ut & honorem ei haberent, & neceſſariorum copiam, ad quoſcunque vellet uſus, ei facerent.

A Rege veniam impetrat eundi inſtauratum Hieroſolyma. Neem. c. 2.

Mœrere autem, inquit, deſine, ac deinceps mihi cum alacritate fac miniſtres. Tum quidem Neemias, cum Deum adoraſſet, Regique pro *tam ampla* pollicitatione gratias egiſſet, vultum mœſtitia dejectum confuſumque cœpit attollere, lætitiaque ex promiſſis frontem exporrigere. Cum vero ſequenti die *rex* eum acciviſſet, literas ei dedit, quas Adæo Syriæ & Phœniciæ & Samariæ præſidi redderet: in quibus mandabatur de Neemia honorifice tractando, & de ſuppeditandis ei quibus ad ædificandum opus eſſet.

Hieroſolyma venit, & Judæos ad mœnia ædificanda hortatur. Neem. c. 2.

7. Poſtquam igitur Babylonem veniſſet, & multos è popularibus ultro ſe adjungentes comites aſſumpſiſſet, *illico* Hieroſolyma ſe contulit, cum jam annum quintum & vigeſimum in regno ageret Xerxes: literiſque Deo oſtenſis, mox eas Adæo reddidit cæteriſq; equitum magiſtris; convocato deinde Hieroſolyma univerſo populo, cum in medio templi conſtitiſſet, ſic eos eſt alloquutus. “Equidem ſcitis, Judæi, “Deum adhuc in memoria retinere majores “*veſtros*, Abramum & Iſacum & Jacobum, atq; “illorum juſtitiæ merito veſtri curam non ab“jeciſſe. Mihi ſcilicet adjutor fuit, ut à Re“ge poteſtatem acciperem mœnia noſtra in“ſtaurandi, perficiendique quod templo ad“huc deſit. Volo itaque vos (cum probe “noritis quam maligno in nos animo ſint gen“tes vicinæ, quodque nobis, ubi noſtrum ædi“ficandi ſtudium reſciverint, *pro virili* reſi“ſtent, & modis omnibus agent ut opus *in*“*cæptum* impediant) Deo in primis confide-

ἀπηνέχθαι, καὶ τὰς ὁδοὺς πλήρεις εὑρίσκεσθαι καθ' ἡμέραν νεκρῶν, ἐδάκρυσεν ὁ Νεεμίας, ἐλεήσας τῆς συμφορᾶς τοὺς ὁμοφύλους· καὶ ἀναβλέψας εἰς τὸν οὐρανὸν, ἄχρι τίνος εἶπεν, ὦ δέσποτα, ὑπερόψῃ ταῦτα πάσχον τὸ ἔθνος ἡμῶν· [a] οὕτως ἅρπαγμα πάντων καὶ λάφυρον [b] γεγόναμεν. Διατρίβοντος δ' αὐτοῦ πρὸς τῇ πύλῃ καὶ ταῦτ' ἀποδυρομένου, προσελθών τις ἤγγειλεν αὐτῷ μέλλειν ἤδη κατακλίνεσθαι τὸν βασιλέα. ὁ δ' εὐθὺς ὡς εἶχε, [c] μηδ' ἀπολουσάμενος, διακονήσων ἔσπευσε τῷ βασιλεῖ τὴν ἐπὶ τοῦ [d] ποτοῦ διακονίαν. ὡς δὲ μετὰ τὸ δεῖπνον ὁ βασιλεὺς διεχύθη, καὶ ἡδίων [e] αὐτοῦ γενόμενος ἀπέβλεψεν εἰς τὸν Νεεμίαν, [f] καὶ κατεσκυθρωπακότα θεασάμενος, διὰ τί κατηφὴς εἴη ἀνέκρινεν. ὁ δὲ, τοῦ Θεοῦ δεηθεὶς χάριν τινὰ καὶ πειθὼ παρασχεῖν αὐτῷ λέγοντι, “πῶς, φησὶν, ὦ βασιλεῦ, δύναμαί σοι μὴ “βλέπεσθαι τοιοῦτος, μηδὲ τὴν ψυχὴν ἀλγεῖν, ὅπου τῆς πα“τρίδος μου Ἱεροσολύμων, ἐν ᾗ τάφοι καὶ μνήματα προ“γόνων τῶν ἐμῶν εἰσιν, ἀκούω βεβλῆσθαι κατὰ τῆς γῆς τὰ τείχη, “καὶ τὰς πύλας ἐμπεπρησμένας αὐτῆς. ἀλλὰ χάρισαί “μοι πορευθέντι τὸ τεῖχος ἀνεγεῖραι, καὶ τοῦ ἱεροῦ τὸ λοιπὸν “προσοικοδομῆσαι.” ὁ δὲ βασιλεὺς διδόναι τε αὐτῷ τὴν δωρεὰν κατένευσε, καὶ πρὸς τοὺς σατράπας κομίσαι γράμματα, ὅπως τιμῆς τε αὐτὸν ἀξιώσωσι, καὶ πᾶσαν παράσχωσι χορηγίαν, εἰς ἅπερ βούλεται. πέπαυσο δὲ, φησὶ, λυπούμενος, καὶ χαίρων ἡμῖν τοῦ λοιποῦ διακόνει. ὁ μὲν οὖν Νεεμίας προσκυνήσας τῷ Θεῷ, καὶ τῷ βασιλεῖ τῆς ὑποσχέσεως εὐχαριστήσας, τὸ κατηφὲς τοῦ προσώπου καὶ συγκεχυμένον ἀπεκάθηρε [g] τῇ τῶν ἐπηγγελμένων ἡδονῇ. καλέσας δὲ αὐτὸν τῇ ἐπιούσῃ, δίδωσιν αὐτῷ πρὸς [h] Ἀδαῖον ἐπιστολὴν κομίσαι τὸν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας ἔπαρχον· ἐν ᾗ περί τε τῆς τιμῆς τοῦ Νεεμίου, καὶ [i] χορηγίας τῆς εἰς τὴν οἰκοδομίαν ἐπεστάλκει.

ζ'. Γενόμενος οὖν ἐν Βαβυλῶνι, καὶ πολλοὺς τῶν ὁμοφύλων [k] ἐθελοντὰς ἀκολουθοῦντας αὐτῷ παραλαβὼν, ἧκεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [l] πέμπτον καὶ εἰκοστὸν ἔτος ἤδη βασιλεύοντος Ξέρξου· καὶ [m] δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς ἀποδίδωσι τῷ Ἀδαίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις ἱππάρχοις, καὶ συγκαλέσας πάντα τὸν λαὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, στὰς [n] ἐν μέσῳ τῷ ἱερῷ, τοιούτους ἐποιήσατο πρὸς αὐτοὺς λόγους. “Ἄνδρες Ἰουδαῖοι, τὸν μὲν Θεὸν ἴστε μνήμῃ τῶν πα“τέρων Ἀβράμου καὶ Ἰσάκου καὶ Ἰακώβου παραμένοντα, καὶ “διὰ τὴν ἐκείνων δικαιοσύνης οὐκ ἐγκαταλείποντα τὴν ὑπὲρ “[o] ὑμῶν πρόνοιαν. ἀμέλει συνήργησέ μοι παρὰ τοῦ βασιλέως “λαβεῖν ἐξουσίαν ὅπως ἡμῶν τὸ τεῖχος ἀναστήσω, καὶ τὸ λεῖ“πον τοῦ ἱεροῦ τελειώσω. βούλομαι δ' ὑμᾶς, τὴν τῶν [p] γει“τονευόντων ἡμῖν ἐθνῶν δυσμένειαν σαφῶς εἰδότας, καὶ “ὅτι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, εἰ μάθοιεν ἡμᾶς περὶ ταύτην “φιλοτιμουμένους, ἐνστήσονται, καὶ πολλὰ πραγματεύσονται “[q] πρὸς αὐτὴν ἡμῖν ἐμπόδια, θαῤῥεῖν μὲν τῷ Θεῷ πρῶ“τον,

---

[a] Περιόψει *Hen.* & *Busb.* [b] Γενόμενοι *Hen.* [c] Ita ex *MSS.* μὴ ἀπολ. in *Editis.* [d] Sic *Busb.* πότου in *reliquis.* [e] Ἑαυτοῦ *Hen.* αὐτοῦ in *cæteris.* [f] Illud καὶ ex *Cod. Hen.* κατεσκυθρωπακότα δὲ θεασάμενος *Vat.* [g] Παρὰ τῶν ἐπηγγ. *Hen.* [h] Ita *Hen.* & *Busb.* quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* Σαδαῖον in *Editis.* ut & Σαδαίῳ v. 36. Σαλαῖον & Σαλαίῳ *Vat.* [i] Καὶ τῆς χορ. *Hen.* [k] Ἐθελοντὶ *Busb.* [l] Anno xx. *Nehem.* c. 2. & 2 *Eſdr.* c. 2. Vide *Iſ. Voſſii* Chron. S. c. 10. p. 147. & *Villalpandi* Apparat. l. 3. p. 142. [m] Illa δείξας τῷ Θεῷ τὰς ἐπιστολὰς non agnoſcit *Epiphan.* Forſan (inquit Cl. *Lowthius*) τῷ λαῷ legendum. Vulgatam lectionem loco movere nolui, quod ejuſmodi mos olim obtinuerit, ut literas coram Deo explicarent, ut conſtare videtur ex 4 *Regum*, c. 19. v. 14 [n] Ἐν μέσῳ τοῦ ἱεροῦ *Hen.* [o] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἡμῶν in *Editis.* [p] Γειτνιώντων ἡμῖν *Busb.* [q] Πρὸς αὐτοὺς malit Cl. *Lowthius.* Ita *Hen.* & *Vat.* ἐμπόδιον in *reliquis.*

a Αὐτοὺς

“τον, ὡς καὶ πρὸς τὴν ἐκείνων ἀπέχθειαν στησομένῳ· μήτε δὲ ἡμέρας μήτε νυκτὸς [a] αὐτοὺς ἀνιέναι τῆς οἰκοδομίας, ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ χρωμένους συνέχειν τὸ ἔργον, ὡς γε καιρὸς τούτου ἴδιός ἐστι.” ταῦτα εἰπὼν, ἐκέλευσεν εὐθὺς τοὺς ἄρχοντας μετρῆσαι τὸ τεῖχος, καὶ διανεῖμαι τὴν ἐργασίαν αὐτοῦ τῷ λαῷ, [b] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, κατὰ τὸ ἑκάστοις δυνατόν. ὑποσχόμενος δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν οἰκετῶν συλλήψεσθαι πρὸς τὴν οἰκοδομίαν, διέλυσε τὴν ἐκκλησίαν. [c] καὶ Ἰουδαῖοι πρὸς τὸ ἔργον παρεσκευάζοντο. [d] ἐκλήθησαν δὲ τὸ ὄνομα [e] ἐξ ἧς ἡμέρας ἀνέβησαν ἐκ Βαβυλῶνος, ἀπὸ τῆς Ἰούδα φυλῆς, ἧς πρώτης ἐλθούσης εἰς ἐκείνους τοὺς τόπους, αὐτοί τε καὶ ἡ χώρα [f] τῆς προσηγορίας αὐτῆς μετέλαβον.

η'. Ἀκούσαντες δὲ τὴν τῶν τειχῶν [g] οἰκοδομὴν σπευδομένην Ἀμμανῖται καὶ Μωαβῖται, καὶ Σαμαρεῖται, καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ νεμόμενοι, χαλεπῶς ἔφερον, καὶ διετέλουν ἐπιβουλὰς αὐτοῖς [h] συντιθέντες, τὴν προαίρεσιν αὐτῶν ἐμποδίζοντες· πολλούς τε τῶν Ἰουδαίων ἀπέκτειναν, καὶ αὐτὸν ἐζήτουν τὸν Νεεμίαν διαφθεῖραι, μισθούμενοι τινὰς τῶν ἀλλοφύλων ἵνα αὐτὸν ἀνέλωσιν. εἰς φόβον δὲ καὶ ταραχὴν αὐτοὺς ἐνέβαλλον, καὶ φήμας αὐτοῖς διέστελλον, ὡς πολλῶν ἐπιστρατεύειν αὐτοῖς μελλόντων ἐθνῶν. ὑφ᾽ ὧν ἐκταρασσόμενοι, μικροῦ τῆς οἰκοδομίας ἀπέστησαν. τὸν δὲ Νεεμίαν οὐδὲν τούτων [i] ἐξέστησε τῆς σπουδῆς τῆς περὶ τὸ ἔργον· ἀλλὰ στῖφός τι φυλακῆς ἕνεκα τοῦ σώματος περιβαλλόμενος [k] ἀτρύτως ὑπέμενεν, [l] ὑπὸ τῆς εἰς τὸ ἔργον ἐπιθυμίας ἀναισθητῶν καὶ τῆς ταλαιπωρίας. οὕτως τε συντεταμένως καὶ προνοητικῶς [m] αὐτοῦ τῆς σωτηρίας [n] εἶχεν, οὐχὶ φοβούμενος τὸν θάνατον, ἀλλὰ πεπεισμένος ὅτι μετὰ τὴν [o] αὐτοῦ τελευτὴν οὐκ ἔτ᾽ αὐτοῦ τοῖς πολίταις ἀναστήσεται τὰ τείχη. ἐκέλευσε δὲ ἑξῆς τοὺς οἰκοδομοῦντας ὅπλα περιζωννυμένους ἐργάζεσθαι. καὶ ὁ μὲν οἰκοδόμος μάχαιραν εἶχε, καὶ ὁ τὴν ὕλην παρακομίζων· θυρεοὺς δ᾽ ἔγγιστα αὐτῶν ἐκέλευσε κεῖσθαι, καὶ σαλπιγκτὰς ἀπὸ πεντακοσίων ἔστησε ποδῶν, προστάξας, ἂν ἐπιφανῶσιν οἱ πολέμιοι, τοῦτο σημᾶναι τῷ λαῷ, ἵνα ὡπλισμένοι μάχωνται, καὶ μὴ γυμνοῖς αὐτοῖς ἐπιπέσωσιν. αὐτὸς δὲ νύκτωρ περιήρχετο τῆς πόλεως τὸν κύκλον, οὐδὲν κάμνων οὐδὲ τοῖς ἔργοις, οὐδὲ τῇ διαίτῃ καὶ τοῖς ὕπνοις, οὐδενὶ [p] γὰρ τούτων πρὸς ἡδονὴν, ἀλλὰ πρὸς ἀνάγκην ἐχρῆτο. καὶ ταύτην ὑπέμεινε τὴν ταλαιπωρίαν ἐπ᾽ ἔτη δύο καὶ μῆνας τέσσαρας. [q] ἐν τοσούτῳ γὰρ χρόνῳ τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀνῳκοδομήθη τὸ τεῖχος, ὀγδόῳ καὶ εἰκοστῷ τῆς Ξέρξου βασιλείας ἔτει, μηνὶ ἐνάτῳ. τέλος δὲ τῶν τειχῶν λαβόντων, Νεεμίας καὶ τὸ πλῆθος ἔθυσαν τῷ Θεῷ ὑπὲρ τῆς τούτων οἰκοδομίας, καὶ [r] διῆγον ἐφ᾽ ἡμέρας ὀκτὼ εὐωχούμενοι. τὰ μὲν οὖν ἔθνη τὰ ἐν τῇ Συρίᾳ [ſ] κατοικοῦντα, τῆς τῶν τειχῶν οἰκοδομίας πέρας ἔχειν ἀκουσθείσης, ἐδυσφόρει. Νεεμίας δὲ τὴν πόλιν

“re, ut qui ſemet illorum odio opponet; deinde nec die nec noctu ædificationem intermittere, ſed ſummo ſtudio curaque operi incumbere, quod tempus jam nobis in manibus ſit.” Iſta loquutus continuo juſſit magiſtratus mœnia dimetiri, atque opus conficiendum vicatim populo & oppidatim dividere, æquis pro modo virium portionibus: pollicitusque ſe quoque cum domeſticis velle operam ſuam conferre, dimiſit concionem. Et Judæi ad opus ſe accingebant. Vocabantur autem hoc nomine, ex illa die qua aſcenderunt è Babylone, à tribu *ſcilicet* Judæ, quæ cum prima in locos illos pervenerit, ipſis pariter ac regioni hujuſmodi appellatio indita eſt.

Murorum inſtaurationem urget Neemias. Neem. c. 2.

Quinam Judæi vocati.

8. Cæterum Ammanitæ & Moabitæ & Samaritæ, & omnes qui Cœlen-Syriam incolebant, ubi murorum ædificationem accelerari fama acceperant, ægre *rem* ferebant; & id agere non deſtiterunt, ut inſidias illis ſtruendo à propoſito dimoverent: multis etiam Judæorum occiſis operam dederunt ut ipſi Neemiæ exitium machinarentur, quoſdam ex alienigenis conducendo qui illum interimerent. Quin & metum illis & terrorem injiciebant, rumoreſque *de induſtria* ſpargebant, quaſi magni diverſarum gentium exercitus eos eſſent invaſuri. Ex quibus tantus eos timor inceſſit, ut parum abfuerit quin *protinus* ædificationem deſererent. Neemiam vero nihil horum à ſtudio quod operi impendebat deterrere potuit: ſed cuſtodiæ cauſa corporis ſui agmine ſatellitum ſtipatus conſtanter perſeverabat, præ deſiderio operis *promovendi* nihil moleſtiæ ex labore ſentiens. Atque adeo omni cura & cogitatione ſuæ proſpiciebat ſaluti, non quod mortem metueret, ſed perſuaſum haberet ſe exſtincto mœnia civibus ſuis non fore inſtauranda: juſſitque in poſterum ut ædificatores armis inſtructi operi ſe admoverent. Quo factum eſt ut cæmentarius quidem gladio eſſet accinctus, itemque is qui materiem afferebat: clypeos vero in propinquo ut haberent præcepit; & ad quingentos paſſus tubicines diſpoſuit, quibus imperatum erat ut claſſico acceſſus hoſtium, ſicubi apparerent, populo ſignificarent, ut eſſent qui armati pugnam inirent, & non quos nudos & inermes hoſtis adoriretur. Ille autem noctu urbem in ambitum circuibat, nec laboribus ſuccumbens, nec ſomno aut cibo, horum enim neutro ad voluptatem, ſed ad neceſſitatem uſus eſt. Atque hanc ærumnam per biennium & menſes quatuor toleravit. nam tanto tempore mœnibus *tandem* cincta erant Hieroſolyma, anno imperii Xerxis vigeſimo & octavo, menſe nono. Cumque abſoluti eſſent muri, Neemias populuſque Deo ſacra fecerunt pro illorum ædificatione, & octo dies feſtum celebrarunt. Ubi autem gentes Syriam incolentes audiverant ad finem perductam eſſe murorum exſtructionem, graviter commoti erant. Cæterum Neemias, cum animadverteret

Hieroſolymorum mœnia hoſtibus invitis reficiuntur. Neem. c. 4.

Mœnibus abſolutis Neemias populuſque lætantur & epulantur. Neem. c. 6.

---

[a] Αὐτοὺς non agnoſcunt *Hen. & Busb.* [b] Κατὰ κώμας τε καὶ πόλεις *Vat.* [c] Καὶ οἱ Ἰουδαῖοι *Hen. & Vat.* [d] Optime locum explicat Cl. *Seldenus* lib. 2. *de Jure Naturali & Gentium*, cap. 4. p. 161. Videſis etiam *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3467. [e] Ἀφ᾽ ἧς ἡμέρας *Vat.* [f] Τὴν προσηγορίαν αὐτὴν *Hen. Vat. & Busb.* [g] Οἰκοδομίαν *Hen. & Busb.* [h] Ita *Hen. & Vat.* συντεθέντες in *Editis.* [i] Ἐξέστησεν *Hen. & Busb.* [k] Ita *Hen. Busb. & Zonar.* ἀτρήτως perperam in *Editis.* ἀτρέπτως legiſſe videtur *Epiphan.* [l] Ὑπὸ τῆς περὶ τὸ ἔργον in *MSS.* [m] Illud αὐτοῦ ex *MSS. & Vet. Interpr.* [n] Ἔμελλεν pro εἶχεν in *Gall. & Vat.* [o] Ἑαυτοῦ τελ. *Hen.* [p] Illud γὰρ è *MSS. & Vet. Interpr.* [q] Ita *MSS. & Epiphan.* ἐν τούτῳ τῷ χρόνῳ in *Editis.* [r] *Al.* διήγαγον. [ſ] Κατοικούμενα *Vat.*

a Sic

Urbs Hierosolymitana incolis instruitur. Neem. c. 11.

madverteret exiguum in urbe populum eſſe, ſacerdotes hortatus eſt & Levitas, ut regione *circumquaque* relicta in urbem migrarent, ibique conſiderent; id agens ut illis domicilia exſtruerentur ſuis ſumptibus: populum etiam agros colentem frugum decimas Hieroſolyma conferre juſſit, ut ſacerdotes & Levitæ, ſatis ſibi habentes in perpetuum victum, Dei cultum non desererent. Et illi quidem libenter fecerunt quæ Neemias imperarit: atque ita factum eſt ut in Hieroſolymorum urbe major *indies* eſſet civium frequentia. Neemias autem, cum & alia multa præclara & laude digna munifice feciſſet, ad ſenectutem provectus è vita diſceſſit.

Neemiæ obitus, & elogium.

eratque vir indole bonus ac juſtus, & popularium gloriæ amans, quibus æternum ſui reliquit monumentum Hieroſolymorum mœnia. Et hæc quidem Xerxe regnante geſta ſunt.

ὁρῶν ὀλιγανθρωπουμένην, τοὺς ἱερεῖς καὶ Λευίτας παρεκάλεσε, [a] τὴν χώραν ἐκλιπόντας, μετελθεῖν εἰς τὴν πόλιν καὶ μένειν ἐν αὐτῇ, κατασκευάσας τὰς οἰκίας αὐτοῖς ἐκ τῶν ἰδίων ἀναλωμάτων· τόν τε [b] γεωργοῦντα λαὸν τὰς δεκάτας τῶν καρπῶν ἐκέλευσε φέρειν εἰς Ἱεροσόλυμα, ἵνα τρέφεσθαι διηνεκῶς ἔχοντες οἱ ἱερεῖς καὶ Λευῖται, μὴ καταλίπωσι τὴν θρησκείαν. καὶ οἱ μὲν ἡδέως ὑπήκουσαν [c] οἷς ὁ Νεεμίας διετάξατο· πολυανθρωποτέραν δὲ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν οὕτως συνέβη γενέσθαι. πολλὰ δὲ καὶ ἄλλα καλὰ καὶ ἐπαίνων ἄξια φιλοτιμησάμενος ὁ Νεεμίας, ἐτελεύτησεν εἰς γῆρας ἀφικόμενος. ἀνὴρ δὲ ἐγένετο χρηστὸς τὴν φύσιν καὶ δίκαιος, καὶ περὶ τοὺς ὁμοεθνεῖς φιλοτιμότατος, μνημεῖον αἰώνιον αὑτῷ καταλιπὼν τὰ τῶν Ἱεροσολύμων τείχη. ταῦτα μὲν οὖν ἐπὶ Ξέρξου βασιλέως ἐγένετο.

VI.

CAP. VI.

De Eſthere & Mardochæo & Amane: & quomodo Xerxe regnante parum abſuit quin tota Judæorum gens exſtingueretur.

Xerxe defuncto regnat Artaxerxes.

MOrtuo autem Xerxe, contigit ut regnum ad filium *ejus* Cyrum deveniret, quem Græci Artaxerxem nominant. Illo imperium Perſarum tenente, parum abſuit quin tota Judæorum gens cum uxoribus & liberis exitio daretur. Hujus rei cauſam paulo poſt indicabimus. nam decet primum ea narrare quæ ad Regem ſpectant, quemadmodum Judæam duxit uxorem è ſtirpe regia, quam ferunt etiam gentem noſtram conſervaſſe. Artaxerxes enim, poſteaquam regnum acceperat, & conſtituerat ab India ad Æthiopiam uſque centum & viginti ſeptem ſatrapas, anno regni *ſui* tertio amicos & Perſas ſibi ſubditos & præſides illorum magnifico convivio excepit, prout conveniebat regi omnia comparanti ut divitiarum magnitudinem oſtentaret, per centum & octoginta dies.

Artaxerxis convivium plane regium. Eſth. c. 1.

Eo exacto ſpatio, gentibus & legatis illorum in Suſis per ſeptem dies epulum dedit. atque convivium in hunc fere modum apparatum erat. Cum tabernaculum figi curaſſet columnis aureis & argenteis ſuffultum, vela linea & purpurea eo uſque prætexi fecit, ut multæ myriades illic diſcumberent. Miniſtrabatur autem poculis aureis & ex lapidibus pretioſis, ad delectationem ſimul & ſpectaculum factis. Miniſtris etiam in mandatis dedit, ne ad bibendum adigerent, potum illis jugiter præbendo, ſicut apud Perſas fit; ſed permitterent illis, prout accumbentium unicuique viſum, hilariter agere. Dimiſſis etiam per totam provinciam nunciis, edixit ut laxati operibus feriarentur, multoſque dies pro regno ſuo feſtos agerent.

Κ Ε Φ. ϛʹ.

ϛʹ.

Περὶ Εσθῆρος καὶ Μαρδοχαίου καὶ Αμάνου· καὶ ὡς, βασιλεύοντος Αρταξέρξου, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ιουδαίων ἔθνος ἅπαν ἀπολέσθαι.

ΤΕλευτήσαντος δὲ [d] Ξέρξου, [e] τὴν βασιλείαν εἰς τὸν υἱὸν Κῦρον, ὃν Αρταξέρξην Ελληνες καλοῦσι, συνέβη μεταβῆναι. τούτου τὴν Περσῶν ἔχοντος ἡγεμονίαν, ἐκινδύνευσε τὸ τῶν Ιουδαίων [f] ἔθνος ἅπαν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις ἀπολέσθαι. τὴν δ' αἰτίαν μετ' οὐ πολὺ δηλώσομεν. [g] πρέπει γὰρ τὰ τοῦ βασιλέως διηγεῖσθαι πρῶτον, ὡς ἔγημεν Ιουδαίαν γυναῖκα, τοῦ γένους οὖσαν τοῦ βασιλικοῦ, ἣν καὶ σῶσαι τὸ ἔθνος ἡμῶν λέγουσι. παραλαβὼν γὰρ τὴν βασιλείαν ὁ Αρταξέρξης, καὶ καταστήσας ἀπὸ Ινδίας ἄχρις Αἰθιοπίας τῶν σατραπειῶν ἑκατὸν [h] καὶ εἰκοσιεπτὰ οὐσῶν ἄρχοντας, τῷ τρίτῳ τῆς βασιλείας ἔτει, τούς τε φίλους καὶ τὰ Περσῶν ἔθνη καὶ τοὺς ἡγεμόνας αὐτῶν ὑποδεξάμενος [i] εἱστία πολυτελῶς, οἷον εἰκὸς παρὰ βασιλεῖ τοῦ πλούτου παρασκευαζομένῳ τὴν ἐπίδειξιν ποιήσασθαι, ἐπὶ ἡμέρας ἑκατὸν ὀγδοήκοντα. ἔπειτα τὰ ἔθνη καὶ τοὺς πρεσβευτὰς αὐτῶν ἐν Σούσοις ἐπὶ ἡμέρας κατευώχησεν ἑπτά. τὸ δὲ συμπόσιον ἦν αὐτοῖς τὸν τρόπον τοῦτον γεγενημένον. σκήνωμα πηξάμενος ἐκ χρυσέων καὶ ἀργυρέων κιόνων, [k] ὕφη λίνεα καὶ πορφύρεα κατ' αὐτῶν διεπέτασεν, ὥστε πολλὰς μυριάδας κατακλίνεσθαι. διηκονοῦντο δὲ [l] ἐκπώμασι χρυσέοις καὶ τοῖς διὰ λίθου πολυτελοῦς εἰς τέρψιν ἅμα καὶ θέαν πεποιημένοις. προσέταξε δὲ καὶ τοῖς διακόνοις [m] μὴ βιάζεσθαι πίνειν [n] τὸ ποτὸν αὐτοῖς συνεχῶς προσφέροντας, ὡς καὶ παρὰ Πέρσαις γίνεται, ἀλλ' ἐπιτρέπειν αὐτοῖς καὶ πρὸς ὃ βούλεται τῶν κατακειμένων ἕκαστος φιλοφρονεῖσθαι. διαπέμψας δὲ καὶ κατὰ τὴν χώραν παρήγγειλεν ἀνεῖσθαι τῶν ἔργων [o] ἀφιεμένους, καὶ ἑορτάζειν ὑπὲρ τῆς βασιλείας αὐτοῦ πολλαῖς ἡμέραις.

---

[a] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὰ περὶ τὴν πόλιν in *Editis*. [b] Υπηργοῦντα *Vat.* [c] Οἷς Νεεμίας *Vat.* [d] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τούτου in *Editis*. [e] Η βασιλεία εἰς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Κῦρον, ὃν Αρ. Ε. καλοῦσι, μετέβη *Busb.* & ita quidem *Zonaras*, niſi quod μετέπεσε habeat pro μετέβη. De hoc *Artaxerxe* vide *Grotium* ad *Eſdr.* c. 6. *Petavium* de *Doctr. Temp.* l. 12. c. 28. & *J. Clericum* ad *Eſth.* cap. 1. [f] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* γένος in *Editis*. [g] Ita *Vat.* & *Epiphan.* qui vertit, *nam decet primum* &c. Ἔπρεπε [ἴσ. πρέπει] γὰρ τὰ περὶ τοῦ βασ. *Hen.* ἐκεῖνα γὰρ τὰ τοῦ βασιλέως διηγήσασθαι πρῶτον in *Editis*. [h] Illud καὶ è *MSS.* [i] Εἱστιᾶτο *Busb.* ἱστία *Vat.* [k] Ὑφὴν λινέαν καὶ πορφυρέαν *Hen.* & *Vat.* Utraque lectio ferri poteſt. nam ὕφη aliquando pro *textili* accipitur. De *Tabernaculo Imperatoris* videſis *J. C. Bulengerum* de *Imperatore R.* l. 2. c. 30. [l] Ἐν ἐκπώμασι *Hen.* [m] Videſis *Briſſonium*, l. 2. de *Regno Perſarum*, p. 215. *Edit. Commel.* [n] Τὸν ποτὸν *Vat.* [o] Ita *Vat.* ἀφειμένους *Hen.* ἀφειμένως in *Editis Aliiſque*.

ὁμοίως τε τῶν γυναικῶν [a] ἡ βασίλισσα Οὐάστη συνήγαγε συμπόσιον ἐν τοῖς βασιλείοις. ἣν ἐπιδεῖξαι βουλόμενος [b] τοῖς ἑστιωμένοις ὁ βασιλεύς, πέμψας ἐκέλευσεν αὐτὴν εἰς τὸ συμπόσιον ἥκειν, κάλλει τὰς γυναῖκας ἁπάσας ὑπερβάλλουσαν. ἡ δὲ φυλακῇ τῶν παρὰ Πέρσαις νόμων, οἳ τοῖς ἀλλοτρίοις βλέπεσθαι τὰς γυναῖκας ἀπηγορεύκασιν, οὐκ ἐπορεύετο πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ πολλάκις τοὺς εὐνούχους [c] ἀποστείλαντος πρὸς αὐτήν, οὐδὲν ἧττον ἀνέμενε παραιτουμένη τὴν ἄφιξιν. ὡς εἰς ὀργὴν παροξυνθέντα τὸν βασιλέα λῦσαι μὲν τὸ συμπόσιον, ἀναστάντα δὲ καὶ τοὺς ἑπτὰ τῶν Περσῶν, οἳ τὴν τῶν νόμων ἐξήγησιν ἔχουσι παρ' αὐτοῖς, καλέσαντα, κατηγορεῖν τῆς γυναικός, καὶ λέγειν, ὡς ὑβρισθείη [d] παρ' αὐτῆς. κληθεῖσα γὰρ πολλάκις ὑπ' αὐτοῦ εἰς τὸ συμπόσιον, ὑπήκουσεν οὐδ' ἅπαξ. [e] προσέταξεν οὖν δηλοῦν τίνα κατ' αὐτῆς νόμον ὁρίζουσιν. ἑνὸς δὲ ἐξ αὐτῶν, [f] Μουχαίου ὄνομα, εἰπόντος, οὐκ αὐτῷ μόνῳ [g] ταύτην γεγονέναι τὴν ὕβριν, ἀλλὰ [h] πᾶσι Πέρσαις, οἷς κινδυνεύεται καταφρονουμένοις ὑπὸ τῶν γυναικῶν αἴσχιστα διαγεγονέναι τὸν βίον· οὐδεμία γὰρ οὐ συνοικοῦντος ἀνδρὸς αἰδῶ ποιήσεται), παράδειγμα τὴν τῆς βασιλίσσης ὑπερηφανίαν πρός σε τὸν κρατοῦντα ἁπάντων ἔχουσα· [i] παρακελευομένου τε τὴν οὕτως ἐνυβρίζουσαν αὐτῷ ζημιῶσαι [k] μεγάλῃ ζημίᾳ, καὶ τοῦτο ποιήσαντα διαγγεῖλαι τοῖς ἔθνεσι τὰ περὶ τῆς βασιλίσσης κεκυρωμένα, ἔδοξε τὴν Οὐάστην ἐκβαλεῖν, καὶ δοῦναι τὴν ἐκείνης τιμὴν ἑτέρᾳ γυναικί.

β'. Διακείμενος δὲ [l] ὁ βασιλεὺς πρὸς αὐτὴν ἐρωτικῶς, καὶ μὴ φέρων τὴν διάζευξιν, καταλλαγῆναι μὲν αὐτῇ διὰ τὸν νόμον οὐκ ἠδύνατο· λυπούμενος δέ, [m] ὡς ἐπ' ἀδυνάτοις οἷς ἤθελε, διετέλει. βλέποντες δ' αὐτὸν οὕτως ἔχοντα χαλεπῶς οἱ φίλοι, [n] συνεβούλευον τὴν μὲν τῆς γυναικὸς μνήμην, καὶ τὸν ἔρωτα μηδὲν ὠφελούμενον [o] ἐκβάλλειν· ζητῆσαι δέ, περιπέμψαντα καθ' ὅλην τὴν οἰκουμένην, παρθένους εὐπρεπεῖς, ὧν τὴν προκριθεῖσαν [p] ἔχειν εἰς γυναῖκα. σβέννυσθαι γὰρ τὸ πρὸς τὴν [q] προτέραν φιλόστοργον ἑτέρας ἐπεισαγωγῇ, καὶ τὸ [r] πρὸς ἐκείνην εὔνουν ἀποσπώμενον κατὰ μικρὸν [s] γίνεσθαι τῆς συνούσης. πεισθεὶς δὲ τῇ συμβουλίᾳ ταύτῃ, προσέταξέ τισιν [t] ἐπιλεξαμένοις τὰς εὐδοκιμούσας ἐπ' εὐμορφίᾳ τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ παρθένων ἀγαγεῖν πρὸς αὐτόν. [u] συναχθεισῶν δὲ πολλῶν, εὑρέθη τις ἐν Βαβυλῶνι κόρη, τῶν γονέων ἀμφοτέρων ὀρφανή, παρὰ τῷ [x] θείῳ Μαρδοχαίῳ, τοῦτο γὰρ ἦν ὄνομα αὐτῷ, τρεφομένη. οὗτος δ' ἦν ἐκ τῆς Βενιαμίτιδος φυλῆς, τῶν δὲ πρώτων παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις. πασῶν δὲ τὴν Ἐσθῆρα συνέβαινε, τοῦτο γὰρ ἦν [y] αὐτῇ τοὔνομα, τῷ κάλλει διαφέρειν, καὶ [z] τὴν χάριν τοῦ προσώπου τὰς ὄψεις τῶν θεωμένων μᾶλλον [a] ἐπάγεσθαι. παρα-

Regina Vaſte ad Regem venire juſſa non paret. Eſth. 1.

Similiter & ipſa Vaſte regina muliebre epulum in regia celebravit. quam Rex, utpote formæ pulchritudine mulierum præcellentiſſimam, convivis ſuis oſtendere cupiens, ad ſe in convivium accerſi jubet. Illa vero reverentia Perſarum legum, quæ ab alienis ſpectari mulieres vetant, ad regem ſe non conferebat; & cum iterum iterumque ſpadones ad eam miſiſſet, nihilominus ædibus ſuis manſit, venire recuſans. adeo ut rex ira vehementi incenſus ſolverit convivium, cumque ſurrexiſſet & ſeptem è Perſis acciviſſet, quibus apud ipſos commiſſa eſt legum interpretatio, uxorem accuſarit, dixeritque quemadmodum eum contumelia affecerat. nam ad convivium aliquoties ab ipſo vocata, ne ſemel quidem *mandatis* paruit. Jubebat itaque ut declararent quid regina faciendum eſſe lege ſtatuerent. Cum autem unus ex illis, nomine Muchæus, diceret, hoc non ipſi ſoli in injuriam cedere, verumetiam Perſis omnibus, qui in periculum veniunt, ne ab uxoribus deſpectui habiti vitam *deinceps* agant inhoneſtam (nulla enim mulier maritum ſuum verebitur, cui exemplo erit Reginæ arrogantia adverſus te qui omnibus imperas) hortareturque ut tam contumacem erga ipſum gravi mulctaret pœna, qua re facta gentibus omnibus promulgaret quid decretum fuerit in Reginam; viſum eſt ut Vaſten repudiaret, ejuſque honorem alteri traderet.

Rex virgines conquiri jubet, ut ex eis unam deligat in matrimonium. Eſth. 2.

2. Cum autem rex vehementer eam amaret, & disjungi ab ea ægre ferret, ipſi quidem reconciliari lege intercedente non potuit: dolere vero non ceſſabat, ut qui voluntate ſua in *tantas* difficultates ſe conjecerit. Quo fit, ut amici, cum eum animi anxietate laborare viderent, conſilium dederint, ut uxoris quidem memoriam & amoris nihil profuturi cogitationem abjiceret, per totum vero terrarum orbem mitteret qui virgines venuſtas & elegantes ſibi conquirerent, ut eam quam cæteris prætulerit in uxorem haberet. nova enim inducta fore ut prioris *ſenſim* exſtinguatur cupiditas, & benevolentia illi paululum ſubtracta in ipſam tranſeat quæ cum eo verſabitur. Huic conſilio obſequutus iſti negotio certos præfecit, qui virgines forma præ cæteris egregia ex omnibus imperii ſui regionibus deligerent, & ad eum adducerent. Cum vero multæ congregatæ eſſent, inventa eſt quædam Babylone puella, utroque parente orbata, à patruo Mardochæo (eo enim nomine vocabatur) enutrita. Is autem erat ex tribu Benjamitica, & è primoribus inter Judæos. Atque fiebat ut Eſther (hoc enim ipſi nomen erat) omnibus pulchritudine præſtaret, vultuſque gratia ſpectantium oculos in ſe præcipue converteret. Poſtquam vero,

Mardochæus.

Eſther.

---

[a] Ἡ βασίλισσα αὐτῇ συν. *Vat.* ἡ βασίλισσα ἐν αὐλῇ legiſſe videtur *Epiphan.* convenienter *S. Literis.* [b] Illud τοῖς ex *MSS.* [c] Ἀποστείλαντος *Vat.* στείλαντος *Busb.* [d] Πρὸς αὐτῆς & mox πρὸς αὐτοῦ *Hen.* & *Vat.* [e] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσέταξεν οὖν *Hen.* προσέταττε δ' οὖν in *Editis.* [f] Ita etiam in *pleriſque* LXXII. *Codd.* Μαμουχαῖος in uno *Oxonienſi.* Ἀμουχαίου *Hen.* & *Busb.* Forſan legendum Μαμουχαίου. [g] Illud ταύτην è *MSS.* & *Vet. Interpr.* [h] Καὶ πᾶσι *Hen.* & *Busb.* [i] Ita *Hen.* & *Busb.* παρακελευομένου τὴν in *Editis.* παρακελευομένου δὲ *Vat.* [k] Ζημίαν μεγάλην *Vat.* & *Busb.* [l] Illa ὁ βασιλεὺς nec agnoſcunt *MSS.* nec *Vet. Interpr.* [m] Ὡς ἐν ἀδυνάτοις *Vat.* [n] Συνεβουλεύοντο *Vat.* [o] Ita *MSS.* ἐκβαλεῖν in *Editis.* [p] Ἔχειν γυναῖκα in *MSS.* & *Zonara.* [q] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ὑστέραν in cæteris [r] Πρὸς ἐκείνης *Vat.* [ſ] Eo modo *Vat.* atque ita vel συνοικούσης legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *ad cohabitantem poſſe converti.* γίνεσθαι τῆς συνουσίας in *Editis Aliiſque.* [t] Ἐπιλεξαμένους & mox εὐδοκιμούσας in *MSS.* [u] Συναχθεισῶν δὲ πρὸς αὐτόν, τῶν. *Vat.* non ita *Epiphan. Aliique.* [x] *Patruelem* non *patruum* fuiſſe dicunt alii. Videſis *Druſium* in *Obſervatt.* l. 8. c. 14. *Simſonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3650. & *Torniellum* in *Annalibus* ad A. M. 3650. [y] Ita *MSS.* ὄνομα αὐτῇ in *Editis.* [z] Τῇ χάριτι malit Cl. *Lowthius*, & mox ἐπισπᾶσθαι. [a] Ita cum *MSS.* ἐπάγεσθαι in *Editis.*

a Φυλάττεσθαι

Esther ab Eunucho curata. Esth. 2.

vero, ſpadoni cuidam, qui ipſam curaret, tradita eſſet, ei abunde proviſum eſt; ut quæ magna odorum copia & pretioſis unguentis, quibus corporibus opus eſt, *quotidie* fuerit delibuta. Atque iſta illis, numero quadringentis, adhibita erant per ſex menſes. Quando autem illo tempore ſatis curatas exiſtimaret virgines, ipſaſque jam dignas eſſe quæ ad Regis lectum irent, unam ſingulis diebus ad Regem mittebat quæ cum eo conſueſceret. Ille vero, poſtquam cum ea rem habuerat, ſtatim *ipſam* ad eunuchum remittebat. Cæterum cum Eſther ad eum acceſſiſſet, ea delectatus, & puellæ amore captus, illam in juſtam uxorem ſibi accepit: nuptiaſque cum ea celebravit anno regni ſui ſeptimo, menſe duodecimo qui Adar dicitur. Porro nuncios, qui Angari appellantur, in gentes omnes dimiſit, feſtum nuptiale eis indicens: ille vero Perſas & Medos & gentium primores epulis adhibuit, etiam per integrum menſem, in nuptiarum honorem. Cum autem in regiam ingreſſa eſſet *uxor*, diadema ei impoſuit. Atque ita cum eo habitavit Eſther. nec gentem, unde ortum habuit, ei patefecit. At patruus ejus, ubi Babylone Suſa Perſidos migraverat, illic degebat, & quotidie in regia verſabatur, quærebatque quomodo ſe haberet puella. amabat enim eam quaſi filiam ſuam.

Rex Eſtherem ducit in matrimonium. Eſth. c. 2.

Lege cautum ne quis ad Regem Perſarum non vocatus accedat.

3. Jam vero lex lata erat à Rege, ne quis ſuorum ad ſe, cum in ſolio ſederet, non vocatus accederet. atque in hoc lictores adhibiti erant cum ſecuribus, ut ſi quis contra faceret pœna mulctaretur. Rex vero ipſe ſedebat virgam auream *manibus* tenens, quam, cum aliquem ſervare voluiſſet ex iis qui non vocati eum adierint, ei porrigebat: quique eam attigerat extra periculum erat. Et de his quidem ſatis nobis dictum eſt.

Mardochæus conjurationem in Regem detegit. Eſth. c. 2.

4. Aliquando autem poſt, cum Bagathous & Theodeſtes in eo eſſent ut inſidias Regi ſtruerent, Barnabazus alterius eunuchi ſervus, genere Judæus, iis intellectis, rem ad patruum uxoris Regis defert. At Mardochæus per Eſtherem Regi inſidiatores prodidit. Rex vero territus, *re quæſita* veritatem invenit. Et Eunuchos quidem cruci ſuffixit, Mardochæo vero, ut qui ſalutis ipſi auctor fuerat, tunc quidem nihil præſtitit: tantum nomen ejus à commentarienſibus in annales referri juſſit, ipſumque in regia manere, inter Regis habitum amicos maxime neceſſarios.

Amanes Amalecita Judæis infeſtus. Eſth. c. 3.

5. Tunc quidem moris erat ut Amanem, Amadathæ filium, genere Amalecitam, quoties ad Regem ingrederetur, ſummiſſe venerarentur tam Perſæ quam exteri, quod hunc ei honorem ab illis exhiberi Artaxerxes imperaſſet. Cum vero Mardochæus, propter ſapientiam & patriarum legum reverentiam, hominem

δοθεῖσα δὲ αὐτὴ τινὶ τῶν εὐνούχων [a] εἰς ἐπιμέλειαν, πάσης ἐτύγχανε προνοίας, ἀρωμάτων ἀφθονίᾳ καὶ πολυτελείᾳ τῶν ἀλειμμάτων, ὧν χρήζει τὰ σώματα, καταρδομένη. καὶ τούτων ἀπέλαβον ἐπὶ μῆνας ἕξ, τετρακόσιαι τὸν ἀριθμὸν οὖσαι. ὅτε δὲ ἐνόμιζεν ἀποχρώντως τῷ προειρημένῳ [b] χρόνῳ [c] τὴν ἐπιμέλειαν ἔχειν τὰς παρθένους, καὶ τοῦ βαδίζειν αὐτὰς ἐπὶ κοίτην βασιλέως ἀξίας ἤδη [d] γενέσθαι, καθ' ἑκάστην ἡμέραν [e] μίαν ἔπεμπε τῷ βασιλεῖ συνεσομένην. ὁ δὲ πλησιάζων εὐθὺς ἀπέπεμπε πρὸς τὸν εὐνοῦχον. ἀφικομένης δὲ τῆς [f] Ἐσθῆρος πρὸς αὐτὸν, ἡσθεὶς αὐτῇ, καὶ πεσὼν τῆς κόρης εἰς ἔρωτα, νομίμως αὐτὴν ἄγεται γυναῖκα· [g] καὶ γάμους αὐτῇ ποιεῖται τῷ δωδεκάτῳ μηνὶ [h] ἑβδόμου ἔτους τῆς αὐτοῦ βασιλείας, [i] Ἀδάρῳ καλουμένῳ. διέπεμψε δὲ τοὺς [k] ἀγγάρους λεγομένους εἰς πᾶν ἔθνος, ἑορτάζειν [l] αὐτοῖς τοὺς γάμους παραγγέλλων· αὐτὸς δὲ Πέρσας [m] καὶ τοὺς Μήδους καὶ τοὺς πρώτους τῶν ἐθνῶν εἱστία ἐπὶ μῆνα ὅλον ὑπὲρ τῶν γάμων αὐτοῦ. [n] εἰσελθούσης δὲ εἰς τὸ βασίλειον, περιτίθησιν αὐτῇ τὸ διάδημα. καὶ συνῴκησεν οὕτως Ἐσθὴρ, μὴ [o] ποιήσασα φανερὸν αὐτῷ τὸ ἔθνος, ἐξ οὗπερ εἴη τυγχάνουσα. μεταβὰς δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτῆς ἐκ τῆς Βαβυλῶνος εἰς [p] Σοῦσα τῆς Περσίδος, αὐτόθι διῆγεν, ἑκάστης ἡμέρας [q] πρὸς τοῖς βασιλείοις διατρίβων, καὶ πυνθανόμενος περὶ τῆς κόρης τίνα [r] διάγει τρόπον. ἔστεργε γὰρ αὐτὴν, ὡς αὐτοῦ θυγατέρα.

γʹ. [ſ] Ἔθηκε δὲ καὶ νόμον ὁ βασιλεὺς, ὥστε μηδένα τῶν [t] ἰδίων αὐτῷ προσιέναι μὴ κληθέντα, ὁπηνίκα ἐπὶ τοῦ θρόνου καθέζοιτο. [u] περιειστήκεσαν δὲ τὸν θρόνον αὐτοῦ πελέκεις ἔχοντες ἄνθρωποι, πρὸς τὸ κολάζειν τοὺς προσιόντας ἀκλήτους τῷ θρόνῳ. καθῆστο μέντοι λύγον χρυσέαν ἔχων αὐτὸς ὁ βασιλεὺς. ἣν, ὅταν τινὰ σώζειν ἤθελε τῶν ἀκλήτως προσιόντων, ἐξέτεινε πρὸς αὐτόν. ὁ δὲ, ἁπτόμενος αὐτῆς, ἀκίνδυνος ἦν. καὶ περὶ μὲν τούτων ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δʹ. Χρόνῳ δὲ ὕστερον ἐπιβουλευσάντων τῷ βασιλεῖ [x] Βαγαθώου καὶ [y] Θεοδέστου, [z] Βαρνάβαζος τῶν εὐνούχων οἰκέτης τοῦ ἑτέρου, τὸ γένος ὢν Ἰουδαῖος, συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, τῷ θείῳ κατεμήνυσε τῆς γυναικὸς τοῦ βασιλέως. Μαρδοχαῖος δὲ διὰ τῆς Ἐσθῆρος φανεροὺς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ τοὺς [a] ἐπιβουλεύοντας. ταραχθεὶς δὲ ὁ βασιλεὺς [b] τἀληθὲς ἐξεῦρε. καὶ τοὺς μὲν εὐνούχους ἀνεσταύρωσε, τῷ δὲ Μαρδοχαίῳ τότε μὲν οὐδὲν παρέσχεν ὡς αἰτίῳ τῆς σωτηρίας γεγονότι· μόνον δὲ αὐτοῦ [c] τὸ ὄνομα τοῖς τὰ ὑπομνήματα συγγραφομένοις ἐκέλευσε σημειώσασθαι, καὶ προσμένειν αὐτὸν τοῖς βασιλείοις, ὄντα φίλον ἀναγκαιότατον τῷ βασιλεῖ.

εʹ. [d] Ἀμάνην δὲ [e] Ἀμαδάθου μὲν υἱὸν, τὸ γένος δὲ Ἀμαληκίτην, εἰσιόντα πρὸς τὸν βασιλέα, προσεκύνουν οἵ τε ξένοι καὶ Πέρσαι, ταύτην αὐτῷ τὴν τιμὴν [f] παρ' αὐτῶν Ἀρταξέρξου κελεύοντος γενέσθαι. Μαρδοχαίου δὲ, διὰ σοφίαν καὶ τὸν οἴκοθεν αὐτοῦ νόμον, οὐ προσκυνοῦντος ἄνθρωπον,

---

a Φυλάττεσθαι εἰς ἐπιμέλειαν *Vat.* Verum ſuſpicor vocem φυλάττεσθαι, ad oram codicis appoſitam ἐξηγήσεως ἕνεκα, poſtea (ut fieri ſolet) in textum irrepſiſſe. b Illud χρόνῳ ex *Vat.* & *Vet. Interpr.* c Τῆς ἐπιμελείας *Hen.* & *Busb* d Γεγονέναι *Vat.* & *Hen.* e Sic *Vat.* & *Epiphan.* in *cæteris* deeſt μίαν. f *Al.* Ἐσθήρας. g Ita *Vat.* καὶ γάμους αὐτῆς ποιεῖται δωδ. *Hen.* & *Busb.* καὶ γάμους αὐτῆς ποιεῖ τῷ δωδ. in *Editis.* h Ἑβδόμῳ ἔτει *Vat.* & *Busb.* i Mallem Ἀδάρῳ aut Ἀδάρ. k Οὕτως ἐκάλουν οἱ Πέρσαι τοὺς βασιλέως ἀγγέλους. *Suid.* Videſis *Druſii* Obſervatt. l. 12. c. 19. & *Stanlejum* ad *Æſchyli* Perſas, v. 247. l Αὐτοῖς abeſt *Vat.* m Illa καὶ τοὺς Μήδους deſunt *Vat.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.* n Εἰσελθοῦσαν *Vat.* qui mox cum *Hen.* non agnoſcit αὐτῇ. o Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* ποιησάσης in *Editis.* Legi poteſt, καὶ συνῴκησεν οὕτως Ἐσθήρας (vel Ἐσθῆρι) μὴ ποιησάσῃ &c. p Ita *Busb* & *Vat.* prout ſupra aliquoties. in *Editis* hic loci Σούσαν. q Περὶ τὰ βασίλεια *Zonar.* r Διάγοι *Hen.* ſ Legem hanc à Dejoce primum latam oſtendit *Herodotus*, l. 1. c. 99. t Ἰουδαίων *Vat.* & *Hen.* Verum non ita *Epiphan.* *Aliique.* u *Al.* περιειστήκεισαν. x Γαβαθὼς *Hen.* Forſan Βαγαθῶος legendum. y Θεοδοσίτου *Vat.* An Θερίσου, aliorum eſto judicium. z Forſan Φαρνάβαζος. a Ita *Gen.* & *Vat.* ἐπιβουλεύοντας *Baſ.* & *Hen.* ἐπιβουλεύσαντας *Busb.* b Καὶ τἀληθὲς ἐξευρὼν, τοὺς μὲν *Hen.* & *Epiphan.* c Hac de re videſis *Briſſonium* in lib. 1. de *Regno Perſarum*, p. 93. d Ita *MSS.* Ἀμὰν in *Editis.* e Sic *Gen. Vat.* & *Vet. Interpr.* Ἀμαδάθου *Baſ.* & *Hen.* f Illa παρ' αὐτῶν ex *MSS.*

ἄνθρωπον, [a] παραφυλάξας ὁ Ἀμάνης, ἐπυνθάνετο πόθεν εἴη. μαθὼν δὲ αὐτὸν ὄντα Ἰουδαῖον, ἠγανάκτησε, καὶ [b] πρὸς ἑαυτὸν εἶπεν· ὡς οἱ μὲν ἐλεύθεροι Πέρσαι προσκυνοῦσιν αὐτὸν, [c] οὗτος δὲ δοῦλος ὢν οὐκ ἀξιοῖ τοῦτο ποιεῖν. καὶ [d] τιμωρῆσαι θελήσας τὸν Μαρδοχαῖον, αὐτὸν μὲν αἰτήσασθαι πρὸς κόλασιν παρὰ τοῦ βασιλέως μικρὸν ἡγήσατο, τὸ δὲ ἔθνος αὐτοῦ διέγνω πᾶν ἀφανίσαι· καὶ γὰρ φύσει τοῖς Ἰουδαίοις ἀπηχθάνετο, ὅτι καὶ τὸ γένος τῶν Ἀμαληκιτῶν, ἐξ ὧν ἦν αὐτὸς, ὑπ᾽ αὐτῶν διέφθαρτο. προσελθὼν οὖν τῷ βασιλεῖ κατηγόρει λέγων· "ἔθνος εἶναί τι πονηρὸν, διεσπάρθαι δὲ τοῦτο κατὰ τῆς ὑπ᾽ αὐτοῦ βασιλευομένης οἰκουμένης, ἄμικτον, ἀσύμφυλον, οὔτε θρησκείαν τὴν αὐτὴν τοῖς ἄλλοις ἔχον, οὔτε νόμοις χρώμενον ὁμοίοις, ἐχθρὸν δὲ καὶ τοῖς ἔθεσι καὶ τοῖς ἐπιτηδεύμασι τῷ σῷ λαῷ καὶ ἅπασιν ἀνθρώποις. τοῦτο τὸ ἔθνος, εἴ τινα θέλεις τοῖς ὑπηκόοις εὐεργεσίαν καταθέσθαι, κελεύσεις πρόρριζον [e] ἀπολέσθαι, μηδὲ τι αὐτοῦ λείψανον καταλιπεῖν, μήτε εἰς δουλείαν τινῶν φυλαχθέντων, μήτε αἰχμαλωσίαν." ἵνα μέντοι μὴ ζημιωθῇ τοὺς φόρους τοὺς παρ᾽ αὐτῶν γινομένους, ἐκ τῆς ἰδίας οὐσίας αὐτὸς ἐπηγγείλατο [f] μυριάδας δώσειν ταλάντων ἀργυρίου τέσσαρας, ὅπου ἂν κελεύσῃ. ταῦτα δὲ τὰ χρήματα παρέχειν ἡδέως ἔλεγεν, ἵν᾽ ἀπὸ τούτων εἰρηνευθῇ τῶν κακῶν ἡ βασιλεία.

ς'. Ταῦτα τοῦ Ἀμάνου ἀξιώσαντος, ὁ βασιλεὺς καὶ τὸ ἀργύριον αὐτῷ χαρίζεται καὶ τοὺς ἀνθρώπους, ὥστε ποιεῖν αὐτοὺς ὅ,τι βούλεται. τυχὼν δὲ ὧν ἐπεθύμει Ἀμάνης, παραχρῆμα πέμπει [g] διάταγμα ὡς τοῦ βασιλέως εἰς ἅπαντα τὰ ἔθνη, περιέχον τοῦτον τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας ἑπτὰ καὶ εἴκοσι καὶ ἑκατὸν σατραπιῶν ἄρχουσι, τάδε γράφει. Πολλῶν ἐθνῶν ἄρξας, καὶ πάσης ἧς ἐβουλήθην κρατήσας οἰκουμένης, καὶ μηδὲν ὑπὸ τῆς ἐξουσίας ὑπερήφανον μηδὲ σκαιὸν εἰς τοὺς ἀρχομένους ἀναγκασθεὶς ἁμαρτεῖν, ἀλλ᾽ ἐπιεικῆ καὶ πρᾶον ἐμαυτὸν παρασχὼν, καὶ προνοησάμενος [h] εἰρήνης καὶ εὐνομίας αὐτοῖς, ἐζήτουν πῶς εἰς ἅπαντα τούτων [i] ἀπολαύειν αὐτοῖς γένοιτο, τοῦ δὲ διὰ σωφροσύνην καὶ δικαιοσύνην παρ᾽ ἐμοὶ τὴν πρώτην μοῖραν δόξης καὶ τιμῆς ἔχοντος, καὶ μετ᾽ ἐμὲ δευτέρου διὰ πίστιν καὶ βεβαίαν εὔνοιαν, Ἀμάνου, [k] κηδεμονικῶς ὑποδείξαντός μοι παντάπασιν ἀνθρώποις ἀναμεμίχθαι δυσμενὲς ἔθνος, καὶ τοῖς νόμοις ἀλλόκοτον, καὶ τοῖς βασιλεῦσιν ἀνυπότακτον, καὶ παρηλλαγμένον [l] τοῖς ἔθεσι, καὶ τὴν μοναρχίαν μισοῦν, καὶ δύσνουν τοῖς ἡμετέροις πράγμασι· κελεύω τοὺς δηλουμένους ὑπὸ τοῦ [m] δευτέρου μου πατρὸς Ἀμάνου, πάντας

non adoraret, Amanes, hoc obſervato, percontatus eſt undenam *ille* eſſet. Ubi autem didicit Judæum eſſe, indignatus eſt, ſibique dixit, ſe quidem à Perſis ingenuis adorari, illum vero utpote ſervum hoc facere dedignari. Cumque voluiſſet pœnas de Mardochæo ſumere, parum quidem eſſe ratus eſt ipſum ad ſupplicium depoſcere, illius vero ex gente univerſos delere ſecum ſtatuit: etenim à natalibus erat Judæis infenſus, quia genus Amalecitarum, ex quibus ortus erat, ab iis perditum fuerat. Rege itaque adito accuſationem inſtituit, dicens; "gentem eſſe quandam malignam, eamque per univerſas illius imperii regiones diſperſam, ſegregem, inſociabilem, neque religionem cum aliis communem habentem, neque paribus utentem legibus, ſed & moribus & inſtitutis pugnantem cum tuo populo, cæteriſque hominibus. Hanc gentem, ſi quid beneficii & gratiæ ſubditis tuis vis conferre, jube radicitus exſtirpari, ita ut nullæ ejus reliquiæ ſupereſſent, nemine quidem aut ad ſervitutem aut ad captivitatem ſervato". Verum, ne quid damni *Rex* patiatur, mulctatus illorum tributis, ipſe de ſuis bonis quadraginta argenti talentorum millia ſe daturum pollicitus eſt, ubicunque præceperit. Atque hanc ſummam libenter ſe largiturum eſſe dicebat, ut regnum *ejus* ab iſta peſte & pernicie liberatum pacem agitaret.

Amanes à Rege poſtulat ut Judæi perdantur. Eſth. 3.

6. Poſtquam iſta Amanes petiiſſet, Rex ei & argentum donavit & homines, ut de illis pro arbitratu ſuo ſtatueret. Amanes autem, voti compos, ſtatim edictum nomine Regis ad omnes nationes mittit, in hanc ſententiam. "Rex magnus Artaxerxes centum & viginti ſeptem ſatrapis, ab India ad Æthiopiam, hæc ſcribit. Cum multarum gentium dominatum, & totius orbis quam late volui imperium conſequutus fuerim, nihilque ſuperbum aut ſævum in ſubditos neceſſitate coactus admiſerim, ſed mitius & cum lenitate agendo, curandoque ut pace juſtiſque legibus fruantur, illis conſuluerim, ſtuduerimque quo modo in omne ævum hæc firma illis maneant & perpetua; Amanes autem, qui propter prudentiam & juſtitiam à me præ cæteris decus & honorem adeptus eſt, & ob fidem conſtantemque benevolentiam proximum mihi locum obtinet, me pro ſumma ſua cura ſubmonuerit, omnibus per orbem hominibus permixtam eſſe gentem infenſam omnibus, & averſam à legibus, & regum imperia detrectantem, & moribus *à cæteris* diſſentientem, ſummoque monarchiam odio habere, & maligno in res noſtras animo eſſe: *jubeo ac* edico, ut qui vobis ſignificati fuerint ab Amane, altero meo patre, eos omnes "cum

Edictum ad Judaïci nominis excidium ſcriptum. Eſth. 3.

---

a Φυλάξας *Vat.* b Ita *Vat.* & ut puto *Epiph.* πρὸς αὐτὸν in *cæteris.* c Ὁ δὲ *Hen.* d Τιμωρήσασθαι *Hen.* & *Vat.* e Ita *MSS.* & *Zonar.* ἀπολέσαι in *Editis.* f Ἀργυρίου τάλαντα μύρια *Eſth.* c. 3. v. 9. g Διατάγματα *Hen.* ut & *Epiphan.* qui mox etiam περιέχοντα legiſſe videtur. nam vertit, *præcepta hunc modum continentia.* h Εἰρήνην καὶ εὐνομίαν *Hen.* i Ita cum *Hen. Vat.* & *Vet Interpr.* ἀπολαύσειν in *Editis Aliiſque.* utraque lectio ferri poteſt. k Sic in *Gall.* & *Hen.* qui ad hunc modum legit. κηδεμονικῶς ἁπάντων ὑποδείξαντός μοι πᾶσιν &c. in *cæteris* κηδαιμονικῶς. Vocem κηδεμονικῶς non agnoſcit *Epiphan.* qui, lectionem à noſtra diverſam ſequutus, in hunc modum ſe habet, *unus qui ſapientia ac fide cæteros præcellebat, Aman nomine, indicavit mihi in toto orbe terrarum populum eſſe diſperſum, qui non noſtris uteretur legibus, & contra omnium gentium faciens conſuetudinem, regum juſſa contemneret, & univerſarum concordiam nationum ſua diſſenſione violarit. Quod cum didiciſſemus, videntes unam gentem rebellem adverſus omne genus hominum perverſis uti legibus, noſtriſque juſſionibus contraire, & turbare ſubjectarum nobis provinciarum pacem atque concordiam, juſſimus, ut quoſcunque Aman, qui omnibus provinciis præpoſitus eſt, & ſecundus meus eſt pater, monſtraverat, cum conjugibus* &c. Confer etiam *Eſth.* c. 3. v. 13. &c. l Ita *Hen.* & *Vat.* καὶ τοῖς ἔθεσι in *Editis.* m Eadem phraſis occurrit in *Eſth.* c. 3. v. 17. & in *Pſeudo-Eſth.* c. 16. v. 11.

"cum uxoribus & liberis perdatis, nemini "omnino parcentes, neque misericordiæ plus "quam mandatis *nostris* tribuentes, contra edi- "cta faciatis. atque hoc fieri volo decimo "tertio die duodecimi mensis instantis anni, "ut nostri undique inimici uno die deleti vi- "tam nobis in posterum quietam tranquil- "lamque præstent." Hoc mandato in urbes & regiones perlato, omnes in Judæorum exitium & universum interitum die constituta parati erant. Atque in hoc properatum etiam Susis. Interea quidem Rex & Amanes epulis accumbebant & compotationibus: urbs vero anxia erat & perturbata.

Mardochæus cæterique Judæi, lugent Esth. 4.

7. Mardochæus autem, ubi cognoverat quid actum esset, vestes discerpsit, & centonem indutus, & pulvere conspersus, per urbem ibat, clamitans, interfici gentem quæ nemini fecit injuriam. Atque hoc vociferans usque ad regiam veniebat, & ibi *demum* constitit. non enim illi ejusmodi vestitu eam ingredi licebat. Idem & omnes fecerunt Judæi per civitates, quibus hac de re literæ promulgatæ erant, lugentes & ob denunciatam sibi cladem lamentantes. Postquam vero Reginæ quidam nunciaverant, Mardochæum in tam miserabili habitu stare pro foribus regiæ: ex hac re auditâ consternata, mittebat qui ei vestimenta mutarent. Cum autem recusaret centonem exuere, quod nondum cessasset malum istud, quo ad illum sumendum adactus est, eunuchum Achratheum (nam & is tum forte illi aderat) ad se vocatum misit ad Mardochæum, ut disceret quidnam triste ei accidisset, quod luctui indulgeret, atque habitum istum, quem induerat, ne ipsa quidem rogante deponeret. Tum Mardochæus eunucho *rei* causam exposuit, & edictum contra Judæos in omnes provincias Regi subditas missum, summamque pecuniæ, quam pollicitus à Rege impetraverat Amanes, ut *Judæorum* gens perderetur. Cumque ei decreti, Susis ad *evertendos Judæos* propositi, exemplar dedisset Estheri perferendum, jubebat ut nunciaret ei Regem pro illis suppliciter orandum esse, nec infra se ducendum humilem pro gentis suæ incolumitate habitum sumere, quo deprecatura sit à Judæis interitus periculum. Amanem enim, Regi dignitate proximum, Judæos accusando fecisse, ut rex vehementer illis irasceretur & succenseret. Quamprimum ista rescivit, rursus ad Mardochæum mittit, dicens, se à Rege *hoc jam triduo* non esse accersitam, & *pro certo* occidere quisquis ad eum non vocatus accesserit, nisi Rex ei, quem vult servari, virgam auream porrexerit. Cui enim hoc fecerit Rex, licet ad eum ingressus fuerit non vocatus, is non solum non moritur, sed venia impetrata incolumitate donatur. Mardochæus autem, cum eunuchus hæc verba ab Esthere ad eum retulisset, jussit ei renunciari, non eam oportere suam *solicite* adeo respicere salutem, sed gentis

Esther ex Mardochæo sciscitatur quæ lugendi causa sit. Esth. 4.

Mardochæus urget Estherem ut Judæorum patrocinium susciperet.

"σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [a] ἀπολέσαι, μηδεμίαν φειδὼ ποιησαμένους, μηδ' ἐλέῳ πλέον ἢ τοῖς ἐπεσταλμένοις πεισθέντας, παρακοῦσαι [b] τῶν γραμμάτων. καὶ τοῦτο γενέσθαι βούλομαι "τῇ τετάρτῃ καὶ δεκάτῃ τοῦ [c] δωδεκάτου μηνὸς τοῦ ἐνεστῶτος "ἔτους, ὅπως οἱ πανταχόθεν ἡμῖν πολέμιοι, μιᾷ ἡμέρᾳ διαφθαρέντες, τοῦ λοιποῦ μετ' εἰρήνης ἡμῖν τὸν βίον διάγειν παρέχωσι." τούτου κομισθέντος τοῦ προστάγματος εἰς τὰς πόλεις καὶ τὴν χώραν, ἕτοιμοι πάντες, ἐπὶ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπώλειαν [d] καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν, εἰς τὴν προειρημένην ἡμέραν ἐγίνοντο. ἐσπεύδετο δὲ τοῦτο καὶ ἐν [e] τῇ Σούσῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς καὶ ὁ Ἀμάνης πρὸς εὐωχίαις καὶ πότοις ἦσαν· ἐν ταραχῇ δ' ἦν ἡ πόλις.

ζ. Ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μαθὼν τὸ [f] γινόμενον, περιρρηξάμενος τὴν ἐσθῆτα, καὶ σάκκον [g] ἐνδυσάμενος, καὶ καταχεάμενος σποδίαν, διὰ τῆς πόλεως ἐφέρετο, βοῶν, ὅτι [h] μηδὲν ἀδικῆσαν ἔθνος ἀναιρεῖται. καὶ τοῦτο λέγων ἕως τῶν βασιλείων ἦλθεν, καὶ πρὸς αὐτοῖς ἔστη. οὐ γὰρ ἐξῆν εἰσελθεῖν αὐτῷ τοιοῦτον περικειμένῳ σχῆμα. τὸ δ' αὐτὸ καὶ πάντες ἐποίησαν [i] οἱ ἐν ταῖς πόλεσιν Ἰουδαῖοι, ἐν αἷς τὰ περὶ τούτων προετέθη γράμματα, θρηνοῦντες καὶ τὰς κατηγγελμένας αὐτοῖς συμφορὰς ὀδυρόμενοι. ὡς δ' ἀπήγγειλάν τινες τῇ βασιλίσσῃ τὸν Μαρδοχαῖον ἐν οὕτως οἰκτρῷ σχήματι [k] περὶ τῆς αὐλῆς ἑστῶτα, ταραχθεῖσα πρὸς τὴν ἀκοήν, [l] ἐξέπεμπε τοὺς [m] μεταμφιέσοντας αὐτόν. οὐ πεισθέντος δ' ἀποδύσασθαι τὸν σάκκον, οὐ γὰρ ἐφ' ᾧ τοῦτον ἀναγκασθείη λαβεῖν δεινῷ πεπαῦσθαι τοῦτο, προσκαλεσαμένη τὸν εὐνοῦχον [n] Ἀχράθεον, καὶ γὰρ [o] ἐτύγχανεν αὐτῇ παρών, [p] ἀπέστειλε πρὸς Μαρδοχαῖον, γνωσομένη τίνος συμβεβηκότος αὐτῷ σκυθρωποῦ πενθεῖ, καὶ τὸ σχῆμα τοῦτο περικείμενος οὐδ' αὐτῆς παρακαλούσης ἀπέθετο. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, ἐπέδειξε τῷ εὐνούχῳ τὴν αἰτίαν, τό, τε γράμμα τὸ κατὰ τῶν Ἰουδαίων εἰς ἅπασαν τὴν ὑπὸ τῷ βασιλεῖ χώραν διαπεμφθέν, καὶ τὴν [q] τῶν χρημάτων ὑπόσχεσιν, ᾗ τὴν ἀπώλειαν τοῦ ἔθνους [r] ὠνήσατο παρὰ τοῦ βασιλέως Ἀμάνης. δοὺς δὲ αὐτῷ καὶ τὸ ἀντίγραφον τῶν ἐν Σούσοις προτεθέντων κομίσαι τῇ Ἐσθήρει, καὶ περὶ τούτων δεηθῆναι τοῦ βασιλέως ἐνετέλλετο, καὶ σωτηρίας ἕνεκα τοῦ ἔθνους μὴ ἀδοξῆσαι λαβεῖν σχῆμα ταπεινόν, ᾧ παραιτήσεται τοὺς Ἰουδαίους κινδυνεύοντας ἀπολέσθαι. τὸν γὰρ τὴν δευτέραν ἔχοντα τῷ βασιλεῖ τιμὴν Ἀμάνην, κατηγορήσαντα τῶν Ἰουδαίων, παροξυγκέναι κατ' αὐτῶν τὸν βασιλέα. ταῦτα γνοῦσα, [s] πέμπει πάλιν πρὸς Μαρδοχαῖον δηλοῦσα, [t] ὅτι μήτε κληθείη πρὸς τοῦ βασιλέως, [u] καὶ ὁ εἰσερχόμενος πρὸς αὐτὸν ἄκλητος ἀποθνήσκει, πλὴν εἰ μή τινα σώζειν βουλόμενος προτείνειεν τὴν χρυσέαν ῥάβδον. ᾧ γὰρ ἂν τοῦτο ποιήσειεν ὁ βασιλεύς, [x] ἀκλήτῳ πρὸς αὐτὸν εἰσελθόντι, οὗτος οὐκ ἀποθνήσκει μόνος, ἀλλὰ συγγνώμης τυχὼν σώζεται. Μαρδοχαῖος δέ, τούτους κομίσαντος αὐτῷ τοῦ εὐνούχου παρὰ τῆς Ἐσθῆρος τοὺς λόγους, ἀπαγγέλλειν ἐκέλευσεν αὐτῇ, μὴ τὴν ἰδίαν οὕτω σκοπεῖν σωτηρίαν, ἀλλὰ τὴν

---

[a] Ἀπολέσαι Busb. & Vat. [b] Τῶν γεγραμμένων Hen. & Vat. [c] Τοῦ δεκάτου Hen. καὶ Vat. perperam, ut constat ex Esth. c.3.v.17. [d] Illa καὶ παντελῆ ἐξολόθρευσιν desunt Hen. nec legisse videtur Epiphan. [e] Mallem ἐν τοῖς Σούσοις, ut supra aliquoties. [f] Γενόμενον Busb. [g] Ἐνδὺς Hen. & Busb. [h] Αἴρεται ἔθνος μηδὲν ἠδικηκὸς LXXII. [i] Illud οἱ è Cod Hen. [k] Πρὸς τῇ αὐλῇ Hen. [l] Ita Hen. & Vat. ἐξέπεμψε in cæteris. [m] Μεταμφιάσοντας Gall. Vat. & Busb. [n] Ἀχραθαῖον LXXII. [o] Ἔτυχεν Hen. & Vat. [p] Ἀπέστειλε Μαρδοχαίῳ Vat. [q] Illud τῶν ex MSS. [r] Ὠνεῖτο Hen. Gall. & Busb. ἠπεῖτο Vat. [s] Ἀποπέμπει Vat. [t] Ὅτι μὴ μετακληθείη Hen. [u] Καὶ ὁ παρ' αὐτῶν [ἴσ. πρὸς αὐτὸν] εἰσελθὼν ἄκλητος Hen. & Busb. [x] Ἀκλήτῳ προσελθόντι Vat.

κοινὴν τοῦ ἔθνους. εἰ γὰρ [a] ἀμελήσειε τούτου νῦν, ἔσεσθαι μὲν αὐτῷ βοήθειαν παρὰ τοῦ Θεοῦ πάντως· αὐτὴν δὲ καὶ τὸν πατρῷον οἶκον αὐτῆς ὑπὸ τῶν ὀλιγωρηθέντων διαφθαρήσεσθαι. ἡ δὲ Ἐσθὴρ [b] ἐπέστειλε μὲν τῷ Μαρδοχαίῳ, τὸν αὐτὸν πέμψασα διάκονον, εἰς [c] Σοῦσα [d] πορευθέντι, τοὺς ἐκεῖ Ἰουδαίους εἰς ἐκκλησίαν συναγαγεῖν, καὶ νηστεῦσαι πάντων ἀποσχομένους ὑπὲρ αὐτῆς ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας· τὸ δ' αὐτὸ [e] ποιήσασαν μετὰ τῶν θεραπαινίδων, τότε προσελεύσεσθαι τῷ βασιλεῖ παρὰ τὸν νόμον ὑπισχνεῖτο, κἂν ἀποθανεῖν δέῃ τοῦτο ὑπομένειν.

η'. Καὶ Μαρδοχαῖος μὲν κατὰ τὰς τῆς Ἐσθῆρος ἐντολάς, τόν τε λαὸν ἐποίησε νηστεῦσαι, [f] καὶ τὸν Θεὸν σὺν αὐτοῖς ἱκέτευσε, μηδὲ νῦν ὑπεριδεῖν αὐτοῦ τὸ ἔθνος ἀπολλύμενον, ἀλλ' ὡς καὶ πρότερον αὐτοῦ πολλάκις προενόησε καὶ [g] ἁμαρτόντι συνέγνω, καὶ νῦν αὐτὸ ῥύσασθαι τῆς κατηγγελμένης ἀπωλείας. οὐδὲ γὰρ [h] ἁμαρτόν τι [i] κινδυνεύει ἀκλεῶς ἀποθανεῖν, [k] ἀλλ' αὐτὸν εἶναι τὴν αἰτίαν τῆς Ἀμάνου ὀργῆς, ὅτι μὴ προσεκύνησα, μηδ' ἣν σοί, δέσποτα, φησί, τιμὴν παρεῖχον, ταύτην ἐκείνῳ παρασχεῖν [l] ὑπέμεινα, ὀργισθεὶς ταῦτα κατὰ τῶν μὴ παραβαινόντων [m] τοὺς σοὺς νόμους ἐμηχανήσατο. τὰς δ' αὐτὰς ἠφίει καὶ τὸ πλῆθος φωνάς, παρακαλοῦν [n] προνοῆσαι τὸν Θεὸν τῆς σωτηρίας αὐτῶν, καὶ τοὺς ἐν ἁπάσῃ γῇ Ἰσραηλίτας ἐξελέσθαι τῆς μελλούσης συμφορᾶς. καὶ γὰρ πρὸ ὀφθαλμῶν αὐτὴν εἶχον, ἤδη καὶ προσεδόκων. [o] καὶ Ἐσθὴρ δὲ ἱκέτευε τὸν Θεὸν τῷ πατρῴῳ νόμῳ, ῥίψασα κατὰ τῆς γῆς ἑαυτήν, καὶ πενθικὴν ἐσθῆτα περιθεμένη, [p] καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσι ἀποταξαμένη τρισὶν ἡμέραις, ᾔτει τὸν Θεὸν ἐλεηθῆναι μὲν αὐτήν, [q] δόξαι δ' ὀφθεῖσαν τῷ βασιλεῖ πιθανὴν μὲν τοὺς λόγους παρακαλοῦσαν, τὸ δὲ εἶδος εὐπρεπεστέραν [r] τῆς προτέρας οὖσαν, ἵνα ἀμφοτέροις καὶ πρὸς τὴν παραίτησιν τῆς ὀργῆς, εἴ τι [ſ] παροξυνθείη πρὸς αὐτὴν ὁ βασιλεύς, χρήσαιτο, καὶ πρὸς τὴν συνηγορίαν τῶν ὁμοεθνῶν, ἐν τοῖς ἐσχάτοις σαλευόντων, μῖσός τε γενέσθαι τῷ βασιλεῖ πρὸς τοὺς ἐχθροὺς τῶν Ἰουδαίων, καὶ [t] τὴν ἀπώλειαν αὐτοῖς τὴν μέλλουσαν, ἐὰν ὀλιγωρηθῶσιν ὑπ' αὐτοῦ, κατασκευάσαντας.

θ'. Ταῦτα ἱκετεύουσα τὸν Θεὸν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας, ἀποδύεται μὲν τὴν ἐσθῆτα ἐκείνην, καὶ τὸ σχῆμα μεταβάλλει, κοσμησαμένη δ' ὡς ἐχρῆν τὴν βασίλισσαν, σὺν δυσὶ θεραπαίναις, ὧν ἡ μὲν ἐπερειδομένην αὐτὴν κούφως ἔφερεν, ἡ δὲ ἑπομένη τὸ βαθὺ τοῦ ἐνδύματος καὶ μέχρι τῆς γῆς κεχυμένον ἄκροις ἀπῃώρει τοῖς δακτύλοις, ἧκει πρὸς τὸν βασιλέα, μεστὴ μὲν τὸ πρόσωπον ἐρυθήματος, προσηνὲς δὲ καὶ σεμνὸν ἐπικειμένη τὸ κάλλος. εἰσῄει δὲ πρὸς αὐτὸν μετὰ δέους. ὡς δὲ κατὰ πρόσωπον αὐτοῦ, καθεζομένου ἐπὶ τοῦ θρόνου, γίνεται, τὸν βασιλικὸν περικειμένου κόσμον, ὃς ἦν ἐκ ποικίλης μὲν ἐσθῆτος, χρυσοῦ δὲ καὶ λίθου πολυτελοῦς, φο-

univerſæ rationem habere. nunc enim ſi hoc facere negligat, Deum quidem omnino ei laturum auxilium, ipſam vero domumque patriam perditum iri ab illis quos contempſerat. Tum Eſther, eodem miniſtro remiſſo, Mardochæo mandavit, ut Suſa profectus Judæos omnes, qui illic adſint, in concionem advocaret, qui pro ipſa jejunent, triduo omni cibo atque potione abſtinentes; ſe vero, ubi idem cum ſuis ancillis fecerit, tunc regem *etiam* contra legem adituram eſſe pollicebatur, & ſi perire neceſſe habeat hoc ipſum non recuſare.

Eſther Judæorum cauſam agere promittit. Eſth. 4.

Mardochæus Deum Judæis precatur propitium. Eſth. 4.

8. Et quidem Mardochæus, prout Eſther juſſerat, & auctor erat ut populus jejunium ageret, unaque cum illis ſupplex Deum precatus eſt, ne gentem ſuam in extremum periculum adductam nunc deſpiceret; ſed, quemadmodum antea ipſius ſaluti ſæpe proſpexerat, vitiiſque & peccatis ejus ignoverat, ita nunc à denunciato liberaret interitu. non enim ſua culpa accidiſſe ut vitæ per dedecus amittendæ diſcrimen adeat: ſed ipſummet in cauſa eſſe cur Amanes adeo ira excandeſcat. Quod *illum* non adoravi, & eundem, inquit, quem tibi, Domine, præſtare ſolebam, honorem ei habere non ſuſtinui, iratus iſta illis machinatus eſt, qui nihil contra leges tuas faciunt. Populus etiam vocem eandem mittebat, Deum orans atque obſecrans ut illorum ſaluti conſuleret & provideret, omneſque per terrarum orbem Iſraëlitas à calamitate futura eripere dignaretur. nam & eis ob oculos jam verſabatur, & *diem ex die* exſpectabant. Eſther quoque Deo ſupplicabat more patrio humi in faciem proſtrata, & veſte lugubri amicta; ac per triduum à cibo abſtinens & potu & *omnibus* deliciis, Deum rogabat ut ſortis quidem ipſius miſereretur, ubi vero Regis in conſpectum venerit, facunda videretur ſupplicantis oratio, & ſpeciem præ ſe ferret pulchriorem quam uſquam antea & venuſtiorem; ut ad Regis iram, ſi forte in eam exardeſcat, mitigandam utriſque uteretur, & in præſidium popularium ſuorum extremo in periculo verſantium; Regiſque animum concitaret in odium illorum, qui in Judæos exercent inimicitias, illiſque exitium, ſi à Rege deſpectui habeantur, *brevi* occurſurum pararunt.

Eſther Regem aditura Deum orat, ut, ſuorum miſertus, Regis animum flectat. Eſth. 4.

Eſther regem adit, pro Judæis interceſſura. Eſth. 5.

9. Cum iſta per triduum ſupplex petiiſſet à Deo, veſtem lugubrem exuit, habitumq; mutat; ac deinde reginæ more culta & ornata, cum duabus ancillis, quarum altera ipſam leviter inclinatam ferebat, altera inſequebatur & veſtem promiſſam & humi fuſam ſummis digitis attollebat, Regem adiit rubore genas ſuffuſa, formæque venuſtate decora quæ cum dignitate erat conjuncta. ad ipſum vero ingrediebatur metu anxia *& ſolicita*. Cum autem in aſpectum ejus veniret, in ſolio ſedentis, ſtolis amicti regiis, ex veſte variis colotibus intertexta, auro gemmiſque diſtincta, atque ob iſta, ut

---

[a] Ita *MSS.* ἀμελείσειε τοῦτο perperam in *Editis* [b] Sic *Baſ.* & *Hen.* ἐπίστειλε in *reliquis.* [c] Σοῦσιν *Hen.* [d] Eo modo *MSS.* προσελθέντι in *Editis.* [e] Ποιήσουσα *Busb.* ποιησαμένη *Vat.* [f] Καὶ τὸν Θεὸν αὐτὸν ἱκέτευσε μηδὲν ὑπεριδεῖν αὐτοῦ *Vat.* [g] Ἁμαρτόντα *Hen.* *à manu ſecunda.* [h] Male in *Gen.* *Aliiſque* ἁμαρτὼν τι. [i] Κινδυνεύειν *Hen.* & *Vat.* [k] Ἀλλ' αὐτὸν γὰρ εἶναι *Hen.* ἀλλ' αὐτὸν γὰρ εἰδέναι τὴν αἰτίαν *Vat.* quo modo & *Epiphan.* qui vertit, *cum & ipſe dominus noſſet cauſam furoris Aman* &c. Quæ lectio præferenda ſit, aliorum eſto judicium. [l] Ὑπέμενον *Hen.* & *Vat.* [m] Τοὺς νόμους σου *Hen.* [n] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* προνοῆσαί τι τὸν Θεὸν in *Editis.* [o] Ἱκέτευε δὲ καὶ ἡ Ἐσθῆρα *Hen.* & *Vat.* [p] Illa καὶ τροφῇ καὶ ποτῷ καὶ τοῖς ἡδέσιν ἀποταξαμένη deſunt in utroque Cod. *Vat.* τροφῇ καὶ ποτῷ τοῖς ἡδέσι legit *Grotius* ad *Eſth.* c. 4. v. 16. [q] Ita *Hen.* *Busb.* & *Epiphan.* δεῖξαι in *Editis* *Aliiſque.* [r] Τῆς [illegible] *Hen.* [ſ] Ita *MSS.* παροξυνθήσει in *Editis.* [t] Illud τὴν ex *MSS.*

Eſther benigne à Rege excipitur. Eſth. 5.

Regem & Amanem ad convivium invitat. Eſth. 5.

ut videre ſibi viſa eſt, terribilioris; cumque & ipſe eam torvius intueretur, vultuque ira accenſo, ſtatim viribus ex metu deſtituitur, illiſque qui ad latus erant incubuit exanimata. Rex autem, Dei ut arbitror voluntate, animum mutavit, & conjugi metuens ne quid gravius ex conſternatione pateretur, è ſolio deſiluit, eamq; ulnis exceptam refocillabat & complexu & blando alloquio, jubendoque bono eſſe animo, nullaque mali triſtioris ſuſpicione teneri, quod ad eum non vocata acceſſerit. nam legem iſtam ſubditis eſſe latam, ipſi vero, cui commune cum illo imperium eſt, omnino licere *hoc facere*. Hæc loquutus ſceptrum in manus ei tradidit, & virgam ejus cervici admovit legis ergo, ut eam *omni* metu ſolveret. Illa vero, cum iſtis adhibitis ſe collegiſſet, "Domine, inquit, eloqui haud facile poſſum, quid mihi derepente acciderit. ut enim te videbam, magnum & pulchrum & verendum, continuo abſcedebat ſpiritus animique deliquium patiebar." Cum autem illa ægre hæc *verba* languida & debili voce protuliſſet, tum Rex dolore angi & turbari cœpit, & Eſtherem confirmare ut animum reſumeret & meliora exſpectaret, perſuaſumque haberet, ſe vel regni dimidium, ſi iſtud poſceret, ei conceſſurum eſſe. Eſther vero petiit, ut una cum Amane amico ad ſe comeſſatum veniret, nam ipſam convivium paraſſe dicebat. Quod cum annuiſſet, & *ambo* adeſſent, inter pocula *Rex* juſſit Eſtherem ei proponere quid fieri vellet: nihil enim non impetraturam, etiamſi regni partem ſibi dari poſtulaverit. At illa in craſtinum differre volebat quod in animo habuerit ei dicere, ſi modo cum Amane rediret ad convivium.

Amanis hac ex re lætitiam in indignationem vertit Mardochæus.

Amanes Mardochæo crucem uxoris ſuaſu parat. Eſth. 5.

10. Rege vero *ſe adfore* pollicito, Amanes lætus admodum egreſſus eſt, quod ſolus dignus ſit habitus qui cum Rege ab Eſthere convivio exciperetur, quodque nemo alius tantum honorem à regibus fuerit aſſequutus. Cum autem pro foribus regiæ vidiſſet Mardochæum, de eo vehementer indignatus eſt: nam ipſi, in conſpectum ejus venienti, nullum honorem exhibuit. cumque domum reverteretur, Zarazam & amicos *ſuos* accerſit. Illis, ubi aderant, narravit, quanto eſſet in honore cum apud Regem tum apud Reginam: ut ſcilicet & ea die ſolus cum Rege ab ea vocatus eſſet ad convivium, & in craſtinum etiam invitaretur. ac præterea dicebat, ſibi diſplicere, quod viderit Mardochæum Judæum pro foribus regiæ. Ubi autem Zaraza uxor ei ſuggeſſerat, ut juberet lignum excidi quinquaginta cubitorum, & mane à Rege contenderet ut in crucem tollatur Mardochæus: conſilio laudato, domeſticis mandavit ut lignum pararent, & in atrio erigerent ad Mardochæi ſupplicium. Et hoc quidem paratum eſt. Deus autem ſpem Amanis improbe conceptam irridebat: cumque rerum noſſet eventus, gaudebat eo quod eventurum erat. Regi enim illa nocte ſomnum adimit. Ille vero, nolens vigilias ni-

βερώτερον καὶ δι' αὐτὰ μᾶλλον θεασαμένη, καί τι κἀκείνου προσιδόντος αὐτὴν ἀπηνέστερον, καὶ [a] διακεκαυμένῳ ὑπὸ τῆς ὀργῆς τῷ προσώπῳ, πάρεσις εὐθὺς αὐτὴν ὑπὸ δέους λαμβάνει· [b] καὶ τοῖς παρὰ πλευρὰν οὖσιν ἀχανὴς ἐπέπεσεν, ὁ δὲ βασιλεὺς, κατὰ βούλησιν οἶμαι τοῦ Θεοῦ, τὴν διάνοιαν μετέβαλε, καὶ δείσας περὶ τῆς γυναικὸς, μὴ καὶ πάθη τι τῶν χειρόνων ὑπὸ τοῦ φόβου, ἀνεπήδησεν [c] ἀπὸ τοῦ θρόνου, καὶ ταῖς ἀγκάλαις αὐτὴν [d] ὑπολαβὼν ἀνεκτᾶτο, κατασπαζόμενός τε καὶ προσομιλῶν ἡδέως, καὶ θαῤῥεῖν παρακαλῶν, καὶ μηδὲν [e] ὑποπτεύειν σκυθρωπὸν, ὅτι πρὸς αὐτὸν ἄκλητος ἔλθοι. τὸν γὰρ νόμον τοῦτον πρὸς τοὺς ὑπηκόους κεῖσθαι· τὴν δὲ, ὁμοίως αὐτῷ βασιλεύουσαν, πᾶσαν ἔχειν ἄδειαν. Ταῦτα λέγων, τὸ σκῆπτρον αὐτῆς ἐνετίθει τῇ χειρὶ, καὶ τὴν ῥάβδον ἐξέτεινεν ἐπὶ τὸν αὐχένα αὐτῆς διὰ τὸν νόμον, εὐλαβείας αὐτὴν ἀπολύων. ἡ δ' ὑπὸ τούτων ἀναζωπυρήσασα, "δέσποτα, εἶπεν, οὐκ ἔχω σοι τὸ αἰφνίδιον τοῦ συμβεβηκότος μοι ῥᾳδίως εἰπεῖν. ὡς γὰρ εἶδόν σε, μέγαν καὶ καλὸν καὶ φοβερὸν, εὐθὺς [f] ὑπεχώρει μου τὸ πνεῦμα, καὶ κατελειπόμην ὑπὸ τῆς ψυχῆς". μόλις δ' αὐτῆς καὶ ταῦτα φθεγγομένης, καὶ μετὰ ἀσθενείας, αὐτόν τε ἀγωνία καὶ ταραχὴ κατελάμβανε, καὶ τὴν Ἐσθῆρα εὐψυχεῖν καὶ τὰ κρείττω προσδοκᾶν παρεθάῤῥυνεν, ὡς αὐτοῦ καὶ τὰ ἡμίση τῆς βασιλείας εἰ δέοιτο τούτων παραχωρήσοντος αὐτῇ. ἡ δὲ Ἐσθὴρ ἐπὶ ἑστίασιν αὐτὸν μετὰ Ἀμάνου τοῦ φίλου [g] πρὸς αὐτὴν ἐλθεῖν ἠξίωσε. παρεσκευακέναι γὰρ αὐτὴν δεῖπνον ἔλεγεν. ὡς δὲ ἐπένευσε καὶ παρῆσαν, μεταξὺ πίνων, τὴν Ἐσθῆρα ἐκέλευσεν αὐτῷ δηλοῦν τί βούλεται· μηδενὸς γὰρ ἀτυχήσειν, μηδ' ἂν τὸ μέρος τῆς βασιλείας ἐθελήσῃ λαβεῖν. ἡ δὲ εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἀνεβάλλετο φράζειν αὐτῷ τὴν αὐτῆς βούλησιν, εἰ πάλιν ἔλθοι πρὸς αὐτὴν μετὰ Ἀμάνου πρὸς ἑστίασιν.

ι. Τοῦ δὲ βασιλέως ὑποσχομένου, ὁ Ἀμάνης ἐξῆλθε περιχαρὴς, ἐπὶ τῷ [h] μόνον ἠξιῶσθαι συνδειπνεῖν τῷ βασιλεῖ παρὰ τῇ Ἐσθῆρι, καὶ ὅτι μηδεὶς ἄλλος [i] τοσαύτης τυγχάνει παρὰ τοῖς βασιλεῦσι τιμῆς. ἰδὼν δ' ἐν τῇ αὐλῇ Μαρδοχαῖον, ὑπερηγανάκτησεν· οὐδὲν γὰρ αὐτῷ παρ' αὐτοῦ θεασαμένου πρὸς τιμὴν ἐγένετο. καὶ παρελθὼν πρὸς αὐτὸν, τὴν γυναῖκα Ζάραζαν ἐκάλεσε καὶ τοὺς φίλους. ὧν παρόντων διηγεῖται τὴν τιμὴν, ἧς οὐ παρὰ τοῦ βασιλέως ἀπολαύοι [k] μόνου, ἀλλὰ καὶ παρὰ τῆς βασιλίσσης· καὶ γὰρ σήμερον ὡς δειπνήσειε παρ' αὐτῇ μόνος σὺν τῷ βασιλεῖ, [l] καὶ κληθείη πάλιν εἰς τὴν ἐπιοῦσαν. ἔλεγέ τε μὴ ἀρέσκεσθαι, Μαρδοχαῖον ὁρῶντα ἐν τῇ αὐλῇ τὸν Ἰουδαῖον. τῆς δὲ γυναικὸς αὐτοῦ Ζαράζας εἰπούσης, κελεῦσαι ξύλον κοπῆναι πηχῶν πεντήκοντα, καὶ πρωῒ παρὰ τοῦ βασιλέως αἰτησάμενον ἀνασταυρῶσαι τὸν Μαρδοχαῖον· ἐπαινέσας τὴν γνώμην, προσέταξε τοῖς οἰκέταις ξύλον [m] ἑτοιμασαμένοις, στῆσαι τοῦτο ἐν τῇ αὐλῇ πρὸς τιμωρίαν Μαρδοχαίου. καὶ τοῦτο μὲν ἦν ἕτοιμον. ὁ δὲ Θεὸς [n] κατεγέλα τῆς Ἀμάνου πονηρᾶς ἐλπίδος· καὶ τὸ συμβησόμενον εἰδὼς, ἐτέρπετο τῷ γενησομένῳ. τοῦ γὰρ βασιλέως διὰ νυκτὸς ἐκείνης ἀφαιρεῖται τὸν ὕπνον. ὁ δ' οὐ βουλόμενος [o] ἀργῶς ἀπολέσαι

---

[a] Διακεκαλυμμένῳ *Vat.* [b] Καὶ τῇ π. πλ. ἰούσῃ *Zonar.* ταῖς παρὰ πλευρὰν οὔσαις legiſſe videtur *Epiphan.* [c] Ἐκ τοῦ θρόνου *Vat.* [d] Ἀναλαβὼν *Vat.* [e] Ita *MSS.* ὑποπτεύσειν in *Editis.* [f] Ὑπεχώρει μοι τὸ πν. *Hen. & Buſb.* [g] Ἐπ' αὐτῶν *Vat.* & mox v. 22. ἐφ' ἑστίασιν. [h] Μόνος *Buſb.* [i] Ταύτης τυγχάνει π. τ. β. τῆς τιμῆς *Hen.* [k] Μόνου *Hen.* [l] Illud καὶ è *MSS.* [m] Ἑτοιμασαμένους *Hen. & Buſb.* [n] Ita *Hen. Buſb. & Epiphan.* κατεγελᾶ in *Editis.* [o] Ἀργὸς *Hen.*

a Sic

ἀπολέσαι τὴν ἀγρυπνίαν, ἀλλ' εἰς τι [a] τῶν τῇ βασιλείᾳ διαφερόντων αὐτὴν ἀναλῶσαι, τὸν γραμματέα κομίσαντα καὶ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων τὰ ὑπομνήματα καὶ τῶν [b] ἰδίων πράξεων, ἀναγινώσκειν αὐτῷ προσέταξεν. κομίσαντος δὲ καὶ ἀναγινώσκοντος, εὑρέθη τις δι' ἀριστείαν ἔν τινι γέρας εἰληφὼς χώραν, ἧς καὶ τὸ ὄνομα ἐγγέγραπτο. ἕτερον δὲ διὰ πίστιν δωρεᾶς τετυχηκότα μηνύων, ἦλθε καὶ ἐπὶ [c] Βαγαθῶον καὶ Θεοδέστην τοὺς ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους τῷ βασιλεῖ, ὧν Μαρδοχαῖος μηνυτὴς ἦν [d] γενόμενος. φράσαντος δὲ τοῦτο μόνον τοῦ γραμματέως, καὶ [e] μεταβαίνοντος [f] εἰς ἑτέραν πρᾶξιν, ἐπέσχεν ὁ βασιλεὺς, [g] πυθόμενος εἰ μὴ ἔχει γέρας αὐτῷ δοθὲν ἀναγεγραμμένον. ὁ δ' ὡς ἔφη μηδὲν εἶναι, κελεύσας ἡσυχάζειν, τίς εἴη τῆς νυκτὸς ὥρα παρὰ τῶν ἐπὶ τούτῳ τεταγμένων ἐπυνθάνετο. μαθὼν δὲ, ὡς ὄρθρος ἐστὶν ἤδη, προσέταξε τῶν φίλων ὃν ἂν πρὸ τῆς αὐλῆς εὕρωσιν ἤδη παρόντα, τοῦτον αὐτῷ δηλοῦν. ἔτυχε δὲ ὥστε Ἀμάνην εὑρεθῆναι. θᾶττον γὰρ τῆς συνήθους ὥρας [i] ἐληλύθει, περὶ τοῦ Μαρδοχαίου θανάτου [k] δεησόμενος αὐτοῦ. τῶν οὖν θεραπόντων [l] εἰπόντων, ὅτι Ἀμάνης εἴη πρὸ τῆς αὐλῆς, ἐκέλευσεν αὐτὸν εἰσκαλέσαι. εἰσελθόντος δὲ, “φίλον, εἶπεν, εἰδώς σε ἐμαυτῷ [m] μόνον εὔνουν, συμβούλευσαί μοι παρακαλῶ, πῶς ἂν τιμήσαιμί τινα στεργόμενον ὑπ' ἐμοῦ σφόδρα, τῆς ἐμαυτοῦ μεγαλοφροσύνης ἀξίως.” ὁ δὲ Ἀμάνης λογισάμενος, ἣν ἂν δῷ γνώμην ταύτην δώσειν ὑπὲρ [n] αὐτοῦ· φιλεῖσθαι γὰρ αὐτὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως μόνον· ἣν ᾤετο ἀρίστην εἶναι, ταύτην φανερὰν ἐποίησεν. εἶπε γὰρ, “εἰ βούλοιο [o] τὸν ἄνθρωπον, ὃν φὴς ἀγαπᾷν, δόξῃ περιβαλεῖν, ποίησον ἐφ' ἵππου βαδίζειν, τὴν αὐτὴν ἐσθῆτα σοὶ φοροῦντα, καὶ περιαυχένιον χρυσοῦν ἔχοντα, καὶ προάγοντα τῶν ἀναγκαίων φίλων ἕνα κηρύσσειν δι' ὅλης τῆς πόλεως, ὅτι ταύτης τυγχάνει τῆς τιμῆς ὃν ἂν ὁ βασιλεὺς τιμήσῃ.” ὁ μὲν οὖν Ἀμάνης ταῦτα συνεβούλευσεν, οἰόμενος εἰς αὐτὸν [p] ἥξειν τοῦτο τὸ γέρας. ὁ δὲ βασιλεὺς ἡσθεὶς τῇ παραινέσει, “προελθὼν, φησὶ, ἔχεις γὰρ καὶ τὸν ἵππον καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν στρεπτὸν, ἐπιζήτησον Μαρδοχαῖον τὸν Ἰουδαῖον, καὶ ταῦτα ἐκείνῳ δοὺς, κήρυττε προάγων αὐτοῦ τὸν ἵππον. σὺ γὰρ, ἔφη, μοὶ φίλος ἀναγκαῖος, καὶ ἴσθι διάκονος ὢν χρηστὸς σύμβουλος ἐγένου. ταῦτα δὲ αὐτῷ παρ' ἡμῶν ἔσται σώσοντί μου τὴν ψυχήν.” τούτων ἀκούσας παρὰ πᾶσαν ἐλπίδα, τὴν διάνοιαν συνεχύθη, καὶ πληγεὶς ὑπὸ ἀμηχανίας, ἔξεισιν ἄγων τὸν ἵππον καὶ τὴν πορφύραν, καὶ τὸ χρυσοῦν περιαυχένιον. καὶ τὸν Μαρδοχαῖον εὑρὼν πρὸ τῆς αὐλῆς, σάκκον ἐνδεδυμένον, ἐκέλευσεν ἀποθέμενον ἐνδύσασθαι τὴν πορφύραν. ὁ δὲ, οὐκ εἰδὼς τἀληθὲς, ἀλλὰ χλευάζεσθαι νομίζων, “ὦ κάκιστε πάντων ἀνθρώπων, εἶπεν, οὕτως ἡμῶν ταῖς συμφοραῖς [q] ἐπιγελᾷς;” πεισθεὶς δὲ ὡς

Rex jubet ſibi legi commentarios. Eſt. 6.

hil agendo conterere, ſed in aliquid è ſummis imperii rebus impendere, præcepit ſcribæ ut rerum à ſe & à regibus ſui anteceſſoribus geſtarum commentarios afferret, ſibique recitaret. Cum autem eos attuliſſet & legeret, inventus eſt quidam, quòd in re aliqua egregium ſe præſtiterit, in præmium accepiſſe provinciam, cujus nomen etiam adſcriptum erat. alium vero ob fidem *ſuam* muneribus affectum indicans, tum veniebat ad Bagathoi & Theodeſtis eunuchorum contra Regem conjurationem à Mardochæo patefactam.

Mardochæi nomen in iiſdem perſcriptum reperit.

Et cum hoc tantum ſcriba dixiſſet, & ad aliud rerum geſtarum caput properaret, Rex eum inhibuit, percontatus, an ſcriptum haberet quid ex ea re præmii fuiſſet conſequutus. Quo reſpondente, nihil *ſcriptum eſſe*, Rex juſſit eum tacere, & quota hora noctis eſſet eos interrogabat, qui in id conſtituti erant. Cumque audiſſet quod jam diluculum eſſet, præcepit, ut ſi quem amicorum jam invenerint pro foribus regiæ, ſibi nunciatum venirent. Accidit autem ut Amanes compareret. nam paulo maturius, quam ante conſuevit, aderat, ut ab eo Mardochæum ad mortis ſupplicium poſceret. Cumque famuli renunciaſſent, adeſſe Amanem in atrio, *tum Rex* juſſit eum intro vocari. cui ingreſſo, “Cum norim, inquit, te mihi amicum eſſe ſpectatæ præ cæteris benevolentiæ, da mihi obſecro conſilium, quo honore pro mea magnificentia eum afficere debeam, quem valde diligo.” Hîc Amanes ratus, quam ſententiam dixiſſet eam in rem ſuam dicturum, (ſe enim ſolum à Rege *uſque eo* amari) quam optimam eſſe exiſtimabat eam protulit. Ajebat enim, “Si hominem, quem à te dicis *adeo* amari in magna gloria eſſe volueris, facito ut equo vehatur, eadem qua tu veſte indutus, & collo torquem auream habens, illumque antecedat aliquis ex amicis tuis neceſſariis, proclametque per totam urbem, hunc ei honorem haberi, quem Rex vult honorari.” Et quidem Amanes horum auctor fuit, quod putaret iſtud ſibi datum iri præmium.

Amanes Mardochæum honorare cogitur. Eſth c.6.

Cum autem Regi hoc conſilium valde placuiſſet, “Ergo, inquit, agedum (nam licet tibi capere equum & veſtitum & torquem) quære Mardochæum Judæum, &, cum illum iſtis donaveris, præconium facito, equum illius antecedens. Tu enim, adjiciebat, amicus meus neceſſarius, ea exſequere, quæ me optime monuiſti ut fierent. Hæc autem illi à me tribuentur ob vitam meam conſervatam.” Hiſce præter omnem ſpem auditis, animo perturbatus & conſilii inopia affectus, egreditur, equum ducens & purpuram *ſecum ferens* & torquem auream. Cumque Mardochæum inveniſſet pro foribus regiæ ſacco amictum, juſſit ut eum deponeret & purpuram indueret. Ille vero, veritatis ignoratione, ſeſe illudi exiſtimans, “ô bipidum nequiſſime, inquit, itane irrides & ludificaris calamitates noſtras?” At ubi ei perſuaſum erat,

---

[a] Sic *Vat.* τῶν ἐν τῇ βασ. in *cæteris.* [b] Sic *MSS.* ἰδίᾳ in *Editis.* [c] Ita ut ſupra (p.490. v.31.) edere viſum eſt. Hic vero Βαγαθῶ καὶ Θεοδέστην habent *Baſ.* & *Gen.* Βαγαθῶ καὶ Θεοδοσίτην *Gall.* & *Vat.* Γαβαθῶον καὶ Θεοδέστην *Hen.* [d] Γεγενημένος *Hen.* & *Busb.* [e] Μεταβάντος *Busb.* & *Zonar.* [f] Ἐφ' ἑτέραν *Hen.* & *Busb.* [g] Πυνθανόμενος *Hen.* & *Zonar.* [h] Εἰς τοῦτο *Vat.* [i] Εἰσεληλύθει *Vat.* [k] Δεηθησόμενος *Busb.* [l] Φρασάντων *Hen.* [m] Μόνον non agnoſcit *Epiphan.* [n] Ἑαυτοῦ *Hen.* & *Busb.* αὐτοῦ in *Editis.* [o] Τοῦτον τὸν ἄνθρωπον *Hen.* & *Busb.* [p] Sic *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἥκειν in *Editis.* [q] Ἐγγελᾷς *Hen.* & *Busb.* ἐπεγγελᾷς *Vat.*

Ita

erat, Regem hoc ei præmium persolvisse, pro salute, patefactis olim eunuchorum insidiis, ab ipso sibi data, purpuram induit qua vestiri perpetui moris erat Regi, & collo torquem accommodat, & conscenso equo in ambitum circuibat urbem, præcedente Amane & proclamante, "Hæc eum à Rege consequuturum "esse, qui ab illo amabitur & honore dignus "habebitur." Cumque urbem circuitu perlustrassent, Mardochæus quidem ad Regem se recipit, Amanes vero præ pudore domum se contulit, & cum lachrymis uxori & amicis, quæ illi contigissent, narravit. Cui illi dixerunt, non posse in Mardochæum vindicari, Deum enim ab ipso stare.

Esther Amanem apud Regem accusat. Esth. c. 7.

11. Adhuc autem eis ista inter se loquentibus, adfuere Estheris eunuchi, qui Amanem propere ducerent ad convivium. Atque Sabuchadas, unus ex Eunuchis, visa cruce in Amanis ædibus defixa, quam Mardochæo paraverant, è famulo quodam quæsivit quam ob rem in promptu eam posuerant, cumque didicisset Reginæ avunculo *eam paratam esse*, fore enim ut Amanes ipsum à Rege postularet ad supplicium, tunc quidem silebat. Cæterum postquam Rex, cum Amane prolixe acceptus, rogasset Reginam ut ipsi diceret, quo munere ab eo affici quammaxime vellet, ut quæ cujuscunque desiderio teneretur id impetratura esset; cœpit populi periculum deplorare, seque cum gente sua dicebat exitio addictam esse, & ideo *nunc* de istis verba facere. neque enim se molestiam ei creaturam fuisse, si in amaram servitutem ipsos vendi jussisset. malum enim hoc leviusculum. Itaque supplex orabat ut ab istis liberarentur. Cum autem Rex quæsivisset, quisnam ista patraverat, tum demum Amanem palam accusabat; atque hunc, quod animo esset in eos maligno, insidias struxisse arguebat. At ubi Rex, hisce perturbatus, se è convivio in hortos proripuerat, Amanes Estherem orare cœpit, & obsecrare ut peccatis *ejus* venia daretur. is enim intellexerat se in periculo esse. Cumque in Reginæ lectum prolapsus esset eique supplicaret, Rex ingressus, & hoc viso magis adhuc commotus, dixit, O omnium hominum scelestissime, ad vim uxori etiam meæ inferendam aggrederis? Amane autem ad hanc vocem exterrito, & ne verbum quidem effari valente, tunc Sabuchades eunuchus prodiens Amani objiciebat, quod in ædibus ejus invenisset crucem Mardochæo paratam; hoc enim ipsi famulum ejus interrogatum dixisse, cum eum ad convivium invitatum iverit. crucem autem ajebat altitudine esse quinquaginta cubitorum. Quo audito, Rex decrevit non aliud ipsi constituere supplicium, quam quod in Mardochæum excogitaverat; jussitque ut è vestigio

Rex ira accensus in Amanem.

ὁ βασιλεὺς αὐτῷ γέρας τοῦτ' εἴη δεδωκὼς, ἀντὶ τῆς σωτηρίας ἣν αὐτῷ παρέσχε, τοὺς [a] τότε ἐπιβουλεύσαντας εὐνούχους [b] ἐλέγξας, ἐνδύεται τὴν πορφύραν ἣν ὁ βασιλεὺς ἀεὶ φορῶν διετέλει, καὶ περιτίθεται τὸ περιαυχένιον, καὶ ἐπιβὰς ἐπὶ τὸν ἵππον ἐν κύκλῳ [c] περιῄει τὴν πόλιν, Ἀμάνου προάγοντος καὶ κηρύσσοντος, ὅτι "ταῦτ' ἔσται παρὰ τοῦ βασιλέως [d] αὐ"τῷ, ὃν ἂν στέρξῃ καὶ τιμῆς [f] ἄξιον δοκιμάσῃ." ἐπεὶ δ' ἐκπεριῆλθον τὴν πόλιν, ὁ μὲν Μαρδοχαῖος εἴσεισι πρὸς τὸν βασιλέα· Ἀμάνης δ' ὑπ' αἰσχύνης [g] πρὸς αὑτὸν παραγίνεται, καὶ μετὰ δακρύων τῇ γυναικὶ καὶ τοῖς φίλοις τὰ συμβεβηκότα [h] διηγεῖτο. [i] οἱ δ' οὐκέτ' ἀμύνασθαι τὸν Μαρδοχαῖον ἔλεγον δυνήσεσθαι, τὸν γὰρ Θεὸν εἶναι σὺν αὐτῷ.

ιά. Ταῦτα δὲ τούτων ἔτι πρὸς ἀλλήλους ὁμιλούντων, ἧκον οἱ τῆς Ἐσθῆρος εὐνοῦχοι τὸν Ἀμάνην ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἐπισπεύδοντες. [k] Σαβουχάδας τε τῶν εὐνούχων εἷς, ἰδὼν τὸν σταυρὸν ἐν τῇ Ἀμάνου οἰκίᾳ πεπηγότα, ὃν ἐπὶ Μαρδοχαῖον παρεσκευάκει, καὶ πυθόμενος παρά τινος τῶν οἰκετῶν [l] ἐπὶ τί τοῦτον ἦσαν ἑτοιμασάμενοι, γνοὺς [m] δὲ ὡς ἐπὶ τὸν τῆς βασιλίσσης θεῖον, τὸν γὰρ Ἀμάνην μέλλειν αὐτὸν αἰτεῖσθαι παρὰ τοῦ βασιλέως πρὸς τιμωρίαν, τότε μὲν ἡσυχίαν ἦγεν. ὡς δὲ ὁ βασιλεὺς, μετὰ τοῦ Ἀμάνου εὐωχηθεὶς, ἠξίου τὴν βασίλισσαν λέγειν αὐτῷ, τίνος βούλεται [n] δωρεᾶς [o] ἐπιτυχεῖν, ὡς ληψομένην οὗπερ ἂν ἐπιθυμίαν ἔχῃ· τὸν τοῦ λαοῦ κίνδυνον ἀπωδύρετο, καὶ πρὸς ἀπώλειαν ἔλεγε μετὰ τοῦ ἔθνους ἐκδεδόσθαι, διὸ καὶ ποιεῖσθαι περὶ τούτων τοὺς λόγους. οὐ γὰρ ἂν ἠνωχληκέναι αὐτῷ, εἰ πρὸς δουλείαν πικρὰν ἐκέλευσεν αὐτοὺς ἀπεμποληθῆναι. μέτριον γὰρ τοῦτο τὸ κακόν. παρεκάλει τε τούτων ἀπαλλαγῆναι. ἐρωτήσαντος δὲ τοῦ βασιλέως ὑπὸ τίνος εἴη ταῦτα γεγενημένα, κατηγόρει τὸ λοιπὸν ἤδη φανερῶς [p] τοῦ Ἀμάνου· καὶ τοῦτον, ὄντα πονηρὸν ἐπ' αὐτοὺς, κατεσκευακέναι τὴν [q] ἐπιβουλὴν [r] ἤλεγχε. ταραχθέντος δὲ πρὸς τοῦτο τοῦ βασιλέως, καὶ ἀναπηδήσαντος εἰς τοὺς κήπους ἐκ τοῦ συμποσίου, τῆς Ἐσθῆρος ὁ Ἀμάνης ἤρξατο δεῖσθαι, καὶ παρακαλεῖν [s] συγγνῶναι τῶν ἡμαρτημένων. συνῆκε γὰρ αὐτὸς ἐν κακοῖς ὤν. [t] ἐπί τε τῆς κλίνης [u] αὐτῆς αὐτοῦ πεσόντος, καὶ τὴν βασίλισσαν παρακαλοῦντος, ἐπεισελθὼν ὁ βασιλεὺς, [x] καὶ πρὸς τὴν ὄψιν ἔτι μᾶλλον παροξυνθεὶς, εἶπεν, ὦ κάκιστε [y] πάντων ἀνθρώπων, καὶ βιάζεσθαί μου τὴν γυναῖκα ἐπιχειρεῖς; Ἀμάνου δὲ πρὸς τοῦτο καταπλαγέντος, καὶ μηδὲν ἔτι φθέγξασθαι δυνηθέντος, καὶ [z] Σαβουχάδας ὁ εὐνοῦχος παρελθὼν κατηγόρει [a] τοῦ Ἀμάνου, ὡς εὕροι σταυρὸν ἐπὶ τῆς οἰκίας αὐτοῦ παρεσκευασμένον ἐπὶ Μαρδοχαῖον· τοῦτο γὰρ αὐτῷ πυνθανομένῳ τὸν οἰκέτην εἰπεῖν, ὅτε καλέσων αὐτὸν ἐπὶ τὸ δεῖπνον ἔλθοι πρὸς αὐτόν. εἶναι δὲ τὸν σταυρὸν ἔλεγε πεντήκοντα πήχεων τὸ ὕψος. ὁ δὲ βασιλεὺς ἀκούσας, οὐκ ἄλλῃ τιμωρίᾳ [b] περιβαλεῖν ἔκρινε τὸν Ἀμάνην, ἢ τῇ κατὰ Μαρδοχαίου νενοημένῃ· καὶ κελεύει παραχρῆμα αὐτὸν

---

[a] Ita MSS. τότε in Editis. [b] Ελέγξαντα Hen. ἐλέγξαντι Busb. [c] Sic MSS. περιῄει in Editis. [d] Ita MSS. & Vet. Interpr. τοῦτ' ἔσται in Editis. [e] Cum τῷ ὃν ὁ βασ. habeat Busb. αὐτῷ malui reponere quam (ut in Editis factum est) subintelligendum relinquere. Juxta LXXII. τῷ ἀνθρώπῳ ὃν ὁ βασ. legendum. [f] Αξιον ὑπάρχοντα δοκ. Vat. [g] Ita Busb. πρὸς αὑτὸν οὐ παραγίνεται in Editis Aliisque. Επίστρεψε δὲ ὁ Μαρδοχαῖος εἰς τὴν αὐλὴν, Αμὰν δὲ ὑπέστρεψεν εἰς τὰ ἴδια LXXII. *Aman autem ad se recedens* vertit Epiphan. Αμὰν δὲ οἴκοι ὑπέστρεψε Zonar. [h] Al. διηγεῖται. [i] Η δ' οὐκ. ἀ. τ. Μ. ἔλεγεν Hen. [k] Αβουχάδας τε Vat. & Gall. Σαβουχάδης δὲ Busb. Βουζαθὰν LXXII. [l] Επὶ τίνα Vat. atque ita forsan legerit Epiphan. qui vertit *cujus causa*. [m] Δὲ non agnoscunt Hen. & Vat. [n] Παρ' αὐτοῦ δωρεᾶς Hen. [o] Τυχεῖν Vat. [p] Illud τοῦ è Cod. Vat. [q] Ita MSS. & Vet. Interpr. βουλὴν in Editis. [r] Ita Busb. & Vet. Interpr. ἔλεγε in Editis. ἠλέγχθη Hen. [s] Συγγνώμην Vat. [t] Επειτ' ἐπὶ κλ. Hen. [u] Αὐτῆς deest Vat. & Vet. Interpr. [x] Ita MSS. & Vet. Interpr. πρὸς deest Editis. [y] Ανθρώπων post πάντων non agnoscunt Cod. Vat. & Vet. Interpr. [z] Σαβαζάνης in uno Cod. Vat. Αβουχάδης in altero. Ἑρμωνᾶς Busb. Forsan legendum Χαρβωνᾶς, nam Hebræis est Charbona. [a] Αὐτοῦ pro τοῦ Αμάνου habet Busb. [b] Περιβάλλειν Vat.

a Ita

αὐτὸν [a] ἐξ ἐκείνου τοῦ σταυροῦ ἀνακρεμασθέντα ἀποθανεῖν. ὅθεν ἐπέρχεταί μοι τὸ θεῖον θαυμάζειν, καὶ τὴν σοφίαν αὐτοῦ καὶ δικαιοσύνην καταμανθάνειν, μὴ μόνον τὴν Ἀμάνου κολάσαντος πονηρίαν, ἀλλὰ καὶ τὴν κατ᾽ ἄλλου μεμηχανημένην τιμωρίαν, ταύτην ἐκείνου ποιήσαντος εἶναι, καὶ τοῖς ἄλλοις [b] μαθεῖν οὕτως γνῶναι παρεσχηκότος, ὡς ἃ καθ᾽ ἑτέρου τις παρεσκεύασε, ταῦτα λανθάνει καθ᾽ ἑαυτοῦ πρῶτον ἑτοιμασάμενος.

ιβ'. Ἀμάνης μὲν οὖν [c] ἀμετρήτως τῇ παρὰ τοῦ βασιλέως χρώμενος τιμῇ, τοῦτον διεφθάρη τὸν τρόπον· τὴν δὲ οὐσίαν αὐτοῦ ἐχαρίσατο τῇ βασιλίσσῃ. Μαρδοχαῖον δὲ προσκαλεσάμενος· καὶ γὰρ ἐδήλωσεν αὐτῷ τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν Ἐσθήρ· ὃν ἔδωκεν Ἀμάνῃ δακτύλιον, τοῦτον Μαρδοχαίῳ δίδωσι. [d] δωρεῖται δὲ καὶ ἡ βασίλισσα Μαρδοχαίῳ τὴν Ἀμάνου κτῆσιν· καὶ δεῖται τοῦ βασιλέως, ἀπαλλάξαι τοῦ περὶ τῆς ζωῆς φόβου τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, δηλοῦσα τὰ γραφέντα κατὰ πᾶσαν τὴν χώραν ὑπὸ Ἀμάνου τοῦ [e] Ἀμαδάθου. τῆς γὰρ πατρίδος αὐτῆς διαφθαρείσης, καὶ τῶν ὁμοφύλων [f] ἀπολουμένων, οὐκ ἂν ὑπομένειν τὸν βίον. ὁ δὲ βασιλεὺς ὑπέσχετο μηδὲν ἄχαρι αὐτῇ [g] ἐσπουδακέναι, μηδ᾽ οἷς βούλεται ἐναντίον ἔσεσθαι· γράφειν δὲ ἃ βούλεται προσέταξε περὶ τῶν Ἰουδαίων ἐκείνην ἐκ τοῦ βασιλέως ὀνόματος, καὶ σημηναμένην αὐτοῦ τῇ σφραγῖδι πέμπειν εἰς πᾶσαν τὴν βασιλείαν. τοὺς γὰρ ἀναγνωσομένους τὰς ὑπὸ τοῦ βασιλικοῦ σημαντῆρος ἠσφαλισμένας ἐπιστολὰς, οὐδὲν περὶ τῶν ἐγγεγραμμένων [h] ἐναντιώσεσθαι. μεταπεμφθέντας οὖν τοὺς βασιλικοὺς γραμματεῖς ἐκέλευσε γράφειν τοῖς ἔθνεσιν ὑπὲρ τῶν Ἰουδαίων, τοῖς τε οἰκονόμοις καὶ ἄρχουσιν, ἀπὸ Ἰνδικῆς ἕως τῆς Αἰθιοπίας, ἑκατὸν καὶ εἰκοσιεπτὰ σατραπειῶν ἡγουμένοις. τὰ δὲ γραφέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς μέγας Ἀρταξέρξης τοῖς ἄρχουσι, καὶ τὰ ἡμέτερα φρονοῦσι, χαίρειν. Πολλοὶ διὰ μέγεθος εὐεργεσίας, καὶ τιμῆς ἣν δι᾽ ὑπερβολὴν [i] τῆς χρηστότητος τῶν παρεχόντων [k] ἐκαρποῦντο, οὐκ εἰς τοὺς ὑποδεεστέρους μόνον ἐξυβρίζουσιν, ἀλλ᾽ οὐδ᾽ αὐτοὺς ἀδικεῖν ὤκνησαν τοὺς εὐεργετοῦντας, τὸ εὐχάριστον ἐξ ἀνθρώπων ἀναιροῦντες· καὶ δι᾽ ἀπειροκαλίαν [l] τῶν οὐκ ἐξ ὧν προσεδόκησαν ἀγαθῶν, κόρῳ εἰς τοὺς αἰτίους ἀφέντες, λήσεσθαι τὸ θεῖον ἐπὶ τούτοις νομίζουσι, καὶ τὴν ἐξ αὐτοῦ διαφεύξεσθαι δίκην. ἔνιοι δὲ τούτων προστασίαν πραγμάτων ἐπιτραπέντες παρὰ τῶν φίλων, καὶ μῖσος ἴδιον ἔχοντες πρός τινας, παραλογισάμενοι τοὺς κρατοῦντας, ψευδέσιν αἰτίαις καὶ διαβολαῖς ἔπεισαν κατὰ μηδὲν [m] ἠδικηκότων ὀργὴν ἀναλαβεῖν, ὑφ᾽ ἧς ἐκινδύνευσαν ἀπολέσθαι. [n] τοῦτο δὲ οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων, οὐδ᾽ ἀκοῇ γνωρίμων ἡμῖν, οὕτως ἰδεῖν ἔστιν ἔχον, ἀλλ᾽ ἐκ τῶν παρὰ ταῖς ἡμετέραις ὄψεις τετολμημένων· ὡς διαβολαῖς μὲν καὶ κατη-

de cruce iſta ſuſpenſus mortem obiret. Unde mihi ſubit mirari *Dei* numen, & ſapientiam ejus & juſtitiam vel ex hoc uno colligere; quod non ſolum Amanis improbitatem *merito* affecerit ſupplicio, ſed & eadem pœna, cujus in alium artifex fuerat, ipſum plectendum eſſe curaverit, atque aliis hoc in documentum dederit, quod quæ in alterum quis molitus fuerit, ea primo inſcius in ſe paraverit.

Eſther muneribus aucta à Rege. Eſth. c. 8.

12. Et quidem Amanes eo, quem à Rege acceperat, honore immoderate abuſus, hoc modo periit: ejus vero opes & facultates *Rex eo die* Reginæ dedit. Deinde cum Mardochæum ad ſe acciviſſet (nam & Regi indicaverat Eſther, quæ ſibi cum eo intercederet neceſſitudo) quem Amani dederat annulum, hunc *ipſum ei detractum* Mardochæo tradidit. Porro etiam Regina ei largita eſt poſſeſſiones Amanis; Regique ſupplicavit, ut Judæorum gentem omni vitæ periculi liberaret metu, nota ei faciens quæ per omnes *imperii ſui* regiones ſcripta miſerat Amanes Amadathæ filius. nam patria ſua ad vaſtitatem redacta, ſuiſque popularibus peremptis, vitam ſibi non vitalem fore *dicebat*. Tum ei Rex pollicitus eſt, ſe nihil quod ipſi diſpliceret data opera facturum eſſe, neque voluntati ejus *ulla in re* contra iturum: juſſitque de Judæis ſcribere quod ſibi viſum fuerit Regis nomine, ejuſque ſigillo ſignatum per omne *ejus* imperium mittendum curare. neminem enim, qui epiſtolas regio ſigillo munitas leget, iis quæ ſcripta fuerint vel minimum adverſaturum eſſe. Scribis itaque regiis accerſitis, præcepit eis pro Judæis ſcribere ad gentes *omnes*, & ad procuratores & principes, ab India ad Æthiopiam uſque, centum & viginti ſeptem provinciarum gubernatores. Literæ autem ad hoc exemplum ſcriptæ ſunt. "Rex magnus Artaxerxes principibus, & iis qui ſtant à nobis, ſalutem. Multi magnitudine beneficiorum, & honoris ex nimia largientium benignitate in eos collati, non ſolum inferiores injuria conantur afficere, ſed & in ipſos ſuos beneficos malum moliri non detrectarunt, gratitudinem ex hominibus tollentes; &, inepta ex inſperata felicitate inſolentia elati, opum abundantiam in illos convertentes quorum beneficio iis aucti ſunt, iſta Deo latitura eſſe arbitrantur, ſeque manus ejus ultrices evaſuros. Ex his vero quidam, ab amicis rebus adminiſtrandis admoti, & privato in nonnullos odio flagrantes, deceptis iis quos penes ſummum eſt imperium, falſis criminibus & calumniis effecerunt ut in innoxios ira efferrentur, ex qua ſalutis diſcrimen adierunt. id quod adeo cernere licet, non ex iis quæ de rebus antiquis memoriæ prodita ſunt aut quæ fama & auditione accepimus, ſed iſtis ex facinoribus quæ ante oculos noſtros audacter patrata ſunt: quo deinceps operam

Petiit à Rege ut Amanis decretum reſcindatur. Eſth. c. 8.

Artaxerxis literæ, quibus Amanis edictum reſcindit. Eſth. c. 8.

---

[a] Ita *MSS.* ἐξ ἐκείνου σταυροῦ κρεμασθέντα in *Editis.* [b] Forſan μαθεῖν οὕτως καὶ γνῶναι. [c] Ita cum *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἀμετρήτως τῇ παρὰ *Vat.* ἀμετρήτῳ παρὰ in *Editis.* [d] Δίδωσι *Busb.* [e] Ἀμαδάθου *Vat.* tam hîc quam infra. Σαμαδάκου *Hen.* [f] Ἀπολουμένων *Hen.* [g] Præteritum pro futuro aut præſenti: quod Græcis familiare eſſe oſtendit *Vigerius.* [h] Ἐναντιώσεσθαι *Hen.* & *Gall.* [i] Ita *Hen* in *reliquis* τῆς deſideratur. [k] Ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἐκαρποῦντο, μεῖζον ἐφρόνησαν, καὶ οὐκ εἰς τοὺς &c. [l] Id eſt, ὧν οὐ προσεδόκησαν ἀγαθῶν. atque ita legendum eſſe monuit Cl. *Lambius.* [m] Ἀδικηκότων in *Editis Aliiſque.* ἀδικησάντων *Hen.* [n] Τοῦτο δ᾽ οὐκ ἐκ τῶν ἀρχαιοτέρων ἀκοῇ γνώριμον *Hen.* Multo aliter *Epiphan.* qui vertit, *quæ nos & ex veteribus probatur hiſtoriis, & ex his quæ geruntur quotidie, quomodo malis quorundam ſuggeſtionibus regum ſtudia depravantur.* & ſic deinceps prout in *vulgata* verſione *Bibliorum.*

“operam demus, ut calumniis & criminationibus fidem non habeamus, iisve quæ alii nobis perſuaderi volunt; ſed ea dijudicare quæ nobis in notitiam veniunt, atque in illa animadvertere, ſi pœnam commeruerint, diverſaque ab his præmio afficere, rebus ipſis intendentes non aliorum ſermonibus. Equidem ſimulac Amanes, Amadathæ filius, genere Amalecita, à Perſarum ſanguine alienus, & à nobis hoſpitio exceptus, noſtra uſus eſt humanitate, qua erga omnes prædití ſumus, eouſque ut pater noſter poſtea appellaretur, & conſtanter ab omnibus coleretur, & regios honores ſecundum nos ab omnibus conſequeretur, felicitatem *ſuam* ferre non potuit, neque bene & ſapienter fortunæ magnitudinem temperare & moderari, ſed conatus eſt nos, quibus poteſtatem *ſuam* acceptam debet, regno privare & ſpiritu, Mardochæum optime de nobis meritum & conſervatorem noſtrum, & Eſtherem vitæ noſtræ dimidium regnique ſociam nefarie & inſidioſe poſtulando ad necem. Hoc enim pacto, cum nos amicis orbaſſet, imperium ad alios transferre voluit. Nos vero, cum animadverterimus Judæos, ab iſto ſcelerato ad exitium proditos, non eſſe maleficos, ſed optimis legibus & inſtitutis vivere, Deoque deditos eſſe, qui & nobis & majoribus noſtris imperium conſervavit, non ſolum illos à pœna abſolvimus, cui eos ſubjecerunt literæ non ita pridem ab Amane miſſæ, quibus ſi non attendatis recte facietis: verumetiam volumus ut eos omni honore proſequamini, nam eum qui iſtas in illorum perniciem excogitavit ad portas Suſorum crucifigendum curavimus cum tota ſua familia, Deo, qui videt omnia, iſtas ei pœnas infligente. Vos autem jubemus, ut, epiſtolæ *hujus* exemplo locis omnibus regni noſtri propoſito, ſinatis Judæos, ſuis utentes legibus, pace vivere, illoſque adjuvetis in eis (à quibus adverſis *ſuis* temporibus injurias acceperunt) ulciſcendis eadem die, videlicet decimatertia menſis duodecimi qui eſt Adar. Hanc enim diem Deus pro funeſta dedit eis ſalutarem. Sitque illis quidem læta, qui nobis bene volunt, monumentum vero ultionis de inſidiarum machinatoribus. Volumus autem civitati & genti omni notum eſſe, quod, quæcunque iſtis ſingulis quæ ſcripta ſunt non fuerit obſequuta, ferro & igni vaſtabitur. Atque hæ literæ *palam* proponantur in omnibus imperii noſtri regionibus, ſintque *Judæi* omnes ad eam diem parati ſuos ulciſci adverſarios.

Mardochæus à Rege honoratus. Eſth. c. 9.

13. Et quidem equites, qui literas perferebant, è veſtigio profecti itinera ſuſcepta conficiebant. Mardochæus vero cum *in publicum* prodiiſſet regia veſte amictus & corona aurea & torque circumdatus, Judæi Suſiani, ubi eum conſpexerant adeo honoratum à Rege, ejus felicitatem ſibi cum illo communem eſſe exiſtimarunt. *Ingens* præterea gaudium

“γοείαις μὴ προσέχειν ἔτι τοῦ λοιποῦ, μηδ' οἷς ἕτεροι πείθειν ἐπιχειροῦσι, κρίνειν δὲ ὅσα τις αὐτὸς οἶδε πεπραγμένα, καὶ κολάζειν μὲν ἂν ᾖ τοιαῦτα, χαρίζεσθαι δ' ἂν ἑτέρως ἔχῃ, τοῖς ἔργοις αὐτοῖς, ἀλλὰ μὴ τοῖς λέγουσι προστιθέμενον. ὡς μὲν οὖν Αμάνης [a] Αμαδάθου μὲν παῖς, Αμαληκίτης δὲ τὸ γένος, [b] ἀλλότριος ὢν τοῦ Περσῶν αἵματος, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν ἀπήλαυσε τῆς πρὸς [c] ἅπαντας χρηστότητος, ἐπὶ τοσοῦτον ὡς πατέρα μου τὸ λοιπὸν προσαγορεύεσθαι, καὶ προσκυνούμενον διατελεῖν, καὶ μεθ' ἡμᾶς τὰ δεύτερα τῆς βασιλικῆς παρὰ πάντων τιμῆς ἀποφέρεσθαι, τὴν εὐτυχίαν οὐκ ἤνεγκεν, οὐδὲ σώφρονι λογισμῷ τὸ μέγεθος τῶν ἀγαθῶν ἐταμίευσεν· ἀλλὰ τῆς βασιλείας ἐπεβούλευσέ με καὶ τῆς ψυχῆς, τὸν αἴτιον αὐτῷ τῆς ἐξουσίας, ἀφελέσθαι, τὸν εὐεργέτην μου καὶ σωτῆρα Μαρδοχαῖον, καὶ τὴν κοινωνὸν ἡμῖν τοῦ τε βίου καὶ τῆς ἀρχῆς Εσθῆρα κακούργως καὶ μετ' ἀπάτης πρὸς ἀπώλειαν αἰτησάμενος. τούτῳ γάρ με τῷ τρόπῳ τῶν εὐνοούντων ἐρημώσας, ἐβούλετο τὴν ἀρχὴν εἰς ἄλλους μεταβαλεῖν. ἐγὼ δὲ τοὺς ὑπὸ τοῦ ἀλιτηρίου πρὸς ἀπώλειαν ἐκδοθέντας Ιουδαίους, οὐ πονηροὺς κατανοήσας, ἀλλὰ τὸν ἄριστον πολιτευομένους τρόπον, καὶ τῷ Θεῷ προσανέχοντας, ὃς ἐμοί τε καὶ τοῖς προγόνοις ἡμῶν τὴν βασιλείαν διεφύλαξεν, οὐ μόνον ἀπολύω τῆς ἐκ τῶν προαπεσταλμένων ὑπὸ Αμάνου γραμμάτων τιμωρίας, οἷς ποιήσετε καλῶς μὴ προσέχοντες, ἀλλὰ καὶ τιμῆς αὐτοὺς ἁπάσης τυγχάνειν βούλομαι, καὶ τὸν ταῦτα κατ' αὐτῶν μηχανησάμενον, πρὸ τῶν πυλῶν τῶν ἐν Σούσοις ἀνεσταύρωσα μετὰ τῆς γενεᾶς, τοῦ πάντα ἐφορῶντος Θεοῦ ταύτην αὐτῷ τὴν δίκην ἐπιβαλόντος. κελεύω δὲ ὑμᾶς, τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἐκθέντας εἰς ἅπασαν τὴν βασιλείαν, τοὺς Ιουδαίους ἀφεῖναι τοῖς ἰδίοις νόμοις χρωμένους ζῆν μετ' εἰρήνης, καὶ βοηθεῖν αὐτοῖς, ὅπως τοὺς ἐν οἷς ἠτύχησαν καιροῖς ἀδικήσαντας αὐτοὺς ἀμύνωνται, τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς, ὅς ἐστιν Αδαρ, τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ. ταύτην γὰρ αὐτοῖς ὁ Θεὸς, ἀντὶ ὀλεθρίας, σωτήριον πεποίηκεν. ἔστω δὲ ἀγαθὴ μὲν τοῖς εὐνοοῦσιν ἡμῖν, ὑπόμνησις δὲ τῆς τῶν ἐπιβουλευσάντων κολάσεως. εἰδέναι μέντοιγε βούλομαι, καὶ πόλιν καὶ πᾶν ἔθνος, κἂν τῶν γεγραμμένων τινὸς παρακούσῃ, ὅτι καὶ πυρὶ καὶ σιδήρῳ δαπανηθήσεται. τὰ μέντοι [d] γεγραμμένα προτεθήτω καθ' ὅλης τῆς ἡμῖν ὑπηκόου χώρας, καὶ παρασκευαζέσθωσαν πάντως εἰς τὴν προγεγραμμένην ἡμέραν, ἵνα τοὺς ἐχθροὺς μετέλθωσιν.

ιγ'. Οἱ μὲν οὖν [e] ἱππεῖς, οἱ τὰς ἐπιστολὰς διακομίζοντες, εὐθὺς ἐξορμήσαντες τὴν προκειμένην ὁδὸν ἤνυον. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος, [f] ὡς ἀναλαβὼν τὴν βασιλικὴν στολὴν, καὶ τὸν στέφανον τὸν χρυσοῦν, καὶ τὸν στρεπτὸν περιθέμενος προῆλθεν, ἰδόντες αὐτὸν οὕτως τετιμημένον ὑπὸ τοῦ βασιλέως οἱ ἐν Σούσοις ὄντες Ιουδαῖοι, κοινὴν ὑπέλαβον τὴν εὐπραγίαν αὐτοῦ. χαρὰ δὲ καὶ σω-

---

[a] Αμαδάθου παῖς, Αμαληκίτης τὸ γένος *Hen.* Αμαδάδου pro Αμαδάθου habet *Vat.* [b] *Apocrypho* libro *Eſtheris*, c. 16. v. 10. ἀλλότριος τοῦ τῶν Περσῶν αἵματος, καὶ πολὺ διεστηκὼς τῆς ἡμετέρας χρηστότητος, ἐπιξενωθεὶς ἡμῖν. [c] Ita pro ἅπαντα *Editorum* in *Codd. Busb.* & *Hen.* in *Apocrypho* libro *Eſth.* c. 16. v. 11. ἔτυχεν ἧς ἔχομεν πρὸς πᾶν ἔθνος φιλανθρωπίας ἐπὶ τοσοῦτον &c. [d] Γράμματα *Hen.* & *Busb.* [e] Ιππεῖς οἱ ταῖς ἐπιστολαῖς διακονοῦντες *Vat.* [f] Illud ὡς deeſt *Hen.* & *Busb.* & mox (v.48.) ἰδόντες δὲ αὐτὸν habent.

τήριον φέγγος, ἐκτιθεμένων τῶν τοῦ βασιλέως γραμμάτων, κατὰ τοὺς κατὰ πόλιν τῶν Ἰουδαίων καὶ τοὺς κατὰ χώραν [a] περιεῖχεν· ὡς [b] πολλὰ καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, διὰ τὸν ἐκ τῶν Ἰουδαίων φόβον περιτεμνόμενα [c] τὴν αἰδῶ, τὸ ἀκίνδυνον αὐτοῖς ἐκ τούτου πραγματεύσασθαι. καὶ γὰρ τοῦ δωδεκάτου μηνὸς τῇ τρισκαιδεκάτῃ, ὃς κατὰ μὲν Ἑβραίους Ἀδὰρ καλεῖται, κατὰ δὲ Μακεδόνας Δύστρος, οἱ κομίσαντες τὰ τοῦ βασιλέως γράμματα ἐδήλουν, ὅπως καθ' ἣν ἡμέραν αὐτοὶ κινδυνεύειν ἔμελλον, ἐν ταύτῃ τοὺς ἐχθροὺς ἀπολέσωσιν. οἱ δὲ ἄρχοντες τῶν σατραπῶν καὶ οἱ τύραννοι [d] καὶ οἱ βασιλεῖς καὶ γραμματεῖς εἶχον ἐν τιμῇ τοὺς Ἰουδαίους· ὁ γὰρ ἐκ Μαρδοχαίου φόβος ἠνάγκαζεν αὐτοὺς σωφρονεῖν. τοῦ δὲ γράμματος τοῦ βασιλικοῦ διὰ πάσης τῆς [e] ὑπ' αὐτῷ χώρας γενομένου, συνέπεσεν ὥστε καὶ τοὺς ἐν Σούσοις Ἰουδαίους ἀποκτεῖναι τῶν ἐχθρῶν περὶ πεντακοσίους. τοῦ δὲ βασιλέως [f] τὸν τῶν ἀπολωλότων ἐν τῇ πόλει δηλώσαντος ἀριθμὸν Ἐσθῆρι, καὶ περὶ τῶν ἐπὶ τῆς χώρας τί ποτ' εἴη γεγονὸς διαποροῦντος, [g] καὶ εἴ τι πρὸς τούτοις [h] ἐπ' αὐτοὺς γενέσθαι βούλεται πυνθανομένου, [i] πραχθήσεσθαι γὰρ, παρεκάλεσεν ἐπιτραπῆναι τοῖς Ἰουδαίοις καὶ τὴν ἐπιοῦσαν ἡμέραν οὕτω χρήσασθαι τοῖς ὑπολειπομένοις τῶν ἐχθρῶν, [k] καὶ τοὺς δέκα τοῦ Ἀμάνου παῖδας ἀνασταυρῶσαι. καὶ τοῦτο μὲν προσέταξε τοῖς Ἰουδαίοις ὁ βασιλεὺς, μηδὲν ἀντιλέγειν Ἐσθῆρι βουλόμενος. οἱ δὲ πάλιν συστραφέντες [l] τῇ τετράδι καὶ δεκάτῃ τοῦ Δύστρου μηνὸς, ἀπέκτειναν τῶν ἐναντίων ὡς [m] τριακοσίους, καὶ οὐδενὸς τῶν ἐκείνοις ὑπαρχόντων ἥψαντο κτημάτων. ἀπέθανον δὲ καὶ, ὑπὸ τῶν ἐν τῇ χώρᾳ καὶ ταῖς ἄλλαις πόλεσιν Ἰουδαίων, τῶν ἐχθρῶν αὐτοῖς, ἑπτακισμύριοι καὶ πεντακισχίλιοι. καὶ τούτους μὲν ἀπέκτειναν τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τὴν δὲ ἐχομένην ἑορτάσιμον ἐποιήσαντο. ὁμοίως δὲ καὶ οἱ ἐν τοῖς Σούσοις Ἰουδαῖοι [n] τὴν τετράδα καὶ δεκάτην, καὶ τὴν ἐχομένην τοῦ αὐτοῦ μηνὸς συναθροισθέντες εὐωχήθησαν. ὅθεν καὶ νῦν [o] πάντες οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἰουδαῖοι τὰς ἡμέρας ταύτας ἑορτάζουσι, διαπεμπόμενοι μερίδας ἀλλήλοις. ἔγραψε δὲ Μαρδοχαῖος τοῖς ἐν τῇ Ἀρταξέρξου βασιλέως ζῶσιν Ἰουδαίοις, ταύτας παραφυλάσσειν τὰς ἡμέρας, καὶ ἑορτὴν ἄγειν αὐτὰς, καὶ τοῖς ἐκγόνοις παραδοῦναι, ὅπως πρὸς πάντα διαμεῖναι τὸν χρόνον τὴν ἑορτὴν, ἕνεκα τοῦ καὶ μὴ λήθῃ παραπολέσθαι. μελλήσαντας γὰρ αὐτοὺς ἐν ταύταις διαφθείρεσθαι ταῖς ἡμέραις ὑπὸ Ἀμάνου, δίκαια ποιήσειν, εἰ διαφυγόντες μὲν τὸν κίνδυνον ἐν αὐταῖς, τοὺς δ' ἐχθροὺς τιμωρησάμενοι, [p] παρατηρήσονται αὐτὰς, εὐχαριστοῦντες τῷ Θεῷ. διὰ ταῦτα μὲν [q] οἱ Ἰουδαῖοι τὰς προειρημένας ἡμέρας ἑορτάζουσι, προσαγορεύοντες αὐτὰς [r] Φρουραίους. ὁ δὲ Μαρδοχαῖος μέγας τε ἦν καὶ λαμπρὸς παρὰ τῷ βασιλεῖ, καὶ συνδιεῖπεν αὐτῷ τὴν ἀρχὴν, ἀπολαύων ἅμα καὶ τῆς κοινωνίας τοῦ βίου τῇ βασιλίσσῃ. ἦν δὲ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις τὰ πράγματα δι' αὐτοὺς ἀμείνω πάσης ἐλπίδος. καὶ τὰ μὲν τούτοις, βασιλεύοντος Ἀρταξέρξου, συμβάντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

Judæi adverſarios ulciſcuntur. Eſth. c. 9.

Phruræi dies. Eſth. c. 9.

& lumen ſalutare, regiis literis editis, Judæos in civitatibus & provinciis circumdedit: ita ut multi etiam ex aliis gentibus, quas Judæorum terror invaſerat, pudenda circumcidentes, ſibi ſecuritatem hoc modo paraverint. nam ad decimam tertiam diem menſis duodecimi, qui apud Judæos Adar, apud Macedonas Dyſtrus vocatur, *equites*, qui regias literas attulerant, nunciabant, ut qua die ipſis periculum imminebat, ea inimicos exitio darent. Judæi autem in honore erant apud ſatrapas & tyrannos & reges & ſcribas; nam formidine Mardochæi neceſſe habuerunt modeſte ſe gerere. Poſtquam vero Regis literæ per omnes ditionis ſuæ provincias divulgatæ erant, ita accidit ut Suſenſis civitatis Judæi ex inimicis ſuis circiter quingentos homines interficerent. Cumque Rex peremptorum in urbe numerum Eſtheri retuliſſet, & in provinciis quid actum fuiſſet *nonnihil* ambigeret, atque interrogaret, ecquid amplius contra eos fieri vellet, id enim factum iri, petiit ut Judæis etiam poſtridie liceret ita inimicos qui ſupereſſent occidere, & decem Amanis filios in crucem tollere. Et hoc quidem ut facerent, Judæis à Rege mandatum eſt, nolente Eſtheri quidquam contradicere. Illi vero rurſum conglobati decima quarta die menſis Adaris ex adverſariis homines fere trecentos interfecerunt, neque tamen in eorum bona ullatenus invaſerunt. Porro Judæi, qui in provinciis & aliis urbibus degebant, adverſariorum ſeptuaginta quinque millia peremerunt. quæ cædes die quidem menſis decima tertia facta eſt, ſequentem vero epulis dedicarunt. Similiter autem & Judæi Suſenſes congregati, decima quarta die & ſequenti ejuſdem menſis conviviis verſabantur. Unde hodieque omnes per totam terrarum orbem Judæi dies illos epulis celebrant, inter ſeſe fercula miſſitantes. Scripſit etiam Mardochæus ad Judæos, quotquot ſub imperio Artaxerxis vivebant, ut hos dies feſtos agerent, & poſteritati quoque traderent, ut in omne ævum duraret feſtiva celebritas, & nulla unquam oblivione deleretur. Nam cum diebus illis parum abfuiſſent ab interitu, quam ipſis paraverat Amanes, recte facturos *dicebat*, ſi periculo, tunc illis imminenti, liberati, & hoſtes ſuos ulti, eos obſervent, Deo gratias agentes. Ac propterea Judæi ſupra memoratos dies celebrant, Phruræos illos appellantes. Mardochæus autem magna erat in dignitate & loco illuſtri apud Regem, & ejus in imperio adminiſtrando ſocius, vitæque cum Regina ſocietatem habebat. Porro Judæis horum opera res *omnes* felicius cecidêre, quam ſperare poterant. Atque hæc fere ſunt quæ illis ſub rege Artaxerxe evenerunt.

---

[a] Ita cum *Epiphanio*. ἐπεῖχεν in *Editis Aliiſque*. εἶχεν *Hen*. [b] Πολλοὶ τῶν ἐθνῶν LXXII. [c] Τὰ αἰδοῖα *Buſb*. [d] Καὶ οἱ βασιλικοὶ γραμματεῖς LXXII [e] Ὑπ' αὐτὸν *Vat*. [f] Ita *Hen*. & *Buſb*. βασιλέως τῶν ἀπ. ἐν τῇ π. δ. τὸν ἀριθμὸν in *cæteris*. [g] Καὶ τί *Hen*. & *Vat*. [h] Ἐπ' αὐτοῦ πυθέσθαι βούλεται *Vat*. [i] Πραχθήσεσθαι, γενέσθαι γὰρ παρ. *Hen*. πραχθήσεσθαι γενήσεσθαι γὰρ παρ. *Vat*. [k] Καὶ τοὺς δέκα τοὺς Ἀμάνου π. in *MSS*. Notandum, antea occiſos fuiſſe Amanis liberos, ut conſtat ex p. 498. v. 28. Jam vero Eſtherem poſtulare, ut corpora eorum mortua ponantur oſtentui, more Hebræo. [l] Ita cum *Hen*. & *Vat*. τῇ πεντεκαιδεκάτῃ in *Editis*. [m] Τετρακοσίους ſolus *Hen*. [n] Ita *Hen*. & *Vat*. quo modo fere in *Eſth*. c. 9. v. 18. ut & *Epiphan*. qui vertit, *decimaquarta & decimaquinta ejuſdem menſis*. [o] Οἱ ἐν τῇ οἰκουμένῃ Ἰουδαῖοι πάντες τὰς *Vat*. [p] Παρατηρήσουσιν *Hen*. & *Vat*. [q] Illud οἱ ex *MSS*. [r] Φρουρίους *Hen*. & *Vat*. Φρουραίας *Big*. & *Zonar*. Φουραίους *Phuræas*, id eſt *ſortium*, poſt alios legit *Grotius* ad *Eſth*. c. 3. v. 7. Verum cum *Joſephus* mendoſos, ut exiſtimatur, *ſeptuaginta Interpretum* codices (in quibus Φρουραὶ pro Φουραὶ) fuerit ſequutus, aut potius nomen à Φρουρεῖν *ſervare* videatur derivaſſe, ut ex ſequentibus conſtat, vocem Φρουραίους (i. e. *Tutelares* aut *Præſidiarios*) retinui: utpote quæ non à librarii manu errante venerit, ſed ab ipſo *Joſepho*, Græca forſan voce ad ſonum Hebrææ *Pur* aliquatenus accommodata, ut notavit Cl. *Lowthius*. Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* de libro *Eſther*, §. 2.

VII. CAP. VII.

Quomodo Joannes fratrem ſuum Jeſum in templo interemit, utque Bagoſes multis injuriis Judæos affecit: item quænam acta erant à Sanaballete.

Eliaſibus pontifex moritur. Judas ei ſuccedit, Judæ vero Joannes.

Mortuo autem pontifice Eliaſibo, ſucceſſit in pontificatum Judas, ejus filius: item eo defuncto *ſummi ſacerdotis* honorem accepit Joannes ipſius filius, propter quem Bagoſes, dux copiarum alterius Artaxerxis, templum polluit, & tributum Judæis impoſuit, ut, priuſquam quotidianas offerrent hoſtias, in ſingulos agnos ex publico quinquaginta drachmas penderent. Hoc autem hujuſmodi cauſa accidit. Erat Joanni frater Jeſus: huic Bagoſes ipſius amicus promiſit, ſeſe pontificatum præbiturum. Hac fiducia Jeſus, cum Joanne *fratre ſuo* in templo altercatus, eum adeo irritavit, ut ab eo per iracundiam occideretur. Erat atrox id Joannis in fratrem ſcelus, præſertim cum ipſe ſacerdotio fungeretur: & eo atrocius, quod nec apud Græcos, nec apud Barbaros, ullum tam crudele tamque impium facinus extiterit. Itaque Deus id non neglexit, quin eam ob cauſam populus in ſervitutem redactus, & fanum à Perſis profanatum eſt. Nam ſimulac Bagoſes, copiarum Artaxerxis dux, intellexit, quod Joannes pontifex Judæorum fratrem ſuum in templo intermiſiſſet, ſtatim Judæos adit, & eos cum iracundia ſic alloqui inſiſtit: "Vos "in veſtro templo auſi eſtis cædem facere?" Cum autem conaretur in templum intrare, illum prohibebant. Ille vero *ad eos converſus* dicebat, "Quis dubitet, quin ego ſim purior, "quam qui in templo occiſus eſt?" His dictis in templum ingreditur. Et quidem Bagoſes, id quod in animo habebat, exſequi volens, Judæos propter hanc Jeſu necem ſeptem annos infeſtavit.

Bagoſes Judæis infeſtus.

Joannes fratrem in templo interficit.

Joanne mortuo, ei in pontificatum ſuccedit Jaddus.

2. Poſt Joannis vero obitum Jaddus ejus filius ſacerdotium accepit. Erat autem & huic frater, Manaſſes nomine, cui Sanaballetes, ab ultimo rege Dario miſſus in Samariam ſatrapa, natione Chuthæus (ex qua natione orti ſunt etiam Samaritani) videns præclaram urbem eſſe Hieroſolyma, ejuſque reges Aſſyriis & Cœles-Syriæ incolis multa negotia faceſſiſſe, libenter filiam ſuam, Nicaſo vocatam, in matrimonium dedit, ratus hoc connubium ſibi fore pignus ad totius Judæorum gentis conciliandam benevolentiam.

Sanaballetes dat Manaſſi filiam ſuam in matrimonium.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἰωάννης ἐν τῷ ναῷ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰησοῦν ἀνεῖλε, καὶ ὡς Βαγώσης πολλὰ εἰς τοὺς Ἰουδαίους ἐξύβρισεν· οἷά τε ἔπραττεν ὁ Σαναβαλλέτης.

Ἀποθανόντος δὲ τοῦ ἀρχιερέως Ἐλιασίβου, τὴν ἀρχιερωσύνην [a] Ἰούδας ὁ παῖς αὐτοῦ διεδέξατο· τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου, τὴν τιμὴν [b] Ἰωάννης υἱὸς ὢν αὐτοῦ παρέλαβε, δι' ὃν καὶ [c] Βαγώσης, ὁ στρατηγὸς τοῦ [d] ἄλλου Ἀρταξέρξου, τὸν ναὸν ἐμίανε, καὶ φόρους ἐπέταξε τοῖς Ἰουδαίοις, [e] πρὶν ἢ τὰς καθημερινὰς ἐπιφέρειν θυσίας ὑπὲρ ἀρνοῦ ἑκάστου τελεῖν αὐτοὺς δημόσια [f] δραχμὰς πεντήκοντα. τούτου δὲ τὴν αἰτίαν τοιαύτην συνέβη γενέσθαι. ἀδελφὸς ἦν τῷ Ἰωάννῃ Ἰησοῦς· τούτῳ φίλῳ τυγχάνοντι ὁ Βαγώσης ὑπέσχετο τὴν ἀρχιερωσύνην παρέξειν. ἀπὸ ταύτης οὖν τῆς πεποιθήσεως Ἰησοῦς, ἐν τῷ ναῷ διενεχθεὶς τῷ Ἰωάννῃ, παρώξυνε τὸν ἀδελφόν, [g] ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν διὰ τὴν ὀργήν. τηλικοῦτον δὲ ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἱερωμένον, δεινὸν ἦν, καὶ τὸ δεινότερον, ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε παρὰ βαρβάροις, ὠμὸν οὕτω καὶ ἀσεβὲς πρᾶγμα γεγονέναι. τὸ μέντοι θεῖον οὐκ ἠμέλησεν, ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς δι' αὐτὴν τὴν αἰτίαν ἐδουλώθη, καὶ ὁ ναὸς ἐμιάνθη ὑπὸ Περσῶν. Βαγώσης δὲ, ὁ στρατηγὸς Ἀρταξέρξου, γνοὺς ὅτι ὁ ἀρχιερεὺς τῶν Ἰουδαίων Ἰωάννης τὸν ἴδιον ἀδελφὸν Ἰησοῦν ἐν τῷ ἱερῷ ἐφόνευσεν, εὐθὺς ἐπιστὰς τοῖς Ἰουδαίοις, μετὰ θυμοῦ ἤρξατο λέγειν· "[h] ἐτολμήσατε [i] ἐν τῷ ὑμετέρῳ ναῷ φόνον ἐργάσασθαι;" πειρωμένου δὲ αὐτοῦ εἰσελθεῖν εἰς τὸν ναὸν, ἐκώλυον αὐτόν. ὁ δὲ πρὸς αὐτοὺς ἔφη, "πῶς [k] οὐκ ἐγὼ καθαρώτερός εἰμι "τοῦ [l] ἀνῃρημένου ἐν τῷ ναῷ;" καὶ τούτους ποιησάμενος τοὺς λόγους εἰς τὸν ναὸν εἰσέρχεται. [m] ταύτῃ μὲν οὖν χρησάμενος τῇ ἐπινοίᾳ Βαγώσης, τοὺς Ἰουδαίους ἔτεσιν ἑπτὰ ὑπὲρ τῆς Ἰησοῦ τελευτῆς μετῆλθεν.

β'. Καταστρέψαντος δὲ τοῦ Ἰωάννου τὸν βίον, διαδέχεται τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ υἱὸς αὐτοῦ [n] Ἰαδδοῦς. ἦν δὲ καὶ [o] τούτῳ ἀδελφὸς Μανασσῆς ὄνομα, ᾧ [p] Σαναβαλλέτης, ὁ πεμφθεὶς εἰς Σαμάρειαν ὑπὸ Δαρείου τοῦ τελευταίου βασιλέως σατράπης, Χουθαῖος τὸ γένος, ἐξ ὧν καὶ οἱ [q] Σαμαρεῖς εἰσιν, εἰδὼς λαμπρὰν οὖσαν πόλιν τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ πολλὰ τοῖς Ἀσσυρίοις καὶ τοῖς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ κατοικοῦσι τοὺς ἐν αὐτῇ βασιλεῖς πράγματα παρασχόντας, ἀσμένως συνῴκισε τὴν αὐτοῦ θυγατέρα, Νικασὼ καλουμένην· οἰόμενος τὴν ἐπιγαμίαν ὅμηρον αὐτῷ γενήσεσθαι, πρὸς τὴν ἀπὸ τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἔθνους παντὸς εὔνοιαν.

---

[a] Ἰωδαὴ *Zonar.* idem *Hebræis* eſt *Jojada.* [b] *Jonathan* in *Nehem.* c. 12. v. 11. [c] Ita in *libris* omnibus, & *Vagoſes* apud *Epiphanium.* Sunt tamen qui Βαγώης reſcribendum cenſent. Videſis Grotium ad *Judithem*, c. 12. v. 10. [d] In *Editis* στρατηγὸς τοῦ λαοῦ Ἀρτ. unde τοῦ Ἀρχ. Ἀρταξέρξου reponi jubet *Joſ. Scaliger.* στρατηγὸς τοῦ Ἀρτ. *Hen. Vat.* & *Zonar.* Ex ſententia autem *Voſſii Aliorumque* ἄλλου pro λαοῦ ſubſtituimus, quemadmodum olim in ſuo codice legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *alterius Artaxerxis.* Per alium Artaxerxem deſignat *Joſephus* Artaxerxem Memorem, vel ſi mavis (inquit *Voſſius*) Artaxerxem Ochum. Recteque (ait) *Joſephum* omittere illos Perſarum reges, quibuſcum Judæis nihil interceſſit negotii: Judæorum quippe, non Perſarum tradit hiſtoriam. Poſt mortem itaque Longimani ad Judæos revertitur, nulla facta mentione vel Darii Nothi, vel Arſis; & ne quidem alterius Artaxerxis meminiſſet, niſi ſatrapa illius Bagoſes templum polluiſſet. [e] Ita *Busb.* πρὶν τοῖς *Vat.* πρὶν ἢ τοῖς in *Editis Aliiſque.* [f] Male in *Edit. Baſ.* δραχμὰς μ'. [g] Ὥστε αὐτὸν ἀνελεῖν, καὶ διὰ τὴν ὀργὴν τηλικοῦτο ἀσέβημα δρᾶσαι κατ' ἀδελφοῦ τὸν Ἰωάννην ἐν τῷ ἱερῷ, ὡς δεινὸν ἦν. καὶ δεινότερον ὡς μήτε παρ' Ἕλλησι, μήτε π. β. ὠ. οὕτως καὶ ἀσεβὲς ἔργον γεγονέναι. *Hen. Busb.* & *Vat.* [h] Cum interrogatione hæc, & ſequentia πῶς οὐκ ἐγὼ κ. ἐ. τ. ἀ. ἐν τ. ναῷ, efferenda eſſe volui. [i] Ἐν τῷ ἱερῷ φόνον ἐργ. *Vat.* [k] Οὐ καὶ ἐγὼ *Busb.* [l] Ἀνῃρηκότος *Busb.* [m] Καὶ ταύτῃ μὲν οὖν *Hen.* & *Vat.* [n] Ἰωάδδους *Hen.* & *Busb.* Ἰωαδ *Zonar.* is *Hebræis* eſt *Jaddua.* [o] Τούτου *Busb.* [p] *Scaliger* hunc Sanaballetem vult eum eſſe cujus meminit *Nehemias* paſſim. Omnino autem duo fuere Sanaballetes. prior is qui Horonita dicitur à *Nehemia*, qui obeſſe conatus eſt ne Hieroſolyma munirentur, cujus filiam duxit Jeſus filius Jojadæ. alter Sanaballetes fuit is, qui ſub Alexandro templum Garizitanum extruxit, cujus filia Nicaſo nupſerat Manaſſi fratri Jaddi. *Iſ. Voſſ.* in *Chron. Sacr.* p. 149. Videſis etiam *Jac. Cappellum* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3666. [q] Σαμαρεῖται *Busb.*

η'.

ΚΕΦ. η'.

Περὶ Σαναβαλλέτου καὶ Μανασσοῦ, καὶ τοῦ ναοῦ ὃν ᾠκοδόμησαν ἐν τῷ Γαριζεὶν ὄρει· καὶ ὡς ὁ Ἀλέξανδρος εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν εἰσῆλθε, ὅσα τε τοὺς Ἰουδαίους εὐηργέτησεν.

[a] Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος, ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, ἐν [b] Αἰγαίαις ὑπὸ Παυσανίου τοῦ Κεράστου, ἐκ δὲ τοῦ τῶν Ὀρεστῶν γένους, δολοφονηθεὶς ἀπέθανε. παραλαβὼν δ' ὁ παῖς αὐτοῦ τὴν βασιλείαν Ἀλέξανδρος, καὶ διαβὰς τὸν Ἑλλήσποντον, νικᾷ μὲν τοὺς Δαρείου στρατηγοὺς, ἐπὶ Γρανικῷ συμβαλὼν αὐτοῖς. [c] ἐπελθὼν δὲ τῇ Λυδίᾳ, καὶ τὴν Ἰωνίαν δουλωσάμενος, καὶ τὴν Καρίαν ἐπιδραμὼν, τοῖς ἐν Παμφυλίᾳ τόποις ἐπέβαλε, καθὼς [d] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

β'. Οἱ δὲ τῶν [e] Ἱεροσολυμιτῶν πρεσβύτεροι, δυσπαθοῦντες ἐπὶ τῷ τὸν [f] Ἰαδδοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφὸν, ἀλλοφύλῳ συνοικοῦντα, μετέχειν τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐστασίαζον πρὸς αὐτόν. ἡγοῦντο γὰρ τὸν τούτου γάμον ἐπιβάθραν τοῖς παρανομεῖν περὶ τὰς τῶν γυναικῶν συνοικήσεις βουλησομένοις γενέσθαι, καὶ τῆς πρὸς τοὺς ἀλλοφύλους αὐτοῖς κοινωνίας ἀρχὴν τοῦτο ἔσεσθαι. ὑπάρξαι μέντοι καὶ τῆς προτέρας αἰχμαλωσίας αὐτοῖς καὶ τῶν κακῶν αἴτιον, τὸ περὶ τοὺς γάμους πλημμελῆσαί τινας, καὶ ἀγαγέσθαι γυναῖκας οὐκ [g] ἐπιχωρίους. ἐκέλευον οὖν τὸν Μανασσῆν διαζεύγνυσθαι τῆς γυναικὸς, ἢ μὴ προσιέναι τῷ θυσιαστηρίῳ. [h] τοῦ δ' ἀρχιερέως τῷ λαῷ συναγανακτοῦντος, καὶ εἴργοντος τὸν ἀδελφὸν τοῦ βωμοῦ, παραγενόμενος ὁ Μανασσῆς πρὸς τὸν πενθερὸν Σαναβαλλέτην, στέργειν μὲν ἔλεγεν αὐτοῦ τὴν θυγατέρα [i] Νικασὼ, τῆς [k] μέντοι ἱερατικῆς τιμῆς, μεγίστης οὔσης ἐν τῷ ἔθνει καὶ τῷ γένει παραμενούσης, οὐ βούλεσθαι δι' αὐτὴν στέρεσθαι. τοῦ δὲ Σαναβαλλέτου μὴ μόνον τηρήσειν αὐτῷ τὴν ἱερωσύνην, ἀλλὰ καὶ τὴν ἀρχιερατικὴν παρέξειν δύναμιν καὶ τιμὴν ὑπισχνουμένου, καὶ πάντων ἀποδείξειν ὧν αὐτὸς ἐπῆρχε τόπων ἡγεμόνα, βουλόμενον συνοικεῖν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ λέγοντος οἰκοδομήσειν ναὸν, [l] ὅμοιον ὄντα τῷ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐπὶ τοῦ [m] Γαριζεὶν ὄρους [n] ὃ κατὰ τὴν Σαμάρειαν ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότατον, καὶ [o] τοῦτο ποιήσειν ἐπαγγελλομένου μετὰ τῆς Δαρείου γνώμης τοῦ βασιλέως, ἐπαρθεὶς ταῖς ὑποσχέσεσιν ὁ Μανασσῆς, [p] παρέμενε τῷ Σαναβαλλέτῃ, τὴν ἀρχιερωσύνην οἰόμενος ἕξειν Δαρείου δόντος. καὶ γὰρ συνέβαινε τὸν Σαναβαλλέτην ἤδη πρεσβύτερον εἶναι. πολλῶν δὲ ἱερέων καὶ Ἰσραηλιτῶν τοιούτοις γάμοις ἐπιπεπλεγμένων, κατεῖχεν οὐ μικρὰ ταραχὴ τοὺς Ἱεροσολυμίτας. ἀφίσταντο γὰρ ἅπαντες πρὸς τὸν Μανασσῆν, τοῦ Σαναβαλλέτου χορηγοῦντος αὐτοῖς καὶ χρήματα, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ κατοίκησιν ἀπομερίζοντος, καὶ παντὶ τρόπῳ τῷ γαμβρῷ συμφιλοκαλοῦντος.

γ'. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν Δαρεῖος ἀκούσας, ὅτι τὸν Ἑλλήσποντον διαβὰς Ἀλέξανδρος, καὶ τοὺς σατράπας αὐτοῦ τῇ κατὰ Γρανικὸν μάχῃ [q] κρατήσας, προσωτέρω χωρεῖ, στρατιὰν ἱππικήν τε καὶ πεζικὴν συνήθροιζεν, ἀπαντῆσαι [r] διαγνοὺς

VIII.

CAP. VIII.

De Sanaballete & Manaſſe, temploque ab illis exſtructo in monte Garizin: item ut Alexander in Hieroſolymorum urbem ingreſſus eſt, & quanta in Judæos beneficia contulit.

Philippus moritur, regnumque capeſſit Alexander.

CÆterum per id tempus Philippus etiam Macedonum rex Ægeis à Pauſania, Ceraſtæ filio, ex Oreſtarum gente oriundo, per dolum occiditur. Ejus vero filius Alexander regnum adeptus, trajecto Helleſponto, Darii duces, apud Granicum prælio cum iis congreſſus, ſuperat. Deinde Lydiam aggreſſus, Joniaque ſubacta, & percurſa Caria, invaſit in loca Pamphyliæ, ſicuti alibi dictum eſt.

2. Jam vero *ſenatores Hieroſolymitani, ægre ferentes Jaddi pontificis fratrem, qui uxorem haberet externi generis, †conſortem eſſe ſacerdotii, ab eo diſſidebant. Judicabant enim ejus matrimonium gradum eſſe iis qui in re uxoria peccare vellent, idque initium fore ineundæ ſocietatis cum extraneis. Jam vero ſuperioris captivitatis & malorum cauſam eis fuiſſe, quòd quidam in connubiis peccaviſſent, & peregrinas uxores duxiſſent. Itaque jubebant Manaſſi, ut aut divortium cum uxore faceret, aut ad aram ne accederet. Igitur cum pontifex pariter ac populus indigne hoc ferret, & fratrem ab ara arceret, adit Manaſſes ſocerum Sanaballetem, & ſe quidem amare dicebat filiam ejus Nicaſo, ſic tamen ut ſacerdotali honore (qui in gente ſit maximus & in eadem familia maneat) privari propter eam haud velit. Ad hæc cum Sanaballetes promiſiſſet non ſolum ſacerdotium ei ſe ſervaturum, verumetiam pontificiam poteſtatem & honorem præſtiturum, & omnium, quibus ipſe præerat, locorum præſidem effecturum, modo filiam ſuam retinere velit uxorem, dixiſſetque, templum ſe ædificaturum, Hieroſolymitani ſimile, in monte Garizin, qui in Samaria eſt cæterorum montium altiſſimus, idque de Darii regis ſententia facturum; his promiſſis elatus Manaſſes hæſit Sanaballetis, pontificatum ſe Darii munere obtenturum ſperans. nam & Sanaballetes jam ſenior erat. Et quia multi ſacerdotes & Iſraëlitæ erant ejuſmodi conjugiis implicati, agitabant non mediocres turbæ Hieroſolymitanos. Deficiebant enim omnes ad Manaſſem, Sanaballete eis pecuniam ſuppeditante, & terram ad agricolationem & habitationem dividente, omnibuſque modis genero gratificante.

Manaſſes uxorem, Sanaballetis filiam, repudiare vult.

De Dario per Alexandrum victo.

3. Eo autem tempore Darius, cum intellexiſſet Alexandrum trajecto Helleſponto, ſuperatiſque ipſius præfectis apud Granicum, pergere ulterius, equitum peditumque exercitum coëgit, eo conſilio, ut Macedonibus obviam

---

[a] Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν καὶ Φίλιππος ὁ Μακ. in *MSS.* [b] Αἰγέαις *Vat.* Αἰγαῖς *Busb. à manu ſecunda, & Epiphan.* Αἰγίαις aut Αἰγαῖς *Diodoro Sic.* lib. 16. [c] Ἐπελθὼν δὲ τὴν Λυδίαν in *MSS.* [d] Sc. lib. 2. c. 16. p. 91. & v. 27. [e] Ita *MSS. & Vet. Interpr.* Ἱεροσολύμων in *Editis.* [f] Ἰωαδδοῦ *Hen. & Busb.* Hic putatur eſſe *Jaddua*, filius Jonathanis, nominatus *Nehem.* c. 12. v. 11. [g] Ἐπιχωρίας *Hen. & Vat.* [h] Ita *Hen. & Vat.* Τοῦ δ' ἀρχιερέως ἀγανακτοῦντος τῷ λαῷ in *Editis.* ἐν τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος *Busb.* forſan pro σὺν τῷ λαῷ ἀγανακτοῦντος. *Epiphanius* vertit, *principes quoque ſacerdotum cum populo hoc indigne ferebant.* [i] Νικασὼν juxta *Epiphanii* libros. [k] Ita *MSS.* μόνη in *Editis.* [l] Κρείττονα τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις *Busb. & Zonar.* [m] Ita *MS.* Γαρίζιν in *Editis.* [n] Ita *MSS. & Zonar. & Vet. Interpr.* τοῦ κατὰ τὴν Σαμάρειαν, ὃ τῶν ἄλλων ὀρῶν ἐστιν ὑψηλότερον in *Editis.* [o] Sic *Vat. & Epiphan.* ταῦτα in *reliquis.* [p] Κατέμενε παρὰ τῷ *Hen.* [q] Ita cum *MSS.* νικήσας in *Editis.* [r] Διεγνωκὼς *Hen. & Busb.* * Seniores, *Epiphan.* Presbyteri, *Selden.* l. 2. de *Synedriis*, c. 15. § 12. † Pontificatus participem eſſe, *Seld.*

viam iret, priuſquam totam pervaſiſſent Aſiam. Cum itaque Euphratem flumen *copias* traduxiſſet, Taurumque Ciliciæ montem ſuperaſſet, hoſtes intra Ciliciæ fines opperiebatur, ut ibi cum eis prælio dimicaret. Sanaballetes autem, Darii deſcenſu lætatus, Manaſſi dicebat, ſeſe promiſſa præſtiturum, ſimulac Darius victis hoſtibus rediiſſet. Erat enim perſuaſum non ei ſolum, ſed etiam omnibus qui erant in Aſia, ne congreſſuros quidem cum Perſis Macedonas, propter multitudinem. Verum longe aliter *res* accidit, quam exſpectabant. Nam Rex, cum Macedonibus congreſſus, victus eſt, & magna exercitûs parte amiſſa, & capta ejus matre & uxore & liberis, fugit in Perſas. Alexander vero, in Syriam profectus, capit Damaſcum; & Sidone potitus Tyrum obſidet: miſſiſque ad Judæorum pontificem literis, poſtulat ut ſibi auxilium mittat, & exercitui commeatum ſuppeditaret, ac quæcunque antea Dario ſtipendia pendebant ei ſolvat, & Macedonum ſequatur amicitiam; fore enim ut ejus rei non pœniteat. Cum autem pontifex tabellariis reſpondiſſet, ſe Dario cum jurejurando promiſiſſe, adverſus eum arma non laturum, idque nunquam ſuperſtite Dario violaturum dixiſſet; his auditis, ira commotus erat Alexander, & Tyrum quidem relinquere, quæ jamjam capienda foret, non ſtatuit: ſed minatus eſt ſeſe, ea ſubacta, in Judæorum pontificem exercitum moturum, & per eum omnibus oſtenſurum, quibuſnam jusjurandum ſervare debeant. Inde acrius obſidionem urgens, Tyrum expugnat: & conſtitutis in ea rebus, contra Gazæorum urbem proficiſcitur, atque Gazam & præſidiis in ea præfectum nomine Babemeſem obſidet.

Alexander à Judæis deditionem poſtulat.

Sanaballetes ad Alexandrum ſe confert.

4. Jam vero Sanaballetes, ratus idoneum ſe tempus nactum eſſe ad id quod inſtituerat, à Dario defecit, ſumptiſque octo ſubditorum ſuorum millibus, ad Alexandrum ſe contulit: & nactus eum Tyri oppugnationem aggredientem, dicebat ei, ſeſe quæ loca teneret traditurum, & dominum pro Dario rege libenter habiturum. Cumque eum *Alexander* lætus admiſiſſet, Sanaballetes, ſumpta jam fiducia, de inſtituto ſuo ſermonem injecit, demonſtrans generum ſe habere Manaſſem, Jaddi Judæorum pontificis fratrem; multoſque alios ejuſdem gentis homines ei adeſſe, qui jam velint in ſua ditione fanum conſtruere. & id quidem Regi utile eſſe, in duo dividi Judæorum vires, ne ſi quando conſentiens & conjuncta gens novi quid moliretur, regibus negotium faceſſeret, ſicut & antea feciſſet Aſſyriorum principibus. Igitur permittente Alexandro, Sanaballetes, omni adhibita diligentia, templum ædificavit, & Manaſſem ſacerdotem conſtituit, arbitratus id decus fore maximum filiæ ſuæ natis. Deinde, poſt ſeptem menſes in obſidione Ty-

Templi Garizin conſtructio.

τοῖς Μακεδόσι πρὶν ἢ πᾶσαν αὐτοὺς ἐπιόντας καταστρέψασθαι τὴν Ἀσίαν. περαιωσάμενος οὖν τὸν Εὐφράτην ποταμὸν, καὶ τὸν Ταῦρον τὸ Κιλίκιον ὄρος ὑπερελθὼν, [a] εἴσω τῆς Κιλικίας τοὺς πολεμίους, ὡς ἐκεῖ μαχησόμενος αὐτοῖς, ἐξεδέχετο. ἡσθεὶς δὲ τῇ Δαρείου καταβάσει ὁ Σαναβαλλέτης, εὐθὺς ἔλεγε τῷ Μανασσῇ τὰς ὑποσχέσεις [b] τελέσειν, ὡς ἂν Δαρεῖος κρατήσας [c] τῶν πολεμίων ὑποστρέψῃ. πέπειστο γὰρ οὐκ αὐτὸς μόνος, ἀλλὰ καὶ πάντες οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ, μηδ' εἰς χεῖρας τοῖς Πέρσαις ἥξειν τοὺς Μακεδόνας, διὰ τὸ πλῆθος. ἀπέβη δ' οὐχ ὡς προσεδόκων. συμβαλὼν γὰρ ὁ βασιλεὺς τοῖς Μακεδόσιν ἡττήθη. καὶ πολλὴν τῆς στρατιᾶς ἀπολέσας, ληφθέντων αἰχμαλώτων αὐτοῦ τῆς μητρὸς καὶ [d] γυναικὸς καὶ τῶν τέκνων, ἔφυγεν εἰς Πέρσας. Ἀλέξανδρος δὲ [e] εἰς Συρίαν παραγενόμενος, Δαμασκὸν αἱρεῖ, καὶ Σιδῶνος κρατήσας ἐπολιόρκει Τύρον· ἠξίου τε, ἀποστείλας γράμματα πρὸς τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, συμμαχίαν τε αὐτῷ πέμπειν, καὶ ἀγορὰν τῷ στρατεύματι παρέχειν, καὶ ὅσα Δαρείῳ πρότερον ἐτέλουν δῶρα τούτῳ διδόναι, τὴν Μακεδόνων φιλίαν [f] ἑλόμενον, οὐ γὰρ μετανοήσειν ἐπὶ τούτοις. τοῦ δ' ἀρχιερέως [g] ἀποκριναμένου τοῖς γραμματοφόροις, ὡς ὅρκους εἴη Δαρείῳ δεδωκὼς, μὴ βαστάζειν ὅπλα κατ' αὐτοῦ, καὶ τούτους ἕως ἂν ᾖ Δαρεῖος ἐν τοῖς ζῶσι μὴ παραβήσεσθαι φήσαντος, ἀκούσας Ἀλέξανδρος παρωξύνθη, καὶ τὴν μὲν Τύρον οὐκ ἔκρινε καταλιπεῖν, [h] ὅσον οὐδέπω μέλλουσαν αἱρεῖσθαι· [i] παραστησάμενος δὲ ταύτην, ἠπείλησε [k] στρατεύειν ἐπὶ τὸν [l] τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, καὶ διδάξειν πάντας [m] δι' αὐτοῦ, πρὸς τίνας [n] δεῖ αὐτοῖς φυλακτέον τοὺς ὅρκους. ὅθεν πονικώτερον χρησάμενος τῇ πολιορκίᾳ, λαμβάνει τὴν Τύρον· καταστησάμενος δὲ τὰ ἐν αὐτῇ, ἐπὶ τὴν [o] Γαζαίων πόλιν ἦλθεν, καὶ τήν τε Γάζαν καὶ τὸν ἐν αὐτῇ φρούραρχον ὄνομα [p] Βαβημήσην ἐπολιόρκει.

δ'. Νομίσας δὲ καιρὸν ἐπιτήδειον ἔχειν ὁ Σαναβαλλέτης τῆς ἐπιβολῆς, Δαρεῖον μὲν ἀπέγνω, καὶ λαβὼν [q] ὀκτακισχιλίους τῶν ἀρχομένων [r] ὑπ' αὐτοῦ, πρὸς Ἀλέξανδρον ἧκε· καὶ καταλαβὼν αὐτὸν ἀρχόμενον τῆς Τύρου πολιορκίας, ὧν τε αὐτὸς ἄρχει τόπων, ἔλεγεν, αὐτῷ παραδιδόναι τούτους, καὶ δεσπότην αὐτὸν ἔχειν ἡδέως ἀντὶ Δαρείου τοῦ βασιλέως. ἀσμένως δ' αὐτὸν προσδεξαμένου, θαρρῶν ἤδη περὶ τῶν προκειμένων ὁ Σαναβαλλέτης αὐτῷ λόγους προσέφερε, δηλῶν, ὡς γαμβρὸν μὲν ἔχοι Μανασσῆν, τοῦ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέως Ἰαδδοῦ ἀδελφόν· πολλοὺς δὲ καὶ ἄλλους αὐτῷ συμπαρόντας τῶν ὁμοεθνῶν θέλειν ἱερὸν ἐν τοῖς ὑπ' ἐκεῖνον τόποις ἤδη κατασκευάσαι. τοῦτο δ' εἶναι καὶ τῷ βασιλεῖ συμφέρον, εἰς δύο [s] διαιρεῖσθαι τὴν τῶν Ἰουδαίων δύναμιν, ἵνα μὴ [t] ὁμογνωμονοῦν τὸ ἔθνος μηδὲ συνεστὸς, εἰ νεωτερίσειέ ποτε, χαλεπὸν ᾖ τοῖς βασιλεῦσι, καθὼς καὶ πρότερον τοῖς Ἀσσυρίων ἄρξασιν ἐγένετο. συγχωρήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, πᾶσαν εἰσενεγκάμενος σπουδὴν, ᾠκοδόμησεν ὁ Σαναβαλλέτης τὸν ναὸν καὶ ἱερέα τὸν Μανασσῆν κατέστησε, μέγιστον γέρας ἡγησάμενος, τοῖς ἐκ τῆς θυγατρὸς γενησομένοις τοῦτ' ἔσεσθαι. μηνῶν δὲ ἑπτὰ τῇ Τύρου πολιορκίᾳ

[a] Ἐν Ἰσσῷ πόλει τῆς Κιλ. *Hen.* ἐν Ἰσσῷ τῆς Κιλ. *Busb.* [b] Sic *MSS.* τελεῖν in *Editis.* [c] Τοὺς πολεμίους ſolus *Hen.* [d] Τῆς ante γυναικὸς delevi auctoritate quorundam *MSS.* [e] Εἰς Πέρσας παρ. *Vat.* & *Busb.* [f] Ἑλομένους *Vat.* & *Gall.* [g] Ita cum *Hen.* & *Busb.* ἀποκριναμένου in cæteris. [h] Ὅσον οὔπω *Hen.* & *Busb.* ὅσον οὐδέπω *propemodum*, ut vertit *Politianus* in *Herodiano.* Videſis Cl. *Perizonium* ad *Ælianum*, l. 12. c. 57. p. 764. [i] Παραστησάμενος δὲ ταύτην ἠπείλει *Hen.* & *Vat.* [k] Στρατεύσειν ſolus *Busb.* [l] Ita ex *MSS.* ut ſupra v. 15. & infra v. 38. ubi τῶν deeſt *Editis.* [m] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *ut omnes per eum diſcerent* &c. in *cæteris* δι' αὐτοῦ deſiderantur. [n] Δεῖ αὐτοὺς *Hen.* quod ſane mox poſtularet φυλάσσειν pro φυλακτέον. [o] Τῶν Γαζαίων *Hen.* Γάζαν *Vat.* & *Busb.* & mox ἦλθεν habet *Vat.* Ἐπὶ τὴν Γάζαν πόλιν ἦλθε, αὐτήν καὶ τὸν &c. legiſſe videtur *Epiphan.* [p] Βαβημίσην *Vat.* in *Epiphanii* libris *Bibimaſin*, aut *Babimaſin*, aut *Abymaſin.* Verum *Arriano* dicitur Βάτις, *Curtio* autem *Betis.* [q] Δὶς ὀκτακισχιλίους *Vat.* [r] Ita *Hen.* & *Busb.* quod uſitatius quam παρ' αὐτοῦ *Editorum Aliorumque.* [ſ] Διῃρῆσθαι in *MSS.* [t] Sic in *MSS.* ὁμογνοῦν in *Editis.*

πολιορκίᾳ διεληλυθότων, καὶ δύο τῇ Γάζῃ, ὁ μὲν Σαναβαλλέτης ἀπέθανεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος ἐξελὼν τὴν Γάζαν, [a] ἐπὶ τὴν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἀναβαίνειν ἐσπουδάκει. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς, τοῦτο ἀκούσας, ἦν ἐν ἀγωνίᾳ καὶ δέει, πῶς ἀπαντήσει τοῖς Μακεδόσιν ἀμηχανῶν, ὀργιζομένου τοῦ βασιλέως ἐπὶ τῇ [b] πρότερον ἀπειθείᾳ. παραγγείλας οὖν ἱκεσίας τῷ λαῷ, καὶ θυσίαν μετ' αὐτοῦ τῷ Θεῷ [c] προσφέρων, ἐδεῖτο ὑπερασπίσαι τοῦ ἔθνους, καὶ τῶν ἐπερχομένων κινδύνων ἀπαλλάξαι. κατακοιμηθέντι δὲ μετὰ τὴν θυσίαν ἐχρημάτισεν αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὁ Θεὸς θαῤῥεῖν, καὶ στεφανοῦντας τὴν πόλιν ἀνοίγειν τὰς πύλας, καὶ τοὺς μὲν ἄλλους λευκαῖς [d] ἐσθῆσιν, αὐτὸν δὲ μετὰ τῶν ἱερέων ταῖς νομίμοις στολαῖς ποιεῖσθαι τὴν ὑπάντησιν, μηδὲν προσδοκῶντας πείσεσθαι δεινόν, προνοουμένου τοῦ Θεοῦ. διαναστὰς δὲ ἐκ τοῦ ὕπνου, ἔχαιρέ τε μεγάλως αὐτός, καὶ τὸ χρηματισθὲν αὐτῷ πᾶσι μηνύσας, καὶ ποιήσας ὅσα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ παρηγγέλη, τὴν τοῦ βασιλέως παρουσίαν ἐξεδέχετο.

ε'. Πυθόμενος δὲ αὐτόν, οὐ πόῤῥω τῆς πόλεως ὄντα, [e] πρόεισι μετὰ τῶν ἱερέων καὶ τοῦ πολιτικοῦ πλήθους, ἱεροπρεπῆ καὶ διαφέρουσαν τῶν ἄλλων ἐθνῶν ποιούμενος τὴν ὑπάντησιν εἰς τόπον τινὰ [f] Σαφὰ λεγόμενον. τὸ δὲ ὄνομα τοῦτο μεταφερόμενον εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶτταν [g] σκοπὴν σημαίνει· τά τε γὰρ Ἱεροσόλυμα καὶ τὸν ναὸν ἐκεῖθεν συνέβαινεν ἀφορᾶσθαι. τῶν δὲ Φοινίκων καὶ τῶν ἀκολουθούντων [h] Χαλδαίων, ὅσα βασιλέως ὀργὴν εἰκὸς ἐπιτρέψειν αὐτοῖς, τήν τε πόλιν διαρπάσειν, καὶ τὸν ἀρχιερέα μετ' αἰκίας ἀπολέσειν λογιζομένων, τὰ ἐναντία τούτων ἐγένετο. ὁ γὰρ Ἀλέξανδρος, ἔτι πόῤῥωθεν ἰδὼν τὸ μὲν πλῆθος ἐν ταῖς λευκαῖς ἐσθῆσι, τοὺς δὲ ἱερεῖς προεστῶτας ἐν ταῖς βυσσίναις αὐτῶν, τὸν δὲ ἀρχιερέα ἐν τῇ [i] ὑακινθίνῃ καὶ διαχρύσῳ στολῇ, καὶ ἐπὶ τῆς κεφαλῆς ἔχοντα τὴν κίδαριν καὶ τὸ χρυσοῦν ἐπ' αὐτῆς ἔλασμα, ᾧ τὸ τοῦ Θεοῦ [k] ἐγέγραπτο ὄνομα, προσελθὼν μόνος, προσεκύνησε τὸ ὄνομα, καὶ τὸν ἀρχιερέα πρῶτος ἠσπάσατο. τῶν δὲ Ἰουδαίων πάντων ὁμοῦ μιᾷ φωνῇ τὸν Ἀλέξανδρον ἀσπασαμένων, καὶ κυκλωσαμένων αὐτόν, οἱ μὲν τῆς Συρίας βασιλεῖς καὶ οἱ λοιποὶ τοῦτο ποιήσαντος κατεπλάγησαν, καὶ διεφθάρθαι τοῦ βασιλέως τὴν διάνοιαν ὑπελάμβανον· Παρμενίωνος δὲ μόνου προσελθόντος αὐτῷ, καὶ πυθομένου, τί δήποτε προσκυνούντων αὐτὸν ἁπάντων αὐτὸς προσκυνήσειε τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, "οὐ "τοῦτον, εἶπε, προσεκύνησα, τὸν δὲ Θεόν, οὗ [l] τῇ ἀρχιερωσύνῃ "αὐτὸς τετίμηται. τοῦτον γὰρ καὶ κατὰ τοὺς ὕπνους εἶδον ἐν τῷ "νῦν [m] σχήματι, [n] ἐν Δίῳ τῆς Μακεδονίας τυγχάνων· καὶ "πρὸς ἐμαυτὸν διασκεπτομένῳ μοι πῶς ἂν κρατήσαιμι τῆς "Ἀσίας, παρεκελεύετο μὴ μέλλειν, ἀλλὰ θαρσοῦντα διαβαίνειν· αὐτὸς γὰρ ἡγήσεσθαί μοι τῆς [o] στρατιᾶς καὶ [p] τὴν Περσῶν

Jaddus pontifex parat Alexandrum excipere.

ri consumptos, & in Gaza duos, Sanaballetes moritur. Alexander vero, expugnata Gaza, ad Hierosolymitarum urbem ascendere contendit. Ast hoc audito pontifex Jaddus in angustia erat atque metu, solicitus quonam pacto Macedonibus obviam iret, irato Rege propter superiorem contumaciam. Itaque indictis populo supplicationibus, & cum eis rem divinam Deo faciens, orat ut gentem tueri & ab impendentibus periculis liberare velit. Cum autem *nocte* post sacrificium obdormiret, monuit eum in somnis Deus, ut bono esset animo, utque coronata urbe portas aperirent, & alii in albis vestibus, ipse vero cum sacerdotibus ornatus ad præscriptum legis obviam irent, nihil mali sibi metuentes, providente Deo. Igitur excitatus ex somno, & ipse magnopere gaudebat, & indicato cunctis eo oraculo, factisque omnibus quæ ei in somnis mandata fuerant, Regis adventum præstolabatur.

Alexandri adventus in urbem Hierosolymorum.

5. Atque ubi eum non procul abesse ab urbe intellexit, prodit una cum sacerdotibus & civili turba, venerabili & diverso ab aliis gentibus occursu, in quendam locum qui Sapha dicitur. hoc autem nomen, si Græce interpretemur, speculam significat: inde enim & Hierosolyma, atque templum conspiciebatur. Cumque Phœnices & Chaldæi qui *Regem* sequebantur fore putarent (quæ verisimile erat Regem præ iracundia illis permissurum esse) ut urbem diriperent & pontificem excarnificarent, accidit ut res contra se haberent. Alexander enim, procul adhuc conspicatus multitudinem in albis vestibus, & sacerdotes præcedentes in byssinis tunicis, & pontificem in hyacinthina veste & auro distincta, atque tiaram in capite gerentem, & auream in ea laminam, in qua Dei nomen inscriptum erat: solus accessit, & nomen veneratus est, priorque pontificem salutavit. Judæis autem omnibus una voce Alexandrum salutantibus & in orbem cingentibus, reges quidem Syriæ reliquique obstupuerunt, & Regem mentis impotem esse sunt suspicati: Parmenione vero solo eum aggresso & percontato, quî factum sit ut omnibus eum adorantibus, ipse Judæorem pontificem adorarit; "non hunc, inquit, "adoravi, sed Deum, cujus ille summo sa"cerdotio decoratus est. Hunc enim secun"dum quietem vidi in hoc habitu, cum essem "in Dio in Macedonia; ac cogitantem me "apud meipsum, quonam pacto potiri pos"sem Asia, hortatus est ne cunctarer, sed "confidenter trajicerem: sese enim exercitui "meo præiturum, mihique Persarum imperium

Alexandri somnium.

---

[a] Quæ de Alexandro & Jaddo narrantur hoc capite (consentientibus *Talmudicis* in *Joma*, f. 69. & *Taanith*, c. 9. & Auctore *Commentarii Majoris* in *Leviticum*, sect. 13.) pro fabulosis habentur ab *Ant. Van-Dale* in *Diſsertatione ſuper Ariſtea*, & *Thoma Wagſtaffe* in *Reſponſione* ad *L. Loydii Epiſt.* ad *Sherlockium*, *Aliiſque nonnullis*: præcipue quod ea silentio præterierint *Curtius*, *Diodorus*, *Arrianus* & *Plutarchus*. Verum *Juſtinum* l. xi. c. 10. (ubi dicit *Alexandrum obviam cum infulis multos Orientis reges habuiſse*) ad hanc historiam respicere existimat *Iſ. Voſsius*, in notis ad *Juſtini* locum jam allatum. Hisque fidem habuisse *Originem*, constat ex lib. 5. contra *Celſum*, p. 265. ubi dicit, ὡς μηδ' ἐπὶ Ἀλεξάνδρου τοῦ Μακεδόνος παθεῖν τι αὐτοὺς ὑπ' αὐτοῦ, καίτοι γε μὴ βουληθέντας, διά τινας συνθήκας καὶ ὅρκους, ἀναλαμβάνειν ὅπλα κατὰ τοῦ Δαρείου. τότε φασὶ καὶ τὸν Ἰουδαίων ἀρχιερέα, ἐνδεδυκότα τὴν ἱερατικὴν στολήν, προσκυνηθῆναι ὑπὸ τοῦ Ἀλεξάνδρου, φάσκοντος ὦφθαι αὐτῷ τοῦτον τῷ σχήματί τινα, ἐπαγγελλόμενον αὐτῷ κατὰ τοὺς ὕπνους ὑποτάξειν τὴν Ἀσίαν ὅλην. [b] Προτέρᾳ solus *Busb.* [c] Προσφέρειν *Gall.* [d] Ἐσθήσεσιν hic & infra in *MSS.* [e] Πρόσεισι minus recte in *MSS.* [f] Σαφὶν *Hen.* Σαφὶν *Busb.* Σαφεὶν *Vat.* Hebraïce צפה. [g] Σκοπὸν *Busb.* & *Vat.* [h] Χουθαίων (post *Schotanum* in Tom. 2. *Bibl. Hiſt. S.* p. 1214.) reponendum censet *L. Loydius*, *Epiſcopus Wigornienſis*, in *Epiſtola* ad *Sherlockium* de Facto Jadduæ, p. 16. [i] Ὑακινθίνῃ in *MSS.* ἐνδεδυμένον τὴν ὑακίνθινον στολὴν καὶ διάχρυσον *Zonar.* Per ὑακινθίνῃ intelligit *pallium*, per διαχρύσῳ *Ephodum* cum *Pectorali*. ita *Braunius* de *Veſt. Sacerd. Hebr.* l. 2. c. 25. p. 853. [k] Ἐπεγέγραπτο *Busb.* & *Zonar.* [l] Ita in *MSS.* τὴν ἀρχιερωσύνην in *Editis.* [m] Φησὶ post σχήματι inserunt *Hen.* & *Busb.* [n] Τῆς Μακεδονίας ἰδὼν aut ἐγγὺς τῆς Μακεδονίας in *MSS.* ἐγγὺς ὢν ἔτι Μακεδονίας *Zonar.* [o] Ita cum *MSS.* στρατείας in *Editis.* ac præterea μου pro μοι in uno *MSS.* [p] Ita in *MSS.* & *Zonar.* ut & mox infra, p. 504. v. 5. τῶν in *Editis.*

a. Τῇ

Alexander Hieroſolymorum templum adit, & ſacra facit.

In Judæos beneficia confert.

“rium traditurum. Itaque cum alium nullum in tali veſte viderim, & nunc conſpicatus hunc, & illius in quiete viſi & cohortationis recordatus ſim, puto me, divino miſſu facta expeditione, Dario ſuperiorem fore, & Perſarum poteſtatem aboliturum, atque omnia quæ mihi ſunt in animo ſucceſſura” Hæc loquutus ad Parmenionem, dataque pontifici dextra, ſacerdotibus eum curſu comitantibus, in urbem venit; & in templum aſcendit, ac Deo ad ſacerdotis præſcriptum ſacrificavit, ipſumque pontificem & ſacerdotes magnifice honoravit. Oſtenſoque ei Danielis libro, in quo fore ſignificabat, ut Græcorum quidam Perſarum imperium aboleret, ille ſe eum eſſe qui ſignificaretur exiſtimans, tunc quidem lætatus multitudinem dimiſit: poſtridie vero ejus diei eos advocat, quæque ipſi velint dona poſtulare jubet. Pontifice autem petente, ut liceret patriis uti legibus, utque ſeptimo quovis anno tributis eſſent immunes, omnia *eis* conceſſit. Cumque illi ab eo petiiſſent, ut & eos qui Babylone & in Media erant Judæos legibus ſuis uti ſineret, libenter promiſit facturum quæ *ab eo* poſtularent. cum vero ad hoc diceret multitudini, ſi qui ſecum militare vellent, ea lege ut patrios mores tenerent & ſecundum eos viverent, paratum eſſe *eos ſecum* ducere; multi lubenti animo in eam expeditionem dederunt nomina.

Sicima Samaritarum metropolis.

Samaritarum ingenium.

6. Igitur Alexander, compoſitis in hunc modum Hieroſolymorum rebus, in proximas urbes duxit exercitum. Atque omnibus, quos adiret, amice eum excipientibus, Samaritani (qui tum Sicima regionis caput habebant, urbem apud Garizim montem poſitam, & à deſertoribus Judaïcæ gentis habitatam) videntes Judæis ab Alexandro tam præclarum honorem habitum, ſtatuerunt Judæos ſe profiteri. Sunt enim Samaritæ eo ingenio, ſicuti jam ante memoravimus, ut in Judæorum rebus adverſis negent ſuos eſſe cognatos, tunc quidem id quod verum eſt profitentes. Sed ſi forte eos paulo lautius agere viderint, continuo in eorum communionem inſiliunt, ſuos eſſe conſanguineos dicentes, genuſque ſuum à Joſephi natis, Ephraïmo & Manaſſe, deducentes. Igitur apparate, & cum magna in eum ſtudii ſignificatione, Regi occurrunt haud procul Hieroſolymis. Cumque illos Alexander laudaſſet, Sicimitæ ad eum accedunt, aſſumptis quos Sanaballetes ad eum miſerat militibus: rogantque, ut ipſorum urbem adiret fanumque *ſua præſentia* coboneſtaret. Ipſe vero ad eos ſe venturum promittit, ſimulatque redierit. Ac poſtulantibus ſibi anni ſeptimi tributa condonari, quippe cum nec ipſi eo anno ſementem facerent, quæſivit, quinam eſſent qui hæc peterent. Cumque dixiſſent, Hebræos ſe eſſe, vocari autem Sicimorum Sido-

“παραδώσειν ἀρχήν. ὅθεν ἄλλον μὲν οὐδένα θεασάμενος ἐν [a] τοιαύτῃ στολῇ, τοῦτον δὲ νῦν ἰδὼν, καὶ τῆς κατὰ τοὺς ὕπνους [b] ἐπιμνησθεὶς ὄψεώς τε καὶ παρακελεύσεως, [c] νομίζω θείᾳ πομπῇ τὴν στρατείαν πεποιημένος Δαρεῖον νικήσειν, καὶ τὴν Περσῶν καταλύσειν δύναμιν, καὶ πάνθ᾽ ὅσα κατὰ νοῦν ἐστί μοι προχωρήσειν.” Ταῦτ᾽ εἰπὼν πρὸς τὸν Παρμενίωνα, καὶ δεξιωσάμενος τὸν ἀρχιερέα, [d] τῶν ἱερέων παραθεόντων, εἰς τὴν πόλιν παραγίνεται· καὶ ἀνελθὼν ἐπὶ τὸ ἱερὸν, θύει μὲν τῷ Θεῷ κατὰ τὴν τοῦ [e] ἀρχιερέως ὑφήγησιν, αὐτὸν δὲ τὸν ἀρχιερέα [f] καὶ τοὺς ἱερεῖς ἀξιοπρεπῶς ἐτίμησε. δειχθείσης δὲ αὐτῷ τῆς Δανιήλου βίβλου, ἐν ᾗ τινα τῶν Ἑλλήνων καταλύσειν τὴν Περσῶν ἀρχὴν ἐδήλου, [g] νομίσας αὐτὸς εἶναι ὁ σημαινόμενος, τότε μὲν ἡσθεὶς ἀπέλυσε τὸ πλῆθος· τῇ δὲ ἐπιούσῃ προσκαλεσάμενος, ἐκέλευσεν αὐτοὺς αἰτεῖσθαι δωρεὰς ἃς ἂν αὐτοὶ θέλωσι. τοῦ δ᾽ ἀρχιερέως αἰτησαμένου, χρήσασθαι τοῖς πατρῴοις νόμοις, καὶ τὸ ἕβδομον ἔτος ἀνείσφορον εἶναι, συνεχώρησε πάντα. παρακαλεσάντων δ᾽ αὐτῶν, ἵνα καὶ τοὺς ἐν Βαβυλῶνι καὶ Μηδίᾳ Ἰουδαίους τοῖς ἰδίοις ἐπιτρέψῃ νόμοις [h] χρήσασθαι, ἀσμένως ὑπέσχετο ποιήσειν ἅπερ ἀξιοῦσιν. εἰπόντος δ᾽ αὐτοῦ πρὸς τὸ πλῆθος, εἴτινες αὐτῷ βούλονται [i] συστρατεύειν, τοῖς πατρῴοις ἔθεσιν ἐμμένοντες καὶ κατὰ ταῦτα ζῶντες, ἑτοίμως ἔχειν ἐπάγεσθαι, πολλοὶ τὴν σὺν αὐτῷ στρατείαν ἠγάπησαν.

ϛʹ. Ὁ μὲν οὖν Ἀλέξανδρος, ταῦτα διοικησάμενος ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ἐξεστράτευσεν ἐπὶ τὰς ἐχομένας πόλεις. πάντων δ᾽ αὐτὸν πρὸς οὓς ἀφίκετο φιλοφρόνως ἐκδεχομένων, Σαμαρεῖται, μητρόπολιν τότε τὴν [k] Σίκιμα ἔχοντες, κειμένην πρὸς τῷ Γαριζεὶν ὄρει, καὶ κατῳκημένην ὑπὸ τῶν ἀποστατῶν τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἰδόντες ὅτι τοὺς Ἰουδαίους Ἀλέξανδρος οὕτω λαμπρῶς τετίμηκεν, ἔγνωσαν [l] αὐτοὺς Ἰουδαίους ὁμολογεῖν. εἰσὶ γὰρ οἱ Σαμαρεῖς τοιοῦτοι τὴν φύσιν, ὡς ἤδη που καὶ [m] πρότερον δεδηλώκαμεν, ἐν μὲν ταῖς συμφοραῖς ὄντας τοὺς Ἰουδαίους ἀρνοῦνται συγγενεῖς [n] ἔχειν, ὁμολογοῦντες τότε τὴν ἀλήθειαν. ὅταν δέ τι περὶ αὐτοὺς λαμπρὸν ἴδωσιν ἐκ τύχης, ἐξαίφνης ἐπιπηδῶσιν αὐτῶν τῇ κοινωνίᾳ, προσήκειν αὐτοῖς λέγοντες, καὶ ἐκ τῶν Ἰωσήπου γενεαλογοῦντες αὐτοὺς ἐκγόνων Ἐφραΐμου καὶ Μανασσοῦ. μετὰ λαμπρότητος οὖν καὶ πολλὴν [o] ἐνδεικνύμενοι περὶ αὐτὸν προθυμίαν, ἀπήντησαν τῷ βασιλεῖ, μικροῦ δεῖν ἐγγὺς τῶν Ἱεροσολύμων. ἐπαινέσαντος δὲ αὐτοὺς Ἀλεξάνδρου, οἱ Σικιμῖται προσῆλθον αὐτῷ, προσπαραλαβόντες καὶ οὓς Σαναβαλλέτης πρὸς αὐτὸν στρατιώτας ἀπέστειλε· καὶ παρεκάλουν, παραγενόμενον [p] πρὸς τὴν πόλιν αὐτῶν, τιμῆσαι καὶ τὸ παρ᾽ αὐτοῖς ἱερόν. ὁ δ᾽ ἐκείνοις μὲν αὖθις ὑποστρέφων ἥξειν ὑπέσχετο πρὸς αὐτούς. ἀξιούντων δ᾽ [q] ἀφιέναι τὸν φόρον αὐτοῖς τοῦ ἑβδοματικοῦ ἔτους· οὐδὲ γὰρ αὐτοὺς σπείρειν ἐν αὐτῷ· τίνες ὄντες ταῦτα παρακαλοῦσιν ἐπυνθάνετο. τῶν δ᾽ εἰπόντων, Ἑβραῖοι μὲν εἶναι, [r] χρηματίζειν δ᾽ οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι,

---

[a] Τῇ αὐτῇ *Busb.* [b] Ἀναμνησθεὶς in *MSS.* [c] Καὶ σὺν Θεῷ νομίζω τὴν στρατείαν πεποιημένος Δαρεῖον νικήσειν *Zonar.* [d] Τῶν Ἰουδαίων solus *Vat.* [e] Ita ex *MSS.* & *Zonara.* ἱερέως in *cæteris.* [f] Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ τοὺς ἱερεῖς in *reliquis* deſiderantur. [g] Νομίσας αὐτὸν εἶναι τὸν σημαινόμενον *Hen.* [h] Χρῆσθαι hic loci in omnibus *MSS.* At ſupra v. 17. χρῆσθαι habet ſolus *Busb.* [i] Ita *MSS.* στρατεύειν in *Editis.* [k] Σικίμων *Hen.* & *Busb.* Σίκιμαν *Vat.* & infra (p. 505. v. 13.) Σικιμῖται. [l] Ἑαυτοὺς *MSS.* αὐτοὺς in *Editis*, ut & mox infra v. 37. [m] Sc. lib. 9. c. 14. p. 429. Vide etiam *lib.* XII. *c.* 7. [n] Vocem ἔχειν non agnoſcunt *Hen.* & *Vat.* [o] *Al.* δεικνύμενοι. [p] Εἰς τὴν πόλιν in *MSS.* [q] Ἀφεῖναι in *MSS.* [r] Ita etiam apud *Zonaram*, ubi *Wolphius* vertit, *Sicimitas Sidonios appellari.* At *Epiphanius* reddit, *Sicimitas autem à Sidoniis nuncupari.* Denique *Schotanus* (in *Bibl. Hiſt.* S. tom. 2.) verti vult, *Sidonios in Sicimis vulgo appellari.* Confer l. XII. c. 7.

a Εἰς

Σιδώνιοι, πάλιν αὐτοὺς ἐπηρώτησεν, εἰ τυγχάνουσιν Ἰουδαῖοι; τῶν δ' οὐκ εἶναι φαμένων, ἀλλ' ἔγωγε, εἶπεν, Ἰουδαίοις ταῦτ' ἔδωκα. ὑποστρέψας μέντοιγε καὶ διδαχθεὶς ὑφ' ὑμῶν ἀκριβέστερον, ποιήσω τὰ δόξαντα. τοῖς μὲν οὖν Σικιμίταις οὕτως ἀπετάξατο. τοὺς δὲ τοῦ Σαναβαλλέτου στρατιώτας ἐκέλευσεν ἕπεσθαι εἰς Αἴγυπτον· ἐκεῖ γὰρ αὐτοῖς δώσειν κλήρους γῆς. ὃ καὶ μετ' ὀλίγον ἐποίησεν ἐν τῇ Θηβαΐδι, φρουρεῖν τὴν χώραν αὐτοῖς προστάξας.

ζ'. Τελευτήσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου, ἡ μὲν ἀρχὴ [a] εἰς τοὺς διαδόχους [b] ἐμερίσθη· τὸ δ' ἐπὶ τοῦ Γαριζεὶν ὄρους ἱερὸν ἔμενεν. εἰ δέ τις αἰτίαν ἔχε παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις κοινοφαγίας, ἢ τῆς ἐν τοῖς [c] Σαββάτοις παρανομίας, ἤ τινος ἄλλου τοιούτου ἁμαρτήματος, παρὰ τοὺς Σικιμίτας ἔφευγε, λέγων ἀδίκως [d] ἐγκεκλῆσθαι. τετελευτήκει δὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Ἰαδδοῦς, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην Ὀνίας ὁ παῖς αὐτοῦ παρειλήφει. τὰ μὲν δὴ περὶ τοὺς Ἱεροσολυμίτας ἐν τούτοις ἐτύγχανεν ὄντα.

Τέλος τοῦ βιβλίου ἑνδεκάτου.

nios: iterum interrogavit, an Judæi eſſent? Quod cum *illi* negarent, dixit, Atqui ego Judæis iſta dedi; tamen cum rediero, & hæc à vobis accuratius cognovero, faciam quod mihi viſum fuerit. Et quidem Sicimitas ita dimiſit. Sanaballetis vero militibus imperavit, ut ipſum in Ægyptum ſequerentur: illic enim agros eis diviſurum. id quod paulo poſt fecit in Thebaide, ubi eis regionem tuendam mandavit.

Mortuo Alexandro dividitur imperium.

7. Alexandro autem vita defuncto, imperium inter ſucceſſores diviſum eſt: templumque in monte Garizin manſit. Quod ſi quis ab Hieroſolymitis reus agebatur comeſi profani cibi, aut violati Sabbati, aut alicujus talis peccati, is ad Sicimitas confugiebat, ſeque injuſte accuſatum dicebat. Per id vero tempus vita deceſſerat Jaddus pontifex, eique in pontificatum ſucceſſerat Onias ejus filius. Atque in eo ſtatu res Hieroſolymitanæ tunc fuere.

Jaddi obitus.

Onias pontifex.

Finis Libri undecimi.

---

a Εἰς διαφόρους *Vat.* b Διῃρέθη *Hen. & Bub.* c Ita *MSS.* ἐν τοῖς Σάββασι in *Editis.* d Ita *MSS.* ἐγκεκλῆσθαι in *Editis.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ἘΝ Τῌ͂ ΔΩΔΕΚΑΤῌ͂[a]

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DUODECIMO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ HÆC CONTINENTUR.

1. Quomodo Ptolemæus, Lagi filius, Hieroſolymis & Judæis dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

2. Quomodo filius ejus Ptolemæus, Philadelphus appellatus, Judaïcas leges Græce transferendas curavit, & multos captivos, in gratiam Eleazari illorum pontificis, manumiſit, plurimaque donaria Deo conſecravit.

3. Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Aſiæ, & conditarum à ſe urbium civitate donaverunt.

4. Joſephus Tobiæ filius malo medetur, quo laborabant Judæi, inita cum Ptolemæo Epiphane amicitia.

5. Amicitia & ſocietas Lacedæmoniorum cum Onia Judæorum pontifice.

6. Judæi potentiores inter ſeſe diſſident, & quomodo Antiochi Epiphanis opem implorarunt.

7. Quod Antiochus, expeditione facta in Hieroſolyma, & urbem cepit & templum diripuit.

8. Quemadmodum, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, ſolus Mattathias Aſſamonæi filius, Regis mandata contempſit, & poſtea Antiochi duces prælio ſuperavit.

9. Mattathiæ obitus in ſumma ſenectute, rerum adminiſtratione filiis relicta.

10. Quomodo filius ejus Judas, cum Antiochi copiarum ducibus congreſſus, id aſſequutus eſt ut Judæi patriis inſtitutis viverent; atque ipſe à populo pontifex conſtitutus eſt.

11. Quomodo Apollonius, Antiochi exercitus dux, incurſione in Judæam facta, victus interiit.

12. Lyſiæ & Georgiæ contra Judæos expeditio & clades, & exercitûs interitus.

13. Quod Judas & Simon, ductis exercitibus, ab illo in Ammanitas, à Simone fratre ejus in Tyrios & Ptolemæeos, illos devicerunt.

14. Quomodo Antiochus Epiphanes apud Perſas diem obiit.

15. Quomodo Antiochus, cognominatus Eupator, una cum Lyſia ſuſcepta in Judæos expeditione, victoria potitus Judam in templo obſidet.

α΄. ΩΣ Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον [b] κατῴκισεν.

β΄. Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Πτολεμαῖος, ὁ κληθεὶς Φιλάδελφος, τοὺς [c] Ιουδαίων νόμους εἰς τὴν Ελληνικὴν γλῶσσαν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσεν, Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ αὐτῶν χαριζόμενος, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

γ΄. Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ασίας βασιλεῖς τὸ Ιουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν κτισθείσαις πόλεσιν.

δ΄. Εκ τῆς γενομένης ἀτυχίας ἐπανόρθωσις ὑπὸ Ιωσήπου τοῦ Τωβίου ποιησαμένου φιλίαν πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Επιφανῆ.

ε΄. Φιλία καὶ συμμαχία Λακεδαιμονίων πρὸς Ονίαν τὸν ἀρχιερέα τῶν Ιουδαίων.

ϛ΄. Στάσις τῶν δυνατῶν Ιουδαίων πρὸς ἀλλήλους, καὶ ὡς [d] ἐπεκαλέσαντο Αντίοχον τὸν Επιφανῆ.

ζ΄. Οτι στρατευσάμενος Αντίοχος ἐπὶ Ιεροσόλυμα, τήν τε πόλιν παρέλαβε, καὶ τὸν ναὸν ἐσύλησεν.

η΄. Ως Αντιόχου κωλύσαντος τοῖς πατρῴοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ιουδαίους, μόνος [e] ὁ Ασαμωναίου παῖς [f] Ματταθίας κατεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Αντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε.

θ΄. Ματταθίου τελευτὴ, γηραιοῦ μὲν ὄντος ἤδη, παραδόντος δὲ τὴν τῶν πραγμάτων προστασίαν τοῖς παισίν.

ι΄. [g] Ως ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ιούδας, τοῖς Αντιόχου στρατηγοῖς μαχεσάμενος, τοὺς Ιουδαίους εἰς τὴν πάτριον ἐπανήγαγε πολιτείαν, καὶ ἀρχιερεὺς ἀπεδείχθη ὑπὸ τοῦ λαοῦ.

ια΄. Ως Αντιόχου στρατηγὸς Απολλώνιος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἐμβαλὼν, ἡττηθεὶς ἀπέθανεν.

ιβ΄. Η [h] Λυσίου καὶ Γοργίου στρατηγία ἐπὶ τὴν Ιουδαίαν, καὶ ἧττα καὶ διαφθορὰ τοῦ στρατοῦ.

ιγ΄. Οτι στρατευσάμενοι Ιούδας καὶ Σίμων, ὁ μὲν ἐπὶ Αμμανίτας καὶ τὴν [i] Γαλαδῖτιν, ὁ δὲ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ ἐπὶ Τυρίους καὶ Πτολεμαεῖς, ἐκράτησαν αὐτῶν.

ιδ΄. [k] Ως Αντίοχος ὁ Επιφανὴς ἐτελεύτησεν ἐν Πέρσαις.

ιε΄. Ως Αντίοχος, ὁ ἐπικληθεὶς Εὐπάτωρ, στρατευσάμενος ἐπὶ Ιουδαίους μετὰ Λυσίου, καὶ νικήσας, ἐπολιόρκει Ιούδαν εἰς τὸ ἱερὸν ἐγκλείσας.

ιϛ΄. Οτι

---

[a] *Al.* ἐν τῷ δωδεκάτῳ, vel ἐν τῷ δωδεκάτῳ λόγῳ. [b] Μετῴκισεν *Hen.* [c] *Al.* Ιουδαίους. [d] Απεκαλέσαντο *Hen.* [e] Ita *MSS.* in *Editis* deeſt articulus. [f] Ita ubique cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Ματθίας paſſim in *Editis.* [g] Hunc titulum inſertum dedi ex *MSS.* [h] Ita juxta *Epiphanii Codd. MSS.* Σίλωνος in *Editis Flavii* & aliquibus *MSS.* Γαίωνος *Hen.* [i] Γαλαδῖτιν *Vat.* [k] Λυσίου στρατεία, τοῦ Αντιόχου στρατηγοῦ, ἐπὶ Ιουδαίους [Ιούδαν *Gall.*] καὶ ἧττα inter hunc & præcedentem titulum inſerunt *Hen. Gall.* & *Vat.*

a Τῷ

ιϛ'. Οτι πολλοῦ χρόνου τῇ πολιορκίᾳ τριβομένου, φιλίαν ποιησάμενος πρὸς Ιούδαν, εὐπρεπῶς ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ιουδαίας ὁ Αντίοχος.	16. *Quod, longo tempore in obſidione conſumpto, Antiochus cum Juda fœdus feriit, & ex Judæa non ſine gloria diſceſſit.*
ιζ'. Ως Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐπιστρατευσάμενος τοῖς Ιουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα.	17. *Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, cum exercitu contra Judæos profectus, re infecta ad Regem reverſus eſt.*
ιη'. Ως Νικάνωρ, μετὰ τὸν Βακχίδην πεμφθεὶς στρατηγὸς, ἀπώλετο σὺν [a] τῷ στρατῷ.	18. *Quomodo Nicanor, dux poſt Bacchidem miſſus, una cum exercitu periit.*
ιθ'. Οτι πάλιν ἐπὶ τὴν Ιουδαίαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς, ἐνίκησεν.	19. *Quod Bacchides denuo miſſus contra Judæam, victoria potitus eſt.*
κ'. Ως Ιούδας διεφθάρη μαχόμενος.	20. *Quomodo Judas in prælio occubuit.*

[a] Τῇ στρατιᾷ in duobus *MSS.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΔΩΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ἑκατὸν καὶ ἑβδομήκοντα.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DUODECIMUS.

Continet hic liber tempus annorum CLXX.

ΚΕΦ. α'.

Ως Πτολεμαῖος ὁ Λάγου, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ παραλαβὼν τὰ Ιεροσόλυμα καὶ τὴν Ιουδαίαν, πολλοὺς ἐξ αὐτῆς εἰς Αἴγυπτον κατῴκισεν.

ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ μὲν οὖν ὁ τῶν Μακεδόνων βασιλεὺς, καταλύσας τὴν Περσῶν ἡγεμονίαν, καὶ [b] τὰ κατὰ τὴν Ιουδαίαν τὸν προειρημένον καταστησάμενος τρόπον, τελευτᾷ τὸν βίον· μεταπεσούσης δὲ εἰς πολλοὺς τῆς ἀρχῆς, Αντίγονος μὲν τῆς Ασίας [c] ἐπικρατεῖ, [d] Σέλευκος δὲ Βαβυλῶνος καὶ [e] τῶν ἐκεῖ ἐθνῶν, Λυσίμαχος δὲ τὸν Ελλήσποντον διεῖπε, τὴν δὲ Μακεδονίαν [f] εἶχε Κάσσανδρος, Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάγου τὴν Αἴγυπτον [g] εἰλήφει. στασιαζόντων δὲ τούτων, καὶ πρὸς ἀλλήλους φιλοτιμουμένων ὑπὲρ τῆς ἰδίας ἀρχῆς, πολέμους τε συνεχεῖς καὶ μακροὺς [h] συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ τὰς πόλεις κακοπαθεῖν, καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς ἀγῶσιν [i] ἀποβάλλειν τῶν οἰκητόρων, ὡς καὶ τὴν Συρίαν ἅπασαν ὑπὸ Πτολεμαίου τοῦ Λάγου, Σωτῆρος τότε χρηματίζοντος, τἀναντία παθεῖν αὐτοῦ τῇ ἐπικλήσει. κατέσχε δὲ οὗτος καὶ τὰ Ιεροσόλυμα, δόλῳ καὶ ἀπάτῃ [k] χρησάμενος. εἰσελθὼν γὰρ Σαββάτοις εἰς

CAP. I.

Quomodo Ptolemæus Lagi filius, Hieroſolymis & Judæa dolo occupatis, multos inde deportavit in Ægyptum.

IGITUR Alexander Macedonum rex, ſubacto Perſarum imperio, & conſtitutis (ut jam dictum eſt) Judææ rebus, vitam finiit: ac diſtracto in multos imperio, Antigonus Aſia potitur, Seleucus Babylone & illius tractus nationibus, Lyſimachus Helleſpontum obtinuit, Macedoniam occupavit Caſſander, Ægyptum autem tenuit Ptolemæus Lagi filius. Hi dum inter ſeſe diſſident, & de imperio quiſque ſuo contendunt, fiebat ut continua longaque bella gererentur, urbeſque affligerentur, & multos civium in certaminibus amitterent, adeo ut omnis Syria à Ptolemæo Lagi filio (qui tum Soter, *hoc eſt Servator*, appellabatur) longe aliter afficeretur, quam ejus nomine dignum eſſet. Is etiam Hieroſolymam per fraudem & proditionem occupavit. Ingreſſus enim Sabbato in urbem per

Alexandri ſucceſſores.

Ægyptum tenuit Ptolemæus Lagi filius, Soter dictus.

---

[a] Ita in omnibus *MSS.* tam *Latinis* quam *Græcis*. Videſis *Iſ. Voſſium* in *Chronol. S.* cap XI. p. 150.

[b] Illa τὰ κατὰ deſunt *Cod. NC.*

[c] Επικρατεῖ *NC.*

[d] Σέλευκος δὲ ὁ Νικάτωρ ἐπικαλούμενος *NC.*

[e] Τῶν ἄλλων ἐθνῶν *NC.*

[f] Εἶχε abeſt *Hen.* mox Κάσσανδρος ex *nummis* pro Κάσανδρος edidimus.

[g] Εἴληφεν in nonnullis *MSS.*

[h] Συνέβη γίγνεσθαι *Hen.* συνέβαινε γίνεσθαι *NC.*

[i] Απόλλυσθαι *NC.*

[k] Χρησάμενος, ἀρχιερέως ὄντος τοῦ ἔθνους ἡμῶν κατ᾿ ἐκείνας ἡμέρας Ονίου, ὃς ἦν Αδδοῦ υἱός. εἰσελθὼν δὲ ἐν ἡμέρᾳ Σαββάτου εἰς τὴν πόλιν ὁ Πτολεμαῖος ὡς θύσων τῷ Θεῷ *NC.*

Judæi, Hieroſolymis dolo captis, in Ægyptum abducti.

per ſpeciem ſacrificandi, ne prohibentibus quidem Judæis (neque enim hoſtem eſſe putabant, & tum quia nihil mali ſuſpicabantur, tum propter diem ocium & quietem agebant) urbe nullo labore potitus eſt, eamque acerbe tractavit & inclementer. Hiſce quæ diximus etiam Agatharchides Cnidius, qui res à ſucceſſoribus *Alexandri* geſtas conſcripſit, teſtimonium perhibet, ſuperſtitionem nobis exprobans, ut qui libertatem propter eam amiſerimus, iſtiuſmodi verbis. "Eſt gens quæ "Judæorum dicitur, qui urbem incolentes magnam & bene munitam *nomine* Hieroſolyma, paſſi ſunt eam in Ptolemæi poteſtatem "venire, quod arma capere noluerint, atque ex "ſuperſtitione intempeſtiva crudeli dominatui "ſeſe ſubjecerunt." Et Agatharchides quidem de gente noſtra hæc memoriæ prodidit. Cæterum Ptolemæus, multis hominibus captis, tum ex Judææ montanis, lociſque circa Hieroſolyma, tum ex Samaria & Garizin, omnes in Ægyptum tranſtulit. Cumque Hieroſolymitanos juriſjurandi fideique obſervantiſſimos ex iis intelligeret, quæ Alexandri legatis poſt victum ab eo Darium reſponderant, multos eorum in præſidiis diſpoſuit, & cum Macedonibus Alexandriæ pares fecit, ac ſacramento adſtrinxit, ſervaturos fidem poſteris ejus, qui ipſis mandaſſet eam provinciam. Non pauci præterea reliquorum Judæorum in Ægyptum ſua ſponte profecti ſunt, allecti partim bonitate ſoli, partim Ptolemæi liberalitate. Sed inter Samaritas & Judæorum poſteros inſtituta patria retinere ſtudentes exiſtebant contentiones, iique inter ſeſe decertabant, dum Hieroſolymitani ſuum templum ſanctum eſſe contendunt, & victimas eo mitti volunt; Samaritæ contra, in montem Garizin.

Agatharchides Cnidius.

Ptolemæi in Judæos benignitas.

Contentiones inter Judæos & Samaritas.

τὴν πόλιν ὡς θύσων, μήτε τῶν Ἰουδαίων αὐτὸν ἀμυνομένων, οὐδὲ γὰρ ὑπενόουν πολέμιον, καὶ διὰ τὸ ἀνύποπτον καὶ τὴν ἡμέραν ἐν ἀργίᾳ καὶ ῥαθυμίᾳ τυγχανόντων, ἀπόνως ἐγκρατὴς γίνεται τῆς πόλεως, καὶ πικρῶς ἦρξεν αὐτῆς. μαρτυρεῖ δὲ τῷ λόγῳ τούτῳ καὶ Ἀγαθαρχίδης ὁ Κνίδιος, ὁ [a] τὰς τῶν διαδόχων πράξεις συγγραψάμενος, ὀνειδίζων ἡμῖν δεισιδαιμονίαν, ὡς δι᾽ αὐτὴν ἀποβαλοῦσι τὴν ἐλευθερίαν, λέγων οὕτως. "ἔστιν ἔθνος "Ἰουδαίων λεγόμενον, οἳ πόλιν ὀχυρὰν καὶ μεγάλην ἔχοντες "Ἱεροσόλυμα, ταύτην ὑπερεῖδον ὑπὸ Πτολεμαίῳ γενομένην, ὅπλα λαβεῖν οὐ θελήσαντες, ἀλλὰ διὰ τὴν ἄκαιρον "δεισιδαιμονίαν χαλεπὸν ὑπέμειναν ἔχειν δεσπότην." Ἀγαθαρχίδης μὲν οὖν ταῦτα περὶ τοῦ ἔθνους ἡμῶν ἀπεφήνατο. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πολλοὺς αἰχμαλώτους λαβὼν, ἀπό τε τῆς ὀρεινῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν περὶ τὰ Ἱεροσόλυμα τόπων, καὶ τῆς Σαμαρείτιδος, καὶ τῶν [b] ἐν Γαριζεὶν, κατῴκισεν ἅπαντας εἰς Αἴγυπτον ἀγαγών. [c] ἐγνωκὼς δὲ τοὺς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων περί τε τὴν τῶν ὅρκων φυλακὴν καὶ τὰς πίστεις βεβαιοτάτους ὑπάρχοντας, [d] ἐξ ὧν ἀπεκρίναντο Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευσαμένῳ πρὸς αὐτοὺς, μετὰ τὸ κρατῆσαι Δαρείου τῇ μάχῃ· πολλοὺς αὐτῶν εἰς τὰ φρούρια [e] καταλοχίσας, καὶ τοῖς Μακεδόσιν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ ποιήσας ἰσοπολίτας, ὅρκους ἔλαβε παρ᾽ αὐτῶν, ὅπως τοῖς ἐκγόνοις τοῦ παραθεμένου τὴν πίστιν διαφυλάξωσιν. οὐκ ὀλίγοι δ᾽ οὐδὲ τῶν ἄλλων Ἰουδαίων ἑκουσίως εἰς τὴν Αἴγυπτον παρεγένοντο, τῆς τε ἀρετῆς τῶν τόπων αὐτοὺς καὶ τῆς τοῦ Πτολεμαίου φιλοτιμίας προσκαλουμένης. στάσεις μέντοιγε τοῖς ἐκγόνοις αὐτῶν πρὸς τοὺς Σαμαρείτας, τὴν πάτριον ἀγωγὴν τῶν [f] ἐθῶν ἀποσώζειν προαιρουμένοις, ἐγίνοντο, καὶ πρὸς ἀλλήλους ἐπολέμουν. τῶν μὲν Ἱεροσολυμιτῶν τὸ παρ᾽ αὐτοῖς ἱερὸν ἅγιον εἶναι λεγόντων, καὶ τὰς θυσίας ἐκεῖ πέμπειν ἀξιούντων· τῶν δὲ [g] Σαμαρειτῶν εἰς τὸ Γαριζεὶν ὄρος κελευόντων.

II.

CAP. II.

Quomodo Ptolemæus Philadelphus leges Judaïcas Græce transferendas curavit, multoſque captivos manumiſit, & multa donaria Deo conſecravit.

Ptolemæus Philadelphus ſecundus Ægypti rex.

CUM autem Alexander duodecim annos regnaſſet, & poſt eum Ptolemæus Soter quadraginta, tum demum Ægypti regnum adeptus Philadelphus (quod quidem tenuit annos undequadraginta) & legem *Judaïcam* curavit transferendam, & ſervientes in Ægypto Hieroſolymitanos ſervitute liberavit, qui fuerunt centum & viginti millia, ex hujuſmodi cauſa. Demetrius Phalereus, regiarum bibliothecarum præfectus, operam dans ut omnes, ſi fieri poſſet, totius orbis libros colligeret, & coëmens quicquid ubique vel fama accepiſſet ſtudio dignum fore Regiſque voluntati non ingratum, (nam *is* maximo librorum colligendorum deſiderio tenebatur) omni cura & cogitatione huic rei incumbebat. Pto-

Demetrius Phalereus bibliothecæ Ptolemaïcæ præfectus.

ΚΕΦ. β′.

β′.

Ὡς Πτολεμαῖος ὁ Φιλάδελφος τοὺς Ἰουδαίων νόμους εἰς τὴν Ἑλληνικὴν γλῶσσαν μετέβαλε, καὶ πολλοὺς αἰχμαλώτους ἀπέλυσε, καὶ ἀναθήματα πολλὰ ἀνέθηκε τῷ Θεῷ.

[h] Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐτὸν Πτολεμαίου τοῦ Σωτῆρος τεσσαράκοντα, ἔπειτα τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου παραλαβὼν ὁ Φιλάδελφος, καὶ κατασχὼν αὐτὴν ἐπ᾽ ἔτη ἑνὸς [i] δέοντος τεσσαράκοντα, τόν τε νόμον ἡρμήνευσε, καὶ τοὺς δουλεύοντας ἐν Αἰγύπτῳ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν ἀπέλυσε τῆς δουλείας, [k] ὄντας δώδεκα μυριάδας, ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Δημήτριος ὁ Φαληρεὺς, ὃς ἦν ἐπὶ τῶν [l] βιβλιοθηκῶν τοῦ βασιλέως, σπουδάζων εἰ δυνατὸν εἴη πάντα τὰ κατὰ τὴν οἰκουμένην συναγαγεῖν βιβλία, καὶ συνωνούμενος, [m] εἴ τι που μόνον ἀκούσειε σπουδῆς ἄξιον ἢ ἡδὺ τῇ τοῦ βασιλέως προαιρέσει, μάλιστα γὰρ περὶ τὴν συλλογὴν τῶν βιβλίων εἶχε φιλοκάλως, συνηγωνίζετο. ἐρομένου δ᾽ αὐτὸν

---

[a] Forſan in libris περὶ Ἀσίας, quos laudant *Diodorus, Phlegon, Lucianus* & *Athenæus*. [b] Ἐν τῷ ὄρει τῷ Γαριζεὶν *NC*. [c] Ἐπεγνωκὼς *Hen. Busb.* & *NC*. [d] Ἐξ ὧν ἀπεκρίνατο Ἰαδδοῦς ὁ ἀρχιερεὺς Ἀλεξάνδρῳ πρεσβευομένῳ πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, ὃς μετὰ τὸ κρ. *NC*. [e] Καταλοχισάμενος *NC*. [f] Ἐθῶν *Vat.* & *NC*. [g] Σικιμιτῶν *NC*. & *Vet. Interpr.* in nonnullis codicibus. [h] Ita *Busb. NC.* & *Vet. Interpr.* nec non *Iſ. Voſſii* MS. niſi quod τεσσαράκοντα ἓν pro τεσσαράκοντα præ ſe ferat. in *Editis* deſiderantur iſta, Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξάνδρου ἔτη δώδεκα, καὶ μετ᾽ αὐτὸν Πτολεμαίου τεσσαράκοντα. In *Cod. NC.* (cui titulus eſt Πτολεμαϊκὴ) caput incipit ad hunc modum, Τελευτήσαντος δὲ Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διὰ τό τε πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. Βασιλεύσαντος δὲ Ἀλεξ. &c. Videſis *Uſſerium* ad A. M. 3721. [i] Δέοντα *Hen.* & *Busb.* [k] Ὄντας περὶ δώδεκα in *iiſdem MSS.* [l] Vide *S. Epiphanium* in lib. *de Menſuris* & *Ponderibus*, p. 166. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M 3719. [m] Εἴ που τι *Busb.*

δ' αὐτόν ποτε τοῦ Πτολεμαίου, πόσας ἤδη μυριάδας [a] ἔχοι συνειλεγμένας βιβλίων; τῶν μὲν ὑπαρχόντων [b] εἶπεν εἶναι περὶ εἴκοσι, ὀλίγου δὲ χρόνου εἰς πεντήκοντα συναθροίσειν. μεμηνῦσθαι δ' ἔλεγεν αὐτῷ πολλὰ εἶναι καὶ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τῶν παρ' αὐτοῖς νομίμων συγγράμματα, σπουδῆς ἄξια καὶ τῆς βασιλέως βιβλιοθήκης· ἃ, τοῖς ἐκείνων χαρακτῆρσι καὶ τῇ διαλέκτῳ γεγραμμένα, πόνον αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον παρέξειν εἰς τὴν Ἑλληνικὴν μεταβαλλόμενα γλῶτταν. δοκεῖν μὲν γὰρ εἶναι τῇ ἰδιότητι τῶν Σύρων γραμμάτων ἐμφερὴς ὁ χαρακτὴρ αὐτῶν, καὶ τὴν φωνὴν ὁμοίαν αὐτοῖς ἀπηχεῖν, ἰδιότροπον δὲ αὐτὴν εἶναι συμβέβηκεν. οὐδὲν οὖν ἔλεγε κωλύειν καὶ ταῦτα μεταβαλόντα· δύνασθαι γὰρ τῆς εἰς ταῦτα χορηγίας εὐποροῦντα ἔχειν ἐν τῇ βιβλιοθήκῃ καὶ τὰ παρ' ἐκείνοις. δόξας οὖν ὁ βασιλεὺς ἄριστα τὸν Δημήτριον φιλοτιμούμενον περὶ τὸ πλῆθος αὐτῷ τῶν βιβλίων ὑποτίθεσθαι, γράφει τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ ταῦτα γίνεσθαι.

β'. [c] Ἀρισταῖος δέ τις, φίλος ὢν ἐν τοῖς μάλιστα τῷ βασιλεῖ, καὶ σπουδαζόμενος ὑπ' αὐτοῦ διὰ μετριότητα, πολλάκις μὲν καὶ πρότερον ἔγνω παρακαλέσαι τὸν βασιλέα, ὅπως ἀπολύσῃ τοὺς [d] αἰχμαλώτους Ἰουδαίους, ὅσοι κατὰ τὴν βασιλείαν ἦσαν αὐτοῦ. καιρὸν δ' ἐπιτήδειον εἶναι τοῦτον δοκιμάσας τῆς δεήσεως, πρώτοις περὶ τούτου διαλέγεται τοῖς ἄρχουσι τῶν σωματοφυλάκων, Σωσιβίῳ τῷ Ταραντίνῳ καὶ Ἀνδρέᾳ, συναγωνίσασθαι περὶ ὧν ἐντυγχάνειν μέλλει τῷ βασιλεῖ παρακαλῶν αὐτούς. προσλαβὼν οὖν καὶ τὴν τῶν προειρημένων γνώμην ὁ Ἀρισταῖος, προσελθὼν τῷ βασιλεῖ λόγους πρὸς αὐτὸν τοιούτους ἐποιήσατο. “Οὐ χρὴ ἀπατωμένους ἡμᾶς, ὦ βασιλεῦ, [e] περιορᾶν, ἀλλὰ τἀληθὲς ἀπελέγχειν. τοὺς γὰρ τῶν Ἰουδαίων νόμους οὐ μεταγράψαι μόνον, ἀλλὰ καὶ [f] ἑρμηνεῦσαι διεγνωκότες εἰς τὸ σοὶ κεχαρισμένον, [g] τίνι λόγῳ χρώμενοι τοῦτο πράξαιμεν ἄν, πολλῶν Ἰουδαίων ἐν τῇ σῇ βασιλείᾳ δουλευόντων; οὓς, τῇ σαυτοῦ μεγαλοψυχίᾳ καὶ χρηστότητι ποιῶν ἀκολούθως, ἀπόλυσον τῆς ταλαιπωρίας, τὴν βασιλείαν σου διέποντος τοῦ θεμένου τοὺς νόμους αὐτοῖς Θεοῦ, καθὼς ἐμοὶ πολυπραγμονήσαντι μαθεῖν ὑπῆρξε. τὸν γὰρ ἅπαντα συστησάμενον Θεὸν καὶ οὗτοι καὶ ἡμεῖς σεβόμεθα, Ζῆνα καλοῦντες αὐτὸν ἑτοίμως, ἀπὸ τοῦ σύμπασι ἐμφύειν τὸ ζῆν τὴν ἐπίκλησιν αὐτοῦ νοήσαντες. ὅθεν εἰς τιμὴν τοῦ Θεοῦ, τοῖς ἐξαίρετον τὴν εἰς αὐτὸν θρησκείαν πεποιημένοις, ἀπόδος αὐτοῖς τὴν πατρίδα, καὶ τὸν ἐν αὐτῇ βίον [h] ἀπειληφόσιν. ἴσθι μέντοιγε, ὦ βασιλεῦ, ὡς οὔτε γένει προσήκων αὐτοῖς, οὔτε ὁμόφυλος [i] αὐτῶν ὢν ταῦτα περὶ αὐτῶν ἀξιῶ. πάντων δὲ ἀνθρώπων δημιούργημα ὄντων τοῦ Θεοῦ, [k] καὶ γινώσκων αὐτὸν ἡδόμενον τοῖς εὐποιοῦσιν, [l] ἐπὶ τούτῳ καὶ σὲ παρακαλῶ.”

γ'. Ταῦτα εἰπόντος τοῦ Ἀρισταίου, ἀναβλέψας εἰς αὐτὸν ὁ βασιλεὺς ἱλαρῷ καὶ γεγηθότι τῷ προσώπῳ, πόσας, εἶπεν, ὑπολαμβάνεις τῶν ἀπολυθησομένων ἔσεσθαι μυριάδας; ὑποτυχόντος δὲ Ἀνδρέου, παρειστήκει γὰρ, καὶ φήσαντος ὀλίγου πλείονας ἔσεσθαι τῶν [m] δέκα μυριάδων. ἦ μικρὰν ἄρα ἡμᾶς, εἶπεν, Ἀρισταῖε, δωρεὰν αἰτεῖς; Σωσιβίου δὲ καὶ τῶν παρόντων φησάντων, ὡς ἄξιον αὐτὸν δεῖ τῆς αὐτοῦ μεγαλοψυχίας τῷ παρεσχηκότι τὴν βα-

Ptolemæus, ex conſilio Demetrii, de legibus Judaïcis Græce transferendis cogitat.

lemæo autem aliquando ab ipſo quærente, quot jam librorum millia collecta haberet? reſpondit eſſe jam circiter * ducenta millia, & brevi congeſtum ad quingenta. ſibi etiam, adjiciebat, indicatum multos eſſe apud Judæos de ipſorum inſtitutis libros ſtudio dignos & bibliotheca regia; qui cum illorum literis & ſermone ſcripti ſint, rem fore magni laboris & moleſtiæ, ſi in Græcam linguam transferantur. Videtur enim eorum ſcriptura plane ſimilis eſſe Syrorum ſcripturæ, vocemque reddere conſimilem, contigit tamen ut ſui generis ſit. cæterum nihil, inquit, prohibet, quo minus eos transferendos cures (opibus enim ad hoc efficiendum polles) & in bibliotheca *tua* habeas. Rex igitur Demetrium, pro ſuo libros colligendi ſtudio, ſibi optime conſulere exiſtimans, Judæorum pontifici ſcribit, ut hæc fiant.

2. Jam quidam *nomine* Ariſtæus, Regi in primis amicus atque gratus ob modeſtiam, ſæpe antea Regem orare ſtatuerat, ut Judæos, quicunque in ejus regno eſſent, manumitteret, hoc vero ſibi idoneum ad ea poſtulata tempus arbitratus, primum ea de re agit cum ſatellitum præfectis, Soſibio Tarentino & Andrea, eos obſecrans, ut ſe in eis quæ ſit à Rege poſtulaturus adjuvent. Cumque Ariſtæus eorum, quos memoravimus, ſententiam accepiſſet, Regem adit, & cum eo agit in hunc modum. “Non decet committere nos, ô Rex, ut decipiamur, ſed verum patefacere. Cum enim id nobiſmet negotii dari voluerimus, ut Judæorum leges in tuam gratiam non ſolum tranſſcribantur, verum etiam vertantur, quanam ratione hoc facere poſſimus, cum multi Judæi ſerviant in regno tuo? Quos certe non alienum erit à tua magnificentia & bonitate liberare à calamitate: quandoquidem qui Deus eis leges tulit, is eſt qui tuum regnum regit, quantum ego quidem quærendo comperi. Conditorem enim univerſitatis Deum & ipſi & nos colimus, familiari ſermone *Ζῆνα* (i. e. *Jovem*) vocantes, indito à vivendo nomine, quòd is vitam conferat omnibus. Quapropter ad honorem Dei, iis, qui Deum præcipua religione venerantur, redde patriam, ut eis in natali ſolo vitam agere liceat. Illud quidem ſcito, Rex, me nec genere eis, nec natione propinquum, hæc pro eis poſtulare. Sed cum omnes homines Dei ſint opificium, & ſciam eum benefacientibus delectari, ad benefaciendum te cohortor.

Ariſtæi oratio ad regem Ptolemæum.

3. Hæc loquutum Ariſtæum, Rex hilari lætoque vultu intuitus, Quotnam, inquit, millia putas eſſe eorum, qui manumittendi ſunt? Cumque Andreas, qui tum forte adſtiterat, ſubjeciſſet, paulo plura eſſe quam centum decem millia. An vero parvum à nobis, inquit Rex, donum, Ariſtæe, poſtulas? Cumque Soſibius, & qui aderant, dixiſſent, debere eum dignam ſua munificentia gratiam Deo rependere,

Ptolemæi ad Ariſtæum reſponſum.

---

[a] Sic *MSS.* ἔχει in *Editis.* [b] Illud εἶπεν ex *MSS.* agnoſcunt etiam *Epiphanii* libri, *Ariſteas*, & *Euſebius.* [c] Ita paſſim *Flavius.* Ἀριστέας *Aliis.* [d] Ita *MSS.* & *Epiphan.* αἰχμαλώτους deeſt *Editis.* [e] Περιορᾶν τι *NC.* [f] Μεθερμηνεῦσαι in *MSS.* [g] Τίνι τῷ λόγῳ *Hen.* & *Busb.* [h] Ἀπολελοιπόσιν *Hen. Busb.* & *NC.* [i] Αὐτῶν deſideratur in *iiſd. MSS.* [k] Καὶ δὴ γινώσκων *Hen.* & *Busb.* [l] Ἐπὶ τοῦτο *NC.* [m] Ita cum *Ariſtea*, *Euſebio*, *Vet. Interpr.* & *Joſepho* ipſo p. 512. v. 24. ἕνδεκα in *Editt. Baſ.* & *Gen.* nec non in *MSS.*

[*] In *Vet. Interpr.* perperam *viginti millia*, & dein *quinquaginta.*

dere, qui ei regnum conciliaſſet: *Rex* ex illis gaudio perfuſus juſſit, ut cum militibus ſtipendia ſolverent, etiam pro captivis, qui apud eos eſſent, penderent in ſingula capita drachmas centum viginti. Ac de ipſius poſtulatis promiſit libellos ſe magnifice ſcriptos editurum, quibus Ariſtæi propoſitum, & ante id Dei voluntas confirmaretur: ex qua non ſolum ductos à patre ſuo & ejus exercitu liberaturum ſe dixit, ſed etiam eos qui ante erant in regno, & ſiqui poſtea fuerant adducti. Et cum eam liberationem dicerent pluſquam quadraginta talenta poſcere, *nihilominus* conceſſit; atque edicti exemplar, quo illuſtrior eſſet Regis magnanimitas, *poſteris* conſervari voluerunt. Erat autem hujuſmodi.

Ptolemæi mandatum de manumittendis Judæis.

"Quicunque ſub patre noſtro militantes Syriam & Phœnicem incurſarunt, pervaſtataque Judæa mancipia inde in urbes regionemque noſtram deportarunt ac vendiderunt; itemque qui ante nos erant in meo regno, & ſi qui nunc adducti ſunt, hos manumittunto, qui penes ſeſe habent, accipientes pro ſingulis capitibus drachmas centum viginti, ita ut milites quidem una cum ſtipendiis, reliqui autem à menſa regia redemptionis pretium reportent. Arbitror enim eos contra patris voluntatem, contraque æquitatem, captivos eſſe factos, eorumque terram licentia militari afflictam, & ex eorum in Ægyptum translatione magnam utilitatem partam eſſe militibus. Quapropter juſtitiæ rationem habens, & eorum miſericordiam capiens qui inique opprimuntur, impero iis, qui Judæos habent in ſuo ſervitio, ut eos manumittant domini pro præſcripta ſumma; neve quiſquam in hac re dolo malo agat, ſed imperatis obediat. Volo autem ut intra triduum, ex quo allatum erit hoc edictum, apud eos, qui huic negotio præſint, profiteantur, eiſque ſimul etiam corpora oſtendant: hoc enim etiam è re mea eſſe duco. Quod ſi qui dicto audientes non fuerint, eorum nomina qui volet deferto, eorumque bona in fiſcum regium referuntor." Cum *primum* hoc edictum prælectum eſſet Regi, atque alia quidem *recte* haberet, hoc vero deſideraretur, quo cautum eſſet illis quoque, qui vel ante *aderant* vel poſtea ſunt adducti ex Judæa, ille & hoc quicquid eſt benigni eis pro ſua magnanimitate indulſit, juſſitque ſolutionem, ut quæ multiplex & cumulata eſſet *futura*, inter rerum agendarum miniſtros partiri & regios nummularios. Hoc autem facto, Regis juſſa ſeptem non amplius diebus peracta ſunt, impenſis in eam liberationem talentis plus quadringentis ſexaginta. Nam etiam pro parvu-

Regis erga Judæos benignitas & liberalitas prolixa.

σιλείαν Θεῷ χαριστήριον ποιήσασθαι. [a] διαχυθεὶς ὑπ' αὐτῶν, ἐκέλευσεν, ὅταν τοῖς στρατιώταις ἀποδίδωσι τὸ μισθοφορικὸν, καὶ ὑπὲρ ἑκάστου τῶν παρ' αὐτοῖς αἰχμαλώτων καταβαλεῖν [b] δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι. καὶ περὶ ὧν ἠξίου προθεῖναι γράμματα ὑπέσχετο [c] μεγαλοπρεπῶς ἔχοντα, καὶ τὴν Ἀριστάου προαίρεσιν βεβαιοῦντα, καὶ πρὸ ταύτης τὴν τοῦ Θεοῦ βούλησιν· καθ' ἣν οὐ μόνον τοὺς ὑπὸ τοῦ πατρὸς ἀχθέντας αὐτοῦ καὶ τῆς ἐκείνου [d] στρατιᾶς [e] ἀπολύσειν ἔλεγεν, ἀλλὰ καὶ τοὺς προϋπάρχοντας ἐν τῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες αὖθις ἐπεισήχθησαν. πλειόνων δὲ ἢ τετρακοσίων ταλάντων τῆς ἀπολυτρώσεως γενήσεσθαι φαμένων, ταῦτά τε συνεχώρει, καὶ τὸ ἀντίγραφον τοῦ προστάγματος, εἰς δήλωσιν τῆς τοῦ βασιλέως μεγαλοφροσύνης, [f] ἔγνωσαν διαφυλάξαι. ἦν δὲ τοιοῦτο. "Ὅσοι τῶν συστρατευσαμένων ἡμῶν τῷ πατρὶ, τήν τε [g] Συρίαν καὶ Φοινίκην ἐπέδραμον, καὶ τὴν Ἰουδαίαν καταστρεψάμενοι, σώματα λαβόντες αἰχμάλωτα, διεκόμισαν εἴς τε τὰς πόλεις ἡμῶν καὶ τὴν χώραν, καὶ ταῦτα ἀπημπόλησαν, τούς τε πρὸ αὐτῶν ὄντας ἐν τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ, καὶ εἴ τινες νῦν εἰσήχθησαν, τούτους ἀπολυέτωσαν οἱ παρ' αὐτοῖς ἔχοντες, ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνοντες δραχμὰς ἑκατὸν εἴκοσι, οἱ μὲν στρατιῶται μετὰ καὶ τῶν ὀψωνίων, οἱ δὲ λοιποὶ ἀπὸ τῆς βασιλικῆς τραπέζης κομιζόμενοι τὰ λύτρα. νομίζω γὰρ αὐτοὺς καὶ παρὰ τὴν τοῦ πατρὸς προαίρεσιν καὶ παρὰ τὸ δέον [h] ᾐχμαλωτίσθαι, τὴν δὲ χώραν αὐτῶν διὰ τὴν στρατιωτικὴν αὐθαδίαν κεκακῶσθαι, καὶ διὰ τὴν εἰς Αἴγυπτον αὐτῶν μεταγωγὴν πολλὴν ὠφέλειαν ἐκ τούτου τοῖς στρατιώταις γεγονέναι. τὸ δίκαιον οὖν σκοπῶν καὶ τοὺς [i] καταδυναστευομένους παρὰ τὸ προσῆκον ἐλεῶν, ἀπολύειν κελεύω τοὺς ἐν ταῖς οἰκετείαις ὄντας Ἰουδαίους, τὸ προγεγραμμένον κομιζομένους ὑπὲρ αὐτῶν κεφάλαιον τοὺς κεκτημένους· καὶ μηδένα περὶ τούτων κακουργεῖν, ἀλλ' ὑπακούειν τοῖς προστεταγμένοις. [k] βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν, ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδεικνύοντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. τοῦτο γὰρ [l] καὶ τοῖς ἐμαυτοῦ πράγμασιν ἡγοῦμαι συμφέρειν. προσαγγελλέτω δὲ τοὺς ἀπειθήσαντας ὁ βουλόμενος, ὧν τὰς οὐσίας εἰς τὴν βασιλικὴν κτῆσιν ἀνενεχθῆναι βούλομαι." τούτου δὲ τοῦ προστάγματος [m] ἀναγνωσθέντος τῷ βασιλεῖ, καὶ τὰ μὲν ἄλλα ἔχοντος, μόνου δὲ λείποντος τοῦ περὶ τῶν πρότερον καὶ τῶν αὖθις εἰσηγμένων Ἰουδαίων μὴ διεστάλθαι, προσέθηκεν αὐτὸς μεγαλοφρόνως καὶ τὸ περὶ τούτων φιλάνθρωπον, καὶ τὴν τῶν [n] διαφόρων δόσιν οὖσαν ἀθρόαν ἐκέλευσε τοῖς ὑπηρέταις τῶν [o] πραγμάτων ἀπομερίσαι καὶ τοῖς βασιλικοῖς τραπεζίταις. γενομένου δὲ τούτου, ταχέως ἐν ἑπτὰ ταῖς πάσαις ἡμέραις τέλος εἰλήφει τὰ δοχθέντα τῷ βασιλεῖ. τάλαντα δὲ ὑπὲρ ἑξήκοντα καὶ τετρακόσια τῶν λύτρων ἐγένετο. καὶ γὰρ ὑπὲρ τῶν νηπίων πίαν εἰσέπραττον οἱ δεσπόται τὰς εἴκοσι καὶ ἑκατὸν δραχμὰς, ὡς τοῦ βασιλέως καὶ ὑπὲρ τούτων διδόναι κελεύσαντος, ἐν τῷ προσγράψαι ὑπὲρ ἑκάστου σώματος λαμβάνειν τὸ προειρημένον.

---

[a] Διαχυθεὶς εὖ μάλα τοῖς ὀψωνίοις *Ariſteæ*. [b] Pro ἑκατὸν εἴκοσι (quod reperitur in omnibus *Joſephi* libris, tam *Græcis* quam *Latinis*) εἴκοσι iterum iterumque habent *Ariſteæ* exemplaria. quod ſane mihi veriſimilius videtur. Vide *Uſſerium* in *Annalibus Vet. Teſt.* ad A. M. 3727. [c] Μεγαλοπρεπῶς δὲ ἔχοντα *Hen.* & *NC.* μεγαλοπρεπῶς τε ἔχοντα *Busb.* [d] *Al.* στρατείας. [e] Ita cum *Hen.* & *NC.* ἀπολύειν in *cæteris*. [f] Ita *Busb. NC.* & *Epiphan.* ἔγνων in *cæteris*. [g] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* Συρίαν ἢ Φοινίκην ἐπέδραμον in *Editis*. [h] Sic *MSS.* αἰχμαλωτίσθαι in *Editis*. [i] Ita etiam apud *Ariſteam*. καταδεδυναστευμένους in *MSS.* [k] In *Baſ.* & *Gen.* βούλομαι δὲ τὰς προγραφὰς, ἀφ' ἧς ἐξεπέμφθησαν ἐπὶ τρεῖς ἡμέρας ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς ὑπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας, παραδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. nec aliter *MSS.* niſi quod εὐθὺς pro αὐτοῖς habeant *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *Diſpoſitiones autem meas præcipio, ex quo miſſæ ſunt, per tres dies proponi, quatenus ad judices domini conveniant, corpora ſtatim oſtendentes.* Apud *Ariſteam*, τὰς δὲ ἀπογραφὰς ἐν ἡμέραις τρισὶν, ἀφ' ἧς ἡμέρας ἔκκειται τὸ πρόσταγμα, ποιεῖσθαι πρὸς τοὺς κατεσταλμένους περὶ τούτων, καταδεικνύντας εὐθὺς καὶ τὰ σώματα, unde reſcribendum cenſui, βούλομαι δὲ τὰς ἀπογραφὰς, ἀφ' ἧς [ἡμέρας] ἐξεπέμφθησαν [τὰ προστεταγμένα,] πρὸς τοὺς ἐπ' αὐτῶν ὑπάρχοντας ποιεῖσθαι, προσδεικνύντας αὐτοῖς καὶ τὰ σώματα. Si quis εὐθὺς pro αὐτοῖς malit, non repugnabo. [l] Καὶ deeſt *Hen.* & *NC.* Forſan τοῦτο γὰρ ἡμῖν καὶ τοῖς πρ. [m] Ita cum *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.* ἀνενεχθέντος in *Editis*. [n] Ita *Gall.* & *Ariſt.* τῶν διαφόρων *NC.* τῶν φόρων in *Editis Aliiſque*. [o] Sic *Hen. NC. Vet. Interpr.* & *Ariſt.* ταγμάτων in *Editis Aliiſque*.

γ'. Ἐπειδὴ δὲ ταῦτ' ἐγένετο κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως βούλησιν μεγαλοπρεπῶς, ἐκέλευσε τὸν Δημήτριον [a] ἐκδοῦναι καὶ τὸ περὶ τῆς τῶν Ἰουδαϊκῶν βιβλίων ἀναγραφῆς δόγμα. οὐδὲν γὰρ εἰκῆ τοῖς βασιλεῦσι [b] [τούτοις] [c] ᾠκονόμητο, πάντα δὲ μετὰ πολλῆς ἐπιμελείας ἐπράττετο. διὸ καὶ τὸ τῆς [d] ἐκδόσεως ἀντίγραφον καὶ τὸ τῶν ἐπιστολῶν [e] κατατέτακται, καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἀπεσταλμένων ἀναθημάτων, καὶ τὸ ἐφ' ἑκάστου κατασκευασθὲν, ὡς ἀκριβεστάτην εἶναι τὴν τοῦ τεχνίτου τοῖς ὁρῶσι μεγαλουργίαν, καὶ διὰ τὴν τῶν κατασκευασμάτων ἐξοχὴν, τὸν ἑκάστου δημιουργὸν εἶναι εὐθέως γνώριμον. τῆς μέντοιγε ἐκδόσεως τὸ ἀντίγραφον ὑπῆρχε τοιοῦτον. "Βασιλεῖ μεγάλῳ [f] παρὰ Δημητρίου. Προστάξαντός σου, ὦ βασιλεῦ, περί τε τῶν ἔτι λειπόντων εἰς ἀναπλήρωσιν τῆς βιβλιοθήκης συγγραμμάτων, ὅπως συναχθῇ, καὶ περὶ τῶν διαπεπτωκότων ὅπως [g] τῆς δεούσης [h] ἐπιμελείας τύχῃ, πάσῃ κεχρημένος περὶ ταῦτα σπουδῇ, δηλῶ σοι τὰ τῆς Ἰουδαίων νομοθεσίας βιβλία λείπειν ἡμῖν σὺν ἑτέροις. χαρακτῆρσι γὰρ Ἑβραϊκοῖς γεγραμμένα καὶ φωνῇ τῇ ἐθνικῇ ἐστιν ἡμῖν ἀσαφῆ. συμβέβηκε δ' αὐτὰ καὶ ἀμελέστερον ἢ [i] ἔχει σεσημάνθαι, διὰ τὸ βασιλικῆς οὔπω τετυχηκέναι προνοίας. ἔστι δὲ ἀναγκαῖον εἶναι καὶ ταῦτα παρὰ σοὶ διηκριβωμένα. φιλοσοφωτέραν γὰρ καὶ ἀκέραιον τὴν νομοθεσίαν εἶναι συμβέβηκεν, ὡς ἂν οὖσαν Θεοῦ. διὸ καὶ τοὺς ποιητὰς αὐτῆς, καὶ συγγραφεῖς τῶν ἱστοριῶν, οὐκ [k] ἐπιμνησθῆναι, φησὶν [l] Ἑκαταῖος ὁ Ἀβδηρίτης, οὐδὲ τῶν κατ' αὐτὴν πολιτευσαμένων ἀνδρῶν, ὡς ἁγνῆς οὔσης, καὶ μὴ δέον αὐτὴν βεβήλοις στόμασι διασαφεῖσθαι. ἐὰν οὖν σοι δοκῇ, βασιλεῦ, γράψεις τῷ τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερεῖ, ὅπως ἀποστείλῃ τῶν πρεσβυτέρων ἓξ ἀφ' [m] ἑκάστης φυλῆς, τοὺς ἐμπειροτάτους τῶν νόμων, [n] ἀφ' ὧν τὸ τῶν βιβλίων σαφὲς καὶ σύμφωνον [o] ἐκμαθόντες, καὶ τὸ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβὲς λαβόντες τῶν πραγμάτων, ἀξίως ταῦτα τῆς σῆς προαιρέσεως συναγάγωμεν.

δ'. Τοιαύτης οὖν τῆς [p] ἐκδόσεως γενομένης, ὁ βασιλεὺς ἐκέλευσεν Ἐλεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ τῶν Ἰουδαίων γραφῆναι περὶ τούτων, ἅμα καὶ τὴν ἄφεσιν τῶν δουλευόντων παρ' αὐτοῖς Ἰουδαίων δηλοῦντας αὐτῷ. καὶ πρὸς [q] παρασκευὴν δὲ κρατήρων καὶ φιαλῶν καὶ σπονδείων, ἔπεμψε χρυσοῦ μὲν ὀλ-

lis exigebant domini centenas vicenas drachmas, quaſi Rex etiam eorum nomine ſolvi juſſiſſet, dum ſcripſiſſet accipiendum pro ſingulis capitibus quod dictum eſt.

Ptolemæus jubet Demetrium ſuam de legibus Hebraïcis interpretandis ſententiam ſcriptis ſibi proponere.

3. Hæc ubi ex ſententia Regis magno cum decore acta erant, imperavit Demetrio, ut quid ipſe de Judæorum libris deſcribendis ſentiat ſibi libello proponeret. Nihil enim ab iis Regibus temere unquam adminiſtratum, ſed omnia multa cum diligentia fieri conſueverant. Unde mihi viſum eſt libelli *hujus* & epiſtolarum exemplaria ordine collocare, necnon miſſorum etiam donariorum numerum, cum proprio ſingulorum apparatu, ut exquiſita opificis magnificentia ab omnibus ſpectetur, & ex operum præſtantia eximia quis uniuſcujuſque artifex ſit primo intuitu cognoſcatur. Et quidem libelli exemplar ita ſe habet.

Demetrii ad Regem ſupplex libellus.

"Regi magno Demetrius. Quòd mihi dederas in mandatis, ô Rex, ut qui ad bibliothecæ complementum deeſſent, ii per me libri congererentur, & ut illis, quibus aliqua forte exciderint, cura debita adhiberetur, ſumma hac in re diligentia defunctus ſignifico tibi libros legiſlationis Judæorum à nobis deſiderari cum aliis. Nam cum Hebraïco charactere & patria ipſorum lingua ſcripti ſint, intelligi à nobis non poſſunt. Contigit autem & ipſos negligentius, quam *ab auctoribus* ſe habent, * notatos eſſe; quod nondum regia eis cura conſuluerit. Oportet ideo ut iſtos etiam ad amuſſim exactos penes te habeas. nam ita comparata eſt ea legiſlatio, ut altioris cujuſdam ſapientiæ & ſinceriſſimæ integritatis plena ſit, utpote à Deo profecta. Quare nec poëtæ, nec qui hiſtorias conſcripſere ejus meminerunt, quemadmodum Hecatæus Abderita teſtatur, adeoque nec hominum illorum, qui ex ejus præceptis vitam inſtituerunt, quod caſta eſſet *& auguſta*, & profano ore *& ſermone* exponi non oporteret. Quam ob rem, ſi ita tibi viſum fuerit, ô Rex, ſcribes ad Judæorum pontificem, ut ad te mittat ſeniores ſex ex ſingulis tribubus, legum peritiſſimos, à quibus poſtquam librorum illorum apertum & conſonum ſenſum intellexerimus, & accuratam acceperimus rerum interpretationem, digna hæc deſiderio tuo colligamus.

Hecatæus Abderita.

Regi viſum eſt ad Judæorum pontificem ſcribere & dona mittere.

4. Hujuſmodi itaque libello *ſupplice* oblato, juſſit Rex, ut de his ſcriberetur Eleazaro Judæorum pontifici, eique ſimul manumiſſio declararetur ſervientium in Ægypto Judæorum. Itemque ad faciendos crateras & phialas & calices miſit auri quidem talenta quinquaginta,

---

[a] In *Ariſteæ* libris εἰσδοῦναι. [b] Illud τούτοις, uncis incluſum, ex Ariſtea adjectum eſſe volui. [c] Διῳκεῖτο *Ariſteæ*. [d] Ita *NC.* & *Euſeb.* de *Præp. Evang.* p. 353. in *Joſephi Editis Aliiſque* utroque loco εἰσδόσεως, prout in *Ariſteæ* libris. [e] Κατακεχώρισται in *Ariſteæ* libris. unde forſan aliquis hîc loci malit κατατέταχα, aut media voce κατατέταγμαι, præſertim cum *Epiphanius* vertat *deſignavimus*. [f] Ita cum *Ariſteæ* & *Euſebii* libris, ut & *NC.* qui præterea habet βασιλεῖ μεγάλῳ Πτολεμαίῳ παρὰ Δημητρίου. Verum *Ariſteæ* Editores verba illa non pro inſcriptione accipiunt, ſed cum præcedentibus jungunt: quod & à *J. Alb. Fabricio* notatum video. [g] Καὶ τῆς δ. *NC.* [h] Ἐπισκευῆς *reſtitutionis* aut *reparationis* vocabulum, quo utitur *Ariſteas*, ſignificantius videtur quam ἐπιμελείας. *M. Meibom.* in *ſpecimine Emendationum Pſalmorum* &c. p. 47. [i] Καὶ οὐχ ὡς ὑπάρχει apud *Ariſteam*, pro quo καὶ οὐχ ὡς ἀπ' ἀρχῆς εἶχε reponendum cenſet *Meibom.* p. 48. *Joſephi* verbis mendum ſubeſſe exiſtimant *Viri Eruditi.* unde ἐχρῆν pro ἔχει poſt alios ſubſtituit *J. Clericus.* ἔδει *J. Daviſius.* nihil mutari volui, ſine auctoritate *MSS.* præſertim cum ita legerit *Epiphanius*, qui vertit, *quam habent.* [k] Ita *MSS.* ἐμνησθῆναι in *Editis*. [l] In *Hiſtoria de Judæis*, cujus meminit *Euſeb.* de *Pr. Evang.* l. 9. c. 4. [m] Hinc colligitur (quod ab aliis notatum) non integras tribus fuiſſe abductas in Mediam, ſed jam à temporibus Salmanaſſaris reliquias nonnullas permanſiſſe. [n] Παρ' ὧν in *MSS.* [o] Sic *MSS.* εὖ μαθόντες in *Editis*. [p] In *Editis* εἰσδόσεως *ſuggeſtionis*, ut vocem hîc loci interpretantur & *Epiph.* & *Gelenius*. Supra tamen *Epiphanio* εἴσδοσις eſt *allegatio*. de qua voce videſis *Du-Cangium* in *Gloſſario*. [q] Κατασκευὴν *NC.* & *Ariſt.* * Id eſt *conſonis literis abſque ſubjunctis vocalibus*, ut opinatur *Meibomius*. Alii reddunt, *ſcriptos interpunctoſque*, qui credunt exemplaria quædam legis Judaïcæ in Bibliotheca Ptolemaïca exſtitiſſe, ſed imperfecta & mendoſa. atque alii demum *expoſitos*, quibus placet aut totum *Pentateuchum* aut *partes quaſdam* ante Alexandrum Græce redditas fuiſſe. Vide *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* Prop. IV. c. 12. & *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. 3. c. 12. § 1.

quaginta, gemmarum vero inæſtimabilem multitudinem: juſſitque cuſtodes capſarum, in quibus erant gemmæ, artificibus permittere electionem cujuſcunque vellent generis. Mandavit etiam pecuniæ ad ſacrificia & reliquos uſus * in templum uſque ad centum talenta erogari. Exponam autem opera, & quo modo ſingula fabricata erant, ſi prius exemplar adduxero ſcriptarum ad Eleazarum pontificem literarum, qui id munus adeptus erat, ob cauſam quam jam dicam. Defuncto Oniæ pontifici filius ejus Simon ſucceſſit, is qui Juſtus cognominatus eſt, tum propter pietatem in Deum, tum propter benevolum in cives animum. Eo mortuo, & ſuperſtite ei filio Onia nomine, ejus frater Eleazarus, de quo loquimur, pontificatum ſuſcepit; cui ſcripſit Ptolemæus in hunc modum. "Rex Ptolemæus "Eleazaro pontifici ſalutem. Cum multi in "regno meo habitarent Judæi, quos à Perſis, "dum imperium tenebant, captos meus pater "honoravit, & partim ad militiam majoribus ſtipendiis deſtinavit, partim videlicet iis, "qui cum eo venerant in Ægyptum, caſtella "eorumque cuſtodiam aſſignavit, ut eſſent Ægyptiis terrori: ego principatum adeptus, "cum omnes humane tractavi, tum maxime "cives tuos, quorum ſupra centum millia captivorum in libertatem vindicavi, ſoluto de "meis facultatibus pretio dominis eorum. Ex "his vero, quotquot per ætatem arma ferre "poſſent in militiam allegi: nonnullos etiam "eorum qui circa nos erant, quorum & fides "id mereri videbatur, in aulicos meos cooptavi, cogitans gratum Deo pro ejus de me cura donarium hoc & maximum à me oblatum "iri. Atque ut tum his tum omnibus toto "orbe Judæis gratum faciam, ſtatui legem veſtram interpretatione donare, & de Hebræo "in Græcum traductam in mea bibliotheca "reponere. Quare recte facies ſi delectos viros, ex unaquaque tribu ſex, jam ætate provectos, ad me miſeris, qui & per ætatem "legum ſint periti, & eas accurate poſſint interpretari. Sic enim exiſtimo, his perfectis, "maxima nos gloria affectum iri. Miſi autem colloquuturos hiſce de rebus tecum, "Andream ſatellitum præfectum & Ariſtæum, "homines magnæ apud nos exiſtimationis, "per quos etiam donariorum primitias ad "templum & ſacrificiorum reliquorumque "miſi, argenti talenta centum. Et tu, ſi nobis quæ voles ſcripſeris, rem gratam feceris.

Regis Ptolemæi literæ ad pontificem Eleazarum.

5. Itaque his Regis literis ad Eleazarum perlatis, illis reſpondit quam fieri potuit amiciſſime. "Eleazarus pontifex Ptolemæo regi ſalutem. Si & tu vales, reginaque Arſinoë, & liberi, nobis omnia bene ſe ha-

Eleazari pontificis reſponſum.

χῆς τάλαντα [a] πεντήκοντα, λίθων δὲ πολυτελῶν ἀσυλλόγιστόν τι πλῆθος· προσέταξε καὶ τοὺς φύλακας τῶν κιβωτῶν, ἐν αἷς ἐτύγχανον οἱ λίθοι, τὴν ἐκλογὴν τοῖς τεχνίταις αὐτῶν, οὗπερ ἂν ἐθελήσωσιν εἴδους, ἐπιτρέπειν. διετάξατο δὲ καὶ νομίσματος εἰς θυσίας καὶ τὰς λοιπὰς χρείας πρὸς ἑκατὸν τάλαντα τῷ ἱερῷ δοθῆναι. διηγήσομαι δὲ τὰ κατασκευάσματα, καὶ τὸν τρόπον τῆς δημιουργίας αὐτῶν, μετὰ τὸ προεκθέσθαι τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς τῆς γραφείσης Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ, ταύτην λαβόντι τὴν τιμὴν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. [b] τελευτήσαντος Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ [c] Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διά τε τὸ πρὸς τὸν Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν. ἀποθανόντος δὲ τούτου, καὶ νήπιον υἱὸν καταλιπόντος τὸν κληθέντα Ονίαν, ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ελεάζαρος, περὶ οὗ τὸν λόγον ποιούμεθα, τὴν ἀρχιερωσύνην παρέλαβεν· ᾧ γράφει Πτολεμαῖος τοῦτον τὸν τρόπον. "Βασιλεὺς "Πτολεμαῖος Ελεαζάρῳ τῷ ἀρχιερεῖ χαίρειν. [d] Πολλῶν ἐν "τῇ ἐμῇ βασιλείᾳ κατῳκισμένων Ιουδαίων, οὓς, αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Περσῶν ὅτ' ἐκράτουν, ὁ ἐμὸς πατὴρ ἐτίμησε, "καὶ τοὺς μὲν εἰς τὰ στρατιωτικὰ κατέταξεν ἐπὶ μείζοσι "μισθοφορίαις, τισὶ δὲ γενομένοις ἐν Αἰγύπτῳ σὺν αὐτῷ τὰ "φρούρια καὶ τὴν τούτων φυλακὴν παρέθετο, ἵνα τοῖς Αἰγυπτίοις "ὦσι φοβεροί· [e] τὴν ἀρχὴν ἐγὼ παραλαβὼν πᾶσι μὲν φιλανθρώπως ἐχρησάμην, μάλιστα δὲ τοῖς σοῖς πολίταις, ὧν "ὑπὲρ δέκα μὲν μυριάδας αἰχμαλώτων δουλευόντων ἀπέλυσα, τοῖς δεσπόταις αὐτῶν ἐκ τῶν ἐμῶν λύτρα καταβαλών. τοὺς δὲ ἀκμάζοντας ταῖς ἡλικίαις εἰς τὸν [f] στρατιωτικὸν κατάλογον κατέταξα· τινὰς δὲ τῶν περὶ ἡμᾶς "[g] καὶ τῆς ἐμῆς αὐλῆς πιστῶν εἶναι δυναμένων, ταύτης ἠξίωκα, "νομίζων ἡδὺ τῷ Θεῷ τῆς ὑπὲρ ἐμοῦ προνοίας ἀνάθημα τοῦτο "καὶ μέγιστον ἀναθήσειν. βουλόμενος δὲ καὶ τούτοις χαρίζεσθαι, "καὶ πᾶσι τοῖς κατὰ τὴν οἰκουμένην Ιουδαίοις, τὸν νόμον ὑμῶν ἔγνων "μεθερμηνεῦσαι, καὶ γράμμασι Ελληνικοῖς ἐκ τῶν Εβραϊκῶν "μεταγραφέντα, κεῖσθαι ἐν τῇ ἐμῇ βιβλιοθήκῃ. καλῶς οὖν "ποιήσεις ἐπιλεξάμενος ἄνδρας ἀγαθοὺς ἓξ ἀφ' ἑκάστης "φυλῆς ἤδη πρεσβυτέρους [h] πέμψας· οἳ καὶ διὰ τὸν χρόνον "ἐμπείρως ἔχουσι τῶν νόμων, καὶ δυνήσονται τὴν ἑρμηνείαν αὐτῶν "ἀκριβῆ ποιήσασθαι. νομίζω γὰρ τούτων ἐπιτελεσθέντων, μεγίστην δόξαν ἡμῖν περιγενήσεσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι περὶ "τούτων διαλεξομένους, Ανδρέαν τὸν ἀρχισωματοφύλακα καὶ "Αρισταῖον, ἐμοὶ τιμιωτάτους· δι' ὧν καὶ ἀπαρχὰς ἀναθημάτων εἰς τὸ ἱερὸν [i] καὶ θυσιῶν καὶ τῶν ἄλλων ἀπέσταλκα, "τάλαντα ἀργυρίου ἑκατόν. καὶ σὺ δ' ἡμῖν ἐπιστέλλων, "περὶ ὧν ἂν ἐθέλῃς, ποιήσεις κεχαρισμένα.

έ. Τῆς οὖν ἐπιστολῆς τοῦ βασιλέως κομισθείσης πρὸς Ελεάζαρον, ἀντιγράφει [k] πρὸς αὐτὴν ὡς ἐνῆν μάλιστα φιλοτίμως. "Αρχιερεὺς Ελεάζαρος βασιλεῖ Πτολεμαίῳ χαίρειν. Ἐρρωμένων σοῦ τε καὶ [l] τῆς βασιλίσσης Αρσινόης καὶ τῶν τέκνων, καλῶς

---

[a] Πεντήκοντα καὶ ἀργυρίου τάλαντα ἑβδομήκοντα in *Ariſtea*. [b] Illa τελευτήσαντος Ονίου τοῦ ἀρχιερέως, ὁ παῖς αὐτοῦ Σίμων γίνεται διάδοχος, ὁ καὶ δίκαιος ἐπικληθεὶς, διά τε τὸ πρὸς Θεὸν εὐσεβὲς καὶ τὸ πρὸς τοὺς ὁμοφύλους εὔνουν, quæ in principio capitis habet *NC.* hic loci in eodem codice omittuntur: & poſt τοιαύτης ſequuntur iſta, ἀποθανόντος γὰρ Σίμωνος καὶ νήπιον &c. [c] Is ipſe eſt quem tanto encomio proſequitur *Sirachides, Eccleſiaſtici* cap. 2. [d] Illud monendum eſt, Epiſtolas Ptolemæi & Eleazari non iiſdem referri verbis ab *Ariſtea, Joſepho, Euſebio, & S. Epiphanio* in lib. *de Menſuris & Ponderibus. J. Alb. Fabricius.* [e] Ita *Baſ.* & nonnulli *MSS.* τὴν δ' ἀρχὴν ἐγὼ in *Edit. Gen.* τὴν ἀρχὴν οὖν ἐγὼ *Hen. & Busb.* καὶ ἡμεῖς δὲ παραλαβόντες τὴν βασιλείαν apud *Ariſteam.* [f] Sic *MSS.* στρατηγικὸν in *Editis.* [g] Ἐπὶ τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν *Hen. & Busb.* τὴν τῆς αὐλῆς πίστιν ἱκανῶν εἶναι δυν. *NC.* τοὺς δὲ δυναμένους καὶ περὶ ἡμᾶς εἶναι, τῆς περὶ τὴν αὐλὴν πίστεως ἀξίους ἐπιχείρων κατεστήσαμεν *Ariſt.* [h] Illud πέμψας abeſt *Hen* & *NC.* nec agnoſcit *Ariſteas.* [i] Καὶ εἰς θυσίας καὶ τὰ ἄλλα *Ariſt.* [k] Πρὸς αὐτὸν *NC.* & *Vet. Interpr.* πρὸς ταύτην τὴν ἐπιστολὴν &c. *Ariſt.* [l] Juxta *Ariſteam* & *Euſebium*, τῆς βασιλίσσης Ἀρσινόης, τῆς ἀδελφῆς, καὶ τῶν τέκνων. Vide pag. ſeq. v. 15. & *Uſſerium* ad A. M. 3727. * *Sacerdoti dari* juxta *Epiphan.* adeo ut τῷ ἱερεῖ legiſſe videatur, ſicuti exſtat in *NC.*

“ἡμῖν ἔχει πάντα. τὴν δ' ἐπιστολὴν λαβόντες, μεγάλως ἥσθημεν ἐπὶ τῇ προαιρέσει σου, καὶ συναθροίσαντες τὸ πλῆθος ἀνέγνωμεν αὐτὴν, ἐμφανίζοντες αὐτῷ ἣν ἔχεις πρὸς τὸν Θεὸν εὐσέβειαν. ἐπεδείξαμεν δ' αὐτῷ καὶ τὰς φιάλας ἃς ἔπεμψας χρυσᾶς εἴκοσι, καὶ ἀργυρέας τριάκοντα, καὶ κρατῆρας πέντε, καὶ τράπεζαν εἰς ἀνάθεσιν, ἅτε εἰς θυσίαν καὶ εἰς ἐπισκευὴν ὧν ἂν δέηται τὸ ἱερὸν, τάλαντα ἑκατὸν, ἅπερ ἐκόμισαν Ἀνδρέας καὶ Ἀρισταῖος οἱ τιμιώτατοί σου τῶν φίλων, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ παιδείᾳ διαφέροντες, καὶ τῆς σῆς ἀρετῆς ἄξιοι. ἴσθι δ' ἡμᾶς τὸ σοὶ συμφέρον, κἂν ᾖ τι παρὰ φύσιν, ὑπομενοῦντας. ἀμείβεσθαι γὰρ ἡμᾶς δεῖ τὰς σὰς εὐεργεσίας, πολυμερῶς εἰς τοὺς ἡμετέρους πολίτας κατατεθείσας. εὐθὺς οὖν ὑπὲρ σοῦ καὶ τῆς ἀδελφῆς σου καὶ τῶν τέκνων καὶ φίλων προσηγάγομεν θυσίας, καὶ τὸ πλῆθος εὐχὰς ἐποιήσατο γενέσθαι σοι τὰ κατὰ νοῦν, καὶ φυλαχθῆναί σου τὴν βασιλείαν ἐν εἰρήνῃ, τήν τε τοῦ νόμου μεταγραφὴν ἐπὶ συμφέροντι τῷ σῷ λαβεῖν ὃ [a] προαιρῇ τέλος. ἐπελέξαμεν δὲ καὶ πρεσβυτέρους ἄνδρας ἓξ ἀπὸ φυλῆς ἑκάστης, οὓς πεπόμφαμεν ἔχοντας τὸν νόμον. ἔσται δὲ τῆς σῆς εὐσεβείας καὶ δικαιοσύνης, τὸ μεταγραφέντα τὸν νόμον εἰς ἡμᾶς ἀποπέμψαι μετ' ἀσφαλείας τῶν κομιζόντων. ἔρρωσο.

ς'. Ταῦτα μὲν ὁ ἀρχιερεὺς ἀντέγραψεν. ἐμοὶ δ' οὐκ ἀναγκαῖον ἔδοξεν εἶναι τὰ ὀνόματα [b] τῶν ἑβδομήκοντα πρεσβυτέρων, οἳ τὸν νόμον ἐκόμιζον ὑπὸ Ἐλεαζάρου πεμφθέντες, δηλοῦν· ἦν γὰρ ταῦτα ὑπογεγραμμένα ἐν τῇ ἐπιστολῇ· τὴν μέντοιγε τῶν ἀναθημάτων πολυτέλειαν καὶ κατασκευὴν, ἣν ἀπέστειλεν ὁ βασιλεὺς τῷ Θεῷ, οὐκ ἀνεπιτήδειον ἡγησάμην διελθεῖν, ὅπως ἅπασιν ἡ τοῦ βασιλέως [c] ἐπὶ τὸν Θεὸν φιλοτιμία φανερὰ γένηται. ἄφθονον γὰρ τὴν εἰς ταῦτα δαπάνην χορηγῶν ὁ βασιλεὺς, καὶ παρὼν ἀεὶ τοῖς τεχνίταις, καὶ τὰ ἔργα ἐπιβλέπων, οὐδὲν ἀμελῶς οὐδὲ ῥαθύμως εἴα γίνεσθαι τῶν κατασκευασμάτων. ὧν ἑκάστου, ὡς οἷόν τε, τὴν πολυτέλειαν διηγήσομαι· τῆς μὲν ἱστορίας ἴσως οὐκ ἀπαιτούσης τὴν ἀπαγγελίαν, τὸ δὲ τοῦ βασιλέως φιλόκαλον καὶ μεγαλόφρον οὕτως συστήσειν τοῖς ἐντευξομένοις ὑπολαμβάνων.

ζ'. Πρῶτον δὲ τὰ περὶ τῆς τραπέζης ἐκθήσομαι. εἶχε μὲν οὖν δι' ἐννοίας ὁ βασιλεὺς, ὑπερμεγεθέστατον τοῖς μέτροις ἀπεργάσασθαι τὸ κατασκεύασμα. προσέταξε δὲ μαθεῖν τὸ μέγεθος τῆς ἀνακειμένης ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις τραπέζης· πόσον τέ ἐστιν, καὶ εἰ δύναται μεῖζον [d] τούτου κατασκευασθῆναι. μαθὼν δὲ καὶ τὴν οὖσαν, ἡλίκη τις ἦν, καὶ ὅτι αὐτῆς οὐδὲν κωλύει μείζονα γενέσθαι φήσας καὶ πενταπλασίονα τῆς ὑπαρχούσης τῷ μεγέθει βούλεσθαι κατασκευάσαι, φοβεῖσθαι δὲ μὴ πρὸς τὰς λειτουργίας ἄχρηστος διὰ τὴν ὑπερβολὴν τοῦ μεγέθους γένηται· βούλεσθαι γὰρ οὐκ ἀνακεῖσθαι μόνον εἰς θέαν τὰ ἀναθήματα, ἀλλὰ [e] καὶ πρὸς τὰς λειτουργίας εὔχρηστα· καὶ διὰ τοῦτο λογισάμενος σύμμετρον κατεσκευάσθαι τὴν προτέραν τράπεζαν, ἀλλ' οὐ διὰ σπάνιν τοῦ χρυσοῦ, τῷ μεγέθει μὲν οὐκ

“bent. Acceptis literis tuis, magnam ex *præclara* tua voluntate lætitiam cepimus, convocataque multitudine illas recitavimus, palam eis facientes tuam erga Deum pietatem. Phialas etiam abs te miſſas protulimus, aureas viginti,ac triginta argenteas,crateras item quinque, & *menſam conſecratis muneribus excipiendis addictam,ut & ſacrificiis faciendis ac cæteris omnibus, quibus opus templo fuerit, comparandis, centum talenta, quæ Andreas & Ariſtæus ex amicis tuis honoratiſſimi, viri honeſti bonique ac doctrina præſtantes, tuaque virtute digni, attulerunt. Scire autem te velimus, nos tibi in commodum tuum gratificaturos, etiamſi quid præter ingenium noſtrum facere oporteat. nam tuis beneficiis in cives noſtros multifariam collatis paria referre debemus. Quare hoſtias confeſtim & tua, & ſororis, & liberorum, amicorumque cauſa immolavimus; & votis Deo nuncupatis ab eo populus flagitavit, uti omnia tibi *feliciter atque* ex animo cedant, regnumque tuum pacis tranquillitate conſervetur, tibique bene vortat legis interpretatio, & felicem quem optas ſortiatur exitum. Delegimus etiam ſeniores, ex unaquaque tribu ſex, quos ad te una cum lege miſimus. Tuæ autem erit pietatis ac juſtitiæ curare, ut lex, abſoluta ejus interpretatione, ad nos remittatur, ſalvis etiam iſtis qui eam ad te apportarunt. Vale.

Septuaginta duo Interpretes.

Nominum recenſio omiſſa.

6. Hæc quidem pontifex reſcripſit. Mihi vero haud neceſſarium viſum eſt nomina ſeptuaginta ſeniorum indicare, qui cum lege ab Eleazaro miſſi ſunt: (illa enim ſubſcripta erant epiſtolæ) donariorum tamen, quæ Rex Deo miſit, magnificentiam & opificium narrando percenſere, non ſupervacaneum eſſe duxi, ut ſingulare Regis erga Deum ſtudium omnibus innoteſcat. Etenim cum ſumptus ad iſta Rex large ſuppeditaret, & opificibus præſens adeſſet, atque opera inſpiceret, nihil eorum quæ facta ſunt oſcitanter & negligenter fabricari ſinebat. quorum uniuſcujuſque, quoad ejus fieri poteſt, magnificentiam perſequar; non quod hiſtoria hujuſmodi forſan narrationem poſtulet, ſed quod elegantiæ amorem in Rege, animique magnitudinem lectoribus inde commendatum iri exiſtimem.

Ptolemæi in donariis parandis munificentia.

7. Primo autem quæ ad menſam ſpectant exponere aggrediar. Et quidem Regi in animo erat opus immenſæ molis elaborare. juſſit autem ut menſæ quæ tum Hieroſolymis erat magnitudinem explorarent, & quanta eſſet, & an major confici poſſet. Cumque intellexiſſet qualis ea eſſet, quodque nihil prohiberet, quin ea etiam major fieri poſſet, dixiſſetque ſe quintuplo ea majorem velle facere, ſed vereri ne propter nimiam ejus molem ad miniſteria fiat inutilis, (cupere enim ſe ut donaria, quæ ipſe conſecraret, non in ſpectaculum ſolum eſſent, ſed ad ſacrorum etiam uſum accommodata) ideoque arbitratus eſſet priorem menſam non ob auri inopiam modica exſtitiſſe amplitudine, conſtituit eam, quæ ante poſita

---

[a] Ita *Hen.* προαιρῇ aut προαιρεῖ in *aliis*. [b] Τῶν οβ΄. *NC.* [c] Περὶ τὸν Θεὸν *Hen.* & *NC.* [d] Ita *Hen.* τούτους in *Editis Aliiſque*.
[e] Illud καὶ ex *MSS.* * Menſam dedicandam, *Epiphan.* & *Gelen.*

erat, dimenſionibus quidem non excedere, varietate vero & elegantia materiæ aliam longe præſtantiorem efficere. Cumque ingenio eſſet ad rerum omnium naturas perſpiciendas acuto, promptoque in operibus novis & mirabilibus excogitandis, ipſe tum iſta quibus nulla erat ſculptura, inventione ſua ſolerter adhibita oſtenſaque opificibus, fabricari juſſit, tum quæ cœlata erant ad expreſſas rerum formas reſpiciendo identidem perfici.

Menſa aurea.

8. Itaque cum illud in ſe recepiſſent *opifices*, ut menſam exſtruerent in longitudinem quidem duorum cubitorum & ſemis, atque in latitudinem unius, altitudine vero ſeſquicubitali, toto opere ex auro fabrefacto, loricam quidem *menſæ* quadrantilem confecerunt, cymatia autem tortilia, quibus inerat cœlatura reſtis æmula trinis partibus tornata mirabiliter. Illa vero cum eſſent triangularia, unuſquiſque angulus eandem formarum diſpoſitionem habebat: adeo ut ſitu mutato una eademque ſpecies ante oculos verſaretur. Loricæ quidem pars inferior menſam verſus pulchre conformata erat, exterior vero majori adhuc opificii elegantia ſplendeſcebat, ut quæ omnium in oculos incurreret & in conſpectum veniret. Unde fiebat ut ambarum partium projecturæ acutæ eminerent, nulluſque angulus, cum tres fuerint ut ante diximus, dum menſa transfertur, *juſto* minor videretur. Reſticulis autem tornatis ordine alterno inſertæ erant gemmæ fibulis aureis per foramina comprehenſæ. At circa latera loricæ, ad aſpectum eminentia, per obliquum erat ovorum facies, ex lapidibus pretioſis ornatûs gratia confecta, in circuitu per totam menſam intercurrente denſa virgularum ſculptura. Subter hanc ovalem ſpeciem circumducta erat corona, omne genus fructuum, prout eorum fert natura, repræſentans, adeo ut racemi pendere, ſpicæ ſurgere, malogranata occludi viderentur. Lapides etiam ſecundum genus unumquodque prædictorum fructuum, colorem eorum nativum referentes, elaborarunt, & auro vinctos menſæ circumdederunt. Sub hac corona rurſum alia ſeries ovorum priori ſimilis facta eſt, eademque virgularum ſculptura, ut in menſa ex utraque parte ſpectaretur eadem operum varietas & elegantia: ita ut nulla in lorica & cymarum ordine, ne menſa quidem in utramvis partem verſa, cerneretur diverſitas, ſed idem artificium ad imos uſque pedes pertenderet. nam cum lamina aurea, quatuor digitos lata, menſæ, quà patebat ejus latitudo, adjuncta eſſet, in eam pedes ejus inſeruerunt, deinde fibulis & clauſuris eos menſæ adſtrinxerunt juxta loricam; atque ita ut eandem novitatis artificii & magnificentiæ, quacunque menſa verteretur, ſpeciem exhiberent. Supra ipſam autem menſam ſculpſerunt mæandrum, qui lapides pretioſos, *tot* ſtellularum ad inſtar, varii coloris in me-

ἔγνω τὴν προϋπάρχουσαν ὑπερβαλεῖν, τῇ δὲ ποικιλίᾳ καὶ τῷ κάλλει τῆς ὕλης ἀξιολογωτέραν κατασκευάσαι. δεινὸς δὲ ὢν [a] κατιδεῖν πραγμάτων παντοδαπῶν φύσιν, καὶ λαβεῖν ἐπίνοιαν ἔργων καινῶν καὶ παραδόξων, καὶ ὅσα ἦν [b] ἄγραφα τὴν εὕρεσιν αὐτὸς παρέχων διὰ τὴν σύνεσιν, καὶ ὑποδεικνὺς τοῖς τεχνίταις, ἐκέλευσε ταῦτα κατασκευάζεσθαι, καὶ τὰ ἀναγεγραμμένα πρὸς τὴν ἀκρίβειαν αὐτῶν ἀποβλέποντας ὁμοίως ἐπιτελεῖν.

η'. Ὑποστησάμενοι τοίνυν ποιήσασθαι τὴν τράπεζαν, [c] δύο μὲν καὶ ἡμίσεος πηχῶν τὸ μῆκος, ἑνὸς δὲ τὸ εὖρος, τὸ δ' ὕψος ἑνὸς καὶ ἡμίσεος, [d] ἐκ χρυσοῦ τὴν ὅλην κατασκευὴν τοῦ ἔργου ποιούμενοι, τὴν μὲν οὖν στεφάνην παλαιστιαίαν εἰργάσαντο, τὰ δὲ κυμάτια στρεπτὰ, τὴν ἀναγλυφὴν ἔχοντα σχοινοειδῆ, τῇ τορείᾳ θαυμαστῶς ἐκ τῶν τριῶν μερῶν μεμιμημένην. τριγώνων γὰρ ὄντων αὐτῶν, ἑκάστη γωνία τὴν αὐτὴν τῆς ἐκτυπώσεως εἶχε διάθεσιν, ὡς στρεφομένων αὐτῶν μίαν καὶ μὴ διάφορον τὴν ἰδέαν αὐτοῖς συμπεριφέρεσθαι. τῆς δὲ στεφάνης τὸ μὲν ὑπὸ τὴν τράπεζαν [e] ἐγκεκλεισμένον ὡραίαν εἶχε τὴν διατύπωσιν· τὸ δ' ἔξωθεν περιηγμένον ἔτι μᾶλλον τῷ κάλλει τῆς ἐργασίας ἦν ἐκπεπονημένον, ὡς ὑπ' ὄψιν καὶ θεωρίαν ἐρχόμενον. [f] διὸ καὶ τὴν μὲν ὑπεροχὴν ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ὀξεῖαν συνέβαινε γίνεσθαι, καὶ μηδεμίαν γωνίαν, τριῶν οὐσῶν ὡς προειρήκαμεν, περὶ τὴν μεταγωγὴν τῆς τραπέζης ἐλάττονα βλέπεσθαι. ἐνδιέκειντο δὲ ταῖς σχοινίσι τῆς τορείας λίθοι πολυτελεῖς παράλληλοι, περόναις χρυσαῖς διὰ τρημάτων κατειλημμένοι. τὰ δ' ἐκ πλαγίου τῆς στεφάνης καὶ ὑπ' ὄψιν ἀνατείνοντα ὠῶν ἐκ λίθου καλλίστου πεποιημένων θέσει κατακεκόσμητο, ῥάβδοις τὴν ἀναγλυφὴν ἐοικότων πυκναῖς, αἳ περὶ τὸν κύκλον τῆς τραπέζης εἵλιντο. ὑπὸ δὲ τὴν τῶν ὠῶν διατύπωσιν, στέφανον περιήγαγον οἱ τεχνῖται, παντοίου καρποῦ φύσιν ἐντετορευμένον, ὡς ἀποκρέμασθαί τε βότρυς, καὶ στάχυς ἀνεστάναι, καὶ [g] ῥοὰς ἀποκεκλεῖσθαι. τοὺς δὲ λίθους εἰς πᾶν γένος τῶν προειρημένων καρπῶν, ὡς ἑκάστῳ τὴν οἰκείαν τετυπῶσθαι χρόαν, ἐξεργασάμενοι, συνέδησαν τῷ χρυσῷ περὶ ὅλην τὴν τράπεζαν. ὑπὸ δὲ τὸν στέφανον ὁμοίως ἡ τῶν ὠῶν διάθεσις πεποίητο, [h] καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ, τῆς τραπέζης ὡς ἐπαμφότερον μέρος ἔχειν τὴν αὐτὴν τῆς ποικιλίας τῶν ἔργων καὶ γλαφυρότητος θέαν κατεσκευασμένης· ὡς καὶ τὴν τῶν κυμάτων θέσιν καὶ τὴν τῆς στεφάνης, μηδὲ τῆς τραπέζης ἐφ' ἕτερον μέρος ἐναλλαττομένης, γίνεσθαι διαφορὰν, τὴν δ' αὐτὴν ἄχρι καὶ τῶν ποδῶν ὄψιν τῆς ἐπιτεχνήσεως διατετάσθαι. ἔλασμα γὰρ χρυσοῦ τὸ πλάτος τεσσάρων δακτύλων ποιήσαντες καθ' ὅλου τοῦ τῆς τραπέζης πλάτους, εἰς τοῦτο τοὺς πόδας αὐτῆς ἀνέθεσαν, ἔπειτα περόναις καὶ κατακλεῖσιν αὐτοὺς ἐνέσφιγγον τῇ τραπέζῃ κατὰ τὴν στεφάνην· [i] ἵνα τὴν θέαν τῆς καινουργίας καὶ πολυτελείας, ἐφ' ᾧ τις ἂν [k] στήσει τὴν τράπεζαν μέρει, παρέχωσι τὴν αὐτήν. ἐπὶ δὲ τῆς τραπέζης μαίανδρον ἐξέγλυψαν, λίθους αὐτῷ κατὰ μέσον ἀξιολόγους, ὥσπερ ἀστέρας, ποικίλης ἰδέας ἐνθέντες, τόν τε ἄνθρακα καὶ τὴν σμάραγδον, ἥδιστον προσαυγάζοντας αὐτῶν ἑκάτερον τοῖς ὁρῶσι, τῶν τε ἄλλων γενῶν ὅσοι περισπούδαστοι καὶ ζηλωτοὶ πᾶσι διὰ τὴν πολυτέλειαν τῆς φύσεως ὑπάρχουσι. μετὰ δὲ τὸν μαίανδρον πλέγμα τι σχοινοειδὲς [a] περιῆκτο, ῥόμβῳ τὴν κατὰ μέσον ὄψιν ἐμφερὲς, ἐφ' οὗ κρύσταλλός τε λίθος, καὶ ἤλεκτρον ἐνετετύπωτο, [b] τῇ παραλλήλῳ τῆς ἰδέας γειτνιάσει ψυχαγωγίαν θαυμαστὴν παρέχον τοῖς βλέπουσι. τῶν δὲ ποδῶν ἦσαν αἱ κεφαλίδες εἰς κρίνα μεμιμημέναι τὰς ἐκφύσεις, τῶν πετάλων ὑπὸ τὴν τράπεζαν ἀνακλωμένων, εἰς ὀρθὸν δὲ τὴν βλάστησιν ἔνδοθεν παρεχόντων ὁρᾶν. ἡ δὲ βάσις [c] αὐτοῖς ἦν ἐξ ἄνθρακος λίθου παλαιστιαία πεποιημένη, σχῆμα κρηπῖδος ἀποτελοῦσα, τὸ δὲ πλάτος ὀκτὼ δακτύλων ἔχουσα, [d] καθ' οὗ τὸ πᾶν ἔλασμα τῶν ποδῶν ἐρήρειστο. ἀνέγλυψαν δὲ λεπτομερῶς καὶ φιλοπόνως τῇ τορείᾳ τῶν ποδῶν ἕκαστον, κισσὸν αὐτοῖς καὶ κλήματα ἀμπέλων σὺν βότρυσιν ἐκφύσαντες, ὡς εἰκάσαι μηδὲν ἀποδεῖν τῆς ἀληθείας. καὶ γὰρ πρὸς τὸ πνεῦμα, διὰ λεπτότητα καὶ τὴν ἐπ' [e] ἄκρον αὐτῶν ἔκτασιν, κινούμενα, φαντασίαν τῆς κατὰ φύσιν μᾶλλον ἢ [f] τέχνης μιμημάτων παρεῖχεν. ἐκαινούργησε δὲ ὥστε τρίπτυχον οἱονεὶ τὸ [g] σχῆμα τῆς ὅλης κατασκευάσαι τραπέζης, τῆς ἁρμονίας πρὸς ἄλληλα τῶν μερῶν οὕτως συνδεδεμένης ὡς ἀόρατον εἶναι, καὶ μηδ' ἐπινοεῖσθαι τὰς συμβολάς. ἥμισυ δὲ πήχεως οὐκ ἔλαττον τῇ τραπέζῃ τὸ πάχος συνέβαινεν εἶναι. τὸ μὲν οὖν ἀνάθημα τοῦτο κατὰ πολλὴν τοῦ βασιλέως φιλοτιμίαν τοιοῦτο, τῇ τε πολυτελείᾳ τῆς ὕλης, καὶ τῇ ποικιλίᾳ τῆς καλλονῆς, καὶ τῇ μιμήσει τῇ κατὰ τὴν τορείαν τῶν τεχνιτῶν συνετελέσθη· σπουδάσαντος εἰ καὶ μὴ τῷ μεγέθει τῆς προανακειμένης τῷ Θεῷ τραπέζης ἔμελλεν ἔσεσθαι διάφορος, τῇ μέντοιγε τέχνῃ, καὶ τῇ καινουργίᾳ, καὶ τῇ λαμπρότητι τῆς κατασκευῆς πολὺ κρείττονα καὶ περίβλεπτον ἀπεργάσασθαι.

---

[a] Συνιδεῖν *Hen. NC.* & *Ariſt.* [b] Ἄγραπτα juxta *Ariſteam.* [c] Ita etiam *Epiphan.* δύο πήχεων τὸ μῆκος *Ariſteæ.* Vide *Exod.* c.25.v.23. & c.37.v.10. & *Joſephum* ipſum, p.110.cap.6. [d] Κατεσκεύαζον ἐκ χρυσοῦ τὴν ὅλην περιβολὴν τοῦ ἔργου π. *Hen.* & *C.* [e] Eo modo *Hen.* & *Epiphan.* ἦν κεκλεισμένον, ὡραίαν ἔχον τὴν διατύπωσιν in *Editis.* ἐγκεκλιμένον ὡραίαν ἔχε τὴν ἀποτύπωσιν *NC.* [f] Διὸ τὴν ὑπεροχὴν ὀξεῖαν εἶναι τῶν δύο κλιμάτων συνέβαινε. *Ariſt.* [g] Sic *MSS.* ῥοαῖς in *Editis*, forſan pro ῥοιάς. [h] Ita diſtinxi: cum antea eſſet, καὶ ἡ τῆς ῥαβδώσεως ἀναγλυφὴ τῆς τραπέζης, ὡς ἐπαμφότερον μέρος &c. Rectius forſan, ὡς ἐπ' ἀμφότερον μέρος τὴν τράπεζαν ἔχειν &c. [i] Sic *MSS.* διὰ τὴν θέαν τῆς κ. κ. πολυτελείας, ἵν' ἐφ' ᾧ in *Editis.* [k] Στήσῃ in aliquot *MSS.*

θ'. Τῶν δὲ κρατήρων χρύσεοι μὲν ἦσαν δύο· [h] φολιδωτὴν δὲ εἶχον ἀπὸ τῆς βάσεως [i] μέχρι τοῦ διαζώσματος τὴν τορείαν, [k] λίθων ταῖς σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων. εἶτα [l] ἐπ' αὐτῇ μαίανδρος, πηχυαῖος τὸ ὕψος, ἐξείργαστο κατὰ σύνθεσιν λίθων παντοίων τὴν ἰδέαν. κατ' αὐτοῦ δὲ ῥάβδωσις ἀνεγέγλυπτο· καθ' ἧς πλέγμα ῥομβωτὸν δικτύοις ἐμφερὲς ἕως τοῦ χείλους ἀνείλκυστο. τὰ δὲ μέσα λίθων [m] ἀσπίδια τετραδακτύλων [n] ἀνεπλήρου τὸ κάλλος. [o] περιεστέφετο δὲ τὰ χείλη τοῦ κρατῆρος κρίνων σμίλαξι καὶ ἀνθεμίσι καὶ βοτρύων σχοινίαις εἰς κύκλον περιηγμέναις. [p] τοὺς μὲν οὖν χρυσέους κρατῆρας, δύο [q] χωροῦντας ἑκάτερον [r] ἀμφορέας, τοῦτον κατεσκεύασαν τὸν τρόπον. οἱ δ' ἀργύρεοι τῶν ἐσόπτρων τὴν λαμπρότητα πολὺ διαυγέστεροι γεγόνεισαν, ὡς τρανοτέρας διὰ τούτων τὰς τῶν [ſ] προσφερομένων ὄψεις ὁρᾶσθαι. προσκατεσκεύασε δὲ τούτοις ὁ βασιλεὺς καὶ φιάλας τριάκοντα, ὧν ὅσα χρυσὸς ἦν, ἀλλὰ μὴ λίθῳ πολυτελεῖ διείληπτο, σμίλαξι κισσοῦ καὶ πετά-

dio haberet, carbunculum & ſmaragdum, ambos ſpectantium oculos grato fulgore irradiantes, aliosque diverſi generis, quotquot, ex naturæ ſuæ præſtantia, ſumma cupiditate ab omnibus expetuntur. Juxta mæandrum reſticulata quædam textura circumquaque diſcurrebat, relicta in medio ſpecie quæ rhombo admodum ſimilis, cui impreſſum erat cryſtallum, & electrum, quod, alterna formæ *ſuæ* vicinitate, miram intuentibus delectationem afferebat. Pedum autem capitella cauliculis lilia imitabantur, foliis ſub menſam reſupinis, ita ut ſtamina crocea intus incluſa erecta oſtenderent. Baſis autem pedibus facta erat è carbunculo, palmum lata, crepidinis ſpeciem efficiens, octo vero digitorum latitudinem habens, qua tota pedum lamina ei innitebatur. ſinguli etiam pedes ornati erant toreumate tenuiſſimo & operoſiſſimo, conſtante ex hedera & palmitibus & racemis, *idque ea arte*, ut nihil à veris diſcrepare putarentur. nam cum vento, propter ſubtilitatem & ſummitatis ſuæ extenſionem, facile moverentur, naturæ potius quam artis ſpeciem præ ſe ferebant. Verum etiam opus ita deſignarunt, ut totius menſæ figuram veluti triplicatam effecerint; tam apta partium compage, ut neque cerni neque animadverti poſſet qua juncturæ coirent. Fiebat autem ut craſſitudo menſæ *totius* non minor eſſet dimidio cubitûs. Atque hoc quidem donarium ex Regis munificentia ita ſe habebat, & ingenti materiæ pretio, & decoris varietate, & imitatione *naturæ* arte toreutice expreſſa: illo auctore & agente, ut ſi non magnitudine hæc menſam Deo prius appoſitam ſuperatura eſſet, certe arte ipſa, & opificii novitate, & ornamentorum ſplendore longe præſtantior & aſpectu pulchrior redderetur.

Crateres.

9. Crateres autem duo quidem aurei erant, ſquamas habentes torno exſculptas ab imo uſque ad præcincturam, variis lapidibus ſpiris inſertis. Hanc ſculpturam excipiebat mæander cubitali altitudine, ex lapidibus variarum formarum artificioſe admodum compoſitus. Secundum hunc erat virgata ſculptura: ac deinde uſque ad labrum rhomborum ad ſimilitudinem retis plicatura. Scuta vero in medio, ex lapidibus magnitudine quatuor digitorum, fecerunt ut nihil ad ſummum decus & ſplendorem deeſſet. Crateris autem labia cincta erant liliorum foliis, & anthemidibus, & vitium capreolis in orbem circumductis. Et aureos quidem crateras, duas utroſque amphoras capientes, ad hunc modum fabricarunt. Argentei vero quævis ſpecula ſplendore vincebant, ut quis ad eos accedens multo expreſſius in iis corporis ſui faciem contemplaretur. Inſuper & Rex phialas triginta conficiendas curavit, quæ eatenus quà aureæ erant & lapidibus pretioſis non occupatæ, hederæ frondibus & pampinis

Phialæ.

---

[a] Περιέκειτο *NC.* [b] Ita *MSS.* τῇ γοῦν παραλλήλῳ in *Editis.* [c] Eo modo *Hen.* & *C.* αὐτῆς in *reliquis.* [d] Ἐφ' ᾧ ἐπίκειται τὸ περίλασμα τοῦ ποδός. *Ariſt.* apud quem forſan πᾶν ἔλασμα ſcribendum. [e] Sic *Hen.* & *NC.* ἐπάνω αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* [f] Ita *MSS.* τέχνη μιμητῶν in *Editis.* [g] Apud *Ariſteam,* ἐποίησαν δὲ τριμερὲς τὸ σῆμα [ἴσ. σχῆμα] τῆς τραπέζης οἱονεὶ τρίπτυχον. [h] Ita ex *MSS.* & *Ariſtea.* φολιδωτὴν perperam in *Editis.* [i] Μέχρι τοῦ μέσου *Ariſt.* [k] Cum λίθων τε σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων habeat *Hen.* & λίθων ταῖς σπείραις ποικίλαις ἐνδεδεμένων *Baſ.G. Aliique*; placuit edere λίθων ταῖς σπείραις ποικίλων ἐνδεδεμένων. Juxta *Ariſteam,* τὴν τῶν λίθων ἀνὰ μέσον τῶν φολίδων σύνθεσιν πολυτέχνως ἔχοντες &c. [l] Iterum cum *Cod. Hen.* ὑπ' αὐτῇ *NC.* ἐπ' αὐτοῖς in *cæteris.* εἶτα μαίανδρος ἐπέκειτο *Ariſt.* [m] Ἀσπιδίσκοι *Ariſt.* ἀσπίδι *Hen.* perperam [n] Ita *MSS.* ἀνεπλήρουν in *Editis.* [o] Iterum ex *MSS* περιεστρέφετο male in *Editis.* [p] Ita *MSS.* τούτους in *Editis.* [q] Sic *MSS. Ariſteas* & *Vet. Interpr.* φοροῦνται in *Editis.* [r] Μετρητὰς *Ariſteæ.* [ſ] Προσεχθέντων *Ariſt.*

pampinis ſculptilibus ſolerter adumbratæ fuerunt. Atque hoc quidem opificium acceptum ferebatur non ſolum operariorum ingeniis, qui mirandum in modum arte ſua excellebant, ſed & multo magis Regis ſtudio & munificentiæ, quæ in cauſa erant ut ſummam perfectionem acciperent. Etenim non ſolum ſumptus ad artifices large & magnifice ſuppeditabat, verum etiam, omiſſa publicorum negotiorum adminiſtratione, ipſe operi faciundo præſens aderat, totumque opus inſpiciebat. Quo fiebat ut artifices acrem diligentiam adhiberent; qui, ad Regem hac in re ſtudium ſpectantes, ſtrenue magis & naviter operibus incubuerunt.

Congreſſus regis Ptolemæi & ſeniorum LXXII.

10. Iſta quidem donaria à Ptolemæo Hieroſolyma *ad templum* miſſa *erant*. Atque pontifex Eleazarus, cum ea *in templo* collocaſſet, eoſque honoraſſet qui ea attulerant, atque dona Regi ferenda *illis* dediſſet, ad Regem *eos* remiſit. At poſtquam *ii* Alexandriam pervenerunt, Ptolemæus, intellecto eorum adventu, & ſeptuaginta ſenatorum *ſimul* veniſſe, protinus legatos Andream & Ariſtæum curat accerſendos. Qui, ubi ad eum acceſſerunt, literas ei, quas à pontifice afferebant, tradiderunt; & omnia, quibus eos verbis interrogavit, declararunt. Ille vero cupiens ſenatores alloqui, Hieroſolymis ob legum interpretationem venientes, reliquos, qui ob negotia forte aderant, dimitti juſſit: id quod inuſitate & contra ejus conſuetudinem factum eſt. Qui enim ob hujuſmodi cauſam adducebantur, quinto demum die eum conveniebant; legati vero poſt unum menſem. Tunc igitur, dimiſſis aliis, miſſos ab Eleazaro exſpectavit. Atque ubi ſeniores illi advenerunt, dona ſecum ſibi à pontifice ad Regem tradita, & membranas, in quibus ſcriptas aureis literis leges habebant, ferentes, interrogavit eos de iis libris. Cumque *eos* detractis tegumentis ei oſtendiſſent, Rex, membranarum tenuitatem diutius admiratus, & indiſcretas earum commiſſuras, ita enim *libri* apti erant & connexi, gratias ſe illis habere dicebat, qui veniſſent, & majores ei qui miſiſſet, longe vero maximas Deo, cujus leges ut eſſent contigit. Cumque ſeniores, & qui una aderant, Regi uno clamore fauſta omnia comprecati eſſent, pro nimio gaudio lachrymas emiſit. ita *enim* à natura comparatum eſt, ut idem ſummæ lætitiæ, quod doloris, ſignum eſſet. Dein cum juſſiſſet libros iis tradi, quorum id munus erat, tunc homines complexus eſt, dixitque æquum eſſe ut prius iis de rebus verba faceret, propter quas eos accerſiviſſet, ac deinde illos compellaret. Imo & diem quidem eorum adventus promiſit ſeſe inſignem facturum, eundemque ſingulis annis, quamdiu ipſe viveret, ſolenniter celebraturum. Nam fors ita tulit, ut idem dies eſſet eorum adventus, & victoriæ quam ipſe de Antigono prælio navali reportarat. Igitur eos ſibi convivas eſſe juſſit, eiſque ſub ipſa arce dari pulcherrima hoſpitia.

λοις ἀμπέλων ἐσκίαστο φιλοτέχνως ἐντετορνευμένων. ταῦτα δ' ἐγίνετο μὲν καὶ διὰ τὴν ἐμπειρίαν τῶν ἐργαζομένων, θαυμασίων ὄντων περὶ τὴν τέχνην, πολὺ δὲ μᾶλλον ὑπὸ τῆς τοῦ βασιλέως σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας διαφερόντως ἀπηρτίζετο. οὐ γὰρ τῆς χορηγίας τὸ ἄφθονον καὶ μεγαλόψυχον τοῖς τεχνίταις παρεῖχε μόνον, ἀλλὰ καὶ τὸ χρηματίζειν τοῖς δημοσίοις πράγμασιν ἀπειρηκὼς, αὐτὸς τοῖς κατασκευάζουσι παρῆν, καὶ τὴν ὅλην ἐργασίαν ἐπέβλεπεν. αἴτιον δ' ἦν τοῦτο τῆς τῶν τεχνιτῶν ἐπιμελείας, οἳ, πρὸς τὸν βασιλέα καὶ τὴν τούτου σπουδὴν ἀποβλέποντες, φιλοπονώτερον τοῖς ἔργοις προσελιπάρουν.

ι'. Ταῦτα μὲν τὰ πεμφθέντα εἰς Ἱεροσόλυμα ὑπὸ Πτολεμαίου ἀναθήματα. ὁ δὲ ἀρχιερεὺς Ἐλεάζαρος ἀναθεὶς αὐτὰ, καὶ τιμήσας τοὺς κομίσαντας, καὶ δῶρα δοὺς τῷ βασιλεῖ κομίζειν, ἀπέλυσε πρὸς τὸν βασιλέα. παραγενομένων δὲ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀκούσας Πτολεμαῖος τὴν παρουσίαν αὐτῶν, καὶ τοὺς ἑβδομήκοντα τῶν πρεσβυτέρων ἐληλυθότας, εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ἀνδρέαν καὶ τὸν Ἀρισταῖον τοὺς πρέσβεις. οἱ δὲ ἀφικόμενοι, τάς τε ἐπιστολὰς, ἃς ἐκόμιζον αὐτῷ παρὰ τοῦ ἀρχιερέως, ἀπέδοσαν, καὶ ὅσα φράζειν ἀπὸ λόγων ἐπύθετο, ταῦτα ἐδήλωσαν. σπεύδων δ' ἐντυχεῖν τοῖς ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων ἥκουσι πρεσβυτέροις ἐπὶ τὴν ἑρμηνείαν τῶν νόμων, τοὺς μὲν ἄλλους, οὓς χρειῶν ἕνεκα παρεῖναι συνέβαινεν, ἐκέλευσεν ἀπολῦσαι, παράδοξον τοῦτο ποιῶν καὶ παρὰ τὸ ἔθος. οἱ μὲν γὰρ ὑπὸ τοιούτων αἰτιῶν ἀχθέντες, διὰ πέμπτης ἡμέρας αὐτῷ προσήεσαν· οἱ δὲ πρεσβεύοντες, διὰ μηνός. τότε τοίνυν ἀπολύσας ἐκείνους, τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ Ἐλεαζάρου περιέμενεν. ὡς δὲ παρῆλθον μετὰ καὶ τῶν δώρων οἱ γέροντες, ἃ τῷ βασιλεῖ κομίσαι ὁ ἀρχιερεὺς αὐτοῖς ἔδωκε, καὶ τῶν διφθερῶν, αἷς ἐγγεγραμμένους εἶχον τοὺς νόμους [a] χρυσοῖς γράμμασιν, ἐπηρώτησεν αὐτοὺς περὶ τῶν βιβλίων. ὡς δ' ἀποκαλύψαντες τῶν ἐνειλημάτων [b] ἐπέδειξαν αὐτῷ, θαυμάσας ὁ βασιλεὺς τῆς ἰσχνότητος τοὺς ὑμένας, καὶ τῆς συμβολῆς τὸ ἀνεπίγνωστον, οὕτω γὰρ ἥρμοστο, καὶ τοῦτο ποιήσας χρόνῳ πλείονι, χάριν εἶπεν ἔχειν αὐτοῖς τε ἐλθοῦσι, καὶ μείζονα τῷ πέμψαντι, πρὸ δὲ πάντων τῷ Θεῷ, οὗ τοὺς νόμους εἶναι συμβέβηκεν. ἐκβοησάντων δ' [c] ὑφ' ἓν τῶν πρεσβυτέρων καὶ τῶν συμπαρόντων γενέσθαι τὰ ἀγαθὰ τῷ βασιλεῖ, δι' ὑπερβολὴν ἡδονῆς εἰς δάκρυα προὔπεσε. φύσει τῆς μεγάλης χαρᾶς παρεχούσης καὶ τὰ τῶν λυπηρῶν σύμβολα. [d] κελεύσας δὲ τὰ βιβλία δοῦναι τοῖς ἐπὶ τῆς τάξεως, τότε τοὺς ἄνδρας ἠσπάσατο· δίκαιον εἰπὼν εἶναι πρότερον περὶ ὧν αὐτοὺς μετεπέμψατο ποιησάμενον τοὺς λόγους, ἔπειτα κἀκείνους προσειπεῖν. τὴν μέντοιγε ἡμέραν, καθ' ἣν ἦλθον πρὸς αὐτὸν, ἐπιφανῆ ποιήσειν, καὶ κατὰ πᾶν ἔτος ἐπίσημον εἰς ὅλον τὸν τῆς ζωῆς χρόνον, ἐπηγγέλλετο. ἔτυχε γὰρ ἡ αὐτὴ εἶναι τῆς παρουσίας [e] αὐτῶν, καὶ τῆς νίκης, ἣν [f] Ἀντίγονον ναυμαχῶν ἐνίκησε. συνεστιαθῆναί τε αὐτῷ αὐτοὺς ἐκέλευσε, καὶ καταλύσεις αὐτοῖς προσέταξε δοθῆναι τὰς καλλίστας [g] πρὸς τῇ ἄκρᾳ.

ια'. Ὁ

---

[a] *Talmudici* in *Sopherim* librum Legis profanari diſertim dicunt, ſi aureis literis ſcribatur. Vide *Vogelſangii* Exercitationes Theologicas, p. 176. [b] Ἀπέδειξαν *Gen.* [c] Ita *MSS.* ὑφὲν in *Edit. Baſ.* [d] Κελεύσαι δὲ εἰς τάξιν ἀποδοῦναι τὰ τεύχη, τηνικαῦτα ἀσπασάμενος τοὺς ἄνδρας, εἶπεν, δίκαιον ἦν, ὧν χάριν ὑμᾶς μεταπεμψάμενος, ἐκείνοις πρῶτον σεβασμὸν ἀποδοῦναι, μετὰ ταῦτα τὴν δεξιὰν ὑμῖν προτεῖναι *Ariſt.* [e] Ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* αὐτῆς in *Editis*, αὐτοῖς *Hen.* & *NC.* [f] Hac de re vide *Vogelſangium* in *Exercit. Theolog.* p. 177. & *H. Hodium* de *Bibl. Text. Orig.* p. 56. [g] Πλησίον τῆς ἄκρας *Ariſt.*

a Πλη-

ια'. Ὁ δὲ ἐπὶ τῆς τῶν ξένων ἀποδοχῆς τεταγμένος [a] Νικάνωρ, Δωρόθεον καλέσας, ὃς εἶχε τὴν περὶ τούτων πρόνοιαν, ἐκέλευσεν ἑτοιμάζειν ἑκάστῳ τὰ δέοντα πρὸς τὴν δίαιταν. διετέτακτο δὲ [b] τοῦτον ὑπὸ τοῦ βασιλέως τὸν τρόπον. κατὰ γὰρ πόλιν ἑκάστην, [c] ὅσαι οὐ τοῖς αὐτοῖς χρῶνται περὶ τὴν δίαιταν, ἦν τούτων ἐπιμελόμενος, καὶ κατὰ τὸ τῶν ἀφικνουμένων πρὸς αὐτὸν ἔθος, πάντ' αὐτοῖς παρεσκευάζετο, ἵνα τῷ συνήθει τρόπῳ τῆς διαίτης εὐωχούμενοι μᾶλλον ἥδωνται, καὶ πρὸς μηδὲν ὡς ἀλλοτρίως ἔχον δυσχεραίνωσι. ὃ δὴ καὶ περὶ τούτους ἐγένετο, Δωροθέου διὰ τὴν περὶ τὸν βίον ἀκρίβειαν ἐπὶ τούτοις καθεστῶτος. συνέστρωσε δὲ πάντα δι' αὐτοῦ τὰ πρὸς τὰς τοιαύτας ὑποδοχὰς, καὶ διμερῆ τὴν κλισίαν ἐποίησεν, οὕτως προστάξαντος τοῦ βασιλέως. τοὺς μὲν γὰρ ἡμίσεις ἐκέλευσεν ἀνὰ χεῖρα κατακλιθῆναι· τοὺς δὲ λοιποὺς μετὰ τὴν αὐτοῦ κλισίαν, οὐδὲν ἀπολιπὼν τῆς εἰς τοὺς ἄνδρας τιμῆς. ἐπεὶ δ' οὕτω κατεκλίθησαν, ἐκέλευσε τὸν Δωρόθεον, οἷς ἔθεσι χρώμενοι διατελοῦσι πάντες οἱ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, [d] κατὰ ταῦτα ὑπηρετεῖν. [e] διὸ τοὺς ἱεροκήρυκας, καὶ θύτας, καὶ τοὺς ἄλλους, οἳ τὰς κατευχὰς ἐποιοῦντο, [f] παρῃτήσατο· τῶν δὲ παραγενομένων ἕνα, [g] Ἐλισσαῖον ὄνομα, ὄντα ἱερέα παρεκάλεσεν ὁ βασιλεὺς ποιήσασθαι κατευχάς. ὁ δὲ, στὰς εἰς μέσον, ηὔχετο τῷ βασιλεῖ τὰ ἀγαθὰ, καὶ τοῖς ἀρχομένοις ὑπ' αὐτοῦ· εἶτα κρότος ἐξ ἁπάντων μετὰ χαρᾶς καὶ βοῆς ἤρθη, καὶ παυσάμενοι πρὸς εὐωχίαν καὶ τὴν ἀπόλαυσιν τῶν παρεσκευασμένων ἐτράπησαν. διαλιπὼν δὲ ὁ βασιλεὺς ἐφ' ὅσον ἔδοξεν ἀποχρῶντα καιρὸν εἶναι, φιλοσοφεῖν ἤρξατο· καὶ ἕκαστον αὐτῶν, λόγους ἐπηρώτα [h] φυσικοὺς, καὶ πρὸς τὴν τῶν ζητουμένων θεωρίαν. ἀκριβῶς δ' ἐκείνων περὶ παντὸς οὑτινοσοῦν, ὃ λέγειν αὐτοῖς προβληθείη, διασαφούντων, [i] ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμέρας [k] δώδεκα συμπόσιον ἐποιήσατο. ὡς τῷ βουλομένῳ τὰ κατὰ μέρος γνῶναι τῶν ἐν τῷ συμποσίῳ ζητηθέντων εἶναι μαθεῖν, ἀναγνόντι τὸ Ἀριστέου βιβλίον, ὃ συνέγραψε διὰ ταῦτα.

ιβ'. Θαυμάζοντος δ' αὐτοὺς, οὐ μόνον τοῦ βασιλέως, ἀλλὰ καὶ [l] Μενεδήμου τοῦ φιλοσόφου [m] προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα φήσαντος, [n] καὶ διὰ τοῦτ' εἰκὸς καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος εὑρῆσθαι, παύονται μὲν περὶ τούτων ἐπιζητοῦντες. γεγενῆσθαι δ' αὐτῷ τὰ μέγιστα τῶν ἀγαθῶν ὁ βασιλεὺς ἔλεγεν, ἤδη παρόντων αὐτῶν· ὠφελῆσθαι γὰρ παρ' αὐτῶν μεμαθηκότα πῶς δεῖ βασιλεύειν· κελεύει τε αὐτοῖς ἀνὰ τρία δοθῆναι τάλαντα, καὶ τοὺς ἀποκαταστήσοντας ἐπὶ τὴν κατάλυσιν. διελθουσῶν δὲ τριῶν ἡμερῶν, παραλαβὼν αὐτοὺς ὁ Δημήτριος, καὶ διελθὼν τὸ [o] ἑπταστάδιον, χῶμα τῆς θαλάσσης πρὸς τὴν [p] νῆσον, καὶ διαβὰς [q] πρὸς τὴν γέφυραν, [r] προελθὼν ἐπὶ τὰ βό-

Nicanoris juſſu Dorotheus parat omnia LXXII. ſenioribus neceſſaria.

11. Nicanor autem, qui excipiendis hoſpitibus præerat, vocato Dorotheo, qui earum rerum procurationem habebat, juſſit ut cuique pararet quæ ad victum pertinerent. erat autem ea res à Rege in hunc modum conſtituta. Nam in unaquaque urbium, quæ non eadem victûs ratione utebantur, erat qui hæc adminiſtraret, & hoſpitibus omnia ad ipſorum morem curanda pararet, ut conſueta victûs ratione epulantes magis delectarentur, nec ulla re tanquam aliena offenderentur. Quod quidem tum illis quoque *ſenioribus* factum eſt, Dorotheo, quod accurate noſſet omnia ad victum pertinentia, his rebus præfecto. Iſque per ſeipſum omnia ad illos accipiendos paravit, geminamque accubationem fecit, idque Regis juſſu. Imperavit enim Rex dimidiam eorum partem juxta ſe collocari, alteram vero partem in altera menſa poſt ſuam, nihil omittens quod illis honori eſſet. Poſtquam ita diſcubuerunt, mandat Dorotheo, ut quo ritu uterentur omnes, qui ad eum ex Judæa veniſſent, eodem iis miniſtraret. Itaque ſacros præcones, & ſacrificos, & alios quibus preces peragere mos erat, ipſi viſum eſt repudiare: & hoſpitum unum, nomine Eliſſæum, ſacerdotem, rogavit ut precationem adhiberet. Atque is, ſtans in medio, Regi ejuſque ſubditis fauſta precatus eſt. Deinde omnes cum lætitia applauſerunt & acclamarunt: & eo facto ad epulas paratas ſe converterunt. Et Rex, cum moram, quantam ſatis eſſe judicabat, interpoſuiſſet, philoſophari cœpit, & ſingulis eorum quæſtionem aliquam naturalem proponebat, * etiam ad res quæſitas contemplandas. Cumque accurate de quavis re, quæ eis proponeretur, diſſererent, *Rex* iis delectatus per duodecim dies hujuſmodi convivium fecit. id quod cuiquam, qui quæſtiones in convivio agitatas ſingillatim ſcire deſiderat, licet cognoſcere ex Ariſtæi libello, quem hac de re conſcripſit.

Epulis à Rege excipiuntur.

Quæſtiones in convivio agitatæ.

Menedemus Philoſophus.

12. Cum autem eos non ſolum *Rex* demiratus eſſet, ſed & Menedemus philoſophus ultro fateretur, providentiam omnia gubernare & moderari, indeque plane eos ratiocinandi vim & pulchritudinem eſſe † indeptos, finis ſtatim id genus diſquiſitionibus imponitur. Tum vero Rex dicebat ſeſe jam maxima bona percepiſſe ex eorum adventu, (quippe qui ei profuerint quod ab eis didiciſſet regis officium) juſſitque ſingulis tria talenta dari, & *viros deputari* qui eos in hoſpitium deducerent. Deinde tribus peractis diebus, Demetrius iis aſſumptis heptaſtadium tranſgreſſus, aggerem in mari ad inſulam pertinentem, & tranſito ponte, cum boream verſus

---

[a] Hic Nicanor ἀρχίατρος dicitur *Ariſteæ*. [b] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τοῦτον in *Editis*. [c] Ὅσαι τοῖς αὐτοῖς *Hen.* ἦν γὰρ οὕτω διατεταγμένον διὰ τοῦ βασιλέως. ὅσαι γὰρ πόλεις εἰσίν, αἷς συγχρῶνται πρὸς τὰ ποτὰ καὶ βρωτὰ καὶ στρωμνὰς, τοσοῦτοι καὶ προεστῶτες ἦσαν *Ariſt.* [d] Κατὰ ταῦτα καὶ τούτοις ὑπ. *Busb.* [e] Διὸ καὶ τοὺς *Hen.* [f] Ita cum *MSS.* παραιτήσατο in *Editis*. [g] Eleazarum appellat *Ariſteas*. [h] Ex *Ariſtea* conſtat ζητήματα iſta πολιτικὰ potius quam φυσικὰ exſtitiſſe. *Philo* (lib. II. de *Vita Moſis*) λόγους vocat ἀστείους καὶ σπουδαίους. [i] Ἡδόμενος τούτοις ἐφ' ἡμ. *Hen.* ἡδόμενος μέντοι οὕτος ἐφ' ἡμ. *NC.* & dein in utroque τὸ συμπόσιον. [k] Ἡμέρας ἑπτὰ juxta *Ariſteam*. [l] De eo videſis *H. Hodium* contra *Ariſteam*, cap. VIII. [m] Quod vero *Menedemus* dixit προνοίᾳ διοικεῖσθαι πάντα accepit à ſuo magiſtro *Platone*, qui primus philoſophorum hanc vocem uſurpavit, teſte *Diogene Laërtio*. [n] Cum *Ariſteas* habeat ἀκολουθεῖν πᾶσαν δυναστείαν καὶ λόγου καλλονὴν ἀπὸ Θεοῦ κατάρχεσθαι, *Petitus* ſuſpicatur olim apud *Joſephum* ſcriptum fuiſſe, καὶ διὰ Θεοῦ τ' εἰκὸς καὶ τοῦ λόγου δύναμιν καὶ κάλλος εὑρῆσθαι, *etiam per Deum, ut veriſimile eſt, & per bonam mentem, imperium & decus contingere.* [o] Vide *Valeſium* ad *Ammianum Marcellinum*, l. 22. c. 16. & *Hodium* contra *Ariſteam*, cap. VIII. [p] Sc. Φάρον, de qua vide *Philonem*, l. 2. de *Vita Moſis*, p. 659. [q] Apud *Ariſteam*, καὶ διαβὰς τὴν γέφυραν. [r] Ita *Baſ.* *Aliique.* προσελθὼν habent *nonnulli*.
* Et ad contemplationem quæſtionis accendebat, *Epiphan.* Et ad propoſitum pertinentem, *Caſtal.* † *A Deo & προνοίᾳ*, ut dicit *J. A. Fabricius*, qui locum ita interpretatur, *ideoque conſentaneum eſſe ſermonis etiam robur & pulchritudinem inde obtineri.*

Demetrius ducit LXXII ſeniores in locum idoneum ad legem interpretandam.

ſus progreſſus eſſet, congregavit eos in domum prope littus exſtructam, ad contemplationem rerum ob ſolitudinem idoneam: & eis illuc perductis, rogabat, ut poſtquam omnia, quibus ad legis interpretationem opus eſſet, ad arbitrium ſuum haberent, negotium expedirent. Illi vero, ſummo ſtudio & labore ad legem accurate interpretandam aggreſſi, in ea ad horam diei nonam elaborabant: deinde corpori curando ſe dabant, iis quæ ad victum pertinerent large ſuppetentibus; ac præterea Dorotheo multa ex iis quæ Regi parata erant ipſius *Regis* juſſu illis afferente. Atque etiam *quotidie* bene mane ad regiam venientes, & Ptolemæum ſalutantes, eundem locum repetebant: & manus in mari lavantes, ſeque luſtrantes, ita demum ad legum interpretationem ſeſe conferebant. Deinde tranſcripta lege, & interpretationis opere duobus & ſeptuaginta diebus abſoluto, Demetrius, congregatis eum in locum, in quo verſæ leges fuerant, Judæis omnibus, præſentibus etiam interpretibus, eas recitavit. Et multitudo ſeniores, legis interpretes, approbavit: & Demetrii etiam inventionem collaudarunt, qui eis magnorum bonorum inventor exſtitiſſet; ab eoque petierunt, ut etiam rectoribus ſuis legem legendam daret; poſtularuntque omnes, tum ſacerdos, tum interpretum ſeniores, & reipublicæ adminiſtratores, ut quandoquidem recte haberet interpretatio, maneret ut erat, neve mutaretur. Cumque omnes eorum ſententiam laudaſſent, juſſerunt, ut ſi quis in lege vel ſuperfluum aliquid ſcriptum videret, vel curtum, id iterum inſpiceret, planumque redderet & corrigeret; ſapienter hoc ipſum facientes, ut quod ſemel rectum judicatum eſſet, id perpetuo maneret.

Interpretatio legis abſoluta & approbata.

13. Et quidem Rex gaviſus eſt, videns ſuum hac in re inſtitutum utiliter perfectum. maxime autem lætatus eſt recitatis ei legibus, & legiſlatoris mentem atque ſapientiam ſtupuit: itaque cum Demetrio verba facere cœpit, quî fieret, ut cum tam admirabilis eſſet ea lex, nullus nec hiſtoricorum nec poëtarum ejus meminiſſet? Ad quod Demetrius reſpondit, propterea neminem auſum *eam attingere, quod divina eſſet & auguſta: jamque nonnullos, quoniam tale aliquid attentaſſent, læſos fuiſſe divinitus. Eique demonſtravit, ut Theopompus, cum horum aliquid ſcribere inſtituiſſet, mentem plus quam triginta dies perturbatam habuiſſet; itaque intermittente malo, Deum precibus placaſſet, inde ſibi inſaniam ortam eſſe ſuſpicatus: quinetiam in ſomnio vidiſſet id ſibi propterea eveniſſe, quòd divina tractaſſet, & in profanum vulgus proferre voluiſſet; atque adeo, ubi deſtiterat, mentem ei conſtitiſſe. Narravit etiam *ei* de Theodecta tragico poëta, qui (ut perhibetur) cum voluiſſet in quadam fabula mentionem facere eorum quæ in ſacro libro ſcripta

Theopompus Hiſtoricus.

Theodectes Poëta Tragicus.

ρεια μέρη, συνέδριον ἐποιήσατο ἐν τῷ πρὸς τὴν ἠϊόνα κατεσκευασμένῳ οἴκῳ, πρὸς διάσκεψιν πραγμάτων ἠρεμίας καλῶς ἔχοντι. ἀγαγὼν οὖν αὐτοὺς ἐκεῖ παρεκάλει, πάντων, ὧν ἂν δεηθεῖεν εἰς τὴν ἑρμηνείαν [a] τοῦ νόμου, παρόντων, ἀκωλύτως ἐπιτελεῖν τὸ ἔργον. οἱ δ' ὡς ἔνι μάλιστα φιλοτίμως [b] καὶ φιλοπόνως τὴν ἑρμηνείαν ἀκριβῆ ποιούμενοι, μέχρι μὲν ὥρας ἐνάτης πρὸς τοῦτο διετέλουν ὄντες· ἔπειτ' ἐπὶ τὴν τοῦ σώματος ἀπηλλάττοντο θεραπείαν, ἀφθόνως αὐτοῖς τῶν πρὸς τὴν δίαιταν χορηγουμένων, καὶ προσέτι τοῦ Δωροθέου πολλὰ καὶ τῶν παρασκευαζομένων τῷ βασιλεῖ, προσέταξε γὰρ, αὐτοῖς παρέχοντος. πρωῒ δὲ πρὸς τὴν αὐλὴν παραγινόμενοι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀσπαζόμενοι, πάλιν ἐπὶ τὸν αὐτὸν [c] ἀπῄεσαν τόπον, καὶ τῇ θαλάσσῃ τὰς χεῖρας ἀπονιπτόμενοι, καὶ καθαίροντες [d] αὐτοὺς, οὕτως ἐπὶ τὴν τῶν νόμων ἑρμηνείαν ἐτρέποντο. μεταγραφέντος δὲ τοῦ νόμου, καὶ τοῦ κατὰ τὴν ἑρμηνείαν ἔργου τέλος ἐν ἡμέραις [e] ἑβδομήκοντα καὶ δυσὶ λαβόντος, συναγαγὼν ὁ Δημήτριος τοὺς Ἰουδαίους ἅπαντας εἰς τὸν τόπον ἔνθα καὶ μετεβλήθησαν οἱ νόμοι, παρόντων καὶ τῶν ἑρμηνέων, ἀνέγνω τούτους. τὸ δὲ πλῆθος ἀπεδέξατο μὲν καὶ τοὺς διασαφήσαντας πρεσβυτέρους τὸν νόμον· [f] ἐπῄνεσαν δὲ καὶ τὸν Δημήτριον τῆς ἐπινοίας, ὡς μεγάλων ἀγαθῶν αὐτοῖς εὑρετὴν γεγενημένον, [g] παρεκάλεσάν τε δοῦναι καὶ τοῖς ἡγουμένοις αὐτῶν ἀναγνῶναι τὸν νόμον. [h] ἠξίωσάν τε πάντες, ὅ,τε ἱερεὺς καὶ τῶν ἑρμηνέων οἱ πρεσβύτεροι, καὶ τοῦ πολιτεύματος οἱ προεστηκότες, ἐπεὶ καλῶς τὰ τῆς ἑρμηνείας [i] ἀπήρτισται, καὶ διαμεῖναι ταῦθ' ὡς ἔχει, καὶ μὴ μετακινεῖν αὐτά. ἁπάντων δὲ [k] αὐτῶν ἐπαινεσάντων τὴν γνώμην, ἐκέλευσεν, εἴ τις ἢ περισσόν τι προσγεγραμμένον ὁρᾷ τῷ νόμῳ, ἢ λεῖπον, πάλιν ἐπισκοποῦντα τοῦτο καὶ ποιοῦντα φανερὸν διορθοῦν, σωφρόνως τοῦτο πράττοντες, ἵνα τὸ κριθὲν ἅπαξ ἔχειν καλῶς [l] εἰς ἀεὶ διαμείνῃ.

ιγ΄. Ἐχάρη μὲν οὖν ὁ βασιλεὺς, καὶ ἐπὶ τούτῳ τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν εἰς τὸ χρήσιμον ὁρῶν [m] τετελειωμένην. ἥσθη δὲ μάλιστα τῶν νόμων ἀναγνωσθέντων αὐτῷ, καὶ τὴν διάνοιαν καὶ τὴν σοφίαν ἐξεπλάγη τοῦ νομοθέτου· καὶ πρὸς τὸν Δημήτριον ἤρξατο ποιεῖσθαι λόγους, πῶς οὕτως θαυμαστῆς οὔσης τῆς νομοθεσίας, οὐδεὶς οὔτε τῶν ἱστορικῶν αὐτῆς οὔτε τῶν ποιητῶν ἐπεμνήσθη; ὁ δὲ Δημήτριος, μηδένα τολμῆσαι τῆς τῶν νόμων τούτων ἀναγραφῆς [n] ἅψασθαι, διὰ τὸ θείαν αὐτὴν εἶναι καὶ σεμνὴν, ἔφασκε, καὶ ὅτι βλαβεῖεν ἤδη τινὲς, τούτοις [o] ἐπιχειρήσαντες, ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. δηλῶν [p] ὡς Θεόπομπός τε, βουληθεὶς ἱστορῆσαί τι περὶ τούτων, ἐταράχθη τὴν διάνοιαν, πλείοσιν ἢ τριάκοντα ἡμέραις, καὶ παρὰ τὰς ἀνέσεις ἐξιλάσκετο τὸν Θεὸν, ἐντεῦθεν αὐτῷ γενέσθαι τὴν παραφροσύνην ὑπονοῶν· οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ ὄναρ εἶδεν, ὅτι τοῦτ' αὐτῷ συμβαίη περιεργαζομένῳ τὰ θεῖα, [q] καὶ ταῦτ' ἐκφέρειν ἐπὶ κοινοὺς ἀνθρώπους θελήσαντι, καὶ ἀποσχόμενος κατέστη τὴν διάνοιαν. ἐδήλου δὲ καὶ περὶ [r] Θεοδέκτου τοῦ τῶν τραγῳδιῶν ποιητοῦ ἀναφέρεσθαι, ὅτι βουληθεὶς ἔν τινι δράματι τῶν ἐν τῇ ἱερᾷ βίβλῳ γεγραμμένων μνησθῆναι,

---

[a] Ita *MSS.* τῶν νόμων in *Editis.* mox alii diſtinguunt, παρόντων ἀκωλύτως, ἐπ. [b] Illud καὶ ex *MSS.* [c] Sic *MSS.* ἀπίεσαν in *Editis.* [d] Ἑαυτοὺς *NC.* [e] *Septuaginta dies* juxta *Epiphanium*, numero rotundo. [f] Ἐπῄνεσεν *Hen.* [g] Παρεκάλεσεν δ' ἂν *Hen.* [h] Ἀξιώσαντες πάντες *Hen.* & *NC.* [i] Ἀπήρτισθαι *Hen.* [k] Αὐτῶν deeſt *NC.* [l] Ἐσαεὶ διαμένῃ *NC.* [m] Τετελειωμένην, μάλιστα δὲ τῶν γ. *Busb.* τετελειωμένην, μάλιστα ὡς δὲ τῶν γ. *Hen.* & *NC.* [n] Ἅψασθαι ἀπεκρίνατο *Busb.* qui mox omittit ἔφασκε. [o] Ἐγχειρήσαντες *Hen.* & *Busb.* [p] Ὡς ὁ Θεόπομπος *NC.* [q] Ita *MSS.* καὶ τοῦτ' ἐκφέρειν in *Editis.* [r] Θεαιτήτου *Hen.* Verum non dubito quin vera lectio ſit Θεοδέκτου: atque apud *Syncellum* pro Θεοδέκτης γραμματικὸς legendum Θεοδέκτης τραγικός. * *Vel*, legum illarum deſcriptionem ſuſcipere.

a Ita

μνησθῆναι, τὰς ὄψεις [a] γλαυκωθείη, καὶ συνιδὼν τὴν αἰτίαν ἀπαλλαγείη τοῦ πάθους, ἐξευμενισάμενος τὸν Θεόν.

ιδʹ. Παραλαβὼν δὲ ταῦτα ὁ βασιλεὺς παρὰ τοῦ Δημητρίου, καθὼς προείρηται, προσκυνήσας αὐτοῖς, ἐκέλευσε πολλὴν ποιεῖσθαι τῶν βιβλίων τὴν ἐπιμέλειαν, ἵνα διαμείνῃ ταῦτα καθαρῶς· [b] τούς τε ἑρμηνεύσαντας παρεκάλεσε συνεχῶς πρὸς αὐτὸν ἐκ τῆς Ἰουδαίας παραγίνεσθαι. τοῦτο γὰρ αὐτοῖς καὶ πρὸς τιμὴν τὴν παρ' αὐτοῦ, καὶ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν [c] δωρεῶν ὠφελείας λυσιτελήσειν. νῦν μὲν γὰρ εἶναι δίκαιον αὐτοὺς ἐκπέμπειν ἔλεγεν, ἑκουσίως δὲ πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας τεύξεσθαι πάντων, ὧν ἥτε αὐτῶν ἐπὶ σοφίᾳ δικαία τυχεῖν, καὶ ἡ ἐκείνου μεγαλοφροσύνη παρασχεῖν ἱκανή. τότε μὲν οὖν ἐξέπεμψεν αὐτούς, δοὺς ἑκάστῳ στολὰς ἀρίστας τρεῖς, καὶ χρυσοῦ τάλαντα δύο, καὶ κυλίκιον ταλάντου, καὶ τὴν τοῦ συμποσίου στρωμνήν. καὶ ταῦτα μὲν ἐκείνοις ἔχειν ἐδωρήσατο. τῷ δ' ἀρχιερεῖ Ἐλεαζάρῳ δι' αὐτῶν ἔπεμψε κλίνας ἀργυρόποδας δέκα, καὶ τὴν ἀκόλουθον αὐτῶν ἐπισκευήν, καὶ κυλίκιον ταλάντων τριάκοντα. πρὸς τούτοις δὲ καὶ [d] στολὰς δέκα, καὶ πορφύραν, καὶ στέφανον διαπρεπῆ, καὶ βυσσίνης ὀθόνης ἱστοὺς ἑκατόν· ἔτι γε μὴν φιάλας, καὶ τρυβλία, καὶ σπονδεῖα, καὶ κρατῆρας χρυσοῦς πρὸς ἀνάθεσιν δύο. παρεκάλεσε δ' αὐτὸν καὶ διὰ τῶν ἐπιστολῶν, ὅπως [e] εἰ τῶν ἀνδρῶν τούτων [f] θελήσειέν τινες πρὸς αὐτὸν ἐλθεῖν, ἐπιτρέψῃ· περὶ πολλοῦ ποιούμενος τὴν μετὰ τῶν ἐν παιδείᾳ τυγχανόντων συνουσίαν, καὶ τὸν πλοῦτον εἰς τοὺς τοιούτους ἡδέως ἔχων καταθέσθαι. καὶ τὰ μὲν εἰς δόξαν καὶ τιμὴν τῶν Ἰουδαίων τοιαῦτα παρὰ Πτολεμαίου τοῦ Φιλαδέλφου συνέβη γενέσθαι.

forent, in oculorum morbum, quod glaucoma vocant, incidisset; & intellecta causa convaluisset, propitiato Deo.

Regis in interpretes benignitas.

14. Rex igitur, libris à Demetrio ut supra memoratum est acceptis, eos veneratus, jussit diligentem curam illis haberi, ut iidem in integro manerent: hortatusque est interpretes, ut ad se frequenter ex Judæa venirent. id enim eis utile futurum, tum propter honorem quo eos affecturus, tum propter dona quibus ornaturus esset. Nunc quidem æquum esse dicebat ut eos dimitteret: verum si deinceps ad se sua sponte venirent, assequuturos omnia quæ & ipsorum sapientiæ deberentur, & à liberalitate sua præstari possent. Igitur eos tum dimisit, cum quidem unicuique tres egregias vestes, & auri talenta duo dedisset, & *calicem unius talenti, & tori vestem stragulam. Et hæc quidem ipsis dono dedit. Pontifici autem Eleazaro per eos misit decem lectos argenteis pedibus, unà cum eorum instrumento, & calicem talentorum triginta. Præterea vestes decem, & purpuram, & elegantem coronam, & byssinæ telæ ulnas centum: & insuper phialas, & catinos, & pocula, & crateras duos, in templo reponendos. Hortatus est etiam eum per literas, ut si qui illorum hominum ad se venire vellent, permitteret: quandoquidem plurimi faceret cum illis, qui eruditione præcellerent, colloquia serere; sibique gratissimum esset, opes suas istiusmodi viris impendere. Atque ea quidem id genus sunt, quæ † Ptolemæus Philadelphus in Judæorum gloriam & honorem præstitit.

Dona interpretibus data & Eleazaro missa.

γʹ.

ΚΕΦ. γʹ.

Πῶς ἐτίμησαν οἱ τῆς Ἀσίας βασιλεῖς τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ πολίτας ἐποίησαν ἐν ταῖς ὑπ' αὐτῶν κτισθείσαις πόλεσιν.

[g] ΕΤυχον δὲ καὶ τῆς παρὰ τῶν βασιλέων τῆς Ἀσίας τιμῆς, ἐπειδὴ συνεστράτευσαν αὐτοῖς. καὶ γὰρ Σέλευκος ὁ [h] Νικάτωρ, ἐν αἷς ἔκτισε πόλεσιν ἐν τῇ Ἀσίᾳ καὶ τῇ Κάτω Συρίᾳ, καὶ ἐν αὐτῇ τῇ μητροπόλει Ἀντιοχείᾳ πολιτείας αὐτοὺς ἠξίωσε, καὶ τοῖς ἐνοικισθεῖσιν ἰσοτίμους [i] ἀπέδειξε Μακεδόσι καὶ Ἕλλησιν, ὡς τὴν πολιτείαν ταύτην [k] ἔτι καὶ νῦν διαμένειν. [l] τεκμήριον δὲ τοὺς Ἰουδαίους, μὴ βουλομένους ἀλλοφύλῳ [m] ἐλαίῳ χρῆσθαι, λαμβάνειν ὡρισμένον τι παρὰ τῶν γυμνασιαρχῶν εἰς ἐλαίου [n] τιμὴν ἀργύριον. ὃ τοῦ δήμου τῶν Ἀντιοχέων ἐν τῷ νῦν πολέμῳ λῦσαι προαιρουμένου, Μουκιανὸς ἡγεμὼν ὢν τότε τῆς Συρίας ἐτήρησε. καὶ μετὰ ταῦτα κρατήσαντος Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου τοῦ υἱοῦ αὐτοῦ τῆς οἰκουμένης, δεηθέντες οἱ Ἀλεξανδρεῖς καὶ Ἀντιοχεῖς, ἵνα τὰ δίκαια τῆς πο-

III.

CAP. III.

Ut Judæorum gentem honore affecerunt reges Asiæ, & conditarum à se urbium civitate donaverunt.

Immunitates Judæis à Seleuco Nicatore concessæ.

COnsequuti sunt & ab Asiæ regibus honorem, quoniam sub eis militassent. Etenim Seleucus Nicator, in iis urbibus quas condidit in Asia & inferiore Syria, & in ipso regni capite Antiochia eos civitate donavit, & eodem quo Macedones & Græcos ibidem collocatos numero habuit: quo jure etiamnum utuntur. Argumento est, quòd Judæis, nolentibus alieno oleo uti, certa pecuniæ summa pro olei pretio solvitur à gymnasiorum præfectis. Quem morem cum Antiochensis populus proximo bello abrogare conaretur, Mucianus (qui tum Syriæ prætor erat) tamen retinuit. Et postea orbis terrarum imperium tenente Vespasiano, & Tito ejus filio, orantes Alexandrini & Antiochenses, ut Judæi privarentur

---

[a] Ita cum *Gall.* & *Cod. NC.* γλαυκωθεὶς in *cæteris.* [b] Hinc colligit *If. Vossius* (de LXXII *Interpr.* cap. VIII.) istos Interpretes, si non omnes, saltem complures postea quoque Ægyptum petiisse, & quidem sæpius: ac tum demum cæteros (præter *Pentateuchum*) S. Scripturæ libros Græce vertisse. Videsis *Vogelsangium* in *Exercit. Theolog.* p. 211. & *H. Hodium* contra *Aristeam.* [c] Δώρων in *MSS.* [d] Ita *MSS. Epiph.* & *Aristeas.* καὶ στολὰς δέκα πορφυρᾶς in *Editis.* [e] Εἴποτε *NC.* [f] Θελήσειέν τινες *Hen. Gall.* & *Busb.* θελήσειεν τινὲς in *reliquis.* [g] In *Cod. NC.* (cui titulus Πτολεμαϊκόν) Μετὰ δὲ τὸν Φιλάδελφον τὴν βασιλείαν κατέσχε Πτολεμαῖος ὁ καλούμενος Εὐεργέτης, ἐπὶ ὅλοις ἔτεσιν κϛʹ. τὴν δὲ τιμὴν τῆς ἀρχιερωσύνης μετὰ Ἐλεάζαρον ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς περιλαμβάνει, μετὰ δὲ τὸ ἀποθανεῖν Μανασσῆν γέγονεν ἀρχιερεὺς Ὀνίας Σίμωνος ὢν ὁ υἱὸς τοῦ Δικαίου. Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου. ἀπέθανε δὲ καὶ Ὀνίας τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ καταλιπών. ἔτυχε δὲ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος καὶ παρὰ τῶν &c. [h] Ita *NC.* & *Busb.* cum *antiquis nummis.* Νικάνωρ in *reliquis.* [i] Ἀπέφηνε *Busb. Hen.* & *C.* [k] Ἕως καὶ νῦν *C.* [l] Τεκμήριον δὲ τούτου τὸ τοὺς *Hen.* & *Busb.* τεκμήριον δὲ τὸ τοὺς *C.* [m] Moris fuit Græcorum oleum præbere, in gymnasiorum dedicatione: eorumque exemplum sequutus est Nero, referente *Tacito* in *Annalium* lib. XIV. *Gymnasium eo anno dedicatum à Nerone, præbitumque oleum equiti, senatui, Græca facilitate.* Idemque de eo testatur *Sueton.* in *Nerone,* c. 12. [n] Τίμημα *Hen.* & *Busb.* * *Potius* poculorum thecam, *juxta Casaubonum, ad Athenæi* lib. XI. c. 3. † De *Ptolemæi Philadelphi* magnificentia vide *Casaub.* ad *Athenæi* lib. V. c. 9.

Jus civitatis Antiochenſis Judæis conſervatum.

varentur jure civitatis, non impetrarunt. Unde illud perſpici & intelligi poteſt, quanta æquitate & magnanimitate erant Romani, præcipue vero Veſpaſianus & Titus. qui licet multos contra Judæos bellando labores ſuſtinuerant, & acerbe tulerant, quod deditionem facere noluerint, ſed pugnantes ad extremum manſerint, nulla tamen re jus ipſorum prædictum imminutum eſſe voluerunt: verum & iræ qua olim exarſerunt, & populi tam Alexandrini quam Antiocheni, utut magni eſſent, precibus reſtiterunt, adeo ut ne minimum quidem vel ſuæ in illos benevolentiæ, vel nefariorum quos oppugnarunt odio conceſſerint, ad minuendam erga Judæos benignitatem; dicentes, eos qui contra ſe arma tulerant & pugnam inierant jam ſatis ſuppliciorum dediſſe, eos vero qui nihil peccaverant haud æquum ſuis ſpoliari privilegiis.

Marcus Agrippa benignus Judæis.

2. Marcum quoque Agrippam ſimiliter affectum erga Judæos novimus. Nam cum Iones, commoti adverſus Judæos, Agrippam oraſſent, ut civitate, quam eis dederat Antiochus Seleuci nepos, is qui apud Græcos Deus appellatur, ſoli fruerentur, poſtularentque, ut ſi Judæi eorum eſſent cognati, eoſdem cum ipſis deos colerent, atque ea de re judicium eſſet conſtitutum, obtinuerunt Judæi, ut ſibi ſolitis moribus uti liceret; uſi patrocinio Nicolai Damaſceni. Agrippa enim pronunciavit, nihil ſibi innovare fas eſſe. Quæ exactius ſi quis noſſe cuperet, ipſum Nicolaum Damaſcenum legat Hiſtoriarum libro centeſimo viceſimo tertio & quarto. Verum Agrippæ ſententiam nihil eſt quod miremur; ea enim tempeſtate gens noſtra bellum non gerebat adverſus Romanos. Veſpaſiani autem & Titi magnanimitatem merito quis obſtupeſcat, qui, poſt tot bella & certamina nobiſcum, non minore in nos erant facilitate. Sed eo jam, unde huc digreſſa eſt, revertatur oratio.

Nicolaus Damaſcenus.

Veſpaſiani & Titi in Judæos merita.

Antiochus Magnus vexat Judæos.

3. Regnante in Aſia Antiocho Magno, accidit ut tum Judæi terra eorum vaſtata, tum qui Cœlen-Syriam incolebant, multa adverſa paterentur. Eo enim belligerante adverſus Ptolemæum Eupatorem, & ejus filium cognomine Epiphanem, contigit illis, ut ſi is ſuperior fuerit, affligerentur, ſi inferior, plane eadem paterentur: adeo ut haud diſſimiles eſſent navi in tempeſtate, fluctibus utrinque vexatæ, ut qui in medio jacerent, dum & Antiocho res proſpere cederent & in contrarias partes mutarentur. Attamen victo Ptolemæo, Antiochus Judæam occupavit. Deinde mortuo Philopatore, ejus filius magnam manum, & ducem Scopam, miſit contra Cœles-Syriæ incolas: qui multas eorum urbes, necnon gentem noſtram cepit. oppugnata enim, in ejus partes conceſſit. Non multo poſt, Scopam prælio vicit Antiochus, ad

Scopas, in Cœles-Syriæ incolas miſſus: victus ab Antiocho.

λιτείας μηκέτι μένη τοῖς Ἰουδαίοις, οὐκ ἐπέτυχον. [a] ἐξ ὧν τις ἂν κατανοήσειεν τὴν Ῥωμαίων ἐπιείκειαν καὶ μεγαλοφροσύνην, μάλιστα δὲ τὴν Οὐεσπασιανοῦ καὶ Τίτου. ὅτι καίτοι πολλὰ πονήσαντες ἐν τῷ πρὸς Ἰουδαίους πολέμῳ, καὶ πικρῶς πρὸς αὐτοὺς ἔχοντες ὅτι μὴ παρέδοσαν τὰ ὅπλα αὐτοῖς, μέχρι δ' ἐσχάτου πολεμοῦντες ὑπέμειναν, οὐδενὸς αὐτοὺς τῶν ὑπαρχόντων κατὰ τὴν προειρημένην πολιτείαν [b] ἀφείλοντο· ἀλλὰ καὶ τῆς πρότερον ὀργῆς καὶ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων καὶ Ἀντιοχέων δήμων [c] μεγίστων παρακλήσεως ἐκράτησαν, ὥστε μηδὲν μήθ' ὑπὸ τῆς πρὸς τούτους χάριτος, μήθ' ὑπὸ τῆς πρὸς τοὺς πολεμηθέντας μισοπονηρίας ἐνδοῦναι, πρὸς τὸ λῦσαί τι τῶν ἀρχαίων τοῖς Ἰουδαίοις φιλανθρώπων, ἀλλὰ τοὺς ἀνταραμένους αὐτοῖς ὅπλα καὶ χωρήσαντας διὰ μάχης δεδωκέναι τιμωρίαν φήσαντες, [d] τοὺς δ' οὐδὲν ἐξαμαρτόντας [e] οὐ δίκαιον ἀποστερεῖν τῶν ὑπαρχόντων.

β'. Ὅμοιον δέ τι τούτων καὶ Μάρκον Ἀγρίππαν φρονήσαντα περὶ τῶν Ἰουδαίων οἴδαμεν. τῶν γὰρ Ἰώνων κινηθέντων ἐπ' αὐτούς, καὶ δεομένων τοῦ Ἀγρίππα, ἵνα τῆς πολιτείας ἣν αὐτοῖς ἔδωκεν Ἀντίοχος [f] ὁ Σελεύκου υἱωνός, ὁ παρὰ τοῖς Ἕλλησι Θεὸς λεγόμενος, μόνοι [g] μετέχωσιν, ἀξιούντων δ' εἰ συγγενεῖς εἰσιν αὐτοῖς Ἰουδαῖοι, σέβεσθαι τοὺς ἰδίους αὐτῶν θεούς, καὶ δίκης περὶ τούτων συστάσης, ἐνίκησαν Ἰουδαῖοι τοῖς [h] αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι, συνηγορήσαντος αὐτοῖς Νικολάου τοῦ Δαμασκηνοῦ. ὁ γὰρ Ἀγρίππας ἀπεφήνατο, μηδὲν αὐτῷ καινίζειν ἐξεῖναι. τὸ δ' ἀκριβὲς εἴ τις βούλεται καταμαθεῖν, ἀναγνώτω τῶν Νικολάου ἱστοριῶν τὴν [i] ἑκατοστὴν καὶ εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετάρτην. περὶ μὲν οὖν τῶν ὑπ' Ἀγρίππου κριθέντων, οὐκ ἔστιν ἴσως θαυμάζειν, οὐ γὰρ ἐπολέμει τότε Ῥωμαίοις τὸ ἡμέτερον ἔθνος. Οὐεσπασιανοῦ δ' ἄν τις καὶ Τίτου τὴν μεγαλοφροσύνην εἰκότως ἐκπλαγείη, μετὰ [k] πολέμους καὶ τηλικούτους ἀγῶνας, οὓς ἔσχον πρὸς ἡμᾶς, μετριοπαθησάντων. [l] ἐπανάξω δὲ τὸν λόγον ὅθεν νῦν ἐπὶ ταῦτ' ἐξέβην.

γ'. Τοὺς γὰρ Ἰουδαίους, ἐπ' Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου βασιλεύοντος τῆς Ἀσίας, ἔτυχεν αὐτούς τε πολλὰ ταλαιπωρῆσαι τῆς γῆς αὐτῶν κακουμένης, καὶ τοὺς τὴν Κοίλην Συρίαν νεμομένους. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς τὸν [m] Εὐπάτορα Πτολεμαῖον, καὶ πρὸς τὸν υἱὸν αὐτοῦ Πτολεμαῖον, τὸν [n] κληθέντα Ἐπιφανῆ, κακοπαθεῖν συνέβαινεν αὐτοῖς καὶ νικῶντος, καὶ πταίοντος ταὐτὰ πάσχειν. ὥστ' οὐδὲν ἀπέλειπον χειμαζομένης νεώς, καὶ πονουμένης ἑκατέρωθεν ὑπὸ τοῦ κλύδωνος, μεταξὺ τῆς εὐπραγίας τῆς Ἀντιόχου καὶ τῆς ἐπὶ θάτερον αὐτοῦ τροπῆς τῶν πραγμάτων κείμενοι. [o] νικήσας μέντοι τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀντίοχος, τὴν Ἰουδαίαν [p] προσάγεται. τελευτήσαντος δὲ τοῦ Φιλοπάτορος, [q] ὁ παῖς αὐτοῦ μεγάλην ἐξέπεμψε δύναμιν, καὶ στρατηγὸν [r] Σκόπαν, ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ· ὃς πολλάς τε αὐτῶν πόλεις ἔλαβε, καὶ τὸ ἡμέτερον ἔθνος. πολεμούμενον [ſ] γὰρ αὐτῷ προσέθετο. μετ' οὐ πολὺ δὲ τὸν Σκόπαν Ἀντίοχος

---

a Ἐξ οὗ *Hen.* & *NC.* b Ita cum *C.* & *NC.* ἀφείλαντο in *Editis Aliiſque.* c Μεγίστων ὄντων *NC.* d Τοὺς οὐθὲν vel τοὺς οὐδὲν in *MSS.* e Οὐκ εἶναι δίκαιον *Hen.* οὐκ ἐστι δίκαιον *NC.* f Σελεύκιος *Busb.* Σελεύκου υἱὸς *Hen.* g Ita cum *Cod. Busb.* μετέλθωσιν in reliquis. in *Epiphanii* verſione, *ſoli poſſiderent.* h Eo modo in *NC.* αὐτοῖς in cæteris. in *Epiphanii* verſione, *ut ſuis uterentur moribus.* i Sic *MSS.* & *Vet. Interp.* τὴν ρκγ΄ καὶ δ΄. *Baſ.* τὴν ἑκατοστὴν εἰκοστὴν τρίτην καὶ τετ. *Gen.* k Ita *MSS.* & *Epiphan.* πόλεμον in *Editis.* l Ἐπανάξω οὖν τὸν λόγον ὅθεν ἐπὶ ταῦτ᾽ ἐξέβην *Hen.* m Alibi conſtanter *Philopatorem* eum vocat. n Ἐπικληθέντα in *MSS.* Plenius in *Cod. NC.* ad hunc modum. πολεμοῦντος γὰρ αὐτοῦ πρὸς Φιλοπάτορα Πτολεμαῖον (οὗτος γὰρ μετὰ τὸν Εὐεργέτην τῆς Αἰγύπτου ἐβασίλευσεν) πολεμοῦντος δὲ καὶ πρὸς τὸν τούτου υἱὸν Πτολεμαῖον, ἐπικληθέντα δὲ Ἐπιφανῆ, κακ. &c. o Ὅσα μέντοιγε διεπράξατο εἰς τὸ ἔθνος ἡμῶν Πτολεμαῖος ἐν τῷ δευτέρῳ τῶν Πτολεμαϊκῶν ἡμῖν εἴρηται, νικήσας &c. *NC.* p Προσηγάγετο *NC.* q Ὁ παῖς αὐτοῦ Πτολεμαῖος ὁ Ἐπιφανὴς μεγάλην *NC.* Melius (inquit *Jac. Cappellus* in *Hiſt. S. & Exot.* ad A.M. 3797.) *Euſebius* hæc tribuit *Ptolemæo Philopatori* viventi, quam *Epiphani* infanti. Contra *Uſſerius* (in *Ann. V. Teſt.*) ad A.M. 3800. r Vide *Excerpta Valeſiana*, p. 77. & *Hieronymum* in *Danielis* cap. XI. ſ Παρ᾽ αὐτοῦ *Hen. NC.* & *Vet. Interpr.*

a Περὶ

χος νικᾷ, συμβαλὼν αὐτῷ [a] πρὸς ταῖς πηγαῖς τοῦ Ἰορδάνου, καὶ πολλὴν αὐτοῦ τῆς στρατιᾶς διέφθειρεν. ὕστερον δ' Ἀντιόχου χειρωσαμένου τὰς ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεις, ἃς ὁ Σκόπας κατεσχήκει, καὶ τὴν Σαμάρειαν, ἑκουσίως αὐτῷ προσέθεντο Ἰουδαῖοι, καὶ τῇ πόλει δεξάμενοι, [b] πάσῃ αὐτοῦ τῇ στρατιᾷ καὶ τοῖς ἐλέφασιν ἀφθονίαν παρέσχον, καὶ τοὺς ὑπὸ Σκόπα καταλειφθέντας ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὺς πολιορκοῦντι προθύμως συνεμάχησαν. ὁ οὖν Ἀντίοχος, δίκαιον ἡγησάμενος τὴν τῶν Ἰουδαίων πρὸς αὐτὸν σπουδὴν καὶ φιλοτιμίαν ἀμείψασθαι, γράφει τοῖς τε στρατηγοῖς αὐτοῦ καὶ τοῖς φίλοις, [d] μαρτυρῶν τοῖς Ἰουδαίοις [e] ὑπὲρ ὧν εὖ πρὸς αὐτῶν πάθοι, καὶ τὰς δωρεὰς, ἃς ὑπὲρ τούτων διέγνω παρασχεῖν αὐτοῖς, ἐμφανίζων. παραθήσομαι δὲ τὰς ἐπιστολὰς [f] τοῖς στρατηγοῖς περὶ αὐτῶν γραφείσας, προδιελθὼν ὡς μαρτυρεῖ τούτοις ἡμῶν τοῖς λόγοις Πολύβιος ὁ Μεγαλοπολίτης. ἐν γὰρ τῇ [g] ἑκκαιδεκάτῃ τῶν ἱστοριῶν αὐτοῦ, φησὶν οὕτως. "ὁ δὲ τοῦ Πτολεμαίου στρατηγὸς Σκόπας, ὁρμήσας εἰς τοὺς ἄνω τόπους, κατεστρέψατο ἐν τῷ χειμῶνι τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος." λέγει δ' ἐν τῇ αὐτῇ βίβλῳ, "ὡς τοῦ Σκόπα νικηθέντος ὑπὸ Ἀντιόχου, τὴν μὲν [h] Βαταναίαν καὶ Σαμάρειαν καὶ [i] Ἄβιλα καὶ Γάδαρα παρέλαβεν Ἀντίοχος· μετ' ὀλίγον δὲ προσεχώρησαν αὐτῷ καὶ τῶν Ἰουδαίων οἱ περὶ τὸ [k] ἱερὸν προσαγορευόμενον Ἱεροσόλυμα κατοικοῦντες. ὑπὲρ οὗ καὶ πλεῖον [l] λέγειν ἔχοντες, καὶ μάλιστα διὰ τὴν περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφάνειαν, εἰς ἕτερον καιρὸν [m] ὑπερθήσομεν τὴν διήγησιν." καὶ Πολύβιος μὲν ταῦτα [n] ἱστόρηκεν. ἡμεῖς δ' ἐπανάξομεν τὸν λόγον ἐπὶ τὴν διήγησιν, παραθέμενοι πρότερον τὰς ἐπιστολὰς [o] τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΩ, ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Τῶν Ἰουδαίων καὶ παραυτίκα μὲν, ἡνίκα τῆς χώρας ἐπέβημεν αὐτῶν, ἐπιδειξαμένων τὸ πρὸς ἡμᾶς φιλότιμον, καὶ παραγενομένους δ' εἰς τὴν πόλιν [p] αὐτῶν λαμπρῶς ἐκδεξαμένων, καὶ μετὰ τῆς γερουσίας ἀπαντησάντων, ἄφθονον δὲ τὴν χορηγίαν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἐλέφασι παρεσχημένων, συνεξελόντων δὲ καὶ τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροὺς τῶν Αἰγυπτίων· ἠξιώσαμεν [q] καὶ ἡμεῖς τούτων αὐτοὺς ἀμείψασθαι, καὶ τὴν πόλιν αὐτῶν ἀναλαβεῖν κατεφθαρμένην [r] ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς ἀνθρώπους συμπεσόντων, καὶ συνοικίσαι τῶν διεσπαρμένων εἰς αὐτὴν πάλιν συνελθόντων. πρῶτον δ' αὐτοῖς ἐκρίναμεν διὰ τὴν εὐσέβειαν παρασχεῖν τὴν εἰς τὰς θυσίας σύνταξιν, κτηνῶν τε θυσίμων, καὶ οἴνου, καὶ ἐλαίου, [ſ] καὶ λιβάνου, τιμὴν ἀργυρίου μυριάδων δύο, καὶ [t] σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς [ἓξ] κατὰ τὸν ἐπιχώριον νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους καὶ ἑξήκοντα, καὶ ἁλῶν μεδίμνους τριακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοῖς ταῦτα βούλομαι, καθὼς ἐπέσταλκα· καὶ τὸ περὶ

fontes Jordanis, magnamque ejus copiarum partem delevit. Poſtea vero cum Antiochus eas Cœles-Syriæ urbes, quas Scopas obtinuerat, Samariamque ſubegiſſet, Judæi ultro deditionem fecerunt, eumque urbe admiſerunt, & ejus omni exercitui & elephantis omnia abunde ſuppeditarunt, & relictos à Scopa in arce Hieroſolymitana præſidiarios oppugnantem ſtrenue adjuverunt. Itaque Antiochus æquum eſſe judicans, ut Judæorum erga ſe ſtudium & liberalitatem remuneraretur, literas ſcripſit ad ſuos duces & amicos, teſtimonium perhibens Judæis, quam præclare de ipſo meriti fuerint, ſimulque ſignificans quæ munera illis viciſſim dare decreverat. Atque earum exemplar ſubjiciam, cum prius narraverim quæ ad fidem verbis noſtris faciendam ſcripſit Polybius Megalopolitanus. Nam in hiſtoriarum ejus libro decimo ſexto ita dicit. "Scopas autem copiarum Ptolemæi dux, ad regiones ſuperiores verſo impetu, per hyemem Judæorum gentem ſubegit." Eodem etiam in libro refert; "quomodo, Scopa ab Antiocho ſuperato, Antiochus Batanæam & Samariam & Abila & Gadara recepit: atque paulo poſt Judæi ſeſe ei tradiderunt, quotquot circa fanum Hieroſolyma nuncupatum incolebant. de quo cum multa dicenda habeamus, deque præſentia Dei in fano, quæ narranda ſuperſunt in aliud tempus differemus." Et hæc quidem Polybius in hiſtoria ſua. Nos vero orationem revocabimus ad narrationem inſtitutam, poſtquam ante oculos poſuerimus Antiochi epiſtolas.

Antiocho M. ſe dedunt Judæi.

Polybius Megalopolitanus.

REX ANTIOCHUS PTOLEMÆO SALUTEM.

Antiochi Magni literæ in Judæorum gratiam.

"Cum Judæi, ſimulac in eorum fines ingreſſi ſumus, ſtudium erga nos ſuum declaraverint, & in urbem ſuam venientes ſplendide acceperint, cumque ſenatu obviam prodierint, & militibus elephantiſque omnia abunde præbuerint, noſque in expugnando Ægyptiorum in arce præſidio adjuverint: viſum eſt nobis eos pro his remunerari, & eorum urbem, caſibus, qui ſolent hominibus accidere, adverſis labefactatam, recreare atque frequentare, revocatis in eam iis qui ſunt diſperſi. Ac primum eis decrevimus, religionis cauſa * præbenda conficere ad ſacrificia, de pecudibus quæ ſacrificari ſolent, & vino, & oleo, & thure, ad pretium argenteorum vicies mille, † & ſimilæ artabas ſacras ſecundum regionis iſtius morem ſex, & tritici medimnos mille quadringentos ſeptuaginta, & ſalis medimnos CCCLXXV. Atque hæc eis ſolvi volo, quemadmodum imperavi: templique "opus

---

a Περὶ τὸ Πάνιον in *Excerptis Valeſ.* b Πᾶσαν *NC.* c Φιλίαν *NC.* d Ita *Hen. C. NC.* & *Epiphan.* μαρτυρῶν τε τοῖς in *cæteris.* e Iterum ex *iiſdem MSS.* ὑπὲρ ὧν εὐπάθοι πρὸς αὐτῶν in *Editis Aliiſque.* ſ Τὰς τοῖς στρ. *Hen.* & *C.* g Τῇ ἑνδεκάτῃ *NC.* & *Epiphan.* h In *Epiphanii* libris *Bithyniam*, aut *Bathaniam*, aut *Bethinſam.* i Αὔολα *Gall.* & *C.* Ἄβελλα juxta quoſdam *Epiphanii* codices. k Brevius in *Cod. Hen.* & juxta *Epiphanii* libros, ἱερὸν, τῆς δὲ γενομένης περὶ τὸ ἱερὸν ἐπιφανείας εἰς τὸ ὕστερον &c. l Ita cum *Cod. C.* ἔχειν λέγοντες in *cæteris.* m Ὑπερθησόμεθα *Gall. C.* & *NC.* n Ἱστόρησεν *Hen.* & *C.* o Τὰς τοῦ βασιλέως Ἀντιόχου μεγάλου *NC.* p Αὐτῶν deeſt *N.* & *C.* q Καὶ αὐτοὶ *Hen.* & *NC.* r Ὑπὸ τῶν περὶ τοὺς πολέμους *Hen.* & *C.* non agnoſcuntur ab *Epiphanio.* ſ Καὶ λιβάνου, ἀργυρίου τιμὴν μυριάδας δύο *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *libaminis pretium, argenti viginti millia.* unde (prout p. 519. v. 39.) forſan legendum λιβάνου τιμὴν, ἀργυρίου μυριάδας β'. prout conjecerat *Cl. Lowthius.* t Ita cum *Grotio*, qui ἱερὰς ϛ'. ſcriptum fuiſſe conjicit. καὶ σεμιδάλεως ἀρτάβας ἱερὰς κατὰ τὸν ἐπ. νόμον, πυρῶν μεδίμνους χιλίους τετρακοσίους ἑβδομήκοντα πέντε. τελεῖσθαι δ' αὐτοὺς *Hen.* & *NC.* In *Epiphanii* verſione, *& ad ſimilam ſecundum provincialem legem tritici modios mille quadringentos ſeptuaginta quinque & ſalis modios trecentos ſeptuaginta quinque. Præberi autem* &c. ac ſi legiſſet, εἰς σεμίδαλιν (omiſſis ἀρτάβας ἱερὰς) κατὰ τ. ἐ. ν. πυρῶν μεδίμνους ͵αυοε'. καὶ ἁλῶν μεδίμνους τοε'. Locum mutilum corruptumque eſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, atque ad hunc modum refingendum, ἐ σεμιδάλεως ωμ'. ἀρτάβας ἱερᾶς κ. τ. ἐ. νόμον, καὶ πυρῶν μεδ. & ſic deinceps prout edidimus. * *Al.* penſionem annuam (*vel* ſtipendium) dare. † Similæ artabas ſacras (ἀσταρῶνας vocabant Ἑλληνιστί) quantum lex poſtulat, tritici &c. *Jac. Cappellus* in *Hiſt. Sacr.* & *Exot.* ad A. M. 3806.

"opus expediri, & porticus, & ſi quid aliud ædificandum eſt. Materia autem apportetur ex ipſa Judæa, aliiſque regionibus, & Libano, nec ullum *ejus nomine* vectigal *à quopiam* exigatur. Idem dico de aliis, quibus ad ſpecioſiorem templi apparatum opus erit. Vivant autem omnes ejus nationis homines ex legibus patriis: immuniſque ſit ſenatus, & ſacerdotes, & ſcribæ templi, & ſacri cantores, & ab eo quod pro capite pendunt, & ab auro coronario, aliiſque tributis. Ac quo citius frequentetur urbs, concedo iis qui nunc eam habitant, quique uſque ad menſem Hyberberetæum eò migraverint, immunitatem in triennium. Quin & in poſterum tertiam tributorum partem eis remittimus, ad eorum damnum reſarciendum: & quotquot ex urbe abrepti ſerviunt, & ipſos & eorum natos manumittimus, & facultates eis reddi imperamus."

Antiochi libelli in honorem templi.

4. Et epiſtola quidem hæc continebat. Item in honorem templi libellos toto regno publicavit, qui hæc complexi ſunt. "Nemini liceat alienigenæ, intra templi conſeptum ingredi, etiam Judæis interdictum, niſi quibus luſtratis mos eſt *introire* ex lege patria. Neve in urbem importetur equina caro, neve mulina, neve aſini, ſive feri ſive cicuris, neve pardalina, aut vulpina, aut leporina, aut cujuſvis omnino eorum animalium quæ Judæis vetita ſunt. Neve pelles inferre liceat, ſed nec ullum tale animal in urbe alere: ſed ſolis majorum ſacrificiis uti liceat, quibus placari Deus debeat. Qui contra aliquid horum fecerit, ſolvito ſacerdotibus argenti drachmarum tria millia." Literis etiam ſuis amplum pietatis ac fidei noſtræ teſtimonium dedit, cum nonnullos per Lydiam & Phrygiam res novas moliri accepiſſet, eo tempore quo *ipſe* in ſuperioribus erat *Perſarum* ſatrapiis, quibus juſſit Zeuxidem ducem, amicumque ſuum intimum, mittere noſtratum quoſdam à Babylone in Phrygiam. Scribit autem in hunc modum.

REX ANTIOCHUS ZEUXIDI PATRI SALUTEM.

Antiochi literæ ad Zeuxidem in Judæorum gratiam.

"Si vales, bene eſt, ego quoque valeo. Cum intelligerem quoſdam in Lydia & Phrygia rebus novis ſtudere, magnopere hoc mihi proſpiciendum curavi. ac conſultanti mihi cum amicis, quid facto ſit opus, viſum eſt in caſtella & loca maxime neceſſaria transferre ex Meſopotamia & Babylonia Judæorum bis mille familias, cum eorum ſupellectili. Credo enim noſtrarum rerum cuſtodes fore benevolos, tum propter eorum erga Deum pietatem, tum quia novi, eis à majoribus noſtris teſtimonium datum fidei, & prompti obſequii in eis ad quæ rogantur. Itaque hoc volo, quamvis eos tra-

"τὸ ἱερὸν ἀπαρτισθῆναι ἔργον, τάς τε στοάς, κἂν εἴ τι ἕτερον οἰκοδομῆσαι δέοι. ἡ δὲ τῶν ξύλων ὕλη κατακομιζέσθω [a] ἐξ αὐτῆς τῆς Ἰουδαίας, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων ἐθνῶν, καὶ ἐκ τοῦ Λιβάνου, μηδενὸς πρασσομένου τέλους. [b] ὁμοίως καὶ ἐν τοῖς ἄλλοις, ἐν οἷς ἂν ἐπιφανεστέραν γίνεσθαι τὴν τοῦ ἱεροῦ ἐπισκευὴν δέοι. πολιτευέσθωσαν δὲ πάντες οἱ ἐκ τοῦ ἔθνους κατὰ τοὺς πατρίους νόμους. ἀπολυέσθω δὲ ἡ γερουσία, καὶ [c] οἱ ἱερεῖς, καὶ οἱ γραμματεῖς [d] τοῦ ἱεροῦ, καὶ οἱ ἱεροψάλται, ὧν ὑπὲρ τῆς κεφαλῆς τελοῦσι, καὶ τοῦ [e] στεφανίτου φόρου, καὶ τοῦ περὶ τῶν ἄλλων. ἵνα δὲ θᾶττον ἡ πόλις κατοικισθῇ, δίδωμι τοῖς τε νῦν κατοικοῦσι, καὶ κατελευσομένοις ἕως [f] τοῦ Ὑπερβερεταίου μηνός, [g] ἀτελέσιν εἶναι μέχρι τριῶν ἐτῶν. ἀπολύομεν δὲ καὶ εἰς τὸ λοιπὸν αὐτοὺς τοῦ τρίτου μέρους τῶν φόρων, ὥστε αὐτῶν ἐπανορθωθῆναι τὴν βλάβην. καὶ ὅσοι ἐκ τῆς πόλεως ἁρπαγέντες δουλεύουσιν, αὐτούς τε τούτους καὶ τοὺς ὑπ᾽ αὐτῶν γεννηθέντας ἐλευθέρους ἀφίεμεν, καὶ τὰς οὐσίας αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι κελεύομεν.

δ΄. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολὴ ταῦτα περιεῖχε. σεμνύνων δὲ καὶ τὸ ἱερόν, πρόγραμμα κατὰ πᾶσαν τὴν βασιλείαν ἐξέθηκε, [h] περιέχον τάδε. "Μηδενὶ [i] ἐξὸν εἶναι ἀλλοφύλῳ εἰς τὸν περίβολον εἰσιέναι τοῦ ἱεροῦ [k] τὸν ἀπηγορευμένον τοῖς Ἰουδαίοις, εἰ μὴ οἷς ἂν ἁγνισθεῖσίν ἐστιν ἔθιμον κατὰ τὸν πάτριον νόμον. μηδ᾽ εἰς τὴν πόλιν εἰσφερέσθω ἵππεια κρέα, μήτε ἡμιόνεια, [l] μήτε ἀγρίων ὄνων καὶ ἡμέρων, παρδάλεών τε καὶ ἀλωπέκων καὶ λαγωῶν, καὶ καθόλου πάντων τῶν ἀπηγορευμένων ζώων τοῖς Ἰουδαίοις. μηδὲ τὰς δορὰς εἰσφέρειν ἐξεῖναι, ἀλλὰ μηδὲ τρέφειν τι [m] τούτων ἐν τῇ πόλει. μόνοις δὲ τοῖς προγονικοῖς θύμασιν, ἀφ᾽ ὧν καὶ τῷ Θεῷ δεῖ καλλιερεῖν, [n] ἐπιτετράφθαι χρῆσθαι. [o] ὁ δὲ τούτων τι παραβάς, [p] ἀποτιννυέτω τοῖς ἱερεῦσιν [q] ἀργυρίου δραχμὰς τρισχιλίας." ἔγραψε δὲ μαρτυρῶν ἡμῖν εὐσέβειάν τε καὶ πίστιν, ἡνίκα νεωτερίζοντα τὰ κατὰ τὴν Φρυγίαν καὶ Λυδίαν ἐπύθετο, [r] καθ᾽ ὃν ἦν καιρὸν ἐν ταῖς ἄνω σατραπείαις, [ſ] κελεύων [t] Ζεῦξιν, τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν καὶ ἐν τοῖς μάλιστα φίλον, πέμψαι τινὰς τῶν ἡμετέρων ἐκ Βαβυλῶνος εἰς Φρυγίαν. [u] γράφει δὲ οὕτως.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΝΤΙΟΧΟΣ ΖΕΥΞΙΔΙ ΤΩ͵ ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ.

"Εἰ ἔρρωσαι, εὖ ἂν ἔχοι, ὑγιαίνω δὲ καὶ αὐτός. πυνθανόμενος τοὺς ἐν Λυδίᾳ καὶ Φρυγίᾳ νεωτερίζοντας, μεγάλης ἐπιστροφῆς ἡγησάμην τοῦτό μοι δεῖσθαι. καὶ βουλευσαμένῳ μοι μετὰ τῶν φίλων τί δεῖ ποιεῖν, ἔδοξεν εἰς τὰ φρούρια, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους τόπους τῶν ἀπὸ τῆς Μεσοποταμίας καὶ Βαβυλωνίας, Ἰουδαίων οἴκους δισχιλίους σὺν ἐπισκευῇ μεταγαγεῖν. πέπεισμαι γὰρ εὔνους αὐτοὺς ἔσεσθαι τῶν ἡμετέρων φύλακας, [x] διὰ τὴν [y] πρὸς τὸν Θεὸν αὐτῶν εὐσέβειαν, καὶ μαρτυρουμένους δ᾽ αὐτοὺς ὑπὸ τῶν προγόνων [z] εἰς πίστιν οἶδα καὶ προθυμίαν εἰς ἃ παρακαλοῦνται. βούλομαι τοίνυν καίπερ ἐργώδους

"ὄντος

---

a Ἐξ αὐτῆς τι τῆς NC. b Ὁμοίως δὲ καὶ τοῖς Hen. C. & NC. c Illud οἱ ter reſtituimus ex iiſdem MSS. d Τοῦ λαοῦ NC. e Στεφανιτικοῦ C. f Illud τοῦ ex MSS. g Ita cum MSS. ἀτελεῖς in Editis. h Sic Hen & C. περιέχων in Editis. προσέταξε δὲ, μηδενὶ NC. i Al. ἐξεῖναι τῶν ἀλλοφύλων. k Ita Hen. C. & NC. perperam in Editis Aliiſque τὸ ἀπηγορευμένον. l Μήτε ἀγρίων καὶ ἡμέρων in Cod. C. quo fere modo & Epiphan. m Τούτων NC. n Ἐπιτέτραπται Hen. C. & NC. atque ita forſan Epiphan. o Ὁ δὲ τι τούτων π. Hen. p Ἀποτινύτω Hen. q Ita Hen. & NC. ἀργυρίων in Editis Aliiſque. r Sic Hen. C. & NC. iſtiuſmodi lectionis veſtigia videre eſt apud Epiphanium, qui vertit, *eo tempore, quo ad ſuperiores Perſarum ierat provincias.* καθ᾽ ὃν καιρὸν in Editis. ſ Καὶ κελεύων NC. t Ζεύξιδι Hen. & Bub. u Ita MSS. γράφει οὕτως in Editis. x Sic MSS. διά τι τὴν in Editis. y Πρὸς Θεὸν εὐσέβειαν NC. z Illud εἰς deeſt NC.

a Ita

“ὄντος τοῦ μεταγαγεῖν ὑποσχόμενος νόμοις [a] αὐτοὺς χρῆσθαι τοῖς ἰδίοις. ὅταν δ' αὐτοὺς ἀγάγῃς εἰς τοὺς προειρημένους τόπους, εἴς τε οἰκοδομὰς οἰκιῶν δώσεις αὐτοῖς τόπον ἑκάστῳ, καὶ χώραν εἰς γεωργίαν καὶ φυτείαν ἀμπέλων, καὶ ἀτελεῖς τῶν ἐκ τῆς γῆς καρπῶν [b] ἀνήσεις ἐπ' ἔτη δέκα. μετρείσθωσαν δὲ, καὶ ἄχρις ἂν τοὺς παρὰ τῆς γῆς ἄρτους λαμβάνωσιν, σῖτον εἰς τὰς τῶν θεραπόντων διατροφάς· διδόσθω δὲ καὶ τοῖς εἰς τὰς χρείας ὑπηρετοῦσι τὸ αὔταρκες, ἵνα, τῆς παρ' ἡμῶν τυγχάνοντες φιλανθρωπίας, προθυμοτέρους παρέχωσιν αὐτοὺς περὶ τὰ ἡμέτερα. πρόνοιαν δὲ ποιοῦ καὶ τοῦ ἔθνους κατὰ τὸ δυνατὸν, ὅπως ὑπὸ μηδενὸς ἐνοχλῆται.” περὶ μὲν οὖν τῆς Ἀντιόχου φιλίας τοῦ Μεγάλου πρὸς [c] τοὺς Ἰουδαίους ταῦτα ἡμῖν ἀποχρώντως εἰρήσθω [d] μαρτύρια.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Ἀντίοχος ἐσπείσατο πρὸς τὸν Πτολεμαῖον. καὶ ὡς Ὀνίας εἰς ὀργὴν ἐκίνησε Πτολεμαῖον τὸν Εὐεργέτην· καὶ ὁ Ἰώσηπος, πάντα ἐπανορθώσας, ποιεῖται φιλίαν πρὸς αὐτόν. οἷά τε ἄλλα ἔπραξεν Ἰώσηπος, καὶ ὁ υἱὸς αὐτοῦ Ὑρκανός.

ΜΕτὰ δὲ ταῦτα φιλίαν καὶ σπονδὰς [e] πρὸς τὸν Πτολεμαῖον Ἀντίοχος ἐποιήσατο, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν θυγατέρα Κλεοπάτραν πρὸς γάμον, παραχωρήσας αὐτῷ τῆς Κοίλης Συρίας καὶ Σαμαρείας καὶ Ἰουδαίας καὶ Φοινίκης, φερνῆς ὀνόματι. καὶ διαιρεθέντων εἰς ἀμφοτέρους τοὺς βασιλεῖς τῶν φόρων, τὰς ἰδίας ἕκαστοι τῶν ἐπισήμων ὠνοῦντο πατρίδας φορολογεῖν, καὶ συναθροίζοντες τὸ προστεταγμένον κεφάλαιον, τοῖς βασιλεῦσιν ἐτέλουν. [f] ἐν τούτῳ δὲ τῷ χρόνῳ Σαμαρεῖς εὖ πράσσοντες πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους ἐκάκωσαν, τήν τε χώραν αὐτῶν τεμόντες, καὶ σώματα διαρπάσαντες. [g] ἐγένετο δὲ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίου. τελευτήσαντος γὰρ Ἐλεαζάρου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ θεῖος αὐτοῦ Μανασσῆς [h] ἔλαβε· μεθ' ὃν καταστρέψαντα τὸν βίον, Ὀνίας τὴν τιμὴν ἐδέξατο, Σίμωνος υἱὸς ὢν τοῦ Δικαίου κληθέντος, Σίμων δ' ἦν ἀδελφὸς Ἐλεαζάρου, καθὼς προεῖπον. οὗτος ὁ Ὀνίας, [i] βραχὺς ἦν τὴν διάνοιαν, καὶ χρημάτων ἥττων, καὶ διὰ τοῦτο τὸν ὑπὲρ τοῦ λαοῦ φόρον, ὃν τοῖς βασιλεῦσιν οἱ πατέρες αὐτοῦ ἐτέλουν ἐκ τῶν ἰδίων, τάλαντα εἴκοσι ἀργυρίου μὴ δοὺς, εἰς ὀργὴν ἐκίνησε τὸν βασιλέα Πτολεμαῖον Εὐεργέτην, ὃς ἦν πατὴρ τοῦ Φιλοπάτορος. καὶ πέμψας εἰς Ἱεροσόλυμα πρεσβευτὴν, ᾐτιᾶτο τὸν Ὀνίαν, [k] οὐκ ἀποδιδόντα τοὺς φόρους· καὶ ἠπείλει κληρουχήσειν αὐτῶν τὴν γῆν, οὐκ ἀπολαβὼν, καὶ πέμψειν τοὺς ἐνοικήσοντας στρατιώτας. ἀκούσαντες δὲ τὰ παρὰ τοῦ βασιλέως οἱ Ἰουδαῖοι συνεχύθησαν· τὸν δὲ Ὀνίαν οὐδὲν τούτων [l] ἐδυσώπησε διὰ τὴν φιλοχρηματίαν.

δ'. β'. Ἰώσηπος δέ τις, νέος μὲν ἔτι τὴν ἡλικίαν, ἐπὶ σεμνότητι δὲ καὶ προνοίᾳ [m] καὶ δικαιοσύνῃ δόξαν ἔχων παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις, Τωβίου μὲν πατρὸς, ἐκ δὲ τῆς Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφῆς γεγονὼς, δηλωσάσης αὐτῷ τῆς μητρὸς τὴν τοῦ πρεσβευτοῦ παρουσίαν· ἔτυχε γὰρ αὐτὸς ἀποδημῶν εἰς [n] Φιχόλαν κώμην ἐξ ἧς ὑπῆρχεν· ἐλθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἐπέπληττε τῷ Ὀνίᾳ, μὴ προνοουμένῳ τῆς

“ducere laborioſum ſit, fide illis data, ut ſuis legibus uti permitterentur. Cum autem eos in ea quæ dixi loca tranſtuleris, dabis ſingulis ad ædificandas domos locum, & agrum ad agriculturam, vinearumque ſationem, & immunitatem frugum terræ concedes in annos decem; ac donec terræ fruges perceperint, demenſum frumentum accipiant in famulorum alimoniam: illiſque detur qui eis inſerviunt, quantum opus erit, ut benigne à nobis habiti, ſtudioſiores ſe rerum noſtrarum præbeant. Da etiam operam, quoad ejus fieri poteſt, ut ei genti à nemine incommodetur.” Atque hæc à nobis in teſtimonium amicitiæ, quæ Antiocho Magno cum Judæis interceſſit, dicta ſufficiant.

CAP. IV.

Quomodo Antiochus fœdus percuſſit cum Ptolemæo. utque Onias ad iram commovit Ptolemæum Evergeten: & Joſephus, rebus omnibus in integrum reſtitutis, cum ipſo amicitiam iniit. quæque alia is geſſit, & filius ejus Hyrcanus.

POſtea autem amicitiam & fœdus cum Ptolemæo fecit Antiochus: eique filiam ſuam Cleopatram nuptum locavit, & Cœlen-Syriam & Samariam & Judæam & Phœnicen dotis nomine tribuit. ac diviſis in duos reges tributis, optimates ſuæ quiſque patriæ tributa redimebant; & redactam, quæ imperata erat, ſummam regibus pendebant. Eo tempore Samaritæ, rebus uſi ſecundis, multa Judæos læſerunt, agros eorum vaſtando, & corpora prædando; quæ quidem ſub Onia pontifice acciderunt. Eleazaro enim vita defuncto, ſucceſſit in pontificatum Manaſſes ejus avunculus: poſt cujus deceſſum, munus excepit Onias Simonis filius, ejus cui Juſto cognomen fuit; qui Simon frater erat Eleazari, ſicuti jam dixi. Hic Onias ſordidi animi homo, & pecuniæ cupidus erat: eamque ob rem tributum pro populo non ſolvit, quod ejus majores regibus de ſuo pendere ſoliti erant, videlicet argenti talenta viginti. quæ res exacerbavit regem Ptolemæum Evergetem, qui pater erat Philopatoris. Itaque miſſo Hieroſolymam legato, incuſavit Oniam, qui tributa non ſolveret: minatuſque eſt, ſeſe eorum agrum diviſurum, niſi ſolverentur, & eò militum coloniam deducturum. Qua re de Rege audita, Judæi perterriti ſunt: ſed Onias, qua erat avaritia, hæc pro nihilo habuit.

Antiochus Ptolemæo filiam Cleopatram nuptum dat.

Eleazaro defuncto Manaſſes fit pontifex: eoque mortuo Onias Simonis filius.

Onias ex avaritia tributa non ſolvit: quod acerbe tulit Ptolemæus.

2. Joſephus autem quidam, ætate juvenis, ſed gravitate & prudentia & juſtitia apud Hieroſolymitas celebris, patre Tobia natus ex ſorore Oniæ pontificis, cum à matre didiciſſet adventum legati, (aberat enim tum in quodam pago nomine Phichola, ex quo erat ipſe) profectus in urbem, Oniam objurgabat, qui civium ſalutis rationem non haberet,

IV. *Joſephus, patriæ amans, Oniam avunculum objurgat.*

---

a Ita in *Editis* αὐτοῖς in *MSS*.. b Ἐάσεις ἐπὶ ἔτη C. c Illud τοὺς ex *MSS*. d Vocem μαρτύρια adjectam eſſe volui ex *Hen. Busb. C.* & *Epiphan.* qui vertit, *pro teſtimonio dicta ſint.* e Πρὸς τὸν Ἐπιφανῆ Πτολεμαῖον *NC.* f Κατὰ δὲ τοὺς χρόνους Πτολεμαίου τοῦ Εὐεργέτου οἱ Σαμαρεῖς οὐκ εὖ πράσσοντες *NC.* g Ἐγένετο δὲ καὶ ταῦτα ἐπὶ ἀρχιερέως Ὀνίας. μετὰ γὰρ ἀποθανεῖν Μανασσῆν [τὴν ἀρχιερωσύνην] Ὀνίας ἐδέξατο *NC.* h Παρέλαβε *Busb. Hen.* & C. i Ita quidem (prout in *Editis* & *MSS.*) legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit *parvulus mente.* Alias ſane legerem, παχὺς ἦν τὴν διάνοιαν, *erat ſtolidus & pinguis ingenii.* k Ὡς οὐκ ἀποδ. *Hen.* & *NC.* l Ἐδυσώπει *Hen. Busb.* & *NC.* m Δικαιοσύνης *Hen. NC.* & *Epiphanius*, qui vertit, *juſtitiæ gloriam habens.* n Φιχόλαν in aliquot *MSS.*

ret, sed genti periculum creare vellet, pecuniam avertendo, propter quam & populi administrationem & summi sacerdotis honorem adeptum esse dicebat. Quod si pecuniæ usque adeo cupidus erat, ut ejus causa sustineret videre patriam periclitantem, civesque suos indigna quæque passos, ei persuasum esse voluit, ut adiret Regem, & sibi vel totam pecuniam vel certe partem condonari postularet. Cum autem Onias respondisset, se minime principatum velle, dixissetque se vel summum sacerdotium, si fieri posset, paratum esse deponere, & ad Regem nequaquam iturum, hæc enim sese omnino non curare;

Josephus statuit legationem obire ad Ptolemæum.

tum eum rogavit *Josephus*, utrum sibi permitteret legationem pro gente *publicam* ad Ptolemæum suscipere. Cum autem ille dixisset, *sese* permittere, *continuo* in templum ascendit Josephus, populoque in concionem advocato, eos hortatus est, ne perturbentur, aut quidquam metuant, quod ejus avunculus Onias eos adeo neglexerit; animos vero ut à tristi exspectatione liberarent obsecravit: se enim legatum ad Regem iturum esse promittebat, persuasurumque ei *ipsos* nihil iniqui agere. Et quidem multitudo, istis auditis, Josepho gratias egit.

Ptolemæi legatum Hierosolymis splendide excipit.

Ille vero, cum è templo descendisset, Ptolemæi legatum hospitio excipit, & ipsum magnis muneribus donatum, multorumque dierum conviviis honoratum præmisit ad Regem, dicens ei se quoque subsequuturum, nam Regem convenire eo magis avebat, quod legatus ei animum audaciamque addiderat, & ad eundum in Ægyptum incitaverat, seque ei, quæcunque à Ptolemæo postulasset, impetraturum promiserat: quippe * Josephi liberalitate & morum gravitate magnopere erat delectatus.

Legatus Ptolemæo Oniæ sordes commemorat, & Josephum miris laudibus prædicat.

3. Et quidem legatus, ubi in Ægyptum venit, Oniæ † sordes Regi commemorat, & Josephi bonitatem *multis* ostendit: venturumque ad eum *dicit* ad crimen à populo deprecandum, quippe populi gubernatorem. Etenim juvenem verbis quam amplissimis prosequutus tantis laudibus extulit, ut in antecessum & Regis & ejus uxoris Cleopatræ benevolentiam nondum præsenti conciliaverit. Et Josephus, missis in Samariam qui pecuniam ab amicis mutuarentur, paratisque iis quæ ad iter pertinerent, & vestibus poculisque & jumentis comparatis, impensis in hæc viginti drachmarum millibus, in Alexandriam proficiscitur.

Josephus Alexandriam proficiscitur.

Accidit etiam eo tempore ut ex urbibus Syriæ & Phœnices primarii quique homines & principes ad vectigalium auctionem proficiscerentur. illa enim Rex quotannis cujusque urbis potentissimis vendebat. Hi itaque videntes in via Josephum, deridebant *eum* ob paupertatem atque inopiam. Ille vero, postquam Alexandriam pervenit, & Regem Memphi esse audivit, ascendit ei obviam. Tum autem Rege forte in curru se-

ἀσφαλείας τῶν πολιτῶν, ἀλλ᾽ εἰς κινδύνους τὸ ἔθνος βουλόμενος [a] προστῆσαι διὰ τὴν τῶν χρημάτων ἀποστέρησιν, [b] δι᾽ ἃ καὶ τοῦ λαοῦ τὴν προστασίαν λαβεῖν αὐτὸν ἔλεγε, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς ἐπιτυχεῖν. εἰ δ᾽ ἐρωτικῶς οὕτως ἔχοι τῶν χρημάτων, ὡς δι᾽ αὐτὰ καὶ τὴν πατρίδα κινδυνεύουσαν ἰδεῖν ὑπομεῖναι, καὶ πᾶν ὁτιοῦν παθόντας αὐτοῦ τοὺς πολίτας, συνεβούλευσεν, ἀπελθόντα πρὸς [c] τὸν βασιλέα, δεηθῆναι αὐτοῦ ἢ πάντων αὐτῷ παραχωρῆσαι τῶν χρημάτων ἢ μέρους. τοῦ δὲ Ονίου μήτε ἄρχειν θέλειν ἀποκριναμένου, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην δ᾽ εἰ δυνατὸν ἑτοίμως ἔχειν ἀποθέσθαι λέγοντος, μήτε ἀναβήσεσθαι πρὸς τὸν βασιλέα, μέλειν γὰρ οὐδὲν αὐτῷ περὶ τούτων· εἰ πρεσβεύειν αὐτῷ πρὸς τὸν Πτολεμαῖον συγχωρεῖ ὑπὲρ τοῦ ἔθνους, ἐπηρώτησε. φήσαντος δὲ ἐπιτρέπειν, ἀναβὰς εἰς τὸ ἱερὸν ὁ Ἰώσηπος, καὶ συγκαλέσας τὸ πλῆθος εἰς ἐκκλησίαν, μηδὲν ταράττεσθαι μηδὲ φοβεῖσθαι παρῄνει [d] διὰ τὴν Ονίου τοῦ θείου περὶ αὐτοὺς ἀμέλειαν, ἀλλ᾽ ἐν ἀδείᾳ τῶν ἀπὸ τῆς σκυθρωποτέρας ἐλπίδος διάνοιαν αὐτοὺς ἔχειν ἠξίου· πρεσβεύσειν γὰρ αὐτὸς ἐπηγγέλλετο πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ πείσειν αὐτὸν ὅτι μηδὲν ἀδικοῦσιν. καὶ τὸ μὲν πλῆθος, τούτων ἀκοῦσαν, ηὐχαρίστει τῷ Ἰωσήπῳ. καταβὰς δ᾽ αὐτὸς [e] ἀπὸ τοῦ ἱεροῦ, ξενίᾳ τε ὑποδέχεται τὸν παρὰ τοῦ Πτολεμαίου πεπρεσβευκότα, καὶ δωρησάμενος αὐτὸν πολυτελέσι [f] δωρεαῖς καὶ ἐπὶ πολλὰς ἑστιάσας φιλοτίμως ἡμέρας, προέπεμψε πρὸς τὸν βασιλέα, φράσας αὐτῷ, καὶ [g] αὐτὸν ἀκολουθήσειν. καὶ γὰρ ἔτι μᾶλλον ἐγεγόνει πρόθυμος πρὸς τὴν ἄφιξιν τὴν παρὰ τὸν βασιλέα, τοῦ πρεσβευτοῦ προτρεψαμένου, καὶ παρορμήσαντος εἰς Αἴγυπτον ἐλθεῖν, καὶ πάντων ὧν ἂν δέηται παρὰ τοῦ Πτολεμαίου τυχεῖν αὐτὸν ποιήσειν [h] ὑποσχομένου. τὸ γὰρ ἐλευθέριον αὐτοῦ καὶ τὸ σεμνὸν τοῦ ἤθους λίαν ἠγάπησεν.

γʹ. Καὶ ὁ μὲν πρεσβευτὴς, ἐλθὼν εἰς τὴν Αἴγυπτον, ἀπήγγειλε τῷ βασιλεῖ τὴν τοῦ Ονίου ἀγνωμοσύνην, καὶ περὶ τῆς τοῦ Ἰωσήπου χρηστότητος ἐδήλου, καὶ ὅτι [i] μέλλοι πρὸς αὐτὸν ἥξειν παραιτησόμενος τὴν ἁμαρτίαν τὸ πλῆθος· εἶναι γὰρ αὐτοῦ προστάτην. ἀμέλει τοσαύτῃ περὶ τῶν ἐγκωμίων τοῦ νεανίσκου διετέλεσε χρώμενος περιουσίᾳ, ὥστε καὶ τὸν βασιλέα, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, [k] προδιέθηκεν οἰκείως ἔχειν πρὸς τὸν Ἰώσηπον οὔπω παρόντα. ὁ δὲ Ἰώσηπος διαπέμψας πρὸς τοὺς φίλους εἰς Σαμάρειαν, καὶ δανεισάμενος ἀργύριον, καὶ τὰ πρὸς τὴν ἀποδημίαν ἑτοιμασάμενος, ἐσθῆτάς τε καὶ ἐκπώματα καὶ ὑποζύγια, καὶ ταῦθ᾽ [l] ὡς περὶ δισμυρίας δραχμὰς παρασκευασάμενος, εἰς Ἀλεξάνδρειαν παρεγένετο. ἔτυχε δὲ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν πάντας ἀναβαίνειν τοὺς ἐκ τῶν πόλεων τῶν τῆς Συρίας καὶ Φοινίκης πρώτους [m] καὶ ἄρχοντας, ἐπὶ τὴν [n] τῶν τελῶν ὠνήν. κατ᾽ ἔτος δὲ ταῦτα τοῖς δυνατοῖς τῶν ἐν ἑκάστῃ πόλει ἐπιπράσκεν ὁ βασιλεύς. ὁρῶντες οὖν οὗτοι κατὰ τὴν ὁδὸν τὸν Ἰώσηπον, ἐχλεύαζον ἐπὶ πενίᾳ καὶ λιτότητι. ὡς δ᾽ εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἀφικόμενος, ἐν Μέμφει τὸν [o] βασιλέα Πτολεμαῖον ἤκουσεν ὄντα, ὑπαντησόμενος [p] ἀνέβαινεν αὐτῷ. καθεζομένου δὲ τοῦ βασιλέως

---

[a] Παραστῆσαι Busb. προστῆσαι Hen. [b] Ita NC. & Gen. δι᾽ ἃς Bas. Aliique. Est qui malit δι᾽ οὗ. *dum per ipsum populum &c.* in versione *Epiphanii*. [c] Πρὸς τὸν Εὐεργέτην Πτολεμαῖον *Hen.* & *NC.* [d] Illud διὰ ex *Hen. NC.* & *Epiphanio*. [e] Ἐκ τοῦ ἱεροῦ *Hen.* [f] Δώροις *NC.* [g] Αὐτὸς *Busb. Hen.* & *NC.* [h] Ita cum *Hen.* & *NC.* ὑποσχομένου in cæteris. [i] Sic *Hen.* & *NC.* μέλλει in reliquis. [k] Οἰκείως ἔχειν παρασκευάσαι *Busb.* [l] Ὡς ἐπὶ δισμυρίαις δραχμαῖς malit Cl. *Lowthius*. [m] Τοὺς ἄρχοντας *Hen.* [n] Illud τῶν ex *MSS.* deest in *Editis*. τῶν τελῶν [illegible] *NC.* [o] Βασιλέα omittunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [p] Αὐτῷ ἀνέβαινεν *NC.* αὐτῷ ἀνῄει *Busb.* ἀνέβαινεν αὐτῷ ὀλίγων *NC.* * *Al.* Josephi liberalibus & honestis moribus mirifice delectatus. † *Al.* dementiam.

ἐπὶ ὀχήματος μετὰ τῆς γυναικὸς, καὶ μετὰ Ἀθηνίωνος τοῦ φίλου· οὗτος δ' ἦν ὁ [a]πρεσβεύσας εἰς Ἱεροσόλυμα καὶ παρὰ [b]Ἰωσήπου ξενισθεὶς· θεασάμενος αὐτὸν ὁ Ἀθηνίων, εὐθὺς ἐποίησε τῷ βασιλεῖ γνώριμον, [c]λέγων τοῦτον εἶναι περὶ οὗ παραγενόμενος ἐξ Ἱεροσολύμων ἀπήγγειλεν, ὡς ἀγαθός τε εἴη καὶ φιλότιμος νεανίσκος. ὁ δὲ Πτολεμαῖος, πρῶτός τε αὐτὸν ἠσπάσατο, καὶ ἀναβῆναι ἐπὶ τὸ ὄχημα [d]παρεκάλεσε. καὶ καθεσθέντος περὶ τῶν Ὀνίᾳ πραττομένων ἤρξατο ἐγκαλεῖν. ὁ δὲ, συγγίνωσκε, φησὶν, αὐτῷ διὰ τὸ γῆρας. οὐ γὰρ λανθάνει σε πάντως, ὅτι καὶ τοὺς πρεσβύτας καὶ τὰ νήπια τὴν αὐτὴν διάνοιαν ἔχειν συμβέβηκε. [e]παρὰ δὲ ἡμῶν ἔσται σοι τῶν νέων ἅπαντα, ὥστε μηδὲν αἰτιάσασθαι. ἡσθεὶς δὲ ἐπὶ τῇ χάριτι καὶ [f]τῇ εὐτραπελίᾳ τοῦ νεανίσκου, μᾶλλον αὐτὸν ὡς ἤδη καὶ πεπειραμένος ἀγαπᾶν ἤρξατο, ὡς ἔν τε τοῖς βασιλείοις αὐτὸν [g]κελεῦσαι [h]ἐνδιαιτᾶσθαι, καὶ καθ' ἡμέραν ἐπὶ τῆς ἑστιάσεως τῆς ἰδίας ἔχειν. γενομένου δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ βασιλέως, ἰδόντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας συγκαθεζόμενον αὐτῷ τὸν Ἰώσηπον, ἀηδῶς ἔφερον.

δ'. Ἐνστάσης δὲ τῆς ἡμέρας, καθ' ἣν ἔμελλε τὰ τέλη πιπράσκεσθαι τῶν πόλεων, ἠγόραζον οἱ τοῖς ἀξιώμασιν ἐν ταῖς πατρίσι διαφέροντες. εἰς ὀκτακισχίλια δὲ τάλαντα συναθροιζομένων [i]τῶν τῆς Κοίλης Συρίας τελῶν, καὶ τῶν τῆς Φοινίκης καὶ Ἰουδαίας, σὺν τῇ Σαμαρείᾳ, προσελθὼν ὁ Ἰώσηπος, τοὺς μὲν ὠνουμένους διέβαλλεν ὡς συνθεμένους ὀλίγην αὐτῷ τιμὴν [k]ὑφίστασθαι τῶν τελῶν. αὐτὸς δὲ διπλασίονα δώσειν [l]ὑπισχνεῖτο, καὶ τῶν [m]ἁμαρτόντων εἰς τὸν οἶκον αὐτοῦ τὰς οὐσίας ἐκπέμψειν αὐτῷ. [n]καὶ γὰρ καὶ τοῦτο τοῖς τέλεσι συνεπιπράσκετο. τοῦ δὲ βασιλέως ἡδέως ἀκούσαντος, καὶ ὡς αὔξοντι τὴν πρόσοδον αὐτοῦ κατακυροῦν τὴν ὠνὴν τῶν τελῶν ἐκείνῳ φήσαντος, [o]ἐρομένου δὲ καὶ τοῦτο, εἰ τοὺς ἐγγυησομένους αὐτὸν ἔχει [p]δοῦναι, σφόδρα ἀστείως ἀπεκρίνατο. δώσω γὰρ, εἶπεν, ἀνθρώπους ἀγαθούς τε καὶ καλοὺς, οἷς οὐκ ἀπιστήσειε. λέγειν δὲ τούτους οἵτινες [q]εἰσὶν εἰπόντος· αὐτὸν, εἶπεν, ὦ βασιλεῦ, σέ τε καὶ τὴν γυναῖκα τὴν σὴν, ὑπὲρ ἑκατέρου [r]μέρους ἐγγυησομένους, δίδωμί σοι. γελάσας δ' ὁ Πτολεμαῖος, συνεχώρησεν αὐτῷ, δίχα τῶν ὁμολογούντων, ἔχειν τὰ τέλη. τοῦτο σφόδρα τοὺς ἀπὸ τῶν πόλεων εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐλθόντας ἐλύπησεν, ὡς παρευδοκιμηθέντας. καὶ οἱ μὲν ἐπανῆκον [s]εἰς τὰς οἰκείας ἕκαστοι πατρίδας μετ' αἰσχύνης.

ε'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος, λαβὼν παρὰ τοῦ βασιλέως πεζῶν στρατιωτῶν [t]δισχιλίους· ἠξίωσε γὰρ [u]τινὰ βοήθειαν λαβεῖν, ἵνα τοὺς ἐν ταῖς πόλεσι καταφρονοῦντας ἔχῃ βιάζεσθαι· καὶ δανεισάμενος ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, παρὰ τῶν τοῦ βασιλέως φίλων, τάλαντα πεντακόσια, εἰς Συρίαν ἐξώρμησε. γενόμενος δὲ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ τοὺς φόρους ἀπαιτῶν τοὺς Ἀσκαλωνίτας, ἐπεὶ μηδὲν ἐβούλοντο διδόναι, ἀλλὰ καὶ προσύβριζον [x]αὐτὸν, συλλαβὼν αὐτῶν τοὺς πρωτεύοντας ὡς εἴκοσι, ἀπέκτεινε. καὶ τὰς οὐσίας αὐτῶν εἰς χίλια τάλαντα ἀθροισθείσας, ἔπεμψε τῷ βασιλεῖ, δηλῶν αὐτῷ καὶ τὰ γεγενημένα. θαυμάσας δ' αὐ-

dente cum uxore & Athenione amico ſuo, (ille vero erat qui Hieroſolyma legatus iverat, & hoſpitio exceptus erat à Joſepho) Athenion ipſum conſpicatus ſtatim Regi indicavit, dicens, hunc eſſe illum, de quo Hieroſolymis reverſus ipſi narravit, quod bonus eſſet juvenis & liberalis. Tum Ptolemæus & prior ipſum ſalutavit, & ut in curtum aſcenderet hortatus eſt. Deinde, ſedente Joſepho, cœpit de Oniæ facto expoſtulare. Sed ille, Da veniam, inquit, ejus ſenectuti. non enim te præterit, ita à natura comparatum eſſe ut ſenum & infantium mens eadem ſit. Sed à nobis juvenibus omnia conſequeris, ita ut nihil conquetaris. Hac juvenis venuſtate & urbanitate Rex delectatus, eum, quaſi jam experiundo cognitum, magis amare cœpit; adeo ut eum in regia degere juſſerit, & quotidianum convivam habuerit. Deinde poſtquam Alexandriam Rex venit, primores Syriæ, cum Joſephum cum eo ſedentem vidiſſent, graviter ferebant.

Joſephi & Ptolemæi congreſſus.

4. Poſt ubi dies venit auctionum vectigalium, qui in ſuis patriis dignitate præſtabant, licebantur. Cum vero vectigalia Syriæ & Phœnices & Judææ cum Samaria ad octo millia talentorum excreſcerent, acceſſit Joſephus, & licitatores quidem criminatus eſt, tanquam ex compoſito in ſe recepiſſent tam parvum Regi pro vectigalibus dare. Ipſe vero duplum pollicetur, eique bona miſſurum eorum qui in ejus domum peccaviſſent. nam & hoc etiam una cum vectigalibus vendebatur. Cum autem Rex iſta libenter audiviſſet, dixiſſetque ſe ei, ut qui reditus ſuos augeret & amplificaret, vectigalia addicere, præterea vero id eum interrogaret, ecquos ſponſores dare poſſet; feſtive admodum reſpondit. dabo enim, inquit, bonos & honeſtos homines, quibus non diffidetis. Cumque juberet *Rex* ut qui ſint iſti diceret. Teipſum, ſubjecit, ô Rex, conjugemque tuam pro utraque parte ſponſores do. Hic ſubridens Ptolemæus ei vectigalia ſine fidejuſſoribus addixit. id quod iis, qui ab urbibus Ægyptum venerant, non mediocrem dolorem attulit, ut qui poſthabiti fuerint. & illi quidem ſuas quiſque in patrias non ſine pudore redierunt.

Vectigalium auctio.

Vectigalia Joſepho addicit Ptolemæus.

5. Joſephus autem, acceptis à Rege duobus peditum millibus (petiverat enim ſibi copias *in auxilium*, ut ſi qui in urbibus ipſum contemnerent, cogere poſſet) & mutuatus Alexandriæ à Regis amicis quingenta talenta, in Syriam contendit. Ubi autem Aſcalonem venit, tributumque ab Aſcalonitis exigit, atque illi non modo nihil ſolvere voluerunt, ſed ipſum etiam contumeliis affecerunt, comprehendit eorum primarios, circiter viginti, eoſque interficit: & redacta ex eorum facultatibus pecunia, ad mille talenta Regi miſit, & quidnam egerit ei demonſtrat. Ptolemæus itaque

Syriam ire contendit ad vectigalia exigenda.

Aſcalonitæ pœnas luunt ob vectigalia non ſoluta.

---

[a] Πρεσβευσάμενος C. [b] Παρὰ Ἰωσήπῳ in *MSS.* [c] Paulo aliter legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *dicens hunc eſſe quem ab Hieroſolymis venturum eſſe nunciavit: quam bonus, inquit Rex, juvenis & liberalis.* [d] Παρεκέλευσε *Busb.* & *Zonar.* [e] Παρ' ἡμῶν δ' ἕξεις *Busb.* [f] Illud τῇ, ut & mox καὶ poſt ἤδη, accepimus è *MSS.* [g] Ita *MSS.* & mox ἔχειν. in *Editis* κελεύσας & ἔχων. [h] Διαιτᾶσθαι in aliquot *MSS.* [i] Καὶ τῶν τῆς & mox καὶ τῆς Φ. in aliquot *MSS.* [k] Ita *MSS.* ὑφίστασθαι in *Editis.* [l] Sic *MSS.* ὑπισχνεῖτο in *Editis.* [m] *Al.* ἁμαρτανόντων. [n] Καὶ γὰρ ταῦτα κ. τ. συνεπιπράσκει in aliquot *MSS.* [o] Ἐρομένου δ' εἰ καὶ τινὰς *Hen. C.* & *NC.* [p] Δοῦναι deeſt nonnullis *MSS.* nec legiſſe videtur *Epiphan.* Erit forſan qui comma poſt ἔχει ponendum cenſebit. [q] Εἶεν *NC.* & *Hen.* [r] Μέρους deeſt *Gall.* [s] Εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστος πατρ. vel εἰς τὰς ἰδίας ἕκαστοι μετ' αἰσχ. in aliquot *MSS.* [t] Χιλίους *Gall.* & *C.* [u] Δύναμίν τινα λαβεῖν C. [x] Αὐτὸν deeſt *Hen. C.* & *NC.*

Scythopolitani etiam morte plectuntur.

Josephus Regi & Reginæ multa dona mittit.

que ejus animum admiratus, approbatoque facto, ei quæ velit faciendi poteſtatem permittit. Cum hoc fama accepiſſent Syri, perterriti ſunt, & Aſcalonis cives occiſos in grave contumaciæ exemplum habentes, Joſephum portis apertis libenter excipiebant, & vectigalia ſolvebant. Cumque Scythopolitæ etiam id agerent, ut conviciis eum onerarent, & tributa pendere recuſarent, quæ antea nihil hæſitantes conferebant, horum quoque primores ferro peremit, & facultates eorum ad Regem miſit. Ubi autem multum pecuniæ collegerat, & magnum ex vectigalium redemptione lucrum fecerat, divitiis ad potentiam quam habebat ſtabiliendam *uſus eſt: bene ac ſapienter facturum ratus, ſi occaſionem ſibi & cauſam præſentis felicitatis conſervaret, ope illorum quæ acquiſiverat. Nam multa Regi & Cleopatræ & eorum amicis, & omnibus in domo regia potentibus clanculum dona mittebat, hac ratione eorum benevolentiam emens.

Joſephi divitiæ & liberi.

Hyrcani ortus.

Ejuſque indoles.

6. Ea autem felicitate uſus eſt *Joſephus* annos duos & viginti: atque natos habuit ex una uxore ſeptem, & ex ſui fratris Solymii filia unum nomine Hyrcanum. Illam vero duxit ex hujuſmodi cauſa. Cum forte Alexandriam ſe contuliſſet una cum fratre, (ducente ſecum filiam nubilem, ut ibi nobili alicui Judæo eam matrimonio jungeret) atque apud Regem cœnans, ſaltatriculæ forma egregia, in convivium ingreſſæ, amore captus eſſet, hoc ipſum fratri indicavit, illum orans atque obſecrans, ut, quoniam lege vetitum erat Judæis cum femina alienigena rem habere, ipſe, peccato ſuo occultato, atque fidelem operam navando, effectum hoc redderet ut cupiditatem ſuam expleret. Frater autem, libenter pollicitus ſe voluntatis ejus miniſtrum fore, filiam ſuam ornatam noctu ad eum deduxit, & in lectum ejus collocavit. Ille vero præ ebrietate ignorans quid ageretur, cum fratris filia congreditur: & cum hoc ſæpiuſcule feciſſet, vehementius eam deperibat. Fratri etiam fatebatur, ſe de vita periclitari ex amore ſaltatriculæ, ne forte Rex nollet eam ſibi concedere. Cum autem frater eum hortaretur, ne animo eſſet anxio & ſolicito, atque licere ei muliere amata frui eamque in uxorem habere dixiſſet, & quid factum fuerit ei aperuiſſet, quod maluerit filiæ ſuæ injuriam fieri, quam ipſum pati tale in ſeſe dedecus admittere: Joſephus, collaudata ejus fraterna benevolentia, filiam ipſius ſibi matrimonio junxit, filiumque ex ea genuit nomine Hyrcanum, ut jam ante diximus. Cum vero hic natu minimus, annorum tredecim, nativam præ ſe ferret animi fortitudinem & ingenii præſtantiam, adeo ut magnam fratribus zelotypiam concitarit, quippe tanto eis excellentior ut merito ei invideretur; ipſeque Joſephus ſcire voluerit quis præcipue omnium à natura eſſet ad virtutem factus formatuſque, & unumquemque ad eos

τὸν ὁ Πτολεμαῖος τοῦ φρονήματος, καὶ τὸ πεπραγμένον ἐπαινέσας αὐτῷ, ἐφίησιν αὐτῷ ποιεῖν ὅτι βούλεται. τοῦτ' ἀκούσαντες οἱ [a] Σύροι κατεπλάγησαν, καὶ παράδειγμα τῆς ἀπειθείας χαλεπὸν ἔχοντες τοὺς τῶν Ἀσκαλωνιτῶν ἄνδρας ἀνῃρημένους, ἀνοίγοντες τὰς πύλας ἐδέχοντο προθύμως τὸν Ἰώσηπον, καὶ τοὺς φόρους ἐτέλουν. ἐπιχειρούντων δὲ καὶ Σκυθοπολιτῶν ὑβρίζειν αὐτὸν, καὶ μὴ παρέχειν τοὺς φόρους αὐτῷ, οὓς μηδὲν ἀμφισβητοῦντες ἐτέλουν, καὶ τούτων ἀποκτείνας τοὺς πρώτους, τὰς οὐσίας αὐτῶν ἀπέστειλε τῷ βασιλεῖ. συναγαγὼν δὲ πολλὰ χρήματα, καὶ κέρδη ποιήσας μεγάλα ἐκ τῆς ὠνῆς τῶν τελῶν, εἰς τὸ διαμεῖναι τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ δύναμιν τοῖς οὖσι [b] κατεχρήσατο, τὴν ἀφορμὴν [c] αὐτῷ καὶ τὴν ὑπόθεσιν τῆς τότε εὐτυχίας τηρεῖν φρόνιμον ἡγούμενος ἐξ αὐτῶν ὧν αὐτὸς ἐκέκτητο. πολλὰ γὰρ [d] ὑπὸ χεῖρα τῷ βασιλεῖ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ δῶρα [e] ἔπεμπε, καὶ τοῖς φίλοις αὐτῶν καὶ πᾶσι τοῖς περὶ τὴν αὐλὴν δυνατοῖς, ὠνούμενος διὰ τούτων τὴν εὔνοιαν τὴν παρ' αὐτῶν.

ς'. Ἀπήλαυσε δὲ ταύτης τῆς εὐτυχίας, ἐπ' ἔτη εἴκοσι καὶ δύο, πατὴρ μὲν γενόμενος ἐκ μιᾶς γυναικὸς παίδων ἑπτὰ, ποιησάμενος δὲ καὶ ἐκ τῆς τοῦ ἀδελφοῦ [f] Σολυμίου θυγατρὸς ἕνα Ὑρκανὸν ὄνομα. γαμεῖ δὲ ταύτην ἐξ αἰτίας τοιαύτης. σὺν τἀδελφῷ ποτε εἰς Ἀλεξάνδρειαν ἐλθὼν, ἄγοντι καὶ τὴν θυγατέρα γάμων ὥραν ἔχουσαν, ὅπως αὐτὴν [g] συνοικίσῃ τινὶ τῶν ἐπ' ἀξιώματος Ἰουδαίων, καὶ δειπνῶν παρὰ τῷ βασιλεῖ, ὀρχηστρίδος εἰσελθούσης εἰς τὸ συμπόσιον εὐπρεποῦς ἐρασθεὶς, τῷ ἀδελφῷ τοῦτο μηνύει, παρακαλῶν αὐτὸν, ἐπεὶ καὶ νόμῳ κεκώλυται [h] τοῖς Ἰουδαίοις ἀλλοφύλῳ πλησιάζειν γυναικὶ, συγκρύψαντα τὸ ἁμάρτημα, καὶ διάκονον ἀγαθὸν γενόμενον, παρασχεῖν αὐτῷ ὥστε πληρῶσαι τὴν ἐπιθυμίαν. ὁ δὲ ἀδελφὸς ἀσμένως δεξάμενος τὴν διακονίαν, κοσμήσας τὴν αὑτοῦ θυγατέρα νυκτὸς ἤγαγε πρὸς αὐτὸν, καὶ συγκατεκοίμισεν. ὁ δὲ, ὑπὸ μέθης ἀγνοήσας τὸ ἀληθὲς, συνέρχεται τῇ τοῦ ἀδελφοῦ θυγατρί· καὶ τούτου γενομένου πολλάκις, ἠράσθη σφοδρότερον. ἔφη δὲ καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὡς [i] κινδυνεύοι τὸ ζῆν ἐρῶν τῆς ὀρχηστρίδος, ἧς ἴσως οὐκ ἂν αὐτῷ παραχωρήσειν τὸν βασιλέα. τοῦ δὲ ἀδελφοῦ μηδὲν ἀγωνιᾶν παρακαλοῦντος, [k] ἀπολαύειν δ' ἧς ἐρᾷ μετὰ ἀδείας, καὶ γυναῖκα ἔχειν αὐτὴν φήσαντος, καὶ τἀληθὲς αὐτῷ φανερὸν ποιήσαντος, ὡς ἕλοιτο μᾶλλον τὴν ἰδίαν [l] ὑβρίσαι θυγατέρα, ἢ περιϊδεῖν ἐκεῖνον ἐν αἰσχύνῃ γενόμενον· ἐπαινέσας αὐτὸν ὁ Ἰώσηπος τῆς φιλαδελφίας, συνῴκησεν αὐτοῦ τῇ θυγατρὶ, καὶ παῖδα ἐξ αὐτῆς ἐγέννησεν Ὑρκανὸν [m] ὄνομα, ὡς προειρήκαμεν. [n] ἐπεὶ δὲ ὢν τρισκαίδεκα ἐτῶν οὗτος ὁ παῖς νεώτερος ἐπεδείκνυτο τὴν φυσικὴν ἀνδρείαν καὶ σύνεσιν, ὡς ζηλοτυπηθῆναι δεινῶς αὐτὸν ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, ὄντα πολὺ κρείττονα καὶ φθονηθῆναι δυνάμενον, τοῦ δὲ Ἰωσήπου γνῶναι θελήσαντος τίς αὐτῷ τῶν υἱῶν πρὸς ἀρετὴν εὐπέφυκε, καὶ καθ' ἕνα πέμ-

---

[a] Ita *MSS.* Σύριοι in *Editis.* [b] Κατεκέχρητο *NC.* [c] Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτῶν in *cæteris.* [d] Τῶν ὑπὸ χεῖρα malit *Cl. Lowthius.* [e] Ita cum *MSS.* ἔπεμψε in *Editis.* [f] Σαλίνου juxta *Epiphanii* libros. [g] Ita *Bub.* & *C.* συνοικήσῃ in *Editis Aliiſque.* [h] Παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις in pleriſque *MSS.* [i] Κινδυνεύοιτο ζῆν in aliquot *MSS.* [k] Ἀπολαύσειν *Bub.* [l] Ὑβρίσαι *NC.* [m] Illud ὄνομα abeſt pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* [n] Mallem ſane τριάκοντα. * *Alii vertunt*, abuſus eſt.

ψαντος πρὸς τοὺς παιδεύειν τότε δόξαν ἔχοντας, οἱ λοιποὶ μὲν, ὑπὸ ῥαθυμίας καὶ τῆς πρὸς τὸ φιλεργεῖν μαλακίας, ἀνόητοι καὶ ἀμαθεῖς ἐπανῆκον αὐτῷ. μετὰ δ' ἐκείνους τὸν νεώτατον Ὑρκανὸν, δοὺς αὐτῷ τριακόσια ζεύγη βοῶν, ἐξέπεμψεν ὁδὸν ἡμερῶν δύο εἰς τὴν [a] ἐρημίαν, σπεροῦντα τὴν γῆν, ἀποκρύψας τοὺς [b] ζευκτῆρας ἱμάντας. ὁ δὲ γενόμενος ἐν τῷ τόπῳ καὶ τοὺς ἱμάντας οὐκ ἔχων, τῆς μὲν τῶν βοηλατῶν γνώμης κατηλόγησε, συμβουλευόντων πέμπειν πρὸς τὸν πατέρα κομιοῦντάς τινας τοὺς ἱμάντας· τὸν δὲ καιρὸν ἡγησάμενος μὴ δεῖν ἀπολλύναι περιμένοντα τοὺς ἀποσταλησομένους, ἐπενόησέ τι στρατηγικὸν καὶ τῆς ἡλικίας πρεσβύτερον. κατασφάξας γὰρ δέκα ζεύγη, τὰ μὲν κρέα τοῖς ἐργάταις διένειμε· τεμὼν δὲ τὰς δορὰς αὐτῶν, καὶ ποιήσας ἱμάντας, [c] ἐνέδησε τούτοις τὰ [d] ζευγεῖα· καὶ [e] τοῦτον τὸν τρόπον σπείρας ἣν ὁ πατὴρ αὐτῷ [f] προσέταξε γῆν, ὑπέστρεψε πρὸς αὐτόν. ἐλθόντα δ' ὁ πατὴρ ὑπερηγάπησε τοῦ φρονήματος· καὶ τὴν ὀξύτητα τῆς διανοίας, καὶ τὸ ἐπ' αὐτῇ τολμηρὸν ἐπαινέσας, ὡς μόνον ὄντα γνήσιον, ἔπι μᾶλλον ἔστεργε, ἀχθομένων τῶν ἀδελφῶν ἐπὶ τούτῳ.

ζʹ. Ὡς δ' ἀπήγγειλέ τις αὐτῷ κατὰ τοῦτον τὸν καιρὸν υἱὸν τῷ βασιλεῖ [g] Πτολεμαίῳ γεγενῆσθαι, καὶ πάντες οἱ πρῶτοι τῆς Συρίας καὶ τῆς ὑπηκόου χώρας ἑορτάζοντες τὴν γενέσιον ἡμέραν τοῦ παιδίου, μετὰ μεγάλης παρασκευῆς εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ἐξώρμων, αὐτὸς μὲν ὑπὸ γήρως κατείχετο, τῶν δ' υἱῶν ἀπεπειρᾶτο εἴ τις αὐτῶν βούλεται ἀπελθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα. τῶν δὲ πρεσβυτέρων παραιτησαμένων, καὶ πρὸς τὰς τοιαύτας συνουσίας ἀγροικότερον ἔχειν φησάντων, τὸν ἀδελφὸν δὲ Ὑρκανὸν πέμπειν συμβουλευσάντων, ἡδέως ἀκούσας, καλεῖ τὸν Ὑρκανὸν, καὶ εἰ δύναιτο πρὸς τὸν βασιλέα βαδίσαι, καὶ εἰ πρόθυμός ἐστιν ἀνέκρινεν. ἐπαγγειλαμένου δὲ [h] πορεύσεσθαι, καὶ δεῖσθαι χρημάτων οὐ πολλῶν φήσαντος εἰς τὴν ὁδὸν, ζήσεσθαι γὰρ ἐπιεικῶς, ὥστε ἀρκέσειν αὐτῷ δραχμὰς μυρίας, ἥσθη τοῦ παιδὸς τῇ [i] σωφροσύνῃ. διαλιπὼν δ' ὀλίγον ὁ παῖς [k] συνεβούλευε τῷ πατρὶ, δῶρα μὲν [l] αὐτόθεν μὴ πέμπειν τῷ βασιλεῖ, δοῦναι δ' ἐπιστολὴν πρὸς τὸν [m] Ἀλεξανδρέα οἰκονόμον, ὅπως αὐτῷ [n] παρέχῃ πρὸς ὠνὴν ὧν ἂν εὕρῃ καλλίστων καὶ πολυτελῶν χρήματα. ὁ δὲ νομίζων δέκα ταλάντων ἔσεσθαι τὴν εἰς τὰς δωρεὰς τῷ βασιλεῖ δαπάνην, καὶ τὸν υἱὸν ἐπαινέσας ὡς παραινοῦντα καλῶς, γράφει τῷ οἰκονόμῳ Ἀρίωνι, ὃς ἅπαντα τὰ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ χρήματα αὐτοῦ διῴκει, οὐκ ὄντα ἐλάσσω τρισχιλίων ταλάντων. ὁ γὰρ Ἰώσηπος τὰ ἀπὸ τῆς Συρίας χρήματα ἔπεμπεν εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, καὶ [o] τῆς προθεσμίας ἐνισταμένης, καθ' ἣν ἔδει τῷ βασιλεῖ τοὺς φόρους ἀπαριθμεῖν, ἔγραφε τῷ [p] Ἀρίωνι τοῦτο ποιεῖν. πρὸς οὖν τοῦτον ἀπαιτήσας τὸν πατέρα καὶ λαβὼν ἐπιστολὴν, εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν ὥρμησεν· ἐξελθόντος δ' αὐτοῦ, γράφουσιν οἱ ἀδελφοὶ πᾶσι τοῖς τοῦ βασιλέως φίλοις, ἵν' αὐτὸν διαφθείρωσιν.

miſerit qui ad alios inſtituendos tunc maxime idonei ferebantur, omnes præter Hyrcanum, ob ſegnitiem & laboris impatientiam, domum redierunt imperiti rerum & indocti. Poſt illos autem minimum natu Hyrcanum cum trecentis boum jugis miſit bidui itinere in ſolitudinem ad terram conſerendam, loris jugalibus clam ſubductis. Ille vero cum ad locum perveniſſet, & lora non haberet, contempſit quidem boves agitantium ſententiam, qui ſuadebant ut ad patrem quoſdam mitterent qui lora ſibi afferrent: ratus vero non oportere ſe tempus perdere, dum exſpectaret illos qui mitti deberent, rem callidi conſilii prudentiæque magis ſenilis excogitavit. Mactatis enim decem jugis, carnes in operarios diſtribuit; ſectis autem in lora tergoribus, ijs juga *ad boves* religavit: & cum hoc pacto terram conſeviſſet, quam ſibi in mandatis dederat pater, ad eum ſe recepit. Pater autem reverſum mirifice dilexit ob animi magnitudinem: cumque eum laudibus extuliſſet, quod non minus rem exſequi auderet quam prompte eam excogitarit, magis adhuc, quaſi ſolus ei germanus eſſet filius, ipſum amabat *charumque habebat*, fratribus hoc ægre ferentibus.

Callidum Hyrcani commentum.

Joſephus Hyrcanum filium ad Ptolemæum regem mittit.

7. Cum autem ei nunciaretur ſub id tempus Ptolemæo natum eſſe filium, atque omnes primi Syriæ & regionis ſubjectæ, ad celebrandos pueri natales, magno cum apparatu Alexandriam ire contenderent, ille quidem ſenio retinebatur, filios vero tentavit, an quis eorum ad Regem proficiſci vellet. Cum grandiores recuſaſſent, & ſeſe ad tales congreſſus ruſticiores eſſe dixiſſent, atque ut fratrem Hyrcanum mitterent conſilium ei dediſſent, libenter hoc audito, Hyrcanum vocat, & an Regem adire poſſet, paratuſque ſit, interrogat. Qui cum ſe iturum promiſiſſet, dixiſſetque non multa ad iter egere pecunia, (victurum enim frugaliter) ut ſatis futura ſint ei decem drachmarum millia, admodum delectatus eſt pueri moderatione. Deinde parvo ſpatio interjecto, patri conſulebat puer, ne inde dona Regi mitteret, ſed ſibi literas ad Alexandrinum procuratorem daret, ut ipſi pecuniam præberet, ad coëmenda quæ inveniret pulcherrima atque pretioſiſſima. Pater vero arbitratus ad decem talenta impenſurum eſſe muneribus quæ Regi datum iret, filioque laudato, ut qui prudenter eum monuiſſet, Arioni diſpenſatori ſcripſit, qui totius ejus Alexandrinæ pecuniæ procurationem habebat, quæ erat non minus quam trium millium talentorum. Joſephus enim Syriæ pecunias mittebat Alexandriam, & inſtante die præſtituta, qua Regi numeranda erant vectigalia, ſcribebat Arioni ut id faceret. Petitis igitur à patre ad hunc *Arionem* literis, acceptiſque, Alexandriam ire properavit: eoque profectus, ſcribunt ejus fratres ad omnes Regis amicos ut eum interficiant.

Fratres inſidias ſtruunt Hyrcano.

8. Poſt-

---

[a] Ἔρημον *NC.* [b] Ζευκτῆρας in *pleriſque MSS.* quorum nonnulli etiam *ἱμάντας* non agnoſcunt. [c] Ita *MSS.* & *Epiphan.* ἐνέδυσε in *Editis.* [d] Τὰ ζυγὰ in *pleriſque MSS.* [e] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.* [f] Κατέταξε *Busb.* [g] Πτολεμαίῳ τῷ Ἐπιφανεῖ *NC.* [h] Πορεύεσθαι in nonnullis *MSS.* [i] Ita cum pleriſque *MSS.* & *Vet. Interpr.* φρονήσει in *Editis.* [k] Ita *MSS.* & *Epiphan.* συνεβούλευσε in *Editis.* [l] Sic *MSS.* αὐτόθι in *Editis.* [m] Ἐν Ἀλεξανδρείᾳ in aliquot *MSS.* [n] Παράσχῃ *C.* [o] Illud τῆς ex *MSS.* [p] Ἀρείωνι paſſim in aliquot *MSS.*

a Ita

Arion procurator male tractatur ab Hyrcano.

8. Poſtquam vero Alexandriam pervenit, Arioni literas tradidit, qui cum ab eo quæſiviſſet, quot talenta vellet accipere (ſperabat enim eum poſtulaturum decem, aut paulo amplius) atque ille ſibi mille opus eſſe diceret, iratus eum objurgabat, ut luxurioſe admodum vivere volentem; eique oſtendebat quo pacto pater ejus eas facultates, ut laborans & cupiditatibus reſiſtens, congeſſerit, monebatque, ut parentis imitatorem ſe præbeat. ſe quidem non amplius quam decem talenta daturum, eaque in munera Regi *offerenda*. At puer ira accenſus Arionem in vincula conjiciebat. Cum autem Arionis uxor hoc ipſum Cleopatræ indicaſſet, oraſſetque ut pueri arrogantiam increparet, (apud eam enim Arion ſummo in honore erat) Regi hoc palam fecit Cleopatra. Ptolemæus itaque, miſſis ad Hyrcanum nunciis, dicebat ſe *magnopere* mirari, qui factum ſit ut ad ſe à patre legatus in conſpectum ſuum non veniſſet, & inſuper procuratorem in vincula dediſſet: itaque juſſit ut ei ſignificatum veniret, quamobrem ita fecerit. Illum vero, reſponſo ad Regis nuncium dato, ferunt dixiſſe, ipſum Regem habere legem, quæ vetaret, ne natus filius ſacrificium guſtaret, niſi prius in templum intraſſet, Deoque ſacrificaſſet. Eaque ratione neque ſe ad eum veniſſe, quod exſpectaret, dum dona ferre poſſet homini de ſuo patre bene merito. Quod ad ſervum attineret, ſeſe in eum propterea animadvertiſſe, quod ſibi dicto audiens non fuiſſet. nihil enim intereſſe, utrum parvus aliquis ſit herus an magnus. Quòd niſi tales puniemus, exſpecta tu quoque futurum, ut à tuis ſubditis contemnaris. His auditis, Ptolemæus ridere cœpit, & pueri magnanimitatem admiratus eſt.

Seſe coram Rege defendit Hyrcanus.

9. Arion autem, ubi intellexit, Regem ita in eum animo affectum eſſe, & opem ſibi ferri à nemine, puero datis mille talentis, vinculis ſolutus eſt: & triduo interjecto Hyrcanus *Reges ſalutavit. Illi vero eum libenter viderunt, & comiter convivio exceperunt, propter ejus patris reverentiam. Deinde *is* mercatores ſecreto aggreſſus, coëmit ab eis centum pueros, literarum peritos, eoſdemque valentiſſimos, talento unumquemque, & centum puellas eodem pretio. Tum à Rege vocatus ad convivium cum primoribus regionis, infimus omnium accumbit, ob ætatem puerilem contemptui habitus ab iis, quorum munus erat *convivis ex cujuſque* dignitate loca aſſignare. Cum autem omnes, qui una accubuerunt, partium oſſa (nam carnes iis ipſi ademerant) ante Hyrcanum in cumulum congererent, adeo ut menſam ipſi appoſitam replerent, Tryphon, qui Regi in deliciis, & ad ſcommata & ridicula in compotationibus jacienda factus erat, rogatus *ad id* à convivis, ubi Regi adſtiterat, Viden', inquit, ô Domine, quantum oſſium ante Hyrcanum jaceat? Ex

Benigne excipitur à Rege & Regina.

Jocus in Hyrcanum.

η΄. Ὡς δὲ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν, ἀπέδωκε τῷ Ἀρίωνι τὴν ἐπιστολὴν, ἐπερωτήσαντος αὐτὸν, πόσα βούλεται τάλαντα λαβεῖν· [a] ἤλπισε δ' αὐτὸν αἰτήσειν δέκα, ἢ βραχεῖ τούτων πλέον· εἰπόντος χιλίων χρήζειν, ὀργισθεὶς ἐπέπληττεν αὐτῷ, ὡς ἀσώτως ζῆν διεγνωκότι, καὶ πῶς ὁ πατὴρ αὐτοῦ συναγάγοι τὴν οὐσίαν, ὡς πονῶν καὶ ταῖς ἐπιθυμίαις ἀντέχων, ἐδήλου, καὶ μιμητὴν αὐτὸν ἠξίου γενέσθαι τοῦ γεννήσαντος. δώσειν δ' [b] οὐδὲν πλέον ταλάντων δέκα, καὶ ταῦτ' εἰς δωρεὰν τῷ βασιλεῖ. παροξυνθεὶς δὲ ὁ παῖς, εἰς δεσμὰ τὸν Ἀρίωνα ἐνέβαλε. τῆς δὲ τοῦ Ἀρίωνος γυναικὸς τοῦτο δηλωσάσης τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ δεηθείσης ὅπως ἐπιπλήξῃ τῷ παιδί· σφόδρα γὰρ ἦν ὁ Ἀρίων ἐν τιμῇ παρ' αὐτῇ· φανερὸν τῷ βασιλεῖ τοῦτο ἐποίησεν ἡ Κλεοπάτρα. ὁ δὲ Πτολεμαῖος πέμψας πρὸς τὸν Ὑρκανὸν, θαυμάζειν ἔλεγε, πῶς ἀποσταλεὶς πρὸς αὐτὸν ὑπὸ τοῦ πατρὸς, οὔτε ὀφθείη αὐτῷ, καὶ προσέτι δήσειε τὸν οἰκονόμον· ἐλθόντα οὖν τὴν αἰτίαν αὐτῷ μηνύειν ἐκέλευσε. τὸν δὲ, φασὶν, [c] ἀποκρινάμενον τῷ παρὰ τοῦ βασιλέως λέγειν αὐτῷ, ὅτι νόμος ἐστὶ [d] παρ' αὐτῷ κωλύων τὸν γεννηθέντα γεύσασθαι θυσίας, πρὶν εἰς τὸ ἱερὸν ἔλθῃ καὶ θύσῃ τῷ Θεῷ. κατὰ δὴ τοῦτον τὸν λογισμὸν [e] οὐδ' αὐτὸν ἐλθεῖν πρὸς αὐτὸν, περιμένοντα δῶρα κομίσαι τοῦ πατρὸς εὐεργέτῃ [f] γενομένῳ. τὸν δὲ δοῦλον κολάσαι παρακούσαντα ὧν προσέταξε. διαφέρειν γὰρ οὐδὲν, ἢ μικρὸν εἶναί τινα δεσπότην ἢ μέγαν. ἂν οὖν μὴ [g] κολάζοιμεν τοὺς τοιούτους, καὶ σὺ προσδόκα ὑπὸ τῶν ἀρχομένων καταφρονηθήσεσθαι. ταῦτ' ἀκούσας ὁ Πτολεμαῖος, εἰς γέλωτα ἐτράπη, καὶ τὴν μεγαλοφροσύνην τοῦ παιδὸς ἐθαύμασε.

θ΄. Μαθὼν δὲ ὁ Ἀρίων ὅτι τοῦτον ὁ βασιλεὺς διετέθη τὸν τρόπον, καὶ ὅτι μηδεμία βοήθειά ἐστιν αὐτῷ, δοὺς τὰ χίλια τάλαντα τῷ παιδὶ, τῶν δεσμῶν ἀπελύθη· καὶ τρεῖς διαλιπὼν ἡμέρας ὁ Ὑρκανὸς ἠσπάσατο τοὺς βασιλέας. οἱ δὲ ἀσμένως αὐτὸν εἶδον, καὶ φιλοφρόνως εἱστίασαν διὰ τὴν πρὸς τὸν πατέρα τιμήν. λάθρα δὲ πρὸς τοὺς ἐμπόρους [h] ἐλθὼν, ὠνεῖται παρ' αὐτῶν παῖδας μὲν ἑκατὸν, γράμματα ἐπισταμένους καὶ ἀκμαιοτάτους, ἑνὸς ἕκαστον ταλάντου, ἑκατὸν δὲ παρθένους τῆς αὐτῆς τιμῆς ἑκάστην. κληθεὶς δ' ἐφ' ἑστίασιν πρὸς τὸν βασιλέα, μετὰ τῶν πρώτων τῆς χώρας, ὑποκατακλίνεται πάντων, καταφρονηθεὶς ὡς παῖς ἔτι τὴν ἡλικίαν ὑπὸ τῶν τοὺς τόπους κατὰ τὴν ἀξίαν διανεμόντων. [i] τῶν δὲ συγκατακειμένων πάντων τῶν μερῶν τὰ ὀστᾶ· [k] ἀνῄρουν γὰρ αὐτοὶ τὰς σάρκας· σωρευόντων ἔμπροσθεν τοῦ Ὑρκανοῦ, ὡς πληρῶσαι τὴν παρακειμένην αὐτῷ τράπεζαν, Τρύφων, ὃς ἦν τοῦ βασιλέως ἄθυρμα, καὶ πρὸς τὰ σκώμματα καὶ τοὺς ἐν τοῖς πότοις γέλωτας [l] ἀνεδέδεκτο, παρακαλεσάντων αὐτὸν [m] τῶν κατακειμένων τῇ τραπέζῃ, παρεστὼς τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, ὦ δέσποτα, τὰ παρακείμενα Ὑρκανῷ ὀστᾶ; ἐκ

τούτου

---

[a] Ita ex *Hen. Busb. C.* & *NC.* ἤλπιζε δ' αἰτήσειν in *Editis.* ἤλπιζε δ' αὐτὸν αἰτήσειν *Epiphan.* [b] Οὐδὲν πλέον ἔλεγε ταλάντων δ'. in aliquot *MSS.* [c] Ἀποκρινάμενος τῷ π. τ. β. καὶ λέγειν in aliquot *MSS.* [d] Παρ' αὐτοῖς, & mox aliud quiddam pro τὸν γεννηθέντα γεύσασθαι θυσίας legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Legem eſſe apud Judæos quæ prohibet communes epulas prius attingere, quam in templo Deo immolare.* Unde locum corruptum eſſe ſuſpicatur *Schotanus.* [e] Οὐδ' αὐτὸς & mox περιμένων in aliquot *MSS.* [f] Γεγενημένῳ *Hen. C.* & *NC.* [g] Κολάζωμεν *Busb. Hen. C.* & *NC.* [h] Ἀπελθὼν in iiſdem *MSS.* [i] Τῶν δ' οὖν καταχ. *NC.* [k] Ἀφῄρουν *Busb.* & *Hen.* [l] Ita *Hen.* ἐπιδέδεικτο *Busb.* ἀνεδέδεικτο in *Editis Aliiſque.* [m] Alii ſic diſtinguunt, τῶν κατακειμένων, τῇ τραπέζῃ παρεστὼς, τῷ βασιλεῖ, ὁρᾷς, εἶπεν, &c * *Id eſt,* Regem & Reginam.

a Στοχάσαι

τούτου [a] στόχασε, ὅτι καὶ ὁ πατὴρ αὐτοῦ τὴν Συρίαν ἅπασαν περιέδυσεν ὡς οὗτος ταῦτα τῶν σαρκῶν ἐγύμνωσε. γελάσαντος δὲ πρὸς τὸν τοῦ Τρύφωνος λόγον τοῦ βασιλέως, καὶ ἐρομένου τὸν Ὑρκανὸν ὅτι τοσαῦτα αὐτῷ παράκειται ὀστᾶ. εἰκότως, εἶπεν, ὦ δέσποτα. τοὺς μὲν γὰρ κύνας τὰ ὀστέα σὺν τοῖς κρέασι κατεσθίειν ὥσπερ οὗτοι, πρὸς τοὺς κατακειμένους ἐπιβλέπων, ὅτι [b] μηδὲν ἔμπροσθεν αὐτῶν ἔκειτο· οἱ δ' ἄνθρωποι τὸ κρέας ἐσθίουσι, τὰ δὲ ὀστᾶ ῥιπτοῦσιν, ὅπερ ἄνθρωπος ὢν κἀγὼ νῦν πεποίηκα. ὁ δὲ βασιλεὺς θαυμάσας τὴν ἀπόκρισιν αὐτοῦ σοφὴν οὕτω γενομένην, πάντας ἐκέλευσεν ἀνακροτῆσαι, τῆς εὐτραπελίας [c] ἀποδεχομένους αὐτόν. τῇ δ' ἐπιούσῃ πρὸς ἕκαστον τῶν τοῦ βασιλέως φίλων πορευόμενος καὶ τῶν [d] παρὰ τὴν αὐλὴν δυνατῶν, τοὺς μὲν ἠσπάζετο, παρὰ δὲ τῶν οἰκετῶν [e] ἀπεπυνθάνετο, τί μέλλουσι διδόναι τῷ βασιλεῖ δῶρον ἐν τῇ τοῦ παιδὸς αὐτοῦ γενεθλίῳ. τῶν δὲ, τοὺς μὲν ἀνὰ δώδεκα τάλαντα [f] μέλλειν διδόναι φησάντων, τοὺς δ' ἐν ἀξίᾳ κατὰ τὸ μέγεθος τῆς οὐσίας ἕκαστον αὐτῶν, [g] ὑπεκρίνετο λυπεῖσθαι διὰ τὸ μὴ δύνασθαι τοιαύτην προσενεγκεῖν δωρεάν· πλέον γὰρ πέντε ταλάντων οὐκ ἔχειν. οἱ δὲ θεράποντες ταῦτ' [h] ἀκούοντες ἀπήγγελλον τοῖς δεσπόταις. χαιρόντων δ' αὐτῶν, ὡς καταγνωσθησομένου τοῦ Ἰωσήπου, καὶ προσκρούσοντος τῷ βασιλεῖ διὰ τὴν βραχύτητα τῆς δωρεᾶς, ἐνστάσης τῆς ἡμέρας, οἱ μὲν ἄλλοι προσέφερον τῷ βασιλεῖ [i] ταλάντων, οἱ λίαν μεγαλοδωρεῖσθαι νομίζοντες, οὐ πλεῖον εἴκοσιν· ὁ δὲ Ὑρκανὸς οὓς ὠνήσατο παῖδας ἑκατὸν καὶ παρθένους τοσαύτας, ἀνὰ τάλαντον ἑκάστῳ φέρειν δοὺς προσήγαγε, τοὺς μὲν τῷ βασιλεῖ, τὰς δὲ τῇ Κλεοπάτρᾳ. πάντων δὲ θαυμασάντων τὴν παρ' ἐλπίδα τῶν δώρων πολυτέλειαν, καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν· καὶ τοῖς φίλοις ἔτι καὶ τοῖς περὶ τὴν θεραπείαν τοῦ βασιλέως οὖσι, πολλῶν ἄξια ταλάντων δῶρα ἔδωκεν, ὡς διαφυγεῖν τὸν ἐξ αὐτῶν κίνδυνον. τούτοις γὰρ [l] ἐγεγράφεισαν αὐτοῦ οἱ ἀδελφοὶ διαχρήσασθαι τὸν Ὑρκανόν. Πτολεμαῖος δὲ, τὴν μεγαλοψυχίαν [m] ἀγασάμενος τοῦ μειρακίου, προσέταττεν αὐτῷ δωρεὰν ἣν βούλεται λαμβάνειν. ὁ δ' οὐδὲν πλέον ἠξίωσεν αὐτῷ γενέσθαι παρ' αὐτοῦ, ἢ γράψαι τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς περὶ αὐτοῦ. τιμήσας οὖν αὐτὸν φιλοτιμότατα, καὶ δωρεὰς δοὺς λαμπρὰς, [n] καὶ τῷ τε πατρὶ γράψας καὶ τοῖς ἀδελφοῖς, καὶ πᾶσι τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ καὶ ἐπιτρόποις, ἐξέπεμψεν. ἀκούσαντες δὲ οἱ ἀδελφοὶ τούτων τετυχηκότα τὸν Ὑρκανὸν παρὰ τοῦ βασιλέως, καὶ μετὰ μεγάλης [o] ἐπανερχόμενον τιμῆς, ἐξῆλθον ὑπαντησόμενοι, καὶ διαφθεροῦντες αὐτὸν, καὶ τοῦ πατρὸς εἰδότος. ὀργιζόμενος γὰρ αὐτῷ, ἕνεκεν τῶν εἰς τὰς δωρεὰς χρημάτων, οὐκ ἐφρόντιζε τῆς σωτηρίας αὐτοῦ. τὴν ὀργὴν μέν τοι τὴν πρὸς τὸν υἱὸν ὁ Ἰώσηπος ἀπεκρύπτετο, φοβούμενος τὸν βασιλέα. συμβαλόντων δ' αὐτῷ τῶν ἀδελφῶν εἰς μάχην, ἄλλους τε τῶν σὺν αὐτοῖς πολλοὺς ἀπέκτεινε, καὶ δύο τῶν ἀδελφῶν· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς τὸν πατέρα. παραγενόμενον δ' αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἐπεὶ μηδεὶς ἐδέχετο, δείσας ἀνεχώρησεν [p] εἰς τὴν πέραν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ, κἀκεῖ διέτελε φορολογῶν τοὺς Βαρβάρους.

his conjice, quod illius etiam pater totam Syriam ſpoliaverit, quemadmodum hic iſta nudavit carnibus. Rege vero ad hanc Tryphonis ſermonem in riſum effuſo, & Hyrcanum interrogante cur tam multa eum præjacent oſſa. Nihil mirum, inquit, Domine. canum enim eſt oſſa una cum carnibus devorare, ſicut iſti (accumbentes intuens) fecerunt, quod nihil oſſium ante eos reperiatur: homines autem comeſis carnibus oſſa ſolent abjicere, quod & ego, homo cum ſim, etiam nunc feci. Ibi Rex, reſponſi ejus acumen miratus, juſſit univerſos ei plaudere, ob facete dictum. Sequenti vero die, *Hyrcanus*, aditis omnibus Regis amicis & in domo regia potentibus, ipſos quidem ſalutavit, à famulis vero quæſivit, quæ munera Regi daturi eſſent die natali filii ejus. Cumque illi dixiſſent, quoſdam largituros eſſe talenta duodecim, alios autem in dignitate conſtitutos pro ſuarum quemque facultatum magnitudine, ſimulavit ſe dolere, quod ejuſmodi munera afferre non potuerit: ſibi enim ad largiendum non plus quam quinque talenta ſuppetere. Hæc ubi audiverant famuli, dominis ea nunciaverunt. Illis autem gaudentibus Joſephum *parſimoniæ* damnatum iri, animumque Regis offenſurum eſſe muneris exilitate, ubi dies venit, alii quidem, etiam qui munificentiores habiti, vicena ad ſummum afferebant talenta: Hyrcanus vero pueris centum quos emerat totidemque puellis ſingula talenta ferenda tradidit, & illos Regi, has Cleopatræ adduxit. Ac mirantibus cunctis, ipſiſque adeo Regibus, inſperatam largitionis magnificentiam & ſumptus; inſuper & amicis famuliſque Regis dona multorum talentorum dedit, ne quid ab illis periculi adiret. Eis enim ſcripſerunt ejus fratres, ut Hyrcanum perimerent. Ptolemæus autem, admiratus magnanimitatem adoleſcentis, juſſit ut quod vellet donum poſtularet. Ille vero nihil amplius ab eo petiit, quam ut ad patrem & ad fratres de ipſo ſcriberet. Rex itaque eum maximo honore proſequutus, ampliſque donis muneratus, ſcriptis ad patrem & ad fratres & ad omnes ſuos præſides procuratoreſque literis, eum dimiſit. Fratres autem, cum auditione accepiſſent quæ Hyrcanus à Rege conſequutus eſt, eumque redire cum ingenti honore, obviam egreſſi ſunt ut eum necarent, etiam patre ſciente. quippe ei iratus, ob inſumptas in dona pecunias, de ſalute ejus minus erat ſollicitus. Verumtamen iram in filium diſſimulabat Joſephus, metu Regis. Fratribus autem cum Hyrcano prœlio congreſſis, alios ex eorum hominibus multos, tum duos ſuorum fratrum interfecit: cæteri Hieroſolyma ad patrem evaſerunt. Ille vero in urbem profectus, cum nemo *omnium* eum admitteret, *non mediocriter* timuit, ſeque trans fluvium Jordanem recepit; & ibi, Barbaros cogens ſibi tributa ſolvere, commoratus eſt.

10. Per

Facetum Hyrcani reſponſum.

Ejus munificentia.

Duos ex fratribus, qui eum honorifice redeuntem aggreſſi ſunt, interficit, & trans Jordanem ſe recipit.

---

[a] Στοχάσαι *Busb. Hen.* & *Gall.* [b] Μηδὲν τῶν ἔμπροσθεν *Hen.* forſan pro μηδὲν τῶν ὀστῶν ἔμπ. [c] Ἀποδεχόμενος *Hen.* & *NC.* [d] Περὶ τὴν αὐλὴν *Hen.* & *NC.* [e] Ἐπυνθάνετο *Hen.* & *Busb.* [f] Illud μέλλειν acceptum debemus *MSS. Hen. Busb.* & *NC.* [g] Ὑπεκρίνατο *NC.* [h] Ἀκούσαντες *Hen.* & *NC.* & mox ἀπήγγελλον *NC.* [i] Τάλαντα & dein οὐ πλείω εἴκ. *Busb.* ταλάντων, & οὐ πλειόνων εἴκ. *Hen.* & *NC.* τῶν γοῦν ἄλλων ἁπάντων, τῶν μὲν ἀνὰ δέκα ταλάντων προσαξόντων τῷ βασιλεῖ, τῶν δὲ μείζω δωρουμένων οὐχ ὑπερβάντων τὰ εἴκοσιν. *Zonar.* [k] Ita *Busb.* & *Hen* ἐπιφυγεῖν *Baſ.* & *G.* [l] Sic *Hen.* & *Gall.* ἐγεγράφησαν in *Editis.* [m] Sic *Busb. Hen.* & *Epiphan.* qui vertit *admiratus.* ἀσπασάμενος in *Editis.* ἄγαν θαυμασάμενος *NC.* [n] Καὶ τότε πατρὶ *Hen.* [o] Ἐπανιόντα *Busb.* [p] Εἰς τὸ πέραν *Busb. Hen. C.* & *NC.* ut & infra in libris omnibus (p. 530. v. 31.) τοῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου.

Josephus moritur, regnante Seleuco Antiochi Magni filio.

10. Per id autem tempus regnabat in Asia Seleucus, cognomine Soter, Antiochi Magni filius. Tunc moritur & Hyrcani pater Josephus, vir bonus & magnanimus, qui Judæum populum ex paupertate & tenuitate *eripuit & in* splendidiorem vitæ statum perduxit, & Syriæ Phœnicesque & Samariæ vectigalia viginti annos tenuit. Moritur & ejus avunculus Onias, Simoni filio suo pontificatu relicto. Huic porro *vita* defuncto Onias ejus filius in *eundem* honorem successit, ad quem *populi* Lacedæmoniorum rex Arius legatos misit & literas, quarum exemplar hujusmodi est.

Onia & Simone mortuis, pontificatum obit Onias Simonis filius.

V. REX LACEDÆMONIORUM ARIUS ONIÆ SALUTEM.

Arii, Lacedæmoniorum regis, ad Oniam pontificem literæ.

"Incidimus in quoddam scriptum, in quo "invenimus ejusdem generis esse Judæos & "Lacedæmonios, & ex Abrami domo oriun"dos. Quamobrem æquum est, ut vos, qui "sitis fratres nostri, nobis significetis, si quid "est quod velitis. Etenim nos idem facie"mus, & quæ vestra sunt nostra existimabi"mus, & nostra vobiscum communia habebi"mus. Demoteles, qui literas affert, manda"ta *ad vos* gerit. Scriptura est quadrata, si"gillum est aquila draconem tenens.

Mortuo Josepho oritur seditio.

10. Et epistola quidem, à Lacedæmoniorum rege missa, hæc continebat. Josepho autem mortuo, ortum est in populo dissidium propter ejus natos. Cum enim grandiores bellum intulissent Hyrcano, qui natu minimus erat, scissa est multitudo. majorque pars à grandioribus stabat, necnon pontifex Simon propter cognationem: Hyrcanus vero Hierosolyma deinceps non redire statuit. at trans Jordanem capta sede, cum Arabibus continenter bellum gerebat, ita ut eorum multos partim interfecerit, partim captivos ceperit. Ædificavit etiam validum castellum, quod è candido marmore totum exstruxit usque ad tectum, insculptis ei animalibus enormi magnitudine. cui etiam euripum circumdedit magnum & profundum. Ex oppositi autem montis petra, saxa ejus prominentia *& prærupta* perforando, speluncas multorum stadiorum in longitudinem construxit. Deinde in illa œcos quosdam in convivia, alios vero ad somnum capiendum & ad vitæ consuetudinem fecit. Salientium etiam aquarum copiam induxit, quæ in atrio plurimum conferebant ad oblectationem & ornatum. In speluncis vero ostia non majori amplitudine aperuit, quam ut unus solus posset ingredi. idque de industria incolumitatis ergo, ne à fratribus obsessus in

Hyrcanus infestat Arabas, & castellum validum ædificat.

ι. Ἐβασίλευσε δὲ καὶ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν τῆς Ἀσίας Σέλευκος ὁ [a] Σωτὴρ ἐπικαλούμενος, υἱὸς ὢν Ἀντιόχου τοῦ Μεγάλου. τελευτᾷ δὲ καὶ ὁ τοῦ Ὑρκανοῦ πατὴρ Ἰώσηπος, ἀνὴρ ἀγαθὸς γενόμενος καὶ μεγαλόφρων, καὶ τὸν τῶν Ἰουδαίων λαὸν ἐκ πτωχείας καὶ πραγμάτων ἀσθενῶν εἰς λαμπροτέρας ἀφορμὰς τοῦ βίου καταστήσας, [b] εἴκοσι ἔτη καὶ δύο τὰ τῆς Συρίας τέλη καὶ Φοινίκης καὶ Σαμαρείας κατασχών. ἀπέθανε δὲ καὶ ὁ θεῖος αὐτοῦ Ὀνίας, τὴν ἀρχιερωσύνην Σίμωνι τῷ παιδὶ [c] καταλιπών. τελευτήσαντος δὲ καὶ τούτου, ὁ υἱὸς αὐτοῦ διάδοχος τῆς τιμῆς αὐτοῦ Ὀνίας γίνεται, [d] πρὸς ὃν ὁ Λακεδαιμονίων βασιλεὺς [e] Ἄρειος πρεσβείαν τε ἔπεμψε καὶ ἐπιστολάς, ὧν τὸ ἀντίγραφόν ἐστι [f] τοιοῦτον.

ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΛΑΚΕΔΑΙΜΟΝΙΩΝ ΑΡΕΙΟΣ, ΟΝΙΑ, ΧΑΙΡΕΙΝ. ε.

"Ἐντυχόντες γραφῇ τινι, εὕρομεν ὡς ἐξ ἑνὸς εἶεν [g] γένους Ἰουδαῖοι καὶ Λακεδαιμόνιοι, [h] καὶ ἐκ τῆς πρὸς [i] Ἀβράμου οἰκειότητος. δίκαιον οὖν ἐστιν ἀδελφοὺς ὑμᾶς ὄντας διαπέμπεσθαι πρὸς ἡμᾶς, περὶ ὧν ἂν βούλησθε. ποιήσομεν δὲ καὶ ἡμεῖς τὸ αὐτό, καὶ τά τε ὑμέτερα ἴδια νομιοῦμεν, καὶ τὰ [k] αὐτῶν κοινὰ πρὸς ὑμᾶς ἕξομεν. Δημοτέλης, ὁ φέρων τὰ γράμματα, διαπέμπει [l] τὰς ἐπιστολάς. τὰ γεγραμμένα ἐστὶ [m] τετράγωνα, ἡ σφραγίς ἐστιν ἀετὸς δράκοντος ἐπειλημμένος.

ι. Ἡ μὲν οὖν ἐπιστολή, ἡ πεμφθεῖσα [n] παρὰ τοῦ Λακεδαιμονίων βασιλέως, τοῦτον περιεῖχε τὸν τρόπον. ἀποθανόντος δὲ Ἰωσήπου, τὸν λαὸν συνέβη στασιάσαι διὰ τοὺς παῖδας αὐτοῦ. τῶν γὰρ πρεσβυτέρων πόλεμον ἐξενεγκαμένων πρὸς Ὑρκανόν, ὃς ἦν νεώτατος τῶν Ἰωσήπου τέκνων, διέστη τὸ πλῆθος. καὶ οἱ μὲν πλείους τοῖς πρεσβυτέροις συνεμάχουν, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς Σίμων διὰ τὴν συγγένειαν· ὁ δὲ Ὑρκανὸς ἐπανελθεῖν μὲν [o] οὐκ ἔτι διέγνω εἰς Ἱεροσόλυμα. [p] προσκαθίσας δὲ τοῖς πέραν τοῦ Ἰορδάνου, συνεχῶς ἐπολέμει τοὺς Ἄραβας, ὡς πολλοὺς αὐτῶν καὶ ἀποκτεῖναι καὶ λαβεῖν αἰχμαλώτους. ᾠκοδόμησε δὲ βάριν ἰσχυράν, ἐκ λίθου λευκοῦ κατασκευάσας ἅπασαν [q] μέχρι καὶ τῆς στέγης, ἐγγλύψας ζῶα παμμεγέθιστα. περιήγαγε δὲ αὐτῇ εὔριπον μέγαν καὶ βαθύν. ἐκ δὲ τῆς [r] κατ' ἀντικρὺ τοῦ ὄρους πέτρας διατεμὼν αὐτῆς τὸ προέχον, σπήλαια πολλῶν σταδίων τὸ μῆκος κατεσκεύασεν. ἔπειτα οἴκους ἐν αὐτῇ, τοὺς μὲν εἰς συμπόσια, τοὺς δὲ εἰς ὕπνον καὶ δίαιταν ἐποίησεν. [s] ὑδάτων δὲ διαθεόντων πλῆθος, ἃ καὶ τέρψις ἦν καὶ κόσμος τῆς αὐλῆς, εἰσήγαγε. τὰ μέντοι στόμια τῶν σπηλαίων, ὥστε ἕνα δι' αὐτῶν [t] εἰσιέναι καὶ μὴ πλείους, βραχύτερα ἤνοιξε. καὶ ταῦτ' ἐπίτηδες, ἀσφαλείας ἕνεκα τοῦ μὴ πολιορκηθεὶς ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν

[a] κινδυνεῦσαι

---

[a] In Cod. *NC.* Φιλοπάτωρ. quod rectum esse ostendit *Usserius* ad A. M. 3817. Videsis *Cappellum* in *Hist. S. & Exot.* ad A. M. 3754. & 3776. & *Simsonum* in *Chronol. Cathol.* ad A. M. 3781. & *Foi-Vaillant* de *Seleucidarum Imperio*, p. 159. [b] Τριάκοντα καὶ ἓξ ἔτη *NC.* perperam ut constat ex p.526.v.18. cæterisque omnibus dissentientibus. [c] Καταλιπὼν, ὡς προεῖπον solus *NC.* [d] Hic erroris *Josephum* arguit *Scalig.* (in *Canon. Isagog.* p. 332. & in *Notis* ad *Eusebium*, p.128.) quem sequuti sunt *Cappellus* & *Simsonus*. hic ad A. M. 3696. ille ad A. M. 3700. videsis *Usserium* ad A. M. 3821. [e] Passim Ἀρεος in aliquot *MSS.* [f] Τοῦτο *Hen.* [g] Ita cum *MSS.* γένος male in *Editis*. De ista, quæ Lacedæmoniis cum Judæis intercessit, affinitate, vide *Scaligerum* ad *Canon. Isagog.* p. 332. *Bochartum* in *Chanaan.* l. 1. c. 22. *Huetium* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. præcipue vero *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 12. v. 7. [h] Illud καὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [i] Ita cum *Cod. Hen.* Ἀβραάμου *C.* Ἀβραὰμ in *cæteris*. [k] Ἡμῶν ex conjectura *Schotani*. [l] Hoc est, τὰς ἐπιστολάς. Non enim dubium est *Josephum* παραφράσαι illa *prioris Maccabaici*, ἀπεστείλαμεν οὖν ὅπως ἀπαγγείλωσιν ὑμῖν κατὰ ταῦτα. *Scalig.* [m] Τετραγώνῳ juxta *Epiphanium*, ut subintelligatur vox χάρτῃ. Verum verba ista, τὰ γεγραμμένα &c. non conjungenda videntur cum superioribus: ut quæ *Josephi* potius quam *Arei* fuerint. *Petitus*, in *Observat.* ἀνεκδότοις, tom. 4 p. 81. [n] Ὑπὸ τοῦ in aliquot *MSS.* & mox περιεῖχεν *NC.* [o] Οὐκ ἔτι ἔγνω in plerisque *MSS.* [p] Ita *Bub. Hen.* & *NC.* προσκαθίσας in *Editis Aliisque*. [q] Μέχρι καὶ τῆς γῆς *Hen. NC.* & *Epiphan.* qui vertit *& totam usque ad terram sculpsit eam diversis animalibus*; quasi lectum & distinctum fuisset, ἐκ λίθου λευκοῦ κατασκευάσας, ἅπασαν μέχρι καὶ τῆς γῆς ἐγγλύψας ζῴοις παμμεγεθεστάτοις. [r] Καταντικρὺς *Hen.* forsan pro κατ' ἀντικρὺς, quod habet *NC.* [s] Ita cum *MSS.* ὑδάτων δὲ ῥεόντων in *Editis*. [t] Εἰσδῦναι *Hen.* & *NC.* εἰσδύεσθαι *Bub.*

[a] Καὶ

[a] κινδυνεύσαι ληφθεὶς, κατεσκεύασε. [b] προσῳκοδόμησε δὲ καὶ αὐλὰς τῷ μεγέθει διαφερούσας, ἃς καὶ παραδείσοις ἐκόσμησε παμμήκεσι. καὶ τοιοῦτον ἀπεργασάμενος τὸν τόπον, [c] Τύρον ὠνόμασεν. οὗτος ὁ τόπος ἐστὶ μεταξὺ τῆς τε Ἀραβίας καὶ τῆς Ἰουδαίας πέραν τοῦ Ἰορδάνου, οὐ πόρρω τῆς [d] Ἐσσεβωνίτιδος. ἦρξε δ' ἐκείνων τῶν μερῶν ἐπὶ ἔτη ἑπτὰ, [e] πάντα τὸν χρόνον ὃν Σέλευκος τῆς Συρίας ἐβασίλευσεν. ἀποθανόντος γὰρ τούτου, μετ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς Ἀντίοχος, ὁ κληθεὶς Ἐπιφανὴς, τὴν βασιλείαν κατέσχε. τελευτᾷ δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ τῆς Αἰγύπτου βασιλεὺς, καὶ αὐτὸς καλούμενος Ἐπιφανὴς, καταλιπὼν δύο παῖδας, ἔτι βραχεῖς τὴν ἡλικίαν· ὧν ὁ μὲν πρεσβύτερος Φιλομήτωρ ἐκαλεῖτο, [f] Φύσκων δὲ ὁ νεώτερος. Ὑρκανὸς δὲ ὁρῶν μεγάλην δύναμιν ἔχοντα τὸν Ἀντίοχον, καὶ δείσας μὴ καὶ συλληφθεὶς ὑπ' αὐτοῦ κολασθῇ διὰ τὰ πρὸς τοὺς Ἄραβας αὐτῷ πεπραγμένα, τελευτᾷ τὸν βίον αὐτόχειρ αὑτοῦ γενόμενος. τὴν δ' οὐσίαν αὐτοῦ πᾶσαν Ἀντίοχος [g] λαμβάνει.

illorum manus incidendi diſcrimen adiret. Ædificavit etiam atria amplæ magnitudinis, eaque hortis ſpatioſis ornavit. Et cum hujuſmodi locum abſolviſſet, Tyrum eum nominavit. Locus iſte eſt inter Arabiam & Judæam trans Jordanem *fluvium*, non procul ab Eſſebonitide. Illos autem tractus rexit per ſeptennium, toto tempore quo Seleucus regnavit in Syria. Illo enim vita defuncto, Antiochus *ejus* frater, cognomine Epiphanes, regnum obtinuit. Moritur & Ptolemæus Ægypti rex, & ipſe vocatus Epiphanes, relictis duobus filiis adhuc juvenibus: quorum natu majori Philometor, minori Phyſcon cognomen erat. Hyrcanus autem videns Antiochi magnam potentiam, ac veritus ne comprehenſus ab eo propter illatas Arabibus injurias ſupplicio afficeretur, vitam finivit mortem ſibi conſciſcendo. In ejus autem facultates omnes Antiochus invaſit.

Tyrus nominatur Hyrcani caſtellum.

Seleuco mortuo, Antiochus Epiphanes fit Syriæ rex: & Ptolemæus Epiphanes moriens relinquit filios Philometora & Phyſcona.

Hyrcanus mortem ſibi conſcivit.

ς'.

Κ Ε Φ. ε'.

Ὡς στασιαζόντων πρὸς ἀλλήλους τῶν Ἰουδαίων περὶ τῆς ἀρχιερωσύνης, ἐστράτευσεν Ἀντίοχος ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ πόλιν παραλαβὼν τὸν ναὸν ἐσύλησε καὶ Ἰουδαίους ἐκάκωσε. καὶ ὡς Ἰουδαίων πολλοὶ τοὺς πατρίους νόμους κατέλιπον, καὶ οἱ Σαμαρεῖται ἔθεσιν Ἑλληνικοῖς χρώμενοι τὸ ἐν τῷ Γαριζεὶν ἱερὸν Ἑλληνίου Διὸς προσηγόρευσαν.

Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν [h] ἀποθανόντος καὶ Ὀνίου τοῦ ἀρχιερέως, τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ Ἰησοῦ τὴν ἀρχιερωσύνην [i] δίδωσι. ὁ γὰρ παῖς, ὃν Ὀνίας καταλελοίπει, νήπιος ἦν ἔτι. δηλώσομεν δὲ τὰ περὶ τοῦ [k] παιδίου τούτου κατὰ χώραν ἕκαστα. Ἰησοῦς δὲ, οὗτος γὰρ ἦν ὁ ἀδελφὸς [l] τοῦ Ὀνίου, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀφῃρέθη, προσοργισθέντος αὐτῷ τοῦ βασιλέως, καὶ δόντος αὐτὴν τῷ νεωτάτῳ αὐτοῦ ἀδελφῷ Ὀνίᾳ τοὔνομα. Σίμωνι γὰρ οὗτοι τρεῖς ἐγένοντο παῖδες, καὶ εἰς τοὺς τρεῖς ἧκεν ἡ ἀρχιερωσύνη, [n] καθὼς δεδηλώκαμεν. ὁ μὲν οὖν Ἰησοῦς [o] Ἰάσωνα ἑαυτὸν μετωνόμασεν. ὁ δὲ Ὀνίας ἐκλήθη Μενέλαος. στασιάσαντος οὖν τοῦ προτέρου ἀρχιερέως Ἰησοῦ πρὸς τὸν μετὰ ταῦτα καταστάθεντα Μενέλαον, καὶ τοῦ πλήθους διανεμηθέντος εἰς ἑκατέρους, ἐκ τῆς Μενελάου μοίρας οἱ Τωβίου παῖδες ἐγένοντο· τὸ δὲ [p] πλεῖστον τοῦ λαοῦ τῷ Ἰάσωνι συνελάμβανεν, ὑφ' οὗ καὶ πονούμενοι, ὅ,τε Μενέλαος καὶ οἱ Τωβίου παῖδες, πρὸς Ἀντίοχον ἀνεχώρησαν, δηλοῦντες αὐτῷ ὅτι βούλονται, τοὺς πατρίους νόμους καταλιπόντες καὶ τὴν κατ' αὐτοὺς πολιτείαν, ἕπεσθαι τοῖς βασιλικοῖς, καὶ τὴν Ἑλληνικὴν πολιτείαν ἔχειν. παρεκάλεσαν οὖν αὐτὸν ἐπιτρέψαι αὐτοῖς οἰκοδομῆσαι [q] γυμνάσιον ἐν Ἱεροσολύμοις.

CAP. V.

VI.

Quomodo Antiochus, Judæis de ſacerdotio inter ſe diſcordantibus, exercitum duxit in Hieroſolyma, captaque urbe templum ſpoliavit, & Judæis mala intulit. utque Judæorum multi patria inſtituta deſeruerunt, & Samaritæ Græcorum mores amplexantes templum in monte Garizin Jovis Hellenii appellarunt.

PER idem tempus mortuo etiam Onia pontifice, *Rex* ejus fratri Jeſu ſummum ſacerdotium dedit. nam quem filium reliquerat Onias, is infans adhuc erat. Singula autem, quæ ad hunc puerum ſpectant, ſuo loco declarabimus. Jeſum vero (nam ille frater erat Oniæ) ſummo ſacerdotio privavit Rex, iratus ei, idque *honoris* dedit ejus fratri natu minimo Oniæ nomine. Habuit enim Simon hos tres filios, qui omnes *deinceps* fuere pontifices, quemadmodum declaravimus. Et Jeſus quidem Jaſoni ſibi nomen impoſuit: Onias vero Menelaus appellatus eſt. Igitur orta ſeditione inter priorem pontificem Jeſum & Menelaum, qui poſtea pontifex factus eſt, ſciſſaque in partes multitudine, à Menelao ſteterunt Tobiæ filii: maxima vero populi pars Jaſonem ſequuta eſt, cujus vim non ſuſtinentes Menelaus & Tobiæ filii, ad Antiochum ſe receperunt; ei dicentes, * velle ſe, relictis patriis legibus & inſtitutis, ſequi regia & Græcanicos mores tenere. Itaque eum orarunt, ut ſibi permitteret ædificare gymnaſium Hieroſolymis. Cumque hoc

Onia defuncto, Jeſus (Jaſon dictus) fit pontifex.

Jeſus ab Antiocho pulſus Pontificatu: eique ſuffectus Onias Menelaus appellatus.

Orta ſeditione inter Jeſum & Menelaum, Menelaus ſe recepit ad Antiochum, moreſque Græcorum aſſumpſit. 1 Maccab. c. 1.

---

[a] Καὶ κινδυνεύσῃ *Hen.* πολιορκεῖσθαι ὑ. τ. ἀδ. & κινδυνεύσῃ *NC.* [b] Προσῳκοδομήσας δὲ *NC.* [c] Ea ratione qua plurima in terrâ Iſraëliticâ oppida nomine *Ramæ* inſignita ſunt, quia nempe loco edito ſita erant; eadem etiam plurima nuncupata ſunt nomine *Tyri*, quia ſcilicet ædificata fuerunt in loco petroſo. [d] Juxta *Epiphanii* libros Σεβωνίτιδος. Verum cum Ἐσσεβὼν urbs alibi memoretur à *Joſepho*, non dubito quin Ἐσσεβωνίτιδος vera ſit lectio. Vide *Euſebium* de *Locis Hebr.* voce Ἐσσεβὼν, & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 402. [e] Σέλευκος δὲ ὁ Φιλοπάτωρ ἐβασίλευσε τῆς Συρίας καὶ Ἀσίας ἔτη δώδεκα. ἀποθανόντος δὲ τούτου &c. *NC.* [f] Φύσκων δὲ ὁ νεώτερος. κατέσχε δὲ τὴν βασιλείαν τῆς Αἰγύπτου Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ. τούτου ἕκτον ἔτος τῆς βασιλείας, ὅτε Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἐβασίλευσε τῆς Ἀσίας, Ὑρκανὸς &c. *NC.* [g] Ἔλαβεν *NC.* [h] *Joſephus* longe aliter in libro *de Rationis imperio*, & ad mentem *Maccabaici Scriptoris*, 2 *Maccab.* IV. 7, 10. Hac de re ita *Theodoretus* ad *Danielem*, p. 683. ἐνταῦθα σημαίνει τὴν γενομένην ἐπανάστασιν Ὀνίᾳ τῷ ἀρχιερεῖ ὑπὸ Ἰησοῦ τοῦ καὶ Ἰάσωνος, καὶ Ὀνίου τοῦ & (ita enim lego. nam male interpres reddit *& Onia filio Menelai.*) Μενελάου. τούτων γὰρ πρότερος μὲν ὁ Ἰάσων, πρὸς τὸν Ἀντίοχον δραμὼν, τὸν οἰκεῖον ἀδελφὸν τῆς ἀρχιερωσύνης ἐξέβαλεν· ὁ δὲ Μενέλαος δῶρα καὶ χρυσίον ἀπαγγείλας κομίσαι τῷ Ἀντιόχῳ, εἰς ἑαυτὸν πάλιν τὴν ἀρχιερωσύνην μεταθεὶς, ἐξήλασε τὸν Ἰάσωνα. Videſis *Seldenum*, l. 1. c. 6. *de Succeſſ. ad Pontif. Ebr.* & *Uſſerium* ad A. M. 3829. & *Simſonum* ad A. M. 3832. & *Petavium*, l. 10. c. 50. *de Doctrina Temporum.* [i] Ἀντίοχος δίδωσιν *Buſb.* & *NC.* [k] Παιδὸς *Hen.* & *NC.* [l] Ὁ τοῦ Ὀνίου *Hen.* & *NC.* [m] Βασιλέως Ἀντιόχου *NC.* [n] Illa καθὼς δεδηλώκαμεν abſunt *NC. Buſb.* & *Hen.* [o] *Al.* Ἰάσονα. [p] Πλεῖον *Buſb.* & *NC.* [q] Locum in quo homines nudi luctabantur. Vide 2 *Maccab.* IV. 12. * Se velle, relictis patriis inſtitutis ac legibus, imperata regia ſequi, & Græcanicam reip. formam complecti. *Selden. de Synedriis*, l. 2. c. 15. §. 3.

hoc eis concessisset, genitalium etiam circumcisionem obtexere, ut vel nudato corpore Græci viderentur. Atque aliis omnibus, quæ eis patria erant, omissis, cæterarum gentium facta imitati sunt.

Antiochus expeditionem facit in Ægyptum.

2. Antiochus vero, regni negotiis ei ad ipsius arbitrium succedentibus, statuit in Ægyptum expeditionem facere, ejus occupandæ cupidus; simulque Ptolemæi filios contemnens, qui debiles adhuc essent, necdum res tantas administrare possent. Igitur ad Pelusium cum magnis copiis profectus, & circumvento fraudibus Ptolemæo Philometore, Ægyptum occupat: cumque loca Memphi vicina adiisset, eamque cepisset, Alexandriam contendit, ut eam obsidione caperet, & regnantem ibi Ptolemæum in suam potestatem redigeret. Verum repulsus est non solum ab Alexandria, sed etiam ab universa Ægypto, denunciantibus ei Romanis, ut ab illa regione abstineret, sicuti jam prius & alibi declaravimus. Particulatim autem narrabo quæ ad hunc Regem spectant, qui Judæam occupavit & templum. nam cum in priore opere summatim *tantum* ea attigerim, necessarium duxi eorum narrationem nunc paulo accuratius persequi & altius repetere.

Eam depopulatus, Romanorum metu regreditur.

VII.

Contra Hierosolymitanos exercitum movet.

3. Antiochus rex, metu Romanorum ab Ægypto reversus, contra Hierosolymitarum urbem movit exercitum: eamque ingressus centesimo quadragesimo tertio anno, ex quo regnare cœperunt Seleucidæ, absque pugna urbem capit, portas illi aperientibus suæ factionis hominibus. Ubi autem is in sua potestate habuit Hierosolyma, multos diversarum partium interfecit; magnaque pecuniæ vi direpta, Antiochiam rediit.

Urbem dolo occupat, & templum depeculatur. 1 Maccab. c. 1.

4. Accidit autem, post duorum annorum spatium, anno *Seleucidarum* centesimo quadragesimo quinto, vigesimo quinto die mensis, qui à nostris Chasleu nominatur, à Macedonibus vero Apellæus, Olympiade centesima quinquagesima tertia, ut Rex magno cum exercitu Hierosolyma ascenderet, paceque simulata, astu urbem circumveniret. Tunc sane ne ipsis quidem pepercit à quibus receptus fuerat, propter templi divitias: sed avaritia ductus (multum enim pecuniæ in fano videretur, aliumque donariorum ornatum pretiosissimum) ut illud expilaret, etiam fœdus, quod

συγχωρήσαντος δὲ, καὶ [a] τὴν τῶν αἰδοίων περιτομὴν ἐπεκάλυψαν, ὡς ἂν εἶεν καὶ τὰ περὶ τὴν ἀπόδυσιν Ἕλληνες. τά τε ἄλλα πάνθ᾽ ὅσα ἦν αὐτοῖς πάτρια παρέντες, ἐμιμοῦντο τὰ τῶν ἄλλων ἐθνῶν ἔργα.

β΄. Ἀντίοχος δὲ, τῆς βασιλείας αὐτῷ χωρούσης κατὰ τρόπον, ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον [b] διέγνω στρατεύεσθαι, πόθον αὐτῆς λαβὼν, καὶ διὰ τὸ τῶν [c] Πτολεμαίου παίδων καταφρονεῖν, ἀσθενῶν ἔτι τυγχανόντων, καὶ μηδέπω πράγματα τηλικαῦτα διέπειν δυναμένων. γενόμενος οὖν μετὰ πολλῆς δυνάμεως κατὰ τὸ Πηλούσιον, καὶ δόλῳ τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον [d] περιελθὼν, καταλαμβάνει τὴν Αἴγυπτον· καὶ γενόμενος ἐν τοῖς περὶ Μέμφιν τόποις καὶ κατασχὼν ταύτην ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἀλεξάνδρειαν, [e] ὡς πολιορκίᾳ παραστησόμενος αὐτὴν καὶ τὸν ἐκεῖ βασιλεύοντα χειρωσόμενος Πτολεμαῖον. ἀπεκρούσθη δ᾽ οὐ τῆς Ἀλεξανδρείας μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς ὅλης Αἰγύπτου, Ῥωμαίων αὐτῷ [f] παραγγειλάντων ἀπέχεσθαι τῆς χώρας, [g] καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ [h] περὶ τοῦτον βασιλέα, [i] ὃς τὴν Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο καὶ τὸν ναόν. ἐν γὰρ [k] τῇ πρώτῃ μου πραγματείᾳ κεφαλαιωδῶς αὐτῶν ἐπιμνησθεὶς, ἀναγκαῖον ἡγησάμην νῦν εἰς τὴν ἐπ᾽ ἀκριβὲς αὐτῶν ἐπανελθεῖν ὑφήγησιν.

γ΄. [l] Ὑποστρέψας ἀπὸ τῆς Αἰγύπτου διὰ τὸ περὶ Ῥωμαίων δέος ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐπὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν ἐξεστράτευσε· καὶ γενόμενος ἐν αὐτῇ ἔτει ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ τρίτῳ μετὰ τοὺς ἀπὸ Σελεύκου βασιλεῖς, [m] ἀμαχητὶ λαμβάνει τὴν πόλιν, ἀνοιξάντων αὐτῷ τὰς πύλας, ὅσοι τῆς ἐκείνου προαιρέσεως ἦσαν. ἐγκρατὴς δ᾽ [n] οὕτως τῶν Ἱεροσολύμων γενόμενος, πολλοὺς ἀπέκτεινεν [o] τῶν ἐναντία φρονούντων· καὶ χρήματα πολλὰ συλήσας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν. ζ΄.

δ΄. Συνέβη δὲ μετὰ ἔτη δύο, τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ πέμπτῳ ἔτει, μηνὸς [p] πέμπτῃ καὶ εἰκάδι, ὃς καλεῖται κατὰ μὲν ἡμᾶς [q] Χασλεῦ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Ἀπελλαῖος, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ, μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἀναβῆναι τὸν βασιλέα εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ προσποιησάμενον εἰρήνην ἀπάτῃ περιγενέσθαι τῆς πόλεως. ἐφείσατο δὴ τότε οὐδὲ τῶν εἰσδεξαμένων αὐτὸν διὰ τὸν ἐν τῷ ναῷ πλοῦτον, ἀλλ᾽ ὑπὸ πλεονεξίας· χρυσὸν γὰρ ἑώρα πολὺν ἐν τῷ ἱερῷ, καὶ τὸν ἄλλον τῶν ἀναθημάτων κόσμον πολυτελέστατον· ἵνα συλήσῃ τοῦτον, ὑπέμεινε τὰς πρὸς ἐκεί-

νους

---

[a] Attrahebatur enim pellis ad tegendam glandem, ea ratione quam describit *Celsus*, VII. 25. quod sane prohibet *Apostolus* 2 *Corinth.* 7, 18. ad quem locum vide *G. Estium*, & *Th. Bezam*. [b] Ἔγνω στρατεύσασθαι *Busb.* διέγνω στρατεύσασθαι *Hen.* & *NC.* [c] Πτολεμαίου Ἐπιφανοῦς *NC.* [d] Ἐκπεριελθὼν *Hen.* & *NC.* [e] Ὡς πολιορκίᾳ παραστησόμενος Πτολεμαῖον *NC.* cæteris omissis. atque ita fere legisse videtur *Epiphan.* qui vertit, *contra Alexandriam, ut obsidendo Ptolemæum caperet, ambulavit.* [f] Vide *Justini* Hist. l. 34. [g] Illa καθὼς ἤδη που καὶ πρότερον ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν non agnoscit *NC.* & cum nullibi, quod sciam, hujusce rei meminerit *Josephus*, quis non ea insititia esse suspicaretur? [h] Περὶ τοῦτον τὸν βασ. *Busb.* & *Hen.* [i] Ὡς legisse videtur *Epiphan.* [k] Sc. *De Bellis patriis.* Liber *NC.* (qui Πτολεμαϊκὸν dicitur) in hæc verba desinit, διηγήσομαι δὲ κατὰ μέρος τὰ περὶ Ἀντίοχον τὸν Ἐπιφανῆ, ὃς τὴν Ἰουδαίαν ἐχειρώσατο, καὶ τὸν ναὸν ἐμίανεν, ἐν τῇ τῶν Μακκαβαίων βίβλῳ. *Nicephorus* etiam in *Eclogis* ista habet, αὐτίκα Ἰώσηπος ὅτι καὶ τὰ Μακκαβαϊκὰ αὐτὸς συγγράφει. λέγει γὰρ τὰ πράγματα Ἀντιόχου γενόμενα, καὶ φησὶν ὅτι νῦν ἐν πλάτει ταῦτα ἐρῶ. ἐπείπερ ἐν τῇ προτέρᾳ πραγματείᾳ κεφαλαιωδῶς αὐτῶν ἐμνήσθην. ἀλλαχοῦ δὲ οὐδαμοῦ ἀναγράφει τὰ κατὰ τὸν Ἀντίοχον, εἰ μὴ ἐν τοῖς Ἑβραϊκοῖς. Prius volumen Maccabæorum (inquit *Scaliger* de *Emendat. temp.* l. 5.) Ebraice scriptum fuit ab Auctore. Eximium opus, ex quo omnem Maccabæorum historiam hausit *Josephus.* [l] Male hoc anno Antiochum jussu Romanorum ab Ægypto recessisse existimat: nam legati Romanorum Antiochum compellarunt secunda non prima ejus in Ægyptum expeditione. *Jac. Cappellus*, ad *A. M.* 3830. & ex eo *Simsonus* ad A. M. 3835. Aliter legisse visus est *Epiphanius*, qui locum istum ad hunc modum vertit, *Reversus ergo propter Romanorum timorem ab Ægypto rex Antiochus, ad Hierosolymorum civitatem duxit exercitum, quo perveniens anno centesimo quadragesimo tertio post regnum primi Seleuci, centesima quinquagesima tertia Olympiade, vicesimo & quinto die mensis Kisleu, quem Macedones Apellæon appellant, cepit eam sine conflictione cujuspiam, aperientibus ei portas his qui voluntati ejus consentiebant. Ingressusque civitatem Hierosolymitarum, multos interemit sibi contraria sapientes: nec non etiam eos, qui portas aperientes civitatem ei tradiderunt, propter templi divitias interfecit: multasque ab eo auferens pecunias, ad Antiochiam reversus est. Postquam autem exspoliavit templum, ita ut vasa Dei auferret* &c. At nostram lectionem sequutus est *Zonaras.* [m] In 2 Maccab. v. 11. urbem δοριάλωτον *armis cepisse* dicitur. Ipseque *Josephus* in *Belli Judaici* l. 1. non solum τὴν πόλιν αἱρεῖν κατὰ κράτος, *vi urbem expugnavisse* eum refert; sed etiam κατὰ μῆνιν ὧν περὶ τὴν πολιορκίαν ἔπαθεν, *eorum quæ in obsidione pertulerat memoria efferatum fuisse* adjicit. *Usserius* ad *A. M.* 3834. quem videsis. [n] Οὕτως *Busb.* & *Hen.* [o] Τἀναντία φρονοῦντας in iisdem. [p] Πεντεκαιδεκάτῃ 1 *Maccab.* 1. 55. [q] Ita legendum censui. Χασλιὸς in *Editis.* Χασλεῦ *Hen.*

a Hic

τὰς αὐτῷ σπονδὰς παραβῆναι. περιδύσας οὖν τὸν ναὸν, ὡς καὶ τὰ σκεύη τοῦ Θεοῦ βαστάσαι, λυχνίας χρυσέας, καὶ βωμὸν χρύσεον, καὶ τράπεζαν, καὶ τὰ [a] θυσιαστήρια, καὶ μηδὲ τῶν καταπετασμάτων ἀποσχόμενος, ἅπερ ἦν ἐκ βύσσου καὶ κόκκου πεποιημένα, κενώσας καὶ τοὺς θησαυροὺς τοὺς ἀποκρύφους, καὶ μηδὲν ὅλως ὑπολιπὼν, εἰς μέγα τοὺς Ἰουδαίους ἐπὶ τούτοις πένθος ἐνέβαλε. καὶ γὰρ τὰς καθημερινὰς θυσίας, ἃς προσέφερον τῷ Θεῷ κατὰ τὸν νόμον, ἐκώλυσεν αὐτοὺς προσφέρειν· [b] καὶ διαρπάσας πᾶσαν τὴν πόλιν, τοὺς μὲν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ αἰχμαλώτους γυναιξὶν ἅμα καὶ τέκνοις ἔλαβεν, ὡς τὸ τῶν ζωγρηθέντων περὶ μυρίους γενέσθαι τὸ πλῆθος. ἐνέπρησε δ' αὐτῆς τὰ κάλλιστα, καὶ καταβαλὼν τὰ τείχη, τὴν ἐν τῇ κάτω πόλει ᾠκοδόμησεν ἄκραν. ἦν γὰρ ὑψηλὴ καὶ ὑπερκειμένη τὸ ἱερόν· καὶ διὰ τοῦτ' αὐτὴν ὀχυρώσας τείχεσιν ὑψηλοῖς καὶ πύργοις, φρουρὰν Μακεδονικὴν ἐγκατέστησεν. ἔμενον δ' οὐδὲν ἧττον ἐν τῇ ἄκρᾳ καὶ τοῦ πλήθους οἱ ἀσεβεῖς καὶ πονηροὶ τὸν τρόπον, ὑφ' ὧν πολλὰ [c] καὶ δεινὰ τοὺς πολίτας συνέβη παθεῖν. ἐποικοδομήσας δὲ καὶ τῷ θυσιαστηρίῳ βωμὸν ὁ βασιλεὺς, σύας ἐπ' αὐτοῦ κατέσφαξε, θυσίαν οὐ νόμιμον οὐδὲ πάτριον τῇ Ἰουδαίων θρησκείᾳ ταύτην ἐπιτελῶν. ἠνάγκασε δ' αὐτοὺς ἀφεμένους [d] τῆς περὶ τὸν αὐτῶν Θεὸν θρησκείας, τοὺς ὑπ' αὐτοῦ νομιζομένους σέβεσθαι. [e] οἰκοδομήσαντας δὲ ἐν ἑκάστῃ πόλει καὶ κώμῃ τεμένη αὐτῶν καὶ βωμοὺς καθιδρύσαντας, θύειν ἐπ' αὐτοῖς σύας καθ' ἡμέραν. ἐκέλευσε δὲ καὶ μὴ περιτέμνειν αὐτοὺς τὰ τέκνα, κόλασιν ἀπειλήσας, εἴ τις παρὰ ταῦτα ποιῶν εὑρεθείη. κατέστησε δὲ καὶ ἐπισκόπους, οἱ προσαναγκάσουσιν αὐτοὺς τὰ ἐντεταλμένα ποιεῖν. καὶ πολλοὶ μὲν τῶν Ἰουδαίων, οἱ μὲν ἑκοντὶ, οἱ δὲ καὶ δι' εὐλάβειαν τῆς ἐπηγγελμένης τιμωρίας, κατηκολούθουν οἷς ὁ βασιλεὺς διετέτακτο, οἱ δὲ δοκιμώτατοι, καὶ τὰς ψυχὰς εὐγενεῖς, οὐκ ἐφρόντιζον αὐτοῦ, τῶν δὲ πατρίων ἐθῶν πλείονα λόγον εἶχον ἢ τῆς τιμωρίας, ἣν οὐ πειθομένοις ἠπείλησεν αὐτοῖς· καὶ διὰ τοῦτο κατὰ πᾶσαν ἡμέραν [f] αἰκιζόμενοι καὶ πικρὰς βασάνους ὑποφέροντες ἀπέθνησκον. καὶ γὰρ μαστιγούμενοι, καὶ τὰ σώματα λυμαινόμενοι, ζῶντες ἔτι καὶ ἐμπνέοντες ἀνεσταυροῦντο· τὰς δὲ γυναῖκας καὶ τοὺς παῖδας αὐτῶν οὓς περιέτεμνον, κατὰ τὴν τοῦ βασιλέως προαίρεσιν, ἀπῆγχον, ἐκ τῶν τραχήλων αὐτοὺς τῶν [g] ἀνεσταυρωμένων γονέων ἀπαρτῶντες. ἠφανίζετο δὲ εἴ που βίβλος εὑρεθείη ἱερὰ καὶ νόμος, καὶ παρ' οἷς [h] εὑρεθεῖεν καὶ οὗτοι [i] κακοὶ κακῶς [k] ἀπώλλυντο.

ε. Ταῦτα δὲ βλέποντες οἱ Σαμαρεῖται πάσχοντας τοὺς Ἰουδαίους, [l] οὐκέθ' ὡμολόγουν [m] αὐτοὺς εἶναι συγγενεῖς αὐτῶν, οὐδὲ τὸν ἐν Γαριζεὶν ναὸν τοῦ μεγίστου Θεοῦ, [n] τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα, ἣν δεδηλώκαμεν, καὶ λέγοντες αὐτοὺς Μήδων ἀποίκους καὶ Περσῶν· καὶ γάρ εἰσι τούτων ἄποικοι. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἀντίοχον πρέσβεις, καὶ ἐπιστολὴν, ἐδήλουν τὰ ὑπογεγραμμένα. "Βασιλεῖ Ἀντιόχῳ Θεῷ Ἐπιφανεῖ ὑπομνη-

ipſe cum iis fecerat, violare ſuſtinuit. Templum itaque depeculatus, ità ut vaſa Dei *inde* auferret, candelabra aurea, & aram auream, & menſam, & thuribula; ac ne velis quidem abſtinens quæ ex byſſo coccoque erant facta, exinanitis etiam occultis theſauris, nullaque re *alicujus pretii* relicta, Judæos ob ea magnum in luctum conjecit. Nam & ſacrificia quotidiana, quæ offerre ſolebant ex lege, offerre eos vetuit; urbemque totam deprædatus, alios quidem necavit, alios vero una cum mulieribus & liberis in captivitatem abegit, adeo ut captivorum numerus circiter decem millia eſſet. Urbis etiam pulcherrima incendit, dejectiſque muris arcem in inferiore urbe condidit. erat enim in altum edita, ipſique templo imminebat: ideoque cum eam altis muris & turribus munivisset, in ea præſidium Macedonicum collocavit. Nihilominus in arce manebant de multitudine impii improbique; à quibus factum eſt ut cives multa & acerba ſubinde paterentur. Quin & rex cum aram altari ſuperſtruxiſſet, in ea ſues mactavit, ſacrificium peragens neque legitimum neque patrio Judæorum cultui conſentaneum. Coëgit etiam eos, Dei ipſorum cultu omiſſo, eos colere quos ipſe Deos exiſtimaret; &, cum fana ipſorum oppidatim vicatimque exſtruxiſſent & aras collocaſſent, quotidie ibi immolare ſues. Porro in mandatis dedit, ipſis non circumcidendos eſſe filios; pœnam comminatus, ſi quis contra hæc feciſſe inveniretur. Conſtituit quoque curatores qui populum cogerent imperata facere. Et multi quidem Judæorum, alii ſponte, alii pœnæ indictæ metu, Regis præceptis obſequebantur; eminentiſſimi vero & animo generoſi eum non curabant, ſed potiori loco habebant patrios ritus, quam metum pœnæ ejus, quam ille non obedientibus minabatur: & propterea quotidie vexati, & graviſſimis cruciatibus toleratis moriebantur. nam & flagellis cæſi, & corpore mutilati, vivi adhuc & ſpirantes crucibus ſuffigebantur: mulieres vero ſimul & pueros quos illæ circumcidebant juſſu Regis ſtrangulabant, pueris de parentum crucifixorum cervicibus ſuſpenſis. ſicubi etiam reperiebatur liber ſacer aut lex, illico abolebatur, & apud quos reperti erant, & ipſi *tanquam* mali male peribant.

Antiochus, urbe vaſtata, ſævit in Judæos, multoſque Græcari cogit.

5. Samaritæ autem, cum viderent Judæos iſta pati, non amplius ſibi cum illis cognationem eſſe præ ſe ferebant, neque templum Garizitanum eſſe Dei maximi, **ut prius, fatebantur*, ingenio ſuo, quod *ante* indicavimus, conſentanea facientes, dicenteſque ſe eſſe Medorum & Perſarum colonos: ab illis enim profecti ſunt. Miſſis itaque ad Antiochum legatis, cum epiſtola, quæ infra ſcripta ſunt ſignificarunt. "Regi Antiocho Deo "Illuſtri

Samaritæ, negantes ſe Judæos eſſe, legatos mittunt ad Antiochum.

---

[a] Hic cum *Grotio* (ad 1 *Maccab.* c. 1. v. 23.) θυμιατήρια legendum cenſeo, nolui tamen ſine auctoritate *Cod. MS.* aut *Epiphanii* (qui *Sacrarium* vertit) vocem iſtam in textum recipere. [b] Omnia per Heliodorum geſta Antiocho tribuit, ut auctori; quod notatum *Uſſerio* ad A. M. 3836. & *Grotio* in 1 *Maccab.* c. 2. [c] Illud καὶ è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* [d] Τὴν περὶ τ. αὐ. θρησκείαν *Hen.* [e] Οἰκοδομήσαντος & mox καθιδρύσαντος *Buſb.* [f] Huc illa ſpectare videntur *ad Hebræos*, c. xi. v. 35, 36. [g] *Al.* ἀνεσταυρωμένων. [h] *Al.* εὑρέθη & εὑρεθείη. [i] Id eſt, ὡς κακοί. non enim *malos* dicere aut haberi voluit eos, quicunque legis divinæ codices apud ſe habebant. Vide *Gatakerum* in *Adverſ. Miſcell.* l. 2. c. 20. [k] Ἀπώλλυντο *Buſb.* & *Hen.* [l] Vide p. 504. & 429. *Montacutii* Apparatum, p. 281. *Ejuſdemque* Acta & Monumenta, p. 460, & 470. [m] *Al.* ἑαυτούς. [n] Τῇ φύσει ποιοῦντες ἀκόλουθα ἣν δεδηλώκαμεν. * Illa, *ut prius*, ex *Vet. Interpr.*

Samaritarum literæ ad Antiochum.

“Illuſtri hæc verba ſubjiciunt Sidonii Sicima habitantes. Majores noſtri propter crebras in regione coörtas peſtilentias, veterem quandam ſuperſtitionem ſequuti, conſuetudinem inſtituerunt diem iſtam obſervandi, quæ apud Judæos vocatur Sabbatum: temploque ſine nomine in monte qui Garizin appellatur ædificato, ibi victimas pro more ſolennes offerebant. Cum autem tibi viſum fuerit cum Judæis agere pro eo ac mereatur eorum malitia, regii miniſtri exiſtimantes nos, propter conſanguinitatem, eadem cum illis facere, ſimili nos damnant crimine, cum ſimus ab origine Sidonii. id quod manifeſtum eſt ex tabulis publicis. Rogamus ergo te, benefactorem & ſervatorem, ut mandare velis Apollonio regionis præſidi & Nicanori regiorum negotiorum procuratori, ne quid *poſthac* nobis moleſti ſint, eadem ac Judæis crimini dantes, à quibus tam diverſi ſumus & moribus & origine: atque *obſecramus* ut templum, quod nullo nomine inſignitur, Jovis Hellenii appelletur. hoc enim facto erimus à moleſtiis liberi; operibuſque ſine metu vacantes majora tibi poterimus tributa ſolvere.” Samaritis iſta petentibus viciſſim miſit Rex epiſtolam hujuſmodi verbis.

Antiochi reſponſum ad Samaritas.

“Rex Antiochus Nicanori. Sidonii qui Sicima incolunt miſerunt ad nos *petitionis* commentarium *quem* hiſce incluſum *dedimus*. Quoniam igitur nobis & amicis in conſilium adhibitis repræſentarunt *legati* ab iis miſſi, ea quæ Judæis vitio vertuntur nihil ad ſe pertinere, ſed illis placere ex Græcorum inſtitutis vivere, & culpa quam ſuſtinent eos libero, voloque ut eorum templum, quemadmodum petierunt, Jovis Hellenii cognominetur.” Eadem etiam & Apollonio regionis præſidi ſcripſit anno XLVI. menſis Hecatombæonis XVIII.

Templum Garizitanum Jovis Hellenii cognominatum.

“μαι παρὰ τῶν ἐν Σικίμοις Σιδωνίων. Οἱ ἡμέτεροι πρόγονοι διά τινας συχνοὺς τῆς χώρας [a] λοιμοὺς, παρακολουθήσαντες ἀρχαίᾳ τινὶ δεισιδαιμονίᾳ, ἔθος ἐποίησαν σέβειν τὴν παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις λεγομένην [b] Σαββάτων ἡμέραν· ἱδρυσάμενοι δὲ ἀνώνυμον ἐν τῷ Γαριζεὶν λεγομένῳ ὄρει ἱερὸν, ἔθυον ἐπ' αὐτοῦ τὰς καθηκούσας θυσίας. σοῦ δὲ τοῖς Ἰουδαίοις τῆς πονηρίας αὐτῶν ἀξίως χρησαμένου, οἱ τὰ βασιλικὰ διοικοῦντες, οἰόμενοι κατὰ συγγένειαν ἡμᾶς [c] ταὐτὰ ποιεῖν ἐκείνοις, ταῖς ὁμοίαις αἰτίαις [d] περιάπτουσιν, ὄντων ἡμῶν τὸ ἀνέκαθεν Σιδωνίων. καὶ τοῦτο φανερόν ἐστιν ἐκ τῶν πολιτικῶν ἀναγραφῶν. ἀξιοῦμεν οὖν σε, τὸν εὐεργέτην καὶ σωτῆρα, προστάξαι Ἀπολλωνίῳ τῷ [e] μεριδάρχῃ, καὶ Νικάνορι [f] τῷ τὰ βασιλικὰ πράττοντι, μηδὲν ἡμῖν ἐνοχλεῖν, προσάπτουσι τὰς τῶν Ἰουδαίων αἰτίας, ἡμῶν καὶ τῷ γένει καὶ τοῖς ἔθεσιν ἀλλοτρίων ὑπαρχόντων· προσαγορευθῆναι δὲ τὸ ἀνώνυμον ἱερὸν [g] Διὸς Ἑλληνίου. γενομένου γὰρ τούτου παυσόμεθα μὲν ἐνοχλούμενοι· τοῖς δ' ἔργοις μετ' ἀδείας προσανέχοντες, μείζονάς σοι ποιήσομεν τὰς προσόδους.” ταῦτα τῶν Σαμαρειτῶν δεηθέντων, ἀντέπεμψεν αὐτοῖς γράμμασιν ὁ βασιλεὺς τοιάδε. “Βασιλεὺς Ἀντίοχος Νικάνορι. Οἱ ἐν Σικίμοις Σιδώνιοι ἐπέδωκαν τὸ κατακεχωρισμένον ὑπόμνημα. ἐπεὶ οὖν [h] συμβουλευομένοις ἡμῖν μετὰ τῶν φίλων παρέστησαν οἱ πεμφθέντες ὑπ' αὐτῶν, ὅτι μηδὲν τοῖς τῶν Ἰουδαίων ἐγκλήμασι προσήκουσιν, ἀλλὰ τοῖς Ἑλληνικοῖς ἔθεσιν αἱροῦνται χρώμενοι ζῆν, ἀπολύομέν τε αὐτοὺς τῶν αἰτιῶν, καὶ τὸ παρ' αὐτοῖς ἱερὸν, καθάπερ ἠξιώκασι, προσαγορευθήτω Διὸς Ἑλληνίου.” Ταῦτα δὲ καὶ Ἀπολλωνίῳ τῷ μεριδάρχῃ [i] ἐπέστειλεν ἔτει [k] ἕκτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ, μηνὸς [l] Ἑκατομβαιῶνος [m] ὀκτωκαιδεκάτη.

VIII.

CAP. VI.

Quomodo, Antiocho vetante Judæos patriis uti legibus, ſolus Mattathias Aſamonæi filius Regis mandata contempſit, & poſtea Antiochi duces prælio ſuperavit. De obitu Mattathiæ & ſucceſſione Judæ.

Mattathias Maccabæorum pater. 1 Maccab. c. 2.

PER idem vero tempus habitabat in Modim, vico Judææ, quidam nomine Mattathias, filius Joannis, filii Symeonis, filii Aſamonæi, ſacerdos ex vice Joaribi, Hieroſolymita. Huic autem erant filii

η´.

ΚΕΦ. ϛ´.

Ὡς Ἀντιόχου κωλύσαντος τοῖς πατρῴοις νόμοις χρῆσθαι τοὺς Ἰουδαίους, μόνος ὁ Ἀσαμωναίου παῖς Ματταθίας κατεφρόνησε τοῦ βασιλέως, καὶ τοὺς Ἀντιόχου στρατηγοὺς ἐνίκησε. περὶ τελευτῆς Ματταθίου καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

ΚΑτὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ἦν τις οἰκῶν ἐν [n] Μωδεεὶμ κώμῃ τῆς Ἰουδαίας, [o] ὄνομα [p] Ματταθίας, υἱὸς Ἰωάννου, τοῦ Συμεῶνος, τοῦ [q] Ἀσαμωναίου, ἱερεὺς ἐξ ἐφημερίας [r] Ἰωάριβος, Ἱεροσολυμίτης. ἦσαν δ' αὐτῷ υἱοὶ πέντε,

---

a Αὐχμοὺς *Hen.* & *Busb.* b Τῶν σαββάτων in iiſdem *MSS.* c Ita ex *Epiphanio* reſcripſi. ταῦτα in *Editis* & *MSS. Gr.* d Προσάπτουσι *Busb.* [illegible] *Hen.* e Μεριδάρχῃ, *noſtrarum partium judici*, vertit *Epiphan.* Idem Apollonius, tributorum collectioni præfectus, Μυσάρχης dicitur 2 *Maccab.* c. 5. v. 24. ad quem locum vide *Grotium.* f Ita *Hen.* τῷ deeſt *ceteris.* g Ita & *Zonaras.* Διὸς Ἑλληνίου *Hen.* in melioribus *Epiphanii* libris *Græci Jovis*, in aliis, *Cretæi Jovis.* Διὸς Ἑλληνίου meminit *Herodotus*, l. 9. c. 7. Διὸς Ξενίου legendum aliquis ſuſpicaretur ex 2 *Maccab.* c. 6. v. 2. Vide *Uſſerium* ad A. M. 3837. h *Al.* συμβουλευσαμένοις i Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* ἐπέστειλα. mallem ſane ἐπεστείλαμεν, ſi illa ταῦτα δὲ καὶ, &c. pars eſſent Epiſtolæ Antiochi. k Anno XLVI. ſed neſcio à qua Epocha deducto. *Uſſerius.* Samaritani ſupplicationis ad Antiochum miſſæ reſponſum non anno XLVI. (ut eſt apud *Joſephum*) ſed CXLVI. menſis *Hecatombæi*, i. e. *Julii* XI. pergratum acceperunt. *Foy-Vaillant* in *Hiſtoria Regum Syriæ*, p. 180. Nullus dubito, quin pro μϛ´. legendum ſit ρμϛ´. ſecundum æram *Seleucidarum.* Vide p. 538. v. 9. l Quod Antiochus ita tempus notarit, ingenue fateor me non intelligere: niſi, quod credo, fuerit is Ἑκατομβαιὼν Callippicus Lunaris. & ſane non dubito, quin verum ſit. *Scalig.* lib. 1. *de Emend. Temp.* p. 49. Nomen Ἑκατομβαιῶνος hic ferri non poteſt. Aſiæ enim reges non utuntur menſium Atticorum appellationibus. in uno *Regis Galliarum* codice, μηνὸς Ὑρκανίου ιη´. [μηνὸς Ἑκατομβαιῶνος Ὑρκανίου ιη´. *Vat.* & *Hen.*] Quæ ſcriptura nihil nos juvat. nullus enim apud Syro-Macedonas Ὑρκάνιος appellatur. Propius accedit ad verum *Epiphanii* verſio, *menſe Echato* [*menſe Echate* in aliis *Codd.*] unde reponendum conjicio μηνὸς ἐσχάτου *menſis ultimi*, id eſt, *Gorpiæi.* qua voce ſciolus aliquis nomen proprium menſis Syro-Macedonici mendoſum latere exiſtimans, Ἑκατομβαιῶνος reſcripſit; quod ad ἐσχάτου ex omnibus menſium nominibus proxime accedit. *Petitus* in *Animadverſ.* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 673. m Id eſt, *Julii* XIV. ut dicit *Cappellus* ad A. M. 3833. n Μωδεεὶν l. 1. *de Bello Jud.* Μωδεῒν *Busb.* Μωδαεὶμ *Hen.* Μωδεεὶμ *Suid.* ex *Joſepho.* Varie Μωδεεὶμ, Μωδεὶν, Μωδεῒν, Μωδεεὶν in *Maccabaicis.* Μωδεεὶμ *Euſebio.* Dicitur *Modim* apud *Hieronymum*, & *Modim* vel *Modin* in *Epiphanii* libris. Videſis *Druſium* ad *Sulpicium*, l. 2. c. 12. *Grotium* ad 1 *Maccab.* c. 2. v. 1. & *Relandum* in *Paleſtina Sacra*, p. 901. o Ὀνόματι *Hen.* p Ita *Hen. Busb. Epiphan.* & *Zonar.* Ματθίας in *Editis Aliiſque.* q Eo modo *Busb. Hen. Zonar.* & meliores *Epiphanii* libri, Ἀσαμωναίου in *reliquis.* Videſis *Simſonum* ad *A. M.* 3837. & *Uſſerium* ad *A. M.* 3837. r Perperam Ἰωάβου *Hen.* atque *Jobab* apud *Epiphanium.* nam Joaribi familia inter XXIV. ἐφημερίας prima eſt 1 *Chron.* c. 24. v. 7.

πέντε, Ἰωάννης ὁ καλούμενος [a] Γαδδῆς, καὶ Σίμων ὁ κληθεὶς [b] Ματθῆς, καὶ Ἰούδας ὁ καλούμενος [c] Μακκαβαῖος, καὶ Ἐλεάζαρος ὁ κληθεὶς [d] Αὐρὰν, καὶ [e] Ἰωνάθης ὁ κληθεὶς [f] Ἀπφοῦς. οὗτος οὖν ὁ Ματταθίας ἀπωδύρετο τοῖς τέκνοις τὴν κατάστασιν τῶν πραγμάτων, καὶ τὴν τῆς πόλεως διαρπαγὴν, καὶ τοῦ ναοῦ τὴν σύλησιν, καὶ τοῦ πλήθους τὰς συμφοράς· ἔλεγέ τε κρεῖττον αὐτοῖς εἶναι ὑπὲρ τῶν πατρίων νόμων ἀποθανεῖν, ἢ ζῆν οὕτως ἀδόξως.

β'. Ἐλθόντων δὲ εἰς τὴν [g] Μωδεεὶμ κώμην τῶν ὑπὸ τοῦ βασιλέως καθισταμένων [h] ἐπὶ τῷ ποιεῖν ἀναγκάζειν τοὺς Ἰουδαίους ἃ διετέτακτο, καὶ θύειν τοὺς ἐκεῖ κελευόντων ὡς ὁ βασιλεὺς κελεύσειε· διὰ δὲ τὴν δόξαν, τήν τε διὰ τἆλλα καὶ διὰ τὴν εὐπαιδίαν, ἀξιούντων τὸν Ματταθίαν προκατάρχειν τῶν θυσιῶν, κατακολουθήσειν γὰρ αὐτῷ καὶ τοὺς πολίτας, καὶ διὰ τοῦτο τιμηθήσεσθαι πρὸς τοῦ βασιλέως. ὁ Ματταθίας οὐκ ἔφασκε ποιήσειν, οὐδ' εἰ τἆλλα πάντα ἔθνη τοῖς Ἀντιόχου προστάγμασιν ἢ διὰ φόβον ἢ δι' [i] εὐαρέστησιν ὑπακούοι, πεισθήσεσθαί [k] ποτ' αὐτὸς μετὰ τῶν τέκνων τὴν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. ὡς δὲ σιωπήσαντος αὐτοῦ, προσελθών τις τῶν Ἰουδαίων εἰς μέσον ἔθυσεν καθ' ἃ προσέταξεν Ἀντίοχος, θυμωθεὶς ὁ Ματταθίας ὥρμησεν ἐπ' αὐτὸν μετὰ τῶν παίδων, ἐχόντων κοπίδας· καὶ αὐτόν τε ἐκεῖνον διέφθειρε, καὶ τὸν στρατηγὸν τοῦ βασιλέως Ἀπελλῆν, ὃς [l] ἐπηνάγκαζε, διεχρήσατο μετ' ὀλίγων στρατιωτῶν, καὶ τὸν βωμὸν καθελὼν ἀνέκραγεν, εἴτις ζηλωτής ἐστι τῶν πατρίων ἐθῶν, καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας, ἑπέσθω, φησὶν, ἐμοί. καὶ ταῦτα εἰπὼν μετὰ τῶν τέκνων εἰς τὴν ἔρημον ἐξώρμησε, καταλιπὼν ἅπασαν τὴν αὐτοῦ κτῆσιν ἐν τῇ κώμῃ. τὸ δ' αὐτὸ καὶ [m] πολλοὶ ποιήσαντες [n] μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν ἔφυγον εἰς τὴν ἔρημον, καὶ ἐν τοῖς σπηλαίοις διῆγον. ἀκούσαντες δὲ ταῦτα οἱ τοῦ βασιλέως στρατηγοὶ, καὶ τὴν δύναμιν ὅσην εἶχον συνέβαινεν ἐν τῇ ἀκροπόλει τῶν Ἱεροσολύμων ἀναλαβόντες ἐδίωξαν εἰς τὴν ἔρημον τοὺς Ἰουδαίους. καὶ καταλαβόντες, τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ἐπεχείρουν πείθειν μετανοήσαντας αἱρεῖσθαι τὰ συμφέροντα, καὶ μὴ προσάγειν αὐτοῖς ἀνάγκην ὥστε αὐτοῖς [o] χρῆσθαι πολέμου νόμῳ. μὴ προσδεχομένων δὲ τοὺς λόγους, ἀλλὰ τἀναντία φρονούντων, συμβάλλουσιν αὐτοῖς εἰς μάχην Σαββάτων ἡμέρᾳ· καὶ ὡς εἶχον οὕτως ἐν τοῖς σπηλαίοις αὐτοὺς κατέφλεξαν, οὐδὲν ἀμυνομένους, ἀλλ' οὐδὲ τὰς εἰσόδους ἐμφράξαντας. τοῦ δὲ ἀμύνεσθαι διὰ τὴν ἡμέραν ἀπέσχοντο, μηδ' ἐν κακοῖς παραβῆναι τὴν τοῦ Σαββάτου τιμὴν θελήσαντες. ἀργεῖν γὰρ ἡμῖν ἐν αὐτῷ νόμιμόν ἐστιν. ἀπέθανον μὲν οὖν σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις [p] συμπνιγέντες τοῖς σπηλαίοις, ὡς χίλιοι. πολλοὶ δὲ καὶ διασωθέντες, τῷ Ματταθίᾳ προσέθεντο, κἀκεῖνον ἄρχοντα ἀπέδειξαν. ὁ δὲ καὶ Σαββάτοις αὐτοὺς ἐδίδασκε μάχεσθαι, λέγων, "ὡς εἰ μὴ "ποιήσουσι τοῦτο, [q] φυλαττόμενοι τὸ νόμιμον, ἑαυτοῖς ἔσονται

quinque, Joannes cognomine Gaddes, & Simon Matthes appellatus, & Judas vocatus Maccabæus, & Eleazarus qui Auran dicebatur, & Jonathas cognomento Apphus. Iſte ergo Mattathias deflebat apud filios *miſerum* rerum ſtatum, & urbis direptionem, & templi ſpoliationem, populique calamitates; ajebatque præſtare mori eos pro patriis legibus, quam vivere tanto cum dedecore.

2. Cum autem in Modim vicum veniſſent, qui à Rege *in hoc* conſtituti erant ut Judæos ad mandata ejus exſequenda cogerent, juberentque eos, qui illic aderant, rem divinam facere prout Rex juſſerit; atque Mattathiam rogaſſent, qui gloriam cum ex aliis tum ex doctrina aſſequutus fuerat, ut præiret immolando, ſequuturos enim eum cives, & id ipſi honori fore apud Regem: Mattathias, ſe non ita facturum eſſe, dicebat, nec, ſi aliæ gentes omnes Antiochi mandatis, ſive ob metum ſive placendi ſtudio, obſequerentur, *eouſque* obſequuturum ſe cum filiis ut patrium cultum relinquerent. Ubi vero ille conticuit, acceſſit homo Judæus in oculis omnium & ex mandato Regis ſacrificavit. id quod videns Mattathias indignatus, ipſe cum filiis ſuis gladios gerentibus in eum irruit, illumque ipſum *ad aram* obtruncavit, & Apellem præfectum regium, qui *ſacrificare* cogebat, interfecit una cum paucis militibus: dirutaque ara exclamavit, dicens, "ſi quis patrii ritus ſtudioſus "eſt Deique cultus, exeat poſt me." Atque hæc loquutus cum filiis in ſolitudinem contendit, relictis in oppido ſuis omnibus facultatibus. Idque multi imitati, & ipſi cum liberis & uxoribus in deſertum profugerunt, & in ſpeluncis habitarunt. Iſta cum audiſſent duces regii, aſſumptis quotquot in arce Hieroſolymitana erant militibus, Judæos in ſolitudinem inſequuti ſunt: eoſque aſſequuti, primum quidem illis perſuadere conabantur, ut pœnitentia ducti eligerent quæ in rem ſuam eſſent, neque eam ſibi neceſſitatem imponerent, ut belli lege cum illis agerent. Cum vero dictis non parerent, ſed in diverſam irent ſententiam, pugna cum illis commiſſa eſt die Sabbati: & ita ut erant in ſpeluncis combuſti ſunt, nihil repugnantes, & ne obſepto quidem *ſpecus* aditu. Etenim propter religionem diei à vi arcenda abſtinuerunt, nolentes Sabbatum, etiam cum in malis eſſent, profanare. Lege enim ſancitum eſt, ut illa die otium ageremus. Interierunt itaque una cum *ſuis* uxoribus & liberis in ſpeluncis ſuffocati, ad homines mille. Multi autem è periculo evaſerunt, &, cum Mattathiæ ſeſe adjunxiſſent, eum ſibi ducem conſtituerunt. Ille vero eos etiam Sabbatis pugnare docebat, dicens, "ſi hoc non "fecerint, legem etiam ſervantes, ſibi ipſis ho- "ſtes

Mattathias Judæum deaſtris ſacrificantem obtruncat. 1 *Mat.* c. 2.

Judæi Sabbati pugnare nolentes occiduntur. 1 *Maccab.* c. 2.

---

[a] Ita etiam *Zonaras*. Rectius forſan Γαδδὶς 1 *Maccab.* c. 2. v. 2. quo modo etiam legiſſe videtur *Epiphan.* [b] Θαδὶς *Busb.* Θαθὶς *Hen.* & *Zonar.* Parum refert (inquit *Grotius*) an Θασσὶ cum *Maccabaïco* legas an Ματθὶς cum *Joſepho.* utrumvis enim dicas, Syriace *ferventem* ſignificat. [c] Ideo Judas dictus eſt *Maccabæus*, quod in vexillis ſcriptum habuerit per ſigla (ut *Juſtinianus* loquitur) ſententiam eam quæ exſtat *Exod.* 15. v. 11. *Mi Camoca Baelohim Jehovah, Quis ſimilis tui inter Deos, Domine.* Solent enim Hebræi primas literas nominum colligere, & ex eis collectis vocem fingere compendii cauſa, ut *MaCHaI* ex vocibus modo allatis. [d] Non aliter *Zonaras.* Αὐαρὰν 1 *Maccab.* c. 2. v. 5. [e] *Al.* Ἰωνάθαν & Ἰωνάθης. [f] In Græcis *Joſephi* Ἀπφοῦς vel Ἀφοῦς, in *Latinis*, inverſo ordine, *Eleazarus qui Apphus, Jonathan qui Abaron.* [g] Μωδαεὶμ *Hen.* vide *Annott.* ad p. 534. v. 36. [h] Ἐπὶ τὸ ποιεῖν *Hen.* [i] Εὐαρεστίαν ſolus *Busb.* [k] Ποτ' αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.* [l] Ἐπηνάγκαζεν *Hen.* [m] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἄλλοι in *cæteris.* [n] Μετὰ τέκνων *Busb.* [o] Χρήσασθαι *Hen.* [p] Ἐμπνιγέντες *Busb.* & *Hen.* [q] Id eſt Legem de Sabbato non violantes, quod vitæ periculum amovet Sabbati obſervandi obligationem. Nam cum tacitæ exceptiones pleriſque inſint legibus, nulla eſt aut receptior aut juſtior quam ea quæ fluit ex neceſſitate. Vide *Grotium* ad 1 *Maccab.* 2, 41. & ad *Matth.* c. 12.

Mattathianis perſuadetur etiam Sabbato pugnare. 1 Maccab. c. 2.

“ſtes fore, quandoquidem fiet ut inimici illos eo die aggrederentur, cum vim non propulſarent, adeoque nihil prohibiturum eſſe, quin omnes hoc pacto abſque pugna pereant & tollantur.” Iſta loquutus *hoc ipſum* eis perſuaſit: atque hactenus nobis manſit *conſuetudo*, ut Sabbatis etiam, urgente neceſſitate, pugnaremus. Mattathias igitur, cum magnam circa ſe manum collegiſſet, & aras evertit, & defectores occidit, quotquot deprehendere potuit (nam multi *illius* metu ad gentes in circuitu diſperſi fuere) puerosq; nondum recutitos circumcidi juſſit, pulſis illinc, quibus id negotii datum erat ut prohiberent.

Mattathias filios ſuos ad legis defenſionem animat. 1 Maccab. c. 2.

3. Cum autem annum imperaſſet & in morbum incidiſſet, advocatis filiis, ubi illos circa ſe ſtitiſſet, “Equidem ego, inquit, filii, viam omnibus calcandam ingredior. At vobis conſilium meum commendo, oroque & obſecro ne male id cuſtodiatis, ſed, illius qui vos genuit nutrivitque voluntatis non immemores, ſervate ritus patrios, veteremque reipublicæ formam, in diſcrimen adductam, ite reſtitutum, non ſeducti ab iis, qui, aut ſponte aut neceſſitate coacti, *eam *hoſtibus* produnt: ſed voſmet liberos me dignos præſtantes & vi omni & neceſſitate ſuperiores eſtote, paratis animis, ut pro lege, ſi ita res ferat, moriamini, cogitantes Deum vos ipſos, ſi tales videat, non neglecturum, † ſed æſtimatione virtutis redditurum vobis quod amiſiſtis, eamque vivendi libertatem reſtituturum, ut cum ſecuritate moribus veſtris perfruamini. Corpora enim vobis mortalia & caduca, ſed *præclare* geſtorum memoriâ immortalitatem conſequuntur; cujus amore inflammatos vos aſpirare volo ad gloriam, & ut maxima aggredientes non gravemini illis exſequendis immori. Præcipue autem vos ad concordiam hortor; & qua præſtantiorem natura quemque fecerit, eatenus alii aliis cedatis, virtutem quiſque ſuam exercentes. Et Simonem quidem fratrem, prudentia præcellentem, patris loco habete, ejuſque conſiliis *ſemper* obtemperate: Maccabæum vero, fortitudine & robore egregium, in bello gerendo militiæ ducem habebitis. ille enim popularium injurias perſequetur, atque ulciſcetur hoſtes. Denique conciliate vobis juſtitiæ & pietatis cultores, & *hoc pacto* vires illorum augebitis.

IX.

Mattathia defuncto Judas Maccabæus principatum occupat. 1 Maccab. c. 3.

4. Iſta filiis loquutus, Deumque precatus ut eis auxilio eſſe dignaretur, & populo priſtinum ſuum vivendi morem reſtitueret, non multo poſt diem ſupremum obit, & in Modim ſepèlitur. Poſtquam autem à populo univerſo planctu magno deploratus eſt, rerum adminiſtrationem in ſe ſuſcepit filius ejus Judas, cognomine Maccabæus, anno centeſimo quadrageſimo ſexto. Cumque ei opem alacriter tuliſſent ipſius fratres aliique, & hoſtes è re-

“πολέμιοι, τῶν μὲν ἐχθρῶν κατ’ ἐκείνην τὴν ἡμέραν αὐτοῖς προσβαλλόντων, αὐτῶν δ’ οὐκ ἀμυνομένων· [a] κωλύσειν τε μηδὲν, οὕτως ἀμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι.” ταῦτ’ εἰπὼν, ἔπεισεν αὐτούς· καὶ ἄχρι δεῦρο μένει παρ’ ἡμῖν, καὶ Σαββάτοις, εἴποτε δεήσειε, μάχεσθαι. ποιήσας οὖν δύναμιν πολλὴν περὶ αὐτὸν Ματταθίας, τούς τε βωμοὺς καθεῖλε, καὶ τοὺς ἐξαμαρτόντας ἀπέκτεινεν, ὅσους λαβεῖν ὑποχειρίους ἐδυνήθη. πολλοὶ γὰρ δι’ εὐλάβειαν διεσπάρησαν εἰς τὰ πέριξ ἔθνη. τῶν τε παίδων τοὺς οὐ περιτετμημένους ἐκέλευσε περιτέμνεσθαι, τοὺς [b] ἐπὶ τῷ κωλύειν καθισταμένους ἐκβαλών.

γ′. Ἄρξας δ’ ἐνιαυτὸν καὶ καταπεσὼν εἰς νόσον, προσκαλεῖται τοὺς παῖδας, καὶ περιστησάμενος αὐτοὺς, “ἐγὼ μὲν, εἶπεν, ὦ παῖδες, ἄπειμι [c] τὴν τῆς εἱμαρμένης πορείαν. [d] παρατίθεμαι δὲ ὑμῖν τοὐμὸν φρόνημα, καὶ παρακαλῶ μὴ γενέσθαι κακοὺς αὐτοῦ φύλακας, ἀλλὰ μεμνημένους τῆς τοῦ φύσαντος ὑμᾶς καὶ θρεψαμένου προαιρέσεως, ἔθη τε σώζειν τὰ πάτρια, καὶ κινδυνεύουσαν οἴχεσθαι τὴν [e] ἀρχαίαν πολιτείαν ἀνακτᾶσθαι· μὴ συμφερομένους τοῖς ἢ διὰ βούλησιν ἢ δι’ ἀνάγκην προδιδοῦσιν αὐτήν, [f] ἀλλ’ ἀξίους παῖδας ὄντας ἐμοῦ, καὶ βίας πάσης καὶ ἀνάγκης ἐπάνω γενέσθαι, τὰς ψυχὰς οὕτως [g] παρεσκευασμένους, ὥστε ἀποθανεῖν ὑπὲρ τῶν νόμων, ἂν δέῃ, λογιζομένους τοῦθ’ ὅτι τὸ θεῖον, τοιούτους ὑμᾶς ὁρῶν, οὐχ ὑπερόψεται, τῆς δ’ ἀρετῆς [h] ἀγασάμενον, ἀποδώσει πάλιν ὑμῖν αὐτὸ, καὶ τὴν ἐλευθερίαν ἐν ᾗ [i] ζήσεσθε μετ’ ἀδείας τῶν ἰδίων ἀπολαύοντες ἐθῶν ἀποκαταστήσει. θνητὰ μὲν γὰρ τὰ σώματα ὑμῶν καὶ ἐπίκηρα, τῇ δὲ τῶν ἔργων μνήμῃ τάξιν ἀθανασίας λαμβάνει· ἧς ἐρασθέντας ὑμᾶς βούλομαι διώκειν τὴν εὔκλειαν· καὶ τὰ μέγιστα ὑφισταμένους, μὴ ὀκνεῖν ὑπὲρ αὐτῶν ἀπολιπεῖν τὸν βίον. μάλιστα δ’ ὑμῖν ὁμονοεῖν παραινῶ, καὶ [k] πρὸς ὅ τις ὑμῶν πέφυκεν ἀμείνων θατέρου, πρὸς τοῦτ’ εἴκοντας ἀλλήλοις οἰκείαις χρῆσθαι ταῖς ἀρεταῖς. καὶ Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν, συνέσει προύχοντα, πατέρα [l] ἡγεῖσθε, καὶ οἷς ἂν οὗτος συμβουλεύῃ πείθεσθε· Μακκαβαῖον δὲ τῆς στρατιᾶς, δι’ ἀνδρείαν καὶ ἰσχὺν, στρατηγὸν ἕξετε. τὸ γὰρ ἔθνος οὗτος ἐκδικήσει, καὶ ἀμυνεῖται τοὺς πολεμίους. [m] προσίεσθε δὲ καὶ τοὺς δικαίους καὶ θεοσεβεῖς, καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν αὔξετε.

δ′. Ταῦτα διαλεχθεὶς τοῖς παισὶ, καὶ τὸν Θεὸν εὐξάμενος σύμμαχον αὐτοῖς γενέσθαι, καὶ τῷ λαῷ τὴν ἰδίαν ἀνασῶσαι πάλιν τοῦ βίου συνήθειαν, μετ’ οὐ πολὺ τελευτᾷ, καὶ θάπτεται μὲν ἐν [n] Μωδιείμ. πένθος δ’ ἐπ’ αὐτῷ μέγα τοῦ λαοῦ παντὸς ποιησαμένου, διεδέξατο τὴν προστασίαν τῶν πραγμάτων ὁ παῖς αὐτοῦ Ἰούδας, ὁ καὶ Μακκαβαῖος, ἑκατοστῷ ἔτει καὶ τεσσαρακοστῷ ἕκτῳ. συναραμένων δ’ αὐτῷ προθύμως τῶν ἀδελφῶν καὶ τῶν ἄλλων, τούς τε πολεμίους ἐξέβαλεν θ′.

ἐκ

---

[a] Κωλύσειν μηδὲν τὸ ἀμαχητὶ πάντας ἀπολέσθαι Busb. [b] Ἐπὶ τὸ κωλύειν Hen. [c] Τὴν εἱμαρμένην πορείαν Hen. & Busb. [d] Παρατίθημι Hen. [e] Ita Hen. Busb. & Epiphan. πατρῷαν in Editis Aliiſque. [f] Ἀλλ’ ἀξιῶσαι παῖδας ὄντας ἐμοὺς ἐμμεῖναι καὶ βίας ἁπάσης Hen. ἀλλὰ παῖδας ὄντας ἐμοῦ ἀξιῶ βίας τε πάσης Busb. [g] Παρασκευασαμένους Hen. & Busb. παρεσκευασμένους in Editis Aliiſque. [h] Ἀπογευσάμενον ſolus Hen. [i] Ita in Cod. Gall. ζήσεσθε in reliquis. [k] Πρὸς ὅ τις, dein πρὸς ταῦτα Busb. [l] Ita Busb. & mox πείθεσθε. quomodo legiſſe videtur Epiphan. ἡγεῖσθε & πείθεσθε in reliquis. [m] Προσίεσθε Hen. & Gall. προσάξετε πρὸς ὑμᾶς πάντας τοὺς ποιητὰς τοῦ νόμου 1 Maccab. c. 2. v. 67. [n] Ita legit & diſtinguit Hen. Μωδαεῖ, πένθος ἐπ’ αὐτῷ μ. τ. λ. π. ποιησαμένου. Διεδέξατο δὲ τὴν πρ. * Ea aut perdunt aut produnt, Epiphan. † Sed veſtram virtutem inſpiciens reddet vobis libertatem, & retribuet quandoque ut cum ſecuritate veſtris moribus perfruamini. Epiphan.

a Αὐτοὺς

ἐκ τῆς χώρας, καὶ τοὺς παρανομήσαντας εἰς τὰ πάτρια τῶν ὁμοφύλων διεχρήσατο, καὶ ἐκαθάρισεν ἀπὸ παντὸς μιάσματος τὴν γῆν.

ι. ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἰούδας τὰς Ἀπολλωνίου καὶ Σήρωνος δυνάμεις κατέστρεψεν, αὐτούς τε στρατηγοὺς ἀπέκτεινεν· καὶ, μετ' οὐ πολὺ Λυσίου καὶ Γοργίου ἡττηθέντων, εἰς Ἱεροσόλυμα ἀναβὰς τὸν ναὸν ἐκάθαρε.

Ταῦτ' ἀκούσας Ἀπολλώνιος ὁ τῆς Σαμαρείας στρατηγὸς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ὥρμησεν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν· ἐν οἷς καὶ τὸν στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, οὗ καὶ τὴν μάχαιραν, ᾗ χρῆσθαι συνέβαινεν ἐκεῖνον, σκυλεύσας [a] εἶχε· πλείους δὲ τραυματίας ἐποίησε, καὶ πολλὴν λείαν ἐκ τοῦ στρατοπέδου λαβὼν τῶν πολεμίων ἀνεχώρησε. Σήρων δὲ, ὁ τῆς [b] Κοίλης Συρίας στρατηγὸς, ἀκούσας ὅτι πολλοὶ προσκεχωρήκασι τῷ Ἰούδᾳ, καὶ δύναμιν ἤδη περιβέβληται πρὸς ἀγῶνας καὶ πολέμους ἀξιόλογον, ἐπ' αὐτὸν ἔγνω στρατεύσασθαι· προσήκειν ὑπολαμβάνων τοὺς εἰς τὰ τοῦ βασιλέως προστάγματα παρανομοῦντας πειρᾶσθαι κολάζειν. συναγαγὼν οὖν δύναμιν, ὅσην παρῆν αὐτῷ, προσκαταλέξας δὲ καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, ἐπὶ τὸν Ἰούδαν παρεγίνετο. προσελθὼν δὲ [c] ἄχρι Βεθωρὸν κώμης τῆς Ἰουδαίας, αὐτόθι στρατοπεδεύεται. ὁ δὲ Ἰούδας ἀπαντήσας αὐτῷ, καὶ συμβαλεῖν προαιρούμενος, ἐπεὶ τοὺς στρατιώτας ἑώρα πρὸς τὴν μάχην διά τε τὴν ὀλιγότητα καὶ δι' ἀσιτίαν, νενηστεύκεισαν γὰρ, ὀκνοῦντας, παρεθάρσυνε λέγων· "οὐκ ἐν τῷ πλήθει τὸ νικᾶν εἶναι καὶ τῶν πολεμίων κρατεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβεῖν· καὶ τούτου σαφέστατον ἔχειν παράδειγμα τοὺς προγόνους, οἳ διὰ δικαιοσύνην καὶ τὸ περὶ τῶν ἰδίων νόμων καὶ τέκνων ἀγωνίζεσθαι, πολλὰς πολλάκις ἥττησαν μυριάδας. τὸ γὰρ μηδὲν ἀδικεῖν ἰσχυρὰ δύναμις." ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς σὺν αὐτῷ, καταφρονήσαντας τοῦ πλήθους τῶν ἐναντίων, ὁμόσε χωρῆσαι τῷ Σήρωνι· καὶ συμβαλὼν, τρέπει τοὺς Σύρους. πεσόντος γὰρ τοῦ στρατηγοῦ, πάντες φεύγειν ὥρμησαν, ὡς ἐν τούτῳ τῆς σωτηρίας αὐτοῖς ἀποκειμένης. ἐπιδιώκων δ' [d] ἄχρι τοῦ πεδίου, κτείνει τῶν πολεμίων εἰς ὀκτακοσίους· οἱ δὲ λοιποὶ διεσώθησαν [e] εἰς τὴν παραλίαν.

ια. β'. Ταῦτ' ἀκούσας ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, μεγάλως ὠργίσθη τοῖς γεγενημένοις, καὶ πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν ἀθροίσας, καὶ πολλοὺς ἐκ τῶν νήσων μισθοφόρους [f] ἀναλαβὼν, ἡτοιμάζετο περὶ τὴν ἀρχὴν τοῦ ἔαρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. ἐπεὶ δὲ τὸ στρατιωτικὸν διανείμας, ἑώρα τοὺς θησαυροὺς ἐπιλείποντας, καὶ χρημάτων ἔνδειαν οὖσαν· οὔτε γὰρ οἱ φόροι πάντες ἐτελοῦντο διὰ τὰς τῶν ἐθνῶν στάσεις, μεγαλόψυχός τε ὢν καὶ φιλόδωρος οὐκ ἠρκεῖτο τοῖς οὖσιν· ἔγνω πρῶτον εἰς τὴν Περσίδα πορευθεὶς, τοὺς φόρους τῆς χώρας συναγαγεῖν. καταλιπὼν οὖν

gione expulit, & populares ſuos patria inſtituta violantes ferro peremit, terramque *ſuam* ab omni inquinamento expiavit.

CAP. VII. X.

Quomodo Judas Apollonii & Seronis exercitus profligavit, ipſoſque duces occidit: &, non multo poſt Lyſia & Gorgia ſuperatis, Hieroſolyma aſcendit, templumque repurgavit.

HÆC cum audiſſet Apollonius, Samariæ præfectus, coacto exercitu, contra Judam egreſſus eſt. Ille vero ei obviam ivit & conſertis manibus prælio ſuperat, atque hoſtium multos quidem interfecit, (in quibus & Apollonium imperatorem, cujus armis exuti enſem, quo tum forte uſus eſt, *poſtea ſemper* gerebat) plures vero vulneravit, & cum ingenti præda ex hoſtium caſtris direpta receſſit. Seron autem, Cœles-Syriæ exercitus dux, audito quod multi ſeſe Judæ adjunxerant, atque *is* ſatis copiarum ad prælia bellumque gerendum jam comparaverat, ſtatuit exercitum contra eum educere, ſuâ intereſſe putans pro virili in eos animadvertere, qui contra Regis mandata facerent. Contractis igitur quos penes ſe habuit militibus, adjunctiſque Judæorum etiam perfugis & impiis contra Judam profectus eſt. Cumque Bethoron uſque Judææ vicum proceſſiſſet, illic caſtra metatur. Judas autem ei obviam factus, idque congrediendi animo, ubi vidit ſuos, tum quia pauci & inedia confecti eſſent, (nam *eo die* jejunaverant) ad pugnam *ineundam* parum alacres, animum audaciamque illis addebat, dicens, “non in multitudine *militum* ſitam eſſe victoriam, triumphumque ex hoſtibus reportatum, ſed in pietate erga Deum: idque compertiſſimum haberi *plurimis* majorum exemplis, qui cum ex jure & pro legibus ſuis & liberis dimicaſſent, multas ſæpe hoſtium myriadas fuderunt. nemini enim injuriam facere magnas dat vires.” Hæc ubi dixit, ſuis perſuaſit, ut, contempta hoſtium multitudine, cum Serone manus conſererent: congreſſuſque fugavit Syros. proſtrato enim duce univerſi ſeſe in fugam conjiciunt, quaſi omnis in eo poſita eſſet ſalutis ſpes. Illos vero in campum uſque perſequutus, ex hoſtibus occidit ad octingentos: reliqui evaſerunt in regionem maritimam.

XI. 2. Quibus rebus auditis Antiochus rex, iſtis vehementer iratus, copias ſuas omnes coëgit, multiſque ex inſulis mercenariis militibus aſſumptis, paravit primo vere in Judæam irrumpere. Verum cum, ſtipendio illis *in annum* numerato, vidiſſet theſauros deficere pecuniæque inopiam eſſe (nam neque tributa omnia reddebantur propter ſeditiones in gentibus *conflatas*, & ipſe, vir magni animi & largitor, iis quæ habuerat non contentus erat) ſtatuit primum in Perſidem proficiſci, & regionis iſtius tributa colligere. Cum itaque reliquiſſet

Judas Apollonium vincit. 1 *Macc. c.* 3.

Seron Judam adoritur. 1 *Macc. c.* 3.

Judas ſuos animat. 1 *Macc. c.* 3.

Seron à Juda cæditur. 1 *Macc. c.* 3.

Antiochus Epiphanes in Perſidem proficiſcitur. 1 *Macc. c.* 3.

---

[a] Αὐτὸς εἶχε *Busb.* & *Hen.* [b] Συρίας 1 *Maccab.* c. 3. v. 13. [c] Ita in *Editis Aliiſque.* Βαιθωρῶν *Hen.* ἕως ἀναβάσεως Βαιθωρῶν, vel Βεθωρῶν in 1 *Maccab.* c. 3. v. 16. [d] Ἐν τῇ καταβάσει Βαιθωρῶν ἕως τοῦ πεδίου 1 *Maccab.* c. 3. v. 24. [e] Εἰς γῆν Φυλιστιεὶμ 1 *Maccab.* c. 3. v. 24. [f] Παραλαβὼν *Hen.*

Antiochus relinquit Lyſiam, qui Judæos ulciſcatur. 1 Macc. c. 3.

liquiſſet Lyſiam quendam, negotiorum procuratorem, apud ipſum auctoritatem habentem, & provincias à flumine Euphrate uſque ad fines Ægypti & inferioris Aſiæ, atque copiarum & elephantorum partem, juſſit ut Antiochum filium ſuum uſque ad reditum ſuum diligenter educaret, utque Judæa everſa, ejuſque incolis in ſervitutem abductis, deleret Hieroſolyma, & genus Hebræorum exſtingueret. Et iſta quidem cum Lyſiæ in mandatis dediſſet rex Antiochus, profectus eſt in Perſidem, anno centeſimo quadrageſimo ſeptimo, & Euphrate trajecto aſcendit ad ſuperiores provincias.

Lyſias milites colligit, ut cum Judæis congrederetur. 1 Macc. c. 3.

3. Lyſias autem, delectis *ad hoc negotium* Ptolemæo Dorymenis filio & Nicanore & Gorgia, hominibus amicorum Regis potentiſſimis, eos cum quadraginta peditum millibus & ſeptem equitum millibus dimiſit in Judæam. Illi vero, ad urbem uſque Emmauntem progreſſi, in loco campeſtri caſtra metantur. Illiſque accedunt auxilia ex Syria & regione finitima, multique perfugæ Judæi: necnon & mercatores quidam, veluti illos empturi qui in ſervitutem redigendi erant, compedibus quibus captivos vincirent ſecum allatis, argentoque & auro in pretium illorum numerando. Judas autem, caſtris conſpectis & adverſariorum multitudine animadverſa, milites ſuos hortabatur ut forti eſſent animo, ſuadebatque ut ſpem victoriæ in Deo collocantes ei more patrio ſupplicarent, centone amicti, atque eum cui in magnis periculis * conſueverat ſupplicum habitum præ ſe ferentes, ad eum hoc modo exorandum ut vires illis contra hoſtes ſuppeditaret. Diſtributis deinde more antiquo patrioque in tribunos ac centuriones ordinibus, & dimiſſis novis maritis, quique poſſeſſiones nuper acquiſiverant, ne illis fruendi deſiderio vitæ amantes timidius dimicarent, poſthæc milites ſuos ad pugnam excitat hujuſmodi oratione. “Non aliud quidem tempus, ô ſocii, magis neceſſarium vobis relictum eſt ad fortitudinem & periculorum contemptum, quam quod in manibus habetis. Nunc enim fortiter dimicantibus licet libertatem aſſequi, quæ ſuapte natura omnibus deſiderabilis, nobis adhuc deſiderabilior eſſe contigit, inde poteſtatem habituris Deum *rite* colendi. Quaſi itaque res veſtræ in eo eſſent loco, ut *vel* eam recipiatis, & vitam beatam felicemque renovetis (ex legibus ſcilicet patriaque conſuetudine inſtitutam) vel turpiſſima patiamini, & cum omni ſtirpe veſtra pereatis, minus ſtrenue voſmet in pugna gerentes, cum hac cogitatione inite prælium. Et quidem vobis, etiamſi non pugnetis, moriendum eſſe exiſtimantes, perſuaſique præter tanta præmia, libertatem, patriam, leges, pietatem, vos æternam mane-

Judas ſuos hortatur & rem militarem ordinat. 1 Macc. c. 3.

Cum hoſtibus congreſſurus ſuos oratione confirmat. 1 Macc. c. 4.

ἐπὶ τῶν πραγμάτων Λυσίαν τινὰ, δόξαν ἔχοντα παρ' αὐτῷ, καὶ τὰ μέχρι τῆς Αἰγύπτου ὅρων καὶ τῆς κάτωθεν Ἀσίας ἀπ' Εὐφράτου [a] διήκοντα ποταμοῦ, [b] καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως καὶ τῶν ἐλεφάντων, τρέφειν μὲν [c] Ἀντίοχον τὸν υἱὸν αὐτοῦ μετὰ πάσης φροντίδος ἐνετείλατο ἕως ἂν παραγένηται, καταστρεψάμενον δὲ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τοὺς οἰκοῦντας αὐτὴν ἐξανδραποδισάμενον, ἀφανίσαι τὰ Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸ γένος αὐτῶν ἀπολέσαι. καὶ ταῦτα μὲν ἐπιστείλας τῷ Λυσίᾳ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, ἐξήλασεν εἰς τὴν Περσίδα τῷ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑβδόμῳ ἔτει, καὶ περαιωσάμενος τὸν Εὐφράτην ἀνέβαινε [d] πρὸς τοὺς ἄνω σατράπας.

γ'. Ὁ δὲ Λυσίας ἐπιλεξάμενος Πτολεμαῖον τὸν Δορυμένους καὶ Νικάνορα καὶ Γοργίαν, ἄνδρας δυνατοὺς [e] τῶν τοῦ βασιλέως φίλων, καὶ παραδοὺς αὐτοῖς πεζῆς μὲν δυνάμεως μυριάδας τέσσαρας, ἱππεῖς δὲ ἑπτακισχιλίους, ἐξέπεμψεν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν. οἱ δ', ἄχρις [f] Ἐμμαοῦς πόλεως ἐλθόντες, ἐν τῇ πεδινῇ κατεστρατοπεδεύοντο. προσγίνονται δὲ αὐτοῖς σύμμαχοι [g] ἀπὸ τῆς Συρίας καὶ τῆς πέριξ χώρας, καὶ πολλοὶ τῶν πεφευγότων Ἰουδαίων· ἔτι γε μὴν καὶ τῶν ἐμπόρων τινὲς, ὡς ὠνησόμενοι τοὺς αἰχμαλωτισθησομένους, [h] πέδας μὲν κομίζοντες αἷς δήσουσι τοὺς ληφθησομένους, ἀργυρὸν δὲ καὶ χρυσὸν τιμὴν αὐτῶν καταθησόμενοι. τὸ δὲ στρατόπεδον καὶ τὸ πλῆθος τῶν ἐναντίων ὁ Ἰούδας κατανοήσας, ἔπειθε τοὺς οἰκείους στρατιώτας θαῤῥεῖν· καὶ παρεκελεύετο τὰς ἐλπίδας τῆς νίκης ἔχοντας ἐν τῷ Θεῷ, τοῦτον ἱκετεύειν τῷ πατρίῳ νόμῳ, σάκκους περιθεμένους, καὶ τὸ σύνηθες αὐτῷ σχῆμα τῆς ἱκετείας παρὰ τοὺς μεγάλους κινδύνους ἐπιδείξαντας, τούτῳ δυσωπῆσαι παρασχεῖν αὐτοῖς τὸ κατὰ τῶν ἐχθρῶν κράτος. διατάξας δὲ τὸν ἀρχαῖον αὐτοὺς τρόπον καὶ πάτριον κατὰ χιλιάρχους καὶ ταξιάρχους, καὶ τοὺς νεογάμους ἀπολύσας, καὶ τοὺς τὰς κτήσεις νεωστὶ πεποιημένους, ὅπως μὴ διὰ τὴν τούτων ἀπόλαυσιν φιλοζωοῦντες ἀτολμότερον μάχωνται, καταστὰς τοιούτοις [i] παρορμᾷ λόγοις πρὸς τὸν ἀγῶνα τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας. “καιρὸς μὲν [k] ὑμῖν οὐκ ἄλλος ἀναγκαιότερος τοῦ παρόντος, ὦ ἑταῖροι, εἰς εὐψυχίαν καὶ κινδύνων καταφρόνησιν καταλέλειπται. νῦν γάρ ἐστιν ἀνδρείως [l] ἀγωνισαμένοις τὴν ἐλευθερίαν ἀπολαβεῖν, ἣν καὶ δι' αὐτὴν ἅπασιν ἀγαπητὴν οὖσαν, ἡμῖν [m] ὑπ' ἐξουσίας τοῦ θρησκεύειν τὸ θεῖον ἔτι ποθεινοτέραν εἶναι συμβέβηκεν. ὡς οὖν ἐν τῷ παρόντι κειμένων ὑμῶν, [n] ταύτην ἀπολαβεῖν, καὶ τὸν εὐδαίμονα καὶ μακάριον ἀνακτήσασθαι βίον· οὗτος δὲ ἦν ὁ κατὰ τοὺς νόμους καὶ τὴν πάτριον συνήθειαν· ἢ τὰ αἴσχιστα παθεῖν, καὶ μηδὲ σπέρμα τοῦ γένους ὑμῶν [o] ἀπολειφθῆναι, κακῶν ἐν τῇ μάχῃ γενομένων, οὕτως ἀγωνίζεσθε. τὸ μὲν οὖν ἀποθανεῖν καὶ μὴ πολεμοῦσιν ὑμῖν [p] ὑπάρξειν ἡγούμενοι· τὸ δ' ὑπὲρ τηλικούτων ἐπάθλων, ἐλευθερίας, πατρίδος, νόμων, εὐσεβείας, αἰώνιον τὴν εὔκλειαν κατασκευάζειν πεπιστευκότες,

---

[a] Ex *Epiphanio* aliquis ſuſpicaretur eum διήκοντα legiſſe. [b] Καὶ τὰς ἡμίσεις τῶν δυνάμεων 1 *Maccab.* c. 3. v. 34. [c] Ita ex *MSS.* τὸν Ἀντίοχον in *Editis.* [d] Id eſt, πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας. atque ita verba accipit *Epiphanius*, qui vertit, *ad ſuperiores provincias*: niſi forſan πρὸς τὰς ἄνω σατραπείας legerit. πρὸς τὰς ἐπάνω χώρας 1 *Maccab.* c. 3. v. 27. [e] Τῶν φίλων τῶν τοῦ βασιλέως *Hen.* τῶν φίλων τοῦ βασιλέως 1 *Maccab.* c. 3. v. 38. [f] Alibi apud *Joſephum* Ἀμμαοῦς. Juxta Emmaus quæ nunc Nicopolis dicitur, *Hieron.* ad *Dan.* c. 8. πλησίον Ἐμμαοῦμ aut Ἐμμαοὺμ (1 *Macc.* c. 3. v. 40.) quod malit *Grotius*, qui cenſet ultimas literas vocis Ἐμμαοῦς debere mutationem recipere. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 758. [g] Ἀπό τε τῆς Συρίας *Hen.* & *Buſb.* [h] Πέδας μὲν κομίσαντες *Hen.* Ex hoc loco conſtat, πέδας pro παῖδας reponendum eſſe 1 *Maccab.* c. 3. v. 41. quod notatum Cl. *Lowthio.* [i] Παρώρμησε *Hen.* [k] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἡμῖν in *Editis Aliiſque.* [l] Ἀγωνισαμένους *Hen.* [m] Ὑπὲρ ἐξουσίας *Hen.* [n] Ταύτην τε ἀπολαβεῖν *Hen.* [o] Ὑπολειφθῆναι *Hen.* ἀπολειφθῆναι perperam in *Editis.* [p] Ὑπάρξειν *Hen.* * Sc. *Deus.* At malim *conſueverant*: ita ut in textu αὐτοῖς pro αὐτῷ reponatur.

“κότες, ἑτοιμάζεσθε τοιγαροῦν, οὕτως ταῖς ψυχαῖς [a] ἠυτρεπισμένοι ὡς αὔριον ἅμ' ἡμέρᾳ συμβαλοῦντες τοῖς πολεμίοις.

δ'. Καὶ ὁ μὲν Ἰούδας ταῦτα παραθαρσύνων τὴν στρατιὰν ἔλεγε. τῶν δὲ πολεμίων πεμψάντων Γοργίαν μετὰ πενταχιλίων πεζῶν καὶ χιλίων ἱππέων, ὅπως διὰ τῆς νυκτὸς ἐπιπέσῃ τῷ Ἰούδᾳ, καὶ πρὸς τοῦτο ὁδηγοὺς ἔχοντος αὐτοῦ τινας τῶν πεφευγότων Ἰουδαίων, αἰσθόμενος ὁ τοῦ Ματταθίου παῖς, ἔγνω καὶ αὐτὸς τοῖς ἐν τῇ παρεμβολῇ τῶν πολεμίων ἐπιπεσεῖν, καὶ ταύτῃ διῃρημένης αὐτῶν τῆς δυνάμεως. καθ' ὥραν οὖν δειπνοποιησάμενος, καὶ πολλὰ πυρὰ καταλιπὼν ἐπὶ τοῦ στρατοπέδου, δι' ὅλης [b] ὥδευε τῆς νυκτὸς ἐπὶ τοὺς ἐν [c] Εμμαοῦς τῶν πολεμίων. οὐχ εὑρὼν δ' ἐν τῷ στρατοπέδῳ τοὺς ἐχθροὺς ὁ Γοργίας, ἀλλ' ὑπονοήσας ἀναχωρήσαντας αὐτοὺς ἐν τοῖς ὄρεσι κεκρύφθαι, πορευθεὶς ἔγνω ζητεῖν ὅπου ποτ' εἶεν. περὶ δὲ τὸν ὄρθρον ἐπιφαίνεται τοῖς ἐν Εμμαοῦς πολεμίοις ὁ Ἰούδας μετὰ τρισχιλίων φαύλως ὡπλισμένων διὰ πενίαν. καὶ θεασάμενος τοὺς ἐχθροὺς ἄριστα πεφραγμένους καὶ μετ' ἐμπειρίας πολλῆς ἐστρατοπεδευμένους, προτρεψάμενος [d] τοὺς Ἰουδαίους, ὡς καὶ γυμνοῖς τοῖς σώμασι μάχεσθαι δέοι, καὶ τὸ θεῖον ἤδη που καὶ τοῖς οὕτως ἔχουσι τὸ κατὰ τῶν πλειόνων καὶ ὡπλισμένων κράτος ἔδωκεν, ἀγασάμενον αὐτοὺς τῆς εὐψυχίας, ἐκέλευσε σημῆναι τοὺς σαλπικτάς. [e] ἐπιπεσὼν δὲ ἀπροσδοκήτως τοῖς πολεμίοις, καὶ ἐκπλήξας αὐτῶν τὴν διάνοιαν καὶ ταράξας, πολλοὺς μὲν ἀπέκτεινεν ἀνθισταμένους, τοὺς δὲ λοιποὺς διώκων ἦλθεν [f] μέχρι Γαδάρων, καὶ τῶν πεδίων τῆς [g] Ἰδουμαίας καὶ Ἀζώτου καὶ [h] Ἰαμνείας. ἔπεσον δὲ αὐτῶν ὡς περὶ τρισχιλίους. Ἰούδας δὲ τῶν μὲν σκύλων παρεκελεύετο μὴ ἐπιθυμεῖν τοὺς αὐτοῦ στρατιώτας· ἔτι γὰρ αὐτοῖς ἀγῶνά τινα καὶ μάχην εἶναι πρὸς Γοργίαν καὶ τὴν σὺν αὐτῷ δύναμιν. κρατήσαντας δὲ καὶ τούτων, τότε σκυλεύσειν ἐπ' ἀδείας ἔλεγεν, [i] τοῦτο μόνον ἔχοντας, καὶ μηδὲν ἕτερον ἐκδεχομένους. ἔτι δὲ αὐτοῦ διαλεγομένου ταῦτα πρὸς τοὺς στρατιώτας, [k] ὑπερκύψαντες οἱ τοῦ Γοργίου τὴν μὲν στρατιὰν, ἣν ἐν τῇ παρεμβολῇ κατέλιπον, ὁρῶσι τετραμμένην, τὸ δὲ στρατόπεδον ἐμπεπρησμένον. ὁ γὰρ καπνὸς αὐτοῖς πόῤῥωθεν οὖσι τοῦ συμβεβηκότος δήλωσιν ἔφερεν. ὡς οὖν ταῦθ' οὕτως ἔχοντα ἔμαθον οἱ σὺν Γοργίᾳ, καὶ τοὺς μετὰ Ἰούδα πρὸς παράταξιν ἑτοίμους κατενόησαν, καὶ αὐτοὶ δείσαντες εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. ὁ δὲ Ἰούδας, ὡς ἀμαχητὶ [l] τῶν Γοργίου στρατιωτῶν ἡττημένων, [m] ὑποστρέψας [n] ἀνῃρεῖτο τὰ σκύλα· πολὺν δὲ καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ πορφύραν καὶ ὑάκινθον λαβὼν, εἰς τὴν οἰκείαν [o] ὑπέστρεψε, χαίρων, καὶ ὑμνῶν τὸν Θεὸν ἐπὶ τοῖς κατωρθωμένοις. οὐ μικρὰ γὰρ αὐτοῖς ἡ νίκη πρὸς τὴν ἐλευθερίαν συνεβάλλετο.

ε'. Λυσίας δὲ συγχυθεὶς ἐπὶ τῇ τῶν ἐκπεμφθέντων ἥττῃ, τῷ ἐχομένῳ ἔτει μυριάδας ἀνδρῶν ἐπιλέκτων συναθροίσας ἕξ, καὶ πενταχιλίους λαβὼν ἱππεῖς, ἐνέβαλεν

“re gloriam, vos igitur accingite, ita animis parati ac ſi cras prima luce cum hoſtibus congreſſuri.

Judas ſtratagemate hoſtes ſuperat. 1 Macc. c. 4.

4. Et iſta quidem Judas, ut ſuis militibus animos adderet, verba faciebat. At hoſtes Gorgiam miſerunt cum quinque peditum millibus & mille *delectis* equitibus, ut noctu Judæorum caſtra *derepente* adoriretur, perfugarum quorundam Judæorum ductu utens: quod ubi intellexit Mattathiæ filius, ipſe etiam ſtatuit in hoſtes caſtra tenentes impetum facere, idque *magis* quod diviſæ eſſent illorum copiæ. Cœna itaque tempeſtive ſumpta, multiſque in caſtris ignibus relictis, tota nocte iter faciebat ad hoſtes qui circa Emmauntem conſederant. Gorgias autem cum hoſtium neminem in caſtris offendiſſet, eoſque ſuſpicaretur metu ceſſiſſe & in montes ſeſe abdidiſſe, *inde* profectus ſtatuit ubinam eſſent quærere. At Juda ſub diluculum in hoſtium, qui ad Emmauntem erant, conſpectum venit, cum tribus hominum millibus, male armatis ob inopiam. Cumque vidiſſet hoſtes valide loricatos periteque admodum caſtra metatos, Judæos hortatus ut nudis etiam corporibus non vererentur prælio congredi, memoria repetentes quod Deus jam olim ita ſe habentes fecerit ſuperare multitudinem majorem armatamque, eorum fortitudine mirifice delectatus; juſſit tubicines ſigna dare. Hoſtes deinde ex improviſo adortus, injectoque illorum animis terrore & perturbatione, multos quidem *ſibi* reſiſtentes occidit, reliquos vero perſequutus eſt uſque ad Gadara, & Idumææ Azotique & Jamniæ campos. Ceciderunt autem illorum quaſi ad tria millia. Judas vero ſuos milites hortatus eſt, ut ſpolia non concupiſcerent: adhuc enim illis ſupereſſe certamen & prælium cum Gorgia ejuſque exercitu. illis autem debellatis tum ſecuros ſpolia lecturos eſſe dicebat, ut qui hoc ſolum faciendum haberent, & nihil aliud exſpectarent. At hæc adhuc ad milites loquente Juda, Gorgiani *è monte* eminentes proſpiciunt exercitum, quem in caſtris reliquerunt, fuſum fugatumque, & caſtra incenſa. nam fumus *qui ab* illis eminus *conſpiciebatur* indicabat quod acciderat. Igitur ubi iſta ita ſe habere intellexerunt Gorgiani, & Judæ agmen ad conflictum paratum animadverterunt, ipſi etiam territi in fugam verſi ſunt. Judas vero, quaſi devictis abſque pugna Gorgianis militibus, reverſus, ſpolia diripiebat: captoque plurimo auro & argento, hyacinthoque & purpura, domum ſe recepit, lætus laudanſque Deum ob res proſpere geſtas. ad libertatem enim *illorum* haud parum contulit *ejus diei* victoria.

Gorgiani in fugam conjecti. 1 Macc. c. 4.

Lyſias bellum redintegrare parat. 1 Macc. c 4.

5. Lyſias autem, clade illorum qui miſſi erant confuſus, ſequenti anno contractis delectorum hominum millibus ſexaginta, & equitum quinque millibus aſſumptis, impetum in Judæam

---

[a] Ita cum *Cod. Hen.* nec aliter legiſſe videtur *Epiphan.* cæteris deeſt vox ἠυτρεπισμένοι. [b] Ita *Hen.* ὥδευσε in *reliquis.* [c] Εμμαοῖ *Busb.* Εμμαοῦ *Hen.* [d] Τοὺς ἰδίους *Busb.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris. [e] Εἶτα ἐμπεσὼν ἀπροσδοκ. *Busb.* ἔπειτ' ἐμπεσὼν *Hen.* [f] Ἄχρι Γαζαρῶν *Busb.* ἄχρι Γαζάρων *Hen.* Urbem hanc modo Γάζαρα modo Γάδαρα appellari notavit Cl. *Relandus* in *Palæſtina S.* p. 679. [g] Ἰουδαίας malit *Relandus*, tam hîc loci quam 1 *Maccab.* c. 4. v. 15. [h] Ἰαμνίας *Hen.* & 2 *Maccab.* c. 4. v. 15. Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq* l. 3. c. 13. p. 369. & *Relandum* p. 833. [i] Ita *Hen.* τοῦτο in *Editis Aliiſque.* quo admiſſo, μηδένα ἕτερον reponendum cenſeo. [k] Ἐκκύψαντες juxta 1 *Maccab.* c. 4. v. 19. [l] Τῶν μετὰ Γοργίου *Hen.* [m] Ὑποστρέψας *Busb.* & *Hen.* [n] Sic *Busb.* & *Hen.* ἀνηρεῖται perperam in *Editis.* Si quis ἀναιρεῖται malit, per me licet. [o] Ὑπέστρεψε χώραν, χαίρων *Hen.*

Judas cum Lyſia exercitu inferior pugnaturus, Deum implorat. 1 Macc. c. 4.

Judæam fecit; &, cum montana aſcendiſſet, apud Bethſura Judææ vicum caſtra poſuit. *Illi* obviam profectus eſt Judas cum decem *hominum* millibus; animadverſaque hoſtium multitudine, Deum precatus ut ſibi auxilio eſſet, præcurſores hoſtium aggreditur, illoſque ſuperat; cumque ex iis ad quinque millia cecidiſſent, reliquis terrorem incuſſit. Lyſias ſcilicet ſecum reputans quo animo eſſent Judæi, ad moriendum quidem parati, niſi cum libertate vitam agere liceret; eorumque deſperationem, ut vim *inſuperabilem* veritus, collectis quæ ſupererant copiis Antiochiam reverſus eſt: atque ibi commoratus peregrinorum delectum habuit, & cum majori exercitu cogitabat iterum in Judæam impreſſionem facere.

Judas, hoſtibus toties profligatis, ad fanum luſtrandum ſe confert. 1 Macc. c. 4.

6. Toties igitur profligatis Antiochi ducibus, Judas, advocata concione, dicebat, oportere illos, poſt tot victorias eis à Deo conceſſas, Hieroſolyma aſcendere, & templum purificare, atque conſuetas hoſtias offerre. Ubi vero cum tota multitudine Hieroſolyma acceſſit, & fanum deſertum inveniebat, & portas exuſtas, & ſponte enata in templo ob ſolitudinem virgulta, lamentari cum ſuis cœpit, templi ſpectaculo confuſus. Deinde quibuſdam è ſuis militibus delectis negotium dedit, ut eos qui cuſtodiebant arcem oppugnarent, donec ipſe fanum luſtraſſet. Cum autem illud ſumma cura repurgaſſet, *ei* intulit nova vaſa, candelabrum, menſam, altare, ex auro facta omnia: ac præterea ad oſtia vela appendit, foreſque ipſas adjiciendas curavit. Quin & aram demolitus, novam ex lapidibus undique collectis, non ferro acciſis, exſtruxit. Vigeſima autem & quinta die menſis Chaſleu, quem Apellæum nominant Macedones, lumina in candelabro accenderunt, & ad aram ſuffitum fecerunt, & panes menſæ impoſuerunt, ſolidaque ſacrificia ſuper novo altari obtulerunt. Hæc autem eadem die facta ſunt, qua triennio elapſo mutata eſt eorum religio in profanam impuramque conſuetudinem. accidit enim ut templum ab Antiocho deſolatum eo in ſtatu tribus annis permanſerit. nam anno centeſimo quadrageſimo quinto iſta templo contigerunt, vigeſima & quinta die Apellæi menſis, Olympiade ſupra centeſimam quinta & trigeſima. Inſtauratum vero erat eadem die, quinta & vigeſima Apellæi menſis, octavo & quadrageſimo & centeſimo anno, Olympiade vero centeſima & quinquageſima quarta. Accidit autem ut templi deſolatio fieret ſecundum id quod Danielus ante quadringentos & octo annos prædixerat. oſtendit enim ipſum à Macedonibus everſum iri.

Judæorum lætitia ob ſacrorum inſtaurationem. 1 Macc. c. 4.

7. Egit autem Judas cum civibus per octo dies inſtaurationem ſacrificiorum in templo, nullum omittens lætitiæ genus, ſed magnificis ſplendidiſque ſacrificiis eos excipiens, hymnis

εἰς τὴν [a] Ἰουδαίαν· καὶ ἀναβὰς εἰς τὴν ὀρεινὴν ἐν [b] Βεθσούροις κώμῃ τῆς Ἰουδαίας ἐστρατοπεδεύσατο. ἀπήντησε δὲ μετὰ μυρίων Ἰούδας· καὶ τὸ πλῆθος ἰδὼν τῶν πολεμίων, [c] σύμμαχον ἔσεσθαι τὸν Θεὸν εὐξάμενος, συμβαλὼν τοῖς προδρόμοις τῶν πολεμίων, νικᾷ τούτους, καὶ φονεύσας αὐτῶν ὡς πεντακισχιλίους, τοῖς λοιποῖς ἦν ἐπίφοβος. ἀμέλει κατανοήσας ὁ Λυσίας τὸ φρόνημα τῶν Ἰουδαίων, ὡς ἕτοιμοί εἰσι τελευτᾶν, εἰ μὴ ζήσουσιν ἐλευθέρως, καὶ δείσας αὐτῶν τὴν ἀπόγνωσιν ὡς [d] ἰσχύν, ἀναλαβὼν τὴν λοιπὴν δύναμιν ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν· καὶ διέτριβεν ἐκεῖ ξενολογῶν, καὶ παρασκευαζόμενος μετὰ μείζονος στρατοῦ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν.

ϛʹ. Τοσαυτάκις οὖν ἡττημένων ἤδη τῶν Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως στρατηγῶν, ὁ Ἰούδας ἐκκλησιάσας, ἔλεγε, μετὰ πολλὰς νίκας, ἃς ὁ Θεὸς αὐτοῖς ἔδωκεν, ἀναβῆναι δεῖν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν καθαρίσαι, καὶ τὰς νενομισμένας θυσίας προσφέρειν. ὡς δὲ παραγενόμενος [e] μετὰ παντὸς τοῦ πλήθους εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ τὸν ναὸν ἔρημον εὗρε, καὶ καταπεπρησμένας τὰς πύλας, καὶ φυτὰ διὰ τὴν ἐρημίαν αὐτόματα ἐν τῷ ἱερῷ [f] βεβλαστηκότα, θρηνεῖν ἤρξατο μετὰ τῶν ἰδίων, ἐπὶ τῇ ὄψει τοῦ ναοῦ συγχυθείς. ἐπιλεξάμενος δέ τινας τῶν αὐτοῦ στρατιωτῶν, προσέταξε τούτοις ἐκπολεμῆσαι τοὺς τὴν ἄκραν φυλάττοντας, ἄχρι ἂν αὐτὸς [g] τὸν ναὸν ἁγνίσειε. καθάρας δ' ἐπιμελῶς αὐτόν, [h] εἰσεκόμισε καινὰ σκεύη, λυχνίαν, τράπεζαν, βωμόν, ἐκ χρυσοῦ πεποιημένα, ἀπήρτησε δὲ καὶ τὰ [i] καταπετάσματα τῶν θυρῶν, καὶ τὰς θύρας αὐταῖς ἐπέθηκε. καθελὼν δὲ καὶ τὸ θυσιαστήριον, καινὸν ἐκ λίθων συμμίκτων ᾠκοδόμησεν, οὐ λελατομημένων ἐκ σιδήρου. πέμπτῃ δὲ καὶ εἰκάδι τοῦ [k] Χασλεῦ μηνός, ὃν οἱ Μακεδόνες Ἀπελλαῖον καλοῦσι, ἧψάν τε φῶτα ἐπὶ τῆς λυχνίας, καὶ ἐθυμίασαν ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ ἄρτους ἐπὶ τὴν τράπεζαν [l] ἐπέθηκαν, καὶ ὡλοκαύτωσαν ἐπὶ τοῦ καινοῦ θυσιαστηρίου. ἔτυχε δὲ ταῦτα κατὰ τὴν ἡμέραν ἐκείνην γενέσθαι καθ' ἣν καὶ μετέπεσεν αὐτῶν ἡ ἁγία θρησκεία εἰς βέβηλον καὶ κοινὴν συνήθειαν, μετὰ ἔτη τρία. τὸν γὰρ ναὸν ἐρημωθέντα ὑπ' Ἀντιόχου διαμεῖναι τοιοῦτον ἔτεσι συνέβη τρισίν· ἔτει γὰρ πέμπτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ταῦτα περὶ τὸν ναὸν ἐγένετο, πέμπτῃ καὶ εἰκάδι τοῦ Ἀπελλαίου [m] μηνός, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τρίτῃ. ἀνενεώθη δὲ κατὰ τὴν αὐτὴν ἡμέραν πέμπτῃ καὶ εἰκοστῇ τοῦ Ἀπελλαίου μηνός, ὀγδόῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ πεντηκοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δ' ἐρήμωσιν τοῦ ναοῦ συνέβη γενέσθαι κατὰ τὴν Δανιήλου προφητείαν, πρὸ τετρακοσίων καὶ ὀκτὼ γενομένην ἐτῶν. ἐδήλωσε γὰρ ὅτι Μακεδόνες καταλύσουσιν αὐτόν.

ζʹ. Ἑώρταζε δὲ Ἰούδας μετὰ τῶν πολιτῶν ἀνάκλησιν τῆς περὶ τὸν ναὸν θυσίας ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ, μηδὲν ἀπολιπὼν ἡδονῆς εἶδος, ἀλλὰ πολυτελέσι μὲν καὶ λαμπραῖς ταῖς θυσίαις κατευωχῶν

---

[a] Ita etiam *Epiphan.* & *Zonar.* Ἰδουμαίαν *Hen.* & 1 *Maccab.* c. 4. v. 29. Verum cum munimentum fuerit Judæorum κατὰ πρόσωπον τῆς Ἰδουμαίας (ut 1 *Macc.* c 4. v.61. 2 *Macc.* c.13. v.19.) & urbs ſita in finibus Judææ, ut 1 *Macc.* c. 14. v. 33. adſcribi poteſt tam Idumææ quam Judææ. [b] Βαιθύροις *Hen.* Βαιθσούροις 1 *Macc* 4. 29 & alibi. Vide Cl. *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 658. [c] Σύμμαχον ἐπ' αὐτὸν ἔσεσθαι *Hen.* [d] Ἰσχυρὰν *Hen.* [e] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* σὺν τῷ πλήθει *Buſb.* μεταστάντος τοῦ πλήθους perperam in *Editis.* [f] Ἀναβεβλαστηκότα *Hen.* & *Buſb.* [g] Ita *MSS.* & *Vet. Interpr.* τὸν ναὸν αὐτῶν ἁγνίσειε in *Editis.* [h] Iterum cum *MSS.* & *Epiphan.* εἰσεκόμισε καὶ καινὰ σκ. in *Editis.* [i] Ἐκπετάσματα *Buſb.* & *Hen.* [k] Ex pag. 532. v. 32. Χασλεῦ μηνὸς reſcripſi. Χεσλαίου in *Editis Aliiſque.* Χασελεῦ 1 *Macc.* c. 4. v. 52. & 59. Τεβέθου μηνὸς *Hen.* [l] Ἐπέθεσαν *Buſb.* ἔθεσαν *Hen.* [m] Ita *Hen. Voſſ.* & *Vet. Interpr.* μηνός, ὀγδόῳ καὶ ἑκατοστῷ καὶ τεσσαρακοστῷ ἔτει, Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ τεσσαρακοστῇ καὶ τετάρτῃ. τὴν δ' ἐρήμωσιν &c. *Baſ.* μηνός, ἡ κάθαρσις δ' ἐγένετο η'. κ. ρ. καὶ μ'. ἔτει, Ὀλυμπιάδι ρ'. καὶ ν'. καὶ δ'. τὴν δ' ἐρήμωσιν &c. *Gen.* Vide *Scalig.* ad *Can. Iſagog.* p. 294. & *Voſſium* in *Chronol. S.* p. 152.

a Επιμων

χῶν αὐτούς, ὕμνοις δὲ καὶ ψαλμοῖς τὸν Θεὸν μὲν [a] τιμῶν, αὐτοὺς δὲ τέρπων. τοσαύτῃ δ' ἐχρήσαντο τῇ περὶ τὴν ἀνανέωσιν τῶν ἐθῶν ἡδονῇ, μετὰ χρόνον πολὺν ἀπροσδοκήτως ἐν ἐξουσίᾳ γενόμενοι τῆς θρησκείας, [b] ὡς νόμον θεῖναι τοῖς μετ' αὐτούς, ἑορτάζειν τὴν ἀνάκτησιν τῶν περὶ τὸν ναὸν ἐφ' ἡμέρας ὀκτώ. καὶ ἐξ ἐκείνου [c] μέχρι δεῦρο, τὴν ἑορτὴν ἄγομεν καλοῦντες αὐτὴν [d] Φῶτα· ἐκ τοῦ παρ' ἐλπίδας οἶμαι ταύτην ἡμῖν φανῆναι τὴν ἐξουσίαν, τὴν προσηγορίαν θέμενοι τῇ ἑορτῇ. τειχίσας δ' ἐν κύκλῳ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὰς ἐπιδρομὰς τῶν πολεμίων πύργους οἰκοδομησάμενος ὑψηλούς, φύλακας ἐν αὐτοῖς ἐγκατέστησε, καὶ τὴν [e] Βεθσούραν δὲ πόλιν ὠχύρωσεν, ὅπως ἀντὶ φρουρίου αὐτῇ πρὸς τὰς ἀπὸ τῶν πολεμίων ἀνάγκας ἔχῃ χρῆσθαι.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς Ἰούδας τὰ πέριξ ἔθνη ἐχειρώσατο, καὶ Σίμων Τυρίων καὶ Πτολεμαιέων ἐκράτησεν· καὶ ὡς Ἰούδας τὸν Τιμόθεον νικηθέντα φεύγειν ἠνάγκησε, καὶ ἄλλα πολλὰ διεπράξατο μετὰ τὴν Ἰωσήπου καὶ Ἀζαρία ἧτταν.

ΤΟύτων οὕτω γενομένων, τὰ πέριξ ἔθνη πρὸς τὴν ἀναζωπύρησιν καὶ τὴν ἰσχὺν τῶν Ἰουδαίων χαλεπῶς διακείμενα, πολλοὺς ἐπισυνιστάμενα διέφθειρεν, ἐνέδραις καὶ ἐπιβουλαῖς [f] αὐτῶν ἐγκρατῆ γενόμενα. πρὸς τούτους πολέμους συνεχεῖς [g] ἐκφέρων Ἰούδας, ἐπέχειν αὐτοὺς τῆς καταδρομῆς, καὶ ὧν ἐποίουν [h] κακῶς τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπειρᾶτο. καὶ τοῖς [i] Ἠσαὺ υἱοῖς Ἰδουμαίοις κατ' [k] Ἀκραβατήνην ἐπιπεσὼν, πολλοὺς αὐτῶν ἀπέκτεινε καὶ ἐσκύλευσε· συγκλείσας δὲ καὶ τοὺς υἱοὺς τοῦ [l] Βαάνου λοχῶντας τοὺς Ἰουδαίους, περικαθίσας ἐπολιόρκει, καὶ τούς τε πύργους αὐτῶν ἐνεπίμπρα, καὶ [m] τοὺς ἄνδρας διέφθειρεν. ἔπειτ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τοὺς Ἀμμανίτας [n] ὁρμήσας, δύναμιν μεγάλην καὶ πολυάνθρωπον ἔχοντας, ἧς ἡγεῖτο Τιμόθεος, [o] καὶ τούτους χειρωσάμενος, τὴν [p] Ἰαζωρὸν [q] ἐξεῖρε πόλιν· καὶ τάς τε γυναῖκας αὐτῶν καὶ τὰ τέκνα λαβὼν αἰχμαλώτους, καὶ τὴν πόλιν ἐμπρήσας, εἰς τὴν Ἰουδαίαν [r] ἀνέστρεψε. μαθόντα δ' αὐτὸν τὰ γειτονεύοντα τῶν ἐθνῶν [ſ] ἀναστραφέντα, συναθροίζεται εἰς τὴν [t] Γαλααδῖτιν ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς [u] ὁρίοις αὐτῶν Ἰουδαίους. οἱ δὲ [x] καταφυγόντες εἰς [y] Δάθεμα τὸ φρούριον, πέμψαντες πρὸς Ἰούδαν, ἐδήλουν αὐτῷ, ὅτι λαβεῖν ἐσπούδακεν ὁ Τιμόθεος τὸ χωρίον εἰς ὃ συνεπεφεύγεσαν. ἀναγινωσκομένων δὲ τῶν ἐπιστολῶν τούτων, κἀκ τῆς Γαλιλαίας ἄγγελοι παραγίνονται σημαίνοντες ἐπισυνῆχθαι τοὺς ἐκ Πτολεμαΐδος καὶ Τύρου καὶ Σιδῶνος, [z] καὶ τῶν ἀλλογενῶν τῆς Γαλιλαίας.

ιβ'. β'. Πρὸς οὖν ἀμφοτέρας τὰς τῶν ἠγγελμένων χρείας σκεψάμενος ὁ Ἰούδας ὅ,τι χρὴ ποιεῖν, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελ-

etiam & pſalmis Deum quidem honorans, populares vero oblectans. Tantum autem gaudii cepere ex hac rituum reſtitutione, libertate religionis poſt multum temporis inexſpectato recuperata, ut legem poſteris fecerint, quotannis ſolennes agere dies octo ob res templi reſtitutas: & ex eo tempore in hodiernum uſque diem celebramus id ſolenne quod dicitur Lumina. hac feſtivitati, ut opinor, indita appellatione, quod illa nobis ex inſperato affulſerit *agendi* poteſtas. Cum autem urbi mœnia circumdediſſet, turreſque altas ædificaſſet contra hoſtium incurſus, cuſtodias in eis impoſuit, urbemque Bethſuram munivit, ut ea tanquam arce uteretur, ſi quando ab hoſtibus in neceſſitatem adactus eſſet.

Luminum feſtum inſtitutum. 1 Macc. c. 4.

CAP. VIII.

Quomodo Judas gentes finitimas ſubegit, & Simon Tyrios & Ptolemæeos profligavit: utque Judas Timotheum prælio victum in fugam compulit, aliaque multa geſſit poſt Joſephi & Azariæ cladem.

HIS ita geſtis, finitimæ gentes, Judæorum vires exſuſcitatas recreataſque ægre admodum ferentes, conſpiratione facta multos occiderunt, inſidiis doliſque eos in poteſtatem ſuam redigentes. Cum iſtis Judas aſſidue bellum gerens, conabatur eos ab incurſibus cohibere, & à malis quæ Judæis intulerunt. Atque Idumæos Eſavi filios ad Acrabatenam adortus, multos interfecit & deprædatus eſt: porro & Baani filios, qui *per vias* inſidiati ſunt Judæis, concluſos *in* turribus admoto exercitu obſidebat, turreſque illorum incendebat, homineſque *ferro* trucidabat. Poſtea inde progreſſus in Ammanitas, validam manum numeroſumque nactos exercitum, cui præerat Timotheus, illis profligatis atque devictis, Jazoron urbem expugnavit, abductiſque in captivitatem uxoribus eorum & liberis, & urbe incenſa, in Judæam reverſus eſt. Cum autem vicinæ gentes intellexiſſent ipſum revertiſſe, coëunt in Galaaditin adverſus Judæos, qui in ipſorum finibus degebant. At illi in Dathema caſtellum fuga elapſi, miſſis ad Judam nunciis ei ſignificabant, Timotheum feſtinare ut locum, in quem confugerant, expugnaret. Adhuc iſtæ recitabantur epiſtolæ, cum *ecce* adſunt *alteri* ex Galilæa nuncii, indicantes conveniſſe Ptolemæeos, & Tyrios, atque Sidonios, & Galilææ extraneos.

Judas Idumæos ulciſcitur & Baanenſes & Ammanitas. 1 Maccab. c. 5.

Judæi à Juda per literas auxilium petunt. 1 Macc. c. 5.

XII. 2. Judas igitur, cum cogitaſſet quid fieri oporteret ad utraſque quæ *ſibi* nunciatæ erant neceſſitates ſublevandas, Simoni quidem fratri

Id negotii Simoni dat ut Judæorum hoſtes ulciſceretur. 1 Macc. c. 5.

---

a Ἐτίμων, αὐτοὺς δ' ἔτερπον *Hen.* ἐτίμα, καὶ αὐτοὺς ἔτερπεν *Busb.* ἐτίμα, καὶ ἑαυτοὺς ἔτερπον legiſſe videtur *Epiphan.* b Καὶ νόμον ἔθεντο *Busb.* & *Vet. Interpr.* c Μέχρι τοῦ νῦν δεῦρο *Hen.* d Vocabatur (ut inquit *Grotius* ad *Joann.* c. 10. v. 22.) Φῶτα *Lumina*, quia per totos hos octo dies lucernæ noctibus etiam in domibus accendebantur, ut in titulo *Talmudico*, quo de hoc feſto & feſto Sortium agitur, traditum eſt. Videſis Cl. *Seldenum*, lib. 3. *de Synedriis*, cap. 13. §. 9. e Βηθσοῦραν *Hen.* Vide *Annott.* ad p. 540. v. 1. ſ Αὐτῶν κρατήσειν οἰόμενα *Hen. Busb.* & *C.* g Ἐκφέρων ὁ Ἰούδας *Hen.* & *Busb.* h Κακῶν *Hen. Busb.* & *C.* i Ita *C.* & *Vet. Interpr.* Ἠσαῦ υἱοῖς καὶ Ἰδουμαίοις *Hen.* Ἠσαῦ δὲ υἱοῖς Ἰδουμαίοις in *Editis.* k Ita *Hen.* & *C.* Ἀκραβαττηνὴν *Gall.* & 1 *Macc.* 5, 3. & Ἀκραβαττάνην in *MS. Collegii Novi.* Ἀκραβαττηνὴν in *Editis.* Forſan Ἀκραβαττήνην legendum. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* l Σαβαάνου *Hen.* & *C.* Βαιάνου juxta 1 *Maccab.* c. 5. v. 4. m Τοὺς ἄνδρας αὐτῶν διέφθειρεν *Hen.* & *C.* n Ἐξώρμησε *Hen.* & *C.* o Χειρωσάμενος δὲ τούτους *Hen.* p Γαζαρὰ 2 *Maccab.* c. 10. v. 32. Vide *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 8. q Ἐξαιρεῖ *Hen.* & *C.* r Ὑπέστρεψεν *Hen.* & *C.* ſ Ἀναστρέφοντα *Hen.* & *C.* t Γαλααδηνὴν *Hen.* u Ita ex *Epiphan.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 9. ὀρείοις in *Editis.* x Καταφεύγοντες *Hen.* & *Epiphan.* y Ita etiam appellatur 1 *Maccab.* c. 5. v. 9. Διάθημα *Hen.* & *C.* z Τοὺς τῶν ἀλλογενῶν Γαλιλαίους mallit *Schotanus.* Πάσης Γαλιλαίας ἀλλογενῶν 1 *Macc.* c. 5. v. 15. καὶ τῶν ἄλλων ἐθνῶν τῆς Γαλιλαίας *Hen. C.* & *Epiphan.*

Judas cum Jonatha in Galaaditin proficiſcitur. 1 Macc. c. 5.

Simon in Galilæa vincit hoſtes. 1 Macc. c. 5.

tri ſuo mandavit, ut cum tribus delectorum millibus defenſum exiret Judæos qui in Galilæa habitarent: ipſe vero aſſumpto Jonatha fratre altero, cum octo militum millibus in Galaaditin profectus eſt. Joſephum aut Zachariæ filium & Azariam, qui reliquo exercitui præeſſent, reliquit, cum præcepto ut diligenter cuſtodirent Judæam, & cum nemine ante ipſius reditum prælio dimicarent. Simon igitur, poſtquam in Galilæam venit, congreſſus eſt cum hoſtibus, eoſque terga vertere coëgit; & fugientes perſequutus uſque ad portas Ptolemaïdis, occidit eorum ad tria circiter millia. cumque peremptorum ſpolia ſuſtuliſſet, tam Judæos ab eis in captivitatem redactos quam eorum ſarcinulas abducens, domum ſe recepit.

Nabatæi Judæ opem implorant.

3. Judas autem Maccabæus & Jonathas ejus frater, trajecto Jordane, & ab eo tridui iter emenſi, incidunt in Nabatæos, amice eis occurrentes. qui cum ei narraſſent quæ fratribus in Galaaditide acciderant, multoſque illorum malis conflictari, compulſos in caſtella & oppida Galaaditidis, atque eum monuiſſent ut properaret ire adverſus alienigenas, ſummaque ope niteretur populares ſuos ab illis vindicare, *iis* obſequutus iter per ſolitudinem convertit: primoque impetu facto in habitantes Bethſuram, eaque capta, mares omnes militaris ætatis ferro trucidavit, urbemque igni cremavit. Nocte autem appetente, nihilominus perrexit, eaque ad munitionem profectus, in quam Judæos concluſos eſſe contigit, Timotheo cum copiis ſuis locum obſidente, prima luce eò pervenit. Cumque jam offendiſſet hoſtes mœnibus admotos, atque alios ſcalas ad ea aſcendenda, alios vero machinas in expugnationem apportantes, juſſo tubicine canere, ſuoſque adhortatus milites, ut alacriter ſeſe periculis objicerent pro fratribus & cognatis, diviſis trifariam copiis hoſtes à tergo invadit. At Timothei milites Maccabæum eſſe cognoſcentes, cum & jam ante ejus virtutem & in bellis *gerendis* felicitatem experti eſſent, è veſtigio in fugam vertuntur. Judas autem, cum exercitu ſuo eos inſequutus, occidit illorum *eo die* ad octo millia *hominum*: atque *inde* ad Mallen, alienigenarum urbem ita appellatam, flexo itinere, eam etiam expugnavit, ac omnes in ea mares interfecit, urbemque ipſam incendit. Illinc autem profectus, & Chaſphoma & Boſor, aliaque quamplurima Galaaditidis evertit oppida.

Judas Timotheanis cladem infert. 1 Macc. c. 5.

Timotheus bellum renovat. 1 Macc. c. 5.

4. Non multo poſt Timotheus cum magnas coëgiſſet copias, alioſque ſibi in auxilium aſſumpſiſſet, & Arabibus quibuſdam mer-

φὸν προσέταξεν ὡς τρισχιλίους τῶν ἐπιλέκτων λαβόντα, τοῖς ἐν Γαλιλαίᾳ βοηθὸν ἐξελθεῖν Ἰουδαίοις. αὐτὸς δὲ καὶ Ἰωνάθης ὁ ἕτερος ἀδελφὸς μετὰ στρατιωτῶν ὀκτακισχιλίων [a] ὥρμησεν εἰς τὴν Γαλααδῖτιν. [b] κατέλιπεν δὲ, ἐπὶ τῶν ὑπολοίπων τῆς δυνάμεως, Ἰώσηπόν τε τὸν τοῦ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίαν, προστάξας αὐτοῖς φυλάττειν ἐπιμελῶς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ συνάπτειν πόλεμον πρὸς μηδένα, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπανέλθῃ. ὁ μὲν οὖν Σίμων παραγενόμενος εἰς τὴν Γαλιλαίαν, καὶ συμβαλὼν τοῖς ἐχθροῖς, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἔτρεψε, καὶ μέχρι τῶν πυλῶν τῆς Πτολεμαΐδος διώξας, ἀπέκτεινεν αὐτῶν ὡς περὶ τρισχιλίους. καὶ τά τε σκύλα λαβὼν τῶν ἀνηρημένων, καὶ τοὺς ᾐχμαλωτισμένους ὑπ' αὐτῶν Ἰουδαίους, καὶ τὴν ἀποσκευὴν αὐτῶν ἐπαγόμενος, εἰς τὴν οἰκείαν ἀνέστρεψεν.

γ'. Ἰούδας δὲ ὁ Μακκαβαῖος καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης, διαβάντες τὸν Ἰορδάνην ποταμὸν, καὶ ὁδὸν ἀπ' αὐτοῦ τριῶν ἀνύσαντες ἡμερῶν, τοῖς Ναβαταίοις εἰρηνικῶς ὑπαντῶσι περιτυγχάνουσιν. ὧν διηγησαμένων τὰ περὶ τοὺς ἐν Γαλααδίτιδι, ὡς πολλοὶ κακοπαθοῦσιν αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις [c] ἀπειλημμένοι καὶ ταῖς πόλεσι τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ παραινεσάντων αὐτῷ σπεύδειν ἐπὶ τοὺς ἀλλοφύλους, καὶ ζητεῖν ἀπ' αὐτῶν σώζειν τοὺς ὁμοεθνεῖς, πεισθεὶς ὑπέστρεψεν εἰς τὴν ἔρημον· καὶ προσπεσὼν πρώτοις τοῖς τὴν [d] Βοσορρὰν κατοικοῦσι, καὶ λαβὼν αὐτὴν, [e] καταβαλὼν πᾶν τὸ ἄρρεν καὶ μάχεσθαι δυνάμενον διέφθειρε, καὶ τὴν πόλιν ὑφῆψεν. ἐπιγενομένης δὲ νυκτὸς, οὐδ' οὕτως ἐπέσχεν, ἀλλ' ὁδεύσας δι' αὐτῆς ἐπὶ τὸ φρούριον, ἔνθα τοὺς Ἰουδαίους ἐγκεκλεῖσθαι συνέβαινε, περικαθεζομένου τὸ χωρίον Τιμοθέου μετὰ τῆς δυνάμεως, ἕωθεν [f] ἐπ' αὐτὸ παραγίνεται. καὶ καταλαβὼν ἤδη τοῖς τείχεσι [g] προσβεβληκότας τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς μὲν κλίμακας ὥστε ἀναβαίνειν ἐπ' αὐτὰ, τοὺς δὲ μηχανήματα προσφέροντας, κελεύσας τὸν σαλπιγκτὴν [h] σημῆναι, καὶ παρορμήσας τοὺς στρατιώτας [i] ὑπὲρ ἀδελφῶν καὶ συγγενῶν διακινδυνεῦσαι προθύμως, εἰς τρία διελὼν τὸν στρατὸν ἐπιπίπτει κατὰ νώτου τοῖς πολεμίοις. οἱ δὲ περὶ τὸν Τιμόθεον αἰσθόμενοι ὅτι Μακκαβαῖος εἴη, πεῖραν ἤδη καὶ πρότερον αὐτοῦ τῆς ἀνδρείας καὶ τῆς ἐν τοῖς πολέμοις εὐτυχίας εἰληφότες, [k] εἰς φυγὴν τρέπονται. ἐφεπόμενος δὲ μετὰ τοῦ στρατεύματος ὁ Ἰούδας, ἀναιρεῖ μὲν αὐτῶν [l] εἰς ὀκτακισχιλίους. ἀπονεύσας δ' εἰς [m] Μάλλην πόλιν [n] οὕτω λεγομένην τῶν ἀλλοφύλων, λαμβάνει καὶ ταύτην· καὶ τοὺς μὲν ἄρρενας ἅπαντας ἀποκτείνει, τὴν δὲ πόλιν αὐτὴν [o] ἐμπίμπρησιν. ἄρας δ' ἐκεῖθεν, τήν τε [p] Χάσφωμα, καὶ [q] Βοσὸρ, καὶ πολλὰς ἄλλας πόλεις τῆς Γαλααδίτιδος καταστρέφεται.

δ'. Χρόνῳ δ' ὕστερον οὐ πολλῷ Τιμόθεος δύναμιν μεγάλην παρασκευασάμενος, καὶ συμμάχους ἄλλους τε παραλαβὼν,

---

[a] Ὥρμησεν C. & *Vet. Interpr.* [b] Κατέλειπεν C. [c] Συνειλημμένοι (prout in 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & 27.) malit *Schotanus.* ἀποτεθλιμμένοι legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *quod multi ex iis tribularentur.* [d] Ita & 1. *Macc.* c. 5. v. 26. Βεθσουρὰ juxta meliores *Epiphanii* libros. in aliis *Baraſa*, ut & in *vulgata* verſione lib. 1. *Maccab.* Hæc autem Βοσορρὰ diſtinguitur à Βοσὸρ urbe Gileaditide ab ipſo *Joſepho* & *Scriptore* lib. 1. *Maccab.* ſic ut Βοσὸρ poſſit haberi eadem atque בצר in tribu *Ruben*, & Βοσορρὰ pro *Boſtris. Relandus.* בצרה ſignificat *locum munitum*: unde & Carthaginis arx inverſis literis Βύρσαν Græcis; ex quo vocabulo male intellecto fluxit fabula de taurino tergo. Erant in vicinia Judæorum urbes duæ, quibus nomen בצרה, altera Idumææ, de qua *Eſajas* c. 34. v. 6. & c. 63. v. 1. & *Jeremias* c. 49. v. 13. altera Moabitidos, de qua *Jeremias* c. 48. v. 24. illa in 2 *Maccab.* & *Joſepho* Βοσορρὰ dicitur, *Ptolemæo* & *Stephano* Βόστρα, hæc vero Βοσὸς tam 1 *Macc.* quam *Joſepho. Grotius* ad 1 *Macc.* c. 5. v. 26. [e] Καταλαβὼν *Hen.* [f] Επ' αὐτῷ C. [g] Ita mallem cum *Baſ.* & *Hen.* προσβεβληκότας perperam in *Gen. Aliiſque.* [h] Σημῆναι *Hen.* [i] Ita *Baſ. Hen.* & C. ὑπὲρ τῶν ἀδ. *Gen.* [k] Φυγῇ χρῶνται *Hen.* [l] Illud εἰς omittunt *Genevenſes.* [m] Μάλλα *Hen.* Μαάφην C. in *Epiphanii* libris *Mellam.* Μάλλην *Joſephi* eandem eſſe credit *Grotius* quæ (in 1 *Macc.* c. 5. v. 35.) dicitur Μασφὰ, & in *Codd. Alex.* & *NC.* Μααφὰ, & *Ptolemæo* Μαλιάτθα. & *Stephano* Μαλωτίνη. unde pro ἐν Αλέμοις 1 *Macc.* c. 5. v. 26. legendum conjicit literis tranſpoſitis ἐν Μαλέοις. [n] Illa οὕτω λεγομένην non agnoſcit *Epiphan.* [o] Sic *Hen.* & C. ἐμπίπρησιν in *Editis.* [p] Χαμοφάνην C. Καθωμαχεῖ *Hen.* in *Epiphanii* libris *Caſtomachi* vel *Caſthomachi.* Χασφὼρ 1 *Macc.* c. 5. v. 26. & Χασφὼν v. 36. atque ſemel *Cheſchbon* habet *Vulgatus Interpres.* [q] Σοβορρὰν, C. tranſpoſitis (ut credo) literis pro Βοσορρὰν, ſicuti Σκαφὼρ pro Χασφὼρ habet *NC.*

a Ἄπεισιν

προσλαβὼν, καὶ Ἀράβων τινὰς μισθῷ πείσας αὐτῷ συστρατεύειν, ἧκεν ἄγων τὴν στρατιὰν πέραν τοῦ χειμάῤῥου Ραφῶν ἀντικρύς. πόλις δὲ ἦν αὕτη. καὶ παρεκελεύετο τοὺς στρατιώτας, εἰ συμβάλοιεν εἰς μάχην τοῖς Ἰουδαίοις, προθύμως ἀγωνίζεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς διαβαίνειν τὸν χείμαῤῥον. διαβάντων γὰρ ἥττας αὐτοῖς προύλεγεν. Ἰούδας δ' ἀκούσας παρεσκευάσθαι τὸν Τιμόθεον πρὸς μάχην, ἀναλαβὼν [a]πᾶσαν τὴν οἰκείαν δύναμιν, ἔσπευδεν ἐπὶ τὸν πολέμιον, καὶ περαιωσάμενος τὸν χείμαῤῥον ἐπεμπίπτει τοῖς ἐχθροῖς, καὶ τοὺς μὲν αὐτῶν [b]ὑπαντιάζοντας ἀνῄρει, τοὺς δ' εἰς δέος ἐμβαλὼν ῥίψαντας τὰ ὅπλα φεύγειν ἠνάγκασε. καί τινες μὲν αὐτῶν διέδρασαν· οἱ δ' εἰς τὸ καλούμενον ἐν [c]Καρναΐν τέμενος συμφυγόντες, ἤλπιζον [d]τεύξεσθαι σωτηρίας. Ἰούδας δὲ τὴν πόλιν [e]καταλαβόμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὸ τέμενος ἐνέπρησε, ποικίλῃ χρησάμενος ἰδέᾳ τῆς ἀπωλείας τῶν πολεμίων.

έ. Ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ συναγαγὼν τοὺς ἐν τῇ Γαλααδίτιδι Ἰουδαίους μετὰ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν, καὶ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀποσκευῆς, οἷός τε ἦν εἰς τὴν [f]Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν. ὡς δ' ἧκεν ἐπί τινα πόλιν [g]Εφρων ὄνομα, ἐπὶ τῆς ὁδοῦ κειμένην, καὶ οὔτε ἄλλην αὐτῷ τραπομένῳ βαδίζειν δυνατὸν ἦν, οὔτε ἀναστρέφειν ἤθελεν, πέμψας πρὸς τοὺς ἐν αὐτῇ, παρεκάλει τὰς πύλας ἀνοίξαντας ἐπιτρέπειν αὐτῷ διὰ τῆς πόλεως ἀπελθεῖν. τάς τε γὰρ πύλας λίθοις ἐμπεφράκεσαν, καὶ τὴν διέξοδον [h]ἀπετέμνοντο. μὴ πειθομένων δὲ τῶν Εφραίων, παρορμήσας τοὺς μεθ' ἑαυτοῦ, καὶ κυκλωσάμενος, ἐπολιόρκει· καὶ δι' ἡμέρας καὶ νυκτὸς [i]προσκαθίσας, [k]ἐξαιρεῖ τὴν πόλιν, καὶ πᾶν ὅσον ἄῤῥεν ἦν ἐν αὐτῇ κτείνας, καὶ καταπρήσας ἅπασαν αὐτὴν, ὁδὸν ἔσχε. τοσοῦτο δ' ἦν τὸ τῶν πεφονευμένων πλῆθος, ὡς ἐπ' αὐτῶν βαδίζειν τῶν νεκρῶν. διαβάντες δὲ τὸν Ἰορδάνην, ἧκον εἰς τὸ Μέγα πεδίον, οὗ κεῖται κατὰ πρόσωπον πόλις [l]Βεθσάνη, καλουμένη πρὸς Ἑλλήνων Σκυθόπολις. κἀκεῖθεν ὁρμηθέντες εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεγένοντο, ψάλλοντές τε καὶ ὑμνῳδοῦντες· [m]καὶ τὰς συνήθεις ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιδιὰς ἄγοντες· ἔθυσαν δὲ χαριστηρίους θυσίας ὑπέρ τε τῶν [n]κατορθωμένων, καὶ ὑπὲρ τῆς τοῦ στρατεύματος σωτηρίας. οὐδεὶς γὰρ ἐν τούτοις τοῖς πολέμοις τῶν Ἰουδαίων ἀπέθανεν.

ς'. Ἰώσηπος δὲ ὁ Ζαχαρίου καὶ Ἀζαρίας, οὓς [o]κατέλιπε στρατηγοὺς ὁ Ἰούδας, καθ' ὃν καιρὸν Σίμων μὲν ὑπῆρχεν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ πολεμῶν τοὺς ἐν Πτολεμαΐδι, αὐτὸς δὲ ὁ Ἰούδας καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἰωνάθης ἐν τῇ Γαλααδίτιδι, βουληθέντες καὶ αὐτοὶ δόξαν περιποιήσασθαι στρατηγῶν τὰ πολεμικὰ γενναίων, τὴν ὑπ' αὐτοὺς δύναμιν ἀναλαβόντες, ἦλθον εἰς Ἰάμνειαν. Γοργίου δὲ τοῦ τῆς Ἰαμνείας στρατηγοῦ ὑπαντήσαντος, συμβολῆς γενομένης δισχιλίους ἀποβάλλουσι τῆς στρατιᾶς, [p]καὶ φεύγοντες ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὅρων διώκονται. συνέβη δ' αὐτοῖς τὸ πταῖσμα τοῦτο παρακούσασιν ὧν αὐτοῖς Ἰούδας ἐπέστειλε, μὴ συμβαλεῖν εἰς μάχην

cede ſuaſiſſet ſecum in bellum ire, trans torrentem duxit exercitum, *caſtraque poſuit* ex adverſo urbis *Raphôn: & milites hortabatur, ut, ſi forte prælio congrederentur cum Judæis, alacriter dimicarent, & arcerent eos à tranſitu torrentis. Si enim tranſirent, prædicebat fore ut cladem ſui acciperent. Judas autem, audito quod Timotheus ad pugnam ineundam eſſet paratus, copiis ſuis omnibus aſſumptis hoſtem verſus ire properavit, trajectoque flumine inimicos adoritur, & quoſdam eorum ſibi occurrentes peremit; alios vero metu perculſos, abjectis armis, in fugam compulit. atque horum nonnulli è *periculo* evaſerunt: quidam vero in fanum, quod erat Carnaï *ita* vocatum, confugientes, ſe ſalvos fore *religione loci* ſperarunt. At Judas, capto oppido, & ipſos interemit & fanum incendit, hoſtibus variis modis morte affectis.

Judas Timotheanos profligat. 1 Macc. c. 5.

5. His geſtis, cum Galaaditidis Judæos liberoſque & uxores omnemque eorum ſupellectilem coëgiſſet, in eo erat ut illos in Judæam reduceret. Ubi autem ventum eſt ad urbem Ephronem nomine, in via poſitam, & neque ſibi poteſtas erat declinandi in alterutram partem, neque animus retrorſum revertendi, miſſis ad eos qui in ea erant nunciis, orabat ut portas aperirent, eumque per urbem diſcedere paterentur. nam & portas lapidibus obſtruxerant, & tranſitum *ei* præciderant. Sed cum Ephronitæ ei noluiſſent parere, milites ſuos adhortatus, coronaque facta, urbem obſidebat. Et poſtquam diem noctemque aſſederat, urbem expugnat; omnibuſque in ea maribus occiſis, eaque tota exuſta, facere iter incipiebat. tantus autem erat occiſorum numerus, ut ſuper mortuorum corpora tranſirent. Ita trajecto Jordane, pervenerunt in Campum magnum, in conſpectu urbis Bethſanæ poſitum, quæ Græcis dicitur Scythopolis. atque inde profecti in Judæam venerunt, cum cantibus & laudibus, omnique ludendi licentia, qua in victoriis celebrandis uti ſolent: hoſtias etiam votivas mactarunt pro rebus feliciter geſtis, pariterque pro incolumitate exercitus. nam Judæorum nemo iſtis in præliis cadebat.

Judas Ephronem urbem obſidet & expugnat. 1 Maccab. c. 5.

6. Interea Joſephus Zachariæ filius & Azarias, quos copiarum duces reliquerat Judas, quo tempore Simon in Galilæa bellum gerebat contra Ptolemæeos, ipſe vero Judas & frater ejus Jonathas in Galaaditide, volentes & ipſi ducum bellica virtute inſignium gloriam ſibi acquirere, cum ſuis militibus profecti ſunt ad Jamniam. ſed eis obviam egreſſo Gorgia Jamniæ præfecto, pugnaque commiſſa, homines de ſuis ad duo millia amittunt, & terga vertentes uſque ad Judææ fines fugati ſunt. Hæc autem clades illis propterea accidit, quod iis non obſequuti ſunt quæ mandavit Judas, ut ſcilicet cum nemine, antequam ipſe

Joſephus & Azarias cum Gorgianis male pugnant. 1 Macc. c. 5.

---

[a] Ἅπασαν *Hen.* & *C.* & v. 9. ἐμπίπτει in *utriſque*, & v. 8. ἔσπευσε, & v. 11. ἠνάγκαζε *Hen.* [b] Ita *MSS.* perperam ὑπαντίζοντας in *Editis.* [c] Ita & 1 *Macc.* c. 5. v. 43 in *Epiphanii* libris *Grana*, &, literis (ut puto) trajectis, *Crana* pro *Carna.* ἐπὶ τὸ Καρνίον καὶ τὸ Ατεργατεῖον 2 *Macc.* c. 12. v. 26. Videſis Grotium ad loca iſta; & *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 598, 621, 696. [d] Τεύξεσθαι *Hen.* & *C.* [e] Ita ex *C. Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 5. v. 24. κατασαλευόμενος in *Editis.* [f] Ἰουδαίαν ἐπαναγαγεῖν διεγνώκει *C.* quod ferri poteſt, omiſſis οἷός τε ἦν. quorum ad ἐξήγησιν forſan oræ libri primitus appoſitum erat. [g] Quod *Epiphanii* libri *Ephron* & *Efron* habeant & Εφραίων paulo infra *Hen.* ut & Εφρὼν 1 *Macc.* c. 5. v. 46. mutavi Εμφρὼν *Editorum* in Εφρὼν & mox Εμφραίων in Εφραίων. Videſis *Grotium.* [h] Επετέμνοντο in *Edit. Gen.* [i] Προκαθίσας *Hen.* [k] Ita cum *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* ἐξαίρει in *Editis Aliiſque.* [l] Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 5. v. 52. atque Σκυθῶν πόλις dicitur 2 *Macc.* c. 12. v. 29. [m] Καὶ τοὺς συνήθεις ἐν τοῖς ἐπινικίοις παιᾶνας ἄγοντες *Hen.* & *C.* [n] Κατωρθωμένων *Gall.* & *C.* [o] Κατέλειπε στρατηγοὺς Ἰούδας *C.* [p] Καὶ φεύγουσιν ἄχρι τῶν τῆς Ἰουδαίας ὅρων. συνέβη *Hen.* * Κατὰ πρόσωπον Ραφὼν ἐκ πέραν τοῦ χειμάῤῥου 1 *Macc.* c. 5. v. 37. *Raphana* urbs Syriæ *Plinio*, l. 5. c. 18. Ραφανέαι *Ptolemæo* & *Stephano.* Ρομφὼν *Hen.*

a Πολεμοῦντες

ipſe adeſſet, prælio dimicarent. nam præter cætera ejus conſilia ſolertia etiam illud plane mirandum, quod cladem Joſephi & Azariæ militibus illatam illis eventuram eſſe intellexit, ſi vel tantillum ab iis diſcederent quæ in mandatis dederat. At Judas ejuſque fratres Idumæos bello perſequi non deſtiterunt: ſed eos undique premebant urgebantque. Cumque urbem Chebronem cepiſſent, ejus munitiones diruebant: & turribus *circumquaque* incenſis, extraneorum regionem depopulabantur, urbemque Mariſſam; ac inde Azotum delati eam expugnarunt & diripuerunt. multum autem ſpoliorum & prædæ ſecum aſportantes, in Judæam reverſi ſunt.

Judæ expeditio in Idumæam. 1 Macc. c. 5.

μηδενὶ παρὰ τῆς ἐκείνου παρουσίας. πρὸς γὰρ τοῖς ἄλλοις αὐτοῦ στρατηγήμασι, καὶ τὸ κατὰ τοὺς περὶ τὸν Ἰώσηπον καὶ τὸν Ἀζαρίαν πταῖσμα θαυμάσειεν ἄν τις, ὃ συνῆκεν εἰ παρακινήσουσί τι τῶν ἐπεσταλμένων αὐτοῖς ἐσόμενον. ὁ δὲ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ [a] πολεμοῦντες τοῖς Ἰδουμαίοις οὐκ ἀνίεσαν, ἀλλ' ἐνέκειντο πανταχόθεν αὐτοῖς. τήν τε Χεβρῶνα πόλιν [b] καταλαβόμενοι, ὅσον ἦν ὀχυρὸν αὐτῆς καθεῖλον· καὶ τοὺς πύργους ἐμπρήσαντες, ἐδῄουν τὴν [c] ἀλλοφύλων χώραν, καὶ [d] Μάρισαν πόλιν, εἴς τε Ἄζωτον ἐλθόντες, καὶ λαβόντες αὐτὴν διήρπασαν. πολλὰ δὲ σκῦλα καὶ λείαν [e] κομίζοντες, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψαν.

XIII.

CAP. VIII.

De obitu Antiochi Epiphanis. Quomodo Antiochus Eupator, ducto in Judam exercitu, ipſum in templo obſidebat: ac poſtea, pace facta, diſceſſit. De Alcimo & Onia.

SUB id tempus etiam rex Antiochus, ſuperiores tractus peragrans, audivit urbem eſſe in Perſide opibus præſtantem, Elymaïda nomine, inque ea Dianæ templum valde opulentum, omne genus donariis refertur; arma etiam & loricas *ibi* eſſe, quæ fama acceperat reliquiſſe Alexandrum, Philippi filium, Macedonum regem. Itaque his incitatus, Elymaïda properavit, admotoque exercitu eam obſidebat. Illis autem qui in ea erant nec adventu ejus nec oppugnatione territis, ſed fortiter reſiſtentibus, ſpe ſua fruſtratus eſt. Cum enim illum ab urbe repuliſſent, facta eruptione eum perſequuti ſunt: adeo ut fuga ſe Babylonem receperit, magna exercitus parte amiſſa. Dolenti autem, quod tam male ei res ceciderant, nunciant quidam duces etiam profligatos eſſe, quos ad bellum cum Judæis gerendum reliquerat, Judæorumque vires magna cepiſſe incrementa. Hac de re nova ſollicitudine priori accedente, animi anxietate obrutus in morbum incidit. Quo cum diutius teneretur, & augerentur cruciatus, cogitans jam ſibi eſſe moriendum, amicos convocat, & morbum ſuum illis gravem eſſe ſignificabat, ac præterea illud declarabat, ſe iſta paſſum eſſe, quod Judæorum gentem male multaverat, templumque ſpoliaverat, & Deum contempſerat. atque his dictis animam exhalavit. Adeo ut mirari ſubeat Polybium Megalopolitanum: qui, cum vir eſſet alioqui probus, memoriæ proderet, Antiochum periiſſe, quod Dianæ templum apud Perſas expilare voluiſſet. voluiſſe enim tantum nec feciſſe haud pœna dignum erat. Quod ſi Polybio videatur Antiochum ob hujuſmodi cauſam finiiſſe vitam: multo veriſimilius eſt, ob ſacrilegam templi

Antiochus Epiphanes ab Elymaïde repulſus. 1 Macc. c. 6.

Antiochus moriens ſuos alloquitur. 1 Macc. c. 6.

Polybius Megalopolitanus erroris arguitur.

ΚΕΦ. η'.

ιγ'.

Περὶ τελευτῆς Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς. ὡς Ἀντίοχος Εὐπάτωρ στρατευσάμενος πρὸς Ἰούδαν, αὐτὸν ἐν τῷ ἱερῷ ἐπολιόρκει· εἶτα εἰρήνην ποιησάμενος ἀνεχώρησε. περὶ Ἀλκίμου καὶ Ὀνία.

[f] ΥΠΟ δὲ τὸν καιρὸν ἐκεῖνον καὶ ὁ βασιλεὺς Ἀντίοχος, τὴν ἄνω χώραν [g] ἐπερχόμενος, ἀκούει πόλιν ἐν τῇ Περσίδι πλούτῳ διαφέρουσαν [h] Ἐλυμαΐδα τοὔνομα, καὶ πολυτελὲς ἱερὸν Ἀρτέμιδος ἐν αὐτῇ, καὶ παντοδαπῶν ἀναθημάτων πλῆρες εἶναι· ἔτι γε μὴν ὅπλα καὶ θώρακας, ἃ καταλιπεῖν ἐπυνθάνετο [i] τὸν υἱὸν τοῦ Φιλίππου, βασιλέα δὲ Μακεδόνων Ἀλέξανδρον. κινηθεὶς οὖν [k] ὑπὸ τούτων, ὥρμησεν ἐπὶ τὴν Ἐλυμαΐδα, καὶ προσβαλὼν [l] αὐτὴν ἐπολιόρκει. τῶν δ' ἐν αὐτῇ μὴ καταπλαγέντων τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, μηδὲ τὴν πολιορκίαν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντισχόντων, ἀποκρούεται τῆς ἐλπίδος. ἀπωσάμενοι γὰρ ἀπὸ τῆς πόλεως καὶ ἐπεξελθόντες ἐδίωξαν· ὥστ' αὐτὸν ἐλθεῖν εἰς Βαβυλῶνα φεύγοντα, καὶ πολλοὺς ἀποβαλόντα τῆς στρατιᾶς. λυπουμένῳ δ' ἐπὶ τῇ διαμαρτίᾳ ταύτῃ, προσαγγέλλουσί τινες καὶ τὴν τῶν στρατηγῶν ἧτταν, οὓς πολεμήσοντας τοῖς Ἰουδαίοις [m] κατελελοίπει, καὶ τὴν ἰσχὺν ἤδη τὴν τῶν Ἰουδαίων. προσγενομένης οὖν καὶ τῆς περὶ τούτων φροντίδος τῇ προτέρᾳ, συγχυθεὶς ὑπὸ ἀθυμίας εἰς νόσον κατέπεσεν. ἧς μηκυνομένης καὶ αὐξανομένων τῶν παθῶν, συνεὶς ὅτι [n] μέλλει τελευτᾶν, συγκαλεῖ τοὺς φίλους, καὶ τήν τε νόσον αὐτοῖς χαλεπὴν οὖσαν ἐμήνυεν, καὶ τοῦτο ὅτι ταῦτα πάσχει [o] κακώσας τὸ Ἰουδαίων ἔθνος παρεδήλου, συλήσας τε τὸν ναὸν, καὶ τοῦ Θεοῦ καταφρονήσας. καὶ ταῦτα λέγων ἐξέπνευσεν. ὥστε θαυμάζειν Πολύβιον τὸν Μεγαλοπολίτην, ὃς, ἀγαθὸς ὢν ἀνὴρ, ἀποθανεῖν λέγει τὸν Ἀντίοχον, βουληθέντα τὸ τῆς ἐν Πέρσαις Ἀρτέμιδος ἱερὸν συλῆσαι. [p] τὸ γὰρ μηκέτι ποιῆσαι τὸ ἔργον βουλευσάμενον, οὐκ ἔστι τιμωρίας ἄξιον. εἰ δὲ διὰ τοῦτο Πολυβίῳ δοκεῖ καταστρέψαι τὸν βίον Ἀντίοχον οὕτως, πολὺ πιθανώτερον διὰ τὴν ἱεροσυλίαν

τοῦ

---

[a] Πολεμοῦντες τοὺς Ἰουδαίους in *Cod. C.* Πολεμοῦντες τοῖς ἀλλοφύλοις *Hen.* πολεμοῦντες τοὺς Ἰδουμαίους in *Editis Aliiſque* ipſe mutavi in πολ. τοῖς Ἰδουμαίοις. Si quis malit πρὸς τοὺς Ἰδουμαίους, per me licet. [b] Ita *Hen. & C.* καταλαμβανόμενοι in *Editis Aliiſque.* [c] Ἀλλόφυλον *Hen. & C.* [d] Μάρισαν *Hen. & C.* atque ita vel Μαρησὰν juxta *Epiphanii* libros. Videſis *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 889. [e] Ita *Hen. & Vet. Interpr.* κομίσαντες in *Editis Aliiſque.* [f] Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν *Hen. & C.* [g] Ὑπερχόμενος ſolus *Hen.* [h] Ita *Hieronymus* in *Danielem*, cap. 11. *Polybius & Diodorus narrant eum templum Dianæ in Elymaïde, quod erat ditiſſimum, ſpoliare conatum.* In Elimæis etiam Dianæ templum collocat *Strabo*, l. 16. p. 744. D. Vide *Bocharti* Phaleg. l. 2. c. 2. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 19. p. 491. [i] Sic in *Cod. C.* τὸν υἱὸν τὸν Φιλίππου in *Editis Aliiſque.* [k] Ἐπὶ τούτῳ *Hen.* [l] Αὐτῇ *Bub. & Hen.* [m] *Al.* καταλελοίπει. [n] Μέλλοι *Hen. & C.* [o] Κακώσας τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καὶ συλήσας τὸν ναὸν *Hen.* [p] Vide *Seldenum* de *Synedriis*, l. 2. c. 13. §. 7. & *Grotium* in *Exodi* cap. 20. v. 17.

a Ita

τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ναοῦ τελευτῆσαι τὸν [a] βασιλέα. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτου οὐ [b] διαφέρομεν, τὴν ὑπὸ τοῦ Μεγαλοπολίτου λεγομένην [c] αἰτίαν, παρὰ τὴν ὑφ᾽ ἡμῶν ἀληθῆ νομίζουσιν.

ιδ΄. β΄. Ὁ δ᾽ Ἀντίοχος, πρὶν ἢ τελευτᾷν, καλέσας Φίλιππον, ἕνα τῶν ἑταίρων, τῆς βασιλείας αὐτὸν ἐπίτροπον καθίστησι· καὶ δοὺς αὐτῷ τὸ διάδημα καὶ τὴν στολὴν καὶ τὸν δακτύλιον, Ἀντιόχῳ τῷ παιδὶ αὐτοῦ ταῦτα ἐκέλευσε κομίσαντα δοῦναι, δεηθεὶς [d] προνοῆσαι τῆς ἀνατροφῆς [e] αὐτοῦ, καὶ τηρῆσαι τὴν βασιλείαν ἐκείνῳ. ἀπέθανε δὲ Ἀντίοχος ἐνάτῳ καὶ τεσσαρακοστῷ καὶ ἑκατοστῷ ἔτει. Λυσίας δὲ, αὐτοῦ τὸν θάνατον δηλώσας τῷ πλήθει, τὸν υἱὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, αὐτὸς γὰρ εἶχε τὴν ἐπιμέλειαν, [f] ἀποδεικνύει βασιλέα, καλέσας αὐτὸν Εὐπάτορα.

γ΄. Ἐν δὲ τούτῳ τῷ καιρῷ οἱ ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων φρουροὶ καὶ φυγάδες τῶν Ἰουδαίων, πολλὰ τοὺς Ἰουδαίους εἰργάσαντο. τοὺς γὰρ ἀναβαίνοντας εἰς τὸ ἱερὸν, [g] θῦσαι βουλομένους, ἐξαίφνης ἐκτρέχοντες οἱ φρουροὶ διέφθειραν. ἐπέκειτο γὰρ τῷ ἱερῷ ἡ ἄκρα. τούτων οὖν συμβαινόντων αὐτοῖς, Ἰούδας ἐξελεῖν διέγνω τὴν φρουράν· καὶ συναγαγὼν τὸν λαὸν ἅπαντα, τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ καρτερῶς ἐπολιόρκει. ἔτος δ᾽ ἦν τοῦτο τῆς ἀρχῆς τοῖς ἀπὸ Σελεύκου, ἑκατοστὸν καὶ πεντηκοστόν. κατασκευάσας οὖν μηχανήματα, καὶ χώματα [h] ἐγείρας, φιλοπόνως προσέκειτο τῇ τῆς ἄκρας αἱρέσει. πολλοὶ δὲ τῶν ἐν αὐτῇ φυγάδων νύκτωρ ἐξελθόντες εἰς τὴν χώραν, καί τινας τῶν ὁμοίων καὶ ἀσεβῶν συναγαγόντες, ἧκον πρὸς Ἀντίοχον τὸν βασιλέα, "οὐκ ἀξιοῦντες ἑαυτοὺς ὑπερορᾶσθαι δεινὰ πάσχοντας ὑπὸ τῶν ὁμοφύλων, καὶ ταῦθ᾽ ὑπομένοντας διὰ τὸν πατέρα αὐτοῦ, τὴν μὲν πάτριον αὐτῶν καταλείψαντας θρησκείαν, ἣν δὲ προσέταξε ταύτην ποιουμένους. κινδυνεύειν οὖν ὑπὸ Ἰούδα καὶ τῶν σὺν αὐτῷ τὴν ἀκρόπολιν αἱρεθῆναι, καὶ τοὺς φρουροὺς τοὺς ὑπὸ τοῦ βασιλέως κατασταθέντας, εἰ μή τις παρ᾽ αὐτοῦ βοήθεια πεμφθείη." ταῦτ᾽ ἀκούσας ὁ [i] παῖς Ἀντίοχος, ὠργίσθη· καὶ τοὺς ἡγεμόνας καὶ φίλους μεταπεμψάμενος, ἐκέλευσε μισθοφόρους συναγαγεῖν, καὶ ἐκ τῆς βασιλείας τοὺς στρατεύσιμον ἡλικίαν ἔχοντας. καὶ συνήχθη στρατὸς πεζῶν μὲν, [k] ὡσεὶ δέκα μυριάδες, ἱππεῖς δὲ δισμύριοι, ἐλέφαντες δὲ δύο καὶ τριάκοντα.

δ΄. Ταύτην οὖν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἐξώρμησεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας μετὰ Λυσίου, πάσης τῆς στρατιᾶς ἔχοντος τὴν ἡγεμονίαν. καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἰδουμαίαν, ἐκεῖθεν εἰς [l] Βεθσούραν ἀναβαίνει πόλιν, σφόδρα ὀχυρὰν καὶ δυσάλωτον. καὶ περικαθίσας ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἰσχυρῶς δὲ ἀντεχόντων τῶν Βεθσουραίων, καὶ τὴν παρασκευὴν αὐτοῦ τῶν μηχανημάτων ἐμπρησάντων, ἐπεξῆλθον γὰρ αὐτῷ, χρόνος ἐτρίβετο πολὺς περὶ τὴν πολιορκίαν. Ἰούδας δὲ, τὴν ἔφοδον τοῦ βασιλέως ἀκούσας, ἀφίσταται μὲν τοῦ τὴν ἄκραν πολιορκεῖν· ἀπαντήσας δὲ τῷ βασιλεῖ, βάλλεται στρατόπεδον ἐπὶ τῶν στενῶν, ἔν τινι τόπῳ Βεθζαχαρία λεγομένῳ, σταδίους ἀπέχοντι τῶν πολεμίων ἑβδομήκοντα. ὁ δὲ βασιλεὺς

Hierosolymitani direptionem exſtinctum eſſe. Sed hac de re non libet cum illis contendere, qui cauſam *mortis ejus* à Megalopolita allatam huic noſtræ præferendam eſſe arbitrantur.

XIV.

Antiochus Philippum regni curatorem conſtituit. 1 Macc. c. 6.

2. Cæterum Antiochus, priuſquam moreretur, Philippo uno de ſodalibus ſuis vocato, ipſum regni curatorem conſtituit: traditoque ei diademate, veſtituque ſuo & annulo, juſſit ut ad Antiochum filium ſuum perferret eique redderet, orans & *obſecrans* ut ipſum educandum curaret, & regnum ei ſervaret. Atque *ita* diem ſupremum obiit Antiochus anno centeſimo quadrageſimo nono. At Lyſias, poſtquam ipſum mortuum eſſe populo indicaverat, filium ejus Antiochum, (tum enim illius curam ille gerebat) regem declarat, eumque nuncupat Eupatorem.

Moritur, eique in regno ſuccedit Antiochus Eupator. 1 Macc. c. 6.

3. Hoc autem tempore arcis Hieroſolymitanæ cuſtodes & Judæorum perfugæ *mala* multa Judæis intulerunt. Eos enim qui in templum rem divinam faciendi ergo aſcendebant, *ferro* peremerunt. nam templo arx imminebat. Itaque cum hæc illis acciderint, id Judæ in animo erat ut præſidium iſtud de medio tolleret: populoque omni convocato, eos qui in arce erant valide oppugnabat. Annus autem Seleucidarum is erat centeſimus quinquageſimus. Fabricatis itaque machinis, & aggeribus excitatis, magnopere urgebat *obſidionem* ut arcem caperet. Sed multi ex perfugis, qui in ea erant, noctu in regionem egreſſi, &, coactis quibuſdam ſui ſimilibus & impiis, ad Antiochum regem ſe conferebant, poſtulantes "ut ipſos non negligeret, dum à popularibus "ſuis dira paterentur, atque illa ſuſtinerent "patris ipſius gratia, quod religionem patriam "reliquiſſent, illamque ab eo inſtitutam ſequerentur. nunc vero periculum eſſe, ne "Judas & qui cum eo ſunt & arcem capiant "& præſidium à Rege *in ea* conſtitutum, niſi "*mature* ab ipſo ſuppetiæ mitterentur." His auditis, Antiochus puer iratus eſt: accerſitiſque ducibus & amicis, juſſit eos milites colligere mercenarios, viroſque è regno *ſuo* qui militaris eſſent ætatis. & *brevi* coactus eſt exercitus, peditum circiter centum millia, equitum vero viginti millia, elephantique duo & triginta.

Judas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Macc. c. 6.

Iſraëlitæ quidam Judam apud Eupatorem criminantur.

4. His copiis Rex Antiochia profectus eſt cum Lyſia, totius exercitûs imperium habente. Cumque Idumæam perveniſſet, inde ad Bethſuram aſcendit, urbem valde munitam captuque difficilem; eamque circumſeſſam oppugnare cœpit. Bethſuranis autem fortiter reſiſtentibus, & machinas ab ipſo paratas, incurſionibus *ſubinde* factis, incendentibus, multum temporis in obſidione conſumptum eſt. Judas autem, audita Regis expeditione, ab oppugnatione arcis deſiſtit: Regique obviam profectus, caſtra poſuit ad anguſtias in loco qui Bethzacharia dicebatur, ſeptuaginta ſtadiorum intervallo ab hoſtibus. At Rex, digreſſus

Antiochus Eupator cum copiis in Judæam proficiſcitur. 1 Macc. c. 6.

---

[a] Ita cum *Hen. C.* & *Vet. Interpr.* πλουτῆσαι τὸν βίον in *Editis.* [b] Διαφέρομαι *Hen.* [c] Αἰτίαν, ταύτην ὑφ᾽ ἡμῶν ἀληθῆ νομιζόντων *Hen.* & *C.* [d] Ita cum *MSS.* & *Vet. Interpr.* περινοῆσαι in *Editis.* [e] Illud αὐτοῦ ex *Hen.* & *Epiphanio.* [f] Ἀναδείκνυσι in *MSS.* [g] Καὶ θῦσαι ſolus *Hen.* [h] Alii ſic diſtinguunt, ἐγείρας φιλοπόνως, προσέκειτο &c. [i] Nonum ætatis annum agebat, cum vita diſcederet Antiochus Epiphanes, teſte *Appiano* in *Syriacis*, p. 117. [k] *Jaſon Cyrenæus* (2 *Macc.* c. 13.) totam hanc hiſtoriam aliter narrat: atque inter alia, Eupatori pedites plures tribuit, quam cæteri, equites vero ac elephantos multo pauciores. Vide *Jac. Cappellum* ad A. M. 3837. [l] Βησουρὰ *Busb.* Βησοὺρ & Βεθσουρὰ alibi apud *Joſephum.*

Antiochus Eupator cum Juda congreditur. 1 Macc. c. 6.

greſſus Bethſura, exercitum duxit ad fauces, verſuſque Judæ caſtra. Primo autem mane copias in aciem inſtruxit. Cumque non poſſet elephantos explicare in aciei latitudinem propter locorum anguſtias, juſſit ut unus poſt alium incederet. Singulis autem elephantis attributi erant mille pedites & equites quingenti, qui eos *ubicunque pergerent* undique ſtiparent: geſtabantque elephanti turres excelſas & ſagittarios. reliquum vero exercitum hinc atque illinc fecit edita montium aſcendere, amicis in duces eis præpoſitis. Cum autem juſſiſſet exercitum clamorem *militarem* tollere, hoſtes aggreditur, aureis æreiſque clypeis nudatis, ut inde fulgor ingens emicaret. illis etiam magna voce clamantibus montes reſpondebant. Nec tamen Judas his viſis animo conſternatus eſt: ſed, excepto fortiter hoſtium impetu, ad ſexcentos eorum occidit, qui primi ad manus venerant. Eleazarus autem ejus frater, quem Auran vocabant, conſpicatus elephantum alios omnes ſupereminentem, regiis thoracibus loricatum, ſuſpicatus in eo eſſe Regem, animoſe admodum in eum impetum fecit. Cumque multos qui circa elephantum erant peremiſſet, alioſque dimoviſſet, ſub ventrem ſubiit, & elephantum vulneratum interfecit. ille vero in Eleazarum collapſus, ſuo pondere virum opprimit. Et hic quidem, cum magno animo multos ex hoſtibus perdidiſſet, hoc modo vitam finivit.

Eleazarus occiſo elephanto ab ipſo opprimitur. 1 Macc. c. 6.

Judæi cedunt. 1 Macc. c. 6.

5. At Judas, ubi hoſtium vires animadvertit, Hieroſolyma ſe recepit, ſeque ad obſidionem tolerandam parabat. Antiochus vero, parte exercitûs ad oppugnandam Bethſuram miſſa, cum reliquis copiis Hieroſolyma profectus eſt. At enim Bethſuritæ *hoſtium* multitudine territi, videnteſque commeatus eos deficere, ſemet *ei* tradiderunt, fide jurejurando accepta ſe nihil mali à Rege paſſuros eſſe. Cæterum Antiochus, urbe potitus, * nulla alia injuria eos affecit, quam quod nudos eos ejecerit. urbem autem ſuorum præſidio firmavit. Verum cum longo tempore aſſideret oppugnando fanum Hieroſolymitanum, iis qui intus erant acerrime *pro ſalute ſua* propugnantibus. nam contra ſingulas, à Rege in eos adhibitas, machinationes, illi etiam alias fecerunt. Commeatus autem eos deficere cœperat, frugibus, quos condiderant, abſumptis, terraque eo anno non culta, &, quod ſeptimus erat annus quo ſecundum legem *tota* regio feriatur, nulla ſemente facta. Multi igitur obſeſſorum propter neceſſariorum inopiam diffugiebant, adeo ut pauci in templo relicti fuerint.

Bethſuritæ obſeſſi deditionem faciunt. 1 Macc. c. 6.

Fanum Hieroſolymitanum oppugnatum. 1 Macc. c. 6.

Lyſias perſuadet Antiocho ut cum Judæis componat. 1 Macc. c. 6.

6. Atque illis quidem, qui in fano obſidebantur, ita res ceciderunt. Lyſias vero copiarum dux & Antiochus rex, poſtquam eis nunciatum erat, Philippum è Perſide venire, &

ὁρμήσας ἀπὸ τῆς Βεθσούρας, ἦγαγε τὴν δύναμιν ἐπὶ τὰ στενὰ, καὶ τὸ τοῦ Ἰούδα στρατόπεδον. ἅμ' ἡμέρᾳ δὲ πρὸς μάχην διέτασσε τὴν στρατιάν. τοὺς μὲν οὖν ἐλέφαντας ἐποίησεν ἀλλήλοις ἕπεσθαι διὰ τὴν στενοχωρίαν, οὐ δυναμένων αὐτῶν ἐπὶ πλάτος τετάχθαι. εἰς δὲ κύκλον ἐλέφαντος ἑκάστου [a] συμπαρῆσαν πεζοὶ μὲν χίλιοι, ἱππεῖς δὲ πεντακόσιοι· ἔφερον δὲ οἱ ἐλέφαντες πύργους τε [b] ὑψηλοὺς καὶ τοξότας. τὴν δὲ λοιπὴν δύναμιν ἑκατέρωθεν ἐποίησεν ἀναβαίνειν ἐπὶ τὰ ὄρη, τοὺς φίλους [c] αὐτῆς προτάξας. κελεύσας δὲ ἀλαλάξαι τὴν στρατιὰν, προσβάλλει τοῖς πολεμίοις, γυμνώσας τάς τε [d] χρυσᾶς καὶ χαλκᾶς ἀσπίδας, ὥστε αὐγὴν ἀπ' αὐτῶν ἀφίεσθαι λαμπράν. συνεπήχει δὲ τὰ ὄρη κεκραγότων αὐτῶν. ταῦτα ὁρῶν ὁ Ἰούδας οὐ κατεπλάγη, δεξάμενος δὲ γενναίως τοὺς πολεμίους, τῶν προδρόμων περὶ ἑξακοσίους ἀναιρεῖ. Ελεάζαρος δ' ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, ὃν [e] Αὐρὰν ἐκάλουν, ἰδὼν τὸν ὑψηλότατον τῶν ἐλεφάντων ὡπλισμένον θώραξι βασιλικοῖς, καὶ νομίζων ἐπ' αὐτοῦ τὸν βασιλέα εἶναι, [f] παρεβάλλετο σφόδρα εὐκαρδίως ἐπ' αὐτὸν ὁρμήσας. καὶ πολλοὺς μὲν τῶν περὶ τὸν ἐλέφαντα κτείνας, τοὺς ἄλλους διεσκέδασεν· ὑποδὺς δὲ ὑπὸ τὴν γαστέρα καὶ πλήξας, ἀπέκτεινε τὸν ἐλέφαντα. ὁ δ' ἐπικατενεχθεὶς τῷ Ελεαζάρῳ, [g] διαφθείρει τὸν ἄνδρα ὑπὸ τοῦ βάρους. καὶ [h] οὗτος μὲν, εὐψύχως πολλοὺς τῶν ἐχθρῶν ἀπολέσας, τῷ τρόπῳ τούτῳ τὸν βίον κατέστρεψεν.

ε'. Ὁ δὲ Ἰούδας, ὁρῶν τὴν τῶν πολεμίων ἰσχὺν, ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, [i] καὶ πρὸς πολιορκίαν παρεσκευάζετο. Ἀντίοχος δὲ, τὸ μὲν τῆς στρατιᾶς εἰς Βεθσούραν ἔπεμψε, πολεμήσων αὐτήν, τῷ λοιπῷ δὲ τῆς δυνάμεως αὐτὸς ἧκεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα. οἱ μὲν οὖν [k] Βεθσουρεῖται, τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες, καὶ σπανίζοντα βλέποντες τὰ ἐπιτήδεια, παραδιδόασιν [l] αὐτοὺς, ὅρκους λαβόντες ὑπὲρ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι δεινὸν ὑπὸ τοῦ βασιλέως. Ἀντίοχος δὲ, λαβὼν τὴν πόλιν, ἄλλο μὲν αὐτοὺς οὐδὲν διέθηκεν, ἢ μόνον γυμνοὺς ἐξέβαλε. φρουρὰν δὲ κατέστησεν ἰδίαν ἐν τῇ πόλει. πολλῷ δὲ χρόνῳ τὸ ἱερὸν πολιορκῶν τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις [m] προσεκαθέζετο, καρτερῶς τῶν [n] ἔνδον ἀμυνομένων. [o] πρὸς ἕκαστον γὰρ ὧν ὁ βασιλεὺς ἐπ' αὐτοὺς ἔστησε μηχάνημα, κἀκεῖνοι πάλιν ἀντεμηχανῶντο. τροφὴ δ' [p] αὐτοῖς ἐπελελοίπει, τοῦ μὲν ὄντος ἀπαναλωμένου καρποῦ, τῆς δὲ γῆς ἐκείνῳ τῷ ἔτει μὴ γεωργημένης, ἀλλὰ διὰ τὸ εἶναι τὸ ἕβδομον ἔτος, καθ' ὃ νόμος ἐστὶν ἡμῖν ἀργὴν ἐᾶν τὴν χώραν ἀσπόρου μεμενηκυίας. πολλοὶ τοιγαροῦν τῶν πολιορκουμένων ἀπεδίδρασκον διὰ τὴν τῶν ἀναγκαίων ἀπορίαν, ὡς ὀλίγους ἐν τῷ ἱερῷ καταλειφθῆναι.

ϛ'. Καὶ τοῖς μὲν πολιορκουμένοις ἐν τῷ ἱερῷ τοιαῦτα συνέβαινεν εἶναι τὰ πράγματα. Λυσίας δὲ ὁ στρατηγὸς, καὶ ὁ βασιλεὺς [q] Ἀντίοχος, ἐπειδὴ [r] Φίλιππος αὐτοῖς ἀπὸ τῆς Περσίδος

---

[a] Προῄεσαν *Busb.* & *Hen.* [b] Ὑψηλοὺς καὶ ἰσχυροὺς, καὶ τοξ. *Hen.* [c] Αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.* [d] Improprie *aureos clypeos* dicit, qui erant ex argento deaurato. [e] Ita etiam *Zonaras.* Ἀβαρὰν *C.* Αὐαρὰν 1 *Macc.* c. 2. v. 6. Vide *Annott.* ad p. 585. v. 3. [f] Παρεβάλετο *Hen.* & *C.* [g] Διέφθειρε *Hen. C.* & *Epiphan.* [h] Οὕτως *Hen.* [i] Ita *Busb. C.* & *Zonaras.* πρὸς deest *Editis Aliiſque.* [k] Βηθσουραῖοι *Busb.* [l] Ἑαυτοὺς *Hen.* αὐτοὺς in *Editis.* [m] Προσεκαθέζετο *Hen.* & *C.* [n] Ita etiam *Epiphan.* ἔνδοθεν *Busb. Hen.* & *C.* [o] Καθ' ἕκαστον γὰρ τὸ τοῦ Ἀντιόχου μηχάνημα ἀντεμηχανῶντο *Busb.* [p] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* αὐτῷ in *Editis.* [q] Vocem Ἀντίοχος inſertam dedi ex *Busb.* & *Vet. Interpr.* [r] Ita *C.* & *Vet. Interpr.* in *Editis Aliiſque* ὁ βασιλεὺς Φίλιππος. * Quod quidem à Rege non niſi ſalute tenus ſervatum eſt: alioqui nudis ejectis oppidanis, ſuorum præſidium ibi conſtituit, *Gelen.*

ἥκων ἐδηλώθη, καὶ τὰ πράγματα εἰς ἑαυτὸν κατασκευάζειν, εἶχον μὲν ὥστε τὴν πολιορκίαν ἀφέντες ἐπὶ τὸν Φίλιππον ὁρμᾷν· οὐ μὴν τοῦτο ποιῆσαι φανερὸν τοῖς στρατιώταις καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἔγνωσαν. ἀλλ' ἐκέλευσε τὸν Λυσίαν ὁ βασιλεὺς αὐτοῖς τε καὶ τοῖς ἡγεμόσιν ἐν κοινῷ διαλεχθῆναι, μηδὲν μὲν τῶν [a] περὶ Φιλίππου ἐμφανίζοντα, τὴν δὲ πολιορκίαν ὅτι [b] χρονιωτάτη γένοιτ' ἂν δηλοῦντα, καὶ τὴν ὀχυρότητα τοῦ χωρίου, καὶ ὅτι τὰ τῆς τροφῆς αὐτοῖς ἤδη ἐπελελοίπει, καὶ ὡς πολλὰ δεῖ καταστῆσαι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ ὡς δοκεῖ πολὺ κρεῖττον εἶναι σπονδὰς ποιησαμένους πρὸς τοὺς πολιορκουμένους, καὶ φιλίαν πρὸς ὅλον αὐτῶν τὸ ἔθνος, ἐπιτρέψαντας αὐτοῖς χρῆσθαι τοῖς πατρῴοις νόμοις, ὧν ἀφαιρεθέντες ἐξεπολεμώθησαν, χωρεῖν ἐπὶ τὰ οἰκεῖα. ταῦτα τοῦ Λυσίου φήσαντος, ἠρέσθη τό,τε στράτευμα καὶ [c] οἱ ἡγεμόνες τῇ γνώμῃ.

ιε'. ε'. Καὶ πέμψας ὁ βασιλεὺς πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πολιορκουμένους, εἰρήνην τε ἐπηγγείλατο, καὶ συγχωρεῖν τοῖς πατρῴοις νόμοις [d] χρωμένους ζῆν. οἱ δὲ, ἀσμένως δεξάμενοι τοὺς λόγους, λαβόντες ὅρκους τε καὶ πίστεις, ἐξῆλθον ἐκ τοῦ ἱεροῦ. εἰσελθὼν δὲ Ἀντίοχος εἰς αὐτὸ, καὶ θεασάμενος ὀχυρὸν οὕτως τὸ χωρίον, παρέβη τοὺς ὅρκους, καὶ κελεύει τὴν δύναμιν [e] περισπάσασαν καθελεῖν τὸ τεῖχος εἰς ἔδαφος. καὶ ταῦτα ποιήσας, ἀνέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν, ἐπαγόμενος Ονίαν τὸν ἀρχιερέα, ὃς καὶ Μενέλαος ἐκαλεῖτο. Λυσίας γὰρ συνεβούλευσε τῷ βασιλεῖ, τὸν Μενέλαον ἀνελεῖν, εἰ βούλεται τοὺς Ιουδαίους ἠρεμεῖν, καὶ μηδὲν ἐνοχλεῖν αὐτῷ. τοῦτον γὰρ ἄρξαι τῶν κακῶν, πείσαντ' αὐτοῦ τὸν πατέρα τοὺς Ιουδαίους ἀναγκάσαι τὴν πάτριον θρησκείαν καταλιπεῖν. πέμψας οὖν τὸν Μενέλαον ὁ βασιλεὺς εἰς [f] Βέρροιαν τῆς Συρίας διέφθειρεν, ἀρχιερατεύσαντα μὲν ἔτη δέκα, πονηρὸν δὲ γενόμενον καὶ ἀσεβῆ, καὶ, ἵνα αὐτὸς ἄρχῃ, τὸ ἔθνος ἀναγκάσαντα παραβῆναι τοὺς ἰδίους νόμους. ἀρχιερεὺς δ' ἐγένετο μετὰ [g] τὸν τοῦ Μενελάου θάνατον [h] Αλκιμος ὁ καὶ [i] Ιάκειμος κληθείς. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἀντίοχος, εὑρὼν ἤδη τὸν Φίλιππον κρατοῦντα τῶν πραγμάτων, ἐπολέμει πρὸς αὐτόν· καὶ λαβὼν αὐτὸν ὑποχείριον, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς Ονίας, [k] ὃν προείπομεν ἔτι παῖδα τελευτήσαντος ἀφεῖσθαι τοῦ πατρὸς, ἰδὼν ὅτι τὸν θεῖον αὐτοῦ Μενέλαον ὁ βασιλεὺς ἀνελὼν τὴν ἀρχιερωσύνην Αλκίμῳ δέδωκεν, [l] οὐκ ὄντι ἐκ τοῦ τῶν [m] ἀρχιερέων γενεᾶς, ἀλλ' ὑπὸ Λυσίου πεισθεὶς [n] μεταθῆναι τὴν τιμὴν ἀπὸ ταύτης τῆς οἰκίας εἰς ἕτερον οἶκον, φεύγει πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Αἰγύπτου βασιλέα· καὶ τιμῆς ἀξιωθεὶς ὑπό τε αὐτοῦ καὶ τῆς γυναικὸς [o] αὐτοῦ Κλεοπάτρας, λαμβάνει τόπον ἀξιώσας ἐν τῷ νομῷ τῷ Ηλιοπολίτῃ, ἐν ᾧ καὶ ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν ἱερόν. [p] περὶ τούτων μὲν οὖν εὐκαιρότερον ἡμῖν ἔσται διελθεῖν.

Antiochus Lyſiæ mandat, ut ad milites verba faceret de pace ineunda. 1 *Macc. c.* 6.

rerum ſummam ſibimet vendicare, in ea erant ſententia ut ſoluta obſidione adverſus Philippum ire contenderent; id tamen *conſilii* tam duces quam milites celare decreverunt. Cæterum rex mandavit Lyſiæ, ut in concione cum ipſos tum duces alloqueretur, ne mentionem quidem faciens negotiorum Philippi, id vero ſubindicans, oppugnationem fore rem longi temporis, locumque eſſe munitiſſimum, & commeatus eos jam defeciſſe, multaque in regno conſtituenda eſſe, adeoque longe melius videri fœdus cum obſeſſis & amicitiam cum tota illorum gente inire, & ſinere eos uti patriis legibus *& inſtitutis*, quibus ademptis in bellum eruperant, atque *ita demum* domum redire. Cum iſta Lyſias loquutus eſſet, tam ducibus quam exercitui *ea* placuit ſententia.

XV.

Antiochus fœdus init cum Judæis. 1 *Macc. c.* 6.

5. Tum Rex, miſſis ad Judam & qui cum eo obſeſſi erant nunciis, pacem illis ſe datum ire promiſit, libertatemque vivendi patriis legibus. Illi vero verbis iſtis libenter obſequuti, fideque jurejurando accepta, è templo exierunt. At Antiochus, cum in illud ingreſſus animadvertiſſet locum egregie adeo munitum, datum à ſe jusjurandum violavit, præcipitque exercitui, qui tum ei aderat, ut murum diruerent ſoloque æquarent. Atque his factis Antiochiam reverſus eſt, ſecum ducens Oniam pontificem, qui Menelaus vocabatur. Nam Lyſias conſilium dedit Regi, ut Menelaum interficeret, ſi vellet Judæos quieſcere, nullumque ſibi negotium faceſſere. Hunc enim malorum *omnium* auctorem exſtitiſſe, patri ipſius perſuadendo, ut Judæos ad patrium cultum relinquendum adigeret. Rex igitur Menelaum, in Berœam Syriæ urbem ablegatum, interfici juſſit, poſt decennium in pontificatu exactum, hominem malum & impium, qui, ut principatum ſibi adſtrueret, gentem coëgit à propriis legibus deſciſcere. Poſt Menelai autem obitum pontifex factus eſt Alcimus, qui & Jacimus nominatus. Cæterum Antiochus rex, cum offendiſſet Philippum rerum gubernaculo admotum, bellum ei movebat; & in poteſtatem ſuam redactum extremo ſupplicio affecit. Filius autem pontificis Onias, quem puerulum defuncto patre relictum jam ante diximus, videns quod Rex, patruo ſuo ſublato, pontificatum Alcimo dediſſet, qui non erat de genere pontificali, perſuaſus nempe à Lyſia ut honorem *gentilem* ab ea familia in aliam domum transferret, fugit ad Ptolemæum regem Ægypti: atque, ab eo & uxore ejus Cleopatra honorifice exceptus, impetravit ab eis locum in regione Heliopolitana, ubi templum Hieroſolymitano ſimile ædificavit. Sed de iſtis dicendi locus erit magis opportunus.

Fidem datam violat. 1 *Macc. c.* 6.

Menelaus ſupplicio afficitur. 2 *Macc. c.* 13.

Alcimus fit pontifex.

Philippus occiditur.

Onias in Ægypto templum ædificat.

---

a Περὶ τοῦ Φιλίππου C. b Πολυχρονιωτάτη *Hen.* & *C.* c Illud οἱ ex *Hen.* & *Busb.* d Χρωμένοις *Hen.* e Περιστᾶσαν *Hen* & *Epiphan.* f Ita *Hen. C.* & *Nummi Veteres.* Βέῤῥοιαν in *Editis Aliiſque.* g Τὸν Μενελάου *Hen.* & *C.* ut alicubi ſupra. h Hiſce repugnare videtur locus in 1 *Macc.* c 7. v. 5. Sed *Joſepho* eum conciliat *Grotius.* i Ιωάκειμος ἐπικληθεὶς *Busb.* & *C.* Ιάκιμος *Hen.* k Scilicet, p. 531. cap. 5. l Ita ex *Hen* & *C.* οὐκ ὄντι τοῦ ἀρχιερέων γενεᾶς in *Editis.* m Erat tamen ſtirpis Aaronicæ, 1 *Macc.* c. 7. v. 14. Vide *Seldenum* in lib. 1. *de Succeſſ. in Pontific. Hebr.* c. 9. n Μεταθῆναι *Hen.* & *C.* o Αὐτοῦ abeſt *Hen.* & *C.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio.* p Ita etiam *Epiphan.* περὶ τούτου μὲν οὖν εὐκ. *Hen.* & *C.*

CAP. X.

Quomodo Bacchides Demetrii copiarum dux, expeditione in Judæos ſuſcepta, infecto negotio reverſus eſt: utque Nicanor non multo poſt contra Judam miſſus cum univerſo exercitu periit. De obitu Alcimi, & ſucceſſione Judæ.

EOdem tempore Demetrius Seleuci filius Roma profugus, Tripoli Syriæ *urbe* occupata, diadema ſibi impoſuit: atque militibus aliquot mercenariis ſibi comparatis, *regiam ingreſſus eſt, omnibus eum læte *admodum* excipientibus, & ſemet ei ſubmittentibus. Cum autem Antiochum regem & Lyſiam comprehendiſſent, *ipſos* ad eum vivos deducunt: atque illi, ita è veſtigio jubente Demetrio, *à militibus* interfecti erant, cum jam annos duos regnaſſet Antiochus, ſicut & alibi jam ante memoravimus. At cum multi ex Judæis impii & profugi ad eum ſeſe aggregaſſent, & cum eis Alcimus pontifex, accuſabant totam gentem, ac *præcipue* Judam & fratres ipſius, narrantes, ut amicos ejus omnes trucidarint, & quotquot in regno rebus ejus ſtudebant ipſumque exſpectabant, etiam illos perdiderint, & ipſos propria è terra ejectos in aliena peregrinos fecerint; poſtulabantque ut *uno* aliquo ex amicis ſuis miſſo ex ipſo diſceret quæ à Juda patrata fuerint.

Demetrius Seleuci filius regnum occupat. 1 Macc. c. 7.

Eupator & Lyſias ab eo necantur. 1 Macc c. 7.

Alcimus Judam apud Demetrium criminatur. 1 Macc. c. 7.

2. Demetrius ira commotus mittit Bacchidem, amicum regis Antiochi Epiphanis, virum probum *integrumque*, cui tum Meſopotamiæ omnis præfectura credita erat, copiis ei datis, commendatoque ipſi Alcimo pontifice, addito mandato ut Judam & qui cum eo erant ferro perimeret. Bacchides autem Antiochia profectus cum exercitu, poſtquam pervenit in Judæam, mittit ad Judam & ejus fratres, ut *cum eis* de pace & amicitia ageret. volebat enim eum per dolum capere. Sed ille fidem *ipſi* non habuit: videbat enim quod tanto cum exercitu adeſſet, quo ad bellum non ad pacem *faciendam* itur. Quidam tamen è populo credentes his quæ Bacchides per præconem denunciaverat, ratique ſibi ab Alcimo, *utpote* populari ſuo, nihil mali eventurum eſſe, ad eos ſe contulerunt: & jurejurando ab utriſque accepto, nec ipſos nec qui ejuſdem ſecum erant voluntatis mali quidquam paſſuros eſſe, eorum fidei ſeſe commiſerunt. Bacchides autem, jurejurando inſuper habito, ſexaginta quidem illorum interfecit, alios vero, quibus in animo erat ad ipſum ſe recipere, *à propoſito* avertebat, prioribus fide non ſervata. Poſtquam vero Hieroſolymis digreſſus ad vicum pervenit, Bethzetho vocatum; quibuſdam è ſuis emiſſis, comprehendit

Demetrius Bacchidem mittit contra Judæos. 1 Macc. c. 7.

Bacchides Judæ incaſſum ſtruit inſidias. 1 Macc. c. 7.

Multos ſibi fidem habentes interficit. 1 Macc. c. 7.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Βακχίδης ὁ Δημητρίου στρατηγὸς, ἐπιστρατευσάμενος τοῖς Ἰουδαίοις, ἄπρακτος ἀνέστρεψε· καὶ ὡς Νικάνωρ, μετ' οὐ πολὺ κατ' Ἰούδαν πεμφθεὶς, ἀπώλετο σὺν τῷ στρατῷ. περὶ τελευτῆς Ἀλκίμου, καὶ διαδοχῆς Ἰούδα.

ΥΠΟ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν φυγὼν Δημήτριος ἀπὸ Ῥώμης ὁ Σελεύκου υἱὸς, καὶ [a] καταλαβόμενος τῆς Συρίας Τρίπολιν, περιτίθησι μὲν [b] αὐτῷ διάδημα. συναγαγὼν δέ τινας περὶ αὐτὸν μισθοφόρους [c] εἰς τὴν βασιλείαν [d] εἰσῆλθε, πάντων αὐτὸν ἡδέως προσδεχομένων [e] καὶ παραδιδόντων αὐτούς. συλλαβόντες δὲ καὶ Ἀντίοχον τὸν βασιλέα καὶ Λυσίαν, ζῶντας ἀνάγουσιν αὐτῷ· καὶ οὗτοι μὲν, κελεύσαντος παραχρῆμα Δημητρίου, διεφθάρησαν, βασιλεύσαντος Ἀντιόχου [f] ἔτη δύο, καθὼς ἤδη που καὶ [g] ἐν ἄλλοις δεδήλωται. συστραφέντες δὲ πρὸς αὐτὸν πολλοὶ τῶν Ἰουδαίων πονηροὶ καὶ φυγάδες, καὶ μετ' αὐτῶν Ἄλκιμος ὁ ἀρχιερεὺς, κατηγόρουν τοῦ ἔθνους παντὸς, καὶ τοῦ Ἰούδα καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτοῦ, λέγοντες, ὡς τοὺς φίλους αὐτοῦ πάντας [h] ἀπέκτειναν, καὶ ὅσοι τὰ ἐκείνου [i] φρονοῦντες καὶ περιμένοντες αὐτὸν ὑπῆρχον ἐν τῇ βασιλείᾳ, τούτους ἀπολωλέκασιν, αὐτούς τε τῆς οἰκείας γῆς ἐκβαλόντες [k] ἀλλοτρίας ἐπήλυδας πεποιήκασιν, [l] ἠξίουν τε πέμψαντα τῶν ἰδίων τινὰ φίλων, γνῶναι δι' αὐτοῦ τὰ ὑπὸ τῶν περὶ τὸν Ἰούδαν τετολμημένα.

β'. Ὁ δὲ Δημήτριος παροξυνθεὶς ἐκπέμπει Βακχίδην, φίλον [m] Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς βασιλέως, ἄνδρα χρηστὸν, καὶ τὴν Μεσοποταμίαν ἅπασαν πεπιστευμένον, δοὺς αὐτῷ δύναμιν, καὶ τὸν ἀρχιερέα παραθέμενος αὐτῷ Ἄλκιμον, [n] ἐντειλάμενος ἀποκτεῖναι Ἰούδαν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ. ἐξορμήσας δὲ ἀπὸ [o] τῆς Ἀντιοχείας ὁ Βακχείδης μετὰ τῆς δυνάμεως, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἔπεμψε πρὸς τὸν Ἰούδαν καὶ τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ περὶ φιλίας καὶ εἰρήνης διαλεγόμενος. δόλῳ γὰρ αὐτὸν ἐβούλετο λαβεῖν. ὁ δ' οὐκ ἐπίστευσεν· ἑώρα γὰρ ὅτι μετὰ στρατιᾶς [p] παρέστη τοσαύτης, μεθ' ὅσης ἐπὶ πόλεμόν τις, ἀλλ' οὐκ ἐπ' εἰρήνην ἔρχεται. τινὲς μέντοιγε τῶν ἐκ τοῦ δήμου προσέχοντες οἷς ὁ Βακχίδης ἐπεκηρυκεύσατο, καὶ νομίσαντες οὐδὲν αὐτοὺς ὑπὸ Ἀλκίμου [q] πείσεσθαι δεινὸν ὄντος ὁμοφύλου, πρὸς αὐτοὺς ἀνεχώρησαν. καὶ λαβόντες ὅρκους [r] παρ' ἀμφοτέρων, μήτε αὐτούς τι παθεῖν, μήτε τοὺς ἐκ τῆς αὐτῆς ὄντας προαιρέσεως, ἐπίστευσαν αὐτοὺς ἐκείνοις. ὁ δὲ Βακχίδης ὀλιγωρήσας τῶν ὅρκων, ἑξήκοντα μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινε, τοὺς δὲ ἄλλους ὅσοι διενοοῦντο πρὸς αὐτὸν ἀναχωρεῖν [s] ἀπέτρεψε, τοῖς πρώτοις τὴν πίστιν μὴ φυλάξας. ἐπεὶ δ' ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἀπελθὼν, κατὰ κώμην [t] Βηθζηθὼ λεγομένην ἐγένετο, πέμψας συλλαμβάνει πολλοὺς τῶν αὐτομολούντων καὶ τινας τοῦ λαοῦ, καὶ, πάντας ἀποκτείνας, προσέταξε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ [a] πᾶσιν ὑπακούειν Ἀλκίμῳ· καὶ μετὰ στρατιᾶς τινος, ἵν' ἔχῃ τηρεῖν τὴν χώραν [b] αὐτοῦ, καταλιπὼν αὐτὸν, εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα Δημήτριον ὑπέστρεψεν.

---

[a] Ἀχθεὶς *Busb.* accitus erat, ut videtur à Philippo. Vide *Cappellum*, ad *A. M.* 3838 & *Grotium* ad 1 *Macc. c.* 7. *v.* 1.

[b] Ἑαυτῷ *Busb.* & *C.*

[c] Εἰσεπορεύετο εἰς οἶκον βασιλείας πατέρων αὐτοῦ 1 *Macc.* c. 7. v. 2. *sc.* Antiochiam ad Daphnem, regni Syriaci metropolim. *Uſſerius* ad A. M. 3842.

[d] Ita *Busb. Hen. C.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθε. πάντων δ' αὐτὸν ἡ. π. κ. π. αὐτοὺς, συλ. in *Editis.*

[e] Illa καὶ παραδιδόντων αὐτοὺς nec agnoſcit *Busb.* nec *Vet. Interpr.*

[f] Sic & *Euſebius* in *Chronico*: licet à *Porphyrio* (in *Græc. Euſeb. Scalig.* p. 228.) & *Severo Sulpicio* (lib. 2. c. 21.) unus tantum annus & ſex menſes illi adſcribantur. *Uſſer.*

[g] Ἐν ἄλλῳ *C.* Sed ubi? ſuſpicor verba illa, καθὼς ἤδη που καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται, hic loci & alibi margini à ſciolo aliquo adſcripta, poſtea in textum irrepſiſſe.

[h] Ἀπεκτονήκασι *Busb.* & *Hen.*

[i] Ἐφρόνουν *Busb.*

[k] Ἀλλοτρίους *Gall.*

[l] Ita *Busb. Hen. C.* & *Epiphan.* ἀξιοῦντες πέμψαντας in *Editis.*

[m] Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς βασ. ἄνδ. *Hen.* Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς ἄνδρα χρ. *C.*

[n] Ita *Busb. Hen.* & *C.* ἐντειλάμενος αὐτῷ κτεῖναι in *Editis.*

[o] Τῆς Ἀντιόχου *Baſ.*

[p] Πάρεστι *Busb C.* & *Epiphan.*

[q] Πείσεσθαι *C.*

[r] Παρὰ Βακχίδου τε καὶ Ἀλκίμου *Busb.* ἐξηγήσεως ἕνεκα.

[s] Ἐπέστρεψε *Hen.* & *C.* ἐπέστρεψε *Busb.*

[t] Βηρζηθῶ *Hen.* & *C.* Βηζαιθ forſan pro Βηθζαιθ 1 *Macc.* c. 7. v. 19.

* *Vel*, regni ſedem.

γ'. Ἄλκιμος δὲ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ βουλόμενος βεβαιώσασθαι, καὶ συνεὶς ὅτι κατασκευάσας εὔνουν τὸ πλῆθος ἀσφαλέστερον ἄρξει, χρηστοῖς ἅπαντας ὑπήγετο λόγοις, καὶ πρὸς ἡδονὴν ἑκάστῳ καὶ χάριν ὁμιλῶν. ταχὺ δὴ μάλα χεῖρα πολλὴν καὶ δύναμιν περιεβάλλετο· τούτων δ' ἦσαν οἱ πλείους ἐκ τῶν ἀσεβῶν καὶ πεφυγαδευμένων, οἷς ὑπηρέταις καὶ στρατιώταις χρώμενος ἐπήρχετο τὴν χώραν, καὶ ὅσους ἐν αὐτῇ τὰ Ἰούδα φρονοῦντας εὕρισκεν, ἐφόνευσεν. ὁρῶν δὲ τὸν Ἄλκιμον ἤδη μέγαν ὁ Ἰούδας γενόμενον, καὶ πολλοὺς διεφθαρκότα τῶν ἀγαθῶν καὶ ὁσίων τοῦ ἔθνους, καὶ αὐτὸς, ἐπιπορευόμενος τὴν χώραν, διέφθειρε τοὺς [c] τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ φρονοῦντας. βλέπων δ' αὐτὸν ὁ Ἄλκιμος ἀντέχειν τῷ Ἰούδᾳ μὴ δυνάμενον, [d] ἀλλ' ἡττώμενον αὐτοῦ τῆς ἰσχύος, ἐπὶ τὴν παρὰ Δημητρίου τοῦ βασιλέως συμμαχίαν ἔγνω τραπέσθαι. παραγενόμενος οὖν εἰς Ἀντιόχειαν, παρώξυνεν αὐτὸν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν, κατηγορῶν, ὡς πολλὰ μὲν ὑπ' αὐτοῦ πεπόνθοι κακὰ, πλείω δὲ γένοιτ' ἂν, εἰ μὴ προκαταληφθείη, καὶ δοῦ δίκην, δυνάμεως ἰσχυρᾶς ἐπ' αὐτὸν ἀποσταλείσης.

ιζ. δ'. Ὁ δὲ Δημήτριος, τοῦτ' ἤδη καὶ τοῖς ἰδίοις αὐτοῦ πράγμασιν ἐπισφαλὲς ἡγησάμενος εἶναι, τὸ περιιδεῖν Ἰούδαν ἐν ἰσχύϊ τοσαύτῃ γενόμενον, ἐκπέμπει Νικάνορα, τὸν εὐνούστατον αὐτῷ καὶ πιστότατον τῶν φίλων· οὗτος γάρ ἐστιν ὁ καὶ ἀπὸ τῆς Ῥωμαίων πόλεως αὐτῷ συμφυγών· καὶ δοὺς δύναμιν ὅσην ἀρκέσειν ὑπέλαβεν αὐτῷ πρὸς τὸν Ἰούδαν, ἐκέλευσεν [e] αὐτῷ μηδεμίαν φειδὼ ποιεῖσθαι τοῦ ἔθνους. ὁ δὲ Νικάνωρ, παραγενόμενος εἰς Ἱεροσόλυμα, πολεμεῖν μὲν εὐθὺς οὐ διέγνω τῷ Ἰούδᾳ, δόλῳ δ' ὑποχείριον λαβεῖν κρίνας, [f] προσαπέμπει λόγους εἰρηνικοὺς αὐτῷ, “μηδεμίαν μὲν ἀνάγκην εἶναι, φάσκων, πολεμεῖν καὶ κινδυνεύειν, ὅρκους δ' αὐτῷ διδόναι περὶ τοῦ μηδὲν πείσεσθαι δεινόν. ἥκειν γὰρ μετὰ φίλων ἐπὶ τῷ ποιῆσαι φανερὰν αὐτοῖς τὴν Δημητρίου τοῦ βασιλέως διάνοιαν, [g] ὡς περὶ τοῦ γένους αὐτῶν φρονεῖ.” ταῦτα διαπρεσβευσαμένου τοῦ Νικάνορος, ὁ Ἰούδας καὶ οἱ ἀδελφοὶ αὐτοῦ πεισθέντες, καὶ μηδεμίαν ἀπάτην ὑποπτεύσαντες, διδόασι πίστεις αὐτῷ, καὶ δέχονται τὸν Νικάνορα μετὰ τῆς δυνάμεως. ὁ δὲ ἀσπασάμενος τὸν Ἰούδαν, [h] μεταξὺ προσομιλῶν δίδωσι τοῖς [i] οἰκείοις τι σημεῖον, ὅπως συλλάβωσι τὸν Ἰούδαν. ὁ δὲ συνεὶς τὴν ἐπιβουλὴν, ἐκπηδήσας πρὸς τοὺς ἰδίους συνέφυγε. φανερᾶς δὲ τῆς προαιρέσεως αὐτοῦ καὶ τῆς ἐνέδρας γενομένης, ὁ Νικάνωρ πολεμεῖν ἔκρινε τῷ Ἰούδᾳ· [k] καὶ συγκροτήσας [l] καὶ παρασκευασάμενος πρὸς τὴν μάχην, συμβαλὼν κατά τινα κώμην Καφαρσαλαμά, [m] καὶ νικήσας, ἀναγκάζει τὸν Ἰούδαν [n] ἐπὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν φεύγειν.

Bacchides in Bethſuritas cæde graſſatur. 1 *Macc. c.* 6.

perfugarum multos & è populo nonnullos, atque omnibus mactatis, juſſit ut quotquot in ea regione eſſent Alcimo parerent: relictiſque cum eo militibus, qui ipſum in provincia ſua cuſtodienda juvarent, Antiochiam ad Demetrium regem reverſus eſt.

Alcimus, quotquot Judæ rebus ſtudere comperit, morte afficit. 1 *Macc. c.* 7.

3. Alcimus autem omni modo id agens ut principatum ſibi firmaret, ſentienſque ſecurius ſe regnaturum eſſe, ſi populum ſibi benevolum fecerit, omnes blandis ſermonibus deliniebat, & ad gratiam ſingulis & delectationem loquendo. Itaque brevi admodum validam manum & exercitum ſibi comparavit: horum autem plerique erant impii & perfugæ, quibus miniſtris & militibus utens regionem obiit, & quotquot Judæ rebus ſtudere offendit *ad* unum obtruncavit. At Judas videns Alcimum ad magnam creviſſe potentiam, multoſque de gente *ſua* viros bonos ſanctoſque interfeciſſe, ipſe quoque, late per regionem evagatus, partium ejus fautores occidebat. Alcimus autem videns ſe non poſſe Judæ *exercitui* reſiſtere, viribuſque eo inferiorem eſſe, decrevit ad auxilium Demetrii regis confugere. Antiochiam itaque profectus, magnopere eum in Judam irritabat, ipſum accuſando, quod plurimas ab eo paſſus eſſet injurias, pluresque ab eo fierent, niſi anticipetur, & pœnas luat, potenti in eum miſſo exercitu.

Judas Alcimum ſævientem reprimit. 1 *Macc. c.* 7.

Alcimus Judam apud Demetrium acerbe criminatur. 1 *Macc. c.* 7.

XVII.

Nicanor à Demetrio contra Judam miſſus. 1 *Macc. c.* 7.

4. Tum Demetrius id ſuis rebus periculoſum eſſe exiſtimans, ſi Judam tanta potentia ac viribus auctum negligeret, Nicanorem mittit, ex amicis ſummæ erga ipſum benevolentiæ fideique *virum*: (idem enim ille *erat*, qui cum ipſo urbe Roma profugerat) datoque ei exercitu quantum ſatis eſſe putabat ad Judam debellandum, imperavit ei ut nemini de gente *iſta* parceret. Nicanor autem, cum Hieroſolyma veniſſet, è veſtigio adverſus Judam præliari non decrevit, dolo vero ipſum in poteſtatem ſuam redigere arbitratus, mittit ei verba pacifica, dicens, “nihil cauſæ eſſe cur armis decertarent & diſcrimen adirent, ſeque paratum eſſe fidem jurejurando dare, illum nihil mali paſſurum eſſe. ideo enim ſe venire cum amicorum comitatu, ut mentem Demetrii regis illis patefaceret, qualiter de genere illorum ſentiat.” Cum iſta per legatos promiſiſſet Nicanor, Judas ejuſque fratres credendum illis rati, nihilque fraude agi ſuſpicantes, fidem ei *viciſſim* dant, & Nicanorem cum exercitu ſuſcipiunt. Ille vero, cum Judam *amice* ſalutaſſet, ſignum quoddam, dum inter ſe colloquerentur, ſuis dat *militibus*, ut Judam corriperent. At ille, inſidiis intellectis, proſiluit, & ad ſuos ſe recipiebat. Nicanor autem, conſilio ſuo patefacto, doliſque jam detectis, *tum demum* aperto Marte cum Juda rem gerere ſtatuit: cumque copias *undiq*; contraxiſſet & ad pugnam *eas* paraſſet, prælio commiſſo ad vicum quendam Capharſalama *dictum*, partaque victoria, Judam in arcem, quæ Hieroſolymis erat, fugere compulit.

Cum Juda doloſe agit. 1 *Macc. c.* 7.

Dolis detectis ad prælium ſe parat. 1 *Macc. c.* 7.

Fundit fugatque Judæ milites.

5. His

---

[a] Sic *Busb. Hen.* & *C.* πάσῃ in *Editis.* [b] Αὐτῷ ſolus *Busb.* [c] Ita *Baſ.* ταῦτα ἐκείνῳ φρ. habet *Hen.* τὰ αὐτὰ Ἰωακείμῳ φρ. *Buſb.* ταῦτα αὐτῷ ἐκείνῳ συμφρ. *C.* τὰ αὐτὰ ἐκείνῳ *Gen.* [d] Ἀλλὰ κατὰ πολὺ λειπόμενον αὐτοῦ *Hen.* [e] Αὐτῷ deeſt *Hen. Busb.* & *C.* [f] Προπέμπει *C.* [g] Ὅσα περὶ τοῦ γ. *Hen.* & *C.* [h] Καὶ μεταξὺ *Busb.* & *Hen.* [i] Οἰκείοις σημεῖον *C.* & *Vet. Interpr.* [k] Eſt qui legit, ὃς συγκροτήσας, & (v. 48.) ἀναγκάζει τὸν Νικάνορα. nam victoriam penes Judam fuiſſe oſtendit auctor libri 1. *Macc.* in c. 7. v. 32. [l] Καὶ παρασκευασάμενος τὰ πρὸς τὴν μάχην *Hen.* & *C.* [m] Καὶ νικᾷ, νικήσας δὲ ἀναγκάζει *Hen.* καὶ νικᾷ. Ἰούδας δὲ εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν ἠναγκάσθη φυγεῖν *Busb.* Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3839) legendum cenſet, καὶ νικᾶται, καὶ ἀναγκάζει αὐτὸν ὁ Ἰούδας &c. contra fidem *MSS.* & *Vet. Interpr.* [n] Ita etiam *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰς τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἀκρόπολιν *Zonar.* εἰς τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν legendum cenſet *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 7. v. 32.

Nicanor templo minatur excidium. 1 Macc. c. 7.

5. Cum autem in eo eſſet ut ex arce in templum deſcenderet, ſacerdotum nonnulli & ſenatorum obviam facti eum ſalutabant, oſtenſis ſacrificiis, quæ ſe Deo pro Rege oblaturos eſſe dicebant. Ille vero impie loquutus illis minatus eſt, niſi populus Judam ſibi traderet, templum exciſurum eſſe cum rediret. Et poſt has quidem minas jactatas exiit Hieroſolymis: ſacerdotes vero, propter mœrorem ex iſtis quæ dixerat, in lachrymas proruperunt, Deoque ſupplicabant ut ipſos ex hoſtium manibus liberaret. Nicanor autem cum Hieroſolymis egreſſus ad vicum quendam perveniſſet Bethoron vocatum, illic caſtra locavit, ubi & alius ei ex Syria acceſſit exercitus: Judas autem caſtra poſuit apud Adaſa, alium vicum, qui à Bethoro triginta ſtadiis aberat, non amplius quam mille homines *ſecum* habens. Iſtos valde hortatus, ut animis minime conſternati eſſent ad hoſtium multitudinem, nec cogitarent cum quam multis dimicaturi eſſent, ſed ut, quales ipſi & pro qualibus præmiis periculum ſubeunt ſecum reputantes, animoſe obviam irent hoſtibus, in prælium eos educit; & cum Nicanore congreſſus, editoque acri certamine, adverſarios ſuperat, & multos illorum peremit, tandemque ipſe Nicanor egregie pugnans occubuit. Quo cæſo, nequaquam ſubſtitit exercitus: ſed ubi ducem amiſerat, abjectis armis ſeſe fugæ mandarunt. At Judas *impigre* eos perſequens magnam ſtragem edidit, ſignumque tubis dedit vicis undique finitimis, quod hoſtes profligaverat. Illi vero, qui in iis erant, iſtis auditis, armati proſiliebant, & fugientibus obviam facti occiderunt eos fronte fronti oppoſita. adeo ut ex hac pugna nemo *ſalvus* evaſerit, homines licet fuerint ad novem millia. Contigit autem hanc victoriam reportari decima-tertia die menſis, qui à Judæis Adar à Macedonibus Dyſtrus appellatur. atque in eo votiva ſacra pro victoria quotannis faciunt, eamque diem pro feſto habent. Ex illo quidem tempore Judæorum gens à bellis aliquandiu requievit, & pace fruebatur: poſtea *vero* in certamina & pericula recidit.

Nicanor, iterum cum Juda congreſſus, ſuperatur & occiditur. 1 Macc. c. 7. 2 Macc. c. 15.

Alcimi mors. 1 Macc. c. 9.

6. Alcimo autem pontifici, cum vellet adyti murum, veterem *admodum* & à ſanctis prophetis exſtructum diruere, Deus plagam quandam repentinam inflixit; à qua & voce privatus in terram concidit, multiſque diebus cruciatus vita deceſſit, quadriennium functus pontificatu. Illo vero mortuo populus Judæ

Judas pontificatum obit.

ε'. [a] Ἐπεὶ δ' αὐτοῦ κατιόντι [b] ἐκ τῆς ἄκρας εἰς τὸ ἱερὸν, [c] ἀπαντήσαντες τῶν ἱερέων τινὲς καὶ πρεσβυτέρων ἠσπάζοντο, καὶ τὰς θυσίας [d] ἐπεδείκνυον ἃς ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ἔλεγον [e] προσφέρειν τῷ Θεῷ. ὁ δὲ βλασφημήσας [f] αὐτοῖς ἠπείλησεν, εἰ μὴ [g] παραδῷ τὸν Ἰούδαν ὁ λαὸς αὐτῷ, καθαιρήσειν ὅταν ἐπανέλθῃ τὸν ναόν. καὶ ὁ μὲν ταῦτα ἀπειλήσας ἐξῆλθεν ἀπὸ τῶν Ἱεροσολύμων. οἱ δὲ ἱερεῖς εἰς δάκρυα διὰ τὴν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις λύπην [h] προέπεσον, καὶ τὸν Θεὸν ἱκέτευον ῥύσασθαι ἐκ τῶν πολεμίων αὐτούς. ὁ δὲ Νικάνωρ, ὡς, ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων ἐξελθὼν, ἐγένετο κατά τινα κώμην [i] Βεθωρὼν λεγομένην, αὐτόθι στρατοπεδεύεται, προσγενομένης αὐτῷ καὶ ἄλλης ἀπὸ Συρίας δυνάμεως. Ἰούδας δὲ ἐν [k] Ἀδασοῖς ἑτέρᾳ κώμῃ, σταδίους ἀπεχούσῃ τριάκοντα τῆς [l] Βεθωροῦ, στρατοπεδεύεται, εἰς [m] χιλίους [n] ἅπαντας ἔχων. τούτους παρορμήσας μὴ καταπλαγῆναι τὸ τῶν ἐναντίων πλῆθος, μηδὲ λογίζεσθαι πρὸς πόσους ἀγωνίζεσθαι μέλλουσιν, ἀλλὰ τίνες ὄντες καὶ περὶ οἵων ἐπάθλων κινδυνεύουσιν ἐνθυμουμένους, εὐψύχως ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἐπὶ τὴν μάχην ἐξάγει· καὶ [o] συμβαλὼν τῷ Νικάνορι, καὶ καρτερᾶς τῆς μάχης γενομένης, κρατεῖ τῶν ἐναντίων, καὶ πολλούς τε αὐτῶν ἀπέκτεινε, καὶ [p] τελευταῖον αὐτὸς ὁ Νικάνωρ λαμπρῶς ἀγωνιζόμενος ἔπεσεν. οὗ πεσόντος, οὐδὲ τὸ στράτευμα ἔμεινεν· ἀλλὰ τὸν στρατηγὸν ἀπολέσαντες, [q] εἰς φυγὴν ἐτράπησαν, ῥίψαντες [r] τὴν πανοπλίαν. ἐπιδιώκων δὲ ὁ Ἰούδας ἐφόνευσε, καὶ ταῖς σάλπιγξι ταῖς πέριξ κώμαις ἐσήμαινεν, ὅτι νικῴη τοὺς πολεμίους. οἱ δ' ἐν αὐταῖς ἀκούοντες, ἐξεπήδων ὡπλισμένοι, καὶ τοῖς φεύγουσιν ἀπαντῶντες ἔκτεινον αὐτοὺς, γενόμενοι κατὰ πρόσωπον. ὥστε ἐκ τῆς μάχης ταύτης οὐδεὶς διέφυγεν, ὄντων αὐτῶν ἐνακισχιλίων. τὴν δὲ νίκην συνέβη γενέσθαι ταύτην τῇ τρισκαιδεκάτῃ τοῦ μηνὸς, τοῦ λεγομένου παρὰ μὲν Ἰουδαίοις Ἀδὰρ, κατὰ δὲ Μακεδόνας Δύστρου. ἄγουσι δ' ἐν τούτῳ τὰ νικητήρια κατὰ πᾶν ἔτος, καὶ ἑορτὴν νομίζουσι τὴν ἡμέραν. ἐξ ἐκείνου μέντοι [s] χρόνου πρὸς ὀλίγον τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος τῶν [t] πολέμων ἀναπαυσάμενον, καὶ εἰρήνης ἀπολαῦον, [u] ἔπειτ' εἰς ἀγῶνας πάλιν καὶ κινδύνους κατέστη.

ς'. Τῷ δ' [x] ἀρχιερεῖ τῷ Ἀλκίμῳ βουληθέντι καθελεῖν τὸ τεῖχος τοῦ ἁγίου, ὃν παλαιὸν καὶ κατεσκευασμένον ὑπὸ τῶν [y] ἁγίων προφητῶν, πληγή τις αἰφνίδιος ἐκ τοῦ Θεοῦ προσέπεσεν· ὑφ' ἧς ἄφωνός τε ἐπὶ τὴν γῆν κατηνέχθη, καὶ βασανισθεὶς ἐπὶ συχνὰς ἡμέρας ἀπέθανεν, ἀρχιερατεύσας [z] ἔτη τέσσαρα. τελευτήσαντος δὲ τούτου, τὴν ἀρχιερωσύνην ὁ λαὸς

τῷ

---

[a] Ita *Hen. Busb.* & *C.* ἐπεὶ δ' in *Editis*. [b] Ἀπὸ τῆς ἄκρας *Hen.* [c] Ὑπαντήσαντες *Hen.* & *C.* [d] Ὑπεδείκνυον *C.* [e] Ἐπιφέρειν *Hen.* & *Busb.* [f] Ita legiſſe videtur *Epiphan.* τοῦ λαοῦ ἠπείλησε habet *Zonaras*. in *Editis Aliiſque* βλασφημήσας αὐτοὺς ἠπείλησε. quæ quomodocunque diſtinguantur, haud placebunt. βλασφημήσας αὐτὸν ἠπείλησε in uno *Cod.* quæ ſane ferri poſſunt, modo comma ponatur poſt αὐτόν. [g] Παραδῴη *Busb. Hen. C.* & *Zonar.* [h] Προσέπεσον *C.* [i] Βηθώρων *Hen.* Βαιθωρὼν *C.* Vide *Annott.* ad p. 537. v. 23. [k] Sic *Hen. C.* & *Vet. Interpr.* ἐν Ἀδασοῖ in *Editis*. ἐν Ἀδασὰ 1 *Macc.* c. 7. [l] Ita ex v. 10. & *Vet. Interpr.* Librariorum vitio Βεθσωροῦ in *Editis*. Βηθώρου *Hen.* Βαιθωρῶν *C.* [m] Haud aliter & hic loci & infra p. 551. v. 42. in libris omnibus tam Latinis quam Græcis, excepto *Cod. C.* qui δισχιλίους habet. τρισχιλίους 1 *Macc.* c. 7. v. 40. [n] In *Hen.* & aliquot *Epiphanii* libris ἔχων τοὺς ἅπαντας· οὓς παρορμ. [o] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις, & mox κρατεῖ τούτων *Busb.* [p] Καὶ ἔπεσεν αὐτὸς πρῶτος ἐν πολέμῳ 1 *Macc.* c. 7. v. 43. [q] Εἰς φυγὴν οἱ αὐτοῦ ἐτράπησαν *Busb.* [r] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τὰς πανοπλίας in *Editis Aliiſque*. [s] Τοῦ χρόνου *C. Busb.* & *Hen.* [t] Πολεμίων ſolus *Hen.* [u] Πάλιν εἰς ἀγ. καὶ κινδ. *C.* Hac in re manifeſti erroris ex 1 *Macc.* 9. 54, 45, 56. convincitur *Joſephus*: ubi poſt Judæ exceſſum vita functum fuiſſe Alcimum clariſſime oſtenditur. Ipſeque *Joſephus*, errore poſtea agnito (*ſc.* l. 20. c. 8) Jacimo ſive Alcimo nullum omnino ſucceſſiſſe retulit, ſed per totum ſeptennium Hieroſolymam pontifice caruiſſe. *Uſſerius* ad A. M. 4843. Verum hanc periochen, à verbis τῷ δ' ἀρχιερεῖ uſque ad τελευτήσαντος, in hunc locum intruſum eſſe ſuſpicatur *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις in *Joſephum*, Tom. 4. p. 89.) atque inſeri debere lib. 13. c. 1. poſt verba illa, καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον, p. 557. v. 7. [x] Ἀρχιερεῖ Ἀλκίμῳ *Hen.* ἀρχιερεῖ Ἰωακείμῳ *Busb.* [y] Vocem προφητῶν additam fuiſſe exiſtimat *Joſ. Scaliger* (in *Elencho Trihæreſ. N. Serarii*, p. 316) ob verba iſta in *Chronico Euſebii*, Ἄλκιμος ὁ ἀνίερος καθελὼν τὸ τεῖχος τῆς αὐλῆς τοῦ ἁγίου δίκας ἔδωκε πικρῶς θανών. Verum locus *Eſdræ*, c. 5. v. 6. quem ſuæ ſententiæ firmandæ affert *Scaliger*, vulgatæ potius lectioni favet. [z] Triennium vero ei aſſignat in lib. 20. c. 8. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3844. & *Cappellum* ad *A. M.* 3840. & *Seldenum* in lib. 1. *de Succeſſ. in Pontif.* c. 10.

a Περσία

τῷ Ἰούδᾳ δίδωσιν· ὃς ἀκούσας περὶ τῆς Ῥωμαίων δυνάμεως, καὶ ὅτι καταπεπολεμήκασι τήν τε Γαλατίαν καὶ τὴν Ἰβηρίαν, καὶ Καρχηδόνα τῆς Λιβύης, καὶ πρὸς τούτοις τὴν Ἑλλάδα κεχείρωνται, καὶ τοὺς βασιλεῖς [a] Περσέα τε καὶ Φίλιππον, καὶ τὸν [b] μέγαν Ἀντίοχον, ἔγνω φιλίαν πρὸς αὐτοὺς ποιήσασθαι. πέμψας οὖν εἰς τὴν Ῥώμην τῶν αὐτοῦ φίλων Εὐπόλεμον τὸν Ἰωάννου υἱὸν, καὶ Ἰάσωνα τὸν Ἐλεαζάρου, παρεκάλει δι' αὐτῶν συμμάχους εἶναι καὶ φίλους, καὶ Δημητρίῳ γράψαι ὅπως μὴ πολεμῇ τοῖς Ἰουδαίοις. ἐλθόντας δὲ εἰς τὴν Ῥώμην τοὺς παρὰ τοῦ Ἰούδα πρεσβευτὰς ἡ σύγκλητος δέχεται· καὶ, διαλεχθεῖσα περὶ ὧν ἐπέμφθησαν, [c] τῆς συμμαχίας ἐπινεύει. ποιήσασα δὲ περὶ τούτου δόγμα, τὸ μὲν ἀντίγραφον εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπέστειλε· αὐτὸ δ' εἰς τὸ Καπιτώλιον, εἰς χαλκᾶς ἐγγράψαντες δέλτους, ἀνέθεσαν. ἦν δὲ [d] τοιοῦτον. "Δόγμα συγκλήτου, περὶ συμμαχίας καὶ "εὐνοίας τῆς πρὸς τὸ ἔθνος τῶν Ἰουδαίων. Μηδένα τῶν ὑπο-"τεταγμένων Ῥωμαίοις πολεμεῖν τῷ Ἰουδαίων ἔθνει, μηδὲ "τοῖς πολεμοῦσι χορηγεῖν, ἢ σῖτον ἢ πλοῖα ἢ χρήματα. ἐὰν "δὲ [e] ἐπιῶσί τινες Ἰουδαίοις, βοηθεῖν Ῥωμαίους αὐτοῖς κατὰ "τὸ δυνατόν. καὶ πάλιν, ἂν τῇ Ῥωμαίων ἐπιῶσί τινες, Ἰου-"δαίους αὐτοῖς συμμαχεῖν. ἂν δέ τι πρὸς ταύτην τὴν "συμμαχίαν θελήσῃ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἢ [f] προσθεῖναι ἢ "ἀφελεῖν, τοῦτο κοινῇ [g] γενέσθω γνώμῃ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων. "ὃ δ' ἂν προστεθῇ, τοῦτ' εἶναι κύριον. [h] ἐγράφη τὸ δόγμα "ὑπὸ Εὐπολέμου τοῦ Ἰωάννου παιδὸς, καὶ ὑπὸ Ἰάσωνος "τοῦ Ἐλεαζάρου, ἐπὶ ἀρχιερέως μὲν τοῦ ἔθνους Ἰούδα, στρα-"τηγοῦ δὲ Σίμωνος τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ." καὶ τὴν μὲν πρώτην Ῥωμαίοις πρὸς Ἰουδαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, οὕτω συνέβη γενέσθαι.

ιη'.

ΚΕΦ. ια'.

Οτι πάλιν ἐπὶ τὸν Ἰούδαν Βακχίδης ἐκπεμφθεὶς αὐτὸν ἐνίκησεν, καὶ ὡς Ἰούδας γενναίως μαχόμενος ἔπεσεν.

Δημήτριος δὲ, ἀπαγγελθείσης αὐτῷ τῆς Νικάνορος τελευτῆς, καὶ τῆς ἀπωλείας τοῦ σὺν αὐτῷ στρατεύματος, πάλιν τὸν Βακχίδην μετὰ δυνάμεως εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψεν· ὃς ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξορμήσας, καὶ παραγενόμενος εἰς Ἰουδαίαν, ἐν [i] Ἀρβήλοις πόλει τῆς Γαλιλαίας στρατοπεδεύεται. καὶ τοὺς ἐν τοῖς ἐκεῖ σπηλαίοις ὄντας· πολλοὶ γὰρ εἰς αὐτὰ [k] συμπεφεύγασιν· ἐκπολιορκήσας καὶ λαβὼν, ἄρας ἐκεῖθεν ἐπὶ τὰ Ἱεροσόλυμα σπουδὴν ἐποιεῖτο. μαθὼν δὲ τὸν Ἰούδαν ἔν τινι κώμῃ [l] Βηθζηθὼ τοὔνομα κατεστρατοπεδευμένον, ἐπ' αὐτὸν ἠπείγετο μετὰ πεζῶν μὲν δισμυρίων, ἱππέων δὲ [m] δισχιλίων. τῷ Ἰούδᾳ δ' ἦσαν οἱ πάντες [n] χίλιοι. οὗτοι δὲ Βακχίδου

Romanorum potentia. 1 Macc. c. 8.

pontificatum dedit: qui cum *multa* audiisset de Romanorum potentia, eosque ſubegiſſet, * & Galatiam & † Iberiam, & Carthaginem in Africa, ac præterea Græciam in ſuam poteſtatem redegiſſe, regeſque Perſeum & Philippum & Antiochum Magnum, decrevit cum illis facere amicitiam. Miſſis igitur Romam, ex amicis ſuis, Eupolemo Joannis filio & Jaſone Eleazari filio, voce illorum obſecrabat, ut ſocietatem ſecum inirent & amicitiam, & ut Demetrio ſcriberent, ne *poſthac* Judæos bello laceſſeret. Cumque Romam veniſſent Judæ legati, *benigne* eos excipit ſenatus: habitoque de iis quorum gratia miſſi erant ſermone, ſocietatem coire placuit. *Mox* facto hac de re ſenatuſ-conſulto, exemplar ejus in Judæam miſſum eſt; illud vero ipſum, in tabulas æneas inciſum, in Capitolium relatum eſt. Erat autem hujuſmodi. "Decretum ſenatûs de ſo-"cietate & benevolentia erga gentem Judæo-"rum habenda. Ne quis Romanæ ditionis "cum gente Judæorum bellum gerito, neque "bellum gerentibus frumentum aut naves aut "pecuniam ſubminiſtrato. Si quis Judæos in-"vadat, Romani illis opem ferunto pro viri-"bus. viciſſim, ſi quis Romanos invadat, Ju-"dæi auxilium ferunto. Si quid ad hoc *ſo-"ciale* fœdus voluerit gens Judæorum addere "aut ab eo demere, id fiat cum conſenſu po-"puli Romani. & quod ſic additum fuerit, ra-"tum eſto. Scriptum eſt hoc Senatuſ-conſul-"tum per Eupolemum Joannis filium & Jaſo-"nem Eleazari, Juda gentis pontifice & duce "Simone fratre ipſius." Atque ita quidem contigit primam Romanis cum Judæis amicitiam & ſocietatem factam eſſe.

Judas mittit qui ſocietatem cum Romanis coëant. 1 Macc. c. 8.

Romanorum ſenatus-conſultum de inita cum Judæis ſocietate. 1 Macc. c. 8.

XVIII.

CAP. XI.

Quod Bacchides denuo in Judam miſſus ipſum ſuperavit: utque Judas ſtrenue ſe gerens occubuit.

Demetrius Bacchidem in Judæam mittit. 1 Macc c. 9.

Cæterum Demetrius, nunciata ſibi morte Nicanoris & clade exercitus qui cum eo erat, miſit denuo Bacchidem cum *aliis* copiis in Judæam. qui, Antiochiâ profectus, ubi in Judæam pervenit, ad Arbela Galilææ urbem caſtra metatur. Cumque illos qui in iſtius loci ſpeluncis erant (nam multi in eas confugerunt) vi expugnaverat ceperatque, illinc digreſſus Hieroſolyma properabat: cognitoque Judam in vico Bethzetho dicto caſtra poſuiſſe, adverſus eum ducebat viginti peditum millia, atque duo equitum millia. At Judas non plures ſecum habebat quam mille homines. Illi, viſa *exercitûs* Bacchidis

---

[a] Περσέα καὶ Φιλ. *Busb.* & *Hen.* Philippus rex Macedonum victus erat à T. Q. Flaminio, & Perſes victus & in fidem acceptus à Paulo Æmilio. [b] Vide apud *Polybium* in *Excerptis* Legationum, *Livium* libro XXXVII. & XXXVIII. & *Florum* l. 2. c. 8. [c] Συμμαχεῖν ἐπινεύει *Busb.* [d] Ita ipſe diſtinxi. prius erat, ἦν δὲ τοιοῦτο δόγμα &c. [e] Ἐπιῶσι hic & infra (v. 20.) in *Cod. Hen.* [f] Προσθῆναι *Hen.* [g] Γίγνεσθω *Hen.* [h] Hanc ὑπογραφὴν commentitiam eſſe & à *Joſepho* adjectam exiſtimat *Uſſerius* ad A. M. 3843. nam quis credet Juda ſuperſtite alium imperatorem fuiſſe quam ipſum Judam; aut ſi alius extitiſſet, illum non Jonathanem potius fuiſſe, quam Simonem, qui poſt illius demum mortem principatum eſt adeptus. [i] Ἀρβάττοις malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 9. v. 2. idque ex 1 *Macc.* c. 5. v. 23. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 575. [k] Ita in *Editis.* συμπεφεύγεσαν *Hen.* & *Busb.* [l] Hoc modo etiam p. 548 v. 43. Βηζηθὼ hic loci in *Editis.* Βαιζηθοῖ *Hen.* Βηρζηθοῖ *Busb.* [m] Χιλίων ſolus *Hen.* [n] Non dubitat *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3 p. 640.) quin litera numeralis è *Joſephi codicibus* exciderit, & à manu ipſius fuerit γ'. χίλιοι. Habemus quidem 1 *Macc.* c. 9. v. 5. τρισχίλιοι. *Zonaras* tamen receptam *Joſephi* lectionem agnoſcit. * Gallias *Epiphan.* partem Galatiæ, quæ Gallogræcia dicta eſt, intelligendam eſſe cenſet *Grotius*: quod tota Galatia ſerius facta fuerit provincia, Gallogræcia vero à Cn. Manlio ſubacta poſt pacem cum Antiocho Magno. † Celtiberis per M. Porcium Catonem, Fulvium Flaccum & Tiberium Sempronium Gracchum devictis; Vaccæis vero per L. Poſthumium, temporibus Antiochi Magni, Seleuci, & Antiochi Illuſtris. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 8. v. 3.

Judas multis à ſuis dilapſis, prælium cum Bacchide non detrectat. 1 *Macc. c.* 9.

chidis multitudine, territi erant, relictiſque caſtris omnes diffugerunt præter octingentos. Judas autem à ſuis militibus deſertus, cum hoſtis jam immineret, nullumque ei tempus novos delectus habendi concederet, in eo erat, ut cum octingentis illis pugnam contra Bacchidem committeret: atque hortatus eos ut forti animo pericula ſuſtinerent, juſſit ut in aciem prodirent. Illis vero dicentibus ſe nequaquam poſſe cum exercitu tantæ magnitudinis congredi, atque ſuadentibus ut in præſentia quidem recederet & ſaluti ſuæ conſuleret, poſtea vero copiis ſuis collectis cum hoſtibus manus conſereret, “ ne hoc, inquit, ſol factum aſpiciat, ut terga mea hoſtibus obverſa oſtendam. Sed ſi nunc fatalis hora venit ut moriar, & omnino neceſſe eſt ut peream ſi pugnem, *fortiter *tamen* ſtabo, & quicquid futurum ſit malo excipere, quam ut res præclare geſtas gloriamque ex illis partam turpi fuga jam dedecorem.” Atque iſtis quidem verbis reliquos de ſuis hortabatur, ut ſpreto contemptoque periculo cum hoſtibus prælium committerent.

Suos hortatur. 1 *Macc. c.* 9.

XIX.

Prælium atrox inter Bacchidem & Judam. 1 *Macc. c.* 9.

2. Interea Bacchides, cum copiis ex caſtris egreſſus, aciem ad pugnam inſtruebat: atque ita eam ordinavit, ut equites in utroque cornu collocarentur, atque velites & ſagittarii totam phalangem præcederent; ipſe vero eſſet in dextro cornu. Sic inſtructa acie, quamprimum hoſtium exercitui admoveretur, juſſit tubicinem ſignum dare, militeſque clamore ſublato prælium inire. Idem ubi Judas fecerat, cum hoſtibus congreditur, & utriſque acriter dimicantibus, pugnaque ad ſolis occaſum protracta, Judas, animadvertens Bacchidem & quod erat exercitui robur in dextro eſſe cornu, aſſumptis animoſiſſimis quibuſque in iſtam aciei partem impetum fecit: eoſque qui illic erant aggreſſus diſſolvit eorum phalangem. Cumque in medios *hoſtes* penetraſſet, eos in fugam compulit, perſequiturque uſque ad Aza montem ita appellatum. At qui erant in ſiniſtro cornu, pulſos qui erant in dextro conſpicati, Judam ſequentes circumiverunt, atque in tergum converſi ipſum in medio comprehendunt. Ille vero, cum nulla effugiendi via daretur, ſed undique hoſtibus ſeptus eſſet, conſtitit cum ſuis & *ſtrenue* pugnabat. Cumque multos adverſariorum fudiſſet, atque labore *& vulneribus* conficeretur, ipſe etiam cecidit, animamque efflavit, non minus ex rebus jam ante præclare geſtis, quam ex ſimilibus dum moreretur *conſpicuus*. Juda autem proſtrato, qui cum eo erant, non amplius habentes quem ſequerentur, tantoque duce orbati, fugæ ſeſe mandarunt. Simon vero & Jonathas, fratres Judæ, corpus *ejus*, ex fœdere ab hoſtibus receptum, in Modim vicum deportarunt, ubi & pater eorum monumento conditus erat, atque ibi ſepelierunt, cum illum populus *univerſus* aliquammultis diebus luxiſſet, atque ſolennibus exſequiis honoraſſet.

Judas occumbit. 1 *Macc. c.* 9.

Magno cum ploratu ſepelitur. 1 *Macc. c.* 9.

πλῆθος θεωρήσαντες ἔδεισαν, καὶ τὴν παρεμβολὴν καταλιπόντες, ἔφυγον πάντες, πλὴν ὀκτακοσίων. Ἰούδας δὲ καταλειφθεὶς ὑπὸ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν, καὶ πολεμίων ἐπικειμένων, καὶ μηδένα καιρὸν αὐτῷ πρὸς συλλογὴν τῆς δυνάμεως ἐπιτρεπόντων, οἷός τε ἦν μετὰ τῶν ὀκτακοσίων συμβαλεῖν τοῖς μετὰ τοῦ Βακχίδου· καὶ προτρεπόμενός γε τούτους εὐψύχως ὑφίστασθαι τὸν κίνδυνον, παρεκάλει χωρεῖν ἐπὶ τὴν μάχην. τῶν δὲ λεγόντων, ὡς οὐκ εἰσὶ πρὸς τοσοῦτον μέγεθος στρατιᾶς ἀξιόμαχοι, συμβουλευόντων δὲ νῦν μὲν ἀναχωρεῖν καὶ σώζειν αὑτοὺς, αὖθις δὲ συναγαγόντα τοὺς ἰδίους τοῖς ἐχθροῖς συμβαλεῖν, “μὴ τοῦτ’, εἶπεν, ἥλιος ἐπίδοι γενόμενον, ἵνα ἐγὼ τὰ νῶτα μου δείξω τοῖς πολεμίοις. ἀλλ’ εἰ καὶ τελευτὴν ὁ παρών μοι καιρὸς φέρει, καὶ δεῖ πάντως ἀπολέσθαι μαχόμενον, στήσομαι γενναίως πᾶν ὑπομένων τὸ μέλλον, ἢ τοῖς ἤδη κατορθωμένοις καὶ τῇ περὶ αὐτὰ δόξῃ προσβαλὼν τὴν ἐκ τῆς νῦν φυγῆς ὕβριν.” [a] καὶ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας, παρακαλῶν τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρῆσαι τοῖς πολεμίοις, ἔλεγεν.

ιθʹ.

βʹ. Ὁ δὲ Βακχίδης, ἐξαγαγὼν ἐκ τοῦ στρατοπέδου τὴν δύναμιν, πρὸς μάχην παρετάσσετο· καὶ τοὺς μὲν ἱππεῖς ἐξ ἑκατέρων τῶν κεράτων ἔταξε, τοὺς δὲ ψιλοὺς καὶ τοξότας προεστήσατο ἁπάσης τῆς φάλαγγος, αὐτὸς δ’ ἦν ἐπὶ τοῦ δεξιοῦ κέρως. οὕτως δὲ συντάξας τὴν στρατιὰν, ἐπεὶ προσέμιξε τῷ τῶν πολεμίων στρατοπέδῳ, σημῆναι τὸν σαλπιγκτὴν ἐκέλευσε, καὶ τὴν στρατιὰν ἀλαλάξασαν προσιέναι. τὸ δ’ αὐτὸ ποιήσας ὁ Ἰούδας, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις· καὶ καρτερῶς ἀμφοτέρων ἀγωνιζομένων, καὶ τῆς μάχης μέχρι δυσμῶν παρατεινομένης, ἰδὼν ὁ Ἰούδας τὸν Βακχίδην καὶ τὸ καρτερὸν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι τυγχάνον τῆς στρατιᾶς, παραλαβὼν τοὺς εὐψυχοτάτους, ὥρμησεν ἐπ’ ἐκεῖνο τὸ μέρος τῆς τάξεως, καὶ προσβαλὼν τοῖς ἐκεῖ, διασπᾷ αὐτῶν τὴν φάλαγγα. ὠσάμενος δ’ εἰς μέσους, εἰς φυγὴν αὐτοὺς ἐβιάσατο, καὶ διώκει μέχρις [b] Ἀζᾶ ὄρους οὕτω λεγομένου. θεασάμενοι δὲ τὴν τροπὴν τὴν ἐν τῷ δεξιῷ κέρατι, οἱ τὸ εὐώνυμον ἔχοντες, [c] ἐκυκλώσαντο τὸν Ἰούδαν διώκοντες, καὶ λαμβάνουσι μέσον αὐτὸν κατόπιν γενόμενοι. ὁ δὲ [d] φεύγειν οὐ δυνάμενος, ἀλλὰ περιεσχημένος ὑπὸ τῶν πολεμίων, στὰς ἐμάχετο μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ. πολλοὺς δὲ κτείνας τῶν ἀντιπάλων, καὶ κατάκοπος [e] γενόμενος, καὶ αὐτὸς ἔπεσεν, ἐπὶ καλοῖς μὲν προτέροις γεγενημένοις, ἐφ’ ὁμοίοις δὲ ὅτε ἀπέθνησκε τὴν ψυχὴν [f] ἀφιείς. πεσόντος δὲ Ἰούδα, πρὸς μηδένα τὸ λοιπὸν ἀφορᾶν ἔχοντες οἱ σὺν αὐτῷ, στρατηγοῦ δὲ τοιούτου στερηθέντες ἔφυγον. λαβόντες δὲ τὸ σῶμα παρὰ τῶν πολεμίων ὑπόσπονδον Σίμων καὶ Ἰωνάθης οἱ ἀδελφοὶ τοῦ Ἰούδα, κομίσαντες εἰς τὴν [g] Μωδιεὶμ κώμην, ὅπου καὶ ὁ πατὴρ αὐτῶν τέθαπτο, κηδεύουσι, πενθήσαντος ἐπὶ συχνὰς αὐτὸν τοῦ πλήθους ἡμέρας, καὶ τιμήσαντος κοινῇ τοῖς νενομισμένοις.

καὶ

---

[a] Ita distinxi, prius erat, καὶ ὁ μὲν ταῦτα πρὸς τοὺς ὑπολειφθέντας παρακαλῶν, τοῦ κινδύνου καταφρονήσαντας ὁμόσε χωρεῖν τοῖς πολεμίοις ἔλεγεν. Hac lectione servata, est qui ἔπειθεν pro ἔλεγεν reponit. [b] In *Epiphanii* libris *Gazara* aut *Gazarat.* 1 *Macc.* c. 9. v. 15. ἕως Ἀζώτου ὄρους perperam, ut puto. [c] Ἐκύκλωσαν τὸν Ἰούδαν διώκοντα *Bodl.* [d] Ita *Hen.* φυγεῖν in *Editis Aliisque.* [e] Iterum cum *Hen.* γεγενημένος in *ceteris.* [f] Sic *Hen.* ἀφεὶς in *reliquis.* [g] Μωδαεὶμ *Hen.* Vide ad p. 534. v. 36. * *Al.* ſtabo *tamen* omnia potius ſuſtinens, quam &c. *legendo* πᾶν ὑπομένων μᾶλλον ἢ τοῖς.

a Illud

ϗ τέλει μὲν τοιούτῳ κατέστρεψεν Ἰούδας, ἄνδρα γενναῖον ϗ μεγαλοπόλεμον γενόμενον, ϗ τῶν τοῦ πατρὸς ἐντολῶν Ματταθίου μνήμονα, ϗ πάνθ' ὑπὲρ τῆς τῶν πολιτῶν ἐλευθερίας ϗ δρᾶσαι καὶ παθεῖν ὑποστάντα. τοιοῦτος οὖν τὴν ἀρετὴν ὑπάρξας, μέγιστον αὑτοῦ κλέος ϗ μνημεῖον κατέλιπεν, ἐλευθερώσας τὸ ἔθνος, ϗ 5
τῆς ὑπὸ Μακεδόσιν ἐξαρπάσας [a] αὐτὸ δουλείας. καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [b] ἔτος τρίτον κατασχὼν, ἀπέθανεν.

Τέλος τοῦ βιβλίου δωδεκάτου.

Atque ita quidem vitam finivit Judas, vir fortis & bellicoſiſſimus, quique memor erat mandatorum Mattathiæ patris, & pro popularium ſuorum libertate omnia & agere & pati ſuſtinuit. Tanta itaque virtute præditus, maximam *poſt ſe* reliquit gloriam ſuique memoriam, gente *ſua* in libertatem vindicata & è Macedonum ſervitute erepta: cumque tres eſſet annos pontificatu functus, *ita* occubuit.

Finis Libri duodecimi.

---

[a] Illud *αὐτὸ* non agnoſcunt *Hen.* & *Bmb.* [b] Hoc ita intelligendum (inquit *Cappellus* ad A. M. 3839.) ac ſi dixiſſet, obiiſſe triennio ſolido poſt repurgatum templum; cum tamen maximam temporis hujus partem pontificatus munia uſurparit Alcimus. Vide ad p. 547.

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a] ΕΝ ΤΗ, ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΟΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOTERTIO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς Ἰωνάθης ἀδελφὸς ὢν Ἰούδα, [b] τελευτήσαντος αὐτοῦ, τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν.

β'. Ὡς πολεμήσας Βακχίδην, ἠνάγκασε, φιλίαν ποιησάμενον πρὸς αὐτὸν, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς χώρας.

γ'. Ὅτι Ἀλέξανδρος, ὁ τοῦ Ἐπιφανοῦς Ἀντιόχου υἱὸς, ἐλθὼν εἰς Συρίαν, ἐξήνεγκε πόλεμον πρὸς Δημήτριον.

δ'. Ὡς Δημήτριος, πρεσβευσάμενος πρὸς Ἰωνάθην, ποιεῖται συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν, [c] αὐτόν τε πολλοῖς δωρησάμενος ϗ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

ε'. Ὡς Ἀλέξανδρος, ταῦτ' ἀκούσας, ϗ ὑπερβαλὼν τὰ παρὰ [d] τοῦ Δημητρίου, καὶ ἀποδείξας Ἰωνάθην ἀρχιερέα, συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ.

ϛ'. Ἡ Ὀνίου φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον κατὰ τὸν αὐτὸν καιρὸν γενομένη. καὶ ὡς ᾠκοδόμησε τὸν Ὀνίου καλούμενον ναὸν πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις ὄντα.

ζ'. Ὅτι Ἀλέξανδρος, ἀποθανόντος Δημητρίου, σφόδρα ἐτίμησεν Ἰωνάθην.

η'. Ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, πλεύσας εἰς τὴν Συρίαν ἀπὸ Κρήτης, ϗ πολεμήσας τὸν Ἀλέξανδρον καὶ κρατήσας, αὐτὸς ἐβασίλευσε, φιλίαν πρὸς Ἰωνάθην ποιησάμενος.

θ'. Ὡς Τρύφων ὁ Ἀπαμεὺς, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην.

ι'. Ὡς Δημητρίου ὑπὸ Πάρθων αἰχμαλώτου ληφθέντος, [e] ὁ Τρύφων παρεσπόνδησε τὸν Ἰωνάθην, ϗ δόλῳ λαβὼν αὐτὸν ἀπέκτεινε, καὶ πόλεμον ἐξήνεγκε πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα.

ια'. Ὡς Σίμωνι τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ τὴν στρατηγίαν ἐνεχείρισε [f] τὸ ἔθνος, καὶ ἀπέδειξεν αὐτὸν ἀρχιερέα.

1. *Quomodo Jonathas frater Judæ, illo defuncto, principatum ſuſcepit.*

2. *Quomodo bello cum Bacchide geſto, coëgit eum, poſt factam cum ipſo amicitiam, è Judæa diſcedere.*

3. *Quod Alexander, Antiochi Epiphanis filius, in Judæam profectus, Demetrio bellum intulit.*

4. *Quomodo Demetrius, miſſa legatione ad Jonatham, cum eo ſocietatem init, multis ipſi gentique noſtræ datis muneribus.*

5. *Quomodo Alexander his auditis, cum Demetrium muneribus ſuperaſſet & Jonatham pontificem feciſſet, ipſum in ſuas partes pertraxit.*

6. *Sub id tempus Oniæ interceſſit amicitia cum Ptolemæo Philometore. utque ædificavit templum, Oniæ vocatum, ad ſimilitudinem Hieroſolymitani.*

7. *Quod Alexander, poſt mortem Demetrii, Jonatham ſummo in honore habuit.*

8. *Quomodo Demetrius Demetrii filius, cum è Creta in Syriam trajeciſſet, belloque Alexandro illato eum deviciſſet, ipſe regnum occupavit, facta cum Jonatha amicitia.*

9. *Quomodo Tryphon Apamenſis, poſt devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipſo in ſocietatem recepto.*

10. *Quomodo, Demetrio à Parthis captivo facto, Tryphon fœdus cum Jonatha initum fregit, ipſumque dolo captum occidit, & Simoni ejus fratri bellum intulit.*

11. *Quomodo Judæorum gens exercitûs imperium detulit Simoni Jonathæ fratri, ipſumque pontificem creavit.*

---

[a] *Al.* ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ, vel ἐν τῷ τρισκαιδεκάτῳ λόγῳ. [b] Τοῦ τελευτήσαντος, αὐτὸς τὴν *Hen.* [c] Ita ex *MS. Hen.* αὐτόν τε, & mox καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν deſunt in *Editis Aliiſque.* [d] Illud τοῦ ex *MS.* [e] Ita *Gen.* ὁ Τρύφων deſunt *Aliis.* [f] Illa τὸ ἔθνος non agnoſcit *Hen.*

12. *Quomodo Simon Tryphona in Dora compulsum oppugnavit, inita ſocietate cum Antiocho Demetrii fratre, cui Pius cognomen erat.*	ιβ'. Ως [ὁ Σίμων] ἐπολιόρκησεν ἐν Δώροις Τρύφωνα σύμμαχος γενόμενος Ἀντιόχῳ τῷ Δημητρίου ἀδελφῷ, τῷ καὶ Εὐσεβεῖ ἐπικληθέντι.
13. *Quomodo, Tryphone ſublato, Antiochus contra Simonem bellum movit: atque ille Cendebæum, ejus copiarum ducem, prælio ſuperatum Judæa expulit.*	ιγ'. Ως Τρύφωνος ἀναιρεθέντος, [a] Ἀντίοχος ἐπολέμησε Σίμωνα, κἀκεῖνος Κενδεβαῖον τὸν στρατηγὸν αὐτοῦ νικήσας, τῆς Ἰουδαίας ἐξέβαλεν.
14. *Quod Simon, à genero ſuo Ptolemæo inter convivandum dolo occiſus, diem ſupremum obiit: atque Ptolemæus, uxore ejus & liberis in vincula conjectis, conatus eſt imperium ſibimet aſſerere.*	ιδ'. Οτι ὑπὸ [b] τοῦ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν· καὶ Πτολεμαῖος, δήσας αὐτοῦ τὴν γυναῖκα καὶ τὰ τέκνα, τὴν ἀρχὴν αὐτὸς ἐπεχείρησε κατασχεῖν.
15. *Quomodo Hyrcanus, filiorum Simonis natu minimus, præoccupato imperio, longo tempore Ptolemæum obſedit, in arcem incluſum, cui nomen erat Dagon.*	ιε'. Ως ὁ νεώτατος τῶν Σίμωνος υἱῶν Ὑρκανὸς, φθάσας αὐτὸν, καὶ τὴν ἡγεμονίαν παραλαβὼν, ἐπολιόρκησεν πολλῷ χρόνῳ τὸν Πτολεμαῖον, εἴς τι φρούριον ἐγκλείσας Δαγὼν καλούμενον.
16. *Quomodo Antiochus Pius, ducto in Hyrcanum exercitu, admotoque urbi Hieroſolymitanæ, obſidionem ſolvit, acceptis ab Hyrcano talentis trecentis, & ſocietate cum eo amicitiaque facta.*	ιϛ'. Ως στρατευσάμενος ἐφ' Ὑρκανὸν Ἀντίοχος ὁ Εὐσεβὴς, καὶ προσκαθίσας τῇ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, διέλυσε τὴν πολιορκίαν, λαβὼν παρὰ Ὑρκανοῦ τάλαντα τριακόσια, καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν καὶ φιλίαν [c] συνθέμενος.
17. *Hyrcani, poſt mortem Antiochi (qui apud Medos diem obiit) in Syriam expeditio: utque urbes multas vi expugnavit.*	ιζ'. Ὑρκανοῦ στρατεία, μετὰ τὴν Ἀντιόχου τελευτὴν ἐν Μήδοις ἀποθανόντος, ἐπὶ Συρίαν· καὶ ὡς πολλὰς πόλεις κατὰ κράτος εἷλεν.
18. *Amicitia facta inter Hyrcanum & Alexandrum cognomine Zebinam.*	ιη'. [d] Φιλία πρὸς Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου τοῦ [e] Ζεβινᾶ κληθέντος.
19. *Quomodo Antiochus Cyzicenus, cum ad auxilium Samaritis ab Hyrcano obſeſſis ferendum veniſſet, fuſus fugatuſque eſt, & ab Hyrcani filiis Judæa pulſus.*	ιθ'. [f] Ως Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐλθὼν βοηθῆσαι τοῖς Σαμαρεῦσι πολιορκουμένοις πρὸς Ὑρκανοῦ, ἡττηθεὶς διέφυγε, διωξάντων αὐτὸν τῆς Ἰουδαίας τῶν υἱῶν Ὑρκανοῦ.
20. *Quod Ariſtobulus, ſuſcepto imperio, primus ſibi diadema impoſuit.*	κ'. Οτι παραλαβὼν Ἀριστόβουλος τὴν ἀρχὴν, διάδημα [g] πρῶτος ἐπιτίθεται.
21. *Quomodo, Ariſtobulo defuncto, frater ejus Alexander, qui in imperium ſucceſſit, expeditionem fecit in Syriam, & Phœnicen & Arabiam, & multos ex hoſtibus ſubegit.*	κα'. Ως τελευτήσαντος Ἀριστοβούλου ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Ἀλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν, ἐστράτευσεν ἐπὶ Συρίαν καὶ Φοινίκην καὶ Ἀραβίαν, καὶ πολλὰ τῶν ἐχθρῶν ἐχειρώσατο.
22. *Ptolemæi Lathuri cum eo pugna & victoria.*	κβ'. Πτολεμαίου τοῦ Λαθούρου πρὸς αὐτὸν μάχη καὶ νίκη.
23. *Quomodo Demetrius Eucærus, exercitu in Alexandrum educto, ipſum ſuperavit.*	κγ'. Ως στρατευσάμενος Δημήτριος ὁ Εὔκαιρος ἐπὶ Ἀλέξανδρον ἐκράτησεν αὐτοῦ.
24. *Antiochi, Dionyſi appellati, in Judæam expeditio: & quomodo prælio victoriam reportavit.*	κδ'. Ἀντιόχου [h] τοῦ Διονύσου λεγομένου στρατεία ἐπὶ Ἰουδαίαν, καὶ ὡς ἐκράτησε τῇ μάχῃ.
25. *Quomodo poſt obitum Alexandri, uxor ejus Alexandra, cum imperium per novennium tenuiſſet, & in pace & gloria vixiſſet, vita deceſſit.*	κε'. Ως μετὰ τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἡ γυνὴ αὐτοῦ Ἀλεξάνδρα, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατασχοῦσα, καὶ βιώσασα μετὰ εἰρήνης καὶ δόξης ἀπέθανεν.

---

[a] Ita cum *Cod. Hen.* in cæteris Ἀντίοχον ἐπολέμησε Σίμων, καὶ Κυνδεβαῖον &c. [b] Hoc lemma, pariter ac iſtud quod ſequitur, edidimus juxta exemplaria *Gall.* & *Henneb.* In *cæteris* ita ſe habebant: Οτι ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου ἐν συμποσίῳ δολοφονηθεὶς [ὁ Σίμων] ἀπέθανεν. Οτι Πτολεμαῖος τὴν ἀρχὴν ἐπεχείρησε κατασχεῖν, καὶ πῶς Ὑρκανὸς τὴν ἡγεμονίαν περιέλαβεν. [c] Sic *Cod. Hen.* θέμενος in *reliquis.* [d] Hoc lemma etiam acceptum debemus *Cod. Hen.* [e] Ζαβινᾶ juxta *Porphyrium* in *Græcis Euſebii*, p. 227. [f] Brevius aliquanto in *Cod. Hen.* Ως ἡττηθεὶς ὑφ' Ὑρκανοῦ Ἀντίοχος ὁ Κυζικηνὸς, ἐξέπεσε τῆς Ἰουδαίας. [g] Περιέθετο πρῶτος *Hen.* [h] Καὶ Διονυσίου *Hen.*

Φ Λ.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ

ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ

ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΡΙΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] ὀγδοήκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI

ANTIQUITATUM JUDAICARUM

LIBER DECIMUSTERTIUS.

Continet hic liber tempus annorum LXXXII.

ΚΕΦ. α΄.

Ὡς Ἰωνάθης μετὰ τὸν ἀδελφὸν Ἰούδαν τὴν ἡγεμονίαν παρέλαβεν· καὶ ὡς ἅμα Σίμωνι αὐτοῦ ἀδελφῷ ἐπολέμησε τῷ Βακχίδῃ.

[b] ΤΙΝΙ μὲν οὖν τρόπῳ τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος, καταδουλωσαμένων αὐτὸ τῶν Μακεδόνων, ἀνεκτήσατο τὴν ἐλευθερίαν, καὶ δι' ὅσων καὶ πηλίκων ἀγώνων ὁ στρατηγὸς αὐτῶν ἐλθὼν Ἰούδας ἀπέθανεν, ὑπὲρ αὐτῆς μαχόμενος, ἐν τῇ πρὸ ταύτης βίβλῳ δεδηλώκαμεν. μετὰ δὲ τὴν τελευτὴν Ἰούδα, πάλιν ὅσον ἦν τῶν ἀσεβῶν, καὶ παραβεβηκότων τὴν πάτριον πολιτείαν, ἐπεφύη τοῖς Ἰουδαίοις, καὶ πανταχόθεν αὐτοὺς ἀκμάζον [c] ἐκάκου. συνελάμβανε δὲ τῇ τούτων πονηρίᾳ καὶ λιμὸς τὴν χώραν καταλαβών· ὡς πολλοὺς διὰ τὴν σπάνιν τῶν ἀναγκαίων, καὶ τὸ μὴ δύνασθαι τοῖς παρ' ἀμφοτέρων, ἀπό τε τοῦ λιμοῦ καὶ τῶν ἐχθρῶν, δεινοῖς ἀντέχειν, αὐτομολῆσαι πρὸς τοὺς Μακεδόνας. Βακχίδης δὲ τῶν Ἰουδαίων τοὺς ἀποστάντας τῆς πατρίου συνηθείας, καὶ τὸν κοινὸν βίον προῃρημένους συναθροίσας, τούτοις ἐνεχείρισε τὴν τῆς χώρας ἐπιμέλειαν. οἱ καὶ συλλαμβάνοντες τοὺς Ἰούδα φίλους, καὶ τὰ ἐκείνου φρονοῦντας, τῷ Βακχίδῃ [d] παρέδοσαν. ὁ δὲ, βασανίζων πρῶτον αὐτοὺς, καὶ πρὸς ἡδονὴν αἰκιζόμενος, [e] ἔπειθ' οὕτω διέφθειρε. ταύτης δὲ τῆς συμφορᾶς τοῖς Ἰουδαίοις τηλικαύτης γενομένης, ἡλίκης οὐκ ἦσαν πεπειραμένοι μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος ἐπάνοδον, οἱ [f] περιλειφθέντες τῶν ἑταίρων τοῦ Ἰούδα, βλέποντες ἀπολλύμενον [g] οἰκτρῶς τὸ ἔθνος, προσελθόντες αὐτοῦ τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθῃ, μιμεῖσθαι τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ, καὶ τὴν ἐκείνου περὶ τῶν ὁμοφύλων πρό-

CAP. I.

Quomodo Jonathas, poſt Judam fratrem, principatum ſuſcepit; utque una cum Simone ejus fratre bellum geſſit adverſus Bacchidem.

Juda defuncto, Bacchidis permiſſu male tractantur Judæi. 1 Macc. c. 9.

QUEMADMODUM Judæorum gens, à Macedonibus in ſervitutem adducta, libertatem recuperârit; & quibus quantiſque certaminibus defunctus Judas mortem oppetiit, pro illis *ſtrenue* pugnans; ſuperiori libro declaravimus. Judæ vero poſt interitum, homines nefarii, quotquot erant, quique patria inſtituta violaverant, Judæos adoriebantur, *animiſque reſumptis eos undique vexabant. Ad hoc autem illorum malitiam & fames adjuvabat, quæ *tum forte* regionem urgebat: ita ut multi, ob neceſſariorum inopiam, & non ferentes malum utrinque hinc à penuria inde ab hoſtibus ingruens, ad Macedonas perfugerint. Bacchides autem, Judæis, qui à patriis moribus deſciverant & profanam vitæ conſuetudinem *eis* prætulerant, congregatis, his regionis adminiſtrationem commiſit. At illi, comprehenſis Judæ amicis & fautoribus, Bacchidæ eos tradiderunt. Is vero cum primum tormentis adhibitis eos ad libitum excruciaret, hoc facto *omnes* pari crudelitate occidebat. Judæis itaque in tanta calamitate conſtitutis, quantam non experti fuerant poſt *ſuum* ex Babylone reditum, qui reliqui erant ex Judæ ſociis, cum viderent gentem miſerabiliter pereuntem, Jonatha ejus fratre adito, *eum* rogabant ut fratrem ſuum ſibi in exemplum proponeret, ejuſque de popularibus ſuis curam & providentiam, qui pro patriæ libertate vitam profudit, imitaretur, & ſine defenſore non relinqueret gentem, præſertim cum in extremum diſcrimen adduceretur. Tum Jonathas, cum dixiſſet ſe pro illis mortem obiturum eſſe, atque exiſtimaretur nihilo inferior eſſe quam frater, Judæorum dux declaratur.

---

[a] Ita *Hen. Busb. Gall.* 2. 3. 5. *Voſs.* & *Baſ.* Vide *Iſ. Voſſium* in *Chronologia S.* c. XII. p. 152. & 155. [b] *Τίνι μὲν οὖν τρόπον Hen.* & *Gall.* [c] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐνίκων in *Editis Aliiſque.* [d] Παρεδίδοσαν *Busb.* & *Hen.* [e] Ita in *Editis* & aliquot *MSS.* Verum οὕτω nec agnoſcitur à *Busb.* nec ab *Epiphanio.* præterea *Zonaras* legit εἶτα διέφθειρε. [f] Ita *Gen.* & *Gall.* περιληφθέντες *Baſ.* & *Hen.* [g] Ita *Hen.* & *Epiphan.* πικρῶς in *reliquis.* * *Vel* numeroque aucti, *aut* viribuſque pollentes.

Jonathas Judæ fratri ſuccedit. 1 Macc. c. 9.

Bacchides Jonathæ & Simoni inſidias ſtruit. 1 Macc. c. 9.

2. Quod ubi reſcivit Bacchides, *is* veritus ne Jonathas negotium faceſſeret Regi & Macedonibus, quemadmodum non ita pridem Judas, dolo quærebat eum interimere. Verum hoc illius *vafrum* conſilium nec Jonatham, nec Simonem ipſius fratrem latebat: ſed enim illi, hac re cognita, ſociiſque ſuis omnibus aſſumptis, in ſolitudinem, quæ proxime aberat ab urbe, fugam maturabant; cumque veniſſent ad aquam quæ dicitur lacus Aſphar, ibi morabantur. Bacchides autem, ubi intellexit quod viribus animiſque deficerentur, & illic loci conſiderent, adverſus eos cum omnibus ſuis copiis profectus eſt, & poſitis trans Jordanem caſtris [*] exercitum reficiebat. Cæterum Jonathas, certior factus quod Bacchides contra ſe veniret, mittit fratrem ſuum Joannem, Gaddin etiam appellatum, ad Nabatæos Arabas, (erant enim amici) ut apud eos impedimenta deponeret, donec acie cum Bacchide dimicaret. At Joanni, dum iter faceret ad Nabatæos, Amaræi filii, ad inſidiandum ex urbe Medaba egreſſi, & ipſum, & qui cum eo erant, capiunt, cunctiſque quæ ferebantur direptis, & Joannem & ſocios ejus omnes interficiunt. Veruntamen pœnam ob iſta, quam commeruerunt, fratribus ipſius perſolvebant, de qua haud multo poſt verba faciemus.

Dein adverſus eos cum copiis proficiſcitur. 1 Macc. c. 9.

Joannes frater Jonathæ intercipitur. 1 Macc. c. 9.

Bacchides Judæos adoritur, & clade accepta Hieroſolyma ſe recipit. 1 Macc. c. 9.

3. Bacchides autem, cognito quod Jonathas in Jordanis paludibus caſtra haberet, die Sabbati captato, contra eum venit, tanquam ea die non pugnaturum propter legis reverentiam. Ille vero ſocios adhortatus, additoque inſuper quod vita illis in periculo eſſet, in medio hoſtes inter fluviumque concluſis, ut qui non habeant quò ſe fuga reciperent (nam hoſtes quidem à fronte eos premebant, à tergo vero flumen erat) quin & Deum precatus ut illis victoriam daret, congreditur cum hoſtibus. quorum multis proſtratis, ubi cernebat Bacchidem in ſe cum impetu ferri, dextram extulit ut eum feriret. Cum autem ille ictum prævideret eumque declinaſſet, *Jonathas* cum ſociis in fluvium inſiluit, & tranavit, atque ita trans Jordanem in tutum evaſerunt, quod hoſtes non amplius amnem tranſirent, ſed Bacchides è veſtigio ad arcem Hieroſolymitanam ſe reciperet. De ſuo autem exercitu *hominum* circiter duo millia amiſit. Cæterum multas Judææ urbes, quibus dejecta erant mœnia, communivit, & Herichuntem, & Emmauntem, & Bethoron, & Bethellam, & Thamnatha, & Pharathonem, & Techoam, &

Per Judæam præſidia ſtatuit. 1 Macc. c. 9.

νοιαν ἠξίουν, ἀποθανόντος ὑπὲρ τῆς ἁπάντων ἐλευθερίας, καὶ μὴ περιορᾷν [a] ἀπροςάτευτον τὸ ἔθνος, μηδ᾽ [b] ἐν οἷς φθείρεται. ὁ δ᾽ Ἰωνάθης φήσας ἑτοίμως ἔχειν ἀποθνήσκειν ὑπὲρ αὐτῶν, καὶ νομισθεὶς κατὰ μηδὲν εἶναι χείρων τοῦ ἀδελφοῦ, στρατηγὸς ἀποδείκνυται τῶν Ἰουδαίων.

β'. Ὁ δὲ Βακχίδης ἀκούσας τοῦτο, καὶ φοβηθεὶς μὴ παρέχῃ πράγματα τῷ βασιλεῖ καὶ τοῖς Μακεδόσιν ὁ Ἰωνάθης, ὡς καὶ πρότερον Ἰούδας, ἀποκτεῖναι δόλῳ τοῦτον ἐζήτει. ταύτην δ᾽ ἔχων τὴν προαίρεσιν οὐκ ἔλαθε τὸν Ἰωνάθην, οὐδὲ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα. ἀλλὰ γὰρ μαθόντες οὗτοι καὶ παραλαβόντες τοὺς ἑταίρους ἅπαντας, εἰς τὴν ἐρημίαν τὴν ἔγγιστα τῆς πόλεως τὸ τάχος ἔφυγον, καὶ παραγενόμενοι ἐπὶ τὸ ὕδωρ τὸ καλούμενον [c] λάκκου Ἀσφὰρ, αὐτόθι διῆγον. ὁ δὲ Βακχίδης αἰσθόμενος αὐτοὺς ἀπειρηκότας, καὶ ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ τυγχάνοντας, ὥρμησεν ἐπ᾽ αὐτοὺς μετὰ πάσης τῆς δυνάμεως, καὶ πέραν τοῦ Ἰορδάνου στρατοπεδευσάμενος, ἀνελάμβανε τὴν δύναμιν. Ἰωνάθης δὲ, γνοὺς τὸν Βακχίδην ἐπ᾽ αὐτὸν ἥκοντα, πέμπει τὸν ἀδελφὸν Ἰωάννην, τὸν καὶ Γαδδὶν λεγόμενον, πρὸς τοὺς Ναβαταίους Ἄραβας, ἵνα παρ᾽ αὐτοῖς ἀπόθηται τὴν ἀποσκευὴν [d] ἕως οὗ πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην· ἦσαν γὰρ φίλοι. τὸν δὲ Ἰωάννην ἀπιόντα πρὸς τοὺς Ναβαταίους ἐνεδρεύσαντες ἐκ [e] Μηδάβας πόλεως οἱ [f] Ἀμαραίου παῖδες, αὐτόν τε συλλαμβάνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, καὶ διαρπάσαντες ὅσα ἐπεκομίζετο, [g] κτείνουσι καὶ τὸν Ἰωάννην καὶ τοὺς ἑταίρους αὐτοῦ πάντας. δίκην μέντοιγε τούτων ὑπέσχον τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ τὴν ἀξίαν, ἣν μετ᾽ οὐ πολὺ δηλώσομεν.

γ'. Ὁ δὲ Βακχίδης, γνοὺς τὸν Ἰωνάθην ἐν τοῖς ἕλεσι τοῦ Ἰορδάνου κατεστρατοπεδευμένον, παραφυλάξας τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, ἐπ᾽ αὐτὸν ἧκεν, ὡς οὐ μαχούμενον [h] ἐκείνην διὰ τὸν νόμον. ὁ δὲ παρορμήσας τοὺς ἑταίρους, καὶ περὶ τῶν ψυχῶν αὐτοῖς εἶναι τὸν κίνδυνον εἰπὼν, μέσοις ἀπειλημμένοις τοῦ τε ποταμοῦ καὶ τῶν πολεμίων, ὡς φυγεῖν οὐκ ἔχουσιν· οἱ μὲν γὰρ ἔμπροσθεν [i] ἐπίεζον, ὁ ποταμὸς δ᾽ ἦν κατόπιν αὐτῶν· εὐξάμενος δὲ καὶ τῷ Θεῷ νίκην αὐτοῖς παρασχεῖν, συνάπτει τοῖς πολεμίοις. ὧν πολλοὺς καταβαλὼν, ἐπεὶ τολμηρῶς εἶδε ἐπερχόμενον αὐτῷ τὸν Βακχίδην, ἐξέτεινε τὴν δεξιὰν ὡς πλήξων αὐτόν. τοῦ δὲ προειδομένου καὶ τὴν πληγὴν ἐκκλίνοντος, ἀποπηδήσας μετὰ τῶν ἑταίρων εἰς τὸν ποταμὸν, διενήξατο, καὶ τοῦτον διασώζονται τὸν τρόπον εἰς τὸ πέραν τοῦ Ἰορδάνου, τῶν πολεμίων οὐκ ἔτι τὸν ποταμὸν ἐπιδιαβάντων, ἀλλ᾽ ὑποστρέψαντος εὐθὺς τοῦ Βακχίδου εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν. ἀπέβαλε δὲ τῆς στρατιᾶς [k] ὡς περὶ δισχιλίους. πολλὰς δὲ τῆς Ἰουδαίας [l] καταβαλλομένας πόλεις ὠχύρωσε, καὶ τὴν Ἱεριχοῦντα καὶ [m] Ἐμμαοῦν, καὶ [n] Βεθωρὼν, καὶ [o] Βεθήλλαν, καὶ [p] Θαμναθὰ, καὶ [q] Φαραθὼ, καὶ [r] Τοχόαν, καὶ Γάζαρα.

---

[a] Ἀπροςάτευτον *Busb.* & *Hen.* [b] Ἐν οἷς κακοῖς φθείρεται *Busb.* ἐν οἷς κακῶ (ἴσ. κακοῖς) φθείρεται *Hen.* [c] Ita & 1 *Macc.* c.9. v.33. Ἀχίασφαρ *Hen.* Non *lacum* fuiſſe, ſed *foſſam* exiſtimat *Grotius.* Ad occaſum lacûs Aſphaltitis fuiſſe videtur. Videſis *Relandum* in *Palæſtina.* S. pag. 267. [d] Ἕως ἂν πολεμήσωσι πρὸς Βακχίδην *Hen.* [e] Ita & *Suidæ.* Μήδαυα *Ptolemæo.* In *Græcis* 1 *Macc.* c. 9. v. 36. Ναβαδὰθ, & in quibuſdam *Epiphanii* libris *Nabath.* Γαβαθὰ veram lectionem eſſe apud *Joſephum* ſuſpicatur *Grotius.* Vide *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 893. [f] Fuerit illorum parenti nomen *Amri*, quale regi cuidam Iſraëlis, 1 *Reg.* 16, 22. [g] Κτείνουσιν αὐτόν τε τὸν Ἰωάννην, καὶ τοὺς *Hen.* αὐτόν τε κτείνουσι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ *Busb.* [h] Ἐν ἐκείνῃ *Hen.* [i] Ἐπῄεσαν *Hen.* [k] Εἰς χιλίους ἄνδρας 1 *Macc.* c. 9. v. 43. [l] Καταλαβομένας *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* [m] Ἀμμαθοῦν *Hen.* & *Epiphan.* [n] Βαιθωρὸν (forſan pro Βαιθωρὼν *Hen.* Βεθηρὰν malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c.9. v.50. Adi *Relandum* in *Palæſtina* S. p.637. [o] Βεθήλα *Hen.* [p] *Euſebio* Θαμνὰ vicus. Vide *Relandum*, p. 1032. [q] Βαραθὼ *Hen.* Φαραθῶνα aut Φαραθὼν legiſſe videtur *Vet. Interpres.* [r] Θοκόαν *Hen.* Τοφόαν malit *Grotius* ex 1 *Macc*, c.9. v.50. [*] Confluentem illic militem recipiebat, *Gelen.*

a Ωχύ-

Γάζαρα. καὶ πύργους ἐν ἑκάστῃ τῶν πόλεων οἰκοδομήσας, καὶ τείχη περιβαλὼν αὐταῖς καρτερὰ, καὶ τῷ μεγέθει διαφέροντα, δύναμιν εἰς αὐτὰς κατέστησεν, ὅπως κακοῦν ἐκεῖθεν ὁρμώμενοι τοὺς Ιουδαίους ἔχωσι. μάλιστα δὲ τὴν ἐν Ιεροσολύμοις ἄκραν [a] ἰσχύρωσε. λαβὼν δὲ καὶ τοὺς τῶν πρώτων τῆς Ιουδαίας παῖδας ὁμήρους, εἰς τὴν ἄκραν αὐτοὺς ἐνέκλεισε, [b] καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον.

δ'. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν [c] δὴ καιρὸν παραγενόμενός τις πρὸς Ιωνάθην καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Σίμωνα, τοὺς Αμαραίου παῖδας ἀπήγγειλεν αὐτοῖς γάμον ἐπιτελοῦντας, καὶ τὴν νύμφην ἄγοντας, ἀπὸ [d] Γαβαθὰ πόλεως, θυγατέρα τινὸς οὖσαν τῶν ἐπιφανῶν παρὰ τοῖς Αραψι, μέλλειν δὲ γίνεσθαι [e] παραπομπὴν τῆς κόρης λαμπρὰν καὶ πολυτελῆ. οἱ δὲ περὶ τὸν Ιωνάθην καὶ Σίμωνα, καιρὸν ἐπιτηδειότατον εἰς τὴν ἐκδικίαν τἀδελφοῦ [f] νομίσαντες αὐτοῖς [g] παραφανῆναι, καὶ λήψεσθαι τὴν ὑπὲρ Ιωάννου δίκην παρ' αὐτῶν ἐπὶ πολλῆς ἐξουσίας ὑπολαβόντες, ἐξώρμησαν εἰς [h] Μηδάβαν, καὶ τοὺς ἐχθροὺς ἐν τῷ ὄρει λοχῶντες ἔμενον. ὡς δὲ εἶδον αὐτοὺς ἄγοντας τὴν παρθένον, καὶ τὸν νυμφίον, καὶ φίλων σὺν αὐτοῖς οἷον εἰκὸς ἐν γάμοις ὄχλον, ἀναπηδήσαντες ἐκ τῆς ἐνέδρας ἀπέκτειναν ἅπαντας· καὶ τὸν κόσμον, καὶ τὴν ἄλλην ὅση τότε εἵπετο λεία τοῖς ἀνθρώποις, λαβόντες ὑπέστρεψαν. καὶ τιμωρίαν μὲν ὑπὲρ Ιωάννου τἀδελφοῦ παρὰ τῶν υἱῶν Αμαραίου τοιαύτην ἀπέλαβον. αὐτοί τε γὰρ οὗτοι καὶ οἱ συνεπόμενοι φίλοι καὶ γυναῖκες αὐτῶν καὶ τέκνα διεφθάρησαν, ὄντες [i] ὡς τετρακόσιοι.

ε'. Σίμων μὲν οὖν καὶ Ιωνάθης, εἰς τὰ ἕλη τοῦ ποταμοῦ ὑποστρέψαντες, αὐτόθι κατέμενον. Βακχίδης δὲ, τὴν Ιουδαίαν ἅπασαν φρουραῖς ἀσφαλισάμενος, ὑπέστρεψε πρὸς τὸν βασιλέα. [k] καὶ τότε μὲν ἐπ' ἔτη δύο τὰ τῶν Ιουδαίων ἠρέμησε πράγματα. οἱ δὲ φυγάδες καὶ οἱ ἀσεβεῖς, ὁρῶντες τὸν Ιωνάθην καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ μετὰ πολλῆς ἀδείας ἐνδιατρίβοντας τῇ χώρᾳ διὰ τὴν εἰρήνην, πέμπουσι πρὸς Δημήτριον τὸν βασιλέα, παρακαλοῦντες [l] ἀποστεῖλαι Βακχίδην ἐπὶ τὴν Ιωνάθου σύλληψιν. [m] ἐδήλουν γὰρ αὐτὴν ἀπόνως ἐσομένην, καὶ νυκτὶ μιᾷ, μὴ προσδοκῶσιν αὐτοῖς ἐπιπεσόντας, [n] ἀποκτενεῖν ἅπαντας. [o] τοῦ δὲ βασιλέως ἐκπέμψαντος τὸν Βακχίδην, γενόμενος οὗτος ἐν τῇ Ιουδαίᾳ πᾶσιν ἔγραψε τοῖς φίλοις καὶ Ιουδαίοις καὶ συμμάχοις, συλλαβεῖν αὐτῷ τὸν Ιωνάθην. σπουδαζόντων δὲ πάντων καὶ μὴ δυναμένων κρατῆσαι τοῦ Ιωνάθου· ἐφυλάττετο γὰρ [p] σφόδρα τὴν ἐπιβουλὴν [q] ᾐσθημένος· ὁ Βακχίδης ὀργισθεὶς τοῖς φυγάσιν, ὡς ψευσαμένοις αὐτόν τε καὶ τὸν βασιλέα, πεντήκοντα [r] αὐτῶν τοὺς ἡγουμένους συλλαβὼν, ἀπέκτεινεν. ὁ δὲ Ιωνάθης σὺν τἀδελφῷ καὶ τοῖς σὺν αὐτῷ εἰς [ſ] Βηθαλαγὰν ἀναχωρεῖ, κώμην οὖσαν ἐν τῇ ἐρήμῳ, φοβηθεὶς τὸν Βακχίδην· καὶ οἰκοδομήσας πύργους, καὶ τείχη [t] περιβαλόμενος, [u] αὐτὸν εἶχεν ἀσφαλῶς

Gazara. Cumque turres in unaquaque urbe ædificaſſet, & muros validos & magnitudine præcellentes eis circumdediſſet, in illis præſidia collocavit, ut factis inde excurſionibus Judæos infeſtarent. Maxime vero *omnium* Hieroſolymorum arcem firmavit. Cumque & principum Judææ filios obſides accepiſſet, eos in arcem incluſit, atque ita cuſtodiebat.

Jonathas & Simon opprimunt Nabatæos nuptias celebrantes. 1 Macc. c. 9.

4. Sub id tempus igitur quidam Jonathan & Simonem ejus fratrem adiit, illiſque nunciavit Amaræi filios, nuptias celebrantes, ſponſam ducere ex urbe Gabatha, filiam cujuſdam de viris illuſtribus apud Arabas, foreque ut puella deducatur cum ſplendido & ſumptuoſo apparatu. Jonathas autem & Simon, rati tempus ſibi opportuniſſimum oblatum eſſe ad fratrem ulciſcendum, opinatique ſe facillime poſſe Joannis *occiſi* pœnas ab illis repetere, Medabam profecti ſunt, & ad montem in inſidiis locati inimicos exſpectabant. Cumque eos animadvertiſſent virginem ducentes, ſponſumque, & *magnam* cum eis, ut in nuptiis fieri ſolet, amicorum turbam, exſilierunt in eos ex inſidiis, & omnes *ad unum* interfecerunt, captoque mundo muliebri & reliqua quæ viros tunc ſequebatur præda, reverſi ſunt. Atque hujuſmodi ſupplicium ab Amaræi filiis ſumpſerunt ob ea quæ Joanni fratri fecerant. nam & illi ipſi & qui eos comitabantur amici, ut & uxores eorum & liberi, numero ad quadringentos, occiſi ſunt.

5. Et quidem Simon & Jonathas, in fluvii paludes reverſi, illic conſederunt. Bacchides vero, cum Judæam omnem præſidiis muniviſſet, ad Regem ſe recepit. Et tunc quidem per *integrum* biennium in tranquillo erant Judæorum res. Verum transfugæ & ſcelerati, cum viderent Jonatham cum ſuis pacis beneficio quietos ſecuroſque in regione agere, ad Demetrium regem *quoſdam* legarunt, rogantes ut Bacchidem mitteret ad Jonatham capiendum. Hoc enim in proclivi fore ſignificabant, unaque nocte omnes, ſi eos de improviſo adoriretur, opprimi poſſe. Cum autem Rex *eò* Bacchidem miſiſſet, ille ubi in Judæam venit, ſcripſit ad amicos ſuos omnes, & Judæos & auxiliares, ut Jonatham comprehenſum ad ſe adducerent. Poſtquam vero omnes ſummo ſtudio id agerent, nec quidquam proficerent ad Jonatham capiendum (nam *ſibi* valde cavebat, intellectis *eorum* inſidiis) Bacchides, iratus perfugis, ut qui rem falſo ad ipſum pariter ac Regem detuliſſent, ex principibus illorum ad quinquaginta homines comprehendit & interfecit. Jonathas autem cum fratre ſuorumque manu Bacchidis metu Bethalagam ſeceſſit, vicum in ſolitudine ſitum: & turribus ædificatis & mœnibus *ei* circumdatis, ſeſe à periculo ſecurum

Proditores Bacchidem accerſunt ad occidendum Jonatham. 1 Macc. c. 9.

Bacchides, fruſtra id conatus, perfugis iraſcitur. 1 Macc. c. 9.

---

a Ὠχύρωσε *Hen.* b Illa καὶ τοῦτον ἐφύλαττε τὸν τρόπον non legiſſe videtur *Epiphan.* ἐνέκλεισε, καὶ ἐφύλαττεν. ὑπὸ &c. *Busb.* c Δὲ *Hen.* d Ex 1 *Macc.* c. 9. v. 37. Ναδαβὰθ malit *Relandus*, p. 771. cujus conjecturam aliquatenus firmat *Epiphan.* apud quem *Nabatha* aut *Madaba*. Sed Γαβαθὰ præfert *Grotius*. e Μετὰ παραπομπῆς λαμπρᾶς καὶ πολυτελοῦς *Busb.* μετὰ πολυτελοῦς προπομπῆς *Zonar.* μετὰ παραπομπῆς μεγάλης 1 *Macc.* c. 9. v. 37. f Τοῦτον νομίσαντες *Busb.* g Παραφανῆναι *Hen.* h Τὰ Μήδαβα *Hen.* i Ita *Busb.* & *Hen.* ὄντες υ'. in *Editis*. k Poſt Alcimi pontificis obitum quievit Judæa annos duos. 1 *Macc.* c. 9. v. 57. l Ὑποστεῖλαι *Hen.* m Ita legiſſe videntur *Epiphan.* & *Zonaras*. male in libris omnibus ἰδήλου. n Ἀποκτεῖναι *Hen.* o Ὁ δὲ Βακχίδης σταλεὶς καὶ γενόμενος *Busb.* ὁ δὲ Βακχίδης ὑπὸ τοῦ βασιλέως σταλεὶς καὶ γεν. juxta *Epiphanium*. p Illud σφόδρα ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* q Αἰσθόμενος *Hen.* r Ἐξ αὐτῶν *Busb.* ſ Intelligit haud dubie eum locum, qui in *Tabula Judaica*, בירת עלרון. nam ע per Γ ſæpe vertitur Græce, & literæ frequenter transponi ſolent in ejuſmodi nominibus. Βαιθβασὶ dicitur 1 *Macc.* c. 9. v. 62. qui locus videtur fuiſſe in proximo, ut parum referret hic an ille nominaretur. *Grotius.* t Περιβαλλόμενος *Hen.* & *Busb.* u Ἑαυτὸν εἶχεν *Busb.* αὐτὸν εἶχεν *Hen.* αὐτὴν ἔχειν ἀσφαλῶς πεφρουρημένην juxta *Vet. Interpr.*

Bacchides Bethalagam oppugnat. 1 Macc. c. 9.

curum conſervabat. At Bacchides, iſtis auditis, cum copiis quæ tum ſibi aderant exiens, & Judæis in auxilium evocatis, contra Jonatham profectus eſt, ejuſque munimentis admoto exercitu, dies aliquammultos ipſum obſidebat. Ille vero acri oppugnantium ſtudio nihil cedit, ſed, cum fortiter reſtitiſſet, Simonem fratrem in urbe relinquit, adverſus Bacchidem præliaturum: ipſe vero clam in regionem egreſſus, magnaque inter ſuæ factionis homines manu collecta, nocte in caſtra Bacchidis impetum facit; & cum multos illic occidiſſet, Simoni etiam fratri palam fit, quod hoſtes eſſet adortus. nam & is ſentiens ſtragem ab illo editam exit in eos, & Macedonum machinas, in obſidionem paratas, incendit, & cæde multa in eos graſſatur. Bacchides autem, cum vidiſſet ſeſe ab inimicis circumventum, & alios quidem à fronte, alios vero à tergo ipſum urgentes, in deſperationem animique conſternationem incidit, *vehementer* perturbatus quod res obſidionis præter ſpem ceciderint. Veruntamen iram inde collectam in perfugas, qui ipſum à Rege accerſiverant, convertit, quaſi ab eis deceptus: volebatque, obſidione finita, cum dignitate, ſi fieri poſſet, domum redire.

Obſidionem ſolvit. 1 Macc. c. 9.

II.

Jonathas cum Bacchide componit. 1 Macc. c. 9.

6. Quod ejus conſilium ubi Jonathas intellexit, legatos ad eum mittit de amicitia & ſocietate *ineunda, ea conditione* ut ſibi invicem redderent quos utrique captivos fecerint. Bacchides, hujuſmodi diſceſſionem ſibi *aliâ* honeſtiorem fore ratus, paciſcitur cum Jonatha amicitiam, ſibique mutuo jurarunt neutrum *alteri* arma illaturum. atque ita, redditis receptiſque captivis, Antiochiam ad Regem reverſus eſt: & poſt hunc diſceſſum deinceps nullum in Judæam impetum fecit. Jonathas vero hanc ſecuritatem nactus, & in Machma urbe vitam agens, illic populo res adminiſtrabat: atque ſceleratos & impios ſupplicio afficiens, hoc modo gentem ab illis perpurgavit.

III.

CAP. II.

Quomodo Alexander bellum gerens adverſus Demetrium Jonathæ multa elargitus eſt, & pontificatu ei delato ipſum in ſocietatem ſuam pertraxit, quamvis illi majora pollicitus eſſet Demetrius. De obitu Demetrii.

Alexander Ptolemaïdem occupat. 1 Macc. c. 10.

ANno autem centeſimo ſexageſimo contigit ut Alexander, Antiochi Epiphanis filius, cum Syriam aſcendiſſet, Ptolemaïdem occuparet, proditione militum qui eam præſidio tenebant. infenſi enim erant Demetrio, tum quod is ſuperbus eſſet, tum quod difficulter ad eum pateret aditus. nam cum in regiam quandam quatuor turribus munitam ſe concluſiſſet, quam ipſe non procul ab An-

Demetrii malum ingenium.

πεφρυρημένον. Βακχίδης δὲ [a] ταῦτα ἀκούσας, τήν τε [b] μεθ' ἑαυτοῦ στρατιὰν ἄγων, καὶ τῶν Ἰουδαίων τοὺς συμμάχους παραλαβὼν, ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην ἧκε, καὶ προσβαλὼν αὐτοῦ τοῖς ὀχυρώμασιν, ἐπὶ πολλὰς αὐτὸν ἡμέρας ἐπολιόρκει. ὁ δὲ πρὸς τὴν σπουδὴν τῆς πολιορκίας οὐκ ἐνδίδωσιν, ἀλλὰ καρτερῶς ἀντιστὰς, Σίμωνα μὲν τὸν ἀδελφὸν [c] ἐν τῇ πόλει καταλείπει, τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα· λάθρα δ' αὐτὸς εἰς τὴν χώραν ἐξελθὼν, καὶ συναγαγὼν χεῖρα πολλὴν παρὰ τῶν [d] τὰ αὐτὰ φρονούντων, [e] νυκτὸς ἐπιπίπτει [f] τῷ Βακχίδου στρατοπέδῳ, καὶ συχνοὺς αὐτῶν διαφθείρας, φανερὸς καὶ τἀδελφῷ Σίμωνι γίνεται τοῖς ἐχθροῖς ἐπιπεσών. καὶ γὰρ οὗτος αἰσθόμενος [g] τοὺς πολεμίους ὑπ' αὐτοῦ κτεινομένους, ἐπέξεισιν [h] αὐτοῖς, καὶ τά τε μηχανήματα τὰ πρὸς τὴν πολιορκίαν ἐνέπρησε τῶν Μακεδόνων, καὶ φόνον αὐτῶν ἱκανὸν εἰργάσατο. θεασάμενος δ' αὐτὸν ὁ Βακχίδης ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν ἀπειλημμένον, καὶ τοὺς μὲν ἔμπροσθεν αὐτοῦ, τοὺς δ' ὄπισθεν προσκειμένους, εἰς ἀθυμίαν ἅμα καὶ ταραχὴν τῆς διανοίας ἐνέπεσε, τῷ παρ' ἐλπίδας ἀποβάντι [i] τῆς πολιορκίας συγχυθείς. τὸν μέντοιγε ὑπὲρ τούτων θυμὸν εἰς τοὺς φυγάδας, οἳ μετεπέμψαντο παρὰ τοῦ βασιλέως αὐτὸν, [k] ἀπέσκηψεν, ὡς ἐξηπατηκότας· ἐβούλετο δὲ τελέσας τὴν πολιορκίαν εὐπρεπῶς, [l] εἰ δυνατὸν, εἰς τὴν [m] οἰκείαν [n] ὑποστρέφειν.

ς'. Μαθὼν δ' αὐτοῦ τὴν διάνοιαν Ἰωνάθης, πρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας, ὅπως ἀποδῶσιν ἀλλήλοις οὓς εἰλήφασιν αἰχμαλώτους ἑκάτεροι. νομίσας δὲ ταύτην [o] εὐπρεπεστέραν ὁ Βακχίδης τὴν ἀναχώρησιν, σπένδεται πρὸς τὸν Ἰωνάθην φιλίαν· καὶ ὤμοσαν μὴ στρατεύειν ἔτι κατ' ἀλλήλων. καὶ τούς τε αἰχμαλώτους ἀποδοὺς, καὶ τοὺς ἰδίους κομισάμενος, ὑπέστρεψεν εἰς Ἀντιόχειαν πρὸς τὸν βασιλέα. καὶ μετὰ ταύτην τὴν ἀναχώρησιν, οὐκ ἔτι εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλεν. ὁ δὲ Ἰωνάθης, ταύτης τῆς ἀδείας λαβόμενος, καὶ ποιούμενος ἐν Μαχμᾷ πόλει τὴν δίαιταν, αὐτόθι τοῖς ὄχλοις διεῖπε τὰ πράγματα, καὶ τοὺς πονηροὺς καὶ ἀσεβεῖς κολάζων [p] ἐκάθηρεν οὕτως ἀπὸ τούτων τὸ ἔθνος. β'.

ΚΕΦ. β'.

γ'.

Ως Ἀλέξανδρος, πολεμῶν τῷ Δημητρίῳ, πολλὰ ἐδωρήσατο Ἰωνάθῃ, καὶ ἀποδείξας αὐτὸν ἀρχιερέα συμμαχεῖν ἔπεισεν αὐτῷ, εἰ καὶ μείζονα ἐκείνῳ ὑπισχνεῖτο Δημήτριος. περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

ΕΤΕΙ δ' ἑξηκοστῷ καὶ ἑκατοστῷ Ἀλέξανδρον τὸν Ἀντιόχου Ἐπιφανοῦς [q] υἱὸν, ἀναβάντα εἰς Συρίαν, συνέβη καταλαβέσθαι Πτολεμαΐδα, ἐκ προδοσίας τῶν ἔνδοθεν στρατιωτῶν. ἀπεχθῶς γὰρ εἶχον πρὸς τὸν Δημήτριον, διὰ τὴν ὑπερηφανίαν αὐτοῦ καὶ τὸ δυσέντευκτον. ἀποκλείσας γὰρ [r] αὐτὸν εἰς [ſ] τετραπύργιόν τι βασίλειον, ὃ κατεσκεύασεν αὐτὸς οὐκ ἄποθεν τῆς Ἀντιοχείας,

---

[a] Ταῦτα μαθὼν *Busb.* [b] Μετ' αὐτοῦ *Hen.* [c] Ἐν τῇ πόλει εἴασε τῷ Βακχίδῃ πολεμήσοντα *Busb.* & *Hen.* [d] Τὰ αὐτοῦ *Hen.* [e] Νύκτα *Busb.* [f] Τῷ τοῦ Βακχίδου *Hen.* [g] Τοὺς πολεμίους adjecimus è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* [h] Αὐτὸς *Busb.* ſed nec αὐτοῖς nec αὐτὸς agnoſcit *Epiphan.* [i] Περὶ τὴν πολιορκίαν *Hen.* [k] Ita malui cum *Busb.* & *Hen.* præſertim quod eodem ſenſu occurrat apud *Dionyſ. Halic.* p. 368. v. 37. *Edit. Oxon.* ἐπίσκηψεν in *Editis.* [l] Εἰ δυνατὸν adjectum eſſe volui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* [m] Οἰκίαν *Hen.* [n] Ὑποστρέψαι *Busb.* & *Hen.* [o] Εὐπρεπεστάτην *Busb.* & *Hen.* [p] Ἐκάθηρεν *Busb.* ἐκάθαιρεν *Hen.* [q] Id eſt, qui ſe filium Antiochi Illuſtris dicebat. *Nomen ei* (ut inquit *Juſtinus*, l. 35.) *Alexandri inditur, genituſque ab Antiocho dicitur, ſortis extremæ juvenis* &c. in Epitome *Livii*, l. 2. 11. *Alexander homo ignotus & incertæ ſtirpis.* ἐπανίσταται δὲ αὐτῷ τις Ἀλέξανδρος ψευδόμενος εἶναι Σελευκείου γένους, *Appian.* Dictus eſt ab adverſariis Balles. *Straboni* l. XVI. ὁ Βάλας Ἀλέξανδρος. *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 1. Vide *Hiſtoriam Regum Syriæ* per *Foy-Vaillant*, p. 245. [r] Αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* [ſ] Τετραπύργιον τὸ βασίλειον *Busb.*

ποχείας, οὐδένα προσίετο, ἀλλὰ καὶ περὶ τὰ πράγματα ῥάθυμος ἦν καὶ ὀλίγωρος. ὅθεν αὐτῷ καὶ μᾶλλον τὸ παρὰ τῶν ὑποτεταγμένων μῖσος ἐξήφθη, [a] καθὼς ἤδη καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. γενόμενον οὖν ἐν Πτολεμαΐδι τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούσας ὁ Δημήτριος, ἦγεν ἅπασαν ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐπ' αὐτόν. ἔπεμψε δὲ καὶ πρὸς Ἰωνάθην πρέσβεις περὶ συμμαχίας καὶ εὐνοίας. φθάσαι γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον διέγνω, μὴ προδιαλεχθεὶς ἐκεῖνος αὐτῷ σχῇ τὴν παρ' αὐτοῦ βοήθειαν. [b] τοῦτο δ' ἐποίει, φοβηθεὶς μὴ μνησικακήσας ὁ Ἰωνάθης αὐτῷ τῆς ἔχθρας συνεπιθῆται. προσέταξεν οὖν αὐτῷ συναθροίζειν δύναμιν, καὶ [c] κατασκευάζειν ὅπλα, καὶ τοὺς ὁμήρους, οὓς τῶν Ἰουδαίων ἐνέκλεισε Βακχίδης ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων, [d] ἀπολαβεῖν. τοιούτων οὖν αὐτῷ τῶν παρὰ Δημητρίου προσπεσόντων, ὁ Ἰωνάθης παραγενόμενος εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα, τὴν ἐπιστολὴν ἀνέγνω τοῦ βασιλέως, ἀκουόντων τοῦ τε λαοῦ καὶ τῶν φρουρούντων τὴν ἀκρόπολιν. ἀναγνωσθέντων δὲ τούτων, οἱ ἀσεβεῖς καὶ φυγάδες ἐκ [e] τῆς ἀκροπόλεως λίαν ἔδεισαν, ἐπιτετροφότος Ἰωνάθῃ τοῦ βασιλέως στρατιὰν συλλέγειν καὶ τοὺς ὁμήρους ἀπολαβεῖν. ὁ δὲ τοῖς γονεῦσιν ἑκάστῳ τὸν ἴδιον ἀπέδωκε. καὶ οὕτως μὲν Ἰωνάθης ἐν Ἱεροσολύμοις τὴν μονὴν ἐποιεῖτο, καινίζων τὰ κατὰ τὴν πόλιν, καὶ πρὸς τὴν αὐτοῦ βούλησιν κατασκευάζων ἕκαστον. ἐκέλευσε γὰρ οἰκοδομηθῆναι καὶ τὰ τείχη τῆς πόλεως ἐκ λίθων τετραγώνων, ὡς ἂν ᾖ πρὸς τοὺς [f] πολεμίους ἀσφαλέστερα. ταῦτα δ' ὁρῶντες οἱ τῶν φρουρίων τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ φύλακες, ἐκλιπόντες αὐτὰ πάντες ἔφυγον εἰς Ἀντιόχειαν, πάρεξ τῶν ἐν [g] Βεθσούρᾳ πόλει, καὶ τῶν ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων. οὗτοι γὰρ ἡ πλείων μοῖρα τῶν ἀσεβῶν Ἰουδαίων καὶ [h] πεφυγότων ἦσαν, καὶ διὰ τοῦτο τὰς φρουρὰς οὐκ ἐγκατέλιπον.

β'. Γνοὺς δὲ Ἀλέξανδρος τάς τε ὑποσχέσεις ἃς ἐποιήσατο Δημήτριος πρὸς Ἰωνάθην, καὶ εἰδὼς καὶ τὴν ἀνδρείαν αὐτοῦ, καὶ ὁπόσα διέθηκε πολεμῶν τοὺς Μακεδόνας, καὶ πάλιν οἷα πεπονθὼς αὐτὸς εἴη ὑπὸ Δημητρίου καὶ Βακχίδου τοῦ [i] Δημητρίου στρατηγοῦ, σύμμαχον οὐκ ἂν εὑρεῖν Ἰωνάθου ἀμείνω πρὸς τοὺς φίλους ἔλεγεν ἐν τῷ παρόντι καιρῷ· ὃς καὶ πρὸς τοὺς [k] πολεμίους ἐστὶν ἀνδρεῖος, καὶ μῖσος οἰκεῖον ἔχει πρὸς Δημήτριον, πολλὰ πεπονθὼς ὑπ' αὐτοῦ κακὰ καὶ πεποιηκώς. εἰ τοιγαροῦν δοκεῖ φίλον ποιεῖσθαι [l] αὐτὸν κατὰ Δημητρίου, νῦν ἐστὶν οὐκ ἄλλοτε χρησιμώτερον παρακαλεῖν αὐτὸν ἐπὶ τὴν συμμαχίαν. δόξαν οὖν αὐτῷ, καὶ τοῖς φίλοις πέμπειν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, γράφει τοιαύτην ἐπιστολήν. [m] ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΣ ΙΩΝΑΘῌ Τῼ ΑΔΕΛΦῼ ΧΑΙΡΕΙΝ. “Τὴν μὲν ἀνδρείαν σου καὶ πίστιν ἀκηκόαμεν πάλαι, καὶ διὰ τοῦτο πεπόμφαμεν πρός σε “περὶ [n] φιλίας καὶ συμμαχίας. [o] χειροτονοῦμεν δέ σε “σήμερον ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, καὶ φίλον ἐμὸν καλεῖ-

tiochia exſtruxerat, neminem *in eam* admittebat: ſed in rebus adminiſtrandis ſocors erat & negligens. unde & ſubditorum in eum odium magis accenſum erat, ſicuti alibi etiam declaravimus. Itaque Demetrius, ubi fama acceperat Alexandrum eſſe in *urbe* Ptolemaide, copiis ſuis omnibus aſſumptis contra eum profectus eſt. Quin & legatos ad Jonatham miſit, ut eum ſibi ſocium haberet benevolumque. Ei enim in animo erat ut Alexandrum præveniret, ne is cum Jonatha prior colloquutus illius auxilium impetraret. idque eo magis faciebat, veritus ne Jonathas, injuriarum memor, ipſum inimicitiarum ergo una adoriretur. Ei itaque imperavit, ut delectum haberet, & arma compararet, obſideſque Judæorum reciperet, quos Bacchides in Hieroſolymorum arcem concluſerat. Igitur cum mandata ejuſmodi ad eum à Demetrio delata eſſent, Jonathas, ubi ad Hieroſolyma venit, literas recitavit, audientibus omnibus tum cæteris tum iis qui arcem præſidio tenebant. Illis autem recitatis, impii & transfugæ, qui in arce erant, vehementer territi ſunt, quod Jonathæ facta eſſet à Rege exercitum colligendi poteſtas, obſideſque ſibi habendi. Ille vero eos parentibus ſuis quemque reddidit. Atque ita quidem Jonathas Hieroſolymis habitabat, urbem inſtaurans & pro arbitrio ſuo unumquodque conſtruens. juſſit enim ædificari muros urbis ex lapidibus quadratis, ut eſſent illi ab hoſtibus tutiores. Iſta autem cum animadverterent qui in præſidio erant munitionum per Judæam, cuncti illis relictis Antiochiam diffugerunt, præter eos qui Bethſuram tenebant & Hieroſolymorum arcem. Horum enim pars maxima Judæi erant impii & transfugæ: ideoque præſidia non deſerebant.

Demetrius Jonatham ſibi conciliare conatur. 1 Macc. c. 10.

2. Alexander autem, cum didiciſſet, quid Demetrius Jonathæ promiſerit, ſimul & reſciviſſet, & quam egregie ſe geſſerit, & quæ mala bellando Macedonibus intulerit, quæque viciſſim ille paſſus fuerit à Demetrio & Bacchide duce copiarum Demetrii, apud amicos dictitabat, non poſſe ſe eo tempore commodiorem ſocium habere quam Jonatham: qui & fortis eſt adverſus hoſtes, & ſingulari Demetrium odio proſequitur, ut qui multas injurias ab eo acceperit, multiſque viciſſim eum affecerit. Itaque ſi *idem ipſis* videatur, ut illum ſibi amicum *ſociumque* facerent contra Demetrium, nunc potius quam alio tempore è re ſua erit illum invitare ad ſocietatem ineundam. Cum igitur ita viſum eſſet ei & amicis, ut ad Jonatham mitterent, hujuſmodi literas ſcribit. REX ALEXANDER JONATHANI FRATRI S. “Jamdudum audivimus de fide tua & fortitudine: ideoque ad “te miſimus *qui* de amicitia & ſocietate *agant*. “Porro te facimus hodie Judæorum pontificem, & ut noſter amicus dicare *ſtatuimus*.

Alexander id etiam agit ut Jonatham ſibi conciliet. 1 Macc. c. 10.

Alexandri literæ ad Jonatham. 1 Macc. c. 10.

---

[a] Ubi hoc demonſtratum dedit, plane neſcimus. [b] Ita cum *Hen.* τοῦτο δὲ ποιεῖ in *Editis Aliiſque*. [c] Ita *Hen.* & in 1 *Macc.* c. 10. v. 6. προκατασκευάζειν in *Editis*. [d] Ἀπολαμβάνειν *Busb.* & *Hen.* [e] Οἱ ἐκ τῆς ἀκρ. *Hen.* καὶ οἱ ἐκ τῆς *Busb.* [f] Sic *Busb.* & *Hen.* πολέμους in *Editis*. [g] Βαιθσουρᾷ *Hen.* Vide p. 545. v. 41. & *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 658. [h] Τὸν νόμον καταλιπόντων 1 *Macc.* c. 10. v. 14. [i] Ita *Hen* & *Epiphan.* τοῦ στρατηγοῦ in *Editis Aliiſque*. [k] Πολέμους ſolus *Hen.* [l] Τὸν Ἰωνάθην *Busb.* [m] Βασιλεὺς Ἀλέξανδρος τῷ ἀδελφῷ Ἰωνάθῃ χαίρειν. 1 *Macc.* c. 10. v. 18. Sic Ædui fratres Romanorum, teſte *Tacito*, Averni *Lucano*, Batavi in *Inſcriptione Antiq. Græc.* [n] Illa φιλίας καὶ abſunt *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [o] Καὶ χειροτονοῦμέν σε *Busb.* & *Hen.* quo modo legiſſe videtur *Epiphan.* De voce χειροτονεῖν videſis *Seldenum*, lib. 2. de *Synedriis Hebr.* p. 730.

Jonathas stolam pontificalem induit. 1 Macc. c. 10.

“mus. Quin & munera tibi mittenda curavi, stolam purpuream & auream coronam: teque obsecro, ut à nobis honoratus similiter erga nos affectus sis.

3. His literis acceptis, Jonathas pontificalem stolam induit, instante Umbraculorum festo, quadriennio post fratris ejus Judæ interitum. etenim nemo per illud tempus pontificatum obierat. Magnum etiam exercitum colligit, & multa arma fabricabat. Quibus rebus auditis, Demetrius indoluit; cœpitque suam sibi vitio vertere tarditatem, quod non anticiparit Alexandrum, pleniori obsequio Jonathæ benevolentiam demerendo, sed illi satis temporis relinqueret ad eam præripiendam. Veruntamen & ipse literas scribit ad Jonatham populumque in hanc sententiam.

Demetrii literæ ad Jonatham. 1 Macc. c. 10.

“REX DEMETRIUS JONATHÆ ET JUDÆORUM GENTI S. Quoniam amicitiam nobiscum initam servastis, & ad nostros inimicos qui vos tentarunt non defecistis, hanc vestram fidem laudo, hortorque ut in iisdem permaneatis, beneficii gratiam à nobis vicissim consequuturi. Plerosque enim vestrum tributis & pensionibus levabo, quæ & regibus antecessoribus meis & mihi jam ante pendebatis. Et nunc vobis vectigalia remitto quæ solvere semper consuevistis. Ac præterea pretium salis vobis condono, & coronarum, quas nobis afferre soliti eratis; & quod mihi, pro tertiis frugum & dimidiis fructûs arborum, jure cedebat, ex hodierno die *in* posterum vobis remitto. Et quod in singula capita mihi dari oportebat, ab his qui Judæam incolunt & qui sunt in tribus toparchiis, quæ Judææ adjacent, Samariæ & Galilææ & Perææ, id vobis concedo ab hoc tempore in perpetuum. Et urbem Hierosolymitarum sacram & inviolabilem esse volo, & à decumis vectigalibusque immunem qua patet ejus territorium. Arcem etiam ejus permitto pontifici vestro Jonathæ, & quos ipse pro amicis & fidis habuerit præsidio ejus adhibere, ut eam nobis custodiant: ac præterea Judæorum eos, qui bello capti in terris nostris serviunt, dimitto liberos. Ad hæc jubeo ut Judæorum jumenta ad angarias non adigantur: atque Sabbata & festa omnia & tres dies festum antecedentes immunes sint. Similiter & Judæos in meo regno degentes dimitto liberos nullisque injuriis affectos: & qui mecum

“λέσθαι. ἀπέσταλκα δέ σοι καὶ δωρεὰς, στολὴν πορφυρᾶν καὶ στέφανον χρύσεον, καὶ παρακαλῶ τιμηθέντα ὑφ᾽ ἡμῶν ὅμοιον γίνεσθαι περὶ ἡμᾶς.

γ΄. Δεξάμενος [a] δὲ τὴν ἐπιστολὴν ὁ Ἰωνάθης, ἐνδύεται μὲν τὴν ἀρχιερατικὴν στολὴν, τῆς Σκηνοπηγίας ἐνστάσης [b] μετὰ ἔτη τέσσαρα, ἢ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰούδαν ἀποθανεῖν. καὶ γὰρ οὐδὲ κατὰ τοῦτον τὸν χρόνον ἀρχιερεύς τις ἐγεγόνει. συνάγει δὲ δύναμιν πολλὴν, καὶ πλῆθος ὅπλων ἐχάλκευε. Δημήτριον δὲ ταῦτα [c] σφόδρα ἐλύπησε μαθόντα, καὶ τῆς βραδυτῆτος [d] ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι, ὅτι μὴ προλαβὼν Ἀλέξανδρον αὐτὸς [e] ἐφιλανθρωπεύσατο τὸν Ἰωνάθην, ἀλλ᾽ ἐκείνῳ καταλίποι καιρὸν εἰς τοῦτο. γράφει [f] μέντοι καὶ αὐτὸς ἐπιστολὴν τῷ Ἰωνάθῃ καὶ τῷ δήμῳ δηλοῦσαν τάδε. “ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ, ΚΑΙ ΤΩ ΕΘΝΕΙ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἐπειδὴ [g] διετηρήσατε τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ πειράσασιν ὑμᾶς τοῖς ἐμοῖς ἐχθροῖς οὐ προσέθεσθε, καὶ ταύτην μὲν ὑμῶν ἐπαινῶ τὴν πίστιν, [h] καὶ παρακαλῶ δὲ τοῖς αὐτοῖς [i] ἐπιμένειν, [k] ἀπολειψομένους ἀμοιβὰς παρ᾽ ἡμῶν καὶ χάριτας. τοὺς γὰρ πλείστους ὑμῶν ἀνήσω τῶν φόρων καὶ τῶν συντάξεων ἃς [l] προσετελεῖτε τοῖς πρὸ ἐμοῦ βασιλεῦσι καὶ ἐμοί. νῦν τε ὑμῖν ἀφίημι τοὺς φόρους, οὓς ἀεὶ παρείχετε. πρὸς τούτοις καὶ τιμὴν ὑμῖν χαρίζομαι τῶν [m] ἁλῶν, καὶ τῶν [n] στεφάνων οὓς προσεφέρετε ἡμῖν· καὶ ἀντὶ τῶν [o] τρίτων τοῦ καρποῦ, καὶ τοῦ ἡμίσους τοῦ ξυλίνου καρποῦ τὸ γινόμενον ἐμοὶ μέρος ὑμῖν ἀφίημι, ἀπὸ τῆς σήμερον ἡμέρας. [p] καὶ ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκάστης ὃ ἔδει μοι δίδοσθαι [q] τῶν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ κατοικούντων, καὶ [r] τῶν τριῶν τοπαρχιῶν τῶν τῇ Ἰουδαίᾳ προσκειμένων, Σαμαρείας καὶ Γαλιλαίας καὶ Περαίας, [s] τοῦτο παραχωρῶ ὑμῖν ἀπὸ τοῦ νῦν εἰς τὸν ἅπαντα χρόνον. καὶ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν [t] ἱερὰν καὶ ἄσυλον εἶναι βούλομαι, καὶ ἐλευθέραν ἕως τῶν [u] ὅρων αὐτῆς [x] ἀπὸ τῆς δεκάτης καὶ τῶν τελῶν. τὴν δὲ ἄκραν ἐπιτρέπω τῷ ἀρχιερεῖ ὑμῶν Ἰωνάθῃ, οὓς δ᾽ ἂν αὐτὸς δοκιμάσῃ πιστοὺς καὶ φίλους, τούτους ἐν αὐτῇ φρουροὺς καταστῆσαι, ἵνα φυλάσσωσιν [y] ἡμῖν αὐτήν. καὶ Ἰουδαίων δὲ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας καὶ δουλεύοντας ἐν τῇ ἡμετέρᾳ, ἀφίημι ἐλευθέρους. κελεύω δὲ μηδὲ [z] ἀγγαρεύεσθαι [a] τὰ Ἰουδαίων ὑποζύγια· τὰ δὲ Σάββατα, καὶ ἑορτὴ ἅπασα, [b] καὶ τρεῖς αἱ πρὸ τῆς ἑορτῆς ἡμέραι, ἔστωσαν ἀτελεῖς. [c] τὸν αὐτὸν τρόπον καὶ τοὺς ἐν τῇ ἐμῇ κατοικοῦντας Ἰουδαίους ἐλευθέρους καὶ ἀνεπηρεάστους ἀφίημι·

---

[a] Δὲ abest *Hen.* & mox ὁ deest *Hen.* & *Busb.* [b] Anno *nono* post mortem Jonathanis, non *quadriennio* post, ut vult *Josephus.* qui error ex alio illo de Juda in pontificatu Alcimo succedente, est prognatus, quem ab ipso *Josepho* (sc. l. 20. c. 8.) agnitum fuisse comperimus. *Usserius* ad *A. M.* 3852. *Octennio* post mortem Jonathanis pontificem factum esse censet *Petitus*, adeoque rescribendum, μετ᾽ ἔτη δ᾽ ἄρα η΄. ἢ τὸν ἀδ. ac si excidisset numeralis η΄. propter ἢ sequens, & librarius mutasset δὲ ἄρα in τέσσαρα. Tom. IV. *Animadvers.* p. 93. Vide *Scaligerum* in *Animadvers. Euseb.* p. 133. *Jac. Cappellum* ad A. M. 3847. & *Is. Vossium* in *Chronol. S.* c. XI. p. 151. [c] Illud σφόδρα è *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* [d] Εαυτὸν ᾐτιᾶτο *Busb.* ἑαυτὸν ἐποίησεν αἰτιᾶσθαι *Hen.* [e] Φιλανθρωπεύσαιτο *Busb.* [f] Ita *Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *veruntamen nec sic distulit scribere* &c. γράφει τοίνυν in *Editis*, *Aliisque.* [g] Ετηρήσατε *Hen.* [h] Καὶ abest *Hen.* [i] Εμμένειν *Busb.* [k] Ita *Busb. Hen.* & *Gall.* ἀπολειψομένοις in *Editis.* [l] Ετελεῖτε *Hen.* & mox καὶ ἐμοί. [m] Ita *Gen. aliquot MSS.* & *Vet. Interpr.* ἄλλων *Bas.* & *Hen.* perperam. Id enim sibi vult *Josephus*, Regem illis remittere pecunias quæ dabantur ad sal eximendum è salinis in Judæa. Videsis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29. & c. 11. v. 35. [n] Coronas Judæi soliti erant regibus offerre quotannis: postea *aurum* quod vice coronarum solvebatur aut in coronas impendebatur, dictum est *coronarium*, & φόρος στεφανίτης p. 522. v. 9. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 29. [o] Ita cum *Busb.* & *Hen.* τρίτων τῶν τοῦ καρποῦ in *Editis Aliisque.* [p] Καὶ ὃς ὑπὲρ κεφαλῆς ἑκ. ἔδει μοι δίδοσθαι. *Busb.* & *Hen.* [q] Τῶν omittit *Hen.* [r] Τῶν τριῶν τοπαρχιῶν solus *Hen.* τῶν τελῶν νομῶν τῶν προστιθεμένων αὐτῇ ἀπὸ τῆς Σαμ. 1 *Macc.* c. 10. v. 30. τῶν τρ. τοπ. τῶν ἐν τῇ Ιουδ. in *Editis Aliisque.* Voculam ἐν (cum *Cod. Hen.*) ejectam esse volui, præsertim quod nec eam agnoscat *Hen.* nec *Epiphan.* qui vertit, *necnon & trium finitimarum vobis provinciarum, Samariæ* &c. ac si legisset τριῶν τοπαρχιῶν τῶν ὑμῖν προσκειμένων. Hoc modo legendum esse monuit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 10. v. 30. qui præterea scribendum censet ἐκ Σαμαρείας &c. contra fidem *MSS.* & *Epiphanii.* [s] Ita *Busb.* τούτους in *Editis Aliisque.* πάντα aut πᾶν legisse videtur *Vet. Interp.* qui habet *universa concedo.* [t] Videsis *Ez. Spanhemium* de *præstantia & usu Numism.* in *Dissert.* IX. [u] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὁρῶν in *reliquis.* [x] Υπὸ τελῶν ἢ δεκάτης *Busb.* ὑπὸ τελῶν τῆς δεκάτης à decima parte vectigalium *Epiphan.* [y] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑμῖν in *Editis.* [z] Vide *Grotium* ad *Matt.* 5. v. 41. & *Jac. Lydium* in *Florum Sparsione ad Paß. Christi*, p. 182. [a] Τὰ τῶν Ιουδαίων solus *Busb.* [b] Καὶ τρεῖς ἡμέρας πρὸ ἑορτῆς καὶ τρεῖς ἡμέρας μετὰ ἑορτὴν 1 *Macc.* c. 10. p. 34. [c] Τὸν δὲ αὐτὸν *Hen.*

“καὶ τοῖς στρατεύεσθαι μετ' ἐμοῦ βουλομένοις ἐπιτρέπω, καὶ μέχρι τρισμυρίων ἐξέστω τοῦτο· τῶν δ' αὐτῶν, ὅποι ἂν ἀπίωσι, τεύξονται ὧν καὶ τὸ ἐμὸν στράτευμα μεταλαμβάνει. καταστήσω δ' αὐτῶν, οὓς μὲν εἰς τὰ φρούρια, τινὰς δὲ καὶ περὶ τὴν φυλακὴν [a] τοῦ ἐμοῦ σώματος, καὶ ἡγεμόνας δὲ ποιήσω [b] τῶν περὶ τὴν ἐμὴν αὐλήν. ἐπιτρέπω δὲ καὶ τοῖς πατρῴοις χρῆσθαι νόμοις καὶ τούτους φυλάσσειν, [c] καὶ τοῖς τρισὶ τοῖς προσκειμένοις τῇ Ιουδαίᾳ νομοῖς ἐπιτάσσεσθαι βούλομαι, καὶ τῷ ἀρχιερεῖ ἐπιμελὲς εἶναι, ἵνα μηδὲ εἷς Ιουδαῖος ἄλλο ἔχῃ ἱερὸν προσκυνεῖν, ἢ μόνον τὸ ἐν Ιεροσολύμοις. [d] δίδωμι δ' ἐκ τῶν ἐμῶν εἰς τὴν δαπάνην τῶν θυσιῶν κατ' ἔτος [e] μυριάδας πεντεκαίδεκα, τὰ δὲ περισσεύοντα τῶν χρημάτων ὑμέτερα εἶναι βούλομαι· τὰς δὲ μυρίας δραχμὰς, ἃς ἐλάμβανον ἐκ τοῦ ἱεροῦ οἱ βασιλεῖς, ὑμῖν ἀφίημι, διὰ τὸ [f] προσήκειν αὐτὰς [g] τοῖς ἱερεῦσι τοῖς λειτουργοῦσι τῷ ἱερῷ. καὶ ὅσοι δ' ἂν φύγωσιν εἰς τὸ ἱερὸν τὸ ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ εἰς τὰ [h] ὑπ' αὐτῷ χρηματίζοντα, ἢ βασιλικὰ ὀφείλοντες χρήματα, ἢ δι' ἄλλην αἰτίαν, ἀπολελύσθωσαν [i] οὗτοι, καὶ τὰ ὑπάρχοντα αὐτοῖς σῶα ἔστω. ἐπιτρέπω δὲ καὶ ἀνακαινίζειν τὸ ἱερὸν καὶ οἰκοδομεῖν, τῆς εἰς ταῦτα δαπάνης ἐκ τῶν ἐμῶν γινομένης, καὶ τὰ τείχη δὲ συγχωρῶ τὰ τῆς πόλεως [k] οἰκοδομεῖσθαι, καὶ πύργους ὑψηλοὺς ἐγείρειν, καὶ ταῦτα ἐκ τῶν ἐμῶν [l] ἀνιστάναι. εἰ δέ τι καὶ φρούριόν ἐστιν, ὃ συμφέρει [m] τῇ Ιουδαίων χώρᾳ ὀχυρὸν εἶναι, καὶ τοῦτ' ἐκ τῶν ἐμῶν κατασκευασθήτω”.

δ'. Ταῦτα [n] μὲν ὑπισχνούμενος καὶ χαριζόμενος τοῖς Ιουδαίοις [o] ἔγραψε Δημήτριος. Αλέξανδρος δὲ ὁ βασιλεὺς, δύναμιν μεγάλην συναγαγὼν μισθοφόρων καὶ τῶν προσθεμένων ἐκ τῆς Συρίας αὐτῷ στρατιωτῶν, ἐπὶ τὸν Δημήτριον ἐστράτευσε. καὶ μάχης γενομένης, τὸ μὲν εὐώνυμον κέρας τοῦ Δημητρίου τρέπεται τοὺς ἐναντίους εἰς φυγὴν, καὶ ἐδίωξεν ἄχρι πολλοῦ, κτείνει τε συχνοὺς αὐτῶν καὶ διαρπάζει τὸ στρατόπεδον· [p] τὸ δὲ δεξιὸν, οὗ συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ἡττᾶται. καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες ἔφυγον· Δημήτριος δὲ γενναίως μαχόμενος οὐκ ὀλίγους μὲν ἀναιρεῖ τῶν πολεμίων, διώκων δὲ τοὺς ἄλλους, εἰσελαύνει τὸν ἵππον εἰς τέλμα βαθὺ καὶ δυσεκπόρευτον, ἔνθα συνέβη, πεσόντος [q] αὐτῷ τοῦ ἵππου, μὴ δυνάμενον διαφυγεῖν ἀναιρεθῆναι. τὸ γὰρ συμβεβηκὸς περὶ αὐτὸν ἰδόντες οἱ πολέμιοι ἀνέστρεψαν, καὶ κυκλωσάμενοι τὸν Δημήτριον, πάντες ἐπ' αὐτὸν ἠκόντιζον. ὁ δὲ, πεζὸς ὢν, γενναίως ἀπεμάχετο, καὶ τελευταῖον τραύματα λαβὼν πολλὰ, καὶ μηκέτ' ἀντέχειν δυνάμενος, κατέπεσε. [r] καὶ τέλος μὲν τοιοῦτο τὸν Δημήτριον κατέλαβεν, ἔτη βασιλεύσαντα [ſ] ἕνδεκα, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

“militare voluerint, eos ſino, liceatque illis *in exercitum meum deſcribi* ad *hominum* millia triginta: idemque ſtipendium, quod noſtri milites accipiunt, illis, ubicunque ierint, numerabitur. Ex iis autem quoſdam in præſidiis collocabo, alios vero in corporis mei cuſtodes habebo, præfectoſque faciam illorum qui ſunt in regia mea. Permitto etiam eis patriis legibus vivere, eaſdemque ſervare; voloque illos imperare tribus præfecturis Judææ attributis, pontificique id curæ eſſe, ut nemo Judæus aliud templum habeat, ad Deum venerandum, præter illud quod Hieroſolymis eſt. Inſuper ſingulis annis de meo *fiſco* largior centum & quinquaginta millia *drachmarum* in ſumptum ſacrificiorum, & quicquid pecuniæ ſupereſt *id* veſtrum eſſe volo: illa autem decem millia drachmarum, * quæ de templo reges accipiebant, vobis remitto, quod pertineant ad ſacerdotes rem divinam in templo procurantes. Quicunque etiam confugerint in templum Hieroſolymitanum † & in ejus pomœria, qui debitores eſſent pecuniæ fiſcalis, aut ex alia re, abſolvantur & ipſi, & res eorum ipſis ſalvæ ſunto. Tum autem permitto ut inſtauretur templum & ædificetur, ſumptibus ad iſta ex fiſco meo ſuppeditatis: quinetiam concedo ut mœnia urbis exſtruantur, turreſque altæ excitentur, ita ut iſta *omnia* meis impenſis erigantur. Denique ſi quod caſtellum ſit, quod Judæorum regioni expediat munitum eſſe, ſumptibus meis opera fiant & munitiones.

Pugna inter Demetrium & Alexandrum. 1 *Macc. c.* 10.

4. Iſta quidem Demetrius, promiſſa faciens volenſque gratificari Judæis, *ad eos* ſcripſit. Alexander autem rex, ingenti exercitu coacto, tam ex mercenariis quam ex militibus qui è Syria ad eum acceſſerant, contra Demetrium profectus eſt. Cumque pugna committeretur, ſiniſtrum Demetrii cornu eos qui ſibi oppoſiti erant in fugam vertit, & diu perſequutum eſt, multoſque illorum occidit & caſtra diripit; dextrum vero, in quo forte erat Demetrius, vincitur. Atque alii quidem omnes in fugam ſe conjecerunt: at Demetrius, fortiter dimicans, hoſtium non paucos interfecit, dumque alios ſubſequitur, equo invectus eſt in cœnum profundum & tranſitu difficile, ubi contigit ut ille, cum prolapſo equo effugere non potuerit, occideretur. nam hoſtes, viſo quod ei acciderat, reverſi ſunt; cumque Demetrium circumdediſſent, eum jaculis omnes petierunt. at ille, quanquam pedibus eſſet, fortiter propugnabat, tandemque multis vulneribus confectus, cum diutius reſiſtendo non eſſet, occubuit. Atque hoc modo vitam finivit Demetrius, anno regni ſui undecimo, ſicut & alibi declaravimus.

Demetrius occiſus. 1 *Macc. c.* 10.

---

[a] Ita *Hen.* & *Epiphan.* τοῦ σώματος in *reliquis.* [b] Iterum cum *Hen.* τῶν deeſt *cæteris.* [c] Ita cum *Grotio* ex p. 560. v. 28. & 1 *Macc.* c. 10. v. 38. antea erat καὶ τ. τρ. τ. προσκ. ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, *tribus propoſitis in Judæa legibus obedire,* ut vertit *Epiphan.* καὶ τοὺς τρεῖς νόμους τοῖς προσκειμένοις ἐν τῇ Ιουδαίᾳ νόμοις ὑποτάσσεσθαι βούλομαι, reſcribit *Schotanus* in *Bibl. Hiſt. S.* tom. 2 p. 1292. [d] Δίδωμι δὲ καὶ ἐκ ſolus *Hen* [e] Locus hic pleriſque videtur in mendo cubare. Nonnulli (ex 1 *Macc.* c. 10. v. 40.) volunt χιλιάδας ιε'. ita ut addatur vel ſubintelligatur vox σίκλων. Alii cum *Jac. Cappello* ad A. M. 3846. malunt μυριάδας ς'. & mox τὰς δὲ δισμυρίας. Videſis *Villalpandum* in *Appar.* part. 2. p. 401. [f] Ανῆκεν 1 *Macc.* c. 10. v. 42. [g] Καὶ τοῖς λειτουργοῦσι τοῦ ἱεροῦ *Hen.* & *Busb.* [h] Απ' αὐτοῦ *Hen.* [i] Αὐτοὶ *Hen.* & mox αὐτὰ pro ταῦτα. [k] Οἰκοδομεῖν *Hen.* [l] Ανιστᾶν πάντα *Hen.* [m] Τῇ χώρᾳ τῶν Ιουδαίων *Hen.* [n] Μὲν οὖν ἐπισχνούμενος *Hen.* [o] Ita *Hen.* & *Epiphan.* ἔγραψε Δημήτριος τοῖς Ιουδαίοις in *Editis Aliiſque.* [p] Τὸ δὲ δεξιὸν, ἔνθα συνέβαινεν εἶναι τὸν Δημήτριον, ἥττητο *Busb.* [q] Αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* [r] Similiter & p. 553. v. 1. καὶ τέλος μὲν τοιοῦτον κατέσχεν Ιούδαν. Verum τοιοῦτο Δημήτριος *Busb.* [ſ] *Polybius, Porphyrius, Euſebius,* & *Severus Sulpicius* ei aſſignant annos XIII. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3854. & *Simſonium* ad *A. M.* 3853. * *Sc.* quæ ex primitiis, unde vivebant ſacerdotes in ἐφημερίαις, decerpebant. † Vel, *& in ea quæ Templo accedunt.* Nam more Græcorum jus aſyli dat templo & ſpatio definito circa templum. *Grotius.*

VI.

CAP. III.

Amicitia inter Oniam & Ptolemæum Philometorem: utque Onias in Ægypto templum exſtruxit Hieroſolymitano ſimile.

Onias ſtatuit templum in Ægypto ædificare.

ONiæ autem pontificis filius, eodemque nomine quo pater appellatus, (qui profugus ad Ptolemæum regem cognomine Philometorem *ſe contulit &* Alexandriæ degebat, ut jam ante diximus) cum videret Judæam vexatam à Macedonibus eorumque regibus, velletque ſibi memoriam gloriamque æternam parare, decrevit, miſſis ad Ptolemæum regem & Cleopatram reginam literis, ab illis petere ut ſibi liceret in Ægypto templum ædificare Hieroſolymitano ſimile, & in eo Levitas & ſacerdotes ex ſuo genere conſtituere. Hoc autem volebat, præſertim quod Eſajæ vati confideret, qui, cum ante ſexcentos amplius annos vixerit, prædixit fore omnino ut in Ægypto conderetur templum Deo maximo ab homine Judæo. Onias igitur, propter hæc *cupiditate* elatus, Ptolemæo & Cleopatræ hujuſmodi literas ſcribit. "CUM MULTA "magnaque belli munera Dei auxilio in veſtram utilitatem confeciſſem, atque in Cœlen-Syriam Phœnicemque me contuliſſem, "& cum Judæis in Leontopolim etiam præfecturæ Heliopolitanæ urbem aliaque *iſtius* "gentis loca perveniſſem, & quamplurimos "animadvertiſſem templa contra atque oporteret habentes, & idcirco ſibi invicem infenſos, id quod Ægyptiis etiam accidit propter multitudinem templorum & diverſas de "religione ſententias, invento loco maxime "opportuno in arce, Dianæ agreſtis nomine "vocata, varia materia abundante, ſacriſque "animalibus pleno, rogo ut fanum iſthic nulli "ſacratum numini jamque collapſum mihi liceat repurgare, & in templum Deo maximo exſtruere ad ſimilitudinem Hieroſolymitani, iiſdem *plane* menſuris, pro te tuaque "conjuge & liberis, ut Judæi qui Ægyptum "incolunt, illic convenientes ex mutua inter "ſe concordia, tuis utilitatibus pareant. Nam "& Eſajas vates hoc prædixit: futurum eſſe in "Ægypto altare domino Deo *ſacratum*. & "multa id genus alia propter locum *illum* vaticinatus eſt.

Hac de re literas ad Ptolemæum & Cleopatram mittit.

Ptolemæus & Cleopatra permittunt Oniæ templum exſtruere.

2. Et hæc quidem Onias Ptolemæo regi ſcribit: de ipſius autem & Cleopatræ eius ſororis & conjugis pietate conjecturam licet facere ex ea qua literis iſtis reſponderunt epiſtola. fecerunt enim ut peccatum hoc legiſque prævaricatio in caput Oniæ reciderent. nam

ΚΕΦ. γ'.

ς'.

Η Ονίου φιλία πρὸς τὸν Φιλομήτορα Πτολεμαῖον· καὶ ὡς ᾠκοδόμησε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, ὅμοιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις.

ΟΔὲ [a] Ονίου τοῦ ἀρχιερέως υἱὸς, ὁμώνυμος δὲ ὢν τῷ πατρὶ, ὃς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ φυγὼν πρὸς τὸν [b] βασιλέα Πτολεμαῖον τὸν ἐπικαλούμενον Φιλομήτορα διῆγεν, ὡς καὶ πρότερον εἰρήκαμεν, ἰδὼν τὴν Ιουδαίαν κακουμένην ὑπὸ τῶν Μακεδόνων καὶ τῶν βασιλέων αὐτῶν, [c] βουλόμενος δὲ αὑτῷ μνήμην καὶ δόξαν αἰώνιον κατασκευάσαι, διέγνω πέμψας πρὸς Πτολεμαῖον τὸν βασιλέα καὶ τὴν βασίλισσαν Κλεοπάτραν, αἰτήσασθαι παρ' αὐτῶν ἐξουσίαν, ὅπως οἰκοδομήσειε ναὸν ἐν Αἰγύπτῳ, παραπλήσιον τῷ ἐν Ιεροσολύμοις, καὶ Λευίτας καὶ ἱερεῖς ἐκ τοῦ ἰδίου γένους καταστήσῃ. τοῦτο δὲ ἐβούλετο θαῤῥῶν μάλιστα τῷ προφήτῃ [d] Ησαΐᾳ, ὃς, ἔτεσιν ἔμπροσθεν [e] ἑξακοσίοις πλέον γεγονὼς, προεῖπεν, ὡς δεῖ πάντως ἐν Αἰγύπτῳ οἰκοδομηθῆναι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, ὑπ' ἀνδρὸς Ιουδαίου. διὰ ταῦτα οὖν ἐπηρμένος ὁ Ονίας, γράφει Πτολεμαίῳ καὶ Κλεοπάτρᾳ [f] τοιαύτην ἐπιστολήν. "ΠΟΛΛΑΣ "καὶ μεγάλας ὑμῖν χρείας τετελεκὼς ἐν τοῖς κατὰ τὸν πόλεμον ἔργοις μετὰ τῆς [g] τοῦ Θεοῦ βοηθείας, καὶ γενόμενος [h] ἐν τῇ "Κοίλῃ Συρίᾳ καὶ Φοινίκῃ, [i] καὶ εἰς Λεόντων δὲ πόλιν τοῦ "Ηλιοπολίτου σὺν τοῖς Ιουδαίοις, καὶ [k] εἰς ἄλλους τόπους "ἀφικόμενος τοῦ ἔθνους, καὶ πλείστους εὑρὼν παρὰ τὸ καθῆκον "ἔχοντας ἱερὰ, καὶ διὰ τοῦτο δύσνους ἀλλήλοις, ὃ καὶ Αἰγυπτίοις συμβέβηκε διὰ τὸ πλῆθος τῶν ἱερῶν, καὶ τὸ [l] περὶ "τὰς θρησκείας οὐχ ὁμοδοξεῖν, ἐπιτηδειότατον [m] τόπον εὑρὼν ἐν τῷ προσαγορευομένῳ τῆς ἀγρίας [n] Βουβάστεως ὀχυρώματι, βρύοντα ποικίλης ὕλης καὶ τῶν ἱερῶν ζώων μεστὸν, "δέομαι συγχωρῆσαί μοι, τὸ ἀδέσποτον ἀνακαθάραντι ἱερὸν καὶ "συμπεπτωκὸς, οἰκοδομῆσαι ναὸν τῷ μεγίστῳ Θεῷ, καθ' "ὁμοίωσιν τοῦ ἐν Ιεροσολύμοις, τοῖς αὐτοῖς μέτροις, ὑπέρ τε "σοῦ καὶ τῆς [o] γυναικὸς καὶ [p] τῶν τέκνων, ἵν' ἔχωσιν οἱ τὴν "Αἴγυπτον κατοικοῦντες Ιουδαῖοι, εἰς αὐτὸ συνιόντες κατὰ "τὴν πρὸς ἀλλήλους ὁμόνοιαν, ταῖς σαῖς ἐξυπηρετεῖν "χρείαις. καὶ γὰρ Ησαΐας ὁ προφήτης τοῦτο προεῖπεν· "ἔσται θυσιαστήριον ἐν Αἰγύπτῳ, κυρίῳ τῷ Θεῷ. καὶ πολλὰ "δὲ προεφήτευσεν ἄλλα τοιαῦτα διὰ τὸν τόπον.

β'. Καὶ ταῦτα μὲν ὁ Ονίας τῷ βασιλεῖ Πτολεμαίῳ γράφει. κατανοήσειε δ' ἄν τις αὐτοῦ τὴν εὐσέβειαν καὶ Κλεοπάτρας τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ καὶ γυναικὸς, ἐξ ἧς [q] ἀντέγραψαν ἐπιστολῆς. τὴν γὰρ ἁμαρτίαν καὶ τὴν τοῦ νόμου παράβασιν εἰς τὴν Ονίου κεφαλὴν ἀνέθεσαν. ἀντέ-

γραψαν

---

[a] Σίμωνος υἱὸς dicitur in *Bello Judaïco*, l. 8. ἁμαρτήματι μνημονικῷ, ut puto. [b] Ita *Hen.* & *Epiphan.* βασιλέα deeſt in reliquis. [c] Hoc modo *Bub.* atque ita, vel βουλόμενός τε legiſſe videtur *Epiphan.* [d] Locus, quo ad ſacrilegam ſuam ambitionem ſtatuminandam abuſus eſt Onias, reperitur apud *Eſajam*, c. 19. v. 18, 19. ubi pro עיר ההרס *civitate deſtructionis*, ob maximam literarum ſimilitudinem עיר החרס olim legebatur, id eſt, πόλις Ἡλίου, ut interpretatus eſt *Symmachus*. Quomodo & *Hieronymus* reddidit: *Civitas Solis vocabitur una.* & *Chaldæus paraphraſtes*, utraque lectione conjuncta, *Civitas Solis quæ deſtruetur.* Qua occaſione fortaſſe & Ἡλιοπολίτην νομὸν Oniam elegiſſe, in quo templum ſuum conſtrueret, conjicit *Scaliger*. *Uſſerius* ad A. M. 3854. Videſis *Hieronymum* in *Eſajæ* cap. 20, & 21. p. 131. & 181. & 187. *Edit. Benedict.* & *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3837. & *Schotanum* in *Biblioth. Hiſt.* S. p. 1300. [e] Ἑξακοσίοις πλείοσι *Bub.* & *Hen.* [f] Περὶ τούτων ante τοιαύτην inſerit *Bub.* [g] Ita *Hen.* τοῦ deeſt *reliquis.* [h] Sic *Hen.* ἄντι τῇ in *cæteris.* [i] Eſt qui malit ἐν Λεόντων δὲ πόλει τῇ Ἡλ. [k] Illud εἰς non agnoſcit *Hen.* [l] Ita malui cum *Hen.* περὶ τὰς θρησκείας & mox ὁμόδοξον in *cæteris.* [m] Sic *Hen.* εὑρὼν τὸν τόπον in *Editis Aliiſque.* [n] Sc. *Dianæ.* nam Ægyptiace Βούβαστις erat *felis.* & Βούβαστις *Diana*, teſte *Herodoto* l. 2. c. 156. ut & *Antonino Liberali* in *Fab.* 28. Videſis *Bochartum* in *Hieroz.* l. 1. c. 10. p. 63. [o] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλίσσης in *reliquis.* [p] Καὶ τέκνων *Hen.* [q] Ita ex *Vet. Interpr.* ἀντέγραψεν hic loci in *Græcis* omnibus, at infra v. 43. cum *Epiphanio* ἀντίγραψαν habet *Bub.* hoc modo, οἱ δὲ πρὸς αὐτὸν ἀντίγραψαν οὕτως.

a Ita

γράψαι γὰρ οὕτως. "ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΠΤΟΛΕΜΑΙΟΣ ΚΑΙ ΒΑΣΙΛΙΣΣΑ ΚΛΕΟΠΑΤΡΑ ΟΝΙΑ, ΧΑΙΡΕΙΝ. Ἀνέγνωμέν σου τὴν [a] παράκλησιν, ἀξιοῦντος ἐπιτραπῆναί σοι τὸ ἐν [b] Λεοντοπόλει τοῦ Ἡλιοπολίτου ἱερὸν συμπεπτωκὸς ἀνακαθᾶραι, προσαγορευόμενον δὲ τῆς ἀγρίας [c] Βουβάστεως. διὸ καὶ θαυμάζομεν, εἰ ἔσται τῷ Θεῷ κεχαρισμένον τὸ καθιδρυσόμενον ἱερὸν ἐν ἀσελγεῖ τόπῳ καὶ πλήρει ζώων [d] ἱερῶν. ἐπεὶ δὲ σὺ φὴς Ἡσαΐαν τὸν προφήτην ἐκ πολλοῦ χρόνου τοῦτο προειρηκέναι, συγχωροῦμέν σοι, εἰ μέλλει τοῦτο ἔσεσθαι κατὰ τὸν νόμον, ὥστε μηδὲν ἡμᾶς δοκεῖν εἰς τὸν Θεὸν ἐξημαρτηκέναι.

γʹ. Λαβὼν οὖν τὸν τόπον ὁ Ὀνίας, κατεσκεύασεν ἱερὸν καὶ βωμὸν τῷ Θεῷ, ὅμοιον τῷ ἐν Ἱεροσολύμοις, μικρότερον δὲ καὶ πενιχρότερον. τὰ δὲ μέτρα αὐτοῦ καὶ τὰ σκεύη νῦν οὐκ ἔδοξέ μοι δηλοῦν, ἐν γὰρ τῇ [e] ἑβδόμῃ μου βίβλῳ τῶν Ἰουδαϊκῶν πολέμων ἀναγέγραπται. εὗρε δὲ Ὀνίας καὶ Ἰουδαίους τινὰς ὁμοίους αὐτῷ, καὶ ἱερεῖς καὶ Λευίτας, τοὺς ἐκεῖ θρησκεύοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τοῦ ἱεροῦ τούτου [f] ἀρκούντως ἡμῖν δεδήλωται.

δʹ. Τοὺς δ' ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίους καὶ Σαμαρεῖς, [g] οἳ τὸ ἐν Γαριζεὶν ὄρει προσεκύνουν ἱερὸν οἰκοδομηθὲν κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου χρόνους, συνέβη στασιάσαι πρὸς ἀλλήλους, καὶ περὶ τῶν ἱερῶν ἐπ' αὐτοῦ Πτολεμαίου διεκρίνοντο· τῶν μὲν Ἰουδαίων λεγόντων κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους [h] ᾠκοδομῆσθαι τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις, τῶν δὲ Σαμαρέων, τὸ ἐν Γαριζείν. [i] παρεκάλεσαν οὖν σὺν τοῖς φίλοις καθίσαντα τὸν βασιλέα, τοὺς περὶ τούτων ἀκοῦσαι λόγους, καὶ τοὺς ἡττηθέντας θανάτῳ [k] ζημιῶσαι. τὸν μὲν οὖν ὑπὲρ τῶν Σαμαρέων λόγον Σαββαῖος ἐποιήσατο, καὶ Θεοδόσιος· [l] τὸν δ' ὑπὲρ τῶν Ἱεροσολυμιτῶν καὶ Ἰουδαίων, Ἀνδρόνικος ὁ Μεσσαλάμου. ὤμοσαν δὲ τὸν Θεὸν καὶ τὸν βασιλέα, ἦ μὴν ποιήσασθαι τὰς ἀποδείξεις κατὰ τὸν νόμον· [m] παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὅπως ὃν ἂν λάβῃ παραβαίνοντα τοὺς ὅρκους ἀποκτείνῃ. ὁ μὲν οὖν βασιλεὺς πολλοὺς τῶν φίλων εἰς συμβουλίαν παραλαβών, ἐκάθισεν ἀκουσόμενος τῶν λεγόντων. οἱ δ' ἐν τῇ Ἀλεξανδρείᾳ τυγχάνοντες Ἰουδαῖοι σφόδρα ἠγωνίων περὶ τῶν ἀνδρῶν, οἷς [n] ἀγανακτεῖν [o] ὑπὲρ τοῦ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱεροῦ συνέβαινε. χαλεπῶς γὰρ ἔφερον εἰ τοῦτό τινες καταλύσουσιν, οὕτως ἀρχαῖον καὶ διασημότατον τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην ὑπάρχον. τοῦ δὲ Σαββαίου καὶ Θεοδοσίου συγχωρησάντων τῷ Ἀνδρονίκῳ πρώτῳ ποιήσασθαι τοὺς λόγους, ἤρξατο τῶν ἀποδείξεων ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῶν [p] διαδοχῶν τῶν ἀρχιερέων, ὡς ἕκαστος παρὰ πατρὸς τὴν τιμὴν ἐκδεξάμενος ἦρξε τοῦ ναοῦ, καὶ ὅτι πάντες οἱ τῆς Ἀσίας βασιλεῖς τὸ ἱερὸν ἐτίμησαν ἀναθήμασι καὶ λαμπροτάταις δωρεαῖς· τοῦ δ' ἐν Γαριζείν, ὡς οὐδὲ ὄντος, οὐδεὶς λόγον οὐδ' ἐπιστροφὴν ἐποιήσατο. [q] Ταῦτα λέγων Ἀνδρόνικος καὶ πολλὰ τούτοις ὅμοια, πείθει τὸν βασιλέα κρῖναι μὲν κατὰ τοὺς Μωϋσέως νόμους

Ptolemæi & Cleopatræ literæ ad Oniam.

in hunc modum *ei* reſcripſerunt. "PTOLEMÆUS REX ET CLEOPATRA REGINA ONIÆ S. Legimus tuam petitionem, qua *nos* oras ut tibi permittatur illud apud Leontopolim præfecturæ Heliopolitanæ templum, quod Bubaſtis agreſtis vocatur, collapſum repurgare. Unde fit ut mirari ſubeat, an poterit Deo gratum eſſe templum, quod exſtructurus es in loco impuro & ſacrorum animalium pleno. Quandoquidem vero tu dicas id ipſum ab Eſaja vate jamdudum prædictum eſſe, poteſtatem tibi facimus, modo res futura ſit ex lege, ne nos in Deum deliquiſſe videamur."

Templum in Ægypto conditum.

3. Onias igitur, locum nactus, templum & altare Deo ædificavit ad inſtar Hieroſolymitani, ſed minuſculum & pauperculum. Menſuram vero ejus & vaſa mihi non viſum eſt in præſentia indicare; nam de illis nonnulla memoriæ prodidi in libro ſeptimo quem ſcripſi de Bellis Judaïcis. Invenit etiam Onias & Judæos quoſdam ſui ſimiles, & ſacerdotes & Levitas, qui *Dei* cultum illic inſtaurarent. Sed de hoc quidem templo ſatis nobis dictum eſt.

Contentio inter Judæos & Samaritas.

4. Apud Alexandriam autem inter Judæos & Samaritas, qui templi monte Garizin, ſub Alexandro *Magno* exſtructi, religionem introduxerunt, forte exorta eſt ſeditio: atque iſtuc res devenit, uti coram Ptolemæo de templis diſceptarent. Judæis quidem contendentibus juxta Moyſis præſcripta conditum eſſe templum Hieroſolymitanum, Samaritis vero Garizitanum. Regem igitur *enixe* rogarunt, ut ab eo in amicorum conſeſſu cauſa hæc cognoſceretur, ea conditione ut qui victi fuerint morti adjudicarentur.

Provocant ad Regem.

Et quidem pro Samaritis orationem habuit Sabbæus, ut & Theodoſius; pro Hieroſolymitanis vero & Judæis Andronicus Meſſalami filius. Per Deum autem jurarunt & Regem, ſeſe probationes allaturos è lege: & à Ptolemæo precibus contenderunt, ut eum morte multaret, quem jurejurando non ſtetiſſe deprehenderet. Proinde Rex, adhibitis non paucis in conſilium amicis, conſedit cauſam orantes auditurus. Judæi autem Alexandrini magnopere metuebant iis, quibus jura templi Hieroſolymitani tueri contigit: ægre enim ferebant, ſi quis templi adeo antiqui, & toto terrarum orbe celeberrimi, auctoritatem labefactatum iret. Atqui cum Sabbæus & Theodoſius conceſſiſſent Andronico, uti prior verba faceret, is à lege exorſus eſt rem demonſtratam dare, & à ſucceſſione pontificum, uti quiſque poſt patrem dignitatem adeptus templo præfuiſſet, quodque omnes Aſiæ reges majeſtatem ejus donariis muneribuſque ſplendidiſſimis auxiſſent, Garizitani vero, ac ſi ne quidem exſtitiſſet, neminem habuiſſe rationem illudve reſpexiſſe.

Is, cauſa audita, judicium fert pro Judæis.

Dum hæc diceret Andronicus & his multa ſimilia, Regi perſuaſit, uti decerneret, templum Hieroſolymitanum

---

a Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐπιστολὴν in reliquis. b Λεόντων πόλει *Busb.* c Βουβάστεως hic & p. 562. v. 28. *Hen.* d Ita etiam *Epiphan.* ἀγρίων *Hen.* & *Busb.* e Non procul à fine. f Περισσὸν ἐστὶ γράφειν *Busb.* g Ita *Busb.* & *Hen.* & forſan *Epiphan.* qui vertit, *qui templum temporibus Alexandri Macedonis ſuper Garazin montem conſtruxerunt.* οἳ τὸ ἐν Γαριζεὶν προσεκύνουν ἱερὸν, κατὰ τοὺς Αλ. in *Editis.* h Sic *Busb.* οἰκοδομεῖσθαι in *Editis.* οἰκοδομηθῆναι *Hen.* non male. i Ita *Busb.* παρεκάλεσαν γοῦν *Hen.* προσεκάλεσάν τε in *Editis.* k Sic *MSS.* ζημειῶσαι in *Editis.* l Ita *Hen.* τοὺς in reliquis. m Παρεκάλεσάν τε τὸν Πτολεμαῖον ὃν ἂν λάβῃ π. τ. ὅρκους ἀποκτεῖναι *Hen.* n Ita in *Græcis* omnibus: mallem tamen ἀγωνιᾷν, quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* o Ita cum *Busb.* & *Hen.* περὶ in cæteris. p Διαδόχων *Hen.* q Διαλεχθέντων μέντοι τῶν ἀλλήλοις ἐναντιουμένων, ὁ βασιλεὺς κρῖναι μὲν *Busb.*

mitanum de ſententia Moyſis exſtructum eſſe, Sabbæum vero & Theodoſium morti addicendos. Atque iſta quidem ſunt quæ Judæis Alexandrinis acciderunt ſub Ptolemæo Philometore.

VII.

CAP. IV.

Quomodo Alexander Jonatham ſummo in honore habuit: utque Demetrius Demetrii filius, Alexandro devicto, cum Jonatha amicitiam iniit.

Alexander Ptolemæi filiam petit in matrimonium. 1 Macc. c. 10.

CUM autem Demetrius vitam in pugna amiſiſſet, ſicut ſuperius indicavimus, Alexander, occupato Syriæ regno, ſcribit Ptolemæo Philometori, filiam ejus nuptum ſibi dari depoſcens; æquum eſſe dicens, ut ipſum affinitate dignetur, cum paternum imperium recuperaſſet, Deique providentia eò provectus fuiſſet, & Demetrium ſuperaſſet, atque cætera futurus eſſet ejus cognatione non indignus. Ptolemæus vero, cum libenter ejus poſtulatis annuiſſet, reſcripſit, dicens, ſe gaudere quod paternum regnum adeptus eſſet, promiſitque filiam *ei* daturum eſſe; juſſitque ut ad Ptolemaïdem ſibi obviam veniret, illuc filiam adducturo: ipſum enim eam ab Ægypto huc uſque comitaturum eſſe, ibique puellam ei nuptum collocaturum. Et quidem Ptolemæus, his ſcriptis, omni feſtinatione Ptolemaïdem pervenit cum Cleopatra filia *ſua*. Cumque Alexandrum, ſicuti per epiſtolam imperaverat, illic jam obviam ipſi profectum inveniſſet, puellam ei in matrimonium dat, tantumque auri & argenti in dotem, quantum regem decebat.

Jonathas Ptolemaïdem venit ad Alexandri nuptias. 1 Macc. c. 10.

2. Nuptiis autem peractis, Alexander, literis ad Jonatham pontificem datis, juſſit ei ut Ptolemaïdem veniret. Qui cum ad Reges veniſſet, eoſque ſplendidis muneribus donaſſet, honorem ab utroque conſequutus eſt. Alexander eum, veſte ſua exutum, coëgit purpura indui: cumque eum ſecum in ſolio ſedere feciſſet, ducibus *ſuis* imperavit, ut cum eo in mediam urbem progreſſi edicerent, nemini licere eum criminis inſimulare, eive ulla de re negotium faceſſere. Quod cum duces feciſſent, ubi illi, qui ad accuſationem *inſtituendam* parati animoque in eum malevolo erant, viderunt honorem ei ex edicto habitum, *omnes* diffugerunt, veriti ne quid mali paterentur. Propenſaque adeo in Jonatham voluntate erat rex Alexander, ut ipſum etiam primum amicorum *ſuorum* ſcripſerit.

VIII. *Demetrius Demetrii filius ex Creta in Ciliciam proficiſcitur. 1 Macc. c. 10.*

3. Anno autem centeſimo ſexageſimo quinto, Demetrius Demetrii filius cum multis mercenariis *militibus*, quos Laſthenes Cretenſis ei tradiderat, ex Creta in Ciliciam trajecit. Quæ res audita Alexandro magnum dolorem & perturbationem injecit: moxque Phœnice

---

οἰκοδομηθῆναι τὸ ἐν Ἱεροσολύμοις ἱερὸν, [a] ἀποκτεῖναι δὲ Σαββαῖον καὶ Θεοδόσιον. καὶ τὰ μὲν γενόμενα τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ Ἰουδαίοις κατὰ Πτολεμαῖον τὸν Φιλομήτορα, ταῦτα ἦν.

ΚΕΦ. δʹ.

ζ.

Ὡς Ἀλέξανδρος σφόδρα ἐτίμησεν Ἰωνάθην· καὶ ὡς Δημήτριος ὁ Δημητρίου παῖς, κρατήσας Ἀλεξάνδρου, φιλίαν πρὸς Ἰωνάθην ἐποιήσατο.

ΔΗμητρίου δ' ἀποθανόντος ἐν τῇ μάχῃ, καθὼς ἐπάνω δεδηλώκαμεν, Ἀλέξανδρος, τὴν [b] τῆς Συρίας παραλαβὼν βασιλείαν, γράφει τῷ Φιλομήτορι Πτολεμαίῳ μνηστευόμενος αὐτοῦ πρὸς γάμον τὴν θυγατέρα· δίκαιον εἶναι λέγων ἐπὶ τὴν πατρῴαν ἀρχὴν κομισαμένῳ, καὶ διὰ τὴν τοῦ Θεοῦ πρόνοιαν εἰς αὐτὴν προαχθέντι, καὶ κρατήσαντι [c] Δημητρίου, καὶ μηδὲ τἄλλα ἐσομένῳ τῆς πρὸς αὐτὸν οἰκειότητος ἀναξίῳ, συνάψαι συγγένειαν. Πτολεμαῖος δὲ προσδεξάμενος ἡδέως τὴν μνηστείαν, ἀντιγράφει, χαίρειν τε λέγων ἐπὶ τῷ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ πατρῴαν οὖσαν ἀπειληφέναι, καὶ τὴν θυγατέρα δώσειν ὑπισχνεῖται, [d] ἀπαντᾷν δ' [e] αὐτῷ εἰς Πτολεμαΐδα τὴν θυγατέρα μέλλοντι ἄγειν ἐκέλευσεν· [f] αὐτὸν γὰρ αὐτὴν μέχρι ταύτης παραπέμψειν ἀπ' Αἰγύπτου, κἀκεῖ συνοικίσειν αὐτῷ τὴν παῖδα. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα γράψας παραγίνεται μετὰ σπουδῆς εἰς Πτολεμαΐδα, Κλεοπάτραν ἄγων τὴν θυγατέρα. εὑρὼν δ' ἐκεῖ τὸν Ἀλέξανδρον, καθὼς ἐπέστειλε, προαπηντηκότα, δίδωσιν αὐτῷ τὴν παῖδα, καὶ φερνὴν, ἄργυρόν τε καὶ χρυσὸν, [g] ὅσον εἰκὸς ἦν δοῦναι βασιλέα.

βʹ. Τῶν δὲ γάμων ἐπιτελουμένων, Ἀλέξανδρος Ἰωνάθῃ τῷ ἀρχιερεῖ γράψας, ἐκέλευσεν αὐτὸν ἥκειν εἰς Πτολεμαΐδα. παραγενόμενος δὲ πρὸς τοὺς βασιλεῖς, καὶ δωρησάμενος [h] αὐτοῖς λαμπρῶς, τῆς παρ' ἀμφοτέρων ἀπήλαυσε τιμῆς. Ἀλέξανδρος δὲ αὐτὸν ἠνάγκασεν, [i] ἀποδυσάμενον τὴν [k] οἰκείαν ἐσθῆτα, λαβεῖν πορφύραν· καὶ συγκαθεσθῆναι ποιήσας αὐτὸν ἐπὶ τοῦ βήματος, προσέταξε τοὺς ἡγεμόνας εἰς μέσην μετ' αὐτοῦ [l] προελθόντας τὴν πόλιν κηρύξαι, μηδενὶ λέγειν κατ' αὐτοῦ [m] ἐφεῖσθαι, μηδὲ παρέχειν αὐτῷ πράγματα. τοῦτο δὲ ποιησάντων τῶν ἡγεμόνων, ὁρῶντες τὴν παρὰ τοῦ βασιλέως κεκηρυγμένην [n] Ἰωνάθῃ τιμὴν οἱ κατηγορεῖν [o] παρεσκευασμένοι, καὶ πρὸς αὐτὸν ἀπεχθῶς ἔχοντες, ἀπέδρασαν, μὴ καὶ προσλάβωσί τι κακὸν, δεδιότες. τοσαύτῃ δὲ σπουδῇ [p] πρὸς Ἰωνάθην ὁ βασιλεὺς Ἀλέξανδρος [q] ἐχρήσατο, ὥστε αὐτὸν καὶ πρῶτον ἀναγράψαι τῶν φίλων.

γʹ. [r] Ἔτει δὲ πέμπτῳ καὶ ἑξηκοστῷ πρὸς τοῖς ἑκατὸν Δημήτριος ὁ Δημητρίου μετὰ πολλῶν μισθοφόρων, οὓς παρέσχεν αὐτῷ Λασθένης ὁ Κρὴς, ἄρας [ſ] ἀπὸ Κρήτης, κατέπλευσεν εἰς Κιλικίαν. [t] τοῦτο δὲ Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα εἰς ἀγωνίαν καὶ ταραχὴν [u] ἐνέβαλε· καὶ παραχρῆμα ἐκ τῆς ή.

Φοινίκης

---

a Ἀποκτεῖναι δὲ τοὺς τὴν αὐτοῦ ζητοῦντας καθαίρεσιν, καὶ τὰ μὲν *Busb.* ἀποκτεῖναι δὲ τοὺς περὶ τὸν Σαββ. *Hen.* b Illud τὴν è *MSS.* c Ita cum *Cod. Hen.* Δημήτριον *in reliquis.* d Συναντᾷν δὲ *Hen.* & *Busb.* e Sic cum *Hen.* & *Busb.* αὐτὸν & dein μέλλοντα in *Editis.* ſ Ita *Hen.* αὐτὸς in *cæteris.* quod ſi quis malit, per me licet. g Ὡς εἰκὸς ἦν δοῦναι *Hen.* h Ita *Hen.* αὐτοὺς in *reliquis.* i Sic *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ ἀποδ. in *Editis.* k Ἰδίαν *Hen.* & *Busb.* & mox βαλεῖν. l Ita *Hen.* προελθόντων in *cæteris.* m Sic *Busb.* & *Hen.* ἐφίεσθαι in *reliquis.* n Τῷ Ἰωνάθῃ *Hen.* o Παρασκευασάμενοι *Hen.* & *Busb* p Περὶ τὸν Ἰωνάθην *Hen.* & *Busb.* q Ἐχρῆτο *Busb.* r Forſan Ἐν ἔτει, vel Ἐπ' ἔτει. ſ Ita cum *MSS.* ἀπὸ τῆς Κρήτης in *Editis.* t Τοῦτο Ἀλέξανδρος *Hen.* τὸν Ἀλέξανδρον ἀκούσαντα τοῦτο *Busb.* u Ita *Busb.* & *Hen.* ἀνέβαλε in *cæteris.*

a Περὶ

Φοινίκης εἰς Ἀντιόχειαν ἔσπευσεν, ἵνα τὰ ἐκεῖ, [a] πρὶν ἢ Δημήτριον ἐλθεῖν, ἀσφαλῶς θῆται. κατέλιπε δὲ τῆς Κοίλης Συρίας Ἀπολλώνιον τὸν [b] Δάον ἡγεμόνα. ὃς, μετὰ πολλῆς δυνάμεως εἰς Ἰάμνειαν ἐλθὼν, ἔπεμψε πρὸς Ἰωνάθην τὸν ἀρχιερέα, λέγων, “ἄδικον εἶναι μόνον αὐτὸν ἐπ' ἀδείας ζῆν καὶ μετ' ἐξουσίας, οὐχ ὑποτασσόμενον τῷ βασιλεῖ· τοῦτο δ' αὐτῷ παρὰ πάντων ὄνειδος φέρειν, ὅτι μὴ ὑποτάξειεν αὐτὸν τῷ βασιλεῖ. μὴ τοίνυν [c] σαυτὸν ἐν τοῖς ὄρεσι καθήμενος ἐξαπάτα, νομίζων ἰσχὺν ἔχειν· ἀλλ' εἰ θαῤῥεῖς τῇ σαυτοῦ δυνάμει, καταβὰς εἰς τὸ πεδίον τῇ ἡμετέρᾳ στρατιᾷ συγκρίθητι, καὶ τὸ τέλος τῆς νίκης ἐπιδείξει τὸν [d] ἀνδρικώτατον. ἴσθι μέντοι γε τοὺς ἀρίστους [e] ἐξ ἑκάστης πόλεως ἐμοὶ συστρατεύεσθαι. [f] καὶ γὰρ δὴ τοὺς σοὺς προγόνους [g] οἱ ἀεὶ νικῶντές εἰσιν οὗτοι. [h] ποιήσῃ δὲ τὸν πρὸς ἡμᾶς ἀγῶνα ἐν [i] τοιαύτῃ γῇ, ἐν ᾗ λίθοις οὐκ ἔστιν ἀλλ' ὅπλοις [k] ἀμύνεσθαι, οὐδὲ τόπος εἰς ὃν ἡττώμενος φεύξῃ.

δ΄. Παροξυνθεὶς δ' ἐπὶ τούτοις ὁ Ἰωνάθης, μυρίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ὥρμησεν ἐξ Ἱεροσολύμων, μετὰ καὶ Σίμωνος [l] τἀδελφοῦ· καὶ γενόμενος ἐν [m] Ἰόππῃ, στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως ἔξω, τῶν Ἰοππηνῶν ἀποκλεισάντων αὐτῷ τὰς πύλας. φρουρὰν γὰρ ἔνδον εἶχον ὑπὸ Ἀπολλωνίου κατασταθεῖσαν. τοῦ δὲ Ἰωνάθου [n] πρὸς πολιορκίαν αὐτῶν παρασκευαζομένου, φοβηθέντες μὴ τὴν πόλιν αὐτῶν ἐξέλῃ κατὰ κράτος, ἀνοίγουσιν αὐτῷ τὰς πύλας. ὁ δὲ Ἀπολλώνιος, ἀκούσας τὴν Ἰόππην ὑπὸ Ἰωνάθου κατειλημμένην, τρισχιλίους ἱππεῖς παραλαβὼν καὶ πεζοὺς ὀκτακισχιλίους, εἰς Ἄζωτον ἦλθε, κἀκεῖθεν ἄρας, ἠρέμα καὶ βάδην ἐποιεῖτο τὴν πορείαν· [o] ἀνελθὼν δ' εἰς τὴν Ἰόππην, [p] ὡς ἀναχωρῶν, ἕλκει τὸν Ἰωνάθην εἰς τὸ πεδίον, τῇ ἵππῳ καταφρονῶν, καὶ τὰς τῆς νίκης ἐλπίδας ἔχων ἐν αὐτῇ. προελθὼν δὲ ὁ Ἰωνάθης, ἐδίωκεν [q] εἰς Ἄζωτον τὸν Ἀπολλώνιον. ὁ δὲ, ὡς ἐν τῷ πεδίῳ συνέβη [r] γενέσθαι [ſ] τὸν πολέμιον, [t] ὑποστρέψας εἰς μάχην αὐτῷ συνέβαλε. τοῦ δ' Ἀπολλωνίου χιλίους ἱππεῖς καθίσαντος εἰς ἐνέδραν ἔν τινι χειμάῤῥῳ, ὡς ἂν κατόπιν [u] ἐπιφανεῖεν τοῖς πολεμίοις, αἰσθόμενος ὁ Ἰωνάθης οὐ κατεπλάγη· τάξας δὲ τὴν στρατιὰν ἐν πλινθίῳ, κατ' ἀμφότερα τοὺς πολεμίους ἀμύνεσθαι παρεκελεύσατο, καὶ κατὰ πρόσωπον καὶ [x] καθ' ὄπισθεν ἐπελευσομένοις [y] ἐναντίον ἀντιτάξας. τῆς δὲ μάχης ἕως ἑσπέρας προβαινούσης, δοὺς Σίμωνι [z] τἀδελφῷ μέρος τῆς δυνάμεως, τοῦτον μὲν ἐκέλευσε συμβαλεῖν τῇ φάλαγγι τῶν ἐχθρῶν· αὐτὸς δὲ τοὺς σὺν αὐτῷ προσέταξε, φραξαμένους τοῖς ὅπλοις, [a] ἀποδέχεσθαι τὰ βέλη τὰ παρὰ τῶν ἱππέων. καὶ οἱ μὲν ἐποίησαν τὸ κελευσθέν· οἱ δὲ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπ' αὐτοὺς ἀφέντες τὰ βέλη μέχρι καὶ ἐξεκενώθησαν, οὐδὲν αὐτοὺς ἔβλαπτον. οὐ γὰρ διικνεῖτο τῶν σωμάτων τὰ βαλλόμενα, συμπεφραγμέναις δὲ ταῖς ἀσπίσι καὶ συνηνωμέναις ὑπὸ πυκνότητος ἐπαφιέμενα, ῥᾳδίως ἐκρα-

Apollonius Demetrii prætor Jonatham ad pugnam provocat. 1 Macc. c. 10.

Antiochiam ire contendit, ut res illic, ante Demetrii adventum, in tuto locaret. Apollonium autem Daum reliquit Cœles-Syriæ præfectum. qui, magno cum exercitu Jamniam profectus, ad Jonatham pontificem miſit, dicens, “rem indignam eſſe, ut is ſolus ſecurus ageret * ſuique ad arbitrium, Regi non ſubjectus: idque ipſi ab omnibus opprobrio verti, quod illum Regi non ſubjecerit. Ne igitur, *inquit*, in montibus deſidens teipſum decipias, vana opinione tui roboris: ſed ſi quid viribus tuis confidis, deſcende in planum, ut cum noſtris militibus fiat contentio; & palam erit, fortiſſimum eſſe qui victoriam conſequetur. Veruntamen ſcito, quod è ſingulis urbibus fortiſſimi quique mecum militant. nam & illi ſane ipſi ſunt qui tuos majores ſemper vicerunt. Quin & prælio nobiſcum dimicabis in ejuſmodi terra, ubi armis non ſaxis pugnandum eſt, neque locus victo ad perfugium *erit*.

Jonathas Joppe potitur, & Apollonium fundit fugatque. 1 Macc. c. 10.

4. His *verbis commotus* animo Jonathas, delectis hominum millibus decem, Hieroſolymis egreſſus eſt, excito in auxilium Simone fratre ſuo: cumque Joppen veniſſet, extra urbem caſtra metatur, quod portas ipſi clauſerant Joppenſes. nam intus illis præſidium erat ab Apollonio conſtitutum. Jonatha autem ad obſidionem ſemet parante, veriti *oppidani* ne urbem vi expugnaret, portas ei aperiunt. Cæterum Apollonius, ubi accepit Joppen à Jonatha occupatam, cum tribus equitum & octo peditum millibus Azotum venit; & inde profectus, quietè lentoque gradu iter faciebat. cumque aſcenſum Joppen *verſus* feciſſet, receſſu ſimulato, Jonatham in planitiem trahit, fidens equitatui, ſpemque victoriæ in eo collocans. Jonathas autem progreſſus, Apollonium ad Azotum uſque perſequitur. Ille vero, ubi factum eſt ut hoſtis in campum proceſſerit, converſus pugnam cum eo commiſit. cumque mille equites in inſidiis ad torrentem quendam poſuiſſet Apollonius, qui à tergo ſeſe hoſtibus in conſpectum darent, Jonathas, re intellecta, nequaquam animo conſternatus eſt: ſed, exercitu in quadrum ordinato, hortatus eſt ſuos ut utrinque hoſtem propulſarent, acie ex adverſo ita inſtructa ut tam à tergo quam à fronte adorituris reſiſterent. Cumque prælium veſperam uſque protraheretur, data parte exercitûs Simoni fratri, juſſit hunc cum hoſtium phalange congredi; ille vero ſuo agmini imperavit, ut objectis ſcutis ſe muniendo tela hoſtium exciperent. Atque illi quidem quod præceptum erat exſequuti ſunt: hoſtium vero equites, jaculati in eos tela uſque dum exhaurirentur, nihil eos læſerunt. nam miſſilia in corpora non pervadebant, ſed in clypeos projecta, in unum coactos interque ſe denſiſſime junctos, facile ſuperata erant & in irritum

---

[a] Πρὶν ἢ Δημήτριος ἐλθῇ ἀσφαλίσηται *Busb.* [b] Ita etiam apud *Zonaram.* Τάον *Gall.* [c] Σαυτὸν deeſt *Busb.* & *Hen.* qui mox ἐξαπατᾷ habent. [d] Ἀνδρειότατον *Busb.* & *Hen.* [e] Ita malui cum *Hen.* ἐξ deeſt *cæteris.* [f] 1 *Macc.* c. 10. v. 72. δὶς ἐτροπώθησαν οἱ πατέρες σου ἐν τῇ γῇ αὐτῶν. [g] Sic *Hen.* & *Vet Interpr.* οἱ abeſt *Editis Aliiſque.* [h] Ita cum *Busb.* & *Hen.* ποιήσει *Baſ.* ποιήσεις *Gen.* [i] Ἐν τῇ τοιαύτῃ γῇ *Busb.* & *Hen.* [k] Ἀγωνίσασθαι *Busb.* & *Hen.* [l] Ita *Hen.* prout paulo infra τἀδελφῷ. [m] Haud aliter *Hen.* Ἰόπῃ & mox Ἰοπηνῶν *Busb.* [n] Πρὸς πολιορκίαν αὐτοὺς *Hen.* [o] Ἐλθὼν *Hen. Busb.* & *Epiphan.* [p] Iterum cum *iiſdem.* in *Editis* ἀναχωρῶν abſque ὡς. [q] Ita cum *Hen.* prout ſupra, v. 27. ὡς τὴν Ἄζ. in *reliquis.* [r] Sic *Busb.* & *Hen.* γενέσθαι συνέβη in *cæteris.* [ſ] Πολέμιον ſolus *Hen.* [t] Ὑποστραφεὶς *Busb.* & *Hen.* [u] Ita *Baſ. Big.* & *Samb.* ἐπιφανεῖν *Gen.* [x] Τοῖς ὄπισθεν *Hen.* & *Busb.* [y] Ἑαυτὸν ἀντιτ. *Busb.* αὐτὸν *Hen.* [z] Τῷ ἀδελφῷ ſolus *Busb.* [a] Ἀποδέξασθαι *Busb.* & *Hen.* * *Al.* cum poteſtate.

cadebant. Cum vero hoſtes à mane ad veſperam in eos jaculando *tandem* langueſcerent, ubi illos defatigatos eſſe animadvertit Simon, phalangem aggreditur; cumque alacriter admodum ab ejus militibus pugnatum eſſet, inimicos in fugam conjicit. Tum & equites ipſi, ſimul ac conſpexerunt pedites terga vertentes, non amplius reſtiterunt, ſed, quod defeſſi eſſent uſque ad veſperam pugnando, ſpeſque *omnis* quam in peditatu collocaverant illis periiſſet, turpiter confuſeque fugiebant, ut diſſipati lateque per planitiem diſperſi vagarentur. Jonathas autem victos Azotum uſque perſequens, multiſque cæſis, reliquos deſperata ſalute coëgit fuga petere templum Dagonis, quod Azoti erat. At Jonathas cum urbem primo impetu cepiſſet, & ipſam & finitimos vicos incendit. Ac ne Dagonis quidem templo manus abſtinuit; ſed & illud igni crematvit, & quotquot eo perfugerant exitio dedit. fuitque omnis hoſtium numerus, qui vel prælio cecidêre vel flammis in templo interiêre, ad hominum octo millia. Tanto itaque exercitu profligato, Azoto profectus Aſcalonem venit: & cum extra urbem caſtra poſuiſſet, ei Aſcalonitæ obviam prodierunt, munera ei hoſpitalia & honores deferentes. Ille vero, collaudata eorum voluntate, inde digreſſus Hieroſolyma magna cum præda rediit, quam illinc abegit ſuperatis hoſtibus. Alexander autem, audito quod victus eſſet dux ejus Apollonius, lætitiam ſimulabat, quòd *ille* præter animi ſui ſententiam adortus eſſet Jonatham, ſibi amicitia & ſocietate junctum: & Jonathæ in hujus rei teſtimonium pariter ac in præmium honoremque * monile mittit aureum, quale ſolet regum dare conſanguineis; tum & Accaronem ejuſque toparchiam hæreditatis jure poſſidendam ei concedit.

Jonathas Azotum cum Dagonis templo & alia oppida incendit. 1 Macc. c. 10.

5. Sub id tempus etiam rex Ptolemæus, cognomine Philometor, cum navalibus & pedeſtribus copiis in Syriam venit, opem laturus Alexandro. nam *is* gener illius erat. omneſque civitates alacriter eum excipientes, quod ita ab Alexandro imperatum erat, ad urbem Azotum deducebant, ubi omnium clamoribus obtunditur de cremato templo Dagonis, Jonathamque accuſabant, qui illud funditus deleverat, & regionem igni vaſtaverat, multoſque illorum *ferro* peremerat. Et quidem Ptolemæus, iſtis auditis, *interea* tacebat: Jonathas vero, Ptolemæo ad Joppen obviam factus, & ſplendidis muneribus ab eo *augetur*, omnique honore afficitur: deinde Regem comitatus uſque ad fluvium, qui vocatur Eleutherus, Hieroſolyma revertit.

Ptolemæus Philometor in Syriam ſe confert. 1 Macc. c. 11.

Jonatham ei obviam factum honorifice excipit. 1 Macc. c. 11.

5. Cum autem Ptolemaïda præter omnem exſpectationem perveniſſet, parum abfuit quin Ptolemæus periret, ab Alexandro inſidiis petitus per Ammonium, qui ipſi amicus erat. Quibus detectis, Ptolemæus literas mittit ad

Ptolemæo per Ammonium inſidiæ ſtructæ ab Alexandro.

τεῖτο, καὶ ἀπράκτως ἐφέρετο. ὡς δὲ παρείθησαν ἀπὸ πρωῒ μέχρι δείλης ὀψίας ἀκοντίζοντες εἰς αὐτοὺς οἱ πολέμιοι, νοήσας Σίμων κεκμηκότας αὐτοὺς, συμβάλλει τῇ φάλαγγι· καὶ προθυμίᾳ χρησαμένων πολλῇ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ, τρέπει τοὺς ἐχθροὺς εἰς φυγήν. θεασάμενοι δὲ τοὺς πεζοὺς [a] φεύγοντας οἱ ἱππεῖς, οὐδ' αὐτοὶ μένουσιν, ἀλλὰ παρετοὶ μὲν ὄντες αὐτοὶ διὰ τὸ μέχρι δείλης μάχεσθαι, τῆς δὲ παρὰ τῶν πεζῶν ἐλπίδος αὐτοῖς [b] ἀπολωλυίας, ἀκόσμως καὶ συγκεχυμένως ἔφευγον, ὡς διασπασθέντας αὐτοὺς διὰ παντὸς διασκορπισθῆναι τοῦ πεδίου. διώκων δ' αὐτοὺς Ἰωνάθης μέχρι τῆς Ἀζώτου, καὶ πολλοὺς ἀναιρῶν, ἀπογνόντας τῆς σωτηρίας ἠνάγκασεν ἐπὶ τὸν τοῦ [c] Δαγῶνος ναὸν καταφυγεῖν, ὃς ἦν ἐν Ἀζώτῳ. λαβὼν δ' ἐξ ἐπιδρομῆς Ἰωνάθης τὴν πόλιν, αὐτήν τε ἐνέπρησε, καὶ τὰς περὶ αὐτὴν κώμας. ἀπέσχετο δ' οὐδὲ τοῦ Δαγῶνος ἱεροῦ, ἀλλὰ καὶ τοῦτο ἐνέπρησε, καὶ τοὺς εἰς αὐτὸ [d] συμφυγόντας διέφθειρε. τὸ δὲ πᾶν πλῆθος τῶν ἐν τῇ μάχῃ πεσόντων καὶ καταφλεγέντων ἐν τῷ ἱερῷ τῶν πολεμίων, ἦσαν ὀκτακισχίλιοι. κρατήσας οὖν τοσαύτης δυνάμεως, ἄρας ἀπὸ τῆς Ἀζώτου εἰς Ἀσκάλωνα παραγίνεται· καὶ καταστρατοπεδεύσαντος ἔξω τῆς πόλεως αὐτοῦ, [e] προῆλθον εἰς ἀπάντησιν αὐτοῦ οἱ Ἀσκαλωνῖται, ξένια προσφέροντες αὐτῷ καὶ τιμῶντες. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τῆς προαιρέσεως, ἀνέστρεψεν ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, πολλὴν ἐπαγόμενος λείαν, ἣν ἔλασεν ἐκεῖθεν νικήσας τοὺς πολεμίους. Ἀλέξανδρος δὲ, ἀκούσας ἡττημένον τὸν αὐτοῦ στρατηγὸν Ἀπολλώνιον, προσεποιεῖτο χαίρειν, ὅτι παρὰ τὴν αὐτοῦ γνώμην συνέβαλεν Ἰωνάθῃ, φίλῳ ὄντι καὶ συμμάχῳ· καὶ πέμπει πρὸς Ἰωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ καὶ γέρα καὶ τιμὰς διδοὺς, [f] πόρπην χρυσέαν, [g] ὡς ἔθος ἐστὶ δίδοσθαι τοῖς τῶν βασιλέων συγγενέσι, καὶ Ἀκκάρωνα καὶ τὴν τοπαρχίαν αὐτῆς εἰς κληρουχίαν ἐπιτρέπει.

δ'. Ὑπὸ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν [h] καὶ ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος, ὁ Φιλομήτωρ ἐπικληθεὶς, ναυτικὴν ἄγων δύναμιν καὶ πεζὴν, εἰς Συρίαν ἧκε, συμμαχήσων Ἀλεξάνδρῳ. [i] γαμβρὸς γὰρ ἦν αὐτοῦ. καὶ πᾶσαι προθύμως αἱ πόλεις αὐτὸν Ἀλεξάνδρου κελεύσαντος ἐκδεχόμεναι παρέπεμπον ἕως Ἀζώτου πόλεως, ἔνθα πάντες κατεβόων αὐτοῦ περὶ τοῦ ἐμπεπρησμένου ἱεροῦ αὐτῶν Δαγῶνος, κατηγόρουν τε Ἰωνάθου τοῦτο ἀφανίσαντος, καὶ τὴν χώραν πυρπολήσαντος, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείναντος. καὶ Πτολεμαῖος μὲν ταῦτα ἀκούσας [k] ἡσύχασεν· Ἰωνάθης δὲ, εἰς Ἰόππην ἀπαντήσας Πτολεμαίῳ, ξενίων τε λαμπρῶν παρ' αὐτοῦ τυγχάνει καὶ τιμῆς ἁπάσης· ἔπειτα προπέμψας αὐτὸν ἕως τοῦ [l] Ἐλευθέρου καλουμένου ποταμοῦ, πάλιν ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

ε'. Γενόμενος δ' ἐν [m] Πτολεμαΐδι παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν, μικροῦ [n] διεφθάρη Πτολεμαῖος, ἐπιβουλευθεὶς ὑπ' Ἀλεξάνδρου δι' Ἀμμωνίου, ὃς ἐτύγχανεν αὐτῷ φίλος ὤν. φανερᾶς δὲ τῆς ἐπιβουλῆς γενομένης, Πτολεμαῖος γράφει

πρὸς

---

[a] Φυγόντες *Busb.* [b] Ita cum *Cod. Hen.* ἀπολωλείας in *Editis Aliiſque.* [c] *Dagon* apud *Philiſtinos* erat ea forma qua *Triton* apud *Græcos.* Vide *Grotium* ad *Jud.* c. 16. & *Seldenum* de *Diis Syris*, Synt. 2. c. 2. [d] Ita *Hen.* συμφυγέντας in *Editis.* [e] Ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. 10 v. 86. προσῆλθον mutavi in προῆλθον. [f] Καὶ πόρπην legiſſe videtur *Epiphan.* Phœnicibus *etiam* mos vetus erat bene meritos *aurea fibula* donare, ut & *Romanis.* [g] Οὐκ ἔστιν ἔθος *Hen.* unde aliquis forſan legendum conjiceret, ἣν οὐκ ἔστιν ἔθος διδόσθαι εἰ μὴ τοῖς &c. [h] Ita cum *Hen.* & *Epiphan.* ὁ βασιλεὺς Πτολεμαῖος ὁ Φιλομήτωρ, ναυτικὴν in *cæteris.* [i] Γαμβρῷ ὄντι αὐτοῦ *Busb.* [k] Mallem ἡσύχαζεν. [l] Hujus etiam fluvii meminit *lib.* 1. de *Bell. Jud.* Ἐλευθερίου *Hen.* [m] Alii ſic diſtinguunt, Πτολεμαΐδι, παρὰ πᾶσαν προσδοκίαν μικροῦ &c. [n] Διεφθάρη ἂν Πτ. *Busb.* * *Al.* fibulam auream.

a Ὑπ'

τῷ Ἀλεξάνδρῳ, πρὸς κόλασιν ἐξαιτῶν τὸν Ἀμμώνιον, ἐπιβεβουλεῦσθαι λέγων [a] πρὸς αὐτοῦ, καὶ δίκην διὰ τοῦτ' αὐτὸν ἀξιῶν [b] ὑποσχεῖν. οὐκ ἐκδιδόντος δὲ τοῦ Ἀλεξάνδρου, συνεὶς [c] ἐκεῖνον εἶναι τὸν ἐπιβουλεύσαντα, χαλεπῶς πρὸς αὐτὸν διετέθη. τοῖς δ' Ἀντιοχεῦσι καὶ πρότερον ἦν προσκεκρουκὼς Ἀλέξανδρος διὰ τὸν Ἀμμώνιον. πολλὰ γὰρ ὑπ' αὐτοῦ [d] πεπόνθεσαν κακά. τιμωρίαν μέντοι τῶν τετολμημένων Ἀμμώνιος ὑπέσχε, κατασφαγεὶς αἰσχρῶς ὡς γυνή, κρύπτειν ἑαυτὸν σπουδάσας στολῇ γυναικείᾳ, καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν.

ζʹ. Πτολεμαῖος δέ, μεμψάμενος αὐτὸν τοῦ τε συνοικίσαι τὴν θυγατέρα Ἀλεξάνδρῳ, τῆς τε συμμαχίας τῆς κατὰ Δημητρίου, διαλύεται [e] τὴν πρὸς αὐτὸν συγγένειαν. ἀποσπάσας γὰρ τὴν θυγατέρα, πέμπει πρὸς Δημήτριον εὐθὺς περὶ συμμαχίας καὶ φιλίας, συντιθέμενος τὴν θυγατέρα δώσειν αὐτῷ εἰς γυναῖκα, καὶ καταστήσειν αὐτὸν εἰς τὴν πατρῴαν ἀρχήν. ὁ δὲ Δημήτριος ἡσθεὶς [f] τοῖς πρεσβευομένοις, δέχεταί τε τὴν συμμαχίαν καὶ τὸν γάμον. ἓν δέ τι Πτολεμαίῳ [g] λοιπὸν ἀγώνισμα ὑπελείπετο, πεῖσαι τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι Δημήτριον, ἀπεχθῶς πρὸς αὐτὸν διακειμένους ὑπὲρ ὧν ὁ πατὴρ αὐτοῦ Δημήτριος εἰς αὐτοὺς παρῳνόμησε. κατεπράξατο δὲ καὶ τοῦτο. μισοῦντες γὰρ τὸν Ἀλέξανδρον οἱ Ἀντιοχεῖς διὰ τὸν Ἀμμώνιον, ὡς δεδηλώκαμεν, ῥᾳδίως αὐτὸν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐξέβαλον. καὶ ὁ μὲν ἐκπεσὼν τῆς Ἀντιοχείας, ἧκεν εἰς Κιλικίαν. ἐλθὼν δὲ πρὸς τοὺς Ἀντιοχεῖς Πτολεμαῖος, βασιλεὺς ὑπ' αὐτῶν καὶ τῶν στρατευμάτων ἀναδείκνυται, καὶ ἀναγκασθεὶς δύο περιτίθεται διαδήματα, ἓν μὲν τὸ τῆς Ἀσίας, ἕτερον δὲ τὸ τῆς Αἰγύπτου. χρηστὸς δὲ ὢν φύσει καὶ δίκαιος, [h] καὶ τῶν ἀλλοτρίων οὐκ ἐφιέμενος, πρὸς δὲ τούτοις καὶ τὰ μέλλοντα λογίσασθαι συνετός, φείσασθαι τοῦ [i] μὴ δόξαι εἶναι τοῖς Ῥωμαίοις ἐπίφθονος ἔκρινε· καὶ συναγαγὼν τοὺς Ἀντιοχεῖς [k] εἰς ἐκκλησίαν, πείθει δέξασθαι τὸν Δημήτριον αὐτούς, [l] λέγων, “ὡς οὐδενὸς μνησικακήσειν αὐτοῖς περὶ τοῦ πατρὸς αὐτὸς εὐεργετηθείς· διδάσκαλόν τε ἀγαθὸν αὐτὸν καὶ ἡγεμόνα ἔσεσθαι διωμολογήσατο, καὶ φαύλοις [m] ἐγχειροῦντα πράγμασιν οὐκ ἐπιτρέψειν ὑπέσχετο. αὐτῷ δ' ἔφασκεν ἀρκεῖν τὴν τῆς Αἰγύπτου βασιλείαν.” ταῦτ' εἰπὼν πείθει τοὺς Ἀντιοχεῖς δέξασθαι τὸν Δημήτριον.

ηʹ. Τοῦ δ' Ἀλεξάνδρου σὺν στρατεύματι πολλῷ καὶ μεγάλῃ παρασκευῇ ὁρμήσαντος ἐκ τῆς Κιλικίας [n] εἰς Συρίαν, καὶ τὴν Ἀντιοχέων γῆν ἐμπρήσαντος καὶ διαρπάσαντος, [o] Πτολεμαῖος ἐπ' αὐτὸν ἐξεστράτευσε [p] μετὰ τοῦ γαμβροῦ Δημητρίου· ἤδη γὰρ αὐτῷ πρὸς γάμον ἐδεδώκει τὴν θυγατέρα· καὶ νικήσαντες, εἰς φυγὴν ἐτρέψαντο τὸν Ἀλέξανδρον. οὗτος μὲν οὖν εἰς Ἀραβίαν φεύγει. συνέβη δ' ἐν τῇ μάχῃ τὸν ἵππον τοῦ Πτολεμαίου, φωνῆς ἀκούσαντα ἐλέφαντος, ταραχθῆναι, καὶ τὸν Πτολεμαῖον ἀποσεισάμενον [q] καταβαλεῖν· τοὺς δὲ πολεμίους ἰδόντας ἐπ' αὐτὸν ὁρμῆσαι, καὶ τραύματα πολλὰ δόντας αὐτῷ κατὰ τῆς κεφαλῆς, εἰς κίνδυνον τὸν περὶ θανάτου καταστῆσαι. τῶν γὰρ σωματοφυλάκων αὐτὸν ἐξαρπασάντων, χαλεπῶς οὕτως εἶχεν

Alexandrum, ut Ammonium ad ſupplicium depoſceret, dicens inſidias ipſi ab eo intentatas eſſe; ideoque ſe poſtulare ut meritas ille pœnas lueret. Cum vero Alexander eum dedere recuſaret, conjectura inde facta illum *ipſum* eſſe inſidiarum auctorem, vehementer ei iratus eſt. Antiochenos autem jam ante ſibi infenſos habuerat Alexander propter Ammonium. nam plurimis ab eo malis affecti fuerant. Attamen pœnas facinoribus debitas pertulit Ammonius, turpiter ut mulier cæſus, cum id egiſſet ut muliebri amictu ſeſe occultaret, ſicut alibi diximus.

Ammonius cæſus.

7. At Ptolemæus, de ſe queſtus, quod & filiam ſuam Alexandro locaverat, & adverſus Demetrium ſocietatem inierat, affinitatem cum Alexandro dirimit. Filia enim ſua *ei* ablata, confeſtim ad Demetrium mittit *legatos* de ſocietate & amicitia, pollicitus ſe filiam ei in uxorem daturum eſſe, ipſumque in regnum paternum reſtituturum. Demetrius, lætatus iis quæ obtulerant legati, & ſocietatem & nuptias amplectitur. unum tamen Ptolemæo ſupererat certamen, ut Antiochenſibus perſuaderet Demetrium accipere, alienatos ab eo propter injurias, quas pater ejus Demetrius iis intulerat. Verum & hoc ipſum perfecit. nam Antiochenſes Alexandrum peroſi propter Ammonium, uti jam diximus, facile eò perducti ſunt ut illum Antiochia ejicerent. Atque ille quidem Antiochia pulſus Ciliciam petebat. ubi vero ad Antiochenſes ſe contulit Ptolemæus, & ab illis rex declaratur & ab exercitu, coactuſque duo ſibi diademata impoſuit, unum Aſiæ, alterum vero Ægypti. Sed cum natura eſſet bonus juſtuſque & alieni non appetens, ſcienſque præterea de futuris bene conjicere, *ab Aſiæ regno,* ne Romanis ſibi invidendi occaſionem daret, abſtinere decrevit: atque Antiochenſibus in concionem advocatis, hortatur eos ut Demetrium reciperent, dicens, “quod beneficiis ipſe affectus illis ignoſceret ob injurias patri illatas: ſe quoque *illi* magiſtrum fore ducemque declaravit, & ſi mali quidpiam aggrederetur, *illum ſe* non permiſſurum eſſe promiſit. Ægyptique regnum ſibi ſatisfacere, ajebat.” His dictis, eò perducit Antiochenſes ut Demetrium reciperent.

Ptolemæus filiam ſuam, Alexandro ereptam, Demetrio in matrimonium dat. 1 *Macc. c.* 11.

Demetrio Antiochia pulſo, Ptolemæo regnum deferunt Antiochenſes. 1 *Macc. c.* 11.

Antiochenſes hortatur Ptolemæus, ut Demetrium recipiant. 1 *Macc. c.* 11.

8. Cum autem Alexander valida cum manu magnoque apparatu è Cilicia in Syriam irrupiſſet, & Antiochenum agrum incendiis & rapinis vaſtaſſet, Ptolemæus & gener ejus Demetrius (jam enim filiam ſuam ei in matrimonium dederat) exercitum in eum moverunt, victoriaque reportata Alexandrum fugarunt. Et hic quidem in Arabiam ſe recipit: in prælio vero contigit, ut equus Ptolemæi, barritu elephanti audito, metu exterreretur, & Ptolemæum *dorſo* excuſſum humi proſterneret: adeo ut hoſtes hoc viſo in eum impetum fecerint, multiſque capiti vulneribus inflictis, in mortis periculum eum adduxerint. nam cum *hoſtibus* eum eripuiſſent ſatellites, tam male ſe habebat,

Ptolemæus & Demetrius Alexandrum vincunt fugantque. 1 *Macc. c.* 11.

---

[a] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.* [b] Ὑπέχειν *Hen.* [c] Αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι *Busb.* & *Hen.* [d] Πεπόνθεισαν *Busb.* & *Hen.* [e] Illud τὴν ex *MSS.* [f] Τοῖς πρεσβευομένοις non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.* [g] Vel λοιπὸν vel ὑπελείπετο redundare videtur. [h] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* καὶ τῶν λαμπρῶν in *Editis.* [i] Μὴ δόξαι Ῥωμαίοις *Hen.* [k] Εἰς τὴν ἐκκλ. *Hen.* [l] Λέγων οὐδενὸς μνησικακήσειν αὐτοῖς ὑπὲρ τοῦ πατρὸς αὐτὸν εὐεργετηθέντα, διδάσκαλός τε ἀγαθῶν αὐτοῖς καὶ ἡγεμὼν ἔσεσθαι διωμολόγει *Hen.* & *Busb.* [m] Ἐγχειροῦντι *Hen.* [n] Εἰς τὴν Συρίαν, καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων. [o] Ὁ Πτολεμαῖος *Hen.* & *Busb.* [p] Μετὰ τοῦ γαμβροῦ αὐτοῦ Δημ. [q] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀποβαλεῖν in *Editis Aliiſque.*

a Φθέγξασθαι

Alexandri & Ptolemæi mors. 1 Macc. c. 11.

bat, ut per quatuor dies nec quidquam intelligere nec loqui potuerit. Interim Zabelus, Arabum dynaſta, Alexandri caput abſciſſum Ptolemæo miſit; qui, die quinta è vulneribus *paululum* recreatus & ad ſe reverſus, rem auditu viſuque jucundiſſimam, Alexandrum mortuum eſſe caputque ejus *amputatum*, audit videtque: & non multo poſt ſatiatus gaudio ex Alexandri interitu & ipſe vitam finivit. Aſiæ vero imperio per quinquennium potitus eſt Alexander, Balas nominatus, ut & alibi dictum eſt.

Demetrius regnum adeptus, male tractat Ptolemæi milites.

9. At Demetrius, cognomine Nicator, regnum adeptus, ex ingenii pravitate male multare cœpit Ptolemæi exercitum, & ſocietatis cum eo initæ oblitus, & quod gener ipſius eſſet, eique per nuptias Cleopatræ affinis. Milites itaque, ejus malitiam aufugientes, Alexandriam conceſſerunt: ſed elephanti Demetrio in poteſtatem veniunt. Jonathas autem pontifex, coacto ex Judæa omni exercitu, ad Hieroſolymorum arcem oppugnandam aggreſſus eſt, occupatam à Macedonum præſidio, & à ſceleſtis quibuſdam, aliiſque qui mores patrios deſeruerant. Et hi quidem primum machinas, à Jonatha ad arcis expugnationem paratas, contemnebant, loci munitionibus confiſi: noctu vero aliquot in ea *homines* nefarii fuga dilapſi ad Demetrium veniebant, arciſque obſidionem ei nunciabant. Ille vero, iſtis ad eum delatis iratus, cum exercitu ex Antiochia profectus eſt adverſus Jonatham: cumque Ptolemaïdem perveniſſet, literas ei ſcripſit, imperavitque ut è veſtigio Ptolemaïdem ad ſe properaret. Cæterum ille obſidionem non omiſit, verum cum populi ſenioribus & ſacerdotibus, & aurum ſecum deferens & argentum & veſtem & alia multa munera, ad Demetrium profectus eſt; iſtiſque ei oblatis, regis iram demulcet: adeo ut à Rege honorifice exceptus pontificatum ab eo, ſimiliter ac ab ejus anteceſſoribus eum nactus eſt, ſibimet confirmatum habuerit. Cumque transfugæ eum accuſarent, tantum abfuit ut Demetrius *illis* fidem haberet, ut illi petenti, ut pro Judæa univerſa, & tribus toparchiis, Samariæ & Perææ & Galilææ, trecenta *tantum* talenta penderentur, daret etiam de iſtis omnibus literas, in hunc modum ſcriptas.

Jonathas arcem Hieroſolymitanam oppugnat. 1 Macc. c. 11.

A Demetrio accerſitus ad eum proficiſcitur, 1 Macc. c. 11.

Ab eo Judææ immunitatem impetrat. 1 Macc. c. 11.

“REX DEMETRIUS JONATHÆ
“FRATRI ET GENTI JUDÆORUM
“SALUTEM. Exemplum epiſtolæ, quam ad
“Laſthenem conſanguineum noſtrum ſcripſi-
“mus, vobis miſimus ut *eam* ſciatis. REX
“DEMETRIUS LASTHENI PATRI S.
“Genti Judæorum nobis amicæ, & neceſſitu-
“dinis, quam nobiſcum habent, jura ſervanti,

ὡς ἐφ' ἡμέρας τέσσαρας μήτε συνιέναι τι, μήτε [a] φθέγξασθαι δυνηθῆναι. τοῦ δὲ Ἀλεξάνδρου τὴν κεφαλὴν ὁ τῶν Ἀράβων [b] δυνάστης ἀποτεμὼν [c] Ζάβηλος, ἀπέστειλε Πτολεμαίῳ, ὃς, τῇ πέμπτῃ τῶν ἡμερῶν [d] ἀνενεγκὼν ἐκ τῶν τραυμάτων καὶ φρονήσας, ἥδιστον ἄκουσμα καὶ θέαμα, τὴν Ἀλεξάνδρου τελευτὴν ἅμα καὶ τὴν κεφαλὴν, ἀκούει καὶ θεᾶται· καὶ μετ' οὐ πολὺ πλησθεὶς τῆς ἐπ' Ἀλεξάνδρῳ τεθνηκότι χαρᾶς, καὶ αὐτὸς κατέστρεψε τὸν βίον. ἐβασίλευσε δὲ τῆς Ἀσίας Ἀλέξανδρος, ὁ [e] Βάλας λεγόμενος, ἔτη [f] πέντε, [g] καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

θʹ. Παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν Δημήτριος ὁ [h] Νικάτωρ ἐπιλεγόμενος, [i] ὑπὸ πονηρίας ἤρξατο διαφθείρειν τὸ τοῦ Πτολεμαίου στρατιωτικὸν, [k] τῆς τε πρὸς αὐτὸν συμμαχίας ἐκλαθόμενος, καὶ ὅτι πενθερὸς ἦν αὐτοῦ, καὶ διὰ τὸν τῆς Κλεοπάτρας γάμον συγγενής. οἱ μὲν οὖν στρατιῶται φεύγουσιν αὐτοῦ [l] τὴν πονηρίαν εἰς Ἀλεξάνδρειαν· τῶν δὲ ἐλεφάντων Δημήτριος ἐγκρατὴς γίνεται. Ἰωνάθης δ' ὁ ἀρχιερεὺς, ἐξ ἁπάσης τῆς Ἰουδαίας στρατιὰν συναγαγὼν, [m] προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις ἄκραν, ἔχουσαν Μακεδονικὴν φρουρὰν, καὶ τῶν ἀσεβῶν τινας καὶ τῶν πεφευγότων τὴν πάτριον συνήθειαν. οὗτοι δὲ τὸ μὲν πρῶτον κατεφρόνουν ὧν Ἰωνάθης ἐμηχανᾶτο περὶ τὴν αἵρεσιν, πεπιστευκότες τῇ ὀχυρότητι τοῦ χωρίου· νυκτὸς δέ τινες τῶν ἐν αὐτῇ πονηρῶν ἐξελθόντες ἧκον πρὸς Δημήτριον, καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτῷ τῆς ἄκρας ἐμήνυον. ὁ δὲ τοῖς ἠγγελμένοις παροξυνθεὶς, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν, ἧκεν ἐκ τῆς Ἀντιοχείας ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην. γενόμενος δὲ ἐν Πτολεμαΐδι, γράφει κελεύων αὐτὸν σπεῦσαι πρὸς αὐτὸν εἰς Πτολεμαΐδα. ὁ δὲ, τὴν μὲν πολιορκίαν οὐκ ἔπαυσε, τοὺς δὲ πρεσβυτέρους τοῦ λαοῦ παραλαβὼν καὶ τοὺς ἱερεῖς, καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον καὶ ἐσθῆτα καὶ πλῆθος ξενίων κομίζων, ἧκε πρὸς τὸν Δημήτριον, καὶ τούτοις δωρησάμενος αὐτὸν, θεραπεύει τὴν ὀργὴν τοῦ βασιλέως· καὶ τιμηθεὶς ὑπ' αὐτοῦ λαμβάνει [n] βεβαίαν ἔχειν τὴν ἀρχιερωσύνην, καθὼς καὶ [o] παρὰ τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων ἐκέκτητο. κατηγορούντων δὲ αὐτοῦ τῶν φυγάδων, ὁ Δημήτριος οὐκ ἐπίστευσεν, ἀλλὰ καὶ [p] παρακαλοῦντος αὐτὸν ὅπως ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἁπάσης καὶ τῶν τριῶν τοπαρχιῶν, Σαμαρείας καὶ [q] Περαίας καὶ Γαλιλαίας, τριακόσια [r] τελῇ τάλαντα, δίδωσι καὶ περὶ πάντων ἐπιστολὰς αἳ περιεῖχον τὸν τρόπον τοῦτον.

“ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΙΩΝΑΘΗ, ΤΩ,
“ΑΔΕΛΦΩ, [s] ΚΑΙ ΤΩ, ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΕΘΝΕΙ
“ΧΑΙΡΕΙΝ. Τὸ ἀντίγραφον τῆς ἐπιστολῆς ἧς ἐγράψα-
“μεν Λασθένει τῷ συγγενεῖ ἡμῶν [t] ἀπεστάλκαμεν ὑμῖν
“ἵν' εἰδῆτε. ΒΑΣΙΛΕΥΣ ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ ΛΑ-
“ΣΘΕΝΕΙ ΤΩ, [u] ΠΑΤΡΙ ΧΑΙΡΕΙΝ. Τῷ Ἰου-
“δαίων ἔθνει ὄντι φίλῳ, καὶ τὰ δίκαια τὰ πρὸς ἡμᾶς
“φυλάττοντι,

---

[a] Φθέγξασθαι *Hen.* & *Busb.* [b] Id eſt, unus duodecim Φυλάρχων. [c] Ζαβδιὴλ 1 *Macc.* c. XI. v. 14. unde Ζαβδιῆλος apud *Joſephum* reponendum cenſet *Grotius.* [d] Ita cum *Hen. Busb.* & *Zonara.* ἀνανήψας in *Editis.* [e] Sic *Busb.* & *Polyb.* nec non meliores *Epiphanii* libri. Βάλλας *Gall.* ὁ Βάλλης in *Editis Græcis.* Eſt qui malit Βαλᾶς aut Βαάλης. [f] Alexandro quinquennium tantum tribuit, quia jam biennio ante regnare cœperat Demetrius. *Cappellus* ad A. M. 3854. Menſes quinque circiter quinquennio detrahendos eſſe cenſet *Uſſerius,* ad A. M. 1859. [g] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* καθὼς ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν in *Editis Aliiſque.* [h] Ita ex *Nummis.* Νικάνωρ in *libris.* [i] Πονηρίᾳ *Busb.* & *Hen.* atque ita legiſſe viſus eſt *Epiphan.* [k] Ita *Hen.* & *Busb.* τῆς τε συμμαχίας in *Editis Aliiſque.* [l] Τὴν [illegible] ſolus *Busb.* [m] Προσβαλὼν omittunt *Busb.* & *Hen.* qui mox habent ἐν τοῖς Ἱεροσ. [n] Βεβαίως *Busb.* & *Hen.* [o] Ἐπὶ τῶν ſolus *Hen.* [p] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* παρακαλέσαντος in *Editis.* [q] Ita ex p 560. v. 28. & 1 *Macc.* c. 10, 30. ſi quis paulo ante malit, ἐκ vel ἀπὸ Σαμαρείας &c. per me licet. in libris tamen omnibus (tam *MSS.* quam *Editis*) Ἰόππης inſeritur loco Περαίας. Videſis *Grotium* ad 1 *Macc.* c. X. v. 30. & c. XI. v. 28. ut & *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 178, 179. [r] Sic *Busb.* πλὴν in *Editis Aliiſque.* [s] Καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων ſolus *Hen.* Eadem epiſtola exſtat 1 *Macc.* c. XI. v. 30. &c. ſed verba illius adeo in melius mutantur, ut hinc liceat conjicere, quam ſtudioſus fuerit *Joſephus* purioris Græcitatis. [t] Ita ex *Vet. Interpr.* & 1 *Macc.* c. XI. v. 31. ἔγραψα in *Editis Aliiſque.* non refragabor, ſi quis malit ἔγραψα & mox ἀπεστάλκαμεν. [u] Solebant reges viros ſummæ auctoritatis *patres* vocare, ut & Romani poſtea *imperatores.*

a Perperam

“φυλάττοντι, τῆς εὐνοίας ἐκεῖνα χάριν παρασχεῖν. καὶ τοὺς τρεῖς [a] νομοὺς, [b] Ἀφαιρεμὰ καὶ [c] Λύδδα καὶ Ῥαμαθὰ, οἳ τῇ Ἰουδαίᾳ προσετέθησαν [d] ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος, [e] καὶ τὰ προσκυροῦντα τούτοις, ἔτι τε ὅσα παρὰ τῶν θυόντων ἐν Ἱεροσολύμοις ἐλάμβανον οἱ πρὸ ἐμοῦ βασιλεῖς, καὶ ὅσα ἀπὸ τῶν καρπῶν τῆς γῆς καὶ τῶν φυτῶν, καὶ τἄλλα τὰ προσήκοντα [f] ἡμῖν, καὶ τὰς λίμνας τῶν ἁλῶν, καὶ τοὺς κομιζομένους ἡμῖν στεφάνους, ἀφίημι αὐτοῖς, καὶ οὐδὲν [g] παραβιασθήσεται τούτων ἀπὸ τοῦ νῦν, οὐδ' εἰς τὸν ἐπιόντα χρόνον. φρόντισον οὖν ἵνα τούτων ἀντίγραφον γένηται, καὶ δοθῇ Ἰωνάθῃ, [h] καὶ ἐν ἐπισήμῳ τόπῳ τοῦ ἁγίου ἱεροῦ τεθῇ.” τὰ μὲν δὴ γραφέντα ταῦτ' ἦν. ὁρῶν δὲ ὁ Δημήτριος εἰρήνην οὖσαν, καὶ μηδένα κίνδυνον μηδὲ πολέμου φόβον ὑπάρχοντα, διέλυσε τὴν στρατιὰν, καὶ τὸν μισθὸν αὐτῶν ἐμείωσε· καὶ μόνοις [i] τοῦτον ἐχορήγει τοῖς ξενολογηθεῖσιν, οἳ συνανέβησαν ἐκ Κρήτης αὐτῷ, καὶ ἐκ τῶν ἄλλων νήσων. ἔχθρα [k] τοιγαροῦν αὐτῷ καὶ μῖσος ἐκ τούτου γίνεται παρὰ τῶν στρατιωτῶν, οἷς αὐτὸς μὲν οὐδὲν οὐκ ἔτι παρεῖχεν, οἱ δὲ πρὸ αὐτοῦ βασιλεῖς καὶ ἐπ' εἰρήνης χορηγοῦντες αὐτοῖς ὁμοίως διετέλουν, ἵν' εὐνοοῦντας ἔχωσιν καὶ ἐν τοῖς ὑπὲρ αὐτῶν ἀγῶσιν εἰ δεήσειέ ποτε προθύμους.

“decrevi benevolentiæ gratiam referre. Itaque tres præfecturas, Apherima, & Lydda, & Ramatha, quæ Judææ ex Samaria additæ ſunt, omniaque ad eas pertinentia, ac præterea quicquid ante me regibus moris erat accipere à ſacra facientibus Hieroſolymis, & tributa omnia ex terræ frugibus & arborum fructibus, aliaque quæ nobis debebantur, ut & lacuum ſalis vectigal, coronaſque ad nos adferri ſolitas, illis remitto, & nihil horum hinc in perpetuum *ab illis* extorquebitur. Quare operam da, ut harum literarum exemplum exſcribatur, & Jonathæ detur, & in illuſtri loco adyti templi collocetur”. Et literæ quidem *regiæ* ita ſe habebant. Cum autem Demetrius videret pacata omnia, nihilque periculi imminere, atque belli metum ſublatum eſſe, dimiſit milites, eorumque ſtipendium minuit; & ſolis peregrinis, quos collegerat, quique cum eo è Creta aliiſque inſulis aſcenderant, illud *in poſterum* numerabat. Quæ res inimicitias & odium militum ei conciliavit, quibus ipſe quidem nihil amplius dari voluit, reges vero ejus anteceſſores id ipſum etiam pacis tempore illis perſolvebant, ut eos *ſibi* benevolos haberent, & ad certamina pro illis, quoties opus eſſet, obeunda promptos paratoſque.

Militum in Demetrium odium. 1 Macc. c. XI.

θ'. ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Τρύφων, καταπολεμήσας Δημήτριον, Ἀντιόχῳ τῷ Ἀλεξάνδρου υἱῷ παρέδωκε τὴν βασιλείαν, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς σύμμαχον Ἰωνάθην· οἷά τε ἔπραξε καὶ ἐπρέσβευσεν Ἰωνάθης.

Ἀμέλει ταύτην νοήσας τὴν δύσνοιαν τῶν στρατιωτῶν πρὸς Δημήτριον Ἀλεξάνδρου τις στρατηγὸς, Ἀπαμεὺς τὸ γένος, Διόδοτος, ὁ καὶ Τρύφων ἐπικληθεὶς, παραγίνεται πρὸς [l] Μάλχον τὸν Ἄραβα, ὃς ἔτρεφε τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον· καὶ δηλώσας αὐτῷ τὴν δυσμένειαν τὴν τῶν στρατευμάτων πρὸς [m] τὸν Δημήτριον, ἔπειθεν αὐτῷ δοῦναι τὸν Ἀντίοχον, βασιλέα γὰρ αὐτὸν ποιήσειν, καὶ τὴν ἀρχὴν αὐτῷ τὴν τοῦ πατρὸς ἀποκαταστήσειν. ὁ δὲ τὸ μὲν πρῶτον ἀντεῖχεν ὑπ' ἀπιστίας· ὕστερον δὲ πολλῷ χρόνῳ προσλιπαρήσαντος τοῦ Τρύφωνος ἐκνικᾶται τὴν προαίρεσιν εἰς ἃ Τρύφων παρεκάλει. καὶ τὰ μὲν περὶ τούτου [n] τἀνδρὸς ἐν τούτοις ὑπῆρχεν.

β'. Ὁ δ' ἀρχιερεὺς Ἰωνάθης [o] ὑπεξελεῖν βουλόμενος τοὺς ἐν τῇ ἄκρᾳ τῶν Ἱεροσολύμων καὶ τοὺς Ἰουδαίων φυγάδας καὶ ἀσεβεῖς, καὶ [p] τοὺς ἐν ἅπασι τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ φρουρίοις, πέμψας πρὸς Δημήτριον δῶρα καὶ πρεσβευτὰς παρεκάλει τοὺς ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τῆς Ἰουδαίας ἐκβαλεῖν. ὁ δὲ οὐ ταῦτα μόνον αὐτῷ παρέξειν, ἀλλὰ καὶ μείζω τούτων ὑπισχνεῖται, μετὰ τὸν ἐν χερσὶ πόλεμον· [q] τούτῳ γὰρ νῦν ἀσχολεῖν. ἠξίου δ' αὐτὸν καὶ συμ-

CAP. V. IX.

Quomodo Tryphon, poſt devictum Demetrium, Antiocho Alexandri filio regnum tradidit, Jonatha ab ipſo in ſocietatem recepto: & quas res geſſit Jonathas bellis & legationibus.

Tryphon à Demetrio ad Malchum Arabem deficit. 1 Macc. c. XI.

Verumenimvero cum illud militum in Demetrium odium intellexiſſet quidam ex Alexandri ducibus, genere Apamenus, Diodotus *nomine*, cui & Tryphon cognomen erat, Malchum Arabem adit, qui Antiochum Alexandri filium educabat: cumque eum docuiſſet quanto Demetrius apud milites odio flagraret, ei ſuadebat ut Antiochum ſibi traderet; ut qui regem eum facturus eſſet, & in regnum paternum reſtituturus. Ille primum quidem ſe difficilem præbebat, quod non ſatis ei fideret; poſtea vero, cum Tryphon precibus eum urgere diu perſeveraſſet, animo flectitur, ut ea quæ petebat Tryphoni concederet. Et quidem res hujus viri ita ſe habebant.

2. Interea Jonathas pontifex, eos, qui arcem Hieroſolymitanam tenebant, deduci volens, ut & Judæos transfugas & impios, quique erant in omnibus iſtius regionis præſidiis, miſſa cum muneribus legatione ad Demetrium, rogabat, ut eos, qui erant in Judææ munitionibus, ejiceret. Cui ille, ſe non hæc ſolum ei præſtiturum, ſed & his majora pollicetur, confecto quod ei in manibus erat bello: in hoc enim ſe jam totum occupari. ipſum autem, ut auxiliares

---

[a] Perperam antea νόμους. [b] Ἀφαιρεσμᾶ in quibuſdam *MSS.* [c] Λύδδαν καὶ Ῥαμαθαὶμ *Macc.* [d] Synecdoche, pro ἀπὸ τῆς Σαμαρείτιδος καὶ Περαίας καὶ Γαλιλαίας. *Grot.* ad 1 *Macc.* c. X. v. 30. & 1 *Macc.* c. XI. v. 34. [e] Καὶ πάντα τὰ συγκυροῦντα αὐτοῖς 1 *Macc.* c. XI. v. 34. [f] Sic *Hen.* & *Macc.* ut & mox infra. ὑμῖν male in *Editis Aliiſque.* [g] Παραβιασθήσεται *Hen.* [h] Καὶ τεθήτω ἐν τῷ ὄρει τῷ ἁγίῳ ἐν τόπῳ ἐπισήμῳ 1 *Macc.* c. XI. v. 37. [i] Ita *Busb.* & *Hen.* τούτων in *Editis.* [k] Sic *Busb.* & *Hen.* γὰρ οὖν in cæteris. [l] Μαλχουῆλον malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. XI. v. 39. [m] Illud τὸν ex *MSS.* [n] Τοῦ ἀνδρὸς *Hen.* [o] Ita reſcripſi, ſenſu id poſtulante. ἐπεξελθεῖν in *Editis.* ἐξελεῖν *Busb.* eraſo θ. ἑλεῖν juxta *Vet. Interpr.* [p] Ita fere in 1 *Macc.* c. XI. v. 41. καὶ τοὺς ἐν ἀπάσῃ τῇ χώρᾳ φρουροὺς *Busb. Hen.* & *Epiphan.* [q] Ita cum *Busb.* τούτων γὰρ νῦν εὐσχολεῖν *Hen.* τοῦτο γὰρ νῦν ἀσχολεῖν in *Editis.*

res mitteret copias orabat, indicans ſuos omnes defeciſſe milites. Et quidem Jonathas tria millia lectiſſimorum militum *ei* miſit.

Jonathas cum ſuis Demetrium Antiochiæ in ſeditione tutantur. 1 Macc. c. XI.

3. Cæterum Antiochenſes, infenſi Demetrio, quod ab eo male accepti fuerant, & cum eo inimicitias exercentes etiam propter Demetrium patrem qui multis injuriis eos affecerat, tempus obſervabant quo poſſent eum adoriri. Cumque animadvertiſſent auxilia ei à Jonatha ſuppetias veniſſe, ſecumque reputaſſent *brevi* fore ut magnas colligeret copias, niſi ipſum mature prævenirent, correptis armis regiam circumſteterunt, ac ſi eam oppugnaturi eſſent, exitibuſque viarum occupatis, regem in poteſtatem ſuam redigere ſtudebant. Ille vero videns populum Antiochenſem ſibi hoſtem factum, & in armis eſſe, aſſumptis mercenariis militibus & Judæis auxiliaribus cum Antiochenſibus acie congreditur; atque ubi vim illorum ferre non potuit, (nam multæ erant myriades) *ingruentibus* ceſſit. Judæi autem, cum cernerent Antiochenos pugna eſſe ſuperiores, in tectum regiæ aſcenderunt, & inde *miſſilibus* ipſos feriebant, atque longius quidem ab illis diſtantes propter *loci* eminentiam quam ut læderentur, iis vero multum damni inferentes quod è ſublimi pugnarent, facile eos repulerunt à propinquis ædibus, illiſque mox ignem injecerunt. At flamma totam urbem pervagata, utpote frequentem domibus, è ligno maxima ex parte conſtructis, univerſam *fere* depaſcebatur. Antiochenſes vero, cum non potuiſſent opem ferre, aut incendium exſtinguere, in fugam vertuntur. Cumque Judæi ab uno tecto in aliud tranſilirent, atque ita eos perſequerentur, contigit ut incredibilis eſſet inſectationis atrocitas. Rex autem cum videret Antiochenos in ſervandis liberis & conjugibus occupatos, atque adeo non amplius pugnantes, per alios angiportus eos adoritur, pugnaque inita magnam adeo illorum ſtragem edidit, ut cogerentur arma abjicere, ſeque Demetrio tradere: qui, cum illis facinorum veniam dediſſet, ſeditionem compeſcuit. Judæos autem ſpoliis locupletatos, gratiiſque iis quaſi auctores ei victoriæ exſtiterant relatis, Hieroſolyma ad Jonatham remiſit, auxilii *opportune* lati teſtimonium ei tribuens. At poſtea maligne in eum ſe geſſit, & promiſſa fefellit, bellumque ei minatus eſt, niſi tributa omnia ei redderet, *quæ Judæorum gens debuit à primis *Syriæ* regibus. Atque iſta peregiſſet, niſi Tryphon eum inhibuiſſet, feciſſetque ut copias in Jonatham paratas ad ſui curam *tutelamque* avocaret. nam ex Arabia in Syriam reverſus cum puero Antiocho (adhuc enim erat adoleſcentulus admodum) diadema ei impoſuit; & deficientibus ad ſe omnibus militibus, qui Demetrium deſeruerant ob ſtipendia non ſoluta, aperto bello Demetrium adoritur; prælioque commiſſo eum ſuperat, & tum elephantos in ſuam poteſtatem redigit, tum Antiochenorum urbem.

Demetrius Jonathæ fidem fallit. 1 Macc. c. XI.

μαχίαν πέμψαι, δηλῶν ἀποστῆναι τὴν δύναμιν αὐτοῦ. καὶ Ἰωνάθης μὲν τρισχιλίους ἐπιλεξάμενος στρατιώτας, ἔπεμψεν.

γʹ. Ἀντιοχεῖς δὲ μισοῦντες τὸν Δημήτριον ὑπὲρ ὧν [a] πεπόνθησαν ὑπ᾽ αὐτοῦ κακῶς, ἀπεχθόμενοι δ᾽ αὐτῷ καὶ διὰ τὸν πατέρα Δημήτριον, πολλὰ εἰς αὐτοὺς [b] ἐξαμαρτόντα, καιρὸν ἐπετήρουν λαβεῖν καθ᾽ ὃν [c] ἐπίθοιντο αὐτῷ. νοήσαντες δὲ συμμαχίαν παροῦσαν παρὰ Ἰωνάθου τῷ Δημητρίῳ, καὶ συμφρονήσαντες ὅτι πολλὴν ἀθροίσει δύναμιν εἰ μὴ φθάσαντες προκαταλάβοιεν αὐτὸν, ἁρπάσαντες τὰ ὅπλα, καὶ περιστάντες τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ τρόπῳ πολιορκίας, καὶ τὰς ἐξόδους διαλαβόντες, ἐζήτουν χειρώσασθαι τὸν βασιλέα. [d] ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν τῶν Ἀντιοχέων ἐκπεπολεμωμένον πρὸς αὐτὸν [e] καὶ ἐν ὅπλοις ὄντα, παραλαβὼν τοὺς μισθοφόρους, καὶ τοὺς πεμφθέντας ὑπὸ [f] τοῦ Ἰωνάθου Ἰουδαίους, συμβάλλει τοῖς Ἀντιοχεῦσι· καὶ βιασθεὶς ὑπ᾽ αὐτῶν, πολλαὶ γὰρ ἦσαν μυριάδες, ἡττᾶται. βλέποντες δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς κρατοῦντας [g] οἱ Ἰουδαῖοι, ἐπὶ τὰς στέγας τῶν βασιλείων ἀναβάντες, ἐκεῖθεν ἔβαλλον [h] αὐτοὺς, καὶ τοῦ μὲν αὐτοὶ τι πάσχειν ὑπ᾽ αὐτῶν ὄντες πορρωτάτω διὰ τὸ ὕψος, ποιοῦντες δ᾽ αὐτοὺς κακῶς διὰ τὸ ἄνωθεν μάχεσθαι, [i] τῶν σύνεγγυς αὐτοὺς οἰκιῶν ἀπώσαντο, καὶ ταύταις μὲν εὐθὺς πῦρ [k] ἐνῆκαν. ἡ δὲ φλὸξ ἐφ᾽ ὅλην διατείνουσα τὴν πόλιν, πυκνῶν τῶν οἰκιῶν οὐσῶν, καὶ τὰ πλεῖστα ἐκ ξύλων ᾠκοδομημένων, πᾶσαν αὐτὴν ἐνέμετο. οἱ δ᾽ Ἀντιοχεῖς, μὴ δυνάμενοι [l] βοηθῆσαι μηδὲ κρατῆσαι τοῦ πυρὸς, εἰς φυγὴν ἐτράπησαν. τῶν δὲ Ἰουδαίων ἀπὸ δώματος ἐπὶ δῶμα διαπηδώντων, καὶ τοῦτον αὐτοὺς διωκόντων τὸν τρόπον, παράδοξον συνέβη γενέσθαι τὴν δίωξιν. ὁ δὲ βασιλεὺς ὁρῶν τοὺς Ἀντιοχεῖς, σῶσαι τὰ τέκνα καὶ τὰς γυναῖκας ἐσπουδακότας, καὶ διὰ τοῦτο μηκέτι μαχομένους, δι᾽ ἄλλων αὐτοῖς ἐπιτίθεται στενωπῶν, καὶ συμβαλὼν πολλοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτεινεν, ὡς ἀναγκασθῆναι ῥίψαι τὰς πανοπλίας, καὶ παραδοῦναι αὐτοὺς τῷ Δημητρίῳ. συγγνοὺς δ᾽ αὐτοῖς τῶν τετολμημένων, καταπαύει τὴν στάσιν. δωρησάμενος δὲ τοὺς Ἰουδαίους ταῖς ἐκ τῶν σκύλων ὠφελείαις, καὶ ὡς αἰτίοις αὐτῷ τῆς νίκης γεγενημένοις εὐχαριστήσας, ἀπέπεμψεν εἰς Ἱεροσόλυμα πρὸς Ἰωνάθην, μαρτυρῶν αὐτῷ τῆς συμμαχίας. ὕστερον δὲ πονηρὸς εἰς αὐτὸν ἐγένετο, καὶ τὰς ὑποσχέσεις διεψεύσατο, καὶ πόλεμον ἠπείλησεν, εἰ μὴ τοὺς φόρους αὐτῷ πάντας ἀποδώσει, οὓς ὤφειλε τὸ τῶν Ἰουδαίων ἔθνος ἀπὸ τῶν πρώτων βασιλέων. καὶ ταῦτα ἐποίησεν ἂν, εἰ μὴ Τρύφων αὐτὸν ἐπέσχεν, καὶ τὴν ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην αὐτοῦ παρασκευὴν ἀντιμετέσπασεν εἰς [m] τὰς περὶ αὑτοῦ φροντίδας. ὑποστρέψας γὰρ ἐκ τῆς Ἀραβίας εἰς τὴν Συρίαν μετὰ τοῦ παιδὸς Ἀντιόχου· μειράκιον δ᾽ ἦν οὗτος [n] ἔτι τὴν ἡλικίαν· περιτίθησιν αὐτῷ τὸ διάδημα. καὶ προσχωρήσαντος αὐτῷ τοῦ στρατιωτικοῦ παντὸς, ὃ [o] καταλελοίπει τὸν Δημήτριον διὰ τὸ μὴ τυγχάνειν μισθῶν, πόλεμον ἐκφέρει πρὸς τὸν Δημήτριον· καὶ συμβαλὼν αὐτῷ, κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τούς τε ἐλέφαντας, καὶ τὴν τῶν Ἀντιοχέων πόλιν λαμβάνει.

δʹ. Δη-

---

[a] Ita *Hen.* πεπόνθεσαν *Busb.* πεπόνθησαν in *Editis.* Vide p. 565. v. 7. [b] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξαμαρτόντα in *Editis Aliiſque.* [c] Ἐπιθοῖντο *Busb.* [d] Ὁ δὲ τοὺς Ἀντιοχεῖς ὁρῶν ἐκπεπολ. *Busb.* ὁ δὲ τὸν δῆμον ὁρῶν ἐκπ. juxta *Epiphanium.* [e] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Busb.* [f] Articulum inſertum dedimus è *Cod. Hen.* [g] Illud οἱ è *Cod. Busb.* [h] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* τοὺς Ἀντιοχεῖς in *Editis Aliiſque.* [i] Τῶν σύνεγγυς οἰκιῶν αὐτοὺς ἀπώσαντο *Hen.* & *Busb.* [k] Ita *Busb.* & *Hen.* ἀνῆκαν in *Editis.* [l] Illa βοηθῆσαι μηδὲ deſunt *Busb.* & *Vet. Interpr.* [m] Τὰς ἑαυτοῦ φροντίδας *Hen.* [n] Illud ἦν è *MSS.* [o] Καταλελοίπει *Busb.* * Quæ Judæorum gens prioribus Syriæ regibus ſolvebat, *Epiphan.* & *Gelen.*

a Ita

δ΄. Δημήτριος μὲν οὖν ἡττηθεὶς ἀνεχώρησεν εἰς Κιλικίαν. ὁ δὲ παῖς Ἀντίοχος, πέμψας πρὸς Ἰωνάθην πρεσβευτὰς καὶ γράμματα, φίλον τε καὶ σύμμαχον αὐτὸν [a] ἐποιήσατο, καὶ τὴν ἀρχιερωσύνην [b] ἐβεβαίου, καὶ τὰς τέσσαρας προσεχώρει νομοὺς, οἳ [c] τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων προσετέθησαν. ἔτι γε μὴν σκεύη χρυσᾶ καὶ ἐκπώματα, καὶ πορφυρᾶν ἐσθῆτα, χρῆσθαι τούτοις ἐπιτρέπων, ἀπέστειλε. καὶ πόρπῃ δ᾽ αὐτὸν δωρεῖται [d] χρυσέᾳ, καὶ [e] τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλων. τὸν ἀδελφὸν δ᾽ αὐτοῦ Σίμωνα, στρατηγὸν τῆς στρατιᾶς [f] ἀπὸ Κλίμακος Τυρίων ἕως Αἰγύπτου καθίστησιν. Ἰωνάθης δὲ, [g] ἐπὶ τούτοις παρ᾽ Ἀντιόχου γεγενημένοις εἰς αὐτὸν ἡσθεὶς, πέμψας πρὸς αὐτόν τε καὶ Τρύφωνα πρεσβευτὰς, εἶναί τε φίλος ὡμολόγει καὶ σύμμαχος, καὶ πολεμήσειν σὺν αὐτῷ πρὸς Δημήτριον, διδάσκων ὡς οὐδ᾽ αὐτῷ χάριτας ἀποδῴη, πολλῶν παρ᾽ αὐτοῦ χρηστῶν ἐν οἷς ἐδεῖτο τυχὼν, ἀλλὰ προσαδικήσειεν ἀνθ᾽ ὧν εὖ πάθοι.

ε΄. Συγχωρήσαντος οὖν Ἀντιόχου δύναμιν αὐτῷ συναγαγόντι πολλὴν ἔκ τε Συρίας καὶ Φοινίκης τοῖς Δημητρίου πολεμῆσαι στρατηγοῖς, εὐθὺς ὥρμησεν [h] εἰς τὰς πόλεις. αἱ δὲ λαμπρῶς μὲν [i] αὐτὸν ἐξεδέξαντο, στρατιὰν δ᾽ οὐκ ἔδοσαν. παραγενόμενος δ᾽ ἐκεῖθεν εἰς Ἀσκάλωνα πόλιν, καὶ τῶν Ἀσκαλωνιτῶν φιλοτίμως αὐτῷ μετὰ δώρων [k] ὑπαντησάντων, αὐτούς τε τούτους παρεκάλει, [l] καὶ τῶν ἐν τῇ Κοίλῃ Συρίᾳ πόλεων ἑκάστην, ἀποστᾶσαν Δημητρίου, προσθέσθαι μὲν Ἀντιόχῳ, σὺν αὐτῷ δὲ πολεμούσας πειρᾶσθαι παρὰ Δημητρίου δίκην λαμβάνειν ὧν ἁμάρτοι ποτὲ εἰς αὐτούς. εἶναι δ᾽ αὐταῖς βουλομέναις ταῦτα φρονεῖν πολλὰς αἰτίας. πείσας δ᾽ ὁμολογῆσαι πρὸς τὸν Ἀντίοχον συμμαχεῖν τὰς πόλεις εἰς Γάζαν παρεγένετο, προσαιζόμενος καὶ τὴν παρὰ τούτων εὔνοιαν Ἀντιόχῳ. πολὺ δ᾽ εὗρε τῆς προσδοκίας τοὺς Γαζαίους ἀλλοτριωτέρως ἔχοντας. ἀπέκλεισαν γὰρ αὐτῷ τὰς πύλας, καὶ τὸν Δημήτριον ἐγκαταλιπόντες, οὐκ ἔγνωσαν Ἀντιόχῳ προσχωρῆσαι. τοῦτο παρώξυνεν [m] εἰς πολιορκίαν τὸν Ἰωνάθην καὶ τῆς χώρας τὴν κάκωσιν. μέρος γὰρ τῆς στρατιᾶς περικαθίσας τῇ Γάζῃ, τῷ λοιπῷ τὴν γῆν αὐτὸς ἐπιὼν διέφθειρε καὶ ἐνεπίμπρα. ταῦτα δὲ πάσχοντας αὐτοὺς ὁρῶντες οἱ Γαζαῖοι, καὶ μηδεμίαν ἀπὸ Δημητρίου βοήθειαν αὐτοῖς γινομένην, ἀλλὰ τὸ μὲν λυποῦν ἤδη παρὸν, τὸ δ᾽ ὠφελῆσον μακρὰν ἔτι, καὶ ἄδηλον εἰ παραγένοιτο, σῶφρον ἐκείνην εἶν᾽ αὐτῷ ἀφέντες περιμένειν [n] ἐκεῖνον θεραπεύειν. πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Ἰωνάθην, φιλίαν τε ὡμολόγουν καὶ συμμαχίαν. οἱ μὲν γὰρ ἄνθρωποι, πρὶν πείρας τῶν δεινῶν, οὐ συνιᾶσι τὸ συμφέρον, ἀλλ᾽ ὅταν ἔν τινι κακῷ γενόμενοι τύχωσι, τότε γνωσιμαχήσαντες, ἃ μηδ᾽ ὅλως βλαβέντας ἄμεινον ἦν ποιεῖν, ταῦτα ὕστερον ζημιωθέντες αἱροῦνται. ὁ δὲ συνθέμενος πρὸς αὐτοὺς φιλίαν, καὶ λαβὼν ὁμήρους

Antiochus Alexandri filius, victo Demetrio, Jonatham sibi conciliat. 1 Macc. c XI.

4. Demetrius itaque victus in Ciliciam ſe recepit: puer vero Antiochus, miſſis ad Jonatham legatis literiſque, *illum* amicum ſibi ſociumque adſcivit, & pontificatum ei confirmavit, ceſſitque quatuor præfecturis, quæ adjectæ erant Judæorum regioni. Ad hæc vaſa aurea & pocula veſtemque purpuream, data illis utendi poteſtate, ad eum miſit. Quin & eum aureo donat monili, interque primos ejus amicos referri *jubet*. Simonem etiam ejus fratrem imperatorem conſtituit à Scala Tyriorum uſque ad Ægyptum. Jonathas vero, lætus iis quæ in eum contulerat Antiochus, miſſis ad eum ſimul & Tryphonem legatis, promittebat ſe illi amicum fore ſociumque, & cum ipſo arma juncturum adverſus Demetrium; commemorans, quod pares ei gratias non retuliſſet, commoda multa, quibus illi opus erat, ab eo conſequutus, ſed maleficia pro beneficiis repoſuiſſet.

Jonathas urbes obibat, ut eas Antiochi in poteſtatem redigeret. 1 Macc. c. XI.

5. Cum igitur Antiochus ei conceſſiſſet, ut, magno exercitu, è Syria & Phœnice coacto, bellum gereret contra Demetrii duces, ſtatim profectus obibat urbes. Et nonnullæ quidem eum ſplendide exceperunt, ſed milites ei dare diſtulerunt. Cum autem illinc ad urbem Aſcalonem ſe contuliſſet, & Aſcalonitæ certatim cum muneribus ei occurriſſent, & hos ipſos hortabatur & ſingulas Cœles-Syriæ urbes, ut à Demetrio deficerent & Antiocho ſe adjungerent, unaque cum eo belligerantes pœnas à Demetrio repetere eniterentur ob injurias ab eo quondam acceptas. illiſque volentibus cauſas multas eſſe cur iſta facere in animum inducerent. Cum autem civitatibus perſuaſiſſet, ut pollicerentur cum Antiocho belli ſocietatem inire, Gazam pervenit, ut ejus etiam civium benevolentiam Antiocho conciliaret. Verum Gazæos longe alieniore in ipſum animo eſſe invenit quam exſpectabat. nam portas ei occluſerunt, relictoque Demetrio noluerunt ſeſe Antiocho adjungere. id quod Jonatham adeo irritavit, ut urbem oppugnaret & regionem infeſtaret: nam urbe ab una exercitus parte obſeſſa, cum reliqua, excurſionibus factis, terram vaſtavit & incendit. Tum Gazæi, cum viderent ſe iſta pati, nullumque à Demetrio illis venire auxilium, quodque eos male habet præſens eſſe, quod vero adjumento foret longe abeſſe, ſpemque ejus adventus eſſe incertam, bene ac ſapienter ſe facturos judicarunt, ſi illo deſerto Jonatham obſequiis demererentur. Miſſis igitur ad Jonatham *nunciis* & amicitiam & *armorum* ſocietatem *ei* promittebant. nam ita comparatum eſt ut homines, antequam mala *ſubeant &* experiantur, quid è re ſua futurum ſit non intelligant, ſed ubi in calamitatem aliquam incidunt, tunc mutata ſententia, quæ priuſquam læderentur facere præſtitiſſet, illa demum male multati expetunt. Atqui is, pacto cum illis amicitiæ fœdere, obſidibuſque

Gazæi à Jonatha male multati.

---

a Ita è *Cod. Hen.* ἐποιεῖτο *Busb.* ποιεῖται in *Editis.* b Ἐβεβαίωσε *Busb.* c Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* convenienter iis quæ habemus 1 *Macc.* c. 10. v. 30. quæque ſupra emendata dedimus *pag.* 560. v. 28. τῇ χώρᾳ τῶν Ἰουδαίων προσετ. in *Editis Aliiſque.* d Χρυσῇ ſolus *Hen.* e Καὶ εἶναι τῶν φίλων τοῦ βασιλέως 1 *Macc.* c. XI. v. 57. τῶν πρώτων αὐτοῦ καλεῖσθαι φίλον *Hen.* f Ita è *Cod. Hen.* niſi quod (ex *Joſepho*, l. 1. de *Bello Jud.* c. 9. & 1 *Macc.* c. XI. v. 59.) Κλίμακος pro Κλίμακτος repoſuerim. ἀπὸ τοῦ κλίμακτος τῶν Τυρίων ἕως τῆς Αἰγύπτου in *Editis Aliiſque.* g Illud ἐπὶ è *Codd. MSS.* h Ἐπὶ τὰς πόλεις *Busb.* & *Hen.* i Ita *Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.* αὐτὸν deeſt *Editis.* k Ἀπαντησάντων *Busb.* & *Hen.* l Καὶ ἐκ τῶν ἐν τῇ K. *Busb.* & *Hen.* m Πολιορκίαν αὐτῶν legiſſe videtur *Epiphan.* n Ita *Hen.* ἐκεῖνο in *reliquis.*

ſidibuſque acceptis, iſtos quidem Hieroſolyma miſit, ille vero totam regionem ad Damaſcum uſque peragravit.

Demetrii ducibus obviam eunte Jonatha, Simon Bethſuram oppugnat, eaque potitur. 1 *Macc.* c. XI.

6. Cum autem audiviſſet Demetrii duces cum magnis copiis profectos eſſe ad urbem Cedaſam, quæ Tyriorum agrum & Galilæam interjacet, (nam fore putabant ut eum è Syria extraherent in Galilæam, quaſi *ſuis* opem laturum, Galilæos enim ſuæ ditionis homines, cum bello premerentur, non neglecturum eſſe) illis obviam ivit, fratre *ſuo* Simone in Judæa relicto. Qui exercitu è regione coacto, eoque tam magno quam comparari potuit, admotis ad Bethſuram caſtris eam oppugnavit, locum *totius* Judææ munitiſſimum. is enim *valido* tenebatur præſidio à Demetrio. id quod à nobis jam ante memoratum eſt. Cum autem, poſtquam Simon aggeres excitaſſet, machinaſque *ei* adhibuiſſet,& ingenti ſtudio obſidionem urgeret, veriti eſſent cuſtodes, ne, loco vi expugnato, exitio darentur, miſſis ad Simonem nunciis, obſecrarunt, ut, fide jurejurando accepta, ne quid mali ab eo paterentur, liceret regionem relinquere & ad Demetrium concedere. Atque is, cum in ea juraſſet, illos urbe ejicit, ſuoque eam præſidio firmavit.

Jonathæ prælium cum Demetrii ducibus & victoria. 1 *Macc.* c.XI.

7. Interim Jonathas, caſtris motis è Galilæa ab * aquis Genneſaris, ut vocantur, ibi enim cum exercitu conſediſſet, ad campum Aſor appellatum proceſſit, ignorans illic hoſtes eſſe. Demetrii vero duces, qui pridie ejus diei Jonatham contra eos venire præſenſerant, cum inſidias ei poſuiſſent & homines in monte *delitescentes* collocaſſent, ipſi cum exercitu *ex adverſo* ei in planitie occurrebant. Quos conſpicatus Jonathas paratos ad prælium, & ipſe cum ſuis militibus, quoad potuit, aciem inſtruit. Verum cum ii qui à Demetrii ducibus in inſidiis locati erant, à tergo adorirentur Judæos, *illi* veriti ne *ab hoſtibus* circundati perirent, in fugam ſe conjecerunt : atque alii fere omnes Jonatham reliquere, pauci vero, numero circiter quinquaginta, ſubſtiterunt, & *cum iis* Mattathias Abſalomi filius & Judas Chapſæi filius, exercitus totius ductores. qui cum audacter & quaſi *de ſalute* deſperantes in hoſtes irruiſſent, & animis intrepidi in conſternationem eos egerunt, & manibus fortes in fugam verterunt. Ubi vero Jonathæ milites, qui fugerant, viderunt inclinatam hoſtium aciem, è fuga collecti impetum cepere eos perſequendi ; & id fecerunt uſque ad Cedaſa, ubi caſtra erant hoſtium.

8. Jonathas itaque, victoria egregia potitus, & duobus hoſtium millibus cæſis, Hieroſoly-

τούτους μὲν ἀπέστειλεν εἰς Ἱεροσόλυμα, αὐτὸς δὲ τὴν χώραν ἅπασαν [a] μετῆλθεν ἄχρι Δαμασκοῦ.

ς'. [b] Τῶν δὲ Δημητρίου [c] στρατηγῶν ἀκουσθέντων αὐτῷ προσελθεῖν εἰς [d] Κέδασαν πόλιν σὺν πολλῇ στρατιᾷ, [e] μεταξὺ δ' ἐστὶν αὕτη τῆς τε Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας, ἀπάξειν γὰρ αὐτὸν ἐκ τῆς Συρίας ὑπέλαβον [f] ἐπὶ τὴν Γαλιλαίαν ὡς σύμμαχον, τοὺς γὰρ Γαλιλαίους ὄντας αὐτοῦ οὐ περιόψεσθαι πολεμουμένους, [g] ὑπήντησεν αὐτοῖς, τὸν ἀδελφὸν Σίμωνα καταλιπὼν ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ. ὃς [h] τὸν στρατὸν ἐκ τῆς χώρας συναγαγὼν, ὡς ἐνῆν ἱκανώτατον, τὴν [i] Βεθσούραν πολιορκῶν προσεκάθητο, χωρίον τῆς Ἰουδαίας ὀχυρώτατον. κατεῖχε γὰρ αὐτὸ [k] φρουρὰ Δημητρίου. δεδήλωται δὲ ἡμῖν τοῦτο καὶ πρότερον. [l] ὡς δὲ, χώματα μὲν ἐγείραντος τοῦ Σίμωνος, μηχανήματα δ' ἐνστάντος, καὶ πολλῇ σπουδῇ χρωμένου περὶ τὴν τῆς Βεθσούρας πολιορκίαν, ἔδεισαν οἱ φρουροὶ, μὴ κατὰ κράτος ἐξαιρεθέντος τοῦ χωρίου διαφθαρῶσι, πέμψαντες πρὸς τὸν Σίμωνα, ἠξίουν ὅρκους λαβόντες, ὥστε μηδὲν ὑπ' αὐτοῦ παθεῖν, [n] καταλιπεῖν τὸ χωρίον καὶ πρὸς Δημήτριον ἀπελθεῖν. ὁ δὲ, δοὺς ταύτας αὐτοῖς τὰς πίστεις, ἐκβάλλει μὲν ἐκείνους ἐκ τῆς πόλεως, αὐτὸς δὲ φρουρὰν καθίστησιν ἰδίαν.

ζ'. Ἰωνάθης δὲ, ἄρας ἐκ τῆς Γαλιλαίας ἀπὸ τῶν ὑδάτων τῶν [o] Γεννησάρων λεγομένων, ἐκεῖ γὰρ ἐτύγχανεν ἐστρατοπεδευκὼς, εἰς τὸ καλούμενον Ἀσὼρ πεδίον προῆλθεν, οὐκ εἰδὼς ὄντας ἐν αὐτῷ τοὺς πολεμίους. μαθόντες δὲ πρὸ μιᾶς ἡμέρας οἱ τοῦ Δημητρίου μέλλειν [p] Ἰωνάθην ἐπ' αὐτοὺς βαδίζειν, ἐνέδραν αὐτῷ καὶ τοὺς [q] λοχήσαντας ἐν τῷ ὄρει καθίσαντες, αὐτοὶ μετὰ τῆς στρατιᾶς ἀπήντων εἰς τὸ πεδίον. οὓς ἰδὼν ὁ Ἰωνάθης ἑτοίμους πρὸς μάχην, παρεσκευάζετο καὶ αὐτὸς τοὺς ἰδίους στρατιώτας πρὸς τὸν ἀγῶνα, ὡς ἠδύνατο. τῶν δὲ εἰς τὴν ἐνέδραν ὑπὸ τῶν Δημητρίου στρατηγῶν κατασταθέντων κατὰ νώτου τοῖς Ἰουδαίοις γενομένων, δείσαντες μὴ μέσοι [r] ληφθέντες ἀπόλωνται, φεύγειν ὥρμησαν· καὶ οἱ μὲν ἄλλοι πάντες, τὸν Ἰωνάθην κατέλιπον, ὀλίγοι δέ τινες, [s] ὡς περὶ πεντήκοντα τὸν ἀριθμὸν, ὑπέμειναν, καὶ [t] Ματθαθίας ὁ Ἀψαλώμου, καὶ Ἰούδας ὁ [u] Χαψαίου, τῆς ἁπάσης δυνάμεως ἡγεμόνες ὄντες. [x] οἳ τολμηρῶς δὲ καὶ μετὰ ἀπογνώσεως εἰς τοὺς πολεμίους ὠσάμενοι, τῷ τε [y] θάρσει κατέπληξαν αὐτοὺς, καὶ ταῖς χερσὶν ἀπέστρεψαν εἰς φυγήν. οἱ δ' ἀναχωρήσαντες τοῦ Ἰωνάθου στρατιῶται, ὡς εἶδον τοὺς πολεμίους τραπέντας, ἐπισυλλεγέντες ἐκ τῆς φυγῆς, ὥρμησαν αὐτοὺς διώκειν· καὶ τοῦτ' ἐποίησαν μέχρι Κεδασῶν, οὗ τὸ στρατόπεδον ἦν [z] τῶν πολεμίων.

η'. Κρατήσας οὖν Ἰωνάθης τῇ μάχῃ λαμπρῶς, καὶ [a] δισχιλίους τῶν ἐχθρῶν ἀποκτείνας, ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα.

---

[a] Ἐπῆλθεν *Hen.* [b] Τῶν Δημ. *Hen.* & *Busb.* [c] Ita ex *Hen. Busb.* & *Epiphan.* qui vertit, *cum* (al. *dum*) *Demetrii duces audiſſet* (al. *audiſſent*) *ad Cedeſſam cum multa manu veniſſe.* quo fere modo 1 *Macc.* c.XI. v.63. καὶ ἤκουσεν Ἰωνάθαν ὅτι παρῆσαν οἱ ἄρχοντες Δημητρίου &c. στρατιωτῶν αὐτῷ προσελθόντων εἰς K. in *Editis.* [d] 1 *Macc.* c. XI. v.63. Κάδης & Κήδες in *Cod. Alex.* Κέδες *Joſh.* c. XIX. v. 37. [e] Sic *Hen.* & *Vet. Interpr.* μεταξὺ οὖσαν τῆς τε T. *Busb.* πλησίον δ' ἐστὶν αὕτη τῆς Τυρίων γῆς καὶ τῆς Γαλιλαίας in *Editis.* [f] Ἐπὶ τῶν Γαλιλαίων συμμαχίαν *Hen.* εἰς τὴν Γαλιλαίαν, cæteris omiſſis, legiſſe videtur *Epiphan.* [g] Ὑπήντησεν οὖν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.* [h] Καὶ στρατὸν *Hen.* [i] Βεθσοῦραν ἐπολιόρκει, χωρίον *Busb.* [k] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* φρουρὰ Δημήτριος in *Editis.* [l] Sic *Hen.* & *Busb.* ὡς δὲ χ. λ. ἐγείροντος τοῦ Σίμωνος, μηχανήμασι δ' ἐνστάντος in *Editis.* Mallem ſane, quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphanius*, reſcribere, ὁρῶντες δὲ χώματα μὲν ἐγείραντα τὸν Σίμωνα, μηχανήματα (vel μηχανήμασι) δ' ἐνστάντα, κ.τ.σ. χρώμενον. atque ita recte ſequeretur (prout in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *interirent. Et mittentes* &c.) πέμψαντες οὖν πρὸς τὸν Σίμωνα. [n] Illa καταλιπεῖν τὸ χωρίον κ.τ.λ. ἀπελθεῖν deſunt *Hen.* & *Epiphanii codicibus.* [o] Eo modo *Hen.* Γεννησαρῶν in *cæteris.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* lib. 3. c. 13. & *Relandum* in *Palæſtina S.* [p] Τὸν Ἰωνάθην *Hen.* & mox Ἰωνάθης ſine articulo. [q] Λοχήσοντας *Busb.* [r] Ita *Busb.* & *Hen.* λειφθέντες in *Editis.* [ſ] Sic *Busb.* & *Hen.* ὑπέμειναν ὡς περὶ ν'. τὸν ἀριθμὸν in *Editis.* [t] Ita *MSS.* Ματθίας in *Editis.* [u] Ὁ Χαλφὶ, 1 *Macc.* c.XI. v. 70. unde forſan hîc loci Χαλφαίου ſcribendum, ut notavit *Grotius.* [x] Ita *Hen.* & *Busb.* οἳ deeſt *cæteris.* [y] Θράσει *Busb.* & *Hen.* [z] Τοῖς πολεμίοις *Hen.* [a] Sic in *libris* omnibus tam *Lat.* quam *Gr.* Verum in 1 *Macc.* c. XI. v. 74. τρισχιλίους habemus. unde forſan & *Joſephum* ita ſcripſiſſe conjicit *Grotius.* * *Id eſt*, lacu Geneſaret.

ροσόλυμα. ὁρῶν δ' ὅτι πάντ' αὐτῷ κατὰ νοῦν προνοίᾳ Θεοῦ χωρεῖ, πρὸς Ῥωμαίους πρεσβευτὰς ἀπέστειλεν, ἀνανεώσασθαι [a]βουλόμενος τὴν γενομένην τῷ ἔθνει πρὸς αὐτοὺς ἔμπροσθεν φιλίαν. τοῖς δ' αὐτοῖς πρεσβευταῖς ἐπέστειλεν ἀπὸ τῆς Ῥώμης ἀναστρέφουσι πρὸς τοὺς Σπαρτιάτας ἀφικέσθαι, καὶ τὴν πρὸς αὐτοὺς ὑπομνῆσαι φιλίαν [b]καὶ συγγένειαν. οἱ δὲ ὡς [c]ἦλθον εἰς τὴν Ῥώμην, παρελθόντες εἰς τὴν βουλὴν αὐτῆς, καὶ τὰ παρὰ Ἰωνάθου τοῦ ἀρχιερέως εἰπόντες, ὡς πέμψειεν αὐτοὺς [d]ἐπὶ τὴν τῆς συμμαχίας βεβαίωσιν, τῆς βουλῆς ἐπικυρωσάσης τὰ πρότερον αὐτῇ περὶ τῆς Ἰουδαίων [e]φιλίας ἐγνωσμένα, καὶ δούσης ἐπιστολὰς πρὸς ἅπαντας τοὺς βασιλεῖς τῆς Ἀσίας καὶ Εὐρώπης καὶ τῶν πόλεων ἄρχοντας αὐτοῖς κομίζειν, ὅπως ἀσφαλοῦς τῆς εἰς τὴν οἰκείαν κομιδῆς δι' αὐτῶν τύχωσιν, ἀναστρέφοντες εἰς τὴν Σπάρτην παρεγένοντο, καὶ τὰς ἐπιστολὰς, ἃς ἔλαβον παρὰ Ἰωνάθου, αὐτοῖς ἀπέδοσαν. τὸ δ' ἀντίγραφον ἦν τόδε. « ΑΡΧΙΕΡΕΥΣ ΙΩΝΑΘΗΣ τοῦ ἔθνους τῶν Ἰουδαίων « καὶ ἡ γερουσία καὶ τὸ κοινὸν τῶν Ἰουδαίων, Λακεδαιμονίων « ἐφόροις καὶ γερουσίᾳ καὶ [f]δήμῳ τοῖς ἀδελφοῖς χαίρειν. « Ἐῤῥωμένοις ὑμῖν καὶ τὰ κοινὰ καὶ τὰ ἴδια χωρεῖν κατὰ « νοῦν, οὕτως ἂν ἔχοι ὡς βουλόμεθα· ἐῤῥώμεθα δὲ καὶ ἡμεῖς. « [g]ἐπὶ τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις κομισθείσης Ὀνίᾳ, τῷ γε- « νομένῳ ἀρχιερεῖ παρ' ἡμῖν, παρὰ Ἀρείου τοῦ [h]βασιλεύσαν- « τος ὑμῶν ἐπιστολῆς διὰ Δημοτέλους, περὶ τῆς ὑπαρ- « χούσης ἡμῖν πρὸς ὑμᾶς συγγενείας, ἧς ὑποτέτακται τὸ ἀν- « τίγραφον, τήν τε ἐπιστολὴν ἐδεξάμεθα προθύμως, καὶ « τῷ Δημοτέλει καὶ τῷ Ἀρείῳ εὐνοϊκῶς διετέθημεν, [i]οὐ δεό- « μενοι τῆς τοιαύτης ἀποδείξεως, διὰ τὸ ἐκ [k]τῶν ἱερῶν « ἡμῶν [l]πεπεῖσθαι γραμμάτων. τὸ μὲν οὖν προκατάρχειν τῆς « ἀναγνωρίσεως οὐκ ἐδοκιμάζομεν, μὴ [m]καὶ προαρπάζειν δο- « κῶμεν τὴν παρ' ὑμῶν [n]διδομένην δόξαν. πολλῶν δὲ χρό- « νων διαγεγενημένων ἀπὸ τῆς ἐξ ἀρχῆς [o]ἀναπολησθείσης « ἡμῖν οἰκειότητος, ἐν ταῖς ἱεραῖς καὶ ἐπωνύμοις ἡμέραις θυ- « σίας τῷ Θεῷ προσφέροντες, καὶ ὑπὲρ τῆς ὑμετέρας σωτηρίας « τε καὶ νίκης αὐτὸν παρακαλοῦμεν. πολλῶν δ' ἡμᾶς πο- « λέμων περιστάντων διὰ τὴν τῶν γειτνιώντων πλεονεξίαν, οὔθ' « ὑμῖν οὔτ' [p]ἄλλοις τῶν προσηκόντων ἡμῖν ἐνοχλεῖν ἐκρίναμεν. « καταγωνισάμενοι δὲ τοὺς [q]πολεμίους, πέμποντες πρὸς « Ῥωμαίους Νουμήνιον τὸν [r]Ἀντιόχου καὶ Ἀντίπατρον τὸν Ἰάσονος, « τῶν ἀπὸ τῆς γερουσίας ὄντων [s]παρ' ἡμῖν ἐν τιμῇ, ἐδώκαμεν αὐ- « τοῖς καὶ πρὸς ὑμᾶς ἐπιστολὰς, ὅπως ἀνανεώσωνται τὴν πρὸς « ὑμᾶς [t]ὑπάρχουσαν ἡμῖν φιλίαν. καλῶς οὖν ποιήσετε

Jonathas mittit qui cum Romanis & Spartiatis amicitiam renovent.

ma reverſus eſt. Cumque videret omnia, providentia Dei, ſibi ex voto ſuccedere, legatos Romam miſit, eo animo ut amicitiam, quæ Judæis olim interceſſerat cum ea gente, renovaret. Suis etiam legatis in mandatis dedit, ut in reverſione ſua à Roma Spartanos adirent, illiſque in memoriam revocarent *veterem* cum ipſis amicitiam & cognationem. Illi vero, cum Romam veniſſent, & in Senatum ingreſſi ea expoſuiſſent, quæ illis mandaverat Jonathas pontifex, ut *ſcilicet* illos miſiſſet ad priorem ſocietatem confirmandam, poſtquam Senatus rata habuerat quæ olim de amicitia cum Judæis colenda decreverat, eiſque literas dederat ad reges omnes Aſiæ Europæque & civitatum principes deferendas, ut hoc modo incolumes in patriam reverterentur, *ſuo* in reditu ad Spartam pervenerunt, & literas quas à Jonatha acceperant Spartiatis tradiderunt. Earum autem exemplum eſt hoc.

Jonathæ literæ ad Lacedæmonios.

“JONATHAS GENTIS Judæorum Pontifex & Senatus & Commune Judæorum, Lacedæmoniorum Ephoris “& Senatui Populoque fratribus *ſuis* ſalutem. “Si valetis, & res veſtræ publicæ privatæque “proſpere cedunt, erunt omnia ex voluntate “noſtra: nam nos quoque valemus. Superioribus temporibus cum perlata eſſet ad “Oniam pontificem noſtrum ab Ario rege veſtro miſſa per Demotelem epiſtola, de cognatione quam nobiſcum habetis, cujus exemplum infra poſitum eſt, & literas eas cupide “accepimus & Demoteli atque Ario ſummam “benevolentiam exhibuimus; * non egentes “hujuſmodi teſtimonio, quod nobis ea de re “perſuaſum eſſet ex ſacris libris noſtris. Et “quidem nos non conſultum eſſe judicabamus “ut recognitionis initium primi faceremus, “† ne præripere etiam videremur gloriam à “vobis conceſſam. Cum autem multum temporis interceſſerit, ex quo primum †† nobiſcum renovata fuerit hæc neceſſitudo, in ſacris *tamen* feſtiſque diebus rem ſacram Deo “facientes, ipſi ſupplicamus ut & ſalutem vobis impertiat & victoriam. Et cum multa “nos circumſtetiſſent bella ex nimia in vicinis habendi cupidine, noluimus *tamen* vobis aut aliis ex propinquis *noſtris & amicis* “graves eſſe. Nunc vero, hoſtibus debellatis, “cum ad Romanos miſerimus Numenium “Antiochi & Antipatrum Jaſonis filium, viros “ex ordine Senatorio apud nos honoratos, illis “etiam dedimus literas ad vos, ut mutuam inter “nos amicitiam renovarent. Quare recte facie-

---

[a] Βουλόμενος deest *Busb.* agnoſcitur tamen ab *Epiphanio Aliiſque.* [b] Ita *Hen.* & *Busb.* καὶ τὴν συγγένειαν in *Editis Aliiſque.* [c] Sic in iiſdem *MSS.* & *Vet. Interpr.* εἰσῆλθον in *Editis.* [d] Ἐπὶ τῇ τῆς συμμαχίας βεβαιώσει *Hen.* [e] Vide p. 530. v. 12. & *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 6. & *Grotium* ad 1 *Macc.* c. 12. v. 7. [f] Καὶ δημόταις χαίρειν. Εἰ ἐῤῥωμένοις ὑ. κ. τ. κ. κ. τ. ἴ. χωρεῖ *Hen.* nec aliter, ut videtur, *Vet. Interpr.* [g] Ἐπειδὴ *Hen.* [h] Ita *Baſ.* & *Hen.* βασιλεύοντος *Gen. Aliique.* [i] Vide *Seldenum* in lib. 2. de *Synedriis*, c. 3. §. 5. & *Huetium* in *Demonſtr. Evangel.* prop. IV. §. 10, 11, 12. [k] In quibus ſcilicet de *Cethuræ* ſcriptum eſt poſteris. Nam *Dores*, quorum pars *Spartiatæ*, ex *Pelaſgis*: illi vero *Pelaſgi*, ſive *exſules*, ex Arabiæ & Syriæ confiniis, in quibus *Abrahami & Cethuræ* poſteri ſedes fixerant. *Grotius.* Vel potius ex S. Libris (*Gen.* 11. 17, 28.) ubi dicitur *Phalegum* fuiſſe filium *Ebri* è quo ortus *Abrahamus.* Nam *Pelaſgi*, ex quibus *Spartiatæ*, originem duxere à *Phalego*: ideoque cognationem habuere cum *Judæis*, qui ab *Abrahamo* oriundi filio *Ebri*, cujus filius etiam *Phalegus.* Vide *Stillingfleeti* Origines Sacr. l. 3. c. 4. [l] Ita cum *Cod. Hen.* πεπεῖσθαι in *reliquis.* [m] Illud καὶ non agnoſcunt *Hen.* & *Vet. Interpr.* [n] Διδομένην *Hen.* [o] Ἀναπληρωθείσης *Hen.* Eſt qui ἀναπολωφθείσης ſcribendum conjicit. [p] Ita *Hen.* ut & mox ὑμῖν. quo modo legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἄλλοις & ὑμῖν in *cæteris.* [q] Iterum cum *Hen.* & *Vet. Interpr.* πολέμους in *reliquis.* [r] Ita ex *Epiphanii* libris, & 1 *Macc.* c. 12. v. 16. in *Græcis Flavii* Ἀντιμάχου. [s] Illa παρ' ἡμῖν è *Cod. Hen.* & *Vet. Interpr.* deſunt in *Editis Aliiſque.* [t] Ita *Hen.* ὑπάρχουσαν abeſt *cæteris.*

* Non egentes hujus rei approbatione, quia per ſacras noſtras literas hoc eſſe credidimus, *Epiphan.* Jam ante hoc non ignorabamus, nimirum docti è ſacris noſtris ſcripturis, *Gelen.* Non egentes hujuſmodi declaratione, quod ſacræ literæ noſtræ huic rei fidem fecerint. *Huetius* in *Dem. Evang.* prop. IV. §. 10. &c.

† Ne præripere videamur gloriam veſtram, *Epiphan.* ne videremur vobis captandæ amicitiæ occaſionem præripere, *Gelen.*

†† Ita cum *Gelenio*, cujus verſionem firmant illa ex *Sophocle* in *Philoct.* v. 1270. Δὶς ταῦτα βούλει καὶ τρὶς ἀναπολεῖν μ' ἔπη; *Bis me eundem ac ter vis iterare ſermonem.* ubi notat *Scholiaſtes*, ἀναπολεῖν, τὸ αὐτὰ λέγειν, ἀπὸ τῶν δεύτερον ἀναπολούντων τὴν ἠροτριασμένην γῆν.

“tis, ſi vos quoque nobis reſcripſeritis, atque “ſignificaveritis ecqua re *noſtra* opus habea- “tis, perſuaſi nos in omnibus veſtræ voluntati “prompte obſequuturos eſſe.” Et quidem Lacedæmonii tum legatos benigne exceperunt, tum decretum de amicitia & ſocietate factum ad illos miſerunt.

Phariſæorum, Eſſenorum & Sadducæorum ſectæ.

9. Sub hoc autem tempus tres erant Judæorum ſectæ, quæ de rebus humanis diverſe ſentiebant. quarum una Phariſæorum dicebatur, altera Sadducæorum, tertia vero Eſſenorum. Et quidem Phariſæi dicunt, quædam *eorum quæ fiunt*, non omnia, fati eſſe opera, eſſe enim & quædam in noſtra poteſtate, ut fiant aut non fiant. Eſſeni vero omnia in fati poteſtate eſſe affirmant, nec quidquam hominibus præter fati decretum accidere. At Sadducæi fatum omnino tollunt, illud nihil eſſe exiſtimantes, neque iſta quæ hominibus eveniunt ei accepta deberi, ſed omnia etiam noſtro arbitrio ſubjiciunt, adeo ut tum bonorum nobis ipſis auctores ſimus, tum mala nobiſmet per ſtultitiam noſtram accerſamus. Verum iſta plenius & accuratius indicavi in ſecundo rerum Judaïcarum libro.

Demetrii milites, cum Jonatha dimicare non auſi, fugiunt. 1 Macc. c. 12.

10. Cæterum Demetrii duces, cladem acceptam reſarcire cupientes, pluribus quam antea copiis coactis, contra Jonatham eas eduxerunt. Ille vero, audito eorum adventu, repente illis obviam proceſſit in regionem Amathitim. ceſſando enim noluit ſpatium illis dare irruptionem faciendi in Judæam. atque ubi ad quinquaginta ſtadia ab hoſtibus conſediſſet, mittit qui caſtra illorum explorarent & *perſpicerent* quo modo ea ſe haberent. Cum autem ſpeculatores ei omnia nunciaſſent, & aliquos noctu comprehendiſſent, qui *ei* indicabant hoſtibus in animo eſſe eum aggredi; hoc præcognito ſecuritati ſuæ proſpexit, & procubias extra caſtra habendo, & faciendo ut milites ſui omnes tota nocte in armis vigilarent, imperandoque ut animo eſſent forti, atque ita mente affecti, ut etiam nocte ſi opus fuerit pugnaturi, *ne illis fraudi ſit *callidum* eorum conſilium. Demetrii vero duces, ubi audiverunt Jonatham *rem* intellexiſſe, non amplius animis valebant, ſed *territi* erant *&* perturbati, quod in reipſa deprehenſi eſſent ab hoſtibus; nullaque illis ſupereſſet ſpes alio modo vincendi, poſtquam inſidiæ male adeo ceciderant: nam ſi aperto Marte certaminis aleam ſubirent, ſe Jonathæ nequaquam pares fore credebant. Fugam igitur meditati ſunt, & multis *per caſtra* ignibus incenſis, ut hoſtes his viſis ipſos arbitrarentur *illic* manere, *clam* diſceſſerunt. Jonathas autem, cum prima luce ſeſe illorum caſtris admoviſſet, eaque

“καὶ αὐτοὶ γράφοντες ἡμῖν, καὶ περὶ ὧν ἂν δέησθε ἐπιστέλ- “λοντες, ὡς εἰς ἅπαντα προθυμηθησομένοις ὑπὲρ τῆς ὑμε- “τέρας προαιρέσεως.” [a] οἱ μὲν οὖν Λακεδαιμόνιοι τούς τε πρεσβευτὰς φιλοφρόνως ὑπεδέξαντο, καὶ ψήφισμα ποιησάμενοι περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς αὐτοὺς ἀπέστειλαν.

θ'. [b] Κατὰ δὲ τὸν χρόνον τοῦτον [c] τρεῖς αἱρέσεις [d] τῶν Ἰουδαίων ἦσαν, αἳ περὶ τῶν ἀνθρωπίνων πραγμάτων διαφόρως ὑπελάμβανον. ὧν ἡ μὲν Φαρισαίων ἐλέγετο, ἡ δὲ Σαδδουκαίων, ἡ τρίτη δὲ Ἐσσηνῶν. οἱ μὲν οὖν [e] Φαρισαῖοί τινα καὶ οὐ πάντα τῆς εἱμαρμένης εἶναι λέγουσιν ἔργον, τινὰ δ' [f] ἐφ' ἑαυτοῖς ὑπάρχειν, συμβαίνειν τε [g] καὶ οὐ γίνεσθαι. τὸ δὲ τῶν Ἐσσηνῶν γένος, πάντων τὴν εἱμαρμένην κυρίαν ἀποφαίνεται, καὶ μηδὲν ὃ μὴ κατ' ἐκείνης ψῆφον ἀνθρώποις ἀπαντᾷ. Σαδδουκαῖοι δὲ, τὴν μὲν εἱμαρμένην ἀναιροῦσιν, οὐδὲν εἶναι ταύτην ἀξιοῦντες, οὔτε κατ' αὐτὴν τὰ [h] ἀνθρώπινα τέλος λαμβάνειν, ἅπαντα δὲ ἐφ' ἡμῖν αὐτοῖς τίθενται, ὡς καὶ τῶν ἀγαθῶν αἰτίους ἡμᾶς αὐτοὺς γινομένους, καὶ τὰ χείρω παρὰ ἡμετέραν ἀβουλίαν λαμβάνοντας. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἀκριβεστέραν πεποίημαι δήλωσιν ἐν τῇ δευτέρᾳ βίβλῳ τῆς Ἰουδαϊκῆς πραγματείας.

ι'. Οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ τὴν γεγενημένην ἧτταν [k] ἀναμαχέσασθαι βουλόμενοι, πλείω τῆς προτέρας δύναμιν συναγαγόντες, ἦλθον ἐπὶ τὸν Ἰωνάθην. ὁ δὲ, ἐπιόντας πυθόμενος, ὀξέως ὑπήντησεν αὐτοῖς εἰς τὴν Ἀμαθῖτιν. [l] οὐ γὰρ ἔγνω σχολὴν αὐτοῖς παρασχεῖν, ὥστ' εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐμβαλεῖν. στρατοπεδευσάμενος δὲ τῶν πολεμίων ἄποθεν σταδίοις πεντήκοντα, πέμπει τοὺς κατοψομένους αὐτῶν τὴν παρεμβολὴν, καὶ πῶς εἶεν ἐστρατοπεδευκότες. τῶν δὲ κατασκόπων πάντ' αὐτῷ φρασάντων, καὶ τινας συλλαβόντων νυκτὸς, οἳ αὐτῷ μέλλειν ἐπιτίθεσθαι τοὺς πολεμίους ἐμήνυον· προγνοὺς ἠσφαλίσατο, προφυλακάς τε ποιησάμενος ἔξω τοῦ στρατοπέδου, καὶ τὴν δύναμιν δι' ὅλης τῆς νυκτὸς [m] ἐν τοῖς ὅπλοις ἔχων [n] ἅπασαν, καὶ παρηγγελκὼς αὐτοῖς [o] τὰς ψυχὰς ἐῤῥωμένους εἶναι, καὶ ταῖς διανοίαις οὕτως ἔχειν, ὡς καὶ διὰ τῆς νυκτὸς εἰ δεήσειε μαχησομένους, ὥστε μὴ λαθεῖν αὐτὸν τὴν προαίρεσιν. οἱ δὲ τοῦ Δημητρίου στρατηγοὶ, πυθόμενοι τὸν Ἰωνάθην [p] ἐγνωκότα, οὐκ ἔτι τὴν γνώμην ἦσαν ὑγιεῖς, ἀλλ' ἐτάραττεν αὐτοὺς τὸ καταφώρους τοῖς ἐχθροῖς γεγονέναι, [q] καὶ μηδενὶ προσδοκῶντας αὐτὸν ἐπικρατήσειν ἑτέρῳ, τῆς ἐπιβουλῆς διημαρτημένης· ἐκ γὰρ τοῦ φανεροῦ διακινδυνεύοντες οὐκ ἐνόμιζον εἶναι τοῖς Ἰωνάθου ἀξιόμαχοι. φυγὴν οὖν ἐβουλεύσαντο, καὶ πυρὰ καύσαντες πολλὰ, ὡς ἂν ὁρῶντες οἱ πολέμιοι μένειν αὐτοὺς ὑπολαμβάνωσιν, ἀνεχώρησαν. ὁ δὲ Ἰωνάθης ἕωθεν προσμίξας αὐτῶν τῷ στρατοπέδῳ, καὶ καταλα-

βὼν

---

[a] Οἱ δὲ Λακ. *Hen.* & *Busb.* & forſan *Epiphan.* [b] Annos circiter viginti poſt Haſidæos exſtinctos [de quibus vide *Scaligerum* contra *Serrarium* c.22.] ut dicit *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3891. [c] De tribus iſtis Sectis vide lib. 2. ἁλώσεως, ut & *Schultetum* in *Exercit. Evangel.* l. 1. c. 20. & *Bullum* in *Harmon. Apoſtol. Diſſert. poſter.* c. XV. [d] Τοῖς Ἰουδαίοις *Busb.* [e] Φαρισαῖοι λέγουσί τινα καὶ οὐ π. τ. εἱ. ἔργον εἶναι *Hen.* τῆς εἱμαρμένης λέγουσιν εἶναι, τινὰ &c. *Busb.* [f] Cum l. 18. c. 2. dicat, πράσσεσθαι εἱμαρμένῃ τὰ πάντα ἀξιοῦσι, & l. 2. de *Bello Jud.* c. 12. εἱμαρμένῃ τε καὶ Θεῷ προσάπτουσι πάντα, illa τινὰ καὶ οὐ è margine in textum irrepſiſſe ſuſpicatur *S. Petitus*, (Tom. 3. *Animadv.* ἀνεκδότων, p.546.) & quidem corrupta, ex hiſce, τί; ναὶ καὶ οὔ; *quid? etiam & non.?* quæ ſtudioſus aliquis oræ libri adſcripſerat, exiſtimans *Joſephum* modo affirmare modo negare, omnia fato regi atque temperari. At *Caſaubonus*, in *Exercit.* 1. contra *Baronium*, ab inconſtantia liberat *Joſephum*, docens Phariſæos, mediam inter Eſſenos & Sadducæos viam ingreſſos, ita fato tribuiſſe omnia, ut hominum liberum arbitrium non tolleret. [f] Ἐφ' ἡμῶν αὐτοῖς *Hen.* & *Busb.* [g] Cl. *Lowthius* malit ἢ οὐ γ. [h] Ἀνθρώπεια *Busb.* & *Hen.* [i] Αὐτοὺς pro αὐτοῖς reſcripſi è *Cod. Hen.* [k] Ita etiam *Zonaras.* ἀναμάχεσθαι *Hen.* [l] Οὐδὲ γὰρ ἔγνω *Busb.* [m] Ἐν ὅπλοις ἔχων *Hen.* [n] Vox ἅπασαν deeſt *Busb.* [o] Ταῖς ψυχαῖς ἐῤῥωμένους εἶναι *Hen.* [p] Μεμαθηκότα *Hen.* & *Busb.* [q] Ita *Baſ. Gen.* & plerique *MSS.* ἐ μηδὲν προσδοκῶντας αὐτὸν ἔτι κρατήσειν ἑτέρως *Hen.* * Nequid eos fallat hoſtium conſilium, *Gelen.* non ignorato eorum conſilio, *Al.*

a Ita

βὼν ἔρημον αὐτὸ, συνεὶς ὅτι πεφεύγασιν, ἐδίωκεν· οὐ μέντοι φθάνει καταλαβεῖν. ἤδη γὰρ τὸν [a] Ἐλεύθερον διαβεβηκότες ποταμὸν, ἦσαν ἐν ἀσφαλεῖ. ποιησάμενος οὖν ἐκεῖθεν τὴν ὑποστροφὴν [b] πρὸς Ἀραβίαν, καὶ πολεμήσας τοὺς Ναβαταίους, καὶ πολλὴν αὐτῶν λείαν ἀπελάσας καὶ λαβὼν αἰχμαλώτους, ἐλθὼν εἰς Δαμασκὸν ἐκεῖ πάντα [d] ἀπέδοτο. ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν καὶ Σίμων ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [e] τὴν Ἰουδαίαν ἅπασαν ἐπελθὼν καὶ τὴν Παλαιστίνην ἕως Ἀσκάλωνος, [f] ἠσφαλίσατο τὰ φρούρια, καὶ ποιήσας ταῦτα καὶ τοῖς οἰκοδομήμασι καὶ ταῖς φυλακαῖς ὀχυρὰ [g] ἦλθεν εἰς Ἰόππην, καὶ καταλαβόμενος αὐτὴν, εἰσήγαγε μεγάλην φρουράν. ἤκουσε γὰρ τοὺς Ἰοππηνοὺς [h] βουλομένους τοῖς Δημητρίου στρατηγοῖς παραδοῦναι τὴν πόλιν.

ια'. Ταῦτ' οὖν διοικησάμενοι ὅ,τε Σίμων καὶ Ἰωνάθης, [i] ὑπέστεψαν εἰς Ἱεροσόλυμα. συναγαγὼν δὲ τὸν λαὸν ἅπαντ' εἰς τὸ ἱερὸν Ἰωνάθης, [k] συνεβουλεύετο ταῦτα τῶν Ἱεροσολύμων [l] ἐπικατασκευάσασθαι τείχη, καὶ τὸ καθῃρημένον τοῦ περὶ τὸ ἱερὸν περιβόλου πάλιν ἀναστῆσαι, καὶ πύργοις ὑψηλοῖς ἐξοχυρῶσαι τὰ περὶ αὐτό. πρὸς τούτοις δὲ καὶ μέσον τῆς πόλεως ἄλλο τεῖχος [m] ἀνοικοδομησαμένους, ἀποφράξαι τοῖς ἐν τῇ ἄκρᾳ φρουροῖς τὴν [n] ἀγορὰν, καὶ τῆς εὐπορίας αὐτοὺς τῶν σιτίων τοῦτον ἀποκλεῖσαι τὸν τρόπον· ἔτι γε μὴν καὶ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ φρούρια ποιῆσαι πολὺ τῆς ὑπαρχούσης αὐτοῖς ἀσφαλείας ἰσχυρότερα. τῆς δὲ γνώμης δοκιμασθείσης καὶ τῷ πλήθει καλῶς ἔχειν, αὐτὸς μὲν τὰ κατὰ τὴν πόλιν ᾠκοδόμει, Σίμωνα δὲ τὰ κατὰ τὴν χώραν ἐξέπεμψεν ἀσφαλισόμενον. ὁ δὲ Δημήτριος διαβὰς εἰς τὴν Μεσοποταμίαν ἧκε, ταύτην βουλόμενος καὶ τὴν Βαβυλῶνα κατασχεῖν, καὶ τῶν ἄνω σατραπειῶν ἐγκρατὴς γενόμενος ἐντεῦθεν ποιεῖσθαι τὰς ὅλης τῆς βασιλείας ἀφορμάς. καὶ γὰρ οἱ ταύτῃ κατοικοῦντες Ἕλληνες καὶ Μακεδόνες συνεχῶς ἐπρεσβεύοντο πρὸς αὐτὸν, εἰ πρὸς αὐτοὺς ἀφίκοιτο, [o] παραδώσειν μὲν αὐτοὺς ὑπισχνούμενοι, συγκαταπολεμήσειν δὲ Ἀρσάκην τὸν Πάρθων βασιλέα. ταύταις ἐπαρθεὶς ταῖς ἐλπίσιν ὥρμησε πρὸς αὐτοὺς, εἰ [p] καταστρέψαιτο τοὺς Πάρθους, καὶ γένοιτο αὐτῷ δύναμις, τὸν Τρύφωνα πολεμῆσαι [q] διεγνὼς, καὶ τῆς Συρίας ἐκβαλεῖν. δεξαμένων δ' αὐτὸν προθύμως τῶν ἐν τῇ χώρᾳ, συναγαγὼν δύναμιν ἐπολέμησε [r] πρὸς τὸν Ἀρσάκην, καὶ τὴν στρατιὰν ἅπασαν ἀποβαλὼν, αὐτὸς ζῶν ἐλήφθη, καθὼς καὶ ἐν ἄλλοις [ſ] δεδηλώκαμεν.

deſerta eſſe deprehendiſſet, cognito hoſtes aufugiſſe, illos inſequebatur: non tamen eos aſſequutus eſt. jam enim fluvium Eleutherum tranſgreſſi, in tuto erant. Tum *Jonathas*, converſo illinc in Arabiam itinere, fuſiſque Nabatæis, & multa præda abacta captiviſque abductis, Damaſcum profectus, illic omnia vendidit. Sub idem autem tempus Simon ejus frater, Judæa omni peragrata & Palæſtina uſque ad Aſcalonem, caſtella munivit: cumque ea & ædificiis & cuſtodiis firmaſſet, Joppen ſe contulit, eaque occupata validum ei præſidium impoſuit. audiverat enim Joppenſes *magnopere* velle Demetrii militibus urbem tradere.

Nabatæi fuſi.
1 *Macc.* c. 12.

11. Itaque cum has res *geſſiſſent & ordinaſſent* Jonathas & Simon, Hieroſolyma reverſi ſunt. atque Jonathas, populo univerſo in templum convocato, cum eis ſtatuit Hieroſolymorum mœnia inſtaurare, & templi ſeptum, quod dirutum erat, reficere, locaque circumcirca turribus præaltis munire. ad hæc, muro etiam per mediam urbem ducto, præſidiarios in arce foro excludere, eoſque hoc modo commeatuum copia prohibere: ac præterea caſtella per regionem, multo quam ante validiora, facere. Cum autem hæc ſententia etiam populo viſa fuiſſet ſe recte habere, ille quidem urbem mœnibus & ædificiis excolebat, Simonem vero in regionem dimiſit ut eam operibus firmaret. Cæterum Demetrius flumine trajecto Meſopotamiam pervenit, eo animo ut hanc ſimul & Babylonem occuparet, utque potitus ſuperioribus ſatrapiis, *inde occaſionem arriperet totum imperium occupandi. nam & Græci & Macedones, qui illic habitarent, crebras ad eum legationes mittebant, promittentes, ea lege ut ad eos veniret, ſeſe deditionem facturos, ſimulque cum eo bellum ſuſcepturos contra Arſacen Parthorum regem. Hac ſpe elatus ad eos contendit, eo conſilio, ut, ſi Parthos debellaret vireſque ei ſuppeterent, Tryphonem bello adoriretur, Syriaque ejiceret. Cum autem eum alacriter admodum excepiſſent iſtius regionis homines, copiaſque coëgiſſet, bellum intulit Arſaci, totoque exercitu amiſſo, ipſe vivus captus eſt, ſicut alibi jam retulimus.

Jonathas Hieroſolyma & Judæam communit.
1 *Macc.* c. 12.

Demetrius ab Arſace capitur.
1 *Macc.* c. 13.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς, Ἰωνάθου ὑπὸ Τρύφωνος δολοφονηθέντος, Σίμωνα στρατηγὸν καὶ ἀρχιερέα ἀπέδειξαν οἱ Ἰουδαῖοι· ὅσα τε ἐκείνῳ ἀνδρείως ἐπράττετο, μάλιστα κατὰ Τρύφωνος.

Τρύφων δ' ἐπειδὴ τὰ περὶ τὸν Δημήτριον ἔγνω τοιοῦτο λαβόντα τέλος, οὐκ ἔτ' ἦν Ἀντιόχῳ βέβαιος, ἀλλ' ἐπεβούλευεν ὡς αὐτὸν ἀποκτείνας τὴν βασιλείαν αὐτὸς κατασχεῖν. ἐνεπόδιζε γε μὴν αὐτοῦ

CAP. VI. X.

Quomodo, Jonatha à Tryphone dolis occiſo, Judæi Simonem conſtituerunt exercitus ducem & pontificem: quæque ab eo fortiter geſta erant, præcipue adverſus Tryphonem.

Tryphon autem, poſtquam res Demetrii hujuſmodi exitum habuiſſe cognoverat, non amplius Antiocho fidus erat, ſed cogitabat quonam pacto, eo ſublato, regnum ipſe poſſet occupare. nam & huic illius

Erga Demetrium perfidus Tryphon.

---

a Ἐλεύθερον ſolus *Hen.* b Εἰς τὴν Ἀραβίαν *Busb.* & *Hen.* c Ναβατηνοὺς *Busb.* & *Hen.* Ζαβαδαίους aut Ζαβαδίους 1 *Mac.* c. 12. v. 31. Verum Ναβαταίους illic ſcribendum eſſe monuit *Grotius*: utpote quod Nabatæi, quanquam olim amici Judæ, manſerint in parte Demetrii Nicatoris, nec Alexandrum ſequuti fuerint. d Ἐπίδοτο *Hen.* e Ἰουδαίαν πᾶσαν ἐπελθὼν καὶ Παλ. *Hen.* Ἰουδαίαν ἅπασαν ἐπιὼν καὶ Π. *Busb.* ſ Ita *Hen.* & *Busb.* nec aliter *Epiphanius.* ἠσφαλίσατο φρουρίοις in *Editis.* g Ἧκεν *Busb.* & *Hen.* h Βουλομένου *Busb.* βουλομένοις *Hen.* i Sic *Busb* & *Hen.* atque ita, vel ἐπέστρεψαν (ut in 1 *Macc.* c. 12. v. 35.) legiſſe viſus eſt *Epiphan.* k Eo modo *MSS.* συνεβουλεύετο τῶν Ἱεροσ. in *Editis.* l Ita *Busb.* & *Hen.* ἐπισκευάσαι in *Editis.* m Ἀνοικοδομησαμένους *Busb.* & *Hen.* n Ita cum *Busb.* & *Hen.* πόλιν in cæteris. o Καὶ παραδώσειν & mox τὸν τῶν Πάρθων βασ. *Hen.* p Καταστρέψοιτο *Hen.* q Διεγνωκὼς *Hen.* r Πρὸς Ἀρσάκην, καὶ τ. σ. πᾶσαν ἀποβαλὼν, α. ζ. ἀπελείφθη *Busb.* & *Hen.* Arſacen & *Joſephus* & *Maccabæorum* auctor dixere communi nomine: nam proprium ei nomen fuit Phraates, ut *Appianus* nos docet. *Grot.* ſ Aliis δεδήλωται.
* *Al.* inde in univerſum regnum ſeſe inferret.

a Ἀντιόχῳ

Tryphon Jonathæ insidiatur. 1 Macc. c. 12.

lius conſilio obſtabat metus ei incuſſus à Jonatha, Antiochi amico. Itaque decrevit prius illum è medio tollere, atque ita demum Antiochum aggredi. Cum autem ſtatuiſſet eum fraude & dolo interficere, Antiochia Bethſanam proficiſcitur, quæ Græcis dicitur Scythopolis: ubi ei occurrit Jonathas cum quadraginta delectorum *hominum* millibus. ipſum enim ad bellum gerendum veniſſe ſuſpicabatur. Ille vero, cognito Jonatham ad dimicandum paratum eſſe, ipſum muneribus & blanditiis ſubdole aggreditur, ſuiſque ducibus, ut ei *perinde ac ſibimetipſi* obedirent, imperavit: hiſce volens fidem *fictæ* benevolentiæ adſtruere, omnemque *illi* ſuſpicionem eximere, ut curis & cuſtodibus ſolutum, ſibi non conſulentem, caperet. *poſtremo* ſuaſit ut exercitum dimitteret; (eum enim jam ſine neceſſitate adduci, ceſſante bello & pacatis rebus omnibus) paucis tamen circa ſe retentis, rogabat ut ipſum uſque Ptolemaïdem comitaretur. ſe enim urbem aliaque omnia in ea regione loca munita ei ſubjecturum: quippe qui harum rerum cauſa affuerit.

Capitur Jonathas. 1 Macc. c. 12.

2. Et quidem Jonathas, nihil horum *quæ acciderunt* ſuſpicatus, confiſuſque Tryphoni, ut qui ex benevolentia veraque animi ſententia iſta ſuaderet, exercitum dimiſit. Tribus autem duntaxat *hominum* millibus retentis, duo eorum millia in Galilæa reliquit, mille vero ſecum ducens Ptolemaïdem cum Tryphone ſe contulit. Portis autem à Ptolemaïdenſibus clauſis, nam & hoc illis imperaverat Tryphon, Jonatham quidem vivum comprehendit, ejus vero *milites* omnes ferro trucidavit. Miſit etiam *ſuos* ad relictos in Galilæa bis mille, ut & eos perimerent. Sed illi, iſtis quæ Jonathæ acciderant exauditis, priuſquam advenerint quos miſerat Tryphon, armis tecti è regione exceſſerunt. Qui vero ad eos perſequendos miſſi erant, ubi viderunt paratos eſſe ad certamen de vita, nihil eos vi interpellarunt, atque ita ad Tryphonem reverſi ſunt.

XI.

Populi luctus & lamentatio ob Jonatham captum.

3. Hieroſolymitani autem, cum fama accepiſſent Jonatham captum eſſe & qui cum eo erant interiiſſe milites, & illum ipſum ob ea quæ evenerant deplorabant, & omnes eum magnopere requirebant, atque timor magnus juſtuſque eis incuſſus animos valde ſolicitabat; ne, cum Jonathæ virtute ſimul & cura & moderatione deſtituti eſſent, gentes finitimæ illis infeſtæ, Jonathæque metu *euſque* quieſcentes, nunc in eos inſurgerent, belloque illato extrema diſcrimina adire cogerent. id quod eis, non aliter quam exſpectabant, contigit. Nam gentes, audita Jonathæ morte, bello adoriri cœperunt Judæos, utpote duce carentes. Ipſe etiam Tryphon, exercitu coacto, in animo habebat, ubi in Judæam aſcenderat, bellum gerere adverſus eos qui in ea erant. Simon autem, cum videret Hieroſolymitanos ex iſtis in terrore eſſe atque metu, volens eos

τὴν προαίρεσιν ταύτην ὁ παρὰ Ἰωνάθου φόβος, φίλου τυγχάνοντος [a] Ἀντιόχου. καὶ διὰ τοῦτ' ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν Ἰωνάθην πρῶτον ἔγνω, καὶ τότε τοῖς περὶ τὸν Ἀντίοχον ἐγχειρεῖν. ἀπάτῃ δ' αὐτὸν καὶ δόλῳ κρίνας ἀνελεῖν, εἰς [b] Βεθσάνην ἐκ τῆς Ἀντιοχείας παραγίνεται, τὴν καλουμένην ὑφ' Ἑλλήνων Σκυθόπολιν· εἰς ἣν μετὰ τεσσάρων αὐτῷ μυριάδων Ἰωνάθης ἀπήντησεν ἐπιλέκτου στρατοῦ. πολεμήσοντα γὰρ αὐτὸν ἥκειν ὑπέλαβεν. [c] ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην γνοὺς τὸν Ἰωνάθην, ὑπέρχεται δώροις αὐτὸν καὶ φιλοφρονήσει, καὶ τοῖς ἡγεμόσιν αὐτοῦ πειθαρχεῖν Ἰωνάθῃ [d] προσέταξε· τούτοις πιστώσασθαι βουλόμενος εὔνοιαν, καὶ πᾶσαν ὑπόνοιαν ἐξελεῖν, εἰς τὸ καταφρονήσαντα λαβεῖν ἀφύλακτον, οὐδὲν προορώμενον. τήν τε στρατιὰν [e] συνεβούλευσεν ἀπολῦσαι· καὶ γὰρ νῦν οὐ δεόντως αὐτὴν ἐπάγεσθαι, πολέμου μὲν οὐκ ὄντος, εἰρήνης δ' ἐχούσης τὰ πράγματα. κατασχόντα μέντοιγε περὶ αὐτὸν ὀλίγους, εἰς Πτολεμαΐδα συνελθεῖν παρεκάλει. παραδώσειν γὰρ αὐτῷ τὴν πόλιν, τά τε ἄλλα πάνθ' ὅσα κατὰ τὴν χώραν εἰσὶν ὀχυρώματα ποιήσειν [f] ὑπ' αὐτῷ· καὶ γὰρ τούτων ἕνεκα παρεῖναι.

β'. Ὁ μὲν οὖν Ἰωνάθης, οὐδὲν τούτων ὑπονοήσας, ἀλλ' ὑπ' εὐνοίας καὶ [g] γνώμῃ ἀληθεῖ τὸν Τρύφωνα συμβουλεῦσαι ταῦτα πιστεύσας, τὴν μὲν στρατιὰν ἀπέλυσε. τρισχιλίους δὲ κατασχὼν μόνους, τοὺς μὲν δισχιλίους ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ κατέλιπεν, αὐτὸς δὲ μετὰ τῶν χιλίων [h] ἧκεν εἰς Πτολεμαΐδα [i] σὺν Τρύφωνι. τῶν δ' ἐν τῇ Πτολεμαΐδι κλεισάντων τὰς πύλας, τοῦτο γὰρ ἦν αὐτοῖς ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος προστεταγμένον, τὸν μὲν Ἰωνάθην ἐζώγρησε, τοὺς δὲ σὺν αὐτῷ πάντας [k] ἀπέκτεινεν. ἔπεμψε δὲ καὶ ἐπὶ τοὺς ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ καταλειφθέντας δισχιλίους, ὅπως ἂν καὶ τούτους ἀπολέσωσιν. ἀλλ' αὐτοὶ μὲν, ὑπὸ φήμης τῶν περὶ τὸν Ἰωνάθην συμβεβηκότων, [l] ἔφθασαν πρὶν ἢ τοὺς ὑπὸ τοῦ Τρύφωνος ἀπεσταλμένους ἀφικέσθαι, φραξάμενοι τοῖς ὅπλοις, ἐκ τῆς χώρας ἀπελθεῖν. οἱ δ' ἐπ' αὐτοὺς πεμφθέντες, [m] ἰδόντες ἑτοίμους ὑπὲρ τῶν ψυχῶν ἀγωνίζεσθαι, μηδὲν αὐτοῖς ἐνοχλήσαντες, πρὸς τὸν Τρύφωνα ὑπέστρεψαν.

γ'. Οἱ δ' ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἀκούσαντες τὴν Ἰωνάθου ια'. σύλληψιν, καὶ τὴν τῶν σὺν αὐτῷ στρατιωτῶν ἀπώλειαν, αὐτόν τε ἐκεῖνον ἐπὶ τοῖς συμβεβηκόσιν ὠλοφύροντο, καὶ δεινὴ τἀνδρὸς ἐπιζήτησις παρὰ πᾶσιν ἦν, δέος τε μέγα καὶ κατὰ λόγον [n] αὐτοῖς ἐμπεσὸν ἐλύπει, μὴ τῆς Ἰωνάθου ἀνδρείας ἅμα καὶ προνοίας [o] ἀφῃρημένοι, τὰ πέριξ ἔθνη χαλεπῶς ἔχοντα πρὸς αὐτοὺς, καὶ διὰ Ἰωνάθην ἠρεμοῦντα, νῦν αὐτοῖς ἐπισυστῇ, καὶ πολεμοῦντες εἰς τοὺς περὶ τῶν ἐσχάτων κινδύνους ἀναγκάζωνται [p] καθίστασθαι. καὶ δὴ [q] τοῦτ' αὐτοῖς ὡς ὑπενόουν συνέπεσε. τὸν γὰρ Ἰωνάθου ἀκούσαντες θάνατον οἱ ἐκ τῶν ἐθνῶν, πολεμεῖν ἤρξαντο τοὺς Ἰουδαίους [r] ὡς ἀποροῦντας ἡγεμόνος. αὐτὸς δὲ ὁ Τρύφων, δύναμιν [ſ] συναγαγὼν, γνώμην εἶχεν, ἀναβὰς εἰς τὴν Ἰουδαίαν πολεμεῖν τοὺς ἐν αὐτῇ. Σίμων δὲ ὁρῶν πρὸς ταῦτα τοὺς Ἱεροσολυμίτας καταπεπληγότας, βουλόμενος αὐτοὺς εἰς τὸ ὑποστῆναι προθύμως ἐπιόντα τὸν Τρύφωνα θαῤῥαλεωτέρους ποιῆσαι τῷ λόγῳ, συγκαλέσας τὸν δῆμον εἰς τὸ ἱερὸν, ἐντεῦθεν αὐτοὺς παρακαλεῖν ἤρξατο. “τὸ μὲν ὑπὲρ τῆς [a] ὑμετέρας ἐλευθερίας, [b] ἄνδρες ὁμόφυλοι, μετὰ τοῦ πατρὸς ἐγώ τε καὶ οἱ ἀδελφοί μου ὡς ἐτολμήσαμεν ἀσμένως ἀποθανεῖν, [c] οὐκέτ' ἀγνοεῖτε. παραδειγμάτων δὲ τοιούτων εὐποροῦντος μου, καὶ τοῦ θνήσκειν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῆς θρησκείας [d] τοὺς ἐκ τῆς ἡμετέρας οἰκίας δεδογμένου, φόβος οὐδεὶς ἔσται τηλικοῦτος, ὃς ταύτην ἡμῶν τὴν διάνοιαν [e] ἐκβάλῃ τῆς ψυχῆς, ἀντεισάξῃ δ' εἰς αὐτὴν φιλοζωΐαν καὶ δόξης καταφρόνησιν. ὅθεν [f] ὡς οὐκ ἀποροῦντες ἡγεμόνος, οἵου τι καὶ πάσχειν ὑπὲρ [g] ὑμῶν τὰ μέγιστα καὶ δρᾶν, ἕπεσθέ μοι προθύμως ἐφ' οὓς ἂν ἡγῶμαι· οὔτε γὰρ κρείττων ἐγὼ τῶν ἐμῶν ἀδελφῶν ἵνα φείδωμαι τῆς ἐμαυτοῦ ψυχῆς, οὔτε χείρων, ἵνα ὃ κάλλιστον ἐκείνοις ἔδοξε, τὸ τελευτᾶν ὑπὲρ τῶν νόμων καὶ τῆς τοῦ Θεοῦ θρησκείας ὑμῶν, τοῦτ' ἐγὼ φύγω καὶ καταλίπω. οἷς δέ με δεῖ γνήσιον ἀδελφὸν ἐκείνων φανῆναι, τούτοις ἐμαυτὸν δείξω. θαῤῥῶ γὰρ ὡς καὶ δίκην ληψόμενος παρὰ τῶν πολεμίων, καὶ πάντας ὑμᾶς μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων τῆς ἐξ αὐτῶν ὕβρεως ῥυσόμενος, καὶ τὸ ἱερὸν ἀπόρθητον μετὰ τοῦ Θεοῦ διαφυλάξων. τὰ γὰρ ἔθνη βλέπω καταφρονήσαντα ὑμῶν, ὡς οὐκ ἐχόντων ἡγεμόνα, πρὸς τὸ πολεμεῖν ὡρμηκέναι.”

---

[a] Ἀντιόχῳ *Busb. & Hen.* [b] Ita prout edidimus p. 543. v. 31. Βίθσαν in *Editis Aliiſque.* Βαιθσὰν 1 *Macc.* c. 12. v. 40. [c] Ὁ δ' ἕτοιμον εἰς μάχην Ἰωνάθην ἰδὼν *Busb. & Hen.* [d] Προσέταξε *Hen.* προσέταττε *Busb.* [e] Συνεβούλευεν *Busb. & Hen.* [f] Ἐπ' αὐτῷ *Hen.* [g] Γνώμης ἀληθοῦς *Hen.* [h] Ita *Busb. & Hen.* ἦλθεν in *Editis Aliiſque.* [i] Σὺν τῷ Τρύφωνι *Busb. & Hen.* & mox ὑπὸ Τρύφωνος. [k] Ἀπέκτεινεν *Hen.* [l] Ita cum *Cod. Busb.* ἔφθησαν in *cæteris.* [m] Ὡς εἶδον *Hen.* [n] Illud αὐτοῖς inſertum dedi ex *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* [o] Ἀφῃρημένων *Hen.* ſed ἀφῃρημένοι loco ſuo movere nolui, quod ſæpe pro Genitivis abſolutis Nominativus more Attico videri poſſit adhibitus. [p] Καθίστασθαι *Gen. Aliiſque.* [q] Ταῦτ' αὐτοῖς *Busb. & Hen.* [r] Illud ὡς ex *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* [ſ] Συλλέγων *Hen.*

γ'. Τούτους ποιησαμένου τοῦ Σίμωνος τοὺς λόγους ἀνεθάῤῥησε τὸ πλῆθος, καὶ ταῖς ψυχαῖς ἐνδεδωκὸς ὑπὸ δειλίας [h] ἀνηγέρθη πρὸς τὰ ἀμείνω καὶ ἀγαθὰς ἐλπίδας· ὡς ἀθρόως πάντα τὸν λαὸν ἐκβοῆσαι τὸν Σίμωνα αὐτῶν ἡγεῖσθαι, καὶ [i] ἀντὶ τοῦ Ιούδα καὶ Ιωνάθου τῶν ἀδελφῶν, [k] αὐτὸν τὴν προστασίαν ἔχειν, ἔσεσθαι γὰρ πρὸς ὅ,τι [l] κελεύσει πειθηνίους. συναθροίσας δὲ πᾶν [m] εὐθὺς ὅσον ἦν τὸ πολεμικὸν τῆς οἰκείας ἰσχύος, ἔσπευδε τὰ τείχη τῆς πόλεως ἀνοικοδομῆσαι. καὶ πύργοις αὐτὴν [n] ὑψηλοῖς τε καὶ καρτεροῖς ἀσφαλισάμενος, ἀπέστειλε μὲν Ιωνάθην τινὰ φίλον Αψαλώμου παῖδα μετὰ στρατιᾶς εἰς Ιόππην, προστάξας αὐτῷ τοὺς οἰκήτορας ἐκβαλεῖν· ἐδεδίει γὰρ μὴ παραδῶσιν οὗτοι τὴν πόλιν τῷ Τρύφωνι· αὐτὸς δ' [o] ὑπομείνας ἐφύλαττε τὰ Ιεροσόλυμα.

δ'. Ο δὲ Τρύφων, ἄρας ἐκ Πτολεμαΐδος μετὰ στρατιᾶς πολλῆς, εἰς τὴν Ιουδαίαν [p] παραγίνεται, [q] καὶ τὸν Ιωνάθην δέσμιον ἄγων. ἀπήντησε δ' αὐτῷ καὶ Σίμων μετὰ τῆς αὐτοῦ δυνάμεως, εἰς [r] Αδδιδα πόλιν, ἥτις ἐπ' ὄρους κειμένη τυγχάνει, ὑφ' ἧς ὑπόκειται τὰ τῆς Ιουδαίας πεδία. γνοὺς δὲ [ſ] ὁ Τρύφων ἡγεμόνα τὸν Σίμωνα ὑπὸ τῶν Ιουδαίων [t] καθεστῶτα, ἔπεμψε πρὸς αὐτὸν, καὶ τοῦτον ἀπάτῃ καὶ δόλῳ περιελθεῖν βουλόμενος, κελεύων αὐτὸν, εἰ θέλει λυθῆναι τὸν ἀδελφὸν Ιωνάθην, πέμψαι τάλαντα ἑκατὸν ἀργυρείου, καὶ δύο τῶν παίδων [u] Ιωνάθου ὁμήρους

Simon populum conſolatur. 1 Macc. c. 13.

oratione audaciores reddere ad Tryphonis impreſſionem alacriter ſuſtinendam, populi concione in templum vocata, hujuſmodi verbis eos conſolari cœpit. “Equidem jam non eſt ut *amplius* ignoretis, viri populares, ut cum patre meo & ego & fratres mei pro libertate veſtra auſi fuerimus mortis periculum libenter adire. Cumque hujuſmodi exemplorum abunde habeam, etiam ex eo quod decretum ſit noſtræ familiæ mortem obire pro lege & religione, nullus tantus erit metus, qui hanc noſtrorum ſententiam ex anima mea ejiciet, ejuſque in locum inducet vitæ amorem & gloriæ contemptum. Quapropter, tanquam ductore non egentes, qui vel maxima pro vobis pati atque facere paratus ſit, ſequimini me alacriter quocunque vos duxero; neque enim meis ſum fratribus præſtantior ut vitæ meæ parcam, neque deterior quam illi, ut quod iis pulcherrimum viſum eſt, mori pro legibus cultuque Dei veſtro, hoc ipſe fugiam & *aliis* relinquam. quibus autem me oportet meipſum germanum illorum fratrem præſtare, iſtis memet ejuſmodi eſſe oſtendam. perſuaſum enim habeo me pœnas ab hoſtibus repetiturum eſſe, voſque omnes cum uxoribus & liberis ab illorum injuriis erepturum, atque templum Dei auſpiciis ab omni vaſtatione ſartum tectum conſervaturum. nam gentes video, contemptu veſtrûm, utpote ducem non habentium, bellandi impetum cepiſſe.”

Summa rerum à populo ei defertur. 1 Macc. c. 13.

3. Cum in hæc verba Simon dixiſſet, populum *ad omnia* confirmavit; ut qui metu exanimatus eſſet & dejectus *ſtatim* melius ſe haberet, & ad bene ſperandum excitaretur: ita ut univerſi * confertim exclamarent, Simonem ſibi ducem eſſe, ipſumque pro Juda & Jonatha fratribus ſuis principatum habere, ſeque ei, in omnibus quæ imperaverit, dicto audientes fore. Itaque coactis mox omnibus quotquot ex ſuis ad militiam eſſent idonei, feſtinavit urbis mœnia denuo ædificare. Et cum turribus eam celſis validiſque firmaſſet, Jonatham quidem, unum ex amicis, Abſalomi filium, cum exercitu Joppen miſit, eique in mandatis dedit ut incolas ejiceret, (metuebat enim ne iſti urbem Tryphoni traderent) ipſe vero Hieroſolymis manſit ad urbis cuſtodiam.

Tryphon irruptionem facit in Judæam. 1 Macc. c. 13.

4. Tryphon autem, Ptolemaide profectus magno cum exercitu, in Judæam ſe confert, Jonatham etiam vinctum ſecum ducens. At Simon ei quoque obviam venit cum ſuis copiis ad urbem Addida, in monte poſitam, cui ſubjecta erant Judææ campeſtria. Quod ubi Tryphon intellexit, Simonem à Judæis ducem conſtitutum eſſe, miſit ad eum *nuncios*, eo animo ut ipſum etiam fraude doloque circumveniret; eique mandat, ſi fratrem Jonatham dimitti vellet, ut mitteret argenti talenta centum & duos de Jonathæ filiis obſides,

---

a Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ἡμετέρας in *Editis Aliiſque.* b Vocem ἄνδρες ex *iiſdem* repoſui. c Οὐκ ἀγνοεῖτε *Busb.* d Ita cum *Cod. Busb.* favente nonnihil *Hen.* qui habet τῆς ἐκ. in *Editis Aliiſque* deeſt τούς. Quid ſibi velint *Codd. Gall.* in quibus καὶ τῆς θρησκείας ἐκ τ. ἡ. οἰκίας γενομένους, φόβος &c. plane neſcio. e Ἐκβάλοι *Hen.* ſ Illud ὡς repoſui ex *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* g Ἡμῶν *Hen.* h Ἀνήρθη πρὸς τὴν ἀμείνω καὶ ἀγαθὴν ἐλπίδα *Hen. Vat.* & *Busb.* i Ἀντὶ Ἰούδα *Hen.* k Ita cum *Cod. Hen.* αὐτοῦ in cæteris. l Κελεύει *Busb.* κελεύσειε *Hen.* m Εὐθέως *Hen.* n Ὑψηλοτέροις καὶ καρτεροῖς *Hen.* & *Vat.* o Παραμείνας *Hen.* p Παρεβάλετο *Hen.* & *Busb.* q Καὶ deeſt *Busb.* & commode abeſſe poteſt. r *Al.* Ἀδιδά. Videſis *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 546. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 338. ſ Articulum accepi ex *MSS.* t Καθεστάμενον *Hen.* u Τῶν Ἰωνάθου *Busb.* & *Hen.* * *Al.* continue.

Tryphon à Simone pecuniam per dolum aufert. 1 Macc. c. 13.

ne dimissus Judæam in defectionem à Rege trahat. jam enim ipsum in vinclis retineri propter pecuniam, quam Regi acceptam deberet. At Simon Tryphonis astutias non ignoravit; sed cognito quod & pecuniam perditurus esset, nec fratrem liberaturus, quin & filios ejus insuper hosti dediturus esset, tamen veritus ne à populo traduceretur, ut qui fratri caussa fuisset interitûs, quod nec pecuniam nec filios pro fratre dare vellet, advocato in concionem exercitu, ad eos retulit quæ à Tryphone acceperat: addito insidias fraudemque sub illis latere, optabilius tamen esse & pecuniam & filios ad eum mittere, quam propositis à Tryphone non auscultando dare suspicioni locum, se fratrem servare noluisse. Atque ita Simon & Jonathæ filios *ei* misit & pecuniam. illis vero acceptis fidem non servavit Tryphon, neque Jonatham dimisit: sed cum exercitu regionem circumivit, & Idumæa peragrata deinde Hierosolyma ascendere statuit, factoque itinere veniebat Adora usque Idumææ urbem. cui Simon cum suis copiis contra venire, castris ex adverso castrorum illius semper positis.

5. Interea qui erant in arce, missis ad Tryphonem legatis, hortatum ut cito ad se veniret, sibique commeatum mitteret, equitatum *ad profectionem* paravit, quasi ea nocte futurus Hierosolymis. sed multa nix, noctu delapsa & viis obducta, difficilemque equis quà irent ob profunditatem nivis transitum reddens, illi obstitit quo minus Hierosolyma proficisceretur. Itaque Tryphon, inde digressus, in Cœlen-Syriam abiit: festinanterque in Galaaditin facto impetu, & Jonatha illic interfecto & sepeliri jusso, ipse Antiochiam reversus est.

Jonatham interficit & Antiochiam revertitur. 1 Macc. c. 13.

Simon autem, missis quibusdam ad Basca urbem, ossa *Jonathæ* fratris *inde* transfert. Atque is quidem eis justa solvit in *ipsius* patria Modim: magno vero luctu à populo universo deploratus est *Jonathas*. Quin & Simon patri & fratribus suis monumentum amplissimum exstruxit ex lapide candido & polito.

Simon suis sepulchra construit magnifica. 1 Macc. c. 13.

Cum autem illud in magnam & conspicuam altitudinem extulisset, porticus ei circumdedit, & columnas uno ex lapide singulas, opus visu mirandum, erigit. Ad hæc etiam Pyramidas septem, parentibus & fratribus, cuique unam, ædificavit, tam ob pulchritudinem quam magnitudinem admirabiliter factas, quæ ad hanc usque diem servantur. Et Jonathæ quidem sepulturæ, structuræque monumentorum pro Simonis domesticis, hujusmodi studium adhibitum fuisse novimus. Diem autem

ὅπως μὴ ἀφεθεὶς ἀποστήσῃ τὴν Ἰουδαίαν [a] τοῦ βασιλέως. ἄρτι γὰρ αὐτὸν διὰ τὸ ἀργύριον, ὃ τῷ βασιλεῖ χρησάμενος [b] ὤφειλε, φυλάττεσθαι δεδεμένον. ὁ δὲ Σίμων τὴν τέχνην τὴν τοῦ Τρύφωνος οὐκ ἠγνόησεν, ἀλλὰ συνεὶς ὅτι καὶ τὸ ἀργύριον [c] ἀπολέσει δοὺς καὶ τὸν ἀδελφὸν οὐ λύσει, μετ' αὐτοῦ δὲ καὶ τοὺς παῖδας ἐκδώσει τῷ πολεμίῳ, φοβούμενος δὲ μὴ διαβληθῇ πρὸς τὸ πλῆθος ὡς αἴτιος αὐτὸς τἀδελφῷ θανάτου γενόμενος, ὅτι μηδὲ τὰ χρήματα μηδὲ τοὺς υἱοὺς [d] δέδωκεν ὑπὲρ αὐτοῦ, συναγαγὼν τὴν στρατιὰν, [e] ἐδήλωσεν αὐτῇ τὰ παρὰ τοῦ Τρύφωνος· εἰπὼν ὅτι ταῦτα καὶ ἐνέδραν καὶ ἐπιβουλὴν [f] ἔχει, ὅμως αἱρετώτερον (ἐστὶ) πέμψαι τὰ χρήματα αὐτῷ καὶ τοὺς υἱοὺς, ἢ τοῖς ὑπὸ Τρύφωνος προβαλλομένοις μὴ ὑπακούσαντα λαβεῖν αἰτίαν, ὡς τὸν ἀδελφὸν σῶσαι μὴ θελήσας. καὶ Σίμων μὲν τούς τε Ἰωνάθου παῖδας [g] ἐξέπεμψε καὶ τὰ χρήματα. λαβὼν δὲ ὁ Τρύφων οὐκ ἐτήρησε τὴν πίστιν, [h] οὐδὲ ἀπέλυσεν Ἰωνάθην· ἀλλὰ, τὴν στρατιὰν ἀναλαβὼν, ἐκπεριῄει τὴν χώραν, καὶ διὰ τῆς Ἰδουμαίας ἀναβαίνειν διεγνώκει τὸ λοιπὸν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ παραγενόμενος ἧκεν εἰς [i] Ἄδωρα πόλιν τῆς Ἰδουμαίας. [k] ἀντιπαρῆγε δ' ὁ Σίμων μετὰ τῆς στρατιᾶς, ἀεὶ καταστρατοπεδευόμενος ἐξ ἐναντίας αὐτοῦ.

ε΄. [l] Τῶν δὲ ἐν ἄκρᾳ πεμψάντων πρὸς Τρύφωνα, καὶ παρακαλούντων σπεῦσαι πρὸς αὐτοὺς, καὶ τροφὰς αὐτοῖς πέμψαι, παρεσκεύασε τὴν ἵππον, ὡς διὰ τῆς νυκτὸς ἐκείνης ἐν Ἱεροσολύμοις ἐσόμενος. ἀλλὰ χιὼν [m] διὰ νυκτὸς πολλὴ πεσοῦσα, καὶ τάς τε ὁδοὺς καλύψασα, καὶ ἄπορον ἵπποις μάλιστα [n] ὁδεύειν ὑπὸ βάθους τὴν πορείαν [o] παρέχουσα, διεκώλυσεν αὐτὸν ἐλθεῖν [p] εἰς Ἱεροσόλυμα. διόπερ ἐκεῖθεν ἄρας ὁ Τρύφων, εἰς τὴν Κοίλην ἀφικνεῖται Συρίαν· σπουδῇ τε εἰς τὴν [q] Γαλααδῖτιν ἐμβαλὼν, τόν τε Ἰωνάθην ἀποκτείνας αὐτόθι καὶ ταφῆναι κελεύσας, αὐτὸς εἰς τὴν Ἀντιόχειαν ὑπέστρεψεν. ὁ δὲ Σίμων, πέμψας εἰς [r] Βασκὰ πόλιν, μετακομίζει τὰ τοῦ ἀδελφοῦ ὀστᾶ. καὶ κηδεύει μὲν ταῦτα ἐν [s] Μωδεεὶμ τῇ πατρίδι· πένθος δ' ἐπ' αὐτῷ μέγα πᾶς ὁ λαὸς [t] ἐποιήσατο. Σίμων δὲ καὶ μνημεῖον μέγιστον ᾠκοδόμησε τῷ πατρὶ καὶ τοῖς ἀδελφοῖς αὐτοῦ ἐκ λίθου λευκοῦ καὶ ἀνεξεσμένου. εἰς πολὺ δ' αὐτὸ καὶ περίοπτον ἀναγαγὼν ὕψος, στοὰς περὶ αὐτὸ βάλλεται, καὶ στύλους μονολίθους, [u] θαυμαστὸν ἰδεῖν χρῆμα, ἀνίστησι. πρὸς τούτοις δὲ καὶ πυραμίδας ἑπτὰ, τοῖς τε γονεῦσι καὶ τοῖς ἀδελφοῖς [x] ἑκάστῳ μίαν ᾠκοδόμησεν, εἰς ἔκπληξιν μεγέθους τε ἕνεκα καὶ κάλλους πεποιημένας, [y] αἳ καὶ μέχρι δεῦρο σώζονται. καὶ περὶ μὲν τῆς Ἰωνάθου ταφῆς, καὶ τῆς τῶν μνημείων οἰκοδομίας τοῖς οἰκείοις Σίμωνος, τοσαύτην σπουδὴν οἴδαμεν γενομένην. ἀπέθανε δὲ

---

a Illud τὸ è *Cod. Busb.* b Ita *Busb.* & *Hen.* ὄφειλε in *Editis Aliisque.* c Sic *Busb.* & *Hen.* ἀπωλέσῃ in *Editis*, forsan pro ἀπολέσῃ. d Ita *Hen.* ἔδωκεν in *cæteris.* e Sic *MSS.* ἐδήλωσεν παρὰ αὐτῇ τὰ τοῦ Τρύφωνος in *Editis.* f Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἔχει in *cæteris.* g Ἔπεμψε *Busb.* & *Hen.* h Sic *MSS.* οὐδὲ ἀπέλυσε τὸν Ἰωνάθην in *Editis.* i In Græcis omnibus Δῶρα. Verum cum in *lib.* 2. *contra Ap.* scribat Δῶρα esse *urbem Phœnices, & quatuor dierum itinere distare ab Idumæa*, ac præterea *nullam urbem Idumææ Dora nuncupari*; ideo ex 1 *Macc.* c. 13. v. 20. ipsoque *Josepho*, p.584. v.5. Ἄδωρα pro Δῶρα rescripsi: præsertim cum in *Epiphanii libris* habeamus *ad doram* aut *addoram civitatem*, proculdubio pro *Adoram civitatem.* Videsis *Relandum* in *Palæstina S.* p. 739. & *Ez. Spanhemium* in *Orbe Rom.* p. 389. Ἰουδαίας solus *Hen.* k Περιῆγε *Busb.* l Ita *Busb.* & *Hen.* τῶν δ' ἐν τῇ ἄκρᾳ in *Editis.* m Sic *Hen.* διὰ τῆς νυκτὸς in *cæteris.* n Πεζεύειν *Hen.* ἵπποις μάλιστα καὶ πεζοῖς legisse videtur *Epiphan.* o Παρασχοῦσα *Busb.* καταχοῦσα *Hen.* p Iterum cum *Hen.* εἰς τὰ Ἱεροσ. in reliquis. q Γαλααδῖτιν *Busb.* & *Hen.* r Βασκάπολιν, ut supra Δωράπολιν *Hen.* Βασκαμὰ 1 *Macc.* c. 13. v. 23. *Grotius* putat Βασκαμὰ eandem esse urbem quæ Βασκὰθ vocatur *Josuæ*, c. 15. v. 39. litera emollita ob faciliorem pronunciationem. Verum (inquit *Relandus*) errant qui volunt esse *Botzkath* urbem Judæ. s Ita ut supra p. 534. v. 36. Μωδεεὶν in *Editis.* Μωδαεὶ *Hen.* t Ἐποίησεν *Hen.* u Ita *Hen.* θαυμαστόν τε ἰδεῖν χρῆμ' ἀνίστησι in *Editis Aliisque.* x Sibi etiam meta una reservata. De hisce vide *Sanctium* in *Macc.* pag. 515. &c. y Sic & *Euseb.* lib. περὶ τῶν τοπικῶν ὀνομάτων.

δὲ Ἰωνάθης, [a]ἀρχιερατεύσας [b]ἔτη τέσσαρα, [c]προεστὼς τοῦ γένους. καὶ τὰ μὲν περὶ τῆς τούτου τελευτῆς ἐν τούτοις ἦν.

ϛ. Σίμων δὲ, κατασταθεὶς ἀρχιερεὺς ὑπὸ τοῦ πλήθους, τῷ πρώτῳ τῆς ἀρχιερωσύνης ἔτει τῆς ὑπὸ Μακεδόσι δουλείας τὸν λαὸν ἠλευθέρωσεν, ὡς μηκέτι φόρους [d]αὐτοῖς τελεῖν. ἡ δὲ ἐλευθερία καὶ τὸ ἀνείσφορον [e]Ἰουδαίοις μετ᾽ ἑβδομήκοντα καὶ ἑκατὸν ἔτη τῆς [f]Ἀσσυρίων βασιλείας, ἐξ οὗ χρόνου Σέλευκος ὁ Νικάτωρ ἐπικληθεὶς κατέσχε Συρίαν, ὑπῆρξε. τοσαύτη δ᾽ ἦν ἡ τοῦ πλήθους [g]περὶ τὸν Σίμωνα φιλοτιμία, ὥστ᾽ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους συμβολαίοις καὶ τοῖς δημοσίοις γράμμασιν, ἐπὶ τοῦ πρώτου ἔτους γράφειν [h]Σίμωνος τοῦ εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου. εὐτύχησε γὰρ ἐπ᾽ αὐτοῦ σφόδρα, καὶ τῶν ἐχθρῶν τῶν περιοίκων ἐκράτησε. κατεστρέψατο γὰρ Σίμων [i]Γάζαρά τε πόλιν καὶ Ἰόππην καὶ Ἰάμνειαν· ἐκπολιορκήσας δὲ καὶ τὴν ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις ἄκραν, εἰς ἔδαφος αὐτὴν καθεῖλεν, ὡς ἂν μὴ τοῖς ἐχθροῖς ὁρμητήριον ᾖ καταλαμβανομένοις αὐτὴν, οὗ κακῶς ποιεῖν ὡς καὶ τότε. καὶ τοῦτο ποιήσας, ἄριστον ἐδόκει καὶ συμφέρον εἶναι, καὶ τὸ ὄρος, [k]ἐφ᾽ ᾧ τὴν ἄκραν εἶναι συνέβαινε, καθελεῖν, ὅπως ὑψηλότερον ᾖ τὸ ἱερόν. καὶ δὴ τοῦτο ἔπειθεν εἰς ἐκκλησίαν καλέσας τὸ πλῆθος ὑπ᾽ αὐτοῦ γίνεσθαι, [l]ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουρῶν καὶ τῶν φυγάδων Ἰουδαίων ὑπομιμνήσκων, ἅ τε πάθοιεν ἂν, εἰ πάλιν κατάσχῃ τὴν βασιλείαν ἀλλόφυλος, φρουρᾶς ἐν αὐτῇ κατασταθείσης. [m]Ταῦτα λέγων πείθει τὸ πλῆθος παραινῶν αὐτοῖς τὰ [n]συμφέροντα. καὶ πάντες προσβαλόντες καθῄρουν τὸ ὄρος, καὶ μήτε ἡμέρας μήτε νυκτὸς [o]ἀπολυόμενοι τοῦ ἔργου, τρισὶν αὐτοῖς τοῖς πᾶσιν ἔτεσι κατήγαγον εἰς ἔδαφος καὶ πεδινὴν λειότητα· καὶ τὸ λοιπὸν ἐξεῖχεν [p]ἁπάντων τὸ ἱερὸν, τῆς ἄκρας καὶ τοῦ ὄρους ἐφ᾽ ᾧ ἦν ἀνῃρημένων. καὶ τὰ [q]μὲν ἐπὶ Σίμωνος πραχθέντα τοῦτον εἶχε τὸν τρόπον.

ſupremum obiit Jonathas, cum annos quatuor in pontificatu egiſſet & genti præfuiſſet. Atque ita quidem ſe habent quæ ad hujus interitum ſpectant.

Simon pontifex populo immunitatem impetrat. 1 Macc. c. 13.

6. Simon autem, pontifex conſtitutus à multitudine, primo ſui pontificatus anno populum è ſervitute Macedonum liberavit, ut non amplius tributa eis penderent. Hanc autem libertatem & immunitatem à tributis nacti ſunt poſt annum ſeptuageſimum & centeſimum regni Aſſyriorum, ex quo Syria potitus eſt Seleucus cognomine Nicator. Tanta autem ambitione tenebatur populus Simonem honorandi, ut tam in contractibus inter ſe quam in publicis tabulis ſcriberent, primo anno Simonis benefactoris Judæorum & ethnarchæ. Sub eo enim magna uſi ſunt felicitate, hoſteſque finitimos debellarunt. nam Gazara urbem & Joppen & Jamniam in ſuam poteſtatem redegit Simon: expugnataque Hieroſolymorum arce, ſolo eam æquavit, ne *poſthac* eſſet hoſtibus receptaculum, qua occupata plurimum eis nocerent, ut tunc *experti ſunt*. Quo facto optimum viſum eſt & è re ſua, ut & montem deprimerent, cui arcem impoſitam eſſe contigit, ita ut templum emineret. ad quod populum, in concionem advocatum, hortabatur, ut id facere liceret, malis commemoratis quæ à præſidiariis & à Judæis perfugis paſſi ſunt, porroque paſſuri eſſent, ſi regnum iterum occuparet alienigena, arcemque præſidio teneret. His dictis populo perſuaſit, ut qui ad utilia illos hortaretur. Atque cunctorum manibus admotis, montem ſuſtulerunt; tribuſque in univerſum annis neque die neque nocte ab opere ceſſando, ad fundum diruerunt & in campi planitiem: adeo ut in poſterum omnia ſupereemineret templum, arce & monte in quo poſita erat in nihilum redactis. Et quæ à Simone quidem geſta ſunt in hunc modum ſe habuerunt.

Gazara aliaſque urbes capit, & arcem Hieroſolymitanam diruit. 1 Macc. c. 13.

ιϐ'.

ΚΕΦ. ζ.

Ὡς ὁ Σίμων, σύμμαχος γενόμενος Ἀντιόχῳ τῷ Εὐσεβεῖ, Τρύφωνι ἐπολέμησε, καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ Κενδεβαίῳ Ἀντιόχου στρατηγῷ· ὥς τε ὁ Σίμων ἀπέθανεν ὑπὸ γαμβροῦ Πτολεμαίου δολοφονηθείς.

ΜΕΤ᾽ οὐ πολὺ δὲ [r]τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ Δημητρίου, τὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν Ἀντίοχον, ὃς καὶ Θεὸς ἐπεκλήθη, Τρύφων διέφθειρεν, ἐπιτροπεύων αὐτοῦ, τέσσαρα βασιλεύσαντος ἔτη. καὶ τὸν μὲν, [ſ]ὡς χειριζόμενος ἀποθάνῃ, διήγγειλε· τοὺς δὲ φίλους

XII.

CAP. VII.

Quomodo Simon, inita ſocietate cum Antiocho Pio, bellum geſſit adverſus Tryphonem, & non multo poſt contra Cendebæum Antiochi ducem: utque Simon diem obiit dolo occiſus à genero ſuo Ptolemæo.

Demetrio capto, Antiochum Deum perimit Tryphon.

NON multo autem poſtquam Demetrius captus eſt, Alexandri filium Antiochum, qui Deus cognominabatur, peremit Tryphon, tutor ejus, quarto ejus imperii anno. Et de eo quidem, quod inter curandum vita exceſſerat, ſermonibus divulgabat;

---

[a] Ita *Busb.* & *Hen.* Ἀρχιερατεύων in *Editis Aliiſque*. [b] Apud *Zonaram*, μετὰ τελευτὴν τῆς ἀρχιερωσύνης. [c] At *Joſephus* lib. 20. c. *penult.* ſeptem annos pontificatui ejus adſignat. Itaque *Scaliger* (in *Animadverſ. Euſeb.* p. 134.) mendum loco ſubeſſe putans ſcribit, ἔτη τέσσαρα καὶ δέκα, προεστὼς τοῦ γένους τὰ πάντα ιη'. probante *Caſaubono*. Verum *Jac. Cappellus* (ad A. M. 3857.) malit ἔτη θ'. vel ι'. καὶ μῆνας τέσσαρας. Ab utriſque diſſentit *Iſ. Voſſius* qui (in *Chronol.* S. c. XII) legit, ἀρχιερατεύων ἔτη ἑπτὰ, καὶ ἔτι τέσσαρα προεστὼς τοῦ γένους. Videſis *Torniellum* ad A. M. 3912. In *Epiphanii* libris omnibus, quos vidimus, poſt illa προεστὼς τοῦ γένους ſequuntur iſta, *Et de labore quidem mortis ejus in mutuis documentis, publiciſque monumentis* &c. aliquammultis omiſſis quæ in *Græcis* omnibus exſtant. [d] Ita cum *Hen.* & *Busb.* αὐτοὺς in *cæteris*. [e] Eo modo *Hen.* τοῖς Ἰουδαίοις in *reliquis*. [f] Σύρων malit *Grotius* ad 1 *Macc.* c. 13. v. 41. Sed *Aſſyrios* & *Syros* confundi ſolere notarunt *Geographi Aliique*. Sic apud *Juſtinum* ex *Trogo* l. 1. c. 11. *Aſſyrii, qui poſtea Syri dicti ſunt.* [g] Ita in *Editis Aliiſque*, πρὸς τὸν Σιμ. *Busb.* & *Hen.* [h] Σίμωνος εὐεργέτου Ἰουδαίων καὶ ἐπάρχου *Busb.* & *Hen.* [i] Ita lego cum *Epiphanio*. in *Editis* Γάζαράν τε π. Verum Γάζαν τε π. (cum *Cod. Gall.*) ex 1 *Macc.* c. 13. v. 43. 54. reſcribi jubet *Grotius*. malim tamen *Maccabæorum* auctorem ex *Joſepho* corrigere. præſertim quod in eodem libro (c. 13. v. *ult.*) Γάζαρα habeamus. Hanc urbem Γάδαρα appellat *Strabo*, l. 16. litera ſibilante Syrorum more in δ converſo: quod notatum *Cellario* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. Videſis *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 778. & *Caſaubonum* in *Strabonis* locum, l. 16. [k] Ἐφ' οὗ in *Cod. Busb.* [l] Ita *Busb.* & *Hen.* ὧν τε ἔπαθον ὑπὸ τῶν φρουράρχων καὶ τῶν φρουρῶν Ἰουδαῖοι ὑπ. in *Editis*. [m] Ταῦτα εἰπὼν ἔπεισε τὸ πλῆθος *Busb.* [n] Ita *Hen.* ἀμφότερα perperam in *Editis Aliiſque*. errore orto ex ſimilitudine vocum ἀμφότερα & συμφέροντα in abbreviaturis. [o] Ἀφιστάμενοι *Busb.* [p] Ita *Hen.* & *Busb.* ἄνω in *Editis*. [q] Illud μὲν ex *MSS.* [r] Hic *Joſephus* diſſentit ab auctore *Maccabæorum*, c. 13. Videſis *Jac. Cappellum* ad A. M. 3860. [ſ] In *Epitome Livii*, c. 55. corruptis medicis, qui, ipſum calculi dolore conſumi ad populum mentiti, dum ſecant, occidunt.

Demetrii milites ad Tryphonem deficiunt.

vulgabat; amicos vero ſuos & neceſſarios paſſim ad milites mittebat, promiſſa faciens ſe multum pecuniæ illis largiturum ſi ipſum in regem eligerent: Demetrium quidem à Parthis captum dictitans, fratrem vero ejus Antiochum, ſi potiretur imperio, multa illis mala illaturum eſſe ad defectionem ulciſcendam. Illi, in ſpem adducti fore ut opibus affluerent regno ad Tryphonem delato, *una voce* illum principem crearunt. Tryphon autem, cum penes eum eſſet rerum ſumma, *continuo* ingenii pravitatem prodidit. Nam dum privatus quidem erat populo obſequebatur, & moderationem ſimulabat, his artibus eos pertrahens ad quæcunque volebat: quamprimum vero regnum adeptus eſt, larvam exuebat, & verum præ ſe ferebat Tryphonem. Itaque ex iſtis fiebat, ut hoſtes ipſo potentiores evaſerint. Nam milites, eum odio habentes, ad Cleopatram defecerunt, Demetrii uxorem, quæ tum in Seleuciam cum liberis ſe incluſerat. Cum autem Demetrii frater Antiochus, qui Soter dicebatur, *tota regione* vagaretur, nulla ipſum urbe recipiente metu Tryphonis, mittit ad eum Cleopatra, ad conjugium ſimul & regnum accerſens. Antiochum autem ad hæc invitabat, tum quod amici iſta ei perſuaſerant, tum quod ſibi metuit, cum nonnulli è Seleucienſibus urbem Tryphoni tradere ſtuderent.

Poſtea ad Cleopatram, Demetrii uxorem, ſe conferunt.

Antiochus, ad conjugium ſimul & regnum à Cleopatra accerſitus, Tryphoni bellum infert.

2. Poſtquam vero Seleuciam venit Antiochus, eique vires quotidie creſcerent, *inde* profectus eſt Tryphoni bellum illaturus: eumque prælio victum è ſuperiore Syria ejecit in Phœniciam, & eo uſque *illum* perſequutus obſidione cinxit in Dora, quo ſe fuga receperat, præſidio quodam expugnatu difficili. Mittit etiam legatos ad Simonem Judæorum pontificem de amicitia & ſocietate *cum eo ineunda*. Ille vero poſtulatis ejus libenter annuit, atque magnam pecuniæ vim & commeatum, mittendo ad Antiochum, large ſuppeditavit militibus Doram oppugnantibus, ita ut ad breve tempus inter amicos ejus maxime neceſſarios haberetur. Atqui Tryphon, cum Dora Apamiam fugiſſet, atque in ea obſidione captus eſſet, interfectus eſt, poſtquam tres annos regnaverat.

Cum Simone amicitiam jungit. 1 Macc. c. 15.

XIII.

Simon cum filiis adverſus Cendebæum, Antiochi ducem, proficiſcitur. 1 Macc. c. 16.

3. Cæterum Antiochus, ex avaritia & indolis pravitate, oblitus eſt eorum quæ Simon ei, cum neceſſitate premeretur, ſubminiſtraverat: copiiſque militaribus Cendebæo amico *ſuo* traditis, eum ad Judæam vaſtandam & Simonem comprehendendum emiſit. At Simon, audita ejus iniquitate, quamvis jam ætate provectior, tamen indignatione commotus quod nihil juſti ab Antiocho fieri experiretur, ſumptoque animo ſupra ætatem, juvenili ferocia copias ad bellum educebat: & filios quidem cum militum pugnaciſſimis præmittit: ipſe vero cum exercitu proceſſit diverſo itinere. Ac multis è ſuis ad anguſtias montium in inſidiis

καὶ τοὺς οἰκειοτάτους διέπεμπε πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἐπαγγελλόμενος αὐτοῖς χρήματα πολλὰ δώσειν εἰ βασιλέα χειροτονήσουσιν αὐτόν· Δημήτριον μὲν ὑπὸ Πάρθων αἰχμάλωτον γεγονέναι μηνύων, τὸν δ' ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἀντίοχον, παρελθόντα εἰς τὴν ἀρχὴν, πολλὰ ποιήσειν αὐτοῖς κακὰ, τῆς [a] ἀποστασίας ἀμυνόμενον. οἱ δὲ, ἐλπίσαντες εὐπορίαν ἐκ τῆς Τρύφωνι δοθησομένης βασιλείας, ἀποδεικνύουσιν αὐτὸν ἄρχοντα. γενόμενος δὲ τῶν πραγμάτων ἐγκρατὴς ὁ Τρύφων, διέδειξε τὴν αὐτοῦ φύσιν οὖσαν πονηράν. ἰδιώτης μὲν γὰρ ὢν, ἐθεράπευε τὸ πλῆθος, καὶ μετριότητα ὑπεκρίνετο, δελεάζων αὐτὸ τούτοις εἰς ἅπερ ἐβούλετο· τὴν δὲ βασιλείαν λαβὼν, ἀπεδύσατο τὴν ὑπόκρισιν, [b] καὶ ὁ ἀληθὴς Τρύφων ἦν. τοὺς οὖν ἐχθροὺς [c] διὰ ταῦτα [d] ἐποιεῖτο κρείττονας. τὸ μὲν γὰρ στρατιωτικὸν αὐτὸν μισοῦν ἀφίστατο πρὸς Κλεοπάτραν τὴν Δημητρίου γυναῖκα, τότε ἐν Σελευκείᾳ μετὰ τῶν τέκνων ἐγκεκλεισμένην. ἀλωμένου δὲ καὶ Ἀντιόχου τοῦ Δημητρίου ἀδελφοῦ, ὃς ἐπεκαλεῖτο [e] Σωτὴρ, καὶ μηδεμιᾶς αὐτὸν πόλεως δεχομένης διὰ Τρύφωνα, πέμπει πρὸς αὐτὸν Κλεοπάτρα, καλοῦσα πρὸς αὐτὴν ἐπί τε γάμῳ καὶ βασιλείᾳ. ἐκάλει δὲ τὸν Ἀντίοχον ἐπὶ τούτοις, ἅμα μὲν τῶν φίλων αὐτὴν ἀναπεισάντων, ἅμα δὲ καὶ, τὴν πόλιν [f] ἐκδιδόντων τινῶν ἐκ τῆς Σελευκείας τῷ Τρύφωνι, δείσασα.

β'. Γενόμενος δὲ ἐν τῇ Σελευκείᾳ ὁ Ἀντίοχος, καὶ τῆς ἰσχύος αὐτοῦ κατὰ πᾶσαν ἡμέραν αὐξομένης, ὥρμησε πολεμήσων τὸν Τρύφωνα· καὶ κρατήσας [g] αὐτοῦ τῇ μάχῃ, τῆς ἄνω Συρίας ἐξέβαλεν εἰς τὴν Φοινίκην, διώξας ἄχρι ταύτης, εἴς τε [h] Δῶραν φρούριόν τι δυσάλωτον ἐπολιόρκει συμφυγόντα. πέμπει δὲ καὶ πρὸς Σίμωνα τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας πρέσβεις. ὁ δὲ προσδέχεται προθύμως αὐτοῦ τὴν ἀξίωσιν, καὶ χρήματά τε πολλὰ καὶ τροφὴν τοῖς τὴν Δῶραν πολιορκοῦσι στρατιώταις, πέμψας πρὸς Ἀντίοχον, ἀφθόνως ἐχορήγησεν, ὡς τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτὸν πρὸς ὀλίγον καιρὸν κριθῆναι φίλων. ὁ μὲν γὰρ Τρύφων ἐκ τῆς Δώρας φυγὼν εἰς [i] Ἀπάμειαν, καὶ ληφθεὶς ἐν αὐτῇ τῇ πολιορκίᾳ διεφθάρη, βασιλεύσας ἔτη τρία.

γ'. Ὁ δ' Ἀντίοχος, ὑπὸ πλεονεξίας καὶ φαυλότητος, λήθην [k] τῶν ἐκ Σίμωνος αὐτῷ πρὸς τὰς χρείας ὑπηρετηθέντων ἐποιήσατο· καὶ δύναμιν στρατιωτικὴν [l] Κενδεβαίῳ παραδοὺς τῷ φίλῳ, ἐπὶ τὴν τῆς Ἰουδαίας πόρθησιν καὶ τὴν Σίμωνος ἅλωσιν ἐξαπέστειλε. Σίμων δ' ἀκούσας τὴν ὑπ' Ἀντιόχου παρανομίαν, καὶ πρεσβύτερος ὢν ἤδη, ὅμως ὑπὸ τοῦ μὴ δικαίων τῶν παρὰ Ἀντιόχου γινομένων τυγχάνειν παρορμηθεὶς, καὶ τῆς ἡλικίας φρόνημα κρεῖττον [m] λαβὼν, νεανικῶς ἐστρατήγει τοῦ πολέμου. καὶ τοὺς μὲν υἱοὺς μετὰ τῶν μαχιμωτέρων προεκπέμπει στρατιωτῶν· αὐτὸς δὲ κατ' ἄλλο μέρος προῄει μετὰ τῆς δυνάμεως. καὶ πολλοὺς ἐν τοῖς φαραγγώδεσι τῶν ὀρῶν [n] τούτων εἰς ἐνέδρας καταστήσας, ιγ'.

---

a Ἀποστάσεως *Hen.* & *Busb.* b Καὶ ἀληθὴς *Hen.* c Διὰ τοῦτο *Hen.* d Ἐποίει *Hen.* & *Busb.* e Sc. paterno cognomento. Etiam paulo infra à religione dicitur *Pius*. Apud *Trogum Pompejum*, in *prologo* lib. 39. & *Euſebium* in *Chronico* dictus reperitur *Sidetes* vel *Sedetes*, ſive à venatione (quæ Syris צידה eſt, & cui ſumme illum deditum fuiſſe tradit *Plutarchus* in *Problematis*) cognomentum illud acceperit, ſive ab urbe *Side*, ex qua ad Tryphonem obſidendum profectum illum fuiſſe ſcribit *Syncellus*. *Uſſerius* ad *A. M.* 3864. f Ita cum *Hen.* & *Busb.* διδόντων in *cæteris*. g Αὐτὸν *Hen.* h Δῶρα *Hen.* pluraliter. Δωρὰ 1 *Macc.* c. 15. v. 13. & 25. i Primo *Orthoſiadem* ſive *Orthoſiam*, inde *Apameam* ſe contulit. *Grot.* ad *Macc.* c. 13. v. 27. k Τῶν ἐκ τοῦ Σιμ. *Busb.* l Κενδεβαίῳ τινὶ παραδοὺς τῶν φίλων *Hen.* & *Busb.* m Ἀναλαβὼν *Hen.* n Illud τούτων non agnoſcit *Vet. Interpr.* & commode abeſſe poteſt. ad ὀρῶν refertur à *Gelenio*.

κατασχήσας, διαμαρτάνει μὲν οὐδεμιᾶς τῶν ἐπιχειρήσεων· κρατήσας δὲ διὰ πάσης τῶν πολεμίων, ἐν εἰρήνῃ τὸν λοιπὸν διήγαγε χρόνον, ποιησάμενος καὶ αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους συμμαχίαν.

ιδ'. δ'. [a] Ἦρξε μὲν οὖν [b] ὀκτὼ τὰ πάντα τῶν Ἰουδαίων ἔτη· τελευτᾷ δὲ ἐξ ἐπιβουλῆς ἐν συμποσίῳ, Πτολεμαίου τοῦ γαμβροῦ ταύτην [c] αὐτῷ συστησαμένου. ὃς, καὶ τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ τοὺς δύο παῖδας συλλαβὼν καὶ δεδεμένους ἔχων, ἔπεμψε καὶ ἐπὶ Ἰωάννην τὸν τρίτον, τούτῳ δὲ καὶ Ὑρκανὸς ἦν ὄνομα, [d] τοὺς διαφθεροῦντας. αἰσθόμενος δὲ τοὺς ἐλθόντας ὁ νεανίσκος, διαφυγὼν τὸν [e] ἐξ αὐτῶν κίνδυνον εἰς τὴν πόλιν ἠπείγετο, θαῤῥῶν τῷ πλήθει διὰ τὰς τοῦ πατρὸς εὐεργεσίας, καὶ διὰ τὸ Πτολεμαίου τοῖς ὄχλοις μῖσος. σπουδάσαντα δὲ καὶ Πτολεμαῖον εἰσελθεῖν δι' ἄλλης πύλης ὁ δῆμος ἀπώσατο, τὸν Ὑρκανὸν ἤδη προσδεδεγμένος.

collocatis, nuſquam auſis excidit; ſed, ubique hoſtibus ſuperior, reliquum vitæ tempus in pace agebat, inita etiam ab ipſo cum Romanis ſocietate.

XIV. *Ptolemæus Simonem & ejus filios interficit.* 1 *Macc. c.* 16.

4. Et quidem octo in univerſum annos in Judæos regnavit: in convivio autem interiit ex inſidiis, ei à genero ſuo Ptolemæo inſtructis. qui, uxore etiam Simonis & duobus filiis comprehenſis & in vincula conjectis, miſit qui tertium quoque interficerent, Joannem *ſcilicet*, cui etiam Hyrcanus nomen erat. Verum adoleſcens cum miſſos venire intellexiſſet, evitato ex illis periculo, ad urbem contendebat, multitudini fidens, quod beneficia à patre ejus acceperit, & Ptolemæum odio habuerit. Nam & Ptolemæum, cum per aliam portam ingredi anniteretur, repulit populus, ut qui Hyrcanum jam receperat.

ιε'.

ΚΕΦ. η'.

Ὑρκανὸς ἀρχιερωσύνην ὑποδέχεται, καὶ Πτολεμαῖον τῆς χώρας ἐκβάλλει. Ἀντίοχος στρατεύεται ἐφ' Ὑρκανὸν, καὶ ἔπειτα συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιεῖται.

ΚΑΙ ὁ μὲν εἴς τι τῶν ὑπὲρ Ἱεριχοῦντα ἐρυμάτων ἀνεχώρησεν, [f] Δαγὼν λεγόμενον. ἀπολαβὼν δὲ τὴν πάτριον ἀρχιερωσύνην Ὑρκανὸς, καὶ [g] τὸν Θεὸν πρῶτα θυσίαις παραιτησάμενος, ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον ἐξεστράτευσε· καὶ προσβαλὼν τῷ [h] χωρίῳ, τοῖς μὲν ἄλλοις περιῆν αὐτοῦ, ἡττᾶτο δὲ μόνῳ τῷ πρὸς τὴν μητέρα καὶ τοὺς ἀδελφοὺς οἴκτῳ. τούτους γὰρ ὁ Πτολεμαῖος ἀνάγων ἐπὶ τὸ τεῖχος, ἐξ ἀπόπτου ᾐκίζετο, καὶ κατακρημνίσειν οὐκ ἀφισταμένου τῆς πολιορκίας ἠπείλει. ὁ δ' ὅσον ἂν ἐνδῷ τῆς περὶ τὴν αἵρεσιν τοῦ χωρίου σπουδῆς, [i] τοσοῦτο χαρίζεσθαι τοῖς φιλτάτοις ἡγούμενος πρὸς τὸ μὴ κακῶς πάσχειν, ἐξέλυε τὸ πρόθυμον. ἡ μέντοι μήτηρ, ὀρέγουσα τὰς χεῖρας, ἱκέτευε μὴ μαλακίζεσθαι δι' αὐτὴν, ἀλλὰ [k] πολὺ πλέον ὀργῆς χρώμενον ἑλεῖν σπουδάσαι τὸ χωρίον, καὶ τὸν ἐχθρὸν [l] ὑπ' αὐτῷ ποιήσαντα τιμωρῆσαι τοῖς φιλτάτοις. ἡδὺν γὰρ αὐτῇ τὸν μετ' αἰκίας εἶναι θάνατον, εἰ δίκην ὑπόσχοι τῆς εἰς αὐτοὺς παρανομίας ὁ ταῦτα ποιῶν πολέμιος. τὸν δ' Ὑρκανὸν, ταῦτα μὲν λεγούσης τῆς μητρὸς, ὁρμή τις ἐλάμβανε πρὸς τὴν αἵρεσιν τοῦ φρουρίου. ἡνίκα δὲ αὐτὴν τυπτομένην ἴδοι καὶ σπαραττομένην, ἐξελύετο, καὶ τῆς ἐπὶ τοῖς εἰς τὴν μητέρα πραττομένοις συμπαθείας ἥττων [m] ἐγένετο. ἑλκομένης δὲ οὕτως εἰς χρόνον τῆς πολιορκίας ἐνίσταται τὸ ἔτος ἐκεῖνο, [n] καθ' ὃ συμβαίνει [o] τοῖς Ἰουδαίοις ἀργεῖν. κατὰ δὲ ἑπτὰ ἔτη τοῦτο παρατηροῦσιν, ὡς ἐν ταῖς ἐν ἑβδομάσιν ἡμέραις. καὶ Πτολεμαῖος, ὑπὸ ταύτης ἀνεθεὶς τῆς αἰτίας τοῦ πολέμου, ἀποκτείνει τοὺς ἀδελφοὺς τοῦ Ὑρκανοῦ καὶ τὴν μητέρα· καὶ τοῦτο δράσας πρὸς Ζήνωνα φεύγει, τὸν ἐπικληθέντα Κοτυλᾶν, τυραννεύοντα τῆς Φιλαδελφέων πόλεως.

CAP. VIII.

XV.

Hyrcanus pontificatum ſuſcipit, & Ptolemæum è regione ejicit. Antiochus in Hyrcanum exercitum ducit, ac poſtea ſocietatis fœdus cum eo jungit.

Hyrcanus fit pontifex, & adverſus Ptolemæum expeditionem facit.

Hyrcani matris cruciatus & fortitudo.

Annus Jubilæus.

Ptolemæus fuga dilabitur ad Zenonem.

ET Ptolemæus quidem in arcem quandam receſſit, ſupra Hierichuntem poſitam, nomine Dagon. At Hyrcanus patrium pontificatum adeptus, cum primum Deum ſacrificiis exoraſſet, fecit adverſus Ptolemæum expeditionem: locoque *quò ſe receperat* oppugnato, aliis quidem rebus ſuperior erat, tantum miſericordia erga matrem & fratres vincebatur. Eos enim Ptolemæus, in murum deductos, in conſpicuo loco cruciabat: & præcipitaturum minabatur, niſi ille ab obſidione deſiſteret. Atque is, putans quantum de ſtudio locum capiendi remitteret, tantum ſe gratiæ chariſſimis lucraturum, ne quid gravius paterentur, ſegnior aliquanto erat ad obſidionem urgendam. Veruntamen mater paſſis manibus eum orabat, ne ſua cauſa remolleſceret, quin eo majori indignatione commotus operibus inſtaret, ad locum expugnandum & hoſtem in poteſtatem ſuam redigendum, ut ſibi chariſſimos ulciſceretur. Ipſi enim ſuave eſſe cum cruciatibus necari, dummodo pœnas ſcelerum in ipſos editorum luat hoſtis eorum auctor. Hæc dicente matre, Hyrcanus ad munitionem capiendam fortius animabatur. Sed cum primum eam verberari lacerarique videret, *mox* elangueſcebat, vincente miſericordia, ex malis matri illatis orta. Ita durante diutius obſidione, annus ille inſtat, in quo Judæis ociari mos eſt. nam per *ſingulos* annos ſeptenos hoc ipſum obſervant, ſicuti ſeptimo quoque die. Et Ptolemæus, hac de cauſa levatus bello, Hyrcani fratres & matrem interficit: eoque facto ad Zenonem ſe recipit, cognomento Cotylam, Philadelphenſium urbis tyrannum.

2. An-

---

[a] Ita *Hen.* ἦρξε μὲν ὀκτὼ *Busb.* ἦρξεν οὖν in *Editis.* ἦρξε γ' οὖ τὰ π. *Petitus* in *Animadverſ.* ἀνεκδότοις, Tom. IV. p. 118. [b] Octo annos & circiter tres menſes, poſt mortem Jonathæ, pontificatu functum illum fuiſſe ex *Maccabaïca Hiſtoria* colligit *Uſſerius* ad *A. M.* 3869. [c] Ἐπ' αὐτὸν *Busb.* & *Hen.* [d] Τοὺς αὐτὸν διαφθ. *Hen.* & *Busb.* [e] Ita *Baſ. Hen.* & *Busb.* ἐξ αὐτοῦ *Gen.* [f] 1 *Macc.* c. 16. v. 15. Δὼκ vel Δῶκον. [g] Sic cum *Busb.* & *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *Deum hoſtiis placavit.* τὸν Θεὸν πρώταις θυσίαις παραιτησάμενος in *Editis.* ſi quis malit τῷ Θεῷ πρώτας θυσίας παραιτησάμενος, aut τὸν Θεὸν πρώταις θυσίαις παραιτησάμενος, per me licet. [h] Φρουρίῳ lib. 1. de *Bello Jud.* c. 2. [i] Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* τοῦτο in *Editis.* [k] Sic *Hen.* & *Busb.* πολλῇ πλείονι ὀργῇ in *Editis.* [l] Ὑφ' ἑαυτὸν *Busb.* [m] Ἐγίνετο *Hen.* [n] Hîc *Joſephum* erroris arguit *Salianus* (ad *A. M.* 3919.) recteque monet, anno Sabbatico belli adminiſtrationem, aut obſidionem urbium, aut propugnationem, nuſquam in lege Judæis fuiſſe prohibitum. Cui & nos hoc addimus: præſentem quidem annum revera fuiſſe Sabbaticum, non tamen poſt, ſed quatuor menſibus ante Simonis cædem illum cœpiſſe. *Uſſerius* ad *A. M.* 3869. Verum hoc tantum voluiſſe videatur, obſidionem eſſe ſolutam propter annum Sabbaticum, ne commeatus exercitui deeſſet, ob incultos agros. [o] Τοὺς Ἰουδαίους *Hen.* & *Busb.*

XVI.

Antiochus Demetrii frater oppugnat Hieroſolyma.

2. Antiochus vero, Simonis adverſum ſe facta ægre ferens, Judæam invaſit anno regni ſui quarto, principatus vero Hyrcani primo, Olympiade centeſima ſexageſima ſecunda: vaſtatiſque agris Hyrcanum in urbem ipſam compulit. quam cum ſeptenis caſtris cinxiſſet, principio quidem nihil omnino proficiebat, tum propter murorum firmitatem, tum propter obſeſſorum virtutem, accedente etiam aquæ penuria; qua *tamen* eos liberavit delatus ſub occaſum vergiliarum multus imber. A parte autem muri ſeptentrionali, qua ex parte etiam locus erat planus, excitatis centum turribus trinûm contabulationum, cohortes militares in eis collocavit. Cumque quotidie impreſſionem *in mœnia* feciſſet, atque altam & valde latam foſſam duxiſſet, eamque duplicem, incolas concluſit. Illi vero, multis viis excogitatis, quibus excurſiones facerent, ſicubi hoſtes imparatos offenderent, magnas eis clades inferebant, ſin ſentirent, facile ſe in tutum recipiebant. Hyrcanus vero, poſtquam animadvertit ſuorum multitudinem ſibi detrimento eſſe, propterea quod & neceſſaria *ad victum* ab eis celerius abſumerentur, & veriſimile eſſet nihil à multis manibus quod ſit operæpretium fieri, inutilem turbam ſecrevit & ejecit; quodque roboris erat & ad pugnandum idoneum, id ſolum retinuit. Et quidem Antiochus excluſos prohibet exitu: illi vero, *inter muros oberrantes & fame confecti, miſerabiliter perierunt. Sed ubi umbraculorum feſtum inſtaret, qui erant in urbe, eos, miſeratione commoti, rurſum intro receperunt.

Antiochi pietas: ex qua cognomen adeptus eſt.

Cumque Hyrcanus miſiſſet ad Antiochum & petiiſſet inducias in ſeptem dies propter feſtum, ille, pietati in Deum cedens, eas paciſcitur, ac præterea magnificum ſacrificium intromiſit, tauros auratis cornibus, &, cum omni genere aromatum, pocula aurea & argentea. Et quidem ſacrificium à ferentibus acceperunt qui ad portas erant, & in templum adduxerunt. Antiochus vero exercitum convivio excipiebat, multum diſſimilis Antiocho Epiphani,

Antiochi Epiphanis flagitia.

qui capta urbe ſues ſuper altari mactabat, & jure carnium earum ædem aſpergebat, violatis Judæorum legibus patriaque eorum pietate: quibus rebus fiebat, ut gens illa in bellum exarſerit & nunquam in gratiam cum eo redierit. Hunc autem Antiochum propter ſingularem ejus religionem omnes Pium nuncuparunt.

Hyrcanus immunitatem petit ab Antiocho Pio.

3. Quamobrem Hyrcanus, ejus æquitate approbata, cognitoque ejus erga Deum ſtudio, legatos miſit ad eum, petitum ut ipſis concederet ex patriis legibus & inſtitutis vivere. Atque ille, cum repudiaſſet eorum conſilium qui

ις΄.

β΄. Ἀντίοχος δὲ, χαλεπῶς ἔχων ἐφ' οἷς ὑπὸ Σίμωνος ἔπαθεν, εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐνέβαλε, [a] τετάρτῳ μὲν ἔτει τῆς βασιλείας αὐτοῦ, πρώτῳ δὲ τῆς Ὑρκανοῦ ἀρχῆς, [b] Ὀλυμπιάδος ἑκατοστῷ καὶ ἑξηκοστῷ καὶ δευτέρῳ· δῃώσας δὲ τὴν χώραν, τὸν Ὑρκανὸν εἰς αὐτὴν συνέκλεισε τὴν πόλιν. ἣν ἑπτὰ στρατοπέδοις περιλαβὼν, ἤνυε μὲν οὐδὲν ὅλως τὸ πρῶτον, διά τε τὴν τῶν τειχῶν ὀχυρότητα, καὶ διὰ τὴν ἀρετὴν τῶν [c] ἐμπολιορκουμένων, ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτοὺς ἀπέλυσεν ὄμβρος κατενεχθεὶς πολὺς δυομένης πλειάδος. κατὰ δὲ τὸ [d] βόρειον μέρος τοῦ τείχους, καθ' ὃ συνέβαινεν αὐτὸ καὶ ἐπίπεδον εἶναι, πύργους ἀναστήσας ἑκατὸν [e] τριωρόφους, ἀνεβίβασεν ἐπ' αὐτοὺς στρατιωτικὰ τάγματα. καὶ προσβολὰς ὁσημέραι ποιησάμενος, τάφρον τε βαθεῖαν καὶ πολλὴν τὸ εὖρος καὶ [f] διπλὴν [g] τεμόμενος, [h] ἀπετείχισε τοὺς ἐνοικοῦντας. οἱ δὲ, πολλὰς ἐκδρομὰς ἀντεπινοοῦντες, εἰ μὲν ἀφυλάκτοις που προσπέσοιεν τοῖς πολεμίοις, πολλὰ ἔδρων αὐτοὺς, [i] αἰσθομένοις δὲ, ἀνεχώρουν [ii] εὐχερῶς. ἐπεὶ δὲ βλαβερὰν κατενόησεν Ὑρκανὸς τὴν πολυανθρωπίαν, ἀναλισκομένων τε τῶν ἐπιτηδείων τάχιον ὑπ' αὐτῆς, καὶ μηδενὸς ὡς εἰκὸς ἐκ πολυχειρίας ἔργου γινομένου, τὸ μὲν ἀχρεῖον αὐτῆς ἀποκρίνας ἐξέβαλεν, ὅσον δ' ἦν ἀκμαῖον καὶ μάχιμον τοῦτο μόνον κατέσχεν. Ἀντίοχος μὲν οὖν τοὺς ἀπολεχθέντας ἐξελθεῖν ἐκώλυεν· οἱ δὲ, ἐν τοῖς μεταξὺ τείχεσι πλανώμενοι καὶ παραναλούμενοι [k] τῷ λιμῷ, ἀπέθνησκον οἰκτρῶς. ἐπιστάσης γε μὴν τῆς σκηνοπηγίας ἑορτῆς, ἐλεοῦντες αὐτοὺς οἱ ἐντὸς, πάλιν εἰσεδέξαντο. πέμψαντος δ' Ὑρκανοῦ πρὸς Ἀντίοχον, καὶ σπονδὰς ἡμερῶν ἑπτὰ διὰ τὴν ἑορτὴν ἀξιώσαντος γενέσθαι, [l] τῇ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβείᾳ εἴκων σπένδεται, καὶ προσέτι θυσίαν εἰσέπεμψε μεγαλοπρεπῆ, ταύρους [m] χρυσοκέρατας, [n] καὶ, μετὰ παντοίων ἀρωμάτων, ἐκπώματα χρύσεά τε καὶ ἀργύρεα. καὶ τὴν μὲν θυσίαν δεξάμενοι παρὰ τῶν κομιζόντων, οἱ πρὸς ταῖς πύλαις ὄντες, ἄγουσιν εἰς τὸ ἱερόν. Ἀντίοχος δὲ τὴν στρατιὰν εἱστία, πλεῖστον Ἀντιόχου τοῦ Ἐπιφανοῦς διενέγκας, ὃς τὴν πόλιν ἑλὼν, ὗς μὲν κατέθυεν ἐπὶ τὸν βωμὸν, τὸν νεὼν δὲ τῷ ζωμῷ τούτων περιέρραινε, συγχέας τὰ Ἰουδαίων νόμιμα καὶ τὴν πάτριον αὐτῶν εὐσέβειαν· ἐφ' οἷς ἐξεπολεμώθη τὸ ἔθνος, καὶ ἀκαταλλάκτως εἶχε. τοῦτον μέντοι τὸν Ἀντίοχον διὰ τὴν ὑπερβολὴν τῆς θρησκείας Εὐσεβῆ πάντες ἐκάλεσαν.

γ΄. Ἀποδεξάμενος δὲ αὐτοῦ τὴν ἐπιείκειαν Ὑρκανὸς, καὶ μαθὼν τὴν περὶ τὸ θεῖον σπουδὴν, ἐπρεσβεύσατο πρὸς αὐτὸν, ἀξιῶν τὴν πάτριον αὐτοῖς πολιτείαν ἀποδοῦναι. ὁ δὲ, ἀπωσάμενος [o] τὴν συμβουλὴν τῶν [p] παραινούντων

---

[a] Anno Antiochi quarto deſinente (inquit *Uſſerius*) Hyrcani primo ineunte. [b] Ita in *Editis Aliiſque*. Ὀλυμπιάδι ἑκατοστῇ καὶ ἑξηκοστῇ δευτέρᾳ *Hen.* & *Busb.* Certe hic (inquit *Scalig.* in *Animad.* ad *Euſeb.* p. 134, 135.) dormitabat *Joſephus*. nam mendum in codice non eſſe ex *Epiphanio* colligimus. itaque mendum eſt in Olympiade, ſi non in annis Sidetæ & Hyrcani. Ὀλυμπιάδος ρ΄. καὶ ξα΄. τοῦ β΄. *Jac. Cappellus* ad *A. M.* 3865. Ὀλυμπιάδος ρ΄. καὶ ξ. καὶ α΄ β΄. olim ſcriptum fuiſſe exiſtimat *S. Petitus*, (in *Eclog. Chron.* p. 23.) id eſt, Olymp. centeſimæ ſexageſimæ primæ β΄. ἔτει, *ſcilicet* anno ſecundo. imperitos autem librarios in errorem induxit repetitus digitalis numerus, quare τὸ α΄. expunxerunt. Ὀλυμπιάδος ρ΄ ξα΄ ἔτει β΄. etiam ſcribendum contendit *Iſ. Voſſius* in *Chron. S.* c. 12. p. 154. [c] Ita etiam legiſſe & diſtinxiſſe videtur *Epiphan.* ἐμπολιορκουμένων. ἔτι γε μὴν ὕδατος ἀπορίαν, ἧς αὐτοὺς ἀπ. in *Editis*. ἐμπολιορκουμένων, ἔτι γε μὴν ἀπορίᾳ, αὐτοὺς *Hen.* Quod ſi mavis, verte. *Adde quod aquæ penuria eos liberavit* &c. εὐπορίαν, οὗ τῆς ἐνδείας αὐτοὺς ἀπέλυσεν &c. *Busb.* καὶ ὕδατος ἀφθονίαν, ἐξ ἐπομβρίας ἄρτι συμβᾶσαν *Zonar.* [d] Sic *MSS.* & *Zonar.* βόρειον perperam in *Editis*. [e] *Al.* τριωρόφους. [f] Διὰ πλειόνων ſolus *Hen.* [g] Θέμενος *Hen.* & *Busb.* [h] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀπετύχησαν in *Editis*. [i] Ita ſcribendum eſſe exiſtimo. αἰσθομένους in *libris omnibus*. quod ferri nequit, niſi ſuppleatur καταπλαγέντες, aut ſimile verbum. [ii] Εὐμαρῶς *Hen.* & *Vet. Int.* [k] Ταῖς βασάνοις *Hen.* & *Vet. Int.* [l] Τῇ πρὸς τὸ θεῖον αἰδοῖ εἴκων, ἔφη σπένδεσθαι, καὶ π. *Busb.* [m] Mos boum mactandorum cornua deaurandi ex Poëtis & Hiſtoricis notus. [n] Καὶ μετὰ π. *Hen.* & *Vet. Interpr.* [o] Τὴν ἐπιβουλὴν *Hen.* *peſſimum conſilium* in verſione *Epiphanii*. [p] Προαγορευόντων *Hen.* Hac de re videſis *Diodorum Siculum* in *Excerptis* (apud *Photium*) ex libro XXXIV. * *Al.* circa pomœria.

ἐξελεῖν τὸ ἔθνος διὰ τὴν πρὸς [a] ἄλλους αὐτοῦ τῆς διαίτης ἀμιξίαν, οὐκ ἐφρόντιζε· [b] πειθόμενος δὲ κατ' εὐσέβειαν πάντα ποιεῖν, τοῖς πρεσβευταῖς ἀπεκρίνατο, παραδοῦναι μὲν τὰ ὅπλα τοὺς [c] πολιορκουμένους, καὶ δασμὸν αὐτῷ τελεῖν Ἰόππης, καὶ τῶν ἄλλων [d] πόλεων, τῶν πέριξ τῆς Ἰουδαίας, φρουράν τε δεξαμένους ἐπὶ τούτοις ἀπηλλάχθαι τοῦ πολέμου. οἱ δὲ τἄλλα μὲν [e] ὑπέμενον, τὴν δὲ φρουρὰν οὐχ ὡμολόγουν, διὰ τὴν ἀμιξίαν [f] οὐκ ἐφικνούμενοι πρὸς ἄλλους. ἀντὶ μέντοιγε τῆς φρουρᾶς ὁμήρους ἐδίδοσαν καὶ τάλαντα ἀργυρίου πεντακόσια· ὧν εὐθὺς τὰ τριακόσια, καὶ τοὺς ὁμήρους προσδεξαμένου [g] Ἀντιόχου τοῦ βασιλέως, ἔδοσαν, ἐν οἷς ἦν καὶ Ὑρκανοῦ ἀδελφός. καθεῖλε δὲ καὶ τὴν στεφάνην τῆς πόλεως. ἐπὶ τούτοις μὲν οὖν Ἀντίοχος, τὴν πολιορκίαν λύσας, ἀνεχώρησεν.

δ′. Ὑρκανὸς δὲ τὸν Δαυίδου τάφον ἀνοίξας, ὃς πλούτῳ τοὺς πώποτε βασιλεῖς ὑπερέβαλλε, τρισχίλια μὲν [h] ἀργυρίου τάλαντα ἐξεκόμισεν· ὁρμώμενος δ' [i] ἀπὸ τούτων πρῶτος Ἰουδαίων ξενοτροφεῖν ἤρξατο. γίνεται δ' αὐτῷ καὶ πρὸς Ἀντίοχον φιλία καὶ συμμαχία· καὶ δεξάμενος αὐτὸν εἰς τὴν πόλιν, ἀφθόνως πάντα τῇ στρατιᾷ καὶ φιλοτίμως παρέσχε. καὶ ποιουμένῳ τὴν ἐπὶ Πάρθους αὐτῷ στρατείαν συνεξώρμησεν Ὑρκανός. μάρτυς δὲ τούτων ἡμῖν ἐστι καὶ Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, οὕτως ἱστορῶν. “τρόπαιον “δὲ στήσας Ἀντίοχος ἐπὶ τῷ Λύκῳ ποταμῷ, νικήσας Ἰν“δάτην τὸν Πάρθων στρατηγὸν, αὐτόθι ἔμεινεν ἡμέρας “δύο δεηθέντος Ὑρκανοῦ τοῦ Ἰουδαίου διά τινα ἑορτὴν “πάτριον, ἐν ᾗ τοῖς Ἰουδαίοις οὐκ ἦν νόμιμον ἐξοδεύειν.” καὶ ταῦτα μὲν οὐ ψεύδεται λέγων. ἐνέστη γὰρ ἡ Πεντηκοστὴ ἑορτὴ μετὰ τὸ Σάββατον· [k] οὐκ ἔστιν δὲ ἡμῖν οὔτε ἐν τοῖς Σάββασιν οὔτε ἐν τῇ ἑορτῇ ὁδεύειν. συμβαλὼν δὲ Ἀντίοχος Ἀρσάκῃ τῷ Πάρθῳ, πολλήν τε τῆς στρατιᾶς ἀπέβαλε, καὶ αὐτὸς [l] ἀπόλλυται. τὴν δὲ τῶν Σύρων βασιλείαν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ διαδέχεται Δημήτριος, Ἀρσάκου αὐτὸν ἐκ τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολύσαντος, καθ' ὃν χρόνον Ἀντίοχος εἰς τὴν [m] Παρθυηνὴν ἐνέβαλεν, ὡς καὶ πρότερον [n] ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

gentem utpote nullam cum aliis vitæ conſuetudinem habentem, delendam ſuadebant, hac de re non deliberabat: ſed illud ſibi perſuadens ut ex pietate omnia faceret, legatis reſpondit, ut obſeſſi arma traderent, & ſibi Joppes reliquarumque urbium, circa Judæam, vectigalia penderent, ac præterea præſidium acciperent, atque hac conditione bello liberarentur. Atque illi quidem in cætera conſentiebant, præſidium vero non admittebant, propter inſociabilitatem ſuam, ut qui cum aliis vitæ commercium non haberent. Verum pro præſidio obſides dabant, atque argenti talenta quingenta, quorum trecenta in præſentia dederunt, etiam cum Antiocho regi placuiſſet obſides accipere, quos inter erat & Hyrcani frater. Atqui vero * murorum urbis pinnas dejecit. Et his quidem factis, Antiochus ſoluta obſidione diſceſſit.

Antiochus, acceptis obſidibus & talentis CCC. *init cum Hyrcano ſocietatem.*

4. Hyrcanus vero aperto ſepulchro Davidis, qui divitiis reges omnes anteibat, tria millia talentorum argenti inde extulit: & his opibus fretus Judæorum primus cœpit externum militem alere. Iniit & cum Antiocho amicitiam & ſocietatem: eoque in urbem accepto, omnia exercitui abunde & † magnifice ſubminiſtravit. Cumque ille in Parthos expeditionem faceret, eum comitatus eſt Hyrcanus. De his vero teſtimonium nobis perhibet Nicolaus Damaſcenus, iſta narrans. “At “Antiochus, erecto trophæo ad Lycum fluvium, cum Indatem Parthorum ducem ſuperaſſet, illic per biduum ſubſtitit, ad preces “Hyrcani Judæi, quod forte inciderat patrium “quoddam feſtum, in quo Judæis non licebat “iter facere.” Et hæc quidem dicendo non falſus habetur. nam inſtabat Pentecoſte poſt Sabbatum: atque nobis non licet aut Sabbato aut feſto *patrio* iter ſuſcipere. Antiochus autem, commiſſo prælio cum Arſace Partho, & magnam exercitus ſui partem amiſit, & ipſe mortuus eſt. Ei vero in regnum Syriæ ſucceſſit ejus frater Demetrius, per Arſacem liberatus à captivitate, quo tempore Antiochus in Parthorum regionem impreſſionem fecerat, ut alibi jam ante dictum eſt.

Hyrcanus aperit ſepulchrum Davidis.

Comitatur Antiochum in expeditione contra Parthos.

Nicolaus Damaſcenus.

Antiochus in prælio cadit.

ιζ′.

ΚΕΦ. θ′.

Ὡς μετὰ τὸν Ἀντιόχου θάνατον Ὑρκανὸς στρατεύεται ἐπὶ Συρίαν, καὶ φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ῥωμαίους. περὶ τῆς τελευτῆς Δημητρίου βασιλέως καὶ Ἀλεξάνδρου.

Ὑρκανὸς δὲ, ἀκούσας τὸν Ἀντιόχου θάνατον, εὐθὺς ἐπὶ τὰς ἐν Συρίᾳ πόλεις ἐξεστράτευσεν, οἰόμενος αὐτὰς [o] εὑρήσειν, ὅπερ ἦν, ἐρήμους τῶν μαχίμων καὶ ῥύεσθαι δυναμένων. [p] Μήδαβαν μὲν οὖν, πολλὰ τῆς στρατιᾶς αὐτοῦ ταλαιπωρηθείσης, ἕκτῳ μηνὶ εἷλεν· ἔπειτα καὶ [q] Σαμεγὰν, καὶ τὰ πλησίον [r] αὐτῆς αἱρεῖ, Σίκιμά τε πρὸς τούτοις καὶ Γαριζεὶν, τό τε Χουθαίων γένος, ὃ περιῴκει τὸν εἰκασθέντα τῷ ἐν Ἱε-

XVII.

CAP. IX.

Quomodo, poſt Antiochi mortem, Hyrcanus expeditionem facit in Syriam, & amicitiam init cum Romanis. De obitu Demetrii regis & Alexandri.

CÆterum Hyrcanus, audita Antiochi morte, confeſtim in urbes Syriæ expeditionem ſuſcipit: ratus (id quod erat) inventurum vacuas à propugnatoribus & defenſoribus. Et quidem Medabam magno cum exercitus ſui labore ſexto *demum* menſe cepit: deinde Samegam & finitima loca capit; itemque Sicima & Garizim, Chuthæorumque gentem, quæ templum accolebat Hieroſolymitani

Hyrcani expeditio in Syriam.

---

[a] Ita, ut mox infra v. 9. è Cod. *Busb.* legere placuit. [b] Ita *Hen. Busb. & Vet. Interpr.* πυθόμενος in *Editis Aliiſque.* [c] Vocem λίαν poſt πολιορκουμένους adjicit *Busb.* [d] Ita *Hen. & Epiphan.* πόλεων, πέριξ τῆς Ἰουδ. in *Editis Aliiſque.* ἅπερ τῆς Ἰουδαίας *Zonar.* [e] Iterum cum *Busb.* & *Hen.* ὑπέμενον in *Editis.* [f] Ἐπιμιγνύμενοι *Busb.* & *Hen.* [g] Ἀντιόχου inſertum dedimus ex *Hen.* & *Vet. Interp.* [h] Sic *Hen. Busb. Vat. Epiphan. & Zonar.* ἀργυρίου deeſt *Editis.* [i] Ἐπὶ τούτων ſolus *Hen.* [k] Οὐκ ἔξεστι δ' ἡμῖν *Hen.* [l] Ἀπώλετο *Busb.* & forſan *Epiph.* Videſis *Uſſerium* ad *A.M.*3874. [m] Παρθηνὴν *Busb.* Παρθυήνην *Hen.* [n] P.575.v.35. [o] Ita *Hen.* εὑρεῖν in *cæteris.* [p] Μηδαβᾶν *Hen.* Vide p. 556, 557. [q] Σαμαίαν l. 1. de *Bello Judaico* c. 2. Σαμογὰν *Hen. & Epiphan.* [r] Εὐθὺς αἱρεῖ *Vat.*

* *Al.* loricam urbis. † *Al.* cupide.

a Ita

tani ſimile, quod Alexander permiſit Sanaballetæ duci ædificare, in gratiam generi ipſius Manaſſis, qui frater erat Jaddi pontificis, ut jam ante memoravimus. Contigit autem hoc templum vaſtari, poſtquam ducentos duravit annos. Hyrcanus etiam Idumææ urbes capit, Adora & Mariſſam: ſubactiſque omnibus Idumæis, permiſit in regione *ſua* manere, ſi pudenda circumcidere, Judæiſque legibus uti vellent. Illi vero patriæ *ſuæ* amore tum circumciſionem admiſerunt, tum vitam in cæteris ſimiliter ac Judæi agere ſuſtinuerunt. Atque eo tempore ipſis contigit, ut deinceps Judæi eſſent.

Templum Garizitanum deletum.

Idumæi fiunt Judæi.

2. Hyrcanus autem ſummus ſacerdos, amicitiam volens cum Romanis *olim factam* renovare, mittit ad eos legationem. Et Senatus, acceptis quas dederat literis, amicitiam cum eo paciſcitur in hunc modum: "FANIUS MARCI FILIUS PRÆTOR "Senatum convocavit ante diem octavum "Iduum Februarii in Comitio, præſente Lucio "Manlio Lucii filio Mentina, & Cajo Sempronio Caji filio Falerna, propter eas res "quas *Judæorum* legati retulerunt, Simon "Doſithei *filius*, atque Apollonius Alexandri, "& Diodorus Jaſonis, viri honeſti & boni, "miſſi à populo Judæorum, qui etiam egerunt de amicitia & ſocietate quæ eis cum "Romanis intercedit, & de publicis negotiis, "ut Joppe & portus, & Gazara & fontes, & "quaſcunque alias eorum urbes & loca bello "cepit Antiochus citra Senatus decretum, hæc "eis reddantur, neve regiis militibus liceat "per ipſorum aut ſubditorum fines iter facere. "Item, ut quæ per id bellum ab Antiocho attentata ſunt præter Senatus ſententiam, irrita "fiant: utque miſſis legatis curent eis reddenda quæ per Antiochum ablata ſunt, & "regionem æſtiment, quæ ab eo bello vaſtata "eſt: utque eis ad reges & liberos populos "dentur literæ ad redeundum tuto domum. "Igitur de his rebus decreta ſunt hæc, renovari "amicitiam & ſocietatem cum viris bonis, & à "bono amicoque populo miſſis." De literis autem *allatis* reſponderunt ſe deliberaturos eſſe, cum Senatui per ſua negotia vacaverit; operamque daturos ut in poſterum nulla ejuſmodi afficiantur injuria; mandatumque eſſe prætori Fanio, ut eis pecuniam ſuppeditet ex ærario ad domum reditionem. Et quidem Fanius *prætor* ita Judæorum legatos dimiſit, data eis pecunia ex ærario, necnon ſenatuſconſulto ad eos, qui deducere & tutum iter domum uſque eis præſtare deberent.

Romanorum ſenatuſconſultum pro Judæis.

3. Et Hyrcani quidem pontificis rerum ſtatus hic erat. Demetrius autem rex, Hyrcano

Demetrius rex militibus inviſus.

ροσολύμοις ἱερῷ ναόν, ὃν Ἀλέξανδρος ἐπέτρεψεν οἰκοδομῆσαι Σαναβαλλέτῃ τῷ στρατηγῷ, διὰ τὸν γαμβρὸν [a] Μαναασῆν τὸν Ἰάδδου τοῦ ἀρχιερέως ἀδελφόν, ὡς καὶ [b] πρότερον δεδηλώκαμεν. συνέβη δὲ τὸν ναὸν τοῦτον ἔρημον γενέσθαι μετὰ ἔτη διακόσια. Ὑρκανὸς δὲ καὶ τῆς Ἰδουμαίας αἱρεῖ πόλεις [c] Ἄδωρα, καὶ [d] Μάρισσαν· καὶ ἅπαντας τοὺς Ἰδουμαίους ὑποχειρίους ποιησάμενος, ἐπέτρεψεν αὐτοῖς μένειν ἐν τῇ χώρᾳ, εἰ [e] περιτέμνοιν τε τὰ αἰδοῖα καὶ τοῖς [f] Ἰουδαίοις νόμοις χρῆσθαι θέλοιεν. οἱ δὲ πόθῳ τῆς πατρίου γῆς καὶ τὴν περιτομὴν καὶ τὴν ἄλλην τοῦ βίου δίαιταν ὑπέμειναν τὴν αὐτὴν Ἰουδαίοις ποιήσασθαι. [g] κἀκεῖνος αὐτοῖς χρόνος ὑπῆρχεν, ὥστε εἶναι τὸ λοιπὸν Ἰουδαίοις.

β΄. Ὑρκανὸς δὲ ὁ ἀρχιερεὺς, ἀνανεώσασθαι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν βουλόμενος, πέμπει πρὸς αὐτοὺς πρεσβείαν. καὶ ἡ σύγκλητος, δεξαμένη τὰ παρ᾽ αὐτοῦ γράμματα, ποιεῖται πρὸς αὐτὸν φιλίαν τούτῳ τῷ τρόπῳ. "ΦΑΝΙΟΣ ΜΑΡΚΟΥ "ΥΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ βουλὴν συνήγαγε πρὸ ὀκτὼ "[h] εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν [i] Κομιτίῳ, παρόντος Λουκίου [k] Μαννίου Λουκίου υἱοῦ [l] Μεντινᾶ, καὶ Γαΐου Σεμπρονίου [m] Γαΐου υἱοῦ "Φαλερνᾶ, περὶ ὧν ἐπρέσβευσε Σίμων Δοσιθέου, καὶ Ἀπολλώνιος Ἀλεξάνδρου, καὶ Διόδωρος Ἰάσονος, ἄνδρες καλοὶ "κἀγαθοὶ, πεμφθέντες ὑπὸ δήμου τῶν Ἰουδαίων, οἳ καὶ διελέχθησαν περὶ φιλίας τῆς ὑπαρχούσης τούτοις καὶ συμμαχίας "πρὸς Ῥωμαίους, καὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, ὅπως τε Ἰόππη "καὶ λιμένες, καὶ [n] Γάζαρα καὶ πηγαὶ, καὶ ὅσας πόλεις αὐτῶν "ἄλλας καὶ [o] χώρας πολεμῶν [p] ἔλαβεν Ἀντίοχος παρὰ τὸ τῆς "συγκλήτου δόγμα, ταῦτα ἀποκατασταθῇ, ἵνα τε τοῖς "στρατιώταις τοῖς βασιλικοῖς μὴ ἐξῇ διὰ τῆς χώρας [q] τῆς αὐτῶν καὶ τῶν ὑπηκόων αὐτῶν διέρχεσθαι, καὶ ὅπως τὰ κατὰ τὸν πόλεμον ἐκεῖνον [r] ψηλαφηθέντα ὑπ᾽ Ἀντιόχου παρὰ τὸ τῆς "συγκλήτου δόγμα, ἄκυρα γένηται, ἵνα τε πρέσβεις πέμψαντες ἀποδοθῆναί τε αὐτοῖς ποιήσωσι τὰ ὑπ᾽ Ἀντιόχου "ἀφαιρεθέντα, καὶ τὴν χώραν διατιμήσωνται, τὴν ἐν τῷ πολέμῳ "διεφθαρμένην, ὅπως τε αὐτοῖς πρός τε βασιλεῖς καὶ δήμους "ἐλευθέρους γράμματα δῶσιν εἰς ἀσφάλειαν τῆς εἰς οἶκον "ἐπανόδου. ἔδοξεν οὖν περὶ τούτων ταῦτα, ἀνανεώσασθαι φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς ἄνδρας ἀγαθοὺς, καὶ ὑπὸ δήμου "πεμφθέντας ἀγαθοῦ καὶ φίλου." [ſ] περὶ μέντοι γραμμάτων, ἀπεκρίναντο [t] βουλεύσεσθαι, ὅταν ἀπὸ τῶν ἰδίων ἡ σύγκλητος εὐσχολήσῃ, σπουδάσειν τε τοῦ λοιποῦ μηδὲν εἰς αὐτοὺς ἀδίκημα τοιοῦτο γενέσθαι, δοῦναί τε αὐτοῖς τὸν στρατηγὸν Φάνιον χρήματα ἐκ τοῦ δημοσίου, ὅπως ἂν εἰς τὴν οἰκίαν ἐπανέλθοιεν. Φάνιος μὲν οὖν οὕτως ἀποπέμπει τοὺς τῶν Ἰουδαίων πρέσβεις, χρήματα δοὺς αὐτοῖς ἐκ τοῦ δημοσίου, καὶ δόγμα συγκλήτου πρὸς τοὺς [u] διαπέμψοντας, καὶ ἀσφαλῆ παρεξομένους τὴν οἴκαδε παρουσίαν.

γ΄. Τὰ μὲν οὖν περὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα ἐν τούτοις ὑπῆρχε. Δημητρίῳ δὲ τῷ βασιλεῖ προθυμουμένῳ

στρατεύειν

---

[a] Ita *Hen.* Μανασσῆ in *aliis.* [b] *Sc.* lib XI. p. 502. [c] In *Epiphanii* libris *Abora*, aut *Aboracum.* Vide *Annott.* ad p. 578 v. 18. [d] *Μάρησαν Hen.* [e] *Περιτέμνοιντο Busb. & Hen.* Hac de re videſis *Ammonium* in libello de *Differ. Verb.* v. Ἰδουμαῖοι. *Montacutium* in *Originibus*, p. 56. *Seldenum* lib. 2. de *Synedriis*, p. 96. *Eundemque* de *Jure Nat. & Gent.* p. 151. *Hilperum* de *Præadamitis*, p. 105. & *Uſſerium* ad A. M. 3875. [f] Ἰουδαίων νομίμοις *Hen.* & *Busb.* [g] Κἀκείνοις αὐτοῖς χρόνοις ἦρχεν *Hen.* [h] Ἰδῶν Φεβρουαρίου *Hen.* [i] Ita reſcripſi cum *Briſſonio.* ἐν κομητίῳ in libris omnibus, literis ιτ in π coaleſcentibus. *in campo* etiam vertit *Epiphanius.* Sed ubi lectum, aut cui unquam fando auditum, Senatum in campo habitum? Plura vide in *lib.* 2. de *Formulis*, p. 238. *Edit. Francof.* [k] Μανίου υἱοῦ M. *Hen.* [l] Μεντινᾶ & mox Φαλερνᾶ malit *Pighius*, in *Annal. Rom.* l. 13 p. 39. [m] Πωναίου υἱοῦ *Hen. Vat.* & *Gall.* [n] Γάζωρα *Hen.* & *Vat.* in *Epiphanii* libris & *Zora.* Vide *Annott.* ad p. 579. v. 15. [o] Χωρία *Hen.* in *Epiphanii* verſione *villas.* [p] Vox ἔλαβεν deeſt *Hen.* qui mox legit, δόγματος ἀφείλετο ταῦτα ἀποκατασταθῆναι. [q] Τῆς αὐτῶν ὑπηκόων ὄντων *Hen.* quo modo forſan & *Epiphanius*, qui vertit, *per terram eorum cum ſubjecti ſint, tranſeant.* [r] Ψηφισθέντα *Hen.* [ſ] Περὶ μέντοι τῶν γραμμάτων *Hen.* [t] Ita *Hen.* βουλεύσεσθαι in *cæteris.* [u] Sic *Hen.* διαπέμψαντας in *reliquis.*

a Μετὰ

στρατεύειν ἐπὶ Ὑρκανόν, οὐκ ἐξεγένετο καιρὸς οὐδ' ἀφορμή, τῶν τε Σύρων καὶ τῶν στρατιωτῶν πρὸς αὐτὸν ἀπεχθανομένων. πονηρὸς γὰρ ἦν. καὶ πεμψάντων πρὸς Πτολεμαῖον τὸν Φύσκωνα ἐπικληθέντα πρέσβεις, ὅπως τινὰ τῶν ἐκ τοῦ Σελεύκου γένους παραδῷ αὐτοῖς ἀποληψόμενον τὴν βασιλείαν, τοῦ δὲ Πτολεμαίου πέμψαντος Ἀλέξανδρον [a] μετὰ στρατοῦ τὸν [b] Ζεβινᾶν ἐπιλεγόμενον, καὶ μάχης πρὸς τὸν Δημήτριον γενομένης, ὁ μὲν, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ, φεύγει πρὸς Κλεοπάτραν τὴν γυναῖκα εἰς Πτολεμαΐδα, καὶ μὴ δεξαμένης αὐτὸν τῆς γυναικὸς, ἐκεῖθεν εἰς Τύρον ἀπελθὼν ἁλίσκεται, [c] καὶ πολλὰ παθὼν ὑπὸ τῶν μισούντων ἀπέθανεν. Ἀλέξανδρος δὲ, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, φιλίαν ποιεῖται πρὸς Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα. [d] ἔπειτα πολεμήσαντος αὐτῷ τοῦ Δημητρίου παιδὸς Ἀντιόχου τοῦ Γρυποῦ ἐπικληθέντος, ἡττηθεὶς τῇ μάχῃ [e] διαφθείρεται.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς, δύο ἀδελφῶν, Ἀντιόχου Γρυποῦ καὶ Ἀντιόχου Κυζικηνοῦ, περὶ τῆς βασιλείας μαχομένων, Ὑρκανὸς τὴν Σαμάρειαν ἑλὼν πᾶσαν ἠφάνιζε· καὶ ὡς Ὑρκανὸς τῇ τῶν Σαδδουκαίων προσετέθη μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀποῤῥαγείς.

Παραλαβὼν δὲ τὴν τῆς Συρίας βασιλείαν [f] Ἀντίοχος, ἐπὶ μὲν τὴν Ἰουδαίαν στρατεύειν εὐλαβὴς ἦν, τὸν ἀδελφὸν ἀκούων [g] τὸν ὁμομήτριον, Ἀντίοχος δὲ κἀκεῖνος ἐκαλεῖτο, δύναμιν ἐπ' αὐτὸν ἀπὸ Κυζίκου συλλέγειν. μένων δὲ κατὰ χώραν, ἔγνω παρασκευάζειν αὐτὸν ἐπὶ τὴν ἔφοδον τὴν τἀδελφοῦ, ὃς Κυζικηνὸς μὲν ἐπεκλήθη, διὰ τὸ τραφῆναι ἐν ταύτῃ τῇ πόλει. πατρὸς δ' ἦν Ἀντιόχου τοῦ Σωτῆρος ἐπικληθέντος, ὃς ἐν Πάρθοις ἀπέθανεν· [h] οὗτος δὲ ἀδελφὸς ἦν Δημητρίου τοῦ Γρυποῦ πατρός. συνέβη μέντοι μίαν τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς γῆμαι Κλεοπάτραν, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις [i] ἱστορήκαμεν. ὁ δὲ Κυζικηνὸς Ἀντίοχος παραγενόμενος [k] εἰς Συρίαν, πολλοῖς ἔτεσι πρὸς τὸν ἀδελφὸν πολεμῶν διετέλει. Ὑρκανὸς δὲ πάντα τὸν χρόνον ἐκεῖνον ἐν εἰρήνῃ διῆγε. καὶ γὰρ αὐτὸς μετὰ τὴν Ἀντιόχου τελευτὴν τῶν Μακεδόνων ἀπέστη, καὶ οὔτε ὡς ὑπήκοος, οὔτε ὡς φίλος, αὐτοῖς οὐδὲν ἔτι παρεῖχεν· ἀλλ' ἦν αὐτῷ τὰ πράγματα ἐν ἐπιδόσει πολλῇ καὶ ἀκμῇ κατὰ τοὺς Ἀλεξάνδρου τοῦ [l] Ζεβιναίου καιροὺς, καὶ μάλιστ' ἐπὶ τούτοις τοῖς ἀδελφοῖς. ὁ γὰρ πρὸς ἀλλήλους αὐτοῖς πόλεμος σχολὴν Ὑρκανῷ καρποῦσθαι [m] Ἰουδαίαν ἐπ' ἀδείας παρέσχεν, ὡς ἄπειρόν τι πλῆθος χρημάτων συναγαγεῖν. τοῦ μέντοι γε Κυζικηνοῦ τὴν γῆν κακοῦντος, φανερῶς καὶ αὐτὸς τὴν [n] ἑαυτοῦ προαίρεσιν ἐπεδείκνυτο· [o] καὶ τῶν ἀπ' Αἰγύπτου συμμάχων ἔρημον ὁρῶν τὸν Ἀντίοχον, καὶ αὐτόν τε πράττοντα κακῶς καὶ τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ ἐν τοῖς πρὸς ἀλλήλους ἀγῶσιν, ἀμφοτέρων [p] κατεφρόνησεν.

ιη'. β'. Καὶ στρατεύει μὲν ἐπὶ Σαμάρειαν πόλιν ὀχυρωτάτην, περὶ ἧς ὅτι καλεῖται νῦν Σεβαστὴ κτισθεῖσα ὑπὸ Ἡρώδου, κατὰ [q] χώραν δηλώσομεν. προσβαλὼν

bellum inferre cupiens, tempus & opportunitatem non habuit, quod tum Syris eſſet tum militibus inviſus. nam improbus *admodum* erat. Cumque illi miſiſſent ad Ptolemæum, cui Phyſcon cognomen erat, legatos, *petitum* ut ſibi daret aliquem de Seleuci genere, qui regnum acciperet, & Ptolemæus miſiſſet Alexandrum cognomine Zebinam cum exercitu, & pugna cum Demetrio iniretur, ille quidem prælio victus ad Cleopatram uxorem confugit Ptolemaïdem; atque ab uxore non admiſſus, inde Tyrum profectus capitur, multaque paſſus ab oſoribus ſuis diem ſupremum obiit: Alexander vero, regnum adeptus, amicitiam init cum Hyrcano pontifice; deinde bello petitus à Demetrii filio Antiocho, cui Grypus cognomen erat, acie debellatus occubuit.

Alexander Zebinæus Demetrium vincit, & regnum adipiſcitur.

CAP. X.

Quomodo Hyrcanus, duobus fratribus Antiocho Grypo & Antiocho Cyziceno pro regno bellum gerentibus, Samariam captam penitus delevit: utque Hyrcanus, à Phariſæis avulſus, in Sadducæorum ſententiam conceſſit.

CÆterum Antiochus, regno Syriæ potitus, in Judæam exercitum ducere reformidabat, audito ſuum ex matre fratrem (cui & ipſi Antiocho nomen erat) contra ſe apud Cyzicum habere delectum. Itaque intra fines ſuos ſe continens, ſtatuit in fratris ſui incurſum ſemet præparare, qui Cyzicenus à Cyzico urbe, in qua nutritus eſſet, cognominatus eſt. patre autem erat Antiocho Sotere, qui in Parthis occubuit: eratque is frater Demetrii, patris Grypi. accidit enim ut duobus fratribus nuberet Cleopatra, ſicut & alibi narravimus. Cyzicenus vero Antiochus in Syriam profectus, multos annos contra fratrem bellum gerebat. At Hyrcanus toto eo tempore in pace degebat. Etenim poſt obitum Antiochi à Macedonibus defecerat; nec quidquam eis jam nec ut ſubditus nec ut amicus præſtabat: quin rebus ſecundis admodum & florentibus utebatur Alexandri Zebinæ temporibus, & maxime ſub his fratribus. Bellum etiam, quod inter eos gerebatur, facultatem Hyrcano præbebat fruendi Judæa ſecure, ita ut pecuniæ vim innumerabilem congeſſerit. Tamen Cyziceno agros vaſtante, ipſe quoque voluntatem ſuam aperte oſtendebat: & deſertum ab Ægypti auxilio videns Antiochum, ac tum ipſum tum ejus fratrem mutuis certaminibus affligi, utrumque contemnebat.

Duobus Antiochis inter ſe diſſidentibus, pace fruitur Hyrcanus, & opibus augetur.

2. Hinc fit ut expeditionem faceret adverſus Samariam, urbem munitiſſimam, de qua, utpote nunc Sebaſte vocata ab Herode *iterum* condita, ſuo loco dicemus. Hanc autem

XVIII.
Hyrcanus expeditionem facit in Samariam.

---

a Μετὰ στρατιᾶς *Busb.* & *Hen.* *b* Infra (v.36.) dicitur Ἀλέξανδρος ὁ Ζαβιναῖος. Ζαβινᾶ apud *Diodorum Sic.* in *Excerptis* ex libro XXXIV. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3877. *c* Aliter *Juſtinus* l. 39. c. 2. & *Porphyrius* in *Græcis Euſebii*, p. 227. Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3882. & ex eo *Pagi* in *Apparatu* ad *Crit. Baron.* p. 9. *d* Ἔπειτα δὲ πολ. αὐτῷ Δημ. *Hen.* & *Busb.* *e* *Al.* ἐπιδιαφθείρεται. *f* Ὁ Ἀντίοχος *Hen.* & *Busb.* *g* Τὸν deeſt *Hen.* *h* Scilicet *Antiochus Soter.* quo ſubintellecto nec opus eſt ut πατρὸς ejiciatur, aut παῖς ante Δημητρίου addatur, aut ut iſta omnia οὗτος δὲ ἀδελφὸς ἦν τοῦ Δημητρίου τοῦ Γρυποῦ πατρὸς tollantur. *i* Δεδηλώκαμεν *Hen.* *k* Εἰς τὴν Συρίαν *Busb.* & *Hen.* *l* Σεβιναίου *Busb.* Ζαβιναίου *Vat.* *m* Τὴν Ἰουδαίαν *Hen.* *Vat.* & *Busb.* & mox παρεῖχεν *Hen.* *n* Αὐτοῦ *Busb.* & *Hen.* *o* Καὶ τῶν τε *Busb.* & *Hen.* *p* Κατεφρόνησεν ὁ Ὑρκανὸς *Busb.* & *Hen.* *q* Ita *Hen.* & *Epiphan.* χολὴν in *Editis* *Aliiſque.*

tem adortus magna vi oppugnabat, Samaritanis infenſus propter injurias quas Mariſſenis Judæorum colonis & ſociis intulerant juſſu regum Syriæ. Cum igitur urbem foſſa undique & duplici muro per octoginta ſtadia cinxiſſet, filios ſuos *eis* præfecit Antigonum & Ariſtobulum. quibus prementibus in eam famis neceſſitatem adducti ſunt Samaritæ, ut etiam inſuetis veſcerentur, & Antiochi Cyziceni opem implorarent. Qui, cum libenter eis opitulatum ſe contuliſſet, ab Ariſtobulo vincitur; & Scythopolim uſque fugatus à fratribus, effugit. Illi vero, in Samaritas converſi, eos iterum intra muros compellunt, ita ut, mittendo ad eundem Antiochum, eum denuo accerſiverint in auxilium. qui, accitis à Ptolemæo Lathuro hominum ad ſex millia, quos ille, invita matre, * & ab ea principatu propemodum deturbatus, miſit, primum Hyrcani regionem cum illis Ægyptiis latrocinando depopulabatur, cum eo quidem aperto Marte congredi non audens, (neque enim viribus par erat) ſed fore ſperans, ut agrorum vaſtatione Hyrcanum cogeret ſolvere obſidionem Samariæ. Verum poſtquam delatus in hoſtium inſidias multos ſuorum militum amiſit, Tripolim ſe recepit, cum Callimandrum & Epicratem bello *gerendo* contra Judæos præfeciſſet.

Samaritæ fame vexati.

Antiochus Cyzicenus, Samaritis auxilium ferens, victus aufugit.

3. Et quidem Callimander, dum *audacius* in hoſtes invehitur, in fugam verſus ſtatim occubuit. Epicrates vero, † quippe quod pecuniæ avidus, & Scythopolin & alia finitima loca prodidit manifeſte Judæis, neque Samariam obſidione levare potuit. Et quidem Hyrcanus urbem, uno anno obſeſſam, cepit: nec eo ſolo contentus erat, ** ſed & eam funditus delevit, inductis eò torrentibus. eam enim effodiendo ita ſubruit, ut in cavernas delaberetur, & ne veſtigium quidem urbis ullum retineret. Incredibile autem quiddam narratur de Hyrcano pontifice, quemadmodum Deus in *congreſſum* ejus *&* colloquium venerit. Fertur enim, quo die ejus filii cum Cyziceno dimicarunt, cum ille ſolus in templo pontifex thura adoleret, vocem audiviſſe, quæ ſignificaret ſuperatum modo ab ejus pueris Antiochum. id quod ipſe egreſſus ex templo toti populo indicavit. atque ita factum contigit. Et hoc quidem in ſtatu erant res Hyrcani.

Samariæ excidium.

Hyrcanus vates.

4. Accidit autem eodem tempore, ut non ſolum qui Hieroſolymis, & in ea regione erant Judæi, bene agerent: ſed etiam qui Alexandriæ & in Ægypto atque Cypro degebant. Cleopatra enim regina à filio ſuo Ptolemæo, cognomine Lathuro, diſſidens, duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios, ejus qui templum in Heliopolitana præfectura Hieroſolymitani ſimile conſtruxerat, prout alibi narravimus. Cum autem iſtis exercitum

Cleopatra duces conſtituit Chelciam & Ananiam, Oniæ filios.

δ' αὐτὴν φιλοπόνως ἐπολιόρκει, μισοπονηρῶν τοῖς Σαμαρεῦσιν, ὑπὲρ ὧν [a] Μαρισηνοὺς, ἀποίκους ὄντας Ἰουδαίων καὶ συμμάχους, ἠδίκησαν, ὑπακούοντες τοῖς τῶν Σύρων βασιλεῦσι. περιβαλὼν οὖν τάφρον πανταχόθεν τῇ πόλει, καὶ διπλοῦν τεῖχος ἀπὸ σταδίων ὀγδοήκοντα, τοὺς υἱοὺς ἐφίστησιν, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον. ὧν [b] ἐπικειμένων, εἰς τοῦτο ἀνάγκης ὑπὸ λιμοῦ προαχθῆναι τοὺς Σαμαρεῖς συνέπεσεν, ὡς [c] ἅψασθαι μὲν τῶν ἀήθων, ἐπικαλέσασθαι δὲ βοηθὸν Ἀντίοχον τὸν Κυζικηνόν. ὃς, ἑτοίμως ἐπὶ τὴν συμμαχίαν ἀφικόμενος, ὑπὸ τῶν περὶ Ἀριστόβουλον ἡττᾶται. διωχθεὶς δ' ἄχρι Σκυθοπόλεως ὑπὸ τῶν ἀδελφῶν, διέφυγεν. οἱ δ' ἐπὶ τοὺς Σαμαρεῖς ὑποστρέψαντες, συγκλείουσι πάλιν εἰς τὸ τεῖχος αὐτοὺς, ὡς καὶ δεύτερον ἐπικαλέσασθαι σύμμαχον, πέμψαντας [d] πρὸς τὸν αὐτὸν Ἀντίοχον. ὃς, παρὰ Πτολεμαίου τοῦ [e] Λαθούρου μεταπεμψάμενος ἄνδρας εἰς ἑξακισχιλίους, οὓς ἀκούσης τῆς μητρὸς ἐκεῖνος, καὶ ὅσον οὔπω τῆς ἀρχῆς αὐτὸν ἐκβεβληκυίας, [f] ἐξαπέστειλε, τὸ μὲν πρῶτον ἐπιὼν ἐπόρθει τὴν Ὑρκανοῦ χώραν μετὰ τῶν Αἰγυπτίων λῃστρικῶς, μάχεσθαι μὲν αὐτῷ κατὰ πρόσωπον [g] οὐ τολμῶν, οὐ γὰρ ἦν ἀξιόχρεως ἡ δύναμις αὐτοῦ, νομίζων δὲ τῇ κακώσει τῆς γῆς, ἀναγκάσειν Ὑρκανὸν λῦσαι τὴν [h] ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πολιορκίαν. ἐπεὶ δὲ πολλοὺς τῶν στρατιωτῶν ἀπώλλυεν ἐνέδραις περιπίπτων, ἀπῆρεν εἰς Τρίπολιν, Καλλιμάνδρῳ καὶ Ἐπικράτει τὸν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους πόλεμον ἐπιτρέψας.

γ'. Καλλίμανδρος μὲν οὖν, θρασύτερον τοῖς πολεμίοις [i] προσενεχθεὶς, εἰς φυγὴν τραπόμενος [k] παραχρῆμα διεφθάρη. Ἐπικράτης δὲ, [l] ὑπὸ φιλοχρηματίας, τήν τε Σκυθόπολιν, καὶ τἆλλα [m] πρὸς ταύτην χωρία, προὔδωκε φανερῶς τοῖς Ἰουδαίοις· τὴν δὲ Σαμαρείας πολιορκίαν διαλύειν οὐκ ἠδύνατο. Ὑρκανὸς μὲν οὖν τὴν πόλιν ἑλὼν, ἐνιαυτῷ πολιορκήσας, οὐκ ἠρκέσθη μόνῳ τούτῳ, ἀλλὰ καὶ πᾶσαν αὐτὴν ἠφάνισεν, ἐπίκλυστον τοῖς χειμάῤῥοις ποιήσας. διασκάψας γὰρ αὐτὴν ὥστε εἰς [n] χαράδρας μεταπεσεῖν, τὰ σημεῖα τοῦ γενέσθαι ποτὲ πόλιν αὐτὴν [o] ἀφείλετο. παράδοξον δέ τι περὶ τοῦ ἀρχιερέως Ὑρκανοῦ λέγεται, τίνα τρόπον αὐτῷ τὸ θεῖον εἰς λόγους ἦλθε. φασὶ γὰρ ὅτι κατ' ἐκείνην τὴν ἡμέραν, καθ' ἣν οἱ παῖδες αὐτοῦ τῷ Κυζικηνῷ συνέβαλον, αὐτὸς ἐν τῷ ναῷ θυμιῶν, μόνος ὢν [oo] ὁ ἀρχιερεὺς, ἀκούσειε φωνῆς, ὡς οἱ παῖδες αὐτοῦ [p] νενικήκασιν ἀρτίως τὸν Ἀντίοχον. καὶ τοῦτο, προελθὼν ἐκ τοῦ ναοῦ, παντὶ τῷ πλήθει φανερὸν ἐποίησε. καὶ συνέβη οὕτως γενέσθαι. καὶ τὰ μὲν [q] περὶ Ὑρκανοῦ ἐν τούτοις ἦν.

δ'. Κατὰ δὲ τοῦτον ἔτυχε τὸν καιρὸν μὴ μόνον τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις καὶ τῇ χώρᾳ Ἰουδαίους εὐπραγεῖν, ἀλλὰ καὶ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας καὶ ἐν Αἰγύπτῳ καὶ Κύπρῳ. Κλεοπάτρα γὰρ ἡ [r] βασίλισσα πρὸς τὸν υἱὸν στασιάζουσα Πτολεμαῖον, τὸν Λάθουρον ἐπιλεγόμενον, κατέστησεν ἡγεμόνας, [ſ] Χελκίαν, καὶ Ἀνανίαν υἱοὺς ὄντας Ὀνίου τοῦ οἰκοδομήσαντος τὸν ναὸν ἐν τῷ Ἡλιοπολίτῃ νομῷ πρὸς τὸν ἐν Ἱεροσολύμοις, ὡς καὶ [t] ἐν ἄλλοις δεδηλώκαμεν. παραδοῦσα δὲ τούτοις ἡ

Κλεοπά-

---

[a] *Μαρισηνοὺς Hen. Μαρισσηνοὺς Vat.* [b] *Ἐγκειμένων Hen. & Busb.* [c] *Ἅψασθαι καὶ τῶν Hen. Vat. & Busb.* [d] Ita *Hen. & Busb.* quo modo legendum eſſe conjecerat *Cl. Lowthius.* πρὸς deeſt *Editis.* [e] Vide *Uſſerium* ad A. M. 3888. [f] *Ἐξαπέστειλεν· ὃς τὸ μὲν πρ. Hen. & Busb.* [g] *Μὴ τολμῶν Busb.* [h] *Ἐπὶ τῆς Σαμαρείας Hen. & Busb.* [i] *Συμβαλὼν Busb.* [k] Ita *Hen. Busb. & Epiphan.* παραχρῆμα deeſt *Editis.* [l] *Ὑπὸ χρημάτων Hen. & Busb. Epiphanius* habet *pecuniis ſeductus.* [m] *Πρὸς ταύτῃ Busb. & Vat.* [n] *Χαράδρων Hen. & Busb.* [o] Ita cum *Busb. & Hen.* ἀφείλατο in *cæteris.* [oo] Articulus abeſt *Busb. & Vat.* [p] *Νενικήκασιν Busb.* [q] *Περὶ Ὑρκανὸν Hen.* [r] *Βασιλὶς Busb.* [ſ] Et hic & infra p.587. *Χαλκίαν Gall.* nobiſcum faciunt *Epiphanii* libri. [t] *Πρόσθεν Hen.* Sc. l.547. p.45. * Nam necdum eum à principatu depulerat, *Epiphan.* † *Al.* pecunia corruptus. ** *Al.* ſed & torrentibus inundatam totam funditus delevit, eam enim effoſſam in alveos torrentis injecit, ut ne &c.

a Πλείους

Κλεοπάτρα τὴν στρατιὰν, οὐδὲν δίχα τῆς τούτων γνώμης ἔπραττεν, ὡς μαρτυρεῖ καὶ Στράβων ἡμῖν ὁ Καππάδοξ, λέγων οὕτως. “οἱ γὰρ [a] πλείους, οἵ τε συνελθόντες ἡμῖν καὶ οἱ ὕστερον ἐπιπεμπόμενοι παρὰ τῆς Κλεοπάτρας εἰς Κύπρον, μετεβάλλοντο παραχρῆμα πρὸς τὸν Πτολεμαῖον· μόνοι δὲ οἱ ἐκ τοῦ Ονίου λεγόμενοι συνέμενον Ἰουδαῖοι, διὰ [b] τὸ τοὺς πολίτας αὐτῶν εὐδοκιμεῖν μάλιστα παρὰ τῇ βασιλίσσῃ Χελκίαν τε καὶ Ανανίαν”. ταῦτα μὲν οὖν ὁ Στράβων φησίν.

ε΄. Ὑρκανῷ δὲ φθόνον [c] ἐκίνησεν ἡ εὐπραγία παρὰ τῶν Ἰουδαίων· μάλιστα δὲ οἱ Φαρισαῖοι κακῶς πρὸς αὐτὸν εἶχον, αἵρεσις ὄντες μία τῶν Ἰουδαίων, ὡς [d] καὶ ἐν τοῖς ἐπάνω δεδηλώκαμεν. τοσαύτην δὲ ἔχουσι τὴν ἰσχὺν παρὰ τῷ πλήθει, ὡς καὶ κατὰ βασιλέως τι λέγοντες καὶ κατὰ ἀρχιερέως, εὐθὺς πιστεύεσθαι. μαθητὴς δ᾽ [e] αὐτῶν ἦν καὶ Ὑρκανὸς, καὶ σφόδρα ὑπ᾽ αὐτῶν ἠγαπᾶτο. καὶ δὴ καλέσας αὐτοὺς [f] ἐφ᾽ ἑστίασιν, καὶ φιλοφρόνως ὑποδεξάμενος, [g] ἐπεὶ σφόδρα ἡδομένους ἑώρα, λέγειν ἤρξατο πρὸς αὐτούς. ὡς ἴσασι μὲν αὐτὸν βουλόμενον εἶναι δίκαιον, καὶ πάντα ποιοῦντα ἐξ ὧν ἀρέσειεν ἂν τῷ Θεῷ, [h] καὶ αὐτὸ δὲ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσιν· [i] ἠξίου γε μὴν, [k] εἴ τι βλέπουσιν αὐτὸν ἁμαρτάνοντα, καὶ τῆς ὁδοῦ τῆς δικαίας ἐκτρεπόμενον, εἰς αὐτὴν [l] ἐπανάγειν καὶ ἐπανορθοῦν. τῶν δὲ μαρτυρησάντων αὐτῷ πᾶσαν ἀρετὴν, ὁ μὲν ἥσθη [m] τοῖς ἐπαινοῦσιν. εἷς δέ τις τῶν κατακειμένων Ελεάζαρος ὄνομα, κακοήθης ὢν φύσει καὶ στάσει χαίρων, ἐπεὶ, φησὶν, ἠξίωσας γνῶναι τὴν ἀλήθειαν, [n] εἰ θέλεις εἶναι δίκαιος, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπόθου, καὶ μόνον ἀρκείτω σοι τὸ ἄρχειν τοῦ λαοῦ. τὴν δ᾽ αἰτίαν αὐτοῦ πυθομένου, δι᾽ ἣν ἀπόθοιτο τὴν ἀρχιερωσύνην, ὅτι, φησὶν, [o] ἀκούομεν παρὰ τῶν πρεσβυτέρων, [p] αἰχμάλωτόν σου γεγονέναι τὴν μητέρα βασιλεύοντος Αντιόχου τοῦ Επιφανοῦς. ψευδὴς δὲ ὁ λόγος ἦν· καὶ πρὸς αὐτὸν Ὑρκανὸς παρωξύνθη, καὶ πάντες δ᾽ οἱ Φαρισαῖοι [q] σφοδρῶς ἠγανάκτησαν.

ϛ΄. Τῶν δ᾽ ἐκ τῆς Σαδδουκαίων αἱρέσεως, [r] οἳ τὴν ἐναντίαν τοῖς Φαρισαίοις προαίρεσιν ἔχουσιν, [s] Ἰωνάθης τις ἐν τοῖς μάλιστα φίλος ὢν Ὑρκανῷ, τῇ κοινῇ πάντων Φαρισαίων γνώμῃ, ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τὸν Ελεάζαρον ἔλεγε· καὶ τοῦτο ἔσεσθαι φανερὸν αὐτῷ πυθομένῳ παρ᾽ ἐκείνων, τίνος ἄξιός ἐστιν ἐπὶ τοῖς εἰρημένοις κολάσεως. τοῦ δ᾽ Ὑρκανοῦ τοὺς Φαρισαίους [t] ἐρομένου, τίνος αὐτὸν ἄξιον ἡγοῦνται τιμωρίας· πεισθήσεσθαι γὰρ οὐ μετὰ τῆς ἐκείνων γνώμης γεγονέναι τὰς βλασφημίας, τιμησαμένων αὐτὸν τῷ μέτρῳ τῆς δίκης· πληγῶν ἔφασαν καὶ δεσμῶν. οὐ γὰρ ἐδόκει λοιδορίας ἕνεκα θανάτῳ ζημιοῦν· ἄλλως τε καὶ φύσει πρὸς τὰς κολάσεις ἐπιεικῶς ἔχουσιν οἱ Φαρισαῖοι. πρὸς τοῦτο λίαν [u] ἐχαλέπηνε, καὶ πρὸς τὸ δοκεῖν ἐκείνοις ποιήσασθαι τὰς βλασφημίας τὸν ἄνθρωπον ἐνόμισε. μάλιστα δὲ αὐτὸν ἐπιπαρώξυνεν Ιωνάθης, καὶ διέθηκεν οὕτως, ὥστε [x] τῇ Σαδδουκαίων [y] ποιεῖσθαι

Strabo Cappadox.

tradidiſſet Cleopatra, nihil abſque eorum ſententia faciebat, ſicut & nobis teſtimonio eſt Strabo Cappadox, ita dicens. “Plerique enim, & qui nobiſcum ſe contulerunt Cyprum, & qui poſtea à Cleopatra eò miſſi ſunt, confeſtim deficiebant ad Ptolemæum: ſoli vero ex Oniæ factione Judæi *fidi* permanebant, eo quod cives eorum Chelcias & Ananias maxima eſſent in gratia apud Reginam.” Et hæc quidem Strabo dicit.

Pharisæorum in Hyrcanum odii causæ.

5. Cæterum Hyrcano invidiam Judæorum commoverunt res ſecundæ: & maxime Phariſæi erant in eum male animati, una quidem Judæorum ſecta, ut ſuperius memoravimus. Tantæ autem ſunt auctoritatis apud plebem, ut ſi quid vel contra regem vel contra pontificem dicant, continuo credatur. Horum diſcipulus & Hyrcanus erat, eiſque in primis charus. Cumque aliquando eos ad convivium vocaſſet, & opipare accepiſſet, poſtquam animadvertit *eos* vehementer delectari, cœpit eis dicere. ut *illi* quidem norint, ſeſe velle eſſe juſtum, & omnia facere quibus Deo placere poſſet; id quod ipſi quoque Phariſæi profiterentur: petere tamen ſi quid peccare ſe & de via deflectere viderent, ut ſe in eam revocarent atque corrigerent. Cum vero illi *amplum* virtuti ejus teſtimonium dediſſent, is quidem laudibus eorum delectatus eſt. ſed convivarum quidam, nomine Eleazarus, homo ingenii pravi & ſeditionis amans, quoniam, inquis, verum ſcire expetis, ſi vis eſſe juſtus, pontificatu tete abdica, & ſolo populi principatu contentus eſto. Cum autem cauſam is quæreret, cur deberet pontificatum deponere; quia, inquit, audimus à natu majoribus, captivam fuiſſe tuam matrem regnante Antiocho Epiphane. Falſum autem erat id quod dixerat: eoque Hyrcanus exacerbatus, neque non Phariſæi omnes graviter offenſi ſunt.

Jonathas Sadducæus Hyrcanum in Pharisæos irritat.

6. Tum Jonathas quidam de ſecta Sadducæorum, qui contrarium tenent Phariſæis inſtitutum, Hyrcani cum primis amicus, dicebat de communi omnium Phariſæorum ſententia conviciatum eſſe Eleazarum: idque ipſi fore manifeſtum, ſi ab illis quærat quanam pœna dignus ſit Eleazarus ob illud dictum. Cumque Hyrcanus à Phariſæis ſciſcitaretur, quam pœnam illum commeritum eſſe cenſeant, (ſe enim perſuaſum habiturum non ex illorum ſententia ſibi factum eſſe convicium, ſi illum pœna, quam poſtulat flagitium, affecerint) reſponderunt *illi*, verberibus & vinculis dignum eſſe. neque enim videbatur eis convicii gratia capite plectendus: & alioquin ita Phariſæi à natura comparati, ut in pœna irroganda clementes ſint. Ea re graviter adeo offenſus eſt *Hyrcanus*, ut hominem ex illorum ſententia contumeliam dixiſſe exiſtimaverit. Et maxime Jonathas inſuper incendit, & ita affecit, ut ſuaderet ei à Phariſæis

---

[a] Πλείους συγκατελθόντες καὶ οἱ ὕσ. *Hen.* [b] Illud τὸ abeſt *Hen.* [c] Ἐκίνησεν παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἡ ἐπ᾽ αὐτοῦ καὶ τῶν υἱῶν εὐπραγία *Hen.* [d] Καὶ εἴρηται ἤδη *Busb.* [e] Αὐτῶν καὶ Ὑρκανὸς ἐγεγόνει *Hen. Busb. Zonar.* & forſan *Epiphan.* [f] Ita *Hen.* ἐφ᾽ ἑστιάσεις *Busb.* πρὸς ἑστίασιν in *Editis.* [g] Ἐπὶ σφόδρα *Hen.* [h] Καὶ αὐτοὶ γὰρ Φαρισαῖοι φιλοσοφοῦσι *Busb.* & *Hen.* verba iſta non agnoſcit *Epiphan.* [i] Ἠξίου *Hen.* forſan pro ἀξιοῖ. [k] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* εἰ βλέπουσιν in *Editis Aliiſque.* [l] Illa ἐπανάγειν καὶ è *MSS.* [m] Τοῖς ἐπαινοῦσι *Busb.* & *Hen.* [n] Ἐὰν θέλῃς *Busb.* & *Hen.* [o] Ἀκούομεν *Hen.* [p] Captam fuiſſe in monte Modiith, tradit *David Ganz* in *Chronolog. S. Pr.* p. 77. in *verſione Vorſtii.* quem videſis in *Annott.* & *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 901. [q] Σφόδρα ἠγανάκτησαν *Busb.* [r] Ita *Hen.* οἱ τὴν in *Editis.* οἱ τὰς *Busb.* [s] Ἰωάννης in nonnullis *MSS.* [t] Τοῦτο ἐρομένου πυθ. *Busb.* [u] Ἐχαλέπηνε *Hen.* & *Busb.* [x] Τῇ τῶν Σαδδ. *Hen.* & *Busb.* ut & mox infra. [y] Ποιεῖσθαι deeſt *Busb.* ἐποίησε *Hen.*

deficere, & ad Sadducæorum partes tranſire, & præſcripta à Phariſæis populo jura antiquare, atque in eos qui ea ſervarint animadvertere. Itaque hinc natum eſt multitudinis tum in eum tum in ejus filios odium. Verum de his poſtea dicemus. In præſentia autem demonſtrare volo, Phariſæos multa inſtituta populo tradidiſſe à patribus accepta, quæ in Moyſis leges non relata ſunt. ideoque ea Sadducæorum genus repudiat, dicitque ea pro inſtitutis habenda quæ ſcripta ſunt, quæ autem à patribus tradita ſunt non eſſe ſervanda. Atque accidit ut de his quæſtiones eis graveſque contentiones orirentur, Sadducæis locupletes ſolum in ſuas partes pertrahentibus, Phariſæis autem multitudinis favore nitentibus. Sed de his duabus *ſectis* & Eſſenorum *tertia* accurate tractavimus in ſecundo quem ſcripſimus de rebus Judaïcis libro.

De Phariſæorum inſtitutis.

Hyrcani mors, & elogium.

7. Cæterum Hyrcanus, ſedata contentione, cum poſt eam feliciter vixiſſet, & imperio optime annos unum & triginta præfuiſſet, obiit, relictis quinque filiis; tria maxima conſequutus à Deo, principatum gentis, pontificalem honorem, & vaticinationem. Aderat enim ei numen, futurorumque præſenſionem & prædictionem ei ita præbebat, ut de duobus ſuis filiis natu majoribus prædixerit, non diu in imperio manſuros. De quorum interitu operæpretium eſt narrationem facere, ut intelligamus quantum eos pater felicitate ſupergreſſus eſt.

προσθέσθαι μοίρᾳ, τῶν Φαρισαίων ἀποστάντα, καὶ τά τε ὑπ' αὐτῶν κατασταθέντα νόμιμα τῷ δήμῳ καταλῦσαι, καὶ τοὺς φυλάττοντας αὐτὰ κολάσαι. μῖσος οὖν ἐντεῦθεν αὐτῷ τε καὶ τοῖς υἱοῖς παρὰ τοῦ πλήθους [a] διεγένετο. περὶ μέντοι τούτων αὖθις ἐροῦμεν. νῦν δὲ δηλῶσαι βούλομαι ὅτι νόμιμα πολλά τινα παρέδοσαν τῷ δήμῳ οἱ Φαρισαῖοι ἐκ πατέρων διαδοχῆς, ἅπερ οὐκ ἀναγέγραπται ἐν τοῖς Μωϋσέως νόμοις, καὶ διὰ τοῦτο ταῦτα τὸ Σαδδουκαίων γένος ἐκβάλλει, λέγον ἐκεῖνα δεῖν ἡγεῖσθαι νόμιμα τὰ γεγραμμένα, τὰ δ' ἐκ παραδόσεως τῶν πατέρων μὴ τηρεῖν. καὶ περὶ τούτων ζητήσεις αὐτοῖς καὶ διαφορὰς γενέσθαι συνέβαινε μεγάλας, τῶν μὲν Σαδδουκαίων τοὺς εὐπόρους μόνον πειθόντων, τὸ δὲ δημοτικὸν οὐχ ἑπόμενον αὐτοῖς ἐχόντων, τῶν δὲ Φαρισαίων τὸ πλῆθος σύμμαχον ἐχόντων. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων τῶν δύο καὶ τῶν Ἐσσηνῶν ἐν τῇ δευτέρᾳ μου τῶν Ἰουδαϊκῶν ἀκριβῶς [b] δεδηλώκαμεν.

ζ. Ὑρκανὸς δὲ, παύσας τὴν στάσιν, καὶ μετ' αὐτὴν βιώσας εὐδαιμόνως, καὶ τὴν ἀρχὴν διοικησάμενος τὸν ἄριστον τρόπον [c] ἔτεσιν ἑνὶ καὶ τριάκοντα, τελευτᾷ, καταλιπὼν υἱοὺς πέντε· [d] τριῶν τῶν μεγίστων ἄξιος ὑπὸ τοῦ Θεοῦ κριθεὶς, ἀρχῆς τοῦ ἔθνους, καὶ τῆς ἀρχιερατικῆς τιμῆς, καὶ προφητείας. συνῆν γὰρ αὐτῷ τὸ θεῖον καὶ τὴν τῶν μελλόντων πρόγνωσιν παρεῖχεν αὐτῷ τε εἰδέναι, καὶ προλέγειν οὕτως, ὥστε καὶ περὶ [e] τῶν δύο τῶν πρεσβυτέρων αὐτοῦ παίδων, ὅτι μὴ μενοῦσι τῶν πραγμάτων κύριοι, προεῖπεν. ὧν τὴν καταστροφὴν εἰς τὸ μαθεῖν ὅσον τῆς τοῦ πατρὸς ὑπέβησαν εὐτυχίας, ἄξιον ἀφηγήσασθαι.

XIX.

CAP. XI.

Quomodo Ariſtobulus imperio ſuſcepto diadema ſibi primus imponit; & nihil ad extremam crudelitatem in matrem fratreſque reliqui facit. atque ut ipſe poſt Antigoni cædem vitam finit.

Ariſtobulus ex pontificibus primus rex Judæorum.

DEfuncto enim eorum patre, Ariſtobulus ejus filiorum natu maximus, *cum ſibi viſum fuiſſet (nam ita ipſi conſtitutum erat) principatum in regnum commutare, diadema ſibi primus imponit, poſt annos numero quadringentos octoginta & unum, menſeſque tres, quam populus Babylonica ſervitute liberatus in proprias ſedes revenerat. cumque Antigonum fratrum ſuorum ſibi *ætate* proximum amaret, hunc quidem pari honore dignabatur, cæteros vero in vinculis habebat. Matrem etiam conjecit in carcerem, quod ea cum ipſo de principatu contenderit (eam enim Hyrcanus omnium dominam reliquerat) eoque crudelitatis proceſſit, ut vinctam fame necârit. Addidit & matri fratrem Antigonum, quem amare videbatur, & in pri-

Crudelis in fratres matremque.

ΚΕΦ. ιαʹ.

ιθʹ.

Ὡς Ἀριστόβουλος, τὴν ἀρχὴν παραλαβὼν, διάδημα πρῶτος ἐπιτίθεται· καὶ τῆς ἐσχάτης ὠμότητος περὶ τῆς μητρὸς καὶ τῶν ἀδελφῶν οὐδὲν ἀπολείπει. καὶ ὡς μετὰ τὴν Ἀντιγόνου ἀναίρεσιν αὐτὸς τελευτᾷ.

ΤΕλευτήσαντος γὰρ αὐτοῖς τοῦ πατρὸς, ὁ [f] πρεσβύτατος Ἀριστόβουλος [g] τὴν ἀρχὴν εἰς βασιλείαν [h] μετατεθῆναι δόξας, ἔκρινεν γὰρ οὕτως, διάδημα [i] πρῶτος ἐπιτίθεται μετὰ [k] τετρακοσίων ἀριθμὸν ἐτῶν, καὶ ὀγδοήκοντα καὶ ἑνὸς, καὶ μηνῶν τριῶν, ἀφ' οὗ τῆς ἀπὸ Βαβυλῶνος δουλείας ἀπαλλαγεὶς ὁ λαὸς, εἰς τὴν οἰκείαν [l] ἐπανῆλθε. στέργων δὲ [m] τῶν ἀδελφῶν τὸν μετ' αὐτὸν Ἀντίγονον, τοῦτον μὲν τῶν ὁμοίων ἠξίου, τοὺς δ' ἄλλους εἶχεν ἐν δεσμοῖς. εἶρξε δὲ καὶ τὴν μητέρα περὶ τῆς ἀρχῆς αὐτῷ διενεχθεῖσαν· ἐκείνην γὰρ Ὑρκανὸς [n] τῶν ὅλων κυρίαν καταλελοίπει· καὶ μέχρι τοσαύτης ὠμότητος προῆλθεν, ὥστ' αὐτὴν καὶ λιμῷ [o] διαφθεῖραι δεδεμένην. προστίθησι δὲ τῇ μητρὶ καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἀντίγονον, ὃν στέργειν ἐδόκει, μάλιστα δὲ

---

a Αὖ ἐγένετο *Hen.* b Δεδήλωται *Hen. & Buſb.* c Ἐν καὶ τριάκοντα ἔτη τελευτᾷ legit *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euſeb.* p.135. Joannem Hyrcanum mortuum eſſe, cum per annos XXIX ſummo functus fuiſſet ſacerdotio, ex *Joſepho* refert *Euſebius*, l. 8. *Demonſtrat. Evang.* c. 2, ut & *Hieronymus* ad *Danielis* cap. IX. licet in *noſtris libris* & in *Epiphanii* verſione, nunc anni XXXIII (ut in lib. 1. *de Bello Jud.*) nunc XXXI, ut hic loci, & lib. 18. *Uſſerius* ad *A. M.* 3898. Verum (inquit *Vorſtius* ad *Chronol. Davidis Ganz*, p.277.) in *lib. de Bello* cenſendus eſt loqui rotundo numero, ut partes primi & ultimi anni ſumpſerit pro integris annis. Videſis *Iſ. Voßium* in *Chronol. S.* c.12. p.154,155. d Καὶ τριῶν *Hen.* e Τῶν deeſt *Hen.* f Πρεσβύτερος *Buſb. & Epiphan.* g Alio nomine *Judas* dictus & *Philellen.* h Μετατεθῆναι *Buſb. Hen. & Zonar.* i Alexandrum illius fratrem & ſucceſſorem primum hoc feciſſe dicit *Strabo* non habita ratione Ariſtobuli, quod is fortaſſe poſt aſſumptum diadema parum vixerit. *Uſſerius* ad A. M. 3892. k Ita etiam apud *Zonaram.* Verum lib. *de Bello Jud.* annos tantum CCCCLXXI huic intervallo tribuit: & ſic ſcripſiſſe *Joſephum* contendit *Voßius*, demonſtratque in *Chronol. S.* c. 12. p. 154. Neutrum verum ait *Cappellus* ad *A. M.* 3891. Sed ab ultima captivitate Babylonica ad Ariſtobuli principatum ſunt anni CCCCLXXXI. Hoc forte voluit is à quo hæc mutuatus eſt *Joſephus.* υπθʹ. *Nicephorus* in *Eclogis.* Videſis *Scalig.* in *Animadv.* ad *Euſeb.* p. 137. l Κατῆλθε *Hen. & Buſb.* Ita etiam *Zonar.* m Τὸν ἀδελφὸν τὸν μετ' αὐτὸν Ἀντίγονον legiſſe videtur *Epiphan.* τὸν δὲ μετ' αὐτὸν Ἀντιγ. *Zonar.* n Τῶν νόμων κυρίαν *Hen.* o Διαφθαρῆναι *Hen.* * *Aliter*, cum in regium imperium transferendum (ita enim ipſi placuit) ſuum ſtatuiſſet principatum.

δὲ καὶ κοινωνὸν [a] εἶχε τῆς βασιλείας, ἐκ διαβολῶν ἀπαλλοτριωθεὶς πρὸς αὐτόν. οἷς τὸ μὲν πρῶτον οὐκ ἐπίστευσε, τὰ μὲν ὑπὸ τοῦ φιλεῖν αὐτὸν οὐ προσέχων τοῖς λεγομένοις, τὰ δὲ καὶ φθονούμενον ἡγούμενος διαβάλλεσθαι. τοῦ δὲ Ἀντιγόνου ποτὲ λαμπρῶς ἀπὸ [b] στρατιᾶς ἐπανελθόντος, καὶ τῆς ἑορτῆς καθ᾽ ἣν σκηνοπηγοῦσι τῷ Θεῷ κατ᾽ ἐκεῖνον τὸν καιρὸν ἐνστάσης, [c] ἔτυχε τὸν μὲν Ἀριστόβουλον εἰς νόσον καταπεσεῖν, τὸν δὲ Ἀντίγονον ἐπιτελοῦντα τὴν ἑορτὴν ἀναβῆναι λαμπρῶς σφόδρα κεκοσμημένον, μετὰ τῶν περὶ αὐτὸν ὁπλιτῶν, εἰς τὸ ἱερόν, καὶ τὰ πλείω περὶ τῆς τἀδελφοῦ σωτηρίας εὔχεσθαι. τοὺς δὲ πονηροὺς καὶ διαστῆσαι τὴν ὁμόνοιαν αὐτῶν ἐσπουδακότας, ἀφορμῇ χρησαμένους τῇ τε πρὸς τὴν πομπὴν τοῦ Ἀντιγόνου φιλοτιμίᾳ, καὶ τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ κατορθωμένοις, ἐλθεῖν πρὸς τὸν βασιλέα, καὶ κακοήθως ἐπὶ τὸ μεῖζον ἐξαίρειν τὰ περὶ τὴν πομπὴν τὴν ἐν τῇ ἑορτῇ, καὶ ὡς οὐ κατ᾽ ἰδιώτην ἕκαστον ἦν τῶν γινομένων, ἀλλὰ φρονήματος ἔνδειξιν ἔχειν βασιλικοῦ τὰ πραττόμενα, καὶ ὡς κτείνειν αὐτὸν μέλλοι μετὰ στίφους ἐληλυθὼς καρτεροῦ, λογιζομένου εὐήθως αὐτόν, βασιλεύειν ἐξόν, τιμῆς μεταλαμβάνοντα δοκεῖν μεγάλων τυγχάνειν.

β′. Ἀριστόβουλος δὲ [d] τούτοις ἄκων πειθόμενος, καὶ τοῦ ἀνύποπτος εἶναι τἀδελφῷ προνοῶν, καὶ τῆς ἀσφαλείας ἅμα φροντίζων, [e] διέστησε τοὺς σωματοφύλακας ἔν τινι τῶν ὑπογείων ἀφωτίστῳ· κατέκειτο δὲ ἐν τῇ βάρει, μετονομασθείσῃ δὲ Ἀντωνίᾳ· καὶ προσέταξεν ἀνόπλου μὲν ἀπέχεσθαι [f] μηδενός, κτείνειν δὲ τὸν Ἀντίγονον ἂν ὡπλισμένος πρὸς αὐτὸν εἰσίοι. πέμπει μέντοι πρὸς τὸν Ἀντίγονον αὐτὸς ἄνοπλον αὐτὸν ἀξιῶν ἥκειν. ἡ δὲ βασίλισσα καὶ [g] οἱ συνεπιβουλεύοντες αὐτῇ κατ᾽ Ἀντιγόνου, πείθουσι [h] τὸν πεμφθέντα τὰ ἐναντία λέγειν, [i] ὡς ἀδελφὸς ἀκούσας ὅτι κατασκευάσειεν ὅπλα καὶ κόσμον [k] πολεμικόν, παραγενέσθαι πρὸς αὐτὸν παρακαλεῖ ὡπλισμένον, ὅπως [l] ἴδοι τὴν κατασκευήν. ὁ δ᾽ Ἀντίγονος μηδὲν ὑπειδόμενος κακοῦργον, ἀλλὰ θαρρῶν τῇ περὶ τἀδελφοῦ διαθέσει, ὡς εἶχεν ἐνδεδυμένος τὴν πανοπλίαν [m] παραγίνεται πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον, ἐπιδείξων αὐτῷ τὰ ὅπλα. γενόμενον δ᾽ αὐτὸν κατὰ τὸν Στράτωνος καλούμενον πύργον, οὗ συνέβαινεν ἀφώτιστον εἶναι σφόδρα τὴν πάροδον, ἀποκτείνουσιν οἱ σωματοφύλακες. διέδειξέ γε μὴν ὁ τούτου θάνατος, ὅτι μηδὲν μήτε φθόνου μήτε διαβολῆς ἰσχυρότερον, μηδ᾽ ὅ,τι μᾶλλον εὔνοιαν καὶ φυσικὴν οἰκειότητα διΐστησιν ἢ ταῦτα τὰ πάθη. μάλιστα δ᾽ ἄν τις θαυμάσειε καὶ Ἰούδαν τινά, [n] Ἐσσηνὸν μὲν τὸ γένος, οὐδέποτε δὲ ἐν οἷς προεῖπε διαψευσάμενον τἀληθές. οὗτος [o] γάρ, ἰδὼν τὸν Ἀντίγονον παριόντα τὸ ἱερόν, ἀνεβόησεν ἐν τοῖς ἑταίροις αὐτοῦ καὶ γνωρίμοις, οἳ διδασκαλίας ἕνεκα τοῦ προλέγειν τὰ μέλλοντα παρέμενον, ὡς ἀποθανεῖν αὐτῷ καλὸν [p] διεψευσμένῳ ζῶντος Ἀντιγόνου, ὃν σήμερον τεθνήξεσθαι προειπὼν ἐν τῷ καλουμένῳ Στράτωνος πύργῳ [q] παριόντα ὁρᾷ. [r] καὶ τοῦ μὲν χωρίου σταδίους ἀπέχοντος ἑξακοσίους, ὅπου φονευθήσεσθαι

Antigonus calumniis petitus.

mis regni ſocium habebat, calumniis abalienatus ab eo. quibus primum non credebat, tum quia eum amabat *male* dicentibus animum non advertens, tum quod ea maledicta ab invidia proficiſci putabat. Sed cum aliquando Antigonus ab exercitu magnifice reverteretur, & tunc in eo eſſent ut feſtum agerent, quo Deo erigunt tabernacula, accidit ut Ariſtobulus quidem propter morbum decumberet, Antigonus vero aſcenderet ſplendidiſſime ornatus in templum, ad feſtum celebrandum, una cum ſuis militibus armatis, potiſſimumque ad vota pro fratris ſalute facienda: utque tum homines mali & concordiæ eorum dirimendæ cupidi, occaſionem nacti ex hoc Antigoni apparatu rebuſque ab eo feliciter geſtis, regem adirent, eique feſti apparatum, rem malitioſe in majus augentes, exponerent, quaſi ſingula quæ ab illo fierent non eſſent hominis privati, ſed pro animi regii argumentis habenda quæ fecerat, foretque ut illum interficeret cum eò venerit valida armatorum manu ſtipatus, quod ſtultum exiſtimet, cum regnare liceat, communicato honore ſibi videri *ſat* magna aſſequutus.

Regina Aliique Antigono necem machinantur.

2. Ariſtobulus autem his ægre inductus, quo & fratris ſuſpicionem vitaret, & ſimul ſaluti ſuæ proſpiceret, ſatellites ſuos in obſcuro quodam loco ſubterraneo collocavit (decumbebat enim turri quadam, quæ nominabatur Antonia) eiſque imperavit, ut neminem, qui veniret inermis, tangerent; ſed & Antigonum, ſi armatus intraret ad ſe, interficerent: ipſe tamen ad Antigonum miſit qui rogaret ut ſine armis accederet. Sed Regina, & qui cum ea Antigono inſidiabantur, nuncio perſuadent ut contraria diceret, fratrem *ſcilicet*, quoniam eum arma ornatumque bellicum paraſſe audierit, rogare ut ad ſe veniat armatus, quo eum apparatum videat. Antigonus vero, nihil mali frandiſve ſuſpicans, ſed fratris benevolentiæ confidens, ſicut erat toto corpore armatus, adit Ariſtobulum, arma ei oſtenſurus. At poſtquam venit ad turrim, quæ Stratonis appellabatur, qua valde obſcurus erat aditus, occiditur à ſatellitibus. Hujus ſane mors oſtendit, nihil livore & calumnia eſſe fortius, nec quidquam citius benevolentiam naturæque conjunctionem dirimere quam iſtas perturbationes.

Antigonus occiſus.

Maxime autem alicui ſubeat mirari Judam quendam, genere Eſſenum, qui in prædictionibus ſuis nunquam à vero aberraverat. Is, Antigonum conſpicatus præter templum euntem, exclamavit apud ſocios familiareſque ſuos, qui diſcendæ futurorum prædictionis gratia aſſiduo cum eo erant, ſibi *quidem* mortem eſſe optandam, poſtquam falſum dixiſſet, vivente Antigono: quem, cum prædixiſſet moriturum eo die in turri Stratonis, nunc prætereuntem videret. cum is quidem locus, in quo eum occiſum iri prædixiſſet, *illinc* ſtadiis ſexcentis

Ejus mors à Juda Eſſeno prædicta.

---

[a] Ἔχειν *Hen.* & *Epiphan.* [b] Στρατείας *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* [c] Ἐπέτυχεν ὥστε τὸν *Busb.* [d] Τούτων ἀκούων καὶ πειθ. solus *Hen.* [e] Διΐστησι *Hen. Vat.* & *Busb.* [f] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interpr.* μηδένα in *Editis.* [g] Illud οἱ ex *MSS.* [h] Τὸν ἀγγελοῦντα *Hen.* & *Busb.* [i] Ita etiam l. 1. de *Bello Jud.* ὡς ὁ ἀδελφὸς *Busb. Vat.* & *Hen.* [k] Ita *Busb. Hen.* & l. 1. de *Bello Jud.* πολέμου in *Editis.* [l] Sic *Busb.* & *Hen.* ἴδῃ *Baſ.* ἤδη *Gen.* [m] Παρεγίνετο *Busb.* παρεγένετο *Hen.* & *Vat.* [n] Ἐσσαῖον *Busb.* & *Hen.* atque ita in lib. 1. de *Bello Jud.* [o] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interp.* [p] Διαψευσαμένῳ *Hen.* [q] Ita *Hen. Busb.* & *Vet. Interp.* εἰσιόντα in *Editis.* [r] Ita *Busb.* & *Vat.* quo modo & *Vet. Interpr.* & *Joſephus* ipſe l. 1. de *Bello Jud.* καὶ τοῦ χωρίου μὲν σταδίους ἀπέχοντα νῦν χ. in *Editis Aliiſque*: juxta *Pſeudogorionidem* σταδίους ἀπέχοντος φ′. Exiſtimo per notam numeralem χ non ſignificari ſtadiorum *ſexcentorum* numerum, ſed *mille*, χ poſito pro χιλίους. *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 719. Videſis *Relandum* in *Palæſtina* S. p. 443.

ſexcentis abeſſet, & diei jam major pars præterita eſſet: adeo ut periculum ſubeat, ne falſum ſit ſuum oraculum. Hæc itaque dum loquitur mœretque, nunciatur mortuus Antigonus in ſubterraneo loco, qui & ipſe Stratonis turris appellabatur, eodem nomine quo maritima Cæſarea. Et quidem hæc res vatem *non mediocriter* perturbabat.

Fratris interitum dolet Ariſtobulus.

3. Ariſtobulum autem continuo cepit necis fraternæ pœnitentia, & ex ea morbus, animo ſceleris conſcientia cruciato, ut, corruptis immodico dolore partibus interioribus, ſanguinem emiſerit. quem dum quidam puerorum, qui ei miniſtrabant, divina ut opinor providentia, exportat uſque ad locum, qui ex Antigoni cæde adhuc ejus cruore decoloratus erat, prolapſus effudit. Hîc orto clamore ab iis qui viderunt, quaſi puer data opera ſanguinem illic effudiſſet, eo audito Ariſtobulus cauſam ſciſcitatus eſt. Atque illis non dicentibus, eo magis ſcire avebat; quod natura ita comparatum ſit, ut homines, cum quid ejuſmodi accidit, quæ ſilentio premuntur deterrima eſſe ſuſpicentur. Tandem ubi minis & terroribus veritatem ab illis extorſit, ex conſcientiæ ſtimulis animo vulneratus multum lachrymarum profudit, & cum alte ingemuerat, “ergo, inquit, fieri non poterat, ut mea tam impia & conſcelerata facinora Deum laterent, quin me celeris pœna cognati cædis invaſit. Et quouſque, ô corpus impudentiſſimum, retinebis debitam fratrum matriſque manibus animam? Cur vero non univerſam ſimul reddis, ſed paulatim meum ſanguinem iis libo, quos nefarie interfeci.” Hæc fatus, moritur inter loquendum, cum unum *duntaxat* annum regnaſſet, Græcorum amator dictus, patriâ ab eo multis beneficiis auctâ, Ituriâ debellatâ, & multâ ejus regionis parte Judææ additâ, coactiſque incolis, ſi in ſua regione manere vellent, circumcidi, & ad Judæorum leges vivere. Natura autem æquus erat & admodum verecundus, ita atteſtante Strabone ex auctoritate Timagenis, hiſce verbis. “æquum etiam ſeſe oſtendebat hic vir, valideque Judæis utilem, quippe qui & ditionem eorum ampliaſſet, & partem gentis Ituræorum, circumciſionis fœdere devinctam, illis adjunxiſſet.

Ariſtobulus diem obit.

Strabo & Timagenes.

XX.

CAP. XII.

Quomodo Alexander, principatum adeptus, expeditionem facit in Ptolemaïdem, & metu Ptolemæi Lathuri obſidionem ſolvit: utque ipſi, quod Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſit & cum eo amicitiam ſimulat, bellum infert Ptolemæus, & Judæos pugna ſuperat.

Salome quæ & Alexandra.

Ariſtobulo autem vita defuncto, Salome ejus uxor, quæ à Græcis Alexandra dicitur, ſolutis ejus fratribus

παρεθεῖπεν αὐτόν, τῆς δὲ ἡμέρας ἤδη τοῦ πλείονος ἠνυσμένου, ὡς αὐτῷ κινδυνεύειν τὸ μάντευμα ψευδὲς εἶναι. [a] Ταῦτ' οὖν λέγοντος αὐτοῦ καὶ κατηφοῦντος, ἀγγέλλεται τεθνεὼς Ἀντίγονος ἐν τῷ ὑπογείῳ, [b] ὃ καὶ αὐτὸ Στράτωνος πύργος ἐκαλεῖτο, [c] ὁμώνυμον τῇ παραλίᾳ Καισαρείᾳ. τὸν μὲν οὖν μάντιν τοῦτο διετάραξεν.

γ'. Ἀριστόβουλον δὲ τῆς ἀδελφοκτονίας εὐθὺς εἰσῆλθε μετάνοια, καὶ νόσος [d] ἐπ' αὐτῇ, τῆς διανοίας ὑπὸ τοῦ [e] μύσους κεκακωμένης, ὡς, διαφθαρέντων αὐτῷ ὑπὸ ἀκράτου τῆς ὀδύνης τῶν ἐντὸς, αἷμα ἀναφέρειν. ὃ τῶν διακονουμένων τις παίδων, κατὰ δαιμόνιον οἶμαι πρόνοιαν, εἰς τὸν αὐτὸν τόπον, οὗ σφαγέντος Ἀντιγόνου σπίλους ἔτι τοῦ αἵματος ἐκείνου συνέβαινεν εἶναι, κομίζων, ὀλισθὼν ἐξέχεε. γενομένης δὲ βοῆς παρὰ τῶν ἰδόντων, ὡς τοῦ παιδὸς ἐξεπίτηδες ἐκχέαντος ἐκεῖ τὸ αἷμα, ἀκούσας Ἀριστόβουλος, τὴν αἰτίαν ἐπύθετο. καὶ μὴ λεγόντων, ἔτι μᾶλλον [f] ἐπετείνετο μαθεῖν, φύσει τῶν ἀνθρώπων ὑπονοούντων ἐν τοῖς τοιούτοις εἶναι χείρονα τὰ σιγώμενα. ὡς δὲ ἀπειλοῦντος καὶ βιαζομένου τοῖς φόβοις, τἀληθὲς εἶπον, περιχεῖται μὲν αὐτῷ πληγέντι τὴν διάνοιαν ὑπὸ τοῦ συνειδότος πολλὰ δάκρυα, βύθιον δὲ ἀνοιμώξας, “οὐκ ἄρα, εἶπε, λήσειν ἐπ' ἀσεβέσιν οὕτω καὶ μιαροῖς τολμήμασι τὸν Θεὸν ἔμελλον, ἀλλά με ταχεῖα ποινὴ συγγενοῦς φόνου μετελήλυθε. καὶ μέχρι τίνος, ὦ σῶμα ἀναιδέστατον, ψυχὴν ὀφειλομένην [g] ἀδελφῶν καὶ μητρὸς καθέξεις δαίμοσι; τί δ' οὐκ [h] ἀθρόαν αὐτὴν ταύτην ἀποδίδως, κατὰ μέρος δ' [i] ἐπισπένδω τοὐμὸν αἷμα τοῖς μιαιφονηθεῖσι;” ταῦτ' εἰπὼν ἐπαπέθνησκε τοῖς λόγοις, βασιλεύσας ἐνιαυτόν, χρηματίσας μὲν Φιλέλλην, πολλὰ δ' εὐεργετήσας τὴν πατρίδα, πολεμήσας [k] Ἰτουραίαν, καὶ πολλὴν αὐτῶν τῆς χώρας τῇ Ἰουδαίᾳ προσκτησάμενος, ἀναγκάσας τε τοὺς ἐνοικοῦντας εἰ βούλονται μένειν ἐν τῇ χώρᾳ περιτέμνεσθαι, καὶ κατὰ τοὺς Ἰουδαίων νόμους ζῆν. [l] φύσει δ' ἐπιεικείᾳ κέχρητο, καὶ σφόδρα ἦν αἰδοῦς [m] ἥττων, ὡς μαρτυρεῖ τοῦτο καὶ [n] Στράβων ἐκ τοῦ Τιμαγένους ὀνόματος λέγων οὕτως. “ἐπιεικής τε ἐγένετο οὗτος ὁ ἀνήρ, καὶ πολλὰ τοῖς Ἰουδαίοις χρήσιμος· χώραν τε γὰρ αὐτοῖς προσεκτήσατο, καὶ τὸ μέρος τοῦ τῶν Ἰτουραίων ἔθνους ᾠκειώσατο, δεσμῷ συνάψας [o] τῶν αἰδοίων περιτομῇ.

ΚΕΦ. ιβ'.

κ'.

Ὡς Ἀλέξανδρος, τὴν ἀρχὴν παραλαβών, στρατεύει ἐπὶ τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ ὑπὸ δέους Πτολεμαίου τοῦ Λαθούρου πολιορκίαν λύει· καὶ ὡς ἐκείνῳ, ὅτι Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον διαπέμπεται καὶ φιλίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρίνεται, πολεμεῖ Πτολεμαῖος, καὶ Ἰουδαίους μάχῃ νικᾷ.

Τελευτήσαντος δὲ Ἀριστοβούλου, [p] Σαλώμη ἡ γυνὴ αὐτοῦ, λεγομένη δὲ ὑφ' Ἑλλήνων Ἀλεξάνδρα, λύσασα

---

[a] Ταῦτα λέγοντος αὐτοῦ *Hen.* & *Bub.* [b] Illud ὃ non agnoſcit *Hen.* reperitur tamen & in l. I. de *Bello Jud.* [c] Ὁμώνυμος *Hen.* & in l. I. de *Bello Jud.* [d] Ἐκ ταύτης τῆς δ. *Bub.* [e] Ita *Bub.* & in lib. de *Bello Jud.* μίσους perperam in *Editis Aliiſque.* [f] Ἐπετείνετο τὸ μαθεῖν *Bub.* [g] Ἀδελφῷ *Bub. Hen. Vat.* & in l. I. de *Bello Jud.* [h] Ἀθρόον *Hen.* & *Bub.* [i] Ἐπισπένδεις *Bub.* [k] Ἰτουραίους *Bub.* Ἰτουραίοις *Hen.* & *Vat.* [l] Φύσει δὲ ἐπιεικεῖ ἐπέχρητο *Hen.* ἐχρῆτο *Bub.* Dubium an hoc de Ariſtobulo ex ſua ſententia dixerit *Joſephus*, an ex auctoritate *Timagenis.* pro *Joſepho* tamen reſponderi poteſt, eum dixiſſe Ariſtobulum fuiſſe natura mitem & modeſtum, non in vita vel rebus geſtis. nam ſæpe fit ut plurima contra naturam fiant, ex neceſſitate, aut timore urgente. *Montacut.* in *Apparatu* p. 229. [m] Ita cum *Bub. Vat.* & *Hen.* & *MSS.* quibus uſus eſt *Petitus.* κρείττων in *Editis.* Quo modo legerit *Epiphanius,* qui vertit *naturæ valde modeſtæ erat & pudoris ingenui,* aliis conjiciendum relinquo. [n] Timagenem quidem laudat *Strabo.* Sed in iis quæ ſuperſunt *Strabonis* hic locus non reperitur. Suſpicor tamen potius Timagenem Syrum fuiſſe quam Mileſium, quem laudat *Joſephus.* [o] Τῇ τῶν *Vat.* [p] Ita in omnibus libris, quibus uſi ſumus, tam *Lat.* quam *Gr.* præter *MSS. Gall.* & *Vat.* qui habent

Σαλίνα

σασα τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, δεδεμένους γὰρ [a] αὐτοὺς εἶχεν Ἀριστόβουλος, ὡς προειρήκαμεν, [b] Ἰανναῖον τὸν Ἀλέξανδρον βασιλέα καθίστησι, [c] τὸν καθ' ἡλικίαν προέχοντα καὶ μετριότητι. ᾧ καὶ συνέβη γεννηθέντι εὐθὺς μισηθῆναι ὑπὸ τοῦ πατρὸς, καὶ μέχρι τῆς τελευτῆς αὐτοῦ μηδέποτ' εἰς ὄψιν ἀφικέσθαι. τὸ δ' αἴτιον τοῦ μίσους τοιόνδε λέγεται γεγενῆσθαι. στέργων μάλιστα τῶν παίδων Ὑρκανὸς τοὺς πρεσβυτέρους, Ἀντίγονον καὶ Ἀριστόβουλον, φανέντα κατὰ τοὺς ὕπνους αὐτῷ τὸν Θεὸν ἐπηρώτα, τίς αὐτοῦ τῶν παίδων μέλλει ἔσεσθαι διάδοχος. τοῦ δὲ Θεοῦ τοὺς τούτου χαρακτῆρας δείξαντος, λυπηθεὶς, ὅτι τῶν ἀγαθῶν αὐτοῦ πάντων οὗτος ἔσται κληρονόμος, γενόμενον εἴασεν ἐν τῇ [d] Γαλιλαίᾳ τρέφεσθαι. ὁ μέντοι Θεὸς οὐ διεψεύσατο τὸν Ὑρκανόν. τὴν δὲ βασιλείαν, μετὰ τὴν Ἀριστοβούλου τελευτὴν, οὗτος παραλαβὼν, τὸν μὲν τῶν ἀδελφῶν ἐπιχειροῦντα τῇ βασιλείᾳ διεχρήσατο· [e] τὸν δ' ἕτερον, ἀπραγμόνως ζῆν προαιρούμενον, εἶχεν ἐν τιμῇ.

β'. Καταστησάμενος δὲ τὴν ἀρχὴν, ὃν ᾤετο συμφέρειν αὐτῷ τρόπον, στρατεύει ἐπὶ Πτολεμαΐδα· τῇ δὲ μάχῃ κρατήσας, συνέκλεισε τοὺς ἀνθρώπους εἰς τὴν πόλιν, καὶ περικαθίσας αὐτοὺς ἐπολιόρκει. τῶν γὰρ ἐν τῇ παραλίᾳ Πτολεμαῒς αὐτῷ καὶ Γάζα μόναι χειρωθῆναι ὑπελείποντο, καὶ Ζωΐλος δὲ ὁ κατασχὼν τὸν Στράτωνος πύργον τύραννος καὶ Δῶρα. τοῦ δὲ [f] Φιλομήτορος Ἀντιόχου, καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ Ἀντιόχου, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, πολεμούντων ἀλλήλους, καὶ τὴν αὐτῶν δύναμιν ἀπολλυόντων, ἦν οὐδεμία τοῖς Πτολεμαεῦσι βοήθεια παρ' αὐτῶν· ἀλλὰ πονουμένοις τῇ πολιορκίᾳ, Ζωΐλος, ὁ τὸν Στράτωνος πύργον κατεσχηκὼς καὶ τὰ Δῶρα, παρῆν σύνταγμα τρέφων στρατιωτικὸν, καὶ τυραννίδι ἐπιχειρῶν, διὰ τὴν τῶν βασιλέων πρὸς ἀλλήλους ἅμιλλαν, μικρὰ τοῖς Πτολεμαεῦσι παρεβοήθει. οὐδὲ γὰρ οἱ βασιλεῖς οὕτως οἰκείως εἶχον πρὸς αὐτοὺς ὡς ἐλπίσαι τινὰ παρ' αὐτῶν ὠφέλειαν. ἑκάτεροι γὰρ ταυτὸ τοῖς ἀθληταῖς ἔπασχον, οἳ τῇ δυνάμει μὲν ἀπηγορευκότες, αἰσχυνόμενοι δὲ παραχωρῆσαι διετέλουν, ἀργίᾳ καὶ ἀναπαύσει διαφέροντες τὸν ἀγῶνα. λοιπὴ δ' αὐτοῖς ἐλπὶς ἦν ἡ παρὰ τῶν Αἰγύπτου βασιλέων, καὶ τοῦ Κύπρον ἔχοντος Πτολεμαίου τοῦ Λαθούρου, ὃς ὑπὸ τῆς μητρὸς Κλεοπάτρας τῆς ἀρχῆς ἐκπεσὼν εἰς Κύπρον παρεγένετο. πέμψαντες οὖν πρὸς τοῦτον οἱ Πτολεμαεῖς, παρεκάλουν ἐλθόντα σύμμαχον ἐκ τῶν Ἀλεξάνδρου χειρῶν αὐτοὺς ῥύσασθαι κινδυνεύοντας. ἐπελπισάντων δ' αὐτὸν τῶν πρέσβεων, ὡς διαβὰς εἰς Συρίαν ἕξει Γαζαίους ἑστῶτας μετὰ τῶν Πτολεμαέων καὶ Ζωΐλον, ἔτι γε μὴν Σιδωνίους καὶ πολλοὺς ἅμα αὐτῶν συλλήψεσθαι λεγόντων, ἐπαρθεὶς [g] πρὸς τὸν ἔκπλουν ἐσπούδαζεν.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ τοὺς Πτολεμαεῖς [h] Δημαίνετος, πιθανὸς ὢν αὐτοῖς τότε καὶ δημαγωγῶν, μεταβάλλεσθαι τὰς γνώμας [i] ἐποίησεν, “ἄμεινον εἶναι φήσας ἐπ' ἀδήλῳ τῷ [k] γενησομένῳ διακινδυνεύειν πρὸς τοὺς Ἰουδαίους, μᾶλλον ἢ φανερὰν [l] εἰσδέξασθαι δουλείαν, δεσπότῃ παραδόντας αὐτοὺς,

Alexander Jannæus Judæorum rex.

(eos enim in vinculis, ut jam diximus, habebat Aristobulus) Jannæum, qui *idem est* Alexander, regem creavit, qui & ætate & moderatione præstabat: cui accidit, ut, simulatque natus est, patri esset invisus, nec unquam, dum ille viveret, in ejus conspectum veniret. Odium autem ex hujusmodi causa fuisse perhibetur. Cum maxime amaret Hyrcanus filiorum suorum grandiores, Antigonum & Aristobulum, interrogavit Deum, (qui ei *aliquando* in somnis apparuit) quisnam filiorum sibi futurus esset successor? Cumque Deus ei hujus Alexandri formam ostendisset, ægre ferens, eum sibi omnium bonorum hæredem fore, *in Galilæa ubi natus est educandum curavit. neque tamen Deus Hyrcanum fefellit. Igitur hic *Alexander*, post Aristobuli interitum regnum adeptus, alterum quidem fratrum regnum affectantem peremit, alterum vero vitam quietam agere instituentem, in honore habuit.

Alexander in Ptolemaïdenses expeditionem facit.

2. Composito deinde principatu *ejus*, quo modo sibi conducerere putabat, expeditionem facit in Ptolemaïdem: civesque prælio victos compellit intra urbem, & admoto exercitu obsidet. nam maritimarum urbium Ptolemaïs ei & Gaza solæ subigendæ restabant, necnon Zoilus tyrannus qui Stratonis turrim Doraque tenebat. Ac dum Philometor Antiochus ejusque frater Antiochus, qui Cyzicenus vocabatur, inter se bellum gerunt, suasque vires atterunt, erat nullum Ptolemaïdensibus ab eis auxilium: verum cum premerentur obsidione, aderat Zoilus, qui Stratonis turrim Doraque occupaverat, †legionem militum alens, &, quod propter regum mutuum certamen tyrannidem affectaret, paululum Ptolemaïdensibus auxilii ferebat. Nam neque reges eis ita favebant, ut ab eis sperari aliquid subsidii posset. Idem enim utrique accidebat quod athletis, ut qui, viribus defecti & lassati, cedere tamen erubescentes, perseverarent, atque quiescentes & respirantes pugnam differrent. Supererat autem illis una spes ab Ægypti regibus & Ptolemæo Lathuro, Cyprum tenente, qui à matre Cleopatra imperio dejectus Cyprum se contulerat. Igitur hunc oratum miserunt Ptolemaïdenses, ut sibi suppetias ferret, ipsosque periclitantes ex Alexandri manibus liberaret. Cumque ei spem fecissent legati, quod in Syriam trajectus habiturus est Gazæos & Zoilum à Ptolemaïdensibus stantes, atque Sidonios dicerent & multos una cum eis in auxilium accessuros, his rebus ille elatus navigationem adornare festinabat.

Ptolemæum Lathurum in auxilium accersunt Ptolemaïdenses.

Demænetus suadet Ptolemaïdensibus, ut Ptolemæum in urbem non reciperent.

3. Interea autem Demænetus, homo popularis eloquentiæ, & qui tum auctoritate apud Ptolemaïdenses valebat, fecit ut sententiam illi mutarent, dicens “præstare incerto eventu periclitari cum Judæis, quam manifestam “accipere servitutem, domino se tradendo:

“&

Σαλίνα cum *Eusebio Aliisque*. ut videre est apud *Scalig.* in *Animadv. Euseb.* p. 139. Sed Salinam à Salome diversam facit *Usserius* ad *A. M.* 3892. Videsis *Jac. Cappellum* ad *A. M.* 3897.

[a] Αὐτοὺς non agnoscit *Hen.*

[b] Ἰανίαν *Hen. Busb. Nicephor.* in *Eclogis* & *Zonar.*

[c] Τὸν καὶ καθ' ἡλ. & mox ᾧ συνέβη *Hen.*

[d] Nam Galilæa non adeo felix habita & exculta ac reliqua Judæa, ut constat ex *Actis*, c. 2. v. 7. *Joan.* c. 7. v. 52. & *Matth.* c. 26. v. 73.

[e] Qui Absalomus dictus est.

[f] Ἐκαλεῖτο δὲ Γρυπὸς καὶ Φιλομήτωρ. in Græcis *Eusebii*, p. 227.

[g] Τὰ πρὸς τὸν ἔκπλουν *Busb.* & *Hen.*

[h] Δημήτελος juxta quosdam *Epiphanii* libros.

[i] Ἐποίει *Busb.* & *Hen.*

[k] Γεγενημένῳ διακινδυνεύσειν *Vat.*

[l] Ita *Busb.* & *Hen.* & forsan *Epiphan.* qui vertit *suscipere*. ἐνδέξασθαι in *Editis Aliisque*. Forsan ἐνδέξασθαι legendum.

* Genitum in Galilæa nutriri dimisit, *Epiphan.*

† *Al.* una cum legione militum quam alebat.

a Διαμαρτόντι

"& inſuper non modo præſens habere bellum, "ſed etiam multo majus ab Ægypto *exſpectare*. Non enim rerum ſuarum adeo negligentem fore Cleopatram ut permiſſura "eſſet Ptolemæum vires ſibi comparare ex vicinis, ſed eos magna manu aggreſſuram eſſe: "quippe quæ filium etiam ex Cypro dejicere "conetur. Eſſe autem Ptolemæo, ſi ſua ſpe "dejectus ſit, receptum rurſus in Cyprum; "ipſis vero extremum periculum *adeundum*." Et quidem Ptolemæus, cognito dum proficiſceretur, quod Ptolemaïdenſes conſilium mutarint, nihilominus navigavit; & in eam quæ Sycaminus dicitur appulſus, ibi cum copiis ſuis exſcenſionem fecit. Erat autem in univerſum ejus exercitus, qua peditum qua equitum, circiter triginta millia: quibus prope Ptolemaïdem ductis factiſque caſtris, cum *cives* neque ipſius legatos admitterent neque verba audirent, valde anxius erat & æſtuabat.

Ptolemaïdis obſidionem ſolvit Alexander.

4. Poſtquam vero Zoilus & Gazæi ad eum veniſſent, oraſſentque ut ſibi auxilium ferret, agris eorum vaſtatis à Judæis & Alexandro, obſidionem quidem, præ metu Ptolemæi, ſolvit Alexander: atque abducto domum exercitu, deinceps aſtu rem gerebat, clanculum Cleopatram adverſus Ptolemæum accerſens, aperte vero amicitiam & ſocietatem cum eo ſimulans. Quinetiam quadringenta argenti talenta daturum ſe promiſit, ea lege ut Zoilus tyrannus è medio tolleretur, & regio Judæis attribueretur. Et tum quidem Ptolemæus, libenter inita cum Alexandro amicitia, Zoilum in poteſtatem ſuam redigit: verum poſtea, ubi audivit Alexandrum clam ad matrem ſuam Cleopatram nuncios mittere, ſolvit quod ei præſtiterat jusjurandum, & Ptolemaïdem, quæ eum non admiſerat, adgreſſus obſidet: atque relictis in obſidione ducibus & parte copiarum, ipſe cum reliquis ad Judæam populandam profectus eſt. Alexander autem, intellecta mente Ptolemæi, coëgit & ipſe ad quinquaginta incolarum millia, aut, ut ſcriptores quidam tradiderunt, octoginta; & aſſumptis copiis Ptolemæo obviam proficiſcitur. Ptolemæus vero Aſochin Galilææ urbem Sabbato de improviſo adortus expugnat; & circiter decem corporum millia, multamque aliam prædam capit.

Fœdus inter Ptolemæum Lathurum & Alexandrum.

Quòd Alexander dolo malo egerit, fœdus frangit Ptolemæus.

Aſochim expugnat.

XXI.

Ptolemæus & Alexander pugnæ ſe parant.

5. Deinde Sepphorim tentavit, quæ ab ea quam populatus erat prope aberat: multiſque ibi amiſſis Ptolemaïdem abiit, conflicturus cum Alexandro. Ei autem occurrit Alexander apud Jordanem fluvium, ad locum quendam nomine Aſophum, non longe à Jordane fluvio; & prope hoſtes caſtra metatur. Cæterum habebat in prima acie octo pugnatorum millia, quos Hecatontomachos appellabat, qui ſcutis ære tectis utebantur. itemque

"καὶ πρὸς τούτῳ μὴ τὸν παρόντα μόνον ἔχειν πόλεμον, ἀλλὰ καὶ πολὺ μείζονα τὸν ἀπ' Αἰγύπτου. τὴν "γὰρ Κλεοπάτραν οὐ περιόψεσθαι δύναμιν αὐτῷ κατασκευαζόμενον Πτολεμαῖον ἐκ γειτόνων, ἀλλ' ἥξειν ἐπ' "αὐτοὺς μετὰ μεγάλης στρατιᾶς· σπουδάσαι γὰρ αὐτὴν "ὥστε καὶ τῆς Κύπρου τὸν υἱὸν ἐκβαλεῖν. εἶναι δὲ Πτολεμαίῳ μὲν [a] διαμαρτόντι τῆς ἐλπίδος ἀποφυγεῖν πάλιν εἰς τὴν Κύπρον· αὐτοῖς δὲ [b] κίνδυνον τὸν ἔσχατον." ὁ μὲν οὖν Πτολεμαῖος [c] κατὰ τὸν πόρον μαθὼν τὴν τῶν Πτολεμαιέων μεταβολὴν, οὐδὲν ἧττον ἔπλευσε, καὶ καταχθεὶς εἰς τὴν λεγομένην Συκάμινον, ἐνταυθοῖ τὴν δύναμιν ἐξεβίβασεν. ἦν δὲ ὁ πᾶς στρατὸς [d] αὐτοῦ πεζοῖς τε ἅμα καὶ ἱππεῦσι περὶ τρισμυρίους· οὓς προσαγαγὼν πλησίον τῆς Πτολεμαΐδος, καὶ στρατοπεδευσάμενος, ἐπεὶ μήτε τοὺς παρ' αὐτοῦ πρέσβεις ἐδέχοντο μήτε τῶν λόγων ἠκροῶντο, μεγάλως ἐφρόντιζεν.

δ'. Ελθόντων δὲ πρὸς αὐτὸν Ζωΐλου τε καὶ τῶν Γαζαίων, καὶ δεομένων συμμαχεῖν αὐτοῖς πορθουμένης [e] αὐτῶν τῆς χώρας ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀλεξάνδρου, λύει μὲν τὴν πολιορκίαν δείσας τὸν Πτολεμαῖον ὁ Ἀλέξανδρος· ἀπαγαγὼν δὲ τὴν στρατιὰν εἰς τὴν οἰκείαν ἐστρατήγει τὸ λοιπὸν, λάθρα μὲν τὴν Κλεοπάτραν ἐπὶ τὸν Πτολεμαῖον μεταπεμπόμενος, φανερῶς δὲ φιλίαν καὶ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ὑποκρινόμενος. καὶ τετρακόσια δὲ ἀργυρίου τάλαντα δώσειν ὑπέσχετο, χάριν ἀντὶ τούτων αἰτῶν Ζωΐλον ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὸν τύραννον, καὶ τὴν χώραν τοῖς Ἰουδαίοις προσνεῖμαι. τότε μὲν οὖν ὁ Πτολεμαῖος ἡδέως τὴν [f] πρὸς Ἀλέξανδρον ποιησάμενος φιλίαν χειροῦται τὸν Ζωΐλον· ὕστερον δὲ ἀκούσας λάθρα [g] διαπεμπόμενον αὐτὸν πρὸς τὴν μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν, λύει τοὺς γεγενημένους πρὸς αὐτὸν ὅρκους, καὶ προσβαλὼν ἐπολιόρκει τὴν Πτολεμαΐδα, μὴ δεξαμένην αὐτόν. καταλιπὼν δ' ἐπὶ τῆς πολιορκίας στρατηγοὺς καὶ μέρος τι τῆς δυνάμεως, αὐτὸς [h] σὺν τῷ λοιπῷ [i] τὴν Ἰουδαίαν καταστρεψόμενος ὥρμησεν. ὁ δὲ Ἀλέξανδρος, τὴν τοῦ Πτολεμαίου διάνοιαν μαθὼν, συνήθροισε καὶ αὐτὸς περὶ πέντε μυριάδας τῶν ἐγχωρίων, ὡς δ' ἔνιοι συγγραφεῖς εἰρήκασιν, ὀκτώ· καὶ ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν [k] ἀπήντα τῷ Πτολεμαίῳ. Πτολεμαῖος δ' ἐξαίφνης ἐπιπεσὼν [l] Ἀσωχεῖ τῇ τῆς Γαλιλαίας πόλει, Σάββασιν αἱρεῖ κατὰ κράτος αὐτὴν, καὶ περὶ μυρία σώματα καὶ πολλὴν ἑτέραν ἔλαβε λείαν.

ε'. Πειράσας δὲ καὶ [m] Σεπφώρεων μικρὸν ἄποθεν τῆς κα' πεπορθημένης, πολλοὺς ἀποβαλὼν ᾔει πολεμήσων Ἀλεξάνδρῳ. [n] ἠπήντησε δ' αὐτῷ πρὸς τῷ Ἰορδάνῃ ποταμῷ Ἀλέξανδρος, περί τινα τόπον λεγόμενον [o] Ἀσωφὼν, οὐ πόρρωθεν τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ· καὶ βάλλεται στρατόπεδον πλησίον τῶν πολεμίων. εἶχε μέντοι τοὺς [p] προμαχομένους ὀκτακισχιλίους, οὓς Εκατονταμάχους προσηγόρευσεν, ἐπιχάλκοις χρωμένους τοῖς θυρεοῖς. ἦσαν δὲ καὶ τοῖς

τοῦ

---

a Διαμαρτόντι *Hen.* b Κινδύνων *Hen.* c Κατὰ τὴν πορείαν *Hen.* & *Busb.* d Αὐτῷ *Hen.* & *Vat.* e Ita *Gen.* αὐτὸν *Baſ.* αὐτοῖς *Vat.* f Πρὸς τὸν Ἀλέξανδρον *Busb.* g Διαπεμψάμενον *Vat.* h Μετὰ τῷ λ. *Hen.* τὸ λοιπὸν *Busb.* i Ita *MSS.* τὴν Ἰουδαίων in *Editis.* k Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* ἀπαντᾷ in *Editis.* l Hæc urbs alibi *Joſepho* dicitur Ἀσωχεῖς & Ἀσῶχις. *Epiphanio* autem *Aſochiton* aut *Aſocron.* at *Sachan* appellat *Pſeudogorionides.* Ἀσωχείτω τῆς Γαλ. in *Cod. Vat.* m Ita *Hen.* & *Vat.* & recte, cum ΣΕΠΦΟΡΗΝΩΝ habeant Nummi. Σεμφώρων in *Editis Aliiſque.* Videſis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 304. & *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 999. n Ὑπήντησε *Busb.* & *Hen.* o Σαφὼν veram ſcripturam eſſe exiſtimat *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom. 3. p. 724. eundemque locum eſſe credit, qui *Hieronymo* dicitur *Saphon.* p Μαχομένους legiſſe videtur *Epiphan.* unde nonnihil firmari videtur, quod loco jam citato aſſerit *Petitus*; ſcilicet, eos non fuiſſe qui in prima acie pugnant, *velites*, ſed *triarios*, in quibus totius exercitus ſpes, quorum ſinguli *centum hominum* impetum ſuſtinere poterant.

a Ita

τοῦ Πτολεμαίου [a] προμαχοῦσιν ἐπίχαλκοι αἱ ἀσπίδες. τοῖς μέντοιγε ἄλλοις ἔλαττον ἔχοντες οἱ τοῦ Πτολεμαίου, εὐλαβέστερον συνῆψαν εἰς τὸν κίνδυνον· θάρσος δὲ αὐτοῖς οὐκ ὀλίγον [b] ἐποίησεν ὁ τακτικὸς Φιλοστέφανος, διαβῆναι κελεύσας τὸν ποταμόν, ὃ μεταξὺ ἦσαν ἐστρατοπεδευκότες. Ἀλεξάνδρῳ δὲ κωλύειν αὐτῶν τὴν διάβασιν οὐκ ἔδοξεν. [c] ἐνόμισε γὰρ εἰ κατὰ νώτου λάβοιεν τὸν ποταμόν, ῥᾷον αἱρήσειν τοὺς πολεμίους, φεύγειν ἐκ τῆς μάχης οὐ δυναμένους. [d] κατ᾽ ἀρχὰς μὲν οὖν παρ᾽ ἀμφοτέρων ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμίας παραπλήσια, καὶ πολὺς ἐγίνετο φόνος ἐξ ἑκατέρων [e] τῶν στρατευμάτων. ἐπικρατεστέρων δὲ τῶν Ἀλεξάνδρου γινομένων, Φιλοστέφανος, διελὼν τὴν δύναμιν, δεξιῶς τοῖς ἐνδιδοῦσιν ἐπεκούρει· μηδενὸς δὲ τῷ κλιθέντι μέρει τῶν Ἰουδαίων προσβοηθοῦντος, [f] τούτοις μὲν συνέβαινε φεύγειν, μὴ βοηθούντων [g] τῶν πλησίον, ἀλλὰ κοινωνούντων τῆς φυγῆς, οἱ δὲ τοῦ Πτολεμαίου τἀναντία τούτων ἔπραττον. ἑπόμενοι γὰρ ἔκτεινον τοὺς Ἰουδαίους, καὶ τὸ τελευταῖον τραπέντας αὐτοὺς ἅπαντας ἐδίωκον οἱ φονεύοντες, ἕως οὗ καὶ ὁ σίδηρος [h] αὐτοῖς ἠμβλύνθη κτείνουσι, καὶ αἱ χεῖρες παρείθησαν. τρισμυρίους γοῦν ἔφασαν [i] ἀνδρῶν ἀποθανεῖν· Τιμαγένης δέ, πεντακισμυρίους εἴρηκε· τῶν δὲ ἄλλων, τοὺς μὲν αἰχμαλώτους ληφθῆναι, τοὺς δ᾽ εἰς τὰ οἰκεῖα διαφεύγειν χωρία.

ϛʹ. Πτολεμαῖος δὲ μετὰ τὴν νίκην [k] προσκαταδραμὼν τὴν χώραν, ὀψίας [l] ἐπιγενομένης ἔν [m] τισι κώμαις τῆς Ἰουδαίας κατέμεινεν· ἃς γυναικῶν εὑρὼν μεστὰς καὶ νηπίων, ἐκέλευσε τοὺς στρατιώτας, ἀποσφάττοντας αὐτοὺς καὶ κρεουργοῦντας, ἔπειτα εἰς λέβητας ζέοντας ἐνιέντας τὰ μέλη ἀπάρχεσθαι. τοῦτο δὲ προσέταξεν, ἵν᾽ οἱ διαφυγόντες ἐκ τῆς μάχης, [n] καὶ πρὸς αὐτοὺς ἐλθόντες, σαρκοφάγους ὑπολάβωσιν εἶναι τοὺς πολεμίους, καὶ διὰ τοῦτο ἔτι μᾶλλον αὐτοὺς [o] καταπλαγῶσι ταῦτ᾽ ἰδόντας. [p] λέγει δὲ καὶ Στράβων καὶ Νικόλαος, ὅτι τοῦτον αὐτοῖς ἐχρήσαντο τὸν τρόπον, καθὼς κἀγὼ προείρηκα. [q] ἔλαβε δὲ καὶ τὴν Πτολεμαΐδα κατὰ κράτος, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις φανερὸν πεποιήκαμεν.

ΚΕΦ. ιγʹ.

Ὡς Ἀλέξανδρος, Κλεοπάτρας συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιησαμένης, στρατεύεται ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν κατασκάπτει· καὶ ὡς πολλὰς Ἰουδαίων κατ᾽ αὐτοῦ στασιασάντων μυριάδας ἀναιρεῖ. Περὶ Ἀντιόχου Γρυποῦ, Σελεύκου, Ἀντιόχου Κυζικηνοῦ καὶ Εὐσεβοῦς, καὶ ἄλλων.

Κλεοπάτρα δ᾽ ὁρῶσα τὸν υἱὸν αὐξανόμενον, καὶ τήν τε Ἰουδαίαν ἀδεῶς πορθοῦντα, καὶ τὴν Γαζαίων πόλιν ὑπήκοον ἔχοντα, περιιδεῖν οὐκ ἔγνω τοῦτον ἐπὶ ταῖς πύλαις ὄντα, καὶ ποθοῦντα τὴν τῶν Αἰγυπτίων ἀρχὴν μείζω γενόμενον· ἀλλὰ [r] παραχρῆμα καὶ μετὰ ναυτικῆς καὶ [ſ] πεζικῆς δυνάμεως ἐπ᾽ αὐτὸν ἐξώρμησεν, ἡγεμόνας τῆς ὅλης στρατιᾶς ἀποδείξασα [t] Χελκίαν καὶ Ἀνανίαν τοὺς Ἰουδαίους.

Acies quo modo ordinata.

Ptolemæi prima acies tectos ære clypeos geſtabat. Veruntamen cæteris quidem rebus inferiores erant Ptolemæani, eoque timidius periculum ſubierunt: ſed non parum eis audaciæ addidit Philoſtephanus aciei ordinandæ præfectus, jubens tranſire fluvium qui inter caſtra poſitus erat. Alexander vero eos exitu prohibendos non exiſtimavit. nam facilius hoſtes, ſi fluvium à tergo haberent, ſe ſuperaturum eſſe credidit; quod ex prælio fugere nequirent. Et principio quidem inter eos anceps erat & manibus & animis prælium; magnaque utriuſque exercitûs facta erat cædes. Cumque ſuperiores evaderent Alexandri milites, Philoſtephanus, partitus copias *ſuas*, cedentibus commode ſubſidia mittebat; ac nemine inclinanti Judæorum parti ſuccurrente, fiebat ut iſti fugerent, qui in proximo erant *illis* non ſubvenientibus, ſed ſimul cum eis in fugam ſe conjicientibus, at Ptolemæani contra ac illi faciebant. Nam Judæis inſtantes, eos occidebant: & ad extremum omnes in fugam actos perſequebantur, tanta ſtrage edita, ut eis & ferrum obtunderetur & manus delaſſarentur. quippe triginta hominum millia *in eo prælio* occiſa retulerunt: (at Timagenes dixit quinquaginta millia *cecidiſſe*) atque alios partim captos, partim domum fuga dilapſos.

Alexandri copiæ fuſæ fugatæque.

Timagenes hiſtoricus.

Ptolemæi Lathuri crudelitas.

6. Ptolemæus vero, poſt victoriam regionem populatus, veſpere manſit in quibuſdam Judææ pagis: quos feminarum & infantum plenos nactus, militibus imperavit ut eos jugularent & fruſtratim diſſecarent, & cum membratim in ferventia ahena eos conjeciſſent, libamenta facerent. Hoc autem *illis* mandavit, ut qui ex prælio elapſi fuerint & ad eos venerint, hoſtes humana carne veſci arbitrarentur; & ea re illos qui viderent magis perterrefacerent. Imo & Strabo refert & Nicolaus, quod eos hoc modo acceperit ut memoravi. Ad hæc Ptolemaïdem vi expugnavit, ut etiam alibi indicavimus.

Strabo & Nicolaus Damaſcenus.

CAP. XIII.

Quomodo Alexander, poſtquam Cleopatra cum ipſo ſocietatem iniiſſet, expeditionem facit in Cælen-Syriam; & Gazæorum urbem funditus evertit: utque multas Judæorum myriadas, ob motam in ipſum ſeditionem, occidit. De Antiocho Grypo, Seleuco, Antiocho Cyziceno & Pio, aliiſque.

Cleopatra contra Ptolemæum proficiſcitur.

Cleopatra autem videns filium creſcere, & Judæam arbitratu ſuo vaſtare, urbemque Gazæorum in ſua poteſtate habere, ſtatuit non adeo ſui negligens eſſe ut eum pateretur, cum jam ad portas eſſet, majorque factus Ægypti imperium cuperet: ſed confeſtim cum navalibus pedeſtribuſque copiis adverſus eum proficiſcitur, mandata totius exercitûs cura Chelciæ & Ananiæ Judæis. magnum

---

[a] Ita cum *Hen.* προμαχοῦσιν in *cæteris.* [b] Ἐνεποίησεν *Hen.* & *Vat.* [c] Ἐνόμιζε *Vat.* [d] Ὡς δὲ συνῆψαν, κατ᾽ ἀρχὰς μὲν παρ᾽ ἀμφοτέροις ἦν ἔργα χειρῶν καὶ προθυμία παραπλησία, καὶ πολὺς γένετο φόνος ἐξ ἑκατ. *Busb.* [e] Illud τῶν ex *MSS.* [f] Τούτους *Hen.* & *Busb.* [g] Μηδὲ τῶν πλ. *Hen.* [h] Αὐτῶν *Vat.* [i] Ita *Hen.* ἄνδρας *Busb.* αὐτῶν in *Editis.* [k] Προσκαταλαβὼν *Vat.* [l] Ita *Busb.* *Hen.* & *Vat.* γενομένης in *Editis.* [m] Hoc modo *Hen.* & *Vat.* τισὶ in *reliquis.* & χώραις pro κώμαις *Hen.* & *Busb.* [n] Καὶ abeſt *Hen.* & *Busb.* [o] Καταπλαγῶσι *Vat.* *Hen.* & *Busb.* καταπλαγοῦσι in *Editis.* mox ταῦτα ἰδόντες *Hen.* quod una cum καταπλαγοῦσι ferri poteſt, ſi αὐτοὶ pro αὐτοὺς ſcriberetur. [p] Illa λέγει δὲ καὶ & cætera uſque ad ἔλαβε deſunt in *Epiphanii* libris. [q] Ita *Hen.* *Busb.* & *Epiphan.* ἔλαβον in *Editis.* [r] Παραχρῆμα μετὰ καὶ ναυτ. *Vat.* παρ. μετὰ ν. *Busb.* & *Hen.* [ſ] Πεζῆς *Hen.* & *Busb.* [t] Vide p. 586.

magnam autem facultatum suarum partem, nepotesque & testamentum ad Coos depositum misit: jussoque filio suo Alexandro in Phœnicen ingenti cum classe navigare, Cleopatra, cum ea *regio* deditionem fecisset, ad Ptolemaïdem venit: & à Ptolemaïdensibus non admissa, urbem obsidebat. Ptolemæus vero, à Syria profectus, Ægyptum properavit, existimans ab exercitu vacuam posse de improviso opprimi. Sed eum spes fefellit. Eodem tempore accidit, ut Chelcias alter Cleopatræ dux moreretur in Cœle-Syria, dum Ptolemæum persequitur.

Cleopatra Ptolemaïdem obsidet.

Ptolemaïdem capit.

2. At Cleopatra, audito filii conatu, & ut in Ægypto non qualem sperabat successum res habuissent, missa exercitus parte eum è regione *ista* expulit. Atque ille quidem, ab Ægypto iterum reversus, Gazæ hyemabat. Cleopatra interea Ptolemaïdis præsidium urbemque obsidione capit. Cum autem eam Alexander adiisset cum muneribus & quali decebat cultura, quippe qui à Ptolemæo male multatus esset, & aliud perfugium nullum haberet, quidam amicorum Cleopatræ ei suadebant ut & dona acciperet, & regionem impetu in eam facto occuparet; neque permitteret ut tanta strenuorum Judæorum multitudo uni viro pareret. Verum, Ananias longe aliter consulebat, dicens, "injuste facturam si socium hominem sua potestate privaret, idque cognatum nostrum. Non enim ignorare te volo, inquit, si huic facta fuerit injuria, nos omnes Judæos tibi habebis hostes." Cum autem ista *eam* admonuisset Ananias, adducta est Cleopatra ut Alexandrum non violaret; quin societatem cum eo fecit Scythopoli in Cœle-Syria.

Cum Alexandro societatem facit.

Alexander, expeditione facta, multas urbes in potestatem suam redigit.

3. Ille vero, Ptolemæi metu liberatus, continuo exercitum ducit in Cœlen-Syriam: & Gadara decem mensium obsidione expugnat. Insuper & Amathuntem capit, munitionem omnium quæ ad Jordanem sitæ erant maximam, ubi rerum suarum pulcherrimas & charissimas Theodorus Zenonis filius habebat. Is, Judæos nec opinantes aggressus, decem eorum millia interficit, & Alexandri impedimenta deprædatur. Tamen his Alexander non est attonitus, sed in maritimas oras Raphiam & Anthedonem (cui postea rex Herodes Agrippiadi nomen imposuit) expeditionem facit, quam & ipsam vi cepit. Cumque videret Ptolemæum à Gaza in Cyprum, ejusque matrem Cleopatram in Ægyptum recessisse, iratus Gazæis, quod Ptolemæi opem implorassent, urbem obsidebat agrumque eorum vastabat. Apollodotus vero Gazæorum dux, cum duobus peregrinorum millibus & decem mil-

Gazam obsidet.

τὰ δὲ πολλὰ τοῦ [a] πλούτου, καὶ τοὺς υἱωνοὺς καὶ διαθήκας πέμψασα [b] Κώοις [c] παρέθηκεν. κελεύσασα δὲ τὸν υἱὸν Ἀλέξανδρον στόλῳ μεγάλῳ [d] περιπλεῖν εἰς Φοινίκην ἡ Κλεοπάτρα, μεταστάσης αὐτῆς ἧκεν εἰς Πτολεμαΐδα· μὴ δεξαμένων δὲ αὐτὴν τῶν [e] Πτολεμαιέων [f] ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. Πτολεμαῖος δ' ἀπελθὼν ἐκ τῆς Συρίας [g] εἰς Αἴγυπτον ἔσπευσεν, αἰφνιδίως αὐτὴν οἰόμενος κενὴν οὖσαν στρατιᾶς καθέξειν. ἀλλὰ διαμαρτάνει τῆς ἐλπίδος. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν χρόνον, συνέβη καὶ Χελκίαν, τὸν ἕτερον τῶν τῆς Κλεοπάτρας ἡγεμόνων, ἀποθανεῖν περὶ Κοίλην Συρίαν, [h] διώκοντα Πτολεμαῖον.

β'. Ἀκούσασα δ' ἡ Κλεοπάτρα τὴν ἐπιχείρησιν τὴν τοῦ υἱοῦ, καὶ ὅτι τὰ περὶ τὴν Αἴγυπτον οὐχ ὃν προσεδόκα τρόπον [i] προκεχώρηκεν αὐτῷ, πέμψασα μέρος τῆς στρατιᾶς ἐξέβαλεν αὐτὸν [k] ἀπὸ τῆς χώρας. καὶ ὁ μὲν, ἐκ τῆς Αἰγύπτου πάλιν ὑποστρέψας, τὸν χειμῶνα [l] διέτριβεν ἐν Γάζῃ. Κλεοπάτρα δ' ἐν τούτῳ τὴν ἐν Πτολεμαΐδι φρουρὰν ἐκ πολιορκίας [m] λαμβάνει καὶ τὴν πόλιν. Ἀλεξάνδρου δ' αὐτῇ μετὰ δώρων προσελθόντος, καὶ θεραπείας ὁποίας ἄξιον ἦν, [n] πεπονθότος μὲν κακῶς ὑπὸ Πτολεμαίου, καταφυγῆς δ' οὐκ ἄλλης ἢ ταύτης εὐποροῦντος, τινὲς μὲν τῶν φίλων καὶ ταῦτα συνεβούλευον [o] αὐτὴν λαβεῖν, καὶ τὴν χώραν ἐπελθοῦσαν κατασχεῖν, καὶ μὴ περιιδεῖν ἐπὶ ἑνὶ ἀνδρὶ τοσοῦτον πλῆθος ἀγαθῶν Ἰουδαίων κείμενον. Ἀνανίας δὲ συνεβούλευε τούτοις [p] ἐναντία, λέγων "ἄδικα ποιήσειν αὐτὴν, εἰ "σύμμαχον ἄνθρωπον [q] ἀφαιρήσεται τῆς ἰδίας ἐξουσίας, καὶ ταῦτα "συγγενῆ ἡμέτερον. οὐ γὰρ ἀγνοεῖν σε βούλομαι, φησὶν, ὅτι τὸ πρὸς "τοῦτον ἄδικον ἐχθροὺς ἅπαντας ἡμᾶς σοι τοὺς Ἰουδαίους [r] καταστήσει." ταῦτα δὲ Ἀνανίου παρακαλέσαντος, ἡ Κλεοπάτρα πείθεται μηδὲν ἀδικῆσαι τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλὰ συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ἐποιήσατο ἐν Σκυθοπόλει τῆς Κοίλης Συρίας.

γ'. Ὁ δὲ, τοῦ ἐκ Πτολεμαίου φόβου ἐλευθερωθεὶς, στρατεύεται μὲν εὐθὺς ἐπὶ τὴν Κοίλην Συρίαν· [t] αἱρεῖ δὲ Γάδαρα πολιορκήσας δέκα μησίν. αἱρεῖ δὲ καὶ Ἀμαθοῦντα μέγιστον ἔρυμα τῶν [u] ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου κατῳκημένων, ἔνθα καὶ τὰ κάλλιστα καὶ σπουδῆς ἄξια Θεόδωρος ὁ Ζήνωνος εἶχεν. ὃς οὐ προσδοκῶσιν ἐπιπεσὼν τοῖς Ἰουδαίοις, μυρίους αὐτῶν [x] ἀποκτείνει, καὶ τὴν ἀποσκευὴν Ἀλεξάνδρου διαρπάζει. ταῦτα μὲν οὖν οὐ κατέπληττε τὸν Ἀλέξανδρον, ἀλλ' ἐπιστρατεύει τοῖς [y] ἐπιθαλαττίοις μέρεσι, Ῥαφίᾳ καὶ Ἀνθηδόνι, ἣν ὕστερον [z] μὲν Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς Ἀγριππιάδα μετωνόμασε, καὶ κατὰ κράτος εἷλε καὶ ταύτην. ὁρῶν δὲ τὸν Πτολεμαῖον ἐκ τῆς Γάζης εἰς Κύπρον [a] ἀνακεχωρηκότα, τὴν δὲ μητέρα αὐτοῦ Κλεοπάτραν εἰς Αἴγυπτον, ὀργιζόμενος δὲ τοῖς Γαζαίοις ὅτι Πτολεμαῖον ἐπεκαλέσαντο βοηθὸν, ἐπολιόρκει τὴν πόλιν καὶ τὴν χώραν αὐτῶν [b] προενόμευσεν. Ἀπολλοδότου δὲ τοῦ στρατηγοῦ τῶν Γαζαίων, μετὰ δισχιλίων ξένων καὶ [c] μυρίων οἰκετῶν,

---

a Πλούτου αὐτῆς *Hen.* & *Busb.* b *Apud Côn insulam commendans* in *Editis Epiphanii*, in *MSS* vero *apud Coos commendans.* Κῶς πόλις Αἰγύπτου *Steph. Byzant.* Κῶς νῆσος Ægypti, apud *Ptolemæum.* c Παρέθετο *Hen. Vat.* & *Busb.* d Παραπλεῖν, εἰ δὲ φυγὴ γένοιτο ἡ Κλεοπάτρα δὲ μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως *Hen.* παραπλεῖν εἰς Φοιν. ἡ Κλ. μετὰ πάσης αὐτῆς τῆς δυνάμεως ἧκεν *Vat.* & *Busb.* in *Epiphanii* libris, *cumque jussisset filium suum Alexandrum cum maxima classe navium ad Phœnicen navigare propter refugia, omnem suam expeditionem Cleopatra in Ptolemaïde deposuit.* e Πτολεμαϊέων *Busb.* & *Hen.* f Πολιορκεῖ *Vat.* g Ἐπὶ τὴν Αἴγυπτον *Vat.* & *Hen.* εἰς τὴν Αἴγυπτον *Busb.* h Ita etiam *Epiphan.* διώκοντα τὸν Πτολ. ſolus *Hen.* i Προσκεχωρηκέναι *Hen.* ſatis recte modo deleatur ὅτι in ſuperioribus. k Ἐκ τῆς χ. *Hen.* & *Busb.* l Ita *Hen.* & *Busb.* διέτριψεν in *Editis.* m Ita *Hen.* πολιορκίᾳ λαμβάνει *Busb.* λαβὼν ἐκ πολιορκίας καὶ τὴν π. in *Editis.* n Καὶ ἀξιοῦντος ἐπαρήγειν πεποιθότι & mox εὐποροῦντι *Busb.* o Αὐτῇ & mox ἐπελθούσῃ *Hen.* p Τἀναντία *Busb.* q Ἀφαιρεθήσεται *Hen.* r Κατασκευάσει *Busb.* ſ Ἀνανίου παραινέσαντος *Busb.* Ἀνανίου παραινέσαντος *Hen.* t Αἵρει *Hen.* u Ὑπὲρ τοῦ Ἰορδάνου *Hen. Vat.* atque l. 1. de *Bello Jud.* in *MS. Lipſienſi* ὑπὲρ Ἰορδάνην, forſan pro περὶ Ἰορδάνην. Vide *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 560. & *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* p. 401. x Ἀπέκτεινε & mox διήρπασε *Busb.* y Τοῖς θαλαττίοις *Hen.* & *Busb.* Legi poteſt, ταῖς ἐπὶ θαλαττίοις μ. z Illud μὲν ex *MSS.* a Μετακεχωρηκότα *Busb.* & *Hen.* b Προυνόμευεν legendum cenſeo. c Ita *Hen. Busb.* & *Epiphan.* χιλίων in *Editis.*

a Δισχιλίους

οἰκετῶν, νύκτωρ ἐπιπεσόντος τῷ τῶν Ἰουδαίων στρατοπέδῳ, ἐφ' ὅσον μὲν ὑπῆρχεν ἡ νὺξ, ἐνίκων οἱ Γαζαῖοι· δόκησιν παρέχοντες τοῖς πολεμίοις ὡς ἐπεληλυθότος αὐτοῖς Πτολεμαίου· γενομένης δ' ἡμέρας καὶ τῆς δόξης ἐλεγχθείσης, μαθόντες οἱ Ἰουδαῖοι τἀληθὲς, ἐπισυστρέφονται, καὶ τοῖς Γαζαίοις προσβαλόντες ἀναιροῦσιν αὐτῶν περὶ [a] χιλίους. τῶν δὲ Γαζαίων ἀντεχόντων, καὶ μήτε [b] ὑπὸ τῆς ἐνδείας, μήτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἀναιρουμένων ἐνδιδόντων· πᾶν γὰρ ὁτιοῦν ὑπέμενον παθεῖν, ἢ ὑπὸ τῷ πολεμίῳ γενέσθαι· [c] προσεπήγειρεν αὐτῶν τὴν [d] προθυμίαν καὶ Ἀρέτας ὁ Ἀράβων βασιλεὺς, ἐπίδοξος ὢν [e] ἥξειν αὐτοῖς σύμμαχος ἐπαγγειλάμενος. ἀλλὰ συνέβη πρότερον τὸν Ἀπολλόδοτον διαφθαρῆναι. [f] Λυσίμαχος γὰρ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, [g] ζηλοτυπῶν αὐτὸν ἐπὶ τῷ παρὰ τοῖς πολίταις εὐδοκιμεῖν, κτείνας αὐτὸν καὶ στρατιωτικὸν συγκροτήσας, ἐκδίδωσιν Ἀλεξάνδρῳ τὴν πόλιν. ὁ δ' εὐθὺς μὲν [h] εἰσελθὼν ἠρέμει· μετὰ δὲ ταῦτα τὴν δύναμιν ἐπαφῆκε τοῖς Γαζαίοις, ἐπιτρέψας τιμωρεῖν αὐτούς. οἱ δὲ ἄλλοι ἀλλαχῆ [i] τραπόμενοι, τοὺς Γαζαίους ἀπέκτειναν· ἦσαν δ' οὐδ' ἐκεῖνοι τὰς ψυχὰς ἀγεννεῖς, ἀλλὰ καὶ τοῖς προσπίπτουσιν ἀμυνόμενοι τοὺς Ἰουδαίους οὐκ ἐλάττονας αὐτῶν διέφθειραν. ἔνιοι δὲ μονούμενοι τὰς [k] οἰκίας ἐνεπίμπρασαν, ὡς μηδὲν αὐτῶν λάφυρον εἴη [l] τοῖς πολεμίοις λαβεῖν. οἱ δὲ καὶ τῶν τέκνων καὶ γυναικῶν αὐτόχειρες ἐγίνοντο, τῆς ὑπὸ τοῖς ἐχθροῖς [m] αὐτοὺς δουλείας οὕτως ἀπαλλάττειν ἠναγκασμένοι. τῶν δὲ βουλευτῶν ἦσαν οἱ πάντες [n] πεντακόσιοι, συμφυγόντες εἰς τὸ τοῦ Ἀπόλλωνος ἱερόν· συνεδρευόντων γὰρ τὴν ἐπίθεσιν συνέβη γενέσθαι· ὁ δ' Ἀλέξανδρος [o] τούτους τε ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν [p] αὐτοῖς ἐπικατασκάψας ὑπέστρεψεν εἰς Ἱεροσόλυμα ἐνιαυτῷ πολιορκήσας.

δ'. Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον καιρὸν καὶ Ἀντίοχος ὁ Γρυπὸς ἐπικληθεὶς, ἀποθνήσκει ὑπὸ Ἡρακλέωνος ἐπιβουλευθεὶς, βιώσας μὲν ἔτη τεσσαράκοντα καὶ πέντε, [r] βασιλεύσας δ' ἐννέα καὶ εἴκοσι. διαδεξάμενος δὲ τὴν βασιλείαν ὁ παῖς αὐτοῦ Σέλευκος, ἐπολέμει μὲν τῷ τοῦ [s] πατρὸς ἀδελφῷ Ἀντιόχῳ, ὃς ἐπεκαλεῖτο Κυζικηνὸς, νικήσας δ' αὐτὸν, καὶ λαβὼν ἀπέκτεινε. μετ' οὐ πολὺ δὲ τοῦ Κυζικηνοῦ παῖς [t] Ἀντίοχος, ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος, παραγενηθεὶς εἰς Ἄραδον, καὶ περιθέμενος διάδημα πολεμεῖ τῷ Σελεύκῳ, καὶ κρατήσας ἐξήλασεν αὐτὸν ἐξ ἁπάσης [u] τῆς Συρίας. ὁ δὲ φυγὼν εἰς Κιλικίαν, καὶ γενόμενος ἐν τῇ Μόψου ἑστίᾳ πάλιν αὐτοὺς εἰσέπραττε χρήματα. ὁ δὲ τῶν [x] Μοψουεστέων δῆμος, ἀγανακτήσας, ὑφῆψεν [y] αὐτοῦ τὰ βασίλεια,

Gazæi fortiter ſe gerunt.

libus domeſticorum noctu, Judæorum caſtra invaſit; ac quantiſper nox erat vincebant Gazæi, (hoſtes in eam opinionem adducentes, ut crederent Ptolemæum eſſe qui ipſos adortus eſſet) verum orta die, animiſque errore liberatis, ubi rei veritatem intellexerunt Judæi, ſeſe in unum conglobant, factoque in Gazæos impetu eorum circiter mille interficiunt. Cum autem Gazæi reſiſterent, & nec ob *rei alicujus* inopiam nec ob cæſorum multitudinem cederent (nam vel quodvis potius perferre in animum inducebant, quam in hoſtis poteſtatem redigi) eis etiam animos & alacritatem addidit Aretas Arabum rex, quem ſibi auxilio venturum ſperabant, quod ita promiſerat. Sed accidit, ut Apollodotus ante perimeretur. nam Lyſimachus ejus frater, ei ex invidia obtrectans, quoniam apud cives gratia valeret, eum interfecit, & collecto milite urbem Alexandro tradidit. Atqui ille ſtatim ut ingreſſus eſt placide ſe gerebat; verum poſtea milites in Gazæos immiſit, & eos ulciſci permiſit. Illi autem alii aliò verſi Gazæos interficere: quanquam ne Gazæi quidem ſegnes animos præbuerunt, quin in ſe irruentibus ita reſtiterunt, ut Judæorum non pauciores occiderint quam quot erant ipſi. Nonnulli vero deſerti domos incenderunt, ne ulla ex eis ſpolia ſupereſſent quibus potirentur hoſtes. Erant etiam qui liberos uxoreſque *ſuas* ſuis manibus perimebant, coacti eos hoſtium ſervitute ita liberare. erant autem conſiliariorum omnino quingenti qui in Apollinis fanum confugerunt: (nam accidit, ut, dum capta urbs eſt, ſenatus haberetur) eos vero etiam interfecit Alexander, & urbe in illos diruta revertit Hieroſolyma, poſtquam eam unum annum obſederat.

Gaza capta.

Magna ſtrages Gazæorum & Judæorum.

4. Cæterum ſub id ipſum tempus etiam Antiochus, Grypus cognominatus, moritur ex inſidiis Heracleonis, cum quidem annos vixiſſet quinque & quadraginta, regnaſſet vero novem & viginti. Cum autem Seleucus ejus filius ei in regnum ſucceſſiſſet, bellum adverſus Antiochum movebat, patris *ſui* fratrem, cui cognomen erat Cyziceno; ipſumque victum & *prælio* captum morte multabat. Non ita multo poſt Cyziceni filius Antiochus, cognomento Pius, cum Aradum perveniſſet & diadema ſibi impoſuiſſet, Seleuco bellum infert, & *armis* ſuperatum ex univerſa Syria expulit. At ille, cum fuga delatus eſſet in Ciliciam & in Mopſueſtiam receptus, iterum ab eis pecunias exigebat. Populus vero Mopſueſtienſis, *iſta re* irritatus, regiæ ipſius flammas ſubjecit,

Mors Antiochi Grypi.

Seleucus ei in regnum ſuccedit.

Antiochus Cyzicenus occiditur.

Antiochus Pius, Cyziceni filius, Seleuco bellum infert.

---

[a] Διχιλίους ſolus *Hen.*
[b] Mallem ſane ὑπὸ δέους aut δειλίας.
[c] Προσεπηγειρεν αὐτῶν *Busb.* Προσεπήγειρε δ' αὐτῶν forſan pro προσεπήγειρε δ' αὐτῶν *Vat.* προσεπίγειρε δ' αὐτῶν in *Editis.*
[d] Εὐψυχίαν *Busb.* & *Hen.*
[e] Ἧκεν *Busb.*
[f] Illud γὰρ è *MSS.* & *Vet. Interpr.*
[g] Ζηλοτυπῶν αὐτῷ ἐπὶ τὸ *Busb.*
[h] Εἰσελθὼν *Vat. Busb.* & *Hen.* ἠρέμει *Busb.* ἠρεμαῖ *Hen.* ἠρέμησε *Vat.* εἰσῆλθεν ἠρέμησε in *Editis.* in *Epiphanii* verſione *ſtatim cum ingreſſus fuiſſet quievit.*
[i] Ita *Busb.* & *Vat.* τρεπόμενοι in *Editis.*
[k] Ita *Busb.* & *Vet. Interp.* οἰκείας in *reliquis.*
[l] Ita *Hen.* ὡς μηδὲν λάφυρον οἱ πολέμιοι λάβοιεν *Busb.* ὡς μ. αὐτῶν λ. εἰ. τοὺς πολεμίους λ. in *Editis Aliiſque.* in *Epiphanii* verſione, *ne aliqua ſpolia adverſarii poſſent invenire.*
[m] Αὐτῶν *Hen.*
[n] Συμφυγόντων *Busb.*
[o] Τούτους μὲν *Busb.*
[p] Αὐτῶν ἐπικατ. *Busb.*
[q] Ὑπὸ τὸν αὐτὸν δὲ τοῦτον καιρὸν *Busb.*
[r] Βασιλεύσας δ' ἓξ καὶ εἴκοσι juxta *Frag. Porphyrii* in *Gr. Euſebii*, p.227. Vide *Uſſerium* ad *A.M.*3907.
[s] Πατρὸς αὐτοῦ ἀδ. *Busb.*
[t] Ita lego ex fide Hiſtoricorum (*Appiani* in *Syr.* p.132. & *Gr. Euſebii* p.232.) non auctoritate librorum *Joſephi*, qui nobis ſuperſunt. in quibus (tam *Lat.* quam *Gr.*) Ἀντίοχος καὶ Ἀντωνῖνος ὁ Εὐσεβὴς καλούμενος παραγενηθέντες εἰς Α. καὶ περιθέμενοι διαδήματα πολεμοῦσι τῷ Σ. καὶ κρατήσαντες ἐξήλασαν. niſi quod unicus *Busb.* habeat Ἀντώνιος ὁ Εὐσ. & mox παραγενόν. eraſis in fine tribus aut quatuor literis, deinde διάδημα, poſtremoque περὶ τὸν Σιλ. Verum quod hoc (inquit *Petav.* l. 10. de *Doctr. Temp.* c. 45. p. 233.) hiſtoriæ portentum? aut quis ille eſt Antoninus Pius Cyziceni filius? nam ὁ Εὐσεβὴς cognomen Antiochi Cyziceni filii, qui & unicus in hiſtoria reperitur. Cui addo *Ez. Spanhemium*, qui (in lib. de *Præſt.* & *Uſu Numiſm.* p.410. *Edit. Lond.*) dicit ex verbis iſtis *Joſephi* expungendum eſſe ὁ Ἀντωνῖνος, tanquam Gloſſema alicujus Magiſtelli, à quo, nempe quod eodem Εὐσεβοῦς nomine dictus ſit apud Romanos Antoninus, ad marginem forte adnotatum, inde autem librariorum imperitia in textum aſſumptum. idque ſane à ſæculis aliquot ante Epiphanium natum.
[u] Illud τῆς ex *MSS.*
[x] Ita *Busb.* & *Hen.* Μοψοιστίων in *Editis Aliiſque.*
[y] Sic *Busb.* & *Vat.* αὐτοῦ βασίλεια in *Editis Aliiſque.*

Seleuci interitus.

ſubjecit, ipſumque cum amicis *illic* perire fecit.

Antiochus Seleuci frater Antiochum Cyziceni filium bello adoritur.

Cum autem Antiochus Cyziceni filius in Syria regnaret, Antiochus Seleuci frater bello eum adoritur, victuſque vitam ſimul & exercitum amittit. Poſt eum vero pater ejus Philippus, impoſito *ſibi* diademate, in parte Syriæ regnavit.

Demetrius Eucærus rex Syriæ.

Interim Ptolemæus Lathyrus quartum ejus fratrem Demetrium, qui Eucærus dicebatur, accitum è Cnido regem apud Damaſcum conſtituit. His autem duobus fratribus cum Antiochus ſtrenue reſiſteret, brevi diem obiit ſupremum.

Antiochus, in auxilium Laodices vocatus, prælio cadit.

Nam in auxilium veniens Laodices Galadenorum reginæ, adverſus Parthos *tum* bellum gerenti; fortiter dimicans *in prælio* cecidit.

Demetrius & Philippus Syriæ reges.

Syriam vero duo fratres, Demetrius & Philippus, imperio tenuerunt, ſicut alibi narratum eſt.

Mota in Alexandrum ſeditio.

5. Quod autem ad Alexandrum attinet, cum in ipſum ſeditionem ſui moviſſent, (in eum enim gens inſurrexit) dum feſtum ageretur, & ipſe aræ aſtaret rem divinam facturus, citriis eam petebant (more *eo* apud Judæos obtinente in Umbraculorum feſto, ut ſinguli ramos ferrent palmarum & citriorum, id quod alibi declaravimus) atque convicia ei dixerunt, quaſi ex captiva genitus eſſet, ideoque honore *pontificali* & ſacra faciendi poteſtate indignus. iſtis *ille* iratus occidit eorum ad ſex millia: & exſtructo circa aram & templum ſepto ligneo uſque ad *ſeptum* iſtud intra quod ſolis ſacerdotibus ingredi fas erat, hac ratione multitudinis ad ſe aditum obſtruxit. Alebat & peregrinos milites, Piſidas, & Cilicas. nam Syris quidem, quod eis erat infenſus, non utebatur.

Moabitas aliaſque gentes ſubigit Alexander.

Item cum Moabitas & Galaaditas, qui Arabes ſunt, ſubegiſſet, ut inde tributum exigeret, demolitus eſt etiam Amathunta, non audente Theodoro manus cum eo conferere. Congreſſus autem cum Obeda Arabum rege, inque inſidias delatus in locis aſperis & difficilibus, à multitudine camelorum in vallem profundam detruſus eſt apud Gadara pagum Galaaditidis, & ipſe ægre evaſit. Cumque inde fugeret, Hieroſolyma pervenit: atque præter acceptam cladem à gente laceſſitus,

Multa enim cæde in Judæos graſſatur.

bello cum ea ſex annos geſto, occidit Judæorum non minus *quam* quinquaginta millia. Ac dum eos, ut ſimul-

καὶ [a] διέφθειρεν αὐτὸν μετὰ τῶν φίλων. Ἀντιόχου δὲ τοῦ Κυζικηνοῦ παιδὸς [b] βασιλεύοντος τῆς Συρίας, Ἀντίοχος ὁ Σελεύκου ἀδελφὸς ἐκφέρει πόλεμον πρὸς [c] αὐτόν, καὶ νικηθεὶς ἀπόλλυται μετὰ τῆς στρατιᾶς. μετὰ δ' αὐτὸν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φίλιππος, ἐπιθέμενος διάδημα, μέρους τινὸς τῆς Συρίας ἐβασίλευσε. Πτολεμαῖος δὲ ὁ Λάθουρος τὸν τέταρτον αὐτοῦ ἀδελφὸν Δημήτριον, τὸν [d] Εὔκαιρον λεγόμενον, ἐκ Κνίδου μεταπεμψάμενος, κατέστησεν ἐν Δαμασκῷ βασιλέα. τούτοις δὲ τοῖς δυσὶν ἀδελφοῖς καρτερῶς [e] ἀνθιστάμενος Ἀντίοχος, ταχέως ἀπέθανεν. [f] Λαοδίκῃ γὰρ ἐλθὼν σύμμαχος τῇ τῶν [g] Γαλαδηνῶν βασιλίσσῃ, Πάρθους πολεμούσῃ, μαχόμενος ἀνδρείως ἔπεσε. τὴν δὲ Συρίαν [h] κατεῖχον οἱ δύο ἀδελφοὶ Δημήτριος καὶ Φίλιππος, καθὼς ἐν ἄλλοις [i] δεδήλωται.

έ. Ἀλέξανδρος δὲ τῶν οἰκείων πρὸς αὐτὸν στασιασάντων, ἐπανέστη γὰρ ἐπ' αὐτὸν τὸ ἔθνος, τῆς ἑορτῆς ἀγομένης, καὶ ἑστῶτος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ βωμοῦ καὶ θύειν μέλλοντος, κιτρίοις αὐτὸν ἔβαλλον· νόμου ὄντος παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις ἐν τῇ Σκηνοπηγίᾳ, ἔχειν ἕκαστον [k] θύρσους ἐκ φοινίκων καὶ κιτρίων, δεδηλώκαμεν δὲ καὶ ταῦτα ἐν ἄλλοις· [l] προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν [m] ὡς ἐξ αἰχμαλώτου γεγονότα, καὶ τῆς τιμῆς καὶ τοῦ θύειν [n] ἀνάξιον. ἐπὶ τούτοις ὀργισθεὶς, κτείνει μὲν αὐτῶν περὶ ἑξακισχιλίους· δρύφακτον δὲ ξύλινον περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενος μέχρι τοῦ [o] θριγκοῦ, εἰς ὃν μόνοις ἐξῆν τοῖς ἱερεῦσιν εἰσιέναι, τούτῳ τὴν τοῦ πλήθους ἐπ' αὐτὸν [p] ἀπέφραττεν εἴσοδον. ἔτρεφε δὲ καὶ ξένους, Πισίδας, καὶ Κίλικας. Σύροις γὰρ πολέμιος ὢν οὐκ ἐχρῆτο. καταστρεψάμενος δὲ [q] τῶν Ἀράβων Μωαβίτας καὶ Γαλααδίτας εἰς φόρου ἀπαγωγὴν, [r] κατέρριψε καὶ Ἀμαθοῦντα, Θεοδώρου μὴ τολμῶντος αὐτῷ συμβαλεῖν. συνάψας δὲ μάχην πρὸς [s] Ὀβεδᾶν τῶν Ἀράβων βασιλέα, [t] καὶ πεσὼν εἰς ἐνέδραν ἐν χωρίοις τραχέσι καὶ δυσβάτοις, ὑπὸ πλήθους [u] καμήλων εἰς βαθεῖαν κατερράχθη [x] φάραγγα κατὰ Γάδαρα κώμην τῆς Γαλααδίτιδος, καὶ μόλις αὐτὸς διασώζεται. φυγὼν δ' ἐκεῖθεν εἰς Ἱεροσόλυμα παραγίνεται· καὶ πρὸς τὴν κακοπραγίαν αὐτοῦ ἐπιθεμένου τοῦ ἔθνους, πολεμήσας πρὸς αὐτὸ [y] ἔτη ἕξ, ἀναιρεῖ τῶν Ἰουδαίων οὐκ ἐλάττους πέντε [z] μυριάδας. παρακαλοῦντος δὲ

παύσαι

---

[a] Vide *Uſſerium* ad *A. M.* 3911. [b] Sic *Buſb. Hen.* & *Vet. Interpr.* βασιλεύσαντος in *cæteris.* [c] Ita *Buſb. Hen.* & *Epiphan.* αὐτοῦ in *reliquis.* [d] Ἄκαιρον *Buſb. Hen.* & *Vat.* Potuit quidem Demetrius per ludibrium ita appellari (uti obſervavit Cl. *Aldrichius*) ſicut Antiochus *Epimanes* pro *Epiphanes,* & Ptolemæus *Kacergetes* pro *Euergetes.* [e] Ἀντικαθιστάμενος *Buſb.* [f] Ἐν Λαοδίκῃ *Hen.* ἐν Λαοδικείᾳ *Buſb.* ἐν Λαοδικίᾳ in *Editis Aliiſque.* Verum cum *Epiphanius* habeat, *Nam Laodiciæ Gaminorum reginæ contra Parthos bellanti cum ſociis adveniſſet,* reſcripſi Λαοδίκῃ è *Cod. Hen.* & voculam ἐν delevi, ut quæ detracta fuiſſet ex fine vocis præcedentis ἀπέθανεν. Videſis *Foy-Vaillant,* in *Hiſtoria Regum Syriæ,* p. 376. [g] Γαλιηνῶν *Hen.* & *Buſb.* in *Epiphanii* verſione *Gaminorum.* [h] Κατέσχον *Buſb.* [i] Δεδηλώκαμεν *Hen.* [k] Sc. lib. 3. c. 10. p. 123. Videſis *Pſeudogorionidem,* l. 3. c. 33. *Petitum* in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 729. & *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad *A. M.* 3910. [l] Προσεξελοιδόρησαν *Buſb.* & *Hen.* προσελοιδόρησαν δ' αὐτὸν εἰς τὸ ἱερὸν εἰσελθόντες ὡς &c. legendum cenſet *Petitus* (in *Animadv.* ἀνεκδότοις tom. 3. p. 738.) quod hoc fere modo legiſſe videatur *Epiphan.* qui vertit, *contumelioſe eam aggreſſi ſunt, cum ingreſſi fuiſſent, dicentes de captiva genitum.* [m] Ita ex *Epiphanii* verſione jam allata, & *MSS.* lectione ὡς ἐξ αἰχμαλώτου. in *Editis* ὡς αἰχμάλωτον γεγονότα. quæ lectio (inquit *Petitus*) ferri non poteſt: nam ſacerdoti captivo, qui olim fuiſſet, non interdicebatur ſummo Pontificatu. Cum autem dicit ἐξ αἰχμαλώτου, aviam ejus intelligit, matrem Joannis Hyrcani. Vide p. 587. v. 29. [n] Εἶναι ἀνάξιον *Hen.* [o] Τριγχοῦ *Buſb.* & *Hen.* *Joſephus* in templi deſcriptione γεῖσιον vocat *ſepimentum* ὅσον πηχυαῖον ὕψος, quod populum à Sacerdotibus arcebat, ut & alterum ſepimentum, quo ἀλλόφυλοι arcebantur, vocat δρύφακτον λίθινον *loricam è lapide.* Idem alibi quod Græci vocant θριγκὸν id ait γεῖσον vocari κατ' ἐπιχώριον γλῶτταν, cum tamen ea vox Hebræa non ſit origine, ſed, ut multæ aliæ, ex Græco ſermone in Hebræum traducta. *Grot.* ad *Matt.* p. 282. Exiſtimo (inquit *Petitus,* p. 741.) τὸ θριγκὸν conjungendum eſſe atque referendum ad τὸ ξύλινον, nam τοῦ θριγκοῦ nomine intelligitur *teſtacea lorica,* qua ſepes iſta lignea tegebatur, ne aqua pluvia corrumperetur, eſt itaque vertendum quaſi ita ſcriptum eſſet, δρύφακτον δὲ ξύλινον μέχρι τοῦ θριγκοῦ περὶ τὸν βωμὸν καὶ τὸν ναὸν βαλλόμενος, *ſepem de ligno ad loricam teſtaceam uſque circa altare & templum exſtruxit.* Hujus *ſepis ligneæ* vice ſuffecit Herodes *loricam cubitalem* è lapide. περιέστεφε καὶ τόν τε ναὸν καὶ τὸν βωμὸν εὔλιθόν τε καὶ χαρίεν γεῖσιον, ὅσον πηχυαῖον ὕψος, ὃ διεῖργεν ἐξωτέρω τὸν δῆμον ἀπὸ τῶν ἱερέων. [p] Ἀπέφραττεν *Buſb.* & *Hen.* [q] Ita *Buſb.* & *Hen.* τὴν Ἀράβων in *Editis Aliiſque.* [r] Κατέρριψε *Buſb.* & *Vat.* [s] Ὀβόδαν τῶν Ἀρ. *Buſb.* & *Hen.* Ὀβόδαν in *lib.* 1. de *Bello Jud.* [t] In *Epiphanii* verſione, *& incidiſſet in inſidias altiſſimæ vallis juxta Galaaditidem.* adeo ut aut verba nonnulla in ſuo codice non habuerit, aut inter vertendum omiſerit. [u] Ita in *Hen.* & *lib.* 1. de *Bello Jud.* κωμίλων hic loci in *cæteris,* tam *MSS.* quam *Editis.* Scio *Schol. Ariſtoph.* & *Suidam* diſtinguere inter κάμηλον & κάμιλον. ſed an hoc diſcrimen ullibi obtineat, me neſcire fateor. [x] Κατερράχθη ſolus *Hen.* [y] Ἔτεσιν ἕξ *Buſb. Hen.* & *Vat.* [z] Μυριάδων *Buſb.* Legi poteſt οὐκ ἐλάττων ἢ μυριάδας. Sed conjecturis parum tribuo.

a Τί

παῦσαι τὴν πρὸς αὐτὸν δυσμένειαν, ἔτι μᾶλλον ἐμίσουν αὐτὸν διὰ τὰ συμβεβηκότα. πυνθανομένου δ' αὐτοῦ [a] τί ὀφείλοι γενέσθαι, πάντες ἐβόησαν ἀποθανεῖν αὐτὸν, καὶ πρὸς Δημήτριον τὸν [b] Εὔκαιρον ἔπεμψαν [c] παρακαλοῦντες ἐπὶ συμμαχίαν.

κϐ′.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Δημήτριος ὁ Εὔκαιρος ἐκράτησεν Ἀλεξάνδρου, καὶ μετ' οὐ πολὺ δείσας Ἰουδαίους ὑπεχώρησε· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος, πολλοὺς τῶν Ἰουδαίων φονεύσας, τῆς ὑπ' αὐτῶν ταραχῆς ἀπαλλάττεται. Περὶ Δημητρίου τελευτῆς.

Ὁ δὲ, μετὰ [d] στρατοῦ ἐλθὼν, καὶ παραλαβὼν [e] τοὺς ἐπικαλεσαμένους, περὶ Σίκιμα πόλιν ἐστρατοπέδευσεν. Ἀλέξανδρος δὲ μετὰ μισθοφόρων ἑξακισχιλίων καὶ διακοσίων, Ἰουδαίων τε [f] περὶ δισμυρίους οἳ ἐφρόνουν τὰ ἐκείνου παραλαβὼν, ἀντεπῄει τῷ Δημητρίῳ· τούτῳ δ' ἦσαν ἱππεῖς μὲν τρισχίλιοι, πεζῶν δὲ μυριάδες τέσσαρες. πολλὰ μὲν οὖν ἑκατέροις ἐπράχθη, τοῦ μὲν ἀποστῆσαι τοὺς μισθοφόρους ὡς ὄντας Ἕλληνας πειρωμένου, τοῦ δὲ τοὺς σὺν Δημητρίῳ Ἰουδαίους. μηδετέρου δὲ πεῖσαι δυνηθέντος, ἀλλ' εἰς μάχην συμβαλόντων, νικᾷ Δημήτριος· καὶ ἀποθνήσκουσι μὲν οἱ Ἀλεξάνδρου μισθοφόροι πάντες, πίστεώς τε ἅμα καὶ ἀνδρείας ἐπίδειξιν ποιησάμενοι, πολλοὶ δὲ καὶ τῶν Δημητρίου στρατιωτῶν.

β'. Φυγόντος δ' Ἀλεξάνδρου εἰς τὰ ὄρη, κατ' οἶκτον τῆς μεταβολῆς συλλέγονται παρ' αὐτῷ [g] Ἰουδαίων ἑξακισχίλιοι. καὶ τότε μὲν δείσας, [h] ὑπεχώρει Δημήτριος· μετὰ δὲ ταῦτα Ἰουδαῖοι ἐπολέμουν Ἀλεξάνδρῳ, καὶ νικώμενοι, πολλοὶ ἀπέθνησκον ἐν ταῖς μάχαις. κατακλείσας δὲ τοὺς δυνατωτάτους αὐτῶν ἐν [i] Βεθόμῃ πόλει, ἐπολιόρκει. λαβὼν δὲ τὴν πόλιν, καὶ γενόμενος ἐγκρατὴς αὐτῶν, ἀπήγαγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ πάντων ὠμότατον ἔργον ἔδρασεν. ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπόπτῳ μετὰ τῶν παλλακίδων, ἀνασταυρῶσαι προσέταξεν αὐτῶν ὡς ὀκτακοσίους· τοὺς δὲ παῖδας αὐτῶν καὶ τὰς γυναῖκας ἔτι ζώντων παρὰ τὰς ἐκείνων ὄψεις [k] ἐπέσφαττεν, ὑπὲρ μὲν ὧν ἠδίκητο ἀμυνόμενος, ἄλλως δὲ ὑπὲρ ἄνθρωπον ζώτην εἰσπραττόμενος τὴν δίκην, εἰ καὶ τὰ μάλιστα ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐταλαιπωρήθη τοῖς [l] πρὸς αὐτὸν πολέμοις, καὶ εἰς ἔσχατον ἦλθε [m] κινδύνου ψυχῆς τε πέρι καὶ βασιλείας, οὐκ ἀρκουμένων ἀγωνίζεσθαι κατὰ σφᾶς αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ ἀλλοφύλους ἐπαγόντων, καὶ τὸ τελευταῖον εἰς τοῦτο ἀνάγκης ἀγόντων, ὥστε τὴν κατεστρέψατο γῆν ἐν Μωαβίτιδι καὶ Γαλααδίτιδι, καὶ τὰ ἐν αὐτῇ χωρία τῶν Ἀράβων τῷ βασιλεῖ παραδοῦναι, ὅπως ἂν μὴ ξυναίρηται σφίσιν εἰς τὸν κατ' αὐτοῦ πόλεμον, ἀλλά τε μυρία εἰς ὕβριν αὐτοῦ καὶ ἐπήρειαν πραξάντων. ἀλλ' ὅμως οὐκ ἐπιτηδείως [n] δοκεῖν ταῦτα δρᾶσαι· ὥστε διὰ τὴν τῆς ὠμότητος ὑπερβολὴν ἐπικληθῆναι αὐτὸν [o] ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων [p] Θρακίδαν. οἱ δ'

tatem deponant, hortatur, eo magis eum oderunt propter ea quæ acciderant mala: rogantique quid facto opus eſſet, omnes clamarunt, ut ille moreretur; & ad Demetrium Eucærum miſerunt, qui *ipſum* in auxilium aſciſcerent.

Demetrius Eucærus à Judæis in auxilium accerſitus.

XXII.

CAP. XIV.

Quomodo Demetrius Eucærus ſuperavit Alexandrum & non multo poſt Judæorum metu diſceſſit: atque Alexander, magna Judæorum ſtrage edita, turbis ab illis concitari ſolitis liberatur. De obitu Demetrii.

At ille, cum exercitu profectus, iiſque aſſumptis qui ſe acciverant, apud urbem Sicima caſtra fecit. Alexander vero cum mercenariorum ſex millibus & ducentis, adjunctis Judæorum circiter viginti millibus qui ejus partes tuebantur, Demetrio adverſus incedebat: erant autem illi equitum tria millia, & peditum quadraginta millia. Et multa quidem utrinque tentata ſunt, dum hic mercenarios, utpote Græcos, ad defectionem ſolicitat; ille vero ſtantes à Demetrio Judæos. Sed cum neutris perſuaderi potuit, in prælium deſcenditur, in quo vincit Demetrius: mortuique ſunt fideliter & fortiter ſe gerentes omnes Alexandri mercenarii, necnon multi ex Demetrii militibus.

Is Alexandrum bello petit & ſuperat.

2. Cæterum cum Alexander ad montes profugiſſet, Judæorum ſexies mille, ejus fortunam mutatam miſerati, ad eum congregantur. Ac tum quidem metuens Demetrius diſceſſit: poſt hæc vero Judæi bellum intulerunt Alexandro, victique frequentes occubuerunt in præliis. *Is* vero, cum eorum potentiſſimos in urbem Bethomam compuliſſet, *eam* oppugnat: captaque urbe, & iis potitus, Hieroſolyma eos adducit, atque facinus perpetravit omnium immaniſſimum. Nam dum epularetur in conſpicuo loco cum *ſuis* concubinis, imperat eorum circiter octingentos in crucem tolli: eiſque adhuc viventibus eorum liberos & uxores in ipſorum conſpectu jugulat, acceptas quidem *ab iis* injurias ulciſcens, ſed tamen ſeverius, quam homini licet, pœnas exigens, quamvis in mala graviſſima, quod veriſimile erat, ab ipſis conjectus, dum adverſum illum belligerarent, & in extremum vitæ regnique diſcrimen fuerit adductus, cum non illis ſuffecerit contra ſe invicem dimicare, ſed externa etiam auxilia conciverint, tandemque eo anguſtiarum perduxerint, ut quam terram in Moabitica & Galaaditica regione ſubegerat una cum locis in illa *munitis* Arabum regi tradiderit, ne belli contra ipſum ſocietatem cum illis iniret; ut alia taceam innumera contra illum, qua injuriis qua contumeliis, perpetrata. Veruntamen iſta non ex neceſſitate feciſſe videtur: adeo ut ille vocatus fuerit à Judæis, propter ſummam crudelitatem, Thracidas. Cæterum

Judæi bellum inferunt Alexandro & vincuntur.

Alexandri crudelitas.

Alexander dictus Thracidas.

---

a Τί δεῖ γ. *Busb.* b Ἄκαιρον *Vat.* vide p. 596. v. 7. c Παρακαλοῦντες αὐτὸν ἐπὶ τ. *Busb. & Vet. Interpr.* d Στρατιᾶς *Busb. & Hen.* e Αὐτοὺς ἐπικαλεσαμένους *Busb.* f Εἰς μυρίους in lib. 1. *de Bello Jud.* g Ita *Hen. Busb. & Epiphan.* Ἰουδαῖοι in *Editis Aliisque.* h Ὑπεχώρει *Hen. & Busb.* i Βεθόμαις *Busb.* |& forſan *Epiphan.* Βεθομᾶς *Hen.* k Ἀπέσφαττεν *Hen. & Busb.* l Πρὸ αὐτοῦ *Hen. & Vat.* in *Epiphanii* verſione, *bello contra eos.* Eſt qui malit πρὸς αὐτούς. m Κινδύνων *Hen.* n Δοκεῖ malit Cl. *Lowthius.* o Ὑπὸ τῶν *Hen. & Busb.* p Vocem Θρακίδας *Joſ. Scaliger* interpretatur, *gladiator, homicida.* Verum in *Epiphanii* libris redditur *crucida*, aut *trucida*, quaſi nomen inde traxerit quod Judæos *cruci affixerit*, aut *trucidarit.* Sed probabilius eſt eum nomen hoc inveniſſe à crudelitate qua non inferior erat ipſis Thracibus: à quorum moribus non multum abhorrebat etiam in cæteris; multas enim habebat

ejus adversarii milites, qui numero erant circiter octo millia, noctu fugiunt; &, quamdiu vixit Alexander, fugitivi fuerunt. Et is quidem, his turbis liberatus, regnavit deinceps quietiſſime.

Demetrius & Philippus fratres inter ſe bellum gerunt.

3. At Demetrius, à Judæa Berœam profectus, Philippum fratrem ſuum oppugnavit, ſecum habens decem millia peditum & mille equites. Straton vero Berœæ tyrannus, Philippi ſocius, Zizum, qui Arabum tribubus præerat, accivit, & Mithridatem Sinacem Parthorum præfectum. Qui, poſtquam venerunt magno cum exercitu, Demetrium in caſtris obſident: in quibus eum telis & ſiti conſtrictum tenentes, eos qui cum eo erant ad deditionem compulerunt: abductaque ex ea regione præda *magna*, & capto Demetrio, eum quidem ad Mithridatem, qui tum in Parthis regnabat, miſerunt, Antiochenſium vero quotquot captivos factos eſſe contigit, eos gratis Antiochenſibus reddiderunt. At Mithridates Parthorum rex Demetrium apud ſe omni in honore habuit, donec *ipſe* Demetrius morbo interiit. Philippus vero ſtatim poſt pugnam *iſtam* profectus eſt Antiochiam, eaque potitus Syriæ regnum adeptus eſt.

Demetrius captus.

Ad Mithridatem delatus moritur.

[a] ἀντιστρατιῶται αὐτοῦ, τὸ πλῆθος ὄντες περὶ ὀκτακισχιλίους, φεύγουσι νυκτὸς, καὶ παρ' ὃν ἔζη χρόνον Ἀλέξανδρος, ἦσαν ἐν τῇ φυγῇ. καὶ οὗτος μὲν, ἀπηλλαγμένος τῆς ἐκ τούτων ταραχῆς, μετὰ πάσης τὸ λοιπὸν ἠρεμίας [b] ἐβασίλευσε.

γ΄. Δημήτριος δ' ἐκ τῆς Ἰουδαίας ἀπελθὼν εἰς [c] Βέροιαν, ἐπολιόρκει τὸν ἀδελφὸν αὐτοῦ Φίλιππον, ὄντων αὐτῷ πεζῶν μὲν μυρίων, χιλίων δὲ ἱππέων. Στράτων δ' ὁ τῆς Βεροίας τύραννος, Φιλίππῳ συμμαχῶν, Ζίζον τὸν Ἀράβων φύλαρχον ἐπεκαλεῖτο, καὶ Μιθριδάτην τὸν Σινάκην, τὸν [d] Παρθυαίων ἔπαρχον. ὧν ἀφικομένων μετὰ πολλῆς δυνάμεως, καὶ πολιορκούντων Δημήτριον ἐντὸς τοῦ χαρακώματος, [e] εἰς ὃ τοῖς τε τοξεύμασι [f] καὶ τῇ δίψῃ συνέχοντες αὐτὸν, ἠνάγκασαν τοὺς σὺν αὐτῷ σφᾶς παραδοῦναι. λαφυραγωγήσαντες δὲ τὰ ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τὸν Δημήτριον παραλαβόντες, τὸν μὲν τῷ Μιθριδάτῃ, ᾧ τότε βασιλεύοντι Πάρθων, ἔπεμψαν· [g] τῶν δ' Ἀντιοχέων ὅσους αἰχμαλώτους εἶναι συνέβαινε, τούτους προῖκα τοῖς Ἀντιοχεῦσιν ἀπέδωκαν. [h] Μιθριδάτης δ' ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς τὸν Δημήτριον εἶχεν ἐν τῇ τιμῇ τῇ πάσῃ, μέχρι νόσῳ κατέστρεψε Δημήτριος τὸν βίον. Φίλιππος δὲ, ἀπὸ τῆς μάχης εὐθὺς, ἐπὶ Ἀντιόχειαν ἐλθὼν, καὶ κατασχὼν αὐτὴν, ἐβασίλευσε τῆς Συρίας.

XXIII.

CAP. XV.

Quomodo Antiochus Dionyſus, & poſt eum Aretas expeditionem facit in Judæam: utque Alexander, multis civitatibus captis, reverſus eſt Hieroſolyma, & per triennium morbo conflictatus moritur. & quænam Alexandræ conſuluit.

Antiochus Dionyſus Syriæ rex.

POſtea Antiochus cognomine Dionyſus, Philippi frater, ad principatum aſpirans Damaſcum venit, & ibi rerum potitus rex factus eſt. Cum autem ille expeditionem feciſſet in Arabas, Philippus frater, hac re audita, Damaſcum ſe contulit. Urbe autem ipſi à Mileſio qui arcis relictus erat præfectus & à Damaſcenis tradita, cum in *Mileſium ingratum ſeſe oſtendiſſet, nihilque eorum quæ ſperaverat ab eo *in urbem* recepto præſtitiſſet, maluiſſetque videri ſui terrore urbem cepiſſe quam gratiâ Mileſii, ideo quod illum ut fieri oportebat non remuneraverat *Philippus*, *illis* in ſuſpicionem venit, & rurſus Damaſcum perdidit. Nam ipſum in circum *equeſtrem* egreſſum excluſit Mileſius, & Damaſcum Antiocho ſervavit. Ille vero, auditis quæ Philippo acciderant, ex Arabia reverſus eſt: moxque profectus in Judæam ducit exercitum octo millium peditum & equitum octingentorum. Alexander autem ejus adventum veritus, foſſam profundam ducit à Chabarzaba, quæ nunc Antipatris appellatur, ad Joppicum mare, qua ſola parte

Ut Philippus Damaſci potiundæ ſpe excidit.

Antiochi in Judæam expeditio.

ΚΕΦ. ιε΄.

κγ΄.

Ὡς Ἀντίοχος ὁ Διόνυσος, καὶ μετ' αὐτὸν Ἀρέτας στρατεύεται ἐπὶ Ἰουδαίαν· καὶ ὡς Ἀλέξανδρος πολλὰς ἑλὼν πόλεις ἐπανῆλθεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐπὶ τρία ἔτη νοσήσας τελευτᾷ. οἷά τε συνεβούλευσε τῇ Ἀλεξάνδρᾳ.

ΕΠειτα Ἀντίοχος ὁ κληθεὶς [i] Διόνυσος, ἀδελφὸς ὢν Φιλίππου, τῆς ἀρχῆς ἀντιποιούμενος, εἰς Δαμασκὸν παραγίνεται, καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων ἐγκρατὴς γενόμενος ἐβασίλευσεν. ἐκστρατεύσαντος δ' αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς Ἄραβας, Φίλιππος ὁ ἀδελφὸς, ταῦτα ἀκούσας, ἐπὶ Δαμασκὸν ἦλθε. Μιλησίου δὲ, ὃς [k] καταλέλειπτο τῆς ἄκρας φύλαξ, καὶ τῶν Δαμασκηνῶν παραδόντος αὐτῷ τὴν πόλιν, ἀχάριστος εἰς αὐτὸν γενόμενος, καὶ μηδὲν ὧν ἐλπίσας ἐδέξατο αὐτὸν παρασχὼν, ἀλλὰ τῷ παρ' αὐτοῦ φόβῳ βουληθεὶς δοκεῖν παραλαβεῖν τὴν πόλιν ἢ τῇ χάριτι τῇ Μιλησίου, [m] [μὴ] δωρούμενος αὐτὸν οἷς ἐχρῆν ὑπωπτεύετο, καὶ πάλιν ἐκπίπτει τῆς Δαμασκοῦ. ἐξορμήσαντα γὰρ αὐτὸν εἰς ἱππόδρομον ἀπέκλεισεν ὁ Μιλήσιος, καὶ τὴν Δαμασκὸν Ἀντιόχῳ διεφύλαξεν. ὁ δὲ, ἀκούσας τὰ περὶ τὸν Φίλιππον, ὑπέστρεψεν ἐκ τῆς Ἀραβίας. στρατεύεται δὲ εὐθὺς ἐλθὼν ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ὁπλίταις μὲν ὀκτακισχιλίοις, ἱππεῦσι δὲ ὀκτακοσίοις. δείσας δὲ Ἀλέξανδρος τὴν ἔφοδον αὐτοῦ, τάφρον ὀρύττει βαθεῖαν, ἀπὸ τῆς [n] Χαβαρζαβᾶ καταρξάμενος, ἣ νῦν Ἀντιπατρὶς καλεῖται, ἄχρι τῆς εἰς Ἰόππην θαλάσσης, ᾗ καὶ μόνον

ἦν

---

bebat pellices, uti Thraces uxores, teste *Heraclide Pontico*, voce ΘΡΑΚΩΝ. Verum non dubito (inquit *Wolfius* in lib. de *Notitia Karæorum*, p. 86.) quin ad Hebraïcum verbum דקר alluſerit. [a] Ἀντιστρατιῶται solus *Vat.* [b] Ἐβασίλευσε *Busb.* [c] Ita *Hen.* Βέῤῥοιαν in *Aliis.* [d] Παρθυίων ἔπαρχον *Busb.* Παρθυαίων ὕπ. in *Editis Aliiſque*. Ex *Stephano Byzant.* & *Suida* Παρθυαίων reſcripſi, & ſupra (p. 583. v. 35.) Παρθυηνῶν pro vulgato Παρθυίνων ex iiſdem ſcribendum cenſeo. [e] Εἴσω τοῖς τοξ. *Busb.* [f] Καὶ τῇ δίψῃ hic loci omittit *Busb.* & poſt ἠνάγκασαν inſerit. adeo ut forſan legendum ſit, εἰς ὃ τοῖς τοξεύμασι συνέχοντες αὐτὸν ἠνάγκασαν τῇ δίψῃ τοὺς σ. [g] Τῶν δὲ αἰχμαλώτων ὡς [ὅσους *Hen.*] Ἀντιοχέων εἶναι πολίτας συνέβη. *Busb.* & *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *captivos vero gratis Antiochenis reddiderunt.* [h] Μιθριδάτης δὲ Δημήτριον εἶχεν ἐν τιμῇ, μέχρι ν. *Busb.* [i] Διονύσιος perperam *Busb.* & *Hen.* Ἀντίοχος Ἐπιφανὴς Διόνυσος in nummis. Hic Antiochus unus erat ex quinque Antiochi Grypi filiis, & Demetrii Eucæri frater. [k] Κατελέλειπτο *Busb.* & *Hen.* [l] Forſan μετὰ τὸν Δαμ. [m] Senſus poſtulat voculam μὴ, quam uncis incluſam dedi. nam abeſt *Editis.* & *MSS.* & quæ ſequuntur δωρούμενος αὐτὸν οἷς ἐχρῆν non agnoſcit *Busb.* nec ea legiſſe videtur *Epiphan.* [n] Χαβαρσαβᾶ *Busb.* & *Hen.* nec aliter in *Epiphanii* libris. * Suſpicor *Eudemum* aut ſimile nomen excidiſſe.

ἣν ἐπίμαχον· τεῖχός τε ἐγείρας καὶ πύργους ἀναστήσας ξυλίνους, καὶ [a]μεσοπύργια, ἐπὶ σταδίους ἑκατὸν πεντήκοντα, τὸν Αντίοχον ἐξεδέχετο. ὁ δὲ, ταῦτα πάντα ἐμπρήσας, διεβίβαζε ταύτῃ τὴν δύναμιν ἐπὶ τὴν Αραβίαν. ἀναχωροῦντος δὲ τοῦ Αραβος τὰ πρῶτα, ἔπειτα μετὰ μυρίων ἱππέων ἐξαίφνης ἐπιφανέντος, ὑπαντήσας τούτοις Αντίοχος καρτερῶς ἐμάχετο· καὶ δὴ νικῶν ἀπέθανε, παραβοηθῶν τῷ πονοῦντι μέρει. πεσόντος δὲ Αντιόχου, καὶ τὸ στράτευμα φεύγει εἰς [b]Κανὰ κώμην, ἔνθα τὸ πλεῖστον αὐτοῦ λιμῷ φθείρεται.

β'. Βασιλεύει δὲ μετὰ τοῦτον τῆς Κοίλης Συρίας Αρέτας, κληθεὶς εἰς τὴν ἀρχὴν ὑπὸ τῶν τὴν Δαμασκὸν ἐχόντων, διὰ τὸ πρὸς Πτολεμαῖον τοῦ Μενναίου μῖσος. στρατεύσας δ' ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν Ιουδαίαν, καὶ περὶ [c]Αδδιδα χωρίον μάχῃ νικήσας Αλέξανδρον, ἐπὶ συνθήκαις ἀνεχώρησεν ἐκ τῆς Ιουδαίας.

γ'. Αλέξανδρος δὲ ἐλάσας αὖθις ἐπὶ [d]Δίον πόλιν, αἱρεῖ ταύτην· καὶ στρατεύεται ἐπὶ [e]Εσσαν, οὗ τὰ πλείστου ἄξια Ζήνωνι συνέβαινεν εἶναι. καὶ τρισὶ μὲν περιβάλλει τείχεσι τὸ χωρίον· μάχῃ δὲ λαβὼν τὴν πόλιν, ἐπὶ [f]Γαυλάναν καὶ Σελεύκειαν ἐξώρμησε. παραλαβὼν δὲ καὶ ταύτας, προσεξεῖλε καὶ τὴν Αντιόχου λεγομένην φάραγγα καὶ Γάμαλα τὸ φρούριον. ἐγκαλῶν δὲ Δημητρίῳ πολλὰ τῷ τῶν τόπων ἄρχοντι, περιέδυσεν αὐτόν· καὶ τρίτον ἤδη πεπληρωκὼς ἔτος τῆς στρατείας εἰς τὴν οἰκείαν ὑπέστρεψε, προθύμως αὐτὸν τῶν Ιουδαίων διὰ τὴν εὐπραγίαν δεχομένων.

δ'. Κατὰ τοῦτον [g]δὲ τὸν καιρὸν ἤδη τῶν Σύρων καὶ Ιδουμαίων καὶ Φοινίκων[h] πόλεις εἶχον [i]Ιουδαῖοι. πρὸς θαλάσσῃ μὲν Στράτωνος πύργον, Απολλωνίαν, Ιόππην, Ιάμνειαν, Αζωτον, Γάζαν, Ανθηδόνα, Ραφίαν, [k]Ρινοκόλουρα· ἐν δὲ τῇ μεσογείᾳ κατὰ τὴν Ιδουμαίαν, [l]Αδωρα, καὶ Μάρισσαν, καὶ Σαμάρειαν, Καρμήλιον ὄρος, καὶ τὸ Ιταβύριον ὄρος, Σκυθόπολιν, [m]Γάδαρα, Γαυλανίτιδα, Σελεύκειαν, [n]Γάβαλα, Μωαβίτιδας, [o]Εσεβὼν, Μήδαβα, [p]Λεμβᾶ, Ορώνας, Τελίθωνα, Ζάρα, Κιλίκιον αὐλῶνα, Πέλλαν· ταύτην δὲ κατέσκαψαν, οὐχ ὑποσχομένων τῶν ἐνοικούντων εἰς τὰ πάτρια τῶν Ιουδαίων ἔθη μεταβαλέσθαι· ἄλλας τε πόλεις πρωτευούσας τῆς Συρίας, αἳ ἦσαν κατεστραμμέναι.

ε'. Μετὰ δὲ ταῦτα Αλέξανδρος ὁ βασιλεὺς, ἐκ μέθης εἰς νόσον καταπεσὼν, καὶ τρισὶν ἔτεσι τεταρταίῳ πυρετῷ συσχεθεὶς, οὐκ ἀπέστη τῶν [q]στρατειῶν, ἕως οὗ [r]τοῖς πόνοις ἐξαναλωθεὶς ἀπέθανεν ἐν τοῖς Γερασηνῶν ὅροις, πολιορκῶν Ραγαβᾶ φρούριον πέραν τοῦ Ιορδάνου. ὁρῶσα δ' αὐτὸν ἡ βασίλισσα [s]πρὸς τὸ τελευτᾷν ὄντα, καὶ μηδεμίαν [t]ὑπογράφοντα μηκέτι σωτηρίας ἐλπίδα, κλαίουσα καὶ κοπτομένη, τῆς μελλούσης ἐρημίας αὐτήν τε καὶ τοὺς παῖδας [u]ἀπωδύρετο, καὶ “ τίνι καταλείπεις οὕτως

aditus patebat: excitatoque muro, ac structis turribus ligneis & pluteis per stadia centum quinquaginta, Antiochum opperiebatur. Ille vero, omnibus istis operibus incensis, copias illac trajecit in Arabiam. Cumque Arabs primum cederet, deinde cum decem equitum millibus repente se ostenderet, cum illis congressus Antiochus acriter dimicavit; & quidem vincens occubuit, dum laboranti parti subvenit. Occiso autem Antiocho exercitus fugit in vicum Canam, ubi maxima ejus pars fame conficitur.

Antiochus prælio occumbit.

2. Post hunc regnavit Aretas in Cœle-Syria, vocatus ad principatum ab iis qui Damascum tenebant, odio Ptolemæi *Mennæi. Inde autem cum exercitum in Judæam duxisset, atque Alexandrum apud Addida locum *munitum* prælio vicisset, facta pactione discessit ex Judæa.

Aretæ Syriæ regis in Judæam expeditio.

3. Alexander vero, cum secunda vice ad urbem Dion semet admovisset, eam capit; deinde exercitum ducit ad Essam, ubi erant Zenonis optima quæque. Et triplici quidem muro locum cingit; urbe vero prælio capta ad Gaulanam & Seleuciam contendit. & his quoque potitus, in potestatem etiam suam redegit Antiochi vallem & præsidium Gamala. Atque multa Demetrio horum locorum præfecto objiciens, ei provinciam ademit: & cum jam triennium in ea expeditione consumpsisset, domum repetiit, Judæis eum magno studio ob res feliciter gestas excipientibus.

Alexander loca multa in potestatem suam redigit.

4. Eo autem tempore jam Syrorum & Idumæorum & Phœnicum urbes tenebant Judæi. ad mare quidem Stratonis turrim, Apolloniam, Joppen, Jamniam, Azotum, Gazam, Anthedonem, Raphiam, Rhinocoluram; in mediterraneis vero ad Idumæam, Adora, & Marissam, & Samariam, montem Carmelum & montem Itabyrium, Scythopolim, Gadara, Gaulanitidem, Seleuciam, Gabala; Moabitidas *etiam*, Essebonem, Medaba, Lemba, Oronas, Telithonem, Zara, Cilicum vallem, & Pellam; (hanc autem everterunt, ideo quod ejus habitatores polliceri noluerunt se ad ritus Judaïcos transituros) atque alias præcipuas Syriæ urbes *tenebant*, quæ *itidem* erant eversæ.

Variæ urbes Syrorum, Idumæorum, aliorumque gentium subactæ.

5. Postea autem Alexander ex ebrietate lapsus in morbum, & tribus annis quartana febre vexatus, *tamen* militia non destitit, donec laboribus exhaustus obiit in Gerasenorum montibus, obsidens præsidium Ragaba trans Jordanem. Regina autem videns eum jam in extremis esse, & nullam amplius salutis spem præ se ferentem, flebat & lamentabatur, se suosque natos deplorans, qui deserti futuri essent: &, “ cui me, ipsi dicebat, ita relinquis & liberos

Alexander gravi morbo laborat.

---

[a] Μεσοπύργια *Hen.* [b] Κανὰν πόλιν *Busb.* & mox διαφθείρεται. [c] Αδιδαν χῶραν *Busb.* Αδιδὰ χωρίον *Hen.* [d] Ita cum *Epiphanio*, ipsoque *Josepho* non multo post. Δίαν hic in *Editis* & *MSS.* [e] *Essemon* aut *Essamon* in *Epiphanii* versione. [f] Γαυλανὰ *Hen.* Γαυλάνη in lib. 1. de *Bello Jud.* Vide *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 385. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 815. [g] Ita cum *MSS.* δὲ abest *Editis.* [h] Καὶ Κιλίκων adjicit *Busb.* [i] Οἱ Ιουδαῖοι *Busb.* & *Hen.* [k] Ita cum *Epiphanii* libris. Ρινοκούρουρα in *Editis Aliisque.* Ρινοκόρουλαν *Hen.* forsan pro Ρινοκόλουραν. Ρινοκούρουρα *Vat.* Videsis *Cellarium* in *Geogr. Antiq.* l. 3. c. 13. p. 610. & *Relandum* in *Palæstina S.* p. 969. [l] *Aboram* in omnibus *Epiphanii* libris. [m] Γάζαρα *Hen.* Γάδαρα quandoque Γάζαρα appellari notavit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 679. Verum ejus verba non respiciunt urbem hanc, utpote mediterraneam, sed alteram non procul à Joppe & Jamnia. [n] Mallem hic Γάμαλα rescribere cum *H. Norisio* in *Dissert.* III. de *Epochis Syro-Maced.* p. 294. *Edit. Lips.* [o] In *Epiphanii* libris *Sebon.* eadem est ac *Chesbon.* [p] Λίμβα, Ορῶν, Αἶμα, Γαλαδῶνα, Ζάρα *Hen.* Λεμβᾶ, Ορῶνας, Αἶμα, Τελίθωνα, Ζαρᾶ *Vat.* in *Epiphanii* Editis, *Lembaoronem*, *Mega*, & *Onzorom*, & similia aut majora nominum portenta in *MSS.* [q] Στρατιωτῶν *Hen.* [r] Εν τοῖς πόνοις *Hen.* & *Busb.* Crediderim (inquit *Relandus* in *Palæstina S.* p. 959.) in hoc nomine Ραγαβᾶ esse vestigium nominis *Argob in Basan*, uti *Sacer Codex* loqui solet. Vide *Euseb.* in *Locis Hebr.* v. Αργόβ. [s] Πρὸς τῷ solus *Busb.* [t] Υποτρέφοντα *Busb.* [u] Ita *Hen.* & *Busb.* ἀπωδύρετο sine augmento in *reliquis.* * Lego τοῦ Μενναίου ex p. 602. non τὸν Μενναίου ut in *Editis* & *MSS.*

a Sic

Alexandri prudens conſilium.

“beros ope aliena indigentes, propterea quod non ignores quam infenſa ſit tibi *Judæorum* gens.” Ille vero ei conſuluit, “ut ſuis monitis pareret, ut regnum & liberos tuto conſervaret, mortem vero ſuam milites celaret, donec locum expugnaſſet: deinde quaſi victrix ſplendide Hieroſolyma ſe conferret, & Phariſæis poteſtatem aliquam præberet. hos enim, eam ob honorem laudantes, conciliaturos ei nationis benevolentiam. Hos ſcilicet plurimum poſſe apud Judæos dicebat, & lædere quos oderint, & juvare quibus bene velint: maxime enim eis vulgò credi, ſi de quopiam, quamvis per invidiam, maledicant; ſeque adeo in odium gentis propter eos incurriſſe, quod eos affeciſſet contumelia. Quare tu, ſubjiciebat, ubi Hieroſolyma perveneris, accerſito eorum primarios: illiſque meo corpore oſtenſo, poteſtatem eis facito, probe compoſita ad fidem oratione, utendi me arbitratu ſuo, ſive cadaveri meo, ſepulturæ honore privato, voluerint illudere, ut qui multa à me perpeſſi fuerint, ſive aliam quamcunque injuriam corpori meo ex iracundia facere libuerit. teque nihil in regno ſine eorum ſententia facturam promittito. Hæc te ad eos loquutâ, & ego ſplendidiore funere ab eis efferar, quam à te efferrer, propterea quod, quia eis me mortuum injurioſe tractare licebit, id facere non libebit: & tu tuto regnabis.” Hæc ille poſtquam uxorem monuit, vitam finivit, cum quidem regnaſſet annos viginti ſeptem, vixiſſetque undequinquaginta.

Phariſæorum auctoritas.

Alexandri obitus.

“ἐμέ τε καὶ τὰ τέκνα [a] τῆς παρ' ἄλλων βοηθείας δεόμενα, πρὸς αὐτὸν ἔλεγε, καὶ ταῦτ' εἰδὼς πῶς διάκειται πρὸς σὲ δυσμενῶς τὸ ἔθνος”. ὁ δὲ συνεβούλευεν [b] αὐτῇ, “πείθεσθαι μὲν οἷς ὑποθήσεται, πρὸς τὸ τὴν βασιλείαν ἀσφαλῶς κατέχειν μετὰ τῶν τέκνων, κρύψαι δὲ τὸν θάνατον αὐτοῦ πρὸς τοὺς στρατιώτας, ἕως ἂν ἐξέλῃ τὸ χωρίον· ἔπειτα [c] ὡς ἂν νικήσῃ λαμπρῶς εἰς τὰ Ἱεροσόλυμα [d] παραγενομένη, τοῖς Φαρισαίοις ἐξουσίαν τινὰ παρασχεῖν. τούτους γὰρ, ἐπαινοῦντας αὐτὴν ἀντὶ τῆς τιμῆς, εὔνουν καταστήσειν αὐτῇ τὸ ἔθνος. δύνασθαι δὲ πολὺ παρὰ τοῖς Ἰουδαίοις τούτους ἔφασκε, βλάψαι τε μισοῦντας, καὶ φίλους διακειμένους ὠφελῆσαι· μάλιστα γὰρ πιστεύεσθαι παρὰ τῷ πλήθει περὶ ὧν [e] ἂν καὶ φθονοῦντές τι χαλεπὸν λέγωσιν, αὐτόν τε προσκροῦσαι τῷ ἔθνει διὰ τούτους ἔλεγε, ὑβρισθέντας [f] παρ' αὐτοῦ. σὺ τοίνυν, εἶπεν, ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις γενομένη, μετάπεμψαι μὲν τοὺς [g] πρωτεύοντας αὐτῶν· ἐπιδείξασα δὲ τὸ σῶμα τοὐμὸν ἐκείνοις, ὅπως μοι βούλονται χρήσασθαι μετὰ πολλῆς ἀξιοπιστίας ἐπίτρεπε, εἴτε καθυβρίζειν ἀταφίᾳ μου θελήσουσι τὸν νεκρὸν, ὡς πολλὰ πεπονθότες ἐξ ἐμοῦ, εἴτ' ἄλλην τινὰ κατ' ὀργὴν αἰκίαν τῷ σώματι προσφέρειν βουλήσονται. καὶ μηδὲν δίχα τῆς ἐκείνων γνώμης ἐν τῇ βασιλείᾳ [h] διαπράξασθαι ὑπόσχου. [i] ταῦτα σου πρὸς αὐτοὺς εἰπούσης, [k] ἐγώ τε λαμπροτέρας ἀξιωθήσομαι πρὸς αὐτῶν κηδείας, ἧς ἂν ἔτυχον ἐκ σοῦ, μηδὲν διὰ τὸ ἐξεῖναι ποιεῖν μου κακῶς τὸν νεκρὸν διαθεῖναι θελησάντων· [l] σὺ δὲ βεβαίως ἄρξεις.” ταῦτα παραινέσας τῇ γυναικὶ τελευτᾷ, βασιλεύσας ἔτη ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, βιώσας δ' ἑνὸς δέοντος πεντήκοντα.

XXIV.

CAP. XVI.

Quomodo Alexandra, Phariſæorum benevolentia ſibi conciliata, regnum per novennium tenuit; & cum multa præclare geſſiſſet, cum gloria è vita exceſſit.

Alexandra, Phariſæis ſibi conciliatis, regnum adminiſtrat.

Alexandra vero, expugnato præſidio, *ut mariti monita poſtulabant, & Phariſæos alloquuta eſt, & omnibus in eorum poteſtate poſitis, tum de mortuo, tum de regno, eorum in Alexandrum iram ſedavit, eoſque benevolos & amicos reddidit. Itaque in vulgus progreſſi conciones habebant, res geſtas Alexandri recenſentes & juſtum ſibi regem periiſſe dicentes: tantumque laudationibus effecerunt, ut populus eum luxerit atque deploraverit; ita ut magnificentius ſit elatus, quam quiſquam regum qui eum anteceſſerant. Cæterum reliquit Alexander duos filios, Hyrcanum & Ariſtobulum, ſed regnum Alexandræ teſtamento commiſit. E pueris autem Hyrcanus ad res adminiſtrandas parum habilis erat, & vitæ quietæ magis addictus: junior vero Ariſtobulus navus erat & audax. Et quidem mulier erat in multitudinis gratia, propterea quod mariti peccata graviter ferre videbatur.

Hyrcanus & Ariſtobulus filii Alexandri.

Hyrcanus fit pontifex.

2. Illa vero pontificem fecit Hyrcanum, cum propter ætatem, tum multo magis propter ejus

ΚΕΦ. ιϛ'.

κδ'.

Ὡς Ἀλεξάνδρα, εἰς εὔνοιαν ὑπαγαγοῦσα τοὺς Φαρισαίους, τὴν βασιλείαν ἔτεσιν ἐννέα κατέσχε, καὶ πολλὰ κατορθώσασα μετὰ δόξης ἀπέθανεν.

Ἡ δὲ Ἀλεξάνδρα, τὸ φρούριον ἐξελοῦσα, κατὰ τὰς τοῦ ἀνδρὸς ὑποθήκας, τοῖς τε Φαρισαίοις διελέχθη, καὶ πάντα ἐπ' ἐκείνοις θεμένη, [m] τά τε περὶ τοῦ νεκροῦ, καὶ τὰ περὶ τῆς βασιλείας, τῆς μὲν ὀργῆς αὐτοὺς τῆς πρὸς Ἀλέξανδρον ἔπαυσεν, εὔνους δ' ἐποίησε καὶ φίλους. οἱ δ' εἰς τὸ πλῆθος παρελθόντες, ἐδημηγόρουν, τὰς πράξεις [n] τοῦ Ἀλεξάνδρου διηγούμενοι, καὶ ὅτι δίκαιος αὐτοῖς [o] ἀπόλοιτο βασιλεύς· καὶ τὸν δῆμον εἰς πένθος, καὶ τὴν ὑπὲρ αὐτοῦ κατήφειαν ἐξεκαλέσαντο τοῖς ἐπαίνοις, ὥστε καὶ λαμπρότερον ἤ τινα τῶν πρὸ αὐτοῦ βασιλέων αὐτὸν ἐκήδευσε. δύο μέντοι υἱοὺς Ἀλέξανδρος κατέλιπεν, Ὑρκανὸν καὶ Ἀριστόβουλον, τὴν δὲ βασιλείαν εἰς τὴν Ἀλεξάνδραν διέθετο. τῶν δὲ παίδων, Ὑρκανὸς [p] μὲν ἦν ἀσθενὴς πράγματα διοικεῖν, καὶ βίον ἡσύχιον μᾶλλον ἠγαπηκώς· ὁ δὲ νεώτερος Ἀριστόβουλος, δραστήριός τε ἦν καὶ θαρσαλέος. ἐστέργετο μὲν οὖν ὑπὸ τοῦ πλήθους ἡ γυνὴ, διὰ τὸ δοκεῖν, ἐφ' οἷς ὁ ἀνὴρ αὐτῆς ἐξήμαρτε, δυσχεραίνειν.

β'. Ἡ δὲ ἀρχιερέα μὲν ἀποδείκνυσιν Ὑρκανὸν, διὰ τὴν ἡλικίαν, πολὺ μέντοι πλέον διὰ τὸ ἀπράγμον αὐτοῦ· καὶ πάντα τοῖς Φαρισαίοις ἐπιτρέπει ποιεῖν· οἷς καὶ τὸ πλῆθος ἐκέλευσε πειθαρχεῖν, καὶ εἴ τι δὲ [a] καὶ τῶν νομίμων Ὑρκανὸς ὁ πενθερὸς αὐτῆς κατέλυσεν, [b] ὧν εἰσήνεγκαν οἱ Φαρισαῖοι κατὰ τὴν πατρῴαν παράδοσιν, τοῦτο πάλιν ἀποκατέστησε. τὸ μὲν οὖν ὄνομα τῆς βασιλείας εἶχεν αὐτή, τὴν δὲ δύναμιν οἱ Φαρισαῖοι. [c] καὶ γὰρ φυγάδας οὗτοι κατῆγον, καὶ δεσμώτας ἔλυον, καὶ καθάπαξ οὐδὲν δεσποτῶν διέφερον. ἐποιεῖτο μέντοι καὶ ἡ γυνὴ τῆς βασιλείας πρόνοιαν, καὶ πολὺ μισθοφορικὸν [d] συνίστησι, καὶ τὴν ἰδίαν δύναμιν [e] ἀπέδειξε πλείονα, ὡς καταπλῆξαι τοὺς πέριξ τυράννους, καὶ λαβεῖν ὅμηρα αὐτῶν. ἠρέμει δὲ ἡ χώρα πᾶσα πάρεξ τῶν Φαρισαίων. οὗτοι γὰρ ἐπετάραττον τὴν βασίλισσαν, πείθοντες ὡς [ſ] κτείνοιεν τοὺς Ἀλεξάνδρῳ παραινέσαντας ἀνελεῖν τοὺς ὀκτακοσίους. εἶτα αὐτοὶ τούτων ἕνα σφάττουσι Διογένην, καὶ μετ' αὐτὸν ἄλλους ἐπ' ἄλλοις, ἕως οἱ δυνατοὶ παρελθόντες [g] εἰς τὸ βασίλειον, καὶ μετ' αὐτῶν Ἀριστόβουλος· ἐῴκει γὰρ τοῖς [h] γινομένοις δυσαναχετῶν, καὶ δῆλος ἦν καθάπαξ εἰ ἀφορμῆς λάβοιτο, μὴ ἐπιτρέψων τῇ μητρί· ἀνεμίμνησκον “ὅσα [i] κατορθώσαντο τοῖς κινδύνοις, δι' ὧν [k] τὸ σφίσι βέβαιον τῆς πίστεως “πρὸς τὸν δεσπότην ἐπεδείξαντο, ἀνθ' ὧν ὑπ' αὐτοῦ μεγίστων “ἠξιώθησαν, καὶ ἐδέοντο μὴ ἄχρι τοῦ παντὸς ἔμπαλιν τρέψαι σφίσι τὰς ἐλπίδας. [l] ἀποφυγόντας γὰρ [m] τὸν ἐκ “πολεμίων κίνδυνον, [n] ἐν τῇ οἰκίᾳ ὑπὸ ἐχθρῶν δίκην “βοσκημάτων κόπτεσθαι, μηδεμιᾶς [o] τιμωρίας οὔσης. ἔλεγόν “τε, ὡς εἰ μὲν ἀρκεσθεῖεν τοῖς ἀνῃρημένοις οἱ ἀντίδικοι, διὰ “τὸ πρὸς τοὺς δεσπότας γνήσιον μετρίως οἴσειν τὰ ξυμβάντα, εἰ δ' αὖ μέλλοιεν ταῦτα μετιέναι, ᾐτοῦντο μάλιστα μὲν δοθῆναι σφίσιν ἀπαλλαγήν· οὐ γὰρ ἂν ὑπομεῖναι χωρὶς αὐτῆς πορίσασθαί τι σωτήριον, ἀλλ' ἀσμενίζειν θνήσκοντες πρὸς τοῖς βασιλείοις, ὡς μὴ [p] συγγνῷεν “αὐτοῖς. αἰσχρόν τε εἶναι σφίσι καὶ τῇ βασιλίσσῃ, εἰ πρὸς “αὐτῆς ἀμελούμενοι ὑπὸ τῶν ἐχθρῶν τοῦ ἀνδρὸς ἐκδεχθείησαν· ἀντὶ παντὸς γὰρ ἂν [q] τιμήσασθαι Ἀρέταν τε τὸν Ἄραβα “καὶ τοὺς μονάρχας, εἰ ἀποξενολογήσαιεν τοσούτους ἄνδρας, “οἷς ἦν τάχα φρικῶδες καὶ τοὔνομα πρὶν ἀκουσθῆναι. εἰ δὲ μὴ “τόγε δεύτερον, εἰ τοὺς Φαρισαίους αὐτῇ προτιμᾶν ἔγνωσται, κατατάξαι ἕκαστον αὐτῶν ἐν τοῖς φρουρίοις. εἰ γὰρ “ὧδε δαίμων τις ἐνεμέσησεν τῷ Ἀλεξάνδρου οἴκῳ, αὐτούς “γε μὴν ἂν [r] ἀποδεῖξαι καὶ ἐν ταπεινῷ σχήματι βιοτεύοντας.

---

[a] Sic in *Cod. Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *alterius auxilii egentem*. παρ' ἀλλήλων βοηθείας in *Editis Aliiſque*. τῆς παρ' ἀλλήλων *Busb. Vat.* [b] Iterum ex *Busb.* & *Hen.* αὐτὴν in *cæteris*. [c] Ὡς ἀπὸ νίκης *Busb.* & *Zonar.* [d] Παραγενομένην *Busb.* & *Zonar.* [e] Καὶ φθονοῦσι *Hen.* [f] Ὑπ' αὐτοῦ *Hen.* & *Busb.* [g] Ἐπιστατοῦντας *Hen.* & *Vat.* [h] Διαπράξεσθαι *Busb.* [i] Καὶ ταῦτα *Hen.* [k] Ἔγωγε *Busb.* [l] Σύ τε *Hen.* & *Busb.* [m] Ita *Busb.* & *Hen.* τὰ περὶ in *Editis Aliiſque*. [n] Τὰς Ἀλεξ. *Hen.* & *Busb.* [o] Ἀπώλετο *Hen.* ἀπώλλυτο *Busb.* [p] Illud μὲν è *MSS.* * *Vel*, ex mariti conſilio.

γʹ. Πολλὰ δὲ [ſ] τοιαῦτα λεγόντων αὐτῶν, καὶ εἰς οἶκτον τῶν τεθνεώτων καὶ τῶν κινδυνευόντων τοὺς Ἀλεξάνδρου δαίμονας ἐπικαλουμένων, ἅπαντες οἱ περιεστῶτες ὥρμησαν εἰς δάκρυα. μάλιστα δὲ Ἀριστόβουλος, ὅπως ἔχοι γνώμης, ἐδήλου, πολλὰ τὴν μητέρα κακίζων. ἀλλὰ γὰρ ἐκεῖνοι μὲν αἴτιοι σφίσιν αὐτοῖς τῶν συμφορῶν ἐγένοντο, κατὰ φιλαρχίαν ἐκλελυσσηκυίᾳ γυναικὶ παρὰ τὸ εἰκὸς βασιλεύειν, γενεᾶς ἕνεκα μὴ οὔσης, ἐπιτρέψαντες. ἡ δὲ, οὐκ ἔχουσα ὅ,τι πράξειε μετὰ τοῦ εὐπρεποῦς, τὴν φυλακὴν τῶν χωρίων σφίσιν ἐπίστευσεν, ὅτι μὴ Ὑρκανίας καὶ Ἀλεξανδρείου καὶ Μαχαιροῦντος, ἔνθα τὰ πλείστου ἄξια ἦν αὐτῇ. καὶ μετ' οὐ

Phariſæi, nimium iis permittente Alexandra, ſæviunt in Judæos.

ſegnitiem, & omnia Phariſæis gerenda permiſit: quibus & multitudinem obedire juſſit; & ſi quod inſtitutum Hyrcanus ejus ſocer aboleverat, eorum quæ Phariſæi à patribus accepta tradiderant, id illa reſtituit. Itaque regni nomen habebat ipſa, poteſtatem vero *habebant* Phariſæi. nam & exſules iſti revocabant, & vinctos ſolvebant, & prorſus nihil à dominis differebant. Quanquam & femina regni curam gerebat, multoſque milites mercede conductos colligit, & ſuas vires majores effecit; adeo ut finitimos tyrannos terruerit, & obſides ab eis acceperit: eratque univerſa regio quieta, exceptis Phariſæis. nam illi reginam turbabant, ſuadentes ut eos interficeret qui Alexandro auctores fuerunt, ut octingentos *ſimul* necaret. Tandemque ipſi eorum unum occiderant, *nomine* Diogenem, & poſt eum alios ſupra alios, donec potentiores in regiam ingreſſi, una cum Ariſtobulo (videbatur enim ægre ferre quæ fiebant, & omnino præ ſe ferebat, ſi vires nactus eſſet, non ſe ea permiſſurum matri) commemorabant *ei*, “quanta “feliciter geſſerunt pericula adeundo, quibus ſe “fidos firmoſque domino probaverant, adeo “ut ab eo maxima conſequuti fuerint, orantque “ne ſuas ſpes velit prorſus in contrarium vertere. nunc enim qui ex hoſtium periculo elapſi “eſſent, domi ab inimicis more pecudum mactari, nemine ipſis opem ferente. ajebantque “ſi adverſariis jam interfectis contenti ſint, propter innatum erga Dominos affectum patienter ſe laturos quæ acciderant; ſin in eiſdem “perſeveraturi ſint, petebant inprimis ſibi dari “miſſionem: neque enim eos eſſe qui ſine regina ſalutem ullam ſibi quærere ſuſtineant, qui “libenter in regia morituri ſint, ſi ipſis venia “non detur. turpe *quidem* & ipſis eſſe & reginæ, ſi ab ea neglecti à mariti inimicis excipiantur: in maximis enim poſituros Aretam Arabem cæteroſque principes, ſi liceat “conducere tot viros, quorum vel nomen fortaſſe terribile erat eis priuſquam *plane* auditum. Quod ſi nec poſterius hoc placeat, ſi “Phariſæis tantum tribuere ſtatuit, ſe diverſos “in præſidiis diſponat. Si enim dæmon aliquis Alexandri domum uſque adeo perſequatur, ſe quidem non recuſare quo minus in “humili conditione vivant.

Ariſtobulus Aliique hac de re queruntur.

3. Hæc autem illis & alia multa dicentibus, & ad mortuorum periclitantiumque miſericordiam Alexandri manes invocantibus, omnes circumſtantes in lachrymas proruperunt. Maxime autem Ariſtobulus quomodo eſſet animatus oſtendebat; multa convicia ingerens matri. Verum illi quidem ſibiipſis calamitatum auctores fuerunt, qui feminæ imperii cupidine furenti contra fas commiſerunt regni habenas, quaſi *Alexandro* deeſſent poſteri. Itaque ipſa non habens, quod honeſte faceret, cuſtodiam locorum *munitorum* ipſis credidit, excepta Hyrcania & Alexandrio & Machærunte, ubi pretioſiſſima quæque habebat. Et haud multo poſt

Ariſtobulus etiam Alexandræ convicia facit.

Illa locis plerisque munitis cedit.

---

[a] Κἀκ τῶν ν. *Busb.* [b] Ita *Vat.* ὡς εἰσ. in aliis. [c] Καὶ γὰρ καὶ *Busb.* [d] Συνίστησι *Busb.* [e] Ἐπέδειξε διπλασίονα *Busb.* & forſan *Epiphan.* ἐπίδειξε πλείονα *Hen.* [ſ] Κτείνειαν *Busb.* & *Hen.* [g] Εἰς τὰ βασίλεια *Busb.* [h] Γενομένοις *Busb.* [i] Κατωρθώσαντο *Busb.* [k] Τὸ βέβαιον ἐν σφίσι πίστεως *Hen.* [l] Ἀποφυγόντες *Hen.* [m] Τοὺς ἐκ π. κινδύνους *Busb.* [n] Ἐν τῇ οἰκείᾳ *Busb.* [o] Τιμωρία, βοήθεια *Schol.* ad *Thucyd.* p. 15. *Edit. Oxon.* [p] Συγγνῶμεν *Gall.* [q] Τιμήσασθαι *Hen.* [r] Ἀποδεῖξαι *Hen.* & *Vat.* [ſ] Illud τοιαῦτα ε *Vat.* & *Epiphan.*

Ariſtobulus adverſus Ptolemæum Mennæum miſſus, re infecta redit.

poſt filium ſuum Ariſtobulum cum exercitu miſit Damaſcum, adverſus Ptolemæum cognomine Mennæum, qui gravis erat urbi vicinus. Sed ille re quidem nulla memorabili geſta reverſus eſt.

Tigranis adverſus Syros & Judæos expeditio.

4. Eo autem tempore nunciatur Tigranes Armeniorum rex cum quingentis hominum millibus invaſiſſe Syriam, & adoriturus Judæam. id quod, ut par fuit, terruit Reginam & gentem *univerſam*: quo factum eſt ut per legatos multa magnique pretii dona ei mitterent, obſidenti Ptolemaïdem. Regina enim Selene, quæ & Cleopatra dicebatur, Syriæ imperabat; quæ & incolas induxit, ut Tigrani portas clauderent. Igitur eum convenerunt *legati*; & ut de Regina deque gente *Judæorum* nihil niſi bonum ſtatueret, orarunt. Ille vero collaudatis eis, quod ex longinquo ſe coluiſſent, bonam ſpem eis fecit. Jam vero Ptolemaïde modo capta, nunciatur Tigrani, Lucullum, dum Mithridatem perſequitur, illum quidem non eſſe aſſequutum, quia in Iberas effugiſſet, ſed Armeniam depopulatum eſſe, atque oppugnare. Tigranes autem, his cognitis, domum ſe recipere contendit.

Cleopatra Selene.

Tygranes metu Luculli domum revertitur.

Morbus Alexandræ & Ariſtobuli conatus.

5. At poſt hæc, Regina difficili morbo correpta, Ariſtobulus aggrediendas ſibi res arbitratus, noctu clam egreſſus, cum uno famulo, adiit præſidia, ubi paternos amicos diſpoſitos habuit. Jampridem enim iniquo animo ferens facta matris, longe etiam magis timebat, ne ea mortua ejus univerſum genus eſſet in Phariſæorum poteſtate. videbat enim infirmitatem fratris, qui in principatum ſucceſſurus erat. Ejus autem facti conſcia erat ſola conjux; quam ibi cum prole ſua reliquit. Ac primum ad Agaba profectus, ubi Galæſtes *unus* ex potentibus erat, admiſſus eſt ab eo. Orta autem die ſentit Regina fugam Ariſtobuli: & aliquandiu arbitrata eſt non rerum novarum ſtudio diſceſſiſſe. Verum poſtquam alii ſuper alios venerunt, qui nunciarent illum primum præſidium occupaſſe, deinde ſecundum, & univerſa: (ſtatim enim facto ab uno initio, omnia ad illius arbitrium ſequebantur) tunc quidem in maximis turbis eſſe cœperunt, tam Regina quam gens. Videbant enim non multum abeſſe Ariſtobulum, quin ſibi principatum confirmare poſſet: maximeque metuebant ne pœnam irrogaret eis, quoniam in ejus domum debacchati fuiſſent. Itaque viſum eſt eis ejus uxorem & liberos in præſidio collocare, quod ſupra fanum erat. Ad Ariſtobulum autem tam magnus frequenter fiebat confluxus, ut jam ornatu regio ſtiparetur. nam diebus fere quindecim occupavit loca *munita* viginti duo; unde opibus ſibi comparatis exercitum colligebat à Libano, & Trachone, & principibus. Homines enim, majorem partem ſequentes, fa-

Ariſtobulo creſcunt vires & potentia.

πολὺ τὸν υἱὸν Ἀριστόβουλον μετὰ στρατιᾶς ἐξέπεμψεν ἐπὶ Δαμασκὸν, κατὰ Πτολεμαίου τοῦ Μενναίου λεγομένου, ὃς βαρὺς ἦν τῇ πόλει γείτων. ἀλλ᾽ ὁ μὲν οὐδὲν ἐργασάμενος σπουδῆς ἄξιον [a] ὑπέστρεψεν.

δʹ. Κατὰ δὲ τοῦτον τὸν καιρὸν ἀγγέλλεται Τιγράνης ὁ τῶν Ἀρμενίων βασιλεὺς, ἅμα μυριάσι στρατιωτῶν [b] πεντήκοντα, ἐμβεβληκὼς εἰς τὴν Συρίαν, καὶ ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἀφιξόμενος. τοῦτο ὥσπερ εἰκὸς ἐφόβησε τὴν βασίλισσαν καὶ τὸ ἔθνος· [c] καὶ δῶρα δὲ πολλὰ καὶ λόγου ἄξια πέμπουσιν αὐτῷ καὶ πρέσβεις, [d] πολιορκοῦντι τὴν Πτολεμαΐδα. βασίλισσα γὰρ [e] Σελήνη, ἡ καὶ Κλεοπάτρα καλουμένη, τῶν ἐν τῇ Συρίᾳ κατῆρχεν, [f] ἣ καὶ ἐνῆγαγε τοὺς ἐνοικοῦντας ἀποκλεῖσαι Τιγράνην. [g] συνετύγχανον οὖν αὐτῷ, καὶ ἐδέοντο χρηστὰ περὶ τῆς βασιλίσσης καὶ τοῦ ἔθνους συγγινώσκειν. ὁ δὲ, ἀποδεξάμενος αὐτοὺς τῆς ἐκ διαστήματος θεραπείας, ἐλπίδας [h] ὑπέθετο χρηστάς. ἄρτι δὲ τῆς Πτολεμαΐδος ἑαλωκυίας, ἀγγέλλεται Τιγράνῃ, [i] Λούκουλλον διώκοντα Μιθριδάτην, ἐκείνου μὲν διαμαρτεῖν, εἰς τοὺς [k] Ἴβηρας ἀναφυγόντος, τὴν δὲ Ἀρμενίαν πορθήσαντα πολιορκεῖν. Τιγράνης δὲ, ταῦτα ἐπιγνοὺς, ἀνεχώρει τὴν ἐπ᾽ οἴκου.

εʹ. Μετὰ δὲ τοῦτο, τῆς βασιλίσσης εἰς νόσον χαλεπὴν ἐμπεσούσης, δόξαν Ἀριστοβούλῳ τοῖς πράγμασι [l] ἐπιτίθεσθαι, τῆς νυκτὸς ὑπεξελθὼν μεθ᾽ ἑνὸς τῶν θεραπόντων, [m] ᾔει ἐπὶ τὰ φρούρια, [n] ἵνα οἱ πατρῷοι κατετάχθησαν αὐτῷ φίλοι. πάλαι γὰρ ἀχθόμενος οἷς ἔπραττεν ἡ μήτηρ, πολὺ μᾶλλον [o] ἔδεισε, μὴ ἀποθανούσης ἐπὶ τοῖς Φαρισαίοις τὸ πᾶν γένος αὐτῆς ὑπάρξειεν. ἑώρα γὰρ τὸ ἀδύνατον τοῦ μέλλοντος διαδέχεσθαι τὴν ἀρχὴν ἀδελφοῦ. [p] ξυνῄδει δ᾽ ἡ [q] αὐτοῦ γυνὴ τῇ πράξει μόνη, ἣν κατέλιπεν αὐτόθι μετὰ τῆς γενεᾶς. καὶ πρῶτον ἀφικόμενος εἰς [r] Ἄγαβα, ἔνθα [ſ] Γαλαιστὴς ἦν τῶν δυνατῶν, ὑπεδέχθη πρὸς αὐτοῦ. μεθ᾽ ἡμέραν δὲ τῇ βασιλίσσῃ αἴσθησις γίνεται τῆς Ἀριστοβούλου φυγῆς· καὶ μέχρι τινὸς ᾤετο γεγονέναι τὴν ἀναχώρησιν οὐκ ἐπὶ νεωτερισμῷ. ὡς μέντοι ἧκον [t] ἀπαγγέλλοντες, ἄλλοι ἐπ᾽ ἄλλοις, ὅτι κατειλήφει τὸ πρῶτον χωρίον, καὶ τὸ δεύτερον, καὶ ξύμπαντα· εὐθὺς γὰρ ἑνὸς ἀρξαμένου πάντα ὑπήγετο πρὸς τὸ ἐκείνου βούλημα· τότε δὴ ἐν μεγίσταις ταραχαῖς ὑπῆρχεν ἥτε βασίλισσα καὶ τὸ ἔθνος. ᾔδεισαν γὰρ οὐ πόρρω τοῦ δύνασθαι τὴν ἀρχὴν αὐτῷ κρατῦναι τὸν Ἀριστόβουλον ὄντα· μάλιστα δ᾽ ἔδεισαν μὴ ποινὴν εἰσπράξαιτο ὧν παρῴνησαν [u] αὐτοῦ τὸν οἶκον. [x] δόξαν οὖν τὴν γυναῖκα αὐτοῦ καὶ γενεὰν εἰς τὸ ὑπὲρ τοῦ ἱεροῦ φρούριον κατέθεσαν. Ἀριστοβούλῳ δὲ [y] ὡς ἂν ἐκ πολλῶν [z] συχνὰ [a] συνανηνέχθη, ἀφ᾽ ὧν δὴ καὶ κόσμος ἤδη βασίλειος περὶ αὐτὸν ἦν. σχεδὸν γὰρ ἐν ἡμέραις δεκαπέντε χωρίων ἐκράτησεν εἰκοσιδύο, ὅθεν ἀφορμὰς ἔχων, στρατιὰν ἤθροιζεν ἀπό τε Λιβάνου καὶ [b] Τράχωνος, καὶ τῶν μοναρχῶν. οἱ γὰρ ἄνθρωποι, τῷ πλείονι ὑπαγόμενοι, ῥᾳδίως

---

a Ἀνέστρεψεν *Hen.* ἀλλ᾽ οἱ μὲν οὐδὲν ἐργασάμενοι σπ. ἄ. ὑπέστρεψαν *Busb.* & *Epiphan.* b Ita in *Editis* & omnibus *MSS. Gr.* præter *Busb.* qui habet τριάκοντα, conſentiens cum *Epiphanii* libris. Suſpicor à *Joſepho* fuiſſe μυριάσι στρατιωτῶν Δ. c Καὶ δῶρα πολλὰ *Zonar.* δῶρα δὴ πολλὰ *Hen.* & *Busb.* d Πολιορκοῦντι δὲ Πτολ. *Hen.* & *Vat.* e Videſis *Simſonum* in *Chron. Cathol.* ad A. M. 3934. & *Uſſerium* ad A. M. 3934. f Ἡ κατ᾽ εἰρήνην ἐνήγαγε *Hen.* g Ξυνετύγχανον *Hen.* h Ὑπετίθετο *Busb.* i Λεύκολλον *Busb.* & *Zonar.* k Vide *Uſſerii* Annales, p. 196. *Edit. Lond.* l Ἐπιθέσθαι *Hen.* m Ita *Busb.* εἴη in *Editis Aliiſque.* n Apud *Zonaram* ὅπου οἱ π. o Ita *Hen.* ᾔδησε in *Editis Aliiſque.* p Ita ex *MSS.* συνῄδει in *Editis.* forſan pro ξυνῄδει, ut in *Codd. Gall.* q Illud αὐτοῦ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* r Ἀγαβᾶ *Busb.* Ἀγαβᾶ *Hen.* Γαβαθᾶ juxta *Epiphanii* libros. ſ Παλαιστὴς *Hen.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Galeſtis.* t Ἀγγέλλοντες *Hen.* & *Busb.* u Αὐτῷ *Vat.* x Vide *Budæum* in *Comment. Gr. L.* p. 12. y *Al.* ὥστε. z Illud συχνὰ è *Cod. Busb.* idemque agnoviſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *Ariſtobulum autem cum multi frequenter nunciaſſent regio circundatum ornatu.* a Συνηνέχθη *Busb.* συνανέχθη *Hen.* b Τραχωνίτιδος juxta exemplaria *Epiphanii.*

a Συλλαβόντες

ῥᾳδίως ὑπήκουον· ἄλλως δὲ νομίζοντες εἰ [a] ξυλλάβοιεν αὐτῷ τὴν μὴ προσδοκωμένην οὐχ ἧσσον καρπώσεσθαι τὴν βασιλείαν, ὡς αὐτοὶ τοῦ κρατῆσαι πρόφασις γενηθέντες. τῶν δὲ Ἰουδαίων οἱ πρεσβύτεροι καὶ Ὑρκανὸς εἰσῄεσαν [b] ὡς τὴν βασίλισσαν, καὶ ἐδέοντο ὑποθέσθαι γνώμην περὶ τῶν ἐνεστώτων. τὸν γὰρ Ἀριστόβουλον, τῶν πάντων σχεδὸν ἤδη κυριεύειν, ὁπότε χωρίων τοσούτων κρατήσειεν. ἄτοπον δὲ εἰ καὶ τὰ μάλιστα κάμνοι περιούσης αὐτῆς κατ' σφᾶς βουλεύεσθαι. περιεστάναι δὲ τὸν κίνδυνον οὐ διὰ μακροῦ σφίσιν. ἡ δὲ αὐτοὺς ἐκέλευσε πράττειν ὅ,τι δοκοῦσι χρήσιμον εἶναι· πολλὰς δὲ αὐτοῖς ἀφορμὰς λιπέσθαι, τὸ ἔθνος ἐρρωμένον, καὶ [c] τὴν δύναμιν, καὶ τὰ ἐν τοῖς γαζοφυλακίοις χρήματα· αὐτῇ γὰρ μικρὸν ἔτι μέλειν τῶν πραγμάτων, ὡς [d] ὑπολείποντος ἤδη τοῦ σώματος.

ς'. Ταῦτ' εἰποῦσα μετ' οὐ πολὺ ἐτελεύτησε, βασιλεύσασα ἔτη ἐννέα, τὰ δὲ σύμπαντα βιώσασα τρία καὶ ἑβδομήκοντα. [e] γυνὴ τὸ μὲν ἀσθενὲς τοῦ φύλου κατ' οὐδὲν χρησαμένη. δεινὴ γὰρ εἰς τὸ φίλαρχον [f] ἐν τοῖς μάλιστα γενομένη διήλεγξεν ἔργοις τό,τε πρακτικὸν τῆς ἐν αὐτῇ γνώμης, [g] καὶ τὸ ἀσύνετον τῶν ἀεὶ πταιόντων περὶ τὰς δυναστείας ἀνδρῶν. τὸ γὰρ παρὸν κρεῖττον ἀξιοῦσα τοῦ μέλλοντος, καὶ πάντα δεύτερα τιθεμένη τοῦ [h] ἐγκρατῶς ἄρχειν, οὔτε καλοῦ οὔτε δικαίου, ἕνεκά γε τούτων, [i] ἐπεστρέφετο. εἰς γοῦν τοῦτο [k] τῷ οἴκῳ ἀτυχίας τὰ πράγματα περιέστησεν, ὥστε τὴν μετὰ πλείστων κινδύνων καὶ ταλαιπωριῶν περικτήσατο δυναστείαν, ἐπιθυμίᾳ τῶν μὴ προσηκόντων γυναικί, χρόνοις οὐ πολλοῖς ὕστερον ἀφαιρεθῆναι, τοῖς μὲν δυσμενῶς ἔχουσι πρὸς τὸ γένος αὐτῆς τὴν αὐτὴν γνώμην προσθεῖσα, τὴν δὲ ἀρχὴν ἔρημον τῶν προηγουμένων ποιησαμένη. καὶ ξυμφορῶν δὲ ἐνέπλησε καὶ ταραχῆς ἐξ ὧν ζῶσα ἐπολιτεύσατο καὶ μετὰ τὴν τελευτὴν τὸ βασίλειον. οὐ μὴν ἀλλὰ καίπερ οὕτως ἄρξασα, ἐν εἰρήνῃ τὸ ἔθνος διεφύλαξε. [l] τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τοῦτο εἶχε τέλος.

Τέλος τοῦ βιβλίου τρισκαιδεκάτου.

Hyrcanus & Seniores Alexandram adeunt, & ab ea quærunt quid facto opus ſit.

cile obtemperabant: accedebat eò, quod ſperabant, ſi eum in rebus non ſperatis adjuviſſent, non minorem ex regno fructum ad ſe redituram, ut qui ei ejus obtinendi cauſa extitiſſent. Judæorum autem ſeniores & Hyrcanus adierunt Reginam; & ut ſuper inſtantibus conſilium daret, orarunt. Ariſtobulum enim, tantis locis occupatis, propemodum rerum omnium jam potiri. ſe autem non decere, etiamſi maxime ipſa ægrotet, ea ſuperſtite, conſilii aliquid ſeorſim capere. periculum autem jam eſſe pene pro foribus. At illa juſſit, ut, quod utile judicarent, illud facerent: reſtare eis multas facultates, gentem validam, & exercitum, & fiſci pecuniam. ſibi quidem parum jam curæ eſſe negotia, ut quæ corporis viribus jam deficeretur.

Alexandræ conſilium.

Moritur Alexandra.

Ejus elogium.

6. Poſtquam iſta dixiſſet, non multo poſt obiit; cum regnaſſet annos novem, & vixiſſet in univerſum LXXIII. Mulier * quæ ſexûs ſui imbecillitatem nulla in re adhibuit *proditdtve*. nam cum ingenti regnandi cupiditate, ut qui maxime, teneretur, & quibus egerit quam apto fuerit ad res gerendas animo oſtendit, & quam hebetia ſint virorum ingenia, qui in imperandi poteſtate titubare ſolent. Nam præſentia futuris potiora exiſtimans, aliiſque omnibus inſuper habitis modo imperioſe dominaretur, nec honeſti nec juſti, illorum ſaltem gratia, rationem habebat. Veruntamen res ſuæ familiæ eò infelicitatis perduxit, ut potentiam, quam multis periculis & laboribus paraverat, deſiderio eorum quæ mulieri non conveniebant, haud multo poſt amiſerit; ut quæ eadem cum illis ſenſerit qui animo eſſent in familiam regiam malevolo, regnumque potentium præſidio deſtitutum reliquerit. prætereaque ex ſua dum viveret reipublicæ adminiſtratione regiam poſt obitum calamitatibus turbiſque complevit. Veruntamen licet hoc modo in imperio ſe geſſerit, gentem in pace conſervavit. Et quidem res Alexandræ hunc exitum habuerunt.

Finis Libri decimi tertii.

---

a Συλλάβοιεν ſolus *Hen.* b Εἰς τὴν ſolus *Buſb.* c Illud τὴν ex *MSS.* d Ὑπολιπόντος *Hen.* e Γυνὴ ὡς ἀσθενὴς τοῦ φύλου κατ' οὐδὲν χρ. *Hen.* f Ἐν ταῖς μάλιστα *Hen.* g Suſpicor hunc locum in mendo cubare. h Eadem phraſi utitur *Thucydides* p. 43. *Edit. Oxon.* i Juxta *Heſychium* φροντίδα ἐποιήσατο. k Ita cum *Cod. Hen.* τοῦ οἴκου in cæteris. l In *Cod. Vat.* τὰ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τοῦτο εἶχε τέλος. ἔρχομαι δὲ λέξων τὰ τοῖς υἱέσιν αὐτῆς συμβεβηκότα, Ἀριστοβούλῳ καὶ Ὑρκανῷ, μετὰ τὴν ἐκείνης τελευτὴν ἐν τῇ μετὰ ταύτην μου βίβλῳ. * Quæ debilitati ſui ſexûs nunquam ſuccubuit, *Epiphan.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ [a]ΕΝ ΤΗ, ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUARTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

1. *Quomodo poſt mortem Alexandræ, filiorum ejus natu minor Ariſtobulus de regno bellum geſſit cum Hyrcano fratre, victumque perſequutus eſt uſque ad arcem Hieroſolymitanam: utque inter eos ita convenit, ut Ariſtobulus regnaret, Hyrcanus privatam vitam degeret.*

2. *De Antipatro & ejus genere, & quomodo ex parvis & mediocribus initiis ad claritatem & gloriam & magnam potentiam ipſe ejuſque filii pervenerunt: utque ejus ſuaſu Hyrcanus, Hieroſolymis fugiens ad Aretam regem Arabum, ei, ut ipſum reſtitueret in regnum, ſupplicavit, factis promiſſis ſe ei daturum multum terræ pecuniæque.*

3. *Quomodo Aretas, cum Hyrcanum excepiſset, bellum intulit Ariſtobulo: utque cum prælio congreſſus eum viciſſet, perſequutus eſt eum uſque Hieroſolyma, exercituque urbi admoto eam obſidet.*

4. *Quomodo ad Scaurum, quem ex Armenia in Syriam miſerat Pompejus magnus, legati ab Hyrcano & Ariſtobulo venerunt, ipſius auxilium implorantes.*

5. *Quomodo Scaurus, talentis quadraginta corruptus, Ariſtobuli rebus ſtudebat.*

6. *Quomodo, Pompejo ex Armenia ad Damaſcum profecto, Ariſtobulus & Hyrcanus eum conveniebant de regno diſceptantes. utque Pompejus, cum ſe cauſam querelarum cogniturum dixiſſet, rem diſtulit donec in eorum regionem veniret.*

7. *Quod Ariſtobulus, cum intellexiſſet quo eſſet in eum animo Pompejus, in Judæam diſceſſit: utque Ariſtobulus, Pompejo ei irato & in expeditionem adverſus eum profecto, in Alexandrium ſe recepit, præſidium bene firmum & expugnatu difficile.*

8. *Quomodo Pompejus, ubi hoc reſciverat, ſtratagemate uſus ſuaſit Ariſtobulum relicto præſidio ad ipſum deſcendere, ut qui principatum ei firmaturus eſſet. quibus obſequutum, poſtquam cum fratre ſæpius diſceptaverat, coëgit Pompejus præſidiorum præfectis ſua manu ſcribere, ipſique caſtella tradere.*

9. *Quomodo Ariſtobulus, cum hoc præ metu*

α'. Ὡς μετὰ τὸν Ἀλεξάνδρας θάνατον ὁ νεώτερος αὐτῆς τῶν παίδων Ἀριστόβουλος ἐπολέμησεν πρὸς Ὑρκανὸν τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς βασιλείας, καὶ κρατήσας αὐτοῦ συνεδίωξεν εἰς τὴν ἐν Ἱεροσολύμοις βάριν· ἔπειθ᾽ ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν.

β'. Περί τε Ἀντιπάτρου καὶ γένους αὐτοῦ, καὶ τίνα τρόπον [b] ἐκ μικρᾶς καὶ τῆς τυχούσης ἀφορμῆς εἰς λαμπρότητα καὶ [c] δόξαν ἅμα τοῖς παισὶν προήχθη, καὶ μέγεθος δυνάμεως· καὶ ὅτι πείσαντος Ὑρκανὸν Ἀντιπάτρου φυγεῖν ἐξ Ἱεροσολύμων πρὸς Ἀρέταν τὸν τῶν Ἀράβων βασιλέα, ἱκέτευσεν ἐλθὼν καταγαγεῖν αὐτὸν εἰς τὴν βασιλείαν, γῆν τε πολλὴν δώσειν καὶ χρήματα ὑποσχόμενος.

γ'. Ὡς Ἀρέτας, προσδεξάμενος τὸν Ὑρκανὸν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον, καὶ συμβαλὼν καὶ κρατήσας τῇ μάχῃ συνεδίωξεν ἐπὶ Ἱεροσόλυμα, καὶ περικαθίσας τὸ στρατόπεδον ἐπολιόρκει τὴν πόλιν.

δ'. Ὡς Σκαῦρον πέμψαντος ἀπὸ Ἀρμενίας εἰς Συρίαν Μάγνου Πομπηΐου, ἧκον πρὸς αὐτὸν ἀπό τε Ὑρκανοῦ καὶ Ἀριστοβούλου πρέσβεις περὶ συμμαχίας παρακαλοῦντες αὐτόν.

ε'. [d] Ὅτι Σκαῦρος τετρακοσίοις διαφθαρεὶς ταλάντοις Ἀριστοβούλῳ προσέθετο.

ς'. Ὡς Πομπηΐου εἰς Δαμασκὸν ἐκ τῆς Ἀρμενίας ἐλθόντος, Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς ἐπ᾽ αὐτὸν ἧκον περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι. [e] ὑπέρθεσις Πομπηΐου, περὶ ὧν ἐνεκάλουν διαγνώσεσθαι φήσαντος, ἕως ἂν εἰς τὴν ἐκείνων χώραν παραγένηται.

ζ'. Ὅτι συνεὶς ὁ Ἀριστόβουλος τίνα ἔχει διάνοιαν ὁ Πομπήϊος, ἀνεχώρησεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ ὡς ἀγανακτήσαντος αὐτοῦ, καὶ στρατεύσαντος ἐπ᾽ αὐτὸν, εἰς Ἀλεξάνδρειον Ἀριστόβουλος ἀνεχώρησε τὸ φρούριον, ὀχυρὸν ὂν καὶ δυσκαταμάχητον [f].

η'. Ὡς Πομπήϊος, τοῦτο συνιδὼν, στρατηγήματι χρησάμενος ἔπεισε τὸν Ἀριστόβουλον, καταλιπόντα τὸ φρούριον, καταβῆναι πρὸς αὐτὸν, ὡς βεβαιωσόμενον αὐτῷ τὴν ἡγεμονίαν· οἷς πειθέντα, καὶ πολλάκις δικαιολογησάμενον πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ἠνάγκασε τοῖς φρουράρχοις τῇ αὐτοῦ χειρὶ γράψαι, καὶ παραδοῦναι αὐτῷ τὰ φρούρια.

θ'. Ὡς Ἀριστόβουλος τοῦτο ποιήσας διὰ φόβον, ἔπειτα δυσχεράνας

---

[a] *Al.* ἐν τῷ τετάρτῳ καὶ δεκάτῳ λόγῳ. [b] Non dicit *Joſephus* Antipatrum ex parvis initiis ad magnam dignitatem provectum eſſe, ſed ſolummodo ducem totius Idumææ ab Alexandro & Alexandra conſtitutum. Summariorum auctor hîc ſequi videtur *Euſebium*, qui ex *Africano* narrat, *eum adeo pauperem fuiſſe, ut filium à latronibus captum præ inopia redimere non potuerit.* Quam ſententiam redarguit *Chriſt. Noldius* in *Hiſtoria Idumæa*, p, 1, 2 &c. Videſis *Uſſerium* ad *A. M.* 3932. [c] Ita in *Cod. Vat.* & *Epiphanii* libro *MSS.* δυνάμιν in *Edit. Baſ.* [d] Summarium hoc habuimus è *Codd. Vat.* & *Gall.* [e] Illa ὑπέρθεσις τοῦ Π. &c. usque ad ὡς ἀγανακτήσαντος deerant in *Edit. Baſ.* [f] Τύγχανον post δυσκαταμάχητον adjicit *Vat.*

a Ἐπὶ

δυσχεράνας, [a] ἐπὶ τῷ μηδενὸς ὧν προσεδόκα παρὰ Πομπηΐου τυγχάνειν, ἀνεχώρησεν, εἰς Ἱεροσόλυμα [b] ἐγκλείσων αὐτόν.

ι'. Ως, Πομπηΐου κατὰ πόδα μετὰ τῆς στρατιᾶς κατηκολουθήσαντος, μετενόησεν Ἀριστόβουλος, καὶ προσελθὼν ἄχρι Ἱεριχοῦντος ἀπήντησεν αὐτῷ, καὶ συγγνώμης τυχεῖν δεηθεὶς περὶ τῶν ἁμαρτημένων, τήν τε πόλιν καὶ τὰ χρήματα παραδώσειν ὑπέσχετο· καὶ Πομπηΐου πέμψαντος Γαβίνιον μετὰ ἐπιλέκτων στρατιωτῶν ἐπί τε τὴν τῆς πόλεως παράληψιν καὶ τῶν χρημάτων, οἱ Ἱεροσολυμῖται, τὸν Ἀριστόβουλον ὁρῶντες ἐν φυλακῇ καθεστῶτα, τὰς πύλας ἀπέκλεισαν τοῖς Ῥωμαίοις.

ια'. Ως ἐπὶ τοῦτο παροξυνθεὶς Πομπήιος Ἀριστόβουλον μὲν [c] ἔδησεν, προσαγαγὼν δὲ τὴν δύναμιν ἐπολιόρκει τὴν πόλιν· καὶ δέχονται μὲν αὐτὸν οἱ τὰ Ὑρκανοῦ φρονοῦντες εἰς τὴν ἄνω πόλιν, οἱ δὲ Ἀριστοβούλου συνασπισταὶ φεύγουσιν εἰς τὸ ἱερόν.

ιβ'. Ως αἱρεῖ κατὰ κράτος τὸ ἱερὸν καὶ τὴν κάτω πόλιν ὁ Πομπήιος τῷ τρίτῳ μηνί. καὶ περὶ τῆς ἐπιεικείας αὐτοῦ καὶ θεοσεβείας.

ιγ'. Οτι Πομπήιος μηδενὸς ἔψαυσε τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, πολλῶν ὄντων ἐν αὐτῷ χρημάτων.

ιδ'. Οτι ταῦτα διαπραξάμενος, καὶ τὴν Ἰουδαίαν ποιήσας φόροις ὑποτελῆ, καὶ Ὑρκανὸν ἀποδείξας ἐθνάρχην, Ἀριστόβουλον μὲν δέσμιον μετὰ τῆς γενεᾶς εἰς Ῥώμην [d] ἀνήγαγεν, Σκαῦρον δὲ τῆς Συρίας [e] ἐπίτροπον κατέστησεν.

ιε'. Οτι Σκαύρου στρατεύσαντος ἐπὶ Πέτραν, βασίλειον οὖσαν τῶν Ἀράβων, καὶ πολιορκοῦντος, ἐν ἐνδείᾳ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ γενομένων, Ἀντίπατρος πείθει τὸν Ἄραβα, δόντα Σκαύρῳ τριακόσια τάλαντα, συμμαχίαν πρὸς αὐτὸν ποιήσασθαι.

ιϛ'. Ως Ἀλέξανδρος Ἀριστοβούλου παῖς, φυγὼν Πομπήιον, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ἰουδαίαν, στρατιᾶς αὐτῷ πολλῆς γενομένης, πόλεμον ἐξήνεγκεν πρὸς Ὑρκανὸν καὶ Ἀντίπατρον.

ιζ'. Ως ὑπὸ Γαβινίου κρατηθεὶς τῇ μάχῃ ὁ Ἀλέξανδρος, καὶ κατακλεισθεὶς εἰς Ἀλεξάνδρειον τὸ φρούριον ἐπολιορκεῖτο.

ιη'. Ως Γαβίνιος, πεισάσης τῆς μητρὸς τῆς Ἀλεξάνδρου παραδοῦναι αὐτόν τε καὶ τὸ φρούριον, λαβὼν τὸν μὲν Ἀλέξανδρον ἀφῆκεν· [f] ἔγραψε δὲ καὶ τῇ συγκλήτῳ, τοὺς ἀδελφοὺς αὐτοῦ, οἳ ἦσαν μετὰ Ἀριστοβούλου τοῦ πατρὸς δεδεμένοι, λῦσαι, καὶ ἀποπέμψαι πρὸς τὴν μητέρα, δηλῶν [g] αὐτῆς τὸ πρὸς Ῥωμαίους πιστὸν, καὶ ὡς ἔστιν ἀξία ταύτης τῆς χάριτος τυγχάνειν.

ιθ'. Ως μετὰ ταῦτα φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον εἰς τὴν Ἰουδαίαν λαβὼν Γαβίνιος αἰχμάλωτον, πάλιν [h] ἀνέπεμψεν εἰς Ῥώμην.

κ'. Κράσσου κατὰ τὴν ἐπὶ Πάρθους στρατείαν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀνάβασις, καὶ σύλησις τῶν ἐν τῷ ἱερῷ χρημάτων.

κα'. Φυγὴ Πομπηΐου εἰς Ἤπειρον, καὶ Σκιπίωνος ὑπ' αὐτοῦ πεμφθέντος εἰς Συρίαν ἄφιξις, [i] ἐντολὴν ἔχοντος ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον.

κβ'. [k] Οτι Καῖσαρ, λύσας Ἀριστόβουλον τῶν δεσμῶν, οἷός τε ἦν πέμψαι μετὰ δύο ταγμάτων εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἔφθη δ' ὑπὸ τῶν τὰ Πομπηΐου φρονούντων διαφθαρεὶς Ἀριστόβουλος φαρμάκῳ.[l]

feciſſet, & poſtea rem ægre tuliſset, quod nihil eorum quæ ſperabat à Pompejo nactus eſſet, diſceſſit, in Hieroſolyma ſemet incluſurus.

10. *Quomodo Ariſtobulus, Pompejo è veſtigio eum cum exercitu ſubſequuto, ſententiam mutavit, & Hierichuntem uſque progreſſus ei obviam ivit; petitaque peccatorum venia, & urbem & pecuniam ei tradere pollicitus eſt: utque Gabinio cum militibus lectiſſimis à Pompejo miſſo ad urbem & pecuniam accipiendam, Hieroſolymitani, cum viderent Ariſtobulum in cuſtodia detentum, Romanis portas occluſerunt.*

11. *Quomodo hanc ob rem ira incenſus Pompejus Ariſtobulum in vincula conjecit, adductiſque copiis urbem obſidebat: ipſumque in urbem ſuperiorem admittunt qui Hyrcano favebant, qui vero ab Ariſtobulo ſtabant in fanum fugiunt.*

12. *Quomodo fanum & inferiorem urbem tertio menſe expugnat Pompejus. deque ipſius modeſtia & religione.*

13. *Quod Pompejus nihil eorum attigit quæ in fano erant, licet magna illic eſſet pecuniæ vis.*

14. *Quod cum iſta geſſiſſet & Judæam Romanis vectigalem feciſſet, & Hyrcanum ethnarcham conſtituiſſet, Ariſtobulum vinctum, cum ejus prole, Romam reduxit, atque Scaurum Syriæ procuratorem fecit.*

15. *Quod, facta à Scauro expeditione in Petram Arabum regiam, eaque obſeſſa, cum exercitus ejus rerum inopia laboraret, Antipater Arabi perſuadet, ut trecentis Scauro datis talentis, fœdus cum eo faceret.*

16. *Quomodo Alexander Ariſtobuli filius, qui à Pompejo fugerat & in Judæam ſe contulerat magno exercitu coacto, bellum intulit Hyrcano & Antipatro.*

17. *Quomodo Alexander à Gabinio pugna ſuperatus, & in caſtellum Alexandrium compulſus obſidetur.*

18. *Quemadmodum cum Alexandrum mater ejus flexiſset ut ſui caſtellique deditionem faceret, Gabinius Alexandrum captum dimiſit; ac præterea ſcripſit Senatui, ut fratres ipſius cum Ariſtobulo patre vinctos laxarent matrique mitterent; indicato quâ eſſet in Romanos fide, quodque digna eſſet cui hæc gratia tribueretur.*

19 *Quomodo Ariſtobulum à Roma in Judæam profugum comprehendit Gabinius, Romamque revertitur.*

20. *Craſſus in expeditione contra Parthos in Judæam aſcendit, ſacraſque pecunias depeculatur.*

21. *Pompeij fuga in Epirum, & Scipionis adventus in Syriam, cui in mandatis erat ut Alexandrum necaret.*

22. *Quod Cæſar, cum Ariſtobulum vinclis exemiſset, in eo erat ut eum mitteret cum duabus cohortibus in Judæam: interim vero accidit, ut Ariſtobulus à Pompejanis veneno necaretur.*

23. *Cæſaris*

---

[a] Ἐπὶ τὸ *Vat.* [b] Illa ἐγκλείσων αὐτὸν non reperiuntur in *Edit. Baſ.* [c] Ἔδεισε perperam in *Ed. Baſ.* [d] Ἤγαγεν in *Ed. Baſ.* [e] Κατέλιπεν ἐπίτροπον in *Ed. Baſ.* [f] Ita *Codd. Vat. & Gall.* necnon *Epiphanii Codd. MSS.* illa ἔγραψε δὲ καὶ & quæ ſequuntur uſque ad finem *Summarii* deſiderantur in *Ed. Baſ.* [g] Ita *Vat.* αὐτοῖς *Gall.* [h] Legi poteſt ἀπέπεμψε. [i] Sic *Cod. Vat. & Epiphanii MSS.* illa ἐντολὴν ἔχ. ἀπ. Ἀλέξανδρον omittit *Ed. Baſ.* [k] Hoc *Summarium* habuimus è *Codd. Vat. & Gall. & Epiphanii MS.* nihil ejus reperitur in *Ed. Baſ.* [l] Καὶ ὅτι Σκιπίων, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηΐου, τὸν Ἀλέξανδρον πελέκει διεχρήσατο adjicit *Gall.*

23. *Cæſaris in Ægyptum expeditio: & quemadmodum ei auxilium tulerunt Hyrcanus & Antipater, feceruntque ut Judæi ſemet ei adjungerent.*	κγ'. Καίσαρος εἰς Αἴγυπτον στρατεία, καὶ ὡς συνεμάχησαν αὐτῷ Υρκανός τε καὶ Αντίπατρος, καὶ τοὺς Ιουδαίους αὐτῷ συμμάχους ἐποίησαν.
24. *Antipatri in pugna egregium factum & ex eo cum Cæſare amicitia: & quemadmodum Cæſar, lætus ex victoria, Hyrcanum magno honore affecit, permiſſo ei ut everſos patriæ civitatis muros excitaret; ac præterea Antipatrum Judææ procuratorem conſtituit.*	κδ'. Αντιπάτρου προθύμως ἀγωνισαμένου κατὰ τὴν μάχην ἀριστεία, καὶ διὰ τοῦτο φιλία πρὸς Καίσαρα· καὶ ὡς Υρκανὸν Καῖσαρ ἐπὶ τῇ νίκῃ χαίρων ἐτίμησε μεγάλως, ἐπιτρέψας αὐτῷ τὰ τῆς πατρίδος ἀναστῆσαι κατεστραμμένα τείχη, ἔτι τε Αντιπάτρῳ τὴν τῆς Ιουδαίας ἐπιτροπὴν ἐνεχείρησεν.
25. *Cæſaris literæ, & Senatuſconſulta de amicitia cum Judæis inita.*	κε'. Καίσαρος ἐπιστολαὶ, καὶ δόγματα συγκλήτου περὶ τῆς πρὸς τοὺς Ιουδαίους φιλίας.
26. *Antipater filiis adminiſtrationem mandat, Herodi Galilææ, Phaſaëlo Hieroſolymorum: utque Sextus Cæſar, muneribus ab Herode, cum in Syria dux eſſet, acceptis, magnum & glorioſum fecit Herodem, Cœles-Syriæ præſidem eum conſtituendo.*	κς'. Οτι Αντίπατρος τοῖς παισὶν, Ηρώδῃ μὲν τὴν τῆς Γαλιλαίας πρόνοιαν, Φασαήλῳ δὲ ἐπέτρεψε τὴν Ιεροσολύμων· καὶ ὡς Σέξτος Καῖσαρ, δωροδοκηθεὶς ὑφ' Ηρώδου ἡγεμόνος ὄντος ἐν Συρίᾳ, μέγαν καὶ ἔνδοξον ἐποίησεν Ηρώδην, καταστήσας ἄρχοντα τῆς Κοίλης Συρίας.
27. *Quomodo Caſſius, cum in Judæam Cæſare mortuo aſcendiſſet, & regionem afflixit, & ſeptingenta talenta à Judæis in tributum exegit: utque Herodes, pecunia redacta, Caſſio ſui ſtudioſus viſus eſt.*	κζ'. Ως Κάσσιος, Καίσαρος ἀποθανόντος, εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀναβὰς, τήν τε χώραν ἐκάκωσε, καὶ τάλαντα ὀκτακόσια παρ' αὐτῶν εἰσεπράξατο φορολογήσας· καὶ πῶς Ηρώδης ἐκ τῆς εἰσπράξεως τῶν χρημάτων σπουδαῖος [a] ἔδοξε Κασσίῳ.
28. *Quomodo Malichus per inſidias Antipatrum veneno ſuſtulit, ope pocillatoris Hyrcani quem pecunia corruperat.*	κη'. Ως Μάλιχος ἐπιβουλεύων Αντίπατρον ἀνεῖλε φαρμάκῳ, διακονησαμένου χρήμασι τοῦ οἰνοχόου Υρκανοῦ.
29. *Quomodo Herodes juſſu Caſſii dolo interfecit Malichum.*	κθ'. Ως Ηρώδης ἐπιστείλαντος αὐτῷ Κασσίου τὸν Μάλιχον ἐδολοφόνησεν.
30. *Quomodo Antigonum Ariſtobuli filium, à Marione Tyriorum tyranno adjutum, Herodes ei obviam factus in fugam vertit & ex Judæa pellit.*	λ'. Ως Αντίγονον τὸν Αριστοβούλου βοηθούμενον παρὰ τοῦ Τυρίων τυράννου Μαρίωνος, Ηρώδης ἀπαντήσας τρέπει τε καὶ τῆς Ιουδαίας ἐκβάλλει.
31. *Quomodo, Caſſio in Macedonia ſuperato à Cæſare juvene & Antonio, Herodes, ubi in Bithyniam venit Antonius, multis pecuniis eum ſibi conciliavit: ideoque Herodem accuſare volentes non admiſit. quodque Tyriis pro Judæis ſcripſit.*	λα'. Οτι μετὰ τὸ ἡττηθῆναι Κάσσιον ἐν Μακεδονίᾳ παρὰ τοῦ νέου Καίσαρος καὶ Αντωνίου, Ηρώδης ἐν Βιθυνίᾳ παραγεγονότα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν Αντώνιον· καὶ διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν αὐτοῦ βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο Αντώνιος. καὶ ὅτι Τυρίοις ὑπὲρ Ιουδαίων ἔγραψεν.
32. *Quod, cum Antonius iterum in Syriam veniſſet & nonnulli Herodem & Phaſaëlum accuſarent, non ſolum hos repudiavit, ſed & illos tetrarchas conſtituit, & decem ex accuſatoribus interfecit.*	λβ'. Οτι πάλιν εἰς Συρίαν ἐλθόντος Αντωνίου, καὶ κατηγορούντων τινῶν Ηρώδου καὶ Φασαήλου, οὐ μόνον οὐκ ἤκουσεν αὐτῶν, ἀλλὰ καὶ τετράρχας αὐτοὺς κατέστησε, τῶν δὲ κατηγόρων δέκα τὸν ἀριθμὸν ἀπέκτεινεν.
33. *Parthorum in Syriam expeditio, in qua Antigonum Ariſtobuli filium in regnum reſtituerunt.*	λγ'. Στρατεία Πάρθων εἰς Συρίαν, καθ' ἣν τὸν Αριστοβούλου υἱὸν Αντίγονον εἰς τὴν βασιλείαν κατήγαγον.
34. *Quomodo Hyrcanum & Phaſaëlum, Herodis fratrem, captivos fecerunt.*	λδ'. Ως Υρκανὸν καὶ Φασάηλον τὸν ἀδελφὸν Ηρώδου αἰχμαλώτους ἔλαβον.
35. *Quomodo Herodes à Parthia in Judæam fugiens & poſtea Romam profectus, cum Antonium obſecraſſet multum pecuniæ pollicitus, creatus eſt à Senatu & Cæſare rex Judææ.*	λε'. Ως Ηρώδης φεύγων ἐκεῖθεν εἰς τὴν Ιουδαίαν, καὶ παραγενόμενος εἰς τὴν Ρώμην, καὶ δεηθεὶς Αντωνίου χρήματα πολλὰ ὑποσχόμενος, ἀπεδείχθη ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ιουδαίας.
36. *Herodes poſt hæc navigat ex Italia in Judæam, & pugnat cum Antigono, adjutus ab exercitu Romano eum comitante & Silone duce.*	λς'. Εκπλοῦς Ηρώδου μετὰ ταῦτα εἰς τὴν Ιουδαίαν ἀπὸ Ρώμης, καὶ μάχη πρὸς Αντίγονον, στρατιᾶς αὐτῷ Ρωμαϊκῆς ἑπομένης, καὶ ἡγεμόνος Σίλωνος.
37. *Quomodo, Hieroſolymis à Silone obſeſſis, Antigonus à Soſio & Herode oppreſſus eſt.*	λζ'. Ως, Σίλωνος Ιεροσόλυμα πολιορκήσαντος, ὑπὸ Σοσίου καὶ Ηρώδου Αντίγονος διεφθάρη.

---

[a] Ita cum *Edit. Baſ.* ἔδοξεν ὑπάρχειν Κασσίῳ in *Cod. Vat.*

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΤΕΣΣΑΡΕΣΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [a] τριάκοντα καὶ δύο.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUARTUS.

Continet hic liber tempus annorum XXXII.

ΚΕΦ. α'.

Ἀριστοβούλου καὶ Ὑρκανοῦ περὶ τῆς βασιλείας πόλεμος. καὶ ὡς συμβάντες ἔκριναν βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, Ὑρκανὸν δὲ ἰδιωτεύειν· καὶ ὡς μετ' οὐ πολὺ Ὑρκανὸς, ὑπ' Ἀντιπάτρου πεισθεὶς, πρὸς τὸν Ἀρέταν φεύγει.

[b] ΤΑ μὲν οὖν περὶ Ἀλεξάνδραν τὴν βασίλισσαν καὶ τὸν θάνατον αὐτῆς ἐν τῇ πρὸ ταύτης ἡμῖν βίβλῳ δεδηλώκαμεν. τὰ δὲ τούτοις ἀκόλουθα καὶ προσεχῆ νῦν ἐροῦμεν· οὐκ ἄλλου τινὸς, ἢ τοῦ μηδὲν παραλιπεῖν τῶν πραγμάτων ἢ δι' ἄγνοιαν ἢ διὰ κάματον τῆς μνήμης, προμηθούμενοι. τὴν γὰρ ἱστορίαν καὶ τὴν μήνυσιν τῶν ἀγνοουμένων τοῖς πολλοῖς πραγμάτων διὰ τὴν ἀρχαιότητα [c] δίημεν, καὶ τὸ τῆς ἐπαγγελίας κάλλος, ὅσον δὴ τοῦτ' ἐστὶν ἔκ τε τῶν ὀνομάτων καὶ τῆς τούτων ἁρμονίας, καὶ ὅσα πρὸς τούτοις συμβάλλεται τῷ λόγῳ ἔχειν κόσμον τοῖς ἀναγνωσομένοις, ὡς ἂν μετὰ χάριτός τινος καὶ ἡδονῆς τὴν ἐμπειρίαν παραλαμβάνοιεν. πάντων δὲ μᾶλλον, τῆς ἀκριβείας τοὺς συγγραφεῖς στοχάζεσθαι δεῖ, καὶ τοῦ τἀληθῆ λέγειν τοῖς περὶ ὧν οὐκ ἴσασιν αὐτοὶ πιστεύειν αὐτοῖς μέλλουσιν.

β'. [d] Ἀρξαμένου τοίνυν τῆς ἀρχιερωσύνης [e] Ὑρκανοῦ τῷ [f] τρίτῳ ἔτει τῆς ἑβδόμης καὶ ἑβδομηκοστῆς πρὸς ταῖς ἑκατὸν Ὀλυμπιάδος, ὑπατευόντων Ῥωμαίων [g] Κοΐντου Ὀρτησίου, καὶ Κοΐντου Μετέλλου, ὃς δὴ καὶ Κρητικὸς ἐπεκαλεῖτο, πόλεμον εὐθὺς ἐκφέρει πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλος· καὶ τῆς μάχης αὐτοῖς γενομένης περὶ Ἱεριχοῦντι, πολλοὶ τῶν στρατιωτῶν αὐτοῦ πρὸς τὸν ἀδελφὸν αὐτομολοῦσιν. οὗ γενομένου, φεύγει πρὸς τὴν ἀκρόπολιν Ὑρκανὸς, ἔνθα συνέβαινε κατεῖρχθαι τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα καὶ

CAP. I.

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum. & quomodo inter eos convenit, ut Ariſtobulus regnaret, & Hyrcanus vitam privatam degeret: atque non multo poſt Hyrcanus, ſuaſu Antipatri, ad Aretam fugit.

Joſephi in ſcribendo propoſitum.

SUPERIORI quidem libro ea declaravimus, quæ ad Alexandram reginam ejuſque obitum ſpectant. Quæ vero deinceps conſequuta ſunt nunc enarrabimus: nihil prius habentes quam ut ne quid vel per ignorantiam vel memoriæ vitium omittamus. Illud enim agimus ut hiſtoriam ſcribamus, reſque propter vetuſtatem pleriſque ignoratas *pro virili* proſequamur, idque dictionis elegantia illuſtratas, quantum fieri poteſt, ex verbis eorumque ſtructura, aliiſque quæ ad hoc faciunt, ut oratio lectoribus videatur ornatum habere, ut cum ſuavitate & voluptate rerum peritiam aſſequantur. Omnium vero maxime, ſcriptoribus curæ eſſe debet accurata diligentia, verumque iſtis dicendi ſtudium, qui in iis quæ ipſi plane neſciunt fidem illis habituri ſunt.

Hiſtorici munus.

Ariſtobuli & Hyrcani de regno bellum.

2. Igitur cum Hyrcanus pontificatum iniiſſet, anno tertio Olympiadis centeſimæ ſeptimæ, Romæ conſulibus Quinto Hortenſio & Quinto Metello, qui Creticus etiam nominabatur, bellum ei confeſtim infert Ariſtobulus: & commiſſo apud Hierichuntem prælio, multi de Hyrcani militibus ad fratrem deficiunt. Quo facto fugit in arcem Hyrcanus, in qua Ariſtobuli uxor & liberi ipſius à matre

---

[a] Ita in libris omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* rectumque eſſe demonſtrat *Iſ. Voſſius* in *Chronol. S.* c. XIII. p. 156. [b] Τῶν μὲν οὖν π. & mox τὰ τούτοις οὖν ἀκόλουθα *Vat.* Τῶν δὲ περὶ Ἀλ. & dein δεδηλωμένων πραγμάτων, τὰ τούτοις *Hen.* atque ita legiſſe videtur *Epiphan.* [c] Si cui duriuſculum videatur δίημεν μήνυσιν, in locum vocis δίημεν, per me licet, ſubſtituat δίζημεν. [d] Παραλαβόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ὑρκανοῦ *Busb.* verum nec iſta, nec vulgata ἀρξαμένου τ. τ. ἀ. Ὑρκανοῦ agnoſcit *Vet. Interpr.* & mox v. 23. legit περὶ Ὑρκανόν. [e] Πρώτου Ὑρκανοῦ *Vat.* [f] Pro anno tertio Olympiadis CLXXVII. in *Veteri Verſione* aut *centeſima octogeſima tertia Olympiade*, aut *centeſima octogeſima Olympiade*, aut *centeſima ſeptuageſima tertia Olympiade*. Videſis *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 336. [g] Κοΐντου Ὀρτησίου *Hen.* & *Vat.* Κοΐντου τοῦ Ὀρτησίου *Busb.*

in cuſtodiam dati fuerunt, ut jam diximus: & adverſarios, qui intra templi ſeptum confugerant, vi expugnat. Deinde cum ad fratrem de compoſitione verba feciſſet, inimicitias deponit iis conditionibus, ut regnaret Ariſtobulus, ipſe vitam otioſam ageret, ſuiſque facultatibus placide frueretur. Hoc fœdere ita facto in templo, cum *quidem* pacta jurejurando & dextris confirmaſſent, & invicem ſpectante univerſa multitudine complexi fuiſſent, diſceſſerunt: ille quidem in regiam, Hyrcanus vero ut homo privatus in ædes Ariſtobuli.

Fœdus ineunt Ariſtobulus & Hyrcanus.

II.

Antipater Idumæus Herodis pater.

3. Erat autem Hyrcano amicus quidam Idumæus, nomine Antipater, homo quidem multa abundans pecunia, natura vero navus & ſeditioſus, qui alieno ab Ariſtobulo erat animo & ab eo diſſidebat ex ſua in Hyrcanum benevolentia. Quamvis Nicolaus Damaſcenus hujus genus à primoribus Judæorum, qui in Judæam venerunt Babylone, deducat. Verum hoc dicit in gratiam Herodis ejus filii, quem fortuna ad Judæorum regnum evexit. de quo *ſuo* tempore dicemus. Hic igitur Antipater Antipas primum dicebatur; atque pater ipſius eodem vocabatur nomine: quem cum rex Alexander & ejus uxor totius Idumææ præfectum conſtituiſſent, ajunt feciſſe amicitiam cum Arabibus, & Gazæis, & Aſcalonitis, qui ſecum ſentirent; eoſque ſibi multis & magnis muneribus conciliaviſſe. Itaque *hic* juvenis Antipater ſuſpectam habens Ariſtobuli potentiam, & veritus ne quid *mali* ab eo pateretur propter ſuum in illum odium, excitat adverſus eum clandeſtinis obtrectationibus Judæorum primates; iniquum eſſe dicens pati ut Ariſtobulus injuſte principatu potiatur, & de eo fratrem ejecerit natu majorem, cui propter *ætatem deberetur imperium. Hos autem ſermones aſſidue etiam cum Hyrcano habebat: eique de vita periculum eſſe dicebat, niſi caveret & illum de medio tolleret. Amicos enim Ariſtobuli nullum omittere tempus, dicebat, quin ei conſulerent, ut Hyrcanum interimeret, quaſi ita demum firmum habiturus principatum. His ſermonibus Hyrcanus non credebat, quod erat natura bonus, & calumniam pro ſua æquitate haud facile admittebat. nam negotiorum fuga animique lenitas & remiſſio fecerunt ut degener & imbellis ſpectantibus videretur: at natura diverſus erat Ariſtobulus, ad res gerendas acer, animoque *ad omnia* erecto.

Nicolaus Damaſcenus.

Antipater Judæos excitat in Ariſtobulum.

Hyrcani elogium.

4. Igitur Antipater, ubi Hyrcanum ſuis dictis aurem non præbere videt, non deſinebat quotidie apud eum ficta crimina & calumnias contra Ariſtobulum adhibere, ut qui eum vellet interficere; vixque acrius urgendo perſuadet, cum ei conſuluiſſet ut ad Aretam Arabum regem perfugeret. nam pollicebatur, ſi ſibi ob-

Antipater auctor eſt Hyrcano ut ad Aretam fuga ſe recipiat.

τοὺς παῖδας αὐτοῦ ὑπὸ τῆς μητρὸς, καθὼς προειρήκαμεν· καὶ τοὺς ἀντιστασιώτας δὲ [a] καταφυγόντας εἰς τὸν τοῦ ἱεροῦ περίβολον, αἱρεῖ προσβαλών. καὶ λόγους ποιησάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν περὶ [b] συμβάσεως, καταλύεται τὴν ἔχθραν, ἐπὶ τῷ βασιλεύειν μὲν Ἀριστόβουλον, αὐτὸν δὲ ζῆν ἀπραγμόνως, καρπούμενον ἀδεῶς τὴν ὑπάρχουσαν αὐτῷ κτῆσιν. ταῦτα [c] ἐπὶ τούτοις ἐν τῷ ἱερῷ συνθέμενοι, καὶ ὅρκοις καὶ δεξιαῖς πιστωσάμενοι τὰς ὁμολογίας, καὶ κατασπασάμενοι τοῦ πλήθους παντὸς ὁρῶντος ἀλλήλους, ἀνεχώρησαν, ὁ μὲν εἰς τὰ βασίλεια, Ὑρκανὸς δὲ ὡς ἰδιώτης [d] εἰς τὴν οἰκίαν τοῦ Ἀριστοβούλου.

γ'. Φίλος δέ τις Ὑρκανοῦ [e] Ἰδουμαῖος, Ἀντίπατρος λεγόμενος, πολλῶν μὲν εὐπορῶν χρημάτων, δραστήριος δὲ τὴν φύσιν ὢν καὶ στασιαστὴς, ἀλλοτρίως εἶχε πρὸς τὸν Ἀριστόβουλον καὶ διαφόρως, διὰ τὴν [f] πρὸς Ὑρκανὸν εὔνοιαν. Νικόλαος μέντοι φησὶν ὁ Δαμασκηνὸς, [g] τοῦτον εἶναι γένος ἐκ τῶν πρώτων Ἰουδαίων, τῶν ἐκ Βαβυλῶνος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀφικομένων. ταῦτα δὲ λέγει χαριζόμενος Ἡρώδῃ τῷ παιδὶ αὐτοῦ, βασιλεῖ τῶν Ἰουδαίων ἐκ τύχης τινὸς [h] γενομένῳ. περὶ οὗ κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. οὗτος τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, [i] Ἀντίπας τὸ πρῶτον ἐκαλεῖτο, καὶ τῷ πατρὶ αὐτοῦ [k] τοῦτο ἦν τοὔνομα· ὃν Ἀλεξάνδρου τοῦ βασιλέως καὶ τῆς γυναικὸς αὐτοῦ στρατηγὸν ἀποδειξάντων ὅλης τῆς Ἰδουμαίας, ποιήσασθαι φιλίαν πρὸς τοὺς [l] ὁμονοοῦντας αὐτῷ Ἄραβας καὶ Γαζαίους καὶ Ἀσκαλωνίτας λέγουσι, πολλαῖς αὐτοὺς καὶ μεγάλαις ἐξιδιωσάμενον δωρεαῖς. τὴν οὖν τοῦ Ἀριστοβούλου δυναστείαν ὁ νεώτερος Ἀντίπατρος ὑφορώμενος, καὶ δεδιὼς μή τι πάθῃ διὰ τὸ πρὸς αὐτὸν μῖσος, [m] ἐπισυνιστᾷ κρύφα κατ' αὐτοῦ διαλεγόμενος τῶν Ἰουδαίων τοὺς δυναστεύοντας· ἄδικον εἶναι λέγων περιορᾶν Ἀριστόβουλον ἀδίκως ἔχοντα τὴν ἀρχὴν, καὶ τὸν μὲν ἀδελφὸν ταύτης ἐκβεβληκότα, πρεσβύτερον ὄντα, κατέχοντα δ' αὐτὴν οὖσαν ἐκείνου διὰ τὸ πρεσβεῖον. [n] τούτους δὲ συνεχῶς καὶ πρὸς τὸν Ὑρκανὸν [o] ποιούμενος διετέλει τοὺς λόγους, καὶ ὅτι κινδυνεύσει [p] τὸ ζῆν, εἰ μὴ φυλάξαιτο ποιήσας αὐτὸν ἐκποδών. τοὺς γὰρ φίλους τοῦ Ἀριστοβούλου μηδένα παραλιπεῖν καιρὸν ἔλεγε, συμβουλεύοντας αὐτὸν ἀνελεῖν, ὡς τότε βεβαίως ἕξοντα τὴν ἀρχήν. τούτοις Ὑρκανὸς ἠπίστει τοῖς λόγοις, φύσει χρηστὸς ὢν, καὶ διαβολὴν δι' ἐπιείκειαν οὐ προσιέμενος ῥᾳδίως. ἐποίει δὲ αὐτὸν τὸ ἀπράγμον καὶ τὸ παρειμένον τῆς διανοίας, τοῖς ὁρῶσιν ἀγεννῆ καὶ ἄνανδρον δοκεῖν· τῆς δ' ἐναντίας φύσεως ἦν Ἀριστόβουλος, δραστήριος καὶ διεγηγερμένος [q] τὸ φρόνημα.

β'.

δ'. Ἐπειδὴ τοίνυν ὁ Ἀντίπατρος, οὐ προσέχοντα ἑώρα τοῖς λόγοις τὸν Ὑρκανὸν, οὐ διέλιπεν ἑκάστης ἡμέρας πλαττόμενος καὶ διαβάλλων πρὸς αὐτὸν Ἀριστόβουλον, ὡς [r] ἀποκτεῖναι θέλοντα· καὶ μόλις ἐγκείμενος πείθει πρὸς Ἀρέταν αὐτῷ συμβουλεύσας φυγεῖν, τὸν Ἀράβων βασιλέα. πεισθέντι γὰρ καὶ αὐτὸς ἔσεσθαι σύμμαχος

---

[a] Καταφυγόντας εἰς τὸ ἱερὸν προσβάλλων αἱρεῖ. προσβαλὼν ἢ καὶ λ. *Busb.* αἱρεῖ, προσβαλὼν δὲ καὶ *Hen.* [b] Συμβιβάσεως *Hen.* [c] Ita ex *Vet. Interpr.* & lib. 1. de *Bello Jud.* ἐπὶ τοῖς in *Codd. Gr.* & *Editis* & *MSS.* Eſt qui vertit, *in eorum præſentia qui in templo erant.* [d] Εἰς τὴν οἰκίαν τὴν Ἀρ. *Vat.* εἰς τὴν οἰκείαν τὴν Ἀρ. *Hen.* [e] Ἰουδαῖος in *Cod. Gall.* Ἰδουμαῖος in *cæteris* omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* [f] Πρὸς τὸν Ὑρκ. *Hen.* & *Busb.* [g] Idem in *Hiſtoria Judæorum Arabica*, ad calcem *Bibliorum* πολυγλώττων *Pariſienſium* [& *Londinenſium*] legimus, cap. 35. ut notavit *Uſſerius* ad *A.M.* 3932. quem videſis. [h] Γεγενημένῳ *Busb.* [i] *Antipatri* & *Antipæ* idem eſt nomen. Herodis pater in minore fortuna *Antipas*, in majore Antipater. *Grot.* ad *Luc.* c. 1. [k] Diſſentit *Euſebius* (*Hiſt. Eccl.* l. 1. c. 6.) qui ex *Africano* Herodem ei patrem fuiſſe ſcribit. Verum fidem potius *Joſepho* quam *Euſebio* habendam eſſe oſtendit *Chr. Noldius*, ſub initium *Hiſtoriæ Idumææ.* [l] Ὁμόρους αὐτῶν *Busb.* ὁμοροῦντας αὐτῷ *Hen.* in *Epiphanii* verſione, *cum finitimis Arabibus.* [m] Ἐπισυνιστᾷ κατ' αὐτοῦ κρύφα τῶν Ἰουδ. *Hen.* *Busb.* & *Vet. Interpr.* [n] Ita *Hen.* & *Busb.* τούτους τε συνεχῶς πρὸς in *Editis Aliiſque.* [o] Ἐποιεῖτο τοὺς λόγους *Busb.* [p] Τοῦ ζῆν *Busb.* τῷ ζῆν *Gen. Aliiſque.* [q] Φρονήματι *Busb.* [r] Ita *Hen.* & *Busb.* κτεῖναι in reliquis.

* *Al.* ætatis prærogativam.

a Sic

χος [a] ὑπισχνεῖτο. ὁ δὲ ταῦτ᾽ ἀκούων ἔλεγε, συμφέρον εἶναι τὸ πρὸς τὸν Αρέταν ἀποδρᾶναι. ἔστι δὲ ὅμορος τῇ Ἰουδαίᾳ ἡ Αραβία. καὶ δὴ πέμπει [b] πρῶτος Ὑρκανὸς πρὸς τὸν Αράβων βασιλέα τὸν Αντίπατρον, ληψόμενον πίστεις, ὡς οὐκ ἐκδώσει τοῖς ἐχθροῖς ἱκέτην αὐτοῦ γενόμενον. λαβὼν δὲ τὰς πίστεις ὁ Αντίπατρος, ὑπέστρεψε πρὸς Ὑρκανὸν εἰς Ἱεροσόλυμα. καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ παραλαβὼν αὐτὸν, καὶ τῆς πόλεως ὑπεξελθὼν νύκτωρ, καὶ [c] πολλὴν ἀνύσας ὁδὸν, ἧκεν ἄγων αὐτὸν εἰς τὴν καλουμένην Πέτραν, [d] ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τοῦ Αρέτα· μάλιστα δὲ ὢν φίλος τοῦ βασιλέως, κατάγειν τὸν Ὑρκανὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρεκάλει. καὶ τοῦθ᾽ ἑκάστης ἡμέρας ποιῶν καὶ οὐκ ἀνιεὶς, ἀλλὰ καὶ δωρεὰς προσϊέμενος, πείθει τὸν Αρέταν. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Ὑρκανὸς ὑπέσχετο αὐτῷ, καταχθεὶς καὶ τὴν βασιλείαν κομισάμενος, ἀποδώσειν τήν τε χώραν καὶ τὰς δώδεκα πόλεις, ἃς Αλέξανδρος ὁ πατὴρ αὐτοῦ τῶν Αράβων ἀφείλετο. ἦσαν δ᾽ αὗται, Μήδαβα; [e] Ναβαλλὼ, [f] Λιβιὰς, [g] Θαραβασὰ, [h] Αγαλλα, Αθώνη, Ζώαρα, [i] Ορῶναι, Μάρισσα, Ρύδδα, [k] Λύσσα, Ορυβα.

temperaret, se quoque ei socium futurum. Ille vero his auditis, dicebat, è re sua esse ad Aretam fugam maturare. Est autem Judææ finitima Arabia. Itaque misit Hyrcanus primùm Antipatrum ad regem Arabum ut ab eo fidem acciperet, non esse inimicis traditurum si ad eum supplex venisset. Fide *hac* accepta Antipater ad Hyrcanum rediit Hierosolyma. Et haud multo post assumpto eo, noctu egressus est urbe, & longo itinere expedito eum in *urbem* Petram ut appellatur perducebat, ubi erat Aretæ regia: & ut regi in primis amicus, orat, ut Hyrcanum reducat in Judæam. Cumque hoc singulis diebus faceret & non intermitteret, quinetiam dona daret, *tandem* persuadet Aretæ. neque non Hyrcanus ei promisit, si reductus & in regnum restitutus esset, redditurum regionem & duodecim urbes quas Alexander ipsius pater ab Arabibus abstulisset. erant autem illæ Medaba, Naballo, Livias, Tharabasa, Agalla, Athone, Zoara, Oronæ, Marissa, Rydda, Lyssa, Oryba.

Hyrcanus fugit ad Aretam, qui auxilium ei pollicetur.

γ.

ΚΕΦ. β΄.

Ὡς Αρέτας καὶ Ὑρκανὸς στρατεύουσιν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, καὶ πολιορκοῦσιν Ἱεροσόλυμα· καὶ ὡς Σκαῦρος ὁ Ῥωμαῖος λύει τὴν πολιορκίαν. Περὶ Ονίου τελευτῆς.

Τούτων αὐτῷ τῶν ὑποσχέσεων γενομένων, Αρέτας ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Αριστόβουλον, μετὰ πέντε μυριάδων ἱππότου ἅμα καὶ πεζῆς στρατιᾶς, καὶ νικᾷ τῇ μάχῃ. πολλῶν δὲ μετὰ τὴν νίκην πρὸς Ὑρκανὸν αὐτομολησάντων, μονωθεὶς ὁ Αριστόβουλος ἔφυγεν εἰς Ἱεροσόλυμα. ὁ δὲ τῶν Αράβων βασιλεὺς, πᾶσαν τὴν στρατιὰν ἀγαγὼν, καὶ προσβαλὼν τῷ ἱερῷ, τὸν Αριστόβουλον ἐπολιόρκει, προστιθεμένου καὶ τοῦ δήμου τῷ Ὑρκανῷ, καὶ συμπολιορκοῦντος αὐτῷ, μόνων δὲ τῶν ἱερέων [l] Αριστοβούλῳ προσμενόντων. ὁ μὲν οὖν Αρέτας ἑξῆς [m] βαλόμενος τὰ στρατόπεδα τῶν Αράβων καὶ τῶν Ἰουδαίων, ἰσχυρῶς ἐνέκειτο τῇ πολιορκίᾳ. τούτων δὲ [n] γινομένων κατὰ τὸν καιρὸν τῆς τῶν Αζύμων ἑορτῆς, ἣν [o] Φάσκα λέγομεν, οἱ δοκιμώτατοι τῶν Ἰουδαίων, ἐκλιπόντες τὴν χώραν, εἰς Αἴγυπτον ἔφυγον. [p] Ονίας δέ τις ὄνομα, δίκαιος ἀνὴρ καὶ θεοφιλὴς, [q] ὃς ἀνομβρίας ποτὲ οὔσης ηὔξατο τῷ Θεῷ λῦσαι τὸν αὐχμὸν, καὶ γενόμενος ἐπήκοος ὁ Θεὸς ὗσεν, ἔκρυψεν αὑτὸν διὰ τὸ τὴν στάσιν [r] ὁρᾶν ἐπιμένουσαν. ἀναχθέντα δ᾽ εἰς τὸ στρατόπεδον τῶν Ἰουδαίων, ἠξίουν ὡς ἔπαυσε τὴν ἀνομβρίαν εὐξάμενος, [s] ἵν᾽ οὕτως ἀρὰς κατὰ Αριστοβούλου καὶ τῶν συστασιαστῶν αὐτοῦ ἐπιθῆται. ἐπεὶ δὲ ἀντιλέγων καὶ παραιτούμενος ἐβιάσθη ὑπὸ τοῦ πλήθους, στὰς μέσος αὐτῶν εἶπεν, “[t] ὦ Θεὸς βασιλεῦ τῶν ὅλων, ἐπεὶ οἱ μετ᾽ ἐμοῦ νῦν “ἑστῶτες σὸς δῆμός ἐστι, καὶ οἱ πολιορκούμενοι δὲ ἱερεῖς “σοὶ, δέομαι μήτε κατὰ τούτων [u] ἐκείνοις ἐπακοῦσαι,

III.

CAP. II.

Quomodo Aretas & Hyrcanus exercitum ducunt adversus Aristobulum, & Hierosolyma obsident: utque Scaurus Romanus obsidionem solvit. De obitu Oniæ.

HIS promissis Aretæ factis, ille expeditionem fecit in Aristobulum, cum quinquaginta equitum simul & peditum millibus, eumque prælio vincit. Cum autem multi post hanc victoriam ad Hyrcanum defecissent, desertus Aristobulus fugit Hierosolyma. At rex Arabum, copiis suis omnibus secum adductis, fanum aggressus oppugnat Aristobulum, populo ab Hyrcano stante & oppugnationem adjuvante, cum soli sacerdotes essent apud Aristobulum. Igitur Aretas, junctis Arabum Judæorumque castris, obsidionem acriter urget. Cum autem hæc fierent, dum ageretur Azymorum festum, quod Pascha vocamus, Judæorum præcipui, relictis suis finibus, fugerunt in Ægyptum. Quidam autem Onias, vir justus & * Deo charus, (qui aliquando, cum siccitas esset, Deum oravit ut ardores depelleret, Deusque precibus exauditis pluviam misit) sese abdidit, quoniam durare seditionem videbat. Sed *illi*, eo in Judæorum castra perducto, postulant, ut quemadmodum siccitatem precibus finierat, ita nunc Aristobulum & ejus factionis homines diris ageret. cumque contradicens & deprecans coactus esset à multitudine, stans in medio eorum dicebat, “O Deus rex universitatis, quan“doquidem qui mecum nunc stant, tuus po“pulus est, itemque qui obsidentur sacerdotes “tui sunt, precor ut neque contra hos illos au“dias,

Aretas in Aristobulum expeditionem facit, eumque superat, dein templum oppugnat.

Onias, vir justus, & Deo charus.

---

[a] Sic *Hen. Busb.* & *Epiphan.* ὑπισχνεῖται in *Editis Aliisque*. [b] Πρῶτον *Busb.* [c] Ita *Hen.* & *Busb.* πολλὴν in *Editis Aliisque*. [d] Ὅπου τὰ βασίλεια ἦν τοῦ Αρέτα. παρεκάλει οὖν αὐτὸν Ὑρκανὸς ἐπαρῆξαι οἱ ἀδικουμένῳ, καὶ κατάξειν αὐτὸν εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ εἰς τὰ βασίλεια ἀποκαταστήσειν, ὑπισχνούμενος δώσειν αὐτῷ κ. *Busb.* atque ita fere *Zonaras*. [e] In *Epiphanii* libris, *Nabalota*, aut *Nabalotha*. [f] Λιβιὰς juxta aliquot *Epiphanii* libros. [g] Θαραβαθὰ *Hen.* Αραβωτὰ aut Αραβαθὰ *Epiphan.* [h] *Galata* & *Galathone* in *Epiphan.* pro Αγαλλα, Αθώνη. [i] Ορῶν Αιγμὰ *Hen. Vat.* & *Gall.* in *Epiphanii* libris *Mensiingo Adissa* aut *Edissa*: dein *Ribdalusa*, *Oriblo*. [k] Λῦσα *Hen.* Λῦσα *Ptolemæo*. Vide *Bocharti* Phaleg, p. 350. [l] Τῷ Αριστοβούλῳ *Busb. Hen.* & *Vat.* [m] Ita *Busb.* βαλλόμενος in *reliquis*. Forsan ἔξω βαλλόμενος, inquit *Cl. Lowthius*. [n] Ita *Vat.* & *Vet. Interpr.* γενομένων in cæteris. [o] Πάσχα *Busb.* [p] Ονίαν δέ τινα, δίκαιον ὄντα καὶ θεοφιλῆ *Busb.* atque ita *Zonaras*, qui subjungit, ὃς αὐχμοῦ ποτὲ γενομένου, εὐχῇ τὸν Θεὸν δυσωπήσας, ἔλυσε τὴν ἀνομβρίαν, ἠξίουν οἱ Ἰουδαῖοι εὔξασθαι κατὰ Αριστοβούλου καὶ τῶν μετ᾽ αὐτοῦ· ὁ δ᾽ οὐκ ἐπείθετο. ὡς δὲ ἐβιάσθη, ὦ Θεὸς β. τ. ὅλων, εἶπε &c. [q] Illud ὃς deest *Hen.* [r] Ορῶν ἰσχυρὰν ἐπ. *Hen.* [s] Ἵν᾽ οὕτως ἀρὰς θῇ κατὰ Αρ. κ. τ. συστασιωτῶν αὐτοῦ. ἐπεὶ *Hen.* & *Busb.* [t] Ω Θεὲ βασ. *Hen. Busb. Vat.* & *Zonar.* [u] Ita *Hen. Vat.* & forsan *Epiphan.* nec aliter *Busb.* nisi quod ὑπακούσῃς habeat. ἐκείνοις ἀκοῦσαι, μήτε ἐκείνων in *Editis*. ἐκείνοις ἐπακούσῃς, μήτε μὴν κατ᾽ ἐκείνων τούτοις *Zonar.* * *Al.* Dei amicus.

Onias lapidatur.

“dias, neque quæ hi contra illos orant ad exitum perducas.” Et illum quidem iſta precatum circumſtantes Judæorum peſſimi quique lapidibus necarunt.

Fides violata ab obſidentibus.

2. Deus autem mox illos ob hanc crudelitatem ultus eſt, cædiſque Oniæ pœnas exegit ad hunc modum. Obſeſſis ſacerdotibus & Ariſtobulo, accidit ut feſtum inſtaret quod Paſcha vocatur, in quo nobis moris eſt multas hoſtias Deo immolare. At cum victimis carerent qui cum Ariſtobulo erant, populares ſuos rogarunt ut eas *ipſis* præberent, & pro iis quantam vellent pecuniam acciperent. cumque illi, ſi habere velint, in ſingula capita mille drachmas dari poſtularent, Ariſtobulus & ſacerdotes conditionem libenter acceperunt, & demiſſam per muros pecuniam illis dederunt. Atqui illi, accepta pecunia, victimas non dederunt: ſed eo improbitatis proceſſerunt, ut fidem violarent, & impii eſſent in Deum, ea quibus ad ſacra facienda opus erat egentibus non ſuppeditando. Sacerdotes autem contra fidem datam decepti Deum orarunt, ut ſe in populares ſuos ulciſceretur. Atque ille vindictam non diſtulit: ſed immiſſo magno violentoque vento totius regionis fruges corrupit, adeo ut eo tempore tritici modius undecim drachmis emeretur.

Illos ob ſcelus ulciſcitur Deus.

Scaurus, in Syriam à Pompejo miſſus, mox in Judæam contendit.

IV. 3. Interea mittit Scaurum in Syriam Pompejus, cum ipſe eſſet in Armenia & adhuc adverſus Tigranem belligeraret. Ille vero, Damaſcum profectus, Lolliumque & Metellum, qui modo urbem ceperant, nactus *è veſtigio* in Judæam contendit. ubi vero eò pervenit, conveniunt eum ab Ariſtobulo & Hyrcano legati, auxilium poſtulantes utrique. Cumque Ariſtobulus quidem promitteret ſe quadringenta talenta daturum eſſe, Hyrcanus verò his non pauciora datum iri, Ariſtobuli promiſſionem accipit, quippe hominis pecunioſi & magnifici & æquiora poſtulantis: cum Hyrcanus pauper & parcus eſſet, & incredibilia polliceretur cum majora poſtularet. non enim ejuſdem facilitatis erat, urbem expugnare longe munitiſſimam & potentiſſimam, ac fugitivos depellere cum Nabatæorum turba ad bellum non admodum idonea. Ob has igitur cauſas cum Ariſtobulo paciſcitur, acceptaque pecunia ſolvit obſidionem, jubens Aretam diſcedere, aut *ni pareat* hoſtem Romanorum declaratum iri. Et Scaurus quidem Damaſcum iterum petiit: Ariſtobulus vero cum magnis copiis in Aretam & Hyrcanum expeditionem fecit: & cum eis, ad locum qui Papyron appellatur, congreſſus, prælio ſuperat, & hoſtium circiter ſeptem millia interimit, cum quibus cecidit & Phalion frater Antipatri.

Scauro magna pollicentur Hyrcanus & Ariſtobulus.

Scaurus, accepta ab Ariſtobulo pecunia, Hieroſolyma ab obſidione liberat.

“μήτε κατ' ἐκείνων ἃ οὗτοι παρακαλοῦσιν εἰς τέλος ἀγαγεῖν.” καὶ τὸν μὲν ταῦτ' εὐξάμενον περιστάντες οἱ πονηροὶ τῶν Ἰουδαίων κατέλευσαν.

β'. Ὁ δὲ Θεὸς ταύτης αὐτοὺς παραχρῆμα ἐτιμωρήσατο τῆς ὠμότητος, καὶ δίκην εἰσεπράξατο τοῦ Ὀνίου φόνου τοῦτον τὸν τρόπον. [a]πολιορκουμένων τῶν ἱερέων καὶ τοῦ Ἀριστοβούλου, συνέβη τὴν ἑορτὴν ἐπιστῆναι τὴν καλουμένην Φάσκα, καθ' ἣν ἔθος ἐστὶν ἡμῖν πολλὰ θύειν τῷ Θεῷ. ἀποροῦντες δὲ θυμάτων οἱ περὶ τὸν Ἀριστόβουλον, ἠξίωσαν [b]αὐτοῖς τοὺς ὁμοφύλους παρασχεῖν, χρήματα [c]λαβόντας ἀντὶ τῶν θυμάτων ὅσα θέλουσι. τῶν δὲ, εἰ [d]βούλονται λαβεῖν, χιλίας δραχμὰς ὑπὲρ ἑκάστης κεφαλῆς καταβαλεῖν κελευόντων, προθύμως ὅ,τε Ἀριστόβουλος καὶ οἱ ἱερεῖς ὑπέστησαν, καὶ διὰ τῶν τειχῶν καθιμήσαντες [e]ἔδωκαν αὐτοῖς τὰ χρήματα. κἀκεῖνοι λαβόντες οὐκ ἀπέδωκαν τὰ θύματα· ἀλλ' εἰς τοῦτο πονηρίας ἦλθον, ὥστε παραβῆναι τὰς πίστεις καὶ ἀσεβῆσαι εἰς τὸν Θεὸν, τὰ πρὸς τὴν θυσίαν μὴ [f]παρασχόντας τοῖς δεομένοις. παρασπονδηθέντες δὲ οἱ ἱερεῖς ηὔξαντο τῷ Θεῷ, δίκην [g]αὐτὴν εἰσπράξασθαι παρὰ τῶν ὁμοφύλων. ὁ δὲ οὐκ ἀνεβάλετο τὴν τιμωρίαν· ἀλλὰ πνεῦμα πολὺ καὶ βίαιον ἐπιπέμψας, τὸν καρπὸν ἁπάσης τῆς χώρας διέφθειρεν, ὡς τὸν μόδιον τοῦ σίτου τότ' αὐτοῖς ἐξωνεῖσθαι δραχμῶν ἕνδεκα.

γ'. Ἐν τούτῳ πέμπει καὶ Σκαῦρον εἰς Συρίαν Πομπήϊος, αὐτὸς ὢν ἐν [h]Ἀρμενίᾳ καὶ πολεμῶν ἔτι Τιγράνῃ. δ'. ὁ δὲ, ἀφικόμενος εἰς Δαμασκὸν, Λόλλιον μὲν καὶ Μέτελλον νεωστὶ τὴν πόλιν ᾑρηκότας εὑρὼν, αὐτὸς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἠπείγετο. παραγενομένου δὲ πρέσβεις ἧκον παρ' αὐτοῦ τε Ἀριστοβούλου πρὸς αὐτὸν καὶ Ὑρκανοῦ, συμμαχεῖν ἀξιούντων ἑκατέρων. [i]ὑπισχνουμένων δὲ, Ἀριστοβούλου μὲν [k]τετρακόσια δώσειν τάλαντα, τοῦ δὲ Ὑρκανοῦ τούτων οὐκ ἐλάττονα παρέξειν, προσδέχεται τὴν Ἀριστοβούλου ὑπόσχεσιν, καὶ γὰρ εὔπορος χρημάτων, καὶ μεγαλόψυχος ἦν, καὶ μετριωτέρων ἠξίου τυγχάνειν· ὁ δὲ καὶ πένης ἦν, καὶ γλίσχρος, [l]καὶ περὶ μειζόνων τὴν ἄπιστον προὔτεινεν ἐπαγγελίαν. οὐ γὰρ ἴσον ἦν βίᾳ πόλιν ἑλεῖν, [m]ἐν τοῖς μάλιστα ὀχυρὰν καὶ δυνατὴν, [n]ἢ φυγάδας ἐκβαλεῖν μετὰ τοῦ Ναβαταίων πλήθους, οὐκ εὖ πρὸς πόλεμον [o]διακειμένου. τούτῳ τοίνυν προσθέμενος διὰ τὰς προειρημένας αἰτίας, λαβὼν τὰ χρήματα λύει τὴν πολιορκίαν, κελεύσας ἀναχωρεῖν τὸν Ἀρέταν, ἢ πολέμιον αὐτὸν Ῥωμαίων ἀποδειχθήσεσθαι. καὶ Σκαῦρος μὲν εἰς Δαμασκὸν πάλιν ἀνεχώρησεν· Ἀριστόβουλος δὲ μετὰ πολλῆς δυνάμεως, ἐπί τε Ἀρέταν καὶ Ὑρκανὸν ἐστράτευσε, καὶ συμβαλὼν αὐτοῖς [p]ἐπὶ τὸν καλούμενον [q]Παπυρῶνα, νικᾷ τῇ μάχῃ, καὶ κτείνει περὶ [r]ἑξακισχιλίους τῶν πολεμίων, μεθ' ὧν ἔπεσε [ſ]καὶ Φαλίων ὁ Ἀντιπάτρου ἀδελφός.

---

[a] Sic *Busb. Hen. & Epiphan.* πολιορκουμένων γὰρ τῶν in *Editis.* [b] Αὐτοῖς non agnoſcit *Busb.* αὐτοὺς habet *Vat.* [c] Λαβόντες *Busb.* λαμβάνοντες *Hen.* [d] Βούλοιντο *Busb. & Vat.* εἰ βούλονται μυρίας χιλίας δραχμὰς *Hen.* [e] Ἔδοσαν & mox ἀπέδοσαν *Hen.* [f] Παρασχόντες *Busb. Hen. & Vat.* [g] Αὐτῶν deeſt *Hen.* & εἰσπράξαι habet *Busb.* & paulo poſt ὥστε pro ὡς. [h] Vide *Uſſerii* Annales, p. 246. *Edit. Lond.* [i] Ὑπισχνουμένου *Hen. & Busb.* [k] Τριακόσια *Vat. & Gall.* ut & *Vet. Interpr.* in l. 1. *de Bello Jud.* quæ lectio firmari videtur ex p.611. v.22. [l] Ita *Baſ. Hen. Busb. & Vat.* ὑπὲρ μειζόνων in *Ed. Gen.* [m] Ἐν ταῖς μ. *Hen.* [n] Cl. *Lowthius* ὁ pro ἢ reponendum cenſet. [o] Διακειμένων *Busb.* [p] Περὶ *Busb.* [q] Καπυρῶνα juxta *Epiphanii* libros. [r] Ita *Hen. Busb. & Epiphan.* ἑπτακισχιλίους *Baſ. Gen. & aliquos MSS.* [ſ] Cum in lib. 1. *de Bello Jud.* habeamus in *Græcis* omnibus Φαλλίωνα, hîc loci (cum *Montacutio* in *Exerc.* 10 §. 1.) ὁ Φαλίων reſcripſi pro Κεφαλίων. Verum juxta *Vet. Interpr.* hîc Κεφαλὼν legendum, illic Κεφαλῶνα.

ε'.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἀριστόβουλος καὶ Ὑρκανὸς πρὸς Πομπήϊον ἔρχονται περὶ τῆς βασιλείας δικαιολογούμενοι· καὶ ὡς Ἀριστοβούλου εἰς Ἀλεξάνδρειον φεύγοντος, Πομπήϊος ἐπ' αὐτὸν στρατεύει, καὶ τὰ ἐρύματα παραδιδόναι κελεύει.

ΜΕΤ' οὐ πολὺ δὲ Πομπηΐου εἰς Δαμασκὸν ἀφικομένου, καὶ Κοίλην Συρίαν ἐπιόντος, ἧκον παρ' αὐτὸν πρέσβεις ἐξ ὅλης Συρίας καὶ Αἰγύπτου, καὶ ἐκ τῆς Ἰουδαίας. ἔπεμψε γὰρ αὐτῷ μέγα δῶρον Ἀριστόβουλος, ἄμπελον χρυσῆν ἐκ πεντακοσίων ταλάντων. μέμνηται δὲ τοῦ δώρου καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων οὕτως. "ἦλθε δὲ καὶ ἐξ Αἰγύπτου πρεσβεία, καὶ στέφανος ἐκ χρυσῶν τετρακισχιλίων, καὶ ἀπὸ τῆς Ἰουδαίας εἴτε [a] ἄμπελος εἴτε κῆπος· [b] τερπωλὴν [c] ὠνόμαζον τὸ δημιούργημα. τοῦτο μέντοι τὸ δῶρον ἱστορήκαμεν καὶ ἡμεῖς ἀνακείμενον ἐν Ῥώμῃ, ἐν τῷ ἱερῷ τοῦ Διὸς τοῦ Καπετωλίου, ἐπιγραφὴν ἔχον [d] ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ ΤΟΥ ΤΩΝ ΙΟΥΔΑΙΩΝ ΒΑΣΙΛΕΩΣ. ἐτιμήθη δὲ εἶναι πεντακοσίων ταλάντων. Ἀριστόβουλον μὲν οὖν τοῦτο λέγεται πέμψαι [e] τὸν τῶν Ἰουδαίων δυνάστην."

β'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ [f] ἧκον πάλιν πρέσβεις πρὸς αὐτὸν, Ἀντίπατρος μὲν ὑπὲρ Ὑρκανοῦ, Νικόδημος δὲ ὑπὲρ Ἀριστοβούλου· ὃς δὴ καὶ κατηγόρει τῶν λαβόντων χρήματα, [g] Γαβινίου μὲν πρότερον, Σκαύρου δὲ ὕστερον, τοῦ μὲν τριακόσια, τοῦ δὲ τετρακόσια τάλαντα, [h] πρὸς τοῖς ἄλλοις ἐχθροὺς καὶ τούτους αὐτῷ κατασκευάζων. κελεύσας δὲ ἥκειν τοὺς διαμφισβητοῦντας, ἐνισταμένου τοῦ ἔαρος, ἀναλαβὼν τὴν δύναμιν ἐκ τῶν [i] χειμαδίων, ὥρμησεν [k] ἐπὶ τὴν Δαμασκηνήν· καὶ τήν τε ἄκραν ἐν παρόδῳ τὴν ἐν Ἀπαμείᾳ κατέσκαψεν, ἣν ὁ Κυζικηνὸς [l] ἐτείχισεν Ἀντίοχος, καὶ τὴν Πτολεμαίου τοῦ Μενναίου χώραν κατενόησεν, ἀνδρὸς πονηροῦ, καὶ [m] οὐδὲν ἐλάττονος Διονυσίου τοῦ Τριπολίτου, τοῦ πελεκισθέντος, [n] ὅσπερ καὶ κηδεύων ἐτύγχανεν αὐτῷ, χιλίοις μέντοι ταλάντοις ἐξωνησαμένου τὴν ὑπὲρ τῶν [o] ἡμαρτημένων τιμωρίαν, οἷς Πομπήϊος τοὺς στρατιώτας ἐμισθοδότησεν. ἐξεῖλε δὲ καὶ Λυσιάδα χωρίον, οὗ τύραννος ἦν Σίλας ὁ Ἰουδαῖος. διελθὼν δὲ [p] τὰς πόλεις τήν τε [q] Ἡλιόπολιν καὶ τὴν Χαλκίδα, καὶ τὸ διεῖργον ὄρος ὑπερβαλὼν τὴν Κοίλην προσαγορευομένην Συρίαν, ἀπὸ τῆς Πέλλης εἰς Δαμασκὸν [r] ἧκεν· ἔνθα δὴ καὶ τῶν Ἰουδαίων διήκουσε καὶ τῶν [s] ἡγουμένων αὐτῶν, οἳ πρός τε ἀλλήλους διεφέροντο, ὅ, τε Ὑρκανὸς καὶ Ἀριστόβουλος, καὶ τὸ ἔθνος πρὸς ἀμφοτέρους, τὸ μὲν οὐκ ἀξιοῦν [t] βασιλεύεσθαι, πάτριον γὰρ εἶναι τοῖς ἱερεῦσι τοῦ [u] τιμωμένου παρ' αὐτοῖς Θεοῦ πειθαρχεῖν, ὄντας δὲ τούτους ἀπογόνους τῶν ἱερέων εἰς ἄλλην μετάγειν ἀρχὴν τὸ ἔθνος ζητῆσαι, ὅπως καὶ [x] δοῦλοι γένοιντο.

CAP. III.

V.

Quomodo Aristobulus & Hyrcanus Pompejum conveniebant, de regno disceptantes: utque Aristobulo in castellum Alexandrium fugiente, Pompejus in eum exercitum ducit, jubetque ut munitiones sibi traderet.

Pompejus in Syriam venit, eique vitem auream mittit Aristobulus.

NON multo autem post, cum Pompejus Damascum venisset, & Cœlen-Syriam obiret, venerunt ad eum legati ex tota Syria & Ægypto & Judæa. Misit enim ei ingens donum Aristobulus, vitem auream ex quingentis talentis. Meminit autem hujus muneris etiam Strabo Cappadox, his verbis. "Venit & ex Ægypto legatio, cum corona aureorum quatuor mille, & ex Judæa sive vitis sive hortus: quod opus τερπωλὼ *delectationem* nominabant. Hoc donum vidimus etiam nos Romæ in templo Jovis Capitolini dedicatum, cum inscriptione ALEXANDRI JUDÆORUM REGIS. Æstimabatur autem quingentis talentis. Et quidem fertur, Aristobulum Judæorum dynasten hoc misisse."

Strabonis de ea testimonium.

Hyrcani & Aristobuli legati ad Pompejum veniunt.

2. Non multo autem post venerunt rursus ad eum legati, Antipater pro Hyrcano & Nicodemus pro Aristobulo: * qui etiam accusabat eos qui pecunias acceperant, primum Gabinium, deinde Scaurum, quorum hic quinquaginta, ille trecenta talenta *acceperat*; hos quoque præter alios inimicos ei faciens. At *Pompejus* jussis iis, qui controversias habebant, ineunte vere *ad se* venire, educto ex hybernis exercitu in agrum Damascenum contendit: & in transitu arcem Apamiæ, quam munivit Cyzicenus Antiochus, funditus evertit, & † Ptolemæi Mennæi regionem consideravit, hominis mali, non minus quam fuerat Dionysius Tripolitanus, securi percussus, eique affinitate conjunctus; qui tamen mille talentis peccatorum veniam redemit, quibus Pompejus militibus stipendium solvit. Expugnavit etiam Lysiada præsidium, cujus tyrannus erat Silas Judæus. Cumque urbes Heliopolim & Chalcida pertransisset, & montem superasset Cœlen-Syriam ut appellatur disterminantem, à Pella Damascum se contulit; ubi & Judæos & eorum duces audivit, qui & ipsi inter se diffidebant, Hyrcanus scilicet & Aristobulus, & gens ab utroque, regio quidem imperio subjici detrectans, quod patrium esset, sacerdotibus ejus Dei, qui apud ipsos coleretur, ut obedirent, hosque sacerdotibus prognatos conari in aliam principatus rationem transferre gentem, ut in servitutem redigatur: Hyrcanus

Multa in Syria præclare gesta à Pompejo.

Querela Judæorum de Hyrcano & Aristobulo.

---

[a] Vide *Plinii* Nat. Hist. l. 37. c. 2. Non ad Templum pertinuisse videtur hæc vitis, ut nonnulli voluerunt; sed, ut verisimile est, κειμήλιον erat domus Hassamonæorum, prout dicit *Scalig.* in *Elencho Trihæres. Nic. Serrarii*, c. 5. [b] Ita *Hen.* τερπωλὴν in *Editis Aliisque*. τερπνὸν juxta *Epiphanii* libros. [c] Iterum cum *Cod. Hen.* & *Epiphan.* qui vertit, *nominabant*. in *cæteris* ὀνόμαζε. [d] Ita in *Græcis* plerisque, tam *Editis* quam *MSS.* Ἀριστοβούλου pro Ἀλεξάνδρου habet *Busb.* in *Epiphanii* versione *Aristobuli filii Alexandri regis Judæorum* &c. unde aliquis forsan rescribendum censeret, Ἀριστοβούλου τοῦ Ἀλεξάνδρου. Vulgata lectione retenta, dicendum cum *Usserio* (in *Annalibus* V. T. p. 248. *Edit. Lond.*) donarium hoc ab Alexandro Jannæo in templo Hierosolymitano repositum, & à filio ejus Aristobulo ad Pompejum inde transmissum. [e] Τὸν Ἰουδ. *Hen.* τὸν τῶν Ἰουδ. *Vat.* [f] Ἧκον πρὸς αὐτὸν πάλιν πρέσβεις *Hen.* [g] Ita cum *Hen* & *Gall.* Γαβινίου in *cæteris*. [h] Πρὸς τοὺς ἄλλους, καὶ τούτους ἐχθροὺς αὐτῷ κατ. *Hen.* [i] Χειμαδείων *Hen.* [k] Ἐπὶ τῆς Δαμασκηνῆς *Busb* ἐπὶ τὴν Δαμασκηνὴν *Gall.* [l] Ita ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* ἐπῆχε perperam in *Editis*. [m] Οὐδὲν ἔλαττον *Busb.* [n] Sic in plerisque *MSS.* ὥσπερ in *Editis*. [o] Sequutus sum *Cod Hen.* in *Editis Aliisque* ἁμαρτημάτων. [p] Καὶ πόλεις ἑτέρας solus *Busb.* [q] Ita cum *Cod. Hen.* Ἡλίου πόλιν in *reliquis*. In *Epiphanii* versione, *Cumque civitates Heliopolin & Chalcidem transiisset, in medio positum montem ascendit, & in inferiorem Syriam Damascumque pervenit*. [r] Ἦλθεν *Busb.* [s] Ἡγεμόνων *Busb.* [t] Βασιλεύεσθαι *Busb.* [u] Τιμημένου *Hen.* [x] Δοῦλον γένοιτο *Busb.* & *Hen* * Qui etiam accusabant Gabinium & Scaurum quod pecunias accepissent, ille trecenta talenta, alter quadringenta, *Epiphan.* † Id est *qui Mennæus dicebatur*: aliis vero, *Mennæi filii*. Vide p. 602. v. 2. & p. 599. v. 12.

Hyrcani querela de Ariſtobulo.

Hyrcanus vero querebatur, quod grandior ipſe ab Ariſtobulo privatus eſſet jure ætatis; parvamque terræ partem ſub ſe haberet, reliquam vi abſtuliſſet Ariſtobulus; eumque eſſe criminabatur, qui & incurſionum in finitimos agros, & in mari ut piratica exerceretur, auctor exſtitiſſet: gentem nunquam fuiſſe rebellaturam dicens, niſi ille violentus & turbidus fuiſſet. Atque hæc ei atteſtabantur ſupra mille de Judæorum illuſtriſſimis, quos Antipater ſubornaverat.

Ariſtobuli defenſio.

At Ariſtobulus eum principatu excidiſſe ſuæ ipſius naturæ culpa contendebat, ut quæ ignava eſſet, ideoque facile contemneretur. ſe vero, ajebat, imperium neceſſario ſubiiſſe ne ad alios transferretur; ipſum autem non alio nomine appellari, quam quo & pater Alexander *ante ſe* uſus eſt. Atque harum rerum teſtes citabat juvenes quoſdam inſolentiores, purpura & coma & phaleris & reliquo invidioſo *nobilitatis* ornatu comptos, quem non quaſi cauſam dicturi, ſed quaſi pompam obituri ſumpſerant.

Pompejus, Hyrcano favens, Ariſtobulum dimittit.

3. Pompejus, his auditis, Ariſtobulum de vi condemnavit, ac tum eos comiter alloquutus dimiſit: ſeque in terram eorum profectum omnia compoſiturum dicebat, poſtquam prius Nabatæorum res inſpexiſſet. at interea quietos ſe tenere juſſit; Ariſtobulum ſimul colens, ne nationem averteret & tranſitum ei intercluderet. neque tamen non eſt id ab Ariſtobulo factum. Nam nulla re exſpectata earum, de quibus cum eo Pompejus colloquutus erat, in urbem Delium & inde in Judæam ſe contulit.

VI.

Pompejus in Ariſtobulum exercitum ducit.

4. Iſtis autem Pompejus iraſcitur, & aſſumpto quem in Nabatæos ducebat exercitu, & à Damaſco reliquaque Syria auxilio, aliiſque quas habebat legionibus Romanis, in expeditionem profectus eſt adverſus Ariſtobulum. Atque ubi præterita Pella & Scythopoli ad Coreas venit, quæ *urbs* per mediterranea obeunti initium eſt Judææ, illic in quoddam præſidium pulchrum admodum, in montis vertice ſitum, Alexandrium *dictum*, cum Ariſtobulus confugiſſet, *Pompejus ei* ſignificatum miſit ut ad ſe veniret. Ille vero, monentibus multis, ne cum Romanis bellum gereret, deſcendit: &, poſtquam cum fratre de potentatu diſceptaverat, iterum in arcem aſcendit permiſſu Pompeji. id quod iterum & tertio fecit, ſimul ſemet adulari ſinens ſpe regni ab ipſo obtinendi, & ad omnia ejus imperata ſe obedientem eſſe ſimulans, ſimulque in caſtellum ſe, ne vires amitteret, recipiens, & ad bellandum opes ſibi parans, veritus ne principatum transferret ad Hyrcanum.

Ariſtobulus caſtella Pompejo tradit.

At jubente Pompejo ut caſtella traderet & præſidiorum præfectis ſua manu ſcriberet (alioquin interdictum erat ne *quenquam* admitterent) paruit

Ὑρκανὸς δὲ κατηγόρει, ὅτι πρεσβύτερος ὢν [a] ἀφαιρεθείη τὸ πρεσβεῖον ὑπ' Ἀριστοβούλου, καὶ μικρὸν ἔχοι μέρος τῆς χώρας ὑφ' αὑτῷ, τὴν δὲ ἄλλην βίᾳ [b] λαβὼν Ἀριστόβουλος· τάς τε καταδρομὰς τὰς ἐπὶ τοὺς ὁμόρους, καὶ τὰ πειρατήρια τὰ ἐν θαλάττῃ τοῦτον εἶναι τὸν συστήσαντα [c] διέβαλλεν, οὐκ ἂν οὐδ' ἀποστῆναι λέγων τὸ ἔθνος, [d] εἰ μὴ βίαιός τε καὶ ταραχώδης ὑπῆρχε. συνηγόρουν δὲ αὐτῷ [e] ταῦτα λέγοντες πλείους ἢ χίλιοι τῶν δοκιμωτάτων Ἰουδαίων, Ἀντιπάτρου παρασκευάσαντος. ὁ δὲ τοῦ μὲν ἐκπεσεῖν αὐτὸν τῆς ἀρχῆς τὴν ἐκείνου φύσιν ᾐτιᾶτο, ἄπρακτον οὖσαν, καὶ διὰ τοῦτ' εὐκαταφρόνητον. αὐτὸν δὲ ἔλεγε φόβῳ τοῦ μὴ πρὸς ἄλλους μεταστῆναι τὴν ἀρχήν, ἐξ ἀνάγκης αὐτὴν ὑπελθεῖν, προσαγορεύεσθαι δὲ αὐτὸν τοῦτο ὅπερ καὶ Ἀλέξανδρον τὸν πατέρα. καὶ δὴ μάρτυρας τούτων ἐκάλει τοὺς νέους καὶ σοβαρωτέρους, ὧν ἐβδελύττοντο τὰς πορφυρίδας καὶ τὰς κόμας καὶ τὰ φάλαρα, καὶ τὸν ἄλλον κόσμον, ὃν ὥσπερ οὐ δίκην ὑφέξοντες ἀλλ' ὡς εἰς πομπὴν προϊόντες ὑπέκειντο.

γ'. Πομπήϊος δὲ τούτων ἀκούσας, καὶ καταγνοὺς Ἀριστοβούλου βίαν, τότε μὲν αὐτοὺς ἀπέπεμψε διαλεχθεὶς πρᾴως· ἐλθὼν δ' εἰς τὴν χώραν αὐτῶν, ἔλεγε διατάξειν ἕκαστα, [f] ἐπειδὰν τὰ τῶν Ναβαταίων πρῶτον [g] ἴδοι. τέως δ' [h] ἐκέλευσεν ἡσυχίαν ἄγειν, θεραπεύων ἅμα τὸν Ἀριστόβουλον, μὴ τὴν χώραν ἀποστήσῃ καὶ διακλεισθείη τῆς παρόδου. ἔτυχε μέντοι τοῦτο ἐξ Ἀριστοβούλου γενόμενον. οὐ γὰρ ἀναμείνας οὐδὲν ὧν διελέχθη πρὸς αὐτὸν ὁ Πομπήϊος, [i] εἰς Δήλιον πόλιν ἦλθε, κἀκεῖθεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπῆρεν.

δ'. Ὀργίζεται δὲ ἐπὶ τούτοις Πομπήϊος, καὶ τὴν ἐπὶ τοὺς ς'. Ναβαταίους ἀναλαβὼν στρατιάν, ἔκ τε Δαμασκοῦ καὶ τῆς ἄλλης Συρίας [k] ἐπικουρίαν, σὺν τοῖς ἄλλοις τοῖς ὑπάρχουσιν αὐτῷ Ῥωμαίων τάγμασιν, ἐστράτευσεν ἐπὶ τὸν Ἀριστόβουλον. ὡς δὲ παραμειψάμενος Πέλλαν καὶ Σκυθόπολιν εἰς Κορέας ἧκεν, ἥτις ἐστὶν ἀρχὴ τῆς Ἰουδαίας διεξιόντι τὴν μεσόγειον, [l] ἐνταῦθα εἴς τι περικαλλὲς ἔρυμα, ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, Ἀριστοβούλου συμπεφευγότος, πέμψας ἐκέλευσεν ἥκειν πρὸς αὐτόν. ὁ δέ, παραινούντων πολλῶν μὴ πολεμεῖν Ῥωμαίοις, κάτεισι· καὶ, δικαιολογησάμενος πρὸς τὸν ἀδελφὸν περὶ τῆς ἀρχῆς, πάλιν εἰς τὴν ἀκρόπολιν ἀναβαίνει Πομπηΐου συγχωρήσαντος. καὶ τοῦτ' ἐποίησε δὶς καὶ τρίς, [m] ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ὑπ' αὐτοῦ περὶ τῆς βασιλείας ἐλπίδα, καὶ πρὸς ἕκαστον ὧν [n] ἐκέλευσε Πομπήϊος ὑπακούειν ὑποκρινόμενος, ἅμα δὲ ἀναχωρῶν εἰς τὸ ἔρυμα [o] ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλύειν αὐτόν, καὶ πρὸς τὸ πολεμεῖν ἀφορμὴν αὑτῷ παρασκευαζόμενος, δεδιὼς μὴ τὴν ἀρχὴν εἰς Ὑρκανὸν περιστήσῃ. κελεύοντος δὲ Πομπηΐου [p] παραδιδόναι τὰ ἐρύματα, καὶ τοῖς [q] φρουράρχαις ἐπιστέλλειν τῇ ἑαυτοῦ χειρί, παραδέχεσθαι δὲ ἄλλως [r] ἀπείρητο, πείθεται μὲν, δυσανασχετῶν δὲ ἀνεχώρησεν εἰς Ἱεροσόλυμα, καὶ ἐν παρασκευῇ τοῦ πολεμεῖν ἐγίνετο. καὶ μετ᾽ οὐ πολὺ Πομπηΐῳ, στρατιὰν ἐπ᾽ αὐτὸν ἄγοντι, καθ᾽ ὁδὸν [a] ἀφικόμενοί τινες ἐκ Πόντου τὴν Μιθριδάτου τελευτὴν ἐμήνυον, διὰ Φαρνάκου τοῦ παιδὸς [b] αὐτοῦ γενομένην.

---

[a] Ἀφαιρεθῇ τὸ πρεσβεῖον *Vat.* ἀφαιρεθεὶν τὸ πρεσβεῖον *Busb.* [b] Λαβεῖν Ἀριστόβουλον *Busb.* [c] Ita *Busb.* & *Hen.* διέβαλεν in *cæteris.* [d] Αὐτοὺς poſt ἔθνος addit *Busb.* [e] Ita lego cum *Cod. Hen.* ταῦτα in *cæteris.* id quod admitti poteſt, ſi λέγοντι legamus cum duobus *MSS.* [f] Καλῶν poſt ἕκαστα addit *Hen.* [g] Ἴδῃ *Busb.* & *Hen.* [h] Ἔδοξεν *Busb.* [i] In *lib.* 1. de *Bello Jud.* ἀπὸ Διοσπόλεως χωρίζεται, nulla mentione facta urbis Delii. In *Epiphanii* libris, *in Delon civitatem venit.* [k] Ἐπικουρικοῖς, σὺν τοῖς ὑπ. *Hen.* [l] Ἐνταῦθα ἐστὶ περικ. ἔ. ἐ. ἄ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς ὃ Ἀρ. συμπεφευγότος, πέμψας in *Editis.* οὐκ ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον συμπεφευγότος Ἀριστοβούλου, ἔρυμα δὲ τοῦτο περικαλλὲς ἐπ' ἄκρου τοῦ ὄρους ἱδρυμένον, πέμψας *Busb.* quæ lectio non diſpliceret, niſi quod nimium à *vulgata* recedat. Ἐνταῦθα εἴς τι περικ. ἔρ. ἐ. ἄ. τ. ὄ. ἱδρυμένον, Ἀλεξάνδρειον, εἰς Ἀριστ. *Hen.* &c. unde textum (omiſſo εἰς ὃ *Editorum*, aut εἰς *Cod. Hen.* & ἐστὶ in εἴς τι mutato) reſtituendum cenſui. [m] Ἅμα μὲν κολακεύων τὴν ἀπ' αὐτοῦ *Hen.* & *Vat.* [n] Κελεύσειεν *Hen.* [o] Ὑπὲρ τοῦ μὴ καταλύειν ἔξω αὐτοῦ, *ne extra illud diverteret,* legendum conjicit *Schotanus.* Ὡς μὴ προκαταλύειν δόξειεν αὐτὸν in l. 1. de *Bello Jud.* quod *Rufinus* vertit, *ne quid regiæ dignitati detrahere videretur.* [p] Παραδοῦναι *Hen.* [q] Φρουράρχοις *Hen.* & *Busb.* [r] Ita *Hen. Busb. Vat* & *Zonar.* ἀφείρητο in *Editis.* ἀπείρηται *Gall.*

ille quidem; ſed ægre id ferens, Hieroſolyma conceſſit, ſeque ad bellum præparavit. Atque haud multo poſt Pompejo, adverſus eum copias ducenti, quidam in via, qui à Ponto venerant, Mithridatis obitum nunciant, qui à Pharnace filio ſuo peremptus erat.

Mithridates à Pharnace occiſus.

ζ'.

ΚΕΦ. δ'.

Ὡς Πομπήϊος Ἱεροσόλυμα, τῶν πολιτῶν αὐτῷ τὰς πύλας ἀποκλεισαμένων, πολιορκεῖ καὶ κατὰ κράτος αἱρεῖ· οἷά τε πρὸς τούτοις ἔπραξεν ἐν Ἰουδαίᾳ.

ΣΤρατοπεδευσάμενος δὲ [c] ἐπὶ Ἱεριχοῦντα, οὗ τὸν φοίνικα τρέφεσθαι συμβέβηκε, [d] καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον, ὃ τῶν [e] θάμνων τεμνομένων ὀξεῖ λίθῳ [f] ἀναπιδύει ὥσπερ ὀπὸς, ἕωθεν ἐπὶ [g] Ἱεροσόλυμα ἐχώρει. καὶ μετανοήσας Ἀριστόβουλος ἀφικνεῖται πρὸς Πομπήϊον· καὶ χρήματα [h] διδοὺς, καὶ τοῖς Ἱεροσολύμοις αὐτὸν εἰσδεχόμενος, παρεκάλει παύσασθαι τοῦ πολέμου, καὶ πράττειν μετ᾽ εἰρήνης ὅ,τι βούλεται. συγγνοὺς [i] δὲ Πομπήϊος αὐτοῦ δεομένῳ, πέμπει Γαβίνιον καὶ στρατιώτας, ἐπί τε τὰ χρήματα καὶ τὴν πόλιν. οὐ μὴν ἐπράχθη τι τούτων, ἀλλ᾽ ἐπανῆλθεν ὁ Γαβίνιος, τῆς τε πόλεως ἀποκλεισθεὶς, καὶ τὰ χρήματα μὴ λαβὼν, τῶν Ἀριστοβούλου στρατιωτῶν οὐκ ἐπιτρεψάντων τὰ συγκείμενα γενέσθαι. ὀργὴ δ᾽ ἐπὶ τούτοις Πομπήϊον λαμβάνει, καὶ, τὸν Ἀριστόβουλον ἐν φυλακῇ καταστήσας, αὐτὸς ἐπὶ τὴν πόλιν ἔρχεται, τὰ μὲν ἄλλα πάντα οὖσαν ὀχυρὰν, μόνῳ δὲ τῷ βορείῳ μέρει φαύλως ἔχουσαν. περιέρχεται γὰρ αὐτὴν φάραγξ εὐρεῖά τε καὶ βαθεῖα, ἐντὸς ἀπολαμβάνουσα τὸ ἱερὸν, λιθίνῳ περιβόλῳ καρτερῶς πάνυ τετειχισμένον.

η'. β'. Ἦν δὲ τῶν ἀνθρώπων ἔνδον στάσις, οὐχ ὁμονοούντων περὶ τῶν ἐνεστώτων. ἀλλὰ τοῖς μὲν ἐδόκει παραδιδόναι Πομπηΐῳ τὴν πόλιν· οἱ δὲ τὰ Ἀριστοβούλου φρονοῦντες ἀποκλείειν τε καὶ πολεμεῖν παρῄνουν, διὰ τὸ κἀκεῖνον ἔχεσθαι δεδεμένον. φθάσαντες δὲ οὗτοι τὸ ἱερὸν καταλαμβάνουσι, καὶ τὴν τείνουσαν ἀπ᾽ αὐτοῦ γέφυραν εἰς τὴν πόλιν ἔκοψαν, εἰς πολιορκίαν εὐτρεπιζόμενοι. οἱ δὲ ἕτεροι δεξάμενοι τὴν στρατιὰν [k] ἐνεχείρισαν Πομπηΐῳ τήν τε πόλιν καὶ τὰ βασίλεια. Πομπήϊος δὲ Πείσωνα [l] τὸν ὑποστράτηγον πέμψας σὺν στρατῷ, τήν τε πόλιν, καὶ τὰ βασίλεια ἐφρούρει· καὶ τὰς οἰκίας τὰς [m] πρὸς τὸ ἱερὸν, καὶ ὅσα ἦν ἔξω περὶ τὸ ἱερὸν ὠχύρου. καὶ τὸ μὲν πρῶτον, λόγους συμβατηρίους τοῖς ἐντὸς προσέφερεν· οὐχ ὑπακουόντων δὲ εἰς ἃ προσεκαλεῖτο, τὰ πέριξ ἐτείχισε χωρία, πρὸς ἅπαντα Ὑρκανοῦ προθύμως ὑπηρετοῦντος. Πομπήϊος δὲ ἔσωθεν στρατοπεδεύεται, κατὰ τὸ βόρειον τοῦ ἱεροῦ μέρος, ὅθεν ἦν ἐπίμαχον. ἀνεστήκεσαν δὲ καὶ ἐνταῦθα μεγάλοι πύργοι, καὶ τάφρος δὲ [n] ὀρώρυκτο, καὶ βαθεῖα περιείχετο φάραγγι. ἀπερρώγει γὰρ καὶ τὰ πρὸς τὴν πόλιν, τῆς γεφύρας ἀνατετραμμένης ἐφ᾽ οὗ διῆγε Πομπήϊος. καὶ τὸ χῶμα ὁσημέραι [o] ταλαιπωρουμένων ἐγήγερτο, τεμνόν-

VII.

CAP. IV.

Quomodo Pompejus Hieroſolyma, poſtquam cives ei portas clauſerant, obſidet & vi expugnat: & quæ præterea in Judæa fecit.

Pompejus Hieroſolyma contendit.

CUM autem apud Hierichuntem caſtra poſuiſſet *Pompejus*, (ubi palmæ naſcuntur vigentque, & opobalſamum unguentum præſtantiſſimum, quod fruticibus acuto lapide inciſis inſtar ſucci exſudat) mane Hieroſolyma contendit. Et Ariſtobulus mutata ſententia eum adit; atque pecuniam ſe ei daturum, & Hieroſolymis recepturum eſſe pollicens, orabat ut bello ſuperſedeat, & quæ velit cum pace faciat. Illi cum veniam oranti dediſſet Pompejus, mittit Gabinium & milites ad pecuniam & urbem *accipiendam*. neque tamen quidquam horum factum eſt: quin reverſus eſt Gabinius, urbe excluſus, nec accepta pecunia, quod Ariſtobuli milites conventa ſervari non permiſerunt. Has ob cauſas ira incenſus eſt Pompejus, &, cum Ariſtobulum in cuſtodiam dediſſet, ipſe ad urbem proficiſcitur, cætera quidem firmam, tantum ſeptentrionali parte levius munitam. circundabat enim eam lata profundaque vallis, intra ſe fanum comprehendens, lapideo muro valide admodum cinctum.

Gabinio, Pompeji legato, portas claudunt Hieroſolymitani.

VIII.

Hieroſolymorum una pars Pompejo tradita, altera obſeſſa.

2. Erat autem hominum intus diſſidium, quid facto opus eſſet non conſentientium. nam quidam cenſebant urbem dedendam Pompejo: alii vero, Ariſtobulo faventes, portas ei claudendas bellumque parandum eſſe ſuadebant, quoniam Ariſtobulus in vinclis haberetur. Atque hi fanum præoccuparunt, & pontem, qui ab eo in urbem ferebat, interruperunt, ſeſe ad ſuſtinendam obſidionem parantes: alii vero, admiſſo exercitu, urbem Pompejo & regiam tradiderunt. At Pompejus, miſſo Piſone legato cum exercitu, urbem & regiam præſidiis firmabat: domoſque fano adjacentes, & omnia quæ foris circa templum erant muniebat. Ac primum quidem iis qui intus erant de pace ineunda verba faciebat: cum autem illi in quas offerebat conditiones non deſcenderent, circumjecta loca muro ſepſit, Hyrcano ad omnia ſtudioſe ei ſubſerviente. Porro Pompejus caſtra collocavit extra, à fani parte ſeptentrionali, qua erat expugnabile. Stabant & ibi magnæ turres, & foſſa depreſſa erat, profundaque valle circundata. Erat enim prærupta pars ea quæ in urbem ſpectabat, interrupto ponte qua parte degebat Pompejus: & agger quotidie magno labore ſurgebat, ſecantibus

Pompejus templum oppugnare parat.

---

[a] In *Epiphanii* verſione, *quidam ex Ponto veniens nunciavit Mithridatem hauſto veneno defunctum, quod illi filius ſuus Pharnaces confecerat.* [b] Αὐτοῦ ſolus *Hen.* [c] Περὶ Ἱερ. *Busb.* & *Hen.* [d] Καὶ τὸ ἀπὸ βαλσάμου μύρον *Hen.* καὶ τὸ ὀποβάλσαμον μύρον ἀκρότατον *Busb.* τῶν μύρων τὸ ἀκρότατον *Zonar.* [e] Πρέμνων in l. 1. de *Bello Jud.* [f] Similiter fere ac *Joſephus* ſcribit *Strabo* l. 10. p 763. τὸν φλοιὸν ἐπιχαράσσοντες ὑπολαμβάνουσιν ἀγγείοις τὸν ὀπὸν, γλισχρῷ γάλακτι παραπλήσιον. [g] Ἱεροσολύμων *Hen.* [h] Hic loci eſt temporum ἐναλλαξις, præſenti pro futuro poſito. Vide *H. Stephanum* in *Append.* ad *Script. de Dial. Att.* p. 131. [i] Ita etiam *Zonaras* & *MSS.* omnes, præter *Busb.* qui habet οὖν. [k] Ita *Busb.* ἐνεχείρησαν in *cæteris.* [l] Ita *MSS.* τὸν στρατηγὸν in *Editis.* [m] Πρὸς τῷ ἱερῷ *Busb.* & *Hen.* [n] Ὤρυκτο ſolus *Busb.* [o] Ταλαιπωρουμένοις *Busb.* ταλαιπωρούμενος *Hen.*

cantibus proximas arbores Romanis. Ac poſtquam abſolutum erat opus, foſſa ægre completa propter infinitam *ejus* altitudinem, admotis machinis & tormentis à Tyro allatis, fanum ſaxis miſſilibus quatere inſtitit. At niſi nobis patrium fuiſſet ſeptimis diebus feriari, non fuiſſet perfectus agger, illis prohibentibus. Prælio enim laceſſentes & ferientes hoſtes repellere permittit lex, ſed aliud quidpiam agentes *impedire* non patitur.

Judæi, dum templum oppugnatur, rem divinam faciunt.

3. Itaque cum id intellexiſſent Romani, iſtis diebus, quas *à feriando* Sabbata appellamus, neque Judæos telis petebant, neque cum eis manus conſerebant, ſed aggerem & turres excitabant, & machinas admovebant, ut eis poſtridie uterentur. Licet autem vel hinc diſcere, quam immenſo pietatis ſtudio Deum colamus, & quam obſervantes legum ſimus, quod *ſacerdotes* ex obſidione nihil præ metu impediti fuerint, quo minus ſacra peragerent; ſed bis quotidie mane & hora nona rem divinam ad aram fecerint, neque, ſiquid in oppugnatione difficile inciderit, ſacrificia omiſerint.

Templum captum.

Etenim capta urbe, tertio *demum* menſe, die jejunii, Olympiade centeſima ſeptuageſima nona, Cajo Antonio & Marco Tullio Cicerone conſulibus, cum vi ingreſſi hoſtes eos qui erant in fano jugularent; tamen qui ſacra procurabant nihilo ſecius rem divinam facere perſeverabant, neque metu vitæ amittendæ neque jam cæſorum multitudine in fugam compulſi, quicquid pati neceſſe erat illud ad aras ipſas laturos eſſe melius putantes, quam ut aliquid legibus patriis præſcriptum omitterent.

Strabo, Nicolaus, & Livius.

Quod autem iſta non ſint fabula, unice ad falſæ pietatis laudem oſtendendam adhibita, ſed *ipſamet* veritas, teſtimonio ſunt qui res à Pompejo geſtas memoriæ prodiderunt; & in his Strabo & Nicolaus, ac præterea Titus Livius, hiſtoriæ Romanæ ſcriptor.

Magna Judæorum cædes.

4. Atque poſtquam admota machina maxima turrium concuſſa cecidit, ſecumque ruinam traxit & locum aperuit, hoſtes quidem irruperunt. Eorum autem primus Cornelius Fauſtus Syllæ filius cum ſua militum cohorte murum aſcendit; poſt eum vero Furius centurio, cum eis qui ipſum ſequebantur ex altera parte; atque inter utrumque Fabius, & ipſe centurio, cum valida ſuorum manu. Omnia autem plena cædibus erant. ac Judæorum alii quidem à Romanis, alii vero à ſuis occidebantur: nonnullique per prærupta ſeſe dejiciebant, aut ſuccenſis ædibus ſeipſos comburebant, non ſuſtinentes ea pati quæ fierent. Atque Judæorum quidem ad duodecim millia ceciderunt, Romanorum vero perpauci. captus etiam eſt Ab-

τῶν τὴν πέριξ ὕλην Ῥωμαίων. καὶ ἐπειδὴ τοῦτ' εἶχεν ἱκανῶς, μόλις πληρωθείσης τῆς τάφρου διὰ βάθος ἄπειρον, προσβαλὼν μηχανὰς καὶ ὄργανα ἐκ Τύρου [a] κομισθέντα, ἐπιστήσας κατήρειπε τὸ ἱερὸν τοῖς πετροβόλοις. εἰ δὲ μὴ πάτριον ἦν ἡμῖν ἀργεῖν [b] τὰς ἑβδομάδας ἡμέρας, οὐκ ἂν ἠνύσθη τὸ χῶμα, κωλυόντων ἐκείνων. ἄρχοντας [c] γὰρ μάχης καὶ τύπτοντας ἀμύνασθαι δίδωσιν [d] ὁ νόμος, ἄλλο δέ τι δρῶντας τοὺς πολεμίους οὐκ ἐᾷ.

γ΄. Ὃ δὴ καὶ Ῥωμαῖοι [e] συνιδόντες, κατ' ἐκείνας τὰς [f] ἡμέρας, ἃς δὴ Σάββατα καλοῦμεν, οὔτ' ἔβαλλον τοὺς Ἰουδαίους, οὔτ' εἰς χεῖρας αὐτοῖς [g] ἀπήντων, χοῦν δὲ καὶ πύργους ἀνίστασαν, καὶ τὰ μηχανήματα προσῆγον, ὥστε αὐτοῖς εἰς τὴν ἐπιοῦσαν ἐνεργὰ ταῦτα εἶναι. μάθοι δ' ἄν τις ἐντεῦθεν τὴν ὑπερβολὴν ἧς ἔχομεν περὶ τὸν Θεὸν εὐσεβείας, καὶ τὴν φυλακὴν τῶν νόμων, μηδὲν ὑπὸ τῆς πολιορκίας διὰ φόβον [h] ἐμποδιζομένων πρὸς τὰς ἱερουργίας· ἀλλὰ δὶς τῆς ἡμέρας, πρωΐ τε καὶ περὶ ἐνάτην ὥραν, ἱερουργούντων ἐπὶ τοῦ βωμοῦ, καὶ μηδ', εἴ τι περὶ τὰς προσβολὰς δύσκολον εἴη, τὰς θυσίας παριέντων. καὶ γὰρ ἁλούσης τῆς πόλεως περὶ [i] τρίτον μῆνα, τῇ τῆς [k] νηστείας ἡμέρᾳ, κατὰ τὴν ἐννάτην καὶ ἑβδομηκοστὴν καὶ ἑκατοστὴν Ὀλυμπιάδα, ὑπατευόντων Γαΐου Ἀντωνίου καὶ Μάρκου Τυλλίου Κικέρωνος, οἱ πολέμιοι μὲν εἰσπεσόντες, ἔσφαττον τοὺς ἐν τῷ ἱερῷ· οἱ δὲ πρὸς ταῖς θυσίαις οὐδὲν ἧττον ἱερουργοῦντες διετέλουν, οὔτε ὑπὸ τοῦ φόβου τοῦ περὶ τῆς ψυχῆς, οὔτε ὑπὸ τοῦ πλήθους τῶν ἤδη φονευομένων, ἀναγκασθέντες ἀποδρᾶναι, πᾶν δ' ὅ,τι δέοι παθεῖν τοῦτο παρ' αὐτοῖς ὑπομεῖναι τοῖς βωμοῖς κρεῖττον εἶναι νομίζοντες, ἢ παρελθεῖν τι τῶν νομίμων. ὅτι δὲ οὐ λόγος ταῦτα μόνον [l] ἐστὶν ἐγκώμιον ψευδοῦς εὐσεβείας ἐμφανίζων, ἀλλ' ἀλήθεια, μαρτυροῦσι πάντες οἱ τὰς κατὰ Πομπήϊον πράξεις ἀναγράψαντες· ἐν οἷς καὶ [m] Στράβων καὶ Νικόλαος, καὶ πρὸς τούτοις [n] Τίτος Λίβιος, ὁ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἱστορίας συγγραφεύς.

δ΄. Ἐπεὶ δὲ τοῦ μηχανήματος προσαχθέντος, σεισθεὶς ὁ μέγιστος τῶν πύργων κατηνέχθη, καὶ παρέρρηξέ τι χωρίον, εἰσεχέοντο μὲν οἱ πολέμιοι. πρῶτος δὲ αὐτῶν Κορνήλιος Φαῦστος Σύλλα παῖς σὺν [o] τοῖς ἑαυτοῦ στρατιώταις ἐπέβη τοῦ τείχους, μετὰ δὲ αὐτὸν, Φούριος ἑκατοντάρχης, ἅμα τοῖς ἑπομένοις κατὰ θάτερον μέρος· [p] διὰ μέσων δὲ Φάβιος, καὶ αὐτὸς ἑκατοντάρχης, σὺν στίφει καρτερῷ. φόνου δ' ἦν πάντα [q] ἀνάπλεω. [r] καὶ τῶν Ἰουδαίων, οἱ μὲν ὑπὸ Ῥωμαίων, οἱ δὲ ὑπ' ἀλλήλων ἀνῃροῦντο· εἰσὶ δὲ οἱ καὶ κατὰ κρημνῶν ἑαυτοὺς [s] ἔρριπτον, καὶ πῦρ ἐνιέντες εἰς τὰς οἰκίας ἐνεπίμπραντο, τὰ γινόμενα καρτερεῖν οὐχ ὑπομένοντες. ἔπεσον δὲ, τῶν μὲν Ἰουδαίων, εἰς [t] μυρίους καὶ δισχιλίους, Ῥωμαίων δὲ πάνυ ὀλίγοι. ἐλήφθη δὲ αἰχμάλωτος καὶ Ἀψάλωμος, θεῖος ἅμα καὶ πενθερὸς Αριστοβούλου. παρηνομήθη δὲ οὐ μικρὰ περὶ τὸν ναὸν, ἄβατόν τε ὄντα ἐν τῷ πρὶν χρόνῳ καὶ ἀόρατον. παρῆλθε γὰρ εἰς τὸ ἐντὸς ὁ Πομπήϊος, καὶ τῶν περὶ αὐτὸν οὐκ ὀλίγοι, καὶ εἶδον ὅσα μὴ θεμιτὸν ἦν τοῖς ἄλλοις ἀνθρώποις, ἢ [a] μόνοις τοῖς ἀρχιερεῦσιν. [b] ὄντων δὲ τραπέζης τε χρυσῆς, καὶ λυχνίας ἱερᾶς, καὶ σπονδείων, καὶ πλήθους ἀρωμάτων, χωρὶς δὲ τούτων ἐν τοῖς θησαυροῖς ἱερῶν χρημάτων εἰς δύο χιλιάδας ταλάντων, οὐδενὸς ἥψατο δι' εὐσέβειαν, ἀλλὰ κἀν τούτῳ τῆς περὶ αὐτὸν ἀξίως ἔπραξεν ἀρετῆς. τῇ τε ὑστεραίᾳ καθαίρειν παραγγείλας τὸ ἱερὸν τοῖς [d] ναοπόλοις, καὶ τὰ νόμιμα ἐπιφέρειν τῷ Θεῷ, τὴν ἀρχιερωσύνην ἀπέδωκεν Ὑρκανῷ· διά τε τἄλλα ὅσα χρήσιμος ὑπῆρξεν αὐτῷ, καὶ ὅτι τοὺς κατὰ τὴν χώραν Ιουδαίους Αριστοβούλῳ συμπολεμεῖν ἐκώλυσε· καὶ τοὺς αἰτίους τοῦ πολέμου τῷ πελέκει διεχρήσατο. τὸν δὲ Φαῦστον, καὶ τοὺς ἄλλους, ὅσοι [e] τὸ τεῖχος προθύμως ἐπέβησαν, τῶν πρεπόντων ἀριστείων ἠξίωσε. καὶ τὰ μὲν Ιεροσόλυμα ὑποτελῆ φόρου Ρωμαίοις ἐποίησεν· ἃς δὲ οἱ ἔνοικοι πρότερον πόλεις ἐχειρώσαντο τῆς Κοίλης Συρίας ἀφελόμενος, ὑπὸ τῷ σφετέρῳ στρατηγῷ ἔταξε, καὶ τὸ σύμπαν ἔθνος, ἐπὶ μέγα πρότερον αἰρόμενον, ἐντὸς τῶν ἰδίων ὅρων συνέστειλεν. καὶ Γάδαρα μὲν, μικρὸν ἔμπροσθεν [f] καταστραφεῖσαν, ἀνέκτισε, [g] Δημητρίῳ χαριζόμενος τῷ Γαδαρεῖ, ἀπελευθέρῳ ἑαυτοῦ· τὰς δὲ λοιπὰς, Ιππον, καὶ Σκυθόπολιν, καὶ Πέλλαν, καὶ Δῖον, καὶ Σαμάρειαν, ἔτι τε Μάρισσαν, καὶ Αζωτον, καὶ Ιάμνειαν, καὶ Αρέθουσαν, τοῖς οἰκήτορσιν ἀπέδωκε. καὶ ταύτας μὲν ἐν τῇ μεσογείῳ, χωρὶς τῶν κατεσκαμμένων, Γάζαν τε πρὸς τῇ θαλάσσῃ, καὶ Ιόππην, καὶ Δῶρα, καὶ Στράτωνος τὸν πύργον· ἣ, κτίσαντος αὐτὴν Ηρώδου μεγαλοπρεπῶς, καὶ λιμέσι τε καὶ ναοῖς κοσμήσαντος, μετωνομάσθη Καισάρεια· πάσας ὁ Πομπήϊος ἀφῆκεν ἐλευθέρας, καὶ προσένειμε τῇ ἐπαρχίᾳ.

---

[a] Alii ſic diſtinguunt, κομισθέντα ἐπιστήσας, κατήρειπε τ. ἱ. τ. πετροβόλοις. [b] Vide *Strabonem* l. 16. p. 763. & *Xiphilinum* è *Dionis* l. 37. p. 141. *Edit. Sylburg.* [c] Μὲν γὰρ *Vat.* & *Busb.* [d] Lege utique non ſcripta, ſed à Doctoribus tradita, poſt tempora Mattathiæ Maccabæi. [e] Συνειδότες *Hen.* [f] Ἡμέρας ἃς καταβάλλομεν *Hen.* reliquis omiſſis. [g] Ὑπήντων *Busb.* & *Hen.* [h] Aut ἱερέων ſubintelligendum monuit Cl. *Lowthius*; aut ἡμῶν. [i] Τέταρτον poſt *Scaligerum* malit *Caſaub.* p. 665. *Edit. Lond.* Verum tertius hic menſis (ut inquit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις) non eſt anni ſed obſidionis, ut conſtat ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi dicit τρίτῳ μηνὶ τῆς πολιορκίας &c. Adde *Langium* de *Annis Chriſti*, l. 1 c. 18. p. 337. & *Steph. Le Moine* in notis ad *Barnabæ* Epiſt. p. 602. Monet tamen *Uſſerius* ad *A. M.* 3940. intelligi menſem tertium *anni civilis* ab autumno deducti, adeoque diem (quo Judæi etiamnum jejunant) menſis Ciſleu viceſimum octavum, qui hoc anno erat Decembris Juliani viceſimus, idemque Saturni dies: templum autem à Pompejo Saturni die expugnatum, etiam *Dionem* jam laudatum ſignificare. [k] Τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐν περιτροπῇ τῆς γενομένης ἐπὶ Πομπηΐου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς *Joſ.* ſub finem hujus libri. De Jejunio iſto videſis *Langium*, *Monachum*, & *Uſſerium* locis jam citatis. [l] Illud ἐστὶ non agnoſcit *Hen.* nec *Epiphan.* qui præterea legiſſe videtur ἐγκώμιον ψευδῆ. [m] Lib. XVI. p. 762. *Edit. Pariſ.* [n] *Epitom.* CXI. adde *Tacitum* l. 5. Hiſt. c. 9. [o] Ita *Vat.* & *Epiphanius* qui vertit, *cum ſuis militibus.* Τοῖς ὑπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* eſt qui legendum cenſet, τοῖς ὑπ' αὐτόν. [p] Διὰ μέσου *Hen.* [q] Ἀνάπλεα *Hen.* & *Busb.* [r] Τῶν γὰρ Ἰουδ. *Busb.* [ſ] Ἐρρίπτουν *Busb.* ἔρριψαν *Hen.* [t] Δισμυρίους καὶ δισχιλίους *Hen.* & *Epiphan.* Vulgatam lectionem retinui, præcipue quod cum ea conſentiat *Eutropius.*

ε΄. Τούτου τοῦ πάθους τοῖς Ιεροσολύμοις αἴτιοι κατέστησαν Ὑρκανὸς καὶ Αριστόβουλος, πρὸς ἀλλήλους στασιάσαντες. τήν τε γὰρ ἐλευθερίαν [i] ἀπεβάλομεν, καὶ [k] ὑπήκοοι Ρωμαίων κατέστημεν· καὶ τὴν χώραν ἣν τοῖς ὅπλοις ἐκτησάμεθα τοὺς Σύρους ἀφελόμενοι, ταύτην ἠναγκάσθημεν ἀποδοῦναι τοῖς Σύροις, καὶ προσέτι πλείω ἢ μύρια τάλαντα Ρωμαῖοι ἐν βραχεῖ χρόνῳ παρ' ἡμῶν εἰσεπράξαντο· [l] καὶ βασιλεία, ἡ πρότερον τοῖς κατὰ γένος ἀρχιερεῦσι διδομένη [m] τιμὴ, δημοτικῶν ἀνδρῶν ἐγένετο. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν. Πομπήϊος δὲ τὴν Κοίλην Συρίαν, ἕως Εὐφράτου ποταμοῦ καὶ Αἰγύπτου, Σκαύρῳ παραδοὺς καὶ δύο τάγματα Ρωμαίων, ἐπὶ Κιλικίαν ᾤχετο, ἐπειγόμενος εἰς Ρώμην. [n] ἐπήγετο δὲ μετὰ τῆς γενεᾶς καὶ Αριστόβουλον δεδεμένον. δύο γὰρ ἦσαν αὐτῷ θυγατέρες, καὶ τοσοῦτοι υἱεῖς· ὧν εἷς Αλέξανδρος μὲν ἀπέδρα, ὁ δὲ νεώτερος Αντίγονος [o] συνεκομίζετο εἰς Ρώμην ἅμα ταῖς ἀδελφαῖς.

ſalomus, Ariſtobuli avunculus & idem ſocer. Non mediocriter autem læſa eſt templi religio, inacceſſi prius & pedibus & oculis. Nam Pompejus & ejus comitum non pauci in penetrale ingreſſi ſunt, & ea viderunt quæ nemini alii mortalium, niſi pontificibus ſolis, videre fas erat. Cum autem intus eſſent & menſa aurea, & ſacrum candelabrum, & pateræ *quibus libatur*, & magna vis aromatum, prætereaque in theſauris ſacræ pecuniæ ad duo talentorum millia, nihil horum præ pietate attigit: ſed hac in re convenienter ſuæ virtuti ſe geſſit. Sequenti vero die, juſſis æditimis ut fanum purgarent, utque Deo libarentur quæ lex juberet, pontificatum reſtituit Hyrcano (tum propter alia ejus erga ſe officia, tum quia Judæos incolas Ariſtobulo auxiliari prohibuerat) bellique auctores ſecuri percuſſit. At Fauſto & aliis, qui primi murum conſcenderunt, digna præmia perſolvit. & urbem quidem Hieroſolymorum Romanis vectigalem fecit; quæ vero Cœles-Syriæ oppida incolæ prius ſubegerant ab eis abſtulit, & Romano prætori ſubjecit: univerſamque gentem, quæ antea tantopere efferebatur, intra ſuos fines concluſit. Et Gadara quidem, paulo ante everſa, inſtauravit, in gratiam Demetrii Gadarenſis, liberti ſui: reliqua vero oppida, Hippum, & Scythopolim, & Pellam, & Dium, & Samariam, itemque Mariſſam, & Azotum, & Jamniam, & Arethuſam, ſuis habitatoribus reſtituit. Et hæc quidem *oppida* mediterranea, præter everſa; ut & maritima, & Gazam, & Joppen, & Dora, & Stratonis turrim, (quæ, ab Herode magnifice condita atque portubus & templis exornata, Cæſarea mutato nomine appellata eſt) Pompejus omnia libera eſſe ſivit, provinciæque *Syriæ* attribuit.

Pompejus in penetrale ingreditur.

Abſtinet ſacris.

Pontificatum reddit Hyrcano.

Hieroſolyma Romanis ſubdita.

Gadara inſtaurata.

Urbes Judæis ademptæ.

5. Hujus cladis Hieroſolymis cauſam dederunt diſſenſione ſua Hyrcanus & Ariſtobulus. nam & tunc nobis erepta erat libertas, & in Romanorum redacti eramus poteſtatem; & regionem, quam armis captam à Syris abſtulimus, hanc ipſam compulſi ſumus Syris denuo reſtituere. ac præterea plus quam decem millia talentorum brevi tempore à nobis Romani exegerunt: ſublataque regia adminiſtratione, honore *ſcilicet* generi pontificali prius delato, popularis inducta eſt. Et de his quidem ſuo loco dicemus. Pompejus autem cum Cœlen-Syriam uſque ad Euphratem fluvium & Ægyptum Scauro tradidiſſet, cum duabus legionibus Romanis, in Ciliciam contendit, Romam ire feſtinans. Duxit autem ſecum etiam Ariſtobulum vinctum cum ejus prole. erant enim ei duæ filiæ totidemque filii: quorum unus quidem Alexander aufugiebat, junior vero Antigonus Romam una cum ſuis ſororibus deportabatur.

Diſſenſio fratrum cladis Hieroſolymitanæ cauſa.

Scaurus Cœles-Syriæ præfectus.

Ariſtobulus liberique ejus Romam abducti.

---

[a] Ἡ μόνῳ τῷ ἀρχιερεῖ in lib. 1. de *Bello Jud.* [b] Εὑρὼν δὲ τραπέζας χρυσᾶς, καὶ λυχνίας πολλὰς, καὶ σπονδεῖα, καὶ πλῆθος ἀργυρωμάτων *Hen.* quo fere modo *Epiphan.* qui vertit, *invenerunt autem menſam auream & circa eam candelabra, & libatoria non pauca* &c. Videſis *Villalpandum* in *Ezech.* part. 2. p. 586. [c] Habemus & Pompeji moderationis illuſtre exemplum apud *Ciceronem* in *Orat. pro Flacco,* hiſce verbis; *Cn. Pompejus, captis Hieroſolymis, victor ex illo fano nihil attigit.* [d] Ναόπολοι videntur eſſe iidem ac Νεωκόροι, qua voce utitur ipſe *Joſephus,* lib. 1. *de Bello.* [e] Τῷ τείχει *Hen.* & *Vat.* [f] Ad πόλιν, quæ poſt vocem Γάδαρα ſubintelligenda eſt, refertur. Quomodo hæc de Gadaris intelligenda ſunt, oſtendit Cl. *Noriſius* in Diſſert. III. *de Epochis Syro-Macedonum* p. 304. *Edit. Lipſ.* [g] Meminit illius & *Seneca* in lib. *de Tranquillitate,* cap. 8. & *Plutarchus* in *Pompejo* & *Catone Uticenſi.* [h] Τῶν Ιεροσολύμων *Buſb.* τοῖς ἐν Ιεροσολύμοις *Hen.* [i] Ita *Buſb.* & *Hen.* ἀπεβάλλομεν in cæteris. [k] *Al.* ὑπήκοοι Ρωμαίοις. [l] Καὶ ἡ βασιλεία *Buſb. Hen.* & *Vat.* [m] Τιμὴ abeſt *Hen.* nec legiſſe videtur *Epiphan.* [n] Ita *Hen.* & *Buſb.* ἐπήγαγε *Zonar.* ἐπείγετο in *Editis Aliiſque.* [o] Συναπεκομίζετο *Buſb.* συνεπεκομίζετο *Hen.*

IX.

CAP. V.

Quomodo Scaurus fœdus facit cum Areta: quæque Gabinius, victo Alexandro Ariſtobuli filio, in Judæa geſſit.

Scauri expeditio in Petram.

CUM autem Scaurus in Petram Arabiæ *regiam* expeditionem feciſſet, & propter difficillimum ad eam aditum agrum in circuitu depopularetur, & exercitus fame laboraret, Antipater Hyrcani juſſu frumentum ex Judæa, & alia quibus opus erat *ei* præbebat: miſſuſque ad Aretam legatus à Scauro, quoniam ejus hoſpes eſſet, perſuaſit *ei* ut pecunia vaſtationem agri redimeret, & ipſe trecentorum talentorum ſponſor fit. Atque his conditionibus Scaurus bellum finivit; non minus quod ipſe hoc voluerit, quam quod Aretas idem concupiverit.

X.

Gabinius in Syriam venit.

2. Aliquanto autem poſt Alexandro Ariſtobuli filio Judæam incurſante, imperator Gabinius Roma venit in Syriam: qui & alia memoratu digna geſſit, & in Alexandrum arma movit, cum quidem Hyrcanus Alexandri vires ſuſtinere amplius nequiret, ſed jam Hieroſolymorum murum à Pompejo dirutum erigere inſtitueret. Verum ab hoc quidem *conatu* eum prohibuerunt qui illic erant Romani: at regionem circumquaque obiens multos Judæorum armabat, collegitque celeriter decem millia peditum, ut & mille & quingentos equites, & Alexandrium munitionibus firmavit (caſtellum prope Coreas ſitum) & Machæruntem apud montes Arabiæ. Igitur eum aggreditur Gabinius, præmiſſo Marco Antonio cum aliis ducibus: qui cum armatis quos ducebant Romanis, & præterea Judæis qui eis parebant, quibus Pitholaus & Malichus præfecti erant, aſſumpto inſuper Antipatri auxilio, obviam iverunt Alexandro: Gabinius autem & ipſe cum * gravi armatura ſequebatur. Et quidem Alexander prope Hieroſolyma ſe recepit; cum vero ad manus illic ventum eſſet, præliumque committeretur, interfecerunt quidem Romani hoſtium circiter tria millia, vivoſque ceperunt non pauciores.

Alexandrum, Judæam incurſantem, perſequitur.

Prælio ſuperat.

Alexandrium it oppugnatum.

3. Interea Gabinius, ad Alexandrium profectus, eos qui intus erat ad compoſitionem invitabat, veniam eis ante peccatorum ſeſe daturum promittens. Cum autem multi ex hoſtibus ante munimentum caſtra haberent, quos adorti ſunt Romani, Marcus Antonius egregie pugnando, magnamque cædem faciendo *reliquis* palmam præripuiſſe viſus eſt. Cæterum Gabinius, relicta ibi parte exercitûs, ad locum expugnandum, ipſe reliquam Judæam obibat, & in quaſcunque incidebat urbes everſas, inſtaurari jubebat: & refectæ ſunt Samaria, & Azotus, & Scythopolis, & Anthedon, & Raphia, & Dora, & Mariſſa, & Gaza, & aliæ non paucæ. Dumque homines Gabinii mandatis parent, accidit tum ut ea oppida tuto incolerentur, poſtquam diu deſerta fuerant.

Urbes aliquot everſas inſtaurari jubet.

ΚΕΦ. ε'.

θ'.

Ὡς Σκαῦρος συμμαχίαν πρὸς Ἀρέταν ποιεῖται· οἷά τε Γαβίνιος, νικήσας Ἀλέξανδρον Ἀριστοβούλου υἱὸν, ἐν Ἰουδαίᾳ διεπράξατο.

ΣΚαύρου δ' ἐπὶ Πέτραν τῆς Ἀραβίας στρατεύσαντος, καὶ διὰ τὸ δυσεμβολώτατον εἶναι τὰ ἐν κύκλῳ δῃοῦντος αὐτῆς, καὶ τοῦ στρατεύματος λιμώττοντος, Ἀντίπατρος κατ' ἐντολὴν Ὑρκανοῦ σῖτον ἐκ τῆς Ἰουδαίας καὶ τἄλλα ὅσων ἐνέδει [a] παρείχετο. πεμφθεὶς τε πρὸς Ἀρέταν πρεσβευτὴς ὑπὸ Σκαύρου, διὰ τὴν ὑπάρχουσαν ξενίαν, πείθει καὶ αὐτὸν ἀργύριον ὑπὲρ τοῦ μὴ δῃωθῆναι τὴν χώραν δοῦναι. καὶ αὐτὸς ἐγγυητὴς τριακοσίων ταλάντων γίνεται. καὶ ἐπὶ τούτοις ἔλυσε τὸν πόλεμον Σκαῦρος, οὐχ ἧττον αὐτὸς ἢ συνέβαινεν Ἀρέταν ἐπιθυμεῖν τοῦτο γενέσθαι βουλόμενος.

ι'.

β'. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Ἀλεξάνδρου τὴν Ἰουδαίαν κατατρέχοντος τοῦ Ἀριστοβούλου παιδὸς, [b] στρατηγὸς Γαβίνιος ἐκ Ῥώμης εἰς Συρίαν ἧκεν· ὃς ἄλλα τε λόγου ἄξια διεπράξατο, καὶ ἐπὶ Ἀλέξανδρον ἐστράτευσε, μηκέτι Ὑρκανοῦ πρὸς τὴν ἐκείνου ῥώμην ἀντέχειν δυναμένου, ἀλλ' ἀνεγείρειν ἤδη καὶ τὸ τῶν Ἱεροσολύμων τεῖχος ἐπιχειροῦντος, ὅπερ εἷλε Πομπήϊος. ἀλλὰ τοῦτο μὲν αὐτὸν ἐπέσχον οἱ ἐνταῦθα Ῥωμαῖοι. περιιὼν δὲ ἐν κύκλῳ τὴν χώραν, πολλοὺς ὥπλιζε τῶν Ἰουδαίων, καὶ συνέλεξε ταχὺ μυρίους μὲν ὁπλίτας, πεντακοσίους δὲ πρὸς τοῖς χιλίοις ἱππεῖς, Ἀλεξάνδρειόν τε ὠχύρου, τὸ πρὸς ταῖς [c] Κορέαις ἔρυμα, καὶ Μαχαιροῦντα πρὸς τοῖς Ἀραβίοις ὄρεσιν. [d] ἔρχεται οὖν ἐπ' αὐτὸν Γαβίνιος, Μάρκον Ἀντώνιον προπέμψας σὺν ἄλλοις ἡγεμόσιν· οἱ δὲ ὁπλίσαντες Ῥωμαίων τοὺς ἑπομένους, καὶ σὺν τούτοις τοὺς ὑπηκόους Ἰουδαίους, ὧν Πειθόλαος ἡγεῖται καὶ Μάλιχος, προσλαβόντες δὲ καὶ τὸ Ἀντιπάτρου ἑταιρικὸν ὑπήντων Ἀλεξάνδρῳ· ἠκολούθει δὲ καὶ Γαβίνιος σὺν τῇ φάλαγγι. καὶ ἀναχωρεῖ μὲν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων Ἀλέξανδρος· συμπεσόντων δὲ ἀλλήλοις ἐκεῖ, καὶ μάχης γενομένης, κτείνουσι μὲν οἱ Ῥωμαῖοι τῶν πολεμίων περὶ τρισχιλίους, ζωγροῦσι δὲ οὐκ ἐλάττους.

γ'. Ἐν τούτῳ Γαβίνιος ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον ἐλθὼν, προὐκαλεῖτο τοὺς ἔνδον εἰς διαλύσεις, συγγνώσεσθαι περὶ τῶν πρόσθεν αὐτοῖς ἡμαρτημένων ὁμολογῶν. στρατοπεδευομένων δὲ πολλῶν πρὸ τοῦ ἐρύματος πολεμίων, ἐφ' οὓς ἀνήεσαν οἱ Ῥωμαῖοι, Μάρκος Ἀντώνιος ἐπιφανῶς ἀγωνισάμενος, καὶ πολλοὺς ἀποκτείνας, ἔδοξεν ἠριστευκέναι. Γαβίνιος μὲν οὖν, μέρος τῆς στρατιᾶς [e] ἐνταῦθα καταλιπὼν, ὡς ἂν ἐκπολιορκηθῇ τὸ χωρίον, [f] αὐτὸς ἐπὶ τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν ᾔει, καὶ ὅσαις γε ἐνετύγχανε καθῃρημέναις τῶν πόλεων, κτίζειν παρεκελεύετο. καὶ ἀνεκτίσθησαν, Σαμάρεια, καὶ Ἄζωτος, καὶ Σκυθόπολις, καὶ Ἀνθηδὼν, καὶ Ῥαφία, καὶ Δῶρα, Μάρισσά τε καὶ Γάζα, καὶ ἄλλαι οὐκ ὀλίγαι. τῶν δὲ ἀνθρώπων πειθομένων οἷς ὁ Γαβίνιος [g] προσέταττε, βεβαίως [h] οἰκηθῆναι συνέβαινε τότε τὰς πόλεις, πολὺν χρόνον ἐρήμους γενομένας.

δ'. Ταῦτα

---

[a] Παρεῖχε *Hen.* [b] Vide *Montacutium* in *Exercit.* VIII. p. 275. [c] Al. Κορεαῖς. [d] Ἔρχεται δ' οὖν *Busb.* [e] Ἐπὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον *Busb.* quod interpretamentum eſſe puto vocis ἐνταῦθα. [f] Αὐτὸς ἐπῄει τὴν ἄλλην Ἰουδαίαν, καὶ ὅσ. *Busb.* & *Hen.* [g] Παρεκελεύετο *Busb.* [h] Οἰκισθῆναι *Busb.* * Cum legione, *Epiphan.* cum phalange *Schot.* cum reliquo exercitu, *Gelen.*

a Ἐφρόνει

ν'. Ταῦτα δὲ διαπραξάμενος κατὰ τὴν χώραν ἐπάνεισιν εἰς τὸ Ἀλεξάνδρειον· καὶ τὴν πολιορκίαν αὐτοῦ κρατύναντος διαπρεσβεύεται πρὸς αὐτὸν Ἀλέξανδρος, συγγνώμην τε αὐτῷ τῶν ἡμαρτημένων δεόμενος, καὶ παραδιδοὺς τῶν ἐρυμάτων Ὑρκανίαν τε καὶ Μαχαιροῦντα, ὕστερον δὲ καὶ Ἀλεξάνδρειον. καὶ ταῦτα μὲν Γαβίνιος κατέσκαψε. τῆς Ἀλεξάνδρου δὲ μητρὸς πρὸς αὐτὸν ἐλθούσης, [a] ἣ ἐφρόνει τὰ Ῥωμαίων, τοῦ τε ἀνδρὸς αὐτῆς καὶ τῶν ἄλλων τέκνων ἐν Ῥώμῃ ἐχομένων, συνεχώρησεν αὐτῇ ταῦθ' ἅπερ ἠξίου· καὶ διοικησάμενος τὰ πρὸς αὐτὴν, Ὑρκανὸν κατῆγεν εἰς Ἱεροσόλυμα, σχήσοντα τὴν τοῦ ἱεροῦ ἐπιμέλειαν. [b] πέντε δὲ συνέδρια καταστήσας, εἰς ἴσας μοίρας διένειμε τὸ ἔθνος· καὶ ἐπολιτεύοντο οἱ μὲν ἐν Ἱεροσολύμοις, οἱ δὲ ἐν Γαδάροις, οἱ δ' ἐν Ἀμαθοῦντι, τέταρτοι δὲ ἦσαν οἱ ἐν Ἱεριχοῦντι, καὶ τὸ πέμπτον ἐν [c] Σαπφώροις τῆς [d] Γαλιλαίας. καὶ οἱ μὲν ἀπηλλαγμένοι [e] τῆς δυναστείας, ἐν ἀριστοκρατείᾳ διῆγον.

4. Ille vero, iſtis per regionem factis, revertitur ad Alexandrium: & dum obſidionem intendit, mittit ad eum legationem Alexander, peccatorum veniam petens, & de caſtellis tradens Hyrcaniam & Machæruntem, tandemque etiam Alexandrium. Et iſta quidem Gabinius diruit. At cum mater Alexandri, quæ Romanorum partes propterea fovebat, quod ejus vir cæterique liberi Romæ habebantur, ad eum veniſſet, conceſſit ei quæcunque poſtulabat: & compoſitis ejus negotiis, Hyrcanum duxit Hieroſolyma, fani curam habiturum. Deinde conſtitutis quinque juridicis conventibus, in *totidem* æquales partes gentem diviſit: ita ut alii jus peterent ad Hieroſolyma, alii ad Gadara, alia ad Amathuntem, quarti vero ad Hierichuntem, & quinti ad Sapphora Galilææ. Atque ita principatu liberati Judæi, *deinde* ab optimatibus regebantur.

Alexandrium aliaque caſtella diruta à Gabinio.

Judæorum rectionis mutatio.

ια'. XI.

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς φυγόντα ἐκ Ῥώμης Ἀριστόβουλον λαβὼν Γαβίνιος ἀναπέμπει εἰς Ῥώμην· καὶ ὡς Γαβίνιος ἐξ Αἰγύπτου ἐπανελθὼν μάχῃ κρατεῖ Ἀλεξάνδρου καὶ Ναβαταίων.

Ἀριστοβούλου δὲ διαδράντος ἐκ Ῥώμης εἰς τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τὸ Ἀλεξάνδρειον, ὅπερ ἦν νεωστὶ κατεσκαμμένον, ἀνατειχίζειν προαιρουμένου, πέμπει Γαβίνιος [f] πρὸς αὐτὸν στρατιώτας καὶ ἡγεμόνας, Σισένναν τε καὶ Ἀντώνιον καὶ Σερουΐλιον, [g] κωλύσοντάς τε τὸ χωρίον αὐτὸν κατασχεῖν, καὶ συλληψομένους αὐτόν. πολλοὶ δ' Ἀριστοβούλῳ τῶν Ἰουδαίων κατὰ τὴν παλαιὰν εὔκλειαν προσέρρεον, καὶ δὴ καὶ νεωτέροις χαίροντες πράγμασι. Πειθόλαος γοῦν τις, ὑποστράτηγος ἐν Ἱεροσολύμοις ὤν, μετὰ χιλίων ηὐτομόλησε πρὸς αὐτόν· πολλοὶ δὲ τῶν προστιθεμένων ἦσαν ἄνοπλοι. διεγνωκὼς δὲ εἰς Μαχαιροῦντα ἀπανίστασθαι Ἀριστόβουλος, τούτους μὲν ἀπέλυσεν [h] ἀπόρους ὄντας· οὐ γὰρ ἐγίνοντο αὐτῷ χρήσιμοι πρὸς τὰ ἔργα· τοὺς δὲ ὡπλισμένους περὶ ὀκτακισχιλίους ὄντας ἀναλαβὼν ᾤχετο. καὶ προσπεσόντων αὐτοῖς τῶν Ῥωμαίων καρτερῶς, ἡττῶνται τῇ μάχῃ γενναίως οἱ Ἰουδαῖοι· καὶ προθύμως ἀγωνισάμενοι βιασαμένων τε τῶν πολεμίων εἰς φυγὴν τρέπονται. καὶ φονεύονται μὲν αὐτῶν εἰς πεντακισχιλίους· οἱ δὲ λοιποὶ [i] σκεδασθέντες, ὡς ἐδύναντο σώζειν [k] αὐτοὺς ἐπειρῶντο. χιλίων μέντοι πλείονας ἔχων Ἀριστόβουλος εἰς Μαχαιροῦντα διέφυγεν, ἀνήγειρέ τε τὸ χωρίον, καὶ πράττων κακῶς οὐδὲν ἧττον ἐλπίδος ἀγαθῆς εἴχετο. δύο δ' ἡμέρας ἀντισχὼν τῇ πολιορκίᾳ, καὶ πολλὰ τραύματα λαβὼν, αἰχμάλωτος μετ' Ἀντιγόνου τοῦ παιδὸς, ὃς δὴ καὶ συνέφυγεν ἐκ Ῥώμης αὐτῷ, πρὸς Γαβίνιον ἄγεται. καὶ τοιαύτῃ μὲν Ἀριστόβουλος χρησάμενος τύχῃ, πάλιν εἰς Ῥώμην ἀναπέμπεται, καὶ δεθεὶς [l] αὐτόθι κατείχετο, βασιλεύσας μὲν καὶ ἀρχιερατεύσας [m] ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ, ἀνὴρ δὲ λαμπρὸς

CAP. VI.

Quomodo Gabinius Ariſtobulum, poſt fugam à Roma captum, Romam remittit: utque Gabinius ex Ægypto reverſus prælio ſuperat Alexandrum & Nabatæos.

CUM autem Ariſtobulus Roma in Judæam profugiſſet, & Alexandrium, quod nuper erat everſum, reficere inſtitueret, mittit Gabinius adverſus eum milites, & duces Siſennam & Antonium & Servilium, qui locum ab eo occupari prohiberent, ipſumque comprehenderent. Multi autem Judæorum ad Ariſtobulum confluebant, tum propter veterem ejus gloriam, tum quia novis rebus ſtudebant. Itaque Pitholaus quidam, qui Hieroſolymis legatus erat, cum mille hominibus ad eum perfugit: ſed eorum qui ei ſe adjungebant plerique erant inermes. Cum autem Ariſtobulus ad Machæruntem ſe conferre ſtatuiſſet, eos dimiſit, quod non eſſent inſtructi (ſibi enim ad opera *bellica* inutiles erant) aſſumptiſque armatis, qui erant circiter octo millia, profectus eſt. Sed Romanis eos acriter aggreſſis, victi ſunt egregie Judæi: & animoſe præliati hoſtium vi in fugam verſi ſunt. Et illorum quidem ad quinque millia occiduntur: reliqui vero diſſipati, ſibimet, ut poterant, conſulere conabantur. Ariſtobulus tamen, plus mille ſecum habens, effugit ad Machæruntem, locumque munire inſtituit: &, quamvis rebus afflictis, nihilominus bonas ſpes habebat. Sed poſtquam duos dies obſidionem ſuſtinuit, multis vulneribus acceptis, capitur cum Antigono filio ſuo, qui una cum eo Roma aufugerat, & ad Gabinium ducitur. Et quidem Ariſtobulus, cum ea ſibi fortuna obtigiſſet, iterum ad Romam mittitur, & in vinclis ibi tenebatur, poſtquam rex & pontifex fuiſſet annos tres & ſex menſes, vir præclarus &

Res geſtæ ab Ariſtobulo à Roma in Judæam profugo.

Eum comprehendit Gabinius, Romamque remittit.

---

[a] Ἐφρόνει γὰρ Hen. [b] Vide Seldenum in l. 2. de Synedriis c. 9. §. 5. & Vorſtium de Synedriis, §. 14. [c] Ita Bush. Vat. & Epiphan. Σαμφώροις in Editis. Σαμφώρεως Hen. [d] Sic Bush. Gall. Epiphan. & ipſe Joſephus l. 1. de Bello Jud. Ἰουδαίας in cæteris. [e] Τῆς abeſt Bush. & Hen. [f] Ἐπ' αὐτὸν Bush. [g] Κωλύσοντας τε Bush. & Hen. [h] In Cod. Bush. ἀνόπλους, armis inopes, ut vertit Epiphan. [i] Διασκεδασθέντες Bush. [k] Ἑαυτοὺς Bush. [l] Sic Baſ. Bush. & Epiphan. αὐτὸς in reliquis. [m] Ita in omnibus Joſephi libris, tam Lat. quam Gr. βασιλεύσας καὶ ἀρχιερατεύσας ἔτη τρία Zonar. præciſe. ἔτη γ'. καὶ μῆνας γ' legendum cenſet Jac. Cappellus ad A. M. 3937. Cum regnum tenuiſſe dicitur annos tres & menſes ſex, hoc ipſum Arabicus Hiſt. Jud. Collector (ad calcem Bibliorum Polyglottorum editus) cap. 40. de prioris principatûs ſpatio accipit, donec captivus abductus eſt prima vice. quum de priore illo &

Ariſtobuli liberi dimiſſi.

& magni animi. Verum ejus liberos dimiſit Senatus, propterea quod ſcripſit Gabinius, id ſe eorum matri caſtella tradenti promiſiſſe. atque ita rediere tum in Judæam.

Antipater Gabinium, Ptolemæum in Ægyptum reducentem, adjuvat.

2. Gabinius vero, cum in eo eſſet, ut in Parthos duceret exercitum, trajecto jam Euphrate, mutavit ſententiam; & reverſus eſt in Ægyptum, ut *ibi* Ptolemæum in illius regnum reſtitueret. * Et hæc quidem etiam in aliis *ſcriptis* memorata ſunt. Attamen Gabinio, in ea expeditione quam fecit adverſus Archelaum, Antipater frumentum & arma & pecuniam ſuppeditavit: eique Judæos, qui ſupra Peluſium collocati cuſtodes erant adituum Ægypti, idem conciliavit, ſociosque fecit. Deinde reverſus ex Ægypto Syriam offendit ſeditione & tumultu laborantem. Nam Ariſtobuli filius Alexander, recuperato denuo per vim principatu, multos quidem Judæorum ad defectionem impulit; ingentique manu regionem incurſans, interficiebat quotquot nactus erat Romanorum, qui in montem Garizim appellatum confugerant, eoſque obſidione urgebat.

Alexander Ariſtobuli filius principatum occupat.

Gabinius contra Alexandrum proficiſcitur.

3. Gabinius autem, cum hoc in ſtatu Syriam offendiſſet, Antipatrum (nam prudens erat *& rerum peritus*) ad rebelles præmittit, ſi forte poſſet eorum amentiam ſanare, eoſque ad meliorem mentem conſilio ſuo revocare. Ille *eò* profectus multos quidem repreſſit & ad officium reduxit: Alexandrum vero cohibere non potuit. Is enim, cum triginta Judæorum millia in exercitu haberet, obviam ivit Gabinio: & cum eo congreſſus victus eſt, amiſſis ſuorum decem millibus apud montem Itabyrium.

Eum prælio ſuperat.

Aliis rebus geſtis Romam redit.

4. Deinde Gabinius, conſtitutis ad Antipatri voluntatem urbis Hieroſolymitarum rebus, adverſus Nabatæos proficiſcitur. Et hos quidem prælio ſuperat: Mithridatem vero & Orſanem Parthorum perfugas, qui ad ipſum ſe receperant, deduxit, ſparſo rumore, quod ab eo fuga dilapſi eſſent. Et Gabinius quidem, cum res multas & præclaras geſſiſſet, Romam diſceſſit, tradita Craſſo provincia. De his autem Pompeji & Gabinii contra Judæos expeditionibus ſcribit Nicolaus Damaſcenus, & Strabo Cappadox, quorum unus nihil ab altero alienum refert.

Nicolaus Damaſcenus & Strabo.

καὶ μεγαλόψυχος γενόμενος. τὰ μέντοι τέκνα αὐτοῦ ἀνῆκεν ἡ σύγκλητος, Γαβινίου γράψαντος τοῦθ' ὑποσχέσθαι τῇ μητρὶ παραδούσῃ τὰ ἐρύματα. καὶ τότε μὲν εἰς τὴν [a] Ἰουδαίαν [b] ἐπανέρχεται.

β'. Γαβινίῳ δ' ἐπὶ Πάρθους στρατεύοντι, καὶ τὸν Εὐφράτην [c] ἤδη πεπεραιωμένῳ, μετέδοξεν εἰς Αἴγυπτον [d] ὑποστρέψαντα καταστῆσαι Πτολεμαῖον εἰς αὐτήν. καὶ ταῦτα μὲν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Γαβινίῳ μέντοι, κατὰ τὴν [e] στρατείαν ἣν [f] ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο, Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε σῖτον καὶ ὅπλα καὶ χρήματα· καὶ τοὺς ὑπὲρ Πηλούσιον τῶν Ἰουδαίων οὗτος αὐτῷ προσηγάγετο καὶ συμμάχους ἐποίησε, φύλακας ὄντας τῶν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἐμβολῶν. ἐπανελθὼν δ' ἐκ τῆς Αἰγύπτου καταλαμβάνει τὴν Συρίαν στάσει καὶ ταραχῇ νοσοῦσαν. ὁ γὰρ Ἀριστοβούλου παῖς Ἀλέξανδρος, παρελθὼν ἐξ ὑστέρου πάλιν ἐπὶ τὴν ἀρχὴν κατὰ βίαν, πολλοὺς μὲν τῶν Ἰουδαίων ἀπέστησεν· στρατεύματι δὲ μεγάλῳ τὴν χώραν ἐπερχόμενος, ἔκτεινε πάντας ὅσους ἐπιτύχοι τῶν Ῥωμαίων, εἰς τὸ ὄρος τὸ καλούμενον Γαριζεὶν συμφυγόντας, καὶ προσέκειτο πολιορκῶν.

γ'. Ὁ δὲ Γαβίνιος, τοιαῦτα κατὰ τὴν Συρίαν καταλαβὼν, Ἀντίπατρον, συνετὸς γὰρ ἦν, προπέμπει πρὸς τοὺς νενοσηκότας, εἰ παῦσαι δυνηθείη τῆς παραφροσύνης αὐτοὺς, καὶ πεῖσαι πρὸς τὸν ἀμείνω λογισμὸν ἐπανελθεῖν. ὁ δὲ ἐλθὼν πολλοὺς μὲν [g] ἐσωφρόνισε καὶ προσηγάγετο τῷ δέοντι· τὸν δὲ Ἀλέξανδρον οὐκ ἠδυνήθη κατασχεῖν. στρατοῦ γὰρ τρεῖς οὗτος ἔχων μυριάδας Ἰουδαίων, ἀπήντησε Γαβινίῳ, καὶ συμβαλὼν ἡττᾶται, πεσόντων αὐτοῦ μυρίων περὶ τὸ Ἰταβύριον, ὄρος.

δ'. Καταστησάμενος δὲ Γαβίνιος τὰ κατὰ τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, ὡς ἦν Ἀντιπάτρῳ θέλοντι, ἐπὶ Ναβαταίους ἔρχεται. καὶ κρατεῖ μὲν τούτων τῇ μάχῃ· [h] Πάρθων δὲ φυγάδας Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην, πρὸς αὐτὸν ἐλθόντας, προὔπεμψε, τῷ δὲ λόγῳ ἀπέδρασαν αὐτόν. καὶ Γαβίνιος μὲν, ἔργα μεγάλα καὶ λαμπρὰ κατὰ τὴν [i] στρατείαν δράσας, ἀπῆρεν εἰς Ῥώμην, Κράσσῳ παραδοὺς τὴν ἀρχήν. περὶ δὲ τῆς Πομπηΐου καὶ Γαβινίου στρατείας ἐπὶ Ἰουδαίους, γράφει Νικόλαος ὁ Δαμασκηνὸς, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ, οὐδὲν [k] ἕτερος ἑτέρου καινότερον λέγων.

XII.

CAP. VII.

Quomodo Craſſus, in Judæam profectus templumque depeculatus, bello Parthos tentavit & cum exercitu interiit: utque Caſſius, Syria potitus, Parthos arcebat, & in Judæam aſcendit.

Craſſus in Judæam venit & ſacras pecunias depeculatur.

CRaſſus autem, in Parthos expeditionem facturus, venit in Judæam: & ſublata quæ in templo erat pecunia, quam

ΚΕΦ. ζ'. ιϛ'.

Ὡς Κράσσος, εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν καὶ τὸν ναὸν συλήσας, ἐπὶ Πάρθους ἐξώρμησε, καὶ ἐφθάρη σὺν τῷ στρατεύματι· καὶ ὡς Κάσσιος, Συρίαν περιποιησάμενος, τοῖς Πάρθοις ἐμποδὼν ἦν, καὶ εἰς Ἰουδαίαν ἀνέβη.

ΚΡάσσος δ' ἐπὶ Πάρθους μέλλων στρατεύειν ἧκεν εἰς τὴν Ἰουδαίαν· καὶ τὰ ἐν τῷ ἱερῷ χρήματα, ἃ Πομ-

---

posteriore hoc, ſimul ſumptis, intelligendum potius fuiſſe videatur. ut ante priorem quidem captivitatem annos tres & menſes totidem (ut in lib. 20. *Antiq*, c. 8. diſerte *Joſephus* confirmat) poſt reditum vero ex urbe Roma, & ante ſecundam captivitatem tres alios menſes in regno ille exegerit. *Uſſerius* in *Ann.* V. T. p. 287. *Edit. Lond.*

[a] Ἰδουμαίαν *Hen. & Vat.*

[b] Ita *Hen. Busb. & Vat.* ἐπανήρχοντο in *reliquis.*

[c] Ita *Hen.* ἤδη deeſt *cæteris.*

[d] Ὑποστρέψαντι *Vat. & Hen.*

[e] Στρατείαν ἣν ἐφ' Ὑρκ. *Busb.*

[f] Prius erat ἐφ' Ὑρκανὸν ἐστείλατο in *Edit. Baſ.* quod falſum, & contra omnem Hiſtoriæ fidem, cui etiam ipſe *Joſephus* refragatur *lib.* 1. *de Bello Jud.* ὑφ' Ὑρκανὸν in *Edit. Gen.* quod nulla nititur veriſimilitudine. Γαβινίου μέντοι στρατεύσαντος Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε legiſſe viſus eſt *Epiphan.* qui vertit, *Gabinio deinde militibus Antipater miniſtravit* &c. Unde *Montacutius* in *Apparat.* IV. p. 149. & in *Exercit.* VIII. p. 275. legendum eſſe conjicit, Γαβινίῳ μέντοι κατὰ τὴν στρατιὰν ἣν ἐστείλατο, Ὑρκανὸς καὶ Ἀντίπατρος ὑπηρέτησε &c. Eſt qui malit ἐπ' Αἴγυπτον ἐστείλατο. Verum cum *Livius* (*Epitom.* CV.) dixerit, *A. Gabinius proconſul Ptolemæum reduxit, in regnum Ægypti, ejecto Archelao, quem ſibi regem adſciverant* &c. placuit reſcribere ἐπ' Ἀρχέλαον ἐστείλατο.

[g] Ita *Busb. & Hen.* ἐσωφρόνισεν in *Editis Aliiſque.*

[h] Eo ordine *Hen.* Πάρθων δὲ Μιθριδάτην καὶ Ὀρσάνην φυγάδας in *cæteris.* Καὶ Μιθριδάτην & Ὀρσάνην φυγόντας ἐκ Πάρθων κρύφα μὲν ἀπέπεμψε, [illegible] δὲ τοῖς στρατιώταις ἔλεγεν ἀποδράναι, lib. 1. *de Bello Jud.*

[i] Στρατηγίαν *Busb. Hen. & Vat.*

[k] Ita *Hen. & Epiphan.* οὐδὲ ἕτερος in *Editis Aliiſque.*

* Hæc vero & per alios hiſtoriarum ſcriptores monſtrata ſunt, *Epiphan.*

a *Vaticanus*

Πομπήιος καταλελοίπει, δισχίλια [a] δ' ἦν τάλαντα, βαστάσας, οἷός τε ἦν καὶ τὸν χρυσὸν ἅπαντα, τάλαντα δὲ καὶ οὗτος ἦν ὀκτακισχίλια, περιδύειν τὸν ναόν. λαμβάνει δὲ καὶ δοκὸν ὁλοσφυρήλατον χρυσῆν, ἐκ μνῶν τριακοσίων πεποιημένην. ἡ δὲ μνᾶ παρ' ἡμῖν [b] ἰσχύει λίτρας δύο καὶ ἥμισυ. παρέδωκε δὲ αὐτῷ ταύτην τὴν δοκὸν ὁ τῶν [c] θησαυρῶν φύλαξ ἱερεὺς, Ἐλεάζαρος ὄνομα, οὐ διὰ πονηρίαν, ἀγαθὸς γὰρ ἦν καὶ δίκαιος, ἀλλὰ πεπιστευμένος τὴν τῶν καταπετασμάτων τοῦ ναοῦ φυλακὴν, ὄντων θαυμασίων τό τε κάλλος καὶ πολυτελῶν τὴν κατασκευὴν, ἐκ δὲ τῆς δοκοῦ ταύτης ἐκκρεμαμένων, ἐπεὶ τὸν Κράσσον ἑώρα περὶ τὴν τοῦ χρυσοῦ γινόμενον συλλογὴν, δείσας περὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τοῦ ναοῦ, τὴν δοκὸν αὐτῷ τὴν χρυσῆν, λύτρον ἀντὶ πάντων, ἔδωκεν, ὅρκους παρ' αὐτοῦ λαβὼν μηδὲν ἄλλο κινήσειν [d] τῶν ἐκ τοῦ ναοῦ, μόνῳ δὲ ἀρκεσθήσεσθαι τῷ ὑπ' αὐτοῦ δοθησομένῳ, πολλῶν ὄντι μυριάδων ἀξίῳ. ἡ δὲ δοκὸς αὕτη ἦν ἐν ξυλίνῃ δοκῷ κενῇ· καὶ τοῦτο τοὺς μὲν ἄλλους ἐλάνθανεν ἅπαντας, ὁ δὲ Ἐλεάζαρος μόνος ἠπίστατο. ὁ μέντοι Κράσσος καὶ ταύτην, ὡς οὐδενὸς ἀψόμενος ἄλλου τῶν ἐν τῷ ἱερῷ, λαμβάνει, καὶ παραβὰς τοὺς ὅρκους ἅπαντα τὸν ἐν τῷ ναῷ χρυσὸν ἐξεφόρησεν.

βʹ. [e] Θαυμάσῃ δὲ μηδεὶς εἰ τοσοῦτος ἦν πλοῦτος ἐν τῷ ἡμετέρῳ ἱερῷ, [f] πάντων τῶν κατὰ τὴν οἰκουμένην Ἰουδαίων, καὶ σεβομένων τὸν Θεὸν, ἔτι δὲ καὶ τῶν ἀπὸ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης εἰς αὐτὸ συμφερόντων ἐκ πολλῶν πάνυ χρόνων. οὐκ ἔστι δὲ ἀμάρτυρον τὸ μέγεθος τῶν προειρημένων χρημάτων, οὐδὲ ὑπὸ ἀλαζονείας ἡμετέρας καὶ περιττολογίας ἐπὶ τοσοῦτον ἐξαίρεται πλῆθος· ἀλλὰ πολλοί τε ἄλλοι τῶν συγγραφέων ἡμῖν μαρτυροῦσι, καὶ Στράβων ὁ Καππάδοξ οὕτω λέγων. “[g] πέμψας δὲ Μιθριδάτης εἰς Κῶ, ἔλαβε τὰ χρήματα, ἅπερ ἔθετο ἐκεῖ Κλεοπάτρα ἡ βασίλισσα, καὶ τὰ τῶν Ἰουδαίων ὀκτακόσια τάλαντα.” ἡμῖν δὲ δημόσια χρήματα οὐκ ἔστιν, ἢ τὰ τοῦ Θεοῦ μόνα. καὶ δῆλον ὅτι ταῦτα μετήνεγκαν εἰς Κῶ τὰ χρήματα οἱ ἐν τῇ Ἀσίᾳ Ἰουδαῖοι, διὰ τὸν ἐκ Μιθριδάτου φόβον. οὐ γὰρ εἰκὸς τοὺς ἐν τῇ Ἰουδαίᾳ, πόλιν τε ὀχυρὰν ἔχοντας καὶ τὸν ναὸν, πέμπειν χρήματα εἰς Κῶ. ἀλλ' οὐδὲ τοὺς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ κατοικοῦντας Ἰουδαίους πιθανὸν τοῦτ' ἐπὶ ποιῆσαι, μηδὲν Μιθριδάτην [h] δεδιότας. μαρτυρεῖ δὲ καὶ ἐν ἑτέρῳ τόπῳ αὐτὸς ὁ Στράβων, ὅτι καθ' ὃν καιρὸν διέβη [i] Σύλλας εἰς τὴν Ἑλλάδα, πολεμήσων Μιθριδάτην, [k] καὶ Λεύκολλον πέμψαι ἐπὶ τὴν ἐν Κυρήνῃ στάσιν τοῦ ἔθνους ἡμῶν, ὧν [l] ἡ οἰκουμένη πεπλήρωται, λέγων οὕτως. “[m] τέτταρες δ' ἦσαν ἐν τῇ πόλει τῶν Κυρηναίων, ἥτε τῶν πολιτῶν, καὶ ἡ τῶν γεωργῶν, τρίτη δ' ἡ τῶν μετοίκων, καὶ τετάρτη ἡ τῶν Ἰουδαίων. αὕτη δ' εἰς πᾶσαν πόλιν ἤδη [n] παρεληλύθει, καὶ τόπον οὐκ ἔστι ῥᾳδίως εὑρεῖν τῆς οἰκουμένης, ὃς οὐ παραδέδεκται [o] τοῦτο τὸ φῦλον, μηδ' ἐπικρατεῖται ὑπ' αὐτοῦ.

Fidem, Eleazaro ſacrorum theſaurorum cuſtodi datam, violat Craſſus.

Pompejus reliquerat, (ea erat duo millia talentorum) à ſe impetrabat ut omni auro (atque id erat ad octo millia talentorum) templum ſpoliaret. Cepit & trabem ſolido auro factam ex minis trecentis. una autem mina apud nos valet duas libras & dimidiam. Hanc vero trabem ei tradidit ſacerdos *ſacri* theſauri cuſtos, nomine Eleazarus, non malitia *quidem*, nam vir bonus erat & juſtus, ſed cum concreditam haberet velorum templi cuſtodiam, quæ & pulchritudine miranda & opere ſumptuoſa erant, & ab ea trabe dependebant, videretque Craſſum colligendo auro incumbentem, metuens de univerſo templi ornatu, trabem ei auream in omnium redemptionem dedit; cum quidem eum jurejurando aſtrinxiſſet, nihil aliud ex templo moturum, ſed eo contentum fore quod ab ipſo daretur, quod quidem eſſet multorum millium. Erat autem ea trabs in lignea trabe cava: id quod alios omnes latebat, ſolus vero ſciebat Eleazarus. At Craſſus & hanc, tanquam nihil aliud tacturus eorum quæ eſſent in templo, ſumpſit, & contra jusjurandum omne templi aurum ſuſtulit.

Unde ſacræ Judæorum pecuniæ.

Strabonis teſtimonium.

Aliud ejuſdem teſtimonium.

2. Ne cui autem mirum ſit, quod tantæ divitiæ in noſtrum templum congeſtæ eſſent, cum omnes ubique terrarum Judæi, quique Deum colunt, tam ex Europa quam ex Aſia, per multa retro ſecula eò munera contulerint. Nec teſtibus caret opum magnitudo quam memoravimus, neque ex oſtentatione noſtra, aut rem verbis exaggerandi ſtudio, in immenſum adeo extollitur: ſed cum alii multi ex ſcriptoribus nobis teſtimonium perhibent, tum Strabo Cappadox hiſce verbis. “Mithridates autem in Co miſit qui ſibi *inde* pecuniam attulerunt, quam Cleopatra regina ibi depoſuerat, ut & Judæorum octingenta talenta.” Nobis autem nulla eſt publica pecunia niſi quæ Deo ſacra. Atque perſpicuum eſt, Judæos in Aſia hanc pecuniam in Co tranſtuliſſe metu Mithridatis. Haud enim veriſimile, eos qui Judæam incolebant, urbem adeo munitam habentes & templum, pecunias Co miſiſſe. Imo nec Judæos Alexandriam habitantes hoc ipſum feciſſe credibile eſt, ut qui nihil Mithridatem metuerint. Quin & Strabo alio in loco teſtatur, Sullam, quo tempore in Græciam trajecit, bellum geſturus contra Mithridatem, Lucullum etiam miſiſſe ad compeſcendam in Cyrene ſeditionem gentis noſtræ, quæ orbem terrarum repleverat, ita dicens. “In urbe autem Cyrenæorum quatuor erant *hominum claſſes*, una civium, altera agricolarum, tertia inquilinorum, & quarta Judæorum. Hæc autem jam in urbes univerſas *fere* invaſerat, haudque facile eſt locum in toto orbe invenire, quin hoc genus hominum *ſedibus* exceperit, & ab eo teneatur.

---

[a] *Vaticanus* habet μὲν pro δὲ. [b] Ἰσχύει *Busb.* [c] Χρημάτων *Busb.* [d] Τῶν ἐν ναῷ *Busb.* [e] Θαυμάσειεν *Hen.* & mox ναῷ pro ἱερῷ in *Eodem.* [f] Tanta vis auri Hieroſolyma mittebatur à popularibus, qui variis locis ſparſi ſedes incolebant disjunctiſſimas, ut ad ſummum culmen evecta fuerit Hieroſolymorum opulentia. Sane quidem & ii, quos Meſopotamia & Babylonia acceperat, urbes duas natura pariter atque opere munitiſſimas, Neerdam & Niſibin, habuere, in quibus tanquam in ærario quodam ſiti omnes theſauri erant, quos in Palæſtinam identidem, cum tempus eſſet, infinita hominum multitudo devehebat. *Cunæus* de *Rep. Hebr.* l. 2. c. 23. [g] Πλεύσας pro πέμψας aliquis legendum ſuſpicaretur ex *Appiano* in *Mithridaticis*, p. 186. v. 10. *Edit. Steph.* [h] Ita *Hen.* δεδειότας in *Editis Aliiſque.* [i] Sic *Hen.* Σύλας in *cæteris.* [k] Hic Λύκολλον *Hen.* alibi vero habet Λεύκολλον. [l] Illud ὧν è *MSS.* [m] Iſta quæ ſequuntur, ut & alia quamplurima è *Strabone* deſumpta, in ejus *Geographicis* non exſtant. Nullus tamen dubito, quin *Strabonis* ſint, ex ejus *Hiſtoricis*, ſive ὑπομνημάτων. De quibus vide Cl. *Fabricium* in *Bibl. Gr.* l. IV. c. 1. p. 7. [n] Ita *Gall.* & *Hen.* παρεληλύθη in *Editis Aliiſque.* [o] Τούτου τοῦ φύλου τὸ πλῆθος *Hen.*

“nam factum eſt ut & Ægyptus & Cyrenæa, utpote iiſdem ſolitæ parere dominis, aliæque multæ regiones horum mores imitentur, magnumque Judæorum numerum peculiariter foveant, & cum iis *opibus viribuſque* creſcant, patriis Judæorum uſi inſtitutis. Etenim in Ægypto conceſſum eſt Judæis habitare, & magna pars urbis Alexandrinæ ſeorſim huic genti aſſignata eſt. Quin & ſuus illis ethnarcha eſt, qui gentis res adminiſtrat, & judicia exercet, curatque contractus & mandata, quaſi eſſet perfectæ reipublicæ princeps. Et quidem in Ægypto plurimum pollet hæc gens, quod Judæi ex Ægyptiis originem habuerint, & quod ab iis digreſſi ſedibus *illis* vicini eſſent. Tranſgreſſum autem eſt in Cyrenæam, quod hæc finitima ſit Ægyptiorum ditioni, quemadmodum etiam Judæa eſt, vel potius pars olim fuerit regni Ægyptiaci.” Strabo nimirum hæc dicit.

Craſſus in Parthia perit.

3. Craſſus autem, omnibus arbitratu ſuo compoſitis, in Parthorum regionem profectus eſt: & ipſe quidem *illic* cum univerſo exercitu periit, ut alibi narratum eſt. Caſſius vero in Syriam fugit, eaque potitus Parthos arcebat, qui eam, ob partam de Craſſo victoriam, incurſionibus vexabant. Deinde rurſus ad Tyrum profectus, aſcendit etiam in Judæam: & Tarichæas quidem adortus primo impetu expugnavit, & triginta circiter millia captivorum cepit, & Pitholaum Ariſtobuli ſeditionis ſucceſſorem interfecit hortatu Antipatri, qui forte apud eum auctoritate plurimum valebat, & magnæ tum erat exiſtimationis etiam apud Idumæos, à quibus uxorem duxit ex nobili Arabiæ familia nomine Cypron, ex qua liberos quatuor ſuſtulit, Phaſaëlum, & Herodem, eum qui poſtea rex erat, & Joſephum, & Pheroram, & filiam Salomen. Hic Antipater & alios ſibi principes conjunxerat amicitia & hoſpitio, & potiſſimum Arabem, apud quem liberos deponebat dum bellum gerit cum Ariſtobulo. Et quidem Caſſius, motis caſtris, ad Euphratem contendit, invadentibus illac hoſtibus occurſurus, ut ab aliis memoriæ proditum eſt.

Caſſius Parthis repreſſis in Judæam tendit.

Antipatri uxor & liberi.

Herodes rex.

XIII.

Pompeji fuga in Epirum.

4. Aliquanto autem poſt Cæſar, potitus Roma poſtquam Pompejus & ſenatus trans Ionium mare fugerant, Ariſtobulum, vinculis ſolutum, in Syriam mittere decreverat, traditis ei duabus legionibus, ut qui poſſet illic negotia componere. At Ariſtobulo nihil profuit ſpes, quam ex accepta à Cæſare poteſtate conceperat: ſed, antequam id agere poſſet, Pompejani Ariſtobulum veneno ſuſtulerunt, ipſum vero Cæſareani ſepeliverunt. Atque corpus ejus, melle conditum, aliquandiu jacuit, donec id Antonius poſtea miſit in Judæam, & in regum loculis condendum curavit. Scipio vero cum ei ſignificatum fuiſſet literis Pompeji, ut Alexandrum Ariſtobuli filium interficeret, inſtituta in juvenem accuſatione propter ſuperiora ejus in Romanos commiſſa,

Ariſtobulus à Pompejanis veneno ſublatus.

Alexander ejus filius juſſu Pompeji à Scipione occiſus.

“τήν τε Αἴγυπτον καὶ τὴν Κυρηναίαν, ἅτε τῶν αὐτῶν ἡγεμόνων τυχοῦσαν, τῶν τε ἄλλων συχνὰ ζηλῶσαι συνέβη, καὶ δὴ τὰ συντάγματα τῶν Ἰουδαίων θρέψαι [a] διαφερόντως, καὶ συναυξῆσαι χρώμενα τοῖς πατρίοις τῶν Ἰουδαίων νόμοις. ἐν γοῦν Αἰγύπτῳ κατοικία τῶν Ἰουδαίων ἐστὶν ἀποδεδειγμένη, χωρὶς καὶ τῆς τῶν Ἀλεξανδρέων πόλεως ἀφώρισται μέγα μέρος τῷ ἔθνει τούτῳ. καθίσταται δὲ καὶ ἐθνάρχης αὐτῶν, ὃς διοικεῖ τε τὸ ἔθνος καὶ διαιτᾷ κρίσεις, καὶ συμβολαίων ἐπιμελεῖται καὶ προσταγμάτων, ὡς ἂν πολιτείας ἄρχων αὐτοτελοῦς. ἐν Αἰγύπτῳ μὲν οὖν ἴσχυσε τὸ ἔθνος, διὰ τὸ Αἰγυπτίους εἶναι ἐξ ἀρχῆς Ἰουδαίους, καὶ διὰ τὸ πλησίον ἔσεσθαι [b] τὴν κατοικίαν τοὺς ἀπελθόντας ἐκεῖθεν. εἰς δὲ τὴν Κυρηναίαν μετέβη, διὰ τὸ καὶ ταύτην ὅμορον εἶναι τῇ τῶν Αἰγυπτίων ἀρχῇ, καθάπερ τὴν Ἰουδαίαν, μᾶλλον δὲ τῆς ἀρχῆς ἐκείνης πρότερον.” Στράβων [c] δὴ οὖν ταῦτα λέγει.

γʹ. Κράσσος δὲ, πάντα διοικήσας ὃν αὐτὸς ἐβούλετο τρόπον, ἐξώρμησεν ἐπὶ τὴν Παρθυαίαν· καὶ αὐτὸς μὲν δὴ σὺν παντὶ διεφθάρη τῷ στρατῷ, ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. Κάσσιος δὲ εἰς Συρίαν φυγὼν, καὶ περιποιησάμενος αὐτὴν, Πάρθοις ἐμποδὼν ἦν, [d] ἐκτρέχουσιν ἐπ' αὐτὴν διὰ τὴν κατὰ Κράσσου νίκην. αὖθις δὲ εἰς Τύρον ἀφικόμενος, ἀνέβη καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν. [e] Ταριχαίας μὲν οὖν προσπεσὼν [f] εὐθέως αἱρεῖ, καὶ περὶ τρισμυρίους ἀνθρώπους ἀνδραποδίζει, Πειθόλαόν τε τὸν τὴν Ἀριστοβούλου στάσιν διαδεδεγμένον κτείνει, πρὸς τοῦτο αὐτὸν Ἀντιπάτρου παραινεσαμένου, ὃν πολὺ καὶ παρ' αὐτῷ συνέβαινε δύνασθαι, καὶ πλείστου τότε ἄξιος ἦν καὶ παρὰ Ἰδουμαίοις, παρ' ὧν ἄγεται γυναῖκα τῶν ἐπισήμων ἐξ Ἀραβίας [g] Κύπρον ὄνομα, ἐξ ἧς αὐτῷ τέσσαρες ἐγένοντο παῖδες, Φασάηλος, καὶ Ἡρώδης, [h] ὃς ὕστερον βασιλεὺς γίνεται, Ἰώσηπός τε καὶ Φερώρας, θυγάτηρ δὲ Σαλώμη. οὗτος ὁ Ἀντίπατρος [i] ἐπεποίητο καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους δυνάστας φιλίαν καὶ ξενίαν, μάλιστα δὲ πρὸς τὸν Ἄραβα, ᾧ καὶ τὰ τέκνα πολεμῶν πρὸς Ἀριστόβουλον παρέθετο. Κάσσιος μὲν οὖν ἀναστρατοπεδευσάμενος ἐπὶ τὸν Εὐφράτην ἠπείγετο, ὑπαντιάσων τοῖς ἐκεῖθεν ἐπιοῦσιν, ὡς καὶ ὑπ' ἄλλων δεδήλωται.

ιγʹ.

δʹ. Χρόνῳ δὲ ὕστερον Καῖσαρ, κατασχὼν Ῥώμην μετὰ τὸ Πομπήϊον καὶ τὴν σύγκλητον φυγεῖν πέραν τοῦ Ἰονίου, παραλύσας τῶν δεσμῶν Ἀριστόβουλον εἰς Συρίαν διεγνώκει πέμπειν, δύο παραδοὺς αὐτῷ τάγματα, ὡς ἂν εὐτρεπίζοι τὰ κατὰ ταύτην δυνατὸς ὤν. [k] Ἀριστόβουλος δὲ οὐκ ἀπώνατο τῶν ἐλπίδων, ἐφ' αἷς ἔτυχε τῆς παρὰ Καίσαρος ἐξουσίας· ἀλλ' αὐτὸν φθάσαντες οἱ τὰ Πομπηΐου φρονοῦντες φαρμάκῳ διαφθείρουσιν, θάπτουσι δ' αὐτὸν οἱ τὰ Καίσαρος θεραπεύοντες πράγματα. καὶ ὁ νεκρὸς αὐτοῦ ἔκειτο ἐν μέλιτι κεκηδευμένος ἐπὶ χρόνον πολὺν, ἕως Ἀντώνιος, αὐτὸν ὕστερον ἀποπέμψας εἰς τὴν Ἰουδαίαν, ἐν ταῖς βασιλικαῖς θήκαις ἐποίησε τεθῆναι. Σκηπίων δὲ, ἐπιστείλαντος αὐτῷ Πομπηΐου ἀποκτεῖναι Ἀλέξανδρον τὸν Ἀριστοβούλου, αἰτιασάμενος τὸν νεανίσκον ἐπὶ τοῖς πρότερον εἰς Ῥωμαίους ἐξημαρτημένοις,

τῷ

---

[a] Διαφερόντων in *Codd. Gall.* [b] Præpoſitionem κατὰ ſubintelligendam puto. [c] Μὲν δὴ *Hen.* & mox v. 18. μὲν οὖν σὺν π. [d] Εἰστρέχουσιν *Bub.* [e] Ταριχέας *Hen.* [f] Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* εὐθέως προσπεσὼν αἱρεῖ in *cæteris.* [g] *Al.* Κύπριν. Sed male, quum Κύπρις Græcum ſit, & Veneris cognomen, Κύπρος mere Hebraicum. Sic turris, quam Herodes in honorem matris ſuæ conſtruxit, Κύπρος non Κύπρις vocabatur. *Scalig.* in *Animadverſ.* in *Euſebium*, p. 149. [h] Ὃς καὶ ὕστερον *Βασ.* [i] Ἐκπεποίητο *Hen.* [k] Ἀριστόβουλος δὲ οὗτος οὐκ *Hen.*

a Τῆς

τῷ πελέκει διεχρήσατο. καὶ ὁ μὲν οὕτως ἐν Ἀντιοχείᾳ τελευτᾷ. τοὺς δὲ ἀδελφοὺς αὐτοῦ Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου παρέλαβε, δυναστεύων Χαλκίδος [a] τῆς ὑπὸ τῷ Λιβάνῳ ὄρει· καὶ πέμψας τὸν υἱὸν Φιλιππίωνα εἰς Ἀσκάλωνα πρὸς τὴν Ἀριστοβούλου γυναῖκα, ἐκέλευσεν [b] αὐτὴν συναποστέλλειν τὸν υἱὸν Ἀντίγονον, καὶ τὰς θυγατέρας, ὧν τῆς ἑτέρας Ἀλεξάνδρας [c] ἐρασθεὶς Φιλιππίων ἄγεται γυναῖκα. μετὰ δὲ ταῦτα ἀνελὼν αὐτὸν ὁ πατὴρ Πτολεμαῖος [d] γαμεῖται τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τῶν ἀδελφῶν αὐτῆς πρόνοιαν ποιούμενος διετέλει.

ιδ΄.

ΚΕΦ. η΄.

Ἰουδαῖοι σύμμαχοι γίνονται Καίσαρι κατ᾽ Αἴγυπτον πολεμοῦντι. Ἀντιπάτρου ἀριστεία, καὶ φιλία πρὸς Καίσαρα. τιμαὶ παρὰ Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων πρὸς Ἰουδαίους.

Μετὰ δὲ τὸν Πομπηΐου θάνατον καὶ τὴν νίκην τὴν ἐπ᾽ αὐτῷ, Καίσαρι πολεμοῦντι κατ᾽ Αἴγυπτον [e] εἰς πολλὰ χρήσιμον αὐτὸν παρέσχεν Ἀντίπατρος, ὁ τῶν Ἰουδαίων ἐπιμελητής, ἐξ ἐντολῆς Ὑρκανοῦ. Μιθριδάτῃ γὰρ τῷ Περγαμηνῷ κομίζοντι [f] ἐπικουρικὸν, καὶ ἀδυνάτως ἔχοντι διὰ Πηλουσίου ποιήσασθαι τὴν πορείαν, περὶ δὲ Ἀσκάλωνα διατρίβοντι, ἧκεν Ἀντίπατρος ἄγων Ἰουδαίων ὁπλίτας τρισχιλίους, ἐξ Ἀραβίας τε συμμάχους ἐλθεῖν ἐπραγματεύσατο τοὺς ἐν τέλει· καὶ δι᾽ αὐτὸν οἱ κατὰ τὴν Συρίαν ἅπαντες ἐπεκούρουν, ἀπολείπεσθαι τῆς ὑπὲρ Καίσαρος προθυμίας οὐ θέλοντες, Ἰάμβλιχός τε ὁ δυνάστης, καὶ Πτολεμαῖος ὁ υἱὸς αὐτοῦ, [g] καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου Λίβανον ὄρος οἰκῶν, αἵ τε πόλεις σχεδὸν ἅπασαι. Μιθριδάτης δὲ ἄρας ἐκ Συρίας εἰς Πηλούσιον [h] ἀφικνεῖται· καὶ μὴ δεχομένων αὐτὸν τῶν ἀνθρώπων ἐπολιόρκει τὴν πόλιν. ἠρίστευε δὲ Ἀντίπατρος, καὶ πρῶτος κατασύρας τι τοῦ τείχους, ὁδὸν εἰσπεσεῖν παρέσχετο τοῖς ἄλλοις εἰς τὴν πόλιν. καὶ τὸ μὲν Πηλούσιον οὕτως εἶχε. τοὺς δὲ περὶ Ἀντίπατρον καὶ Μιθριδάτην, ἀπιόντας πρὸς Καίσαρα, διεκώλυον οἱ Ἰουδαῖοι Αἰγύπτιοι, οἱ τὴν Ὀνίου λεγομένην χώραν κατοικοῦντες. πείθει δὲ καὶ τούτους τὰ αὐτῶν φρονῆσαι κατὰ τὸ ὁμόφυλον Ἀντίπατρος, καὶ μάλιστα ἐπιδείξας αὐτοῖς τὰς Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἐπιστολὰς, ἐν αἷς αὐτοὺς φίλους εἶναι Καίσαρος παρεκάλει, καὶ ξένια καὶ πάντα τὰ ἐπιτήδεια χορηγεῖν τῷ στρατῷ. καὶ οἱ μὲν, ὡς ἑώρων τὸν Ἀντίπατρον καὶ τὸν ἀρχιερέα [i] συνθέλοντας, ὑπήκουον. τούτους δὲ προσθεμένους ἀκούσαντες οἱ περὶ Μέμφιν, ἐκάλουν καὶ αὐτοὶ τὸν Μιθριδάτην [k] πρὸς αὐτούς· κἀκεῖνος ἐλθὼν καὶ τούτους προσλαμβάνει.

ιε΄. β΄. [l] Ἐπεὶ δὲ τὸ καλούμενον Δέλτα ἤδη περιεληλύθει, συμβάλλει τοῖς πολεμίοις περὶ τὸ καλούμενον Ἰουδαίων στρατόπεδον. εἶχε δὲ τὸ μὲν δεξιὸν κέρας Μιθριδάτης, τὸ δὲ εὐώνυμον Ἀντίπατρος. συμπεσόντων δὲ εἰς μάχην, κλίνεται τὸ τοῦ Μιθριδάτου κέρας, καὶ παθεῖν ἂν ἐκινδύνευσε τὰ δεινότατα, εἰ μὴ παρὰ τὴν ἠϊόνα τοῦ ποταμοῦ, σὺν τοῖς οἰκείοις στρατιώταις, Ἀντίπατρος παραθέων, νενικηκὼς ἤδη τοὺς πολεμίους, τὸν μὲν ῥύεται, τρέπει δὲ εἰς φυγὴν τοὺς νενικηκότας Αἰγυ-

---

Ptolemæus ad se recipit Aristobuli liberos.

ipsum secuti percussit. Et ille quidem ita moritur Antiochiæ. Ejus vero fratres ad se recepit Ptolemæus Mennæi filius dynasta Chalcidis sub monte Libano *posita*: missoque filio suo Philippione Ascalonem ad Aristobuli conjugem, jussit eam una mittere filium suum Antigonum & filias, quarum alterius Alexandræ amore captus Philippio, eam duxit uxorem. Postea pater ejus Ptolemæus, eo interfecto, in matrimonium accipit Alexandram, ejusque fratrum deinceps curam gerebat.

CAP. VIII.

XIV.

Judæi auxilium ferunt Cæsari in Ægypto bellum gerenti. Antipatri præclara facinora, & cum Cæsare amicitia. Honores à Romanis & Athenienſibus habiti Judæis.

Cæsari in Ægypto ſuccurrit Antipater.

Post Pompeji autem obitum, victoriamque ex illo reportatam, Cæsari, in Ægyptum bellum gerenti, ad multa utilem se præbuit Antipater Judæorum administrator, idque jussu Hyrcani. Ad Mithridatem enim Pergamenum copias auxiliares adducentem, neque per Pelusium iter facere valentem, sed apud Ascalonen hærentem, veniebat Antipater, secum habens Judæorum peditum tria millia, perfecitque ut ex Arabia primates venirent auxilio: & propter ipsum Syri omnes opem Cæsari ferebant, nolentes aliis concedere promptitudine in Cæsarem, & Jamblichus dynasta, & Ptolemæus ejus filius, & Tholomæus Soëmi Libani montis incola. Mithridates vero, motis è Syria castris Pelusium venit: cumque ab *ejus loci* hominibus non admitteretur, urbem oppugnabat. At Antipater omnium fortissime se gessit; & primus, detracta muri parte, cæteris aditum in urbem patefecit. atque ita quidem Pelusium obtinuit. Antipatrum autem & Mithridatem ad Cæsarem euntes prohibebant Ægyptii Judæi, regionem, quæ Oniæ dicebatur, incolentes. Verum Antipater eis persuasit, ut idem cum popularibus suis sentirent, maxime ostensis Hyrcani pontificis literis, in quibus eos, ut Cæsaris essent amici, monebat, & exercitum muneribus omnibusque necessariis juvarent. Et illi quidem, cum viderent Antipatrum & pontificem consentire, *Mithridati* parebant. Istos vero ubi accessisse audiverunt Memphitici, vocaverunt & ipsi ad se Mithridatem: & ille, eò profectus, eos quoque assumpsit.

Mithridati in Pelusio capiendo operam navat.

XV. 2. Postquam autem locum qui Delta vocatur jam circuivisset, cum hostibus congreditur ad Castra Judæorum, ut appellantur. Dextrum quidem cornu habebat Mithridates, sinistrum vero Antipater. Commisso autem prælio, inclinat Mithridatis cornu, & in discrimen extremum adductum fuisset, nisi Antipater, secundum fluminis ripam cum suis militibus currens, victis jam à se hostibus, illum liberasset, & victores Ægyptios in fugam vertisset.

Mithridates cum Ægyptiis congreditur.

---

a Τῆς ἐν τῷ Λιβ. *Busb.* b Αὐτῇ πρὸς αὐτὸν ἀποστέλλειν *Busb.* c Ἐρασθεὶς ὁ Φιλιππίων *Hen. Busb.* & *Vat.* d Γαμεῖ τε *Hen.* & *Vat.* e Εἰς deest *Busb.* & *Vat.* f Ἐπὶ κυρικοῦ certe legebat *Epiphan.* qui, nullo plane sensu, vertit, *dum per Choricum transiret.* g Illa καὶ Θολομαῖος ὁ Σοέμου non agnoscit *Hen.* nec legisse videtur *Epiphan.* ὁ δυνάστης καὶ Πτολεμαῖος ὁ Οὐσίμου Λιβ. *Vat.* cæteris omissis. Confer l. 1. *de Bello Jud.* h Ita *Busb.* & *Hen.* ἐφικνεῖται in *reliquis.* i Ita cum *Cod. Vat.* συνελθόντας in *reliquis.* k Πρὸς αὐτοὺς *Busb.* πρὸς ἑαυτοὺς *Vat.* l Ita è *Cod. Vat.* favente *Josepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* ubi dicit, κἀκεῖνος ἤδη τὸ Δέλτα περιελθὼν συνέβαλλε &c. ἐπεὶ δ [ἐπεὶ δὲ *Gen.*] τὸ κ. Δέλτα ὡς ἤδη περιεληλύθει *Bas. Aliique.*

Antipatri egregium factum.

tiſſet. Cumque in iis perſequendis perſeveraſſet, caſtris eorum potitur; & Mithridatem revocat, qui pulſus longiſſime aberat. Ceciderunt autem ex Mithridatis hominibus ad octingentos, Antipatri quinquaginta. Mithridates vero de his ſcripſit ad Cæſarem, victoriam ſimul ſalutemque ſuam Antipatro acceptam ferens, ita ut & Cæſar & tunc Antipatrum collaudaverit, & ejus opera toto bello in maximis periculis uſus ſit; uſque adeo ut Antipatrum in præliis vulnerari contigerit.

Cum Cæſare amicitia.

Cæſar magnum Antipatro honorem habet.

3. Cæterum aliquanto tempore poſt Cæſar, cum finito bello in Syriam navigaſſet, magnum ei honorem habuit, Hyrcano quidem pontificatum confirmando, Antipatrum vero Romana civitate omniumque immunitate donando. Multi vero ajunt Antipatrum hujus expeditionis ſocium fuiſſe & in Ægyptum veniſſe: atque verbis meis teſtimonium perhibet Strabo Cappadox ex auctoritate Aſinii ita dicens. "Poſtquam Mithridates Ægyptum invaſit, & cum eo Hyrcanus Judæorum pontifex." Imo & idem ille Strabo etiam alibi, ex auctoritate Hypſicratis, in hæc verba. "Mithridatem quidem ſolum profectum eſſe, Antipatrum vero Judææ procuratorem, ab ipſo Aſcalonem accitum, cum tribus militum millibus auxilium ei tuliſſe, & *ad idem faciendum* alios dynaſtas hortatum eſſe, atque expeditioni etiam Hyrcanum pontificem interfuiſſe." Et hæc quidem Strabo.

Strabonis teſtimonium ex Aſinio.

Alterum ejuſdem ex auctoritate Hypſicratis.

Antigonus Ariſtobuli filius Hyrcanum & Antipatrum accuſat.

4. Quin & eodem tempore Antigonus Ariſtobuli filius, cum ad Cæſarem veniſſet, & patris *ſui* fortunas deplorabat, quodque propter ipſum mortuus eſſet Ariſtobulus veneno ſublatus, atque frater ejus à Scipione ſecuri percuſſus, orabatque ut ſui miſereretur è paterno imperio expulſi: ac præterea Hyrcanum & Antipatrum accuſabat, qui gentem per vim regerent, & ipſi *Antigono* injuriam feciſſent. Verum Antipater, qui præſens aderat, pro ſe reſpondebat iis de quibus accuſationem contra ſe inſtitutam videbat, & Antigonum novarum rerum ſtudioſum ſeditioſumque eſſe oſtendebat: commemorabat etiam quantum ipſe laboraſſet, eumque in conſiliis militaribus adjuviſſet, verba de iis faciens, quorum ille teſtis erat *oculatus*. Ariſtobulum etiam dicebat jure merito Romam iterum abreptum eſſe, ut qui perpetuo hoſtis eſſet & nunquam benevolo in Romanos animo; fratremque ipſius in latrocinio captum à Scipione pœnas *crimini* debitas ſubiiſſe, non autem per vim & injuriam id ipſum paſſum eſſe ab eo qui intulerat.

Antipatri defenſio.

Cæſar in pontificatu confirmat Hyrcanum, & magnam Antipatro dat poteſtatem.

5. Cum hæc Antipater verba feciſſet, Cæſar Hyrcanum quidem pontificem pronunciavit, & Antipatro poteſtatem dedit, quantam ille, optione data, eligere voluit, ipſum *totius* Judææ procuratorem faciens. Hyrcano vero

XVI. etiam patriæ muros reficere permiſit, ut qui

πλίυς. αἱρεῖ δὲ αὐτῶν καὶ τὸ στρατόπεδον, ἐπιμείνας τῇ διώξει· τόν τε Μιθριδάτην ἐκάλει, πλεῖστον ἐν τῇ τροπῇ διαχόντα. ἔπεσον δὲ [a] τῶν μὲν περὶ τοῦτον ὀκτακόσιοι, τῶν δὲ Ἀντιπάτρου [b] πεντήκοντα. Μιθριδάτης δὲ περὶ τούτων ἐπιστέλλει Καίσαρι, τῆς τε νίκης αὐτοῖς ἅμα καὶ τῆς σωτηρίας αἴτιον τὸν Ἀντίπατρον ἀποφαίνων, ὥστε τὸν Καίσαρα τότε μὲν ἐπαινεῖν αὐτόν, κεχρῆσθαι δὲ παρὰ πάντα τὸν πόλεμον εἰς τὰ κινδυνωδέστατα τῷ Ἀντιπάτρῳ· καὶ δὴ καὶ τρωθῆναι συνέβη παρὰ τοὺς ἀγῶνας αὐτῷ.

γʹ. Καταλύσας μέντοι Καῖσαρ μετὰ χρόνον τὸν πόλεμον, καὶ εἰς Συρίαν [c] ἀποπλεύσας, ἐτίμησε μεγάλως, Ὑρκανῷ μὲν τὴν ἀρχιερωσύνην βεβαιώσας, Ἀντιπάτρῳ δὲ πολιτείαν ἐν Ῥώμῃ δοὺς καὶ [d] ἀτέλειαν πανταχοῦ. λέγεται δὲ ὑπὸ πολλῶν Ὑρκανὸν ταύτης κοινωνῆσαι τῆς στρατιᾶς, καὶ ἐλθεῖν εἰς Αἴγυπτον· μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ, λέγων ἐξ [e] Ἀσινίου ὀνόματος οὕτως. "μετὰ δὲ τὴν Μιθριδάτην [f] εἰσβαλεῖν εἰς τὴν Αἴγυπτον, καὶ Ὑρκανὸν τὸν τῶν Ἰουδαίων ἀρχιερέα." ὁ δ' αὐτὸς οὗτος Στράβων καὶ ἐν ἑτέρῳ πάλιν ἐξ Ὑψικράτους ὀνόματος λέγει οὕτως. "τὸν μὲν Μιθριδάτην ἐξελθεῖν μόνον, κληθέντα δ' εἰς Ἀσκάλωνα Ἀντίπατρον ὑπ' αὐτοῦ, τὸν τῆς Ἰουδαίας ἐπιμελητήν, τρισχιλίους αὐτῷ στρατιώτας συμπαρασκευάσαι, καὶ τοὺς ἄλλους δυνάστας προτρέψαι, κοινωνῆσαι δὲ τῆς στρατιᾶς καὶ Ὑρκανὸν τὸν ἀρχιερέα". ταῦτα μὲν Στράβων φησίν.

δʹ. Ἐλθὼν δὲ καὶ Ἀντίγονος ὁ Ἀριστοβούλου τότε πρὸς Καίσαρα, τήν τε τοῦ πατρὸς [g] ἀπωδύρετο τύχην, καὶ ὡς δι' αὐτὸν ἀποθάνοι φαρμάκοις ἀναιρεθεὶς Ἀριστόβουλος, καὶ ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ, κτείναντος πελέκει Σκιπίωνος, ἐδεῖτό τε λαβεῖν οἶκτον αὐτοῦ τῆς ἀρχῆς ἐκβεβλημένου. Ὑρκανοῦ δὲ ἐπὶ τούτοις καὶ Ἀντιπάτρου κατηγόρει βιαίως ἐξηγουμένων τοῦ ἔθνους, καὶ εἰς αὐτὸν παρανομησάντων. παρὼν δὲ Ἀντίπατρος ἀπελογεῖτο μὲν ὑπὲρ ὧν ἑώρα κατ' αὐτοῦ τὴν κατηγορίαν [h] γενομένην, νεωτεριστὰς δὲ ἀπέφαινε τοὺς περὶ τὸν Ἀντίγονον καὶ στασιώδεις· [i] ὅσα τε πονήσειεν αὐτὸς καὶ συνεργήσειεν ὑπεμίμνησκεν ἐπὶ τοῖς [k] στρατηγήμασι, ποιούμενος τοὺς λόγους ὧν αὐτὸς ἦν μάρτυς. δικαίως δὲ ἔλεγεν Ἀριστόβουλον μὲν εἰς Ῥώμην [l] ἀνάρπαστον γεγονέναι, πολέμιον ἀεὶ καὶ μηδέποτε εὔνουν ὑπάρξαντα Ῥωμαίοις· τὸν δὲ ἀδελφὸν αὐτοῦ [m] κρατηθέντα ἐπὶ λῃστείᾳ ὑπὸ Σκιπίωνος τυχεῖν ὧν ἄξιος ἦν, ἀλλ' οὐ κατὰ βίαν καὶ ἀδικίαν τοῦτο παθεῖν [n] ὑπὸ τοῦ δράσαντος.

εʹ. Τούτους Ἀντιπάτρου ποιησαμένου τοὺς λόγους, Καῖσαρ Ὑρκανὸν μὲν ἀποδείκνυσιν ἀρχιερέα, Ἀντιπάτρῳ δὲ δίδωσι δυναστείαν, ἣν αὐτὸς προαιρεῖται, [o] τοῦτο ἐπ' αὐτῷ ποιησάμενος τὴν κρίσιν, ἐπίτροπον αὐτὸν [p] ἀποδείκνυς τῆς Ἰουδαίας. ιϛʹ. ἐπιτρέπει δὲ καὶ Ὑρκανῷ τὰ τῆς πατρίδος ἀναστῆσαι τείχη, ταύτην

---

[a] Ita *Busb.* & *Vat.* τούτων μὲν περὶ ὀκτακοσίους in *Editis Aliiſque*. [b] Τεσσαράκοντα *Hen.* & nonnulli *Epiphanii* Codd. juxta alios ὀγδοήκοντα prout in *lib.* 1. *de Bello Jud.* [c] Vide *Uſſerii* Annales V. T. p. 351. *Edit. Lond.* [d] Ἀτέλειαν πανταχοῦ δὲ λέγεται ὑπὸ π. *Busb.* [e] Utrum Aſinius fuerit *Trallianus*, ut vult *Uſſerius*, an *Quadratus*; & quinam fuerit *Hypſicrates* mox laudatus, aliis diſpiciendum relinquo. [f] Ita *Hen.* & *Vat.* εἰσβάλλειν in *cæteris*. [g] Ita cum *MSS.* ἐπωδύρετο in *Editis*. [h] Γεγενημένην *Vat.* γενομένην *Hen.* [i] Ὅσα τε ποιήσειεν *Hen.* & mox αὐτοῖς *Busb.* & *Vat.* [k] Στρατεύμασι *Busb.* & *Vat.* [l] Ἀνάσπαστον *Vat.* & *Hen.* & mox γενόμενον pro γεγονέναι in *Busb.* & *Vat.* [m] Κολασθέντα *Busb. Vat.* & *Epiphan.* [n] Illud ὑπὸ è *Cod. Busb.* [o] Τοῦτο δὲ *Hen.* ταύτης δὲ *Busb.* [p] Ἀποδείκνυσι *Hen. Busb.* & *Vat.*

a Ερύμπτο

τὴν αἰτησαμένῳ τὴν χάριν· [a]ἐρήριπτο [b]γὰρ ἐπὶ Πομπηΐου καταβαλόντος· καὶ [c]τοῦτ' ἐπιστέλλει τοῖς ὑπάτοις εἰς Ῥώμην ἀναγράψαι ἐν τῷ Καπετωλίῳ. καὶ τὸ γενόμενον ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγμα τοῦτον ἔχει τὸν τρόπον. [d]“ΛΕΥΚΙΟΣ ΟΥΑΛΕΡΙΟΣ ΛΕΥΚΙΟΥ ΥΙΟΣ ΣΤΡΑΤΗΓΟΣ συνεβουλεύσατο τῇ συγκλήτῳ εἰδοῖς Δεκεμβρίαις ἐν τῷ τῆς Ομονοίας ναῷ. [e]γραφομένῳ τῷ δόγματι παρῆσαν Λούκιος Κωπώνιος Λευκίου υἱὸς Κολλίνα καὶ Παπίριος Κυρίνα, περὶ ὧν Αλέξανδρος Ιάσονος, καὶ Νουμήνιος Αντιόχου, καὶ Αλέξανδρος Δωροθέου, Ιουδαίων πρεσβευταὶ, ἄνδρες ἀγαθοὶ καὶ σύμμαχοι, διελέχθησαν, ἀνανεούμενοι τὰς προϋπηργμένας πρὸς Ρωμαίους [f]χάριτας καὶ τὴν φιλίαν, καὶ ἀσπίδα χρυσῆν σύμβολον τῆς συμμαχίας γενομένην ἀνήνεγκαν ἀπὸ χρυσῶν μυριάδων πέντε, καὶ γράμματ' αὐτοῖς ἠξίωσαν δοθῆναι, [g]πρός τε τὰς αὐτονομουμένας πόλεις καὶ πρὸς βασιλεῖς, ὑπὲρ τοῦ τήν τε χώραν αὐτῶν καὶ τοὺς λιμένας ἀδείας τυγχάνειν, [h]καὶ μηδένα ἀδικεῖσθαι. [i]ἔδοξεν οὖν συνθέσθαι φιλίαν καὶ χάριτας πρὸς αὐτοὺς, καὶ ὅσων ἐδεήθησαν τυχεῖν ταῦτ' αὐτοῖς παρασχεῖν, καὶ τὴν κομισθεῖσαν ἀσπίδα [k]προσδέξεσθαι”. ταῦτα ἐγένετο ἐπὶ Υρκανοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου, ἔτους ἐννάτου [l]μηνὸς Πανέμου. [m]ηὔρατο δὲ καὶ παρὰ τοῦ τῶν Αθηναίων δήμου τιμὰς Υρκανὸς, [n]πολλὰ χρήσιμος γενόμενος εἰς αὐτούς· ἔπεμψάν τε ψήφισμα γράψαντες αὐτῷ, τοῦτον ἔχον τὸν τρόπον. “ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ ΚΑΙ [o]ΙΕΡΕΩΣ ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ τοῦ Ασκληπιάδου μηνὸς Πανέμου πέμπτῃ ἀπιόντος, ἐπεδόθη τοῖς στρατηγοῖς ψήφισμα Αθηναίων, ἐπὶ Αγαθοκλέους ἄρχοντος. Εὐκλῆς Μενάνδρου Αλιμούσιος ἐγραμμάτευε, [p]Μουνυχιῶνος ἑνδεκάτῃ τῆς Πρυτανείας, ἐκκλησίας γενομένης ἐν τῷ θεάτρῳ τῶν προέδρων. ἐπεψήφισε Δωρόθεος [q]ἀρχιερεὺς καὶ οἱ συμπρόεδροι τῷ δήμῳ. Διονύσιος Διονυσίου εἶπεν· ἐπειδὴ Υρκανὸς Αλεξάνδρου, ἀρχιερεὺς καὶ ἐθνάρχης τῶν Ιουδαίων, διατελεῖ κοινῇ τε τῷ δήμῳ καὶ ἰδίᾳ τῶν πολιτῶν ἑκάστῳ εὐνοῶν, καὶ πάσῃ χρώμενος περὶ αὐτοὺς σπουδῇ, καὶ τοὺς [r]παραγενομένους Αθηναίων, ἢ κατὰ πρεσβείαν ἢ κατ' ἰδίαν πρόφασιν, ὡς αὐτὸν ὑποδέχεται φιλοφρόνως, καὶ προπέμπει τῆς ἀσφαλοῦς αὐτῶν ἐπανόδου προνοούμενος, ἐμαρτυρήθη μὲν καὶ πρότερον περὶ τούτων, [s]δέδοκται δὲ καὶ νῦν, [t]Θεοδοσίου τοῦ Θεοδώρου Σουνιέως εἰσηγησαμένου, καὶ περὶ [u]τῆς τἀνδρὸς ἀρετῆς ὑπομνήσαντος τὸν δῆμον, καὶ ὅτι

Hyrcano permittit Cæſar urbis muros reficere.

hanc gratiam rogaverat: (nam adhuc jacebant à Pompejo diruti) ſcripſitque Romam ad conſules ut hoc *ipſum* in Capitolio perſcriberetur. atque Senatuſconſultum factum eſt in hunc modum; “LUCIUS VALERIUS LUCII FILIUS PRÆTOR retulit ad ſenatum idibus Decembribus in æde Concordiæ. Decreto ſcribendo adfuerunt Lucius Coponius Lucii filius *tribu* Collina, & Papirius Quirina, quibus de rebus Alexander Jaſonis, Numenius Antiochi, & Alexander Dorothei, legati Judæorum, viri boni & ſocii, egerunt, veterem erga Romanos benevolentiam & amicitiam renovantes, & clypeum aureum, in ſignum ſocietatis, attulerunt, ex quinque millibus aureorum, & literas ſibi dari petierunt & ad liberas civitates & ad reges, ut regionem eorum & portus ſecure poſſint adire, & nemini fiat injuria. Placuit igitur *Senatui* cum iis amicitiam & gratiam inire, & quæ à nobis poſtularunt illa ipſis concedere, clypeumque allatum accipere.” Hæc acta ſunt Hyrcani pontificatus & principatus anno nono menſe Panemo. Quinetiam Hyrcano honos habitus eſt à populo Athenienſi, quoniam in eos multa beneficia contuliſſet: miſeruntque ad eum decretum in hæc verba. “PRYTANE ET SACERDOTE DIONYSIO FILIO Aſclepiadis, menſis Panemi deſinentis die quinto, traditum eſt Ducibus decretum Athenienſium, archonte Agathocle. Eucles Menandri Alimuſius ſcribam agebat, Munychionis *menſe* undecimo die Prytaniæ, habito præſidum concilio in theatro. Dorotheus pontifex populum in ſuffragia miſit, cæterique præſides ejus collegæ. Dionyſius Dionyſii filius *hanc ſententiam* dixit: Quoniam Hyrcanus Alexandri filius, Pontifex & Judæorum Ethnarcha, perpetuo tam publice populum quam privatim civium unumquemque benevolentia proſequitur, ſummumque ſtudium in eos confert; & quotquot Athenienſium, vel legationis cauſa, vel propter privata negotia, eò profecti fuerint, perhumaniter apud ſe excipit, curatque deducendos, ut ſalvi & incolumes redeant proſpiciens, quibus & antea quidem perhibitum fuit teſtimonium, viſum eſt etiam nunc, Theodoſio Theodori filio Sunienſi referente, populumque de virtute hujus viri admonente, deque voluntate

Senatuſconſultum de fœdere cum Judæis renovando.

Antipatro honos ab Athenienſibus habitus.

Decretum Athenienſium.

---

a Ἐρήρειπτο *Vat.* b Hic γὰρ pro δὲ ſubſtitui ex auctoritate *MSS.* c Ταῦτα *Buſb.* & *Hen.* d Hic *Joſepho* (inquit *Kepplerus* de *Anno Natali Chriſti*, p. 52.) humani quid accidit. nam promittit Decretum *de reſtauratione Hieroſolymorum*, infert vero Decretum longe antiquius *ſuper amicitia & ſocietate.* Credibile eſt aliud *Joſephum* præcepiſſe, aliud exſequutum eſſe Amanuenſem, permutatis decretis homonymia *Hyrcanorum.* ad primum enim hujus nominis ſacerdotem pertinet, quod *Joſephus* hîc refert ad poſteriorem. Decretum vero, quod hîc profitetur, paulo infra ſequitur in faſciculo decretorum Romanorum de Judæis. Cæſare V. Coſ. Vide *Scaligerum* in *Notis* ad *Euſebium*, p. 145. *Uſſerium* in *Annalibus*, p. 119. 271, & 365. & *Petavium* in l. 1. de *Doctr. Temp.* p. 68. 69. & 77. & l. 10. p. 250. e Ita lego & diſtinguo ex *MSS.* prius erat γραφομένῳ τῷ δόγματι, παρῆσαν δὲ Λούκιος Κωπώνιος Λουκίου υἱὸς καὶ Παπίριος Κυρῖνας. f Ita *Hen. Vat.* & *Vet. Interpr.* χάριτας καὶ τὴν φιλίαν, καὶ ἀσπ. in *Editis Aliiſque.* g Πρὸς τὰς αὐτ. *Hen.* & *Vat.* qui mox omittunt καὶ πρὸς βασιλεῖς, & dein legunt τὴν χώραν. h Μηδὲν *Hen.* & *Buſb.* i Ita *Hen.* & *Vet. Interpr.* ἔδοξε δὲ in *Editis Aliiſque*, forſan pro ἔδοξε δή. k Προσδέξασθαι *Hen.* & *Vat.* l Quomodo hoc fieri poteſt, quum ſcriptum fuerit Idibus Decembribus (ut conſtat ex v. 6.) in Septembrem Julianum & Hyperberetæum Macedonicum tunc incurrentibus, Panemus vero Macedonicus Junio Juliano reſpondeat? *Uſſer.* in *Annalibus*, p. 120. 271. Locum ſanandum putat *Petitus* (in *Eclogis Chronol.* p. 305.) mutata interpunctione ad hunc modum, ἔτους ἐννάτου. μηνὸς Πανέμου ηὔρατο δὲ καὶ &c. ut quod hic habetur de menſe Panemo referendum ſit ad Athenienſium pſephiſma. unde ſequitur (ut pergit *Petitus*) & illud Romanorum ſenatuſconſultum & hoc Athenienſium pſephiſma, ſcripta fuiſſe anno pontificatus Hyrcani nono, illud quidem Idibus Decembribus, hoc vero menſe Panemo. m Εὔρατο δὲ *Vat.* εὔρατο δὴ *Hen.* n Πολλὰ χρήσιμος εἰς αὐτοὺς γενόμενος *Hen.* πολλὰ καὶ αὐτὸς εἰς αὐτοὺς χρήσιμος γενόμενος, ἔπεμψέ τε αὐτῷ ψήφισμα, τοῦτο &c. *Vat.* o De decretis Pontificum nominibus ſignatis videſis *Ez. Spanhemium* in *Diſſ.* VIII. de *Præſt. Numiſm.* p. 693. & *Dodwellum* in *Diſſ.* 3. de *Cyclis Veterum* p. 191, 192. p Hic menſis Attici nomen habemus, ſed numerum diei duntaxat ſecundum Prytaniam, quam cujus tribus fuerit non docet. *Petavius* (in *Doctr. Temp.* l. 1. p. 77.) ſuſpicatur librarii culpa diei numerum excidiſſe, ſive *Munychionis*, ſive τῆς Πρυτανείας. nam & ἑνδεκάτῃ ad Μουνυχιῶνος referri poteſt, quod & *Epiphanius* ſequitur, & tum *Prytaniæ* tempus erit omiſſum. Quid ſi reſcribamus Μουνυχιῶνος ἕνῃ καὶ νέᾳ, ἑνδεκάτῃ τῆς Πρυτανείας, aut aliquid hujuſmodi? Confer *S. Petitum* in *Eclogis Chronol.* l. 4. c. 18. q Is non alius ab eo fuiſſe videtur, qui olim Πρυτανέων ἐπιστάτης appellari ſolebat. Decem enim Πρυτάνεις, qui populum in ſuffragia mittebant, πρόεδροι dicti ſunt, & primus eorum ἐπιστάτης, & reliqui συμπρόεδροι. r Παραγενομένους *Hen.* & *Vat.* ſ Δεδόχθαι *Vat.* t Διονυσίου τοῦ Θεοδώρου *Vat.* u Ita *Hen.* τῆς ἀνδρὸς in reliquis.

"voluntate ejus nobis quoad potuit benefaciendi, honorare ipſum corona aurea, præmio legitimo, ſtatuamque *ei* ex ære item collocare in Templo Populi & Gratiarum: & præconis voce pronunciari coronæ donationem in theatro, Dionyſiis, dum Tragœdiæ novæ aguntur, & Panathenæis & Eleuſiniis, & in Gymnicis certaminibus; curæque eſſe Ducibus, ut, dum ille *in amicitia colenda* perſeverat, & in benevolentia erga nos conſervanda, omnia, quæ in honorem ejus & gratiam excogitari poſſunt pro ipſius in nos ſtudio & liberalitate, ei *viciſſim* tribuantur, quibus rebus fiet ut ſe oſtendat populus noſter grato eſſe erga bene merentes animo, velleque alios, ut par eſt, remunerare; quò ille jam honoribus affectus ſtudium noſtrum imitetur: prætereaque legatos ex omni Athenienſium numero legi, quibus id negotii datum erit ut & ad illum decretum hoc perferant, ipſumque hortentur ut honores *à nobis* aſſequutus deinceps ſtudeat de civitate noſtra bene mereri." Et quidem de honoribus, qui à Romanis & populo Athenienſi habiti ſunt Hyrcano, ſatis à nobis dictum eſt.

"προαίρεσιν ἔχει ποιεῖν ἡμᾶς ὅ,τι ποτ' ἂν [a] δύνατοι ἀγαθόν, τιμῆσαι τὸν ἄνδρα χρυσῷ στεφάνῳ, ἀριστείῳ κατὰ τὸν νόμον, καὶ στῆσαι αὐτοῦ εἰκόνα χαλκῆν ἐν τῷ τεμένει τοῦ [b] Δήμου καὶ τῶν Χαρίτων, ἀνειπεῖν δὲ τὸν στέφανον ἐν τῷ θεάτρῳ, Διονυσίοις, τραγῳδῶν τῶν καινῶν ἀγομένων, καὶ [c] Παναθηναίων καὶ Ἐλευσινίων, καὶ ἐν τοῖς Γυμνικοῖς ἀγῶσιν, ἐπιμεληθῆναι δὲ τοὺς στρατηγοὺς διαμένοντί τε αὐτῷ, καὶ διαφυλάττοντι τὴν πρὸς ἡμᾶς εὔνοιαν, εἰς τὸ πᾶν ὅ,τι ἂν ἐπινοήσωμεν εἰς τιμὴν καὶ χάριν τῆς τἀνδρὸς σπουδῆς καὶ φιλοτιμίας, ἵνα τούτων γενομένων φαίνηται ὁ δῆμος ἡμῶν ἀποδεχόμενος τοὺς ἀγαθοὺς, καὶ τῆς προσηκούσης ἀμοιβῆς ἀξιῶν, καὶ ζηλώσῃ τὴν περὶ ἡμᾶς σπουδὴν ἐκ τῶν ἤδη τετιμημένων. ἑλέσθαι δὲ καὶ πρέσβεις ἐξ ἁπάντων Ἀθηναίων, οἵτινές τε αὐτῷ κομίσουσι τὸ ψήφισμα, καὶ παρακαλέσουσι προσδεξάμενον τὰς τιμὰς πειρᾶσθαί τι ποιεῖν [d] ἀεὶ ἀγαθὸν ἡμῶν τὴν πόλιν." αἱ μὲν οὖν παρὰ Ῥωμαίων καὶ τοῦ [e] δήμου τῶν Ἀθηναίων τιμαὶ πρὸς Ὑρκανὸν ἡμῖν δεδήλωνται ἱκανῶς.

CAP. IX.

Quomodo Antipater Herodi Galilææ adminiſtrationem mandat, Phaſaëlo Hieroſolymorum: atque Herodes, Judæis invidentibus Antipatro, apud Hyrcanum accuſatur.

Antipater Hieroſolymorum muros reficit.

CÆſar autem, ordinatis Syriæ rebus, per mare diſceſſit. Antipater vero, poſtquam, deducto à Syria Cæſare, in Judæam reverſus eſt, confeſtim dejecta à Pompejo mœnia reficit; & regionem obiens, tumultum, qui in ea erat, compeſcebat, partim minando, partim ut quieſcerent conſulendo.

Tumultuantes compeſcit.

Si enim ab Hyrcano ſtarent, fore *dicebat* ut feliciter degerent, ſuiſq; bonis abſq; turba fruentes vitam agerent: ſin rerum novarum ſpe ducerentur, & ab eis quæſtum ſectarentur, ipſum *Antipatrum* habituros pro præfecto dominum, Hyrcanum pro rege tyrannum, Romanos vero & Cæſarem pro ducibus hoſtes acerbos. non enim paſſuros eum ſummoveri, quem conſtituiſſent ipſi. Cum hæc dixiſſet, ad res regionis ordinandas ſe accingebat.

XVII.

Phaſaëlo mandat Hieroſolyma, Herodi Galilæam.

2. Videns autem Hyrcanum tardum eſſe atque ſegnem, Phaſaëlum filiorum ſuorum natu maximum Hieroſolymorum finitimique agri præfectum conſtituit; Herodi vero, qui illum ætate ſequebatur, Galilæam commiſit, cum eſſet omnino juvenis. nam quindecim tantum annos natus erat. verum illi juvenilis ætas nihil eſt quidquam incommodi: ſed quoniam animi generoſi erat adoleſcens, ſtatim

ΚΕΦ. Θ'.

Ὡς Ἀντίπατρος Ἡρώδῃ τὴν τῆς Γαλιλαίας πρόνοιαν, Φασαήλῳ τὴν τῶν Ἱεροσολύμων ἐπιτρέπει· καὶ ὡς Ἡρώδης, Ἰουδαίων τῷ Ἀντιπάτρῳ φθονούντων, κατηγορεῖται πρὸς Ὑρκανόν.

Ο Καῖσαρ δὲ, διοικήσας τὰ κατὰ τὴν Συρίαν, ἀπέπλευσεν. ὡς δὲ Καίσαρα προπέμψας ἐκ τῆς Συρίας Ἀντίπατρος εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν, ἀνεγείρει μὲν εὐθὺς τὸ τεῖχος, ὑπὸ Πομπηίου καθῃρημένον, καὶ τὸν κατὰ τὴν χώραν θόρυβον ἐπιὼν κατέστελλεν, ἀπειλῶν τε ἅμα καὶ συμβουλεύων ἠρεμεῖν. τὰ μὲν γὰρ Ὑρκανοῦ φρονοῦντας ἐν εὐδαιμονίᾳ διάξειν, καὶ βιώσεσθαι τῶν ἰδίων ἀπολαύοντας κτημάτων ἀταράχως· προστιθεμένους δὲ ταῖς ἐκ τοῦ νεωτερίζειν ἐλπίσι, καὶ τοῖς ἀπ' αὐτῶν κέρδεσι προσανέχοντας, αὐτὸν μὲν ἕξειν ἀντὶ προστάτου δεσπότην, Ὑρκανὸν δὲ ἀντὶ βασιλέως τύραννον, Ῥωμαίους δὲ καὶ Καίσαρα πικροὺς ἀνθ' ἡγεμόνων πολεμίους. οὐ γὰρ ἀνέξεσθαι μετακινούμενον ὃν αὐτοὶ κατέστησαν. ταῦτα λέγων [f] καθίστα δι' ἑαυτοῦ τὰ κατὰ τὴν χώραν.

β'. Βραδὺν δ' ὁρῶν καὶ νωθῆ τὸν Ὑρκανόν, Φασάηλον μὲν τὸν πρεσβύτατον αὐτοῦ τῶν παίδων Ἱεροσολύμων καὶ τῶν πέριξ στρατηγὸν ἀποδείκνυσι· τῷ δὲ μετ' αὐτὸν Ἡρώδῃ τὴν Γαλιλαίαν [g] ἐπέτρεψε, νέῳ παντάπασιν ὄντι. [h] πεντεκαίδεκα γὰρ αὐτῷ ἐγεγόνει μόνα ἔτη. βλάπτει δὲ οὐδὲν αὐτὸν ἡ νεότης· ἀλλ' ὢν τὸ φρόνημα γενναῖος ὁ νεανίας, ἀφορμὴν εὑρίσκει πρόχρημα ιζ.

---

[a] Δύνηται *Hen.* & *Vat.* [b] Videſis *Meurſium* in *Athenis Atticis*, l. 2. c. 11. [c] Forſan legendum Παναθηναίοις καὶ Ἐλευσινίοις, ut monuit Cl. *Lowthius.* [d] Illud ἀεὶ ex *MSS.* & *Vet. Interpr.* [e] Ita cum *Cod. Hen.* καὶ τοῦ δήμου τῶν Ἀθ. in *Editis Aliiſque.* παρὰ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων καὶ Ἀθηναίων legendum conjiciebat *Lowthius.* [f] Καθίστα *Busb.* καθίστατο in lib. 1. de *Bello Jud.* [g] Ἐπιτρέπει *Busb.* [h] Cum hucuſque religio mihi fuerit quidquam in *numeris* mutare, abſque auctoritate *MSS.* etiam hic nolui κε'. pro ιε'. reſcribere. id quod faciendum eſſe monuerunt viri quamplurimi eruditiſſimi, quos laudat *Caſaubonus* in *Exercit.* c. *Baron.* 1. §. 34. quibus accedit *Caſaubonus* etiam in *Epiſt.* 299. ut & *Montacutius* in *Exercit.* 10. p. 34. & in *Apparatu*, p. 194. *Lydiatus* in *Emendat. Temp.* p. 114. & *Keplerus* de *Anno Nat. Chriſti*, p. 52. immo demonſtratum dederunt *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 252. *Edit. Lond.* & *Noriſius* in *Cenotaphiis Piſanis*, *Diſſert.* 2. c. 6. p. 160. illis aſſentiente viro doctiſſimo *Antonio Pagi* in *Apparatu ad Annales Baronii*, p. 12. Quibus factum eſt ut nihil moremur Cl. *Harduinum* qui (in libro de *Nummis Herodiadum*, p. 334. *Edit. Amſt.*) ex ſcribarum lapſu arripit occaſionem ſugillandi *Joſephum.* Quam male autem ſeſe tueatur ex verbis ἦν πεντεκαίδεκα ἐτῶν, perſpicere licet omnibus, qui cum eo conferent *Iſ. Caſaubonum* & *Antonium Pagi* in locis jam allatis.

ᵃ Συλλαβὼν

μα εἰς ἐπίδειξιν τῆς ἀρετῆς. καταλαβὼν γὰρ Ἐζεκίαν τὸν ἀρχιληστὴν, τὰ προσεχῆ τῆς Συρίας καταστρέχοντα σὺν μεγάλῳ στίφει, τοῦτον [a] κατασχὼν κτείνει, καὶ πολλοὺς τῶν σὺν αὐτῷ λῃστῶν. σφόδρα δ' αὐτοῦ τὸ ἔργον τοῦτο ἠγάπησαν οἱ Σύροι· ποθοῦσι γὰρ αὐτοῖς ἀπηλλάχθαι τοῦ λῃστηρίου τὴν χώραν, ἐκαθάρευσεν. ὕμνουν γοῦν αὐτὸν ἐπὶ τούτῳ [b] κατὰ κώμας καὶ πόλεις, ὡς εἰρήνην αὐτοῖς παρεσχηκότα, καὶ ἀσφαλῆ τῶν κτημάτων ἀπόλαυσιν. ἐγένετο δὲ διὰ τοῦτο καὶ Σέξτῳ Καίσαρι γνώριμος, ὄντι συγγενεῖ τοῦ μεγάλου Καίσαρος, καὶ διέποντι [c] τὴν Συρίαν. ζῆλος δ' ἐμπίπλει τῶν Ἡρώδῃ πεπραγμένων Φασαήλῳ τῷ ἀδελφῷ, καὶ πρὸς τὴν εὐδοκίμησιν αὐτοῦ κινηθεὶς [d] ἐφιλοτιμήσατο μὴ ἀπολειφθῆναι τῆς ὁμοίας εὐφημίας, [e] καὶ τοὺς ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις εὐνουστάτους ἐποιεῖτο, δι' αὐτοῦ μὲν ἔχων τὴν πόλιν, οὔτε δ' ἀπειροκάλως τοῖς πράγμασι προσφερόμενος, οὔτ' ἐξυβρίζων εἰς τὴν ἐξουσίαν. ταῦτ' Ἀντίπατρον ἐποίει θεραπείας παρὰ τοῦ ἔθνους τυγχάνειν βασιλικῆς, καὶ τιμῶν οἵων ἄν τις [f] μεταλαμβάνοι τῶν ὅλων ὢν δεσπότης. ὑπὸ μέντοι τῆς ἐκ τούτων λαμπρότητος, οἷα φιλεῖ συμβαίνειν πολλάκις, οὐδὲν [g] τῆς πρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας καὶ πίστεως παρέβη.

γ'. Οἱ δ' ἐν τέλει τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἀντίπατρον καὶ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ μεγάλως αὐξανομένους, εὐνοίᾳ τε τῇ παρὰ τοῦ ἔθνους καὶ προσόδῳ τῇ τε παρὰ τῆς Ἰουδαίας καὶ τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων, κακοήθως εἶχον πρὸς αὐτόν. καὶ γὰρ φιλίαν Ἀντίπατρος ἦν πεποιημένος πρὸς τοὺς Ῥωμαίων αὐτοκράτορας· καὶ χρήματα πείσας πέμψαι τὸν Ὑρκανὸν, αὐτὸς λαβὼν νοσφίζεται τὴν δωρεάν. ὡς γὰρ ἰδίαν, ἀλλ' οὐχ ὡς Ὑρκανοῦ διδόντος, ἔπεμψε. ταῦθ' Ὑρκανὸς ἀκούων οὐκ ἐφρόντιζεν, ἀλλὰ καὶ σφόδρα ἔχαιρεν. ἐν δέει δὲ ἦσαν οἱ πρῶτοι τῶν Ἰουδαίων, ὁρῶντες τὸν Ἡρώδην βίαιον καὶ τολμηρὸν, καὶ τυραννίδος γλιχόμενον· καὶ προσελθόντες Ὑρκανῷ, φανερῶς ἤδη κατηγόρουν Ἀντιπάτρου, καὶ “μέχρι ποτ' ἔφασαν, ἐπὶ τοῖς πραττομένοις ἡσυχάσεις; ἢ οὐχ ὁρᾷς Ἀντίπατρον μὲν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ τὴν ἀρχὴν διεζωσμένους, σαυτὸν δὲ τῆς βασιλείας ὄνομα μόνον ἀκούοντα. ἀλλὰ μὴ λανθανέτω σε ταῦτα, μηδὲ ἀκίνδυνος εἶναι νόμιζε, ῥᾳθυμῶν περί τε σαυτῷ καὶ τῇ βασιλείᾳ. οὐ γὰρ ἐπίτροποί σου τῶν πραγμάτων Ἀντίπατρος καὶ οἱ παῖδες αὐτοῦ νῦν εἰσι, μὴ δὲ ἀπάτα σαυτὸν τοῦτο οἰόμενος, ἀλλὰ δεσπόται φανερῶς ἀνωμολόγηνται. καὶ γὰρ Ἡρώδης ὁ παῖς αὐτοῦ Ἐζεκίαν ἀπέκτεινε καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ, παραβὰς τὸν ἡμέτερον νόμον, ὃς κεκώλυκεν ἄνθρωπον ἀναιρεῖν καὶ πονηρὸν ὄντα, εἰ μὴ πρότερον κατακριθείη τοῦτο παθεῖν ὑπὸ τοῦ [h] συνεδρίου· μὴ λαβὼν δὲ ἐξουσίαν παρὰ σοῦ, ταῦτα ἐτόλμησεν.

δ'. Ὑρκανὸς δὲ, ἀκούσας ταῦτα, πείθεται· προσεξῆψαν δὲ αὐτοῦ τὴν ὀργὴν καὶ αἱ μητέρες τῶν ὑπὸ Ἡρώδου [i] πεφονευμένων. αὗται γὰρ καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἐν τῷ ἱερῷ παρακαλοῦσαι τὸν βασιλέα καὶ τὸν δῆμον, ἵνα δίκην Ἡρώδης ἐν τῷ συνεδρίῳ τῶν πε-

Herodes Ezechiam latronem interficit.

Sextus Cæſar procurator Syriæ.

Antipater magno in honore.

invenit exercendæ ſuæ virtutis occaſionem. Cum enim offendiſſet Ezechiam latronum ducem, magna manu finitima Syriæ incurſantem, illum nactus interficit; & multos ejus gregales latrones. Ipſum autem ob hoc facinus magno amore proſequuti ſunt Syri: nam regionem, quam à latrociniis liberari deſiderabant, purgavit. itaque eum hanc ob cauſam paſſim per urbes vicoſque prædicabant, ut qui pacem illis dederit, feceritque ut bonis ſuis tuto fruerentur. Quo fiebat ut etiam Sexto Cæſari innoteſceret, cognato magni Cæſaris, & Syriæ res procuranti. Ex his autem Herodis factis æmulatio nata eſt Phaſaelo ejus fratri, adeoque ejus celebritate motus eſt, ut ſtuduerit non deteriorem ſibi parare famam, & Hieroſolymitas ſibi reddiderit amiciſſimos, urbem quidem per ſe regendo, ſed ita ut nec inhoneſte rebus uteretur, neque poteſtate ad cujuſquam injuriam abuteretur. His rebus efficiebatur, ut Antipater à gente more regio coleretur, & honoribus, qui tribui ſolent omnium domino, afficeretur. Neque tamen, cum in tanto eſſet ex rebus iſtis ſplendore, deceſſit quidquam, ut plerumque evenit, ſuæ erga Hyrcanum benevolentiæ atque fidei.

Primorum Judæorum in Antipatrum odium.

Antipatrum ejuſque filios accuſant.

3. Cæterum Judæorum primarii, videntes Antipatrum & ejus filios multum creſcere tum gratia apud populares, tum reditibus ex Hyrcani & Judææ pecuniis, erant in eum male animati. Etenim amicitiam inſtituerat Antipater cum Romanis imperatoribus; & impulſo ad pecuniam eis mittendam Hyrcano, ipſe muneris gratiam ad ſe transfert. nam ut propriam, non ut Hyrcano dante *eam* miſit. Hæc Hyrcanus audiens non curabat; quinimo magnopere lætabatur. Verum in metu erant primi Judæorum, cum viderent Herodem violentum & audacem, & dominandi cupiditate ardentem: atque ad Hyrcanum profecti, aperte jam Antipatrum accuſabant; &, “Quouſque, inquiunt, iſta quæ fiunt quietus feres? An non vides Antipatrum & ejus filios principatu ſuccinctos, teipſum vero regni ſolum nomen audientem? Atqui hæc ignorare non debes, neque te extra periculum putare, dum temet atque regnum juxta negligis. non enim jam rerum tuarum procuratores ſunt Antipater & ejus filii, ne te fallat hæc opinio, ſed domini manifeſte habentur. Etenim Herodes ipſius filius Ezechiam & ejus ſocios interfecit contra legem noſtram, quæ hominem quamvis malum interfici vetat, niſi prius ad hoc ſupplicium ex ſententia Synedrii damnatus fuerit: & tamen ille, non accepta à te poteſtate, hoc auſus eſt.

Hyrcano ira in Herodem accenditur.

4. His auditis Hyrcano perſuaſum eſt: atque inſuper ejus iram accenderunt matres occiſorum ab Herode. nam & illæ ſingulis diebus in fano regem & populum orare non intermittebant, ut pro factis coram Synedrio * judicium

---

[a] Συλλαβὼν *Busb.* & *Hen.* [b] Ita etiam *Vet. Interpr.* κατά τε χώρας καὶ κατὰ πόλιν *Busb.* κατὰ τὰς κώμας καὶ κατὰ πόλιν *Hen.* [c] Τὰ τῆς Συρίας *Hen.* [d] Ἐφιλοτιμεῖτο *Busb.* [e] Καὶ τοὺς ἐν Ἱεροσολύμοις εὐνουστέρους *Busb.* [f] Παραλαμβάνοι *Hen.* [g] Τῆς πρὸς Ὑρκανὸν εὐνοίας οὐ παρέβη καὶ πίστεως *Hen.* Vel præpoſitio ἐκ aut ἀπὸ ſubintelligenda eſt, aut dicendum οὐδὲν ἐκ τῆς ſcriptum fuiſſe à *Joſepho.* [h] Videſis Cl. *Seldenum* de *Synedriis* l. 2. c. 14 §. 3. & l. 3. 9 §. 1. & *Grotium* ad *Matt.* c. 5. v. 22. [i] *Sc.* eorum qui erant cum Ezechia, ut dicit *Pſeudo-Gorionides*, l. 6. c. 44. * Ita placuit interpretari δίκην ὑπέχειν: quæ verba in aliis auctoribus ſonant, *pœnas ſubire.* Ut coram conſeſſu judicum facti ſui rationem cogeretur reddere, *Gelen.* Ut facti cauſam diceret coram concilio, *Caſtal.* Ante concilium de actis ſuis redderet rationem, *Epiphan.*

Herodes in judicium vocatur.

dictum ſubiret Herodes. His itaque commotus Hyrcanus Herodem evocat * ad dicendam cauſam ſuper iis quorum inſimulabatur. Herodes vero eò veniebat, cum hoc eum monuiſſet pater, ut non privati hominis more, ſed cum præſidio corporiſque cuſtodia *Hyrcanum* adiret, compoſitis Galilææ rebus quo modo è re ſua eſſe judicavit, tantoque comitatu, quantus ei ad iter ſatis eſſet, ut nec Hyrcano metuendus videretur, ſi cum majoribus copiis veniſſet, neque nudus & incuſtoditus committeret ſe judicio. † Veruntamen Sextus Syriæ præſes Hyrcanum literis monuit, ut Herodem †† judicio liberaret, minis ſi non pareret adjectis. Huic autem in cauſa erant literæ à Sexto acceptæ, quod Herodem nullo à Synedrio ſupplicio affectum dimiſerit; quippe quem amaret ut filium. Poſtquam vero Herodes in Synedrio cum agmine conſtitit, omnes perculit, & de cætero nemo *illorum* auſus eſt accuſationem inſtituere, qui in eum antequam veniret invehebantur: ſed *altum* erat ſilentium, & quid agi deberet dubitatio. Rebus autem ſic ſe habentibus, unus quiſpiam nomine Sameas, juſtus homo, ideoque timere neſcius, ſurrexit, & *in hunc modum* verba fecit: "Equidem, "viri mecum judices, tuque ô Rex, neque ipſe "quenquam unquam novi, neque vos nominare poſſe arbitror, qui in judicium apud vos "ut cauſam diceret vocatus ita ſtiterit: quin "quiſquis omnium unquam in hoc ſynedrium "venit judicium ſubiturus, humilis comparet, "& habitu metuentis, & à nobis miſericordiam aucupantis, capillis promiſſis *horridus*, "& veſte pulla indutus. At iſte bonus Herodes, cædis reus, & ob tam grave crimen appellatus, aſtat hic purpura amictus, & caput "ornatus cæſarie *pulchre* compoſita, & armatis hominibus ſtipatus, ut ſi eum ex lege condemnaverimus, trucidet nos; ipſe vero violato jure evadat. At Herodem haud equidem "ob iſta reprehenderem, ſi utilitatis ſuæ majorem quam legum rationem habuerit: ſed "voſmet & Regem, qui tantam ei licentiam "præbuiſtis. Veruntamen ſcitote potentem "eſſe Deum, & quod iſte, quem nunc propter "Hyrcanum vultis abſolvere, & vos aliquando & ipſum Regem *merita* pœna afficiet. Nihil autem deceptus erat in iis quæ dixit. nam Herodes, regnum adeptus, omnes qui tum fuerant in Synedrio, atque adeo Hyrcanum ipſum, interfecit, excepto Samea. ipſum enim propter ejus juſtitiam magno habebat in honore; quodque, poſtea obſeſſa urbe ab Herode & Soſio, populum monuiſſet, ut Herodem admitterent, dicendo, *ipſos* eum propter peccata effugere non poſſe. Et de iſtis quidem ſuo loco dicemus.

Sameæ oratio contra Herodem.

Sameas poſtea magno in honore apud Herodem.

Hyrcanus ſinit Herodem effugere.

5. Hyrcanus vero videns eos, qui in Synedrio erant, in Herodis mortem incitatos, judicium in alium diem diſtulit, & clam Hero-

προαγομένων τῇ ἀπειλῇ, διετέλει. κινηθεὶς οὖν ὑπὸ τούτων Ὑρκανὸς Ἡρώδην ἐκάλει δικασόμενον, ὑπὲρ ὧν διεβάλλετο. ὁ δὲ ἧκε, τοῦ πατρὸς [a] αὐτῷ παραινέσαντος, μὴ ὡς ἰδιώτης, μετὰ δὲ ἀσφαλείας [b] προσελθεῖν, καὶ φυλακῆς τῆς περὶ τὸ σῶμα, τά τε κατὰ τὴν Γαλιλαίαν ὃν ἐνόμισεν [c] αὐτῷ συμφέρειν τρόπον ἁρμοσάμενος, καὶ μετὰ στίφους ἀποχρῶντος αὐτῷ πρὸς τὴν ὁδὸν, ὡς μήτε ἐπίφοβος Ὑρκανῷ [d] δόξειε μετὰ μείζονος [e] παραγινόμενος τάγματος, μήτε γυμνὸς καὶ [f] ἀφύλακτος ἴῃ πρὸς τὴν δίκην. Σέξτος μέντοι, ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, γράφει παρακελεύων Ὑρκανὸν ἀπολῦσαι τὸν Ἡρώδην ἐκ τῆς δίκης, καὶ προσαπειλῶν παρακούσαντι. [g] τῷ δ' ἦν ἀφορμὴ [h] καὶ τὰ παρὰ τοῦ Σέξτου γράμματα, πρὸς τὸ μηδὲν ἐκ τοῦ συνεδρίου παθόντα ἀπολῦσαι τὸν Ἡρώδην· ἠγάπα γὰρ αὐτὸν ὡς υἱόν. καταστὰς δὲ ἐν τῷ συνεδρίῳ μετὰ τοῦ σὺν αὐτῷ τάγματος Ἡρώδης, [i] κατέπληξεν ἅπαντας, καὶ κατηγορεῖν ἐθάρρει τὸ λοιπὸν οὐδεὶς τῶν πρὶν ἀφικέσθαι διαβαλλόντων· ἀλλ' ἦν ἡσυχία, καὶ τοῦ τί χρὴ ποιεῖν ἀπορία. διακειμένων δ' οὕτως, εἷς τις [k] Σαμέας τοὔνομα, δίκαιος ἀνὴρ, καὶ διὰ τοῦτο τοῦ [l] δεδιέναι κρείττων, ἀναστὰς εἶπεν· "Ἄνδρες σύνεδροι καὶ βασιλεῦ, εἰς δίκην μὲν οὔτ' αὐτὸς "οἶδά τινα τῶν πώποτε [m] ὑπ' αὐτῆς εἰς ἡμᾶς κε"κλημένων οὕτω παραστάντα, οὔτε ὑμᾶς ἔχειν εἰπεῖν "ὑπολαμβάνω· ἀλλὰ πᾶς ὅστις δήποτ' οὖν ἀφῖκται εἰς "τοῦτο τὸ συνέδριον κριθησόμενος, ταπεινὸς παρίσταται, καὶ "σχήματι δεδοικότος, καὶ ἔλεον θηρωμένου παρ' ἡμῖν, κό"μην τε ἐπιθρέψας καὶ ἐσθῆτα μέλαιναν ἐνδεδυμένος. "ὁ δὲ βέλτιστος Ἡρώδης, φόνου δίκην φεύγων καὶ ἐπ' αἰ"τίᾳ τοιαύτῃ κεκλημένος, ἕστηκε τὴν πορφύραν περικεί"μενος, καὶ τὴν κεφαλὴν κεκοσμημένος τῇ συνθέσει τῆς κό"μης, καὶ περὶ αὐτὸν ἔχων ὁπλίτας, ἵν' ἂν κατακρίνωμεν "αὐτὸν κατὰ τὸν νόμον, κτείνῃ μὲν ἡμᾶς, αὐτὸς δὲ σωθῇ "βιασάμενος τὸ δίκαιον. ἀλλ' Ἡρώδην μὲν ἐπὶ τούτοις οὐκ "ἂν μεμψαίμην, εἰ τὸ αὐτοῦ συμφέρον ποιεῖται περὶ πλεί"ονος ἢ τὸ νόμιμον· ὑμᾶς δὲ καὶ τὸν βασιλέα τοσαύτην "ἄδειαν αὐτῷ παρασχόντας. ἴστε μέντοι μέγαν ὄντα Θεὸν, "καὶ οὗτος ὃν νῦν διὰ Ὑρκανὸν ἀπολῦσαι βούλεσθε, κο"λάσει ὑμᾶς ποτὲ καὶ αὐτὸν τὸν βασιλέα." διήμαρτε δ' οὐδὲν τῶν εἰρημένων. ὁ γὰρ Ἡρώδης, τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, πάντας ἀπέκτεινε τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ Ὑρκανὸν αὐτὸν, χωρὶς τοῦ [n] Σαμέου. σφόδρα γὰρ αὐτὸν διὰ τὴν δικαιοσύνην ἐτίμησε, καὶ ὅτι τῆς πόλεως μετὰ ταῦτα πολιορκουμένης ὑπό τε Ἡρώδου καὶ [o] Σοσίου, παρῄνεσε τῷ δήμῳ δέξασθαι τὸν Ἡρώδην, εἰπὼν, διὰ τὰς ἁμαρτίας οὐ [p] δυνάσθαι διαφυγεῖν αὐτόν. καὶ περὶ μὲν τούτων κατὰ χώραν ἐροῦμεν.

ε'. Ὑρκανὸς δὲ ὁρῶν ὡρμημένους πρὸς τὴν ἀναίρεσιν [q] Ἡρώδου τοὺς ἐν τῷ συνεδρίῳ, τὴν δίκην εἰς ἄλλην ἡμέραν [r] ἀνεβάλετο, καὶ πέμψας

---

a Αὐτὸν ſolus *Busb.* b Εἰσελθεῖν *Hen.* & *Busb.* c Ita *Hen.* & *Epiphan.* αὐτὸς in *cæteris.* d Sic *Baſ. Busb.* & *Hen.* δόξειν *Gen.* & aliquot *MSS.* e Ita *Hen.* παραγινόμενος in *reliquis.* f Ἀφύλακτος ἴῃ *Vat.* ἀφύλακτος εἴη *Hen.* & *Busb.* g Ita *Busb.* & *Hen.* τὸ δ' ἦν in *Editis Aliiſque.* τούτῳ δ' ἦν legendum eſſe conjecerat Cl. *Lowthius.* h Καὶ τὸ παρὰ τοῦ Σέξτου γράμμα *Busb.* i Κατέπληξε πάντας. k Σαμαίας ὄνομα *Hen.* Σαμαῖος ὀνόματι *Busb.* & *Zonar.* Vide *Annott.* ſub initium libri xv. l Ita cum *Busb.* & *Hen.* δεδιέναι in *Editis Aliiſque.* m Ὑφ' ὑμῶν legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit *à vobis.* id quod monuit Cl. *Lowthius.* Forſan ὑπ' εὐθύνης. n Σαμαίου *Busb.* & *Hen.* o Σοσσίου in aliquot *MSS.* p Ita *Hen.* δυνήσεσθε διαφυγεῖν *Busb.* δύνασθε φυγεῖν in *Editis.* q Τοῦ Ἡρώδου *Hen.* r Ita *Busb.* ἀνεβάλλετο in *cæteris.* * Rationem redditurum de iis quorum accuſabatur, *Aliis.* Satisfacturum de criminibus ſibi illatis, *Epiphan.* † Imo & Sextus Syriæ rector, *Epiphan.* Syriæ præſes, *Aliis.* †† *Al.* crimine abſolveret.

a Συνεβούλευεν

πέμψας κρύφα πρὸς Ἡρώδην, [a] συνεβούλευσεν αὐτῷ φυγεῖν ἐκ τῆς πόλεως· οὕτω γὰρ τὸν κίνδυνον διαφεύξεσθαι. καὶ ὁ μὲν ἀνεχώρησεν εἰς Δαμασκὸν, ὡς φεύγων τὸν βασιλέα. καὶ παραγενόμενος πρὸς Σέξτον Καίσαρα, καὶ τὰ καθ' αὑτὸν ἀσφαλισάμενος, οὕτως εἶχεν, ὡς εἰ καλοῖτο πάλιν εἰς τὸ συνέδριον ἐπὶ δίκην οὐχ ὑπακουσόμενος. ἠγανάκτουν δ' οἱ ἐν τῷ συνεδρίῳ, καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἐπειρῶντο διδάσκειν, ὅτι πάντα ταῦτ' εἴη κατ' αὐτοῦ. τὸν δ' οὐκ ἐλάνθανε μὲν, πράττειν δ' οὐδὲν εἶχεν ὑπὸ ἀνανδρείας καὶ ἀνοίας. Σέξτου δὲ ποιήσαντος Ἡρώδην στρατηγὸν τῆς Κοίλης Συρίας, [b] χρημάτων γὰρ αὐτῷ τοῦτο ἀπέδοτο, Ὑρκανὸς ἦν ἐν φόβῳ μὴ στρατεύσηται Ἡρώδης καὶ ἐπ' αὐτόν. οὐ πολὺ δὲ [c] τούτου τοῦ δέους ἐβράδυνεν. ἀλλ' ἧκεν ἄγων ὁ Ἡρώδης στρατὸν ἐπ' αὐτὸν, ὀργιζόμενος τῆς δίκης αὐτῷ καὶ τοῦ κληθῆναι [d] πρὸς τὸ λόγον ὑποσχεῖν ἐν τῷ συνεδρίῳ. διεκώλυσαν δ' αὐτὸν [e] προσβαλεῖν τοῖς Ἱεροσολύμοις, ὑπαντήσαντες ὅ,τε πατὴρ Ἀντίπατρος καὶ ὁ ἀδελφὸς, καὶ τὴν ὁρμὴν αὐτοῦ καταπαύσαντες, καὶ παρακαλέσαντες ἔργῳ μὲν ἐγχειρεῖν μηδενὶ, καταπληξάμενον δὲ ἀπειλῇ [f] μόνον, μὴ χωρῆσαι περαιτέρω κατὰ τοῦ παρασχόντος αὐτὸν εἰς τοῦτο παρελθεῖν τὸ ἀξίωμα. ἠξίουν τε περὶ οὗ [g] κληθέντα ἐπὶ δίκην ἐλθεῖν ἀγανακτοῦντα, μεμνῆσθαι καὶ τῆς ἀφέσεως, καὶ χάριν αὐτῆς εἰδέναι, καὶ μὴ πρὸς μὲν τὸ σκυθρωπότερον ἀπαντᾷν, περὶ δὲ τῆς σωτηρίας ἀχαριστεῖν· λογίζεσθαι δὲ, ὡς, εἰ καὶ πολέμου ῥοπὰς βραβεύει τὸ θεῖον, πλέον ἐστὶ τῆς στρατείας τὸ ἄδηλον, διὸ καὶ τὴν νίκην μὴ πάντη προσδοκᾷν μέλλοντα πολεμεῖν βασιλεῖ καὶ συντρόφῳ, καὶ πολλὰ μὲν εὐεργετήσαντι, μηδὲν δὲ χαλεπὸν [h] αὐτὸν εἰργασμένῳ, περὶ δὲ ὧν ἐγκαλοίη, διὰ πονηροὺς συμβούλους, ἀλλὰ μὴ δι' αὐτὸν, ὑπόνοιαν αὐτῷ καὶ σκιὰν δυσκόλου τινὸς [i] παρεσχημένῳ. πείθεται τούτοις Ἡρώδης, ὑπολαβὼν εἰς τὰς ἐλπίδας ἀποχρῆναι [k] αὐτῷ καὶ τὴν ἰσχὺν ἐπιδείξασθαι τῷ ἔθνει μόνον. καὶ τὰ μὲν κατὰ τὴν Ἰουδαίαν οὕτως εἶχεν.

Κ Ε Φ. ι.

Ῥωμαίων καὶ ἄλλων ἐθνῶν τιμαὶ καὶ συμμαχίαι πρὸς τοὺς Ἰουδαίους.

[l] Ὁ Δὲ Καῖσαρ, διελθὼν εἰς Ῥώμην, ἕτοιμος ἦν πλεῖν ἐπ' Ἀφρικῆς, πολεμήσων Σκιπίωνι καὶ Κάτωνι. πέμψας δ' Ὑρκανὸς πρὸς αὐτὸν, παρεκάλει βεβαιώσασθαι τὴν πρὸς αὐτὸν φιλίαν καὶ [m] συμμαχίαν. [n] ἔδοξε δ' ἀναγκαῖον εἶναί μοι πάσας ἐκθέσθαι τὰς γεγενημένας Ῥωμαίοις καὶ τοῖς αὐτοκράτορσιν αὐτῶν τιμὰς καὶ συμμαχίας πρὸς τὸ ἔθνος ἡμῶν, ἵνα μὴ λανθάνῃ τοὺς ἄλλους ἅπαντας, ὅτι καὶ οἱ τῆς Ἀσίας καὶ τῆς Εὐρώπης βασιλεῖς διὰ σπουδῆς ἔσχον ἡμᾶς, τήν τε ἀνδρείαν ἡμῶν

Herodes ad Sextum Cæſarem proficiſcitur.

di conſultum miſit ut ab urbe profugeret: ita enim ex periculo evaſurum. Et ille quidem Damaſcum ſe, ut Regem fugiens, contulit. Cumque ad Sextum Cæſarem veniſſet, reſque ſuas in tuto collocaſſet, ita erat animatus, ut ſi denuo vocaretur ad Synedrium in judicium, non obtemperaret. Illi vero indignabantur qui in Synedrio erant, & Hyrcanum docere conabantur, ea omnia contra ipſum facere. idque eum non latebat, ſed quid ageret non habebat, præ ignavia atque vecordia. Cum autem Sextus Herodem Cœles-Syriæ præſidem feciſſet (hoc enim ipſi pecuniâ vendiderat *imperium*) erat Hyrcanus in metu, ne Herodes ſibi etiam bellum inferret: *id quod non multo poſt hunc metum accidit. Veniebat utpote Herodes exercitum in ipſum ducens, iratus ei ob judicium, & quod ad cauſam dicendam in Synedrio vocatus fuiſſet. Verum *ejus* pater Antipater & frater, eum prohibuerunt ab impreſſione in Hieroſolyma faciendâ, ei *quidem* obviam profecti, atque impetum illius deprecati, hortatique ne quid *hoſtile* moliretur, nec ultra quam minis terrorem incutiendo procederet adverſus eum, cujus beneficio ad hanc dignitatem provectus eſt. Atque orabant, ut indignanti, quod citatus fuerit ut judicio ſe ſiſteret, in memoriam veniret & quod fuerit dimiſſus, atque adeo gratiam haberet, & non ad ſeveriora ſe reciperet, & pro ſalute accepta ingratum ſemet oſtenderet: utque ſecum reputaret, quod, ſi belli caſus Deus regit & moderatur, eo magis erit in incerto expeditionis eventus, adeoque victoriam non omnino ipſi ſperandam eſſe, bellum illaturo regi & ſocio, qui multis *ipſum* affecerit beneficiis, nihil vero gravius in eum admiſerit; & quod ad ea quorum inſimulatur, ut ut per malos conſiliarios, per ſe nullam ipſi ſuſpicionem dederit, feceritve quidpiam quod rei durioris ſpeciem præ ſe ferebat. Iſtis flectitur Herodes, arbitratus ſibi ſatis eſſe ad *futuras* ſpes ratas habendas, quod hoc ſaltem aſſequutus eſſet ut genti potentiam ſuam oſtenderet. Et hoc quidem in ſtatu erat Judæa.

Ab eo Cœle-Syriæ præficuur.

Suadetur Herodi, ne bellum inferat Hieroſolymitanis.

C A P. X.

Honos à Romanis aliiſque gentibus habitus Judæis, & fœdera cum illis inita.

Hyrcani legatio ad Cæſarem.

CÆſar vero, *Syria* Romam profectus, navigationem in Africam adornabat, cum Scipione & Catone bellum geſturus. Cæterum Hyrcanus ad eum miſit rogatum, ut amicitiam ſecum initam & ſocietatem *denuo* firmaret. Mihi autem *jam* neceſſarium eſſe viſum eſt percenſere omnes honores genti noſtræ à Romanis eorumque imperatoribus habitos, & ſocietatis fœdera *memorare*, ut alios univerſos non lateat, quod & Aſiæ & Europæ reges noſtrûm ſtudioſi fuerint, ex amore

Recenſio honorum Judæis habitorum à Romanis Aliiſque.

---

a Συνεβούλευσεν *Hen.* b Ita cum *Busb.* & *Hen.* χρημάτων δ' αὐτῷ τούτῳ *Baſ.* χρημάτων δ' αὐτῷ τοῦτο *Gen. Aliiſque.* c Τοῦ δέους *Vat.* τὸ δέος *Busb.* d Ita *Baſ.* & *Busb.* πρὸς τὸ λ. *Gen. Aliique.* e Προσβάλλειν *Busb.* f Μόνον deeſt *Busb.* μόνη legit *Hen.* g Κληθῆναι *Busb.* qui mox omittit ἐλθεῖν, & (v. 24) αὐτῷ pro αὐτῆς reponit. h Εἰς αὐτὸν εἰργασμένῳ *Hen.* i Παρεσχημένον *Hen.* qui mox legit πείθεται τούτοις ὁ Ἡρώδης. k Αὐτῷ τὸ ε *Hen.* & *Vat.* l Καῖσαρ δὲ ἐλθὼν εἰς Ῥώμην *Busb.* m Poſt συμμαχίαν adjicit *Busb.* ὁ δὲ, μετὰ τῆς συγκλήτου, δόγμα περὶ τούτου ποιήσας. dein ſtatim ſubjicit ea quæ ſequuntur, v. 45. περὶ τε Ὑρκανοῦ καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν, reliquis omnibus quæ in medio ſunt omiſſis. n Ἔδοξε *Gall.* * Nec morabatur diu poſt hunc metum ſed ven. *Schotan.*

re fortitudinis noſtræ fideique. Siquidem multi, propter ſuum in nos odium, nolint animum inducere ut iis credant quæ Perſæ & Macedones de nobis ſcripſerunt, quod ea non ubique compareant, neque in locis publicis exſtent, ſed apud nos & alios quoſdam Barbarorum adſerventur: non eſt tamen quod Romanorum decretis vel quidquam contradicant; nam in urbium locis publicis repoſita ſunt, & etiamnum in Capitolio, idque columnis æreis inſcripta. Quin & Julius Cæſar, Judæis qui Alexandriæ ſunt factâ æneâ columnâ, palam fecit *omnibus*, eos cives Alexandrinos eſſe. atque ex iſtis rem demonſtrabo. præterea etiam decreta à ſenatu facta & Julio Cæſare apponam, quæ ad Hyrcanum gentemque noſtram ſpectant.

C. Julii Cæſaris literæ ad Sidonios & decretum in gratiam Judæorum.

2. “CAIUS JULIUS CÆSAR, IMPERATOR, & pontifex maximus, dictator iterum, Sidoniorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoq; & exercitus valemus. Miſi ad vos exemplar decreti in tabulas relati, quod ad Hyrcanum Alexandri filium, pontificem & ethnarcham Judæum, attinet, ut in veſtris actis publicis reponatur. Volo etiam ut Græce Latineque tabulis æreis mandetur. Eſt autem hoc. JULIUS CÆSAR imperator iterum, & pontifex maximus, ex concilii ſententia decrevi. Quoniam Hyrcanus Alexandri *filius* Judæus, & nunc & ſuperioribus temporibus, tam pace quam bello, fidem & diligentiam noſtris in negotiis præſtitit, id quod ei multi Imperatores atteſtati ſunt; & nuperrime in bello Alexandrino in auxilium venit cum mille & quingentis militibus, & ad Mithridatem à me miſſus omnes in agmine fortitudine ſuperavit; has ob cauſas Hyrcanum Alexandri *filium*, filioſque ejus Judæorum ethnarchas eſſe volo, & pontificatum Judæorum perpetuo retinere more patrio; eſſeque ipſum & filios ejus ſocios nobis, prætereaque in ſingularibus amicis recenſeri; quæcunque etiam, propriis illorum legibus ad pontifices pertinent, aut *aliorum* benignitate illis conceſſa ſunt, ipſum filioſque ejus habere jubeo: ſiqua vero inter eos de Judaicis inſtitutis quæſtio oriatur, placet mihi judicium penes ipſum eſſe. ut vero illic hyemetur, aut pecuniæ ab illis exigantur, mihi non placet.

Alia à C. Cæſare decreta.

3. “CAII CÆSARIS conſulis placita, conceſſa, decreta, ita ſe habent. Ut filii ejus principatu Judæorum gentis & locis ſibi conceſſis fruantur; atque pontifex ipſe & Judæorum ethnarcha eos defendat qui injuria afficiuntur. mittendoſque eſſe ad Hyrcanum

καὶ τὴν πίστιν ἀγαπήσαντες. ἐπεὶ δὲ πολλοὶ, διὰ τὴν πρὸς ἡμᾶς δυσμένειαν, ἀπιστοῦσι τοῖς ὑπὸ Περσῶν καὶ Μακεδόνων ἀναγεγραμμένοις περὶ ἡμῶν, τῷ μὴ καὶ ταῦτα πανταχοῦ μηδ' ἐν τοῖς δημοσίοις ἀποκεῖσθαι τόποις, ἀλλὰ παρ' ἡμῖν τε αὐτοῖς, καί που ἄλλοις τῶν Βαρβάρων· πρὸς δὲ τὰ ὑπὸ Ῥωμαίων δόγματα οὐκ ἔστιν ἀντειπεῖν, ἔν τε γὰρ δημοσίοις ἀνάκειται τόποις τῶν πόλεων, καὶ ἔτι νῦν ἐν τῷ [a] Καπετωλίῳ, ἀλλὰ καὶ στήλαις ἀναγέγραπται χαλκαῖς. [b] οὐ μὴν ἀλλὰ Καῖσαρ Ἰούλιος, τοῖς ἐν Ἀλεξανδρείᾳ [c] Ἰουδαίοις ποιήσας χαλκῆν στήλην, ἐδήλωσεν, ὅτι Ἀλεξανδρέων πολῖταί εἰσιν. ἐκ τούτων ποιήσομαι καὶ τὴν ἀπόδειξιν. παραθήσομαι δὲ καὶ τὰ γενόμενα ὑπό τε τῆς συγκλήτου δόγματα καὶ Ἰουλίου Καίσαρος, πρός τε Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν.

β'. “[d] ΓΑΙΟΣ ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ΑΥΤΟΚΡΑΤΩΡ, καὶ ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, Σιδωνίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε εὖ ἂν ἔχοι, κἀγὼ δὲ ἔρρωμαι σὺν τῷ στρατοπέδῳ. Τῆς γενομένης ἀναγραφῆς ἐν τῇ δέλτῳ πρὸς Ὑρκανὸν υἱὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέα καὶ ἐθνάρχην Ἰουδαῖον, πέπομφα ὑμῖν τὸ ἀντίγραφον, ἵνα ἐν τοῖς δημοσίοις ὑμῶν ἀνατεθῇ γράμμασι. βούλομαι δὲ καὶ Ἑλληνιστὶ καὶ Ῥωμαϊστὶ ἐν δέλτῳ χαλκῇ τοῦτο ἀνατεθῆναι. ἔστι δὲ δὴ τοῦτο. ΙΟΥΛΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς, μετὰ συμβουλίου γνώμης ἐπέκρινα. Ἐπεὶ Ὑρκανὸς Ἀλεξάνδρου Ἰουδαῖος, καὶ νῦν καὶ ἐν τοῖς ἔμπροσθεν χρόνοις, ἔν τε εἰρήνῃ καὶ πολέμῳ, πίστιν τε καὶ σπουδὴν περὶ τὰ ἡμέτερα πράγματα ἐνεδείξατο, ὡς αὐτῷ πολλοὶ μεμαρτυρήκασιν αὐτοκράτορες, [e] καὶ ἐν τῷ ἔγγιστα ἐν Ἀλεξανδρείᾳ πολέμῳ μετὰ χιλίων πεντακοσίων στρατιωτῶν ἧκε σύμμαχος, καὶ πρὸς Μιθριδάτην ἀποσταλεὶς ὑπ' ἐμοῦ, πάντας ἀνδρείᾳ τοὺς ἐν τάξει ὑπερέβαλε, διὰ ταύτας τὰς αἰτίας Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ ἐθνάρχας Ἰουδαίων εἶναι βούλομαι, ἀρχιερωσύνην τε Ἰουδαίων διὰ παντὸς ἔχειν [f] κατὰ τὰ πάτρια ἔθη, εἶναί τε αὐτὸν καὶ τοὺς παῖδας αὐτοῦ συμμάχους ἡμῖν, ἔτι τε καὶ ἐν τοῖς [g] κατ' ἄνδρα φίλοις ἀριθμεῖσθαι, ὅσα τε κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους ἐστὶν [h] ἀρχιερατικὰ ἢ φιλάνθρωπα, ταῦτα κελεύω κατέχειν αὐτὸν καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ. ἂν δὲ μεταξὺ γένηταί τις ζήτησις περὶ τῆς Ἰουδαίων ἀγωγῆς, ἀρέσκει μοι κρίσιν γενέσθαι παρ' αὐτοῦ. παραχειμασίαν δὲ ἢ χρήματα πράσσεσθαι οὐ δοκιμάζω.

γ'. “[i] ΓΑΙΟΥ ΚΑΙΣΑΡΟΣ ὑπάτου δεδογμένα, συγκεχωρημένα, προσκεκριμένα, ἐστὶν οὕτως ἔχοντα. ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους ἄρχῃ, καὶ τοὺς δεδομένους τόπους καρπίζωνται, καὶ ὁ ἀρχιερεὺς αὐτὸς καὶ ἐθνάρχης τῶν Ἰουδαίων προΐστηται τῶν ἀδικουμένων. πέμψαι δὲ πρὸς Ὑρκανὸν

---

[a] Καπιτωλίῳ *Gall.* [b] Οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ Κ. *Vat.* [c] Ita diſtinxi. antea erat, Ἰουδαίοις, ποιήσας χαλκῆν στήλην ἐδήλωσεν, ὅτι. [d] Γ. Ι. Κ. αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ δεύτερον, καὶ ἀρχιερεὺς malit *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις. tom. 2. p. 24. aut potius αὐτοκράτωρ β'. ἀρχιερεὺς, δικτάτωρ τὸ δεύτερον. p. 25. [e] Hæc verba non ſinunt nos dubitare (inquit *Petitus* p. 24.) quin Hyrcanus ipſe in Ægyptum venerit cum auxiliis ad Cæſarem, prout teſtatur *Strabo* apud *noſtrum* paulo ſupra, p. 622. v. 20. [f] Κατὰ τὰ πάτρια ἔθη *Vat.* [g] Inter varia amicorum epitheta, frequens eſt illud apud Latinos, quo *ſingulares* dicuntur. Id uſurpaverat dubio procul Julius Cæſar in hoc decreto. unde *Joſephus*, vel ſi quis alius ejus interpres Græcus, vocem Latinam minus intelligens, κατ' ἄνδρα vertit. *Vetus Interpres* habet, *inter viros amiciſſimos eſſe cenſendos.* bene ad ſenſum, quanquam errore Græco, ni fallor, nequaquam percepto. *Cotelerius* in notis ad *Monumenta Eccleſ. Gr.* ad p. 64. *Tom.* 2. [h] Ita primus reſcribendum eſſe monuit *Iſ. Caſaubonus*, teſte *Seldeno* in lib 2. *de Synedriis*, c. 15. §. 12. id quod firmatur ex ſequentibus, p. 630. v. 3. & ex *Cotelerio* in notis ad *Tomum* prædictum, ad p. 180. Ἀρχιερατικῶς καὶ φιλανθρώπως reponendum cenſet *Petitus* in *Animadv.* ἀνεκδότοις, tom 2. pag. 26. [i] Γαΐου Καίσαρος αὐτοκράτορος, ὑπάτου *Vat.* Γαΐου Καίσαρος, δικτάτορος, ὑπάτου legiſſe videtur *Epiphan.* Verum (ut inquit *Petitus*, p. 59.) excidit nota numeralis, quam repone Γ. Κ. ὑπάτου ε'. Sed & alia deſunt. nam Hyrcani mentio certe præceſſerat, unde hic habes cum pro nomine relativo, ὅπως τὰ τέκνα αὐτοῦ, Hyrcani ſcilicet. Præterea verba illa Γαΐου Καίσαρος ὑπάτου videntur ita accipi debere ut ſint nota temporis quo factum eſt decretum, *C. Cæſare Coſ.* nam vix eſt ut ſignificent iſta à Cæſare decreta & conceſſa: cum ad hunc ſenſum exprimendum addi oporteat præpoſitio.

“Ἀλεξάνδρου υἱὸν ἀρχιερέα τῶν Ἰουδαίων, πρεσβευτὰς τοὺς περὶ φιλίας καὶ συμμαχίας διαλεξομένους· ἀνατεθῆναι δὲ καὶ χαλκῆν δέλτον ταῦτα περιέχουσαν, ἔν τε τῷ Καπετωλίῳ, καὶ Σιδῶνι καὶ Τύρῳ, καὶ ἐν Ἀσκάλωνι, καὶ ἐν τοῖς ναοῖς, ἐγκεχαραγμένην γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς τε καὶ Ἑλληνικοῖς, ὅπως τε τὸ δόγμα τοῦτο πᾶσι τοῖς κατὰ πόλιν ταμίαις καὶ τοῖς τούτων ἡγουμένοις, εἴς τε τοὺς φίλους ἀνενέγκωσι, καὶ ξένια τοῖς πρεσβευταῖς παρασχεῖν, καὶ διατάγματα πέμψαι πανταχοῦ.

δ'. “ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ, ὕπατος, τιμῆς καὶ ἀρετῆς καὶ φιλανθρωπίας ἕνεκεν, συνεχώρησεν ἐπὶ συμφέροντι τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τῶν Ῥωμαίων, Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου υἱὸν, αὐτόν τε καὶ τὰ τέκνα αὐτοῦ, ἀρχιερεῖς τε καὶ ἱερεῖς Ἱεροσολύμων καὶ τοῦ ἔθνους εἶναι ἐπὶ τοῖς δικαίοις καὶ τοῖς νομίμοις, οἷς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτῶν τὴν ἱερωσύνην κατεῖχον.

ε'. “ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, ὕπατος τὸ πέμπτον, ἔκρινε, τούτους ἔχειν καὶ τειχίσαι τὴν Ἱεροσολυμιτῶν πόλιν, καὶ κατέχειν αὐτὴν Ὑρκανὸν Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέα Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχην, ὡς ἂν αὐτὸς προαιρεῖται· ὅπως τε Ἰουδαίοις ἐν τῷ δευτέρῳ τῆς μισθώσεως ἔτει τῆς προσόδου [b] κόρον ὑπεξέλωνται, καὶ μήτε ἐργολαβῶσί τινες, μήτε φόρους τοὺς αὐτοὺς τελῶσιν.

ϛ'. “ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, αὐτοκράτωρ τὸ δεύτερον, ἔστησε κατ' ἐνιαυτὸν ὅπως τελῶσιν [c] ὑπὲρ τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως, Ἰόππης ὑπεξαιρουμένης, χωρὶς τοῦ ἑβδόμου ἔτους, ὃν Σαββατικὸν ἐνιαυτὸν προσαγορεύουσιν, ἐπειδὴ ἐν αὐτῷ μήτε ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι μήτε σπείρουσι· καὶ ἵνα ἐν Σιδῶνι τῷ δευτέρῳ ἔτει τὸν φόρον ἀποδιδῶσι, τὸ τέταρτον τῶν σπειρομένων· πρὸς τούτοις ἔτι καὶ Ὑρκανῷ καὶ τοῖς τέκνοις αὐτοῦ τὰς δεκάτας τελῶσιν, ἃς ἐτέλουν καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν. καὶ ὅπως μηδεὶς μήτε ἄρχων μήτε στρατηγὸς ἢ πρεσβευτὴς ἐν τοῖς ὅροις τῶν Ἰουδαίων [d] ἐνιστᾷ συμμαχίαν, καὶ [e] στρατιώταις ἐξείη, ἢ τὰ χρήματα τούτων εἰσπράττεσθαι, ἢ εἰς παραχειμασίαν, ἢ ἄλλῳ τινὶ ὀνόματι, ἀλλ' εἶναι πανταχόθεν ἀνεπηρεάστους. ὅσα τε μετὰ ταῦτα ἔσχον καὶ [f] ἐνεμήθησαν, ἢ ἐπρίαντο, ταῦτα πάντα αὐτοὺς ἔχειν. Ἰόππην δὲ πόλιν, ἣν ἀπ' ἀρχῆς ἔσχον Ἰουδαῖοι ποιούμενοι τὴν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν, αὐτῶν εἶναι καθὼς καὶ τὸ πρότερον, ἡμῖν ἀρέσκειν· φόρους τε ὑπὲρ ταύτης τῆς πόλεως Ὑρκανὸν ἔχειν Ἀλεξάνδρου υἱὸν καὶ παῖδας αὐτοῦ, παρὰ τῶν τὴν γῆν νεμομένων, χώρας καὶ λιμένος ἐξαγωγίου κατ' ἐνιαυτὸν Σιδῶνι, μοδίους δισμυρίους ἑξακισχιλίους καὶ ἑβδομήκοντα πέντε, ὑπεξαιρουμένου τοῦ [g] ἑβδόμου ἔτους ὃ Σαββατικὸν καλοῦσι, καθ' ὃ οὔτε ἀροῦσιν οὔτε τὸν ἀπὸ τῶν δένδρων καρπὸν λαμβάνουσι. τάς τε κώμας τὰς ἐν τῷ Μεγάλῳ πεδίῳ, ἃς Ὑρκανὸς καὶ οἱ πρόγονοι αὐτοῦ πρότερον διακατέσχον, [h] ἀρέσκειν τῇ συγκλήτῳ

“Alexandri filium Judæorum pontificem legatos de ſocietate & amicitia acturos; æreamque tabulam iſta continentem dedicandam, & in Capitolio, & apud Sidonem & Tyrum, & Aſcalonem, & in templis, inſcriptam Romanis Græciſque literis; *curandumque* ut & hoc decretum ad omnes ſingularum urbium quæſtores earumque prætores & ad amicos *ſuos* perferantur, quò legatis lautia præbeantur, & mandata hæc paſſim divulgentur.

C. Cæſaris alterum decretum.

4. “CAIUS CÆSAR, imperator, dictator, conſul, honoris & virtutis & benignitatis ergo, conceſſit, quod felix fauſtumque ſit ſenatui populoque Romano, uti Hyrcanus Alexandri filius, & pariter ac ipſe ejus filii, pontifices & ſacerdotes fiant Hieroſolymorum totiuſque gentis, eodem jure rituque quo & majores eorum ſacerdotium tenuerunt.

Ejuſdem aliud decretum.

5. “CAIUS CÆSAR, quintùm conſul, decrevit, ut iſti habeant muniantque Hieroſolymorum urbem, atque Hyrcanus Alexandri *filius* Judæorum pontifex & ethnarcha eam occupet quemadmodum ipſe voluerit: & ut Judæis ſecundo *quoque* frugum locationis anno de reditibus corum ſubducant; * & neque fiat *tributorum* redemptio, nec eadem tributa *ſemper* ſolvantur.

Iterum aliud ejuſdem.

6. “CAIUS CÆSAR, imperator iterum, ſtatuit, ut † propter urbem Hieroſolymorum tributa pendat tota Judæorum ditio, excepta Joppe, idque ſingulis annis, niſi ſit annus ſeptimus, quem Sabbaticum appellant, quod mos eſt in eo neque fructus arborum legere neque ſeminare. utque in Sidone ſecundo quoque anno tributum reddant quartam ſatorum partem; ac præterea Hyrcano ejuſque filiis decimas ſolvant, quas eorum etiam majoribus ſolvebant. utque nemo vel præſes vel dux vel legatus in finibus Judæorum auxilia colligat: neve militibus liceat pecunias ab his exigere ad hybernandum, aut alio quocunque nomine, ſed ubique ſint injuriâ immunes. quæcunque etiam poſtea habuerint & poſſederint, aut emerint, his omnibus fruantur. Joppen civitatem præterea, quam ab initio habuerunt Judæi, cum ſocietatem cum Romanis facerent, illorum eſſe, quemadmodum & antea, nobis placere: tributa quoque hujus civitatis nomine habere Hyrcanum Alexandri filium ejuſque filios ab agri cultoribus, propter frumentum è regione & portu quotannis in Sidonem exportatum, modios viginti mille ſexcentos ſeptuaginta quinque, excepto ſeptimo anno quem Sabbaticum vocant, in quo neque arant neque fructum ex arboribus colligunt. vicos autem quos in Magno campo Hyrcanus ejuſque majores olim poſſederunt, Senatui pla-

---

[a] Υπατος τὸ τρίτον reſcribendum cenſet *Petitus* p. 61. quod Hyrcanus legatos Romam miſit ad Cæſarem, eo quo in Africam expeditionem parabat tempore; eoque anno Cæſar, quo tertium conſul, itemque tertium dictator fuit, in Africam movit. [b] Κόρους malit Cl. *Lowthius*, ſuſpicans numerum *cororum* librariorum negligentia excidiſſe. *Petitus* cenſet κόρον pro ſingulis *binis jugeribus* ſolutum fuiſſe. [c] *Epiphanius* legiſſe videtur, ὑπὲρ τῆς αὐτῶν πόλεως Ἰοππαῖοι, ὑπεξαιρουμένου τοῦ ἑβδόμου ἔτους. Sed male, ut arbitror. nam excipi debere Joppen ab hoc tributo licet colligere ex v.26.& ſeqq. [d] Ἀνιστᾷ *Vat.* [e] Ita ex conjectura. prius erat στρατιώτας. dein μὴ ἐξεῖν legendum conjicit Cl *Lowthius*. quod ſane poſtulare videtur loci ſententia. [f] Cum alii exiſtimarint ἐνθυμήθωσιν nulla ſignificatione verbi ἐνθυμέομαι huic loco convenire, non dubitavi ἐνεμήθησαν reſcribere è *Cod. Vat.* Ἐνθυμηθῶσιν, levicula mutatione, voluit *Petitus*, ab ἐνθυμίζω *invado*, ex *Heſychio* voce ἐνθύμιγμος. [g] Ita expreſſe è *Cod. Vat.* & *Vet. Interpr.* τοῦ ὁ. ἔτους in *Editis Aliiſque*. ὑπεξαιρουμένου τοῦ κύκλου ἔτους *excepto illo orbis anno* legit *Petitus*, p. 41. ο pro κύκλου poſito, cujus erat figura. nam orbis erat hebdomas annalis: recurrebat quippe in orbem. Sed pari jure reſcribere liceret τοῦ ὅλου ἔτους, quod ο ſit litera initialis vocis ὅλου, [h] Ita ex v.38. ſi quis utroque loco malit ἀρέσκειν, per me licet. * Immuneſque ſint ab angariis & vectigalibus, *Gelen.* neque ut aliqui eis calumnientur, neque tributa ab eis exigant, *Epiphan.* † *Id eſt*, ad reficienda Hieroſolymorum mœnia.

“cere iſtos habere Hyrcanum & Judæos, eodem jure quo & prius habuerunt: manere etiam jura quæ ab initio erant inter Judæos & pontifices, ut & beneficia quæ à populo & ſenatu conceſſa habuerunt. prætereaque eodem jure licere uti & in Lyddis. loca etiam & agros & villas, quæ fuerunt regum Syriæ & Phœniciæ ſociorum populi Romani, quorum uſumfructum ceperunt ex eorum donatione, placet ſenatui ut Hyrcanus ethnarcha & Judæi habeant. item Hyrcano licere ejuſque filiis & legatis ab eo miſſis, ut in ludis Gladiatoriis & pugnis cum beſtiis inter ſenatores ſpectandi gratia ſedeant: cumque petiverint à dictatore aut magiſtro equitum ut in publicum prodeant, illis, in ſenatum introductis, reſponſum reddendum, intra decem in univerſum dies, ex quo factum fuerit ſenatuſconſultum.

C. Cæſaris poſtremum decretum.

7. “CAIUS CÆSAR, imperator, dictator quartùm, conſul quintùm, perpetuus dictator declaratus, hujuſmodi verba fecit de jure Hyrcani Alexandri filii, Judæorum pontificis & ethnarchæ. Quandoquidem imperatores, qui ante me fuerunt, teſtimonium dederunt Hyrcano pontifici Judæorum & Judæis, tam in provinciis quam coram ſenatu populoque Romano, atque gratias eis populus & ſenatus egerit, bonum factum, ut nos quoque meminerimus & operam demus, ut Hyrcano & Judæorum genti filiiſque Hyrcani à ſenatu populoque Romano debitæ eorum erga nos benevolentiæ & beneficiis in nos collatis gratiæ referantur.

Caji Julii decretum.

8. “CAIUS JULIUS, prætor, conſul Romanorum, Pariorum magiſtratibus, ſenatui, *ac* populo ſalutem. Convenerunt me Judæi in Delo, & quidam ex Judæis *inſulæ* inquilinis, præſentibus etiam veſtris legatis; & ſignificarunt, quod vos etiam decreto eos prohibetis patriis ritibus & ſacris uti. Quocirca mihi non placet ejuſmodi decreta contra amicos & ſocios noſtros fieri, vetarique eos ex ſuis inſtitutis vivere, & conferre pecunias in epulas & rem divinam, præſertim cum nec Romæ iſta facere prohibeantur. Nam & Cajus Cæſar, prætor noſter & conſul, cum edicto vetaret ullas in urbe coitiones haberi, ſolum iſtæ ne fierent, ſimulque ne pecuniam conferrent aut convivia agitarent, non interdixit: ſimiliter & ego, alias coitiones prohibens, illis ſolis permitto ex patriis moribus & inſtitutis congregari & in eo perſiſtere. Quare bonum factum *erit*, ut vos etiam, ſi quid contra amicos noſtros & ſocios edixe-

“ταῦτα Ὑρκανὸν ἔχειν καὶ Ἰουδαίους ἐπὶ τοῖς δικαίοις οἷς καὶ πρότερον εἶχον· μένειν δὲ καὶ τὰ ἀπ᾽ ἀρχῆς δίκαια, ὅσα πρὸς ἀλλήλους Ἰουδαίοις καὶ τοῖς ἀρχιερεῦσιν ἦν, τά τε φιλάνθρωπα, ὅσα τοῦ τε δήμου ψηφισαμένου καὶ τῆς συγκλήτου ἔσχον. ἐπὶ τούτοις τε τοῖς δικαίοις χρῆσθαι αὐτοῖς ἐξεῖναι ἐν Λύδδοις. τούς τε τόπους καὶ χώρας καὶ ἐποίκια, ὅσα βασιλεῦσι Συρίας καὶ Φοινίκης συμμάχοις οὖσι Ῥωμαίων κατὰ δωρεὰν ὑπῆρχε καρποῦσθαι, ταῦτα δοκιμάζει ἡ σύγκλητος Ὑρκανὸν τὸν ἐθνάρχην καὶ Ἰουδαίους ἔχειν. δίδοσθαί τε Ὑρκανῷ, καὶ παισὶ τοῖς αὐτοῦ καὶ πρεσβευταῖς τοῖς ὑπ᾽ αὐτοῦ πεμφθεῖσιν, ἔν τε πυγμῇ μονομάχων καὶ θηρίων καθεζομένους μετὰ τῶν συγκλητικῶν θεωρεῖν·[a] καὶ αἰτησαμένους παρὰ δικτάτορος ἢ παρὰ ἱππάρχου παρελθεῖν, ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι, τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδοσθαι ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἁπάσαις, ἀφ᾽ ἧς ἂν τὸ δόγμα γένηται.

ζ. “ΓΑΙΟΣ ΚΑΙΣΑΡ, [b]αὐτοκράτωρ, δικτάτωρ τὸ τέταρτον, ὕπατός τε τὸ πέμπτον, δικτάτωρ ἀποδεδειγμένος διὰ βίου, λόγους ἐποιήσατο περὶ τῶν δικαίων τῶν Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου, ἀρχιερέως Ἰουδαίων καὶ ἐθνάρχου, τοιούτους. [c]Τῶν πρὸ ἐμοῦ αὐτοκρατόρων [d]ἐν ταῖς ἐπαρχίαις μαρτυρησάντων Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ Ἰουδαίων καὶ Ἰουδαίοις, ἐπί τε συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων, εὐχαριστήσαντός τε τοῦ δήμου καὶ τῆς συγκλήτου αὐτοῖς, [e]καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν καὶ προνοεῖν ὅπως Ὑρκανῷ καὶ τῷ ἔθνει τῶν Ἰουδαίων καὶ τοῖς Ὑρκανοῦ παισὶν ὑπὸ συγκλήτου καὶ δήμου Ῥωμαίων ἀξία τῆς πρὸς ἡμᾶς εὐνοίας αὐτῶν καὶ ὧν εὐεργέτησαν ἡμᾶς χάρις ἀνταποδοθῇ.

η΄. “[f]ΙΟΥΛΙΟΣ ΓΑΙΟΣ, στρατηγὸς, ὕπατος Ῥωμαίων, Παριανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. ἐνέτυχόν μοι Ἰουδαῖοι ἐν Δήλῳ, καί τινες τῶν παροίκων Ἰουδαίων, παρόντων καὶ τῶν ὑμετέρων πρέσβεων· καὶ ἐνεφάνισαν ὡς ὑμεῖς τε ψηφίσματι κωλύετε αὐτοὺς, τοῖς πατρίοις ἔθεσι καὶ ἱεροῖς χρῆσθαι. ἐμοὶ τοίνυν οὐκ ἀρέσκει κατὰ τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων τοιαῦτα γίνεσθαι ψηφίσματα, καὶ κωλύεσθαι αὐτοὺς ζῆν κατὰ τὰ αὐτῶν ἔθη, καὶ χρήματα εἰς σύνδειπνα καὶ τὰ ἱερὰ εἰσφέρειν, τοῦτο ποιεῖν αὐτῶν μηδ᾽ ἐν Ῥώμῃ κεκωλυμένων. καὶ γὰρ Γάϊος Καῖσαρ, ὁ ἡμέτερος στρατηγὸς καὶ ὕπατος, ἐν τῷ διατάγματι κωλύων θιάσους συνάγεσθαι κατὰ πόλιν, μόνους τούτους οὐκ ἐκώλυσεν, οὔτε χρήματα συνεισφέρειν, οὔτε σύνδειπνα ποιεῖν. ὁμοίως δὲ κἀγὼ τοὺς ἄλλους θιάσους κωλύων, τούτους μόνους ἐπιτρέπω κατὰ τὰ πάτρια ἔθη καὶ νόμιμα συνάγεσθαί [g]τε καὶ ἵστασθαι. καὶ ὑμᾶς οὖν καλῶς ἔχει, εἴ τι κατὰ τῶν ἡμετέρων φίλων καὶ συμμάχων ψήφισμα

---

[a] Locus antea ſic ſe habebat, θεωρεῖν· αἰτησαμένους παρὰ δικτάτορος ἢ παρὰ ἱππάρχου παρελθεῖν ὅταν εἰς τὴν σύγκλητον εἰσάγωσι. καὶ τὰ ἀποκρίματα αὐτοῖς ἀποδίδωσιν ἐν ἡμέραις δέκα ταῖς ἁπάσαις, ἂν τὸ δόγμα γένηται. aliter diſtinxi, & tranſtuli à v. 14. ad 12. ἀποδίδοσθαι reſcripſi, & ἀφ᾽ ἧς reſtitui ex *MSS.* [b] Αὐτοκράτωρ τὸ τέταρτον juxta *Epiphanium*, voce δικτάτωρ omiſſa. Verum (inquit *Petitus*, p. 56.) licet recte expungatur δικτάτωρ, male ſe habet αὐτοκ. τὸ τέταρτον, nam imperator ſextùm dictus eſt in quinto conſulatu, ſi nummis fides, in quibus, C. CAESAR. COS. QUINCT. IMP. SEXT. DICT. PERPETUO, ut & CAESAR. AUGUR. IMP. QVINCT. COS. QUART. DICT. QUART. PARENS. PATRIAE. Quare reſcribendum αὐτοκράτωρ τὸ ϛ΄. ὕπατός τε τὸ ε΄. δικτ. &c. Eadem fere habet *Petavius* (lib. X. *de Emend. Temp.* c. 57. p. 258.) qui ſuſpicatur vel pro IMP. IV. legendum VI. vel duorum reſcriptorum Cæſaris inſcriptiones diverſas in unam coaluiſſe librariorum vitio. Prætereà videſis *Petitum*, p. 57. [c] Imperatores hi videntur fuiſſe, *Pompejus Scaurus*, *Gabinius*. [d] Ἐν τοῖς ἐπ᾽ ἀρχῆς malit *Petitus*, ut ſenſus ſit, *cum ii qui ante me fuerunt imperatores, quando verba fecerunt de rebus à ſe in magiſtratu geſtis, in Senatu & apud populum Romanum teſtim.* &c. [e] Quod autem dixit in hac oratione Cæſar, καλῶς ἔχει καὶ ἡμᾶς ἀπομνημονεύειν &c. eo monente præſtitum fuiſſe à Senatu nullus dubito; videturque pars illius Senatusconſulti fuiſſe, quod legitur in hæc verba, Γαΐου Καίσαρος δόγματα &c. p. 628. v. 40. [de quibus vide *Annott.* ad imum paginæ.] *Petitus*, p. 58. & 59. [f] Ἰούλιος Γάϊος, δικτάτωρ, ὕπατος juxta *Vet. Interpr.* Illud στρατηγὸς recte ſe habere, ſed ὕπατος delendum eſſe cenſet *Petitus*, p. 64. Et quod ad nomen hujus Prætoris attinet, putat fuiſſe Ἰούνιος Γάϊος. [g] Voces τε καὶ ἵστασθαι non interpretatur *Epiphan.* & ἑστιᾶσθαι legendum eſſe conjicit *Petitus*, p. 66. nec mihi diſplicet conjectura.

"φίσματα ἐποιήσατε, τοῦτο ἀκυρώσαντες διὰ τὴν περὶ ἡμᾶς αὐτῶν ἀρετὴν καὶ εὔνοιαν."

θ'. Μετὰ δὲ τὸν [a] Γαΐου θάνατον, Μάρκος Ἀντώνιος καὶ Πόπλιος Δολοβέλλας, ὕπατοι ὄντες, τήν τε σύγκλητον συνήγαγον, καὶ [b] τοὺς Ὑρκανοῦ πρέσβεις παραγαγόντες, διελέχθησαν περὶ ὧν ἠξίουν, καὶ φιλίαν πρὸς αὐτοὺς [c] ἐποιήσαντο· καὶ πάντα συγχωρεῖν αὐτοῖς ἡ σύγκλητος ἐψηφίσατο, ὅσων [d] τυγχάνειν ἐβούλοντο. προστίθημι δὲ καὶ τὸ δόγμα, ὅπως τὴν ἀπόδειξιν τῶν λεγομένων ἐγγύθεν ἔχωσιν οἱ ἀναγινώσκοντες τὴν πραγματείαν. ἦν δὲ τοῦτο.

ι'. "Δόγμα συγκλήτου ἐκ τοῦ ταμιείου ἀντιγεγραμμένον ἐκ τῶν δέλτων τῶν δημοσίων τῶν ταμιευτικῶν, [e] Κοΐντῳ Ῥουτιλίῳ Κορνηλίῳ ταμίαις κατὰ πόλιν, δέλτῳ δευτέρᾳ καὶ [f] ἐκ τῶν πρώτων. ΤΗ, ΠΡΟ ΤΡΙΩΝ εἰδῶν Ἀπριλλίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας γραφομένῳ παρῆσαν, Λούκιος [g] Καλπούρνιος Μενενίᾳ Πείσων, Σερούιος Παππίνιος Λεμωνίᾳ Ποπίτος, Γάϊος Κανίνιος Τηρητίνᾳ [h] Ῥεβίλιος, Πόπλιος [i] Τιδήτιος, Λούκιος [k] Ἀπουλῖνος Λουκίου υἱὸς Σεργίᾳ, [l] Φλάβιος Λευκίου Λεμωνίᾳ, Πόπλιος Πλάτιος Ποπλίου Παπιρίᾳ, Μάρκος [m] Ἀκύλιος Μάρκου Μεκίᾳ, Λούκιος Ἐρούκιος Λουκίου [n] Στελλατίνᾳ, Μάρκος Κυΐντιος [o] Μάρκου υἱὸς Πολλίᾳ [p] Πλαγκίλλος, Πόπλιος Σέριος. Πόπλιος Δολοβέλλας, Μάρκος Ἀντώνιος ὕπατοι [q] λόγους ἐποιήσαντο. περὶ ὧν δόγματι συγκλήτου Γάϊος Καῖσαρ ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔκρινε, καὶ εἰς τὸ ταμιεῖον οὐκ ἔφθασεν ἀνενεχθῆναι, περὶ τούτων ἀρέσκει ἡμῖν γενέσθαι, [r] ὡς καὶ Ποπλίῳ Δολοβέλλᾳ καὶ Μάρκῳ Ἀντωνίῳ τοῖς ὑπάτοις ἔδοξεν, ἀνενεγκεῖν τε ταῦτα εἰς δέλτους καὶ πρὸς τοὺς κατὰ πόλιν ταμίας, ὅπως φροντίσωσι καὶ αὐτοὶ ἐν δέλτοις ἀναθεῖναι διπτύχοις. ἐγένετο πρὸ πέντε εἰδῶν Φεβρουαρίων ἐν τῷ ναῷ τῆς Ὁμονοίας. οἱ δὲ πρεσβεύοντες παρ' Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως ἦσαν οὗτοι· Λυσίμαχος Παυσανίου, Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, Πάτροκλος Χαιρέου, Ἰωνάθης Ὀνείου.

ια'. Ἔπεμψε δὲ τούτων Ὑρκανὸς τῶν πρεσβευτῶν ἕνα καὶ πρὸς Δολοβέλλαν τὸν τῆς Ἀσίας τότε ἡγεμόνα, παρακαλῶν ἀπολῦσαι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας, καὶ τὰ πάτρια τηρεῖν αὐτοῖς ἔθη, [ſ] ἐπιτρέπειν τε κατὰ ταῦτα ζῆν. [t] λαβὼν γὰρ ὁ Δολοβέλλας τὰ παρὰ τοῦ Ὑρκανοῦ γράμματα, μηδὲ βουλευσάμενος ἐπιστέλλει τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασι γράψας καὶ τῇ Ἐφεσίων πόλει [u] πρωτευούσῃ τῆς Ἀσίας, [y] περὶ τῶν Ἰουδαίων. ἡ δὲ ἐπιστολὴ τοῦτον περιεῖχε τὸν τρόπον.

ιβ'. "ΕΠΙ ΠΡΥΤΑΝΕΩΣ [z] ΑΡΤΕΜΩΝΟΣ Ληναιῶνος πρώτῃ, Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ Ἐφεσίων βου-

"ritis, id *ipſum* abrogatum iretis, propter illorum erga nos merita & benevolentiam."

Hyrcani legatos M. Antonius & P. Dolabella in ſenatum introducunt.

9. Poſt mortem autem C. Cæſaris, M. Antonius & P. Dolabella conſules ſenatum convocabant, & introductis Hyrcani legatis de illorum poſtulatis retulerunt, & amicitiæ fœdus cum eis fecerunt: & omnia illis concedi ſenatus decrevit, quæcunque impetrare voluerunt. Appono autem etiam decretum, ut demonſtrationem eorum quæ dicuntur ad manus habeant lectores hujus hiſtoriæ. Erat vero tale.

M. Antonii & P. Dolobellæ decretum.

10. "Senatuſconſultum ex ærario deſcriptum ex tabulis publicis quæſtoriis, Quinto Rutilio C. Cornelio quæſtoribus urbanis, tabula ſecunda & ex primis. ANTE DIEM TERTIUM idus Apriles in æde Concordiæ ſcribendo adfuerunt Lucius Calpurnius *tribu* Menenia Piſo, Servius Papinius Lemonia Potitus, Cajus Caninius Terentina Rebilius, Publius Tidetius, Lucius Apulinus Lucii *filius* Sergia, Flavius Lucii *filius* Lemonia, Publius Platius Publii *filius* Papiria, Marcus Acilius Marci *filius* Mæcia, Lucius Erucius Lucii *filius* Stellatina, Marcus Quintius Marci filius Pollia Plancillus, Publius Serius. Publius Dolabella, Marcus Antonius conſules verba fecerunt. In quibus rebus ſenatuſconſulto Cajus Cæſar pro Judæis decrevit, neque ante curavit in ærarium deferri, de his placet nobis fieri, ſicut etiam Publio Dolabellæ & Marco Antonio conſulibus viſum fuit, & deferre iſta in tabulas, & ad quæſtores urbanos, ut & ipſis curæ ſit ea in tabulis duplicibus reponere. Factum eſt ante diem quintum idus Februarias apud ædem Concordiæ. Legati autem ab Hyrcano pontifice erant iſti: Lyſimachus Pauſaniæ *filius*, Alexander Theodori, Patroclus Chæreæ, Ionathas Oniæ.

Legatum ad Dolobellam mittit Hyrcanus.

11. Sed & ad Dolabellam, qui tunc Aſiæ præerat, Hyrcanus unum ex his legatis miſit, obſecrans ut dimitteret Judæos à militia, & ſervaret eis patria inſtituta, ſineretque ex illis vitam agere. Dolabella vero poſt acceptas ab Hyrcano literas, nulla adhibita deliberatione, tum omnibus Aſiaticis epiſtolam miſit, tum etiam Epheſiorum urbi, quæ prima erat Aſiæ, de Judæis. Atque epiſtola illa erat hoc exemplo.

Dolobellæ literæ ad Epheſios.

12. "PRYTANE ARTEMONE, die primo Lenæonis, Dolabella imperator ſenatui

---

[a] Καίσαρος *Busb.* Forſan Γαΐου Καίσαρος. [b] Τοὺς malui cum *Busb.* quam τῷ *Editorum Aliorumque.* [c] Ἐποιήσαντο *Busb.* [d] Ita ex *Codd. Voß.* in *Vulgatis* & *cæteris* omnibus (quod ſciam) libris *MSS.* τυγχάνειν ἐβούλοντο· καὶ Δολοβέλλας γὰρ λαβὼν παρὰ Ὑρκανοῦ γράμματα ἐπιστέλλει τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν ἅπασιν, καὶ τῇ Ἐφεσίων πόλει, πρωτευούσῃ τῆς Ἀσίας οὕτως. Δολοβέλλας αὐτοκράτωρ &c. reliquis omiſſis. Non ita tamen in codicibus *Latinis*, utpote plenioribus: quorum etiam defectus in ſequentibus notare non gravabor. [e] In *Epiphanii* libris, *ſub Quinto Rutilio ærarii cuſtode; dum tertio idus Aprilis in templo Concordiæ conſcriberentur, præſente Lucio Calphurnio & reliquo Senatu. Publius Dolobella* & *M.* [f] Diverſi, ut puto, foruli erant, Decretis adſervandis deſtinati, ſignatique numeris, I. II. III. &c. [g] Καὶ Καρπένιος Μεντινίᾳ. Πείσων Σερονίνιος Παππίνιος Νεμωνίᾳ Τοΐιντος in *MSS. Voſſ.* Verum in textu experimendo ſequutus ſum *Gronovium*, cui in notis non diſplicet ut legatur Λούκιος Γαΐου υἱὸς Καλπ. [h] Sic *Gronov.* Ῥαιίλιος in *MSS.* Forſan Τερεντίνᾳ Ῥηγίλιος. [i] Mallem Τιδίτιος. [k] Forſan Ἀκυλῖνος. [l] Λ. Φλάβιος legendum recte conjicit *Gronov.* prænomine forſan abſorpto à litera finali in voce præcedente. [m] Ita edidit *Gronov.* Ἀκύλιος in *MSS.* an pro Ἀκυΐλιος vel Ἀκυΐλιος, aliorum eſto judicium. [n] Non dubitavi Στελλατίνᾳ in textum recipere, prout legendum eſſe conjecerat *Gronov.* Τηλιτίνᾳ corrupte in *MSS.* [o] Ita *Gronov.* Μάρκος Κύϊντος Μάρκου υἱὸς Παπλίᾳ in *MSS.* Ποπλίᾳ forſan pro Ποπλιλίᾳ vel Πουπλιλίᾳ. [p] Πλαγκίλιος in *MSS.* Πλαγκίλλος *Gronov.* [q] Sic *Gronov.* λόγοις & mox δόγματι in *MSS.* [r] Ὡς καὶ συγκλήτῳ ἔδοξεν juxta *Epiphanium*, qui vertit, *ſicut & Senatui viſum eſt ut hæc in tabulis æreis deponantur, & per ſingulas civitates tranſmittantur, quatenus curent & illi in tabulis reponere quod decretum eſt. Quinto idus Februarias* &c. [ſ] Ἐπιτρέπειν τε habui è *Cod. Busb.* qui niſi in hoc loco convenit cum *Editis*, in quibus καὶ κατὰ τ. ζ. [t] Voculas aliquot ante λαβὼν excidiſſe ſuſpicor: eoque magis, quod in *Epiphanio* ſit, *quod facilius impetravit. Siquidem Dolabella* &c. [u] Ita in *Apographis* noſtris & *Editis Joſephi.* Ἐφεσίων πειλιστευούσῃ in *MSS.* ut dicit *Gronov.* [y] Forſan ὑπὲρ τῶν. niſi περὶ hic idem valeat ac ὑπέρ. [z] Ita juxta meliores *Epiphanii* libros, & in *Gronovii Editione*, & uno ex *Apographis* noſtris: Ἀρτεμίωνος in altero, & Ἀρτιμωνος in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronovio.*

Epheſiorum & magiſtratibus & populo ſalutem. Alexander Theodori filius, legatus Hyrcani, filii Alexandri, pontificis Judæorum & ethnarchæ, mihi ſignificavit non poſſe populares ſuos militiæ nomen dare, idcirco quod nec arma ferre queant, nec iter illi facere diebus Sabbatorum, neq; cibos patrios & quibus conſueverant ſeorſum comparare. Propterea ego do illis, ſicut etiam magiſtratus, qui ante me fuerunt, immunitatem à militia, permittoque ut utantur patriis inſtitutis, cum propter ſacra & res divinas ex more ſuo congregantur, & ad oblationes in ſacrificia faciendas, & vos volo literas de iſtis per urbes ſingulas dimittendas curare.

Decretum L. Lentuli conſulis.

13. Et hæc quidem Dolabella, cum Hyrcanus ad eum legatos miſiſſet, gratificatus eſt noſtris. “LUCIUS vero Lentulus conſul dixit; Cives Romanos Judæos, *ſacra Judaïca habentes iiſque operantes in urbe Epheſo, pro tribunali religionis ergo ab militia dimiſi, ante diem duodecimum calendas Octobres, Lucio Lentulo Cajo Marcello conſulibus. Adfuerunt Titus Appius Titi filius Balgus Horatia legatus, Titus Tongius Titi filius Cruſtumina, Quintus Ræſius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi *filius* Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Bracchus tribunus militum, Publius Cluſius Publii *filius* Veturia Gallus, Cajus Sentius Caji ** filius Sabatina. Titus Atilius Titi filius Bulbus, legatus & proprætor, Epheſiorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæos qui in Aſia ſunt Lucius Lentulus conſul, me pro illis intercedente, dimiſit à militia. Poſtea vero cum idem petiiſſem à Fannio imperatore & à Lucio Antonio proquæſtore *id ipſum* impetravi, voſque volo curare, ne quis *eis* moleſtiam creet.

Decretum Deliorum.

14. DECRETUM DELIORUM. “Archonte Bœoto menſis Thargelionis die vigeſimo reſponſum prætorum. Marcus Piſo legatus, cum in urbe noſtra ageret, præeſſetque delectui habendo, nobis multiſque civium advocatis imperavit, ſi qui Judæi cives Romani *eſſent*, eos ne quis vexaret propter militiam, idcirco, quòd conſul Cornelius Lentulus religionis ergo Judæos à militia dimiſerit. Quam ob cauſam vos oportet prætori obtemperare”. Similia autem his etiam Sardiani de nobis decreverunt.

Decretum C. Fannii conſulis.

15. “CAIUS FANNIUS Caji filius, imperator, conſul, Coorum magiſtratibus ſalutem. Volo vos ſcire, legatos Judæorum ad me acceſſiſſe, orantes ut acciperent decreta ſenatus de ipſis facta. Ea vero conſulta ſubjuncta ſunt. Vos volo ex ſenatusconſulti

λῇ καὶ ἄρχουσι καὶ δήμῳ χαίρειν. Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβευτὴς Ὑρκανοῦ τοῦ Ἀλεξάνδρου υἱοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου τῶν Ἰουδαίων, ἐνεφάνισέ μοι περὶ τοῦ μὴ δύνασθαι στρατεύεσθαι τοὺς πολίτας αὐτοῦ, διὰ τὸ μήτε ὅπλα βαστάζειν δύνασθαι, μήτε ὁδοιπορεῖν αὐτοὺς ἐν ταῖς ἡμέραις τῶν Σαββάτων, μήτε τροφῶν τῶν πατρίων καὶ συνήθων κατ' αὐτοὺς εὐπορεῖν. ἐγώ τε οὖν αὐτοῖς, καθὼς καὶ οἱ πρὸ ἐμοῦ ἡγεμόνες, δίδωμι [a] τὴν ἀστρατείαν, καὶ συγχωρῶ χρῆσθαι τοῖς πατρίοις ἐθισμοῖς, ἱερῶν ἕνεκα καὶ ἁγίων συναγομένοις, καθὼς αὐτοῖς νόμιμον, καὶ τῶν πρὸς τὰς θυσίας [b] ἀφαιρεμάτων, ὑμᾶς τε βούλομαι ταῦτα γράψαι κατὰ πόλεις.

ιγʹ. Καὶ ταῦτα μὲν Δολοβέλλας [c] Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου πρὸς αὐτὸν ἐχαρίσατο τοῖς ἡμετέροις. “ΛΕΥΚΙΟΣ δὲ Λέντλος ὕπατος εἶπε· Πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ἔχοντας καὶ ποιοῦντας ἐν Ἐφέσῳ, πρὸ τοῦ βήματος δεισιδαιμονίας ἕνεκα στρατείας ἀπέλυσα, [d] πρὸ δεκαδύο καλανδῶν Ὀκταβρίων, Λευκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτος Ἄππιος Τίτου υἱὸς Βάλγως Ὀρατίᾳ πρεσβευτής, Τίτος Τόγγιος Τίτου υἱὸς Κραστομίνᾳ, Κόϊντος [e] Ῥαίσιος Κοΐντου, Τίτος Πομπήϊος Τίτου Λογγῖνος, Γάϊος Σερουΐλιος Γαΐου Τηρητίνᾳ Βράκχος χιλίαρχος, Πόπλιος [f] Κλούσιος [g] Ποπλίου Ἐρουείᾳ Γάλλος, Γάϊος Σέντιος [h] Γαΐου * * υἱὸς Σαβατίνᾳ. [i] Τίτος Ἄπλιος Τίτου υἱὸς Βόλβος, πρεσβευτὴς καὶ ἀντιστράτηγος, Ἐφεσίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαίους τοὺς ἐν τῇ Ἀσίᾳ Λούκιος Λέντλος ὕπατος, ἐμοῦ ἐντυγχάνοντος ὑπὲρ αὐτῶν, ἀπέλυσε τῆς στρατείας. [k] αἰτησάμενος δὲ μετὰ ταῦτα καὶ παρὰ Φανίου τοῦ ἀρχιστρατήγου καὶ παρὰ Λουκίου Ἀντωνίου τοῦ ἀντιταμίου ἐπέτυχον, ὑμᾶς τε βούλομαι φροντίσαι ἵνα μή τις διενοχλῇ.

ιδʹ. ΨΗΦΙΣΜΑ [l] ΔΗΛΙΩΝ. “Ἐπὶ ἄρχοντος Βοιωτοῦ μηνὸς Θαργηλιῶνος εἰκοστῇ χρηματισμὸς στρατηγῶν. [m] Μάρκος Πείσων πρεσβευτής, ἐνδημῶν ἐν τῇ πόλει ἡμῶν, ὁ καὶ τεταγμένος ἐπὶ τῆς στρατολογίας, προσκαλεσάμενος ἡμᾶς καὶ ἱκανοὺς τῶν πολιτῶν, προσέταξεν, ἵνα, εἴτινες Ἰουδαῖοι πολῖται Ῥωμαίων, τούτοις μηδεὶς ἐνοχλῇ περὶ στρατείας, διὰ τὸ τὸν ὕπατον Κορνήλιον Λέντλον δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπολελυκέναι τοὺς Ἰουδαίους τῆς στρατείας. διὸ πείθεσθαι ὑμᾶς δεῖ τῷ στρατηγῷ.” ὅμοια δὲ τούτοις καὶ Σαρδιανοὶ περὶ ἡμῶν ἐψηφίσαντο.

ιεʹ. “[n] ΓΑΙΟΣ ΦΑΝΙΟΣ Γαΐου υἱὸς, στρατηγὸς, ὕπατος, Κώων ἄρχουσι χαίρειν. Βούλομαι ὑμᾶς γνῶναι, ὅτι πρέσβεις Ἰουδαίων μοι προσῆλθον, ἀξιοῦντες λαβεῖν τὰ ὑπὸ τῆς συγκλήτου δόγματα περὶ αὐτῶν γεγονότα. ὑποτέτακται δὲ τὰ δεδογμένα. Ὑμᾶς θέλω φροντίσαι καὶ προνοῆσαι

“τῆς

---

[a] Ita *Gronov.* τὴν ἀστρατίαν in *Apographis* noſtris & *Editis Joſephi.* τὴν στρατείαν in *MSS. Voſſ.* ut ait *Gronov.* [b] Sic etiam in *Apographis* noſtris. ἀφαιρημάτων in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronov.* [c] Ita *MSS. Voſſ.* & *Epiphan.* Ὑρκανοῦ πρεσβευσαμένου ſine τοῖς ἡμετέροις in *Editis Joſephi.* [d] Πρὸ δώδεκα καλανδῶν Ὀκτωβρίων. πολλὰ οὖν ἐστὶ καὶ ἄλλα &c. in *Editis Joſephi*, reliquis omnibus omiſſis uſque ad v. 9. paginæ 636. In *Epiphanii* libris, *duodecimo Kalendarum Octobris, L. Lentulo & C. Marcello Coſſ. præſente Senatu, Bulbus Legatus & vicarius Epheſiorum* &c. [e] Ita *Gronov.* Ῥάσιος in *MSS.* & mox Τηρητίνᾳ. [f] Κλούσιος in *Apographis* noſtris. [g] Optime conjicit *Gronovius* Ποπλίου Οὐετουρίᾳ legendum eſſe. Videſis *Sponii Itiner.* tom. 1. p. 409. [h] In noſtris *Apographis*, Γαΐου υἱὸς Σαβατίνᾳ, nullo intercedente hiatu. Lacunam hîc in *Græcis* inter Γαΐου & υἱὸς Σαβατίνᾳ reliquit *Gronovius*: ſupplevit tamen in *Latinis* ex p. 633. v. 29. Locum in verſione eo modo repræſentavi ex *Gronovio*, quo legendum putat Vir Clariſſimus. [i] Erit Ἀτίλιος, ſi vetera monumenta ſequimur, in quibus *Atilius Bulbus* occurrit; & videntur verborum corruptorum veſtigia huc ducere. *Gronov* [k] Ita in noſtris *Apographis* pariter ac in *Editione Gronovii.* Ἀντισάμενος in *MSS. Voſſ.* teſte *Gronovio.* [l] Judæos multos fuiſſe in Delo conſtat ex p. 630. v. 30. [m] Hiſtoria hujus *Piſonis* (ut notavit Cl. *Gronovius*) referri debet ad lib. 3. *Comment. Cæſaris* de *Bello Civili*, c. 4. [n] De hoc Fannio videſis *Pigium* in *Annalibus*, tom. 3. p. 442. de quo loco nos monuit *Gronov.* * Judaicis ſacris addictos, iiſque operatos, *Gronov.*

a Εἶτα

"τῶν ἀνθρώπων κατὰ τὸ συγκλήτου δόγμα, ὅπως διὰ τῆς ὑμετέρας χώρας εἰς τὴν οἰκείαν ἀσφαλῶς ἀνακομισθῶσι.

ιϛʹ. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΛΕΝΤΛΟΣ ὕπατος [a] λέγει, πολίτας Ῥωμαίων Ἰουδαίους, οἵτινές μοι ἱερὰ ἔχειν καὶ ποιεῖν Ἰουδαϊκὰ ἐν Ἐφέσῳ ἐδόκουν, δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα. τοῦτο ἐγένετο πρὸ [b] δεκατριῶν καλανδῶν Ὀκτωβρίων.

ιζʹ. "ΛΟΥΚΙΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ Μάρκου υἱὸς, ἀντιταμίας καὶ ἀντιστράτηγος, Σαρδιανῶν ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Ἰουδαῖοι πολῖται ἡμέτεροι προσελθόντες μοι ἐπέδειξαν ἑαυτοὺς σύνοδον ἔχειν ἰδίαν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους ἀπ᾽ ἀρχῆς, καὶ τόπον ἴδιον, ἐν ᾧ τά τε πράγματα καὶ τὰς πρὸς ἀλλήλους ἀντιλογίας κρίνουσι· τοῦτό τε αἰτησαμένοις, ἵν᾽ ἐξῇ αὐτοῖς ποιεῖν, τηρῆσαι καὶ ἐπιτρέψαι ἔκρινα.

ιηʹ. "ΜΑΡΚΟΣ ΠΟΠΛΙΟΣ ὁ [c] Σπουρίου υἱὸς καὶ Μάρκος Μάρκου καὶ Ποπλίου υἱὸς Λούκιος λέγουσι. Λέντλῳ τῷ ἀνθυπάτῳ προσελθόντες ἐδιδάξαμεν αὐτὸν περὶ ὧν [d] Δωσίθεος Κλεοπατρίδου Ἀλεξανδρεὺς λόγους ἐποιήσατο, ὅπως πολίτας Ῥωμαίων [e] Ἰουδαίους ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ποιεῖν εἰωθότας, ἂν αὐτῷ φανῇ, δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπολύσῃ· καὶ [f] ἀπέλυσε πρὸ δεκατριῶν καλανδῶν Ὀκτωβρίων.

ιθʹ. "[g] ΚΥΙΝΤΙΛΙΩ, Λουκίῳ Λέντλῳ, Γαΐῳ Μαρκέλλῳ ὑπάτοις. παρῆσαν Τίτος Αππιος Τίτου υἱὸς Βάλβος Ορατίᾳ πρεσβευτὴς, Τίτος Τόγγιος Κροστομίνᾳ, Κόϊντος Ῥαίσιος Κοΐντου, Τίτος [h] Πήϊος Τίτου υἱὸς, [i] Κορνήλιος Λογγῖνος, Γάϊος Σερουΐλιος Γαΐου Τηρηντίνᾳ Βράκχος χιλίαρχος, Πόπλιος Κλούσιος Ποπλίου υἱὸς Ερουείᾳ Γάλλος, Γάϊος [k] Τεύτιος Γαΐου Αἰμιλλίᾳ χιλίαρχος, Σέξτος Απίλλιος Σέξτου υἱὸς [l] Αἰσομίᾳ Σέσρανος, Γάϊος [m] Πομπήϊος Γαΐου υἱὸς Σαβατίνᾳ, Τίτος Αππιος Τίτου Μένανδρος, Πόπλιος [n] Σερουΐλιος Ποπλίου υἱὸς Στράβων, Λεύκιος Πάκκιος Λευκίου Κολλίνᾳ Καπίτων, [o] Αὖλος Φούριος Αὔλου υἱὸς Τέρτιος, Αππιος Μηνᾶς. ἐπὶ τούτων ὁ Λέντλος δόγμα ἐξήνεγκε· πολίτας Ῥωμαίων [p] Ἰουδαίους, οἵτινες ἱερὰ Ἰουδαϊκὰ ποιεῖν εἰώθασιν ἐν Ἐφέσῳ, πρὸ τοῦ βήματος δεισιδαιμονίας ἕνεκα ἀπέλυσα.

κʹ. "ΛΑΟΔΙΚΕΩΝ ἄρχοντες Γαΐῳ Ῥαβιλλίῳ Γαΐου υἱῷ ὑπάτῳ χαίρειν. [q] Σώπατρος Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως πρεσβευτὴς ἐπέδωκεν ἡμῖν τὴν παρά σου ἐπιστολὴν, δι᾽ ἧς ἐδήλου ἡμῖν παρ᾽ Ὑρκανοῦ τοῦ Ἰουδαίων ἀρχιερέως ἐληλυθότας τινὰς γράμματα κομίσαι περὶ τοῦ ἔθνους αὐτῶν γεγραμμένα, ἵνα τὰ Σάββατα τοῖς Ἰουδαίοις ἐξῇ καὶ τὰ λοιπὰ ἱερὰ ἐπιτελεῖν κατὰ τοὺς πατρίους νόμους, ὅπως τε μηδεὶς αὐτοῖς [r] ἐπιτάσσῃ, [s] διὰ τὸ φίλους αὐτοὺς ἡμετέρους εἶναι καὶ συμμάχους, ἀδικήσῃ τε μηδεὶς αὐτοὺς ἐν τῇ ἡμετέρᾳ ἐπαρχίᾳ, ὡς

"ſententia his hominibus curam adhibere & proſpicere, ut per regionem veſtram ſecure in ſuam revehantur.

L. Lentuli decretum.

16. "**LUCIUS LENTULUS** conſul dicit, cives Romanos Judæos, qui mihi videbantur ſacra habere & colere Judaïca in urbe Epheſo, religionis ergo dimiſi. Id factum eſt ante diem tertium decimum calendas Octobres.

L. Antonii literæ ad Sardianos.

17. "**LUCIUS ANTONIUS** Marci filius, proquæſtor & proprætor, Sardianorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Judæi cives noſtri, cum ad me acceſſiſſent, oſtenderunt, ſe ſuos habere cœtus ex legibus patriis jam inde ab initio, & locum proprium, in quo de negotiis & controverſiis inter ipſos ortis judicium ferunt: cumque à me petiiſſent ut id ipſis facere liceret, eadem illis ſervari permittique decrevi.

M. Publii aliorumque teſtimonium.

18. "**MARCUS PUBLIUS** Spurii filius & Marcus Marci & Publii filius Lucius dicunt. Cum Lentulum proconſulem adiiſſemus, illum edocuimus, de quibus rebus Doſitheus Cleopatridæ filius, Alexandrinus, verba fecit, ut Judæos cives Romanos ſacra Judaïca celebrare ſolitos, *ſiquidem ei videretur, religionis ergo dimitteret; & dimiſit ante diem tertium decimum calendas Octobres.

Senatus decretum.

19. "*Menſe* **QUINTILI** Lucio Lentulo, Cajo Marcello conſulibus. Aderant Titus Appius Titi filius Balbus Horatia legatus, Titus Tongius Cruſtumina, Quintus Ræſius Quinti *filius*, Titus Pompejus Titi filius, Cornelius Longinus, Cajus Servilius Caji *filius* Terentina Bracchus tribunus militum, Publius Cluſius Publii filius Veturia Gallus, Cajus Teutius Caji *filius* Æmilia tribunus militum, Sextus Atilius Sexti filius Æſquilina Serranus, Cajus Pompejus Caji filius Sabatina, Titus Appius Titi *filius* Menander, Publius Servilius Publii filius Strabo, Lucius Paccius Lucii *filius* Collina Capito, Aulus Furius Auli filius Tertius, Appius Menas. His præſentibus Lentulus decretum pronunciavit; Judæos cives Romanos, qui ſacra Judaïca facere conſueverunt in urbe Epheſo, pro tribunali religionis ergo dimiſi.

Laodicenſium literæ ad C. Rabilium.

20. "**LAODICENSIUM** magiſtratus Cajo Rabilio Caji filio conſuli ſalutem. Sopater Hyrcani pontificis legatus reddidit nobis à te epiſtolam, qua ſignificabat nobis, ab Hyrcano Judæorum pontifice quoſdam profectos attuliſſe literas de gente ipſorum ſcriptas, ut Sabbata Judæis liceret ac reliqua ſacra peragere ex patriis legibus, & ut nullus eis imperet, quia amici noſtri ſunt & ſocii, ac nemo eos injuria afficiat in noſtra provincia, utpote

---

[a] Εἶπε legiſſe videtur *Epiphan.* [b] In *Epiphanii* libris *duodecimo Kalendarum Juliarum.* [c] Ita in noſtris *Apographis*, prout edidit *Gronov.* Ποπλίου juxta *Epiphanium.* [d] Ita ex *Vet. Interpr.* corrupte in *MSS. Voſſ.* δῶσι κλεοπατρίδου ἀλεξανδρεὺς λόγους. [e] Verbum ποιήσῃ (quod poſt Ἰουδαίους habent *MSS.* & uncis incluſum dedit *Gronov.*) omiſi, præſertim cum illud non agnoſcat *Epiphan.* [f] Ita cum *Epiphan.* ἀπέλυσα in *MSS.* [g] Vox Κυϊντιλίου abeſt *Vet. Interpr.* Μηνὶ excidiſſe ſuſpicatur *Gronov.* ideoque *Menſe* ante *Quintili* poſuit in verſione. Hoc decretum, omiſſis ſenatorum nominibus, in *veteri verſione* ſic ſe habet. *L. Lentulo & C. Marcello coſſ. L. Lentulus decretum protulit. Cives Rom. Jud.* &c. [h] Ita *MSS.* Verum ex p. 632. v. 21. Πομπήϊος legendum videtur. quod etiam monuit *Gronov.* [i] Supra p 632. v. 22. deerat Κορνήλιος. [k] Pro Τεύτιος ante exſtat Σέντιος, p. 632. v. 24. ei affines ſunt Τίτλιος & Τίτιος. [l] Αἰσυμίας Σέσρανος, pro quibus veriſimiliter Αἰσκυλίας vel Αἰσκυλίνης Σέρρανος reponendum cenſuit *Gronov.* [m] Πομπήϊος pro Πολυπήϊος ſubſtitui cum *Gronovio.* [n] Φύλωνος in *Apographis* noſtris. [o] Ita *Gronov.* Αὔλιος Φρύειος Παύλου υἱὸς in *MSS.* [p] Ἰουδαίους εἶναι in *MSS.* ſed εἶναι (quod non agnoſcit *Epiphan.* & in verſione ſua omiſit *Gronov.*) faceſſere juſſi. [q] Σωσίπατρος juxta *Epiphanium.* [r] Ἐμποδίζῃ forſan in *ſuo codice* habuit *Epiphan.* nam vertit, *ne quis eos quicquam impediat.* [s] Sic *Gronov.* διὰ τοῦ in *MSS.* * *Vel*, ſi hoc ad eum deferatur.

“qui & Trallianis coram contradicentibus non placere hæc de illis decreta, imperaris illa sic fieri: sed insuper hoc se rogatum esse, ut nobis quoque ista de illis scriberes. Nos igitur, præceptis tuis obsequentes, epistolam traditam accepimus & in publicas nostras tabulas reposuimus; & cætera *omnia*, quæ in mandatis dedisti, nobis curæ erunt, ne quid reprehendatur.

P. Servilii literæ ad Milesios.

21. “PUBLIUS Servilius Publii filius Galba proconsul Milesiorum magistratibus, senatui, & populo salutem. Prytanes Hermæ filius civis vester, cum ad me venisset in *urbe* Trallibus, ubi conventum agebam, significabat vos præter sententiam nostram tractare Judæos, & prohibere illos tum Sabbata celebrare, tum sacra patria facere, & fructus pro sua consuetudine administrare, ipsumque se ex legibus auctorem fuisse hujus decreti. Volo igitur vos scire, me, verbis auditis quæ ultro citroque habita sunt, tandem decrevisse, non prohibendos Judæos uti suis moribus.

Pergamenorum decretum.

22. “DECRETUM PERGAMENORUM. Prytane Cratippo, primo Dæsii mensis die decretum prætorum. Quoniam Romani, majorum institutis obsequentes, pericula pro communi omnium hominum securitate suscipiunt, & certatim id agunt ut socios amicosque in felicitate & firma pace constituant, cum ad illos misisset natio Judæorum & Hyrcanus eorundem pontifex legatos, Stratonem Theodoti, Apollonium Alexandri, Ænean Antipatri, Aristobulum Amyntæ, Sosipatrum Philippi *filium*, viros bonos & probos, atque hi præcipua quæque negotiorum significassent, decrevit senatus, de quibus rebus verba fecerunt, ne qua injuria Antiochus rex Antiochi filius Judæos socios Romanorum afficiat, utque præsidia & portus & regionem & si quid aliud ab eis abstulit, id reddatur, atque liceat *illis suis* ex portubus exportare *quodcunque volunt*, & ne quis sine vectigalibus ex Judæorum regione aut ex portubus eorum quidquam exportet, *sive* rex sive populus, præter solum Ptolemæum Alexandrinorum regem, quia est socius noster & amicus; immo & præsidium quod est Joppe expellendum esse, sicuti petiverunt, & senatus nostri *unus* Lucius Pettius, vir bonus & probus, mandavit, ut nobis curæ esset illa ita fieri quemadmodum senatus decrevit, atque provideremus ut legati in patriam salvi & incolumes redeant. Quin etiam admisimus in senatum & in concionem Theodorum, cumque ab ipso epistolam accepissemus & senatusconsultum, atque ipse magno studio verba fecisset, & virtutem Hyrcani declarasset ac magnanimitatem, quod tam communiter universos quam privatim singulos, qui ad ipsum veniunt, beneficiis afficiat, ideo & literas in publi-

“Τραλλιανῶν τε ἀντειπόντων κατὰ πρόσωπον μὴ ἀρέσκεσθαι τοῖς περὶ αὐτῶν δεδογμένοις, [a] ἐπέταξας ταῦτα οὕτως γίνεσθαι· παρακεκλῆσθαι δέ γε, ὥστε καὶ ἡμῖν ταῦτα γράψαι περὶ αὐτῶν. ἡμεῖς οὖν, κατακολουθοῦντες τοῖς ἐπεσταλμένοις ὑπὸ σοῦ, τήν τε ἐπιστολὴν τὴν ἀποδοθεῖσαν ἐδεξάμεθα καὶ κατεχωρίσαμεν εἰς τὰ δημόσια ἡμῶν γράμματα· καὶ περὶ τῶν ἄλλων ὧν ἐπέσταλκας, προνοήσομεν ὥστε μηδὲν μεμφθῆναι.

κα΄. “ΠΟΠΛΙΟΣ Σερουίλιος Ποπλίου υἱὸς [b] Γάλβας ἀνθύπατος Μιλησίων ἄρχουσι, βουλῇ, καὶ δήμῳ χαίρειν. Πρυτάνης Ερμοῦ υἱὸς, πολίτης ὑμέτερος, προσελθών μοι ἐν Τράλλεσιν ἄγοντι τὴν ἀγόραιον, ἐδήλου παρὰ τὴν ἡμετέραν γνώμην Ιουδαίοις ὑμᾶς [c] προσφέρεσθαι, καὶ κωλύειν αὐτοὺς τά τε Σάββατα ἄγειν, καὶ τὰ ἱερὰ τὰ πάτρια τελεῖν, καὶ τοὺς καρποὺς μεταχειρίζεσθαι, [d] καθὼς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς, αὐτόν τε κατὰ τοὺς νόμους τεθεικέναι τὸ ψήφισμα. βούλομαι οὖν ὑμᾶς εἰδέναι, ὅτι ἀκούσας ἐγὼ [e] λόγων ἐξ ἀντικαταστάσεως γενομένων, ἐπέκρινα μὴ κωλύεσθαι Ιουδαίους τοῖς αὐτῶν ἔθεσι χρῆσθαι.

κβ΄. “ΨΗΦΙΣΜΑ ΠΕΡΓΑΜΗΝΩΝ. [f] Επὶ Πρυτάνεως Κρατίππου Δαισίου πρώτῃ γνώμη στρατηγῶν. Επεὶ οἱ Ρωμαῖοι, κατακολουθοῦντες τῇ τῶν προγόνων ἀγωγῇ, τοὺς ὑπὲρ τῆς κοινῆς ἁπάντων ἀνθρώπων ἀσφαλείας κινδύνους ἀναδέχονται, καὶ φιλοτιμοῦνται τοὺς συμμάχους καὶ φίλους ἐν εὐδαιμονίᾳ καὶ βεβαίᾳ καταστῆσαι εἰρήνῃ, πέμψαντος πρὸς αὐτοὺς τοῦ ἔθνους τῶν Ιουδαίων καὶ Υρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως αὐτῶν πρέσβεις, Στράτωνα Θεοδότου, Απολλώνιον Αλεξάνδρου, Αἰνείαν Αντιπάτρου, Αριστόβουλον Αμύντου, Σωσίπατρον Φιλίππου, ἄνδρας καλοὺς κἀγαθοὺς, καὶ περὶ τῶν κατὰ μέρη ἐμφανισάντων, ἐδογμάτισεν ἡ σύγκλητος, περὶ ὧν ἐποιήσαντο τοὺς λόγους, ὅπως μηδὲν ἀδικῇ Αντίοχος ὁ βασιλεὺς Αντιόχου υἱὸς Ιουδαίους συμμάχους Ρωμαίων, ὅπως τε φρούρια καὶ λιμένας καὶ χώραν, καὶ εἴ τι ἄλλο ἀφείλετο αὐτῶν, ἀποδοθῇ, [g] καὶ ἐξῇ αὐτῶν ἐκ τῶν λιμένων ἐξάγειν, ἵνα τε μηδεὶς ἀτελὴς [h] ᾖ τῆς Ιουδαίων χώρας ἢ τῶν λιμένων αὐτῶν ἐξάγων βασιλεὺς ἢ δῆμος, ἢ μόνος Πτολεμαῖος ὁ Αλεξανδρέων βασιλεὺς, διὰ τὸ εἶναι σύμμαχος ἡμέτερος καὶ φίλος, καὶ τὴν ἐν Ιόππῃ δὲ φρουρὰν ἐκβαλεῖν, καθὼς ἐδεήθησαν, τῆς τε βουλῆς ἡμῶν [i] Λούκιος Πέτιος ἀνὴρ καλὸς κἀγαθὸς προσέταξεν, ἵνα φροντίσωμεν ταῦτα οὕτως γίνεσθαι, καθὼς ἡ σύγκλητος ἐδογμάτισε, προνοῆσαί τε τῆς ἀσφαλοῦς εἰς οἶκον τῶν πρεσβευτῶν ἀνακομιδῆς. ἀπεδεξάμεθα δὲ καὶ εἰς τὴν βουλὴν καὶ τὴν ἐκκλησίαν τὸν Θεόδωρον, ἐπιλαβόντες τε τὴν ἐπιστολὴν παρ᾽ αὐτοῦ καὶ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα, καὶ ποιησαμένου μετὰ πολλῆς σπουδῆς [k] αὐτοῦ λόγους, καὶ τὴν Υρκανοῦ ἐμφανίσαντος ἀρετὴν καὶ μεγαλοψυχίαν, καὶ ὅτι κοινῇ πάντας εὐεργετεῖ, καὶ κατ᾽ ἰδίαν τοὺς πρὸς αὐτὸν ἀφικνουμένους, τά τε γράμματα εἰς τὰ δημόσια

“ἡμῶν

---

[a] Ita in *Apographis* nostris. ἐπιτάξας in *Editione Gronovii.* forsan *Typothetarum* errore. [b] Eo modo *Epiphan.* & *Gronov.* Γάλλας in *MSS.* [c] Sic apud *Ælianum*, l. 12. c. 27. προσφέρεσθαι τοῖς πολεμίοις ἡμερώτατα *hostes mitissime tractare.* [d] Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *& fructus sua consuetudine colligere.* καθὸς ἐστιν in *MSS.* quod in καθὼς ἐστιν mutavit *Gronov.* ut ἔστι acciperetur pro ἔξεστι. quo modo & supra, p. 383. v. 30. [e] Sic *Gronov.* λέγων in *MSS.* [f] Verba illa Επὶ Πρ. Κρατ. in textum recepi, quod ita legerit *Epiphan.* & in margine exstent *MSS. Voss.* [g] Καὶ μὴ ἐξῇ edidit *Gronovius.* in *Apographis nostris*, ἢ μὴ ξῇ. unde καὶ ἐξῇ rescripsi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& liceat* &c. [h] In *MSS.* ἦι. atque ita edidit *Gronov.* verum ι expunxi, quod ab ἐξῇ in superiori versiculo detractum voculæ ᾖ adhæsisse suspicor. [i] *Lucius Peticus* in *Editis Epiphanii.* at *Lucius Petius* in *MSS.* [k] Ita rescribendum censui. αὐτοῖς edidit *Gronovius* ex *MSS.*

“ἡμῖν ἀπεθέμεθα, καὶ αὐτοὶ πάντα ποιεῖν ὑπὲρ Ιουδαίων, σύμμαχοι ὄντες Ρωμαίων, κατὰ τὸ τῆς συγκλήτου δόγμα ἐψηφισάμεθα. ἐδεήθη δὲ καὶ ὁ Θεόδωρος, ὁ τὴν ἐπιστολὴν ἡμῖν ἀποδοὺς, τῶν ἡμετέρων στρατηγῶν, ἵνα πέμψωσι πρὸς Υρκανὸν τὸ ἀντίγραφον τοῦ ψηφίσματος, καὶ πρέσβεις δηλώσαντας τὴν τοῦ ἡμετέρου δήμου σπουδὴν, καὶ παρακαλέσοντας συντηρεῖν καὶ αὔξειν αὐτῶν τὴν πρὸς ἡμᾶς φιλίαν, καὶ ἀγαθοῦ τινος αἴτιον γίνεσθαι, ὡς ἀμοιβάς τε τὰς προσηκούσας ἀποληψόμενον, μεμνημένον τε ὡς καὶ ἐν τοῖς κατ' Αβραμον καιροῖς, ὃς ἦν πάντων Εβραίων πατὴρ, οἱ πρόγονοι ἡμῶν ἦσαν αὐτοῖς φίλοι, καθὼς ἐν τοῖς δημοσίοις εὑρίσκομεν γράμμασι.

κγ'. “ΨΗΦΙΣΜΑ ΑΛΙΚΑΡΝΑΣΣΕΩΝ. Επὶ ἱερέως Μέμνονος τοῦ [a] Ορεστείδου, κατὰ δὲ ποίησιν Εὐωνύμου, [b] Ανθεστηριῶνος . . . ἔδοξε τῷ δήμῳ, εἰσηγησαμένου Μάρκου Αλεξάνδρου. Επεὶ τὸ πρὸς τὸ θεῖον εὐσεβὲς καὶ ὅσιον ἐν ἅπαντι καιρῷ διὰ σπουδῆς ἔχομεν, κατακολουθοῦντες τῷ δήμῳ τῶν Ρωμαίων πάντων ἀνθρώπων ὄντι εὐεργέτῃ, καὶ οἷς περὶ τῆς Ιουδαίων φιλίας καὶ συμμαχίας πρὸς τὴν πόλιν ἔγραψεν, ὅπως [c] συντελῶνται αὐτοῖς αἱ εἰς τὸν Θεὸν ἱεροποιΐαι καὶ ἑορταὶ αἱ εἰθισμέναι καὶ σύνοδοι· [d] δέδοκται ἡμῖν Ιουδαίων τοὺς βουλομένους ἄνδρας τε καὶ γυναῖκας τάτε Σάββατα ἄγειν καὶ τὰ ἱερὰ συντελεῖν κατὰ τοὺς Ιουδαϊκοὺς νόμους, καὶ τὰς προσευχὰς ποιεῖσθαι πρὸς τῇ θαλάσσῃ κατὰ τὸ πάτριον ἔθος, ἂν δέ τις κωλύσῃ ἢ ἄρχων ἢ ἰδιώτης, [e] ὅδε τῷ ζημιώματι ὑπεύθυνος ἔστω καὶ ὀφειλέτω τῇ πόλει.

κδ'. “ΨΗΦΙΣΜΑ ΣΑΡΔΙΑΝΩΝ. Εδοξε τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, στρατηγῶν εἰσηγησαμένων. Επεὶ οἱ κατοικοῦντες ἡμῶν ἐν τῇ πόλει Ιουδαῖοι πολῖται, πολλὰ καὶ μεγάλα φιλάνθρωπα ἐσχηκότες διὰ παντὸς ὑπὸ τοῦ δήμου, καὶ νῦν εἰσελθόντες ἐπὶ τὴν βουλὴν καὶ τὸν δῆμον παρεκάλεσαν, ἀποκαθισταμένων αὐτοῖς τῶν νόμων καὶ τῆς ἐλευθερίας ὑπὸ τῆς συγκλήτου καὶ τοῦ δήμου τοῦ Ρωμαίων, ἵνα κατὰ τὰ νομιζόμενα ἔθη συνάγωνται, καὶ μὴ διαδικαζώμεθα πρὸς αὐτοὺς, [f] δοθῇ τε αὐτοῖς καὶ τόπος, εἰς ὃν συλλεγόμενοι μετὰ γυναικῶν καὶ τέκνων ἐπιτελοῖεν τὰς πατρίους εὐχὰς καὶ θυσίας τῷ Θεῷ· δέδοκται οὖν τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ συγκεχωρῆσθαι αὐτοῖς, συνερχομένοις ἐν ταῖς προαποδεδειγμέναις ἡμέραις, πράσσειν τὰ κατὰ τοὺς αὐτῶν νόμους, ἀφορισθῆναι δ' αὐτοῖς καὶ τόπον ὑπὸ τῶν στρατηγῶν εἰς οἰκοδομίαν καὶ οἴκησιν αὐτῶν, ὃν ἂν ὑπολάβωσι πρὸς τοῦτ' ἐπιτήδειον, ὅπως τε τοῖς τῆς πόλεως ἀγορανόμοις ἐπιμελὲς ᾖ καὶ τὰ ἐκείνοις πρὸς τροφὴν ἐπιτήδεια ποιεῖν εἰσάγεσθαι.

κε'. “ΨΗΦΙΣΜΑ ΕΦΕΣΙΩΝ. Επὶ Πρυτανέως Μηνοφίλου, μηνὸς Αρτεμισίου τῇ προτέρᾳ, ἔδοξε τῷ δήμῳ. Νικάνωρ Εὐφήμου εἶπεν, εἰσηγησαμένων τῶν στρατηγῶν. Επεὶ ἐντυχόντων τῶν ἐν τῇ πόλει Ιουδαίων Μάρκῳ Ιουλίῳ

“cis archivis noſtris depoſuimus, & nos quoque ipſi, utpote Romanorum ſocii, omnia etiam Judæis præſtare ex ſenatuſconſulto decrevimus. Inſuper Theodorus, qui epiſtolam nobis reddidit, prætores noſtros obſecravit, ut mitterent Hyrcano exemplum decreti, & legatos qui populi noſtri *erga illos* ſtudium ſignificarent, & hortarentur ad conſervandam augendamque ipſorum erga nos amicitiam, & ad novum aliquod beneficium conferendum, ut qui debitam gratiam meritamque conſequuturi ſint, meminerintque quemadmodum etiam Abrami temporibus, qui pater erat omnium Hebræorum, majores noſtri fuerint illis amici, prout in acta publica relatum invenimus.

Decretum Halicarnaſſenſium.

23. “DECRETUM HALICARNASSENSIUM. Sacerdote Memnone Oreſtidæ *filio*, & per adoptionem Euonymi, Antheſterionis die . . . placuit populo, relatione facta à Marco Alexandro. Quoniam pietatem erga Deum & religionem omni tempore ſtudioſe colimus, veſtigiis ſequentes populum Romanum de hominibus omnibus bene meritum, & reſpicientes ad ea quæ de Judæorum amicitia & ſocietate ad *hanc* urbem ſcripſerunt, *ſcilicet* ut illis liceat Dei ſacris operari, feſta ſolennia & cœtus celebrare; nobis placuit ut jus poteſtatemq; habeant Judæorum quicunq; volunt, ſive viri ſive mulieres, tum Sabbata obſervandi, tum ſacra peragendi ex legibus Judaicis, & proſeuchas faciendi ad mare pro more patrio, quod ſi quis quidquam eos impedierit, vel magiſtratus vel privatus, huic mulcta eſto & urbi debeto.

Decretum Sardianorum.

24. “DECRETUM SARDIANORUM. Viſum eſt ſenatui & populo, relatione facta à prætoribus. Quoniam cives Judæi, urbem hanc noſtram incolentes, multis magniſque à populo per omne tempus cumulati fuerunt beneficiis, & nunc ingreſſi ad ſenatum & populum obſecrarunt, reſtitutis ipſis legibus & libertate à ſenatu & populo Romano, ut more rituque à legibus præſcripto cœtus agitent, & nullam illis controverſiam moveamus, locuſque illis ſit aſſignatus, in quo congregatis cum uxoribus & liberis liceat patrias preces & ſacra Deo facere; placuit igitur ſenatui & populo, ut illis conceſſum ſit diebus præſtitutis convenire, & perſungi omnibus prout leges poſtulant, inſuper ut locus etiam illis ſeparetur à prætoribus ad ædificandum eiſque habitandum, quem ad id accommodatum exiſtimaverint, utque ædilibus urbanis curæ ſit, etiam illa importare quæ ad victum ipſis idonea habeantur.

Decretum Epheſiorum.

25. “DECRETUM EPHESIORUM. Prytane Menophilo, die primo menſis Artemiſii, placitum eſt populo. Nicanor Euphemi filius dixit, relatione à prætoribus facta. Quoniam Judæis qui in urbe ſunt, Marco Julio

---

[a] Ἀρεστείδου in *Apographis* noſtris. Ἀρεσείδου edidit *Voſſius* in notis ad *Catullum*, p. 313. contra fidem *MSS.* ut dicit *Gronov.* [b] Proculdubio legendum, Ἀνθεστηριῶνος ς'. vel Ἀνθεστηριῶνος ι'. prout monuit *Gronov.* qui ex contextu hujus Decreti nonnulla excidiſſe ſuſpicatur, non tantum quia poſt ἔδοξε τῷ δήμῳ ſequitur (v.23.) in *MSS.* δεδόχθαι, ſed etiam quia (in iiſdem *MSS.*) in fine dicitur (v.28.) τῷδε τῷ ζημιώματι, cum nulla ζημιώματος facta ſit mentio in decreto. [c] Συντελῶν αὐτοῖς in *MSS.* [d] Ita (ex v. 40.) reſcripſi pro δεδόχθαι, quod habent *MSS.* [e] Ὅδε lego, ſenſu id poſtulante, pro τῷδε, quod exhibent *MSS.* Vide *Annot.* ad v.16. [f] Ita lego. ἐδόθη τε in *MSS.*

“Pompejo Bruti filio proconſule compellato, ut liceret illis Sabbata obſervare, & omnia facere ex patriis eorum inſtitutis, nemine eos quidquam impediente, hoc ipſum prætor conceſſit; placuit ſenatui & populo, præſertim cum res ad Romanos pertineat, neminem prohiberi à die Sabbatorum celebrando, neque mulctam exigendam eſſe, ſed illis poteſtatem datum iri omnia ex propriis ipſorum legibus faciendi.

Alia decreta non affert, utpote ſupervacaneum putans.

26. Et multa quidem exſtant & alia hujuſmodi decreta à ſenatu & imperatoribus facta, in gratiam Hyrcani gentiſque noſtræ; necnon civitatum pſephiſmata, & prætorum reſcripta ad literas de juribus noſtris *miſſas*. De quibus omnibus, ex iis quæ exhibuimus licet illis perſuaſiſſimum habere, qui noſtra hæc ſcripta candide lecturi ſunt. Quoniam enim clara & manifeſta noſtræ cum populo Romano amicitiæ dedimus argumenta, indicatis æreis columnis & tabulis in Capitolio etiamnum durantibus & duraturis, univerſis hîc loci apponendis, ut qui id ſupervacaneum duximus ſimul & *legentibus* injucundum, ſuperſedimus. Quippe neminem adeo perverſum *fore* credidimus, ut de amicitia noſtra cum Romanis inita, nobis non habiturus ſit fidem, præſertim cum decretis pluribus noſtrûm in gratiam factis id palam fecerint; quin potius ex iis quæ demonſtravimus, nos id quod verum eſt dicere, animo præſumet. Atque ita quidem amicitiam & ſocietatem, quæ Romanis nobiſcum interceſſit, declaravimus.

“Πομπηΐῳ υἱῷ Βρούτου ἀνθυπάτῳ, ὅπως ἄγωσι τὰ Σάββατα, καὶ πάντα ποιῶσι κατὰ τὰ πάτρια αὐτοῦ ἔθη, μηδενὸς αὐτοῖς ἐμποδὼν γινομένου, ὁ στρατηγὸς συνεχώρησε· [a] δέδοκται τῇ βουλῇ καὶ τῷ δήμῳ, τοῦ πράγματος Ῥωμαίοις ἀνήκοντος, μηδένα κωλύεσθαι παρατηρεῖν τὴν τῶν Σαββάτων ἡμέραν, μηδὲ πράσσεσθαι ἐπιτίμιον, ἐπιτετράφθω δ' αὐτοῖς πάντα ποιεῖν κατὰ τοὺς ἰδίους αὐτῶν νόμους.

κϛʹ. Πολλὰ [aa] μὲν οὖν ἐστὶ καὶ ἄλλα [b] τῇ συγκλήτῳ τοιαῦτα καὶ τοῖς αὐτοκράτορσι Ῥωμαίων δόγματα πρὸς Ὑρκανὸν καὶ τὸ ἔθνος ἡμῶν γεγενημένα, καὶ πόλεσι ψηφίσματα, καὶ γράμματα πρὸς τὰς τῶν ἡμετέρων δικαίων ἐπιστολὰς ἀντιπεφωνημένα τοῖς ἡγεμόσι. περὶ ὧν ἁπάντων ἐξ ὧν [c] παραιτήμεθα πιστεύειν τοῖς ἀναγινωσκομένοις οὐ βασκάνως ἡμῶν τὴν συγγραφὴν πάρεστιν. ἐπεὶ γὰρ ἐναργῆ καὶ βλεπόμενα τεκμήρια παρεχόμεθα τῆς πρὸς Ῥωμαίους ἡμῶν φιλίας γενομένης, ἐπιδεικνύντες αὐτὰ χαλκαῖς στήλαις καὶ δέλτοις ἐν τῷ Καπετωλίῳ μέχρι νῦν διαμένοντα καὶ διαμενοῦντα, τὴν μὲν πάντων παράθεσιν, ὡς περιττήν τε ἅμα καὶ ἀτερπῆ, παρῃτησάμην. οὐδένα δ' οὕτως ἡγησάμην σκαιὸν, ὃς οὐχὶ περὶ τῆς Ῥωμαίων ἡμῖν πιστεύσῃ φιλίας, ὅτι ταύτην καὶ διὰ πλειόνων ἐπεδείξαντο πρὸς ἡμᾶς δογμάτων, καὶ ἡμᾶς οὐχ ὑπολήψεται περὶ ὧν εἶναί φαμεν ἀληθεύειν ἐξ ὧν ἐπιδείξαμεν. τὴν μὲν οὖν πρὸς Ῥωμαίους φιλίαν καὶ συμμαχίαν, κατ' ἐκείνους τοὺς καιροὺς γενομένην, δεδηλώκαμεν.

CAP. XI.

Quomodo Sexto à Baſſo inſidiis perempto ſuccedit Marcus, & poſt Cæſaris mortem in Syriam venit Caſſius & Judæam affligit: atque Malichus Antipatrum interfecit, & ipſe ab Herode interficitur.

Sexto Cæſare ex inſidiis occiſo Baſſus Cecilius rerum potitur.

Accidit autem per idem tempus ut tumultuatum eſſet in Syria, ob hujuſmodi cauſam. Baſſus Cecilius, unus è Pompejanis, ſtructis in Sextum Cæſarem inſidiis, illum quidem interficit, ipſe vero, accepto ejus exercitu, rerum potiebatur. Hinc etiam grave bellum apud Apamiam conflatum eſt, Cæſaris ducibus eum cum equitatu & peditatu adortis. Quin & Antipater iis ſubſidium miſit cum filiis, memor beneficiorum in ipſos à Cæſare collatorum; & idcirco juſtum eſſe exiſtimans & ipſum vindicare & pœnas ab ejus interfectore repetere.

Marcus Sexto in imperium ſuccedit.

Cum autem bellum diu duraret, Marcus ad Sexti imperium *ſuſcipiendum* Roma venit, & Cæſar à Caſſio & Bruto in curia occiſus eſt, poſtquam principatum tenuerat annos tres & ſex menſes. Et quidem hoc ab aliis memoriæ proditum eſt.

ΚΕΦ. ιαʹ.

Ὡς Σέξτον ὑπὸ Βάσσου δολοφονηθέντα διαδέχεται Μάρκος, ἐπί τε τοῦ Καίσαρος θανάτου Κάσσιος εἰς Συρίαν ἀφικνεῖται καὶ Ἰουδαίαν ἐκάκωσε· καὶ ὡς Μάλιχος Ἀντίπατρον ἀνεῖλε καὶ ὑπὸ Ἡρώδου ἀναιρεῖται.

Συνέβη δ' ὑπὸ τὸν αὐτὸν καιρὸν, ταραχθῆναι τὰ κατὰ τὴν Συρίαν ἐξ αἰτίας τοιαύτης. Βάσσος [d] Κεκίλιος, εἷς τῶν τὰ Πομπηΐου φρονούντων, ἐπιβουλὴν συνθεὶς ἐπὶ Σέξτον Καίσαρα, κτείνει μὲν ἐκεῖνον, αὐτὸς δὲ, τὸ στράτευμα αὐτοῦ παραλαβὼν, ἐκράτει τῶν πραγμάτων. πόλεμός τε μέγας [e] περὶ Ἀπάμειαν συνέστη, τῶν Καίσαρος στρατηγῶν ἐπ' αὐτὸν ἐλθόντων μετὰ ἱππικῆς καὶ πεζῆς δυνάμεως. τούτοις δὲ καὶ Ἀντίπατρος συμμαχίαν ἔπεμψε [f] μετὰ τῶν τέκνων, κατὰ μνήμην ὧν [g] εὐεργετήθησαν ὑπὸ Καίσαρος· καὶ διὰ τοῦτο τιμωρεῖν αὐτῷ καὶ δίκην παρὰ τοῦ πεφονευκότος εἰσπράξασθαι δίκαιον ἡγούμενος. [h] Χρονιζομένου δὲ τοῦ πολέμου, [i] Μάρκος μὲν ἦλθεν εἰς τὴν ἀρχὴν τοῦ Σέξτου, Καῖσαρ δ' ὑπὸ τῶν περὶ Κάσσιον καὶ Βροῦτον ἐν τῷ βουλευτηρίῳ κτείνεται, [k] κατασχὼν τὴν ἀρχὴν ἔτη τρία καὶ μῆνας ἕξ. τοῦτο μὲν οὖν καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται.

βʹ. Τοῦ

---

[a] Iterum δέδοκται repoſui pro διδόχθαι, quod exſtat in *MSS.* & ἐπιγεγράφθω (in v. 7.) mutavi in ἐπιτετράφθω. [aa] Illud μὲν è *MSS. Voſſ.* [b] Παρὰ τῇ συγκλήτῳ legendum cenſet Cl. *Lowthius.* & mox περὶ τῶν ἡμ. δικαίων. proculdubio rectius, quam ut ſubintelligantur præpoſitiones. [c] Ita ex *Epiphanio* legendum eſſe cenſui. παρατιθέμεθα in *Editis.* παρατεθειμένα *Vat. & Gall.* [d] *Al.* Καικίλιος. [e] Περὶ τὴν Ἀπάμειαν *Vat. & Busb.* & mox (v. 39.) ὑπὸ τοῦ Καίσαρος *Busb.* [f] Διὰ τῶν υἱῶν *Zonar.* [g] Εὐεργετηθείησαν *Vat. & Busb.* εὐηργέτητο *Zonar.* juxta canonas εὐηργετήθησαν. [h] Τριβομένου δὲ τοῦ καιροῦ ἐν τῷ πολέμῳ *Busb. & Zonar.* Qui factum eſt ut bellum traheretur docet *Strabo*, l. XVI. p. 752. D. [i] An *Joſephus* hîc in errore ſit, an ejus codices (in quibus omnibus, tam *Lat.* quam *Gr.* Μάρκος habemus) incertum eſt. Marcum quidem Criſpum *Dio* docet cum Cæcilio Baſſo depugnaſſe. Verum *Appianus* expreſſe dicit Murcum adverſus Baſſum à Cæſare miſſum fuiſſe. Unde ex *Dione*, l. XLVI. *Aliiſque*, Μοῦρκος reſcribi placet Viris doctiſſimis, *Caſaubono* in Exercit. c. *Baronium*, p. 133. *Edit. Lond. Montacutio* in Exercit. VIII. p. 279. *Uſſerio* in Annalibus V. T. p. 362. *Edit. Lond.* & *Ez. Spanhemio* in Diſſ. VI. *de Præſt. Numiſm.* Vide *Annott.* in lib. I. *de Bello Jud.* [k] Statim à Pompeji morte honores in Cæſarem effuſi erant, & quamvis extra Italiam eſſet, præturam iniit. Ut recte hinc principatum illius *Joſephus* arceſſiverit, tres annos cum dimidio illi aſſignans. *Uſſerius*, p. 337.

a Ex

ιη'. β'. Τοῦ δ' ἐπὶ τῷ Καίσαρος θανάτῳ πολέμου συνερρωγότος, καὶ τῶν ἐν τέλει πάντων ἐπὶ στρατιᾶς συλλογὴν ἄλλων ἄλλῃ διεσπαρμένων, ἀφικνεῖται Κάσσιος ἐκ ᵃῬώμης εἰς Συρίαν, παραληψόμενος ᵇτὸ περὶ τὴν Απάμειαν στρατόπεδον· καὶ λύσας τὴν πολιορκίαν, ἀμφοτέρους προσάγεται τόν τε Βάσσον καὶ τὸν Μάρκον, τάς τε πόλεις ἐπερχόμενος ὅπλα τε καὶ στρατιώτας συνήθροιζε, καὶ φόρους αὐταῖς μεγάλους ἐπετίθει. μάλιστα δὲ τὴν Ιουδαίαν ἐκάκωσεν, ᶜἑπτακόσια τάλαντα ἀργυρίου εἰσπραττόμενος. Αντίπατρος δὲ, ὁρῶν ἐν μεγάλῳ φόβῳ καὶ ταραχῇ τὰ πράγματα, μερίζει τὴν τῶν χρημάτων εἴσπραξιν, καὶ ἑκατέρῳ τῶν υἱῶν συνάγειν δίδωσι. τὰ δὲ Μαλίχῳ κακοήθως πρὸς αὐτὸν διακειμένῳ, τὰ δὲ ἄλλοις προσέταξεν εἰσπράττεσθαι. καὶ πρῶτος Ηρώδης ἀπὸ τῆς Γαλιλαίας εἰσπραξάμενος ὅσα ἦν αὐτῷ προστεταγμένα, φίλος ἦν εἰς τὰ μάλιστα Κασσίῳ. σῶφρον γὰρ ἔδοξεν αὐτῷ Ῥωμαίους ἤδη θεραπεύειν, καὶ παρ' αὐτῶν κατασκευάζειν εὔνοιαν ἐκ τῶν ἀλλοτρίων πόνων. ἐπιπράσκοντο δ' αὐτάνδροι ὅσοι τῶν ἄλλων πόλεων ἐπεμεληταί, καὶ τέσσαρας πόλεις ᵈἐξανδραποδίζεται Κάσσιος· ὧν ἦσαν αἱ δυνατώταται, Γόφνα τε καὶ Εμμαοῦς, πρὸς ταύταις δὲ Λύδδα καὶ Θαμνά. ἐπεξῆλθε δ' ἂν ᵉἐπ' ὀργῆς Κάσσιος ὥστε καὶ Μάλιχον ἀνελεῖν, ὥρμητο γὰρ ἐπ' αὐτόν, εἰ μὴ Υρκανὸς δι' Αντιπάτρου ἑκατὸν τάλαντα ἐκ τῶν ἰδίων αὐτῷ πέμψας ἐπέσχε τῆς ὁρμῆς.

γ'. Επεὶ δὲ Κάσσιος ἐκ τῆς Ιουδαίας ἀπῆρε, ᶠΜάλιχος ἐπιβούλευσεν Αντιπάτρῳ, τὴν τούτου τελευτὴν, ἀσφάλειαν Υρκανοῦ τῆς ἀρχῆς ἔσεσθαι νομίζων. οὐ μὴν ᵍἔλαθε τὸν Αντίπατρον ταῦτα φρονῶν. αἰσθόμενος γὰρ ἐκεῖνος ἐχώρει πέραν Ιορδάνου, καὶ στρατὸν Αράβιον ἅμα καὶ ἐγχώριον συνήθροιζε. δεινὸς μέντοι ὢν ὁ Μάλιχος, ἠρνεῖτο τὴν ἐπιβουλὴν, ἀπολογούμενος μεθ' ὅρκων αὐτῷ τε καὶ τοῖς παισὶ, καὶ ὡς Φασαήλου μὲν τὰ Ιεροσόλυμα φρουροῦντος, Ηρώδου δὲ ἔχοντος τὴν φυλακὴν τῶν ὅπλων, οὐδ' ἂν εἰς νοῦν ἔβαλε τοιοῦτον οὐδέν. ὁρῶν δὲ τὴν ἀπορίαν καταλλάσσεται πρὸς τὸν Αντίπατρον, καὶ συνέβησαν, Μάρκου κατὰ Συρίαν στρατηγοῦντος· ὃς, αἰσθόμενος νεωτεροποιοῦντα κατὰ τὴν Ιουδαίαν τὸν Μάλιχον, ἦλθε μὲν ὥστε παρὰ μικρὸν αὐτὸν ἀνελεῖν, Αντιπάτρου δὲ παρακαλέσαντος περιέσωσεν.

ιθ'. δ'. Ελαθε δὲ ἄρα φονέα περισώσας Αντίπατρος αὐτοῦ τὸν Μάλιχον. Κάσσιος μὲν γὰρ καὶ Μάρκος, στρατὸν ἀθροίσαντες, ʰτὴν ἐπιμέλειαν ἅπασαν ⁱἐνεχείρισαν Ηρώδῃ, καὶ στρατηγὸν αὐτὸν Κοίλης Συρίας ἐποίησαν, πλοῖα δόντες καὶ δύναμιν ἱππικήν τε καὶ πεζικήν· ὑποσχόμενοι δὲ καὶ βασιλέα τῆς Ιουδαίας ἀναδείξειν μετὰ ᵏτὸν πόλεμον. συνειστήκει γὰρ τότε πρός τε Αντώνιον καὶ τὸν νέον Καίσαρα. Μάλιχος δὲ τότε δείσας μάλιστα τὸν Αντίπατρον, ἐκποδὼν ἐποιεῖτο· καὶ πείσας ἀργυρίῳ τὸν Υρκανοῦ οἰνοχόον, παρ' ᾧ ἑκάτεροι εἱστιῶντο, φαρμάκῳ κτείνει τὸν ἄνδρα. καὶ, ὁπλίτας ἔχων, ηὐτρέπιζε τὰ κατὰ τὴν πόλιν. γνόντων δὲ τὴν ἐπιβουλὴν τὴν κατὰ τοῦ πατρὸς Ηρώδου καὶ Φασαήλου, καὶ χαλεπῶς ἐχόντων, ˡἠρνεῖτο πάντα

2. Bello deinde ex morte Cæſaris conflato, & *viris* omnibus primariis ultro citroque ad contrahendas copias diſperſis, venit in Syriam Caſſius, accepturus exercitum qui erat ad Apamiam: ſolutaque obſidione, ambos ſibi conciliat Baſſum & Marcum; urbeſque peragrans, arma colligebat & milites, & ipſis *urbibus* gravia tributa imperabat. Sed maxime Judæam afflixit, exactis *ab ea* ſeptingentis argenti talentis. Antipater vero, res magno in metu & perturbatione eſſe videns, pecuniarum exactionem dividit, & utrique filio redigendas committit, partim etiam Malicho ſibi parum amico, partimque aliis *quibuſdam*. Ac primus Herodes, redacto ex Galilæa quantum ei imperatum erat, maximam apud Caſſium gratiam iniit. Sapientis enim eſſe ſibi viſum eſt, Romanos hoc officio demereri, & illorum benevolentiam ex aliorum laboribus captare. Cæterarum autem urbium gubernatores omnes cum ſuis hominibus venundabantur, & quatuor urbes in ſervitutem redigit Caſſius; quarum erant potentiſſimæ, Gophna & Emmaus, reliquæ vero Lydda & Thamna. Inſuper eò præ iracundia proceſſit Caſſius, ut etiam Malichum occidiſſet, (nam in ipſum incitatus erat) niſi ejus impetum cohibuiſſet Hyrcanus, miſſis ei per Antipatrum centum talentis de ſuo.

XVIII.
Poſt mortem Cæſaris Caſſius Syriæ prætor.

Judæam affligit.

Herodes apud Caſſium gratiam init.

Hyrcanus Malichum mortis periculo liberat.

3. Poſtquam vero Caſſius à Judæa profectus eſt, Malichus Antipatro inſidiabatur, ejus interitum Hyrcani principatus firmitatem fore putans. neque tamen ejus conſilium latuit Antipatrum. Id enim cum ſenſiſſet, recepit ſeſe trans Jordanem, & ex Arabibus ſimul & indigenis exercitum contrahebat. Quanquam Malichus, homo callidus, inſidias inficiabatur, ſe cum juramento purgans tum Antipatro tum ejus filiis, *dicenſque*, fieri non poſſe, Phaſaëlo Hieroſolymorum præſidium tenente, & Herode armorum cuſtodiam habente, ut tale quidpiam ei in mentem veniret. Ac videns *ſibi negotium non ſuccedere, reconciliatus eſt Antipatro, conventumque eſt inter eos, cum Marcus Syriæ prætor eſſet: qui, poſtquam intellexit Malichum in Judæa res novas moliri, parum abfuit quin eum interfecerit, ſed Antipatri precibus ejus vitam condonavit.

Malichus Antipatro ſtruit inſidias.

Antipatri precibus Malicho vitam condonat Marcus.

4. Neſciebat Antipater, ſe ſui interfectorem conſervaſſe. Certe quidem Caſſius & Marcus, exercitu coacto, curam omnium Herodi tradiderunt, & eum Cœles-Syriæ præſidem fecerunt, attributa ei claſſe, & equeſtribus pedeſtribuſque copiis: polliciti etiam Judææ regem eum creaturos poſt bellum, quod tunc *illis* cum Antonio & juvene Cæſare ortum erat. Malichus vero tum maxime veritus Antipatrum, è medio *eum* tollere curabat: cumque *id* pecunia perſuaſiſſet pocillatori Hyrcani, apud quem uterque epulabatur, veneno necat hominem. atque, armatos in promptu habens, res urbanas componebat. Cæterum cum inſidias patri *ſuo* factas reſciviſſent Herodes & Phaſaëlus, & graviter ferrent, negabat omnia Malichus,

XIX.
Summa rerum Herodi commiſſa.

Antipater ex inſidiis à Malicho occiſus.

---

a Ex Ῥώμης inſertum dedi ex *Vat. Epiphan.* & *Zonar.* ἐξ Ιταλίας l. 1. de *Bello Jud.* b Τὸ περὶ τ. Α. στρατόπεδα *Vat.* & *Busb.* c In Lemmate XXVII. ὀκτακόσια. d Ἐξηνδραπόδισε τότε Κάσσιος *Busb.* e Ὑπ' ὀργῆς *Vat.* f Ita *Busb. Vat.* & *Vet. Interpr.* μάλιστα ἐκ. in *Editis Aliiſque.* g Ελάνθανεν, & mox ἀλλ' αἰσθόμενος ἐκεῖνος ἐχώρει *Busb.* ἀλλ' αἰσθόμενος habet *Vat.* h Τήν τε ἐπιμ. *Busb.* i Ita cum *Cod. Busb.* ἐνεχείρησαν in *cæteris.* k Illud τὸν è *MSS. Busb.* & *Vat.* ut & mox τοῦ ante πατρὸς v. 49. l Ηρνεῖτο πάλιν ὁ Μ. *Vat.* * *Vel*, rei tentatæ difficultatem.

Malichus, & cædem *ſtrenue* inficiabatur. Et quidem Antipater, qui pietate & juſtitia & ſtudio in patriam excellebat, hoc modo interiit.

Herodes ſtatuit patris mortem ulciſci.

Ex filiis autem ejus Herodes protinus * patrem vindicare ſtatuit, cum exercitu contra Malichum profectus. At Phaſaëlo natu grandiori potius videbatur hominem aſtu circumvenire, ne civile bellum incepiſſe putarentur. Itaque *ille* Malichi defenſionem accipit, ſeque credere ſimulat illum in Antipatri nece nihil maleficii admiſiſſe, patrique ſepulchrum adornabat. Interim Herodes, cum Samariam veniſſet, eamque afflictam offendiſſet, *urbem* recreabat & hominum diſſidia compoſuit.

Hieroſolyma ingreditur.

5. Non multo autem poſt, inſtante Hieroſolymis † feſto, venit cum militibus in urbem: & Malichus *eum* veritus ſuaſit Hyrcano, ut eum intrare non ſineret. Et quidem Hyrcanus ita fecit: idque per ſpeciem prohibendi alienigenarum turbam in luſtratam multitudinem admitti. At Herodes, nulla nunciorum ratione habita, noctu ingreditur in urbem, & Malicho quidem terrorem incutiebat: ille vero nihil de ſimulatione remittit, ſed Antipatrum plorabat, & palam ut amicus inclamabat, ſed clam corporis ſui cuſtodiam agebat.

Malichum ex ſimulatione comiter accipit.

Herodi autem viſum eſt ejus ſimulationem non coarguere; ſed, ad tollendam ſuſpicionem, eum viciſſim comiter accipere.

XX.

Caſſio placet ut Herodes patrem ulciſceretur.

6. Attamen ad Caſſium de obitu patris ſcripſit Herodes. Atque ille, ſciens quo ingenio eſſet Malichus, Herodi reſcripſit, ut patrem ulciſceretur: & tribunis, qui Tyri erant, clam mandata mittit, ut Herodem ipſi adjuvarent, quatenus æqua facturus eſſet. Capta autem à Caſſio Laodicea, cum communiter ad ipſum iviſſent, coronas ei & pecuniam ferentes, ſperabat quidem Herodes fore, ut poſtquam eò veniret Malichus pœnas daret.

Malichus aſtute agit.

Ille vero, apud Tyrum Phœniciæ rem ſuſpectam habens, majora moliri cœpit: &, cum filius ejus Tyri obſes ſervaretur, in animum induxit ut ingreſſus in urbem eum ſurriperet, & in Judæam proficiſceretur, &, dum properaret adverſus Antonium Caſſius, gente ad defectionem perducta, potentatum ipſemet occuparet.

Herodis tamen aſtutia occiditur.

Sed conſiliis ejus & Deus reſtitit, & Herodes homo aſtutus, animadverſo illius propoſito, per famulum præmiſſum, ſpecie ad parandam cœnam (nam omnes ad convivium invitaverat) re autem vera ad tribunos, perſuadet illis ut ad Malichum cum pugionibus egrederentur. Illi vero egreſſi, eumque in littore prope urbem nacti, hominem transfodiunt. Quo facto ita quidem attonitus eſt Hyrcanus, ut vox ejus defecerit. Ubi autem ægre ad ſe rediit, quærit ab Herode quidnam accidiſſet, & quis Malichum occidiſſet.

Factum laudat Hyrcanus.

Cumque illi Caſſium id juſſiſſe dixiſſent, laudavit factum: hominem enim nequam exſtitiſſe, & patriæ inſidiatorem. Et has quidem pro ſcelere in Antipatrum admiſſo pœnas perſolvit Malichus.

ὁ Μάλιχος, καὶ ἔξαρνος ἦν τοῦ φόνου. καὶ Ἀντίπατρος μὲν εὐσεβείᾳ καὶ δικαιοσύνῃ διενεγκὼν, καὶ τῇ περὶ τὴν πατρίδα σπουδῇ, τοῦτον ἐτελεύτησε τὸν τρόπον. τῶν δὲ παίδων αὐτοῦ Ἡρώδης μὲν εὐθὺς ἔγνω τιμωρεῖν τῷ πατρὶ, μετὰ στρατιᾶς ἐπὶ Μάλιχον ἐλθών. Φασαήλῳ δὲ τῷ πρεσβυτέρῳ δόλῳ μᾶλλον ἐδόκει περιγίνεσθαι τἀνδρὸς, μὴ πολέμου κατάρχειν νομισθῶσιν ἐμφυλίου. τήν τε οὖν ἀπολογίαν [a] Μαλίχου προσδέχεται, καὶ πιστεύειν ὑποκρίνεται, μηδὲν αὐτὸν περὶ τὸν Ἀντιπάτρου κακουργῆσαι θάνατον, [b] τάφον δὲ ἐκόσμει τῷ πατρί. καὶ παραγενόμενος Ἡρώδης εἰς Σαμάρειαν, καὶ καταλαβὼν αὐτὴν κεκακωμένην, [c] ἀνεκτᾶτο καὶ τὰ νείκη διέλυσε τοῖς ἀνθρώποις.

ε'. Μετ' οὐ πολὺ δὲ, ἐνστάσης τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις ἑορτῆς, παραγίνεται σὺν τοῖς στρατιώταις εἰς τὴν πόλιν. [d] καὶ δείσας Μάλιχος, ἔπεισεν Ὑρκανὸν μὴ ἐπιτρέπειν αὐτῷ εἰσιέναι. καὶ πείθεται μὲν Ὑρκανός· προβέβλητο δ' αἰτίαν τῆς ἀποκωλύσεως τὸ μὴ δεῖν ὄχλον ἀλλοδαπὸν ἁγνεύοντος εἰσδέχεσθαι τοῦ πλήθους. ὀλίγον δὲ φροντίσας Ἡρώδης τῶν ἀγγέλων, νύκτωρ εἴσεισιν εἰς τὴν πόλιν, καὶ φοβερὸς μὲν ἦν τῷ Μαλίχῳ· ὁ δ' οὐκ ἀνίησι τὴν ὑπόκρισιν, ἀλλ' ἐδάκρυε τὸν Ἀντίπατρον καὶ ἀνεκαλεῖτο φανερῶς [e] ὡς φίλος, κρύφα δὲ φυλακὴν τοῦ σώματος ἐποιεῖτο. ἔδοξε δὲ καὶ τοῖς περὶ Ἡρώδην μὴ ἀπελέγχειν αὐτοῦ τὴν προσποίησιν· ἀλλὰ καὶ αὐτοὺς, εἰς τὸ ἀνύποπτον, ἀντιφιλοφρονεῖσθαι τὸν Μάλιχον.

ς'. Κασσίῳ μέντοι περὶ τῆς τελευτῆς [f] τοῦ πατρὸς Ἡρώδης [g] ἐπέσταλκε. κἀκεῖνος, εἰδὼς οἷος εἴη τὸν τρόπον Μάλιχος, ἀντεπέστειλε τιμωρεῖν τῷ πατρί· καὶ λάθρα διαπέμπει πρὸς τοὺς ἐν Τύρῳ χιλιάρχους, κελεύων αὐτοὺς συμπράττειν Ἡρώδῃ, [h] δίκαια μέλλοντι πράξειν. ὡς δὲ Λαοδίκειαν ἡρηκότος Κασσίου, [i] πρὸς αὐτὸν ἀπῄεσαν κοινῇ, στεφάνους τε αὐτῷ καὶ χρήματα κομίζοντες, Ἡρώδης μὲν προσεδόκα δώσειν τὸν Μάλιχον τιμωρίαν ἐκεῖ γενόμενον. ὁ δὲ περὶ Τύρον τῆς Φοινίκης ὑπειδόμενος τὸ πρᾶγμα, μειζόνων ἐφήπτετο· καὶ, τοῦ παιδὸς αὐτοῦ ὁμηρεύοντος ἐν Τύρῳ, παρελθὼν εἰς τὴν πόλιν, ἔγνω [k] τοῦτόν τε ὑπεκκλέψαι, καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπαίρειν, σπεύδοντός τε ἐπ' Ἀντώνιον Κασσίου, τὸ ἔθνος ἀποστήσας, αὐτὸς τὴν ἀρχὴν καθέξειν. τοῖς δὲ βεβουλευμένοις ὅ,τε δαίμων ἀντέπραξε, καὶ δεινὸς ὢν Ἡρώδης, τὴν προαίρεσιν αὐτοῦ κατανοήσας, προεξαπέμψας θεράποντα, τῷ μὲν δοκεῖν ἐπὶ δείπνου παρασκευὴν, καὶ γὰρ ἑστιάσειν αὐτοὺς ἅπαντας προειρήκει, ταῖς δὲ ἀληθείαις πρὸς τοὺς χιλιάρχους, [l] ἐξελθεῖν ἐπὶ Μάλιχον πείθει μετὰ ξιφιδίων. οἱ δ' ἐξελθόντες, καὶ πλησίον τῆς πόλεως αὐτῷ περιτυχόντες ἐπὶ τοῦ αἰγιαλοῦ, κατακεντοῦσι τὸν ἄνδρα. Ὑρκανὸς μὲν οὖν, ὑπὸ ἐκπλήξεως τοῦ γεγονότος εἰς [m] ἀφωνίαν ἐτράπη. μόλις δ' ἀνενεγκὼν, ἐπυνθάνετο τῶν περὶ τὸν Ἡρώδην, τί ποτ' εἴη τὸ γεγενημένον, καὶ τίς ὁ Μάλιχον ἀνῃρηκώς; εἰπόντων δὲ Κάσσιον τοῦτο προστάξαι, ἐπῄνησε τὸ ἔργον· πονηρὸν γὰρ εἶναι πάνυ, καὶ τῆς πατρίδος ἐπίβουλον. καὶ Μάλιχος μὲν ταύτην ὑπὲρ τῆς εἰς Ἀντίπατρον παρανομίας δίκην ἐξέτισε.

κ'.

ζ'. Κασσίου

---

[a] Τὴν Μαλίχου *Vat.* [b] Τάφον τε κοσμεῖ τῷ πατρὶ *Busb.* [c] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἀνακτᾶται *Gall.* ἀνεκτᾶ τε in *Editis.* [d] Καὶ δείσας ὁ Μάλιχος ἀπέπεισεν *Busb.* [e] Ως φίλον *Zonar.* & *Vet. Interpr.* [f] Illud τοῦ è *MSS.* [g] Επέστειλε *Busb.* & mox ἀντεπέστειλε. [h] Επὶ δικαίαν πρᾶξιν *Busb.* [i] Αμφω (ἤτοι Μάλιχος καὶ Ἡρώδης) πρὸς αὐτὸν ἀπήεσαν, *Zonar.* [k] Τοῦτον ἀποκλέψαι *Busb.* [l] Λάθρα ἐξελθεῖν *Busb.* [m] Ita cum *Busb.* ἀφωνείαν in *reliquis.* * *Al.* parentare patri. † Sc. Pentecoſtes.

a Ita

ζ. Κασσίου δ' ἐκ Συρίας ἀπάραντος, ταραχὴ γίνεται κατὰ τὴν Ἰουδαίαν. [a] Ἔλιξ γὰρ, ὑπολειφθεὶς ἐν Ἱεροσολύμοις μετὰ στρατιᾶς, ὥρμησεν ἐπὶ Φασάηλον, ὅ,τε δῆμος ἐν ὅπλοις ἦν. Ἡρώδης δὲ παρὰ Φάβιον ἐπορεύετο τὸν Δαμασκοῦ στρατηγοῦντα, καὶ βουλόμενος προσδραμεῖν πρὸς τὸν ἀδελφὸν, ὑπὸ νόσου κωλύεται, ἕως οὗ Φασάηλος, [b] δι' αὑτοῦ Ἕλικος κρείττων γενόμενος, κατακλείει μὲν αὐτὸν εἰς πύργον, εἶτα δὲ ὑπόσπονδον ἀφίησι, τόν τε Ὑρκανὸν ἐμέμφετο, ὡς πολλὰ μὲν εὖ παθόντα ὑπ' αὐτῶν, συμπράττοντα δὲ τοῖς ἐχθροῖς. ὁ γὰρ ἀδελφὸς Μαλίχου τότε ἀποστήσας οὐκ ὀλίγα χωρία ἐφρούρει, καὶ Μασάδαν τὸ πάντων ἐρυμνότατον. ἐπὶ μὲν οὖν τούτων ῥαΐσας ὁ Ἡρώδης ἐκ τῆς νόσου παραγίνεται, καὶ ἀφελόμενος αὐτὸν πάντα ὅσα εἶχε χωρία, ὑπόσπονδον ἀπέλυσεν.

7. Caſſio autem ex Syria profecto, oritur in Judæa tumultus. Elix enim, relictus Hieroſolymis cum exercitu, in Phaſaëlum impetum fecit, & populus arma ſumpſit. Herodes vero Fabium adibat Damaſci præfectum; volenſque ad fratrem currere, morbo impeditur, donec Phaſaëlus per ſe ſuperatum Elicem compellit in turrim, ac deinde per compoſitionem dimittit, & Hyrcanum accuſabat, quod multis per eos beneficiis affectus hoſtes adjuvet. nam Malichi frater non pauca tum loca, ad defectionem perducta, præſidio tenebat, in quibus & Maſadam omnium munitiſſimum. Haud ita multo poſt Herodes, cum convaluerat, illuc venit; & eum, de omnibus quæ tenebat locis deturbatum, *per compoſitionem dimiſit.

Tumultus in Judea motus ab Elice.

Superatur Elix.

κα'. ΚΕΦ. ιβ'.

Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου τῆς Ἰουδαίας ἐκβάλλει Ἡρώδης· καὶ Ἀντώνιον ἐν Βιθυνίᾳ παραγεγονότα πολλοῖς χρήμασιν ἐθεράπευσεν, ὃς διὰ τοῦτο τοὺς κατηγορεῖν Ἡρώδου βουληθέντας οὐκ ἐδέξατο. οἷα Τυρίοις ὑπὲρ Ἰουδαίων ἔγραψεν Ἀντώνιος.

ΑΝτίγονον δὲ τὸν Ἀριστοβούλου, στρατιὰν ἀθροίσαντα, καὶ Φάβιον τεθεραπευκότα χρήμασι [c] κατάγει Πτολεμαῖος ὁ Μενναίου διὰ τὸ κῆδος. συνεμάχει δ' αὐτῷ καὶ Μαρίων, ὃν Τυρίων καταλελοίπει Κάσσιος τύραννον. [d] τυραννίσι γὰρ λαβὼν τὴν Συρίαν οὗτος ὁ ἀνὴρ ἐφρούρησεν. ὁ δὲ Μαρίων καὶ εἰς τὴν Γαλιλαίαν, ὅμορον οὖσαν, ἐνέβαλε, καὶ τρία καταλαβὼν ἐρύματα, διὰ φρουρᾶς εἶχεν. ἐλθὼν δὲ καὶ ἐπὶ τοῦτον Ἡρώδης, ἅπαντα μὲν [e] αὐτὸν ἀφείλατο· τοὺς δὲ Τυρίων φρουροὺς φιλανθρώπως ἀπέλυσεν, ἔστιν οἷς καὶ [f] δωρεὰς δοὺς διὰ τὸ πρὸς τὴν πόλιν εὔνουν. ταῦτα διαπραξάμενος ὑπήντησεν Ἀντιγόνῳ, καὶ μάχην αὐτῷ συνάψας νικᾷ, καὶ [g] ὅσον οὔπω τῶν ἄκρων ἐπιβάντα τῆς Ἰουδαίας ἐξέωσεν. εἰς Ἱεροσόλυμα δὲ παραγενόμενον στεφάνοις [h] ἀνέδει Ὑρκανός τε καὶ ὁ δῆμος. [i] ἐγεγάμβρευτο δὲ ἤδη καθ' ὁμολογίαν τῷ Ὑρκανοῦ γένει, καὶ διὰ τοῦτο μᾶλλον αὐτοῦ [k] προειστήκει, [l] μέλλων ἄγεσθαι τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα, Ὑρκανοῦ δὲ θυγατριδῆν, ἐξ ἧς πατὴρ γίνεται τριῶν μὲν ἀρρένων, δύο δὲ θηλειῶν. ἤκτο δὲ καὶ πρότερον γυναῖκα δημότιν, [m] Δορὶν ὄνομα, ἐκ τοῦ ἔθνους, ἐξ ἧς αὐτῷ πρεσβύτατος γίνεται παῖς, Ἀντίπατρος.

κβ'. β'. Κάσσιον μὲν οὖν χειροῦνται Ἀντώνιός τε καὶ Καῖσαρ περὶ [n] Φιλίππους. μετὰ δὲ τὴν νίκην Καῖσαρ [o] ἐπὶ [p] Γαλλίας ἐχώρει, Ἀντώνιος δὲ εἰς τὴν Ἀσίαν ἀπῆρε. γενομένῳ δ' ἐν τῇ Βιθυνίᾳ αἱ πανταχόθεν ἀπήντων πρεσβεῖαι. παρῆ-

CAP. XII. XXI.

Antigonum Ariſtobuli filium ex Judæa pellit Herodes: & multa pecunia Antonium ſibi conciliavit ubi in Bithyniam venit, qui propterea Herodem accuſare volentes non admiſit. Quænam Tyriis pro Judæis ſcripſit Antonius.

ANtigonum autem, Ariſtobuli *fratris Hyrcani* filium, qui exercitum coëgerat & Fabium ſibi pecuniis conciliaverat, *in Judæam* reducit Ptolemæus Mennæi filius, propter affinitatem. Quin etiam ei auxilium ferebat Marion, quem Tyriorum tyrannum Caſſius reliquerat. nam homo ille, cum *quidem* Syriam occupaſſet, tyrannorum dominatu *eam* cuſtodivit. Marion vero in Galilæam etiam, quæ vicina erat, irruptionem fecit; & tribus caſtellis potitus ea præſidiis munivit. Sed & eum aggreſſus Herodes, omnibus quidem privavit, Tyriorum vero præſidia benigne dimiſit, nonnullis etiam dona dedit ex ſua erga civitatem benevolentia. His confectis occurrit Antigono, & prælio cum eo congreſſus victoriam reportat, atque † *eum* jamjam extremos Judææ fines ingreſſum *inde* depulit. Poſtquam vero Hieroſolyma venit, Hyrcanus eum & populus coronis redimivit. Erat autem jam per ſponſalia gener factus Hyrcani: eoq; magis eum tuebatur, quod erat ducturus in matrimonium filiam Alexandri Ariſtobuli filii, Hyrcani ex filia neptem; ex qua *poſtea* pater factus eſt trium filiorum & duarum filiarum. Duxerat etiam prius uxorem plebejam, nomine Dorim, popularem, ex qua filium ſuſtulit natu maximum Antipatrum.

Antigonum in Judæam reducit Ptolemæus Mennæi filius.

Marion in Antigoni gratiam in Galilæam irrumpit.

Antigonum vincit Herodes & ex Judæa pellit.

Ab Hyrcano & Hieroſolymitanis honorifice excipitur.

Mariamne Hyrcani neptis Herodi deſponſata.

XXII.

2. Cæterum Caſſium Antonius & Cæſar in *campis* Philippicis vicerunt. Poſt victoriam autem Cæſar in Galliam profectus eſt, Antonius in Aſiam inde movit. Atque ubi venit in Bithyniam, occurrebant ei undique legationes. Aderant

Antonio in Bithynia obviam veniunt Judæorum legati.

---

[a] Ita *Busb.* & in *lib.* 1. *de Bello Jud.* atqui in *Epiphanii* libris *Felix*, aſpiratione in digamma mutatâ. In *Editis Joſephi* hîc loci & *reliquis MSS.* Ἔλιξ cum ſpiritu leni, & *Elichus* in *Pſeud-Hegeſippo.* [b] Βίᾳ τοῦ Ἕλικος κρείττων *Busb.* [c] Ita *Busb.* & forſan *Epiphanius*, qui vertit, *ad Judæam ducebat.* atque hoc modo legendum eſſe conjiciebat Cl. *Lowthius*, quòd p. 643. v. 13. καταγόντες Ἀντίγονον, *regnum Antigono aſſerentes*, habeamus. in *Editis Aliiſque* κτᾶται, *ſibi aſciſcit*, ſicuti vertit *Caſtalio.* [d] Ita reſcribendum cenſui ex lib. 1. *de Bello Jud.* ubi τυραννίσι πᾶσαν διαλαβὼν τὴν Συρίαν, *qui tot Syriæ tyrannos præfecerat*, prout vertit *Rufinus.* τυραννίδι in *Editis* & *MSS.* qua lectione admiſſa, vertendum *occupatam per vim Syriam præſidiis munivit.* [e] Ita *Busb.* & *Vat.* prout ſupra v. 12. αὐτῷ in *cæteris.* [f] Δῶρα ſolus *Busb.* [g] Ἀντιγόνῳ ἄρτι τῶν ἄκρων τῆς Ἰουδαίων γῆς ἐπιβάντι ὑπαντήσας, μάχῃ ἐνίκησε καὶ τῶν ὅρων ταύτης ἐξέωσεν, *Zonar.* [h] Ἀνέδουν *Busb.* [i] Ἐπεγαμβρεύετο *Busb.* [k] Προειστήκει *Busb.* & *Vat.* [l] Ita *Busb.* & *Gall.* μέλλον *Editorum* forſan ferri poteſt, nominativo pro genitivo abſoluto adhibito, more Attico. [m] Ita *Busb.* & in lib. 1. *de Bello Jud.* Δορὴν in *cæteris.* [n] Poſt Φιλίππους in ſuo *Codice* habuiſſe videtur *Epiphan.* ὡς καὶ ἐν ἄλλοις δεδήλωται. nam vertit, *ſicut & ab aliis demonſtratum eſt.* [o] Illud μὲν ex *MSS.* [p] Ἐπ' Ἰταλίας ex lib. 1. *de Bello Jud.* pro ἐπὶ Γαλλίας hîc loci reſcribendum eſſe monuit Cl. *Aldrichius.* * Sub pactionis fœdere, *Epiphan.* † *Al.* ex ipſo, quo ferme proceſſerat, Judææ faſtigio eum depulit.

Legati accuſant Phaſaëlum & Herodem.

erant etiam & Judæorum primarii, qui Phaſaëlum & Herodem accuſarent, dicentes Hyrcanum quidem regni ſpeciem habere, illos vero omnem poteſtatem tenere. Herodem autem Antonius habebat in magna exiſtimatione, qui ad eum venerat, ut ſemet contra accuſatores defenderet; eamque ob cauſam accidit, ut ne dicendi quidem locum adverſarii obtinuerint. id enim pecuniæ largitione Herodes ab Antonio impetraverat. Ut autem Epheſum venit Antonius, miſit Hyrcanus pontifex & natio noſtra legationem ad eum, quæ ei coronam ferret auream, oraretque ut ſcriberet ad provinciales, ut liberos dimitterent Judæos, quos non jure belli Caſſius captivos reddidiſſet, utque eis reſtitueretur ager, quo Caſſii temporibus mulctati fuiſſent. Hæc Judæorum poſtulata æqua eſſe judicans Antonius, confeſtim ſcripſit Hyrcano & Judæis, ſimulque Tyriis mandatum miſit in hæc verba.

Herodes pecunia Antonium ſibi conciliat.

Altera legatio ad Antonium.

M. Antonii reſponſum ad legationem.

3. “MARCUS ANTONIUS imperator Hyrcano pontifici & ethnarchæ Judæorum ſalutem. Si valetis bene eſt, ego quoque & exercitus valemus. Lyſimachus Pauſaniæ *filius*, Joſephus Mennæi, Alexander Theodori, legati *veſtri*, cum apud Epheſum me conveniſſent, & eandem quam prius Romæ geſſerant legationem renovarunt, & quam illis nunc mandaſti diligenter obierunt, cum teſtificatione tuæ erga nos benevolentiæ. Cum itaque tam ex rebus quam verbis perſuaſum habuerim, vos animo eſſe in nos amiciſſimo, veſtroſque mores conſtantes & pietatem reputaverim, meam rem *quidem* agi exiſtimo. Quoniam vero noſtri atque populi Romani adverſarii incurſibus vaſtarunt totam Aſiam, & neque civitatibus neque Divorum fanis manus abſtinuerunt, neque fidem jurejurando datam ſervarunt, nos, ut qui non pro noſtra tantum ſalute, ſed communi omnium dimicaverimus, eos vindicta perſequuti ſumus, qui & injuriarum erga homines & flagitiorum in Deos auctores extiterunt; propter quæ ſolem etiam averſum fuiſſe credimus, qui & ipſe ſcelus in Cæſarem admiſſum invitus aſpexit. Quin & inſidias illorum cœlo minantes, quas Macedonia excepit, ceu propria impiorum facinorum regio, & colluviem hominum animi malignitate furentium, quam ad Philippos Macedoniæ congregabant, locis etiam opportunis occupatis & uſque ad mare montium vallo munitis, ut per unicam veluti portam pateret aditus, Diis ipſos ob injuſta molimina exitio addicentibus, vicimus. Atque Brutus, cum Philippos confugiſſet, & à nobis obſeſſus teneretur, communem cum Caſſio habuit interitum. His *merito* ſupplicio affectis, pace in poſterum frui licere arbitramur, *nos*que feciſſe ut Aſia à bello requieſcat. Pacem itaque à Deo nobis donatam cum ſociis noſtris communicamus: adeoque *univerſum*

σαν δὲ καὶ Ἰουδαίων οἱ ἐν τέλει, κατηγοροῦντες τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, πρόσχημα μὲν εἶναι λέγοντες τῆς βασιλείας Ὑρκανόν, τούτους δὲ τὴν πᾶσαν ἔχειν ἐξουσίαν. Ἡρώδην δὲ Ἀντώνιος διὰ πολλῆς εἶχε τιμῆς, ἐλθόντα πρὸς αὐτὸν ἐπ᾽ ἀπολογίᾳ τῶν κατηγορούντων, καὶ διὰ τοῦτο συνέβη μηδὲ λόγου τυχεῖν τοὺς ἀντιστασιώτας. διεπέπρακτο δὲ τοῦτο χρήμασιν Ἡρώδης παρ᾽ Ἀντωνίου. ἐπεὶ δ᾽ εἰς Ἔφεσον ἧκεν Ἀντώνιος, ἔπεμψεν Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς καὶ τὸ ἔθνος [a] τὸ ἡμέτερον πρεσβείαν πρὸς αὐτόν· στέφανόν τε κομίζουσαν χρυσοῦν, καὶ παρακαλοῦσαν τοὺς αἰχμαλωτισθέντας ὑπὸ Κασσίου Ἰουδαίους, οὐ νόμῳ πολέμου, γράψαντα τοῖς κατὰ τὰς ἐπαρχίας, ἐλευθέρους ἀπολῦσαι, καὶ τὴν χώραν, ἣν ἐν τοῖς Κασσίου καιροῖς ἀφῃρέθησαν, ἀποδοῦναι. ταῦτα κρίνας Ἀντώνιος δίκαια τοὺς Ἰουδαίους ἀξιοῦν, παραχρῆμα ἔγραψεν Ὑρκανῷ καὶ τοῖς Ἰουδαίοις, ἐπέστειλε δὲ ἅμα καὶ Τυρίοις διάταγμα περιέχον [b] ταῦτα.

γʹ. “ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Ὑρκανῷ ἀρχιερεῖ καὶ ἐθνάρχῃ τῶν Ἰουδαίων χαίρειν. εἰ ἔρρωσθε, εὖ ἂν ἔχοι, ἔρρωμαι δὲ καὶ αὐτὸς μετὰ τοῦ στρατεύματος. Λυσίμαχος Παυσανίου, καὶ Ἰώσηπος Μενναίου, καὶ Ἀλέξανδρος Θεοδώρου, πρεσβευταί, ἐν Ἐφέσῳ μοι συντυχόντες, τήν τε ἔμπροσθεν ἐν Ῥώμῃ τελεσθεῖσαν αὐτοῖς πρεσβείαν [c] ἀνανεώσαντο, καὶ τὴν νῦν ὑπὲρ σοῦ καὶ τοῦ ἔθνους σπουδαίως διέθεντο, ἣν ἔχεις εὔνοιαν πρὸς ἡμᾶς ἐμφανίσαντες. πεπεισμένος οὖν καὶ ἐκ τῶν πραγμάτων, καὶ ἐκ τῶν λόγων, ὅτι οἰκειότατα ἔχετε πρὸς ἡμᾶς, καὶ τὸ ἀραρὸς ὑμῶν ἦθος καὶ τὸ θεοσεβὲς κατανοήσας, ἴδιον [d] ἥγημαι. καταδραμόντων δὲ τὴν Ἀσίαν ἅπασαν τῶν ἐναντιωθέντων ὑμῖν τε καὶ τῷ δήμῳ τῶν Ῥωμαίων, καὶ μήτε πόλεων μήτε ἱερῶν ἀποσχομένων, μήτε ὅρκους οὓς ἐποιήσαντο φυλαξάντων, ἡμεῖς, ὡς οὐχ ὑπὲρ ἰδίου μόνον ἀγῶνος, [e] ἀλλ᾽ ὑπὲρ ἁπάντων κοινοῦ, τοὺς αἰτίους καὶ τῶν εἰς ἀνθρώπους παρανομιῶν καὶ τῶν εἰς Θεοὺς ἀνομημάτων ἠμυνάμεθα· δι᾽ ἃ καὶ τὸν ἥλιον [f] ἀπεστράφθαι δοκοῦμεν, ὃς καὶ αὐτὸς ἀηδῶς ἐπεῖδε τὸ ἐπὶ Καίσαρι [g] μύσος. ἀλλὰ [h] καὶ τὰς ἐπιβουλὰς αὐτῶν τὰς θεομάχους, ἃς ὑπεδέξατο ἡ Μακεδονία, καθάπερ ἴδιος αὐτοῖς τῶν ἀνοσίων τολμημάτων ἀήρ, καὶ τὴν σύγχυσιν τῆς ἡμιμανοῦς [i] κακοήθως γνώμης, ἣν κατὰ Φιλίππους τῆς Μακεδονίας συνεκρότουν, καὶ τόπους εὐφυεῖς καταλαμβανόμενοι μέχρι θαλάττης ἀποτετειχισμένους ὄρεσιν, ὡς πύλῃ μιᾷ [k] τὴν πάροδον ταμιεύσασθαι, τῶν Θεῶν [l] αὐτοὺς ἐπὶ τοῖς ἀδίκοις ἐγχειρήμασι κατεψηφισμένων, ἐκρατήσαμεν. καὶ Βροῦτος συμφυγὼν εἰς Φιλίππους, καὶ συγκλεισθεὶς ὑφ᾽ ἡμῶν, ἐκοινώνησε Κασσίῳ τῆς αὐτῆς ἀπωλείας. τούτων κεκολασμένων, εἰρήνης τὸ λοιπὸν ἀπολαύειν νομίζομεν, καὶ [m] ἀναπεπαῦσθαι τὴν Ἀσίαν ἐκ τοῦ πολέμου. κοινὴν οὖν ποιούμεθα καὶ τοῖς συμμάχοις τὴν [n] ὑπὸ Θεοῦ δοθεῖσαν ἡμῖν εἰρήνην· ὥσπερ οὖν ἐκ

“νόσου

---

[a] Illa τὸ ἡμέτερον abſunt *Hen.* & *Bush.* [b] Mallem ταυτί. [c] Ἀνενεώσαντο ſolus *Hen.* [d] Ita *Hen.* ἡγήσομαι in *reliquis.* [e] Ἀλλ᾽ ὡς ὑπὲρ πάντων *Hen.* [f] Ita *Hen.* ἀπεστράφθαι in *Editis Aliiſque.* [g] Antea erat μῖσος & in *Editis* & *MSS.* quod ferri non poteſt. proculdubio levicula cum mutatione μύσος legendum. [h] Illud καὶ repoſui, quod ex hoc loco excidiſſe ſuſpicor, & in verſum ſequentem irrepſiſſe. nam antea erat, ἀλλὰ τὰς ἐπ. ἀ. τ. θ. ἃς ὑ. ἡ Μ. καὶ καθάπερ. noſtræ conjecturæ aliquantulum favet *Hen.* qui καὶ ante καθάπερ non agnoſcit. [i] Forſan κακοήθους legendum. τῆς ἡμιμανοῦς κακοηθείας κατὰ Φιλ. *Hen.* τῆς ἡμιμανοῦς κακοήθους γνώμης κατὰ Φ. *Vat.* [k] Τὴν πᾶσαν πάροδον *Hen.* [l] Ita *Hen.* αὐτοῖς ἐπ. ἀδ. in *reliquis.* [m] Sic *Hen.* & *Vat.* ἀναπαῦσαι in *cæteris.* [n] Ὑπὸ τοῦ Θεοῦ *Hen.*

a Ita

“νόσου μεγάλης τὸ τῆς Ἀσίας σῶμα νῦν διὰ τὴν ἡμετέραν νίκην ἀναφέρεται. ἔχων τοίνυν καὶ σὲ διὰ μνήμης καὶ τὸ ἔθνος αὔξειν, φροντίσω τῶν ὑμῖν διαφερόντων. ἐξέθηκα δὲ καὶ [a]γράμματα κατὰ πόλεις, ὅπως εἴ τινες ἐλεύθεροι ἢ δοῦλοι ὑπὸ δόρυ [b]ἐπράθησαν ὑπὸ Γαΐου Κασσίου ἢ τῶν [c]ὑπ' αὐτῷ τεταγμένων, ἀπολυθῶσιν οὗτοι· τοῖς τε ὑπ' ἐμοῦ δοθεῖσι καὶ Δολοβέλλα φιλανθρώποις χρῆσθαι ὑμᾶς βούλομαι. Τυρίους τε κωλύω βιαίους εἶναι περὶ ὑμᾶς, καὶ ὅσα κατέχουσιν Ἰουδαίων, ταῦτα ἀποκαταστῆσαι κελεύω. τὸν δὲ στέφανον, ὃν ἔπεμψας, ἐδεξάμην.

δ'. “ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. [d]Ἐμφανισάντων μοι ἐν Ἐφέσῳ Ὑρκανοῦ τοῦ ἀρχιερέως καὶ ἐθνάρχου πρεσβευτῶν, χώραν αὐτῶν ὑμᾶς κατέχειν λεγόντων, εἰς ἣν ἐνέβητε, [e]κατὰ τὴν τῶν ἐναντιουμένων ἡμῖν ἐπικράτειαν· ἐπεὶ τὸν περὶ τῆς ἡγεμονίας πόλεμον ἀνεδεξάμεθα, καὶ τῶν εὐσεβῶν καὶ δικαίων ποιούμενοι πρόνοιαν ἠμυνάμεθα τοὺς μήτε χάριτος ἀπομνημονεύσαντας, μήτε ὅρκους φυλάξαντας, βούλομαι καὶ τὴν ἀφ' ὑμῶν εἰρήνην τοῖς συμμάχοις ἡμῶν ὑπάρχειν, καὶ ὅσα παρὰ τῶν ἡμετέρων ἐλάβετε ἀνταγωνιστῶν, μὴ συγχωρεῖν, ἀλλὰ ταῦτ' ἀποδοῦναι τοῖς ἀφῃρημένοις. οὔτε γὰρ ἐπαρχίας ἐκείνων οὐθεὶς οὔτε στρατόπεδα τῆς συγκλήτου δούσης ἔλαβεν, ἀλλὰ βίᾳ καθαρπάσαντες ἐχαρίσαντο βιαίως τοῖς πρὸς ἃ ἠδίκουν χρησίμοις αὐτοῖς γενομένοις. δίκην αὐτῶν οὖν δεδωκότων, τούς τε συμμάχους τοὺς ἡμετέρους ὅσα ποτ' εἶχον ἀξιοῦμεν ἀκωλύτους διακατέχειν, καὶ ὑμᾶς εἴ τινα χωρία Ὑρκανοῦ ὄντα τοῦ ἐθνάρχου Ἰουδαίων, πρὸ μιᾶς ἡμέρας ἢ Γάϊον Κάσσιον πόλεμον οὐ συγκεχωρημένον ἐπάγοντα ἐπιβῆναι τῆς ἐπαρχίας ἡμῶν, νῦν ἔχετε, ἀποδοῦναι αὐτῷ· βίαν τε αὐτοῖς μηδεμίαν προσφέρειν ἐπὶ τῷ ἀσθενεῖς αὐτοὺς ποιεῖν τῶν ἰδίων δεσπόζειν. εἰ δέ τινα ἔχετε πρὸς αὐτὸν δικαιολογίαν, ὅταν ἔλθωμεν ἐπὶ τοὺς τόπους, ἐξέσται ὑμῖν ταύτῃ χρῆσθαι, ἡμῶν ἕκαστα τοῖς συμμάχοις ὁμοίως τοῖς κρίμασι φυλασσόντων.

έ. “ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ Τυρίων ἄρχουσι, βουλῇ, δήμῳ χαίρειν. Διάταγμα ἐμὸν ἀπέσταλκα πρὸς ὑμᾶς, περὶ οὗ βούλομαι ὑμᾶς φροντίσαι, ἵν' αὐτὸ εἰς τὰς δημοσίους [f]ἐντάξητε δέλτους, γράμμασι Ῥωμαϊκοῖς καὶ Ἑλληνικοῖς, καὶ ἐν τῷ ἐπιφανεστάτῳ ἔχητε αὐτὸ γεγραμμένον, ὅπως ὑπὸ πάντων ἀναγινώσκεσθαι [g]δυνήσεται. ΜΑΡΚΟΣ ΑΝΤΩΝΙΟΣ αὐτοκράτωρ, [h]τριῶν ἀνδρῶν καταστάντων περὶ τῶν δημοσίων πραγμάτων, εἶπεν. Ἐπεὶ Γάϊος Κάσσιος ταύτῃ τῇ [i]ἀποστάσει ἀλλοτρίαν ἐπαρχίαν κατεχομένην [k]ὑπὸ στρατοπέδων καὶ συμμάχους ὄντας διήρπασε, καὶ ἐξεπολιόρκησε τὸ Ἰουδαίων ἔθνος, φίλον ὑπάρχον τοῦ Ῥωμαίων δήμου, τὴν ἀπόνοιαν τὴν ἐκείνου τοῖς ὅπλοις κρατήσαντες, διατάγμασι καὶ κρίμασιν ἐπανορθούμεθα [l]τὰ ὑπ' αὐτοῦ [m]διηρπασμέ-

“Asiæ corpus noſtrâ victoriâ quaſi è gravi valitudine nunc ſe recolligit. Tui igitur memor gentiſque *beneficiis* augendæ, curæ mihi erit quicquid è re veſtra futurum ſit. Immo & literas edidi ſingulas per urbes, ut ſi qui liberi vel ſervi haſtæ ſubjecti fuerint à C. Caſſio, ejuſve ducibus, illi dimittantur. Voloque vobis rata eſſe quæcunque mea & Dolabellæ benignitate conceſſa habetis. Veto etiam Tyrios vim vobis intentare; & quicquid de Judæis abreptum occupant, id totum reſtituendum eſſe jubeo. Coronam autem, quam mittendam curaſti, accepi.

M. Antonii literæ ad Tyrios in gratiam Judæorum.

4. “MARCUS ANTONIUS imperator Tyriorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Cum mihi Epheſi declarationem fecerint Hyrcani pontificis & ethnarchæ legati, agros ipſorum ditionis vos occupare dicentes, quos invaſiſtis cum adverſarii noſtri rerum potirentur: quoniam *itaque* bellum pro imperio ſuſcepimus, atque juſtitiæ & pietati proſpicientes eos vindicavimus, qui neque beneficiorum memoriam neque jurisjurandi fidem ſervarunt, volo etiam vos pacem colere cum ſociis noſtris, & quæcunque ab adverſariis noſtris accepiſtis *vobis* non cedere, ſed ipſa illis reddi à quibus ablata fuerint. Nemo enim illorum aut provinciam à ſenatu accepit aut exercitum, ſed per vim *omnia* ſibimet arripuerunt, *aliiſque erepta* per vim largiti ſunt injuſtitiæ ſuæ miniſtris. Quandoquidem igitur illi *meritas* pœnas dederint, æquum cenſemus ut ſocii noſtri ea quæ ante habuerunt, nemine vetante, retineant: voſque, ſi quos agros, qui Hyrcani Judæorum ethnarchæ erant vel una diecula antequam C. Caſſius bello illicito moto provinciam noſtram invaſerit, nunc poſſidetis, *eos* illi reſtituatis; nec ullam vim Judæis adhibeatis, quò minus valeant ſuis dominari. Si quid vero in veſtri defenſionem ipſi dicendum habeatis, cum eò locorum venerimus, vobis licebit illud apud nos proferre, ut qui conſtituimus ſingula ſociis *noſtris* æquo jure ſervare.

Altera ejuſdem ad Tyrios literæ.

5. “MARCUS ANTONIUS imperator Tyriorum magiſtratibus, ſenatui, populo ſalutem. Edictum meum ad vos miſi, de quo id vobis curandum eſſe volo, ut illud in tabulas publicas literis Græcis Latiniſque referatis, idemque ſcriptum reponatis in loco maxime illuſtri, ut ab omnibus legi poſſit. MARCUS ANTONIUS imperator, *unus* è triumviris pro rebus publicis conſtitutis, dixit: Quoniam C. Caſſius in hac defectione provinciam, quæ præſidiis tenebatur, alienam diripuit, & ſocios expilavit, & Judæorum gentem oppugnavit, populo Romano amicam, inſolentia ejus armis *noſtris* perdomita, edictis & judiciis quæ ab ipſo deprædata erant redintegramus,

M. Antonii decretum pro Judæis.

---

[a] Ita *Hen.* & *Epiphan.* γράμματα in *reliquis*. [b] Sic *MSS.* ἐπράχθησαν perperam in *Editis*. [c] Ὑπ' αὐτῶν ſolus *Hen.* [d] Ὑπομνησάντων & mox καὶ χώραν legiſſe videtur *Epiphan.* [e] Κατὰ τὴν τῶν ἐναντιωθέντων, & (verſu ſeq.) ὑπὲρ τῆς in *Cod. Hen.* κατὰ τὴν τῶν ἐναντιουμένων & dein ὑπὲρ τῆς *Vat.* [f] Ἐντάξηται ſolus *Hen.* [g] Δύνηται *Hen.* & *Vat.* [h] Τυρίων in *Editis* & *MSS.* Verum illud Τυρίων in τριῶν mutavi, fretus auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *Marcus Antonius imperator & triumvir dixit.* [i] In *libris* omnibus ὑποστάσει, quod ferri non poteſt. στάσει vel προστάσει legendum eſſe conjicit Cl. *Lowthius.* ipſe levicula mutatione ἀποστάσει repoſui. [k] Ὑπὸ στρατοπέδου & συμμάχων *Hen.* [l] Καὶ τὰ *Busb.* [m] Ita *Hen.* nec aliter *Vet. Interpr.* διηρπαγμένα *Busb.* διεσπαρμένα in *Editis Aliiſque.*

"gramus, ita ut iſta ſociis reddantur; & quæcunque Judæorum vendita fuerint, ſive corpora ſive bona, illa dimittantur, corpora quidem libera ut antea erant, bona vero ut prioribus dominis cedant. quiſquis autem edicto meo non paruerit, pœnas luere volo: atque ſi deprehendatur, tunc pro rei dignitate curæ mihi erit perſequendum eſſe contumacem.

Antonius Sidoniis aliiſque ſcripſit, ut Judæis faverent.

6. Eodem etiam exemplo & Sidoniis & Antiochenſibus & Aradiis ſcripſit. Et quidem iſta opportune, *ut putamus*, appoſuimus, ut quæ *manifeſta* futura ſint curæ illius indicia, quam Romanos genti noſtræ adhibuiſſe dicimus.

XXIII. CAP. XIII.

Quomodo Antonius Herodem & Phaſaëlum fruſtra accuſatos tetrarchas conſtituit: utque Parthi, Antigonum in Judæam reducentes, Hyrcanum & Phaſaëlum captivos fecerunt. Herodis fuga, & clades Hyrcani & Phaſaëli.

Antonius Cleopatræ amore captus.

CUM autem poſtea in Syriam veniſſet Antonius, Cleopatra in Cilicia ei obviam facta, amore illius captus erat. Ac tum centum Judæorum viri potentiſſimi eum iterum conveniunt, ut Herodem cum ſuis accuſarent, delectis ad eam rem ſuorum eloquentiſſimis.

Herodem accuſant Judæi.

Illis vero contradicebat Meſſalas pro adoleſcentibus, præſente etiam Hyrcano, *qui jam Herodis ſocer erat. Antonius vero, auditis apud Daphnem utriſque, quæſivit ab Hyrcano, utri gentem melius regerent? Cum autem *ille* reſpondiſſet, Herodem & ſuos, Antonius, cui jam ante cum illis interceſſerit familiaritas ob paternum hoſpitium, quod, cùm una cum Gabinio adeſſet, cum patre eorum fecerat, ambos quidem tetrarchas conſtituit, eiſque rerum Judaïcarum adminiſtrationem mandat, & ea de re literas ſcripſit, & quindecim adverſariorum in vincula dedit. At cum ipſos etiam occiſurus eſſet, *eum* pro illis deprecatus eſt Herodes.

Antonius tamen Herodem & Phaſaëlum tetrarchas conſtituit.

Iterum accuſationem inſtituunt Judæi.

2. Neque tamen illi à legatione reverſi quieſcebant: quin Antonium rurſus *eorum* mille adierunt apud Tyrum, quò venturum fama erat. & Antonius, multis jam pecuniis ab Herode & ejus fratre corruptus, ejus loci adminiſtratori præcepit, ut de Judæorum legatis ſupplicium ſumeret, qui novis rebus ſtuderent, Herodique principatum ſtabiliret.

Eoſque Antonius ſupplicio affici jubet.

Herodes vero (nam ante urbem in arena conſtiterant) protinus antegreſſus cum Hyrcano qui tum ei aderat, eos ut diſcederet hortabatur, quippe magno eorum malo futurum, ſi ad contentionem venirent. Et illi quidem non obtemperarunt, ſtatim vero in eos à Romanis pugionibus facto impetu, partem eorum interfecerunt, plures etiam vulnerarunt. Reliqui autem domum, fuga di-

"μένα, ὥστε ἀποκαταςαθῆναι ταῦτα τοῖς συμμάχοις ἡμῶν· καὶ ὅσα ἐπράθη Ιουδαίων, ἤτοι σώματα ἢ κτήσεις, ταῦτα ἀφεθήτω, τὰ μὲν σώματα ἐλεύθερα, ὡς ἦν ἀπ' ἀρχῆς, ἡ δὲ κτῆσις τοῖς [a] προτέροις κυρίοις. τὸν δ' οὐχ ὑπακούσαντα τῷ ἐμῷ διατάγματι δίκην [b] ὑφιςήσεσθαι θέλομεν· καὶ ἁλόντα, τότε κατὰ τὴν τοῦ πράγματος ἀξίαν μελήσει μοι ὑπεξελθεῖν τὸν οὐχ ὑπακούσαντα.

ϛʹ. Τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ Σιδωνίοις καὶ Αντιοχεῦσι καὶ [c] Αραδίοις ἔγραψε. παρεθέμεθα [d] μὲν οὖν καὶ ταῦτα εὐκαίρως, τεκμήρια γενησόμενα ἧς φαμὲν Ρωμαίους ποιήσασθαι προνοίας ὑπὲρ τοῦ ἡμετέρου ἔθνους.

ΚΕΦ. ιγʹ. κγʹ.

Πῶς Αντώνιος Ηρώδην καὶ Φασάηλον μάτην κατηγορηθέντας τετράρχας κατέςησεν· καὶ ὡς Πάρθοι, Αντίγονον εἰς τὴν Ιουδαίαν κατάγοντες, Υρκανὸν καὶ Φασάηλον αἰχμαλώτους ἔλαβον. Ηρώδου φυγή, καὶ οἷα ἔπαθον Υρκανὸς καὶ Φασάηλος.

ΜΕΤΑ δὲ ταῦτα εἰς Συρίαν Αντωνίου παραγενομένου, Κλεοπάτρα περὶ Κιλικίαν ἐντυχοῦσα δι' ἔρωτος αὐτὸν [e] ἐκεχείρωτο. καὶ δὴ πάλιν Ιουδαίων ἑκατὸν οἱ δυνατώτατοι [f] παραγίνονται πρὸς αὐτόν, κατηγοροῦντες Ηρώδου καὶ τῶν περὶ αὐτόν, προςησάμενοι σφῶν αὐτῶν τοὺς δεινοτάτους λέγειν. ἀντέλεγε δ' αὐτοῖς [g] Μεσσάλας ὑπὲρ τῶν νεανίσκων παρόντος καὶ Υρκανοῦ, [h] ὃς κηδεςὴς ἐτύγχανεν ἤδη γενόμενος. ἀκροασάμενος δ' ἀμφοτέρων Αντώνιος ἐπὶ Δάφνης, πυνθάνεται Υρκανοῦ, πότεροι τοῦ ἔθνους ἄμεινον προΐςανται; φήσαντος δὲ τοὺς περὶ Ηρώδην, Αντώνιος, καὶ πάλαι οἰκείως ἔχων πρὸς αὐτοὺς διὰ τὴν πατρῴαν ξενίαν, ἣν ἡνίκα σὺν Γαβινίῳ [i] παρῆν ἐπεποίητο πρὸς τὸν πατέρα αὐτῶν, τούτους μὲν ἀμφοτέρους τετράρχας καθίςησι, [k] καὶ τὰ τῶν Ιουδαίων αὐτοῖς ἐπιτρέπει πράγματα, γράφει δὲ καὶ γράμματα, καὶ πεντεκαίδεκα τῶν ἀντιςασιαςῶν ἔδησε. μέλλοντος δὲ καὶ κτείνειν αὐτοὺς, παρῃτήσαντο οἱ περὶ Ηρώδην.

βʹ. Ηρέμουν δὲ οὐδ' οὕτως ἐπανελθόντες ἐκ τῆς πρεσβείας· ἀλλ' ἀπήντων πάλιν Αντωνίῳ χίλιοι εἰς Τύρον, ἐκεῖ δόξαντι ἀφικέσθαι. καὶ ὁ Αντώνιος, πολλοῖς ἤδη διεφθαρμένος χρήμασιν ὑπό τε Ηρώδου καὶ τοῦ ἀδελφοῦ αὐτοῦ, τῷ κατὰ τόπον ἄρχοντι προσέταξε κολάσαι τοὺς πρεσβευτὰς τῶν Ιουδαίων, νεωτέρων ἐπιθυμοῦντας πραγμάτων, καὶ τοῖς περὶ Ηρώδην συγκαθιςάναι τὴν ἀρχήν. ταχὺ δὲ Ηρώδης, [l] ἵδρυντο γὰρ ἐπὶ τῆς ψάμμου πρὸ τῆς πόλεως, προϊὼν ἀπιέναι παρεκελεύετο, συνῆν δὲ [m] αὐτῷ καὶ Υρκανὸς, ὡς μεγάλου κακοῦ, εἰ προέλθοιεν εἰς φιλονεικίαν, ἐσομένου. καὶ οἱ μὲν οὐκ ἐπείθοντο. παραχρῆμα δὲ ἐκδραμόντες [n] Ρωμαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις, τοὺς μὲν αὐτῶν ἀπέκτειναν, [o] πλέους δὲ κατέτρωσαν. οἱ δὲ λοιποὶ διαφυγόντες ἐπ' οἴκου

περιδεεῖς

---

[a] Πρότερον *Bub.* & *Hen.* [b] Ita ex conjectura reſcripſi pro δίκην συςήσασθαι. quod mihi vix ferendum videtur, niſi paulo ante ſcribatur, τῷ δ' οὐχ ὑπακούσαντι. [c] Ἀραδίοις *Vat.* Ἀδίοις *Hen.* [d] Illud μὲν è *Cod. Vat.* [e] Rectius forſan ἐχειροῦτο. vel ἐχειρώσατο. niſi hic Attica uſus fuerit temporum ἐναλλάξει. [f] Παραγίνεται, & mox περὶ αὐτοῦ *Hen.* [g] Ita *Hen.* & *Epiphan.* Μεσσάλας in *reliquis.* [h] Κηδεςὴς γὰρ ἦν. *Hen.* [i] Sic *Bub.* παρῶν in *cæteris.* ἣν σὺν Γαβινίῳ παρὼν ἦν. legiſſe videtur *Epiphan.* [k] Ita *MSS.* καὶ τῶν Ιουδαίων in *Editis.* [l] Ita cum *Cod. Bub.* & *Vet. Interpr.* ἵδρυτο in *cæteris.* [m] Ita lego ex lib. 1. *de Bello Jud.* quod me monuit Cl. *Lowthius.* in Græcis omnibus αὐτοῖς. nec aliter *Epiphan.* Ita ſi legas, verte, *hortabatur (aderat una cum iis etiam Hyrcanus,* quippe &c. [n] Sic *Hen. Bub.* & *Epiphan.* Ιουδαῖοι σὺν ἐγχειριδίοις in *Editis Aliiſque.* [o] Πλείους *Bub.* ἐνίους *Hen.* * Qui jam Herodi affinis erat, malit *Baſnagius* in *Annalibus*, tom. 1. p. 14. quod non niſi poſt quadriennium Herodis cum Marianne celebratæ fuerint nuptiæ. Verum, pace Viri clariſſimi, æque potuit dici *ſocer* ac *affinis*, poſtquam neptem jam ſuam Herodi deſponderat.

a Scilicet

παραλυθεῖς ἡσύχαζον. τοῦ δὲ δήμου καταβοῶντος Ἡρώδου, παροξυνθεὶς Ἀντώνιος τοὺς δεδεμένους ἀπέκτεινεν.

γʹ. [a] Δευτέρῳ δὲ ἔτει Συρίαν κατέσχον, Πάκορός τε ὁ βασιλέως παῖς, καὶ [b] Βαρζαφάρνης σατράπης ὢν [c] Πάρθων. τελευτᾷ δὲ καὶ Πτολεμαῖος ὁ [d] Μενναίου· καὶ τὴν ἀρχὴν [e] αὐτοῦ ὁ παῖς [f] Λυσανίας παραλαβὼν διαπράττεται φιλίαν πρὸς Ἀντίγονον τὸν Ἀριστοβούλου, πρὸς τοῦτο χρήσιμον τὸν

κδʹ. σατράπην παραλαβὼν, μέγα παρ' αὐτῷ δυνάμενον. Ἀντίγονος δ' [g] ὑπισχνεῖτο χίλια τάλαντα καὶ πεντακοσίας γυναῖκας δώσειν Πάρθοις, εἰ τὴν ἀρχὴν Ὑρκανὸν ἀφελόμενοι παραδώσουσιν αὐτῷ, καὶ τοὺς περὶ [h] τὸν Ἡρώδην [i] ἀνέλοιεν· οὐ μὴν ἔδωκεν. ἀλλ' οἱ μὲν Πάρθοι, διὰ τοῦτο ἐπὶ τὴν Ἰουδαίαν ἐστράτευσαν, [k] κατάγοντες Ἀντίγονον· Πάκορος μὲν διὰ τῆς παραθαλαττίου, ὁ δὲ σατράπης [l] Βαρζαφάρνης διὰ τῆς μεσογείου. Τύριοι μὲν οὖν ἀποκλείουσι Πάκορον, Σιδώνιοι δὲ καὶ [m] Πτολεμαεῖς ἐδέξαντο. [n] εἴλην μέντοι Πάκορος ἱππέων εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἐξέπεμψε, κατασκεψομένην τε τὰ [o] κατὰ τὴν χώραν, καὶ Ἀντιγόνῳ συμπράξουσαν, ἡγεμόνα τε ὁμώνυμον τοῦ βασιλέως οἰνοχόον. ἐκ δὲ τῶν περὶ Κάρμηλον τὸ ὄρος Ἰουδαίων πρὸς Ἀντίγονον ἐλθόντων, καὶ συνεισβαλεῖν ἑτοίμως ἐχόντων, προσεδόκα [p] δι' αὐτοὺς τῆς χώρας μέρος τι λαβεῖν ὁ Ἀντίγονος· [q] Δρυμοὶ δὲ τὸ χωρίον καλεῖται. καὶ τινων ὑπαντιασάντων αὐτοῖς, [r] διεκπίπτουσιν εἰς Ἱεροσόλυμα οἱ ἄνθρωποι. προσγενομένων δέ τινων, πολλοὶ συστραφέντες ἐπὶ τὰ βασίλεια ἧκον, καὶ ταῦτα ἐπολιόρκουν. προσβοηθούντων δὲ τῶν περὶ Φασάηλον καὶ Ἡρώδην, καὶ μάχης γενομένης κατὰ τὴν ἀγορὰν, νικῶσιν οἱ νεανίσκοι τοὺς πολεμίους· καὶ συνδιώξαντες εἰς τὸ ἱερὸν πέμπουσιν ὁπλίτας τινὰς εἰς τὰς πλησίον οἰκίας, φρουρήσοντας αὐτάς, οὓς ἐπαναστὰς ὁ δῆμος συμμάχων ὄντας ἐρήμους σὺν αὐτοῖς [s] οἴκοις κατέπρησεν. ὑπὲρ μὲν οὖν τῆς ἀδικίας ταύτης Ἡρώδης μετ' ὀλίγον τιμωρίαν παρὰ τῶν ἀντιστασιωτῶν λαμβάνει, συμβαλὼν αὐτοῖς εἰς μάχην καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας.

δʹ. [t] Γινομένων δὲ ὁσημέραι ἀκροβολισμῶν αὐτοῖς, ἀνέμενον οἱ πολέμιοι τὸν ἐκ τῆς χώρας ὄχλον εἰς τὴν καλουμένην [u] Πεντηκοστήν, ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη, μέλλοντα ἥξειν. τῆς δ' ἡμέρας ἐνστάσης πολλαὶ περὶ τὸ ἱερὸν ἀθροίζονται μυριάδες ἀνθρώπων, ὡπλισμένων τε καὶ ἀνόπλων. κατεῖχον δὲ τὸ ἱερὸν καὶ τὴν πόλιν οἱ παρόντες, πλὴν τῶν περὶ τὰ βασίλεια· ταῦτα γὰρ σὺν ὀλίγοις στρατιώταις οἱ περὶ Ἡρώδην ἐφρούρουν. Φασάηλος μὲν οὖν τὸ τεῖχος ἐφύλαττεν, Ἡρώδης δὲ λόχον ἔχων ἐπέξεισι τοῖς πολεμίοις κατὰ τὸ προάστειον, καὶ καρτερῶς μαχεσάμενος πολλάς τε μυριάδας τρέπει, τῶν μὲν εἰς τὴν πόλιν φευγόντων, τῶν δὲ εἰς τὸ ἱερὸν, ἔστι δ' ὧν εἰς τὸ ἔξω χαράκωμα· ἦν γάρ τι αὐτόθι. παρεβοήθει δὲ

lapsi, quietos se trepidi tenuerunt. Populo vero adversus Herodem vociferante, exacerbatus Antonius vinctos interfecit.

Pacorus & Barzapharnes Syriam occupant.

Lysanias Antigoni amicitiam ambit.

XXIV.

Parthorum in Judæam expeditio ut Antigonum reducant.

3. Anno autem secundo Syriam occuparunt Pacorus regis filius & Barzapharnes Parthorum satrapa. Quin & obiit Ptolemæus Mennæi filius; ejusque filius Lysanias, occupato principatu, amicitiam instituit cum Antigono Aristobuli filio, usus ad id opera satrapæ, qui apud Antigonum multum poterat. Antigonus autem Parthis mille talenta & quingentas feminas pollicebatur, si sibi principatum Hyrcano ereptum traderent, & Herodem cum suis interficerent: neque vero dedit. & tamen Parthi eam ob causam in Judæam expeditionem fecerunt, Antigonum reducentes; Pacorus quidem per oram maritimam, Barzapharnes vero satrapa per mediterranea. Et Pacorum quidem excluserunt Tyrii, Sidonii vero & Ptolemaïdenses admiserunt. Cæterum Pacorus equitum turmam misit in Judæam, quæ regionem specularetur & Antigonum adjuvaret, ducemque *una cum illis* regi cognominem, pocillatorem regium. Cum autem Judæorum quidam, montem Carmelum incolentes, ad eum se contulissent, & parati essent cum eo una irrumpere, sperabat Antigonus se horum opera partem aliquam regionis adepturum esse: locus autem Drymi appellatur. Cumque nonnulli *illis* occurrissent, Hierosolyma dein homines *isti* clam pergunt: & quorundam accessione adjuti, magna manu facta ad regiam veniebant, eamque oppugnabant. opem autem ferentibus Phasaëlo & Herode, commissaque in foro pugna, adversarios vicerunt juvenes: &, eis in fanum compulsis, miserunt armatos quosdam in vicinas domos, qui eas custodirent, quos aggressus populus auxilio destitutos cum ipsis domibus concremarunt. Et quidem ob hanc injuriam paulo post adversarios ulciscitur Herodes, cum iis prælio congressus, ita ut multos illorum interfecerit.

Hierosolyma oppugnant Parthi.

Fanum & urbem occupant.

4. Cum autem quotidianæ velitationes inter eos fierent, exspectabant hostes multitudinem ad Pentecosten, ut vocatur (ipsa autem festum est) è *tota* regione venturam. Atque instante eo die multa circa fanum congregantur hominum millia; partim armatorum partim inermium. Tenebant autem fanum & urbem *illi* qui aderant, præter regiam, quam Herodes cum paucis militibus tutabatur. Et quidem Phasaëlus mœnia custodiebat, Herodes vero cum suorum manu in hostes per suburbia eruptionem fecit, & ita acriter pugnavit ut multa hominum millia verterit, aliis in urbem fugientibus, aliis in fanum, nonnullis etiam in vallum exterius; quoddam enim illic erat. Quin & Phasaëlus auxilium

---

[a] Scilicet ab adventu Antonii in Asiam. [b] Βαρζαφαρμάνης *Busb. Gall.* & *Zonar.* Βαρζαφέρνης *Hen.* atque ita in nonnullis *Epiphanii* libris. [c] Πάρθος *Busb.* & *Vet. Interpr.* [d] *Al.* Μεναίου. [e] Αὐτοῦ παῖς *Vat.* Lysaniam Ituræ (regionis in confinio Syriæ & Arabiæ) regem ab Antonio factum esse narrat *Dio*, l. 49. p. 411. Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 239. *Edit. Lond.* [f] Imo Lysanias, ut in Lib. 1. *de Bello Jud.* Uterque (ut notavit Cl. *Aldrichius*) juncta opera perfecere ut Antigonum Parthi reducendum susciperent. [g] Ita cum *Hen.* ὑπισχνῖτο in *reliquis.* [h] Ita *Vat.* τῶν perperam in *cæteris*, τὸν omittit *Zonar.* [i] Ἀνέλωσιν *Busb.* ἀνελῶσιν *Vat.* [k] Καταγαγόντες *Vat.* ex qua lectione vertendum, *Antigono secum adducto.* [l] Vox ea ex *Epiphan.* & *Cod. Hen.* qui legit Βαρζαφράνης. [m] Πτολεμαῖοι *Busb.* Πτολεμαεῖς in *Editis Aliisque.* [n] Id malui cum *Hen.* etymologiæ causa. ἴλην in *reliquis.* [o] Περὶ *Busb.* [p] Cum in *Editis Aliisque* fuerit, προσεδόκα διὰ τῆς χ. constat voculam aliquam excidisse. διὰ τοὺς τῆς χ. legendum monuit *Lowthius.* ipse δι' αὐτοὺς prætuli. δι' ὃς προσεδόκα legisse videtur *Epiphan.* προσεδόκα δὲ τῆς χ. *Hen.* [q] Δρυμῶν *Busb.* δρυμὸς lib. 1. *de Bello Jud.* & in versione *Alexandrina* V. T. 4 *Regum*, c. 9. v. 23. Per δρυμὸν campestria *Saronæ* intelligenda esse docet Cl. *Relandus* in *Palæst.* 8. p. 188. [r] Forsan διεκπαίουσιν. [s] Τοῖς οἴκοις *Busb.* [t] Γινομένων *Busb.* [u] Vide *Langium* de *Annis Christi*, p. 340. &c.

Pacorus Hierosolyma adit.

xilium ferebat: Pacorus vero Parthorum dux cum paucis militibus, orante Antigono, in urbem venit; per ſpeciem quidem compeſcendæ ſeditionis, re autem vera ut illum in adipiſcendo principatu adjuvaret. Cumque Pacoro obviam prodiiſſet Phaſaëlus, & eum hoſpitio excepiſſet, perſuadet *ei* Pacorus, ut ad Barzapharnem ipſe legatos mittat: id quod fraudulenter egit. Et Phaſaëlus nihil *mali* ſuſpicatus obtemperat, non aſſentiente iis quæ gererentur Herode, propter Barbarorum perfidiam, ſed Pacorum cæteroſque venientes invadi jubente.

Inſidiatur Hyrcano & Phaſaëlo.

5. Igitur in eam legationem profecti ſunt Hyrcanus & Phaſaëlus: & Pacorus, relictis Herodi ducentis equitibus & decem eorum qui Eleutheri vocantur, illos deduxit. Ubi vero in Galilæam ventum eſt, venerunt eis obviam in armis qui illic præerant urbibus. Et Barzapharnes primum quidem eos ſtudioſe excepit, & muneribus donavit: deinde inſidiabatur. Diverſabatur autem Phaſaëlus cum equitibus in propinquo ad mare. ubi cum audiviſſent, Antigonum mille talenta & quingentas feminas promiſiſſe Parthis contra ipſos, cœperunt ſuſpectos habere Barbaros. Acceſſit eo, quod inſidias eis noctu fieri nunciavit quidam, occulte illis adhibita cuſtodia. Et ſane comprehenſi fuiſſent, niſi exſpectatum eſſet, donec Parthi, qui ad Hieroſolyma erant, Herodem cepiſſent: ne, ſi hi prius eſſent interfecti, ille id ſentiens effugeret. Atque iſta ſic ſe habebant, & eorum cuſtodes cernebantur. Itaque Phaſaëlum monebant nonnulli, ut ſtatim equo aufugeret, nec exſpectaret: maxime vero Ophellius, qui id à Samaralla audiverat, eorum qui tum erant in Syria locupletiſſimo, hoc ei ſuaſit, & ad fugam navigia *ei* pollicebatur. quippe propinquo mari. Verum ille Hyrcanum non deſerendum cenſebat, neque fratri periculum creandum: ſed Barzapharnem aggreſſus, eum non recte facere dicebat, qui hæc in ipſos moliatur. nam ſi pecunia egeat, majorem à ſe habiturum, quam quantam dat Antigonus: & alioquin atrox facinus eſſe, legatos, qui ad eum accepta fide venerint, interficere inſontes. At Barbarus, hæc *eo* dicente, jurabat nihil verum eſſe eorum quæ ſuſpicaretur, ſed eum falſis ſuſpicionibus perturbari: atque ita ad Pacorum profectus eſt.

XXV.

Eoſque in vincula conjici jubet.

6. Eo digreſſo Parthorum quidam Hyrcanum conſtringunt, & Phaſaëlum, multa Parthis convicia facientem ob perjurium. Pocillator autem ad Herodem miſſus, in mandatis habebat, eum extra muros deductum comprehendere. Erant autem nuncii à Phaſaëlo miſſi ad declarandam Parthorum perfidiam: quos cum hoſtes cepiſſent, Herodes Pacorum adit, & Parthorum potentiſſimos quoſque, tanquam aliorum dominos. At illi, totius rei conſcii, malitioſe diſſimulabant; dixeruntque oportere eum extra muros cum ipſis egredi, & lite-

καὶ Φασάηλος. Πάκορος δὲ ὁ [a] Πάρθων στρατηγὸς σὺν ἱππεῦσιν ὀλίγοις Ἀντιγόνου δεηθέντος εἰς τὴν πόλιν ἔρχεται, λόγῳ μὲν ὡς [b] καταπαύσων τὴν στάσιν, τὸ δ' ἀληθὲς συμπράξων ἐκείνῳ τὴν ἀρχήν. Φασαήλου δ' ὑπαντήσαντος καὶ δεξαμένου ξενίᾳ, Πάκορος πείθει πρεσβεύσασθαι παρὰ [c] Βαρζαφάρνην αὐτὸν, δόλον τινὰ τοῦτον [d] συνθείς. καὶ Φασάηλος οὐδὲν ὑπειδόμενος πείθεται, μὴ ἐπαινοῦντος Ἡρώδου τοῖς πραττομένοις, διὰ τὸ τῶν Βαρβάρων ἄπιστον, ἀλλὰ καὶ Πακόρῳ καὶ τοῖς ἥκουσιν ἐπιτίθεσθαι κελεύοντος.

ε'. Ὤχοντο γοῦν πρεσβεύοντες, Ὑρκανός τε καὶ Φασάηλος. Πάκορος δὲ καταλιπὼν Ἡρώδῃ διακοσίους ἱππεῖς καὶ δέκα τῶν Ἐλευθέρων λεγομένων, προὔπεμψεν αὐτούς. γενομένοις δ' ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ μεθ' ὅπλων ὑπαντῶσιν οἱ ταύτῃ τῶν [e] πόλεων ἐφεστῶτες. καὶ Βαρζαφάρνης τὸ μὲν πρῶτον αὐτοὺς ὑποδέχεται προθύμως, καὶ δῶρα δίδωσιν· [f] εἶτα ἐπεβούλευε. πλησίον δὲ μετὰ ἱππέων ὑπὲρ θαλάττης οἱ περὶ Φασάηλον κατάγονται. καὶ ἐνταῦθα ἀκούσαντες, ὡς Ἀντίγονος ὑπόσχοιτο χίλια τάλαντα καὶ γυναῖκας πεντακοσίας τοῖς Πάρθοις κατ' αὐτῶν, δι' ὑποψίας εἶχον ἤδη τοὺς Βαρβάρους. οὐ μὴν ἀλλὰ καὶ νύκτωρ ἐπιβουλευομένους αὐτοὺς ἀπήγγειλέ τις, φυλακῆς [g] αὐτοὺς ἐκ τἀφανοῦς περιϊσταμένης. καὶ συνελήφθησαν ἂν εἰ μὴ περιέμενον ἕως ἂν οἱ περὶ Ἱεροσόλυμα Πάρθοι Ἡρώδην συλλάβοιεν, μὴ προαναιρημένων τούτων ἐκεῖνος αἰσθόμενος [h] διαφύγοι. καὶ ἦν ταῦτα οὕτως ἔχοντα, καὶ οἱ φύλακες αὐτῶν ἑωρῶντο. Φασαήλῳ μὲν οὖν παρῄνουν τινὲς εὐθὺς [i] ἀφιππάσασθαι, καὶ μὴ περιμένειν· [k] μάλιστα μέντοι πρὸς ταῦτα αὐτὸν Ὀφέλλιος ἐνῆγεν, ὃς [l] ἠκηκόει παρὰ [m] Σαμαραλλου τοῦ πλουσιωτάτου τῶν ἐν Συρίᾳ τότε, καὶ πλοῖα πρὸς τὴν φυγὴν [n] ὑπισχνεῖτο. ἐγγὺς γὰρ ἦν ἡ θάλασσα. ὁ δὲ Ὑρκανὸν ἀπολιπεῖν οὐκ ἠξίου, οὐδὲ παρακινδυνεύειν τῷ ἀδελφῷ· προσελθὼν δὲ πρὸς τὸν Βαρζαφάρνην, οὐ δίκαια ποιεῖν αὐτὸν ἔλεγε, τοιαῦτα βουλευόμενον περὶ αὐτῶν. χρημάτων τε γὰρ δεομένῳ πλείονα ἔσεσθαι παρ' αὐτοῦ ὧν Ἀντίγονος δίδωσι· καὶ ἄλλως, δεινὸν εἶναι πρὸς αὐτὸν ἐπὶ πίστει συνελθόντας πρεσβευτὰς ἀποκτεῖναι μηδὲν ἀδικοῦντας. ὁ δὲ Βάρβαρος, ταῦτα λέγοντος, [o] ὤμνυε μηδὲν ἀληθὲς εἶναι τῶν ὑπονοουμένων, ἀλλὰ ψευδεῖς αὐτὸν ὑποψίας ταράξαι· ἀπῄει τε πρὸς Πάκορον.

ϛ'. Οἰχομένου δὲ, τῶν Πάρθων ἐδέσμευόν τινες Ὑρκανὸν, καὶ Φασάηλον, πολλὰ τῆς ἐπιορκίας κακίζοντα τοὺς Πάρθους. ὁ δ' ἐπὶ τὸν Ἡρώδην ἀπεσταλμένος [p] οἰνοχόος, ἐντολὰς εἶχε [q] προαγαγὼν αὐτὸν ἔξω τοῦ τείχους συλλαμβάνειν. ἔτυχον δὲ ἄγγελοι παρὰ Φασαήλου πεμφθέντες ἐπὶ δηλώσει τῆς Πάρθων ἀπιστίας· οὓς τῶν πολεμίων συλλαβόντων, γνοὺς Ἡρώδης πρόσεισι Πακόρῳ καὶ [r] τῶν Πάρθων τοῖς δυνατωτάτοις, ὡς οὖσι τῶν ἄλλων δεσπόταις. οἱ δὲ, τὸ πᾶν εἰδότες, ὑπεκρίνοντο [s] δολίως· καὶ δεῖν αὐτὸν ἔφασαν μετὰ σφῶν ἐξελθόντα πρὸ κε'.

τοῦ

---

a Πάρθων βασιλεὺς *Vat.* & *Zonar.* non ita *Epiphan.* *cæterique.* b Καταπαύσειν *Busb.* κατευνάσων *Zonar.* c Hîc loci Βαρζαφαρμάνην *Vat.* & infra v.32. ut & Βαρζαφαρμάνης v. 14. Vide Annott. ad p. 643. v.4. d Συνθεὶς *Hen.* e Πολεμίων *Vat.* & *Busb.* ſ Ἔπειτα *Busb.* & *Zonar.* g Ita *Hen.* & *Busb.* αὐτοῖς in *reliquis.* h Eo modo *Hen.* & *Busb.* διαφύγῃ in *cæteris* & *Zonara.* i Παριππάσασθαι ſolus *Busb.* παριππεύσασθαι *Zonar.* k Μάλιστα δὲ *Busb.* l Ita *Vat.* ἀκηκόει in *cæteris.* utrum horum fuerit à manu *Joſephi*, incertum eſt. m Παρὰ Σαραμάλλα in lib. 1. de *Bello Jud.* n Ita *Busb.* & *Epiphan.* ὑπισχνεῖται in *reliquis.* o Ita *Busb.* & *Gall.* ὤμνυ in *Editis* *Aliiſque.* p Sic *Epiphan.* & *Zonar.* atque ita appellatur, p.643. v.19. & lib. 1. *de Bello Jud.* εὐνοῦχος in *reliquis.* q Προαγαγὼν αὐτὸν ἔξω τειχῶν *Busb.* r Τῶν deeſt *Vat.* & *Busb.* ſ Δολερῶς *Busb.*

a Ita

τοῦ τείχους ὑπαντᾷν τοῖς τὰ γράμματα κομίζουσιν. οὐδέπω γὰρ αὐτοὺς εἰλῆφθαι πρὸς τῶν ἀντιστασιωτῶν, ἥκειν μέντοι δηλοῦντας ὅσα κατορθώσειε Φασάηλος. τούτοις Ηρώδης οὐκ ἐπίστευεν· ἠκηκόει γὰρ τὴν σύλληψιν τἀδελφοῦ παρ' ἑτέρων. καὶ παραινούσης δὲ τῆς Υρκανοῦ θυγατρὸς, ἧς ἐνεγγύητο τὴν θυγατέρα, ἔτι μᾶλλον [a] ὑπώπτευσε τοὺς Πάρθους. οἱ μὲν οὖν ἄλλοι [b] αὐτῇ οὐ προσεῖχον· αὐτὸς δ' ἐπίστευε λίαν ἔμφρονι γυναικί.

ζʹ. Βουλευομένων δὲ τῶν Πάρθων τί χρὴ ποιεῖν· οὐ γὰρ ἤρεσκεν αὐτοῖς ἐκ τοῦ φανεροῦ ἐπιχειρεῖν ἀνδρὶ τηλικούτῳ· καὶ ὑπερθεμένων εἰς τὴν ὑστεραίαν, ἐν τοιαύταις ταραχαῖς Ηρώδης γενόμενος, καὶ μᾶλλον οἷς ἤκουσε περὶ τἀδελφοῦ καὶ τῆς Πάρθων ἐπιβουλῆς, ἢ τοῖς ἐναντίοις [c] προσθέμενος, ἑσπέρας ἐπελθούσης ἔγνω ταύτῃ πρὸς φυγὴν χρήσασθαι, καὶ μὴ διαμέλλειν ὡς ἐπ' ἀδήλοις τοῖς [d] περὶ τῶν πολεμίων κινδύνοις. ἄρας οὖν σὺν οἷς εἶχεν ὁπλίταις, καὶ τὰς γυναῖκας τοῖς ὑποζυγίοις ἐπιθέμενος, μητέρα τε αὐτοῦ καὶ ἀδελφὴν, καὶ ἣν ἔμελλεν ἄγεσθαι πρὸς γάμον Ἀλεξάνδρου θυγατέρα τοῦ Ἀριστοβούλου παιδὸς, τήν τε ταύτης μητέρα, Υρκανοῦ δ' ἦν θυγάτηρ, καὶ τὸν νεώτατον ἀδελφὸν, τήν τε θεραπείαν [e] πᾶσαν, καὶ τὸν ἄλλον ὄχλον τὸν σὺν αὐτοῖς, ἐδίωκε τὴν ἐπὶ Ἰδουμαίας, λαθὼν τοὺς πολεμίους. ὧν οὐδεὶς ἂν οὕτω στερρὸς τὴν φύσιν εὑρέθη, ὃς τότε παρὼν τοῖς πραττομένοις οὐκ ἂν ᾤκτειρεν αὐτοὺς τῆς τύχης, γυναικῶν ἐπαγομένων νήπια τέκνα, καὶ μετὰ δακρύων καὶ οἰμωγῆς ἀπολειπουσῶν τὴν πατρίδα καὶ φίλους ἐν δεσμοῖς, καὶ περὶ αὑτῶν οὐδὲν ἔτι χρηστὸν προσδεχομένων.

ηʹ. Ἀλλ' Ηρώδης ἐπάνω τῆς ἐκ τοῦ δεινοῦ πληγῆς τὸ φρόνημα ποιησάμενος, αὐτός τε ἦν πρὸς τὸ δεινὸν εὔψυχος, καὶ παριὼν κατὰ τὴν ὁδὸν θαῤῥεῖν ἕκαστον παρεκέλευε, καὶ μὴ παρέχειν [f] αὑτὸν ἔκδοτον τῇ λύπῃ. τοῦτο γὰρ αὐτοὺς βλάπτειν πρὸς τὴν φυγὴν, ἐν ᾗ τὴν σωτηρίαν αὐτοῖς μόνῃ κεῖσθαι συμβέβηκε. καὶ οἱ μὲν, ὡς Ηρώδης παρῄνει, φέρειν τὴν συμφορὰν ἐπειρῶντο. μικροῦ δ' αὐτὸν διεχρήσατο τοῦ ζεύγους περιτραπέντος, καὶ τῆς μητρὸς αὐτοῦ κινδυνευσάσης ἀποθανεῖν, διά τε τὸ ἐπ' αὐτῇ πάθος, καὶ διὰ τὸ φοβεῖσθαι μὴ καταλάβωσιν αὐτὸν οἱ πολέμιοι διώκοντες, τριβῆς [g] περὶ τὸ πρᾶγμα γενομένης. σπασάμενον γοῦν αὐτὸν τὸ ξίφος, καὶ μέλλοντα πλήττειν αὑτὸν, κατέχον οἱ παρόντες, τῷ τε πλήθει κατισχύσαντες, καὶ ὡς οὐκ ἐχρῆν αὐτοὺς ἐγκαταλιπεῖν ἐπὶ τοῖς ἐχθροῖς ἐσομένους λέγοντες, οὐ γὰρ εἶναι γενναίου, τῶν δεινῶν αὑτὸν ἐλευθερώσαντα, τοὺς φίλους ἐν αὐτοῖς περιιδεῖν. βιασθεὶς οὖν ἀποσχέσθαι τοῦ κατ' αὐτὸν τολμήματος, αἰδοῖ τε τῶν λεγομένων, καὶ πλήθει τῶν οὐκ ἐπιτρεπόντων αὐτοῦ τῇ χειρὶ διακονεῖν οἷς ἐντεθύμηται, ἀνακτησάμενος τὴν μητέρα, [h] καὶ θεραπείας ἧς ὁ καιρὸς ἤπειγεν ἀξιώσας, ἐβάδιζε τὴν προκειμένην ὁδὸν, συντονωτέραν ποιούμενος τὴν πορείαν εἰς [i] Μάσαδαν τὸ ἔρυμα. πολλὰς δὲ μάχας πρὸς τοὺς ἐπεξελθόντας καὶ διώκοντας τῶν Πάρθων μαχεσάμενος, ἐνίκησε πάσας.

Herodes ſibi à Parthis cavet.

ras afferentibus obviam ire: nondum enim eos ab adverſariis comprehenſos, ſed ad ſignificandum Phaſaëli ſucceſſum venire. Verum his Herodes non credebat: quippe qui ab aliis fratris comprehenſionem audiviſſet. Accedebat eò, quod admonente Hyrcani filia (cujus filiæ filiam ipſe ſibi deſponderat) magis etiam ſuſpectos Parthos habebat. Et quidem alii ei non auſcultabant: ipſe vero cordatæ inprimis feminæ credebat.

Cum ſuis noctu aufugit.

7. Interim dum Parthi quid facto opus ſit deliberant (illis enim non placebat tantum virum palam aggredi) & negotium in poſterum diem differrent, Herodes, in tali trepidatione conſtitutus, magiſque iis quæ de fratre *capto* & Parthorum inſidiis acceperat, *quam allatis in contrarium fide habita, ubi veſpera venit, ſtatuit ea ad fugam uti, & non ideo cunctari quaſi in incerto eſſent pericula ex hoſtibus. Itaque adhibitis quos habebat militibus, & impoſitis in jumenta mulieribus, matre ſua, & ſorore, & filia Alexandri Ariſtobuli filii, quam uxorem ducturus erat, hujuſque matre, Hyrcani filia, & fratre ſuo natu minimo, una cum famulitio & reliqua turba, in Idumæam ire contendebat, inſciis hoſtibus. Quorum nemo à natura adeo ferreus inventus eſt, qui, cum iis quæ agerentur adeſſet, eorum fortunæ non misereretur, feminis infantulos ſuos trahentibus, & cum lachrymis & ejulatu relinquentibus patriam vinctoſque amicos, & de ſe nihil quod bene habeat exſpectantibus.

Quænam Herodi in fuga acciderunt.

8. Verum Herodes, animo ſupra calamitatis ictum ſublato, & ipſe, periculo impendente, fortiter ſe gerebat; atque per viam ſingulos obeundo bono eſſe animo hortabatur, & mœrori nequaquam ſuccumbere: hoc enim ipſis officere & obſtare in fuga, in qua ſola ſalutis ſpem poſitam eſſe contigit. Atque illi quidem, Herodis monitis obſequuti, operam dabant ut calamitatem ferrent. At parum abfuit, quin ipſe ſibi manus afferret, everſo vehiculo & matre in mortis periculum adducta, tum propter dolorem quem de ipſa capiebat, tum quod metuebat, ne hac ex re injecta mora, hoſtes inſequentes eum comprehenderent. ipſum itaque, cum gladium ſtrinxiſſet, & in eo eſſet ut ſeipſum enſe feriret, qui aderant prohibuerunt; cum & numero prævaluiſſent, dicerentque non committendum eſſe, ut ipſos in hoſtium poteſtate futuros relinqueret, non enim viri fortis eſſe, ut, cum ſemet è periculis liberaſſet, amicos in ipſis *hærentes* negligeret. Itaque à vi ſibimet intentata abſtinere coactus, partim verecundia illorum quæ dicebantur, partim multitudine eorum qui non ſinebant ut manu ſua exſequeretur quæ in animo verſaverat, matre recreata & pro temporis anguſtia curata, iter inſtitutum perſequitur, majori cum feſtinatione rectâ pergens ad Maſadam caſtellum. Cumque pugnis multis contra Parthos *ſubinde* incurſantes & perſequentes dimicaſſet, univerſis victoriam reportavit.

9. At

---

[a] Ita *Busb.* ὑπόπτευε *Vat.* ὑπώπτευσε in *Editis Aliiſque.* [b] Ταύτῃ *Vat.* [c] Προσθέμενος *Vat.* [d] Eſt qui malit παρὰ τῶν πολ. [e] Illud πᾶσαν addidimus è *Codd. Vat.* & *Busb. Epiphan.* & *Zonara.* [f] Ἑαυτὸν *Busb.* ut & mox v. 33. αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* [g] Περὶ τὸ πταῖσμα *Busb.* atque ita forſan *Epiphan.* [h] Θεραπείας ἣν ὁ κ. *Vat.* θεραπείας, ὡς ὁ καιρὸς ἤπειγεν *Zonar.* [i] Μασσάδα paſſim *Busb.* * *Epiphanius* vertit, *quam adverſariis fide hab.* &c.

Judæi Herodem in fuga adoriuntur.

9. At neque à Judæis, dum fugeret, tutus erat. Sed & ipſi ſexageſimo ab urbe ſtadio illos aggreſſi ſunt, in itinere eos adorti manuſque conſerentes. Quos nimirum cum fudiſſet fugaſſetque, ac ſi non in anguſtia fuiſſet & neceſſitate, ſed quaſi optime & magna rerum copia ad bellum inſtructus, eo ipſo in loco, ubi Judæos vicit, poſtea rex factus, ædificavit, & exſtruxit palatium excellentiſſimum, & id urbe circundedit, quam Herodiam appellavit. Ubi autem in Idumææ locum nomine Threſſam venit, occurrit ei frater ejus Joſephus, & de toto negotio quid agendum eſſet deliberationem propoſuit; cum magna quidem multitudo, etiam præter mercenarios, eos ſequeretur, locus vero Maſadæ, in quem confugere decreviſſent, anguſtior eſſet, quam ut poſſet tantam multitudinem capere. At enim ille majorem partem dimiſit, quæ fuit ſupra novem millia: juſſitque ut diverſi per Idumæam abeuntes ſaluti ſuæ conſulerent, eiſque viaticum dedit. Deinde aſſumptis expeditiſſimis quibuſque & maxime neceſſariis, in caſtellum pervenit: & collocatis ibi feminis & comitibus, qui erant circiter octingenti, quod in eo loco magna eſſet frumenti & aquæ aliarumque rerum omnium neceſſariarum copia, ipſe ad Petram Arabiæ ire contendit. Cæterum, ſimul ac orta dies eſt, Parthi reliqua omnia Hieroſolymitarum diripuerunt & regiam, tantum ab Hyrcani pecunia abſtinuerunt, quæ erat ad talenta trecenta. Herodis autem multa evaſerunt, præſertim quæ prius in Idumæam illius providentia fuerant deportata. At enim quæ in urbe erant Parthis *ad diripiendum* non ſuppetebant, ſed egreſſi ſuburbanam regionem affligebant, & Mariſſam urbem potentem everterunt.

Maſadam venit Herodes.

Inde Petram ſe confert.

Antigonus vinctos accipit Hyrcanum & Phaſaëlum.

10. Et quidem Antigonus, hoc modo in Judæam à rege Parthorum reductus, Hyrcanum & Phaſaëlum vinctos accepit. erat autem in magna anxietate, quod effugerant eum feminæ, quas hoſtibus dare in animo habebat, harum *etiam* mercedem illis cum pecuniis pollicitus. Metuens vero, ne Hyrcanum, qui à Parthis cuſtodiebatur, populus, lato ei auxilio, in regnum reſtitueret, aures ei abſcidit, illud agens, ne deinceps ad pontificatum perveniret, quod mutilatus eſſet, cum lex id munus integrorum eſſe velit. Verum Phaſaëlum alicui mirari ſubeat ob animi fortitudinem, qui, cum ſe occiſum iri reſciviſſet, mortem nihil habere quod ſit horrendum putavit: ab inimicis vero morte affici miſerabile ac turpiſſimum ratus, cum præ vinculis ei non liceret manus ſibimet inferre, alliſo ad ſaxum capite, ſemet quidem vita privavit, pulcherrime ut ſibi viſum eſt in tali anguſtia, hoſti vero poteſtatem præripuit ipſum ad libidinem peri-

Hyrcano aures amputat Antigonus.

Phaſaëlus vinctus, alliſo ad ſaxum capite, vitam finit.

θ'. Ἔμεινε δ' αὐτῷ περὶ τὴν φυγὴν οὐδὲ τὰ παρὰ τῶν Ἰουδαίων ἀσφαλῆ. [a] συνεπέθεντο δὲ καὶ οὗτοι γενομένοις ἀπὸ [b] σταδίων ἑξήκοντα τῆς πόλεως, προσβαλόντες τε καὶ εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι κατὰ τὴν ὁδόν. οὓς δὴ καὶ τρεψάμενος καὶ κρατήσας, οὐχ ὡς ἐν ἀπορίᾳ καὶ ἀνάγκῃ τῇ τοιαύτῃ καθεστώς, ἀλλ' ὡς κάλλιστα καὶ μετὰ πολλοῦ τοῦ περιόντος πρὸς πόλεμον [c] παρεσκευασμένος, ἐν ἐκείνῳ τῷ χωρίῳ, ἐν ᾧ τῶν Ἰουδαίων ἐκράτησε, μετὰ χρόνον [d] βασιλεύσας, ἔκτισε, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξιολογώτατον, καὶ πόλιν περὶ αὐτό, [e] Ἡρωδεῖον προσαγορεύσας. γενομένῳ δὲ τῆς [f] Ἰδουμαίας ἐν [g] Θρήσᾳ χωρίῳ οὕτω καλουμένῳ, ὁ ἀδελφὸς Ἰώσηπος ὑπήντησε καὶ βουλὴν περὶ τῶν ὅλων ἦγε, τί χρὴ ποιεῖν, πολλοῦ μὲν πλήθους ἑπομένου, καὶ δίχα τῶν μισθοφορούντων αὐτοῖς, τοῦ δὲ χωρίου τῆς Μασάδας, [h] εἰς ὃ προὔκειτο συμφυγεῖν, ἐλάττονος ὄντος ὑποδέξασθαι τοσοῦτον ὄχλον. τοὺς μὲν οὖν πλείους ἀπέλυσεν ὑπὲρ ἐννέα χιλιάδας ὄντας, ἄλλον ἀλλαχῇ κελεύσας διὰ τῆς Ἰδουμαίας σώζειν αὐτούς, δοὺς ἐφόδια. ὅσοι δ' ἦσαν κοῦφοι, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους παραλαβὼν εἰς τὸ ἔρυμα παρεγένετο· καὶ καταθέμενος αὐτόθι τάς τε γυναῖκας [i] καὶ τοὺς ἑπομένους, ἦσαν δ' ὡς ὀκτακόσιοι, σίτου τε ὄντος ἐν τῷ χωρίῳ καὶ ὕδατος καὶ τῶν ἄλλων ἐπιτηδείων ἁπάντων [k] διαρκούντως, ἐξώρμησεν αὐτὸς ἐπὶ Πέτρας τῆς Ἀραβίας. ἅμα δ' ἡμέρᾳ τὰ μὲν ἄλλα πάντα τῶν Ἱεροσολυμιτῶν διήρπαζον οἱ Πάρθοι καὶ τὸ βασίλειον, μόνων δ' ἀπείχοντο τῶν Ὑρκανοῦ χρημάτων· ταῦτα δ' ἦν [l] εἰς τριακόσια τάλαντα. πολλὰ δὲ τῶν Ἡρώδου [m] διέφυγον, καὶ μάλιστα ὅσα καὶ [n] προεκκομίσασθαι κατὰ προμήθειαν τἀνδρὸς εἰς τὴν Ἰδουμαίαν ἔφθασε. τὰ μὲν οὖν κατὰ τὴν πόλιν οὐκ ἀπέχρησε τοῖς Πάρθοις, ἀλλὰ καὶ τὴν χώραν αὐτῶν ἐξιόντες ἐκάκουν, Μάρισάν τε πόλιν δυνατὴν ἀνέστησαν.

ι'. Καὶ Ἀντίγονος, μὲν οὕτω καταχθεὶς εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπὸ τοῦ Πάρθων βασιλέως, Ὑρκανὸν καὶ Φασάηλον δεσμώτας παρελάμβανε. σφόδρα δ' ἦν ἄθυμος τῶν γυναικῶν αὐτὸν διαφυγουσῶν, ἃς τοῖς πολεμίοις ἐνεθυμεῖτο δώσειν, [o] τοῦτον αὐτοῖς μετὰ τῶν χρημάτων τὸν μισθὸν ὑποσχόμενος. φοβούμενος δὲ τὸν Ὑρκανόν, μὴ τὸ πλῆθος αὐτῷ τὴν βασιλείαν ἀποκαταστήσῃ [p] παραστάν, ἐτηρεῖτο δὲ ὑπὸ τῶν Πάρθων, ἀποτέμνει αὐτοῦ [q] τὰ ὦτα, πραγματευόμενος μηκέτ' αὖθις εἰς αὐτὸν ἀφικέσθαι τὴν ἀρχιερωσύνην διὰ τὸ λελωβῆσθαι, τοῦ νόμου τῶν ὁλοκλήρων εἶναι τὴν τιμὴν ἀξιοῦντος. Φασάηλον δ' ἄν τις θαυμάσειε τῆς εὐψυχίας, ὅς, γνοὺς αὐτὸν ἀποσφάττεσθαι μέλλοντα, οὐχὶ τὸν θάνατον ἡγήσατο δεινόν, τὸ δ' ὑπὸ ἐχθροῦ τοῦτο παθεῖν [r] οἰκτρότατον καὶ αἴσχιστον ὑπολαβών, τὰς χεῖρας οὐκ ἔχων ἐλευθέρας ὑπὸ δεσμῶν πρὸς ἀναίρεσιν, πέτρᾳ [s] προσρήξας τὴν κεφαλήν, ἐξήγαγε μὲν ἑαυτὸν τοῦ ζῆν, ὡς ἐδόκει κάλλιστα παρὰ τοιαύτην ἀπορίαν, τῆς δ' ἐξουσίας τοῦ κτεῖναι πρὸς ἡδονὴν αὐτὸν ἀφείλετο τὸν πολέμιον.

---

[a] Συνεπέθεντο δ' αὐτῷ καὶ Ἰουδαῖοι γενόμενοι *Busb.* [b] Ita in *Ed. Gen.* & *aliquibus MSS.* ut & apud *Epiphan.* & lib. 1. *de Bello Jud.* σταδίων ς'. *Baſ.* & *Vat.* [c] Sic *Vat.* παρεσκευασμένος in *cæteris.* [d] Βασιλεύσας, καὶ βασίλειον κατεσκεύασεν ἀξ. καὶ πόλιν ἔκτισε περὶ αὐτοῦ malit Cl. *Lowthius.* [e] Alibi Ἡρώδιον & Ἡρώδειον. Forſan Ἡρωδία cum de *urbe*, Ἡρώδειον cum de *caſtello* accipitur. Verum Ἡρώδιον legiſſe videtur *Epiphan.* [f] Ita ex *Epiphan.* & l. 1. de *Bello Jud.* Ἰουδαίας in *Editis Aliiſque.* Frequenter in codicibus *Joſephi* permutantur Ἰουδαία & Ἰδουμαία. [g] Alibi Ῥήσσα. quod forſan rectum, voce θ orta ex aſpiratione. in *Epiphanii* libris, *Riſa*, & *Riſſa.* [h] Εἰς ὃ προὔκειτο *Busb.* [i] Ex lib. 1. de *Bello Jud.* ſuſpicaretur aliquis hîc legendum, καὶ τοὺς ἑπομένους σὺν τοῖς φύλαξιν, ὄντας δ' ὀκτακοσίους, &c. nam illic legimus, καταλιπὼν δ' ἐνταῦθα ταῖς γυναιξὶν ὀκτακοσίους φύλακας καὶ διαρκῆ τἀπιτήδεια &c. [k] Διαρκούντων αὐτοῖς *Busb.* [l] Εἰς ὀγδοήκοντα *Busb.* & *Zonar.* [m] Διέφυγε *Busb.* [n] Ὅσα κομισθῆναι *Busb.* qui mox habet Ἰουδαίαν pro Ἰδουμαίαν, quo modo & *Vat.* [o] Rectius forſan τοῦτον. [p] Illud παραστὰν omittunt *Epiphan.* & *Zonar.* [q] Τὸ ὠτίον *Vat.* [r] Δεινότατον *Busb.* [s] Προσαράξας *Busb.* & mox αὐτὸν pro ἑαυτόν.

μίου. λέγουσι δ' ὡς τετρωμένου μεγάλως γενομένου, φαρμάκοις αὐτὸν, ὑποπέμψας ἰατροὺς Ἀντίγονος ὡς ἐπὶ θεραπείᾳ, διέφθειρε, θανασίμοις χρησαμένων εἰς τὸ τραῦμα. πρὶν μέλλοι δὲ [a] τελέως ἀφῆναι τὴν ψυχὴν ὁ Φασάηλος, ἀκούσας παρά τινος γυναικὸς τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδην τοὺς πολεμίους διαπεφευγότα, σφόδρα τὴν τελευτὴν εὐθύμως ὑπέμεινε, καταλιπὼν [b] τὸν ἐκδικήσοντα τὸν θάνατον αὐτοῦ, καὶ τοὺς ἐχθροὺς τιμωρήσασθαι δυνάμενον.

ΚΕΦ. ιδ'.

Ὡς Ἡρώδης, ἀπὸ τῶν Ἀράβων βασιλέως ἀπαλλαχθεὶς, σπεύδει ἐπ' Αἰγύπτου, καὶ ἐκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἐπείγεται· καὶ, χρήματα πολλὰ Ἀντωνίῳ ὑποσχόμενος, ἀποδείχθη ὑπό τε τῆς συγκλήτου καὶ Καίσαρος βασιλεὺς τῆς Ἰουδαίας.

Ἡρώδην δὲ τὸ μέγεθος τῶν περιεστηκότων αὐτὸν κακῶν οὐ κατέπληττεν, ἀλλ' ἐποίει δεινὸν εὑρίσκειν [c] ἐπιβολὰς ἔργων παραβόλων. πρὸς γὰρ Μάλχον τὸν Ἀράβων βασιλέα, πολλὰ πρόσθεν [d] εὐηργετημένον ἀπῄει, τὴν ἀμοιβὴν κομιούμενος, ὅτε μάλιστα ἐδεῖτο, χρήματα ληψόμενος εἴτε δάνειον εἴτε δωρεὰν, ὡς παρὰ πολλῶν ἐξ αὐτοῦ τετυχηκότος. οὐ γὰρ εἰδὼς τὰ κατὰ τὸν ἀδελφὸν, ἔσπευδε λυτρώσασθαι τῶν πολεμίων αὐτὸν, λύτρον ὑπὲρ αὐτοῦ καταβαλὼν νόμισμα, ἕως τριακοσίων ταλάντων. ἐπήγετο δὲ καὶ τὸν Φασαήλου παῖδα διὰ ταύτην τὴν αἰτίαν, ἑπταέτη τυγχάνοντα, παρέξων αὐτὸν ἐνέχυρον τοῖς Ἄραψι. ἀγγέλων δ' αὐτῷ ὑπαντησάντων παρὰ τοῦ Μάλχου, δι' ὧν ἐκέλευσεν αὐτὸν ἀναχωρεῖν, [e] παρηγγελκέναι γὰρ αὐτῷ Πάρθους Ἡρώδην μὴ δέχεσθαι· ταύτῃ δ' ἐχρῆτο προφάσει ὑπὲρ τοῦ μὴ ἀποδοῦναι τὰ χρέα, καὶ τῶν ἐν τέλει παρὰ τοῖς Ἄραψιν εἰς τοῦτο ἐναγόντων, ὅπως ἀποστερήσωσι τὰς παρακαταθήκας, ἃς παρὰ τοῦ Ἀντιπάτρου λαβόντες ἔτυχον· ἀπεκρίνατο αὐτοῖς μηδὲν ἐνοχλήσων ἀφικέσθαι πρὸς αὐτοὺς, μόνον δὲ διαλεξόμενος περὶ τῶν ἀναγκαιοτάτων αὐτῷ πραγμάτων.

β'. [f] Ἔπειτα δόξαν ἀναχωρεῖν, ἀπῄει μάλα σωφρόνως τὴν ἐπ' [g] Αἰγύπτου. καὶ τότε μὲν ἔν τινι ἱερῷ καταίγεται· καταλελοίπει γὰρ αὐτόθι πολλοὺς τῶν ἑπομένων. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παραγενόμενος εἰς [h] Ῥινοκόλουρα, ἐκεῖ καὶ τὰ περὶ τὸν ἀδελφὸν ἤκουσε. Μάλχῳ δὲ [i] μεταγνόντι, καὶ μεταθέοντι τὸν Ἡρώδην, οὐδὲν τούτου περισσότερον ἐγένετο. πορρωτάτω γὰρ ἦν ἤδη σπεύδων τὴν ἐπὶ Πηλουσίου. ἐπεὶ δ' αὐτὸν ἐλθόντα νῆες ὁρμοῦσαι αὐτόθι εἶργον τοῦ ἐπ' Ἀλεξανδρείας πλοῦ, τοῖς ἡγεμόσιν ἐντυγχάνει· ὑφ' ὧν κατ' αἰδῶ καὶ πολλὴν ἐντροπὴν προπεμφθεὶς εἰς τὴν πόλιν, ὑπὸ Κλεοπάτρας κατείχετο. πεῖσαι μέντοι μένειν αὐτὸν οὐκ ἠδυνήθη, εἰς Ῥώμην ἐπειγόμενον, χειμῶνός τε ὄντος, καὶ τῶν κατὰ τὴν Ἰταλίαν ἐν ταραχῇ καὶ σάλῳ πολλῷ [k] δηλουμένων.

mendi. Ferunt autem, cum ingenti vulnere ſaucius eſſet, Antigonum, ſummiſſis medicis per ſpeciem curandi eum occidiſſe, lethalibus ad vulnus medicamentis adhibitis. Tamen antequam prorſus animam egiſſet Phaſaëlus, audito à quadam muliercula fratrem ſuum Herodem ex hoſtibus evaſiſſe, forti admodum animo mortem tulit, ut qui necis ſuæ ultorem poſt ſe reliquerit, cui in manu eſſet ab inimicis pœnas exigere.

Phaſaelus, audito Herodem effugiſſe, placide obit.

CAP. XIV.

Quomodo Herodes, ab Arabum rege repulſus, in Ægyptum properat, & illinc Romam contendit: atque, multum pecuniæ Antonio pollicitus, à Senatu & Cæſare creatus eſt rex Judææ.

At Herodem malorum, quæ ipſum circumſteterint, magnitudo non perterruit, ſed acriorem fecit ad inveniendas magna audendi occaſiones. Ad Malchum enim regem Arabum, plurimis à ſe beneficiis antea affectum, proficiſcebatur; ab eo viciſſim aliquid reportaturus, cum maxime opus eſſet, pecuniam vel mutuam vel dono *datam* accepturus, præſertim cum ab ipſo multa conſequutus fuerit. Ignarus enim quo in ſtatu res fratris eſſent, properabat eum ab hoſtibus liberare, etiamſi in pretium ejus redemptionis nummum ſolverit ad trecenta uſque talenta. Hanc ob cauſam ducebat ſecum & Phaſaëli filium ſeptennem, ut eum Arabibus pignori daret. Sed cum occurriſſent ei *miſſi* à Malcho nuncii, per quos juſſit eum diſcedere; interdictum enim ſibi à Parthis ne Herodem acciperet, (id autem prætexebat ne mutuum redderet, impellentibus etiam eum ad id primatibus Arabum, ut Antipatri depoſitum, quod acceperant, interverterent) illis reſpondit, non ſe veniſſe ut eis ulla in re moleſtus eſſet, ſed ut duntaxat cum rege de rebus ipſi maxime neceſſariis colloqueretur.

Herodes ad Arabiæ regem ſe recipit & repudiatur.

2. Deinde ubi diſcedere viſum eſt, * caute admodum abiit Ægyptum verſus: ac tum in fanum quoddam divertitur, ubi comitum ſuorum multos reliquit. Poſtero vero die, cum Rhinocolura perveniret, ibi etiam quæ fratri acciderant cognovit. Malchus autem, pœnitentia ductus, poſt Herodem cucurrit, ſed nihil eo profecit: quippe cum ille abeſſet longiſſime properans ad Peluſium. Quò poſtquam pervenit, cum naves, quæ illic in ſtatione erant, eum navigatione ad Alexandriam prohibuiſſent, *loci* rectores convenit: à quibus reverenter & honorifice admodum in urbem deductus à Cleopatra detinebatur. ei tamen perſuadere non potuit, ut apud ſe maneret, quippe qui Romam feſtinaret, † cum & tempus eſſet procelloſum, reſque Italiæ magno in motu eſſe & perturbatione nunciarentur.

In Ægyptum proficiſcitur.

3. Igitur

---

[a] Τελείως ἀφεῖναι *Buſb.* [b] Τὸν ἀδελφὸν ἐκδικήσοντα καὶ τοὺς *Buſb.* [c] Ἐπιβουλὰς *Vat.* [d] Ita *Vat.* εὐεργετηθέντα *Buſb.* εὐεργετημένον in reliquis, omiſſo augmento. [e] Παρηγγεῖλαι *Buſb.* [f] Ita cum *Cod. Buſb.* ἐπεί τε in *cæteris.* [g] Ita *Buſb.* & *Vat.* Αἴγυπτον in *cæteris.* [h] Ita ex *Epiphan.* quo modo apud *Strabonem.* Ῥινόκυρα in *Editis Aliiſque.* Ῥινοκόρουρα *Buſb.* juxta *Ptolemæum* & *Steph. Byzant.* [i] Sic *Vat.* & *Buſb.* μεταγνοῦντι in *reliquis.* [k] Κειμένων *Buſb.* * *Al.* modeſte. † Ita interpretatus ſum, ſicuti *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 423. *Pagi* in *Apparat. ad Annales Baron.* p. 16. *Noriſius* in *Cenotaph. Piſan.* p. 136. & *Baſnagius* in *Annalibus Eccl.* tom. 1. p. 16. Aliter *Langius* de *Annis Chriſti*, p. 341.

a Πρῶτον

Herodes Rhodum appulsus inde Romam se confert; quæque acciderant Antonio exponit.

3. Igitur cum inde ſolviſſet Pamphyliam verſus, & in gravem tempeſtatem incidiſſet, ægre in Rhodum evaſit, facta oneris jactura. Et duo ex amicis ei occurrerunt, Sappinas & Ptolemæus. Cumque urbem inveniſſet Caſſiano bello afflictam, quamvis inops, tamen non gravatus eſt ei benefacere, immo & ſupra vires eam recreabat. Deinde exſtructa triremi, cum illinc cum amicis ſolviſſet in Italiam, Brunduſium appulit: atque inde Romam profectus, primo omnium Antonio expoſuit quæ ſibi in Judæa contigerant, & quomodo frater ejus Phaſaëlus captus à Parthis occiſus ſit, & Hyrcanus ab illis captivus teneatur: quodque Antigonum regem conſtituiſſent, pecuniam eis pollicitum uſq; ad mille talenta daturum, & quingentas mulieres, quæ ex primoribus *oriundæ* forent atq; è genere ipſorum: & quod eas noctu aſportaſſet, & è manibus hoſtium evaſiſſet, multas paſſus ærumnas. Deinde *narravit* ſuos ſibi maximo eſſe in periculo, ex obſidione; utque *ipſe* per medias tempeſtates navigaſſet, & mala omnia *impendentia* contempſiſſet; feſtinans ad ipſum, in quo omnem ſpem repoſitam habuit & unicum auxilium.

XXVI.

Facit Antonius ut Herodes à Senatu creetur rex Judææ.

4. Antonium autem ſubit miſeratio mutatæ Herodis fortunæ, cumq; ſecum, quod fieri ſolet, animo reputaſſet fortunam etiam iis dominari qui in tanta dignitate conſtituti ſunt, partim Antipatri recordatione, cujus ipſe uſus fuerat hoſpitio, partim propter pecuniam, quam ei daturum ſe promittebat Herodes, ſi rex factus eſſet, quemadmodum antea, cum tetrarcha factus erat, & multo etiam magis odio Antigoni (ipſum enim ſeditioſum & Romanis infenſum exiſtimabat) paratus erat Herodem in ſuis poſtulatis adjuvare. Et quidem Cæſar, partim propter Antipatri militiam, qua in Ægypto cum ipſius patre functus fuerat, propterque ejus hoſpitium & in omnibus benevolentiam, partim ut Antonio Herodis ſtudioſiſſimo gratificaretur, * promptiori erat animo ad dignitatem *ipſius tuendam*, & ad ea quæ volebat Herodes promovenda. Itaque convocato ſenatu, Meſſala & poſt eum Atratinus, producto Herode, patris ipſius beneficia narrando recenſuerunt, ejuſque erga Romanos benevolentiam commemorarunt, accuſantes ſimul hoſtemque pronunciantes Antigonum, non modo propter ejus primum in eos delictum, ſed etiam quod contemptis Romanis à Parthis accepiſſet imperium. His commoto ſenatu, Antonius in medium progreſſus eos edocuit, quod etiam ad Parthicum bellum expediret, ut rex fiat Herodes. Cumque id omnibus placuiſſet, decretum faciunt.

Summum Antonii erga Herodem ſtudium.

5. Atque hoc ſummum erat Antonii erga Herodem ſtudium, quod non ſolum id egit ut is præter ſpem ſuam regno potiretur (non enim *eo* aſcendit illud ſibimet petiturus, nam minime putabat id ipſi conceſſuros Romanos,

γ'. Ἀναχθεὶς οὖν ἐκεῖθεν ἐπὶ Παμφυλίας, καὶ χειμῶνι σφοδρῷ περιπεσὼν, μόλις εἰς Ῥόδον διασώζεται, φορτίων ἀποβολῆς γενομένης. καὶ δύο μὲν ἐνταῦθα τῶν φίλων αὐτῷ συνήντησαν, Σαππίνας τε καὶ Πτολεμαῖος. εὑρὼν δὲ τὴν πόλιν ὑπὸ τοῦ πρὸς Κάσσιον πολέμου κεκακωμένην, οὐδ' ἄπορος ὢν εὖ ποιεῖν αὐτὴν ὤκνησεν, ἀλλὰ καὶ παρὰ δύναμιν αὐτὴν ἀνεκτᾶτο. τριήρη τε κατασκευάσας, καὶ ἀναχθεὶς ἐντεῦθεν σὺν τοῖς φίλοις ἐπὶ Ἰταλίας, εἰς Βρεντήσιον κατάγεται· κἀκεῖθεν εἰς Ῥώμην ἀφικόμενος, [a] πρώτῳ μὲν Ἀντωνίῳ φράζει τὰ συμβάντα αὐτῷ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ πῶς ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ Φασάηλος ὑπὸ Πάρθων [b] ἀπόλλυται συλληφθεὶς, καὶ Ὑρκανὸς ὑπ' αὐτῶν αἰχμάλωτος ἔχοιτο, καὶ ὡς Ἀντίγονον καταστήσαιεν βασιλέα, χρήματα δώσειν ὑποσχόμενον χίλια τάλαντα, καὶ γυναῖκας πεντακοσίας, αἳ τῶν πρώτων [c] καὶ τοῦ γένους [d] τοῦ αὐτῶν ἔμελλον ἔσεσθαι. καὶ ὅτι ταύτας νυκτὸς ἐκκομίσειε, καὶ διαφύγοι τὰς τῶν ἐχθρῶν χεῖρας πολλὰς ὑπομείνας ταλαιπωρίας. εἶτα ἐπιδιακινδυνεύειν αὐτῷ τοὺς οἰκείους αὐτοῦ πολιορκουμένους, καὶ ὡς πλεύσειέ τε διὰ χειμῶνος, καὶ πάντων καταφρονήσειε δεινῶν, σπεύδων ἐπὶ τὰς ἐλπίδας τὰς περὶ αὐτοῦ καὶ τὴν μόνην βοήθειαν.

δ'. Ἀντώνιον δ' οἶκτος εἰσέρχεται τῆς Ἡρώδου μεταβολῆς, καὶ τῷ κοινῷ χρησάμενος λογισμῷ περὶ τῶν ἐν ἀξιώματι τοσούτῳ καθεστώτων, ὡς κἀκείνων ὑποκειμένων τῇ τύχῃ, τὰ μὲν κατὰ μνήμην τῆς Ἀντιπάτρου ξενίας, τὰ δὲ καὶ ὑπὸ χρημάτων ὧν αὐτῷ Ἡρώδης ὑπέσχετο δώσειν εἰ γένοιτο βασιλεὺς, καθὼς καὶ πρότερον [e] ὅτε τετράρχης ἀποδέδεικτο, πολὺ μέντοι μᾶλλον διὰ τὸ πρὸς Ἀντίγονον μῖσος, στασιαστὴν γὰρ καὶ Ῥωμαίοις ἐχθρὸν αὐτὸν ὑπελάμβανε, πρόθυμος ἦν οἷς Ἡρώδης παρεκάλει συλλαμβάνεσθαι. Καῖσαρ μὲν οὖν καὶ διὰ τὰς Ἀντιπάτρου στρατείας, ἃς κατ' Αἴγυπτον αὐτοῦ τῷ πατρὶ συνδιήνεγκε, καὶ τὴν ξενίαν, καὶ τὴν ἐν ἅπασιν εὔνοιαν, [f] χαριζόμενος δὲ καὶ Ἀντωνίῳ, σφόδρα περὶ τὸν Ἡρώδην ἐσπουδακότι, πρὸς τὴν ἀξίωσιν καὶ τὴν ὧν ἐβούλετο Ἡρώδης συνεργίαν ἑτοιμότερος ἦν. συναγαγόντες τε τὴν βουλὴν Μεσσάλας [g] καὶ μετ' αὐτὸν Ἀτρατῖνος, παραστησάμενοι τὸν Ἡρώδην, τάς τε τοῦ πατρὸς αὐτοῦ εὐεργεσίας διεξῄεσαν, καὶ ἣν αὐτὸς πρὸς Ῥωμαίους εἶχεν εὔνοιαν ὑπεμίμνησκον, κατηγοροῦντες ἅμα καὶ πολέμιον [h] ἀποφαίνοντες Ἀντίγονον, οὐκ ἐξ ὧν τὸ πρῶτον προσέκρουσεν αὐτοῖς μόνον, ἀλλ' ὅτι καὶ παρὰ Πάρθων τὴν ἀρχὴν λάβοι, Ῥωμαίους ὑπεριδών. τῆς δὲ βουλῆς [i] ἐπὶ τούτοις παρωξυμμένης, παρελθὼν Ἀντώνιος ἐδίδασκεν αὐτοὺς, ὡς καὶ πρὸς τὸν κατὰ Πάρθων πόλεμον, Ἡρώδην βασιλεύειν συμφέρει. καὶ δόξαν τοῦτο πᾶσι ψηφίζονται. κς'.

ε'. Καὶ τοῦτο μέγιστον ἦν τῆς Ἀντωνίου περὶ τὸν Ἡρώδην σπουδῆς, ὅτι μὴ μόνον αὐτῷ τὴν βασιλείαν οὐκ ἐλπίζοντι περιεποιήσατο· [k] οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτην αἰτησόμενος, οὐ γὰρ ἐνόμιζεν αὐτῷ τοὺς Ῥωμαίους παρέξειν,

τοῖς

---

[a] Πρῶτον Busb. & Vat. [b] Ἀπώλετο Busb. [c] Καὶ ἐκ τοῦ γ. Busb. & αὐτοῖς v. 15. & ἐπιδιακινδυνεύειν v. 17. [d] Τοῦ αὐτοῦ legiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *de genere ſuo.* [e] Ita lego cum *Cod. Vat.* ὁ τετράρχης in *cæteris* tam *Editis* quam *MSS.* [f] Καὶ χαριζόμενος Ἀντωνίῳ *Busb.* [g] Καὶ μετ' αὐτὸν Σαπρατῖνος *Vat.* καὶ μετ' αὐτοῦ Σαρμπῖνος *Gall.* [h] Ἀποφαίνοντες τὸν Ἀντίγονον *Vat.* [i] Ἐπὶ τούτῳ *Busb.* [k] Verba illa, οὐ γὰρ εἰς ἑαυτὸν ἀνέβη ταύτην αἰτησόμενος, otioſa eſſe & Græculi alicujus gloſſatoris manum redolere, pronunciat *G. E. Phaletranus* in *Diſſ. de Scepteri Jud. ablatione*, p. 435. *Edit. Ultrajećt.* A *Gelenio* quidem, ut multa alia, omittuntur: ſed ea agnoſcit *Epiphan.* ideoque retinuimus. * *Al.* promptiori animo ejus petitioni conceſſit, & ad ea quæ volebat Herodes operam ſuam contulit.

a Antea

τοῖς ἐκ τοῦ γένους ἔθος ἔχοντας αὐτὴν διδόναι, [a] ἀλλὰ διὰ τὸ τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων, υἱωνῷ τυγχάνοντι πρὸς μὲν πατρὸς Ἀριστοβούλου, πρὸς δὲ μητρὸς Ὑρκανοῦ· ἀλλ᾽ ὅτι καὶ ἑπτὰ ταῖς πάσαις ἡμέραις παρέσχεν αὐτῷ, τυχόντι τῶν οὐδὲ προσδοκηθέντων, ἀπελθεῖν ἐκ τῆς Ἰταλίας. τοῦτον μὲν οὖν τὸν νεανίσκον Ἡρώδης ἀπέκτεινεν, ὡς κατὰ καιρὸν δηλώσομεν. λυθείσης δὲ τῆς βουλῆς, μέσον ἔχοντες Ἡρώδην Ἀντώνιος καὶ Καῖσαρ ἐξῄεσαν, προαγόντων ἅμα ταῖς ἄλλαις ἀρχαῖς τῶν ὑπάτων, θύσοντές τε καὶ τὰ δόγματα [b] καταθησόμενοι εἰς τὸ Καπετώλιον. εἱστία δὲ τὴν πρώτην ἡμέραν Ἡρώδην τῆς βασιλείας Ἀντώνιος. καὶ ὁ μὲν οὕτως τὴν βασιλείαν παραλαμβάνει, τυχὼν αὐτῆς ἐπὶ τῆς ἑκατοστῆς καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ [c] τετάρτης Ὀλυμπιάδος, ὑπατεύοντος Γαΐου Δομετίου [d] Καλουΐνου τὸ δεύτερον, καὶ Γαΐου Ἀσινίου Πωλίωνος.

ϛ΄. Τοῦτον δὲ ἅπαντα τὸν χρόνον Ἀντίγονος ἐπολιόρκει τοὺς ἐν [e] Μασάδᾳ, τῶν μὲν ἄλλων αὐτοῖς ἐπιτηδείων ὑπαρχόντων, μόνου δὲ σπανίζοντος ὕδατος· ὡς καὶ διὰ τοῦτο [f] καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Ἰώσηπον σὺν διακοσίοις τῶν οἰκείων ἀποδράναι βουλεύσασθαι πρὸς Ἄραβας. ἠκηκόει γὰρ καὶ Μάλχον τῶν εἰς Ἡρώδην ἁμαρτημάτων μετανοεῖν. κατέσχε δ᾽ αὐτὸν ὕσας διὰ τῆς νυκτὸς ὁ Θεός. τῶν γὰρ ἐκδοχείων πλησθέντων τοῦ ὕδατος, οὐκ ἔτι τῆς φυγῆς ἐδεῖτο· ἀλλὰ τεθαῤῥηκότες ἤδη, [g] καὶ πλέον κατὰ τὴν εὐπορίαν τοῦ σπανίζοντος, ὡς ἐκ Θεοῦ [h] προνοίας ταύτης αὐτοῖς γεγενημένης, ἐπεξιόντες, καὶ συμπλεκόμενοι τοῖς περὶ τὸν Ἀντίγονον, τοῖς μὲν φανερῶς τοῖς δὲ καὶ λαθραίως, πολλοὺς αὐτῶν διέφθειραν. κἂν τούτῳ [i] Οὐεντίδιος ὁ Ῥωμαίων στρατηγὸς, πεμφθεὶς ἐκ Συρίας ὥστε Πάρθους ἀνείργειν, μετ᾽ ἐκείνους εἰς Ἰουδαίαν [k] παρέβαλε, τῷ λόγῳ μὲν Ἰωσήπῳ συμμαχήσων, τὸ δ᾽ ὅλον ἦν αὐτῷ στρατήγημα, χρήματα παρ᾽ Ἀντιγόνου λαβεῖν. ἔγγιστα γοῦν Ἱεροσολύμων στρατοπεδευσάμενος, [l] ἀποχρώντως ἠργυρίσατο τὸν Ἀντίγονον, καὶ αὐτὸς μὲν ἀνεχώρησεν σὺν τῇ πλείονι δυνάμει. ἵνα δὲ μὴ [m] καταφωρον γένηται τὸ τόλμημα, Σίλωνα μετὰ μέρους τινὸς τῶν στρατιωτῶν κατέλιπεν· ὃν καὶ αὐτὸν ἐθεράπευσεν Ἀντίγονος, ὅπως μηδὲν ἐνοχλεῖν, προσδοκῶν καὶ πάλιν αὐτῷ Πάρθους ἐπαμύνειν.

qui id regii generis hominibus dare conſueſſent, ſed uxoris ſuæ fratri illud ambiturus, nepoti ex patre Ariſtobuli, ex matre Hyrcani) verum etiam quod intra ſeptem in univerſum dies efficiebat, ut ipſi, quæ non ſperaverat aſſequuto, liceret ex Italia diſcedere. Et hunc quidem adoleſcentem *poſtea* Herodes interfecit, quod ſuo tempore indicabimus. Dimiſſo autem Senatu, medium ſtipantes Herodem Antonius & Cæſar exierunt; deducentibus conſulibus, una cum aliis magiſtratibus, ad ſacrificandum, & decretum in Capitolio reponendum. Ac primo regni Herodis die convivio eum excepit Antonius. Atque ita quidem ille regnum ſuſcipit, illud adeptus Olympiade centeſima octogeſima quarta, Cajo Domitio Calvino iterum & Cajo Aſinio Pollione conſulibus.

Herodem, regem à ſenatu creatum, in Capitolium deducunt Antonius & Cæſar.

6. Toto autem hoc tempore Antigonus eos qui erant Maſadæ oppugnat, cæteris quidem neceſſariis abundantes, ſed aquæ penuria laborantes; ut eam ob cauſam Herodis frater Joſephus cum ducentis ſuorum decreverit ad Arabes fugere. audierat enim Malchum commiſſorum in Herodem pœnitere. Ipſum vero *ab hoc* continuit Deus, dum noctu plueret. nam ciſternis aqua repletis, illi non amplius opus erat fuga: ſed cum omnes jam animos ſumpſiſſent, idq; magis ex rei deſideratæ affluentia, quaſi Dei providentia hæc ipſa illis contigiſſet, eruptiones *crebro* facientes, manuſque cum Antigonianis conſerentes, partim aperte partim occulto, eorum complures interfecerunt. Interea Ventidius Romanorum dux, miſſus ad Parthos Syria arcendos, poſt illos in Judæam venit, verbis *ille* quidem ut Joſepho ferret auxilium, re autem vera callide hoc agebat, ut pecuniam acciperet ab Antigono. Itaque caſtris proxime Hieroſolyma poſitis, ſatis grandem pecuniam obtinuit ab Antigono, atque ipſe diſceſſit cum copiarum parte majori. Ne tamen facinus deprehenderetur, Silonem cum parte nonnulla militum reliquit. quem etiam ipſum coluit Antigonus, ne quid ſibi noceret, ſperans iterum Parthos ſibi ſubſidio futuros.

Herodis familia ab Antigono obſeſſa & oppugnata.

Ventidius in Judæam venit.

κζ.

ΚΕΦ. ιε΄.

Ὡς Ἡρώδης ἐκπλεῖ εἰς τὴν Ἰουδαίαν ἀπὸ Ἰταλίας καὶ μάχεται πρὸς Ἀντίγονον· οἷά τε ἄλλα κατὰ τὸν καιρὸν τοῦτον ἐν Ἰουδαίᾳ συνέβη.

Ἡρώδης δ᾽ ἐκ τῆς Ἰταλίας ἤδη καταπεπλευκὼς εἰς τὴν Πτολεμαΐδα, καὶ συναγηοχὼς δύναμιν οὐκ ὀλί-

CAP. XV.

XXVII.

Quomodo Herodes navigat ex Italia in Judæam & pugnat cum Antigono: & quænam alia ſub idem tempus in Judæa acciderunt.

Herodes autem, cum jam ab Italia Ptolemaïdem navigaſſet, & copias non mediocres partim conductitiorum partim

Herodes Roma reverſus copias ducit adverſus Antigonum.

---

[a] Antea erat, (tam in *Editis* quam *MSS. Gr.*) ἀλλὰ διὰ τὸ τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Ἀλεξάνδρῳ, υἱωνῷ &c. Quid enim? (inquit *Phaletranus*) An Alexander Mariamnes uxoris Herodis frater? Imo (teſte *Joſepho* ipſo p. 645. v. 18.) pater fuit, ut & Ariſtobuli junioris, quem in piſcina natantem parricidarum manu ab Herode interfectum eſſe, infra narratur. Ipſe vero Alexander, filius fuit ſenioris Ariſtobuli, fratris Hyrcani, ipſius vero Hyrcani pontificis gener. ut lib. XV. ipſe indicat *Joſephus*, & lib. II. de *Bello Jud.* Omnino igitur legendum eſt, ἀλλὰ διὰ τὸ τῷ γυναικὸς ἀδελφῷ λαβεῖν ἀξιώσων Ἀριστοβούλῳ Ἀλεξάνδρου μὲν τυγχάνοντι, υἱωνῷ δὲ πρὸς μὲν πατρὸς Ἀρ. &c. Verum cum hoc, utut rei veritati conſentaneum, nimium à Textu recedat, vocem Ἀλεξάνδρου delevimus, auctoritate *Epiphanii*, qui vertit, *& ideo fratri ſuæ conjugis id præberi volebat, qui nepos per patrem quidem Ariſtobuli, per matrem vero Hyrcani fuerat* &c. ſi quis Ἀριστοβούλῳ pro Ἀλεξάνδρῳ reponi vult, abſque ulla alia mutatione, per me licet. [b] Θυσόμενοι *Vat.* [c] Defendit & explicat *Langius* (de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 341.) qui exeunte anno id factum prolixe probare conatur. Verum *Bucherius* (in *Belgio Rom.* l. 2. p. 75.) poſt *Uſſerium* (in *Ann. V. T.* p. 424) ε΄. pro δ΄. ſubſtituendum cenſet; niſi *Joſephus* Olympiadem CLXXXIV. plane evolutam intelligat; contra ſcriptorum ſuumque morem, quo Olympias abſolute poſita pro ineunte non expleta capi ſolet. Vide *Noriſium* in *Diſſ. ſecunda* de *Cenotaph. Piſanis*, p. 139. & Apparatum *Antonii Pagi* ad *Annales Baron.* p. 17. ut & *Baſnagium* in *Annalibus*, tom. 1. p. 16. [d] Al. Καλβίνου. [e] Ita cum *Busb.* quod alibi Μασάδας. in cæteris Μασάδῃ. [f] Illud καὶ omittit *Vat.* & mox τὸν ante Ἡρώδου ponit *Busb.* [g] Καὶ πλέον ἢ κατὰ *Busb.* [h] Τῆς προνοίας τ. *Busb.* [i] *Al.* Βεντίδιος. [k] Ita *Baſ. Busb.* & *Vat.* παρέλαβε *Gen.* cum *Aliis.* [l] Καὶ ἀποχρώντως ἀργυρισάμενος τὸν Ἀντίγονον, αὐτὸς μὲν *Busb.* [m] Ita *Busb.* κατάφορον in reliquis.

tim popularium contraxiſſet, properabat per Galilæam adverſus Antigonum. Ipſum vero adjuvabant Silo & Ventidius, à Dellio ab Antonio miſſo perſuaſi, ut Herodi reducendo operam darent. Et quidem Antigonus *jam* in eo erat, ut excitatas propter Parthos in urbibus turbas componeret: Silo vero in Judæa *manebat*, pecuniis ab Antigono corruptus. Attamen Herodi progredienti quotidie vires augebantur: omniſque Galilæa, paucis exceptis, ſtabat ab ejus partibus. Illi vero, adverſus eos qui in Maſada erant contendenti, (nam neceſſe habuerat eos qui in caſtello obſidebantur, utpote cognatos, ſervare) impedimento erat Joppe. nam cum illa hoſtis eſſet, capienda erat, ne qua à tergo relinqueretur hoſtibus munitio, dum Hieroſolyma adoritur. Cum autem Silo hanc occaſionem diſcedendi arripuiſſet, & Judæi ipſum perſequerentur, egreditur cum exigua manu Herodes; verſiſque Judæis, Silonem male repugnantem ſervavit. Deinde, capta Joppe, ad liberandos ſuos, qui in Maſada erant, properat. Ex indigenis autem, alii quidem propter paternam amicitiam illi ſe adjungebant, alii vero propter ipſius gloriam, & nonnulli ut utrique ob beneficia gratiam referrent; plerique vero propter ſpes quas in eo, rege deinceps certo futuro, habebant.

Silo ſuſpectæ fidei dux.

Herodes Joppen capit.

Herodes ſuis è Maſada receptis, captaque Reſſa, Hieroſolyma oppugnat.

8. Cum autem valida manu coacta procederet, Antigonus adituum loca opportuna obſeſſione & inſidiis occupabat. ſed nihil omnino hac ratione hoſtibus aut certe perparum nocebat. Herodes vero, ſuis ex Maſada receptis, necnon Reſſa munitione, Hieroſolyma adibat: ipſumque ſubſequebantur Silonis copiæ, cum multis Hieroſolymitanis tanta potentia perterritis. Ubi autem ad urbis occidentalem partem caſtra fecerat, qui illac diſpoſiti erant cuſtodes, ſagittis eum & miſſilibus impetebant. Cumque nonnulli etiam excurrerent & cum principiis manus conſererent, Herodes primum proclamari juſſit circa mœnia, “Seſe propter populi utilitatem utbiſque ſalutem adeſſe; ne apertos quidem adverſarios ulturum, ſed etiam inimiciſſimorum in ſe peccata oblivioni traditurum.” Cum è contra Antigonus ad iſta Herodis præconia diceret Siloni & Romanorum exercitui, “Præter ipſorum juſtitiam facturos, ſi Herodi regnum dederint, homini privato & Idumæo, hoc eſt ſemi-Judæo, cum id *regii* generis hominibus præberi deberet, ut eſt eorum conſuetudo. Quod ſi nunc ſibi ſuccenſent, & à ſe regnum auferre, quoniam id à Parthis acceperit, ſtatuerunt, eſſe quidem multos ſui generis, in regnum *jure* ſucceſſuros, qui, cum neque quicquam contra Romanos peccaſſent, & ſacerdotes eſſent, indigne paterentur honore *iſto* privati.” Hæc dum utrinque dicuntur, & ad convicia proceditur, Antigonus ſuis de muro propugnare permittit. Illi vero, cum jacularentur, magnamque con-

XXVII.

Herodi multa exprobrat Antigonus.

γὴν ξένων τε ἅμα καὶ ὁμοφύλων, ἤλαυνε διὰ τῆς Γαλιλαίας ἐπ᾽ Ἀντίγονον. συνελάμβανον δ᾽ αὐτοῦ Σίλων τε καὶ Οὐεντίδιος, πεισθέντες ὑπὸ [a] Δελλίου συγκαταγεῖν Ἡρώδην, τοῦ πεμφθέντος ὑπ᾽ Ἀντωνίου. Οὐεντίδιος μὲν οὖν ἐτύγχανε τὰς ταραχὰς τὰς διὰ Πάρθους ἐν ταῖς πόλεσιν οὔσας καθιστάμενος, Σίλων δ᾽ ἐν Ἰουδαίᾳ, χρήμασιν ὑπ᾽ Ἀντιγόνου διεφθαρμένος. Ἡρώδῃ μέντοι προσιόντι κατὰ πᾶσαν ἡμέραν [b] δύναμις ηὔξατο, καὶ πᾶσα Γαλιλαία πλὴν ὀλίγων αὐτοῦ προσετέθειτο. [c] ὡρμηκότι δ᾽ αὐτοῦ ἐπὶ τοὺς ἐν Μασάδᾳ, ἀναγκαῖον γὰρ ἦν τὸ σῶσαι τοὺς ἐν τῷ φρουρίῳ πολιορκουμένους συγγενεῖς ὄντας, ἐμποδὼν Ἰόππη γέγονε. πολεμίαν γὰρ οὖσαν αὐτὴν ἐχρῆν ἐξελεῖν πρότερον, [d] ὅπως μηδὲν ὑπολίπηται κατὰ νώτου τοῖς ἐχθροῖς ἔρυμα, χωροῦντος ἐπὶ Ἱεροσολύμων. ποιησαμένου δὲ καὶ Σίλωνος ταύτην πρόφασιν τῆς ἀπαναστάσεως, καὶ τῶν Ἰουδαίων διωκόντων αὐτὸν, Ἡρώδης μετ᾽ ὀλίγου στίφους ἐπέξεισι, καὶ τρέπεται μὲν τοὺς Ἰουδαίους, Σίλωνα δὲ σώζει κακῶς ἀμυνόμενον. ἑλὼν δὲ τὴν Ἰόππην, ἔσπευδε ῥυσόμενος τοὺς ἐν Μασάδᾳ οἰκείους. τῶν δ᾽ ἐπιχωρίων οἱ μὲν αὐτοῦ διὰ τὴν πατρῴαν προσεχώρουν φιλίαν, οἱ δὲ διὰ τὴν αὐτοῦ δόξαν, ἄλλοι δὲ κατ᾽ ἀμοιβὴν τῆς παρ᾽ ἀμφοτέρων εὐεργεσίας, οἱ πλείους δὲ διὰ τὰς ἐλπίδας, ἃς ἐπὶ βασιλεῖ βεβαίῳ τὸ λοιπὸν εἶχον.

β΄. Ἤθροιστο δ᾽ ἡ δύναμις βαρεῖα, καὶ προϊόντος Ἀντιγόνου τῶν παρόδων τοὺς ἐπιτηδείους τόπους ἐνέδραις καὶ λόχοις κατελάμβανε. καὶ καθάπαξ οὐδὲν ἐκ τούτου τοὺς πολεμίους ἢ μικρὸν παντάπασιν ἔβλαπτεν. Ἡρώδης δὲ τοὺς ἐκ Μασάδας οἰκείους ἐπαναλαβὼν, καὶ [e] Ῥῆσσαν τὸ φρούριον, ᾔει πρὸς τὰ Ἱεροσόλυμα, συνείπετο δ᾽ αὐτῷ τὸ μετὰ Σίλωνος στρατιωτικὸν, καὶ πολλοὶ τῶν ἐκ τῆς πόλεως τὴν ἰσχὺν καταπλαγέντες. στρατοπεδευσαμένου δὲ κατὰ τὸ πρὸς δύσιν τῆς πόλεως κλίμα, οἱ κατὰ τοῦτο τεταγμένοι φύλακες ἐτόξευόν τε καὶ ἠκόντιζον [f] πρὸς αὐτόν. ἐνίων δὲ καὶ κατὰ στίφος ἐκθεόντων, καὶ τοῖς προτεταγμένοις εἰς χεῖρας ἐρχομένων, Ἡρώδης [g] τὸ πρῶτον ἐκέλευσε κηρύσσειν περὶ τὸ τεῖχος, “ὡς ἐπ᾽ ἀγαθῷ τε [h] παρείη τοῦ δήμου καὶ σωτηρίᾳ τῆς πόλεως, μηδὲν μηδὲ τοῖς φανεροῖς τῶν ἐχθρῶν μνησικακήσων, ἀλλὰ παρέξων καὶ τοῖς διαφορωτάτοις ἀμνηστίαν τῶν εἰς αὐτὸν ἁμαρτημάτων.” τοῦ δὲ Ἀντιγόνου πρὸς τὰ ὑπὸ τοῦ Ἡρώδου κηρυχθέντα λέγοντος, πρός τε Σίλωνα καὶ τὸ τῶν Ῥωμαίων στράτευμα, “ὡς παρὰ τὴν αὐτῶν δικαιοσύνην Ἡρώδῃ δώσουσι τὴν βασιλείαν, ἰδιώτῃ τε ὄντι καὶ Ἰδουμαίῳ τουτέστιν [i] ἡμιιουδαίῳ, δέον τοῖς ἐκ τοῦ γένους οὖσι παρέχειν ὡς ἔθος ἐστὶν αὐτοῖς. καὶ γὰρ εἰ νῦν πρὸς αὐτὸν ἔχουσι χαλεπῶς, καὶ τὴν βασιλείαν, ὡς λαβόντα παρὰ Πάρθων, ἀφελέσθαι [k] διεγνώκασιν, εἶναί γε πολλοὺς ἐκ τοῦ γένους αὐτοῦ τοὺς ληψομένους κατὰ νόμον τὴν βασιλείαν, οἳ, μηδὲν ἐξημαρτηκότες πρὸς Ῥωμαίους καὶ ἱερεῖς ὄντες, οὐκ ἂν εἰκότα πάσχοιεν τῆς τιμῆς στερούμενοι.” ταῦτα πρὸς ἀλλήλους αὐτῶν λεγόντων καὶ προελθόντων εἰς βλασφημίας, Ἀντίγονος ἀμύνασθαι [l] τοῖς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπέτρεπε τοῖς ἰδίοις. οἱ δὲ, τοξεύοντες καὶ πολλῇ προθυμίᾳ

---

[a] Sic lego (prout monuit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 425.) ex lib. 15. non procul ab initio, & ex *MSS.* lib. 1. de *Bello Jud.* Δελλίου hic loci in *Impreſſis* & *MSS.* excepto *Vat.* qui habet Βελλίου. [b] Η δύναμις ηὔξετο *Busb.* [c] Ωρμηκότι δὲ αὐτὸν *Busb.* & *Vat.* [d] Ὅπως ἂν μηδὲν ὑπολείπηται *Busb.* [e] Supra Θρῆσσα dicitur. Vide *Annott.* ad p.646. v.11. [f] Εἰς αὐτοὺς *Busb.* [g] Τὸ μὲν πρῶτον *Busb.* & *Vat.* [h] Παρεῖν *Gall.* παρῆει in lib. 1. de *Bello Jud.* [i] Ita cum *Cod. Baſ.* ἡμιυδαίῳ in cæteris. [k] Διεγνώκασιν εἶναί τε π. *Vat.* [l] Ἀμυνάσθαι τοὺς ἀπὸ τ. τ. *Vat.* ἀμύνασθαι τοῖς *Busb.* ἀμυνίασθαι τοὺς ἀπὸ τοῦ τείχους ἐπίτρεπε τοῖς σφετέροις in lib. 1. de *Bello Jud.*

θυμίᾳ καὶ αὐτῶν χρώμενοι, ῥᾳδίως αὐτοὺς ἀπὸ τῶν πύργων ἐτρέψαντο.

γ΄. Τότε καὶ Σίλων ἀπεκαλύψατο τὴν δωροδοκίαν. καθῆκε γὰρ τῶν οἰκείων στρατιωτῶν οὐκ ὀλίγους, ᵃ ἀπορίαν τε τῶν ἐπιτηδείων καταβοᾶν, καὶ χρήματα εἰς τροφὰς αἰτεῖν, καὶ χειμάσοντας ἀπαγαγεῖν εἰς τοὺς ἐπιτηδείους τόπους, τῶν ᵇ περὶ πόλιν ὄντων ἐρήμων, διὰ τὸ ὑπὸ τῶν Ἀντιγόνου στρατιωτῶν ἀνεσκευάσθαι. ἐκίνει τε τὸ στρατόπεδον καὶ ἀναχωρεῖν ἐπειρᾶτο. Ἡρώδης δ' ἐνέκειτο, παρακαλῶν τούς τε ὑπὸ τῷ Σίλωνι ἡγεμόνας, καὶ στρατιώτας μὴ καταλιπεῖν αὐτὸν, Καίσαρός τε καὶ Ἀντωνίου καὶ τῆς συγκλήτου προπεμψάντων αὐτόν. προνοήσειν γὰρ ᶜ αὐτῶν τῆς εὐπορίας, καὶ παρέξειν αὐτοῖς ἀφθονίαν ὧν ἐπιζητοῦσι ῥᾳδίως. καὶ μετὰ τὴν δέησιν εὐθὺς ἐξορμήσας εἰς τὴν χώραν, οὐκ ἔτ' οὐδὲ μίαν Σίλωνι τῆς ἀναχωρήσεως πρόφασιν ὑπελείπετο. πλῆθος γὰρ ὅσον οὐδ' ἤλπισέ τις τῶν ἐπιτηδείων ἐκόμισε, τοῖς τε περὶ Σαμάρειαν ᾠκειωμένοις πρὸς αὐτὸν ἐπέστελλε, σῖτον καὶ οἶνον καὶ ἔλαιον καὶ βοσκήματα τά τε ἄλλα πάντα ᵈ καταγαγεῖν εἰς Ἱεριχοῦντα, τοῦ μηδὲ τὰς ἑξῆς ἡμέρας τὴν χορηγίαν ᵉ τοὺς στρατιώτας ἀπολιπεῖν. οὐκ ἐλάνθανε δὲ ταῦτ' Ἀντίγονον, ἀλλ' εὐθὺς ἀπέπεμψε κατὰ τὴν χώραν τοὺς εἴρξοντας καὶ λοχήσοντας τοὺς σιτηγοῦντας. οἱ δὲ πειθόμενοι τοῖς Ἀντιγόνου προστάγμασι, καὶ πολὺ πλῆθος ὁπλιτῶν περὶ Ἱεριχοῦντα συναθροίσαντες, παρεφύλασσον ᶠ ἐπὶ τῶν ὀρῶν καθεσθέντες τοὺς τὰ ἐπιτήδεια κομίζοντας. οὐ μὴν Ἡρώδης τούτων πραττομένων ἠρέμει· ᵍ δέκα δὲ σπείρας ἀναλαβὼν, ὧν πέντε μὲν Ῥωμαίων, πέντε δὲ Ἰουδαίων ἦσαν, καὶ μισθοφόρους μιγάδας, πρὸς οἷς ὀλίγους τῶν ἱππέων, ἐπὶ τὴν Ἱεριχοῦντα παραγίνεται· καὶ τὴν μὲν πόλιν ἐκλελειμμένην καταλαβὼν, πεντακοσίους δὲ τὰ ἄκρα κατειληφότας σὺν γυναιξὶ καὶ γενεαῖς, τούτους μὲν ἀπέλυσε λαβὼν, Ῥωμαῖοι δὲ εἰσπεσόντες διήρπασαν τὴν πόλιν μεσταῖς ἐπιτυχόντες παντοίων κειμηλίων ταῖς οἰκίαις. Ἱεριχοῦντος μὲν οὖν φρουρὰν ὁ βασιλεὺς καταλιπὼν ὑπέστρεψε· καὶ χειμάσουσαν τὴν Ῥωμαίων στρατιὰν εἰς τὰς προσκεχωρηκυίας διαφῆκεν, Ἰδουμαίαν καὶ Γαλιλαίαν καὶ Σαμάρειαν. ἔτυχε δὲ καὶ Ἀντίγονος παρὰ Σίλωνος ἀντὶ τῆς δωροδοκίας, ὥστε ὑποδέξασθαι τοῦ στρατοῦ μοῖραν ἐν Λύδδοις, θεραπεύων Ἀντώνιον. καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐν ἀφθόνοις διῆγον, ἀνειμένοι τῶν ὅπλων.

δ΄. Ἡρώδῃ δ' οὐκ ἐδόκει μένειν ἐφ' ἡσυχίας, ἀλλ' ἐπὶ τὴν Ἰδουμαίαν τὸν ἀδελφὸν Ἰώσηπον σὺν τοῖς χιλίοις ὁπλίταις καὶ τετρακοσίοις ἱππεῦσιν ἐξέπεμψεν· αὐτὸς δ' εἰς Σαμάρειαν παραγενόμενος, καὶ καταθέμενος αὐτόθι τήν τε μητέρα καὶ τοὺς ἄλλους συγγενεῖς, ἐξεληλυθότας ἤδη ἐκ τῆς Μασάδας, ἐπὶ Γαλιλαίας ᾤχετο, ἐξαιρήσων τινὰ τῶν χωρίων ὑπ' Ἀντιγόνου φρουραῖς κατειλημμένα. διελθὼν δ' εἰς ʰ Σέφφοριν νίφοντος τοῦ Θεοῦ, καὶ τῶν Ἀντιγόνου φρουρῶν ὑπεξελθόντων, ἐν ἀφθόνοις ἦν τοῖς ἐπιτηδείοις. εἶτ' ἐκεῖθεν λῃστῶν τινων ἐν σπηλαίοις κατοικούντων, ἱππέων ἐπ' αὐτοὺς ⁱ εἴλην

tra alacritatem adhiberent, facile eos à turribus averterunt.

Silonis perfidia ſe prodit.

3. Tunc & Silo palam fecit, ſe pecunia corruptum eſſe. nam militum ſuorum non paucos ſummiſit, qui & clamitarent commeatus eſſe penuriam, & pecuniam ad alimoniam peterent, ſeque in idonea loca ad hybernandum deduci *poſtularent*, vaſtatis circa urbem agris, quoniam ab Antigonianis ſublata fuiſſent omnia. Ita exercitum movebat & diſcedere conabatur. Verum Herodes inſtabat, ſubjectos Siloni duces & milites cohortando ne ſe derelinquerent, miſſum à Cæſare & Antonio & Senatu. Eorum enim commeatui proviſurum, eiſque abundantiam eorum quæ poſtularent facile præbiturum. Ac ſtatim poſt eas preces in agros profectus, nullam jam Siloni diſcedendi occaſionem reliquit.

Herodes Silonianis commeatum abunde ſuppeditat.

Eam enim commeatus copiam apportavit, quam nemo ſperaſſet; ſuiſque apud Samariam amicis in mandatis dedit, ut frumentum & vinum & oleum & pecudes & alia omnia Hierichuntem deportarent, ut ne deinceps quidem milites cibariis deficerentur. Hæc vero Antigonum haud latuerunt, quin protinus dimiſit in agros, qui frumentatores prohiberent ac circumvenirent. Atque illi quæ imperaverit Antigonus facientes, & ingenti armatorum multitudine ad Hierichuntem coacta, conſederunt montibus ut illos obſervarent qui commeatus convehebant. Nec quidem Herodes, dum hæc fiunt, quietem agebat: ſed aſſumptis decem cohortibus, quorum quinque Romanorum, alteræ Judæorum erant, adjunctis promiſcuis mercenariis, & præterea paucis equitibus, ad Hierichuntem ſe confert: urbemque vacuam nactus, quingentos quidem homines (qui unà cum ſuis uxoribus & liberis arcem occupaverant) captos dimiſit; Romani vero, impetu in urbem facto, eam diripuerunt, domos nacti omni genere bonorum refertas.

Romani Hierichunta diripiunt.

Et quidem rex, relicto Hierichunte præſidio, reverſus eſt: & Romanum exercitum in eas regiones, quæ deditionem fecerant, Idumæam & Galilæam & Samariam, in hyberna dimiſit. Quin & Antigonus à Silone impetravit, pecuniarum largitione, ut partem Romani exercitus intra Lydda acciperet, captans Antonii gratiam. Atque ita factum eſt ut Romani in magna rerum abundantia viverent, dum ab armis quieſcerent.

Herodes, Joſepho fratre in Idumæam miſſo, Sepphorim capit.

4. Herodi autem otium agere non viſum eſt, ſed fratrem ſuum Joſephum cum peditibus mille & equitibus quadringentis miſit in Idumæam: ipſe vero in Samariam profectus, & depoſita ibi matre aliiſque ſuis conſanguineis, qui jam è Maſada fuerant egreſſi, in Galilæam contendit, expugnaturus quædam loca ab Antigono præſidiis occupata. Cumque Sepphorim cœlo ningente perventum eſſet, & Antigoni præſidium clam inde proficiſceretur, nactus eſt ſummam commeatus copiam. Deinde, cum illic latrones quidam in ſpeluncarum receſſibus habitarent, equitum turmam & peditum cohortes

---

a Σπάνιν τῶν ἐπιτ. *Busb.* καταβοᾶν τοῦ Ἡρώδου διὰ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων *Zonar.* b Περὶ τὴν πόλιν *Vat.* c Αὐτὸν *Busb.* d Κατάγειν *Busb.* e Τοῖς στρατιώταις *Busb.* f Ἐπὶ τῶν ὀρέων διεκαθίζοντο παραφυλάσσοντες &c. in lib. 1. de *Bello Jud.* g Ἀλλὰ πλῆθος ἀναλαβὼν ſolus *Busb.* h Ita *Vat.* & in lib. 1. de *Bello Jud.* Σίμφορον in *Editis Aliiſque.* i Ita prout ſupra. ἴλην in *Editis Aliiſque.*

a Δύναμιν

Herodes in Galilæa cum hoſtibus pugnat eoſque vincit.

Romanis, commeatu prohibitis ab Antigono, annonam præbet Herodes.

cohortes tres adverſum eos mittit, eo conſilio ut maleficiis eos prohiberet. Erant autem iſta *loca* proxime vicum nomine Arbela. Ipſe quadrageſimo die eò venit cum omni exercitu, atque hoſtibus audacter *ad pugnam* egreſſis, ſiniſtra ejus aciei pars inclinavit: ſed ubi ipſe cum ſua copiarum parte apparuit, jamdudum vincentes in fugam vertit, & *ſuos* fugientes revocat. Porro ingruebat, hoſtes uſque ad Jordanem fluvium diverſis viis dilapſos perſequens. Atque ita totam Galilæam recipit, exceptis iis qui in ſpeluncis habitabant. Deinde ſuis viritim centum & quinquaginta argenti drachmas dividit, ducibus autem multo plus, & in hyberna *eos* dimiſit. Interea Silo ad eum venit, ut & duces eorum qui in hybernis fuerant, quod Antigonus illis commeatum præbere recuſarit. nam menſe uno & non amplius eos ſuſtentavit. Quin & ad omnes in circuitu miſit, præcipiens ut quæcunque erant in agris tollerent *deſtruerentve*, & ad montes ſe reciperent, ut Romani neceſſariis *ad victum* deſtituti fame perirent. Verum Herodes Pheroræ, fratrum ſuorum natu minimo, horum curam committebat, dato ei in mandatis ut Alexandrium etiam reficeret. Atque ille è veſtigio curavit, ut & milites magna neceſſariorum copia affluerent, & Alexandrium deſolatum refecit.

Silo à Ventidio juſſus Herodi ſuppetias ferre.

Herodis pugna cum latronibus in antris habitantibus.

5. Sub idem tempus Antonius Athenis commorabatur: in Syria vero Ventidius, Silonem adverſus Parthos accerſens, ei mandavit, ut primum Herodem in eo bello adjuvaret, deinde ad illud quod ſibi in manibus erat ſocios vocaret. At Herodes, ad latrones ſpeluncas tenentes properans, Silonem quidem Ventidio dimiſit; ipſe vero adverſus illos ire contendit. Erant hæ ſpeluncæ ſitæ in montibus abruptiſſimis, ac in media circiter altitudine *anguſtos & præcipites* habebant aditus, acutis undique cinctæ rupibus. In harum igitur cavernas ſeſe abſtrudentes cum domeſticis ſuis deliteſcebant. Rex autem, cum arcas compegiſſet, eas catenis ferreis alligatas de vertice montis machinæ ſubſidio dimittit, quandoquidem nec ab imo propter erectum montis faſtigium aſcendere, nec è ſummitate ad eos reptando quidem devenire quiſquam poterat. Erant autem arcæ hominibus armatis plenæ, harpagones longos habentibus, quibus repugnantes attraherent eoſque præcipitando occiderent. Hanc tamen arcarum demiſſionem periculoſam eſſe contigit, propter immenſam altitudinem: quanquam illis etiam intus aderant omnia neceſſaria. Cum autem demiſſæ eſſent arcæ, & nemo illorum, qui ad ora ſpeluncarum erant, *ad eos* accedere auderet, ſed præ timore quieti conſiſterent, armatorum quidam gladio accinctus, manu utraque apprehenſa catena è qua arca dependebat, ora adibat, quòd ægre tuliſſet cunctationem illorum, qui in eos egredi non ſuſtinuerunt. Cumque ori cuidam *ſpeluncæ* appropinquaſſet, primo quidem

ἐκπέμπει, καὶ ὁπλιτικοῦ τέλη τρία, παύσων κακουργοῦντας ἐγνωκώς. ἔγγιστα δ' ἦν ταῦτα κώμης Ἀρβήλων λεγομένης. εἰς δὲ τεσσαρακοστὴν ἡμέραν αὐτὸς ἧκε πανστρατιᾷ, καὶ θρασέως ἐξελθόντων τῶν πολεμίων, κλίνεται μὲν τὸ εὐώνυμον αὐτῶν κέρας τῆς φάλαγγος· ἐπιφανεὶς δ' αὐτὸς μετὰ σπείρας, τρέπει μὲν εἰς φυγὰς τοὺς πάλαι νικῶντας, ἀναστρέφει δὲ τοὺς φεύγοντας. ἐνέκειτο δὲ διώκων τοὺς πολεμίους ἄχρις Ἰορδάνου τοῦ ποταμοῦ, φεύγοντας κατ' ἄλλας ὁδούς. καὶ προσάγεται μὲν πᾶσαν τὴν Γαλιλαίαν, πλὴν τῶν ἐν τοῖς σπηλαίοις κατοικούντων. [a]Διανέμει δὲ καὶ ἀργύριον κατ' ἄνδρα τοὺς ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα δραχμάς, τοῖς δ' ἡγεμόσι πολὺ πλεῖον, [b]καὶ εἰς τὰ χειμάδια διέπεμψε. καὶ ἐν τούτῳ Σίλων ἧκε παρ' αὐτὸν [c]καὶ ἡγεμόνες τῶν ἐν τοῖς χειμαδίοις, Ἀντιγόνου τροφὰς παρέχειν οὐ θέλοντος. μῆνα γὰρ οὐ πλέον ὁ ἀνὴρ αὐτοὺς ἔθρεψε. διέπεμψε δὲ καὶ πρὸς τοὺς κύκλῳ κελεύων τὰ κατὰ τὴν χώραν ἀνασκευάσασθαι, καὶ εἰς τὰ ὄρη φυγεῖν, ὡς μηδὲν ἔχοντες Ῥωμαῖοι τῶν ἀναγκαίων λιμῷ διαφθαρεῖεν. Ἡρώδης δὲ τὴν μὲν τούτων πρόνοιαν Φερώρᾳ τῷ νεωτάτῳ τῶν ἀδελφῶν ἐπιτρέπει, κελεύσας αὐτὸν ἀνατειχίζειν καὶ Ἀλεξάνδρειον. ὁ δὲ ταχέως τε τοὺς στρατιώτας ἐν ἀφθονίᾳ πολλῇ τῶν ἀναγκαίων ἐποίησε, τό τε Ἀλεξάνδρειον ἠρημωμένον ἀνέκτισεν.

ε'. Ὑπὸ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον Ἀντώνιος μὲν [d]ἐπεῖχεν ἐν Ἀθήναις· κατὰ δὲ Συρίαν Οὐεντίδιος Σίλωνα μεταπεμψάμενος ἐπὶ τοὺς Πάρθους [e]ἐπέστειλε πρῶτα μὲν Ἡρώδῃ συλλαμβάνεσθαι τοῦδε τοῦ πολέμου, ἔπειτα δὲ καὶ ἐπὶ τὸ σφέτερον καλεῖν τοὺς συμμάχους. ὁ δ' ἐπὶ τοὺς ἐν τοῖς σπηλαίοις λῃστὰς ἐπειγόμενος, Σίλωνα μὲν ἐξέπεμψεν Οὐεντιδίῳ· αὐτὸς δ' ἐπ' ἐκείνους ἐξώρμησεν. ἦν δ' ἐν ὄρεσι τὰ σπήλαια τελέως [f]ἐξερρωγόσι, καὶ κατὰ τὸ μεσαίτατον ἀποκρήμνους ἔχοντα τὰς παρόδους, καὶ πέτραις ὀξείαις ἐμπεριεχόμενα. ἐν δὴ τούτοις μετὰ πάντων τῶν οἰκείων ἐφώλευον. ὁ δὲ βασιλεύς, λάρνακας ἐπ' αὐτοὺς πηξάμενος, καθίει ταύτας σιδηραῖς ἁλύσεσιν ἐκδεδεμένας διὰ μηχανῆς ἀπὸ κορυφῆς τοῦ ὄρους, μήτε κάτωθεν ἀνιέναι διὰ τὴν ὀξύτητα τοῦ ὄρους δυναμένων, μήτε ἄνωθεν καθέρπειν ἐπ' αὐτούς. αἱ δὲ λάρνακες πλήρεις ὁπλιτῶν [g]ἦσαν, ἅρπας μεγάλας ἐχόντων, αἷς ἔμελλον τοὺς ἀνθεστῶτας ἐπισπώμενοι κτείνειν καταφερομένους. τὴν μέντοι [h]κάθεσιν τῶν λαρνάκων σφαλερὰν εἶναι συνέβαινε, κατὰ βάθους ἀπείρου [i]γινομένην· ἔνδον [k]μέντοι παρῆν αὐτοῖς καὶ τὰ ἐπιτήδεια. ὡς δὲ καθιμήθησαν μὲν αἱ λάρνακες, ἐτόλμα δ' οὐδεὶς προσελθεῖν τῶν ἐπὶ τῶν στομίων, ἀλλ' ὑπὸ δέους ἠρέμουν, μάχαιράν τις περιζωσάμενος τῶν ὁπλοφόρων, καὶ ταῖν χεροῖν ἀμφοτέραιν δραξάμενος ἁλύσεως ἀφ' ἧς ἤρτητο ἡ λάρναξ, κατῄει ἐπὶ τὰ στόμια, δυσχεράνας τὴν τριβὴν τῶν ἐπεξιέναι μὴ τολμώντων. καὶ γενόμενος κατά τι στόμιον, πρῶτα μὲν

[a] παλτοῖς

---

[a] Διένειμε *Busb.* & ita forſan *Epiphan.* [b] Illud ϗ deeſt *Busb. Vat.* & *Epiphan.* qui mox legunt ἔπεμψε. [c] Καὶ οἱ ἡγεμόνες *Busb.* Præterea *Epiphanius* ita vertit, ac ſi verba hoc modo diſtincta fuiſſent, ϗ ἡγεμόνες, τῶν ἐν τοῖς χειμαδίοις Ἀντιγόνου τροφὰς &c. [d] Διέτριβεν *Busb.* & *Vat.* [e] Ἐπιστέλλει in *iiſdem.* Vide *Montacutii* Apparat. p. 153. [f] Ἐξερρωγότα, ϗ μετὰ τὸ μ. *Vat.* De ſpeluncis iſtis videſis *Fulleri Miſcellan.* l. IV. c. VI. & *Steph. Monachi* notas in *Barnabæ* Epiſt. p. 822. [g] Ὑπῆρχον *Busb.* [h] Ita è *Cod. Busb.* κατάθεσιν in *reliquis.* [i] Γινομένην *Busb.* [k] Illud μέντοι non agnoſcit *Vat.*

a Πάλτοις

ᵃ παλτοῖς ἀνακόπτει τοὺς σπηλαίους τοὺς ἐπὶ τοῦ στομίου, ἔπειτα ἁρπάγαις τοὺς ἀνθεστῶτας ᵇἐπισπώμενος ὤθει κατὰ τῶν κρημνῶν, καὶ τοῖς ἔνδον ἐνεισελθὼν ἀπέσφαττε πολλοὺς, καὶ ἀνελθὼν εἰς τὴν λάρνακα ἡσύχαζε. φόβος δὲ εἶχε τοὺς ἄλλους τῆς οἰμωγῆς ἀκούοντας, ᶜκαὶ τῆς σωτηρίας ἀπέγνωσαν. τὸ μέντοι γε πᾶν ἔργον ᵈἐπέσχεν νὺξ ἐπελθοῦσα· καὶ πολλοὶ, συγχωρήσαντος τοῦ βασιλέως ᵉἐπικηρυκευσαμένου, παρέδοσαν σφᾶς ᶠὑπηκόους. τῷ δ᾽ αὐτῷ τρόπῳ καὶ κατὰ τὴν ἐπιοῦσαν ἐχρήσαντο τῇ προσβολῇ, μᾶλλον ἔτι τῶν ἐν τοῖς πλέγμασιν ἐπεξιόντων αὐτοῖς καὶ κατὰ θύρας μαχομένων, πῦρ τε ἐνιέντων, ἐξαφθέντων τε τῶν ἄντρων. πολλὴ γὰρ ἦν ἐν αὐτοῖς ὕλη. πρεσβύτης δέ τις ἀπειλημμένος ἔνδον σὺν ἑπτὰ τέκνοις καὶ γυναικὶ, δεομένων τούτων ἐᾶσαι σφᾶς ἐξελθεῖν πρὸς τοὺς πολεμίους, στὰς ἐπὶ τοῦ στομίου, τὸν ἀεὶ πρῶτον ἐξιόντα τῶν παίδων ἀπέσφαττεν, ἕως οὗ ᵍκαὶ πάντας διεχρήσατο, ἔπειτα δὲ καὶ τὴν γυναῖκα, ʰκαὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ τοὺς νεκροὺς, ἐπικατέβαλεν ἑαυτὸν, θάνατον πρὸ δουλείας ὑπομένων. πολλὰ δὲ πρότερον ὠνείδισεν τὸν Ἡρώδην εἰς ταπεινότητα, καί τοι τοῦ βασιλέως, ἑώρα γὰρ αὐτὸς ἄποπτα τὰ γινόμενα, δεξιάν τε προτείνοντος καὶ πᾶσαν ἄδειαν. τὰ μὲν οὖν σπήλαια τούτων γινομένων ἤδη πάντα ἐκεχείρωτο.

ϛʹ. Καταστήσας δ᾽ ὁ βασιλεὺς τοῖς αὐτόθι στρατηγὸν Πτολεμαῖον, εἰς τὴν Σαμάρειαν ᾤχετο σὺν ἱππεῦσιν ἑξακοσίοις, ὁπλίταις δὲ τρισχιλίοις, ὡς μάχῃ κριθησόμενος πρὸς Ἀντίγονον. οὐ μὴν τῷ Πτολεμαίῳ προὐχώρησε τὰ κατὰ τὴν στρατηγίαν· ἀλλ᾽ οἱ καὶ πρότερον τὴν Γαλιλαίαν ταράξαντες, ἐπεξελθόντες αὐτὸν διεχρήσαντο, καὶ τοῦτο δράσαντες συνέφευγον εἴς τε τὰ ἕλη καὶ τὰ δύσβατα τῶν χωρίων, ⁱἄγοντες καὶ διαρπάζοντες τὴν αὐτόθι πᾶσαν. τιμωρεῖται δὲ τούτους Ἡρώδης ἐπανελθών· τοὺς μὲν γὰρ ἀναιρεῖ τῶν ἀποστάντων, τοὺς δὲ ἀναφυγόντας εἰς ἐρυμνὰ χωρία πολιορκίᾳ παραστησάμενος, αὐτούς τε ἀπέκτεινε, καὶ τὰ ἐρύματα κατέσκαψεν. ἐζημίωσε δὲ, παύσας οὕτως τῆς νεωτεροποιΐας, καὶ τὰς πόλεις ἑκατὸν ταλάντοις.

ζʹ. ᵏἘν δὲ τῷ μεταξὺ Πακόρου πεσόντος ἐν μάχῃ, καὶ τῶν Πάρθων ˡπταισάντων, πέμπει βοηθὸν ὁ Οὐεντίδιος Ἡρώδῃ Μαχαιρᾶν σὺν δυσὶ τάγμασι καὶ χιλίοις ἱππεῦσιν, ἐπισπεύδοντος Ἀντωνίου. Μαχαιρᾶς μὲν οὖν, Ἀντιγόνου καλοῦντος αὐτὸν παρὰ τὴν Ἡρώδου γνώμην, χρήμασι διεφθαρμένος, ἀπῄει ὡς κατασκεψόμενος αὐτοῦ τὰ πράγματα. τὴν δὲ διάνοιαν ὑπειδόμενος αὐτοῦ τὴν τῆς ἀφίξεως Ἀντίγονος, οὐ δὲ προσεδέξατο, ἀλλὰ σφενδόναις βαλὼν αὐτὸν ἀνεῖργε, καὶ διεδήλου τὴν αὐτοῦ προαίρεσιν. αἰσθόμενος δὲ τὰ βέλτιστα Ἡρώδην αὐτῷ παραινοῦντα καὶ ἑαυτὸν διημαρτηκότα, παρακούσαντα τῆς ἐκείνου συμβουλίας, ἀνεχώρει μὲν εἰς Ἐμμαοῦν πόλιν· οἷς δὲ κατὰ τὴν ὁδὸν Ἰουδαίοις περιετύγχανε, ᵐτούτους ἀπέσφαττεν ἐχθρούς τε καὶ φίλους, ὀργιζόμενος ὑπὲρ ὧν πεπόνθει. παροξυνθεὶς δὲ ἐπὶ τούτοις ὁ βασιλεὺς ἐπὶ Σαμαρείας ᾔει· πρὸς γὰρ Ἀντώνιον ἔγνω περὶ τούτων ἀφικέσθαι. δεῖσθαι γὰρ οὐχὶ τοιούτων συμμάχων, οἳ βλάψουσιν αὐτὸν μᾶλλον, ἢ

jaculis plurimos, qui illic erant, fugavit, deinde resistere conatos falcata hasta astractos præcipites dejiciebat; moxque penitius reconditos adortus ex iis aliquammultos jugulat, & tum demum in arcam reversus quievit: cæteros vero ejulatum audientes pavor corripuit, & salutis desperatio. ne tamen opus perficeretur nox superveniens impediit: multi, rege per præconem veniam pollicente, sui deditionem fecerunt. Sequenti vero luce eodem usi sunt oppugnationis genere, magis etiam ex canistris impetum in eos faciendo, & ante ostia pugnando, ignemque injiciendo, ut deflagrarint speluncæ. in ipsis enim multa congesta erat materia. Senex autem quidam intus erat inclusus cum septem liberis & uxore, qui, orantibus ipsis ut sibi permitteret exire & hostibus semet tradere, stetit in ostio, & ut natorum quisque egressus est eum jugulabat, donec tandem omnes trucidaverat, postremoque uxorem, & corporibus in præceps devolutis, seipsum insuper dejecit, mortem servituti præferens. Multa autem prius convicia fecit in Herodem ob *generis* humilitatem, rege licet (nam omnia quæ facta erant prospiciebat) dextram porrigente & omnimodam securitatem. Et quidem hac ratione specus omnes tandem subactæ sunt.

Latronis veterani atrox facinus.

6. Deinde rex, præposito iis qui illic erant duce Ptolemæo, in Samariam proficiscitur cum equitibus sexcentis & peditum tribus millibus, ut prælio dimicaret cum Antigono. Cæterum Ptolemæo parum prospere cessit præfectura: verum ii qui prius Galilæam turbaverant, impetu in ipsum facto, eum interfecerunt; deinde in paludes & inaccessa loca confugiunt, regionem universam vastantes ac diripientes. Herodes autem reversus supplicium ab iis exigit: nam rebelles partim necat, partim qui in munita loca refugerant expugnat, & ipsos interficit & munitiones complanat: atque ita coërcito res novas moliendi studio urbes etiam centum talentis mulctat.

Herodes, ut prælio dimicaret cum Antigono, in Samariam proficiscitur.

7. Interea cum Pacorus in prælio occubuisset, & Parthi male pugnassent, mittit subsidio Ventidius Herodi Machæram, cum duabus legionibus & mille equitibus, incitante *eum ad hoc* Antonio. Cæterum Machæras, Antigono eum sollicitante, præter Herodis sententiam, pecunia corruptus, abiit, tanquam res ipsius exploraturus. Verum Antigonus suspectum habens quo veniret animo, *eum* ne quidem admisit, sed fundis impetitum repulit, & qua esset voluntate non dissimulabat. Cum autem *Machæras* intelligeret Herodem sibi optima suasisse, seque peccasse consilio ejus non obtemperando, in Emmauntem urbem se recepit: & in quoscunque Judæos in via incurrebat, illos jugulabat, sive hostes sive amicos, iratus ob ea quæ sibi acciderant. At rex istis exacerbatus Samariam petiit: nam illis de rebus ire decreverat ad Antonium. nihil enim talibus sociis egere, qui ipsum magis quam hostes

Ventidius, cæso Pacoro, Parthos debellat.

Machæra Herodi subsidio venit, sed mala fide agit.

---

a Πέλταις *Busb. & Vat.* b Ἐπισπασάμενος ὤθει *Busb.* c Περὶ τῆς σωτ. *Vat. & Busb.* d Ita ex *Epiphanio* (qui vertit, *rei vero terminum nox prohibuit*) cum Cl. *Lowthio* legendum censui. Antea erat ἐπίσχεν ὑπεξελθοῦσι. nullo plane sensu. Ἐπίσχεν ὑπεξελθοῦσι *Busb.* e Ἐπικηρυκευσαμένου deest *Vat.* & inter vertendum omisit *Epiphan.* f Εἶναι post ὑπηκόους addit *Busb.* g Illud καὶ è *Cod. Busb.* h Καὶ ῥίψας κατὰ τοῦ κρημνοῦ, τοῖς νεκροῖς ἐπικατέβαλεν *Busb.* i Ἄγοντές τε *Busb.* & mox τιμ. ἦδε, & v. 31. ἀποστατῶν. k Sc. Octavo mensis Julii die, ut demonstrat *Pagi* in Apparat. ad *Baron.* tom. I. p. 19. l Τραπέντων *Busb.* & forsan *Epiphan.* m Πάντας *Busb.*

hoſtes læderent: ſe etiam ad debellandum Antigonum ſatis eſſe. Machæras vero eum comitatus, orabat ut maneat: atque ſi adeo ire cupiit, at fratrem ſuum Joſephum ſibi adjunctum eſſe velit, dum Antigonum oppugnant. Ita Machæræ, cum vehementer rogaret, reconciliatur *Herodes*: & Joſepho cum exercitu illic relicto, monuit ne periclitaretur, neve cum Machæra contenderet.

Reconciliatio facta inter Herodem & Machæram.

8. Ille autem ad Antonium properabat (oppugnabat enim Samoſata, locum munitum apud Euphratem *ſitum*) cum equitibus & peditibus qui ipſi in auxilium adeſſent. Cum autem Antiochiam perveniſſet, & quamplurimos *illic* congregatos offendiſſet, qui ad Antonium ire magnopere volebant, præ metu tamen ne ſe in via Barbari adorirentur multoſque interficerent, proficiſci non audebant, ipſe *eos* cohortatus viæ ducem ſe præbuit. Cum autem duabus manſionibus abeſſent Samoſatis, illic quidem Barbari erant in inſidiis locati, qui commeantes ad Antonium infeſtarent, quà vero ſylvæ clauderent aditus in campeſtria præſtructæ erant inſidiæ ab equitibus aliquammultis, tantiſper quieturis donec in loca patentia iretur ab iis qui tranſituri erant. Ubi vero primi pertranſierant, in Herodem, qui noviſſimis præſidio erat, ex improviſo irruunt equites fere quingenti in inſidiis diſpoſiti; cumque eos qui præceſſerant in fugam vertiſſent, rex, cum eo quod circa ſe erat robore in eos invectus, hoſtem ſtatim repulit. Qua re ſuorum animos erigit, & paulum à metu reſpirare facit: iiſque qui jam terga dederant ad pugnam revertentibus, magna ubique fiebat Barbarorum ſtrages. Rex autem cæde *eos* perſequebatur: cumque erepta recuperaſſet, & in iis non exiguum jumentorum & mancipiorum numerum, viam *quam inſtituerat* perrexit. Et cum plures è ſaltubus, qui proxime erant ad exitus in planitiem, ipſos adorirentur, hos quoque ille valida ſuorum manu aggreſſus in fugam vertit, multiſque illorum occiſis, ſecurum iis qui ſequerentur iter præſtitit. Illi vero ſervatorem eum & protectorem *ſuum* appellabant.

Herodes Antonium adit ad Samoſata.

Barbaros multos fundit fugatque.

9. Poſtquam vero prope Samoſata ventum eſt, exercitum ei occurſurum ſuo cum ornatu mittit Antonius, ut hunc Herodi tribueret honorem, pariterque auxilium ſuppeditaret. audierat enim Barbaros impetum in eos feciſſe. Itaque & præſentia ejus & aſpectu lætatus eſt, &, ubi intellexit quæ in via ab eo facta erant, benigne eum excipiebat, & virtutem illius ſuſpiciebat: ipſeque eum ut in conſpectum venit complexus Antonius alacriter admodum ſalutabat,* majoremq; ei honorem habebat, ut qui nupertime eum regem creaverat. Cum autem Antiochus munimenti deditionem feciſſet, & propterea finiretur bellum, Soſio *illud* tradit Antonius; cumque *ei* mandaviſſet ut Herodem adjuvaret, ipſe proficiſcebatur in Ægyptum. Tum Soſius duas legiones Herodi auxiliares

Herodes ab Antonio honorifice excipitur.

Antiocho deditionem faciente, Soſio provinciam mandat Antonius.

τοὺς πολεμίους· [a] ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτὸν πρὸς τὴν Ἀντιγόνου καθαίρεσιν. παρακολουθῶν δ' ὁ Μαχαιρᾶς ἐδεῖτο μένειν· εἰ δὲ οὕτως ὥρμηκεν, ἀλλὰ τόν γε ἀδελφὸν αὐτοῦ Ἰώσηπον παρακαθιστάνειν σφίσιν προσπολεμοῦσιν Ἀντιγόνῳ. καὶ διαλλάττεται μὲν τῷ Μαχαιρᾷ πολλὰ δεηθέντος· καταλιπὼν δὲ τὸν Ἰώσηπον αὐτόθι σὺν στρατῷ, παρῄνεσε μὴ ἀποκινδυνεύειν, μηδὲ τῷ Μαχαιρᾷ διαφέρεσθαι.

η΄. Αὐτὸς δὲ πρὸς Ἀντώνιον ἔσπευδε· [b] ἐτύγχανε δὲ πολιορκῶν Σαμόσατα, τὸ [c] πρὸς τῷ Εὐφράτῃ χωρίον· σὺν ἱππόταις τε καὶ πεζοῖς κατὰ συμμαχίαν αὐτοῦ παροῦσι. παραγενόμενος δ' εἰς Ἀντιόχειαν, καὶ πολλοῖς ἐπιτυχὼν ἠθροισμένοις, καὶ πρὸς Ἀντώνιον μὲν βαδίζειν ἔχουσι σπουδὴν, ὑπὸ δέους δὲ διὰ τὸ κατὰ τὰς ὁδοὺς ἐπιτίθεσθαι τοὺς Βαρβάρους καὶ πολλοὺς ἀναιρεῖν, οὐ τολμῶντας ἐξορμᾶν, παραθαρρύνας αὐτὸς ἡγεμὼν γίνεται τῆς ὁδοῦ. κατὰ δὲ σταθμὸν δεύτερον τῶν Σαμοσάτων, ἐλόχα μὲν αὐτόθι τῶν Βαρβάρων ἐνέδρα τοὺς φοιτῶντας πρὸς Ἀντώνιον, δρυμῶν δὲ ταῖς εἰσβολαῖς εἰς τὰ πεδία διαλαμβανόντων, προλοχίζουσιν αὐτόθι τῶν ἱππέων οὐκ ὀλίγους, ἠρεμήσοντας ἕως ἂν εἰς τὸ ἱππήλατον οἱ διεξιόντες ἔλθοιεν. ὡς δ' οἱ πρῶτοι διεξῆλθον, [d] ὠπισθοφυλάκει μὲν Ἡρώδης, προσπίπτουσι δὲ ἐξαπιναίως οἱ ἐκ τῆς ἐνέδρας, ὄντες εἰς πεντακοσίους, καὶ τρεψαμένων τοὺς πρώτους, ἐπιδραμὼν ὁ βασιλεὺς τῇ [e] ῥώμῃ τῇ περὶ αὐτὸν παραχρῆμα μὲν ἀνακόπτει τοὺς πολεμίους. ἐπεγείρει δὲ τὸ τῶν οἰκείων φρόνημα, καὶ θαρραλέους ἀπεργάζεται· καὶ τῶν πάλαι φευγόντων, ἐξ ὑποστροφῆς μαχομένων, ἐκτείνοντο πανταχόθεν οἱ Βάρβαροι. ἐπέκειτο δὲ ὁ βασιλεὺς ἀναιρῶν, καὶ τὰ διηρπασμένα, πολλὰ δ' ἦν σκευοφόρα καὶ ἀνδράποδα, πάντα ἀνασωσάμενος προῄει. καὶ πλειόνων αὐτοῖς ἐπιτιθεμένων τῶν ἐν τοῖς δρυμῶσιν, οἳ πλησίον τῆς εἰς τὸ πεδίον [f] ἐκβολῆς ἦσαν, καὶ τούτοις προσμίξας αὐτὸς μετὰ στίφους καρτεροῦ τρέπεται, καὶ πολλοὺς αὐτῶν ἀποκτείνας, ἀδεᾶ τοῖς ἑπομένοις ὁδὸν παρεῖχεν. οἱ δὲ σωτῆρα καὶ προστάτην αὐτὸν ἀπεκάλουν.

θ΄. Ἐπεὶ δὲ πλησίον τῶν Σαμοσάτων [g] ἐγεγόνει, πέμπει τὸ στράτευμα ὑπαντησόμενον Ἀντώνιος σὺν τῷ οἰκείῳ κόσμῳ, τιμὴν Ἡρώδῃ ταύτην ἀπονέμων, καὶ ἐπικουρίας ἕνεκα. τὴν γὰρ τῶν Βαρβάρων ἠκηκόει κατ' αὐτῶν ἐπίθεσιν. καὶ δὴ παρόντα τε εἶδεν ἀσμένως, καὶ τὰ κατὰ τὴν ὁδὸν αὐτοῦ πεπραγμένα μαθὼν, ἐδεξιοῦτο καὶ τῆς ἀρετῆς ἐθαύμαζεν, αὐτός τε περιλαβὼν αὐτὸν Ἀντώνιος ὡς εἶδεν [h] ἀσμένως ἠσπάζετο, προὐτίμα τε ὡς νεωστὶ βασιλέα ἀποδείξας. Ἀντιόχου δὲ μετ' οὐ πολὺ τὸ ἔρυμα παραδόντος, καὶ διὰ τοῦτο παυσαμένου τοῦ πολέμου, [i] Σοσίῳ μὲν Ἀντώνιος [k] παραδίδωσι· παρακελευσάμενος δὲ Ἡρώδῃ συμμαχεῖν, αὐτὸς [l] ἐπ' Αἰγύπτου ἐχώρει. καὶ Σόσιος μὲν δύο τάγματα, [m] ἐπικουρήσοντα Ἡρώδῃ,

---

[a] Ἐξαρκεῖν δ' ἑαυτῷ *Busb.* ἐξαρκεῖν δὲ καὶ αὐτῷ *Vat.* [b] Ἐτύγχανε γὰρ πολ. *Busb.* [c] Πρὸς Εὐφράτην *Busb.* [d] Ita *Busb.* ὀπισθοφυλακεῖ in *cæteris.* [e] Sic viſum eſt reſcribere è *Cod. Busb* qui habet, τῇ ῥώμῃ τῶν π. in *Editis Aliiſque.* τῇ ῥύμῃ τῇ π. [f] Ἐκδρομῆς *Busb.* & mox συμμίξας. [g] Γεγόνει *Busb.* & *Vat.* [h] Ἀσμένως non agnoſcunt *Busb. Vat.* & *Epiphan.* [i] Al. Σωσίῳ & Σοσσίῳ. [k] Συρίαν παραδίδωσι forſan legendum ex lib. 1. de *Bello Jud.* Si quis χώραν παραδ. malit, per me licet. [l] Ita *Busb.* ἐπ' Αἴγυπτον in *cæteris.* [m] Ἐπικουρικὰ *Busb.* * Sibique præponebat quem paulo ante regem monſtraverat, *Epiphan.*

προὔπεμψεν εἰς τὴν Ιουδαίαν· αὐτὸς δὲ μετὰ τοῦ πλείονος στρατοῦ ἠκολούθει.

ι'. Ἔτυχε δ' ἤδη κατὰ τὴν Ιουδαίαν τεθνεὼς Ιώσηπος τρόπῳ τούτῳ. λήθην μὲν ὧν αὐτῷ παρήγγειλεν ὁ ἀδελφὸς πρὸς Ἀντώνιον [a] ἀνερχόμενος λαμβάνει. στρατοπεδευσάμενος δὲ ἀνὰ τὰ ὄρη· πέντε γὰρ αὐτῷ σπείρας Μαχαιρᾶ δόντος [b] ἐπὶ Ιεριχοῦντος ἠπείγετο βουλόμενος ἐκθερίσαι τὸν σῖτον αὐτῶν· καὶ νεοσυλλέκτου τοῦ [c] Ῥωμαίου στρατεύματος ὄντος, καὶ πολέμων ἀπείρως ἔχοντος, καὶ γὰρ πολὺ ἐκ Συρίας ἦν κατειλεγμένον, [d] ἐπιθεμένων αὐτόθι τῶν πολεμίων, ἀποληφθεὶς ἐν [e] δυσχωρείαις, αὐτός τε ἀποθνήσκει γενναίως μαχόμενος, καὶ τὸ στράτευμα πᾶν ἀπέβαλεν· ἓξ γὰρ σπεῖραι διεφθάρησαν. κρατήσας δὲ τῶν νεκρῶν Ἀντίγονος, ἀποτέμνει τὴν Ιωσήπου κεφαλὴν πεντήκοντα ταλάντων [f] αὐτὴν ῥυομένου Φερώρα τἀδελφοῦ. καὶ μετὰ τοῦτο ἀποστάντες Γαλιλαῖοι τῶν παρὰ σφίσι δυνατῶν, τοὺς τὰ Ἡρώδου φρονοῦντας ἐν τῇ λίμνῃ κατεπόντωσαν· καὶ τῆς Ιουδαίας πολλὰ ἐνεωτερίσθη. Μαχαιρᾶς δὲ [g] Γιτθὰν χωρίον ἐξωχύρου.

ια'. Παρῆσαν δ' ἄγγελοι τῶν πεπραγμένων πρὸς τὸν βασιλέα· καὶ ἐν Δάφνῃ τῆς Ἀντιοχείας ἐδήλωσαν αὐτῷ τὴν κατὰ τὸν ἀδελφὸν τύχην, προσδεχομένῳ μέντοι καὶ αὐτῷ διά τινας ὀνείρων ὄψεις, σαφῶς προφαινούσας τὸν τοῦ ἀδελφοῦ θάνατον. ἐπειχθεὶς οὖν κατὰ τὴν πορείαν, ὡς κατὰ Λίβανον τὸ ὄρος γίνεται, ὡς ὀκτακοσίους μὲν τῶν αὐτόθι προσλαμβάνων, ἔχων δὲ καὶ Ῥωμαϊκὸν ἓν τάγμα, εἰς Πτολεμαΐδα παραγίνεται· κἀκεῖθεν νυκτὸς ἀναστὰς μετὰ τοῦ στρατοῦ, προῄει διὰ τῆς Γαλιλαίας. ὑπήντων δ' οἱ πολέμιοι· καὶ κρατηθέντες τῇ μάχῃ, κατεκλείσθησαν [h] εἰς χωρίον, ὅθεν ἦσαν ὡρμηκότες τῇ προτεραίᾳ. προσβολὰς δὴ τοὐντεῦθεν ἕωθεν ἐποιεῖτο. καὶ πολλοῦ χειμῶνος καταρραγέντος οὐδὲν ποιεῖν δυνάμενος, ἀπάγει τὴν στρατιὰν εἰς τὰς πλησίον κώμας· ἐλθόντος δ' αὐτῷ παρ' Ἀντωνίου καὶ δευτέρου τάγματος, οἱ τὸ χωρίον ἔχοντες φοβηθέντες νύκτωρ ἐξέλειπον αὐτό. καὶ ὁ βασιλεὺς ἔσπευδεν ἐπὶ Ιεριχοῦντος, τιμωρήσασθαι κατὰ νοῦν ἔχων αὐτοὺς ὑπὲρ τἀδελφοῦ. ἐπεὶ δὲ κατέζευξεν, εἱστία μὲν τοὺς ἐν τέλει· μετὰ δὲ τὴν συνουσίαν παρῆλθεν εἰς τὸ δωμάτιον ἀπολύσας τοὺς παρόντας. ἐνταῦθα ἴδοι τις ἂν τοῦ βασιλέως τὴν ἐκ τοῦ Θεοῦ εὔνοιαν. πίπτει μὲν γὰρ ἡ στέγη τοῦ οἰκήματος, οὐδένα δὲ ἀπολαβοῦσα διέφθειρεν. ὥστε πάντας πιστεῦσαι τὸν Ἡρώδην εἶναι θεοφιλῆ, μέγαν οὕτω καὶ παράδοξον διαφυγόντα κίνδυνον.

ιβ'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ τῶν πολεμίων ἑξακισχίλιοι, ἀπ' ἄκρων κατιόντες τῶν ὀρῶν εἰς μάχην, ἐφόβουν τοὺς Ῥωμαίους. οἱ δὲ γυμνῆται προσιόντες τοῖς [i] παλτοῖς ἔβαλλον καὶ λίθοις τοὺς περὶ τὸν βασιλέα ἐξεληλυθότας, αὐτόν τε παλτῷ τις παρὰ τὴν λαπάραν ἔβαλεν. Ἀντίγονος δ' ἐπὶ τὴν Σαμάρειαν πέμπει στρατηγὸν, Πάππον ὄνομα, σὺν δυνάμει τινὶ, βουλόμενος παρασχεῖν τοῖς πολεμίοις δόξαν πολεμοῦντος ἐκ περιουσίας. ἀλλ' ὁ μὲν Μαχαιρᾷ τῷ στρατηγῷ [k] παρεκάθητο· Ἡρώδης δὲ πέντε πόλεις παραλαβὼν τοὺς ἐγκαταλειφθέντας περὶ δισχιλίους ὄντας ἐφόνευσεν, αὐτὰς

præmisit in Judæam; ipse cum majori exercitu subsequebatur.

Josephi Herodis fratris mors.

10. Erat autem jam mortuus in Judæa Josephus in hunc modum. Illi quidem è memoria excidunt quæ *ei* mandaverat frater ad Antonium discedens. Cum vero apud montes castra posuisset (nam, quinque cohortibus ipsi à Machæra datis, properabat ad Hierichuntem, volens segetes eorum demetere) & Romanorum exercitus tyronum esset bellorumque inexpertus, quippe ex Syria magna ex parte collectus, hostibus *eum* illic lacessentibus, in locis difficilibus interceptus, & ipse generose pugnans occumbit, & exercitum omnem amisit; sex enim cohortes perierunt. Atqui Antigonus occisorum potitus Josephi caput abscidit, Pherora ejus fratre id quinquaginta talentis redimere volente. Posteaque Galilæi, cum à suis optimatibus descivissent, eos qui ab Herode stabant in lacum demersos necarunt: & multi in Judæa rerum novarum studio tumultus exstiterunt. In eo autem Machæras erat, ut Gittam castellum muniret.

Galilæi ab Herode deficiunt.

Machæras Gittam munit.

11. Interea rerum gestarum nuncii ad Herodem venerunt: & apud Daphnen Antiochiæ ei fratris fortunam retulerunt, exspectanti quidem propter visa somniorum, quæ ei fratris mortem manifesto prædicebant. Accelerato igitur itinere, postquam ad montem Libanum venit, assumptis fere octingentis ejus loci hominibus, una cum Romana legione quam habebat, Ptolemaïdem se confert: & inde cum noctu movisset cum exercitu, per Galilæam progressus est. Hostes autem ei *ad dimicandum* occurrebant: & prælio victi conclusi sunt in castellum unde pridie fuerant profecti. Ita prima luce locum oppugnabat: sed magna coorta tempestate, agere cum nihil posset, exercitum in proximos pagos abducit. Cumque ad eum venisset ab Antonio altera legio, qui locum tenebant territi eum noctu deserebant. Et rex ad Hierichuntem festinat, fratris necem ulcisci in animo habens. Postquam vero castra fecisset, primates ad cœnam adhibuit: finitoque convivio, cum illos qui aderant dimisisset, in cubiculum se recepit. Hic liceat alicui perspicere Dei erga regem benevolentiam. Etenim tectum cœnaculi concidit, nec quenquam, quod nemo ibi comprehensus esset, exstinxit. Quo factum ut omnes crediderint Herodem Deo charum esse, qui magnum adeo & inopinatum effugerat periculum.

Herodes Galilæos adoritur fugatque.

Magno periculo mirum in modum liberatur.

12. Postridie autem sex hostium millia, de montium jugis descendentia in pugnam, Romanos territabant: levisque armaturæ milites, progressi, in regis stipatores, qui exierant, pila & lapides jaciebant, eique latus quidam pilo vulneravit. Antigonus vero ducem mittit in Samariam, nomine Pappum, cum nonnulla manu, volens hostibus opinionem creare, sese ex supervacaneo bellum gerere. Atque ille Machæræ duci se opposuit: Herodes vero, captis quinque oppidulis, duo circiter hominum millia, quos *ibi* comprehenderat, interfecit, oppidisque

Antigonus Pappum ducem Samariam mittit.

Herodes oppida capit & magnam stragem edit.

---

[a] Απερχόμενος *Vat.* nec aliter infra alicubi. [b] Ita *Busb.* ἐπὶ Ιεριχοῦντι perperam in *cæteris.* [c] Ῥωμαίων *Busb.* [d] Ἐπιτιθεμένων *Busb.* [e] Sic *Busb. Epiphan.* & *Zonar.* δυσχερείαις in *Editis Aliisque*, forsan pro δυσχωρίαις. [f] Ita *Busb.* & *Vat.* αὐτὸν in *Editis Aliisque.* [g] Forsan legendum Γιτλῶν vel Γιτθῶν. Vide Cl. *Relandum* in *Palæstina S.* p. 813. [h] Εἰς τι χωρίον *Busb.* [i] Ita ut supra, p. 653. v. 1. πιλτοῖς in libris & mox πιλτῷ. [k] Προσεκάθητο *Busb.* & mox καταλαβών.

a Ita

Herodes Pappum ſuperat, hoſteſque in domos compulſos conficit.

pidiſque incenſis adverſus Pappum rediit. is autem caſtra habebat ad vicum Iſanas appellatum. Ac frequentibus ad eum tum ab Hierichunte tum ab Judæa confluentibus; ubi prope hoſtes ventum eſt, cum illi audacter eum invaſiſſent, collatis ſignis prælio eos ſuperat, &c, ut fratri parentaret, fugientes in vicum cum cæde perſequebatur. Cumque domus armatis eſſent refertæ, & multi in tecta refugerent, iis potitur: & evulſis domorum tabulatis, quæ infra erant confertis militibus plena conſpicit. Et hos quidem jactis superne ſaxis acervatim conficiebant. adeoque nullum toto bello acerbius erat ſpectaculum, quam immenſa mortuorum multitudo extra mœnia in cumulos congeſta. Atque hæc res maxime fregit animos hoſtium, ſollicitorum de futuro. Cernebatur enim procul ingens hominum vis coëuntium circa vicum, qui *hoc conſpicati* refugiebant: & niſi hyemis aſperitas prohibuiſſet, invaſiſſet Hieroſolyma regis exercitus, victoria fretus; negotiumque peregiſſet. Jam enim fugam plane adornabat Antigonus, & ab urbe diſceſſionem.

Ut Herodes è magno diſcrimine evaſit.

13. Et tunc quidem rex (jam enim ſerum erat) juſſit milites cœnatum ire; atque ipſe, utpote defatigatus, in cubiculum ingreſſus ad lavandum ſe parabat. ubi & maximum diſcrimen adiit, è quo tamen Dei providentia evaſit. Cum enim ipſe inermis eſſet & cum uno puero, qui ei pediſſequus erat, lavaret in interiore domo, ubi hoſtium aliquot armati in fugam conjecti ſeſe præ metu abdiderant: etiam inter lavandum unus ſtricto gladio prodit è latibulo & foras exit, deinde alter, itidemque tertius, ſimiliter armati, adeo attoniti ut regem ne quidem læſerint, contenti ſine noxa ſeſe ex ædibus proripere. Poſtero autem die Herodes Pappi caput, nam occiſus erat, amputatum Pheroræ miſit, pœnam repetens ob ea quæ fratri ipſius acciderant. nam & is eum ſua manu interfecerat.

Ad Hieroſolyma caſtra facit.

14. Hyeme autem *finita, cum inde exercitum moviſſet, Hieroſolyma venit, & prope urbem caſtra facit. Ille vero annus idem tertius erat, ex quo Romæ rex creatus fuerat. At cum inde caſtra moviſſet & prope muros acceſſiſſet, qua parte urbs erat maxime expugnabilis, *ea* ante templum collocat, urbem oppugnare in animo habens, ut aliquando ante fecerat Pompejus: atque obſepto tribus aggeribus loco, turres erigit, magna manu ad id opus utens, & proximas arbores ſecans. Ac præfectis operi idoneis hominibus, ſedente adhuc exercitu, ipſe Samariam ad nuptias proficiſcitur, filiam ducturus Alexandri Ariſtobuli filii. nam illa ei deſponſata erat, ut jam ante à me dictum eſt.

Mariamnem uxorem ducit.

τε τὰς πόλεις ἐμπρήσας ἐπανῆλθεν ἐπὶ τὸν Πάππον. ἐστρατοπεδεύετο δ' οὗτος ἐπὶ κώμην Ἰσάνας καλουμένην. καὶ πολλῶν αὐτῷ προστρεχόντων ἔκ τε [a] Ἱεριχοῦντος καὶ τῆς Ἰουδαίας, ἐπεὶ πλησίον ἦν, τῶν πολεμίων ἐπεξελθόντων αὐτοῖς ὑπὸ θάρσους, [b] συμβαλὼν κρατεῖ τῇ μάχῃ, καὶ τιμωρῶν τἀδελφῷ, φεύγουσιν εἰς τὴν κώμην ἐπέκειτο κτείνων. πεπληρωμένων δὲ τῶν οἰκιῶν ὁπλιτῶν, καὶ πολλῶν ἀναφευγόντων ἐπὶ τὰς τέγας, κρατεῖ τούτων· [c] καὶ τοὺς ὀρόφους τῶν οἴκων ἀνασκάπτων, ἔμπλεα τὰ κάτω τῶν στρατιωτῶν ἑώρα ἀθρόων ἀπειλημμένων. τούτους μὲν οὖν πέτραις ἄνωθεν βάλλοντες σωρηδὸν ἐπ' ἀλλήλοις ἀνῄρουν. καὶ θέαμα τοῦτο δεινότατον ἦν κατὰ τόνδε τὸν πόλεμον, νεκρῶν τὸ πλῆθος ἄπειρον [d] ἐκτὸς τῶν τειχῶν ἐπ' ἀλλήλοις κειμένων. τοῦτο τὸ ἔργον μάλιστα τὰ φρονήματα τῶν πολεμίων ἔκλασεν, καραδοκούντων τὸ μέλλον. ἑωρῶντο γὰρ παμπληθεῖς πόρρωθεν συγγινόμενοι περὶ τὴν κώμην, οἳ τότε ἔφευγον· καὶ εἰ μὴ [e] χειμὼν ἐπέσχε βαθύς, ἧκεν ἂν καὶ ἐπὶ Ἱεροσόλυμα ἡ βασιλέως στρατιά, θαρροῦσα τῷ νενικηκέναι, καὶ τὸ πᾶν ἦν ἂν εἰργασμένη. καὶ γὰρ Ἀντίγονος ἤδη τὴν παντελῆ φυγὴν ἐσκόπει καὶ ἀπανάστασιν ἐκ τῆς πόλεως.

ιγ'. Τότε μὲν οὖν ὁ βασιλεύς, ὀψίας γὰρ ἦν, δειπνοποιεῖσθαι κελεύει τοὺς στρατιώτας. αὐτός τε, ἐκεκμήκει γάρ, εἰσελθὼν εἰς τι δωμάτιον, περὶ λουτρὸν ἦν. ἔνθα καὶ κίνδυνος αὐτῷ μέγιστος συνέπεσεν, ὃν κατὰ Θεοῦ πρόνοιαν διέφυγε. γυμνοῦ γὰρ ὄντος αὐτοῦ, καὶ μετὰ παιδὸς ἑνὸς ἀκολούθου λουομένου, ἐν τῷ ἐντὸς οἰκήματι τῶν πολεμίων τινὲς ὡπλισμένοι συμπεφευγότες αὐτόθι διὰ φόβον ἦσαν· καὶ μεταξὺ λουομένου, ὁ πρῶτος ἐπεξέρχεται ξίφος ἔχων γυμνὸν καὶ διὰ θυρῶν χωρεῖ, καὶ μετ' αὐτὸν δεύτερος, καὶ τρίτος ὁμοίως ὡπλισμένοι, οὐδὲν βλάψαντες τὸν βασιλέα ὑπ' ἐκπλήξεως, ἀγαπῶντες δὲ τῷ μηδὲν αὐτοὶ παθόντες εἰς τὸ ἔξωθεν διεκπεσεῖν. τῇ δ' ὑστεραίᾳ, τὴν μὲν Πάππου κεφαλήν, [f] ἀνῄρητο γάρ, ἀποκόψας Φερώρᾳ ἔπεμψε, ποινὴν ἀνθ' ὧν ὁ ἀδελφὸς αὐτοῦ πάθοι. οὗτος γὰρ ἦν αὐτόχειρ ἐκείνου γεγενημένος.

ιδ'. Λήξαντος δὲ τοῦ χειμῶνος, ἄρας ἐκεῖθεν ἐγγὺς Ἱεροσολύμων ἔρχεται, καὶ πλησίον στρατοπεδεύεται τῆς πόλεως. τρίτον δὲ [g] αὐτὸ τοῦτο ἔτος ἦν ἐξ οὗ βασιλεὺς ἐν Ῥώμῃ ἀποδέδεικτο. ἀναστρατοπεδευσάμενος δέ, καὶ πλησίον ἐλθὼν τοῦ τείχους κατὰ τὸ ἐπιμαχώτατον, πρὸ τοῦ ἱεροῦ καταστρατοπεδεύεται, [h] προσβαλεῖν διεγνωκὼς ὡς καὶ [i] πρότερόν ποτε Πομπήιος. τρισὶ δὲ διαλαβὼν χώμασι τὸν τόπον πύργους ἀνίστησι, πολλῇ τε χειρὶ πρὸς τὸ ἔργον χρώμενος, καὶ τέμνων τὴν πέριξ ὕλην. προκαταστήσας δὲ τοῖς ἔργοις τοὺς ἐπιτηδείους, ἱδρυμένης ἔτι τῆς στρατιᾶς, αὐτὸς εἰς Σαμάρειαν ἐπὶ τὸν γάμον ᾤχετο, ἀξόμενος τὴν Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου θυγατέρα. ταύτην γὰρ ἦν [k] ἠγγυημένος, ὡς μοι καὶ [l] πρότερον εἴρηται.

---

[a] Ita ut alibi edere placuit, Ἱεριχοῦς hîc loci in libris. [b] Συμβαλὼν τοῖς πολεμίοις *Busb.* [c] Ita *Busb.* & *Zonar.* καὶ τῶν ὀρόφων τοὺς οἴκους ἀνασκάπτων, ἔμπλεα ταῦτα τῶν στρ. in *Editis Aliisque.* [d] Ita lego (id quod me monuit Cl. *Lowthius*) ex iis quæ ſequuntur v. 15. & ex ipſo *Joſepho* in lib. 1. de *Bello Jud.* [e] Vide *Uſſerium* in *Annalibus* V.T. p. 433. *Edit. Lond.* & *Noriſium* in *Cenotaphiis Piſanis*, p. 144. & *Pagi* Apparat. ad *Baron.* tom. 1. p. 19. [f] Ἀνῄρητο *Busb.* [g] Αὐτῷ *Busb.* [h] Προσβάλλειν ἐγνωκὼς *Busb.* [i] Πρῶτον *Busb.* [k] Ἐγγεγυημένος *Busb.* & *Vat.* [l] *Sc.* p. 639. * *Al.* ubi hyems deſævit, *aut* rigor hyemis ceſſit, *aut* ineunte vere.

ΚΕΦ. ιϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Μαριάμμην γεγαμηκὼς, μετὰ Σοσίου Ἱεροσόλυμα κατὰ κράτος αἱρεῖ· καὶ ὡς ἡ τῶν Ἀσαμωναίων ἀρχὴ παύεται.

Μετὰ δὲ τοὺς γάμους, ἦλθε μὲν διὰ Φοινίκης Σόσιος, προεκπέμψας τὴν δύναμιν διὰ τῆς μεσογείου· ἦλθε δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς, πλῆθος ἔχων ἱππέων τε καὶ πεζῶν. παρεγένετο δὲ καὶ ὁ βασιλεὺς ἐκ τῆς Σαμαρείτιδος, οὐκ ὀλίγον [a] πρὸς τὸ πάλαι στρατὸν ἄγων· περὶ τρισμυρίους γὰρ ἦσαν. πάντες δὲ ἐπὶ τὸ Ἱεροσολύμων ἠθροίζοντο τεῖχος, καὶ διεκάθηντο πρὸς τῷ βορείῳ τείχει τῆς πόλεως, στρατιὰ ἕνδεκα μὲν οὖσα τέλη ὁπλιτικῶν, ἓξ δὲ χιλιάδες ἱππέων, ἄλλα τε ἐπικουρικὰ ἀπὸ τῆς Συρίας. δύο δ' [b] ἡγεμόνες, Σόσιος μὲν ὑπ' Ἀντωνίου σταλεὶς σύμμαχος, Ἡρώδης δ' ὑπὲρ αὐτοῦ, ὡς Ἀντίγονον ἀφελόμενος τὴν ἀρχὴν, ἀποδειχθέντα ἐν Ῥώμῃ πολέμιον, αὐτὸς ἀντ' ἐκείνου βασιλεύσειε κατὰ τὸ συγκλήτου δόγμα.

β'. Μετὰ πολλῆς δὲ προθυμίας καὶ ἔριδος, ἅτε σύμπαντος ἠθροισμένου τοῦ [c] ἔθνους, οἱ Ἰουδαῖοι τοῖς περὶ τὸν Ἡρώδην ἀντεπολέμουν, καταλειφθέντες ἐντὸς τοῦ τείχους, πολλά τε ἐπεφήμιζον περὶ τὸ ἱερὸν, καὶ πολλὰ ἐπ' εὐφημίᾳ τοῦ δήμου, ὡς ῥυσομένου τῶν κινδύνων αὐτοὺς τοῦ Θεοῦ· τά τε [d] ἐκτὸς τῆς πόλεως ἀπεσκευάσαντο, ὡς μηδ' ὅσα τροφὴ δύναιτο εἶναι ὑπολιπεῖν ἢ ἀνθρώποις ἢ ὑποζυγίοις, λῃστείαις τε λάθρα χρώμενοι ἀπορίαν παρέχον. ταῦτα δ' Ἡρώδης συνιδὼν, πρὸς μὲν τὰς λῃστείας [e] τοὺς ἐπικαιροτάτους τόπους προελόχιζε· πρὸς δὲ τὰ ἐπιτήδεια πέμπων ὁπλιτικὰ τέλη, πόῤῥωθεν ἀγορὰν συνεκόμιζεν, ὡς ὀλίγου χρόνου πολλὴν ἀφθονίαν αὐτοῖς γενέσθαι τῶν ἀναγκαίων. ἤρτο δὲ, συχνῶς ἤδη πολλῆς χειρὸς ἐργαζομένης, καὶ τὰ τρία χώματα εὐπετῶς· θέρος τε γὰρ ἦν, καὶ οὐδὲν ἐμποδὼν πρὸς τὴν ἀνάστασιν, οὔτ' ἀπὸ τοῦ ἀέρος, οὔτ' ἀπὸ τῶν ἐργαζομένων. τότε μηχανήματα προσάγοντες, κατέσειον τὸ τεῖχος, καὶ πάσαις ἐχρῶντο πείραις. οὐ μὴν ἐξέπληττον τοὺς ἔνδον, ἀλλ' ἀντετεχνῶντο κἀκεῖνοι πρὸς τὰ παρὰ τούτων γινόμενα οὐκ ὀλίγα· ἐπεκθέοντές τε, τὰ μὲν ἡμίεργα ἐνεπίμπρασαν, τὰ δὲ ἐξειργασμένα, εἴς τε χεῖρας ἰόντες, οὐδὲν κακίους Ῥωμαίων ἦσαν ταῖς τόλμαις, ἐπιστήμῃ δ' ἐλείποντο. πρός τε τὰς μηχανὰς ἀνετείχιζον, ἐρειπομένων τῶν προτέρων οἰκοδομημάτων, ὑπὸ γῆν τε ἀπαντῶντες [f] μεταλλεύουσι διεμάχοντο· ἀπονοίᾳ δὲ τὸ πλέον ἢ [g] προμηθείᾳ χρώμενοι [h] προσελιπάρουν τῷ πολέμῳ εἰς τοὔσχατον, καίτοι μεγάλου στρατοῦ περικαθημένου σφᾶς, καὶ λιμῷ ταλαιπωρούμενοι καὶ σπάνει τῶν ἐπιτηδείων. ἔτος γὰρ [i] ἑβδοματικὸν ἐνιαυτὸν συνέβη [k] κατὰ ταυτὸν εἶναι. ἀναβαίνουσι δὲ ἐπὶ τὸ τεῖχος πρῶτον μὲν λογάδες εἴκοσι, ἔπειτα [l] ἑκατοντάρχαι Σοσίου. ᾑρέθη γὰρ τὸ μὲν πρῶτον τεῖχος, ἡμέραις τεσσαράκοντα, τὸ δὲ δεύτερον πεντεκαίδεκα, καί τινες τῶν περὶ

CAP. XVI.

Quomodo Herodes, Mariamne in uxorem ducta, una cum Soſio Hieroſolyma vi expugnat: utque Aſamonæorum principatus deficit.

Soſius & Herodes ingentes copias contra Hieroſolyma ducunt.

POST nuptias autem venit per Phœnicem Soſius, præmiſſis per mediterranea copiis: poſt quas venit etiam dux ipſe *magnam* habens equitum peditumque multitudinem. Ipſe quoque rex advenit à Samaritide, non parvum exercitum præter veterem agens: quippe qui eſſet plus minus triginta millium. Iſti autem omnes ad mœnia Hieroſolymorum convenerunt, & à muri parte ſeptentrionali conſederunt, exercitus ex undecim legionibus peditum & equitum millibus ſex, præter alia auxilia à Syria. Duces vero duo *erant*, Soſius ab Antonio miſſus in auxilium, & Herodes pro ſeipſo, ut Antigono de principatu dejecto (quippe qui Romæ hoſtis declaratus eſſet) ipſe pro illo regnaret ex ſenatuſconſulto.

Judæi obſeſſi ſtrenue ſe defendunt.

2. Jam vero Judæi magno animo & contentione (utpote univerſa gente congregata) Herodi repugnabant, intra mœnia concluſi; multaque circa templum jactabant, & populo fauſta ominabantur, tanquam Deo eos periculo liberaturo; neque non extra urbem omnia ſuſtulerunt, ut nec alimenta relicta eſſent hominibus aut jumentis, & clandeſtinis latrociniis *hoſti* * difficultatem afferebant. Cum autem Herodes iſta animadvertiſſet, adverſum latrocinia locis opportunis inſidias diſponebat: atque, ad neceſſaria miſſis armatorum legionibus, forum rerum venalium è longinquo comportabat, ita ut brevi tempore magna omnium quibus opus eſſet copia abundaverint. Jam vero, cum multa manus continenter in opere verſaretur, facile perfecti ſunt tres aggeres: nam & æſtas erat, nihilque ad ſtructuram impedimenti aut ab aëris intemperie aut ab iis qui operam conferebant. Itaque, admotis machinis, muros quatiunt & omnia experiuntur. Nec tamen perterrebantur qui erant intus, quin excogitabant & ipſi contra ea quæ ab oppugnatoribus fierent non pauca; & eorum opera excurſionibus partim inchoata partim perfecta incendebant; & ad manus venientes nihilo Romanis inferiores erant audacia, ſed ingenio ſuperabantur. Quin & adverſus machinas dirutis primis ædificiis alia exſtruebant, & ſub terra cuniculos agentibus occurrentes pugnabant: ac deſperatione magis quam providente conſilio utentes, bellum ad extremum perſequebantur, idque magno licet exercitu circumſeſſi, & fame rerumq; neceſſariarum penuria laborantes. nam contigit ut in idem tempus congrueret annus Sabbaticus. Tandem muros conſcendunt, primum quidem lecti homines viginti, deinde Soſii centuriones. expugnatus enim erat primus murus quidem quadraginta diebus, ſecundus vero quindecim, & quædam circa

Romani muros aſcendunt.

---

[a] Πρὸς τῷ *Busb.* [b] Ἦσαν post ἡγεμόνες habet *Busb.* & mox καὶ Ἡρώδης ὑπ. [c] Πλήθους *Busb.* [d] Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἐντὸς *in reliquis.* [e] Ἐν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τόποις *Busb.* [f] Ita ex *Vet. Interpr.* μεταλλεύουσι *Baſ.* μεταλλεύσεσι *Gen.* ἐν ταῖς μεταλλεύσεσι *Busb.* & *Vat.* [g] Ita *Busb.* & *Epiphan.* προθυμίᾳ in *reliquis.* [h] Καὶ ante προσελιπάρουν delevi, auctoritate *Cod. Vat.* & *Busb.* [i] Vide *Scaligerum* in *Can. Chron.* p. 282. [k] Κατ' αὐτὸν *Busb.* [l] Ita *Busb.* *Vat.* & *Epiphan.* ἑκατοντάρχης in *reliquis.* * *Al.* inopiam faciebant.

Templi pars exterior & ima urbs in hoſtium poteſtatem redacta.

Urbs ſuperior & interiora templi capta.

Antigonus Soſio ſe dedit.

circa templum porticus combuſtæ erant; quas *poſtea* Herodes ab Antigono incenſas calumniabatur, data induſtria ut eum Judæorum invidia gravaret. Expugnato exteriore templo & urbe inferiore, Judæi in templum interius & urbem ſuperiorem confugerunt. veritique ne à Romanis quotidiana Deo ſacra peragere prohiberentur, legatos miſerunt qui poſtularent, ut eis victimas tantum introducere permitteretur. Ille vero petitioni conceſſit, deditionem facturos arbitratus. Aſt ubi nihil ab eis eorum quæ ſuſpicabatur fieri videbat, ſed eos fortiter pro Antigoni regno propugnare, *urbem aggreſſus vi cepit, atque omnia protinus plena cædibus erant; Romanis ob obſidionis moram iratis, Herodianis vero Judæis nullum adverſarium relinquere ſtudentibus. Ita denſi in angiportibus, & per domos conſtipati, & in templo, in quod refugerant, jugulabantur. nec parvulorum nec ſenum miſertum eſt; nec mulieribus, utpote viribus imbecillis, parcebatur: ac quamvis rex undique mitteret, & ut parceretur oraret, nemo dextram continebat, ſed tanquam rabioſi in omnem ætatem ſævierunt. adeoque Antigonus, neque prioris neque præſentis fortunæ memor, ex arce deſcendit, Soſioque ad pedes accidit. Atque ille nihil miſeratus mutatam ejus fortunam, intemperanter *ei* inſultavit, & Antigonam appellavit: non tamen ut feminam è cuſtodia liberum emiſit; ſed in vinculis quidem ipſe aſſervabatur.

Herodes laborabat ne in templum graſſarentur peregrini milites.

Urbiſque direptioni obſtitit.

3. Herodi autem curæ erat, poſtquam hoſtes ſuperaverat, alienigenarum auxiliarium vim coërcere & moderari. Cum impetu enim ferebatur peregrinorum militum vulgus ad templum ſacraſque templi res aſpiciendas. Verum rex partim precibus, partim minis, nonnullos etiam armis repreſſit, victoriam clade graviorem exiſtimans, ſi quid eorum cerneretur quæ ne ab illis quidem aſpici fas eſt. Quin & urbem diripi prohibebat, cum Soſium etiam atque etiam interrogaſſet, utrum Romani, urbe pecuniis viriſque exinanita, regem ſe ſolitudinis eſſent relicturi: quippe ſe vel totius orbis imperium tam multorum civium cæde non emendum eſſe putare. Cumque ille pro obſidionis labore prædam ſe militibus merito concedere dixiſſet, reſpondit Herodes, ſe ſua pecunia mercedem ſingulis numeraturum. atque ita reliqua urbe redempta, promiſſum præſtitit. Nam & ſingulos milites magnifice, & duces pro rata parte, & Soſium plane regie muneratus eſt, ita ut omnes divitiis aucti & locupletati diſcederent.

Quando expugnata erant Hieroſolyma.

4. Hæc urbi Hieroſolymitarum accidit clades, Marco Agrippa & Caninio Gallo conſulibus, Olympiade centeſima & octogeſima quinta, menſe tertio, jejunii ſolennitate, tanquam recurrente in idem temporis momentum illata Judæis à Pompejo calamitate. nam &

τὸ ἱερὸν ἐνεπρήσθησάν τινες στοαὶ, ἃς Ἡρώδης Ἀντίγονον ἐμπρῆσαι διέβαλλε, μῖσος αὐτῷ πραγματευόμενος παρὰ τῶν Ἰουδαίων γενέσθαι. ᾑρημένου δὲ τοῦ ἔξωθεν ἱεροῦ καὶ τῆς κάτω πόλεως, εἰς τὸ ἔσωθεν ἱερὸν καὶ τὴν ἄνω πόλιν Ἰουδαῖοι συνέφυγον. δείσαντές τε μὴ διακωλύσωσιν αὐτοὺς οἱ Ῥωμαῖοι τὰς καθημερινὰς θυσίας ἐπιτελεῖν τῷ Θεῷ, πρεσβεύονται ἐπιτρέψαι [a] παρακαλοῦντες θύματα αὐτοῖς μόνον εἰσκομίσασθαι. ὁ δ' ὡς ἐνδωσόντων αὐτῶν συνεχώρει ταῦτα. καὶ ἐπεὶ μηδὲν ἑώρα γινόμενον παρ' αὐτῶν ὧν ὑπενόει, ἀλλ' ἰσχυρῶς ἀντέχοντας ὑπὲρ τῆς Ἀντιγόνου βασιλείας, προσβαλὼν κατὰ κράτος εἷλε τὴν πόλιν, καὶ πάντα εὐθὺς ἦν φόνων ἀνάπλεα· τῶν μὲν Ῥωμαίων ἐπὶ τῇ τριβῇ τῆς πολιορκίας διωργισμένων, τοῦ δὲ περὶ Ἡρώδην Ἰουδαϊκοῦ μηδὲν ὑπολιπεῖν σπεύδοντος ἀντίπαλον. ἐσφάττοντο δὲ συνεχεῖς ἔν τε τοῖς στενωποῖς καὶ κατὰ τὰς οἰκίας συνωθούμενοι, καὶ τῷ ναῷ προσφεύγοντες. ἦν τε οὔτε νηπίων οὔτε γήρως ἔλεος, οὔτε γυναικῶν ἀσθενείας φειδώ· ἀλλὰ καίτοι [b] περιπέμποντος τοῦ βασιλέως, καὶ φείδεσθαι παρακαλοῦντος, οὐδεὶς ἐκράτησε τῆς δεξιᾶς, ἀλλ' ὥσπερ μεμηνότες, πᾶσαν ἡλικίαν ἐπεξῄεσαν. ἔνθα καὶ Ἀντίγονος, μήτε τῆς πάλαι μήτε τῆς τότε τύχης ἔννοιαν λαβὼν, κάτεισι μὲν ἀπὸ τῆς βάρεως, προσπίπτει δὲ τοῖς Σοσίου ποσί. κἀκεῖνος μηδὲν αὐτὸν οἰκτείρας πρὸς τὴν μεταβολὴν, ἐπεκρότησε μὲν ἀκρατῶς, καὶ Ἀντιγόνην ἐκάλεσεν· οὐ μὴν ὡς γυναῖκά γε φρουρᾶς ἐλεύθερον ἀφῆκεν, ἀλλ' ὁ μὲν δεθεὶς ἐφυλάττετο.

γ'. Πρόνοια δ' ἦν Ἡρώδῃ κρατοῦντι τῶν πολεμίων, τοῦ κρατῆσαι καὶ τῶν ἀλλοτριοφύλων συμμάχων. ὥρμητο γὰρ τὸ ξενικὸν πλῆθος ἐπὶ θέαν τοῦ τε ἱεροῦ καὶ τῶν κατὰ τὸν ναὸν ἁγίων. ὁ δὲ βασιλεὺς τοὺς μὲν παρακαλῶν, τοῖς δὲ ἀπειλῶν, ἔστι δ' οὓς καὶ τοῖς ὅπλοις ἀνέστειλεν, ἥττης χαλεπωτέραν ἡγούμενος τὴν νίκην, εἴ τι τῶν ἀθεάτων παρ' αὐτῶν ὀφθείη. διεκώλυέ τε καὶ τὰς κατὰ τὴν πόλιν ἁρπαγὰς, πολλὰ [c] διατεινόμενος πρὸς Σόσιον, εἰ χρημάτων τε καὶ ἀνδρῶν Ῥωμαῖοι τὴν πόλιν κενώσαντες καταλείψουσιν αὐτὸν ἐρημίας βασιλέα, καὶ ὡς ἐπὶ τοσούτῳ πολιτῶν φόνῳ βραχὺ καὶ τὴν τῆς οἰκουμένης ἡγεμονίαν ἀντάλλαγμα κρίνει. τοῦ δὲ ἀντὶ τῆς πολιορκίας τὰς ἁρπαγὰς δικαίως τοὺς στρατιώτας ἐπιτρέπειν φαμένου, αὐτὸς ἔφη διανέμειν ἐκ τῶν ἰδίων χρημάτων τοὺς μισθοὺς ἑκάστοις. οὕτω τε τὴν λοιπὴν ἐξωνησάμενος πόλιν, τὰς ὑποσχέσεις ἐπλήρωσε. λαμπρῶς μὲν γὰρ ἕκαστον στρατιώτην, ἀναλόγως δὲ τοὺς ἡγεμόνας, βασιλικώτατα δ' αὐτὸν ἐδωρήσατο Σόσιον, ὡς πάντας ἀπελθεῖν χρημάτων εὐποροῦντας.

δ'. Τοῦτο τὸ πάθος συνέβη τῇ Ἱεροσολυμιτῶν πόλει, ὑπατεύοντος ἐν Ῥώμῃ Μάρκου Ἀγρίππα καὶ [d] Κανινίου Γάλλου, ἐπὶ τῆς πέμπτης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος, [f] τῷ τρίτῳ μηνὶ, τῇ ἑορτῇ τῆς νηστείας, ὥσπερ ἐκ περιτροπῆς τῆς γενομένης ἐπὶ Πομπηΐου τοῖς Ἰουδαίοις συμφορᾶς. καὶ γὰρ

ὑπ'

---

[a] Ita *Busb. Vat.* & *Epiphan.* καλοῦντες in *Editis.* [b] Ita ex lib. 1. de *Bello Jud.* προπέμποντος in libris *Græcis* omnibus. Quomodo *Epiphanius* legerit, incertum, ut qui verterit, *rege deſtinante.* [c] Διατεινάμενος *Busb.* [d] Antea erat Κανδίου veteri mendo. ex Hiſtoricorum fide non dubitavi reſcribere Κανινίου. [e] Anno illius tertio, ut inquit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 435. *Edit. Lond.* Videſis *Apparatum Ant. Pagi* ad Ann. *Baron.* p. 26. [f] *Sc.* Anni civilis, ab Autumno deducti, ut ait *Uſſerius* in *Annalibus Veteris Teſtamenti*, p. 261. *Edit. Lond.* Confer cum eo *Langium* de *Annis Chriſti*, lib. 2. c. 18. p. 345. & *Petitum in Animadverſionibus ineditis*, tom. 1. p. 47. qui de Anno tertio obſidionis intelligendum eſſe contendit. * *Al.* totis viribus urbem aggreſſus *eam* cepit.

a Ita

ὑπ' ἐκείνου τῇ αὐτῇ ἑάλωσαν ἡμέρᾳ, μετὰ ἔτη [a] εἰκοσικαιεπτά. Σόσσιος δὲ, χρυσοῦν [b] ἀναθέμενος τῷ Θεῷ στέφανον, ἀνέζευξεν ἀπὸ Ἱεροσολύμων, Ἀντίγονον ἄγων δεσμώτην Ἀντωνίῳ. Δείσας δὲ Ἡρώδης, μὴ φυλαχθεὶς Ἀντίγονος ὑπ' Ἀντωνίου, καὶ κομισθεὶς εἰς Ῥώμην ὑπ' αὐτοῦ δικαιολογήσηται πρὸς τὴν σύγκλητον, ἐπιδεικνὺς [c] αὐτὸν μὲν ἐκ βασιλέων, Ἡρώδην δὲ ἰδιώτην, καὶ ὅτι προσῆκεν αὐτοῦ βασιλεύειν τοὺς παῖδας διὰ τὸ γένος, εἰ καὶ αὐτὸς εἰς Ῥωμαίους ἐπεξήμαρτε· ταῦτα φοβούμενος, πολλοῖς χρήμασι πείθει τὸν Ἀντώνιον ἀνελεῖν τὸν Ἀντίγονον. οὗ γενομένου, τοῦ δέους μὲν Ἡρώδης ἀπαλλάσσεται· παύεται δ' οὕτως ἡ τοῦ Ἀσαμωναίου ἀρχὴ μετὰ [d] ἔτη ἑκατὸν καὶ εἴκοσι ἕξ. οἶκος λαμπρὸς οὗτος ἦν, καὶ διάσημος [e] γένους ἕνεκα καὶ τῆς ἱερατικῆς τιμῆς, ὧν τε ὑπὲρ τοῦ ἔθνους οἱ γονεῖς αὐτοῦ διεπράξαντο. ἀλλ' οὗτοι μὲν, διὰ τὴν πρὸς ἀλλήλους στάσιν, τὴν ἀρχὴν ἀπέβαλον· μετέβη δ' εἰς Ἡρώδην τὸν Ἀντιπάτρου, οἰκίας ὄντα [f] δημοτικῆς, καὶ γένους ἰδιωτικοῦ, καὶ ὑπακούοντος τοῖς βασιλεῦσι. καὶ τοῦτο μὲν τὸ τέλος [g] τῆς Ἀσαμωναίων γενεᾶς παρειλήφαμεν.

Τέλος τοῦ βιβλίου τεσσαρεσκαιδεκάτου.

eodem die ab illo poſt ſeptem & viginti annos *Hieroſolyma* capta fuerant. Soſſius vero, corona aurea Deo conſecrata, Hieroſolymis profectus eſt, Antigonum vinctum ducens ad Antonium. Veritus autem Herodes, ne ab Antonio ſervatus Antigonus & ab eo Romam perductus cauſam ſuam apud ſenatum ageret, oſtendens ſe quidem regia ſtirpe, Herodem vero hominem privatum, quodque ad filios ſuos, licet ipſe in Romanos deliquerit, naſcendi ſorte regnare pertineat: iſta metuens multa pecunia perſuaſit Antonio, ut Antigonum necaret. Quo facto Herodes quidem metu liberatur. ita vero deſiit domus Aſamonæi principatus, poſtquam centum viginti ſex annos duravit. Hæc domus clara fuit & illuſtris, tum generis nobilitate & honore pontificis, tum rebus per ejus majores pro natione geſtis. Verum hi, propter mutuas diſſenſiones, principatum amiſerunt; iſque ad Herodem tranſlatus eſt, Antipatri filium, hominem plebejæ familiæ, & generis privati, & regibus ſubjecti. Atque hunc quidem Aſamonææ familiæ exitum à majoribus accepimus.

Antigonus captivus.

Herodes id agit ut Antigonus tolleretur.

Aſamonæorum finis.

Finis Libri decimi quarti.

---

a Ita quidem in *Græcis Euſebii*, p. 73. & apud *Syncellum*, p. 306. Verum *Joſ. Scaliger* (in libro *de Emend. Temp.* p. 451. *Edit. Colon.*) μετὰ ἔτη κϛ'. legendum eſſe contendit. Atque ita *Uſſerius*, niſi μετὰ ἔτη κζ'. *anno poſt viceſimo ſeptimo*, interpretari libeat. quomodo *Marci* c. 8. v. 31. μετὰ τρεῖς ἡμέρας *poſt dies tres* reſurrecturum fuiſſe Chriſtum legitur: quod *Matt.* c. 16. v. 21. magis explicate habetur propoſitum τῇ τρίτῃ ἡμέρᾳ. Apud ipſum *Joſephum* quod in lib. 1. *de Bello*, initio cap. XI. legitur μετὰ ἔτη δύο in *Antiquitat.* lib. 14. p. 643. v. 3. δευτέρῳ ἔτει exponitur. Plura in hanc ſententiam ab *eodem* allata videre eſt, p. 435. πρὸ εἰκοσιεπτὰ ἐτῶν habet *Cod. Busb.* *b* Ἀναθεὶς *Busb.* *c* Ἑαυτὸν *Zonar.* αὐτὸν in *Editis Aliiſque.* *d* Velim omnino videas *Uſſerium* in *Annalibus* V. T. part. 2. p. 56. & 437. & *Voſſium* in *Chronol. S.* c. 13. p. 156. *e* Γένους τε ἕνεκα καὶ τῆς ἱερέως τιμῆς. *Busb. & Vat.* *f* *Sc.* non *Sacerdotali.* Nam qui è familia *ſacerdotali* non erant, utut opibus & potentia florerent, obſcuri, ignobiles, & privati cenſebantur ab Hebræis: ſicut in Romanis Hiſtoriis omnes appellantur *privati* præter imperatorem. Vide *Caſaubonum* hac de re fuſe agentem, in *Exerc.* 1. contra *Baronium*, p. 33. 34. *Edit. Lond.* *g* Ita cum *Busb. Vat. Græcis Euſebii, Zonara & Syncello.* τοῦ Ἀσαμωναίων γένους in *Editis Aliiſque.*

ΤΑΔΕ ΕΝΕΣΤΙΝ ΕΝ ΤΗ, ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΗ,

ΤΩΝ ΙΩΣΗΠΟΥ ΙΣΤΩΡΙΩΝ

ΤΗΣ ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ.

JOSEPHI LIBRO DECIMOQUINTO

HISTORIARUM ANTIQUITATIS JUDAICÆ

HÆC CONTINENTUR.

α'. Ὡς ληφθείσης τῆς Ἱεροσολυμιτῶν πόλεως ὑπὸ Σοσσίου καὶ Ἡρώδου, Ἀντώνιος μὲν Ἀντίγονον ἐπελέκισεν ἐν Ἀντιοχείᾳ, Ἡρώδης δὲ πέντε καὶ τεσσαράκοντα τῶν ἐκείνου φίλων πρώτους Ἱεροσολυμιτῶν [a] ἐπανείλετο, καὶ τὴν πόλιν ἠργυρολόγησεν.

β'. Ὃν τρόπον Ὑρκανὸς, ὁ πρῶτος βασιλεὺς Ἰουδαίων καὶ ἀρχιερεὺς, ἀφεθεὶς ὑπὸ τοῦ τῶν Πάρθων βασιλέως Ἀρσάκου, πρὸς Ἡρώδην ὑπέστρεψεν.

γ'. Ὡς Ἡρώδης Ἀριστόβουλον, τὸν τῆς γυναικὸς Μαριάμμης ἀδελφὸν, ἀρχιερέα καταστήσας, μετ' οὐ πολὺ διαφθαρῆναι παρεσκεύασεν.

δ'. Ὡς Κλεοπάτρα τῇ τῶν Ἰουδαίων καὶ Ἀράβων ἐπιβουλεύουσα βασιλείᾳ, μέρη λαβεῖν αὐτῶν ἴσχυσε παρ' Ἀντωνίου.

1. *Quomodo, Hieroſolymis à Soſio & Herode expugnatis, Antonius Antigonum ſecuri feriit apud Antiochiam, & Herodes quadraginta quinque ex ejus amicis, Hieroſolymitarum primos interfecit, & pecuniam ab urbe exegit.*

2. *Quo pacto Hyrcanus, antea Judæorum rex & pontifex, à Parthorum rege Arſace dimiſſus ad Herodem rediit.*

3. *Quomodo Herodes Ariſtobulum, Mariamnes uxoris ſuæ fratrem, pontificem conſtituit, & non multo poſt interficiendum curavit.*

4. *Quomodo Cleopatra Judæorum & Arabum regnis inſidians, partem eorum ab Antonio impetrat.*

---

a Ita *Vat.* ἐπανελθὼν ἀνείλετο in *Editis Aliiſque.*

5. *Cleopatræ in Judæam adventus.*
6. *Quomodo Herodes bellum infert Aretæ, quo tempore Antonius à Cæsare pugnâ Actiacâ debellatur.*
7. *De terræ motu qui in Judæa accidit; & internecione hominum & jumentorum.*
8. *Herodis concio ad Judæos adversis casibus & clade iis allata perterritos.*
9. *Quomodo Herodes, ad Cæsarem ire necesse habens, Hyrcanum interfecit: atque à Cæsare regnum obtinuit, ipsumque in Ægyptum deduxit.*
10. *Quomodo Herodes, Alexandriam profectus, à Cæsare, quem multa cum elegantia excepit, honoratus est.*
11. *Quomodo ille ipse ex Ægypto reversus falsis calumniis ad uxorem Mariamnem interficiendam incitatus est.*
12. *De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes populi & civitatum saluti prospexit.*
13. *De exstructione urbium Græcarum, quas Herodes rex speciosas admodum fecit.*
14. *Quomodo Herodes diruto veteri Judæorum templo aliud pro eo exstruxit, postquam annos sexaginta duraverat, magnitudine duplum ejus.*

ε'. Κλεοπάτρας εἰς τὴν Ἰουδαίαν παρουσία.
ϛ'. Ὡς Ἡρώδης ἐπολέμησεν Ἀρέταν, καθ' ὃν καιρὸν Ἀντώνιος ὑπὸ Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἄκτιον νικᾶται μάχῃ.
ζ'. Περὶ τοῦ γενομένου σεισμοῦ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν, καὶ τῆς φθορᾶς τῶν ἀνθρώπων καὶ βοσκημάτων.
η'. Λόγος Ἡρώδου πρὸς τοὺς Ἰουδαίους ἀθυμοῦντας πρὸς τὰ πάθη καὶ τὴν ἧτταν τὴν γενομένην.
θ'. Ὡς ἀνάγκην ἔχων Ἡρώδης ἀπεῖναι πρὸς Καίσαρα νενικηκότα, διέφθειρεν Ὑρκανόν· [a] καὶ ὡς ἔσχε παρὰ Καίσαρος τὴν βασιλείαν, καὶ παρέπεμψεν αὐτὸν ἐπ' Αἴγυπτον.
ι'. [b] Ὡς Ἡρώδης ἀφικόμενος εἰς Ἀλεξάνδρειαν ὑπὸ Καίσαρος πολλὰ φιλοφρονηθεὶς ἐτιμήθη.
ια'. Ὡς ἐπανελθὼν [c] ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου ψευδέσι διαβολαῖς παρωξύνθη τὴν γυναῖκα Μαριάμμην ἀποκτεῖναι.
ιβ'. Περὶ τοῦ λιμοῦ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος, καὶ ὡς διέσωσε τὰ πλήθη καὶ τὰς πόλεις Ἡρώδης.
ιγ'. [d] Περὶ κτίσεως πόλεων Ἑλληνίδων, ἃς Ἡρώδης ὁ βασιλεὺς περιβλέπτους ἐποιήσατο.
ιδ'. Ὡς Ἡρώδης, [e] καθελὼν εἰς ἅπαν τὸν ἀρχαῖον τῶν Ἰουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀντ' ἐκείνου ἀνέστησε μετὰ παρολκὴν ἐτῶν ἑξακοσίων, διπλοῦν τοῖς μέτροις ὑπάρχοντα.

ΦΛ. ΙΩΣΗΠΟΥ
ΙΟΥΔΑΙΚΗΣ ΑΡΧΑΙΟΛΟΓΙΑΣ
ΒΙΒΛΙΟΝ ΠΕΝΤΕΚΑΙΔΕΚΑΤΟΝ.

Περιέχει ἡ βίβλος χρόνον ἐτῶν [f] ιη'.

FLAVII JOSEPHI
ANTIQUITATUM JUDAICARUM
LIBER DECIMUSQUINTUS.

Continet hic liber tempus annorum XVIII.

CAP. I.

De Pollione & Samea. Herodes primos amicorum Antigoni interficit, & pecuniam ab urbe exigit: Antonius Antigonum securi ferit.

UT quidem Sosius & Herodes Hierosolyma vi ceperint, & Antigonum captivum *fecerint*, superiore libro declaravimus: quæ vero ei cohærentia sunt nunc persequemur. Postquam autem Herodes totius Judææ principatum ade- 5

ΚΕΦ. α'.

Περὶ Πολλίωνος καὶ Σαμαίου. Ἡρώδης τῶν Ἀντιγόνου φίλων τοὺς πρώτους ἀναιρεῖ, καὶ τὴν πόλιν ἀργυρολογεῖ· Ἀντώνιος πελεκίζει Ἀντίγονον.

ΣΟΣΙΟΣ μὲν οὖν καὶ Ἡρώδης ὡς κατὰ κράτος ἔλαβον Ἱεροσόλυμα, καὶ πρὸς τούτοις αἰχμάλωτον Ἀντίγονον, ἡ πρὸ ταύτης ἡμῖν ἐδήλωσε βίβλος· τὰ δὲ ἐκείνης συνεχῆ νῦν ἐροῦμεν. [g] ἐπειδὴ δὲ τῆς ὅλης Ἰουδαίας ἐνεχειρίσθη τὴν ἀρχὴν

---

[a] Sic in *MS. Vat.* Ὡς Ἡρώδης ἔσχεν καὶ π. in *cæteris*. [b] Hoc lemma habuimus è *Cod. Vat.* [c] Illa ὁ αὐτὸς ἐξ Αἰγύπτου accepimus è *Cod. Vat.* [d] Iterum è *Cod. Vat.* Κτίσις π. Ε. ἃς Ἡρώδης ἐποιήσατο in *reliquis*. [e] Ita demum è *Cod. Vat.* Ὡς καθελὼν ἐν Ἱεροσολύμοις τὸν ἀρχαῖον τῶν Ἰουδαίων ναὸν, ἄλλον ἀνέστησε μετὰ ἔτη χ'. διπλοῦν τοῖς μέτροις. [f] Ita *Bas. Voss. Vat. Gall.* 2. 3. & *Epiphanii* librorum pars maxima. in nonnullis XVII. proculdubio errore. Vide *Vossium* in *Chronol.* S. c. 14. p. 157. [g] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐπειδὴ γοῦν in *Editis Aliisque*.

Ἡρώδης, τοῦ κατὰ τὴν πόλιν πλήθους [a] ὅσοι μὲν ἦσαν ἰδιωτεύοντες ἔτι τὰ ἐκείνου φρονοῦντες, ἐν προαγωγῇ τούτους ἐποιεῖτο, τοὺς δὲ τὰ τῶν ἐναντίων ἑλομένους οὐκ ἐπέλιπε τιμωρούμενος καὶ κολάζων καθ' ἑκάστην ἡμέραν. ἐτιμῶντο δὲ μάλιστα παρ' αὐτῷ Πολλίων [b] ὁ Φαρισαῖος καὶ [c] Σαμέας ὁ τούτου [d] μαθητής. πολιορκουμένων γὰρ τῶν Ἱεροσολύμων, οὗτοι συνεβούλευον [e] τοῖς πολίταις δέξασθαι τὸν Ἡρώδην, ἀνθ' ὧν καὶ τὰς ἀμοιβὰς ἀπελάμβανον. ὁ δὲ [f] Σαμέας οὗτος, καὶ [g] κρινομένου ποτὲ Ἡρώδου τὴν ἐπὶ θανάτῳ, προεῖπεν ὀνειδίζων Ὑρκανῷ καὶ τοῖς δικάζουσιν ὡς περισωθεὶς Ἡρώδης ἅπαντας αὐτοὺς [h] μετελεύσεται. καὶ τοῦτο χρόνῳ συνέβη, τοῦ Θεοῦ τοὺς λόγους αὐτοῦ τελειώσαντος.

β΄. Ἐν δὲ τῷ τότε κρατήσας τῶν Ἱεροσολύμων, πάντα συνεφόρει τὸν ἐν τῇ βασιλείᾳ κόσμον· ἔτι καὶ τοὺς εὐπόρους ἀφαιρούμενος, καὶ συναγαγὼν πλῆθος ἀργυρίου καὶ χρυσίου, παντὶ τούτῳ τὸν Ἀντώνιον ἐδωρεῖτο καὶ τοὺς περὶ αὐτὸν φίλους. ἀπέκτεινε δὲ [i] τεσσαράκοντα πέντε τοὺς πρώτους ἐκ τῆς αἱρέσεως Ἀντιγόνου, φύλακας περιστήσας ταῖς πύλαις τῶν τειχῶν, ἵνα [k] μή τι συνεκκομισθῇ τοῖς τεθνεῶσι. καὶ τοὺς νεκροὺς ἠρεύνων, καὶ πᾶν τὸ εὑρισκόμενον ἀργύριον, ἢ χρυσίον, ἤ τι κειμήλιον, ἀνεφέρετο τῷ βασιλεῖ. πέρας τε κακῶν οὐδὲν ἦν. τὰ μὲν γὰρ ἡ πλεονεξία τοῦ κρατοῦντος διεφόρει ἐν χρείᾳ γενομένου, τὴν δὲ χώραν μένειν ἀγεώργητον τὸ ἑβδοματικὸν ἠνάγκαζεν ἔτος. ἐνειστήκει γὰρ τότε, καὶ σπείρειν ἐν ἐκείνῳ τὴν γῆν ἀπηγορευμένον ἐστὶν ἡμῖν. Ἀντώνιος δὲ, λαβὼν αἰχμάλωτον τὸν Ἀντίγονον, δέσμιον ἔγνω μέχρι τοῦ θριάμβου φυλάττειν. ἐπεὶ δ' ἤκουσε νεωτερίζειν τὸ ἔθνος, κἀκ τοῦ πρὸς Ἡρώδην μίσους εὔνουν Ἀντιγόνῳ διαμένον, ἔγνω τοῦτον ἐν Ἀντιοχείᾳ [l] πελεκίσαι· σχεδὸν γὰρ οὐδαμῶς ἠρεμεῖν ἠδύναντο Ἰουδαῖοι. μαρτυρεῖ δέ μου τῷ λόγῳ Στράβων ὁ Καππάδοξ λέγων οὕτως. "Ἀντώνιος μὲν "Ἀντίγονον τὸν Ἰουδαῖον ἀχθέντα εἰς Ἀντιόχειαν πελεκί"ζει· καὶ ἔδοξε μὲν [m] οὗτος πρῶτος Ῥωμαίων βασιλέα "πελεκίσαι, οὐκ οἰηθεὶς ἕτερον τρόπον μεταθεῖναι ἂν "τὰς γνώμας τῶν Ἰουδαίων, ὥστε δέξασθαι τὸν ἀντ' "ἐκείνου καθεστημένον Ἡρώδην. οὐδὲ γὰρ βασανιζόμε"νοι βασιλέα αὐτὸν ἀναγορεύειν ὑπέμειναν, οὕτως μέ"γα τι ἐφρόνουν περὶ τοῦ πρώτου βασιλέως. τὴν οὖν "ἀτιμίαν ἐνόμισε μειώσειν τὴν πρὸς αὐτὸν μνήμης, μειώ"σειν δὲ [n] καὶ τὸ πρὸς Ἡρώδην μῖσος." ταῦτα μὲν ὁ Στράβων.

Herodes suos promovet, Antigonianos interficit.

ptus est, quicunque ex urbana multitudine privati homines adhuc ab ipsius partibus stabant, eos ad honores promovebat, qui vero ab adversariis faciebant, eos quotidie ulcisci & suppliciis afficere non intermittebat. Erant autem apud eum in præcipuo honore Pollio Pharisæus & Sameas ejus discipulus. nam hi *duo*, obsessis Hierosolymis, civibus consuluerant, ut Herodem *in urbem* admitterent: quam ob rem gratiam ab eo consequebantur. Idem vero ille Sameas, cum Herodes olim in capitis judicium vocaretur, exprobrandi causa Hyrcano & judicibus prædicebat Herodem conservatum ipsos omnes ulturum esse. id quod temporis processu accidit, Deo faciente ut verba ejus comprobaret eventus.

Pollio & Sameas honoribus aucti.

Judæi divitiis spoliati.

2. Tunc igitur Hierosolymis potitus *Herodes*, omnia regia ornamenta congerebat, & insuper locupletibus spoliatis, magnam argenti aurique vim contraxit, & his omnibus Antonium ejusque familiares donabat. Interfecit etiam quadraginta quinque primos Antigoniarum partium, constitutis ad murorum portas custodiis, ne quid cum mortuis efferretur. Neque non mortui excutiebantur, & quicquid erat inventum argenti, aut auri, aut rerum preciosarum, ad regem referebatur. denique malorum modus erat nullus: partim propter summam dominantis, qui indigeret, avaritiam; partim quod terram incultam manere cogebat annus septimus. tunc enim instabat, & in illo nobis ne terram seramus interdictum est. Antonius autem, cum captivum cepisset Antigonum, decreverat usque ad triumphum servare vinctum. Sed cum audiret rebus novis studere gentem, & præ Herodis odio benevolentiam erga Antigonum retinere, statuit eum Antiochiæ securi feriendum: alioquin quiescere Judæi minime poterant. verbisque meis testimonium perhibet Strabo Cappadox, ita dicens. "Antonius An"tigonum Judæum Antiochiam perductum "securi ferit: & hic quidem Romanorum "primus, visus est regem securi percussisse; "ratus non posse alia via flecti Judæorum ani"mos, ut Herodem in illius locum suffectum "*pro rege* agnoscerent. nam ne tormentis qui"dem adigi poterant, ut eum regem appella"rent; adeo magna illis opinio erat de priore "rege. Fore igitur existimavit, ut memoria "ejus ignominiâ *sensim* minueretur, & odium "illorum in Herodem *paulatim* mitigaretur. *Atque* hæc quidem Strabo.

Antigonus securi percussus.

Ea de re testimonium Strabonis.

---

[a] Sic *Vat.* & *Busb.* ὅσον in *reliquis.* [b] Ita è *Cod. Busb.* in *cæteris* deest articulus. [c] Σαμαίας *Busb.* Σαμαῖος malit *Drusius* in *Observatt.* l. IX. c. 22. Vide *Annott.* ad p. 626. v. 19. [d] Vide *Seldenum* in *uxore Hebr.* l. 3. c. 20. [e] Eo ordine *Busb.* δέξασθαι τοῖς πολίταις in *cæteris.* [f] Cum Σαμαίας habeat *Cod. Busb.* ideo Σαμέας pro Πολλίων rescripsi. quo modo (nisi ἁμάρτημα fuerit μνημονικὸν *Josephi*) scribi debere monuerunt Viri doctissimi; *Drusius,* loco jam citato, *Casaubonus* in *Exercit.* contra *Baronium,* p. 56. *Montacutius* in *Exercit.* VI. p. 231. & *Vorstius* de *Synedriis Hebræorum,* §. 12. [g] Καὶ κριν. Ἡρώδου πρώην *Busb.* [h] Ita cum *Cod. Busb. Epiphanii* libris, ipsoque *Josepho,* l. 14. p. 626. ἐπελεύσεται in *reliquis.* [i] Τεσσαράκοντα τοὺς πρ. *Busb.* nec aliter in quibusdam *Epiphanii* exemplaribus. [k] Ita cum *Busb.* & *Epiphanio,* qui vertit, *ne quid deportari possit cum defunctis.* atque hanc veram esse lectionem declarant sequentia, καὶ τοὺς νεκροὺς ἠρεύνων, *scilicet,* ne quid inde auri argentive exportaretur in feretris, in quibus mortui efferebantur. [l] Cum *Josepho* facit *Plutarchus* in *Antonio.* At *Dio* l. 49. Ἀντίγονον ἐμαστίγωσε σταυρῷ προσδήσας. *Euseb.* ad A. MDCCCCLXXVIII. Ἀντίγονος διαμαχεσάμενος ἀναιρεῖται. Ubi *Scaliger* fortasse nimis rigide, qui hos auctores sibi contrarios facit. Nam non necesse est πολλὰ διαμαχεσάμενος interpretari, *post multa tandem prælia.* sed sufficiat ita reddere, *cum multum repugnasset,* ut apud *Euripidem* διαμάχομαι τὸ μὴ θανεῖν. Atque nihil aliud innuisse videtur *Dio,* quam Antigonum alligatum ad palum securi percussum fuisse. nam σταυρὸς apud *Thucydidem* aliosque *auctores Græcos* nihil aliud denotat quam ξύλον ὀρθόν. idemque plane significat vox Danica *staure,* Græcæ certe originis, & apud Anglos-septentrionales *stoure.* [m] Videsis *Seldenum* l. 2. de *Synedriis,* c. 13. §. 9. [n] Illud καὶ è *Cod. Vat.*

CAP. II.

Quomodo Hyrcanus à Parthis dimissus ad Herodem rediit: quæque moliebatur Alexandra, quando Ananelum pontificem creari audiverat.

Hyrcanus pontifex apud Parthos captivus.

CUM autem Herodem regnum occupaſſe fama accepiſſet Hyrcanus pontifex, tum enim apud Parthos captivus erat, ad Herodem venit, captivitate liberatus in hunc modum. Barzapharnes & Pacorus Parthorum duces cum Hyrcanum, qui primo pontifex factus eſt & deinde rex, & fratrem Herodis Phaſaëlum captivos feciſſent, eos ad Parthos abducebant. Et Phaſaëlus quidem non ferens in vinculis per dedecus vitam agere, & cum gloria mori ſatius eſſe ducens quam quomodocunque vivere, ipſe ſua ſe manu jugulavit, ſicuti jam ante diximus.

II.

Id agit, contra nitentibus Judæis, ut ad Herodem redeat.

2. Hyrcano vero *ad Parthos* deducto, Phraates Parthorum rex, cum generis ejus nobilitatem audiiſſet, clementius eum tractavit. atque ideo eum è vinculis dimiſit, & Babylone degere conceſſit, ubi erat etiam Judæorum multitudo. Illi Hyrcanum ut pontificem & regem honorabant, ut & univerſa Judæorum gens, quæ uſque ad Euphratem incolebat: id quod ei gratum erat. Sed cum Herodem regnum adeptum intellexiſſet, ſpem novam concepit, tum quod jam ab initio erat amico in Herodem animo, tum quod eum memorem fore putabat beneficii accepti, cum eum, in judicium vocatum & morte mulctandum, periculo & ſupplicio liberavit. Itaque hac de re Judæis ſermonem injecit, qui ipſum frequentabant. At illi eum retinere, & ut maneret ſuadere, officia & honores commemorantes, nihilque ei deeſſe quod ad dignitatem ejus ut pontificis atque regis *tuendam augendamque* ab illis præſtari poteſt: quodque majus eſſet, hæc eum Hieroſolymis propterea conſequi non poſſe, quod corpus ab Antigono mutilatum haberet; atque beneficia non pariter à regibus referri, quæ privati acceperint, mutante eos non parum fortuna.

Ejus reditui vafro conſilio favet Herodes.

3. Cum iſta ei è re ſua eſſe ſuggererent, diſcedere tamen cupiebat Hyrcanus: & literis eum monuit Herodes, ut Phraatem oraret & qui illic eſſent Judæos, ne ei communem regni poteſtatem habituro inviderent. Nunc enim tempus eſſe & ſibi referendæ illi gratiæ, qui ab eo nutritus & conſervatus fuiſſet, & illi accipiendæ. Hæc Hyrcano ſcribens, mittit etiam ad Phraatem legatum Saramalam, & complura dona: eum etiam comiter orans ne ſe homini bene de ſe merito gratiam referre prohiberet. Verum hoc non erat illud quod adeo deſiderabat: ſed, quoniam præter meritum principatum tenebat, mutationes haud abs re veritus eſt, quærebatque Hyrcanum in poteſtate ſua habere, aut etiam omnino tollere. id quod poſtea faciendum curavit.

Honorifice excipitur Hyrcanus.

4. Cæterum tunc, poſtquam ſpei plenus aderat, à Partho dimiſſus & à Judæis pecunia

ΚΕΦ. β'.

Ὡς Ὑρκανὸς ὑπὸ τῶν Πάρθων ἀφεθεὶς πρὸς Ἡρώδην ὑπέστρεψεν· οἷά τε ἔπραττεν Ἀλεξάνδρα, ὅτι Ἀνάνηλον ἀρχιερέα ἀποδειχθῆναι ἠκηκόει.

Κατασχόντος δὲ τὴν βασιλείαν Ἡρώδου, πυθόμενος Ὑρκανὸς ὁ ἀρχιερεὺς, ὢν δὲ παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος, ἀφικνεῖται πρὸς Ἡρώδην τῆς αἰχμαλωσίας ἀπολυθεὶς [a] τρόπῳ τοιούτῳ. [b] Βαρζαφάρνης καὶ Πάκορος οἱ τῶν Πάρθων στρατηγοὶ, λαβόντες αἰχμαλώτους, Ὑρκανὸν τὸν πρῶτον ἀρχιερέα γενόμενον εἶτα βασιλέα, καὶ τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδου Φασάηλον, εἰς Πάρθους ἀνῆγον. καὶ Φασάηλος μὲν οὐ φέρων τὴν ἐν τοῖς δεσμοῖς αἰσχύνην, πάσης δὲ ζωῆς κρείττονα τὸν μετὰ δόξης ἡγούμενος θάνατον, αὐτὸς ἑαυτοῦ γίνεται φονεὺς καθὼς προεῖπον.

β'. [c] Ὑρκανῷ δ' ἀναχθέντι, Φραάτης ὁ τῶν Πάρθων βασιλεὺς ἐπ' αὐτὸν ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, ὅτε τῆς εὐγενείας αὐτοῦ διάσημον προπεπυσμένος. διὰ τοῦτο δεσμῶν μὲν ἀφῆκεν, ἐν Βαβυλῶνι δὲ καταγέσθαι παρεῖχεν, ἔνθα καὶ πλῆθος ἦν Ἰουδαίων. οὗτοι τὸν Ὑρκανὸν ἐτίμων ὡς ἀρχιερέα καὶ βασιλέα, καὶ πᾶν τὸ μέχρις Εὐφράτου νεμόμενον Ἰουδαίων ἔθνος· τῷ δ' ἦν ἀγαπητὰ ταῦτα. πυθόμενος δὲ τὸν Ἡρώδην παρειληφέναι τὴν βασιλείαν [d] ἀντιμεταχωρεῖ ταῖς ἐλπίσιν, ἐξ ἀρχῆς τε φιλοστόργως διακείμενος, καὶ τῆς χάριτος ἀπομνημονευθήσεσθαι προσδοκῶν, ὅτι κρινόμενον, καὶ μέλλοντα θανάτῳ ζημιοῦσθαι, τοῦ κινδύνου καὶ τῆς κολάσεως ἐρρύσατο. λόγους οὖν [e] προσεφέρετο τοῖς Ἰουδαίοις, ἰέναι παρ' αὐτὸν [f] ἐσπουδακόσι. οἱ δὲ περιείχοντο καὶ μένειν ἠξίουν, τὰς ὑπουργίας ἅμα καὶ τὰς τιμὰς λέγοντες, ὡς οὐδὲν ἐνδεὲς αὐτῷ τῆς εἰς τοὺς ἀρχιερεῖς ἢ βασιλεῖς τιμῆς ἐξ αὐτῶν εἴη· καὶ τὸ μεῖζον ὅτι μηδὲ ἐκεῖ τούτων μεταλαβεῖν δύναται, κατὰ λώβην τοῦ σώματος ἣν ὑπ' Ἀντιγόνου πάθοι, τάς τε χάριτας οὐχ ὁμοίως ἀποδίδοσθαι παρὰ τῶν βασιλέων ἃς ἔλαβον ἰδιωτεύοντες, ἐξαλλαττούσης αὐτοὺς οὐκ ὀλίγως τῆς τύχης.

γ'. Τοιαῦτα κατὰ τὸ συμφέρον ὑποτεινόντων, Ὑρκανὸς πόθον εἶχεν ἀπιέναι· καὶ γράφων Ἡρώδης παρεκάλει δεῖσθαι Φραάτου καὶ τῶν ἐκεῖ Ἰουδαίων, μὴ φθονῆσαι δυνάμεως κοινὴν ἕξοντι τὴν βασιλείαν. ἄρτι γὰρ εἶναι καιρὸν αὐτῷ μὲν ἐκτῖσαι τὰς χάριτας ὧν εὖ πάθοι, καὶ τραφεὶς ὑπ' αὐτοῦ καὶ περισωθεὶς, ἐκείνῳ δὲ κομίζεσθαι. τοιαῦτα γράφων Ὑρκανῷ, πέμπει καὶ παρὰ τὸν Φραάτην πρεσβευτὴν [g] Σαραμάλαν, καὶ δῶρα πλείω, μὴ διακωλῦσαι τὰς εἰς τὸν εὐεργέτην αὐτοῦ χάριτας, ὁμοίως φιλανθρωπευόμενος. ἦν δ' οὐκ ἐντεῦθεν ἡ σπουδή· διὰ δὲ τὸ μὴ κατ' ἀξίαν αὐτὸς ἄρχειν, ἐδεδοίκει τὰς ἐξ εὐλόγων μεταβολὰς, καὶ τὸν Ὑρκανὸν ὑποχείριον ἔχειν ἔσπευδεν, ἢ καὶ παντάπασιν ἐκποδὼν ποιήσασθαι. τοῦτο γὰρ ἔπραξεν ἐν ὑστέρῳ.

δ'. Τότε μέντοιγε ἐπειδὴ παρῆν [h] πεπεισμένος, ἀφέντος τε τοῦ Πάρθου καὶ τῶν Ἰουδαίων χρήματα παρεχομένων,

---

[a] Τούτῳ τῷ τρόπῳ *Busb.* [b] Βαρζαφραμάνης *Vat.* Βαρζαφαρμάνης *Gall.* [c] Hîc dativus abſolutus loco genitivi, ſicuti alibi apud *Joſephum*, *Ælianum*, *Alioſque*. Ἀναχθέντι γὰρ αὐτῷ πρὸς Φραάτην τὸν βασιλέα ἐκεῖνος ἐπιεικέστερον προσηνέχθη, διὰ τὸ τῆς εὐγενείας αὐτοῦ διάσημον, καὶ δεσμῶν μὲν αὐτὸν ἀφῆκεν *Busb.* [d] Ἀντιμετεχώρει *Busb.* [e] Προσέφερε *Busb.* [f] Ἐσπουδακὼς *Busb.* [g] Σαραμάλλαν juxta *Epiphanii* libros. [h] Συμπεπεισμένος *Busb.*

a Παυ-

μένων, ἁπάσῃ τιμῇ διαδεξάμενος αὐτὸν, ἔν τε τοῖς συλλόγοις τὸν πρῶτον ἔνεμε τόπον, καὶ παρὰ τὰς ἑστιάσεις προκατακλίνων ἐξηπάτα, πατέρα καλῶν, καὶ [a] παντελῶς τὸ τῆς ἐπιβουλῆς ἀνύποπτον πραγματευόμενος. [b] ἀποκαθίστατο δὲ καὶ τἄλλα πρὸς τὸ συμφέρον τῆς ἀρχῆς, ἐξ ὧν αὐτῷ καὶ τὰ περὶ τὴν οἰκίαν ἐστασιάσθη. φυλαττόμενος γάρ τινα τῶν ἐπισήμων [c] ἀποδεικνύειν ἀρχιερέα τοῦ Θεοῦ, μεταπεμψάμενος ἐκ τῆς Βαβυλῶνος ἱερέα τῶν ἀσημοτέρων [d] Ἀνάνηλον ὀνόματι, τούτῳ τὴν ἀρχιερωσύνην δίδωσιν.

ε'. Εὐθὺς οὖν οὐκ ἤνεγκεν Ἀλεξάνδρα τὴν ἐπήρειαν, θυγάτηρ μὲν Ὑρκανοῦ, γυνὴ δὲ Ἀλεξάνδρου τοῦ Ἀριστοβούλου βασιλέως, ἐξ Ἀλεξάνδρου παῖδας ἔχουσα· [e] τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον, Ἀριστόβουλον καλούμενον, τὴν δ' Ἡρώδῃ συνοικοῦσαν Μαριάμμην, εὐμορφίᾳ διάσημον. ἐτετάρακτο δὲ καὶ χαλεπῶς ἔφερε τὴν ἀτιμίαν τοῦ παιδὸς, εἰ περιόντος ἐκείνου τῶν ἐπικλήτων τις ἀξιοῦται τῆς ἀρχιερωσύνης· καὶ γράφει Κλεοπάτρᾳ, μουσουργοῦ τινὸς αὐτῇ συμπραγματευομένου τὰ περὶ τὴν κομιδὴν τῶν γραμμάτων, αἰτεῖσθαι παρ' Ἀντωνίου τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην.

ϛ'. Ἀντωνίου δὲ ῥᾳθυμότερον ὑπακούοντος, ὁ φίλος αὐτοῦ [f] Δέλλιος [g] εἰς Ἰουδαίαν ἐλθὼν ἐπί τινας χρείας, ὡς εἶδε τὸν Ἀριστόβουλον, [h] ἠγάσθη τε τῆς ὥρας, καὶ τὸ μέγεθος καὶ κάλλος ἐθαύμασε τοῦ παιδὸς, οὐχ ἧττον δὲ τὴν Μαριάμμην συνοικοῦσαν τῷ βασιλεῖ· καὶ δῆλος ἦν καλλίπαιδά τινα τὴν Ἀλεξάνδραν διειληφώς. ἐκείνης δὲ εἰς λόγους ἐλθούσης αὐτῷ, πείθει γραψαμένην ἀμφοτέρων εἰκόνας Ἀντωνίῳ διαπέμψασθαι. θεασάμενον γὰρ οὐδενὸς [i] ἀθετήσειν ὧν ἀξιοῖ. τούτοις ἐπαρθεῖσα τοῖς λόγοις Ἀλεξάνδρα, πέμπει τὰς εἰκόνας Ἀντωνίῳ. καὶ Δέλλιος ἐτερατεύετο, λέγων οὐκ ἐξ ἀνθρώπων αὐτῷ δοκεῖν ἀλλά τινος Θεοῦ γενέσθαι τοὺς παῖδας. ἐπραγματεύετο δὲ δι' αὐτοῦ πρὸς ἡδονὰς ἑλκύσαι τὸν Ἀντώνιον. ὁ δὲ, τὴν μὲν κόρην ᾐδέσθη μεταπέμπεσθαι, γεγαμημένην Ἡρώδῃ, καὶ τὰς εἰς Κλεοπάτραν διαβολὰς ἐκ τοῦ τοιούτου φυλαττόμενος. ἐπέστελλε δὲ πέμπειν τὸν παῖδα σὺν εὐπρεπείᾳ, προστεθεὶς, εἰ μὴ βαρὺ δοκοίη. τούτων ἀπενεχθέντων πρὸς Ἡρώδην, οὐκ ἀσφαλὲς ἔκρινεν, ὥρᾳ τε κάλλιστον ὄντα τὸν Ἀριστόβουλον, ἑκκαιδεκαέτης γὰρ ὢν ἐτύγχανε, καὶ γένει προύχοντα πέμπειν παρὰ τὸν Ἀντώνιον, ἰσχύοντα μὲν ὡς οὐκ ἄλλος [k] τότε Ῥωμαίων, ἕτοιμον δὲ τοῖς ἐρωτικοῖς αὐτὸν ὑποθεῖναι, καὶ τὰς ἡδονὰς ἀπαρακαλύπτως ἐκ τοῦ δύνασθαι ποριζόμενον. ἀντέγραψεν οὖν, ὡς, εἰ μόνον ἐξέλθοι τῆς χώρας τὸ μειράκιον, ἅπαντα πολέμου καὶ ταραχῆς ὑποπλησθήσεται, Ἰουδαίων ἐλπισάντων μεταβολὴν καὶ νεωτερισμὸν ἐπ' ἄλλῳ βασιλεῖ.

ζ'. Τούτοις δὲ παραιτησάμενος τὸν Ἀντώνιον, ἔγνω μὴ μέχρι παντὸς ἀτιμάζειν τὸν παῖδα καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν. ἀλλὰ καὶ τὴν

& in magno honore habetur.

inſtructus, cum eum honorificentiſſime excepiſſet *Herodes*, primam in conventibus ſedem ei tribuebat, & in conviviis accubandi loco ſuperiore cedendo eum decipiebat, patrem appellans, & omnem inſidiarum ſuſpicionem amoliens. Quin & alia fecit ad tuendum principatum, quæ ei domeſticam ſeditionem excitarunt. Ut enim caveret ne quem ex illuſtribus pontificem crearet, evocat à Babylone quendam Ananelum nomine ſacerdotem, eique pontificatum dat.

Ananelo Herodes dat pontificatum.

Quam ob rem turbatur Alexandra, & filio per Cleopatram ab Antonio pontificatum petit.

5. Hanc igitur contumeliam protinus non tulit Alexandra Hyrcani filia, Alexandri Ariſtobuli regis filii conjux, quæ ex Alexandro liberos habebat; alterum quidem pulchritudine præcellentem, nomine Ariſtobulum, alteram vero nuptam Herodi Mariamnem, formæ venuſtate inſignem. Verum *animo* turbata erat, & pueri ignominiam ægre ferebat, ſi eo ſuperſtite adſcitus quidam pontificatu donaretur: atque *adeo* ſcribit Cleopatræ, (fidicine quodam operam ſuam ei præſtante ut recte perferrentur literæ) ut puero ab Antonio peteret principatum.

Dellius perſuadet Alexandræ ut Ariſtobuli & Mariamnes picturas Antonio mittat.

6. Antonio autem ſegnius obtemperante, ejus amicus Dellius, qui tum forte in Judæam propter quædam negotia venerat, ut vidit Ariſtobulum, & pueri venuſtate *plane* obſtupuit, & proceritatem *ejus* & pulchritudinem admiratus eſt, neque minus Mariamnem regis conjugem: ac ſe pulchrorum matrem natorum Alexandram exiſtimare præ ſe ferebat. Cumque illa cum eo in colloquium veniſſet, perſuadet ut depictas amborum imagines Antonio miſſum iret. iis enim viſis, nihil non ab illo impetraturam eſſe. His verbis elata Alexandra, picturas Antonio mittit. Et Dellius rem in immenſum exaggeravit, dicens non ab hominibus ſed à quopiam Deo natos videri ſibi pueros. eo enim animo ipſe id agebat,ut ad voluptates Antonium alliceret.Ille vero puellam quidem accerſere verecundatus eſt,quod ea Herodi nupta foret, & apud Cleopatram ex ejuſmodi re criminationes vitaret: ſed * ut puerum mitteret ſcripſit, idque honeſte fecit, addens, niſi grave videretur. His ad Herodem perlatis, haud *ſibi* tutum eſſe judicavit, forma & ætate florentem Ariſtobulum (erat enim annorum ſexdecim) & genere præſtantem mittere ad Antonium, hominem eo tempore Romanorum vel potentiſſimum, eundemque paratum ut illo ad amores *ſuos* uteretur, & voluptates inverecunde (quoniam quicquid ſibi lubebat facere poſſet) conquirentem. Reſcripſit igitur Herodes, ſi vel pedem è regione efferret adoleſcentulus, fore omnia belli turbarumque plena, Judæis mutationes reſque novas *ſub* alio rege ſperantibus.

Ariſtobulum ad ſe mittendum poſtulat Antonius: ſed per Herodem ſtetit, quo minus mitteretur.

Herodes ſtatuit ab Ariſtobulo & Alexandra gratiam inire.

7. Cumque ita Antonio ſe excuſaſſet, ſtatuit *ille* puerum & Alexandram non omnino expertes honoris relinquere. Quin etiam uxore

re

---

a Παντοδαπῶς *Busb.* b Ita cum *Cod. Busb.* [illegible] in *cæteris.* c Ἀποδεικνύναι ἀρχιερέα τῷ λαῷ *Busb.* d Ἀνάηλον paſſim in *Codd. Busb.* & *Vat.* e Ita *Busb. Vat.* & *Zonar.* τὸν μὲν ὥρᾳ κάλλιστον in *Editis Aliiſque.* f Hic Dellius (inquit *Uſſerius*) fuit Hiſtoricus ille, cujus apud *Plutarchum* in Antonio facta eſt mentio, & cujus epiſtolæ laſcivæ ad Cleopatram ferebantur, ut in *Oratione Suaſoria prima* retulit *M. Seneca*, quem & turpi conſuetudine ipſi Antonio devinctum fuiſſe innuit *Dio*, lib. 49. p. 415. Vide *Voſſium* de *Hiſt. Gr.* l. 6. c. 15. g Εἰς τὴν Ἰουδαίαν *Busb.* h Ita *Busb.* & *Vet. Interpr.* ἠράσθη in *cæteris.* i Ἀπευκτήσειν *Busb.* quod forſan olim margini appoſitum, ἐξηγήσεως ἕνεκα. Nam ἀθετήσειν cum genitivo conſtrui notavit *Suidas*, atque vocem per *fraudari* vel *fraudare* alicubi interpretatur *Valla*, ut dicunt *Lexicographi.* k Ἐν τοῖς τότε Ῥωμ. *Busb.* τῶν τότε Ῥωμ. *Vat.* * Scripſit ut aliquo honeſto prætextu puerum ad ſe mitteret, *Gelen.* cum honore, *Epiphan.*

a Μηδέποτε

te ejus Mariamne aſſiduis precibus illum obtundente, ut fratri ſuo pontificatum reſtitueret, cum & è re ſua eſſe judicaret, ut ei in honore conſtituto non fas ſit peregre abeſſe, convocato amicorum concilio graviter de Alexandra conquerebatur; dicens, "& ipſam clam regno inſidiari, & per Cleopatram id agere, ut ipſe regno exueretur, & adoleſcens ope Antonii rerum adminiſtrationem ſuſciperet, idque eam haud juſte conſtituiſſe, quando & filiam ſuam de honoris poſſeſſione deturbaret, & tumultus faceret in regno, quod ille multis laboribus ac periculis non levibus quæſiſſet, neque tamen ipſum, memorem eorum quæ nefarie egerit, deſiturum eſſe ſemet illis æquum præbere, ſed & nunc, dicebat, ſe filio ejus pontificatum dare, atque antea Ananelum pontificem creaſſe, quod puerulus omnino eſſet Ariſtobulus." Cum iſta non temere, ſed, quod maxime volebat, conſulto & cogitato diceret, ut mulieres & amicos qui *tum forte* aderant, falleret, Alexandra vehementer affecta tum gaudio ex iis quæ non exſpectaverat tum metu ne ſuſpecta foret, cum lachrymis pro ſe verba faciebat, dicens, "ſe de ſacerdotio quidem præ ignominia magnopere laboraſſe, de regno vero nequaquam cogitaſſe, neque, ſi ad ſe delatum foret, *illud* velle accipere, ut quæ ſatis honoris habuerit, quod ille principatum teneret, & abunde ſecuritatis *ſuæ* familiæ, quod is magis quam alii ad imperandum à natura factus ſit; atque nunc quidem ſibi gratum eſſe honorem in filium collatum, ſe vero ad omnia *poſthac* obedientem fore, veniamque petere ſi quid propter generis neceſſitudinem ſuique nimiam fiduciam rei indignitate commotus inconſultius feciſſet." Poſt hoc colloquium, majori etiam cum ſtudio quam antea, fide invicem data in gratiam redierunt, omni ut videbatur ſuſpicione ſublata.

Herodis de Alexandra querela.

Herodi ſe excuſat Alexandra.

Gratia ficte reconciliata.

III.

CAP. III.

Quomodo Herodes Ariſtobulum pontificem conſtituit, & non multo poſt interficiendum curavit: utque coram Antonio cauſam ſuper Ariſtobulo dicebat. Deque Joſepho & Mariamne.

Herodes Ananelo pontificatum abrogat.

IGitur Herodes Ananelum pontificatu protinus abdicavit, qui non erat, ut prius retulimus, ex indigenis, ſed à Judæis oriundus ultra Euphratem in coloniam deductis. aliquammulta enim hujuſce populi millia circa Babylonem habitatum deportata ſunt: è quibus erat Ananelus, generis *inter eos* pontificii, quem Herodes jamdiu ſibi conſuetudine devinctum tenebat. Hunc ille quidem honoravit cum *primum* regnum adeptus eſt, ipſe vero *poſtea* honorem ei abrogavit, ut domeſticas turbas ſedaret, contra leges faciens. * haud enim aliter quiſpiam honore iſto privatus fuit,

γυναικὸς Μαριάμμης ἐγκειμένης λιπαρῶς ἀποδοῦναι τἀδελφῷ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ συμφέρειν αὐτῷ κρίνων, ἵνα μηδ᾽ ἀποδημῆσαι δυνατὸν ᾖ τετιμημένῳ, σύλλογον ποιήσας τῶν φίλων, ᾐτιᾶτο πολλὰ τὴν Ἀλεξάνδραν· "κρύφα τε ἐπιβουλεῦσαι, λέγων, τῇ βασιλείᾳ, καὶ διὰ τῆς Κλεοπάτρας πράττειν ὅπως αὐτὸς μὲν ἀφαιρεθῇ τὴν ἀρχὴν, τὸ δὲ μειράκιον ἀντ᾽ αὐτοῦ παραλάβοι τὰ πράγματα δι᾽ Ἀντωνίου, καὶ ταῦτα βούλεσθαι μὲν ἐκείνην οὐ δικαίως, ὁπότε καὶ τὴν θυγατέρα συναποστεροίη τῆς οὔσης αὐτῇ τιμῆς, καὶ ταραχὰς ἐπὶ τῇ βασιλείᾳ πραγματεύοιτο, πολλὰ πονήσαντος αὐτοῦ, καὶ κτησαμένου κινδύνοις τοῖς οὐ τυχοῦσιν, οὐ μὴν, ἀπομνημονεύσας αὐτὸς ὧν οὐ καλῶς ἐκείνη πράξειεν, ἀποστήσεσθαι τοῦ δίκαιος εἶναι περὶ αὐτοὺς, ἀλλὰ καὶ νῦν, ἔφη, διδόναι τῷ παιδὶ τὴν ἀρχιερωσύνην, καὶ πάλαι προκαταστήσασθαι τὸν Ἀνάνηλον, παιδίου παντάπασιν ὄντος Ἀριστοβούλου." τοιαῦτα λέγοντος οὐκ ἀσκέπτως, ἀλλ᾽ ὅπερ ἠξίου μάλιστα πεφροντισμένως, εἰς ἀπάτην γυναικῶν καὶ τῶν συμπαραληφθέντων φίλων, περιπαθὴς ἅμα, καὶ χαρᾷ τῶν οὐ προσδοκηθέντων καὶ δέει τῆς ὑποψίας, Ἀλεξάνδρα μετὰ δακρύων ἀπελογεῖτο, "περὶ μὲν τῆς ἱερωσύνης, φαμένη, πᾶν ὁτιοῦν ὑπ᾽ ἀδοξίας σπουδάσαι, βασιλείᾳ δὲ [a] μήτε ἐπιτίθεσθαι, μήτ᾽ ἂν εἰ καὶ προσίοι βούλεσθαι λαβεῖν, καὶ νῦν ἀποχρώντως τιμῆς ἔχουσα, διὰ τὴν ἀρχὴν τὴν ἐκείνου, καὶ τὴν ἀσφάλειαν τὴν ἐκ τοῦ δύνασθαι μᾶλλον ἑτέρων ἄρχειν αὐτὸν ἅπαντι τῷ γένει προσοῦσαν, νῦν τε νενικημένη ταῖς εὐεργεσίαις, δέχεσθαι μὲν εἰς τὸν υἱὸν τὴν τιμὴν, ἔσεσθαι δὲ πρὸς πᾶν ὑπήκοος, παραιτεῖσθαι δὲ κἂν εἴ τι διὰ τὸ γένος καὶ τὴν οὖσαν αὐτῇ παῤῥησίαν προπετέστερον ὑπ᾽ ἀναξιοπαθείας δράσειεν." οὕτως ἀλλήλοις ὁμιλήσαντες [b] καὶ σπουδαιότερον ἢ θᾶττον ἐν δεξιαῖς [c] διελύοντο, πάσης ὑποψίας ὡς ἐδόκουν ἐξῃρημένης.

γ'.

ΚΕΦ. γ'.

Ὡς Ἡρώδης Ἀριστόβουλον ἀρχιερέα καταστήσας, μετ᾽ οὐ πολὺ διαφθαρῆναι παρεσκεύασεν· καὶ ὡς πρὸς Ἀντώνιον τῶν εἰς Ἀριστόβουλον ἀπελογεῖτο. Περί τε Ἰωσήπου καὶ Μαριάμμης.

Ὁ Δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης, εὐθὺς μὲν ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην Ἀνάνηλον, [d] ὄντα μὲν, ὡς καὶ πρότερον εἴπομεν, οὐκ ἐπιχώριον, ἀλλὰ τῶν ὑπὲρ Εὐφράτην ἀπῳκισμένων Ἰουδαίων. οὐ γὰρ ὀλίγαι μυριάδες τοῦδε τοῦ λαοῦ περὶ τὴν Βαβυλωνίαν ἀπῳκίσθησαν, ἔνθεν ἦν Ἀνάνηλος, ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι κατὰ συνήθειαν Ἡρώδῃ σπουδαζόμενος. τοῦτον αὐτὸς μὲν [e] ἐτίμησεν ὅτε τὴν βασιλείαν παρέλαβεν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν, ἐπὶ τῷ παῦσαι τὰς [f] οἰκίας ταραχὰς, παράνομα ποιῶν. οὐ γὰρ [g] ἄλλως γέ τις ἀφῃρέθη τὴν τιμὴν ἅπαξ

---

[a] Μηδέποτε ἐπιτίθεσθαι *Vat.* [b] Illa καὶ σπ. ἢ θᾶττον ἐν δεξιαῖς non agnoſcunt *Buſb.* & *Zonar.* [c] Διελύετο *Buſb.* & *Vat.* [d] Aut totam hanc periochen (ὄντα μὲν ὡς καὶ πρ. uſque ad ἐπὶ τῷ παῦσαι) tollendum eſſe exiſtimo, ut quæ olim in *Joſephi* codicibus non exſtiterit, quod in *Epiphanii* verſione de illa nec vola, quod dicitur, nec veſtigium apparet: aut legendum, v. 41. οὐκ ἀρχιερατικοῦ γένους, καὶ πάλαι &c. & vertendum, *inde Ananelus, erat non quidem ex pontificio genere, quamvis* (ita hoc loco ϗ pro καίπερ reddendum eſt) *ob veterem conſuetudinem Herodi eſſet in pretio.* *Phaleiranus* in *Diſſert.* de *Ablatione ſceptri* &c. Verum quid vetat, quo minus ἀρχιερατικοῦ γένους retineamus, cum verba intelligi poſſint de genere pontificali Judæorum Babyloniorum, non Judæorum familiæ Aſamonæorum, qui quidem illuſtres erant, cæterique omnes, ſi cum iis contendantur, pro obſcuris & ἀσημοτέροις habendi. [e] Ἐτίμησε τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, αὐτὸς δὲ κατέλυσεν *Vat.* [f] Ita *Buſb.* & *Epiphan.* οἰκείας in *cæteris.* [g] Sic lego. ἄλλος γέ τις in libris. *Epiphanius* vertit, *nam non licebat aliquem honore ſemel accepto privari.* At *Seldenus* in hunc modum, *neque enim ſolebat honor hic ſemel aſſumptus abrogari.* * *Id eſt*, non enim ſine injuria quiſpiam &c.

a Sic

ἅπαξ παραλαβών. ἀλλὰ πρῶτος μὲν Ἀντίοχος ὁ Ἐπιφανὴς ἔλυσε τὸν νόμον, ἀφελόμενος μὲν Ἰησοῦν, καταστήσας δὲ τὸν ἀδελφὸν Ὀνίαν· δεύτερος δὲ Ἀριστόβουλος Ὑρκανὸν ἀφείλετο τὸν ἀδελφόν, Ἡρώδης δὲ τρίτος [a] ἀντιπαρέδωκε τὴν ἀρχὴν Ἀριστοβούλῳ τῷ παιδί.

β'. Καὶ τότε μὲν ἐδόκει τεθεραπευκέναι τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. οὐ μὴν ὥσπερ εἰκὸς ἐν διαλλαγαῖς ἀνυπόπτως διετέλει, τὴν Ἀλεξάνδραν ἐπί τε τοῖς ἐγχειρηθεῖσιν ἤδη, καὶ χαλεπὸν εἰ λάβοι νεωτέρων πραγμάτων ἠξιωκὼς δεδοικέναι. προσέταττεν οὖν ἔν τε τοῖς βασιλείοις διατρίβειν, καὶ μηδὲν ἐπ' ἐξουσίας δρᾷν. ἐπιμελεῖς τε ἦσαν αἱ φυλακαί, λανθάνοντος οὐδ' εἴ τι πρὸς τὴν καθ' ἡμέραν δίαιταν ἐπιτηδεύοιτο. ταῦτα πάντα κατὰ μικρὸν αὐτὴν ἐξήγριε, καὶ μῖσος ὑπεφύετο. φρονήματος γὰρ ἔμπλεως οὖσα γυναικείου, ἐκ τῆς ὑπόπτου ἐπιμελείας ἀνηξιοπάθει, [b] παντὸς ὕπνος ἀξιοῦσα μᾶλλον, ἢ τῆς παρρησίας στερομένη, τιμῆς εὐπρεπείᾳ, μετὰ δουλείας καὶ [c] φόβου καταζῆν. ἔπεμπεν οὖν παρὰ τὴν Κλεοπάτραν [d] ἐν οἷς εἴη συνεχῶς ὀδυρομένη, καὶ παρακαλοῦσα προσβοηθεῖν αὐτῇ κατὰ δύναμιν. ἡ δὲ λαθοῦσαν ἐκέλευσεν ἐπ' Αἰγύπτου σὺν τῷ παιδὶ πρὸς αὐτὴν ἀποδιδράσκειν. ἐδόκει τε ταῦτα, καὶ τεχνάζεται τοιάδε. δύο λάρνακας, ὡς εἰς ἐκκομιδὴν νεκρῶν, παρασκευασαμένη, ταύταις αὐτὴν καὶ τὸν υἱὸν ἐνέβαλεν, ἐπιτάξασα τῶν οἰκετῶν τοῖς συνειδόσι διὰ νυκτὸς ἐκφέρειν. ἦν δὲ τοὐντεῦθεν ἐπὶ θάλατταν ὁδὸς αὐτοῖς, καὶ πλοῖον [e] ᾧ διαπλεύσειν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλον [f] παρεσκευασμένον. ταῦτα Σαββίωνι τῶν ἐκείνης φίλων Αἴσωπος οἰκέτης αὐτῆς ἀπαγγέλλει προσπεσών, ὡς εἰδότι φράσας. πυθόμενος δὲ [g] Σαββίων, καὶ γὰρ ἦν ἐχθρὸς Ἡρώδου πρότερον, ὅτι τῶν ἐπιβουλευσάντων Ἀντιπάτρῳ κατὰ τὴν φαρμακείαν εἷς ἐνομίζετο, τὸ μῖσος [h] ὑπαλλάξεσθαι τῆς περὶ τὴν μήνυσιν εὐνοίας προσεδόκησε. καὶ καταλέγει τῷ βασιλεῖ τὴν τῆς Ἀλεξάνδρας ἐπιβουλήν. ὁ δέ, τὴν μὲν ἕως τῆς ἐγχειρήσεως ἐάσας προελθεῖν, ἐπ' αὐτοφώρῳ τοῦ δρασμοῦ συνέλαβε. παρῆκε δὲ τὴν ἁμαρτίαν, χαλεπὸν μὲν οὐδέν, εἰ καὶ σφόδρα [i] βουλόμενος ἦν αὐτῷ [k] διαθεῖναι, τολμήσας· οὐ γὰρ ἀνασχέσθαι Κλεοπάτραν αἰτίαν ἐπὶ τῷ πρὸς αὐτὸν μίσει λαβοῦσαν· ἐμφαίνων δὲ μεγαλοψυχίαν μᾶλλον ἐξ ἐπιεικείας αὐτοῖς συνεγνωκέναι. προὔκειτο μέντοι παντάπασιν αὐτῷ τὸ μειράκιον ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. τὸ δὲ μὴ ταχὺ μηδ' ἅμα τοῖς πεπραγμένοις ἐδόκει πιθανώτερον εἰς τὸ λανθάνειν.

γ'. Καὶ τῆς σκηνοπηγίας ἐνστάσης, ἑορτὴ δ' ἐστὶν αὕτη παρ' ἡμῖν εἰς τὰ μάλιστα τηρουμένη, ταύτας τὰς ἡμέρας ὑπερεβάλλετο, καὶ πρὸς εὐφροσύνας αὐτός τε καὶ τὸ λοιπὸν πλῆθος ἦν. ἐκίνησε δ' αὐτὸν ὅμως κἀκ τῶν τοιούτων ἐπισπεῦσαι τὰ περὶ τὴν προαίρεσιν ἐμφανῶς παροξύνων ὁ φθόνος. τὸ γὰρ μειράκιον Ἀριστόβουλος, ἕβδομον ἐπὶ τοῖς δέκα γεγονὼς ἔτος, ἐπειδὴ κατὰ νόμον ἀνῆλθεν ἐπὶ τὸν βωμὸν συντελέσων τὰ θύματα, τόν τε κόσμον ἔχων τὸν τῶν ἀρχιερέων, καὶ τὰ πρὸς τὴν θρησκείαν

ubi ſemel eum acceperit. Sed primus quidem Antiochus Epiphanes eam legem violavit, abdicato Jeſu & fratre ejus Onia ſubſtituto: ſecundus vero Ariſtobulus Hyrcanum fratrem ſummovit; tertius autem Herodes principatum *ſacerdotii* Ariſtobulo puero reddidit.

Alexandra Herodi ſuſpecta obſervatur.

2. Et tunc quidem ſibi viſus eſt malis domeſticis remedium adhibuiſſe. neque tamen, ut par fuit, poſt gratiam reconciliatam à ſuſpicione vacuus erat, Alexandram tum ex præteritis conatibus cur vereretur ſibi juſtam cauſam eſſe arbitratus, tum ſi res novas moliendi occaſionem nacta ſit. Itaq; juſſit eam in regia degere, neque quicquam * per poteſtatem facere. Quin & cuſtodes eam ita obſervarunt, ut nihil præter quotidianam vivendi conſuetudinem agere poſſet quod non reſciſcererur. Hæc omnia eam paulatim exacerbabant, odiumque *mox* ſuccreſcebat. Cum enim ſuperbia muliebri eſſet inflata, curam ſuſpicioſam ſibi adhibitam indigne ferebat, malens quidvis potius pati, quam ut fiduciâ privata, honoris ſpecie in ſervitute & formidine vitam ageret. Mittebat igitur ad Cleopatram, de rebus ſuis continenter conquerendo, & illam ut ſibi pro viribus ſubveniret orando. Illa vero juſſit, ut clanculum cum puero ad ſe perfugeret in Ægyptum. id quod ei facere viſum eſt, & artem hujuſmodi comminiſcitur. Comparatis tanquam ad efferendos mortuos duabus arcis, in has ſeipſam & filium impoſuit, poſtquam famulis conſciis imperaſſet ut ſe noctu efferant. Erat autem inde iter eis ad mare, naviſque parata qua in Ægyptum navigaturi erant. Sed ejus famulus Æſopus, cum forte in Sabbionem ejuſdem amicum incidiſſet, quaſi cum conſcio loqueretur rem enunciat. Quo cognito Sabbion (qui prius Herodi inviſus eſſet, quod unus eorum eſſe putaretur qui Antipatri venenum porrexiſſent) ſperavit hujus indicii benevolentia ſeſe odio regis liberaturum. Regi itaque Alexandræ conſilium narrat. Ille vero paſſus eam uſque ad *rei* aggreſſionem procedere, cum jam in eo eſſet ut fugeret eam deprehendit. Delictum tamen ei condonavit, nihil duri, quamvis libenter in eam animadverſurus eſſet, *ſtatuere* auſus: († non enim Cleopatram, propter ſuum in eum odium, laturam putabat, ut illa accuſaretur) quin ea animi magnitudine videri voluit, ut eis clementia ignoviſſe putaretur: ſed omnino adoleſcentem è medio tollere ei propoſitum erat. Verum ut probabilius latere poſſet, non ſtatim id, neq; mox poſt illa quæ perpetraverant, faciendum videbatur.

Fugam adornat in Ægyptum.

A ſervo proditur; eique metu Cleopatræ ignoſcit Herodes.

Ut populus gaudio geſtit ex conſpectu Ariſtobuli.

3. Cumque jam inſtaret umbraculorum feſtum, quod apud nos maxima cum ſolennitate ſervatur, eos dies præteriit, atque voluptati una cum populo ſeſe dedidit: quæ tamen res in cauſa fuit, ut eum invidia manifeſte ad id quod ſtatuerat celerius exſequendum incitarit. Nam adoleſcens Ariſtobulus, annos ſeptemdecim natus, cum ad aram ex lege ſacra facturus aſcendiſſet, & veſtitu pontificio indutus, & religionis ceremonias rite peragens,

---

[a] Sic in *pleriſque*. παραδοὺς τὴν ἀρ. Α. τ. παιδὶ, τότε μὲν ἐδόκει *Busb.* [b] Παντὸς ὁτουοῦν *Busb.* [c] Φόνων *Busb. & Zonar.* [d] Forſan aliquis malit, ἐν αἷς εἴη συνοχαῖς. [e] Ita *Busb. Zonar. & Epiphan.* ὃ διεπλεύσειν εἰς τὴν Αἴγυπτον ἔμελλε in *cæteris*. [f] Sic *Vat. & Busb.* παρεσκευασμένον in *cæteris*. [g] Σαβίων *Busb.* nec aliter in quibuſdam *Epiphanii* libris. [h] Ὑπαλλάξεσθαι *Vat. & Gall.* [i] Forſan βουλομένῳ, ut apud *Ælianum*, εἴ σοι βουλομένῳ ἐστίν. [k] Διαθεῖναι *Busb.* * *Vel*, ſuapte auctoritate † *Vel*, non enim laturam Cleopatram putabat, ut illa *ideo* accuſaretur quod ipſum odio habuerit.

gens, tam pulchritudine quam magnitudine ætatem antecellens, neque non in forma plurimam generis ſui nobilitatem oſtendens, tum multitudo & impetu quodam mentis & voluntate in eum ferebatur, eiſque non obſcure avi ejus Ariſtobuli facta in memoriam redierunt. victique paulatim quo erant in ipſum animo palam faciebant, gaudentes ſimul & mœrentes fauſtiſque acclamationibus preces miſcentes, adeo ut populi in ipſum benevolentia facile perſpiceretur, & plus juſto *uti* in regno viderentur beneficiorum *prius* acceptorum teſtificationi ſtudere. His omnibus de cauſis decrevit Herodes, quod inſtituerat adverſus adoleſcentem perficere.

Ariſtobulo Herodes inſidias ſtruit.

Itaque feſtis tranſactis, cum Hierichunte epulatus eſſet ipſos excipiente Alexandra, id agebat ut blanditiis adhibitis in locum ſecurum adoleſcentem proliceret. quo facto ita ſe comparabat, ut ſimul cum eo luderet & juvenili licentia uteretur ad eum delectandum. Cum autem loci natura paulo æſtuoſior eſſet, congregati cito exierunt præ languore, & piſcinis adſtantes, quæ ſatis magnæ aulam circumfluebant, plagæ meridionalis calorem maximum refrigerabant. ac primum ſpectabant quoſdam è ſervulis & amicis *ſuis* natantes: deinde poſtquam provocante Herode adoleſcens quoque eis ſe miſcuiſſet, amici *Herodis*, quibus id negotii mandatum, cum jam tenebræ eſſent, per luſionis ſpeciem deprimere & mergere natantem non prius deſtiterunt, quam eum plane ſuffocaſſent.

Ariſtobuli mors.

Atque ita quidem exſtinctus eſt Ariſtobulus, cum annos in univerſum octodecim vixiſſet, & pontificatum anno tenuiſſet, quem Ananelus iterum ſuſcepit.

Luctus Alexandræ ex morte Ariſtobuli.

4. Cum autem id quod accidiſſet mulieribus nunciatum eſſet, ſtatim quidem ex mutatione *inexſpectata* fletus fiebat & luctus continuus ſuper mortuo ante oculos jacente; totaque urbs ſparſo rumore graviter dolebat, unaquaque domo calamitatem tanquam propriam & non alienam deflente. Sed in primis Alexandra, ubi filii interitum reſcivit, vehementer affecta eſt; majorem etiam dolorem capiens, cognito quo modo res perpetrata erat, cæterum neceſſe habens omnia patienter ferre, mali gravioris metu. Et ſæpe quidem eo ventum eſt, ut ſibi manus afferendo vitam finiret, tamen ſe cohibuit ſi forte vivendo poſſet opis aliquid conferre ad ultionem ejus qui per inſidias injuſte peremptus erat; proptereaque magis vitam retinebat: ac, diſſimulando ſe ſcire filium de induſtria necatum fuiſſe, exiſtimabat hoc ſibi ſatis eſſe ut aliquando factum ulciſci poſſet. Et illa quidem ſe reprimebat, ne eum ſuſpicaretur.

Herodis diſſimulatio.

Herodes vero omnibus qui foris eſſent fidem facere curabat, necem puero haud data opera illatam fuiſſe, non ſolum id agendo ut nihil ad luctus *ſolennes* deeſſet, verum etiam lachrymas emittendo, & ſe ex animo vereque lugere oſtendendo. ac fortaſſe à dolore victus fuerit ad conſpectum exſtincti in flore ætatis & pulchritudinis, tametſi arbitraretur pueri

ἐκτελῶν, κάλλει τε κάλλιστος, καὶ μεγέθει πλέον ἢ πρὸς τὴν ἡλικίαν ὑπεράγων, τοῦ γε μὴν [a] περὶ τοῦ γένους ἀξιώματος πλεῖστον ἐν τῇ μορφῇ διαφαίνων, ὁρμή τε τῷ πλήθει πρὸς αὐτὸν εὐνοίας ἐγένετο, καὶ τῶν Ἀριστοβούλῳ τῷ πάππῳ πεπραγμένων [b] ἐναργὴς μνήμη παρέστη. νικώμενοί τε κατὰ μικρὸν ἐξηλέγχοντο ταῖς διαθέσεις, χαίροντες ὁμοῦ καὶ συγχεόμενοι, καὶ φωνὰς εὐφήμους εἰς αὐτὸν ἀφιέντες εὐχαῖς μεμιγμένας, ὡς ἐμφανῆ γενέσθαι τὴν εὔνοιαν τῶν ὄχλων, καὶ προπετέστεραν ἐν βασιλείᾳ δοκεῖν τὴν ὧν εὖ πεπόνθεσαν ὁμολογίαν. ἐπὶ τούτοις πᾶσιν Ἡρώδης ἔγνω τὴν προαίρεσιν ἣν εἶχεν εἰς τὸ μειράκιον ἐξεργάσασθαι. καὶ τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἱστιᾶτο μὲν ἐν Ἱεριχοῦντι, δεχομένης αὐτοὺς τῆς Ἀλεξάνδρας, φιλοφρονούμενος δὲ τὸ μειράκιον καὶ προσέλκων εἰς [c] ἀδεᾶ τόπον, ἕτοιμος ἦν συμπαίζειν καὶ νεανιεύεσθαι κεχαρισμένως ἐκείνῳ. τοῦ δὲ περὶ τὸν τόπον ἰδιώματος θερμοτέρου τυγχάνοντος, συνειλεγμένοι τάχιον ἐξῆλθον ἀλύοντες· καὶ ταῖς κολυμβήθραις ἐπιστάντες, αἳ μεγάλαι περὶ τὴν αὐλὴν ἐτύγχανον, ἀνέψυχον τὸ θερμότατον τῆς μεσημβρίας. καὶ πρῶτον μὲν ἑώρων [d] τοὺς νέοντας τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων· ἔπειτα προαχθέντος καὶ τοῦ μειρακίου τῷ καὶ τὸν Ἡρώδην παρεξιῶσαι, τῶν φίλων οἷς ταῦτα ἐπιτέτακτο, σκότους ἐπίσχοντος, βαροῦντες ἀεὶ καὶ βαπτίζοντες ὡς ἐν παιδιᾷ νηχόμενον, οὐκ ἀνῆκαν ἕως καὶ παντάπασιν ἀποπνῖξαι. καὶ διεφθάρη μὲν οὕτως Ἀριστόβουλος, ὀκτωκαίδεκα [e] μὲν ἅπαντα βιοὺς ἔτη, τὴν δ᾽ ἀρχιερωσύνην κατασχὼν ἐνιαυτόν, ἣν Ἀνάνηλος ἐκομίσατο πάλιν.

δ΄. Ἐξαγγελθέντος δὲ τοῦ πάθους ταῖς γυναιξὶν, εὐθὺς μὲν ἐκ μεταβολῆς θρῆνος ἦν [f] ἐπὶ προκειμένῳ τῷ νεκρῷ καὶ πένθος ἄληκτον· ἥ τε πόλις τοῦ λόγου διαδοθέντος ὑπερήλγει, πάσης ἑστίας οἰκειουμένης τὴν συμφορὰν ὡς οὐκ ἐπ᾽ ἀλλοτρίῳ γενομένην. Ἀλεξάνδρα δὲ καὶ μᾶλλον ἐμπαθὴς ἦν συνέσει τῆς ἀπωλείας. τὸ μὲν ἄλγημα ἐκ τοῦ γινώσκειν ὅπως ἐπράχθη πλεῖον ἔχουσα, τὸ δὲ καρτερεῖν ἀναγκαῖον ἐπὶ μείζονος κακοῦ προσδοκίᾳ ποιουμένη. καὶ πολλάκις μὲν ἦλθεν αὐτοχειρίᾳ διαγράψασθαι βίον, ἐπέστησε δ᾽ ὅμως εἰ δύναιτο ζῶσα προσαρκέσαι τῷ κατ᾽ ἐπιβουλὴν ἀνόμως διεφθαρμένῳ, τό τε πλέον ἐντεῦθεν αὐτῇ παρεκράτει τὸν βίον, καὶ τὸ μηδεμίαν ὑποψίαν ἐπιδοῦναι τοῦ κατὰ πρόνοιαν ἀπολέσθαι τὸν υἱὸν ἱκανὸν εἰς εὐκαιρίαν ἀμύνης ἐνομίζετο. κἀκείνη μὲν ἐγκρατῶς ἔφερε τὴν ὑποψίαν. Ἡρώδης δὲ πᾶσι τοῖς ἔξωθεν πιθανῶς [g] ἐπεσκευάζετο, μὴ μετὰ προνοίας γενέσθαι τῷ παιδὶ τὸν θάνατον, οὐχ ὅσα πρὸς πένθος ἐπιτηδεύων μόνον ἀλλὰ καὶ δάκρυσι χρώμενος, καὶ σύγχυσιν τῆς ψυχῆς ἐμφαίνων ἀληθινήν. τάχα μὲν καὶ τοῦ πάθους ἀπονικῶντος αὐτὸν, ἐν ὄψει τῆς τε ὥρας καὶ τοῦ κάλλους, εἰ καὶ πρὸς ἀσφάλειαν ὁ θάνατος

---

[a] Περὶ τὸ γένος *Busb. & Vat.* [b] Ἐναργὴς ἡ μνήμη *Busb.* [c] Ita *Busb.* prout ſupra alicubi. ἀδεῶ in *Editis Aliiſque.* [d] Τοὺς νεανίσκους τῶν οἰκετῶν καὶ φίλων νηχομένους *Busb.* τοὺς νέους τ. οἰ. κ. φίλων *Vat.* ſine νηχομένους. [e] Οὐ πάντα *Busb.* ἔτος τὸν ὀκτωκαίδεκα ἀνύσας ἐνιαυτὸν *Zonar.* [f] Ita *Busb & Vat.* ἔτι in *Editis Aliiſque.* [g] Ἀποσκευάζετο *Baſ.* Ἡρώδης δὲ πάντα ἐπιτηδεύων, ἀποσκευαζόμενος [*amoliens*] τὴν ὑπόνοιαν, καὶ δακρύων, καὶ συγχεόμενος &c. *Zonar.*

a Aliquis

νατος τοῦ παιδὸς ἐνομίζετο. [a] δῆλον δ' ὡς ἀπολογίαν αὐτὰ πραγματευόμενος. τά γε μὴν εἰς τὴν πολυτέλειαν τῆς ἐκφορᾶς καὶ μᾶλλον ὑπερεδείξατο, πολλὴν μὲν τὴν παρασκευὴν περί τε τὰς θήκας καὶ τὸ πλῆθος τῶν θυμιαμάτων ποιησάμενος, πολὺν δὲ συγκαταθάπτων κόσμον, ὡς ἐκπλῆξαι τὸ λυπηρὸν τῆς ἐν ταῖς γυναιξὶν ἀλγηδόνος, καὶ παραμυθήσασθαι τούτῳ τῷ μέρει.

δ'. ε'. Τὴν δ' Ἀλεξάνδραν ἤτλησε μὲν οὐδὲν τῶν τοιούτων, ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον ἡ μνήμη τοῦ κακοῦ παρέχουσα τὴν ὀδύνην ὀδυρτικὴν ἐποίει καὶ φιλόνεικον· καὶ γράφει τὴν ἐπιβουλὴν Ἡρώδου τῇ Κλεοπάτρᾳ, καὶ τὴν ἀπώλειαν τοῦ παιδός. ἡ δὲ, καὶ πάλαι σπεύδουσα προσαρκέσαι δεομένῃ, καὶ τὰς ἀτυχίας οἰκτείρουσα τῆς Ἀλεξάνδρας, αὐτῆς ἐποιεῖτο τὸ πᾶν πρᾶγμα, καὶ Ἀντώνιον οὐκ ἀνίει τίσασθαι τὸν φόνον τοῦ παιδὸς [b] παροξύνουσα. οὐ γὰρ ἄξιον Ἡρώδην, δι' αὐτοῦ καταστάντα βασιλέα τῆς οὐδὲν προσηκούσης ἀρχῆς, εἰς τοὺς ὄντως βασιλεῖς τοιαύτας ἐπιδείκνυσθαι παρανομίας. τούτοις ἀναπειθόμενος Ἀντώνιος, ὡς ἐπὶ Λαοδικείας ἐστάλη, πέμπει κελεύων Ἡρώδην ἐλθόντα τῶν εἰς Ἀριστόβουλον ἀπολογήσασθαι· πεπρᾶχθαι γὰρ οὐκ ὀρθῶς τὴν ἐπιβουλὴν, εἰ δι' αὐτοῦ γέγονεν. ὁ δὲ τήν τε αἰτίαν δεδιὼς καὶ τὴν Κλεοπάτρας δυσμένειαν, ὡς οὐκ ἀνῆκεν ἐξεργαζομένη κακοήθως αὐτῷ τὸν Ἀντώνιον ἔχειν, ἔγνω μὲν ὑπακούειν· οὐδὲ γὰρ ἄλλο τι πράττειν ἐνῆν· καταλιπὼν δὲ τὸν θεῖον αὐτοῦ Ἰώσηπον ἐπίτροπον τῆς ἀρχῆς καὶ τῶν ἐκεῖ πραγμάτων, ἐνετείλατο λεληθότως, [c] εἰ πάθῃ τι παρ' Ἀντωνίῳ, παραχρῆμα καὶ τὴν Μαριάμμην ἀνελεῖν. οὕτως τε γὰρ ἔχειν φιλοστόργως πρὸς τὴν γυναῖκα, καὶ δεδοικέναι τὴν ὕβριν, εἰ καὶ τεθνηκότος ἐκείνη κατ' εὐμορφίαν ἄλλῳ τινὶ σπουδάζοιτο. ὁ δὲ σύμπαν ἐνέφαινεν ὁρμὴν Ἀντωνίου περὶ τὴν ἄνθρωπον, [d] ὅτι καὶ πάλαι προακηκοὼς ὑπὲρ τῆς εὐμορφίας ἐτύγχανεν. Ἡρώδης μὲν οὖν ἐπιστείλας ταῦτα, καὶ τὰς ἐλπίδας οὐκ ἀσφαλεῖς [e] ἔχων [f] ὑπὲρ τῶν ὅλων, ἀπῄει πρὸς Ἀντώνιον.

ϛ'. Ὁ δὲ Ἰώσηπος ἐπὶ τῆς διοικήσεως [g] ὢν ἐν τῇ βασιλείᾳ πραγμάτων, καὶ διὰ τοῦτο συνεχῶς ἐντυγχάνων τῇ Μαριάμμῃ, περί τε πραγματείας καὶ τιμῆς ἕνεκεν ἣν ἔδει βασιλευούσῃ παρ' αὐτοῦ γίνεσθαι, [h] καθιεὶς εἰς συνεχεῖς ὁμιλίας ὑπὲρ τοῦ Ἡρώδου πρὸς αὐτὴν εὐνοίας καὶ φιλοστοργίας. ἐξειρωνευομένων δὲ [i] γυναικείως τοὺς λόγους, καὶ μάλιστα τῆς Ἀλεξάνδρας, ὑπερεσπουδακὼς ὁ Ἰώσηπος ἐπιδεῖξαι τὴν διάνοιαν τοῦ βασιλέως, προήχθη καὶ τὰ περὶ τὴν ἐντολὴν εἰπεῖν, πίστιν αὐτὰ ποιούμενος, ὡς οὐδὲ χωρὶς ἐκείνης ζῆν δύναται, κἂν εἰ πάσχοιτο δεινὸν οὐκ ἀξιοῦντος οὐδὲ θανάτῳ διαζευχθῆναι. ταῦτα μὲν ὁ Ἰώσηπος. αἱ δὲ γυναῖκες, ὡς εἰκὸς, οὐ τὸ φιλόστοργον τῆς περὶ τὸν Ἡρώδην διαθέσεως, τὸ δὲ χαλεπὸν, εἰ μηδ' ἀποθνήσκοντος ὑστερήσειαν ἀπωλείας καὶ θανάτου τυραννικοῦ, [k] προσλαμβάνουσαι, χαλεπὴν τὴν ὑπόνοιαν τοῦ ῥηθέντος εἶχον.

ζ'. Ἐν δὲ τούτῳ καὶ λόγος ἐγένετο κατὰ τὴν πόλιν τῶν Ἱεροσολυμιτῶν παρὰ τῶν ἐν ἔχθει τὸν Ἡρώδην ἐχόντων, ὡς Ἀντώνιος αἰκισάμενος αὐτὸν [l] ἀποκτείνειεν. ἡ δὲ φήμη πάντας μὲν [m] ἐτάραξεν, ὡς

mortem ſibi in ſecuritatem cedere: ſed perſpicuum erat iſta ab eo facta eſſe, ut ſemet expurgaret. Atqui præcipue in funeris magnificentia modum exceſſit, multa quidem cura adhibita tam in conditorio apparando quam in magna aromatum vi congerenda, plurimiſque cum eo ſepultis ornamentis; adeo ut *mulieribus excuſſerit mœſtitiam & dolorem, atque hac *ſaltem* parte ſolamen eis præbuerit.

IV.

Inſidias Herodis filiique necem Cleopatræ per literas ſignificat Alexandra.

5. At hujuſmodi nihil vincere & lenire quidem potuit Alexandram; ſed indies magis magiſque malorum memoria, dolorem redintegrans, querulam faciebat & pervicacem: atq; adeo per literas Cleopatræ ſignificat Herodis inſidias, filiique interitum. Illa vero, quæ jampridem Alexandræ precibus ſatisfacere cuperet ejuſque vicem doleret, eam rem pro ſua habebat, & Antonium ad pueri necem ulciſcendam impellere non deſinit: haud enim æquum eſſe, *dictitabat*, ut Herodes, qui opera ejus regnum ad ſe nihil pertinens adeptus eſt, ejuſmodi ſcelera committeret in veros reges. His adductus Antonius, ubi Laodiceam venit, ad Herodem mittit ut ad cauſam ſuper Ariſtobulo dicendam veniat: inſidias enim, ſi ab ipſo factæ fuerint, haud recte adhibitas. Ille vero crimen & Cleopatræ ſimultatem veritus, quæ Antonium in ſe incitare non intermitteret, ſtatuit obtemperare (nec enim aliud facere licebat) mandataque Joſepho avunculo ſuo principatus & rerum procuratione, ei arcane præcepit, ut, ſi quid ipſe ab Antonio paſſus eſſet, protinus Mariamnem necaret: tanto enim mulieris amore devinctum eſſe, ut contumeliam timeret, ſi ſe mortuo illam aliquis propter pulchritudinem adamaret. ſummatim vero innuebat Antonii impetum quo in mulierem ferebatur, cum olim *aliquid* de ejus pulchritudine inaudiiſſet. Et quidem Herodes, his præceptis, cum ſpe de ſumma rerum dubia ad Antonium proficiſcitur.

Antonius Herodem ad cauſam dicendam evocat.

Herodis mandatum ſecretum de conjuge occidenda.

Joſephus arcanum detegit.

6. Joſephus autem, cum regni negotia adminiſtraret, ideoque continenter cum Mariamne colloqueretur, & quod negotia id poſtularent & honos quem reginæ ab ipſo haberi oportuit, eò devenit ut ſæpe memoraret Herodis erga ipſam benevolentiam & amorem. Cumque illæ, præſertim Alexandra, id quod diceret femineo more deriderent, Joſephus monſtrandi regis animi plus juſto cupidus, eò provectus eſt etiam ut ea detegeret quæ ſibi data in mandatis eſſent, illa in argumentum patefaciens, quod nec ſine ea vivere poſſet, neque ſi quid gravius pateretur ab ea disjungi vellet. Hæc quidem Joſephus. Mulieres vero, ut veriſimile erat, non ad vehementiam amoris quo tenebatur Herodes, ſed ad *facti* atrocitatem animum advertentes, ac quaſi illo mortuo ipſis pereundum eſſet & tyranni crudelitate moriendum, ex dictis ad graviſſima quæque ſuſpicanda adductæ ſunt.

Rumor vanus de morte Herodis.

7. Interea rumor per urbem Hieroſolymitarum ſparſus erat ab Herodis inimicis, illum cruciatu & morte ab Antonio affectum eſſe. Qua ex fama, ut par fuit, tota regia perturbata

---

[a] Aliquis forſan malit, δῆλος δ' ἦν εἰς ἀπολογίαν ταῦτα πραγματευόμενος. [b] Ἐρεθίζουσα *Busb.* atque ita legiſſe videtur *Zonaras.* [c] Εἰ πάθοι τι παρ' Ἀντωνίου *Busb.* [d] Ita lego pro ὅτι καὶ ex *Epiphanio,* qui vertit, *cum olim* &c. [e] Ita diſtinxi. antea erat, ἔχων, ὑπὲρ τῶν ὅλων ἀπῄει. [f] Ὑπὲρ τῶν ἄλλων *Busb.* [g] Τῶν poſt ὢν addunt *Busb.* & *Vat.* [h] Sic *Busb.* καθιεὶς συνεχῶς in *Editis Aliiſque.* [i] Τῶν γυναικῶν *Busb.* & *Epiphan.* Vulgata lectio bene ferri poteſt. [k] Προλαμβάνουσαι *Vat.* [l] Ἀποκτείνει *Busb.* [m] Ita *MSS.* ἐτάραττεν in *Editis.* * *Vel,* mulieres mœſtas & dolentes in ſtuporem dederit.

Alexandræ conſilium irritum.

bata eſt, præſertim feminæ. Itaque perſuaſit Alexandra Joſepho, ut ex regia egreſſus ſeſe una cum ipſis ſub legionis Romanæ ſigna reciperet, quæ tum ad urbem regni tuendi gratia Julio duce caſtra habebat. Sic enim primùm, *dicebat*, ſi quis in aula tumultus oriretur, ipſos tutius acturos in Romanorum benevolentia: deinde ſibi ſpem factam eſſe omnia ſe conſequuturam ſi Mariamnem vidiſſet Antonius, per eumque principatum recuperaturos, & nulla re carituros quæ in nobilitate regia educatis digna foret.

Antonium Herodes muneribus placat & ſibi conciliat.

8. Cum autem hac de re ſermonem inſtituiſſent, veniunt ab Herode de toto negotio literæ, priori etiam rumori plane contrariæ. Ut enim venit ad Antonium, eum ſtatim donis (quæ Hieroſolymis apportaverat) ſibi conciliavit: ac ſtatim ut cum eo colloquutus eſt, effecit ut ei ne ſuccenſeret quidem aut iraſceretur; atque Cleopatræ verba parum valebant adverſus ea quibus benevolentiam ejus demerebatur. Negabat enim Antonius decere à rege rationem eorum repoſci, quæ geſſiſſet in imperio, ita enim ne regem quidem eum fore; atque par eſſe ut qui honorem ei dederint & poteſtatem tribuerint, ea *quam liberrime* uti ſinant. Idem etiam Cleopatræ nequaquam convenire dicebat in factis principum eſſe curioſam. Hiſce de rebus ſcripſit Herodes, necnon alios honores ei ab Antonio habitos memoravit, ut pro tribunali illi aſſideret, & quotidie conviviis ejus intereſſet, atque iſta ab eo aſſequeretur, infenſa licet atque ipſum incuſante Cleopatra; quæ, regionis cupiditate petens atque contendens ut ſibi regnum obveniret, modis omnibus ſtuduerat ut eum è medio tolleret. Verum ſibi æquum habenti Antonium nihil gravius jam exſpectandum eſſe, ſed brevi venturum, firmiore illius erga regnum reſque ſuas fretum benevolentia, & Cleopatræ nullam amplius plus habendi ſpem reliquam eſſe; cum Antonius, vice eorum quæ poſtulaverat, Cœlen-Syriam ei dederit; atque adeo ſimul iratam lenierit feceritque ut à petitione regni Judææ deſiſteret.

Herodis literæ ad amicos ſuos de honoribus ipſi ab Antonio habitis.

Accuſatio contra Joſephum & Mariamnem inſtituta.

9. His literis allatis, ardor ille ad Romanos ſe recipiendi, tanquam mortuus eſſet *Herodes*, ſtatim reſtinctus eſt. neque tamen non reſcitum eſt illorum conſilium. Nam poſtquam rex, deducto Antonio in Parthos proficiſcente, in Judæam rediit, ejus ſoror Salome & mater ei protinus Alexandræ inſtitutum declararunt: & inſuper Salome contra maritum ſuum Joſephum criminationem protulit, quod frequenter cum Mariamne conſuetudinem habuerit. Iſta autem hac de cauſa dicebat, quòd ei jampridem infenſa erat, propterea quod inter earum contentiones, illa, plus juſto faſtidioſa, eis ignobilitatem exprobrabat. Herodes vero, qui in Mariamnem ſemper ardore flagrabat ama-

εἰκὸς, τῆς περὶ τὸ βασίλειον, [a] μάλιστα δὲ ταῖς γυναιξίν. Ἀλεξάνδρα δὲ καὶ τὸν Ἰώσηπον ἀναπείθει, τῶν βασιλείων ἐξελθόντα, σὺν αὐταῖς [b] συμφυγεῖν τοῖς σημείοις τοῦ Ῥωμαϊκοῦ τάγματος, ὃ τότε περὶ τὴν πόλιν ἐπὶ φρουρᾷ τῆς βασιλείας ἐστρατοπέδευεν, [c] ἡγουμένου Ἰουλίου. διὰ γὰρ τούτου πρῶτον μὲν, εἰ καί τις ἀπαντήσειεν [d] ταραχὴ περὶ τὴν αὐλὴν, ἐν ἀσφαλεστέρῳ διάξειν αὐτοὶ Ῥωμαίους εὐμενεῖς ἔχοντες· ἔπειτα καὶ [e] τεύξεσθαι παντὸς ἠλπικέναι, τὴν Μαριάμμην Ἀντωνίου θεασαμένου, δι᾽ οὗ καὶ τὴν ἀρχὴν ἀναλήψεσθαι, καὶ μηδενὸς ὑστερήσειν, ὧν εἰκὸς τοῖς ἐν εὐγενείᾳ βασιλικῇ γεγονόσιν.

η΄. Ἐπὶ τούτων δὲ τῶν λογισμῶν [f] τετυχηκόσιν αὐτοῖς, γράμματα παρ᾽ Ἡρώδου περὶ τῶν ὅλων [g] ἀφίκετο, τῆς φήμης ἐναντία καὶ τῶν προληφθέντων. ἐπειδὴ γὰρ ἐγένετο παρ᾽ Ἀντωνίῳ, ταχὺ μὲν αὐτὸν ἀνεκτήσατο τοῖς δώροις, ἃ φέρων ἧκεν ἐκ τῶν Ἱεροσολύμων· ταχὺ δὲ ταῖς ὁμιλίαις παρεστήσατο μὴ χαλεπῶς ἔχειν εἰς αὐτὸν, οἵ τε τῆς Κλεοπάτρας λόγοι [h] πρὸς τὴν ἐξ ἐκείνων θεραπείαν ἧττον ἐδυνήθησαν. οὐ γὰρ ἔφη καλῶς ἔχειν Ἀντώνιος βασιλέα περὶ τῶν κατὰ τὴν ἀρχὴν γεγενημένων εὐθύνας ἀπαιτεῖν, οὕτως γὰρ ἂν οὐδὲ βασιλεὺς εἴη· δόντας δὲ τὴν τιμὴν, καὶ τῆς ἐξουσίας καταξιώσαντας, ἐᾶν αὐτῇ χρῆσθαι. τὸ δ᾽ αὐτὸ καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ [i] μὴ πολυπραγμονεῖσθαι περὶ τὰς ἀρχὰς ἔλεγε συμφέρειν. ὑπὲρ τούτων ἔγραφεν Ἡρώδης, καὶ τὰς ἄλλας διεξῄει τιμὰς, ἃς ἔχοι παρ᾽ Ἀντωνίῳ, [k] συνθωκῶν ἐν ταῖς διαγνώσεσιν, καὶ συνεστιώμενος ἐφ᾽ ἑκάστης ἡμέρας, [l] καὶ τούτων ὅμως τυγχάνοι χαλεπῆς εἰς τὰς διαβολὰς αὐτοῦ τῆς Κλεοπάτρας οὔσης· [m] ἣ, πόθῳ τῆς χώρας [n] ἐξαιτουμένη τὴν βασιλείαν αὐτῇ προσγενέσθαι, πάντα τρόπον [o] ἐσπουδάκει ἐκποδὼν ποιεῖσθαι. δικαίου μέντοι τυγχάνων Ἀντωνίου, μηδὲν ἔτι προσδοκᾶν δυσχερὲς, ἀλλὰ καὶ θᾶττον ἥξειν, βεβαιοτέραν τὴν εὔνοιαν τὴν παρ᾽ αὐτοῦ προσειληφὼς τῇ βασιλείᾳ καὶ τοῖς πράγμασιν, καὶ τῇ Κλεοπάτρᾳ μηκέτι προσεῖναι τὴν ἐλπίδα τῆς πλεονεξίας, δόντος Ἀντωνίου ἀνθ᾽ ὧν ἠξίου τὴν Κοίλην Συρίαν, καὶ διὰ τούτου παρηγορήσαντος ὁμοῦ καὶ ἀποσκευασαμένου τὰς ἐντεύξεις, ἃς ὑπὲρ τῆς Ἰουδαίας ἐποιεῖτο.

θ΄. Τούτων τῶν γραμμάτων ἀπενεχθέντων ἐπαύσαντο μὲν ἐκείνης τῆς ὁρμῆς, ἣν ὡς ἀπολωλότος εἶχον καταφυγεῖν ἐπὶ τοὺς Ῥωμαίους. οὐ μὴν ἔλαθεν αὐτοῦ ἡ προαίρεσις. ἀλλ᾽ ἐπεὶ προπέμψας ὁ βασιλεὺς Ἀντώνιον ἐπὶ Πάρθους εἰς τὴν Ἰουδαίαν ὑπέστρεψεν, εὐθὺ μὲν ἥ τε ἀδελφὴ Σαλώμη καὶ ἡ μήτηρ [p] αὐτοῦ τὴν διάνοιαν, ἣν ἔσχον οἱ περὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, ἀπεσήμηναν· ἡ δὲ Σαλώμη καὶ [q] κατ᾽ ἀνδρὸς Ἰωσήπου λόγον εἶπεν, ἐν διαβολῇ ποιοῦσα, καὶ τῇ Μαριάμμῃ συγγενόμενον διατελεῖν. ἔλεγε δὲ ταῦτα χαλεπῶς ἔχουσα πρὸς αὐτὴν ἐκ πλείονος, ὅτι κατὰ τὰς διαφορὰς φρονήματι χρωμένη μείζονι, τὴν ἐκείνων ἐξωνείδιζε δυσγένειαν. Ἡρώδης δὲ θερμῶς ἀεὶ καὶ λίαν ἐρωτικῶς πρὸς τὴν Μαριάμμην

---

a Μάλιστα δὲ καὶ ταῖς γ. *Vat.* b Προσφυγεῖν *Vat.* c Ἡγουμένου τοῦ Ἰούδα *Vat.* d Ita *Busb.* ταραχῇ in *Editis Aliiſque.* e Τεύξεσθαι *Busb.* f Οὖσιν pro τετυχηκόσιν habet *Busb.* g Ἀφίκετο τῆς φ. ἐν. καὶ τῶν προλαληθέντων *Vat.* h Πρὸς τὴν ἐξ ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἠδυνήθησαν *Vat.* πρὸς τὴν ἐκείνου θεραπείαν ἧττον ἠδυνήθησαν *Busb.* i Μὴ πολυπραγμονεῖσθαι τὰ περὶ τὰς ἀρχὰς συμφέρειν *Vat.* k Uſitatius συνθωκῶν. in *Busb.* & *Vat.* συνθηκῶν. l Καὶ τούτων ὅπως τυγχάνει, χαλεπῆς *Vat.* καὶ ὅτι τούτων τυγχάνει, καὶ ταῦτα τῆς Κλεοπάτρας χαλεπῆς οὔσης αὐτοῦ πρὸς διαβολὰς *Zonar.* m Πόθῳ γὰρ τῆς χώρας (abſque ἣ) in *Cod. Vat.* n Ἐξαιτουμένη γὰρ αὐτῇ τὴν β. *Busb.* o Ita *Busb. Vat.* & *Epiphan.* in reliquis deeſt ἐσπουδάκει. præterea ποιῆσαι pro ποιεῖσθαι habet *Busb.* p Αὐτῶν *Busb.* & *Vat.* & mox ἀπεσήμαινον. q Κατὰ τοῦ ἀνδρὸς *Busb.* κατὰ τἀνδρὸς *Vat.*

ριάμμην ἔχων, εὐθὺ μὲν [a] ἐξεπεπάρακτο, καὶ τὴν ζηλοτυπίαν οὐκ ἔφερεν· ἐπικρατούμενος δὲ, τοῦ μὴ προπετῶς τι ποιῆσαι διὰ τὸν ἔρωτα, συντόνῳ τῷ πάθει καὶ τῷ ζήλῳ παρωξυμμένος, ἰδίᾳ τὴν Μαριάμμην ἀνέκρινεν ὑπὲρ τῶν πρὸς τὸν Ἰώσηπον. ἀπομνυμένης δ' ἐκείνης, καὶ πάνθ' ὅσα μηδὲν ἁμαρτούσῃ προσῆν εἰς ἀπολογίαν καταλογιζομένης, ἀνεπείθετο κατὰ μικρὸν ὁ βασιλεὺς, καὶ μετέβαινεν ἐκ τῆς ὀργῆς [b] ἡττώμενος τῆς περὶ τὴν γυναῖκα φιλοστοργίας, ὡς ἀπολογεῖσθαι περὶ ὧν ἔδοξεν ἀκούσας πεπιστευκέναι, καὶ περὶ τῆς κοσμιότητος αὐτῇ πολλὴν ὡμολόγει χάριν, αὐτός τε ὅπως ἔχοι στοργῆς, καὶ εὐνοίας πρὸς αὐτὴν [c] ἀνωμολόγει· καὶ τέλος, ὡς ἐν τοῖς ἐρωτικοῖς φιλεῖ, προὔπιπτον εἰς δάκρυα μετὰ πολλῆς σπουδῆς ἐμπεφυκότες ἀλλήλοις. ἀεὶ δὲ καὶ μᾶλλον τοῦ βασιλέως [d] πιστουμένου, καὶ ἐπὶ τὴν αὐτοῦ διάθεσιν ἕλκοντος· οὐ φιλοῦντος, εἶπεν ἡ Μαριάμμη, τὸ κατὰ τὴν ἐντολὴν, εἰ πάθοι τι χαλεπὸν ὑπ' Ἀντωνίου [e] κἀμὲ συναπολέσθαι τὴν οὐδενὸς αἰτίαν. τούτου προσπεσόντος τοῦ λόγου, περιπαθήσας ὁ βασιλεὺς, εὐθὺ μὲν ἐκ τῶν χειρῶν αὐτὴν ἀφῆκεν, ἐβόα δὲ, [f] καὶ τῶν αὐτοῦ τριχῶν αὐτὸς ἐδράττετο, περιφανὲς φώριον ἔχειν τῆς τοῦ Ἰωσήπου πρὸς αὐτὴν κοινωνίας λέγων. οὐ γὰρ ἂν ἐξειπεῖν ἃ κατ' ἰδίαν ἤκουσεν, μὴ μεγάλης αὐτοῖς πίστεως [g] ἐγγεγενημένης. οὕτως δ' ἔχων, ὀλίγου μὲν ἀπέκτεινε τὴν γυναῖκα. νικώμενος δὲ τῷ πρὸς αὐτὴν ἔρωτι, ταύτην μὲν τὴν ὁρμὴν ἐκράτησεν, ἑαυτοῦ διακαρτερήσας ὀδυνηρῶς καὶ δυσχερῶς· τὸν μέντοι Ἰώσηπον οὐδ' εἰς ὄψιν ἐλθόντα διαχρήσασθαι προσέταξεν· καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, ὡς ἁπάντων παραιτίαν, δήσας ἐφύλαττεν.

torio, ſtatim turbatus eſt, & obtrectationis impatiens erat: verum ſemet cohibens, ne quid propter amorem temere committeret, vehementi affectu & æmulatione incitatus, Mariamnem ſeorſum interrogavit de congreſſibus cum Joſepho. Sed ea jurante, & omnia quæ inſontibus ineſſe ſolent ad ſui purgationem allegante, regi paulatim perſuadebatur, & ira ſedabatur, vincente eum conjugis amore eouſque ut ſeſe excuſaret, quòd iis quæ audierat crediſſe videretur, ejuſque modeſtiæ magnas gratias ageret, & ſingularem ſuum erga ipſam amorem & benevolentiam fateretur: denique, ut plerumque fit in amoribus, in lachrymas & mutuos complexus magno affectu evaſerunt. Cum autem rex *id ageret ut* magis magiſque ei fidem faceret, eamque ad ipſum redamandum pertraheret: *ſane* non eſt amantis, inquit Mariamne, in mandatis dare, ut, ſi quid ipſi gravius accideret ab Antonio, ego una peream nihil commerita. Hoc elapſo verbo, rex percuſſus eam ſtatim de manibus dimittebat, & vociferabat, atque ipſe ſibi capillos vellebat: manifeſtum ſe dicens indicium habere Joſephi cum ea conſuetudinis. nunquam enim enunciaturum fuiſſe quæ ſeorſum audiiſſet, niſi magna illis apud ſe invicem fides fuiſſet. Sic affectus parum abfuit quin uxorem occideret. Illius autem amore victus, poſtquam ſe dolenter & ægre continuiſſet, hunc impetum reprimebat: veruntamen Joſephum, ne in conſpectum quidem ſuum admiſſum, necari juſſit; & Alexandram, tanquam omnium cauſam, in cuſtodiam dedit.

Mariamne apud Herodem ſeſe excuſat, & cum eo in gratiam redit.

Poſtea ob verbum ſibi elapſum in vitæ periculum venit.

Herodes Joſephum necari jubet, & Alexandram in cuſtodiam dat.

ΚΕΦ. δʹ.

Ὡς Κλεοπάτρα, τῆς Ἰουδαίας καὶ τῆς Ἀραβίας μέρη τινὰ παρ' Ἀντωνίου λαβοῦσα, εἰς Ἰουδαίαν ἀφικνεῖται· καὶ ὡς Ἡρώδης, αὐτὴν πολλοῖς δωρούμενος, ἐπ' Αἴγυπτον προπέμπει.

ΕΝ δὲ τούτῳ καὶ τὰ περὶ τὴν Συρίαν ταραχὰς εἶχε, οὐκ ἀνιείσης τῆς Κλεοπάτρας τὸν Ἀντώνιον μὴ πᾶσιν ἐπιχειρεῖν. ἔπειθε γὰρ ἀφαιρούμενον ἑκάστων τὰς δυναστείας αὐτῇ διδόναι. καὶ πλεῖστον ἴσχυσεν ἐκ τῆς ἐκείνου πρὸς αὐτὴν ἐπιθυμίας. φύσει δὲ πλεονεξίᾳ χαίρουσα, παρανομίας οὐδὲν ἔλιπε, τὸν μὲν ἀδελφὸν, ᾧ τὴν βασιλείαν ᾔδει γενησομένην, προανελοῦσα φαρμάκοις, πεντεκαιδέκατον ἔτος ἔχοντα· τὴν δ' ἀδελφὴν [h] Ἀρσινόην ἱκετεύουσαν ἐν Ἐφέσῳ πρὸς τὸ τῆς Ἀρτέμιδος ἀποκτείνασα δι' Ἀντωνίου. χρημάτων μὲν γὰρ ἕνεκεν, εἴπου μόνον ἐλπισθείη, καὶ ναοὶ καὶ τάφοι [i] παρηνομήθησαν, οὐθ' ἱεροῦ τινος οὕτως ἀσύλου δόξαντος ὡς μὴ παραιρεθῆναι τὸν ἐν αὐτῷ κόσμον, οὔτε βεβήλου, μὴ πᾶν ὁποιοῦν τῶν ἀπηγορευμένων παθόντος, εἰ μέλλοι μόνον πρὸς εὐπορίαν τῇ τῆς ἀδικούσης πλεονεξίᾳ. τὸ δ' ὅλον οὐδὲν αὔταρκες ἦν γυναικὶ [k] πολυτελεῖ καὶ δουλευούσῃ ταῖς ἐπιθυμίαις, μὴ καὶ τὰ πάντα πρὸς

CAP. IV.

Quomodo Cleopatra, cum partem Judææ & Arabiæ ab Antonio impetraſſet, in Judæam venit: utque Herodes, ipſam large muneratus, ad Ægyptum deducit.

INterea autem turbatum eſt in Syria, Cleopatra non deſinente Antonium incitare, ut vicinos omnes *bello* adoriretur. illi enim perſuadebat, ut auferens cuique ſuam dynaſtiam ipſi *eam* donaret: multumque *apud eum gratia* valuit, quod is amore illius vehementer ardebat. cumque natura eſſet alieni appetens, nihil utcunque injuſtum intentatum reliquit, ut quæ fratrem quindecim annos natum, quem ſibi in regnum ſucceſſurum norit, veneno pridem ſuſtulerat; & ſororem Arſinoën, Epheſi in templo Dianæ ſupplicem, ope Antonii interfecerat. Nam pecuniarum quidem gratia, ſicubi vel minima ejus ſpes affulgeret, & templa & ſepulchra violata erant: nec quis locus ſacer adeo à violentia tutus exiſtimatus, quem non ſuis ornamentis ſpoliavit, nec profanus qui non paſſus eſt quodcunque fieri nefas eſſet, ſi vel tantillum faceret conferretque ad injuſtam alieni cupidinem. ad ſummam nihil ſatis erat mulieri ſumptuoſæ atque cupiditatibus ſervienti, quo minus omnia

Cleopatra inſana avaritia.

Arſionën ſororem interficit.

---

[a] Ἐξεταράττετο *Busb.* [b] Ἡττημένος τῇ π. τ. γ. φιλοστοργίᾳ *Busb.* & *Vat.* Verum cum infra (p.670.v.9.) ἡττώμενος τῆς γυναικὸς exſtet in libris omnibus, vulgatam lectionem retinendam cenſui. [c] Ἀνθωμολογεῖτο *Busb.* ἀνωμολογεῖτο *Vat.* [d] Sic *Busb.* & *Vat.* nec aliter legiſſe viſus eſt *Epiphan.* ἀπιστουμένου nullo plane ſenſu in *Editis.* [e] Κἀμὲ ἂν ἀπολέσθαι *Vat.* [f] Καὶ τῶν αὐτὸς ἑαυτοῦ τριχῶν ἐδράττετο *Vat.* [g] Ἐγγινομένης *Vat.* & *Busb.* [h] Arſinoen apud Miletum, Dianæ Leucophrynes ſupplicem, immiſſis percuſſoribus ab Antonio ſublatam, narrat *Appianus*, lib. 5. p. 676. [i] Eo modo *MSS.* παρητομήθησαν in *Editis.* [k] Πολυτελεῖ, ἐπιθυμίαις τε δουλευούσῃ *Busb.*

Cleopatra Lyſaniæ necem machinatur.

ei deeſſe viderentur, quorum ſtudio teneretur. Quamobrem & Antonium continuo *illa* ſollicitabat, ut aliis ablata ipſi largiretur; atque inter obeundum cum eo Syriam, eam in poſſeſſionem ſuam redigere cogitabat. Et Lyſaniam quidem Ptolemæi *filium*, ipſum criminata Parthos ad res turbandas adducere, interficit: flagitabatque ab Antonio Judæam & Arabiam, *ipſum* orans ut à regibus, qui eas teneret, auferret. Confiebat autem ut Antonius omnino victus mulieri cederet, adeo ut non ſolum quod cum ea conſueſceret, ſed faſcinatione quadam impelli videretur ad obtemperandum ei quouſque ipſa voluerit. veruntamen manifeſtæ injuriæ verecundia ipſum inhibuit, ne in omnibus voluntati ejus obſequendo in maximis offenderet. Ne itaque *poſtulanti* prorſus recuſaret, neve quæcunque ipſa imperaret faciendo palam iniquus videretur, abſtulit ab utroque eorum regionis partem, eamque Cleopatræ tribuit: eique etiam urbes dedit, quæ ſunt intra Eleutherum flumen uſque in Ægyptum, exceptis Tyro & Sidone, quod eas antiquitus liberas eſſe ſciret, licet illa ut ſibi darentur multum flagitante.

Arabiæ & Judææ partem ab Antonio impetrat.

V.

Cleopatræ in Judæam adventus.

2. Cleopatra his impetratis, & Antonio, qui in Armeniam expeditionem faciebat, uſque ad Euphratem deducto, reverſa eſt, & Apamiam Damaſcumque venit, & in Judæam proceſſit; Herode ipſam conveniente, atque Arabiæ partem ei datam redimente, necnon proventum agri Hierichuntis. regio enim illa balſamum fert, rem ejus loci pretioſiſſimam, & nuſquam alibi provenientem; itemque palmas multas, eaſque pulchras. Ibi dum illa moratur, & cum Herode magnum commercium habet, tentabat cum rege rem habere, utens, ut natura ejus ferebat, inverecunde voluptatibus, quæ illic eſſent, & forſan etiam illius amore capta, aut, quod veriſimilius, clam id agens, ut ex ſtupro quod ab illo paſſura eſſet, inſidiarum occaſionem nanciſceretur. Summâ autem, amore irretitam eſſe præ ſe ferebat. At Herodes, qui jampridem parum benevolo erat in Cleopatram animo, intelligens in omnes moleſtam eſſe, inſuper & tunc, ſi ex effrenata libidine eò devenerit, dignam judicans quam odio haberet, & anteverteret ab ipſa pœnas ſumendo, ſi ex inſidiis ad hujuſmodi aliquid aggrederetur, ejus ſermonem à ſe repulit, & cum amicis conſultavit, utrum eam cum poſſet occidere deberet. malis enim multis omnes *ſe* liberaturum eſſe, quibus & jam moleſta fuit ac porro futura ſit, magnoque Antonii etiam commodo hoc ipſum facturum, quandoquidem nec ei ſe fidelem præſtitura eſſet, *ſi unquam opportunum & utile ei foret ut ita ſe gereret. Cum hæc vellet, *ab incepto eum* prohibuerunt amici, primum quidem ſuggerendo, ei haud convenire, dum in rebus majoribus occuparetur, manifeſtum adire diſcrimen; deinde urgendo & obſecrando, ne quid temere ageret. non enim *hoc* laturum Antonium, licet ipſi perſpicuum

Balſamum in agro Hierichuntino.

Herodi in animo erat Cleopatram necare.

Ab ea re amici eum avertunt.

τὴν ἐπίνοιαν ἐνδεῖν ὧν ἐσπουδάκει. διὰ ταῦτα καὶ τὸν Ἀντώνιον [a] ἤπειγεν ἀεὶ τὰ τῶν ἄλλων ἀφαιρούμενον αὐτῇ χαρίζεσθαι· καὶ διαβᾶσα σὺν ἐκείνῳ τὴν Συρίαν ἐπενόει κτῆμα ποιήσασθαι. [b] Λυσανίαν μὲν οὖν τὸν Πτολεμαίου Πάρθους αἰτιασαμένη τοῖς πράγμασιν ἐπάγειν, ἀποκτίννυσιν· ᾔτει δὲ παρ' Ἀντωνίου τήν τε Ἰουδαίαν καὶ τὴν τῶν Ἀράβων, ἀξιοῦσα τοὺς βασιλεύοντας αὐτῶν ἀφελέσθαι. τῷ δ' Ἀντωνίῳ τὸ μὲν ὅλον ἡττᾶσθαι συνέβαινε τῆς γυναικὸς, ὡς μὴ μόνον ἐκ τῆς ὁμιλίας, ἀλλὰ καὶ φαρμάκοις δοκεῖν ὑπακούειν εἰς ὅ, τι ἂν ἐκείνη θέλει. τὸ μέντοι περιφανὲς τῆς ἀδικίας ἐξεδυσώπει, μὴ μέχρι [c] τοσούτου κατήκοον γενόμενον ἐπὶ μεγίστοις ἁμαρτάνειν. ἵν' οὖν μήτ' ἀρνηθῇ παντάπασι, μήθ' ὅσα προσέταττεν ἐκείνη διαπραξάμενος [d] ἐκ φανεροῦ δόξῃ κακὸς, μέρη τῆς χώρας ἑκατέρου παρελόμενος, τούτοις αὐτὴν ἐδωρήσατο. δίδωσι δὲ καὶ τὰς ἐντὸς Ἐλευθέρου ποταμοῦ πόλεις ἄχρις Αἰγύπτου, χωρὶς Τύρου καὶ Σιδῶνος, ἐκ προγόνων εἰδὼς ἐλευθέρας, πολλὰ λιπαρούσης αὐτῇ δοθῆναι.

ε'.

β'. Τούτων ἡ Κλεοπάτρα τυχοῦσα, καὶ παρεπέμψασα μέχρις Εὐφράτου τὸν Ἀντώνιον, ἐπ' Ἀρμενίαν στρατευόμενον, ἀνέστρεψε, καὶ γίνεται μὲν ἐν Ἀπαμείᾳ καὶ Δαμασκῷ, παρῆλθε δὲ καὶ εἰς τὴν Ἰουδαίαν· Ἡρώδου συντυχόντος αὐτῇ, καὶ τῆς τε Ἀραβίας τὰ δοθέντα καὶ τὰς περὶ τὴν Ἱεριχοῦντα προσόδους Ἡρώδου μισθωσαμένου. φέρει δ' ἡ χώρα τὸ βάλσαμον, ὃ τιμιώτατον τῶν ἐκεῖ, καὶ παρὰ μόνοις φύεται, τόν τε φοίνικα πολὺν καὶ καλόν. ἐν τούτοις οὖσα, καὶ πλείονος αὐτῆς συνηθείας [e] περὶ τὸν Ἡρώδην γινομένης, διεπείραζεν εἰς συνουσίαν ἐλθεῖν τῷ βασιλεῖ, φύσει μὲν ἀπαρακαλύπτως ταῖς ἐντεῦθεν ἡδοναῖς χρωμένη, τάχα δέ τι καὶ παθοῦσα πρὸς αὐτὸν ἐρωτικὸν, ἢ καὶ τὸ πιθανώτερον ἐνέδρας ἀρχὴν τὴν [f] ἐπ' αὐτὴν γενησομένην ὕβριν ὑποκατασκευάζουσα. τὸ δὲ σύμπαν ἐξ ἐπιθυμίας ἡττᾶσθαι διέφαινεν. Ἡρώδης δὲ καὶ πάλαι μὲν οὐκ εὔνους ἦν τῇ Κλεοπάτρᾳ, χαλεπὴν εἰς ἅπαντας ἐπιστάμενος, τότε δὲ καὶ μισεῖν ἀξιῶν εἰ δι' ἀσέλγειαν εἰς τοῦτο πρόεισι, καὶ φθῆναι τιμωρούμενος, εἰ συνεδρεύουσα τοιούτοις ἐγχειρῴη, τοὺς μὲν λόγους αὐτῆς διεκρούσατο, [g] βουλὴν δ' ἐποιήσατο σὺν τοῖς φίλοις, ὑποχείριον ἔχων ἀποκτεῖναι. πολλῶν γὰρ ἀπαλλάξειν κακῶν ἅπαντας οἷς ἐγένετό τε ἤδη χαλεπὴ καὶ προσεδοκᾶτο· τὸ δ' αὐτὸ τοῦτο καὶ Ἀντωνίῳ λυσιτελήσειν, οὐδ' ἐκείνῳ πιστῆς ἐσομένης, εἴ τις αὐτὸν καιρὸς ἢ χρεία κατάσχῃ, τοιούτων δεησόμενον. Ταῦτα βουλόμενον ἐκώλυον οἱ φίλοι, πρῶτον μὲν διδάσκοντες ὡς οὐκ ἄξιον μείζω πράττοντα κίνδυνον φανερώτατον ἀναλαμβάνειν, ἐγκείμενοι δὲ καὶ δεόμενοι μηδὲν ἐκ προπετείας ἐπιτηδεύειν. οὐ γὰρ ἀνασχέσθαι τὸν Ἀντώνιον, οὐδ' εἰ σφόδρα τις αὐ-

τῷ

---

[a] Ita cum *Cod. Busb.* in *Editis Aliſque* ἠπῆγεν ἀεί τι, dein (v. 4.) Λυσανίαν μὲν τὸν & (v. 6.) κτίνυσιν. [b] *Sc.* Lyſaniam, Ptolemæi Mennæi filium, Chalcidis & Ituræ regem. [c] Aut μέχρι τοσούτου (cum *Vat.*) aut μέχρι τοσοῦδε (cum *Busb.*) legendum. perperam μέχρι τοσοῦτον in *Editis.* [d] Εἰς τοὐμφανὲς *Busb.* [e] Πρὸς τὸν Ἡρώδην γενομένης *Busb.* [f] Ἐπ' αὐτῇ *Busb.* & *Vat.* [g] Βουλὴν δ' ἐποιεῖτο *Busb.* * *Vel,* ſi quod tempus inciderit (*vel* res in eo loco eſſent) ut illius officio opus haberet.

a Ita

πρὸς τὸ συμφέρον στήσειε παρὰ τῶν ὁμιλούντων· τόν τε γὰρ ἔρωτα μᾶλλον ὑπεκκαύσει, τὸ δοκεῖν βίᾳ [a] καὶ κατ' ἐπιβουλῆς αὐτὸν αὐτῆς στέρεσθαι, μέτριόν τε οὐδὲν εἰς τὴν ἀπολογίαν φαίνεσθαι, τοῦ μὲν ἐπιχειρήματος εἰς γυναῖκα γεγενημένου, μέγιστον ἀξίωμα τῶν κατ' ἐκεῖνον ἐσχηκυῖαν τὸν χρόνον, τῆς δ' ὠφελείας, εἰ καὶ ταύτην τις οἰηθείη, σὺν αὐθαδείᾳ καὶ καταγνώσει τῆς ἐκείνου διαθέσεως φαινομένης. ἐξ ὧν οὐκ ἄδηλον ὡς μεγάλων καὶ ἀπαύστων κακῶν ἀναπλησθήσεται τὰ περὶ τὴν ἀρχὴν αὐτοῦ καὶ τὸ γένος, ἐξὸν, ἀποκρυψάμενον τὴν ἁμαρτίαν εἰς ἣν ἐκείνη προκαλεῖ, θέσθαι τὸν καιρὸν εὐσχημόνως. τοιαῦτα δεδιττόμενοι καὶ τὸ κινδυνῶδες [b] ἐξ εἰκότων παραδεικνύντες, ἐπέσχον αὐτὸν τῆς [c] ἐπεγχειρήσεως. ὁ δὲ τὴν Κλεοπάτραν δωρεαῖς θεραπεύσας ἐπ' Αἴγυπτον προὔπεμψεν.

γ'. Ἀντώνιος δὲ, τὴν Ἀρμενίαν [d] καταλαβὼν, [e] Ἀρταβάζην τὸν Τιγράνου, [f] σὺν τοῖς παισὶ καὶ σατράπαις, δέσμιον εἰς Αἴγυπτον ἀποπέμπει, δωρούμενος τούτοις τὴν Κλεοπάτραν, καὶ τῷ παντὶ κόσμῳ τῆς βασιλείας ὃν ἐξ αὐτῆς ἔλαβεν. Ἀρμενίας δ' ἐβασίλευσεν [g] Ἀρταξίας ὁ πρεσβύτατος τῶν ἐκείνου παίδων, διαδρὰς ἐν τῷ τότε. καὶ τοῦτον Ἀρχέλαος καὶ Νέρων Καῖσαρ ἐκβαλόντες, [h] Τιγράνην τὸν νεώτερον ἀδελφὸν ἐπὶ τὴν βασιλείαν κατήγαγον. ταῦτα μὲν οὖν ἐν ὑστέρῳ.

δ'. Περὶ δὲ τοὺς φόρους οὓς ἔδει τελεῖν, τῆς ὑπ' Ἀντωνίου δοθείσης χώρας, ὁ μὲν Ἡρώδης δίκαιος ἦν, οὐκ ἀσφαλὲς ἡγούμενος διδόναι τῇ Κλεοπάτρᾳ μίσους αἰτίαν. ὁ δ' Ἄραψ, Ἡρώδου τὴν φορὰν [i] ἐπιδεξαμένου, χρόνον μέν τινα παρεῖχεν ἐκείνῳ τὰ διακόσια τάλαντα· μετὰ ταῦτα δὲ κακοήθης ἦν καὶ βραδὺς εἰς τὰς [k] ἀποδόσεις, καὶ μόλις εἰ καὶ μέρη τινὰ διαλύσειεν, οὐδὲ ταῦτα διδόναι δοκῶν ἀζημίως.

ϛ'. ΚΕΦ. ε'.

Ὡς Ἡρώδης ἐχώρει κατὰ τοῦ Ἄραβος, καὶ συμβαλὼν πολλάκις τελευταῖον νικᾷ, καὶ προστατεῖν τοῦ ἔθνους ὑπὸ τῶν Ἀράβων ᾑρέθη. Περί τε σεισμοῦ μεγάλου.

Ἡρώδης δὲ, τοῦτον τὸν τρόπον ἀγνωμονοῦντος καὶ τελευταῖον οὐδὲν ἔτι τῶν δικαίων ποιεῖν ἐθέλοντος, εἶχε μὲν ὡς ἐπελευσόμενος, [l] προθεσμίᾳ δὲ ἐχρήσατο [m] Ῥωμαϊκῷ πολέμῳ. τῆς γὰρ ἐπ' Ἀκτίῳ μάχης προσδοκωμένης, ἣν ἐπὶ τῆς ἑβδόμης καὶ ὀγδοηκοστῆς καὶ ἑκατοστῆς Ὀλυμπιάδος γενέσθαι συνέβη, Καῖσαρ μὲν Ἀντωνίῳ περὶ τῶν ὅλων ἔμελλεν ἀγωνιεῖσθαι πραγμάτων· Ἡρώδης δὲ καὶ τῆς χώρας εὐβοτοῦ μενούσης αὐτῷ πολὺν ἤδη χρόνον, καὶ προσόδων καὶ δυνάμεων εὐρημένων, Ἀντωνίῳ συμμαχίαν [n] κατέλεξεν, ἐπιμελεστάταις ταῖς παρασκευαῖς χρησάμενος. Ἀντώνιος δὲ, τῆς μὲν ἐκείνου συμμαχίας οὐδὲν ἔφη δεῖσθαι, τὸν δὲ Ἄραβα, καὶ γὰρ ἠκηκόει παρά τε αὐτοῦ καὶ τῆς Κλεοπάτρας τὴν ἀπιστίαν, ἐπεξελθεῖν

fore magno id ei esse emolumento: immo & amorem ipsi magis accendet, quod vi & ex insidiis ea orbari existimaretur, nec aliquid adesse quod in commodam excusationem afferri posset, cum & mulierem adortus fuerit dignitate omnium illius ævi eminentissimam, & utilitas, si qua esse putaretur, cum audacia & amoris illius reprehensione conjuncta videatur. Ex quibus manifestum, regnum ipsius & domum malis impletum iri magnis & non desituris: cum nihil vetet, quin amoliendo peccatum, ad quod ipsa eum alliciat, opportunitate commode & decenter utatur. Illa ad eum absterrendum dicentes, & periculum ex verisimilibus repræsentantes, illius impetum conatumque cohibuerunt. Adeoque ille, cum Cleopatram muneribus demulsisset, ad Ægyptum eam deduxit.

Antonius Cleopatram ad Ægyptum deducit.

3. Antonius autem, Armenia subjugata, Artabazem Tigranis filium, cum filiis ejus & satrapis, vinctum in Ægyptum mittit; eosque dono dedit Cleopatræ, & regni etiam ornamenta omnia quæ ex eo ceperat. Armeniæ vero regno potitus est Artaxias filiorum illius natu maximus, qui tunc fuga dilapsus est. Quem cum Archelaus & Nero Cæsar ejecissent, Tigranem juniorem ipsius fratrem in regnum reducebant. Et hæc quidem postea contigerunt.

Armenia ab Antonio debellata.

Artabazes.

Artaxias.

Tigranes.

4. Quod autem ad vectigalia attinebat, *Cleopatræ* ob datam *ei* ab Antonio regionem pendenda, ea rite solvebat Herodes; parum tutum existimans, Cleopatræ causam odii dare. At Arabs, cum Herodes pecuniam ab ipso exigendam recepisset, quippe qui pro eo spopondisset, aliquandiu ducenta illa talenta ei solvit; sed postea pravus tardusque ad pensiones factus est: quod si quam partem ægre solvebat, ne id quidem sine fraudatione faciebat.

Arabes in tributo pendendo mala fide agunt.

CAP. V. VI.

Quomodo Herodes bellum Arabi inferebat, & multis præliis factis tandem victoriam reportat, atque in gentis dominum ab Arabibus acceptus est. Deque magno terræ motu.

Herodes autem, cum *Arabs* improbe & inique ageret, tandemque officio aliquo fungi nollet justo & debito, in eo erat ut armis illum persequeretur, sed rem distulit ob bellum inter Romanos ortum. Cum enim exspectaretur pugna Actiaca, quæ in centesimam & octogesimam septimam Olympiadem incidit, Cæsar quidem cum Antonio de summa rerum decertaturus erat: Herodes vero (qui regionem probe cultam jamdiu teneret, & *magnos* reditus atque opes quæsivisset) delectum habuit, apparatu accuratissimo, ut Antonio ferret auxilium. Verum Antonius ejus se subsidio egere negavit; eique mandavit ut Arabem (cujus perfidiam tum ab ipso Herode, tum à Cleopatra, audivisset) *bello* adoriretur.

Herodes cogitat de Auxilio ad Antonium mittendo in Actium.

---

[a] Illud καὶ è *MSS.* [b] Ita *Busb.* & *Epiphan.* ἐξ εἰκότος in *reliquis.* [c] Ἐπιχειρήσεως *Vat.* [d] Παραλαβὼν *Busb.* [e] Aliis *Artavasdes* dicitur, *Orosio* vero *Artabanes.* Vide *Usserium* in *Annalibus* V. T. p. 441. *Edit. Lond.* [f] Ita *Busb.* σὺν τοῖς παισὶ σατράπαις in *aliis.* Forsan σὺν τοῖς πᾶσι σατράπαις. [g] Hunc paterno nomine *Artabazem* appellat *Dio*, lib. 54 p. 526. [h] A *Vellejo* patris nomine *Artavasdes* dicitur, ab aliis vero *Tigranes.* Adi *Lipsium* ad *Taciti* Annales l. 2. c. & ad *Vellejum*, ut & *Usserium* p. 510. [i] Ἐπιδεξαμένου *Busb.* [k] Sic *MSS.* δόσεις in *Editis.* [l] Προθεσμίᾳ pro *dilatione* accipio cum *Epiphanio* hic loci: nonnihil favente *Vet. Glossario.* atque eundem sensum voci tribuit *Valesius* ad *Eusebium* in *Hist. Eccl.* l. 9. c. 10. id quod me monuit Cl. *Lowthius.* [m] Τῷ Ῥωμαϊκῷ π. *Busb.* [n] Κατέλεγεν *Vat.*

Herodes, jussu Antonii, bellum Arabibus infert.

oriretur. Hoc enim volebat Cleopatra, ut quæ existimaret è re sua esse, ut alter alterum læderent. Cum hæc ei relata fuissent ab Antonio, reversus Herodes exercitum retinuit, ut qui mox invasurus esset Arabiam. Cumque equestres pedestresque copias parasset, ad Diospolim pervenit, eò Arabibus illi obviam venientibus: (non enim eos latuit hæc expeditio) magnoque commisso prælio, Judæi victores evaserunt. Postea vero convenit ingens Arabum exercitus ad Cana, locum in Cœle-Syria. Qua re cognita, Herodes duxit in eos maximam suarum virium partem: atque ubi ad Cana appropinquavit, statuerat castra facere, eaque fossa valloque munire, ut cum opportunum esset prælia faceret. Sed hæc eo instituente, conclamat Judæorum multitudo, ut se in Arabes nulla interposita mora ducat. Quippe incesserat eos cupiditas, quod se pulchre ordinatos credebant: & omnes qui superiorem pugnam, ne ad manus quidem hostes venire passi, vicerant, ferociores erant. Cum itaque tumultuarentur & magnum præ se ferrent animi ardorem, decrevit rex multitudinis alacritate uti; præfatusque se eorum magnanimitati non defuturum, primus in armis agmen ducebat, omnibus eum ordine sequentibus. Statim autem terror Arabes invasit. quippe cum paulisper restitissent, ubi Judæos invictos animique plenos viderunt, plerique in fugam versi sunt; atque concisi fuissent, nisi Athenion Herodi & Judæis injuriam fecisset. Is enim, cum Cleopatræ nomine dux esset illius tractus, & ab Herode diffideret, quid futurum erat non imparatus attendebat: ut qui statuerat, si quid egregium Arabes gessissent, quietum se tenere, sin inferiores essent, id quod accidit, Judæos adoriri, ad hoc paratus unà cum suis qui ex ea regione convenerant. Et tunc lassos & se vincere putantes aggressus de improviso, magnam eorum cædem edidit. nam cum & animorum ferociam in hostes manifestarios effudissent Judæi, & paulo remissius victoria uterentur, facile cedebant iis qui eos adorti sunt, & magnam cladem accipiebant in locis petrosis & ad equitandum parum idoneis, in quibus assuetiores erant qui lacessebant. Posteaquam male adeo cum iis ageretur, Arabes animos resumpserunt, & conversi eos in fugam jam versos occiderunt. Atque ita modis omnibus perempti interibant: paucique admodum elapsi in castra se recipiebant. Herodes vero, cum jam de pugna desperasset, citato equo subsidium accersit: neque tamen mature, quamvis adhibita diligentia, subvenire potuit, quin capta sunt castra Judæorum. Arabibus autem non mediocris felicitas ex insperato contigit, victoria, à qua plurimum aberant, reportata, hostiumque viribus valde attritis. Deinceps Herodes latrociniis utebatur, multisque factis excursionibus Arabiam incursibus vastabat, in

Victoria penes Judæos.

Bello ab Arabibus redintegrato res male ceciderunt Judæis, ex Athenionis perfidia.

Postea Herodes incursibus Arabiam infestat.

προσέταττε. [a] ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα, λυσιτελεῖν αὐτῇ τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη. τούτων αὐτῷ παρ' Ἀντωνίου λεχθέντων, ὑποστρέψας Ἡρώδης συνεῖχε τὸ στρατιωτικόν, [b] ὡς εὐθὺς εἰς τὴν Ἀραβίαν [c] ἐμβαλῶν. καὶ παρασκευασθέντος ἱππικοῦ καὶ πεζῆς δυνάμεως, εἰς Διόσπολιν ἀφικνεῖται, τῶν Ἀράβων ἐκεῖσε συναντώντων· οὐ γὰρ ἐλελήθει τὰ περὶ τὸν πόλεμον αὐτούς· καὶ μάχης καρτερᾶς γενομένης, ἐκράτησαν οἱ Ἰουδαῖοι. μετὰ δὲ ταῦτα πολλὴ στρατιὰ τῶν Ἀράβων [d] εἰς Κανὰ συνήχθη, χωρία δ' ἐστι ταῦτα τῆς Κοίλης Συρίας. Ἡρώδης δὲ προπεπυσμένος, ἧκεν ἄγων ἐπ' αὐτοὺς τὸ πλεῖστον ἧς εἶχεν δυνάμεως· καὶ πλησιάσας ἐν [e] Κανὰ στρατοπεδεύεσθαι διεγνώκει, χάρακά τε βαλλόμενος ἐξ εὐκαίρου ταῖς μάχαις ἐπιχειρεῖν. ταῦτα δὲ αὐτοῦ ἐπιτάττοντος, ἐβόα τὸ πλῆθος τῶν Ἰουδαίων, παρελόμενον τὴν τριβὴν, ἄγειν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας. ὥρμητο δὲ καὶ τῷ συντετάχθαι πιστεύειν καλῶς, καὶ ταῖς προθυμίαις ἄμεινον ἐχόντων ὅσοι τὴν πρώτην μάχην νενικήκεσαν, οὐδ' εἰς χεῖρας ἐλθεῖν ἐπιτρέψαντες τοῖς πολεμίοις. θορυβούντων οὖν καὶ πᾶσαν ἐπιδεικνυμένων σπουδὴν, ἔγνω τῇ προθυμίᾳ τοῦ πλήθους ὁ βασιλεὺς ἀποχρήσασθαι· καὶ προειπὼν ὡς οὐ λελείψεται τῆς ἐκείνων ἀρετῆς, [f] πρῶτος ἐν τοῖς ὅπλοις ἡγήσατο, πάντων κατ' οἰκεῖα τέλη συνακολουθησάντων. ἔκπληξις δὲ εὐθὺς ἐμπίπτει τοῖς Ἄραψιν. ἀντιστάντες γὰρ εἰς ὀλίγον, ὡς ἑώρων ἀμάχους ὄντας, καὶ μεστοὺς φρονήματος, ἔφυγον οἱ πλείους ἐκκλίναντες· κἂν διεφθάρησαν, εἰ μὴ Ἀθηνίωνος κακώσαντος Ἡρώδην καὶ τοὺς Ἰουδαίους. οὗτος γὰρ ὢν στρατηγὸς μὲν Κλεοπάτρας ἐπὶ τῶν ἐκεῖ, [g] διάφορος δὲ Ἡρώδῃ, τὸ μέλλον οὐκ ἀπαρασκεύως ἐσκόπει, δρασάντων μέν τι λαμπρὸν τῶν Ἀράβων ἐγνωκὼς ἡσυχίαν ἄγειν, [h] ἡττωμένων δὲ, ὃ καὶ συνέβη, τοῖς ἀπὸ τῆς χώρας συνεληλυθόσι τῶν οἰκείων [i] παρεσκευασμένος ἐπιτίθεσθαι τοῖς Ἰουδαίοις. καὶ τότε κεκμηκόσι τε καὶ νικᾶν οἰομένοις ἀπροσδοκήτως ἐπιπεσὼν, πολὺν ἐποίει φόνον. τάς τε γὰρ προθυμίας εἰς τοὺς ὁμολογουμένους ἐχθροὺς ἐκδαπανήσαντες Ἰουδαῖοι, καὶ τῷ νικᾶν ἐπ' ἀδείας χρώμενοι, ταχὺ τῶν ἐπιχειρησάντων ἡττῶντο, καὶ πολλὰς ἐλάμβανον πληγὰς ἐν χωρίοις ἀφίπποις καὶ πετρώδεσιν, ὧν πλείω τὴν ἐμπειρίαν εἶχον οἱ τὴν ἐπίθεσιν ποιησάμενοι. κακῶς δὲ πασχόντων, οἵ τε Ἄραβες αὐτοὺς ἀνειλήφεσαν, καὶ πάλιν ὑποστρέψαντες [k] ἔκτεινον ἤδη τετραμμένους. ἐγένοντο δὲ παντοδαπαὶ κτιννυμένων ἀπώλειαι· καὶ τῶν διαπιπτόντων οὐ πολλοὶ συνέφυγον εἰς τὸ στρατόπεδον. ὁ δὲ βασιλεὺς Ἡρώδης, ἀπεγνωκὼς τὰ κατὰ τὴν μάχην, ἀφιππάζεται βοήθειαν ἄξων. [l] οὐ μὴν διέφθη καίπερ ἐσπουδακὼς ἐπαρκεῖν· ἀλλὰ τὸ μὲν στρατόπεδον ἥλω τῶν Ἰουδαίων. οἱ δ' Ἄραβες οὐ μετρίως εὐτυχήκεσαν ἐκ παραλόγου, νίκην τε ἧς πλεῖστον ἀπεδέησαν ἀνειληφότες, καὶ πολλὴν τῶν ἐναντίων ἀφῃρημένοι δύναμιν. τοὐντεῦθεν ὁ μὲν Ἡρώδης λῃστείαις [m] ἐχρῆτο, καὶ τὰ πολλὰ κατατρέχων τὴν τῶν Ἀράβων ἐκάκου ταῖς ἐπιδρομαῖς, στρατοπεδευόμενος

---

[a] Ita distinxi. antea erat, ἠξίου γὰρ ἡ Κλεοπάτρα ταῦτα λυσιτελεῖν αὐτῇ, τὸ ἕτερον ὑπὸ θατέρου κακῶς πάσχειν ἡγουμένη. [b] Ita *Vat.* & *Epiphan.* καὶ εὐθὺς in *cæteris.* [c] Εμβαλῶν non ἐμβαλὼν lego ex *Epiphanio*, qui vertit, *ingressurus.* [d] Εἰς Κανάτας συνήει *Vat.* Εἰς Κάναθα adjecta terminatione in lib. 1. *de Bello Jud.* Sibi equidem persuadet *Berkelius* (ad *Steph. Byzant.* v. *Ανα*) hanc esse urbem quæ *Stephano Ανα*, *Josepho* l. v. Αἶνα, & *Jos.* c. 8. v 8. *Ai.* & inde forsan terminatione addita Αἶνα. In textu Hebraico *Jos.* XIX. *Cana* appellatur, nec aliter à LXXII. diversa scribendi ratione orta ex more populorum Orientalium, qui, ad asperiorem sonum molliendum, sæpissime permutant literas, *Ajin, Caph, Coph.* &c. [e] Κάλῳ *Vat.* & in *Epiphanii* libris *Calon.* [f] Πρῶτος αὐτὸς ἐν τοῖς *Busb.* [g] Διάφορος δὲ ὢν Ἡρώδῃ *Busb.* [h] Ἡττημένων *Busb.* [i] Ita *Vat.* & *Busb.* παρασκευασμένος in *Editis.* [k] Sic *Vat.* ἔκτειναν in *reliquis*, & mox συνέφυγον. [l] Οὐ μὴν ἔφθη *Vat.* [m] Ἐχρῆτο *Busb.*

a Scilicet

μένος ἐπὶ τῶν ὀρῶν, καὶ τὸ μὲν σύμπαν ἐξίστατο κατὰ τοὐμφανὲς εἰς χεῖρας ἐλθεῖν. οὐκ ἀζημίως δὲ γινόμενος τῇ συνεχείᾳ καὶ τῷ φιλοπόνῳ, τῶν τε οἰκείων ἐπεμελεῖτο παντὶ τρόπῳ τὸ πταῖσμα διορθούμενος.

ζ'. β'. Ἐν τούτῳ καὶ τῆς ἐπ' Ἀκτίῳ μάχης συνεσταμένης Καίσαρι πρὸς Ἀντώνιον [a] ἑβδόμου ὄντος Ἡρώδῃ τῆς βασιλείας ἔτους, σεισθεῖσα ἡ γῆ τῆς Ἰουδαίων, ὡς οὐκ ἄλλοτ' ἐδόκει, τῶν ἐν τῇ χώρᾳ κτηνῶν πολλὴν φθορὰν ἐποίησεν, ἐφθάρησαν δὲ καὶ τῶν ἀνθρώπων ὑπὸ ταῖς πεπτωκυίαις οἰκίαις [b] περὶ μυρίους· τὸ μέντοι στρατιωτικὸν, ἐν ὑπαίθρῳ διαιτώμενον, οὐδὲν ὑπὸ τοῦ πάθους κατεβλάβη. ταῦτα πυνθανομένοις τοῖς Ἄραψι, καὶ μᾶλλον ἢ κατὰ ἀλήθειαν ἐξαγγελλόντων αὐτοῖς, ὅσοι τοὺς ὑπὲρ τῶν γεγονότων λόγους τῷ μίσει τῶν ἀκουσομένων ἐχαρίζοντο, μεῖζον ἐπῄει φρονεῖν, ὡς τῆς τε χώρας ἀνατετραμμένης τοῖς πολεμίοις, καὶ διεφθορότων τῶν ἀνθρώπων, μηδὲν ἔτι μηδ' εἰς αὐτοὺς ἀντίπαλον καταλελεῖφθαι δοκεῖν. καὶ τῶν τε Ἰουδαίων τοὺς πρέσβεις, ἧκον γὰρ ἐπὶ τοῖς γεγενημένοις εἰρήνην ποιησόμενοι, συλλαβόντες ἀπέκτειναν, καὶ μετὰ πάσης προθυμίας ἐχώρουν ἐπὶ τὸ στρατιωτικὸν αὐτῶν. οἱ δ' οὔτε τὴν ἔφοδον ἐξεδέξαντο, καὶ, πρὸς ταῖς συμφοραῖς ἀθύμως διακείμενοι, προΐεντο τὰ πράγματα, πλεῖστον ἀπογνώσεως ἐπ' αὐτοῖς πεπονθότες. οὐ γὰρ ἦν οὔτε ἰσοτιμίας ἐλπὶς προηττημένοις ἐν ταῖς μάχαις, οὔτε βοηθείας κεκακωμένων αὐτοῖς τῶν οἴκοι πραγμάτων. οὕτως οὖν ἐχόντων, ἐπῆγεν ὁ βασιλεὺς λόγῳ τε πείθων τοὺς ἡγεμόνας, καὶ πειρώμενος ἀναλαμβάνειν αὐτῶν [c] πεπτωκότα τὰ φρονήματα. προδιακινήσας δὲ καὶ παραθαρρύνας τινὰς τῶν ἀμεινόνων, ἐτόλμησεν ἤδη καὶ τῷ πλήθει διαλέγεσθαι, πρότερον ὀκνῶν αὐτὸ, μὴ καὶ χαλεπῶς χρήσηται διὰ τὰς ἀτυχίας. παρεκάλει δὲ τοιούτους ποιούμενος [d] εἰς τὸν ὄχλον τοὺς λόγους.

η'. γ'. “Οὐκ ἀγνοοῦμεν, ὦ ἄνδρες, ὅτι πολλὰ περὶ τόνδε τὸν καιρὸν γεγόνηται πρὸς τὰς πράξεις ἡμῖν ἐναντιώματα, καὶ θαρρεῖν εἰκὸς ἐν τοῖς τοιούτοις οὐδὲ τοὺς πλεῖστον ἀνδραγαθίᾳ διενηνοχότας. ἀλλ' ἐπειδὴ κατεπείγει τὸ πολεμεῖν, καὶ τῶν γεγονότων οὐδέν ἐστιν τοιοῦτον, ὃ [e] μὴ δι' ἑνὸς ἔργου καλῶς πραχθέντος ἐπανορθώσετε, παρακαλέσαι προειλόμην ὑμᾶς ἅμα, καὶ διδάξαι [f] δι' ὧν ἂν ἐμμένητε τοῖς οἰκείοις φρονήμασιν. βούλομαι δὲ πρῶτον μὲν ὑπὲρ τοῦ πολεμεῖν ὡς δικαίως αὐτὸ ποιοῦμεν ἐπιδεῖξαι, διὰ τὴν ὕβριν τῶν ἐναντίων ἠναγκασμένοι, μέγιστον γὰρ, εἰ μάθοιτε τοῦτο, προθυμίας αἴτιον ὑμῖν ἔσται· μετὰ δὲ [g] τοῦτο δεῖξαι διότι καὶ τῶν ἐν ἡμῖν δεινῶν οὐδέν ἐστιν, καὶ πλείστας εἰς τὸ νικᾶν ἔχομεν τὰς ἐλπίδας. ἄρξομαι δὲ ἀπὸ τοῦ πρώτου, μάρτυρας ὑμᾶς ποιούμενος ὧν λέγω. τὴν γὰρ τῶν Ἀράβων παρανομίαν ἴστε μὲν δήπου, καὶ πρὸς τοὺς ἄλλους ἅπαντας οὕτως ἀπίστως [h] διακειμένην, ὡς

montibus caſtra faciens; atque in univerſum ne aperte ad manus veniret, cavebat: neque tamen non hoſtibus aſſiduitate & labore incommodabat, & ſuorum caſum omni ratione corrigere ſtudebat.

VII. *Terræ motus in Judæa.*

2. Interea per tempus pugnæ Actiacæ, quæ Cæſari cum Antonio fuit anno regni Herodis ſeptimo, concuſſa Judææ terra, quantum nunquam antea videbatur, magnam pecorum ſtragem fecit per *totam* regionem, oppreſſaque ſunt hominum etiam circiter decem millia ruina domorum: ſed exercitui, quòd erat ſub dio, in ea, quam alii paſſi ſunt, calamitate, illæſus manſit. Quæ cum Arabes fama accepiſſent, plura etiam quam vera eſſent ad illos perferentibus, qui rumores de iis quæ evenerant in majus augendo Arabum odio *adverſus Judæos* gratificabantur, majores ſpiritus ſumpſerunt, quaſi, everſa hoſtium terra deletiſque hominibus, nihil jam ſupereſſe videretur quod ipſis obſtaret. Quinetiam Judæorum legatos, (nam eò venerant poſt iſta quæ acciderant pacem facturi) comprehenſos interfecerunt, & in eorum exercitum omni ſtudio ire contenderunt. At Judæi incurſum illorum excipere detrectarunt, animoſque ex calamitate deſpondentes omnem de rebus ſuis curam abjiciebant, ut quæ jam ab illis valde deſperatæ eſſent. non enim ſperabant poſt tot clades in præliis acceptas æquis viribus decertaturos eſſe, neque auxilium ullum exſpectabant rebus ſuis domi afflictis. Igitur cum ita ſe haberent, id agebat rex, ut & ducibus oratione perſuaderet, tentaretque animos illorum dejectos erigere: atque commotis & audacioribus factis quibuſdam de præſtantioribus, ad univerſam multitudinem jam verba facere auſus eſt, cum antea gravaretur id facere, ne ſibi difficile eſſet eos tractare, utpote adverſis caſibus vexatos. Cohortationem autem ſuſcipiebat, hujuſmodi ad vulgum habita oratione.

Arabes Judæis bellum inferunt.

VIII. *Herodis concio ad exercitum.*

3. “Non neſcii ſumus, Viri fortiſſimi, quod multa hoc tempore evenerint conatibus noſtris adverſa: & fortaſſe vix iis in hujuſmodi rebus bono eſſe animo detur qui fortitudine plurimum præſtant. Sed quoniam bello urgemur, & nihil eorum quæ acciderint ejuſmodi eſt, quod non una re præclara geſta in melius reſtituere poteſtis, maxime ſane volui vos cohortari, ſimulque monere quo pacto vobis conſtabit animi veſtri *robur &* magnitudo. Primum quidem, quod ad bellum attinet, vobis declarabo, quam juſtis de cauſis illud ſuſcipiamus, adverſariorum injuriis eò compulſi; nam & hoc, ſi reſciſcatur, maximam vobis alacritatem afferet: deinde oſtendam, quare pro nihilo habendum ſit quicquam malorum quæ nos premunt, & magnam nobis ſupereſſe victoriæ ſpem. A primo autem exordiar, voſq; ipſos teſtes eorum quæ dicturus ſum faciam. Noſtis utique & ipſi quam injuſte egerint Arabes, & quanta fuerint erga alios quoq; omnes perfidia, ut uſu

---

[a] Scilicet à morte Antigoni, circa menſem Sextilem anni *Periodi Julianæ 4676.* hic & deinceps numerati. *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 466. [b] Περὶ τρισμυρίους *Busb. & Vat.* τρεῖς μυριάδας in lib. 1. *de Bello Judaïco.* [c] Πεπτωκότων *Busb.* [d] Πρὸς τὸν ὄχλον *Busb.* [e] Ita cum *Cod. Vat.* μηδενὸς ἔργου in *Editis Aliiſque.* utra lectio melior ſit, aliorum eſto judicium. [f] Δι' ὧν ἂν ἐμμείνητε *Vat.* [g] Illud τοῦτο δεῖξαι habui è *Cod. Vat.* ſenſu plane ejuſmodi quid poſtulante. antea editum erat μετὰ δὲ τὸ ὑποδεῖξαι. [h] Διακειμένων *Vat.*

“venit barbaris & de Deo nihil cogitantibus. Sed in nos maxime offenderunt avaritia & invidia, & cum in turbis eramus ſubito nos & inſidioſe aggrediendo. Multa quidem quid memorem? Verum, cum illis immineret è principatu excidere & Cleopatræ ſervire, quinam alii *eos* metu liberarunt? Nam meus erga Antonium amor, & illius in nos benevolentia in cauſa fuit, ne quid gravius iſti paterentur, illo cavente aliquid agere quod nobis ſuſpectum foret. Attamen cum vellet partes ex utraque ditione quaſdam Cleopatræ date, ipſe hujus rei curam in me ſuſcepi; &, datis de meo magnis muneribus, ſecuritati utriuſque viam munivi, impenſaſque ipſe feci, talenta præſtando cc, & fidejubendo pro aliis cc, quæ terræ imperata erant, cujus reditus perceperunt; nos vero defraudarunt, quamvis par erat ut Judæi nemini de bonis ſuis tributum penderent, aut terræ illorum pars vectigalis fieret. Sin vero, ſaltem non pro iis quos ipſi ſervavimus: neq; Arabes, qui cum nos compellarunt gratiaſque egerunt, faſſi ſunt, quod *noſtra opera* imperium tenere videantur, *decet* injuria nos afficere & fraudare, idque non hoſtes ſed amicos. quippe cum fides etiam inter inimiciſſimos locum habeat, inter amicos neceſſario ſervanda ſit: at non apud eos qui omni modo lucrum quærere honeſtum putant, injuſtitiam autem cum lucro conjunctam haud damno futuram. Vobiſne igitur dubium eſt, an injuſtos ulciſci oporteat, Deo hoc jubente & volente ut ſemper odio habeamus injuriam & improbitatem; præſertim, cum non modo juſtum, ſed & neceſſarium bellum perſequamini? Quæ enim & apud Græcos & Barbaros habita ſunt iniquiſſima, iſta admiſerunt in legatos noſtros, quos jugularunt: cum Græci legatos ſacros eſſe & inviolabiles dicant, & nos dogmatum potiſſima & ſanctiſſimam legum partem per * Angelos à Deo acceperimus. hanc enim vim habet hoc nomen, ut Deum hominibus coram ſiſtat, & hoſtes cum hoſtibus in gratiam redire faciat. Quæ major igitur eſſe poteſt impietas, quam legatos trucidare de jure agentes? Vel quî dehinc aut in vita tranquilli aut in bello felices eſſe poſſunt, hoc in ſe ſuſcepto facinore? Mihi quidem minime videntur. Dicat tamen fortaſſe aliquis, fas quidem & jus nobiſcum eſt, illos tamen fortiores eſſe vel plures contigit. Sed primum quidem vobis haud convenit hæc oratio. Cum quibus enim eſt jus, cum illis & Deus: Deus autem ſi adſit, adſunt ſimul & copiæ & robur. Ut autem & res à nobis geſtas conſideremus, prima pugna vicimus, commiſſa ſecunda, vix nobis reſtiterunt, ſed ſtatim fugiebant, non ſuſtinentes impreſſionem adeo animoſam. Victores autem nos aggreſſus eſt Athenio, bellum inferens non denunciatum. Utrum hæc eſt eorum virtus, an ſecunda iniquitas, & inſidiæ? Cur igitur abjectiore ſumus animo ob eam rem, quæ efficere debet ut majorem ſpem con-

“εἰκὸς ἔχειν τὸ βάρβαρον καὶ ἀνεννόητον Θεοῦ. πλεῖστα μέντοι προσέκρουσεν ἡμῖν πλεονεξίᾳ καὶ φθόνῳ, καὶ ταῖς παραχαῖς ἐφεδρεύοντες ἐξ ὑπογύου. καὶ τὰ μὲν πολλὰ τί δεῖ λέγειν; ἀλλὰ κινδυνεύοντας αὐτοὺς τῆς οἰκείας ἀρχῆς ἐκπεσεῖν, καὶ δουλεύειν Κλεοπάτρᾳ, τίνες ἄλλοι τοῦ δέους ἀπήλλαξαν; ἡ γὰρ ἐμὴ πρὸς Αντώνιον φιλία, κἀκείνου πρὸς [a] ἡμᾶς διάθεσις αἰτία γεγένηται, μηδὲ τούτους ἀνήκεστόν τι παθεῖν, φυλαττομένου τἀνδρὸς μηδὲν ἐπιτηδεύειν, ὃ δύναιτ' ἂν ὕποπτον ἡμῖν γενέσθαι. βουληθέντος δ' ὅμως Κλεοπάτρᾳ μέρη τινὰ παρασχεῖν ἀφ' ἑκατέρας τῆς ἀρχῆς, καὶ τοῦτο διῳκησάμην ἐγώ· καὶ πολλὰ δῶρα δοὺς ἴδια, τὸ μὲν ἀσφαλὲς ἀμφοτέροις ἐπορισάμην, τὰς δὲ δαπάνας αὐτὸς ἀνέλαβον, διακόσια μὲν διδοὺς τάλαντα, διακοσίων δὲ [b] ἐγγυητὴς γενόμενος, ἃ τῇ μὲν γῇ προσοδευομένῃ [c] γεγόνει, αὐτοὶ δὲ ὑπὸ τούτων ἀπεστερήμεθα. καί τοι γε ἄξιον μὲν ἦν μηδενὶ τῶν ὄντων Ιουδαίους φόρον, ἢ τῆς χώρας ἀπόμοιραν τελεῖν. εἰ δ' οὖν, ἀλλ' οὐχ ὑπέρ γε τούτων οὓς αὐτοὶ σεσώκαμεν· οὐδὲ τοὺς Αραβας ὁμολογήσαντας [d] μετὰ πολλῆς ἐντεύξεως καὶ χάριτος, ὅτι τὴν ἀρχὴν ἐδόκουν τυγχάνειν, ἀδικεῖν ἡμᾶς ἀποστεροῦντας, καὶ ταῦτα οὐ πολεμίους ὄντας, ἀλλὰ φίλους. ὡς ἥ γε πίστις ἔχουσα καὶ πρὸς τοὺς [e] πολεμιωτάτους τόπον, τοῖς γε φίλοις ἀναγκαιοτάτη τετήρηται· ἀλλ' οὐ παρὰ τούτοις οἷ τὸ μὲν κερδαίνειν ἐκ παντὸς τρόπου κάλλιστον ὑπειλήφασιν, [f] τὸ δ' ἀδικεῖν οὐκ ἐπιζήμιον εἰ μόνον κερδαίνειν δυνηθεῖεν. ἔστιν οὖν ἔτι ζήτησις ὑμῖν εἰ δεῖ τοὺς ἀδίκους [g] τιμωρήσασθαι, τοῦτο καὶ τοῦ Θεοῦ βουλομένου, καὶ παραγγέλλαντος ἀεὶ μισεῖν τὴν ὕβριν καὶ τὴν ἀδικίαν, καὶ ταῦτα οὐ μόνον δίκαιον, ἀλλὰ καὶ ἀναγκαῖον πόλεμον ἐπεξιόντων; ἃ γὰρ [h] ὡμολόγηται παρανομώτατα τοῖς τε Ελλησι, καὶ τοῖς Βαρβάροις, ταῦτα ἔπραξαν εἰς τοὺς ἡμετέρους πρέσβεις ἀποσφάξαντες αὐτούς. τῶν μὲν Ελλήνων ἱεροὺς καὶ ἀσύλους εἶναι τοὺς κήρυκας φαμένων, ἡμῶν δὲ τὰ κάλλιστα τῶν δογμάτων, καὶ τὰ ὁσιώτατα τῶν ἐν τοῖς νόμοις δι' ἀγγέλων παρὰ τοῦ Θεοῦ μαθόντων. τοῦτο γὰρ τὸ ὄνομα καὶ ἀνθρώποις Θεὸν εἰς ἐμφάνειαν [i] ἄγειν, καὶ πολεμίους διαλλάττειν δύναται. ποῖον οὖν μεῖζον ἂν γένοιτο ἀσέβημα, ἢ πρέσβεις ἀποκτεῖναι, τοὺς ὑπὲρ τοῦ δικαίου διαλεγομένους; πῶς δ' ἂν ἔτι δύναιντο, ἢ περὶ τὸν βίον εὐσταθεῖν, ἢ περὶ τὸν πόλεμον εὐτυχεῖν τοιούτων αὐτοῖς πεπραγμένων; ἐμοὶ μὲν οὐδαμῶς δοκοῦσιν. ἴσως τοίνυν [k] ἐρεῖ τις, τὸ μὲν ὅσιον καὶ δίκαιον μεθ' ἡμῶν, ἀνδρειότεροι δὲ ἢ πλείους ἐκεῖνοι τετυχήκασιν. ἀλλὰ πρῶτον μὲν ἀνάξιον ὑμῖν ταῦτα λέγειν. μεθ' ὧν γὰρ τὸ δίκαιόν ἐστιν, μετ' ἐκείνων ὁ Θεός. Θεοῦ δὲ παρόντος καὶ πλῆθος καὶ ἀνδρεία πάρεστιν. ἵνα δὲ καὶ τὰ καθ' ἑαυτοὺς ἐξετάσωμεν, ἐνικήσαμεν τῇ πρώτῃ μάχῃ, συμβαλόντες τὴν δευτέραν οὐδὲ ἀντέσχον ἡμῖν, ἀλλ' ἔφυγον εὐθὺς οὐχ ὑπομείναντες τὴν ἔφοδον καὶ τὰ φρονήματα. νικῶσιν δ' ἡμῖν Αθηνίων ἐπέθετο, πόλεμον ἀκήρυκτον ἐπάγων. πότερον ἀνδραγαθία τοῦτ' ἔστιν ἐκείνων, ἢ δευτέρα παρανομία, καὶ ἐνέδρα; τί οὖν ἔλαττον φρονοῦμεν, ἐφ' οἷς μείζους ἔχειν δεῖ

τὰς

---

[a] Ita ex *Epiphanio*. ὑμᾶς in *Græcis* omnibus. [b] Ποιητὴς *Vat.* [c] Juxta canones ἐγεγόνει. verum γέγονεν habet *Vat.* [d] Illa μετὰ πολλῆς deſunt *Vat.* [e] Πολεμίους *Vat.* [f] Τὸ δ' ἄδικον *Vat.* [g] Τιμωρῆσαι *Vat.* [h] Ομολογεῖται *Vat.* [i] Αγει *Vat.* [k] Illa ἐρεῖ τις deſunt *Vat.* & *Epiphanio*. * Sc. nuncios, *aut* legatos.

a Κατα-

τὰς ἐλπίδας; πῶς δ' ἂν καταπλαγείημεν τοὺς, ὅταν μὲν ἐξ ἀληθείας ἀγωνίζωνται, πάντοτε νικωμένους· ὅταν δὲ κρατεῖν νομισθῶσιν, ἐξ ἀδικίας αὐτὸ ποιοῦντας; πῶς δ' ἂν, εἰ καὶ γενναίους ἥγηταί τις αὐτοὺς, οὐ παρ' αὐτὸ τοῦτο καὶ μᾶλλον ὁρμηθείη; τὸ γὰρ εὔψυχον, οὐκ ἐν τῷ τοῖς ἀσθενεστάτοις ἐπιχειρεῖν, ἀλλ' ἐν τῷ δύνασθαι καὶ τῶν ἰσχυροτέρων κρατεῖν. εἰ δέ τινα [a] καταπλήττεται τὰ οἰκεῖα πάθη, καὶ τὰ περὶ τὸν σεισμὸν συμβεβηκότα, πρῶτον μὲν ἐννοηθήτω, ὅτι τοῦτ' αὐτὸ καὶ τοὺς Ἄραβας ἐξαπατᾷ, μείζω τὰ γενόμενα τῆς ἀληθείας ὑπειληφότας· ἔπειτα ὡς οὐ καλὸν ἐκείνοις τε τόλμης καὶ ἡμῖν δειλίας τὴν αὐτὴν αἰτίαν γενέσθαι. οἱ μὲν γὰρ, οὐκ ἐξ οἰκείου τινὸς ἀγαθοῦ τὸ εὔψυχον ἔχουσιν· ἀλλ' ἐκ τῆς περὶ ἡμᾶς, ὡς κάμνοντας ἤδη τοῖς κακοῖς, ἐλπίδος. ἡμεῖς δὲ χωρήσαντες ἐπ' αὐτοὺς, παραιρησόμεθα μὲν ἐκείνων τὸ μεῖζον φρονεῖν· ἀναληψόμεθα δ' αὐτοὶ, τὸ μηκέτι θαρσοῦσι μάχεσθαι. καὶ γὰρ οὔτε κεκακώμεθα τοσοῦτον, οὔθ' ὅπερ οἴονταί τινες ὀργὴν Θεοῦ [b] παρέχειν τὸ γεγονὸς, ἀλλὰ ταῦτα συμπτώματά γε καὶ πάθη τινά. καὶ εἰ κατὰ Θεοῦ γνώμην πέπρακται, δῆλον ὡς καὶ πέπαυται κατὰ τὴν ἐκείνου γνώμην ἀρκουμένου τοῖς γεγονόσι. βουλόμενος γὰρ ἔτι μᾶλλον ἀδικεῖν, οὐκ ἂν μετεβάλλετο. τὸν δὲ πόλεμον, ὅτι καὶ θέλει τοῦτον [c] ἐνεργεῖσθαι, καὶ δίκαιον οἶδεν, δεδήλωκεν αὐτός. ἐνίων γὰρ ἐν τῷ σεισμῷ περὶ τὴν χώραν ἀπολομένων, οὐδεὶς οὐδὲν ἔπαθε τῶν ἐν τοῖς ὅπλοις, ἀλλὰ πάντες ἐσώθητε· φανερὸν ποιοῦντος τοῦ Θεοῦ, διότι κἂν εἰ πανδημεὶ μετὰ τέκνων καὶ γυναικῶν ἐστρατεύεσθε, περιῆν ἂν ὑμῖν μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν. ταῦτα ἐνθυμηθέντες, καὶ τὸ μεῖζον ὅτι [d] παρὰ πάντα καιρὸν προεϊστάμενον ἔχετε τὸν Θεὸν, ἐπεξέλθετε δικαίαις ἀνδραγαθίαις τοὺς ἀδίκους μὲν πρὸς φιλίαν, ἀσπόνδους δὲ ἐν ταῖς μάχαις, ἀνοσίους δὲ εἰς πρέσβεις, ἀεὶ δὲ τῆς ὑμετέρας ἀρετῆς ἡττημένους.

δ'. Ταῦτα ἀκούσαντες οἱ Ἰουδαῖοι πολὺ τὰς ψυχὰς ἀμείνους ἐγένοντο πρὸς τὴν μάχην. Ἡρώδης δὲ, θυσίας κατὰ τὰ νομιζόμενα ποιήσας, καὶ μετὰ σπουδῆς ἀναλαβὼν αὐτοὺς ἦγεν ἐπὶ τοὺς Ἄραβας, διαβὰς τὸν Ἰορδάνην ποταμόν· καὶ τῶν μὲν πολεμίων στρατοπεδεύεται πλησίον. ἐδόκει δ' αὐτῷ φρούριον ἐν μέσῳ κείμενον καταλαβεῖν. οὕτως γὰρ αὐτὸς μὲν ὠφεληθήσεσθαι, καὶ πρὸς τὸ θᾶττον συνάψαι τὴν μάχην, κἂν εἰ [e] παρέλκειν δέον, ἐρυμνὸν αὐτῷ πεπορισμένος τὸ στρατόπεδον. [f] τὸ δ' αὐτὸ καὶ τῶν Ἀράβων προνοούντων, ἅμιλλα γίνεται περὶ τοῦ χωρίου. [g] καὶ πρῶτον μὲν ἐν ἀκροβολισμοῖς ἦσαν· [h] εἶτα δὲ καὶ πλείους, εἰς χεῖρας ἐρχόμενοι, παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον, ἕως ἡττηθέντες οἱ τῶν Ἀράβων ἀπεχώρουν. τοῦτο εὐθὺς εἰς ἐλπίδας τοῖς Ἰουδαίοις οὐ μικρὸν ἐγεγόνει. καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν [i] ἐννοούμενος πάντα μᾶλλον ἢ πρὸς μάχην ἰέναι βουλόμενον, θρασύτερον ἐπεχείρησεν αὐτὸν τὸν χάρακα διασπᾶν, καὶ τοῦ στρατοπέδου προσάγων ἅπτεσθαι. τούτοις γὰρ ἐκβιασθέντες, [k] προῄεσαν ἄτακτοι, καὶ προθυμίας ἢ τῆς εἰς τὸ νικᾶν ἐλπίδος οὐδ' ὁτιοῦν ἐσχηκότες. ὅμως δ' οὖν

cipiamus? Et quî fit ut illi terrorem nobis injicerent, qui, quoties ſine dolo congrediuntur, ſemper ſuperati ſunt; ſi quando autem victores eſſe exiſtimentur, id ex improbitate conſequuntur? Quod ſi quis eos etiam fortes putet, cur non ea ipſa de cauſa majori *pugnandi* ardeat cupiditate? Animoſum enim arguit non imbecillos adoriri, ſed poſſe etiam viribus ſuperiores vincere. Si quem autem terrent domeſtici caſus, & quæ in terræ motu acciderunt, primum quidem reputet, quod hoc ipſum etiam Arabibus imponit, majora quæ facta ſunt quam pro rei veritate exiſtimantibus; deinde non decere, ut quæ illis audaciæ, nobis ſit ignaviæ cauſa. Neque enim illi quidem, quod boni aliquid ipſis obtigerit, animos ſumunt, ſed quia ſperant nos jam malis ſuccumbere. Si nos autem contra eos proficiſcamur, magnos eorum animos contundemus; & hoc etiam lucrabimur, ut non iterum cum ferocibus pugnemus. Neque enim adeo affligimur; neque, ut putant quidam, id quod accidit Dei iræ indicium eſt: ſed caſus ſunt hæc, & infortunia. Atque ſi Dei conſilio facta ſunt, patet ejuſdem conſilio deſiiſſe, ut qui præteritis contentus ſit. Si enim voluiſſet adhuc amplius nobis nocere, non *tam cito* mutaſſet *ſententiam*. Bellum autem illius voluntate ſuſcipi, & juſtum ab eo exiſtimari, ipſe oſtendit. Nonnullis enim terræ motu per totam regionem peremptis, nemini armatorum mali aliquid accidit, ſed vos omnes ſalvi eſtis; *hoc ipſo* declarante Deo, quod, ſi univerſi cum liberis & conjugibus militaſſetis, ne quidem gravius aliquid pati vobis contigiſſet. Cum hæc vobiſcum reputaveritis, & quod plus eſt, quod propugnantem ſemper habeatis Deum, juſte & fortiter perſequimini in amicitia infidos, in bello implacabiles, in legatos impios, & à vobis ſemper virtute ſuperatos.

Judæi Arabes vincunt.

4. Judæi, iſtis auditis, fortius ad pugnam animati erant. Herodes autem, ſacrificiis rite peractis, eos ſecum aſſumptos propere adverſus Arabes trans Jordanem fluvium ducit; & non procul ab hoſtibus caſtra metatur. Sibi utique viſum eſt caſtellum in medio poſitum occupare: nam & ſibi id uſui fore putavit, tum ad hoſtem celeriter prælio laceſſendum, tum ad caſtrorum munitionem, ſi pugna differenda foret. Cumque idem Arabibus in animo eſſet, oritur de eo loco certamen. Ac primo quidem velitatio erat: & deinde aliquammulti, cum res ad manus veniſſet, utrinque cadebant, donec victi Arabes ceſſerunt. Ea res protinus Judæis non parvum ad ſpem momentum præbuit. Cumque cogitaret *rex*, Arabum exercitum omnia malle, quam ut pugnam lubenti animo inirent, cœpit vallum fortiter divellere & propius ad caſtra admotus *ea* oppugnare. Atque ita vi compulſi nullo ordine prodierunt, ne tantilla quidem cum alacritate, aut ulla victoriæ ſpe freti. Veruntamen ma-

---

[a] Καταπλήξειται *Vat.* [b] Παρέχει *Vat.* [c] Ita *Vat.* & *Hen.* ἀνεργεῖσθαι perperam in *Editis Aliiſque.* [d] Ita *Vat.* περὶ πάντα καιρὸν in *cæteris.* [e] Sic *Vat.* παρελθεῖν in *reliquis.* [f] Τοῦ δὲ αὐτοῦ *Busb.* [g] Ita *Busb.* καὶ πρῶτον μὲν ἀκροβολισμοῖς *Vat.* καὶ πρῶτος μὲν ἀκροβολισμὸς in *Editis.* [h] Εἶτα δὲ καὶ *Vat.* εἶτ' ἤδη καὶ in *Editis.* εἶτα καὶ *Busb.* unde mihi viſum eſt εἶτα δὲ reſcribere. [i] Καὶ τὴν δύναμιν αὐτῶν ἕτοιμοι πάντα μ. in *Editis.* καὶ τὴν δύναμιν αὐτοῦ ἐννοούμενοι πάντα μ. *Vat.* unde ipſe edidi, καὶ τὴν δ. αὐτῶν ἐννοούμενος π. id quidem ſenſu poſtulante. [k] Ita *Vat.* & *Epiphan.* προσῄεσαν in *Editis Aliiſque.*

nus conſeruerunt, tum quia numero ſuperabant, tum quia eos animum ſumere cogebat pugnandi neceſſitas: atque acre prælium committitur, multis utrinque cadentibus. tandem vero Arabes in fugam verſi ſunt. Tantaque eorum cædes facta eſt, poſtquam cedere cœperunt, ut non ſolum ab hoſtibus interierint, verum etiam ſibimet cladem attulerint, multis eorum, tum propter multitudinem tum quia confuſi ruebant, conculcatis & ſuis ipſorum telis vulneratis. Igitur ex iis cæſa ſunt quinque millia; reliqua vero turba intra vallum confugiendo evaſit. Sed certa ſalutis ſpe deſtituebantur, quippe cum commeatu & maxime aquæ penuria laborarent. Judæi autem, eos perſequuti, cum una cum eis irrumpere nequiviſſent, vallum circumſident; &, cuſtodiis adhibitis, opem ferentes aditu fugamque capeſſentes exitu prohibebant.

Arabes legatos ad Herodem mittunt.

5. Quamobrem eò *anguſtiarum* redacti Arabes, legatos ad Herodem primum de compoſitione mittunt: deinde, utpote ſiti cogente, rogatum ut vel quacunque conditione liceat illis in præſens ab interitu ſecuris eſſe. Sed ille nec legatos, nec pretium pro captivis, nec aliud quicquam æqui admittebat, cupiditate ulciſcendi injurias quas ab illis acceperat. Itaque & aliis & ſiti coacti ſeipſos abducendos conſtringendoſque *Judæis* dediderunt. Et quidem ex iis capti ſunt quinque diebus homines quater mille numero. Sexto vero die reliquis omnibus viſum eſt, facta more bellico eruptione cum hoſtibus congredi, & in quemvis eventum periclitari potius quam turpiter perire paulatim. Cum hæc ſtatuiſſent, extra vallum prodierunt, ſed prælium ſuſtinere non potuerunt, præclare quidem dimicandi præ corporis animique debilitate locum non habentes, lucro vero mortem deputantes, vitamque pro calamitate ducentes: cecideruntque primo conflictu circiter ſeptem millia. Cum autem hanc cladem accepiſſent: priorem quidem fiduciam omnem amiſerunt, Herodis vero virtutem imperatoriam in ſuis calamitatibus mirati, & in poſterum ei ceſſerunt, & pro gentis domino eum habuerunt.

Magna Arabum clades.

IX. Qua felicitate ille multum elatus domum reverſus eſt, cum magna exiſtimatione ob rem fortiter geſtam.

εἰς χεῖρας ᾔεσαν, πλείους τε ὄντες καὶ διὰ τὸ κατεπείγειν ἐπὶ τὸ τολμηρὸν ὑπὸ τῆς ἀνάγκης στρατηγούμενοι· καὶ μάχης γενομένης καρτερᾶς, πιπτόντων ἑκατέρωθεν οὐκ ὀλίγων. τέλος [a] δὲ τραπέντες οἱ Ἄραβες ἔφυγον. [b] ἦν δὲ τοσοῦτος φόνος ἐγκλινάντων, ὡς μὴ μόνον ὑπὸ τῶν πολεμίων θνήσκειν, ἀλλὰ σφίσιν αὐτοῖς παραιτίους γίνεσθαι τῶν κακῶν, ὑπό τε πλήθους καὶ φορᾶς ἀτάκτου συμπατουμένων, καὶ περιπιπτόντων τοῖς οἰκείοις ὅπλοις. πεντακισχίλιοι γοῦν αὐτῶν ἐγένοντο νεκροί· τὸ δ' ἄλλο πλῆθος ἔφθη μὲν εἰς τὸ χαράκωμα συμφυγεῖν. εἶχε δ' οὐκ ἐν βεβαίῳ τὴν ἐλπίδα τῆς σωτηρίας, ἀπορίᾳ τῶν ἐπιτηδείων, καὶ μᾶλλον ὕδατος. [c] οἱ δὲ Ἰουδαῖοι διώκοντες συνεισπεσεῖν μὲν οὐ κατίσχυσαν, περικαθεζόμενοι δὲ τὸν χάρακα, καὶ παρατηροῦντες [d] εἰσόδους τε τοὺς ἐπαρκοῦντας καὶ ἐξόδους φυγεῖν βουλομένους εἶργον.

ε'. Ἐν τούτοις οὖν ὄντες οἱ Ἄραβες ἐπρεσβεύοντο [e] παρὰ τὸν Ἡρώδην, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὲρ διαλύσεως, ἔπειτα, τὸ γὰρ δίψος ἤπειγε, πᾶν ὁτιοῦν [f] ὑφίστασθαι, καὶ τυχεῖν εἰς τὸ παρὸν ἀδείας ἠξιωκότες. ὁ δὲ οὔτε πρέσβεις, οὔτε λύτρα τῶν ἡλωκότων, οὔτ' ἄλλο τι μέτριον προσίετο, φιλόνεικος ὢν ἐκδικῆσαι τὰς παρανομίας τὰς εἰς αὐτοὺς ἐξ ἐκείνων γεγενημένας. [g] καταναγκαζόμενοι οὖν τοῖς τε ἄλλοις, καὶ τῷ δίψει, προϊόντες αὐτοὺς ἐνεχείριζον ἄγειν καὶ δεῖν· καὶ πέντε μὲν ἡμέραις [h] τετρακισχίλιοι τὸ πλῆθος ἑάλωσαν. τῇ δὲ ἕκτῃ, πάντες οἱ λοιποὶ διέγνωσαν [i] ἐξιέναι πολέμου νόμῳ χωρήσαντες ἐπὶ τοὺς ἐναντίους ἐγχειρεῖν· εἰ καὶ δέοι τι πάσχειν αἱρούμενοι, καὶ μὴ διαφθείρεσθαι κατ' ὀλίγους ἀδόξως. ταῦτα δὲ γνόντες, ἐξῆλθον μὲν τοῦ χαρακώματος, διήρκεσαν δ' οὐδαμῶς τῇ μάχῃ, λαμπρῶς μὲν ἀγωνίσασθαι κεκακωμένοι καὶ τὰς ψυχὰς καὶ τὰ σώματα τόπον οὐκ ἔχοντες, κέρδος δ' εἰ θνήσκοιεν, τὴν συμφορὰν [k] τὸ ζῆν ποιούμενοι· καὶ πίπτουσιν αὐτῶν ἐν τῇ προτεραίᾳ μάχῃ περὶ [l] ἑπτακισχιλίους. τοιαύτῃ δὲ πληγῇ χρησαμένων, φρονήματος μὲν ὅσον ἦν αὐτοῖς πρότερον ἀφῄρητο· τεθαυμακότες δὲ ἐν ταῖς οἰκείαις συμφοραῖς τὴν Ἡρώδου στρατηγίαν, εἴς τε τὸ λοιπὸν εἶξαν, καὶ προστάτην [m] ἀπέφηναν τοῦ ἔθνους. θ'. ὁ δὲ πλεῖστον ἐπὶ τοῖς εὐημερήμασιν ἠξιωκὼς φρονεῖν, ἀνέστρεφεν εἰς τὴν οἰκείαν, μέγα προσειληφὼς ἀξίωμα, καὶ διὰ ταύτην τὴν ἀνδραγαθίαν.

CAP. VI.

Quomodo Herodes, cum Hyrcanum occidiſſet, properavit ad Cæſarem, & ab ipſo regnum obtinuit: utque non multo poſt Cæſarem apud Ptolemaïdem honorifice admodum excepit.

Pugna Actiaca.

At enim dum cæteræ res ſuæ bene ſe haberent, utpote quod difficile eſſet ipſum ulla ex parte aggredi, in periculo erat ne omnia perderet, poſtquam Cæſar Antonium in pugna Actiaca viciſſet. Tunc enim actum de ſe putavit & Herodes ipſe,

ΚΕΦ. ϛ'.

Ὡς Ἡρώδης, Ὑρκανὸν ἀποκτείνας, ἠπείγετο πρὸς Καίσαρα, καὶ παρ' αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἔσχεν· ὥς τε Καίσαρα μετ' οὐ πολὺ ἐν Πτολεμαΐδι πάσῃ τιμῇ ἐδέξατο.

Τὰ μὲν οὖν ἄλλα [n] καλῶς εἶχεν αὐτῷ, δυσεπιχειρήτῳ κατὰ πάντα γεγενημένῳ· κίνδυνος δ' ἐμπίπτει τὴν ὑπὲρ τῶν ὅλων κρίσιν ἐπάγων, Ἀντώνιον Καίσαρος ἐν τῇ κατ' Ἄκτιον μάχῃ νενικηκότος. τότε γὰρ [o] ἀπέγνωστο αὐτῷ τε Ἡρώδῃ τὰ πράγματα,

καὶ

---

[a] Illud δὲ è *Codd. Vat. & Busb.* ut & mox οἱ ante σφίσιν ex eodem *Cod. Vat.* [b] Ἦν δὲ φόνος ἐγκλινάντων πολὺς *Vat. & Busb.* [c] Ita ex *Epiphanio*, qui vertit, *Judæi autem licet perſequerentur* &c. οἵ τε in *Græcis* omnibus. [d] Εἰσόδου & mox ἐξόδου *Vat.* utraque lectio ferri poteſt. [e] Πρὸς τὸν Ἡρώδην *Vat.* [f] Ita in *Editis Aliiſque.* ὑφιστάμενοι *Busb. & Vat.* [g] Καταναγκαζόμενοί τε τοῖς τε ἄλλοις *Busb. & Vat.* [h] Τετρακισχίλιοι ὄντες ἑάλωσαν *Busb. & Vat.* [i] Ita cum *Busb.* ἐξιέναι in *reliquis.* [k] Levicula cum mutatione τὸ ζῆν edidi, cum antea eſſet τοῦ ζῆν. ἐν συμφορᾷ τὸ ζῆν *Vat.* [l] Ἑξακισχιλίους *Busb.* [m] Ἀπεφήναντο *Busb. & Vat.* [n] Ἀσφαλῶς εἶχεν *Busb.* [o] Ita *Vat. Hen. & Busb.* ἐπέγνωστο in *Editis.*

a Sic

καὶ τοῖς περὶ αὐτὸν ὁμοίως ἐχθροῖς τε καὶ φίλοις. [a] οὐ γὰρ ἦν εἰκὸς ἀτιμώρητον μένειν τοσαύτης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας γεγενημένης, ἦν μὲν οὖν, τοῖς μὲν φίλοις ἀπόγνωσις τῶν κατ' αὐτὸν ἐλπίδων· ὅσοι δ' ἐχθρῶς εἶχον, ἐδόκουν μὲν ἐξ ἐμφανοῦς συνάχθεσθαι, πάθος δὲ λεληθὸς ἐφηδομένων εἶχον, ὡς ἀμείνονος τευξόμενοι τῆς μεταβολῆς. [b] αὐτός τε Ἡρώδης, τὸν Ὑρκανὸν ὁρῶν μόνον ἐπ' ἀξιώματος βασιλικοῦ, συμφέρειν ᾤετο μηκέτ' ἐμποδὼν ἐᾶν. εἰ μὲν περισωθείη καὶ διαφύγη τὸν κίνδυνον, ἀσφαλὲς ἡγούμενος, πρὸς τὸ μὴ τοῖς τοιούτοις [c] αὐτοῦ καιροῖς ἐφορμᾶν ἄνδρα τυχεῖν τῆς βασιλείας ἀξιώτερον. εἰ δὲ καὶ πάσχοι τι παρὰ Καίσαρος, φθόνῳ τὸν μόνον ἐπὶ τῆς βασιλείας γενησόμενον ἐπιθυμῶν ἐξελεῖν.

β'. Ταῦτα δὲ αὐτοῦ διανοίας ἔχοντος, ἐνεδόθη τι καὶ παρ' [d] ἐκείνων. ὁ μὲν γὰρ Ὑρκανὸς ἐπιεικείᾳ τρόπου, καὶ τότε καὶ τὸν ἄλλον χρόνον, οὐκ ἠξίου πολυπραγμονεῖν, οὐδὲ νεωτέρων ἅπτεσθαι, συγχωρῶν τῇ τύχῃ, πᾶν τὸ δι' [e] ἐκείνην γινόμενον ἠγαπηκέναι. φιλόνεικος δ' ἦν Ἀλεξάνδρα, καὶ τὴν ἐλπίδα τῆς μεταβολῆς ἀκρατῶς φέρουσα, λόγους ἐποιεῖτο πρὸς τὸν πατέρα, μὴ μέχρι παντὸς ἀναμεῖναι τὴν Ἡρώδου παρανομίαν εἰς τὸν [f] αὐτοῦ οἶκον, [g] ἀλλὰ προλαβεῖν ἀσφαλείᾳ τὰς αὖθις ἐλπίδας, ἠξίου τε περὶ τούτων Μάλχῳ γράφειν τῷ τὴν Ἀραβίαν ἔχοντι, δέξασθαί τε αὐτοὺς, καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν. ὑπεξελθόντων γὰρ εἴ τι [h] περὶ Ἡρώδου οὕτως χωρήσειεν, ὡς εἰκὸς ἐν ἔχθρᾳ Καίσαρος, αὐτοὺς ἔσεσθαι τοὺς τὴν ἀρχὴν ἀπολαμβάνοντας μόνους, καὶ διὰ τὸ γένος καὶ διὰ τὴν εὔνοιαν τῶν ὄχλων. ταῦτα πειθούσης, ὁ μὲν Ὑρκανὸς διωθεῖτο τοὺς λόγους· φιλόνεικον δέ τι καὶ γυναικεῖον αὐτῆς πεποιθυίας, καὶ μήτε νύκτα μήθ' ἡμέραν ἀπολειπομένης, ἀλλ' ἀεὶ περὶ τούτων καὶ τῆς Ἡρώδου πρὸς αὐτοὺς ἐπιβουλῆς διαλεγομένης, ἀνεπείσθη τέλος ἐπιστολὴν δοῦναι [i] Δοσιθέῳ τινὶ τῶν περὶ αὐτὸν φίλων, ἐν ᾗ συντέτακτο πέμψειν αὐτῷ τὸν Ἄραβα τοὺς ἀναληψομένους καὶ παραπέμψοντας ἱππέας ἐπὶ τὴν Ἀσφαλτῖτιν λίμνην· αὕτη δὲ ἀπέχει τῶν Ἱεροσολυμιτῶν [k] ὅρων, σταδίους τριακοσίους. ἐπίστευε δὲ τῷ Δοσιθέῳ θεραπεύοντος αὐτοῦ καὶ αὐτὸν καὶ τὴν Ἀλεξάνδραν, καὶ τῆς πρὸς Ἡρώδην [l] δυσνοίας οὐ μικρὰς αἰτίας ἔχοντος. Ἰωσήπου τε γὰρ ὃν ἐκεῖνος ἀνῃρήκει συγγενὴς ἦν, καὶ τῶν ἐν Τύρῳ φονευθέντων ὑπ' Ἀντωνίου πρότερον ἀδελφός. οὐ μὴν [m] ἐπήγαγε ταῦτα τὸν Δοσίθεον Ὑρκανῷ πιστὸν εἰς τὴν ὑπηρεσίαν γενέσθαι· προτιμήσας δὲ τῆς ἐκείνου τὰς ἐκ τοῦ βασιλεύοντος ἐλπίδας, ἐπιδίδωσιν Ἡρώδῃ τὴν ἐπιστολήν. ὁ δὲ τῆς εὐνοίας ἀποδεξάμενος, ἔτι καὶ τοῦτο [n] προσυπουργῆσαι παρεκελεύετο, πτύξαντα τὴν ἐπιστολὴν καὶ κατασημηνάμενον ἀποδοῦναι τῷ Μάλχῳ, καὶ τὰ παρ' ἐκείνου γράμματα λαβεῖν. οὐ γὰρ μικρὸν τὸ διαφέρειν, καὶ τὴν ἐκείνου γνώμην αὐτὸν εἰδέναι. ταῦτα δὲ τοῦ Δοσιθέου προθύμως ὑπουργήσαντος, ὁ μὲν Ἄραψ [o] ἀντεπέστελλεν αὐτόν τε Ὑρκανὸν δέξασθαι καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ πάντας, [p] ἢ καὶ Ἰουδαίων ὅσοι

Herodes, ad Cæſarem ire neceſſe habens, de Hyrcano interficiendo cogitat.

ejuſque amici pariter ac inimici. nam haud veriſimile erat ut ipſe pœnas effugeret, cui cum Antonio tanta interceſſit amicitia. Quo ſane factum eſt, ut amici quidem de ſpe ſua deciderent deque eo deſperarent; quotquot vero ipſi inimici erant infeſtique condolentium vultum habitumque induebant, gaudio autem tacito geſtiebant, quaſi foret ut illis res in melius mutarentur: atque Herodes ipſe, cum Hyrcanum ſolum videret in dignitate regia eſſe, ſuâ referre plurimum exiſtimabat ut is è medio tolleretur: ſi quidem incolumis foret & è periculo evaderet, ſibi proviſum eſſe putans, ne in tali ejus fortuna impetum faceret *ad regnum occupandum* vir regno ſe dignior; ſin vero quid gravius à Cæſare de ipſo ſtatuatur, præ invidia cupiens illum perimere, qui ſolus ſibi in regnum ſucceſſurus ſit.

Hyrcanus, ſuaſu Alexandræ, ad Malchum ſe recipere decrevit.

2. Quæ dum in animo verſat *Herodes*, illi ei nonnullam ejus rei occaſionem præbuerunt. Etenim Hyrcanus, quod miti eſſet ingenio, ne tunc *quidem* aut alio tempore negotiis ſe miſcere volebat, nec novis rebus ſtudebat, fortunæ concedens, ut quodcunque ſors efferret illo contentus viveret. Verum Alexandra contentionem amabat, & mutationis ſpe impotenti abrepta, Hyrcanum patrem ſuum ſolicitabat, ne Herodis in domum ſuam ſcelera in perpetuum perferret, ſed futuras ſpes, cum tuto liceret, anticipet; rogabatque ut de his ad Malchum Arabiam tenentem ſcriberet, utque illos acciperet & eò ſalvos perduceret: ſi enim poſt ipſorum diſceſſum Herodi accideret, ut Cæſaris inimico accidere conſentaneum eſſet, ipſos unos principatum recepturos, quà propter genus, quà propter plebis benevolentiam. Dum iſta ipſi ſuadere niteretur, Hyrcanus ejus ſermonibus non auſcultabat: cum vero pertinacia muliebri ipſa uteretur; & nec die nec nocte ceſſaret, ſed de iſtis continuo & de inſidiis ipſis ab Herode ſtructis verba faceret, tandem ei perſuadetur ut cuidam Doſitheo literas daret, in quibus ſtatuebatur ut Arabs ei mitteret equites, à quibus reciperetur & uſque ad lacum Aſphaltiten deduceretur, qui à finibus Hieroſolymitanis abeſt trecentis ſtadiis. Doſitheo autem propterea fidebat, quod ille tum ipſum tum Alexandram colebat, neque non minimas cauſas Herodem odio proſequendi habebat. nam & conſanguineus erat Joſephi ab Herode occiſi, & eorum frater quos Antonius antea Tyri interfecerat. tamen iſtis non inductus erat, ut fidelem Hyrcano ſe miniſtrum præſtaret: ſed cum pluris fecerit quæ à rege ſperaret quam quæ ab illo, literas Herodi tradidit. Atque ille laudata ejus benevolentia, ei hoc inſuper officium injunxit, ut clauſas ſignataſque literas Malcho redderet, literaſque viciſſim ab illo acciperet. nam ſua maxime intereſſe, ut ejus quoque animum cognoſceret. Cum autem iſta libenter feciſſet Doſitheus, reſcripſit Arabs, ſe Hyrcanum ejuſque comites omnes, atque adeo quicunque ab

Per Doſitheum ea de re literas mittit.

Doſithei perfidia.

---

a Sic in iiſdem *MSS.* ἐ γὰρ εἶναι in *Editis*. b Ἡρώδης δὲ τ.-*Busb.* c Ita *Busb.* & *Zonar.* ἀξιολογώτερον in cæteris. Fuit cum mallem ut αὐτῷ proponatur τῷ ἀξιώτερον quam voci καιροῖς. d Ἐκείνου *Busb.* e Ἐκείνης γενόμενον *Hen.* & *Vat.* f Αὐτῶν *Busb.* αὐτὸν *Hen.* & *Vat.* g Ἀλλὰ προλαβοῦσιν ἀσφαλείᾳ τὰς αὖθις ἐλπίδας δέξασθαί τε αὐτὸν καὶ δι' ἀσφαλείας ἄγειν ἠξίου περὶ τ. *Vat.* h Περὶ Ἡρώδην *Hen.* & *Vat.* i Δωσιθέῳ *Hen.* k Ὁρῶν *Hen.* & *Busb.* l Δυσνοίας οὐ μικρᾶς *Busb.* & *Hen.* m Ita cum *Busb.* & *Hen.* ἀπήγαγε in *Editis Aliiſque*. n Προσυπουργήσειν *Busb.* & *Vat.* o Ἀντεπίστελλεν *Hen.* & *Zonar.* p Vocula ἢ abeſt *Hen.*

a Πέμπειν

ab eo ſtarent Judæos *non gravatim* recipere, & homines miſſurum qui eos tuto perducerent, neque ulla in parte illius poſtulatis defuturum. Poſtquam autem has literas acceperat Herodes, Hyrcanum è veſtigio accerſit, & de factis inter eum & Malchum pactionibus interrogabat. Quod cum ille negaſſet, literas in concilio oſtendit, & Hyrcanum *protinus* interfici juſſit.

Hyrcanus occiditur.

Alia de Hyrcano narratio.

3. Atque hæc ita ſcribimus, ut in Herodis regis commentariis habebantur. Inter alios vero non convenit ita ſe rem habuiſſe. Non enim ob hujuſmodi quid Herodem, ſed magis ex inſidiis accuſationem adverſus Hyrcanum inſtituiſſe exiſtimant, atque ita illum occidiſſe. nam ſic ſcribunt. Quæſiviſſe in convivio quodam (nullam dando ſuſpicionem) ab Hyrcano, ecquid literarum à Malcho accepiſſet: illumque literas in quibus ab illo ſalutaretur, accepiſſe confeſſum. atque Herodem rurſus interrogaſſe, ecquod donum accepiſſet: cumque reſpondiſſet, nullum niſi quatuor jumenta ab eo miſſa quibus vectaretur, illud *regem* corruptelam & proditionem interpretatum, eum ad ſupplicium duci imperaſſe. Atqui nullius culpæ affinem hujuſmodi exitum habuiſſe, in argumenta afferunt, quod natura fuerit mitiſſimus, ut cum juvenis eſſet nihil audaciæ aut temeritatis præ ſe tulerit, ac ne tum quidem cum regno poti-retur, ſed in eo pleraque omnia adminiſtranda Antipatro permiſerit. Accedit quod tunc quidem ætatis annum octogeſimum exceſſerit, noveritque res regni Herodi omnino in tuto eſſe, quin & Euphratem tranſierat, relictis qui trans amnem eum in ſummo honore habuerant, atque ſemet ejus poteſtati ſubjecturus: adeoque maxime omnium incredibile eſſe, & ejus ab ingenio alienum, ut aliquid moliretur, noviſque rebus ſtuderet; potiuſque iſta ab Herode conficta videri.

Varia Hyrcani fortuna.

4. Hyrcano quidem contigit ut hoc modo vitam finiret, diverſas dum viveret & multiplices calamitates expertus. Nam, ſtatim quidem ut mater ejus Alexandra regnare cœpit, pontifex Judæorum gentis factus per novem annos eum honorem obtinuit: matreque defuncta cum imperium ſuſcepiſſet, illudque tribus menſibus tenuiſſet, eo excidit à fratre Ariſtobulo ejectus. reſtituitur autem à Pompejo, receptiſque omnibus honoribus, annos quadraginta in iis permanſit: iterumque illis ab Antigono privatus, & corporis mutilationem paſſus, in captivitate apud Parthos degebat. atque inde aliquanto poſt tempore domum reverſus eſt, ſpe inductus quam ei fecerat Herodes: nihil tamen eorum quæ ſperaverat feliciter ei cecidit, multis vitæ incommodis conflictato. quodque graviſſimum eſt, ut modo diximus, in *ſumma* ſenectute exitum indignum habuit. Nam mitis fuiſſe videtur & modera-

τὰ ἐκείνου φρονῶσι, δυνάμιν τε [a] πέμψειν τὴν μετ' ἀσφαλείας αὐτὸν κομιοῦσαν, καὶ πρὸς μηδὲν ἐνδεήσειν ὧν ἠξίου. ὡς δὲ καὶ ταύτην Ἡρώδης ἐδέξατο τὴν ἐπιστολὴν, [b] εὐθὺς μεταπέμπεται τὸν Ὑρκανὸν, καὶ περὶ τῶν γενομένων αὐτῷ συνθηκῶν πρὸς τὸν Μάλχον ἀνέκρινεν. ἀρνησαμένου δὲ, τὰς ἐπιστολὰς δείξας τῷ συνεδρίῳ [c] διεχειρίσατο τὸν ἄνδρα.

γʹ. Ταῦτα δὲ γράφομεν ἡμεῖς ὡς ἐν τοῖς ὑπομνήμασι τοῖς τοῦ βασιλέως Ἡρώδου περιείχετο. τοῖς δ' ἄλλοις οὐ κατὰ ταῦτα συμφωνεῖ. τὸν γὰρ Ἡρώδην οὐκ ἐπὶ τοιούτοις δοκοῦσιν, ἀλλ' [d] ἐξ ἐπιβουλῆς μᾶλλον Ὑρκανῷ τὴν αἰτίαν [e] ἐπαγαγόντα, κατὰ τὸν [f] αὐτὸν τρόπον ἀποκτεῖναι. γράφουσι γὰρ οὕτως. ἐν συμποσίῳ τινὶ μηδὲν ὑποψίας ἐνδιδόντα, λόγον Ὑρκανῷ προσφέρειν, εἴ τινας ἐπιστολὰς παρὰ τοῦ Μάλχου λάβοι· καὶ τὸν μὲν ὁμολογῆσαι προσαγορευτικὰ γράμματα κομίσασθαι. τὸν δ' εἰ καί τινα δωρεὰν εἰληφὼς εἴη, πάλιν ἐπερέσθαι· τοῦ δὲ, μηδὲν πλέον ἢ κτηνῶν ἀναβατικῶν τέσσαρα πέμψαντος αὐτῷ λαβεῖν, εἰς αἰτίαν τὸ τοιοῦτον ἐπαναφέροντα δωροδοκίας καὶ προδοσίας, [g] ἀπαγαγεῖν προστάξαι τὸν ἄνδρα. τεκμήρια δὲ τοῦ μηδὲν [h] ἁμαρτόντα τοιούτῳ τέλει περιπεσεῖν, καταλογίζονται τὴν ἐπιείκειαν τοῦ τρόπου, καὶ τὸ μηδ' ἐν νεότητι θράσους ἢ προπετείας ἐπίδειξιν [i] πεποιῆσθαι, μηδ' ὅτε τὴν βασιλείαν αὐτὸς εἶχεν, ἀλλὰ καὶ τότε τὰ πλεῖστα τῶν κατὰ τὴν διοίκησιν Ἀντιπάτρῳ παρακεχωρηκέναι. [k] τότε δὲ πλείω μὲν ἢ ὀγδοήκοντα γεγονὼς ἐτύγχανεν ἔτη, κρατοῦντα δὲ μετὰ πάσης ἀσφαλείας τὸν Ἡρώδην [l] ἠπίστατο, διαβεβήκει δὲ καὶ τὸν Εὐφράτην, τοὺς ἐν τῷ πέραν τιμῶντας αὐτὸν καταλιπὼν, ὅλως ἐπ' [m] ἐκείνῳ τε γενησόμενος· ἐγχειρεῖν τι καὶ καινοτέρων ἅπτεσθαι πάντων ἀπιθανώτατον, καὶ οὐ πρὸς τῆς ἐκείνου φύσεως, [n] ἀλλὰ ταῦτα σκῆψιν Ἡρώδου γενέσθαι.

δʹ. Τοῦτο μὲν τὸ τέλος Ὑρκανῷ συνέπεσε τοῦ βίου, ποικίλαις καὶ πολυτρόποις χρησαμένῳ ταῖς ἐν τῷ ζῆν τύχαις. εὐθὺς μὲν [o] γὰρ ἐν ἀρχῇ βασιλευούσης [p] αὐτοῦ τῆς μητρὸς Ἀλεξάνδρας, ἀρχιερεὺς κατασταθεὶς τοῦ Ἰουδαίων ἔθνους, ἔτεσιν ἐννέα τὴν τιμὴν κατέσχε· παραλαβὼν δὲ τὴν βασιλείαν ἀποθανούσης τῆς μητρὸς αὐτοῦ, καὶ ταύτην κατασχὼν [q] τρεῖς μῆνας, ἐκπίπτει μὲν ὑπὸ Ἀριστοβούλου τοῦ ἀδελφοῦ· κατάγεται δ' αὖθις ὑπὸ Πομπηΐου, καὶ πάσας τὰς τιμὰς ἀπολαβὼν, [r] ἔτη τεσσαράκοντα διετέλεσεν ἐν αὐτοῖς. ἀφαιρεθεὶς δὲ τὸ δεύτερον ὑπ' Ἀντιγόνου, καὶ λωβηθεὶς τὸ σῶμα, παρὰ Πάρθοις αἰχμάλωτος ἐγένετο. κἀκεῖθεν εἰς τὴν [ſ] οἰκίαν ἐπανῆκε χρόνῳ, διὰ τὰς ἐξ Ἡρώδου [t] προϋπεσχημένας ἐλπίδας· ὧν οὐδὲν αὐτῷ κατὰ προσδοκίαν ἀπήντα, πολυπαθείᾳ βίου χρησαμένῳ. [u] τὸ δυσχερέστατον δὲ, ὡς προειρήκαμεν, ἐν γήρᾳ [x] τέλους οὐκ ἀξίου τυχεῖν. δοκεῖ γὰρ ἐπιεικὴς καὶ μέ-

τριος

---

[a] Πέμψειν *Hen.* quod ſane mallem, niſi p 677. v. 50. cum *Zonara* δέξασθαι legatur. [b] Illud εὐθὺς è *Codd. Busb. Hen.* & *Epiphan.* [c] Διαχρήσατο *Hen.* [d] Ita *Vat.* & *Hen.* ἐξ deeſt *cæteris.* [e] Ἐπάξοντα *Busb* & *Vat.* [f] Αὐτοῦ *Vat.* [g] Ἀπάγχειν ſolus *Hen.* [h] Ita *Busb.* & *Hen.* ἁμαρτάνοντα in *reliquis.* [i] Πεποιῆσθαι *Hen.* [k] Τότε δὲ ἑνὸς πλείω ἢ ὀγδοήκοντα *Hen.* & *Busb.* tamen non ita *Epiphan.* [l] Sic *Hen.* & *Busb.* ἠπίστατο in *Editis.* [m] Ita *Hen.* ἐκεῖνον *Baſ.* ἐκείνων *Gen. Aliique.* [n] Διὰ ταῦτα καὶ πλείω ἔπειτα σκῆψιν Ἡρώδου πρὸς τὸν Ὑρκανὸν ἐσώτην γενέσθαι *Busb.* [o] Illud γὰρ è *Cod. Hen.* [p] Ita *Baſ.* in *pleriſque aliis* αὐτοῦ. [q] Τρεῖς ἐνιαυτοὺς vel τρία ἔτη forſan ſcribendum, ut monuit *Uſſerius* in *Annalibus* V. T. p. 229. *Edit. Lond.* [r] Ἔτη κγʹ. pro ἔτη μʹ. reſcribi debere cenſet *Scaliger* in *Animadverſionibus Euſebianis*, p. 118. [ſ] *Al.* οἰκείαν. [t] Προϋπεσχημένας *Hen.* [u] Ita *Gall.* antea erat τὸ δυσχερέστατον. [x] Τέλους οὐκ ἀξίου τούτου τυχεῖν *Hen.*

a Mallem

τέλος ἐν πᾶσι γενέσθαι καὶ τὰ πλεῖστα τῆς ἀρχῆς ὑπὸ διοικηταῖς ἄγειν, οὐ πολυπράγμων, οὐδὲ δεινὸς ὢν βασιλείας ἐπιστατεῖν. Ἀντιπάτρῳ τε καὶ Ἡρώδῃ μέχρι τοῦδε προελθεῖν ἐγένετο διὰ τὴν ἐπιείκειαν τὴν ἐκείνου, καὶ τὸ πέρας οὔτε δίκαιον οὔτε εὐσεβὲς ἐξ αὐτῶν εὕρατο [a] τοιούτου τέλους.

έ. Ὁ δὲ Ἡρώδης, ὡς καὶ τὸν Ὑρκανὸν ἐκποδὼν ἐποιήσατο, σπεύδων πρὸς Καίσαρα, καὶ μηδὲν ἐλπίσαι περὶ τῶν αὐτοῦ πραγμάτων δυνάμενος χρηστὸν ἐκ τῆς γενομένης αὐτῷ πρὸς Ἀντώνιον φιλίας, ὕποπτον μὲν εἶχε τὴν Ἀλεξάνδραν, μὴ τοῦ καιροῦ συνεπιθεμένη [b] τὸ πλῆθος ἀποστήσῃ καὶ στασιάσῃ τὰ περὶ τὴν βασιλείαν πράγματα. παρετίθετο δὲ πάντα Φερώρᾳ τἀδελφῷ, καὶ τὴν μητέρα Κύπρον καὶ τὴν ἀδελφὴν καὶ τὴν γενεὰν ἅπασαν ἐν Μασάδοις κατεστήσατο· παρακελευσάμενος, εἴ τι [c] περὶ αὐτοῦ ἀκούσαι δυσχερές, ἔχεσθαι τῶν πραγμάτων. Μαριάμμην δὲ τὴν αὐτοῦ γυναῖκα· δυνατὸν γὰρ οὐκ ἦν ἐν διαφορᾷ τῇ πρὸς τὴν ἀδελφὴν [d] καὶ μητέρα τὴν ἐκείνου δίαιταν τὴν αὐτὴν ἔχειν· ἐν Ἀλεξανδρείῳ σὺν Ἀλεξάνδρᾳ τῇ μητρὶ κατεστήσατο, Ἰώσηπον τὸν ταμίαν καὶ τὸν Ἰτουραῖον Σόεμον [e] ἐπ' αὐτῷ καταλιπὼν, πιστοτάτους μὲν ἐξ ἀρχῆς γενομένους αὐτῷ, τότε δὲ προφάσει τιμῆς φρουρεῖν ἀπολειφθέντας τὰς γυναῖκας. ἦν δὲ κἀκείνοις ἐντολὴ, μαθόντας τι περὶ αὐτοῦ δυσχερὲς ἐξ αὐτῆς ἀμφοτέρας [f] διαχειρίσασθαι, τήν τε βασιλείαν εἰς δύναμιν τοῖς παισὶν αὐτοῦ σὺν τἀδελφῷ Φερώρᾳ διατηρεῖν.

ί. ς'. [g] Ταῦτα ἐντειλάμενος, εἰς Ῥόδον ἠπείγετο Καίσαρι συντυχεῖν. κἀπειδὴ κατέπλευσεν εἰς τὴν πόλιν, ἀφῄρητο μὲν τὸ διάδημα, τοῦ δ' ἄλλου περὶ αὐτὸν ἀξιώματος [h] οὐδὲν ὑφεικώς. ὅτε δὲ καὶ κοινωνῆσαι λόγου κατὰ τὴν συντυχίαν ἠξιώθη, πολὺ μᾶλλον ἐνέφηνε τὸ μεγαλεῖον τοῦ κατ' αὐτὸν φρονήματος, οὔτ' εἰς ἱκεσίας ὡς εἰκὸς ἐπὶ τοιούτοις τραπόμενος, οὔτε δέησίν τινα προτείνων, ὡς ἐφ' [i] ἁμαρτήμασιν, ἀποδοὺς δὲ τὸν λογισμὸν τῶν πεπραγμένων ἀνυποτιμήτως. ἔλεγε γὰρ τῷ Καίσαρι, “καὶ φιλίαν αὐτῷ με-
“γίστην γενέσθαι πρὸς Ἀντώνιον, καὶ πάντα πρᾶξαι [k] κατὰ
“τὴν δύναμιν, ὡς ἐπ' ἐκείνου γενήσεται τὰ πράγματα.
“στρατείας μὲν οὐ κοινωνήσας κατὰ περιολκὰς τῶν Ἀράβων,
“πέμψας δὲ καὶ χρήματα καὶ σῖτον ἐκείνῳ. καὶ ταῦτ' εἶναι
“μετριώτερα τῶν ἐπιβαλλόντων αὐτῷ γενέσθαι. τὸν γὰρ ὁμο-
“λογοῦντα μὲν εἶναι φίλον, εὐεργέτην δ' ἐκεῖνον ἐπιστά-
“μενον, παντὶ μέρει καὶ ψυχῆς καὶ σώματος καὶ περιουσίας
“συγκινδυνεύειν δέον, ὧν αὐτὸς ἔλαττον ἢ καλῶς εἶχεν
“ἀναστραφεὶς, ἀλλ' ἐκεῖνό γε συνειδέναι καλῶς ἑαυτῷ
“πεποιηκότι, τὸ μηδ' ἡττηθέντα τὴν ἐν Ἀκτίῳ μάχην
“καταλιπεῖν, μηδὲ συμμεταβῆναι ταῖς ἐλπίσι φανε-
“ρῶς ἤδη [l] μεταβαινούσης τῆς τύχης, φυλάξαι δ' αὐ-
“τὸν εἰ καὶ μὴ συναγωνιστὴν ἀξιόχρεων, ἀλλὰ [m] σύμ-
“βουλόν τε ἀξιώτατον Ἀντωνίου, τὴν μίαν αἰτίαν τοῦ καὶ σώ-
“ζεσθαι, καὶ μὴ τῶν πραγμάτων ἐκπεσεῖν, [n] ὑποδεικνύντα
“Κλεοπάτραν ἐπανελέσθαι. [o] προανῃρημένης γὰρ ἐκείνης,
“αὐτῷ τε τῶν πραγμάτων ἄρχειν ὑπεῖναι, καὶ τὰς πρὸς

tus in omnibus, imperiumque maxima ex parte per alios adminiſtrabat, à negotiis averſus, regnandique artium imperitus: fiebatque ut Antipater & Herodes, quod is tanta fuerit lenitate, eo uſque proceſſerint; atque ad extremum coactus eſt ab illis contra jus ac fas hujuſmodi mortem oppetere.

5. Cæterum Herodes, Hyrcano ſublato, ad Cæſarem properans, nihilque boni habens quod de rebus ſuis ſperaret propter ſuam cum Antonio amicitiam, Alexandram quidem ſuſpicabatur, ne per occaſionem populum ad rebellionem pelliceret, & in regni rebus ſeditionem ſuſcitaret. Itaque omnia Pheroræ fratri ſuo mandat, & Cyprum matrem & ſororem & liberos omnes apud Maſada collocat; dato *fratri* in mandatis, ut ſi quid durius ſibi accidiſſe fando audiverit, negotia tueretur. Mariamnen vero uxorem (nam fieri non poterat, ut, dum adeo à ſorore & matre ipſius *regis* diſſideret, una cum illis degeret) in Alexandrio cum Alexandra ejus matre collocavit, relictis, qui eas curarent & attenderent, Joſepho quæſtore & Soëmo Ituræo, viris ab initio quidem ei fidiſſimis, tunc vero honoris ſpecie ad mulieres cuſtodiendas adhibitis. Verum & illis præceptum erat, ut ſi quid *mali* gravioris de ipſo intellexiſſent, ſtatim ambas necarent; regnumque ſuis filiis una cum fratre pro viribus conſervarent.

Herodis ad Auguſtum properantis mandata de Mariamne uxore.

X.

6. His imperatis, Rhodum magnis itineribus contendit ad Cæſarem. atque ubi in urbem pervenit, diadema depoſuit, cætero apparatu ne minimum quidem mutato. Poſtquam vero in ejus congreſſum colloquiumque veniſſet, multo magis animi ſui magnitudinem oſtendit, neque ad ſupplicationes (ut par erat in hujuſmodi rebus) verſus, neque preces ullas adhibens, ut errati veniam impetraret; ſed impune factorum rationem reddens. Nam Cæſari dicebat, “& amicitiam ſibi maximam cum
“Antonio fuiſſe, ſeq; omnia pro virili præſti-
“tiſſe, ut ſumma rerum penes illum eſſet, armis
“tamen eum non adjuviſſe, quod tum bello Ara-
“bico diſtineretur, ſed tantum ei pecuniam fru-
“mentumque ſuppeditaſſe. nec tamen ſe hac
“in parte officio ſuo ſatisfeciſſe. Qui enim ſe
“*alicui* amicum eſſe profitetur, ſibique con-
“ſcius eſt illum de ſe bene meruiſſe, debet ad
“vitam non minus ac opes profundendam
“omne cum eo diſcrimen adire. ex quibus
“licet ipſe minus quam oportebat ei reddide-
“rit; hoc tamen ſe præclare feciſſe ſibi per-
“ſuaſiſſimum eſſe, quod eum pugna Actiaca
“victum non deſeruerit; neq; fortuna jam pla-
“ne mutata, ad ſpes novas ſe tranſtulerit, ſed
“quamvis pro auxiliatore ſatis idoneo ſeſe
“non geſſerit, conſiliarium tamen Antonio opti-
“mum ſemet probaverit, ut qui unicam ſa-
“lutis viam rationemque ſibi omnia ſalva con-
“ſervandi ei oſtenderit, nempe ut Cleopa-
“tram interficeret: ipſa enim perempta ſibi
“rerum potiundi ſpem ſubeſſe, atque illi faci-
“lius

Herodes, cum in Cæſaris conſpectum veniſſet, diadema deponit.

Magna cum fiducia Cæſarem alloquitur.

---

a Mallem τοιοῦτο τέλος. b Τό, τε πλῆθος *Hen.* c Περὶ αὐτὸν *Hen. & Busb.* dein ἀκούσαις *Hen. Busb. & Vat.* d Καὶ τὴν μητέρα ἐκείνης *Hen. & Vat.* e Ita *Hen. & Busb.* ἐπ' αὐτὸν *Vat.* ἐπ' αὐτῷ in *Editis Aliiſque.* f Μεταχειρίσασθαι *Hen. & Vat.* g Ταύτας δὲ τὰς ἐντολὰς αὐτὸς εἰς Ῥόδον *Busb. & Hen.* atque ita forſan *Epiphan.* h Οὐδὲν ἀφῆκεν, ἀλλ' ὅτι καὶ καρπολογοῦσαι λόγου *Busb.* i Ἡμαρτημένοις *Busb. & Hen.* k Κατὰ τὴν αὐτοῦ δύναμιν *Hen.* ut & *Vat.* qui mox habet ἐπ' ἐκείνῳ. l Μεταβαινούσης καὶ τῆς τύχης *Vat.* m Σύμβουλόν γε δεξιώτατον *Vat.* n Ita cum *Cod. Vat* ὑποδεικνύντα Κλ. ὑπαναλέσθαι *Baſ. & Hen.* ὑποδεικνύντα Κλ. ὑπαναλίσθαι *Gen.* o Πρὸς ἀνῃρημένης in *Editis.* προανῃρημένης *Vat.* Levicula cum mutatione legendum cenſui προανῃρημένης. id quod me monuit Cl. *Lowthius.*

a Ενιςαί

“lius esse gratiam à te inire quam inimicitias tecum habere. Quæ cum ille nullatenus secum reputasset, temerarium consilium meo prætulit, quod sibi in damnum tibi in commodum cessit. Nunc igitur si Antonio subiratus me *hoc crimine* condemnaveris, quod huic adeo studuerim, confitentem habes reum, neque me pigebit coram dicere, quanto illum amore prosequutus sim. Sin vero, commutata persona, requiras qui vir sim erga beneficos, qualisque amicus, licebit tibi ex præteritis edocto nos *optime* cognoscere. Mutato enim nomine, erit nihilominus ut amicitiæ nostræ firmitudinem alteri approbemus.

Herodes ab Augusto Cæsare regnum obtinet.

Cæsarem magnis muneribus donatum in Ægyptum deducit.

Postea Cæsarem ejusque exercitum honorifice excipit.

Cæsarem DCCC. *talentis donat.*

7. Cum ista diceret, & quo esset animo ingenuo ei ostenderet, non mediocriter Cæsarem allexit, virum generosum & magnificum; ita ut illa ex quibus accusatio institueretur benevolentiam ei conciliaverint. Et tunc ei diadema rursus imposuit, eumque monuit ut sibi non minus amicus esset quam ante fuisset Antonio, atque ei maximos honores habuit, addens Quintum Didium ad se scripsisse, Herodem omni studio sibi opem tulisse in negotio gladiatorum. Cum tam benigne exceptus esset, atque ex insperato videret regnum rursus ab integro sibi magis confirmatum, tam donatione Cæsaris, quam Romanorum senatusconsulto, quod ad majorem certitudinem curavit obtinendum, Cæsarem in Ægyptum *proficiscentem* deduxit, eumque & ejus amicos supra vires muneratus est, sese quam potuit magnificentissime gerens. Quin & petebat, ne quid Alexander, qui fuerat ex familiaribus Antonio, gravius pateretur: sed illud quidem non impetravit, impediente Cæsarem jurejurando. Rursus autem in Judæam se recepit, majore cum honore & fiducia; eosque qui contraria exspectaverant attonitos reddidit, quasi Dei benignitate majorem semper ex periculis splendorem sibi acquireret. Et quidem continuò Cæsarem ut acciperet operam dedit, qui à Syria invasurus erat in Ægyptum. Atque ubi ille advenit, apud Ptolemaïdem eum omni regio apparatu excepit: insuper & exercitui ejus lautia dedit, magnamque rerum necessariarum copiam. quo factum est ut inter fidissimos *postea* haberetur, una cum eo obequitans dum milites ordinaret & lustraret, ipsumque & amicos ejus excipiens centum & quinquaquaginta viris *comitatus*, qui ad ministeria splendidissima & sumptuosissima omnes exercitati erant. Quin & ipsos per eam regionem transeuntes quæ caret aqua, ita contra inopiam, qua premerentur, munivit, ut nec vino, nec aqua, quæ tum magis necessaria erat militibus, caruerint. immo Cæsari octingenta talenta donavit, fecitque ut omnes existimarent, quod majorem in modum & lucu-

“σὲ συμβάσεις ῥᾷον εὑρίσκεσθαι τῆς ἔχθρας. ὧν οὐδὲν ἐκεῖνος ἐπεισθεὶς, ἀλυσιτελῶς μὲν αὐτῷ, συμφερόντως δὲ σοὶ προετίμησε τὴν ἀβουλίαν. νῦν οὖν εἰ μὲν τῇ πρὸς Ἀντώνιον ὀργῇ κρίνεις καὶ τὴν ἐμὴν προθυμίαν, οὐκ ἂν εἴη μοι τῶν πεπραγμένων ἄρνησις, οὐδ᾽ ἀπαξιώσω τὴν ἐμαυτοῦ πρὸς ἐκεῖνον εὔνοιαν ἐκ τοῦ φανεροῦ λέγειν. εἰ δὲ τὸ πρόσωπον ἀνελὼν, τίς εἰμὶ πρὸς τοὺς εὐεργέτας, καὶ ποῖος φίλος ἐξετάζοις, [a] ἔσται σοι πεῖρα τῶν ἤδη γεγενημένων ἡμᾶς εἰδέναι. τοῦ γὰρ ὀνόματος ἐπαλλαγέντος, οὐδὲν ἔλαττον αὐτὸ τὸ τῆς φιλίας βέβαιον ἐν ἡμῖν εὐδοκιμεῖν δυνήσεται.

ζʹ. Τοιαῦτα λέγων, καὶ [b] παρ᾽ αὐτῷ ἐμφαίνων τὸ τῆς ψυχῆς ἐλευθέριον, οὐ μετρίως ἐπεσπάσατο τὸν Καίσαρα, φιλότιμον ὄντα καὶ λαμπρόν· ὥστε αὐτῷ τὰς τῶν ἐγκλημάτων αἰτίας σύστασιν ἤδη τῆς πρὸς ἐκεῖνον εὐνοίας πραγματεύεσθαι. καὶ τότε διάδημα πάλιν ἀποκαθίστησιν αὐτῷ, καὶ προτρεψάμενος μηδὲν ἐλάττω περὶ αὐτὸν ἢ πρότερον ἦν περὶ τὸν Ἀντώνιον φαίνεσθαι, διὰ πάσης ἦγε τιμῆς, προσθεὶς ὅτι [c] Κύϊντος Δίδιος γράψειεν, [d] ἁπάσῃ προθυμίᾳ τὰ πρὸς τοὺς [e] μονομάχους αὐτῷ συλλαβέσθαι τὸν Ἡρώδην. τοσαύτης ἀποδοχῆς [f] ἀξιωμένος, καὶ παρ᾽ ἐλπίδας ὁρῶν αὐτῷ πάλιν ἐξ ὑπαρχῆς βεβαιοτέραν τὴν βασιλείαν, δόσει Καίσαρος, καὶ δόγματι Ῥωμαίων, ὅπερ ἐκεῖνος αὐτῷ πρὸς τὸ βέβαιον ἐπραγματεύσατο, παρέπεμψεν [g] ἐπ᾽ Αἰγύπτου Καίσαρα, δωρησάμενος ὑπὲρ δύναμιν αὐτόν τε καὶ τοὺς φίλους, καὶ πᾶσιν ἐμφαίνων μεγαλοψυχίαν. ᾐτεῖτο δὲ καὶ τῶν Ἀντωνίῳ συνήθων [h] Ἀλέξανδρον, ὡς μηδὲν ἀνήκεστον παθεῖν· ἀλλὰ τούτου μὲν οὐκ ἔτυχεν, ὅρκῳ προκατειλημμένου Καίσαρος. [i] ἐπανῄει δὲ πάλιν εἰς τὴν Ἰουδαίαν πλείονί τε τιμῇ καὶ παῤῥησίᾳ, καὶ τοῖς τὰ ἐναντία προσδοκήσασιν ἔκπληξιν παρέσχεν, ὡς ἀεὶ τὸ λαμπρότερον ἐκ τῶν κινδύνων κατ᾽ εὐμένειαν τοῦ Θεοῦ προσεπικτώμενος. [k] εὐθὺς μὲν οὖν περὶ τὴν ὑποδοχὴν ἐγεγόνει Καίσαρος ἀπὸ Συρίας εἰς Αἴγυπτον [l] εἰσβαλεῖν μέλλοντος. κἀπειδὴ παρῆν, δέχεται μὲν αὐτὸν ἐν Πτολεμαΐδι [m] πάσῃ τιμῇ βασιλικῇ· παρέσχε δὲ καὶ τῷ στρατεύματι ξένια καὶ τῶν ἐπιτηδείων ἀφθονίαν. κἀν τοῖς εὐνουστάτοις ἐξητάζετο, τάς τε δυνάμεις ἐκτάττοντος συνιππαζόμενος, καὶ δεχόμενος αὐτὸν καὶ φίλους [n] ἀνδράσιν ἑκατὸν καὶ πεντήκοντα, πᾶσιν εἰς πολυτέλειαν καὶ [o] πλοῦτον ὑπηρεσίας ἠσκημένοις. παρέσχε δὲ καὶ τὴν [p] ἄνυδρον διερχομένοις, τὴν τῶν ἐπειγόντων χορηγίαν, ὡς μήτε οἴνου, μήτε ὕδατος, ὃ καὶ μᾶλλον ἦν ἐν χρείᾳ στρατιώταις, ὑστερηθῆναι. αὐτόν γε μὴν Καίσαρα ταλάντοις ὀκτακοσίοις ἐδωρήσατο· καὶ παρέστησεν ἅπασιν ἔννοιαν λαβεῖν, ὅτι τῆς βασιλείας ἧς [q] ἔτυχε πολὺ μείζω

---

[a] Εὑρεῖν σοι *Vat.* [b] Ἐν αὐτῷ *Busb.* παραφαίνων *Vat.* [c] Ita & hîc loci & libro 1. *de Bello Jud.* rescripsi ex *Dione* p. 447. cum assensu virorum Clarissimorum, *Casauboni*, *Usserii*, *Pagi*, invito tamen *Montacutio*, qui (in *Exercitationibus*, p. 347.) utroque in loco Βιττίδιος malit. Antea editum erat Καπίδιος, pro quo Ταΐδιος vel Ταΐδος in *MSS.* [d] Ἐν ἁπάσῃ προθυμίᾳ *Vat.* [e] Μονομάχους pro μονάρχας substitui ex libro 1. *de Bello Jud.* atque ita plane legendum esse monuerunt Viri jam laudati, *Casaubonus* adv. *Baronium*, p. 135. *Edit. Lond.* *Usserius* in *Annalibus* V. T. p. 477. *Edit. Lond.* & *Pagi* in *Apparatu* ad *Baronium*, p. 24. [f] Ἠξιωμένος *Busb. Hen.* & *Vat.* [g] *Al.* ἐπ᾽ Αἴγυπτον. [h] Ἀλέξας ὁ Λαοδικεὺς dicitur *Plutarcho* in *Antonio*, p. 949. Verum Ἀλέξας & Ἀλέξανδρος idem nomen, ut pluribus ostendit *Grotius* ad cap. 1. *D. Lucæ.* [i] Ita *Busb.* & *Hen.* perperam ἐπανιὼν in *Editis Aliisque.* [k] Εὐθὺς οὖν *Hen.* [l] Ἐμβαλεῖν *Hen.* & *Busb.* [m] Πάσῃ τῇ βασιλικῇ θεραπείᾳ *Hen.* [n] *Epiphanius* vertit, *in* CL. *domibus ornatis cum amicis suscepit*, ac si legisset ἀνδρῶσιν. [o] Ita *Hen.* πλούτων in *reliquis.* [p] Iterum cum *Cod. Hen.* ἀνυδρίαν in *cæteris.* [q] Εἶχε pro ἔτυχε *Hen.* & *Vat.*

a Λαμ-

μείζω καὶ [a] λαμπρότερα τὰ κατὰ τὰς ὑπουργίας ἐνεδείξατο. τοῦτ' αὐτὸν καὶ μᾶλλον εἰς πίστιν εὐνοίας καὶ προθυμίας ἐπιστωυίσῃ, καὶ πλεῖστον ἠνέγκατο τῇ χρείᾳ τοῦ καιροῦ τὸ μεγαλόψυχον ἁρμόσας. ὁ δὲ, καὶ πάλιν ἐπανιόντων ἀπ' Αἰγύπτου, τῶν προόντων [b] οὐδενὸς τὰς ὑπηρεσίας ἥττων ἐφάνη.

lentius quam regni facultates ferebant omnia ſuppeditarit. atque inde fiebat ut eo magis illis de ſua benevolentia ſtudioque perſuaderetur; atque ei plurimum profuit, quod ad temporis neceſſitatem magnanimitatem ſuam accommodaverit. Ille etiam, cum iterum ex Ægypto redirent, officia prioribus non minora præſtitit.

ια'.

ΚΕΦ. ζ'.

Ὡς Ἡρώδης Σόεμον καὶ Μαριάμμην ἀπέκτεινεν· ἔπειτα Ἀλεξάνδραν, καὶ Κοστόβαρον, καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους, τέλος δὲ τοὺς Βάβα υἱούς.

Τότε μέντοι γενόμενος ἐν τῇ βασιλείᾳ, τεταραγμένην αὐτοῦ τὴν οἰκίαν καταλαμβάνει, καὶ χαλεπῶς ἐχούσας [c] τήν τε γυναῖκα Μαριάμμην καὶ τὴν μητέρα τὴν ἐκείνης Ἀλεξάνδραν. οἰηθεῖσαι γὰρ, ὅπερ ἦν ὕποπτον, οὐκ εἰς ἀσφάλειαν τῶν σωμάτων εἰς ἐκεῖνο καταστῆναι τὸ χωρίον, ἀλλ' ὡς εἰς φρουρὰν, [d] μηδενὸς μήτε τῶν ἄλλων μηθ' αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, χαλεπῶς ἔφερον. ἥ τε Μαριάμμη τὸν μὲν ἔρωτα τοῦ βασιλέως, ὑπόκρισιν ἄλλως καὶ πρὸς τὸ συμφέρον αὐτοῦ γενομένην, ἀπάτην ὑπελάμβανεν· ἤχθετο δὲ τῷ μηδ' εἰ πάθοι τι δεινὸν ἐκεῖνος ἐλπίδα τοῦ [e] βιώσεσθαι δι' αὐτὸν ἐσχηκέναι· καὶ τὰς Ἰωσήπῳ δοθείσας ἐντολὰς ἀνεμνημόνευεν, ὥστ' ἤδη διὰ θεραπείας εἶχε τοὺς φρουροὺς καὶ μᾶλλον τὸν Σόεμον, ἐν ἐκείνῳ τὸ πᾶν ἐπισταμένη. Σόεμος δὲ κατὰ μὲν τὰς ἀρχὰς πιστὸς ἦν, οὐδὲν ὧν Ἡρώδης [f] ἐνετείλατο παριείς. λόγοις δὲ καὶ δωρεαῖς λιπαρέστερον τῶν γυναικῶν ἐκθεραπευουσῶν αὐτὸν, ἡττᾶτο κατὰ μικρὸν ἤδη, καὶ τέλος ἐξεῖπεν ἁπάσας τὰς ἐντολὰς τοῦ βασιλέως, μάλιστα μὲν οὐδ' ἐλπίσας αὐτὸν ἐπὶ τῆς αὐτῆς ἐπιστρέψειν ἐξουσίας. ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον ἐκφεύγων τὸν ἀπ' αὐτοῦ κίνδυνον, οὐ μικρὰ [g] χαρίσασθαι ταῖς γυναιξὶν ὑπελάμβανεν, ἃς ἦν εἰκὸς οὐκ ἀποτεύξεσθαι τοῦ προσόντος ἀξιώματος, ἀλλὰ καὶ πλέον εἰς τὴν ἀμοιβὴν ἐξεῖναι, [h] βασιλευούσης ἢ τοῦ βασιλεύοντος ἀγχοῦ γενησομένης. ἐπήλπιζε δ' αὐτὸν οὐχ ἧττον, εἰ καὶ πάντα κατὰ νοῦν πράξας ὑποστρέψειεν Ἡρώδης, μηδὲν ὅτι τῇ γυναικὶ δυνήσεσθαι βουλομένῃ γε ἀντειπεῖν. ἠπίστατο γὰρ τὸν πρὸς τὴν Μαριάμμην ἔρωτα μείζονα λόγου τῷ βασιλεῖ. ταῦτα τὰ [i] προσελκύσαντα τὰς ἐντολὰς ἐξαγγεῖλαι. Μαριάμμη δὲ χαλεπῶς μὲν ἤκουσεν, εἰ μηδὲν πέρας αὐτῇ τῶν ἐξ Ἡρώδου κινδύνων ἔσται· χαλεπῶς δὲ διέκειτο, μηδενὸς μὲν τυχεῖν αὐτὸν τῶν ἴσων εὐχομένη, δυσύποιστον δ' εἰ τύχῃ τὸν μετ' αὐτοῦ βίον κρίνουσα. καὶ τοῦτο διέδειξεν ἐν ὑστέρῳ, μηδὲν ἐπικρυψαμένη τὸ κατ' αὐτὴν πάθους.

β'. Ὁ μὲν γὰρ ἐπὶ μεγάλοις οἷς παρ' ἐλπίδας [k] ηὐτυχήκει καταπεπλευκὼς, πρώτῃ μὲν ὡς εἰκὸς τῇ γυναικὶ περὶ τούτων εὐηγγελίζετο. μόνην δ' ἐκ πάντων διὰ τὸν ἔρωτα καὶ τὴν οὖσαν αὐτοῦ συνήθειαν προτιμῶν ἠσπάζετο. τῇ δ' οὔτε τὰς εὐημερίας διηγουμένου χαίρειν μᾶλλον ἢ χαλεπῶς φέρειν συνέβαινεν, οὔτ' ἐπικρύπτεσθαι τὸ πάθος δυνατὸν ἦν. ἀλλ' ὑπ' [l] ἀξίας καὶ τῆς προσούσης εὐγενείας, πρὸς

CAP. VII.

XI.

Quomodo Herodes Soëmum & Mariamnen interfecit: deinde Alexandram, & Coſtobarum, & amicos ejus maxime neceſſarios, tandemque Babæ filios.

TUnc vero in regnum reverſus, domum ſuam turbatam offendit, uxoremque Mariamnen & illius matrem Alexandram male compoſitas. ratæ enim, id quod ſuſpicabantur, non ſecuritatis cauſa ſe in id caſtellum concluſas, ſed quaſi in carcerem, ita ut & nihil rerum alienarum ſuarumve in ſua poteſtate haberent, ægerrime *id* ferebant: & Mariamne regis amorem, ipſius præſertim commodo ſimulatum, fallaciam eſſe exiſtimabat. Illam autem *vehementer* angebat, quod per eum ſteterit, quo minus, ſi quid gravius pateretur, ipſi vitæ ſpes ſupereſſet: ſibique in memoriam revocabat quæ mandata erant Joſepho, ita ut cuſtodes modis omnibus demereri ſtuderet, & in primis Soëmum, gnara ejus in manu eſſe omnia. Ab initio quidem Soëmus fidus erat, ita ut nihil eorum omiſerit quæ præceperat Herodes. Cum autem mulieres ſtudioſius eum blandis ſermonibus & muneribus demulcerent, paulatim victus cedebat, & ad extremum omnia regis mandata expoſuit: præſertim quod non ſperaret eum cum eadem poteſtate reverſurum. quamobrem, ut qui magis periculum ex illo effugeret, mulieribus non parum gratificari in animum induxit, quas veriſimile erat ſuam retenturas eſſe dignitatem, immo & majorem gratiam ſibi referendi poteſtatem habere, cum illa vel regnatura vel regnanti proxima futura eſſet. nec tamen minorem ſpem concipiebat, ſi Herodes, rebus ex ſententia confectis, rediret, ut qui uxoris voluntati nihil contradicere potuerit. nam ſciebat regem Mariamnes amore juſto vehementius ardere. His inductus *regis* mandata enunciavit. At Mariamne ægre admodum accepit, nova ſibi ſemper alia ex aliis ab Herode naſci pericula: idque iniquo animo ferebat, orans optanſque ut ille nihil æqui impetraret, quod vitam cum eo vix vitalem eſſe ſibi perſuaderet. id quod poſtea non diſſimulavit, aperte faſſa quid ipſam male haberet.

Mariamne & Alexandra infenſæ Herodi.

Soëmus ad Herodis mandata enuncianda adductus.

2. At ille quidem cum *domum* revertiſſet; magna præter ſpem feliciter aſſequutus, primæ uxori, ut par erat, læta de iſtis nunciabat, ſolamque eam ex omnibus, cæteris prælatam, ex amore & more ſuo ſalutabat. Illi autem contigit, ut dum is itineris ſui ſucceſſum narrat, non magis gauderet quam mœreret, neque dolorem ſuum occultare potuit; ſed, dignitatis quippe & nobilitatis ſuæ conſcia, dum ſaluta-

Herodes reverſus parum benigne à Mariamne excipitur.

---

[a] Λαμπρότερα κατὰ τὰς ὑπουργίας ἐπιδείκνυτο *Hen.* [b] Οὐδὲν εἰς τὰς ὑπουργίας *Hen.* [c] Sic *MSS.* τὴν γυναῖκα in *Editis.* [d] *Al.* μηθ' ἑνός. [e] Βιώσασθαι *Busb.* [f] Ita *Hen.* ἐνετείλατο παρεὶς in *cæteris.* [g] Χαριεῖσθαι *Hen.* [h] Βασιλευούσας & mox γενησομένας *Hen.* unde aliquis forſan βασιλευούσης & γενησομένης legendum eſſe conjiceret. βασιλευούσης τοῦ βασ. *Vat.* [i] Ita ex conjectura. προσεκλύσαντα in *libris* omnibus, nullo plane ſenſu. [k] Ita *Busb.* εὐτυχήκει in *cæteris.* [l] Sic *Busb.* ἀδοξίας in *Editis Aliiſque.* Eſt qui legendum conjicit, ὑπ' ἀδοξίας αὐτοῦ καὶ τῆς προσούσης αὐτῇ εὐγενείας.

Odio pariter ac amore inflammatur Herodes.

ſalutaretur ingemiſcebat, & ex narratione ejus triſtitiam magis quam lætitiam præ ſe ferebat: ut jam Herodes non tam ſuſpicionibus quam factis manifeſtis turbaretur. Angebatur enim cum videret uxorem in ſe habere odium inopinatum minimeque occultum: idcirco rem iniquiſſime tulit, & amoris impatiens, quandoque iratus erat quandoque reconciliatus, ſemperque ab uno ad alterum tranſiens in utroque varius erat & inconſtans. Atque ita in medio inter amorem & odium nutabat: & cum ſæpe eam ob ſuperbiam pœna perſequi decreverit, amore victus debilior erat quam ut mulierem *à ſe* ſummoveret. Ad ſummam, cum valde eam punire cuperet, veritus eſt ne in ſeipſum nihil tale cogitantem gravius, illâ defunctâ, animadvertat.

Acriores ei ſtimulos ſubdunt mater ejus & ſoror.

3. Cum autem ſoror ejus & mater animum illius in Mariamnen intellexiſſent, pulcherrimam ſe occaſionem nactas exiſtimarunt ſuum in eam odium exercendi: & Herodem, dum ſermonem cum eo haberent, calumniis irritarunt acerbis, quibus ad odium & obtrectationem perduci poſſet. Atqui neq; ille hujuſmodi verba libenter audiebat, neq; in uxorem, quaſi illis fidem haberet, aliquid ſtatuere audebat. tamen indies erat alieniore in eam animo; gliſcebatque utrinque malum, dum & illa affectum ſuum non diſſimulat, & hic amorem aſſidue convertit in odium: adeo ut jam tum fuerit in eam gravius aliquid ſtatuturus. Sed cum interea nunciaretur Cæſar victoria potitus, & mortuis Antonio & Cleopatra Ægyptum obtinuiſſe, Cæſari celeriter obviam proficiſcens domum ſuam in eo ſtatu reliquit. At diſcedenti commendavit Mariamne Soëmum, plurimumque ei debere fatebatur qui ſui ſedulo curam geſſiſſet, eique præfecturam à rege exoravit. Et ille quidem honorem hunc obtinet. Herodes vero, ubi in Ægyptum pervenit, cum Cæſare confidenter, jam ut amicus, colloquutus eſt, & ab eo maxima *beneficia* accepit. Nam Cæſar ei quadringentos Gallos, Cleopatræ ſtipatores, dono dedit, terramque ei reſtituit, qua propter Cleopatram mulctatus fuerat: necnon ejus regno Gadara & Hippon & Samariam addidit; & in ora maritima Gazam & Anthedona & Joppen & Stratonis turrim.

Mortuis Antonio & Cleopatra Ægypto potitur Auguſtus.

Herodis ditionem auget.

Herodes ab uxore indies magis offenſus eſt.

4. Quas ille inſuper res conſequutus, magnificentior evaſit: & Cæſarem quidem ad Antiochiam uſque comitatus eſt. Ille vero reverſus, quantum res ſuas proſpero foris ſucceſſu creſcere putabat, tanto plus malorum in domeſticis habebat, præſertim in re conjugali, in qua antea tam fortunatus eſſe videbatur. Flagraverat enim, idque merito, Mariamnes amore, non minus quam illi de quibus loquuntur hiſtoriæ. atque illa alioquin pudica, & erga eum fidelis erat: ſed ingenium habebat muliebre paulo odioſius; quippe quæ eum amore devinctum ſatis imperioſe tractaret, atque tum quidem, non ſecum reputans quod in regno viveret & alterius imperio ſubeſſet, ſæpe in eum petulantius ſe gereret, id

Mariamnes ingenium paulo moroſius.

μὲν τοὺς ἀσπασμοὺς ἀνέστενε, τοῖς δὲ διηγήμασιν ἄχθεσθαι μᾶλλον ἢ συγχαίρειν ἐνέφαινεν, ὡς οὐχ ὕποπτα μόνον, ἀλλὰ καὶ καταφανῆ γινόμενα τὸν Ἡρώδην [a]ἐπιταράττειν. ἠδημόνει μὲν γὰρ ὁρῶν τὸ παράλογον τῆς γυναικὸς πρὸς αὐτὸν μῖσος οὐκ ἀποκεκρυμμένον· ἤχθετο δὲ τῷ πράγματι καὶ τὸν ἔρωτα φέρειν [b]ἀδύνατος ἦν, ταῖς τε ὀργαῖς καὶ ταῖς διαλλαγαῖς οὐκ ἐνέμενεν, ἀεὶ δὲ ἀπὸ θατέρου μεταβαίνων εἰς θάτερον ἐφ' ἑκατέρῳ πολλὴν εἶχεν ἀπορίαν. οὕτως ἦν ἐν μέσῳ τοῦ στυγεῖν καὶ στέργειν ἀποληφθεὶς, καὶ πολλάκις ἕτοιμος ὢν ἀμύνασθαι τῆς ὑπερηφανίας αὐτὴν, διὰ τὸ προκατειλῆφθαι τὴν ψυχὴν ἀσθενέστερος εἰς τὸ [c]μεταστήσασθαι τὴν ἄνθρωπον ἐγένετο. τὸ δὲ σύμπαν ἡδέως ἂν ἐκείνην κολάσας, ἐδεδοίκει μὴ λάθῃ παρ' αὐτοῦ μείζονα τὴν τιμωρίαν ἀποθανούσης εἰσπραττόμενος.

γ'. Συνιδοῦσαι δὲ αὐτὸν οὕτως ἔχοντα πρὸς τὴν Μαριάμμην ἥτε ἀδελφὴ καὶ ἡ μητὴρ, κάλλιστον ᾠήθησαν τὸν καιρὸν τοῦ πρὸς ἐκείνην μίσους εἰληφέναι· καὶ διελάλουν οὐ μικραῖς παροξυνοῦσαι τὸν Ἡρώδην διαβολαῖς, μῖσος ὁμοῦ καὶ ζηλοτυπίαν ἐμποιεῖν δυνησομέναις. ὁ δ' οὔτε τῶν τοιούτων ἀηδῶς ἤκουε λόγων, οὔτε δρᾷν τι κατὰ τῆς γυναικὸς ὡς πεπιστευκὼς ἐπεθάῤῥει. χεῖρον μέντοι πρὸς αὐτὴν εἶχεν ἀεὶ, καὶ τὸ πάθος ἀντεξεκαίετο, τῆς μὲν οὐκ ἀποκρυπτομένης τὴν διάθεσιν, τοῦ δὲ τὸν ἔρωτα πρὸς ὀργὴν ἀεὶ μεταβάλλοντος· κἂν εὐθὺς ἐπεράχθη τι τῶν ἀνηκέστων. νῦν δὲ Καίσαρος ἀγγελθέντος κρατεῖν τῷ πολέμῳ, καὶ τεθνηκότων Ἀντωνίου καὶ Κλεοπάτρας ἔχειν Αἴγυπτον, ἐπειγόμενος εἰς τὸ Καίσαρι ἀπαντᾷν, κατέλιπεν ὡς εἶχε τὰ περὶ τὴν οἰκίαν. ἐξιόντι δὲ Μαριάμμη παραστησαμένη τὸν Σόεμον, πολλήν τε χάριν τῆς ἐπιμελείας ὡμολόγει, καὶ μεριδαρχίαν αὐτῷ παρὰ τοῦ βασιλέως ᾐτήσατο. κἀκεῖνος μὲν τυγχάνει τῆς τιμῆς. Ἡρώδης δὲ γενόμενος ἐν Αἰγύπτῳ, Καίσαρί τε μετὰ πλείονος συντυγχάνει τῆς παῤῥησίας, ὡς ἤδη φίλος, καὶ μεγίστων ἠξιώθη. τῶν τε γὰρ Κλεοπάτραν δορυφορούντων Γαλατῶν τετρακοσίοις αὐτὸν ἐδωρήσατο, καὶ τὴν χώραν ἀπέδωκεν αὐτῷ πάλιν, ἣν δι' ἐκείνης ἀφῃρέθη. προσέθηκε δὲ καὶ τῇ βασιλείᾳ Γάδαρα καὶ Ιππον καὶ Σαμάρειαν, ἔτι δὲ τῆς παραλίου Γάζαν καὶ Ανθηδόνα καὶ Ἰόππην καὶ Στράτωνος πύργον.

δ'. Επιτυχὼν δὲ καὶ τούτων λαμπρότερος ἦν· καὶ τὸν μὲν Καίσαρα παρέπεμψεν ἐπ' Αντιοχείας. αὐτὸς δ' ἐπανελθὼν, ὅσον ᾤετο τὰ πράγματα αὐτῷ διὰ τῶν ἔξωθεν ἐπιδιδόναι πρὸς εὐδαιμονίαν, τοσοῦτον ἔκαμνε τοῖς οἰκείοις, καὶ μάλιστα περὶ τὸν γάμον, ἐν ᾧ καὶ μᾶλλον εὐτυχεῖν ἐδόκει πρότερον. [d]ἔρωτα γὰρ οὐδενὸς ἐλάττω τῶν ἱστορουμένων ἐπεπόνθει μετὰ τοῦ δικαίου τῆς Μαριάμμης. ἡ δὲ, [e]τὰ μὲν ἄλλα σώφρων καὶ πιστὴ πρὸς αὐτὸν ἦν· εἶχε δέ τι καὶ γυναικεῖον ὁμοῦ καὶ χαλεπὸν ἐκ φύσεως, ἱκανῶς μὲν [f]ἐντρυφῶσα δεδουλωμένῳ διὰ τὴν ἐπιθυμίαν, καὶ τὸ βασιλεύεσθαι καὶ κρατεῖν [g]ἄλλον αὐτῆς οὐ συγκαταλογιζομένη τῷ καιρῷ, πολλάκις μὲν ὑβριστικῶς αὐτῷ προσηνέχθη, καὶ

τοῦτ'

---

[a] Επιταράττειν *Hen.* [b] Αδύνατος ἦν *Hen.* [c] Μεταστῆσαι *Busb.* μεταστήσασθαι *Hen. & Vat.* [d] Ερωτα μὲν γὰρ *Busb.* [e] Ita *MSS. & Zonar.* τὸ μὲν ἄλλο in *Editis.* [f] Καταστρυφῶσα *Zonar.* [g] Sic *Busb. & Hen.* ἄλλων in *cæteris.*

a Eo

τοῦτ' ἐκεῖνος ἐξειρωνευόμενος ἔφερεν ἐγκρατῶς καὶ μειζόνως. ἀναφανδὸν δὲ [a] τήν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν ἐπὶ δυσγενείᾳ διεχλεύαζε, καὶ κακῶς ἔλεγεν· ὥστ' ἤδη στάσιν ἐν ταῖς γυναιξὶν εἶναι καὶ μῖσος ἄσπονδον, ἐν δὲ τῷ τότε καὶ διαβολὰς μείζονας. ἥ τε ὑποψία τρεφομένη παρέτεινεν ἐνιαυτοῦ μῆκος, ἐξ οὗ παρὰ Καίσαρος Ἡρώδης ὑποστρέφει. τέλεον μέντοι προοικονομούμενον ἐκ πλείονος ἐξερράγη, τοιαύτης ἀφορμῆς [b] ἐκγενομένης. κατακλινόμενος ὁ βασιλεὺς [c] ἀναπαύσασθαι μεσημβρίας οὔσης, ἐκάλει τὴν Μαριάμμην ὑπὸ φιλοστοργίας ἧς ἀεὶ περὶ αὐτὴν εἶχεν. ἡ δὲ εἰσῆλθε μὲν, οὐ μὴν καὶ κατεκλίθη, [d] σπουδάζοντος ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα, τόν τε πατέρα καὶ τὸν ἀδελφὸν [e] αὐτῆς ὡς ἀπεκτόνει. χαλεπῶς δ' ἐκείνου τὴν ὕβριν ἐνηνοχότος, καὶ γεγονότος εἰς προπέτειαν ἑτοίμου, τῆς ταραχῆς αἰσθομένη μείζονος ἡ τοῦ βασιλέως ἀδελφὴ Σαλώμη, παρεσκευασμένον ἐκ πλείστου τὸν οἰνοχόον [f] εἰσπέμπει, κελεύσασα λέγειν, ὡς πείθει Μαριάμμη φίλτρον αὐτῇ συγκατασκευάσαι τῷ βασιλεῖ. κἂν ταραχθῇ καὶ πυνθάνηται τί ποτε τοῦτ' ἦν, λέγειν ὅτι φάρμακον μὲν ἐκείνης ἐχούσης, αὐτοῦ δὲ διακονῆσαι παρακαλουμένου. μὴ κινηθέντος δὲ [g] ἐπὶ τὸ φίλτρον, τὸν λόγον ἀργὸν ἐᾶν· οὐδένα γὰρ αὐτῷ κίνδυνον φέρειν. τοιαῦτα προδιδάξασα κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν εἰσπέμπει διαλεξόμενον. ὁ δὲ [h] πιθανὸς ἅμα καὶ μετὰ σπουδῆς εἰσῄει, δῶρα μὲν αὐτῷ τὴν Μαριάμμην [i] παρεσχῆσθαι λέγων, ἀναπείθειν δὲ φίλτρον αὐτῷ διδόναι. [k] πρὸς τοῦτο διακινηθέντος, τὸ φίλτρον ἔλεγεν εἶναι φάρμακον ὑπ' ἐκείνης διδόμενον, οὗ τὴν δύναμιν αὐτὸς οὐκ εἰδείη· διὸ καὶ προσαγγεῖλαι τοῦτ' ἀσφαλέστερον αὐτῷ καὶ τῷ βασιλεῖ διειληφότα. τούτων ἀκούσας ὁ Ἡρώδης λόγων, καὶ πρότερον κακῶς διακείμενος, ἔτι μᾶλλον ἠρεθίσθη, τόν τ' εὐνοῦχον, ὃς ἦν τῇ Μαριάμμῃ πιστότατος, ἐβασάνιζεν ὑπὲρ τοῦ φαρμάκου, γινώσκων ὡς χωρὶς ἐκείνου οὐ δυνατὸν ἦν οὔτε μεῖζον οὔτ' ἔλαττόν τι πεπρᾶχθαι. γενόμενος δ' ἐν ταῖς ἀνάγκαις ὁ ἄνθρωπος, οὐδὲν μὲν ὧν ἕνεκεν ἐβασανίζετο λέγειν εἶχε· τὸ μέντοι τῆς γυναικὸς ἔχθος εἰς αὐτὸν ἔφη γενέσθαι, διὰ τοὺς λόγους οὓς ὁ Σόεμος αὐτῇ [l] φράσειε. ταῦτα δ' ἔτι λέγοντος, μέγα βοήσας ὁ βασιλεὺς, οὐκ ἂν, ἔφη, Σόεμον πιστότατον ὄντα τὸν ἄλλον χρόνον αὐτῷ τε καὶ τῇ βασιλείᾳ καταπροδοῦναι τὰς ἐντολὰς, εἰ μὴ καὶ παραιτέρω [m] προεληλύθει τῆς πρὸς τὴν Μαριάμμην κοινωνίας. καὶ τὸν μὲν Σόεμον εὐθὺς ἐκέλευσεν ἀποκτεῖναι συλλαβόντας· τῇ δὲ γυναικὶ κρίσιν ἀπεδίδου, συναγαγὼν τοὺς οἰκειοτάτους αὐτῷ, καὶ τὴν κατηγορίαν [n] ἐσπουδασμένην ποιούμενος, ὑπὲρ τῶν κατὰ τὰς διαβολὰς φίλτρων καὶ φαρμάκων. ἦν δὲ ἀκρατὴς ἐν τῷ λόγῳ, καὶ κρίσεως ὀργιλώτερος· καὶ τέλος οὕτως ἔχοντα γινώσκοντες αὐτὸν οἱ παρόντες, θάνατον αὐτῆς κατεψηφί-

Mariamne ex ſuperbia odium ſibi concitat.

quod ille diſſimulans moderate & patienter ferebat. Deridebat etiam ipſa palam regis matrem & ſororem, & de eis ob ipſarum generis obſcuritatem male dicebat: adeo ut inter feminas jam *aperta* eſſet ſimultas & odium inexpiabile, & tunc etiam graviores jacerentur calumniæ. atque ea ſuſpicio *magis magiſque* fota integrum annum duravit poſt Herodis à Cæſare reditum. Poſtremo alitum diu malum erupit ex hujuſmodi occaſione. Cum rex *quodam die* quietis gratia meridie cubaret, Mariamnen pro ſuo perpetuo in eam amore ad ſe vocabat. Illa vero ingreſſa quidem eſt, tamen non cum eo cubuit, ſed cum hoc vellet contempſit & contumelia affecit, quaſi patris ipſius fratriſque necis auctor exſtitiſſet.

Herodi maleficia exprobrat.

Cum autem ille graviter contumeliam tuliſſet, & ad temerarium aliquid committendum ſe paraſſet, Salome regis ſoror, majorem turbam ſentiens, eò ſummiſit regis pocillatorem à ſe jampridem ſubornatum, juſſitque ut diceret, à Mariamne rogatum ſe ut ipſam in conficiendo regi amatorio adjuvaret. Quod ſi rex turbatus quæſiviſſet quid eſſet, diceret amatorium penes ipſum eſſe, ſed ſe ab ea oratum ut id regi porrigeret. ſin hac amatorii mentione rex non moveretur, ſileret & nihil laboraret; id quidem ei nullum afferre periculum. Hunc illa ita inſtructum tempore ipſo miſit intro *cum rege* colloquuturum. Ille compoſitus ad fidem & cum ſtudio ingreſſus, dicit, Mariamnen ſibi dona dediſſe, ſuaſiſſeque ut regi præberet amatorium. Ad hoc commoto rege, *id* amatorium dicebat eſſe pharmacum quod ab ea daretur, cujus quænam vis eſſet neſcire ſe: hac de cauſa ſe id *regi* indicaſſe, ratum id & ſibi & regi tutius futurum. His verbis auditis Herodes, qui jam ante male affectus eſſet, etiam magis exacerbatus eſt: & de ſpadone, qui erat Mariamne fidiſſimus, quæſtionem habuit ſuper pharmaco, ſciens abſque illo nihil tantum tantulumve potuiſſe fieri. At homo in anguſtias redactus, nihil eorum, propter quæ cruciabatur, dicere potuit: tantum mulieris in ſe odium dixit à verbis profectum, quæ ei Soëmus dixiſſet. Hæc eo adhuc loquente, rex, magno clamore ſublato, dicebat, Soëmum, antea & ſibi & regno *ſuo* fideliſſimum, nunquam fuiſſe mandata enunciaturum, niſi majus ei, quam par eſſet, cum Mariamne commercium interceſſiſſet.

Salome falſum teſtem contra Mariamnem ſubornat.

Soëmum necari jubet Herodes.

Atque ita Soëmum quidem è veſtigio comprehendi & necari juſſit: de uxore vero judicium habuit, convocatis ſuis familiariſſimis, & accuſatione in ipſam magno ſtudio inſtituta de amatoriis & pharmacis ei per calumniam objectis. Erat autem *Herodes* in verbis intemperans, & iracundior quam eſſe in judicio deceret; tandemque ii qui aderant ita animatum videntes, eam capite damnarunt.

---

[a] Eo modo *Vat.* τὴν μητέρα in *reliquis.* [b] Ἐγγενομένης *Hen.* [c] Ὡς ἀναπαύσασθαι *Hen. & Busb.* [d] Σπουδάζοντος (hîc abſolute ſumptum) non agnoſcunt *Hen. Busb. & Vat.* Fuit cum vocum ordinem & interpunctionem mutatam eſſe vellem, ut eſſet, οὐ μὴν κατεκλίθη καὶ σπουδάζοντος, ἐκφαυλίσασα καὶ προσλοιδορηθεῖσα &c. aut hoc modo, οὐ μὴν κατεκλίθη, καὶ σπουδάζοντος ἐκφ. aut demum, , οὐ μὴν κατεκλίθη, καὶ σπουδάζοντα ἐκφ. quo modo legiſſe videtur *Epiphanius*, qui vertit, *feſtinantem eum depulit.* [e] Sic *MSS.* αὐτοῦ perperam in *Editis.* [f] Ita cum *Busb. & Hen.* ἐκπέμπει in *cæteris.* [g] Ἐπὶ τῷ φίλτρῳ *Busb. & Hen.* utraque lectio ſatis commoda. [h] Πιθανῶς *Busb. & Hen.* [i] Παρεσχηκέναι *Busb.* [k] Plenius aliquanto in *Cod. Hen.* ad hunc modum, πρὸς τοῦτο διακινηθέντος, καὶ τί τὸ φίλτρον εἴη ἐρωτήσαντος, φάρμακον εἶπεν ὑπ' ἐκείνης διδόμενον. Verum cum cæteri libri una cum *Epiphanio* vulgatam lectionem tueantur, loco dimovere nolui. [l] Ita *Busb. & Zonar.* φράσῃ *Gall.* φράσαι in *Editis Aliiſque.* [m] Sic *Hen. & Busb.* προσεληλύθει in *reliquis.* [n] Ἐσπουδασμένως *Busb.*

Mariamne capite damnata.

runt. Tamen lata ſententia, & ipſi & nonnullis qui præſentes erant in mentem venit, ut non temerario illam perimerent, ſed in aliquo regni munito loco collocarent. Atqui Salome ſedulo operam dedit, ut mulier de medio tolleretur: idque magis regi perſuaſit, conſulendo ut populi motus caveret, qui poſſent exiſtere, ſi ea viva conſervaretur. Atque ita quidem ad necem ducta eſt Mariamne.

Alexandra indecore ſe gerit erga Mariamnen.

5. Alexandra vero, quo loco res eſſet animadvertens, & ſibi exiguam ſpem ſupereſſe videns ne ipſa ita plecteretur ab Herode, contra quam in ſuperiore audacia, nulla decori ratione habita, plane alia facta eſt. Ut enim ſe eorum, de quibus illa accuſaretur, inſciam eſſe oſtenderet, exſilit foras, & omnium in præſentia filiæ conviciando, clamabat, improbam & adverſus maritum ingratam fuiſſe, & merito ei accidere quæ ejuſmodi res auſa fuiſſet. haud enim quæ oportebat ei retribuiſſe, de omnibus ipſis bene merito. Hæc dum inhoneſte ſimulat, & illi etiam in crines involare audet, multi quidem, ut veriſimile erat, fœdam ejus ſimulationem culpabant; maxime vero eam culpare viſa eſt illa ipſa, quæ tum mortem erat obitura. neque enim unum prorſus verbum effata, neque *vel tantillum* turbata ad matris offenſionem reſpiciebat; ſed excelſo quaſi animo ut erraverit, præſertimque manifeſtam ejus turpitudinem ſe ægre ferre monſtravit. Ipſa porro intrepida *animi* firmitate, & ne minimum quidem mutato corporis colore, ad mortem profecta eſt, generis ſui nobilitatem etiam in extremis, ut ab omnibus conſpiceretur, præ ſe ferens.

Mariamnes mors.

Ejus elogium.

6. Atque illa quidem ita interiit, femina ad continentiam & animi magnitudinem optime comparata. ipſi tamen deerat moderatio, naturaque contentionibus paulo erat addictior; corporis vero pulchritudine & auctoritate in congreſſibus, plus quam dici poteſt, cæteris ſuæ ætatis antecellebat: quæ potiſſima cauſa erat, quod parum admodum regi gratificaretur, minuſque jucunde cum eo viveret. Nam cum indulgenter propter amorem tractaretur, & nihil aſperius duriuſve ab eo exſpectaret, libertate uſa eſt immoderata. Quin & ea ipſam male habebant quæ ſuis acciderant; atque ita omnia apud illum quemadmodum paſſa fuerat dicere non dubitavit: tandemque infeſtas ſibi reddidit & matrem regis & ſororem, illumque ipſum, cui unice fidebat quod non laturus eſſet ut gravius aliquid pateretur.

Herodes ex uxoris nece perturbatus.

7. Illa autem perempta, eo magis etiam regi deſiderium exarſit, ut qui ita ſe haberet ſicut prius narravimus. non enim à perturbatione vacuus, nec qualis in aliis eſſe ſolet, ejus erga illam erat amor; ſed cum primum ad inſaniam uſque eam deperiret, *poſtea*, licet liberius fidentiuſque ſe in vitæ conſuetudine geſſerit, nihil de amore remiſit. Tunc vero ex ultione divina ob interitum Mariamnes magis adhuc cupiditate ardere videbatur: ad-

σαντο. [a] διενεχθείσης δὲ τῆς γνώμης, [b] ὑπεγένετο μέν τι καὶ τοιοῦτον αὐτῷ τε καὶ τισι τῶν παρόντων, μὴ προπετῶς οὕτως ἀναιρεῖν, καταθέσθαι δὲ εἰς ἕν τι τῶν ἐν τῇ βασιλείᾳ φρουρίων. ἐσπουδάσθη δὲ [c] ταῖς περὶ τὴν Σαλώμην, ἐκποδὼν ποιήσασθαι τὴν ἄνθρωπον· καὶ μᾶλλον ἔπεισε τὸν βασιλέα, τὰς ταραχὰς τοῦ πλήθους, εἰ ζῶσα [d] τύχῃ, φυλάξασθαι συμβουλεύουσαι. Μαριάμμη μὲν [e] οὖν οὕτως ἤγετο τὴν ἐπὶ θανάτῳ.

έ. Συνθεωρήσασα δὲ τὸν καιρὸν ἡ Ἀλεξάνδρα, καὶ ὅτι μικρὰς ἐλπίδας ἔχει μὴ καὶ αὐτὴ τῶν ὁμοίων ἐξ Ἡρώδου τύχοι, ἐναντίως πρὸς τὸ πρότερον θράσος καὶ λίαν ἀπρεπῶς μετεβάλλετο. [f] βουλομένη γὰρ ἐμφῆναι τὴν ἄγνοιαν ὧν ἐκείνη τὰς αἰτίας εἶχεν, ἐκπηδήσασα καὶ λοιδορουμένη τῇ θυγατρὶ πάντων ἀκουόντων, ἐβόα, κακὴν καὶ ἀχάριστον πρὸς τὸν ἄνδρα γενέσθαι, καὶ δίκαια πάσχειν [g] ἐπὶ τοιούτοις τολμήμασιν. οὐ γὰρ ἀμείψασθαι δεόντως τὸν πάντων αὐτοῖς εὐεργέτην. τοιαῦτα μεταξὺ καθυποκρινομένης ἀσχημόνως, καὶ τολμώσης ἐφάπτεσθαι καὶ τῶν τριχῶν, πολλὴ μὲν ὡς εἰκὸς καὶ παρὰ τῶν ἄλλων ἡ κατάγνωσις ἦν τῆς ἀπρεποῦς προσποιήσεως· μᾶλλον δὲ ἐνεφάνη παρ᾽ αὐτῆς τῆς ἀπολλυμένης. οὔτε γὰρ λόγον δοῦσα τὴν ἀρχὴν, οὔτε ταραχθεῖσα πρὸς τὴν ἐκείνης δυσχέρειαν ἐπέβλεπεν· ἀλλ᾽ ὡς ὑπὸ φρονήματος τὴν ἁμαρτίαν, καὶ μᾶλλον ἄχθεσθαι περιφανῶς ἀσχημονούσης ἐνέφηνεν. αὐτή γε μὴν ἀτρεμαίῳ τῷ καταστήματι, καὶ τῇ χροιᾷ τῆς σαρκὸς ἀμεταβλήτῳ πρὸς τὸν θάνατον ἀπῄει, τὴν εὐγένειαν οὐδ᾽ ἐν τοῖς ἐσχάτοις ἄδηλον τοῖς ἐπιθεωροῦσιν αὐτὴν ἐμφαίνουσα.

ϛ'. Κἀκείνη μὲν οὕτως ἀπέθανεν, γυνὴ καὶ πρὸς ἐγκράτειαν καὶ πρὸς μεγαλοψυχίαν ἄριστα γεγενημένη. τὸ δ᾽ ἐπιεικὲς ἔλειπεν αὐτῇ, καὶ πλεῖον [h] ἦν ἐν τῇ φύσει τὸ φιλόνεικον, κάλλει δὲ σώματος καὶ τῷ περὶ τὰς ἐντεύξεις ἀξιώματι μειζόνως ἢ ὡς φράσαι τὰς κατ᾽ αὐτὴν ὑπερῆγεν· ἥ τε πλείων ἀφορμὴ τοῦ μὴ κεχαρισμένως τῷ βασιλεῖ μηδὲ πρὸς ἡδονὴν ζῆν, ἐντεῦθεν [i] ἐγεγόνει. θεραπευομένη γὰρ διὰ τὸν ἔρωτα, καὶ δυσχερὲς οὐδὲν ἐξ ἐκείνου προσδοκῶσα, τὴν παῤῥησίαν ἀσύμμετρον εἶχεν· ἠνία δ᾽ αὐτὴν καὶ τὰ περὶ τοὺς οἰκείους, καὶ ταῦτα πρὸς ἐκεῖνον ὡς ἐπεπόνθει λέγειν ἠξίου· καὶ πέρας ἐξεκίνησεν ἐχθρὰς αὐτῇ γενέσθαι τήν τε μητέρα καὶ τὴν ἀδελφὴν τοῦ βασιλέως, κἀκεῖνον αὐτὸν, ᾧ μόνῳ τὸ μὴ παθεῖν τι δυσχερὲς ἀπεπίστευεν.

ζ'. [k] Ἀναιρεθείσης δὲ τότε καὶ μᾶλλον ἐξήφθη τὰ περὶ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ βασιλέως, ἔχοντος μὲν οὕτως ὡς καὶ πρότερον ἐδηλώσαμεν. οὐ γὰρ ἀπαθὴς οὐδ᾽ οἷος ἂν [l] ἐκ συνηθείας ἦν ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως· ἀλλὰ καὶ πρότερον ἦρξεν ἐνθουσιαστικῶς, καὶ τῇ παῤῥησίᾳ τῆς συμβιώσεως οὐκ ἀπενικήθη μὴ πλείων ἀεὶ γίνεσθαι. τότε μέντοι καὶ μᾶλλον ἐδόκει κατὰ νέμεσίν τινα τῆς κατὰ τὴν Μαριάμμην ἀπωλείας ἐπιθέσθαι, καὶ πολλάκις

---

[a] Διελεγχθείσης Vat. in *Epiphanii* verſione, *dum hæc ſententia pronunciaretur.* [b] Ita *Buſb. Hen. & Epiphanius,* qui vertit, *ſubvenit.* ἐπεγένετο in *cæteris.* [c] Ταῖς περὶ τὴν Σ. *Hen.* [d] Τύχοι *Buſb. & Hen.* [e] Illud οὖν è *Cod. Hen. & Epiphan.* [f] Βουλομένη δὲ ἐκφῆναι *Vat.* βουλομένη δὲ ἐμφῆναι in *Editis.* [g] Ita in *MSS.* ἐπὶ τοῖς τοιούτοις in *Editis.* [h] Illud ἦν è *MSS.* [i] Ἐγένετο *Hen.* [k] Ἀναιρεθείσης δ᾽ αὐτῆς *Hen. & Buſb.* [l] Ἐκ συνηθείας ὁ πρὸς αὐτὴν ἔρως ἦν *Gall.*

a H

πολλάκις μὲν ἀνακλήσεις ἦσαν αὐτῆς, πολλάκις δὲ καὶ θρῆνος ἀσχήμων, ἐπενόει δὲ πᾶν εἴ τι δυνατὸν εἰς ψυχαγωγίαν, πότους καὶ συνουσίας αὐτῷ πραγματευόμενος. καὶ τούτων οὐδὲν ἤρκει. τὰς οὖν διοικήσεις τῆς κατὰ τὴν βασιλείαν παρῃτεῖτο, καὶ τοσοῦτον ἥττητο τοῦ πάθους, ὥστ' αὐτὸν ἤδη καὶ καλεῖν τὴν Μαριάμμην προστάξαι τοῖς ὑπηρέταις, ὡς ζῶσαν ἔτι καὶ δυναμένην ὑπακούειν. οὕτως δὲ ἔχοντος, ἐπιγίνεται λοιμώδης νόσος, [a] ἣ καὶ τῶν ὄχλων καὶ τῶν φίλων τοὺς πλείους καὶ ἐντιμοτάτους διέφθειρε, καὶ παρέσχεν ἅπασιν [b] ὑπονοῆσαι κατὰ μῆνιν [c] τοῦ Θεοῦ τοῦτο συνενεχθῆναι, διὰ τὴν γεγενημένην παρανομίαν ἐπὶ τῇ Μαριάμμῃ. χεῖρον οὖν διετίθει καὶ τοῦτ' αὐτὸν τὸν βασιλέα, καὶ τέλος εἰς τὰς ἐρημίας αὐτὸν διδοὺς, καὶ προφάσει κυνηγεσίων ταύταις ἐνδημονῶν, οὐκ ἔφθη πλείους διενεγκεῖν ἡμέρας, καὶ περιπίπτει νόσῳ δυσχερεστάτῃ. φλόγωσις γὰρ ἦν καὶ πεῖσις τοῦ ἰνίου, καὶ τῆς διανοίας παραλλαγή· τῶν τε θεραπευμάτων οὐδὲν ὅ,τι καὶ πρὸς ὠφέλειαν ἐξήνυεν, ἀλλ' ἐναντιούμενα τέλος εἰς ἀπόγνωσιν ἦγεν. ὅσοι τε περὶ αὐτὸν ἦσαν ἰατροὶ, τὰ μὲν οἷς αὐτοὶ προσέφερον βοηθήμασιν οὐδὲν ὑπεικούσης τῆς νόσου, τὰ δὲ καὶ τοῦ βασιλέως οὐκ ἔχοντος ἄλλως ἢ κατὰ τὸ βιαζόμενον τῆς ἀρρωστίας διαιτᾶσθαι, πάνθ' οἷς ἐκεῖνος ἐπενεχθείη παρέχειν ἠξίουν, τὸ δύσελπι τῆς σωτηρίας ἐν ἐξουσίᾳ τῆς διαίτης ἀνατιθέντες τῇ τύχῃ. κἀκεῖνος μὲν ἐν Σαμαρείᾳ, τῇ κληθείσῃ [d] Σεβαστῇ, τοῦτον τὸν τρόπον ἐνοσηλεύετο.

ή. Διατρίβουσα δὲ ἐν τοῖς Ἱεροσολύμοις Ἀλεξάνδρα, καὶ πυθομένη τὰ κατ' αὐτὸν, ἐσπουδάκει τῶν περὶ τὴν πόλιν φρουρίων ἐγκρατὴς γενέσθαι. δύο δ' ἦν, ἓν μὲν αὐτῆς τῆς πόλεως, ἕτερον δὲ τοῦ ἱεροῦ· καὶ τούτων οἱ κρατοῦντες, ὑποχείριον τὸ πᾶν ἔθνος ἐσχήκασι. τὰς μὲν γὰρ θυσίας οὐκ ἄνευ τούτων οἷόν τε γενέσθαι. τὸ δὲ μὴ ταῦτα συντελεῖν οὐδενὶ Ἰουδαίων δυνατὸν, τοῦ ζῆν ἑτοιμότερον ἂν παραχωρησάντων ἢ τῆς θρησκείας, ἣν εἰς τὸν Θεὸν εἰώθασι συντελεῖν. τοῖς οὖν ἐπὶ τούτων τῶν φυλακτηρίων Ἀλεξάνδρα προσήνεγκε τοὺς λόγους, ὡς δέον αὐτῇ καὶ τοῖς ἐξ Ἡρώδου παραδοῦναι παιδίοις, μὴ καὶ φθῇ τις, ἐκείνου μεταλλάξαντος, ἕτερος ἀντιλαμβάνεσθαι τῶν πραγμάτων· ῥωσθέντι μὲν γὰρ, οὐδεὶς ἀσφαλέστερον τῶν [e] οἰκείων διατηρήσει. τούτους τοὺς λόγους αὐτῆς οὐκ ἐπιεικῶς ἤνεγκαν· ἀλλὰ καὶ τὸν ἔμπροσθεν χρόνον πιστοὶ ὄντες, ἔτι μᾶλλον ἐν τῷ τότε διέμειναν, μίσει τε τῆς Ἀλεξάνδρας, καὶ τῷ μηδ' ὅσιον ὑπολαμβάνειν ζῶντα τὸν Ἡρώδην ἀπεγνωκέναι. φίλοι γὰρ ἄνωθεν ἦσαν· εἷς δ' αὐτῶν καὶ ἀνεψιὸς τοῦ βασιλέως [f] Ἀχίαβος ἦν. εὐθὺς οὖν ἐξήγγειλαν πέμψαντες ἐκείνῳ τὴν γνώμην τῆς Ἀλεξάνδρας. ὁ δὲ τὴν μὲν οὐδὲν ἀναβαλλόμενος ἀποκτεῖναι προσέταξεν· αὐτὸς δὲ μόλις καὶ σὺν κακοπαθείᾳ διαφυγὼν τὴν νόσον, [g] χαλεπῶς ἦν [h] ψυχῇ καὶ σώματι κεκακωμένος ὅμως πρὸς τὸ δυσάρεστον, καὶ πάσαις ταῖς αἰτίαις [i] ἑτοιμοτέρως εἰς τιμωρίαν τῶν ὑποπεσόντων ἐχρῆτο. φονεύει δὲ καὶ τοὺς ἀναγκαιοτάτους αὐτῷ φίλους,

Pœnas ob necem Mariamnes luit Herodes.

eo ut eam ſubinde inclamaret, ſubinde turpiter ploraret, omneſque quas poterat voluptates conſectaretur, etiam ex conviviis & conventibus, ut ejus deſiderium leniret. ſed iſtis nihil proficiebat. Quare & res regni adminiſtrare recuſabat, & adeo affectu victus eſt, ut etiam famulis ſuis imperaret ut Mariamnen appellarent, quaſi ea adhuc viveret & audire poſſet. Cum autem ita ſe haberet, oritur peſtis, quæ tum plebejorum tum regis amicorum maximam partem ſuſtulit, eoſque quibus plurimum detulerat. id quod omnibus ſuſpicionem fecit, divina ira id accidiſſe, propter illatam Mariamne injuriam. Hæc res etiam deterius regem ipſum affecit: tandemq; in ſolitudinem egreſſus, & ibi per ſpeciem venationis ſemet afflictans,non potuit ſeſe per aliquot dies ſuſtinere, quin difficillimum in morbum inciderit. Nam inflammatio erat & dolor occipitis cum mentis alienatione conjunctus; nec medicina erat ulla,quæ vel minimum ei prodeſſet, ſed potius officeret, adeo ut tandem ejus de vita deſperaretur. Atque omnes circa ipſum medici, partim quia morbus remediis adhibitis minime cedebat, partim quia rex nullam aliam victus rationem tenere poterat, quam eam ad quam morbus cogebat, omnia ei præbere cenſebant quæ poſtularet, ſpem ſalutis, in victus poteſtate ſitæ, pene abjectam fortunæ committentes. Atque ille quidem in Samaria, Sebaſte appellata, ad hunc modum ægrotabat.

Deo vindice oritur peſtis.

Herodis morbus.

Alexandra abſente Herode id agit, ut arces in poteſtatem ſuam redigeret.

8. Alexandra autem, quæ Hieroſolymis degebat, his de eo intellectis conata eſt urbis munitiones occupare. duæ autem erant, una quidem urbis ipſius, altera vero templi; quibus qui potiuntur,univerſam gentem in ſua poteſtate habent. nam ſine iis ſacrificia fieri nequeunt. Judæorum autem nemo à ſeipſo impetrare poteſt ut ſacra non faciat; quippe quod eo ſint ingenio ut mori malint, quam cultum eum omittere quem ſolebant Deo præſtare. Alexandra igitur cum harum munitionum præſidiis colloquuta eſt, demonſtrans eas ſibi & Herodis filiis debere tradi, ne, ſi ille mortuus eſſet, alius quiſpiam rerum adminiſtrationem occupare anteverteret: ſin convaluiſſet, neminem tutius eas ſervaturum quam ejus domeſticos. Hæc verba illi tulerunt non mediocriter: quin eo magis in fide ſua tunc perſtiterunt, quam & antea regi præſtiterant, partim ob Alexandræ odium, partim quod indignum putabant de rege deſperare quamdiu ſuperſtes eſſet. Erant autem de ejus veteribus amicis: quinetiam eorum unus, *nomine* Achiabus, regis erat conſobrinus. Itaque eum continuo, nunciis miſſis, de Alexandræ inſtituto certiorem fecerunt. Atque ille citra cunctationem eam quidem interfici juſſit: ipſe vero, poſtquam ex morbo difficulter, nec ſine magno cruciatu revaluit, adeo graviter ex animæ ſimul & corporis vexatione exacerbatus erat, ut haud ægre de iis, qui primi in ejus manus venerant, vel quavis de cauſa ſupplicium ſumeret. Quinetiam amicos ejus maxime neceſſarios interficit,

Quam ob rem Herodis juſſu interficitur.

---

a Ἣ ϗ τῶν ὄχλων τοὺς πλείους ϗ τῶν φίλων αὐτοῦ τοὺς ἐντιμοτάτους *Hen. & Busb.* b Ἐξυπονοῆσαι *Hen. Busb. & Vat.* c Ita è *Cod. Busb.* τοῦτο Θεοῦ συν. *in cæteris.* d Id eſt *Auguſta*, in honorem Auguſti. e Οἰκειοτάτων *Hen. & Busb.* f Ἐχίαβος *Vat.* in *Epiphanii* verſione *Amabec.* g Χαλεπὸς *Hen. & Busb.* h Τὴν ψυχὴν καὶ σῶμα *Busb.* i Ἑτοιμότερον *Busb.*

Herodes ſævit in amicos.

cit, Coſtobarum, & Lyſimachum, & Gadiam cognomine Antipatrum, inſuper & Doſitheum, ex hujuſmodi cauſa.

Coſtobarus Idumæus Salomes maritus.

9. Erat Coſtobarus, natu Idumæus, ejus regionis facile primus dignitate, de genere ſacerdotum Coze; quem Deum exiſtimant Idumæi. Hunc Coſtobarum, poſtquam Hyrcanus eos ex patriis inſtitutis in Judæorum mores legeſque coëgerat, Herodes, regnum adeptus, Idumææ Gazæque præfectum conſtituit; eique ſororem ſuam Salomen nuptum dedit, interfecto Joſepho qui eum ante duxerat, ut *ſupra* indicavimus. Coſtobarus autem, iſta læte admodum & præter ſpem aſſequutus, felicitate *ſua* valde elatus eſt, paulatimque modum exceſſit, neque ſibi honeſtum exiſtimans imperantis Herodis juſſa facere, nec Idumæis in Judæorum poteſtate eſſe, eorumque uti moribus. Itaque ad Cleopatram mittit, ſignificans Idumæam ſemper majoribus ipſius Cleopatræ paruiſſe; ideoque æquum eſſe ut ea ab Antonio regionem illam poſtularet: ſe enim paratum eſſe, ſuam benevolentiam transferre ad Cleopatram. Hæc autem agebat, non quod mallet Cleopatram imperio Idumæam tenere; ſed quod arbitrabatur, acciſis Herodis viribus, facile ſe poſſe gentis Idumææ dominatum adipiſci, & ad majora pervenire. Veniebat enim in majorem ſpem, occaſionem non exiguam *ut putabat* nactus, tum quod magno loco natus erat, tum quod divitiis abundabat, quas aſſidua quæſiverat avaritia: neque quidquam mediocre moliebatur. Et quidem Cleopatra, cum regionem iſtam ab Antonio *impenſe* flagitaſſet, eam non impetravit. Herodes autem iſta de re certior factus eſt, atque in eo erat ut Coſtobarum interficeret; ſed, ſororis & matris precibus exoratus, dimittit eum, veniamque ei dedit; ſic tamen ut eum deinceps ſuſpectum haberet propter illum conatum.

Conatur Idumææ principatum occupare.

Herodes ea de re certior factus, à matre & ſorore exoratus, ei veniam dat.

Diſſidium inter Coſtobarum & Salomen.

10. Aliquanto deinde poſt, cum forte inter Salomen & Coſtobarum ortum eſſet diſſidium, ea illi continuo miſit libellum ad diſſuendum matrimonium, contra quam ferunt Judæorum leges. nam viro quidem apud nos id facere licet; * neutiquam vero feminæ, quæ ſponte diſceſſerit, alteri nubere fas eſt, niſi prius à marito dimittatur. Veruntamen Salome, non lege *Hebræorum* patria, ſed eâ quæ tum valebat, uſa, & conjugio renunciavit & ad fratrem Herodem dicebat, ſe propter ſuam in eum benevolentiam à marito diſceſſiſſe: quoniam comperiſſet eum & Antipatrum & Doſitheum novis rebus ſtudere. Atque ad fidem ſermoni faciendam mentionem injicit Babæ filiorum, quos Coſtobarus decimum jam annum ſervaverat. id quod verum erat: eaque re vehementer obſtupuit rex, ejuſmodi quid

Salome ei repudium mittit, & accuſationem inſtituit.

Κοστόβαρον, καὶ Λυσίμαχον, καὶ τὸν Γαδίαν καλούμενον Ἀντίπατρον, ἔτι δὲ Δοσίθεον, ἐξ αἰτίας τοιᾶσδε.

θ΄. Κοστόβαρος ἦν γένει μὲν Ἰδουμαῖος, ἀξιώματος τῶν πρώτων παρ' αὐτοῖς, καὶ προγόνων ἱερατευσάντων τῷ Κοζέ· Θεὸν δὲ τοῦτον Ἰδουμαῖοι νομίζουσιν. Ὑρκανοῦ δὲ τὴν πολιτείαν αὐτῶν εἰς τὰ Ἰουδαίων ἔθη καὶ νόμιμα μεταστήσαντος, Ἡρώδης τὴν βασιλείαν παραλαβὼν, ἄρχοντα τῆς Ἰδουμαίας καὶ Γάζης ἀποδείκνυσι τὸν Κοστόβαρον, καὶ δίδωσιν αὐτῷ τὴν ἀδελφὴν Σαλώμην, Ἰώσηπον ἀνελὼν τὸν εἰληφότα πρότερον αὐτὴν, ὡς ἐδηλώσαμεν. Κοστόβαρος δὲ τούτων τυχὼν ἀσμένως καὶ παρὰ δόξαν, ἤρθη [a] μᾶλλον ὑπὸ τῆς εὐτυχίας, καὶ κατὰ μικρὸν ἐξέβαινεν, οὔθ' αὐτῷ καλὸν ἡγούμενος, ἄρχοντος Ἡρώδου τὸ προστεταγμένον ποιεῖν, οὔτε τοῖς Ἰουδαίοις ἔθεσι τοὺς Ἰδουμαίους χρωμένους ὑπ' ἐκείνοις εἶναι. [b] Διαπέμπεται οὖν πρὸς Κλεοπάτραν, τὴν Ἰδουμαίαν φάμενος ἀεὶ τῶν ἐκείνης προγόνων γεγονέναι, καὶ διὰ τοῦτ' εἶναι δίκαιον αἰτεῖσθαι [c] παρ' Ἀντωνίου τὴν χώραν· αὐτὸς γὰρ ἕτοιμος εἶναι μεταφέρειν τὴν εὔνοιαν εἰς ἐκείνην. ἔπραττε δὲ ταῦτα, τῇ Κλεοπάτρα μὲν οὐδέν τι μᾶλλον εἰς τὴν ἀρχὴν ἀρεσκόμενος· εἰ δὲ [d] περιαιρεθείη τῶν πλειόνων Ἡρώδης [e] εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὐτὸν ἄρξαι τοῦ τῶν Ἰδουμαίων ἔθνους, καὶ [f] μεῖζον πράξειν. ἐπιδιέβαινε γὰρ ταῖς ἐλπίσιν, οὐκ ὀλίγας ἀφορμὰς ἔχων καὶ γένους καὶ χρημάτων, ἃς μετὰ συνεχοῦς αἰσχροκερδίας ἐπεπόριστο, καὶ μικρὸν οὐδὲν ἐπενόει. Κλεοπάτρα μὲν οὖν Ἀντωνίου δεηθεῖσα περὶ τῆς χώρας ταύτης ἀποτυγχάνει. λέγονται δὲ πρὸς Ἡρώδην οἱ λόγοι, κἀκεῖνος ἕτοιμος [g] ἦν ἀποκτεῖναι τὸν Κοστόβαρον, ὅμως τῆς ἀδελφῆς αὐτοῦ δεηθείσης καὶ τῆς μητρὸς, ἀφίησι καὶ συγγνώμης ἠξίωσεν, οὐκ ἀνύποπτον αὐτὸν εἰς τὸ λοιπὸν ἔχων τῆς ἐπιχειρήσεως τῆς τότε.

ι΄. Χρόνου δὲ διελθόντος, [h] ἐπεὶ συνέβη τὴν Σαλώμην στασιάσαι πρὸς Κοστόβαρον, πέμπει μὲν εὐθὺς αὐτῷ γραμμάτιον, ἀπολυομένη τὸν γάμον, οὐ κατὰ τοὺς [i] Ἰουδαίους νόμους. ἀνδρὶ μὲν γὰρ ἔξεστι παρ' ἡμῖν τοῦτο ποιεῖν, γυναικὶ δὲ οὐδὲ διαχωρισθείσῃ καθ' αὐτὴν γαμηθῆναι, μὴ τοῦ [k] πρότερον ἀνδρὸς [l] ἀφιέντος. οὐ μὴν ἡ Σαλώμη [m] τὸν ἐν γένει νόμον, ἀλλὰ τὸν [n] ἐπ' ἐξουσίας ἑλομένη, τήν τε συμβίωσιν παραπηγόρευσε, καὶ πρὸς τὸν ἀδελφὸν Ἡρώδην ἔλεγεν ὑπὸ τῆς εἰς ἐκεῖνον εὐνοίας ἀποστῆναι τἀνδρός· ἐγνωκέναι γὰρ αὐτὸν, μετ' Ἀντιπάτρου καὶ Λυσιμάχου καὶ Δοσιθέου, νεωτέρων ἐφιέμενον. καὶ πίστιν παρεῖχε τοῦ λόγου, τοὺς [o] Βάβα παῖδας, ὅτι διασώζοιντο [p] παρ' αὐτῷ χρόνον ἐνιαυτῶν ἤδη δώδεκα. τοῦτο δὲ εἶχεν οὕτως· [q] καὶ πολλὴν ἔκπληξιν ἐποίησε τῷ βασιλεῖ παρ' ἐλπίδας

---

a Μάλα *Busb.* b Ita *Hen.* & *Epiphan.* καὶ διαπέμπεται πρὸς Κλ. in *reliquis.* c Iterum cum *Cod. Hen.* παρ' Ἀντωνίῳ in cæteris. d Rurſus prout *Hen.* παραιθείη in *Editis Aliiſque.* e Εὐεπιχείρητον ἤδη νομίζων καθ' αὐτὸν *Vat.* εὐεπιχείρητον εἶναι νομίζων καθ' αὐτὸν *Hen.* f Καὶ μεῖζον αὐτῶν πράξειν *Vat.* g Sic *Hen.* & *Busb.* ὢν in *reliquis.* h Ἐπισυνέβη τ. Σ. σ. πρὸς τὸν Κ. καὶ πέμπει μ. εὐ. αὐ. γραμματεῖον *Hen.* & *Busb.* i Ἰουδαίων *Hen.* & *Busb.* k Προτέρου forſan *Epiphan.* l Ἐφιέντος ſolus *Busb.* m Εὐγενῆ *Hen.* forſan pro ἐγγενῆ prout in *Cod. Busb.* n Ἐπ' ἐξουσίας *Hen.* & *Busb.* o Baba vir erat pietate inſignis, ex ſtirpe Aſamonæorum (ut conſtat ex p.687.v.35.) qui ſingulis totius anni diebus, uno excepto, qui erat undecimus menſis *Tiſri*, ſacrificium offerebat pro delicto, cujus tamen non erat ſibi conſcius, ut habet *Cod. Talmud.* tract. *Cherithoth*, cap. 6. atque *Abraham Zacuth* in libro *Juchaſin.* p Παρ' αὐτῶν *Busb.* mallem παρ' αὐτοῦ. q In *Cod. Hen.* ὃ καὶ, & mox ἐνεποίησεν. * Uxori vero nullatenus ſeparari & ducere alium, niſi prius à marito dimittatur. Salome tamen non generali lege, ſed poteſtatis ſanctione connubium ſeparavit, *Epiphan.* Mulieribus tamen ne dimiſſis quidem fas eſt nubere, niſi prioris viri permiſſu. Verum illa magis ex propria licentia quam communi jure fecit divortium, *Gelen.* Quod plane (ut inquit *Seldenus* lib. 3. c. 19. *de Uxore Hebraïca*) contra inſtituta Judaïca, & ipſi *Joſepho* inauditum. & miror à viris doctiſſimis (*Joſepho Scaligero* in *Animadverſionibus* in *Euſebium*, δὰς ἀκουσθὲν, ἐκεκίνητό τι μᾶλλον ἐπὶ τῷ παραδόξῳ τοῦ λόγου. τοὺς γὰρ περὶ τοὺς Βάβα παῖδας [a] ἐσπούδασε πρότερον ἐπεξελθεῖν αὐτοὺς, δυσμενεῖς γενομένους τῇ διαθέσει. τότε δὲ διὰ τὸ μῆκος τοῦ χρόνου καὶ τῆς μνήμης ἐξεληλύθεισαν. ἡ δὲ ἔχθρα πρὸς αὐτοὺς καὶ τὸ μῖσος ἀπὸ τοιούτων ἦν. Ἀντιγόνου τὴν βασιλείαν ἔχοντος, Ἡρώδης μὲν ἐπολιόρκει δυνάμει τὴν τῶν [b] Ἱεροσολύμων πόλιν· ὑπὸ δὲ χρείας καὶ κακῶν [c] ὅσα πολιορκουμένοις [d] παρίσταται, πλείους ἦσαν οἱ τὸν Ἡρώδην ἐπικαλούμενοι, καὶ πρὸς ἐκεῖνον ἀποβλέποντες ἤδη ταῖς ἐλπίσιν. ὄντες δ' ἐπ' ἀξιώματος οἱ τοῦ Βάβα παῖδες, καὶ παρὰ τῷ πλήθει δυνατοὶ, πιστοὶ διετέλουν Ἀντιγόνῳ, τόν τε Ἡρώδην διέβαλλον ἀεὶ, καὶ συμφυλάττειν τοῖς βασιλεῦσι τὴν ἐκ γένους ἀρχὴν προὔτρεπον. ἐκεῖνοι μὲν οὖν, ἅμα καὶ συμφέρειν αὐτοῖ νομίζοντες, ἐπὶ τοιούτων ἐπολιτεύοντο. τῆς δὲ πόλεως ἁλισκομένης, καὶ κρατοῦντος τῶν πραγμάτων Ἡρώδου, Κοστόβαρος ἀποδειχθεὶς [e] τὰς διεκβολὰς ἀναφράττειν καὶ φρουρεῖν τὴν πόλιν, ὡς μὴ διαπίπτειν ἐξ αὐτῆς τοὺς ὑπόχρεως τῶν πολιτῶν ἢ τἀναντία τῷ βασιλεῖ πολιτευομένους, εἰδὼς ἐν ὑπολήψει καὶ τιμῇ τοὺς τοῦ Βάβα τῷ παντὶ πλήθει, καὶ νομίζων μέγα μέρος αὐτῷ γενήσεσθαι πρὸς τὰς μεταβολὰς τῶν πραγμάτων τὴν ἐκείνων σωτηρίαν, ὑπεξέθετο καὶ κατέκρυψεν ἐν οἰκείοις χωρίοις. καὶ τότε μὲν Ἡρώδην, διεληλύθει γὰρ ἡ τῆς ἀληθείας ὑποψία, πιστωσάμενος ὅρκοις, ἦ μὴν οὐδὲν εἰδέναι τῶν κατ' ἐκείνους, ἀφεῖτο τῆς ὑπονοίας. αὖθις δὲ [f] κηρύγματα καὶ μήνυτρα τοῦ βασιλέως ἐκτιθέντος, καὶ πάντα τρόπον ἐρεύνης ἐπινοοῦντος, οὐκ ἦλθεν εἰς ὁμολογίαν· ἀλλὰ τῷ τὸ πρῶτον ἔξαρνος γενέσθαι, τὸ φωραθῆναι τοὺς ἄνδρας [g] [οὐκ] ἀνυποτίμητον αὐτῷ πεπεισμένος, οὐ μόνον ἐκ τῆς εὐνοίας, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς ἀνάγκης ἤδη τοῦ λανθάνειν αὐτοὺς περιείχετο. [h] περὶ τούτων ἐξαγγελθέντων αὐτῷ διὰ τῆς ἀδελφῆς, ὁ βασιλεὺς πέμψας εἰς τοὺς τόπους ἐν οἷς διατρίβειν ἐμηνύθησαν, ἐκείνους τε καὶ τοὺς συγκαταιτιαθέντας ἀπέκτεινεν· ὥστε εἶναι μηδὲν ὑπόλοιπον ἐκ τῆς Ὑρκανοῦ συγγενείας, ἀλλὰ τὴν βασιλείαν αὐτεξούσιον [i] αὐτῷ, μηδενὸς ὄντος ἐπ' ἀξιώματος ἐμποδὼν ἵστασθαι τοῖς παρανομουμένοις.

De Babæ filiis à Coſtobaro ſervatis.

audiens quod nunquam ſuſpicatus eſt, eoque magis commotus eſt, quòd res erat incredibilis. Nam quod ad Babæ liberos attinet, id aliquando agebat ut illos ultum iret, quoniam ſibi infenſi repugnaſſent: verum tum tantum jam temporis præterierat, ut eorum jam non recordaretur. Ejus autem in eos odii & inimicitiarum cauſa fuit hujuſmodi. Quo tempore regno fruebatur Antigonus, Herodes exercitu obſidebat Hieroſolymorum urbem, & propter neceſſitatem & calamitates quibus obſeſſi premebantur, erant multi qui Herodem advocarent & ſpe jam in eum propenderent. Babæ autem filii (qui dignitate & gratia multum apud vulgus valerent) Antigono fideles *eſſe* perſeverarunt, Herodemque ſemper culpabant, ac *cæteros* eò cohortabantur, ut regibus operam ſuam præſtarent in tenendo principatu quem à patribus accepiſſent. atque illi quidem, dum & iſta *magno* commodo fieri exiſtimarent, hujuſmodi rebus ſtuduerunt. Verum urbe capta, & Herode rerum potito, Coſtobarus, præcludendis exitibus & urbi cuſtodiendæ præfectus, ne cives qui ſontes eſſent & regis adverſarii evaderent, cum ſciret Babæ filios eſſe in exiſtimatione & honore apud univerſum populum, cogitaretque, ſi eis ſalutem daret, id ſibi multum profuturum * ad novas res moliendas, eos ſubtraxit & † certis in locis abſcondit. Et tunc quidem Herodi, nam id quod erat ſuſpicatus eſt, jurejurando fidem fecit, ſe nihil quicquam de illis ſcire, eique ſuſpicionem ademit. Deinde vero, cum rex per edicta indicii præmium propoſuiſſet, & modis omnibus eos perquireret, ne tum quidem fateri voluit: ſed quòd primum inficiatus eſſet, ſi poſtea viri deprehenderentur non ſe impune laturum perſuaſum habens, non ſolum benevolentia ſed neceſſitate tenebatur eos occultare. De iſtis quæ ſibi nunciata erant à ſorore cum rex miſiſſet ad loca ubi eſſe dicebantur, & ipſos, & alios cum ipſis accuſatos interfecit: ut nihil jam reliquum eſſet de Hyrcani *genere & cognatione*, ſed regnum plane in ſua poteſtate haberet *Herodes*, nemine jam alicujus auctoritatis ſuperſtite, qui quæ contra legem fierent impedire poſſet.

Babæ filios necari jubet Herodes.

ΚΕΦ. η'.

Ὡς κατ' Ἡρώδου, ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασι παραβαίνοντος τὰ ἔθη τὰ πάτρια, δέκα πολιτῶν ἄνδρες συνώμοσαν. Περὶ κτίσεως Σεβαστῆς καὶ Καισαρείας, καὶ ἄλλων ἐπιτειχισμάτων.

ΔΙΑ τοῦτο καὶ μᾶλλον ἐξέβαινε τῶν πατρῴων ἐθῶν, καὶ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ὑποδιέφθειρε τὴν πάλαι κατάστασιν, ἀπαρεγχείρητον οὖσαν. ἐξ ὧν οὐ μικρὰ καὶ πρὸς τὸν αὖθις χρόνον ἠδικήθημεν, ἀμεληθέντων ὅσα πρότερον ἐπὶ τὴν εὐσέβειαν ἦγε τοὺς ὄχλους. πρῶτον μὲν γὰρ ἀγῶνα πενταετηρικὸν

CAP. VIII.

Quomodo in Herodem, peregrinis moribus violantem patria inſtituta, decem cives conjurarunt. De exſtructione Sebaſtes & Cæſareæ, aliarumque munitionum.

Herodes à patriis moribus recedit.

HAC de cauſa deflexit etiam magis à patriis moribus, & peregrinis inſtitutis antiquum rerum ſtatum ſubinde labefactavit, quem inviolatum eſſe, & integrum manſiſſe oportebat. unde temporis proceſſu magna mali labes nobis illata eſt, illis inſuper habitis, quibus populus antea adductus erat ad pietatem. Primum enim pugilum ludos

---

ſebium, p. 159, & *Nic. Serrario* in *Herode*, c. 17.) locum verti & intelligi juxta illud *Gelenii*. Vertendum itaque, *neutiquam vero uxori quæ ſponte abierit nubere, niſi prius à viro dimittatur. Veruntamen Salome, non lege generali* (*ſeu communi*, ſc. *Hebraïca*) *ſed tamen ea quæ auctoritatem ac vim obtinuit uſa conjugio renunciavit.* a Ἐσπουδάσθη μὲν αὐτοῖς πρ. *Hen.* b Ἱεροσολυμιτῶν *Hen.* & *Epiphan.* c Ὅσα τοῖς πολίταις πολιορκ. *Hen.* & *Busb.* d Παρίσταται in *iiſdem* & *Vat.* nec aliter legiſſe viſus eſt *Epiphan.* e Τὰς ἐπιβουλὰς ἀνατρέπειν & φρ. *Vat.* f Ita cum *Cod. Hen.* μήνυτρα καὶ κηρύγματα in *cæteris.* g Illud οὐκ, quod in ſua verſione agnovit *Epiphanius*, inſerendum eſſe volui, ſenſu id poſtulante. h Vocula περὶ commode ſatis abeſſe poteſt. Si quis τὸ περὶ τούτων malit, per me licebit. i Τυγχάνειν poſt αὐτῷ adjicit *Busb.* * *Al.* Siqua interveniſſet rerum mutatio. † In propriis prædiis, *Epiphan.* ſuis in agris, *Gelen.*

a Παρα-

Ludi & theatra ab Herode facta.

Herodes ſpectacula exhibes magnifica.

Judæos offendunt trophæa.

dos quinquennales inſtituit Cæſari, & theatrum Hieroſolymis ædificavit, deinde in campo maximum amphitheatrum, utrumque operis magnificentia conſpiciendum, ſed à moribus Judaïcis alienum. horum enim uſum & ſpectaculorum apparatum à majoribus non acceperant. Ille tamen hunc conventum quinquennalem maximo cum ſplendore celebravit, miſſis qui eum finitimis indicerent, & *ſpectatores* ex omni gente convocarent. adeoque ex cunctis finibus athletæ & omnis generis ludiones accerſiti erant ſpe præmii propoſiti gloriæq; ex victoria. confluxeruntq; exercitatiſſimi quique in ludicris hiſce ſtudiis. nam non ſolum iis qui gymnicis certaminibus operam dant, ſed & in muſica vitam agentibus, qui thymelici vocantur, maxima victoriæ nomine conſtituit præmia; atque in id omni cura incumbebat ut nobiliſſimi quique in certamen venirent. quin & dona non exigua & bigis & quadrigis & equo ſingulari *vincentibus* proponenda curavit: & quæcunque uſpiam ad magnificentiam & dignitatem elaborata fuerant ſtudioſe æmulabatur, modis omnibus agens ut ſpectaculum eximium daret & illuſtre. Theatrum vero ipſum ſplendidiſſime ornatum erat, depictis per circuitum Cæſaris geſtis, & trophæis quæ à gentibus debellatis reportaverat, opere ex probo puroque auro & argento. Et quod ad apparatum attinet, nihil erat veſtis adeo pretioſum nihil gemmarum ornatûs *adeo ſplendidum*, quod non cum ludionibus qui ſpectarentur ſimul in conſpectum veniret. Paratæ erant etiam feræ, & leonibus quampluri mis ipſius juſſu conquiſitis, aliiſque quæ aut robore præcellebant aut natura mira erant raritate: atque id agebatur ut vel iſtæ inter ſe committerentur, vel cum hominibus ad eas damnatis pugnarent. Peregrinis quidem *ſumma* erat admiratio ſumptuum, ſimul & animorum oblectatio ex periculorum conſpectu: indigenis vero manifeſta videbatur morum, qui ipſis ſummo in honore erant, diſſolutio. Res ipſa enim indicabat plane impium eſſe, homines ad beſtias projicere in hominum ex ſpectaculo delectationem; itemque leges cum peregrinis moribus permutari. Sed nihil eos magis offendebat quam trophæa: nam cum ea putarent imagines eſſe armis incluſas, ideo quod patriis legibus iſtiuſmodi quid colere nefas eſſet, indigniſſime eas ferebant.

Herodis iſta de re conſilium.

2. Neque vero neſciebat Herodes eos turbari, & vim *illis* inferre intempeſtivum exiſtimabat; quapropter operam dabat ut nonnullos eorum mitigaret verbis, & ea religione ſolveret. Verum nihil proficiebat: ſed quod moleſte ferrent ea, quibus illum flagitium admittere exiſtimabant, uno conſenſu vociferabantur, ſi omnia patienda forent, at hominum quidem imagines (trophæa innuentes) in urbe non paſſuros. haud enim moribus patriis fas eſſe. Herodes vero, cum videret illos turbatos eſſe,

ἀθλημάτων κατεστήσατο Καίσαρι, καὶ θέατρον ἐν Ιεροσολύμοις ᾠκοδόμησεν, αὖθις τ' ἐν τῷ πεδίῳ μέγιστον ἀμφιθέατρον, περιόπτα μὲν ἄμφω τῇ πολυτελείᾳ, τοῦ δὲ κατὰ τοὺς Ιουδαίους ἔθους ἀλλότρια. χρῆσίς τε γὰρ αὐτῶν, καὶ θεαμάτων τοιούτων ἐπίδειξις, οὐ [a] παραδίδονται. τὴν μέντοι πανήγυριν ἐκεῖνος ἐπιφανεστάτην τὴν τῆς πενταετηρίδος συνετέλει, καταγγείλας τε τοῖς πέριξ, καὶ συγκαλῶν ἀπὸ τοῦ παντὸς ἔθνους. οἱ δ' ἀθληταὶ καὶ τὰ λοιπὰ τῶν ἀγωνισμάτων ἀπὸ πάσης γῆς ἐκαλοῦντο κατ' ἐλπίδα τῶν προκειμένων καὶ τῆς νίκης [b] εὐδοξίαν, συνελέγησάν τε οἱ κορυφαιότατοι τῶν ἐν τοῖς ἐπιτηδεύμασιν. οὐ γὰρ μόνον τοῖς περὶ τὰς γυμνικὰς ἀσκήσεις, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἐν τῇ μουσικῇ διαγενομένοις, [c] θυμελικοῖς καλουμένοις, προὔτιθει μέγιστα νικητήρια· καὶ διεσπούδαστο πάντας τοὺς ἐπισημοτάτους ἐλθεῖν ἐπὶ τὴν ἅμιλλαν. προὔθηκε δὲ καὶ τεθρίπποις καὶ συνωρίσι καὶ κέλησιν οὐ μικρὰς δωρεάς· καὶ πάνθ' ὅσα κατὰ πολυτέλειαν ἢ σεμνοπρέπειαν παρ' ἑκάστοις ἐσπούδαστο, φιλοτιμίᾳ τοῦ διάσημον αὐτοῦ γενέσθαι τὴν ἐπίδειξιν, ἐξεμιμήσατο. τό γε μὴν θέατρον ἐπιγραφαὶ κύκλῳ περιεῖχον Καίσαρος, καὶ τρόπαια τῶν ἐθνῶν ἃ πολεμήσας [d] ἐκεῖνος ἐκτήσατο, χρυσοῦ τε ἀπέφθου καὶ ἀργύρου πάντων αὐτῷ πεποιημένων. τὰ δ' εἰς ὑπηρεσίαν οὐδὲν οὕτως ἦν, οὔτ' ἐσθῆτος τίμιον, οὔτε σκευῆς λίθων, ὃ μὴ τοῖς δρωμένοις ἀγωνίσμασι συνεπεδείκνυτο. παρασκευὴ δὲ καὶ θηρίων ἐγένετο, λεόντων τε πλείστων αὐτῷ συναχθέντων, καὶ τῶν ἄλλων ὅσα καὶ τὰς [e] ἀλκὰς ὑπερβαλλούσας ἔχει καὶ τὴν φύσιν ἐστὶ σπανιώτερα. τούτων αὐτῶν τε πρὸς ἄλληλα συμπλοκαὶ καὶ μάχαι πρὸς αὐτὰ τῶν κατεγνωσμένων ἀνθρώπων ἐπετηδεύοντο. τοῖς μὲν ξένοις ἔκπληξις ὁμοῦ τῆς δαπάνης καὶ ψυχαγωγία τῶν περὶ τὴν θέαν κινδύνων· τοῖς δ' ἐπιχωρίοις φανερὰ κατάλυσις τῶν τιμωμένων παρ' αὐτοῖς ἐθῶν. ἀσεβὲς μὲν γὰρ ἐκ προδήλου κατεφαίνετο, θηρίοις ἀνθρώπους ὑπορρίπτειν, [f] ἐπὶ τέρψει τῆς ἀνθρώπων θέας· ἀσεβὲς δὲ ξενικοῖς ἐπιτηδεύμασιν ἐξαλλάττειν τοὺς [g] θεσμούς. πάντων δὲ μᾶλλον ἐλύπει τὰ τρόπαια· δοκοῦντες γὰρ εἰκόνας εἶναι τὰς τοῖς ὅπλοις περιειλημμένας, ὅτι μὴ πάτριον ἦν αὐτοῖς τὰ τοιαῦτα σέβειν, οὐ μετρίως ἐδυσχέραινον.

β'. Ελάνθανον δὲ οὐδὲ τὸν Ηρώδην ἐκταραττόμενοι, καὶ [h] βίαν μὲν ἐπάγειν ἄκαιρον ᾤετο· καθωμίλει δ' ἐνίους καὶ παρηγόρει, τῆς δεισιδαιμονίας ἀφαιρούμενος. οὐ μὴν ἔπειθεν· ἀλλ' ὑπὸ δυσχερείας ὧν ἐδόκουν ἐκεῖνον πλημμελεῖν, ὁμοθυμαδὸν ἐξεβόων, [i] εἰ καὶ πάντα δοκεῖεν οἰστά, μὴ φέρειν εἰκόνας [k] ἀνθρώπων ἐν τῇ πόλει, τὰ τρόπαια λέγοντες. οὐ γὰρ εἶναι πάτριον αὐτοῖς. Ηρώδης δὲ τεταραγμένους ὁρῶν καὶ μὴ ῥᾳδίως

---

[a] Παραδίδονται *Vat.* [b] Ita *Hen.* favente *Epiphanio*, qui vertit, *victoriæ gloria.* εὐεξίαν in *reliquis.* [c] In *Græcis* omnibus καὶ θυμελικοῖς. verum auctoritate *Epiphanii*, (qui vertit, *quos Thymelicos vocant*) καὶ expunxi: quaſi per θυμελικοὺς intelligendi eſſent Citharœdi, Cithariſtæ, Lyriſtæ, Tibicines, atque alii Symphoniaci. Si καὶ retineatur, neceſſe eſt ut per *Thymelicos* Hiſtriones intelligamus. *Thymele* quidem ſuggeſtum erat: & qui ſemet illic exercebant *Thymelici* appellabantur. Videſis *Baldi* Lexicon *Vitruvianum*, p. 130. [d] Ita *Busb.* & *Hen.* ἐκείνως in *Editis Aliiſque.* [e] Ἀλκὰς ὑπερβολὰς *Hen.* [f] Ἐπὶ τέρψιν *Busb.* [g] Ἐθισμοὺς *Vat.* [h] Ita *Busb.* βία vel βίᾳ in *cæteris.* [i] Εἰ καὶ τὰ πάντα *Hen.* [k] Ἀνθρώπων ὁρᾶν ἐν τῇ π. *Busb.*

Sic

ῥᾳδίως ἂν μεταπεσόντας, εἰ μὴ τύχοιεν παρηγορίας, καλέσας αὐτῶν τοὺς ἐπιφανεστάτους, εἰς τε θέατρον παρήγαγε, καὶ δείξας τὰ τρόπαια, [a] τί ποτε δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα ἐπύθετο. τῶν δ' ἐκβοησάντων ἀνθρώπων εἰκόνας, ἐπιτάξας ἀφαιρεθῆναι τὸν περιθέσιμον κόσμον, ἐπιδείκνυσιν αὐτοῖς γυμνὰ [b] τὰ ξύλα. τὰ δ' εὐθὺς ἦν ἀποσυληθέντα, γέλως καὶ πλεῖστον εἰς διάχυσιν ἐδυνήθη, τῷ καὶ πρότερον αὐτοὺς ἐν εἰρωνείᾳ τίθεσθαι τὰς κατασκευὰς τῶν ἀγαλμάτων.

γ'. Τοῦτον δὲ τὸν τρόπον αὐτοῦ παρακρουσαμένου τὸ πλῆθος, καὶ τὴν ὁρμὴν ἣν [c] ἐπεπόνθεσαν ἐξ ὀργῆς διαχέαντος, οἱ πλείους μὲν εἶχον ὡς μεταβεβλῆσθαι καὶ μὴ χαλεπαίνειν ἔτι. τινὲς δ' αὐτῶν ἐπέμενον τῇ δυσχερείᾳ τῶν οὐκ ἐξ ἔθους ἐπιτηδευμάτων, καὶ τὸ καταλύεσθαι τὰ πάτρια μεγάλων ἡγούμενοι ἀρχὴν κακῶν, [d] ὅσιον ᾠήθησαν ἀποκινδυνεῦσαι μᾶλλον, ἢ δοκεῖν, ἐξαλλαττομένης αὐτοῖς τῆς πολιτείας, περιορᾶν Ἡρώδην, πρὸς βίαν ἐπεισάγοντα τὰ μὴ δι' ἔθους ὄντα, καὶ λόγῳ μὲν βασιλέα, τῷ δ' ἔργῳ πολέμιον φαινόμενον τοῦ παντὸς ἔθνους. [e] ἐκ δὲ τούτου συνωμοσάμενοι πάντα κίνδυνον ὑποδύεσθαι δέκα τῶν πολιτῶν ἄνδρες, καὶ ξιφίδια τοῖς ἱματίοις [f] ὑπολαβόντες· ἦν δ' αὐτοῖς, δι' ἀναξιοπάθειαν ὧν [g] ἤκουσεν, καὶ τῶν διεφθορότων τις τοὺς ὀφθαλμοὺς συνωμοσμένος, οὐχ ὡς [h] συνεργῆσαί τι καὶ λίαν εἰς τὴν ἐπιχείρησιν ἱκανὸς, ἀλλ' ἐν ἑτοίμῳ καταπιθεὶς αὐτὸν, παθεῖν εἴ τι κἀκείνοις [i] συμβαίνῃ δυσχερές· ὥστε μὴ μετρίαν τὴν ὁρμὴν τοῖς ἐπιχειροῦσι δι' αὐτὸν γενέσθαι.

δ'. Ταῦτα γνόντες ἀπὸ συνθήματος εἰς τὸ θέατρον ἐχώρουν, ἐλπίσαντες μὲν οὐδ' αὐτὸν Ἡρώδην [k] διαφεύξεσθαι, περιπεσόντων [l] ἐξ ἀφανοῦς, πολλοὺς δ', εἰ καὶ μὴ τυγχάνοιεν ἐκείνου, τῶν περὶ αὐτὸν ἀναιρήσειν οἰόμενοι· καὶ ταῦτ' αὐτοῖς ἀρκέσειν, εἰ καὶ θνήσκοιεν, εἰς ἔννοιαν ὧν ὁ βασιλεὺς ἐξυβρίζειν ἐδόκει τὸ πλῆθος, καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον ἀγαγεῖν. ἐκεῖνοι μὲν [m] οὖν παρακαταστάντες, ἐπὶ τοιαύτης ἦσαν [n] προθυμίας. εἷς δὲ τῶν [o] ὑφ' Ἡρώδου πολυπραγμονεῖν καὶ διαγγέλλειν τὰ τοιαῦτα τεταγμένων ἐξευρηκὼς ὅλην τὴν ἐπίθεσιν, εἰς τὸ θέατρον εἰσιέναι μέλλοντι τῷ βασιλεῖ κατεμήνυσεν. ὁ δ', οὐ γὰρ ἀνοίκειον ᾠήθη τὸν λόγον, εἴς τε τὸ μῖσος ἀφορῶν ὃ συνῄδει παρὰ τῶν πλειόνων αὐτῷ, καὶ τὰς ταραχὰς τὰς ἐπὶ τοῖς καθ' ἕκαστα [p] γινομένας, ἀναχωρήσας εἰς τὸ βασίλειον, ὀνομαστὶ τοὺς ἐν ταῖς αἰτίαις ἐκάλει. περιπιπτόντων δ' αὐτοῖς τῶν ὑπηρετῶν αὐτοφώρως λαμβανόμενοι, τὸ μὲν ὡς οὐκ ἂν διαφύγοιεν ᾔδεσαν· ἐπεκόσμησαν δὲ τὴν ἀναγκαίαν [q] καταστροφὴν τοῦ τέλους, τῷ μηδὲν ὑφιέναι τοῦ φρονήματος. οὐ γὰρ ἐντραπέντες, οὐδ' ἀρνησάμενοι τὴν πρᾶξιν, ἀνέδειξαν ἤδη κρατούμενοι τὰ ξίφη· [r] διωμολογήσαντο δὲ καλῶς καὶ σὺν εὐσεβείᾳ τὴν συνωμοσίαν αὐτοῖς γενέσθαι, κέρδους μὲν οὐδενὸς, οὐδ' οἰκείων ἕνεκεν παθῶν, [ſ] τὸ δὲ πλέον ὑπὲρ τῶν κοινῶν ἐθῶν, [t] ἃ καὶ πᾶσιν ἢ φυλάττειν ἢ θνήσκειν περὶ αὐτῶν ἄξιον. τοιαῦτα

& non facile ei ceſſuros, niſi ſolatii aliquid adhiberetur, eorum præcipuos vocat, & in theatrum ductis trophæa monſtrat, quæritque quidnam hæc eis videantur. Cumque exclamaſſent, hominum eſſe imagines, *tunc ille*, ubi juſſerat ornamenta detrahi, merum lignum eis oſtendit. Atque iſta repente ſuo denudata erant ornatu, & riſus in omnium ora vultuſque diffuſus eſt; quippe qui jam ante imaginum apparatus pro ridiculo ducerent.

Judæi ex moribus ab Herode mutatis offenſi.

3. Cum autem populum hoc pacto repuliſſet, atque impetum quo irati ferebantur diſſipaſſet, plerique ſic erant ut mutati pacatique eſſe viderentur. tamen eorum nonnulli in offenſione ex mutatis moribus perſeverabant; &, cum crederent ex patriis inſtitutis violatis magna oritura eſſe mala, ſatius eſſe putarunt vel quodvis periculum ſubire, quam videri Herodem ſinere, mutato rerum ſtatu, quidquam contra receptos mores per vim introducere, &, dum pro rege ſe gereret, revera ſe toti genti inimicum infeſtumque oſtendere. Itaque conjurarunt cives decem in quodvis periculum, & pugiones ſub veſtibus ſumpſerunt; eratque inter eos quidam cæcus, qui, eorum quæ audiverat indignitate commotus, cum eis conjuravit: non ille quidem quaſi eos in facinore patrando multum adjuturus, ſed cum eis adverſa pati paratus, ſi eis male res caderet: id quod illis ad rem aggrediendam multum animi addidit.

Decem viri contra Herodem conjurant.

Detegitur conjuratio.

4. Ita decreta re vadunt uno animo in theatrum, ſpei pleni ne Herodem quidem ipſum evaſurum, cum ex improviſo eum adorituri eſſent: aut certe ſi ab eo aberrarent, fore arbitrantes ut multos ex ejus comitibus interficerent; atq; ita regi ipſi occaſionem præberent cogitandi de injuria, quam genti inferre videbatur, etiamſi ipſis moriendum foret. Et illi quidem jam ante parati ea erant animi alacritate. Quidam autem ex Herodis emiſſariis, cui datum erat iſtiuſmodi de rebus ſatagere eique referre, totum negotium, ab ipſo deprehenſum, regi in theatrum intraturo nunciavit. Atqui ille (nam nuncium à vero non abhorrere viſum eſt, ſi vel ad odium reſpiceret, quod ſibi à pleriſque concitari noverat, aut ad turbas ex rebus fere ſingulis coortas) recepit ſe in regiam, & conjuratos ſuis nominibus evocabat. Cum autem à ſatellitibus, illos adortis, in ipſo facinore comprehenſi eſſent, ubi intellexerunt ſe crimen effugere non poſſe, operam dederunt ut vitæ exitum, quem evitare non poterant, honeſtarent, de animo ſuo nihil remittendo. non enim eos facti ſuppuduit, aut quidquam ſunt inficiati; ſed cum jam tenerentur, pugiones oſtenderunt: confeſſique ſunt ſe pulchre ac pie conjurationem feciſſe, ne quidem quæſtus ullius gratia, neq; ſuis ut obſequerentur affectibus; ſed, quod majus, pro inſtitutis publicis, quæ par eſt ut omnes aut cuſtodirent aut pro illis vitam amitterent. Iſtis quidem

Libera conjuratorum confeſſio.

---

[a] Τί ποτ' ἐστιν ὃ δοκεῖ αὐτοῖς ταῦτα *Vat.* [b] Τὰ ξύλα ἃ δ' εὐθὺς *Vat.* [c] Sic *Hen.* & *Busb.* ἐπεποίθησαν in *Editis.* [d] Ita *Hen.* & *Busb.* ὅσιον δὲ ᾠήθησαν in *Editis Aliiſque.* [e] Ἐκ δὴ τούτων *Busb.* [f] Ὑποβαλόντες *Hen.* [g] Ita cum *Epiphanio*, qui vertit, *audiebat.* ἤκουον in *Editis Aliiſque.* ἤκουσαν *Hen.* [h] Ενεργῆσαί τι καὶ δρᾶν εἰς *Hen.* [i] Συμβαίνει *Vat.* [k] Διαφεύξεσθαι *Hen.* [l] Ita cum *Hen.* & *Busb.* δι' ἀφανοῦς in *reliquis.* [m] Illud οὖν è *Codd. Hen. Busb* & *Vat.* [n] Ita *Hen.* & *Busb.* qui etiam paulo ante habet ἐπὶ τῆς αὐτῆς. Non eſt cur dubitem quin *Epiphanius* legerit προθυμίας, qui vertit, *cumque parati cum audacia properarent.* προθεσμίας in *Editis Aliiſque.* mallem tamen ἐπὶ ταύτης ἦσαν προθεσμίας. [o] Sic *Busb.* & *Vat.* ἐφ' Ἡρώδου in *reliquis.* [p] Γινομένας παρυφισταμένας, ἀναχωρήσας *Hen.* [q] Ex hoc loco aliquis forſan ſuſpicaretur *Joſephum* ſcripſiſſe τὸ πέρας τοῦ τέλους, p. 679. v. 5. [r] Ita *Hen.* & *Busb.* διωμολογήσαντες in *Editis Aliiſque.* [ſ] Τὸ δ' ἅπαν *Busb.* [t] Ita *Busb.* & *Hen.* ὃ καὶ πᾶσι φυλάττειν in *Editis Aliiſque.*

quidem ab illis de ſuo inſidiandi propoſito magna cum fiducia dictis, à regiis circundati *militibus* abducti ſunt, & modis omnibus excruciati mortem oppetierunt. Verum cum & indicem iſtum, qui illis odio erat, quidam non multo poſt corripuiſſent, non ſolum interfecerunt, ſed & membratim diſcerptum canibus *dilaniandum* objecerunt. atque id multi civium viderunt, neque tamen quiſquam indicavit, donec, Herode acerbum & acrem quæſtionem habente, coactæ quædam cruciatibus mulieres confeſſæ ſunt quæ facta viderant. Et quidem in auctores facinoris animadverſum eſt, à totis familiis pro temerario auſu pœnas repetendo. At populi perſeverantia,& in legum tuitione intrepida conſtantia, fecit ut Herodes non facilior evaderet, niſi ſe tutius muniret. Statuit itaque populum undique circumſepire, ne hujuſmodi motus in apertam rebellionem erumperent.

Delator conjuratorum membratim diſcerptus.

Herodes ſeipſum munit.

5. Cum igitur urbem haberet firmatam palatio, in quo degebat ipſe, & templum validitate munitionis,quæ Antonia vocabatur, quam ipſe conſtruxerat, cogitavit tertium contra populum propugnaculum eſſe poſſe Samariam, quam nominavit Sebaſten: atque id ratus ad provinciam in officio continendam non minoris eſſe momenti, locum valide munivit, diſtantem quidem Hieroſolymis itinere unius diei, qui vero tum ad regionem tum ad urbem communiter uſui eſſe poſſet. Quin & ad totam nationem inædificavit munitionem,quæ quondam Stratonis turris appellabatur,ab ipſo vero Cæſarea nominata eſt. item in Magno campo,cum ex lectis circa ipſum militibus ſorte quoſdam duxiſſet, caſtellum conſtruxit, itidemque in Galilæa *locum*, Gaba nomine, & in Peræa Eſebonitim. Et iſta quidem in ſingulis, ad *locorum* ſecuritatem ſemper aliquid adjiciens,totamq;gentem cuſtodiis circundans, ut nequaquam pro arbitrio tumultus cierent, qui frequenter ex motu leviſſimo fieri ſolebant, neque laterent cum concitati cœperint, dum nonnulli ſemper in promptu haberentur qui motus reſciſcere & impedire poſſent. Tunc autem ad Samariam muniendam profectus, deduxit eò coloniam, tum eorum quorum opera in bello uſus fuerat, tum vicinorum, partim cupiditate erigendi in ea templum, partim quod ea antea parum celebris fuerat, tum maxime quod in ſui ſecuritatem etiam munificentiæ valde ſtudebat; atque nomine ejus mutato Sebaſten appellavit, & finitimum territorium, quod erat illius regionis optimum, diviſit incolis, ut in ipſo ſtatim adventu feliciter agerent: & valido muro urbem circumdedit, uſus declivitate loci ad firmitatem, comprehenſoque ſpatio, non quantum fuerat prius, ſed tanto ut nihil vel celeberrimis urbibus cederet. nam quinque ſtadiorum erat in circuitu. Quin & intus ejus in meditullio ſacrum ſeſquiſtadii locum reliquit, omni-

Stratonis turris dicta Cæſarea.

Samaria munitur & Sebaſte vocatur.

μὲν ἐκεῖνοι, τῇ προαιρέσει τῆς ἐπιβουλῆς ἐμπαρρησιασάμενοι, περιστάντων [a] αὐτοῖς τῶν βασιλικῶν ἤγοντο, καὶ πᾶσαν αἰκίαν ὑπομείναντες διεφθάρησαν. μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ τὸν ταῦτα μηνύσαντα κατὰ μῖσος ἁρπασάμενοί τινες, οὐκ ἀπέκτειναν μόνον, ἀλλὰ καὶ μελιστὶ διελόντες προὔθεσαν κυσίν. ἑωρᾶτο δὲ πολλοῖς τῶν πολιτῶν ταῦτα γινόμενα, καὶ κατεμήνυσεν οὐδείς, ἕως Ἡρώδου [b] πικρότερον καὶ φιλόνεικον ποιουμένου τὴν ἔρευναν, ἐκβασανισθεῖσαι γυναῖκές τινες ὡμολόγησαν ἃ πραχθέντα εἶδον. καὶ τῶν μὲν ἐξεργασάντων ἐγένετο τιμωρία, πανοικὶ τὴν προπέτειαν αὐτῶν ἐπεξιόντος. ἡ δ' ἐπιμονὴ τοῦ πλήθους, καὶ τὸ τῆς ὑπὲρ τῶν νόμων πίστεως ἀκατάπληκτον, οὐ ῥᾴδιον ἐποίει τὸν Ἡρώδην, εἰ μὴ μετὰ πλείονος ἀσφαλείας κρατῴη. καὶ διέγνω πάντοθεν περιειληφέναι τὸ πλῆθος, ὡς μὴ νεωτεριζόντων φανερὰν γενέσθαι τὴν ἀπόστασιν.

ε΄. Ἐξωχυρωμένης οὖν αὐτῷ τῆς πόλεως μὲν ὑπὸ τῆς αὐλῆς ἐν ᾗ διῃτᾶτο, τοῦ δὲ ἱεροῦ τῇ περὶ τὸ φρούριον ὀχυρότητι, τὸ καλούμενον Ἀντωνίαν, τὸ κατασκευασθὲν ὑπ' αὐτοῦ, τρίτον παντὶ τῷ λαῷ τὴν Σαμάρειαν ἐνενόησεν ἐπιτείχισμα, καλέσας μὲν αὐτὴν Σεβαστήν, οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας [c] γίνεσθαι τοῦτο οὐδὲν ἔλαττον, ἰσχυροποιεῖ τὸν τόπον, ἀπέχοντα μὲν Ἱεροσολύμων μιᾶς ὁδὸν ἡμέρας, εὔχρηστον δ' ὄντα καὶ κοινὸν ἐπί τε τοῖς ἐν τῇ χώρᾳ καὶ τῇ πόλει γενησόμενον. τῷ δὲ ἔθνει παντὶ φρούριον ἐνῳκοδόμησεν, τὸ πάλαι μὲν καλούμενον Στράτωνος πύργον, Καισάρειαν δ' ὑπ' αὐτοῦ προσαγορευθέν. [d] ἔν τε τῷ μεγάλῳ πεδίῳ τῶν ἐπιλέκτων ἱππέων περὶ αὐτὸν [e] ἀποκληρώσας, χωρίον συνέκλισεν ἐπί τε τῇ Γαλιλαίᾳ [f] Γάβα καλούμενον, καὶ τῇ Περαίᾳ τὴν [g] Εσεβωνῖτιν. ταῦτα μὲν οὖν ἐν τοῖς κατὰ μέρος, ἀεί τι πρὸς ἀσφάλειαν [h] ἐπεξευρίσκων, καὶ διαλαμβάνων φυλακαῖς τὸ πᾶν ἔθνος, ὡς ἥκιστα μὲν [i] ἀπ' ἐξουσίας εἰς τὰς ταραχὰς περιπίπτειν, αἷς καὶ μικροῦ κινήματος ἐγγενομένου συνεχῶς ἐχρῶντο, λανθάνειν δὲ μηδ' εἰ παρακινοῖεν, ἐφεστηκότων ἀεί τινῶν πλησίον οἳ καὶ γινώσκειν καὶ κωλύειν ἐδύναντο. τότε δὲ τὴν Σαμάρειαν ὡρμημένος τειχίζειν, πολλοὺς μὲν τῶν [k] συμμαχησάντων κατὰ τοὺς πολέμους, πολλοὺς δὲ τῶν ὁμόρων συμπολίζειν [l] ἐπετήδευεν, ὑπό τε φιλοτιμίας τοῦ [m] ναὸν ἐγείρειν, καὶ [n] διὰ τὸ πρότερον οὐκ ἐν ταῖς ἐπισήμοις οὖσαν, καὶ μᾶλλον [o] ὅτι πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλότιμον ἐπετηδεύετο, τήν τε προσηγορίαν ὑπήλλαττε, Σεβαστὴν καλῶν, καὶ τῆς χώρας ἀρίστην οὖσαν τὴν πλησίον κατεμέριζε τοῖς οἰκήτορσιν, ὡς [p] ἐπελθὺς ἐν εὐδαιμονίᾳ [q] συνιόντες οἰκεῖν· καὶ τείχει καρτερῷ τὴν πόλιν [r] περιέλαβε, τότε τοῦ χωρίου πρόσαντες εἰς ἐρυμνότητα κατασκευαζόμενος, καὶ μέγεθος οὐχ ὡς τὸ πρότερον, ἀλλ' ὥστε μηδὲν ἀποδεῖν τῶν ἐλλογιμωτάτων πόλεων περιλαμβάνων. στάδιοι γὰρ ἦσαν εἴκοσιν. ἐντὸς δὲ καὶ κατὰ μέσην τριῶν ἡμισταδίων τέμενος ἀνῆκε, παντοίως κεκοσμε-

---

[a] Αὐτοὺς *Hen.* [b] Eo modo *Hen.* πικρότερον in *reliquis.* [c] Ita *Hen.* in *reliquis* οἰόμενος δὲ κατὰ τῆς χώρας οὐδὲν ἔλαττον ἰσχυροποιεῖν τὸν τόπον. [d] Ἐν δὲ τῷ μεγ. *Hen.* [e] Ἀποκληρώσας iterum in *Cod. Hen.* [f] Eo modo *Hen.* & *Epiphan.* adſentiente *Stephano Byzantino,* apud quem Γάβαι πόλις Γαλιλαίας. in *Editis Aliiſque* Γάβαλα. [g] Ita *Hen.* nec aliter *Epiphan.* cujus in libris *Sebonitidem,* aut *Sobonitidem.* Ἐθμανῖτιν in *Editis Aliiſque,* ſ mutato in θ, & β in μ. Vide p.599. v.33. [h] Iterum cum *Cod. Hen.* ἐξευρίσκων in *cæteris.* [i] Ita ex pag. 693. v. 26. ὑπ' ἐξουσίας in *Editis Aliiſque.* [k] Συμμαχησάντων αὐτῷ *Vat.* [l] Sic *MSS.* ἐπετήδευεν, & mox ἐπετηδεύετο in *Editis.* [m] Aut ναὸν aut νεὼν ſcribendum. male in *libris* νέον. [n] Δι' αὐτῷ πρότερον οὐκ *Hen.* & *Vat.* [o] Ὅτι ἐπὶ πρὸς ἀσφάλειαν αὐτῷ τὸ φιλοτ. & mox αὐτῶν τὸ φιλ. *Hen.* & *Vat.* [p] Εὐθὺς *Hen.* [q] Συνιόντας ſolus *Hen.* [r] Ita *Hen.* ἐπιλαβὼν *Vat.* περιέβαλε in *reliquis.*

a Διὰ

κεκοσμημένον, καὶ ναὸν ἐν αὐτῷ μεγέθει καὶ κάλλει τῶν ἐλλογιμωτάτων ἤγειρεν· ἔν τε τοῖς κατὰ μέρος [a] διὰ πάντων ἐκράτει κοσμῶν τὴν πόλιν, τὸ μὲν ἀναγκαῖον τῆς ἀσφαλείας ὁρῶν, καὶ τῇ τῶν περιβόλων ἐρυμνότητι φρούριον αὐτὴν ποιούμενος ἐπὶ τῇ μείζονι, τὸ δ' εὐπρεπὲς, ὡς ἂν ἐκ τοῦ φιλοκαλεῖν καὶ μνημεῖα φιλανθρωπίας καταλιπεῖν ἐν ὑστέρῳ.

bus rebus ornatiſſimum, & ibi templum exſtruxit magnitudine & pulchritudine in primis memorabile: urbemque in ſingulis ejus partibus indies decorabat, ſibi quidem neceſſarium eſſe videns ut tutius degeret, adeoque mœnium validitate eam caſtelli ad inſtar muniens majori ex parte, honorificum vero, ut poſſet ex elegantiæ ſtudio beneficentiæ etiam monumenta poſteris relinquere.

Templum Samariæ ab Herode exſtructum.

ιβ'.

ΚΕΦ. θ'.

Περὶ τοῦ λιμοῦ κατὰ τὴν Ἰουδαίαν καὶ Συρίαν γεγονότος· καὶ ὡς Ἡρώδης, γάμον ἑαυτῷ προσκατειργασάμενος, Καισάρειαν καὶ πόλεις ἄλλας Ἑλληνίδας ἀνακτίζει.

Κατὰ τοῦτον μὲν οὖν τὸν ἐνιαυτὸν, [b] τρισκαιδέκατον ὄντα τῆς Ἡρώδου βασιλείας, πάθη μέγιστα τὴν χώραν ἐπέλαβεν, εἴτε δὴ τοῦ Θεοῦ μηνίσαντος, ἢ καὶ κατὰ περιόδους [c] ἀπαντήσαντος τοῦ κακοῦ. πρῶτον μὲν γὰρ αὐχμοὶ διηνεκεῖς [d] ἐγίνοντο, καὶ [e] διὰ τὸ τοιοῦτον ἄκαρπος ἡ γῆ, [f] μηδ' ὅσα κατ' αὐτὴν εἴωθεν ἀναβλαστάνειν φέρουσα· ἔπειτα καὶ τῆς διαίτης κατὰ τὴν ἔνδειαν τῶν σιτίων ἐξαλλαττομένης, νόσοι τῶν σωμάτων καὶ πάθος ἤδη λοιμικὸν ἐκράτει, διηνεκῶς ἀντεφοδιαζομένων αὐτοῖς τῶν κακῶν. τό, τε γὰρ [g] ἠπορῆσθαι θεραπείας καὶ τροφῆς ἐπέτεινεν εἰς πλέον ἀρξαμένην ἰσχυρῶς τὴν λοιμώδη νόσον, ἥ τε φθορὰ τῶν οὕτως ἀπολλυμένων ἀφῃρεῖτο καὶ τοὺς περιόντας εὐθυμίας, ἐπεὶ προσαρκεῖν ταῖς ἀπορίαις ἐξ ἐπιμελείας [h] οὐκ ἦν. φθαρέντων γε μὴν τῶν [i] ἐπ' ἔτους καρπῶν, καὶ τῶν ὅσοι πρότερον ἀπέκειντο δεδαπανημένων, οὐδὲν εἰς ἐλπίδα χρηστὸν ὑπελείπετο, μᾶλλον ἢ κατὰ προσδοκίαν ἐπιτείνοντος τοῦ κακοῦ, καὶ οὐδὲ κατ' ἐκεῖνον τὸν ἐνιαυτὸν μόνον. ὡς αὐτοῖς εἶναι μὲν οὐδὲν ὑπόλοιπον, ἀπολωλέναι δὲ [k] κἀκ τῶν περιόντων τὰ σπέρματα, [l] μηδὲ τὸ δεύτερον ἀνείσης τῆς γῆς. ἥ τε ἀνάγκη πολλὰ παρὰ τὰς χρείας ἐκαινούργει. καὶ τὰς ἀπορίας οὐκ ἐλάττους εἶναι συνέβαινεν αὐτῷ τῷ βασιλεῖ, τῶν τε φόρων οὓς ἐλάμβανεν ἀπὸ τῆς γῆς ἀφῃρημένῳ, καὶ τὰ χρήματα δεδαπανηκότι [m] πρὸς φιλοτιμίαν ὧν τὰς πόλεις ἐπεσκεύαζεν. ἦν τε οὐδὲν ὅ,τι καὶ βοηθείας ἄξιον [n] ἐδόκει, προσκατειληφότος τοῦ κακοῦ καὶ μῖσος εἰς αὐτὸν ἐκ τῶν ἀρχομένων. τὸ γὰρ οὐκ εὖ πράττειν φιλαίτιον [o] ἀεὶ κατὰ τῶν προεστηκότων.

β'. [p] Ἐν τούτοις διενοεῖτο βοηθεῖν τῷ καιρῷ. χαλεπὸν δ' ἦν, οὔτε τῶν πλησίον ἐχόντων ἀποδίδοσθαι σιτία, τῷ μηδ' αὐτοὺς ἐλάττω πεπονθέναι, χρημάτων τε οὐκ ὄντων, εἰ καὶ δυνατὸν ὀλίγον ἐπὶ πολλοῖς εὐπορηθῆναι. καλῶς μέντοι νομίζων ἔχειν [q] πάντως εἰς τὴν βοήθειαν μὴ ἀμελεῖν, τὸν ὄντα κόσμον ἐν τοῖς βασιλείοις αὐτοῦ συνέκοψεν ἀργυρέου καὶ χρυσίου, μήτε τῆς ἐν ταῖς κατασκευαῖς ἐπιμελείας, μήτ' εἴ τι τέχνῃ τίμιον ἦν, τούτου φεισάμενος. ἔπεμπε

CAP. IX.

XII.

De fame quæ fuit in Judæa & Syria: & quomodo Herodes, cum nuptias ſibimet adornaſſet, Cæſaream & alias urbes Græcas inſtaurat.

Cæterum eodem anno, qui regni Herodis xxx^{us} fuit, maximæ calamitates in eam regionem invaſerunt, ſive ex Dei ira, ſive malo ſtatis temporibus ingruente. Nam primum quidem continua erat ſiccitas, & inde inſequuta eſt ſterilitas terræ, ne illos quidem fructus ferentis quæ ſolita erat ſponte ſua edere: ac deinde victus ratione præ eduliorum inopia mutata, corporum invalitudine laborabant & peſtilentiæ morbus graſſabatur, *aliis poſt alias* calamitatibus perpetuo in ipſos *irruentibus. nam, & quod curatione egerent & alimento, peſtis vehementer ingraveſcens magis exacerbatur, & ſtrages eorum qui ita moriebantur etiam ſuperſtitibus omnem de ſe ſpem eripuit, ut qui neceſſitatibus ſuis nulla cura ſubvenire poſſent. Porro corruptis anni fructibus, & abſumptis qui jam ante reponebantur, nihil boni quod ſperarent reliquum erat, malo præter opinionem indies creſcente, & non in iſtum duntaxat annum. adeo ut ne minimum quidem illis reſtaret, ſed etiam ſemina reſervata perierint, terra ſecunda vice nihil reddente. Quin & neceſſitas fecit ut ad inopiam ſublevandam novis quamplurimis excogitandis ſtuderent, fiebatque ut ipſe rex non minus egeſtate laboraret: ut qui nihil tributi, prout conſueverat, è terra acceperit, & pecuniam conſumpſerit in liberalitate erga eos, quorum urbes inſtauravit. nihilque erat quod dignum videbatur cui opem ferret, cum jam ei ex calamitatibus conflatum eſſet ſubditorum odium: non raro enim fit, ut, cum res minus proſpere cedant, in eos qui præſunt querelas adhibeant.

Fames in Judæa, & ex fame peſtis.

2. Cum ita ſe res haberent, cogitabat temporis atrocitatem levare. verum difficile erat, cum nec finitimi haberent quod ad victum ſuppeditaret, ut qui iiſdem malis conflictarentur; nec pecunia *illi* ſuppeteret, ſi quo modo vel tantillum pro *tam* multis comparari potuiſſet. Par tamen eſſe exiſtimans, ut nihil omnino omitteret ad illos ſublevandos, quicquid erat ornatûs in regia ex auro & argento id totum concidit, ita ut nec vaſis cura elaboratis nec arte pretioſiori factis pepercerit. Mittebat

Herodes, ut facultas tulit, Judæis opitulatur.

---

[a] Διὰ πάντων ἐκόσμει *Hen.* [b] *Sc.* ab Antigoni morte, ut dicit *Uſſerius* ad A. M. 3679. [c] Οὕτως ἀπαντήσαντος *Hen. Busb.* & *Vat.* [d] Ἐγένοντο *Busb.* & *Hen.* [e] Διὰ τοῦτο *Busb.* [f] Sic *Hen.* & *Busb.* μηδ' ὅσους κατ' αὐτὴν in *Editis Aliiſque.* [g] Ita ſane cum *Hen.* vel ἀπορεῖσθαι legendum. antea erat ἠπορεῖσθαι. [h] Οὐκ ἠδυνάντο *Hen.* [i] Ἐπ' ἔτος *Hen.* & *Busb.* [k] Ita *Hen.* ἐκ τῶν in *cæteris.* [l] Eo modo *Hen.* μηδ' ἕτερον in *reliquis.* [m] Πρὸς φιλοτιμίας *Busb.* [n] Ἐδόκει, προσκατειληφότος τοῦ κακοῦ. καὶ μ. *Baſ.* ἐδόκει, προσκατειληφότος τοῦ κακοῦ, καὶ μ. *Gen.* [o] Ita cum *Cod. Hen.* ἀεὶ κατὰ τῶν ἐφεστηκότων *Busb.* ἀεὶ τῶν ὑπερεστηκότων in *Editis Aliiſque.* [p] Ita *Baſ.* & *Vat.* ἐν τούτοις *Gen.* ἐν τούτοις ὢν διεν. *Hen.* [q] Sic *Hen.* ἐκ παντὸς *Busb.* πάντας in *Editis.* πάντας εἰς τὴν βοήθειαν ἀμελεῖν τὸν ὄντα κόσμον *Vat.* * Ita verto auctoritate *Gloſſarii Veteris,* in quo, ἐφοδιάζω *impetum facio, irruo.*

Petronius, Herodis amicus, ei frumentum ſuppeditat.

tebat autem pecuniam in Ægyptum, cujus præfecturam à Cæſare acceperat Petronius. Ille, non paucis ob eandem neceſſitatem ad eum confugientibus, cum privatim eſſet Herodis amicus, ejuſque ſubditos conſervatos eſſe vellet, primis ipſis conceſſit frumentum exportare, & modis omnibus tam in eo emendo quam in evehendo illos adjuvit, ita ut magna ex parte vel in univerſum ei hoc debeatur auxilium. Herodes itaque, ubi illi advenerant, opis allatæ cauſam ſuæ *populi* curæ adſcribendo, non modo eos qui prius illi ſuccenſebant, in aliam de ſe opinionem traduxit, ſed & palam omnibus fecit, ſe animo plane benigno illorum ſaluti proſpicere.

Herodis cura & diligentia in populo ſublevando.

Nam quidem primum iis, qui conficiendo erant ſibi ipſis panem in victum, frumentum, modo quo fieri potuit exactiſſimo, diſtribuit: deinde quia multi erant quibus propter ſenium, vel alius generis debilitatem, vires deerant ad edulia ſibimet præparanda, his *etiam* providebat piſtores illis aſſignando, & quæ ad victum ſuppeditant parando. Potro curam adhibuit, ne dum hyemem agerent periculum adirent, ut qui veſtium etiam inopia laborarint, perditis planeque conſumptis pecoribus, ut nec lana illis ad uſum ſuppeteret, nec aliud quodvis ad integumenta. Cum autem & horum ei copia facta eſſet, finitimis quoque urbibus ſubvenire cogitabat, Syriæ incolis ſemina ſubminiſtrando. id quod ei magno erat emolumento, gratia hac ad *terræ* fertilitatem bene accommodata, adeo ut omnibus de victu abunde proviſum fuerit. In ſumma, meſſe appetente, diviſit per regionem quinquaginta millia hominum quos ipſe aluerat, atq; hac ratione cum regnum afflictum ſumma cura ſublevaſſet, plurimum etiam vicinos omnes, qui in iiſdem malis erant, *calamitate* levavit. nemo enim erat qui propter inopiam eum adiret, quem non pro ipſius dignitate adjuverit. immo & populi & urbes & privati, quotquot pluribus proſpiciendo ad penuriam redacti erant, ad ipſum confugientes quæ deſiderarunt aſſequebantur. adeo ut frumenti cori, extra regnum diſtracti, numero fuerint decies mille (continet autem corus medimnos Atticos decem) in ipſo vero regno ad octogies mille.

Inde populi benevolentiam ſibi conciliavit.

Atque fiebat ut hæc ejus cura & tam opportuna benevolentia tantum gratiæ ſibi conciliaverit apud Judæos, adeoque aliorum ſermone percrebuerit, ut odium vetus, quod concitaverat ob quædam in *receptis* moribus & regno in ipſo violata, ex animis populi univerſi jam fuerit deletum, ſibique perſuaſerint ex ejus liberalitate abunde ſatisfactum eſſe, ope in malis graviſſimis ſuppeditata. Quin & magna erat apud exteros gloria: videturque in difficultates incidiſſe pene incredibiles, quæ regnum licet afflixerint, ad nominis tamen

δ᾽ ἐπ᾽ Αἴγυπτον τὰ χρήματα, Πετρωνίου [a] τὴν ἐπαρχίαν ἀπὸ Καίσαρος εἰληφότος. οὗτος οὐκ ὀλίγων ἐπ᾽ αὐτὸν [b] καταφυγόντων διὰ τὰς αὐτὰς χρείας, ἰδίᾳ τε φίλος ὢν Ἡρώδῃ, καὶ διασώσασθαι θέλων τοὺς [c] ὑπ᾽ αὐτῷ, πρώτοις μὲν ἔδωκεν ἐξάγειν τὸν σῖτον, εἰς ἅπαντα δὲ καὶ τὴν ὠνὴν καὶ τὸν ἔκπλουν συνήργησεν, ὡς μέγα μέρος ἢ τὸ πᾶν γενέσθαι ταύτης τῆς βοηθείας. ὁ γὰρ Ἡρώδης, τούτων ἀφικομένων, ἐν ἀφορμῇ τὴν ἐπιμέλειαν τὴν αὑτοῦ προσθείς, οὐ μόνον ἀντιμετέστησε τὰς γνώμας τῶν πρότερον χαλεπῶς ἐχόντων, ἀλλὰ καὶ μεγίστην ἐποιήσατο τὴν ἐπίδειξιν τῆς εὐνοίας καὶ τῆς προστασίας. πρῶτον μὲν γάρ, ὅσοις οἷόν τε καὶ δι᾽ αὐτῶν [d] τὰς τροφὰς ἐκπονεῖν, ἔνειμε τοῦ σίτου τὴν [e] ἔκταξιν ἀκριβεστάτην ποιούμενος· ἔπειτα πολλῶν ὄντων οἳ κατὰ γῆρας ἤ τινα προσοῦσαν ἄλλην ἀσθένειαν οὐχ ἱκανῶς εἶχον αὐτοῖς παρασκευάζειν τὰ σιτία, προὐνόει καταστήσας ἀρτοποιούς, καὶ παρέχων [f] ἑτοίμας τροφάς. ἐπιμέλειαν δὲ καὶ τοῦ μὴ διαχειμάσαι μετὰ κινδύνων αὐτοὺς ἐποιήσατο, συγκατειληφυίας καὶ τῆς περὶ τὰς ἐσθῆτας ἀπορίας, ἐφθαρμένων καὶ παντάπασιν ἐξαναλωθέντων τῶν βοσκημάτων, ὡς οὔτε ἐρίων εἶναι χρῆσιν, οὔτε τῶν ἄλλων σκεπασμάτων. ἐκποριθέντων δ᾽ αὐτῷ καὶ τούτων, ταῖς πλησίον ἤδη πόλεσιν ἐπεβάλλετο τὰς ὠφελείας παρέχειν, σπέρματα τοῖς ἐν Συρίᾳ διδούς. καὶ τοῦτ᾽ ὤνησεν οὐχ ἧττον [g] αὐτόν, [h] εὐστοχηθείσης εἰς εὐφορίαν τῆς χάριτος, ὡς ἅπασιν ἱκανὰ τὰ περὶ τὰς τροφὰς γενέσθαι. τὸ δὲ σύμπαν ἀμήτου περὶ τὴν γῆν ἐπιφανέντος, οὐκ ἔλαττον ἢ πέντε μυριάδας ἀνθρώπων, οὓς αὐτὸς [i] ἔθρεψεν, εἰς τὴν χώραν διέπεμψε, καὶ [k] τούτῳ τῷ τρόπῳ κακωθεῖσαν αὐτοῦ τὴν βασιλείαν ἀπὸ πάσης [l] φιλοτιμίας καὶ σπουδῆς ἀναλαβών, οὐχ ἥκιστα καὶ τοὺς πέριξ, ἐν ταῖς αὐταῖς κακοπαθείαις ὄντας, ἐπεκούφισεν. οὐ γὰρ ἔσθ᾽ ὅστις ἀπὸ χρείας ἐντυχὼν ἀπελείφθη μὴ βοήθειαν [m] εὑρέσθαι κατὰ τὴν ἀξίαν. ἀλλὰ καὶ δῆμοι καὶ πόλεις, καὶ τῶν ἰδιωτῶν ὅσοις ἀπορία διὰ τὸ πλειόνων προΐστασθαι συνετύγχανεν, ἐπ᾽ αὐτὸν καταφυγόντες, εἶχον ὧν ἐδεήθησαν. ὥστε γενέσθαι λογιζομένῳ, τοὺς μὲν ἔξω τῆς ἀρχῆς δοθέντας, σίτου κόρους μυρίους· ὁ δὲ κόρος δύναται [n] μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα· τοὺς δ᾽ εἰς αὐτὴν τὴν βασιλείαν περὶ ὀκτάκις μυρίους. ταύτην δὲ αὐτοῦ τὴν ἐπιμέλειαν, καὶ τὴν τῆς χάριτος εὐκαιρίαν, οὕτως ἐν αὐτοῖς τε τοῖς Ἰουδαίοις ἰσχῦσαι συνέβη, καὶ διαβοηθῆναι [o] παρὰ τοῖς ἄλλοις, ὥστε τὰ μὲν πάλαι μίση κινηθέντα, διὰ τὸ παραχαράττειν ἔνια τῶν ἐθῶν καὶ τῆς βασιλείας, ἐξαιρεθῆναι τοῦ παντὸς ἔθνους, ἀντικατάλλαγμα δὲ φανῆναι τὴν ἐν τῇ βοηθείᾳ τῶν δεινοτάτων φιλοτιμίαν. εὔκλεια δὲ καὶ παρὰ τῶν ἔξωθεν ἦν, καὶ δοκεῖ τὰ δυσχερῆ συμβῆναι μὲν αὐτῷ μείζω λόγου, κακώσαντα δὲ τὴν βασιλείαν οὐχ

---

[a] Ita *Hen.* τὴν ἀρχὴν in *Editis Aliiſque.* [b] Καταπεφευγότων *Busb.* & *Hen.* [c] Ita *Busb.* & *Hen.* ὑπ᾽ αὐτὸν in *cæteris*, forſan pro ὑπ᾽ αὐτοῦ. [d] Τὰ περὶ τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.* [e] Forſan ἐξέτασιν. [f] Ἑτοίμους τὰς τρ. *Busb.* & *Zonar.* [g] Ita *Hen. Vat.* & *Busb.* αὐτῷ in *cæteris.* [h] Sic *Hen.* εὐστοχηθείσης *Busb.* εὐθύς τε χυθείσης in *Editis Aliiſque.* [i] Ἔθρεψε καὶ περιεποίησεν εἰς τὴν χ. *Busb.* & *Hen.* [k] Τοῦτον τὸν τρόπον *Hen.* & *Busb.* [l] Ita *Hen.* & *Epiphanius*, qui vertit, *munificentia vel induſtria recuperaſſet.* [m] Eo modo *Hen.* εὕρασθαι in *Editis Aliiſque.* ſi quis malit εὑρέσθαι, per me licet. [n] Hic vel legendum (inquit *Capellus* de *Menſuris* & *Pond.* p.108.) μετρητὰς vel μεδίμνους Σικελικοὺς, ut cauſa erroris ſit, quod *Selah* vel *Medimnus Siculus* vini tantundem pendet atque *Medimnus Atticus* olei. Ἰταλικοὺς pro Ἀττικοὺς reſcribendum eſſe contendit *G. Agricola de Menſ. & Pond.* Receptam *Joſephi* lectionem firmat *Vet. Interpr.* ut & *Zonaras* hiſce verbis, ὁ δὲ κόρος δύναται κατὰ τὸν Ἰώσηπον μεδίμνους Ἀττικοὺς δέκα. Videſis *Salmaſii* Epiſt. 67. p.142. [o] Illud παρὰ è *Codd. Busb. Hen.* & *Vet. Interpr.*

ἥκιστα πρὸς εὐδοξίαν ὠφελῆσαι. τὸ γὰρ ἐν τοῖς ἀπόροις μεγαλόψυχον παρὰ δόξαν ἐπιδεικνύμενος ἀντιμετέστησε τοὺς ὄχλους, ὡς ἐξ ὑπαρχῆς δοκεῖν οὐχ οἷον ἡ πεῖρα τῶν πάλαι γεγενημένων, ἀλλ' οἷον ἡ μετὰ τῆς χρείας ἐπιμέλεια παρέστησε.

γʹ. Περὶ δὲ τὸν χρόνον ἐκεῖνον, καὶ συμμαχικὸν ἔπεμψε Καίσαρι πεντακοσίους ἐπιλέκτους τῶν σωματοφυλάκων, οὓς Γάλλος Αἴλιος περὶ τὴν Ἐρυθρὰν θάλασσαν ἦγεν, εἰς πολλὰ χρησίμους αὐτῷ γενομένους. πάλιν οὖν αὐτῷ τῶν πραγμάτων πρὸς ἐπίδοσιν [a] εὐθηνουμένων, βασίλειον ἐξῳκοδόμει περὶ τὴν ἄνω πόλιν, ὑπερμεγέθεις οἴκους ἐγείρων, καὶ κόσμῳ κατασκευάζων πολυτελεστάτῳ χρυσοῦ καὶ λίθων καὶ [b] κατακλιμάτων· ὡς ἕκαστον αὐτῶν κλισίας μὲν [c] ἔχειν παμπόλλους ἄνδρας ὑποδέχεσθαι, [d] κατὰ μέτρα δὲ καὶ τὰς προσηγορείας. ὁ μὲν γὰρ Καισαρεὺς, ὁ δὲ Ἀγρίππα [e] ἐκέκλητο. προσελάμβανε δὲ καὶ γάμον αὐτῷ, κινηθεὶς ἐξ ἐρωτικῆς ἐπιθυμίας, μηδένα τοῦ κατὰ τὴν οἰκείαν ἡδονὴν ζῆν [f] ὑπολογισμὸν ποιούμενος. ἀρχὴ δ' αὐτῷ τῶν γάμων ἐγένετο τοιάδε. Σίμων ἦν Ἱεροσολυμίτης, υἱὸς Βοηθοῦ τινος Ἀλεξανδρέως, ἱερεὺς ἐν τοῖς γνωρίμοις, εἶχε δὲ θυγατέρα καλλίστην τῶν τότε νομιζομένων. ὄντος οὖν λόγου παρὰ τοῖς Ἱεροσολυμίταις περὶ αὐτῆς, τὸ μὲν πρῶτον ὑπὸ τῆς ἀκοῆς κεκινῆσθαι τὸν Ἡρώδην συνέβαινεν. ὡς δὲ καὶ θεασάμενον ἡ τῆς παιδὸς ἐξέπληττεν ὥρα, τὸ μὲν [g] ἀπ' ἐξουσίας χρώμενος διατελεῖν ἅπαν ἀπεδοκίμαζεν, ὑποπτεύων, ὅπερ ἦν, εἰς βίαν καὶ τυραννίδα διαβληθήσεσθαι· βέλτιον δ' ᾤετο γάμῳ τὴν κόρην λαβεῖν. καὶ τοῦ Σίμωνος ὄντος ἀδοξοτέρου μὲν ἢ πρὸς οἰκειότητα, μείζονος δ' ἢ καταφρονεῖσθαι, τὸν ἐπιεικέστερον τρόπον μετήει τὴν ἐπιθυμίαν, αὔξων αὐτοὺς καὶ τιμιωτέρους ἀποφαίνων. αὐτίκα γοῦν Ἰησοῦν τὸν τοῦ Φάβητος ἀφαιρεῖται τὴν ἀρχιερωσύνην, Σίμωνα δὲ καθίστησιν ἐπὶ τῆς τιμῆς, καὶ τὸ κῆδος πρὸς αὐτὸν συνάπτεται.

δʹ. Τελεσθέντος δὲ αὐτῷ τοῦ γάμου, προκατεσκευάσατο φρούριον ἐπὶ τῶν τόπων ἐν οἷς ἐνίκα Ἰουδαίους, ὅτε [h] τῆς ἀρχῆς ἐκπεσόντος Ἀντίγονος ἐπὶ τῶν πραγμάτων ἦν. τοῦτο δὲ τὸ φρούριον ἀπέχει μὲν Ἱεροσολύμων περὶ ἑξήκοντα σταδίους, φύσει δὲ ὀχυρὸν, καὶ πρὸς κατασκευὴν ἐπιτηδειότατον. ἔστι γὰρ ἐγγὺς [i] ἐπιεικὴς κολωνὸς, εἰς ὕψος ἀνιὼν χειροποίητον, ὡς εἶναι μαστοειδῆ τὴν περιφοράν· διείληπται δὲ κυκλοτερέσι πύργοις, ὀρθίαν ἔχων ἄνοδον, ξεσταῖς βαθμίσιν ἐξῳκοδομημένην εἰς διακοσίους. ἐντὸς δ' αὐτοῦ καταγωγαὶ βασίλειοι πολυτελεῖς, εἰς ἀσφάλειαν ὁμοῦ καὶ κόσμον πεποιημέναι· περὶ δὲ τὴν βάσιν τοῦ λόφου, διατριβαὶ κατασκευῆς ἀξιοθεάτου, τά τε ἄλλα καὶ τῆς εἰσαγωγῆς τῶν ὑδάτων, οὐ γὰρ οὗτος ὁ τόπος ἔσχηκεν, ἐκ μακροῦ [k] καὶ πλειόνων ἀναλωμάτων πε-

ejus celebritatem plurimum contulerint. Nam quod liberalitatis magnificentiam in *ſummis* anguſtiis *omnium* opinione majorem oſtenderit, adeo populi animos mutavit, ut ab initio eum exſtitiſſe putarint, non qualem jam ante experti ſunt, ſed qualem ex cura illorum in neceſſitatibus ſeſe exhibuit.

Cæſari quingentos ex ſuis ſatellitibus mittit Herodes.

3. Sub illud autem tempus miſit & Cæſari ſubſidio quingentos lectos homines de ſuis ſatellitibus, quos Ælius Gallus ad mare Rubrum duxit, quique ei magno uſui fuerunt. Cumque iterum res ſecundas & auctiores haberet, regiam in ſuperiore urbe condidit, tricliniis exſtructis ampliſſimis exornatiſque auro ſumptuoſiſſime & marmoribus & lectis decubitoriis; ut illorum unumquodque lectis inſtrueretur ad ingentem hominum numerum excipiendum, habita vero ratione magnitudinis *cujuſque illorum* & appellationis. nam unum Cæſaris, alterum Agrippæ nominabatur. Porro & uxorem ſibi accipiebat amatoriæ cupidinis impulſu, nulla religione impeditus quo minus in vitæ voluptatibus animo ſuo obſequeretur. Nuptiæ autem factæ ſunt ex hujuſmodi occaſione. Erat Simon *quidam* Hieroſolymitanus, Alexandrini cujuſdam nomine Boëthi filius, ſacerdos, vir illuſtris, habebatque filiam omnium ejus (ut exiſtimabatur) temporis formoſiſſimam. Itaque cum in ore atque ſermone Hieroſolymitanorum eſſe cœperit, primum quidem fiebat, ut, de ea ubi audivit, permoveretur Herodes, ſimul vero ac viſa formæ venuſtate animum illi perculit puella, noluit uti ſua poteſtate ad deſiderium explendum, ſuſpicans id, quod erat, ſibi vitio verſum iri ac ſi per vim & tyrannice ageret, ſatius vero arbitrababatur ut illam in matrimonio haberet. Et quoniam Simon minoris erat dignitatis quam ut regis affinis eſſet, majoris tamen quam ut contemneretur, meliorem cupiditati ſuæ ſatisfaciendi viam perſequutus eſt, illos honoribus augendo & illuſtriores reddendo. Mox igitur Jeſu Phabetis filio pontificatum abrogat, & honorem *iſtum* in Simonem confert, atque ita affinitatem cum eo conjungit.

Regiam Hieroſolymis ædificat.

Simonis filiam deperit.

Jeſu pontificatum abrogat, Simonem in ejus locum ſubſtituit, filiamque ejus uxorem ducit.

4. Cum autem nuptias celebraſſet, caſtellum etiam in eo loco conſtruxit, ubi Judæos vicerat, regno exactus quando Antigonus rerum potiebatur. quod caſtellum abeſt ab Hieroſolymis plus minus ſexaginta ſtadiis, natura munitum & ædificationi aptiſſimum. eſt enim propemodum modicus collis, manuum opera in altitudinem evectus, ut ambitu ſuo mammæ formam & ſimilitudinem præ ſe ferat: diſtinguitur autem turribus rotundis, arduum habens aſcenſum, eumque per gradus ducentos ex lapidibus quadratis ſtructum. intus vero diverſoria ſunt regia plane magnifica, tam ad firmitatem quam ad pulchritudinem comparata: & ad imum collis habitationes ſtructuræ ſpectatu digniſſimæ, tum propter alia tum propter aquæ ductionem (nam locus aqua deſtitutus erat) ex longo intervallo & magnis impenſis factam.

Caſtellum ædificat ſtadia circiter LX ab Hieroſolymis.

---

a Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* εὐθηνουμένων in *Editis*. b Περιλελειμμάτων *Busb.* & *Hen.* περιβλειμμάτων *Vat.* c Εἶχε *Vat.* d Κατὰ τὰ μέτρα *Hen.* κατὰ μέτρα προσηγορευμένων τοὺς οἴκους, τὸν μὲν Καίσαρος καλῶν, τὸν δὲ Ἀγρίππα. ας. *Busb.* e Κέκλητο *Hen.* & *Vat.* f Ὑπόλογον ποιούμενος juxta *Demoſthenem*. g Ἐπ' ἐξουσίας *Hen.* h Ita *Hen.* & *Busb.* τὴν ἀρχὴν in *cæteris*. i Ἐπιεικῶς *Hen.* & *Vat.* k Ita *Busb.* & *Vat.* ἐκ μακροῦ δὲ καὶ διὰ πλ. in *Editis Aliiſque*.

factam. Porro planities circumquaque ædificiis erat occupata, ut vix ulli urbi magnitudine cederet, cui collis erat pro arce subjectis domibus imminente.

Herodis mores.

5. Cum autem omnia quæ ſperaverat bene ei cecidiſſent, ne minima quidem tenebatur ſuſpicione de ullo in regno ſuo motu, ut qui ſubditos utrinque ad obſequium adſtrictos haberet, & timore, quod nemini ſupplicium remittebat, & cura ſua, quod dum premerentur calamitatibus ſeſe magnificum oſtenderit. Veruntamen foris ſecuritatem quæſivit, quaſi in ſui munimentum contra ſubditos hoc faceret. nam in civitates comis erat & humanus, & dynaſtas ex occaſione colebat, quorum ſingulos muneribus proſequebatur, majoribus non omiſſis beneficiis, ut qui ad regnum accommodate natura magnificus eſſet; ita ut ſua omnia undique incrementa caperent ex proſpero rerum ſucceſſu. Atqui ex hac magnificentia, ſtudioque demerendi Cæſarem & Romanorum potentiſſimos, cogebatur à receptis moribus decedere & patria inſtituta violare, dum & urbes ambitioſa ſui oſtentatione conderet & templa erigeret, non hæc quidem in Judæa, nam *Judæi* nunquam tuliſſent, cum nobis interdictum ſit ſtatuas & ſimulachra Græcorum more colere, ſed alias regiones & urbes *ita* inſtruxit & ornavit, Judæis ſemet quidem purgans, quod non ſuapte ſponte ſed ex juſſu & mandatis hæc faceret, à Cæſare vero & Romanis gratiam iniens, quaſi non adeo patriis moribus ac illorum honori ſtuderet; dum tamen ipſe in ſumma ſuæ utilitatis rationem habuit, operamve dedit ut illuſtriora ſui dominatus monumenta poſteris relinqueret. Quo factum eſt ut in animum induxerit urbes inſtaurare, & in eum finem immanes profuderit ſumptus.

XIII.

Cæſareæ conſtructio.

6. Cumque animadvertiſſet in ora maritima locum urbi *condendæ* aptiſſimum, olim Stratonis turrim appellatum, ad formam ejus magnifice deſcribendam aggreſſus eſt, & ædificia ejus univerſa dilapſa non tenui opera excitando, ſed è candido lapide, tamq; regiis ſumptuoſiſſimis eam exornando quam ædibus ad cives excipiendos; &, quod omnium erat maximum & operoſiſſimum, portu quam tutiſſimo, magnitudine Piræeo pari, in quo naves commode ſtationem haberent & ſubducerentur, eoque magis ſtructura viſendo, quod locus ipſe nihil ſuppeditaret ad opus adeo magnificum accommodatum, ſed materia aliunde advecta & immenſis ſumptibus omnia perfecta eſſent & abſoluta. Sita quidem eſt hæc urbs in Phœnice, qua in Ægyptum prænavigatur, Dora inter & Joppen. Iſtæ autem urbeculæ maritimæ ſunt, importuoſæ ob vehementes Africi flatus, qui, arenas è mari in litus provolventes, nullam ſtationem quietam eſſe patiuntur, ita ut plerunque mercatores jactis ancoris in ſalo morari neceſſe habeant. Cum autem in eo eſſet ut hanc regio-

Cæſareæ ſitus.

ποιημένης. τὰ δ' ἐπίπεδα περιῳκοδόμηνται, πόλεως οὐδεμιᾶς ἐλάσσω, τὸν λόφον ἀκρόπολιν [a] ἔχουσα τῆς ἄλλης οἰκήσεως.

ε'. Πάντων δὲ αὐτῷ προκεχωρηκότων εἰς δέον ὧν ἤλπικει, τὰς μὲν ἐν αὐτῇ τῇ βασιλείᾳ ταραχὰς οὐδ' ὁποσοῦν δι' ὑποψίας εἶχεν, ἑκατέρωθεν ὑπηκόους [b] παρασκευασάμενος, φόβῳ μὲν ὢν ἀπαραίτητος εἰς τὰς τιμωρίας, τὴν ἐπιμέλειαν δὲ μεγαλόψυχος ἐν ταῖς περιπετείαις εὑρίσκετο. περιεβάλλετο δὲ τὴν [c] ἔξωθεν ἀσφάλειαν, ὥσπερ ἐπιτείχισμα αὑτοῦ καὶ τοῖς ἀρχομένοις τοῦτο ποιούμενος. πόλεσι μὲν γὰρ ὡμίλει δεξιῶς καὶ φιλανθρώπως, καὶ τοὺς δυνάστας ἐθεράπευεν [d] ἐν εὐκαιρίαις, ὧν [e] ἑκάστοις ἐδωρεῖτο, μείζους τὰς χάριτας ἐμποιῶν, καὶ τὸ μεγαλόψυχον φύσει πρὸς τὴν βασιλείαν εὐπρεπῶς ἔχων· ὥστ' αὐτῷ πάντα διὰ πάντων αὔξεσθαι πρὸς τὸ πλέον ἀεὶ προχωρούντων. ὑπὸ δὲ τῆς εἰς τοῦτο φιλοτιμίας καὶ τῆς θεραπείας, ἣν ἐθεράπευε Καίσαρα καὶ Ῥωμαίων τοὺς πλεῖστον δυναμένους, ἐκβαίνειν τῶν [f] ἐθῶν ἠναγκάζετο, καὶ πολλὰ τῶν νομίμων παραχαράττειν, πόλεις τε κτίζων ὑπὸ φιλοτιμίας καὶ ναοὺς ἐγείρων, οὐκ ἐν τῇ τῶν Ἰουδαίων, οὐδὲ γὰρ ἂν ἠνέσχοντο, τῶν τοιούτων ἀπηγορευμένων ἡμῖν, ὡς ἀγάλματα καὶ τύπους μεμορφωμένους τιμᾶν πρὸς τὸν Ελληνικὸν τρόπον, τὴν δ' ἔξω χώραν καὶ τὰς πόλεις οὕτως κατεσκευάζετο, Ἰουδαίοις μὲν ἀπολογούμενος, μὴ καθ' αὑτὸν, ἀλλ' ἐξ ἐντολῆς καὶ προσταγμάτων ταῦτα ποιεῖν, Καίσαρι δὲ καὶ Ῥωμαίοις, [g] τὸ μηδὲν τῶν οἰκείων ἐθῶν ὅσον τῆς ἐκείνων τιμῆς ἐστοχάσθαι χαριζόμενος, αὐτὸς μέντοι τὸ σύμπαν αὑτοῦ στοχαζόμενος, ἢ καὶ φιλοτιμούμενος μείζω τὰ μνημεῖα τῆς ἀρχῆς τοῖς αὖθις ὑπολείπεσθαι. ὅθεν καὶ περὶ τὰς ἐπισκευὰς τῶν πόλεων ἐκεκίνητο, καὶ πλείστας εἰς τοῦτο δαπάνας ἐποιεῖτο.

ϛ'. [h] Κατιδὼν δὲ καὶ πρὸς τῇ θαλάττῃ χωρίον ἐπιτηδειότατον δέξασθαι πόλιν, ὃ πάλαι Στράτωνος ἐκαλεῖτο πύργος, τῇ τε διαγραφῇ μεγαλοπρεπῶς [i] ἐπεβάλλετο, καὶ τοῖς οἰκοδομήμασιν ἀνιστὰς ἅπασαν οὐ παρέργως, ἀλλ' ἐκ λευκῆς πέτρας, καὶ διακοσμῶν βασιλείοις τε πολυτελεστάτοις καὶ διαίταις πολιτικαῖς, τὸ δὲ μέγιστον καὶ πλείστην ἐργασίαν παράσχον, ἀκλύστῳ λιμένι, μέγεθος μὲν κατὰ τὸν Πειραιᾶ, καταγωγὰς δ' ἔνδον ἔχοντι καὶ δευτέρους ὑφόρμους, τῇ δὲ δομήσει περίβλεπτον, ὅτι μηδ' ἐκ τοῦ τόπου τὴν ἐπιτηδειότητα τῆς μεγαλουργίας εἶχεν, ἀλλ' ἐπεισάκτοις καὶ πολλαῖς ἐξετελειώθη ταῖς δαπάναις. κεῖται μὲν γὰρ ἡ πόλις ἐν τῇ Φοινίκῃ, κατὰ τὸν εἰς Αἴγυπτον παράπλουν, Ἰόππης μεταξὺ καὶ Δώρων. πολισμάτια [k] ταῦτ' ἐστὶ παράλια, δύσορμα διὰ τὰς κατὰ λίβα προσβολὰς, [l] αἳ, τὰς ἐκ τοῦ πόντου θῖνας ἐπὶ τὴν ἠιόνα σύρουσαι, καταγωγὴν οὐ μειλίχιον διδόασιν, ἀλλ' ἔστιν ἀναγκαῖον ἀποσαλεύειν τὰ πολλὰ τοὺς ἐμπόρους ἐπ' ἀγκύραις. [m] τοῦτο τὸ δυσθετὸν τῆς χώρας διορθούμενος, ιγ'.

[a] καὶ

---

[a] Eſt perplexa conſtructio & σολοικοφανής. quam ſi quis omnino retinendam eſſe duxerit, utpote quod eam habeant *MSS.* vox πόλις ſubintelligenda videtur. Verum σολοικοφανεία tollitur, ἔχοντα legendo. [b] Παρεστησάμενος *Hen. Busb.* & *Vat.* [c] Illud ἔξωθεν è *Cod. Busb. Hen. Epiphan.* & *Zonar.* [d] Vocula ἐν deeſt *Busb.* & *Hen.* [e] Ἑκάστους *Hen.* [f] Sic *Busb.* ἰθῶν *Hen.* proculdubio mendoſe pro ἐθῶν. in *Editis Aliiſque* ἠθῶν. [g] Τῷ μηδὲν *Hen.* [h] Ita *Busb.* & *Hen.* quo fere modo in lib. 2. de *Bello Jud.* κατειδὼν δὲ πρὸς τ. in *Editis.* [i] Ἐπιβάλλετο *Busb.* & *Hen.* [k] Ταῦτ' ἐστὶ καὶ παράλια *Busb.* [l] Αἳ ἀεὶ τὰς *Busb.* [m] Ita cum *Cod. Vat.* τοῦτό τε δύσθετον in *cæteris.*

a Περιγράψας

[a] καὶ περιγράψας τὸν κύκλον τοῦ λιμένος ἐφ' ὅσον ἦν αὐταρκες πρὸς τὴν χέρσον μεγάλοις στόλοις ἐνορμεῖσθαι, λίθους ὑπερμεγέθεις καθιεὶς τὸ βάθος εἰς ὀργυιὰς εἴκοσιν, οἱ πλείους πεντήκοντα ποδῶν ἦσαν τὸ μῆκος, καὶ πλάτος οὐκ ἔλαττον δεκαοκτώ, [b] τὸ βάθος δὲ ἐννέα, τούτων οἱ μὲν μείζους οἱ δὲ ἐλάττους. ἡ δὲ ἐνδόμησις ὅσην ἐνεβάλετο κατὰ τῆς θαλάττης εἰς διακοσίους πόδας. τούτων τὸ μὲν ἥμισυ προὐβέβλητο ταῖς κυμαγωγίαις ὡς ἀπομάχεσθαι περικλώμενον ἐκεῖ τὸν κλύδωνα, [c] προκυμάτια γοῦν ἐκαλεῖτο· τὸ δὲ λοιπὸν περιεῖχε λίθινον τεῖχος πύργοις διειλημμένον, ὧν ὁ μέγιστος Δροῦσος ὀνομάζεται, πάνυ καλόν τι χρῆμα, τὴν προσηγορίαν εἰληφὼς ἀπὸ Δρούσου τοῦ Καίσαρος προγόνου, τελευτήσαντος νέου. ψαλίδες δὲ ἐνεπεποίηντο συνεχεῖς, καταγωγαὶ τοῖς ναυτίλοις· τὸ δὲ [d] πρὸ αὐτῶν ἀπόβασις [e] πλατεῖ κύκλῳ περιεστεφάνωκε τὸν πάντα λιμένα, περίπατος τοῖς θέλουσιν ἥδιστος. ὁ δὲ εἴσπλους καὶ τὸ στόμα πεποίηται πρὸς βορρᾶν, ὃς ἀνέμων αἰθριώτατος. βάσις δὲ τοῦ περιβόλου παντὸς, ἐν ἀριστερᾷ μὲν εἰσπλεόντων, πύργος [f] περινενεγμένος ἐπὶ πολὺ στερρῶς ἀντέχειν· κατὰ δεξιὰν δὲ δύο λίθοι μεγάλοι, καὶ τοῦ [g] κατὰ θάτερα πύργου μείζους, ὀρθοὶ δὲ καὶ συνεζευγμένοι. [h] περίκεινται δ' ἐν κύκλῳ τὸν λιμένα, λειοτάτου λίθου κατασκευῆς, συνεχεῖς οἰκήσεις, κἀν τῷ μέσῳ κολωνός τις, ἐφ' οὗ νεὼς Καίσαρος ἄποπτος τοῖς εἰσπλέουσιν, ἔχων ἀγάλματα, τὸ μὲν Ῥώμης, τὸ δὲ Καίσαρος, ἥτε πόλις αὐτὴ Καισάρεια καλεῖται, [i] καλῆς τε ὕλης καὶ κατασκευῆς τετυχηκυῖα. τὰ δ' ὑπ' αὐτὴν, ὑπόνομοί τε καὶ λαῦραι, πραγματείαν οὐκ ἐλάττω τῶν ὑπερῳκοδομημένων ἔχουσαι. τούτων αἱ μὲν κατὰ σύμμετρα διαστήματα φέρουσιν εἰς τὸν λιμένα καὶ τὴν θάλατταν· μία δὲ ἐγκαρσία πάσας ὑπέζωκεν, ὡς τούς τε ὄμβρους εὐμαρῶς καὶ τὰ λύματα τῶν οἰκητόρων συνεκδίδοσθαι, τήν τε θάλατταν, ὅταν ἔξωθεν ἐπιγένηται διαῤῥεῖν, καὶ τὴν σύμπασαν ὑποκλύζειν πόλιν. [k] κατεσκεύασε δ' αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας, καὶ πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος ὄπισθεν ἀμφιθέατρον, πολὺν ὄχλον ἀνθρώπων δέχεσθαι δυνάμενον, καὶ κείμενον ἐπιτηδείως ἀποβλέπειν εἰς τὴν θάλατταν. ἡ μὲν δὴ πόλις οὕτως ἐξετελέσθη [l] δωδεκαέτῃ χρόνῳ, καὶ ταῖς ἐργασίαις οὐκ ἐγκάμνοντος, καὶ ταῖς δαπάναις ἐπαρκέσαντος τοῦ βασιλέως.

nis incommoditatem corrigeret, tantum in circuitu portus ſpatium deſcripſit quantum terram verſus magnis claſſibus recipiendis ſufficeret, immenſæ magnitudinis ſaxis in viginti ulnarum profundum demiſſis, quorum pleraque ad pedes quinquaginta longitudine, latitudine vero non minora octodecim, atque altitudine novempedali fuerunt; alia tamen hiſce majora, rurſuſque alia minora. Hæc moles, quam contra maris impetum exſtruxit, ducentorum pedum longitudine erat. horum dimidium undarum agitationi oppoſuit, ut fluctuum circumquaque alliſorum fractorumque vim repelleret, unde procymatia dicebatur; reliquum vero continebat murum lapideum, turribus diſtinctum, quarum maxima (quæ ſpecioſa admodum erat) Druſus nominabatur, appellatione deſumpta à Druſo privigno Cæſaris, qui juvenis obiit. Quin & crebri facti erant fornices, nautis diverſoria: præque fornicibus exſcenſus lato ambitu toti portui circundatus erat, locus ad inambulandum animi cauſa jucundiſſimus. Aditus autem & oſtium portûs obverſum eſt Aquiloni, ventorum frigidiſſimo. Ad imum vero totius ambitus, à ſiniſtra quidem *portum* intrantibus, turris rotunda lato margini inſiſtens, ad firmius reſiſtendum *fluctibus*; à dextra vero duo magni lapides, & turri ex adverſo majores, iique recti conjunctique. Portui autem in circuitum ædes circumjacent continuata ſerie, lapide politiſſimo exſtructæ, tumulo in medio exſtante, in quo templum Cæſaris iis qui adnavigant eminus viſum, habens ſtatuas, unam quidem Romæ, alteram vero Cæſaris: atque urbs ipſa Cæſarea appellatur, tam materia quam ſtructuræ artificio conſpicua. Quod autem ad ſubterranea ſpectat, cuniculos meatuſque anguſtos, non minori opere conſtantes quam quæ ſuperſtructa erant. horum nonnulli paribus à ſe invicem intervallis ad litus & mare ferebant, unus vero tranſverſus omnes ſuccinxit: adeo ut imbres facile & incolarum purgamenta una exonerentur, & mare, æſtu foris accedente, totam etiam urbem ſubluat. Exſtruxit autem urbi & theatrum è ſaxo, & pone theatrum à meridionali portûs latere amphitheatrum erexit, quod ingentem hominum multitudinem capere potuit, loco opportuniſſimo ſitum, ut ei pateat proſpectus in mare. Atque ita quidem ea urbs perfecta eſt annis XII, cum nec operi rex ſuccubuiſſet, nec ei defuiſſet unde ſumptus faceret.

Turris Druſus nominata.

ΚΕΦ. ι'.

Ὡς Ἡρώδης αὐτοῦ παῖδας εἰς Ῥώμην πέμπει· καὶ ὡς ὑπὸ Ζηνοδώρου καὶ Γαδαρέων κατηγορηθεὶς αἰτιῶν ἀπολύεται, καὶ ἑαυτῷ κτᾶται Καίσαρος εὔνοιαν. Περὶ φαρισαίων καὶ Ἐσσηνῶν, καὶ Μαναήμου.

ΕΠΙ τούτοις δὲ ὢν, καὶ τῆς Σεβαστῆς ἤδη πεπολισμένης, ἔγνω τοὺς παῖδας αὐτοῦ πέμπειν εἰς Ῥώμην, Ἀλέ-

CAP. X.

Quomodo Herodes filios Romam mittit: utque à Zenodoro & Gadarenis accuſatus abſolvitur, & Cæſaris benevolentiam ſibi conciliat. De Phariſæis & Eſſenis, & Manahemo.

HIS autem abſolutis, & Sebaſte jam ante ædificata, ſtatuit Romam filios ſuos mittere, Alexandrum & Ariſto-

Herodes filios Romam mittit.

---

a Περιγράψαι *Busb.* & *Hen.* quo admiſſo mox puto legendum (prout in lib. 1. *de Bello Jud.*) καθιεὶ. Quin & καὶ ante περιγράψας tollendum videtur. b Εὖρος δέκα, τινὲς δὲ καὶ μείζους in lib. 1. *de Bello Jud.* c Προκυμία in lib. 1. *de Bello Jud.* προθυμία *Busb.* forſan pro προκυμία, aut προκυμαία. d Ita *Busb. Hen.* & *Vat.* περὶ αὐτοῦ in *Editis.* e Πλατεῖα *Hen.* & *Busb.* f Περιηγμένος *Hen.* πεπηγμένος *Busb.* & *Vat.* g Ita cum *Cod. Busb.* καθ' ἑκάτερα in *Editis Aliiſque.* h Sic *Hen.* & *Busb.* περίκεινται δὲ κύκλῳ in *cæteris.* i Καλλίστης καὶ τῆς ὕλης *Busb.* k Hoc modo legiſſe videtur *Epiphan.* κατεσκεύασε δ' αὐτῇ καὶ θέατρον ἐκ πέτρας πρὸς τῷ νοτίῳ τοῦ λιμένος, καὶ ὄπισθεν ἀμφ. l Ita, accentu retracto, edidi, id quod me monuit *H. Steph.* in *Theſauro Gr.* tom. I. p. 1294. antea erat δωδεκαετῆ. verum δωδεκαέτει habent *Busb.* & *Hen.*

a Ἐντευξομένους

Herodis filii à Pollione hospitio excipiuntur.

Aristobulum, * ut se Cæsari offerrent. Eò postquam pervenerunt, ad Pollionem, virum Herodis amicitiæ studiosissimum, diverterunt: eisque permissum est etiam apud Cæsarem diversari. nam & ipse eos accepit humanissime, & Herodi potestatem fecit regnum utri filiorum vellet confirmandi; eique insuper amplius regionum dedit, *videlicet* Trachonem, & Batanæam, atq; Auranitidem: & dedit ob hujusmodi causam.

De Zenodoro & Trachonitide.

Erat Zenodorus quidam, *qui* Lysaniæ domum conduxerat. Hic quidem non satis magnos redditus habebat; eos vero latrociniis per Trachonem exercendis augebat supplebatque. Nam ea loca incolebant desperatæ vitæ homines, qui Damascenum agrum populabantur: neque Zenodorus eos impediebat, quin & ipse prædæ particeps erat. Vicini autem, hac re vexati, adversus Varronem, qui *tum* præfectus erat, vociferabantur, & ut Cæsari de Zenodori injuriis scriberet flagitabant. Cæsar, his ad eum allatis *querelis*, rescripsit, ut ex eo tractu latrones exigerentur, isque Herodi traderetur; ut ejus cura & diligentia cautum sit, ne Trachonitæ deinceps finitimis nocerent. Nec enim eos prohibere facile erat, cum unum latrocinandi opus haberent, nec aliunde viverent: quippe quibus nec oppida, nec agrorum possessiones erant, sed tantum receptacula subterranea & speluncæ, ubi vitam cum pecoribus suis communem agerent. Sibimet autem confecerunt aquarum copiam & abunde frumenti jam ante pararunt, adeo ut possent ex occulto diu resistere. Verum aditus *ad eos* sunt angusti, ut non plures quam singuli transire possint, sed interiora incredibili sunt magnitudine, ac ita facta ut quamplurimos recipiant: atque domorum superius solum non supereminet, sed propemodum terræ æquale est. Id totum rupes est dura, & aditu difficilis nisi via incedatur qua præeat ductor; quippe non rectæ sed valde flexuosæ factæ sunt semitæ. His hominibus, si quando maleficium in finitimos committere prohibeantur, moris est ut alii alios spolient, adeo ut à nullo scelerum genere sibi temperent. Atqui Herodes, beneficio donatus à Cæsare, & in regionem peritorum ductu profectus, fecit ut à maleficiis illi abstinerent, finitimisq; pacem & securitatem præstitit.

Zenodorus & Gadarenses Herodem accusatum proficiscuntur.

2. Zenodorus autem, iratus primum quod privatus esset præfectura, deinde, & quidem potissimum, quod Herodi principatum assequuto invideret, profectus est Romam ut eum accusaret. Et ille quidem re infecta reversus est. Agrippa vero missus est, ut provincias trans mare Ionium Cæsaris nomine procuraret: eumque Mitylenæ hybernantem Herodes (utpote ei amicissimus & familiarissimus) adiit, deinde Judæam repetiit. Cæterum Gadarenses quidam Herodem apud Agrippam accusatum iverunt: ac ille, eos nullo dignatus responso, regi vinctos remisit. Atque Arabes, qui jamdiu Herodis principatu dolerent, concitati erant, ac tunc ejus rebus dissidium creare co-

ξανδρον καὶ Ἀριστόβουλον, [a] συντευξομένους Καίσαρι. τούτοις ἀνελθοῦσι καταγωγὴ μὲν ἦν ὁ [b] Πολλίωνος οἶκος, ἀνδρὸς τῶν μάλιστα σπουδασάντων περὶ τὴν Ἡρώδου φιλίαν. ἐφεῖτο δὲ κἀν τοῖς Καίσαρος καταγίνεσθαι, καὶ γὰρ ἐδέξατο μετὰ πάσης φιλανθρωπίας τοὺς παῖδας, καὶ δίδωσιν Ἡρώδῃ τὴν βασιλείαν ὅτῳ βούλεται βεβαιοῦν τῶν ἐξ αὐτοῦ γεγονότων, καὶ χώραν ἔτι τόν τε Τράχωνα καὶ Βαταναίαν καὶ [c] Αὐρανῖτιν· ἔδωκε δὲ διὰ τοιαύτην αἰτίαν. Ζηνόδωρός τις [d] ἐμεμίσθωτο τὸν οἶκον τοῦ Λυσανίου. τούτῳ τὰ μὲν κατὰ τὰς προσόδους οὐκ ἤρκει· ληστήρια δὲ ἔχων ἐν τῷ Τράχωνι, πλείω τὴν πρόσοδον ἔφερεν. οἰκοῦσι γὰρ ἄνδρες ἐξ ἀπονοίας ζῶντες τοὺς τόπους, οἳ τὰ Δαμασκηνῶν ἐλῄζοντο. καὶ Ζηνόδωρος οὔτ' εἶργει, καὶ αὐτὸς τῶν ὠφελειῶν ἐκοινώνει. κακῶς δὲ πάσχοντες οἱ πλησιόχωροι, [e] Οὐάρρωνος κατεβόων [f] τοῦ τότε ἡγεμονεύοντος, καὶ γράφειν ἠξίουν Καίσαρι τοῦ Ζηνοδώρου τὴν ἀδικίαν. Καῖσαρ δὲ, ἀνενεχθέντων τούτων, [g] ἀνέγραφεν ἐξελεῖν τὰ ληστήρια, τὴν δὲ χώραν Ἡρώδῃ [h] προσνέμειν, ὡς διὰ τῆς ἐπιμελείας τῆς ἐκείνου μηκέτ' ἂν ὀχληρῶν τῶν περὶ τὸν Τράχωνα γενησομένων τοῖς πλησίον. οὐδὲ γὰρ ῥᾴδιον ἦν ἐπισχεῖν αὐτοὺς, ἐν ἔθει τὸ λῃστεύειν πεποιημένους, καὶ βίον οὐκ ἄλλοθεν ἔχοντας. οὔτε γὰρ πόλις αὐτοῖς, οὔτε κτῆσις ἀγρῶν ὑπῆρχε, φωλεαὶ δὲ κατὰ τῆς γῆς καὶ σπήλαια, καὶ κοινὴ μετὰ τῶν βοσκημάτων δίαιτα. μεμηχάνηνται δὲ καὶ συναγωγὰς ὑδάτων καὶ προπαρασκευὰς σιτίων, καὶ δύνανται πλεῖστον ἐξ ἀφανοῦς ἀντέχειν. αἵ γε μὴν εἴσοδοι στεναὶ [i] καὶ καθ' ἕνα παρερχομένων, τὰ δ' ἔνδον ἀπίστως μεγάλα, καὶ πρὸς εὐρυχωρίαν ἐξειργασμένα· τὸ δ' ὑπὲρ τὰς οἰκήσεις ἔδαφος οὐχ ὑψηλὸν, ἀλλ' ὅσον ἐξ ἐπιπέδου. πέτρα δὲ τὸ σύμπαν σκληρὰ, καὶ δύσοδος, εἰ μὴ τρίβῳ χρῷτό τις ἐξ ὁδηγίας. οὐδὲ γὰρ αὗται κατ' ὀρθὸν, ἀλλὰ πολλὰς ἕλικας [k] ἐξελίττονται. τούτοις ἐπειδὴ τῶν εἰς τοὺς πλησίον κακουργημάτων ἐκωλύοντο, [l] καὶ κατ' ἀλλήλων ἦν ὁ τῆς λῃστείας τρόπος, ὡς μηδὲν ἀνομίας ἐν τούτῳ [m] λελεῖφθαι. λαβὼν δὲ τὴν χάριν Ἡρώδης παρὰ Καίσαρος, καὶ παρελθὼν εἰς τὴν χώραν, ὁδηγῶν ἐμπειρίᾳ, τούς τε πονηρευομένους αὐτῶν κατέπαυσε, καὶ τοῖς πέριξ ἀδεῆ τὴν εἰρήνην παρέσχεν.

β. Ὁ δὲ Ζηνόδωρος ἀχθόμενος, πρῶτον μὲν ἐπὶ τῇ τῆς ἐπαρχίας ἀφαιρέσει, μᾶλλον δὲ καὶ φθόνῳ τὴν ἀρχὴν Ἡρώδου μετειληφότος, ἀνῆλθεν εἰς Ῥώμην κατηγορήσων αὐτοῦ. κἀκεῖνος μὲν ἄπρακτος ἀναστρέφει. πέμπεται δὲ Ἀγρίππας τῶν πέραν Ἰονίου διάδοχος Καίσαρι· καὶ τούτῳ περὶ Μιτυλήνην χειμάζοντι συντυχὼν Ἡρώδης, ἦν γὰρ εἰς τὰ μάλιστα φίλος καὶ συνήθης, εἰς τὴν Ἰουδαίαν πάλιν ἀναστρέφει. Γαδαρέων δέ τινες ἐπ' Ἀγρίππαν ἦλθον κατηγοροῦντες Ἡρώδου, καὶ τούτους ἐκεῖνος, οὐδὲ λόγον αὐτοῖς δοὺς, ἀναπέμπει τῷ βασιλεῖ δεσμίους. οἵ τε Ἄραβες, καὶ πάλαι δυσμενῶς ἔχοντες πρὸς τὴν ἀρχὴν τὴν Ἡρώδου, διεκεκίνηντο, καὶ στασιάζειν ἐπεχείρησαν αὐτοῦ τὰ πράγματα τότε,

---

[a] Ἐντευξομένους *Busb.* & *Zonar.* [b] Videsis *Casaub.* adv. *Baron.* p. 90. & *Montacutium* in *Exercit.* IV. p. 158. [c] Sic lego ex lib. 1. de *Bello Jud.* Ἀτρανῖτιν in *Editis.* Αὐρανῖτιν *Hen.* καὶ Ἀβρανῖτιν ἔδωκε διὰ τ. *Busb.* [d] Ἐμισθώσατο *Busb.* [e] Ita cum *Casaubono* lego ex *Vet. Interpr.* antea erat Οὐάρωνος. [f] Ita *Hen.* & *Vat.* τοῦ Τράχωνος ἡγεμ. *Busb.* τοῦ ἡγεμ. in *Editis.* [g] Ἀντέγραφεν *Busb.* & *Hen.* [h] Προσνέμειν *Busb.* [i] Illud καὶ è *Cod. Hen.* [k] Ἐξελλίττονται solus *Vat.* [l] Ita *Hen.* κατ' ἀλλήλων absque ἦν in *cæteris.* [m] Ita *Hen.* & *Gall.* λελῆφθαι in *cæteris.* * *Al.* ut salutarent Cæsarem.

a Ἐπιλ-

τότε, καὶ μετ' αἰτίας ὡς ἐδόκουν εὐλογωτέρας. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ἀπογινώσκων ἤδη τὰ κατ' αὐτὸν, ἔφθη τῆς ἐπαρχίας μέρος τι τὴν Αὐρανῖτιν αὐτοῖς ἀποδόσθαι ταλάντων πεντήκοντα. ταύτης ἐμπεριεχομένης τῇ δωρεᾷ Καίσαρος, ὡς μὴ δικαίως ἀφαιρούμενοι, διημφισβήτουν, πολλάκις μὲν ταῖς καταδρομαῖς, καὶ τῷ βιάζεσθαι θέλειν, ἄλλοτε δὲ καὶ πρὸς δικαιολογίαν ἰόντες. ἀνέπειθον δὲ καὶ τοὺς ἀπόρους τῶν στρατιωτῶν, καὶ δυσμενεῖς ἦσαν, [a] ἐλπίζοντες ἀεὶ καὶ πρὸς τὸν νεωτερισμὸν ἐνδιδόντες, ᾧ μάλιστα χαίρουσιν οἱ κακῶς πράττοντες τῷ βίῳ. ταῦτα ἐκ μακροῦ γινώσκων Ἡρώδης, ὅμως οὐκ εἰς τὸ δυσμενὲς, ἀλλ' ἐξ ἐπιλογισμοῦ παρηγόρει, ταῖς ταραχαῖς οὐκ ἀξιῶν ἀφορμὰς ἐνδιδόναι.

γ'. Ἤδη δ' αὐτοῦ [b] τῆς βασιλείας [c] ἑπτακαιδεκάτου [d] παρελθόντος ἔτους, Καῖσαρ εἰς Συρίαν ἀφίκετο. καὶ τότε τῶν Γάδαρα κατοικούντων οἱ πλεῖστοι κατεβόων Ἡρώδου, βαρὺν αὐτὸν ἐν τοῖς ἐπιτάγμασι καὶ τυραννικὸν εἶναι. ταῦτα δὲ ἀπετόλμων μάλιστα μὲν ἐγκειμένου καὶ [e] διαβάλλοντος αὐτὸν Ζηνοδώρου, καὶ παρέχοντος ὅρκους, ὡς οὐκ ἐγκαταλείψει μὴ πάντα τρόπον ἀφελέσθαι μὲν τῆς Ἡρώδου βασιλείας, προσθήσειν δὲ τῇ διοικήσει τοῦ Καίσαρος. τούτοις ἀναπεισθέντες οἱ [f] Γαδαρεῖς [g] οὐ μικρὰν καταβοὴν ἐποιήσαντο, θάρσει τοῦ μηδὲ τοὺς ὑπ' Ἀγρίππα παραδοθέντας ἐν τιμωρίᾳ γενέσθαι, διαφέντος Ἡρώδου καὶ μηδὲν κακὸν εἰργασμένου· καὶ γὰρ, εἴ τις ἄλλος, ἐδόκει δυσπαραίτητος μὲν ἐπὶ τοῖς οἰκείοις, μεγαλόψυχος δὲ ἐπὶ τοῖς ἀλλοτρίοις ἁμαρτόντας ἀφιέναι. κατηγορούντων οὖν ὕβρεις καὶ ἁρπαγὰς καὶ κατασκαφὰς ἱερῶν, ὁ μὲν Ἡρώδης ἀταρακλήσας ἕτοιμος ἦν εἰς τὴν ἀπολογίαν· ἐδεξιοῦτο δὲ Καῖσαρ αὐτὸν, οὐδὲν ὑπὸ τῆς ταραχῆς τοῦ πλήθους μεταβαλὼν τῆς εὐνοίας. καὶ κατὰ μὲν τὴν πρώτην ἡμέραν, οἱ περὶ τούτων [h] ἐρρέθησαν λόγοι· ταῖς δ' ἑξῆς οὐκέτι προῆλθε διάγνωσις. οἱ γὰρ Γαδαρεῖς ὁρῶντες τὴν ῥοπὴν αὐτοῦ τε Καίσαρος καὶ τοῦ συνεδρίου, καὶ προσδοκήσαντες ὅπερ ἦν εἰκὸς ἐκδοθήσεσθαι τῷ βασιλεῖ, κατὰ φόβον αἰκίας οἱ μὲν ἀπέσφαττον αὐτοὺς ἐν τῇ νυκτὶ, τινὲς δὲ καθ' ὕψους [i] ἀφίεσαν, ἄλλοι δ' εἰς τὸν ποταμὸν ἐμπίπτοντες ἑκοντὶ διεφθείροντο. ταῦτα δὲ ἐδόκει κατάγνωσις εἶναι τῆς προπετείας καὶ ἁμαρτίας· ἔνθεν οὐδὲ μελλήσας ὁ Καῖσαρ ἀπέλυε τῶν αἰτιῶν Ἡρώδην. ἐπισυμπίπτει δὲ οὐ μέτριον εὐτύχημα τοῖς ἤδη γεγονόσιν. ὁ γὰρ Ζηνόδωρος, ῥαγέντος αὐτῷ τοῦ σπλάγχνου, καὶ πολλοῦ κατὰ τὴν ἀσθένειαν ὑποχωροῦντος αἵματος, ἐν Ἀντιοχείᾳ τῆς Συρίας ἐκλείπει τὸν βίον. Καῖσαρ δὲ καὶ τὴν τούτου μοῖραν, οὐκ ὀλίγην οὖσαν, Ἡρώδῃ δίδωσιν, ἣ μεταξὺ τοῦ Τράχωνος καὶ τῆς Γαλιλαίας ἦν, Οὐλάθαν καὶ [k] Πανιάδα καὶ τὴν πέριξ χώραν. ἐγκαταμίγνυσι δ' αὐτὸν καὶ τοῖς ἐπιτροπεύουσι τῆς Συρίας, ἐντειλάμενος μετὰ τῆς ἐκείνου γνώμης τὰ πάντα ποιεῖν. τό, τε σύνολον εἰς τοῦτο προῆλθεν εὐτυχίας, ὥστε δύο τούτων τὴν Ῥωμαίων ἀρχὴν διεπόντων, τοσήνδε τὸ μέγεθος οὖσαν, Καίσαρος καὶ μετ' αὐτὸν

nabantur, idque de cauſa ut tum videbatur ſatis probabili. Zenodorus enim, de ſuis rebus jam deſperans, eis ſuæ præfecturæ partem, Auranitidem *ſcilicet*, vendiderat quinquaginta talentis. Et quoniam pars in eo, quod donaverat Herodi Cæſar, continebatur, tanquam injuſte ea privati, cum eo concertabant *Arabes*, & crebras incurſiones faciendo, & vim tentare cogitando, nonnunquam etiam jure experiundo. Quin & ſibi conciliabant pauperes milites, & Herodi infeſti erant, ſemper ſperantes, & novis rebus ſtudentes; quibus maxime gaudent, qui vitam male agunt. Hæc jam pridem intelligens Herodes, tamen non hoſtiliter agebat, ſed eos prudenter leniebat, neque turbis occaſionem dare volebat.

Zenodorus præfecturæ ſuæ partem Arabibus vendit.

Arabes Herodi infenſi.

3. Cum autem jam annum decimum ſeptimum in regno egiſſet *Herodes*, venit Cæſar in Syriam: ac tum maxima Gadarenorum pars de Herode expoſtulare cœperunt, imperioſum eſſe acerbumque & tyrannum dicentes. Eos autem ita audaces faciebat Zenodorus, inſtigando, & de Herode conquerendo, jurandoque ſe nunquam deſerturum eos, quin Herodis regno ademptum eſſe & Cæſaris ditioni adjectum. His adducti Gadareni magnum clamorem *contra eum* ſuſtulerunt, eo freti, quod quos ei vinctos tradiderat Agrippa, pœnas non dediſſent, ſed ab Herode dimiſſi, nihilque mali ab eo paſſi fuiſſent: etenim, ſi quis alius, in ſuos inexorabilis eſſe exiſtimabatur, cum ex animi magnitudine in peccatis aliis remittendis facilem ſe præberet. Igitur cum ab illis de vi & rapinis & templorum everſionibus accuſaretur, Herodes imperturbatus parabat cauſam ſuam defendere: ſed Cæſar ei dextram dedit, neque quidquam de ſua erga eum voluntate ob multitudinis turbationem immutavit. Ac primo quidem die de hiſce rebus actum eſt; die vero ſequenti non perrectum eſt in cognitione. Nam Gadareni, propenſionem tum ipſius Cæſaris tum aſſeſſorum videntes, & ſe regi traditum iri (ut erat veriſimile) arbitrantes, cruciatuum metu partim ſe noctu interfecerunt, partim *ex alto* ſe præcipitarunt, aliique ſe in fluvium dejicientes mortem ſibimet conſciverunt. Iſta autem videbantur indicare levitatis culpæque pœnitentiam: itaque Cæſar ſine ulla dubitatione Herodem abſolvit. Præterea & aliud accidit, quod ei feliciter admodum ceſſit. Nam Zenodorus, rupto inteſtino, multoque, cum viribus deficeretur, amiſſo ſanguine, vita deceſſit Antiochiæ in Syria. Quamobrem & ejus regionem Cæſar Herodi dedit, (quæ erat non parva, inter Trachonem & Galilæam poſita) *ſcilicet* Ulatham & Paniadem, agrumque finitimum. Quin & eum cum Syriæ procuratoribus conjunxit; eiſque, ne quid ſine Herodis ſententia facerent, imperavit. atque, ut rem in pauca conferam, eò felicitatis pervenit, ut, cum Romanum imperium, idque tantæ magnitudinis, duo iſti regerent, Cæſar eique proxime Agrippa,

Auguſtus Cæſar in Syriam venit.

Gadareni Herodem accuſant.

Cauſæ ſuæ diffiſi ſemetipſos male mulctant.

Zenodori mors.

Cæſaris & Agrippæ in Herodem benevolentia.

---

[a] Ἐπελπίζοντες *Busb.* & *Vat.* [b] Τῇ βασιλείᾳ *Hen.* [c] *Sc.* à morte Antigoni. *Uſſerius* in *Annalibus V. T.* p. 509. Ex quo devicerat Antigonum. *Langius* de *Annis Chriſti*, l. 2. c. 18. p. 347. [d] Προελθόντος *Busb.* προσελθόντος *Hen.* [e] Καὶ διαβάλλοντος αὐτοὺς *Busb.* [f] Γαδαρεῖς *Hen.* & *Busb.* & in *Epiphanii* verſione *Gadarenſes.* [g] Illud οὐ è *MSS.* [h] Ἐρρήθησαν *Busb.* ἐρρήθησαν *Hen.* [i] Ἡφίεσαν *Hen.* & *Busb.* [k] Πανιάδα *Euſebio Aliiſque.*

Herodes tetrarchiam à Cæſare Pheroræ impetrat.

Agrippa, ex ſingulari in eum benevolentia, Cæſar quidem neminem ſecundum Agrippam pluris fecerit quam Herodem, Agrippa vero ſecundum Cæſarem Herodi primum in amicitia ſua locum tribuerit. Itaque pro ea quæ ſibi ex *gratia* nata eſt fiducia, à Cæſare * tetrarchiam petiit fratri ſuo Pheroræ, atque ipſe ei centum talentorum reditum de ſuo regno dedit, ut ſi forte moreretur *Herodes*, eſſet in tuto Pheroræ res, nec ea potirentur Herodis filii. Poſtquam autem Cæſarem ad mare comitatus rediit, pulcherrimum ei templum exſtruxit, ex candido ſaxo, in Zenodori terra, prope eum locum quod Panium appellatur. Specus eſt pulchra admodum in monte, eique ſubjectus eſt terræ hiatus & vorago prærupta immenſæ altitudinis, ſtagnantis aquæ plena: ſupra autem mons ingens imminet, & infra ſpecum oriuntur fontes Jordanis fluminis. Hunc locum, utpote maximæ celebritatis, templo inſuper exornavit *Herodes*, quod Cæſari ſacrum eſſe voluit.

Jordanis ortus.

4. Tunc etiam ſui regni hominibus tertiam vectigalium partem remiſit, prætextu quidem ut ſemet poſt *terræ* ſterilitatem recrearent reficerentque: ſed id magis faciebat, ut ab illis ſibimet infenſis gratiam iniret. Nam ejuſmodi opera quibus adeo ſtuduerit, quaſi ex iis tolleretur religio & mores dilaberentur, ægre ferebant, atque in ore erat omni populo, quippe ſemper irritato & perturbato. Huic autem rei occurrebat ille diligenter, eis occaſiones adimendo, & perpetuos labores injungendo, ut jam civibus coire, ſimulve ambulare aut vivere non liceret, obſervantibus omnia cuſtodibus: atque ſi quis deprehenſus eſſet, in eum acerbe animadvertebatur; multique, tum palam tum ſecreto, in Hyrcaniam caſtellum adducti, illic interficiebantur. erantque certi, tum in urbe tum in viis, homines, qui obſervarent ſi qui convenirent. Quin ipſum quoque ajunt, ne hanc quidem partem neglexiſſe: ac ſæpe veſtitu privati hominis ſeſe noctu turbis immiſcuiſſe, ut experiretur & reſciſceret quid de principatu *illius* ſentirent. Quod ſi qui obſtinate in mores conſentire recuſarent, eos modis omnibus perſequebatur: reliquos vero ad fidem jurejurando perducendos cenſebat, atque ipſos compulit ut ſacramento ſe aſtringerent fidelitatem ei in imperio conſervaturos eſſe. Multi itaque, tum ut eum colerent, tum etiam quod metuerent, iis quæ poſtulabat conſenſerunt: qui vero faſtidioſe ſtomachabantur, & ſeſe cogi non ſuſtinebant, eos quavis ratione è medio tollebat. Volebat etiam Pollionem Phariſæum & Sameam, & complures eorum qui illos frequentabant, ad jurandum cogere: ſed illi in eam rem non conſenſerunt; neq; tamen,

Herodes Judæos indies majore ſervitute premit.

Pollio & Sameas Phariſæi.

Ἀγρίππα, κατὰ τὴν πρὸς αὐτὸν εὔνοιαν, Καῖσαρ μὲν οὐδένα μετ᾽ Ἀγρίππαν Ἡρώδου προετίμησεν, Ἀγρίππας δὲ μετὰ Καίσαρα [a] πρῶτον ἀπεδίδου φιλίας τόπον Ἡρώδῃ. τοιαύτης δὲ ἐχόμενος παῤῥησίας, τῷ μὲν ἀδελφῷ Φερώρᾳ παρὰ Καίσαρος ᾐτήσατο τετραρχίαν, αὐτὸς ἀπονείμας ἐκ τῆς βασιλείας πρόσοδον ἑκατὸν ταλάντων, ὡς, [b] εἰ καί τι πάθοι, τὰ κατ᾽ ἐκεῖνον ἀσφαλῶς ἔχῃ, καὶ μὴ τοὺς υἱοὺς αὐτοῦ κρατεῖν. Καίσαρα δ᾽ ἐπὶ θάλατταν προπέμψας, ὡς ἐπανῆκεν, ἐν τῇ Ζηνοδώρου περικαλλέστατον αὐτῷ ναὸν ἐγείρει πέτρας λευκῆς, πλησίον τοῦ [c] Πανίου καλουμένου. [d] σπήλαιον ἐν ὄρει περικαλλές ἐστιν, ὑπ᾽ αὐτῷ δὲ γῆς ὀλίσθημα, καὶ βάθος ἀπεῤῥωγὸς [e] ἄφατον, ὕδατος ἀκινήτου πλέον· καθύπερθεν δ᾽ ὄρος παμμέγεθες, ὑπὸ δὲ τὸ σπήλαιον ἀνατέλλουσιν αἱ πηγαὶ τοῦ Ἰορδάνου ποταμοῦ. τοῦτον ἐπισημότατον ὄντα τὸν τόπον, καὶ τῷ ναῷ προσεκόσμησεν, ὃν ἀφιέρωσε Καίσαρι.

δ΄. Τότε καὶ τὸ τρίτον μέρος ἀφῆκε τῶν φόρων τοῖς ἐν τῇ βασιλείᾳ, πρόφασιν μὲν ὡς ἀναλάβοιεν ἐκ τῆς ἀφορίας, τὸ δὲ πλέον ἀνακτώμενος ἔχοντας δυσμενῶς. κατὰ γὰρ τὴν ἐξεργασίαν τῶν τοιούτων ἐπιτηδευμάτων, ὡς ἂν λυομένης αὐτοῖς τῆς εὐσεβείας, καὶ μεταπιπτόντων τῶν ἐθῶν, χαλεπῶς ἔφερον. [f] καὶ λόγος δὲ πάντων ἐγίνετο παροξυνομένων ἀεὶ καὶ ταραττομένων. ὁ δὲ καὶ πρὸς τὸ τοιοῦτον πολλὴν ἐπιμέλειαν ἐπῆγεν, ἀφαιρούμενος μὲν τὰς εὐκαιρίας, ἐπιτάττων δ᾽ ἀεὶ γίνεσθαι πρὸς τοῖς πόνοις, ἦν δ᾽ οὔτε σύνοδος ἐφειμένη τοῖς περὶ τὴν πόλιν, οὔτε κοινωνία περιπάτου καὶ διαίτης, ἀλλ᾽ ἐπετήρητο πάντα. καὶ χαλεπαὶ τῶν φωραθέντων ἦσαν αἱ κολάσεις· πολλοί τε καὶ φανερῶς καὶ λεληθότες εἰς τὸ φρούριον ἀναγόμενοι, τὴν Ὑρκανίαν, ἐκεῖ διεφθείροντο. κἀν τῇ πόλει, κἀν ταῖς ὁδοιπορίαις ἦσαν οἱ τοὺς συνιόντας εἰς ταὐτὸν ἐπισκοποῦντες. ἤδη δέ φασιν οὐδ᾽ αὐτὸν ἀμελεῖν τούτου τοῦ μέρους, ἀλλὰ πολλάκις ἰδιώτου σχῆμα λαμβάνοντα καταμίγνυσθαι νύκτωρ εἰς τοὺς ὄχλους, καὶ πεῖραν αὐτὸν ἣν ἔχουσιν [g] ὑπὲρ τῆς ἀρχῆς λαμβάνειν. τοὺς μὲν οὖν παντάπασιν [h] ἐξαυθαδιαζομένους, πρὸς τὸ μὴ [i] συμπεριφέρεσθαι τοῖς ἐπιτηδεύμασι, πάντοις ἐπεξῄει τοὺς τρόπους· τὸ δ᾽ ἄλλο πλῆθος ὅρκοις ἠξίου πρὸς τὴν πίστιν ὑπάγεσθαι. καὶ [k] συνηνάγκασεν αὐτῷ ἐνώμοτον τὴν εὔνοιαν ἢ μὴν διαφυλάξειν [l] ἐπὶ τὴν ἀρχὴν ὁμολογεῖν. οἱ μὲν οὖν πολλοὶ, κατὰ θεραπείαν καὶ δέος, εἶκον οἷς ἠξίου· τοὺς δὲ φρονήματος μεταποιουμένους καὶ δυσχεραίνοντας ἐπὶ τῷ καταναγκάζεσθαι, παντὶ τρόπῳ ἐκποδὼν ἐποιεῖτο. [m] συνέπειθε δὲ καὶ τοὺς περὶ Πολλίωνα τὸν Φαρισαῖον καὶ [n] Σαμέαν, καὶ τῶν ἐκείνοις συνδιατριβόντων τοὺς πλείστους ὀμνύειν· οἱ δ᾽ οὔτε συνεχώρησαν, οὐθ᾽ ὁμοίως

---

[a] Illa πρῶτον ἀπεδίδου φιλίας τόπον Ἡρώδῃ accepta debemus *Codd. Hen.* & *Busb.* ὑπὸ μὲν Καίσαρος ἐφιλεῖτο μετ᾽ Ἀγρίππαν, ὑπ᾽ Ἀγρίππα δὲ μετὰ Καίσαρα, lib. 1. de *Bello Jud.* [b] Sic *Busb.* & *Hen.* εἰ κἄν τι in *Editis Aliiſque.* [c] Ita in libris omnibus *Joſephi*, tum *Editis* tum *MSS.* & Πάνιον σπήλαιον Παλαιστίνης *Stephano Byzant.* Juxta *Euſebium* tamen (in *Hiſt. Eccl.* l. 7. c. 17.) & *M. Aurelii* nummum Mediceum Πάνειον ſcribendum. Videſis *Scalig.* in *Euſeb.* p. 157. *Salmaſium* in *Exercitationibus* ad *Solinum* cap. 35. *Noriſium* de *Epochis Syro-Maced.* Diſſ. IV. *Spanhemium* de *Præſt. Num.* Diſſ. IX. *Baſnagium* in *Annalibus* tom. 1. p. 35. & *Relandum* in *Palæſtina S.* p. 918. [d] Πανεὶς ὄρος meminerunt *Euſeb.* & *Philoſtorgius.* nomen tamen hoc nunquam monti tribuit *Joſephus*, nec alii Veterum quod ſciam ulli præter iſtos. Nec eſt quod quis nummum objiciat, qui habet, ΚΑΙϹ. ϹΕΒ. ΙΕΡ. ΚΑΙ ΑϹΥ. ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ. cum illa ΥΠ. ΠΑΝΕΙΩ poſſint æque referri ad ſpecum ac ad montem; cui nomen *Chermon*, ut oſtendit *Relandus* in *Palæſtina S.* p. 324. [e] Ἄβατον *Hen.* & *Epiphanius*, ut puto. [f] Καὶ λόγοι δὲ πάντων ἐγίνοντο *Hen.* & *Vat.* [g] Ita *Busb. Hen.* & *Epiphan.* οἱ περὶ in *Editis Aliiſque.* [h] In *Editis* ἐξαυθαδιαζομένους, proculdubio pro ἐξαυθαδιαζομένους. verum ἐξαυθαδιζομένους habent *Busb.* & *Hen.* [i] Ita *Busb.* & *Hen.* συμπεριφέρεσθαι in *Editis Aliiſque.* [k] Συνηνάγκαζεν *Vat.* [l] Ἐπὶ τῆς ἀρχῆς *Hen.* & *Busb.* [m] Ita *MSS.* & *Zonar.* συνέπειθεν perperam in *Editis.* [n] Σαμαίαν *Busb.* & *Hen.* ſicuti p. 681. v. 5. & v. 8. Videſis *Caſaubonum* contra *Baronium* p. 56. *Edit. Lond.* & *J. H. Othonem* in *Hiſtoria Doctorum Miſnicorum.* * *Id eſt*, unam de quatuor regionis partibus.

τοῖς ἀρνησαμένοις ἐκολάσθησαν, ἐντροπῆς διὰ τὸν Πολλίωνα τυχόντες. [a] ἀφείθησαν δὲ ταύτης τῆς ἀνάγκης καὶ οἱ παρ' ἡμῖν Εσσαῖοι καλούμενοι. γένος δὲ τοῦτ' ἐστὶ διαίτῃ χρώμενον τῇ παρ' Ελλησιν ὑπὸ Πυθαγόρου καταδεδειγμένῃ. περὶ τούτων μὲν οὖν ἐν ἄλλοις σαφέστερον διέξειμι. τοὺς δὲ Εσσηνοὺς ἀφ' οἵας αἰτίας ἐτίμα, μεῖζόν τι φρονῶν ἐπ' αὐτοῖς ἢ κατὰ τὴν θνητὴν φύσιν, εἰπεῖν ἄξιον. οὐ γὰρ ἀπρεπὴς ὁ λόγος φανεῖται τῷ τῆς ἱστορίας γένει, παραδηλῶν καὶ τὴν ὑπὲρ τούτων ὑπόληψιν.

ε΄. Ην τις τῶν Εσσηνῶν [b] Μανάημος ὄνομα, καὶ τἄλλα κατὰ τὴν προαίρεσιν τοῦ βίου καλοκαγαθίᾳ [c] μαρτυρόμενος, καὶ πρόγνωσιν ἐκ Θεοῦ τῶν μελλόντων ἔχων. οὗτος ἔτι παῖδα τὸν Ηρώδην εἰς διδασκάλου φοιτῶντα κατιδὼν, βασιλέα Ιουδαίων προσηγόρευσεν. ὁ δ' ἀγνοεῖν ἢ κατειρωνεύεσθαι νομίζων αὐτὸν, ἀνεμίμνησκεν ἰδιώτης ὤν. Μανάημος δὲ, μειδιάσας ἠρέμα καὶ τύπτων τῇ χειρὶ [d] κατὰ τὸν γλουτὸν, „ἀλλά τοι καὶ „βασιλεύσεις, ἔφη, καὶ τὴν ἀρχὴν εὐδαιμόνως [e] ἀπάρ„ξεις, [f] ἠξίωσαι γὰρ ἐκ Θεοῦ, καὶ μέμνησο τῶν Μα„ναήμου πληγῶν, ὥστε καὶ τοῦτό σοι σύμβολον εἶναι τῶν „κατὰ τὴν τύχην μεταπτώσεων. ἄριστος γὰρ ὁ τοιοῦτος „λογισμὸς, εἰ δικαιοσύνην ἀγαπήσειας, καὶ πρὸς τὸν Θεὸν „εὐσέβειαν, ἐπιείκειάν τε πρὸς τοὺς πολίτας· ἀλλ' οὐ „γὰρ οἶδά σε τοιοῦτον ἐσόμενον, τὸ πᾶν ἐπιστάμενος. [g] εὐ„τυχίᾳ μὲν γὰρ ὅσον οὐκ ἄλλος διοίσεις, καὶ τεύξῃ δό„ξης αἰωνίου, λήθην δ' εὐσεβείας ἕξεις καὶ τοῦ δικαίου. „ταῦτα δ' οὐκ ἂν λάθοι [h] τὸ θεῖον ἐπὶ καταστροφῇ τοῦ „βίου, τῆς ἀντ' αὐτῶν ὀργῆς [i] ὑπομνημονευομένης." τούτοις αὐτίκα μὲν ἥκιστα τὸν νοῦν προσεῖχεν, ἐλπίδι λειπόμενος αὐτῶν, Ηρώδης. κατὰ μικρὸν δὲ ἀρθεὶς, ἕως καὶ τοῦ βασιλεύειν καὶ εὐτυχεῖν, ἐν τῷ μεγέθει τῆς ἀρχῆς [k] μεταπέμπει τὸν Μανάημον, καὶ περὶ τοῦ χρόνου πόσον ἄρξει, [l] ἐπυνθάνετο. Μανάημος δὲ, τὸ μὲν σύμπαν οὐκ εἶπεν. ὡς δὲ σιωπῶντος αὐτοῦ, μόνον εἰ δέκα γενήσονται τῆς βασιλείας ἐνιαυτοὶ προσεπύθετο· καὶ εἴκοσι καὶ τριάκοντα εἰπὼν, ὅρον οὐκ ἐπέθηκε τῷ τέλει τῆς προθεσμίας. Ηρώδης δὲ καὶ τούτοις ἀρκεσθεὶς, τόν τε Μανάημον ἀφῆκε δεξιωσάμενος, καὶ πάντας ἀπ' ἐκείνου τοὺς Εσσηνοὺς τιμῶν διετέλει. ταῦτα μὲν οὖν, εἰ καὶ παράδοξα, δηλῶσαι τοῖς ἐντυγχάνουσιν ἠξιώσαμεν, καὶ περὶ τῶν παρ' ἡμῖν ἐμφῆναι, διότι πολλοὶ διὰ τοιούτων ὑπὸ καλοκαγαθίας καὶ τῆς τῶν θείων ἐμπειρίας ἀξιοῦνται.

ut cæteri qui juramentum detrectarant, pœnas luerunt, illo eorum rationem habente propter Pollionem. Ab hac eadem neceſſitate excepti fuerunt etiam qui Eſſæi appellantur. iſti autem ſunt genus hominum qui ſimili vitæ inſtituto utuntur ac Græcorum Pythagoræi. Et quidem de illis planius & apertius alibi verba feci. De Eſſenis vero, quamobrem magis iis tribuit quam mortalis fert natura, jam dicere convenit. non enim ab hiſtorica narratione alienus videbitur hujuſmodi ſermo; præſertim cum oſtendat, quam de iſtis opinionem homines habuerint.

Eſſæi Pythagoricis ſimiles.

5. Erat Eſſenorum quidam nomine Manahemus, præter alia in vitæ inſtituto ob morum honeſtatem bene audiens, & qui futura divino inſtinctu prævideret. Hic conſpicatus aliquando Herodem, puerum adhuc, in ludum literarium commeantem, dixit regem fore Judæorum. Et Herodes, illum aut ſui notitiam non habere aut jocari arbitratus, ſubmonuit *eum*, ſe privatum eſſe. At Manahemus, leniter ſubridens, & ei nates manu feriens, „Atqui & „regnabis, inquit, & imperium (à Deo quippe „dignus habitus) feliciter auſpicaberis: & „memento ictuum Manahemi, ut hoc tibi ſit „indicium mutationum fortunæ. Optima enim „erit hujuſmodi cogitatio, ſi juſtitiam & pieta„tem erga Deum amaveris, & erga cives cle„mentiam: verum ego, totius rei gnarus, ſcio „te non talem futurum. Vitam enim fortu„natam tu quidem, ſi quiſquam alius, ages, „& laudem tibi paries æternam, ſed pietatis „& juſtitiæ oblivionem capies. Hæc autem „Deum ſane non latebunt, dum ſub vitæ tuæ „finem de te pœnas ob iſta ſumet." His verbis mentem protinus minime adhibuit Herodes, quod ejus rei ſpem nullam haberet. ſed poſtquam paulatim ad regnum, & quidem fortunatum, evectus eſt, in ipſo imperii vigore Manahemum accerſit, & ex eo quamdiu regnaturus eſſet quærebat. Manahemus vero omnino quidem nihil dicit: ſed eo tacente quærebat Herodes duntaxat, an decem annorum futurum eſſet regnum: ad quod ille reſpondit, etiam viginti aut etiam triginta, & vitæ nullum certum finem præſtituit. Herodes vero etiam hiſce contentus, & Manahemum dextra ei data dimiſit, ac deinceps Eſſenos omnes habuit in honore. Atque hæc quidem, licet fidem pene ſuperant, nobis tamen viſum eſt lectoribus indicare, & de noſtris id palam facere, quod multi illorum in hujuſmodi rebus propter vitæ honeſtatem honorati erant rerum divinarum peritia.

Manahemus Eſſenus, vates.

Quare Eſſenos in honore habuit Herodes.

ιδ΄.

ΚΕΦ. ια΄.

Ως Ηρώδης τὸν ναὸν μετεσκεύασε, καὶ πρὸς ὕψος ἄρας μεῖζον καὶ ἀξιοπρεπέστερον ἐξετέλεσε· καὶ περὶ τῆς βάρεως, ἣν Αντωνίαν ἐκάλεσεν.

ΤΟτε γοῦν [m] ὀκτωκαιδεκάτου τῆς Ηρώδου βασιλείας [n] γεγονότος ἐνιαυτοῦ, μετὰ τὰς προειρημένας πράξεις, ἔρ-

XIV.

CAP. XI.

Quomodo Herodes templum in aliam formam mutavit, atq; altius & magnificentius exſtruxit: deque turri, quam Antoniam vocavit.

TUnc igitur decimo octavo regni Herodis anno, poſt ea facta quæ ſuperius dicta ſunt, arduum opus aggreſſus

---

[a] Ita in *MSS.* ἀφίθησαν in *Editis*. [b] Hunc illum Manahemum eſſe ajunt, cujus meminit Autor *Juchaſin*, tanquam collegæ ipſius *Hillelis*, antequam ei acceſſerat *Schamajas*. Vide *Juchaſin*, fol. 19. [c] *Μαρτυρούμενος Busb. & Vat.* Vide *Priceum* ad *Act.* c. 6. v. 3. [d] *Κατὰ τῶν γλουτῶν Busb. & Hen.* [e] *Απάξεις Busb. & Vat.* [f] Sic è *MSS.* ἀξίωσαι in *Editis*. [g] *Εὐτυχίας Busb. & Hen.* [h] *Τὸν Θεὸν ἐπὶ τῇ κατ. Busb. & Hen.* [i] *Απομνημονευομένης Busb. & Hen.* [k] *Μεταπέμπεται Busb. Hen. & Vat. μετακαλεῖται Zonar.* [l] *Διεπυνθάνετο Hen. & Vat.* [m] *Sc.* poſtquam Herodes regnum adierat, captis Hieroſolymis, ut dicit *Caſaub.* quem videſis in *Exercit.* XIII. contra *Baronium*, n. 22. & *Lud. Cappellum* in *Spicilegio* ad *Joan.* c. 3. v. 20. [n] Non de ineunte

ſed

De templo Hierosolymitano instaurando cogitat Herodes.

Herodis concio ad populum.

Solomonis templi altitudo.

gressus est, *scilicet* ut Dei templum sua opera ædificatum iret, eique ampliorem ambitum daret, & in altitudinem magnificentissimam erigeret; cogitans fore id omnibus quæ unquam fecisset præclarius, sicuti erat, si illud perficere ei contigerit, atque futurum ad sempiternam *sui* memoriam. Verum cum populum *ad hoc* minus paratum esse intelligeret, neque facilem habiturum esse ad rem tantæ magnitudinis aggrediendam, in animum induxit prius eos oratione præparare, ac deinde toti operi manum admovere; cumque illos convocasset, verba fecit in hunc modum. “De aliis quidem ex quo regnare cœpi à me factis, viri populares, nihil necesse mihi dicere arbitror, quanquam ita comparata fuerint, ut vobis plus securitatis quam mihimet ornamenti attulerint. Nam cum in rebus difficillimis neque ea neglexerim quæ ad vestras necessitates levandas facerent, neque in iis quæ ædificavi studuerim ut ipse magis quam vos omnes ab injuriis sarti tecti essetis, mihimet persuadeo quod Dei voluntate Judæorum gentem ad eam, quam nunquam antea habuerunt, felicitatem perduxerim. Cæterum, *ut dixi*, sigillatim omnia, quæ per provinciam perfecimus, quotq; urbes in ea & regione ei contributa excitando genus vestrum maximis ornamentis auximus, vobis commemorare, qui ea probe nostis, supervacaneum mihi videtur. Quod autem in præsentia mihi in animo est aggredi, id omnium pientissimum, vobisque pulcherrimum fore nunc *paucis* ostendam. Fuit quidem templum hoc summo Deo à parentibus nostris ædificatum, cum à Babylone revertissent. Verum ei ad altitudinem desunt cubiti sexaginta: tanto enim altius erat primum illud à Solomone constructum. nemo tamen negligentiam pietatis nostrorum parentum accuset. nam per illos non stetit, quo minus hoc magnitudine prius adæquaret: sed Cyrus & Darius Hystaspis filius hunc ædificii modum præscripserunt; quibus illi subjecti, eorumque filiis, & post illos Macedonibus, facultatem non habuerunt *primum *hoc* pietatis *illorum* exemplar ad eandem magnitudinem perducendi. Quoniam vero nunc ego quidem Dei beneficio regnum adeptus sum, & longa pace fruor, & divitiis affluo, & magnis reditibus abundo: quodque maximum est, cum Romanis, omnium (ut ita loquar) dominis, in amicitia sum & gratia, operam dabo, ut, id quod necessitate & superiorum temporum servitute omissum est resarciendo, perfectam Deo, pro illius in me beneficiis, hujusce regni pietatem reddam.

Populus mæstus & solicitus, ne Herodes opus ni-

2. Et quidem Herodes hæc verba habuit: multi vero sermone ejus attoniti sunt, quod præter opinionem accidebat: &, quia incredi-

γον οὐ τὸ τυχὸν ἐπεβάλετο, τὸν νεὼν τοῦ Θεοῦ [a] δι' αὐτοῦ [b] κατασκευάσασθαι, μείζω τε τὸν περίβολον, καὶ πρὸς ὕψος ἀξιοπρεπέστατον ἐγείρειν, ἡγούμενος ἁπάντων αὐτῷ τῶν [c] πεπραγμένων ἐπισημότερον, ὥσπερ ἦν, ἐκτελεσθήσεσθαι τοῦτο, καὶ πρὸς αἰώνιον μνήμην ἀρκέσειν. οὐκ ἕτοιμον δὲ τὸ πλῆθος ἐπιστάμενος, οὐδὲ ῥᾴδιον ἔσεσθαι πρὸς τὸ μέγεθος τῆς ἐπιχειρήσεως, ἠξίου λόγῳ προκατασκευασάμενος ἐγχειρῆσαι τῷ παντί, καὶ συγκαλέσας αὐτοὺς ἔλεγε τοιάδε. “τὰ μὲν ἄλλα μοι τῶν κατὰ τὴν βασιλείαν πραγμάτων, ἄνδρες ὁμόφυλοι, περιττὸν ὑπολαμβάνω λέγειν, καί τοι τοῦτον ἐγένετο τὸν τρόπον, ὡς ἐλάττω μὲν ἐμοὶ τὸν [d] ἀπ' αὐτῶν κόσμον, πλείω δὲ ὑμῖν τὴν ἀσφάλειαν φέρειν. οὔτε γὰρ ἐν τοῖς δυσχερεστάτοις ἀμελήσας τῶν εἰς τὰς ὑμετέρας χρείας διαφερόντων, οὔτε ἐν τοῖς κατασκευάσμασιν ἐπιτηδεύσας ἐμαυτῷ μᾶλλον ἢ καὶ πᾶσιν ὑμῖν τὸ ἀνεπηρέαστον, οἶμαι σὺν [e] τῇ τοῦ Θεοῦ βουλήσει, πρὸς εὐδαιμονίαν ὅσον οὐ πρότερον ἀγηοχέναι τὸ Ἰουδαίων ἔθνος. τὰ μὲν οὖν κατὰ μέρος ἐξειργασθέντα περὶ τὴν χώραν καὶ πόλεις, ὅσας ἐν αὐτῇ καὶ τοῖς ἐπικτήτοις ἐγείραντες κόσμῳ τῷ καλλίστῳ, τὸ γένος [f] ὑμῶν ηὐξήσαμεν, περίεργά μοι δοκῶ λέγειν εἰδόσι. τὸ δὲ τῆς ἐπιχειρήσεως, [g] ἧς νῦν ἐπιχειρεῖν βούλομαι, παντὸς εὐσεβέστατον καὶ κάλλιστον ἐφ' ἡμῶν γενέσθαι νῦν ἐκφανῶ. τὸν γὰρ ναὸν τοῦτον ᾠκοδόμησαν μὲν τῷ μεγίστῳ Θεῷ πατέρες ἡμέτεροι, μετὰ τὴν ἐκ Βαβυλῶνος [h] ἀνάστασιν. ἐνδεῖ δ' αὐτῷ πρὸς τὸ μέγεθος εἰς ὕψος [i] ἑξήκοντα πήχεις· τοσοῦτον γὰρ ὑπερεῖχεν ὁ πρῶτος ἐκεῖνος ὃν Σολομῶν ἀνῳκοδόμησε. καὶ μηδεὶς [k] ἀμέλειαν εὐσεβείας τῶν πατέρων καταγνώτω. γέγονε γὰρ οὐ παρ' ἐκείνους ἐλάττων ὁ ναός· ἀλλὰ ταῦτα καὶ Κῦρος καὶ Δαρεῖος ὁ Ὑστάσπου, τὰ μέτρα τῆς δομήσεως ἔδοσαν, οἷς ἐκεῖνοι καὶ τοῖς ἀπογόνοις δουλεύσαντες, καὶ μετ' ἐκείνους Μακεδόσιν, οὐκ ἔσχον εὐκαιρίαν τὸ πρῶτον τῆς εὐσεβείας ἀρχέτυπον εἰς ταὐτὸν ἀναγαγεῖν μέγεθος. [l] ἐπειδὴ δὲ νῦν ἐγὼ μὲν ἄρχω Θεοῦ βουλήσει, περίεστι δὲ καὶ μῆκος εἰρήνης, καὶ κτῆσις χρημάτων, καὶ μέγεθος προσόδων, τὸ δὲ μέγιστον, φίλοι καὶ δι' εὐνοίας οἱ πάντων ὡς ἔπος εἰπεῖν κρατοῦντες Ῥωμαῖοι, πειράσομαι, τὸ παρημελημένον ἀνάγκῃ καὶ δουλείᾳ τοῦ πρόσθεν χρόνου διορθούμενος, τελείαν ἀποδοῦναι τῷ Θεῷ τὴν ἀνθ' ὧν ἔτυχον τῆσδε τῆς βασιλείας εὐσέβειαν.

β΄. Ὁ μὲν Ἡρώδης ταῦτ' εἶπεν, [m] ἐξέπληττε δὲ τοὺς πολλοὺς ὁ λόγος παρὰ δόξαν ἐμπεσών· καὶ τὸ μὲν τῆς

ἐλπίδος

---

sed adulto jam Herodis anno XVIII capiendum esse *Josephum*, ostendit *Basnagius*, tom. I. p. 66. a Δι' αὐτοῦ, id est δι' αὐτοῦ, vel δι' ἑαυτοῦ. Verum δι' αὐτοῦ non agnoscunt *Busb.* & *Epiphan.* τὸν ναὸν τοῦ Θεοῦ αὐτῶν legit *Hen.* b Ita *MSS.* κατασκευάσασθαι in *Editis.* κατασκευάζεσθαι legit *Montacutius.* Exercit. 10. §. 6. *Harduinus* (in *Nummis Herodiadum*, p.336.) *Josephi* historiam de instaurato ab Herode templo in augustiorem formam mendacii insimulat: sed frustra; quod ostenderunt viri summi, *Casaubonus*, c. *Baron.* n.22. *Simsonus* ad A.M.3987. & *Torniellus* ad A.M.4032. Vide infra ad p.701.v.13. c Πραγμάτων *Gen.* perperam. d Τὸν ἁπάντων κόσμον solus *Hen.* e Illud τῇ è *Codd. Hen.* & *Vat.* f Ἡμῶν *Hen.* & *Vet. Interpr.* Vide *Casaubonum* contra *Baronium*, p. 32. *Edit. Lond.* g Ἣν νῦν ἐπιχειρεῖν ὑποβάλλομαι *Hen.* h Ἐπάνοδον *Hen.* quod pro interpretamento habeo. i Ἑπτὰ *Busb* & *Vat.* errore orto ex similitudine inter ξ' & ζ' in *MSS.* k Ita cum *Hen. Vat.* & *Epiphan.* ἀμελίαν in cæteris. l Sic *Hen.* ἐπειδὴ νῦν *Vat.* ἐπειδὴ γὰρ in *Editis.* m Ἐξέπληξε *Busb.* & *Hen.* * *Vel*, ad eandem cum primo pietatis exemplari magnitudinem &c. ut εἰς ante τὸ πρῶτον subintelligatur.

a Sic

ἐλπίδος ἄπιστον οὐκ ἐπιχειρεῖν αὐτούς. ἠδημόνουν δὲ, μὴ φθάσας καταλῦσαι τὸ πᾶν ἔργον οὐκ ἐξαρκέσῃ πρὸς τέλος ἀγαγεῖν τὴν προαίρεσιν· ὅ, τε κίνδυνος αὐτοῖς μείζων ἐφαίνετο, καὶ δυσεγχείρητον ἐδόκει τὸ μέγεθος τῆς ἐπιβολῆς. οὕτω δ' αὐτῶν διακειμένων, παρεθάῤῥυνεν ὁ βασιλεὺς, οὐ πρότερον καθαιρήσειν φάμενος τὸν νεὼν ἢ πάντων [a] αὐτῷ τῶν εἰς τὴν συντέλειαν παρεσκευασμένων. καὶ ταῦτα προειπὼν οὐκ ἐψεύσατο. χιλίας γὰρ [b] εὐτρεπίσας ἁμάξας, αἳ βαστάσουσι τοὺς λίθους, ἐργάτας δὲ μυρίους τοὺς ἐμπειροτάτους ἐπιλεξάμενος, καὶ ἱερεῦσι τὸν ἀριθμὸν χιλίοις [c] ἱερατικὰς ὠνησάμενος στολὰς, καὶ τοὺς μὲν [d] διδάξας οἰκοδόμους, ἑτέρους δὲ τέκτονας, ἥπτετο τῆς κατασκευῆς, ἁπάντων αὐτῷ προθύμως προευτρεπισμένων.

γ'. [e] Ἀνελὼν δὲ τοὺς ἀρχαίους θεμελίους, καὶ καταβαλόμενος ἑτέρους, ἐπ' αὐτῶν τὸν ναὸν ἤγειρε, μήκει μὲν ἑκατὸν ὄντα πηχῶν, τὸ δ' ὕψος εἴκοσι περιττοῖς, οὓς τῷ χρόνῳ [f] συνιζησάντων τῶν θεμελίων ὑπέβη. καὶ τοῦτο μὲν [g] κατὰ τοὺς Νέρωνος καιροὺς ἐπεγείρειν ἐγνώκειμεν. ᾠκοδομήθη δὲ ὁ ναὸς, ἐκ λίθων μὲν, λευκῶν τε καὶ [h] κρατερῶν, τὸ μέγεθος ἑκάστων περὶ πέντε καὶ εἴκοσι [i] πήχεις ἐπὶ μῆκος, ὀκτὼ δὲ ὕψος, εὖρος δὲ περὶ δώδεκα. καὶ παντὸς αὐτοῦ καθότι καὶ τῆς [k] βασιλικῆς στοᾶς τὸ μὲν ἔνθεν καὶ ἔνθεν ταπεινότατον, ὑψηλότατον δὲ τὸ μεσαίτατον, ὡς περιόπτον ἐκ πολλῶν σταδίων εἶναι τοῖς τὴν χώραν νεμομένοις, μᾶλλον δ' εἴ τινες [l] κατ' ἐναντίον οἰκοῦντες ἢ προσιόντες τύχοιεν. [m] θύρας δὲ ἐπὶ ταῖς εἰσόδοις σὺν τοῖς ὑπερθυρείοις, ἴσον ἐχούσας τῷ ναῷ, ποικίλοις ἐμπετάσμασι κεκόσμητο, τὰ μὲν ἄνθη [n] ἁλουργέσι, κίονας δ' [o] ἐνυφασμένοις. καθύπερθεν δ' αὐτῶν [p] ὑπὸ τοῖς θριγχώμασιν, ἄμπελος [q] διετέτατο χρυσῆ, τοὺς βότρυς [r] ἀπῃωρημένους ἔχουσα· θαῦμα καὶ τοῦ μεγέθους καὶ τῆς τέχνης τοῖς ἰδοῦσιν, οἷον ἐν πολυτελείᾳ τῆς ὕλης τὸ κατασκευασθὲν ἦν. περιελάμβανε δὲ καὶ στοαῖς μεγίσταις [s] τὸν ναὸν ἅπαντα, πρὸς τὴν ἀναλογίαν ἐπιτηδεύων, καὶ ταῖς δαπάναις τῶν πρὶν ὑπερβαλλόμενος, ὡς οὐκ ἄλλος τις ἐδόκει ἐπικεκοσμηκέναι τὸν ναόν. [t] ἄμφω δ' ἦσαν μεγάλου τείχους, αὐτὸ δὲ τὸ τεῖχος ἔργον μέγιστον ἀνθρώποις ἀκουσθῆναι. λόφος ἦν πετρώδης, ἀνάντης, ἠρέμα πρὸς τοῖς ἑῴοις μέρεσι τῆς πόλεως [u] ὑπτιούμενος ἐπὶ τὴν κορυφὴν ἄκραν. τοῦτον [x] ὁ πρῶτος ἡμῶν βασιλεύσας Σολομὼν, κατ' ἐπιφροσύνην τοῦ Θεοῦ, μεγάλαις ἐργασίαις ἀπετείχιζεν

bile minimeque ſperandum dicere putabatur, nihil animis attollebantur. ſed anxii erant & ſoliciti, ne ſi totum opus jam diſſolveret, non ſatis opum haberet ad perficiendum quod propoſuerit: atque in majus illis creſcebat periculum, & augeri viſa eſt rei difficultas ex incœpti magnitudine. Cum autem ita affecti eſſent, rex eos confirmabat, dicens, non ſe prius templum diruturum, quam omnia, quæ ad id abſolvendum pertinerent, præparaſſet. Atque hæc præfatus, fidem firmavit. Nam cum mille carros ad vehendos lapides comparaſſet, & decem peritiſſimorum opificum millia delegiſſet, & mercatus mille ſacerdotibus veſtes ſacerdotales, eos partim lapides partim ligna fabricare docuiſſet, opus aggreſſus eſt, omnibus diligenter præparatis.

mis arduum & impeditum aggrederetur.

3. Sublatis autem veteribus fundamentis, & jactis aliis, templum ſuper eis erexit in longitudinem cubitorum centum, in altitudinem *totidem* & viginti amplius,* qui viginti aliquanto poſt conſidentibus fundamentis retro ceſſerunt. atque hoc, *quicquid erat*, attollere decreveramus Neronis temporibus. Ædificatum autem eſt templum ex lapidibus candidis & firmis; & ſingulorum magnitudo erat in longum ad cubitos circiter quinque & viginti, in altitudinem octo, in latitudinem vero circiter duodecim. Eratque totum templum (quemadmodum & regia porticus) utraque parte depreſſius, medio vero editius, adeo ut à multis ſtadiis regionis incolis conſpicuum eſſet, maxime ſi qui ex adverſo habitarent aut eò accederent. Fores in ingreſſu cum ſuperliminaribus, ipſi fano æquales, aulæis multicoloribus ornatas habebat, quibus erant & flores purpurei & columnæ intextæ. At † ſupra hæc ſub muri coronulis vitis expanſa erat aurea, cum racemis ex illa ſublime pendentibus; eâ quaſi materiæ profuſione facta, ut aſpicientibus tam magnitudine quam arte ſtuporem incuteret. Quin & templo univerſo circumdedit porticus ingentes, proportionis rationem habens, & ſumptibus majores ſuperans, ut nec quiſquam alius videretur ita templum exornaſſe. Ambæ autem magno innitebantur muro: ipſe vero murus opus omnium quæ homines auditu acceperunt maximum. Collis erat petroſus, arduus, ad orientale urbis latus ſenſim ac leniter reſupinatus uſque ad ſummum ejus faſtigium. Hunc *collem* Solomon, qui primus in nos regnavit, ſuperne ad verticem muro circumduxit,

Templi ab Herode inſtaurati & exſtructi deſcriptio.

Vitis aurea.

---

[a] Sic *Busb.* & *Hen.* αὐτοῦ in *reliquis.* [b] Ita *MSS.* εὐτρεπήσας perperam in *Editis*, ut & mox προδιευτρεπισμένων. [c] Videſis *Seldenum*, lib. 3. de *Synedriis*, c. XI. p. 172, 173. [d] Vocem διδάξας in ſuo codice habuiſſe videtur *Epiphan.* qui vertit, *ſed & quoſdam cæmentarios, alios autem fabros lignarios eruditos ad templi fabricam hortabatur.* Ἐπιτάξας οἰκονόμους legendum eſſe conjicit *Montacutius* in *Originibus Eccl.* p. 49. & καταστήσας οἰκ. in *Antidiatriba* p. 247. Verum licet utrumque ferri poſſit, (aut διατάξας ex conjectura *Cotelerii* in *Mon. Eccl. Gr.* vol. 2. p. 545.) vox οἰκονόμους repugnat *Joſepho*, qui poſtea dicit τοῦ δὲ ναοῦ διὰ τῶν ἱερέων οἰκοδομηθέντος.
[e] Templum (ut ait *Grotius*, lib. 5. de *Ver. Chriſt. Rel.*) non ex ruinis reſuſcitatum fuit, ſed paulatim per partes innovatum: qualis mutatio facit idem templum appellari. Non aliud erat templum dicit *Scaliger* (l. 6. *de Emend. T.* p. 500.) quia συνδιαλεχισμὸς & continuatio ſacrificii facit ut unum idemque templum habeatur. [f] Ita in *MSS.* συνιζησόντων perperam in *Editis.* Hanc rem pro impoſſibili habet *Villalpandus* ad *Ezech* tom 2. p. 577. [g] Vide lib. 20. c. 8. & *Torniellum* ad A. M. 4082. n. 7. 8. & *Uſſerium* ad A. M. 3987. [h] Κραταιῶν *Hen.* & *Busb.* [i] Ita *Busb.* & *Hen.* πηχῶν in *cæteris.* [k] Βασιλείου *Hen. Vat.* & *Gall.* [l] Κατ' ἐναντίον dicit, ut orientalem plagam deſignet. *L'Empereur* de *Menſuris Templi.* [m] Cum hæc dicit (inquit *L'Empereur*) non exteriorem, ſed interiorem portam, quæ ad fanum ducebat, intelligi vult. [n] Ita *Hen.* ἁλουργίσι *Gall.* ἁλουργῆσι in *Editis Aliiſque.* [o] Ἐνυφασμένους *Hen.* & *Vat.* [p] Ita lego cum *Seldeno*, (lib. 2. *de Jure Naturæ & Gentium*, c. 8. p. 234.) probante *Petito* in *Animadv.* tom. 4. p. 134. ὑπὸ τοῖς τριχώμασι in *Græcis* omnibus. in verſione *Epiphanii* omittuntur. [q] Διεπίτατο *Hen.* [r] Ita *Vat.* βότρυας ἀπῃωρημένους *Hen.* βότρυς ἀπαιωρημένους in *Editis Aliiſque.* Εἶχε δὲ ἡ τοῦ οἴκου πύλη καὶ τὰς χρυσᾶς ὑπὲρ αὐτῆς ἀμπέλους, ἀφ' ὧν βότρυες ἀνδρομήκεις κατεκρέμαντο. l. 1. *de Bello*, c. 6. [s] Eſt qui ſic diſtinguit, τὸν ναὸν, ἅπαντα πρὸς τὴν ἀναλ. [t] Videtur eſſe Ellipſis præpoſitionis ἐπὶ, ut ſit ἄμφω δ' ἦσαν ἐπὶ μεγάλου τείχους. [u] Ita *Baſ.* & *MSS.* ὑποτιούμενος perperam *Gen.* [x] Primus *ſcilicet* è ſtirpe Davidica. alibi etiam Solomonem primum ponit in ſerie Regum. Dicit (l. 20. c. 8.) opus fuiſſe Solomonis, τοῦ πρώτου δειμαμένου τὸ σύμπαν ἱερὸν, & (lib. 6. de *Bello Jud.* c. 6.) τοῦ Σολομῶνος βασιλέως, ὃς καὶ τὸν ναὸν ἔκτισε. * Verſio noſtra & ſenſus poſtulat ut ſit ellipſis vocis κατὰ ante οὓς. integre enim καθ' οὓς ὑπέβη. * *Id eſt*, in fronte ſupra fores, *ut explicat Seldenus.*

Ingens opus Solomonis.

conduxit, Dei *ipsius* instinctu: immo & inferne, à radicibus *ejus* incipiens, quibus ad libem circumjecta est vallis admodum depressa, *eandem* vallavit saxis grandibus plumbo inter se vinctis, semper aliquid spatii intus concludens, & altè progrediens, adeo ut immanis esset magnitudo pariter ac profunditas structuræ, forma quadrangulari factæ, ut vastitas quidem lapidum à fronte quoad superficiem in conspectum veniret, interiora vero ferro firmata compagines in omne ævum indivulsas haberent. Opere ita continuato ut summitati collis jungeretur, cum verticem illius aliquantulum lævigasset & cavitates intra murum comprehensas replevisset, superficiei partibus quæ forte eminerent totum æquavit & ad planum redegit. Atq; universum hoc septum erat quatuor stadiorum in circuitu, unoquoque [*] angulo in longitudinem stadium complectente. interius deinde ipsum verticem ambit alius murus lapideus, ad orientale quidem latus duplicem sustinens porticum pari cum muro longitudine, spectantem ad januas templi, quod ad medium ejus constitit. Hanc multi priorum regum adornaverant. Porro circa templum undique fixa erant spolia peregrinarum gentium, atque ea omnia rex Herodes dedicavit, additis etiam quæ ab Arabibus ipse reportarat.

Spolia Barbarica.

Turris Antonia.

4. Ad septentrionale autem *septi* latus arx constructa erat quadrata, bene munita atque egregie firma. Hanc qui Herodem antecesserunt, Asamonæo prognati, reges & sacerdotes, ædificarunt, & Barim appellarunt, ut ibi stola sacerdotalis illis reponeretur, quam ipse pontifex, duntaxat cum erat facienda res divina, induere solebat. Hanc stolam rex Herodes eo in loco custodivit, & post ejus obitum fuit in potestate Romanorum, usque ad tempora Tiberii Cæsaris. Sub eo Vitellius Syriæ prætor, cum Hierosolyma venisset, & à populo honorificentissime exceptus fuisset, volens eis gratiam referre, ipse, quoniam obsecrarunt ut *sacra* stola illis in potestatem permitteretur, hac de re scripsit ad Tiberium Cæsarem, atque ille eam concessit *eis*: mansitque penes Judæos stolæ sacerdotalis potestas usque ad decessum regis Agrippæ. Post eum Cassius Longinus, qui tum Syriam administrabat, & Cuspius Fadus, Judææ procurator, Judæis imperarunt, ut stolam ponerent in Antonia: debere enim Romanos eam penes se habere, sicut antea. Quamobrem Judæi legatos ad Claudium Cæsarem miserunt, eam rem deprecaturos. Qui cum Romam pervenissent, juvenis rex Agrippa, qui tum illic erat, perfecit suo rogatu apud imperatorem ut eam illis potestatem traderet, hoc ipso Vitellio in mandatis dato, Syriæ *tunc* prætori. Antea erat sub sigillo pontificis & *sacri* ærarii quæstorum: & pridie festorum ibant quæstores ad præfectum Romani præsidii, & agnito suo sigillo eam auferebant. deinde rur-

Stola pontificalis ubi custodita.

Cassius Longinus Syriæ præses.

Cuspius Fadus Judææ procurator.

Judæorum legatio ad Claudium Cæsarem.

Vitellius Syriæ præses.

[a] ἄνωθεν τὰ περὶ τὴν ἄκραν, ἀπετείχισε δὲ κάτωθεν [b] ὑπὸ τῆς ῥίζης ἀρχόμενος, ἣν βαθεῖα περιθεῖ φάραγξ, κατὰ λίβα ταῖς πέτραις μολίβδῳ δεδεμέναις πρὸς ἀλλήλας ἀπολαμβάνων [c] ἀπὸ τῆς ἔσω χώρας, καὶ προβαίνων εἰς βάθος, ὡς ἄπορον εἶναι τό,τε μέγεθος τῆς [d] οἰκοδομῆς καὶ τὸ ὕψος τετραγώνου γενομένης, ὡς τὰ μὲν μεγέθη τῶν λίθων ἀπὸ μετώπου κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν ὁρᾶσθαι, τὰ δ' ἐντὸς σιδήρῳ διησφαλισμένα συνέχειν τὰς ἁρμογὰς ἀκινήτους τῷ παντὶ χρόνῳ. τῆς δ' ἐργασίας οὕτω συναπτούσης εἰς ἄκρον τὸν λόφον, [e] ἀπεργασάμενος αὐτῆς τὴν κορυφὴν, καὶ τὰ κοῖλα τὰ περὶ τὸ τεῖχος ἐμπλήσας, ἰσόπεδον τοῖς κατὰ τὴν ἐπιφάνειαν τὴν ἄνω καὶ λεῖον ἐποίησε. τοῦτο δὲ ἦν τὸ πᾶν περίβολος, τεττάρων σταδίων τὸν κύκλον ἔχων, ἑκάστης γωνίας στάδιον μῆκος ἀπολαμβανούσης. ἐνδοτέρω δὲ τούτου καὶ παρ' αὐτὴν τὴν ἄκραν ἄλλο τεῖχος ἄνω λίθινον περιεθεῖ, κατὰ μὲν ἑώαν ῥάχιν, ἰσομήκη τῷ τείχει στοὰν ἔχων διπλῆν, ἐν μέσῳ τοῦ ναοῦ τετυχηκότος, ἀφορῶσαν εἰς τὰς θύρας αὐτοῦ. ταύτην πολλοὶ βασιλεῖς οἱ πρόσθεν κατεσκεύασαν. τοῦ δ' ἱεροῦ παντὸς ἦν ἐν κύκλῳ πεπηγμένα σκῦλα βαρβαρικὰ, καὶ ταῦτα πάντα βασιλεὺς Ἡρώδης ἀνέθηκε, προσθεὶς ὅσα καὶ τῶν Ἀράβων ἔλαβεν.

δ΄. Κατὰ δὲ τὴν βόρειον πλευρὰν, ἀκρόπολις ἐγγώνιος εὐερκὴς ἐτετείχιστο, διάφορος ὀχυρότητι. ταύτην οἱ πρὸ Ἡρώδου τοῦ [f] Ἀσαμωναίων γένους βασιλεῖς καὶ ἀρχιερεῖς ᾠκοδόμησαν, καὶ βάριν ἐκάλεσαν, ὡς ἐκεῖ τὴν ἱερατικὴν αὐτοῖς ἀποκεῖσθαι στολὴν, [g] ἣν ὅταν δέῃ θύειν, τότε μόνον ὁ ἀρχιερεὺς ἀμφιέννυται. [h] ταύτην ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης ἐφύλαξεν ἐν τῷ τόπῳ, καὶ μετὰ τὴν ἐκείνου τελευτὴν [i] ὑπὸ Ῥωμαίοις ἦν, μέχρι τῶν Τιβερίου Καίσαρος χρόνων. ἐπὶ τούτου δὲ Οὐϊτέλλιος ὁ τῆς Συρίας ἡγεμὼν, ἐπιδημήσας τοῖς Ἱεροσολύμοις, δεξαμένου τοῦ πλήθους αὐτὸν λαμπρότατα πάνυ, θέλων αὐτοὺς τῆς εὐποιΐας ἀμείψασθαι, ἐπεὶ παρεκάλεσαν τὴν ἱερὰν στολὴν ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐξουσίαν ἔχειν, ἔγραψε περὶ τούτων Τιβερίῳ Καίσαρι, κἀκεῖνος ἐπέτρεψε. καὶ παρέμεινεν ἡ ἐξουσία [k] τῆς ἱερατικῆς στολῆς τοῖς Ἰουδαίοις, μέχρι ἐτελεύτησεν ὁ βασιλεὺς [l] Ἀγρίππας. μετὰ τοῦτον δὲ Κάσιος Λογγῖνος, ὁ τὴν Συρίαν τότε διοικῶν, καὶ Κούσπιος Φάδος, ὁ τῆς Ἰουδαίας ἐπίτροπος, κελεύουσι τοὺς Ἰουδαίους εἰς τὴν Ἀντωνίαν καταθέσθαι τὴν στολήν· Ῥωμαίους γὰρ αὐτῆς εἶναι δεῖν κυρίους, καθὼς καὶ πρότερον ἦσαν. πέμπουσιν οὖν Ἰουδαῖοι πρέσβεις πρὸς Κλαύδιον Καίσαρα περὶ τούτων παρακαλέσοντας. ὧν ἀναβάντων, [m] ὁ νεώτερος βασιλεὺς Ἀγρίππας, ἐν Ῥώμῃ τυγχάνων, αἰτησάμενος παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος τὴν ἐξουσίαν ἔλαβεν, ἐντειλαμένου Οὐϊτελλίῳ τῷ τῆς Συρίας [n] ὄντι στρατηγῷ. πρότερον δ' ἦν ὑπὸ σφραγῖδος τοῦ ἀρχιερέως καὶ τῶν γαζοφυλάκων, καὶ πρὸ μιᾶς ἡμέρας [o] τῆς ἑορτῆς, ἐπὶ τὸν Ῥωμαίων φρούραρχον ἀναβαίνοντες οἱ γαζοφύλακες, καὶ καταμανθάνοντες [p] τὴν ἑαυτῶν σφραγῖδα, τὴν στολὴν ἐλάμβανον. εἶτ αὖθις τῆς ἑορτῆς παρελθούσης, εἰς τὸν αὐτὸν κομίσαντες τόπον, καὶ τῷ φρουράρχῃ δείξαντες σύμφυλον τὴν σφραγῖδα, κατετίθεντο. ταῦτα μὲν οὖν [a] ὑπὸ τοῦ πάθους τῶν ἐπισυμβεβηκότων παρεδηλώθη. τότε δ' οὖν ὁ τῶν Ἰουδαίων βασιλεὺς Ἡρώδης καὶ ταύτην τὴν βάριν ὀχυρωτέραν κατασκευάσας, ἐπ' ἀσφαλείᾳ καὶ φυλακῇ τοῦ ἱεροῦ, χαριζόμενος Ἀντωνίῳ, φίλῳ μὲν αὐτοῦ Ῥωμαίων δὲ ἄρχοντι, προσηγόρευσεν Ἀντωνίαν.

---

[a] Τὰ περὶ τὴν ἄκραν ἄνωθεν *Hen.* [b] Ἀπὸ τῆς ῥίζης *Hen.* [c] Ἀεί τι τῆς ἔσω χώρας *Hen.* unde forsan legendum, ἀεί τι τῆς ἄνω χώρας. [d] Οἰκοδομήσεως *Hen.* & mox τετραγωνισμένης. [e] Τῆς ἄκρας κατειργασάμενοι τὸ ὕψος in lib. 6. *de Bello Jud.* c. 6. [f] Ἀσαμωναίων *Busb.* & *Hen.* [g] Videsis *Sheringhamum* in *Cod. Joma*, p. 152. [h] Ταύτην Ἡρώδης ὁ βασ. *Hen.* [i] Archelai tempore penes Judæos fuisse dicit, l. XVIII. [k] Τῆς στολῆς ἱερατικῆς *Hen.* [l] *Act.* 12. v. 1. dicitur Herodes, quem *Syrus* recte appellat Agrippam, magni Herodis filium, ex qua familia quotquot erant, communi nomine *Herodes* vocabantur. *Grotius* ad *Act.* 12. v. 1. [m] Filius ejus Herodis Agrippæ, de quo supra v. 36. & *Act.* 12. Vide *Grotium* ad *Act.* 25, 13. [n] Ἀντιστρατηγῷ *Hen.* [o] Notat *P. Molinæus* in *Vate* suo, c. 25. stolam hanc tribus tantum festis solennibus, sc. *Paschatis*, *Pentecostes*, & *Tabernaculorum*, pontifici traditam fuisse. [p] Τὴν σφραγῖδα δείξαντες σύμφωνον *Hen.* *sc.* sigillum de quo convenerant. σύμφυτοι, συμφωνούμενοι *Hesych.* atque eo sensu vocem accipio. [*] *Id est*, latere inter angulos.

ε'. Ἐν δὲ τοῖς ἑσπερίοις μέρεσι τοῦ περιβόλου, [b] πύλαι τέσσαρες ἐφέστασαν, ἡ μὲν εἰς τὰ βασίλεια τείνουσα, τῆς ἐν μέσῳ φάραγγος εἰς δίοδον ἀπειλημμένης, αἱ δὲ δύο εἰς τὸ προάστειον, ἡ λοιπὴ δὲ εἰς τὴν ἄλλην πόλιν, βαθμοῖσι πολλαῖς κάτω τε εἰς τὴν φάραγγα διειλημμένη, καὶ ἀπὸ ταύτης ἄνω πάλιν ἐπὶ τὴν πρόσβασιν. ἀντικρὺ γὰρ ἡ πόλις ἔκειτο τοῦ ἱεροῦ, θεατροειδὴς οὖσα, περιεχομένη βαθείᾳ φάραγγι [c] κατὰ πᾶν τὸ νότιον κλίμα. [d] τὸ δὲ τέταρτον αὐτοῦ μέτωπον, τὸ πρὸς μεσημβρίαν, εἶχε μὲν καὶ αὐτὸ πύλας κατὰ μέσον, ἐπ' αὐτοῦ δὲ τὴν βασιλικὴν στοὰν, τριπλῆν κατὰ μῆκος διήκουσαν ἀπὸ τῆς ἑῴας φάραγγος ἐπὶ τὴν ἑσπέριον. οὐ γὰρ ἦν ἐκτεῖναι προσωτέρω δυνατόν. ἔργον δ' ἦν ἀξιαφηγητότατον τῶν ὑφ' ἡλίῳ. μεγάλου γὰρ ὄντος τοῦ τῆς φάραγγος ἀναλήμματος, καὶ [e] οὐδ' ἀνεκτοῦ κατιδεῖν εἴ τις ἄνωθεν εἰς τὸν βυθὸν εἰσκύπτοι, παμμέγεθες ὕψος ἐν αὐτῷ τὸ τῆς στοᾶς ἀνέστηκεν. ὡς εἴ τις ἀπ' ἄκρου τοῦ ταύτης [f] τέγους ἄμφω συντιθεὶς τὰ βάθη διοπτεύοι, σκοτοδινιᾷν, οὐκ [g] ἐξικνουμένης τῆς ὄψεως εἰς ἀμέτρητον τὸν βυθόν. κίονες δ' ἐφέστασαν κατ' [h] ἀντίστιχον ἀλλήλοις ἐπὶ μῆκος τετραχῇ· συνεδέδετο γὰρ ὁ τέταρτος στοῖχος λιθοδομήτῳ τείχει· καὶ πάχος ἦν ἑκάστου κίονος [i] ὡς τρεῖς ἐπισυναπτόντων ἀλλήλοις τὰς ὀργυιὰς περιλαβεῖν· μῆκος δὲ ποδῶν ἑπτὰ καὶ εἴκοσι, διπλῆς σπείρας [k] ὑπειλημμένης. πλῆθος δὲ συμπάντων δύο καὶ ἑξήκοντα καὶ ἑκατὸν, κιονοκράνων αὐτοῖς κατὰ τὸν Κορίνθιον τρόπον ἐπεξειργασμένων γλυφαῖς, ἔκπληξιν ἐμποιούσαις διὰ τὴν τοῦ παντὸς μεγαλουργίαν. τεσσάρων δὲ στίχων ὄντων, τρεῖς ἀπολαμβάνουσι τὰς διὰ μέσου χώρας ταῖς στοαῖς. τῶν δὲ αἱ δύο παράλληλοι τὸν αὐτὸν γεγόνασι τρόπον, εὖρος ἑκατέρας πόδας τριάκοντα, μῆκος δὲ στάδιον, ὕψος δὲ πόδας ὑπὲρ πεντήκοντα· τῆς δὲ μέσης εὖρος μὲν ἡμιόλιον, ὕψος δὲ διπλάσιον. ἀνεῖχε γὰρ πλεῖστον παρὰ τὰς ἑκατέρωθεν. αἱ δὲ ὀροφαὶ βαθυξύλοις ἐξήσκηνται γλυφαῖς, πολυτρόποις σχημάτων ἰδέαις. καὶ τὸ τῆς μέσης βάθος ἐπὶ μεῖζον [l] ἤγερτο, περιτετμημένου τοῖς ἐπιστυλίοις προμετωπιδίου [m] τοίχου, κίονας ἔχοντος ἐνδεδομημένους, καὶ ξεστοῦ παντὸς ὄντος, ὡς [n] ἄπιστα ταῦτα τοῖς οὐκ εἰδόσι καὶ σὺν ἐκπλήξει θεατὰ τοῖς ἐντυγχάνουσιν εἶναι. τοιοῦτος [o] μὲν ὁ πρῶτος περίβολος ἦν, ἐν μέσῳ δὲ ἀπέχων οὐ πολὺ

sunt festis transactis in eundem locum referebant, &, sigillo quod eam comitabatur ostenso præsidii præfecto, *illic eam* deponebant. Et hæc quidem ex iis qui postea acciderunt casibus declarata sunt. Verum hanc turrim Herodes rex Judæorum tunc munitiorem fecit, ad templi securitatem & custodiam; & in gratiam Antonii, amici sui & Romanorum imperatoris, nominavit Antoniam.

Turris Antonia unde dicta.

5. A septi autem parte occidentali quatuor erant portæ, quarum una ferebat in regiam, valle interjacente ad transitum intercepta *& completa*; duæ in suburbium; postrema in *aliam urbem, multis gradibus distincta, ut in vallem descendatur, & deinde ab ea rursus esset ascensus. nam urbs posita erat è regione templi, speciem præbens theatri, cincta valle profunda circa latus meridianum. Quarta autem pars frontis *templi* à meridie habebat & ipsa portas in †medio, simulque regiam porticum, quæ triplex erat, & longitudine ab orientali valle ad occidentalem usque pertinebat. nec enim amplius produci poterat. Opus erat omnium quæ unquam sol vidit maxime memorabile. nam cum vallis depressa admodum esset, ut inde caligarent oculi cujusquam ex alto in fundum despicientis, porticum immanis altitudinis super ea exstruxit, ut si quis ex tecti ejus summitate altitudinem simul utramque visu penetrare vellet, periculum esset ne vertigine corriperetur, priusquam visus ad immensum adeo profundum pertingeret. Quatuor autem erant columnarum series, ita ab uno porticus fine in alterum dispositæ, ut ex adverso sibi responderent, (quarta enim intertextum habebat parietem lapideum) atque crassitudo cujusque columnæ tanta erat, quantam possent tres *hominum* inter se contingentium ulnæ complecti, longitudo pedum septem & viginti, duplici spira *cuilibet columnæ* subjecta. Numero autem universæ erant centum & sexaginta duæ, capitellis ipsarum more Corinthio sculptura obductis, opere omnino magno & mirabili. Cumque quatuor essent *columnarum* versus, ex illis tres spatium interceptum in porticus dividebant. Harum autem *porticuum* duæ sibi mutuo respondentes similiter factæ erant, ut utraq; haberet XXX pedes in latitudinem, in longitudinem vero stadium, atque in altitudinem plus quam quinquaginta pedes; media autem erat latitudine sesquialtera, atque altitudine dupla. nam eas ex utraque parte multum supereminebat. Tecta vero sculpturis ligneis profundis erant exornata, in varias formarum species elaboratis: atque medium in majorem altitudinem evectum est, muro frontali epistyliis circumsecto, & columnis insertis distincto, totoque ad amussim polito, ut qui non viderant minime fidem istis haberent, nec sine admiratione à præsentibus spectarentur. Atque hujusmodi quidem erat primum septum, in medio vero juxta illud etiam alterum,

Digressione finita, templi descriptionem prosequitur.

---

[a] Forsan ὑπὲρ & mox προεδηλώθη. [b] Ita *Hen. Vat.* & *Epiphan.* πύλαις in *Editis Aliisque.* [c] Κατὰ τὸ νότιον κλίμα *Vat.* [d] Ita *Hen.* τὸ δὲ τέταρτον τοῦ μετώπου *Vat.* τὸ δὲ τέταρτον μετώπου in *Editis Aliisque.* [e] Ita cum *Cod. Vat.* & non dubito quin idem voluerit *Hen.* qui habet οὐδ' ἂν ἐν τῷ. in *Editis Aliisque* οὐ δυνατοῦ. [f] Στέγους *Hen.* [g] Ἐξικνουμένης *Hen.* [h] *Al.* Ἀντίστοιχον. [i] Ita lego, sensu hujusmodi quid postulante. antea erat, εἰς τρεῖς ἐπὶ συναπτόντων. [k] Ἐπειλημμένης *Hen.* [l] Ἠγείρετο περιδεδομημένου *Hen.* [m] Ita visum est rescribere, quod in *libris* omnibus sit τεῖχος, præter *Gall.* qui habet τείχους. [n] Ἄπιστα *Hen.* [o] Ita *Vat.* & *Busb.* δὲ in *cæteris.* * *Sc.* Hierosolyma. † *Sc.* latere inter angulos.

a Legi

alterum, in quod paucis gradibus aſcendebatur, circundante lapidea maceria, cum inſcriptione quæ vetaret alienigenam intrare ſub poena capitis. Habebat autem interius conſeptum à parte meridionali & ſeptentrionali portas tres continuas *æqualiter* inter ſe diſtantes; & ab oriente magnam portam, per quam mundi cum feminis intrare conſuevimus. Adhuc autem interius erat ſanctuarium, quo feminæ non intrabant. Et porro interius erat tertium, quò non niſi ſacerdotibus licebat introire. Hæc erat ædes, & ante eam altare, in quo ſolida ſacrificia Deo cremamus. Horum trium in nullum ingreſſus eſt rex Herodes, ab iis enim arcebatur, quoniam ſacerdos non eſſet, ſed totus in eo erat ut porticus & exteriora conſepta curaret exſtruenda. & iſta octo annis ædificavit.

Τὸ ἱερὸν octo annis exſtruitur.

Ναὸς, ſive Ædes, anno & ſex menſibus abſolvitur.

6. Poſtquam autem ædes à ſacerdotibus uno anno & ſex menſibus exædificata eſt, univerſus populus lætitiæ plenus erat, Deoq; gratias agebant, primum quod tam cito factum fuiſſet, deinde quod eam operi diligentiam adhibuiſſet rex, feſtum diem agentes, & templi inſtaurationem fauſtis ominibus proſequentes. Rex autem Deo trecentos boves immolavit; reliqui item pro ſua quiſque facultate: quorum numerum dicere haud fas eſt, quod ad veritatem quo pacto dicendus ſit nos lateat. nam acciderat, ut idem eſſet dies inaugurationis regis, quem celebrare ſolitus erat, ac ille, quo templum fuit abſolutum; atque adeo his duabus de cauſis feſtum illuſtrius.

Crypta ſubterranea.

7. Præterea regi facta eſt foſſa occulta, ab Antonia ferens ad orientalem portam templi, ſuper quam etiam ſibimet turrim exſtruendam curavit, ut per ſubterranea in ipſam aſcenderet, quo caveretur à populo ſi quando adverſus reges novi aliquid molirentur. Fertur etiam, quo tempore templum conſtruebatur, non niſi noctu pluiſſe, ne opus impediretur. id quod à majoribus accepimus. neque incredibile eſt, ſi quis animum advertat ad alia quibus ſemet nobis patefecerit Deus. Et quæ ad templum quidem ſpectant hoc modo exædificata erant.

Finis Libri decimi quinti.

δεύτερον, προσβατὸς βαθμοῖσιν ὀλίγαις, ὃν περιεῖχε ἑρκίον λιθίνου δρυφάκτου, γραφῇ [a] κωλύων εἰσιέναι τὸν ἀλλοεθνῆ, θανατικῆς ἀπειλουμένης τῆς ζημίας. εἶχε δ' ὁ μὲν ἐντὸς περίβολος, κατὰ μὲν τὸ νότιον καὶ βόρειον κλίμα, τριστίχους πυλῶνας, ἀλλήλων διεστῶτας· κατὰ δὲ ἡλίου βολὰς, ἕνα τὸν μέγαν, δι' οὗ [b] παρήειμεν ἁγνοὶ μετὰ γυναικῶν. ἐσωτέρω δὲ κἀκείνου γυναιξὶν ἄβατον ἦν τὸ ἱερόν. ἐκείνου δ' ἐνδότερον τρίτον, ὅπου τοῖς ἱερεῦσιν εἰσελθεῖν ἐξὸν ἦν μόνοις. ὁ ναὸς ἐν τούτῳ, καὶ πρὸ αὐτοῦ βωμὸς ἦν, ἐφ' οὗ τὰς θυσίας ὁλοκαυτοῦμεν τῷ Θεῷ. τούτων [c] εἰς οὐδένα τῶν τριῶν ὁ βασιλεὺς Ἡρώδης παρῆλθεν. ἐκεκώλυτο γὰρ οὐκ ὢν ἱερεύς. ἀλλὰ καὶ τοῖς [d] ἔργοις τὰ περὶ τὰς στοὰς καὶ τοὺς ἔξω περιβόλους ἐπραγματεύετο, καὶ ταῦτα ᾠκοδόμησεν ἔτεσιν ὀκτώ.

ς'. Τοῦ δὲ [e] ναοῦ διὰ τῶν ἱερέων οἰκοδομηθέντος [f] ἐνιαυτῷ καὶ μησὶν ἕξ, ἅπας ὁ λαὸς ἐπληρώθη χαρᾶς, καὶ τοῦ τάχους πρῶτον μὲν τῷ Θεῷ τὰς εὐχαριστίας ἐποιοῦντο, μετὰ δὲ καὶ [g] τῆς προθυμίας τοῦ βασιλέως, ἑορτάζοντες καὶ κατευφημοῦντες τὴν ἀνάκτισιν. ὁ δὲ βασιλεὺς τριακοσίους ἔθυσε τῷ Θεῷ βόας, καὶ τῶν ἄλλων ἕκαστος κατὰ δύναμιν· ὧν οὐκ οἷόν τε τὸν ἀριθμὸν εἰπεῖν, ἐκφεύγει γὰρ τὸ δύνασθαι πρὸς ἀλήθειαν εἰπεῖν. συνεκπεπτώκει γὰρ τῇ [h] προθεσμίᾳ τοῦ περὶ τὸν ναὸν ἔργου, καὶ τὴν ἡμέραν τῷ βασιλεῖ τῆς ἀρχῆς, ἣν ἐξ ἔθους [i] ἑώρταζεν, εἰς ταυτὸν ἐλθεῖν· καὶ περισημοτάτην δι' ἀμφοῖν τὴν ἑορτὴν γενέσθαι.

ζ'. Κατεσκευάσθη δὲ καὶ κρυπτὴ διῶρυξ τῷ βασιλεῖ, φέρουσα μὲν ἀπὸ τῆς Ἀντωνίας μέχρι τοῦ ἔσωθεν ἱεροῦ πρὸς τὴν ἀνατολικὴν θύραν, ἐφ' ἧς αὐτῷ καὶ πύργον κατεσκεύασεν, ἵνα ἔχῃ διὰ τῶν ὑπογαίων εἰς αὐτὸν ἀνιέναι, τὸν ἐκ τοῦ δήμου νεωτερισμὸν ἐπὶ τοῖς βασιλεῦσι φυλαττόμενος. λέγεται δὲ, κατ' ἐκεῖνον τὸν καιρὸν οἰκοδομουμένου τοῦ ναοῦ, τὰς μὲν ἡμέρας οὐχ ὕειν, ἐν δὲ ταῖς νυξὶ γίνεσθαι τοὺς ὄμβρους, ὡς μὴ κωλῦσαι τὸ ἔργον. καὶ τοῦτον τὸν λόγον οἱ πατέρες ἡμῖν παρέδωκαν. οὐδ' ἔστιν ἄπιστον, εἰ καὶ πρὸς τὰς ἄλλας ἐπίδοι τις ἐμφανείας τοῦ Θεοῦ. τὰ μὲν οὖν περὶ τὸν ναὸν ἐξῳκοδομήθη τοῦτον τὸν τρόπον.

Τέλος τοῦ βιβλίου πεντεκαιδεκάτου.

---

[a] Legi etiam poteſt κωλῦον, ut referatur ad ἑρκίον. [b] Ita *Busb. Vat. Hen. & Vet. Interpr.* παρῄειμεν in *Editis.* [c] Locus hic de mendo ſuſpectus; adeo ut forſan legendum τούτων εἰς οὐδέτερον ὁ βασ. vel τούτων εἰς οὐδέτερον τῶν δύο ὁ βασ. niſi βωμὸς in τῶν τριῶν numerum veniat, aut aliquid exciderit textui de *Sancto Sanctorum.* [d] Ita *Busb. Hen. Gall. & Epiphan.* ut & mox ἔξω, ἱερεῦσι & ἦν perperam in *Editis Aliiſque.* [e] Notandum hic τὸν ναὸν & τὸ ἱερὸν diſtingui, ut illa voce *ædes ipſa* ſive *templum proprie dictum*, hac vero exteriora ædificia & ſtructuræ deſignentur. Verum hæc diſtinctio non perpetuo obſervatur. [f] Etſi iſta totidem annis ædificaſſe dicatur Herodes, non tamen niſi Agrippæ junioris temporibus, ſexaginta circiter poſt Chriſtum natum annis, abſolutum eſſe totum templi ædificium, teſtatur *Joſ.* l. 20. c. 8. Videſis *Caſaub.* c. *Baron.* in *Exerc.* XIII. n. 22. & *L. Capellum* in *Spicileg.* in *Joannem*, c. 1. v. 20. p. 60. & *Uſſerium* ad *A. M.* 3987. [g] Ita lego cum *Cod. Hen.* τῇ προθυμίᾳ in *Editis Aliiſque.* [h] Hæc Encænia ab Herode ſemel ſunt peracta, ob renovatum à ſe templum; itaque diverſa ſunt ab Encæniorum feſto (de quo *Joan.* c. 10. v. 22.) quæ quotannis celebrata erant ob repurgatum à Juda Maccabæo templum. [i] Ἑώρταζεν *Vat.*

MUSEUM BRITANNICUM